

ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့

တိပိဋက ဝါဠု-မြန်မာအဘိဓာန်

တ-ဝဂ်

အတွဲ - ၁၀

(ဒ—ဒေဠကပုစ္ဆာ)

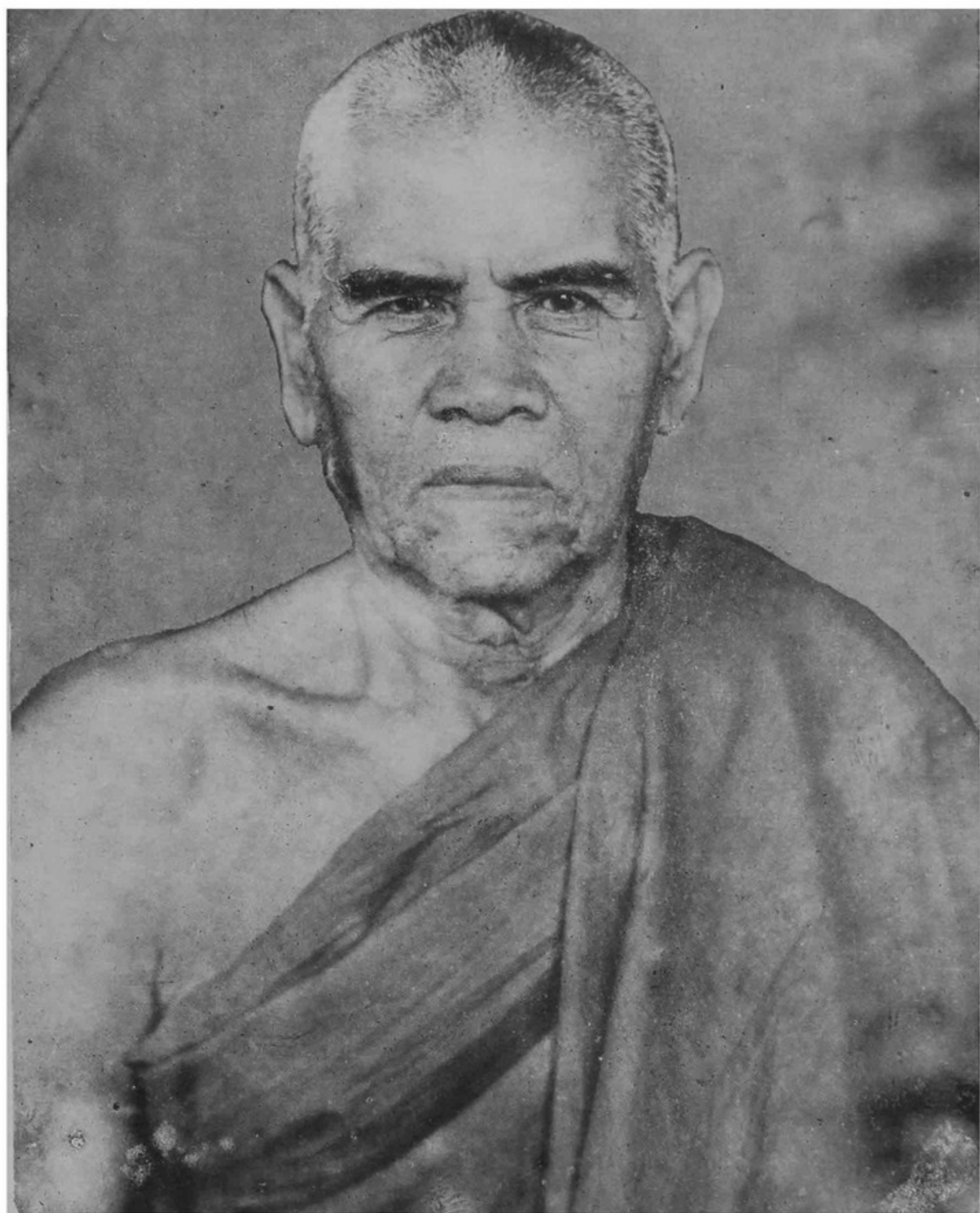
(အဘိဓာန်ပုဒ်ပေါင်း-၇၉၈၆ ပါဝင်သည်)

ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ ပုံနှိပ်တိုက်၌ ရိုက်နှိပ်သည်။

ထိပ်ရှုက မီးဖြူ-မြန်မာ အသိစာနိ

အဘိဓဇမဟာရဋ္ဌဂူရု၊ မဟာဂဏဝိနာယက၊ ဓမ္မသေနာပတိ
သက်တော်ရှည် အရှင်သုန္ဒရဆရာတော်ဘုရားကြီး

၁၉၂၇

ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့

တိပိဋက

ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

တ-ဝဂ်

အတွဲ - ၁၀

(၁—ဒေဋ္ဌကပုစ္ဆာ)

(အဘိဓာန်ပုဒ်ပေါင်း-၇၉၈၆ ပါဝင်သည်)

ပခုက္ကူမြို့

အဘိဓဇ မဟာရဋ္ဌဂုရု မဟာဝိသုတာရာမ ဆရာတော်ဘုရားကြီးကို အမှူးထား၍
မဟာဝိသုတာရာမ ဂဏဝါစက စာချအဖွဲ့က ရေးသားပြုစုသည်။

ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ ပုံနှိပ်တိုက်၌ ရိုက်နှိပ်သည်။

သာသနာတော်နှစ် ၂၅၁၈

ကောဇာနှစ် ၁၃၃၆

ဧပြီလ ၁၉၇၅

ရေးသားပြုစုကြပြန်ရာ ဒ-မှ ဒွေဋ္ဌကပုစ္ဆာ-အထိ အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်ပေါင်း ၇၉၈၆-ပုဒ် ပါဝင်သည့် တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးတတွဲ ကောဇာသက္ကရာဇ် ၁၃၃၆, ခရစ်သက္ကရာဇ် ၁၉၇၅-ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ တွင် အောင်လံစိုက်ဆောက် ပြီးမြောက်ပြန်လေပြီ။

လုပ်ငန်း ၅-ရပ်

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်ကျမ်းကြီး ရေးသားပြုစုရာ၌—

- ၁။ ပုဒ်တည်ခြင်း၊
- ၂။ လိင်ခွဲခြင်း၊
- ၃။ ဒေါင့်ကွင်း၌ ပုဒ်-ဓာတ်-ပစ္စည်း စသည် ခွဲခြင်း (လိုအပ်လျှင် ဘာသန္တရကျမ်းများ နှင့် အဘိဓာန်တည်ပုဒ်ကို ညှိနှိုင်းတိုက်ဆိုင်ခြင်း)၊
- ၄။ အနက်ပေးခြင်း(လိုအပ်လျှင် ဘာသန္တရ အဆိုအမိန့်များ ထည့်စွဲခြင်း)၊
- ၅။ သာဓကထုတ်ခြင်း—

အားဖြင့် ပဓာနလုပ်ငန်း ၅-ခု ရှိလေသည်။

၁။ ပုဒ်တည်ခြင်း

အဘိဓာန်ကျမ်းများကို ရေးသားပြုစုရာ၌ ပုဒ်တည်ခြင်းသည် လိုရင်းပဓာနသော့ချက်ပင် ဖြစ်လေသည်။ အဘိဓာန်ကျမ်းကို လေ့လာသူ သုတေသီပုဂ္ဂိုလ်သည် အက္ခရာစဉ်အလိုက် တည်ပုဒ်ကို ရှေးဦးစွာ ကြည့်ပြီးမှ လိင်, ပုဒ်ခွဲ, အနက်ပေးပုံ, သာဓက စသည်တို့ကို ကြည့်ရှုရလေသည်။ သို့ဖြစ်၍ တည်ပုဒ်သည် ပဓာနသော့ချက် ခေါင်တိုင် ဖြစ်လေသည်။

ပိဋကသုံးပုံ ပါဠိ, အဋ္ဌကထာ, ဋီကာ ပဓာနထား တည်ပုဒ်ပြု

ဤကျမ်းကြီးကို တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်ဟု ဆိုသည့်အတိုင်း ပိဋကသုံးပုံ ပါဠိ, အဋ္ဌကထာ, ဋီကာနှင့် အဘိဓာနပုဒ်ပိကာတို့၌ လာရှိသော ပုဒ်တို့ကို ကိုယ်ထည်သရီရ ပဓာနပြု၍ ရေးသားပြုစုခဲ့ပေသည်။

ယင်းပုဒ်များမှာ —

- ၁။ သမာသ်ပုဒ်၊
- ၂။ တဒ္ဓိတ်ပုဒ်၊
- ၃။ အာချာတ်ပုဒ်၊
- ၄။ ကိတ်ပုဒ်၊
- ၅။ တွာဒိပစ္စယန္တပုဒ်၊
- ၆။ အဗျယပုဒ်—

၇၅ ၆-မျိုး ရှိလေသည်။

ယင်း ၆-မျိုးအနက် သမာသ်ပုဒ်မှာ—

သမာသော ကမ္မဓာရယော၊ ဒိဂု တပ္ပုရိသောပိ စ။

ဗဟုဗ္ဗိဟာဗျယိဘာဝေါ၊ ဒွန္နောတိ ဟောတိ ဆဗ္ဗိဓော—

ဟူသည်နှင့် အညီ ၁-ကမ္မဓာရည်းသမာသ်။ ၂-ဒိဂုသမာသ်။ ၃-တပ္ပုရိသ်သမာသ်။ ၄-ဗဟုဗ္ဗိဟိ သမာသ်။ ၅-အဗျယိဘောသမာသ်။ ၆-ဒွန္နသမာသ်ဟူ၍ ၆-မျိုးပြားသည်။ ယင်း ၆-မျိုးအနက် ဒွန္နသမာသ်ကို များသောအားဖြင့် တည်ပုဒ်မပြုပဲ ရံဖန်ရံခါ အလွန်လိုအပ်သောပုဒ်ဟု ထင်မြင်မှသာ တည်ပုဒ်ပြုလုပ်လေသည်။ ဒါသိဒါသ၊ ဒါသိမကဉ္စက-တို့ ကြည့်။

ရှည်လျားလှသော သမာသ်ပုဒ်များ တည်ပုဒ်မလုပ်

ဤအဘိဓာန်ကျမ်းကြီး၌ “ပဝရသုရာသုရဂရုသုနုဇဘုဇဂန္ဓဗ္ဗမကုဋကုဋုစုမ္ဘိတသေလသံသဒ္ဓိတံ စရဏော” စသောပုဒ်များကဲ့သို့ လွန်စွာရှည်လျားသော သမာသ်ပုဒ်များကို အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်အဖြစ် မတည်ပဲ ယင်းသမာသ်ပုဒ်ရှည်ထဲမှ ပုဒ်တိုများကိုသာ လိုအပ်သလိုခွဲထုတ်၍ တည်ပုဒ်ပြုလုပ် ရေးသား ခဲ့လေသည်။ ဒေဝတာဝဋ္ဌ၊ ဒေဝတာနုဗျဉ္ဇန၊ ဒေဝတဇဇသမ္ပတ္တိ-စသည် ကြည့်။ သို့ရာတွင် အတော်အသင့် ရှည်လျားသော သမာသ်ပုဒ်များကို အနည်းအကျဉ်း တည်ပုဒ်ပြု၍ ရေးသားခဲ့ပေသည်။ “ဒက္ခကမ္မာရ-ပုတ္တဉ္ဇကာမုခသု ဂုသလသမ္ပဟဋ္ဌ၊ ဒက္ခကမ္မာရပုတ္တသုဂရိကမ္မကတ၊ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠမဟာဗြဟ္မပရိဝါရ၊ ဒသသဟဿိလောကဓာတုပကမ္ပန၊ ဒဿနပဟာတဗ္ဗနာမနာတိဝတ္တန၊ ဒဿနပဟာတဗ္ဗနာမသာဓာရဏ၊ ဒိဋ္ဌိသိလသာမညသင်္ခါတသင်္ခါတ” စသည်တို့ ကြည့်။

အာဒိပဒလောပ၊ မဇ္ဈေပဒလောပ၊ ဥတ္တရပဒလောပ သမာသ်ပုဒ်

ဒေဝေန+ဒတ္တော ဒေဝဒတ္တော-ဟု ဆိုလိုလျက် ဒေဝ-ဟူသော အစပုဒ်ကို ချေထားသောကြောင့် ဒတ္တော-သည် အာဒိပဒလောပသမာသ် မည်လေသည်။ ယင်း အာဒိပဒလောပသမာသ်ပုဒ်ကိုလည်း ဤအဘိဓာန်ကျမ်း၌ တည်ပုဒ်ပြုလေသည်။ ဒတ္တံကြည့်။ ၎င်းပြင် ယုတ္တ-ဟူသော အလယ်ပုဒ်ကျေသော အဿရထ-ပုဒ်ကဲ့သို့ မဇ္ဈေပဒလောပသမာသ် (= သာကပတ္တိဝသမာသ်) ပုဒ်များကိုလည်း ဤအဘိဓာန် ကျမ်း၌ တည်ပုဒ်ပြုလေသည်။ ဒဏ္ဍပရ၊ ဒုကတိကပဋ္ဌာန-တို့ ကြည့်။ ဘဝ-ဟူသော နောက်ပုဒ်ချေထား သော ရူပ-ပုဒ်ကဲ့သို့ နောက်ပုဒ်ကျေ ဥတ္တရပဒလောပသမာသ်ပုဒ်များကိုလည်း တည်ပုဒ်ပြုလေသည်။ ဒုက္ခံ၊ ဒုစ္စရိတံ တို့ ကြည့်။

၁-၂-၃-စသည် ဂဏန်းထိုး၍ ပုဒ်တည်ခြင်း

ရုပ်သွင်သဏ္ဌာန်တူနေသော်လည်း ရုပ်ပြီးပုံနှင့် အနက်၊ အဓိပ္ပါယ်၊ အရကောက် ကွဲပြားခြားနား သော ပုဒ်များကို ၁-၂-၃ စသည် ဂဏန်းထိုး၍ တည်ပုဒ်ပြုလုပ်လေသည်။ ဒဠှံ^၁၊ ဒဠှံ^၂၊ ဒဠှံ^၃၊ ဒဇှံ^၁၊ ဒဇှံ^၂၊ ဒဇှံ^၃၊ ဒတ္တံ^၁၊ ဒတ္တံ^၂၊ ဒတ္တံ^၃၊ ဒဒ္ဓရံ^၁၊ ဒဒ္ဓရံ^၂၊ ဒန္တံ^၁၊ ဒန္တံ^၂၊ ဒန္တံ^၃၊ ဒန္တံ^၄၊ ဒန္တံ^၅၊ ဒသံ^၁၊ ဒသံ^၂၊ ဒသံ^၃၊ ဒသံ^၄၊ ဒသံ^၅-စသည်တို့ ကြည့်။

တည်ပုဒ်ကွဲပြားသဖြင့် ညီမျှခြင်း လက္ခဏာဖြင့် ပေါင်း၍တည်ပုဒ်ပြုခြင်း

ပုဒ်တမျိုးထည်း၌ အနက်အဓိပ္ပါယ်အရတူပြီး ပုဒ်နေကွဲပြားရာ၌ ဤ(=) ညီမျှခြင်းလက္ခဏာဖြင့် ပေါင်း၍ တည်ပုဒ်ပြုလုပ်ခဲ့လေသည်။ ဒက္ခိဏအံသကုဋု = ဒက္ခိဏသကုဋု၊ ဒက္ခိဏအက္ခိ = ဒက္ခိဏက္ခိ၊ ဒက္ခိဏာ-

ဘိမုခ=ဒက္ခိဏေနဘိမုခ၊ ဒက္ခိဏေယျာဂ်=ဒက္ခိဏေယျာဂ်၊ ဒဏ္ဍဗဒ္ဓ=ဒဏ္ဍဗဒ္ဓ၊ ဒဒန္တ=ဒဒန္တ၊ ဒဗ္ဗိ=ဒဗ္ဗိ၊
 ဒသအမ္မဏ=ဒသမ္မဏ၊ ဒသနရာမဏေယျက=ဒသနရာမဏေယျက၊ ဒဠန္တန္တ=ဒဠန္တန္တ၊ ဒဠေန္တ=ဒဠေန္တ၊
 ဒဠေမ္မ=ဒဠေမ္မ၊ ဒါသိမကဉ္စက=ဒါသိမကောဉ္စက၊ ဒိဂုဏ=ဒိဂုဏ၊ ဒိဋ္ဌိဇုဂတ=ဒိဋ္ဌိဇုဂတ၊ ဒိဋ္ဌိဇ္ဈော-
 သာန=ဒိဋ္ဌိအဇ္ဈောသာန၊ ဒိဋ္ဌိဉ္စိတ=ဒိဋ္ဌိဇ္ဈိတ၊ ဒိဋ္ဌိဗန္ဓနဗဒ္ဓ=ဒိဋ္ဌိဗန္ဓနဗဒ္ဓ၊ ဒိပီ=ဒိပီ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခာနဘာဝ=
 ဒိဗ္ဗစက္ခာနဘာဝ၊ ဒိရတ္တ=ဒိရတ္တ၊ ဒိရဒ=ဒိရဒ၊ ဒိရဒဝရ=ဒိရဒဝရ၊ ဒိသာဉာဟ=ဒိသာဒါဟ၊
 ဒုက္ကဋ=ဒုက္ကတ၊ ဒုက္ခဒ္ဓယ=ဒုက္ခဒ္ဓယ=ဒုက္ခဒြိယ၊ ဒုက္ခောဂါဟ=ဒုက္ခောဂါဠ၊ ဒုစ္စဇ=ဒုစ္စဇ၊ ဒုဇ္ဇိဝှ=
 ဒုဇ္ဇိဝှ=ဒုဇ္ဇိဝှ၊ ဒုပ္ပဿ=ဒုပ္ပဿ-စသည်တို့ ကြည့်။

ပုလ္လိင်, နပုလ္လိင်, ဒွိလိင်, တိလိင်-ပုဒ်များ ကာရန္တ ပျောက်၍ ပုဒ်တည်

“နရ, မန၊ ပုံ, အ နောက်မှာ၊ သိရောက်လာ၊ ဩသာပြုရမ့်”^၁ ဟူသည်နှင့်အညီ နရ, မန-စသော
 ပုလ္လိင်အကာရန္တနောင် သိဝိဘတ်သက်လျှင် ၎င်းသို့ကို ဩ-အမြဲပြုရသည်။ ယင်းသဒ္ဒါများကို အကာရန္တ-
 ပကတိရှိသော ဩကာရန္တပုလ္လိင်ပုဒ်များဟု ခေါ်သည်။ ယင်းအကာရန္တပကတိရှိသော ဩကာရန္တပုလ္လိင်-
 ပုဒ်များကို အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်ပြုလုပ်ရာ၌ ဩ-ကိုဖြုတ်၍ အကာရန္တဖြင့် ပုဒ်တည်လေသည်။ ဒံကာရ,
 ဒံလောပ, ဒံသ, ဒံကာရ, ဒံကာရာမ, ဒံကာသယ, ဒံက္ခဘာဝ, ဒံက္ခိဏဇနပဒ-စသည်တို့ ကြည့်။

“နပုံ အ-မှာ၊ သိရောက်လာ၊ အံသာပြုစမ့်”^၂ ဟူသည်နှင့်အညီ နပုလ္လိင် အကာရန္တ နောင်
 သိ-သက်လျှင် အံ-ပြု၍ ပြီးသမျှပုဒ်အပေါင်းသည် အကာရန္တပကတိရှိသော နိဂ္ဂဟိတန္တ နပုလ္လိင်ပုဒ်များ
 ဟု ခေါ်သည်။ ယင်း အကာရန္တပကတိရှိသော နိဂ္ဂဟိတန္တ နပုလ္လိင်ပုဒ်များကို အံဟူသော ကာရန္တကို
 ပျောက်၍ ပုဒ်တည်လေသည်။ ဒက, ဒကဒါန, ဒကရက္ခသဇာတက, ဒကသီတလိက, ဒကသောတော-
 ရောဟ(န)ဏ, ဒကာဘိသိဉ္စန, ဒကာဘိသေစန, ဒက္ခန, ဒက္ခိဏကဏ္ဍသောတ, ဒက္ခိဏကဏ္ဍသောတမူလ,
 ဒက္ခိဏဇာဏမဏ္ဍလ-စသည်တို့ ကြည့်။

ပုလ္လိင် နပုလ္လိင် ၂-လိင်ဆံသော အကာရန္တပကတိရှိသော ဩကာရန္တ နိဂ္ဂဟိတန္တ ဒွိလိင်ပုဒ်တို့ကို
 လည်း ဩ-အံ-တို့ကို ဖြုတ်၍ အကာရန္တပကတိအတိုင်း ပုဒ်တည်လေသည်။ ဒံသန, ဒံသောတ, ဒံက္ခိဏ-
 စက္ကဝါဠ, ဒံက္ခိဏဇာဏပဿ, ဒံက္ခိဏန္တ, ဒံက္ခိဏပစ္စိမပဿ-စသည်တို့ ကြည့်။ ၎င်းပြင် ပုလ္လိင် ဣတ္ထိလိင်ဆံ
 သော အကာရန္တပကတိရှိသော ဩကာရန္တ, အကာရန္တ ပုဒ်များကိုလည်း ဩ-နှင့် အာ-ကို ပျောက်၍
 အကာရန္တနှင့် ပုဒ်တည်လေသည်။ ဒမ, ဒါရုစိတက, ဒိသာလောကန, ဒိသရဇ္ဈက-စသည်တို့ ကြည့်။
 ရံခါ ပုလ္လိင်, ဣတ္ထိလိင် ၂-လိင်ဆံပုဒ်များကို ပုလ္လိင်သို့လိုက်၍ ပုဒ်တည်ပြီး ထိ-၌ မည်ကဲ့သို့ရှိသည်ဟူ၍လည်း
 ဒေါင့်ကွင်း၌ ညွှန်းထားသည်။ ဒုဠကုမာရ, ဒုဠဒါသိ စသည် ကြည့်။ သို့ရာတွင် ပုလ္လိင် ဣတ္ထိလိင် ၂-လိင်ဆံ
 သောပုဒ်များကို တည်ပုဒ်ပြုရာ၌ ဣတ္ထိလိင်အားကောင်းသဖြင့် ထိ-ပု-တည်ရသောပုဒ် အလွန်ရှားပါး၏။

နပုလ္လိင် ဣတ္ထိလိင် ၂-လိင်ဆံသော ပုဒ်များကို တည်ပုဒ်ပြုလုပ်ရာ၌ နပုလ္လိင်အားကောင်းခဲ့လျှင်
 ဣတ္ထိလိင်ဇာတကပစ္စည်းကို ဖြုတ်၍ အကာရန္တနှင့် ပုဒ်တည်သည်။ ဝိုက်ကွင်းဖြင့် လိင်ညွှန်းရာ၌လည်း
 (န၊ထိ)ဟု နပုလ္လိင်ကို ဦးစွာထား၏။ ဒန္ဓာယန, ဒသလက္ခဏဝိဘာဝန, ဒသဝတ္ထုဒီပန, ဒသသဟဿိကမ္ပန,
 ဒါသပရိယေသန-စသည်တို့ ကြည့်။ သို့ရာတွင် ယင်း နပုလ္လိင် ဣတ္ထိလိင် ၂-လိင်ဆံပုဒ်များ၌ ဣတ္ထိ

၁။ လယ်တီဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ သဒ္ဒသံခိပ်။ ၁၁၉-ပိုဒ်။
 ၂။ လယ်တီဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ သဒ္ဒသံခိပ်။ ၁၇၆-ပိုဒ်။

လိုင်ပုဒ်က သာဓကအားကောင်းခဲ့သော် လူတ္တိလိင်ဇောတကပစ္စည်းကို မဖြုတ်ပဲ ပုဒ်တည်သည်။ ဝိုက်ကွင်း ဖြင့် လိုင်ညွှန်းရာ၌လည်း (ထိ၊န)ဟု လူတ္တိလိင်ကို ရှေးဦးစွာ ညွှန်းပြထားသည်။

တိလိင်သည် သဘာဝတိလိင်၊ ဝါစွတိလိင် အားဖြင့် ၂-မျိုးရှိ၏။ ယင်း ၂-မျိုးလုံးကိုပင် အကာ- ရန္တ၊ ဩကာရန္တ၊ နိဂ္ဂဟိတန္တ-တို့ အတွက်မူ အာ-ဩ-နိဂ္ဂဟိတ်ဖက်သို့ မလိုက်မငဲ့မူ၍ ပင်ကိုပကတိ အကာ- ရန္တနှင့် တည်ပုဒ်ပြုသည်။ ဒကဇ၊ ဒကဒ၊ ဒကရက္ခသပဉ္စ၊ ဒကသမ္ဘဝ၊ ဒက္ခ၊ ဒက္ခက၊ ဒက္ခမာန-စသည်တို့ ကြည့်။

“အာ၊ ဤ၊ ဣနီ၊ အာနီ၊ နီ၊ ငါးလီ ထိ-ပစ္စည်း” ဟူသည်နှင့်အညီ လူတ္တိလိင်ဟု ထင်ရှားစေခြင်းငှါ သက်ရသော လူတ္တိလိင်ပစ္စည်းမှာ အာ၊ ဤ၊ ဣနီ၊ အာနီ၊ နီ-ဟူ၍ ၅-မျိုးရှိ၏။ နိယတလူတ္တိလိင်ပုဒ်တို့မှာ ၎င်းပစ္စည်း ၅-မျိုးတွင် တစ်မျိုးမျိုးအဆုံးရှိလေသည်။ ဖော်ပြပါ နိယတလူတ္တိလိင်ပုဒ်များကို ဝိဘတ်ကိုသာ ဖျောက်၍ ဇောတကပစ္စည်းများကို မဖျောက်ပဲ ပုဒ်တည်သည်။ ဒက္ခိဏသခါ၊ ဒက္ခိဏဝိသုဒ္ဓိကထာ၊ ဒက္ခိ- ဏေယျသမ္ပဒါ၊ ဒဏ္ဍဥက္ကာ၊ ဒဏ္ဍကိဋ္ဌာ၊ ဒဏ္ဍဒီပိကာ၊ ဒန္တာဘိညာ၊ ဒက္ခိဏဒေဝီ၊ ဒမိဋ္ဌဒေဝီ၊ ဒါသီ-စသည် တို့ ကြည့်။

အဘိဓာန်ကျမ်းများပေါ်စက ပုဒ်တည်ဟန်

အက္ခရာဝလိအဘိဓာန်၊ နာမာဝလိအဘိဓာန်များ ခေတ်မစားမီက အဘိဓာန်ကျမ်းများကို ဂါထာဗန္ဓများဖြင့် ရေးသားခဲ့ကြကုန်၏။ အဘိဓာန်အများဆုံး ပေါ်ထွန်းသော တိုင်းပြည်မှာ ဘာရတ၊ ဘာရတဝဿ-ခေါ် အိန္ဒိယနိုင်ငံကြီးပင် ဖြစ်လေသည်။

သဒ္ဓိကာ တိကဏ္ဍသေသကောသနိဂုံး၌ အိန္ဒိယနိုင်ငံထွက် သက္ကတအဘိဓာန်ပေါင်း ၁၉၂-ကျမ်း၏ နာမည်များကို ကျမ်းပြုသူအမည်များနှင့်တကွ ဖော်ပြထား၏။ ယင်း အဘိဓာန်ကျမ်းစာရင်းသည် လည်း A. D. ၁၉၁၆-ခုနှစ်အတွင်းက ပေါ်ရှိခဲ့ဘူးသည့် သက္ကတကောသခေါ် သက္ကတအဘိဓာန်ကျမ်း များကို ဆရာတို့ သိသမျှ ဖော်ပြခဲ့ခြင်း ဖြစ်လေသည်။ မသိရှိပဲ ကျန်ရှိနေသည့် အဘိဓာန်ကျမ်းများ လည်း များစွာရှိပေဦးမည်။ ၎င်း A. D. ၁၉၁၆-ခုနှစ် နောက်မှ အနှစ် ၆၀-ခန့်အတွင်း မည်မျှ ပေါ်ထွန်းခဲ့မည်ကို သုတေသီတို့ စဉ်းစား တွေးထင် ခန့်မှန်းနိုင်ကုန်၏။ ယင်း ကျမ်းများအနက် အမရ ကောသ အဘိဓာန်ကျမ်းမှာ ရှေးကျလှပြီဖြစ်သော်လည်း မရိုးနိုင်ရှိလေသည်။ တကျမ်းလုံး ဂါထာဗန္ဓတို့ ဖြင့်ချည်း ဖြစ်ရာ ဝိဘတျန္တအတိုင်း လိင်ကို သိနိုင်လေသည်။ ရံခါ ဩယံ = (လူတ္တိလိင်၌ ဖြစ်ကုန်၏)၊ က္လိဝေ = (နပုလိင်၌ ဖြစ်၏)၊ သး = (ပုလ္လိင်တည်း)၊ ဒုယေား = (လူတ္တိလိင် ပုလ္လိင်တို့၌ဖြစ်၏)၊ အဩ = (ထိမဟုတ် ပုလ္လိင် နပုလ္လိင်တည်း)၊ ပုသိဝါ = (ရံခါပုလ္လိင်၌ ဖြစ်၏)၊ ဩယံဗဟုမု = (လူတ္တိလိင် ဗဟုဝတ် တို့၌ဖြစ်ကုန်၏)၊ နာ = (ပုလ္လိင်တည်း)၊ ပုသိ = (ပုလ္လိင်၌ဖြစ်၏)၊ တြိမု = (လိင်သုံးပါးတို့၌)၊ သျာတ် = (ဖြစ်၏)၊ အဝျယံ = (နိပါတ်ပုဒ်တည်း) စသည်ဖြင့် လိင်ကိုညွှန်းဆို၍ ကျမ်းပြုဆရာ အမရသီဟ ရေးခဲ့လေ သည်။ ၎င်းပြင် မေဒိနီကောသ၊ ရာဇနိဗဏျ၊ တိကဏ္ဍသေသ စသည်တို့ ရေးဟန်မှာလည်း အမရကော- သနှင့် ဆင်တူပေသည်။

၎င်းပြင် သိဟိန္ဒူကျမ်း ပုလတ္တိပုရခေတ်က ပေါ်ထွန်းခဲ့သည့် အရှင်မောဂ္ဂလ္လာန်၏ အဘိဓာနပ္ပ- ဒီပိကာကျမ်း၌လည်း “ဗုဒ္ဓေါ ဒသဗလော သတ္တာ” စသည်ဖြင့်၎င်း၊ “လူတ္တိ သိမန္တနီ နာရီ” စသည်ဖြင့်

၁။ လယ်တီဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ သဒ္ဓသံခိပ်။ ၁၇၂။
၂။ ယင်းကျမ်းနှင့်စပ်၍ မှတ်သားဖူး၏။ ဝိသုတာ။ ၉၃-၉၄-ကြည့်။

၎င်း၊ “ကုလံ ဝံသော စ သန္တာနာ - ဘိဇနာ ဂေါတ္တမန္တယော” စသည်ဖြင့်၎င်း၊ “အတ္တော ပယောဇနေ သဒ္ဓါ - ဘိဓေယျေ ဝုဒ္ဓိယံ ဓနေ” စသည်ဖြင့်၎င်း၊ “အဗျယံ ဝုစ္စတေ ဒါနိ၊ စိရဿံ တု စိရံ တထာ” စသည် ဖြင့်၎င်း ကာရန္တရများကို တိုက်ရိုက်ဖော်ပြ၍၎င်း၊ အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်နှင့် ပတ်သက်၍ လိင်အတွက် သံသယ မဝင်အောင် “အမာဝသီ ပျမာဝသီ၊ ထိယံ ပန္နရသီ ပရာ”။ ပုမေ နှာရု စိတ္တိ သိရာ မေနီ”။ ပတ္တော ပါတိတ္တိယံ နိတ္တိ၊ ကမဏ္ဍလု တု ကုဏ္ဍိကာ” စသည်ဖြင့်၎င်း ပိဋကတ်သမုဒ္ဒရာကို ချောက်ချားတော်မူ၍ အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်အတွက် စိစစ်ဘော်မူခဲ့လေသည်။ ထို့ကြောင့်ပင် ဂါထာ ၁၂၀၀-ကျော်ရှိ ယင်းအဘိဓာ- နပုဒ်ပိကာကျမ်းသည် စာချ၊ စာပြင်၊ စာပွဲဝင်နှင့် ကျမ်းပြုစာဆို ကဝိအဆက်ဆက်တို့ လက်သုံးကျမ်းစာ အဖြစ် နှစ်ပေါင်း ၈၀၀-ကျော် တည်ရှိနေလေသည်။ ဤမည်သော တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန် ကျမ်းကြီး တည်ဆောက်ရာ၌လည်း ယင်း အဘိဓာန်ပုဒ်ပိကာကျမ်းစာလက်နက်ကို များစွာအသုံးပြုရ လေသည်။

သဒ္ဓတ္ထစိန္တာမဏိအဘိဓာန် ပုဒ်တည်ပုံ

ယခု ၁၉၅၄-ခုနှစ်အထက် ရှေးလွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း ၇၀-ခန့်က ပေါ်ထွန်းခဲ့သော သဒ္ဓတ္ထစိန္တာ- မဏိ သက္ကတအဘိဓာန်သည် အက္ခရာစဉ်၍ ရေးသားခဲ့သည့် ရှေးကျသော အက္ခရာဝလိအဘိဓာန်ကျမ်း ကြီး ဖြစ်၏။ ယင်းသက္ကတအဘိဓာန်ကြီးကား ကျယ်ဝန်းသည့် အဘိဓာန်ကြီးဖြစ်လေသည်။ ကွာတို့ ဆိုက်ကြီး လေးတွဲရှိ၏။ ယင်းအဘိဓာန်ကြီး၌ လိင်သုံးပါးဆိုင်ရာ ပုဒ်များကို ကာရန္တရများဖြင့် ပုဒ်တည် ရေးသားထား၏။ အး၊ အံ၊ ဝး၊ အံဂကး၊ အံဂိ၊ အံဂုး၊ အံဂုကမ်၊ အံဂုဇာလမ်၊ အံဂုဓရး၊ အံဂုပဋ္ဌး စသည်တို့ ကြည့်။ နှောင်းခေတ်တွင် ပေါ်သည့် အဘိဓာန်တို့မှာ ထိုကဲ့သို့မဟုတ်ပဲ ဆိုင်ရာ လိင်ကာရန္တ များကိုဖြုတ်၍ အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်အဖြစ်တည်၍ ရေးသားခဲ့ကြကုန်၏။

ဝန္တ၊ မန္တ၊ ပစ္စယန္တ ပုဒ်များ ပုဒ်တည်ပုံ

ဂုဏဝါ၊ ဂုဏဝတီ-အစရှိသော ဝန္တ၊ ပစ္စယန္တပုဒ်မျိုး၊ သတိမာ၊ သတိမတီ-အစရှိသော မန္တ၊ ပစ္စယန္တ ပုဒ်မျိုးတို့ကို မူလပုဒ်ရင်းအတိုင်း ဝန္တ၊ မန္တ၊ ပစ္စယန္တတို့ဖြင့် ကည်ပုဒ်ပြု၍ ရေးသားခဲ့လေသည်။ ဒပ္ပ- ဝန္တ၊ ဒါဌာဝန္တ၊ ဒါနဝန္တ၊ ဒိဋ္ဌဘေဒဝန္တ၊ ဒိဋ္ဌဝန္တ၊ ဒိဋ္ဌိဝန္တ၊ ဒီပသိခါဝန္တ၊ ဒုက္ခဝန္တ-စသည်တို့ ကြည့်။

အာချာတ်ကိရိယာများ ပုဒ်တည်ပုံ

ဒဒါတိ-စသော အာချာတ်ပုဒ်များကိုကား ကတ္တာ-ဟောဖြစ်လျှင် ဒဒါတိ-စသည်ဖြင့် တိဝိဘတ်ဖြင့် ၎င်း၊ ကံဟောဖြစ်လျှင် ဒီယတေ-စသည့်ဖြင့် တေ-ဝိဘတ်ဖြင့်၎င်း ပုဒ်တည်ရေးသားပြီးလျှင် ဒဒါထ၊ ဒဒါမ၊ ဒဒါမသေ၊ ဒဒါမိ၊ ဒဒါသိ၊ ဒဒါဟိ၊ ဒဒိမ၊ ဒဒိ-အစရှိသော ကျန် ဝိဘတ်ပုဒ်များကို၎င်း ဓာတ်၊ ဝိဘတ် အနက်တူလျက် ကာရိယ ဝိသေသသို့ရောက်သော ဒဇ္ဇတိ-စသော ပုဒ်တို့ကို၎င်း၊ ဝိဘတ်စဉ်အတိုင်း (သု- ဧကရိသလောက်) အက္ခရာစဉ်လိုက်၍ ဒဒါတိ-စသော မူတည်ပုဒ်၏အကိုး သာဓကနေရာတွင် ထည့်သွင်း ရေးသားသည်။ ဒဒါတိ၊ ဒဒါထ၊ ဒဒါမ၊ ဒဒါမသေ၊ ဒဒါမိ၊ ဒဒါသိ၊ ဒဒါဟိ၊ ဒဒိတ္ထ၊ ဒဒိမ္မ၊ ဒဒိ-စသည်တို့ ကြည့်။

တွာ, တွာန, တုန ပစ္စယန္တပုဒ်များ

တွာပစ္စည်း, တွာနပစ္စည်း, တုနပစ္စည်းအဆုံးရှိသော တွာဒိပစ္စယန္တပုဒ်တို့ကို ဒတွာ, ဒတွာန^၁ စသည်ဖြင့် ပုဒ်တည်၍ ရေးသားသည်။ ယင်း တွာဒိပစ္စယန္တပုဒ်များသည် ပဓာနကိရိယာကို အထူးပြု တတ်သဖြင့် ကိရိယာဝိသေသန မည်လေသည်။ ဓာတုဝိသေသန, ဘာဝနပုံလည်း မည်၏။ ကတ္တားအနက် ၌ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ကတ္တုဝိသေသနဟူ၍လည်း ကေစိဆရာတို့ ဆိုသေး၏။ ကလာပ်ကျမ်းစသည်က ဘောအနက်၌ ဖြစ်သည်ဟု ဆို၏။

တုန တွာန တဝေ တွာ တုံ၊ ဓာ သော ထာ ကွတ္တုမေဝ စ။
တော ထ တြ ဟိဉ္ဇနံ ဟိံ ဟံ၊ ဓိဟ ဟိဓ ဓုနာ ရဟိ။
ဒါနိ ဝေါ ဒါစနံ ဒါဇ္ဇ-ထံ ထတ္ထံ ဇ္ဈ ဇ္ဈ အာဒယော။
သမာသော စာဗျယိဘာဝေါ၊ ယာဒေသော စာ ဗျယံ ဘဝေ^၂—

ဟူသည်နှင့်အညီ တွာ, တွာန, တုန-စသော တွာဒိပစ္စယန္တပုဒ်တို့သည် အဗျယပုဒ်များလည်း မည်ကုန် သေး၏။ သို့ရာတွင် တွာဒိပစ္စယန္တပုဒ်များ၏ အခြားမဲ့ဝိုက်ကွင်း၌ ကြိ၊ ဝိ-ဟု ကြိယာဝိသေသနအဖြစ် ဖြင့် ဖော်ပြသည်။ အဗျယဟုလည်း မှတ်ယူကြကုန်ရာ၏။ ဒတွာ, ဒတွာန, ဒဒိတွာ, ဒမိတွာ, ဒဿယိတွာ, ဒဿယိတွာန, ဒဿာပေတွာ, ဒဿေတွာ^၃, ဒဿေတွာ^၂, ဒဟိတွာ, ဒဟေတွာ, ဒါပေတွာ, ဒိပေတွာ-စသည် တို့ ကြည့်။

တဝေ, တုံပစ္စယန္တပုဒ်များနှင့် ကွတ္တုပစ္စယန္တပုဒ်

မောဂ္ဂလ္လာန်ဗျာကရုဏ်း(၅၊ ၆၁)၌ ‘တုံတာယေ တဝေ ဘာဝေ ဘဝိဿတိ ကြိယာယံ တဒတ္ထာယံ’ = တဝေ, တုံ, တာယေ ပစ္စည်း ၃-မျိုးတို့သည် တဒတ္ထသမ္ပဒါနိအနက်, အနာဂတ်ကာလနှင့် ဘာဝသာဓန အနက်၌ သက်သည်ဟု ဆိုသည်။ တဒတ္ထသမ္ပဒါနိအနက်၌ သက်သောကြောင့် စတုတ္ထဝိဘတ် ကျေသည် ဟု ဆိုသည်။ လယ်တီဆရာတော်ဘုရားကြီးကလည်း ယင်း မောဂ္ဂလ္လာန်ကို ကြည့်၍—“တာယေ, တုယေ၊ တဝေနှင့် တုံ၊ စတုတ္ထိက္ကံ၊ အကုန်ကျေစမြဲ”^၄ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ယင်း မောဂ္ဂလ္လာန် အဆိုအမိန့်အတိုင်းပင် ဒါတုံ = ပေးလှူခြင်းငှါ။ ဂစ္ဆတိ = သွား၏ စသည်ဖြင့် ခြင်းဟူသော ဘာဝအနက်, ငှါဟူသော တဒတ္ထ- သမ္ပဒါနိအနက်ကို ပေးကြကုန်၏။ တာယေ-ပစ္စည်းကား ကစည်းကျမ်း၌ တိုက်ရိုက်မလာရှိချေ။ ပိဋကတ် တော်၌လည်း တာယေပစ္စယန္တဥပါဟရုဏ် အလွန်ရှားပါးလှချေ၏။ ယင်း တဝေ, တုံ ပစ္စယန္တပုဒ်တို့သည် လည်း ဓာတ်ကို အထူးပြုသောကြောင့် ဓာတုဝိသေသနလည်း မည်၏။ ကြိယာသို့ အစဉ်လိုက်သော နပုလ္လိင်သဒ္ဒါဖြစ်ရကား “ဘာဝနပုံ”ဟု အဋ္ဌကထာများ၌ ဆိုကုန်၏။^၆ လိင် ၃-ပါး ဝိဘတ် ၇-သွယ် တို့ကြောင့် ပျက်စီးခြင်း အလျှင်းမရှိသောကြောင့် အဗျယဟုလည်း ခေါ်ကြ၏။ ကြိယာကို အထူးပြု တတ်သော ပုဒ်ဖြစ်သဖြင့် ကြိယာဝိသေသနလည်း မည်၏။ ဤ တိပိဋကပါဠိ မြန်မာအဘိဓာန်၌ နောက်

၁။ ဤ ဒ-ဒေဋ္ဌကပုစ္ဆာ-ပုဒ်တို့ပါဝင်သော ဒထွေးအဘိဓာန်၌ တုန-ပစ္စည်းနှင့်တွဲ၍ ဒါတုန-စသည်ဖြင့် သာဓက မရှိ၍ မပါရှိချေ။
၂။ ကြိယာဝိသေသနတ္ထာဝ၊ တွာဒျန္တာ တဗ္ဗိသေသတော။
ကတ္တုဝိသေသနတ္ထာဝိ၊ ကေစိ ကတ္တရိ ဝုတ္တိတော။ (ဘေဒစိန္တာ။ ၃၈၀။)
၃။ သဒ္ဓသံခိပ်။ ၂၇၁။
၄။ ဤ ဘေဒစိန္တာ။ ၃၇၃-ကြည့်။
၆။ ကြိယာဝိသေသနံ သတ္ထေ၊ ဝုတ္တံ ဓာတုဝိသေသနံ။
ဘာဝနပုံသကန္တေ ၂၀၊ သာသနေ သမုဒိရိတံ။ (ဘေဒစိန္တာ။ ၃၁၂။)

အဆိုကို ရည်၍ တည်ပုဒ်အခြားမဲ့ စိုက်ကွင်း၌ ကြို၊ ဝိ-ဟု ဖော်ပြသည်။ ဒဋ္ဌ၊ ဒမိတုံ၊ ဒမေတုံ၊ ဒဿယိတုံ၊ ဒါတဝေ၊ ဒါတဝေ၊ ဒါတုံ၊ ဒါပေတုံ၊ ဒီပေတုံ၊ ဒီပေတုံ၊ စသည်တို့ ကြည့်။ ၎င်းပြင် ကွတ္တု ပစ္စယန္တ အဆုံးရှိသော ပုဒ်တို့ကိုလည်း ဒသကွတ္တု-စသည်ဖြင့် ပုဒ်တည်၍ ရေးသည်။ ယင်း ကွတ္တုပစ္စယန္တပုဒ်နောင် ပဌမာ သိဝိဘတ်၊ ယော ဝိဘတ်တို့ ကျေနိုင်လေသည်။ ရှု။၄၁၉။ မောက်၊၄။၁၁၄။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၂၂-၃။ နိရုတ္တိ။၅၁၃-တို့လည်း ကြည့်။ လယ်တီဆရာတော်ဘုရား ကြီးသည် “တူနှင့်တူနာ၊ တုန ကွတ္တု၊ သိယောကြံ၊ အကုန်ကျေမြဲ” ဟု မိန့်ဆိုတော်မူသေး၏။ ဒသကွတ္တု၊ ဒွါဒသကွတ္တု-စသည်တို့ ကြည့်။

ဒါနိပုဒ်

ဒါနိ-သည် သက္ကတ၌ ဣဒါနိမ်-ဖြစ်၍ ပြာကရိတ်အခေါ် ဒါဏိ၊ ဒါဏိ*၊ ဒါဏိ* ဖြစ်လေသည်။ အဒ္ဓမာဂဓိအခေါ် ဒါဏိ*ဖြစ်၍ သီဟိုဠ်အခေါ် ဒယ်န်-ဖြစ်လေသည်။ ယင်း-ဒါနိ-ပုဒ်သည်—

“ဩရံ၊ ပါရံ၊ ဥဒ္ဓံ အဓော၊ အန္တော၊ အန္တရာ၊ ဟေဋ္ဌာ၊ ဥပရိ၊ ဥတ္တရိနှင့်၊ ဗဟိ၊ ဗဟိဒ္ဓါ၊ ပစ္ဆာ ဟရံ၊ သာယံ ပါတော၊ ဟိယျော သုဝေ၊ သေ၊ သမ္ပတိ၊ အာယတိ၊ ကျေဘိသတ္တမိ”^၂—

ဟူသောသဒ္ဓသံခိပ် ၂၆၅-နှင့်အညီ သမ္ပတိ၊ အာယတိ-ပုဒ်များနှင့် အလားတူ သတ္တမိဝိဘတ်ကျေသော အဗျယပုဒ် ဖြစ်လေသည်။ ယင်းပုဒ်ကိုလည်း ဤအဘိဓာန်၌ တည်ပုဒ်ပြု၍ ရေးသည်။ ဒါနိ-ကြည့်။ ဤကား ဤတိပိဋကပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီး၌ အဘိဓာန်ဝင် တည်ပုဒ်နှင့်စပ်၍ အကျဉ်းအမြစ် ထုတ်ပြချက်တည်း။

၂။ လိင်ခွဲခြင်း

ပုဒ်တည်ခြင်းနှင့်စပ်၍ ဖော်ပြပြီးနောက် လိင်ခွဲခြင်းနှင့်စပ်၍ ဖော်ပြလိုသေး၏။ ပါဠိကျမ်းဂန် များကို ချင်းနင်းရာ၌ လိင်သည် အခက်အခဲတစ်ခုသာတည်း။ ယင်းလိင်အခက်အခဲကို မဖျက်ခွဲနိုင်သမျှ ပါဠိပညာရှင်၊ ပါဠိပါရဂူ၊ ပါဠိဝိဒ္ဓ-ဟူ၍ မဖြစ်နိုင်သေးချေ။ ယင်းအခက်အခဲကို ကျော်လွှားနိုင်ရန် ပါဠိပညာရှင်လုပ်မည့် ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ဗျာကရုဏ်းကျမ်းအမျိုးမျိုးကို နှုတ်ရဆောင်ရ၏။ အဘိဓာန်ပုဒ်ပိကာ အစရှိသော နာမလိင်၊ နိဗ္ဗာသန ကောသကျမ်းများကို ဝါစုဂ္ဂတပြုကြရကုန်၏။ အမရကောသ-လား လိင်၊ ဂိဒိသင်္ဂဟအပိုင်းကို ကရားရေလွှတ် နှုတ်လွှတ်အာဂုဏ် အရကျက်ကြရကုန်၏။ ဘေဒစိန္တာ၊ ကဏ္ဍာယန-သာရ၊ သဒ္ဓသာရတ္ထဇာလိနီ-စသည့် သဒ္ဓါငယ်ကျမ်းဂန်တို့ကို လူးလာခေါက်ပြန် သင်အံလေ့ကျက်ကြရကုန်၏။

အမရကောသ လိင်္ဂါဒိသင်္ဂဟဝဂ်-စသည်

အမရကောသဆရာ အမရသိ*ဟသည် အမရကောသအဘိဓာန်ကျမ်း၌ သက္ကတဘာသာတို့ကို သရဖူဆောင်း တတ်မြောက်လိုသူတို့အတွက် လိင်္ဂါဒိသင်္ဂဟဝဂ်ဟု အမည်တပ်၍ တခန်းဖွင့်ပြီး လိင်္ဂအပိုင်းကို ရေးစီရင်ခဲ့လေသည်။ ယင်းအခန်းသည် ၄၆-ဂါထာမျှရှိလေသည်။ သီဟိုဠ်ကျွန်း B.E. ၁၇၀၀-ခန့်တွင် ပေါ်ထွန်းခဲ့သော အရှင်မောဂ္ဂလ္လာန်သည် လိင်္ဂါဒိသင်္ဂဟဝဂ်တော်ကြစေရန် ရည်ရွယ်တော်မူ၍ အဘိဓာန်ပုဒ်ပိကာကျမ်းကို ရေးစီရင်တော်မူခဲ့လေသည်။

အရှင်အဂ္ဂဝံသသည် သဒ္ဓနီတိကျမ်း ပဒမာလာ ဘူဓာတုမယ နာမိကရူပဝိဘာဂ^၁မှစ၍ ပဒမာလာ တကျမ်းလုံးဖြင့်၎င်း၊ သဒ္ဓနီတိသုတ္တမာလာ စတုပဒဝိဘာဂ^၂အခန်းဖြင့်၎င်း လိင်၌ မယုံမှား မတွေဝေ စေရအောင် ရေးသားဖော်ပြ ရှင်းလင်းတော်မူခဲ့လေသည်။

ပဒသာဓနဆရာသည်လည်း ဣ-စသော ပစ္စယန္တပုဒ်များ၏ လိင်ကို—
ဏာဒယောဘိဓေယျလိင်္ဂါ၊ အပစ္စေ တွနပုံသကာ။
နပုံသကေ သကတ္ထေ ဧဏှာ၊ ဘိယျော ဘာဝသမူဟဇာ။
ကာတုတ္တိယမသင်္ချာဓာ-တွာဒိစိပစ္စယန္တကာ။
နပုံသကေန လိင်္ဂေန၊ သဒ္ဓေါ' ဒါဟု ပုမေန ဝါ။
နိဒ္ဓိသတိတိ ဉာတဗ္ဗ-မဝိသေသမနိစ္ဆိတေ ?—

ဟူသော ဂါထာများဖြင့် ဖော်ပြတော်မူခဲ့လေသည်။

၎င်းပြင် ဗာလာဝတာရ သဒ္ဓါကျမ်း၌လည်း အရှင်ဓမ္မကိတ္တိဆရာတော်က လိင်သာမန်ကို အလို ရှိပါမူ နိဗ္ဗန္ဓသဒ္ဓါကို နပုလ္လင်ဖြင့်သော်၎င်း၊ ပုလ္လင်ဖြင့်သော်၎င်း ထားရမည်ဟု—

သာမညေ' ဘိမတေ သဒ္ဓေါ၊ နိဒ္ဓိသတိ ပုမေန ဝါ။
နပုံသကေန ဝါပီတိ၊ သဒ္ဓသတ္ထဝိဒ္ဓ ဝိဒ္ဓိ'—

ဟူသော ဂါထာဖြင့် မှာထားတော်မူခဲ့လေသည်။

ပဒရူပသိဒ္ဓိကျမ်း၌လည်း—

ကညာ ရတ္တိ နဒီ ဣတ္ထိ၊ မာတုလာနီ စ ဘိက္ခုနီ။
ဒဏ္ဍိနီ ယာဂု မာတာ စ၊ ဇမ္ဗူ ဂေါတိတ္ထိသင်္ဂဟော။^၁
စိတ္တံ ကမ္မဉ္စ အဿဒ္ဓ-မထဉ္စိ သုခကာရိ စ။
အာယု ဂေါတြဘူ ဓမ္မည၊ စိတ္တဂုတိ နပုံသကေ။^၆
နီလာဒိဂုဏနာမဉ္စ၊ ဗဟုဗ္ဗိဟိ စ တဒ္ဓိတံ။
သာမညဝုတျတိတာဒိ-ကိတန္တံ ဝါစ္စလိင်္ဂကံ။^၇
ဧသေ' သော တေမိတိ စ၊ ပသိဒ္ဓိ အတ္ထေသု ယေသု လောကဿ။
ထိပုန္နပုံသကာနီတိ၊ ဝုစ္စန္တေ တာနိ နာမာနိ'—
အယံ ပန တပျရိသော အဘိဓေယျဝစနော၊ ပရလိင်္ဂေါ စ^၈။
အယဉ္စ တပျရိသော အဘိဓေယျဝစနလိင်္ဂေါ'။^၉
အညပဒတ္တပုဓာနော ဟိ ဗဟုဗ္ဗိဟိ'။
ဗဟုဗ္ဗိဟိ စာယံ အဘိဓေယျလိင်္ဂဝစနော'။^{၁၀}
ဣဓ ဒ္ဓန္တေ အစိုကတရံ ပုံဗ္ဗံ နိပတတိ၊ ပရဿေဝ လိင်္ဂဉ္စ'။^{၁၁}—

စသည်ဖြင့်၎င်း နာမ်ပုဒ်၊ သမာသ်ပုဒ်စသည်တို့၏ လိင်ကိုစိစစ်၍ ပြတော်မူခဲ့လေသည်။

၁။ နီတိ၊ ပဒ။ ၈၁။ ၂။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၃၅၈။ ၃။ ပဒသာဓန။ ၃၀၅-သုတ်။ ၄။ ဗာလာဝတာရ ဝါဏပုစ္ဆေသုတ်။
၅။ ရူ။ ၉၁-နာ။ ၆။ ရူ။ ၉၆-နာ။ ၇။ ရူ။ ၁၁၁-နာ။ ၈။ ရူ။ ၅၁-၁၁၁။
၉။ ရူ။ ၁၁၄။ ၁၀။ ရူ။ ၁၉၃။ ၁၁။ ရူ။ ၂၀၀-နာ။ ၁၂။ ရူ။ ၂၁၉-နာ။

၎င်းပြင် သုတ္တနိဒ္ဒေသကျမ်း၌လည်း - ဣတ္ထိလိင်၊ ပုလ္လိင်၊ နပုလ္လိင်ဟု လိင် ၃-ပါးမထင်ရှားခဲ့လျှင် နပုလ္လိင်ဖြင့်ပြသင့်ကြောင်းကိုလည်း—

အဗျတ္တေ ဂုဏသန္ဓေဟေ၊ နပုံသကမိဟုစုတေ။
ဧဝံ ဟိ သဒ္ဓပကတိ၊ ဒိပေတဗ္ဗာ ဝိဘာဝိနာ^၁—

ဟူသော ဂါထာဖြင့် ညွှန်ပြတော်မူခဲ့လေသည်။

၎င်းပြင် သဒ္ဓတ္တဘေဒစိန္တာကျမ်း၌လည်း —

ကိစ္စာ ဓာတုဟျကမ္မေဟိ၊ ဘာဝေယေဝ နပုံသကေ။
တဒန္တာပါယသော ကမ္မေ၊ သကမ္မေဟိ တိလိဂီကာ^၂—

ဟူသော ဂါထာဖြင့် အကမ္မကဓာတ်နောင်သက်သော ကိစ္စပစ္စည်းများ၏ နပုလ္လိင်ဖြစ်ကြောင်းများ ကို၎င်း၊ သကမ္မကဓာတ်နောင် ယေဘုယျအားဖြင့် ကိစ္စပစ္စည်းများ၏ တိလိင်ဖြစ်ကြောင်းကို၎င်း ဖော်ပြ တော်မူ၏။

၎င်းပြင် ကစ္စာယနသာရကျမ်း၌လည်း—

မာနန္တာဝတ္တမာနေ စ၊ လက္ခဏေ ဟေတုကေ သိယုံ။
ကိတာ ဓာတုတ္ထသမ္ပန္နေ၊ ဟောန္တိ ကာလန္တရေသပ္ပိ။
ကိတကာဘိဓေယျလိဂီ၊ ဣယုဝဏ္ဏာဝရာဒိဇော။
အပစ္စယော ဧကော ဒုတိယော၊ ဣပစ္စယော ပုမေ သိယုံ။
ယုစာကတ္တရိ ဘာဝသ္မိ၊ ကိစ္စာတော စ နပုံသကေ။
တဝါဒိက္ခတ္တုမန္တာ စ၊ သိယုံ အဗျယနာမကာ^၃—

ဟူသော ၃-ဂါထာဖြင့် ကိတ်ပစ္စယန္တပုဒ်များ၏ လိင်ကိုသတ်မှတ်၍ ပြတော်မူခဲ့သေး၏။

နိယံများဖြင့် လိင်သတ်မှတ်ခဲ့ကြပုံ

ဘုရားကြီးဆရာတော် အရှင်ဇာဂရာဘိဝံသမဟာထေရ်၊ ရွှေရေးဆောင်ဆရာတော် ဦးကြည်-အစ ရှိကုန်သော ကျမ်းဂန်တတ် မထေရ်မြတ်တို့သည် ရူပသိဒ္ဓိ၊ သဒ္ဓနိတိ၊ ဘေဒစိန္တာ၊ ကစ္စာယနသာရ-စသော သဒ္ဓါကျမ်းများနှင့် ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာ-တို့ကို ကြည့်ရှုတော်မူကြကာ အောက်ပါ နိယံများဖြင့် လိင် များကို သတ်မှတ်တော်မူခဲ့ကြကုန်၏။

အဗျယိနှင့်၊ ဒိဂုသမာသံ၊ နပုံလိင်ဟု အမြဲမှတ်^၄။

ကံတပျရိသ၊ ဒွန်သမာသံ၊ နောက်ပုဒ်လိင်ဟု အမြဲမှတ်^၅။

အညပဒတ္တ၊ သမာသမ္ဘာ၊ လိင်သင်္ချာကို၊ မြဲစွာအဟုတ်၊ အညပုဒ်၏၊ လိင်ဝုဏ်ယူလတ် တူမြဲမှတ်^၆။

၁။ နိဒ္ဒေသ ဝါဏာပစ္စေ-သုတ်အဖွင့်။ ၂။ သဒ္ဓတ္တဘေဒစိန္တာ။ ၃၄၉-ဂါထာ။ ၃။ ကစ္စာယနသာရ။ ၄၃၊ ၄၄၊ ၄၅။
၄-၅-၆။ ဘုရားကြီးနိယံ။ ၁၁၀၊ ၁၀၉၊ ၁၉၀။

မဟာဝိသုတာရာမ ဂဏဝါဂက တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန် ကျမ်းပြု ဆရာတော်များ

ရှေ့တန်း ဝဲ-မှ ယာ။ ။ ဦးဝေပလ္လိသမ္ဗိ၊ ဦးနေမိန္ဒ၊ ဦးပညိန္ဒ၊ မဟာနာယကဆရာတော် ဦးပန္နမ၊ ဦးကေလသ(ဘိဇ္ဇာ ဂုဏ်ထူး)၊
နောက်တန်း ဝဲ-မှ ယာ။ ။ ဦးမေဓာဝံသ၊ ဦးတိလောက၊ ဦးသောဘန၊ ဦးဝိစာရ၊ ဦးဇေယျ၊ ဦးကုမာရ(က)၊ ဦးတေဇောဘာသ၊
ဦးပညိန္ဒ၊ ဦးကမာရ(ခ)။

ရှေးပုဒ်လိင်သာ၊ တ-သဒ္ဒါ၊ ထားရာ ကမ္မဓာရည်း သဘောတည်း။
 ကိတ်ပစ္စယ၊ ဝါစက၊ ဝါစလိင်ဝုဇ် ဟောမြဲတည်း။
 ကိစ္စငါးချက်၊ ဘောဉ်သက်မူ၊ နပုံယူ၊ ကံဉ်မူကား၊ လိင် ၃-ပါးနှင့်၊ ငြားလိမ့်စင်စစ် ကေန်တည်း။
 ကတ္တားအနက်၊ သက်သည့်ယု-မှ၊ သုံးလိင်သာ၊ ကြွင်းခြောက်ဖြာမှာ နပုံများသတည်း။
 ဘာဝအနက်၊ သက်သည့်တ-မှ၊ နပုံသာ၊ ကြွင်းခြောက်ဖြာမှာ သုံးလိင်ဆံသတည်း။
 ဣဝဏ္ဏန္တ၊ ဥဝဏ္ဏန္တ၊ ဂဟ-မှနောက်၊ ရောက်သည့်အ-မှာ ပုလ္လိင်သာ။
 အ၊ ဣပစ္စယ၊ ဒုတိယဏော၊ ဤသဘော၊ အဟောပုလ္လိင်သာ။
 ယု၊ တ၊ ကိစ္စ၊ ဘောဉ်လာမူ၊ နပုံယူ၊ ကြွင်းမူထိုက်စွ သုံးလိင်ပြီ။
 ယုပစ္စည်းဆုံး၊ ပုဒ်ရှိကျုံး၊ နပုံးများသဖြင့်။
 သမာသဒ္ဒန္တော၊ ပုဒ်သဘော၊ ပြားသောလိင်လည်းရှိ။
 ပြား၏ပင်ဆို၊ ပုဒ်ထိုထို၊ နောက်ကိုလိင်လိုက်ဘိ။
 ဣ-တ္တ-တ္တန၊ ပစ္စည်းကျ၊ ကေန္တနပုံးယူ။
 တာ-တု-မှန်ဘိ၊ ပစ္စည်းရှိ၊ ဣတ္တိစွမတ်ယူ။

ဤ တိပိဋကပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်ကျမ်း၌ ဖော်ပြခဲ့သော ကောသကျမ်း၊ ဗျာကရုဏ်းဆရာ၊
 နောက်ပေါ်နိယံဆရာတို့၏ အဆိုအမိန့်တို့နှင့် ကိုက်ညီအောင်၎င်း၊
 ယေဘုယျဝုတ္တိယာ လိင်^၁၊ ဒဿိတံ တတ္ထ သဗ္ဗသော။
 ဝိသေသော ပန ဝိညဟိ၊ ဧယျော ပါဌာနုသာရဏာ—^{၁၄}

ဟူသော ပဒသာဓနကျမ်းဆရာ အရှင်ပိယဒဿီ မိန့်ဆိုသည့်အတိုင်း ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာ အဆိုအမိန့်
 နှင့်တိုက်ဆိုင်နှီးနှောမိ၍ တထပ်သည်းကျအောင်၎င်း တည်ပုဒ်၏နောက်၌ ဝိုက်ကွင်းဖြင့် တိလိင်ဖြစ်က
 (တိ) ဟူ၍၎င်း၊ ပုလ္လိင် ဣတ္တိလိင် ၂-လိင်ရနိုင်သောပုဒ်ဖြစ်က (ပု၊ထိ) ဟူ၍၎င်း၊ ပုလ္လိင်ဖြစ်က (ပု)
 ဟူ၍၎င်း၊ ဣတ္တိလိင်ဖြစ်က (ထိ)ဟူ၍၎င်း၊ နပုလ္လိင်ဖြစ်က (န)ဟူ၍၎င်း လိင်ကို ဖော်ပြထားသည်။
 ဤကား လိင်နှင့်ပတ်သက်၍ အကျဉ်းဖော်ပြချက်တည်း။

၃။ ဒေါင့်ကွင်း၌ ပုဒ်ဓာတ် ပစ္စည်း-စသည် ခွဲဝေခြင်း

အဘိဓာန်ဝင် ပုဒ်တည်၍ လိင်ကို ဖော်ပြပြီးနောက် အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်၏ ပုဒ်၊ ပစ္စည်း၊ ဓာတ်၊
 ပစ္စည်း၊ ဝိဘတ် ကဲ့ရန်မှလည်း အရေးကြီးသောအပိုင်း၌ တည်ရှိလေသည်။ သို့ဖြစ်၍ လိင်ပြဝိုက်ကွင်း
 နောက်၌ ဒေါင့်ကွင်းဖြင့် ပုဒ်၊ ပစ္စည်း၊ ဓာတ်၊ ဝိဘတ်၊ ဓာတ်၊ ပစ္စည်းတို့ကို ခွဲဝေ၍ ပြရလေသည်။
 ယင်းသို့ ခွဲပြပါမူ အဘိဓာန်ကျမ်းကို ရှုစားလေ့လာသူတို့ ပုဒ်များ၌ လိမ္မာကျမ်းကျင်ခြင်းဟူသော ပဒ-
 ကောသလ္လဉာဏ်ကိုရနိုင်ပါသည်။ ယင်းသို့ ဒေါင့်ကွင်းဖြင့် ပုဒ်စသည်တို့ကို ခွဲဝေပြရာ၌ သာမန်ခွဲဝေ၍၎င်း၊
 ဓာတ်ကျမ်း၊ ကောသကျမ်း၊ သက္ကတ-စသည့် ဘာသန္တရကျမ်းတို့၏ အဆိုအမိန့်စသည်နှင့် ခွဲဝေ၍၎င်း
 သင့်သလို ဖော်ပြရလေသည်။ ဒံကာရ၊ ဒံလောပ၊ ဒံသ၊ ဒံသတိ၊ ဒံသတေ၊ ဒံသန၊ ဒံသန္တိ၊ ဒံသိ သု၊
 ဒံသိတ၊ ဒံသိယတိ၊ ဒံသိယိတ္ထ၊ ဒံသေတိ၊ ဒံသေန္တိ၊ ဒက-စသည်များ ကြည့်။

၁။ ဘုရားကြီးနိယံ။ ၁၉၃။ ၂-၃။ ဘုရားကြီးနိယံ။ ၂၃၃၊ ၂၃၄။ ၄-၅။ ဘုရားကြီးနိယံ။ ၂၄၀၊ ၂၄၁။
 ၆-၇။ ဘုရားကြီးနိယံ။ ၂၄၉၊ ၂၅၀။ ၈။ ရွှေရေးဆောင်နိယံ။ ၅၂၂။ ၉။ တောင်တွင်းနိယံ။ ၂၉။
 ၁၀-၁၁။ တောင်တွင်းနိယံ။ ၃၈၊ ၃၉ ၁၂-၁၃။ တောင်တွင်းနိယံ။ ၄၉၊ ၅၀။ ၁၄။ ပဒသာဓန။ ၄၀၀-သုတ်။

ကောသသုတေသီတို့ ပုဒ်နေ ပုဒ်ထား ပုဒ်သွား ပုဒ်လာ ပုဒ်မှာ ပုဒ်ထပ်တို့ကို တပ်အပ်ထင်ထင် သိမြင် သဘောပေါက်စေလိုသော ဇောစေတနာများကြောင့် ဒေါင့်ကွင်းထည်း၌ပင် ပုဒ်ခွဲ၏နောက်၌ သက္ကတ၊ ပြာကရိတ်၊ အဒ္ဓမာဂဓီ၊ သီဟိုဠ်ဘာသာ-စသည့် တိုင်းတပါးဘာသာများဖြင့် တိုက်ဆိုင် နှိုင်း ယှဉ်၍ ပြထားလေသည်။ ခံသန၊ ဒပိတ၊ ဒမန၊ ဒမိတ၊ ဒရိ(ရိ)-စသည်တို့ ကြည့်။

၄။ အနက်ပေးခြင်း

အနက်ပြန်ဆိုရာ၌ သဒ္ဒါနက်ကို ဦးစားပေး၍ အနက်ပြန်ဆိုထားသည်။ နောက်မှ သဘောပေါ် လွင်အောင် အဓိပ္ပါယ်နက်ကို ဖော်ပြထားသည်။ ၎င်းပြင် ကျစ်လစ်သိပ်သည်း၍ လိုရင်းထိမိစေရန်နှင့် စာသားကျဉ်းနိုင်သမျှကျဉ်းစေရန် ဤ-ဒက် လက္ခဏာကို အသုံးပြုထားသည်။ ရံခါ အရကောက်= အဘိဓမ္မာကို ဝိုက်ကွင်းဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။ ခံကာရ၊ ခံလောပ၊ ခံသ၊ ခံသန-စသည် ကြည့်။

စာရှုသူတို့အား တိပိဋကပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးကိုလေ့လာကြည့်ရှုရင်း ပါဠိဘာသာသည် သက္ကတဘာသာ၊ ပြာကရိတ်ဘာသာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီဘာသာ၊ သီဟိုဠ်ဘာသာ စသည်တို့နှင့် မည်သို့မည်ပုံ တူသည်၊ မည်သို့မည်ပုံ ထူးခြားသည်၊ မည်သို့မည်ပုံ နီးစပ်သည်၊ မည်သို့မည်ပုံ နီးနွယ်သည် စသည်ကို သိရှိကြစေရန် ရည်ရွယ်၍ အနက်၏နောက်၊ အနက်နှင့် သာဓကအကြား၌ ရံခါ ဝိုက်ကွင်းဖြင့် သက္ကတ၊ ပြာကရိတ်၊ အဒ္ဓမာဂဓီ၊ သီဟိုဠ်ဘာသာ အဘိဓာန်တို့ အဆိုအမိန့်များကို ဖော်ပြထားလေသည်။ ဒ၊ ခံသ၊ ခံသန၊ ခံသိတ၊ ဒဏ္ဍနိတိ၊ ဒတ္တ၊ ဒတ္တိ၊ ဒဒ္ဓါရ၊ ဒန္တိ၊ ဒဗ္ဗိ=ဒဗ္ဗိ၊ ဒမ၊ ဒလ၊ ဒဝထ၊ ဒဿနိ၊ ဒဟန၊ ဒါ၊ ဒါတြ၊ ဒါန၊ ဒါဗ္ဗိ၊ ဒါမ၊ ဒါရက၊ ဒါရဒ၊ ဒါရ၊ ဒါလန၊ ဒိဇ=ဒိဇ၊ ဒိဋ္ဌ၊ ဒိတ္တ၊ ဒိနကရ၊ ဒိဝံကရ၊ ဒိဝ၊ ဒု၊ ဒုဂ္ဂတိ-စသည်တို့ ကြည့်။

၅။ ကျမ်းကိုးသာဓကထုတ်ခြင်း

အနက်ရေးပြီးနောက် ကျမ်းကိုးသာဓကထုတ်သည်။ ယင်းသို့ ထုတ်ရာ၌ အနီးစပ်ဆုံး သာဓကကို ဦးစွာထုတ်၍ ရေးသားရလေသည်။ ကျမ်းကိုးသာဓကအလိုက် အနက်များကို သာဓကထုတ်ရာ၌ လိုရင်းမူမှ မတိမ်းရအောင် စေ့စေ့ စပ်စပ် သိမ်သိမ် မွေမွေ ကိုင်တွယ်ရလေသည်။ တချို့ပုဒ်များမှာ (၁) (၂) (က) (ခ) စသည်ဖြင့် အနက်များ လွန်စွာများလှ၏။ ယင်းသို့များရာ၌ (၁) မှ (၅)၊ (က) မှ (င) ထိအောင် ၅-နက်မျှသာ ဖြစ်လျှင်သော်၎င်း၊ ၅-နက်အောက် ယုတ်လျှင်သော်၎င်း အနက် မထည့်ပဲ ဂဏန်းမျှသာထည့်၍ ကျမ်းကိုး သာဓကထုတ်ပြီး ရေးသားပြုစုသည်။ ခံသ၊ ခံသန၊ ဒက္ခိဏော-ဒက၊ ဒဠဗ္ဗသာရမဏ္ဏ၊ ဒဠိ၊ ဒဏ္ဍဒါန-စသည် ကြည့်။ သာဓကအလိုက် ပေးရသောအနက်များ ၅-နက် ထက် ပိုလွန်များပြားခဲ့သော် ဂဏန်းနှင့်အနက်ကိုပါထည့်၍ အကိုးသာဓကထုတ်ပြီး ရေးသားသည်။ ဒ၊ ဒက၊ ဒက္ခ၊ ဒက္ခတိ၊ ဒက္ခိဏိ၊ ဒက္ခိဏေယျ၊ ဒဠ၊ ဒဗ္ဗိ၊ ဒဏ္ဍိ၊ ဒဏ္ဍက၊ ဒဏ္ဍကမ္မ၊ ဒတွာ၊ ဒန္တိ၊ ဒန္တိ၊ ဒဗ္ဗ၊ ဒမ၊ ဒမထ၊ ဒမန၊ ဒမေတိ၊ ဒလ၊ ဒလိ (ဋီ)ဒ္ဓ၊ ဒဝ၊ ဒဿက-စသည်တို့ ကြည့်။ ဤသည်လျှင် ဤမည် သော တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်ကျမ်းကြီး ရေးသားပြုစုရာ လုပ်ငန်း၅-ရပ်ပေတည်း။

ထူးထူးခြားခြား ပုတ်သားဖွယ်ပုဒ်များ

ဤ တိပိဋကပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီး၌ ပါရှိသမျှပုဒ်တို့မှာ မုချလိုအပ်၍ ကေန့်မှတ်သား ဖွယ်ကောင်းသည့် အနက်အဓိပ္ပါယ်ရှိသော ပုဒ်တို့ချည်း ဖြစ်ကုန်၏။ သို့ရာတွင် ထူးထူးခြားခြား လိုအပ်၍

ထူးထူးခြားခြား မှတ်သားဖွယ်ကောင်းသော ပုဒ်တို့ကို ဒ-အက္ခရာဆိုင်ရာ တိပိဋကပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန် ကျမ်းကြီးတည်းဟူသော မဟာပြတိုက်ကို မကြည့်ရှု မလေ့လာရသေးမီ ရှေးဦးအစ မဆွလက်မုန် ဒ-အက္ခရာဆိုင်ရာ တိပိဋကပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးတည်းဟူသော ပြတိုက်ကြီး၏အနီး အဝင်ဝရှိ ပြတိုက်ငယ်တည်းဟူသော နိဒါန်း (ကျမ်းဦးမှတ်ဖွယ်) ၌ ဖော်ပြလိုပေသည်။

ဒကပါသာ(န)ဏ

ဒကပါသာ(န)ဏသည် သာသနာ့ရာစု ၇-ရာစုက သီဟိုဠ်ကျွန်း အနောက်ပိုင်း၌ ရှိခဲ့ဘူးသော ကျောင်းတိုက်တိုက်၏ အမည်ဖြစ်သည်။ ဤအဘိဓာန်၌ ဆောက်လုပ်သူ ကျောင်းဒါယကာ၏ အမည် နှင့်တကွ သမိုင်းအကျဉ်းကို မဟာဝံသနှင့် D.P. ၊ တို့ကို ကိုးကားဖော်ပြထား၏။ ယင်းသို့ဖော်ပြသဖြင့် B.E. ၇-ရာစုနှစ်က သီဟိုဠ် သာသနာ့အခြေအနေကို သာသနာဝင် သုတေသီတို့ မြော်မှန်းလေ့လာ နိုင်ကွက်တခုကို ရရှိနိုင်ပေသည်။

လကျာညှပ်ရိုးဓာတ်တော်သမိုင်း

ဤအဘိဓာန် နှာ၊ ၁၉-၌ ဒက္ခိဏက္ခကဓာတု-ပုဒ် ပါရှိသည်။ ယင်းသည် မြတ်စွာဘုရား၏လကျာ ညှပ်ရိုးဓာတ်တော် ဖြစ်လေသည်။ ယင်းဓာတ်တော်ကို တာဝတိံသာနတ်ပြည် စူဠာမဏိစေတီတော်၌ ဌာပနာပူဇော်ထားရှိခဲ့ရာ B.E. ၂၃၆-ခုနှစ်တွင် သုမနသာမဏေ နတ်ပြည်သို့ကြွပြီး ပင့်ဆောင်၍ သီဟိုဠ် ဘုရင် ဒေဝါနိပိယတိဿမင်းအား ပေးအပ်လေသည်။ တိပိဋကပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန် အတွဲ-၉ ထူပါရာမ- စေတီယ-ပုဒ်နှင့် တိုက်ဆိုင်ကြည့်ပါ။ ဤပုဒ်သည် ထူပဝင်စေတီဝင်ကျမ်းကို ပြုစုမည့်ပုဂ္ဂိုလ်အတွက်၎င်း၊ သီဟိုဠ်ကျွန်း ထူပါရာမစေတီကို ကြည်ညိုလိုသူအတွက်၎င်း တန်ဖိုးမဖြတ်နိုင်အောင် ကျေးဇူးများလှ ပေသည်။

အိန္ဒိယတောင်ပိုင်း မဒရပ်မြို့

စာမျက်နှာ ၂၅-၌ ဒက္ခိဏမဓုရနဂရ ပုဒ် ပါရှိလေသည်။ မဓုရမြို့ (ယခု အိန္ဒိယနိုင်ငံတောင်ပိုင်း၌ ထင်ရှားသည့်) မဒရပ်မြို့။ ယခင်က စာပေသမိုင်းတွင် လွန်စွာထင်ရှားလှသည့် အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂြိုဟ်ကျမ်း ပြု အရှင်အနုရုဒ္ဓါသည် ဤမဒရပ်မြို့တောင်ဖက် ၄၅-မိုင်ခန့်ကွာ ကဉ္စိပုရ-တွင် ဖွားမြင်ပေါ်ထွန်းခဲ့သည်။ ၎င်းပြင် ဗုဒ္ဓဝံသဋ္ဌကထာ စသည့် အဋ္ဌကထာများကို ပြုစုတော်မူခဲ့သော အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တသည်၎င်း၊ ဒီဃ နိကာယ်ဋီကာ၊ မဇ္ဈိမနိကာယ်ဋီကာ၊ သံယုတ္တနိကာယ်ဋီကာ၊ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်ဋီကာ (ဟောင်း) စသည် တို့ကို ပြုစုခဲ့သော အရှင်ဓမ္မပါလသည်၎င်း၊ ဝိမတိဝိနောဒနိဋီကာကျမ်းပြု အရှင်စောဠိယကဿပသည် ၎င်း ယင်းမဒရပ်နယ်သားချည်း ဖြစ်လေသည်။ ယင်း စာဆိုတော်တို့၏ သမိုင်းအဋ္ဌပ္ပတ်ကိုရေးသားလိုလျှင် ပဌမ မဒရပ်မြို့သမိုင်းကို အခြေခံရတော့မည်။ ယင်းမြို့သမိုင်းကို ဤအဘိဓာန်၌ ရှင်းလင်းစွာကြည့်ရှု လေ့လာနိုင်ပေသည်။

ဒက္ခိဏသင်္ခါမဟာဗောဓိ

သံသမိတ္တာထေရီမသည် B.E. ၂၃၆-ခုနှစ်တွင် မဇ္ဈိမဒေသမှ ဗောဓိပင်၏လကျာတောင်ကိုင်းကို ပင့်ဆောင်၍ သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ ကြွတော်မူခဲ့လေသည်။ ယင်း B.E. ၂၃၆-ခုနှစ် နတ်တော်လဆန်း ၁၄-ရက်နေ့တွင် အနုရာဓမြို့ မဟာဝိဟာရကျောင်းတိုက်ကြီး၌ စိုက်ပျိုးခဲ့လေသည်။ ယင်း ဒက္ခိဏသင်္ခါ

မဟာဗောဓိပင်ကို ပင့်ဆောင်စိုက်ပျိုးပုံအခမ်းအနားအစီအရင်သမိုင်းကို မဟာဗောဓိဝံသ အဋ္ဌကထာ၌ ၎င်း၊ ဒီပဝံသ သောဠသမပရိစ္ဆေဒ၌၎င်း၊ မဟာဝံသ အဋ္ဌာရသမပရိစ္ဆေဒနှင့် ကျေနုဝိသတိမပရိစ္ဆေဒ၌၎င်း တခမ်းတနား ဖော်ပြမှတ်တမ်းတင်ခဲ့ကြကုန်၏။ ယင်းဒက္ခိဏသင်္ခါမဟာဗောဓိသမိုင်းကို ဤအဘိဓာန်၌ အကျယ်မသွင်း အကျဉ်းအားဖြင့် မှတ်တမ်းတင်ထားလေသည်။ ဒက္ခိဏသင်္ခါ-ကြည့်။

ဒက္ခိဏပထတိုင်း

ဒက္ခိဏပထဟူသော စကားလုံးသည် ထေရဝါဒစာပေ၌ လွန်စွာအတွေ့များသော စကားလုံး ဖြစ်သည်။ “တေန ခေါ ပန သမယေန အဝန္တိ ဒက္ခိဏပထော အပ္ပဘိက္ခုကော” စသည်ဖြင့် ဥဒါနပါဠိ သောဏဝဂ်၊ သောဏသုတ်၌^၁၎င်း၊ ဝိနယပိဋက မဟာဝဂ္ဂပါဠိ ဓမ္မက္ခန္ဓကဉ်၌၎င်း၊^၂ လာရှိသည်။ ယင်းသို့ ဖြင့် ဒက္ခိဏပထသည် ပါဠိတော်များ၌ပင် လာရှိသော စကားလုံးဖြစ်ရာ ဒက္ခိဏပထနှင့်စပ်၍ စာသင်၊ စာချ၊ ဂန္ထကာရကတို့ သုတေသနပြုလိုကြပေလိမ့်မည်။ သို့ဖြစ်၍ ဤအဘိဓာန်၌ ကျစ်လစ်စုံလင်စွာ ဆိုင်ရာသမိုင်းတို့ကို ကိုး၍ ရေးသားထားသည်ဖြစ်သောကြောင့် ဒက္ခိဏပထ-နှင့်စပ်၍ သုတေသနပြုလိုကြ သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ဤအဘိဓာန်က များစွာအကူအညီပေးမည်မှာ ကေနိပင် ဖြစ်လေသည်။ ဒက္ခိဏ- ပထ-ကြည့်။

ဒက္ခိဏာရာမကျောင်းတိုက်နှင့် ယင်းကျောင်းတိုက်နေ အရှင်တိဿထေရ်

သီဟိုဠ်ကျွန်း ဒက္ခိဏာရာမကျောင်းတိုက်သည် မဟာဝိဟာရကျောင်းတိုက်၏ အတိုက်အခံ ကျောင်းတိုက်တိုက်ဖြစ်သည်။ အဘယဂိရိကျောင်းတိုက်ကြီးနှင့် တဝတ်တည်း ပေါ်ပေါက်လာသည့် ကျောင်းတိုက်ဖြစ်သည်။ အဘယဂိရိကျောင်းတိုက်သမိုင်းကို လေ့လာလျှင်၎င်း၊ သာဂလိယနိကာယ-မည် သော သာသနာ့ဂိုဏ်းကို လေ့လာလျှင်၎င်း ဒက္ခိဏာရာ ကျောင်းတိုက်ကို ချန်ထား၍ မရပေ။ ဤ အဘိဓာန်၌ ယင်းဒက္ခိဏာရာမကျောင်းတိုက် သမိုင်းအကျဉ်းကို၎င်း၊ ယင်းကျောင်းတိုက်ကို စတင်သူ အာဒိမာပကမထေရ်၏ အကြောင်းအဋ္ဌပ္ပတ်အကျဉ်းကို၎င်း ဖော်ပြထားရာ ဒက္ခိဏာရာမကျောင်းတိုက် သမိုင်း၊ ဒက္ခိဏာရာမကျောင်းတိုက် စတင်သူ တိဿထေရ်ကို ဂဏန ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင် သိလိုလျှင် ဤအဘိ ဓာန်ကို လက်နှေးမနေပဲ ကြည့်ရှုလေ့လာနိုင်ပေ၏။ ဒက္ခိဏာရာမ၊ ဒက္ခိဏာရာမဝါသီ ကြည့်။

အလှူခံ တကျိပ်လေးနှင့် သံဃိကအလှူဒါနအပြား

ဤအဘိဓာန်၌ “ဒက္ခိဏာဝိဘင်္ဂသုတ္တ”ဟူသောပုဒ် ပါရှိ၏။ ယင်းသုတ်ကား ဒါနနှင့် ဒါနအကျိုး ကို အကျယ်ဝေဘန်ဟောကြားရာ သုတ်ဖြစ်လေသည်။ ယင်းသုတ်ကို မတိမရှည် အလယ်အလတ်စား ဖြစ်၍ မဇ္ဈိမနိကာယ်တွင် ပဌမသံဂါယနာတင် အရှင်မြတ်တို့ သံဂါယနာတင်၍ ထည့်သွင်းတော်မူခဲ့ကြ ကုန်၏။ သုတ်၏ဆိုလိုရင်းအဓိပ္ပာယ်ကို ဤအဘိဓာန်၌ ရေးထား၏။ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ် တကျိပ်လေး (၁၄) ဦးကို၎င်း၊ သံဃိကအလှူအပြား ၇-ပါးနှင့် သံဃိကဒါနနှင့်စပ်၍ မှတ်သားဖွယ်ကို၎င်း ကျဉ်းကျဉ်းနှင့် စုံစုံ ရေးသားထား၏။ ယင်းပုဒ်ကို ကြည့်ရှုသူ ရှင်ရဟန်းတို့သည် သံဃိကဒါနတရားကို ကောင်းကောင်း ဟော

၁။ မဟာဗောဓိဝံသအဋ္ဌကထာ၊ ဒီပဝံသ၊ ၁၆-ပရိစ္ဆေဒ၊ မဟာဝံသ၊ ၁၈- ပရိစ္ဆေဒနှင့် ၁၉-ပရိစ္ဆေဒ ကြည့်။

၂။ ဥဒါန၊ ၁၄၆။

၃။ ၆၊ ၃။ ၂၀၄။

တတ်ကြပေမည်။ ကြည့်ရှုသူ လူပုဂ္ဂိုလ်တို့လည်း လှူတတ်တန်းတတ်ကြမည်မှာ ကေန့်မလွဲတည်း။
ဒက္ခိဏာဝိဘင်္ဂသုတ္တ-ကြည့်။

အလှူခံပုဂ္ဂိုလ် အမျိုးအစား တမျိုးပြား

ဒက္ခိဏေယျပုဒ်သည် အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်ကို ဟောရင်းဖြစ်၏။ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်သည် ဘုရား၊ အရိယာ
ပုဂ္ဂိုလ်၊ သမ္မာပဋိပန္နပုဂ္ဂိုလ်၊ ဘိက္ခု-ဘိက္ခုနီသံဃာ၊ သာသနာပရဟန်း၊ ပုဏ္ဏား၊ တက္ကတွန်း စသော အမှား
ယူသူ တိတ္ထိပုဂ္ဂိုလ်၊ လူဆင်းရဲစသည်ဖြင့် ဒေသနာအလိုက်တမျိုးပြားပြန်၏။ ယင်းအလှူခံပုဂ္ဂိုလ်အပြား
ကိုလည်း ဤအဘိဓာန်၌ ပြည့်ပြည့်စုံစုံ ရေးထားရာ သိလိုသူသည် ဤအဘိဓာန် ဒက္ခိဏေယျပုဒ်ကို ကြည့်
ရှုရသည်။

ဒါနကောင်းမှုပြုရာ၌ ရေစက်ချသင့်၊ မသင့် ပြဿနာ

တချို့ကပြောသည် ရေစက်ချစရာမလို၊ နွားသတ် ဝက်သတ်သူသည် ရေစက်ချ၍ ငရဲသွားသလား
စသည်ပင်ဖြစ်၏။ ယင်းပုဂ္ဂိုလ်ကား ရေစက်ချလှူဒါန်းသူများကို စိတ်စနောင့်စနင်း ဖြစ်စေသူသာတည်း။
ဒါနစေတနာ၏ အေးမြကြည်လင်သည်၏အဖြစ်ကို ရေစက်ချမှုကဖော်ပြသည်။ ဇေတဝန်ကျောင်းကိုလှူ
စဉ် ကျောင်းဒါယကာ အနာထပိဏ်သူဌေးက ဘုရားရှင်လက်တော်ပေါ်၌ ရေစက်ချ၍ လှူသည်။ သီဟိုဠ်
ကျွန်း မဟာဝိဟာရကျောင်းတိုက်ကြီးလှူစဉ် ဒေဝါနံပိယတိဿမင်းက အရှင်မဟိန္ဒထေရ်၏လက်၌
ရေစက်ချ၍ လှူသည်။ နန္ဒိယသီတင်းသည် ဗာရာဏသီမိဂဒါဝုန်၌ မုခ် ၄-ခုရှိကျောင်းတိုက်လှူစဉ်
ဘုရားရှင်လက်တော်ပေါ်၌ ရေစက်ချ၍ လှူဒါန်းခဲ့လေသည်။ ဝိသာခါ ဒါယကာမကြီး ၉-ကုဋေကုန်
ပုဗ္ဗာရုံကျောင်းတိုက်လှူစဉ်က ရေစက်ချပွဲကျင်းပ၍ လှူဒါန်းခဲ့သည်။ ယင်းသို့စသည်ဖြင့် ရှေးက ရေစက်
ချရိုး ရှိပုံတို့ကို အဘိဓာန် ဒက္ခိဏောဒက-ပုဒ်၌ သက်သေသာဓက ဖြစ်စဉ်ဖြစ်ရပ်များ စုံလင်စွာဖြင့် ပြဆို
ထား၏။ ဒက္ခိဏောဒက-ကြည့်။

ဘုရားရှင်သာသနာ၌ ဒဏ်ပေးမှု၊ ဒဏ်ထားမှု အမျိုးမျိုး

ဘုရားမြတ်စွာသာသနာတော်တည်းဟူသော အရိပ်သည် လွန်စွာလွန်စွာ အေးမြလှ၏ ချမ်းကြည်
လှ၏ ချမ်းသာလှ၏။ အအေးမြဆုံး အချမ်းကြည်ဆုံး ဘုရားရှင် တည်ထောင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ရကား တကယ့်
အေးမြချမ်းကြည်ရာ ဖြစ်တော့သည်။ သာသနာတော်၌ သံဃာ့အာဏာပီဆန်မှု အစရှိသော ပြစ်မှုတခု
ခုကို ကျူးလွန်မှုရှိလျှင် သံဃာအများကဖြစ်စေ၊ သံဃာထေရ်ကြီးကဖြစ်စေ သင့်လျော်သောဒဏ်ကို
ယဉ်ကျေးသိမ်မွေ့စွာ ပေးရိုးရှိ၏။ ယင်းကား သာသနာတော်၌ ထူးခြားသော ယဉ်ကျေးမှုတခုသာ
တည်း။ ယင်း ဘုရားရှင်သာသနာ၌ ဒဏ်ပေးမှုအမျိုးမျိုးကို ဤအဘိဓာန် ဒဏ္ဍကမ္မပုဒ်တွင် ချက်တွေ
ထင်ထင် တွေ့မြင်နိုင်လေသည်။ ဒဏ္ဍကမ္မ ကြည့်။

ဒမိဋ္ဌတိုင်းပြည်

ဤအဘိဓာန်သည် ပါဠိဘာသာဖြင့် မှတ်တမ်းတင်ထားသည့် ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာ၊ ဝံသ-
ကထာ-စသည်ကျမ်းဂန်မြားမြောက်စွာတို့မှလာသည့် ဘာသာယဉ်ကျေးမှု၊ လူမျိုးရေးယဉ်ကျေးမှု၊ စာပေ

၁။ မဟိန္ဒထေရ်က ကရေ၊ ဒက္ခိဏောဒကမဂ္ဂီ။

မဟိယာ ပတိတေ တောယေ၊ အကမ္မိတ္တ မဟာမဟိ။

မဟာဝံသ၊ ၅။ ၂၅။

ယဉ်ကျေးမှု စသည်တို့ကို စုံလင်နိုင်သမျှ စုံလင်အောင် ပြဆိုရာ ပဒေသာကျမ်းကြီးဖြစ်လေသည်။ ဒမိဋ္ဌတိုင်းပြည် (တမိလတိုင်းပြည်၊ ကလယ်တိုင်းပြည်၊ ကျေးကုလားတိုင်းပြည်)၏ တည်နေရာဒေသစသည်ကိုလည်း ဤအဘိဓာန်က ညွှန်ပြထား၏။ ဒမိဋ္ဌ-ကြည့်။

ဆဒ္ဒန်ဆင်ဆယ်စီး၏ စွမ်းအားအလား အားအင်ရှိတော်မူသော ဘုရားရှင်

“ကာယ ဉာဏ၊ အားဆယ်ဝနှင့်၊ လောကစုံလင်၊ ဘုရားရှင်”ဟူသော စကားကို ဗဒ္ဒသာသနာသက်ဝင်၊ ဗဟုသုတ အတော်အတန် ကုံလုံသူတို့ပင် ကြားဘူးကြ၏။ သို့ရာတွင် ဘုရားရှင်သည် မည်သို့မည်ပုံ ကာယဗလဆယ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသည်ဟု တိတိကျကျ ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ရေးထားသည့် စာပေတစောင်တဖွဲကို ကြည့်ရှုရန်ကား မလွယ်ကူပါလေ။ ခက်ခဲချေ၏။ သို့ရာတွင် ယခုမူ ယင်းအခက်အခဲကို ဤအဘိဓာန်က ဖြေရှင်းထား၏။

ဘုရားရှင်၏ ပင်ကိုယ်အားတော်သည် ဆဒ္ဒန်ဆင်မျိုး ၁၀-စီးအားနှင့် ညီမျှ၏။ ဆဒ္ဒန်ဆင် ၁-စီးအားသည် ဥပေါသထဆင် ၁၀-စီးအားနှင့် ညီမျှ၏။ ဥပေါသထဆင် ၁-စီးအားသည် ဟေမဝတဆင် ၁၀-စီးအားနှင့် ညီမျှ၏။ ဟေမဝတဆင် ၁-စီးအားသည် မင်္ဂလဆင် ၁၀-စီးအားနှင့် ညီမျှ၏။ မင်္ဂလဆင် ၁-စီးအားသည် ဂန္ဓဆင် ၁၀-စီးအားနှင့် ညီမျှ၏။ ဂန္ဓဆင် ၁-စီးအားသည် ပိင်္ဂလဆင် ၁၀-စီးအားနှင့် ညီမျှ၏။ ပိင်္ဂလဆင် ၁-စီးအားသည် တမ္ဗဆင် ၁၀-စီးအားနှင့် ညီမျှ၏။ တမ္ဗဆင် ၁-စီးအားသည် ပဏ္ဍရဆင် ၁၀-စီးအားနှင့် ညီမျှ၏။ ပဏ္ဍရဆင် ၁-စီးအားသည် ဂင်္ဂေယျဆင် ၁၀-စီးအားနှင့် ညီမျှ၏။ ဂင်္ဂေယျဆင် ၁-စီးအားသည် ကာဠာဝကဆင် ၁၀-စီးအားနှင့် ညီမျှ၏။ ပကတိသောဆင်တို့၏ အရေအတွက်အားဖြင့် ကုဋေ ၁-ထောင်၊ ယောက်ျားတို့၏ အရေအတွက်အားဖြင့် ကုဋေ ၁-သောင်းသော ကိုယ်အားနှင့် ညီမျှသော ကိုယ်တော်အား ရှိတော်မူသည်။ ယင်းသို့ဖြင့် ကာယဗလဆယ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံပုံကို ကျန်းဂန်စာပေ မွေနှောက်၍ ပြထား၏။ ဒသဆဒ္ဒန္တနာဂဗလ-ကြည့်။

ပုညကြိယဝတ္ထု ၁၀-ပါး

“ဒါ၊ သီ၊ ဘာ၊ ပူ၊ ကြောင့်ကြမှုနှင့်၊ အလှူဝေငှ၊ အမျှသာစု၊ သူတရားနာ၊ သိရာပြောဆို၊ ကံကိုကိုးရိုး၊ ဆယ်မျိုးဝတ္ထု၊ ပုညမှု၊ သုခပွားများရန်” —

ဟူသည်နှင့်အညီ ဒါန၊ သီလ၊ ဘာဝနာ-စသော တရား ၁၀-ပါးသည် လူ့ နတ်၊ နိဗ္ဗာန် သုံးတန်သော ချမ်းသာပွားရန်အမှု၏ တည်ရာဖြစ်၍ ပုညကြိယဝတ္ထု မည်လေသည်။ ယင်း ပုညကြိယဝတ္ထု ၁၀-ပါးကို ဤအဘိဓာန်၌ ထင်ရှားစွာ ဝေဖန်ပြဆိုထား၏။ ဒသပုညကိရိယ(ကြိယ)ဝတ္ထု-ကြည့်။

ဘုရားရှင်၏ ဉာဏ်တော်စွမ်းအင် ၁၀ ပါး

ဘုရားရှင်သည် ၁၀-ပါးသော စွမ်းအင်ရှိသော ဉာဏ် (ဒသဗလဉာဏ်)နှင့် ပြည့်စုံတော်မူ၏။ ယင်းဉာဏ်တော်ကား—

- (၁) ဌာနာဌာနဉာဏ်၊
- (၂) ကမ္မဝိပါကဉာဏ်၊

- (၃) သဗ္ဗတ္ထဂါမိနိပဋိပဒါဏ်။
- (၄) အနေကဓာတု နာနာဓာတုလောကဉာဏ်။
- (၅) နာနာဓိမုတ္တိကတာဉာဏ်။
- (၆) ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တဉာဏ်။
- (၇) ဈာနာဒိသံကိလေသဝေါဒါနဝုဋ္ဌာနဉာဏ်။
- (၈) ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏ်။
- (၉) စုတူပပါတဉာဏ်။
- (၁၀) အာသဝက္ခယဉာဏ်—ဟူ၍ ၁၀-ပါးအပြားရှိလေသည်။

ယင်းဉာဏ်တော် ၁၀-ပါး သရုပ်ကို—

ဌာနာဌာနံ ဝိပါကော စ၊ မဂ္ဂံ သဗ္ဗတ္ထဂါမိနံ။
 နာနာဓာတုယော လောကေ၊ အဓိမုတ္တိ စ ပါဏိနံ။
 ဇာနာတိ ဣန္ဒြိယာနဉ္စ၊ ပရောပရိယာတံ မုနိ။
 ဈာနာဒိသံကိလေသာဒိ - ဉာဏံ ဝိဇ္ဇတ္တယံ တထာ - ဟူ၍ လာရှိလေသည်။

ယင်းဉာဏ်တော် ၁၀-ပါးအကျယ်ကို ဂန္ထဂရ ဝန်လေးမှုကို ဂရုမပြုတော့ပဲ ဤအဘိဓာန်၌ ရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြထား၏။ ဒသဗလဉာဏ်-ကြည့်။

ဘုရားသဗ္ဗညု၏ စွယ်တော် ၄-ဆူ

ဘုရားရှင်၏ ဓာတ်တော်များအနက် နဖူးသင်းကျပ်တော် ၁-ဆူနှင့် စွယ်တော် ၄-ဆူ ညှပ်ရိုးတော် ဓာတ် ၂-ဆူ အားဖြင့် ၇-ဆူသော ဓာတ်တော်တို့သည် မပျက်မစီး တသားတည်း တလုံးတခဲတည်း တည်ရှိသဖြင့် အသမ္ဘိန္ဒာဓာတ်တော်တို့ မည်ကုန်၏။ ကျန်ဓာတ်တော်များသည် ကွဲပြားသည့် သမ္ဘိန္ဒာဓာတ်တော်တို့ မည်ကုန်၏။

ဥက္ကိသံ စတဿော ဒါဌာ၊ အက္ခကာ ဒွေ စ ဓာတုယော။
 အသမ္ဘိန္ဒာ ဣမာ သတ္တ၊ သေသာ ဘိန္ဒာဝ ဓာတုယော။^၂

ယင်းအသမ္ဘိန္ဒာဓာတ်တော်များအနက် စွယ်တော် ၄-ဆူ သမိုင်းကို ဤအဘိဓာန် ဒါဌာ-ပုဒ်၌ သီဟိုဠ်ဘာသာစသည်တို့ဖြင့် ရေးသော စွယ်တော်သမိုင်း အစောင်စောင်ကို ကြည့်ရှု၍ ရေးသားထားသည်။ ဒါဌာ-ကြည့်။

ဒါနနှင့် စပ်၍ မှတ်သားဖွယ်

သဗ္ဗညုဘုရားဖြစ်၍ ၂၄-သင်္ချေ ကုဋေ-၆၀ ဗိုလ်ခြေတသိန်း တွက်ကိန်းများလှသော ဝေနေယျတို့ကို နိဗ္ဗာန်အောင်မြို့ ဆောင်ပို့လိုသော်၎င်း၊ လက်ျာရံ၊ လက်ဝဲရံ အဂ္ဂမဟာသာဝကရာထူးကို ရယူလိုသော်၎င်း၊ မဟာသာဝကရာထူးကို ရယူလိုသော်၎င်း၊ ပကတိသာဝကရာထူးကို ရယူလိုသော်၎င်း၊ ဇောတိက၊ ဇဋ္ဌိလ၊ ကာကောဏ္ဍ၊ မေဏ္ဍက-စသော သုံးမကုန်အောင် ဓန ဥစ္စာ ငွေအသပြာ ပေါများသည့် သူဌေးဖြစ်လိုသော်၎င်း၊ အတု၊ အသက်ရှည်သူ၊ အဆင်းလှသူ၊ ချမ်းသာများသူ၊ ခွန်အားကြီး

ယဉ်ကျေးမှု စသည်ညသို့ကို စုံလင်နိုင်သမျှ စုံလင်အောင် ပြဆိုရာ ပဒေသာကျမ်းကြီးဖြစ်လေသည်။ ဒမိဋ္ဌ တိုင်းပြည် (တမိလ်တိုင်းပြည်၊ ကလယ်တိုင်းပြည်၊ ကျေးကုလားတိုင်းပြည်)၏ တည်နေရာဒေသစသည် ကိုလည်း ဤအဘိဓာန်က ညွှန်ပြထား၏။ ဒမိဋ္ဌ^၂-ကြည့်။

ဆဒ္ဒန်ဆင်ဆယ်စီး၏ စွမ်းအားအလား အားအင်ရှိတော်မူသော ဘုရားရှင်

“ကာယ ဉာဏ၊ အားဆယ်ဝနှင့်၊ လောကင်စုံလင်၊ ဘုရားရှင်”ဟူသော စကားကို ဗဒ္ဒသာသနာ သက်ဝင်၊ ဗဟုဿုတ အတော်အတန် ကုံလုံသူတို့ပင် ကြားဘူးကြ၏။ သို့ရာတွင် ဘုရားရှင်သည် မည်သို့ မည်ပုံ ကာယဗလဆယ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသည်ဟု တိတိကျကျ ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ရေးထားသည့် စာပေ တစောင်တဖွဲကို ကြည့်ရှုရန်ကား မလွယ်ကူပါလေ။ ခက်ခဲချေ၏။ သို့ရာတွင် ယခုမူ ယင်းအခက်အခဲကို ဤအဘိဓာန်က ဖြေရှင်းထား၏။

ဘုရားရှင်၏ ပင်ကိုယ်အားတော်သည် ဆဒ္ဒန်ဆင်မျိုး ၁၀-စီးအားနှင့် ညီမျှ၏။ ဆဒ္ဒန်ဆင် ၁-စီး အားသည် ဥပေါသထဆင် ၁၀-စီးအားနှင့် ညီမျှ၏။ ဥပေါသထဆင် ၁-စီးအားသည် ဟေမဝတဆင် ၁၀-စီးအားနှင့် ညီမျှ၏။ ဟေမဝတဆင် ၁-စီးအားသည် မင်္ဂလဆင် ၁၀-စီးအားနှင့် ညီမျှ၏။ မင်္ဂလဆင် ၁-စီးအားသည် ဂန္ဓဆင် ၁၀-စီးအားနှင့် ညီမျှ၏။ ဂန္ဓဆင် ၁-စီးအားသည် ပိင်္ဂလဆင် ၁၀-စီးအားနှင့် ညီမျှ၏။ ပိင်္ဂလဆင် ၁-စီးအားသည် တမ္ဗဆင် ၁၀-စီးအားနှင့် ညီမျှ၏။ တမ္ဗဆင် ၁-စီးအားသည် ပဏ္ဍရဆင် ၁၀-စီးအားနှင့် ညီမျှ၏။ ပဏ္ဍရဆင် ၁-စီးအားသည် ဂင်္ဂေယျဆင် ၁၀-စီးအားနှင့် ညီမျှ၏။ ဂင်္ဂေယျဆင် ၁-စီးအားသည် ကာဠာဝကဆင် ၁၀ စီးအားနှင့် ညီမျှ၏။ ပကတိသောဆင်တို့၏ အရေ အတွက်အားဖြင့် ကုဋေ ၁-ထောင်၊ ယောကျ်ားတို့၏ အရေအတွက်အားဖြင့် ကုဋေ ၁-သောင်းသော ကိုယ်အားနှင့် ညီမျှသော ကိုယ်တော်အား ရှိတော်မူသည်။ ယင်းသို့ဖြင့် ကာယဗလဆယ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံပုံ ကို ကျန်းဂန်စာပေ မွေနှောက်၍ ပြထား၏။ ဒသဆဒ္ဒန္တနာဂဗလ-ကြည့်။

ပုညကြိယဝတ္ထု ၁၀-ပါး

“ဒါ၊ သီ၊ ဘာ၊ ပု၊ ကြောင့်ကြမှုနှင့်၊ အလှူဝေငှ၊ အမျှသာဓု၊ သူတရားနာ၊ သိရာပြောဆို၊ ကံကိုကိုးရိုး၊ ဆယ်မျိုးဝတ္ထု၊ ပုညမှု၊ သုခပွားများရန်” —

ဟူသည်နှင့်အညီ ဒါန၊ သီလ၊ ဘာဝနာ-စသော တရား ၁၀-ပါးသည် လူ၊ နတ်၊ နိဗ္ဗန် သုံးတန်သော ချမ်းသာပွားရန်အမှု၏ တည်ရာဖြစ်၍ ပုညကြိယဝတ္ထု မည်လေသည်။ ယင်း ပုညကြိယဝတ္ထု ၁၀-ပါးကို ဤအဘိဓာန်၌ ထင်ရှားစွာ ဝေဖန်ပြဆိုထား၏။ ဒသပုညကိရိယ(ကြိယ)ဝတ္ထု-ကြည့်။

ဘုရားရှင်၏ ဉာဏ်တော်စွမ်းအင် ၁၀ ပါး

ဘုရားရှင်သည် ၁၀-ပါးသော စွမ်းအင်ရှိသော ဉာဏ် (ဒသဗလဉာဏ်)နှင့် ပြည့်စုံတော်မူ၏။ ယင်းဉာဏ်တော်ကား—

- (၁) ဌာနာဌာနဉာဏ်၊
- (၂) ကမ္မဝိပါကဉာဏ်၊

- (၃) သဗ္ဗတ္ထဂါမိနိပဋိပဒါဏ်၊
- (၄) အနေကဓာတု နာနာဓာတုလောကဏ်၊
- (၅) နာနာဓိမုတ္တိကတာဏ်၊
- (၆) ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တဏ်၊
- (၇) ဈာနာဒိသံကိလေသဝေါဒါနဝုဋ္ဌာနဏ်၊
- (၈) ပုဗ္ဗေနိဝါသဏ်၊
- (၉) စုတူပပါတဏ်၊
- (၁၀) အာသဝက္ခယဏ်—ဟူ၍ ၁၀-ပါးအပြားရှိလေသည်။

ယင်းဏ်တော် ၁၀-ပါး သရုပ်ကို—

ဌာနာဌာနံ ဝိပါကော စ၊ မဂ္ဂံ သဗ္ဗတ္ထဂါမိနံ။
 နာနာဓာတုယော လောကေ၊ အဓိမုတ္တိ စ ပါဏိနံ။
 ဇာနာတိ ဣန္ဒြိယာနဉ္စ၊ ပရောပရိယတံ မုနိ။
 ဈာနာဒိသံကိလေသာဒိ ဏဏံ ဝိဇ္ဇတ္တယံ တထာ— ဟူ၍ လာရှိလေသည်။

ယင်းဏ်တော် ၁၀-ပါးအကျယ်ကို ဂန္ထဂရ ဝန်လေးမှုကို ဂရုမပြုတော့ပဲ ဤအဘိဓာန်၌ ရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြထား၏။ ဒသဗလဏဏ-ကြည့်။

ဘုရားသဗ္ဗညု၏ စွယ်တော် ၄-ဆူ

ဘုရားရှင်၏ ဓာတ်တော်များအနက် နဖူးသင်းကျစ်တော် ၁-ဆူနှင့် စွယ်တော် ၄-ဆူ ညှပ်ရိုးတော် ဓာတ် ၂-ဆူ အားဖြင့် ၇-ဆူသော ဓာတ်တော်တို့သည် မပျက်မစီး တသားတည်း တလုံးတခဲတည်း တည်ရှိသဖြင့် အသမ္ဘိန္ဒဓာတ်တော်တို့ မည်ကုန်၏။ ကျန်ဓာတ်တော်များသည် ကွဲပြားသည့် သမ္ဘိန္ဒဓာတ်တော်တို့ မည်ကုန်၏။

ဥဏှိသံ စတဿော ဒါဌာ၊ အက္ခကာ ဒွေ စ ဓာတုယော။
 အသမ္ဘိန္ဒာ ဣမာ သတ္တ၊ သေသာ ဘိန္နာဝ ဓာတုယော။^၂

ယင်းအသမ္ဘိန္ဒဓာတ်တော်များအနက် စွယ်တော် ၄-ဆူ သမိုင်းကို ဤအဘိဓာန် ဒါဌာ-ပုဒ်၌ သီဟိုဠ်ဘာသာစသည်တို့ဖြင့် ရေးသော စွယ်တော်သမိုင်း အစောင်စောင်ကို ကြည့်ရှု၍ ရေးသားထားသည်။ ဒါဌာ-ကြည့်။

ဒါနနှင့် စပ်၍ မှတ်သားဖွယ်

သဗ္ဗညုဘုရားဖြစ်၍ ၂၄-သင်္ချေ ကုဋေ-၆၀ ဗိုလ်ခြေတသိန်း တွက်ကိန်းများလှသော ဝေနေယျတို့ကို နိဗ္ဗာန်အောင်မြင် ဆောင်ပို့လိုသော်၎င်း၊ လက်ျာရံ၊ လက်ဝဲရံ အဂ္ဂမဟာသာဝကရာထူးကို ရယူလိုသော်၎င်း၊ မဟာသာဝကရာထူးကို ရယူလိုသော်၎င်း၊ ပကတိသာဝကရာထူးကို ရယူလိုသော်၎င်း၊ ဇောတိက၊ ဇဠိလ၊ ကာကောဏ္ဍ၊ မေဏှက-စသော သုံးမကုန်အောင် ဓန ဥစ္စာ ငွေအသပြာ ပေါများသည့် သူဌေးဖြစ်လိုသော်၎င်း၊ အတု၊ အသက်ရှည်သူ၊ အဆင်းလှသူ၊ ချမ်းသာများသူ၊ ခွန်အားကြီး

သူ၊ ဉာဏ်ပညာကြီးသူ ဖြစ်လိုလျှင်သော်၎င်း ဒါနကို ပြုကြရသည်။ ဂင်္ဂါဝါလု သဲစုမက ပွင့်တော်မူပြီး ဘုရားရှင်ကိုယ်တော်မြတ်ကြီးတို့သည် ဒါနကို အရင်းခံခဲ့ကြရကုန်၏။ ယင်း ဒါနပြုနည်း၊ ဒါနအကျိုး၊ ဒါနအပြား၊ ဒါနဥပမာ စသည်တို့ကို နိကာယ် ၅-ရပ် ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာ-တည်းဟူသော ပင်လယ် အတွင်း ငုပ်လျှိုး၍ ဒါနနှင့်စပ် သိမှတ်စရာဟူသမျှသည် ဤသည်ပင်တည်း ဟု ဤအဘိဓာန်၌ စုံလင်နိုင် သမျှ စုံလင်အောင် ဖော်ပြထားရာ ဒါနသုတေသီတို့ ဤအဘိဓာန်ကျမ်း၌ ကြည့်ရှုလေ့လာကုန်ရာသည်။ ဒါန-ကြည့်။

မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိနှင့် သမ္မာဒိဋ္ဌိ

ပုထုဇဉ်တို့၏ သဘောအရ မိစ္ဆာအယူ၊ သမ္မာအယူ ၂-မျိုးအနက် တမျိုးမျိုးကို ယူမိ ကျင့်မိ စွဲလမ်းမိမည်မှာ ဓမ္မတာပင်ဖြစ်၏။ ဗာလူပသေဝနာ=သူမိုက်နှင့်ပေါင်းမိလျှင် မိစ္ဆာအယူ ယူမိမည်၊ သပ္ပု-ရိသုပသေဝနာ=သူတော်သူမြတ်နှင့် ပေါင်းမိလျှင် သမ္မာအယူ ယူမိမည်။ မိစ္ဆာအယူယူမိ၍ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ဖြစ်လျှင် သံသရာတလျှောက်လုံး မဆုံးနိုင်သော ဒုက္ခခဲနှင့် ရင်ဆိုင်ရပေမည်။ သမ္မာအယူ ယူမိလျှင် ကား လူ၊ နတ်၊ နိဗ္ဗာန် သုံးတန်သော ချမ်းသာကို ရရှိနိုင်၏။ နိဗ္ဗာန်မရသေးလျှင်လည်း လူ့ရပ်နတ်ဌာန ၌သာ ကျင်လည်ရသဖြင့် ဆင်းရဲဒုက္ခများမှ များစွာသက်သာ၏။ သို့ဖြစ်၍ မိစ္ဆာအယူ မယူမိရန် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိနှင့်ပတ်သက်၍ လေ့လာရမည်၊ ကြည့်ရှုရမည်။ ဤအဘိဓာန်၌ ဒိဋ္ဌိနှင့်စပ်၍ ဒိဋ္ဌိစွယ်စုံကျမ်း တမျှ ဆောင်ပြထားရာ ကြည့်ရှုဖြစ်အောင် ကြည့်ရှုလေ့လာရာသည်။ ဒိဋ္ဌိ-ကြည့်။

တထောင့်ငါးရာ ကိလေသာ

ကိလေသာ ၁၅၀၀ ရေတွက်နည်းသည် စိတ် ၁၊ စေတသိက် ၅၂၊ နိပ္ပန္နရုပ် ၁၈၊ လက္ခဏရုပ် ၄-ပါး၊ ပေါင်း နှာမ်ရုပ်တရား ၇၅။ ယင်းသည် အတွင်း(အဇ္ဈတ္တ)၊ အပြင်(ဗဟိဒ္ဓ)ဟု သန္တာန် ၂-မျိုး ရှိသဖြင့် သန္တာန် ၂-ပါးနှင့်မြောက်၊ ၇၅×၂=၁၅၀၊ ယင်းကို တဖန် ကိလေသာ ၁၀-ပါးနှင့်မြောက်၊ ၁၅၀×၁၀=၁၅၀၀-ဖြစ်သည်။ ယင်းကိုရည်၍—

ခုနစ်ဆဲ့ငါး၊ နှာမ်ရုပ်ထား၍၊ နှစ်ပါးဆယ်ထွေ၊ မြောက်ပွားရေသော်၊ ကိလေသာစက်၊ သုံးထောင်ဝက်။—

ဟု အင်းဝစာဆိုတော် အရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ စပ်ဆိုတော်မူခဲ့လေသည်။ ဤသည်ကိုထောက်၍ ယင်း ၁၅၀၀-ကိလေသာရေတွက်နည်းသည် သက္ကရာဇ် ၈၀၀-ကျော်ကာလကပင် ခေတ်စားခဲ့ကြောင်း သိသာ လေသည်။ သို့ရာတွင် ယင်းရေတွက်နည်းကို ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာ ကျမ်းကိုးကျမ်းကား မဖော်ပြခဲ့ကြ ချေ။ ဤအဘိဓာန်၌ ဋီကာများအဆိုအမိန့်ရှိ၍ အသုံးနည်းသော ၁၅၀၀-ကိလေသာ ရေတွက်နည်း မျိုးစုံကို ဒိယစုကိလေသသဟဿ-ဟူသောပုဒ်၌ ပြည့်ပြည့်စုံစုံ အကိုးသာဓက လုံလောက်စွာဖြင့် ဖော်ပြ ထား၏။ ဒိယစုကိလေသသဟဿ-ကြည့်။

စာပေသမိုင်းကိုပြောနေသော ဤအဘိဓာန်

ဤအဘိဓာန်သည် “ဤမည်သောကျမ်းသည် ထိုခေတ်က ထိုမည်သောပုဂ္ဂိုလ်ပြုစုသည်” စသည် ဖြင့် စာပေသမိုင်းကို ပြောနေပြန်၏။ ဒီဃနိကာယ၊ ဒီဃနိကာယဋီကာ၊ ဒီဃနိကာယဋ္ဌကထာ၊ ဒီဃ

နိကာယမဟာအဋ္ဌကထာ၊ ဒီဃာဂမဋ္ဌိကာ၊ ဒီပဝံသ-စသည်တို့ ကြည့်။ သို့ရာတွင် ဤ ဒီဃနိကာယ၊ ဒီဃ-
နိကာယဋ္ဌိကာ-စသည်တို့၌ ဖော်ပြချက်မှာ ကျဉ်းနေသေးသည်။ အကျယ် ဝိသုတာ။ ၁၆-စသည် ကြည့်။

ဒုက္ခအမျိုးမျိုး

သံသရာဝဋ်မြစ် မပြတ်သေးသရွေ့ ကာလပတ်လုံး ဒုက္ခမျိုးစုံနှင့် တွေ့ကြုံရဦးမည်မှာ မြေကြီး
လက်ခတ် မလွဲတည်း။

ယင်းဒုက္ခသည်—

မိန်းမတို့၏ အာဝေဏိကဒုက္ခ၊ ကာယိကဝိပါကဒုက္ခ၊ စေတသိကဝိပါကဒုက္ခ၊ ပရိယေဋ္ဌိမူလကဒုက္ခ၊
ပဋိသန္ဓိမူလကဒုက္ခ၊ ဒုက္ခဒုက္ခ၊ သင်္ခါရဒုက္ခ၊ ဝိပရိဏာမဒုက္ခ၊ ဒုက္ခဒုက္ခ၊ ဝိပရိဏာမဒုက္ခ၊ သင်္ခါရဒုက္ခ၊ ပဋိစ္စန္ဓ-
အပါကဋ္ဌဒုက္ခ၊ အပဋိစ္စန္ဓပါကဋ္ဌဒုက္ခ၊ ပရိယာယဒုက္ခ၊ နိပ္ပရိယာယဒုက္ခ စသောအားဖြင့် ဒုက္ခမျိုးစုံကို
ဤအဘိဓာန်၌ စုံလင်စွာ ဖော်ပြထား၏။ ဒုက္ခ-ကြည့်။

ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ် ၁၂၅-ပါး

ဆင်းရဲ၏ဟု အဖန်ဖန်ရှုတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်သည် ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်မည်၏။ ယင်းဉာဏ်
သည် ခန္ဓာ ၁-ပါးလျှင် ၂၅-ပါးစီဖြစ်၍ ခန္ဓာ ၅-ပါး၌ ၁၂၅-ပါး ဖြစ်လေသည်။ ယင်း ၁၂၅-ပါးကို
ဤအဘိဓာန်၌ ပြည့်စုံစွာ ဖော်ပြထား၏။ ဒုက္ခာနုပဿနာ-ကြည့်။

သုတ္တန်မှတ်ဖွယ်များ

သာဓကရှိသည်ဖြစ်စေ၊ မရှိသည်ဖြစ်စေ အလွန်လိုအပ်လျက်ရှိသော သုတ်ပုဒ်ကို သုတ္တန်ပိဋက
ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာများကိုကြည့်ရှု၍ သုတ္တန်တို့၏ဆိုလိုရင်း အဓိပ္ပါယ်များကို ရေးသား ဖော်ပြခဲ့ပေ
သည်။ ဒက္ခိဏသုတ္တ၊ ဒက္ခိဏာဝိဘင်္ဂသုတ္တ၊ ဒဠဗ္ဗသုတ္တ၊ ဒဏှသုတ္တ၊ ဒသဗလသုတ္တ၊ ဒသုတ္တရသုတ္တ၊ ဒါနသုတ္တ၊
ဒါနုပပတ္တိသုတ္တ၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနသုတ္တ၊ ဒီဃနခသုတ္တ၊ ဒုက္ကရပဉ္စသုတ္တ၊ ဒုက္ခဓမ္မသုတ္တ၊ ဒုက္ခသုတ္တ၊ ဒုက္ခတာသုတ္တ၊
ဒုက္ခက္ခန္ဓသုတ္တ၊ ဒုဂ္ဂတသုတ္တ၊ ဒုဂ္ဂဟိတသုတ္တ၊ ဒုစရိတဝိပါကသုတ္တ၊ ဒုစရိတသုတ္တ၊ ဒုဋ္ဌကသုတ္တ စသည်တို့ ကြည့်။
သို့ရာတွင် ဒုတိယသုတ္တပုဒ်နှင့်စပ်၍ ဒုတိယသုတ် (၂-ခုမြောက်ဖြစ်သောသုတ်) များမှာ ဒုတိယအက္ခန္ဓသုတ်
စသည်ဖြင့် ၂၄၆-သုတ်ရှိအောင်ပင် များပြားလှသဖြင့် သုတ်၏ဆိုလိုရင်းကိုပင် မညွှန်းတော့ပဲ ဆိုင်ရာ
ကျမ်းကိုး ဂဏန်းမျှဖြင့်သာ ဖော်ပြထား၏။ ဒုတိယသုတ္တ-ကြည့်။

ဇာတကမှတ်ဖွယ်များ

၅၅၀(၅၄၇)ဇာတ်တော်များမှာ လွန်စွာ စိတ်ဝင်စားဖွယ်ရာ ကောင်းလှ၏။ ယေဘုယျအားဖြင့်
ဘုရားအလောင်းတော်၏ ဒါနပါရမီ၊ သီလပါရမီ၊ နေက္ခမ္မပါရမီ၊ ပညာပါရမီ စသော ပါရမီ ၁၀-ပါးကို
အမျိုးမျိုးဖြည့်ကျင့်တော်မူခဲ့ပုံ စွန့်စားခန်းတို့သည်သာလျှင် ဖြစ်ကုန်၏။ ဘုရားရှင်လက်ထက်က ယေဘု
ယျအားဖြင့် ကျွတ်တမ်းဝင်ခဲ့ကြကုန်ပြီးသော သာဝကများ၏ ဖြစ်စဉ်ဖြစ်ရပ်များ တချို့သည်လည်း
ဇာတ်တော်များတွင် ပါရှိလေသည်။ ပဉ္စတန္ဒြ၊ ဟိတောပဒေသ စသည့် သက္ကတပုံပြင်၊ ဟိန္ဒိပုံပြင်
တချို့တို့တွင် ယင်း ဇာတ်တော်များနှင့် တူသည့်အရာ တော်တော်များများ ပါရှိလေသည်။ ယင်းသို့

တူနေခြင်းမှာ သက္ကတပညာရှင်၊ ဟိန္ဒူပညာရှင်တို့က ဇာတ်တော်ကိုမှီ၍ ပြန်ဆိုကူးယူ ရေးသားခဲ့ကြခြင်းကြောင့် ဖြစ်လေသည်။ ဤအဘိဓာန်၌ ဒ-အက္ခရာဆိုင်ရာ ဇာတ်ကမ္ပတ်ဖွယ်များကိုလည်း အကျဉ်းအားဖြင့် ရေးသားခဲ့လေသည်။ ဒကရက္ခဇာတ်က၊ ဒဒ္ဒရဇာတ်က၊ ဒဓိဝါဟနဇာတ်က၊ ဒရီမုခဇာတ်က၊ ဒသဗြာဟ္မဏဇာတ်က၊ ဒသရထဇာတ်က၊ ဒိသီတိကောသလဇာတ်က၊ ဒုမ္မေဓဇာတ်က-စသည်တို့ ကြည့်။

ကထာဝတ္ထုကျမ်းလာ ကထာများနှင့်စပ်၍ မှတ်ဖွယ်များ

ကထာဝတ္ထုကျမ်းသည် လွန်စွာစိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းသော သံဝါဒကျမ်းကြီး ဖြစ်လေသည်။ သာသနာသက္ကရာဇ် ၂၃၆-ခုနှစ် တေပိဋကဓရ၊ ဆဋ္ဌာဘိည ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တ တေဝိဇ္ဇ ဖြစ်တော်မူကြသော ရဟန္တာ-၁၀၀၀ ပါဝင်သည့် တတိယသံဂါယနာ မဟာဓမ္မသဘင်ကြီးတွင် တတိယသံဂါယနာ သံဃမဟာနာယက အရှင်မောဂ္ဂလ္လိပုတ္တတိဿမဟာထေရ်သည် အန္ဓကဂိုဏ်းသား ရဟန်းများ၊ အပရသေလိယဂိုဏ်းသား ရဟန်းများ၊ ဥတ္တရပထဂိုဏ်းသား ရဟန်းများ၊ ကဿပိကဂိုဏ်းသားရဟန်းများ၊ ဂေါကုလိကဂိုဏ်းသား ရဟန်းများ၊ ပုဗ္ဗသေလိယဂိုဏ်းသား ရဟန်းများ၊ ဘဒြယာနိကဂိုဏ်းသား ရဟန်းများ၊ မဟာသံဃိကဂိုဏ်းသား ရဟန်းများ၊ မဟိံသာသကဂိုဏ်းသား ရဟန်းများ၊ ရာဇဂိရိကဂိုဏ်းသား ရဟန်းများ၊ ဝဇ္ဇီပုတ္တကဂိုဏ်းသား ရဟန်းများ၊ ဝေတုလ္လဂိုဏ်းသား ရဟန်းများ၊ သဗ္ဗတ္ထိဝါဒီဂိုဏ်းသား ရဟန်းများ၊ သမ္ဘိတိယဂိုဏ်းသား ရဟန်းများ၊ သိဒ္ဓတ္ထိကဂိုဏ်းသား ရဟန်းများ၊ ဟေတုဝါဒီဂိုဏ်းသား ရဟန်းများ ဟူသော ဂိုဏ်းပေါင်းစုံ ၁၆-ဂိုဏ်းတို့ ထုတ်ဖော်တင်ပြ စွပ်စွဲသည့် အယူမှားတို့ကို ဆိုင်ရာဘုရားဟော သာဓကအထောက်အထားစသည်တို့ဖြင့် ပြန်လည်ဖြေရှင်း ချေပရာကျမ်းကြီး ဖြစ်ပေသည်။

ကထာဝတ္ထုပကရဏံ၊ ပရဝါဒပုဗ္ဗမဒ္ဒနံ။
အဘာသိ တိဿတ္ထေရော စ၊ တသ္မိံ သံဂီတိမဏ္ဍလေ။^၁

ယင်း ကထာဝတ္ထုကျမ်းကြီး၌ ရှင်းလင်းချက် ကထာပေါင်း ၂၂၆-ခု ပါရှိလေသည်။ ဤအဘိဓာန်၌ ဒ-ဆိုင်ရာ ကထာဝတ္ထုကျမ်းလာ ကထာများ၏ အဓိပ္ပါယ်ကိုလည်း အကျဉ်းရေးသားခဲ့လေသည်။ ဒါနကထာ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခုကထာ၊ ဒိဗ္ဗသောတကထာ၊ ဒုက္ခာဟာရကထာ၊ ဒုဂ္ဂတိကထာ-စသည်တို့ ကြည့်။

မိလိန္ဒမင်း၏အမေး အရှင်နာဂသေနထေရ်၏ အဖြေများ

ခုဒ္ဒကနိကာယ်အပါအဝင် မိလိန္ဒပဉ္စာပါဠိသည် သာသနာသက္ကရာဇ် ၅၀၀-ခုနှစ်တွင် သာဂလနိုင်ငံတော်၏ဧကရာဇ်ဘုရင် မိလိန္ဒမင်း၏ မေးခွန်းနှင့် အရှင်နာဂသေနထေရ်မြတ်၏ အဖြေများကို မှတ်တမ်းတင်ရာကျမ်းကြီး ဖြစ်လေသည်။ ယင်းကျမ်းကြီး ပျောက်ကွယ်လုဖြစ်နေရာ သီဟိုဠ်ကျွန်း အရှင်ဒေါဏီထေရ် နှုတ်ရဆောင်ထားခဲ့၏။ အရှင်ဒေါဏီသည် မိမိမလ္လန်မီ နှုတ်တက်ရသည့်အတိုင်း ပေတွင် ရေးမှတ်ခဲ့ရာမှ ယခုအထိ တိုးတက်ပြန့်ပွား၍ မူအမျိုးမျိုး၊ ဘာသာအမျိုးမျိုးတို့ဖြင့် တည်ရှိနေခြင်း ဖြစ်လေသည်။ ယင်းကျမ်းကြီးမှာ မိလိန္ဒပဉ္စာ = (မိလိန္ဒမင်း၏ အမေး) ဟု နာမည်တပ်ထားသော်လည်း “မိလိန္ဒပဉ္စနာဂသေနဝိသဇ္ဇနာ = မိလိန္ဒမင်း၏ အမေးနှင့် အရှင်နာဂသေနထေရ်၏ အဖြေ” ဟု ဆိုလိုရင်းတည်း။

၁။ မဟာဝံသ၊ ၅။ ၂၇၉။

၂။ ယံ ပုဂ္ဂလကထာဒီနံ၊ ကထာနံ ဝတ္ထုဘာဝတော။ အဘိ၊ ၄၊ ၃။ ၁၀၅။

ပုဒ်နေကျဉ်းအောင်နာဂသေနဝိသဇ္ဇနာ-ကို ချေထားသည်။ ဤအဘိဓာန်၌ ယင်း မိလိန္ဒပဉ္စ=မိလိန္ဒမင်း၏ အမေးနှင့် အရှင်နာဂသေနထေရ်၏အဖြေမှ ဒ-အက္ခရာနှင့် စပ်သော ပဉ္စပုဒ်များကို အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်ပြု၍ အကျဉ်းချုပ်ပြီး ရေးသားထားသည်။ ဒုက္ကရကာရိကပဉ္စ၊ ဒီပိကင်္ဂပဉ္စ၊ ဒီပိနိယင်္ဂပဉ္စ၊ ဒေဝဒတ္တပဉ္စ-စသည်တို့ ကြည့်။

သိရန်ခက်ခဲသော ကျောင်းကန်ဘုရားသမိုင်း စသည်

၎င်းပြင် သိရန်ခက်ခဲသော သီဟိုဠ်၊ အိန္ဒိယ စသည့် နိုင်ငံရပ်ခြားတိုင်းတပါး၌ ရှိခဲ့ ဖြစ်ထွန်းခဲ့ဘူးသော ကျောင်းကန်၊ ဘုရား စေတီပုထိုး၊ ရဟန်း၊ ရှင်၊ လူ မင်းညီမင်းသား၊ ဘုရင်၊ မှူးမတ်၊ တော၊ တောင်၊ ဥပဒေကြောင်းဆိုင်ရာ စသည်တို့၏ သမိုင်း အဋ္ဌပ္ပတ် ဖြစ်စဉ်ဖြစ်ရပ်တို့ကို ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာကျမ်းများကို ကြည့်ရှု၍၎င်း၊ သက္ကတ၊ ပြာကရိတ်၊ အင်္ဂလိပ်၊ သီဟိုဠ် အစရှိသော ကျမ်းဂန်အရပ်ရပ်တို့ကို ယထာဗလ၊ ယထာသတ္တိ ကြည့်ရှုလေ့လာ မွေ့နှောက်၍၎င်း ဤအဘိဓာန်၌ ဆောင်ပြထားသည်။ ဒကပါသာဏ၊ ဒက္ခိဏဂိရိဝိဟာရ၊ ဒက္ခိဏမူလသဝ္ဗယ၊ ဒက္ခိဏဝိဟာရထူပ၊ ဒက္ခိဏဂိရိ၊ ဒက္ခိဏပထမနုဿ၊ ဒက္ခိဏာရာမ၊ ဒက္ခိဏာရာမဝါသီ၊ ဒဏှကာရည၊ ဒဏှကီရာဇ၊ ဒဏှနီတိ၊ ဒတ္တာဘယထေရ၊ ဒါဌာနာဂထေရ၊ ဒါဌာနာဂသံဃထေရ၊ ဒါမ၊ ဒါသကထေရ၊ ဒီသကာရာယန၊ ဒီသဇယန္တဒမိဋ္ဌ၊ ဒီသဝါပိ-စေတီယ၊ ဒီသဝါပိဝိဟာရ၊ ဒီသသုမန၊ ဒီသသောမထေရ၊ ဒီသဝုကုမာရ-စသည်တို့ ကြည့်။

စေတီတော်ဆယ်ဆူ

ကမ္ဘာ၌ စေတီပုထိုး တည်ထားကိုးကွယ်သည့် အလေ့အထမှာ အလွန်ကြာမြင့်စွာသော အခါကာလက ဖြစ်၏။^၁ ယင်းစေတီကို ပါဠိအခေါ်အားဖြင့် စေတီယ၊ ထူပ-တို့ ဖြစ်၏။ သက္ကတအခေါ် စဲတျ၊ ည္ဗုပတို့ဖြစ်၏။ ကိုးရီးယားအခေါ် ထပ်ပ်၊ သီဟိုဠ်အခေါ် စဲတျ၊ စယ်ယ၊ ည္ဗုပ၊ ပြာကရိတ်၊ အဒ္ဓမာ၊ ဝေအခေါ် ထူဘ၊ ဟိန္ဒူ အခေါ် ထူဟာ တို့ ဖြစ်၏။ ဤဘုရားလက်ထက်တွင် ဘုရားမပွင့်မီကပင် တာဝတိံသာနည်ပြည်မှာ စူဠာမဏိစေတီ၊ ဗြဟ္မာ့ပြည်မှာ ဒုဿစေတီတို့ တည်ရှိခဲ့ကုန်၏။^၂ ဘုရား သက်တော်ထင်ရှား ရှိတော်မူစဉ်က လူ့ပြည်၌ ဗောဓိပင်နှင့်ပလ္လင်တော်၊ အာနန္ဒာဗောဓိပင်၊ သာရိပုတြာစေတီ၊ မောဂ္ဂလ္လာနစေတီ၊ အညာသိကောဏှညစေတီ၊ ပုက္ကုသာတိစေတီ၊ ဒါရုစိရိယစေတီ၊ ပူတိဂတ္ထစေတီ-စသည်ဖြင့် စေတီတော်များ အများအပြား တည်ရှိခဲ့ကုန်၏။

ဘုရားရှင်သည် သက်တော် ၈၀၊ ဝါတော် ၄၅-ဝါ ရရှိတော်မူရာ မဟာသက္ကရာဇ် ၁၄၈-ခုနှစ်ကဆုန်လပြည့် အင်္ဂါနေ့ လင်းအားကြီးအချိန်တွင် ရွှေပြည်နိဗ္ဗာန် ဝင်စံတော်မူခဲ့လေသည်။ အလောင်းတော်ကို မီးသဂြိုဟ်ပြီး ဓာတ်တော် ၈-စိတ်တို့ကို ဆရာ ဒေါဏပုဏ္ဏားသည် အသီးအသီး ဝေငွေခဲ့လေသည်။ ဓာတ်တော် ဝေစုရကြသော မင်းတို့သည် ယင်းဓာတ်တော်များကို ဌာပနာကြ၍ အသီးအသီး ကိုယ့်တိုင်းကိုယ်ပြည် ကိုယ်ဌာနီ၌ စေတီတည်ခဲ့ကြကုန်၏။

၎င်းတို့မှာ—

- ၁။ ရာဇဂြိုဟ်ပြည်၌ ၁-ဆူ၊
- ၂။ ဝေသာလီပြည်၌ ၁-ဆူ။

၁။ ဗုဒ္ဓဝံသပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ-ကြည့်။ ထူပဝံသပါဠိနှင့် စေတီယပုတ္တိဒီပနီကျမ်း စသည်များလည်း ကြည့်။
 ၂။ ကိလေသေ အပ္ပဟိနေပိ၊ မဟာသတ္တဿ တခံဏေ။
 ထဿာနုဘာဝတော ဝေ၊ ဒုဿ စူဠာ ဟိ ပူဇိတာ။ (ထူပဝံသ ၁၆-သီဟိုဠ်မူ)

- ၃။ ကပိလဝတ်ပြည်၌ ၁-ဆူ၊
- ၄။ အလ္လကပ္ပပြည်၌ ၁-ဆူ၊
- ၅။ ရာမရွာ၌ ၁-ဆူ၊
- ၆။ ဝေဠုဒီပကတိုင်း၌ ၁-ဆူ၊
- ၇။ ပါဝေယျကတိုင်း၌ ၁-ဆူ၊
- ၈။ ကုသိနာရုံ၌ ၁-ဆူ၊
- ၉။ ပိပ္ပလိတိုင်း၌ မီးသွေး ဌာပနာ၍ ၁-ဆူ။

၁၀။ ဒေါဏပုဏ္ဏား ဓာတ်တော်ခြင်သည့် ပြည်တောင်း ဌာပနာ၍ ၁-ဆူ—
အားဖြင့် ၁၀-ဆူ—ဖြစ်လေသည်။^၁။ ယင်းစေတီတော် ၁၀-ဆူတို့မှာ ဘုရားရှင် ပရိနိဗ္ဗာန် စံတော်မူစက
စေတီတော်များ ဖြစ်သဖြင့် စေတီသုတေသီတို့ လွန်စွာသိလိုကြကုန်ရာ၏။ သို့ရာတွင် ဤ အဘိဓာန်
ဒသထူပကရဏပုဒ်၌ ယင်းစေတီ ၁၀-ဆူကို သရုပ်ဖော်ပြမိပဲရှိရာ ဤနိဒါန်း၌ ပါရှိသည့်အတိုင်း မှတ်ယူ
ရာ၏။ သီဟိုဠ်ကျွန်းပညာရှင် အရှင်ဝါစိဿရသည်လည်း—

ကော ထူပေါ ရာဇဂဟေ၊ ကော ဝေသာလိယာ ပုရေ။
ကော ကပိလဝတ္ထုသ္မိံ၊ ကောဝ အလ္လကပ္ပကေ။
ကော ထူပေါ ရာမဂါမေ၊ ကော စ ဝေဠုဒီပကေ။
ကော ပါဝေယျကေ မလ္လေ၊ ကော စ ကုသိနာရကေ။
ယေ တေ သာရီရိကာ ထူပါ၊ ဇမ္ဗုဒီပေ ပတိဋ္ဌိတာ။
အင်္ဂါရကုမ္ဘထူပေဟိ၊ ဒသ ထူပါ ဘဝန္တိ တေ—

ဟု ထူပဝံသကျမ်း၌^၂ မှတ်တမ်းပြုခဲ့လေသည်။

သစ္စာလေးပါး

ဤ အဘိဓာန်၌ သစ္စာလေးပါးနှင့်စပ်၍ သိမှတ်ဖွယ်ရာ ပုဒ်များလည်း ပါဝင်၏။ ဒုက္ခသစ္စာ=
ဆင်းရဲခြင်းဟူသောအမှန်တရား၊ အမှန်ဆင်းရဲသောတရား၊ တရားကိုယ်အားဖြင့် လောကီစိတ် ၈၁၊
ယင်း ၈၁-နှင့်ယှဉ်သော လောဘကြည် စေတသိက် ၅၁၊ ရုပ် ၂၈-ပါး တရားစုတည်း။ ဒုက္ခသစ္စာ^၃-ကြည့်။
လောက၌ သွားလာစားသောက် လုပ်ကိုင်နေရခြင်း၊ လူ လူ့အလိုက် လယ်လုပ်၊ ကုန်သွယ်၊ ကြွေးဆွယ်၊ မြီ
ချခြင်း စသည်သည်၎င်း၊ ရဟန်း ရဟန်းအလိုက် ဆွမ်းခံရ၊ စာကျက်ရ၊ စာကြည့်ရ၊ စာချရ၊
ဤအဘိဓာန်ကျမ်းကြီး ပြုစုရခြင်း-စသည်သည်၎င်း စင်စစ် ဆင်းရဲအမှန် ဒုက္ခသစ္စာသာတည်း။
ဒုက္ခသမုဒယ=အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းနှင့် ပေါင်းဆုံမိလတ်သော် ဒုက္ခဖြစ်ကြောင်း (သမုဒယသစ္စာ
=တဏှာ၊ လောဘ) အမှန်တရားတည်း။ ဒုက္ခသမုဒယ-ကြည့်။ သွားလို့မူ စားလို့မူ သောက်လို့မူ ပစ္စည်း
ရလို့မူစသည့် လောဘတဏှာသည် စင်စစ် ဒုက္ခဖြစ်ကြောင်း သမုဒယသစ္စာ မှန်လှပေ၏။ ဒုက္ခနိရောဓ=

၁။ ယင်း (၁-မှ ၈-အထိ)စေတီတော် ရှစ်ဆူ၌ ဌာပနာဓာတ်တော် ၄-ပြည်သားစီ ရှိသည်။

၂။ ဒီ၊ ၂။ ၁၃၇-၈။ ၃။ ထူပဝံသ။ ၂၇။ (သီဟိုဠ်မူ) စေတီယုပ္ပတ္တိဒီပနီ။ ၁၈။

ဆင်းရဲဟူသမျှ ချုပ်ငြိမ်းရာမှန် ပြည်နိဗ္ဗာန်။ ဒုက္ခနိရောဓ - ကြည့်။ နိဗ္ဗာန်သည်သာလျှင် ဆင်းရဲခပ်သိမ်း ကင်းငြိမ်းရာဖြစ်သည်။ သုံးဆယ့်တစ်ဘုံတွင် ဘယ်ဘုံမှ ဒုက္ခမကင်းချေ။ ကောင်းပါသည်ဆိုသည့် နတ်ပြည် ဗြဟ္မာ့ပြည်တို့မှာလည်း အိုနာသေရေး ဘေးစသည်တို့နှင့် ရင်ဆိုင်နေရသေး၍ စင်စစ်ဒုက္ခရှိနေသေးသည် သာဖြစ်သည်။ ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိပဋ္ဌိပဒါ = ဒုက္ခ၏ ချုပ်ငြိမ်းရာ ချုပ်ငြိမ်းကြောင်းဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သို့ သွား ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော မဂ်အကျင့် မဂ္ဂသစ္စာ။ ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိပဋ္ဌိပဒါ - ကြည့်။ ဖော်ပြခဲ့ပြီးသော ဒုက္ခသမုဒယတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းရာနိဗ္ဗာန်အောင်မြှောက်ပို့မှုကို မဂ္ဂသစ္စာဟူသော မဇ္ဈိမပဋ္ဌိပဒါ လမ်းသာယာ မဂ္ဂင်ရှစ် ပါးဖြင့်သာလျှင် သွားရောက်နိုင်လေသည်။ အခြားသွားလမ်းမရှိပါချေ။ ဤသစ္စာ ၄-ပါးအကြောင်းကို ဤအဘိဓာန်၌ ဖော်ပြထားလေသည်။

ပြတိုက်ကြီးအနီး ပြတိုက်ငယ်တည်ဆောက်ခြင်း

ဤသည်ပင် ပြတိုက်ကြီးများသို့ သွားရောက်ကြည့်ရှုလေ့လာသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ပြတိုက်ကြီးသို့ ရှေးဦးစွာ မသွားရောက် မကြည့်ရှုသေးပဲ ပြတိုက်ကြီး ဥပစာအနီးရှိ ပြတိုက်ငယ်ကလေး၌ နမူနာပြထား သည့် ပစ္စည်းဝတ္ထု အဖိုးတန်ရတနာများကို ကြည့်ရှုလေ့လာသကဲ့သို့ တိပိဋကပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်း တည်းဟူသော မူလပင်မ အချက်အချာပြတိုက်ကြီးကို မလေ့လာ မကြည့်ရှုသေးမီ ရှေးဦးစွာ တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်ကျမ်းကြီး တည်းဟူသော ပြတိုက်ကြီးမှ အဖိုးတန် နမူနာတို့ကို ထုတ်ပြ၍ ယင်း ပြတိုက်ကြီး၏ ဥပစာ၌ ဤနိဒါန်းတည်းဟူသော ပြတိုက်ငယ်တည်ဆောက်ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

အဘိဓာန်သုတေသီ စာပေမြတ်နိုးသူတို့သည် ဤ တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်ကျမ်းကြီးကို စိတ်ဝင်စားကာ လေ့လာ ကြည့်ရှု ဆင်ခြင် သုံးသပ်၍ စာပေအခက်အခဲမျိုးစုံကို 'ထိုးထွင်းနိုင်အောင် အားထုတ်ကြကုန်၍' အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့် ဒုက္ခသစ္စာခေါ်သည့် ဆင်းရဲဥဿုံ ဒုက္ခမျိုးစုံတို့နှင့် ဒုက္ခဖြစ်ကြောင်း တဏှာလောဘတရားတို့၏ ခေါင်းပါး ကုန်ငြိမ်း လက်စသိမ်းရာ မဟာအသင်္ခတနိဗ္ဗာန် သို့ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတည်းဟူသော မဇ္ဈိမပဋ္ဌိပဒါ လမ်းသာယာဖြင့် ရောက်ရှိရန် အပတ်တကုတ် အားထုတ် နိုင်ကြမည် ဖြစ်ပါပေသည်။

အဘိဓာန်ကျမ်းပြု အဖွဲ့ဝင်ဆရာတော်များ

ဤအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးကို ပြုစုရာ၌ အဖွဲ့ဝင် ၁၆-ပါးရှိလေသည်။ အဖွဲ့ဝင်ဆရာတော်များမှာ—

- ၁။ ဂဏမဟာဝိနာယကဆရာတော်အရှင်ဂန္ဓမာမဟာထေရ်၊
- ၂။ ဦးကေလာသ ဂဏဝါစက၊
- ၃။ ဦးဝေပုလ္လသာမိ အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ ဂဏဝါစက၊
- ၄။ ဦးနေမိန္ဒ ဂဏဝါစက၊
- ၅။ ဦးဇာဂရ ။
- ၆။ ဦးပညိန္ဒ ။
- ၇။ ဦးသူရိယ ။
- ၈။ ဦးကေလာသ အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ ဂဏဝါစက B.A. HONS (ဝိဇ္ဇာဂုဏ်ထူး)
(သီဟိုဠ်ကျွန်း ဝိဇ္ဇာဒယတက္ကသိုလ်)၊

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်၌ အသုံးပြုသော

ကျမ်းစဉ်ပုံ, အက္ခရာစဉ်ပုံနှင့် သင်္ကေတများ

ဤ တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်၌ အသုံးပြုရသော ပါ-ဋ္ဌ-ဋီ ကျမ်းစဉ်ပုံ, အက္ခရာစဉ်ပုံနှင့် သင်္ကေတ ပြပုံတို့ကို သိရှိရန် ဖော်ပြပါအံ့။

ကျမ်းစဉ်ပုံ။ ။ဤအဘိဓာန်တွင် ပုဒ်တစ်ခုအတွက် ပါ-ဋ္ဌ-ဋီ ကျမ်းများကို အကိုးအကားပြုရာ၌ မူရင်း ပဓာနကျသော ကျမ်းစာအလိုက် ကိုးကားထားသည်။ တနည်းအားဖြင့် ကျမ်းစာ အနု အရင့် အဆင့်အတန်း ၃-မျိုးခွဲ၍ ကိုးကားထားသည်။

ဥပမာ—ပါဠိတော်, ပြီးမှ အဋ္ဌကထာ, ပြီးမှ ဋီကာကျမ်းများကို အကိုးအကားပြုသည်။

ယင်း ပါဠိတော်တို့တွင်လည်း နိကာယ် ၅-ရပ် ပိဋက ၃-ပုံတွင် ခုဒ္ဒကနိကာယ်ဝင် ဝိနည်း ၅-ကျမ်းကို ဦးစွာ ကိုးကား၍ ပြီးမှ ဒီဃနိကာယ်၊ မဇ္ဈိမနိကာယ်၊ သံယုတ္တနိကာယ်၊ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်နှင့် ကျန် ခုဒ္ဒကနိကာယ်ဝင် ကျမ်းများကို အစဉ်အလိုက် ကိုးကားသည်။

ကျန် ခုဒ္ဒကနိကာယ်ဝင် ကျမ်းများတွင်လည်း အဘိဓမ္မာ ၇-ကျမ်းကို ဦးစွာ ကိုးကား၍ ပြီးမှ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်-စသော ပါဠိတော်များကို ကိုးကားသည်။

သို့ရာတွင် အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်သည် ဝိနယဝေါဟာရ-ပုဒ် ဖြစ်ပါမူ ဝိနည်းကျမ်းများကို ဦးစားပေး၍၎င်း, အခြားအဘိဓမ္မဝေါဟာရ, သုတ္တန္တဝေါဟာရ-ပုဒ်တို့ ဖြစ်ပါမူ အဘိဓမ္မာကျမ်း, သုတ္တန်ကျမ်းများကို ဦးစား ပေး၍၎င်း ကိုးကားသည်လည်း ရှိသည်။

ကျမ်းမည်သင်္ကေတ။ ။ပါဠိ, အဋ္ဌကထာ, ဋီကာ ကျမ်းစာအမည်များကို ဖော်ပြရာ၌ အပြည့်အစုံ မဖော်ပြပဲ အတိုကောက် သင်္ကေတနည်းဖြင့်သာ ပြဆို၍ နိကာယ်ကျမ်းစာ အရေအတွက်အလိုက် ၁-၂-၃-၄-၈၈န်းများဖြင့်လည်း ပူးတွဲပြဆိုထားသည်။

ဥပမာ—ဝိနည်းပါဠိတော် ၅-ကျမ်းတွင် နံပါတ် ၁-ဖြစ်သော ပါရာဇိကဏ် ပါဠိတော်ကျမ်းကို 'ဝိ၊ ၁'-ဟု သင်္ကေတပြု၍ သုံးစွဲထားသည်။

အက္ခရာစဉ်ရာ၌ သရဆုံးသောပုဒ်နှင့် နိဂ္ဂဟိတ်ဆုံးသော ပုဒ် ၂-မျိုးတွင် သရဆုံးသောပုဒ်ကို ရှေးဦး ထား၍ နိဂ္ဂဟိတ်ဆုံးသောပုဒ်ကို နောက်ထားသည်။ ဗျည်း ၃၃-လုံးတွင် နိဂ္ဂဟိတ် ၁ သည် ရှေ့သရကို မှီသော ပုဗ္ဗသယ-ဗျည်း ဖြစ်သောကြောင့် ကျန် ဗျည်း ၃၂-လုံးတို့၏ ရှေ့၌ထား၍ စဉ်သည်။

ပုံစံ—အ=အ

အံသ=အ + ခံ + သံ + အ

အနေက= န + ဧကံ + အ

အနေကံသ= န + ဧကံ + အ + ခံ + သံ + အ

အနေကကပ္ပ= န + ဧကံ + အ + ကံ + အ + ပွဲ + အ

က=ကံ + အ

ကံ=ကံ + အ + ခံ

ကရေယျ=ကရံ + ယေျံ + အ

ကရေယျံ=ကရံ + ယေျံ + အ + ခံ

ဤ အက္ခရာစဉ်ပုံ၌ ကျန် သံယုဂ်လုံးဆင့်များကို နည်းမှီး ယူနိုင်လောက်ပြီ ဖြစ်၍ မထည့်သွင်း လိုက်ပြီ။

ဤကျမ်း၌ အသုံးပြုသော မြန်မာသက္ကတ စာလုံးများမှ ထူးသောစာလုံးများ

သရများ—	က	က	လ	လ	ဇ	ဩ	အ
	(ရိ)	(ရိ)	(လရိ)	(လရိ)	(အိုက်)	(အောက်)	(အး)

ဗျည်းများ—	ဓ	ဗ
	(တာလုဇ-သ)	(မုဒ္ဓဇ-သ)

စာလုံးဆင့်များ—ဇ=ဇံ+ဥ

ဗ=ဗိ+ဋ

ဗွ=ဗိ+ဌ

ကံ=ရံ+က(ဗျည်း၏ အထက်၌ရှိသော ‘ခ’ ကို ‘ရေဖ’ဟု ခေါ်သည်။ ရ-နှင့် အတူတူ ဖြစ်သည်။ ရ-နှင့် အခြားဗျည်းတို့ ဆင့်ရာ၌လည်း နည်းတူမျှတ်ရန်။)

သင်္ကေတအချုပ်

ပု	ပုလ္လိင်
ထိ	ဣတ္ထိလိင်
န	နပုလ္လိင်
တိ	တိလိင်၊ လိင် ၃-ပါး
ကြိ	ကြိယာပုဒ်၊ အာချာတ်ပုဒ်
ကမ္မ၊ကြိ	ကံဟောကြိယာ
ကာ၊ကြိ	ကာရိက်ကြိယာ
ကြိ၊ဝိ	ကြိယာဝိသေသန
ဗျ	အဗျယပုဒ်
သံ	သက္ကတ
ပြာ	ပြာကြိဋ်

ကျမ်းစဉ်ပုံနှင့် ကျမ်းမည်သင်္ကေတများ

အမှတ် စဉ်	ပါဠိတော်	သင်္ကေတ	အမှတ် စဉ်	အဋ္ဌကထာ	သင်္ကေတ
ဝိနည်း ၅-ကျမ်း					
၁	ပါရာဇိကပါဠိ	ဝိ၊၁။	၁	ပါရာဇိကကဏ္ဍအဋ္ဌကထာ (ပ)	ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂	ပါစိတ္တိယပါဠိ	ဝိ၊၂။	၂	။ (ဒ)	ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃	မဟာဝဂ္ဂပါဠိ	ဝိ၊၃။	၃	ပါစိတျာဒိ ။	ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၄	စူဠဝဂ္ဂပါဠိ	ဝိ၊၄။	၄	စူဠဝဂ္ဂါဒိ ။	ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။
၅	ပရိဝါရပါဠိ	ဝိ၊၅။	၅	ကခါဝိတရဏီ ။	ကခါ။
			၆	ဝိနယသင်္ဂဟ ။	ဝိ၊သင်္ဂဟ။
သုတ် ၃-ကျမ်း					
၆	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂပါဠိ	ဒီ၊၁။	၇	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂ ။	ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။
၇	မဟာဝဂ္ဂပါဠိ	ဒီ၊၂။	၈	မဟာဝဂ္ဂ ။	ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
၈	ပါထိကဝဂ္ဂပါဠိ	ဒီ၊၃။	၉	ပါထိကဝဂ္ဂ ။	ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။
မဇ္ဈိမနိကာယ် ၃-ကျမ်း					
၉	မူလပဏ္ဏာသပါဠိ	မ၊၁။	၁၀	မူလပဏ္ဏာသ ။ (ပ)	မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၀	မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသပါဠိ	မ၊၂။	၁၁	။ (ဒ)	မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၁	ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိ	မ၊၃။	၁၂	မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသ ။	မ၊ဋ္ဌ၊၃။
			၁၃	ဥပရိပဏ္ဏာသ ။	မ၊ဋ္ဌ၊၄။
သံယုတ္တနိကာယ် ၃-ကျမ်း					
၁၂	သံယုတ္တပါဠိ (ပ)	သံ၊၁။	၁၄	သံယုတ္တ ။ (ပ)	သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၃	။ (ဒ)	သံ၊၂။	၁၅	။ (ဒ)	သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၄	။ (တ)	သံ၊၃။	၁၆	။ (တ)	သံ၊ဋ္ဌ၊၃။
အင်္ဂုတ္တရနိကာယ် ၃-ကျမ်း					
၁၅	အင်္ဂုတ္တရပါဠိ (ပ)	အံ၊၁။	၁၇	အင်္ဂုတ္တရ ။ (ပ)	အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၆	။ (ဒ)	အံ၊၂။	၁၈	။ (ဒ)	အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၇	။ (တ)	အံ၊၃။	၁၉	။ (တ)	အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
အဘိဓမ္မာနှင့် ခုဒ္ဒကနိကာယ်ကျမ်းများ					
၁၈	ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိ	အဘိ၊ဓ။	၂၀	အဋ္ဌသာလိနီ ။	အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၉	ဝိဘင်္ဂပါဠိ	အဘိ၊ဝိ။	၂၁	သမ္မောဟဝိနောဒနီ။	အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၀	ဓာတုကထာ + ပုဂ္ဂလပညတ်	အဘိ၊ပု။	၂၂	ပဉ္စပကရဏ ။	အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၁	ကထာဝတ္ထုပါဠိ	အဘိ၊က။	၂၃	ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂ ။ (ပ)	ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။

ကျမ်းစဉ်ပုံနှင့် ကျမ်းမည်သင်္ကေတများ

အမှတ် စဉ်	ပါဠိတော်	သင်္ကေတ	အမှတ် စဉ်	အဋ္ဌကထာ	သင်္ကေတ
၂၂	ယမကပါဠိ (ပ)	ယမက၊၁။	၂၄	ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ (ဒ)	ပဋိသံ၊၁။
၂၃	။ (ဒ)	ယမက၊၂။	၂၅	ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂ ။ (ပ)	ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။
၂၄	။ (တ)	ယမက၊၃။	၂၆	။ ။ (ဒ)	ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။
၂၅	ပဋ္ဌာနပါဠိ (ပ)	ပဋ္ဌာန၊၁။	၂၇	ခုဒ္ဒကပါဌ ။	ခုဒ္ဒက၊၁။
၂၆	။ (ဒ)	ပဋ္ဌာန၊၂။	၂၈	ဓမ္မပဒ ။ (ပ)	ဓမ္မ၊၁။
၂၇	။ (တ)	ပဋ္ဌာန၊၃။	၂၉	။ ။ (ဒ)	ဓမ္မ၊၂။
၂၈	။ (စ)	ပဋ္ဌာန၊၄။	၃၀	ဥဒါန ။	ဥဒါန၊၁။
၂၉	။ (မ)	ပဋ္ဌာန၊၅။	၃၁	ဣတိဝုတ္တက ။	ဣတိဝုတ်၊၁။
၃၀	ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိ	ပဋိသံ။	၃၂	သုတ္တနိပါတ ။ (ပ)	သုတ္တနိ၊၁။
၃၁	ခုဒ္ဒကပါဌပါဠိ	ခုဒ္ဒက။	၃၃	။ ။ (ဒ)	သုတ္တနိ၊၂။
၃၂	ဓမ္မပဒပါဠိ	ဓမ္မ။	၃၄	ဝိမာနဝတ္ထု ။	ဝိမာန၊၁။
၃၃	ဥဒါနပါဠိ	ဥဒါန။	၃၅	ပေတဝတ္ထု ။	ပေတ၊၁။
၃၄	ဣတိဝုတ္တကပါဠိ	ဣတိဝုတ်။	၃၆	ထေရဂါထာ ။ (ပ)	ထေရ၊၁။
၃၅	သုတ္တနိပါတပါဠိ	သုတ္တနိ။	၃၇	။ ။ (ဒ)	ထေရ၊၂။
၃၆	ဝိမာနဝတ္ထုပါဠိ	ဝိမာန။	၃၈	ထေရီဂါထာ ။	ထေရီ၊၁။
၃၇	ပေတဝတ္ထုပါဠိ	ပေတ။	၃၉	အပဒါန ။ (ပ)	အပ၊၁။
၃၈	ထေရဂါထာပါဠိ	ထေရ။	၄၀	။ ။ (ဒ)	အပ၊၂။
၃၉	ထေရီဂါထာပါဠိ	ထေရီ။	၄၁	ဗုဒ္ဓဝံသ ။	ဗုဒ္ဓဝံ၊၁။
၄၀	အပဒါနပါဠိ (ပ)	အပ၊၁။	၄၂	စရိယာပိဋက ။	စရိယာ၊၁။
၄၁	အပဒါနပါဠိ (ဒ)	အပ၊၂။	၄၃	မဟာနိဒ္ဒေသ ။	မဟာနိ၊၁။
၄၂	ဗုဒ္ဓဝံသပါဠိ	ဗုဒ္ဓဝံ။	၄၄	စူဠနိဒ္ဒေသ ။	စူဠနိ၊၁။
၄၃	စရိယာပိဋကပါဠိ	စရိယာ။	၄၅	ဇာတက ။ (ပ)	ဇာ၊၁။
၄၄	မဟာနိဒ္ဒေသပါဠိ	မဟာနိ။	၄၆	။ ။ (ဒ)	ဇာ၊၂။
၄၅	စူဠနိဒ္ဒေသပါဠိ	စူဠနိ။	၄၇	။ ။ (တ)	ဇာ၊၃။
၄၆	ဇာတကပါဠိ (ပ)	ဇာ၊၁။	၄၈	။ ။ (စ)	ဇာ၊၄။
၄၇	ဇာတကပါဠိ (ဒ)	ဇာ၊၂။	၄၉	။ ။ (မ)	ဇာ၊၅။
၄၈	နေတ္ထိပါဠိ	နေတ္ထိ။	၅၀	။ ။ (ဆ)	ဇာ၊၆။
၄၉	ပေဋကောပဒေသပါဠိ	ပေဋကော	၅၁	။ ။ (သ)	ဇာ၊၇။
၅၀	မိလိန္ဒပဉ္စပါဠိ	မိလိန္ဒ။	၅၂	နေတ္ထိ ။	နေတ္ထိ၊၁။

ကျမ်းစဉ်ပုံနှင့် ကျမ်းမည်သင်္ကေတများ

အမှတ် စဉ်	ဋီကာ	သင်္ကေတ
ဝိနည်းဋီကာကျမ်းများ		
၁	ဝဇီရဗုဒ္ဓိဋီကာ	ဝဇီရ။
၂	သာရတ္ထဒီပနီဋီကာ (ပ)	သာရတ္ထ၊ ၁။
၃	။ (ဒ)	သာရတ္ထ၊ ၂။
၄	။ (တ)	သာရတ္ထ၊ ၃။
၅	ဝိမတိဝိနောဒနီဋီကာ (ပ)	ဝိမတိ၊ ၁။
၆	။ (ဒ)	ဝိမတိ၊ ၂။
၇	ကင်္ခါဝိတရဏီဋီကာ	ကင်္ခါ၊ ဋီ။
၈	ကင်္ခါဝိတရဏီဋီကာသစ်	ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။
ဒီသနိကာယ်ဋီကာများ		
၉	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂဋီကာ	ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။
၁၀	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂဋီကာသစ် (ပ)	သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။
၁၁	။ (ဒ)	သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။
၁၂	မဟာဝဂ္ဂဋီကာ	ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။
၁၃	ပါထိကဝဂ္ဂဋီကာ	ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။
မဇ္ဈိမနိကာယ်ဋီကာများ		
၁၄	မူလပဏ္ဏာသဋီကာ (ပ)	မ၊ ဋီ၊ ၁။
၁၅	။ (ဒ)	မ၊ ဋီ၊ ၂။
၁၆	မဇ္ဈိမ-ဥပရိ-ပဏ္ဏာသဋီကာ	မ၊ ဋီ၊ ၃။
သံယုတ္တနိကာယ်ဋီကာများ		
၁၇	သံယုတ္တဋီကာ (ပ)	သံ၊ ဋီ၊ ၁။
၁၈	။ (ဒ)	သံ၊ ဋီ၊ ၂။
အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်ဋီကာများ		
၁၉	အင်္ဂုတ္တရဋီကာ (ပ)	အံ၊ ဋီ၊ ၁။
၂၀	။ ။ (ဒ)	အံ၊ ဋီ၊ ၂။
၂၁	။ ။ (တ)	အံ၊ ဋီ၊ ၃။
၂၂	မူလဋီကာ၊ အနုဋီကာ (ပ)	မူလဋီ၊ ၁။ အနုဋီ၊ ၁။
၂၃	။ ။ (ဒ)	မူလဋီ၊ ၂။ အနုဋီ၊ ၂။
၂၄	။ ။ (တ)	မူလဋီ၊ ၃။ အနုဋီ၊ ၃။
၂၅	ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂမဟာဋီကာ (ပ)	ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။
၂၆	။ ။ (ဒ)	ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။
၂၇	နေတ္ထိဋီကာ၊ နေတ္ထိဝိဘာဝိနီ	နေတ္ထိ၊ ဋီ။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။

ယခင်ထွက်ပြီး အဘိဓာန်အချို့တို့၌ မပါဝင်သေးသော

ဂန္ထန္တရကျမ်းများစာရင်း

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်	ပုံနှိပ်တိုက်နှင့် ခုနှစ်	ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်
၁	မဏိဒီပဋိကာ (ပ)	သုဓမ္မဝတီပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၂၉၁-ခု	အရှင်မဟာအရိယဝံသ ဓမ္မ- သေနာပတိမဟာထေရ်
၂	။ (ဒ)	ပေမူ	။
၃	နေတ္ထိမဟာဋီကာ	။	အရှင်ဉာဏဝံသမဟာထေရ်
၄	ပရမတ္ထဒီပနီခေါ် သင်္ဂြိုဟ်မဟာဋီကာ	ဣန္ဒာသယ ပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၃၁၈-ခု။	လယ်တီဆရာတော်
၅	အနုဒီပနီ	ဟံသာဝတီ ပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက်၊ (မန္တလေး) ၁၉၂၀-ခု။	။
၆	အင်္ဂုရဋီကာမည်သော သင်္ဂြိုဟ်မဟာဋီကာသစ်	ပြည်ကြီးမဏ္ဍိုင် ပိဋကတ် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၀၉-ခု။	ပုခန်းကြီးမြို့၊ နေရင်းရွာ၊ တလိုင်း ကုန်း ဆရာတော်
၇	ကစ္စာယနဝဏ္ဏနာ	ပြည်ကြီးမိတ်ဆွေ ပိဋကတ် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၀၆-ခု။	အရှင်ဝိဇိတာဝီမဟာထေရ်
၈	သံပျင်ဋီကာ	ပြည်ကြီးမဏ္ဍိုင် ပိဋကတ် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၂၈၇-ခု။	သံပျင်အမတ်
၉	သုဗောဓာလင်္ကာရ	ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၆၄-ခု။	အရှင်သံသရက္ခိတမဟာသာမိ မထေရ်
၁၀	သုဗောဓာလင်္ကာရ ပုရာဏဋီကာ	။	။
၁၁	သုဗောဓာလင်္ကာရ အဘိဝနဋီကာ	။	အရှင်သီရိဓမ္မကိတ္တိရတန ပဇ္ဇောတ မဟာထေရ်
၁၂	နိရုတ္တိသာရမဉ္ဇူသာ ဋီကာပါဌ်	ပြည်ကြီးမဏ္ဍိုင် ပိဋကတ် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၁၃-ခု။	(ဒါဌာနာဂရာဇဂူရ) သဒ္ဓမ္မသီရိ မဟာထေရ်
၁၃	မိလိန္ဒဋီကာ	အနုလာပုံနှိပ်တိုက်၊ ကိုလံဘို၊ သီဟိုဠ်၊ ၁၉၆၂-ခု။	မဟာတိပိဋကစူဠာဘယမထေရ်
၁၄	ပါတိမောက္ခပဒတ္တ အနုဝဏ္ဏနာပါဌ်	ပြည်ကြီးမဏ္ဍိုင် ပိဋကတ် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၀၈-ခု။	(စလင်း)အရှင်ဝိစိတ္တမဟာထေရ်
၁၅	ဗာလာဝတာရပါဌ်	ကဝိမျက်မှန် စာပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၂၈၉-ခု။	အရှင်ဓမ္မကိတ္တိမထေရ်
၁၆	ဗာလာဝတာရဋီကာ	ကဝိန္ဒာသီရိ စာပုံနှိပ်တိုက်၊ (ရန်ကုန်)၊ ၁၂၆၂-ခု။	အရှင်သီရိသုမင်္ဂလမထေရ်

ဂန္ထနိရကျမ်းများစာရင်း

ဦးရေ #	ကျမ်းအမည်	ပုံနှိပ်တိုက်နှင့် ခုနှစ်	ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်
၁၇	သုတ္တနိဒ္ဒေသပါဌ်	ဇမ္ဗူမိတ်ဆွေ ပိဋကတ် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၁၂-ခု။	အရှင်သဒ္ဓမ္မဇောတိပါလမထေရ်
၁၈	သဒ္ဓါငယ် ၁၅-စောင်ပါဌ်	ဣန္ဒာသယပိဋကတ် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၃၂၆-ခု။	ရှေးဆရာရှင်များ
၁၉	သဒ္ဓါငယ်ဋီကာပါဌ် (ပ)	သုဓမ္မဝတီ ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၂၉-ခု။	။
၂၀	။ (ဒ)	။ ၁၉၂၈-ခု။	။
၂၁	။ (တ)	။ ၁၉၂၉-ခု။	။
၂၂	နယမုခဒီပနီပါဌ်	။ ၁၉၃၇-ခု။	အရှင်ဇမ္ဗုဇမထေရ်
၂၃	ရူပဘေဒပကာသနီသစ်ပါဌ်	။ ။	အရှင်ပဏ္ဍဝံသမထေရ်
၂၄	(ဝိနည်း) မဟာဝါဂဏ္ဍိသစ်	ရတနသိဒ္ဓိ ပိဋကတ် ပုံနှိပ်တိုက်၊ (မန္တလေး)၊ ၁၂၈၈-ခု။	စလင်းဆရာတော် ဦးပဏ္ဍိစ္စ
၂၅	အဋ္ဌသာလိနိဂဏ္ဍိသစ်	ကဝိမျက်မှန် စာပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၂၆၁-ခု။	မြို့ပြင်ကြီးဆရာတော်
၂၆	သီလက္ခန္ဓာဂဏ္ဍိ	ပိဋကတ်တော်ပြန့်ပွားရေး ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၃၁၄-ခု။	ချောင်းကောက်ဆရာတော် အရှင်သဒ္ဓမ္မနန္ဒီ
၂၇	သမ္မန္တစိန္တာဂဏ္ဍိသစ်	ရတနာဒီပံ ပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၃၁၇-ခု။	မောင်းထောင်ဆရာတော် အရှင်ဝေသဝဏ္ဏမထေရ်
၂၈	အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂြိုဟ်ဂဏ္ဍိ	သုဓမ္မဝတီပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၂၄-ခု။	ဘုရားကြီးဆရာတော်
၂၉	နေတ္တိဟာရတ္ထဒီပနီ	ဟံသာဝတီ ပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၄၀-ခု။	ညောင်ကန်ဆရာတော် ဦးဗုဓ်
၃၀	(သဒ္ဓတ္ထဘေဒစိန္တာ၊ ကစ္စာ- ယနသာရ) အနုဒီပနီ	သုဓမ္မဝတီပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၂၉၅-ခု။	ကန်ဦးဆရာတော်
၃၁	သာသနဝံသပုဒ်ပိကာ	ဘောဂဝတီ စာပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၂၈၅-ခု။	မောင်းထောင်ဆရာတော် အရှင်ပညာသာမိ
၃၂	မဟာသုတကာရီ မဆဒေဝ လင်္ကာသစ်	ပြည်ကြီးမဏ္ဍိုင် ပိဋကတ် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၆၂-ခု။	မန်လည်ဆရာတော်
၃၃	သာသနဗဟုသုတပွ- ကာသနီ	ဒီးဒုတ်သတင်းစာပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၂၉၀-ခု။	ဘုရားဖြူဆရာတော်
၃၄	(ပိဋကတ် ၃-ပုံ စာတမ်း ခေါ်) ပိဋကတ်တော် သမိုင်း	ဟံသာဝတီ ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၅၉-ခု။	(မိုင်းခိုင်းမြို့စား ပိဋကတ်တော် အုပ်) မင်းကြီးမဟာသီရိ ဇေယျသု

ဂန္ထနရကျမ်းများစာရင်း

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်	ပုံနှိပ်တိုက်နှင့် ခုနှစ်	ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်
၃၅	ပေါရာဏဒီပနီ (ပ)	ဟံသာဝတီပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၆၁-ခု။	မှော်ဘီဆရာသိန်း
၃၆	ကဗျာသင်္ဂဟမေဒနီ	။ ၁၉၆၆-ခု။	ရှေးပညာရှိ ကဝိစာဆိုရှင်များ (စုဆောင်းသူ ပညာအုပ်ဦးမင်းလွင်)
၃၇	ဥတုဘောဇနသင်္ဂဟကျမ်း	။ ၁၉၆၅-ခု။	ယောမြို့စားအတွင်းဝန် ဦးဘိုးလှိုင်
၃၈	ဒီပဝံသ	ဂုဏသေန သမာဂမ ပုံနှိပ်တိုက်၊ ကိုလံဘို၊ သီဟိုဠ်၊ ၁၉၅၉-ခု။	သီဟိုဠ်၊ သာသနာပြု ရှေးဆရာများ
၃၉	မဟာဝံသ	။ ။	မဟာနာမ၊ ခမ္မကိတ္တိ၊ သိဒ္ဓတ္ထ၊ ဗုဒ္ဓရက္ခိတ စသော မထေရ်များ
၄၀	ထူပဝံသ	။ ၁၉၆၂-ခု။	ဝါစိဿရမဟာထေရ်
၄၁	သမန္တကုဋ္ဌဝဏ္ဏနာ	။ ၁၉၅၉-ခု။	ဝေဒေဟမဟာထေရ်
၄၂	မဟာဝံသဋီကာ	အစိုးရပုံနှိပ်တိုက်၊ ကိုလံဘို၊ သီဟိုဠ်၊ ၁၈၉၅-ခု။	သီဟိုဠ်၊ သာသနာပြု ရှေးဆရာရှင်
၄၃	တေလကဋ္ဌာဟဂါထာ	ဂန္ထာလောက ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၀၀-ခု။	ကလျာဏိယမဟာထေရ်

နိဿယကျမ်းများစာရင်း

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်	ပုံနှိပ်တိုက်နှင့် ခုနှစ်	ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်
၁	အင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော်နိဿယ (ပ)	သုဓမ္မဝတီပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၁၁-ခု။	ဒုတိယ ဗားကရာ သာသနာပိုင် ဆရာတော်
၂	။ (ဒ)	။	။
၃	။ (တ)	ဇေယျမိတ်ဆွေ ပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၂၅-ခု။	။
၄	(ဝိနည်း) မဟာဝါ အဋ္ဌကထာနိဿယ	ပဒေသာ ပိဋကတ် ပုံနှိပ်တိုက်၊ (မန္တလေး)၊ ၁၃၂၂-ခု။	မအူဆရာတော်
၅	ကင်္ခါဝိတရဏီအဋ္ဌကထာ နိဿယ (ပ)	မင်္ဂလာဇေယျ စာပုံနှိပ်တိုက်၊ (ရန်ကုန်)၊ ၁၂၇၅-ခု။	ရေစကြိုဆရာတော်အရှင်ဂန္ထသာရ မဟာထေရ်
၆	။ (ဒ)	ဟံသာဝတီ ပိဋကတ် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၂၉၈-ခု။	။
၇	။ (ယောမ္မ)	ဣတ္ထာသယ ပိဋကတ် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၃၁၆-ခု။	အရှင်ဇောတယန္တ မဟာထေရ်
၈	(သုတ်) မဟာဝါအဋ္ဌကထာ နိဿယ (ပ)	ဟံသာဝတီပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၆၀-ခု။	အရှင်နန္ဒဝံသ မဟာထေရ်
၉	။ (ဒ)	။ ၁၉၆၅-ခု။	။
၁၀	(သုတ်)ပါထေယျ အဋ္ဌကထာနိဿယ (ပ)	ဇေယျမိတ်ဆွေ ပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၁၈-ခု။	သဲအင်းဆရာတော် အရှင်ပညာဇောတ မဟာထေရ်
၁၁	။ (ဒ)	။	။
၁၂	ပဉ္စပကြိုက် အဋ္ဌကထာ နိဿယ (ပ)	။ ၁၉၁၆-ခု။	ဂူကြီးဆရာတော် အရှင်ပညာသီဟ မဟာထေရ်
၁၃	။ (ဒ)	။	။
၁၄	ဝိသုဒ္ဓိမဂ်နိဿယ (တ)	ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၆၇-ခု။	ပြည်ဆရာတော်
၁၅	။ (စ)	။	။
	။ (မ)	။ ၁၉၆၈-ခု။	။
၁၆	ဋီကာကျော်နိဿယ	မင်္ဂလာတိုင်း စာပုံနှိပ်တိုက်၊ (ရန်ကုန်)၊ ၁၉၂၃-ခု။	ဒုတိယ ဗားကရာ သာသနာပိုင် ဆရာတော်
၁၇	ရူပသိဒ္ဓိနိဿယ	ဣတ္ထာသယ ပိဋကတ် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၃၂၄-ခု။	ညောင်ကန်ဆရာတော် ဦးဗုဓ်

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်
အက္ခရာစဉ် ကျမ်းညွှန်းသင်္ကေတများ

အံ။ ၁။ ၂။ ၃။
အံ၊ ဌီ။ ၁။ ၂။ ၃။
အံ၊ ဌ။ ၁။ ၂။ ၃။
အဋ္ဌသာ၊ ယော။
အဋ္ဌသာ၊ သျ။ ၁။ ၂။ ၃။
အဒ္ဓမာဂဓိ၊ ဓာန်။
အနုဋ္ဌိ၊ ၁။
အနုဋ္ဌိ၊ ၂။
အနုဋ္ဌိ၊ ၃။
အပ။ ၁။ ၂။
အပ၊ ဌ။ ၁။ ၂။
အဘယ၊ ဓာန်၊ သျ။
အဘိ၊ က။
အဘိ၊ ဌ။ ၁။ ၂။ ၃။
အဘိ၊ ဓ။
အဘိ၊ ပ။
ဣတိဝုတ်။ (ဣတိဝုတ်၊ ဌ။)
ဥဒါန။ (ဥဒါန၊ ဌ။)
ကခါ။
ကခါ၊ ဌီ။
ကခါ၊ ဌီ၊ သစ်။
ကခါ၊ ယော၊ မဟာဌီ။ ၁။ ၂။ ၃။ ၄။
ကစည်း။
ကစွာယနဝဏ္ဏနာ။
ကျော်အောင်၊ ဓာန်၊ သျ။
ခုဒ္ဒက။ (ခုဒ္ဒက၊ ဌ။)
ခုဒ္ဒသိက္ခာ။ (ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ သျ။)
ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ဌီ။
ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ဌီ၊ သစ်။
စရိယာ။ (စရိယာ၊ ဌ။)
စိန္တာ။ (စိန္တာ၊ ဒီပနီ။)
စိန္တာမဏိ။
စိန္တာ၊ မဟာဌီ။

အင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော် (ပါဒ၊ တ)
အင်္ဂုတ္တိုရ်ဋီကာ (ပါဒ၊ တ)
အင်္ဂုတ္တိုရ်အဋ္ဌကထာ (ပါဒ၊ တ)
အဋ္ဌသာလိနီယောဇနာ
အဋ္ဌသာလိနီနိသျ (ပါဒ၊ တ)
အဒ္ဓမာဂဓိအဘိဓာန်။
ဓမ္မသင်္ကဏိအနုဋ္ဌိကာ။
ဝိဘင်းအနုဋ္ဌိကာ။
ပဉ္စပကရဏအနုဋ္ဌိကာ။
အပဒါန်ပါဠိတော် (ပါဒ၊)
အပဒါနဋ္ဌကထာ (ပါဒ၊)
အဘယရာမဆရာတော်ပြုစုသော အဘိဓာန်နိသျသစ်။
အဘိဓမ္မပိဋက၊ ကထာဝတ္ထုပါဠိတော်။
အဋ္ဌသာလိနီ။ သမ္မောဟဝိနောဒနီ။ ပဉ္စပကရဏ။
အဘိဓမ္မပိဋက၊ ဓမ္မသင်္ကဏိပါဠိတော်။
။ ပုဂ္ဂလပညတ်ပါဠိတော်။
ဣတိဝုတ်ပါဠိ။ (ဣတိဝုတ္တကဋ္ဌကထာ။)
ဥဒါနပါဠိ။ (ဥဒါနဋ္ဌကထာ။)
ကခါဝိတရဏိအဋ္ဌကထာ။
ကခါဝိတရဏိပုရာဏဋီကာ (ကခါဋီကာဟောင်း။)
ကခါဝိတရဏိအဘိနဝဋီကာ (ကခါဋီကာသစ်။)
ကခါယောဇနာမဟာဋီကာ (ပါဒ၊ တ၊ စ)
ကစည်းသဒ္ဓါကြီး သုတ်နံပါတ်။
ကစွာယနဝဏ္ဏနာ။
ကျော်အောင်စံထားဆရာတော်ပြုစုသော အဘိဓာန်နိသျ။
ခုဒ္ဒကပါဌပါဠိ။ (ခုဒ္ဒကပါဌအဋ္ဌကထာ။)
ခုဒ္ဒသိက္ခာ။ (ယင်း နိသျ၊ ဆရာတော်ဦးဗုဒ္ဓမူ။)
ခုဒ္ဒသိက္ခာပုရာဏဋီကာ (ဋီကာဟောင်း။)
ခုဒ္ဒသိက္ခာအဘိနဝဋီကာ (ဋီကာသစ်။)
စရိယာပိဋကပါဠိ။ (စရိယာပိဋကအဋ္ဌကထာ။)
သဒ္ဓတ္ထဘေဒစိန္တာ။ (ယင်း ဒီပနီ။)
သဒ္ဓတ္ထစိန္တာမဏိ သက္ကတအဘိဓာန်။
သဒ္ဓတ္ထဘေဒစိန္တာ မဟာဋီကာ။

အက္ခရာစဉ် ကျမ်းညွှန်းသင်္ကေတများ

စုဋ္ဌနိ။ (စုဋ္ဌနိဋ္ဌ။)

စုဋ္ဌဝံသ။

စေတိယုပ္ပတ္တိဒီပနီ။

ဇာ။ ၁။ ၂။

ဇာဋီ။ သို့မဟုတ် ဇာဋီပေ။

ဇာဋ္ဌ။ ၁—၇။

ဇာတ်ဝတ္ထု။

တေလကဋ္ဌာဟဂါထာ။

တောင်ပေါက်၊ ဓာန်၊ သျှ။

ထူပဝံသ။

ထေရ။

ထေရဋ္ဌ။ ၁။ ၂။

ထေရီ။ (ထေရီဋ္ဌ။)

ထောမ။

ဒီ။ ၁။ ၂။ ၃။

ဒီဋီ။ ၁။ ၂။ ၃။

ဒီဋ္ဌ။ ၁။ ၂။ ၃။

ဒီပဝံသ။

ဓမ္မ။

ဓမ္မဋ္ဌ။ ၁။ ၂။

ဓာန်။ ဓာန်ဋီ။

ဓာန်ဋီသျှ။ ၁။ ၂။

နိဒ္ဒေသ။

နိတိ၊ ဓာ။ (နိတိ၊ ဓာ။ သျှ။)

နိတိ၊ ပဒ။ (နိတိ၊ ပဒ။ သျှ။)

နိတိ၊ သုတ္တ။ (နိတိ၊ သုတ္တ။ သျှ။)

နေတ္တိ။ (နေတ္တိဋ္ဌ။)

နေတ္တိဋီ။

နေတ္တိဒီပနီ။

နေတ္တိဝိ။

ပခုက္ကူ၊ ဒီ၊ သျှ။

ပခုက္ကူ၊ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ သျှ။

ပခုက္ကူ၊ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ သျှ။

ပဋိသံ။

ပဋိသံဋ္ဌ။ ၁။ ၂။

စုဋ္ဌနိဒ္ဒေသပါဠိ။ (စုဋ္ဌနိဒ္ဒေသအဋ္ဌကထာ။)

စုဋ္ဌဝံသ အင်္ဂလိပ်မူ (P.T.S.)

စေတိယုပ္ပတ္တိဒီပနီ (အရှင်ကေလာသ)။

ဇာတကပါဠိ (ပါဒု)

ဇာတ်ဋီကာ၊ မောင်းထောင်ဆရာတော် အရှင်ပညာသာမိ။

ဇာတကဋ္ဌကထာ (ပဌမ—သတ္တမ)

ညောင်ကန်ဆရာတော် အရှင်ကဝိန္ဒ-ပြု၊ မင်းပူး ဦးဩဘာသ-ပြု

၂-မျိုး၊ တမျိုးမျိုးကို အမည်ဖော်၍ ညွှန်းသည်။

တေလကဋ္ဌာဟဂါထာ။

တောင်ပေါက်ဆရာတော်ပြုစုသော အဘိဓာန်နိသျှသစ်။

ထူပဝံသပါဠိ (ဓမ္မကိတ္တိထေရ်-ပြု)။

ထေရဂါထာပါဠိ။

ထေရဂါထာအဋ္ဌကထာ (ပါဒု)

ထေရီဂါထာပါဠိ။ (ထေရီဂါထာအဋ္ဌကထာ။)

သဒ္ဒတ္ထထောမမဟာနိမိ သက္ကတအဘိဓာန်။

သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂ။ မဟာဝဂ္ဂ။ ပါထိကဝဂ္ဂ။

သီလက္ခန္ဓ - မဟာ - ပါထိက - ဝဂ္ဂဋီကာ။

သီလက္ခန္ဓ - မဟာ - ပါထိက - ဝဂ္ဂအဋ္ဌကထာ။

ဒီပဝံသပါဠိ။

ဓမ္မပဒပါဠိ။

ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာ (ပါဒု)

အဘိဓာန် (အဘိဓာန်ပုဒ်ပိကာ)ဂါထာ။ (ဋီကာ)

အဘိဓာန်ဋီကာနိသျှ (ပါဒု)

သုတ္တနိဒ္ဒေသ။

သဒ္ဒနိတိဓာတုမာလာ။ (ယင်း နိသျှ။)

သဒ္ဒနိတိပဒမာလာ။ (ယင်း နိသျှ။)

သဒ္ဒနိတိသုတ္တမာလာ။ (ယင်း နိသျှ။)

နေတ္တိပါဠိ။ (နေတ္တိအဋ္ဌကထာ။)

နေတ္တိဋီကာ။ (ဋီကာဟောင်း။)

နေတ္တိဟာရတ္ထဒီပနီ (ဆရာတော်ဦးဗုဒ္ဓ-ပြု။)

နေတ္တိဝိဘာဝီနီ။

ပခုက္ကူမူ သီလက္ခန္ဓပါဠိတော်နိသျှ။

ပခုက္ကူမူ သီလက္ခန္ဓအဋ္ဌကထာနိသျှ (ပါဒု)

ပခုက္ကူမူ သုတ်မဟာဝါအဋ္ဌကထာနိသျှ (ပါဒု)

ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိ။

ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ (ပါဒု)

အက္ခရာစဉ် ကျမ်းညွှန်းသင်္ကေတများ

ပဌာန။ ၁—၅။
 ပါစိတ်၊ ယော။
 ပါရာ၊ ဂဏ္ဍိသစ်။
 ပါရာ၊ ဘာသာ၊ ဌီ။
 ပါဠိ-သီ၊ ဓာန်။
 ပေတ။ (ပေတ၊ ဌ။)
 ဗုဒ္ဓဝံ။ (ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။)
 မ။ ၁။ ၂။ ၃။
 မအူ၊ ပါရာ၊ သျ။
 မ၊ ဌီ။ ၁။ ၂။ ၃။
 မ၊ ဌ။ ၁။ ၂။ ၃။ ၄။
 မဏိဒိပ။ ၁။ ၂။ ပေ။
 မဏိမဉ္ဇူ။ ၁။ ၂။
 မဓုဌီ။ ၁။ ၂။
 မဟာနိ။ (မဟာနိ၊ ဌ။)
 မဟာဝံသ။
 မဟာဝံသ၊ ဌီ။
 မူလဌီ။ ၁။ ၂။ ၃။
 မုဒ္ဒဗောဓ (မုဒ္ဒဗောဓ၊ ဌီ။)
 မော၊ စန္ဒေဒနီ။
 မောဂ်။ (မောဂ်၊ သျ။)
 မောဂ်၊ ပဉ္စိကာ။
 ယမက။ ၁။ ၂။ ၃။
 ရှူ။ (ရှူ၊ ဌီ။)
 ရှူ။ ဘာသာ၊ ဌီ။
 ဝဇီရ။
 ဝါစပုတိ။
 ဝိ။ ၁—၅။
 ဝိ၊ ဌ။ ၁။ ၂။ ၃။ ၄။
 ဝိနယာလင်္ကာရ။ ၁။ ၂။
 ဝိ၊ နိစ္ဆယ။
 ဝိ၊ နိစ္ဆယ၊ ဌီ။ ၁။ ၂။
 ဝိဘာဝိနိ။
 ဝိမတိ။ ၁။ ၂။
 ဝိမာန။ (ဝိမာန၊ ဌ။)

ပဌာနပါဠိ (ပဌမ—ပဉ္စမ)
 ပါစိတ္တ၊ ဌိယောဇနာ။
 ပါရာဇိကဏ်အဋ္ဌကထာ ဂဏ္ဍိသစ်။
 ပါရာဇိကဏ် ဘာသာဌီကာ။
 ပါဠိ-သီဟိန္ဒ အဘိဓာန်။
 ပေတဝတ္ထုပါဠိ။ (ပေတဝတ္ထုအဋ္ဌကထာ။)
 ဗုဒ္ဓဝံသပါဠိ။ (ဗုဒ္ဓဝံသအဋ္ဌကထာ။)
 မူလ-မဇ္ဈိမ-ဥပရိ-ပဏ္ဏာသပါဠိ။
 မအူမူ ပါရာဇိကဏ် အဋ္ဌကထာနိသျ (ပါဒ၊ တ၊ စ)
 မူလ - မဇ္ဈိမ - ဥပရိ - ပဏ္ဏာသဌီကာ။
 မူလ(ပါဒ) - မဇ္ဈိမ - ဥပရိ - ပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ။
 မဏိဒိပဋီကာ(ပါဒ၊ ပေမူ)
 မဏိသာရမဉ္ဇူသာဌီကာ(ပါဒ)
 မဓုသာရတ္ထဒိပနီဌီကာ(ပါဒ)
 မဟာနိဒ္ဒေသပါဠိ။ (မဟာနိဒ္ဒေသ အဋ္ဌကထာ။)
 မဟာဝံသ(သီဟိန္ဒမူ)ပရိစ္ဆေဒ၊ ဂါထာ။
 မဟာဝံသဌီကာ(သီဟိန္ဒမူ)စာမျက်နှာ။
 ဓမ္မသင်္ဂဏီ-ဝိဘင်္ဂ - ပဉ္စပကရဏ - မူလဌီကာ။
 မုဒ္ဒဗောဓ သက္ကတ ဗျာကရုဏ်း။ (ယင်း-ဌီကာ။)
 မောဟဝိစ္ဆေဒနီ။
 မောဂ္ဂလ္လာန်သဒ္ဒါကျမ်း။ (ယင်းနိသျ။) ကဏ္ဍ၊ သုတ်။
 မောဂ္ဂလ္လာန်အဖွင့် ဝုတ္တိဝိဝရဏပဉ္စိကာ။
 ယမကပါဠိ (ပါဒ၊ တ)
 ပဒရူပသိဒ္ဓိ။ (ယင်း-ဌီကာ။)
 ရူပသိဒ္ဓိဘာသာဌီကာ(ပါဒ)
 ဝဇီရဗုဒ္ဓိဌီကာ။
 ဝါစပုတိ သက္ကတအဘိဓာန်။
 ပါရာဇိက - ပါစိတ္တိယ - မဟာဝဂ္ဂ - စူဠဝဂ္ဂ - ပရိဝါရ - ပါဠိ။
 ပါရာဇိကကဏ္ဍ(ပါဒ) - ပါစိတ္တ၊ ဌိ - စူဠဝဂ္ဂါဒိ - အဋ္ဌကထာ။
 ဝိနယာလင်္ကာရဌီကာ(ပါဒ)
 ဝိနယ ဝိနိစ္ဆယ။
 ဝိနယဝိနိစ္ဆယဌီကာ(ပါဒ)
 အဘိဓမ္မတ္ထဝိဘာဝိနီဌီကာ(ဌီကာကျော်)။
 ဝိမတိဝိနောဒနီဌီကာ(ပါဒ)
 ဝိမာနဝတ္ထုပါဠိ။ (ဝိမာနဝတ္ထုအဋ္ဌကထာ။)

အက္ခရာစဉ် ကျမ်းညွှန်းသင်္ကေတများ

ဝိသုတာ။	မဟာဝိသုတာရာမနိကာယသာသနာဝင်(အရှင်ကေလာသ၊ပြု)။
ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။ ၂။	ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ(ပါဒ)
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ။ ၁။ ၂။	ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂဋီကာ(ပါဒ)
ဝိလျံ။S.E.D.	ဆာမုနိယာဝိလျံ၏ သက္ကတ အင်္ဂလိပ် အဘိဓာန်။
ဝိလျံ။E.S.D.	ဆာမုနိယာဝိလျံ၏ အင်္ဂလိပ် သက္ကတ အဘိဓာန်။
သံ။ ၁။ ၂။ ၃။	သံယုတ္တပါဠိ (ပါဒ၊တ)
သံ၊ဋီ။ ၁။ ၂။	သံယုတ္တဋီကာ(ပါဒ)
သံ၊ဌ။ ၁။ ၂။ ၃။	သံယုတ္တဌကထာ(ပါဒ၊တ)
သက္ကတ - သီ၊ဓာန်။	သက္ကတ - သီဟိုဠ် အဘိဓာန်။
သင်္ဂဟ။	အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟအဋ္ဌကထာ(အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟိတ်)။
သဒ္ဓုတ္တိ။ (သဒ္ဓုတ္တိ၊ဋီ။)	သဒ္ဓုတ္တိသဒ္ဓါငယ်ကျမ်း။ (ယင်း-ဋီကာ။)
သမ္မန္တ။ (သမ္မန္တ၊ဋီ။)	သမ္မန္တစိန္တာ။ (ယင်း-ဋီကာ။)
သာရတ္ထ။ ၁။ ၂။ ၃။	သာရတ္ထဒီပနီဋီကာ(ပါဒ၊တ)
သီ၊ဋီ၊သစ်။ ၁။ ၂။	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂအဘိဓာန်ဋီကာ (သီလက္ခန္ဓဋီကာသစ်။ ပါဒ)
သီ၊ဓာန်။	သီဟိုဠ်အဘိဓာန် (ဓမ္မသမယသီဟဌဓမ္မကောမယ။)
သုတ္တနိ။	သုတ္တနိပါတပါဠိ။
သုတ္တနိ၊ဌ။ ၁။ ၂။	သုတ္တနိပါတ အဋ္ဌကထာ (ပါဒ)
သုစိ။	အဘိဓာန်ပုဒ်ပိကာသုစိ။
သောတတ္ထကီ	သောတတ္ထကီ (စူဠဗုဒ္ဓသောသ-ပြု)။

ဤအဘိဓာန်ပြုစုရာ၌ ကိုးကားမှီငြမ်းပြုသည့်

ဘာသန္တရအဘိဓာန်များနှင့် ဂန္ထန္တရများ

- ၁။ The Pali Tert Society's Pali English Dictionary, edited by T. W. Rhys Davids and William Stede.
- ၂။ Dictionary of Pali Proper names by G.P. Malalasekera.
- ၃။ A Sanskrit English Dictionary by Sir Monier Williams.
- ၄။ A Dictionary English and Sanskrit by Sir Monier Williams.
- ၅။ The Practical Sanskrit English Dictionary by Vaman shivram apte.M.A.
- ၆။ The Early History of India by V.A. Smith.
- ၇။ Pali Littrature of Ceylon by Malalasekera.
- ၈။ The Mahavansagor The Geat Chronicle of Ceylon, by Wihelm Geiger.
- ၉။ Buddhist World by Sirisivali.
- ၁၀။ A Record of the Buddhist of the Countries by Fahsien.
- ၁၁။ သဒ္ဓတ္ထောမ မဟာနိဓိ သက္ကတအဘိဓာန်၊ ဂြီတဘုရားနာထကဝိဝိဇယတိဘဏ္ဍာစာရယ-ပြု။
- ၁၂။ ဝိစယတိ သက္ကတအဘိဓာန်၊ တာရနာထကဝိဝိဇယတိ-ပြု။
- ၁၃။ ဓမ္မသီလိန္ဒာမဏိ သက္ကတအဘိဓာန်၊ ဗြဟ္မာဝဇ္ဇတဂြိုဟ်နန္ဒနာထ-ပြု။
- ၁၄။ သံသ္မတ ဓမ္မာသိ ကောသ္မညဘေဝိ သက္ကတဟိန္ဒိအဘိဓာန်၊ စတုဝေဒီဒါရကာပြာသာဒဓမ္မာ-ပြု။
- ၁၅။ ဟိန္ဒိဓမ္မာသိ ပါရိဇာတအဘိဓာန်၊ သာဟိတျဘူမဏ စတုဝေဒီဒါရကာပြာသာဒဓမ္မာ-ပြု။
- ၁၆။ ပါဏသဒ္ဓမ္မဟဏ္ဏဝေါ=ပြာကရိ၌ ဟိန္ဒိအဘိဓာန်၊ ပဏ္ဍိတဟရဂေါဝိန္ဒဒါသတြိကမစံဒြေဇေ-ပြု။
- ၁၇။ အဒ္ဓမာဂဓိကောမ=သက္ကတ, ဂုဗ္ဗရတိ, ဟိန္ဒိ, အင်္ဂလိပ် အဘိဓာန်၊ ဂတာဝဓာရီဇေနမုနိ ဂြရတု စန္ဒီမဟာရာဇ-ပြု။
- ၁၈။ ပါဠိသိ*ဟဋ္ဌအကာရာဒိယ=ပါဠိ သိဟိန္ဒိ အဘိဓာန်၊ ဗုဒ္ဓဒတ္တ-ပြု။
- ၁၉။ ဓမ္မသမယသိ*ဟဋ္ဌအကာရာဒိယ=သိဟိန္ဒိ သိဟိန္ဒိ, အင်္ဂလိပ် အဘိဓာန်။
- ၂၀။ ပါဠိသာဟျ(သိဟိန္ဒိဘာသာရေး ပါဠိသမိုင်း) ဗုဒ္ဓဒတ္တ-ပြု။
- ၂၁။ ဘာရတဗေဒသိဒ္ဓတ္ထာန (သိဟိန္ဒိဘာသာ) သိဟိန္ဒိနိုင်ငံ ကန္နိတက္ကသိုလ် သေနေဝိရတ်န-ပြု။
- ၂၂။ သိ*ဟဋ္ဌဗုဒ္ဓသိဒ္ဓတ္ထာန (သိဟိန္ဒိဘာသာ) ဝေရဠုဂါမရတနဇောတိ-ပြု။
- ၂၃။ မိလိန္ဒပဉ္စဂဏ္ဌိဟောင်း (သိဟိန္ဒိဘာသာ) ရှေးမထေရ်တပါး-ပြု။
- ၂၄။ အဘိဓာနပုဒ်ပိကာသန်နယ (သိဟိန္ဒိအဘိဓာန်နိဿယဟောင်း) ရှေးမထေရ်တပါး-ပြု။
- ၂၅။ ဓမ္မပဒါထိကထာဂြိဟိပဒါထိဒီပနိယ၊ သိဟိန္ဒိကျမ်း၊ သူရိယဂေါဒုသုမင်္ဂလထေရ်-ပြု။
- ၂၆။ အမရကောဓု၊ အမရသိ*ဟ-ပြု။

ဘာသန္တရအဘိဓာန်နှင့် ဂန္ထန္တရများ

- ၂၇။ ဗျာချာသုခာဋီကာ၊ ဘာနုဝိဒိကိတ-ပြု။
၂၈။ မဟေဇ္ဇရခေါ် အမရဝိဝေကဋီကာ။
၂၉။ တြိကဏ္ဍဂေမး နာမသံသ္မတပြာစီနကောရ၊ ကာလိင်္ဂါဓိနာထ ဂြိပုရပေါတ္တမဒေဝနပတိ-ပြု။
၃၀။ သာရာထီစန္ဒြိကာမည်သောတြိကဏ္ဍဂေမဋီကာ၊ (သီဟိုဠ်ကျွန်း) ဂြိရိလတ္တန္ဒမဟာနာယကထေရ်-ပြု။
၃၁။ နာနာထီရဗ္ဗကောရမည်သော မေဒိနီကောရး ဂြိမေဒိနီကရ-ပြု။
၃၂။ ထူပဝံသပါဌ်၊ ဝါစိဿရထေရ်-ပြု။
၃၃။ မုဒ္ဒဗောဓ သက္ကဘဗျာကရုဏ်း၊ ဝေါဂြိပဒေဝဂေါသာမိ-ပြု။
၃၄။ ပါဏိနီဗျာကရုဏ်းကျမ်း၊ ပါဏိနီရသေ့-ပြု။
၃၅။ ကာဂိကာ (ပါဏိနီဋီကာ)၊ ဝိဒူရဝါမနဇယဒိတျ-ပြု။
၃၆။ မဟာယာနအဒဟသ်(သီဟိုဠ်ဘာသာ)၊ မောရဠဝသာသနရတန-ပြု။

ထူးထူးခြားခြား မှတ်သားဖွယ်ပုဒ်များ

အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
ဒက္ခိဏသင်္ခါ (သံသမိတ္တာ ဗောဓိသမိုင်းအကျဉ်း)	၂၇
ဒက္ခိဏာပထ (ဒက္ခိဏာပထတိုင်း သမိုင်းအကျဉ်း)	၃၀
ဒက္ခိဏာပထမနုဿ	၃၁
ဒက္ခိဏာဝိဘင်္ဂသုတ္တ (အလှူဒါနအမျိုးမျိုး)	၃၃
ဒက္ခိဏာဝိသုဒ္ဓိ	၃၄
ဒက္ခိဏေယျ (အလှူခံပုဂ္ဂိုလ် အမျိုးမျိုး)	၃၇
ဒက္ခိဏောဒက (ရေစက်ချခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ မှတ်သားဖွယ်)	၄၃
ဒဏ္ဍကမ္မ (ဒဏ်ပေးမှုအမျိုးမျိုးနှင့် စပ်၍ မှတ်ဖွယ်)	၇၁
ဒဏ္ဍသုတ္တ	၈၇
ဒတ္တာဘယတ္ထေရ	၉၂
ဒန္တပုရ	၁၁၉
ဒန္တဘူမိသုတ္တ	၁၂၀
ဒသပုညကိရိယ(ကြိယ)ဝတ္ထု (ပုညကိရိယဝတ္ထု ၁၀-ပါး မှတ်ဖွယ်)	၁၈၄
ဒသဗလဂုဏ	၁၈၇
ဒသဗလဉာဏ	၁၈၈
ဒသရာဇဓမ္မ	၁၉၈
ဒသဝိဓအပ္ပနာကောသလ္လ	၂၀၂
ဒဿနသမာပတ္တိ	၂၃၁
ဒဿနာနုတ္တရိယ	၂၃၄
ဒါဌာ	၂၇၄
ဒါဌာနာဂတ္ထေရ	၂၇၅
ဒါန (ဒါနနှင့်စပ်၍ မှတ်သားဖွယ်)	၂၈၀
ဒါနဒါသ	၃၂၂
ဒါနပတိ	၃၂၄
ဒါနပါရမီ	၃၂၅
ဒါမလိသုတ္တ	၃၄၂
ဒါယဇ္ဇ	၃၄၅
ဒါရုမက္ကဋက	၃၆၄
ဒါသ (ကျွန်အမျိုးမျိုး)	၃၆၈
ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန (ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန်နှင့် စပ်၍ သိမှတ်ဖွယ်)	၃၈၉
ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန်မှ ပြားသော နိဗ္ဗာန် ၂-မျိုး	၃၈၉
ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနသုတ္တ	၃၉၀
ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရ	၃၉၂
ဒိဋ္ဌာနုသယ (ဒိဋ္ဌိအပူငုပ်ဓာတ်အကျယ်)	၄၀၆

ထူးထူးခြားခြားမှတ်သားဖွယ်ပုဒ်များ

အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
ဒိဋ္ဌိ (အယူအမျိုးမျိုးစသည်)	၄၀၉
ဒိဋ္ဌိပုတ္တ (အရကောက် အမျိုးမျိုး)	၄၅၀
ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ	၄၅၇
ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္န	၄၆၃
ဒိယစုကိလေသသဟဿ (၁၅၀၀-ကိလေသာ ရေတွက်ပုံ အမျိုးမျိုး)	၅၀၄
ဒိသာပါမောက္ခ	၅၂၀
ဒိသောဒိသာ	၅၃၂
ဒိဃဇယန္တ (ဇေန္တိ) ဒမိဋ္ဌ	၅၄၂
ဒိဃနိကာယ	၅၄၅
ဒိဃနိကာယဋီကာ	၅၄၅
ဒိဃနိကာယဋ္ဌကထာ	၅၄၆
ဒိဃဝါပိစေတီယ	၅၅၁
ဒိဃဝါပိဝိဟာရ	၅၅၂
ဒိဃာယုကဗုဒ္ဓ (သက်တော်ရှည်ဘုရားနှင့်စပ်၍ မှတ်သားဖွယ်)	၅၅၅
ဒိဃာဝုဉ္ဇပါသကသုတ္တ (ဒိဃာဝုဉ္ဇပါသကာနှင့်စပ်၍ မှတ်သားဖွယ်)	၅၅၆
ဒီပင်္ကရ (ဒီပင်္ကရာဗုဒ္ဓဝင်အကျဉ်း)	၅၆၃
ဒီပဝံသ (ဒီပဝံသကျမ်း သမိုင်းအကျဉ်း)	၅၆၈
ဒုက္က (ကု)လ (အဆိုအမိန့်အမျိုးမျိုး မှတ်ဖွယ်)	၅၈၁
ဒုက္ကဋ္ဌ=ဒုက္ကတ (ဒုက္ကဋ္ဌအာပတ် ရှစ်ပါးစသည်)	၅၈၄
ဒုက္ခ (ဆင်းရဲ ဒုက္ခ အမျိုးမျိုး)	၅၉၁
ဒုက္ခသုတ္တ	၆၂၉
ဒုက္ခာနုပဿနာ	၆၃၂
ဒုဋ္ဌဂါမဏိအဘယရာဇ (ဒုဋ္ဌဂါမဏိမင်း အဋ္ဌပုပ္ဖအကျဉ်း)	၆၆၈
ဒုတိယသင်္ဂီတိ (ဒုတိယသင်္ဂါယနာ သမိုင်းအကျဉ်း)	၆၈၁
ဒုတိယသုတ္တ (ဒုတိယသုတ်ပေါင်း ၂၄၆-သုတ် အညွှန်းများ)	၆၈၂
ဒုန္နုဘိဿရတ္ထေရ (ဟိမဝန္တာသာသနာပြု ထေရ်တပါး)	၆၉၁
ဒုဿာဝုဓ (အာဠာဝကဘိလူး၏ ဘွဲ့ဖြူပုဆိုးလက်နက်)	၇၄၇
ဒုဿီလသုတ္တ (ဒုဿီလသုတ်များနှင့် စပ်၍ မှတ်ဖွယ်)	၇၄၉
ဒေဝ (ဒေဝ-သဒ္ဓါဟောနက်များ မှတ်ဖွယ်)	၇၆၅
ဒေဝတာနုဿတိ (ဒေဝတာနုဿတိနှင့်စပ်၍ မှတ်သားဖွယ်)	၇၇၅
ဒေဝဒတ္တ (ဒေဝဒတ်၏ အဋ္ဌပုပ္ဖအကျဉ်း)	၇၇၉
ဒေဝဒဟသက္က (ဒေဝဒဟသင်္ကဏ်၏ ဖြစ်စဉ်အကျဉ်း)	၇၈၂
ဒေဝဒုတ (သေမင်းတမန်များ မှတ်ဖွယ်အကျဉ်း)	၇၈၄
ဒေဝဒုတသုတ္တ (ဒေဝဒုတသုတ် ဆိုလိုရင်းအဓိပ္ပါယ်)	၇၈၅

ထူးထူးခြားခြားမှတ်သားဖွယ်ပုဒ်များ

အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
ဒေဝပုတ္တမာရ (ဒေဝပုတ္တမာရ်)	၇၈၉
ဒေဝသဘ (ဒေဝသဘထေရ် ၂-ပါး ဖြစ်စဉ်)	၈၀၄
ဒေဝဟိတ (ရေကုန်သည် ဥပါသကာ ဒေဝဟိတပုဏ္ဏား အကြောင်း)	၈၀၇
ဒေဝါနံပိယတိဿ (ဒေဝါနံပိယတိဿ သီဟိုဠ်မင်း၏ အဋ္ဌပ္ပတ္တိအကျဉ်း)	၈၀၈
ဒေဝိလ (ဒေဝိလရသေ့၏ အကြောင်းအရာ)	၈၁၀
ဒေဝေါရောဟန (ဏ) (မြေ, ရွှေ, ငွေ စောင်းတန်း ၃-သွယ် ဖြင့် ဘုရားရှင် နတ်ပြည်မှ လူ့ပြည်သို့ ပြန်ကြွခန်း)	၈၁၃
ဒေသနာ ၃-မျိုး	၈၁၈
ဒေါဏဗြာဟ္မဏသုတ္တ (ဒေါဏဗြာဟ္မဏသုတ် မှတ်ဖွယ်)	၈၄၈
ဒေါသ (ဒေါသနှင့်စပ်၍ စုံလင်သောမှတ်ဖွယ်)	၈၆၀
ဒွတ္တိ သမဟာပုရိသလက္ခဏ (၃၂-ပါးသော ယောက်ျားမြတ်လက္ခဏာ)	၈၈၇
ဒွိအဏုက (ဒွိအဏုက-စသည်တို့ ဖြစ်ပုံ)	၉၁၅

*****

ပြင်ဆင်ချက်

စာမျက်နှာ ကူးကြောင်းရေ ၁၃-၌ ‘ယခု ၁၉၇၄-ခုနှစ်’ဟု ပြင်ဆင်ဖတ်ရှုပါရန်။

တိပိဋက **ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်**

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ

ဒ-အက္ခရာ ၄၁-လုံးတို့တွင် ၂၆-လုံးမြောက်—
 ဗျည်း ၃၃-လုံးတို့တွင် ၁၈-လုံးမြောက်—ဝဂ်
 ၅-ဝဂ်တို့တွင် သွားအရပ်၌ဖြစ်သော ‘ဒန္တဇ’
 တ-ဝဂ်၏ ၃-လုံးမြောက် ‘တတိယ’—သရကို
 မှီသော ‘နိဿိတ’—ဗျည်း-အက္ခရာ။

ယင်း-သည်—(၁) အခြားအက္ခရာမှ—
 ပြောင်းလဲ-ညွှန်းပြ-ရွတ်ဆိုရသော (အာ-
 ဒေသ = ကာရိယ) ‘ဒ’, (၂) လာသော
 (အာဂမ) ‘ဒ’, (၃) ချေ-ကျေစေ-ရသော
 (လောပ) ‘ဒ’, (၄) ဓာတ်နောက်-စီရင်-
 သက်ရောက်စေ-ရသော (ပစ္စယ) ‘ဒ’ဟု ၄-
 မျိုး ရှိ၏။

(၁) အခြား အက္ခရာမှ - ပြောင်းလဲ -
 ညွှန်းပြ-ရွတ်ဆိုရသော (အာဒေသ=ကာရိ-
 ယ) ‘ဒ’။ ယင်း-သည်—(က) က—(ခ) ဇ
 —(ဂ) တ—(ဆ) ခွံ—(င) ဓ—(စ)
 ဗ—(ဆ) မ—(ဇ) ရ— (ဈ) ဟ—
 အက္ခရာမှပြောင်းလဲသော ဒ-ဟု ၉-မျိုးရှိ၏။

(က) က-အက္ခရာမှပြောင်းလဲသော ‘ဒ’။
 အနုပတ္တသဒတ္တ (မ၊၁။၆။ အံ၊၁။၁၄၃။ အံ၊
 ၂။၃၁၅။ မ၊၄။၁။၄၅။ အံ၊၄။၂။၁၂၄။ အံ၊၄။
 ၃။၁၁၇။ ထေရ၊၄။၁။၂၀၂။ အံ၊၄။၃။၁၁၅။)

အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၂-၁—ပ-မ-ဗ-သ-ဇ

သဒတ္တ(သံ၊၁။၂၆၇။ ထေရ၊၂၄၄။ သံ၊၄။၂။
 ၄၇။ ထေရ၊၄။၁။၂၀၂။ သံ၊၄။၂။၆၁။)၊ သဒတ္တ-
 ပသုတ (ဓမ္မ၊၃၈။ ဓမ္မ၊၄။၂။၁၀၂-၃။ နိတိ၊
 သုတ္တ။၉၇)-ကြည့်။

(ခ) ဇ-အက္ခရာမှ ပြောင်းလဲသော ‘ဒ’။
 ဣဒိ (ဓာန်။ ဓာန်၊၄။၄၁၄။)၊ နာရဒ (အပ၊၁။
 ၁၈၅။ အပ၊၄။၂။၁၅၁။)၊ ပသေနဒိ(ဥဒါန။၈၈။
 ဥဒါန၊၄။၉၂။ သီ၊၄။သစ်၊၂။၂၁၄။ နိတိ၊
 သုတ္တ။၈၈)-ကြည့်။

(ဂ) တ-အက္ခရာမှ ပြောင်းလဲသော ‘ဒ’။
 ရုဒ (ဇာ၊၁။၈။ ဇာ၊၄။၁။၂၂၃)-ကြည့်။

(ဆ) ခွံ-အက္ခရာမှ ပြောင်းလဲသော ‘ဒ’။
 ဒေါဟဠ (ဓာန်။ဓာန်၊၄။၁၆၃)-ကြည့်။

(င) ဓ-အက္ခရာမှ ပြောင်းလဲသော ‘ဒ’။
 ဗုန္တ (ဓာန်။ ဓာန်၊၄။၅၄၉။)၊ လုဒ္ဒက(ဓာန်။
 ဓာန်၊၄။၅၁၈။)၊ သမုဒ္ဒ (သီ၊၄။သစ်၊၁။၃၆၈)-
 ကြည့်။

(စ) ဗ-အက္ခရာမှ ပြောင်းလဲသော ‘ဒ’။
 ဒဠ (ဓာန်။ဓာန်၊၄။၇၁၄)-ကြည့်။

(ဆ) မ-အက္ခရာမှ ပြောင်းလဲသော ‘ဒ’။
 အလဂဒ္ဒ (ဓာန်။ဓာန်၊၄။၆၅၃။)၊ ဣဒပ္ပစ္စယ

(ဒါဝါ၁၇၂။ ဒါဝါ၁၇၃။ သိဒ္ဓါသစ်၂။ ၃၀၄)-ကြည့်။

(ဇ) ရ-အက္ခရာမှ ပြောင်းလဲသော ‘ဒ’။ ဟဒယ (သိဒ္ဓါသစ်၁၇၂။ ဓာန်ဒီ၂၇၀)-ကြည့်။

(ဈ) ဟ-အက္ခရာမှ ပြောင်းလဲသော ‘ဒ’။ သိနိဒ္ဓ (ဓာန်။ ဓာန်ဒီ၇၂၆)-ကြည့်။

(ည) လာသော (အာဂမ) ‘ဒ’။ အဇ္ဇ-ဒဂ္ဂ (ဝိဇ္ဇာ၁၁၄၂။ ဒိဋ္ဌာ၁၂၁။ မဋ္ဌာ၁။ ၁၄၁။ သိဋ္ဌာ၁၁၂၇။ အံဋ္ဌာ၂၂၂။ ဥဒါနာဋ္ဌာ၂၆၁), အနုဒ္ဓါ (အဘိဓမ္မာ၂၁၅။ အဘိဋ္ဌာ၁။ ၃၉၅။ မူလဒ္ဓါ၁၁၆၇), အလဂဒ္ဓ (မာ။ ၁၇၇။ ဒိဋ္ဌာ၁၂၁-၂။ မဋ္ဌာ၂၁၃။ သိဒ္ဓါသစ်၁၁၁၀။ မဋ္ဌာ၂၂၁၀), အဟုဒေဝ (ဝိ။ ၁၁၂၂။ ဝိဋ္ဌာ၁၁၁၇), ဥဒ္ဓရိ (ဇာ။ ၁၇၂။ ဇာဋ္ဌာ၁၁၂၀၉), ဥဒဗ္ဗဟိ (ဝိ။ ၂၂၁), ဒုဇ္ဈာတ (သိဒ္ဓါ၁၁၂၆၃), ယဒတ္ထိ (ပဋိသံ။ ၁၂၇။ ပဋိသံဋ္ဌာ၂၁၄၀), ယဒသမာန (သုတ္တနိ။ ၃၁၅။ သုတ္တနိဋ္ဌာ၁၁၃၀၁)-ကြည့်။

(ဋ) ချေ-ကျေစေ-ရသော (လောပ) ‘ဒ’။ အန္တ (ဓာန်။ ဓာန်ဒီ၇၄၅), ဆဝိ (ဓာန်။ ဓာန်ဒီ၇၄), ဘဒန္တ (အပါဠာ၂၁၅၇), ဝုဒ္ဓိ (ဓာန်။ ဓာန်ဒီ၇၆၀)-ကြည့်။

(ဌ) ဓာတ်နောက်-စီရင်-သက်ရောက်စေ-ရသော (ပစ္စယ) ‘ဒ’။ ယင်း-သည်— (က) “တတ်” ဟု အနက်ပြန်ရသော (သုဒ္ဓ-ကတ္တုတ္ထ)— (ခ) “စေတတ်” ဟု အနက်ပြန်ရသော (ဟေတုကတ္တုတ္ထ)— (ဂ) “အပ်” ဟု အနက်ပြန်ရသော (သုဒ္ဓကမ္မတ္ထ)— (ဃ) “စေအပ်” ဟု အနက်ပြန်ရသော (ဟေတုကမ္မတ္ထ)— (င) “ကြောင်း” ဟု အနက်ပြန်ရသော ကရဏတ္ထ)— (စ) “ရာ” ဟု အနက်ပြန်ရသော (အပါဒါနတ္ထ)— (ဆ) “ရာ” ဟုပင် အနက်ပြန်ရသော (အဓိကရဏတ္ထ)— ဒ-ဟု ၇-မျိုး ရှိ၏။

(က) “တတ်” (သုဒ္ဓကတ္တုတ္ထ) ‘ဒ’။ ဣန္ဒော အသုရရက္ခသာ။ သုတ္တနိ။ ၃၂၅။ (-သုတ္တနိဋ္ဌာ၂၁၅၇။) ဣန္ဒတိ ပရမိဿရိယံ ကရေတိတိ ဣန္ဒော။ ကစ္စည်း။ ၆၆၁။

(ခ) “စေတတ်” (ဟေတုကတ္တုတ္ထ) ‘ဒ’။ ကိန္န (ကိန္နု) မန္တောဝ စာယသိ။ ဇာ။ ၂။ ၃၄၂၆၁။ ဇာဋ္ဌာ၂၁၂၁။ ဇာဋ္ဌာ၇၂၃၄၉။ စန္ဒတိ ဟိလာဒယတိ သုခယတိ ပဇ္ဇန္တိ စန္ဒော။ ဓာန်ဒီ၇၅၁-၂။

(ဂ) “အပ်” (သုဒ္ဓကမ္မတ္ထ) ‘ဒ’။ စန္ဒိ-တဗ္ဗောဣစ္စိတဗ္ဗောတိ စန္ဒော။ ကစ္စည်း။ ၆၆၁။ ကာမိယတိတိ ကုန္ဒော၊ ပုပ္ဖဝိသေသော။ ဣဒိ။ ၉၆။

(ဃ) “စေအပ်” (ဟေတုကမ္မတ္ထ) ‘ဒ’။ မဒိတဗ္ဗော ဟာသေတဗ္ဗောတိ ဝါ မန္တော။ ကစ္စည်း။ ၆၆၁။

(င) “ကြောင်း” (ကရဏတ္ထ) ‘ဒ’။ မောဒန္တိ တောယာတိ မုဒ္ဓါ၊ သက္ခရမဂ္ဂလိယံ။ ဣဒိ။ ၉၅။

(စ) “ရာ” (အပါဒါနတ္ထ) ‘ဒ’။ သမ္မာဣဒန္တိ စန္ဒောဒယေ အသ္မာ အာပါနိတိ သမုဒ္ဓေါ။ ဓာန်ဒီ၇၆၅၉။

(ဆ) “ရာ” (အဓိကရဏတ္ထ) ‘ဒ’။ မဇ္ဇန္တိ အသ္မိန္တိ မဒ္ဓေါ၊ ဇနပဒေါ။ ဣဒိ။ ၉၅။

ထို့ပြင် “ပေးခြင်းအနက်”ဟော ဒ-အက္ခရာလည်း ရှိသေး၏။ ဒ-သဒ္ဓေါ ဒါနတ္ထော။ ဓာန်ဒီ၇၂၉။ (‘ပု’ တောင်၊ ပေးခြင်း၊ ပေးတတ်သူ။ ‘ထိ’ သုတ်သင်ခြင်း၊ ဖြတ်ခြင်း၊ ပူပန်စေခြင်း၊ စောင့်ရှောက်ခြင်း။ မေဒိနိ-ကောသ။ မယား။ ကေကုရကောမ။ ဝါစပုတိ။ ‘တိ’ ဖြစ်ထွန်း-ကြီးပွား-စေခြင်း၊ ဖြတ်ခြင်း၊ ဖျက်ဆီးခြင်း၊ တုန်လှုပ်ခြင်း။ ‘ထိ’ ပူလောင်ခြင်း၊ နောင်တ ရခြင်း။ P.S.D.။)

ဒံ- (ဗျ) (၁) မယား၊ ဇနီး၊ အိမ်ရှင်မ။ (၂) ဒံ-သဒ္ဒါ၊ ဒံ-ဟူသော အသံ။ (၁) ဒံ, ဇံ-သဒ္ဒါ ဇာယာ-သဒ္ဒါသမာနတ္တာ အသံချုံ့။ ပဉ္စိကာ၊ ၃။ ၇၀။ (ဇာန်၊ ၂၄၂-၌ “ဒံ ကလတြေ နပုံသကေ”တိ အမရမာလာ-ဟု ဖွင့်ဆို၏။ ပဉ္စိကာပဒိပ။ ကာသိကာဝုတ္တိ။ ထောမနိဓိ။ အမရဝိဝေက။ ဗျာချာသုဓာ။ စိန္တာမဏိ။ သိဒ္ဓန္တကောမုဒိ-တို့၌ကား ဇာယာ-သဒ္ဒါ၏ ကာရိယ ဒံ-ဟု ဖွင့်ဆိုကြသည်။ ဒမ္မတိ-လည်း ကြည့်။) (၂) “ဣ”တိ စ “ဒ”န္တိ စ “ဒု”တိ စ “ခ”န္တိ စ ဉာဏံ ပဝတ္တတိ။ အဘိ၊ က။ ၃၃၀။ နိတိ၊ ပဒ။ ၅၇။ “ဣ”တိ စ “ဒ”န္တိ စာတိ- အာဒိ ယဒိ တဿ ဒုက္ခေ ဉာဏံ ပဝတ္တတိ၊ ဣ-ကာရ ဒံ-ကာရ ဒု-ကာရ ခ-ကာရေသု ပဋိ- ပါဠိယာ စတူဟိ ဉာဏေဟိ ပဝတ္တိတဗ္ဗန္တိ ဒဿေတုံ ဝုတ္တိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၂၆။ (-နိတိ၊ ပဒ။ ၅၇။) ဒံ-လောပ-လည်း ကြည့်။

ဒ-ကာရ (ပု) [ဒံ+ဣတိ+ကာရ] (၁) ဒံ-ဟူ၍ ရွတ်ဆိုအပ်သော သဒ္ဒါ။ (၂) ဒံ-ဟူ၍ ရွတ်ဆိုခြင်း။ အထက်ပုဒ် (၂) ကြည့်။

ဒံ-လောပ (ပု) [ဒံ+လောပ] ဒံ-သဒ္ဒါ၏-ကျေပျောက်-ပျက်စီး-ခြင်း၊ ဒံ-သဒ္ဒါကို-ချေ-မရွတ်ဆိုရ-ခြင်း။ ဣဒံ-သဒ္ဒါ ဝါ တရော အညတ္ထေ၊ ဒံ-လောပေါ စ။ ဇာန်၊ ၂၄၂။

ဒံသ (ပု) [ဒံသ+အ။ ဓာတုတ္ထ။ ၁၀၇။ (ဒံ-သံ)] (၁) ကိုက်-ခဲ - ဖြတ် - ဖျက်ဆီး - ခြင်း။ (၂) မှက်၊ ယင် ကြောင်၊ တောယင်။ (၃) ချပ်မိန်ညှိ၊ စစ်ဝတ်တန်ဆာ။ (ထက်မြက်-ပြင်းထန်-နာကျင်-ထိခိုက် - ထိုး-တုပ်-စူးရှ-မြွေကိုက်-သော၊ အရသာ စူးရှခြင်း၊ မြင်းဇက်၊ ကိုက်ဖြတ်ရာ၊ သံချပ်အင်္ကျီ၊ စိတ်-ကြွ-ထိခိုက်-ခြင်း၊ အဆက်၊ အဆစ်၊ အပြစ်။ P.S.D.။ စိန္တာမဏိ။ ခြင်၊ တောခြင်၊ မှက်။ အဒ္ဓမာဂဓိ၊ ဇာန်။ ခြင်ကြီး။ အမရ၊ သျ။) (၁) ဒဋ္ဌေန ဒံသေန ခါဒနေနာတိ ဟိ

အတ္တတော ကေ။ ဝဇီရ။ ၁၁၇။ (၂) ပိင်္ဂလ-မက္ခိကာယံ “မှက်”ဣတိ ချာတာယံ ဒွယံ။ ခုံသ ခုံသနေ၊ ခုံသော။ ဒံသောပိ။ ဇာန်၊ ၂၄၂။ (၃) ဒံသိတ-ကြည့်။

ဒံသတိ (ကြိ) [ဒံသ+အ+တိ။ (ဒံ-တိ-သံ)] ကိုက်-ဖြတ်-ဖျက်ဆီး-၏။ ခဲ-ဝါး-၏။ ဒံသတိ - က္ကာဒိ။ ၅၆။ နိတိ၊ ဓာ။ ၁၇၉။ ဒံသန္တိ - နိတိ၊ ဓာ။ ၁၇၆။ ဒံသိသု-သံ၊ ၂။ ၃၂၆။

ဒံသတေ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဒံသ+ယ+တေ] ကိုက်-ခဲ-ဝါး-အပ်၏။ ချေမှု-ဖျက်ဆီး-အပ်၏။ ဒံသတေ-ဇာန်၊ ၂၄၂။ ဒံသိယတိ-က္ကာဒိ။ ၂၁၉။ ဒံသိယိတ္ထ-အပါဠာ၊ ၁။ ၃၁၃။

ဒံသန (ပု၊ န) [ဒံသ+ယု။ (ဒံ-န-သံ)] (၁) (ဝါးစားကြောင်း) သွား။ (၂) ကိုက်-ခဲ-ဖြတ်-ဖျက်ဆီး-ခြင်း။ (၃) ချပ်မိန်ညှိ၊ စစ်ဝတ်တန်ဆာ (သံကိုဖြစ်စေ၊ သားရေကို ဖြစ်စေ အချပ်ချပ် အထပ်ထပ် ချုပ်လုပ်ထားသော တန်ဆာအဝတ်)။ (ကိုက်ခြင်း၊ သွားဖြင့်ကိုက်ခြင်း၊ ဖြတ်ခြင်း၊ လှ၊ သံချပ်အင်္ကျီ၊ စိန္တာမဏိ။ ကိုက်ဖြတ်ခြင်း၊ ထိုးခြင်း၊ သံချပ်စစ်ဝတ်။ P.S.D.။) (၁) ဒံသတေ ဝိလိချ-တေ ဘက္ခမနေနာတိ ဒံသနော။ ဇာန်၊ ၂၄၂။ (၁)၊ (၂) ဒံသ ဒံသနေ။...ဒံသနော-တိ ဒန္တော၊ ဒံသန္တိ ခါဒနီယံ ဝါ ဘောဇနီယံ ဝါ ဧတေနာတိ ဒံသနော။ နိတိ၊ ဓာ။ ၁၇၆။ (၃) တနုတ္တံ၊ ဒံသနံ၊ ဇဂရောပုတြ။ ဇာန်၊ ၂၄၂။ ၉။ (-အမရ၊ ၁၀။ ၆၄။)

ဒံသန္တိ (ကြိ) [ဒံသ+အ+အန္တိ] ကိုက်-ဖြတ်-ဖျက်ဆီး-ကုန်၏။ ခဲ-ဝါး-ကုန်၏။ ဒံသတိ-ကြည့်။

ဒံသိသု (ကြိ) [ဒံသ+အ+ဥ] ကိုက်-ဖြတ်-ဖျက်ဆီး-ကုန်ပြီ။ ခဲ-ဝါး-ကုန်ပြီ။ ဒံသတိ ကြည့်။

ဒံသိတ (တိ) [ဒံသ+တ။ (ဒံဂိတ-သံ)] ဝတ်ဆင်
 အပ်ပြီးသော-ချပ်မိန်ညို-စစ်ဝတ်တန်ဆာ-
 ရှိသော၊ ချပ်မိန်ညို - စစ်ဝတ်တန်ဆာ-ကို
 ဝတ်ဆင်ပြီးသော (စစ်သား-စသည်)။ (ကိုက်
 အပ်သော၊ လက်ရုံးအားကိုး ပြုအပ်သော၊
 သံချပ်အင်္ကျီ ဝတ်ဆင်အပ်သော၊ ကာကွယ်
 စောင့်ရှောက်အပ်သော။ P.S.D.) ဒံသိ-
 တော၊ ဥရုတ္တဒိကော၊ ဗျူဠကင်္ဂဇော၊ ဇဂ-
 ရိကောယုတြ။ ဓာန်၊ ချီ။ ၃၇၇-၉။

ဒံသိယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဒံသ+ယ+တေ] ကိုက်
 -ဖြတ်-အပ်၏။ ဒံသတေ-ကြည့်။

ဒံသိယိတ္တ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဒံသ+ယ+အာ။ အာ-
 ကို ထွ-ပြု။ ရှု။ ၄၀၈။ မောဂါ၊ ၆။ ၃၈။] ကိုက်
 -ခဲ-အပ်ပြီ။ ဒံသတေ-ကြည့်။

ဒံသေတိ (ကြိ) [ဒံသ=ဒသိ+ဧတေ+တိ။ နိတိ။
 ဓာ။ ၃၄၆။ ဓာတုတ္ထ။ ၁၈၅။] (၁) ပြ၏။ (၂)
 ကိုက်-ဖြတ်-ဖျက်ဆီး-၏။ (၁) ဉာဏာ-
 လောကံ (အာလောကံ) ဝိဒံသေတိ။ မိလိန္ဒ။
 ၃၈-၉။ (၂) ဒံသေန္တိ ဝိဒံသေန္တိ။ သီ၊ ချီ၊
 သစ်၊ ၂။ ၃၀၄။

ဒံသေန္တိ (ကြိ) [ဒံသ=ဒသိ+ဧတေ+အန္တိ] ကိုက်
 -ဖြတ်-ဖျက်ဆီး-ကုန်၏။ အထက်ပုဒ် (၂)-
 ကြည့်။

ဒက (န) [ဥဒိ+ဣ။ ဒါ+ဣ။ ဥဒိ ကွေဒနော၊
 ဣ။ ဥ-လောပေါ။ ဒကံ။ ပိပါသစ္ဆေဒံ က-
 ရောတိတိ ဝါ ဒကံ။ “ဒါ ဒါနစ္ဆေဒဓာတူ”တိ
 ဟိ ကေကွရကောသေ၊ ရသော။ ဓာန်၊ ချီ။
 ၆၆၁။ ဥန္နု+က။ ဣဒိ။ ၁၅။ “ဒကံ ဒကာ-
 သယာ ပဝိသန္တိ”တိ ဧတ္ထ ဥ-ကာရလောပေါ။
 ပဋိသံ၊ ဌာ၊ ၁၈၇။ (နိတိ၊ သုတ္ထ။ ၂၅၆-လည်း
 ကြည့်။) ဒက+အ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၂၈၃။ ဓာတုတ္ထ။
 ၁၇၉။ ဆက္ကနိပါတ်၊ သုဝဏ္ဏကက္ကဋက-ဇာတ်၊
 ဋီကာ၊ ဘာသာဋီကာ-တို့၌ “ဥဒက-၏ ပရိ-

ယာယ်ဖြစ်သော ‘ဒက’ ပုဒ်ရင်းလည်း ရှိ၏”ဟု
 ဖွင့်ဆို၏။ ဒကာယ နေတီတိ ဧတ္ထ ကေဝလံ
 ဒက-သဒ္ဓေါပိ ဥဒက-သဒ္ဓပရိယာယောတိ
 ဒဿေတုံ “ဥဒကာယ နေတီ”တိ ဝုတ္တံ။ ဇာ၊
 ချီ၊ ၆။ ၃၈၉။ (မောဂါ၊ ၃။ ၇၃-သျှ-လည်း
 ကြည့်။) (၁) ရေ၊ (က) ကမ္ဘာဖျက်ရေ။
 (ခ) မြစ်ရေ၊ ဂင်္ဂါမြစ်ရေ။ (ဂ) (နတ်ရေ
 ကန်တွင်းရှိ) နတ်ရေ။ (ဃ) ကျင်ရေ။ (တိ)
 (၂) ရေရှိသော (ထူးအိုင်-စသည်)။ (ရေ၊
 ဂြိုဟ်-နတ် - အထူး၊ လဝဏ-သမုဒ္ဒရာ၌
 တည်သော နေရာ တောင်။ ပြာ၊ ဓာန်။)

(၁) ရေ။ ဒကေ အဂ္ဂိ န သဏ္ဌာတိ။ အပ၊
 ၁။ ၅၀။ အပ၊ ဌာ၊ ၁။ ၃၂၈။ ဒကဿာ (ဇာ၊ ၁။
 ၃၁)တိ ဥဒကဿ။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၁။ ၄၉၇။ (-သံ၊
 ၂။ ၇၀။ အံ၊ ၁။ ၃၄၂။ အပ၊ ၁။ ၄၀၈။ အပ၊ ၂။
 ၁၅။ မဟာနိ၊ ၁။ ၂၈၂၊ ၃၇၃။ စူဠနိ၊ ၂။ ၅၀။
 မဟာနိ၊ ဌာ၊ ၄၆။ နိတိ၊ ပဒ၊ ၁၇၆။)

(က) ကမ္ဘာဖျက်ရေ။ အဋ္ဌမေ အဋ္ဌမေ
 ဒကာ။ သီ၊ ချီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၁၄။ ဝိဘာဝိနီ၊ ၁၆၇။
 အဋ္ဌမေ အဋ္ဌမေ အဋ္ဌမော အဋ္ဌမော ဝါရော
 ဒကာ ဒကေန ဥဒကေန နဿနဝါရော
 ဟောတိ။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂။ ၂၀-၁။

(ခ) မြစ်ရေ၊ ဂင်္ဂါမြစ်ရေ။ ဒကံ သီတ-
 (ဇာ၊ ၁။ ၁၀၁)န္တိ ဂင်္ဂါယ ဥဒကံ သီတလံ။
 ဇာ၊ ဌာ၊ ၃။ ၅၀။ ယထာပိ နာဝံ ပုရိသော ဒကမ္ပိ။
 ဇာ၊ ၁။ ၃၅၁။ ယထာ နာမ ပုရိသော နဒီ-
 တိတ္ထေ ဥဒကမ္ပိ နာဝံ ဌပေတွာ။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၄။
 ၄၈၃။

(ဂ) (နတ်ရေကန်တွင်းရှိ) နတ်ရေ။ အမ္မ-
 ပက္ကံ ဒကံ ယာဂု။ ပေတ။ ၂။ ၁၅။ ဣမိဿာ
 ဒိဗ္ဗာယ မနုညာယ ပေါက္ခရဏိယာ ဒိဗ္ဗဥဒကံ။
 ပေတ၊ ဌာ။ ၂၅၈။

(ဃ) ကျင်ရေ။ ဒကသောတ (၂)-
 ကြည့်။

(တိ)(၂) ရေရှိသော(ထူးအိုင်-စသည်)။ ဒကာယ နေတိ (ဇာ၊၁။၁၄၉)တိ ယော မံ သမ္ပိယာယမာနော ဥတ္တရိသာဋ္ဌကေန ဂဟေ- တွာနဥဒကာယ နေတိ၊ အတ္တနော ဝသနက- သောတ္တံ ပါပေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၉။

ဒကကောဋ္ဌ (ပု) [ဒက+ ကောဋ္ဌ] ရေချိုး- အံ-ရုံ။ ဒကကောဋ္ဌ လောဟိတဉ္စ။ ဝိ၊၃။ ၃၅၀။

ဒကဇ (တိ) [ဒက+ဇန+ကိ] ရေ၌-ဖြစ်- ပေါက် - သော (ပန်း-စသည်)။ ဒကဇာ- (ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၁၃)တိ သြဒကာနိ ပုပ္ဖနိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။၁၂၅။ ဒကဇာ(ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂)တိ ဥဒကေ ဇာတာနိ။ ကေ-နိပါတ်၊ နိဒါန်း၊ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ပေ။ (-အပါ၊၁။၂၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။ အပါ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။)

ဒကဒ (တိ) [ဒက+ဒါ+အ။ ရူ၊၅၆၈။ မောဂ်၊ ၅။၄၄။] ရေကို- ပေး-လှူ - တတ်သော၊ သူ။ ဒီပဒါဒကဒါ စေဝ၊ ဂါထာယောဂဏိတာ လူဟ။ အပါ၊၂။၁၉၈။ (-အပါ၊၁။၂၃၂။)

ဒကဒါန (န) [ဒက+ဒါန] (၁) ရေကို-ပေး လှူ-ခြင်း။ (၂) ရေကို - ပေး - လှူ - ကြောင်း(စေတနာ)။ ဒုဂ္ဂတိံ နာဘိဇာနာမိ၊ ဒကဒါနသိဒ္ဓံ ဖလံ။ အပါ၊၁။၂၃၀။ အပါ၊၂။ ၁၉၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀၊၁၄၄။ (-အပါ၊၁။ ၁၅၇၊၃၀၅။)

ဒကပါသာ (န) က (တိ) [ဒက+ပါသာ (န)- က] ဒကပါသာ (န) က-အမည် ရှိသော (ကျောင်းတိုက်)။ (ယင်းသည် B. E. ၆၇၇-တွင် သိဟိန္ဒကျွန်း အနုရာဓမြို့၌ နန်း တက်သော မဟလ္လကနာဂ-မင်း ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းခဲ့သော ကျောင်းတိုက် ဖြစ်၏။ ထိုကျွန်း၏ အနောက်ပိုင်း၌ တည်ရှိခဲ့ဘူး သည်။) ပစ္ဆိမေ ဒကပါသာဏံ။ မဟာဝံသ၊ ၃၅။၁၂၄။ (D. P.- လည်း ကြည့်။)

ဒကပါသာ(န)ကအာရာမ (ပု) [ဒကပါသာ- (န) က+အာရာမ] ဒကပါသာ (န) က- အမည်ရှိသော ကျောင်းတိုက် ‘အာရာမ’။ ဒကပါသာနအာရာမံ၊ ဝိဟာရံ သာလိပဗ္ဗတံ။ ဒီပဝံသ၊၂၂။၁၆။

ဒကပုဉ္ဇနိ (ထိ) [ဒက+ပုဉ္ဇနိ] (ရေချိုးပြီးသူ ၏ ကိုယ်၌ မခြောက်သေးသော) ရေကို သုတ်ကြောင်း ဖြစ်သော (ဝါးခြမ်းစိတ်-စ သည်)၊ ရေသုတ်ပုဝါပိုင်း။ ဒကပုဉ္ဇနိယာတိ နဟာတဿ ဂတ္တေ ဥဒကပုဉ္ဇနပေသိကာယ။ ဝိ၊နိစ္ဆယ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၁၀-၁။

ဒကမေသိ (တိ) [ဒက+ဣသု+ဏိ] ရေကိုရှာ- လေ့ရှိ-တတ်-သော၊ ရေကိုယူ-လေ့ရှိ- တတ်-သော၊ ရေ-ဝင်-ယို-သော(လှေ စသည်)။ ဒကမေသိ(မဟာနိ၊၁၄)န္တိ ဥဒ- ကဒါယိံ ဥဒကပ္ပဝေသနိံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၆၇။

ဒကရက္ခသ (ပု) [ဒက+ရက္ခသ။ (မောဂ်၊၃။ ၇၃-ကြည့်။) (ဒကရာက္ခသ-သံ၊ ဒကရက္ခသ- ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓိ)] ဒကရက္ခိသံ၊ ရေ-၌-ကို - စောင့်တတ်သော၊သူ၊ ရေစောင့်၊ ရေသူရဲ (ဘီလူး-စသည်)။(ထူးခြား-ရေ၌ကျက်စား -သော သတ္တဝါ။ အဒ္ဓမာဂဓိ၊ဓာန်။) တံ ပန သရံ ဝေဿဝဏံဿ သန္တိကာ ဧကေန ဒကရက္ခသေန လဒ္ဓံ ဟေတတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၄။ (-ဇာ၊၁။၃၈၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇။ ဣတိ- ဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၂၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၅၊၃၀၀။ ဇာ၊ ၄။၆။၃၂၁၊၃၂၄၊၃၂၆။)

ဒကရက္ခသကာလ (ပု) [ဒကရက္ခသ+ကာလ] ရေစောင့် ဘီလူး ဒကရက္ခိသံဖြစ်-ရာ-စဉ် -အခါ။ ဒကရက္ခသကာလေပိ ဟိရောတ္တပွံ ဂဝေသမာနော ဒွါဒသ ဝဿာနိ ဝိဟာသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။

ဒကရက္ခသဘာတက (န) [ဒကရက္ခသ+ဘာတက] ဒကရက္ခသ-ဇာတ်၊ ရေစောင့်ဘီလူး ‘ဒက-

ရက္ခိသ်ကို အကြောင်း ပြု၍ ဟောပြော
ဇာတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတကပါဠိ၊ ၁၆-
နိပါတ်၊ ၇-ဇာတ်။ ဇာ၊ ၁။ ၃၈၄-၇။ ဇာ၊ ၄။ ၅။
၇၈။

ဒကရက္ခသပဉ္စ (တိ) [ဒကရက္ခသ+ပဉ္စ] ဒက-
ရက္ခိသ်နှင့် စပ်သော - အမေး-ပုစ္ဆာ -
ပြဿနာ - သိလိုသော အနက်သဘော၊
ဒကရက္ခိသ်ကို ဥပမာဆောင်၍ မေးမြန်း
အပ်သော - အမေး - ပုစ္ဆာ - ပြဿနာ
- သိလိုသော အနက်သဘော။ အထ သာ
ဒကရက္ခသပဉ္စေ ပဌမံ ဂါထမာဟ။ ဇာ၊ ၄။
၆။ ၃၂၁။ (- ၃၂၀၊ ၃၃၁။)

ဒကရက္ခိ (ပု) [ဒက+ရက္ခ+ဤ] ရေကိုစောင့်
- ခြင်းရှိ - တတ် - သော၊ သူ၊ ရေစောင့်
(ဘီလူး-စသည်)။ မာတရံ ကေန ဒေါသေန၊
ဒဇ္ဇာသိ ဒကရက္ခိနော။ ဇာ၊ ၁။ ၃၈၄။ ဇာ၊
၄။ ၆။ ၃၂၂။ (- ဇာ၊ ၁။ ၃၈၅။ ဇာ၊ ၄။ ၆။
၃၂၅-၉။)

ဒကဝဏ္ဏ (တိ) [ဒက+ဝဏ္ဏ] ရေအဆင်းရှိသော
(သုက်-စသည်)။ တက္ကဝဏ္ဏ-ကြည့်။

ဒကသမ္ဘဝ (တိ) [ဒက+သမ္ဘဝ] ရေ၌-ဖြစ်
- ကြီးပွား-ပေါက်ဖွား-သော (ငါး-စသည်)။
မဇ္ဈော ဒကသမ္ဘဝေါ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၄၈။

ဒကသာဠက (တိ) [ဒကသာဠက + အ] ရေ
သနပ်တော် ရှိရာဖြစ်သော၊ ရေသနပ်တော်ကို
ထည့်သွင်း ဌာပနာရာ ဖြစ်သော (စေတီ
တော်)။ စေတိယံ ဒကသာဠကံ။ ဒီပဝံသ၊
၁၅။ ၆၀။

ဒကသာဠိ (ထိ) [ဒက+သာဠိ] (ရဟန်းမတို့
ဥတုလာရာအခါ၌ ဝတ်အပ်သော) ရေသနပ်
- ဥတုနီး - သင်္ကန်း။ ဒကသာဠိတိ ဥတု-
နိကာလေ နိဝါသေတဗ္ဗဥဒကသာဠိစိဝရဉ္စ။
ဝိနိစ္ဆယ၊ ၂။ ၂၂၂၃။

ဒကသီတလိက (န) [ဒက + သီတလ + လိက]
ကြာသိမ်၊ ကြာတံဆိပ်၊ (ညနေချမ်း၌
ပွင့်သော) ကြာဖြူ။ ဒကံ သီတလံ ကရေ-
တိတိ ဒကသီတလိကံ။ ဓာနိ၊ ၄။ ၆၈၉။
အောက်ပုဒ်တို့လည်း ကြည့်။

ဒကသီတလိကမူလဝဏ္ဏ (တိ) [ဒကသီတလိက +
မူလ + ဝဏ္ဏ] ကြာသိမ်မြစ် အဆင်းရှိသော၊
ကြာသိမ်မြစ်နှင့် အဆင်းအားဖြင့် တူသော
(အူသိမ်-စသည်)။ (ရေ၌နစ်သော မှော်မြစ်
အဆင်းရှိ၏လည်း ဟူ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။) တံ
ဝဏ္ဏတော သေတံ ဒကသီတလိကမူလဝဏ္ဏံ။
အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၅၀။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။
၄၅။ = သောဂန္ဓိကဿ မူလေန သဒိသံ။
သမ္မော၊ ယော၊ ၁။ ၁၆၄။

ဒကသီတလိကမူလသဏ္ဌာန (တိ) [ဒကသီတ-
လိကမူလ + သဏ္ဌာန] ကြာသိမ်မြစ် ပုံ
သဏ္ဌာန်ရှိသော (အူသိမ်-စသည်)။ သဏ္ဌာန-
တော ဒကသီတလိကမူလသဏ္ဌာနမေဝ။ အဘိ၊
၄။ ၂။ ၂၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၅၀။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၄၅။

ဒကသောတ (ပု၊ န) [ဒက + သောတ]
(၁) ရေ၏စီးထွက်ရာအပေါက်၊ ရေပေါက်၊
ရေပြွန်။ (၂) ကျင်ငယ် လမ်းကြောင်း၊
ကျင်ငယ် - ထွက် - စွန့် - ရာ လမ်းပေါက်၊
ကျင်ချောင်း၊ ပဿာဝမဂ်၊ အင်္ဂါဇာတ်တစိတ်။
(၁) (မောက်။ ပဋိကာ၊ ၃။ ၇၃-ကြည့်။) (၂)
ဒကသောတ (ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၇။ ကင်္ခါ၊ ၁၂၈) ၌
မုတ္တမဂ္ဂံ (ပဿာဝမဂ္ဂံ)၊ အင်္ဂဇာတပုဒေသန္တိ
ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၀၁။ ကင်္ခါ၊ ၄။
သစ်။ ၂၂၇။ = မုတ္တဿ ဝတ္ထိတော နိက္ခမန-
မဂ္ဂံ၊ အင်္ဂဇာတပုဒေသန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၅၂။ (- ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၄။ ဝဇီရ။
၁၇၆။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၆၄။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၄၈-၉။)

ဒကသောတာဘိမုခ (တိ) [ဒကသောတ + အဘိ-
မုခ] ကျင်ငယ်ထွက်ရာ လမ်းကြောင်းသို့

-ရှေးရှု-တူရှု-ဖြစ်သော(သုက်)။ (ကြိ၊
ဝိ - ရှေးရှု၊ တူရှု၊ ဖြောင့်တန်းစွာ။)
သမ္ဘဝဿဌာနတော စဝိတော ဒကသောတာ-
ဘိမုခံ ဩတရဏေန။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၅၂။

ဒကသောတောရောဟ(န)က (န) [ဒကသော-
တ+ဩရောဟ (န)က] ကျင်ငယ်ထွက်ရာ
လမ်းကြောင်းသို့-သက်ဆင်း-ကျရောက်-
ခြင်း။ ဒကသောတောရောဟဏဉ္စေတ္ထ အဓိ-
ဝါသေတွာ အန္တရာ နိဝါရေတုံ အသက္ကု-
ဏေယျတာယ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၇။ ဒက-
သောတောရောဟနတော ပဌာယ။ ကင်္ခါ၊ ၁။
သစ်။ ၂၂၇။ (-ဝဇီရ။ ၁၇၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၃၀၁။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၅၃။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၄၈။)

ဒကာဘိသိဉ္ဇန (န) [ဒက+အဘိသိဉ္ဇန] ရေဖြင့်
သွန်းလောင်းခြင်း၊ ရေချိုးခြင်း။ ဒကာဘိ-
သိဉ္ဇနာ သောပိ၊ ပါပကမ္မာ ပမုစ္စတိ။ အပ၊
၂။ ၂၉၄။

ဒကာဘိသေစန (န) [ဒက + အဘိသေစန]
အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဒကာဘိသေစနာ
(ထေရီ။ ၄၀၆) သိနာနေန တတော ပါပ-
ကမ္မာ ပမုစ္စတိ။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၁။ (-၂၀၈-
၉။)

ဒ-ကာရ (ပု) [ဒ+ကာရ] (၁) ဒ-အက္ခရာ။
(၂) ဒ-ဟု ရွတ်ဆိုခြင်း၊ ဒ-ပြုခြင်း။ (၁)
ဒ-ကာရော ပဒသန္နိကရော။ ဝိ၊ ၁။ ၁၄၂။
၁၈၂။ ဒိ၊ ၁။ ၂၁။ မ၊ ၁။ ၁၄၁။ သံ၊ ၁။
၁။ ၁၅။ အံ၊ ၁။ ၂၂။ ဥဒါန၊ ၁။ ၂၆။ ဇာ၊
၁။ ၂၀၉။ သံ၊ ၁။ ၂၆၃၊ ၂၀။ ဒ-ကာရဿ
တ-ကာရံ ကတွာ။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၁၉၅-၆။
ဥဒါန၊ ၁။ ၁၅-၆။ ဒိ၊ ၁။ ၆။ သိ၊ ၁။ သစ်၊ ၁။
၁၃။ မ၊ ၁။ ၆။ သံ၊ ၁။ ၆။ အံ၊ ၁။ ၉၊ ၁၁၊
၁၃၄။ မူလဒီ၊ ၁။ ၉၅။ (-ဝိ၊ ၁။ ၂၄၈။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ။ ၃၉၈။ ဒိ၊ ၁။ ၆။ မ၊ ၁။ ၅၃။
အံ၊ ၁။ ၈၆။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၂၃၉။ အပ၊ ၁။ ၂။

၅၈၊ ၂၅၆။ ကင်္ခါ၊ ၁။ သစ်။ ၁။ ၁၇၆။ သိ၊ ၁။ သစ်၊
၁။ ၁၀၅၊ ၄၃၃။)

(၂) တ-ကာရော ဒ-ကာရံ မာပဇ္ဇတိ။
ဝိ၊ ၁။ ၄။ ၂၄၈။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၉၈။ ကင်္ခါ၊ ၁။ သစ်။
၁။ ၁၇၆။ တ-ကာရဿ ဒ-ကာရော ကတော။
ဇာ၊ ၁။ ၂၂။ (-မ၊ ၁။ ၁၄၅။ ထေရီ၊ ၁။
၁။ ၂၀၂။ သိ၊ ၁။ သစ်၊ ၁။ ၇၊ ၃၆၈။ သိ၊ ၁။ သစ်၊
၂။ ၂၁၄။ အံ၊ ၁။ ၃၊ ၁၁၅။)

(၁), (၂) အယမေဝ ပစ္စယော ဣဒပ္ပစ္စ-
ယော မ-ကာရဿ ဒ-ကာရံ ကတွာ။ ဒ-ကာ-
ရေနပိ ပကတိပဒမိစ္ဆန္တိ ကေစိ သဒ္ဓဝိဒ္ဓ။ သိ၊
၁။ သစ်၊ ၂။ ၃၈၄။

ဒကာရာဂမ (ပု) [ဒကာရ+အာဂမ] ဒ-အက္ခရာ
၏ လာခြင်း။ အလဂဒ္ဓ (သိ၊ ၁။ သစ်၊ ၁။
၁၁၀။ မ၊ ၁။ ၂။ ၈၈)-ကြည့်။

ဒကာရာဂမန (န) [ဒကာရ+အာဂမန] အထက်
ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဒကာရာဂမနံ ကတွာ။ မူလဒီ၊
၁။ ၁၆၇။

ဒကာသယ (ပု) [ဒက+အာသယ။ (ပဋိသံ၊ ၁။
၁။ ၁၈၇-ကြည့်။)] (၁) ရေအိုင်၊ ရေကန်။
(၂) ရေအိုင် - ရေကန် - ၏ အနီးအရပ်
(သမိပ္ပုပစာ)။ (တိ) (၃) ရေ-ဟူသော
နေရာရှိသော၊ ရေ၌နေသော (သတ္တဝါ)၊
ရေနေသတ္တဝါ။ (၁), (၂) ဒကာသယေ-
(စရိယာ။ ၄၀၂) တိ ဇလာသယသမိပေ။
စရိယာ၊ ၁။ ၁၃၈။ (တိ) (၃) ဒကာသယာ-
(သံ၊ ၂။ ၇၀။ အံ၊ ၁။ ၃၄၂) တိ ဥဒကဝါသိနော
မစ္ဆကစ္ဆပါဒယော။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၆၃။ အံ၊ ၁။ ၂။
၂၉၃။ (-မဟာနိ၊ ၁။ ၂၈၂၊ ၃၇၃။ စူဠနိ၊
၅၀။)

ဒက္ခ (တိ) [ဒလ+ခ။ ဒက္ခ+အ။ ဒလ ဒိတ္တိယံ၊
ခေါ၊ လဿ ကော။ ဒက္ခ ဝုဇ္ဈိယံ ဝါ၊ အ။ ဒက္ခ
ဝုဇ္ဈိဟိ သာဂတိသိဃေသု ဝါ၊ ဓာန၊ ၁။

၇၂၀-၂၁။ ဒက္ခတိ ကုသလကမ္မေ အညသ္မိဉ္စ
 ကိစ္စာကိစ္စေ အဒန္တတယ သိသံ ဂစ္ဆတိတိ
 ဒက္ခော၊ ဆေကော၊ ယော “ကုသလော” တိပိ
 ဝုစ္ဆတိ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၂၅။ ဧတ္ထ စ နိပုဏသဏ္ဍာ-
 သုခမ-သဒ္ဓါဝေဝစနသဒ္ဓါကုသလဆေကဒက္ခ-
 သဒ္ဓါ ဝိယာတိ ဒဠဗ္ဗိ။ ယင်း-၆၁။ (-ဇာ၊ ဇိ၊
 ၂၂။ ၅၄၇။ နိတိ၊ ဓာ။ ၂၆။ ဓာတုတ္ထ။ ၁၇၉။)
 (ဒက္ခ-သံ)]

(၁) အမှုကိစ္စ၌-လိမ္မာ-ကျွမ်းကျင်-
 -သော၊ (က) အမှုကိစ္စ၌-သိမ်မွေ့-နူးညံ့-
 နူးနပ် - ပြေပြစ် - ညင်သာ-သော။ (ခ)
 အမှုကိစ္စ၌-ပိုင်းခြားဝေဘန်နိုင် - တိကျပြတ်
 သား-သော။ (ဂ) အမှုကိစ္စ၌-သိမြင် -
 ပြုစုမ်း - နိုင်သော။ (ဃ) အမှုကိစ္စ၌ -
 ကောင်းစွာ လေ့ကျင့် - ကျင့်သားရ - ပြီး
 သော၊ သူ။ (၂) အမှုကိစ္စ၌ - မပျင်းရိ-
 လုံ့လရှိ - သော၊ သူ။ (၃) အမှုကိစ္စ၌-လျင်
 မြန် - ဖျတ်လတ် - သွက်လက်-ချက်ခြာ-
 သော၊ သူ။ (၄) အမှုကိစ္စ၌-ပြောင်မြောက်
 -ထင်ရှား - ကျော်ကြား-သော၊ သူ။ (၅)
 ကြီးပွား-တိုးတက်-ကြောင်းဖြစ်သော။ (၆)
 သင်ယူအပ်သော (အတတ်-စသည်)။ (ပု)
 (၇) ဒက္ခ-အမည်ရှိသော (ရသေ့-စသည်)။
 (န) (ဂ) လိမ္မာ - ကျွမ်းကျင် - နိုင်နင်း -
 ခြင်း။ (၉) မပျင်းရိ - လုံ့လရှိ - ခြင်း။
 (ထိ) (၁၀) စပျစ်ပင်၊ သပြေပင်၊ မုဒရက်
 ပင်။ ('တိ' စွမ်းနိုင်-သင့်တော် - တတ်
 မြောက် - ကျွမ်းကျင် - လိမ္မာ- ကျင်
 လည်-လက်မြောက်-တော်မှန်-အသင့်ရှိ-
 သေချာ - သတိရှိ-ရိုးသား - ပြောင့်မတ် -
 နူးညံ့-သိမ်မွေ့-သော။ 'ပု' ထင်ရှားသော
 ဗြဟ္မာ၏အမည်၊ ကြက်ဖ၊ မီး၊ ရသေ့အထူး၊
 သစ်ပင်အထူး၊ သိဝနတ်၏ဂုဏ်ပုဒ်၊ စွမ်းရည်
 သတ္တိ၊ ဗိဿဏိုးနတ်၏ ဂုဏ်ပုဒ်၊ လုံ့လ၊ သိဝ-
 ၏ နွား။ 'ထိ' မြေကြီး၊ ဂင်္ဂါမြစ်၏ ဂုဏ်ပုဒ်၊
 အသဝဏီ-စသော နက္ခတ်။ P.S.D.။

ကောတ္ထုဘ။ စိန္တာမဏိ။ ထောမ။ ဝါစပုတိ။
 ဖျတ်လတ်လျင်မြန် ပညာဉာဏ်ရှိသူ။ အမရ၊
 သူ။ မြောက်ဖက်ဘုံဗိမာန်၏အရှင်၊ ဣန္ဒြ၏
 ခြေလျင်စစ်တပ်၌ - အကြီးအကဲ - နာယက -
 စစ်သေနာပတိ - ဗိုလ်ချုပ်။ အဒ္ဓမာဂဓိ၊
 ဓာန်။)

(၁) အမှုကိစ္စ၌-လိမ္မာ - ကျွမ်းကျင်
 - သော။ ယော ဟိ တတ္ထ ဒက္ခော (ဒီ၊ ၃။
 ၁၈၈။ အံ၊ ၁။ ၃၃၆။ မဟာနိ။ ၃၉၈။ စူဠနိ။
 ၂၄၉) တိ ယော တသ္မိံ စိဝရသန္တောသေ၊
 ဝဏ္ဏဝါဒါဒိသု ဝါ (ဝဏ္ဏဝါဒိ၊ တာသု ဝါ)
 ဒက္ခော ဆေကော ဗျတ္တော။ ဒီ၊ ၄။ ၁၉၆။
 အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၈၁-၂။ မဟာနိ၊ ၄။ ၄၁၂။ စူဠနိ၊ ၄။
 ၁၁၃။ ဒက္ခ(ဇာ၊ ၂။ ၂၇၀)န္တိ ဓနုပ္ပါဒနကုသလံ။
 ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၃၉။ ဧတ္ထ စ “ဒက္ခော” တိအာဒိ
 ယေသံ ဓမ္မာနံ ဝသေနဿ ယထာဝုတ္တ-
 သန္တောသာဒိ ဣဇ္ဈတိ (ယထာဝုတ္တသန္တော-
 သာဒိ ဣဇ္ဈန္တိ)၊ တံ ဒဿနံ။ တတ္ထ
 “ဒက္ခော” တိ ဣမိနာ တေသံ သမုဠာပနပညံ
 ဒဿေတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၈။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၀။
 (-မ၊ ၄။ ၄။ ၁၀၅။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၅။ အပ၊ ၄။ ၁။
 ၂၆၁။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၃၈။) (န) (ဂ) (၉) လည်း
 ကြည့်။

(က) အမှုကိစ္စ၌ - သိမ်မွေ့ - နူးညံ့ -
 နူးနပ်-ပြေပြစ်-ညင်သာ-သော။ ဒက္ခာ
 စ ဟောတိ(ဒီ၊ ၃။ ၁၅၅)တိ ယာဂုဘတ္တသမ္မာ-
 ဒနာဒိသု ဆေကာ နိပုဏာ ဟောတိ။ ဒီ၊ ၄။
 ၃။ ၁၃၈။

(ခ) အမှုကိစ္စ၌ - ပိုင်းခြားဝေဘန်နိုင် -
 တိကျပြတ်သား-သော။ ဒက္ခော(ဒီ၊ ၂။ ၂၃၂။
 အံ၊ ၁။ ၃၄၄။ အံ၊ ၃။ ၃၂၂။ ဇာ၊ ၂။ ၂၉၂) တိ
 (ဥပဋ္ဌာနေ) ဆေကော။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၅၅။ အံ၊ ၄။
 ၂။ ၂၉၇။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၃၁၂။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၂၀၀။
 ဒက္ခာ(မ၊ ၁။ ၁၇၆) တိ ဘတ္တပစနသယနတ္ထရ-
 ဏဒီပုဠလနာဒိကမ္မေသု ဆေကာ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၅။

ဒက္ခက (တိ) [ဒက္ခ + ကျ] (၁) ညဉ့်ဆဲတတ်
သော။ (၂) သွားတတ်သော။ သူ။ ဒက္ခတိ
(၆), (၇)-ကြည့်။

ဒက္ခကမ္မာရပုတ္တဉ္ဇကာမုခသုကုသလသမ္ပဟဋ္ဌ (တိ)
[ဒက္ခ + ကမ္မာရ + ပုတ္တ + ဉ္ဇကာမုခ + သုကု-
သလ + သမ္ပဟဋ္ဌ။ တွေ့သံ သမာသဝိဓိ-သု-
ကုသလေန သမ္မာပဟဋ္ဌ သုကုသလသမ္ပဟဋ္ဌ၊
ဉ္ဇကာမုခ သုကုသလသမ္ပဟဋ္ဌ ဉ္ဇကာမုခ-
သုကုသလသမ္ပဟဋ္ဌ၊ ဒက္ခော ကမ္မာရပုတ္တော
ဒက္ခကမ္မာရပုတ္တော၊ ဒက္ခကမ္မာရပုတ္တေန
ဉ္ဇကာမုခသုကုသလသမ္ပဟဋ္ဌ ဒက္ခကမ္မာရ-
ပုတ္တဉ္ဇကာမုခသုကုသလသမ္ပဟဋ္ဌ၊ ဒက္ခေန
သုကုသလေန ကမ္မာရပုတ္တေန ဉ္ဇကာမုခ
ပစ္စိတော သမ္ပဟဋ္ဌန္တိ အတ္ထော။ နိတိ၊ သုတ္တ။
၆၈၈။] (က) လိမ္မာ-ကျမ်းကျင်-သော၊
အလွန်-လိမ္မာ-ကျမ်းကျင်-သော ပန်းထိမ်
သမားသားသည် - ဖိုဝ - မိုက်ခွက် - ဌ
(ပူစေ၍) - ကြည်လင် - ရှင်ပျ-တောက်ပ -
စေအပ်သော။ (ခ) လိမ္မာ-ကျမ်းကျင်-
သော ပန်းထိမ်ဆရာ၏ အလွန်-လိမ္မာ -
ကျမ်းကျင်-သော သားတပည့်သည် - ဖိုဝ-
မိုက်ခွက်-ဌ - မှတ် - လှော် - ကျင် - ၍
ကောင်းစွာ - ထုခတ် - ပွတ်သပ် - တောက်
ပြောင်စေ - အပ်သော။ (ဂ) လိမ္မာ-ကျမ်း
ကျင်-သော ပန်းထိမ်သမားသားသည် - ဖိုဝ-
မိုက်ခွက်-ဌ အလွန်-လိမ္မာ - ကျမ်းကျင်-
သည့် အလျောက် ကောင်းစွာ - ရှင်ပျ-
တောက်ပ - ကြည်လင် - စင်ကြယ် - စေအပ်
သော (ဇမ္ဗူရင်ရွှေတန်ဆာ)။ ဒက္ခကမ္မာရ-
ပုတ္တဉ္ဇကာမုခသုကုသလသမ္ပဟဋ္ဌ (မ၊ ၃။ ၁၄၃။
သံ၊ ၁။ ၆၄) နှိ (ဒက္ခေန) သုကုသလေန ကမ္မာ-
ရပုတ္တေန ဉ္ဇကာမုခ ပစ္စိတော သမ္ပဟဋ္ဌ။
(ဉ္ဇကာမုခေတိ ဉဒ္ဒနေ။ သမ္ပဟဋ္ဌန္တိ ဓောတ-
သန္တိတမဇ္ဇိတံ။) မ၊ ၄။ ၁၀၅။ သံ၊ ၁။ ၁၁၅။
(ပစ္စိတောတိ တာပေတော။ သမ္ပဟဋ္ဌန္တိ သမု-
ဇ္ဇလိကတန္တိ အာဟ “ဓောတသန္တိတမဇ္ဇိတ” -

န္တိ။ တမ္ပမတ္တိကလေပံ ကတွာ ဓောတဉ္ဇေဝ
ပါသာဏာဒိနာ သန္တိတဉ္ဇ ဇဠကလောမာဒိနာ
ပမဇ္ဇိတဉ္ဇာတိ အတ္ထော။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၈။
သုကုသလေန။ ပ။ သမ္ပဟဋ္ဌန္တိ သုဠ ကုသ-
လေန သုဝဏ္ဏကာရေန ဉ္ဇကာယ တာပေတော
သမ္မာ ပဟဋ္ဌ မဇ္ဇနာဒိဝသေန သုကတပရိ-
ကမ္ပံ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၆။)

ဒက္ခကမ္မာရပုတ္တသုပရိကမ္မကတ (တိ) [ဒက္ခ +
ကမ္မာရပုတ္တ + သုပရိကမ္မ + ကတ] လိမ္မာ -
ကျမ်းကျင် - သော ပန်းထိမ်သမားသား
(ပန်းထိမ်လုပ်သား) သည် လွန်စွာ - ပြေပြစ် -
ချောမော - လှပ - အောင် ပြုလုပ်အပ်သော
(ဇမ္ဗူရင် ရွှေတန်ဆာ)။ ဒက္ခကမ္မာရပုတ္တ-
သုပရိကမ္မကတ (အံ၊ ၁။ ၁၈၂) နှိ ဒက္ခေန
သုဝဏ္ဏကာရပုတ္တေန သုဠ ကတပရိကမ္ပံ။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၁။

ဒက္ခကာရ (ပု) [ဒက္ခ + ကရ + ကျ] လိမ္မာ -
ကျမ်းကျင် - သော - အတတ်သည် - အတတ်
ပညာရှင် - လက်သမား။ ဣစ္စေဝံ တိဏိ
လေဏာနိ၊ ကာရေသိ ဒက္ခကာရဟိ။ မဟာ-
ဝံသ၊ ၇၅။ ၇၆။

ဒက္ခတာ (ထိ) [ဒက္ခ + တာ။ (ဒက္ခတာ-သံ)]
လိမ္မာ-ကျမ်းကျင် - သူ၏ အဖြစ်၊ လိမ္မာ -
ကျမ်းကျင် - ခြင်း။ သယမ္ပိ ဒက္ခတာယ။ မ၊
၄။ ၃။ ၇၀။ ဒက္ခတာ ဆေကတာ၊ ဓာနိ၊ ၄။
၁၁၇၁-၂။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၅။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၄။
အနု၊ ၁။ ၁၀၂။)

ဒက္ခတိ (ကြိ) [ဒိသ + အ + တိ။ ရှု။ ၄၈၃။
နိတိ၊ ဓာ။ ၁၇၆။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၉၅၁။ ဓာတုတ္ထ။
၁၉၃။ ဒက္ခ + အ + တိ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၂၅။
ဓာတုတ္ထ။ ၁၇၉။ (ဒက္ခတိ-သံ)] (၁)
ကြည့် - ရှု - တွေ့ - မြင် - ၏။ (က) ဖူး -
မြင် - တွေ့ - ၏။ (ခ) အလုံးစုံကို (ဘာမဆို)
မြင်နိုင်၏။ (ဂ) (အိပ်မက်) မြင်မက်၏။
(သ) (အနိစ္စ-စသော အားဖြင့်) ရှု၏၊

ဝိပဿနာရူ၏။ (၂) (သစ္စာ ၄-ပါး တရားစသည်ကို) သိ၏။ ထိုးထွင်း၍သိ၏။ (၃) (အနိစ္စသညာ-စသည်ကို) ရ၏။ (၄) ကြီးပွား-တိုးတက်-၏။ ထူးကဲ - လွန်မြတ်-ခြင်းသို့ရောက်၏။ (၅) (မနုဿန္တေ မလေးမဖျင်းပဲ) လျင်မြန်စွာ-လျင်လျင်မြန်မြန်-ဖျတ်ဖျတ်လတ်လတ် - ဖြစ်တတ်၏။ ကျွမ်းကျင်-လိမ္မာ-၏။ (၆) ညဉ့်ဆဲ၏။ (၇) သွား၏။

(၁) ကြည့် - ရှု - တွေ့ - မြင် - ၏။ ဒက္ခိန္ဒ - အပါ ၂။ ၂၁၉။ ဇာ ၂။ ၈၆ - ၇။ မဟာနိ ၂။ ၂၀။ ထေရီဌာ ၁၆၀။ မဟာနိဌာ ၁၇၂။ ၂၁၉။ ၂၂၄။ ၂၃၇။ ဇာ ၂။ ၃၆၇။ ၃၆၉။ ဒီဇီ ၂။ ၂၅၀။ ပဿတိတိ ဒက္ခိန္ဒိ သြလောကေတိ။ စူဠနိဌာ ၁၈။ ဒက္ခိန္ဒိ - မဟာနိဌာ ၃၆၈။ ဒက္ခိန္ဒိ - ထေရီဌာ ၃၆၈။ ထေရီဌာ ၄၀၄။ အပါ ၂။ ၂၅၆။ ဇာ ၁။ ၈၆။ ၂၂၁။ ၃၇၂။ ဇာ ၂။ ၃၀၁။ ဒီဇီ ၃။ ၁၁၇။ ထေရီဌာ ၂။ ၅၁၄။ ၅၂၂။ ထေရီဌာ ၂၀၅။ ဇာ ၂။ ၃၇၇။ ဇာ ၂။ ၄၄၃။ ဇာ ၂။ ၂၂၁။ ဒက္ခိန္ဒိ - ဝိဇ္ဇာ ၁။ ၁၃၃။ အပါဠာ ၁။ ၂၀၀။ ပဿာမိ ဒက္ခိန္ဒိ။ အပါဠာ ၂။ ၂၁၁။ ဒက္ခိန္ဒိ - အပါဠာ ၁။ ၁၂၅။ ဒက္ခိန္ဒိ - မဟာနိဌာ ၂၃၄။ စူဠနိဌာ ၂၁၈။ အပါဠာ ၁။ ၃၁၃။ ဒက္ခိန္ဒိ (ဒိသ + အ + ယျောမိ) - ဇာ ၂။ ၃၀၁။ ဇာ ၂။ ၇၂၂။ ဒက္ခိန္ဒိတိ တွေ့ န ယျောမိ-ဝစနသေဝ မေ-အာဒေသော ဟောတိ။ အထ ခေါ ယျောမိ-ဝစနသ မေ-အာဒေသော ဟောတိတိ အာဟ “ဒက္ခိန္ဒိ .... ပဿေယျ” နိ။ ဇာ ၂။ ၅၄၆။ ဒက္ခိန္ဒိ (ဒိသ + အ + ယျောမိ) - ယျောမိ-ကို မေ-ပြု။ မောဂ် ၆။ ၇၈။ နိတိ၊ သုတ္တံ ၁၀၇၀) - ဇာ ၁။ ၃၄၀။ ဇာ ၂။ ၄၆၄။ အဒ္ဓိန္ဒိ (ဒိသ + အ + ဤ) - သုတ္တံ ၄၂၀။ ဇာ ၂။ ၅၃၃။ သုတ္တံ ၂။ ၂၇၅။ ၆။ အပါဠာ ၁။ ၁၈၆။ မဟာနိဌာ ၃၂၄။ ဇာ ၂။ ၂၆၅။ အဒ္ဓိန္ဒိ - ဝိသုဒ္ဓိ ၂။ ၁၀၈။ ဒက္ခိ-

ဇာ ၂။ ၅၃၃။ ဇာ ၂။ ၂၆၅။ အဒ္ဓိန္ဒိ - မဟာ-ဝိသုဒ္ဓိ ၂။ ၅၃၃။ အဒ္ဓိန္ဒိ (ဒိသ + အ + ဩ) - ဇာ ၂။ ၅၃၃။ ဇာ ၂။ ၂၆၅။ အဒ္ဓိန္ဒိ - ဝိမာန ၈၇။ ဝိမာန ၂၄၃။ မဟာနိဌာ ၃၇၇။ ဒက္ခိန္ဒိ - ဗုဒ္ဓဝံ ၃၁၅။ ၉။ အပါဠာ ၁။ ၂၅ - ၉။ ၃၀ - ၁၅၅။ ဗုဒ္ဓဝံ ၁၂၉။ ၁၃၈။ စရိယာ ၁။ ၂၇၀။ ၂၇၇။ ဇာ ၂။ ၁။ ၅၃၃။ ဒီဇီ ၁။ ၆၈။ သီဇီ ၁။ ၁၅၇။ ဒက္ခိန္ဒိ (ဒိသ + အ + သတိ။ သ-ချေ။ မောဂ် ၆။ ၃၆၉။ နှင့် ယင်း-သျှ။ နိတိ၊ သုတ္တံ ၁၀၃၉) - ဝိသုဒ္ဓိ ၁။ ၁၄၅။ ဒီဇီ ၁။ ၁၅၆။ မ ၂။ ၂၀၂။ သံဃာ ၂၀၀။ ၄၄၇။ သုတ္တံ ၄၂၀။ ဝိဇ္ဇာ ၂။ ၉၇။ မဇ္ဈိမ ၁။ ၁၆၇။ သံဃာ ၂။ ၂၀၀။ သုတ္တံ ၂။ ၂၇၆။ သီဇီ ၁။ ၁၅၇။ ဒီဇီ ၂။ ၁၇၀။ နေဝ ဒက္ခိန္ဒိ (ဒီဇီ ၁။ ၁၀၈။ ၁၁၀) တိ န အဒ္ဓိသ။ ယတြ-သဒ္ဓိယုတ္တိတာ ပနော အနာ-ဂတဝသေန ဝုတ္တံ။ ဒီဇီ ၁။ ၁၆၀။ ဒက္ခိန္ဒိ (သ-ချေ။ လ-လာ။ ရှု ၄၈၃။ သ-ကို လ-ပြု။ မောဂ် ၆။ ၃၆၉။ နှင့် ယင်း-သျှ။) - ဒီဇီ ၁။ ၁၅၆။ (သီဇီ ၁။ ၁၅၇)။ ဒီဇီ ၁။ ၁၂၉။ မ ၂။ ၃၂၉။ သုတ္တံ ၄၂၀ (သီဇီ ၁။ ၁၅၇)။ ဒီဇီ ၁။ ၁၁၅။ မဇ္ဈိမ ၂။ ၄၆။ သုတ္တံ ၂။ ၂၇၆ (သီဇီ ၁။ ၁၅၇)။ ဒက္ခိန္ဒိ - ဝိသုဒ္ဓိ ၂။ ၅၃၃။ ဒီဇီ ၂။ ၂၂၁။ မဇ္ဈိမ ၂။ ၁၃၃။ ဒက္ခိန္ဒိ - ဝိသုဒ္ဓိ ၂။ ၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ ၂။ ၃၀၄။ ဒီဇီ ၁။ ၄၂၈။ ၁၀၃။ ဒီဇီ ၂။ ၂၂၃။ ၁၅၅။ မ ၁။ ၂၈၄။ မ ၂။ ၃၁။ သံဃာ ၂။ ၁၆၃။ ၁၈၆။ သံဃာ ၃၃၁။ ၄၉၅။ သံဃာ ၆။ ၂၃၈။ အံဇာ ၅၇။ ၁၅၇။ ၂၂၀။ ၄၁၄။ အံဇာ ၄၅၄။ အံဇာ ၂၄။ ဥဒါန ၁၃၅။ သုတ္တံ ၂။ ၂၉၃။ ၃၅၀။ ဒီဇီ ၁။ ၁၁၇။ သုတ္တံ ၂။ ၁၄၀။ အပါဠာ ၂။ ၂၇၃။ ဒီဇီ ၁။ ၁၉၂။ သီဇီ ၁။ ၁၄၇။ သီဇီ ၁။ ၁၆၈။ ဒက္ခိန္ဒိ - သုတ္တံ ၂။ ၂၉၃ (သီဇီ ၁။ ၁၅၇)။ ဒီဇီ ၁။ ၁၁၇ (သီဇီ ၁။ ၁၅၇)။ မဟာဝိသုဒ္ဓိ ၁။ ၆၁။ ဒက္ခိန္ဒိ - ဒီဇီ ၁။ ၁၁၇။ အပါဠာ ၁။ ၃၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ

၂။၂။ သိဋ္ဌိသင်္ခါဝ။၄၇၀။ ဒက္ခိန္န—သံဝါ။
 ၁၁၇။၁၃၃။ ပေတ။၁၄၅။ ဇာ၊၂။၃၈။၂၇၀။
 သံဋ္ဌိဝါ။၁၆၅။ ပေတ။၄၈၅။ ဇာ၊၄၅။
 ၂၃၉။၂၂၀။ ဇာ၊၄၅။၁၃၉။ သံဋ္ဌိဝါ။၂၃၃။
 ဒက္ခိန္န— ဇာ၊၂။၃၈။၁၃၃။ ဇာ၊၄၅။
 ၂၆၂။၃။၂၃၉။၂၇၀။ ဒက္ခိန္န နေဝ မတန္တိ....
 မတံ မံ ကာလဿေဝ တံ ပဿိဿသိ။ ဇာ၊
 ၄၅။၃၄၅။ ဒက္ခိဿသိ—ဒီ၊၂။၂။ မ၊၃။
 ၅၆။ သံ၊၂။၈၈။ ဒီ၊၄၅။၁၀၃။ ပေတ။၄၅။
 ၂၀၂။ ဒက္ခိဿ—ဇာ၊၂။၂။ ဇာ၊၄၅။၃၂၈။
 ဒက္ခိဿထ—ဝိ၊၁။၁၆။ ဓမ္မ၊၄၅။၂၃၃။ ဒက္ခိ-
 ဿမိ—ဒီ၊၂။၂။ ဝိ၊၄၅။၂၄၆။၂၆၆။ ဝိ၊
 သင်္ဂဟ။၃၁၄။ ဓမ္မ၊၄၅။၂၃၃။ ဒက္ခိဿာမ—
 ဝိ၊၄၅။၅၃။ ဒီ၊၄၅။၂၆။ ကထံ နု သာခါမိဝံ
 ဒက္ခိဿာမ (ဒက္ခိဿာမ၊က၊ ဒက္ခိဿာမ၊သျှာ)။
 ဇာ၊၁။၁၀၈။ ဒက္ခိဿာမာတိ (ဒက္ခိဿာမာတိ၊
 သျှာ) ဒက္ခိဿာမ၊ ဇာ၊၄၅။၃၃၃။ (ဒက္ခိ-
 ဿမ-၌ သာမ-၏ သ-ကို ယ-ပြု။ မောဂံ၊
 ၆။၆၈-သျှ။)

(က) ဖူး-မြင်-တွေ့-၏။ ဒက္ခိမိ—
 ဒီ၊၂။၁၆၇။ စူဠနိ။၂၈၈။ ဒက္ခိမု (ဒိသ+
 အ+ယောမ) —ဇာ၊၂။၂၆၂။ ဓမ္မ၊၄၅။
 ၁၄၁။ ဇာ၊၄၅။၁၁၇။ အာဂတကာလေ
 သတ္တာရံ ဒက္ခိဿတိ။ အံဋ္ဌိဝါ။၁၈၀။ ဒက္ခိ
 (ဒိသ+အ+သိ) —ဥဒါန၊၄၅။၇၇။ ဒက္ခိ-
 ဿသိ—ဥဒါန၊၁၄၇။ ဓမ္မ၊၄၅။၄၁၁။ ဒက္ခိ-
 ဿမ—အ၊၁။၁။၁၇၁။ ဓမ္မ၊၄၅။၂။၁၄၁။
 ဒက္ခိမ၊ ဒီ၊၂။၂၀၉။ ဒီ၊၄၅။၂၈၅။

(ခ) အလုံးစုံကို (ဘာမဆို) မြင်နိုင်၏။
 ဒက္ခိတိ—အံ၊၄၅။၂၆၉။ စူဠနိ၊၄၅။၆၂။ ဒက္ခိ-
 တိတိ သဗ္ဗံ ပဿတိ။ ဝိသေသဝစနိစ္ဆာယပိ
 အဘာဝတော အနဝသေသဝိသယော ဒသ-
 သဒ္ဓေါ။ အံဋ္ဌိဝါ။၂။၂၅၂။

(ဂ) (အိပ်မက်) မြင်မက်၏။ သုပိနံ
 တာတ အဒက္ခိန္နံ။ ဇာ၊၂။၂၂၆။ ဇာ၊၄၅။
 ၃၃။

(ဃ) (အနိစ္စ-စသောအားဖြင့်) ရှု၏။
 ဝိပဿနာရှု၏။ ဒက္ခိတိ—မဟာနိ။၂၅၂။
 စူဠနိ။၁၇၁။ ဒက္ခိ—မဟာနိ။၁၄၉။ ဒက္ခိ-
 စူဠနိ။၁၀၅။ ဒက္ခိထ—မဟာနိ။၃၈။၃၁၉။
 ဒက္ခိဿ—စူဠနိ။၁၈၆။ အဒ္ဓန္တု—သံ၊၁။
 ၃၃၁-၂။ အံ၊၁။၃၆၂။ ပဋိသံ၊၂၇၃။ သံဋ္ဌိ၊
 ၂။၁၁၁။ အံ၊၄၅။၂၃၀၇ (သိ၊သျှာ၊မူ-ကံ)။
 ပဋိသံ၊၄၅။၁၇၉ (က၊မူ-ကံ)။ ဒက္ခိ—အံ၊
 ၁။၃၆၂။ ပဋိသံ၊၂၇၃။=အနိစ္စတော အနိစ္စ-
 ဘာဝေန (အနိစ္စဝသေန) အဒ္ဓသံသု။
 အံ၊၄၅။၂၃၀၇။ ပဋိသံ၊၄၅။၁၇၉။ ဒက္ခိန္နိ—
 သံ၊၁။၃၃၁ (သိ၊မူ-ကံ)။ ဒက္ခိဿန္နိ—သံ၊၁။
 ၃၃၁-၃။ သံဋ္ဌိ၊၂။၁၁၁။

(၂) (သစ္စာ ၄-ပါး တရားစသည်ကို)
 သိ၏။ ထိုးထွင်း၍သိ၏။ ဒက္ခိတိ—အ၊၄၅။၂။
 ၁၂၉။ ဒက္ခိမိ (မဟာနိ။၃၅) တိ သဉ္ဇာနာမိ
 ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ စုတူပပါတံ။ မဟာနိ၊၄၅။
 ၁၃၆။ အဒက္ခိ—မဟာနိ။၁၄၃။ မဟာနိ၊၄၅။
 ၂၆၅။ ဒက္ခိန္နိ— ဝိ၊၃။၆၈၈။ ဒီ၊၂။၃၁-၂။
 မ၊၁။၂၂၄။ မ၊၂။၂၉၁။ သံ၊၁။၁၃၈။ ဝိ၊၄၅။
 ၃။၂၄၃။ ဒီ၊၄၅။၂၅၆။ မ၊၄၅။၂၈၁။ သံဋ္ဌိ၊၁။
 ၁၈၀။ ဣတိဝုတ်၊၄၅။၃၃၁။ ဝဇီရ၊၃၉၇။
 သာရတ္ထ၊၃။၁၅၄။ ဒီ၊၄၅။၆၀။ န ဒက္ခိန္နိတိ
 ယာထာဝတော ဓမ္မံ န ပဋိဝိဇ္ဇိဿန္တိ။ မ၊၄၅။
 ၂။၁၃၃။ သံဋ္ဌိ၊၁။၂၃၂။ ဒက္ခိသံ (ထေရီ။
 ၃၈၉) ပဿိဿံ။ ထေရီ၊၄၅။၈၉။ ပညာယ
 ဒစ္ဆ (ထေရီ၊၃၅၅)န္တိ ဝိပဿနာပညာသဟိ-
 တာယ မဂ္ဂပညာယ ဒက္ခိဿံ။ ထေရီ၊၄၅။
 ၄၆၈။ (ဒစ္စ-၌ သံ-နှောင်းရာ ဒိသ-၏ ဒသ-
 အာဒေသကို သ-နှင့်တကွ စွင်-ပြု။ မောဂံ၊
 ၆။၂၆-သျှ။)

(၃) (အနိစ္စသညာ-စသည်ကို) ရ၏။ န
 ပဿတိတိ မစ္စုရာဇာ န ပဿတိ န ဒက္ခိတိ
 နာဓိဂစ္ဆတိ န ဝိန္နတိ န ပဋိလဘတိ။ စူဠနိ။
 ၁၈၇။ ဣတော စ နာဒ္ဒန္တိ (ဒိသ+အ+သြ)
 အဏုမ္ပိ သညံ။ သုတ္တနိ။၄၁၀။ မဟာနိ။၁၄၉။

(၄) ကြီးပွား-တိုးတက်-၏။ ထူးကဲ-လွန်မြတ်-ခြင်းသို့ ရောက်၏။ ဒက္ခိယ (ဒက္ခ + အ + တိ) - ကာဒိ။ ၆၀။ ဒက္ခိယ - သာ-ရတ္ထ။ ၂။ ၇၀။ ကင်္ခါဒိ။ သစ်။ ၁၃၁။ ဒိဒိ။ ၁။ ၂၂၀။ ဒိဒိ။ ၂။ ၂၀၀။ အံဒိ။ ၂။ ၁၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၆။ ၂၀။ ဓာနိဒ္ဓိ။ ၇၂၆။ နိတိ။ ၁။ ၂၅။ ဒက္ခိယ သတ္တာ ဝစ္ဆန္တိ ဥက္ကံသဂတာ ဟောန္တိ တောယာတိ ဒက္ခိကာ။ မဏိမဉ္ဇူ။ ၁။ ၂၇၆။

(၅) (မနု၊ မနွေး၊ မလေး၊ မပျင်းပဲ) လျင်မြန်စွာ - လျင်လျင်မြန်မြန် - ဖျတ်ဖျတ်လတ်လတ် - ဖြစ်တတ်၏။ ကျမ်းကျင်-လိမ္မာ-၏။ ဒက္ခိယ ကုသလကမ္မေ အညသိဉ္စ ကိစ္စာကိစ္စေ အဒန္တတယ သိသံ ဂစ္ဆတိတိ ဒက္ခော၊ ဆေကော။ နိတိ။ ၁။ ၂၅။ ဒက္ခိယ - ဓာနိဒ္ဓိ။ ၇၂၆။ (၆) ညဉ်းဆဲ၏။ (၇) သွား၏။ ဒက္ခိ ဟိ သာဂတိသု၊ ဒက္ခိတိ။ ဒက္ခိ-ကော။ နိတိ။ ၁။ ၂၆။

ဒက္ခိယ (ကြိ) [ဒိသ + အ + သတိ] ကြည့်ရှု-တွေ့မြင်-လိမ့် လတ္တံ့ - ပြီ။ ဒက္ခိတိ (၁) - ကြည့်။

ဒက္ခိယ (ကြိ) [ဒိသ + အ + ထ] ရှုကုန်လော့။ ဒက္ခိတိ (၁) (ဂ) - ကြည့်။

ဒက္ခိယ (ကြိ) [ဒိသ + အ + သထ] ကြည့်ရှု-တွေ့မြင် - ကုန်လိမ့်လတ္တံ့။ ဒက္ခိတိ (၁) - ကြည့်။

ဒက္ခိယ (န) [ဒက္ခ + ယု] (၁) လိမ္မာ - ကျမ်းကျင် - နိုင်နင်း - ခြင်း။ (၂) မပျင်းရိ - လုံ့လရှိ - ခြင်း။ ဒက္ခိ (န) (ဂ), (၉) - ကြည့်။

ဒက္ခိယ (တိ) [ဒိသ + အ + အန္တ] သိမြင်သော၊ သူ။ သောတာပတ္တိဖလသစ္စိကိရိယာယ ပဋိ-ပန္နော ပုဂ္ဂလော ဒုက္ခံ ဒက္ခန္တော “ပဋိပန္န-ကော”တိ ဝတ္ထုဗော။ အဘိ။ က။ ၁၆၆-၇။

ဒက္ခိယ (ကြိ) [ဒိသ + အ + အန္တိ။ ဒက္ခိ + အ + အန္တိ] (၁) ကြည့် - ရှု - တွေ့ - မြင် - ကုန်၏။

(၂) ကြီးပွား-တိုးတက် - ကုန်၏။ ထူးကဲ-လွန်မြတ် - ခြင်းသို့ ရောက်ကုန်၏။ (၃) လျင်မြန်စွာ - လျင်လျင်မြန်မြန် - ဖြစ်တတ်ကုန်၏။ ဒက္ခိတိ (၁), (၄), (၅) - ကြည့်။

ဒက္ခိယ (ကြိ) [ဒိသ + အ + သန္တိ] (၁) ကြည့် - ရှု - တွေ့မြင် - ကုန်လိမ့်လတ္တံ့။ (၂) (သစ္စာ ၄-ပါး-စသည်ကို) ထိုးထွင်း၍ သိကုန်လိမ့်လတ္တံ့။ ဒက္ခိတိ (၁), (၂) - ကြည့်။

ဒက္ခိယ (ကြိ) [ဒိသ + အ + အန္တိ] တွေ့မြင်ကြစေကုန် - သတည်း - လော့။ ဒက္ခိတိ (၁) - ကြည့်။

ဒက္ခိယ (ပု) [ဒက္ခ + ဘာဝ] (၁) လိမ္မာ - ကျမ်းကျင် - နိုင်နင်း - သူ၏ အဖြစ်။ (၂) မပျင်းရိ - လုံ့လရှိ - သူ၏ အဖြစ်။ ဒက္ခိ (န) (ဂ), (၉) - ကြည့်။

ဒက္ခိယ (တိ) [ဒိသ + အ + မာန] (က) (အနိစ္စ-စသော အားဖြင့်) ရှုတတ်သော။ (ခ) (ဝိပဿနာ ဉာဏ်ပညာဖြင့်) ရှုတတ်သော၊ ဝိပဿနာ ရှုတတ်သော၊ သူ။ (က) စိတ္တစေတသိကေ ဓမ္မေ အနိစ္စတော .... နိဿရဏတော ပေက္ခမာနော ဒက္ခိမာနော။ စူဠနိ။ ၁၀၃။ (-၁၅၃၊ ၁၉၃၊ ၂၃၉၊ ၂၄၅။) (ခ) ဥပဒ္ဒဝံ ဝိပဿနာဉာဏေန သမ္မာ ပဿမာနော ဒက္ခိမာနော။ မဟာနိဋ္ဌ။ ၆၈။

ဒက္ခိယ (ကြိ) [ဒိသ + အ + သိ] (က) ကြည့် - ရှု - တွေ့ - မြင် - ၏။ (ခ) (အနိစ္စ-စသော အားဖြင့်) ရှု၏။ ဝိပဿနာရှု၏။ ဒက္ခိတိ (၁), (ဃ) - ကြည့်။

ဒက္ခိယ (ကြိ) [ဒိသ + အ + သသိ] (က) ကြည့်ရှု-တွေ့မြင်-လိမ့်လတ္တံ့။ (ခ) ဖူး-မြင် - တွေ့ - လိမ့်လတ္တံ့။ ဒက္ခိတိ (၁), (က) - ကြည့်။

ဒက္ခိယ (ကြိ) [ဒိသ + အ + သု] ရှုလော့။ ဒက္ခိတိ (၁) (ဃ) - ကြည့်။

ဒက္ခာပိတ (တိ) [ဒိသ+ဏာပေ+တ] ရှုမြင်စေ
အပ်သော၊ ထင်ရှားပြအပ်သော (စွမ်းရည်
လုံလ-စသည်။) ဗောဓိသတ္တာနံ ဘန္တေ
နာဂသေန ပရက္ကမော ဒက္ခာပိတော။
မိလိန္ဒ။၁၂၃။

ဒက္ခာမ (ကြိ) [ဒိသ+အ+သာမ] တွေ့မြင်ကုန်
လိမ့်အံ့။ ဒက္ခတိံ (၁)- ကြည့်။ (သျှ၊
မူ-ကဲ့။)

ဒက္ခာမိ (ကြိ) [ဒိသ + အ + မိ] (၁) (က)
ကြည့်ရှု၏။ (ခ) ဖူးမြင်၏။ (၂) သိ၏။
ထိုးထွင်း၍ သိ၏။ (၁) (က) ဒက္ခတိံ (၁)-
ကြည့်။ (ခ) ဒက္ခတိံ (၁) (က)-ကြည့်။
(၂) ဒက္ခတိံ (၂)-ကြည့်။

ဒက္ခိံ (တိ) [ဒက္ခ + ဣ] ဒက္ခ-အမည်ရှိသော
ရသေ့၏ သား။ ဒက္ခဿ အပစ္စံ ဒက္ခိ။
ကစ္စည်း။၃၄၇။ နိတိ၊သုတ္တ။၇၅၆။

ဒက္ခိံ (ကြိ) [ဒိသ+အ+ဤ] ကြည့်ရှု-တွေ့
မြင်-ပြီ။ ဒက္ခတိံ (၁)-ကြည့်။

ဒက္ခိံ (ကြိ) [ဒိသ+အ+ဣ] ကြည့်ရှု-တွေ့မြင်
-ပြီ။ ဒက္ခတိံ (၁)-ကြည့်။

ဒက္ခိဏံ (တိ) [ဒါ+က္ခိဏ။ နိတိ၊သုတ္တ။၁၃၄၄။
ဒက္ခ+ဣက=ဣက။ ဒက္ခန္တိ ဝဒန္တိ သတ္တာ
တောယ ယထာဓိပေတဟိ သမ္ပတ္တဟိ ဣဒ္ဓါ
ဝုဒ္ဓါ ဥက္ကံသဂတာ ဟောန္တိတိ ဒက္ခိဏာ၊
ဒါတဗ္ဗဝတ္ထု။ နိတိ၊ဓာ။၂၅။ (-ဏ္ဍာဒိ။၆၀။
နိတိ၊သုတ္တ။၁၃၄၅။) ဒက္ခိဏာ ဒါနဘေဒသို့၊
ဝါမတော'ညမ္ပိ ဒက္ခိဏော။ ဓာန်။၉၇၇။ ပုဗ္ဗ-
ပရာပရဒက္ခိဏတ္ထရ-သဒ္ဓါ ပုလ္လိဂံတ္ထေ ယထာ-
ရဟံ ကာလဒေသာဒိဝစနာ၊ ဣတ္ထိလိဂံတ္ထေ
ဒိသာဒိဝစနာ၊ နပုံသကလိဂံတ္ထေ ဌာနာဒိ-
ဝစနာ။ နိတိ၊ပဒ။၃၅၃။ ဒက္ခိဏော စုတ္တရော
ပရော။ သဗ္ဗနာမေသု ဂယန္တိ၊ အသဗ္ဗနာမိ-
ကေသုပိ။ .... တထာ (အသဗ္ဗနာမိကေ တိ-
လိဂံ၊ယေဝ)“ဒက္ခိဏဿာ ဝဟန္တိ မ”(ဇာ၊

၂။၃၂၉)န္တိ ဧတ္ထ ဝိယ သုသိက္ခိတတ္ထစတု-
ရတ္ထဝါစကော ဒက္ခိဏ-သဒ္ဓေါ။ “ပေတာနံ
ဒက္ခိဏံ ဒဇ္ဇော” (ဒုဒ္ဒက။၉)တိ အာဒိသု ပန
ဒေယျဓမ္မဝါစကော ဒက္ခိဏသဒ္ဓေါ နိယောဂါ
ဣတ္ထိလိဂံ၊ အသဗ္ဗနာမိကောယေဝ။ ယင်း-
၃၅၉-၃၆၀။ ဒက္ခိဏာဝဇ္ဇံ၌ သဗ္ဗနာမ်။
ပဒက္ခိဏံ ကတော-၌ “ဒက္ခိဏတော ပဌာယ
အာဝဇ္ဇနံ ပဒက္ခိဏံ”ဟုပြု၍ ဒက္ခိဏတော၊
တောင်အရပ်မှ-သမ္ပန်မှ သဗ္ဗနာမ်။ လကျာ
နံပါးမှ-သမ္ပန်မှ “ဒက္ခိဏပဿ”ကို ဟောသော
ရဇ္ဇိနာမ်။ ဒက္ခိဏံ ဗာဟု-စသည်ကဲ့သို့ တည်း။
ပဒက္ခိဏံ ကာယကမ္မံ-စသည်၌ ဥတ္တမတ္ထရဇ္ဇိ
နာမ်။ ယင်း-သျှ။၅၅၉။ (ဒက္ခိဏ-သံ)]

(၁) (တစုံတယောက်၏) ယာဖက် -
ညာဖက်။ (၂) ကြီးပွား - ကောင်းမြတ် -
သော(ကိုယ်၊ နှုတ်၊ စိတ် အမူအရာ-စသည်။)
(၃) ကောင်းစွာ သင်ယူအပ်ပြီးသော အ
တတ်ပညာရှိသော၊ လိမ္မာ - ကျွမ်းကျင် -
ယဉ်ကျေး - သော (မြင်း၊ ကချေသည်-
စသည်။) (၄) အလှူ ခံထိုက်သော၊ သူ
(ဆရာသမား-စသည်။) (၅) နှစ်သက် -
ရှိသေ - လေးစား - အပ် - မြတ် - သော၊ သူ။
(ထိ) (၆) ကံနှင့်ကံ၏အကျိုးကို ယုံကြည်၍
တရိတသေ ပြုအပ်သော - အလှူဒါနအထူး
- ကောင်းမှု။ (က) ပေးလှူအပ်သော -
အလှူဝတ် - ပစ္စည်း-ပေးပါး။ (ခ) ကြီးပွား -
တိုးတက် - ကြောင်းဖြစ်သော ပရိစ္စာဂဒါန-
စေတနာ။ (ဂ) အလှူ၏ - အဖို့ - ပတ္တိဒါန
အဖြစ်ဖြင့် အမျှဝေအပ်သော ဝေစု။ (၇)
(က) တောင်ဖက် အရပ်မျက်နှာ။ (ပု၊န)
(ခ) တောင်အရပ်၊ တောင်ဖက် - အရပ် -
ရပ်ကွက်။ (ပု) (ဂ) ဒက္ခိဏ-သဒ္ဓါ။ ('တိ'
စွမ်းနိုင် - ကျွမ်းကျင် - ယာဖက်ဖြစ် -
တောင်ဖက်ကျ - ရိုးသား - သာယာ - ယဉ်
ကျေး - ဝန်ခံ - သော။ 'ပု' ယာဖက်
လက်၊ ယဉ်ကျေးသူ။ P.S.D.။ သင့်မြတ်

- ချိုမြိန် - သူတပါးနှင့် စပ်သွယ် - သော။
 ကောတ္ထုဘ။ အကြီးအကဲ = နာယကအထူး၊
 မဇ္ဈိမဒေသ၏ တောင်ဖက်အရပ်၊ ခန္ဓာကိုယ်၏
 ယာဖက်၊ သူတပါးအလို လိုက်ရသူ၊ ယာ
 ဖက်၌ တည်သူ၊ မွန်မြတ်သော ဖြစ်ခြင်းရှိသူ။
 ထောမ။ စိန္တာမဏိ။ ရိုးသား - ပြောင်မတ်
 - သူ။ အမရာသူ။ 'ပု' တောင်ပိုင်းနယ်
 ဒေသ။ 'ထိ' အလှူ၊ ဒါန။ အဒ္ဓမာဂဓိ
 ဓာန်။)

ဒက္ခိဏော (ပု၊ ပါ၊ ဇ) - မ၊ ပ၊ ၂၀၇။ သံ၊ ပ၊
 ၃၀၈၊ ၃၉၈။ အံ၊ ၂၊ ၂၁၀။ ဇာ၊ ၁၊ ၂၄၅။ ဇာ၊
 ၄၊ ၁၆၅။ ဓာန်၊ ၉၈၇။ ဒက္ခိဏံ (န၊ ပါ၊ ဇ) -
 မ၊ ပ၊ ၂၂၂။ ပေတ၊ ၁၄၉။ ဇာ၊ ၁၊ ၂၂၃။
 ပေတ၊ ၄၅၇၊ ၇၄၀။ ဇာ၊ ၄၊ ၈၄၅။ ဒက္ခိဏာ
 (ထိ၊ ပါ၊ ဇ) - ဒီ၊ ၃၊ ၁၆၀၊ ၁၉၃။ မ၊ ပ၊ ၂၉၇-
 ၉၊ ၃၀၀။ သံ၊ ၁၊ ၁၀၉၊ ၁၇၇။ အံ၊ ၁၊ ၃၇၄၊
 ၃၉၂-၃။ အံ၊ ၂၊ ၃၅၁၀၈။ အံ၊ ၃၊ ၁၅။ အဘိ၊
 က၊ ၄၀၂။ ဝိမာန၊ ၄၉၊ ၆၂၊ ၆၆။ ပေတ၊ ၁၂၉၊
 ၁၃၀၊ ၁၆၇။ ဇာ၊ ၁၊ ၂၁၉၊ ၂၉၉။ ဇာ၊ ၂၊ ၇၈။
 ဒီ၊ ၄၊ ၃၀၇။ မ၊ ၄၊ ၁၁၉၁။ မ၊ ၄၊ ၂၂၁။
 သံ၊ ၄၊ ၁၁၂။ သံ၊ ၄၊ ၃၂၂။ အံ၊ ၄၊ ၂၂၉၊
 ၃၁၁။ အံ၊ ၄၊ ၃၆၃၊ ၁၀၈။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၄၅၃။
 ဥဒါန၊ ၄၁၆။ ဣတိဝုတ်၊ ၄၈၃-၄။ ဝိမာန၊
 ၄၅၇၊ ၁၃၈၊ ၁၇၇။ ပေတ၊ ၄၁၆-၇၊ ၂၂၂၊ ၂၈၊
 ၁၅၇၊ ၂၂၈။ စရိယာ၊ ၄၆၃။ ဇာ၊ ၄၊ ၁၂၄၅။
 ဇာ၊ ၄၊ ၄၆၃၊ ၃၅၂။ ဇာ၊ ၄၊ ၂၄၄-၅။
 သာရတ္ထ၊ ၂၂၇။ ကင်္ခါဒီ၊ သင်္ခါ၊ ၁၃၁။ ဒီ၊ ၄၊
 ၁၊ ၂၂၀။ သီ၊ ၄၊ သင်္ခါ၊ ၂၊ ၃၁၆။ ဒီ၊ ၄၊ ၁၀၁၊
 ၂၄၂။ သံ၊ ၄၊ ၂၂၆၇။ အံ၊ ၄၊ ၁၁၂၊ ၁၀၆။
 အံ၊ ၄၊ ၁၀၇၊ ၁၃၉၊ ၂၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄၊ ၁၁၇။
 မဏိမဇ္ဈ၊ ၁၊ ၂၇၆။ မဏိမဇ္ဈ၊ ၂၊ ၆၉။

ဒက္ခိဏာ (ပု၊ ပါ၊ ဗ) - ဒီ၊ ၃၊ ၁၅၃။ စူဠနိ၊
 ၂၆၆။ ဒီ၊ ၄၊ ၁၃၅။ အပ၊ ၄၊ ၁၂၉၅။ ဒီ၊ ၄၊
 ၃၊ ၁၃၈။ (န၊ ပါ၊ ဗ) - ဝိ၊ ၃၊ ၆၁။ ဝိ၊ ၄၊ ၃၇၆။
 (ထိ၊ ပါ၊ ဗ) - မ၊ ပ၊ ၂၉၇-၉။ ဝိမာန၊ ၆၂။ ဒီ၊ ၄၊
 ၃၊ ၁၇၈။ မ၊ ၄၊ ၂၂၆။ ဝိမာန၊ ၄၁၂၊ ၁၇၆။

ဒီ၊ ၄၊ ၃၊ ၂၀၀။ မဇ္ဈိမ၊ ၆၇။ ဒက္ခိဏာယော -
 ပေတ၊ ၁၀၈။ ပေတ၊ ၄၅၇၊ ၂၁၈၊ ၂၂၄။

ဒက္ခိဏံ (ပု၊ ဒု၊ ဇ) - ဒီ၊ ၃၊ ၅၁။ မ၊ ပ၊
 ၂၁၁။ ပေတ၊ ၁၅၆။ အပ၊ ၁၊ ၃၇၄။ အပ၊ ၂၊
 ၆၅။ ဇာ၊ ၂၊ ၂၂၆၊ ၃၃၃၊ ၃၁၆။ ဝိ၊ ၄၊ ၂၊ ၁၅၁။
 မ၊ ၄၊ ၂၊ ၇၅။ မ၊ ၄၊ ၃၊ ၁၆၆။ မ၊ ၄၊ ၄၊ ၆၇။ သံ၊ ၄၊
 ၃၊ ၃၀။ အဘိ၊ ၄၊ ၁၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၊ ၁၀၃။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၃၁။ ခုဒ္ဒက၊ ၄၁၀၅။ ဥဒါန၊ ၄၅။
 ၅၉။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂၊ ၁၀။ ပေတ၊ ၄၁၁၊
 ၁၁၄။ စရိယာ၊ ၄၅၇။ ဇာ၊ ၄၊ ၂၊ ၃၃၃၊ ၂၇၈။
 နေတ္တိ၊ ၄၅၆။ သာရတ္ထ၊ ၃၊ ၃၁၁။ ဒီ၊ ၄၊ ၃၊
 ၁၂၉။ မ၊ ၄၊ ၂၊ ၂၉၅။ မ၊ ၄၊ ၃၊ ၁၁၁။ သံ၊ ၄၊
 ၂၊ ၃၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄၊ ၁၁၄။ (န၊ ဒု၊ ဇ) - ဒီ၊
 ၂၊ ၃၁။ မ၊ ၂၊ ၆၆၁၀၃။ သံ၊ ၂၊ ၁၇၁။ အံ၊
 ၁၊ ၆၇၊ ၃၂၉။ အံ၊ ၂၊ ၂၀၈။ ဇာ၊ ၂၊ ၆၁။
 ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄၁၂။ ဇာ၊ ၄၊ ၅၇၂၊ ၂၃၃။ သီ၊ ၄၊ သင်္ခါ၊
 ၄၁။ (ထိ၊ ဒု၊ ဇ) - ဒီ၊ ၁၊ ၄၈၊ ၅၆၂၊ ၂။ ဒီ၊
 ၂၊ ၇၅၊ ၁၃၁-၂၊ ၂၀၆။ ဒီ၊ ၃၊ ၅၁၅၄-၅။ မ၊ ၂၊
 ၁၅၅။ မ၊ ၃၊ ၂၁၁၊ ၂၉၉။ သံ၊ ၁၊ ၁၄၇။ သံ၊ ၂၊
 ၁၀၁။ အံ၊ ၂၊ ၃၇၊ ၂၂၇၊ ၂၉၅၊ ၄၄၄၊ ၄၄၆။ အံ၊
 ၃၊ ၁၁၁၆၆။ အဘိ၊ က၊ ၂၆၁၊ ၃၉၈-၉၊ ၄၀၀။
 ဥဒါန၊ ၁၂၃။ ဣတိဝုတ်၊ ၂၀၈။ ဝိမာန၊ ၄၉။
 ပေတ၊ ၁၃၀၊ ၁၃၄၊ ၁၃၈-၉၊ ၁၄၀၊ ၁၄၃၊ ၁၄၅၊
 ၁၅၄၊ ၁၇၅-၆။ ထေရီ၊ ၄၁၂-၃။ အပ၊ ၁၊
 ၃၀၇။ အပ၊ ၂၊ ၃။ စရိယာ၊ ၃၈၆။ စူဠနိ၊
 ၁၀၉၊ ၂၁၉။ ဇာ၊ ၁၊ ၈၆၃၊ ၃၀၂-၆။ ဇာ၊ ၂၊ ၅၅၊
 ၁၀၃။ မိလိန္ဒ၊ ၂၄၉၊ ၂၅၀။ ဒီ၊ ၄၊ ၂၊ ၁၃၂၊
 ၁၆၃၊ ၁၇၇။ ဒီ၊ ၄၊ ၃၊ ၆၆။ မ၊ ၄၊ ၄၊ ၁၅၈၊ ၁၉၃၊
 ၂၂၆။ အံ၊ ၄၊ ၁၆၉။ အံ၊ ၄၊ ၃၊ ၂၂၁၀၇၊ ၂၇၁။
 အဘိ၊ ၄၊ ၂၇၇-၈။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁၁၂၊ ၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၂၊ ၂၁၄။ ဣတိဝုတ်၊ ၄၅၇။ ဝိမာန၊ ၄၁၉၊
 ၁၄၁။ ပေတ၊ ၄၅၇၊ ၂၂၂၊ ၂၈၆၊ ၆၄၆၊ ၆၇၅၊ ၇၉၊
 ၈၃၈၊ ၉၉၁၊ ၁၀၆၊ ၁၀၈။ ထေရီ၊ ၄၅၇၊ ၂၂၄၊ ၂၂၇၊
 ၂၃၂၊ ၂၃၅။ အပ၊ ၄၊ ၁၁၈၆၊ ၂၇၅။ စရိယာ၊
 ၄၁၁။ ဇာ၊ ၄၊ ၂၊ ၃၃၃။ ဇာ၊ ၄၊ ၄၊ ၃၆၁-၅။
 ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၂၇၀-၁၄၂၊ ၁၁၆၊ ၂၊ ၂၀၉။ မ၊ ၄၊ ၃။

၃၉၂၂၄၀၈။ သံဋီ၁။၁၉၂။ သံဋီ၂။၂၆၇။
အံဋီ၂။၂၉။ အံဋီ၃။၁၀၇။ မူလဋီ၃။
၁၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၁။၁၇။

ဒက္ခိဏေန (ပုတ၊ဇ) - ဝိ၄။၃၅၇။၃၀၄။
ဒီ၂။၁၃၁-၂။၁၃၉။၂၀၆။ မ၊၂။၃၃၈။ မ၊၃။
၁၃၈။၂၀၇။၂၁၁။ သံ၊၁။၂၅၁၆၉။ သံ၊၂။
၃၂၃။ သံ၊၃။၃၈၈။၃၉၈။ အံ၊၂။၅၂။၃၁၆၄။
အံ၊၃။၂၂၉။ သုတ္တနိ။၃၄၅။ မိလိန္ဒ။၃၂။၁၂၇။
၁၂၉။ ဒီ၊၄။၂။၅၀။ မ၊၄။၃။၂၆၅။ သံ၊၄။
၂။၁၇၀။ အံ၊၄။၃။၂၁၉။ အဘိ၊၄။၁။၄၀။
အဘိ၊၄။၂။၄၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။
၂၀။ သုတ္တနိ။၄။၂။၁၆၁။ အပ၊၄။၁။၁၂၇။
မဟာနိ၊၄။၃၇၁။ စူဠနိ၊၄။၈၂။ ဇာ၊၄။၁။၁၁။
သာရတ္ထ၊၂။၂၂။၃၆၆။ မ၊၄။၁။၂၀၀။ မ၊၄။
၃။၃၄၁။ (န၊တ၊ဇ) - ဒီ၊၃။၅၅-၆။ သံ၊၁။
၃၄၇။ မိလိန္ဒ။၅၆။ ဓမ္မ၊၄။၂။၃၃၆။ သာ-
ရတ္ထ၊၂။၂၂။ (ပုန၊တ၊ဇ) - ဝိ၄။၃၆၃။
ဒီ၂။၁၁၁။ မ၊၁။၃၁၆။ သံ၊၂။၃၈၄-၅။၃၉၀။
အံ၊၁။၁၁၂။၃၄၉။ အံ၊၃။၁၅။ ဥဒါန။၁၈၂။
မဟာနိ။၂၉၅။ ဝိ၊၄။၂။၆။ ဒီ၊၄။၂။၁၁၈။
၁၆၅။၁၆၈။ သံ၊၄။၁။၇၄။ သံ၊၄။၃။၂၅၁။
အံ၊၄။၁။၅၀။ ဥဒါန၊၄။၃၆၄။ ဣတိဝုတ်၊၄။
၂၃၅။ သုတ္တနိ၊၄။၁။၈၅။ ဝဇီရ၊၁၄၈။ သံဋီ၊
၁။၇၉။ အံဋီ၁။၁၀၅။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၁။၃၆၈။

ဒက္ခိဏာယ (ထိ၊စ၊ဇ) - အဘိ၊၄။၃။
၅၈။ (မ၊ဇ) - ဝိ၊၃။၂၇၁။ မ၊၃။၂၂၂။
၂၉၉။ သံ၊၂။၃၉၈။ သံ၊၃။၄၈၂။၃၈၉။
အံ၊၃။၂၀၄။ မဟာနိ။၃၁၈။ စူဠနိ။၂၃၇။
ဝိမာန၊၄။၁၃၈။၁၄၁။ ဒက္ခိဏာ - ဝိ၊၃။၆၁။
ဝိ၄။၃၇၆။ သံ၊၂။၄၁၈။ သံ၊၃။၄၆။ ဇာ၊၂။
၃၄၀။ ဇာ၊၄။၇။၃၀၄။၃၀၆။ ဒက္ခိဏတော -
ဒီ၂။၁၃၁-၂။ ဒီ၊၃။၅၅-၆။ သံ၊၁။၃၄၇။
သံ၊၂။၃၉၄။ ဇာ၊၁။၃၂၇။ ဝိ၊၄။၁။၂၇၄။
ဝိ၊၄။၃။၄၂၃။ ဒီ၊၄။၁။၂၃၇။ ဒီ၊၄။၂။၁၇။
၁၇၂။၃၄၅။ မ၊၄။၁။၂၄၄-၅။ မ၊၄။၃။၅။
အဘိ၊၄။၁။၃၁၂။ အဘိ၊၄။၂။၉။၂၀၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊

၁။၁၇၆။ ဓမ္မ၊၄။၁။၄၅။ ဓမ္မ၊၄။၂။၁၃၈။
သုတ္တနိ၊၄။၂။၂၄၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၄။၇၆။ ဇာ၊၄။၄။
၄၂၉။ ကခါ၊၄။၁။၂၀၀။ ဒီ၊၄။၁။၃၀၃။
သံဋီ၊၁။၁။၁၃၇။ သံဋီ၊၁။၁။၂၆၂။
ဒီ၊၄။၃။၁၅၃။ မ၊၄။၃။၁၇၉။ အံဋီ၊၃။၁၀၉။
၂၂၆။ ဒက္ခိဏာယ (ဆ၊ဇ) - ပေတ၊၁။၃၄။
အံ၊၄။၂။၃၂၀။ အဘိ၊၄။၃။၅၈။ ပေတ၊၄။
၄၆-၇၆၅။၇၅။၇၆၈။၅၇၇။ ထေရ၊၄။၁။
၃၁၁။ စရိယ၊၄။၃၁။

ဒက္ခိဏေ (ပု၊သ၊ဇ) - ဝိ၊၅။၃၀၁။ အံ၊၂။
၂၁၀။ အပ၊၂။၅၈။ အံ၊၄။၃။၇၃။ ပဋိသံ၊၄။
၁။၂၄၄။ မဟာဝံ၊၃။၃၉။၄၆။ ဒက္ခိဏမ္ပိ -
မဟာဝံ၊၃။၁၀၄။ ဒက္ခိဏာယ (ထိ၊သ၊ဇ)
- ဒီ၊၁။၇၀။ ဒီ၊၂။၁၆၈။ မ၊၃။၁၃၅။၂၂၂။
သံ၊၁။၃၂၆။ အံ၊၁။၂၀၆။၃၃၇။ အံ၊၂။၂၁။
အဘိ၊က။၄၃၉။ မဟာနိ။၃၁၇။ စူဠနိ။၂၃၈။
ပဋိသံ၊၃။၃၁၅။ မိလိန္ဒ။၃၁၂။ ဝိ၊၄။၃။၃၁၈။
ဝိ၊၄။၄။၂၄၈။ ခုဒ္ဒက၊၄။၁၁၁။ ပေတ၊၄။
၁၀၃။ ဇာ၊၄။၁။၅၈။ ဇာ၊၄။၄။၁၆၄-၅။ ဇာ၊
၄။၅။၄၂၁။ ဝိမတိ၊၁။၈၉။ ဝိမတိ၊၂။၁၄၁။
ဒက္ခိဏာယံ - ဇာ၊၁။၂၄၄။ ဇာ၊၄။၄။၁၆၅။
ဒက္ခိဏသံ - ဇာ၊၁။၂၄၄။ ဇာ၊၄။၄။၁၆၅။
(သိ၊သု၊မု-ကွဲ)။ ဒက္ခိဏေသု (ပု၊သ၊ဗ) -
အံ၊၃။၄၃၁။

(၁) (တစုံတယောက်၏) ယာဖက် -
ညာဖက်။ ဘဝါ မဇ္ဈေ နိသီဒတိ၊ ဒက္ခိဏ-
တောဘိက္ခု၊ ဝါမတော ဘိက္ခုနိယော နိသီ-
ဒန္တိ။ ဝိ၊၄။၃။၄၂၃။ ဒက္ခိဏတော ဝါမတော-
တိ ဥဘောသု ပဿေသု ဥတ္တရာသင်္ဂံ ဥက္ခိ-
ပိတာ။ မ၊၄။၃။၁၇၉။ ဒေါင်ကွင်းလည်း
ပြန်ကြည့်။

(၂) ကြီးပွား - ကောင်းမြတ် - သော
(ကိုယ်၊ နှုတ်၊ စိတ် အမူအရာ - စသည်)။
ပဒက္ခိဏ (အံ၊၁။၂၉၉။ အံ၊၄။၂။၂၄၅) - နှင့်
ယှဉ်တွဲကြည့်။

(၃) ကောင်းစွာ သင်ယူအပ်ပြီးသော အတတ်ပညာရှိသော၊ လိမ္မာ-ကျွမ်းကျင်-ယဉ်ကျေး - သော (မြင်း၊ ကချေသည်-စသည်)။ ပဒက္ခိဏာ(ဝိမာန။၃၈)တိ ပကားရေဟိ၊ ဝိသေသေန ဝါ ဒက္ခိဏာ ကုသလာ။ ဝိမာန။၄။၁၂။ န ဒက္ခိဏာ (ဇာ။၂။၁၂၅)-တိ နစ္စဂိတကုသလာ။ ဇာ။၄။၅။၄၈၃။ ဒက္ခိဏဿာ (ဇာ။၂။ ၃၂၉) တိ သုသိက္ခိတာ အဿာ ဝိယ မံ ဝဟန္တိ။ ဇာ။၄။၇။၂၈၂။ ဒေါင်ကွင်းလည်း ပြန်ကြည့်။

(၄) အလှူခံထိုက်သော၊ သူ (ဆရာ သမား-စသည်)။ အာစရိယာ ဒက္ခိဏေယျ-တာယ “ဒက္ခိဏာ ဒိသာ” (ဒီ။၃။၁၅၄)တိ။ ဒီ။၄။၃။၁၃၅။ အာစရိယာ အန္တေဝါသိ-ကဿ ဒက္ခိဏဘာဝေန၊ ဟိတာဟိတံ ပတိ-ကုသလဘာဝေန ဒက္ခိဏာရဟတာယ စပုတ္တ-နယေန ဒက္ခိဏာ ဒိသာ။ ဒီ။၄။၃။၁၃၈။ ဒက္ခိဏံ (စရိယာ။၃၈၆) ဥဠာရံ ဒက္ခိဏေယျ လဘိတော။ စရိယာ။၄။၃။ ဒက္ခိဏပရိယေ-သန-လည်း ကြည့်။

(၅) နှစ်သက်-ရိုသေ-လေးစား-အပ်-မြတ်-သောသူ။ ကော စေတေ “ဣဋ္ဌာ ကန္တာ မနာပါ”တိ ဒက္ခိဏတော ဂဏှာတိ။ အဘိ။၄။၂။၉။ တုမေဝ ဒက္ခိဏာ နာမ။ အပါ-ဋ္ဌာ။၄။၂။၉။ ဒက္ခိဏတော (သံ။၄။၃။၈၄)တိ သမ္မာ။ သံ။၄။၂။၃၃၃။ ဒက္ခိဏဇာတိက၊ ဒက္ခိဏဒါန၊ ဒက္ခိဏဒေဝီ-တို့လည်း ကြည့်။

(ထိ) (၆) ကံနှင့် ကံ၏ အကျိုးကို ယုံကြည်၍ တရိုတသေပြုအပ်သော-အလှူဒါန အထူး-ကောင်းမှု။ ဒါနသင်္ခါတာ ဒက္ခိဏာ။ ဒီ။၄။၃။၂၀၇။ အံ။၄။၂။၃၁၁။ ဒီ။၄။၃။၂၄၂။ ဒက္ခိဏာ (ပေတ။၁၂၉။ ဇာ။၁။၃၀၂) တိ ဒါနံ။ ပေတ။၄။၁၇။ ဇာ။၄။၄။၃၆၅။ ဒက္ခိဏာ- (ဇာ။၁။၂။၉)တိ ကမ္မဉ္စ ဖလဉ္စ သဒ္ဓဟိတော ဒိန္နဒါနံ။ ဇာ။၄။၄။၆၆။ သက္ကစ္စ ဒါနံ ဒက္ခိ-ဏာ။ ပဉ္စိကာ။၄။၇၆။

အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်)၂-၂-ပ-မ-ဗ-သ-စ

(က) ပေးလှူအပ်သော-အလှူဝတ်-ပစ္စည်း ၄-ပါး။ ဒက္ခိဏာတိ စတ္တာရော ပစ္စ-ယာ။ ဒီ။၄။၃။၁၇၈။ အံ။၄။၃။၁၆၅။ ဒက္ခိ-ဏာယော (ပေတ။၁၈၈)တိ ဣမာ မယာ ဒိယျမာနဝတ္ထဒက္ခိဏာယော ပေတဿ ဥပ-ကပ္ပန္တု။ ပေတ။၄။၂၂၄။ ဒက္ခိဏ (ထေရီ။ ၄၁၂)န္တိ ဒေယျဓမ္မံ။ ထေရီ။၄။၂၂၇။ ဒက္ခိ-ဏာတိ စတ္တာရော ပစ္စယာ ဒိယျမာနာ ဒက္ခိန္တိ ဧတေဟိ ဟိတသုခါနိ။ ဒီ။၄။၃။၂၀၀။ အံ။၄။ ၃။၁၇၂။ ဒေါင်ကွင်းလည်း ပြန်ကြည့်။

(ခ) ကြီးပွား - တိုးတက်-ကြောင်း ဖြစ်သော ပရိစ္စာဂဒါနစေတနာ။ ဒက္ခိန္တိ ဝဇ္ဇန္တိ တောယာတိ ဒက္ခိဏာ၊ ပရိစ္စာဂမယံ ပုညန္တိ အာဟ “ဒက္ခိဏံ ဒါနံ” (ဒီ။၄။၁။ ၁၄၃)န္တိ။ ဒီ။၄။၁။၂၂၀။ (-အံ။၄။၃။၁၀၇။)

(ဂ) အလှူ၏အဖို့-ပတ္တိဒါန-အဖြစ်ဖြင့် အမျှဝေအပ်သော ဝေစု။ တာသံ ဒက္ခိဏမာ-ဒိသေ(ဒီ။၂။၇၅)တိ သံဃဿဒိန္နော စတ္တာရော ပစ္စယေ တာသံ ဃရဒေဝတာနံ အာဒိသေယျ ပတ္တိံ ဒေသေယျ။ ဒီ။၄။၂။၁၃၂။ ပဒက္ခိဏဉ္စ ကတုာန၊ အာဒိသေယျာသိ ဒက္ခိဏ (ထေရီ။ ၄၁၃)န္တိ.....မယံ ပတ္တိဒါနံ ဒေန္တော ပဒက္ခိဏံ အာဒိသေယျာသိ။ ထေရီ။၄။၂၃၅-၆။ ဒက္ခိဏ- (ဇာ။၁။၈၆)န္တိ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ပတ္တိဒါနံ ဒက္ခိဏာ နာမ။ ဇာ။၄။၂။၃၈၃။ (-ပေတ။ ၄။၄၆။)

(၇) (က) တောင်ဖက် အရပ်မျက်နှာ။ ဒက္ခိဏာယ စေပိ ဒိသာယ။ ဝိ။၃။၂၇၁။ ဒက္ခိဏာယ ဒိသာယ ဝိရုဠကော မဟာရာဇာ။ ဒီ။၂။၁၆၈။ ဒက္ခိဏ (ဇာ။၂။၁၀၃)န္တိ ဟိမ-ဝန္တဿ ဒက္ခိဏာယ ဒိသာယ။ ဇာ။၄။၅။ ၄၂၁။ ဂင်္ဂါယ ဒက္ခိဏတော (ဒီ။၄။၁။၂၃၇)-တိ ဂင်္ဂါယ နဒိယာ ဒက္ခိဏဒိသာယ။ ဒီ။၄။ ၁။၃၀၃။ (-သီ။၄။သစ်။၂။၂၆၂။) ဒက္ခိဏာ-

ပါစီ။ ဒက္ခိဏာဒိဒ္ဓယံ ဒက္ခိဏဒိသာယံ။ ဓာန်။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၂၉။

(ပုန) (ခ) တောင်အရပ်၊ တောင်ဖက် - အရပ် - ရပ်ကွက်။ ဒက္ခိဏေ ဝါပဒေသေ။ ဝါ၊ ၂။ ၃၀။ ဒက္ခိဏတော နဂရဿ ဘဂဝတော သရီရံ ဈာပေဿာမ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၃၁-၂။ ၀သန္တော ဒက္ခိဏေ ဒေသေ။ မဟာဝံသ၊ ၃၉။ ၄၆။ (ပ) (ဂ) ဒက္ခိဏ-သဒ္ဓါ။ ဒေါင်ကွင်း ပြန်ကြည့်။

ဒက္ခိဏ (တိ) [ဒက္ခိဏ + က။ ဒက္ခိဏ + အ။ (ဒက္ခိဏ-သံ)] (၁) (က) တောင်အရပ်၌ - ဖြစ် - တည် - နေ - သော၊ သူ (နတ်သား - စသည်)။ (ခ) တောင်အရပ်မှ တိုက်ခတ်လာ သော (လေ-စသည်)။ (ဂ) တောင်ဖက်၌ တပ်ထားအပ်သော (လေသာပြုတင်းပေါက် - စသည်)။ (၂) ယာဖက်၌ ဖြစ်သော (လက်၊ လက်မောင်း၊ မျက်စိ-စသည်)။ (၃) ယာဖက် - လက် - မျက်စိ - နှင့် တူသော (ညီ နှင့် အစ်ကို)။ (တောင်အရပ်မျက်နှာ၌ ဖြစ်သော၊ သိမ်မွေ့သော၊ လိမ္မာသော၊ အကျိုး ပြုတတ်သော၊ လကျံာဖက်ဖြစ်သော။ ပြာဓာန်။)

(၁) (က) သစေ အယံ ဒက္ခိဏော (ဒေဝပုတ္တော) သစ္စမာဟ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၄၅။ ဇာ၊ ၄။ ၁၆၅။ ဝါရိဒါ ပုရိမာ သာခါ၊ အနု-ပါနဉ္စ ဒက္ခိဏာ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၉၉။ ဇာ၊ ၄။ ၃၅၂။ ဝိဟာရံ ဒက္ခိဏံ နာမ၊ ဥတ္တိယော နာမ ကာရယံ။ ဒီပဝံသ၊ ၁၉။ ၂၀။ (ခ) ဒက္ခိဏော ဝါတော ဥတ္တရေန သံဟရေယျ။ မ၊ ၃။ ၂၀၇။ သံ၊ ၃။ ၃၈၈၊ ၃၉၈။ (ဂ) သစေ ဒက္ခိဏာ သရဇာ ဝါတာ ဝါယန္တိ၊ ဒက္ခိဏာ ဝါတပါနာ ထကေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ၃။ ၆၁။ ဝိ၊ ၄။ ၃၇၆။ (-ဇာ၊ ၂။ ၆၁။ ဇာ၊ ၄။ ၂၇၃။)

(၂) ပစ္စိမေ သမုဒ္ဒေ ဒက္ခိဏော ဟတ္ထော ဩဟိတော အဟောသိ။ အံ၊ ၂။ ၂၁၀။ ဒက္ခိဏံ ဝါပဟံ ဗာဟံ၊ ဒိသွာ ယာစကမာဂတေ။

ဇာ၊ ၂။ ၃၁၆။ ဇာ၊ ၄။ ၂၇၈။ (-အံ၊ ၂။ ၂၀၈။ အံ၊ ၃။ ၁၅။ စူဠနိ၊ ၁၀၉။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၂၅၁။)

(၃) ယော စ တယံ သကော ဘာတာ၊ ဟဒယံ စက္ခု စ ဒက္ခိဏံ။ ပေတ၊ ၁၄၉။ ဇာ၊ ၁။ ၂၂၃။ =ဟဒယေန စေဝ ဒက္ခိဏစက္ခုနာ စ သဒိသော (သမာနော)တိ အတ္ထော။ ပေတ၊ ၄။ ၈၈။ ဇာ၊ ၄။ ၁၈၅။ ဘာတရော နာမ အင်္ဂသမာ ဟောန္တိ၊ တသ္မာ သော တေ အဟံ ဒက္ခိဏာ ဗာဟုတိ သမ္ပတော။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၄၅။ (-ဇာ၊ ၂။ ၇၈။)

ဒက္ခိဏအံသကုဋ္ဌ = ဒက္ခိဏံသကုဋ္ဌ (ပ) [ဒက္ခိဏံ + အံသကုဋ္ဌ] ယာဖက် - ညာဖက် - ပခုံးစွန်း။ ဒက္ခိဏအံသကုဋ္ဌတော အဂ္ဂိက္ခန္ဓော ပဝတ္တတိ။ ပဋိသံ၊ ၁၂၀။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄၆။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၆၄။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၂၃၆။ ဒက္ခိဏံသ-ကုဋ္ဌတော ဥဋ္ဌဟိတွာ ဒက္ခိဏဒိသာယ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၉၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၄၄။ (-သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၃။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၆။) အံသကုဋ္ဌ-လည်း ကြည့်။

ဒက္ခိဏအက္ခိ = ဒက္ခိဏက္ခိ (န) [ဒက္ခိဏံ + အက္ခိ] ယာဖက် - ညာဖက် - မျက်စိ - မျက်လုံး။ ဒက္ခိဏအက္ခိတော အဂ္ဂိက္ခန္ဓော ပဝတ္တတိ။ ပဋိသံ၊ ၁၂၀။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄၆။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၆၄။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၂၃၆။ တာတာ မယံ ဒက္ခိဏက္ခိ ဥပ္ပါဋေတွာ ဂဏ္ဍန္တာ ဝိယ ဂစ္ဆထ။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၉။ ဒက္ခိဏအက္ခိတော ဝါမ-အက္ခိတောတိအာဒိ သမာသပါဌောယေဝ၊ န အညာ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂။ (-ဇာ၊ ၂။ ၃၅၆။ စရိယာ၊ ၄။ ၇၀။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၁၄၉။ ဇာ၊ ၄။ ၄၀၈။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၈။)

ဒက္ခိဏကဏ္ဍ (ပ) [ဒက္ခိဏံ + ကဏ္ဍ] ယာဖက် - ညာဖက် - နားရွက်။ ဒက္ခိဏကဏ္ဍံ စာ-လေန္တဿ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၇၇။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၈၁။

ဒက္ခိဏကဏ္ဍစူဠိ(ဋ္ဌ)ကာ (ထိ) [ဒက္ခိဏံ + ကဏ္ဍ-စူဠိ(ဋ္ဌ)ကာ] ယာဖက် - ညာဖက် - နား-

ပန်းစွန်း-နားရင်း။ မဟာပုရိသဿ ဟိ ဒက္ခိဏကဏ္ဍစူဠိကတော ပဌာယ မံသပဋ္ဌလံ ဥဋ္ဌဟိတော။ ဒါဠာ ၂။ ၄၃။ ယာဝ ဒက္ခိဏကဏ္ဍ-စူဠိကံ အာကမ္မိတော။ ဇာဠာ ၂။ ၂၅၂။ (-မ၊ ဠာ ၃။ ၂၆၄။ သံဠာ ၃။ ၅၅။ ခုဒ္ဒကဠာ ၃။ ၃၇။ သာရတ္ထာ ၃။ ၂၄၅။)

ဒက္ခိဏကဏ္ဍသောတ (န) [ဒက္ခိဏ + ကဏ္ဍ-သောတ] ယာဖက်-ညာဖက်-နားတွင်း - နားပေါက်။ ဒက္ခိဏကဏ္ဍသောတတော အဂ္ဂိက္ခန္ဓော ပဝတ္ထတိ။ ပဋိသံ။ ၁၂၀။ ဓမ္မဠာ ၂။ ၁၃၉။ ဗုဒ္ဓဝံဠာ ၄၆။ ဒီဠာ ၁။ ၆၄။ သီဠာ သစ်၊ ၁။ ၂၃၆။ (-မ၊ ဠာ ၃။ ၂၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ ၂။ ၂၉။ ဓမ္မဠာ ၁။ ၃၂၅။ ထေရဠာ ၂။ ၅၀၃။ အပါဠာ ၁။ ၂၇၉။)

ဒက္ခိဏကဏ္ဍသောတမူလ (န) [ဒက္ခိဏကဏ္ဍ-သောတ+မူလ] ယာဖက် - ညာဖက် - နားတွင်း - နားပေါက်-၏ အနီးအရပ်။ ဒက္ခိဏကဏ္ဍသောတမူလေ ဖဏံ ကတော “သုဿ”တိ ကရောဇ္ဇော နိပဇ္ဇိ။ သံဠာ ၃။ ၅၅။

ဒက္ခိဏက္ခ (ပု၊န) [ဒက္ခိဏ+အက္ခ] ယာဖက်ညှပ် ‘မြပ်’ရိုး(ဓာတ်တော်)။ သီဟဠေ ဒက္ခိဏက္ခဉ္စ သဗ္ဗာပေတာ ပတိဋ္ဌိတာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၀၄။

ဒက္ခိဏက္ခက (ပု၊န) [ဒက္ခိဏ+အက္ခက] အထက် ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဒက္ခိဏက္ခကံ ပန မယံ ဒေထ။ ဝိဠာ ၁။ ၆၂-၃။

ဒက္ခိဏက္ခကဇဏ္ဍုလောဟိတ (န) [ဒက္ခိဏက္ခက + ဇဏ္ဍုလ + လောဟိတ] ယာဖက် ညှပ် ‘မြပ်’ ရိုး သွေး(နှင့်)ယာဖက်-ပုဆစ်-ဒူး-သွေး။ ဒက္ခိဏက္ခကဇဏ္ဍုလောဟိတာဒိဟိ (ဒီဠာ ၁။ ၈၀)တိ ဒက္ခိဏက္ခကလောဟိတဒက္ခိဏဇဏ္ဍုလောဟိတာဒိဟိ။ သီဠာသစ်၊ ၁။ ၃၇၁။

ဒက္ခိဏက္ခကဓာတု (ပု၊ထီ) [ဒက္ခိဏက္ခက + ဓာတု] ယာဖက် ညှပ် ‘မြပ်’ရိုး ဓာတ်တော်။

(ယင်း-ကို တာဝတိံသာ နတ်ပြည် စူဠာမဏိ-စေတီတော်၌ ဌာပနာ ပူဇော်ရာမှ B.E. ၂၃၆-တွင် သီဟိုဠ်ကျွန်း အနုရာဓမြို့ ထူပါရာမ စေတီတော်၌ ဓမ္မာသောကမင်း၏ မြေးတော် သုမနသာမဏေ ပင့်ဆောင်၍ ဒေဝါနံပိယ-တိဿမင်းအား ဌာပနာ ပူဇော်စေသည်။) ဒက္ခိဏက္ခကဓာတု နိဟရိတော သုမနဿ အဒါ-သိ။ တဝန္တိကမ္ပိ ဒေဝိန္ဒု၊ ဒက္ခိဏက္ခကဓာတု စ။ မဟာဝံသ၊ ၁၇။ ၁၄။ (-ယင်း-ဦး၊ ၂၆၅-၆။)

ဒက္ခိဏက္ခိသမ (တိ) [ဒက္ခိဏက္ခိ + သမ] ယာဖက်- ညာဖက်- မျက်စိ- မျက်လုံး - နှင့် တူသော၊ သူ။ အဟံ တေ ဒက္ခိဏက္ခိ-သမော ပိယသဟာယော။ ဇာဠာ ၅။ ၃၀၃။

ဒက္ခိဏဂလဝါဠက (ပု) [ဒက္ခိဏ+ဂလဝါဠက] လည်ကုပ်-တွင်း-ချိုင့်-၏ ယာဖက်အရပ်။ ဒက္ခိဏဂလဝါဠကတော ပဌာယ။ ခုဒ္ဒကဠာ ၃။ ၃၇။

ဒက္ခိဏဂိရိနာမ (တိ) [ဒက္ခိဏဂိရိ+နာမ] ဒက္ခိဏ-ဂိရိ-အမည်ရှိသော (ကျောင်းတိုက်-စသည်) ဒက္ခိဏဂိရိနာမဿ၊ ဝိဟာရဿ စ ဒါပယိ။ မဟာဝံသ၊ ၅၀။ ၆၀။

ဒက္ခိဏဂိရိဝိဟာရ (ပု) [ဒက္ခိဏဂိရိ+ဝိဟာရ] ဒက္ခိဏဂိရိ-အမည်ရှိသော ကျောင်းတိုက်။ (ယင်း-သည် ဒုဠာဂါမဏိမင်း၏ညီတော် B.E. ၄၀၇-တွင် သီဟိုဠ်၌ နန်းတက်သော သဒ္ဓါ-တိဿမင်း ဆောက်လုပ် လှူဒါန်း ခဲ့သော ကျောင်းတိုက် ဖြစ်၏။ B.E. ၁၄၇၂-တွင် သီဟိုဠ်၌ နန်းတက်သော ပဉ္စမ-ကဿပမင်းက ယင်း-ကျောင်းတိုက်အား ဝတ္ထုကြံရွာ လှူဒါန်းခဲ့သည်။ မဟာဝံသ၊ ၅၀။ ၆၀။ P. T. S. ၅၂။ ၆၀။) ဒက္ခိဏဂိရိဝိဟာရံ၊ ကလ္လကလေဏ-မေဝ စ။ မဟာဝံသ၊ ၃၃။ ၇။

ဒက္ခိဏဂ္ဂိ (ပု) [ဒက္ခိဏ+အဂ္ဂိ။ (ဒက္ခိဏာဂ္ဂိ-သံ)] (၁) အလှူဝတ္ထုကို-စွန့်-လှူ-ရာဖြစ်သော

မီး။ (၂) အလှူခံရဟန်းဟူသော မီး။
 (တောင်အရပ်၌ ဖြစ်သော မီး၊ ကုဗ္ဗိဏမင်း
 ချက်ကြောင်း ဖြစ်သော မီး။ အမရ၊ သျှ။)
 (ယင်းသည် ဂါဟပစ္စ၊ အာဟာနိယ၊ ဒက္ခိ-
 ဏ-မီး ၃-မျိုးတွင် အပါအဝင်ဖြစ်၏။) (၁)
 ဒက္ခိဏဂို ပန တံယောနိ အညယောနိပိ။
 ဒက္ခိဏံ ဒေယျဓမ္မံ အဂ္ဂန္တိ ဝိဿဇန္တိသိန္တိ
 ဒက္ခိဏဂို။ ဓာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄၁၉။ (- အမရ၊ ၁၇။
 ၁၉။) (၂) ဒက္ခိဏေယျဂို-နှင့် ယှဉ်တွဲကြည့်။

ဒက္ခိဏစက္ကဝါဠ (န၊ ပု) [ဒက္ခိဏ+စက္ကဝါဠ]
 (န) (၁) တောင်ဖက် စက္ကဝါဠ။ (ပု) (၂)
 တောင်ဖက် စက္ကဝါဠ တံတိုင်း။ (န) (၁)
 တသ္မိံ ခဏေ ဒက္ခိဏစက္ကဝါဠံ ဩသိဒိတော
 ဟေဋ္ဌာ အဝိစိသမ္ပတ္တံ ဝိယ အဟောသိ။
 အပါဠ၊ ၁။ ၈၄။ ဇာ၊ ၁။ ၈၂။ (- အပါဠ၊ ၁။
 ၈၅။ ဇာ၊ ၁။ ၈၃။) (ပု) (၂) ဒက္ခိဏ-
 စက္ကဝါဠမုဒ္ဒ-ကြည့်။

ဒက္ခိဏစက္ကဝါဠမုဒ္ဒဝိဠ (ထိ) [ဒက္ခိဏစက္ကဝါဠ+
 မုဒ္ဒဝိဠ] တောင်ဖက် စက္ကဝါဠ၏-နှုတ်ခမ်း
 ရစ် - နှုတ်ခမ်းရေး။ ဧကော ဒက္ခိဏစက္က-
 ဝါဠမုဒ္ဒဝိဠံ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၇၂။ သံ၊ ၁။ ၇၁။
 (- သံ၊ ၁။ ၇၃။ ဇာ၊ ၁။ ၈၈။)

ဒက္ခိဏစက္ကဝါဠမုဒ္ဒ (ပု) [ဒက္ခိဏစက္ကဝါဠ+မုဒ္ဒ]
 တောင်ဖက် စက္ကဝါဠ တံတိုင်း၏ ထိပ်ဖျား
 အရပ်။ တဿပိ (ဗြဟ္မ၊ နော) တံ သဒ္ဓံ
 ဒက္ခိဏစက္ကဝါဠမုဒ္ဒနိ ဌိတော အသောသိ။
 သုတ္တနိ၊ ၁။ ၉၂။

ဒက္ခိဏစက္ခု (န) [ဒက္ခိဏ+စက္ခု] ယာဖက်-
 ညာဖက်-မျက်စိ-မျက်လုံး။ ဒက္ခိဏ^၂ (၃)-
 ကြည့်။

ဒက္ခိဏဇတ္တု (န) [ဒက္ခိဏ+ဇတ္တု] ယာဖက်-
 ညာဖက်-ပခုံးစွန်း။ ဒက္ခိဏဇာဏု၊ ဒက္ခိဏ-
 ဇာဏုက-တို့ ကြည့်။ (သိ၊ မူ-ကဲ့။)

ဒက္ခိဏဇနပဒ (ပု) [ဒက္ခိဏ+ဇနပဒ] ဒက္ခိဏ-
 ပထဇနပဒ၊ ဂင်္ဂါမြစ်၏ တောင်ဖက်၌ တည်ရှိ
 သော ဇနပဒ။ ဒက္ခိဏဇနပဒ (ဒီ၊ ၁။ ၉၀) ၏
 ဒက္ခိဏာပထောတိ ပါကဋ္ဌံ၊ ဂင်္ဂါယ ဒက္ခိဏ-
 တော ပါကဋ္ဌဇနပဒ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၃၇။

ဒက္ခိဏဇနပဒါဘိမုဒ (တိ) [ဒက္ခိဏဇနပဒ +
 အဘိမုဒ] ဒက္ခိဏပထ ဇနပဒသို့-ရှေးရှု-
 တူရှု-မျက်နှာမူ-သော၊ သူ။ ဒက္ခိဏဇနပဒါ-
 ဘိမုဒေါ အဂမာသိ။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂၉၆။

ဒက္ခိဏဇန္တု (န) [ဒက္ခိဏ+ဇန္တု] ယာဖက်-
 ညာဖက် - ပုဆစ် - ဒူးဆစ် - ဒူး။ ဒက္ခိဏ-
 ဇာဏုက-ကြည့်။ (သျှ၊ ဣ၊ မူ-ကဲ့။)

ဒက္ခိဏဇာဏု (န) [ဒက္ခိဏ+ဇာဏု] ယာဖက်-
 ညာဖက် - ပုဆစ် - ဒူးဆစ် - ဒူး။ ဒက္ခိဏ-
 ဇာဏု (ဒက္ခိဏဇတ္တု၊ သိ) သတ္တေန ဖာလာ-
 ပေတွာ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၁၁။

ဒက္ခိဏဇာဏုက (န) [ဒက္ခိဏဇာဏု+က။ က-
 အနက်မဲ့။] အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဒက္ခိဏ-
 ဇာဏုကံ (ဒက္ခိဏဇတ္တု၊ သိ၊ ဒက္ခိဏဇန္တု၊ သျှ၊
 ဣ) ပဟရိတွာ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၀၇။

ဒက္ခိဏဇာဏုပဿ (ပု၊ န) [ဒက္ခိဏဇာဏု+ပဿ]
 ယာဖက် - ညာဖက် - ပုဆစ် - ဒူး - ၏ -
 နံပါး - နံဘေး - အရပ်။ တေ ဧကဝိဟာရေ
 ဒက္ခိဏဇာဏုပဿေ နိသိန္နာပိ ဗုဒ္ဓစက္ခုဿ
 အာပါထံ နာဂစ္ဆန္တိ။ ဒီ၊ ၁။ ၆၁။ မ၊ ၁။
 ၈၄။ သံ၊ ၁။ ၁၈၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၅၇။
 (- အံ၊ ၁။ ၂၃၄-၅။)

ဒက္ခိဏဇာဏုမဏ္ဍလ (န) [ဒက္ခိဏ+ဇာဏုမဏ္ဍလ]
 ယာဖက် - ညာဖက် - ပုဆစ် - ဒူးစွန်း။
 ဒက္ခိဏဇာဏုမဏ္ဍလံ ပထဝီယံ နိဟန္တာ။ သံ၊
 ၁။ ၇၈၊ ၁၃၉၊ ၂၄၀။ ဥဒါန၊ ၁၅၆။ (- ဒီ၊ ၁။
 ၇၅၊ ၁၉၂။ သံ၊ ၁။ ၇၉။ ပေတ၊ ၁။ ၁၆၅။

သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၃၃။ သံ၊ ဇီ၊ ၁။ ၃၄၁။)

ဒက္ခိဏဇာတုလောဟိတ (န) [ဒက္ခိဏဇာတု+လောဟိတ] ယာဖက်-ညာဖက်-ပုဆစ်-ဒူး-သွေး။ ဣဒံ ပန မေ ဒက္ခိဏဇာတုလောဟိတံ ပိဝမာနာ နိသီဒါဟိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၇။ (-၁၀၆။)

ဒက္ခိဏဇာတုလောဟိတပိဝနဒေါဟဋ္ဌ (ပု) [ဒက္ခိဏဇာတုလောဟိတ + ပိဝန + ဒေါဟဋ္ဌ] ယာဖက်-ညာဖက်-ဒူးသွေးကို သောက်ခြင်း၌ (ဖြစ်သော) - အလိုအာသာ-ချင်ခြင်း၊ ယာဖက် - ညာဖက် - ဒူးသွေးကို သောက်လိုခြင်း။ ဗိမ္ဗိသာရရညော ဒက္ခိဏဇာတုလောဟိတပိဝနဒေါဟဋ္ဌော ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ပဏ္ဍု အဟောသိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၁၁။

ဒက္ခိဏဇာတိက (တိ) [ဒက္ခိဏ+ဇာတိ+က] လကျာ-မြင့်မြတ်သော-ဇာတ်-သဘော-ရှိသော၊ သူ။ တုမေ ဒက္ခိဏဇာတိကာ နာမ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၁။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၁။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၄၂။

ဒက္ခိဏတီရ (န) [ဒက္ခိဏ+တီရ] (ဂင်္ဂါမြစ်၏) တောင်ဖက်ကမ်း။ ဒက္ခိဏတီရေ မနုဿာ ကက္ခဋ္ဌာ ဒါရုဏာ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၅။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၈၃။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၁၂။ (-ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂၁။ သီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂။ ၃၇။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၅၈။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၅၃။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၆၇။)

ဒက္ခိဏတ္ထ (တိ) [ဒက္ခိဏ+ဌာ+အ။ (ဒက္ခိဏဿသံ)] (အရှင်သခင်၏) ယာဖက်၌ တည်နေသော၊ သူ (ရထားထိန်း=ရထားမောင်းသူ)။ နိယန္တော၊...ဒက္ခိဏတ္ထော၊ ရထကုဋ္ဌုမ္ပိပျတြ။ ဓာနံ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၇၆။ (-အမရ၊ ၁။ ၆၀။)

ဒက္ခိဏထန (ပု) [ဒက္ခိဏ+ထန] ယာဖက်-ညာဖက်-သားမြတ်-နို့။ ထနန္တိ ဒက္ခိဏထနံ။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၇၉။

ဒက္ခိဏဒါဌာ (ထိ) [ဒက္ခိဏာ+ဒါဌာ] ယာဖက်-ညာဖက်-အစွယ်-စွယ်တော်။ (ယင်းအကြောင်းအကျယ် ဒါဌာ-ကြည့်။) တတောတုမေ ဒက္ခိဏဒါဌံ ပူဇေထ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၃။ (-ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၁။)

ဒက္ခိဏ (ဏာ) ဒါန (န) [ဒက္ခိဏာ+ဒါန] (က) ကြီးပွား - တိုးတက် - ကြောင်း ဖြစ်သော အလှူ။ (ခ) မြတ်သော အလှူ။ လှူဖွယ် ဝတ္ထု။ ဝေရူပံ ဒက္ခိဏဒါနံ န ပတိဋ္ဌပေတိ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၆။ (-မဟာဝံသာ၊ ၆၀။ ၈၈။ ဒီပဝံသာ၊ ၆။ ၅၉။) ဒက္ခိဏာဒါနဝသေန သတိဉ္စပဋ္ဌပေတွာဝ ဥပသင်္ကမိတဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၂။

ဒက္ခိဏဒိသာ (ထိ) [ဒက္ခိဏာ+ဒိသာ။ (ဒက္ခိဏဒိဝါ-သံ)] တောင်ဖက် အရပ်မျက်နှာ။ ပဿေယျ ဒက္ခိဏဒိသတော ပုရိသံ အာဂစ္ဆန္တိ။ မိလိန္ဒ၊ ၆၃။ ဒက္ခိဏဒိသာယ ဥဋ္ဌာနကံ ဘဏ္ဍိ ဂဟေတွာ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၅။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၆။ (-ဝိသင်္ဂဟ၊ ၃၁၃။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၉၀။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၅၇။ ဥဒါန၊ ဌ၊ ၂။ ၇၃။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၄၂၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၄၄။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၃။ သီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂။ ၃၇။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၃၊ ၁၅၅။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၂၄။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၅၃။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၉၊ ၃၇၁။ ဓာနံ၊ ဌ၊ ၂။ ၉။)

ဒက္ခိဏဒိသာဂမန (န) [ဒက္ခိဏဒိသာ+ဂမန] (နေဗိမာန်-စသည်၏) တောင်အရပ်မျက်နှာ သို့သွားခြင်း။ ဒက္ခိဏာယနံ သူရိယဿ ဒက္ခိဏဒိသာဂမနံ ဘဝတိ။ ဓာနံ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၀-၁။

ဒက္ခိဏဒိသာဘာဂ (ပု) [ဒက္ခိဏဒိသာ+ဘာဂ] တောင်ဖက်အရပ် မျက်နှာအဖို့။ တမ္ပပဏ္ဍိဒီပေ အနုရာဓပုရဿ ဒက္ခိဏဒိသာဘာဂေ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၆။ ဒက္ခိဏဒိသာဘာဂေ ဌိတံ ရာဇာယတနရက္ခံ ဥပသင်္ကမိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၄၀။ (-ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၀။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၈၈။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၉၃။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၄၂။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၇။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။

၅၆။ အပါဠာ၁။၈၄။ ဗုဒ္ဓဝံဠ။၉။ ဇာဠာ၁။
၈၂။ သီဠိသစ်။၂။၂၆၂။ ဒီဠိ။၂။၁၈၈။
ဇိနာလင်္ကာရ။ ၂၇၄။)

ဒက္ခိဏဒိသာဘိမုခ (တိ) [ဒက္ခိဏဒိသာ+အဘိ-
မုခ] တောင်ဖက်အရပ်မျက်နှာသို့-ရှေးရှု။
-တူရှု-မျက်နှာမူ-သော။ ယထာ နာမ
ဒက္ခိဏဒိသာဘိမုခေါ ဆာယာ န ဝစတိ။ ဇာ
ဠာ၄။၄၂၉။ ဒေါမနဿပုတ္တော ဒက္ခိဏဒိသာ-
ဘိမုခေါ အဂမာသိ။ ဇာဠာ၆။၁၀၄။

ဒက္ခိဏဒိသာမုခ (တိ) [ဒက္ခိဏဒိသာ+မုခ]
အထက်ပုဒ်နက်ကြည့်။ ဒက္ခိဏဒိသံ ဂတောတိ
ဒက္ခိဏဒိသာမုခေ ပဝတ္တော။ သံဠာ၂။၄၈၀။

ဒက္ခိဏဒေဝိ (ထိ) [ဒက္ခိဏာ+ဒေဝိ] (က) မြတ်
သော မိဖုရား၊ မိဖုရားခေါင်ကြီး။ (ခ)
တောင်နန်းစံ မိဖုရား။ တထာ ဒက္ခိဏ-
ဒေဝိယာ၊ နဂရသမိပေ ကတေ။ သီဠိသစ်။
၂။၄၃၆။

ဒက္ခိဏဒွါရ (န) [ဒက္ခိဏ+ဒွါရ။ (ဒက္ခိဏဒွါရ-
သံ)] တောင် - တောင်ဖက် - တံခါး။
ဒက္ခိဏဒွါရံ ဝိယ နိဗ္ဗာနံ။ ဒီဠိ။၂။၃၄၂။
ဒက္ခိဏဒွါရံ (ဒုဇေ)- စရိယာဠာ။၃၇။ ဇာ
ဠာ၂။၃၃၂။ ဇာဠာ၃။၉။ ဇာဠာ၇။၂၅။
ဒက္ခိဏဒွါရေန- ဝိဠာ၁။၃၅။၆၄။ ဝိဠာ၄။
၁၇၇။ ဒီဠာ၂။၆၄။၁၆၃။ ဒီဠာ၃။၁၄၆။ မ
ဠာ၁။၂၄၅။ မဠာ၂။၇၁။ မဠာ၃။၁၆၉။
မဠာ၄။၂၃၄။ သံဠာ၁။၂၀၄။ သံဠာ၃။၂။
အံဠာ၁။၂၈၄။ အံဠာ၂။၃၁။ အဘိဠာ၂။
၂၀၆။၄၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ။၁။၈၇။ ဥဒါနာဠာ။၂။၁၆။
ဇာဠာ၃။၄၃၇။ သာရတ္ထ။၁။၂၈။ သီဠိသစ်။
၁။၃၇။၆၈။ ဒက္ခိဏဒွါရတော- မဟာဝံသာ
၁၅။၁။ ဒက္ခိဏဒွါရာ- မဟာဝံသာ၁၅။၃။
ဒက္ခိဏဒွါရေ- ဝိဠာ၁။၆၀။ ဒီဠာ၂။၃၉၀။
သံဠာ၂။၁၇၅။ သံဠာ၃။၂၈၈။ အံဠာ၁။၁၃၆။
ပဋိသံဠာ၁။၁၄၉။ ဇာဠာ၂။၁၅၆။ ဇာဠာ

၃။၈။ သီဠိသစ်။၁။၂၃၅။ ဒီဠိ။၂။၃၄၂။
မဟာဝံသာ၁၀။၈၅။

ဒက္ခိဏဒွါရဂါမ (ပု) [ဒက္ခိဏဒွါရ+ဂါမ] တောင်
-တောင်ဖက်-တံခါး၏ အနီးအပါး၌ တည်
သော ကျေးရွာ၊ တောင်တံခါးအနီး ကျေး
ရွာ။ ဒက္ခိဏဒွါရဂါမေ (သံဠာ၃။၁၀၀)တိ
ဒက္ခိဏဒွါရသမိပေ ဂါမေ။ သံဠာ၂။၃၄၂။

ဒက္ခိဏဒွါရဂါမဝါသီ (တိ) [ဒက္ခိဏဒွါရဂါမ +
ဝသ+ဏီ] တောင်တံခါးအနီး ကျေးရွာ၌
နေသောသူ။ အထညော ဒက္ခိဏဒွါရဂါမ-
ဝါသီ ပုရိသော တေနောရောဂေန အာတု-
ရော။ သံဠာ၃။၉၉။

ဒက္ခိဏဒွါရသမိပ (တိ) [ဒက္ခိဏဒွါရ+သမိပ]
တောင်တံခါး၏အနီး(အရပ် စသည်)။ အထ
နံ ဒက္ခိဏဒွါရသမိပေ ဩတာရေတွာ။ ဇာဠာ
၆။၄၁။ ဒက္ခိဏဒွါရဂါမ-လည်း ကြည့်။

ဒက္ခိဏဒွါရသမိပဌာန (န) [ဒက္ခိဏဒွါရသမိပ+
ဌာန] တောင်တံခါး၏ အနီးအပါးအရပ်။
ဒက္ခိဏဒွါရသမိပဌာနံ ဂန္ဓာ။ မဠာ၁။၃၂။

ဒက္ခိဏဒွါရာဂမနကာလ (ပု) [ဒက္ခိဏဒွါရ+အာ-
ဂမန+ကာလ] တောင်တံခါးသို့ လာရောက်
ရာ အချိန်အခါ။ ဒက္ခိဏဒွါရာဂမနကာလေ
ဟတ္ထေ ပသာရေတွာ။ ဇာဠာ၇။၂၅။

ဒက္ခိဏဒွါရာဘိမုခ (တိ) [ဒက္ခိဏဒွါရ+အဘိမုခ]
တောင်တံခါးသို့-ရှေးရှု-တူရှု-မျက်နှာမူ-
သော။ ဒက္ခိဏဒွါရာဘိမုခေါ ဟောတိ။ မဠာ
၂။၁၀၀။ သံဠာ၃။၁၅၇။ (-ဝိမတိ။၁။၁၀။)

ဒက္ခိဏနာသာ(နာသ)သောတ (န) [ဒက္ခိဏ
+ နာသာ (နာသ) သောတ] ယာဖက် -
ညာဖက်-နှာခေါင်းတွင်း-နှာခေါင်းပေါက်။
ဒက္ခိဏနာသ (ဒက္ခိဏနာသာ၊ သီ၊ ဣ)
သောတေန ပဝိသိတွာ ဝါမနာသသောတေန
နိက္ခမိ။ ဝိသုဒ္ဓိ။၂။၂၉။ ထေရဠာ၂။၅၀၃။
အပါဠာ၁။၂၇၉။

ဒက္ခိဏနာသိကာ(နာသိက)သောတ (န) [ဒက္ခိဏ+နာသိကာ(နာသိက)သောတ] အထက် ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဒက္ခိဏနာသိကာသောတ-တော အဂ္ဂိက္ခန္ဓော ပဝတ္တတိ။ ပဋိသံ။ ၁၂၀။ ဗုဒ္ဓဝံဠု။ ၄၆။ ဒိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၄။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၃၆။ ဒက္ခိဏနာသိကသောတံ ပဝေသေတွာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၅၄။ ဒက္ခိဏနာသိကာသောတတော ဝါမနာသိကာသောတတောတိ ပါဠော သုန္ဒရော။ ရသံ ကတွာပိ ပဋ္ဌန္တိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂။

ဒက္ခိဏနုစ္ဆဝ (တိ) [ဒက္ခိဏာ+အနုစ္ဆဝ] လှူဖွယ်ဝတ္ထု၏ အဖြစ်ဖြင့် - သင့်လျော် - လျောက်ပတ်-သော၊ သင့်လျော် - လျောက်ပတ်-သော လှူဖွယ်ဝတ္ထု။ ဒါနံ ဒက္ခိဏနုစ္ဆဝ (စရိယာ။ ၃၉၆) ၏ ဒက္ခိဏာဘာဝေန အနုစ္ဆဝိကံ ဒါနံ ဒက္ခိဏေယျဿ ဒါတဗ္ဗံ ဒေယျဓမ္မံ စိန္တေသိ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၀၆။

ဒက္ခိဏန္တ (ပု၊ န) [ဒက္ခိဏ+အန္တ] (ဥစ္စာအိုး-စသည်၏) ယာဖက် - ညာဖက် - အစွန်း။ ဒက္ခိဏန္တေန ဝါ ဖုဋ္ဌောကာသံ ကေသဂ္ဂမတ္တမ္ပံ ဝါမန္တေန အတိက္ကာမေတိ၊ ပါရာဇိကံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၄။ (-ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၀၀။)

ဒက္ခိဏန္တိကာ (ထိ) [ဒက္ခိဏ+အန္တ+ဣကာ+အာ။ (ဒက္ခိဏာန္တိကာ-သံ)] ၄-ပါဒအစ ဇ-ဂိုဏ်း၊ နှင့်တကွ ဝိသမ ပါဒ အစ ၆-မတြာနောင် ရဂိုဏ်း၊ လဟု ဂရု၊ သမပါဒ အစ ၈-မတြာနောင် ရ-ဂိုဏ်း၊ လဟု ဂရု (ဇ ၂-မတြာ ရ လ ဂ၊ ဇ ၄-မတြာ ရ လ ဂ) ရှိသော ဒက္ခိဏန္တိကာဂါထာ။ ယဒါဒိတော ဒက္ခိဏန္တိကာ၊ ဌိတေတ္ထ ပါဒေသ္မာခိလေသု ဇော။ ဝုတ္တောဒယ။ ၃၂။ တွတိယယုဂ် ဒက္ခိဏာန္တိကာ။ ဝုတ္တရတွာကရ။ တဒါ ဒက္ခိဏာန္တိကာ နာမ ဆန္ဒ။ ယင်း-ဋီ။ (မာဂဓဆန်းကျမ်း စာမူအချို့တို့၌ “လက္ခိဏန္တိကာ” ဟုရှိနေ၏။)

ဒက္ခိဏပက္ခ (ပု) [ဒက္ခိဏ+ပက္ခ] (ဂဠုန် ငှက် မင်း-စသည်၏) ယာဖက် - ညာဖက် - အတောင် - တောင်ပံ။ တဿ (သုပဏ္ဏရညော) ဒက္ခိဏပက္ခော ပညာသယောဇနိကော ဟောတိ။ ဒိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၈။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၂။ (-ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၉။)

ဒက္ခိဏပက္ခပရိယန္တ (ပု) [ဒက္ခိဏပက္ခ+ပရိယန္တ] (ဥဒေါင်းငှက်-စသည်၏) ယာဖက် - ညာဖက် - အတောင် - တောင်ပံ - အစွန်း - အဆုံး။ ဒက္ခိဏပက္ခပရိယန္တေန ဝါ ဖုဋ္ဌောကာသံ ဝါမပက္ခပရိယန္တံ အတိက္ကာမေတိ၊ ပါရာဇိကံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၁။

ဒက္ခိဏပစ္စိမဒိသာ (ထိ) [ဒက္ခိဏာ+ပစ္စိမာ+ဒိသာ။ (ဒက္ခိဏပစ္စိမဒိဝါ-သံ)] တောင်အရပ် မျက်နှာ(နှင့်) အနောက်အရပ် မျက်နှာတို့၏ အလယ်ကြား အရပ်မျက်နှာ၊ အနောက်တောင်ဒေါင့် အရပ်မျက်နှာ။ ယထာ ဟိ အနုရာဓပုရဿ ထူပါရာမော ဒက္ခိဏပစ္စိမဒိသာယံ၊ ဧဝံ တံ ဥယျာနံ ကုသိနာရာယ ဒက္ခိဏပစ္စိမဒိသာယ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၈။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၇။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁၄။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀။)

ဒက္ခိဏပစ္စိမပဿ (ပု၊ န) [ဒက္ခိဏ+ပစ္စိမ+ပဿ] တောင်ဖက် - နံပါး - နံဘေး - အရပ် (နှင့်) အနောက်ဖက် - နံပါး - နံဘေး - အရပ်။ ဒက္ခိဏပစ္စိမပဿေဟိ နိက္ခန္တာ မဏိဖလိကရသ္မိယော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၆။

ဒက္ခိဏပရိယေသန (န၊ ထိ) [ဒက္ခိဏ+ပရိယေသန] အလှူခံထိုက်သူ - အလှူခံပုဂ္ဂိုလ် - ကို ရှာမှီးခြင်း။ ဒက္ခိဏပရိယေသနပုဗ္ဗကာရေ ကေ ကတွာ ပဉ္စ ဓမ္မာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၅၃။

ဒက္ခိဏပဿ (ပု၊ န) [ဒက္ခိဏ+ပဿ] (၁) ယာဖက် - ညာဖက် - နံပါး - နံဘေး။ (၂)

တောင်ဖက်-နံပါး-နံဘေး။ (၁) ဒက္ခိဏ-
ပဿေ ဥတ္တရာ ဒိသာ၊ ဝါမပဿေ ဒက္ခိဏာ
ဒိသာ။ ဒီဇိုဝါ၁၅၄။ (၂) သိနေရုဿ ဟိ....
ဒက္ခိဏပဿံ မဏိမယံ။ ဒီဇိုဝါ၁၄၆။ သံဠာ
၂၁၄၆။ (- မဠာဝါ၁၈။ ဇာဠာ၅၄၁၇။
ဒီဇို၂၁၄၄။ မဠာဝါ၁၀၅။ အံဠာဝါ၁၆၁။)

ဒက္ခိဏပဿံ(ဒါဇ)- ဒီဇို၂၁၂၄။ မဠာ
၄၁၁၂။ အံဠာဝါ၂၁၅၇။ ပဋိသံဠာဝါ
၇၆။ ခုဒ္ဒကဠာဝါ၁၇။ အပါဠာဝါ၆၂။ ဇာဠာဝါ
၆၀။ ဇာဠာဝါ၄၁၆။ သာရတ္ထာဝါ၁၀၂။ အံ
ဠာဝါ၆၁။ ဇိနာလင်္ကာရဝါ၁၇၆။ မဟာဝံသာ
၅၇၁၀။ ဒက္ခိဏပဿေန-မဠာဝါ၁၅၀။ သံ
ဠာဝါ၇၄။ သံဠာဝါ၁၇၉။ သံဠာဝါ၇၁။ အံ
ဠာဝါ၁၁၉။ အံဠာဝါ၁၂၁။ အံဠာဝါ၁၂၁၀။
ဝိသုဒ္ဓိဝါ၁၂၄၅။ ပေတဠာဝါ၁၆၄၂၄၈။ အပါ
ဠာဝါ၁၂၀၁၉၄။ မဟာနိဠာဝါ၁၇၈၁၇၄။ ဇာ
ဠာဝါ၄၇။ ဝိမတိဝါ၁၂၄၅။ ဒီဇို၂၁၂၉။ မဠာ
၂၁၂၄၅။ မဠာဝါ၁၇၄။ သံဠာဝါ၁၂၁၀။
မဟာဝံသာဝါ၁၂၈။ ဒက္ခိဏပဿတော-ပဋိသံ
၁၂၀။ ဓမ္မဠာဝါ၁၁၉။ သုတ္တနိဠာဝါ၁၁၉။
ဗုဒ္ဓဝံဠာဝါ၄၆။ စူဠနိဠာဝါ၇၇။ သာရတ္ထာဝါ
၁၀၉။ ဒီဇိုဝါ၆၄။ သီဇိုသစ်ဝါ၁၂၁၆။
ဒက္ခိဏပဿေ - ဒီဇိုဝါ၆၁။ မဠာဝါ၁၆၁
၂၇၆။ သံဠာဝါ၉၁၂၄၁။ အံဠာဝါ၁၁၉။
ဝိသုဒ္ဓိဝါ၁၂၁၀။ ဓမ္မဠာဝါ၆၉။ ဓမ္မဠာဝါ
၁၄၂-၁။ ဥဒါနဠာဝါ၁၇၂။ ဣတိဝုတ်ဠာဝါ၁၄၅။
သုတ္တနိဠာဝါ၁၇၇။ စရိယာဠာဝါ၁၅၂။ ဇာဠာ
၅၁၉၆။ သာရတ္ထာဝါ၁၁၀။

ဒက္ခိဏပဿက (ပုန) [ဒက္ခိဏပဿ + က]
တောင်ဖက်-နံပါး-နံဘေး။ ရာဇာ နိက္ခမ္မ
ခိပ္ပံ သော၊ ဂန္ဓာ ဒက္ခိဏပဿကံ။ မဟာ-
ဝံသာ၅၈၁၉။

ဒက္ခိဏပဿကေသ (ပု) [ဒက္ခိဏပဿ+ကေသ]
ယာဖက် - ညာဖက် - နံဘေး၌ - ရှိ-
ပေါက်-သော ဆံပင်။ ဟဋ္ဌဟဋ္ဌကေသ (သံ
ဠာဝါ၁၆၅)-ကြည့်။

ဒက္ခိဏပါဒ (ပုန) [ဒက္ခိဏ+ပါဒ] ယာဖက်-
ညာဖက်-ခြေ-ခြေထောက်။ ဒက္ခိဏပါဒေါ
-မဠာဝါ၁၂၆၅။ ဒက္ခိဏပါဒံ- မဠာဝါ၁၂၆၅။
အံဠာဝါ၁၀၀။ အံဠာဝါ၁၂၂၅။ ခုဒ္ဒကဠာ
၁၇။ ဇာဠာဝါ၁၂၆၅။ ဒက္ခိဏပါဒေန-မဠာ
ဝါ၁၂၆၅။ သံဠာဝါ၁၂၆၅။ အံဠာဝါ၁၂၇၁။
သုတ္တနိဠာဝါ၁၇၇။ ဇာဠာဝါ၁၂၆၁။ မဠာဝါ
၁၇၇။ အံဠာဝါ၁၂၀၄။ ဒက္ခိဏပါဒတော-
ပဋိသံဠာဝါ၁၂၀။ ဓမ္မဠာဝါ၁၁၉။ ဗုဒ္ဓဝံဠာဝါ၄၇။
ဒီဇိုဝါ၆၄။ သီဇိုသစ်ဝါ၁၂၁၆။ ဒက္ခိဏ-
ပါဒဿ(ဆာဇ)-ဒီဇို၂၁၅။ ဒက္ခိဏပါဒေ-
ဒီဇိုဝါ၄၆။ သံဠာဝါ၁၂၄၅။ သံဠာဝါ၁၇၂။
အံဠာဝါ၁၄၉၁၀၆။ အံဠာဝါ၁၇၁။ အံဠာ
ဝါ၁၇၁။ ဥဒါနဠာဝါ၁၆၄။ ဒီဇိုဝါ၁၇၄။
သီဇိုသစ်ဝါ၁၂၀၆။

ဒက္ခိဏပါဒကိစ္စ (န) [ဒက္ခိဏပါဒ+ကိစ္စ] ယာ
ဖက်-ညာဖက်-ခြေဖြင့် ပြု-အပ်-သင့်-
ထိုက်-သော - အမှု-လုပ်ငန်း - တာဝန်။
ဒက္ခိဏပါဒကိစ္စံ ဝါမပါဒေန နိယမိတံ။ မဠာ
ဝါ၁၂၆၅။ မဠာဝါ၁၇၇။

ဒက္ခိဏပါဒစမ္ပ (န) [ဒက္ခိဏပါဒ+စမ္ပ] ယာ
ဖက်-ညာဖက်-ခြေ၏အရေ။ တံ တံ ဝဝတ္ထု-
ပေတွာ အနုလောမေန စ ပဋိလောမေန
စ ဒက္ခိဏပါဒစမ္ပံ။ အံဠာဝါ၁၂၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ
ဝါ၁၂၄၄။

ဒက္ခိဏပါဒတလ (န) [ဒက္ခိဏပါဒ+တလ] ယာ
ဖက်-ညာဖက်-ခြေဖဝါးအပြင်။ တေနဿာ
ဒက္ခိဏပါဒတလံ ပူရေတွာ စန္ဒလက္ခဏံ
နိဗ္ဗတ္တိ။ ဓမ္မဠာဝါ၁၂၃၇။

ဒက္ခိဏပါဒသန္တိ (ပု) [ဒက္ခိဏပါဒ+သန္တိ] ယာ
ဖက် - ညာဖက်-ခြေ၏ - အဆက်အစပ်-
အဆစ် (ခါးဆစ်, ဒူးဆစ်, ဖမျက်ဆစ်)။
တယော ဒက္ခိဏပါဒသန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိဝါ၁၇၉။
ကဋီဇဏ္ဍဂေါပကနံ ဝသေန တယော ဒက္ခိ-
ဏပါဒသန္တယော။ ဝိသုဒ္ဓိဝါ၁၂၀၇။

ဒက္ခိဏပါဒါနုသာရ (ပု) [ဒက္ခိဏပါဒ + အနုသာရ] ယာဖက် - ညာဖက် - ခြေသို့ - အစဉ်လိုက်ခြင်း။ တဿ ပုရိသဿ ဒက္ခိဏပါဒါနုသာရေန အဘိရဟိတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၄။

ဒက္ခိဏပါဒုဒ္ဓရဏ (န) [ဒက္ခိဏပါဒ + ဥဒ္ဓရဏ] ယာဖက် - ညာဖက် - ခြေကို - ဆောင် - မြှောက် - ကြွချီ - မ - ခြင်း။ သဗ္ဗဒါဝ ဘဂဝတော ဂမနံ ပဌမံ ဒက္ခိဏပါဒုဒ္ဓရဏသင်္ခါတာနုဗျဉ္ဇနပဋိမဏ္ဍိတံ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၂၀၆။

ဒက္ခိဏဗာဟာ (ထီ) [ဒက္ခိဏာ + ဗာဟာ] ယာဖက် - ညာဖက် - မောင်း - လက်မောင်း - လက်ရုံး၊ ညာလက်မောင်း၊ ညာလက်ရုံး။ ဒက္ခိဏဗာဟာယံ အင်္ဂုဠကေန သညံ ဒတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂။

ဒက္ခိဏဗာဟု (ပု၊ထီ) [ဒက္ခိဏ + ဗာဟု] အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဒက္ခိဏဗာဟု ပသာရေတွာ ဒဿေသိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၀၅။ (-စရိယာ။ ၃၉၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၃။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၆၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၁။ သာရတ္ထ၊၁။၅၆။)

ဒက္ခိဏဘာဂ (ပု) [ဒက္ခိဏ + ဘာဂ။ (ဒက္ခိဏဘာဂ-သံ)] တောင်ဖက်အရပ် - အဖို့ - အစု။ သာဝတ္ထိယာ ဒက္ခိဏဘာဂေ .... ဇေတဝနမဟာဝိဟာရံ နာမ ကာရေသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄။ (- ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၄။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၄။)

ဒက္ခိဏဘာဝ (ပု) [ဒက္ခိဏ + ဘာဝ] (က) စီးပွားရှိ၊ စီးပွားမဲ့၌ - ကျွမ်းကျင် - လိမ္မာ - သောဆရာသမား၏ - အဖြစ် - ဖြစ်ကြောင်း - ဖြစ်ရာ - ဖြစ်သော (ကျွမ်းကျင် - လိမ္မာ - မှ)။ (ခ) ရိုသေ - လေးစား - ပူဇော် - အပ် - မြတ် - သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ်။ ဒက္ခိဏာ (၄) - ကြည့်။

ဒက္ခိဏဘိတ္တိ (ထီ) [ဒက္ခိဏာ + ဘိတ္တိ] တောင်ဖက်၌ တည်သော နံရံ (အကာအဆီး)၊ တောင်

ဖက်နံရံ။ ဥတ္တရဘိတ္တိတော နိက္ခန္တသုလံ ဖာသုကာ ဝိနိဝိဇ္ဈိတော ဒက္ခိဏဘိတ္တိ ပဝိဋ္ဌံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၇။

ဒက္ခိဏမဂ္ဂ (ပု) [ဒက္ခိဏ + မဂ္ဂ။ (ဒက္ခိဏမာဂီသံ)] ယာဖက်၌ တည်သော - ခရီး - လမ်း၊ လက်ျာလမ်း။ ဒေဝ တုမေ ဥတ္တမာ၊ ဒက္ခိဏမဂ္ဂံ ဂဏှထ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၈၀။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၁၊၂၈၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၄၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၅။)

ဒက္ခိဏမဓုရနဂရ (န) [ဒက္ခိဏမဓုရ + နဂရ] (တောင်ဖက်၌ တည်သော) ဒက္ခိဏတိုင်း မဓုရ (မဒရပ်) မြို့၊ တောင်ပိုင်း မဓုရမြို့။ (ယင်းသည် ဣန္ဒိယတောင်ပိုင်းမြို့တော် ဖြစ်၏။ ယခုအခါ “မဒရပ်” ဟု ထင်ရှားနေသည်။ ယမုနာမြစ်ကမ်းရှိ ဥတ္တရမဓုရမြို့ကို ထောက်၍ ဒက္ခိဏမဓုရဟု ခေါ်ဝေါ်သုံးနှုံးကြ၏။ ပဏ္ဍယနိုင်ငံ၏ ဒုတိယမြို့တော်အဖြစ်ဖြင့်လည်း ထင်ရှား ခဲ့သည်။ D.P.။ ဣန္ဒိယ နိုင်ငံ၌ တတိယအကြီးဆုံးမြို့ဖြစ်၏။ ထိုမြို့မှအနောက်တောင် ၄၅-မိုင်ခန့် အကွာတွင် အဘိဓမ္မတ္ထသဂြိုဟ်ကျမ်းပြု အရှင်အနုရုဒ္ဓါမထေရ် မွေးဖွားရာ ကဉ္စိပူရမြို့ တည်ရှိသည်။ the hand book of india.။) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒက္ခိဏမဓုရာဓိပတိ (ပု) [ဒက္ခိဏမဓုရ + အဓိပတိ] (က) (တောင်ဖက်အရပ်၌ တည်သော) ဒက္ခိဏတိုင်း မဓုရ (မဒရပ်) မြို့၏ - အကြီးအမှူး - အရှင်သခင်။ (ခ) ဒက္ခိဏတိုင်း မဓုရ (မဒရပ်) မြို့ကို အစိုးရသူ၊ တောင်ပိုင်း မဓုရမြို့ကို အစိုးရသူ (ပဏ္ဍမင်း)။ “ဒက္ခိဏမဓုရာဓိပတိ” ဘိစ ကတ္ထစိ လိခိတံ၊ ဒက္ခိဏမဓုရနဂရဿ အဓိပတိတိ အတ္ထော။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၃၇၀။

ဒက္ခိဏမလယဇနပဒ (ပု) [ဒက္ခိဏမလယ + ဇနပဒ] ဒက္ခိဏမလယ-ဇနပုဒ်၊ (အနုရာဇမြို့၏) တောင်ဖက်အရပ်၌ တည်သော မလယဇနပုဒ်။

ဒက္ခိဏမလယဇနပဒံ ဂန္ဓာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။
သာရတ္ထ၊၃။၉။

ဒက္ခိဏမဟာသမုဒ္ဒ (ပု) [ဒက္ခိဏ+မဟာသမုဒ္ဒ]
တောင်ဖက်၌တည်သော - မဟာသမုဒ္ဒရာ-
သမုဒ္ဒရာကြီး။ ဒက္ခိဏမဟာသမုဒ္ဒဿ ဒိသာ-
ဘာဂေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂။

ဒက္ခိဏမဟာသာခါ (ထိ) [ဒက္ခိဏာ+မဟာ-
သာခါ] (မဟာဗောဓိပင်၏) တောင်ဖက်-
အကိုင်းကြီး-ခက်မ ကြီး။ မဟာဗောဓိဿ
ခန္ဓဉ္စ ဒက္ခိဏမဟာသာခါယ စတုဟတ္ထပုမာ-
ဏပုဒေသဉ္စ ဌပေတော အဝသေသံ အဒဿနံ
အဂမာသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။

ဒက္ခိဏမုခ (န) [ဒက္ခိဏ+မုခ] (က) (မဟာ
စေတီ၏) တောင်ဖက်-မုခ-အဝင်ဝ-မျက်
နှာစာ။ (ခ) (အနောတတ်-အနဝတတ်-
အိုင်၏) တောင်ဖက် ရေထွက်ပေါက်။ (က)
မဟာထေရေ ဒက္ခိဏမုခတော ပစ္ဆိမံ မုခံ
အသမ္ပတ္တေယေဝ အာဂန္ဓာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၉။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၉။ (ခ) အနောတတ္ထဒဟဿ
ဒက္ခိဏမုခတော နိက္ခန္ဓနဒီ ပဉ္စဓာရာ ဟုတော
ပဝတ္တဋ္ဌာနေ ဂင်္ဂါတိအာဒိနာ ပဉ္စဓာ သခံ
ဂတာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၇၂။

ဒက္ခိဏမူလသဝုယ (တိ) [ဒက္ခိဏမူလ+သ+အဝု-
ယ] (B.E. ၇၅၇-၇၇၉-တွင် သီဟိုဠ်၌ နန်း
တက်သော ဝေါဟာရတိဿမင်း ဆောက်
လုပ်သည့်) ဒက္ခိဏမူလ အမည်ရှိသော
ကျောင်းတိုက်။ (ယင်းသည် အနုရာဓမြို့၏
တောင်ဖက်တံခါး အနီးရှိ “ဒက္ခိဏဝိဟာရ”
ဖြစ်တန်ရာ၏ဟု G.P. malalasekara-က
D.P. ၌ ပြဆိုသည်။) အဘယဂိရိဝိဟာရေ၊
ဒက္ခိဏမူလသဝုယေ။ မဟာဝံသ၊၃၆။၃၃။

ဒက္ခိဏမ္ပပုရဿရ (တိ) [ဒက္ခိဏမ္ပ+ပုရဿရ]
မလ္လုမိ ရှေးအဖို့၌ သွန်ချအပ်သော အလ္လု
ရေစက်ရှိသော၊ အလ္လုရေစက် သွန်ချခြင်း

ဟူသော ရွှေသွားရှိသော (အလ္လုကြီး)။
ဒက္ခိဏမ္ပပုရဿရ (မဟာဝံသ၊၂၇။၄၆) ၏
ဒက္ခိဏောဒကပုဗ္ဗင်္ဂမမဟာဒါနံ ဒတော၊ ပုဗ္ဗေ
ပတိတဒက္ခိဏောဒကံ မဟာဒါနံ ဝုတ္တံ
ဟောတိ။ ယင်း-ဋီ၊၃၆၆။

ဒက္ခိဏယဝမဇ္ဈက (ပု) [ဒက္ခိဏ+ယဝမဇ္ဈက]
(မိထိလာမြို့၏) တောင်ဖက်၌ တည်သော
ယဝမဇ္ဈက(မုယောကောက်ခင်းတို့၏အလယ်
၌ တည်သော) ကျေးရွာ။ မိထိလာယံ ပန
စတုသုဒ္ဓါရေသု ပါစိနယဝမဇ္ဈကော၊ ဒက္ခိဏ-
ယဝမဇ္ဈကော၊ ပစ္ဆိမယဝမဇ္ဈကော၊ ဥတ္တရ-
ယဝမဇ္ဈကောတိ စတ္တာရေ ဂါမာ အဟေ-
သံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၆၄။

ဒက္ခိဏဝလ္လိ (ထိ) [ဒက္ခိဏ + အာဝဇ္ဇာ + ဝလ္လိ။
အလယ်ပုဒ် ကျေ။] ယာဖက်မှ ရစ်ပတ်
တတ်သော နွယ်၊ လက်ျာရစ်လည်၍(သစ်ပင်-
စသည်ကို)လိမ်တက်တတ်သောနွယ်။ ဒက္ခိဏ-
ဝလ္လိယာ ဒက္ခိဏတော ရုက္ခပရိဟရဏံ။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။

ဒက္ခိဏဝိဘင်္ဂ (ပု) [ဒက္ခိဏာ+ဝိဘင်္ဂ] ဒက္ခိဏ-
ဝိဘင်္ဂ သုတ်၊ အလ္လု၊ အလ္လု၏အကျိုးကို
အကျယ်ဝေဘန် ဟောပြုရာဖြစ်သော သုတ်။
မဇ္ဈိမနိကာယဝရလဉ္စကေ ဒက္ခိဏဝိဘင်္ဂေ
ဝေယျာကရဏေ။ မိလိန္ဒ၊၂၅၀။ (- သီ၊ဋီ၊
သစ်၊၂။၃၃၄။)

ဒက္ခိဏဝိဟာရက (တိ) [ဒက္ခိဏဝိဟာရ+က]
(ဥတ္တရဝိဟာရ- ခေါ်သော အဘယဂိရိ-
ကျောင်းတိုက်၏) တောင်ဖက်၌ တည်သော
မဟာဝိဟာရ ကျောင်းတိုက်၌ နေသော၊
တောင်ကျောင်းတိုက်၌ နေသော(ရဟန်း)။
ပဘိန္နာဘယဂိရိကေဟိ၊ ဒက္ခိဏဝိဟာရကာ
ယတိ။ မဟာဝံသ၊၃၃။၉၉။ မဟာဝံသ၊ဋီ။
၄၅၃။

ဒက္ခိဏဝိဟာရထူပ (ပု၊န) [ဒက္ခိဏဝိဟာရ+ထူပ]
(သီဟိုဠ်ကျွန်း အနုရာဓမြို့) ဒက္ခိဏဝိဟာရ

ကျောင်းတိုက်၌ တည်ရှိသော-စေတီ-ပုထိုး-တော်။ (ယင်း-ကို B.E. ၇၀၃-၇၃၅-တွင် သိဟိဋ္ဌိ၌ နန်းတက်သော ကနိဋ္ဌကတိဿမင်း-က ငုံ့၍ ထပ်မံ ပြုပြင် တည်ဆောက်ခဲ့သည်။ ဇေဋ္ဌာရမင်း၏ အရိုးစေတီ-ဟုလည်း သိဟိဋ္ဌိ ဆရာအချို့ ဆို၏။) ဒက္ခိဏဝိဟာရထူပမ္ပ၊ ကဗျူကဗ္ဗ အကာရယံ။ မဟာဝံသ၊ ၃၆။ ၁၂။

ဒက္ခိဏဝိဟာရဝါသိတ္ထေရ (ပု) [ဒက္ခိဏဝိဟာရ-ဝါသိ+ထေရ] ဒက္ခိဏဝိဟာရဝါသိထေရ၊ ဒက္ခိဏဝိဟာရ(တောင်ဖက်ကျောင်း)၌-နေ-နေလေ့ရှိ-သော ထေရ်။ ဒက္ခိဏဝိဟာရ-ဝါသိတ္ထေရော ဝိယ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၇၃။

ဒက္ခိဏသမုဒ္ဒ (ပု) [ဒက္ခိဏ + သမုဒ္ဒ။ (ဒက္ခိဏ-သမုဒ္ဒ-သံ)] (မြင့်မိုရ်တောင်၏)တောင်ဖက်၌ တည်သော သမုဒ္ဒရာ၊ တောင်သမုဒ္ဒရာ။ ဒက္ခိဏသမုဒ္ဒတောပိ ပစ္စုတ္တရိတော။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၅။ (-မ၊ ၄။ ၁၅၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၀၃။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၅၄။)

ဒက္ခိဏသမုဒ္ဒအဇ္ဈောဂါဟန (န) [ဒက္ခိဏသမုဒ္ဒ + အဇ္ဈောဂါဟန]တောင်သမုဒ္ဒရာသို့ သက်-ဝင်-ရောက်-ဆင်း-ခြင်း။ တေသံ အနု-သာသနိပုဒါနံ ဒက္ခိဏသမုဒ္ဒအဇ္ဈောဂါဟနံ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၅။

ဒက္ခိဏသမုဒ္ဒပရိယန္တ (တိ) [ဒက္ခိဏသမုဒ္ဒ + ပရိ-ယန္တ] တောင်သမုဒ္ဒရာ-ဟူသော - အဆုံး - အပိုင်းအခြား - ရှိသော (ဇမ္ဗူကျွန်း)။ ဒက္ခိဏသမုဒ္ဒပရိယန္တံ ဇမ္ဗူဒီပံ ဝိဇေတုကာမော။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၅။ မ၊ ၄။ ၁၅၀။

ဒက္ခိဏသမုဒ္ဒါဘိမုခ (တိ) [ဒက္ခိဏသမုဒ္ဒ + အဘိ-မုခ] တောင်သမုဒ္ဒရာသို့ - ရှေးရှု-တူရှု - မျက်နှာမူ-သော(စကြာမင်း-စသည်)။ စက္က-ရတနဒေသိတေန မဂ္ဂေန ဒက္ခိဏသမုဒ္ဒါ-ဘိမုခေါ ဂစ္ဆတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၅။ မ၊ ၄။ ၁၅၀။

ဒက္ခိဏသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ဒက္ခိဏာ + သမ္ပတ္တိ] ပေးလှူမှု (စေတနာ)၏ - ပြည့်စုံ - လုံလောက် - ခြင်း၊ ပြည့်စုံ - လုံလောက် - သော ပေးလှူမှု(စေတနာ)။ ဘဂဝါ စန္ဒဿ စ ဒက္ခိဏ-သမ္ပတ္တိံ အတ္တနော စ ဒက္ခိဏေယျသမ္ပတ္တိံ နိဿာယ ပီတိဝေဂဝိဿဋ္ဌံ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၆၇။

ဒက္ခိဏသရ(ပုန) [ဒက္ခိဏ + သရ] (ပြာသာဒ်၏) တောင်ဖက်၌တည်သော - ရေအိုင် - ဆည်၊ တောင်ဖက် - ရေအိုင် - ဆည်။ ဒက္ခိဏသရ-တော ဥတ္တရသရံ ဂစ္ဆန္တိ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၀။

ဒက္ခိဏသာခါ (ထိ) [ဒက္ခိဏာ + သာခါ] (မဟာ-ဗောဓိပင်၏) တောင်ဖက်၌ - ဖြစ် - တည် - ထွက် - သော အကိုင်း၊ တောင်ကိုင်း။ (ယင်းကို သံသမိတ္တာထေရီမ ပင့်ဆောင်၍ B.E. ၂၃၆-ခုနှစ် နတ်တော်လဆန်း ၁၄-ရက်နေ့၌ သိဟိဋ္ဌိကျွန်း အနုရာဇမြို့သို့ ရောက်ရှိလျက် မဟာမေဃဝန်ဥယျာဉ်တွင် ရှေး ဘုရားရှင် ၄-ဆူတို့၏ ဗောဓိကို စိုက်ပျိုးရာဌာန၌ ညနေပိုင်း ရောဟိဏီနက္ခတ်နှင့် ယှဉ်ပြိုင်စိုက် စိုက်ပျိုးခဲ့သည်။ မဟာဝံသ၊ ၁၉။ ၃၀၊ ၄၆။) တဒါ မဟာဗောဓိဿ ဒက္ခိဏသာခါ သယမေဝ ဆိဇ္ဇိတော သုဝဏ္ဏကဋ္ဌာဟေ ပတိဋ္ဌာတု။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၆၀။ လေခံ ဒက္ခိဏသာခါယ။ မဟာဝံသ၊ ၁၅။ ၀။ (-ဇာ၊ ၄။ ၁၅၀။)

ဒက္ခိဏသုတ္တ (န) [ဒက္ခိဏာ + သုတ္တ] ဒက္ခိဏသုတ်၊ သီလ-စသော ဂုဏ်ကိုစွဲ၍ အလှူ ၄-မျိုးကို ခွဲခြား ဟောပြော သုတ်။ (ယင်း-အကျယ် ဒက္ခိဏာဝိသုဒ္ဓိ-ကြည့်။) အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ စတုတ္ထနိပါတပါဠိ၊ ၂-ပဏ္ဏာသက၊ ၃-ဝဂ်၊ ၈-သုတ်။ အံ၊ ၁။ ၃၉၂-၃။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၀။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၅။

ဒက္ခိဏဿ (ပု) [ဒက္ခိဏ + အဿ] (၁) ကောင်းစွာ သင်ပြအပ်ပြီးသော အတတ်ပညာရှိသော မြင်း၊ လိမ္မာ - ကျွမ်းကျင် - ယဉ်ကျေး - သော

မြင်း။ (၂) ကောင်းစွာ သင်ပြအပ်ပြီးသည်
ဖြစ်၍-လိမ္မာ-ကျွမ်းကျင်-ယဉ်ကျေး-သော
မြင်းနှင့်တူသော (သား၊ သမင် - စသည်)။
(၁) ဒက္ခိဏာ (၃)-ကြည့်။ (၂) ဒက္ခိန္ဒ ဝဒ္ဓန္တိ
သတ္တာ ဧတေန သိပ္ပေနာတိ ဒက္ခိဏာ။ ဒက္ခိ-
တဗ္ဗာ သိက္ခိတဗ္ဗာတိ ဝါ ဒက္ခိဏာ၊ ဧကံ တေ?
သိပ္ပေါ။ ဒက္ခိဏာ ဧတေသံ သန္တိတိ ဒက္ခိဏာ၊ ဧကံ
တေ? အဿာ။ ဒက္ခိဏာ အဿာ ဝိယ ယေ
ဟောန္တိ တေ ဒက္ခိဏဿာ၊ ဧကံ တေ? မိဂါ။
နိတိ၊ ပဒ။ သျ-၅၅၈။

ဒက္ခိဏဟတ္ထ (ပု) [ဒက္ခိဏ+ဟတ္ထ။ (ဒက္ခိဏဟတ္ထ-
သံ)] (က) ယာဖက်-ညာဖက်-လက်။
(ခ) ယာဖက် - ညာဖက် - လက်ဖဝါး။
(က) ဒက္ခိဏဟတ္ထော - ပေတ၊ ဌ။ ၁၀၅။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၀၃။ ဒက္ခိဏဟတ္ထံ-ဝိ၊ ဌ။ ၁။
၂၀၅။ ဒိ၊ ဌ။ ၁။ ၁၃၆။ မ၊ ဌ။ ၃။ ၂၃၁။ သံ၊ ဌ။ ၃။
၅၅။ အဘိ၊ ဌ။ ၂။ ၂၂၅။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၃။ ၈၅။ ဓမ္မ၊ ဌ။
၁။ ၃၇၆။ ဓမ္မ၊ ဌ။ ၂။ ၃၄၃။ ပေတ၊ ဌ။ ၁။ ၁၀၆။
ထေရ၊ ဌ။ ၂။ ၃၂၉။ အပါ၊ ဌ။ ၁။ ၃၉၊ ၆၅၊ ၈၃၊
၁၂၀။ အပါ၊ ဌ။ ၂။ ၂၂၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၃၂၂။ ဇာ၊
ဌ။ ၁။ ၃၇၊ ၆၃၊ ၈၁၊ ၈၆။ ဇာ၊ ဌ။ ၄။ ၁၄၈။ ဇာ၊
ဌ။ ၅။ ၃၇၈။ ဇာ၊ ဌ။ ၆။ ၁၃၊ ၂၀၆။ ဇာ၊ ဌ။
၇။ ၂၉၀၊ ၃၀၉၊ ၃၂၇။ အံ၊ ဌ။ ၂။ ၆၉။ ဒက္ခိဏ-
ဟတ္ထေန-ဒိ၊ ဌ။ ၁။ ၁၉၅။ ဒိ၊ ဌ။ ၂။ ၃၂၂။ အံ၊ ဌ။
၁။ ၂၇၃။ အံ၊ ဌ။ ၂။ ၃၇၃။ အံ၊ ဌ။ ၃။ ၉။ အဘိ၊
ဌ။ ၁။ ၃၂၁။ ဓမ္မ၊ ဌ။ ၂။ ၅၈၊ ၁၃၈။ သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၁။
၅၆။ ထေရီ၊ ဌ။ ၁။ ၁၉၆။ အပါ၊ ဌ။ ၁။ ၁၆၈။
စရိယာ၊ ဌ။ ၇။ ၁။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၂၄၂။ ဇာ၊ ဌ။ ၁။
၉၃၊ ၂၉၁။ ဇာ၊ ဌ။ ၂။ ၂၂၂။ ဇာ၊ ဌ။ ၃။ ၃၉၈။
ဇာ၊ ဌ။ ၄။ ၄၀၈။ ဇာ၊ ဌ။ ၆။ ၁၃။ ဝိမတိ၊ ၂။
၁၁၂။ သံ၊ ဌ။ ၂။ ၃၃၀။ ဒက္ခိဏဟတ္ထတော-
ပဋိသံ၊ ၁၂၀။ ပေဋကော၊ ၃၂၇။ မ၊ ဌ။ ၃။ ၁၅။
သံ၊ ဌ။ ၃။ ၉၀။ ဇာ၊ ဌ။ ၃။ ၃၅၆။ ဒိ၊ ဌ။ ၁။ ၆၄။
သိ၊ ဌ။ ၁။ ၁၉၂၊ ၂၃၆။ ဒက္ခိဏဟတ္ထဿ
(ဆ၊ ဧ) - မ၊ ဌ။ ၂။ ၂၃၄။ သံ၊ ဌ။ ၁။ ၁၁၄။
ဒက္ခိဏဟတ္ထော-မ၊ ဌ။ ၄။ ၁၅၀။ အံ၊ ဌ။ ၂။ ၁၂၁။

ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ။ ၁။ ၃၀၅။ (ခ) ဒက္ခိဏဟတ္ထတလ-
ကြည့်။

ဒက္ခိဏဟတ္ထစမ္ပ (န) [ဒက္ခိဏဟတ္ထ+စမ္ပ] ယာ
ဖက်-ညာဖက်-လက်၏-အရေထူ-အရေ
မ။ တတော အနုလောမေန ပဋိလောမေန
စ ဒက္ခိဏဟတ္ထစမ္ပ (ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗံ)။ အဘိ၊ ဌ။
၂။ ၂၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၄၄။

ဒက္ခိဏဟတ္ထတလ (န) [ဒက္ခိဏ+ဟတ္ထတလ]
ယာဖက် - ညာဖက် - လက်ဖဝါးအပြင်။
စန္ဒလက္ခဏ (ဓမ္မ၊ ဌ။ ၂။ ၂၃၇)-ကြည့်။

ဒက္ခိဏဟတ္ထတ္တစ (ပု) [ဒက္ခိဏဟတ္ထ + တစ]
ယာဖက် - ညာဖက် - လက်၏-အရေထူ
-အရေမ။ တတော အနုလောမေန ပဋိ-
လောမေန စ ဒက္ခိဏဟတ္ထတ္တစော (ဝဝတ္ထပေ-
တဗ္ဗော)။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၃၅။

ဒက္ခိဏဟတ္ထပဿ (ပု၊ န) [ဒက္ခိဏဟတ္ထ+ပဿ]
ယာဖက် - ညာဖက်-လက်၏-နံဘေး -
နံပါး - အရပ်။ ဒက္ခိဏဟတ္ထပဿေ ဓမ္မ-
သေနာပတိ။ သံ၊ ဌ။ ၁။ ၂၅၆။

ဒက္ခိဏဟတ္ထသန္တိ (ပု) [ဒက္ခိဏဟတ္ထ+သန္တိ]
ယာဖက် - ညာဖက် - လက်၏-အဆက်-
အစပ်-အဆစ်၊ လက်ျာလက်ဆစ် (ပခုံး
ဆစ်၊ တံတောင်ဆစ်၊ လက်ကောက်ဝတ်ဆစ်)။
တယော ဒက္ခိဏဟတ္ထသန္တိ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇၉)-
တိ အံသကပ္ပရမဏိဗန္ဓာနံ ဝသေန တယော
ဒက္ခိဏဟတ္ထသန္တယော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ။ ၁။ ၂၀၆-၇။

ဒက္ခိဏာဂတိ (ထိ) [ဒက္ခိဏာ+ဂတိ။ (ဒက္ခိဏာ-
ဂတိသံ)] (နေဗိမာန်-စသည်၏) တောင်အ
ရပ်-၌-က-သွားခြင်း၊ ဒက္ခိဏာယာဉ် လမ်း
ကြောင်း - ၌-က-သွားခြင်း။ ဒက္ခိဏာ-
ယန-ကြည့်။

ဒက္ခိဏာ(ဏ)ဂိရိ (ပု) [ဒက္ခိဏ+ဂိရိ] (၁) ပဏ္ဏ-
ဝတောင်၊ မဂတိုင်း၊ ဆူဇဂ္ဂိဟိမြို့၏ တောင်

ဖက်၌တည်သော တောင်။ (၂) ဒက္ခိဏာ-
(ဏ)ဂိရိ-အမည်ရှိသောဇနပုဒ်။ (က) (ရာဇ-
ဂြိုဟ်မြို့ကို-ဝန်းရံ-လှည့်ပတ်-၍တည်သော)
ပဏ္ဏဝတောင်၏ တောင်ဖက်၌ တည်သော
ဇနပုဒ်။ (ခ) (ရာဇဂြိုဟ်မြို့၏) တောင်ဖက်ရှိ
ပဏ္ဏဝတောင်၏ အနီးဖြစ်သောဇနပုဒ်။ (ဂ)
(ရာဇဂြိုဟ်မြို့၏) တောင်ဖက်ရှိ ပဏ္ဏဝတောင်
၏ တောင်ဖက်၌ တည်သော ဇနပုဒ်။ (၃)
ဒက္ခိဏာ (ဏ) ဂိရိ-အမည်ရှိသော ကျောင်း
တိုက်။ ဒက္ခိဏာ(ဏ)ဂိရိ-ဇနပုဒ်၏ အနီးဖြစ်
သော ကျောင်းတိုက်။

တေန ခေါပန သမယေန အာယသ္မာ
သာရိပုတ္တော(အာနန္ဒော) ဒက္ခိဏာ(ဏ)ဂိရိ-
သ္မိံ စာရိကံ စရတိ မဟတာ ဘိက္ခုသံဃေန
သဒ္ဓိံ။ မ၊၂။၃၉၅။ သံ၊၁။၄၁၈။ ကေ သမ-
ယံ ဘဂဝါ မဂဓေသု ဝိဟရတိ ဒက္ခိဏာ(ဏ၊
က)ဂိရိသ္မိံ ကေနာဠာယံ ဗြာဟ္မဏဂါမေ။
သံ၊၁။၁၇၄။ သုတ္တနိ၊၂၉၁။ (-ဝိ၊၃။၁၁၁။
အံ၊၂။၄၄၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၁၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၂။
သာရတ္ထ၊၁။၄၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၅၉။)

(၁) ပဏ္ဏဝတောင်၊ မဂဓတိုင်း ရာဇဂြိုဟ်
မြို့၏ တောင်ဖက်၌ တည်သောတောင်။ ရာဇ-
ဂဟဿ ဒက္ခိဏဘာဂေ ဂိရိ ဒက္ခိဏာဂိရိ ဇာ-
ကာရေ အ-ကာရဿ ဒီဃံ ကတွာ။ သံ၊ဋီ၊
၂။၁၆၄။ ဒက္ခိဏာဂိရိ(ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၁၇)တိ မဂ-
ဓဝိသယေ ဒက္ခိဏာဂိရိတိ ဝဒန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊
၁။၁၃၉။ (-သာရတ္ထ၊၂။၂၀၈။)

(၂) ဒက္ခိဏာ (ဏ) ဂိရိ-အမည်ရှိသော
ဇနပုဒ်။ (က) (ရာဇဂြိုဟ်မြို့ကို - ဝန်းရံ -
လှည့်ပတ်-၍ တည်သော) ပဏ္ဏဝတောင်၏
တောင်ဖက်၌ တည်သော ဇနပုဒ်။ ဒက္ခိဏာ-
ဂိရိသ္မိံ ဂိရိတိ ပဗ္ဗတော၊ ရာဇဂဟံ ပရိက္ခိ-
ပိတွာ ဌိတပဗ္ဗတဿ ဒက္ခိဏဒိသာဘာဂေ
ဇနပဒဿေတံ နာမံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၃။=ရာဇ-

ဂဟံ ပရိဝါရေတွာ ဌိတဿ ဂိရိနော ဒက္ခိဏ-
ဘာဂေ ဇနပဒေါ အတ္ထိ၊ တသ္မိံ ဇနပဒေါ
တတ္ထ ဝိဟာရဿာပိ တဒေဝ နာမံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၂၂။=ယော သော ရာဇဂဟံ ပရိဝါရေတွာ
ဌိတော ဂိရိ၊ တဿ ဒက္ခိဏပဿေ ဇနပဒေါ
“ဒက္ခိဏာဂိရိ”တိ ဝုစ္စတိ၊(ဝုစ္စတိ ဒက္ခိဏဂိရိတိ
ဝါ၊သိ)၊ တသ္မိံ ဇနပဒေတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။
တတ္ထ ဝိဟာရဿာပိ တဒေဝ နာမံ။ သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၂၃။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၄-၅။) (ရာဇဂဟံ
ပရိက္ခိပိတွာ ဌိတပဗ္ဗတဿာတိ ပဏ္ဏဝပဗ္ဗတံ
သန္ဓာယာဟ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၉၆။)= ဒက္ခိဏာဂိရိ-
ဇနပဒေ၊တသ္မိံ ဒက္ခိဏာဂိရိဇနပဒေ ဒက္ခိဏာ-
ဂိရိဝိဟာရေ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၆၅။ ဒက္ခိဏာဂိရိ-
(မဟာဝံသ၊၁၃။၅)န္တိ ရာဇဂဟနဂရပရိဝုတ္တ-
ကေန ဒက္ခိဏာဂိရိဇနပဒံ အဂမာသိ။ ယင်း-
ဋီ။၂၂၆။

(ခ) (ရာဇဂြိုဟ်မြို့၏)တောင်ဖက်ရှိ ပဏ္ဏ-
ဝတောင်၏အနီးဖြစ်သော ဇနပုဒ်။ ရာဇဂဟ-
နဂရဿ ဒက္ခိဏဒိသာဘာဂေ ပဗ္ဗတဿ သမိ-
ပေ ဌိတော ဇနပဒေါ ဒက္ခိဏာဂိရိ။ မ၊ဋီ၊
၃။၁၉၆။

(ဂ) (ရာဇဂြိုဟ်မြို့၏) တောင်ဖက်ရှိ
ပဏ္ဏဝတောင်၏ တောင်ဖက်၌ တည်သော
ဇနပုဒ်။ တဿ (ဒက္ခိဏာဂိရိနော) ဒက္ခိဏ-
ဘာဂေ ဇနပဒေါပိ “ဒက္ခိဏဂိရိ”တိ ဝုစ္စတိ
“ဂိရိတော ဒက္ခိဏဘာဂေါ”တိ ကတွာ။ သံ၊
ဋီ၊၂။၁၆၄။

(၃) ဒက္ခိဏာ(ဏ)ဂိရိ-အမည် ရှိသော
ကျောင်းတိုက်။ ဒက္ခိဏာ(ဏ)ဂိရိ-ဇနပုဒ်၏
အနီးဖြစ်သော ကျောင်းတိုက်။ (၂) (က)
ပြန်ကြည့်။

ဒက္ခိဏာ(ဏ)ဂိရိဇနပဒ (ပ) [ဒက္ခိဏာ(ဏ)-
ဂိရိ+ဇနပဒ] ဒက္ခိဏာ (ဏ) ဂိရိ-အမည်ရှိ
သော ဇနပုဒ်။ (က) (ရာဇဂြိုဟ်မြို့ကို-ဝန်း
ရံ-လှည့်ပတ်-၍ တည်သော) ပဏ္ဏဝတောင်

၏ တောင်ဖက်၌ တည်သော ဇနပုဒ်။ (ခ) (ရာဇဂြိုဟ်မြို့၏) တောင်ဖက်ရှိ ပဏ္ဍဝတောင် ၏ အနီးဖြစ်သော ဇနပုဒ်။ (ဂ) (ရာဇဂြိုဟ်မြို့၏) တောင်ဖက်ရှိ ပဏ္ဍဝတောင်၏ တောင်ဖက်၌ တည်သော ဇနပုဒ်။ ဒက္ခိဏာဂိရိဇနပဒေ စာရိကံ စရမာနော။ ဝိဠာဠာ။ ၅၂။ ဒက္ခိဏာဂိရိဇနပဒေ (ဇာ၊ ဠ၊ ၂။ ၃၁) တိ ဧတ္ထဂိရိတံ ပဗ္ဗတော။ ရာဇဂဟံ ပန ပရိက္ခိပိတော ဌိတပဗ္ဗတဿ ဒက္ခိဏဒိသာဘာဂေ ဌိတဇနပဒေါ ဒက္ခိဏာဂိရိဇနပဒေါတိ ဝုစ္စတိ။ တိကနိပါတ်၊ အာရာမဒူသကဇာတ်၊ ၉။ ပေ။ (-ဇာ၊ ဠ၊ ၁။ ၂၄၁။ သံ၊ ၉။ ၁။ ၂၆၅။)

ဒက္ခိဏာ(ဏ)ဂိရိမဟာဝိဟာရ (ပု) [ဒက္ခိဏာ(ဏ)ဂိရိ + မဟာဝိဟာရ] ဒက္ခိဏာ (ဏ)ဂိရိအမည်ရှိသော ကျောင်းတိုက်ကြီး၊ ဒက္ခိဏာ(ဏ)ဂိရိ-ဇနပုဒ်၌တည်သော ကျောင်းတိုက်ကြီး၊ ရာဇဂြိုဟ်မြို့၏ တောင်ဖက်ရှိ ပဏ္ဍဝတောင်၏ အနီး၌တည်သော ကျောင်းတိုက်ကြီး။ ဒက္ခိဏာ(ဏ)ဂိရိမဟာဝိဟာရေဗြာဟ္မဏဿ ဣန္ဒြိယပရိပါကံ အာဂမယမာနော ဝိဟာရတိ။ သံ၊ ဠ၊ ၁။ ၂၂၂။ သုတ္တနိ၊ ဠ၊ ၁။ ၁၂၄။

ဒက္ခိဏာ(ဏ)ဂိရိဝိဟာရ (ပု) [ဒက္ခိဏာ(ဏ)ဂိရိ + ဝိဟာရ] ဒက္ခိဏာ (ဏ) ဂိရိ-အမည်ရှိသောကျောင်းတိုက်၊ ဒက္ခိဏာ (ဏ) ဂိရိ-ဇနပုဒ်၌ တည်သော ကျောင်းတိုက်၊ ရာဇဂြိုဟ်မြို့၏တောင်ဖက်ရှိ ပဏ္ဍဝတောင်၏ အနီး၌ တည်သော ကျောင်းတိုက်။ ဒက္ခိဏာ(ဏ)ဂိရိ (၂) (က)-ကြည့်။

ဒက္ခိဏာနိယျာတန (န) [ဒက္ခိဏာ + နိယျာတန] အလှူ(ကောင်းမှုစေတနာ)၏ အဖို့ကို - အပ်နှင်း - ရည်ညွှန်း - အမျှပေးဝေ - ခြင်း။ ဧဝံ ဘဂဝါ ပေတာနံ ဒက္ခိဏာနိယျာတနေ ကာရဏဘူတာနိ အနုဿရဏဝတ္ထုနိ ဒဿေန္တော။ ခုဒ္ဒက၊ ဠ၊ ၁၀၀။

ဒက္ခိဏာ(ဏ)ပထ (ပု) [ဒက္ခိဏာ + ပထ။ (ဒက္ခိဏပထ-သံ, ဒက္ခိဏာဝဝ, ဒက္ခိဏာဝဟ-ပြာ, ဒက္ခိဏာဝဟ-အဒ္ဓမာဂဓီ)] (၁) ဒက္ခိဏာ(ဏ)ပထတိုင်း၊ မဇ္ဈိမတိုက် (ဇမ္ဗူဒိပံ အလယ်ဗဟိဌာန) ၏ တောင်ဖက်၌တည်သော အဝန္တိ (မိန်းမတို့ကို အထူးစောင့်ရှောက်တတ်သော) - တိုင်း - နိုင်ငံ - နယ်ပယ်။ (ယင်း-သည် နွားကောင်း, နွားလှ, နွားချောတို့ ဖြစ်ထွန်းပေါက်ဖွားရာ နယ်ပယ်ဖြစ်၏။ ဒီ၊ ဠ၊ ၁။ ၁၁၅။ အံ၊ ဠ၊ ၂။ ၁၅၅။ အဘိ၊ ဠ၊ ၁။ ၁၀၇။ အဘိ၊ ဠ၊ ၂။ ၄၃။ ပဋိသံ၊ ဠ၊ ၁။ ၇၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၁၃။ ဣတိဝုတိ၊ ဠ၊ ၃၂၉။ မဟာနိ၊ ဠ၊ ၂၀၊ ၂၅၂။ D.P.။ ဣန္ဒြိယတိုက်၏ အလယ်၌ အနောက်သမုဒြာထိအောင် အရှေ့အနောက် ဖြတ်၍ တည်သော တောင်သည် ဝိဠာ-မည်၏။ ထိုတောင်၏တောင်ဖက်ကို(ဒက္ခိဏာပထ)ဣန္ဒြိယတောင်ပိုင်း-ဟုခေါ်၏။ သပြေကန်၊ ကစ္စည်း၊ သျှ၊ ၅၆၄။ သင်္ခတနည်းအားဖြင့် မြောက်ဖက်၌ ဟိမဝန္တာတောင်, တောင်ဘက်၌ ဝိဠာတောင်တန်း, အရှေ့ဘက်၌ ဗင်္ဂလားအော်ခေါ်သော ဝင်္ဂေါပသာဂရ, အနောက်ဖက်၌ ယခု အာရေဗျ ခေါ်ကြသော - အာရဗ ပင်လယ် - အာရဗသာဂရ၊ ဤ ဆိုအပ်ပြီးသည်တို့မှ တောင်ဖက် နယ်ပယ် တလျှောက်ကို “ဒက္ခိဏာပထ”ဟု ခေါ်သည်။ ဗုဒ္ဓသာသနိက ပဌဝိဝင်၊ ၇၅-၆။ ဒမိလတိုင်း၏ တစိတ်အရပ်၊ သို့မဟုတ် ယခု ဒေခန့်ခေါ်သော အရပ်။ D. P.။ ဣန္ဒြိယနိုင်ငံတွင် တောင်ဖက် ခရီးစဉ်သည်၎င်း, ဣန္ဒြိယတောင်ပိုင်းသည်၎င်း ဒက္ခိဏာပထ-မည်၏။ C. P. D.။) (၂) ဒက္ခိဏာ(ဏ)ပထ-ဇနပုဒ်၊ ဂင်္ဂါမြစ်၏ တောင်ဖက်ကမ်း၌ တည်ရှိသော ဇနပုဒ်။

(၁) တေန ခေါ ပန သမယေန အဝန္တိ-ဒက္ခိဏာပထော (ဒက္ခိဏပထော၊ သိ) အပ္ပဘိက္ခုကော ဟောတိ။ ဥဒါန၊ ၁၄၆။ ဒက္ခိဏပထေ အဝန္တိရဌေ သနသေလပဗ္ဗတော

နာမ အတ္ထိ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၁၄၁။ တထာ (ဝေ-
နာမကံ ရဋ္ဌံ) ဒက္ခိဏာပထော။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊
၁။၄၆၁။ တံ (အဝန္တိရဋ္ဌံ) ပန မဇ္ဈိမဒေသ-
တော ဒက္ခိဏဒိသယံ။ တေနာဟ “ဒက္ခိဏာ-
ပထေ” (သံ၊ဌ၊၃။၁၃၀)တိ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၇၁။
(-ဝိ၊၃။၂၈၄-၇။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၆၁။ ပေတ၊
ဌ၊၁၂၄။) အောက်ပုဒ်လည်း-ကြည့်။

(၂) ဒက္ခိဏဇနပဒန္တိ ဒက္ခိဏာပထောတိ
ပါကဋ္ဌံ ဂင်္ဂါယ ဒက္ခိဏတော ပါကဋ္ဌဇနပဒံ၊
တဒါ ကိရ ဒက္ခိဏာပထေ ဗဟူ ပြာဟူဏ-
တာပသာ ဟောန္တိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၃၇။ (-သုတ္တ-
နိ။၄၂၉။ စူဠနိ။၁။) ဒက္ခိဏာပထမနုဿ-
လည်း ကြည့်။

ဒက္ခိဏာပထက (တိ) [ဒက္ခိဏာပထ+က] ဒက္ခိ-
ဏာပထ(အဝန္တိ)-တိုင်း-နိုင်ငံ-၌-ဖြစ်-
ကြီးပျိုး-မွေးဖွား-နေ-သော၊သူ၊ဒက္ခိဏာ-
ပထတိုင်းသား။ ဘူတပုဗ္ဗံ ဘန္တေ ဒက္ခိဏာ-
ပထကာ ဝါဏိဇာ ပုရတ္ထိမံ ဇနပဒံ အဂမံသု
ဝါဏိဇာယ။ ဝိ၊၄။၃၉။

ဒက္ခိဏာပထမနုဿ (ပု) [ဒက္ခိဏာပထ+မနုဿ]
ဒက္ခိဏာပထဇနပုဒ်-ဂင်္ဂါမြစ်၏ တောင်ဖက်
ကမ်း၌ တည်ရှိသော ဇနပုဒ်-၌-ဖြစ်-
မွေးဖွား-သော လူ။ (ရှေးဦးအစ မူလက
ဣန္ဒိယနိုင်ငံ နယ်ပယ်၏အဆုံး အထက် ဂေါဒါ-
ဝရီမြစ်ကမ်း၌နေသူ အရိယာ(ARYAN)
လူမျိုးကို ခေါ်ဝေါ်ကြ၍ ကာလကြာသော
ယခုအခါ ထိုနယ်ပယ်၏ တောင်ပိုင်းနေသူ
လူအပေါင်းကို ခေါ်ဝေါ်ကြ၏။ D. P.)
န ဟိ တေ ဒက္ခိဏာပထမနုဿာ ဝိယ အသဒ္ဓါ
အပ္ပသန္နာ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၄၅။ ဂင်္ဂါယ ဒက္ခိဏ-
တီရဇာတာ ဒက္ခိဏာပထမနုဿာ။ သာရတ္ထ၊
၁။၄၂၇။ ဂင်္ဂါယ ဒက္ခိဏာယ ဒိသာယ
ဒေသော ဒက္ခိဏာပထော၊ တတ္ထ ဇာတာ
မနုဿာ ဒက္ခိဏာပထမနုဿာ။ ဝိမတိ၊၁။၈၉။

ဒက္ခိဏာပရကောဏ (ပု) [ဒက္ခိဏ+အပရ+
ကောဏ] အနောက် တောင်ဒေါင့် အရပ်။
ဒက္ခိဏာပရကောဏမ္ပိ၊ ကာရေတွာ ရာဇ-
ဂေဟတော။ မဟာဝံသ၊၃၇။၂၀၀။

ဒက္ခိဏာဘိမုခ=ဒက္ခိဏေနာဘိမုခ (တိ) [ဒက္ခိဏ
+အဘိမုခ။ (ဒက္ခိဏာဘိမုခ-သံ)] တောင်
အရပ်သို့-ရှေးရှု-တူရှု-မျက်နှာမူ-ဦးလှည့်
-သော။ (ကြိ၊ဝိ-လျက်။) ဒက္ခိဏာဘိမုခေါ
နိသိန္နော ဟောတိ။ ဒီ၊၂။၁၆၈။ မဟာမဟိန္ဒ-
တ္ထေရဿ အာသနံ ဒက္ခိဏာဘိမုခံ ပညတ္တံ
ဟောတိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၇၆။ ဒက္ခိဏေနာဘိမုခါ-
(အံ၊၃။၂၂၉) တိ ဒက္ခိဏာမုခါ ဟုတွာ။ အံ၊
ဌ၊၃။၂၈၁။ (-သံ၊ဌ၊၂။၂၀၉။ အပ၊ဌ၊၁။
၈၅။ ဇာ၊ဌ၊၁။၈၃။ ဝိမတိ၊၂။၁၄၄။ အံ၊ဋ္ဌိ၊
၃။၃၀၃။) ဒက္ခိဏာဘိမုခံ ယာတံ။ မဟာ-
ဝံသ၊၇၇။၅၄။

ဒက္ခိဏာမုခ (တိ) [ဒက္ခိဏာ+မုခ] အထက်ပုဒ်
နက် ကြည့်။ ဂစ္ဆာမိ ဒက္ခိဏာမုခေါ။ အပ၊၂။
၇၄။ ထေရ၊ဌ၊၁။၉၆။ (-အပ၊၁။၄၀။ ဇာ၊
၂။၁၇၈။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၃၈။ ဒီပဝံသ၊၁၅။၅၀။)

ဒက္ခိဏာယန (န) [ဒက္ခိဏ+အယန။ (ဒက္ခိဏာ-
ယန-သံ)] (နေဗိမာန်-စသည်၏) တောင်
အရပ် မျက်နှာသို့ သွားခြင်း၊ ဒက္ခိဏာယာဉ်
လမ်းသို့ သွားခြင်း။ အာသာဠသကန္တိမာ-
ရဗ္ဘ ပုဿံ ယာဝ ဒက္ခိဏာဂတိ ဒက္ခိဏာယနံ။
ဓာန်၊ဋ္ဌိ၊၈၀-၁။ ဒက္ခိဏဒိသာဂမန - လည်း
ကြည့်။

ဒက္ခိဏာရဟ (တိ) [ဒက္ခိဏာ+အရဟ။ (ဒက္ခိ-
ဏာဟံ-သံ)] (က) မြတ်သောအလှူဝတ်ကို
ခံယူထိုက်သော။ (ခ) မြတ်သောအလှူဝတ်
အား-လျှောက်ပတ် - သင့်မြတ် - သော၊
မြတ်သောအလှူဝတ်ကို စင်ကြယ်စေစွမ်းနိုင်
သော၊သူ။ (က) ဒက္ခိဏေယျာနန္တိ ဒက္ခိဏာ-
ရဟာနံ။ အံ၊ဌ၊၁။၁၇၃။ ဘူဉ္ဇိ သု ဘတ္တံ န
စ ဒက္ခိဏာရဟာ (ပေတ၊၁၅၃)တိ.... န စ

ပန ဒက္ခိဏာရဟာ သီလဝန္တော ဘုဒ္ဓိ*သုတိ
အတ္ထော။ ပေတဠာ။၁၀၃။ (-အပါ။၁၇၇။
၂၆၄။ ထေရဠာ။၁၂၅။ ထေရဠာ။၂၅၁။
စရိယာဠာ။၆၂။ နေတ္တိဠာ။၁၅၇။ အမရဠာ။
၅။) (က), (ခ) ဒက္ခိဏေယျာတိ ဒက္ခိဏာ-
ရဟာ ဒက္ခိဏာယ အနုစ္စဝိကာ၊ ဒက္ခိဏံ
ဝိသောဓေတုံ သမတ္တာတိ အတ္ထော။ အဘိဠာ။
၃။၂၅၇။

ဒက္ခိဏာရဟသညီ (တိ) [ဒက္ခိဏာရဟ+သညာ
+ဤ] (က) မြတ်သောအလှူဝတ်ကို ခံယူ
ထိုက်သူ-ဟူ၍ (ဖြစ်သော) အမှတ်‘သညာ’ရှိ
သော။ (ခ) မြတ်သော အလှူဝတ်အား-
လျှောက်ပတ် - သင့်မြတ် - သူ-ဟူ၍ (ဖြစ်
သော) အမှတ်‘သညာ’ရှိသော။ သူ။ ဒက္ခိဏေ-
ယျ ပရိယေသတိတိ ဒုပ္ပဋိပနံ ဒက္ခိဏာရဟ-
သညီ ဂဝေသတိ။ ဒီဠာ။၁။၂၇၃။ သီဠာသစ်။
၂။၁၉၀။ မဇ္ဈိမဠာ။၂၄၀။

ဒက္ခိဏာရာမ (ပု) [ဒက္ခိဏ+အာရာမ] ဒက္ခိ-
ဏာရာမ-အမည်ရှိသော - သံဃာ့အာရာမ -
ကျောင်းတိုက်၊ သီဟိုဠ်ကျွန်း အနုရာဓမြို့၏
တောင်ဖက်၌ တည်သော - သံဃာ့အာရာမ -
ကျောင်းတိုက်။ (ယင်းကို B. E. ၄၅၅-တွင်
သီဟိုဠ်ကျွန်းအနုရာဓမြို့၌ ဒုတိယအကြိမ်နန်းစံ
သော ဝဋ္ဋဂါမဏိမင်း၏ စစ်ဗိုလ် ၇-ဦးတို့တွင်
ဥတ္တိယ-အမည်ရှိသောစစ်ဗိုလ် ဆောက်လုပ်၍
မင်းဆရာ မဟာတိဿထေရ်အား တင်လှူခဲ့
သည်။မဟာဝံသ၊၄၂။၁၄၀။)ဒက္ခိဏာရာမာ-
ဓိပတိ-ကြည့်။

ဒက္ခိဏာရာမနာမက (တိ) [ဒက္ခိဏာရာမ+နာမ
+က] ဒက္ခိဏာရာမ-ဟူသော အမည်ရှိသော
(သံဃာ့အာရာမ=ကျောင်းတိုက်)။ဒက္ခိဏာ-
ရာမာဓိပတိ-ကြည့်။

ဒက္ခိဏာရာမဝါသီ (တိ) [ဒက္ခိဏာရာမ+ဝသ+
ဏီ] ဒက္ခိဏာရာမ-အမည်ရှိသော ကျောင်း
တိုက်၌ - နေ - သီတင်းသုံး - လေ့ရှိသော

(တိဿ ထေရ် - စသည်)။ (အဘယဂိရိ
ကျောင်းတိုက်မှ တိဿထေရ်သည် B.E.
၇၉၆-ခုနှစ် ဂေါဠာဘယ-မင်း လက်ထက်၌
ရဟန်းတော် ၆၀-နှင့်အတူ ပြည်နှင့်ဒဏ်ခံရ
ခြင်း၊ ကျမ်းစာများကို မီးရှို့ ခံရခြင်း-စသည်
တို့ကြောင့် အရှက်ရကာ နောက်ပါသံဃာ
၃၀၀-ခန့်နှင့် တကွ ဒက္ခိဏာရာမ တိုက်သို့
ပြောင်းရွှေ့ နေထိုင်၏။ ယင်း-၉၁၉-၌ နန်း
တက်သော မဟာသေနမင်း လက်ထက်၌
ဇေတဝန် ကျောင်းတိုက်ကြီးကို အလှူခံရ
သည်။ ထို့နောက် ဒုတိယပါရာဇိကအာပတ္တာ-
ဓိကရုဏ်း ‘ကျောင်းမှု’ဖြင့် လူဝတ်လဲရသည်။
သီဟိုဠ် သာသနာဝင်နှင့် ရာဇဝင်။) ဒက္ခိဏာ-
ရာမဝါသီမိ၊ ကုဟကေ ဇိမ္မာနသေ။ ပသီဒိ-
တွာ ပါပမိတ္တေ၊ တိဿတ္ထေရေ အသညတေ။
မဟာဝံသ၊၃၇။၃၂။

ဒက္ခိဏာရာမာဓိပတိ (ပု) [ဒက္ခိဏာရာမ+အဓိ-
ပတိ] ဒက္ခိဏာရာမကျောင်းတိုက် ဟူသော -
အလှူဝတ္ထု၏ ပိုင်ရှင် - အလှူ ဒါယကာ၊ ဒက္ခိ-
ဏာရာမကျောင်းတိုက်ကို ဆောက်လုပ် လှူ
ဒါန်းသူ ကျောင်းဒါယကာ (ပဏ္ဍမင်း)။
ပဏ္ဍရာဇာတိ စ “ဒက္ခိဏာရာမာဓိပတိ”-
ဣစ္စေဝ ဝုတ္တံ။ သီဟဠဒီပေ ဒက္ခိဏာရာမ-
နာမကဿ သံဃာရာမဿ ကာရကောတိ
ဝဒန္တိ။ သီဠာသစ်။၁။၃၇၀။

ဒက္ခိဏာဝန(တ္ထ) (တိ) [ဒက္ခိဏ + အာဝန-
(တ္ထ)။ (ဒက္ခိဏာဝတ္တိ-သံ)] လက်ျာရစ်လည်
တတ်သော၊ လက်ျာဖက်အားဖြင့် - ရစ် - ခွေ
- လှည့် - လည် - တတ်သော (အမြှုပ်, အ-
ပြက်-စသည်)။ တသ္မိ* ပါယာသေ ပစ္စမာနေ
မဟန္တမဟန္တာ ပုပ္ဖုဠာ ဒက္ခိဏာဝနာ (ဒက္ခိ-
ဏာဝတ္တာ) ဟုတွာ သဉ္ဇရန္တိ။ မဠာ။၂။၇၇။
အံဠာ။၁။၃၀၉။ အပါဠာ။၁။၇၂။ ဇာဠာ။၁။၇၀။
(- ဒီဠာ။၂။၄၃။ မဠာ။၃။၂၆၄။ သံဠာ။၂။
၂၆၁။ အံဠာ။၂။၂၉၁။ ဥဒါနဠာ။၂၇၄။ ဇာ

ဌ၊ ၄။ ၃၄၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၂၉။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၃။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၅၈။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၇။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၂။ ဇိနာလင်္ကာရ၊ ၂။ ၃၃။ မဟာဝံသ၊ ၁။ ၂၂။)

ဒက္ခိဏာဝဋ္ဌက (တိ) [ဒက္ခိဏာဝဋ္ဌ+က။ (ဒက္ခိဏာဝတ္တိက-သံ)] အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ သင်္ခ (သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၂၉) ကြည့်။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဒက္ခိဏာဝဋ္ဌကဇာတ (တိ) [ဒက္ခိဏာဝဋ္ဌက+ဇာတ] လင်္ကာရစ်လည်ရုံ-ဖြစ်-ပေါက်-သော (အမွေး၊ မွေးညှင်းစသည်)။ ဒက္ခိဏာဝဋ္ဌကဇာတာနိ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၅။ ဒီ၊ ၃။ ၁၁၈။ မ၊ ၂။ ၃၃၇။

ဒက္ခိဏာဝဋ္ဌသင်္ခ (ပု၊ န) [ဒက္ခိဏာဝဋ္ဌ + သင်္ခ။ (ဒက္ခိဏာဝတ္တိဝင်္ခ-သံ)] လင်္ကာရစ် လည်သော ခရုသင်း။ ဒက္ခိဏာဝဋ္ဌသင်္ခေန အဘိသေကကရဏံ ပဝတ္တံ။ ဇာ၊ ၄။ ၃၄၉။ (-ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၀၅။ မဟာဝံသ၊ ၉။ ၁၅၅။)

ဒက္ခိဏာဝတ္တကေသ (တိ) [ဒက္ခိဏာဝတ္တ+ကေသ။ (ဒက္ခိဏာဝတ္တိကေသ-သံ)] လင်္ကာရစ်လည်သော ဆံပင်ရှိသော၊ သူ။ ဒက္ခိဏာဝတ္တကေသတာ။ ဇိနာလင်္ကာရ၊ ၁။ ၉၈။

ဒက္ခိဏာဝတ္တဂတိ (တိ) [ဒက္ခိဏာဝတ္တာ+ဂတိ] လင်္ကာရစ်သို့ လှည့်၍ သွားခြင်းရှိသော၊ သူ။ ဒက္ခိဏာဝတ္တဂတိတာ။ ဇိနာလင်္ကာရ၊ ၁။ ၉၈။

ဒက္ခိဏာဝတ္တနာဘိ (တိ) [ဒက္ခိဏာဝတ္တာ+နာဘိ။ (ဒက္ခိဏာဝတ္တိနာဘိ-သံ)] လင်္ကာရစ်လည်သော ချက်ရှိသော၊ သူ။ ဒက္ခိဏာဝတ္တနာဘိတာ။ ဇိနာလင်္ကာရ၊ ၁။ ၉၈။

ဒက္ခိဏာဝတ္တလောမ (တိ) [ဒက္ခိဏာဝတ္တ+လောမ။ (ဒက္ခိဏာဝတ္တိလောမ-သံ)] လင်္ကာရစ်လည်သော-အမွေး-မွေးညှင်း-ရှိသော၊ သူ။ ဒက္ခိဏာဝတ္တလောမတာ။ ဇိနာလင်္ကာရ၊ ၁။ ၉၈။

အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၂-၃-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ဒက္ခိဏာဝိစိနန (န) [ဒက္ခိဏာ+ဝိစိနန] မြတ်သော အလှူဝတ္ထုကို - ရွေးချယ် - စိစစ် - ခြင်း။ ဒေဝ ဝိစိနနာ ဒက္ခိဏာဝိစိနနံ ဒက္ခိဏေယျဝိစိနနဉ္စ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၅၉။ (-သံ၊ ၄။ ၁၀၅။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၉။)

ဒက္ခိဏာဝိဘင်္ဂသုတ္တ (န) [ဒက္ခိဏာဝိဘင်္ဂ+သုတ္တ] ဒက္ခိဏာဝိဘင်္ဂ-သုတ်၊ ဒါန-နှင့် ဒါန-၏အကျိုးကို အကျယ်ဝေဘန် ဟောပြောသုတ်၊ မိထွေးတော် ဂေါတမိသည် ကိုယ်တိုင်စီမံ ယက်လုပ်အပ်သော သင်္ကန်းလျာအစုံကို ဘုရားရှင်အား လှူလာသောအခါ-သံဃာအပေါ်၌ တဆင့်တက်၍ စေတနာဖြစ်ပွားစေလိုခြင်း၊ နောင်လာနောက်သားတို့၏ သံဃိကဒါန၌ စိတ်ညွတ်စေလိုခြင်းတို့ကြောင့် အလှူခံယူတော်မမူပဲ သံဃာအား လှူရန် ၃-ကြိမ်တိုင်အောင် တိုက်တွန်းတော်မူသည်။ ထိုအခါ မိထွေးတော်၏ ဘုရားရှင်အပေါ်၌ ကျေးဇူးများရှိခဲ့ခြင်း၊ ဘုရားရှင်၏လည်း မိထွေးတော်အပေါ်၌ ကျေးဇူးတုံ့ အမြောက်အမြားရှိခဲ့ခြင်းတို့ကို ထောက်ထား၍ အလှူခံတော်မူရန် အရှင်အာနန္ဒာ-က ကူညီ လျှောက်ပြန်လေရာ “ရှေးဦးစွာ ကျေးဇူးပြုသူအား ပစ္စယာနုဂ္ဂဟဖြင့် ကျေးဇူးဆပ်ရာ၌ ပြေလည်ကျေကုန်အောင် မတတ်နိုင်ကြောင်း” မိန့်တော်မူပြီးနောက် ဒါန-နှင့် ဒါန-၏အကျိုးကို အကျယ်ဝေဘန် ဟောပြောတော်မူရာသုတ်။

(ယင်း-၌ ဒက္ခိဏာခေါ်သော ဒါနသည် — (၁) ပုဂ္ဂိုလ် အသီးအသီးအား ပေးလှူမှု=ပါဠိပုဂ္ဂလိကဒါန, (၂) သံဃာအား ပေးလှူမှု=သံဃိကဒါန-ဟု ၂ မျိုးရှိရာ ပါဠိပုဂ္ဂလိကဒါနသည် — (၁) ဘုရားရှင် —, (၂) ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ—, (၃) အရဟတ္တဖလဋ္ဌာန် ‘ရဟန္တာ’ ပုဂ္ဂိုလ်—, (၄) အရဟတ္တမဂ္ဂဋ္ဌာန် ပုဂ္ဂိုလ်—, (၅) အနာဂါမိဖလဋ္ဌာန် ‘အနာဂါမိ’ ပုဂ္ဂိုလ်—, (၆) အနာဂါမိမဂ္ဂဋ္ဌာန် ပုဂ္ဂိုလ် —, (၇) သကဒါဂါမိဖလဋ္ဌာန်

‘သကဒါဂါမ်’ပုဂ္ဂိုလ်—, (၈)သကဒါဂါမ်မဂ္ဂ-
ဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ်, (၉) သောတာပတ္တိဖလဋ္ဌာန်
‘သောတာပန်’ ပုဂ္ဂိုလ်—, (၁၀) သောတာ-
ပတ္တိမဂ္ဂဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ်—, (၁၁) သာသနာပ-
ကဗ္ဗဝါဒီအဘိညာဉ်ရရသေ့ပရိဗိုလ်—, (၁၂)
ကောင်းသော ရောင်း, ဝယ်, လုပ်ကိုင်, စား
သောက်သော ပုထုဇဉ် သီလဝန္တပုဂ္ဂိုလ်—,
(၁၃) တံငါ, မုဆိုး-စသော ပုထုဇဉ်ဒုဿီလ-
—, (၁၄) ခွေး, ဝက်- စသော တိရစ္ဆာန်
—အား ပေးလှူမှုအားဖြင့် ၁၄-ပါးရှိ၏။

သရဏကို တည်သူ, သီလရှိသူ ပုထုဇဉ်
လူမျိုးနှင့် ရဟန်း-သာမဏေ, သမထ-
ဝိပဿနာ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် အရိယာ-
ပုဂ္ဂိုလ် ၈-ယောက်တွင် သောတာပတ္တိမဂ္ဂ-
ဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ်၌ ပါဝင်ကုန်၏။

ယင်း-တွင် အညံ့, အဖျင်းဆုံး ဖြစ်သော
(၁၄) အမှတ်ပြု တိရစ္ဆာန်ဒါနသည်သော်
လည်း ဘဝ ၁-ရာ၌ အာယု, ဝဏ္ဏ, သုခ,
ဗလ, ပဋိဘာန-ဟူသော အကျိုး ၅-မျိုးတို့ကို
ပေးစွမ်းနိုင်၏။ (၁၃) အမှတ်ပြုဒါနသည် ဘဝ
၁-ထောင်— (၁၂) အမှတ်ပြု ဒါနသည်
ဘဝ ၁-သိန်း— (၁၁) အမှတ်ပြု ဒါနသည်
ဘဝပေါင်း ကုဋေ ၁-သိန်း တိုင်အောင်
ကောင်းကျိုး ၅-မျိုးကို အဆင့်ဆင့် ပေးစွမ်း
နိုင်၏။ (၁၀-မှ ၁-အထိ) အမှတ်ပြု အထက်
အထက် ဒါန တို့သည် ဘဝ အပိုင်း အခြား
အကန့် အသတ် မရှိ မရေမတွက်နိုင်လောက်
အောင် ကောင်းကျိုး ပြုစွမ်းနိုင်ကုန်၏။

သံဃိကဒါနသည်ကား— (၁) ဘုရား
အမှူးရှိသောဘိက္ခု, ဘိက္ခုနီ-သံဃာအား—,
(၂) ဘုရားရှင် ပရိနိဗ္ဗာန်စံပြီးနောက် ဖြစ်
ပေါ်သော ဘိက္ခု, ဘိက္ခုနီ-သံဃာအား—,
(၃) ဘိက္ခုသံဃာအားသာ—, (၄) ဘိက္ခုနီ
သံဃာအားသာ—ပေးလှူမှု, (၅) သံဃာ
မှ ညွှန်းသော ဘိက္ခု, ဘိက္ခုနီအား—, (၆)
သံဃာမှညွှန်းသော ဘိက္ခုအား—, (၇)

သံဃာမှညွှန်းသော ဘိက္ခုနီအား ပေးလှူမှု-
ဟူ၍ ၇-ပါးရှိ၏။

ယင်း - သံဃိကဒါနသည် အိမ်ထောင်
သားမွေးပြုလျက်ရဟန်းအမည်ကို ခံယူသော
သင်္ကန်းလည်ရောက် ဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်တို့၌သော်
လည်း သံဃာကိုရည်မှတ်၍ အရိယာသံဃာ
နှင့်မခြား အလားတူ လေးစား ရှိသေ့စွာ
ပေးလှူမှု ပြုနိုင်လျှင် ဘုရား အမှူးရှိသော
သံဃာအား ပေးလှူရသကဲ့သို့ မရေတွက်နိုင်
သော ကောင်းကျိုးကို ပေးစွမ်းနိုင်၏။ ဤ
အရာ၌ သံဃိကမြောက်အောင် သံဃာအပေါ်
၌ စိတ်ရောက်ရန် လွန်စွာခဲယဉ်းလှ၏။ မှန်၏။
သံဃာထည်းမှ စာရေးတံမဲဖြင့် သာမဏေကို
ရခြင်းကြောင့် စိတ် မကြည်လင်ခဲ့သော်၎င်း,
မထေရ်ကြီးကို ရခြင်းကြောင့် ဝမ်းသာအားရ
ဖြစ်ခဲ့သော်၎င်းသံဃာအပေါ်၌ စိတ်မရောက်
သူ-ဟု ဆိုရ၏။ စာရေးတံမဲဖြင့် ရသော
သံဃာကိုယ်စားလှယ်ကို ဂုဏ်ငယ်သူ, ဂုဏ်
ကြီးသူ-ဟု မပိုင်းခြားပဲ သံဃာအနေဖြင့်
ရှိသေ့စွာ ပေးလှူနိုင်မှ သံဃိက မြောက်၏။
ယင်း-သို့ သံဃာအပေါ်၌ စိတ်ရောက်အောင်
ပြုနိုင်လျှင် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်အား လှူရသော
ပုဂ္ဂလိကဒါနထက် သံဃာ ကိုယ်စားလှယ်
ဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်အား လှူရသော သံဃိကဒါန-
က သာလွန် မွန်မြတ်၏။ အကျိုး ကြီး၏။
အကျိုးကြီးသောဒါနကို “ဒက္ခိဏာဝိသုဒ္ဓိ”ဟု
ခေါ်ဆို၏။ အလှူပေး, အလှူခံ-ပုဂ္ဂိုလ်ကို
စွဲ၍ ၄-မျိုးပြား၏။ ယင်း-အပြား အောက်
ပုဒ် ကြည့်။) မဇ္ဈိမနိကာယ၊ ဥပရိပဏ္ဏာ-
သပါဠိ၊ ၄-ဝဂ်၊ ၁၂-သုတ်။ မ၊ ၃။ ၂၉၅-
၃၀၀။ မ၊ ၄။ ၄။ ၂၁၉-၂၂၈။ မ၊ ၄။ ၂။ ၄၀၆-
၄၁၆။

ဒက္ခိဏာဝိသုဒ္ဓိ (ထိ) [ဒက္ခိဏာ+ဝိသုဒ္ဓိ] (၁)
အလှူ၏-စင်ကြယ် - အကျိုးကြီး-ခြင်း။
(၂) အလှူစင်ကြယ်ခြင်း၏ အကြောင်း၊

(က) ပေးလှူလိုသော ဒါနစေတနာ၏ စင်ကြယ်ကြောင်း။ (ခ) ပေးလှူအပ်သော ဒါတဗ္ဗဝတ္ထု၏ စင်ကြယ်ကြောင်း။ (ယင်းအကြောင်းတို့သည် အလှူရှင်နှင့် အလှူခံ ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သီလ-စသော ဂုဏ်များပင် ဖြစ်၏။ ထိုဂုဏ်များကိုစွဲ၍ ဒက္ခိဏာဝိသုဒ္ဓိ ၄-မျိုး ဖြစ်၏။ (၁)အလှူရှင်သာစင်ကြယ်၍ အလှူခံ မစင်ကြယ်သော ဒါန၊ ‘ဝေသာန္တရာမင်း၏ ဇူဇကာပုဏ္ဏားအား ပေးလှူသော ဒါနမျိုး’ (၂) အလှူခံသာစင်ကြယ်၍ အလှူရှင် မစင်ကြယ်သော ဒါန၊ ‘ကလျာဏီ မြစ်ကမ်းနေ တံငါသည်၏ ဒီသသောမ-ထေရ်အား ပေးလှူသော ဒါနမျိုး’ (၃) ၂-ဦးစုံ မစင်ကြယ်သော ဒါန၊ ‘ဒုဿီလရဟန်းအား ဝဇုမာန-တောနေ မုဆိုး၏ ဆွေမျိုးပြိတ္တာကို ရည်မှတ်၍ ပေးလှူသော ဒါနမျိုး’ (၄) ၂-ဦးစုံ စင်ကြယ်သောဒါန ‘ကောသလမင်းကြီး၏ အသဒိသဒါနမျိုး’ ဟူ၍ ၄-ပါးရှိ၏။ ဒီ၊ ၃။ ၁၉၃။ မ၊ ၃။ ၂၉၉။ အံ၊ ၁။ ၃၉၂-၃။ အဘိ၊ က။ ၄၀၄။ ဒီ၊ ၄။ ၂၀၇။ မ၊ ၄။ ၂၂၆-၇။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၀။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၀။

ထို့ပြင်—(၁) တရားသဖြင့်ရအပ်သော အလှူဝတ္ထု၊ (၂) စေတနာထက်သန်မှုနှင့်မြတ်မှု၊ (၃) ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်ခြင်း၊ (၄)ယင်း၏ နိရောဓသမာပတ်မှ ထပြီးစ-ဖြစ်ခြင်းအားဖြင့် ၄-ပါး ရှိ၏။ ယင်း- ၄-ပါးသည် မျက်မှောက်ဘဝ၌ အကျိုးပေးနိုင်သော အလှူ၏ အင်္ဂါများဖြစ်သည်။ ယင်း- ၄-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော အလှူသည် - ပုဏ္ဏသူဌေး၏ အရှင်သာရိပုတြာအား ဒန်ပူနှင့် မျက်နှာသစ်ရေ အလှူ (ဓမ္မာဠ၊ ၂။ ၁၉၇-၉)၊ ကာကဝလီယ သူဌေး၏ အရှင်မဟာကဿပအား ပအုံးရည်နှင့် ရောသော ဗြူးစပ်ယာဂုအလှူ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄။ ၀ိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၃)၊ သုမနပန်းသည်၏ ဘုရားရှင်အား ပန်း ဂ-ဆုပ် အလှူ (ဓမ္မာဠ၊ ၁။ ၃၀၆-၃၀၈) ကဲ့သို့ အလှူရှင်အား ဤမျက်မှောက်

ဘဝ၌ အကျိုးပေးနိုင်၏။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၇-ဂ။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၆။)

(၁) ဒက္ခိဏေယျတော ဒက္ခိဏာဝိသုဒ္ဓိံ
သောတုကာမော ပြာဟ္မဏော ဥတ္တရိ ဘဂဝန္တံ
ပုစ္ဆိ။ သုတ္တနိဋ္ဌါ၊ ၂။ ၁၄၀။ “ကိံ ပန သမ္မာ-
သမ္ဗုဒ္ဓေနာ” တိ အာဒိနာ ဒါယကတော ဒက္ခိ-
ဏာ ဝိသုဒ္ဓိံ စောဒိတာ။ မဇ္ဈိမ၊ ၂။ ၄၁၄။ ပဋိ-
ဂ္ဂဟကကော ဒက္ခိဏာဝိသုဒ္ဓိယာ အဘာ-
ဝတော။ ဝိသုဒ္ဓိံဋ္ဌိ၊ ၁။ ၇၂။ (—မဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၃။
အံ၊ ၁။ ၇၄-၅။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၁၅၃။ ဣတိဝုတ်၊
၁။ ၇၉။ သုတ္တနိဋ္ဌါ၊ ၁။ ၂၇၂။ ဝိမာန၊ ၁။ ၁၇၈။
နေတ္ထိ၊ ၁။ ၁၁၄။ သိဋ္ဌိသစ်၊ ၂။ ၄၀၁။ ဒီဋ္ဌိ၊
၂။ ၁၄၄။ မဇ္ဈိမ၊ ၂။ ၃၉၂၊ ၄၁၂။ အနုဋ္ဌိ၊ ၂။ ၆၈။)

(၂) (က) ဒက္ခိဏာဝိသုဒ္ဓိယော (ဒီ၊ ၃။ ၁၉၃) တိ ဒါနသင်္ခါတာ ဒက္ခိဏာ ဝိသုဇ္ဈန္တိ မဟပ္ပလာ ဟောန္တိ တောဟိတံ ဒက္ခိဏာ-ဝိသုဒ္ဓိယော။ ဒီ၊ ၄။ ၂၀၇။ (ဒါနသင်္ခါတာ ဒက္ခိဏာ၊ န ဒေယျဓမ္မသင်္ခါတာ။ ဒီ၊ ၄။ ၂၄၂။)

(ခ) ဒက္ခိဏာဝိသုဒ္ဓိယော (အံ၊ ၁။ ၃၉၂) -
 တိ ဒါနသင်္ခါတာယ ဒက္ခိဏာယ ဝိသုဇ္ဈန-
 ကာရဏာနိ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၃၂။ (ဒါနသင်္ခါတာယ
 ဒက္ခိဏာယာတိ ဒေယျဓမ္မသင်္ခါတာယ ဒက္ခိ-
 ဏာယ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၃၁၅။)

ဒက္ခိဏာဝိသုဒ္ဓိကထာ (ထိ) [ဒက္ခိဏာဝိသုဒ္ဓိ+
ကထာ] ဒက္ခိဏာဝိသုဒ္ဓိကို ဟောပြော ဒေသ-
နာ၊ “အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်၏ သီလ-စသော ဂုဏ်
ကြောင့်လည်း ဒါနစေတနာ၏ အကျိုးကြီး
မားမှု ဖြစ်၏” ဟု ဆိုလျှင် “အလှူရှင်သည်
လှူ၏၊ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်သည် အလှူ၏အကျိုး
ကို ဖြစ်စေ၏” ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ရောက်သော
ကြောင့် ပြုသူတခြား ခံစားသူတခြားဖြစ်၍
“ပရံ ကတံ သုခံ ဒုက္ခံ” ဟူသော ဥစ္ဆေဒအယူ
မှားသို့ သက်ရောက်နေ၏။ သို့ဖြစ်၍ “အလှူ
ရှင်၏ သီလ-စသော ဂုဏ်ကြောင့်သာ အကျိုး

ကြီး၏။ ကောင်းကျိုးပေး၏။ အလှူခံ (ဒက္ခိဏေယျ)နှင့် မသက်ဆိုင်”ဟူသော အယူဝါဒသည် ဥတ္တရာပထ ဂိုဏ်းသား ရဟန်းတို့၏ အယူဝါဒဖြစ်၏။ ထိုအယူကို ဒက္ခိဏာဝိဘင်္ဂ သုတ်လာ ဒေသနာဖြင့် ပယ်ဖျက်လိုသော ကြောင့် အရှင် မောဂ္ဂလ္လိပုတ္တတိဿထေရ် ဟောပြောအပ်သော ဒက္ခိဏာဝိသုဒ္ဓိ-ကထာ-ဒေသနာ။ အဘိဓမ္မပိဋက၊ ကထာဝတ္ထုပါဠိ၊ ၁၇-ဝဂ်၊ ၁၁-ကထာ။ အဘိ၊ က။ ၄၀၃-၅။ ဣဒါနိ ဒက္ခိဏာဝိသုဒ္ဓိကထာ နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၀။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၄။ မော၊ စန္ဒေဒနီ၊ ၃၇၁။)

ဒက္ခိဏာဝိသုဒ္ဓိသုတ္တ (န) [ဒက္ခိဏာဝိသုဒ္ဓိ+သုတ္တ] အလှူ၏ စင်ကြယ်-ခြင်း-ကြောင်း-ကို ဟောပြောရန်ဖြစ်သော ဒက္ခိဏာဝိဘင်္ဂသုတ်။ ဣဒဉ္စိ သန္ဓာယ ဒက္ခိဏာဝိသုဒ္ဓိသုတ္တေ....ဝုတ္တံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၁။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၃။)

ဒက္ခိဏာသဒိဿ (တိ) [ဒက္ခိဏာ+သဒိဿ] (ဝေဿန္တရာမင်း၏) အလှူနှင့် တူသော (အလှူ)။ အယံ ဒက္ခိဏာ ဝေဿန္တရာမဟာရာဇဿ ဒက္ခိဏာသဒိဿာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၇။

ဒက္ခိဏာသဒ္ဓါပေက္ခ (န၊ ထိ) [ဒက္ခိဏာသဒ္ဓါ+အပေက္ခ] ဒက္ခိဏာ-သဒ္ဓါကို-ရှု၍-ထောက်မြှော်-ခြင်း။ ဒက္ခိဏာသဒ္ဓါပေက္ခာယ စ သဗ္ဗတ္ထ ဣတ္ထိလိင်္ဂနိဒ္ဒေသော။ သီ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၄။

ဒက္ခိဏာသန (န) [ဒက္ခိဏာ+အာသန] (မြတ်စွာဘုရား၏) ယာဖက်-ညာဖက်-၌ တည်ရှိသော နေရာ။ ဒက္ခိဏာသန နိသီဒနသမတ္ထဿ သာရိပုတ္တသဒိဿဿ ဘိက္ခုနော အဘာဝေါ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၇။

ဒက္ခိဏာဟုတိ (ထိ) [ဒက္ခိဏာ+အာဟုတိ] ပေးလှူအပ်၊ အဝေးမှ ဆောင်ယူပူဇော်အပ်သော လှူဖွယ်ဝတ္ထု။ မဟပွလဘာဝကရဏေန ဒက္ခိ-

ဏာဟုတိနံ ပဋိဂ္ဂဟကော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၆။ ဒါတဗ္ဗာတိ ဒက္ခိဏာ၊ ဝတ္ထုဒါနာဒယော။ အာဟုယန္တိ ဒိယန္တိတိ အာဟုတိယော။ ဒက္ခိဏာ ဝေ အာဟုတိယော၊ တေသံ။ မဓုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၆၇။ (-မူလဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၅။)

ဒက္ခိဏတ္ထရ (ပု) [ဒက္ခိဏ+ဥတ္တရ။ ဒက္ခိဏ+ပစ္ဆိမ+ဥတ္တရ။ ဒက္ခိဏ+ဂန္တဗ္ဗ+ဥတ္တရ။ အလယ်ပုဒ် ကျေ။ ဒက္ခိဏတ္ထရ+ဂတ။ နောက်ပုဒ် ကျေ။ (ဒက္ခိဏောတ္ထရ-သံ)] (၁) တောင်ဖက်(နှင့်)မြောက်ဖက်၊ တောင်အရပ်(နှင့်) မြောက်အရပ်၊ (၂) (ဗောဓိပင်၏) တောင်ဖက်အရပ်၊ အနောက်ဖက်အရပ်(နှင့်) မြောက်ဖက်အရပ်၊ အရပ် ၃-ဖက်။ (၃) တောင်ဖက်အရပ်မှ (စ၍) သွားအပ်သော မြောက်ဖက်အရပ်။ (တိ) (၄) တောင်၊ မြောက် သွားအပ်သော၊ တောင်၊ မြောက် တန်းသော (ခရီးလမ်း)။

(၁) ဒက္ခိဏတ္ထရဒ္ဒါရ-ကြည့်။ (၂) ဒက္ခိဏတ္ထရေနာ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၇) တံ ဒက္ခိဏပစ္ဆိမတ္ထရေန အာဒိအဝသာနဂဟဏေန မဉ္ဇိမဿာပိ ဂဟိတတ္တာ၊ တထာ လုတ္တယောဂဿ စ ဒဿနတော။.... (၃) ဒက္ခိဏဒိသတော ဂန္တဗ္ဗော ဥတ္တရဒိသာဘာဂေါ ဒက္ခိဏတ္ထရော။ သီ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၄၀-ချည်း။ (-နီတိ၊ ဓာ။ ၂၇၉။)

(တိ) (၄) ဒက္ခိဏတ္ထရေနာတိ ဒိဝါဝိဟာရတော ဗောဓိယာ ပဝိသနမဂ္ဂံ သန္ဓာယာဟ၊ ဥဇုကံ ဒက္ခိဏတ္ထရဂတေန ဒေဝတာဟိ အလင်္ကတေန မဂ္ဂေနာတိ အတ္ထော။ သီ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၃၉။

ဒက္ခိဏတ္ထရဂတ (တိ) [ဒက္ခိဏတ္ထရ+ဂတ] တောင်၊ မြောက်-သွားအပ်သော၊ တောင်၊ မြောက်တန်းသော (ခရီးလမ်း)။ ဒက္ခိဏတ္ထရ (တိ) (၄)-ကြည့်။

ဒက္ခိဏတ္ထရဒ္ဒါရ (န) [ဒက္ခိဏ+ဥတ္တရ+ဒ္ဒါရ] (တာဝတိံသာနတ်မြို့၏) တောင်ဖက်တံခါး

(နှင့်)မြောက်ဖက်တံခါး။ တထာ ဒက္ခိဏတ္ထရ-
ဒ္ဒါရာနံ။ ဓမ္မာဠာ။ ၁၇၃။

ဒက္ခိဏ(ဏော)ရ (ပု) [ဒက္ခိဏ+ဦရ] ယာ
ဖက် - ညာဖက် - ပေါင်။ ဝါမူ(မော)ရံ ဒက္ခိ-
ဏ(ဏော)ရဉ္စ သမံ ဌပေတွာ။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၁။ ၂၅၇။
သီ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၂၃။ အံ၊ ဌိ၊ ၂။ ၁၅၇၊ ၂၇၀။
(ဓာန်၊ ဌိ၊ ၂၇၆-၌ ဦရသဒ္ဒါ ပါန ဟု ဆို၏။)

ဒက္ခိဏေယျ (တိ) [ဒက္ခိဏာ + ဏေယျ။ ရှု။ ၃၇၇။
မောဂ၊ ၄။ ၇၆။ ဓာန်၊ ဌိ။ ၇၂၆။ ဒက္ခိဏာ +
ယေျ။ နိတိ၊ သုတ္ထ။ ၇၇၅။ (ဒက္ခိဏိယ-သံ)]
(၁) (ကံ၊ ကံ၏အကျိုးကို၎င်း၊ တမလွန်
လောက နောက်ဘဝကို၎င်း ယုံကြည်၍ တရို
တသေ ပေးလှူအပ်သော မှန်မြတ်သည့်)
အလှူဝတ္ထုကို ခံယူထိုက်သော၊ အလှူဝတ္ထု
၏ အစီးအပွားဖြစ်သော၊ အလှူဝတ္ထုနှင့် -
သင့်လျော် - လျောက်ပတ် - သော (အလှူ
ခံပုဂ္ဂိုလ်)။ (က) မြတ်စွာဘုရား။ (ခ)
အရိယာပုဂ္ဂိုလ်။ (ဂ) ရာဂ၊ ဒေါသ၊ မောဟ-
ကင်းရန် ကျင့်သော ‘သမ္မာပဋိပန္န’ ပုဂ္ဂိုလ်။
(ဃ) ဘိက္ခု၊ ဘိက္ခုနီ သံဃာ။ (င) သာ-
သနာပ ရဟန်း၊ ပုဏ္ဏား။ (စ) တက္ကတွန်း-
စသော အယူမှား ရှိသူ ‘တိတ္ထိ’။ (ဆ) အထီး
ကျန်မဲ့ လူဆင်းရဲ။ (ဇ) ခရီးသွား။ (ဈ)
အလှူ၊ အလှူရှင်ကို ချီးမွမ်း တောင်းရမ်း
သူ။ (ည) “ပေးပါ၊ ကမ်းပါ”ဟု ပြောဆို
တောင်းရမ်းသူ။ (၂) တပည့်တို့၏-ရိုသေ-
ပေးလှူ - ပူဇော် - မှုကို ခံထိုက်သော အတတ်
သင်ဆရာ။ (၃) သား၊ သမီးတို့၏ - ရိုသေ -
ပေးလှူ - ပူဇော် - မှုကို ခံထိုက်သော အမိ၊
အဘ။ (အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်၊ သူတောင်းစား =
ကယ်ပါ။ အဒ္ဓမာဂဓါဓာန်။)

(၁) (ကံ၊ ကံ၏အကျိုးကို၎င်း၊ တမလွန်
လောက နောက်ဘဝကို၎င်း ယုံကြည်၍ တရို
တသေ ပေးလှူအပ်သော မှန်မြတ်သည့်)
အလှူဝတ္ထုကို ခံယူထိုက်သော၊ အလှူဝတ္ထု

၏ အစီးအပွားဖြစ်သော အလှူဝတ္ထုနှင့် -
သင့်လျော် - လျောက်ပတ် - သော (အလှူခံ
ပုဂ္ဂိုလ်)။ ယဒိ ကောစိ ဧတိ ဒက္ခိဏေယျော၊
ဘိက္ခာယ မမ သန္တိကေ။ စရိယာ။ ၃၉၇။
စရိယာ၊ ၄။ ၁၀၆။ ဒက္ခိဏေယျော (အံ၊ ၁။
၂၄၆)တိ ဒသဝိဓဒါနဝတ္ထုပရိစ္စာဂဝသေန
သဒ္ဓါဒါနသင်္ခါတာယ ဒက္ခိဏာယ အနုစ္စ-
ဝိကော။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၄။ ဒက္ခိဏေယျ (မ၊
၄။ ၃။ ၅၆)တိ သီလာဒိဂုဏသမန္နာဂတေ။ မ၊
၄။ ၃။ ၃၄။ ဒက္ခိန္တိ ဧတာယ သတ္တာ ယထာ-
ဓိပေတာဟိ သမ္ပတ္တိဟိ ဝစန္တိတိ ဒက္ခိဏာ၊
ပရလောကံ သဒ္ဓဟိတွာ ဒါနံ။ တံ ဒက္ခိဏံ
အရဟတိ၊ ဒက္ခိဏာယ ဝါ ဟိတော ယသ္မာ
မဟပူလကရဏတာယ ဝိသောဓေတိတိ ဒက္ခိ-
ဏေယျော။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၂၁၃။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၇၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၇၈။
ကင်္ခါ၊ ဌိ၊ သစ်။ ၁၃၁။)

(က) မြတ်စွာဘုရား။ ဒက္ခိဏေယျဿ
ဗုဒ္ဓဿ။ ဝိမာန။ ၁၂။ ဝိမာန၊ ၄။ ၄၈။ ကိ နု
ခေါ ဘန္တေ နာဂသေန တထာဂတော
သံဃရတနတော....န ဒက္ခိဏေယျော။ မိလိန္ဒ။
၂၃၄။

(ခ) အရိယာပုဂ္ဂိုလ်။ တေ ဒက္ခိဏေယျာ
သုဂတဿ သာဝကာ။ ခုဒ္ဒက။ ၅။ သုတ္တနိ။
၃၁၃။ ဝိမာန။ ၆၂။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၉။ သဗ္ဗေပိ
တေ ဒက္ခိဏံ အရဟန္တိတိ ဒက္ခိဏေယျော။
ဒက္ခိဏာ နာမ ကမ္မဉ္စ ကမ္မဝိပါကဉ္စ သဒ္ဓဟိ-
တွာ “သေ မေ ဣဒံ ဝေဇ္ဇကမ္ပံ ဝါ ဇေဝံပေ-
သနိကံ ဝါ ကရိယတိ”တိ ဝေမာဒိနိ အန-
ပေက္ခိတွာ ဒိယျမာနော ဒေယျဓမ္မော၊ တံ
အရဟန္တိ နာမ သီလာဒိဂုဏယုတ္တာ ပုဂ္ဂလာ၊
ဣမေ စ တာဒိသာ၊ တေန ဝုစ္စန္တိ “တေ
ဒက္ခိဏေယျာ”တိ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၅၃။ သုတ္တနိ၊
၄။ ၁။ ၂၇၂။ (-ဝိမာန၊ ၄။ ၁၇၈။)

(ဂ) ရာဂ၊ ဒေါသ၊ မောဟ-ကင်းရန် ကျင့်
သော ‘သမ္မာပဋိပန္န’ ပုဂ္ဂိုလ်။ အနုဉ္စ ဒတွာ

ဗဟုနော၊ ဒက္ခိဏေယျေသု ဒက္ခိဏံ။ ဣတိ-
ဝုတ်။ ၂၀၈။ မဟပုလဘာဝကရဏတော
ဒက္ခိဏံ အရဟန္တိတိ ဒက္ခိဏေယျာ၊ သမ္မာပဋိ-
ပန္နာ။ ဣတိဝုတ်၊ ၁၅။

(သ) ဘိက္ခု၊ ဘိက္ခုနီ-သံဃာ။ တံ ဒက္ခိဏံ
အရဟတိတိ ဒက္ခိဏေယျာ၊ ဘိက္ခုသံဃော။
ဒီ၊ ၁၂။ ၂၀၀။ အံ၊ ၁၂။ ၁၇၂။ ဒက္ခိဏေယျဂ္ဂိ
(က)-လည်း ကြည့်။

(င) သာသနာပ ရဟန်း၊ ပုဏ္ဏား။ ဒက္ခိ-
ဏေယျံ ဂဝေသတိ (အံ၊ ၂။ ၄၁၆)တိ ဒေယျ-
ဓမ္မပဋိဂ္ဂါဟကေ ပရိယေသတိ။ အံ၊ ၄၁၇။
၁၆၂။ ဣတော ဗဟိဒ္ဓါ အညံ ဒက္ခိဏေယျံ
ပရိယေသေယျာ (နေတ္ထိ၊ ၇၇)တိ သာသန-
တော ဗဟိဒ္ဓါ အညံ ဗဟိရကံ သမဏံ ဝါ
ဗြာဟ္မဏံ ဝါ “အယံ ဒက္ခိဏာရဟော၊ ဣမသ္မိ”
ကတာ ကာရာ မဟပုလ ဘဝိဿန္တိ”တိ အ-
ဓိပ္ပါယေန တသ္မိံ ပဋိပဇ္ဇေယျာတိ အတ္ထော။
နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၅၈။ (ဆ)၊ (ဇ)၊ (ဈ)၊ (ည)လည်း
ကြည့်။

(စ) တက္ကတွန်း-စသော အယူမှားရှိသူ
‘တိတ္ထိ’။ ယေ ယေသံ ဒက္ခိဏေယျာ (စူဠနိ။
၄၉)တိ ယေ အာဇီဝကာဒယော ဒိသာပရိ-
ယောသာနာ ယေသံ ခတ္တိယာဒိနံ ဒေယျ-
ဓမ္မာနုစ္ဆဝိကာ။ စူဠနိ၊ ၄။ ၁၁။

(ဆ) အထီးကျန်မဲ့ လူဆင်းရဲ။ (ဇ) ခရီး
သွား။ (ဈ) အလှူ၊ အလှူရှင်-ကို ချီးမွမ်း
တောင်းရမ်းသူ။ (ည) “ပေးပါ၊ ကမ်းပါ”
ဟု ပြောဆို တောင်းရမ်းသူ။ ကထံ ဒက္ခိ-
ဏေယျာ ဝါ ဧတေ ပုထု၊ ဗဟုကာ ဧတေ
ဒက္ခိဏေယျာ ပုထု သမဏ၊ ဗြာဟ္မဏာ ကပ-
ဏဒ္ဓိကဝနိဗ္ဗကယာစကာ။ စူဠနိ၊ ၅၀။ ဒက္ခိ-
ဏေယျာ ဝါ ဧတေ ပုထုတိ ဒေယျဓမ္မာနုစ္ဆ-
ဝိကာ ဧဝ ဝါ ဧတေ ပုထုကာ။ စူဠနိ၊ ၄။ ၁၁။

(၂) တပည့်တို့၏ - ရှိသေ - ပေးလှူ -
ပူဇော်-မှုကို ခံထိုက်သော အတတ်သင်ဆရာ။

ဒက္ခိဏေယျတာ(၁)-ကြည့်။ (၃) သား၊ သမီး
တို့၏ - ရှိသေ - ပေးလှူ - ပူဇော် - မှုကို
ခံထိုက်သော အမိ၊ အဘ။ ဒက္ခိဏေယျတာ
(၂)၊ (၃)-ကြည့်။

ယင်း-ဒက္ခိဏေယျပုဂ္ဂိုလ်သည်— (၁)
သေက္ခ=ကျင့်ဆဲပုဂ္ဂိုလ်၊ (၂) အသေက္ခ=
ကျင့်ပြီးပုဂ္ဂိုလ် ဟူ၍ ၂-မျိုးရှိ၏ (အံ၊ ၁။ ၆၄။
အံ၊ ၄၁၂။ ၂၉)။ မဂ္ဂဋ္ဌာန် ၄-ယောက်၊ ဖလဋ္ဌာန်
၄-ယောက်အားဖြင့် ဂ-ယောက်ရှိ၏ (ဒီ၊ ၃။
၂၁။ အံ၊ ၂။ ၃၀။ အံ၊ ၃။ ၁၁၅-၆)။ (၁)
ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တ=သမာပတ် ဂ-ပါးကို
ရသော ရဟန္တာ၊ (၂) ပညာဝိမုတ္တ=သမာ-
ပတ် ဂ-ပါးကို မရသော ရဟန္တာ၊ (၃)
ကာယသက္ခိ=သမာပတ် ဂ-ပါးကိုရသော
အထက် မဂ္ဂဋ္ဌာန် ၃-ယောက်နှင့် အောက်
ဖလဋ္ဌာန် ၃-ယောက်၊ (၄) ဒိဋ္ဌိပုတ္တ=သမာ-
ပတ် ဂ-ပါးကို မရသော ပညာရွှေသွားရှိ
သော ယင်း-ပုဂ္ဂိုလ် ၆-ယောက်၊ (၅) သဒ္ဓါ-
ဝိမုတ္တ=သမာပတ် ဂ-ပါးကို မရသော သဒ္ဓါ-
ရွှေသွားရှိသော ယင်း-ပုဂ္ဂိုလ် ၆-ယောက်၊
(၆) ဓမ္မာနုသာရိ=ပညာ ရွှေသွား ရှိသော
သောတာပတ္တိမဂ္ဂဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ်၊ (၇) သဒ္ဓါ-
နုသာရိ=သဒ္ဓါ ရွှေသွားရှိသော သောတာ-
ပတ္တိမဂ္ဂဋ္ဌာန် ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍ ၇-မျိုးရှိ၏ (မ၊ ၂။
၁၀၃။ အံ၊ ၂။ ၄၀၃။ မ၊ ၄၁၂။ ၁၀၆။ အံ၊ ၄၁၂။
၁၄၆-၈။ အဘိ၊ ၄၁၂။ ၄၅)။ (၁) ရာဂ ကင်း
ပြီးသော သို့မဟုတ် ရာဂကင်းရန် ကျင့်ဆဲ
ဖြစ်သော အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်၊ (၂) ဒေါသကင်း
ပြီးသော သို့မဟုတ် ဒေါသကင်းရန် ကျင့်ဆဲ
ဖြစ်သော အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်၊ (၃) မောဟ
ကင်းပြီးသော သို့မဟုတ် မောဟကင်းရန်
ကျင့်ဆဲဖြစ်သော အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍ ၃ မျိုး
ရှိ၏။ (အံ၊ ၂။ ၂၉၅။ အံ၊ ၄၁၂။ ၁၀၈။ အံ၊ ၄၁၂။
၁၀၇-၈)။ (၁) သမသိသိ-မဟုတ်သော
ရဟန္တာ၊ (၂) သမသိသိ=အညီအမျှ ကုန်
ဆုံးသော ကိလေသာသိသ၊ ဇီဝိတသိသ - ရှိ

သော (ကိလေသာကုန်ခြင်းနှင့် အသက်ကုန်ခြင်း တပြိုင်နက်ဖြစ်သော) ရဟန္တာ, (၃) အန္တရာပရိနိဗ္ဗာယီ=သက်ဆိုင်ရာ သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၏ သက်တမ်းထက်ဝက်သို့ မရောက်မီ အတွင်း၌ အကြွင်းမဲ့ ကိလေသာငြိမ်းမည့် အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်, (၄) ဥပဟစ္စပရိနိဗ္ဗာယီ=သက်ဆိုင်ရာ သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၏ သက်တမ်းထက်ဝက်ကိုကျော်လွန်၍ အကြွင်းမဲ့ ကိလေသာငြိမ်းမည့် အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်, (၅) အသင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယီ=ဆင်းရဲ ပင်ပန်းစွာ အားထုတ်မှု 'ပယောဂ' မရှိပဲ ကိလေသာ ပရိနိဗ္ဗာန်စံမည့် အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်, (၆) သသင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယီ=ဆင်းရဲ ပင်ပန်းစွာ အားထုတ်မှု 'ပယောဂ' ရှိ၍ ကိလေသာပရိနိဗ္ဗာန်စံမည့် အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်, (၇) ဥဒ္ဓိသောတအကနိဋ္ဌဂါမီ = အထက်ဘုံတို့သို့ ပို့ဆောင်တတ်သော တဏှာသောတ, ဝဇ္ဇသောတ - ရှိ၍ အကနိဋ္ဌဘုံသို့သွားမည့် အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍ ၇-မျိုးရှိ၏ (အံ၊ ၂။ ၅၁၀-၂)။ (၁) သီလ ၄-ပါးနှင့် ပြည့်စုံခြင်း, (၂) ပရိယတ် တတ်မြောက်ခြင်း, (၃) ကောင်းသောမိတ်သင်္ဂဟ ရှိခြင်း, (၄) အဆင်မှန်ရှိခြင်း, (၅) ရူပါဝစရဈာန်၌ ဝသီဘော်မြောက်ခြင်း, (၆) ပုဗ္ဗနိဝါသဉာဏ်ကို ရခြင်း, (၇) ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်ကို ရခြင်း, (၈) အာသဝက္ခယဉာဏ်ကို ရခြင်း၊ ဤအင်္ဂါ ၈-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော အလှူခံထိုက်သော ရဟန်း (အံ၊ ၃။ ၁၁၄-၅)။ (၁) သီလ ၄-ပါးနှင့် ပြည့်စုံခြင်း, (၂) ပရိယတ် တတ်မြောက်ခြင်း, (၃) လွန်ကဲ ပြည့်ဝသော ဝီရိယရှိခြင်း, (၄) အာရညကင်စုတင်ဆောင်ခြင်း, (၅) ကုသလဓမ္မ၌သာ မွေ့လျော်ခြင်း, (၆) ကြောက်ခြင်းနှင့် ကြောက်ဖွယ်အာရုံတို့ကို သည်းခံတန်းလှန်နိုင်ခြင်း, (၇) ရူပါဝစရဈာန်၌ ဝသီဘော် မြောက်ခြင်း, (၈) အာသဝက္ခယဉာဏ်ကို ရခြင်း၊ ဤအင်္ဂါ ၈-

ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော အလှူခံထိုက်သော ရဟန်း (အံ၊ ၃။ ၁၁၅)။

ဒက္ခိဏေယျာ—ဒီ၊ ၂။ ၈၀။ ဒီ၊ ၃။ ၄။ မ၊ ၂။ ၁၁၀။ မ၊ ၃။ ၁၇၆။ သံ၊ ၁။ ၂၂၂၊ ၂၉၉။ သံ၊ ၂။ ၄၆၅၊ ၄၇၁။ သံ၊ ၃။ ၂၉၈။ အံ၊ ၁။ ၂၀၉၊ ၂၂၃၊ ၂၄၆-၈၊ ၃၄၃၊ ၄၉၀။ အံ၊ ၂။ ၃၀၊ ၁၁၈၊ ၁၈၇၊ ၂၁၇၊ ၂၄၇၊ ၃၄၀၊ ၃၄၃။ အံ၊ ၃။ ၁၁၄၊ ၂၀၆၊ ၄၀၅။ အဘိ၊ က၊ ၃၉၈။ ဣတိဝုတ်။ ၂၅၅။ ပေတ။ ၂၇၁။ ထေရ။ ၂၇၁၊ ၂၇၇၊ ၃၁၀၊ ၃၆၄။ စရိယာ။ ၃၉၇။ နေတ္ထိ။ ၄၈။ မိလိန္ဒ။ ၂၂၂၊ ၂၃၄-၅။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၈၀။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၇၈။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၈။ မ၊ ၄။ ၄။ ၂၂၁။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၉၇။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၉၄။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၄။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၁၂-၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၅၂။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၀။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၅၉။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၇၄။ ပေတ၊ ၄။ ၂၃၁။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၂၂-၃၊ ၅၀-၁၊ ၂၂၆၊ ၄၈၅။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၀၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၇၈။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁၁၃။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂၀၀။ မ၊ ၄။ ၂။ ၄။ မ၊ ၄။ ၃။ ၄၀၇။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၀။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၅၊ ၃၈၉။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၄၈၉၊ ၅၃၀။ အဘိ၊ ဝတာရ၊ ၄။ ၂။ ၃၅၁။ ဒက္ခိဏေယျာ (ထိ၊ ပ၊ ၆) — မ၊ ၃။ ၁၂၃။ ဒက္ခိဏေယျာ (ပ၊ ၆) — ဒီ၊ ၃။ ၂။ ၁၁။ သံ၊ ၁။ ၂၀။ အံ၊ ၁။ ၆၄။ အံ၊ ၂။ ၄၀၃၊ ၅၁၀။ အံ၊ ၃။ ၁၁၅။ အဘိ၊ က၊ ၃၉၉၊ ၄၀၀။ ခုဒ္ဒက၊ ၅။ သုတ္တနိ၊ ၃၃၃။ ဝိမာန၊ ၆၂၊ ၇၁။ ပေတ၊ ၁၆၁။ စူဠနိ၊ ၄၉၊ ၅၀။ ဇာ၊ ၁။ ၁၈၃။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၆။ မ၊ ၄။ ၄။ ၁၉၉။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၅၉။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၉။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၂၅၈။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၅၃။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၈၊ ၁၄၇။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၈၇။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၂။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၇၈၊ ၁၉၆။ ပေတ၊ ၄။ ၁၁၈၊ ၁၂၂၊ ၁၃၀။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၉၃။ စူဠနိ၊ ၄။ ၁၁။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၃၈၇။

ဒက္ခိဏေယျ (ဒု၊ ၆) — မ၊ ၁။ ၂၉၉။ အံ၊ ၂။ ၁၈၁၊ ၃၈၃၊ ၄၁၆။ ပေတ၊ ၁၆၀။ ထေရ၊ ၃၆၄။ အပ၊ ၂။ ၄၆၊ ၁၄၃၊ ၃၉၆။ နေတ္ထိ၊ ၇၇။ ဝိ၊ ၄။ ၁။

၂၁၆။ ဒီဌာဝ။၂၁၀။ မဌာဝ။၁၄၀-၁။ အံ၊
 ဌာ၂။၂၂။ အံဌာ၂။၁၆၂။ ဓမ္မဌာ၂။၁၄၂။
 ဝိမာနဌာ၂။၂၉။ ပေတဌာ၂။၁၂၈။ ထေရဌာ၂။
 ၄၇၅။ စရိယာဌာ၂။၂၃၁၁၀၅-၆။ နေတ္ထိဌာ၂။
 ၁၅၈။ သာရတ္ထဌာ၂။၁။ သီဌာသစ်၂။၁၉၀။
 မဌာဝ။၂၄၀။ မဌာ၂။၂၀၇။ အံဌာ၂။၅၃။
 ၉။ ဒက္ခိဏေယျ—ဇာဝါ၂၀၉။ မဌာ၂။
 ၅၆။ သံဌာဝ။၂၁၅။ ဣတိဝုတ်ဌာ၂။၂၂၇။
 ဝိမာနဌာ၂။၂၉၄၀၁၄၇။ ဇာဌာ၄။၃၈၁။ မဌာ
 ၃။၃၄။ ဒီပဝံသဌာ၂။၃၄။

ဒက္ခိဏေယျန—ပေတ။၁၆၀။ ဓမ္မဌာ၂။
 ၁၄၃။ ပေတဌာ၂။၁၃၀။ ဒက္ခိဏေယျဟိ—
 သုတ္တနိဌာ၂။၁၄၁။ဒက္ခိဏေယျဘိ—သုတ္တနိ။
 ၃၅၁။ သုတ္တနိဌာ၂။၁၄၁။ ဒက္ခိဏေယျဿ
 (စ၊ ဇ) — ဝိမာန။၁၂။ အပါ။၂။၂၃၉။
 စရိယာ။၃၉၆။ ဝိမာနဌာ၂။၄၈။ ထေရဌာဝ။
 ၃၂၃။ စရိယာဌာ၂။၁၀၄-၆။ ဒက္ခိဏေယျာနံ—
 အဘိဌာဝ။၄၂၀။ ပေတဌာ၂။၁၂၀၁၂၄၁၂၇။
 ပဋိသံဌာဝ။၂၇၇။ အံဌာ၂။၁၀၈။

ဒက္ခိဏေယျဿ—ဓမ္မဌာ၂။၅၉။ ဒီဌာဝ။
 ၃၃၀။ အနုဌာ၂။၂၀၉။ ဒက္ခိဏေယျာနံ—အံ၊
 ၁။၂၄၁၄၈။ မဟာနိ။၁၇၃။ စူဠနိ။၂၇၃။
 မဌာ၂။၂၇၈။ မဌာ၄။၁၉၃။ အံဌာဝ။၁၇၃။
 ဝိသုဒ္ဓိဝ။၂၄။ သုတ္တနိဌာ၂။၁၇၇။ ဝိမာန၊
 ဌာ၂။၂၆၅။ ထေရဌာဝ။၂၈။ အပါဌာဝ။၁။
 ဇာဌာ၄။၃၈၇။ သာရတ္ထဌာ၂။၃၃၁။ ဒီဌာ၊
 ၂။၁၃၃။ ဒီဌာ၂။၃၄။ (ဆဋ္ဌိ-ကံ)—ဒီဌာ၂။
 ၂၂၇။အံဌာ၂။၂၆၉။ (နိဒ္ဒါရဏ၊အပါဒါနံ)—
 ဝိသုဒ္ဓိဌာဝ။၂၄၅။ ဒီပဝံသဌာ၂။၃၆။

ဒက္ခိဏေယျ—သံ၊၁။၁၄၄၊၁၇၀။ အံ၊၁။
 ၃၄၄။ အံ၊၂။၃၀။ ဣတိဝုတ်။၂၅၅။ အပါ။
 ၂၆၇။ စရိယာ။၃၈၉၊၃၉၆။ သံဌာဝ။၂၁၅။
 အံဌာ၂။၂၆၇။ စရိယာဌာ၂။၆၂၁၀၄။ ဓာနံ၊
 ဌာ၂။၂၆။ (လက္ခဏဝန္တ-ကတ္တား)— မိလိန္ဒ။
 ၂၇၀-၁။ ဒက္ခိဏေယျသု—ဣတိဝုတ်။၂၀၈။
 အံဌာ၂။၅၃။ ဣတိဝုတ်ဌာ၂။၇၅။ နေတ္ထိဌာ၂။

၂၄၈။ သာရတ္ထဌာ၂။၁၉၃။ ဒီဌာ၊၂။၆၈။ မဌာ၊
 ၃။၁၉၇။ အံဌာ၂။၂၂၃။ (လက္ခဏဝန္တ-
 ကတ္တား)—ပေတဌာ၂။၂၄၅။

ဒက္ခိဏေယျက (ပု) [ဒက္ခိဏာ+ဏေယျ+က။
 ရှ။၃၇၇။ (ဒက္ခိဏေယက-သံ)] မြတ်သော
 အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်။ ဒက္ခိဏေယျကော ဂရု ဘာ-
 ဝနိယော။ စရိယာဌာ၂။၃၂၂။ သီဌာသစ်။
 ၃၀၀။

ဒက္ခိဏေယျခေတ္တ (န) [ဒက္ခိဏေယျ+ခေတ္တ]
 မြတ်သောအလှူခံ ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော လယ်ယာ
 မြေ၊ လယ်ယာမြေကောင်းသဖွယ် ဖြစ်
 သော မြတ်သော အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်။ ဒက္ခိ-
 ဏေယျခေတ္တေ ဒေယျဓမ္မဗိဇ္ဇံ ဝိပုကိရန္တော
 ဝိယ မဟာဒါနံ ပဝတ္တေသိ။ ပေတဌာ၂။၈၆။

ဒက္ခိဏေယျဂဏန (န၊ထိ) [ဒက္ခိဏေယျ+ဂဏန]
 (က) မြတ်သော အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ရေ
 တွက်ခြင်း။ (ခ) မြတ်သော အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်
 တို့၏ အရေအတွက်။ ဒက္ခိဏေယျဂဏနာယ
 ဟိ အရဟာ အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျတ္တာ ပဌမော။
 အဘိဌာ၂။၃၂၈။

ဒက္ခိဏေယျဂဝေသန (န၊ထိ) [ဒက္ခိဏေယျ +
 ဂဝေသန] မြတ်သော အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်ကို ရှာ
 ဖွေခြင်း။ ဒက္ခိဏေယျရောသန-ကြည့်။ (က၊
 မူ-ကဲ့။)

ဒက္ခိဏေယျဂုဏ (ပု) [ဒက္ခိဏေယျ+ဂုဏ] မြတ်
 သော အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်၏ ကျေးဇူး ‘ဂုဏ်’။
 ဘိက္ခုသံဃေ နိသိဒ္ဓိတွာ၊ ဒက္ခိဏေယျဂုဏမိ
 တံ။ အပါ။၁။၇၇။ ထေရဌာဝ။၂၆။

ဒက္ခိဏေယျဂုံ (ပု) [ဒက္ခိဏေယျ+အဂ္ဂိ။ (ဒက္ခိ-
 ဏာဂ္ဂိ-သံ)] မြတ်သော အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်
 ဟူသော မီး၊ မီးနှင့်တူသော မြတ်သော
 အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်၊ (က) ပြစ်မှားသူတို့၌ အပါယ်
 ဆင်းရဲ-စသော ပူပန်ဆင်းရဲမှု၏ အကြောင်း
 ဖြစ်၍ မီးနှင့်တူသော မြတ်သော အလှူခံ
 ပုဂ္ဂိုလ် (ဘိက္ခုသံဃာ)။ (ခ) မကောင်းမှု

အကုသိုလ်တို့ကို - ဖုတ်မြိုက် - လောင်ကျွမ်းစေ - တတ်သည်ဖြစ်၍ မီးနှင့်တူသော မြတ်သော အလှူခံပုဂ္ဂိုလ် (ဘုရား)။ (ဂ) အလှူ၏ အစီးအပွားလည်းဖြစ်၊ မကောင်းမှုအကုသိုလ်ကိုလည်း - ဖုတ်မြိုက် - လောင်ကျွမ်းစေ - တတ်သည်ဖြစ်၍ မီးနှင့်တူသော မြတ်သော အလှူခံပုဂ္ဂိုလ် (အရှင်မဟာကဿပ)။ (ယင်းသည် - (၁) အပူဇော်ခံ 'အမိအဖ' မီး၊ (၂) အိမ်ရှင် 'လင်ယောက်ျား' မီး၊ (၃) အလှူခံ 'ရဟန်း' မီး ၃-မျိုးတွင် အပါအဝင်ဖြစ်၏။ ဒီ၊ ၂။ ၁၀၂။ (၁) ရာဂမီး၊ (၂) ဒေါသမီး၊ (၃) မောဟမီး၊ (၄) အပူဇော်ခံ 'အမိအဖ' မီး၊ (၅) အိမ်ရှင် 'လင်ယောက်ျား' မီး၊ (၆) အလှူခံ 'ရဟန်း' မီး၊ (၇) ထင်းမီး ၇-မျိုးတွင် အပါအဝင်ဖြစ်၏။ အံ၊ ၂။ ၄၂၀။)

(က) ဒက္ခိဏေယျဂ္ဂိ (ဒီ၊ ၂။ ၁၀၂။ အံ၊ ၂။ ၄၂၀) တိ ဧတ္ထ...ဘိက္ခုသံသော ဒက္ခိဏေယျော။...သောပိ ပုရိမနယေနော (အနုဒဟနဿ ပန ပစ္စယာ ဟောန္တိ) အနုဒ(၃)-ဟနဋ္ဌေန ဒက္ခိဏေယျဂ္ဂိတိ ဝုတ္တော။ ဒီ၊ ၂။ ၁၇၀-၉။ အံ၊ ၂။ ၁၆၅-၆။

(ခ) ဇုဟာမိ ဒက္ခိဏေယျဂ္ဂိ (ထေရ။ ၂၇၇) န္တိ...သဒေဝကဿ လောကဿ အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျတာယ သဗ္ဗဿ စ ပါပဿ ဒဟနတော ဒက္ခိဏေယျဂ္ဂိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ ဇုဟာမိ ပရိစရာမိ။ (ဂ) အထ ဝါ=ဒါယကာနံ ဒက္ခိဏာယ မဟပ္ပလဘာဝကရဏေန ပါပဿ စ ဒဟနေန ဒက္ခိဏေယျဂ္ဂိဘူတံ အတ္တာနံ ဇုဟာမိ ပရိစရာမိ။ ထေရ၊ ၂။ ၅၄-ချည်း။

ဒက္ခိဏေယျဂ္ဂိပရိစရဏ (န) [ဒက္ခိဏေယျဂ္ဂိ+ပရိစရဏ] မြတ်သော အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော မီး - ကို - အား - ပူဇော်ခြင်း၊ ဘုရားရှိခိုးခြင်း။ တယံဒံ မယံ ဒက္ခိဏေယျဂ္ဂိပရိစရဏံ...သတ္တု နမဿနမေဝ။ ထေရ၊ ၂။ ၅၄။

ဒက္ခိဏေယျဂ်=ဒက္ခိဏေယျအဂ် (န) [ဒက္ခိဏေယျ+အဂ်] မြတ်သော အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်၏ ဂုဏ်အင်္ဂါ။ အရဏဝိဟာရိအင်္ဂေန စ ဒက္ခိဏေယျဂ်ေန စာတိ ဒွိဟိ အင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတံ ဧကံ သာဝကံ...အာဏာပေသိ။ အံ၊ ၂။ ၁။ ၁၇၄။ ထေရ၊ ၂။ ၁။ ၂။ အပါ၊ ၂။ ၂။ ၂။ အရဏဝိဟာရိအင်္ဂေန ဒက္ခိဏေယျအဂ် စ တေဒဂ္ဂံ ပတ္တော ဧသော ဘိက္ခု။ ထေရ၊ ၂။ ၁။ ၂။

ဒက္ခိဏေယျဌာန (န) [ဒက္ခိဏေယျ+ဌာန] မြတ်သော အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော အရာ။ ဒက္ခိဏေယျဌာနေ ဌိတာ ပနေသာ ဒက္ခိဏာ။ ပေတ၊ ၂။ ၁၅၀။

ဒက္ခိဏေယျတရ (တိ) [ဒက္ခိဏေယျ+တရ] မြတ်သော အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်တို့ - တွင် - ထက် - အထူးသဖြင့် မြတ်သော၊ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်တို့ - တွင် - ထက် - အမြတ်ဆုံးဖြစ်သော (အရိယာသံဃာ)။ သံသောဝ ဒက္ခိဏေယျတရော။ မ၊ ၂။ ၄၀၇။ (-မ၊ ၂။ ၂၀၉။)

ဒက္ခိဏေယျတာ (ထိ) [ဒက္ခိဏေယျ+တာ] (၁) (တပည့်တို့၏) ရိုသေ - ပေးလှူ - ပူဇော် - မှုကို ခံထိုက်သော - ဆရာ၏ အဖြစ် - ဆရာဟူ၍ အသိဉာဏ်ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း (ဂုဏ်ကျေးဇူး)။ (၂) (တလောကလုံး၏) မြတ်သောအလှူကို ခံထိုက်သော (ဘုရား၊ ရဟန္တာ၊ အရိယာသံဃာ) - ပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ် - ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍ အသိဉာဏ်ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း (သုပ္ပဋိပန္နတာ - စသော ဂုဏ်)။ (၃) (သား၊ သမီးတို့၏) ရိုသေ - ပေးလှူ - ပူဇော် - မှုကို ခံထိုက်သော - အမိ၊ အဖ - ၏ အဖြစ် - အမိ၊ အဖ - ဟူ၍ အသိဉာဏ်ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း (မေတ္တာ - စသည်)။

(၁) အာစရိယာ ဒက္ခိဏေယျတာယ ဒက္ခိဏာ ဒိသာ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၇၂။

(၂) ဂုဏဝိသိဋ္ဌဟေတုကံ ဒက္ခိဏေယျတံ အနပေက္ခိတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၇။ ဒက္ခိဏေယျ-တာယ အဓိပေတတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၇။

(၂), (၃) ယထာ တေ (ဧကာသဝါ).... ဒက္ခိဏေယျတာယ စ တေသံ ကာရာနံ မဟပ္ပလတံ မဟာနိသံသတဉ္စ အာဝဟန္တိ၊ ဝေမေဝ မာတာပိတရောပိ ပုတ္တာနံ....ပရမ-ဒက္ခိဏေယျာ ဟုတော အတ္တနိံ ကတာနံ ကာရာနံ မဟပ္ပလတံ မဟာနိသံသတဉ္စ အာ-ဝဟန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၁၉။

ဒက္ခိဏေယျတာဟေတုက (တိ) [ဒက္ခိဏေယျတာ + ဟေတု + က] မြတ်သော အလှူကို ခံထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ် (သီလ-စသောဂုဏ်) ဟူသော အကြောင်းရှိသော (အလွန်အကဲ ရှိသေတုပ်ကွ နှိမ်ချခြင်း-စသည်)။ ဒက္ခိဏေယျတာဟေတုကေန ပဏိပါတေနေဝ။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၁၀၂။ ဒက္ခိဏေယျပဏိပါတ-လည်း ကြည့်။

ဒက္ခိဏေယျတ္တ (န) [ဒက္ခိဏေယျ + တ္တ] (တလောကလုံး၏) မြတ်သော အလှူကို ခံထိုက်သော (ဘုရား-စသော) - ပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ် - ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍ အသိဉာဏ်ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း (အရဟတာ-စသော ဂုဏ်)။ ဒါနာနံ ပဋိဂ္ဂဟေတု အရဟတ္တာ ဒက္ခိဏေယျတ္တာ အာဟုတီနံ ပဋိဂ္ဂဟော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၁၀။

ဒက္ခိဏေယျဒါန (န) [ဒက္ခိဏေယျ + ဒါန] (၁) မြတ်သော အလှူခံ ပုဂ္ဂိုလ်တို့ - ဌ - အား - ပေးလှူခြင်း။ (၂) မြတ်သော အလှူခံ ပုဂ္ဂိုလ်တို့ - ဌ - အား - ပေးလှူကြောင်း (စေတနာ)။ ပဉ္စမံ ဒက္ခိဏေယျဒါနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၅။

ဒက္ခိဏေယျပဏိပါတ (ပု) [ဒက္ခိဏေယျ + ပဏိပါတ (= ပ + နိ + ပတ + က)] (က) မြတ်သော အလှူခံ ပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ် (ကျေးဇူးဂုဏ်) ကြောင့် - အလွန်အကဲ ရှိသေတုပ်ကွ -

နှိမ်ချ - ဝပ်လျှိုး - ခြင်း။ (ခ) မြတ်သော အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ် (ကျေးဇူးဂုဏ်) ဟူသော အကြောင်းရှိသော - အလွန်အကဲ ရှိသေတုပ်ကွ - နှိမ်ချ - ဝပ်လျှိုး - ခြင်း။ (ဂ) မြတ်သော အလှူခံ ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဂုဏ်ကို အာရုံပြု၍ အမြတ်တနိုး - ကိုးကွယ် - ဆည်းကပ် - ခြင်း (သဒ္ဓါ၊ ပညာ ပြဇာနီးသော ဒိဋ္ဌိဇုကမ္မ ကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ ဒက္ခိဏေယျပဏိပါတေနေ သရဏဂမနံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၁၅။ ဒက္ခိဏေယျပဏိပါတေနေတိ ဒက္ခိဏေယျတာ-ဟေတုကေန ပဏိပါတေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။ (- သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၁၀၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၇။)

ဒက္ခိဏေယျပဏိပါတာရဟ (တိ) [ဒက္ခိဏေယျ-ပဏိပါတ + အရဟ] မြတ်သော အလှူခံ ပုဂ္ဂိုလ်၏ဂုဏ်ကို အာရုံပြု၍ အမြတ်တနိုး - ကိုးကွယ် - ဆည်းကပ် - ခြင်း - ကို - ငှါ - ထိုက်သော၊သူ (အရိယာသံဃာ-စသည်)။ ဒက္ခိဏေယျပဏိပါတာရဟော သံဃောယေဝ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁၂၁။

ဒက္ခိဏေယျပရိယေသန (န၊ထိ) [ဒက္ခိဏေယျ + ပရိယေသန] မြတ်သော အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်ကိုရှာ မှီးခြင်း။ ဧတ္ထ စ ဒက္ခိဏေယျပရိယေသနပုဗ္ဗကာရေကေ ကတွာ ပဉ္စ ဓမ္မာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၃။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၁၉၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၀။

ဒက္ခိဏေယျပုဂ္ဂလ (ပု) [ဒက္ခိဏေယျ + ပုဂ္ဂလ] မြတ်သောအလှူကို ခံထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်၊ မြတ်သောအလှူခံပုဂ္ဂိုလ်။ သတ္ထ ဒက္ခိဏေယျပုဂ္ဂလေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀။ (- အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၃၀၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၆။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၅၊၂၀။စရိယာ၊ဋ္ဌ။၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၈။)

ဒက္ခိဏေယျရောသန (န၊ထိ) [ဒက္ခိဏေယျ + ရောသန] မြတ်သောအလှူခံပုဂ္ဂိုလ်ကို - ထိပါး -

ချုတ်ချယ် - ညှဉ်းဆဲ - နိပ်စက် - ခြင်း။ န
ဒက္ခိဏေယျရောသနေန (ဒက္ခိဏေယျဂဝေ-
သနေနက)။ စရိယာဌ။ ၂၉၈။ ဒိ၊ ဋီ၊ ဝ။ ၈၆။
သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ဝ။ ၂၇၆။

ဒက္ခိဏေယျဝတ္ထု (န) [ဒက္ခိဏေယျ + ဝတ္ထု]
မြတ်သော အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော - တည်ရာ
- အကြောင်း၊ အလှူဝတ္ထု၏ - တည်ရာ -
အကြောင်း - ဖြစ်သော မြတ်သော အလှူခံ
ပုဂ္ဂိုလ်။ ဒက္ခိဏေယျဝတ္ထုဘူတံ အတ္တာနံ
ဝိသောဓေတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၉၂။

ဒက္ခိဏေယျဝိစာရဏာ (ထိ) [ဒက္ခိဏေယျ + ဝိ-
စာရဏာ] အောက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ အကာရ-
ဏံ ဟိ ဒက္ခိဏေယျဝိစာရဏာယ ဇာတိ။
သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၂။ ၁၃၂။

ဒက္ခိဏေယျဝိစိနန (န) [ဒက္ခိဏေယျ + ဝိစိနန]
မြတ်သော အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်ကို - ရွေးချယ် -
စိစစ် - ခြင်း။ ဒက္ခိဏာဝိစိနန - ကြည့်။

ဒက္ခိဏေယျဝိမိ (ပု) [ဒက္ခိဏေယျ + ဝိမိ] မြတ်
သော အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်နှင့် စပ်သွယ်သော အစီ
အရင်။ ဟန္တ နံ ယညဝိမိ ဒက္ခိဏေယျဝိမိဉ္စ
ပုစ္ဆာမိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၂။ ၁၃၀။

ဒက္ခိဏေယျဝိသေသ (ပု) [ဒက္ခိဏေယျ + ဝိသေ-
သ] မြတ်သော အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်အထူး၊ ထူး
သော မြတ်သော အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်။ ဣဒါနိ
တဿ မဟပူလဘာဝကရော ဒက္ခိဏေယျ-
ဝိသေသော။ သံ၊ ဋီ၊ ဝ။ ၁၉၇။

ဒက္ခိဏေယျသံဃ (ပု) [ဒက္ခိဏေယျ + သံဃ]
မြတ်သော အလှူကို ခံထိုက်သော (အရိယာ)
သံဃာ။ ဒက္ခိဏေယျသံဃောတိ အဋ္ဌအရိယ-
ပုဂ္ဂလသမူဟော ဝုစ္ဆတိ။ ကင်္ခါ၊ ၈၅။ ဒက္ခိ-
ဏေယျော စ သော သံဃော စာတိ ဒက္ခိ-
ဏေယျသံဃော။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၃၁။

ဒက္ခိဏေယျသညာ (ထိ) [ဒက္ခိဏေယျ + သညာ]
မြတ်သော အလှူကို ခံထိုက်သူဟူ၍ဖြစ်သော

အမှတ် 'သညာ'။ မာယာဒိဒေါသယုတ္တေသု
ဗြာဟ္မဏေသု ဒက္ခိဏေယျသညာ ပဟာနတ္ထံ
ဝုတ္တာ။ သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၂။ ၁၃၅။

ဒက္ခိဏေယျသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ဒက္ခိဏေယျ + သမ္ပတ္တိ]
(က) မြတ်သော အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်၏ ပြည့်စုံခြင်း။
(ခ) မြတ်သော အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်၏ အပြစ် ဟူ
သော ပြည့်စုံခြင်း။ စုန္နဿ စ ဒက္ခိဏံ၊ အတ္တ-
နော စ ဒက္ခိဏေယျသမ္ပတ္တိံ သမ္ပဿမာနော
ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ။ ဒိ၊ ဌ။ ၂။ ၁၆၃။ (- ဥဒါန၊
ဌ။ ၃၆၇။ ပေတ၊ ဌ။ ၂။ ၁၂၈။)

ဒက္ခိဏေယျသမ္ပတ္တိဝိဘာနေ (န၊ ထိ) [ဒက္ခိ-
ဏေယျသမ္ပတ္တိ + ဝိဘာဝန] အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်၏
(ဂုဏ်နှင့်) ပြည့်စုံခြင်းကို ထင်ရှားစွာပြခြင်း။
ဒက္ခိဏေယျသမ္ပတ္တိဝိဘာဝနတ္ထံ။ ပေတ၊ ဌ။
၁၂၈၊ ၁၃၁။

ဒက္ခိဏေယျသမ္ပတ္တိဝိရဟ (ပု) [ဒက္ခိဏေယျ-
သမ္ပတ္တိ + ဝိရဟ] အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်၏ (ဂုဏ်နှင့်)
ပြည့်စုံခြင်းမှ ကင်းခြင်း။ ဒက္ခိဏေယျသမ္ပတ္တိ-
ဝိရဟေန အခေတ္တေ ဝုတ္တဗီဇံ ဝိယ န ဥဋ္ဌာရ-
ဖလံ အဟောသိ။ ပေတ၊ ဌ။ ၁၂၈။

ဒက္ခိဏေယျသမ္ပဒါ (ထိ) [ဒက္ခိဏေယျ + သမ္ပဒါ]
အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်၏ (ဂုဏ်နှင့်) ပြည့်စုံခြင်း၊ (ဂုဏ်
နှင့်) ပြည့်စုံသော အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်။ ဒက္ခိဏေ-
ယျသမ္ပဒံ အလတ္ထံ။ ဓမ္မာ၊ ဌ။ ၂။ ၁၄၃။ (-
သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၂။ ၁၄၂။)

ဒက္ခိဏေယျဟတ္ထ (ပု) [ဒက္ခိဏေယျ + ဟတ္ထ]
အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်၏ လက်။ ဒေယျမေံ ဒက္ခိ-
ဏေယျဟတ္ထေ ပတိဋ္ဌာပေန္တော။ ပေတ၊ ဌ။
၁၂၄။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၀၈။

ဒက္ခိဏောဒက (န) [ဒက္ခိဏာ + ဥဒက။ ဒက္ခိ-
ဏာ + ပဋိသံယုတ္တ + ဥဒက။ အလယ်ပုဒ်
ကျေ။] (၁) အလှူရေ၊ (က) ပေးလှူ
အပ်သောရေ။ (ခ) အလှူနှင့်စပ်သော ရေ။
(၂) မှန်မြတ်သောရေ၊ အမြတ်တနိုး - ဆက်

ကပ် - လှူဒါန်း - အပ်သောရေ။ (၃) ပရိတ်
ရေ။

(၁) (က) ဒက္ခိဏောဒကံ ဒတွာ ယာဂု-
ခဏ္ဍကဒိနိ ဒေန္တိ။ ဝိ၊ဠ၊၄။၉၄။ မဟာသေဠိ
ဗုဒ္ဓပ္ပမုဿ ဘိက္ခုသံဃဿ ဒက္ခိဏောဒကံ
အဒါသိ။ ဓမ္မ၊ဠ၊၁။၂၃၅။ ဇာ၊ဠ၊၁။၃၆၉-၇၀။
ဒက္ခိဏောဒကံ ဒတွာ ပရိဝိသိတွာ။ သုတ္တနိ၊
ဠ၊၁။၉၈။ ပဋိဂ္ဂဟိတိ ဒက္ခိဏောဒကံ ပဋိဂ္ဂဟိ။
ထေရ၊ဠ၊၂။၁၉၆။ ဒက္ခိဏောဒကံ မာကိရိ။
မဟာဝံသာ၊၅။၂၅။

(ခ) ယတ္ထ ပန ဒက္ခိဏောဒကံ ပမာဏ-
(ဝိ၊ဠ၊၃။၄၁၆) နိ ဘိက္ခု ယသ္မိ ရဋ္ဌေ ဒက္ခိ-
ဏောဒကပဋိဂ္ဂဟဏမတ္တေနာပိ ဒေယျဓမ္မဿ
သာမိနော ဟောန္တိတိ အဓိပ္ပာယော။
သာရတ္ထ၊၃။၃၄၃။ ဒက္ခိဏောဒကံ ပမာဏန္တိ
“တ္ထေကာနိ စိဝရာနိ ဒဿာမိ”တိ ပဌမံ
ဥဒကံ ပါတေတွာ ပစ္ဆာ ဒေန္တိ၊ တံ ယေဟိ
ဂဟိတံ၊ တေ ဘာဂိနောဝ ဟောန္တိတိ
အဓိပ္ပာယော။ ဝိမတိ၊၂။၂၀၁-၂။

(၂) အဂ္ဂေါဒကန္တိ ဒက္ခိဏောဒကံ။ ဝိ၊ဠ၊
၄။၆၃။ မ၊ဠ၊၁။၁၅၀။ အဂ္ဂတော ဥပနိယ-
မာနံ ဒက္ခိဏောဒကံ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၉၉။
မ၊ဠ၊၁။၂၅၀။

(၃) (မနုဿာ ဥဒကဉ္စ သုတ္တဉ္စ ဂဟေတွာ
နိသိဒိတွာ “ပရိတ္တံ ဘဏထာ”တိ ဝဒန္တိ၊
ကာတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဠ၊၂။၆၇။) ဥဒကန္တိ ဒက္ခိဏော-
ဒကံ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၇၂။

ယင်းသည်— အလှူဝတ္ထုကို ပေးလှူ
ရာ၌ မလှူမီ ရှေးကာလက တင်ကြိုပေးလှူ
အပ်သော (နံသာရေစသော) ရေစင်ရေသန့်
ဖြစ်၏။ ထိုကိုပင် - အလှူရေ - အလှူနှင့်စပ်
သောရေ - လှူအပ်သောရေ - ဟု ဆိုလို၏။
ယင်းသို့ ရေနှင့်တကွ ပေးလှူခြင်းသည်
ကမ္ဘာစဉ်ဆက် အလှူရှင်တို့ ကျင့်သုံးမြဲဖြစ်
သော လောကရိုးရာ ဓမ္မတာကျင့်စဉ်ဖြစ်၏။
သိကြားမင်း၏သွီး ဟိရိဒေဝီ နတ်သွီးအား

သုဓာဘုတ်ဘောဇဉ်ကို (ကောသိယရသေ့-
က) ပေးစွန့်ရာ၌ အလှူရေ ‘ဒက္ခိဏောဒက’နှင့်
တကွ ပေးစွန့်ပုံကို ပြဆိုသော - ဇာ၊၂။၁၁၀။
ဇာ၊ဠ၊၅။၄၃၅-၌ လာသည့် သုဓာဘောဇန
ဇာတ်ကို ထောက်ထားရာ၏။

ယင်းသည် ရိုးရာ ကျင့်စဉ်သည်လည်း
အရပ်ဒေသအလျောက် မတူကွဲပြား ခြားနား
၏။ ဥပမာ— ရှေးခေတ် ဇမ္ဗူဒိပ်၌ အလှူ
ရေကို ခံယူရလျှင် အလှူဝတ္ထုကို ခံယူပြီး
ဖြစ်၏။ အလှူရေကို ပမာဏပြု၏။ အလှူရေ
ကို ခံယူရ၍ အလှူဝတ္ထုကို မခံယူရသော်
လည်း ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိ၏။ ထို့ကြောင့်— ဘုရား
ရှင်သည် အရှင်စူဠပန္နကမပါ သံဃာ မစုံ
သေး၍ ဇီဝက၏ယာဂုဆွမ်းကို မခံယူလိုသေး
သဖြင့် အလှူရေကို သပိတ်၌ လောင်းလှူ
လာသောအခါ ခံယူတော်မမူပဲ လက်တော်
ဖြင့် သပိတ်ကို ပိတ်ကာထားတော်မူ၏ (ထေရ။
၃၀၄။ ပဋိသံ၊ဠ၊၂။၂၇၀)။ ထေရ၊ဠ၊၂။၁၉၆။
ဇာ၊ဠ၊၁။၁၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၁၇-တို့၌ကား—
အလှူရေကို ခံယူပြီး၍ ယာဂုဆွမ်းကိုလှူလာ
ရာအခါမှ သပိတ်ကို ပိတ်ကာထားကြောင်း
ပြဆို၏။

သိဟိန္ဒုကျွန်း၌ကား— ယင်းကဲ့သို့မဟုတ်၊
အလှူရေကို ပမာဏမပြု။ အလှူဝတ္ထုကိုသာ
ပမာဏပြု၏။ အလှူဝတ္ထုကို ခံယူရရှိမှသာ
အလှူခံမြှောက်၏ (ဝိ၊ဠ၊၃။၄၁၆။ သာရတ္ထ၊
၃။၃၄၃။ ဝိမတိ၊၂။၂၀၁-၂)။

ယင်း-အလှူရေသည် သောက်သုံးရန်
မဟုတ်၊ အလှူဝတ္ထုခံယူမှု၏ ဥပစာရမ္ပသာ
ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် သုံးရေကို ခံယူရာ၌ လက်
ဖြင့် သပိတ်ကိုပိုက်၍ ခံယူရန်ကို၎င်း၊ အလှူ
ရေ ‘ဒက္ခိဏောဒက’ကို သပိတ်ခြေ၌ တင်ထား
သော သပိတ်ဖြင့် ခံယူရန် အစီအရင်ကို၎င်း
ဝိ၊ဠ၊၄။၁၂၀။ ဝိသင်္ဂဟ၊၂။၃၄-တို့၌ ဖွင့်ဆို၏။

ထို့ပြင်— အနာထပိဏ်သူဌေး၏ ဇေတ
ဝန်ကျောင်းတော်ကို လှူရာ၌— သုဝဏ္ဏ-

ဘိက္ခဝံ အာဒါယ ဒသဗလဿ ဟတ္ထေ ဥဒကံ ပါတေတွာ (ဇာ၊ဌ၊၁။၁၁၉)၊ ဒေဝါနံ ပိယ-တိဿ-မင်း၏ မဟာမေဃဝန်ဥယျာဉ်ကို လှူ ရ၌—သုဝဏ္ဏဘိက္ခဝံ ဂဟေတွာ ထေရဿ ဟတ္ထေ ဥဒကံ ပါတေတွာ (ဝိ၊ဌ၊၁။၆၀)၊ နန္ဒိယ ဥပါသကာ၏ ဣသိပတန-ကျောင်း တိုက်ကြီး၌ တိုက်ခန်း ၄-ခုဖြင့် တန်ဆာဆင် အပ်သော မုခ်ထွတ် ၄-ခုရှိသည့် ကျောင်း ဆောင်ကိုလှူရာ၌—တထာဂတဿ ဟတ္ထေ ဒက္ခိဏောဒကံ ပါတေတွာ နိယျာဒေသိ (ဝိမာန၊ဌ၊၂၀၄)၊ စိတ္တသုကြယ်၏ အဗ္ဗာဓက-ဥယျာဉ်ကိုလှူရာ၌ ထေရဿ ဟတ္ထေ ဥဒကံ ပါတေတွာ နိယျာဒေသိ (သာရတ္ထ၊၃။၃၆၇) ကုရုမင်း၊ ဝေဿန္တရာမင်းတို့၏ ဆင်ဖြူတော် ကို လှူရာ၌ — ဇလံ ဟတ္ထေ အာကရိတွာ (စရိယာ၊၃၇၇၊၃၉၃) ဟု အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်၏ လက်၌ အလှူရေကိုလောင်းထည့် လှူဒါန်း ကြောင်း လာ၏။

သရီရဓာတ်ကိုးဝပ်သော ရုပ်ပွားတော် နှင့်တကွ ဥဘတောသံဃာအား လှူရာ၌— အာဓာရကံ ဌပေတွာ ဒက္ခိဏောဒကံ အာဒိ ကတွာ (မ၊ဌ၊၄။၂၂၅)ဟူ၍ ရေခံခွက်တခုခု၌ လောင်းထည့်လှူဒါန်းကြောင်း လာ၏။ ရုပ် ပွား၊စေတီတော်တို့အားလှူရာ၌ — ပဋိမာယ ဝါ စေတိယဿ ဝါ ပုရတော အာဓာရကေ ပတ္တံ ဌပေတွာ ဒက္ခိဏောဒကံ ဒတွာ(ဝိ၊ဌ၊၃။ ၄၂၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၂၅၅။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၉၀) ဟူ၍ သပိတ်ခြေ၌ သပိတ်ကို တင်ထား၍ အလှူရေကိုလောင်းထည့်လှူဒါန်းကြောင်း လာ၏။

ယင်း-အလှူရေကို ယခု မျက်မှောက် ကာလကဲ့သို့ မဟုတ်ပဲ အလှူဝတ္ထုမလှူသေး မီ ရှေးကာလ၌ လှူဒါန်းခြင်း အစီအရင်ကို ကျမ်းဂန်တို့၌ တွေ့မြင်ရ၏ (ဝိ၊ဌ၊၁။၆၀။ ဝိ၊ ဌ၊၄။၉၄။ မ၊ဌ၊၃။၃၂။ သံ၊ဌ၊၂။၁၆၀။ အံ၊ ဌ၊၁။၁၂၁။၁၂၀၊၃၂၀။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၇၂၊၁၇၅။

ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၉၀။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၁၂၀။ ထေရ၊ ဌ၊၂။၄၂၉။ အပါ၊ဌ၊၁။၂၀၆၊၂၀၇။ ဇာ၊ဌ၊ ၃။၁၉၊၃၇၅။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃၆၉၊၄၃၉။ ဝဇီရ၊ ၂၄၇)။

သံဃာ ၂-ပက္ခကဲ့ရာ၌ “သံဃဿ ဒေမ” ဟု နှုတ်မြှက်၍ ၁-ပက္ခအား အလှူရေ၊ အခြား ၁-ပက္ခအား အလှူဝတ္ထုကို အသီးအသီးခွဲ၍ လှူလာလျှင်၎င်း၊ ၁-ပက္ခတည်း၌သာ အလှူ ရေနှင့် အလှူဝတ္ထုကို တပေါင်းတည်း လှူ လာလျှင်၎င်း (အခြား ၁-ပက္ခ၌ မလှူသော် လည်း) ၂-ပက္ခရှိသံဃာအားလုံး ပိုင်ဆိုင်၏။ ယင်း-သို့ မဟုတ်ပဲ “ပက္ခဿ ဒေမ”ဟု နှုတ် မြှက်၍ ၁-ပက္ခအား အလှူရေ၊ အခြား ၁- ပက္ခအား အလှူဝတ္ထုကို အသီးအသီးခွဲဝေ၍ လှူလာခဲ့လျှင် ရေကိုအလှူခံရသော ပက္ခ သည် ရေကိုသာ ပိုင်ဆိုင်၏။ အလှူဝတ္ထုကို အလှူခံရသော ပက္ခသည် အလှူဝတ္ထုကိုသာ ပိုင်ဆိုင်၏။ ၂-ပက္ခရှိ သံဃာအားလုံး မပိုင် ဆိုင်။ ယင်း-နည်းတူ “ပက္ခဿ ဒေမ”ဟု နှုတ်မြှက်၍ ၁-ပက္ခတည်း၌သာ အလှူရေနှင့် အလှူဝတ္ထုကို လှူရာ၌လည်း ၂-ပက္ခရှိသံဃာ အားလုံးနှင့် မသက်ဆိုင်။ ခံယူရရှိသော ပက္ခ- သာ ပိုင်ဆိုင်၏ (ဝိ၊၃။၄၂၅။ ဝိ၊ဌ၊၃။ ၄၁၆-၇)။

ဗိမ္ဗိသာရမင်းသည် မဟာဒါန=အလှူပွဲ ကြီး၌ ရှေးဦးစွာ အလှူရေ လှူစဉ်၌၎င်း၊ နောက်ကာလ အလှူဝတ္ထုကို လှူစဉ်၌၎င်း ပတ္တိဒါန=အမျှဝေမှုကို ၂-ဂြိုဟ်ပြု၏။ ပြုသည် ၏အဆုံး၌ အပြုခံရသူပြိတ္တာတို့မှာ ကောင်း ကျီးအမျိုးမျိုး ရရှိကြလေသည် (ခုဒ္ဒက၊ဌ။ ၁၇၂။ ပေတ၊ဌ။၂)။

ဒက္ခိဏောဒကဂူဟဏ (န) [ဒက္ခိဏောဒက + ဂဟဏ] အလှူရေ(စက်)ကို ခံယူခြင်း။ ဒက္ခိဏောဒကဂူဟဏ အာဒိ ကတွာ။ မ၊ဌ၊ ၃။၂၅၅။

ဒက္ခိဏောဒကဒါန (န) [ဒက္ခိဏောဒက+ဒါန]
(၁) အလှူရေ(စက်)ကို ပေးလှူခြင်း။ (၂)
အလှူရေ(စက်)ကို ပေးလှူကြောင်း ဖြစ်
သော(စေတနာ)။ သဟ ဒက္ခိဏောဒက-
ဒါနေန...ဒိဗ္ဗပါသာဒေါ ဥဂ္ဂန္တိ။ ဝိမာနုဌ။
၂၀၄။

ဒက္ခိဏောဒကပဋိဂ္ဂဟဏ (န) [ဒက္ခိဏောဒက+
ပဋိဂ္ဂဟဏ] အလှူနှင့်စပ်သော ရေ-အလှူ
ရေ(စက်)-ကို ခံယူခြင်း။ ဒက္ခိဏောဒက
(၁) (ခ)-ကြည့်။

ဒက္ခိဏောဒကပတိဋ္ဌာန (န) [ဒက္ခိဏောဒက+
ပတိဋ္ဌာန] အလှူရေ၏ တည်ခြင်း။ ဒက္ခိ-
ဏောဒကပတိဋ္ဌာနေန သဒ္ဓိံ ယေဝ။ ဓမ္မဌ၊
၂။၁၉၀။

ဒက္ခိဏောဒကပုဗ္ဗင်္ဂမ (တိ) [ဒက္ခိဏောဒက +
ပုဗ္ဗင်္ဂမ] အလှူရေ(စက်)ကို သွန်ချခြင်း-
ဟူသော ရှေ့သွားရှိသော (အလှူကြီး)။
ဒက္ခိဏမ္မုပုရဿရ-ကြည့်။

ဒက္ခိဏောဒကသဟိတ (တိ) [ဒက္ခိဏောဒက+
သဟိတ] အလှူရေနှင့်တကွဖြစ်သော(သုဓာ-
ဘုတ်-စသည်)။ သဟဒကန္တိ ဒက္ခိဏောဒက-
သဟိတံ။ ဇာဌ၊၅။၄၃၅။

ဒက္ခိဏောဒကာဝသာန (န) [ဒက္ခိဏောဒက+
အဝသာန] (က) အလှူရေစက်၏ အဆုံး၊
အလှူရေစက်ကို သွန်ချခြင်း၏ အဆုံး။
(ခ) အလှူရေစက်၏ ပြီးဆုံးရာ (အခါ)၊
အလှူရေစက်ကို သွန်ချခြင်း၏ ပြီးဆုံးရာ
(အခါ)။ ဒက္ခိဏောဒကာဝသာနေ ယာဂု-
ဘတ္တာဒိနိ သမ္ပုဋ္ဌိစ္ဆန္တော ဘတ္တဝိဿဂ္ဂံ အကာ-
သိ။ သံဌ၊၂။၁၆၈။ ထေရဌ၊၂။၄၂၉။ အပါ
ဌ၊၁။၂၀၂။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၇။)

ဒက္ခိတဗ္ဗ (တိ) [ဒိသ+တဗ္ဗ] ကြည့်ရှု-သင့်-
ထိုက် - သော၊ ကြည့်ရှုဖွယ်ကောင်းသော
(ရူပါရုံ)။ အဒိဋ္ဌံ ဒက္ခိတဗ္ဗ(မဟာနိ၊၂၀၅)န္တိ

အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗံ ရူပါရမ္မဏံ ပဿိတံ ယုတ္တံ။ မဟာနိ၊
ဌ။၃၄၂။ (-မ၊ဌ၊၃။၁၄၇။ မ၊ဌ၊၃။၁၀၃။)

ဒက္ခိတာယေ (ကြိ၊ဝိ) [ဒိသ+တာယေ။ (မောဂ်၊
၅။၆၁-ကြည့်။) နိတိ၊ပဒ။၃၂၂-၌ ရုပ်ပြီးပုံ
တမျိုးလာ၏။] (က) ဖူးမြင်ရခြင်း-ဖူးမြင်
အံ့သော - ငှါ။ (ခ) ကြည့်ရှုရခြင်း -
ကြည့်ရှုအံ့သော-ငှါ။ အပရာဇိတသံဃ(ဒီ၊
၂။၂၀၃။ သံ၊၁။၂၅။ ဒီဌ၊၂။၂၇၃။ သံဌ၊
၁။၇၂။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။ ၉၂)-ကြည့်။

ဒက္ခိတိ (ကြိ) [ဒိသ+အ+သတိ] ကြည့်ရှု-
တွေ့မြင်-လတ္တံ့။ ဒက္ခိတိံ (၁)-ကြည့်။

ဒက္ခိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဒိသ+တုံ] ကြည့်ရှု-ခြင်း-
အံ့သော-ငှါ။ ရူပါယတနံ စက္ခုနာ ဩလော-
ကေတွာ ဒက္ခိတုံ သက္ကာတိ ဒိဋ္ဌံ နာမ ဇာတံ။
အဘိဌ၊၁။၃၇၃။

ဒက္ခိတုကာမ (တိ) [ဒက္ခိတုံ + ကာမ] ကြည့်ရှု
ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ ကြည့်ရှုလိုသော၊သူ။
ရာဇာ တေ တာတ သောဏ ပါဒေ ဒက္ခိတု-
ကာမော။ ဝိ၊၃။၂၆၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂၀။)

ဒက္ခိန္တိ (ကြိ) [ဒိသ+အ+သန္တိ] (က) ကြည့်
ရှု-တွေ့မြင် - ကုန်လတ္တံ့။ (ခ) (နိစ္စ၊
သုခ-စသောအားဖြင့်) ရှုကုန်လတ္တံ့။ (က)
ဒက္ခိတိံ (၁)-ကြည့်။ (ခ) ဒက္ခိတိံ (၁)
(သ)-ကြည့်။

ဒက္ခိယံ (ကြိ၊ဝိ) [ဒိသ + တွာ] ကြည့်ရှု၍။
တဝ မေ နယနာနိ ဒက္ခိယာ(ထေရီ၊၄၂၂)တိ
တဝ ဝုတ္တဂုဏဝိသေသာနိ နယနာနိ ဒိသ္မာ။
ထေရီဌ၊၂။၂၆၂။ (-၂၅၆။)

ဒက္ခိယာ (န) [ဒက္ခ+ဏိယ။(မောဂ်၊၄။၅၉။နိတိ၊
သုတ္တ။၇၆၂-ကြည့်။)] (ထိုထိုအကြောင်းကို)
မြော်မြင်တတ်သောသူ၏အဖြစ်၊ကျွမ်းကျင်-
လိမ္မာ-သောသူ၏အဖြစ်၊ (ထိုထိုအကြောင်း
ကို) မြော်မြင်တတ်သူ-ဟု အသိဉာဏ် ဖြစ်

ခြင်း၏ အကြောင်း (ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော
ဝီရိယ)။ ဒက္ခိယ (ဇာ၊၁။၁၄) နှိ ဒက္ခ-
ဘာဝေါ၊ သမ္ပတ္တဘယံ ဝိဓမ္မိတုံ ဇာနနပညာယ
သမ္ပယုတ္တဥတ္တမဝီရိယသေတံ နာမံ။ ဇာ၊၄။၁။
၃၀၀။ = ဧတ္ထ ဒက္ခတိ တံ တံ ကာရဏံ
ပဿတိတိ ဒက္ခော၊ တဿ ဘာဝေါ ဒက္ခိယံ။
ကေ-နိပါတ်။ တဒယာဓမ္မ-ဇာတ်၊ဋီ။ပေ။

ဒက္ခိယာမ (ကြိ) [ဒိသ+အ+သာမ] တွေ့မြင်
ကုန်လိမ့်အံ့။ ဒက္ခတိ (၁)-ကြည့်။

ဒက္ခိသံ (ကြိ) [ဒိသ+အ+သံ] သိမြင်လိမ့်အံ့။
ဒက္ခတိ (၂)-ကြည့်။

ဒက္ခိသာမ (ကြိ) [ဒိသ+အ+သာမ] တွေ့မြင်
ကုန်လိမ့်အံ့။ ဒက္ခတိ (၁)-ကြည့်။

ဒက္ခိသိ (ကြိ) [ဒိသ+အ+သိ] ကြည့်ရှု-
တွေ့မြင် - လတ္တံ့။ ဒက္ခတိ (၁)-ကြည့်။

ဒက္ခိသံ (ကြိ) [ဒိသ+အ+သံ] သိမြင်လိမ့်အံ့။
ဒက္ခတိ (၂)-ကြည့်။

ဒက္ခိသတိ (ကြိ) [ဒိသ+အ+သတိ] (က)
ကြည့်ရှု-တွေ့မြင်-လတ္တံ့။ (ခ) ဖူး-မြင်-
တွေ့-လတ္တံ့။ (က) ဒက္ခတိ (၁)-ကြည့်။
(ခ) ဒက္ခတိ (၁) (က)-ကြည့်။

ဒက္ခိသထ (ကြိ) [ဒိသ+အ+သထ] ကြည့်ရှု-
တွေ့မြင်-ကုန်လတ္တံ့။ ဒက္ခတိ (၁)-ကြည့်။

ဒက္ခိသန္တိ (ကြိ) [ဒိသ+အ+သန္တိ] (က)
ကြည့်ရှု-တွေ့မြင်- ကုန်လတ္တံ့။ (ခ) (နိစ္စ၊
သုခ-စသော အားဖြင့်) ရှုကုန် လတ္တံ့။
(က) ဒက္ခတိ (၁)-ကြည့်။ (ခ) ဒက္ခတိ (၁)
(သ)-ကြည့်။

ဒက္ခိသသိ (ကြိ) [ဒိသ+အ+သသိ] (က)
ကြည့်ရှု-တွေ့မြင်-လတ္တံ့။ (ခ) ဖူး-မြင်-
တွေ့-လတ္တံ့။ (က) ဒက္ခတိ (၁)-ကြည့်။
(ခ) ဒက္ခတိ (၁) (က)-ကြည့်။

ဒက္ခိသာမ (ကြိ) [ဒိသ+အ+သာမ] (က)
ကြည့်ရှု-တွေ့မြင်-ကုန်လိမ့်အံ့။ (ခ) ဖူး-

မြင်-တွေ့-ကုန်လိမ့်အံ့။ (က) ဒက္ခတိ
(၁)-ကြည့်။ (ခ) ဒက္ခတိ (၁) (က)-ကြည့်။

ဒက္ခိသာမိ (ကြိ) [ဒိသ+အ+သာမိ] ကြည့်ရှု
-တွေ့မြင်-လိမ့်အံ့။ ဒက္ခတိ (၁)-ကြည့်။

ဒက္ခိ (ကြိ) [ဒိသ+အ+ ဉံ] ရှုမြင်ကုန်ပြီ။
ဒက္ခတိ (၁) (သ)-ကြည့်။

ဒက္ခေမ (ကြိ) [ဒိသ+အ+သာမ] ဖူး-မြင်
-တွေ့-ကုန်လိမ့်အံ့။ ဒက္ခတိ (၁) (က)-
ကြည့်။

ဒက္ခေမ္ပိ (ကြိ) [ဒိသ+အ+ယောမိ] တွေ့မြင်
-ကြည့်ရှု-ရာ၏။ ဒက္ခတိ (၁)-ကြည့်။

ဒက္ခေပု (ကြိ) [ဒိသ+အ+ယောမ] (က)
တွေ့မြင်-ကြည့်ရှု-ကုန်ရာ၏။ (ခ) ဖူး-မြင်
တွေ့-ကုန်ရာ၏။ (က) ဒက္ခတိ (၁) ကြည့်။
(ခ) ဒက္ခတိ (၁) (က)-ကြည့်။

ဒက္ခေယျိ (ကြိ) [ဒိသ+အ+ယော] ကြည့်-
ရှု-တွေ့-မြင်-ရာ၏။ ဒက္ခတိ (၁)-ကြည့်။

ဒက္ခေယျ (န) [ဒက္ခ+ဇောယျ] ကျွမ်းကျင်-
လိမ္မာ - သောသု၏ အဖြစ်၊ ကျွမ်းကျင် -
လိမ္မာ-သောသု-ဟူ၍ အသိဉာဏ်ဖြစ်ခြင်း၏
အကြောင်း၊ (က) ဉာဏ်ပညာ။ (ခ) ဉာဏ်
ပညာနှင့် ယှဉ်သော လုံ့လ 'ဝီရိယ'။ (က)
ဒက္ခေယျ (ဇာ၊၁။၁၀၂) နှိ နာနပုကာရေန
ဘောဂပ္ပါဒနကောသလ္လံ။ ဇာ၊၄။၂။၄၄၄။
(ခ) ဒက္ခေယျေ'ကပဒ (ဇာ၊၁။၆၆) နှိ
ဒက္ခေယျံ ကေပဒံ။ ဒက္ခေယျံ နာမ လာဘုပ္ပါ-
ဒကဿ ဆေကဿ ကုသလဿ ဉာဏသမ္ပ-
ယုတ္တံ ဝီရိယံ။ ဇာ၊၄။၂။၂၁၇။

ဒဠ် (ကြိ) [ဒိသ+အ+သံ] သိမြင်လိမ့်အံ့။
ဒက္ခတိ (၂)-ကြည့်။

ဒဠ် (ကြိ) [ဒါ+အ+ယောမိ။ ယောမိ-ကို
အံ-ပြု။ ရှု၊နာ-၃၀၅။ ဒါ+အ+ယော။ ယော-

၏ယျေ-ကိုချေ။ မောက်၊ ၆။ ၇၀။] ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ရာ၏-အံ့။ ဒဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဒဇ္ဇ (တိ) [ဒါ + ယ = ကျ။ ဒါတဗ္ဗာတိ ဒဇ္ဇာ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၀၀။ (နိတိ၊ ဓာ။ ၇၀-၉ လည်းကြည့်။)] ပေး-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော (အလှူ၏ အဖို့-စသည်)။ “ဒက္ခိဏာ ဒဇ္ဇာ”-တိ ဝါ ပါဠိသော၊ ပေတာနံ ဒက္ခိဏာ ဒါတဗ္ဗာ။ ပေတ၊ ၄။ ၂၈။

ဒဇ္ဇတိ (ကြိ) [ဒါ + အ + တိ။ ကစွည်း။ ၄၉၉။ ရှု၊ ၅၀၇။ မောက်၊ ၅။ ၁၇၆။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၀၇။] ပေး-လှူ-စွန့်-၏။ ဒဇ္ဇာမိ-ဝိ၊ ၁။ ၁၉၆။ ဒဇ္ဇာမိ ဩဏာဇေမိ ပရိစ္စဇာမိ ဝိဿဇ္ဇာမိ နိဿဇ္ဇာမိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၇၀။ ကင်္ခါ၊ ၆။ ၁၆။ ဒဇ္ဇေဟိ-ဝိ၊ ၁။ ၂၃၆။ ဒဇ္ဇာ(ဒါ + အ + ယျေ) - မ၊ ၃။ ၄၈။ သံ၊ ၁။ ၁၈။ ခုဒ္ဒက၊ ၉။ ဓမ္မ၊ ၄၆။ ဝိမာန၊ ၆။ ၈၄။ ပေတ။ ၁၃၁။ ၁၅၈။ ထေရ၊ ၂၉။ ၁။ ၁။ ၁၇၁။ ၁၆၂။ ၁၉၉။ ၁၃၇။ ၁၃၄။ ၁၃၆။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၅၆။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၀၀။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၉၆။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၄။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂၃။ ၂၃၂။ ပေတ၊ ၄။ ၁၅။ ၂၂။ ၂၈။ ၂၀။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၉။ စရိယာ၊ ၄။ ၉၅။ ၉၇။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၀။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၇၅။ ၃၃၄။ ၅၁။ ဇာ၊ ၄။ ၆၄။ ၄၀၆။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၆။ ၄၁၂။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၈၆။ ၇။ ၂၅၄။ ၃၂၃။ ၃၅၂။ ၃၅၆။ ၃၆၂။ ဒဇ္ဇာ (သံ၊ ၁။ ၁၇၇။ ပေတ၊ ၁၂၈) တိ ဒဇ္ဇေယျ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၈။ ပေတ၊ ၄။ ၁၆။ ဒဇ္ဇာ(ဇာ၊ ၂။ ၃၆၇) တိ ဒါသာ-ဒီသု ယံ ကိဉ္စ ဓနံ ဒေတု။ ကထံ သော ဒဇ္ဇ (ဆန်းကြောင့် ရဿ) ဒါရကေတိ ဣမေ ဒါရကေ ကေန ကာရဏေန အဒါသိ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၃၆၃။ ဒဇ္ဇေ‘သီမူ’ (ဒါ + အ + ယျေ) - ဇာ၊ ၁။ ၁၀၇။ ဒဇ္ဇေယျ - ကင်္ခါ၊ ၃၃၇။ ဒဇ္ဇံ (ဒါ + အ + ယျေ) - ဣတိဝုတ်။ ၂၀၈။ ဇာ၊ ၂။ ၁၅၁။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၈၇။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၁၈-၉။ ဒဇ္ဇေယျာသိ - ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၀။ ဒဇ္ဇာသိ -

ဇာ၊ ၁။ ၃၈၄-၆။ ဇာ၊ ၂။ ၁၅၃။ ၂၇၄။ ၃၁၆။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၂၄။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၄၅။ ၂၆၀။ ဒဇ္ဇေသိ - ဇာ၊ ၂။ ၃၅၃။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၃၃၁။ ဒဇ္ဇာ(ဒါ + အ + ယျေသိ) - ဇာ၊ ၁။ ၂၁၈။ ဇာ၊ ၄။ ၆၄-၅။ ဣမံ ဒဇ္ဇာ (ဇာ၊ ၁။ ၃၇၇) တိ... ဣမံ နိက္ခယဟဿံ ဒဇ္ဇေယျာသိ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၅၉။ သာဟာရံ ဒဇ္ဇေယျာသိ (ဝိ၊ ၃။ ၃၇၇) တိ သဇနပဒံ ဒဇ္ဇေယျာသိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၇၈။ ဒဇ္ဇံ (ဒါ + အ + ယျေသိ = ယျေ) - ဝိ၊ ၁။ ၁၉၆။ ဝိ၊ ၃။ ၃၇၇။ စရိယာ၊ ၃၉၇။ ဇာ၊ ၁။ ၁၃၀။ ၂၂၉။ ၃၈၄-၇။ ဇာ၊ ၂။ ၃၁၆။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၀၆။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၀။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၁၈၇။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၃၂၁။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၂၅၈။ ဒဇ္ဇာဟ(ဝိ၊ ၃။ ၂၀၆) နိဒ္ဓိ ဒဇ္ဇေ အဟံ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၇၁။ ဒဇ္ဇာမိ (ဒါ + အ + ယျေသိ) - စရိယာ၊ ၄။ ၁၀၆။ ဒဇ္ဇေယျာမ - ဝိ၊ ၁။ ၁၉၇။ ဒဇ္ဇေမု (ဒါ + အ + ယျေသိ) - ဇာ၊ ၂။ ၂၇၀။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၃၈။ ၂၁၅။ ဒဇ္ဇေမူ (ဇာ၊ ၂။ ၂၉၉) တိ ဒဇ္ဇေယျာမ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၂၁၆။ ဒဇ္ဇေထ - ပေတ။ ၁၆၇။ ပေတ၊ ၄။ ၁၅၇-၈။ ဒဇ္ဇာတိ အဒတ္တ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၃ (သီမူ)။ (နိတိ၊ ဓာ။ ၇၀-၉-၌ ဒဇ္ဇာ-စသော ပုဒ်တို့ကို ဒဇ္ဇေယျ - စသည် တည်၍ သန္တိ အစီအရင်ဖြင့် ပြီးပုံ ပြဆိုသေး၏။ အကျယ်-ယင်း-၌ ကြည့်။)

ဒဇ္ဇန္တိ (တိ) [ဒါ + အန္တိ] ပေးကမ်း- လှူဒါန်း-သောသူ။ (မောက်၊ ၅။ ၁၇၆-နှင့် ယင်း-သျှ-ကြည့်။)

ဒဇ္ဇာ (ကြိ) [ဒါ + အ + ယျေ။ ယျေ-ကို အာ-ပြု။ ရှု၊ ၅၀၇-၃၀၇။ မောက်၊ ၆။ ၇၁။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၀၇။] ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ရာ၏-လော့။ ဒဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဒဇ္ဇာ (ကြိ) [ဒါ + အ + ယျေသိ] ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ရာ၏ - လော့။ ဒဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဒဇ္ဇာ (ကြိ) [ဒါ + အ + အာ] ပေး-လှူ-ပြီ။ ဒဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဒဇ္ဇာ^၇ (ကြိ၊ဝိ) [ဒါ + တာ။ တာ-၏ တွံ-ကို
ချေ။ မောက်၊၅။၁၇၆-သျှ။ ဒဒိယ-တည်၍
သန္နိ အစီအရင်ဖြင့် ပြီးပုံကို (နိတိ၊ဓာ။
၇၀) ကြည့်။] ပေးဝေ၍။ ဒဇ္ဇာ (ပေတ။
၁၆၀) တိ ဒတာ။ ပေတ၊ဌ။၁၃၀။ ဓမ္မ၊ဌ။၂။
၁၄၃။

ဒဇ္ဇာမိ^၈ (ကြိ) [ဒါ + အ + မိ] ပေး - လှူ -
စွန့် - ၏ - အံ့။ ဒဇ္ဇတိ - ကြည့်။

ဒဇ္ဇာမိ^၉ (ကြိ) [ဒါ + အ + ယျောမိ။ ယျေ-ကို
ချေ။ မောက်၊၆။၇၀။] ပေးစွန့် - ရာ၏ - အံ့။
ဒဇ္ဇတိ - ကြည့်။

ဒဇ္ဇာသိ (ကြိ) [ဒါ + အ + ယျောသိ။ ယျေ-ကို
ချေ။ မောက်၊၆။၇၀။ ယျောသိ-ကို အာသိ-ပြု။
ဒဇ္ဇာသိတိ ဣတ္ထ ဒါ-သဒ္ဓဿ ဒဇ္ဇာ-ဒေသော၊
ယျောသိ-ဝစနဿ စ အာသိ-အာဒေသော
ဟောတိတိ အာဟ “ဒဇ္ဇာသိ(ဇာ၊၂။၁၅၃)-
တိ .... ဒဒေယျာသိ” (ဇာ၊ဌ။၆။၂၄) တိ။
မဟာနိပါတ်၊ မူလကဏ္ဍ ဇာတ်၊ဋီ။ပေ။ (နိတိ၊
သုတ္တ။၁၀၀၀၊၁၀၀၄-လည်း ကြည့်။) ပေး
ကမ်း - လှူဒါန်း - ရာ၏ - လော့။ ဒဇ္ဇတိ -
ကြည့်။

ဒဇ္ဇါ (ကြိ) [ဒါ + အ + ယျေ။ ယျေ-ကို ခွံ-ပြု။
မောက်၊၆။၄၇။ နိတိ၊သုတ္တ။၁၀၀၀။ ယျေ
၏ ယျေ-ကို ချေ။ မောက်၊၆။၇၀။] ပေးကမ်း
- လှူဒါန်း - ကုန်ရာ၏။ ဒဇ္ဇတိ - ကြည့်။

ဒဇ္ဇေ^{၁၀} (ကြိ) [ဒါ + အ + ယျေ။ ယျေ-ကို ဧ-ပြု။
ရူ။၄၀၀။ မောက်၊၆။၇၇။ နိတိ၊သုတ္တ။
၁၀၀၇။] ပေးကမ်း - လှူဒါန်း - ရာ၏ -
လော့။ ဒဇ္ဇတိ - ကြည့်။

ဒဇ္ဇေ^{၁၁} (ကြိ) [ဒါ + အ + ယျောမိ။ ယျောမိ-ကို
ဧ-ပြု။ ရူ။၄၀၀။ မောက်၊၆။၇၇။ နိတိ၊သုတ္တ။
၁၀၀၀။] ပေးကမ်း - လှူဒါန်း - ရာ၏ - အံ့။
ဒဇ္ဇတိ - ကြည့်။

ဒဇ္ဇေထ (ကြိ) [ဒါ + အ + ထေ] ပေးဝေ - ရာ
၏ - လော့။ ဒဇ္ဇတိ - ကြည့်။

အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၂-၄ - ပ-မ-ဗ-သ-စ

ဒဇ္ဇေမ္မ (ကြိ) [ဒါ + အ + ယျောမ။ ယျောမ-
ကို မေ-ပြု။ မောက်၊၆။၇၀။ နိတိ၊သုတ္တ။
၁၀၇၀။] ပေးကမ်း - လှူဒါန်း - ကုန် - ရာ၏ -
အံ့။ ဒဇ္ဇတိ - ကြည့်။

ဒဇ္ဇေယျာထ (ကြိ) [ဒါ + အ + ယျောထ] ပေး
စွန့်ကုန် - ရာ၏ - လော့။ ဒဇ္ဇတိ - ကြည့်။

ဒဇ္ဇေယျာမ (ကြိ) [ဒါ + အ + ယျောမ] ပေး
ကုန် - ရာ၏ - အံ့။ ဒဇ္ဇတိ - ကြည့်။

ဒဇ္ဇေယျာသိ (ကြိ) [ဒါ + အ + ယျောသိ] ပေး
ဆက် - ရာ၏ - လော့။ ဒဇ္ဇတိ - ကြည့်။

ဒဇ္ဇေယျု (ကြိ) [ဒါ + အ + ယျေျု] ပေးကမ်း -
လှူဒါန်း - ကုန်ရာ၏။ ဒဇ္ဇတိ - ကြည့်။

ဒဇ္ဇေသိ (ကြိ) [ဒါ + အ + ယျောသိ။ ယျေ-ကို
ဧ-ပြု။ နိတိ၊ သုတ္တ။၁၀၀၇။] ပေးကမ်း -
ရာ၏ - လော့။ ဒဇ္ဇတိ - ကြည့်။

ဒဇ္ဇေဟိ (ကြိ) [ဒါ + အ + ဟိ] ပေး - လှူ -
လော့။ ဒဇ္ဇတိ - ကြည့်။

ဒဋ္ဌ (တိ) [ဒံသ + တ။ ကစည်း။၅၇၃။ ရူ။
၆၂၆။ နိတိ၊သုတ္တ။၁၁၇၆။ (ဒမု-သံ)] (၁)
ကိုက် - ခဲ - အပ်သော၊ အကိုက် - အခဲ - ခံရ
သော၊သူ။ (၂) ကိုက် - ခဲ - တတ်သော (မြေ-
စသည်)။ (၃) ကိုက် - ခဲ - အပ်ရာ (အခါ၊
အရပ်-စသည်)။ (၄) ထိခိုက် - တိုက်ခိုက် -
မိရာ (အရပ်-စသည်)။ (ပ) (၅) ကိုက် -
ခဲ - ထိုး - ခြင်း။ (၆) ဒဋ္ဌ-သဒ္ဓါ။

(၁) ကိုက် - ခဲ - အပ်သော၊ အကိုက် -
အခဲ - ခံရသော၊သူ။ သပ္ပေန ဒဋ္ဌဘာဝံ
ဥတု။စရိယာဌ။၂၃၇။ဒဋ္ဌာ - ဝိ၊၃။၂၉၀။
ဝိ၊၄။၂၄၅၊၂၉၅။ မ၊၂။၁၀၀။ အံ၊၁။၃၀၃။
အံ၊၂။၆၀။ ဇာ၊၁။၁၃၀။ မိလိန္ဒ။၁၅၂၊၂၉၂။
ဝိ၊ဌာ၊၁။၂၄၃။ ဒီ၊ဌာ၊၁။၁၇၆။ ဒီ၊ဌာ၊၂။၁၇၄။
မ၊ဌာ၊၁။၂၆၀။ သံ၊ဌာ၊၂။၉၃၊၁၉၂။ သံ၊ဌာ၊၃။
၅၀၊၂၂၀။ အံ၊ဌာ၊၂။၉၈၊၁၃၄၊၁၃၆။ အဘိ၊
ဌာ၊၁။၃၇၊၃၃၉။ အဘိ၊ဌာ၊၂။၃၄၃။ သုတ္တနိ၊
ဌာ၊၂။၁၇၀-၉။ ပေတ၊ဌ။၁၃၅။ ထေရ၊ဌာ၊၁။

၁၁၄။ အပါဠာ၁။၉၂၁။ စရိယာ၁။၁၂၃။
 ဇာဠာ၁။၉။ ဇာဠာ၂။၁၃၂။ ဇာဠာ၃။
 ၁၈၉။ သာရတ္ထ၂။၂၂။ သာရတ္ထ၃။၁၇။
 သံဠာ၂။၃၂၆-၇။ မူလဠာ၁။၁၄၁။ ဒဋ္ဌ (န၊
 ပါဠ) - သံဠာ၃။၅၃။ ဒဋ္ဌာ (ပု၊ပါဠ) - အံဠာ
 ၂။၁၃၄။ ဒဋ္ဌ (ပု၊ဒု၊ဇ) - သုတ္တနိဠာ၁။၁၁။
 ဒဋ္ဌဿ (ပု၊စ၊ဇ) - သံဠာ၃။၂၇၄။ (ပု၊ဆ၊ဇ)
 - သံဠာ၂။၉၃။ သံဠာ၃။၅၂-၃၅၈။

(၂) ကိုက် - ခဲ - တတ်သော (မြေ-
 စသည်)။ ဒဋ္ဌသပ္ပ-ကြည့်။ ဒဋ္ဌဝိသ(တိ)(၂)-
 လည်း ကြည့်။

(၃) ကိုက်-ခဲ-အပ်ရာ (အခါ၊ အရပ်-
 စသည်)။ “သမံ ဂဟေတွာ”တိ ဣမိနာ
 န ကေဝလံ သပ္ပဒဋ္ဌယေဝ၊ အညမ္ပိ ဒဋ္ဌ
 ဝိသေသေတိ။ ကခါ၊ဠိ၊၉၄။ ဒဋ္ဌဋ္ဌာန (၁)-
 လည်း ကြည့်။

(၄) ထိခိုက်-တိုက်ခတ်-မိဆု (အရပ်-
 စသည်)။ ဒဋ္ဌဋ္ဌာန (၂)-ကြည့်။

(ပ) (၅) ကိုက်-ခဲ-ထိုး-ခြင်း။ ဒဋ္ဌ-
 သမကာလ-ကြည့်။ ဥစ္စာလိင်္ဂပါဏကဒဋ္ဌ (ဝိ၊
 ၁။၄၇။ ဝဇီရ၊၁၁၇)-လည်း ကြည့်။

(၆) ဒဋ္ဌ-သဒ္ဓါ။ ဒဋ္ဌေန ဒိသေန ခါဒနေ-
 နာတိ ဟိ အတ္ထတော ကေ။ ဝဇီရ၊၁၁၇။

ဒဋ္ဌကာလ (ပ) [ဒဋ္ဌ+ကာလ] ကိုက်-ခဲ-
 အပ်ရာအခါ။ ဧဝံ အဟိနာ ဒဋ္ဌကာလံ ဥဒ္ဓိဿ
 အနုညာတံ။ ဝိဠာ၂။၂၉၅။ (-အဘိဠာ၂။
 ၂၄၄။ ဇာဠာ၁။၅၂။ ဇာဠာ၄။၃၂၇။)

ဒဋ္ဌဋ္ဌာန (န) [ဒဋ္ဌ+ဋ္ဌာန] (၁) ကိုက်-ခဲ-
 အပ်ရာ အရပ်။ (၂) ထိခိုက်-တိုက်ခတ်-
 မိဆု အရပ်။ (၁) ဒဋ္ဌဋ္ဌာနေယေဝ ဌပေ-
 သာမိ။ သံဠာ၂။၉၃။ (- သံဠာ၃။၅၃။
 အံဠာ၂။၁၃၄။ ဇာဠာ၁။၃၂၉။ အံဠာ၂။
 ၃၂၅။) (၂) ဒဋ္ဌဋ္ဌာနတော (ဇာဠာ၂။
 ၁၂၉)တိ သံသနုနဋ္ဌာနတော။ ဒုက-နိပါတ်၊

ဗန္ဓနာဂါရ-ဇာတ်၊ဠိ။ပေ။ (-ဓမ္မာဠာ၂။၃၃၈၊
 ၃၆၃။ ဇာဠာ၂။၁၆၁။ နေတ္ထိဠာ၂။၂၄၃။)

ဒဋ္ဌဗ္ဗ (တိ) [ဒိသ + တဗ္ဗ။ တ-ကို ရဋ္ဌ-ပြု၊ ရ-
 အနုဗန်နှင့်တကွ ဓာတွန်သ၊ ဒ-၏မိရာဣ-ကို
 ချေ။ ကစည်း။၅၇၂။ ရှု၊၆၂၅။ ဓာတွန်သ-
 ကို ချေ၊ ရ-အနုဗန်နှင့်တကွ ဣ-ကို အ-ပြု။
 နိတိ၊သုတ္တ။၁၁၇၁၊၁၁၇၄။ ဒိသ-ကို ဒသ-ပြု၊
 တ-ကို ဌ-ပြု၊ ပရရူပအားဖြင့် သ-လည်း ဌ-
 ဖြစ်၏။ ယင်း-ကို ဌ-ပြု။ မောက်၊၅။၁၂၄-နှင့်
 ယင်း-သျှ။ ဘာဝေ တဗ္ဗာနိယာ နပုံသကာ၊
 အညတြ ဝါစ္စလိင်္ဂါ။ ပဉ္စိကာ၊၅။၂၇။] (၁)
 (က) ရှု- ကြည့်- မြင်- မှတ် - အပ်
 -သင့်-ထိုက်-သော၊ ရှု - ကြည့် - မြင်
 -မှတ် - ဖွယ်ကောင်းသော။ (ခ) ရှု-မြင်
 -အပ်-ပြီး-ဆဲ-လတ္တံ့ -သော။ (၂) ရှု-
 ကြည့်-မြင်-အပ်-သင့်-ထိုက်- သည်၏
 အဖြစ်၊ ရှု-ကြည့်-မြင်-အပ်-သင့်-ထိုက်
 -၏-ဟု အသိဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း၏
 အကြောင်း။ (၃) သက်ဝင်၍ - သိ-အပ်-
 သင့်-ထိုက်-သော၊ ယုံကြည်-အပ်-သင့်
 ထိုက်-သော။ (၄) ခံစား-မျက်မှောက်ပြု
 -အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ (န) (၅) ရှု-
 ကြည့်-မြင်-ခြင်း။ (၆) ဒဋ္ဌဗ္ဗ-သုတ်။

(၁) (က) ရှု-ကြည့်-မြင်-မှတ်-အပ်
 -သင့်-ထိုက်-သော၊ ရှု-ကြည့်-မြင်-
 မှတ်-ဖွယ် ကောင်းသော။ စက္ခုနာ စက္ခု
 အာဟစ္စ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ ဟောတိ။ ဝိဠာ၁။၁၀၁။
 ဝေဒနီယံ ဒဋ္ဌဗ္ဗ (သံ၊၂။၃၄၆)န္တိ ဝေဒနာယ
 ဝတ္ထုတိ ပဿိတဗ္ဗံ။ သံဠာ၃။၄၆။ ဒဋ္ဌေယျန္တိ
 ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ အံဠာ၃။၂၉၉။ ဝဇီရ၊၃၉။ သာရတ္ထ၊
 ၁။၂၄၀။ ဒုက္ခတော ဒဋ္ဌဗ္ဗာ (ဣတိဝုတ်။
 ၂၂၇)တိ သုခဝေဒနာ ဝိပရိကာမဒုက္ခ-
 ဝေသေန ဒုက္ခာတိ ဉာဏစက္ခုနာ ပဿိတဗ္ဗာ။
 ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၁၈၄။ ဒဋ္ဌဗ္ဗော ဒဿနိယော။
 သာရတ္ထ၊၁။၅၇။ သံဠာ၊သစ်၊၁။၇၃။ (- အဘိ၊
 ဌာ၊၁။၈၉။ ထေရ၊ဠာ၊၁။၄၇။ ဝဇီရ၊၁၃၁။ ဒိ၊

ဦး၊ ၂၀။ မ၊ ၂။ ၁၄၅။ မ၊ ၂။ ၁၉၄။
သံ၊ ၂။ ၂၅၆။ မူလဦး၊ ၁။ ၄၈။ အနုဦး၊ ၁။
၂၈။ ၃၃။)

(ခ) ရှု-မြင်-အပ်-ပြီး-ဆဲ-လတ္တံ့
သော။ ဒဗ္ဗဗ္ဗံ န မညတိ (အံ၊ ၁။ ၃၃၃)တံ
“မဟာဇနေန ဒိဋ္ဌိ ပဿာမိ”တံ ဝေဓိ တာဟိ
မညနာဟိ န မညတိ။ ဒဗ္ဗဗ္ဗံ အိဋ္ဌဗ္ဗံ
ဟောတိယေဝ။ ဝေရူပါနိ ဟိ ဝစနာနိ
တိသုပိ ကာလေသုလဗ္ဗန္တိ။ အံ၊ ၂။ ၂၇၃။
ဝေရူပါနိ ဟိ ဝစနာနိတံ “ဒဗ္ဗဗ္ဗံ သောတဗ္ဗ”န္တိ-
အာဒိနိ။ အံ၊ ၂။ ၂၅၅။

(၂) ရှု-ကြည့်-မြင်-အပ်-သင့်-
ထိုက်-သည်၏ အဖြစ်၊ ရှု-ကြည့်-မြင်-
အပ်-သင့်-ထိုက်-၏-ဟု အသိဉာဏ် ဖြစ်
ပေါ်လာခြင်း၏ အကြောင်း။ ဒဗ္ဗဗ္ဗယုတ္တ
(က)-ကြည့်။

(၃) သက်ဝင်၍ - သိ- အပ်-သင့်-
ထိုက်-သော၊ ယုံကြည်-အပ်-သင့်-ထိုက်-
-သော။ ဒဗ္ဗဗ္ဗာ (ပဋိသံ၊ ၁၁၉)တံ ပဿိ-
တဗ္ဗာ အဝဂန္တဗ္ဗာ။ ပဋိသံ၊ ၂။ ၁၀။

(၄) ခံစား - မျက်မှောက်ပြု - အပ်-
သင့်-ထိုက်-သော။ သန္နိဋ္ဌိကန္တိ အသမ္ပရာ-
ယိကတာယ သာမံ ဒဗ္ဗဗ္ဗံ၊ သယံ အနုဘဝိ-
တဗ္ဗံ အတ္တပစ္စက္ခံ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကန္တိ အတ္ထော။ အံ၊
ဦး၊ ၁။ ၁၆။

(န) (၅) ရှု - ကြည့် - မြင် - ခြင်း။
ဒဗ္ဗဗ္ဗယုတ္တ (ခ)-ကြည့်။ (မောဂ်၊ ၅။ ၁၂၄-
နှင့် ယင်း-သျှ-လည်း ကြည့်။)

(၆) ဒဗ္ဗဗ္ဗ-သုတ်။ သမဏဗြာဟ္မဏာ ဒဗ္ဗဗ္ဗံ။
သံ၊ ၃။ ၁၇၅။ (-သံ၊ ၂။ ၄၁၇။ အံ၊ ၂။ ၁၂။)

ဒဗ္ဗဗ္ဗော—ဝိ၊ ၄။ ၃၄၇-၉။ ဒီ၊ ၂။ ၂၆၃။ မ၊ ၁။
၂၀၂။ မ၊ ၃။ ၆၀၊ ၁၀၆။ သံ၊ ၁။ ၂၈၊ ၃၂၂-၄။
သံ၊ ၂။ ၁၂၊ ၂၉၊ ၃၀၊ ၄၄၊ ၆၁-၆။ ၃၄၆။ အံ၊ ၃။
၄၁၆။ အဘိ၊ ပု။ ၁၄၂-၃၊ ၁၈၀-၁။ မဟာနိ၊ ၁၅၂။
နေတ္ထိ၊ ၇၁။ မိလိန္ဒ၊ ၃၄၊ ၄၃၊ ၆၄၊ ၁၃၉။ ဝိ၊ ၄။

၁။ ၁၉၊ ၈၀၊ ၁၀၁၊ ၁၇၁၊ ၂၀၅။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၊
၂၄၇၊ ၂၈၀။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၁၇၉၊ ၂၃၄၊ ၂၄၃၊ ၃၅၃၊
၃၇၈။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၄၀၊ ၁၁၀။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ဒီ၊ ၄။
၂။ ၇၄။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၄၃။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၄၊ ၁၄၆။
၂၀၃၊ ၂၃၄၊ ၃၈၁။ မ၊ ၄။ ၂။ ၃၊ ၆၂-၃၊ ၈၀။ မ၊
၄။ ၄။ ၁၈၉၊ ၁၉၆။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၄၊ ၁၃၊ ၁၅၊ ၁၇၉။
သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၃။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၇၆၊ ၂၃၊ ၂၄၂။ အံ၊
၄။ ၁။ ၄၊ ၂၃။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၊ ၂၃၉၊ ၂၆၃။ အဘိ၊
၄။ ၁။ ၂၄၊ ၁၅၇။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၊ ၁၇။ ပဋိသံ၊
၄။ ၂။ ၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃၆၊ ၂၀၄၊ ၂၀၉၊ ၂၆၆၊
၃၃၇။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၄။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၇။ ဥဒါန၊
၄။ ၁၇။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၃၊ ၃၆၊ ၃၈၊ ၄၇၊ ၆၈၊
၇၇၊ ၉၈၊ ၂၁၈။ ဝိမာန၊ ၄။ ၈၊ ၄၃။ ပေတ၊
၄။ ၈၊ ၁၇၄။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၀၁။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၈။
အပါ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၅။ မဟာနိ၊ ၄။ ၄၊
၂၃၆၊ ၂၉၂။ စူဠနိ၊ ၄။ ၂။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၁။ ဇာ၊
၄။ ၄။ ၁၃၂။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၄၁။ ဝဇီရ၊ ၁၅၄၊
၃၆၁၊ ၃၉၂။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၅၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၁၁၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၇၂။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၂။ ဒီ၊ ၄။
၁။ ၃၂၆။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၁၊ ၇၃၊ ၃၀၇။ ဒီ၊ ၄။
၃။ ၅၈၊ ၉၆၊ ၂၅၉။ မ၊ ၄။ ၁။ ၇၃၊ ၁၆၆၊ ၂၀၇။ မ၊
ဦး၊ ၂။ ၁၂၀၊ ၂၈၇။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၃၊ ၁၇၂။ သံ၊ ၄။ ၂။
၃၊ ၁၇၆၊ ၄၉၂၊ ၅၃၉။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၊ ၂၃၊ ၂၅၊
၂၄၂၊ ၂၄၈။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၉၊ ၁၉၂၊ ၂၆၀၊ ၂၆၄။ အံ၊
ဦး၊ ၃။ ၆၊ ၄၅၊ ၁၃၉။ မူလဦး၊ ၁။ ၇။ မူလဦး၊ ၂။
၂၁၇။ မူလဦး၊ ၃။ ၇၊ ၈၈။ အနုဦး၊ ၃။ ၂၈။

ဒဗ္ဗဗ္ဗံ (န၊ ပ၊ ၆)—ဝိ၊ ၃။ ၂၀၊ ၂၇၀။ မ၊ ၁။
၂၈၊ ၁၁၄၊ ၁၁၇၊ ၁၉၂။ မ၊ ၃။ ၇၀။ သံ၊ ၁။ ၂၈၊
၃၄၅။ သံ၊ ၂။ ၁၉၊ ၂၀၊ ၃၇၊ ၄၁၊ ၄၄၊ ၅၆၊ ၆၈-၉၊
၇၃၊ ၁၃၅၊ ၁၈၅၊ ၂၃၆-၈၊ ၃၄၆။ သံ၊ ၃။ ၁၇၂၊
၁၇၅။ အံ၊ ၁။ ၆၆၊ ၃၃၃။ အံ၊ ၂။ ၁၀၊ ၁၂။ နေတ္ထိ၊
၆၄၊ ၉၄။ ပေဋကော၊ ၂၅၃-၄။ မိလိန္ဒ၊ ၃၄၊
၉၆၊ ၂၈၉။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၁။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၂၀၊ ၁၆၁။
ကင်္ခါ၊ ၁၁၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၂၀။ မ၊ ၄။ ၁။ ၅၊ ၃၃၁။
မ၊ ၄။ ၃။ ၂၇၇။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၄၊ ၁၂။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၆၊
၁၄၇။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၅၊ ၄၆၊ ၅၇၊ ၁၀၁။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၄၊

၁၂။ အံဠာဉာဏ်၁၀၀၀၂၉၃၂၉၉။ အဘိဠာ
 ၁။၁၅၀။ အဘိဠာ၂။၂၅၂၃၀၀။ ပဋိသံဠာဠာ
 ၁၃၁၄၂။၂၆၄။ ပဋိသံဠာ၂။၁၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ
 ၁။၁၃၆။ ခုဒ္ဒကဠာဠာ၁၆၇။ဥဒါနဠာဠာ၁။ဣတိ
 ဝုတ်ဠာဠာ၃၉၁၄၉၉၉၁၇၀။ သုတ္တနိဠာဠာ၄။
 ဝိမာနဠာဠာ၄၆။ ပေတဠာဠာ၇၄၀၇၁၂၆၁၃၅။
 ၂၃၆။ ယေရဠာဠာ၁၁၉၁၄၀။ ယေရဠာ၂။
 ၁၀၀။ဧရိဠာဠာ၇။ အပါဠာဠာ၁၁၁၄။ အပါ
 ဠာ၂။ ၁၇၂၅၀၁၅၀၂၇၄။ ဗုဒ္ဓဝံဠာဠာ၇၇။
 စရိယာဠာဠာ၉၉၁၁၀။ နေတ္တိဠာဠာ၃။ ဝဇီရ
 ၃၉၁၂၃၃၀၀၄၁၀။ သာရတ္ထဠာဠာ၄၁၂၄၀။
 သာရတ္ထဠာဠာ၁၀၂၁၀၄။ သာရတ္ထဠာဠာ၆၂။
 ၂၁၀။ ဝိမတိဠာဠာ၃၅၀။ ဝိမတိဠာဠာ၆၁၃၇။
 ဒီဠာဠာ၃၉၀။ သီဠာသစ်ဠာဠာ၁၂၅၂၃၃။
 ၄၉၀၇၁၅၂၂၀၄။ သီဠာသစ်ဠာဠာ၁၀၉။
 ၁၉၀။ ဒီဠာဠာ၅၀၇။ မဠာဠာ၃၁၄၆၁၆၆။
 ၂၀၇။ မဠာဠာ၁၀၂၄၇၂၁၂၃၁၂၃၁၂၆၁။
 ၃၀၆။ မဠာဠာ၁၁၃၁၇၃၃၂၃၉၅။ သံဠာဠာ
 ၃၅။ ၁၃၁၁၆၉။ ၃၁၄။ ၃၂၃၁၄၁၅၄၃၇၅၀။
 အံဠာဠာ၆၇၁၃၁၅၆၂၄၂၃၁၃၃၉၇၃၇။
 ၁၃၀၁၇၂၂၃၁၂၄၂။ အံဠာဠာ၂၂၆၀။ အံ
 ဠာဠာ၆၁၂၃၁၆။ မူလဠာဠာ၇၀၇။ မူလဠာ
 ၃။၀။ အနုဠာဠာ၂။

ဒဗ္ဗဗ္ဗ (ထိ၊ ပ၊ ဧ) —မ၊ ၂။၉၀။ သံ၊ ၂။
 ၃၄၆။ ပဋိသံ၊ ၁၁၉။ ဣတိဝုတ်။ ၂၂၇။ မိလိန္ဒ
 ၃၄။ ဝိဠာဠာ၄၂၉။ ဝိဠာဠာ၁၇၉။ အံဠာဠာ
 ၁၆၅။ အံဠာဠာ၇။ ဝိသုဒ္ဓိဠာဠာ၃၃၇။ ဓမ္မဠာဠာ
 ၂၂၃။ ဣတိဝုတ်ဠာဠာ၁၄၀၁၀၄၂၁၀။ ယေရ
 ဠာဠာ၇။ ဝိမတိဠာဠာ၂၂၇၃။ ဒီဠာဠာ၆၉။ မဠာ
 ၂။၂၀။ သံဠာဠာ၂၃၅၆။ မူလဠာဠာ၇၇။
 မူလဠာဠာ၇၀။ အနုဠာဠာ၃။

ဒဗ္ဗဗ္ဗ(ပ၊ ပ၊ ဧ)—အံ၊ ၁။၄၀၆။ အဘိ၊ ပ။
 ၁၀၀။ နေတ္တိ၊ ၉၄။ မိလိန္ဒ၊ ၄၃။ သံ၊ ၂။၅၉။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၁၃၆။ ဣတိဝုတ်ဠာဠာ၁၄၁။ နေတ္တိဠာ
 ၃။သာရတ္ထဠာဠာ၆။ ဝိမတိဠာဠာ၂။ ဒီဠာဠာ၂၂၄၉။
 သံဠာဠာ၂၃၃၇။ ဒဗ္ဗဗ္ဗနိ (န၊ ပ၊ ဧ) — ပဋိသံ

၂၁၇။ မိလိန္ဒ၊ ၄၃။ ဝိဠာဠာ၂။ ဒီဠာဠာ၅၆။
 မဠာဠာ၂၁၄။ သံဠာဠာ၂၂။ ပဋိသံဠာဠာ
 ၁၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိဠာဠာ၃၃၇။ ဣတိဝုတ်ဠာဠာ၉၇။
 ဒဗ္ဗဗ္ဗ (ထိ၊ ပ၊ ဧ)—သံ၊ ၂။၄၄။ ပဋိသံ၊ ၁၁၉။
 အံဠာဠာ၁၅၀။ ပဋိသံဠာဠာ၁၀။ ယေရိဠာဠာ
 ၁၂၀။ မဠာဠာ၉။ ဒဗ္ဗဗ္ဗ(ပ၊ ပ၊ ဧ)—ဓမ္မဠာဠာ
 ၂၅၀။ ဒဗ္ဗဗ္ဗ(ပ၊ ပ၊ ဧ)—စူဠနိဠာဠာ၇၇။ ဒဗ္ဗ
 ဗ္ဗနိ(သဟာဒိယောက)—သံ၊ ၂။၄၁၇။ ဒဗ္ဗဗ္ဗ
 တော—သံဠာဠာ၂၂၆၄။ ဒဗ္ဗဗ္ဗသု—သာရတ္ထ
 ၁။၅၇။

ဒဗ္ဗဗ္ဗ (ပ) [ဒဗ္ဗဗ္ဗ+အတ္တ] ရှု-မှတ်-အပ်-
 သင့်-ထိုက်-သည်၏အဖြစ်ဟူသော သဘော။
 ဒဗ္ဗဗ္ဗကာရ-ကြည့်။

ဒဗ္ဗဗ္ဗဒဿနသိဒ္ဓိ (ထိ) [ဒဗ္ဗဗ္ဗ+ဒဿန+သိဒ္ဓိ]
 ရှု- မြင်-အပ်- သင့် - ထိုက်- သော
 ရှုပါရုံကို-ရှု-မြင်-ခြင်း၏ ပြီးစီးခြင်း။ တတ္ထ
 ပတိဋ္ဌိတဿ ဒဗ္ဗဗ္ဗဒဿနသိဒ္ဓိတော။ ဒီဠာဠာ
 ၂၆၀။ သီဠာသစ်၊ ၂။၁၅၃။

ဒဗ္ဗဗ္ဗယုတ္တ (တိ) [ဒဗ္ဗဗ္ဗ+ယုတ္တ] (က) ရှု-
 ကြည့်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သည်၏ အဖြစ်
 နှင့် ယှဉ်သော။ (ခ) ရှု-ကြည့်-ခြင်းငှါ-
 သင့်လျော် - လျောက်ပတ် - သော (နူးညံ့
 သော လက်ဖဝါး၊ ခြေဖဝါး-စသည်)။ ဒဿ-
 နေယျဉ္စ ဒဗ္ဗဗ္ဗယုတ္တ။ ဒီဠာဠာ၁၁၁။

ဒဗ္ဗဗ္ဗသဘာရ (တိ) [ဒဗ္ဗဗ္ဗ+သဘာရ] (၁) ကြည့်-
 ရှု-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော အာရုံတို့တွင်
 အနှစ်ပမာ ခိုင်မာသော၊ ကြည့်ကောင်းဖွယ်
 ရာတို့၌ အခိုင်အမာဆုံး ဖြစ်သော။ (၂)
 ကြည့်-ရှု-ချင်ဖွယ်တင့်တယ်ထူးမြတ်သော။
 (၃) ကြည့်ကောင်းဖွယ်ရာတို့၌ အကောင်း
 ဆုံး အမြတ်ဆုံးဖြစ်သော(အာရုံ)။ မဓုရေ-
 နာကာရေန သဒ္ဓိ ကရောန္တိ ဒဗ္ဗဗ္ဗသဘာရဿ
 ဒိဋ္ဌတာယ။ အံဠာဠာ၁၀၄။ အောက်ပုဒ်နှင့်
 ယှဉ်ကြည့်။

ဒဋ္ဌဗ္ဗသာရမဏ္ဍ (တိ) [ဒဋ္ဌဗ္ဗ+သာရ+မဏ္ဍ] (၁)
 ကြည့်-ရှု-အပ်-သင့်-ထိုက်သော အာရုံ
 တို့တွင် အနှစ်ပမာ ခိုင်လည်း ခိုင်မာ၊ ညစ်
 ကြေးမတင် ကြေးမပြင်သို့ ကြည်လည်း
 ကြည်လင်သော၊ ကြည့်ကောင်းဖွယ်ရာတို့၌
 အခိုင်အမာဆုံး၊ အတောက်ပြောင်ဆုံး ဖြစ်
 သော။ (၂) ကြည့်-ရှု-အပ်-သင့်-ထိုက်-
 သော အဆင်တန်ဆာ အထူးရှိသော၊ ကြည့်
 ရှုချင်ဖွယ် တင့်တယ် ထူးမြတ်သော အဆင်
 တန်ဆာရှိသော။ (၃) ကြည့်ကောင်းဖွယ်ရာ
 တို့၌ အကောင်းဆုံး အမြတ်ဆုံးဖြစ်၍ အထူး
 ကြည်လင်သော(မဏ္ဍပ်စသည်)။

ဒဋ္ဌဗ္ဗသာရမဏ္ဍ မဏ္ဍပ် ကာရာပေတွာ။
 ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၇။
 (-၁၃၊၁၇၉။)

(၁) “ဒဋ္ဌဗ္ဗသာရမဏ္ဍန္တိ ဖေဂ္ဂုရဟိတ-
 သာရံ ဝိယ ကသဋ္ဌဝိနိမုတ္တံ ပသန္နဘူတံ ဝိယ
 စ ဒဋ္ဌဗ္ဗေသု ဒဋ္ဌံ အရဟဇ္ဈပေသု သာရဘူတံ
 ပသန္နဘူတဉ္စာ”တိ တီသုပိ ဂဏ္ဍိပဒေသု
 ဝုတ္တံ။ (၂) ဒဋ္ဌဗ္ဗော ဒဿနိယော သာရ-
 ဘူတော ဝိသိဋ္ဌတရော မဏ္ဍော မဏ္ဍနံ
 အလင်္ကာရော တေဿာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗသာရ-
 မဏ္ဍော၊ မဏ္ဍပေါ။ သာရတ္ထ၊၁။၅၇-ချည်း
 (-သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၇၃။)

(၃) ဒဋ္ဌဗ္ဗသာရမဏ္ဍန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗေသု သာရံ
 ဒဋ္ဌဗ္ဗသာရံ၊ တတော ဝိပုသန္နန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗသာရ-
 မဏ္ဍံ။ ဝိမတိ၊၁။၁၆။

ဒဋ္ဌဗ္ဗသုတ္တ (န) [ဒဋ္ဌဗ္ဗ+သုတ္တ] ဒဋ္ဌဗ္ဗ-သုတ်၊ (က)
 သုခဝေဒနာကို ဒုက္ခ၊ ဒုက္ခဝေဒနာကို သလ္လ၊
 ဥပေက္ခာဝေဒနာကို အနိစ္စ-ဟူ၍ အသီးအသီး
 ရှုသော ယောဂီရဟန်းသည် ဝေဒနာတို့ကို
 ငိုင်းခြားကာ သိလျက် ပစ္စက္ခ ‘မျက်မှောက်’
 ဘဝ၌ပင် အာသဝေါကင်းကွာ ရဟန္တာဖြစ်
 နိုင်၏-ဟု ဟောပြောသည်။ သံယုတ္တနိကာယ၊
 သဋ္ဌာယတနဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊ ၂-သံယုတ်၊ ၁-

ဝဂ်၊ ၅-သုတ်။ သံ၊၂။၄၀၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၇။
 သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၆။

(ခ) သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဂုဏ်အင်္ဂါ
 အကြောင်းတရား ၄-ပါးအရာတို့၌ သဒ္ဓါန္တေ၊
 သမ္မပ္ပဓာန် ၄-ပါးအရာတို့၌ ဝီရိယိန္တေ၊ သတိ-
 ပဋ္ဌာန် ၄-ပါး အရာတို့၌ သတိန္တေ၊ ရူပဈာန်
 ၄-ပါးအရာတို့၌ သမာဓိန္တေ၊ အရိယသစ္စာ
 ၄-ပါးအရာတို့၌ ပညိန္တေ-ကို ရှုမှတ်အပ်၏-ဟု
 ဣန္ဒြေ ၅-ပါး မိမိကိစ္စအရာတို့၌ အသီးအသီး
 အကြီးအကဲ ရှေ့သွား ဝန်ဆောင် ဖြစ်ပုံကို
 ဟောပြောသည်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ မဟာပဂ္ဂ-
 သံယုတ္တပါဠိ၊ ၄-သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၈-သုတ်။
 သံ၊၃။၁၇၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၄-၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
 ၄၈၈။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ပဉ္စကနိပါတ်ပါဠိ၊
 ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၂-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်။ အံ၊၂။၁၀။
 အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄-၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅-၆။

ဒဋ္ဌဗ္ဗာကာရ (ပု) [ဒဋ္ဌဗ္ဗ+အာကာရ] ရှု-မှတ်-
 အပ် - သင့် - ထိုက် - သော အခြင်းအရာ။
 ကတိဟိ အာကာရေဟိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာနိ။ ကေနဋ္ဌေန
 ဒဋ္ဌဗ္ဗာနိတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာကာရေ စ ဒဋ္ဌဗ္ဗဋ္ဌပုစ္ဆတိ။
 ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂။ (-မူလဋ္ဌ၊၂။၂၁။)

ဒဋ္ဌမုခ (န) [ဒဋ္ဌ+မုခ] (မြေ) ကိုက်-ခဲ- အပ်
 ရာ - အမာဝ - အနာဝ - အစွယ်ပေါက်၊
 (မြေ) အကိုက် - အခဲ - ခံရရာ - အမာဝ
 - အနာဝ - အစွယ်ပေါက်။ ပီတိဝေဂေန
 အဇ္ဈောတ္တတံ ဒဋ္ဌမုခေနဝ ဘဿိတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊
 ၁။၁၇၀။

ဒဋ္ဌဝိသ (ပု၊န) [ဒဋ္ဌ+အာဂတ+ဝိသ။ အာဂတ-
 ကျေ။] (၁) ကိုက်ခြင်းကြောင့် ရောက်သော
 အဆိပ်။ (အဆိပ်ရှိသော သတ္တဝါ ကိုက်ခြင်း
 သည်။ ရွှေ ဥမင်၊သျှ။ အဆိပ်ရှိသော သတ္တဝါ
 သည် ကိုက်အပ်သည်။ မအူ၊သျှ။) (တိ)(၂)
 ကိုက်ခြင်းကြောင့် ရောက်သော အဆိပ်ရှိ
 သော မြေ၊ အဆိပ်ရောက်အောင် ကိုက်တတ်
 သော မြေ၊ ဒဋ္ဌဝိသ-အမည်ရသော မြေ။

(ယင်း-သည် ဒဋ္ဌဝိသ, ဖဋ္ဌဝိသ, ဒိဋ္ဌဝိသ မြေ
၃-မျိုးတို့တွင် အပါအဝင်ဖြစ်၏။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ဘ။
၅၇။ ဒဋ္ဌဝိသ, ဒိဋ္ဌဝိသ, ဖဋ္ဌဝိသ, ဝါတဝိသ-
အားဖြင့် ကဋ္ဌမုခ မြေအမျိုးအစား ၄-ပါးတွင်
အပါအဝင်ဖြစ်၏။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၃။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။
၃၂၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁၁။)

(၁) အညသ္မိမ္မိ ဒဋ္ဌဝိသေ သတိ သာမံ
ဂဟေတွာ ပရိဘုဉ္ဇတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇၄။

(တိ) (၂) ဣမ မဟာရာဇ ပုရိသော ဒဋ္ဌ-
ဝိသေန အာသိဝိသေန ဒဋ္ဌော ဘဝေယျ။
မိလိန္ဒ။ ၁၅၂။ ဒဋ္ဌဝိသော စ အာဂတဝိသော
နော ယောရဝိသော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၃။ (- အံ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၆။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၇၁။)

ဒဋ္ဌသပ္ပ (ပု) [ဒဋ္ဌ+သပ္ပ] ကိုက်-ခဲ-တတ်
သော မြေ။ ဒဋ္ဌသပ္ပ အာဝါဟေတွာ ဒဋ္ဌ-
ဌာနတော တေနော ဝိသံ အာကဇာပေမိ။
ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၉။

ဒဋ္ဌသမကာလ (ပု) [ဒဋ္ဌ+သမ+ကာလ] ကိုက်
ခြင်းနှင့် ညီမျှသော ကာလ၊ ကိုက်သည်နှင့်
တပြိုင်နက်၊ ကိုက်လျှင် ကိုက်ခြင်း။ သဟ-
ဒဋ္ဌောတိ ခုံသေန သဟေဝ၊ ဒဋ္ဌသမကာလ-
မေဝ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၃၇။

ဒဋ္ဌသမ္ပဿ (ပု) [ဒဋ္ဌ+သမ္ပဿ] ကိုက်-ခဲ-
ခြင်း-ဟူသော အတွေ့။ တေသံ ဒဋ္ဌသမ္ပ-
ဿော စ ဖဿသမ္ပဿော စာတိ ဒုဝိဇော
သမ္ပဿော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၀။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄၁၀။

ဒဋ္ဌာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဒိသ+တု။ တု-ကို ရဋ္ဌာ-ပြု၊
ရ-အနုဗန်နှင့်တကွ ဓာတုန်-သ, ဒ-၏မှီရာ ဣ-
ကို ချေ။ ရှု၊ ၆၂၅။ နိတိ၊ သုတ္တံ၊ ၁၁၇၃။ ဒိသ-
ကို ဒသ်-ပြု၊ တု-၏ ဝ-ကို ချေ၊ တ-ကို ဌ-ပြု၊
ပရရူပ အားဖြင့် သ-လည်း ဌ-ဖြစ်၏။ ယင်း-
ကို ဌ-ပြု။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၆၉-နှင့် ယင်း-သျှ။
အဒဋ္ဌာ-လည်း ကြည့်။] မြင်ရ၍၊ ကြည့်ရှု၍။
ဣတိ ခေါ် ဘိက္ခုဝေ တထာဂတော ဒဋ္ဌာ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ

ဒိဋ္ဌံ န မညတိ။ အံ၊ ဘ။ ၃၃၃။ ဒဋ္ဌာ ဒဋ္ဌဗ္ဗန္တိ
ဒိသ္ဗာ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၃။ ဒဋ္ဌာ (ဇာ၊ ၂။
၄၁) တိ ဒိသ္ဗာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၂၇။ (ယင်း-၌
တု-ပစ္စည်း, သိ-ဝိဘတ်ဖြင့် ပြီးပုံကို မောဂ်၊ ၅။
၁၂၄၊ သျှ-၌ ပြဆိုထားသေး၏။ မြင်သောသူ
သည်-ဟု ပြန်။)

ဒဋ္ဌိ° (ကြိ၊ ဝိ) [ဒိသ+တုံ။ ကစ္စည်း။ ၅၇၂။
ရှု၊ ၆၂၅။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၂၄။ နိတိ၊ သုတ္တံ၊ ၁၁၇၂။
၁၁၇၄။] (၁) ကြည့်-ရှု-ခြင်းငှါ၊ (က) တွေ့ဆုံ-
တွေ့မြင်-ခြင်းငှါ၊ (ခ) ဖူးမြော်-
ဖူးမြင်-ခြင်းငှါ၊ (ဂ) စမ်းသပ်ကြည့်ခြင်းငှါ၊
(ဃ) စုံစမ်း-ထောက်လှမ်း-ကြည့်ခြင်း ငှါ၊
(၂) သိမြင်ခြင်းငှါ၊ (က) (စက္ခုဝိညာဉ်-
စသည်ဖြင့်) သိမြင်ခြင်းငှါ၊ (ခ) (ဒိဗ္ဗစက္ခု-
စသော ဉာဏ်စက္ခုဖြင့်) သိမြင်-ရှုမြင်-
ခြင်းငှါ၊ (ဂ) (ဝိပဿနာဉာဏ်စက္ခုဖြင့်)
ရှုမှတ်ခြင်းငှါ။

(၁) ကြည့်-ရှု-ခြင်းငှါ။ ဣစ္ဆေယျာသိ
နော တံ မာရိသ မောဂ္ဂလ္လာန ဝေယန္တဿ
ပါသာဒဿ ရာမဏေယျကံ ဒဋ္ဌိ။ မ၊ ဘ။ ၃၁၉-
၂၀။ ပရမဒဂ္ဂန္ဓဇေစ္ဆံ ဥပဂန္တိ ဝါ ဒဋ္ဌိ ဝါ
အနရဟရူပတံ အာပဇ္ဇိတွာ တိဋ္ဌတိ။ ခုဒ္ဒက၊
ဋ္ဌ၊ ၄၆။ ဒဋ္ဌမေသတိ (ဇာ၊ ၂။ ၃၆၆) တိ... တံ
ပဿိတုကာမော ဟုတွာ ဣဓာဂမိဿတိ။
ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၃၆၀။ (- မ၊ ၂။ ၂၆၆။ ထေရီ၊ ၃၉၅။
မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၀၁။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၁။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၆၇-ဂ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၂။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ၊ ၆၈၊
၁၉၇။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၄၁။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၂။
စရိယာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇၄၊ ၁၄၉၊ ၁၇၈။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃၄၄။
ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၃၊ ၂၇၇။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၅၈။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၉၆။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၃၆။
သာရတ္ထ၊ ၁။ ၅၇။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၇၃။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။
၁၃၉။ အနု၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၇။ အနု၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၇။)

(က) တွေ့ဆုံ - တွေ့မြင် - ခြင်းငှါ။
အဟိကုဏပါဒိနိ ဒဋ္ဌမ္မိ န ဣစ္ဆတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၆။ ဘဂဝါ ကိရ... “သကလတိဂါဝုတေ မဂ္ဂေ

သာမဏေရံ ဒဠှံ လစ္ဆာမိ”တိ တံ မဂ္ဂ-
ဒေသကံ အကာသိ။ မဠှာ ၂။ ၅၆။ (-အံ၊ ၁။
၃၅၆။ ဇာ၊ ၁။ ၂၃၆၊ ၃၃၄။ ဇာ၊ ၂။ ၃၆၊ ၃၃၀၊
၃၆၆။ ဝိ၊ ၁။ ၁၂၅။ ကင်္ခါ၊ ၁၅၀။ မဠှာ ၂။ ၅၆။
သံ၊ ၁။ ၃၃၄။ အံ၊ ၁။ ၂၃၅၊ ၃၂၆။ အံ၊ ၁။ ၃၃၅။
၁၃၁။ ဓမ္မာ၊ ၁။ ၃၀၅။ ဓမ္မာ၊ ၂။ ၂၅၊ ၅၀။
ပေတ၊ ၁။ ၁၄၃၊ ၂၁၆။ ဇာ၊ ၁။ ၁၂၄၊ ၄၄၆။
ဇာ၊ ၁။ ၂၁၄၊ ၃၀၀။ ဇာ၊ ၁။ ၅၅။ ဇာ၊ ၁။
၇။ ၃၀၁။ မဠှာ ၂။ ၁၂၃။)

(ခ) ဖူးမြော်-ဖူးမြင်-ခြင်းငှါ။ နာဂ-
ရာ “ဒေဝ ထေရေ ဒဠှံ န လဘာမာ”တိ
ဝိရဝန္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၆၀။ န မယံ ရာဇပုတ္တ လ္လစ္ဆိ-
တိစ္ဆိတက္ခဏေ သတ္တာရံ ဒဠှံ လဘာမာ။ ဒီ၊ ၁။
၂။ ၈၀။ (-၁၃၆၊ ၁၇၀။ သံ၊ ၁။ ၂၈၄၊ ၂၃၀။
အံ၊ ၁။ ၂၃၁၊ ၁၁၀၊ ၂၂၅။ အံ၊ ၁။ ၂၃၂၊ ၁၇၄။
ဓမ္မာ၊ ၁။ ၃၇။ ဓမ္မာ၊ ၂။ ၁၂၃၊ ၂၃၆။ ဥဒါန၊
၁။ ၆၆။ ပေတ၊ ၁။ ၇၃။ ထေရ၊ ၁။ ၅၈။
ထေရီ၊ ၁။ ၁၃၆။ အပါ၊ ၁။ ၆၆။ ဇာ၊ ၁။
၆၄။ ဇာ၊ ၁။ ၄၆၆။ မဠှာ ၂။ ၁၁၀။)

(ဂ) စမ်းသပ်ကြည့်ခြင်းငှါ။ (ဆ)
စုံစမ်း - ထောက်လှမ်း - ကြည့်ခြင်းငှါ။
ဒဠှကာမ (၁) (ဂ)၊ (ဆ)-ကြည့်။

(၂) သိမြင်ခြင်းငှါ။ အတ္တနော သဘာဝံ
ဒဠှံ န ဒေန္တိ။ အဘိ၊ ၁။ ၃၃၀။

(က) (စက္ခုဝိညာဉ်-စသည်ဖြင့်) သိမြင်
ခြင်းငှါ။ ဒဠှမ္ပိ(ပေတ။ ၁၈၁)တိ ပဿိတုမ္ပိ
န လဘန္တိ။ ကုတော သဟဝသိတုန္တိ အတ္ထော။
ပေတ၊ ၁။ ၂၀၄။ ပကတိစက္ခုနာ ပကတိ-
သောတေန စ ဒဠှံ သောတုဉ္စ အရဟ-
ဠာနေ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၆၁။ (-၃၈၂။)

(ခ) (ဒိဗ္ဗစက္ခု-စသော ဉာဏ်စက္ခုဖြင့်)
သိမြင်-ရှုမြင်-ခြင်းငှါ။ စုတိက္ခဏေ ဝါ
ဥပပတ္တိက္ခဏေ ဝါ ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ ဒဠှံ န
သက္ကာ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၃၃။ မဟာနိ၊ ၁။ ၃၃၂။
ယေန သော သက္ကာ ဒဠှံ၊ တေန အရိယ-

မဂ္ဂဉာဏစက္ခုနာ ဂဟကာရက ဒိဋ္ဌော အသိ။
ထေရ၊ ၁။ ၃၆၃။ ယေန ဉာဏေန တံ ဒဠှံ
သက္ကာ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၆၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၇။ ဒီ၊ ၁။
၁။ ၂၄။ သီ၊ ၁။ ၁၆၁။ ၈၅။ (-အပါ၊ ၂။ ၁၂၆၊
၁၆၆။ မဠှာ ၃။ ၁၂၄။ သံ၊ ၁။ ၁၇၆။ ပဋိသံ၊
၁။ ၂၂၄။ ထေရ၊ ၁။ ၄၇-၈။ နေတ္ထိ၊ ၁။
၁၁၆။ သီ၊ ၁။ ၁၄၄။ မဠှာ ၂။ ၁၃၀။
မဠှာ ၃။ ၈၀၊ ၂၃၀။ သံ၊ ၁။ ၂၂၆။ သံ၊ ၁။
၄၀၀။ အံ၊ ၁။ ၂၃၂။ မူလဒီ၊ ၁။ ၁၇၂။)

(၁) (က)၊ (၂) (ခ) ယထာ သော
ပုရိသော စန္ဒမေဝ ဒဠှံ သက္ကောတိ။... ဧဝံ
ဂေါတြဘုဉာဏံ နိဗ္ဗာနမေဝ ဒဠှံ သက္ကောတိ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၁၄။

(ဂ) (ဝိပဿနာဉာဏ်စက္ခုဖြင့်) ရှုမှတ်
ခြင်းငှါ။ အနိစ္စတောပိ အနတ္တတောပိ ဒဠှ-
မေဝ ဝဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ ၁။ ၂၆၆။ ဒဠှကာမ
(၂) (ခ)-လည်း ကြည့်။

ဒဠှံ (ကြိဝိ) [ဒိသ+တု။ ရှု၊ ၆၅။ မောဂ်၊
ပဋိကာ၊ ၅။ ၁၆၅။ နိတိ၊ သုတ္တ၊ ၁။ ၁၇၂။] ရှု-
မြင်-ရှု၊ (က) ချိန်ဆရှု။ (ခ) စူးစမ်း -
ဆင်ခြင်-ဆုံးဖြတ်-ရှု။ (ဂ) ထင်ရှားစွာ -
ထင်ထင်ရှားရှား - ပြုရှု။ နေက္ခမေ(မ္ပ) ဒဠှ
ခေမတံ(တော)။ အံ၊ ၁။ ၁၄၅။ အံ၊ ၂။ ၆၆။
သုတ္တနိ၊ ၃၄၁၊ ၄၄၅။ ထေရ၊ ၂။ ၆၀။ ထေရီ၊
၄၀၄။ ထေရ၊ ၁။ ၂၁၂။ ထေရီ၊ ၁။ ၂၀၃။
နေက္ခမ္ပံ ဒဠှ ခေမတောတိ ဧတ္ထ ဒိသုတံ
အတ္ထော။ ဝိ၊ ၁။ ၂၄၈။ ဒဠှတိ ဒိသုတံ
သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁၁၃-၄။ ဒဠှ ခေမတောတိ
ဧတ္ထ ဂါထာဗန္ဓဝသေန အနုနာသိက-
လောပေါ ဒဠှဗော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၀၃။
ဒဠှ(ကင်္ခါ၊ ၁၆၆)တိ ဒဠှ။ ဆန္ဒာနုရက္ခဏတ္ထံ
ဟေတ္ထ အနုနာသိကလောပေါ။ ကင်္ခါ၊ ၁။
သင်္ခ၊ ၃၀၆။ (-အံ၊ ၁။ ၂၂၆။ အံ၊ ၁။ ၂၆။
သုတ္တနိ၊ ၁။ ၃၁၃။ ထေရ၊ ၁။ ၂၂၂။ စူဠနိ၊
၁။ ၄၁။)

(က), (ခ), (ဂ) နေကွမ့် ဒဠ္ဍ ခေမ-
တောတိ....ဒဠ္ဍ ပဿိတော တုလယိတော တိရ-
ယိတော ဝိဘာဝယိတော ဝိဘူတံ ကတောတိ
နေကွမ့် ဒဠ္ဍ ခေမတော။ စူဠနိ။၁၄၅။

ဒဠ္ဍိ^၃ (ကာကြိဝိ) [ဒိသ+ဏေ+တံ။ ကာရိတံ
ဏေ-ကျေ။] ရှု-မြင်-စေခြင်းငှါ၊ ပြခြင်း
ငှါ။ သာဓု သာမိ ယေန ကေနစိ ဥပါယေန
ဒါရကာနံ အယျကကုလမေဝ ဒဠ္ဍိ ဝနုတိ။
အံဠ္ဍါ။၁၆၇။

ဒဠ္ဍ (တိ) [ဒိသ+တု။ ပဿတိတိ ဒဠ္ဍာ (ဒဠ္ဍ+
သိ)။ ပဉ္စိကာ။၅။၁၂၄။] ရှု - မြင် - တတ်
သောသူ။ ဒဠ္ဍာရံ (ဒဠ္ဍ+အံ) န မညတိ-
(အံ။၁။၃၃၃)တိပဿိတာရံ ကေသတ္တံ နာမ
တာဟိ မညနာဟိ န မညတိတိ အတ္ထော။
အံဠ္ဍါ။၂။၂၇၃-၄။

ဒဠ္ဍကမ (တိ) [ဒဠ္ဍိ+ကမ။ ဒဠ္ဍိ ကာမတိ-
တိ ဒဠ္ဍကမော။ ကင်္ခါယော၊မဟာဋီ၊၂။
၄၆။ အဠ္ဍသာယော။၁၆၀။] (၁) ကြည့်-
ရှု-ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ (က) တွေ့မြင်
ခြင်းငှါ အလိုရှိသော။ (ခ) ဖူးမြော်-
ဖူးမြင်-ခြင်းငှါ အလိုရှိသော။ (ဂ) စမ်းသပ်
ကြည့်ခြင်းငှါ အလိုရှိသော။ (ဃ) စုံစမ်း-
ထောက်လှမ်း-ကြည့်ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊
သူ။ (၂) သိ - ရှု - မြင် - ခြင်းငှါ အလိုရှိ
သော၊ (က) (ဒိဗ္ဗစက္ခု-စသော ဉာဏ်စက္ခု-
ဖြင့်) သိမြင်ခြင်းငှါ အလိုရှိသော။ (ခ)
(ဝိပဿနာဉာဏ်စက္ခု-ဖြင့်) ရှုမှတ်ခြင်းငှါ
အလိုရှိသောသူ။

(၁) ကြည့်-ရှု-ခြင်းငှါ အလိုရှိသော။
ကတရံ ပါဠိဟာရိယံ ဒဠ္ဍကမောသိ မဟာ-
ရာဇာတိ။ ဝိဠ္ဗာ။၁။၄၄။ သာ ရာဇာနံ အာဟ
“ဒေဝ ကရဝိကသကုဏံ ဒဠ္ဍကမာ”တိ။
မဠ္ဗာ။၃။၂၆၃။ နာဂဿ နစုံ ဒဠ္ဍကမာ
အာဂစ္ဆန္တု။ ဇာဠ္ဗာ။၇။၃၀။ (- သုတ္တနိ။
၃၀၆။ ဝိမာန။၁၂၂။ အပါ။၁။၈၀။ အပါ

၂။၁၈၁။၂၂၅။ ဇာ၊၂။၁၅၃-၄။ မိလိန္ဒ။
၂၀၄။ ဝိဠ္ဗာ။၁။၁၀၁။ ဝိဠ္ဗာ။၂။၁၆၄။ ဝိဠ္ဗာ
၃။၄၀၁။ ဒီဠ္ဗာ။၂။၂၆၉။ မဠ္ဗာ။၁။၁၁၅။
မဠ္ဗာ။၄။၁၅၇။ သံဠ္ဗာ။၁။၁၅၆၇။ အံဠ္ဗာ။၂။
၁၄။ ပဋိသံဠ္ဗာ။၂။၃၀၀။ ဓမ္မဠ္ဗာ။၂။၄၃၈-၉။
ဥဒါနဠ္ဗာ။၁၃၂။ ဣတိဝုတ်ဠ္ဗာ။၁၂၈။ ပေတ၊
ဠ္ဗာ။၄၅။ ထေရဠ္ဗာ။၁။၃၉၆။ ထေရီဠ္ဗာ။၄၀၊
၁၃၅။ အပါဠ္ဗာ။၁။၆၂၁၀၀။ ဗုဒ္ဓဝံဠ္ဗာ။၂၇-ဂ၊
၃၇။ မဟာနိဠ္ဗာ။၂၆၈။ ဇာဠ္ဗာ။၁။၆၀။ ဇာဠ္ဗာ
၂။၁၁၁။၁၃၀။၁၆၀။၂၀၃။၂၃၂။၂၄၂။ ဇာဠ္ဗာ
၃။၁၃၁။၂၂၅။၂၅၆။ ဇာဠ္ဗာ။၄။၂၀၃။၃၅၅။
ဇာဠ္ဗာ။၅။၁၇၃။၂၆၃။ ဇာဠ္ဗာ။၆။၂၂၊၂၅၊၁၂၈၊
၃၁၀။ သာရတ္ထ၊၂။၄၀၆။ ကင်္ခါဠ္ဗာ။သစ်။
၃၀၈။)

(က) တွေ့မြင်ခြင်းငှါ အလိုရှိသော။
မဟာရာဇာနံမယံ ဒဠ္ဍကမာ။ ဝိ၊၂။၁၃၉။
တာတ ကော ပစ္စန္တဂါမဝါသိ မံ ဒဠ္ဍက-
မော အာဂန္တာ....တံ ပုစ္ဆိယတိ။ ဇာဠ္ဗာ။၃။၉။
(- ဓမ္မဠ္ဗာ။၂။၁၅၅။)

(ခ) ဖူးမြော်-ဖူးမြင်-ခြင်းငှါ အလိုရှိ
သော။ သီလသမ္ပန္နေ ဒဠ္ဍကမော ဟောတိ။
အံဠ္ဗာ။၂။၁၃၂။ အဟံ သတ္တာရံ ဒဠ္ဍ-
ကမော။ ဓမ္မဠ္ဗာ။၁။၉၄။ (-မဠ္ဗာ။၂။၅၉။
မဠ္ဗာ။၃။၁၉၀။ မဠ္ဗာ။၄။၂၃၇။ သံဠ္ဗာ။၃။၂၄။
ပဋိသံဠ္ဗာ။၂။၂၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၀။ ဓမ္မဠ္ဗာ။
ဂ၊၉။၁၃၄။ ဓမ္မဠ္ဗာ။၂။၁၄၅။ ဥဒါနဠ္ဗာ။၇၇၊
၂၈၂-၃။ အပါဠ္ဗာ။၁။၉၈။ ဇာဠ္ဗာ။၁။၉၇၊၃၃၅။
ဇာဠ္ဗာ။၂။၁၂၇။ ဇာဠ္ဗာ။၄။၂၆၆။ သာရတ္ထ၊
၃။၂၉၉။)

(ဂ) စမ်းသပ်ကြည့်ခြင်းငှါ အလိုရှိ
သော။ ဝေဇ္ဇော အယျေ အာဂတော၊ သော
တံ ဒဠ္ဍကမော။ ဝိ၊၃။၃၈၀။

(ဃ) စုံစမ်း - ထောက်လှမ်း - ကြည့်
ခြင်းငှါ အလိုရှိသောသူ။ သင်္ခေါပိ ဗြာဟ္မ-
ဏော “ပုတ္တော မေ စိရံ ဂတော၊ ပဝတ္တိ-
မဿ ဇာနိဿာမိ”တိ တံ ဒဠ္ဍကမော

တက္ကသိလာတောနိက္ခမိတွာ....ဥပသင်္ကမိတွာ
ပုစ္ဆိ။ ဓမ္မာဠ္ဍ၊ ၂။ ၂၇၉။

(၂) သိ-ရှု-မြင်-ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊
(က) (ဒိဗ္ဗစက္ခုစသော ဉာဏ်စက္ခုဖြင့်)
သိမြင်ခြင်းငှါ အလိုရှိသော။ ယထာ ဒိဗ္ဗ-
စက္ခုနာ ဥဒ္ဓံ စေ ရူပံ ဒဠ္ဍကမော။ ဒီ၊ ဇီ၊
၃။ ၂၆၇။ မ၊ ဇီ၊ ၃။ ၁၂၄။ (-မိလိန္ဒ။ ၃၁၄။
ပဋိသန္ဓေ၊ ၂။ ၂၇၃။ ဇာ၊ ဠ၊ ၃။ ၄၄။ မ၊ ဇီ၊ ၃။
၃၅၀။ မူလဇီ၊ ၂။ ၂၁၂။)

(ခ) (ဝိပဿနာဉာဏ်စက္ခုဖြင့်) ရှုမှတ်
ခြင်းငှါ အလိုရှိသော။ သူ။ သင်္ခါရာနံ သဘာ-
ဝတ္ထံ၊ ဒဠ္ဍကမေန ယောဂိနာ။ မိလိန္ဒ။ ၄၀၄။

ဒဠ္ဍကမတာ (ထိ) [ဒဠ္ဍကမ+တာ] ကြည့်-
ရှု - ခြင်းငှါ အလိုရှိသူ၏ - အဖြစ် - ဖြစ်
ကြောင်း-ဖြစ်ရာ-ဖြစ်သော (ရူပတဏှာ)။
ဒဠ္ဍကမတာတိ ဟိ ဒဠ္ဍမိစ္ဆာ ရူပတဏှာတိ
အတ္ထော။ အနုဇ္ဈိ၊ ၁။ ၁၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၂။ ၈၉။
(-မူလဇ္ဈိ၊ ၁။ ၁၄၇။ အနုဇ္ဈိ၊ ၁။ ၁၆၀။)

ဒဠ္ဍကမတာနိဒါန (တိ) [ဒဠ္ဍကမတာ+နိဒါန]
ကြည့်-ရှု - ခြင်းငှါ အလိုရှိသူ၏ - အဖြစ် -
ဖြစ်ကြောင်း-ဖြစ်ရာ-ဖြစ်သော ရူပတဏှာ
လျှင် အကြောင်းရှိသော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဒဠ္ဍကမတာနိဒါနကမ္မဇဘူတပဒဋ္ဌာန (တိ)
[ဒဠ္ဍကမတာနိဒါနကမ္မဇဘူတ + ပဒဋ္ဌာန]
ကြည့်-ရှု - ခြင်းငှါ အလိုရှိသူ၏ အဖြစ်ဟူ
သော ရူပတဏှာလျှင် အကြောင်းရှိသော
ကံကြောင့်ဖြစ်သော မဟာဘုတ်လျှင် နီးစွာ
သော အကြောင်းရှိသော (စက္ခုပသာဒ)။
(စက္ခု) ဒဠ္ဍကမတာနိဒါနကမ္မဇဘူတပဒ-
ဋ္ဌာနံ။ အဘိ၊ ဠ၊ ၁။ ၃၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၇၄။

ဒဠ္ဍကမတာနိဒါနကမ္မသမုဋ္ဌာန (တိ) [ဒဠ္ဍ-
ကမတာနိဒါန+ကမ္မ+သမုဋ္ဌာန] ကြည့်-
ရှု - ခြင်းငှါ အလိုရှိသူ၏အဖြစ်ဟူသော ရူပ
တဏှာလျှင် အကြောင်းရှိသော ကံဟူသော
ဖြစ်ကြောင်းရှိသော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒဠ္ဍကမတာ နိဒါန ကမ္မသမုဋ္ဌာန ဘူတပုသာဒ-
လက္ခဏ (တိ) [ဒဠ္ဍကမတာနိဒါနကမ္မသမု-
ဋ္ဌာနဘူတပုသာဒ+လက္ခဏ] (က) ကြည့်-
ရှု - ခြင်းငှါ အလိုရှိသူ၏ အဖြစ်ဟူသော
ရူပတဏှာလျှင် အကြောင်းရှိသော ကံဟူ
သော ဖြစ်ကြောင်းရှိသော မဟာဘုတ်တို့ကို
ကြည့်လင်စေခြင်း ဟူသော မှတ်ကြောင်း
'လက္ခဏာ'ရှိသော။ (ခ) ကြည့်-ရှု - ခြင်းငှါ
အလိုရှိသူ၏ အဖြစ်ဟူသော ရူပတဏှာလျှင်
အကြောင်းရှိသော ကံဟူသော ဖြစ်ကြောင်း
ရှိသော မဟာဘုတ်တို့ကို ကြည့်လင်စေတတ်
၏ ဟူ၍ မှတ်အပ်သော (စက္ခုပသာဒ)။
ဒဠ္ဍကမတာနိဒါန ကမ္မသမုဋ္ဌာနဘူတပုသာ-
ဒလက္ခဏံ ဝါ စက္ခု။ အဘိ၊ ဠ၊ ၁။ ၃၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။ ၇၄။ ဒဠ္ဍကမတာနိဒါန ကမ္မ သမုဋ္ဌာန-
မေတေသန္တိ ဒဠ္ဍကမတာနိဒါနကမ္မသမု-
ဋ္ဌာနာနိ၊ ဧဝံဝိဓာနံ ဘူတာနံ ပသာဒလက္ခဏံ
စက္ခု၊ ဧဝံဝိဓော ဝါ ဘူတပုသာဒေါ ဒဠ္ဍ-
ကမတာနိ ပ။ ပသာဒေါ။ ဧဝံလက္ခဏံ
စက္ခု။ မူလဇ္ဈိ၊ ၁။ ၁၄၇။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၂။ ၈၉။)

ဒဠ္ဍေယျ (တိ) [ဒိသ+တေယျ။ ရှု၊ ၆၂၅။] ရှု-
မြင်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော၊ ရှု-မြင်-
ခြင်းငှါ-သင့်လျော်-လျောက်ပတ်-သော။
လောကဿ အန္တံ ဉာတေယံ၊ ဒဠ္ဍေယျံ (ဒိဠ္ဍေ
ယံ၊ သျှ၊ ၁။ ကံ၊ က) ပတ္တေယျန္တိ ဝဒါမိ။ သံ၊ ၁။
၆၁။ သံ၊ ၂။ ၃၁၃။ အံ၊ ၁။ ၃၅၇။ အံ၊ ၃။ ၂၂၇။
ဝိ၊ ဠ၊ ၁။ ၉၀။ စူဠနိ၊ ၄။ ၃၆။ ဒဠ္ဍေယျ (မ၊ ၃။
၁၇၁) န္တိ ပဿိတဗ္ဗယုတ္တကံ။ မ၊ ဠ၊ ၄။ ၁၄၁။
ဒဠ္ဍေယျန္တိ ဒဠ္ဍဗ္ဗံ။ ဝဇီရ၊ ၃၉။ (-အံ၊ ၃။
၂၈၆။)

ဒစု (တိ) [ဒဟ+တ။ ကစည်း။ ၅၇၆၊ ၆၁၂။
မောဂ်၊ ၅။ ၁၄၆။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁။ ၁၇၉၊ ၁၂၁၇။
ထောမ။ (ဒဂ္ဂ-သံ)] (၁) (မီးဖြင့်) - ရှို့ -
- မြှိုက် - အပ်သော။ (၂) (မီးသည်) -
လောင်မြှိုက် - လောင်ကျွမ်း - အပ်သော။
(က) (မဂ်ဉာဏ်စသော မီးဖြင့်) - ရှို့ -

မြိုက်-လောင်ကျွမ်း-အပ်သော။ (ခ) (ရာဂ-စသော မီးဖြင့်)-ရှို့-မြိုက်-လောင်ကျွမ်း-အပ်သော။ (ဂ) (ငရဲမီးသည်) လောင်ကျွမ်း-အပ်သော။ (ဃ) (ဝမ်းမီး 'ပါစကတေဇောဓာတ်' သည်) - လောင်မြိုက် - လောင်ကျွမ်း-အပ်သော။ (င) (ဆွမ်း-စသောအပူသည်) ပူလောင်အပ်သော။ (စ) (မီး) လောင်အပ်ရာ (အရပ်-စသည်)။ (ခ) (မီးဖြင့်)-ရှို့-မြိုက်-အပ်သော။ ဣမိနာ ဒေဝ ပုရိသေန မယံ ခေတ္တံ ဒဏ္ဍံ။ မိလန္ဒ။ ၄၇။ ဒဏ္ဍာနိံ (ဇာ၊ ၁။ ၁၉) တံ အဂ္ဂိံ ဒေဝာ ဈာပိတာနိံ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၇၆။ (-အမရ၊ ၂။ ၉၉။ ဗျာချာသု-ဓာ၊ ၆။)

(၂) (မီးသည်) - လောင်မြိုက် - လောင်ကျွမ်း-အပ်သော။ ဒဏ္ဍာပိ ဝုစ္စတိ အဇာတာ ပထဝီ။ ဝိ၊ ၂။ ၅၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၇၄။ ဒဏ္ဍ (ဝိ၊ ၁။ ၂၉၅။ ကင်္ခါ၊ ၁၅၂) နိ အဂ္ဂိနာ ဒဏ္ဍံ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၂၀။ ကင်္ခါ၊ ၆။ သင်္ဂဟ။ ၂၇၂။ ပဋိသကေဒေသေပိ ဒဏ္ဍေ "ပဋေဒေသေ" တိ ဝေါဟရန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၉၂၃။

(က) (မဂ္ဂဉာဏ်-စသော မီးဖြင့်)-ရှို့-မြိုက် - လောင်ကျွမ်း - အပ်သော။ တေဘိက္ခုတေဇော ဒဏ္ဍာ။ သံ၊ ၁။ ၁၁၂။ မဂ္ဂဉာဏဂ္ဂိနာ ဒဏ္ဍံ ကာမဂ္ဂဉာဏာနံ အနိဝတ္တမာနော။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁၀၃။ အပါ၊ ၁။ ၂၁၀။ ယသ္မာ တဝ သန္တာနေ ဥပ္ပဇ္ဇနကကာမရာဂေါ ဥပသန္တော အနာဂါမိမဂ္ဂဉာဏဂ္ဂိနာ ဒဏ္ဍော။ ထေရီ၊ ၁။ ၆။ ဉာဏဂ္ဂိနာ ဒဏ္ဍော (မဟာနိ၊ ၄၁) တိ မဂ္ဂဉာဏဂ္ဂိနာ ဈာပိတော။... ဉာဏဂ္ဂိနာ ဒဏ္ဍော။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၄၇။

(ခ) (ရာဂ-စသော မီးဖြင့်)-ရှို့-မြိုက်-လောင်ကျွမ်း-အပ်သော။ ရာဂဂ္ဂိနာ ဒဏ္ဍော တတ္ထေဝ ကာလမကာသိ။ မာ၊ ၁။ ၂။ ၅၁။ တဏှာယ သန္တာပိတော ဒဏ္ဍော။ သံ၊ ၁။ ၁၃၃။ ဈာမန္တိ ဒဏ္ဍံ။ မူလဒ္ဓါ၊ ၂။ ၆၄။

(ဂ) (ငရဲမီးသည်) လောင်ကျွမ်းအပ်သော။ စိရံ ပက္ခောတိ ဗဟုနိ ဝဿသတသဟဿာနိ နိရယဂ္ဂိနာ ဒဏ္ဍော။ ထေရီ၊ ၁။ ၂၇၅။

(ဃ) (ဝမ်းမီး 'ပါစကတေဇောဓာတ်' သည်) - လောင်မြိုက် - လောင်ကျွမ်း - အပ်သော။ ဆာတဗ္ဗတ္တန္တိ တေန ဆာ-တေန ဗိသစ္ဆာယ ဥဒရဂ္ဂိနာ ဈာပိတော။ ဒဏ္ဍံ ပိဋိတန္တိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၀၃။

(င) (ဆွမ်း-စသောအပူသည်) ပူလောင်အပ်သော။ ဟတ္ထာ ဒဏ္ဍာ (ဇာ၊ ၁။ ၁၉၉) တိ အာဇီဝိကပဗ္ဗဇံ ပဗ္ဗဇိတကာလေ ဥဏှပိဏှာ ပါတပဋိဂ္ဂဟဏေ ဟတ္ထာပိ ကိရဿ ဒဏ္ဍာ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၇၁။

(စ) (မီး) လောင်အပ်ရာ (အရပ်-စသည်)။ ဒဏ္ဍ (သုတ္တနိ၊ ၂။ ၁၀။ အပါ၊ ၁။ ၁၃။ စူဠနိ၊ ၂။ ၃) နိ ဒဏ္ဍာနံ ဝုစ္စတိ။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁၀၃။ အပါ၊ ၁။ ၂၁၀။ စူဠနိ၊ ၁။ ၁၉။ ဒဏ္ဍကာလ-လည်း ကြည့်။

ဒဏ္ဍော-ဝိ၊ ၁။ ၂၀၇။ ဇာ၊ ၁။ ၆၇။ မဟာ-နိ၊ ၄၁။ ၃၃၃။ စူဠနိ၊ ၆၁။ ၁၆၅။ ၂၂၀။ ဝိ၊ ၁။ ၁၂၄၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၂၀။ မာ၊ ၁။ ၂။ ၅၁။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၆၄။ ဓမ္မာ၊ ၁။ ၂၉၁။ ထေရီ၊ ၁။ ၆။ ၂၇၅။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၄၇။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၂၂၁-၂။ နေတ္တိ၊ ၁။ ၂၀၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၉၂၃။ ၉၃။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၄၆။ ကင်္ခါ၊ ၆။ သင်္ဂဟ။ ၂၇၂။ သံ၊ ၁။ ၁၁၃၃။ အနုဒ္ဓါ၊ ၁။ ၁၇၁။ အနုဒ္ဓါ၊ ၁။ ၅၉။ ၁၇၂။ ၂၇၆။

ဒဏ္ဍံ (န၊ ပ၊ ၆) - ဝိ၊ ၁။ ၂၉၅။ ၂၉၀။ ၃၁၄။ ဝိ၊ ၁။ ၂၀၇။ ၃၇၄။ ဥဒါန၊ ၁။ ၁၇၆။ မဟာနိ၊ ၃၃၂။ စူဠနိ၊ ၁။ ၁၁၂။ ၂၀၇။ မိလန္ဒ၊ ၄၇။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၂၂၀။ ကင်္ခါ၊ ၁၅၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၆၂။ ၂၂၀။ မာ၊ ၁။ ၂။ ၁၇။ ဓမ္မာ၊ ၁။ ၁၄၁။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၀၃။ ကင်္ခါ၊ ၆။ သင်္ဂဟ။ ၂၇၂။ ၃၀၅။ ၄၂၆။ မူလဒ္ဓါ၊ ၂။ ၆၄။

ဒဏ္ဍာ (ထိ၊ ပ၊ ၆) - ဝိ၊ ၂။ ၅၀။ ထေရီ၊ ၃၀၅။ မဟာနိ၊ ၃၃၂။ စူဠနိ၊ ၁။ ၃၀။ ၁၄၈။

ကခါ။၁၉၆။ ဝိသင်္ဂဟ။၇၄။ ထေရီဌ။၅၆။ ဒီ။
ဋီ။၂။၁၉၈။ မဋီ။၃။၃၅၈။

ဒစု (ပု၊ပါဃ) - ဝိ၊၁။၁၁။ ဇာ၊၁။
၁၉၉။ စူဠနိ။၁၁၂။၁၄၇။ မိလိန္ဒ။၁၄၈။ သံ၊
ဌ။၁။၁၂။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၁။၁၅၈။ သုတ္တနိ၊ဌ။
၁။၁၉။ ထေရီဌ။၁။၁၉၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၁။၁၃။
ဇာ၊ဌ။၃။၅၁၅။၆။ ဇာ၊ဌ။၆။၃၂၄။ သိ၊ဋီ၊သင်္ဂ။
၂။၂၁၆။ သံ၊ဋီ၊၁။၉၅။

ဒစုနိ (န၊ပါဃ) - ဝိ၊၃။၁၄၈။ ဇာ၊၁။
၁၉၁၄။ မဟာနိ။၃၃၂။ စူဠနိ။၁၃၄။၂၂၄။
မဌ၊၁။၄၅။ ဓမ္မဌ၊၁။၃၄၂။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။
၁၅၈။ ဇာ၊ဌ။၁။၃၇၆။ ဇာ၊ဌ။၂။၅၀။

ဒစုံ (န၊ဒု၊ဇ) - အံ၊၃။၅၃၇။ သုတ္တနိ။
၂၈၈။ အပါ၊၁။၁၃။ စူဠနိ။၂၈၃-၄။ သုတ္တနိ၊
ဌ။၁။၁၀၃။ အပါ၊ဌ။၁။၁၅၂။ စူဠနိ၊ဌ။၁၂၉။
ဒစုသ - ဝိမတိ၊၁။၁၄၆။ အနုဋီ၊၃။၁၀၂။
ဒစေ (အာဓာရ၊ လက္ခဏ) - သာရတ္ထ၊၂။
၄၃၃။ (လက္ခဏ) - မိလိန္ဒ။၁၁၇။ ဝိ၊ဌ။၁။
၃၃၈။ ဝိ၊ဌ၊၄။၈၀။ ကခါ။၂၆၂။ ဝိသင်္ဂဟ။
၃၀၆။ အံ၊ဌ။၃။၁၈၀။ သာရတ္ထ၊၂။၉၂။ ကခါ။
ဋီ၊သင်္ဂ။၃၃၂။ ဒစေသု (လက္ခဏ) - စူဠနိ။
၁၁၁။ ဝိ၊ဌ။၁။၂၅၅။ ဝိသင်္ဂဟ။၈။ ခုဒ္ဒက၊
ဌ။၆၄။

ဒစု (တိ) [ဒံသ + ကိ] ကိုက် - ဖြတ် - အပ်သော
(အရာ၊ဝတ္ထု-စသည်)။ ဒံသိယတေတိ ဒစော။
ကစ္စည်း။၆၅၉။ (-ရူ၊၆၆၉။ နိတိ၊သုတ္တ။
၁၃၀၀။)

ဒစုကာမဂုဏဌာန (န) [ဒစု + ကာမဂုဏ +
ဌာန] (မဂ်ဉာဏ်မီးသည်) - ဖုတ် - မြိုက် -
လောင်ကျွမ်း - အပ်ပြီးသော ကာမဂုဏ်
ဟူသော တည်ရာ 'ဌာန'။ ဧဝံ မဂ္ဂဉာဏဂိုဏ်
ဒစုကာမဂုဏဌာနံ အနိဝတ္တမာနော။ အပါ၊ဌ။
၁။၂၁၀။

ဒစုကာလ (ပု) [ဒစု + ကာလ။ (ဒဂ္ဂကာလ-
သံ)] (မီး) လောင်အပ်ရာအခါ။ (က)

(မဂ်ဉာဏ်မီးသည်) - ဖုတ် - မြိုက် - လောင်
ကျွမ်း - အပ်ရာအခါ။ (ခ) (ပကတိသော
ထင်းမီးသည်) လောင်ကျွမ်းအပ်ရာ အခါ။
(က) မဂ္ဂဉာဏေန ကိလေသာနံ ဒစုကာလော။
အံ၊ဌ။၂။၁၁၅။ (ခ) စမ္ပဿ ဒစုကာလေ
အယနင်္ဂလေန ကဿာပေတွာ။ ဓမ္မဌ၊၁။
၁၄၂။

ဒစုကိလေသ (တိ) [ဒစု + ကိလေသ] (မဂ်ဉာဏ်
မီးသည်) - ဖုတ် - မြိုက် - လောင်ကျွမ်း -
အပ်ပြီးသော ကိလေသာရှိသော၊ သူ။ ဒစုဝန
(တိ) (၂) - ကြည့်။

ဒစုဂတ္တ (တိ) [ဒစု + ဂတ္တ] (ငရဲမီး) - လောင်
မြိုက် - လောင်ကျွမ်း - အပ်သော ကိုယ်ခန္ဓာ
ရှိသော၊ သူ။ အထ နေ အင်္ဂါရေ သမ္ပုဋိစိုက်
အသက္ကောန္တာ ဧဝေဒန္တာ ဒစုဂတ္တာ ဖုဏန္တိ
ဝိဓနန္တိ။ ဇာ၊ဌ။၆။၁၃၅။

ဒစုဂေဟ (တိ) [ဒစု + ဂေဟ။ ဒစုံဂေဟံ ယေသံ
တေတိ ဒစုဂေဟာ။ ကခါ၊ဋီ၊သင်္ဂ။၄၂၆။
သမ္မော၊ယော။၁၉၉။] (မီး) - လောင် -
ရှို - မြိုက် - အပ်ပြီးသော အိမ်ရှိသော၊ သူ။
ဒစုဂေဟာ မနုဿာ ဂဏိတွာ ဂစ္ဆန္တာ န
ဝါရေတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ဌ။၂။၃၂၀။ မဟာနိ၊ဌ။
၃၅၀။ (- ဝိ၊ဌ၊၄။၈၁။ ကခါ။၂၆၃။ ဝိ
သင်္ဂဟ။၃၀၇။)

ဒစုဌာန (န) [ဒစု + ဌာန] (မီး) - လောင် -
ရှို - ဖုတ် - အပ်ရာ အရပ်။ အဂ္ဂိနာ ဒစုဌာ-
နေ။ သံ၊ဌ။၁။၁၂၃။ ဆဝါလာတန္တိ ဆဝါနံ
ဒစုဌာနေ အလာတံ။ သံ၊ဌ။၂။၂၇၈။ ဣတိ-
ဝုတ်၊ဌ။၂၇၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၂၀။ (- ပဋိသံ၊ဌ။
၁။၃၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၇။ သုတ္တနိ၊ဌ။၁။၁၀၃။
ပေတ၊ဌ။၁၅၁။ အပါ၊ဌ။၁။၂၁၀။ စူဠနိ၊
ဌ။၁၂၉။)

ဒစုတာလ (တိ) [ဒစု + တာလ (= တာလ + အ)]
(မီး) လောင်အပ်သော ထန်းပင်နှင့်တူသော
(ကိုယ်ခန္ဓာရှိသူ)။ တံ ဒစုတာလ (ဇာ၊၂။

၆၃) နှိ တံ ပိတုသတကံ ဈာယမာနတာလံ
ဝိယ ဇလိတသရိရံ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၂၉၂။

ဒုတိယ(ထ)က (ပု၊ ထိ) [ဒု+ထ(ထ)က] (မီး)
လောင်အပ်သော တိုင်။ ဈာယမထုဏော ဝိယာ-
တိ ဒုတုဏော ဝိယ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၄၂။

ဒုပဏ္ဍသာလ (တိ) [ဒု+ပဏ္ဍသာလ] (မီး)
လောင်အပ်သော သစ်ရွက်မိုးကျောင်း
ရှိသော၊ သစ်ရွက်မိုးကျောင်း မီးလောင်ခံရ
သော (ရဟန်းစသည်)။ သတ္တာ ဇေတဝနေ
ဝိဟရန္တော ဒုပဏ္ဍသာလံ တိက္ခံ အာရဗ္ဗ
ကထေသိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃။

ဒုပထဝီ (ထိ) [ဒု+ပထဝီ] (မီး)လောင်
အပ်ပြီးသော မြေ၊ (မီး)လောင်မြေ။ ဒု-
ပထဝီယာ စ ယတ္ထကံ ဌာနံ ဥသုမာယ အနု-
ဂတံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၄။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၇၇။

ဒုပ္ပဒေသ (ပု) [ဒု+ပဒေသ] (ခ) (မီး)လောင်
အပ်ပြီးသော - ပုဆိုးတစ်စုံ-ပုဆိုးပေါက်။
(တိ) (၂) (မီး) လောင်အပ်ပြီးသော အစိတ်
အပိုင်းရှိသော၊ (မီး)လောင်ပေါက်ရှိသော
(အဝတ်အထည်)။ (ခ) တံ သမုဒါယံ ဒုပ္ပ-
ဒေသသင်္ခါတဆိဒ္ဓသမ္ပန္နိဘာဝေန “ဒုဿပဋ္ဌ-
ဿ ဆိဒ္ဓ” နှိ ဝေါဟရန္တိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၄၆။
(တိ) (၂) အဂ္ဂိဒုန္တိ အဂ္ဂိနာ ဒုပ္ပဒေသံ။
ဒိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၂၅။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၆၈။ ဒုပ္ပဒေသ
(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၁)-နှင့်လည်း
ယှဉ်ကြည့်။

ဒုဗီဇ (န) [ဒု+ဗီဇ] (မီး) လောင်အပ်
သော မျိုးစေ့။ အဂ္ဂိနာ ဒုဗီဇမိဝ။ ခုဒ္ဒက၊
ဌ၊ ၁၆၃။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၉၁။

ဒုဝန (န) [ဒု+ဝန] (ခ) (မီး)လောင်အပ်
သော (သစ်ပင်အပေါင်းဟူသော)တော။
(တိ) (၂) (မီး)လောင်အပ်သော (သစ်ပင်
အပေါင်းဟူသော)တောရှိသော(မြေအဖို့)။
(ခ) အဂ္ဂိနာ ဒုဝန ပါရောဟာ ဇာယန္တိ။
သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၃။ (တိ) (၂) ဒုဝနတ္တာ ခေတ္တ-

ဘူတော ဝိယ ဘူမိဘာဂေါ ဒုကိလေသတ္တာ
ပုညက္ခေတ္တဘူတော သံသော။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၁။

ဒုဝိဒုဂတ္တ (တိ) [ဒုဝိဒု+ဂတ္တ] သာမန်
(မီး)လောင်အပ်၊ အထူး (မီး)လောင်အပ်
သော ကိုယ်ခန္ဓာရှိသော၊ အမျိုးမျိုး မီး
လောင်ခံရသော၊ သူ။ ဒုဝိဒုဂတ္တော အဂ္ဂိ-
နာယေဝ မရတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၉၂။

ဒုသညိ (တိ) [ဒု+သညိ] (မီး)လောင်၏-ဟု
အမှတ် ‘သညာ’ ရှိသော၊ သူ။ အဒဗ္ဗေ ဒု-
သညိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၀၂။

ဒုသရီရ (တိ) [ဒု+သရီရ] (မီး)လောင်အပ်
သော ကိုယ်ခန္ဓာရှိသော၊ ကိုယ်ခန္ဓာ မီး
လောင်ခံရသော၊ သူ။ သုဒုဂတ္တန္တိ သဠု ဒု-
သရီရံ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၁၄၂။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၅၉။)

ဒဏ္ဍ (ပု၊ န) [ဒဌ=ဒဏ္ဍ+အ။ ဓာန်၊ ဌ၊ ၃၄၉။
နိတိ၊ ဓာ။ ၂၉၉။ ဓာတုတ္ထ။ ၁၈၀။ ဒဌ+က။
ဒဏ္ဍတိ အာဏံ ကရောတိ ဇေတနာတိ
ဒဏ္ဍော။ ကစ္စည်း။ ၆၆၃။ (- ရှု။ ၆၇၃။ နိတိ၊
သုတ္တ။ ၁၃၀၅။) ဒမ+ဌ။ ဒမ ဒမနေ၊
ဒမန္တုနေနာတိ ဒဏ္ဍော၊ နိဂ္ဂဟော။ ဣဒိ။
၅၈။ (ဒံသံ)]

(ခ) တုတ်၊ (က) သူအို-ကိုင်း-ဆောင်-
တောင်ဝှေး။ (ခ) ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ရိုက်
နှက်-ကြောင်းဖြစ်သော တုတ်၊ တုတ်ရှည်၊
ငှ-တောင်တုတ်၊ လှံတံ။ (ဂ) ငှ-တောင်ထက်
ဝက် ၂-တောင်တုတ်၊ တုတ်တို။ (ဃ) ရှား
သား-ရှားနှစ်-တုတ်၊ ရှားတုတ်၊ ရှား
သား-ပြတ်-ပိုင်း။ (င) ဝါးရင်းတုတ်၊ တင်း
ပုတ်၊ တင်ကျည်း။ (စ) နွား၊ ခွေး၊ ကျီး၊ ငှက်-
စသည်-ကျောင်း-ချောက်-တုတ်၊ နှင်တံ၊
တံဖျာ (စိတ်ဖျာထားသော အချောင်း
အတံ)။ (ဆ) အလှူကိုင်းဆောင်အပ်သော
တန်ဆာတုတ်၊ တုတ်ကောက်။ (ဇ) (ဝါးခြမ်း
စိတ်-စသော) တုတ်ချောင်းငယ်၊ တုတ်တံ။
(ဈ) တိုင်း-တာ-ကြောင်း-စရာ-ဖြစ်သော

တုတ် (မုဉ်းတံ၊ ပေးတံ-စသည်)။ (ည) ခက်ရင်း၊ အဖျား၌ အခွပါသော - တုတ် - တောင်ဝှေး။ (ဋ) အခြင်၊ ရနယ် (အမို အောက်က ခံသော အခြင်၊ အမိုးတင်သည့်တန်း)။ (ဌ) စည်လက်ခတ်။ (ဍ) ထမ်းပိုးတုတ်။ (ဎ) သိုင်းရိုက်တုတ်။ (ဏ) ဆောက်ပုတ်၊ လက်ရိုက်။ (တ) (က) ယက်ကန်း-လက်လိပ်-လိပ်တုံး။ (ခ) ယက်ကန်းလက်ခတ်။ (င) သစ်တုံး။ (၅) ထွန်တုံး၊ ထယ်တုံး။ (၆) သစ်ကိုင်း၊ ရိုးတံ၊ (က) ပျားစွဲရာ ပျားတံကိုင်း။ (ခ) ကြာရိုး။ (ဂ) ကောက်ရိုး - ကောက်နှံ-တံ။ (၇) စောင်းရိုး - စောင်းလက် - တံ။ (ဂ) ထီးရိုး။ (၉) ရေမှုတ်ရိုး။ (၁၀) လက်နက်ရိုး၊ (က) ဓားရိုး။ (ခ) ပေါက်တူးရိုး။ (ဂ) ပဲခွပ်ရိုး၊ (သ) ပေါက်ဆိန်ရိုး။ (င) လေးရိုး၊ လေးကိုင်း။ (စ) ဆောက်ရိုး။ (၁၁) နာရီ။ (၁၂) မင်းဒဏ်၊ ဒဏ္ဍဥပါယ်၊ ရန်အောင်ကြောင်း ဖြစ်သော အပြစ်ဒဏ်ပေးခြင်း၊ (ယင်း-သည် - (၁) သတ်ခြင်း၊ (၂) ဥစ္စာဘဏ္ဍာကိုသိမ်းယူခြင်း = ဒဏ်ငွေတပ်ခြင်း၊ (၃) နှောင်ဖွဲ့ရိုက်နှက်ခြင်း ဟု ၃-ပါးရှိ၏။ မာယာ = လှည့်ပတ်ခြင်းနှင့် ဥပေက္ခာ = လျစ်လျူရှုခြင်း ၂ ပါးကိုလည်း ဒဏ္ဍဥပါယ် ၃-ပါး၌ သွင်းယူအပ်၏။ မဟာနိ။ ၃၁၆-၌ မင်း၏အမိန့်အာဏာကိုပါ သွင်းယူ၍ ဒဏ္ဍဥပါယ် ၄-ပါးဟု ပြဆို၏။) (က) မင်း၏ - အမိန့် - အာဏာ၊ ဆုံးမ - နှိပ်ကွပ် - ခြင်း။ (ခ) ဆဲရေး - ခြိမ်းချောက် - ခြင်း။ (ဂ) ထောင် - အချုပ် - အတန်း - ချခြင်း။ (သ) ငွေဒဏ်တပ်ခြင်း (ဥစ္စာဒဏ်)။ (င) ကြိမ်ဒဏ် ပေးခြင်း-စသော ၃-ပါးသော ကံကြမ္မာကို ပြုခြင်း (လက်နက်ဒဏ်)။ (၁၃) ကာယ - ဝစီ - မနော - ဒဏ် (မိမိ၏ မှီရာ ပုဂ္ဂိုလ်ကို - ညှဉ်းဆဲ - နှိပ်စက် - ဖျက်ဆီး - တတ်သော-ကာယ-ဝစီ-မနော-ဒုစရိုက်)။ (၁၄) ဒဏ္ဍစစ်ဆင်နည်း (ဆင်တပ်၊ မြင်းတပ်၊ ရထားတပ်၊ ခြေသည် သူရဲတပ်တို့ကို ဖိလာ

ကန့်လန့် ဒေါင့်တန်း စဉ်စီထားသော စစ်ဆင်နည်း)။ (၁၅) ဒဏ္ဍသုတ်။ (၁၆) ဒဏ္ဍ-အမည် ရှိသော (မင်း၊ ရွာ-စသည်)။ (၁၇) ဒဏ္ဍ ဝတ္ထု၊ သစ်တုံးနှင့် ဖပ်သော - အကြောင်း အ-အဋ္ဌပုတ်။ (၁၈) ဝိနယ အပြစ်ဒဏ်၊ ဆုံးမ-နှိပ်ကွပ်-ကြောင်း အမှု (သဲဒဏ်၊ ရေဒဏ်-စသည်)။ (၁၉) တောင်ပေးနှင့်တူသော။ (တိ) (၂၀) ဆုံးမ - နှိပ်ကွပ် - ခြင်းရှိသော (စွမ်းအား-စသည်)။

(၁) တုတ်။ ဒဏ္ဍေနာ(ထေရီ။ ၄၁၃)တိ ယေန ကေနစိ ဒဏ္ဍေန။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၃၅။

(က) သူအို-ကိုင်း-ဆောင်-တောင်ဝှေး။ ယထာ ဟိ ဒုဗ္ဗလော ပုရိသော ဒဏ္ဍံ ဝါ ရဇ္ဇံ ဝါ အာလမ္ဗိတောဝ ဥဋ္ဌဟတိ စေဝ တိဋ္ဌတိ စ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၅။ ပိဏ္ဍပါတံ စရိတောန၊ ဒဏ္ဍံ မောလုဗ္ဗာ (ထေရီ။ ၃၈၀)တိ ပိဏ္ဍပါတတ္ထာယ ယဋ္ဌိ ဥပတ္ထမ္ဘေန နဂရေ ဝိစရိတော ဘိက္ခာယ အာဟိန္တိတော။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၄။ ဒဏ္ဍော(ဇာ၊ ၁။ ၈၅)တိ အာရက္ခယဋ္ဌိ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၂။ ဒဏ္ဍသမ္မုတိလည်း ကြည့်။

(ခ) ညှဉ်းဆဲ - နှိပ်စက် - ရိုက်နှက် - ကြောင်းဖြစ်သောတုတ်၊ တုတ်ရှည်၊ ၄-တောင်တုတ်၊ လှံတံ။ ဒဏ္ဍော နာမ မဇ္ဈိမဿ ပုရိသဿ စတုဟတ္ထော ဒဏ္ဍော (စတုဟတ္ထပူမာဏော)။ ဝိ၊ ၂။ ၂၆၃။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၈။ ကခါ။ ၂၈၅။ ဒဏ္ဍေနေကေ ဒမယန္တိ၊ အကုံသေဟိ ကသာဟိ စ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၅၇။ မ၊ ၂။ ၃၀၈။ ထေရ။ ၃၃၅။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၂၇။ ဒဏ္ဍေနေကေဒမယန္တိတိ ရာဇရာဇမဟာမတ္တာဒယော ဒဏ္ဍေန၊ ဟတ္ထိအဿာဒိနာ ဗလကာယေန စပစ္စတ္ထိကာဒိကေ ဒမေန္တိ၊ ဂေါပါလာဒယော စ ဂါဝါဒိကေ ဒဏ္ဍေန ယဋ္ဌိယာ ဒမေန္တိ။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၃။ ဒဏ္ဍေန ပဋိပုဏ္ဏာမေယျာ (မ၊ ၁။ ၄၀၂)တိ စတုဟတ္ထေန မုဂ္ဂရဒဏ္ဍေန ပေါထေတွာ ပလာပေယျ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၃။ ဒဏ္ဍ-

နာ (မ၊၃။၃၁၃။ သံ၊၂။၂၈၆)တိ စတု-
ဟတ္ထေန ဒဏ္ဍေန ဝါ ဃဋ္ဌိကမုဂ္ဂရေန ဝါ
(စတုဟတ္ထဒဏ္ဍေန ဝါ ခဒိရဒဏ္ဍေန ဝါ
ဃဋ္ဌိကမုဂ္ဂရေန ဝါ)။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၀။ ဒဏ္ဍော နာမ ဒိဃဒဏ္ဍော။ ဝိမတိ၊
၁။၂၃၄။

(ဂ) ၄-တောင်ထက်ဝက် ၂-တောင်တုတ်၊
တုတ်တို။ ဒဏ္ဍေဟိပိ ဥပက္ကမန္တိ။ မ၊၁။၁၂၁။
ဥဒါနံ၊၁၆၇။ မဟာနိ၊၁၆၀၊၃၂၀။ ဒဏ္ဍေဟိတိ
အဒ္ဒဒဏ္ဍကေဟိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၇၃။

(ဃ) ရှားသား-ရှားနှစ်-တုတ်၊ ရှား
တုတ်၊ ရှားသား-ပြတ်-ပိုင်း။ ဒဏ္ဍောတိ
အထေကဒိဝသံ ရာဇာ “ပဏ္ဍိတံ ဝိမံသိဿာ-
မာ”တိ ခဒိရဒဏ္ဍံ အာဟာရာပေတွာ ....
ပေသေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၇၇။ (-၁၆၇။)

(ခ) အနက်လည်း ပြန်ကြည့်။

(င) ဝါးရင်းတုတ်၊ တင်းပုတ်၊ တင်-
ကျည်း။ ဒဏ္ဍေနာ (သံ၊၂။၄၀၀)တိ မုဂ္ဂရ-
သဒိသေန ထူလဒဏ္ဍကေန။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၇။
(ခ)အနက်လည်း ပြန်ကြည့်။

(စ) နွား၊ ခွေး၊ ကျီး၊ ငှက်-စသည် -
ကျောင်း-ချောက်-တုတ်၊ နှင်တံ၊ တံဖျာ
(စိတ်ဖျာထားသော အချောင်း အတံ)။
ယထာ ဒဏ္ဍေန ဂေါပါလော၊ဂါဝေါ ပါဇေတိ
ဂေါစရံ။ ဓမ္မ၊၃၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈။ ဒဏ္ဍ-
(ထေရီ၊၃၉၃)န္တိ ဂေါဏသုနခါဒိပရိဟရဏ-
ဒဏ္ဍကံ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၂၅။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၂။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၂၀၃။)

(ဆ) အလှ ကိုင်ဆောင်အပ်သော တန်
ဆာတုတ်၊တုတ်ကောက်။ ကတမာ အဂါရိက-
ဝိဘူသနာ၊ ....ဒဏ္ဍံ နာဋ္ဌိကံ။ စူဠနိ၊၂၈၀။
ဒဏ္ဍနာဋ္ဌိယ၊ ဒဏ္ဍပါဏိ (၁) လည်း ကြည့်။

(ဇ) (ဝါးခြမ်းစိတ်-စသော) တုတ်
ချောင်းငယ်၊ တုတ်တံ။ ယတ္ထ ရဇ္ဇုကေ
ပဝေသေတွာ ဒဏ္ဍေသု ပလိဝေဌေတွာ

စိဝရသမကံ အာကမ္ဘိတံ သက္ကာ။ ဝိမတိ၊၂။
၂၃၂။ (-၂၃၁။) ဒဏ္ဍာကထိနံ၊ ဒဏ္ဍာဓာရက-
တို့လည်း ကြည့်။

(ဈ) တိုင်း-တာ-ကြောင်း-စရာ-
ဖြစ်သော တုတ် (မျဉ်းတံ၊ ပေတံ-စသည်)။
ဘူမိပုမာဏဂ္ဂဟဏတ္ထံ ရဇ္ဇုယာ ဝါ ဒဏ္ဍေန ဝါ
မိနာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၀။ သိနေရုံဝါ ဟိ ပထဝိ-
ဝါ အာကာသံ ဝါ ပမေတုကာမေန တပ္ပမာ-
ဏော ဒဏ္ဍော ဝါ ရဇ္ဇု ဝါ လဒ္ဓံ ဝနုတိ။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၃။၆၉။

(ည) ခက်ရင်း၊ အဖျား၌ အခွပါသော
-တုတ်-တောင်ဝေး။ တမေနံ (အလဂဒ္ဓံ)
အဇပဒေန ဒဏ္ဍေန သုနိဂ္ဂဟိတံ နိဂ္ဂဏေယျ။
မ၊၁။၁၈၇။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၁၁၀။ (အဇ-
ပဒေန) ဒဏ္ဍေန ကဏသပုံ ဥပ္ပိဋ္ဌေတွာ ဂဏ္ဍ-
န္တော ဝိယ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၉၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၀။

(ဋ) အခြင်၊ ရနယ် (အမိုးအောက်က
ခံသော အခြင်၊ အမိုးတင်သည့်တန်း)။ ဒဏ္ဍ-
ကောဋ္ဌိ (ဂ)-ကြည့်။

(ဌ) စည်လက်ခတ်။ ယော ဟိ ဧကံ
စက္ကဝါဠပဗ္ဗတံ ဘေရိ* ကတွာ မဟာပထဝိ*
ဘေရိစမ္ပံ ကတွာ သိနေရုံ ဒဏ္ဍံ ကတွာ....
အာကောဋ္ဌေယျ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၂။ ဘေရိတလံ
ဝိယ စက္ခုဓာတု ဒဋ္ဌဗ္ဗာ၊ ဒဏ္ဍော ဝိယ ရူပ-
ဓာတု။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅။

(ဍ) ထမ်းပိုးတုတ်။ ဒဏ္ဍဟတ္ထ (ဂ)-
ကြည့်။ (မ) သိုင်းရိုက်တုတ်။ ဒဏ္ဍပသုတ
(၂),(၃)-ကြည့်။

(၂) ဆောက်ပုတ်၊ လက်ရိုက်။ ဒဏ္ဍနံ
ဒဏ္ဍနိပါတနံ ဒဏ္ဍော။ မုဂ္ဂရာဒိပဟရဏဝိသေ-
သောပိ ဣဓ ပဟရဏဝိသေသောတိ အဓိပ္ပေ-
တော။ တေနာဟ “ဌပေတွာ ဒဏ္ဍံ သဗ္ဗမ္ပိ
အဝေသသံ ဥပကရဏ” (မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀) န္တိ။
မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။ ဒဏ္ဍော တု မုဂ္ဂရေ ဒမေ။
ဓာနံ။ ၁၀၄၄။ (၁) (ခ) အနက်လည်း
ပြန်ကြည့်။

(၃) (က) ယက်ကန်း - လက်လိပ် - လိပ်တုံး။ (ခ) ယက်ကန်းလက်ခတ်။ တုရိတိ ဝါယနူပကရဏော ဧကော ဒဏ္ဍော၊ ဝိတ-ဝိတဌာနံ ယတ္ထ သံဟရိတော ဌပေန္တိ။ ဝေမန္တိ ဝါယနူပကရဏော ဧကော ဒဏ္ဍော၊ သုတ္တံ ပဝေသေတော ယေန အာကောဋေန္တော သနဘာဝံ သမ္ပာဒေန္တိ။ ကင်္ခါဋီသစ်။ ၃၃၈။

(၄) သစ်ဘုံး။ အညတရော ဘိက္ခုဏတ္ထိယာ ဂဟိတံ ဒဏ္ဍံ သာရတ္တော အာဝိဉ္ဇိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၈၆။ ဒဏ္ဍန္တရ (က)-နှင့် ဒဏ္ဍသေတုလည်း ကြည့်။

(၅) ထွန်တုံး၊ ထယ်တုံး။ ဒဏ္ဍမဏိကာ-ကြည့်။

(၆) သစ်ကိုင်း၊ ရိုးတံ။ နိမ္မရုက္ခဿ ဒဏ္ဍေန ကတသုလေ။ ပေတ၊ ၄။ ၂၀၄။ တက-ပဏ္ဍိန္တိ.... “ဒဏ္ဍတော နိက္ခန္တသိလေသော”-တိပိ ဝဒန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၆၆။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၂။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ၁။ ၁၈၈။

(က) ပျားစွဲရာပျားတံကိုင်း။ ဒဏ္ဍကော-ဋီ (က)-ကြည့်။ (ခ) ကြာရိုး။ ဒဏ္ဍေန ဒဏ္ဍံ ဝါ (ဝိ၊ နိစ္ဆယ၊ ၄၆၄) တိ ဣဒံ သဒဏ္ဍဥပ-လာဒိကုသုမံ သန္ဓာယာဟ။ ယင်း-ဋီ။ ဒဏ္ဍော တု နာလမုစ္စတေ။ ဓာန်၊ ၆၈၆။ ဒဏ္ဍသဒိသ-တာယ ဒဏ္ဍော။ ယင်း-ဋီ။ (-ဝိ၊ နိစ္ဆယ၊ ၄၆၄။ ၁။ ၄၆၇။)

(ဂ) ကောက်ရိုး - ကောက်နံ - တံ။ ဒဏ္ဍော ဝါ (ဝိ၊ နိစ္ဆယ၊ ၁၅၇) တိ ဝတ္ထုပုရက-ဝိဟိဒဏ္ဍော ဝါ။ ယင်း-ဋီ။

(၇) စောင်းရိုး - စောင်းလက် - တံ။ ဒေါဏိဉ္စ ပဋိစ္စ စမ္ပဉ္စ ပဋိစ္စ ဒဏ္ဍဉ္စ ပဋိစ္စ (ဝဒတိ)။ သံ၊ ၂။ ၄၀၁။ ယထာ မဟာရာဇ ဝိဏာယ....ဒဏ္ဍော န သိယာ။ မိလိန္ဒ၊ ၅၄။ ဒဏ္ဍော (ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၂) တိ ဝိဏဒဏ္ဍော။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၇။

(ဂ) ထီးရိုး။ သုတ္တကေန ဝါ ဒဏ္ဍော ဝေဌေတဗ္ဗော (ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၂) တိ ယထာ

ဆတ္တဒဏ္ဍေ လေခါ န ပညာယတိ၊ တထာ ဝေဌေတဗ္ဗော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၉။ ဒဏ္ဍေ- (ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ၂၆၀) တိ ဆတ္တဒဏ္ဍေ။ ယင်း-ဋီ ဟောင်း၊ သစ်။ (၉) ရေမှုတ်ရိုး။ ဒဏ္ဍကထာ-လ(လိ)က-ကြည့်။

(၁၀) လက်နက်ရိုး၊ (က) ဓားရိုး။ တတော ပါဏိ တတော ဒဏ္ဍော၊ သတ္တဿ ပရမာ ဂတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၀၂။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁။ (-၁၂။) ဒဏ္ဍသတ္တက-လည်း ကြည့်။

(ခ) ပေါက်တူးရိုး။ သစေ ပန ကုဒါ-လဿ ဒဏ္ဍော နတ္ထိ၊ “ဒဏ္ဍံ ကရိဿာမိ” တိ ဝါသိံ ဝါဖရသုံ ဝါ နိသေတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၀။

(ဂ) ပဲခွပ်ရိုး။ (ဆ) ပေါက်ဆိန်ရိုး။ ဝါသိ-ဖရသုအာဒိနံ ဒဏ္ဍော။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၈၃။ ဝါသိဖရ-သုကော နာမ ဒဏ္ဍေ ပဝေသနဝသေန ဝါသိပိ ဟောတိ ဖရသုပိ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၉၃။

(င) လေးရိုး၊ လေးကိုင်း။ ဒဏ္ဍေ (မ၊ ၄။ ၁။ ၃၅၇။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၈၁) တိ ဓနုဒဏ္ဍေ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၃၈။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၀။ (-သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၇။ အနုဋီ၊ ၁။ ၆၉။) (စ) ဆောက်ရိုး။ ဒဏ္ဍဗန္ဓ-နိခါဒန ကြည့်။

(၁၁) နာရီ။ (တောင်ပေါက်၊ ဓာန်၊ သျ။ ၁၀၄၅-ကြည့်။)

(၁၂) မင်းဒဏ်၊ ဒဏ္ဍဥပါယ်၊ ရန်အောင် ကြောင်းဖြစ်သော အပြစ်ဒဏ် ပေးခြင်း။ ဒဏ္ဍာဒိဥပါယာ စ တတ္ထ အဝိသယာ ဧဝ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၀။ ဘေဒေါ ဒဏ္ဍော သာမ-ဒါနာ-နျုပါယာ စတုရေဏုမေ။ ဓာန်၊ ၃၄၈။ (-၃၄၉။)

(က) မင်း၏-အမိန့်-အာဏာ၊ ဆုံးမ-နှိပ်ကွပ် - ခြင်း။ ရာဇာ ဣမေသံ စတုန္တံ ဒဏ္ဍာနံ ဣဿရော (မဟာနိ၊ ၃၁၆) တိ ဣမာသံ စတုန္တံ အာဏာနံ ကာတုံ ရာဇာ သမတ္ထော။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁။ ၃၇၄။ ဒဏ္ဍဇ-လည်း ကြည့်။ (၂) အနက်လည်း ပြန်ကြည့်။

(ခ) ဆဲရေး - ခြိမ်းချောက် - ခြင်း။
တဇ္ဇနံ ပရိဘာသနံ ဒဏ္ဍေနဝ သင်္ဂဟေတွာ
“ဒဏ္ဍေန ပိဋေန္တဿ” (သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၂)။
ဣစ္စေဝ ဝုတ္တံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။

(ဂ) ထောင်-အချုပ်-အတန်း-ချခြင်း။
ဒဏ္ဍနသင်္ခါတဿ ဒဏ္ဍဿ ပရဝိဟေဌနဿ
ဝိ(ပရိ)ဝဇ္ဇိတဘာဝဒီပနတ္ထံ ဒဏ္ဍသတ္တာနံ
နိက္ခေပဝစနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။
အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၅။

(ဃ) ငွေဒဏ်တပ်ခြင်း(ဥစ္စာဒဏ်)။ဒဏ္ဍ-
(အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၂)။နိ ဒသဝိသတိကဟာပဏာ-
ဒိကံ အပရာဓာနုရူပံ ဂဟေတဗ္ဗဓနဒဏ္ဍံ။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၃။၁၅၉။ ယော ဣမေသံ ဘိက္ခုနံ ဒေတိ၊
တဿ သတံ ဒဏ္ဍောတိ၊ သဟဿန္တိ စ
ဝဒန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၉။

(င) ကြိမ်ဒဏ်ပေးခြင်းစသော ၃၂-ပါး
သော ကံကြမ္မာကို ပြုခြင်း (လက်နက်ဒဏ်)။
ဒဏ္ဍော(မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၀)တိ ပဟရဏဟတ္ထစ္စေ-
ဒနာဒိကော ဒဏ္ဍနသင်္ခါတော ဒဏ္ဍော။မ၊ဋ္ဌ၊
၃။၁၅၅။ ရာဇာ စ ဟတ္ထစ္စေဒါဒိဝသေန
ဂရုကံ ဒဏ္ဍံ ပဏေတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၁။
ဒဏ္ဍေနာ (ဇာ၊၁။၇၁)တိ ယေန ကေနစိ
ပဟရဏကေန။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၆။(၁၃)အနက်
လည်း ဆက်ကြည့်။

(ဆ)၊ (င) သဗ္ဗေ တသန္တိ ဒဏ္ဍဿ။ဓမ္မ။
၃၂-၃။ မိလိန္ဒ။၁၄၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁-၂။
ဒဏ္ဍေနာ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၂)တိ ပုပ္ဖမုဋ်မတ္တသင်္ခါ-
တေန ဓနဒဏ္ဍေန။... ဓနဒဏ္ဍတော၊ဝဓဒဏ္ဍ-
တော စ မုစ္စေယျ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၁၉၆။
တေသု ဒဏ္ဍံ နိက္ခိပါဟိ (အံ၊၁။၂၀၆) တိ
တေသု ယောဇနသတတော ပရဘာဂေသု
ဌိတေသု သတ္တေသု ဒဏ္ဍံ နိက္ခိပါနိက္ခိတ္တဒဏ္ဍော
ဟောဟိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄။ “သဗ္ဗံ ဆေဇ္ဇ-
ဘေဇ္ဇ”န္တိ သရီရဒဏ္ဍဓနဒဏ္ဍာဒိဘေဒံ သဗ္ဗံ
ဒဏ္ဍမာဟ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၉။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။
၂၁၃။

(၁၃) ကာယ - ဝစီ - မနော - ဒဏ်
(မိမိ၏ မှီရာပုဂ္ဂိုလ်ကို-ညှဉ်းဆဲ - နှိပ်စက် -
ဖျက်ဆီး-တတ်သော-ကာယ-ဝစီ - မနော
-ဒုစရိတ်)။သဗ္ဗေသု ဘူတေသု နိဓာယ ဒဏ္ဍံ။
သုတ္တနိ။၂၇၄၊၃၃၇။ ခထရ။၃၃၃။ အပ၊၁။၉။
စူဠနိ။၂၂၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၇-ဂ။ ဒဏ္ဍာတိ
(ဒဏ္ဍန္တိ) တယော ဒဏ္ဍာ ကာယဒဏ္ဍော ဝစီ-
ဒဏ္ဍော မနောဒဏ္ဍော၊တိဝိမံ ကာယဒုစ္စရိတ်
ကာယဒဏ္ဍော၊ စတုဗ္ဗိမံ ဝစီဒုစ္စရိတ် ဝစီ-
ဒဏ္ဍော၊တိဝိမံ မနောဒုစ္စရိတ် မနောဒဏ္ဍော။
မဟာနိ။၃၁၅။ စူဠနိ။၂၂၉။ ဒဏ္ဍန္တိ ကာယ-
ဝစီမနောဒဏ္ဍံ၊ကာယဒုစ္စရိတာဒိနမေတံ အဓိ-
ဝစနံ။ ကာယဒုစ္စရိတ် ဟိ ဒဏ္ဍယတိတိ
ဒဏ္ဍော(ဒဏ္ဍံ)၊ဗာဓေတိ အနယဗျသနံ ပါပေ-
တိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဧဝံ ဝစီဒုစ္စရိတ် မနော-
ဒုစ္စရိတ် စ။ ပဟရဏဒဏ္ဍော ဧဝ ဝါ ဒဏ္ဍော။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၇။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။
ဂ။ (-မ၊၂။၃၅-၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆။ သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၅၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇။)

(၁၄) ဒဏ္ဍစစ်ဆင်နည်း (ဆင်တပ်၊မြင်း
တပ်၊ ရထားတပ်၊ ခြေသည်သူရဲတပ်တို့ကို
ဖီလာ ကန့်လန့် ဒေါင့်တန်း စဉ်စီထားသော
စစ်ဆင်နည်း)။ အနိကာနံ တိရိယတော ဝုတ္တိ
ဒဏ္ဍော။ ဓာနံ၊ဋ္ဌ၊၃၇၁။

(၁၅) ဒဏ္ဍသုတ်။ သီသပါ ခဒိရော
ဒဏ္ဍော။ သံ၊၃။၃၉၀။ (- သံ၊၁။၃၉၃။
ဥဒါန။၁၀၀။) ဒဏ္ဍသုတ္တ-လည်း ကြည့်။

(၁၆) ဒဏ္ဍ-အမည်ရှိသော (မင်း၊ ရွာ-
စသည်)။ ဒဏ္ဍနိတိ (၁)၊ (၂)-ကြည့်။ ဒဏ္ဍ-
ဗြာဟ္မဏဂါမ-လည်း ကြည့်။

(၁၇) ဒဏ္ဍဝတ္ထု၊ သစ်တုံးနှင့်စပ်သော
- အကြောင်းအရာ - အဋ္ဌ၊ပွတ်။ ဒဏ္ဍေပိ
ဧသေဝ နယော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂။

(၁၈) ဝိနယအပြစ်ဒဏ်၊ ဆုံးမ-နှိပ်ကွပ်
-ကြောင်းအမှု (သဲဒဏ်၊ ရေဒဏ်-စသည်)။
ဒဏ္ဍကမ္မ-နှင့် ဒဏ္ဍဘယ (၂)-ကြည့်။

(၁၉) တောင်တော်နှင့် တူသော။ ဒဏ္ဍာ-
ကာရ-ကြည့်။

(တိ) (၂၀) ဆုံးမ - နှိပ်ကွပ် - ခြင်း
ရှိသော (စွမ်းအား-စသည်)။ ဒဏ္ဍဇ-ကြည့်။

ဒဏ္ဍော—ဝိသ။၂၁၂-၃။ ဝိ၊၂။၂၆၃။ သံ၊
၁။၁၇၈-၉။ သံ၊၃။၃၈၄။ ဇာ၊၁။၃၃၈၅။
၂၀၂။ မိလိန္ဒ။၅၄။၁၉၁။၂၁။ ဝိ၊၄။၁။၂၅၂။
၂၇၀။ ဝိ၊၄။၃။၁၆၈၂၀။ ဝိ၊၄။၄။၅၃၈၃။
ကင်္ခါ။၂၅။ ဒီ၊၄။၂။၁၀၉၂၉၂။ မ၊၄။၁။
၁၀၃။ မ၊၄။၂။၁၀၀။ မ၊၄။၃။၂၃၀။ သံ၊၄။
၁။၁၅၁။၂၄၀။ သံ၊၄။၃။၂၇၇။ အံ၊၄။၃။၆၉။
အဘိ၊၄။၂။၇၅။ ဓမ္မ၊၄။၂။၁၃၃။ သုတ္တနိ၊၄။
၁။၅၇။ အပ၊၄။၁။၁၆၈။ စူဠနိ၊၄။၈၈။ ဇာ၊
၄။၁။၅၀၉၅၁၅-၆။ ဇာ၊၄။၂။၃၇၂။ ဇာ၊၄။
၄။၁။၂။၁၉၃။ ဇာ၊၄။၆။၁၆၇၁၇၇။ သာ-
ရတ္ထ၊၂။၁၁၉။ သာရတ္ထ၊၃။၂၅၅။ ဝိမတိ၊
၁။၂၃၄။ ဝိမတိ၊၂။၁၁၆။ ကင်္ခါ၊၄။၁။
၃၃၈။ ဒီ၊၄။၂။၄၅၂၄၇။ ဒီ၊၄။၃။၂၆၈။ မ၊၄။
၂။၅၈၁၅၃။ မ၊၄။၃။၁၅၅၃၄၉။ သံ၊၄။၂။
၁၄၂၅၁၄။ အံ၊၄။၂။၁၁၅။ မူလ၊၄။၁။၈၀။
အနု၊၄။၃။၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၄။၁။၃၉၃။ ဝိနိစ္ဆယ၊
၄။၁။၁၅၇။ ဝိနိစ္ဆယ၊၄။၂။၁၉၃၁၂၅၁၅-၆။
ဝိနယာလင်္ကာ၊၃။၂၂၆၅။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊၄။
၂၆၁။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၉။ အဘိ၊၀တာရ၊၄။
သင်္ခါ၊၂။၅၅။ ပါတိ၊ပဒတ္ထ၊၃၀၈။

ဒဏ္ဍံ(န၊ပ၊ဇ)—မ၊၂။၃၅-၆။ စူဠနိ၊၄။၂၈၀။
မ၊၄။၁။၃၇၉။ သံ၊၄။၁။၃၁၄။ အပ၊၄။၁။
၁၆၈။ ဇာ၊၄။၁။၅၀၉။ ဝိနယာလင်္ကာ၊၂။
၃၈၇။ ပါစိတ်၊ယော၊၂။၇၀။ ဒဏ္ဍာ (ပ၊ဗ)—
မဟာနိ၊၃။၁၅။ စူဠနိ၊၂။၉။ ဝိ၊၄။၄။၈၃။
မဟာနိ၊၄။၃၇၃။

ဒဏ္ဍံ (ဒု၊ဇ) — ဝိ၊၁။၁၈၆။ မ၊၂။၃၅၊
၃၀၃။ မ၊၃။၂၁၇။ သံ၊၁။၃၂၄၊၃၄၇။ သံ၊
၂။၁၀၆၊၄၀၁။ အံ၊၁။၁၃၇၊၂၀၆၊၅၆၃။ ဓမ္မ၊
၅၇၇။ သုတ္တနိ၊၂၈၄၊၃၃၈။ ပေတ၊၁၈၇။

အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၅-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ထေရီ၊၃၈၀၊၃၉၃။ အပ၊၁။၉၊၃၂၇။ စူဠနိ၊
၂။၉။ ဇာ၊၁။၁၆၉၊၁၇၉၊၂၅၃၊၂၅၈၊၃၃၆။
ဇာ၊၂။၁။၁၉၁။ မိလိန္ဒ။၂၇၊၁၁၅-၆၊၁၅၆။
၁၇၁၊၁၉၁၊၂၁။ ဝိ၊၄။၁။၂၇၀။ ဝိ၊၄။၂။
၂၀၅။ ဝိ၊၄။၃။၁၈၂-၃။ ဝိ၊၄။၄။၄၉။ ဒီ၊၄။
၂။၁၀၉၊၁၁၂။ ဒီ၊၄။၃။၁၂၈။ မ၊၄။၁။၃၇၇။
မ၊၄။၂။၁၀၀။ မ၊၄။၄။၁၄၅။ သံ၊၄။၁။၂၁၀။
သံ၊၄။၂။၂၀၃။ အံ၊၄။၂။၁၉၄၊၂၁၂။ အံ၊၄။
၃။၁၅၂။ အဘိ၊၄။၁။၁၂၆။ အဘိ၊၄။၂။၂၀၆။
အဘိ၊၄။၃။၁၇၇၊၃၄၅။ ပဋိသံ၊၄။၁။၂၆။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၀၊၂၀၂။ ဓမ္မ၊၄။၂။၂၂၂၊၃၀၁။
၄၁၆။ သုတ္တနိ၊၄။၁။၂၇၅၇။ ဝိမာန၊၄။၂၀၃။
ပေတ၊၄။၂၁၈။ ထေရီ၊၄။၂။၃၂၈။ ထေရီ၊၄။
၂၄၊၁၂၄-၅၊၁၅၄၊၂၃၃။ အပ၊၄။၁။၁၆၈။
မဟာနိ၊၄။၂၈၀။ စူဠနိ၊၄။၈၈။ ဇာ၊၄။၁။
၁၆၃၊၅၀၉၊၅၁၆။ ဇာ၊၄။၂။၁၉၀၊၂၅၇။ ဇာ၊
၄။၃။၃၇၃၊၄၂၀။ ဇာ၊၄။၄။၁၉၂-၃၊၂၀၅-၆။
၄၅၄။ ဇာ၊၄။၅။၁၅၇၊၃၈၄။ ဝိမတိ၊၂။၇၁။
ကင်္ခါ၊၄။၁။၄၅၆။ ဒီ၊၄။၁။၂၈၉။ သီ၊၄။
သင်္ခါ၊၁။၁၂၆။ သီ၊၄။သင်္ခါ၊၂။၂၃၃။ မ၊၄။၂။
၅၈၁၅၃။ အံ၊၄။၃။၁၅၉၊၂၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၄။၁။
၂၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၄။၂။၃၆၅။ ဝိနိစ္ဆယ၊ဝိနိစ္ဆယ၊
၄။၁။၄၆၄။ ဒဏ္ဍော (ဒု၊ဗ)—ဇာ၊၄။၂။၉၃။
အနု၊၄။၃။၁၃၄။ ဒဏ္ဍာနိ—မ၊၂။၃၅။ မ၊၄။၃။
၃၆။ မ၊၄။၃။၂၈။

ဒဏ္ဍန—ဝိ၊၄။၃၅၇။ ဒီ၊၃။၁၃၅။ မ၊၁။
၁၈၇၊၄၀၂။ မ၊၂။၃၀၅၊၃၀၈။ မ၊၃။၂၄၅၊
၃၁၃။ သံ၊၁။၂၂၃-၄။ သံ၊၂။၂၈၆၊၄၀၀။
ဓမ္မ၊၃။၃။၃၃၊န၊၈၉။ ထေရီ၊၃၃၅။ ထေရီ၊
၄၁၃။ စူဠနိ၊၂။၉။ ဇာ၊၁။၇၁၊၁၉၉။ ဇာ၊၂။
၈၈၊၁၁၄၊၂၅၅၊၃၁၄။ နေတ္ထိ၊၂။၉၊၁၀၈၊၁၄၉။
ဝိ၊၄။၂။၂၆၀။ ဒီ၊၄။၁။၂၁၂။ ဒီ၊၄။၂။၁၇၇။
မ၊၄။၁။၂၇၂။ မ၊၄။၂။၃၀၃။ မ၊၄။၃။၈၃။
မ၊၄။၄။၂၃၄။ သံ၊၄။၁။၅၈။ သံ၊၄။၂။၃၁၂။
သံ၊၄။၃။၂၀၁၀၇။ ဓမ္မ၊၄။၁။၁၀၉၊၁၁၅။
ဓမ္မ၊၄။၂။၃၃၊၃၈၊၃၆၃။ ဥဒါန၊၄။၂။၉၇-၈။

ပေတၤဌၢ် ၂၀၄။ ထေရၢ်ဌၢ် ၂၁၃၃။ ထေရီၢ်ဌၢ် ၂၃၂၂၃၅။ စရိယာဌၢ် ၈၄။ မဟာနိဌၢ် ၁၂၇၂၉၀။ ဇာဌၢ် ၂၂၅၅-၆။ ဇာဌၢ် ၄၂၀၅၁၅။ ဇာဌၢ် ၂၉၉၅၀၃။ ဇာဌၢ် ၅၂၇၂၄၄၆။ ဇာဌၢ် ၇၂၇၂၅၅၂၄၅။ နေတ္တိဌၢ် ၂၂၃၂၂၈။ သာရတ္ထၢ် ၂၄၁၁။ သီဇ္ဈိသစ်ၤ ၁၁၀။ သီဇ္ဈိသစ်ၤ ၂၁၁၉၆။ မဇ္ဈိဌၢ် ၅၃။ သံဇ္ဈိဌၢ် ၂၂၆၆။ အံဇ္ဈိဌၢ် ၂၈၀။ နေတ္တိဇ္ဈိ ၁၃၁။ နေတ္တိဝိဌၢ် ၂၅၂၉၁၃၂၇။ ဝိနိစ္ဆယ။ ဝိနိစ္ဆယဇ္ဈိ ၁၄၆၄။ ပါစိတ်ယော ၂၇၀။ သမ္မောယော ၆၁။

ဒဏ္ဍေဟိ — မၤ ၁၁၂၁။ ဥဒါန ၁၆၇။ မဟာနိဌၢ် ၁၆၀၃၂၀။ အံဇ္ဈိ ၁၁၃၀၁။ မဟာနိဌၢ် ၂၇၃။ ဇာဌၢ် ၄၂၅၁။ ဇာဌၢ် ၆၂၅၄။ သာရတ္ထၢ် ၃၂၉၆။ ဝိမတိ ၂၂၃၁။ ဝိနိစ္ဆယဇ္ဈိ ၁၂၇၇။ ခုဒ္ဒသိက္ခာဇ္ဈိ ၂၄၆၈။

ဒဏ္ဍတော—သာရတ္ထၢ် ၃၂၆၆။ ဝိမတိ ၂၂၃၂။ ဝိနယာလင်္ကာရၢ် ၁၁၈၈။ ဒဏ္ဍဿ (ဆၢဇေ)—သံဇ္ဈိ ၁၇၈-၉။ ဓမ္မ ၃၂-၃။ မိလိန္ဒ ၁၄၈။ ဒီဌၢ် ၂၂၆၀။ အဘိဌၢ် ၂၄၉၅။ ဓမ္မဌၢ် ၂၂၃၂။ မဟာနိဌၢ် ၆။ သာရတ္ထၢ် ၃၄၈၀။ ဒီဇ္ဈိ ၁၁၁၅။ ဒီဇ္ဈိ ၂၂၉၉၂၇၇။ အံဇ္ဈိဌၢ် ၂၉၃။ ဝိနိစ္ဆယဇ္ဈိ ၁၁၁၅။ ပါစိတ်ယော ၂၁၄၀။ ဒဏ္ဍာနံ—မဟာနိဌၢ် ၃၁၆။ မဟာနိဌၢ် ၃၇၄။ မဇ္ဈိဌၢ် ၄၂၃။ ဝိနိစ္ဆယဇ္ဈိ ၁၄၆၇။ (နိဒ္ဒါရဏ)—မၤ ၂၂၅-၆။ သုတ္တနိ ၃၂၅။ သုတ္တနိဌၢ် ၂၂၅၈။

ဒဏ္ဍေ — ဝိဌၢ် ၁၂၅၂။ ဝိဌၢ် ၂၁၃၂။ မဇ္ဈိ ၁၂၅၇။ သံဇ္ဈိ ၂၂၀၇။ အံဇ္ဈိ ၃၁၄၇၂၈။ မဇ္ဈိ ၂၂၃၈၅၈။ အံဇ္ဈိ ၃၄၃၁၃၀၀။ အနုဇ္ဈိ ၁၆၉။ ဝိနိစ္ဆယဇ္ဈိ ၁၁၁၅။ ယင်းဇ္ဈိ ၂၂၃၀၃၃။ ဝိနယာလင်္ကာရၢ် ၁၃၄။ မဏိမဉ္ဇူ ၂၂၉။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ ၁၃၅။ ယင်းသစ် ၂၆၀-၁။ (လက္ခဏဝန္တ)—ဝိဌၢ် ၃၁၁၈၃။

ဓမ္မဌၢ် ၂၂၃၁။ ဇာဌၢ် ၄၁၁၉၃။ ဝိမတိ ၂၂၇၁။ ဒဏ္ဍေသု—မူလဇ္ဈိ ၃၂၉၇။

ဒဏ္ဍ (န) [ဒဏ္ဍ + ဒါန။ နောက်ပုဒ် ကျေ။] တုတ်-လုံတ်-ဖြင့်-ညှဉ်းဆဲ - နှိပ်စက်-ခြင်း၊ ကြိမ်ဒဏ်ပေးခြင်း။ ဒဏ္ဍဒါန (၁)-ကြည့်။

ဒဏ္ဍဉ္ဇကာ (ထိ) [ဒဏ္ဍ + ဉ္ဇကာ] (၁) တုတ်တံ (မီးတိုင်)-၌ တည်-ဖြင့် ဆောင်အပ်-သော - မီးရှူး-မီးစည်း။ (၂) မီးရှူး-မီးစည်း-၏ (တည်ရာ) လက်ကိုင်တုတ်တံ၊ မီးရှူးတုတ်၊ မီးရှူးတိုင်။ ဒဏ္ဍဉ္ဇကာယာ (ဒီဌၢ် ၂၁၀၁)တိ ဒဏ္ဍဒီပိကာယ။ ဒီဇ္ဈိ ၂၁၁၆။ (-ပဋိသံဌၢ် ၁၁၀၅။ စူဠနိဌၢ် ၅၄။) ဒဏ္ဍဒီပိကာ နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဒဏ္ဍက (ပု၊န) [ဒဏ္ဍ + က။ (ဒံဉ္ဇက-သံ၊ ဒံဉ္ဇက-ပြာ, ဒံဉ္ဇယ, ဒံဉ္ဇအ-အဒ္ဓမာဓိ)] (၁) တုတ်၊ (က) တောင်ဝှေး၊ ၄-တောင် - ပမာဏ-ခန့်-ရှိသောတုတ်၊ တုတ်ရှည်။ (ခ) တိုသောတုတ်ချောင်း၊ တုတ်ချောင်းတို၊ တုတ်ချောင်း-တုတ်တံ-ငယ်။ (ဂ) (ဝါးခြမ်းစိတ်-စသော) ရှည်သော တုတ်ချောင်းငယ်။ (ဃ) မစင်သုတ်ကြောင်း - တုတ် ချောင်း တံ - တုတ်ခနောင်း၊ ကနုတ်။ (င) တောက်=တောင့် (နှားဆိုး, နှားရိုင်း-စသည် တို့၏ လည်၌ဆွဲထားသော တုတ်ချောင်းတို)။ (စ) ကုတ် (ကော်ထုတ်သော တုတ်ချောင်း)။ (ဆ) နှားကျောင်းတုတ်၊ နှင်တံ၊ တံဖျာ။ (၂) သစ်ကိုင်းတံ၊ (က) ရွက်-ပွင့်ညှာ-တံ။ (ခ) ငှက်ပျောဖူးညှာတံ၊ ငှက်ပျောအူတိုင်အိုင်ညှာတံ။ (ဂ) ကြာရိုးတံ။ (ဃ) ကောက်နှံရိုးတံ၊ ကောက်နှံတံ။ (င) ကိုင်းတံ၊ ချူတံ၊ နွယ်တံ။ (၃) မြားတံ။ (၄) ထမ်းပိုးကျည်း၊ ထမ်းပိုးကျစ်၊ ထမ်းပိုးတုတ်တံ။ (၅) ကျော့ကွင်း တုတ်တံ။ (၆) စောင်း-ရိုး-လက်တံ။ (၇) လက်နက်ရိုး၊ (က) ပဲခွပ်ရိုး။ (ခ)

လုံရိုး။ (ဂ) သင်ဇုန်းဓားရိုး။ (ဃ) လေးရိုး၊ လေးကိုင်း။ (ဂ) ထမ်းရွက်ထီးရိုး။ (ဇ) ရေမှတ်ရိုး။ (၁၀) သစ်တုံး။ (၁၁) တိုင်။ (၁၂) ယက်ကန်း - လက်လိပ် - လိပ်တုံး။ (၁၃) အခြင်၊ ရနယ်။ (၁၄) ညှဉ်းပန်း - နှိပ်စက် - ခြင်း - မူ။ (၁၅) ဒဏ္ဍက-ကျမ်း၊ ဒဏ္ဍကကထာ-ကျမ်း။ (၁၆) ဒဏ္ဍက-အမည်ရှိသော (ဆန်း၊ တောင်၊ တော-စသည်)။ (၁၇) ဒဏ္ဍက-ဓာတ်၊ ဒဏ္ဍက-ကျမ်း၌ လာသော ဓာတ်။ (၁၈) စလွယ်ကြိုး၊ သွယ်ပျောင်း။ (၁၉) ကမ္ပည်းတံ၊ စာရေးတံ၊ မဲလိပ်၊ မဲတံ၊ မဲတုတ်ချောင်း။ (တိ) (၂၀) အကိုင်း - လက်တံ - ရှိသော (သစ်ပင်)။

(၁) တုတ်။ ယံ ကိဉ္စိ ပန ဒဏ္ဍကံ ပဝေသေန္တိယာ အာပတ္တိယေဝ။ ကင်္ခါဋီသစ်။ ၄၆၈။

(က) တောင်ဝှေး၊ ၄-တောင် - ပမာဏ - ခန့် - ရှိသော တုတ်၊ တုတ်ရှည်။ တံ ဇနံ နိဝတ္တေတုံ မဂ္ဂေ ဒဏ္ဍကေန တိရိယံ လေခံကတွာ။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၄၅။ ဒဏ္ဍကေန ဂဟေတွာ အာမကသုသာနေ ဆဇ္ဇေတွာ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၉၄။ ဒဏ္ဍကကောဋီ-လည်း ကြည့်။

(ခ) တိုသော တုတ်ချောင်း၊ တုတ်ချောင်းတို၊ တုတ်ချောင်း - တုတ်တံ - ငယ်။ ဥပ္ပလပုပ္ဖါဒီနိ သုတ္တေန ဝါ ဝါကေန ဝါ ဒဏ္ဍကေသု ဗန္ဓိတွာ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၀။ ကေ ဒဏ္ဍကံ ကစ္ဆပေန ခုံသာပေတွာ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၁။ ရဿဒဏ္ဍော ဒဏ္ဍကော။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၀၃။

(ဂ) (ဝါးခြမ်းစိတ်-စသော) ရှည်သော တုတ်ချောင်းငယ်။ အဋ္ဌကထာသု ပန ကုက္ကုဋ္ဌစ္ဆိကဂေဟန္တိ ဆဒနံ ဒဏ္ဍကေဟိ ဇာလဗန္ဓကတွာ တိဏေဟိ ဝါ ပဏ္ဍေဟိ ဝါ ဆာဒိတကုဋိကာဝ ဝုတ္တာ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၉။ ဒဏ္ဍကသလာကာ၊ ဒဏ္ဍကာဓာရ-တို့လည်း ကြည့်။

(ဃ) မစင်သုတ်ကြောင်း - တုတ်ချောင်းတံ - တုတ်ခနောင်း၊ ကနုတံ။ တေ ကိရဒဏ္ဍကံ “သတ္တော” တိ ပညပေန္တိ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၉။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၈၁။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၅၄။ ဒဏ္ဍကသညီ-လည်း ကြည့်။

(င) တောက် = တောင့် (နှားဆိုး၊ နှားရိုင်း-စသည်တို့၏ လည်၌ ဆွဲထားသော တုတ်ချောင်းတို)။ သာ ဂဒ္ဒုလဗဒ္ဒေါတိ ဒဏ္ဍကေရဇ္ဇံ ပဝေသေတွာ ဗဒ္ဒသုနုခေါ။ .... ဒဏ္ဍကော ဝိယ ဒိဋ္ဌိ။ မ၊ ၄။ ၄။ ၁၄။ (- မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၂၇။)

(စ) ကုတ် (ကော်ထုတ်သော တုတ်ချောင်း)။ ရုက္ခံ ဝါ ဒဏ္ဍကေဟိ ဥစ္စာလေတွာ ပဝေနေန္တာ ဂစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၂၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၇၆။ ပါသာဏခဏ္ဍာနိ တာပေတွာ တာနိ ဒဏ္ဍကေဟိ ပဝေနေတွာ သောဏ္ဍိယံ ခိပိတွာ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၂၇။ (- ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၃။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၇၅။)

(ဆ) နှားကျောင်းတုတ်၊ နှင်တံ၊ တံဖျာ။ ဂေါပါလဒါရကံ ဝိယ ဒဏ္ဍကေန ဘူမိံ လေခံဒတွာ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၁။

(၂) သစ်ကိုင်းတံ။ အလ္လရုက္ခတော ဝါ ဒဏ္ဍကံ ဆိန္ဒိတွာ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၇။ တသ္မိံ ဂုဗ္ဗေ ဒဏ္ဍကေ ဆိန္ဒိတုကာမော .... ဥဋ္ဌိတရုက္ခဒဏ္ဍကံ ဆိန္ဒိ။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၁၂။

(က) ရွက် - ပွင့်ညှာ - တံ။ ဒဏ္ဍကေန ဒဏ္ဍကံ၊ ဝဏေန ဝါ ဝဏံ ဂန္ဓေတွာ ကတမေဝဟိ ဂန္ဓိမံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၉။ ဝါကေန ဝါ ဒဏ္ဍကေန ဝါ (ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၃) တိ ဝိသုံ အစ္စိန္နေန ပုပ္ဖသဟိတေန ဝါကေန ဝါ ဒဏ္ဍကေန ဝါ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၇၁။ (- ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၀။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၀၁။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ၁။ ၇၄။ ယင်း - ၂။ ၃၈၁။) ဒဏ္ဍကပဒုမ-လည်း ကြည့်။

(ခ) ငှက်ပျောဖူးညှာတံ၊ ငှက်ပျောအူတိုင်အိုင်ညှာတံ။ ကုက္ကုကံ ဝုစ္စတိ ကဒ-

လိက္ခန္ဓာသုပ္ပပတ္တဝါဒီနိ အပ္ပန္နရေ ဒဏ္ဍကန္တိ အာဟ “အကုက္ကုကဇာတန္တိ အန္တော အသဉ္ဇာတသနဒဏ္ဍက” (သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၅) နိ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅၁။

(ဂ) ကြာရိုးတံ။ ဒဏ္ဍကခန္ဓ-ကြည့်။
(က) အနက်လည်း ပြန်ကြည့်။

(ဆ) ကောက်နှံရိုးတံ၊ ကောက်နှံတံ။ ကေသဂ္ဂမတ္တမ္ပိ နာဠတော ဒဏ္ဍကဿ ဟေဠိ-မတလေ နိက္ခန္တေ ဘဏ္ဍုလေန ကာရေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၉၆။ ဝိ၊ နိစ္ဆယ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၇။

(င) ကိုင်းတံ၊ ချူတံ၊ နွယ်တံ။ အင်္ဂုလိ-ဝေဌကော ဝိယ ဝနပ္ပဂုမ္မဒဏ္ဍကေ ဝေဌေတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀။ ဒဏ္ဍကပတန-လည်း ကြည့်။

(ဃ) မြားတံ။ ဒဏ္ဍကေန ဒဏ္ဍကံ... အန-တိက္ကမန္တော ခိပိတော သရဂဗ္ဗံ အကာသိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၁၃၇။

(၄) ထမ်းပိုးကျည်း၊ ထမ်းပိုးကျစ်၊ ထမ်းပိုးတုတ်တံ။ သမ္မာပါသ(ဓာန်၊ ဌ၊ ၄၁၃)-ကြည့်။

(၅) ကျော့ကွင်းတုတ်တံ။ ကုဋ္ဌပါသော နာမ ယဿ အန္တေ .... ကောစိ ဒဏ္ဍကော ဗဒ္ဓေါ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၃၇။

(၆) စောင်း-ရိုး - လက်တံ။ ဝိဏာ-ပတ္တကံ ဂါဝုတံ... ဥပရိ ဒဏ္ဍကော ဂါဝုတံ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၂။

(၇) လက်နက်ရိုး၊ (က) ပဲခွပ်ရိုး။ ဒဏ္ဍကဝါ(သိ)သိ-ကြည့်။

(ခ) လှံရိုး။ ပဉ္စမာယ သတ္တိယာ ဒဏ္ဍ-ကေ မဓကပ္ပပ္ပံ ဝိယ အာဝုတော ပရိဒေဝ-မာနော နိပဇ္ဇိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၅၆။

(ဂ) သင်ဓုန်းဓားရိုး။ ပိပ္ပလိကေပိ... ဒဏ္ဍကေ ပန ပရိစ္ဆေဒလေခါ ဝဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၇။

(ဆ) လေးရိုး၊ လေးကိုင်း။ ဣဿာသ-သဟဿေ တာဝ သမန္တာ သရေဟိ ပရိ-ကိရန္တေ သိက္ခိတော ပရိသော ဒဏ္ဍကံ ဂဟေ-တွာ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၆။

(ဂ) ထမ်းရွက်ထီးရိုး။ တတ္ထဇာတက-ဒဏ္ဍကေန ကတ (ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆၇) နိ တာလ-ပဏ္ဍိ သဟ ဒဏ္ဍကေန ဆိန္နိတွာ တမေဝ ဆတ္တဒဏ္ဍံ ကရေန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀၈။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၆၄။)

(ဇ) ရေမွတ်ရိုး။ ဒဏ္ဍကထာလက-ကြည့်။ (၁၀) သစ်တုံး။ ဒဏ္ဍကသေတု-ကြည့်။ (၁၁) တိုင်။ တိဒဏ္ဍ=တိဒဏ္ဍက (၂)-ကြည့်။

(၁၂) ယက်ကန်း - လက်လိပ်-လိပ်တုံး။ တန္တံ ဝုစ္စတိ ဝတ္ထဝီနနတ္ထံ တန္တဝါယေဟိ ဒဏ္ဍ-ကေ အာသဉ္ဇိတွာ ပသာရိတသုတ္တပဋိ တနိ-ယတိတိ ကတွာ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၉၀။

(၁၃) အခြင်၊ ရနယ်။ ဆဒနံ ဒဏ္ဍ-ကေဟိ ဇာလဗန္ဓံ ကတွာ (ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၉) တိ ဆဒနံ ဒီဃတော တိရိယတော စ ဌပိတဒဏ္ဍ-ကေဟိ ဇာလံ ဝိယ ဗန္ဓိတွာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၃၆။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၇၈။)

(၁၄) ညှဉ်းပန်း - နှိပ်စက် - ခြင်း - မူ။ ဒဏ္ဍကဒါန-ကြည့်။

(၁၅) ဒဏ္ဍက-ကျမ်း၊ ဒဏ္ဍကကထာ-ကျမ်း။ အညာနိပိ မဂ္ဂကထာ အာရမ္မဏ-ကထာ ဗုဒ္ဓိက ဒဏ္ဍက ဉာဏဝတ္ထု အသုဘ-ကထာဒီနိ အတ္ထိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၉။ အာရမ္မဏ-ကထာ ဗုဒ္ဓိကထာ ဒဏ္ဍကကထာ ဉာဏဝတ္ထု-ကထာတိ ယောဇေတဗ္ဗံ၊ ပေယျာလဝသေန ဝုတ္တတ္တာ။ ဣမာယော ပကရဏာနိ နာမာတိ ဝဒန္တိ။ ပါစိတ်၊ ယော၊ ၁။ ၅။ လိင်္ဂံ ဂတိမှိ-တျာဒိကံ ပန ဒဏ္ဍကပ္ပကရဏေ အာဂတ-

ဓာတုံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ နိရုတ္တိသာရ။၅၃။
(-၂၇၄။)

(၁၆) ဒဏ္ဍက-အမည်ရှိသော (ဆန်း၊
တော၊တောင်-စသည်)။ ဒဏ္ဍက စဏ္ဍဝဠာ-
ဒိ။ ဝုတ္တောဒယ။၁၄။ ဒဏ္ဍကဟိရညပဗ္ဗတ၊
ဒဏ္ဍကာရည-တို့လည်း ကြည့်။

(၁၇) ဒဏ္ဍက-ဓာတ်၊ ဒဏ္ဍက-ကျမ်း၌
လာသော ဓာတ်။ မယ ဂမနတ္ထော ဒဏ္ဍ-
ကော ဓာတု။ ဓာန်၊ဋီ၊၆၄။(- နိရုတ္တိသာရ။
၂၇၄။)

(၁၈) စလွယ်ကြိုး၊ သွယ်ပျောင်း။
(မော်။ ပဋိကာ၊၂။၁၈-နှင့် ယင်း-သျှ-
ကြည့်။)

(၁၉) ကမ္မည်းတံ၊ စာရေးတံ၊ မဲလိပ်၊
မဲတံ၊ မဲတုတ်ချောင်း။ မယံ ဘန္တေ ဒဏ္ဍကော
န ပညာယတိ။ ဝိဠာ၊၁။၃၃၃။

(တိ) (၂၀) အကိုင်း-လက်တံ-ရှိသော
(သစ်ပင်)။ ဒဏ္ဍကော (ဝိဠာ၊၃။၃၀) တိ
ရုက္ခော၊ ဒဏ္ဍကယောဂတော။ ပါစိတ်၊ယော၊
၁။၁၇။

ဒဏ္ဍကော-ဝိဠာ၊၁။၂၉၆၊၃၃၃၊၃၃၇။ ဝိ-
ဠာ၊၂။၂၀၃ (သျှ၊မူ-ကွဲ)။ မဠာ၊၄။၁၄။ သံ၊
ဠာ၊၂။၁၉၀။ ဓမ္မာ၊ဠာ၊၂။၃၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။
၁၀၃။ မဋီ၊ဠာ၊၂။၂၇။ ပါစိတ်၊ယော၊၁။၁၇။
ဒဏ္ဍကံ(န၊ပ၊ဇ)- သံ၊ဋီ၊၂။၂၅၁။ ဝိနယာ-
လင်္ကာရ၊၂။၃၇၇။ (န၊ပ၊ဒု၊ဇ)- ဝိဠာ၊၂။
၂၀၃။ ဝိသင်္ဂဟ၊၂။၀။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊၁။
၇၃။ ဒဏ္ဍကာ(ပု၊ပ၊ဗ)-ဝိဠာ၊၂။၂၀၃ (က၊
မူ-ကွဲ)။ ဝိဠာ၊၄။၇၂။ ဝိသင်္ဂဟ၊၂။၁။ အဘိ၊
ဠာ၊၂။၅၄။ ခုဒ္ဒက၊ဠာ၊၃၃။

ဒဏ္ဍကံ(ဒု၊ဇ)-ဝိဠာ၊၂။၂၀၂။ ဝိဠာ၊၃။
၃၃။ ဝိသင်္ဂဟ၊၁။၉၊၂၀။ မဠာ၊၁။၃၄၉။
သံ၊ဠာ၊၁။၂၄၆။ သံ၊ဠာ၊၂။၁၉၀။ အဘိ၊ဠာ၊
၈။ ဓမ္မာ၊ဠာ၊၁။၈။ ဓမ္မာ၊ဠာ၊၂။၃၆၃။ ဇာ၊
ဠာ၊၂။၉၄၊၁၆၁။ ဇာ၊ဠာ၊၃။၂၅။ ဇာ၊ဠာ၊၅။

၁၃၇၊၄၄၅။ သာရတ္ထ၊၂။၂၇၇။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။
၄၆၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၅၄။ ဒဏ္ဍကော-ဝိဠာ၊
၄။၆၂။ အံ၊ဠာ၊၁။၁၈၂။ ဝိမာန၊ဠာ၊၂။၃၈။
ထေရီ၊ဠာ၊၁။၁၂။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၉။ ဒဏ္ဍကာနိ-
-ဝိမာန၊ဠာ၊၂။၃၈။

ဒဏ္ဍကေန - ဝိဠာ၊၂။၂၀၂-၃။ ဝိဠာ၊၃။
၁၆၇။ ဝိသင်္ဂဟ၊၁။၉၊၂၀။ မဠာ၊၃။၅၅။ မ၊
ဠာ၊၄။၂၆။ သံ၊ဠာ၊၁။၁၇၁။ သံ၊ဠာ၊၂။၇၅၊၉၃။
သံ၊ဠာ၊၃။၅၃၊၂၃၁။ အံ၊ဠာ၊၂။၂။ အံ၊ဠာ၊၃။
၁၂၆၊၃၄၉။ အဘိ၊ဠာ၊၁။၂၇၇။ အဘိ၊ဠာ၊၂။
၃၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၈၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၁၄။ ဓမ္မ၊
ဠာ၊၂။၃၃။ စရိယာ၊ဠာ၊၂။၄၅။ မဟာနိဠာ၊၂။၄၁။
ဇာ၊ဠာ၊၁။၃၉၄။ ဇာ၊ဠာ၊၂။၁၆၁။ ဇာ၊ဠာ၊
၃။၂၈၀ (သျှ၊မူ-ကွဲ)။ ဇာ၊ဠာ၊၄။၃၂၄။
ဇာ၊ဠာ၊၅။၁၃၇။ ဇာ၊ဠာ၊၆။၃၂၄။ သာရတ္ထ၊
၂။၂၆၂၊၃၇၁။ သာရတ္ထ၊၃။၅၅။ ဝိမတိ၊၁။
၃၀၁။ မဋီ၊၂။၂၁၄။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊၁။၂၁၃။ အဘိ၊ဝတာရ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၇၂-
၅။ ပါစိတ်၊ယော၊၁။၂၇၈။ (သဟယောဂ)
-သာရတ္ထ၊၃။၁၀၈။ ဝိမတိ၊၂။၆၄။ ဒဏ္ဍ-
ကောဟိ - ဝိဠာ၊၂။၁၅၉၊၂၀၃။ ဝိဠာ၊၃။၂၃။
ဝိဠာ၊၄။၄၇။ ဝိသင်္ဂဟ၊၂။၇၆၊၄၄၀။ အံ၊
ဠာ၊၁။၂၇၆။ အဘိ၊ဠာ၊၂။၅၄။ ဥဒါန၊ဠာ၊၂။၂၇။
ဝဇီရ၊၁။၉၄။ သာရတ္ထ၊၂။၃၃၆။ ဝိမတိ၊၁။
၂၇၈။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၉၃။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်၊၆၈။
ဒဏ္ဍကာ(မ၊ဇ)-ဇာ၊ဠာ၊၂။၁၆၁။ ဒဏ္ဍကဿ
(ဆ၊ဇ)- ဝိဠာ၊၁။၂၉၆။ ဝိနိစ္ဆယ ဋီ၊၁။
၁၅၇။

ဒဏ္ဍကော - ဝိဠာ၊၄။၄၉၊၅၀။ ဝိသင်္ဂဟ။
၇။ မဠာ၊၄။၁၄။ ဇာ၊ဠာ၊၁။၄၅၆။ ဇာ၊ဠာ၊၃။
၂၈၀။ သာရတ္ထ၊၂။၂၃၀။ သာရတ္ထ၊၃။၅၅။
ဝိနယာလင်္ကာရ၊၂။၃၈၁။ (လက္ခဏဝန္တ)-
ဇာ၊ဠာ၊၂။၁၆၂။ ဒဏ္ဍကောသု - ဝိဠာ၊၂။၂၀၃။
ဝိဠာ၊၄။၅၀။ ဝိသင်္ဂဟ။၂။၀။ အဘိ၊ဠာ၊၂။
၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၀။ သာရတ္ထ၊၂။၄၃၂။
ဝိမတိ၊၁။၃၅၃။

ဒဏ္ဍကကထာ (ထိ) [ဒဏ္ဍက+ကထာ] ဒဏ္ဍက-
ကထာ-အမည်ရှိသောကျမ်း။ ဒဏ္ဍက (၁၅)-
ကြည့်။

ဒဏ္ဍကကိဋ္ဌာ (ထိ) [ဒဏ္ဍက+ကိဋ္ဌာ] တုတ်ရှည်
ဖြင့် တုတ်တိုကို-ရိုက်-တောက်-၍ ကစား
ခြင်း၊ ကျည်းသား-ဇံ-ရိုက်၍ ကစားခြင်း။
သဒ္ဓိကာ ဝုစ္စတိဒဏ္ဍကကိဋ္ဌာ၊ တာယ ကိဋ္ဌန္တိ။
ဒီသဒဏ္ဍကန ရဿဒဏ္ဍကံ ပဟရန္တာ ဝိစ-
ရန္တိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၄။

ဒဏ္ဍကကောဋိ (ထိ) [ဒဏ္ဍက+ကောဋိ] တုတ်
-ချောင်း-တံ-စွန်း-ဖျား၊ တောင်ဝှေး-
စွန်း-ဖျား။ ဒဏ္ဍကကောဋိယာ ဝါ ဝလ္လိကော-
ဋိယာ ဝါ ပံသုစုဏ္ဍံ ဝါ ပန ခိပမာနော မာ
နာဂံ သဋ္ဌယိ။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၄။ (-၃၈။ အံ၊ ဌ၊
၂။ ၉၂။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၆၁။)

ဒဏ္ဍကခန္ဓ (ပု) [ဒဏ္ဍက+ခန္ဓ] ကြာရိုးဟူသော
ပင်စည်၊ ပင်စည်ရိုးတံ။ နီလပ္ပလရတ္တုပ္ပလ-
ကုမုဒသောဂန္ဓိကာနံ ဒဏ္ဍကခန္ဓာတိ ဝေမာ-
ဒိ...ခန္ဓော ယာဝကာလိကော။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
၉၆။

ဒဏ္ဍကဂ္ဂ (န) [ဒဏ္ဍက + အဂ္ဂ] (က) တုတ်
ချောင်း-တံ-ဖျား-စွန်း။ (ခ) ကြာရိုးတံ
-ဖျား-စွန်း။ (က) ဒဏ္ဍကဂ္ဂေသု မရက-
ဖလဋ္ဌိကာ ဌပိတာ န ဇာနန္တိ “မယံ ဒဏ္ဍ-
ကဂ္ဂေသု ဌပိတာ”တိ။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၂၃။ (ခ)
ဒဏ္ဍကဂ္ဂေ ဌပေတွာ ဝါ ဝိသုံ ဝါ ဗန္ဓိတွာ
ဥပ္ပလဟတ္ထာဒိ* ကရေန္တိ။ ဝိ၊ နိစ္ဆယ၊ ဋီ၊ ၁။
၄၆၇။

ဒဏ္ဍကသန္ဓန (န၊ ထိ) [ဒဏ္ဍက+သန္ဓန] တုတ်
ဖြင့်-ရိုက်-ခတ်-ခြင်း၊ တုတ်ဖြင့်-တီး-
ခေါက်-ခြင်း။ ဒဏ္ဍကသညာ-ကြည့်။

ဒဏ္ဍကထာလ(လိ)က (န) [ဒဏ္ဍက+နိယုတ္တ
+ထာလ (လိ) က] အရိုး-ရိုး-နှင့် ယှဉ်
-တပ်-သော-ခွက် - ရေမှုတ်။ ဒဏ္ဍက-
ထာလက(ဝိ၊ ၂။ ၃၉၉)န္တိ တမေဝ သဒဏ္ဍကံ။

ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၀၈။ ဒဏ္ဍကေန နိယုတ္တံ ထာလကံ
ဒဏ္ဍကထာလကံ။ ပါစိတ်၊ ယော၊ ၁။ ၂၇၈။
ကုမ္ဘိယာ ရက္ခဏတ္ထံ ဥဠုကံဒဏ္ဍကထာလိ-
ကာနိ ဣစ္ဆိတဗ္ဗာနိ...ဒဏ္ဍကထာလကန္တိ ဒဏ္ဍ-
မေဝ ဒဏ္ဍကံ။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ၂။ ၃၇၇။

ဒဏ္ဍကထိန (န) [ဒဏ္ဍ + ကထိန] (အပေါင်
၄-ဖက်ဟူသော) တုတ်တံ - ကိုင်းတံ-ဖြင့်
ဖွဲ့အပ်သော (ချုပ်မည့်သင်္ကန်း ဖြန့်ကြက်
စရာ) ကားပေါင်ငယ်။ (သင်္ကန်းပမာဏ
ရှိသော ကဲလား ဖျာရိုင်ကို အပေါင် ၄-ဖက်
ခတ်၍ ပြုအပ်သောကားချပ်ကြီးသည် ‘ကထိ-
န’မည်၏။ ရှင်ဆောင်သင်္ကန်းငယ် ချုပ်လုပ်
ရန် ယင်းကားချပ်ကြီး၏ အလယ်၌ သင်္ကန်း
ငယ် ပမာဏဖြင့် ထပ်၍ဖွဲ့အပ်သော အပေါင်
၄-ဖက် သက်သက်ကားပေါင်းငယ်သည် ‘ဒဏ္ဍ-
ကထိန’ မည်၏။) ဒဏ္ဍကထိန (ဝိ၊ ၄။ ၂၅၂)-
န္တိ တဿ မဇ္ဈေ ဣတရဿ ဘိက္ခုနော ပမာ-
ဏေန အညံ နိဿေဏံ* ဗန္ဓိတုံ အနုဇာနာ-
မိတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၄၉။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊
၂။ ၃၈၁။

ဒဏ္ဍကထိနပ္ပမာဏ (န) [ဒဏ္ဍကထိန+ပမာဏ]
တုတ်တံ (အပေါင် ၄-ဖက်)ဖြင့် ဖွဲ့အပ်သော
ကားပေါင်ငယ်၏ အတိုင်းအတာ ‘ပမာဏ’။
ဗိဒလကန္တိ ဒဏ္ဍကထိနပ္ပမာဏေန ကဋ္ဌသာရ-
ကဿ ပရိယန္တေ ပဋိသံဟရိတွာ ဒုဂုဏကရ-
ဏံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၄၉။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ၂။ ၃၈၁။
(-ဝဇီရ၊ ၅၂၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၈၈။)

ဒဏ္ဍကဒါန (န) [ဒဏ္ဍက+ဒါန] ညှဉ်းပန်း-
နှိပ်စက်-မှုကို ပေးခြင်း။ ဣဒံ ပါဏိနာ ဒဏ္ဍ-
ကဒါနဉ္စ...န ကတ္တဗ္ဗမေဝ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆၂။

ဒဏ္ဍကဒီပိကာ (ထိ) [ဒဏ္ဍက+ဒီပိကာ။ ဒဏ္ဍ-
ဒီပိကာ-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။] (၁) အရိုးတံ-၌
တည်-ဖြင့် ဆောင်အပ်-သော-ဆီမီး-
မီးရှူး-မီးစည်း။ (၂) ဆီမီး-မီးရှူး-မီး
စည်း-၏ (တည်ရာ) လက်ကိုင် ရိုးတံ၊ မီး

တုတ်၊ မီးတိုင်။ (၁) ဒဏ္ဍကဒီပိကာ ဇာ-
လေတွာ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၇။ (- ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၆။)
(၂) သယံ ဒဏ္ဍကဒီပိကာ အာဒါယ... ဥပ-
သက်မိ သူ။ ပေဋကော။ ၃၂၆။ အောက်ပုဒ်
လည်း ကြည့်။

ဒဏ္ဍကဒီပိကာဝေဌနနိယာမ (ပု) [ဒဏ္ဍကဒီပိ-
ကာ+ဝေဌန+နိယာမ] မီးရှူးတိုင်-ဆီမီး
တိုင် - မီးတုတ် - ကို ရစ်ပတ်သောနည်း။
ဒဏ္ဍကဒီပိကာဝေဌနနိယာမေန သကလ-
သရီရံ ဝေဌာပေတွာ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၈။ အပါ၊
ဌ၊ ၁။ ၄၀။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၈။

ဒဏ္ဍကပတန (န) [ဒဏ္ဍက+ပတန] (၁) သစ်
ကိုင်း ကျိုးကျခြင်း။ (၂) သစ်ကိုင်းကျိုးကျ
သံ။ ဒဏ္ဍကပတနံ သကုဏစတုပ္ပဒသဒ္ဒံ ဝါ
အညံ ဝါ တထာရူပံ သုတွာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆၉။

ဒဏ္ဍကပဒုမ (န) [ဒဏ္ဍက+ယုတ္တ+ပဒုမ] ပွင့်
ညှာရိုးတံ-နှင့်ယှဉ်-ရိုး-သော ပဒုမ္မာကြာ-
ပန်း။ ဒဏ္ဍကပဒုမာနိ ဥဋ္ဌဟိ သူ။ အပါ၊ ဌ၊
၁။ ၉၀။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၈။

ဒဏ္ဍကပ္ပက (န) [ယဒိစ္ဆာနာမ်] ဒဏ္ဍကပ္ပက-
အမည်ရှိသော နိဂုံး။ (ယင်း-သည်ကော-
သလတိုင်း၌ အပါအဝင်ဖြစ်၍ ကောသလ
မင်းတို့ ပိုင်ဆိုင်အုပ်ချုပ်ရသော နိဂုံးဖြစ်၏။)
ယေန ဒဏ္ဍကပ္ပကံ နာမ ကောသလာနံ နိ-
ဂမော၊ တဒဝသရီ။ အံ၊ ၂။ ၃၅၂။

ဒဏ္ဍကပ္ပကရဏ (န) [ဒဏ္ဍက+ပကရဏ] ဒဏ္ဍက-
အမည်ရှိသော ကျမ်း။ ဒဏ္ဍက (၁၅)-ကြည့်။

ဒဏ္ဍကဗဒ္ဒ (တိ) [ဒဏ္ဍက+ဗဒ္ဒ] တုတ်တံ-ကိုင်းတံ-
-၌ဖွဲ့အပ်သော (ပျားလပို့-စသည်)။ ဒဏ္ဍ-
ကဗဒ္ဒံ မရပဋ္ဌလံ ပိဋေတွာ။ အပါ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၂။
ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၀။

ဒဏ္ဍကမရ (န) [ဒဏ္ဍက + မရ] တုတ်တံ-
ကိုင်းတံ-၌-တည်-စွဲ-သော ပျားလပို့၊
ယင်ပျားအုံ။ ခုဒ္ဒကမက္ခိကာဟိ ကတံ ဒဏ္ဍ-
ကမရံ။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၆၅။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၂၁။ (-

အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၉၁။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၈။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။
၁၇၀။)

ဒဏ္ဍကမ္မ (န) [ဒဏ္ဍ+ကမ္မ။ (ဒံဒကမိ-သံ)]
ဆုံးမ-နှိပ်ကွပ် - ကြောင်းဖြစ်သော အမှု၊
ဒဏ်ပေးခြင်းအမှု၊ (က) သဲဒဏ်၊ ရေဒဏ်-
စသည်ပေးခြင်းအမှု၊ (ခ) မောဂ္ဂလိပုဏ္ဏား
၏သား တိဿနှင့် သောဏုတ္တရ ပုဏ္ဏား၏
သား နာဂသေနကို သာသနာ့ဘောင်
ရောက်အောင် ဆောင်၍ ရှင်ပြုပေးရန်နှင့်
ပိဋကတ်ကို သင်ပေးရန် တာဝန် အပြစ်ဒဏ်
ကို ပြုမှု။ (ဂ) အိပ်ရာနေရာ ကျောင်းမှ နှင်
ထုတ်မှု၊ နိဿာရဏ-ကံပြုမှု၊ တမိုးတရံတည်း
သောကျောင်း၌ ရဟန်းတို့နှင့်တကွ အခြား
သာမဏေများကဲ့သို့ ၂-ည၌ ၃-ည၌ အိပ်ခွင့်
မပြုမှု။ (ဃ) ရဟန်းမတို့က ရှိမခိုးရန် အဝန္တိ-
ယ-ကံ ပြုမှု။ (င) ဒါယကာတို့က ဆွမ်း
မလောင်းရန် စသည် အပြစ်ဒဏ်ပြုမှု။ (စ)
ဝိသာခါ၏ မဟာလတာ တန်ဆာကို စွန့်၍
ကျောင်းဆောက်လှူမှု။ (ဆ) သိကြားမင်း
က ၅၄-ကုဋေသော အသပြာငွေတို့ကို ဆောင်
ယူ၍ အနာထပိဏ်သူဌေး၏ ဘဏ္ဍာတိုက်
တို့၌ ထည့်သွင်းထားရန် အပြစ်ဒဏ်ပေးမှု။
(ဇ) ဘေးကင်းအောင် စောင့်ရှောက်မှုနှင့်
အစာကျွေးမွေးမှု။ (ဈ) ကျေးငှက်တိရစ္ဆာန်-
စသည်တို့၏ ဘာသာစကားကို သိနိုင်ကြောင်း
ဖြစ်သော (သဗ္ဗရုတ) မန္တန်ကို ပေးမှု။ (ည)
ရေ၌ ငုပ်ရခြင်းဟူသော အပြစ်ဒဏ်ပြုမှု။
(ဋ) ဒုဋ္ဌဂါမဏိ သီဟိုဠ်ဘုရင် (B.E. ၃၈၃)
၏ ငြုတ်သီး ၁-တောင့်ကို သံဃာတော်အား
မလှူပဲ စားမိသဖြင့် ၁၉-ကုဋေကျော်ကုန်ကျ
သော မရိစဝဋ်စေတီကြီးနှင့် ကျောင်းတိုက်
ကြီးကို တည်ဆောက်လှူဒါန်းရခြင်းဟူသော
ဒဏ်ထားမှု။

ဆုံးမ-နှိပ်ကွပ်-ကြောင်း ဖြစ်သောအမှု၊
ဒဏ်ပေးခြင်းအမှု။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ
ပဉ္စဟင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတဿ သာမဏေရဿ

ဒဏ္ဍကမ္မံ ကာတု။... အထ ခေါ ဘိက္ခုနံ တေဒဟောသိ “ကိ” န ခေါ ဒဏ္ဍကမ္မံ ကာ-
 တဗ္ဗ”န္တိ။... အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အာဝရဏံ
 ကာတုန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၁၁၇။ ဘဂဝတာ ဟိ အာ-
 ဝရဏမေဝ ဒဏ္ဍကမ္မံ ဝုတ္တံ။ ဓမ္မသင်္ဂါဟ-
 ကတ္ထေရေဟိ ပန အပရာဓာနုရူပံ ဥဒကဒါရု-
 ဝါလိကာဒိနံ အာဟာရာပနမ္ပိ ကာတဗ္ဗန္တိ
 ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဌ၊၁၂၂။ ဒဏ္ဍေန္တိ ဝိနေန္တိ တေ-
 နာတိ ဒဏ္ဍော၊ သောယေဝ ကတ္တဗ္ဗတ္တာ
 ကမ္မန္တိ ဒဏ္ဍကမ္မံ၊ အာဝရဏာဒိ။ ... (ဒဏ္ဍ-
 ကမ္မန္တိ ဝါ နိဂ္ဂဟကမ္မံ။) သာရတ္ထ၊၁။၂၅။
 ဝိမတိ၊၂။၁၆။ ဝိ၊နိစ္ဆယ၊ဋီ၊၂။၂၅၅-၆။
 ဝိနယာလင်္ကာရ၊၁။၂၆၅။ (-ဝိ၊ဌ၊၁။၂၆၆-
 ၇။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၂၆။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၃၄၈။)

(က) သဲဒဏ်၊ ရေဒဏ်-စသည် ပေးခြင်း
 အမှု။ သော အတ္တနာဝ အတ္တာနံ စောဒေတာ
 ပတ္တပုဋ္ဌေန ဝါလုကံ အာဟရိတာ လုမသ္မိံ
 ဌာနေ အာကိရတု၊ လုဒမဿ ဒဏ္ဍကမ္မံ။ ဝိ၊
 ဌ၊၁။၂၃၄။ မ၊ဌ၊၂။၇၉။ အံ၊ဌ၊၂။၂၆၃။
 ဥဒါန၊ဌ၊၂၄။ ဒဏ္ဍကမ္မံ ကတာ (မ၊ဌ၊၁။
 ၁၄၆)တိ “တ္ထေကာ ဥဒကာ၊ ဝါလုကာ ဝါ
 အာနေတဗ္ဗာ”တိ ဒဏ္ဍကမ္မံ ကတာ။ မ၊ဋီ၊
 ၁။၂၄၇။ ဒဏ္ဍကမ္မ (အဘိ၊ဌ၊၂။၃၂၀) န္တိ
 ယထာဝုတ္တံ ဟတ္ထကမ္မမာဟ။ မူလဋီ၊၂။၁၇၉။
 (ယထာဝုတ္တန္တိ ပေါက္ခရဏိတော ပံသုဉ္ဇဒ္ဓိ-
 ရဏာဒိ ထာဝရကမ္မံ။ အနုဋီ၊၂။၁၈၀။) =
 ပေါက္ခရဏိတော ပံသုဉ္ဇဒ္ဓိရဏာဒိကံ ဟတ္ထ-
 ကမ္မံ။ သမ္မော၊ ယော၊၁၉၉။ (-ဝိ၊ဌ၊၁။
 ၂၆၈။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၀၀၊၂၃၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၁၆၁၊
 ၂၇၄။ မ၊ဌ၊၁။၃၉၃။ အံ၊ဌ၊၁။၂၈၁။ အံ၊
 ဌ၊၂။၂၅၊၇၁။ အဘိ၊ဌ၊၂။၃၆၈၊၄၃၂။
 မဟာနိ၊ဌ၊၃၅၀။ သာရတ္ထ၊၂။၃၄၅-၆။ မ၊
 ဋီ၊၂။၅၈၊၂၉၂။ မ၊ဋီ၊၁။၇၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၉၀။
 အံ၊ဋီ၊၁။၂၈၄။)

(ခ) မောဂ္ဂလိပုဏ္ဏား၏သား တိဿနှင့်
 သောဏုတ္တရ ပုဏ္ဏား၏သား နာဂသေနကို

သာသနာဘောင် ရောက်အောင် ဆောင်၍
 ရှင်ပြုပေးရန်နှင့် ပိဋကတ်ကို သင်ပေးရန်
 တာဝန် အပြစ်ဒဏ်ကို ပြုမှု။ ပဗ္ဗဇိတေဝ
 တသ္မိံ ဒဏ္ဍကမ္မတော မုစ္ဆိဿသိ။ မိလိန္ဒ၊၈။
 တေန ဝေါလုဒိ ဒဏ္ဍကမ္မံ ဟောတု—တိဿော
 နာမ ဗြဟ္မာ မောဂ္ဂလိဗြာဟ္မဏဿ ဂေဟေ
 ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိဿတိ၊ တံ တုမှာကံ ဧကော
 နိဟရိတာ ပဗ္ဗာဇေတု၊ ဧကော ဗုဒ္ဓဝစနံ
 ဥဂ္ဂဏှာပေတူတိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၈။

(ဂ) အိပ်ရာနေရာ ကျောင်းမှ နှင်ထုတ်
 မှု၊ နိဿာရဏကံပြုမှု၊ တမိုးတရံတည်းသော
 ကျောင်း၌ ရဟန်းတို့နှင့်တကွ အခြား သာ-
 မဏေများကဲ့သို့ ၂-ည၌ ၃-ည၌ အိပ်ခွင့်မပြုမှု။
 “စရ ပိရေ ဝိနဿာ”တိ ဒဏ္ဍကမ္မံ ကရေန္တိ၊
 အယံ ဒဏ္ဍကမ္မနာသနာ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၆၈။
 (-ဝိ၊၄။၄၅၃။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၄၀။ ဝိ၊ဌ၊၄။၂၅၀။
 ကင်္ခါ၊၂၅၀။ ဝဇီရ၊၅၇၆။)

(ဃ) ရဟန်းမတို့က ရှိမခိုးရန် အဝန္တိယ-
 ကံ ပြုမှု။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ တဿ ဘိက္ခု-
 နော ဒဏ္ဍကမ္မံ ကာတုန္တိ။ အထ ခေါ ဘိက္ခုနံ
 တေဒဟောသိ “ကိ” န ခေါ ဒဏ္ဍကမ္မံ ကာ-
 တဗ္ဗ”န္တိ။ ... အဝန္တိယော သော ဘိက္ခဝေ
 ဘိက္ခု ဘိက္ခုနီသံသေန ကာတဗ္ဗောတိ။ ဝိ၊
 ၄။၄၅၃။ ဝိ၊ဌ၊၄။၂၅၂။ (-ဝိမတိ၊၂။၃၁၇။)

(င) ဒါယကာတို့က ဆွမ်းမလောင်းရန်-
 စသည် အပြစ်ဒဏ်ပြုမှု။ အလံ န လုမေသံ
 ဘိက္ခာ ဒါတဗ္ဗာတိ သကလနဂရေ ဒဏ္ဍံ ဌပ-
 ယိံသု။... ယာဝ သတ္တာရံ န ခမာပေထ၊
 တာဝ ဝေါတမေဝ ဒဏ္ဍကမ္မံ။ မ၊ဌ၊၄။၁၄၅။
 လုမေသံ နေဝ အဘိဝါဒနာဒိနိ ကရိဿာမ၊
 န ဥပဂတာနံ ပိဏ္ဍပါတံ ဒဿာမ၊ ... တေ
 တေန ဒဏ္ဍကမ္မေန ပိဋိတာ သာဝတ္ထိံ ဂန္ဓာ
 ဘဂဝန္တံ ခမာပေသုံ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၄၆၆။

(စ) ဝိသာခါ၏ မဟာလတာတန်ဆာကို
 စွန့်၍ ကျောင်းဆောက်လှူမှု။ တဿာ တံ

(မဟာလတာပသာဓနံ) ဝိဿဇေတွာ ဒဏ္ဍကမ္မံ ကရိဿာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂။

(ဆ) သိကြားမင်းက ၅၄-ကုဋေသော အသပြာဇေတို့ကို ဆောင်ယူ၍ အနာထပိဏ် သူဌေး၏ ဘဏ္ဍာတိုက်တို့၌ ထည့်သွင်းထားရန် အပြစ်ဒဏ်ပေးမှု။ သက္ကဿ ဟိ မေ ဝစနေန စတုပဏ္ဍာသကောဋိဓနံ သံဟရိတွာ တုစ္ဆဂဗ္ဗပူရဏံ ဒဏ္ဍကမ္မံ ကတံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဒေဝတာ ဒဏ္ဍကမ္မံ ကရေန္တိ စတုပညာသဟိရညကောဋိယော အာဟရိတွာ ကောဋေ ပူရေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၇-ဂ။)

(ဇ) ဘေးရန်ကင်းအောင် စောင့်ရှောက်မှုနှင့် အစာကျွေးမွေးမှု။ အထ နံ ဣတရော “အမေဟိ အကိစ္စံ ကတံ၊ ဒဏ္ဍကမ္မံ တဿ ကရေမာ”တိ ဝတွာ တံ ရက္ခမာနော အဋ္ဌာသိ။....ရညော ဘောဇနပါတိ ပူရေတွာ ဘောဇနံ အာဟရိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇။

(ဈ) ကျေးဇူးတိရစ္ဆာန်-စသည်တို့၏ ဘာသာစကားကို သိနိုင်ကြောင်းဖြစ်သော (သဗ္ဗရုတ) မန္တန်ကို ပေးမှု။ “ဣဒံ မေ ဒဏ္ဍကမ္မ”န္တိ သဗ္ဗရုတဇာနနံ နာမ မန္တံ (သဗ္ဗရုတညမန္တံ နာမ၊က) ဒတွာ....အာဟ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။

(ည) ရေ၌ ငုပ်ရခြင်းဟူသော အပြစ်ဒဏ်ပြုမှု။ ဣဒံ ဝေါ ဒဏ္ဍကမ္မံ ဟောတု၊ ဣမံ ဥဒကံ ဩတရိတွာ တိဋ္ဌထ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂။

(ဋ) ဒုဋ္ဌဂါမဏိ သီဟိုဠ်ဘုရင် (B.E. ၃၈၃)၏ ငြိတ်သီး ၁-တောင်ကို သံသာတော်အား မလှူပဲ စားမိသဖြင့် ၁၉-ကုဋေကျော် ကုန်ကျသော မရိစဝဋ္ဌိစေတီကြီးနှင့် ကျောင်းတိုက်ကြီးကို တည်ဆောက်လှူဒါန်းရခြင်းဟူသော ဒဏ်ထားမှု။ တဿေတံ ဒဏ္ဍကမ္မံ မေ- (မဟာဝံသ၊၂၆။၁၇)တိ အသံဝိဘာဂံ ကတွာ ပရိဘုတ္တဿ မရိစဝဋ္ဌိကဿတ္တာယ ဧတံဝိဟာရကရဏံ မယံ ဒဏ္ဍကမ္မံ ဘဝတူတိ သုမနော-

ဟရံ သစေတိယံ မရိစဝဋ္ဌိဝိဟာရံ အကာရယိ။ မဟာဝံသ၊ဋီ။၃၅၉။

ဒဏ္ဍကမ္မနာသနာ (ထိ) [ဒဏ္ဍကမ္မ+နာသနာ] ဆုံးမ-နှိပ်ကွပ်-ကြောင်းဖြစ်သော အမှုဖြင့် ဖျက်ဆီးခြင်း၊ ဒဏ်ပေးခြင်းအမှုဖြင့် ဖျက်ဆီးခြင်း၊ (က) သဲဒဏ်၊ ရေဒဏ်-ပေးခြင်းအမှုဖြင့် ဖျက်ဆီးခြင်း။ (ခ) အိပ်ရာ၊ နေရာ၊ ကျောင်းမှ နှင်ထုတ် (နိဿာရဏကံပြု)မှုဖြင့် ဖျက်ဆီးခြင်း။ (ယင်း-သည် လိင်္ဂံ၊ သံဝါသ၊ ဒဏ္ဍကမ္မ-နာသနာ ၃-ပါးတွင် အပါအဝင်ဖြစ်၏။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၀။ ကင်္ခါ။၂၅၀။) (က) ဒဏ္ဍကမ္မနာသနာ နာမ ဝါဠုကာဒိနိ ဩကိရိတွာ ယာဝ ခမာပေတိ၊ တာဝ ဒဏ္ဍကမ္မဝသေန နိက္ကဗ္ဗနံ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၄၅-၆။ (ခ) ယာ ကဏ္ဍကသာမဏေရဿ (ယာ သာ ကဏ္ဍကဿ သာမဏေရဿ) ဒဏ္ဍကမ္မနာသနာ၊ သာ “နိဿာရဏာ”တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၀၀။ ကဏ္ဍကသာမဏေရဿ ဒဏ္ဍကမ္မနာသနာ နိဿာရဏာ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၁၈။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၀။ ကင်္ခါ။၂၅၀။ ဝဇီရ။၃၃၄။ ဝိမတိ၊၂။၁၁၈၊၃၁၆။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၀၀။) အထက်ပုဒ် (ဂ) အနက်လည်း ကြည့်။

ဒဏ္ဍကမ္မဝတ္ထု (န) [ဒဏ္ဍကမ္မ+ဝတ္ထု] ဆုံးမ-နှိပ်ကွပ်-ကြောင်းဖြစ်သော အမှု၏ အကြောင်း ‘ဝတ္ထု’၊ သဲဒဏ်၊ ရေဒဏ်-ပေးမှု၏ အကြောင်း ‘ဝတ္ထု’။ ပစ္စိမာနံ အတိက္ကမော ဒဏ္ဍကမ္မဝတ္ထု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။ (-ဝဇီရ။၂၀၅၊၃၅၄။)

ဒဏ္ဍကမ္မဝတ္ထုက (တိ) [ဒဏ္ဍကမ္မ+ဝတ္ထု+က] အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ တေသံ ပန ဝိတိက္ကမော ဒဏ္ဍကမ္မဝတ္ထုကော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆။

ဒဏ္ဍကမ္မဝတ္ထုပက္ခ (ပု) [ဒဏ္ဍကမ္မဝတ္ထု+ပက္ခ] သဲဒဏ်၊ ရေဒဏ်-ပေးမှု၏ အကြောင်းဟူသော - အဖို့-အစု၊ သဲဒဏ်၊ ရေဒဏ်-ပေးမှု၏

အကြောင်း-စု-ပက်။ အနုပသမ္ပန္နဿ သုတ္တ-
ဝိဿဋ္ဌိအာဒိနိ ဒဏ္ဍကမ္မဝတ္ထုပက္ခံ ဘဇန္တိ။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၄။

ဒဏ္ဍကမ္မာရဟ (တိ) [ဒဏ္ဍကမ္မ+အရဟ] သဲဒဏ်၊
ရေဒဏ်-ပေး(မှုကို) ထိုက်သော၊ သူ။ တတ္ထ
အဝတ္ထမာနော အလဇ္ဇိ၊ ဒဏ္ဍကမ္မာရဟော စ
ဟောတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၉၅။ (-ဝဇီရ။ ၄၁၂။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၀၃။)

ဒဏ္ဍကယုဒ္ဓ (န) [ဒဏ္ဍက+ယုဒ္ဓ] တုတ်-လှံတံ-
ဖြင့်-ထိုးပစ်-ရိုက်နှက်-ပုတ်ခတ်-ခြင်း၊
တုတ်သိုင်းရိုက်ခြင်း။ ဒဏ္ဍကယုဒ္ဓ(သိ၊ က၊ မူ-ကွဲ)-
ကြည့်။

ဒဏ္ဍကရဏပိဋ္ဌိတ (တိ) [ဒဏ္ဍကရဏ+ပိဋ္ဌိတ]
(ငွေဒဏ်၊ ထောင်ဒဏ်၊ လက်နက်ဒဏ်-
စသော) ဒဏ်ကို ပြုခြင်းဖြင့် နှိပ်စက်အပ်
သော၊ သူ။ ဒဏ္ဍကရဏပိဋ္ဌိတေ (ဒဏ္ဍကရမရ-
ပိဋ္ဌိတေ၊ သိ) မနုဿေ ဒိသော။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၄။

ဒဏ္ဍကရပိဋ္ဌိတ (တိ) [ဒဏ္ဍ+ကရ+ပိဋ္ဌိတ] (ငွေ
ဒဏ်၊ ထောင်ဒဏ်-စသော) ဒဏ်ဖြင့် နှိပ်စက်
အပ်၊ အခွန်အတုတ်ဖြင့် နှိပ်စက်အပ်သော၊
သူ။ ရဇ္ဇေ ဝိဇီတေ ဒဏ္ဍကရပိဋ္ဌိတေ (သံ၊ ၄။
၁။ ၁၆၆) တိ ဓနဒဏ္ဍာဒိဒဏ္ဍေန စေဝ ဗလိနာ
စ ဗာဓိတေ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၄။

ဒဏ္ဍကရမရပိဋ္ဌိတ (တိ) [ဒဏ္ဍ+ကရ+မရ+
ပိဋ္ဌိတ] (ငွေဒဏ်၊ ထောင်ဒဏ်-စသော)
ဒဏ်ဟု ဆိုအပ်သော ညှဉ်းဆဲမှု၊ အခွန်ဘဏ္ဍာ
ယူခြင်းဟု ဆိုအပ်သော ညှဉ်းဆဲမှုဖြင့် နှိပ်စက်
အပ်သော၊ သူ။ ဒဏ္ဍကရဏပိဋ္ဌိတ (သိ၊ မူ-ကွဲ)-
ကြည့်။

ဒဏ္ဍကဝါ(သိ)သိ (ထိ) [ဒဏ္ဍက+ဝါ(သိ)-
သိ] (ရှည်သော) အရိုး-ရှို-တပ်-သော
ပဲခွပ်၊ အရိုးရှည်တပ်သော ပဲခွပ်။ ဒဏ္ဍက-
ဝါသိ(သံ၊ ၄။ ၁။ ၅၁) တိ ဒိဃဒဏ္ဍကာ မဟာ-
ဝါသိ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၃။ (-အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၉။)

ဒဏ္ဍကသင်္ခေပ (ပု) [ဒဏ္ဍက+သင်္ခေပ] တုတ်
ချောင်း-တုတ်တံ-၌-ထည့်သွင်း-ရေတွက်
-ခြင်း၊ တုတ်ချောင်း-တုတ်တံ-အသွင်-
သဏ္ဌာန်။ ဒဏ္ဍကသင်္ခေပေန ဗန္ဓိတွာ။ ဝိမာန၊
၄။ ၂၃၈။ ဝဏသင်္ခေပ (ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၉။ ကင်္ခါ။
၁၁၄။ ပါရာ၊ ယော။ ၁၃၉။ ကင်္ခါ၊ ယော၊
မဟာဋီ၊ ၁။ ၃၇၁။) နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဒဏ္ဍကသညာ (ထိ) [ဒဏ္ဍက+သညာ] တုတ်
ဖြင့် ဖြစ်စေအပ်သော အမှတ်အသား၊ တုတ်
ရိုက်သံ၊ တုတ်ခေါက်သံ။ ဣဿာသော ဒဏ္ဍ-
ကသညံ အမုဉ်တွာ။ သရံ ခိပိတွာ ဖလက-
သတံ နိဗ္ဗိဇ္ဈတိ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၃၁၄။ ဒဏ္ဍကသန္ဓနာယ ဥပ္ပါဒေတဗ္ဗသဒ္ဓေါ
ဒဏ္ဍကသညာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၄၇၅။ (-ဓမ္မ၊ ၄။
၁။ ၁၇၇။)

ဒဏ္ဍကသညီ (တိ) [ဒဏ္ဍက+သညာ+ညီ]
(မစင်သုတ်ကြောင်း) တုတ်ချောင်း-တုတ်
တံ-ဟု အမှတ်ရှိသော၊ (မစင်သုတ်) တုတ်
တံ ဟူ၍ မှတ်ထင်သော၊ သူ။ ဥစ္စာရံ ဝါ
ကတွာ ဟတ္ထသိဉ္ဇေဝ ဒဏ္ဍကသညီ ဟုတွာ
ဟတ္ထေန အပလိခတိ (အပလိခါမိ)။ ဒီ၊ ၄။ ၁။
၂၉၂။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၉။ (-အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၅။
အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၈၁။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၇၉။)

ဒဏ္ဍကသလာကာ (ထိ) [ဒဏ္ဍက+သလာကာ]
တုတ်ချောင်း-တုတ်တံ-ဟူသော ဝါးခြမ်း
စိတ်၊ ဝါးခြမ်းစိတ်တုတ်တံ။ ဒဏ္ဍကသလာ-
ကာ ဂဟေတွာ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၇၄။

ဒဏ္ဍကသေတု (ပု) [ဒဏ္ဍက+သေတု] (၁-ခု
တည်းသော) သစ်တုံးဖြင့်-ပြု-ခင်းထား-
အပ်သော ပေါင်းကူးတံတား၊ တုံးတံတား။
ဒဏ္ဍကသေတု (မ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၆) နှိ ကေဒန္တက-
မယံ သေတုံ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၅။ ကုန္ဒဒီနံ အ-
တိက္ကမနာယ ဧကေနော ရုက္ခဒဏ္ဍေန ကတ-
သကံမော ဒဏ္ဍကသေတု။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၄၇၂။
(-အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၄။ သမ္မော၊ ယော။ ၁၇၃။)

ဒဏ္ဍကသေတုဂမန (န) [ဒဏ္ဍကသေတု+ဂမန]
 (၁-ခုတည်းသော) သစ်တုံးဖြင့်-ပြု-ခင်း
 ထား-အပ်သော ပေါင်းကူး တံတားပေါ်၌
 လျှောက်သွားခြင်း၊ တုံးတံတား ပေါ်၌
 လျှောက်သွားခြင်း။ ပကတိသာဝကနံ ဒဏ္ဍ-
 ကသေတုဂမနံ ဝိယ။ ပဋိသံဠာ ၁။ ၃၂၄။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၂။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၃၁။ မ၊ ၃။
 ၃။ ၂၇၆။)

ဒဏ္ဍကဟိရညပဗ္ဗတ (ပု) [ဒဏ္ဍက+ဟိရညပဗ္ဗ-
 တ] ဒဏ္ဍက-အမည်ရှိသော ငွေတောင်။
 (ယင်း-သည် ဟိမဝန္တာတောင်ထိပ်၌ တည်ရှိ
 ၏။ အလောင်းတော်သည် ယင်း၌ ရွှေဥဒေါင်း
 မင်း ၁-ကြိမ် ဖြစ်ဘူး၏။ D.P.) အာမ
 မဟာရာဇ ဒဏ္ဍကဟိရညပဗ္ဗတော နာမ
 အတ္ထိ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၂။ (-၃၄။)

ဒဏ္ဍကဟိရညပဗ္ဗတတလ (န) [ဒဏ္ဍကဟိရည-
 ပဗ္ဗတ + တလ] ဒဏ္ဍက-အမည်ရှိသော ငွေ
 တောင်၏ ကွင်းပြင်အရပ်။ ကေသ္မိ* ဒဏ္ဍက-
 ဟိရညပဗ္ဗတတလေ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ ဇာ၊ ၄။
 ၂။ ၃၀။

ဒဏ္ဍကဟိရညပဗ္ဗတမတ္ထက (န) [ဒဏ္ဍကဟိရည-
 ပဗ္ဗတ+မတ္ထက] ဒဏ္ဍက-အမည်ရှိသော ငွေ-
 တောင်၏ ထိပ်ထက်အရပ်။ တသ္မိ* ဒဏ္ဍက-
 ဟိရညပဗ္ဗတမတ္ထကေ နိသိန္နံ ဗောဓိသတ္တံ
 ဒိသ္မာ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၂။

ဒဏ္ဍကာဓာရ (ပု) [ဒဏ္ဍက+အာဓာရ] ဝါးခြမ်း
 စိတ်-တုတ်ချောင်း-တုတ်တံ- များစွာတို့
 ဖြင့်-ပြု-ဖွဲ့-အပ်သော သပိတ်ခြေ၊ တုတ်-
 ချောင်းသပိတ်ခြေ၊ လှံတံသပိတ်ခြေ။ ဒဏ္ဍ-
 ကာဓာရေ စ ကေသပိ ပတ္တဿ အနောကာ-
 သော။ ဝိ၊ ၄။ ၄၇။

ဒဏ္ဍကာရည (န) [ဒဏ္ဍက+အရည] ဒဏ္ဍက-
 အမည်ရှိသောတော။ (ယင်း-သည် ဂေါဒါဝရီ
 မြစ်ကမ်းနှင့် ဝိဗ္ဗာတောအုပ်တို့၏ အစပ်တွင်

တည်ရှိ၏။ ဒက္ခိဏာပထ-နှင့် မဇ္ဈိမဒေသကို
 ပိုင်းခြားထားသည်။ ဘန်ဒေလ်ခန်ဒ်-မှ ကရိ-
 ဇနာမြစ်၏ အကြား တောအုပ်တွင်း အပါ
 အဝင် ဖြစ်၏။ D.P.) ဒဏ္ဍကမင်း စောင့်
 ရှောက်စိုးပိုင်သော တောအုပ်။ စိန္တာမဏိ။
 မဟိယာ ဒဏ္ဍကာရညံ (ဒဏ္ဍကီရညံ၊ မ၊ ၂။
 ၄၁) မဇ္ဈာရညံ။ မိလိန္ဒ၊ ၁၃၂။

ဒဏ္ဍကီ(ကီ)ရာဇ (ပု) [ဒဏ္ဍကီ+ရာဇ] ဒဏ္ဍကီ-
 အမည်ရှိသောမင်း၊ ဒဏ္ဍကီ-မင်း။ ကလိဂရဋ္ဌေ
 ဒဏ္ဍကီရညော ကုမ္ဘပုရံ နာမ နဂရံ။ မ၊ ၄။ ၃။
 ၄၂။ ဒဏ္ဍကီရညော ကုမ္ဘဝတီနဂရံ နိဿာယ
 ဥယျာနေ ဝသိ။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၄၃၉။ (-ဇာ၊ ၁။
 ၃၆၈။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၁၉၊ ၁၄၁-၂။ သီ၊ ၃။ သစ်၊ ၂။
 ၂၆၃။)

ဒဏ္ဍကီ (တိ) [ဒဏ္ဍ+က+ဤ] (က) ဆုံးမ-
 နှိပ်ကွပ်-ခြင်း၌ တည်သောမင်း၊ ဒဏ္ဍကီ-
 အမည်ရှိသော မင်း။ (ခ) ဒဏ္ဍကီ-အမည်ရှိ
 သောတော။ (က) အဝကီရိယ ဒဏ္ဍကီ။ ဇာ၊
 ၂။ ၈၆၁။ မ၊ ၄။ ၃။ ၄၅။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၅၁၊ ၂၈၄။
 (ခ) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒဏ္ဍကီရည (န) [ဒဏ္ဍကီ+အရည] ဒဏ္ဍကီ-
 အမည်ရှိသောတော။ သုတံ တေ ဒဏ္ဍကီရညံ
 (ဒဏ္ဍကာရညံ၊ သီ၊ ၈။ မိလိန္ဒ၊ ၁၃၂)။ မ၊ ၂။
 ၄၁။ ဒဏ္ဍကီရညဿ အရညဘူတဘာဝေါ
 ဝေဒိတဗ္ဗော။ မ၊ ၄။ ၃။ ၄၅။ (-၄၂။)

ဒဏ္ဍကောဋိ (ထိ) [ဒဏ္ဍ+ကောဋိ] တုတ်ချောင်း
 -တုတ်တံ-အစွန်း-အဖျား-ထိပ်၊ (က)
 ပျားအုံကိုင်းတံ-အစွန်း-အဖျား။ (ခ)
 ပဲခွပ်ရိုးတံ-အစွန်း-အဖျား။ (ဂ) ကျောင်း
 ၏ အခြင်တံ-အစွန်း-အဖျား။ (ဃ) လက်
 ရိုက်ရိုးတံ-အစွန်း-အဖျား။ ဒဏ္ဍကောဋိယာ
 သပ္ပုဒိ* ဃဋ္ဌေတွာ မဏ္ဍုကာဒိ မောစေန္ဒ-
 သပိ အနာပတ္တိ ဝေ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၅၁။ (က)
 ဒဏ္ဍကမဓု ဒိသ္မာ....ဒဏ္ဍကောဋိယံ ဂဟေတွာ
 ပရိဝတ္တေတွာ .... ပုန အဒါသိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၃၈။

(ခ) ဝါသိဒဏ္ဍကဿ ဥဘောသု ပဿေသု ဒဏ္ဍကောဠိနံ အစလနတ္ထံ ဗန္ဓိတုံ။ ဝိမတိ။ ၁၆၈။ (ဂ) ကေ ဒဏ္ဍကောဠိ အတိဉ္စာယ ဝိဟာရတိတ္ထိကောဠိယာ...ဌပနဝသေန ဒဏ္ဍကေ ပသာရေတွာ။ ဝိမတိ။ ၂။ ၂၃၉။ (ဃ) ယဿ တဝ ဒဏ္ဍကောဠိယံ ဂဟေတွာ ကနိယမာနဿ ဟတ္ထတော ဒဏ္ဍော န မုစ္စတိ။ သော တံ တထတော မတကော နာမ န ဟောသိ။ ဇာ၊ ၁၅၊ ၁၅၁၆။

ဒဏ္ဍကောဠာသ (ပ) [ဒဏ္ဍ + ကောဠာသ] (ကာယဒဏ်, ဝစီဒဏ်, မနောဒဏ်-တို့တွင် ၁-ပါးပါးသော) အပြစ်ဒဏ် (ဒုစရိုက်) ဟူသော-အဖို့-အစု။ တီသု ဒဏ္ဍကောဠာသေသု ကတရကောဠာသေ။ မ၊ ၁၊ ၃၊ ၃၁။

ဒဏ္ဍဂတိက (တိ) [ဒဏ္ဍ + ဂတိ + ကိက] (က) တောင်ဝေးသာ အားထားရာရှိသော၊ တောင်ဝေးဖြင့်သာ သွားနိုင်သော၊ တောင်ဝေးပါမှ သွားနိုင်သော။ (ခ) တောင်ဝေးဟူသော သွားကြောင်း အဆောက်အဦရှိသော။ (အိမ်မင်းမစွမ်းဖြစ်သူ)။ ဒဏ္ဍပရာယနန္တိ ဒဏ္ဍဂတိကံ ဒဏ္ဍပဋိသရဏံ။ ဒီ၊ ၁၊ ၂။ ၄၆။ (က) ဌာနာဒီသု ဒဏ္ဍော ဂတိ အဝဿယော တေဿ တေန ဝိနာ အပွဝတ္တနတောတိ ဒဏ္ဍဂတိကံ။ (ခ) ဂစ္ဆတိ ဧတေနာတိ ဝါ ဂတိ၊ ဒဏ္ဍော ဂတိ ဂမနကာရဏံ တေဿာတိ ဒဏ္ဍဂတိကံ။ ဒဏ္ဍပဋိသရဏန္တိ တောပိ ဧသေဝ နယော။ ဒီ၊ ၁၊ ၂။ ၄၅-ချည်း။

ဒဏ္ဍဂ(ဂ)ဟဏ (န) [ဒဏ္ဍ + ဂဟဏ] (၁) (က) ဒဏ္ဍ-သဒ္ဒါ။ (ခ) တုတ် - လှံတံ-ကို -ယူ-ဟောဆို-ခြင်း။ (၂) (က) တုတ် - လှံတံ -ကို စွဲကိုင်ခြင်း။ (ခ) တောင်ဝေးကို ကိုင်ဆောင်ခြင်း။ (၃) ငွေ-အသပြာ-ဒဏ်ကို -ယူ - ဆောင် - ခြင်း။ (၁) ဘူမိယံ ပတိတမဟာရုက္ခောပိ ဟိ ဒဏ္ဍဂဟဏေနဝဏ္ဏေ ဂဟိတော။ ဝိ၊ ၁၊ ၂။ ၁၃၂။ (၂)

(က) ဒဏ္ဍဂဟဏေန သတ္တဂဟဏေန သဒ္ဓိ အဟောသိ၊ န နိက္ခိတ္တဒဏ္ဍသတ္တောတိ ဒဿေတိ။ ဒီ၊ ၁၊ ၂။ ၃၃၁။ ဒဏ္ဍာဒါန (၁), (၂) လည်း ကြည့်။ (ခ) အောက်ပုဒ် ကြည့်။ (၃) ဒဏ္ဍေ ဂဟိတေပိ န ဂိဝါ ဧဝ ဒဏ္ဍဂဟဏဿ ပဋိက္ခိတ္တတ္တာ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၇၁။

ဒဏ္ဍဂဟဏပရ (တိ) [ဒဏ္ဍဂဟဏ+ပရ] တောင်ဝေးကိုင်ခြင်းလျှင် အလွန်အကဲရှိသော၊ ပကတိ သွားခြင်းထက် အပိုအလွန် ဖြစ်သော တောင်ဝေးကိုင်ဆောင်ရခြင်းရှိသော (မသန်စွမ်းသူတို့၏ သွားခြင်း ဣရိယာပုထ်)။ ဒဏ္ဍပရာယ(န)ဏ (က) ကြည့်။

ဒဏ္ဍကုံသ (ပ၊ န) [ဒဏ္ဍ+အကုံသ] (ရှည်သော လက်ကိုင်) တုတ် - အရိုး - ရှိ - ပါ - တပ်ထား - သော - ချန်း - တံချူ။ အရိုး(ရှည်)တပ်ထားသော - ချန်း - တံချူ။ (သစ်သီးချူစရာ အတံ)။ ဒဏ္ဍကုံသံ (မ၊ ၁၊ ၃။ ၂၆၆) ဝုစ္စတိ ဒီသဒဏ္ဍော အကုံသော။ မ၊ ၁၊ ၃။ ၁၇၇။

ဒဏ္ဍစိတ္တ (တိ) [ဒဏ္ဍ+စိတ္တ] အလှူကိုင်တုတ်၌ (နှစ်သက်သော) စိတ်ရှိသော၊ အလှူကိုင်တုတ်ကိုကိုင်ဆောင်လိုစိတ်ရှိသော။ ဒဏ္ဍပါဏိ(၁)-ကြည့်။

ဒဏ္ဍဇ (တိ) [ဒဏ္ဍ + ဇန + ကိ။ ဒဏ္ဍတော ဇာတော ဒဏ္ဍဇော။ ဇန ဇနဇော ကိ။ သူစိ။] (က) ဖိစီး - နှိပ်စက် - ဒဏ်တပ် - ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော။ (ခ) နှိပ်ကွပ် - ဆုံးမ - ခြင်းရှိသော စွမ်းအားကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော (တန်ခိုးစသည်)။ ပဘာဝေါ ဒဏ္ဍဇော တေဇော။ သီ၊ ၁၊ ၁။ ၂၃၈။ ဓာန်၊ ၃၅၁။ ဒမနံ ဒဏ္ဍော၊ တဒတ္ထိယာ ဗလဗ္ဗိ ဒဏ္ဍော။ တတော ဇာတံ ယံ တေဇော၊ တံ ပဘာဝေါ။ ယင်း-ဦး။

ဒဏ္ဍဌပိတစက္က (န) [ဒဏ္ဍဌပိတ+ဥပလက္ခိတ+စက္က။ အလယ်ပုဒ် ကျေ။] ဒဏ္ဍ၊ ဌပိတ-ဟူ

သော ပုဒ် ၂-ခုဖြင့် မှတ်အပ်သော စက်ဘီး နှင့်တူသော ဒေသနာ။ (၁-ပုဒ်၊ ၁-ပုဒ်ကို ပုံတောင်းကဲ့သို့ မှတ်တင်၍ ယင်း-ပုံတောင်း၌ အကန့်ဒေါက်ဆံ ဖွဲ့သကဲ့သို့ ယှဉ်ဖက်ပုဒ်တို့ကို မူလီသွင်းလျက် ဖွဲ့စပ်အပ်သော ဒေသနာ။) ဒဏ္ဍဌပိတစက္ကံ နိဋ္ဌိတံ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၁၃။

ဒဏ္ဍတဠိတ (တိ) [ဒဏ္ဍ+တဠိတ] တုတ်-လုံ တံ-(တင်းပုတ်-စသည်) ဖြင့် ခြိမ်းချောက်- အပ်-ခံရ-သော။။ တေပိ န ဒဏ္ဍတဠိ- တာ....ရဒမာနာ ပရိကမ္မာနိ အကံသု။ ဒီ၊ ၁။ ၁၃၄-၅။ ဒဏ္ဍတဠိတာ နာမ ဒဏ္ဍယဠိမဂ္ဂရာ- ဒီနိ ဂဟေတွာ “ကမ္မံကရေထ ကရေထာ”- တိ ဧဝံ တဠိတာ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၆၈-၉။ (-မ၊ ၂။ ၇၂၇။ သံ၊ ၁။ ၇၅။ အံ၊ ၁။ ၅၂၈။ အဘိ၊ ပု၊ ၁၆၅။ သံ၊ ၁။ ၁၀၇။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂၈၅။)

ဒဏ္ဍတိ (ကြိ) [ဒဠိ=ဒဏ္ဍ+အ+တိ] ညှဉ်းဆဲ - နှိပ်ကွပ်-၏။ ဒဏ် - ထား - ရိုက်-၏။ ဒဏ္ဍတိ-ကစည်း။ ၆၆၃။ ဒဏ္ဍိသန္တိ-ဝိမတိ၊ ၂။ ၇၁။

ဒဏ္ဍဒါန (န) [ဒဏ္ဍ+ဒါန] (၁) တုတ်-လုံတံ -ဖြင့်-ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ခြင်း၊ တုတ်ဒဏ် ပေးခြင်း။ (၂) (ထောက်မှီ၍ သွားကြောင်း ဖြစ်သော) တောင်ဌေးကို ပေးလှူခြင်း။ (၃) တောင်ဌေးကိုပေးလှူကြောင်း (စေတနာ)။ (၄) (ညှဉ်းဆဲ - နှိပ်စက် - ကြောင်း ဖြစ် သော) တုတ် - လုံတံ - ကို ပေးလှူခြင်း။ (၅) တုတ်-လုံတံ-ကို ပေးလှူကြောင်း (စေတနာ)။ (၁) ဒဏ္ဍေနာတိ ဒဏ္ဍဒါနေန (ဒဏ္ဍနေန၊ သိ)။ နေတ္ထိ၊ ၂။ ၅၆။ (၂), (၃) ဒုဂ္ဂတိ နာဘိဇာနာမိ၊ ဒဏ္ဍဒါနသိဒ္ဓိ ဖလံ။ အပါ၊ ၁။ ၂၂၇။ အပါ၊ ၂။ ၁၀၄။ (၄), (၅) ဒဏ္ဍ- ဒါနံ သတ္တဒါနံ အပုညမယံ ပဝဇုတိ။ ပေဋ- ကော၊ ၃၂၆။

ဒဏ္ဍဒါယက (တိ) [ဒဏ္ဍ+ဒါ+ဣ] (ထောက် မှီ၍ သွားကြောင်းဖြစ်သော) တုတ်-တောင်

ဌေး-ကို (သံဃာတော်အား) ပေးလှူခဲ့ဘူး သော (ထေရ်)။ အာယသ္မာ ဒဏ္ဍဒါယကော ထေရော။ အပါ၊ ၁။ ၂၂၇။ အပါ၊ ၂။ ၁၀၄။

ဒဏ္ဍဒိပိကဟတ္ထ (တိ) [ဒဏ္ဍဒိပိကာ + ဟတ္ထ] လက်၌ - မီးရှူး - တုတ် - တိုင် - ရှိသော။ မီးရှူး - တုတ် - တိုင် - လက်စွဲသော။။ ဒဏ္ဍဒိပိကဟတ္တာ ကပိရာဇာနံ ပရိဝါရေတွာ အာဠာဟနံ ဂစ္ဆထ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၁၇။

ဒဏ္ဍဒိပိကာ (ထိ) [ဒဏ္ဍ + ဒိပိကာ။ ဒိပုတိတိ ဒိပေါ။ .... သောယေဝ ဒိပိကာ။ ဒဏ္ဍေ ဌိတာ၊ တေန ဝါ ဓာရိတာ ဒိပိကာ ဒဏ္ဍဒိပိ- ကာ။ ကေစိ ပန ဒိပိကာယ ပဝတ္တိဋ္ဌာန- ဘူတော ဒဏ္ဍော ဒဏ္ဍဒိပိကာတိ အတ္ထံ ဝဒန္တိ။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂။ ၉။] (၁) တုတ်တံ(မီးတိုင်) - ၌ တည်-ဖြင့် ဆောင်အပ်-သော-မီးရှူး-မီး စည်း။ (၂) မီးရှူး-မီးစည်း-၏ (တည်ရာ) လက်ကိုင်တုတ်တံ၊ မီးရှူးတုတ်၊ မီးရှူးတိုင်။

(၁) ဒဏ္ဍဒိပိကာဟိ ဥယျမာနံ ဝိယ စ အဟောသိ။ သံ၊ ၁။ ၃၁၇။ ဒေါင်ကွင်းလည်း ပြန်ကြည့်။

(၂) ရဇတသုဝဏ္ဏာဒိမယဒဏ္ဍဒိပိကာ- သု....တေသပုဒိပံ ဇာလာပေတွာ။ သံ၊ ၁။ ၃၁၈။ ဥဒါန၊ ၁။ ၃၇၀။ ဒဏ္ဍဒိပိကံ ဂဟေတွာ။ အံ၊ ၁။ ၂၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၇။ အပါ၊ ၁။ ၃၄၉။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၁၃၁။ (-ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၁၄၂။ ဒီ၊ ၁။ ၃၁၅၄။ မ၊ ၁။ ၁၂။ သံ၊ ၁။ ၁၁၈။ သံ၊ ၁။ ၃၁၈။ ၂။ ၁၅၀။ အံ၊ ၁။ ၃၁၆၊ ၃၁၈။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၁၄၁၊ ၂။ ၂၅၄။ ဥဒါန၊ ၁။ ၃၄၇၊ ၃၇၀။ အပါ၊ ၁။ ၂။ ၁၁၀ (သိ-မူ)။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၂၅။ သာ- ရတ္ထ၊ ၁။ ၃၀၈။ သိ၊ ၁။ ၂။ ၂၁၀။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၉၈။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၆၈။ ဒေါင်ကွင်းလည်း ပြန်ကြည့်။

(၁), (၂) ဒဏ္ဍဒိပိကာယ အတ္ထံ ဝိယ.... သရတိ။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၅၀၃။ (-ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၁၁၆။ အံ၊ ၁။ ၃၁၆။) ဒဏ္ဍဉာဏာ-လည်း ကြည့်။

ဒဏ္ဍဒိပိကာနိက္ခန္တိပုရန္တ (န) [ဒဏ္ဍဒိပိကာ + နိက္ခန္တိပုရန္တ] (၁) မီးရှူး-တုတ်-တိုင်-မှ ပြုံးပြုံးပြက် ပြန့်ထွက်သော - မီးပေါက် - မီးပွား - ရောင်။ (၂) တုတ်တံ(မီးတိုင်)၌ တည်သောမီးမှ ဖြာထွက်သော - မီးပေါက် - မီးပွား။ ဒဏ္ဍဒိပိကာနိက္ခန္တိပုရန္တမိဝ (ဒဏ္ဍဒိပိကာဟိ ကရဝိပုရန္တမိဝသိ) ဒိသွာ။ အပါ ၄၊ ၂။ ၁၁၀။

ဒဏ္ဍဒိပိကာဝေဌနနိယာမ (ပု) [ဒဏ္ဍဒိပိကာ + ဝေဌန + နိယာမ] မီးရှူး-တုတ်-တိုင်-ကို (မီးစာဖြင့်) ရစ်ပတ်ခြင်း၌ မှတ်ကြောင်း အမှတ်အသား၊ မီးရှူး-တုတ်-တိုင်-ကို (မီးစာဖြင့်)ရစ်ပတ်ပုံနည်း။ ဒဏ္ဍဒိပိကာဝေဌနနိယာမေန သကလသရီရံ ဝေဌာပေတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁၇၃။ ဇာ၊ ၁၁။ ၃၈။

ဒဏ္ဍဒိပိကာသတ (န) [ဒဏ္ဍဒိပိကာ + သတ] မီးရှူး-တုတ်-တိုင်-တို့၏ - အရာ - ၁-ရာ၊ အရာ - ၁-ရာ - သော မီးရှူး-တုတ်-တိုင်။ တဿ ဒဏ္ဍဒိပိကာသတံ။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၀၇။

ဒဏ္ဍဒိပိကာ(က)သဟဿ (န) [ဒဏ္ဍဒိပိကာ + သဟဿ] မီးရှူး - တုတ် - တိုင် တို့၏ - အထောင်-၁-ထောင်၊ အထောင်-၁-ထောင် - သော မီးရှူး-တုတ်-တိုင်။ ဘဂဝတော ပုရတော အနေကာနိ ဒဏ္ဍဒိပိကာသဟဿာနိ ဥက္ခိပိသု။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၉၁။ အနေကာနိ ဒဏ္ဍဒိပိကာသဟဿာနိ ဥက္ခိပိသု။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၆။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၇၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၁၀။

ဒဏ္ဍဒုဂ္ဂတိဘယ (န) [ဒဏ္ဍ + ဒုဂ္ဂတိ + ဘယ] (မင်းပြစ်ဒဏ်-စသော မျက်မှောက်အပြစ် ဟူသော) ဒဏ်ကို စွဲ၍ ကြောက်လန့်ခြင်း (နှင့်) တမလွန်ဘဝ၌ အပါယ်လားရမည်ကို စွဲ၍ ကြောက်လန့်ခြင်း။ ဒဏ္ဍဒုဂ္ဂတိဘယာနံ သမ္ဘဝေါယေဝ နတ္ထိ။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၈၆။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၇၇။ သီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၆၃။

ဒဏ္ဍဒုတိယ (တိ) [ဒဏ္ဍ + ဒုတိယ] တောင်ဝှေး ဟူသော အဖော်ရှိသော၊ တောင်ဝှေးကို အဖော်ပြုသော၊ သူ။ နတင်္ဂါ ဒဏ္ဍဒုတိယာ။ အပါ၊ ၂။ ၂၂၆။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၃၇။ ဒဏ္ဍပဋိသ(ဿ) ရဏ၊ ဒဏ္ဍပရာယ(န)ဏ-တို့လည်း ကြည့်။

ဒဏ္ဍဒွယ (န) [ဒဏ္ဍ + ဒွယ] အပြစ်ဒဏ်တို့၏ ၂-ပါးတို့၏ အပေါင်း၊ အပြစ်ဒဏ် ၂-ပါး။ (ကိုယ်ဖြင့်ပြုအပ်သော ကျူးလွန်ပြစ် 'ကာယဒုစရိုက်'သည် ကာယဒဏ်မည်၏၊ နှုတ်ဖြင့် ပြုအပ်သောကျူးလွန်ပြစ် 'ဝစီဒုစရိုက်'သည် ဝစီဒဏ်မည်၏။) ဣမံ ဒဏ္ဍဒွယံ အစိတ္တကံ ပညပေန္တိ။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၇။

ဒဏ္ဍဓရ (တိ) [ဒဏ္ဍ + ဓရ + အ] (၁) (ညှဉ်းဆဲ - နှိပ်စက်-ကြောင်းဖြစ်သော) တုတ်-လှံတံ - ကို - ဆောင် - စွဲကိုင် - သော၊ သူ (မင်း၏ ကိုယ်ရံတော်တပ်သား)။ (၂) (ထောက်မှီ၍ သွားကြောင်းဖြစ်သော) တောင်ဝှေးကို - ဆောင် - စွဲကိုင် - သော၊ သူ (လူအို)။ ('ပု' အချိန်အခါ၊ ယမ-မင်း၊ မာရ်နတ်၊ ရှင်ဘုရင်၊ အိုးထိန်းသည်၊ အိုးလုပ်သား။ 'တိ' တုတ် လက်စွဲသူ။ စိန္တာမဏိ။ ထောမ။) ရာဇရာဇ-ညာဒီနံ ဒဏ္ဍဓရော ပုရိသောဝ။ သီ၊ ၄၊ ၁။ ၂။ ၂၈၃။ (၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒဏ္ဍဓရပုရိသ (ပု) [ဒဏ္ဍဓရ + ပုရိသ] (ထောက် မှီ၍ သွားကြောင်းဖြစ်သော) တောင်ဝှေး ကို - ဆောင် - စွဲကိုင် - သော ယောက်ျား။ အဒ္ဓပတိဋ္ဌော ဟိ ဒဏ္ဍော ဒဏ္ဍဓရပုရိသဿ ပတိဋ္ဌံ လဘာပေတိ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၇၇။

ဒဏ္ဍဓာရ(တိ) [ဒဏ္ဍ + ဓရ + ဏေ + ဏ။ ဏေ-ကျေ။ (ဒံဓာရ-သံ)] လက်နက်ဒဏ် - ဥစ္စာဒဏ် - ကို ဆောင်စေသောသူ၊ (မင်း)။ ('ပု' မင်း၊ ယမ မင်း။ 'တိ' တုတ်လက်စွဲသူ။ စိန္တာမဏိ။) ယော ဒဏ္ဍဓာရော ဘဝတိဓ ဣဿရော (ဇာ၊ ၁။

၁၇၈)တိယော ဣဓ...ဒေါသာနုတ္တဝိကံ ဒဏ္ဍိ
ပဝတ္တေန္တော ဒဏ္ဍဓာရောဟောတိ။ ဇာ၊ဌ၊
၃။၄၂၀။

ဒဏ္ဍန (န) [ဒဏ္ဍ + ယု] (၁) ညဉ်းဆဲ - နိပ်စက် -
ခြင်း၊ ဒဏ် - ချ - ထား - တပ် - ခြင်း။ (တိ)
(၂) နိပ်ကွပ် - ဆုံးမ - ကြောင်း ဖြစ်သော
(လက်နက်)။ (၁) ဒဏ္ဍ (၁၂) (ဂ)၊ (င) -
ကြည့်။ (၁)၊ (တိ) (၂) ဒဏ္ဍနံ ဒဏ္ဍနီပါတနံ
ဒဏ္ဍော။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၅၃။ အောက်ပုဒ်လည်း
ကြည့်။

ဒဏ္ဍနဌ (ပု) [ဒဏ္ဍန + အတ္ထ] (က) နိပ်ကွပ် -
ဆုံးမ - ခြင်းဟူသော အနက်သဘော။ (ခ)
ညဉ်းဆဲ - နိပ်စက် - ခြင်းဟူသော အနက်သ
ဘော။ (က) သုတ္တဒဏ္ဍ (သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၅၁၄) -
ကြည့်။ (ခ) ဒဏ္ဍာဒါန (၁)၊ (၂) - ကြည့်။

ဒဏ္ဍနာဋိယ (န၊ထိ) [ဒဏ္ဍ + နာဋိက။ က-ကိုယ-
ပြု။] (အလှူကိုင်ဆောင်အပ်သော တုတ်
ကောက်-စသော) တုတ်ရှည် - တုတ်တို -
(နှင့်) (လက်ဝဲဖက်၌ ဆွဲချိတ်အပ်သော
ရုပ်စုံခြယ်သည့်) ဆေးကျည်တောက် - ဆေး
ဗူး။ ဒဏ္ဍနာဋိယံ ခဂ္ဂံ ဆတ္တံ...အဂါရိယဿ
ဝိဘူဿ။ မဟာနိ၊၂၉၆။ (အပရေ စတု-
ဟတ္ထဒဏ္ဍံ ဝါ အညံ ဝါ ပန အလင်္ကတ-
ဒဏ္ဍကံ ဂဟေတွာ ဝိစရန္တိ၊ တထာ ဣတ္ထိပုရိ-
သရူပါဒိဝိစိတ္တံ ဘေသဇ္ဇနာဋိကံ သုပရိက္ခိတ္တံ
ဝါမပဿေ ဩလဂ္ဂေန္တိ။ မဟာနိ၊ဌ၊၃၆၃။)

ဒဏ္ဍနိဓာန (န) [ဒဏ္ဍ + နိဓာန] (နိပ်စက်
ကြောင်းဖြစ်သော) တုတ် - လှံတံ - ကို စွန့်
ပယ်ချထားခြင်း။ ဒဏ္ဍနိဓာနတော။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။
၃၃၃။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၃၂၄။ ဝုတ္တံ ယံ ဒဏ္ဍ-
နိဓာနံ၊ တံ ဝဋ္ဋဝိဝဋ္ဋနိဿိတံ။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌိ၊၁၃၁။

ဒဏ္ဍနီပါတန (န) [ဒဏ္ဍ + နီပါတန] နိပ်ကွပ် -
ဆုံးမ - ကြောင်းဖြစ်သော လက်နက်ကို -
ကျစေ - ချ - ခြင်း။ ဒဏ္ဍန (၁)၊ (တိ) (၂) -
ကြည့်။

ဒဏ္ဍနိရောဓ (ပု) [ဒဏ္ဍ + နိရောဓ] ညဉ်းဆဲ -
နိပ်စက် - ခြင်း၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း။ အာကာရ-
နိရောဓာ ဒဏ္ဍနိရောဓော၊ ဒဏ္ဍနိရောဓာ
ခဏ္ဍနိရောဓော။ ပေဋကော။၂၃၉။

ဒဏ္ဍနီတိ (ထိ) [ဒဏ္ဍ + နီတိ။ (ဒဏ္ဍနီဣ-ပြာ)]
(၁) (သတ်ခြင်း၊ နှောင်ဖွဲ့ခြင်း-စသော
ညဉ်းဆဲမှု) အပြစ်ဒဏ်ကို - ဆောင်ပို့ - ပေး -
ထား - ဆုံးဖြတ် - ခြင်း။ (၂) ဒဏ္ဍနီတိ-ကျမ်း၊
(အများအားဖြင့်) အပြစ်ဒဏ်ပေးခြင်းကို
ပြရာဖြစ်သော ဓမ္မသတ်၊ ရာဇသတ်-ကျမ်း၊
(ဆုံးမပဲ့ပြင်မှု၌ ရပ်တည်ခြင်းကြောင့်)
“ဒဏ္ဍ” အမည်ရသောမင်း၏ နည်းလမ်း ဥပ-
ဒေ။ (အတ္ထသတ္ထ-အမည်ရသော သုက္ကနီတိ၊
ကာမဏ္ဍကီယနီတိ၊ စာဏကျနီတိ၊ ဟိတော-
ပဒေသ-စသော ဗာဟိရက နီတိကျမ်းများနှင့်
ရာဇနီတိ၊ လောကနီတိ-စသော သာသနိက
ကျမ်းများသည် ဒဏ္ဍနီတိ-မည်၏။ အကျယ်ကို
အဘယာ၊ ဓာနံ၊ သျှ-ကြည့်။) (၃) ဒဏ္ဍနီတိ
ဟူသော - ပုဒ် - သဒ္ဒါ။ (အတ္ထသတ္ထ-ကျမ်း၊
သုက္ကဇီဝ-ကျမ်း၊ ကျုံး၊ မြောင်း၊ ခံတပ်။
စိန္တာမဏိ။ ဥပဒေ နီတိ အထူး၊ ဆုံးမခြင်း။
ပြာ၊ဓာနံ။)

(၁)၊ (၂) သာမာဒိနံ စတုတ္ထော
ပါယော ဝဓဗန္ဓနာဒိလက္ခဏော ဒဏ္ဍော၊
တဿ နီတိ ပဏယနံ ဒဏ္ဍနီတိ၊ ပါယေန
နီတိဿ ဒဏ္ဍေန ဗျပ္ပဒေသော၊ ဝဓဒေါသ-
ဗာဟုလျေန ပါယသော ဒဏ္ဍဿ ပဏယ-
နတော၊ ဒဏ္ဍနီတုတ္တတ္တာ သတ္တဉ္စ ဒဏ္ဍနီတိ။
ဓာနံ၊ဋ္ဌိ၊၁၁၃။

(၂) ဓမ္မဂန္ဓိကာတိ ဓမ္မေန ဒဏ္ဍနီတိ-
ယာ ဟတ္ထပါဒါဒိစ္ဆိန္နနဂန္ဓိကာ။ ဝိမတိ၊၁။
၂၇၆။

(၃) ဒဏ္ဍနီတုတ္တသတ္တသ္မိ*။ ဓာနံ။၁၁၃။
(ယင်း-ဋီလည်း ကြည့်။)

ဒဏ္ဍနိတိသညိတ (တိ) [ဒဏ္ဍနိတိ+ဣတိ+သညိ-
တ] အပြစ်ဒဏ်ကို-ဆောင်ပို့-ပေး-ထား-
ဆုံးဖြတ်-ခြင်း၊ (ဒဏ္ဍနိတိ) ဟူ၍ - သိမှတ်-
သမုတ် - အပ်သော (တရားဆုံးဖြတ်မှု)။
ဝေါဟာရိက(ဒီ၊ ၂။ ၁၂၃) ကြည့်။

ဒဏ္ဍနိယ (တိ) [ဒဏ္ဍန + ဣယ။ နိတိ၊ သုတ္တ။
၇၇၅။ ဒဏ္ဍ + အနိယ။ (ဒဏ္ဍ-သံ)] (က)
နှိပ်ကွပ်-ညှဉ်းဆဲ-ခြင်းကို ထိုက်သော။ (ခ)
နှိပ်ကွပ်-ညှဉ်းဆဲ - ထိုက်သော၊ ဒဏ်ထား
ထိုက်သော၊ သူ။ ဒဏ္ဍနိယော ဒဏ္ဍေတဗ္ဗော။
မိလိန္ဒ။ ၁၈၄။

ဒဏ္ဍန္တရ (န) [ဒဏ္ဍ + အန္တရ] (က) တုတ် -
သစ်တုံး - တို့၏ - အလယ် - အကြား -
အရပ်။ (ခ) တပါး - တခြား - သော -
တုတ်တံ - တုတ်ချောင်း။ (က) ဧဝံ
ဇိဂုစ္ဆန္တောပိ စ ဒဏ္ဍန္တရံ ဝါ မူလန္တရံ ဝါ
ပါသာဏန္တရံ ဝါ နိဿာယ ဧဟာတိ။ သုတ္တ-
နိ၊ ၄။ ၁။ ၁၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၈။ (ခ) ယတ္ထ
ဒဏ္ဍန္တရံ ပဝေသေတွာ ဆတ္တံ ဂဏန္တိ။ ဝိမတိ၊
၁။ ၁၆၆။

ဒဏ္ဍန္တောဂဓ (တိ) [ဒဏ္ဍ + အန္တောဂဓ] ဒဏ္ဍ-
ဥပါယ်၌ - အကျုံးဝင် - အတွင်းဝင် - ပါဝင် -
သော (လှည့်ပတ်ခြင်း 'မာယာ' နှင့် လျစ်လျူ
ရှုခြင်း 'ဥပေက္ခာ')။ တထာ ဟိ မာယော-
ပေက္ခာ စ ဒဏ္ဍန္တောဂဓာ။ ဓာနိ၊ ၂။ ၃၄၈။

ဒဏ္ဍပဋိဗဒ္ဓ (တိ) [ဒဏ္ဍ + ပဋိဗဒ္ဓ] တုတ်တံ -
ကိုင်းတံ - ဖြင့် - ဖွဲ့ - စပ် - အပ်သော (ပိုက်-
စသည်)။ ဒဏ္ဍဝါဂုရာ ကြည့်။

ဒဏ္ဍပဋိသ(သ)ရဏ (တိ) [ဒဏ္ဍ + ပဋိသ(သ)-
ရဏ] (က) တောင်ဌေးသာ - အားထား
- လည်းလျောင်း - ရာ ရှိသော၊ တောင်ဌေး
ဖြင့်သာ သွားရသော၊ တောင်ဌေးနှင့်ကင်း၍
မရပ်၊ မသွားနိုင်သော၊ သူ။ (ခ) တောင်

ဌေးဟူသော သွားကြောင်း အဆောက်အဦ
ရှိသော၊ သူ (အိုမင်းမစွမ်းဖြစ်သူ)။ ဒဏ္ဍပရာ-
ယဏောတိ ဒဏ္ဍပဋိသရဏော ဒဏ္ဍဒုတိ-
ယော။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၁၆။ (- ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၄၆။
မ၊ ၄။ ၁။ ၃၆၅။) (က) ဒဏ္ဍပဋိသရဏ (အံ၊ ၄။
၂။ ၁၁၈) နှိ ဌာနဂမနေသု ဒဏ္ဍော ပဋိသရဏံ
တေဿာတိ ဒဏ္ဍပဋိသရဏံ၊ တေန ဝိနာ
ဝတ္တိတုံ အသမတ္တတ္တာ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၅။ (ခ)
ဒဏ္ဍဂတိက (ခ) ကြည့်။

ဒဏ္ဍပဏေတဗ္ဗ (တိ) [ဒဏ္ဍ + ပဏေတဗ္ဗ] ညှဉ်း
ဆဲ - နှိပ်ကွပ် - ထိုက်သော၊ အပြစ်ဒဏ်ကို -
တပ် - ထား - ခံယူ - ပေး - ထိုက်သော၊
အပြစ်ပေးထိုက်သော၊ သူ။ ဒဏ္ဍိယ၊ ၂။ ကြည့်။

ဒဏ္ဍပတ္တ (န) [ဒဏ္ဍ + ပတ္တ] (ရိုင်းဂိုပင်၏) ရိုးတံ
(နှင့်) ရွက်နှု။ ဟိဂုံဇတု နာမ ဟိဂုံရုက္ခဿ
ဒဏ္ဍပတ္တာနိ ပစိတွာ ကတနိယျာသော။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၆၆။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၂။ ဝိနယာ-
လင်္ကာ၊ ၁။ ၁၈၈။

ဒဏ္ဍပဒိပ (ပု) [ဒဏ္ဍ + ပဒိပ] မီးရှူး - မီးစည်း -
၏ တည်ရာဖြစ်သော လက်ကိုင်တုတ်တံ၊
မီးရှူးတိုင်၊ မီးစည်းတိုင်၊ မီးတုတ်။ မဏိ-
ဝေရောစနာ ဥက္ကာတိ ဝေရောစနမဏိဟိ
ရတ္တမဏိဟိ ကတာ ဥက္ကာ ဒဏ္ဍပဒိပါ။ အပ၊
၄။ ၁။ ၁၁၈။

ဒဏ္ဍပဒုမ (န) [ဒဏ္ဍ + ပဒုမ] ရိုးတံရှိသော
ပဒုမ္မာကြာပန်း၊ ရိုးတံနှင့် တကွဖြစ်သော
ပဒုမ္မာကြာပန်း။ ပထဝီတလံ ဘိန္နိတွာ ဒဏ္ဍ-
ပဒုမာနိ ပုပ္ဖိ သု။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၆။ (- ဥဒါန၊
၄။ ၁၃၃။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၂၉။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၆၃။
ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၆၁။)

ဒဏ္ဍပရ (တိ) [ဒဏ္ဍ + ဂဟဏ + ပရ။ အလယ်
ပုဒ်ကျေ။] တောင်ဌေးကိုင်းခြင်းလျှင် အလွန်
အကဲရှိသော၊ ပကတိသွားခြင်းထက် အပို
အလွန်ဖြစ်သော တောင်ဌေးကိုင်းဆောင်ရ

ခြင်းရှိသော (မသန်စွမ်းသူတို့၏ သွားခြင်း
ဣရိယာပုထ်)။ ဒဏ္ဍပရာယဏ (က)-ကြည့်။

ဒဏ္ဍပရာမာသ (ပု) [ဒဏ္ဍ+ပရာမာသ] တုတ်-
လှံတံ - ကို - သုံးသပ် - ကိုင်တွယ် - ခြင်း။
ဗျာပါဒသဟဂတေန စေတသာ ဒဏ္ဍပရာမာ-
သာဒီနိ။ အဘိဋ္ဌာ၁။၁၃၆။

ဒဏ္ဍပရာယဏ (တိ) [ဒဏ္ဍ + ပရာယဏ။
ဒဏ္ဍပရ+အယန။ ဒဏ္ဍ+ပရ+အယန]
တောင်ဌေးသာ - ကပ်ငြိ - လည်းလျောင်း -
အားထား - ရှိသော၊ (က) တောင်ဌေး
ကိုင်ဆောင်ခြင်းလျှင် အလွန် အကဲ ရှိသော
သွားခြင်း ဣရိယာပုထ်ရှိသော၊ သူ။ (ခ)
တောင်ဌေး ဟူသော လွန်ကဲသော သွား
ကြောင်း အဆောက်အဦရှိသော၊ တောင်
ဌေး - ဖြင့်သာ - ပါမှ - သွားနိုင်သော၊ သူ
(အိုမင်းမစွမ်းဖြစ်သူ)။ ဒဏ္ဍပရာယဏ (မ၊
၁။၁၂၃။ အံ၊၁။၁၃၇) နှိ ဒဏ္ဍပဋိသရဏံ
ဒဏ္ဍဒုတိယံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၈။
(- ဒီ၊၂။၁၈။ မ၊၃။၂၁၈။ ထေရ၊၂၉၁။
မဟာနိ၊၉၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၊၄၀။
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃၊ ၄၂၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၅။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆။) (က)
ဒဏ္ဍပရံ ဒဏ္ဍဂ္ဂဟဏပရံ အယနံ ဂမနံ
တေဿာတိ ဒဏ္ဍပရာယဏံ။ (ခ) ဒဏ္ဍော
ဝါ ပရံ အယနံ ဂမနကာရဏံ တေဿာတိ
ဒဏ္ဍပရာယဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅-ချည်း။

ဒဏ္ဍပရာယဏကာလ (ပု) [ဒဏ္ဍပရာယဏ+
ကာလ] တောင်ဌေးသာ - အားထား -
အားကိုး - ရှိသော အချိန်အခါ။ ယံ မယံ
ယာဝ ဒဏ္ဍပရာယဏကာလာ ဘောဂေ
ဘုဉ္ဇာမ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၅။

ဒဏ္ဍပရိသာဝန (န) [ဒဏ္ဍ+ပရိသာဝန] (စတု
ရန်း ၄-ဖက် ကားပေါင်ကြက်အပ်သော)
တုတ်ချောင်းတို့၌ ဖွဲ့အပ်သော ပုဝါရေစစ်။
အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၂-၆-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ဒဏ္ဍပရိသာဝန (ဝိ၊၄။၂၅၆) နှိ ရဇကာနံ
ခါရပရိသာဝနံ ဝိယ စတုသု ပါဒေသု ဗဒ္ဒ-
နိဿေဏိကာယ သာဠကံ ဗန္ဓိတော မဇ္ဈေ
ဒဏ္ဍကေ ဥဒကံ အာသိဉ္စိတဗ္ဗံ၊ တံ ဥဘောပိ
ကောဠာသေ ပူရေတော ပရိသာဝတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၄။၅၀။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၄၂။)

ဒဏ္ဍပလ္လဝပဝါဠပါကနိပ္ပန္န (တိ) [ဒဏ္ဍ+ပလ္လဝ+
ပဝါဠ+ပါက+နိပ္ပန္န] (ရိုင်းဂိုပင်၏) ရိုးတံ၊
သန္တာနှင့်တူသော ရွက်ညွန့်တို့ကို - ကျို -
ချက် - ခြင်းဖြင့်ပြီးသော(ချိပ်)၊ ရိုင်းဂိုရွက်
ညွန့်ရည် ချိပ်။ ဟိဂုံဇတု နာမ ဟိဂုံရုက္ခဿ
ဒဏ္ဍပလ္လဝပဝါဠပါကနိပ္ပန္န။ ဝဇီရ၊၄၇၁။

ဒဏ္ဍပသုတ (တိ) [ဒဏ္ဍ + ပသုတ] (၁) (က)
ညှဉ်းပန်း - နှိပ်စက် - မှု၌ - လေ့ကျက် - လေ့
လာ - ဆည်းပူး - အားထုတ် - ခြင်းရှိသော။
(ခ) လေ့ကျက် - လေ့လာ - ဆည်းပူး -
အားထုတ် - အပ်သော - ညှဉ်းပန်း - နှိပ်
စက် - မှုရှိသော၊ သူ။ (၂) (က) အလှပြုပြင်
အပ်သောတုတ်ကို ကိုင်ဆောင်မှု၌ - လေ့
ကျက် - လေ့လာ - ဆည်းပူး - အားထုတ် -
ခြင်းရှိသော။ (ခ) လေ့ကျက် - လေ့လာ -
ဆည်းပူး - အားထုတ် - အပ်သော အလှပြု
ပြင်အပ်သောတုတ်ကို ကိုင်ဆောင်မှုရှိသော၊
သူ။ (၃) တုတ်သိုင်းအတတ်၌ ကျော်စော
ထင်ရှားသော၊ သူ။ (၁) အာဂါရိကာ ဒဏ္ဍ-
ပသုတာ(မဟာနိ၊၁၉၆)တိ ဂဟပတိနော
ဝိဟေသမာနာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၀၈။ (၂), (၃)
သော ဟိ ဒဏ္ဍပသုတော ဒဏ္ဍသိပ္ပေ စ သုကု-
သလော တတ္ထ ပါကဋ္ဌော ပညာတော၊
တဿာ ဒဏ္ဍံ ဂဟေတွာဝ ဝိစရတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၅၈။

ဒဏ္ဍပါဏိ (တိ) [ဒဏ္ဍ+ပါဏိ။ ဒဏ္ဍော ပါဏိမှ
အဿာတိ ဒဏ္ဍပါဏိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၈။ ပါတိ၊
ပဒတ္ထ။၃၀၈။(ဒံ၊ပါဏိ-သံ)] (၁) (က) အလှ
ပြုပြင်အပ်သော ၄-တောင် - ပမာဏ - ခန့်

-ရှိသော တုတ်လက်၌ရှိသော။ (ခ) လက်၌
၄-တောင်ခန့် တုတ်ရှိသော၊ ၄-တောင်ခန့်
တုတ် လက်စွဲသော။ (၂) ဒဏ္ဍပါဏိ-
အမည်ရှိသော သိက္ခာပုဒ်။ (ကြောက်မက်
ဖွယ်အာရုံအထူး၊ ကာသိတိုင်းအရပ်၌ရှိသော
ဒဏ္ဍပါဏိဂိုဝ-ဂိုဏ်း၊ ယမမင်း။ စိန္တာမဏိ။
P. S. D။)

(၁) ဒဏ္ဍပါဏိဿာ(ဝိ၊ ၂။ ၂၆၃)တိ ဧတ္ထ
ဒဏ္ဍော နာမ မဇ္ဈိမဿ ပုရိသဿ စတု-
ဟတ္ထပုမာဏော၊ ဒဏ္ဍပါဏိဘာဝေါ ပနဿ
ဆတ္တပါဏိမိ ဝုတ္တနယေနော ဝေဒိတဗ္ဗော။
ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၈။ ကခါ။ ၂၇၅။ ဒဏ္ဍပါဏိ(မ၊ ၁။
၁၅၄)တိ န ဇရာဒဗ္ဗလတာယ ဒဏ္ဍဟတ္ထော။
အယဉ္စိ တရုဏော ပဌမဝယေ ဌိတော၊ ဒဏ္ဍ-
စိတ္တတာယ ပန သုဝဏ္ဏဒဏ္ဍံ ဂဟေတွာ ဝိစ-
ရတိ၊ တဿ ဒဏ္ဍပါဏိတံ ဝုတ္တော။ မ၊ ၄။ ၁။
၃၇၇။ (-ဝိ၊ ၅။ ၅၂၂၊ ၅၂၇။)

(၂) ဆတ္တပါဏိ ဒဏ္ဍပါဏိ.... ဩဂုဏ္ဍိတ-
နာမကာနိ ကောဒဿ သိက္ခာပဒါနိ ဓမ္မ-
ဒေသနသမုဋ္ဌာနာနိ ဝါစာစိတ္တတော သမုဋ္ဌ-
ဟန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၂။

ဒဏ္ဍပိဋိတ (တိ) [ဒဏ္ဍ + ပိဋိတ] ဥစ္စာဒဏ်ဖြင့်
နှိပ်စက်အပ်သော၊ ငွေဒဏ်ဆောင်ရသော၊
သူ။ ဒဏ္ဍပိဋိတာ(ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၉)တိ ဓန-
ဒဏ္ဍေန ပိဋိတာ။ တိ သနိပါတ်၊ ကုမ္ဘ-ဇာတ်၊
ဋီ၊ ပေ။

ဒဏ္ဍပုတ္တ (တိ) [ဒဏ္ဍ + ပုတ္တ] အပြစ်ဒဏ်သို့
ရောက်-သင့် - ထိုက် - သော၊ အပြစ်ဒဏ်
ထားထိုက်သော၊ သူ။ ကိန္နု ခေါ် သော
မဟာရာဇ ပုရိသော ဒဏ္ဍပုတ္တော ဘဝေ-
ယျာတိ။ မိလိန္ဒ၊ ၄၆-၇။ (- ၇၅။)

ဒဏ္ဍပုဟာရ (ပု) [ဒဏ္ဍ + ပဟာရ] တုတ် -
လုံတံ - ဖြင့် - ရိုက်နှက် - ပုတ်ခတ် - ခြင်း။
ဒဏ္ဍပုဟာရာ(ဒိ၊ ၁။ ၁၃၇)တိ “ပဋိပါဋိယာ
တိဋ္ဌထ တိဋ္ဌထာ”တိ၊ “ဥဇုံ ဂန္ဓာ ဂဏှထ

ဂဏှထာ”တိ စ အာဒိနိ ဝတှာ ဒီယမာနာ
ဒဏ္ဍပုဟာရာပိ ဂလဂ္ဂါဟာပိ ဒိဿန္တိ။ ဒိ၊ ၄။
၁။ ၂၇၁။ (- အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၈။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။
၁၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃၈။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၂။ မ၊ ၄။
၂။ ၄၃။ မ၊ ၄။ ၃။ ၄၂၂။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၈။ အံ၊
၄။ ၂။ ၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၃၈၉။)

ဒဏ္ဍဗဒ္ဓ = ဒဏ္ဍဗန္ဓ (တိ) [ဒဏ္ဍ + ဗဒ္ဓ = ဗန္ဓ။ ဒဏ္ဍေ-
န ဗန္ဓိတဗ္ဗန္တိ ဒဏ္ဍဗန္ဓံ၊ ဒဏ္ဍံ ဗန္ဓမေတဿာတိ
ဝါ ဒဏ္ဍဗန္ဓံ။ ပါစိတ်၊ ယော၊ ၂။ ၇၀။] (က)
အရိုးဖြင့် - ဖွဲ့ - တပ် - အပ်သော။ (ခ) ဖွဲ့ -
တပ် - အပ်သော အရိုးရှိသော၊ အရိုးတပ်
ထားသော (ဆောက်-စသည်)။ အန္တမသော
သမ္ပုဉ္ဇနိဒဏ္ဍကဝေနေမိ ဒဏ္ဍဗဒ္ဓံ (ဒဏ္ဍဗန္ဓံ)
စေ၊ ဂရုဘဏ္ဍမေဝ။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၈၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
၃၀၆။ ကခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၄၂၅။

ဒဏ္ဍဗန္ဓနိခါဒန (န) [ဒဏ္ဍဗန္ဓ + နိခါဒန] (က)
အရိုးဖြင့် - ဖွဲ့ - တပ် - အပ်သော ဆောက်။
(ခ) ဖွဲ့ - တပ် - အပ်သော အရိုးရှိသော
ဆောက်၊ အရိုးတပ်ထားသော ဆောက်။
ကုဒါလော ဒဏ္ဍဗန္ဓနိခါဒနံ ဝါ အဂရုဘဏ္ဍ
နာမ နတ္ထိ။ ကခါ။ ၂၆၂။ ကခါ၊ ဋီ၊ သစ်။
၄၂၅။

ဒဏ္ဍဗလိ (ပု) [ဒဏ္ဍ + လဒ္ဓဗ္ဗ + ဗလိ။ အလယ်ပုဒ်
ကျေ။] ငွေဒဏ် - ပေး - တပ် - ခြင်းဖြင့်
ရအပ်သော အခွန်အတုတ်။ ကဟာပဏာဒိ-
ဝသေန စေဝ ဒဏ္ဍဗလိဝသေန စ ဓနံ
လဘာမိ။ ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၃။ ဒဏ္ဍဝသေန လဒ္ဓဗ္ဗ
ဗလိ ဒဏ္ဍဗလိ။ ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၃။ (- ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။
၁၆၀။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၆။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၃၁။)

ဒဏ္ဍဗုန္ဓ (ပု) [ဒဏ္ဍ + ဗုန္ဓ] (ထီး) အရိုး၏ -
အရင်း - အောက် အပြင် - အစွန်း။ ဒဏ္ဍဗုန္ဓေ
ပန အဟိစ္ဆတ္တကသဏ္ဌာနံ ဝဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။
၂၅၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၅။ = ဒဏ္ဍမူလေ၊ ဆတ္တ-
ဒဏ္ဍဿ ဟေဋ္ဌိမတလေတိ အတ္တော။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၉။ = ဒဏ္ဍမူလေ ကောဋိယံ။

ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၆။ (-ဝိ၊ နိစ္ဆယ။ ဝိ၊ နိစ္ဆယ၊ ဋီ၊
၂။ ၃၀၃၃။ ဝိနယာလင်္ကာ၊ ၁။ ၃၂၊ ၃၄။)

ဒဏ္ဍဗြာဟ္မဏဂါမ (ပု) [ဒဏ္ဍ + ဗြာဟ္မဏဂါမ]
ဒဏ္ဍ-အမည်ရှိသော ပုဏ္ဏားရွာ။ တတော
ဒဏ္ဍဗြာဟ္မဏဂါမော နာမ ပဉ္စ ယောဇနာနိ။
စရိယာ၊ ၄။ ၈၈။

ဒဏ္ဍဘယ (န) [ဒဏ္ဍ+ဘယ] (၁) အပြစ်ဒဏ်
ဟူသော ကြောက်ဖွယ်အာရုံ။ (၂) အပြစ်
ဒဏ်ကို စွဲမိ၍ဖြစ်သော-ကြောက်ရွံ့-ထိတ်
လန့် - ခြင်း။ (က) ငွေ - ဥစ္စာ - ဒဏ်မှ
ကြောက်ခြင်း။ (ခ) (၃၂-ပါးသော ကံ
ကြမ္မာဟူသော ညှဉ်းပန်းမှု) လက်နက်ဒဏ်မှ
ကြောက်ခြင်း။ (ဂ) (ဥက္ကေပနီယကံ-စသော
ဝိနည်းလာ) အပြစ်ဒဏ်မှ - ကြောက်ရွံ့ -
ထိတ်လန့် - ခြင်း။

(၁) ဒဏ္ဍဘယဘိတ-ကြည့်။ (၂) (က)
သော ခေါ် အဟံ ဘန္တေ အာနန္ဒ ဉာတိနံ
ဒဏ္ဍဘယာ ဝေါဟံ ဘဂဝတော ပစ္စုပ္ပန်
အကာသိ။ ဝိ၊ ၃။ ၃၄၅။

(ခ) ဒဏ္ဍဘယ(အံ၊ ၁။ ၄၃၆) နှိ ဒုတ္တိံ သ-
ကမ္မကာရဏာ (ကမ္မကာရဏံ၊ သျှာ) ပဋိစ္စ
ဥပ္ပဇနကဘယံ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၁။

(က), (ခ) ဒဏ္ဍဘယ (ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၈) နှိ
ရာဇာဒီဟိ ဓနဒဏ္ဍပဟရဏဒဏ္ဍာနံ ဌပိတ-
ဝသေန ဥပ္ပန္နဘယံ။ ဧကနိပါတ်၊ ဒေဝဓမ္မ-
ဇာတ်၊ ၄။ ပေ။ (-သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၅။ ဇာ၊
၄။ ၂။ ၂၅၇။)

(ဂ) အနဂါရိကာနံ ပန ဝိနယဒဏ္ဍံ
ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇနကဘယမ္ပိ ဒဏ္ဍဘယန္တေဝ သင်္ခ-
ဂစ္ဆတိ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၆။ (က), (ခ), (ဂ)
ဒဏ္ဍဘယ (အဘိ၊ ၁။ ၃၉၁။ မဟာနိ၊ ၂။ ၉) နှိ
အဂါရိကဿ ရညာ ပဝတ္တိတဒဏ္ဍံ၊ အနဂါရိ-
ကဿ ဝိနယဒဏ္ဍံ ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇနကဘယံ။
အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၈၄။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၄၈။ (ဥက္ကေ-

ပနီယာဒိကမ္ပံ ဝိနယဒဏ္ဍံ။ မူလ၊ ၄။ ၂။ ၂၅။)
(-အံ၊ ၁။ ၄၃၇-ဂ။ စူဠနိ၊ ၂။ ၆၁။ မိလိန္ဒ။
၁၄၈။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၀။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၅၂။
၁၆၆။ မဟာနိ၊ ၄။ ၅၀။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၄။ ၁။ ၂။ ၂။)

ဒဏ္ဍဘယတဠိတ (တိ) [ဒဏ္ဍဘယ+တဠိတ]
ငွေ-ဥစ္စာ - ဒဏ်ဟူသော 'ဒဏ္ဍ'ဘေးဖြင့်
ခြိမ်းချောက်-အပ်-ခံရ-သော၊ သူ။ သော
ခေါ် အဟံ ဘန္တေ အာနန္ဒ ဉာတိနံ ဒဏ္ဍ-
ဘယတဠိတော အဟောသိန္တိ သေသော။
ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၉၁။

ဒဏ္ဍဘယဘိတ (တိ) [ဒဏ္ဍဘယ+ဘိတ] အပြစ်
ဒဏ်ဟူသောဘေးမှ ကြောက်ရွံ့သော၊ သူ။
အယျာနံ ဒဏ္ဍဘယဘိတာ (ထေရီ၊ ၄၀၆) တိ
အယျကာနံ ဒဏ္ဍဘယေန ဘိတာ။ ထေရီ၊
၄။ ၂။ ၁၀။ (-အပ၊ ၂။ ၂၉၄။)

ဒဏ္ဍဘေဒ (န) [ဒဏ္ဍ+ဘေဒ] လက်နက်ဒဏ်၊
ဥစ္စာဒဏ်ဖြင့် ဖိစီးနှိပ်ကွပ် ဒဏ်တပ်ခြင်းဟူ
သော 'ဒဏ္ဍ' ဥပါယ် (နှင့်) ရန်သူတို့၏
အသင်းအပင်း၌ အချင်းချင်းကွဲပြားစေခြင်း
ဟူသော 'ဘေဒ' ဥပါယ်။ တေန ဒဏ္ဍ-
ဘေဒါနိ ဝဒတိ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၃၆၇။

ဒဏ္ဍမဏိကာ (ထိ) [ဒဏ္ဍ+မဏိကာ] (၁)
လက်ကိုင်ရိုးအစွန်း၌ ဆုပ်ကိုင်စရာ-အလုံး-
အဖု-ရှိသော - ထွန်တုံး - ထယ်တုံး။ (၂)
ယင်း-ထွန်တုံး - ထယ်တုံး - နှင့်တူသော
(မိုးကြိုး)။ (လက်ကိုင်ဖု တုတ်တံရှိသည်၏
အဖြစ်ကြောင့် ဒဏ္ဍမဏိကာ-အမည်ရှိသော
ထွန်တုံးနှင့်တူသော မိုးကြိုး။ ပခုက္ကူ၊ သျှ။)
ဒဏ္ဍမဏိကာ နဂ်လသဒိသာ ဟုတွာ ပတတိ။
ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၀။ နဂ်လဿ ကဿနကာလေ
ကဿကာနံ ဟတ္ထေန ဂဟေတဗ္ဗဌာနေ မဏိ-
ကာ ဟောတိ၊ တံ ဥပါဒါယ နဂ်လံ "ဒဏ္ဍ-
မဏိကာ" တိ ဝုစ္စတိ၊ တသ္မာ ဒဏ္ဍမဏိကာ-

ကာရာ ဒဏ္ဍမဏိကာ။ တေနာဟ “နဂ်လ-
သဒိသာ”တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၇၁။

ဒဏ္ဍမဏိကာကဏာရ (တိ) [ဒဏ္ဍမဏိကာ+အာ-
ကဏာရ] လက်ကိုင်ဖု တုတ်တံရှိသည်၏ အဖြစ်
ကြောင့် ‘ဒဏ္ဍမဏိကာ’ အမည်ရှိသော -
ထွန်တုံး - ထယ်တုံး - ၏ အသွင်သဏ္ဌာန်ရှိ
သော(မိုးကြိုး)။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒဏ္ဍမတ္တက (န) [ဒဏ္ဍ+မတ္တက] တုတ်-တောင်
ဝှေး-၏-ထိပ်-အစွန်း-အဖျား။ ဒဏ္ဍ ပုရ-
တော ဌပေတွာ ဒဏ္ဍမတ္တကေ ဒေ ဟတ္ထေ
ပတိဋ္ဌာပေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၇။

ဒဏ္ဍမယ (တိ) [ဒဏ္ဍ+မယ] သစ်သားခြမ်း -
ဝါးခြမ်း-ဖြင့်ပြီးသော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒဏ္ဍမယတာဋ္ဌ (ပု၊န) [ဒဏ္ဍမယ+တာဋ္ဌ] (၁)
သစ်သားခြမ်း - ဝါးခြမ်း - ဖြင့်ပြီးသော
(တီးခေါက်အပ်သော) တူရိယာ (ခွက်ခွင်း၊
သစ်သားချပ်၊ ဝါးလက်ခုပ်-စသည်)။ (၂)
ယင်း-တူရိယာ - ကို တီးခြင်း - တီးသံ။
ဆနတာဋ္ဌ (သမ္မတာဋ္ဌ) နာမ ဒဏ္ဍမယ-
တာဋ္ဌ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၂၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၀။ သံ၊ဋီ၊
၁။၂၂၅။ ကံသတာဋ္ဌ (သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၅၉)-
နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဒဏ္ဍမယသမ္မတာဋ္ဌ (န) [ဒဏ္ဍမယ + သမ္မ +
တာဋ္ဌ] သစ်သားခြမ်း - ဝါးခြမ်း - ဖြင့်ပြီး
သော ခွက်ခွင်း၊ သစ်သားချပ်၊ ဝါးလက်ခုပ်-
စသော တူရိယာ-ကို တီးခြင်း-တီးသံ။
ဆနတာဋ္ဌ(သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၅၉)-ကြည့်။

ဒဏ္ဍမာဏဝက (တိ) [ဒဏ္ဍ+မာဏဝ+က။ က-
ပဋိဘာဂတ္ထ။ ရှူ၊၃၈၄။] ဒဏ္ဍမာဏဝက-
အမည်ရှိသော(ကိန္နရာငှက်)၊ တုတ်-လှံတံ-
ဖြင့် လှည့်လည်ကျက်စားသော လူနှင့်တူ
သော (သတ္တဝါ)။ ဒဏ္ဍမာဏဝကနိ စာ-
(ဒီ၊၃။၁၆၃)တိ မနုဿမုသကုဏာ။ တေ
ကိရ ဒီဟိ ဟတ္ထေဟိ သုဝဏ္ဏဒဏ္ဍံ ဂဟေတွာ

ကေ ပေါက္ခရပတ္တံ အက္ကမိတွာ အနန္တရေ
ပေါက္ခရပတ္တေ သုဝဏ္ဏဒဏ္ဍံ နိက္ခိပန္တာ
ဝိစရန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၉။ ကိမ္မုရိသာတိ
ဒေဝကိန္နရစန္ဒကိန္နရဒုမကိန္နရဒဏ္ဍမာဏဝက-
ကောန္တိသကုဏကဏ္ဍပါဝရဏာဒိဘေဒါ ကိန္န-
ရာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၄၇။

ဒဏ္ဍမုဂ္ဂရ (ပု) [ဒဏ္ဍ+မုဂ္ဂရ] (၁) လက်ကိုင်ရိုး
-ရိုး-ပါ - သော - ဆောက်ပုတ် - လက်
ရိုက်၊ ဆင်နွှာမောင်းကဲ့သို့ အဖျားသွယ်သော
-ဆောက်ပုတ်-လက်ရိုက်။ (၂) တုတ်-လှံ
တံ- (နှင့်) တင်းပုတ်-ဝါးရင်းတုတ်-တင်
ကျည်း။ (၃) ၄-ထောင့်သဏ္ဌာန် ရှိသော
ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ကြောင်း ဖြစ်သော-တင်း
ပုတ်-တင်ကျည်း။ (၁) ဒဏ္ဍမုဂ္ဂရ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၆၂)န္တိ နိခါဒနမုဂ္ဂရံ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၇၃။
ဒဏ္ဍမုဂ္ဂရော (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၃။ ကခါ၊၂၆၃။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၀၈) နာမ ယေန ရဇိတစိဝရံ
ပေါထေန္တိ။ ဝဇီရ၊၅၂၈။ ကခါ၊ဋီ၊သစ်၊၄၂၇။
ကခါ၊ယော၊မဟာဋီ၊၄။၂၆၁။ ဝိ၊နိစ္ဆယ၊ဋီ၊
၂။၂၈၇။ ဒဏ္ဍမုဂ္ဂရံ (သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀) အဂ္ဂ
သောဏ္ဍမုဂ္ဂရံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၅၉။ (၂) ဒဏ္ဍ-
မုဂ္ဂရာဒိဟတ္ထ-ကြည့်။ (၃) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဒဏ္ဍမုဂ္ဂရပါဏိ (တိ) [ဒဏ္ဍမုဂ္ဂရ+ပါဏိ] လက်၌
၄-ထောင့်သဏ္ဌာန်ရှိသော ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်
ကြောင်းဖြစ်သော- တင်းပုတ်-တင်ကျည်း
-ရှိသော၊ ၄-ထောင့်သဏ္ဌာန်ရှိသော ညှဉ်း
ပန်းနှိပ်စက်ကြောင်းဖြစ်သော - တင်းပုတ်-
တင်ကျည်း - လက်စွဲ သော၊သို့။ စတုရဿ-
ဒဏ္ဍဟတ္ထ (စရိယာ။၄၀၇။စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၇၂)-
ကြည့်။

ဒဏ္ဍမုဂ္ဂရာဒိဟတ္ထ (တိ) [ဒဏ္ဍမုဂ္ဂရ + အာဒိ +
ဟတ္ထ] လက်၌-တုတ်-လှံတံ-(နှင့်)တင်း
ပုတ်-ဝါးရင်းတုတ် - တင်ကျည်း-စသည် ရှိ
သော၊ တုတ်-လှံတံ-(နှင့်) တင်းပုတ်-
ဝါးရင်းတုတ် - တင်ကျည်း-စသည် လက်စွဲ

သော၊သု။ ဒဏ္ဍမုဂ္ဂရာဒိဟတ္တာ အရညံ ပဝိ-
သိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅။(-၄၈၈။)

ဒဏ္ဍမူလ (န) [ဒဏ္ဍ+မူလ] (ထီး) အရိုး၏ -
အရင်းပိုင်း-အောက်အပြင်။ ဒဏ္ဍဗုဒ္ဓ-ကြည့်။

ဒဏ္ဍယတိ (ကြိ) [ဒဉိ = ဒဏ္ဍ + ယ + တိ]
ဒဏ်-ထား-တပ်-ပေး-၏။ အပြစ်ဒဏ်
ပေး၏။ ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-၏။
ဒဏ္ဍေတိ (က)-ကြည့်။

ဒဏ္ဍယိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဒဉိ=ဒဏ္ဍ + ယ + တုံ]
ဒဏ်-ထား-တပ်-ပေး-ခြင်းငှါ။ အပြစ်
ပေးခြင်းငှါ။ န မစ္စုနော ဒဏ္ဍယိတုံ သဟန္တိ။
ဇာ၊၁။၃၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၉၉။ (-၅၀၃။)

ဒဏ္ဍယုဒ္ဓ (န) [ဒဏ္ဍ+ယုဒ္ဓ] တုတ် - လှံတံ -
ဖြင့်-ထိုးပစ်-ရိုက်နှက်-ပုတ်ခတ် - ခြင်း။
တုတ်သိုင်းရိုက်ခြင်း။ ဒဏ္ဍယုဒ္ဓံ (ဒဏ္ဍက-
ယုဒ္ဓံ၊သိ၊က) မုဋ္ဌယုဒ္ဓံ။ ဒီ၊၁။၆၊၆၁။ မဟာနိ။
၂၈၅၊၃၇၈။ စူဠနိ။၂၈၅။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၆။

ဒဏ္ဍယောဂ (ပု) [ဒဏ္ဍ+ယောဂ] အကိုင်း -
လက်တံ-နှင့် ယှဉ်သော(သစ်ပင်)။ ဒဏ္ဍက
(တိ) (၂၀)-ကြည့်။

ဒဏ္ဍရာဇိ (ထိ) [ဒဏ္ဍ+ရာဇိ] တုတ်ဖြင့်-ရေး-
ခြစ်-အပ်သော - အရေး - အကြောင်း။
တုတ်ရေး၊ တုတ်ကြောင်း၊ တုတ်ခြစ်ရာ။
သေယျတာပိ ပြာဟ္မဏ ဥဒကေ ဒဏ္ဍရာဇိ
ခိပ္ပယေဝ ပဋိဝိဂစ္ဆတိ။ အံ၊၂။၅၀၂။ ဥဒကေ
ဒဏ္ဍရာဇိ ဝိယ ခိပ္ပံ ဝိဂစ္ဆတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။
မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၈။
ဥဒကေ ဒဏ္ဍကေန ကတလေခါ ဝိယ.... ဥပ-
ဋ္ဌဟန္တိ။ တေနာဟ “ဥဒကေ ဒဏ္ဍရာဇိဝါ”
(အဘိ၊ဝတာရ၊၁၂၇၄)တိ။ ယင်း-ဋီ၊သစ်။
(- ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၆၉။
စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၉၄။)

ဒဏ္ဍရာဇူပမ (တိ) [ဒဏ္ဍရာဇိ+ဥပမာ] တုတ်ခြစ်-
ရာ-အရေး-အကြောင်း-လျှင် နှိုင်းယှဉ်

စရာ ‘ဥပမာ’ရှိသော (ဇီဝိတိန္ဒြေ-စသည်)။
ဝေမေဝံ ခေါ ပြာဟ္မဏ ဥဒကေ ဒဏ္ဍရာဇူပမံ
ဇီဝိတံ မနုဿာနံ ပရိတ္တံ။ အံ၊၂။၅၀၂။

ဒဏ္ဍလက္ခဏ (န) [ဒဏ္ဍ+လက္ခဏ] (၁) တုတ်-
တောင်ဝေး-၏ (သုဘ၊အသုဘ) လက္ခဏာ။
(၂) ယင်း-ကိုပြတတ်သော ကျမ်း။ ဒဏ္ဍ-
လက္ခဏ-ကျမ်း။ ဒဏ္ဍလက္ခဏံ သတ္တလက္ခဏံ။
ဒီ၊၁။၉၊၆၄။ လက္ခဏပါဌကော လက္ခဏံ
အာဒိသန္တိ။ မဏိလက္ခဏံ ဒဏ္ဍလက္ခဏံ။
မဟာနိ။၂၉၇။ လက္ခဏ (သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။
၃၇၂)-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဒဏ္ဍဝဂ္ဂ (ပု) [ဒဏ္ဍ + ဝဂ္ဂ] ဒဏ္ဍဝဂ်၊ တုတ်၊
လှံတံ-စသည်ဖြင့် ညှဉ်းပန်း နှိပ်စက်ခြင်းနှင့်
စပ်၍ ဟောအပ်သော ဝတ္ထု (အကြောင်း
အဋ္ဌ၊ပုတ် ဖြစ်ရပ်) ပေါင်းချုပ်။ “သဗ္ဗေ
တသန္တိ ဒဏ္ဍဿ”စသည်ဖြင့် တုတ် လှံတံ-
စသည်တို့ဖြင့် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းဖြင့် မှတ်
အပ်သော ဝတ္ထု-အစုအပေါင်း-ပေါင်းချုပ်။
ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဓမ္မပဒပါဠိ၊ ၁၀-ဝဂ်။ ဓမ္မ။
၃၂-၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁-၆၃။ ဒဏ္ဍဝဂ္ဂေ ကော-
ဒသ။ ယင်း-၄၄၅။

ဒဏ္ဍဝါကရဇာလ (န) [ဒဏ္ဍဝါကရ + ဇာလ]
တုတ်တံ-ကိုင်းတံ-ဖြင့် ဖွဲ့အပ်သော (သား
ကောင်ဖမ်းသော)-ပိုက်ရှည်-ကွန်-ကျော့
ကွင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒဏ္ဍဝါက (ကု,ဂ)ရာ (ထိ) [ဒဏ္ဍ+ဝါက(ကု,ဂ)-
ရာ။ (ဓာန်။ ဓာန်၊ဋီ။၅၁၄၊၅၂၀-ကြည့်။)]
(က) တုတ်တံ-ကိုင်းတံ-ရှိသော (သား
ကောင်ဖမ်းသော)-ပိုက်ရှည်-ကွန်-ကျော့
ကွင်း။ (ခ) တုတ်တံ-ကိုင်းတံ-ဖြင့်-ဖွဲ့-
တပ်-အပ်သော (သားကောင်ဖမ်းသော)-
ပိုက်ရှည်-ကွန်-ကျော့ကွင်း။ ဒဏ္ဍဝါဂုရာဟိ-
(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄)တိ ဒဏ္ဍပဋိဗဒ္ဓါဟိ ဒီသဇာလ-
သင်္ခါတာဟိ ဝါဂုရာဟိ။ ဝိမတိ၊၁။၂၀၈။ ဒဏ္ဍ-
ဝါကရာဟိ(မ၊၁။၂၀၈)တိ ဒဏ္ဍဝါကရဇာလေ-

ဟိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၇။ ပါသန္တိ ဒဏ္ဍဝါဂုရုံ။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၉၃။ ဒဏ္ဍဝါကုရုဒိမိဂပါသံ .... ဩဇ္ဇိ-
ယိတွာ အဋ္ဌာသိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၈၀။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊
၃။၂၉၈။)

ဒဏ္ဍဝိတ္တ (တိ) [ဒဏ္ဍ+ဝိတ္တ] အလှူကိုင်တုတ်ဟူ
သော-နှစ်သက်ဖွယ်- နှစ်သက်ကြောင်း -
ရှိသော၊အလှူကိုင်တုတ်၌ကပ်ငြိစွဲလမ်းသော၊
အလှူကိုင်တုတ်ကို နှစ်သက်သော၊သူ။ ဒဏ္ဍ-
ဝိတ္တတာယာ(မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၇)တိ ဒဏ္ဍေ သော-
ဏ္ဍတာယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၈။

ဒဏ္ဍဝိဓည။ (တိ) [ဒဏ္ဍဝိဓ+ဉာ+ရ] ဒဏ္ဍဥပါယ်
၏ အပြားကို သိ-လေ့ ရှိ-တတ်-သော၊
သူ။ ဣတိ ဒဏ္ဍဝိဓညဟိ၊ ဒဏ္ဍောပိ တိဝိဓော
မတော။ ဓာနံ၊ဋ္ဌ။၃၄၈။

ဒဏ္ဍဝေါဟာရ (ပု) [ဒဏ္ဍ+ဝေါဟာရ] (က)
တုတ် - တောင်ဝှေး - ဟူ၍ - ခေါ်ဝေါ် -
ပြောဆို - ခြင်း။ (ခ) တုတ် - တောင်ဝှေး -
ဟူသော - အခေါ်အဝေါ် - အမည်။ အနိစ္စ-
တာဝေါဟာရ (မူလဋီ၊၃။၉၇) ကြည့်။

ဒဏ္ဍသညာ (ထိ) [ဒဏ္ဍ+သညာ] (က) တုတ် -
နှင်တံ - တံဖျာ - ဟူ၍ ဖြစ်သော အမှတ်
'သညာ'။ (ခ) တုတ် - နှင်တံ - တံဖျာ - ၌
ဖြစ်သော အမှတ် 'သညာ'။ ဂေါဏာ ဒဏ္ဍ-
သညာယ ဂမိဿန္တိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၁။

ဒဏ္ဍသတ္တအဗ္ဗုက္ခိရဏ (တိ) [ဒဏ္ဍသတ္တ +
အဗ္ဗုက္ခိရဏ (= အဘိ + ဥ + ကိရ + ယု)။
ကာရိကံကျေ။] တုတ်, လှံတံ, ဓားလက်နက်
ကို-မြှောက်ချီ-ရွယ်မိုး-၍ ရိုက်ပုတ်, ထိုး
ခုတ်ကြောင်းဖြစ်သော (အမျက်=ဒေါသ)။
န စ တာဝ ဒဏ္ဍသတ္တအဗ္ဗုက္ခိရဏော
ဟောတိ (မဟာနိ၊၁၆၅)တိ ဝုတ္တပ္ပကာရံ
ဒဏ္ဍသတ္တံ ဥက္ခိပိတွာ ပဟရဏော န စ တာဝ
ဟောတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၈၀။

ဒဏ္ဍသတ္တအဘိနိပါတန (တိ) [ဒဏ္ဍသတ္တ+အဘိ-
နိပါတန] တုတ်လှံတံ, ဓားလက်နက်ကို ကျ
စေတတ်သော၊တုတ်လှံတံ, ဓားလက်နက်ဖြင့်
ရိုက်ပုတ်, ထိုးခုတ် စေတတ်သော (အမျက်=
ဒေါသ)။ န စ တာဝ ဒဏ္ဍသတ္တအဘိနိပါတ-
နောဟောတိ(မဟာနိ၊၁၆၅)တိ ဧတံ ဒုဝိဓံ
ပရဿ ပဟရဏတ္ထံ န စ တာဝ ခိပနော
ဟောတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၈၀။

ဒဏ္ဍသတ္တက (န) [ဒဏ္ဍ + ယုတ္တ + သတ္တက။
ဒဏ္ဍေန ယောဇိတံ သတ္တကံ ဒဏ္ဍသတ္တကံ။
ပါစိတ်၊ယော၊၂။၃၉။] အရိုး - နှင့်ယှဉ် -
တပ်-သော (သင်ဓုန်း-စသော) ဓားငယ်။
ဒဏ္ဍသတ္တက (ဝိ၊၄။၂၅၁)န္တိ ပိပ္ပလကံ ဝါ
အညမ္ပိ ဝါ ယံကိဉ္စိ ဒဏ္ဍံ ယောဇေတွာ
ကတသတ္တကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၉။

ဒဏ္ဍသတ္တနိဓာန (န) [ဒဏ္ဍသတ္တ+နိဓာန] တုတ်
လှံတံ, ဓားလက်နက်ကို - စွန့် - ချထား -
ခြင်း။ ဒဏ္ဍသတ္တနိဓာနံ ကတံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၂၁။
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၄၃။

ဒဏ္ဍသတ္တပရာမသန (တိ) [ဒဏ္ဍသတ္တ + ပရာမ-
သန] တုတ်လှံတံ, ဓားလက်နက်ကို-သုံးသပ်
- ကိုင်တွယ်-ကြောင်းဖြစ်သော (အမျက်=
ဒေါသ)။ န စ တာဝ ဒဏ္ဍသတ္တပရာမသနော
ဟောတိ(မဟာနိ၊ ၁၆၅)တိ အာသာတနတ္ထံ
ဒဏ္ဍဉ္စ ဧကတောဓာရာဒိသတ္တဉ္စ အာဒိယနော
န စ တာဝ ဟောတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၈၀။

ဒဏ္ဍသတ္တာဒိဓိပန (န) [ဒဏ္ဍသတ္တာဒိ+ဓိပန]
တုတ်လှံတံ, ဓားလက်နက်-စသည်ကို ပစ်ချ
ခြင်း၊ တုတ်လှံတံ, ဓားလက်နက်-စသည်ဖြင့်
ရိုက်ပုတ်, ထိုးခုတ်ခြင်း။ ဒဏ္ဍသတ္တာဒိဓိပ-
နေန။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၈၀။

ဒဏ္ဍသတ္တာဘိနိပါတ (ပု) [ဒဏ္ဍသတ္တ + အဘိ-
နိပါတ] တုတ်လှံတံ, ဓားလက်နက်တို့ကို
(သူတပါး၏အပေါ်သို့)ကျစေခြင်း၊ တုတ်လှံ

တံ ဓားလက်နက်တို့ဖြင့် ရိုက်ပုတ်ထိုးခုတ်ခြင်း။ ဒဏ္ဍသတ္တာဘိနိပါတ (မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈) နှိဒဏ္ဍသတ္တာနံ ပရဿ ဥပရိ နိပါတနာဝတ္ထံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆။

ဒဏ္ဍသဒ္ဓိသ (တိ) [ဒဏ္ဍ+သဒ္ဓိသ။ (ဒဏ္ဍသဒ္ဓိသံ)] တောင်ဝှေးနှင့်တူသော (ကြာရိုးစသည်)။ ဒဏ္ဍ (၆)(ခ)-ကြည့်။

ဒဏ္ဍသမ္ဗဿ (ပု) [ဒဏ္ဍ+သမ္ဗဿ] တုတ်-နှင့်တံ-တံဖျာ-၏ အတွေ့အထိ၊ တုတ်ရိုက်ခံရခြင်း။ န တံ ကိဋ္ဌံ ပုန ဩတရေယျ တမေဝ ပုရိမံ ဒဏ္ဍသမ္ဗဿ သမနုဿရန္တော။ သံ၊၂။၄၀၀။

ဒဏ္ဍသမ္ပတိ (ထိ) [ဒဏ္ဍ+သမ္ပတိ] (၄-တောင်-ပမာဏ-ခန့်-ရှိ) တောင်ဝှေး (ကိုင်ဆောင်ရန်) အကျိုးငှါ-သမုတ်-အသိအမှတ်ပြု-ခြင်း၊ တောင်ဝှေးကိုင်ဆောင်ခွင့် ပေးခြင်း။ ဒဏ္ဍသမ္ပတိ(ဝိ၊၄။၂၇၀) နှိ ဣ ပမာဏယုတ္တော စတုဟတ္တောယေဝ ဒဏ္ဍော သမ္ပန္နိတော ဒါတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၇။ (-ဝိ၊၄။၂၇။ ဝိ၊၅။၂၂၊၂၅၊၂၅။)

ဒဏ္ဍသိက္ခာ (ထိ) [ဒဏ္ဍ+သိက္ခာ] တောင်ဝှေး (နှင့်) ဆိုင်း (ထမ်းပိုး၌ ဆွဲချိတ်အပ်သော ကြိုးဆိုင်း၊ ကြိမ်ဆိုင်း-စသည်)။ န ဘိက္ခဝေ ဒဏ္ဍသိက္ခာဓာရေတဗ္ဗော။ ဝိ၊၄။၂၇၀။ အောက်ပုဒ်လည်း-ကြည့်။

ဒဏ္ဍသိက္ခာသမ္ပတိ (ထိ) [ဒဏ္ဍသိက္ခာ+သမ္ပတိ] တောင်ဝှေး(နှင့်) ဆိုင်း(ကို ဆောင်ရန်) အကျိုးငှါ-သမုတ်-အသိအမှတ်ပြု-ခြင်း၊ တောင်ဝှေး(နှင့်)ဆိုင်း ကိုင်ဆောင်ခွင့် ပေးခြင်း။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဂိလာနဿ ဘိက္ခုနော ဒဏ္ဍသိက္ခာသမ္ပတိ ဒါတုံ။ ဝိ၊၄။၂၇။ (-၂၇။ ဝိ၊၅။၂၂၊၂၅၊၂၅။)

ဒဏ္ဍသိပ္ပ (န) [ဒဏ္ဍ+သိပ္ပ။ (ဒဏ္ဍဝိလှ-သံ)] တုတ်သိုင်းအတတ်။ ဒဏ္ဍပသုတ (၂), (၃)-ကြည့်။

ဒဏ္ဍသုတ္တ (န) [ဒဏ္ဍ+သုတ္တ] ဒဏ္ဍ-သုတ်၊ (က) အထက်သို့ ပစ်လွှင့်အပ်သော တုတ်ချောင်းသည် အောက်သို့ ပြန်ကျရာ၌ ထောင်လိုက်ဖြစ်စေ၊ ပြားလိုက်ဖြစ်စေ အမှတ်မထင် ကျချင်သလိုကျသကဲ့သို့ အစမထင်သံသရာတစ်ခု၌ ကျင်လည်ရသော သတ္တဝါ သည်လည်း အထောင်လိုက် ကြီးပွားရသော လူ၊ နတ်-စသော ဘဝမျိုး၊ အလျားလိုက်ကြီးပွားရသော တိရစ္ဆာန်ဘဝမျိုးတို့၌ လှည့်ကာ ပြောင်းကာ ကျင်လည်ရ၏-ဟု ရုပ်၊နာမ် သင်္ခါရ-တို့၌ ငြီးငွေ့ စိတ်ပျက် စက်ဆုပ် ရွံ့မုန်းရန် ဟောပြုရာသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ အနုမတဂ္ဂသံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၉-သုတ်။ သံ၊၁။၃၉၂။ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁၂-သံယုတ်၊ ၄-ဝဂ်၊ ၃-သုတ်။ သံ၊၃။၃၈၄။

(ခ) ဘုရားရှင် သာဝတ္ထိမြို့ ဆွမ်းခံဝင်စဉ် သာဝတ္ထိမြို့နှင့် ဇေတဝန်ကျောင်းကြား၌ မြွေကို တုတ်ဖြင့်ရိုက်နှက်ညှဉ်းဆဲသကဲ့ မြင်တော်မူ၍ “မိမိချမ်းသာချင်၍ မိမိကဲ့သို့ ချမ်းသာချင်သော သူတပါးကို နှိပ်စက်ညှဉ်းဆဲလျှင် မုချချမ်းသာမှုကို မရနိုင်၊ မနှိပ်စက်မညှဉ်းဆဲမှသာ ရနိုင်၏။ သူတပါးကို ညှဉ်းဆဲခြင်းဖြင့် ချမ်းသာရှာမှုသည် နောက်ကာလ၌ ဆင်းရဲရန်သာ ဖြစ်၏” ဟု ဥဒါန်းကျူးရာသုတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဥဒါနပါဠိ၊ ၂-ဝဂ်၊ ၃-သုတ်။ ဥဒါန။၈၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၉၇-ဂ။

ဒဏ္ဍသေတု (ပု) [ဒဏ္ဍ + သေတု] (၁-ခုတည်းသော) သစ်တုံးဖြင့်-ပြု-ခင်းထား-အပ်သော ပေါင်းကူးတံတား၊ တုံးတံတား။ ဒဏ္ဍသေတု ဝိယ ဌိတတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၂။ ဒဏ္ဍကသေတု-လည်း ကြည့်။

ဒဏ္ဍသေန (ပု) [ယဒိစ္ဆာနာမ်] ဒဏ္ဍသေန-မည်သော စကြဝတေးမင်း။ စတုသတ္တတိတောကပ္ပေ၊ “ဒဏ္ဍသေနော”တိ ဝိဿုတော။

သတ္တရတနသမ္ပန္နော၊ စက္ကဝတ္တိ တဒါ အဟံ။
အပါဝါ။ ၁၂။

ဒဏ္ဍဟတ္ထ (တိ) [ဒဏ္ဍ+ဟတ္ထ။ ဟတ္ထေ ဒဏ္ဍော
ယဿာတိ ဒဏ္ဍဟတ္ထော။ ကေနိပါတ်၊ နိဒါန်း၊
ဇာတ်၊ ဋီ။ ပေ။ (ဒဏ္ဍဟတ္ထ-သံ)] လက်၌တုတ်
ရှိသော၊ တုတ်လက်စွဲသော၊ သူ။ (က) တောင်
တောင်တောင်လက်-၌ရှိ-စွဲ-သော (အိမ်မင်း
မစွမ်းသူ)။ (ခ) တုတ်-လုံတံ-လက်၌ရှိ-
ကိုင်စွဲ-သော (ရိုက်နှက်-ပုတ်ခတ်-လိုသူ)။
(ဂ) တုတ်-ထမ်းပိုး-လက်-၌ရှိ-စွဲ-
သော (ထမ်းဆောင်လိုသူ)။ (ဃ) နှင်တံ-
တံဖျာ-လက်၌ရှိ-ကိုင်စွဲ-သော (နှား
ကျောင်းသား)။ ('န' တောင်ဇလပ်-ပန်း-
-ပွင့်။ စိန္တာမဏိ။)

(က) ကေံ ဒေဝပုတ္တံ ဇရာဇိဏ္ဍံ ခဏ္ဍဒန္တံ
ပလိတကေသံ ဩဘဂ္ဂသရီရံ ဒဏ္ဍဟတ္ထံ ပဝေ-
ဓမာနံ ကတွာ ဒဿေသံ။ အပါဝါ။ ၁။ ၇။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၂။ ၇။ ဇာ၊ ၁။ ၆။

(ခ) ဒဏ္ဍဟတ္ထာ နိဝါရေန္တိ။ ဇာ၊ ၁။
၃၈၄။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၇။ လဠိဟတ္ထောတိ ဒဏ္ဍ-
ဟတ္ထော။ ထေရီ၊ ၁။ ၂။ ၃။

(ဂ) ကာဇဟတ္ထ (သံ၊ ၁။ ၂။ ၃၅၀)-
ကြည့်။ (ဃ) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒဏ္ဍဟတ္ထက (တိ) [ဒဏ္ဍဟတ္ထ+က] တုတ်-
နှင်တံ-တံဖျာ-လက်၌ရှိ-ကိုင်စွဲ-သော
(နှားကျောင်းသား)။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒဏ္ဍဟတ္ထကဂေါပါလကသဒိသ (တိ) [ဒဏ္ဍဟတ္ထ-
က+ဂေါပါလက+သဒိသ] တုတ်-နှင်တံ-
တံဖျာ-လက်၌ရှိ-ကိုင်စွဲ-သော နှား
ကျောင်းသားနှင့်တူသော (ဇာတိ-စသည်)။
ဣမေသံ သတ္တာနံ ဇာတိအာဒယော နာမ
ဒဏ္ဍဟတ္ထကဂေါပါလကသဒိသာ။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။
၃၈။

ဒဏ္ဍဟေတုက (တိ) [ဒဏ္ဍ + ဟေတု + က]
(၃၂-ပါးသော ကံကြမ္မာဟူသော) အပြစ်
ဒဏ်လျှင် အကြောင်းရှိသော (ပူပန်ဆင်းရဲ
မှု)။ “ကမ္မကာရဏာဒဿန” နှိ ဣမိနာ
ဒဏ္ဍဟေတုကံ။ အနု၊ ၁။ ၂။ ၁၃၅။

ဒဏ္ဍာကာရ (တိ) [ဒဏ္ဍ + အာကာရ] တောင်
တောင်တောင်တူသော ပုံသဏ္ဌာန်ရှိသော၊ ပုံသဏ္ဌာန်
အားဖြင့် တောင်တောင်တောင်တူသော။ ယဠိမဇု-
ကာ (ဓာန်၊ ၁။ ၅၈၇) - ကြည့်။

ဒဏ္ဍာဏာပန (န) [ဒဏ္ဍ + အာဏာပန] (သတ်
ဖြတ်ညှဉ်းဆဲခြင်း) အပြစ်ဒဏ်အလို့ငှါ-စေ
ခိုင်း-အမိန့်ပေး-ခြင်း၊ ဒဏ်ချခြင်း။ “ဣမဉ္ဇ
ဇမ္ဗ” နှိ အာဒိ ဒိန္နမ္ပိ တေသံ ဒဏ္ဍာဏာပန-
ဝသေန ဝုတ္တံ။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၁၁၀။

ဒဏ္ဍာဒါန (န) [ဒဏ္ဍ+အာဒါန] (၁) တုတ်-
လုံတံ-ကို စွဲကိုင်ခြင်း။ (၂) တုတ်-လုံတံ-
ကို စွဲကိုင်ကြောင်း (စေတနာ-စသည်)။ (၃)
ဒဏ္ဍာဒါနာဒိနိ ကာတုံ အသမတ္ထော ပုဗ္ဗုပ္ပတ္တိ-
ကော ဒုဗ္ဗလကောဓော ဒေါသော နာမ။
သံ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၅။ ဒဏ္ဍာဒါနာဒိဟေတု။ သံ၊ ၁။
၁။ ၃၄၂။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ ၄၂၉။)
အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။ (၂) ဒဏ္ဍာဒါနာ-
ဒိသု ပန ယာယ စေတနာယ ဒဏ္ဍံ အာဒိ-
ယတိ၊ သာ ဒဏ္ဍာဒါနံ။ မ၊ ၁။ ၂။ ၃၇။
အာဒိယတိ (အာဒိယန္တိ) တေနာတိ အာ-
ဒါနံ၊ ဒဏ္ဍဿ အာဒါနံ ဒဏ္ဍာဒါနံ၊ အဘိ-
ဘဝိတွာ (ဒဏ္ဍံ အာဟရိတွာ) ပရဝိဟေဌန-
စိတ္တုပ္ပါဒေါ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၉၉။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၉၃။

(၁), (၂) ဒဏ္ဍာဒါနာဒိသု ပရနိသေဓ-
နတ္ထံ ဒဏ္ဍဿ အာဒါနံ ဒဏ္ဍာဒါနံ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။
၉၀။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၄၉၅။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၈၀။
ပါစိတ်၊ ယော၊ ၂။ ၁၄၀။ ဒဏ္ဍနဋ္ဌေန ဒဏ္ဍော၊
မုဂ္ဂရာဒိ။ ပရဝိဋ္ဌာဓိပ္ပါယေန တဿ အာဒါနံ
ဒဏ္ဍာဒါနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ ၄၉၃။ အဘိ၊ ၀တာရ၊
ဒီ၊ သစ်၊ ၂။ ၉၈၂-၄။ ဒဏ္ဍာဒါနေနာတိ ဒဏ္ဍ-

ဂဟဏေန။ နေတ္ထိမဟာဋီပေ။ ဒဏ္ဍာဒါနာ-
ဒယော (အဘိဝတာရ။ ၉၈၂) ဒဏ္ဍဂဟဏာ-
ဒယော။ ယင်း-ဋီ။ (-ဒိ၊ ၂။ ၅၀။ ဒိ၊ ၃။ ၇၆၊
၂၅၃။ မ၊ ၁။ ၁၅၆။ မ၊ ၂။ ၇၃။ အံ၊ ၃။ ၂၀။
ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၀။ ဒိ၊ ၄။ ၃။ ၈၉။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၁၁။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၂၀။ မော၊ ၈။ ၃။ ၂၄၆၊ ၃၀၈။
သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၅။)

ဒဏ္ဍာဒါနသမ္ဘဝဒဿန (န) [ဒဏ္ဍာဒါနသမ္ဘဝ+
ဒဿန] တုတ်-လှံ-ကိစ္စကိုင်ခြင်း၏ ဖြစ်
သင့်ခြင်းကိုပြခြင်း။ ဒဏ္ဍာဒါနသမ္ဘဝဒဿနာ-
ဒိနာ သဗ္ဗေန။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၀၈။

ဒဏ္ဍာဓာရ (ပု) [ဒဏ္ဍ + ကတ + အာဓာရ]
(များသော)တုတ်ချောင်းငယ်တို့ဖြင့် ပြုအပ်
သော သပိတ် ခြေ၊ တုတ်ချောင်းသပိတ်ခြေ၊
လှံသပိတ်ခြေ။ ဒဏ္ဍာဓာရော နာမ ဗဟူဟိ
ဒဏ္ဍေဟိကတော။ ဝိ၊ နိစ္ဆယ၊ ၄။ ၁။ ၇၇။

ဒဏ္ဍာဓာရက (ပု) [ဒဏ္ဍာဓာရ+က] အထက်ပုဒ်
နက်ကြည့်။ ဒါရုအာဓာရကဒဏ္ဍာဓာရကေ-
သု (ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၄၇)တိ ကေဒါရုနာ ကတအာ-
ဓာရကေ ဗဟူဟိ ဒဏ္ဍကေဟိ ကတအာဓာ-
ရကေ ဝါတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၈၇။
“မဋ္ဌောရိကာ”တိ စ ဒဏ္ဍာဓာရကော ဝုစ္စ-
တိ၊ ယံ တယော၊ စတ္တာရော၊ ဗဟူ ဝါ ဒဏ္ဍ-
ကေ ဥပရိ စ ဟေဋ္ဌာ စ ဝိတ္ထတံ မဇ္ဈေ သင်္ကု-
စိတံ ကတာ ဗန္ဓိတာ အာဓာရကံ ကရေန္တိ။
ဝိ၊ နိစ္ဆယ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၉။ (- ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၄၊
၂၈၅။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၅၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၇။ ၄၄၀။
ပါစိတ်၊ ယော၊ ၂။ ၃၇။)

ဒဏ္ဍာပေတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဒဏ္ဍ + ဏာပေ + တိ]
နှိပ်စက်-ညှဉ်းဆဲ-စေ၏။ ဒဏ္ဍာပေသံ-ဝိ၊ ၂။ ၂၈၉။ ဒဏ္ဍာပေဿာမိ-
ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၅၀၉။ ဒဏ္ဍာပေဿာမ ဗန္ဓာပေ-
ဿာမ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၄၆။

ဒဏ္ဍာပေန္တ (တိ) [ဒဏ္ဍ+ဏာပေ+အန္တ] နှိပ်
စက်-ညှဉ်းဆဲ-စေသော၊ ဒဏ္ဍာပေသော၊

သု။ အာရာမိကာဒိသု ရာဇပုရိသာနံ ဝတှာ
ဒဏ္ဍာပေန္တေသုပိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၇၁။

ဒဏ္ဍာပေသံ (ကာ၊ ကြိ) [ဒဏ္ဍ + ဏာပေ + ညံ]
နှိပ်စက်-ညှဉ်းဆဲ-စေကုန်ပြီ။ ဒဏ္ဍာပေသံ
ကုန်ပြီ။ ဒဏ္ဍာပေတိ-ကြည့်။

ဒဏ္ဍာပေဿာမ (ကာ၊ ကြိ) [ဒဏ္ဍ + ဏာပေ +
ဿာမ] နှိပ်စက် - ညှဉ်းဆဲ - စေကုန်အံ့။
ဒဏ္ဍာပေတိ-ကြည့်။

ဒဏ္ဍာပေဿာမိ (ကာ၊ ကြိ) [ဒဏ္ဍ + ဏာပေ +
ဿာမိ] နှိပ်စက်-ညှဉ်းဆဲ-စေအံ့။ ဒဏ္ဍာပေ
စေအံ့။ ဒဏ္ဍာပေတိ-ကြည့်။

ဒဏ္ဍာဘိဿာတ (ပု) [ဒဏ္ဍ + အဘိဿာတ။
ဒဏ္ဍေန အဘိဿာတော ဒဏ္ဍာဘိဿာတော။
သမ္မော၊ ယော၊ ၆။ ၁။] (၁) (က) တုတ်ဖြင့် -
ရိုက်နှက်-ပုတ်ခတ်-ခြင်း။ (ခ) စည်လက်
ခတ်ဖြင့်-တီး-ခေါက်-ခြင်း။ (၂) ရိုက်
နှက်- ပုတ်ခတ်-ကြောင်းဖြစ်သော တုတ်။
(တိ) (၃) ရိုက်နှက်-ပုတ်ခတ်-ကြောင်း
ဖြစ်သော တုတ်ရှိသော။ (၄) တုတ်ဖြင့်-
ရိုက်နှက်-ပုတ်ခတ်-အပ်သော။ (၁) (က)
အညမညံ ဒဏ္ဍာဘိဿာတေဟိ စ သုက္ခာ
ဝိသုက္ခာ ဘဝါမ။ ခေတ၊ ၄။ ၅၄။ (-ဒိ၊ ၄။
၂။ ၃၅၆။) (ခ) ဒဏ္ဍာဘိဿာတ (က)-
ကြည့်။ (၂), (တိ) (၃), (၄) အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

ဒဏ္ဍာဘိဿာတာဒိရူပနိမိတ္တ (တိ) [ဒဏ္ဍာဘိဿာ-
တာဒိ + ရူပနိမိတ္တ] ရိုက်နှက် - ပုတ်ခတ်-
ကြောင်းဖြစ်သော တုတ်ရှိသော ရုပ်-စသော
ကရဇကောယလျှင် အကြောင်းရှိသော၊ တုတ်
ဖြင့်-ရိုက်နှက်-ပုတ်ခတ်-အပ်သော ရုပ်-စ
သောကရဇကောယလျှင် အကြောင်းရှိသော။
ဒဏ္ဍာဘိဿာတာဒိရူပနိမိတ္တံ ပတ္တဒုက္ခံ သမနု-
ပဿန္တဿ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၁၈။ အဘိဟနန္တိ
တေနာတိ အဘိဿာတော၊ ဒဏ္ဍော အဘိ-

ဃာတော ယဿ တံ ဒဏ္ဍာဘိဃာတံ၊ တံ အာဒိ ယဿ တံ ဒဏ္ဍာဘိဃာတာဒိ၊ ဒဏ္ဍာဘိဃာတာဒိ ရူပံ နိမိတ္တံ ယဿ တံ ဒဏ္ဍာဘိဃာတာဒိရူပနိမိတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၂၃၆။

ဒဏ္ဍာဘိဟတ (တိ) [ဒဏ္ဍ + အဘိဟတ] (က) စည်လက်ခတ်ဖြင့် - တီး - ခေါက် - အပ်သော (စည်-စသည်)။ (ခ) တုတ်-လှံတံ - ဖြင့်-ရိုက်နှက်-ပုတ်ခတ်-အပ်သော (အိုး-စသည်)။ (က) ယထာ စ ဒဏ္ဍာဘိဟတံ ဘေရီ၊ နိဿာယ သဒ္ဓေ ပဝတ္တမာနေ အညာ ဘေရီ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၃၀။ = ဝိသေသနေန ဒဏ္ဍိ၊ ဒဏ္ဍာဘိဃာတဿ ပစ္စယံ ပုရိမဝါယာမဉ္စ ဒေသေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၃၆။ (ခ) မဟာ-ထေရော တံ သုတူဝ ကုဒ္ဒမာနသော ဒဏ္ဍာဘိဟတံ ကုလာလဘာဇနံ ဝိယ ဘိဇ္ဇိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၀။

ဒဏ္ဍာရဟ (တိ) [ဒဏ္ဍ + အရဟ] အပြစ်ဒဏ် ထိုက်သော၊ လက်နက်ဒဏ် - ဥစ္စာဒဏ် - ထိုက်သော၊ သူ။ ယော ပါဏံ ဟနတိ၊ သော ဒဏ္ဍာရဟော။ မိလိန္ဒ။ ၂။ ၂၃၂။ ဒဏ္ဍာရဟော.... ဟတ္ထစ္ဆေဒါဒိကမ္မကာရဏံ ပါပုဏန္တော မဟာဒုက္ခံ အနုဘဝတံ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၉။ (-ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၇၇။)

ဒဏ္ဍာဝစရ (ပု) [ဒဏ္ဍ + အဝစရ] (၁) (ရန်သူ၏) တုတ်-လှံတံ-ကို-တားမြစ်-တွန်းလှန် - ခြင်း။ (၂) တုတ်-လှံတံ-နှင့်တကွ လှည့်လည်ခြင်း။ (တိ) (၃) တုတ်-လှံတံ-နှင့် တကွ-လှည့်လည်-ကျက်စား- အပ်သော (ခရီး-စသည်)။ (၁) ဒဏ္ဍဿ အဝစရဏံ အာဝရဏံ ဒဏ္ဍာဝစရော။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၅။ သဒ္ဓဏ္ဍာဝစရ-လည်း ကြည့်။ (၂) အဒဏ္ဍာဝစရ (သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၄)-ကြည့်။ (တိ) (၃) အဒဏ္ဍာဝစရ (၂)-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဒဏ္ဍာဝစရဏရဟိတ (တိ) [ဒဏ္ဍ + အဝစရဏ + ရဟိတ] တုတ်-လှံတံ-နှင့်တကွ လှည့်လည်

ခြင်းမှ ကင်းသော။ အဒဏ္ဍာဝစရ (သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၄)-ကြည့်။

ဒဏ္ဍာဟတ (တိ) [ဒဏ္ဍ + အာဟတ] တုတ်-လှံတံ-ဖြင့်-ရိုက်နှက်-ပုတ်ခတ်-အပ်သော (မြေ-စသည်)။ (မလိုင်နှင့် တကွသော ရေ မရောသော နို့၊ ဓမ္မ၊ တံပုတ်တံဖြင့် မွှေအပ်သော ထောပတ်နို့။ အမရ၊ သု၊ ၁။ ၉။ ၅၃။) ဒဏ္ဍာဟတော ဃောရဝိသော အာသိဝိသော ဝိယ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၃၅။

ဒဏ္ဍိကဉာယ (ပု) [ဒဏ္ဍိက + ဉာယ] ဒဏ္ဍိက-နည်း၊ ဒဏ္ဍိက-သဒ္ဓါကို စီရင်ပုံနည်း။ (ဒဏ္ဍိက-သဒ္ဓါသည် အဿတ္တိ-အနက်၌ ဣက-ပစ္စည်း၊ ဤ-ပစ္စည်း သက်၍ ရုပ်ပြီးသကဲ့သို့ အဝဏ္ဏန္တ-ဖြစ်သော အခြားအလားတူ သဒ္ဓါ၌လည်း ပြီးအောင် စီရင်ရသောနည်းကို ဒဏ္ဍိက-နည်းဟု ခေါ်ဆို၏။) အတ္ထော တေဿ အတ္ထိတိ အတ္ထိကံ ဒဏ္ဍိကဉာယေန။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၈။

ဒဏ္ဍိတ (တိ) [ဒဏ္ဍ + တ။ (ဒံသိတ-သံ)] ဒဏ်-ထား-ရိုက်-အပ်-ခံရ-သော၊ သူ။ သော ပုရိသော ဒဏ္ဍိတော ဘိက္ခုနုပဿယဿ အဝိဒူရေ အာဇီဝကသေယံ ကာရာပေတူ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၃၉။ ဒဏ္ဍိတေ (ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ၃၅၇)တိ တေဟိ ဒဏ္ဍေ ဂဟိတေ။ ယင်း-ဦး၊ သစ်။ (-ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၂။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၇၁။)

ဒဏ္ဍိတဗ္ဗ (တိ) [ဒဏ္ဍ + တဗ္ဗ] ညှဉ်းဆဲ - နှိပ်ကွပ်-သင့်-ထိုက်-သော၊ အပြစ်ဒဏ်-ထား - ပေး - သင့် - ထိုက်-သော၊ သူ။ ဒဏ္ဍိယ (က၊ မူ-ကဲ့)-ကြည့်။

ဒဏ္ဍိတ္တ (န) [ဒဏ္ဍိ + တ္တ] တောင်ဌေးရှိသူဟူ၍ အသိဉာဏ်ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း (တောင်ဌေးခြင်)။ သုမန-သဒ္ဓဿ ဒဗ္ဗနိမိတ္တံ ပတိ ပဝတ္တတ္တာ ယထာ “ဒဏ္ဍိတ္တံ သိခိတ္တံ” နှိ-အာဒိတိ။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၇။

ဒဏ္ဍိယ (န) [ဒဉ်=ဒဏ္ဍ+ဏ] (၁) ညဉ်းဆဲ-
နိပ်ကွပ်-ခြင်း၊ ဒဏ်-တပ်-ပေး-ခြင်း။
(တိ) (၂) ညဉ်းဆဲ-နိပ်ကွပ်-အပ်-သင့်-
ထိုက်-သော၊ ဒဏ်-တပ်-ပေး-အပ်-
သင့်-ထိုက်-သော။ (၁) ဒဏ္ဍိယကာရ-
ဏ-ကြည့်။ (တိ) (၂) အဒဏ္ဍိယ-ကြည့်။

ဒဏ္ဍိယ (တိ) [ဒဏ္ဍ+ဏ] (မောင်၊ ၄။ ၂။
သျှ-ကြည့်။) ညဉ်းဆဲ - နိပ်ကွပ် - ခြင်းကို
ထိုက်သော၊ အပြစ်ဒဏ်ကို ထိုက်သော။
အဒဏ္ဍိယံ ဒဏ္ဍိယတိ၊ ဒဏ္ဍိယဉ္စ အဒဏ္ဍိယ။
ဇာ၊ ၁။ ၂၅။ အဒဏ္ဍိယန္တိ ယော အဒဏ္ဍိယံ
အဒဏ္ဍပဏေတဗ္ဗူ ဒဏ္ဍေတွာ ဒဏ္ဍိယဉ္စ ဒဏ္ဍ-
ပဏေတဗ္ဗူ အဒဏ္ဍေတွာ (ယော အဒဏ္ဍိတဗ္ဗူ
ဒဏ္ဍံ ဒေတိ၊ ဒဏ္ဍိတဗ္ဗူ အဒဏ္ဍိတွာ၊ က)
အတ္တနော ရုစိမေဝ ကရေတိ။ ဇာ၊ ၄။
၁၉၃။

ဒဏ္ဍိယ (ကြိ၊ ဝိ) [ဒဏ္ဍ+တွာ] ညဉ်းဆဲ-နိပ်
ကွပ်-၍၊ အပြစ်ဒဏ် - တပ် - ပေး-၍။
အထက်ပုဒ်ကြည့်။ အဒဏ္ဍိယ-လည်း ကြည့်။

ဒဏ္ဍိယကာရဏ (န) [ဒဏ္ဍိယ+ကာရဏ] ညဉ်း
ဆဲ-နိပ်ကွပ်-ခြင်း၏အကြောင်း၊ ဒဏ်-တပ်
-ပေး-ခြင်း၏ အကြောင်း။ ဒဏ္ဍိယာဒဏ္ဍိ-
ယကာရဏာနိ စေဝ ဒဏ္ဍိယကာရဏေသုပိ။
ဇာ၊ ၄။ ၁၉၄။

ဒဏ္ဍိယာဒဏ္ဍိယကာရဏ (န) [ဒဏ္ဍိယ+အဒဏ္ဍိ-
ယ+ကာရဏ] ဒဏ်တပ်ခြင်း၏ အကြောင်း
(နှင့်) ဒဏ်မတပ်ခြင်း၏အကြောင်း။ အထက်
ပုဒ် ကြည့်။

ဒဏ္ဍိယန္တိ (ကြိ) [ဒဏ္ဍ+အ+သန္တိ] ညဉ်းဆဲ-
နိပ်ကွပ်-ကုန်လတ္တံ့၊ ဒဏ်-ထား-ရိုက်-
ကုန်လတ္တံ့။ ဒဏ္ဍိတိ-ကြည့်။

ဒဏ္ဍ (တိ) [ဒဏ္ဍ+ဤ] ဒဏ္ဍော အဿ အတ္တိတိ
ဒဏ္ဍိ။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၇၉၀။ (- ကစွည်း။
၃၆၆။ ရှု၊ ၄၀၀။) ထိ-၌ ဒဏ္ဍိနိ။ (ကစွည်း။

၂၄၀။ ရှု၊ ၁၉၃ - ၄။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၄၆၉-
ကြည့်။) တောင်ဝှေးရှိသော။ ကရိ(ဝိ၊
ဌ၊ ၁။ ၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၀၃။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၉၁။
မဟာနိ၊ ၄။ ၂၂၀)-ကြည့်။

ဒဏ္ဍေတဗ္ဗ (တိ) [ဒဏ္ဍ+ဏေ+တဗ္ဗ] ညဉ်းဆဲ-
နိပ်ကွပ်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော၊ ဒဏ်
-ထား-ပေး-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော၊
သု။ ဒဏ္ဍနိယ-ကြည့်။

ဒဏ္ဍေတိ (ကြိ) [ဒဉ်=ဒဏ္ဍ+ဏေ+တိ။ ရှု။
၆၇၃။ နိတိ၊ ဇာ။ ၂၉၉။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၁၃၀၅။
ဓာတုတ္ထ။ ၁၈၀။ (ဒဏ္ဍိယတိ-သံ)] ဒဏ်-ထား
-တပ်-ပေး-၏။ (က) အပြစ်ဒဏ်ပေး၏။
ညဉ်းဆဲ-နိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-၏။ (ခ) ဆုံးမ
-နိပ်ကွပ်-၏။ (က) အဒဏ္ဍိယံ ဒဏ္ဍိယတိ
(ဒဏ္ဍိယတိ၊ သျှ၊ ၁။ ၂။ ဇာ၊ ၄။
၄။ ၁၉၃။ ကာယဒုစ္စရိတံ ဟိ ဒဏ္ဍိယတိတိ
ဒဏ္ဍော၊ ဗာဓေတိ အနယဗျသနံ ပါပေ-
တိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၅၇။ စူဠနိ၊
၄။ ၈၈။ ဒဏ္ဍန္တိ-ဇာ၊ ၁။ ၃၅၅။ မိလိန္ဒ။ ၂၀၃။
ဇာ၊ ၄။ ၄၉၉၊ ၅၀၃။ ဝဇီရ၊ ၁၄၄။ ဒဏ္ဍေမ-
မိလိန္ဒ။ ၉၀။ ဒဏ္ဍေသန္တိ-ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ၃။
၃၅၈။ (ခ) ဒဏ္ဍန္တိ ဝိနေန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။
၂၅၅။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၁၆။

ဒဏ္ဍေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဒဏ္ဍ+ဏေ+တွာ] ညဉ်းဆဲ
-နိပ်ကွပ်-၍၊ အပြစ်ဒဏ်ပေး၍။ ဒဏ္ဍိယ-
ကြည့်။

ဒဏ္ဍန္တိ (ကြိ) [ဒဏ္ဍ+ဏေ+အန္တိ] ဒဏ်-
ထား-တပ်-ပေး-ကုန်၏။ (က) အပြစ်
ဒဏ်ပေး ကုန်၏။ ညဉ်းဆဲ-နိပ်စက်-ကုန်၏။
(ခ) ဆုံးမ - နိပ်ကွပ် - ကုန်၏။ ဒဏ္ဍေတိ-
ကြည့်။

ဒဏ္ဍေမ (ကြိ) [ဒဏ္ဍ+ဏေ+မ] ဒဏ်-ထား-
တပ်-ပေး-ကုန်၏။ အပြစ်ဒဏ်ပေးကုန်၏။

ညဉ်းဆဲ- နိပ်စက်- ကုန်၏။ ဒဏ္ဍေတိ(က)-
ကြည့်။

ဒဏ္ဍေသန္တိ (ကြိ) [ဒဏ္ဍ+ဏေ+သန္တိ] ဒဏ်-
ထား-တပ်- ရိုက်- ကုန်လတ္တံ့။ ဒဏ္ဍေတိ
(က)-ကြည့်။

ဒတ္တံ (တိ) [ဒါ + တ=ဒိန္န-သဒ္ဒါကို ဒတ္တံ-ပြု။
ဗျာသမ္ပိဒိန္န-သဒ္ဒေါ၊ ဒတ္တံ-သဒ္ဒေါ န ပါဠိယံ။
....တေနေဝ ဒိန္န-သဒ္ဒဿ၊ ဒတ္တာ-ဒေသော
ကတော မယာ။ နိတိ၊ဓာ။၇၅-၆။ သာသန-
သ္မိဉ္စ ဗျာသဝသေန ဝိသုဉ္စိတော ဂုဏဘူတော
ဒတ္တံ-သဒ္ဒေါ နတ္ထိ၊ သက္ကဋ-ဘာသာယံ ပန
အတ္ထေဝ “ဒတ္တံ ယေနပိ အပါဒါနံ ဒတ္တံ”-
မိတိ။ နိတိ၊သုတ္တံ။၇၄၈။] (၁) ဒတ္တံ-အမည်
ရှိသော၊သူ (ရဟန်း၊ သား ယောက်ျား-
စသည်)။ (၂) ပေးအပ်သော (ဥစ္စာနှစ်-
စသည်)။ (ပေးအပ်- လွှဲအပ်- အပ်နှင်း-
မိန့်မြှောက်- ထားအပ်- စောင့်ရှောက်အပ်-
သော။ P.S.D.။ ပေးလှူအပ်သော အလှူ
ဒါန၊ လွှတ်အပ်သော၊ ဘာရတဝဿ၏ ၇-
ဆက်မြောက် ဝါသုဒေဝ၊ ဘာရတ-၌ အနန္တ
ကာလတွင်ပေါ်လာမည့် ပဉ္စမမြောက် ကုလ-
ကရ၊ ဝိပါကသုတ် ၉-ခုမြောက်အပိုင်းလာ
ဒေဝဒတ္တ-၏အဘ ဒတ္တ၊ ပုပ္ဖိကာသုတ် ၇-ခု
မြောက် အပိုင်း၏အမည်၊ လွန်ပြီးကာလ-က
ဂ-ယောက်မြောက်သော တိတ္ထိကရ-ပုဂ္ဂိုလ်။
အဒ္ဓမာဂဓါဓာန်။ ‘တိ’ ပေးအပ်-ထားအပ်-
သော။ ‘ပု’ ဒတ္တံ-အမည်ရှိသော သူဌေးသား၊
၁-ခုသော အမျိုးကို ပြုသောသူ၊ စတုတ္ထ
ဗလဒေဝ၊ ဒတ္တံ-ဟူသော ရှေးအမည် ဘာရ-
တ၌ ရှိခဲ့သော ဇိနဒေဝ ဂျိန်းရဟန်း၊ ဂျိန်း
ဆရာ။ ‘န’ လှူဒါန်း- စွန့်လွှတ်- ခြင်း။ ပြာ၊
ဓာန်။)

(၁) နာမဂေါတ္တဝသေန ဟိ သတ္တော
“ဒတ္တော၊ တိဿော၊ ဂေါတမော”တိ ဥဒ္ဓိသိ-
ယတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။ ဒတ္တော နာမ ဒဟရ-

ဘိက္ခု....ပဋိလဘိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၄။ အဟံ အ-
သုကဿ ပုတ္တော ဒတ္တော နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၇၀။ သာရတ္ထ၊၃။၂၁၃။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၃။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၉၊၄၂၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၅။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။
၁၁၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၂။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၂၂။ မူလဋီ၊
၂။၉၂။ အနုဋီ၊၂။၃၂။ မဓုဋီ၊၂။၈၆။ မဟာဝံ-
သ၊၃၅။၅၁။) (၂) ပေတ္တနိက (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၉)-ကြည့်။

ဒတ္တံ (တိ) [ဒဗ္ဗ+တ] မိုက်မဲ-မသိတတ်-
မလိမ္မာ-သော၊ တွေဝေ-ထိုင်းမှိုင်း-သော၊
သူ။ ဒတ္တော’သိ(မ၊၂။၄၆)တိ ကိံ ဇဋ္ဌော’-
သံ ဇာတောတိ အတ္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၆။ ဒတ္တု-
(တ္တ)ပညတ္တ-လည်း ကြည့်။

ဒတ္တံ (ပု) [ဒေဝ+ဒတ္တံ။ ရှေ့ပုဒ်ကျေ။] ဒေဝ-
ဒတ္တံ-အမည်ရှိသော၊သူ။ အာရောပိတဝါဒေါ
ဟိ “ဝါဒေါ”တိ ဝုတ္တော ယထာ “ဒေဝေန
ဒတ္တော ဒတ္တော”တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၁၃။
ဘဝတိ ဟိ နာမေကဒေသေနပိ ဝေါဟာရော
ယထာ “ဒေဝဒတ္တော ဒတ္တော”တိ။ အံ၊ဋီ၊
၁။၈၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၉၆။ ဓာန်၊ဋီ၊၂၀၃။)

ဒတ္တတ္ထေရ (ပု) [ဒတ္တံ+ထေရ] ဒတ္တံ-အမည်ရှိ
သော ထေရ်။ တသ္မိံ ပန ကာလေ ဒွေ
မဟလ္လကတ္ထေရာ.... ဒတ္တတ္ထေရော စ ဓနုဂ္ဂဟ-
တိဿတ္ထေရော စ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၂။ (-အံ၊
ဋီ၊၃။၃၂၇။)

ဒတ္တနာမက (တိ) [ဒတ္တံ+နာမ + က] ဒတ္တံ-
အမည်ရှိသော၊သူ။ ဩဒါတဝဏ္ဏော ဒတ္တော
ဒတ္တနာမကော။ မဓုဋီ၊၂။၈၆။

ဒတ္တာဒေသ (ပု) [ဒတ္တံ+အာဒေသ] ဒတ္တံ-ဟူ၍
ညွှန်ပြအပ်သော ကာရိယ၊ ဒတ္တံ-အပြု။ ဒတ္တံ-
ဒေါင်ကွင်း ကြည့်။

ဒတ္တာဘယတ္ထေရ (ပု) [ဒတ္တာဘယ + ထေရ] ဒတ္တာဘယ-
အမည်ရှိသော ထေရ်။ (ယင်း-

သည် ကောလိတ ကျောင်းတိုက်နေ စတုနိ-
ကာယတိဿထေရ်၏ နောင်တော်ဖြစ်သည်။
ပေါတလိယ-ကျောင်းတိုက်၌ နေစဉ် မကျန်း
မာသဖြင့် ညီတော်တိဿထေရ်ကို ပင့်၍
တရားနာရာ ရဟန္တာဖြစ်လေသည်။ အံ၊ဌ၊၂။
၇၄။ D.P.။) ပညဝါ ပန ဟောတိ ဝဇီရူပမ-
ဉာဏော၊ ဒတ္တာဘယတ္ထေရောဝိယ။ အဘိ၊ဌ၊
၁။၃၀၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀၀။ (-အံ၊ဌ၊၁။၂၅၂။)

ဒတ္တိ (ထိ) [ဒါ + ထိ။ ဒဒန္တိ တာယာတိ ဒတ္တိ။
မ၊ဌ၊၂။၃၅။] (၁) ခွက်ငယ်။ (၂) ခွက်ငယ်
၌ တည်ရှိသော ထမင်း။ (၃) ပေးအပ်သော
(ဘောဇဉ်၊ ရွာ-စသည်)။ (ပေးကမ်းခြင်း၊
ပေးကမ်းလှူဒါန်းသော အရာ။ P.S.D. ။
ပြီးစေခြင်း၊ အလှူပေးခြင်း။ စိန္တာမဏိ။
ထမင်း၊ အဖျော်-စသည် ထည့်စရာ ခွက်။
အဒ္ဓမာဂဓိ၊ ဓာန်။)

(၁), (၂) ကေိဿာပိ ဒတ္တိယာ ယာ-
ပေတိ၊ဒ္ဓိဟိပိ ဒတ္တိဟိယာပေတိ။ ဒီ၊၁။၁၅၇။
ဒီ၊၃။၃၃။ မ၊၁။၁၁၁၊၃၀၁၊၃၈၂။ မ၊၂။၅။
အံ၊၁။၃၀၀။ အဘိ၊ပု။၁၆၃။ မဟာနိ၊၃၂၇။
ကေိဿာပိ ဒတ္တိယာတိ ကောယ ဒတ္တိယာ။
ဒတ္တိနာမ (ကေဒတ္တိ နာမ၊က) ကော ခုဒ္ဒက-
ပါတိ ဟောတိ၊ ယတ္ထ အဂ္ဂဘိက္ခု ပက္ခိပိတော
ဌပေန္တိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၉၃။ မ၊ဌ၊၁။၃၅၀။ အံ၊ဌ၊
၂။၂၄၆။ အဘိ၊ဌ၊၃။၈၂။ မဟာနိ၊ဌ၊၃၈၀။
ဒီယတိ တောယာတိ ဒတ္တိ၊ ဒုတ္တိအာလောပ-
မတ္တဂါဟိ ခုဒ္ဒကံ ဘိက္ခာဒါနဘာဇနံ။ ဒီ၊ဌ၊
၁။၃၅၃။ သီ၊ဌ၊သစ်၊၂။၃၅၅။ -အံ၊ဌ၊၂။
၂၂၀။ (၃)အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒတ္တိက (တိ) [ဒါ+ထိ + က] ပေးအပ်သော
(ဘောဇဉ်၊ ရွာ-စသည်)။ (လေဖြင့် ပြည့်
သော သားရေအိတ်။ ပြာ၊ဓာန်။) ပြာဟ္မ-
ဏော ....ကောသလဿ ဒတ္တိကံ ဘုဉ္ဇတိ။ ဒီ၊
၁။၉၇။ ဒီယတေတိ ဒတ္တိ၊ သာ ဝေ ဒတ္တိကန္တိ
အာဟ “ဒိန္နက”န္တိ။ သီ၊ဌ၊သစ်၊၂။၂၇၁။

ဒတ္တု (တိ) [ဒဗ္ဗ+တု။ ဒါ+တု။ ဒါ ကုစ္ဆာယံ၊
ဂတိယံ ဝါ၊တု၊ ဒ္ဓိတ္တံ၊ ရဿာဒိ။ ဓာန်၊ဌ၊
၇၂၁။] မိုက်မဲ - မသိတတ် - မလိမ္မာ -
သော၊ တွေဝေသော၊ စက်ဆုပ်အပ်သော၊
သူ၊ လူမိုက်။ ဒဗ္ဗန္တိ မယုန္တိတိ ဒတ္တု။ မုဋ္ဌ-
ပုဂ္ဂလာ (ဗာလပုဂ္ဂလာ)။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၂၆။ သီ၊
ဌ၊သစ်၊၂။၄၇။ သံ၊ဌ၊၂။၂၆၆။

ဒတ္တုန (ကြိ၊ဝိ) [ဒါ+တုန] ပေး-လှူ-၍။
ဒတ္တုန ဒတွာ။ နိတိ၊သုတ္တ။ နှာ-၃၉၂။

ဒတ္တု (တ္တ) ပညတ္တ (တိ) [ဒတ္တု(တ္တ) +ပညတ္တ]
လူမိုက်- မလိမ္မာသူ - တို့သည် ပညတ်အပ်
သော (ဒါန-စသည်)။ ဒတ္တုပညတ္တ (ဒီ၊၁။
၅၂။ မ၊၂။၁၈၂။ သံ၊၂။၁၇၀)န္တိ ဒတ္တုဟိ
ဗာလမနုဿေဟိ ပညတ္တံ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၅၀။ မ၊
ဌ၊၃။၁၅၉။ သံ၊ဌ၊၂။၃၁၁။ (- သုတ္တနိ၊ဌ၊
၁။၉၇။ အပါ၊ဌ၊၁။၂၀၅။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃၃၇၊
၃၃၉။ ဇာ၊ဌ၊၅။၂၅၂။) “ဒတ္တပညတ္တ”န္တိ-
အာဒိသု ဝိယ ဒတ္တ-သဒ္ဓေါ တွေ ဗာလပရိ-
ယာယောတိအာဟ “ဇဋ္ဌော’သိ ဇာတော”-
တိ။ မ၊ဌ၊၃။၄၀။

ဒတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဒါ=ဒေ+တွာ။ နိတိ၊ဓာ။၈၂၊
၂၂၅-၆။ (ဒတ္တာ၊ဒတ္တာ-သံ)] (၁) ပေး၍၊
(က) လှူဒါန်း-ပူဇော်-၍။ (ခ) စွန့်ကြဲ
၍။ (ဂ) တိုက်-ကျွေး-၍။ (ဃ) ထိုး-
လျှို-သွင်း-၍။ (င) ရေးထိုး-မှတ်သား-
၍။ (စ) ရှို့-မြှိုက်-၍။ (ဆ) သွန်း-
ဖျန်း-၍။ (ဇ) ထည့်-လိမ်း-၍။ (၂) ပေး
သည်ရှိသော်။ (၃) ပေးခြင်းကြောင့်။ (၄)
ဖြန့်ခင်း၍။ (၅) သုတ်သင်၍၊ စင်ကြယ်
စေ၍။

(၁) ပေး၍။ ဘောဂဝါသိနီနာမ ဘောဂံ
ဒတွာ ဝါသေတိ။ ဝိ၊၁။၂၀၃။ ကပ္ပကဿ
ဂါမဝရံ ဒတွာ။ မ၊၂။၂၆၂။ သိက္ခာသမ္ပုတိ*
ဒတွာ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၂၂၀၊၂၂၂။ (- ဝိ၊၅။၃၈၊
၇၀။ သံ၊၁။၂၂၈။ အဘိ၊က။၂၅၅။ ဇာ၊၁။

၂၁၁၂၅၀။ ဇာ၂၁၄၁။ မိလိန္ဒ။ ၂၆၁၃၁၂၁၆။
 ၂၁၆။ ဝိဇ္ဇာ၃၁၄။ ဝိဇ္ဇာ၄၁၃၆၁၁၃၁၄၃၁
 ၁၆၇၂၄၆။ ကင်္ခါ။ ၆၄။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၃၆၇။
 ၄၀၀၁၄၂၃။ မဇ္ဈိမ။ ၂၁၇။ မဇ္ဈိမ။ ၂၂၀။
 အံဇ္ဈာ၃၁၄၅၂၂၃၁၅၃။ အဘိဇ္ဇာ၃၁၆၁၅၃၁
 ၂၄၆။ ပဋိသန္ဓေ။ ၂၁၇၂၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။
 ၁၅၀။ ဓမ္မာဠာ။ ၃၂၁၃၂၀။ ဓမ္မာဠာ။ ၂၁၆။
 ၂၇၁၄၄၁၄၆၅၃၁၅၃၁၆၅၅။ သုတ္တန်။ ၁။
 ၃၅၅၅။ သုတ္တန်။ ၂၁၆။ ဝိမာနာဠာ။ ၁၄၃။
 ပေတဠာ။ ၄၁၁။ ထေရီဠာ။ ၂၁၄၄။ အပဠာ။
 ၁။ ၂၁၆။ အပဠာ။ ၂၁၇။ စရိယာဠာ။ ၇၁။
 ၆၀၁၀၅၁၀၀။ ဇာဠာ။ ၁၁၆-၇၁၁၂၁၁၂၇။
 ၁၃၃၁၅၅၁၆၀၃၇၆၄၀၀၁၄၀၀။ ဇာဠာ။ ၂။
 ၄၁၁၇၁၄၅၁၇၆။ ဇာဠာ။ ၃၁၆၂၆၁၂၀။
 ၃၀၆။ ဇာဠာ။ ၄၁၅၆၁၆၄၁၇၃။ ဇာဠာ။ ၅။
 ၂၀၂။ ဇာဠာ။ ၆၁၆၆၁၁၆။ ဇာဠာ။ ၇၁၃၁
 ၃၂၄-၅။ ဝိဇ္ဇာ။ ၆၂၁၂၁၁၆၃။ သာရတ္ထ။ ၂။
 ၁၀၅၁၄၃၁၆၇၁၄၀၀။ သာရတ္ထ။ ၃၁၆၆။
 ၂၅၂၃၃၃။ ဝိမတိ။ ၂၁၆၅။ ကင်္ခါ။ ၆၅။ ကင်္ခါ။
 ၆၅။ သင်္ခါ။ ၂၀၄။ ဒီဠာ။ ၁၁၆၀။ သီဠာ။ ၂။
 ၂၀၇။ ဒီဠာ။ ၁၃၀။ မဇ္ဈိမ။ ၁၃၀-၆။ သံဠာ။
 ၂၁၃၃၃။ မူလဠာ။ ၂၁၆။ နေတ္တိဝိ။ ၃၄၂။)

(က) လှူဒါန်း - ပူဇော် - ၍။ ဘန္တေ
 ပိဏ္ဍာယ ပဝိဋ္ဌာနံ တုမာဒိသာနံ အရဟန္တာနံ
 ဘိက္ခုံ ဒတွာ မဟလ္လကိတ္တိယော ဒုက္ခာ မုစ္ဆိ-
 သန္တိ။ မဇ္ဈိမ။ ၂၆၀။ ဒတွာ ယဇ်တွာ စာ-
 (ပေတ။ ၁၅၆)တိ အတ္တတော ကေမေ။
 ပေတဠာ။ ၁၂၇။ (-သံ။ ၂၆။ အံ။ ၂၁၅။
 ၁၄၅၂၆၅၁၄၄၃။ အံ။ ၃၁၇၄။ အဘိပူ။ ၁၁၁။
 ၁၇၄။ ဝိမာနာ။ ၄၆။ ပေတ။ ၁၅၆၁၆၆။ အပ။
 ၁။ ၇၁၆၆၂၆၆။ အပ။ ၂၁၁၂၁၇။ စရိယာ။
 ၄၁၀။ မဟာနိ။ ၄။ ဇာ၁။ ၆၁၅၃၁၆၇။
 ၂၇၂၂၇၄၃၁၅။ မိလိန္ဒ။ ၆၀။ မဇ္ဈိမ။ ၂၆၀။
 ၃၀၀။ မဇ္ဈိမ။ ၄၇၁၄၆၆၃။ မဇ္ဈိမ။ ၃။ သံ-
 ဠာ။ ၂၁၅၀။ သံဠာ။ ၂၁။ အံဠာ။ ၁၆၁။ အံ-
 ဠာ။ ၁၁၀၁၁၆။ အံဠာ။ ၃၄၁၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ။

၁။ ၆၆၂၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂၁၃၄၀။ ခုဒ္ဒကဠာ။ ၁၂၂။
 ဓမ္မာဠာ။ ၃၁၃၁၃၃။ ဓမ္မာဠာ။ ၂၁၆၁၆၁၂၄၃၄။
 ၅၁၅၀၆၀။ ပေတဠာ။ ၅၁၅၃၁၆၄၁၆၆၇၃၁
 ၆၆၁၅၁၁၃၀။ ၁၃၆၁၃၀၁၆၅၁၆၆၁၂၁၂။
 ၂၂၀။ ထေရီဠာ။ ၆၀။ ထေရီဠာ။ ၂၁၃၁၇၀။
 အပဠာ။ ၇၁၀၀။ အပဠာ။ ၂၁၁၂၁၅၃။
 ဗုဒ္ဓဝိဇ္ဇာ။ ၆၇၁၃၁၄။ စရိယာဠာ။ ၂၃။ မဟာနိ။
 ၄၅၂၀၀။ ဇာဠာ။ ၄၂။ ဇာဠာ။ ၂၂၃။
 ဇာဠာ။ ၃၂၀။ ဇာဠာ။ ၄၅၂။ ဇာဠာ။ ၄၀။
 ဇာဠာ။ ၆၁၀၃။ ဇာဠာ။ ၇၁၃၄၁၅၂။ နေတ္တိ။
 ၄၅၆၅။ ဒီဠာ။ ၇၅၇၆။ မဇ္ဈိမ။ ၃၀၄။)
 (ခ) စွန့်ကြဲ၍။ တံ သန္တတံ ဝိသုဇ္ဇေတွာ-
 တိ အညေသံ ဒတွာ။ အဝိသုဇ္ဇေတွာတိ န
 ကဿစိ ဒတွာ။ ဝိသုဇ္ဇေတွာ။ ဒါနံ ဒတွာ-
 (ပဋ္ဌာနာ။ ၁၃၂)တိ ဒေယျဓမ္မံ စဇိတွာ။
 အဘိဇ္ဇာ။ ၄၃၅။ (-ဝိ။ ၂၀၂။ ဝိ။ ၂၀။
 ၆၀၇၀၁၃၄။ ဝိဇ္ဇာ။ ၁၄၃။ ကင်္ခါ။ ၁၀၄။
 သာရတ္ထ။ ၂။ ၄၃၅၁၄၄။) (ဂ) တိုက် - ကျွေး
 - ၍။ ယာဂုဘတ္တံ ဒတွာ မုနိကံ နာမ သူကရံ
 ပေါသေသံ။ ဇာဠာ။ ၂၁၂။ (ဆ) ထိုး - လျှို
 - သွင်း - ၍။ သုစိသဋ္ဌိကံ ဒတွာ ယေန
 ဘဂဝါ တေနပသကံမိ။ ဝိဇ္ဇာ။ ၄၁၆။ မုခံ
 ဝိဝရိတွာ အန္တရေ ဒဏ္ဍကံ ဒတွာ လောဟ-
 တာလိယာ ပက္ကုထိတံ ဥဏှောဒကံ မုခေ
 အာသိဉ္စတိ။ ဓမ္မာဠာ။ ၆၁။ (င) ရေးထိုး -
 မှတ်သား - ၍။ ကပ္ပဗိန္နံ ဒတွာ။ ကင်္ခါ။ ၁၅၃။
 ဝိဇ္ဇာ။ ၂၂၅။ (စ) ရှိ - မြိုက် - ၍။ သရိရံ
 စိတကံ အာရောပေတွာ အဂ္ဂိံ ဒတွာ။ ပေတ။
 ၄၅၇။ (-ဇာဠာ။ ၃၇၆။) (ဆ) သွန်း -
 ဖျန်း - ၍။ အဘိသေကံ ဒတွာ (ဝိဇ္ဇာ။
 ၇၁)တိ အနောတတ္ထဒဟောဒကေန အဘိ-
 သေကံ ဒတွာ။ ဝိမတိ။ ၁၁၃၅။ (ဇ) ထည့် -
 လိမ်း - ၍။ ဂုန္တံ ဂုတ္တနယေနေဝ သဉ္ဇာတော
 ဝဏော ဘေသဉ္စံ ဒတွာ ဝါကေန ဝါ စီရ-
 ကေန ဝါ ဗန္ဓိတွာ ပဋိစ္စာဒေတဗ္ဗော ဟော-
 တိ။ အံဠာ။ ၃၅၀။

(၂) ပေးသည်ရှိသော်။ သည် ဒတွာ သုနခေ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ ဓမ္မာဠာ ၂။ ၂၀။ (၃) ပေးခြင်းကြောင့်။ ဒတွာ (အံ၊ ဠ၊ ဩ၊ ဥ၊ ဣ၊ ဧ) တိ ဒါနဟေတု။ အံ၊ ဠ၊ ဩ။ ၂၀၉။ (၄) ဖြန့်ခင်း၍။ ပစ္စတ္တရဏံ ဒတွာ (ဒီ၊ ဠ၊ ဩ၊ ဥ၊ ဣ၊ ဧ) တိ ပစ္စတ္တရဏံ ကတွာ၊ အတ္ထရိတွာတိ အတ္ထော။ သိ၊ ဠ၊ ဩ၊ သစ်၊ ဩ။ ၂၆၅။ (၅) သုတ်သင်၍၊ စင်ကြယ်စေ၍။ သော ကမ္မမူလံ ဒတွာ ပတ္တိတံ ဖလံ ဂဏှာတိ။ မိလိန္ဒ။ ၃၁၈။ ဒတွာ (ပဋ္ဌာန၊ ဩ၊ ၁၃၂) တိ တံ စေတနံ ပရိယောဒါပေတွာ ဝိသုဒ္ဓိံ ကတွာ။ အဘိဠာ၊ ၃။ ၄၃၅။ ဒတွာတိ ဧတ္ထ ဒါ-သဒ္ဓေါ သောဓနတ္ထောပိ ဟောတိတိ မန္တော အာဟ “ဝိသုဒ္ဓိံ ကတွာ” တိ။ မူလဠာ၊ ၂။ ၂၁၉။ ဒတွာတိ သောဓေတွာတိ အတ္ထော ဂဟေတဗ္ဗော။ နိတိ၊ ဓာ၊ ၈၂။

(၁), (၂), (၃), (၅) ဒါနံ ဒတွာ။ မ၊ ၃။ ၂၉၈။ အံ၊ ၃။ ၆၉။ အဘိ၊ က၊ ၄၀၄။ ခုဒ္ဒက၊ ဠ၊ ၁၇၀။ ဓမ္မာဠာ၊ ၂။ ၇။ ဝိမာန၊ ဠ၊ ၃၁၁။ ပေတ၊ ဠ၊ ၁၂၄။ ထေရ၊ ဠ၊ ၁။ ၃၄။ ထေရီ၊ ဠ၊ ၁၆။ အပ၊ ဠ၊ ၁။ ၃။ အပ၊ ဠ၊ ၂။ ၆၂။ စရိယ၊ ဠ၊ ၁။ ၃။ ဇာ၊ ဠ၊ ၁။ ၃။ ဇာ၊ ဠ၊ ၂။ ၇၇။ ဇာ၊ ဠ၊ ၆။ ၈၇။ ဇာ၊ ဠ၊ ၇။ ၂၈။ ဝဇီရ၊ ၂။ ၁၉။ ဒီ၊ ဠ၊ ၂။ ၃၅။ သံ၊ ဠ၊ ၂။ ၁၆၅။

ဒတွာန (ကြိ၊ ဝိ) [ဒါ+တွာန] (၁) ပေး-လှူ-စွန့်ကြဲ-၍။ (၂) သုတ်သင်၍၊ စင်ကြယ်စေ၍။ (၁) ကုမ္မာသပိဏ္ဍံ ဒတွာန၊ မောဒါမိ နန္ဒနေ ဝနေ။ ဝိမာန၊ ၁၆။ မူလံ ဒတွာနံ ဟံ တဒါ။ အပ၊ ၁။ ၉၉။ ဒတွာနာ- (မဟာဝံသ၊ ၃။ ၂) တိ ဝိဿဇ္ဇေတွာန။ မဟာဝံသ၊ ဠ၊ ၄၄၃။ (-အပ၊ ၁။ ၁၄၈၊ ၁၆၁၊ ၁၉၀၊ ၂၀၈။ အပ၊ ၂။ ၁၅၊ ၃၃၊ ၇၆။ စရိယ၊ ၃၈၅။ ဇာ၊ ၂။ ၁၄၂။ အဘိ၊ ဠ၊ ၁။ ၃၆။ ပေတ၊ ဠ၊ ၁၂၇။ ထေရ၊ ဠ၊ ၁။ ၆၈။ ထေရီ၊ ဠ၊ ၂။ ၁၆။ ထေရီ၊ ဠ၊ ၄၁။ အပ၊ ဠ၊ ၁။ ၈။ အပ၊ ဠ၊ ၂။ ၁၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဠ၊ ၃၁၄။) (၁), (၂) ဒါနာနိ (ဒါနံ)

ဒတွာန။ ဝိမာန၊ ၄၉။ ပေတ၊ ၁၃၅။ ဇာ၊ ၂။ ၃၂၉၊ ၃၇၈။

ဒဒ (န) [ဒဒ+အ] (၁) နှစ်သက်-တင်းတိမ်-ရောင်ရဲ-ခြင်း။ (တိ) (၂) ပေးလှူတတ်သော၊ သူ။ (၁) ဒဒရ-ဒေါင်ကွင်း ကြည့်။ (တိ) (၂) သုခံ ဗလံ ဒဒေါ နရော။ အံ၊ ၁။ ၃၇၅။ သေဠံ ဒဒေါ သေဠမူပေတိ ဌာနံ။ အံ၊ ၂။ ၄၄။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဠ၊ ၂၆။)

ဒဒတု (ကြိ) [ဒါ=ဒဒ+အ+တု] (၁) ပေး-လှူ-ပူဇော်-လော့။ (၂) သုတ်သင်-စင်ကြယ်စေ-လော့။ ဒဒါတိ၊ ဒေတိ (၁) (က), (၂)-ကြည့်။

ဒဒတ္ထ (ကြိ) [ဒါ=ဒဒ+အ+တ္ထ] ပေး-လှူ-ကုန်လော့။ ဒဒါတိ၊ ဒေတိ (၁) (က)-ကြည့်။

ဒဒန္တ၊ ဒေန္တ (တိ) [ဒါ+အ+အန္တ။ ရှု၊ ၆၄၆။ မောက်၊ ၅။ ၆၄၊ ၁၇၆။ မာနန္တ-သဒ္ဓါ ဟံ ဘာဝ-လက္ခဏဟေတုသု အပိ သဒ္ဓဝိဒ္ဓဟိ ဣစ္ဆိတာ။ နေတ္ထိ၊ မဟာဠာ၊ ပေ။ (-ကစွာယနသာရ၊ ၄၄။) ထိ-ဦး ဒဒန္တိ၊ ဒေန္တိ (၁) ပေး-လှူ-ပူဇော်-စွန့်ကြဲ-ချီးမြှောက်-ထောက်ပံ့-သော။ (၂) ပေး-လှူ-သည်၏ အဖြစ်-ခြင်း-ကြောင့်။ (၃) ပေး-လှူ-သည်ရှိသော်။ (၄) သုတ်သင်-စင်ကြယ်စေ-သော၊ သူ။

(၁) ဒဒတော ပုညံ ပဝေတိ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၁၃။ ဥဒါန၊ ၁၈၃။ အာဂတဿ စ ဩဝါဒါနသာသနိံ ဒဒန္တော အဘိဝဒတု။ သံ၊ ဠ၊ ၂။ ၂၇၆။ အဂ္ဂသ္မိံ ဒါနံ ဒဒတ (ဣတိဝုတ်၊ ၂၅၅) န္တိ အဂ္ဂေ ရတနတ္ထယေ ဒါနံ ဒေန္တာနံ ဒေယျဓမ္မံ ပရိစ္စန္တန္တာနံ ဣတိဝုတ်၊ ဠ၊ ၂၇၅။ ယန္တောနန္တိ ဒက္ခိဏေယျံ ဥဒ္ဓိဿ ဒေန္တာနံ။ သံ၊ ဠ၊ ၁။ ၃၃၉။ ဒဒံ ဒဒန္တော .... စတုသင်္ဂဟဝတ္ထု ဒဒန္တော သင်္ဂဟန္တော သပ္ပုရိသော။ နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၃၀၁။ (၂) ဒဒ (ဝိမာန၊ ၉၇) န္တိ ဒဒန္တော ဒါနဟေတု။

ဝိမာနာဌ။ ၂၇၀။ (၃) ဒုဒ္ဒဒံ ဝါ ဒဒံ တံ ဂန္ထ-
တိ။ သံဌာဝ။ ၃၀၄။ ဒဒန္တံ စ လက္ခဏဝစန-
မေတံ။ သံဌိဝ။ ၃၂၇။ (၁), (၄) သံဃေ
တေ ဒါနံ ဒဒတော စိတ္တံ ပသိဒ္ဓိဿတိ။ အံ၊ ၂။
၃၄၄။ တေသံ အပရာပရံ ဒါနံ ဒဒန္တာနံယေဝ
မာသော အတိက္ကမံ။ အံ၊ ၄။ ၃၃၆။

ဒဒန္တော—ဒိဝ။ ၄၉။ မ၊ ၂။ ၁၀၄။ သံ၊ ၂။
၁၇၁။ ၂၇။ ဒိဝ္ဗာဝ။ ၁၄၅။ သံဌာဝ။ ၅၇-ဂ၊
၃၀၄။ သံဌာဝ။ ၂၇၆။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃။ အံ၊ ၄။ ၂။
၂၃၀။ နေတ္ထိဝိ။ ၃၀၁။ ဒဒန္တံ (န၊ ပ၊ ဇ) —
ဝိသုဒ္ဓိဝိ။ ၂။ ၁၀၀။ ဒဒံ — သံ၊ ၁။ ၁၀၂။ ၂၇။
အံ၊ ၂။ ၃၄၂။ ၉၅-၆။ အံ၊ ၃။ ၇၄။ သံဌာဝ။ ၅၇၊
၃၀၄-၅။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၄။ ပဋိသံဌာဝ။ ၂။ ၂၃၂။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၁။ နေတ္ထိဝိ။ ၃၀၁။ ဒေန္တော—ဝိ၊
၂။ ၇၆။ ဝိ၊ ၅။ ၆၆၊ ၇၀၊ ၂၃၃။ မဟာနိ။ ၃၃၄။
မိလိန္ဒ။ ၂၇၁။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၆။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၆၀။
သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၂။ ၃၀၃။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၄။ ဒေန္တိ—
ဝိ၊ ၅။ ၁၃၃၊ ၁၃၅။ အံ၊ ၁။ ၃၇၄။ ပေတဌာဝ။ ၇၃။
ထေရီဌာဝ။ ၁၆၁၊ ၂၃၁။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၉။

ဒဒန္တာ (ပ၊ ဗ) — ဇာ၊ ၂။ ၃၆၅။ အံ၊ ၄။ ၃။
၆၅။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၂၇၀။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၃၅၀။ ဒဒံ—
ဇာ၊ ၁။ ၂၃၄။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၅၂။ ဒေန္တော—ဝိ၊ ၄။
၁၃-၅။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၆၃၊ ၁၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိဝိ။ ၃၀၀။
ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၂၆။ ပေတဌာဝ။ ၅၅။ အပ၊ ၄။ ၂။
၂၄၆။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၃။ ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၀။ သိ၊ ၄။
သစ်၊ ၁။ ၂၉၉။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၃။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၀။

ဒဒန္တံ — ပေတ။ ၁၃၃။ ပေတဌာဝ။ ၄၂။
ဒေန္တံ—အဘိ၊ က။ ၂၆၀။ ဝဇီရ။ ၅၀၅။ သံ၊ ၄။
၂။ ၁၂။ ဒဒန္တော၊ ဒေန္တော—ပေတဌာဝ။ ၉၇။ ဒဒ-
န္တော—ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၉၉။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၅။ ဓမ္မဌာ
ဝ။ ၁၆၁။ ဝိမာနာဌ။ ၂၇၄။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၃၆။ ဝဇီရ။
၂၃၉။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁၆၀။ ၂၀၉။ ဒေန္တော—ဝိ၊ ၄။
၃။ ၃၄၄။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၆၁၊ ၅၄၊ ၂၅၃၊ ၂၅၆။ ကင်္ခါ။
၉၆၊ ၁၄၅။ ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၁။ သိ၊ ၄။ ၁၆၀။ ၅၀။

မ၊ ၄။ ၃။ ၉။ ဒဒန္တော—ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၃။ ဇာ၊
၄။ ၂။ ၁၅၇။ ဒေန္တော (ကတ္တား) — ဝိ၊ ၃။
၂၅၀-၁။

ဒဒတော (စ၊ ဇ) — ဒိ၊ ၂။ ၁၁၃။ ဥဒါန။
၁၀၃။ ပေတ။ ၁၀၀။ ဇာ၊ ၂။ ၁၀၄၊ ၃၅၀။
ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၆။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၂။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၃၀။
ကင်္ခါ၊ ၁၃၅၊ ၂၅၀။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁၆၀။ ၂၄၀။ ဒိ၊ ၄။
၃။ ၂၀၆။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၃၉။ ဒဒန္တဿ—အံ၊ ၄။ ၁။
၃၁၅။ ဒေန္တဿ—ဝိ၊ ၅။ ၂၇၊ ၃၀၊ ၃၇။ ဝိ၊ ၄။ ၂။
၂၃၂။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၁၂၁။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၂၃၀၊ ၂၄၀။ သံ၊
၄။ ၂။ ၁၆၉။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၅။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၂၀။
ဒေန္တိယာ—ဝိ၊ ၅။ ၁၁၀။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၁၅၀။ ကင်္ခါ။
၂၇၃၊ ၃၁၅။ ဒဒတံ (စ၊ ဗ) — အံ၊ ၁။ ၃၄၄။
အံ၊ ၂။ ၃၀။ ဣတိဝုတ်။ ၂၅၅။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။
၂၇၅။ ဒေန္တာနံ—ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၆၉။ ကင်္ခါ။ ၂၃၉။
ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၇၅။ ဝဇီရ။ ၃၆၇။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁၆၀။
၃၀၃။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၉။

ဒဒတော (ဆ၊ ဇ) — အံ၊ ၂။ ၃၄၄၊ ၄၄၃။
အံ၊ ၃။ ၃၇၊ ၆၉။ ဓမ္မဌာဝ။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၅၀။ မ၊ ၄။
၄။ ၁၇၅။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၂။ ဓမ္မဌာဝ။ ၂။ ၂၃၃။
စူဠနိ၊ ၄။ ၁၃၃။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၁၆။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၃၅၀။
ဒဒန္တဿ — အဘိ၊ က။ ၂၃၃၊ ၃၂၂။ ဝိမာန။
၁၁၅။ ပေတ။ ၁၄၀။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၀။ ဓမ္မ၊
၄။ ၁။ ၂၁။ ဝိမာနာဌ။ ၃၀၀။ ဒေန္တဿ—
စရိယာ။ ၃၉၁။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၄၃၀။ သံ၊ ၄။ ၁။
၅၆။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၄၀။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၁၉၇။ ဇာ၊
၄။ ၁။ ၄၀။ ဝဇီရ။ ၁၃၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၅၃။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၃၄။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၉။ ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၆၀။
ဒဒတော (စ၊ ဆ၊ ဇ) — ပေတ။ ၁၅၀။ ဇာ၊ ၁။
၂၆၇။ ဇာ၊ ၂။ ၁၀၁၊ ၃၆၆။ ပေတဌာဝ။ ၁၂၀-၁၊
၂၁၀။ ဒဒတံ (ဆ၊ ဗ) — ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၇၅။
ဒဒန္တာနံ—ပေတ။ ၁၅၁။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၉။ အံ၊
၄။ ၃။ ၂၄၀။ ဝိမာနာဌ။ ၁၄၀။ ပေတဌာဝ။ ၉၇၊
၂၃၀၊ ၂၃၅။ (လက္ခဏ) — အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၆။
ဒေန္တာနံ—ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၇၅။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၉။

ဒဒန္တ (လက္ခဏ) — အံ၊ဌ၊၂။၁၅၀။ ဓမ္မ၊
ဌ၊၂။၂။ ဒေန္တေ—အံ၊ဌ၊၂။၂၂၆။ အဘိဌ၊
၁။၁၇။ ဝဇီရ၊၂။၃၇။ ဝိမတိ၊၁။၂၀၁။ ဒဒန္တေ-
သု—ဝိ၊ဌ၊၂။၂၂၆။ သာရတ္ထ၊၂။၄၁၀။ မ၊ဋ္ဌိ၊
၃။၁၉၇။ ဒေန္တေသု (လက္ခဏ) — အံ၊ဌ၊၂။
၁၅၀။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၂၀၈။ ဇာ၊ဌ၊၅။၇၈။
ဝိမတိ၊၂။၂၄၅။

ဒဒန္တိ (ကြိ) [ဒါ+အ+အန္တိ] (၁) ပေး-ပေး
ကမ်း-ပေးဝေ-ကုန်၏။ (က) လှူဒါန်း-
ပူဇော်-ဆက်ကပ်-ကုန်၏။ (ခ) ရည်ညွှန်း-
အပ်နှင်း-ကုန်၏။ (၂) သုတ်သင်ကုန်၏။
စင်ကြယ် - သန့်ရှင်း - စေကုန်၏။ ဒဒါတိ၊
ဒေတိ (၁) (က), (ဂ), (၂)-ကြည့်။

ဒဒန္တ၊ (ကြိ) [ဒါ+အ+အန္တ၊] ပေးကမ်း-
စွန့်ကြဲ-ကုန်လေ့။ ဒဒါတိ၊ ဒေတိ (၁)
(ခ)-ကြည့်။

ဒဒမာန (တိ) [ဒါ+အ+မာန။ ရှု၊၆၄၆။] (၁)
ပေး-လှူ-ပူဇော်-စွန့်ကြဲ-သော။ (၂)
ပေး-လှူ-သည်၏အဖြစ်-ခြင်း-ကြောင့်။
(၃) ပေး-လှူ-သည်ရှိသော်။ (၄) သုတ်
သင်-စင်ကြယ်စေ-သော။ (၁) ဘော-
ဇနံ ဂဟပတိ ဒဒမာနော အရိယသာဝကော
ပဋိဂ္ဂဟကာနံ စတ္တာရိ ဌာနာနိ ဒေတိ။ အံ၊
၁။၃၇၅။ ဇိဝိတံ ဒဒမာနေန၊ ယုတ္တံ ကာတုံ
တထာဂတံ။ အပါ၊၁။၃၅၄။ သာဓုကာရံ ဝိယ
ဒဒမာနာ အယံ မဟာပထဝိ...ကမ္ပိ။ ဝိ၊ဌ၊
၁။၂၃။ အဘိဌ၊၁။၂၈။ (၁), (၂) ဣဒမာ-
သနန္တိ...ဒဒမာနော ဝေမာဟ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၂။
နယံ ဒဒမာနော “ဘူတမိဒန္တိ သာရိပုတ္တ
ပဿသိ”တိ အာဟ။ သံ၊ဌ၊၂။၅၆။ (၃)
ဒေဝတာသု သာဓုကာရံ ဒဒမာနာသု။ စရိ-
ယာ၊ဌ၊၂။၄၇။ သမာန (သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၅၇)-
နှင့် ယှဉ်ကြည့်။ (၁), (၄) ကိံ တံ မိတ္တေကံ
ကာလံ ဒါနံ ဒဒမာနံ န ပဿသိ။ အံ၊ဌ၊၁။

အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၂-၇-ပ-မ-ဗ-သ-စ

၁၄၆။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၃၈၃။ ယဇမာနာတိ ဒါနာနိ
ဒဒမာနာ။ အံ၊ဌ၊၃။၁၉၃။

ဒဒမာနော—အံ၊၁။၃၇၅။ အံ၊၂။၃၅-၆။
အပါ၊၂။၃၈၆။ မိလိန္ဒ၊၁၂၁။ ဝိ၊ဌ၊၁။၃၃။
ဝိ၊ဌ၊၄။၁၆၀။ ဒီ၊ဌ၊၃။၂။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၇၅။ သီ၊ဋ္ဌိ၊
သစ်၊၁။၆၂။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၁၈။ ဒဒမာနာ—သံ၊
ဌ၊၁။၈၃။ အံ၊ဌ၊၃။၁၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၈။
ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၃၃။ သာရတ္ထ၊၂။ ၄၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋ္ဌိ၊၁။၄၂၀။ ဒဒမာနံ (န၊ပါ၊၆)—ဝိ၊ဌ၊၂။
၂၁၉။ အံ၊ဌ၊၁။၄၀။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋ္ဌိ၊၂။၂၈၈။ ဒဒမာနာ (ထိ၊ပါ၊၆)—ဝိ၊ဌ၊၁။
၂၃၊၁၉၃။ အံ၊ဌ၊၂။၁၇၇။ အဘိဌ၊၁။၂၈။
သာရတ္ထ၊၂။၄၃။ ဝိမတိ၊၁။၂၄၊၁၁၉။ (ထိ၊
ပါ၊၁၂) — အံ၊ဌ၊၁။၂၀၆။ ထေရ၊ဌ၊၁။၇၉။
အပါ၊ဌ၊၂။၅၀။ ဇာ၊ဌ၊၆။၅။

ဒဒမာနံ(ပု၊ဒု၊၆)—အံ၊ဌ၊၁။၁၄၆။ အဘိ၊
ဌ၊၁။၄၀၇။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၃၈၃။ ဒဒမာနေန(ပု၊
တ၊၆)—အပါ၊၁။၃၅၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၄၆။
ဒဒမာနေဟိ—အံ၊ဌ၊၃။၃၀၇။ သာရတ္ထ၊၃။
၃၃၂။ ဒဒမာနာယ (ထိ၊တ၊၆) — ဓမ္မ၊ဌ၊၂။
၁၉၇။ ဒဒမာနဿ (ပု၊စ၊၆) — ဝိ၊၅။၃၆၄။
ဝိ၊ဌ၊၄။၂၂၇။ အပါ၊ဌ၊၁။၄၂။ ဒဒမာနာနံ—
သံ၊၁။၃၁။ ပေတ။၂၀၃။ ပေတ၊ဌ။၂၃၀၊
၂၃၅။ ဒဒမာနဿ(ပု၊ဆ၊၆)—မိလိန္ဒ၊၁၂၁။
စရိယာ၊ဌ၊၇၃။ ဇာ၊ဌ၊၇။၂၄၅။ ဒဒမာနာနံ—
ဇာ၊၁။၂၁၈။ ဇာ၊၂။၃၆၅။ စရိယာ၊ဌ၊၉၉၊
၁၀၀။ ဇာ၊ဌ၊၂။၇၈။ ဇာ၊ဌ၊၄။၆၅။ ဒဒ-
မာနာယ (ထိ၊ဆ၊၆)—ကင်္ခါ၊၂၇၂။ ဇာ၊ဌ၊
၁။၁၉၀။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၄၃၃။ မူလဋ္ဌိ၊၁။၂၀၀။
ဒဒမာနေ (လက္ခဏ)—ဝိ၊ဌ၊၃။၁၀၉။ သံ၊ဌ၊
၂။၈၄။ အံ၊ဌ၊၁။၂၂၄။ ဒဒမာနေသု (လက္ခ-
ဏ)—နေတ္ထိ၊ဌ၊၁၆၃။ သာရတ္ထ၊၃။၂၂၁။
မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၁။ ဒဒမာနာသု—စရိယာ၊ဌ၊၂၄၇။

ဒဒမုသေ (ကြိ) [ဒါ+အ+မုသေ] ပေး-လှူ-
ပူဇော်-ကုန်ပြီ။ ဒဒါတိ၊ ဒေတိ (၁) (က)-
ကြည့်။

ဒဒါတိ, ဒေတိ (ကြိ) [ဒဒ+အ+တိ။ ကစွည်း။
 ၅၂၆။ ရှု၅၆၇။ နိတိသုတ္တံ။ ၁၁၀၈။ ဒါ+အ
 +တိ။ ရှု၅၀၆-၇။ မောက်၅။ ၇၄။ နိတိဓာ။
 ၇၄-၅။ ၂၂၅။ ဓာတုတ္ထ။ ၁၈၇။] (၁) ပေး-
 ပေးကမ်း - ပေးဝေ - ၏။ (က) လှူဒါန်း -
 ပူဇော် - ဆက်ကပ် - ၏။ (ခ) စွန့် - စွန့်ကြဲ -
 ချီးမြှောက် - ထောက်ပံ့ - ၏။ (ဂ) ရည်
 ညွှန်း - အပ်နှင်း - ၏။ (ဃ) သိုမှီး - မြှုပ်နှံ -
 ၏။ (င) တိုက် - ကျွေး - ကုစား - ၏။ (စ)
 ရောင်းချ၏။ (ဆ) လောင်း - ထည့် - သွန်း -
 ဖျန်း - ၏။ (ဇ) လိမ်းကျံ - ခြယ်သ - ၏။
 (ဈ) ပြော - ဟော - ပြ၏။ ဖြေရှင်း၏။ (ည)
 တည်စေ၏။ (ဋ) သုတ်သင်၏။ စင်ကြယ် -
 သန့်ရှင်း - စေ၏။

(၁) ပေး - ပေးကမ်း - ပေးဝေ - ၏။
 ဒဒါတိ - မိလိန္ဒ။ ၄၀၃။ သံဠာသ။ ၅၈။ ပဋိသံ၊
 ၄၂။ ၁၂၀။ ဓမ္မာဠာသ။ ၃၄၂။ ဇာဠာသ။
 ၁၂၀။ မာဠာသ။ ၆၂။ အံဠာသ။ ၁၃။ မူလဠာသ။
 ၁၆။ ဒေတိ - ဝိသ။ ၁၅၃။ ၃၂၈။ အံ၊ ၁၀၆-
 ၇။ ၃၂၄။ ဝိဠာသ။ ၁၀၉။ ၂၇၀။ ဝဇိရ။ ၁၂၆။
 ၅၁၆။ သာရတ္ထ။ ၁။ ၄၉။ ဒေန္တိ - မ။ ၂။ ၂၆၀။
 ဇာ၊ ၂။ ၁၉၀။ ၂၉၉။ သံဠာသ။ ၅၆-၇။ ၁၆၂။
 ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။ ၃၃၈။ ဓမ္မာဠာသ။ ၃၄၂။ ၂၄၄။ ပေတ၊
 ၄၂။ ၂။ ဇာဠာသ။ ၈၃။ ၃၂၇။ မာဠာသ။ ၃၅။
 ဒေန္တိ - ဝိသ။ ၂၇၂။ ၃၂၈။ ဝိ၊ ၂။ ၃၆။ ၁၀၉။
 ဝိဠာသ။ ၂၈၈။ ၃၀၁။ ဝဇိရ။ ၂၄၆။ ၃၆၀။ သာ-
 ရတ္ထ။ ၂။ ၃၃၃။ ၄၁၈။ ဒဒါသိ - သံသ။ ၂၂၉။
 ဒေသိ - ဝိသ။ ၁၈၈။ ၁၉၈။ ဝိဠာသ။ ၁၃၄။ အံ၊
 ၄၁။ ၁၉၁။ ၂၅၀။ ၃၄၅။ အဘိဠာသ။ ၄၃၁။
 ထေရီဠာသ။ ၁၁၃။ ဇာဠာသ။ ၂၄၀။ ၂၄၉။ ဇာဠာ
 ၅။ ၄၇၄။ သာရတ္ထ။ ၃။ ၃၄၂။ ကင်္ခါဠာသစ်။
 ၂၃၀။ ဒေထ - သံဠာသ။ ၈။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။ ၂၆။
 အပါဠာသ။ ၁၅။ သာရတ္ထ။ ၃။ ၃၄၂။ ဇာဠာသ။
 ၁၅။ ဒဒါမိ - ထေရီ။ ၄၀၆။ ဇာ၊ ၂။ ၁၇။ ၃၄၉။
 အံဠာသ။ ၂၂၂။ ဓမ္မာဠာသ။ ၃၅၄။ ဇာဠာသ။

၁၁၅။ ၃၅၈။ သံဠာသ။ ၃၃၂။ ဒေမိ - ဇာ၊ ၂။
 ၁၃၄။ မိလိန္ဒ။ ၃၄၁။ ဝိဠာသ။ ၃၃၃။ ဝိဠာသ။
 ၃၀၂။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၂၂၀။ သံဠာသ။ ၇။ ၇၀။ အံ၊
 ၄၁။ ၁၄၆။ အံဠာသ။ ၆၆။ ၂၂၂။ ဓမ္မာဠာသ။ ၂။
 သာရတ္ထ။ ၂။ ၃၉၂။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၆၁။ မူလဠာသ။
 ၁၈၁။ ဒေမိ - ဇာ၊ ၁။ ၂၀၃။ ၂၇၀-၁။ ဇာ၊ ၂။
 ၂၁၉။ အံဠာသ။ ၃၄၀။ ဓမ္မာဠာသ။ ၁၅၉။ ဇာဠာ
 ၄။ ၁၄၂။ ၂၆-၈။ ဒဒါမ - အပါ၊ ၂။ ၁၁၆။ ထေရီ
 ၄။ ၂။ ၆၂။ ၁၃၄။ အပါဠာသ။ ၂။ ၂၁၇။ ဒေမ - ဇာ၊
 ၂။ ၂၁၂။ ဝိဠာသ။ ၁၅၀။ မာဠာသ။ ၁၃၆။ ပဋိသံ၊
 ၄၂။ ၂၇၉။ ထေရီဠာသ။ ၅၀၉။ အပါဠာသ။
 ၂၅၅။ ဇာဠာသ။ ၃၅၀။ ဇာဠာသ။ ၁၂၄။ ဇာ၊
 ၄၆။ ၂၈၉။ ဒေမိ - ဇာ၊ ၂။ ၇၄။ ဇာဠာသ။ ၃၃၆။

ဒေတု - ဝိ၊ ၄။ ၄၄။ ၁၀၄။ ဝိဠာသ။ ၁၈။
 ကင်္ခါသ။ ၆၅။ ၂၂၈။ ဓမ္မာဠာသ။ ၁၂။ သုတ္တနိဠာ
 ၁။ ၁၀၈။ ဝိမာနဠာသ။ ၅၉။ အပါဠာသ။ ၂၁၅။
 ဇာဠာသ။ ၃၆၃။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၁၉။ ဒီဠာသ။
 ၂၄၉။ ဒေန္တိ - ဝိသ။ ၂၂၂-၃။ ဒီ၊ ၂။ ၁၃၇။
 ဇာ၊ ၁။ ၁၆၁။ ဇာ၊ ၂။ ၂၁၉။ ဇာဠာသ။ ၃၂၈။
 ဇာဠာသ။ ၃၁၄။ ဝဇိရ။ ၂၀၉။ ဒေန္တိ - ဇာ၊ ၁။
 ၂၆၉။ ဝိဠာသ။ ၆၇။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၁၁။ မာဠာသ။
 ၁၉၅။ ဓမ္မာဠာသ။ ၂၁၉။ ဇာဠာသ။ ၂၅၉။ သာ-
 ရတ္ထ။ ၂။ ၂၄။ အံဠာသ။ ၂၉၂။ ဒေန္တိယေဝ မေ-
 (သံသ။ ၄၀၃)တိ ဒေန္တိယေဝ မယံ။ သံဠာ
 ၂။ ၁၅၈။ ဒဒါတိ - ဇာ၊ ၁။ ၂၂၇။ ၂၇၇။ ဇာ၊ ၂။
 ၂၀၉။ ဇာဠာသ။ ၉၈။ ဇာဠာသ။ ၂၈။ ဇာဠာ
 ၇။ ၂၅။ ဒဒါတိ (စရိယာ။ ၃၈၇) တိ ဒေတိ။
 စရိယာဠာသ။ ၃၆။ ဒေတိ - ဝိ၊ ၂။ ၅၀။ ၁၀၃။ ဝိ၊
 ၄။ ၂၄၆။ ၂၅၅။ ဝိဠာသ။ ၂၈၂။ ၅၁။ ဝိဠာသ။
 ၁၃၄။ ဝဇိရ။ ၂၅၀။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၅၁။ ဝိမတိ၊
 ၁။ ၂၀၂။ ဒေထ - ဝိသ။ ၃၁၃။ သံ၊ ၂။ ၂၀။
 ထေရီ။ ၃၉၆။ ဇာ၊ ၂။ ၃၂၂။ ဝိဠာသ။ ၁၀၃။
 ၂၅၆။ ကင်္ခါသ။ ၃၄။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၉။ ဝဇိရ။ ၁၀၃။
 ၁၉၁။ သာရတ္ထ။ ၁။ ၂၉။ “ဒေဝ နော ဝရံ
 ဒေတာ” တိ ယာစိ သု။ သံဠာသ။ ၈။ တေန
 ဟိ ဘန္တေ မယုမ္ပိ ဒုတ္တိ သာကာရံ ဒေထ။

ဓမ္မဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဒေမိ-အံဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဇာ
ဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဒဒါမ-ဇာဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဒေမ-
ဇာဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဇာဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။

ဒဒေယျ-ဝိဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ မဿဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။
အံဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ မိလိန္ဒဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဝိဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။
ဝိဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဝိဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဝိဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။
သရတ္ထဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ သရတ္ထဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ အံဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။
ဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဝိဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဝိဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ပတ္တိ-
ဒဒေယျာ (ဒီဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ) တိ အတ္တနာ ပသု-
တပုညံ တာသံ ဒေဝတာနံ အနုပုဒဇေယျ။
ဒီဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဒဇာ (ဇာဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ) တိ....
ဒဒေယျ။ ဇာဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဒေ (ဒါ+အ+
ယျ) -ဝိဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဒဒေယျ-ဝိဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။
မိလိန္ဒဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဝိဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဝိဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။
ဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ သံဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ အံဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ခုဒ္ဒက
ဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဇာဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဇာဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ မဋ္ဌာ
ဝါသဂ္ဂ။ ဒဒေယျာသိ-မိလိန္ဒဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဝိဋ္ဌာ
ဝါသဂ္ဂ။ ပဋိသံဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဇာဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။
ဇာဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဇာဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဇာဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။
သဂ္ဂ။ ဇာဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဇာဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ တိ....
ဇာဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ နိက္ခယဟံ သိ ဒဒေယျာသိ။ ဇာဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။
ဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဒဇာသိ (ဇာဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ) တိ....ဒဒေယျာ-
သိ။ ဇာဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဒဒေယျာသိ-အပာသဂ္ဂ။
အပာသဂ္ဂ။ ဇာဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဒေ (ဒါ+
အ+ယျာသိ) - ဇာဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဇာဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။
ဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဒဒေယျာသိ-ဝိဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဇာဋ္ဌာ
ဝါသဂ္ဂ။ ဒဒေယျာသိ-အပာသဂ္ဂ။ ဇာဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။
ဒဒေယျာမ- ဝိဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဒဇေယျ (ဇာဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ)
တိ ဒဒေယျာမ။ ဇာဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။
ဒဒေယျ-ဇာဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဇာဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။
မိလိန္ဒဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဝိဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ မဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။
ဇာဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဇာဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဝိဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။

အဒါသိ (ဒါ+အ+ဤ) ဤ-ကို ဣ-ပြု
သ-လာ။ ရှုဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ နိက္ခယဟံ သိ ဒဒေယျာသိ။
ဇာဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဤ-ကို သိ-ပြု။ မောဂ်ဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ -
မိလိန္ဒဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဝိဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဝိဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။

မဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဓမ္မဋ္ဌာ
ဝါသဂ္ဂ။ ဓမ္မဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဝိဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ယေရီ
ဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဇာဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ မုလဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။
အဒံသု (ဒါ+အ+ဥံ) ဥံ-ကို အသု-ပြု။ ရှု
ဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ နိက္ခယဟံ သိ ဒဒေယျာသိ။ ဝိဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ သံ
ဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ အံဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ အဒေါ (ဒါ+အ
+ဩ) -ဇာဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဇာဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဇာဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။
ဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဝရဇေ မေ အဒေါ (ဇာဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ) တိ
သဇေ ဝရံ မယံ ဒေသိ။ ဇာဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။
အဒတ္တ (ဒါ+အ+တ္တ) - အပာသဂ္ဂ။ ဇာဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။
ဒဒိတ္တ-ဓမ္မဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ အဒါသိ-ဓမ္မဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။
ဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ပေတဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ အဒံ (ဒါ+အ+အ။
အ-ဝိဘတ်ကို အံ-ပြု။ အ-လာ။ ရှုဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။
မောဂ်ဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ - ပေတဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ပေတဋ္ဌာ
ဝါသဂ္ဂ။ အဒမ္ပ (ဒါ+အ+မ္ပ။ အ-ကို အံ-ပြု။
ရှုဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ - ဝိဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ သရတ္ထဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။
သဂ္ဂ။ အဒမ္ပ-မဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။

ဒသတိ-ဇာဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဇာဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဇာ
ဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဇာဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဒသန္တိ-ဝိဋ္ဌာ
ဝါသဂ္ဂ။ ဒီဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဒသသိ-ဇာဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။
ဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဒသထ-ဝိဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဇာဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။
ဒသမိ-စရိယာသဂ္ဂ။ ဇာဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ သံ
ဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ သံဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ အံဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။
အံဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဓမ္မဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဓမ္မဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။
သဂ္ဂ။ ဇာဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဒသမ-မဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။
သဂ္ဂ။ သံဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ အံဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဓမ္မဋ္ဌာ
ဝါသဂ္ဂ။ ယေရီဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ကင်္ခါဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။
အံဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။

(က) လှူဒါန်း-ပူဇော်-ဆက်ကပ်-
၏။ ဒဒါတိ-သံဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ အံဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။
ဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ အံဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။
ဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဝိဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ အံဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဝိဋ္ဌာ
ဝါသဂ္ဂ။ ဒီဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ အနုဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။
ဝိဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဒေတိ-ဝိဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။
သံဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ အံဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဝိဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။
ဒီဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ သံဋ္ဌာဝါသဂ္ဂ။ ဒဒန္တိ-

သံ၊၁။၁၉၊၁၇၆။ အံ၊၂။၃၅။ အဘိ၊က။၂၅၈။
 ခုဒ္ဒက။၈။ ပေတ။၁၂၉။ ထေရ။၃၂၅။
 မဟာနိ။၃၃၅။ အံ၊ဌ၊၁။၃၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၈၃။
 ခုဒ္ဒက၊ဌ။၁၇၄။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၃၁၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊
 ၁။၁၀၂၊၁၂၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၉။ ဒေန္တိ—ဝိ၊၂။
 ၃၀၁။ ဝိ၊၄။၁၉၄။ မ၊၂။၁၁၁။ အံ၊၁။၄၄၀။
 ဝိ၊ဌ၊၃။၁၁၁၊၃၅၂။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၀၁။ သာရတ္ထ၊၃။
 ၂၂၄၊၄၄၆။ ဝိမတိ၊၂။၂၄၂-၃။ န ခိစ္ဆရေ
 န ဒေန္တိ—ဇာ၊ဌ၊၄။၆၆။ ဒေါသိ—ဇာ၊၁။
 ၂၁၀။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃၄၊၃၈၇။ ဒေသိ—ဝိ၊၂။
 ၁၃၇။ ဇာ၊၁။၃၁၇။ အံ၊ဌ၊၃။၂၃၂။ ပေတ၊
 ၄။၁၃၄။ ထေရီ၊ဌ။၂၂၅။ အပ၊ဌ၊၂။၂၄၆။
 စရိယာ၊ဌ။၆၉။ ဇာ၊ဌ၊၄။၄၀၆။ ဇာ၊ဌ၊၇။
 ၂၇၂။ သာရတ္ထ၊၃။၃၄၂။ ဒေါထ—အဘိ၊ဌ၊
 ၁။၄၂။ ပေတ၊ဌ။၁၆၈။ အပ၊ဌ၊၁။၁၆။ ဇာ၊
 ၄။၁။၁၆။ ဒေါထာ(ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၀၉)တိ ဒေထ။
 ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၁၁၃။ ဒေါမိ—သုတ္တနိ။၃၄၁။ ထေ-
 ရီ၊၄၁၅။ အပ၊၁။၆။ စရိယာ။၃၈၆၊၃၉၃။
 ဇာ၊၁။၂၀၉။ ဇာ၊၂။၁၄၃၊၃၆၅။ နေတ္ထိ။
 ၁၂၁။ စရိယာ၊ဌ။၄၅။ ဇာ၊ဌ၊၃။၁၂၁။ ဇာ၊
 ၄။၅။၃၃၆။ ဒေမိ—ဇာ၊၂။၂၇၉။ သံ၊ဌ၊၃။
 ၇၁။ အံ၊ဌ၊၁။၁၁၀။ အံ၊ဌ၊၃။၂၂၂။ ဓမ္မ၊ဌ၊
 ၁။၆၁။ ဇာ၊ဌ၊၄။၂၄၉။ ဝဇီရ။၁၄၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
 ၂။၇၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၆။ ဒမ္မိ-
 ဝိ၊ဌ၊၂။၂၃၉။ ကင်္ခါ၊၁၆၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၈၁။
 သံ၊ဌ၊၃။၇၁။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂၃၁။ အပ၊ဌ၊၁။
 ၁၀၉။ စရိယာ၊ဌ။၄၄။ သာရတ္ထ၊၃။၃၄၂။
 ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၂၉၅။ ဒေမ—ဇာ၊၁။၂၅၉။ ဝိ၊
 ၄။၂။၂၃၉၊၃၁၂။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၅၂၊၃၈၉။ ဝိ၊ဌ၊
 ၄။၇၆၊၁၀၆-၇။ ဝဇီရ။၂၄၇၊၃၇၀။ သာရတ္ထ၊
 ၂။၄၄၈။ သာရတ္ထ၊၃။၃၄၂။ ဝိမတိ၊၂။၁၉၉၊
 ၂၄၅။

ဒေန္တိ—သံ၊၁။၄၀၃။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၀၆။ အံ၊ဌ၊
 ၁။၅၇၊၁၁၀။ ဒေဟိ—ဝိ၊၂။၁၂၆။ ဒေါဟိ—
 စရိယာ။၃၉၃။ စရိယာ၊ဌ။၈၂။ ဒေဟိ—ဝိ၊၁။
 ၁၉၃၊၁၉၇။ သံ၊၁။၁၇၇။ အဘိ၊က။၄၀၂။

ဇာ၊၂။၃၄၉။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၆၀၊၃၃၄-၅။ ဝိ၊ဌ၊၂။
 ၂၇၇။ သာရတ္ထ၊၂။၁၃၀၊၄၂၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၇။
 ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။ အာနန္ဒတ္ထေရံ
 အာဏာပေသိ “ဣမံ ဖလံ မဒ္ဓိတော ပါနံ ဒေ-
 ဟိ”တိ။ အပ၊ဌ၊၁။၁၃၁။ ဒေထ—ဝိ၊၁။၃၁၅။
 ဝိ၊၂။၉၃။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၉၈၊၃၁၂။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၂၃။
 ဝိ၊ဌ၊၄။၁၀၁၊၁၀၇။ သံ၊ဌ၊၁။၈၅။ သာရတ္ထ၊
 ၂။၄၀၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။ အံ၊
 ဋ္ဌ၊၁။၁၉၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၆၊၃၀၇။ ကဿ ဝေါ
 ဒမ္မိ (အံ၊၃။၄၈)တိ ကတရပုရိသဿ တုမေ
 ဒေါမိ။ အံ၊ဌ၊၃။၂၂၂။ ကိံ ဝိ ဘျာဟံ ဒမ္မိ-
 (ပေတ။၁၄၃) တိ ကိံ တေ အဟံ ဒမ္မိ။
 ပေတ၊ဌ။၈၃။ ဒေမိ—ကင်္ခါ၊၁၆၉။ ဝိမာန၊ဌ။
 ၁၄၂။ “ကိံ ဘန္တေ ဩဒနံ ဒေမာ”တိ
 ပုစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၆၅။ သာရတ္ထ၊၂။၃၄၅။
 ဒေါမသေ—ဇာ၊၁။၁၁၃။ ဇာ၊၂။၇၄။ ဇာ၊ဌ၊
 ၃။၁၂၀။ ဇာ၊ဌ၊၅။၃၃၆။

ဒေယျ—ဝိ၊၄။၂၉၂။ အံ၊၂။၄၄၂-၃။
 ဇာ၊၁။၃၁၃။ မ၊ဌ၊၃။၁၉။ သံ၊ဌ၊၂။၂၀၆-၇။
 သံ၊ဌ၊၃။၉၄။ သာရတ္ထ၊၃။၃၁၆။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊
 သစ်။၃၃၂။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၃၁၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃။
 သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၈။ ဒဇာ (ဝိမာန။၈၄။ ပေတ။
 ၁၂၈)တိ ဒေယျ။ ဝိမာန၊ဌ။၂၃၃။ ပေတ၊
 ၄။၁၆။ ဒေ(ဒါ+အ+ယျ။ ယျ-ကို ပြ-
 ရှူ၊၄၈၈။ မောဂ်၊၆။၇၅။ နိတိ၊သုတ္တ။၁၀၈၈)။
 အံ၊၂။၃၅။ ဇာ၊၁။၃၁၇။ စရိယာ၊ဌ။၆၉။
 ဇာ၊ဌ၊၄။၄၀၆။ ဒေယျ—မိလိန္ဒ။၂၃၃။
 သံ၊ဌ၊၂။၁၅၈။ အဘိ၊ဌ၊၃။၂၅၈။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။
 ၁၇၄။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၃၅၂။ ဇာ၊ဌ၊၆။၁၉။ ဝဇီရ။
 ၄၁၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉။ ဒဇ္ဇံ (ဣတိဝုတ်။
 ၂၀၈) ဒေယျ။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၈၅။ ဒဒံ
 (ဒါ+အ+ယျ။ ယျ-ကို ခြံ-ပြ- ရှူ၊၄၈၈။
 မောဂ်၊၆။၄၇။ နိတိ၊သုတ္တ။၁၀၈၃)။ အပ၊၂။
 ၁၄၉။ ဒေယျာသိ—ဝိ၊ဌ၊၂။၂၃၄၊၂၅၅-၆။
 အံ၊ဌ၊၁။၂၉။ အံ၊ဌ၊၂။၂၇၂။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၅၀။
 စရိယာ၊ဌ။၈၅။ ဇာ၊ဌ၊၅။၅၃၆။ ကင်္ခါ၊

ဦးသစ်။ဥာဉ္ဇာသိ (ဇာ၊၂။ဥာ၆)တိ....
 ဒဒေယျာသိ။ဇာ၊ဥာ၊၇။၂၆၀။ ဒဒေ (ဒါ+အ
 +ယျောသိ)—ဇာ၊၂။၇။ ဇာ၊ဥာ၊၅။၃၆၅။
 ဒဒေယျာထ—သံ၊ဥာ၊၂။၆၆။ ဒဒေယျာမ—
 ဝိ၊ဥာ၊၁။၁၆၅-၆။ ဝဇိရ။၆၂။ ဒဒေမု (ဒါ+
 အ+ယျောမ။ ယင်း-ကို မေ့-ပြု။ မောဂ်၆။
 ၇၇)။—ဇာ၊၂။၃၀၄။ ဇာ၊ဥာ၊၇။၂၂၆။ ဒဒေထ
 (ဒါ+အ+ထေ)—သံ၊၁။၂၉။ မဟာနိ။၄။
 ဒဒေထ (ဒါ+အ+ထေတာ။ ဩ-ကို အ-ပြု။
 မောဂ်၆။၃၇-သျှ)။—ပေတ။၁၇၆။ ပေတ၊ဥာ။
 ၂၁၄။ ဒဒေယျံ—ဝိ၊၁။၅၂။ ဥဒါနိ။၉၂။
 စရိယာ။၃၇၆။၃၉၀။၃၉၂။ ဇာ၊၂။ဥာ၆။ အံ၊
 ဥာ၊၁။၂၇၆။၃၉၆။ ဇာ၊ဥာ၊၄။၄၀၃။ ဒီ၊ဥာ၊၁။
 ၇၅။ သီ၊ဥာ၊သစ်၊၁။၂၆၁။၂၉၆။ ဒီ၊ဥာ၊၂။၂၀။
 အံ၊ဥာ၊၂။၁၀၅။ ရဇ္ဇမ္ဗိ မေ ဒဒေ (ဒါ+အ+
 ယျောမိ=ယေျံ) သဗ္ဗ (စရိယာ။၃၇၇) န္တိ....
 ယာစကာနံ ဒဒေယျံ။ စရိယာ၊ဥာ။၃၉။ ဒဒ-
 မုသေ (ဒါ+ အ+မုသေ)။—ပေတ။၂၁၆။
 ဇာ၊၁။၁၀၀။ ဓမ္မ၊ဥာ၊၁။၂၇။ ပေတ၊ဥာ။
 ၂၆၃-၄။ ဇာ၊ဥာ၊၃။၄၄။ န စ ကိဉ္စိ အဒမုသေ-
 (ပေတ။၁၆၇) တိ “ကိဉ္စိမတ္တမ္ဗိ ဒေယျဓမ္မံ
 နာဒမုာ” တိ ဝိပုဋ္ဌိသာရာဘိဘူတာ ဝဒန္တိ။
 ပေတ၊ဥာ။၁၆၁။ ဒဒတ္ထ (ဒါ+အ+ထ)။—
 စရိယာ၊ဥာ။၃၇။

အဒါသိ (ဒါ+အ+ဤ)။—သံ၊၁။၂၃၀-၁။
 အံ၊၂။၃၂၄။ မိလိန္ဒ။၂၆၉။ ဝိ၊ဥာ၊၂။၆၂။ အံ၊ဥာ၊
 ၁။၁၉၀။ အဘိ၊ဥာ၊၂။၄၃၁။ ဝိမာန၊ဥာ။၂၂။
 ၁၄၂။ ဇာ၊ဥာ၊၇။၂၇၂။၃၇၇။ သံ၊ဥာ၊၁။၃၃၇။
 နေတ္ထိ၊ဝိ။၂၉၆။ ဗြာဟ္မဏဿ အဒါသယံ
 (အဒါပယံ၊သီ၊သျှာ၊ဣ)။ ဇာ၊၁။၃၀၇။ ဇာ၊
 ဥာ၊၄။၃၇၁။ အဒါသယံတိ အဒါသိ။ ဇာ၊ဥာ၊
 ၄။၃၇၃။ အဒါ(ဒါ+အ+ဤ။ ဤ ကို ချေ။
 မောဂ်၆။၄၄သျှ)။—ဇာ၊၂။၃၆၆။ ဇာ၊ဥာ၊၇။
 ၃၆၂။ အဒါ—ဇာ၊၂။၁၀၃။ ဇာ၊ဥာ၊၅။၄၂၁။
 မဟာဝံသ၊၅။၅၅။ အဒံသု—သံ၊၁။၄၀၃။
 စရိယာ။၃၉၃။ ဝိ၊ဥာ၊၁။၁၄၇။ အံ၊ဥာ၊၁။၃၄၀။

ဓမ္မ၊ဥာ၊၁။၄၉၊၃၅၉။ ဓမ္မ၊ဥာ၊၂။၆၁။ ဇာ၊ဥာ၊၃။
 ၃၄၅။ ဇာ၊ဥာ၊၄။၃၆၁။ ဝဇိရ။၃၆၃။ အဒံ—
 မဟာဝံသ၊၁။၆၀။ အဒါ (ဒါ+အ+ဩ။
 ဩ-ကို ချေ။ မောဂ်၆။၄၂-သျှ)။—ဇာ၊၂။
 ၃၇၁။ ဇာ၊ဥာ၊၇။၃၇၇။ အဒါ—ဇာ၊၁။၃၀၇။
 ဇာ၊ဥာ၊၄။၃၇၂။ အဒိံ—အပ၊၁။၉၇၊၁၀၇။
 အပ၊ဥာ၊၂။၁၀၇။ အဒါသိံ—ဝိမာန၊၇။ စရိ-
 ယာ။၃၇၇၊၃၉၁။ ဇာ၊၂။၂၁။ အံ၊ဥာ၊၃။၂၂၂။
 အပ၊ဥာ၊၂။၁၉၃။ စရိယာ၊ဥာ။၃၄၊၃၇-၉၊၄၅။
 ၇၃၊၁၆၇။ အဒံ (ဒါ+အ+အ)။—ဝိမာန၊၁၁
 (သီ၊သျှာ၊ဣ၊မူ-ကဲ့)။ စရိယာ။၃၉၃။ မဟာ-
 ဝံသ၊၅။၅၇။ အဒ (ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၂၅။ စရိယာ။
 ၃၇၇) န္တိ အဒါသိံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဥာ။၁၆၇။ စရိယာ၊
 ဥာ။၃၇။ အဒမု (ဒါ+အ+မုာ)။—ဇာ၊၂။၂၁။
 ဝိ၊ဥာ၊၂။၃၀၂။ ဇာ၊ဥာ၊၅။၁၇၃။

ဒဿတိ—စရိယာ၊ဥာ။၃၇။ ဇာ၊ဥာ၊၂။၁၀၇။
 ဇာ၊ဥာ၊၄။၂၉၉။ ဒဿန္တိ—ဇာ၊၁။၃၁၇။ သံ၊
 ဥာ၊၂။၁၆၀။ အဘိ၊ဥာ၊၂။၃၂၀။ ဇာ၊ဥာ၊၄။
 ၄၀၆။ ဒဿသိ—ဇာ၊၂။၁၄၂၊၃၇၁။ စရိယာ၊
 ဥာ။၉၃။ ဇာ၊ဥာ၊၅။၂၃၆။ ဇာ၊ဥာ၊၇။၁၀၇၊
 ၃၂၇-၇။ ဒဿာမိ—စရိယာ။၃၉၃။ သံ၊ဥာ၊၂။
 ၁၆၀။ အံ၊ဥာ၊၃။၂၂၂။ စရိယာ၊ဥာ။၆၉၊၂၉၉။
 ဇာ၊ဥာ၊၁။၁၇၂။ အံ၊ဥာ၊၂။၂။ ဒဿာမ—ဇာ၊
 ၁။၁၁၃။ မိလိန္ဒ။၂၇၃။ ဓမ္မ၊ဥာ၊၁။၄၉၊၃၆၄။
 ဓမ္မ၊ဥာ၊၂။၆၁။ ဇာ၊ဥာ၊၃။၁၂၀။ ဇာ၊ဥာ၊၄။
 ၁၄၇။ ဒဿံ—ဇာ၊၂။၁၄၂။ ဇာ၊ဥာ၊၅။၅၃၆။

(၁) စွန့်-စွန့်ကြဲ-ချီးမြှောက်-ထောက်
 ပံ့-၏။ ဒဒါတိ ဒီပ (ဝိမာန၊၁၁) န္တိ....ပဒီပ-
 ဒါနံ ဒဒါတိ၊ .... ပရိစ္စတေ။ ဝိမာန၊ဥာ။၄၇။
 ဒေတိ—ဝိ၊၅။၁၃၃၊၁၃၅။ ဣမံ တုယံ ဒေမိ
 ဒဒါမိ ဒဇ္ဇာမိ ဩဏောဇေမိ ပရိစ္စတေမိ
 ဝိဿဇ္ဇာမိ နိဿဇ္ဇာမိ။ ဝိ၊ဥာ၊၂။၂၃၁။ ဝိ၊သင်္ဂ-
 ဟ၊၇၀။ ကင်္ခါ၊ဥာ၊သစ်။၂၇၆။ (-၂၉၃။)
 ဒမ္ဗိ—ဝိ၊၁။၂၉၉။ ဝိ၊၂။၃၂၁-၃၃၀။ ဝိ၊ဥာ၊၂။
 ၂၃၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၇၀။ ကင်္ခါ၊ဥာ၊သစ်။၂၉၃။
 ဒဒန္တိ—ဝိမတိ၊၁။၂၇၄။ ဒဒေယျ— ဝိ၊၁။

၂၉၅၊ ၂၉၆။ ဝိ၊ ၂။ ၈၃-၄၊ ၃၁၉၊ ၃၂၁-၃၃၇။
 ဝိ၊ ၄။ ၁၄၅။ ကင်္ခါ၊ ၁၅၆။ ဝဇိရ၊ ၃၆၃။
 ကင်္ခါ၊ ၂။ ၁၆၁။ ၂၇၄။ အံ၊ ၂။ ၂။ ဒေယျ၊ -
 ဝိ၊ ၁။ ၂၉၆။ ဝိ၊ ၂။ ၃၁၉၊ ၃၂၁-၃၃၇။ ကင်္ခါ၊
 ၁၅၆။ ဝဇိရ၊ ၃၆၃။ အဒါသိ (ဒါ+အ+ဤ)၊
 အဒါသိ (ဒါ+အ+ဩ)၊ ဒဿတိ၊ ဒဿန္တိ၊
 ဒဿသိ-ဝိ၊ ၂။ ၈၃။

(ဂ) ရည်ညွှန်း-အပ်နှင်း-၏။ ဒေန္တိ-
 (ခုဒ္ဒက၊ ၈။ ပေတ၊ ၁၂၉) တိ ဒေန္တိ ဥဒ္ဓိသန္တိ
 နိယျာတေန္တိ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၇၄။ ပေတ၊ ၄။ ၂၄။
 ဒေန္တိ (ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၉) တိ နိယျာတေန္တိ။ ဒိ၊
 ၄။ ၂။ ၁၂၃။ အဒါသိ (ဒါ+အ+ဤ)-ပေတ၊
 ၄။ ၇၅၊ ၁၇၁။ အဒါ (ဒါ+အ+ဤ)-ပေတ၊
 ၁၄၀၊ ၁၇၀-၁။ ပေတ၊ ၄။ ၇၅၊ ၁၇၁။

(ဃ) သိုမှီး-မြှုပ်နှံ-၏။ ဒေယျာ-
 (ဝိ၊ ၄။ ၂၉၂) တိ နိဒဟေယျ။ ဝိ၊ ၄။ ၁၅၈။

(င) တိုက်-ကျွေး-ကုစား-၏။
 ဘေသဇ္ဇာနိဒေတိ။ မိလိန္ဒ၊ ၁၇၂။ တိကိစ္ဆကာ
 ဘိက္ခဝေ ဝိရေစနံ (ဝမနံ) ဒေန္တိ။ အံ၊ ၃။
 ၄၃၃-၄။

(စ) ရောင်းချ၏။ အာပဏံ ဂန္ဓာ အပွေန်
 အဇ္ဈေန (အပုဇ္ဈေန) ဒေန္တိ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၈၅-၆။

(ဆ) လောင်း-ထည့်-သွန်း-ဖျန်း-၏။
 ကာလေန ကာလံ ပံသု ဒေယျ။ ကာလေန
 ကာလံ ဥဒကံ ဒေယျ။ သံ၊ ၁။ ၃၁၅-၆။ ပံသု
 ဒေယျာတိ ထဒ္ဓဗရသပံသု ဟရိတော မုဒု-
 ဂေါမယစုဏ္ဏမိဿ မရရပံသု ပက္ခိပေယျ။ သံ၊
 ၄။ ၂။ ၇၉။ ဒေယျာတိ ပက္ခိပေယျ။ တေနာ-
 ဟ “ထဒ္ဓ”န္တိအာဒိ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၉၈။

(ဇ) လိမ်းကျံ-ခြယ်သ-၏။ မုစုဏ္ဏံ
 ဝိလေပနန္တိ မုခေ ကာဠပိဋကဒိနံ ဟရဏ-
 ထာယ မတ္တိကကဏ္ဍံ ဒေန္တိ။ ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၈၄။
 မဟာနိ၊ ၄။ ၃၆၃။ ဒေန္တိတိ ဝိလေပေန္တိ။
 သိ၊ ၄။ ၁။ ၃၆၅။

(ဈ) ပြော-ဟော-ပြ၏။ ဖြေရှင်း၏။
 “အဟော တဝ မေ ကေသာဝကောပိ ဥပမံ
 ဝါ ကာရဏံ ဝါ အာဟရိတော ဒေယျာ”တိ
 ဧဝံ သာဝကေသု အနုသာသနိံ န ပစ္စာသိ-
 သာမိ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၆၇။ ဒေယျ ဝဒေယျ။
 မ၊ ၄။ ၃။ ၁၁၅။

(ည) တည်စေ၏။ ဒေါသံ ဒေတိ (ဝိ၊ ၄။
 ၂။ ၁၃၃) တိ ဒေါသံ ပတိဋ္ဌာပေတိ။ ဝိမတိ၊
 ၁။ ၂၆၄။

(ဋ) သုတ်သင်၏။ စင်ကြယ်-သန့်ရှင်း-
 စေ၏။ န ဟိ ယော သိဟနာဒံ နဒတိ၊ သော
 ဧဝံ တတ္ထ အနုယောဂံ ဒေတိ။ ဒိ၊ ၄။ ၃။ ၆၀။
 နိတိ၊ ဓာ၊ ၈၃။ အနုယောဂဒါပန-နှင့် ယှဉ်
 ကြည့်။

(၁) (က), (၂) ဒဒါတိ ဒါနံ။ ဝိမတိ။
 ၂။ ၁၉၉။ ဒေတိ-အံ၊ ၂။ ၄၄၂-၄။ အံ၊ ၃။
 ၆၈-၉၊ ၁၉၅။ မိလိန္ဒ၊ ၂၈၃။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၂၁။
 အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၆။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၂၂။ သိ၊ ၄။ ၁။ ၁။
 ၂၇၅။ ဒေန္တိ-အံ၊ ၂။ ၃၄၅၊ ၁၈၈။ အဘိ၊ က။
 ၄၀၂။ ဝိမာန၊ ၆၂။ မဟာနိ၊ ၃၃၄။ ဝိမာန၊ ၄။
 ၁၇၇။ ဒေန္တိ-မိလိန္ဒ၊ ၂၂၂၊ ၂၆၉။ အံ၊ ၄။ ၁။
 ၁၉၁။ အဘိ၊ ၄။ ၂၅၈။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၄။ ဓမ္မ၊ ၄။
 ၂။ ၁။ ၁။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၈၇။ ဝိမာန၊ ၄။ ၅။ ဇာ၊
 ၄။ ၁။ ၁။ ၁။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၃၈။ ဒါနံ ဒေါသိ-
 ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၁၂၀။ ဒါနံ ဒေသိ - ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၈။
 ဒေထ-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၆။ ဒေါမိ-ဇာ၊ ၂။ ၃၁၆။
 ပေတ၊ ၄။ ၂၈။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၃၄။ ဇာ၊ ၄။ ၇။
 ၂၅၉။ ဒေမိ-ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၈။ ဒါနာနိ ဒေမ-
 အံ၊ ၃။ ၄၇၈။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၇၇။ ဒါနံ ဒေတု-
 ပေတ၊ ၁၇၅။ ပေတ၊ ၄။ ၁၈၆။ ဒါနံ ဒေတု-
 ပေတ၊ ၄။ ၁၈၇။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၀၆။ ဒေါဟံ-
 စရိယာ၊ ၃၉၃။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၄၉။ ပေတ၊ ၄။ ၆၃-
 ၄၊ ၂၂၂။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၂၈၊ ၃၈။ မ၊ ၄။ ၃။ ၃၄။
 ဒေဟိ-ဝိ၊ ၁။ ၁၉၇။ ပေတ၊ ၁၄၀။ ဇာ၊ ၁။
 ၂၄၉၊ ၂၅၀။ ကင်္ခါ၊ ၂၂၈။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၁။
 ၃၈။ မ၊ ၄။ ၃။ ၃၄။ ဒေါထ-ဝိမာန၊ ၆၂။

ပေတ။၂၀၈။ ဝိမာနာဠာ။၁၇၆။ ဒေထ — အံ၊
ဠာ။၁၇၄၀။ ဓမ္မာဠာ။၁၇၆၀။ ပေတဠာ။၆၁။
ဇာဠာ။၁၇၆။ ဇာဠာ။၁၇၆။ ဒဒါမိ—ပေတ။
၁၇၃။ ပေတဠာ။၁၀၃။ ဒေမ—ဓမ္မာဠာ။၆၂။
ဒေယျ — အဘိက။၁၇၆။ ဇာ။၁၁၁။
မိလိန္ဒ။၂၆၉။ သံဠာ။၁၇၆။ ဇာဠာ။၁၇၆။
ဒေယျာထ—ဒီဠာ။၂၀၈။ ဒေယျ — စရိ-
ယာဠာ။၂၃၇။၁၇၆။ အဒါ—ဇာ။၁၇၆။
ဇာဠာ။၁၇၆။ အဒါ—ဇာ။၁၇၆။
၁၇၆။ ဇာဠာ။၁၇၆။ ဇာဠာ။၁၇၆။
အဒါသိ—ဓမ္မာဠာ။၁၇၆။ စရိယာဠာ။၁၇၆။
ဇာဠာ။၁၇၆။ အဒါသိ—အံဠာ။၁၇၆။
အပဠာ။၁၇၆။ အဒါ (ဒါ+အ+သိ) — ဇာ။
၁၇၆။ ဇာဠာ။၁၇၆။ အဒါသိ—
(ဒါ+အ+သိ) — ဇာ။၁၁၁။ ဇာဠာ။
၁၇၆။ အဒါ—အပဠာ။၁၇၆။ ဝိမာနဒါနံ
အဒါသိမှာ (ထေရီ။၁၇၆)တိ.... ဝိမာနဒါနံ
အဒါမု၊ ထေရီ။၁၇၆။ ဒါနံ ဒါမု—ဇာဠာ။
၁၇၆။ ယံ ဒါနံ အဒါ(ဒါ+အ+အ)ပုရေ။
ဝိမာနာ။၁၇၆။ အဒါဒါ အဒါသိ။ ဝိမာနာဠာ။
၁၇၆။ ဒေထ—ဇာဠာ။၁၇၆။ ဒေထာမိ
—ဝိမာနာ။၁၇၆။ ဝိမာနာဠာ။၁၇၆။
ပေတဠာ။၁၇၆။ ဇာဠာ။၁၇၆။ အံဠာ။
၁၇၆။ ဒေထ—မဟာဝံသ။၁၇၆။

ဒဒါထ (ကြိ) [ဒါ+အ+ထ] (၁) ပေး-လှူ-
ပူဇော်-ကုန်လေ့။ (၂) သုတ်သင်-စင်
ကြယ်စေ-ကုန်လေ့။ ဒဒါတိ, ဒေတိ (၁)
(က),(၂)-ကြည့်။

ဒဒါမ (ကြိ) [ဒါ+အ+မ] ပေး-ပေးဝေ-
ကုန်-၏-အံ။ ဒဒါတိ, ဒေတိ(၁)-ကြည့်။

ဒဒါမသေ (ကြိ) [ဒါ+အ+အာမသေ] ပေး-
လှူ-ပူဇော်-ကုန်အံ။ ဒဒါတိ, ဒေတိ (၁)
(က)-ကြည့်။

ဒဒါမိ (ကြိ) [ဒါ+အ+မိ] ပေး-၏-အံ။ (က)
လှူဒါနံ-ပူဇော် - ဆက်ကပ် - ၏-အံ။

(၁) စွန့်-စွန့်ကြဲ-ချီးမြှောက်-၏-အံ။
ဒဒါတိ, ဒေတိ (၁)(က),(၁),(၂)-ကြည့်။

ဒဒါသိ (ကြိ) [ဒါ+အ+သိ] (၁) ပေးကမ်း-
လှူဒါနံ-၏။ (၂) သုတ်သင်-စင်ကြယ်
စေ-၏။ ဒဒါတိ, ဒေတိ (၁) (က), (၂)-
ကြည့်။

ဒဒါဟိ (ကြိ) [ဒါ+အ+ဟိ] (၁) ပေးကမ်း-
လှူဒါနံ-လော့။ (၂) သုတ်သင်-စင်
ကြယ်စေ-လော့။ ဒဒါတိ, ဒေတိ(၁)(က),
(၂)-ကြည့်။

ဒဒိတ္ထ (ကြိ) [ဒါ+အ+တ္ထ] ပေးကုန်ပြီ။ ဒဒါတိ,
ဒေတိ (၁)-ကြည့်။

ဒဒိတူ (ကြိ) [ဒါ=ဒဒ+တူ] (၁) ပေး-
လှူ-ပူဇော်-၍။ (၂) စင်ကြယ် - သန့်
ရှင်း-စေ၍။ (၁) ဒဒိတူဝံ တိစိဝရံ (ဒဒိ-
တူ ပတ္တစိဝရံသျှ)။ အပဠာ။၁၇၆။ ထေရီ၊
ဠာ။၁၇၆။ (၁),(၂) ပုဒ်ပုဒ် ဒါနပ(ပ)တိ
ဒဒိတူ။ သံဠာ။၁၇၆။ အပဠာ။၁၇၆။ (-
ပေတ။၁၇၆။ ပေတဠာ။၁၀၂။)

ဒဒိတူန (ကြိ) [ဒါ=ဒဒ+တူန] အထက်
ပုဒ်နက်တို့ကြည့်။ (၁) ကံ ဒုဿိ ဒဒိတူန။
အပဠာ။၁၇၆။ အပဠာ။၁၇၆။ (-ဇာ။၁၇၆။)
(၁),(၂) တူ ဒါနံ ဒဒိတူန။ အပဠာ။၁၇၆။
ထေရီဠာ။၁၇၆။ (-အပဠာ။၁၇၆။
ဇာ။၁၇၆။ ထေရီဠာ။၁၇၆။ ထေရီဠာ။
၁၇၆။ ဇာဠာ။၁၇၆။)

ဒဒိမု (ကြိ) [ဒါ+အ+မု] (၁) ပေး-လှူ-
ပူဇော်-ကုန်ပြီ။ (၂) သုတ်သင်-စင်ကြယ်
စေ-ကုန်ပြီ။ ဒဒါတိ, ဒေတိ (၁) (က),
(၂)-ကြည့်။

ဒဒံ (ကြိ) [ဒါ+အ+ယေ] ပေး-လှူ-ပူဇော်
-ကုန်ရာ၏။ ဒဒါတိ, ဒေတိ (၁) (က)-
ကြည့်။

ဒဒေ^၁ (ကြိ) [ဒါ+အ+ယေ] ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ရာ၏။ ဒဒါတိ, ဒေတိ (၁) (က)-ကြည့်။

ဒဒေ^၂ (ကြိ) [ဒါ+အ+ယေ+သိ] ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ရာ၏-လော့။ ဒဒါတိ, ဒေတိ (၁) (က)-ကြည့်။

ဒဒေ^၃ (ကြိ) [ဒါ+အ+ယေ+မိ=ယေ] ပေး-လှူ-ပူဇော်-ရာ၏။ ဒဒါတိ, ဒေတိ (၁) (က)-ကြည့်။

ဒဒေထ^၁ (ကြိ) [ဒါ+အ+ထေ] ပေး-လှူ-ပူဇော်-ရာ၏။ ဒဒါတိ, ဒေတိ(၁) (က)-ကြည့်။

ဒဒေထ^၂ (ကြိ) [ဒါ+အ+ထေ+သိ] ပေး-လှူ-ပူဇော်-ရာ၏-လော့။ ဒဒါတိ, ဒေတိ (၁) (က)-ကြည့်။

ဒဒေမူ (ကြိ) [ဒါ+အ+ယေ+မ] ပေး-လှူ-ပူဇော်-ကုန်ရာ၏။ ဒဒါတိ, ဒေတိ(၁) (က)-ကြည့်။

ဒဒေယံ (ကြိ) [ဒါ+အ+ယေ] ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ရာ၏။ ဒဒါတိ, ဒေတိ (၁)(က)-ကြည့်။

ဒဒေယျ (ကြိ) [ဒါ+အ+ယေ] (၁) ပေး-ပေးဝေ-ရာ၏။ (က) လှူဒါန်း-ပူဇော်-ရာ၏။ (ခ) စွန့်-စွန့်ကြဲ-ချီးမြှောက်-ရာ၏။ (ဂ) သိုမှီး-မြှုပ်နှံ-ရာ၏။ (ဃ) လောင်း-ထည့်-သွန်း-ဖျန်း-ရာ၏။ (င) ပြော-ဟော-ပြရာ၏။ (ည) သုတ်သင်-စင်ကြယ်စေ-ရာ၏။ ဒဒါတိ, ဒေတိ(၁) (က), (ခ), (ဃ), (ဆ), (ဇ), (ည) ကြည့်။

ဒဒေယျာထ (ကြိ) [ဒါ+အ+ယေ+ထ] (၁) ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ကုန်-ရာ၏-လော့။ (၂) သုတ်သင်-စင်ကြယ်စေ-ကုန်-ရာ၏-လော့။ ဒဒါတိ, ဒေတိ(၁) (က), (၂)-ကြည့်။

ဒဒေယျာမ (ကြိ) [ဒါ+အ+ယေ+မ] ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ကုန်ရာ၏။ ဒဒါတိ, ဒေတိ (၁) (က)-ကြည့်။

ဒဒေယျာသိ (ကြိ) [ဒါ+အ+ယေ+သိ] ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ရာ၏-လော့။ ဒဒါတိ, ဒေတိ(၁)(က)-ကြည့်။

ဒဒေယျံ (ကြိ) [ဒါ+အ+ယေ] ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-စွန့်ကြဲ-ကုန်ရာ၏။ ဒဒါတိ, ဒေတိ(၁)(က), (ခ)-ကြည့်။

ဒဒေဟိ (ကြိ) [ဒါ+အ+ဟိ] ပေး-လှူ-ပူဇော်-လော့။ ဒဒါတိ, ဒေတိ (၁) (က)-ကြည့်။

ဒဒ္ဒကာရ (ပု) [ဒဒ္ဒ+ကာရ] ဒဒ္ဒ-ဟုရွတ်ဆိုခြင်း၊ ဒဒ္ဒ-ပြုခြင်း။ ဒဒ္ဒလ္လမာန-ကြည့်။

ဒဒ္ဒတိ (ကြိ) [ဒဒ္ဒ+အ+တိ] အသံအထူးဖြင့် မြည်ဟိန်း၏။ ခြိမ်းချောက်၏။ ဒဒ္ဒရီ (ရိ)-ဒေါင့်ကွင်း ကြည့်။

ဒဒ္ဒဘာယတိ (ကြိ) [ဒဒ္ဒဘ+အာယ+တိ] ဒဒ္ဒဘ-(ဒတ်ဒတ်)ဒပ်ဒပ်-ဟူသော အသံကိုပြု၏။ ကြောက်စရာ အသံကို ပြု၏။ ဒဒ္ဒဘာယတိ-ကြည့်။ (သီလူမူကဲ့။)

ဒဒ္ဒဘာယိတသဒ္ဒ (ပု) [ဒဒ္ဒဘ+အာယိတ+သဒ္ဒ] ဒဒ္ဒဘ-(ဒတ်ဒတ်)ဒပ်ဒပ်-ဟူ၍-ဖြစ်-မြည်-တတ်သောအသံ၊ အလွန်ကြောက်မက်ဖွယ်အသံ။ ပထဝိယံ ပတိတဿ ဗေလုဝပက္ကဿ ဒဒ္ဒဘာယိတသဒ္ဒံ သုတွာ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၈။

ဒဒ္ဒရီ (ပု၊ န) [ဒဒ+ကရ+အ။ ဒဒ+ရ။ ဒရ+ဒရ။ (ဒဒ္ဒရီ-သံ)] (၁) ဒရီးဒရီး(ဒန်းဒန်း-ဒန်းဒန်း)ဟူသောအသံ၊ ကွဲအက်သောအသံ၊ (၂)(က) ဖားစည်။ (ခ) တူရိယာ။ (ဖား၊ မိုးတိမ်၊ ပြေကဲ့သို့သော တူရိယာ၊ တောင်၊ လူနွိယတောင်ပိုင်း မလယတောင်နှင့် တဆက်တည်း တည်ရှိသော ဒဒ္ဒရီ-တောင်၊ စည်သံ၊

ဆန်-ကောက်-စပါး - အမျိုး - အစား။
P.S.D.။) (၁) ဒဒ္ဒရ(အံ၂။၁၇)နို့ ဒဒ္ဒရ-
သဒ္ဒ(ဗဗ္ဗရသဒ္ဒံ၊သီ၊သျှာ)။ အံ၂။၁၉၇။
(၂) ဒရ ဝိဒါရဏေ၊ ဒရိယတိတိ ဒဒ္ဒရံ၊
ဝါဒိတ္တံ၊ ဘေရီ စ။ ဣဒါ။၁၅။

ဒဒ္ဒရ (ပု၊န) [ဒရ+အ။ ဒဒ္ဒရနို့ ပဗ္ဗတော၊
သော ဟိ ဒရိယတိတိ ဒဒ္ဒရနို့ ဝုစ္စတိ။ ဒရ
ဝိဓာရဏေတိ ဓာတု။ ဒုက-နိပါတ်၊ သိင်္ဂါလ-
ဇာတ်၊ဋီ။ပေ။ ဒဒ+ရ။ဒဒ္ဒရေတိ ဒဒံ ဝုစ္စတိ
တိတ္ထိ၊ တံ တေဿ အတ္ထိတိ ဒဒ္ဒရေ၊ တိတ္ထိ-
ရေ။ နဝက-နိပါတ်၊ ဒဒ္ဒရ-ဇာတ်၊ဋီ။ပေ။]
(ပု) (၁) ခါငှက်။ (န) (၂) ငွေတောင်။
(တိ) (၃) ဒဒ္ဒရ-အမည်ရှိသော (နဂါး-စ
သည်)။ (ပု) (၁) ဒဒ္ဒရေ (ဇာ၊၁။၁၉၉)တိ
တိတ္ထိရေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁၄။ (- ၅၁၅-၆။)
(န) (၂) အဘိနာဒေတိ ဒဒ္ဒရ(ဇာ၊၁။၄၃)နို့
ဒဒ္ဒရံ ရဇတပဗ္ဗတံ ကေနာဒံ ကရေတိ။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၂။၆၁။(- ဇာ၊၁။၃၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၈။)(တိ)
(၃) ဣမာနိ မံ ဒဒ္ဒရ တာပယန္တိ။ ဇာ၊၁။
၉၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅။ (- ၁၆။)

ဒဒ္ဒရဇာတက (န) [ဒဒ္ဒရ+ဇာတက] ဒဒ္ဒရ-
ဇာတ်၊ (က) ငွေတောင်အနီးရှိ လိုဏ်ဂူကြီး
တခု၌ နေသော ကောကာလိကအလောင်း
မြွေခွေးကို အတိတ်ဆောင်၍ ဟောပြရာ
ဇာတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတကပါဠိ၊ ၂-
နိပါတ်၊ ၃-ဝဂ်၊ ၂-ဇာတ်။ ဇာ၊၁။၄၃။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၂။၆၀-၂။ (ခ) အမျက်ဒေါသကြီးသော
ရဟန်းတပါး၏ အလောင်းဖြစ်သည့် စူဠဒဒ္ဒရ
နဂါး၏ အကြောင်း အဋ္ဌပ္ပတ်ကို ဟောပြရာ
ဇာတ်။ ဇာ၊၁။၉၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄-၆။ (ဂ)
ဒေဝဒတ်အလောင်း ဖြစ်သော ရသေ့မိုက်၏
ဘုရားအလောင်း ခါးပညာရှိသုခမိန်ကို သတ်
ဖြတ်ပုံ အကြောင်းကို အတိတ်ဆောင် ဟော
ပြရာဇာတ်။ ဇာ၊၁။၁၉၈၊၂၀၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။
၅၁၁-၆။ ဒဒ္ဒရဇာတကံ ကထေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။
၄၄၃။ (- အံ၊ဋီ၊၂။၁၄၄။)

ဒဒ္ဒရနာဂဘဝန (န) [ဒဒ္ဒရနာဂ+ဘဝန] ဒဒ္ဒရ-
အမည်ရှိသောနဂါး၏(နေရာ)-ဘုံ-ဗိမာန်။
အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒဒ္ဒရပဗ္ဗတပါဒ (ပု) [ဒဒ္ဒရပဗ္ဗတ+ပါဒ] ဒဒ္ဒရ-
အမည်ရှိသော တောင်ခြေ၊ ငွေတောင်ခြေ။
ဟိမဝန္တပူဒေသေ ဒဒ္ဒရပဗ္ဗတပါဒေ ဒဒ္ဒရနာဂ-
ဘဝနံ နာမ အတ္ထိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅။

ဒဒ္ဒရပုရ (န) [ဒဒ္ဒရ+ပုရ] ဒဒ္ဒရ-အမည်ရှိသော
မြို့၊ ဒဒ္ဒရ(ဒရ်ဒရ်-ဒရ်ဒရ်)ဟူသောအသံကို
သုဘနိမိတ်ပြု၍ တည်ထောင် ဖန်ဆင်းအပ်
သောမြို့။ ဒွေ ပဗ္ဗတေ အညမညံ ပဟရိတွာ
ပဟရိတွာ ဒဒ္ဒရသဒ္ဒံ ကရေန္တေ ပဿိဿသိ၊
တာယ သညာယ တတ္ထ နဂရံ မာပေတွာ
ဝဿ၊ တံ နဂရံ ဒဒ္ဒရပုရံ နာမ ဘဝိဿတိတိ
အာဟ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၇။

ဒဒ္ဒရရာဇ (ပု) [ဒဒ္ဒရ+ရာဇ] ဒဒ္ဒရ-အမည်ရှိ
သော နဂါးမင်း။ ဒဒ္ဒရရညော ပုတ္တော
မဟာဒဒ္ဒရေ နာမ အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၅။

ဒဒ္ဒရသဒ္ဒ (ပု) [ဒဒ္ဒရ+သဒ္ဒ] ဒဒ္ဒရ-ဟူသော
အသံ၊ ဒရ်ဒရ် (ဒရ်ဒရ်-ဒရ်ဒရ် ဒရ်ဒရ်)
ဟူသော အသံ။ ဒဒ္ဒရပုရ-ကြည့်။ အောက်
ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဒဒ္ဒရိကာ (ထိ) [ဒဒ္ဒရိ+က + အာ။ ဒဒ္ဒရ+
ကရ+ အာ။ ကရေတိတဒ္ဒိတံ။ (ဒဒ္ဒရိကမ်-
သံ)] စည်ပတ်။ ဒရ ဝိဒါရဏဒါဟေသု၊
ဒွေဘာဝေါ၊ ကာပုဗ္ဗဿိကာရေ စ၊ ဒဒ္ဒရ-
သဒ္ဒံ ကရေတိတိ ဝါ ဒဒ္ဒရိကာ။ ဓာန်၊ဋီ။
၁၄၀။

ဒဒ္ဒရီ (ရိ) (ထိ) [ဒဒ္ဒရ + ဤ (ဣ)။ ဒဒ္ဒ+
ကရ+ဤ (ဣ)။ ဒဒ္ဒ+ရီ (ရိ)။ “ဒဒ္ဒ”ဣတိ
သဒ္ဒံ ကရေတိတိ ဒဒ္ဒရီ၊ ဤ၊ က-လောပေါ။
ဒဒ္ဒတိ ဝါ သဒ္ဒဝိသေသေန ပရိဏမတိတိ
ဒဒ္ဒရီ။ ဒရ ဝိဒါရဏေ ဝါ၊ ဒရိယတိတိ။ သူစိ။

(ဓာန်။ ဓာန်၊ ခြို။ ၁၄၄-၌ ဒဒ္ဒရိ-ဟု ရသ္မာနှင့် ရှိ၏။) (ဒဒ္ဒရိ-သံ)] (ဒရ်း ဒရ်း ဒရ်း ဒရ်း၊ ဒရ်း ဒရ်း' ဟူသော အသံ-ရို-ကို ပြုတတ် - သော၊ အသံအထူးဖြင့် မြည်ဟိန်း တတ် သော) တဖက်ပိတ်စည်၊ စည်ပုတ်။ (ဘား စည်။ အဘယာ၊ ဓာန်။ သျှ။ ဝရဇိန်စည်။ တောင်ပေါက်၊ ဓာန်။ သျှ။) မဟတိ ဒဒ္ဒရိ ဝိဏာဝိသေသောပိ အာတတမေဝ၊ အံ၊ ခြို၊ ၃။ ၂၄၀။ (-ကစွည်း။ ၃၂၂။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၇၀၀။)

ဒဒ္ဒလ္လတိ (ကြိ) [လ=ဒလ+အ+တိ။ မောင်။ ပဉ္စိကာ၊ ၅။ ၇၀-နှင့် ယင်း-သျှ။ ဒလ+အ+တိ။ ကစွည်း။ ၄၅၈။ ရှု၊ ၄၈၉။] ထွန်းလင်း-တောက်ပ-တင့်တယ်-၏။ လောကေ အတိ-ရောစတိ ဒဒ္ဒလ္လတိ ယထာ။ အပါ၊ ၁။ ၂၆၀။

ဒဒ္ဒလ္လမာန (တိ) [လ=ဒလ + အ + မာန] ထွန်းလင်း-တောက်ပ-တင့်တယ်- သော၊ အလွန်အကဲ - ထွန်းလင်း - တောက်ပ-တင့်တယ်-သော။ ဒဒ္ဒလ္လမာနာ(ဒဒ္ဒဠမာနာ၊ က) အဋ္ဌံသု။ ဒီ၊ ၂။ ၂၀၆။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၂၀၀။ ဒဒ္ဒလ္လမာနာ (သံ၊ ၁။ ၁၂၈။ ဝိမာန။ ၁၀)တိ အတိဝိယ ဇလမာနာ သောဘမာနာ (ဝိဇ္ဇောတမာနာ)။ သံ၊ ၁။ ၁၂၈။ ဝိမာန၊ ၁။ ၁၂၈။ = ဇလကာရဿ ဟိ ဒဒ္ဒကာရံ ကတူ နိဗ္ဗေသော။ တေနာဟ “အတိဝိယ ဇလ-မာနာ”တိ။ သံ၊ ၁။ ၁၂၂။ (-သုတ္တနိ။ ၃၈၆။ ဝိမာန။ ၉၊ ၂၀၊ ၄၈၊ ၆၁၊ ၁၀၅။ ပေတ။ ၁၆၃၊ ၁၇၀၊ ၁၇၂။ ဇာ၊ ၂။ ၁၀၇၊ ၁၁၁၊ ၁၉၆၊ ၂၀၁၊ ၂၈၀။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂။ ၂၀၆။ ဝိမာန၊ ၁။ ၄၂၊ ၇၉၊ ၈၀၊ ၁၃၆၊ ၁၄၂၊ ၁၇၃၊ ၂၈၄။ ပေတ၊ ၁။ ၁၄၄-၅၊ ၁၆၉၊ ၁၇၃-၄။ အပါ၊ ၁။ ၁၂၁၊ ၂၅၇။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၄၉၄။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၄၂၈၊ ၄၃၆။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၁၄၇-၈၊ ၁၅၅။ ဇာ၊ ၁။ ၇။ ၁၇၁။)

ဒဒ္ဒလ္လဝိမာန (ပု၊ န) [ဒဒ္ဒလ္လ + ဝိမာန + ဝတ္ထု။ နောက်ပုဒ် ကျေ။] ထွန်းလင်း - တောက်ပြောင်-အလွန်-ထွန်းလင်း-တောက်ပြောင်

-သော ဗိမာန်၏ အကြောင်းကို ပြဆိုရာ ဒေသနာ။ ဝိမာနဝတ္ထုပါဠိ၊ ၁-ဝိမာန၊ ၃-ဝဂ်၊ ၆-ဝတ္ထု။ ဝိမာန။ ၄၈-၅၀။ ဒဒ္ဒလ္လမာနာ ဝဏ္ဏေနာတိ ဒဒ္ဒလ္လဝိမာနံ။ ဝိမာန၊ ၁။ ၁၃၅။

ဒဒ္ဒဠမာန (တိ) [ဒဠ+အ + မာန။ ဓာတုတ္ထ။ ၁၈၆။] ထွန်းလင်း-တောက်ပ-တင့်တယ်-သော (ဆီမီးတိုင်-စသည်)။ ဇလန္တန္တိ ဒဒ္ဒဠ-မာနံ၊ .... ဝိရောစမာနန္တိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၆၄။ (-အပါ၊ ၁။ ၂။ ၁၅၈။)

ဒဒ္ဒါ (န၊ ထိ) [ဒဒ + ဒု။ ဒုက္ခံ ဒဒါတိတိ ဒဒ္ဒါ၊ (ကုဋ္ဌဝိသေသော)။ ကစွည်း။ ၆၆၇။ ဣဒါဒိ။ ၉၇။ (-ရှု၊ ၆၇၇။) ဒံသ+ဒု။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၁၃၁၃။ (ဒဒ္ဒါ-သံ)] ပွေးနာ၊ ယားနာ၊ ဝဲနာ။ (ဒါဒ-ဟု ထင်ရှားသော အနာရောဂါ၊ လိပ်။ စိန္တာမဏိ။ ကိုယ်ရေပြားရောဂါ။ အဒ္ဓ-မာဂဓိ၊ ဓာန်။ နူနာရောဂါ အငယ်စား။ ပြာ၊ ဓာန်။ ယင်း-၌ ပုလ္လိင် ဟု ဆို၏။) သရီရေ တိလကာ ပိဋကော ဒဒ္ဒါနိ ဥဋ္ဌဟန္တိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၈၈။ ဒဒ္ဒါ (မဟာနိ။ ၁၃)တိ ဒဒ္ဒါပိဋကော။ မဟာနိ၊ ၁။ ၅၁။ ဒဒ္ဒါ (ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၂၇၇)တိ ကစ္ဆ။ သာ ဟိ သရီရံ ဒံသတိ ဝိဒံသတိ ဟိ သတိတိ ဝါ ဒဒ္ဒါတိ ဝုစ္စတိ ကေဿ ဒ-ကာရဿ ရ-ကာရံ ကတူ။ ဒဒ္ဒါတိပိ ပါဠော၊ ယံ လောကေ “ပွေး”ဣတိ ဝေါဟ-ရန္တိ။ ပါစိတ်၊ ယော၊ ၁။ ၁၇၃။ (-အပါ၊ ၁။ ၃၁၀။ အပါ၊ ၂။ ၁၀၆။ မဟာနိ။ ၁၀၊ ၁၂၀၊ ၁၃၀။ စူဠနိ။ ၂။ ၆၇၊ ၂၂၁။)

ဒဒ္ဒါဂတ္တ (တိ) [ဒဒ္ဒါ + ဂတ္တ] ကိုယ်၌ ပွေးနာ ရှိသော၊ ပွေးနာ-ရို-စွဲ-သောကိုယ်ရှိသော၊ သူ။ ကစ္ဆ၊ ဂတ္တ (ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၃၁၂။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၁၄၃)-ကြည့်။

ဒဒ္ဒါယ (ပု) [ဒဒ္ဒါ + ဟန + ရ။ (ဒဒ္ဒါ၊ သု-သံ)] တန် ‘ဒန်’ ကျဲပင်။ ဒဒ္ဒါ ဟန္တိတိ ဒဒ္ဒါသော၊ ဟနဿ သော။ ဓာန်၊ ၁။ ၅၉၄။ (-အမရ၊ ၁၄။ ၁၄၇။)

ဒဒ္ဒါန (တိ) [ဒဒ္ဒါ + န] များသော ပွေးနာရီ
သော၊ သူ။ (မောင်၊ ၄။ ၉၂။ သျှ-ကြည့်။)

ဒဒ္ဒါပိဋက (ထိ) [ဒဒ္ဒါ + ပိဋက] (၁) ပွေးနာ
(နှင့်) သွေးစုနာ။ (၂) နှိပ်စက်ကတ်သော
ပွေးနာ။ (၁) ထေရဿ သရီရေ ဒဒ္ဒါပိဋက-
ဒိနိ ဥပုဇ္ဈိတော ဝဇ္ဇိသု။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၄၂၂။
(၂) ဒဒ္ဒါ-ကြည့်။

ဒဒ္ဒါရ (ပု) [ဒဒ္ဒါ + ဥရ။ ဓာန၊ ၄။ ၆၇၅။ သူစိ။
ဒဒ္ဒါ + ဥရ။ ဝိ၊ ဓာန။ ဒဒ္ဒါ + ဥရ။ (ဒဒ္ဒါရ-သံ)]
ဖားသတ္တဝါ။ (မိုးတိမ်၊ စည်၊ ဒိုးပတ်၊ ဖား၊
တောင်၊ ဣန္ဒြိယတောင်ပိုင်းရှိ မလယ
တောင်နှင့် တဆက်တည်းတည်ရှိသော ဒဒ္ဒါရ
တောင်၊ တူရိယာသံ စည်သံ ဒိုးပတ်သံ၊
ပလုပ်တုတ်တုတ်သံ၊ ဒဒ္ဒါရ-ဆန်စပါးအမျိုး
အစား။ P. S. D။) အတ္တနံ ဒဒါတိတိ
ဒဒ္ဒါရော၊ ဘေကော။ ဣဒိ။ ၁၅။ (-အမရ၊
၁၀။ ၂၄။)

ဒဒ္ဒါလ (ပု) [ဒဒ္ဒါ + ဥလ] သားရေဖတ် (သားရေ
နယ်သွားတို့ခွါခြစ်ဖြတ်ပယ်အပ်သောသားရေ
အစအန)။ ဒဒ္ဒါလ (ဒီ၊ ၁။ ၁၅၇။ မ၊ ၁။ ၁၁၁။
အံ၊ ၁။ ၂၄၃။ အဘိ၊ ပု။ ၁၆၄) နှိ စမ္မကာရေဟိ
စမ္မံ လိခိတော ဆဋ္ဌိတကသဋ္ဌံ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၃။
မ၊ ၄။ ၁။ ၃၅၀။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၂။ အဘိ၊ ၄။ ၃။
၈၂။

ဒဒ္ဒါလဘက္ခ (တိ) [ဒဒ္ဒါလ + ဘက္ခ] သားရေဖတ်
ဟူသော အစာရှိသော၊ သားရေဖတ်ကို
စားသော၊ သူ။ ဒဒ္ဒါလဘက္ခော ဝါ ဟောတိ။
ဒီ၊ ၁။ ၁၅၇။ ဒီ၊ ၃။ ၃၃။ မ၊ ၁။ ၃၈၂။ မ၊ ၂။ ၅။
အဘိ၊ ပု။ ၁၆၄။ မဟာနိ၊ ၃၂၇။ (- မ၊ ၁။
၁၁၁၊ ၂၁၁။ အံ၊ ၁။ ၂၄၃၊ ၃၀၀၊ ၅၂၇။)

ဒဒ္ဒါကာက (ပု) [ဒဒ္ဒါ + ကာက] တောကျီးငှက်၊
တောကျီးကန်း၊ ကျီးအ။ ဒေါဏကာကော၊
ဒဒ္ဒါကာကောပိ။ ဓာန၊ ၄။ ၆၃၉။

ဒဒ္ဒိကာ (ထိ) [ဒဒ္ဒိ (= ဒဟ + တ) + က + အာ။
(ဒဂ္ဂိကာ-သံ)] တမင်းချိုး။ (တောင်ပေါက်၊
ဓာန၊ သျှ။ ၄၆၆-ကြည့်။)

ဒဓတေ (ကြိ) [ဒဓ + အ + တေ] ဆောင်တတ်
၏။ အောက်ပုဒ် ဒေါင့်ကွင်းကြည့်။

ဒဓိ (ပု၊ န) [ဓာ + ဣ။ ဓာန။ ဓာန၊ ၄။ ၅၀၁။
ရူ၊ ၆၇၉။ ဃတမာဒဓာတိတိ ဒဓိ၊ (ဂေါရသ-
ဝိသေသော)။ ဣဒိ။ ၈။ သူစိ။ ဒဓ + ဣ။
ဇနဿ တုဋ္ဌိံ ဒဓတေတိ ဒဓိ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၁၀၈။
(- နိတိ၊ ပဒ။ ၂၄၃၊ ၃၀၇။) နိချဉ်ဟောဋ္ဌံ ‘န၊
ပုံ’ ဆောင်တတ်သူ ဟောဋ္ဌံ ‘ပုံ’ ဟု ဝိ၊ ရူ။ သျှ-
၁၉၉-၌ ဆို၏။ (ဒဓိ၊ ဒဟိ-ပြာ)။ (၁)
နိဓမ္မံ၊ နိချဉ်၊ ဒိနိ။ (၂) နိဓမ္မံ - နိချဉ် -
ဒိနိ - နှင့် တူသော။

(၁) ဒဓိ - ဝိ၊ ၂။ ၁၁၈-၉၊ ၄၆၆။ မ၊ ၁။ ၃၉၁။
သံ၊ ၂။ ၂၂၄။ အံ၊ ၁။ ၄၀၈။ အံ၊ ၂။ ၁၉၃၊ ၁၉၅။
မ၊ ၄။ ၁။ ၃၁။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၈၂၊ ၃၂၅။ အဘိ၊ ၄။
၂။ ၁၅၅။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၈၁။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၄။
အံ၊ ၄။ ၃။ ၅၆။ မူလဒီ၊ ၂။ ၁၀၀။ ဒဓိ - ဝိ၊ ၂။
၄၆၆။ ဝိ၊ ၅။ ၁၂၆၊ ၁၄၁၊ ၂၆၂။ မ၊ ၃။ ၁၈၃။
ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၆။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၈။ အဘိ၊ ၄။ ၂။
၂၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၅၅။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၁၉၇။ ဒဓိ-
နာ - ဝိ၊ ၂။ ၄၆၆။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၈၉။ ဇာ၊ ၄။ ၁။
၄၇၄။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၉၃။ ဒဓိမှာ - ဒီ၊ ၁။ ၁၈၆။
သံ၊ ၂။ ၂၂၄။ အံ၊ ၁။ ၄၀၈။ အံ၊ ၂။ ၁၉၃၊ ၁၉၅။
အံ၊ ၃။ ၄၀၃။ အဘိ၊ ပု။ ၁၇၉။ ဒဓိတော -
မိလိန္ဒ၊ ၄။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၅၇။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၇။
အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၇။ ဒဓိဿ - နေတ္ထိ၊ ၆။ မိလိန္ဒ၊
၆။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၃၆။ ဒဓိနော - မဟာနိ၊ ၄။
၂၂။ အနုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၉။
ဒဓိမှိ - သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၂၃။ (၂) ဒဓိမာလိ-
ကြည့်။

ဒဓိဂတ (န) [ဒဓိ + ဂတ။ ဂတ-အနက်မဲ့။]
နိဓမ္မံ၊ နိချဉ်၊ ဒိနိ။ ယံ တတ္ထ ဒဓိဂတံ ဝါ
တက္ကဂတံ ဝါ၊ တံ ခယံ ဂမိဿတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။

၂၉၀။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၁၀၂။ ကင်္ခါဠိသစ်။ ၃၃၀။
ဒဓိ ဝေ ဒဓိဂတံ ယထာ “ဂုဏဂတံ မုတ္တဂတံ”-
န္တိ။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၄၃၁။

ဒဓိဂုဠိကာ (ထိ) [ဒဓိ + ဂုဠိကာ] နို့ဓမ်းခဲ၊
ဒိန်ခဲ။ ဒဓိဂုဠိကာ (ဝိဠု၊ ၂။ ၂၉၀)တိ ဒဓိ-
ပိဏ္ဍိ။ ပါရာ၊ ယော။ ၂၉၆။ (-ဝိသင်္ဂဟ။
၁၀၂။ ဝဇီရ။ ၂၆၉။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၄၃၁-၂။
ဝိမတိ။ ၁။ ၃၅၀။ ကင်္ခါဠိသစ်။ ၃၃၀။) တက္က-
ဗိန္ဒုလည်း ကြည့်။

ဒဓိသဋ္ဌ (ပု၊ န) [ဒဓိ + သဋ္ဌ] နို့ဓမ်းအိုး။ ဒဓိ-
သဋ္ဌံ ဂဟေတွာ (ဒတွာ)။ ထေရ။ ၁။ ၁၃၉။
အပါဠာ၊ ၂။ ၂၀။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၉၃-၄။ ဒဓိဝါကရ-
လည်း ကြည့်။

ဒဓိတ္ထ (ပု) [ဒဓိ + ဌာ + တ။ ဒဓိမ္မိ တိဌတိတိ
ဒဓိတ္ထော။ ဓာန်၊ ၁။ ၁။ သု။ ကပိတ္ထ-နှင့် ယှဉ်
ကြည့်။] သီးပင်။ ဒဓိတ္ထော၊ အဓိလေဝေပိ။
ဓာန်၊ ၁။ ၅၅၁။ (-အမရ၊ ၁၄။ ၂။ ၁။)

ဒဓိထာလက (န) [ဒဓိ + ထာလက] နို့ဓမ်း
(ထည့်ထားသော) ခွက်။ သီသဉ္စ ဘေတွာ
ဒဓိထာလကံ ဝါ (ထေရ။ ၂။ ၅၁)တိ မတ-
သရီရဿ သီသံ ဘိန္နိတွာ ဘိန္နတ္တာ ဝေ
လေဉ္စုဒဏ္ဍာဒိဟိ ပဉ္စရန္တံ ဒဓိထာလကံ ဝိယ။
ထေရ။ ၁။ ၁။ ၃၄၅။

ဒဓိနိဗ္ဗထန (န) [ဒဓိ + နိဗ္ဗထန] (၁) နို့ဓမ်းကို
မွှေခြင်း။ (၂) နို့ဓမ်းမွှေတံ။ န (ပညာ-
ယတိ) ဒဓိနိဗ္ဗထနံ။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၁၉၄။ ထေရ။
၁။ ၁။ ၁၇၃။ အပါဠာ၊ ၂။ ၂၅၀။

ဒဓိပါနက (န) [ဒဓိ + ပါနက] နို့ဓမ်း-သောက်
ဖွယ်-အဖျော်-ယမကာ။ မရဉ္စ ဒဓိပါနကံ။
အပါ၊ ၁။ ၁။ ၃၅၃။

ဒဓိပိဏ္ဍ (ပု၊ န) [ဒဓိ + ပိဏ္ဍ] အောက်ပုဒ်နက်
ကြည့်။ အထ တေန ဆိဒ္ဓေန ဒဓိပိဏ္ဍံ ဂဠိတွာ
ဗဟိ ပပတေယျ။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၅၄။

ဒဓိပိဏ္ဍိ (ထိ) [ဒဓိ + ပိဏ္ဍိ] နို့ဓမ်းခဲ၊ နို့ ချဉ်ခဲ၊
ဒိန်ခဲ။ ဒဓိဂုဠိကာ-ကြည့်။

ဒဓိပ္ပယ (န) [ဒဓိ + ပယ] နို့ဓမ်း (နှင့်)
နို့ရည်။ ဒဓိပ္ပယံ မညတိ နဂ်လိသံ။ ဇာ၊ ၁။
၂၉။ ဒဓိတိ ဒဓိမေဝ၊ ပယန္တိ ခိရံ၊ ဒဓိ စ
ပယဉ္စ ဒဓိပ္ပယံ။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၄၇၄။

ဒဓိဘရိတအလာဗုက (န) [ဒဓိ + ဘရိတ + အ-
လာဗုက] နို့ဓမ်းဖြင့်ပြည့်သော - ဗူးခုံခွက်-
ဗူးအုံ။ ဒဓိဘရိတအလာဗုကံ ဝိယ မတ္တလုဂ်-
ဘရိတံ။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁။ ၂၄၀။

ဒဓိဘာဇန (န) [ဒဓိ + ဘာဇန] နို့ဓမ်း (ထည့်
သော) - အိုး - ခွက်။ ယာဝ ဒဓိဘာဇနာဒိကံ
အဓိလဘာဇနံ န ပါပုဏာတိ။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၁။ ၃၂၃။

ဒဓိမဏ္ဍ (ပု၊ န) [ဒဓိ + မဏ္ဍ။ ဒဓိနော မဏ္ဍံ
သာရော ဒဓိမဏ္ဍံ။ ဓာန်၊ ၁။ ၅၀၀။ သူစိ။
(ဒဓိမံဒ၊ ဒဓိမဏ္ဍ-သံ)] နို့ဓမ်းအကြည်ရည်၊
နို့ဓမ်းအရည်ကြည်၊ နို့ဓမ်း - ဌ - မှ - ဖြစ်
သော ကြည်လင်သော အရည်၊ ဒိန်ရည်။
ဒဓိမတ္တု-ကြည့်။

ဒဓိမဏ္ဍက (ပု၊ န) [ဒဓိ + မဏ္ဍ + က] အနည်း
ငယ်သော နို့ဓမ်း အကြည်ရည်၊ နို့ဓမ်း
အကြည်ရည်မျှ၊ ဒိန်ရည်မျှ။ ဒဓိမဏ္ဍကေနာ-
(သံ၊ ၁။ ၁။ ၃၃၃)တိ ဒဓိမဏ္ဍနမတ္တေန (ဒဓိမတ္တု-
နာ၊ သီ။ ဒဓိမဋ္ဌနာ၊ သျာ)။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၁၁၂။

ဒဓိမဏ္ဍန (န) [ဒဓိ + မဏ္ဍန] နို့ဓမ်းအကြည်
ရည်၊ ဒိန်ရည်။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒဓိမတ္တု (န) [ဒဓိ + မတ္တု။ ဒဓိ ဝေ မတ္တု ဒဓိ-
မတ္တု။ သမ္မော၊ ယော။ ၁၆၉။] အထက်ပုဒ်
နက် ကြည့်။ ဒဓိမတ္တု (ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၁၉၀)တိ ဒဓိ-
မဏ္ဍံ (ဒဓိနော သာရော) ဒဓိမ္မိ ပသန္နော-
ဒကံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁။ ၃၂။ ပါစိတ်၊ ယော၊ ၁။
၁၁၈။ (-အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၅။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၇၆။
အံ၊ ၁။ ၁။ ၁၆၇။)

ဒဓိမာလီ (ပု) [ဒဓိ+မာလာ+ဤ] ဒဓိမာလီ-
အမည်ရှိသော သမုဒ္ဒရာ၊ အဆင်းအားဖြင့်
နို့ ဓမ္မနှင့် တူသောရေ-ပြင်-အစုအဝေး-
ရှိသော သမုဒ္ဒရာ၊ နို့ ဓမ္မ သမုဒ္ဒရာ။ နာဝါယ
ဝိပုနဋ္ဌာယ၊ ဒဓိမာလီတိ (ခရိမာလီတိ၊က)
ဝုစ္စတိ။ ဇာ၊၁။၂၃၉။ နာဝါ တမ္ပိ သမုဒ္ဒ
အတိက္ကမိတော ခီရံ ဝိယ ဒဓိ* ဝိယ စ ဩဘာ-
သန္တံ ဒဓိမာလီ* နာမ သမုဒ္ဒံ ပါပုဏိ။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၄။၁၄၃။ ခရမာလီ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆၃)-နှင့်
ယှဉ်ကြည့်။

ဒဓိမုခ (ပု) [ဒဓိ+မုခ။ (ဒဓိမုဟ-အဒ္ဓမာဂဓိ၊
ဒဓိမုယာ-သိ)] ဒဓိမုခ-အမည်ရှိသော နတ်။
(အဋ္ဌမနန္ဒီကုရ ကျန်း၏ အရပ် ၄-မျက်နှာရှိ
တောင် ၁၆-လုံး၏ အမည်။ အဒ္ဓမာဂဓိ၊
ဓာန်။ ဖြူသော မျက်နှာရှိသော မျောက်၊
မျက်နှာဖြူမျောက်။ သီ၊ဓာန်။) ဒဓိမုခေါမဏိ
မာဏိဝရော ဒီဃော။ ဒီ၊၃။၁၆၅။

ဒဓိမုတ္တ (န) [ဒဓိ + မုတ္တ] နို့ ဓမ္မ-မုယိထွက်
သော အကြည်ရည်၊ နို့ ဓမ္မ အကြည်ရည်၊
ဒိန်ရည်။ အထာနေန ဆိဒ္ဓေန ဒဓိမုတ္တံ ဂဠိ-
တော ဗဟိပတေယျ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၅။ ဒဓိနော
ဝိဿန္တနအစ္စရသော ဒဓိမုတ္တံ (ဒဓိမုတ္တ၊သိ။
ဒဓိဋ္ဌ၊သျှာ)။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၉။

ဒဓိရသ (ပု၊န) [ဒဓိ+ရသ] (၁) (က) နို့ ဓမ္မ
အကြည်ရည်၊ ဒိန်ရည်။ (ခ) နို့ ဓမ္မ-အရ
သာ။ (တိ) (၂) နို့ ဓမ္မ အရသာရှိသော
(ရေအိုင်-စသည်)။ (၁)(က) ဒဓိရသ(ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။၆၀)။ ဒဓိမဏ္ဍော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၄။
(ခ)၊ (တိ) (၂) “ဥဒကသောဏ္ဍိ ဒိဝသေ
ဒိဝသေ ပုရောတ္တံ ဒဓိရသာ ဟောတူ”တိ
အဓိဋ္ဌဟိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၄။

ဒဓိဝဏ္ဏ (တိ) [ဒဓိ+ဝဏ္ဏ] နို့ ဓမ္မ-နို့ ချဉ်-
အဆင်းရှိသော (သုက်-စသည်)။ တံ အဓိ-
ဋ္ဌဟန္တဿ အနာဂတံ ဒဓိဝဏ္ဏံ အာရမ္မဏံ

ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၄။ တက္ကဝဏ္ဏ-လည်း
ကြည့်။

ဒဓိဝါရက (ပု၊န) [ဒဓိ+ဝါရက] နို့ ဓမ္မ-နို့
ချဉ် - အိုး။ ဒဓိဝါရက (ဇာ၊၁။၁၀၀)။ နို့
ဒဓိဝါရကော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀။ =ဒဓိသဋ္ဌံ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၁၆။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၂။ စရိယာ။
ဋ္ဌ၊၁၀၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉။)

ဒဓိဝါဟန (တိ) [ဒဓိ + ဝါဟန] ဒဓိဝါဟန-
အမည်ရှိသော (မင်း၊ ဇာတ်-စသည်)။ ဒဓိ-
ဝါဟနော နာမ ရာဇာ ဟုတွာ ဓမ္မေန
သမေန ရဇ္ဇံ ကာရေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၅။ (-
ဇာ၊၁။၄၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂။)
အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဒဓိဝါဟနဇာတက (န) [ဒဓိဝါဟန+ဇာတက]
ဒဓိဝါဟန-ဇာတ်၊ ဒဓိဝါဟန-မင်း၏ ရှေး
အကြောင်း အဋ္ဌ၊ပွတ်ဖြစ်စဉ်ဖြစ်ရပ်ကို ဟော
ပြရာ ဇာတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတကပါဠိ၊
၂-နိပါတ်၊ ၄-ဝဂ်၊ ၆-ဇာတ်။ ဇာ၊၁။၄၈။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၂။၉၂-၆။

ဒဓျ၊ဒ (ပု) [ဒဓိ + ဥဒက။ ယင်း-ကို ဥဒ-ပြု။
ဒဓိ သမုဒြေ။ ဒဓိ ဥဒကံ ယသျှ။ စိန္တာ-
မဏိ။] နို့ ဓမ္မ-ရည်-ဒိန်ရည်-ရောင်အဆင်း
ရှိသော သမုဒ္ဒရာ၊ နို့ ဓမ္မ-သမုဒ္ဒရာ။ တဿ
သမုဒ္ဓဿ ခီရဏ္ဍဝေါ၊... ဒဓျ၊ဒေါ။ ဓာန်၊ဋ္ဌ၊
၆၅၉။

ဒနု (ထိ) [ဒါ+နု] ဒနု-အမည်ရှိသော (အသူရာ
တို့၏ မိခင်)။ ဒနု ဒါနဝမာတာ'ထ။ ဓာန်။
ဂ၃။ ဒါ အဝဇ္ဇာနေ၊ ဒါယတီတိ ဒနု။ ယင်း-
ဋ္ဌိ။ ဒနု နာမ တေရသသု ဒက္ခဒုဟိတုသု
ကေဿာ ဒုဟိတု နာမံ။ သူစိ။ (- စိန္တာ-
မဏိ။)

ဒန္တ (ပု၊န) [ဒါ+အန္တ။ ဒသ+အန္တ။ ဒမု+
တ။ ဓာန်၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁။ ဒမ+တ။ ဣာဒိ၊ဂ၂။
ဒံသ+တ။ နိတိ၊ဓာ၊၁၇၉၊၃၄၆။] (၁)သွား၊

အစွယ်၊ (က) အထက်သွား။ (ခ) အောက်သွား။ (ဂ) မကရ်းသွား။ (ဃ) မကရ်းသွားနှင့် တူသောအရာ။ (င) (ထွန်၊ လှ-စသည်တို့၏) - အသွား - အစွယ်။ (စ) ဆင်စွယ်။ (၂) ဆင်စွယ်၏ အရောင်အဆင်း။ (၃) ဆင်စွယ်ကြွတ်။ (သွား၊ ဆင်စွယ်၊ မြွားထိပ်၊ တောင်ထိပ်၊ တောင်ဘေး၊ တောင်တန်း၊ ပန်းခြံ၊ ပန်းရုံ။ P.S.D.။)

(၁) သွား၊ အစွယ်။ အတ္ထိ ဣမသ္မိံ ကာယေ ကေသာ လောမာ နခါ ဒန္တာတစော။ ဒီ၊ ၂။ ၂၃၃။ ဒီ၊ ၃။ ၈၆။ မ၊ ၁။ ၇၂။ မ၊ ၃။ ၁၃၂။ သံ၊ ၂။ ၃၂၉။ သံ၊ ၃။ ၂၄၃။ အံ၊ ၂။ ၂၈၅။ အဘိ၊ ၁။ ၂၀၀-၁။ ခုဒ္ဒက၊ ၂။ နေတ္ထိ။ ၆၃။ ဒန္တဟိ (ဇာ၊ ၂။ ၁၇၂) တိ အတ္တနော ဒန္တဟိ ဟညတေ။ ဇာ၊ ၄။ ၇၆။ ၃၂-ကောဌာသတွင် ပါဝင်သော သွားနှင့်စပ်၍ မှတ်သားဖွယ်ကို (အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၅၄-၅။ ၂၂၃-၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၄၃၊ ၃၄၉။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၃၃-၄) ကြည့်။

(က) အထက်သွား။ ဒန္တဟိ ဥလ္လေဟိ-တွာ (မ၊ ၄။ ၁၅၁) တိ ဥတ္တရဒန္တဟိ အဉ္စိ-တွာ။ မ၊ ၃။ ၃၅၄။

(ခ) အောက်သွား။ ဒန္တေ သမ္ပုဿေတိ- (မ၊ ၄။ ၁၆၉) တိ ဟေဋ္ဌမဒန္တေ ယထာ ကိဉ္စိ မုခေ ပက္ခိပိတုံ န သက္ကာ၊ ဝေ သုဖုသိတေ ကရေတိ။ မ၊ ၃။ ၃၆၅။

(က), (ခ) ဒန္တတိဒန္တမာဓာယာ (မ၊ ၁။ ၁၇၀၊ ၃၀၉) တိ ဟေဋ္ဌာဒန္တေ ဥပရိဒန္တေ ဌပေတွာ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၉၇။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၉။ (- သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၅။)

(ဂ) မကရ်းသွား။ (ဃ) မကရ်းသွားနှင့် တူသောအရာ။ အကတမလ္လကံ နာမ ဒန္တေ အဓိန္နိတွာ ကတံ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၄။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။

၄၃၅။ ဒန္တတိ မကရဒန္တေ။ ပါစိတ်၊ ယော၊ ၂။ ၃၄။

(င) (ထွန်၊ လှ-စသည်တို့၏) - အသွား - အစွယ်။ အဋ္ဌဒန္တက(ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၆) - ကြည့်။ ကကစဒန္တ-လည်း ကြည့်။

(စ) ဆင်စွယ်။ “ဒန္တော နာမ ဟတ္ထိ-ဒန္တော ဝုစ္စတိ” (ဝိ၊ ၂။ ၂၁၇) တိ ဟိ ဝုတ္တံ။ သိ၊ ၄။ သင်္ဂဟ။ ၇၄။ ဒန္တောတိ ဟတ္ထိဒန္တော။ ဝိ၊ နိစ္ဆယ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၀၈။

(၂) ဆင်စွယ်၏ အရောင်အဆင်း။ ဒန္တ-ကာသာဝ-ကြည့်။

(၃) ဆင်စွယ်ကြွတ်။ ဒန္တကာရဝိသိ-ကြည့်။ ဒန္တဝိကာရ၊ ဒန္တဝိကတိ-တို့လည်း ကြည့်။

ဒန္တော—ဥဒါနံ၊ ၁၆၀။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၂။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၂၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၃၂။ ကင်္ခါ၊ ၄။ သင်္ဂဟ။ ၁၉၂၊ ၂၅၈။ သိ၊ ၄။ သင်္ဂဟ။ ၂။ ၂၂။ ဒန္တာ—ဒီ၊ ၂။ ၁၃၈၊ ၂၃၃။ ဒီ၊ ၃။ ၈၆။ မ၊ ၁။ ၇၂။ မ၊ ၃။ ၁၃၂-၃။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၂။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၃။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၄၁၊ ၃၈၆။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၁၊ ၁၂၃။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၁။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၉။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၉။ ဒန္တံ(ဒု၊ ၆) —ဥဒါနံ၊ ၁၆၀။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၂၃။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၆၁။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၉။ ဒန္တော—အံ၊ ၂။ ၁၄၃။ ဇာ၊ ၁။ ၃၇၅။ မိလိန္ဒ၊ ၁၉၉။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၁၁။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၄၄။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၄၃၊ ၄၃၅။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၇။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၈၊ ၁၃၉။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၇။ သိ၊ ၄။ သင်္ဂဟ။ ၂။ ၃၃၀။ မ၊ ၃။ ၃၆၅။ ဒန္တာနိ—ဇာ၊ ၁။ ၃၇၅-၆။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၅၄-၆။ ပါစိတ်၊ ယော၊ ၁။ ၂၇၈။ ဒန္တေန—ဇာ၊ ၁။ ၃၁၀။ မ၊ ၄။ ၃။ ၅၇ (သိ၊ ဣ၊ မူ-ကွဲ)။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၇။ သိ၊ ၄။ သင်္ဂဟ။ ၂။ ၂၆၉။ ဒန္တဟိ—မ၊ ၁။ ၂၃၆။ မ၊ ၂။ ၇၈။ သံ၊ ၁။ ၁၂၈။ အံ၊ ၃။ ၃၄။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၁၉၉။ ကင်္ခါ၊ ၃။ ၁၅။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၅၈။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၁၆။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။

၁။၄၂၀။(ကတ္တား) - မဋ္ဌဉာဏ်။ ၂၆၈။ (သဟာ-
ဒိယောဂ) - ဝိသုဒ္ဓိဉာဏ်။ ၁၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိဉာဏ်။ ၁၄၃။
ဇာတိဉာဏ်။ ၅၄။ ဒန္တိဉာဏ် - မဋ္ဌဉာဏ်။ ၅၇။ နေတ္တိ
ဉာဏ်။ ၂၂၆။ ဒန္တိဉာဏ်(မာဗ) - အဘိဓမ္မာဉာဏ်။ ၁၄။
ဇာတိဉာဏ်။ ၁၃၃။ ဇာတိဉာဏ်။ ၅၃။ မဋ္ဌဉာဏ်။ ၁၃၃။
(ဟိတ်) - ဇာတိဉာဏ်။ ၁၃၃။ ဇာတိဉာဏ်။ ၅၃။ ၆၉။

ဒန္တနိ (ဆာဗ) - မဋ္ဌဉာဏ်။ ၂၆၈။ ဝိသုဒ္ဓိ
ဉာဏ်။ ၁၁၂။ စရိယာဉာဏ်။ ၁၃။ ဇာတိဉာဏ်။ ၅၄။
ဇာတိဉာဏ်။ ၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိဉာဏ်။ ၁၁၁။ သာရတ္ထဉာဏ်။
၁၀၆။ မဋ္ဌဉာဏ်။ ၁၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိဉာဏ်။ ၁၁၁။
ဒန္တ - မဋ္ဌဉာဏ်။ ၁၃၃။ မဋ္ဌဉာဏ်။ ၁၃၃။
မဋ္ဌဉာဏ်။ ၁၃၃။ မဋ္ဌဉာဏ်။ ၁၃၃။ သိဉာဏ်။ ၁၃။
အဉာဏ်။ ၄၀၅။ အဉာဏ်။ ၂၄၃။ အဘိဓမ္မာဉာဏ်။
၂၃၇။ ဒန္တသိ - ဒိဋ္ဌိဉာဏ်။ ၁၃၃။ မဋ္ဌဉာဏ်။ ၁၃၃။
ဒန္တသု - ဝိသုဒ္ဓိဉာဏ်။ ၁၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိဉာဏ်။ ၁၃၃။
ကရိယာဉာဏ်။ ၁၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိဉာဏ်။ ၁၃၃။
၁၃၃။

ဒန္တ (တိ) [ဒမု+တ။ ဓာနိဉာဏ်။ ၂၄၃။ ရှုဉာဏ်။
နိတိသုတ္တံ။ ၁၁၇။] (၁) ဆုံးမအပ်ပြီးသော။
(က) ကောင်းစွာ - လေ့ကျင့်စေ - သင်ပြ -
အပ်ပြီးသော။ (ခ) ယဉ် - ယဉ်ကျေး - မရိုင်း
စိုင်း - မရိုင်းပြ - မာန်မထောင် - နူးညံ့ -
ပျော့ပျောင်း - သော၊ ထော်လော်ကန့်လန့် -
ဆန့်ကျင်မှု - ကင်းသော။ (ဂ) ဆုံးမစကားကို
- လိုက်နာ - ရိုသေ - သော။ (၂) ဆုံးမတတ်
သော၊ ယဉ် - ယဉ်ကျေး - စေတတ်သော။
(က) စက္ခု-အစ မန-အဆုံးရှိသော လူနွဲ့၊
ဒွါရ ၆-ပေါက်တို့ကို - စောင့်စည်း - ပိတ်ဆို့ -
တားမြစ် - တတ်သော။ (ခ) ကိလေသာတို့ကို
ဈာန်၊ မဂ်တို့ဖြင့် - ငြိမ်းပျောက် - ပယ်စွန့် -
တတ်သော။ (ဂ) ကိုယ်၊ နှုတ်၊ စိတ်ကို - ငြိမ်
သက် - မတုန်လှုပ် - ကျူးလွန်မှု ငြိမ်းပျောက်
- အောင် - ကျင့်သုံး - စောင့်ရှောက် - တတ်
သော။ (၃) ရန်သူကို - ဆုံးမ - ယဉ်ကျေးစေ
- ရာ ဖြစ်သော (ဒန္တ-မြို့)။

(၁) ဆုံးမအပ်ပြီးသော။ နာဂေ၊
ဒန္တော မဟေသိနာ။ ဝိသုဒ္ဓိဉာဏ်။ ၁၁၁။ အဘိဓမ္မာဉာဏ်။
၁၃၃။ ပဋိသန္ဓေဉာဏ်။ ၁၁၁။ ဒန္တ(သုတ္တန်။ ၂၃၇) -
နိဗ္ဗာန်ဉာဏ်။ သုတ္တန်ဉာဏ်။ ၁၃၃။

(က) ကောင်းစွာ - လေ့ကျင့်စေ - သင်
ပြ - အပ်ပြီးသော။ ဒန္တော(အပါ။ ၂၇)
တိဟိ မာသေဟိ သုသိက္ခိတော လ္လဝ။ အပါ
ဉာဏ်။ ၂၇။ ဒန္တဒမထ-လည်း ကြည့်။

(ခ) ယဉ် - ယဉ်ကျေး - မရိုင်းစိုင်း -
မရိုင်းပြ - မာန်မထောင် - နူးညံ့ - ပျော့
ပျောင်း - သော၊ ထော်လော်ကန့်လန့် - ဆန့်
ကျင်မှု - ကင်းသော။ ဒန္တော(မာဗ။ ၂၆၈။ အံ၊
၁။ ၁၆၂) တိ နိဗ္ဗိသေဝနော။ မဋ္ဌဉာဏ်။ ၁၃၃။
အံ၊ ၁။ ၁၆၂။ ဒန္တော(ထေရ။ ၃၃၇) ဒမိ-
တော နိဗ္ဗိသေဝနော။ ထေရဉာဏ်။ ၃၃၇။
ဒန္တော(ဇာတိဉာဏ်။ ၂၆၂) တိ ဆသု ဒွါရေသု နိဗ္ဗိ-
သေဝနော။ ဇာတိဉာဏ်။ ၁၃၃။ ဒန္တကဋ္ဌရ၊
ဒန္တကာရဏ-တို့လည်း ကြည့်။

(ဂ) ဆုံးမစကားကို - လိုက်နာ -
ရိုသေ - သော။ အဒန္တဒမနန္တိ အဒန္တ
အနဿဝါပိဿ ဒါနေန ဒန္တ အဿဝ၊
ဟောန္တိ ဝသေ ဝတ္တန္တိ။ ဒိဋ္ဌိဉာဏ်။ ၂၆၂။ အံ၊ ၁။
၃။ ၂၃၆။ ဒန္တဒမထ-လည်း ကြည့်။

(၂) ဆုံးမတတ်သော၊ ယဉ် - ယဉ်ကျေး -
စေတတ်သော။ ဒန္တော ဒန္တပရိဝါရော။ အပါ
၁။ ၂၂။ ဒိဋ္ဌိဉာဏ်။ ၂၃၁။ သိဉာဏ်။ ၆၉။ ဒန္တော
သော ဘဂဝါ ဒမထာယ ဓမ္မံ ဒေသေတိ။
မဋ္ဌဉာဏ်။ ၄၀။ ဘဂဝါ ဟိ အတ္တနာ ဥပ္ပါဒိတေ-
နေဝ မဂ္ဂဒမထေန စက္ခုတောပိ ဒန္တော။
အံ၊ ၁။ ၁၁၁။

(က) စက္ခု-အစ မန-အဆုံး ရှိသော
လူနွဲ့၊ ဒွါရ ၆-ပေါက်တို့ကို - စောင့်စည်း -
ပိတ်ဆို့ - တားမြစ် - တတ်သော။ ဆဋ္ဌိန္ဒြိယ-

ဒန္တ^၃ (တိ) [ဒန္တ + က] (၁) ဆင်စွယ်ရောင်
အဆင်းရှိသော (ဆိုးရည်-စသည်)။ (၂)
ဒန္တ - တိုင်း - မြို့ - သူ - သား။ (၁) ဒန္တက-
သာဝ, ဒန္တကာသာဝ-တို့ ကြည့်။ (၂) ဒန္တာနံ
ရာဇာ ရာဇဒန္တော။ မောက်၊ ၃။ ၁၉။ (ယင်း-
သျှလည်း ကြည့်။)

ဒန္တ^၄ (ပု) [ဒန္တ + အ] (ကိုက်ဖြတ်ကြောင်း ဖြစ်
သော သွားနှင့်တူသော) ဓားလက်နက်။
တုံ ဒန္တေဟိ ကေဝလ္လိံ ဆိန္နိတု။ ဇာ၊ ၄။ ၁။
၃၇။ ဒန္တေဟိတိ သတ္တေဟိ၊ ကတ္တစိ သတ္တမ္ပိ
ဒံသနဋ္ဌေန ဒန္တသဒိသတ္တာ “ဒန္တော”တိ
ဝုစ္စတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၈၀။

ဒန္တ^၅ (ပု) [ဒန္တ + မယ။ နောက်ပုဒ်ကျေ။] ဆင်
စွယ်တို့ဖြင့် - ပြီး - ပြုအပ် - သော ရထား၊
ဆင်စွယ် ရထား။ ဒန္တ (ဇာ၊ ၂။ ၂၅) နှိ
ဒန္တမယံ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၁၀။

ဒန္တက (တိ) [ဒန္တ + က] (၁) သွား။ (၂)
သွားနှင့်တူသော။ အဋ္ဌဒန္တက (ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၆။
ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၆။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၉) - ကြည့်။

ဒန္တကဋ္ဌ (န) [ဒန္တ + ကသ + တ။ ဒန္တံ ကသတိ
ဝိလေခတိတိ ဒန္တကဋ္ဌံ၊ ဒန္တံ ပတုာ ကသတိ
ဝိနာသံ ယာတိ ပါပုဏာတိတိ ဝါ ဒန္တကဋ္ဌံ၊
ဒန္တပေါဏံ။ ကခါ၊ ယော၊ မဟာဋီ၊ ၄။ ၂၅၄။
(-ပါစိတ်၊ ယော၊ ၁။ ၆၄။ ဓာနံ၊ ၄။ ၄၄၂။
(ဒန္တကာဗ္ဗ-သံ)) တံပု၊ ‘ဒန်ပူ’ သွားပွတ်တံ၊
သွားတိုက်တံ (သွားကို ပွတ်တိုက်သော
အချောင်းအတံ)။

ဒန္တကဋ္ဌံ— ဝိ၊ ၁။ ၃၅၁၊ ၃၇၃၊ ၃၈၀။ ဝိ၊ ၂။
၂၀၂။ ဝိ၊ ၃။ ၅၈၊ ၈၂။ ဝိ၊ ၄။ ၂၇၉၊ ၂၈၈၊ ၃၉၃၊
၃၉၈။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၇၊ ၃၀၂။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၇။
ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၃၈၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၀၅။ သာရတ္ထ၊
၃။ ၇၀၊ ၄၀၂။ ကခါ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၇။ ဒန္တကဋ္ဌံ
ယံ ကိဉ္စိ မုခသောနေတ္ထံ ဒန္တပေါနံ။ ဝိ၊ ၃။ ၅။
၄။ ၁။ ၄၁။ ဒန္တကဋ္ဌာနိ— ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၃။ မ၊ ၄။

အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၂-ဂ - ပ-မ-ဗ-သ-စ

၃။ ၄၃။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၀၅။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၀၃။

ဒန္တကဋ္ဌံ(ဒု၊ ၆) — ဝိ၊ ၂။ ၁၈၄။ ဝိ၊ ၃။ ၁၈၈။
ဝိ၊ ၄။ ၂၇၈-၉၊ ၃၉၂။ မဟာနိ၊ ၆၉။ မိလိန္ဒ၊ ၁၄။
ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၊ ၃၀၂။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၅၃။ (=ဒန္တ-
ပေါဏံ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၈၉။) ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၉၃။
သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၃။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၈၂။ ဒန္တကဋ္ဌာနိ—
ဝိ၊ ၄။ ၂၇၈။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၂၇၈။ မ၊ ၄။ ၃။ ၄၃-၄။

ဒန္တကဋ္ဌေန— ဝိ၊ ၁။ ၂၈၁။ ဝိ၊ ၃။ ၁၆၀။ ဝိ၊
၄။ ၃။ ၂၂၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၂၀၉။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၀။
ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၆။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၃။ ဒန္တကဋ္ဌဿ(ဆ၊
၆) — ဝိ၊ ၄။ ၂၇၈။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၁၀။ ဒန္တကဋ္ဌေ
(လက္ခဏဝန္တ) — စရိယာ၊ ၄။ ၁၅၃။ ဇာ၊ ၄။ ၄။
၃၈၉။ ဒန္တကဋ္ဌေသု(အာဓာရ) — ဝိ၊ မတိ၊ ၂။
၂၄၃။ (နိဒ္ဒါရဏ) — သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၀၂။

ဒန္တကဋ္ဌကထာ (ထိ) [ဒန္တကဋ္ဌ + ကထာ] ဒန်ပူ-
သွားပွတ်တံ - သွားတိုက်တံ - ကို ဆို - ရာ -
ကြောင်း - ဖြစ်သော စကား။ ဒန္တကဋ္ဌ -
ကထာယံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၄၇။ ဝိ၊ မတိ၊ ၁။ ၁၈၇။

ဒန္တကဋ္ဌကုစ္ဆိဋ္ဌက (န) [ဒန္တကဋ္ဌက + ဥစ္ဆိဋ္ဌက]
စက်ဆုပ်ဖွယ် ဒန်ပူစား - ကြွင်း - ဖတ်၊ စား -
ဝါး - ပြီးဖြစ်၍ စက်ဆုပ်ဖွယ် ဒန်ပူ။ ဒန္တကဋ္ဌ-
ကုစ္ဆိဋ္ဌက(မ၊ ၄။ ၃။ ၆၀) နှိ ခါဒိတဒန္တကဋ္ဌတ္တာ
ဝုတ္တံ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၃၄။

ဒန္တကဋ္ဌခါဒန (န) [ဒန္တကဋ္ဌ + ခါဒန] ဒန်ပူကို
ခဲစားခြင်း၊ ဒန်ပူဝါးခြင်း။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

ဒန္တကဋ္ဌခါဒနဝတ္ထ (န) [ဒန္တကဋ္ဌခါဒန + ဝတ္ထ]
ဒန်ပူခဲစားခြင်း - ခွဲ - ခါ - ကျင့်ဝတ်။ ယင်း
ကျင့်ဝတ်အကျယ်(ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၂-၃။ သာရတ္ထ၊
၃။ ၄၀၂-၃) - ကြည့်။ ဒန္တကဋ္ဌခါဒနဝတ္ထံ အာ-
စိက္ခိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၇၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၂၂၂။
ဒန္တကဋ္ဌခါဒနဝတ္ထံ... ဒန္တကဋ္ဌခါဒနေ၊ ဒန္တ-
ကဋ္ဌခါဒနဿ ဝါ ဝတ္ထံ။ ပါစိတ်၊ ယော၊ ၂။ ၆၃။
(- ဝိ၊ မတိ၊ ၂။ ၂၄၃။)

ဒန္တကဋ္ဌဂဟဏ (န) [ဒန္တကဋ္ဌ+ဂဟဏ] ဒန်ပူကို ယူခြင်း။ ဝတ္တန္တ ဒန္တကဋ္ဌဂဟဏေ ဝတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၄၈။

ဒန္တကဋ္ဌစွေဒန (န) [ဒန္တကဋ္ဌ + ဆေဒန] (၁) ဒန်ပူကို ဖြတ်ခြင်း။ (တိ) (၂) ဒန်ပူကို ဖြတ်ကြောင်းဖြစ်သော (ပဲခွပ်-စသည်)။ (၃) ဒန်ပူကိုဖြတ်ရာ (အခါ-စသည်)။ (၁) ကေဒိဝသံ ဒန္တကဋ္ဌစွေဒနာဒိနာ ယာ အယံ အဂ္ဂဟာနိ ဝုတ္တာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၃၁။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၇၄။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။ (တိ) (၂) ဒန္တကဋ္ဌစွေဒနဝါသိ-ကြည့်။ (၃) ဝါသိပိတာယ ဒန္တကဋ္ဌစွေဒနကာလေ....ကာယပရိဟာရိကာ ဟောတိ။ ဒီ၊ ၁။၁၈၅။ မ၊ ၁။၂၁၆။ အံ၊ ၁။၂၂၀။ မဟာနိ၊ ၁။၄၀၉။

ဒန္တကဋ္ဌစွေဒနဥစ္ဆုတစ္ဆမတ္တ (န) [ဒန္တကဋ္ဌစွေဒန+ဥစ္ဆုတစ္ဆမတ္တ] (၁) ဒန်ပူကို ဖြတ်ရုံမျှ(နှင့်)ကြံခွံနှာရုံမျှ အမှု။ (တိ) (၂) ဒန်ပူဖြတ်ခြင်း၊ ကြံခွံနှာခြင်း အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ဒန္တကဋ္ဌစွေဒနဥစ္ဆုတစ္ဆမတ္တတော အညံ မဟာကမ္မံ ကာတံ န သက္ကာ။ ကခါ။ ၂၆၂။ ဒန္တကဋ္ဌဿ ဆေဒနံ ဒန္တကဋ္ဌစွေဒနံ၊ ဥစ္ဆုနော တစ္ဆနံ ဥစ္ဆုတစ္ဆနံ၊ ဒန္တကဋ္ဌစွေဒနဉ္စ ဥစ္ဆုတစ္ဆနဉ္စ။ တံ မတ္တံ ပမာဏံ ယဿ ကမ္မဿာတိ ဒန္တကဋ္ဌစွေဒနဥစ္ဆုတစ္ဆမတ္တံ။ ကခါ၊ ယော၊ မဟာဋီ၊ ၄။၂၅၄။

ဒန္တကဋ္ဌစွေဒနဂဏ္ဌိကာ (ထိ) [ဒန္တကဋ္ဌစွေဒနာ+ဂဏ္ဌိကာ] (၁) ဒန်ပူဖြတ်ရာ စဉ်းတီတုံး။ (၂) ဒန်ပူဖြတ်ရာအခါ၌ - ပုတ်ခတ် - ထုနက် - ကြောင်းဖြစ်သော - ဆောက်ပုတ် - တုတ်ချောင်း။ ဒန္တကဋ္ဌစွေဒနဂဏ္ဌိကာ....ဂရုဘဏ္ဍံ။ ဝိ၊ ၁။၄။ ၈၃။ ကခါ။ ၂၆၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၀၈။ (၂) ဒန္တကဋ္ဌစွေဒနဂဏ္ဌိကာတိ ယာယ ဒန္တကဋ္ဌဿ ဆေဒနကာလေ ပဟရန္တိ။ ကခါ၊ ယော၊ မဟာဋီ၊ ၄။၂၆၁။

ဒန္တကဋ္ဌစွေဒနဝါ (သိ)သိ (ထိ) [ဒန္တကဋ္ဌစွေဒနာ+ဝါ (သိ) သိ] ဒန်ပူဖြတ်ကြောင်း ဖြစ်သော ပဲခွပ်။ ဒန္တကဋ္ဌစွေဒနဝါသိယမ္ပိ ယံ ကိဉ္စိ ဝဏ္ဏမဋ္ဌံ န ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ ၁။၁၂၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၇။ ဝါသိတိ ဒန္တကဋ္ဌစွေဒနဝါသိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၅၁။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၂၈။ (-အံ၊ ၁။၂၂၇။ မဟာနိ၊ ၁။၄၀၈။ သိ၊ ဋီ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၂၈။)

ဒန္တကဋ္ဌဆဉ္စန (န) [ဒန္တကဋ္ဌ+ဆဉ္စန] ဒန်ပူကို စွန့်ပစ်ခြင်း။ ဒန္တကဋ္ဌဆဉ္စနေပိ ဘိက္ခုနိယာ ပါစိတ္တိယမေဝ။ ဝိ၊ ၁။၂၀၀။ (-ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၃၄။)

ဒန္တကဋ္ဌတ္တ (ပု) [ဒန္တကဋ္ဌ+အတ္တ] ဒန်ပူ-သွားတိုက်ဘဲ - သွားပွတ်တဲ - (ဖြတ်ရန်) အကျိုး။ ကော ကိရ ဒဟရဘိက္ခု သာမဏေရံ ဂဟေတွာ ဒန္တကဋ္ဌတ္တာယ ဂတော။ မ၊ ၁။၂၅၉။ သံ၊ ၁။၂၁၉။ အဘိ၊ ၁။၂၃၃။ (-အံ၊ ၁။၂၃၇။)

ဒန္တကဋ္ဌဒါန (န) [ဒန္တကဋ္ဌ+ဒါန] (၁) ဒန်ပူကို - ပေး - ဆက်ကပ် - ခြင်း။ (၂) ပေးအပ်သော ဒန်ပူ။ (၁) ဒန္တကဋ္ဌဒါနံ အာဒိ* ကတွာ....သဗ္ဗံ ဝတ္တံ ကာတဗ္ဗမေဝ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၃၀။ ဒန္တကဋ္ဌဒါနေ ဒန္တကဋ္ဌံ အစိန္နကမေဝ ဂရုဘဏ္ဍံ။ အဘိ၊ ၁။၂၃၃။ မဟာနိ၊ ၁။၃၅၃။ (-မဟာနိ။ ၂၉၀၊ ၃၉၆။ စူဠနိ။ ၂၅၈။ မိလိန္ဒ။ ၃၅၂။ ဝိ၊ ၁။၂၆၃။ သံ၊ ၁။၂၃၇။ သံ၊ ၁။၂၃၇။ ၁၆၅၊ ၂၄၆။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။၂၀၂။ သုတ္တနိ၊ ၁။၁၇၈။) (၁), (၂) ဒန္တကဋ္ဌဒါနံ....ဒေတိ။ မ၊ ၁။၃၄။ မူလဋီ၊ ၁။၉၇။

ဒန္တကဋ္ဌပက္ခိပန (န) [ဒန္တကဋ္ဌ+ပက္ခိပန] ဒန်ပူကို - ထည့်ခြင်း - ပစ်ချခြင်း။ ဒန္တကဋ္ဌပက္ခိပနမာဒိ* ကတွာ သဗ္ဗံ ဝိတ္တာရေတွာ။ သုတ္တနိ၊ ၁။၁၇၃။

ဒန္တကဋ္ဌပရိဘောဂ (ပု) [ဒန္တကဋ္ဌ+ပရိဘောဂ] ဒန်ပူကိုသုံးဆောင်ခြင်း၊ ဒန်ပူ - စား - ဝါး -

ခြင်း၊ သွားတိုက်ခြင်း။ ဒန္တပေါနပရိဘောဂ-
ကြည့်။

ဒန္တကဋ္ဌပရိမဇ္ဇိတ (တိ) [ဒန္တကဋ္ဌ + ပရိမဇ္ဇိတ] ဒန်ပူ-
သွားပွတ်တံ-ဖြင့်-ပွက်-တိုက်-အပ်
သော (သွား)။ ဒမဂ္ဂပရိမဇ္ဇိတာတိ ဒန္တ-
ကဋ္ဌပရိမဇ္ဇိတာ ပရိသုဒ္ဓါ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၁၆၇။

ဒန္တကဋ္ဌဘာဇန (န) [ဒန္တကဋ္ဌ + ဘာဇန] ဒန်ပူ
(ထည့်ရာ) ခွက်။ ဖလကံ “ဒန္တကဋ္ဌဘာဇနံ
ကရိယာမိ” တိ ဂဟေတုံ ဝနုတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။
၁၃၁။ (- ၁၃၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၁။)

ဒန္တကဋ္ဌမာဠက (ပု) [ဒန္တကဋ္ဌ + မာဠက] ဒန်ပူ
(ထားရာ) - စင်-ငြမ်း။ ဒန္တကဋ္ဌမာဠကေ
နိက္ခိပန္နိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၂။ (- ၃၀၃။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။
၇၁။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၂၃။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၃၅၃။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၀၂-၃။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၄၃။)

ဒန္တကဋ္ဌရသ (ပု၊ န) [ဒန္တကဋ္ဌ + ရသ] ဒန်ပူ-၏
-မှ ထွက်သော-အရည်၊ ဒန်ပူရည်။ သစေပိ
ဒန္တကဋ္ဌရသော အဇာနန္တဿ အန္တော ပဝိ-
သတိ၊ ပါစိတ္တိယမေဝ။ ကခါ။ ၂၃၁။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၃။ ၇၀။ ဝိ၊ နိစ္ဆယ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၀၇။

ဒန္တကဋ္ဌဝါရ (ပု) [ဒန္တကဋ္ဌ + ဝါရ] ဒန်ပူ (ပြုရ
မည့်) အလှည့်အကြိမ်၊ ဒန်ပူ-ဖြတ်-သပ်-
ရန်-အလှည့်အကြိမ်။ ယေသံ သာမဏေရာနံ
သံသတော ဒန္တကဋ္ဌဝါရောပါပုဏာတိ။ အဘိ၊
ဌ၊ ၂။ ၃၂၃။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၃၅၃။

ဒန္တကဋ္ဌဝါ(သိ)သိ (ထိ) [ဒန္တကဋ္ဌ + ဆေဒန-
ကာ + ဝါ (သိ) သိ] ဒန်ပူဖြတ်ကြောင်း ဖြစ်
သော ပဲခွပ်။ ဒန္တကဋ္ဌဝါသိ* ဝါ ပိပ္ပလကံ ဝါ
ဂဟေတွာ ဝိစရန္တိ။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၀။ အံ၊ ဌ၊ ၂။
၁၉၇။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၆။ ဒန္တကဋ္ဌဝါသိ* ဝါတိပိ
ပါဌော၊ ဒန္တကဋ္ဌစ္စေဒနကဝါသိန္တိ အတ္ထော။
သိ၊ ဌ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၂၈။

ဒန္တကဋ္ဌသုတ္တ (န) [ဒန္တကဋ္ဌ + သုတ္တ] ဒန္တကဋ္ဌ-
သုတ်၊ ဒန်ပူမစားခြင်း၌ အပြစ် ၅-ပါး၊ စား

ခြင်း၌ အကျိုး ၅-ပါးကို ဟောပြရာ သုတ်။
ဒန်ပူမစား၊ သွားချေးများမှု၊ မျက်သား
မကြည်၊ ပုပ်ညှိပါးစပ်၊ ချေးကပ်ထူပြော၊
ရသာကြောတို့၊ ပြစ်ဒေါမစင်၊ ထို့ပြင်သလိပ်၊
သည်းခြေအိတ်တို့၊ မြေးပိတ်အစာ၊ မမြိန်ရှာ
သည်။ စားကာအပြန် အကျိုးတည်း။
အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ပဉ္စကနိပါတ်ပါဠိ၊ ၅-ပဏ္ဏာ-
သက၊ ၁-ဝဂ်၊ ၈-သုတ်။ အံ၊ ၂။ ၂၁၉။ (ဝိ၊ ၄။
၂၇၈-လည်း ကြည့်။)

ဒန္တကဋ္ဌိက (န) [ဒန္တက + အဋ္ဌိ + က] (၁) သွား
ရိုး။ (၂) ရှံရှာဖွယ်သွားရိုး။ အညေန ဒန္တ-
ကဋ္ဌိကံ။ အံ၊ ၂။ ၂၈၆။

ဒန္တကပ္ပန (န) [ဒန္တ + ကပ္ပန] (ဆင်) အစွယ်
ကို ဖြတ်ခြင်း။ ဒန္တကပ္ပနတ္တာယာ (ဇာ၊ ဌ၊ ၁။
၃၃၉) တိ ဒန္တစ္စေဒနတ္တာယ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၂။

ဒန္တကမ္မခစိတ (တိ) [ဒန္တကမ္မ + ခစိတ] ပြုပြင်
အပ်သော ဆင်စွယ်ဖြင့် စီခြယ်အပ်သော
(ရထား-စသည်)။ ရထောပိ .... တတ္ထ တတ္ထ
ဒန္တကမ္မခစိတတ္တာ စ သေတောဝ။ သိ၊ ဌ၊ ၃။
၁၅၆။

ဒန္တကရဏ္ဏ (ပု) [ဒန္တ + ကရဏ္ဏ] ဆင်စွယ်ကြုတ်။
အဋ္ဌ ဒန္တကရဏ္ဏေ အဋ္ဌသု ဒန္တထူပေသု...
ပက္ခိပိ။ ဒိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၃-၄။

ဒန္တကရဏ္ဏက (ပု) [ဒန္တ + ကရဏ္ဏ + က] ဆင်
စွယ် ကြုတ်ငယ်။ ဒန္တကာရေဟိ အဋ္ဌ
ဒန္တကရဏ္ဏကေ လိခါပေတွာ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။
၂၉၂။

ဒန္တကသာဝ (ပု၊ န) [ဒန္တ + ကသာဝ] ဆင်စွယ်
ရောင် အဆင်းရှိသော - ဖန်ရည်-ဆိုးရည်။
ဒန္တကသာဝံ ကေ ဝါ ဒွေ ဝါ ဝါရေ ရဇိတွာ
ဒန္တဝဏ္ဏံ ကတွာ ဓာရေန္တိ။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၉။

ဒန္တကဋ္ဌိရ (ပု) [ဒန္တ + ကဋ္ဌိရ] နူးညံ့-ပျော့
ပျောင်း- သော- အညွန့် - အညောက်။

ဒန္တကဋ္ဌိရံဝ (ဒန္တကဋ္ဌိရမံသံ၊ သိ) ခါဒတိ။
ထေရါဌာ၁။၇။

ဒန္တကဋ္ဌိရမံသ (န) [ဒန္တကဋ္ဌိရ+မံသ] နူးညံ့-
ပျော့ပျောင်း-သော-အညွန့်-အညွှောက်-
နှင့် တူသောအသား။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒန္တကာရ (ပု) [ဒန္တ^၁+ကာရ (=ကရ+ဏ)]
(၁) ဆင်စွယ်ပွတ်သမား၊ ဆင်စွယ်အတတ်
ပညာရှင်၊ ဆင်စွယ်ဖြင့် ပြီးသော တန်ဆာ
အထူးကို - ပြု - ပြု၍ အသက်မွေး - တတ်
သောသူ။ (၂) ဆင်စွယ်ပွတ်သမားတို့၏
နေရာအိမ်။ (၃) အညတရေန ဒန္တကာရေန
ဘိက္ခု ပဝါရိတာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊၂။၂၁၆။
သေယျထာ ဝါ ပန မဟာရာဇ ဒက္ခော ဒန္တ-
ကာရော ဝါ ဒန္တကာရန္တေဝါသိ ဝါ သုပရိ-
ကမ္မကဘသ္မိ ဒန္တသ္မိ ယံ ယဒေဝ ဒန္တ-
ဝိကတိ အာကဓေယျ။ ဒီ၊၁။၇၄၊၁၉၉။ မ၊
၂။၂၁၀။ ဒန္တကာရော ဘမကာရော။ သီ၊ဋီ၊
သစ်၊၂။၃၄။ (-မိလိန္ဒ။၃၁၅။ ဝိ၊ဌာ၊၂။၂၀၀။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။၅၂။ အဘိ၊ဌာ၊၁။၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။
၃၃၀။ သုတ္တနိ၊ဌာ၊၂။၂၉၂။ ဇာ၊ဌာ၊၁။၃၃၉။
ဇာ၊ဌာ၊၂။၁၀၁။ ဇာ၊ဌာ၊၇။၁၅၀။) (၂) ဒန္တ-
ကာရဝိထိ-ကြည့်။

ဒန္တကာရဏ (န) [ဒန္တ^၂+ကာရဏ] (၁) ယဉ်
ကျေးသုဘို့၌ ထင်သော အကြောင်း။ (၂)
ယဉ်ကျေးသုဘို့၏ အမူအရာ။ အပိ နု တေ
ဒန္တာဝ ဒန္တကာရဏံ ဂစ္ဆေယျ။ မ၊၂။၃၃၀။
မ၊၃။၁၇၀။ ဒန္တကာရဏံ ဂစ္ဆေယျန္တိ ယံ....
ဒန္တေသု ကာရဏံ ဒိဿတိ၊ တံ ကာရဏံ ဥပ-
ဂစ္ဆေယျန္တိ အတ္ထော။ မ၊ဌာ၊၃။၂၄၆။

ဒန္တကာရန္တေဝါသိ (ပု) [ဒန္တကာရ+အန္တေဝါသိ]
ဆင်စွယ်ပွတ်သမား၏ အနီးနေဘပည့်။ ဒန္တ-
ကာရ (၁)-ကြည့်။

ဒန္တကာရဝိထိ (ထိ) [ဒန္တကာရ+ဝိထိ] ဆင်စွယ်
ပွတ်သမားတို့၏ အိမ်ရှေ့-လမ်း-ခရီး။ ဒန္တ-

ကာရဝိထိ (ဇာ၊ဌာ၊၁။၃၃၉) နှိ ဒန္တကာရာနံ
ဒန္တံ ဒန္တဝိကာရံ ကတွာ အာဇီဝကာနံ ဂေ-
ဟာနံ သမိပေန ဂန္တဗ္ဗမဂ္ဂံ ပတွာ။ ဇာ၊ဋီ၊၁။
၇၂။ (-ဇာ၊ဌာ၊၂။၁၀၁။)

ဒန္တကာသာဝ (န) [ဒန္တ+ကာသာဝ] ဆင်စွယ်၏
-အရောင်-အဆင်း-ရှိသော-ဖန်ရည်ဆိုး
အဝတ်- သင်္ကန်း။ ဒန္တကာသာဝါနိ (ဝိ၊၃။
၄၀၀)တိ ဧကံ ဝါ ဒွေ ဝါ ဝါရေ ရဇိတွာ
ဒန္တဝဏ္ဏာနိ ဓာရေန္တိ။ ဝိ၊ဌာ၊၃။၄၀၀။ ဝိနယာ-
လင်္ကာရ၊၂။၃၀၀။=ဧတ္ထ ဒန္တသဒ္ဓေန တဿ
ဝဏ္ဏော ဂဟေတဗ္ဗော၊ သော ဧတေသံ အတ္ထိ-
တိ ဒန္တာနိ၊ ဒန္တာနိ စ တာနိ ကာသာဝါနိ
စေတိ ဒန္တကာသာဝါနိ။ ပါစိတိ၊ ယော၊၁။
၂၇၀။

ဒန္တကူဋ (ပု၊န) [ဒန္တ+ကူဋ] သွားတည်းဟူသော
-သံတူမ- သံဆောက်ပုတ် - သံလက်ရိုက်၊
သံတူမ-သံဆောက်ပုတ်-သံလက်ရိုက်-နှင့်
တူသော သွား။ အသနိဝိစက္ကံ (ဣမဿ)
ဒန္တကူဋံ။ ဒီ၊၃။၃၆။ ဒီ၊ဌာ၊၃။၂၁။ သဗ္ဗဿ
ဘုဉ္ဇနတော အယောကူဋသဒိဿ ဒန္တာ ဝေ
ဒန္တကူဋံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၉။

ဒန္တကောဋိ (ထိ) [ဒန္တ+ကောဋိ] ဆင်စွယ်-
အစွန်း-အဖျား။ ဥဘော ဒန္တကောဋိယော
ပဏ္ဍိယာ ပဟရန္တော။ ဇာ၊ဌာ၊၁။၃၄၀။

ဒန္တခစိတ (တိ) [ဒန္တ+ခစိတ] ဆင်စွယ်တို့ဖြင့်-
စီခြယ်-မွမ်းမံ-အပ်သော(လေးထောင့်ယပ်-
စသည်)။ ဒန္တခစိတ(ဝိ၊ဌာ၊၁။၁၂-၃) နှိ ဒန္တေ-
ဟိ ရစိတံ၊ ဒန္တေဟိ ကတန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။
သာရတ္ထ၊၁။၅၀။ ဒန္တခစိတ (ဒီ၊ဌာ၊၁။၁၂) နှိ
ဒန္တေဟိ ခစိတံ၊ ဟတ္ထိဒန္တေဟိ ကတန္တိ ဝုတ္တံ
ဟောတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၇၄။ (- ခုဒ္ဒက၊ဌာ။
၈။ ဝိမတိ၊၁။၁၆။)

ဒန္တခဏ္ဍ (ပု၊န) [ဒန္တ+ခဏ္ဍ] ကျိုး-ပြတ်-ပြီး
သော ဆင်စွယ်၊ ဆင်စွယ် - ပိုင်း- ကျိုး -

ပြတ်။ တုမေ ဒန္တဇ္ဈေ ယာစိတွာ သစေ
ဒဿထ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၃၃၉။

ဒန္တဂမန (န) [ဒန္တ + ဂမန] ဆုံးမအပ်-ယဉ်
ကျေး- ပြီးသော သူတို့၏ သွားခြင်း၊ ယဉ်
ယဉ် ကျေးကျေး သွားခြင်း။ ဒန္တဂမနံ ဝါ
ဂန္တိ။ မ၊ဌ၊၃။၂၄၇။ မ၊ဌ၊၄။၁၄၁။ ဒန္တဂမ-
နန္တိ ဒန္တေဟိ နိဗ္ဗိသေဝနေဟိ ဂန္တဗ္ဗဂတိ။
မ၊ဌ၊၃။၃၄၅။

ဒန္တဂီတ (န) [ဒန္တ + ဂီတ] (၁) သွားတို့ဖြင့် သီ
ဆိုခြင်း၊ လေချွန်ခြင်း။ (၂) လေချွန်သံ။
ဒန္တဂီတံ(ဝိ၊ဌ၊၄။၄၅) ဂါယိတုကာမာနံ ဝါက္က-
ကရဏိယံ။ ဝဇီရ။၅၂၂။ ဒန္တဂီတမ္ပိ ဂါယိ-
ဿာမ။ ကင်္ခါ၊ဌ၊သစ်။၄၇၁။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ။
၄၃၈။ သီ၊ဌ၊သစ်။၁။၃၄၈။)

ဒန္တဂူထက (ပု၊န) [ဒန္တ + ဂူထ + က] စက်ဆုပ်
ဖွယ်သွားချေး၊ သွားအညစ်အကြေး။ ဒန္တ-
ဂူထကော (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၉) ဒန္တမလံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဌ၊၁။၄၂၀။

ဒန္တဂေါဏ (ပု) [ဒန္တ + ဂေါဏ] ဆုံးမအပ်-
ယဉ်ကျေး-ပြီးသော နွား၊ နွားယဉ်။ တေ
ပန ဒမ္မတံ ဥပဂတဂေါဏာ စေဝ ဓေနယော
စာတိ အာဟ “ဒန္တဂေါဏေ စေဝ ဓေနယော
စာ” (မ၊ဌ၊၂။၁၆၈)တိ။ မ၊ဌ၊၂။၁၉၉။

ဒန္တဂ္ဂ (န) [ဒန္တ + အဂ္ဂ] ဆင်စွယ်-အစွန်း-
အဖျား။ ဒန္တဂ္ဂေသု မဟာနိဓိ (ဇာ၊ဌ၊၆။
၄၇)တိ မင်္ဂလဟတ္ထိဌာနေ တဿ ဒန္တံ ဒန္တာနံ
အဘိမုခဌာနတော နိဓိ နိဟရာပေသိ။
ယင်း-၅၁-၂။

ဒန္တစုဏ္ဏ (န) [ဒန္တ + စုဏ္ဏ] ဆင်စွယ်မှန်။ ဒန္တ-
စုဏ္ဏာဒီဟိ သမောက်ဏ္ဏဂတ္တေ။ အဘိ၊ဌ၊၁။
၂၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၀။

ဒန္တစ္စ (ပု) [ဒန္တ + ဆဒ + ဏ] (သွားတို့ကို-ဖုံး-
အုပ်-တတ်သော) နှုတ်ခမ်း။ ဒန္တစ္စဒေ ဒန္တာ-
ဝရဏေ။ ဓာန်။ ဓာန်၊ဌ၊၉၃၀။

ဒန္တစ္စေဒန (န) [ဒန္တ + ဆေဒန] ဆင်စွယ်ကို
ဖြတ်ခြင်း။ ဒန္တကပ္ပန-ကြည့်။

ဒန္တဇ (တိ) [ဒန္တ + ဇန + ကိ] ဒန္တေသု ဇာယန္တိ-
တိ ဒန္တဇာ။ ရှ၊ဌ၊၂။ (ဒန္တ-သံ)] သွား
အရပ်၌ဖြစ်သော (အက္ခရာ)။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

ဒန္တဇန-ကာရသဟိတ (တိ) [ဒန္တဇ + န-ကာရ +
သဟိတ] ဒန္တဇ န-အက္ခရာနှင့် တကွဖြစ်
သော(မာနဝ-စသော သဒ္ဒါ)။ဒန္တဇန-ကာရ-
သဟိတော မာနဝ-သဒ္ဒေါ သဗ္ဗသတ္တသာဓာ-
ရဏဝစနော။ သီ၊ဌ၊သစ်။၁။၇၀။

ဒန္တဌာန (န) [ဒန္တ + ဌာန] ဆင်စွယ်၏တည်ရာ
အရပ်။ သော ဒန္တဌာနံ န ပါပုဏိ။ ဇာ၊ဌ၊
၅။၅၃။

ဒန္တဋ္ဌိ (န) [ဒန္တ + အဋ္ဌိ] သွားရိုး။ ဒန္တာနံ ဝိသု
ဂဟိတတ္တာ “ဌပေတွာ ဒုတ္တိသ ဒန္တဋ္ဌိနီ”
(ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၅)တိ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ၊ ၁။
၃၀၆။(-အဘိ၊ဌ၊၂။၂၂၆။ အနု၊ဌ၊၂။၁၅၅။)

ဒန္တဋ္ဌိက (န) [ဒန္တ + အဋ္ဌိ + က] (၁) သွားရိုး။
(၂) စက်ဆုပ်ဖွယ်သွားရိုး။ အညေန ဒန္တ-
ဋ္ဌိကံ အညေန သိသကဋ္ဌာဟံ။ ဒီ၊၂။၂၃၅။
မ၊၁။၇၄၊၁၂၄။ မ၊၃။၁၃၄။ တဿာ ဒန္တ-
ဋ္ဌိကေ အသုဘသညံ ပဋိလဘိတွာ အရဟတ္တံ
ပါပုဏိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀။ (- အဘိ၊ဌ၊၂။
၂၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၃။ ခုဒ္ဒက၊ဌ၊၃၈။ ထေရ၊
ဌ၊၂။၁၂၆။ အပ၊ဌ၊၂။၂၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ၊၁။
၂၁၆။)

ဒန္တဋ္ဌိက(ဒန္တဋ္ဌိ)ဒဿာဝိ (တိ) [ဒန္တဋ္ဌိက (ဒန္တဋ္ဌိ)
+ ဒဿာဝိ] သွားရိုးကို ရှု-လေ့ရှိ-တတ်-
သော၊ သူ။ ဒန္တဋ္ဌိကဒဿာဝိနော။ အဘိ၊ဌ၊
၁။၂၄၅။ အသုဘကမ္ပိကတိဿတ္တေရော ဒန္တ-
ဋ္ဌိဒဿာဝိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၁၆။ အံ၊ဌ၊၁။၈၄။

ဒန္တဋ္ဌိကမတ္တဒဿန (န) [ဒန္တဋ္ဌိကမတ္တ + ဒဿန]
အောက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဒန္တဋ္ဌိကမတ္တဒဿ-
နေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ၊၁။၂၁၄။

ဒန္တဋ္ဌကမတ္တာဝလောကန (န) [ဒန္တဋ္ဌကမတ္တာ +
အဝလောကန] သွားရိုးမျှကို ကြည့်ရှုခြင်း။
အဋ္ဌိသဃံဘာဝ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၈၇) ကြည့်။

ဒန္တဋ္ဌိဒဿန (န) [ဒန္တဋ္ဌိ + ဒဿန] သွားရိုးကို-
တွေ့မြင်-ကြည့်ရှု-ခြင်း။ ဒန္တဋ္ဌိဒဿနေနေဝ
တဿာ သကလသရီရံ အဋ္ဌိကသဃံဘာ-
ဘာဝေန ဥပဋ္ဌာသိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၄၉။

ဒန္တဋ္ဌိဝဇ္ဇိတ (တိ) [ဒန္တဋ္ဌိ + ဝဇ္ဇိတ] သွားရိုး
သည်ကြပ်ဖယ်အပ်သော၊ ကြပ်ဖယ်အပ်သော
သွားရိုးရှိသော (သွားရိုးမှ တပါးသော အရိုး
များ)။ ဒန္တဋ္ဌိဝဇ္ဇိတာနိ တိဟိ ဥနာနိ တိဏိ
အဋ္ဌိသတာနိ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၅၅။

ဒန္တထူပ (ပု၊ န) [ဒန္တ + ထူပ] ဆင်စွယ်ဖြင့်ပြီး
သော-စေတီ-ပုထိုး-တော်။ အဋ္ဌ ဒန္တထူပေ
အဋ္ဌသု သဗ္ဗရတနကရဏေသု....ပက္ခိပိ။ ဒီ၊ ၁။
၂။ ၂၀၄။

ဒန္တဒမထ (တိ) [ဒန္တ + ဒမထ] ဆုံးမ-သင်ပြ-
အပ်ပြီးသော ယဉ်ကျေးမှု အကျင့်သိက္ခာ
ရှိသောသူ။ ဒန္တဒမထော (အပါ၊ ၁။ ၂၈)
သိက္ခိတသိက္ခော နိဗ္ဗာနပဒေ ဥပသန္တော
အသိ။ အပါ၊ ၁။ ၂၅၈။

ဒန္တဒါန (န) [ဒန္တ + ဒါန] (၁) ဆင်စွယ်ကို
ပေးလှူခြင်း။ (၂) ဆင်စွယ်ကို ပေးလှူ
ကြောင်း (စေတနာ)။ တဿ မေ ဣဒံ
ဒန္တဒါနံ သဗ္ဗညုတညာဏပဋိဝိဇ္ဇနတ္ထာယ
ဟောတု။ ဇာ၊ ၁။ ၃၃၉။

ဒန္တဒုဿက (တိ) [ဒန္တ + ဒုဿက] ယဉ်ကျေး-
အဆုံးအမကို နာယူ-သော သူတို့ကို ဖျက်ဆီး
တတ်သော၊ ယဉ်ကျေး-အဆုံးအမကို နာယူ
-သော သူတို့၏စိတ်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော
(အလှူမပေးခြင်း-စသည်)။ အဒါနံ ဒန္တ-
ဒုဿက (ဒီ၊ ၁။ ၂၂၇။ အံ၊ ၁။ ၂၂၉) နိ အ-
ဒါနံ ပန ပုဗ္ဗေ ဒန္တာနံ အဿဝါနမ္ပိ ဝိဿာ-
တုပ္ပါဒနေန စိတ္တံ ဒုဿေတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၆၂။
အံ၊ ၁။ ၂၃၆။

ဒန္တဓာဝ(ဏ)န (ပု) [ဒန္တ + ဓာဝ(ဏ) န] (၁)
ရှားပင်။ (၂) ဒန်ပူ။ (၁) ဒန္တာ ဓာဝန္တိ
ယေန နိရောဂတ္တာတိ ဒန္တဓာဝနောယု၊ ဓာဝ
ဂတိသုဒ္ဓိယံ။ ဓာနံ၊ ၁။ ၅၆၇။ (-အမရ၊ ၁၄။
၄၉။) (၂) (တောင်ပေါက်၊ ဓာနံ၊ သျ။
၄၄၂-ကြည့်။)

ဒန္တဓောဝန (န) [ဒန္တ + ဓောဝန] သွားကို-
ဆေးကြော-ပွတ်တိုက်-ခြင်း၊ သွားတိုက်
ခြင်း။ ဒန္တဓောဝနပရိဘောဂ-ကြည့်။

ဒန္တနိမိတ္တ (န) [ဒန္တ + နိမိတ္တ] အစွယ်ဟူသော
အကြောင်း။ ဒန္တနိမိတ္တံ (ဒန္တနိမိတ္တာ၊ က)
ဟညတေ။ ဇာ၊ ၁။ ၆၂၆။

ဒန္တန္တရ (န) [ဒန္တ + အန္တရ] သွားတို့၏အကြား၊
သွားကြိုသွားကြား။ ဒန္တန္တရေ လဂ္ဂဿ
အာမိသဿ ရသော ပဝိသတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃။
၁၁၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၂၂။ ဒန္တန္တရေတိ ဒန္တ-
ဝိဝရေ။ ပါစိတ်၊ ယော၊ ၁။ ၇၀၊ ၁၉၉။ (-
မိလိန္ဒ၊ ၂၅၃။ ဝိ၊ ၁။ ၃။ ၃၁၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
၁၄၃။ ဒီ၊ ၁။ ၂၄၁။ မ၊ ၁။ ၂၆၂။ သံ၊ ၁။
၁။ ၁၄၇။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၁၃၇။ သီ၊ ၁။ သစ်၊ ၂။
၃၁၁။)

ဒန္တန္တရဂတ (တိ) [ဒန္တန္တရ + ဂတ] သွားကြို
သွားကြားသို့ ရောက်သော။ ဒန္တန္တရဂတော-
(ဇာ၊ ၁။ ၉၇။ ဇာ၊ ၁။ ၃။ ၂၅) တိ ဒန္တန္တရေ
ဂတော ပတ္တော။ ဇာ၊ ၁။ ၄။ ၃၀၈။

ဒန္တပင်္က (ပု) [ဒန္တ + ပင်္က] သွားအညစ်အကြေး၊
သွားချေး။ ပင်္က (သံ၊ ၁။ ၃။ ၄၃။ သံ၊ ၁။ ၂။
၃၁၃) ကြည့်။

ဒန္တပန္နိ (ထိ) [ဒန္တ + ပန္နိ] သွားအစဉ်၊ သွား
တန်း။ သုဖုသိတာတိ ဥပရိမာယ ဒန္တပန္နိယာ
ဟေဋ္ဌိမာ ဒန္တပန္နိ အာဟစ္စ ဌိတာ။ ဝိမတိ၊
၁။ ၁၅၉။ (-ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၃၃-၄။)

ဒန္တပရိကိဏ္ဍ (တိ) [ဒန္တ + ပရိကိဏ္ဍ] ယဉ်ကျေး
ပြီးသူတို့ဖြင့်-ရောပြုမ်း-ခြံရံ-အပ်သော၊

သူ (မြတ်စွာဘုရား)။ ဒန္တော ဒန္တပရိ-
ကိဏ္ဍော။ အပါ။ ၁။ ၉၃။

ဒန္တပရိဝါရ (တိ) [ဒန္တ+ပရိဝါရ] ယဉ်ကျေးပြီး
သော အခြံအရံရှိသော။ သူ။ ဒန္တော ဒန္တ-
ပရိဝါရော (အပါ။ ၁။ ၇၂) တိ သယံ ဒွါရတ္ထ-
ယေန ဒန္တော တထာ ဒန္တာဟိ ဘိက္ခု
ဘိက္ခုနီ ဥပါသက ဥပါသိကာ သင်္ခါတာဟိ
စတူဟိ ပရိသာဟိ ပရိဝါရိတော။ အပါ
၄။ ၂။ ၃၀။ (-ဒိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၆၉။)

ဒန္တပရိဝုတ (တိ) [ဒန္တ+ပရိဝုတ] ယဉ်ကျေး
ပြီးသူတို့ ခြံရံအပ်သော။ သူ။ ဒန္တော ဒန္တပရိ-
ဝုတော (အပါ။ ၁။ ၁၃၇) တိ သယံ ကာယ-
ဝါစာဒီဟိ ဒန္တော တေဒဂ္ဂေ ဌပိတေဟိ သာ-
ဝကေဟိ ပရိဝုတော။ အပါ။ ၄။ ၂။ ၁၀၅။

ဒန္တပါဠိ (ထိ) [ဒန္တ+ပါဠိ] သွားအစဉ်၊ သွား
တန်း။ ဒန္တပါဠိယာ မဇ္ဈေ စတ္တာရော ဒန္တာ။
အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၄၃။ ဒန္တပါဠိ-
ယာတိ ဒန္တာဝလိယာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၀၅။
=ဒန္တဿ ပါဠိယာ။ သမ္မော၊ ယော။ ၁၅၆။

ဒန္တပိဋ္ဌန္တန (န) [ဒန္တ+ပိဋ္ဌန္တန] ဆင်စွယ် (ဖြင့်
ပြီးသော) တန်ဆာ။ ကိံ ကာဟသိ ဒန္တပိဋ္ဌ-
န္တနေန။ ဇာ၊ ၁။ ၃၇၂။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၄။

ဒန္တပုရ (န) [ဒန္တ+ပုရ] ဒန္တပုရ-မြို့၊ ရန်သူကို-
ဆုံးမ - ယဉ်ကျေးစေ - ရာမြို့။ ယင်း-မြို့
ကား—ကလိင်္ဂတိုင်း၏ ရှေးဟောင်းမြို့တော်
ဖြစ်၏။ မဒရာသနယ် အရှေ့မြောက်ပိုင်း ဂေါ-
ဒါဝရီမြစ်နှင့် မဟာနဒီမြစ် နှစ်စင်းတို့၏
အကြား ဇေနန္ဒာယ ‘ဂျဂန္ဓာယပရီ’ မြို့နယ်
‘ဂေါဒါဝရီမြစ်အထက်မှာ ကပ်လျက်ရှိသည်။’
အရှင်သာရိပုတြာ တပည့် အရှင်ခေမာ
ရဟန္တာသည် ဘုရားရှင် တေဇောဓာတ်
လောင်တော်မူစဉ် မီးပုံတွင်းမှ တန်ခိုးတော်
ဖြင့် ယူဆောင်ကိုးကွယ်ပူဇော်ရန် ဆောင်
နှင်း ပေးအပ်သော လက်ဝဲ အောက်ဓာတ်

စွယ်တော်မြတ်၏ ကိန်းဝပ် တည်နေရာ ဌာန
ဖြစ်သည် (ဗုဒ္ဓသာသနိကပဌဝီရိယ။ ၁၂၁)။
မဟာဂေါဝိန္ဒပုဏ္ဏား တည်ထောင် ခဲ့သော
မြို့ ၇-မြို့တွင် အပါအဝင် ဖြစ်၏ (ဒိ၊ ၂။
၁၈၉။ ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၅)။ ဇေတဝန်ကျောင်း
တိုက်အတွင်း အာနန္ဒဗောဓိကိုစိုက်ပျိုးသော
တေဒဂ် ၅-တန်ရ ဓမ္မာဏ္ဍာဂါရိက အရှင်
အာနန္ဒာမထေရ်၏အလောင်းတော် ကာလိင်္ဂ
စကြာမင်း (ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၀)၊ ကရုဏ္ဍက-မင်း
(ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၅၅၊ ၃၆၀)၊ နာဠိကေရမင်း (ဇာ၊
၄။ ၅။ ၁၅၂) ၏ ဖြစ်ရာဌာနဖြစ်သည်။ ဒန္တပုရ
ဂန္ဓာ။ စရိယာ၊ ၄။ ၃၇၂၊ ၄၀။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၁၊
၃၃၅။ ဒန္တပုရနဂရ-လည်း ကြည့်။

ဒန္တပုရက္ခတ (တိ) [ဒန္တ+ ပုရက္ခတ] ယဉ်ကျေး
ပြီးသူတို့သည် - ရှေးဦးထား - ရှေးသွားပြု -
ခြံရံ-အပ်သော။ သူ။ ဒန္တံ ဒန္တပုရက္ခတံ။ အပါ
၁။ ၉၂။

ဒန္တပုရနဂရ (န) [ဒန္တပုရ+နဂရ] ဒန္တပုရ-မြို့၊
ရန်သူကို-ဆုံးမ-ယဉ်ကျေးစေ-ရာမြို့။ ဒန္တ-
ပုရနဂရေ (ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၁) တိ ဝေရိံ ဒမတိ
ထောတိ ဒန္တံ၊ ဒန္တဉ္စ တံ ပုရဉ္စာတိ ဒန္တပုရံ။
ဒန္တပုရမေဝ နဂရံ ဒန္တပုရနဂရံ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။
၂၇၆။ (-ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၃၆၁။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၅၅။
ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၀။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၅၂။)

ဒန္တပေါ(ဏ)န° (ပု၊ န) [ဒန္တ+ပူ = ပု+ယု။
နိတိ၊ ဓာ။ ၂။ ၂။ ဓာတုတ္ထ။ ၂၃၆။ ဝိ၊ ဓာနံ။
ဒန္တေ ပုနာတိ သောဓေတိ ယေနာတိ ဒန္တ-
ပေါနော၊ ယု။ ဒန္တပေါဏောပိ။ ဓာနံ၊ ၄။
၄၄၂။] ဒန်ပူ၊ သွားတိုက်တံ၊ သွားပွတ်တံ။
ဒန္တပေါဏံ နာမ ဆိန္နံ ဝါ အဋ္ဌိန္နံ ဝါ။ ဝိ၊ ၁။
၆၃။ ဒန္တေ ပုနန္တိ သောဓေန္တိ ဇေတနာတိ
ဒန္တပေါနံ၊ ဒန္တကဋ္ဌံ။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၃၅၅။ (-
ထေရ။ ၃၃၉။ အပါ။ ၁။ ၃၅၂။ မိလိန္ဒ။ ၁၄။ ဝိ၊
၄။ ၁။ ၃၀၂။ ကင်္ခါ။ ၂၃၁။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၉။
ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၆၃။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၈၉။ သာရတ္ထ

၃။၇၀။ ဝိမတိ။၁။၂၀။ ကင်္ခါဋီသစ်။၃၉၆။
ဝိနိစ္ဆယဋီ။၁။၁၄၀၇။ ပါတိပဒတ္တ။၂၄၄။)

ဒန္တပေါ(ဏ)န (န) [ဒန္တပေါ(ဏ)န + သိက္ခာ-
ပဒ။ နောက်ပုဒ် ကျေ။] ဒန္တပေါ(ဏ) န-
သိက္ခာပုဒ်။ ဒန္တပေါ(ဏ)န-သဒ္ဒါဖြင့် မှတ်အပ်
သော သိက္ခာပုဒ်။ ဒန္တပေါနေနစေလကာ-
(ဝိ။၅။၁၆၁)တိ ဒန္တပေါနသိက္ခာပဒေ၊ အစေ-
လကသိက္ခာပဒေ။ ဝိ။ဌ။၄။၁၄၇။ (-ဝိ။၅။
၄၁။၂၅၆။)

ဒန္တပေါ(ဏ)နကထာ (ထိ) [ဒန္တပေါ(ဏ) န^၁
+ ကထာ] ဒန်ပူကိုဆို-ရာ-ကြောင်း-
ဖြစ်သော စကား၊ ဒန်ပူနှင့်-စပ်သွယ်-ပတ်
သက်-သော စကား။ ဒန္တပေါဏကထာနိဋ္ဌိ-
တာ။ ဝိ။ဌ။၁။၃၀၃။ ဒန္တကဋ္ဌခါဒနဝတ္တန္တိ....
ဒန္တပေါနကထာယံ ဝုတ္တံ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ။ ၂။၂၄၃။
(-သာရတ္ထ၊ ၂။၁၄၇-ဂ။)

ဒန္တပေါဏကိစ္စ (န) [ဒန္တပေါဏ^၁ + ကိစ္စ] ဒန်ပူ
(ဖြင့် ပြုအပ်သော) အမှု'ကိစ္စ'၊ သွားတိုက်မှု။
ဒန္တပေါနကိစ္စ (ဝိ။ဌ။၁။၃၂) နှိ ဒန္တာနံ
သောနေကိစ္စံ။ ပါရာယော။၃၅။

ဒန္တပေါနပရိဘောဂ (ပု) [ဒန္တပေါန^၁ + ပရိ-
ဘောဂ] ဒန်ပူ-စား - ဝါး - ခြင်း၊ သွား
တိုက်ခြင်း။ ဒန္တပေါနပရိဘောဂေနာ (ကင်္ခါ။
၂၃၁)တိ ဒန္တကဋ္ဌပရိဘောဂေန၊ ဒန္တဓော-
ဝနာဒိနာတိ အတ္ထော။ ကင်္ခါဋီသစ်။၃၉၆။
(-သာရတ္ထ၊ ၃။၇၀။)

ဒန္တပေါနသိက္ခာပဒ (န) [ဒန္တပေါန + သိက္ခာပဒ]
ဒန္တပေါန သိက္ခာပုဒ်၊ ရေနှင့် ဒန်ပူမှ တပါး
အခြားအာဟာရများကို လူ့ သာမဏေတို့က
မပေးမကပ်ပဲ မသုံးဆောင်ရ-ဟု ပညတ်အပ်
သော သိက္ခာပုဒ်။ ဝိနယပိဋက၊ ပါမိတ္တိယပါဠိ၊
၅-ကဏ္ဍ၊ ၄-ဝဂ်၊ ၁၀-သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ။၂။၁၂၀-
၂။ ဝိ။ဌ။၃။၁၀၈-၁၂၀။ အဒိန္နန္တိ ဒန္တ-
ပေါနသိက္ခာပဒေ အတ္တနော သန္တကမ္ပိ အ-

ပုဋိဂ္ဂဟိတကံ ကပ္ပိယံ အဇ္ဈောဟရဏိယံ
ဝုစ္စတိ။ ဝိ။ဌ။၁။၂၆၁။ ကင်္ခါဋီသစ်။၁၉၆။
(-သိဋီသစ်။၁။၃၃၀။)

ဒန္တဘဏ္ဍ (န) [ဒန္တ + ဘဏ္ဍ] ဆင်စွယ် (ဖြင့်ပြီး
သော) ဘဏ္ဍာ။ အဇိနံ ဒန္တဘဏ္ဍ။ ဇာ၊ ၂။
၉၈၊ ၁၇၁။ ဇာ၊ ဌ။၅။၄၀၅။ ဇာ၊ ဌ။၆။၆၈။

ဒန္တဘူမိ (ထိ) [ဒန္တ + ဘူမိ] ဆုံးမအပ်-ယဉ်
ကျေး-ပြီးသူတို့၏-ဖြစ်-ရောက်-တည်-
ရာ (အရဟတ္တဖိုလ်-စသော ဂုဏ်)။ ဒန္တဘူမိ-
(မ၊ ၂။၃၃၀) နှိ ဒန္တေဟိ ဂန္တဗ္ဗဘူမိ။ မ၊ ဌ။
၃။၂၄၆။ ဒန္တဘူမိမနုပ္ပတ္တာ (မဟာနိ။၁၈၈)-
တိ ကေန္တဒမနံ အရဟတ္တဖလဘူမိ ပါပုဏိ-
တာ ဌိတာ။ မဟာနိ။ဌ။၃၀၅။ (ဒန္တေဟိ
ဂန္တဗ္ဗဘူမိ နှိ ဒန္တေဟိ ပတ္တဗ္ဗဌာနံ၊ ပတ္တဗ္ဗ-
ဝတ္ထု ဝါ။ မ၊ ဋီ။၃။၁၆၄။) (-မ၊ ၃။၁၇၀။
သံ၊ ၂။၆၉။ အပ၊ ၂။၃၇၁။ စူဠနိ။၆၇။
မ၊ ဌ။၃။၂၄၇။ သံ၊ ဌ။၂။၂၆၀။ ဓမ္မ၊ ဌ။၂။
၃၁၀။ သုတ္တနိ။ဌ။၂။၉၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။၂။၉၉။
စူဠနိ။ဌ။၁၈။)

ဒန္တဘူမိသုတ္တ (န) [ဒန္တဘူမိ + သုတ္တ] ဒန္တဘူမိ-
သုတ်၊ ဗိမ္ဗိသာရမင်း၏သားတော် ဇယသေန
မင်းသားသည် ကမ္မဋ္ဌာန်းကျောင်းနေ ကိုရင်
အစိရဝတ-အား သမာဓိနှင့် စပ်၍ တရား
ဟောရန် လျှောက်ထားသဖြင့် ဈာန်သမာ-
ပတ် ရနိုင်သည်အထိ ကသိဏကမ္မဋ္ဌာန်း စီး
ဖြန်းနည်းကို ဟောပြောရာအခါ “ဤစီးဖြန်း
နည်းသည် ဈာန်သမာပတ် ရစေသည့်နည်း
မဟုတ်နိုင်”ဟု ငြင်းဆိုကာ ထပြန်သွားသည့်
အတွက် ဘုရားရှင်က ကာမဂုဏ်အလယ်၌
နေသူများ ဤတရားမျိုးကို မသိမြင်နိုင်
ကြောင်း ဆင်ယဉ်၊ ဆင်ရိုင်း အသွားမတူပုံ
ဥပမာ၊ တောင်ခြေနှင့် တောင်ပေါ်နေသူ
၂-ဦးတို့၏ အမြင်ချင်း မတူကြပုံ ဥပမာတို့
ဖြင့် ကိုရင်အားဟောကြားတော်မူပြီးနောက်
ရဟန်းပြုသည်မှ စ၍ ရဟန္တာဖြစ်သည်တိုင်

အောင် အဆင့်ဆင့်ကျင့်ကြံရပုံကို တောဆင်
ရိုင်းကို ဖမ်း၍ မင်းသုံးတော်ဝင် ဆင်ရတနာ
ဖြစ်လာအောင် အဆင့်ဆင့် လေ့ကျင့်ယူရပုံ
ဖြင့် ဥပမာပြု၍ ရဟန္တာမဖြစ်ပဲ သေရခြင်း
သည် မယဉ်ကျေး (ရိုင်းစိုင်း) သော သေရ
ခြင်းသာဖြစ်သည်-ဟု ဆက်လက်ဟောပြော
သုတ်။ မဇ္ဈိမနိကာယ၊ ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိ၊
၃-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်။ မ၊ ၃။ ၁၆၉-၁၇၇။ မ၊ ၄။ ၄။
၁၄၀-၂။

ဒန္တဘေဒ (ပု) [ဒန္တ + ဘေဒ] သွားအထူး၊
အစွယ်။ ဒန္တဘေဒသ္မိံ ဒန္တဝိသေသေ ဒါဌာ-
သဒ္ဓေါ။ ဓာနံ။ ဓာနံ၊ ဇီ။ ၂၆၁။

ဒန္တမံသ (န) [ဒန္တ + မံသ။ (ဒန္တမံသ-သံ)]
သွားဖုံး၊ သွားဖုံးသား။ ဒန္တမံသံ ကောဇ္ဇာ-
ပေန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၅၇။

ဒန္တမယ (တိ) [ဒန္တ + မယ] အစွယ်ဖြင့်-ပြီး-
ပြုအပ်-သော၊ ဆင်စွယ်ဖြင့်-ပြီး-ပြုအပ်-
သော(အပ်ကျည်ဗူးစသည်)။ ယော ပန
ဘိက္ခု အဋ္ဌိမယံ ဝါ ဒန္တမယံ ဝါ ဝိသာဏ-
မယံ ဝါ သူစိသရံ ကာရာပယယ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၁၇။
ဒန္တမယ(ဝိ၊ ၃။ ၂၉၅)န္တိ ဟတ္ထိဒန္တာဒိသဗ္ဗဒန္တ-
မယံ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၇၃။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ၂။
၄၁၁။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂၅၂၊ ၂၅၅၊ ၂၇၇။ ဝိ၊ ၅။ ၄၀၊
၇၁။ ဒီ၊ ၂။ ၁၄၉၊ ၁၅၃၊ ၁၅၅၊ ၁၅၇။ သံ၊ ၂။
၁၁၈-၉။ မဟာနိ၊ ၄။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၄၅။ ကင်္ခါ။
၂၆၊ ၂၆၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၄၅။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၆။
မ၊ ၄။ ၄။ ၁၉၉။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၁။ မဟာနိ၊ ၄။
၂၄။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၁၀၊ ၁၄၇။ ဝဇီရ။ ၅၆၆။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၂၀။ ကင်္ခါ၊ ဇီ၊ သစ်။ ၄၂၂။ သီ၊
ဇီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၁၄။ အံ၊ ဇီ၊ ၁။ ၄၆။)

ဒန္တမယဂေဟ (ပု၊ န) [ဒန္တမယ + ဂေဟ] ဆင်စွယ်
ဖြင့်ပြီးသော - အိမ် - နန်းတော်၊ ဆင်စွယ်
နန်းတော်။ ပဏ္ဍိတ ဣမဿ ဒန္တမယဂေဟဿ
အနုစ္စဝိကံ မဏိ* မာပေဟိ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၃။

ဒန္တမယထရု (တိ) [ဒန္တမယ + ထရု။ (ဒန္တမယထရု-
သံ)] ဆင်စွယ်ဖြင့် ပြီးသော အရိုးရှိသော၊
ဆင်စွယ်အရိုးတပ်သော (ကြေးမုံ-စသည်)။
ဒန္တမယထရုမ္ပိ အာဒါသေ ပစ္စဝေက္ခိတံ။ ဇာ၊
၄။ ၅။ ၃၂၁။

ဒန္တမယပါသာဒ (ပု) [ဒန္တမယ + ပါသာဒ။ (ဒန္တ-
မယပြာသာဒ-သံ)] ဆင်စွယ်ဖြင့်ပြီးသော
ပြာသာဒ၊ ဆင်စွယ်ပြာသာဒ။ မန္တမယပါ-
သာဒေါ တဿ အာလောကကရဏတ္ထာယ
မဏိရတနဉ္စ မာပိတံ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၃။

ဒန္တမယသလာက (န၊ ထိ) [ဒန္တမယ + သလာက]
ဆင်စွယ်ဖြင့်ပြီးသော စာရေးတံ၊ ဆင်စွယ် -
စာရေးတံ - ကမ္ပည်းတံ - မဲလိပ်။ ဒန္တမယ-
သလာကာနိ ပဉ္စသတာနိ အဟေသံ။ ဒီ၊ ၄။
၁။ ၂၇၀။ ဟတ္ထိဒန္နေန ပဝတ္တိတာ ဒန္တမယ-
သလာကာ။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၁။ ၃၃၀။ (-သီ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၂။
၃၁၆။ အံ၊ ဇီ၊ ၂။ ၂၉၇။)

ဒန္တမယသုစိ (ထိ) [ဒန္တမယာ + သုစိ] ဆင်စွယ်
ဖြင့်-ပြီး-ပြုအပ်-သော-ဆံထိုး-ဆံကျင်။
ဒန္တသုစိ-ကြည့်။

ဒန္တမရဏ (န) [ဒန္တ + မရဏ] ဆုံးမအပ် - 'ယဉ်
ကျေး-ပြီး (မရိုင်းစိုင်း) သူတို့၏ သေခြင်း၊
ယဉ်ကျေး(မရိုင်းစိုင်း)သော သေခြင်း။ ဒန္တ-
မရဏံ ထေရော ဘိက္ခု ကာလင်္ကတောတေဝ
သင်္ခံ ဂစ္ဆတိ။ မ၊ ၃။ ၁၇၇။ ဒန္တမရဏံ မရိ-
တုကာမော ကာလံ ကင်္ခတိ။ မဟာနိ၊ ၄။
၃၀၅။

ဒန္တမလ (န) [ဒန္တ + မလ] သွားအညစ်အကြေး၊
သွားချေး။ (သွားတွင် ကပ်၍ဖြစ်သည့် ထုံး
ကျောက်၊ သွားချေး။ စိန္တာမဏိ။) သေမှ
ဒန္တမလံ အက္ခိဂူထကော။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၁၂၀။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၂၃။ ဒန္တမလာဒိနိ ပဇ္ဇေတွာ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၈၉။ (-သံ၊ ၄။ ၃။ ၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၃၄၁။ သံ၊ ဇီ၊ ၂။ ၃၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇီ၊ ၁။ ၄၂၂။)
ဒန္တဂူထက-လည်း ကြည့်။

ဒန္တမုသလ (ပု၊န) [ဒန္တ+မုသလ] သွား-ဟူသော ကျည်ပွေ့၊ ကျည်ပွေ့နှင့်တူသော သွား။ ဒန္တမုသလေဟိ ကောဇေတော (သဉ္ဇန္တေတော)။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၃၉။ သိ၊ ဇိ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၀၄။

ဒန္တမုသလသဉ္ဇန္တိတ (တိ) [ဒန္တမုသလ + သဉ္ဇန္တိတ] သွား-ဟူသော ကျည်ပွေ့ဖြင့် မုန့်မုန့်ညက်ညက်ကြိတ်ချေအပ်သော၊ သွား-ဟူသော ကျည်ပွေ့ဖြင့် - ထောင်း - ထု - ကိုက် - ဝါး - အပ်သော (အစာသစ်)။ ဥဒရိယံ ဒန္တမုသလသဉ္ဇန္တိတံ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၇၇။ ဒန္တမုသလသဉ္ဇန္တိတ (အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၁) နှိ ဒန္တသင်္ခါတမုသလေန သဉ္ဇန္တိတံ။ သမ္မော၊ ယော၊ ၁။ ၁၆၆။

ဒန္တမုသလိက (တိ) [ဒန္တ + မုသလ + ကိက] သွား-ဟူသော ကျည်ပွေ့ ရှိသော၊ သူ။ ဒန္တမုသလိကော ဟူသော အနဂ္ဂိပက္ကမေဝ ခါဒတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၈။

ဒန္တမူလ (န) [ဒန္တ+မူလ] သွား၏-အခြေ-အရင်း၊ သွား - ခြေ - ရင်း။ (သွားဖုံး၊ သွားအစေး။ P. S. D.) ဒန္တမူလမဿ ဘိဇ္ဇိတော ဂတကာလော ဝိယ အဟောသိ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၆။ (-ဇာ၊ ၂။ ၂။ ၃၁၅။ ၁၇၃၊ ၁၇၆။)

ဒန္တယုဂ (န) [ဒန္တ+ယုဂ] ဆင်စွယ်အစုံ။ ဗဟူ ဟိ မေ ဒန္တယုဂါ ဥဋ္ဌာရာ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၇၅။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၅၂။

ဒန္တယုဂလ (န) [ဒန္တ+ယုဂလ] အထက်ပုဒ်နက်ကြည့်။ ဒန္တယုဂလံ အဒါသိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၉။

ဒန္တယောဂ (ပု) [ဒန္တ+ယောဂ] အစွယ်နှင့် ယှဉ်ခြင်း။ ဒန္တိ-ဒေါင့်ကွင်း ကြည့်။

ဒန္တရူပ (န) [ဒန္တ+ရူပ] ဆင်စွယ်ရုပ်။ ကဋ္ဌရူပ (ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၂။ ၂) - ကြည့်။

ဒန္တရောဂ (ပု) [ဒန္တ+ရောဂ] သွားရောဂါ၊ သွားကိုက်နာ။ ဒန္တရောဂေါ (မဟာနိ၊ ၁၀) တိ ဒန္တ-

သုလံ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၅၁။ (-မဟာနိ၊ ၂၀၇၊ ၃၂၀၊ ၃၇၀။ စူဠနိ၊ ၂။ ၂၂၁၊ ၂၄၉။)

ဒန္တလုယျက (တိ) [ဒန္တ+လုယျက] သွားတို့ဖြင့် - ကိုက် - ဖြတ် - ခွါ - အပ်သော - သစ် - ခွံ - ခေါက် - ဟူသော အစာရှိသော၊ သွားတို့ဖြင့် - သစ် - ခွံ - ခေါက် - ကို - ကိုက် - ဖြတ် - ခွါ - ရှိ စားသော၊ သူ။ ဒန္တလုယျကာတိ.... ဒန္တေဟိ ဥပ္ပါဋေတော တစ် ခါဒိတော ဥပေါသထင်္ဂါနိ အဓိဋ္ဌာယ ဗြဟ္မဝိဟာရေ ဘာဝေန္တိ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၀။ (-၃၁၁။)

ဒန္တဝ (တိ) [ဒန္တ+ဝါ+အ] ယဉ်ကျေးသည်ဖြစ်၍ ဖြစ်တတ်သော၊ ယဉ်ယဉ်ကျေးကျေး ဖြစ်တတ်သော (ဝေဒနာ-စသည်)။ ဒန္တဝတာ စသမပ္ပန္နာ သာရီရိကာ ဝေဒနာ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၆။ နာဂဝ-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဒန္တဝက္ကလ (ပု၊န) [ဒန္တ + ဥပ္ပါဋိတ + ဝက္ကလ] သွားဖြင့် - ကိုက် - ဖြတ် - ခွါ - အပ်သော - သစ် - ခွံ - ခေါက်။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒန္တဝက္ကလိက (တိ) [ဒန္တဝက္ကလ + ကိက] သွားဖြင့် - ကိုက် - ဖြတ် - ခွါ - အပ်သော - သစ် - ခွံ - ခေါက် - ဖြင့် - ဖြစ် - အသက်မွေး - တတ်သော၊ သူ။ ဒန္တေဟေဝ ဥပ္ပါဋေတော ခါဒန္တိ၊ တေ ဒန္တဝက္ကလိကာ နာမ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၂။ ဒန္တေန ဥပ္ပါဋိတံ ဝက္ကလံ ရုက္ခတ္ထစော ဒန္တဝက္ကလံ၊ တေန ဝတ္တန္တိတိ ဒန္တဝက္ကလိကာ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၇။ သိ၊ ဇိ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၆၉။

ဒန္တဝဏ္ဏ (ပု) [ဒန္တ+ဝဏ္ဏ] (၁) ဆုံးမအပ် - ယဉ်ကျေး - ပြီး (မရိုင်းစိုင်း) သူတို့၏ အသွင်သဏ္ဌာန်။ (တိ) (၂) ဆင်စွယ်၏ အရောင်အဆင်းနှင့်တူသော အရောင်အဆင်းရှိသော၊ (မြတ်လေးပန်းငုံ-စသည်)။ (၁) ယထာ ဝါ ပနေကေ ဘောန္တော သမဏဗြာဟ္မဏာ အဒန္တာ ဒန္တဝဏ္ဏေန ဒိဿန္တိ။ မဟာနိ၊ ၃၇၅။ (တိ) (၂) ဒန္တဝဏ္ဏာနိ (ဝိမာန၊ ၆၄) တိ သဇ္ဇ-

ကံ ဥလ္လိခိတဟတ္ထိဒန္တသဒိသဝဏ္ဏာနိ။ ဝိမာန၊
ဌ။၁၈၁။ (-ဝိ၊ဌ၊၃။၃၉၂၊၄၀၈။ ထေရ၊ဌ၊
၂။၃၆၅။ အံ၊ဌ၊၁။၁၁၉။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊
၂။၃၈၈။)

ဒန္တဝဏ္ဏပါရမန (န) [ဒန္တဝဏ္ဏ+ပါရမန] ဆင်
စွယ်၏အရောင်အဆင်းနှင့်တူသော အရောင်
အဆင်းရှိသော သင်္ကန်းကို ခြုံရုံခြင်း။ ဒန္တ-
ဝဏ္ဏပါရမနသ ဟိ ဣဒံ ကာရဏဝစနံ။ထေရ၊
ဌ၊၂။၃၆၅။

ဒန္တဝဏ္ဏရတ္တ (တိ) [ဒန္တဝဏ္ဏ+ရတ္တ] ဆင်စွယ်၏
အရောင်အဆင်းနှင့်တူသော အရောင်အဆင်း
ရှိသော ဆိုးရည်ဖြင့် ဆိုးအပ်သော၊ ဆင်စွယ်
ရောင်ဆိုးအပ်သော(သင်္ကန်း-စသည်)။ ဒန္တ-
ဝဏ္ဏိကပါရမတ-ကြည့်။

ဒန္တဝဏ္ဏိက (တိ) [ဒန္တဝဏ္ဏ+ဣက] ဆင်စွယ်၏
အရောင်အဆင်းနှင့်တူသော အရောင်အဆင်း
ရှိသော၊ ဆင်စွယ်ရောင် အဆင်းရှိသော
(သင်္ကန်း-စသည်)။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒန္တဝဏ္ဏိကပါရမတ (တိ) [ဒန္တဝဏ္ဏိက + ပါရမတ]
ဆင်စွယ်၏ အရောင်အဆင်းနှင့် တူသော
အရောင်အဆင်းရှိသော သင်္ကန်းဖြင့်ခြုံရုံအပ်
သော ကိုယ်ရှိသော၊သူ။ ဒန္တဝဏ္ဏိကပါရမတ-
(ထေရ၊၃၄၁)တိ ဒန္တဝဏ္ဏရတ္တေန စိဝရေန
ပါရမတသရီရာ။ ထေရ၊ဌ၊၂။၃၆၄။

ဒန္တဝန္တ (တိ) [ဒန္တ + ဝန္တ] အစွယ်ရှိသော
(ဆင်-စသည်)။ ဒန္တိ* ဒန္တဝန္တိ ကုဉ္ဇရံ။ အပ၊
ဌ၊၁။၃၂၆။

ဒန္တဝလယ (ပု၊န) [ဒန္တ + ဝလယ]ဆင်စွယ်(ဖြင့်
ပြီးသော) လက်ကောက်။ ဒန္တဝလယာနိ
(ဒန္တဝလယံ)ဒတွာ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၄၄။ သုတ္တနိ၊
ဌ၊၁။၆၃။ အပ၊ဌ၊၁။၁၇၄။ စူဠနိ၊ဌ၊၁။၁၀၃။
(-ဇာ၊ဌ၊၂။၁၈၁။)

ဒန္တဝိကတိ (တိ) [ဒန္တ+ဝိကတိ] (၁) ဆင်စွယ်
ကို- အထူး- တမျိုးတဖုံ- ပြုခြင်း။ (၂)

ဆင်စွယ်ဖြင့်-အထူး- တမျိုးတဖုံ- ပြုအပ်
သော (တန်ဆာ-ဘဏ္ဍာ)။ (၁) အနေကနိ
ဒန္တဝိကတိအာဒီနိ (သိပ္ပာနိ) ကရောန္တေ
ဒိသ္ဿ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၂၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၀။
(၂) ဒန္တကာရေ ဒန္တဝိကတိယော ကုရမာနေ
ဒိသ္ဿ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၃၃၉။ (-ဒီ၊၁။၇၄၊၁၉၉။
မ၊၂။၂၁၀။)

ဒန္တဝိကာရ (ပု) [ဒန္တ+ဝိကာရ] ဆင်စွယ်ကို-
အထူး- တမျိုးတဖုံ-ပြုခြင်း။ ဒန္တကာရ-
ဝိထိ-ကြည့်။

ဒန္တဝိခါဒန (တိ) [ဒန္တ+ဝိခါဒန] သွားတို့ဖြင့်-
ခဲ-စား- အပ် - ထိုက် - သော(ခဲဖွယ်)။
ဒန္တေဟိ ဝိခါဒိတဗ္ဗန္တိ ဒန္တဝိခါဒနံ။ အဘိ၊ဌ၊
၁။၃၆၆။

ဒန္တဝိစုဏ္ဏိတ (တိ) [ဒန္တ+ဝိစုဏ္ဏိတ] သွားတို့ဖြင့်
မုန့်မုန့်ညက်ညက်ကြိတ်ချေအပ်သော(ထမင်း
လုံး-စသည်)။ ဒန္တဝိစုဏ္ဏိတံ ပန အဇ္ဈောဟ-
ရိယမာနံ ဧကေကံ သိတ္တံ အဋ္ဌဋ္ဌရူပါနိ သမု-
ဋ္ဌာပေတိယေဝ။ မ၊ဌ၊၁။၂၁၃။ သံ၊ဌ၊၂။၂၄။

ဒန္တဝိဒံသက (တိ) [ဒန္တ+ဝိဒံသက] (၁) သွား
ကို-ဖော်ပြ - ဖွင့်လှစ်-သော၊ သွားဖြည်း
‘ဖြ’သော၊သူ။ (ကြိ၊ဝိ— သွားကို-ဖော်ပြ
-ဖွင့်လှစ်-၍၊ သွားတဖြည်းဖြည်း။) (၂)
သွားကို-ဖော်ပြ - ဖွင့်လှစ် - တတ်သည်၏
အဖြစ် (ဘာဝပုဓာန်)။ (၁) ဒန္တဝိဒံသက-
(ဝိ၊ဌ၊၁။၂၂၃)န္တိ ဒန္တေ ဒဿေတွာ ဝိဝရိ-
တွာ စာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၂။၈၄။
ဝိမတိ၊၁။၁၃၉။ အတိဝေလံ ဒန္တဝိဒံသကံ
ဟသတိ(မဟာနိ။၂၉၅)တိ ပမာဏာတိက္ကန္တံ
ဒန္တံ ဝိဝရိတွာ ပရေသံ ဒဿေတွာ....ဟသတိ။
မဟာနိ၊ဌ။၃၆၁။ (- မဟာနိ။၁၃၁၊၂၂၉။
အပ၊ဌ၊၂။၂၄၄။)(၂)သော တေန ဇယတ္တေန
တုဋ္ဌိ* ဝါ ဒန္တဝိဒံသကံ ဝါ အာပဇ္ဇန္တော
ဟသတိ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၂၅၆။ မဟာနိ၊ဌ။
၂၄၉။

ဒန္တဝိသကဟသိတ (န) [ဒန္တဝိသက+ဟသိ-
တ] သွားကို-ဖော်ပြ-ဖွင့်လှစ်-၍ ရယ်မော
ခြင်း၊ သွားပေါ်အောင် ပြင်းစွာ ရယ်မော
ခြင်း။ ဒန္တဝိသကဟသိတ(အံ၊ ၁။ ၂၆၃) နှိ
ဒန္တ ဒဿေတော ပါဏိ* ပဟရန္တာနံ မဟာ-
သဒ္ဓေန ဟသိတံ။ အံ၊ ၁။ ၂၃၁။ (-မဟာနိ၊
၄။ ၂၇၈။)

ဒန္တဝိဝရ (န) [ဒန္တ + ဝိဝရ] သွားတို့၏ - အ
ပေါက်-အကြား၊ သွားကြို သွားကြား။
ဒန္တနရ-ကြည့်။

ဒန္တဝိသေသ (ပု) [ဒန္တ+ဝိသေသ။ (ဒန္တဝိဂေဓ-
သံ)] သွားအထူး၊ အစွယ်။ ဒန္တဘေဒ ကြည့်။

ဒန္တဝိဏာ (ထိ) [ဒန္တ+ဝိဏာ] (၁) (အချင်း
ချင်း ဆတ်ဆတ်တုန် ရိုက်ခတ်သည်ဖြစ်၍)
စောင်းနှင့်တူသောသွား။ (၂) သွားကြိတ်
သံ။ အဒ္ဓသ အညတရံ ဗြာဟ္မဏံ...ပဝေဇန္တံ
ဒန္တဝိဏံ ဝါဒယမာနံ။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၁၀။

ဒန္တသဌ (ပု) [ဒန္တ + သဌ။ (ဒန္တရဌ-သံ)]
ရှောက်-သမ္ဘရာ-ပင် (ကျော်အောင်၊ ဓာန်။
သျှ)။ သမ္ဘရာပင် (အဘယာ၊ တောင်
ပေါက်၊ ဓာန်။ သျှ)။ သီး-ရှောက်-သမ္ဘရာ-
ပင် (အမရ၊ သျှ)။ ဒန္တသဌော စ ဇမ္ဗိရော။
ဓာန်။ ၅၅၃။ အဗ္ဗိလတ္တာ ဒန္တသ သဌော
ဒန္တသဌော။ ယင်း-ဦး။ (- အမရ၊ ၁၄။ ၂၄။)

ဒန္တသဒိသ (တိ) [ဒန္တ+သဒိသ] သွားနှင့်တူသော
(ထွန်ခြစ်သွား-စသည်)။ ဒန္တသဒိသာနိ
ပေါတ္တာနိ ဟောန္တိ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၁၈။

ဒန္တသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ဒန္တ+သမ္ပတ္တိ] သွား၏ ပြည့်
စုံခြင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒန္တသမ္ပတ္တိရာဂီ (တိ) [ဒန္တသမ္ပတ္တိရာဂ + ဤ]
သွား၏ ပြည့်စုံခြင်း၌ တပ်နှစ်သက်ခြင်း
အလေ့ ရှိသောသူ။ ဒန္တသမ္ပတ္တိရာဂီနော-

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၈၈) တိ ဒန္တသမ္ပတ္တိယံ ရဇ္ဇနသီ-
လဿ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၁၅။ (-အဘိ၊ ၁။
၂၄၄။)

ဒန္တသလ္လ (ပု၊ န) [ဒန္တ+သလ္လ] အစွယ် (ဖြင့်-
ပြီး-ပြုအပ်-သော)-မြား-ငြောင့်။ ကဋ္ဌ-
သလ္လ(သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၇၁) ကြည့်။

ဒန္တသာရမယ (တိ) [ဒန္တသာရ+မယ] ကောင်း
မြတ်သော ဆင်စွယ်ဖြင့် - ပြီး - ပြုအပ် -
သော(ပလ္လင်-စသည်)။ ဒန္တသာရမယေ ဗဟူ၊
ပလ္လင်သေဌေ ဝိန္ဒာမိ။ အပါ၊ ၁။ ၃၆၈။

ဒန္တသုဒန္တ (ပု) [ဒန္တ + သုဒန္တ] ယဉ်ကျေးပြီး၊
အလွန်ယဉ်ကျေးပြီးသောသူ။ ဒန္တသုဒန္တော
ဟုတွာ န ကိဉ္စိ ဝိဟေဌေတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၂၇၉။

ဒန္တသုစိ (ထိ) [ဒန္တ+သုစိ] ဆင်စွယ်(ဖြင့် -
ပြီး - ပြုအပ် - သော)-ဆံထိုး - ဆံကျင်
(ဆံပင်မှာ ထိုးသည့် အချောင်း အတံ)။
ဒန္တသုစိ ဝိယ အကုရော နိဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။
၂၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၇၉။ ဒန္တသုစိဝါ(ဝိ၊ နိစ္ဆယ။
၁၀၁၂) တိ ဒန္တမယသုစိ ဣဇ။ ယင်း-ဦး။ ဒန္တ-
သုစိ ဝိယာတိ ဟတ္ထိဒန္တသုစိ ဝိယ။ ပါစိတ်၊
ယော၊ ၁။ ၁၇။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၉။ ဇာ၊ ၄။ ၂။
၃၉၈။)

ဒန္တသုစိဝေဓက (ပု) [ဒန္တ + သုစိ + ဝေဓက]
ဆင်စွယ်ဆံထိုး (နှင့်) ဆင်စွယ်အပ်ကျည်ဗူး။
ဒန္တသုစိဝေဓကာဒိနံ လိနနကာလေ။ ဒီ၊ ၄။
၂။ ၃၅၅။

ဒန္တသုလ (ပု၊ န) [ဒန္တ+သုလ] သွား၏နာကျင်
ခြင်း၊ သွားတံကျင်၊ သွားကိုက်နာ။ ဒန္တ-
ရောဂ-ကြည့်။ (အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၈၈-လည်းကြည့်။)

ဒန္တသောဓန (န) [ဒန္တ+သောဓန] (၁)
သွားကို - သုတ်သင် - ဖြူစင်စေ - ခြင်း၊
သွားတိုက်ခြင်း။ (တိ) (၂) သွားကို -
သုတ်သင် - ဖြူစင်စေ - ကြောင်းဖြစ်သော

(ဒန်ပူ)။ ဒန္တသောဓနံ ကာတုံ ယောဂံ ကဋ္ဌံ
ဒန္တကဋ္ဌံ၊ န ပန ဒန္တသောဓနကဋ္ဌံ။ သီရိ၊
သစ်၊ ၁။ ၃၂၈။

ဒန္တဟတ္ထိ (ပု) [ဒန္တ+ဟတ္ထိ] ဆုံးမအပ် - ယဉ်
ကျေး-ပြီးသောဆင်၊ ဆင်ယဉ်။ ဒန္တဟတ္ထိ-
အာဒယော ဝိယ မဂ္ဂပဓာနဝါ။ မ၊ ၁။ ၃၂၇။

ဒန္တာဝရဏ (န) [ဒန္တ+အာဝရဏ။ ဒန္တေ အာ-
ဝရတိ ဆာဒယတိတိ ဒန္တာဝရဏံ။ ဓာန်၊ ၁။
၂၆၂။] (သွားတို့ကို - ပိတ် - ဖုံး - တတ်
သော) - နှုတ်ခမ်း - နှုတ်ခမ်းအစုံ။ ဒန္တာဝရ-
ဏ(မ၊ ၁။ ၃၂၈။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆) နှိ ဩဋ္ဌ-
ဒွယ်။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁၆။ မူလဒီ၊ ၁။ ၁၈။ (-မ၊ ၁။
၃၂၈။ သံ၊ ၁။ ၃၂၂။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၄၄။ ဓမ္မ၊
၁။ ၁။ ၁၁၇။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၁၄၀။ ဇာ၊ ၁။ ၄။
၁၈၉။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၁၆၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃။
သံ၊ ၁။ ၂။ ၃၃၉။) ဒန္တစ္ဆဒလည်း ကြည့်။

ဒန္တာဝရဏသမ္ပန္န (တိ) [ဒန္တာဝရဏ + သမ္ပန္န]
(နိမြန်းသော) နှုတ်ခမ်းနှင့် ပြည့်စုံလှသော၊
ပြည့်စုံ လှသော နှုတ်ခမ်းနီ ရှိသော(မင်း
သွီးစသည်)။ ဒန္တာဝရဏသမ္ပန္နာ (ဇာ၊ ၂။
၃၇၆) တိ ဗိမ္ဗဗလသဒိသေဟိ ရတ္တဒန္တာဝရ-
ဏေဟိ သမန္နာဂတာ။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၃၈၃။

ဒန္တာဝလ (ပု) [ဒန္တ+ဝလ။ မန္တတ္ထ၊ အသတ္ထ၊ တ္ထ-
ဝလ-ပစ္စည်း သက်၊ ရှေ့ပုဒ်၌ အာ-ဒိဃပြု။
ပါဏိနီ၊ ၅။ ၂။ ၁၁၃။ ထောမ။ (ဒိတာဝလ၊
ဒန္တာဝလ-သံ)] ဆင်။ ဒန္တာဝလော.... သုပ္ပ-
ကဏ္ဍော ဣစ္စာဒိနိပိ ဟတ္ထိနော နာမာနံ။
ဓာန်၊ ၁။ ၃၆၀။ (-အမရ၊ ၁။ ၃၆။ ကာသိ-
ကာ။ စိန္တာမဏိ။ ကောတ္ထုဘ။ ဝါစပုတိ။
P.S.D.။)

ဒန္တာဝလိ(လိ) (ထိ) [ဒန္တ + အာဝလိ(လိ)]
သွားတို့၏ - အစဉ် - အတန်း။ ဒန္တပါဠိ-ကြည့်။

ဒန္တိ (ထိ) [ဒမု+တိ] (ကိုယ်၏) - ငြိမ်သက် -
ငြိမ်းအေး - ခြင်း၊ ဣန္ဒြေတို့ကို နှိပ်ကွပ်ခြင်း။

ယဉ်ကျေးခြင်း။ (ဆင်၊ ဒန္တိ-အမည်ရှိသော
တောင်။ ပြာ၊ ဓာန်။) ဒမော စ ဒမထော
ဒန္တိ။ ဓာန်။ ၇၅၈။ တိကံ ကာယောပသမေ။
...တိမိ ဒန္တိ။ ယင်း-ဦး။

ဒန္တိကာ (ထိ) [ဒန္တ+ဣက+အာ] (၁) (ယဉ်
ကျေးအောင် ဆုံးမအပ်ပြီးသော စိတ်ရှိသည်
ဖြစ်၍) ဒန္တိကာ-အမည်ရှိသော ထေရီမ။
(ကနဦးပင်။ အမရ၊ ၁။ ၃၆။) (တိ) (၂) သွား
ဖြင့် အသက်မွေးမြူသော၊ သွားဖြင့် - သစ်
ခွံ - သစ်ခေါက် - ကို - ကိုက် - ဖြတ် - ခွါ -
စားတတ်သောသူ။ (၁) ဒန္တိကာယ ထေရီ-
ယာ။ ထေရီ၊ ၁။ ၅၃။ အောက်ပုဒ်လည်း
ကြည့်။ (တိ) (၂) ကေစွေ ဒန္တိကာ ဒန္တေ-
ဟိယေဝ တစံ ဥပ္ပါဋေတွာ ခါဒန္တိ။ အပါ၊ ၁။
၁။ ၂၄၅။

ဒန္တိကာထေရီဂါထာ (ထိ) [ဒန္တိကာထေရီ+ဂါ-
ထာ] ဒန္တိကာ-အမည်ရှိသော ထေရီမ၏
အကြောင်းအဋ္ဌပ္ပတ် ဖြစ်စဉ်ဖြစ်ရပ်ကို ပြဆို
ရာ ဂါထာ။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ထေရီဂါထာ-
ပါဠိ၊ ၃-နိပါတ၊ ၄-ထေရီဂါထာ။ ထေရီ၊ ၃၈၅။

ဒန္တိလတာ (ထိ) [ဒန္တိ+လတာ] နွယ်ပုပ် - ဆင်
သမန္နယ် - ဆင်တုံးမန္နယ် - ပင်။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

ဒန္တိလတာပဗ္ဗသဒိသင်္ဂ (တိ) [ဒန္တိလတာ+ပဗ္ဗ+
သဒိသ+အင်္ဂ] နွယ်ပုပ် - ဆင်သမန္နယ် - ဆင်
တုံးမန္နယ် - ပင်၏ အဆစ်နှင့်တူသော ကိုယ်
အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းရှိသောသူ။ ကာလပဗ္ဗင်္ဂ-
သင်္ကာသ(ထေရ၊ ၁။ ၄၅၉) - ကြည့်။

ဒန္တိဝရ (ပု) [ဒန္တိ+ဝရ] မှန်မြတ်သော ဆင်၊
ဆင်မှန်။ ဒန္တိဝရော သညံ ပဋိလဘိတွာ။
ဗုဒ္ဓဝါ၊ ၁။ ၂၅၁။

ဒန္တိ (ပု) [ဒန္တ+ဤ။ ဒန္တယောဂါ ဒန္တိ။ ဓာန်၊
၁။ ၃၆၀။] (အစွယ်ရှိသော) ဆင်။ (ပြာ၊
ဓာန်-၌ 'ဒန္တိ-အမည်ရှိသောသစ်ပင် အထူး' ဟု
ဆိုသေး၏။) ပေသေဟိ ကုဉ္ဇရံ ဒန္တိ။ ဇာ၊

၁။၂၆၅။ ဇာဠာဌာ၂၃၃။ ဒန္တိ (ဇာ၂။
၃၁၄)န္တိ မနောရမဒန္တယုတ္တံ။ ဇာဠာဌာ၂၅၄။
(-ဝိမာန။၇။ အပါ၁။၄၉။ ဇာ၂။၂၁၄။
၃၁၇။ ဝိမာနဠာ၂၃၄။ အပါဠာ၁။၃၂၆။
မဟာဝံသ၄၆။၁၀၀။ အမရ၁၀။၃၄။)

ဒန္တ၌ (တိ) [ဒန္တ+ရ။ န္တ-၏ အ-ကို ဥ-ပြု။] ပို-
မောက်-ခေါ-သော သွားရှိသော၊ သွား
ခေါသောသူ။ (မောင်၄။၈၂။ မေဒိနိ-
ကောသ၂၇။၁၆၅-ကြည့်။)

ဒန္တုလ္လေဟက (တိ) [ဒန္တ+ဥလ္လေဟက] အထက်
သွားတို့ဖြင့် (မြက်တို့ကို)-ဆွဲ-နုတ်-ဖြတ်-
တတ်သော။ (ကြိ၊ဝိ-၅၊လျက်။) ဒန္တုလ္လေ-
ဟက(မ၊၃။၂၀၅)န္တိ ဒန္တေဟိ ဥလ္လေဟိတွာ၊
လုဉ္ဇိတွာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မဠာဌာ၁၅၁။
(ဒန္တေဟိ ဥလ္လေဟိတွာတိ ဥတ္တရဒန္တေဟိ
အဉ္ဇိတွာ။ မဠာဌာ၁၅၄။)

ဒန္တောဒုက္ခလိက (တိ) [ဒန္တ+ဥဒုက္ခလ+ဣက]
သွားဖြင့် (သစ်-ခွံ-ခေါက်-ကို)-ကိုက်-
ဖြတ်-ခွါ-စားသူ(နှင့်)ဆုံငယ်ဖြင့်-ထောင်း-
-ကြိတ်-စားသူ။ အနဂ္ဂိ(အပါ၁။၂၀။ထေရ၊
ဌာ၂။၃၇၉။ အပါဠာ၁။၂၄၅)-ကြည့်။

ဒန္တောဘာသမဏ္ဍလ (န) [ဒန္တ + ဩဘာသ +
မဏ္ဍလ] သွား၏ရောင်ခြည်-အစု-အဝန်း။
ဒန္တောဘာသမဏ္ဍလံ ဒိသ္မာ။ ဓမ္မဠာ၂။၃၃၂။

ဒန္တ (တိ) [ဒဓိ+အ။ နိတိ၊ဓာ။၁၀၉။ ဓာတွတ္ထ။
၁၀၁။ ဒမ=ဒမု+ဓ။ ဒမေတဗ္ဗေတိ ဒန္တော၊
ဇဠော။ ဣာဒိ။၉၈။ (-ဓာတွတ္ထ။၁၀၃။)
(မန္တ-သံ)] (၁) နှေးကွေးသော၊ (က) ဖြည်း
နှေး-နဲ့ နှေး-ကြာနှေး-လေးဖင့်- လေး
ကန်-လေးလံ-မလျင်မြန် - သော၊ အား
နည်းသော။ (ခ) နဲ့ -မထက်မြက်-မရဲရင့်-
သော (ဉာဏ်-စသည်)။ (၂) ဖျင်း-အ-
သော၊ (က) ဆုံးမ-သွန်သင်- သင်ပြ-
ထိုက်သော၊ ထိုင်းမှိုင်း-ထုံထိုင်း-ထူပိန်း-

အကင်းမပါး-နံချာ-သော၊ မသိတတ်-
မလိမ္မာ-သော၊ ဉာဏ်-လေး-ထိုင်း-
သော။ (ခ) (မိမိ)အလိုအတိုင်း မဖြစ်စေ
နိုင်သော။ (ဂ) (အားစိုက်မှုမရှိ) ပျင်းရိ
သော၊သူ။ (ကြိ၊ဝိ- ဖြည်းဖြည်းနှေးနှေး၊
ဖြည်းနှေးစွာ၊ ကြာမြင့်စွာ၊ မလျင်မမြန်။
သံ၊၁။၄၀၃။ အံ၊၁။၄၆၇-၉။ အံ၊၂။၂၇၀။ အံ၊
၃။၁၃၈။ အဘိ၊ဝိ။၃၄၄။ ဓမ္မ၊၃၀။ မိလိန္ဒ။
၁၀၉-၁၁၂။ ဒီ၊ဠာ၊၃။၇၅။ အံ၊ဠာ၊၃။၉၉။ အဘိ၊
ဠာ၊၂။၄၀၁၊၄၄၃။ ပဋိသံ၊ဠာ၊၁။၁၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၂၃၀။ ဓမ္မဠာ၊၂။၃။ နေတ္တိ၊ဠာ၊၁။၉၇။ ဒီ၊ဠာ၊
၃။၇၅။ မဠာ၊၁။၁၀၈။ သံ၊ဠာ၊၂။၇၂၊၅၁၅။
အံ၊ဠာ၊၂။၃၃၉။ အနုဠာ၊၁။၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဠာ၊
၂။၉၄၊၃၀၁။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၆၂။)

(၁) နှေးကွေးသော၊ (က) ဖြည်းနှေး-
-နဲ့ နှေး-ကြာနှေး-လေးဖင့်-လေးကန်-
လေးလံ - မလျင်မြန် - သော၊ အားနည်း
သော။ ဒန္တော ဘိက္ခုဝေ သတုပ္ပါဒေါ။ သံ၊
၂။၃၉၅။ အံ၊၁။၅၀၅။ အဘိ၊ဠာ၊၁။၁၁၈။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဠာ၊၂။၁၁၆။ သူရိယဿ....တိရိယံ ဂမနံ
ဒန္တံ။ ဒီ၊ဠာ၊၃။၅၁။ အဘိညာပိ ကေစ္စဿ ဒန္တော
ဟောတိ မန္တာ အသိဃပုဝတ္ထိ။ အဘိ၊ဠာ၊၁။
၂၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈၃။ နေတ္တိ၊ဠာ၊၄၉။ မဏိ-
မဠု၊၁။၂၅၆။ ဗုဒ္ဓဝစနာနုဿရဏသတိယာ
ဥပ္ပါဒေါ ဒန္တော ဂရု။ အံ၊ဠာ၊၂။၃၆၅။ ဒန္တာ-
(ထေရ၊၃၀၃)တိ မန္တာ၊ စတုပ္ပဒိကံ ဂါထံ
စတူဟိ မာသေဟိ ဂဟေတုံ အသမတ္ထ-
ဘာဝေန ဒုဗ္ဗလာ။ ထေရ၊ဠာ၊၂။၁၉၃။ ပပဉ္စ-
တောတိ ဒန္တတော သဏိကတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဠာ၊
၁။၄၃၂။ ဂရုဘာဝေါ ဒန္တတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဠာ၊၂။
၁၄၅။ (-အပါ၁။၆၄။ သံ၊ဠာ၊၃။၉၆။ အံ၊
ဠာ၊၂။၃၄၂။ အဘိ၊ဠာ၊၂။၁၅၊၄၀၁။ ဓမ္မဠာ၊၂။
၁၀၀။ ထေရ၊ဠာ၊၁။၂၆၆။ ဒီ၊ဠာ၊၃။၄၃။ သံ၊ဠာ၊
၂။၃၂၉။ အံ၊ဠာ၊၂။၃၃၉။ အနုဠာ၊၁။၁၀၅။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဠာ၊၂။၃၂။)

(ခ) နံ့ - မထက်မြက် - မရဲရင့် - သော (ဉာဏ်-စသည်)။ သဒ္ဓါနုသာရိနော ပန ပုဗ္ဗ-ဘာဂက္ခဏေ ကိလေသစွေဒကံ ဉာဏံ ဒန္တံ အတိဝိဏံ အသုရံ ဟုတွာ ဝဟတိ။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၃၄၃။

(၂) ဖျင်း - အ - သော၊ (က) ဆုံးမ - သွန်သင် - သင်ပြ - ထိုက်သော၊ ထိုင်းမှိုင်း - ထုံထိုင်း - ထူပိုင်း - အကင်းမပါး - နံ့ချာ - သော၊ မသိတတ် - မလိမ္မာ - သော၊ ဉာဏ် - လေး - ထိုင်း - သော။ ဒန္တော (မ၊ဋီ၊၂။ ၂၇၂)တိ မန္တပညော။ မ၊ဋီ၊၂။ ၂၉၃။ တဉ္စ (ယကနံ) ဒန္တာနံ ကေယော ဟောတိ မဟန္တံ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၄၂။ တာတာ ကိ န ခေါ ဣမသ္မိ လောကေ ဒန္တာ ဗဟု ဥဒါဟု ပဏ္ဍိတာတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၆၀။ ဘန္တေ အယံ ဣတ္ထိ ဒန္တာ သုခမံ ဓမ္မကထံ န ဇာနာတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၀။ ဒန္တဿ အပညဿ မိတ္တာနိ ကလိနိ ကာဠကဏ္ဍိသဒိသာနိ ဟောန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၉၃။ (- ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၂၊ ၁၅၅၊ ၁၅၈-၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၆၊ ၄၇၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၁၁၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၃၃၆။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၁၆၁။ နေတ္ထိ၊ဝိ။ ၂၇၀။) ဒေါဋ်ကွင်းလည်း ပြန်ကြည့်။

(ခ) (မိမိ) အလိုအတိုင်း မဖြစ်စေနိုင် သော။ (ဂ) (အားစိုက်မှုမရှိ) ပျင်းရိသော၊ သူ။ ဒန္တာယိတ (ခ), (ဂ) - ကြည့်။

ဒန္တဗဒ္ဓိ (ပ) [ဒန္တ + ဗဒ္ဓိ] အသိဉာဏ်မရှိသူ (နှင့်) အသိဉာဏ်ရှိသူ၊ မသိတတ်သူ(နှင့်) သိတတ်သူ၊ မလိမ္မာသူ(နှင့်) လိမ္မာသူ။ ယေ ဒန္တဗဒ္ဓတာ ဒိဋ္ဌိစရိတပုဂ္ဂလာ....နိယုန္တိ။ နေတ္ထိ၊ဝိ။ ၂၇၀။

ဒန္တကာတဗ္ဗ (တိ) [ဒန္တ + ကာတဗ္ဗ] ဖြည်းဖြည်း - နှေးနှေး - ပြု - လုပ် - သင့်သော (အမှု)။ ဒန္တတိ-ကြည့်။

ဒန္တကာလ (ပ) [ဒန္တ + ကာလ] ဖြည်း - နှေး - သင့်ရာအခါ၊ ဖြည်းဖြည်း - နှေးနှေး - ပြု - လုပ် - သင့်ရာ အခါ။ ယော ဒန္တကာလေ တရတိ(ထေရ၊၂။ ၂၇၁)တိ...တာဝ ဒန္တကာလေ တဿ ကိစ္စဿ ဒန္တာယိတဗ္ဗသမယေ တရတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၉။ ဒန္တကာလေ(ဇာ၊၁။ ၁၁၆) - တိ တေသံ တေသံ ကမ္မာနံ သဏိကံ ကတ္တဗ္ဗ-ကာလေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၂၉။

ဒန္တဂဏန (န၊ထိ) [ဒန္တ + ဂဏန] (၁) ဖြည်းနှေး စွာ ရေတွက်ခြင်း၊ ဖြည်းဖြည်း - နှေးနှေး - ရေတွက်ခြင်း။ (၂) ဖြည်းဖြည်း - နှေးနှေး - ရေတွက်ကြောင်းဖြစ်သောနည်း၊ ဒန္တဂဏနာ-နည်း။ ဂဏေန္တေန စ ပဌမံ ဒန္တဂဏနာယ ခညမာပကဂဏနာယ ဂဏေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၇၀။ ဒန္တ-ဂဏနာယ အာရဒ္ဒကာလေ။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၁၆။

ဒန္တဂတိက (တိ) [ဒန္တ + ဂတိ + က] (က) နံ့ - မလျင်မြန် - မဖျတ်လတ် - သော အသိ ဉာဏ်ရှိသော၊သူ။ (ခ) နှေးကွေး - လေးလံ - လေးဖင့် - သော - သွား - ဖြစ် - ခြင်း ရှိသော(ရူပကာယ-စသည်)။ (က) ဒန္တဂတိ-ကာ ဇနာ ဇိနသာသနေ ပဗ္ဗဇန္တိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၄၄။ အာရမ္မဏေသု လဟုပ္ပဝတ္တိယာ အ-ဘာဝတော ဒန္တဂတိကတာယ ဂရုပညဿ မန္တပညဿ။ သာရတ္ထ၊၂။ ၈၁။ ဝိမတိ၊၁။ ၁၃၆။ (ခ) အဓိဋ္ဌာနေန ဒန္တဂတိကဿ ကာယဿ အနုဝတ္တနတော။ မ၊ဋီ၊၁။ ၁၈၈။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၇၇၊ ၅၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၃၃။

ဒန္တဂမန (န) [ဒန္တ + ဂမန] (၁) ဖြည်းနှေး - မလျင်မြန် - လေးလံ - သော - စွာ - သွား - ဖြစ် - ခြင်း၊ ဖြည်းဖြည်း - နှေးနှေး - သွား - ဖြစ် - ခြင်း။ (တိ) (၂) ဖြည်းနှေး - မလျင် မြန် - လေးလံ - သော - စွာ - သွား - ဖြစ် - ခြင်းရှိသော (လိမ္မာန်, စိတ်-စသည်)။ (၁) စိတ္တာနံ ပဗန္ဓဿ ဒန္တဂမနကရဏတော။ အနု-

ဇွါး၁။၂၁၀။ (တိ) (၂) စန္ဒော ဒန္တဂမနော။
အဘိဋ္ဌာ၁။၃၅၅။ ရူပ(ကရဇ)ကာယဿ
ဝသေန စိတ္တံ ကာယာနုဂတိကံ ကရေတိ
ဒန္တဂမနံ။ ပဋိသံဋ္ဌာ၂။၂၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၂။၃၃။
(-ဝိသုဒ္ဓိဇွါး၂။၃၂။)

ဒန္တဂါမိ (တိ) [ဒန္တ + ဂမု + ဂါ] ဖြည်းနှေး -
မလျင်မြန် - လေးလံ - သော သွား ခြင်း
ရှိသော၊ ဖြည်းဖြည်းသွားတတ်သော (လ-
မိမာန်-စသည်)။ ဩဟာယဂစ္ဆတိ အတ္တနော
သီသဂါမိတာယ တဿ စ ဒန္တဂါမိတာယ။
ဒီ၊ဇွါး၃။၄၃။

ဒန္တဉာဏ (တိ) [ဒန္တ + ဉာဏ] နဲ့ နှေး-လေးကန်
- မလျင်မြန် - ထုံ - ထိုင်း - သော ဉာဏ်ရှိ
သော၊ ဉာဏ် - လေး - ထိုင်း - သော၊သူ။
ဒိတ္တ (၃)-ကြည့်။

ဒန္တတရ (တိ) [ဒန္တ + တရ] အထူးသဖြင့် - ပို၍ -
နဲ့ နှေး - လေးကန် - သော။ (ကြိ၊ဝိ-စွာ။)
ယေ ဒိဋ္ဌိစရိတာ သတ္တာ မုဒိန္ဒိယာ ပဌမံ
တိက္ခိန္ဒိယံ ဥပါဒါယ ဒန္တတရံ အဘိသမေန္တိ။
ပေဋကော။၃၂၉။

ဒန္တတိ (ကြိ) [ဒမိ + အ + တိ။ နိတိ၊ဇော။၁၀၉။
ဓာတုတ္ထ။၁၀၁။] ဖြည်း - နှေး - လေးကန် -
ကြာ - ဖင့် - ၏၊ ဖြည်းဖြည်း - နှေးနှေး - ပြု
လုပ် - ၏။ ဒန္တတိ - ဇော။၁။၁၁၆။ ဇော၊ဋ္ဌာ၊၃။
၁၂၉။ ဒန္တတိ - ထေရ။၂၇၁။ ဇော၊၁။၁၁၆။
ထေရ၊ဋ္ဌာ၊၂။၁၉။ ဒန္တယတိ - ဒန္တကာတဗ္ဗာနိ
ကမ္မာနိ ဒန္တမေဝ ကရေတိ။ ဇော၊ဋ္ဌာ၊၃။၁၂၉။
ဒန္တယေ - ထေရ။၂၇၁။ ထေရ၊ဋ္ဌာ၊၂။၁၉၊၂၀။
ဒန္တယေယျ - ဒီ၊ဋ္ဌာ၊၁။၃၃၇။ မ၊ဋ္ဌာ၊၃။၃၀၆။
ထေရ၊ဋ္ဌာ၊၂။၂၀။ မာ ဒန္တယိ(စရိယာ။၃၉၁)-
တိ မာ စိရာယိ၊...မာ ဝိရဇ္ဈိတိ အဓိပ္ပါယော။
စရိယာ၊ဋ္ဌာ။၇၀။

ဒန္တတ္တကရ (တိ) [ဒန္တတ္တ + ကရ + အ] နဲ့ နှေး -
လေးကန် - သည်၏အဖြစ်ကို ပြုတတ်သော။

ဒန္တတ္တကရာဒိဓာတုက္ခောဘာဘာဝတော။ ဝိ-
သုဒ္ဓိ၊ဇွါး၂။၁၀၂။ (-ဝိဘာဝိနိ။၂၀၂။ မဏိ-
မဉ္ဇူ၊၂။၁၅၃။)

ဒန္တဓာတုက (တိ) [ဒန္တ + ဓာတု + က] နဲ့ နှေး -
မလျင်မြန် - မဖျတ်လတ် - သော သဘောရှိ
သော၊သူ။ အယံ ရာဇာ ဒန္တဓာတုကော ဣမံ
ပဉ္စ စိန္တေတွာ သင်္ခရိတုံ အသမတ္ထော။ ဇော၊
ဋ္ဌာ၊၆။၁၉၀။ (-ထေရ၊ဋ္ဌာ၊၂။၁၉၂။)

ဒန္တနိရောဓ (တိ) [ဒန္တ + နိရောဓ] နဲ့ နှေး -
မလျင်မြန် - လေးကန် - သော ချုပ်ငြိမ်းခြင်း
ရှိသော (တေဇောဓာတ်-စသည်)။ ဥတု
နာမ စေသ ဒန္တနိရောဓော။ အဘိဋ္ဌာ၊၂။
၂၃။ မူလဇွါး၂။၁၉။ ရူပံ ဂရုပရိကာမံ ဒန္တ-
နိရောဓံ။ အဘိဋ္ဌာ၊၂။၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၄၉။
ဒီ၊ဇွါး၁။၂၄၈။ သီ၊ဇွါးသစ်၊၂။၉၂။ မ၊ဇွါး၁။
၃၅၉။ သံ၊ဇွါး၂။၄၆၃။ မဏိမဉ္ဇူ၊၁။၄၄၀။
ဒန္တံ မန္တံ စိရေန နိရောဓော တေဿာတိ
ဒန္တနိရောဓံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဇွါး၂။၄၀၀။ (- မ၊ဇွါး
၃။၁၃၆။ အံ၊ဇွါး၃။၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဇွါး၂။၄၂၆။
သမ္မော၊ယော။၁၇။)

ဒန္တပည (တိ) [ဒန္တာ + ပညာ] နဲ့ နှေး - မလျင်
မြန် - လေးကန် - ထုံ - ထိုင်း - သော အသိ
ဉာဏ်ရှိသော၊ ဉာဏ် - လေး - ထိုင်း - သော၊
သူ။ ဒန္တပညော အယံ ဂဟပတိ။ မ၊ဋ္ဌာ၊၃။
၁၈၃။ ဒန္တပညာ ကိရေသာ ဒေဝတာ။ သံ၊
ဋ္ဌာ၊၁။၃၃။ (- ဒီ၊ဋ္ဌာ၊၃။၂၆။ မ၊ဋ္ဌာ၊၃။၂၂၆။
သံ၊ဋ္ဌာ၊၁။၁၄၂။ အံ၊ဋ္ဌာ၊၂။၂၁၃။ အဘိဋ္ဌာ၊၁။
၃၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀၀။ ဇော၊ဋ္ဌာ၊၁။၁၆၁။)

ဒန္တပဒက္ကမ (ပု) [ဒန္တ + ပဒ + ကမ] ခြေဖြင့် -
ဖြည်းနှေး - လေးလံ - မမြန်ဆန် - သော
သွားခြင်း၊ ဖြည်းဖြည်းညှင်းညှင်းသွားခြင်း။
အောက်ပုဒ်(၁)ကြည့်။

ဒန္တပရက္ကမ (ပု) [ဒန္တ + ပရက္ကမ] (၁) ဖြည်းဖြည်း
ညှင်းညှင်းသွားခြင်း။ (တိ) (၂) နဲ့ နှေး -

လေးကန် - မထက်သန် - သော လုံ့လရှိ
သောသူ၊ လုံ့လနည်းသူ။ (၁) သော စ
ဝေဂေန နိက္ခမ္မ၊ ဆေတွာ ဒန္တပရက္ကမံ (ဒန္တ-
ပဒက္ကမံက)။ ဇာ၊ ၂။ ၁၄။ အတ္တနော ဒန္တ-
ပရက္ကမံ မန္တဂမနံ ဆိန္တိတွာ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၆။
(တိ) (၂) ဒန္တပရက္ကမော(ဇာ၊ ၁။ ၁၁၆)တိ
ဂရုဝိရိယော။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၉။ (-ထေရ၊ ၄။
၁။ ၃၇၂။)

ဒန္တပရိဝတ္တိ (တိ) [ဒန္တာ+ပရိဝတ္တိ] နံ့ နှေး -
လေးကန်-မလျင်မြန်-သော-ပြန်လည် -
ပြောင်းလဲ - ခြင်း ရှိသော (ရုပ်တရား-
စသည်)။ ဒန္တမဟာဘူတ(ပ)ပုစ္ဆယတာယ
ရူပဓမ္မာနံ ဒန္တပရိဝတ္တိတာ။ ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၈။
မ၊ ၄။ ၁။ ၃၅၉။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၆၃။ (-အနု၊ ၄။ ၁။
၂၀၉။ အနု၊ ၄။ ၂။ ၂၉။)

ဒန္တပရိသက္ကန (တိ) [ဒန္တ+ပရိသက္ကန] (က) နံ့
နှေး-လေးကန် - မထက်သန် - သော လုံ့
လ စွမ်းရည် ရှိသော။ (ခ) နံ့ နှေး-လေး
ကန် - မလျင်မြန်-သော ဉာဏ်စွမ်းရည် ရှိ
သော၊ ဉာဏ်စွမ်းအား နည်းပါးသောသူ။ န
ဘိက္ခဝေ လာဠ၊ ဒါယီဣဒါနေဝ ဒန္တပရိသက္က-
နော ယုတ္တာယုတ္တံ န ဇာနာတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။
၄၇၂။ =ဒန္တသတ္တိကော အပ္ပဉာဏထာမောတိ
အတ္ထော။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၃။ (-ဇာ၊ ၄။ ၂။
၂၄၁။)

ဒန္တ(ပ)ပွဝတ္တိက (တိ) [ဒန္တာ+ပဝတ္တိ+က] နံ့
နှေး-လေးကန်- မလျင်မြန်- သော ဖြစ်
ခြင်းရှိသော(ရူပကာယ-စသည်)။ ကာယော
ဒန္တ(ပ)ပွဝတ္တိကော။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၈။ သံ၊ ၄။
၂။ ၇၆၅။ ဒန္တပဝတ္တိကာ မဂ္ဂဘာဝနာ။ မ၊
၄။ ၂။ ၃၁၀။ (-အနု၊ ၄။ ၁။ ၆၁။)

ဒန္တပုဂ္ဂလ (ပု) [ဒန္တ+ပုဂ္ဂလ] ထုံ-ထိုင်း-ဖျင်း
-အ-နံ့ချာ-သော ပုဂ္ဂိုလ်။ တံ အသဗ္ဗတ္ထ-
ဂါမိ* ဝါစံ ဗာလော ဒန္တပုဂ္ဂလော သဗ္ဗတ္ထ
ဘာသတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၇၄။

အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၂-၉-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ဒန္တပုရိသ (ပု) [ဒန္တ+ပုရိသ] ထုံ-ထိုင်း-ဖျင်း
-အ-နံ့ချာ-သောယောက်ျား။ သော ပန
ဒန္တပုရိသော (ဒုဠပုရိသော၊ သိ၊ သျှာ) တံ
ဩဝါဒံ န ကိဉ္စိ မညမာနော....အာဟ။ ဇာ၊
၄။ ၁။ ၂၁၇။

ဒန္တဘိက္ခု (ပု) [ဒန္တ + ဘိက္ခု] ဉာဏ်ထိုင်းသော
ရဟန်း။ အညတရဿ ဒန္တဘိက္ခုနော ဥဒ္ဓေ-
သဂဟဏကာလေ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၅။ ဇာ၊ ၄။
၁။ ၁၃၂။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၁။

ဒန္တမနုဿ (ပု) [ဒန္တ+မနုဿ] ထုံ-ထိုင်း-ဖျင်း
-အ-သောလူ၊ လူဖျင်း၊ လူအ။ ဒန္တမနုဿာ
မုခေန ခေဋ္ဌံ ဂဠုန္တေန ဝါစံ ဘာသန္တိ။ သံ၊
၄။ ၂။ ၂၁၉။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၄။

ဒန္တပရဏ (န) [ဒန္တ+မရဏ] ဖြည်း-နှေး-
လေးကန်-သော သေခြင်း၊ ဖြည်းဖြည်း-
နှေးနှေး-သေခြင်း။ မရိဿန္တိတိ ဒွိဟိ မရ-
ဏေဟိ ဒန္တမရဏေန စ အဒန္တမရဏေန စ။
နေတ္ထိ။ ၇၉။

ဒန္တမဟာဘူတ(ပ)ပုစ္ဆယ (တိ) [ဒန္တမဟာဘူတ+
ပစ္ဆယ] နံ့ နှေး-လေးကန်-သော မဟာ
ဘုတ်ဟူသော အကြောင်းရှိသော (ရုပ်
တရား-စသည်)။ ဒန္တမဟာဘူတပစ္ဆယတာယ
ရူပဿ ဂရုပရိဝတ္တိတာ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၉၂။
(-ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၈။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၅၉။ သံ၊ ၄။ ၂။
၄၆၃။ အနု၊ ၄။ ၂။ ၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၃၂။)

ဒန္တယတိ (ကြိ) [ဒဓိ+ဏယ+တိ] ဖြည်း-နှေး-
-လေးကန်-ကြာဖင့်-၏၊ ဖြည်းဖြည်း-
နှေးနှေး-ပြု-လုပ်-၏။ ဒန္တတိ-ကြည့်။

ဒန္တယံ (ကြိ) [ဒဓိ+ဏယ+ဩ] ဖြည်းဖြည်း-
နှေးနှေး-ပြု-လုပ်-လော့၊ ကြာမြင့်စွာ-
ပြု-လုပ်-လော့။ ဒန္တတိ-ကြည့်။

ဒန္တယေ (ကြိ) [ဒဓိ+ဏယ+ယေ] ဖြည်းဖြည်း-
-နှေးနှေး-ပြု-လုပ်-ရာ၏။ ဒန္တတိ-ကြည့်။

ဒန္တလဟုပရိဝတ္တိ (တိ) [ဒန္တာ+လဟု+ပရိဝတ္တိ]
ဖြည်းနှေး(မလျင်မြန်) သော-ပြန်လည်-
ပြောင်းလဲ-ခြင်း(နှင့်)လျင်မြန်သော- ပြန်
လည်-ပြောင်းလဲ-ခြင်းရှိသော (ရုပ်, နာမ်
တရား)။ ဧဝံ ရူပါရူပဓမ္မာ ယဒိ ဒန္တလဟု-
ပရိဝတ္တိနော။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၆။

ဒန္တဝိရာဂ (တိ) [ဒန္တ + ဝိရာဂ] ဖြည်းဖြည်း-
နှေးနှေး-ပျက်ပြယ်-ကင်းပျောက် - လွန်
မြောက် - ခြင်း ရှိသော (သဿတအယူ-
စသည်)။ သဿတဒဿနံ အပ္ပသာဝဇ္ဇံ ဒန္တ-
ဝိရာဂံ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၃။ (- ၁၄၄။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။
၁၀၀။)

ဒန္တဝိရာဂီ (တိ) [ဒန္တဝိရာဂ+ဘျိ] ဖြည်းဖြည်း-
နှေးနှေး-ပျက်ပြယ် - ကင်းပျောက်-လွန်
မြောက် - ခြင်းရှိ - တတ် - သော (ရာဂ၊
ဒုက္ခ-စသည်)။ ဒန္တဝိရာဂီ (အံ၊ ၁။ ၂၀၀) တိ
ဝိရဇ္ဇမာနော ပနေသ သဏိကံ ဝိရဇ္ဇတိ၊
န သိဃံ မုစ္ဆတိ၊ တေလမသိရာဂေါ ဝိယ စိရံ
အနုဗန္ဓတိ၊ ဒေ တိဏိ ဘဝန္တရာနိ ဂန္ဓာပိ
နာပဂစ္ဆတိတိ ဒန္တဝိရာဂီ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၉။
(-၁၉၁။) ဒန္တဝိရာဂီ(အံ၊ ၂။ ၁၆၄)တိ ဂရုကံ
န ခိပ္ပံ သဏိကံ ဝိဂစ္ဆနကဒုက္ခံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။
၁၃၆။

ဒန္တဝုတ္တိက (တိ) [ဒန္တာ+ဝုတ္တိ + က] ဖြည်း-
နှေး-ကြာဖင့်-သော-ဖြစ်-တည်-ခြင်း
ရှိသော (ရုပ်တရား)။ ဒန္တဝုတ္တိကဿ ရူပဓမ္မ-
ဿ ခဏေန ဝုတ္တိတုံ သက္ကောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။
၁၈၈။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၇၇၊ ၇၁၅။

ဒန္တသတ္တိက (တိ) [ဒန္တာ+သတ္တိ+က။ (မန္တဝုတ္တိ-
က-သံ)] နံ့၊ နှေး-လေးကန်-မလျင်မြန်-
သော ဉာဏ်စွမ်းရည်ရှိသော၊ ဉာဏ်စွမ်းအား
နည်းပါးသော၊ သူ။ ဒန္တပရိသက္ကန-ကြည့်။

ဒန္တာကာရ (ပု) [ဒန္တ+အာကာရ] ကြာနှေး-
လေးဖင့်-(စွာ ဖြစ်) သော အခြင်းအရာ။

သော ပန တေသံ ဒန္တာကာရော သန္တာနေ
ပါကဋ္ဌော ဟောတိ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၀၅။

ဒန္တာဘိညာ (တိ) [ဒန္တာ+အဘိညာ။ ဒန္တာ စ
သာ အဘိညာ စာတိ ဒန္တာဘိညာ။ မဏိ-
မဉ္ဇူ၊ ၁။ ၂၅၆။] (၁) နံ့၊ နှေး- လေးကန်-
မလျင်မြန်-သော (ပုဗ္ဗဘာဂဘာဝနာ-ဟူ
သော)-ထူးသော အသိဉာဏ် - အသိဉာဏ်
ထူး။ (တိ) (၂) နံ့၊ နှေး- လေးကန်-မလျင်
မြန်-သော (ပုဗ္ဗဘာဂဘာဝနာ-ဟူသော) -
ထူးသော အသိဉာဏ် - အသိဉာဏ်ထူး-ရှိ
သော၊ (က).... ဈာန်။ (ခ).... သမာဓိ။ (ဂ)
....မဂ်။ (သ)....မဂ်နှင့်ယှဉ်သော ဉာဏ်ပညာ။
(င).... ပုဂ္ဂိုလ်။

(၁) နံ့၊ နှေး-လေးကန်-မလျင်မြန်-
သော (ပုဗ္ဗဘာဂဘာဝနာ-ဟူသော) - ထူး
သော အသိဉာဏ်-အသိဉာဏ်ထူး။ ယော ပန
ဝိက္ခမ္ဘိတကိလေသော အပ္ပနာပရိဝါသံ....ပါပု-
ဏာတိ၊ တဿ ဒန္တာဘိညာ နာမ ဟောတိ။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၈။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊ ၄၉-၅၀။ ဒုက္ခာ-
ပဋိပဒါ ဒန္တာဘိညာ အဝစာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။
၁၄၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၅။ (-နေတ္ထိ၊ ၇၊ ၈၊ ၄၃၊
၆၅၊ ၉၃။ ပေဋကော၊ ၂၆၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၉။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၀၆။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၄၄။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊ ၁၁၄၊ ၂၀၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။
၄၇၆။ နေတ္ထိ၊ဋီ၊ ၄၅၊ ၁၂၅။ နေတ္ထိ၊ဝိ၊ ၂၇၀။)

(တိ) (၂) နံ့၊ နှေး- လေးကန်-မလျင်
မြန်-သော (ပုဗ္ဗဘာဂဘာဝနာ-ဟူသော)-
ထူးသော အသိဉာဏ် - အသိဉာဏ်ထူး-ရှိ
သော၊ (က) ...ဈာန်။ ပဌမံ (ပဉ္စမံ) ဈာန်
ဥပသမ္ပုဇ္ဇ ဝိဟရတိ ဒုက္ခပဋိပဒံ ဒန္တာဘိညံ။
အဘိ၊ဓ၊ ၅၀-၁။ အဘိ၊ဝိ၊ ၂၃၂-၃။ ၂၄၈။ ဒန္တာ
အဘိညာ အဿာတိ ဒန္တာဘိညံ။ ဣတိ “ဒုက္ခ-
ပဋိပဒ” နှိ ဝါ “ဒန္တာဘိည” နှိ ဝါ “ပထဝီ-
ကသိဏ” နှိ ဝါ တိဏိပိ ဈာနဿေဝ နာမာနိ။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၇။ (-နေတ္ထိ၊ ၂၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။

၂၃၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၈၊၂၃၀။
ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၃၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၂၆။ မူလဋီ၊
၁။၁၃၅။)

(ခ) ...သမာဓိ။ အတ္တိ သမာဓိ ဒုက္ခပဋိ-
ပဒေါ ဒန္တာဘိညော၊ .... အတ္တိ သုခပဋိပဒေါ
ဒန္တာဘိညော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈၃။ သသင်္ခါရော
သမာဓိတိ ဒုက္ခပဋိပဒေါ ဒန္တာဘိညော
သုခပဋိပဒေါ စ ဒန္တာဘိညော။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊
၁၃၄။ ပကတိပညာယ အဘိဝိသိဋ္ဌတ္တာ အဘိ-
ညာ နာမ အပ္ပနာဝဟာ ဘာဝနာပညာ၊
ဒန္တာ မန္တာ အဘိညာ တေဿာတိ ဒန္တာ-
ဘိညော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၀၉။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။
၈၄။)

(ဂ) ....မဂ်။ ကေစွဿ ဟိ ဘိက္ခုနော
စတ္တာရောပိ မဂ္ဂါ ဒုက္ခပဋိပဒေါ ဒန္တာဘိညာ
ဟောန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၀။ မဟာမောဂ္ဂလ္လာ-
နတ္ထေရဿ (ဓမ္မသေနာပတိတ္ထေရဿ) ဟေ-
ဋ္ဌိမာ တယော မဂ္ဂါ သုခပဋိပဒေါ ဒန္တာဘိညာ
အဟေသုံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၅။ (-အံ၊၁။၄၇၁-
၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၃။)

(ဆ)....မဂ်နှင့် ယှဉ်သော ဉာဏ်ပညာ။
ဒုက္ခပဋိပဒေါ ဒန္တာဘိညာ ပညာ၊....သုခပဋိပဒေါ
ဒန္တာဘိညာ ပညာ။ အဘိ၊ဝိ၊၃၄၄။ ဝိပ-
ဿနာပရိဝါသပညာယ စ ဒန္တတ္တာ မဂ္ဂ-
ကာလေ ကေစိတ္တက္ခဏေ ဥပ္ပန္နာပိ ပညာ
အာဂမနဝသေန “ဒုက္ခပဋိပဒေါ ဒန္တာဘိညာ
နာမာ”တိဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၁။ ဒီ၊ဋီ၊၃။
၇၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၃၉။ အသိဃပုဝတ္တိတာယ
ဂရုဘာဝေန ဒန္တာ အဘိညာ တေဿာတိ
ဒန္တာဘိညာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၂။ (-ဒီ၊၃။၈၈၊
၁၉၁။ အံ၊၁။၄၆၇-၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၅။)

(င)....ပုဂ္ဂိုလ်။ စတုတ္ထမေဝ ဟိ ပဉ္စမံ ဝါတိ
ဓိပ္ပါဘိညဒန္တာဘိညာနံ ဝသေန ဝုတ္တိ။....ဒန္တာ-
ဘိညဿ ပဉ္စမံ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၃၁။ ယော
ပန ပဋိပဇ္ဇန္တော စ ဒန္တာဘိညတာယ ကမ္မ-

ဋ္ဌာနသောဓနတ္ထံ ....ကထာပေတိ။ မ၊ဋီ၊၃။
၁၈၁။ (-နေတ္ထိ၊ဋီ၊၇၃။ ဝိဘာဝိနီ၊၁၄၈။)

ဒန္တာယန (န၊ထိ) [ဒန္တ+အာယ+ယု။ ဒန္တ+ဣ+
ယု] ဖြည်းနှေး-လေးလံ-မလျင်မြန်-သည်
ကို ပြုခြင်း။ အာဒိကမ္ပိကဿ ဒန္တာယနာ
ဘဝတိ။ မိလိန္ဒ၊၆၀။

ဒန္တာယန္တ (တိ) [ဒန္တ+အာယ+အန္တ] ဖြည်း
နှေး-လေးလံ-မလျင်မြန်-သည်ကို ပြုတတ်
သော၊ ဖြည်းနှေး-လေးလံ- သော။ နေဝ
ဒန္တာယန္တေနာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၂)တိ န မန္တာ-
ယန္တေန။ဒီ၊ဋီ၊၃။၆၀။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။)

ဒန္တာယိတ (တိ) [ဒန္တ+အာယိတ] နံ့၊နှေး-လေး
ကန်-ဖြည်းညှင်း-စွာ ဖြစ်တတ်သော၊ နံ့၊
နံ့၊နှေးနှေး-လေးလေး ကန်ကန်-ဖြစ်တတ်
သော၊ (က) ကြာမြင့်စွာ (မလျင်မြန်ပဲ)
ဖြစ်တတ်သော။ (ခ) (တစုံတယောက်၏)
အလိုအတိုင်း မဖြစ်စေနိုင်သော။ (ဂ) အား
မစိုက်ပဲ-ပျင်းပျင်းရိရိ-ဖြစ်တတ်သော။

နတ္ထိ တဿ (တတ္ထ) ဒန္တာယိတတ္ထံ။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၃။၃၄၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၈။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။
၂၁၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။ သမာပဇ္ဇနာယ
ဒန္တာယိတတ္ထံ နတ္ထိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၅။၁။ (-မိလိန္ဒ။
၁၁၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။၃၄၆။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၁၁၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။
၂၂၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၄၁။)

(က) ဒန္တာယိတတ္ထ (ဒီ၊၁။၂၃၃။ မ၊၂။
၄၂၂)န္တိ “အယံ န ခေါ မဂ္ဂေါ၊ အယံ န န
ခေါ”တိ ကင်္ခါဝသေန စိရာယိတတ္ထံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၁။၃၃၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၅-၆။ ဒန္တာယိတတ္ထ-
(သံ၊၁။၂၈၆-၇)န္တိ သတ္ထု အာသယဇာနနတ္ထံ
ဒန္တာဘဝေါ အသိဃတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁။ =
ဝိဿဇ္ဇနေ မန္တတ္ထံ သဏိကဝုတ္တိ၊ တံ ပန သံသ-
ယဝသေန စိရာယနံ နာမ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊
၁။၄၀၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၃၂။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။
၁၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၇၈-၉။)

(ခ),(ဂ) ဒန္တယံတဗ္ဗ(ပဋိသံ။၉၆-၇)န္တိ
အဝသဝတ္တိဘာဝေါ၊ အလသဘာဝေါ ဝါ။
ပဋိသံ၊ဌာ။၂၇။

ဒန္တယံတဗ္ဗ (တိ) [ဒန္တ+အာယ+တဗ္ဗ] (က)
ဖြည်း-နွေး- စွာ- ပြု-လုပ်- သင့်သော၊
ဖြည်းဖြည်း-နွေးနွေး-ပြု-လုပ်-သင့်သော
(အမှု=ကိစ္စ)။ (ခ)ဖြည်းဖြည်း-နွေးနွေး-
ပြု-လုပ်-သင့်ရာ (အခါ)။ (က) ဒန္တယံ-
တဗ္ဗ တရန္တော။ ထေရါဌာ။၂။၂၀။ (ခ)
ဒန္တကာလ-ကြည့်။

ဒန္တယေယျ (ကြိ) [ဒဓိ+ဏယ+ယေျ] ဖြည်း-
-နွေး-လေးကန်-ကြာဖင့်-ရာ၏။ ဖြည်း-
ဖြည်း-နွေးနွေး-ပြုလုပ်- ရာ၏။ ဒန္တတိ-
ကြည့်။

ဒန္တေတိ (ကြိ) [ဒဓိ+ဏေ+တိ] ဖြည်း-နွေး-
လေးကန်-ကြာဖင့်-၏။ ဖြည်းဖြည်း-နွေး-
နွေး-ပြုလုပ်-၏။ ဒန္တတိ-ကြည့်။

ဒပု (တိ) [ဒပ + အ။ နိတိ၊ဓာ။၂၃၅။ ဒပူ=
ဒပု+အ။ ဓာတုတ္ထ။၁၇၁။ (ဒပိ-သံ)] မာန်
မူခြင်း၊ အားကြီး-ခက်ထန်-သော မာန်မူ
ခြင်း။ (ထောမ-၌ ‘သားကောင်အထူး’ဟု
ဆိုသေး၏။) န ဒပေါ ဒဿေတဗ္ဗော။ မိလိန္ဒ။
၄၀၁ (သီမူ-ကဲ့)။ တေ ပဗ္ဗဇိတော မာနံ ဝါ
ဒပုံ ဝါ အကတော ယထာဗလံ (သကလ)
ဗုဒ္ဓဝစနံ ဥဂ္ဂဟေတော။ ဒီ၊ဌာ။၁။၁၆၂။ မ၊ဌာ။
၂။၁၀၈။ အံ၊ဌာ။၂။၃၇၄။ အဘိ၊ဌာ။၃။၈၄။
ဒုဗ္ဗလံ မာနံ။ ဗလဝံ ဒပုံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၇၅။
(- ဒီ၊ဌာ။၃။၉၆။ သံ၊ဌာ။၂။၉၈။ အံ၊ဌာ။၃။
၂၆၆။)

ဒပုက (ပု) [ဒပု+ဏု။ (ဒပိက-သံ)] (မိဿဏိး
နတ်၏သား) ကာမနတ်။ ဒပုကော, ...
မကရဒ္ဓဇော ဣစ္စာဒီနိပိ ဝိဏှုသုတဿ
ကာမဿ နာမာနိ။ ဓာန်၊ဋီ။၄၂-၃။ (-
အမရ၊၁။၂၆။)

ဒပုဏ (ပု) [ဒိပ=ဒပု+ယု။ (ဒပိဏ-သံ)] မှန်၊
ကြေးမုံ။ (‘ပု’ မှန်၊ တောင်အထူး။ ‘န’
မျက်စိ။ ထောမ။) ပုမေ တွာ’ ဒါသ ဒပုဏာ။
ဓာန်။၃၁၆။ ဒိပုတိ ဧတ္ထာတိ ဒပုဏော၊ ယု
ဣဿတ္ထံ။ ယင်း-ဋီ။ (-အမရ၊၁၆။၁၄၀။)

ဒပုတိ (ကြိ) [ဒပ+အ+တိ။ ဒပူ=ဒပု+အ+
တိ] (၁) ရှင်လန်း၏။ (၂) မာန်မူ၏။ (၃)
ကောင်းစွာပြု၏။ ထင်ရှားပြု၏။ (၁) (နိတိ၊
ဓာ။၂၃၅-ကြည့်။) (၂), (၃) (ဓာတုတ္ထ။
၁၇၁-ကြည့်။)

ဒပုဝန္တ၊ (တိ) [ဒပု + ဝန္တ၊] မာန်မူ-ထောင်
လွှား-ခြင်းရှိသောသူ။ ဒပုဝါ (မဟာဝံသ၊
၂၅။၃၃)တိ ဧဝံဘူတောပိ အဝိတထအဟ-
ကာရဒပေါ ဟုတွာ အဋ္ဌာသိတိ အတ္ထော။
ယင်း-ဋီ။၃၄၄။

ဒပိတ (တိ)[ဒပု+ဣတ။ ဒုက္ခိတ(ဒီ၊ဋီ၊၂။၄၆။ မ၊
ဋီ၊၂။၇၅၊၂၃၄)-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။ ဒပု+ဣ+
တ။ သုခိတ(သံ၊ဋီ၊၂။၂၁၀)-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။
ဒပ+ယ+ဣတ။ နိတိ၊ဓာ။၂၃၅။ (ဒပိတ-
သံ, ဒပိအ-ပြာ)] (၁) (က) ဖြစ်သော-
မာန်မူ- ထောင်လွှား -ခြင်း ရှိသော။ (ခ)
မာန်မူ-ထောင်လွှား- ခြင်းသို့ရောက်သော၊
မာန်မူ - ထောင်လွှား - တတ်သော၊ မာန
ကြောင့်-မကိုင်းမညွတ်-တောင့်ခိုင်-သော
ကိုယ်ရှိသောသူ။ (၂) ကြည်လင်-ရှင်လန်း-
-သောသူ။ (၃) မာန်မူ-ထောင်လွှား-
တတ်သည်၏ အဖြစ် (ဘာဝပုဓာန်)။ (၁)
ဂဇရာဇာဝ ဒပိတော (ဒပိတော၊က)။ အပ၊
၁။၇၆၊၃၇၉။ ထေရါဌာ။၁။၂၅၊၂၈၆။ ဒိတ္ထော-
တိ ဒပိတော (ဒပိတော၊က) ထူလသရီရော။
ဒီ၊ဌာ။၃။၁၂။ (-ဇာ၊ဌာ။၅။၂၄၅၊၃၁၉။ ဇာ၊
ဌာ။၆။၁၁၁။) (၂) ကေစ္စော ပန ဒုဿိ-
လောပိ ဒပိတော (ဒပိကော၊က) ဝိယ
ဝိစရတိ။ ဒီ၊ဌာ။၂။၁၂၉။ အံ၊ဌာ။၃။၈၀။ သာ-
ရတ္ထ၊၃။၃၁၃။ (၃) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒပွဲတရူပ (တိ) [ဒပွဲတ+ရူပ] မာန်မူ-ထောင်
လွှား-တတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသောသဘော
ရှိသော၊ မာန်မူ-ထောင်လွှား-ခြင်းသဘော
ရှိသော။ ဒိတ္တရူပေါတိ ဒပွဲတရူပေါ။ ဇာ၊
ဌ၊ ၅။ ၂၀။

ဒဗ္ဗ (ပု၊န) [ဒု+အ။ ဓာန်၊ ၅။ ၂၂။ ဒု+ဝ။ ဒု
ဏ္ဍဝ ဒဗ္ဗ၊ သာရမိစ္ဆတ္ထော၊ ဣဝတ္ထေဝေါ။ ယင်း-
၄၇။ ဒု+ယ။ မောဂ်။ ပဉ္စိကာ၊ ၄။ ၃၅။
ဒု+ဏ္ဍ။ ဒဗ္ဗ+အ။ စိန္တာ၊ ၄။ ၄၅။ ဒု+အဝ။
ဘေဒ၊ ၅။ ၁။ ၅။ ဒဗ္ဗ+ဏ္ဍ။ ဒိဝု+ယ။
သမ္မန္တ၊ ၄။ ၄။ ဒြ၊ ၄။ ၅။ ထောမ။ (ဒြ၊
သံ)] (ပု) (၁) ဉာဏ်ပညာရှိသူ။ (၂) ဉာဏ်
ပညာရှိသူ၏ အဖြစ် (ဘာဝပုဓာန်)။ (၃)
မာန်မူ-ထောင်လွှား-ခြင်း။ (၄) ထင်းတုံး၊
သစ်တုံး၊ သစ်သား၊ ထင်းခြောက်၊ သစ်
ခြောက်။ (၅) ဒဗ္ဗ-အမည်ရှိသော မထေရ်။
ယင်း-မထေရ်နှင့် စပ်၍ မှတ်သားဖွယ်ကို (ဝိ၊
၁။ ၂၄၃။ ဝိ၊ ၄။ ၁၉။ ဥဒါန၊ ၁၉။ အပါ၊ ၂။
၁၂-၄။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၃-၅။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၇။
ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၄၇-၅။ အပါ၊ ၄။ ၂၂-၉။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄-၄) ကြည့်။ (၆) ဒဗ္ဗ-အမည်
ရှိသော မင်းသား။ (န) (၇) ဥစ္စာ-ဘဏ္ဍာ။
(ဂ) ဒြဗ်၊ ဂုဏ်၏ - တည် - မှီ - ရာ ဝတ္ထု
(သကတ်သည် အထူးပြုအပ်သော-ဝိသေသ-
-မုချ-ပဓာန-ဖြစ်သော ပုဒ်နက်)။ (က)
ဇာတိဒြဗ်။ (ခ) ဂုဏ်ဒြဗ်။ (ဂ) ကြိယာဒြဗ်။
(သ) ဒဗ္ဗဒြဗ်။ (ဇ) တေးခပ်ပြာ၊ ကြေးဝါ။
(ဃ) ဒဗ္ဗ-သုတ်။ (ဃ) နေ 'မြေ' ဇာ
မြက်။ (တိ) (၁၂) သင့်လျော်-လျောက်
ပတ်-လျော်ကန်-သင့်မြတ်-သော၊ (က)
ဝိမုတ္တိတရားကို ရထိုက်သော၊ ကျွတ်ထိုက်
သော။ (ခ) ဖြစ်-သင့်-ထိုက်-သော။
(ဥစ္စာ၊ ဆေး၊ ချိပ်၊ ဥပဒေ၊ နှာယကျမ်း
လာ ဝတ္ထု ၉-ပါး၊ ဗျာကရုဏ်းကျမ်းလာ
ပဒတ္တ-စသည်။ ထောမ။)

(ပု) (၁) ဉာဏ်ပညာရှိသူ။ န ခေါ် ဒဗ္ဗ
ဒဗ္ဗာ ဝေ နိဗ္ဗေဒေန္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၄၇။ ဝိ၊ ၄။
၁၉၇။ အပါ၊ ၄။ ၂၂။ ၉။ = ဒုတိယော ဒဗ္ဗ-
သဒ္ဓေါ ပဏ္ဍိတာဝိဝေနေတိ အာဟာ "ဒဗ္ဗာ
ပဏ္ဍိတာ" (ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၆) တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၃၄၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၇။ ဗုဒ္ဓေါ စ ဒဗ္ဗ ဝိဒ္ဓသု။
ဓာန်၊ ၂၂။ (-နိတိ၊ ပဒ၊ ၉၉။) (တိ) (၁၂)
အနက်လည်း ကြည့်။

(၂) ဉာဏ်ပညာရှိသူ၏အဖြစ် (ဘာဝပု-
ဓာန်)။ ဒဗ္ဗဇာတိက(၁) (က)-ကြည့်။

(၃) မာန်မူ-ထောင်လွှား-ခြင်း။ န
ဒဗ္ဗော ဒဿေတဗ္ဗော။ မိလိန္ဒ၊ ၄၀။ ဒဗ္ဗော
အဟင်္ဂာရော။ နိတိ၊ ဓာ၊ ၁၂၄။

(၄) ထင်းတုံး၊ သစ်တုံး၊ သစ်သား၊
ထင်းခြောက်၊ သစ်ခြောက်။ ဆေကော
ဝနုကိ ဒဗ္ဗသမ္ဘာရတ္ထံ ဝနံ ပဝိဋ္ဌော။ အဘိ၊
ဌ၊ ၃။ ၆၅။ (တိ) (၁၂) အနက်လည်း ကြည့်။
ဒဗ္ဗတ္ထ-လည်း ကြည့်။

(၅) ဒဗ္ဗ-အမည်ရှိသော မထေရ်။
ဒဗ္ဗော(ဝိ၊ ၁။ ၂၄၃)တိ တဿ ထေရဿ နာမ-
(ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၁)န္တိ ဒဗ္ဗတ္ထမ္မေ ပတိတတ္တာ
ဒဗ္ဗောတိ တဿ ထေရဿ နာမံ အဟောသိ။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄၂။ ဒဗ္ဗော(အံ၊ ၁။ ၂၅)တိဿ
နာမံ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၃-၄။ ဒဗ္ဗော(ထေရ။
၂၂)တိ နာမကိတ္တနံ။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၅၅။
(-ဝိ၊ ၁။ ၂၄၄။ ဝိ၊ ၂။ ၅၆၊ ၂၀။ ဝိ၊ ၄။ ၁၉၇၊
၂၆-၄။ ဝိ၊ ၅။ ၉၊ ၂၄၊ ၇။ ဥဒါန၊ ၁၉-၂။
ထေရ၊ ၂၂။ အပါ၊ ၂။ ၁၂၊ ၁၂၄။ ဝိ၊ ၄။ ၃။
၃၆။ ကင်္ခါ၊ ၁၃၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၄၁၀။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။
၂၀၇။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၇။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၅၃။ ထေရ၊
ဌ၊ ၂။ ၅၄၂။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၉။ ဝဇီရ၊ ၂၀၀။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၉၄။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၂၄၆။ အံ၊ ၄။
၂။ ၁၃၂။) (၁) အနက်လည်း ပြန်ကြည့်။

(၆) ဒဗ္ဗ-အမည်ရှိသော မင်းသား။ ဒဗ္ဗ-
ကုမာရ-ကြည့်။

(န) (၇) ဥစ္စာ=ဘဏ္ဍာ။ နိက္ခိဏိယာမိ
ဒဗ္ဗေန(ဇာ၊ ၂။၃၆၇)တိ ဓနံ ဒတွာ မော-
စေယာမိ။ ဇာ၊ ၄။၇။၃၆၄။ ဒဗ္ဗေနာတိ
ဓနေန။ ဇာ၊ ၄။ ၂။၅၄၇။ ဒဗ္ဗံ ဝိတ္တံ သာပ-
တေယျံ။ ဓာနံ၊ ၄၇။ ဓနံ သံ ဝိဘဝေါ ဒဗ္ဗံ၊
....ဣစ္စေတေ ဓနဝါစကာ။ နိတိ၊ ပဒ။ ၉၆။
(-ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၂၂။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၄၄။ အံ၊ ၄။
၁။ ၂၆၃။ ဓာနံ၊ ၄။ ၇။ ၉၇၀။) (တိ) (၁၂)
အနက်လည်း ကြည့်။

(ဂ) ခြင်္သေ့၊ ဂုဏ်၏-တည်-မိုး-ရာဝတ္ထု
(သကတ်သည်အထူးပြုအပ်သော-ဝိသေသျှ-
-မုချ-ပဓာန-ဖြစ်သော ပုဒ်နက်)။ တဗ္ဗ-
သေန စ တဒါဓာရဿာပိ ဒဗ္ဗဿ အာဓာရ-
ဘာဝဿ ဣစ္စိတတ္တာ။ သီ၊ ၄။ သစ်၊ ၁။ ၁၅၂။
(- ၂၂၇။) ဒဗ္ဗံ သတံ။ ဓာနံ၊ ၄။ ၄၄။ (တိ)
(၁၂) အနက်လည်း ကြည့်။ ဒဗ္ဗပဝေသန၊
ဒဗ္ဗ-တို့လည်း ကြည့်။

(က) ဇာတိခြင်္သေ့။ (ခ) ဂုဏ် ခြင်္သေ့။ (ဂ)
ကြိယာ ခြင်္သေ့။ (ဃ) ဒဗ္ဗခြင်္သေ့။ ဒုယန္တေ၊
ဝိသေသာတိ။ ဒဗ္ဗံ တန္တံ စတုဗ္ဗိမံ။ ဇာတိ
ဂုဏ် ကြိယာ ဒဗ္ဗ-ဘေဒေနော ပဘိဇ္ဇတေ။
စိန္တာ၊ ၄၇။ ဂဝါဒီသု ဇာတိ ဒဗ္ဗံ၊ သုတိပဝတ္ထ-
နိမိတ္တတ္တာ တဿာ။ နီလာဒိဂုဏ် ဒဗ္ဗံ၊ သုတိ-
နီလဇာတိပဝတ္ထနိမိတ္တတ္တာ တဿ။ ဂန္တာတိ-
ကြိယာ ဒဗ္ဗံ၊ သုတိကြိယာဇာတိပဝတ္ထ-
နိမိတ္တတ္တာ တဿာ။ ဝိသာဏိအာဒိ ခဏဒဗ္ဗံ
ဒဗ္ဗံ၊ ဝိသာဏိဇာတိပဝတ္ထနိမိတ္တတ္တာ တဿာ-
တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ယင်း-ဦး။ (-ဇာလိနီ၊ ၂၆၆။
ကာရိတာ၊ ၁၆၈။ သဒ္ဓုဝတ္ထံ၊ ၉၁။)

(၉) တေးခပ်ပြာ၊ ကြေးဝါ။ ဒဗ္ဗ-
သဒ္ဓေါပျတြံ။ ဓာနံ၊ ၄။ ၄၉၂။ ဒုယန္တိ ရသ္မိ-
ယော ဧတ္တာတိ ဒဗ္ဗံ။ ယင်း-သျှ။

(၁၀) ဒဗ္ဗ-သုတ်။ ဒဗ္ဗေန သဟ တေ
ဒဿ။ ဥဒါနံ၊ ၁၉၃။ ဒဗ္ဗသုတ္တ-လည်း ကြည့်။

(၁၁) နေ 'မြေ' ဇာမြက်။ အာထဗ္ဗဏိဒ္ဓိ-
ကာ ဟိ သတ္တာဟံ အလောဏကံ ဘုဉ္ဇိတွာ
ဒဗ္ဗေ အတ္ထရိတွာ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၄။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၂။ ၂၅၆။ ဒဗ္ဗ(ထေရ၊ ၂။ ၂၆)န္တိ ဒဗ္ဗ-
တိဏမာဟ၊ ယံ "သဒ္ဓုလော" တိပိ ဂုဏ်တိ။
ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၆။ ဒဗ္ဗာယာ(မူလ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၀)-
တိ ဒဗ္ဗတိဏဿ။ မဇ္ဈိ၊ ၂။ ၉၃။ (-အပါ၊ ၄။
၂။ ၂၂၈။ သီ၊ ၄။ သစ်၊ ၂။ ၃၁၄။ နိတိ၊ ဓာ။
၁၂၃။)

(တိ) (၁၂) သင့်လျော်-လျောက်ပတ်
- လျော်ကန် - သင့်မြတ် - သော၊ (က)
ဝိမုတ္တိတရားကို ရထိုက်သော၊ ကျွတ်ထိုက်
သော။ (ခ) ဖြစ် - သင့် - ထိုက်-သော။
ဒဗ္ဗော(ထေရ၊ ၂။ ၂၀)တိ ခြေဗျော၊ ဘဗ္ဗောတိ
အတ္ထော။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၅၅။ ဒဗ္ဗံ ဘဗ္ဗေ ဂုဏာ-
ဓာရေ ဝိတ္တေ စ ဗုဓဒါရုသု။ ဓာနံ၊ ၉၁၃။
(ဘဗ္ဗေ ဝိမုတ္တာရဟေ ဘဝိတဗ္ဗေ စ။
ဂုဏာဓာရေ ဂုဏဿ နိဿယေ။ ဝိတ္တေ ဓနေ။
ဗုဓေ ပဏ္ဍိတေ။ ဒါရု ဒါရုက္ခန္ဓော။ ယင်း-ဦး။)

ဒဗ္ဗက (ပု) [ဒု+ဣ။ (ဒဗ္ဗိက-သံ)] မာရ်နတ်။
ပါပိမာ ဒဗ္ဗကောပိ စ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၁၅၈။ (-
အမရ၊ ၁။ ၂၆။) ,

ဒဗ္ဗကုမာရ (ပု) [ဒဗ္ဗ + ကုမာရ] ဒဗ္ဗ-အမည်
ရှိသော မင်းသား။ ဒဗ္ဗကုမာရေ သတ္တာရံ
ဒိသ္မာ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၄။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၄၉။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄၃။ (-ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၅၀။)

ဒဗ္ဗက္ခန္ဓ (ပု) [ဒဗ္ဗ + ခန္ဓ] နေဇာမြက် -
အပေါင်း - အစု။ သမူဟတ္ထော ခန္ဓတ္ထော၊
ပုဉ္ဇတ္ထော ခန္ဓတ္ထော၊ ရာသတ္ထော ခန္ဓတ္ထော။
တံ ယထာ ဒဗ္ဗက္ခန္ဓော ဝနက္ခန္ဓော ဒါရုက္ခ-
န္ဓော။ ပေဋကော၊ ၂၄၄။

ဒဗ္ဗဂ (တိ) [ဒဗ္ဗ + ဂမု + ကိ] ခြင်္သေ့ဖြစ်သော၊
ခြင်္သေ့ကိုဟောသော(သဒ္ဓါ)။ ဒဗ္ဗဂါ ဒဗ္ဗာ-
ဘိဓာယိနော။ ဓာနံ၊ ၄။ ၄၄။

ဒဗ္ဗဂဟန (န) [ဒဗ္ဗ + ဂဟန] နေဇာ - ဖောင်း
 ခါး - မြက်တော၊ နေဇာ - ဖောင်းခါး - မြက်
 တို့ဖြင့် - ရှုပ်ထွေး - ထူထပ် - အသွားကပ် -
 သော အရပ်။ ဒဗ္ဗဂဟနံ(ဇာ၊ဌ၊၅။၄၇)နာမ
 ကာသတိဏဝနံ၊ ယံ ဣမသ္မိံ “နေဇာ” ဣတိ
 ဝုစ္စတိ။ ဇာ၊ဌ၊၁၆။၅၁၄။

ဒဗ္ဗဂုဏပကာသ (ပ) [ဒဗ္ဗဂုဏ+ပကာသ။(ဒြဿ-
 ဂုဏပြကာဂ-သံ)] သစ်ပင်တို့၏ (အမြစ်၊
 အသီးအရွက်-စသည် တို့၏)ဂုဏ်ကို ပြဆိုရာ
 ကျမ်း၊ ဒဗ္ဗဂုဏပကာသကျမ်း။ ဒဗ္ဗဂုဏပကာ-
 သေ ပန....ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၅၀။

ဒဗ္ဗဆဒန (န) [ဒဗ္ဗ+ဆဒန] ဖုံး-မိုး-ကြောင်း
 ဖြစ်သောနေဇာမြက်၊ နေဇာမြက်အမိုး။ ဒဗ္ဗ-
 ဆဒနံ ကတွာ။ အပါ၊ဌ၊၂။၁၈၅။

ဒဗ္ဗဇာတိက (တိ) [ဒဗ္ဗ+ဇာတိ+က] (၁)(က)
 ပညာရှိသည်၏ အဖြစ် ဟူသော သဘောရှိ
 သော။ (ခ) ပညာရှိသူတို့၏သဘောရှိသော၊
 ပညာရှိအမျိုးအစား၌ပါဝင်သော။ (၂) သင့်
 လျော် - လျောက်ပတ် - သော - သဘော -
 အလေ့ - အကျင့် - ရှိသော။ (၃) (ဥတ္တရိ-
 မနုဿဓမ္မ-ကို ရခြင်းငှါ) ဖြစ်ထိုက်သော
 သဘောရှိသော၊သူ။

(၁) ဒဗ္ဗဇာတိကော(မ၊၁။၁၆၁။အံ၊၁။
 ၂၅၅)တိ ပဏ္ဍိတသဘာဝေါ (ပဏ္ဍိတဇာတိ-
 ကော)။ မ၊ဌ၊၁။၃၈၂။ အံ၊ဌ၊၂။၂၂၇။
 ဒဗ္ဗဇာတိ ဒဗ္ဗဇာတိကော ပဏ္ဍိတော။ သံ၊ဌ၊
 ၁။၂၄၈။ ထေရ၊ဌ၊၂။၅၂၄။=ဒဗ္ဗရူပေါ။ သံ၊
 ဋီ၊၁။၂၈၃။ (-သံ၊ဌ၊၃။၂၇။ အဘိ၊ဌ၊၃။၆၅။
 မဟာနိ၊ဌ၊၃၈၃။ ဇိနာလင်္ကာရ။၁၆၃။)

(၁),(၂) ဒဗ္ဗဇာတိကော (မ၊ဌ၊၁။၆၆။
 သံ၊ဌ၊၂။၄၉)တိ ဒဗ္ဗရူပေါ။ သော ဟိ
 ဒြဗျောတိ ဝုစ္စတိ “ဒြဗျံ ဝိနဿတိ နာဒြဗျ”န္တိ
 အာဒိသု။ ဒဗ္ဗဇာတိကော ဝါ သာရသဘာ-
 ဝေါ၊ သာရပုဿိလာစာရောတိ အတ္ထော။ မ၊
 ဋီ၊၁။၁၄၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၆၄။

(၃) ဒဗ္ဗဇာတိကော(ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၀)-
 တိ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မေ ပဋိလဒ္ဓိံ ဘဗ္ဗရူပေန။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၁၇။

ဒဗ္ဗတိ (ကြိ) [ဒဗ္ဗ+အ+တိ] တွေဝေ - မိုက်မဲ -
 ၏။ ဒဗ္ဗန္တိ-ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၂၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၇။
 သံ၊ဋီ၊၂။၂၆၆။

ဒဗ္ဗတိဏ (န) [ဒဗ္ဗ+တိဏ] နေဇာမြက်။ ဒဗ္ဗ-
 တိဏံ-အံ၊ဌ၊၃။၇၃။ ဒဗ္ဗတိဏာနိ-အဘိ၊ဌ၊
 ၂။၅၄။ ဒဗ္ဗတိဏံ(ဒ၊ဇ)- ထေရ၊ဌ၊၁။၁၀၆။
 ဒဗ္ဗတိဏာနိ- ဇာ၊ဌ၊၁။၁၉၃။ ဇာ၊ဌ၊၃။၄၉။
 ဒဗ္ဗတိဏေသု- အဘိ၊ဌ၊၂။၅၄။ စရိယာ၊ဌ၊
 ၁၆၄။ ဇာ၊ဌ၊၅။၂၄။ (- သာရတ္ထ၊၂။၃၀၃။
 ဝိမတိ၊၁။၂၅၄။ ဝိမတိ၊၂။၁၅၂။)

ဒဗ္ဗတိဏဂစ္ဆ (ပ) [ဒဗ္ဗတိဏ+ဂစ္ဆ] နေဇာမြက်
 ချုံ။ (နေဇာမြက်စု၊ ညောင်ကန်၊ ဇာတ်
 ဝတ္ထု။) ကေ ဒဗ္ဗတိဏဂစ္ဆံ ဒိသွာ။ ဇာ၊ဌ၊၁။
 ၁၂၄။

ဒဗ္ဗတိဏသယန (န) [ဒဗ္ဗတိဏ+သယန] နေဇာ
 မြက်ဟူသော အိပ်ရာ။ ဒဗ္ဗတိဏသယနတော
 ဥဋ္ဌာယ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၅၁။

ဒဗ္ဗတ္ထ (ပ) [ဒဗ္ဗ+အတ္ထ] ထင်း-ဟူသောအကျိုး၊
 ထင်း(ခွေရန်)အကျိုး။ ဒဗ္ဗတ္ထာယ တဒါ
 ဂန္ဓာ။ အပါ၊၂။၂၃၈။ ထေရီ၊ဌ၊၁၁၇။

ဒဗ္ဗတ္ထဓမ္မ (ပ) [ဒဗ္ဗ + ထဓမ္မ] နေဇာမြက်ချုံ။
 (သမန်းမြက်အခင်း။ အံ၊ဌ၊သျှ။) ဒါရကော
 အတ္တနော ပုညဗလေန ဥပ္ပတိတွာ ကေသ္မိံ
 ဒဗ္ဗတ္ထဓမ္မ နိပတိ။ အံ၊ဌ၊၁။၂၁၄။ ထေရ၊ဌ၊
 ၁။၄၉။ သာရတ္ထ၊၂။၃၄၃။

ဒဗ္ဗတ္ထေရ (ပ) [ဒဗ္ဗ + ထေရ] ဒဗ္ဗထေရ်။ ယော
 ဒုဒ္ဓမ္မိယောတိ အာယသ္မတော ဒဗ္ဗတ္ထေရဿ
 ဂါထာ။ ထေရ၊ဌ၊၁။၄၈။ (- ၅၅။ အပါ၊ဌ၊၂။
 ၂၂၉။ သာရတ္ထ၊၂။၃၄၃။)

ဒဗ္ဗနိမိတ္တ (န) [ဒဗ္ဗ + နိမိတ္တ] ဒြပ်-ဟူသော
 အကြောင်း‘နိမိတ်’။ သုမန-သဒ္ဓဿ ဒဗ္ဗနိမိတ္တံ
 ပတိ ပဝတ္တတ္တာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၂၇။

ဒဗ္ဗန္တရ (န) [ဒဗ္ဗ + အန္တရ] နေဇာမြက်တို့၏ အလယ်၊ နေဇာမြက်ခင်း အကြား။ ကုမာရံ ဒဗ္ဗန္တရေ ပတိတံ ဂဟေတွာ ဇဂ္ဂိပေသိ။ အပါဠာ ၂။ ၂၂၀။

ဒဗ္ဗန္တိ (ကြိ) [ဒဗ္ဗ + အ + အန္တိ] တွေဝေ - မိုက်မဲ - ကုန်၏။ ဒဗ္ဗတိ - ကြည့်။

ဒဗ္ဗပဓာန (တိ) [ဒဗ္ဗ + ပဓာန။ (ဒြေပျဉ္ဇာန-သံ)] ပြဇာနီးသောအထည် ဖြစ်ရှိသော၊ အထည်ဖြစ် ပြဇာနီးသော (နာမ်ပုဒ်-စသည်)။ ဒဗ္ဗပဓာနံ “ပဿော ဝေဒနာ စိတ္တ”န္တိ ဝေဓာဒိကံ နာမ- ပဒံ။ နေတ္ထိဝိ။ ၄၆။

ဒဗ္ဗပဝေသန (န) [ဒဗ္ဗ + ပဝေသန] အကောင် အထည် ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ကို သွတ်သွင်းခြင်း။ အန္တောဇာလိ (လိ) ကတ (၂) (သီ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၆၉) - ကြည့်။

ဒဗ္ဗပုဉ္ဇ (ပု) [ဒဗ္ဗ + ပုဉ္ဇ] နေဇာမြက်ပုံ။ ပတိ- တော ဒဗ္ဗပုဉ္ဇမ္ပိ၊ တတော ဒဗ္ဗောတိ ဝိဿု- တော။ အပါ ၂။ ၁၂၄။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၃။

ဒဗ္ဗဘူတိဏက (န) [ဒဗ္ဗ + ဘူတိဏက] နေဇာ မြက် (နှင့်) မြက်နံ့သာ။ ဂေါလောမာ- ဝိလောမဝိသာဏဒဓိတိလပိဋ္ဌာဒီနိ စ ဒဗ္ဗ- ဘူတိဏကာဒီနံ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄၁။

ဒဗ္ဗမလ္လပုတ္တ (ပု) [ဒဗ္ဗ + မလ္လပုတ္တ] မလ္လမင်း၏ သား ဒဗ္ဗ-အမည်ရှိသော (ထေရ်)၊ ဒဗ္ဗမလ္လ- ပုတ္တထေရ်။ အာယသ္မာ ဒဗ္ဗမလ္လပုတ္တော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပါ ၂။ ၁၂၄။ (- ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၄၄။ အပါ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂၇။ ကင်္ခါ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၄၄၅။)

ဒဗ္ဗရူပ (တိ) [ဒဗ္ဗ + ရူပ] (က) ပညာရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော သဘောရှိသော။ (ခ) ပညာ ရှိသူတို့၏ သဘောရှိသော၊ ပညာရှိအမျိုး အစား၌ ပါဝင်သောသူ။ ဒဗ္ဗဇာတိက (၁)၊ (၂) - ကြည့်။

ဒဗ္ဗသန္တရ (ပု) [ဒဗ္ဗ + သန္တရ] ဖြန့်ခင်း - အပ် - ကြောင်းဖြစ် - သော နေဇာမြက်၊ နေဇာ မြက်အခင်း။ ဒဗ္ဗသန္တရေ သတ္တာဟံ နိပဇ္ဇန္တိ။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၃၇။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၃၂။

ဒဗ္ဗသမ္ဘာရ (ပု) [ဒဗ္ဗ + သမ္ဘာရ] သစ်သား အဆောက်အဦ။ ယော ပန သံသိကော ဒဗ္ဗသမ္ဘာရော အဂုတ္တော ဒေဝေ ဝဿန္တေ တေမေတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၄၂။ ဒဗ္ဗသမ္ဘာရ - ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၈။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀၆။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၂၁။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀၀။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၃၁၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၈။ ဒဗ္ဗသမ္ဘာရံ - ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂၄။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃၇၊ ၂၅၅။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၄။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၄။ ၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၅၄။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၄၂။ သီ၊ ဌ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၃၈။ ဒဗ္ဗသမ္ဘာ- ရေ - ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅၄။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၈။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၄၁။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၁၄၊ ၃၁၆။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅၄။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၀။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၅၂။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၂၊ ၂၃၂။ အပါ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၄၉။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၂၄၂။ ဒဗ္ဗသမ္ဘာ- ရေန - ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၄၂။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၈၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၉၅။ ပေတ၊ ဌ၊ ၁၀၇။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၈၀။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၉၈။ ပါရာ၊ ယော။ ၁၈၆။ ဒဗ္ဗသမ္ဘာရာနံ - ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၂၇၉။ ဒဗ္ဗသမ္ဘာရေသု - ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၄၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၈။

ဒဗ္ဗသမ္ဘာရကမ္မ (န) [ဒဗ္ဗသမ္ဘာရ + ကမ္မ] သစ်သားအဆောက်အဦ၌ ပြုအပ်သော အမှု၊ သစ်သားအဆောက်အဦကို - စုဆောင်း - ရှာ ဖွေ - မူ။ အထ နိဋ္ဌိတေ ဒဗ္ဗသမ္ဘာရကမ္မေ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀၆။

ဒဗ္ဗသမ္ဘာရတ္ထိက (တိ) [ဒဗ္ဗသမ္ဘာရ + အတ္ထိက] သစ်သားအဆောက်အဦ - ဖြင့် - ကို - အလို ရှိသောသူ။ ဒဗ္ဗသမ္ဘာရတ္ထိကာ ဟိ မနုဿာ အရည် ပဝိသိတွာ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၄။

ဒဗ္ဗသမ္ဘာရဗဒ္ဓဝလ္လိ (ထိ) [ဒဗ္ဗသမ္ဘာရဗဒ္ဓ + ဝလ္လိ] သစ်သားအဆောက်အဦကို - ဖွဲ့ - တုပ် - ချည်

-နောင် - ကြောင်း- ဖြစ်သော နှယ်။
နှာရ ဒဗ္ဗသမ္ဘာရဗဒ္ဓဝလ္လိ ဝိယ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။
၂၄၀။

ဒဗ္ဗသမ္ဘာရဘဏ္ဍာ (န) [ဒဗ္ဗသမ္ဘာရ + ဘဏ္ဍာ]
သစ်သားအဆောက်အဦဘဏ္ဍာ။ ဒဗ္ဗသမ္ဘာရ-
ဘဏ္ဍာ ဆေးဒါပိတံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၅၁။

ဒဗ္ဗသမ္ဘာရမိဿက (တိ) [ဒဗ္ဗသမ္ဘာရ + မိဿက]
သစ်သားအဆောက်အဦနှင့် ရောနှောသော။
ဒဗ္ဗသမ္ဘာရမိဿကာ ပန ယထာ ဝါ တထာ
ဝါ မိဿာ ဟောတု၊ ဝနုတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၁။

ဒဗ္ဗသမ္ဘာရဝိသေသ (ပု) [ဒဗ္ဗသမ္ဘာရ + ဝိသေသ]
သစ်သားအဆောက်အဦ အထူး၊ သစ်သား
ဖြင့် ပြီးသော ချွန်းလက်နက်အထူး။ တိက္ခဂ္ဂ
(နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၄၄) - ကြည့်။

ဒဗ္ဗသမ္ဘာရူပဂ (တိ) [ဒဗ္ဗသမ္ဘာရ + ဥပ + ဂမု +
ဂ္ဂ] သစ်သားအဆောက်အဦ အဖြစ်သို့ ကပ်
ရောက်သော၊ သစ်သားအဆောက်အဦ ပြု-
လောက်-ထိုက် - သော။ ယေ ပနဿ ဒဗ္ဗ-
သမ္ဘာရူပဂါ ဟောန္တိ၊ တေယေဝ ဆိန္ဒတိ။
အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၅။

ဒဗ္ဗသယန (န) [ဒဗ္ဗ + သယန] နေဇာမြက်၌
အိပ်ခြင်း၊ နေဇာမြက်၏ - အထက် - အပေါ်
- ၌ အိပ်ခြင်း။ အလောဏဘောဇန (ဝိမတိ၊
၁။ ၂၂၄) - ကြည့်။

ဒဗ္ဗသလ္လက္ခဏ (န) [ဒဗ္ဗ + သလ္လက္ခဏ] ခြံကို
ကောင်းစွာ မှတ်သားခြင်း။ န ဒဗ္ဗသလ္လက္ခ-
ဏဝသေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၅။

ဒဗ္ဗသုတ္တ (န) [ဒဗ္ဗ + သုတ္တ] ဒဗ္ဗ-သုတ်၊ ကောင်း
ကင်သို့ တန်ခိုးဖြင့်ပျံတက်၍ ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်
မူသော အရှင် ဒဗ္ဗ-၏ တေဇောဓာတ် လောင်
သော အလောင်းတော်မှ တစုံတရာ မီးသွေး၊
ပြာ၊ မင် မတွေ့မမြင်ရသည်ကိုစွဲ၍ ဘုရားရှင်
ဥဒါန်းကျူးရင့်တော်မူပုံကို ပြဆိုရာ ဖြစ်သော
သုတ်၊ ပဌမဒဗ္ဗသုတ်နှင့် ဒုတိယဒဗ္ဗသုတ်။

ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဥဒါနပါဠိ၊ ဂ-ဝဂ်၊ ၉-၁၀-
သုတ်။ ဥဒါန၊ ၁၉၁-၃။ ဥဒါန၊ ၁၉၂။ ၃၉၂။
ဒေဝိ ဒဗ္ဗသုတ္တာနိ။ ယင်း- ၂၉။

ဒဗ္ဗသေန (ပု) [ဒဗ္ဗ + သေန] ဒဗ္ဗသေန-အမည်
ရှိသော ကောသလမင်း။ ဒဗ္ဗသေနော (စရိ-
ယာ၊ ၄၁၈) တိ ဝေန်နာမကော ကောသလ-
ရာဇာ။ စရိယာ၊ ၄၁၉။ ၂၅၅။ (- ၂၅၆၊ ၂၅၈။)

ဒဗ္ဗာဘိဓာယီ (တိ) [ဒဗ္ဗ + အဘိဓာယီ] ခြံကို
ဟော - လေ့ရှိ - တတ် - သော (သဒ္ဓါ)။
ဒဗ္ဗဂ-ကြည့်။

ဒဗ္ဗိ=ဒဗ္ဗိ (ထိ) [ဒု + ဗ + ဤ။ ဓာန်၊ ဋီ၊ ၄၅၈။
ဒရ + ဗိ။ ဒရ + ငိ။ ကွာဒိ၊ ၁၂၃။ (ဒဝိ=ဒဝိ-
သံ)] (၁) ယောက် 'ယောင်း' မ။ (၂)
ယောက်ချို၊ စွန်း 'ဇွန်း' (ကော် - ခပ် - မွေ -
စရာ)၊ (က) ဟင်း - မွေ - ခပ် - ဇွန်း -
ယောက်မ။ (ခ) (ရသေ့ပရိက္ခရာ အပါအဝင်
ဖြစ်သော) ယဇ်စာ - ခပ် - လောင်း - သော -
ဇွန်း - ယောက်မ။ (၃) ယောက်မ - ရွက် -
ပြား။ (၄) ယောက်မ - ဇွန်း - နှင့် တူသော
(ငှက်နှုတ်သီး၊ မြွေပါးပျဉ်း စသည်)။
(ယောက်မ၊ ဇွန်း၊ မြွေပါးပျဉ်း။ P.S.D.။)

(၁) ယောက် 'ယောင်း' မ။ ကောစိ
ကဋ္ဌန္တနာ ဝါ ဒဗ္ဗိယာ ဝါ အန္တော ပဝေ-
သေန္တော နာမ နတ္ထိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၉။ မ၊ ဋ္ဌ၊
၁။ ၂၇၂။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၁။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၆။
ဒဗ္ဗိဉ္စ ကဋ္ဌန္တဉ္စ ဂဟေတွာ။ သာရတ္ထ၊ ၁။
၃၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၃၃။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၁။
ယာယ ပန တေသမုဒ္ဓရဏာဒီနိ ကရေတိ၊
သာ ဒဗ္ဗိတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။
၁၀၃။ (- ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၇၊ ၁၉၉။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၇၉။
ကင်္ခါ၊ ၂၆၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၃၀၅။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၁၉၂။ ထေရီ၊ ၄။ ၆၉။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၇။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊ ၅။ ၄၁၄။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၇၀။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။
၂၂၄။ ပါစိတ်၊ ယော၊ ၁။ ၆၉။ သမ္မော၊ ယော။
၁၆၀။ ကင်္ခါ၊ ယော၊ မဟာဋီ၊ ၄။ ၂၆၂။)

(၂) ယောက်ချို၊ စွန်း‘ဇွန်း’ (ကော်-
ခပ်-မေ့-စရာ)။ ဒဗ္ဗိဂတိက-ကြည့်။

(၁),(၂) ဒဗ္ဗိယာဏေ အင်္ဂါ ဂဟေတဗ္ဗံ။
မိလိန္ဒ။ ၃၄၇။ ပုမေ ကဋ္ဌစ္ဆ၊ ဒဗ္ဗိတ္ထိ။ သီ၊ဇ္ဇိ၊
သစ်၊ ၂။ ၁၀၃။ ဓာန်။ ၄၅၈။ (- ၁၁၁၂။ အ-
မရ၊ ၁၉။ ၃၄။) ဒဗ္ဗိဂါဟ-လည်း ကြည့်။

(က) ဟင်း-မေ့-ခပ်-ဇွန်း-ယောက်မ။
ဒဗ္ဗိ သူပရသံ ယထာ။ ဓမ္မ။ ၂၂။ ယထာ ဟိ
ဒဗ္ဗိ ယာဝ ပရိက္ခယာ နာနပ္ပကာရာယ သူပ-
ဝိကတိယာ သမ္ပရိဝတ္တမာနာပိ “ဣဒံ အ-
လောကိကံ,...ဣဒံ ကသာဝ”န္တိ သူပရသံ န
ဇာနာတိ။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၃၀၁။

(ခ) (ရသေ့ပရိက္ခရာ အပါ အဝင် ဖြစ်
သော) ယဇ်စာ-ခပ် - လောင်း - သော-
ဇွန်း-ယောက်မ။ သုဇာတိ ဒဗ္ဗိ။ ဒီ၊ဇ္ဇိ၊ ၁။
၃၀၆။ သီ၊ဇ္ဇိ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၆၇။

(၃) ယောက်မ-ရွက်-ပြား။ ဒဗ္ဗိမတ္တ-
ကြည့်။ (၄) ယောက်မ - ဇွန်း - နှင့် တူ
သော (ငှက်နှုတ်သီး၊ မြေပါးပျဉ်း စသည်)။
ဒဗ္ဗိပဒရ၊ ဒဗ္ဗိမုခဒ္ဓိဇ-တို့ ကြည့်။

ဒဗ္ဗိက (တိ) [ဒဗ္ဗ+ဏ္ဍ] မာန်မူ-ထောင်လွှား-
ခြင်းရှိသောသူ။ ဒဗ္ဗိတ (၂) (က၊မူ-ကံ)-
ကြည့်။

ဒဗ္ဗိကဏ္ဍ (ပု) [ဒဗ္ဗ+ကဏ္ဍ] ယောက်မ၏-အနား
-အစွန်း၊ ယောက်မစွန်း၊ သယမေဝ ဒဗ္ဗိ-
ကဏ္ဍေန ထောက် ပိဋ္ဌံ ဂဟေတွာ ပက္ခိပိ။
ဓမ္မ၊ ၁။ ၂၃၄။ ဇာ၊ ၁။ ၃၆၈။

ဒဗ္ဗိဂတိက (တိ) [ဒဗ္ဗ+ဂတိ+က] ဇွန်းအလား
ရှိသော၊ ဇွန်းနှင့်အလားတူသော (ပါးပျဉ်း-
စသည်)။ ဒဗ္ဗိကရ-ကြည့်။

ဒဗ္ဗိဂဟဏသိပ္ပ (န) [ဒဗ္ဗ + ဂဟဏ + သိပ္ပ]
ယောက်မကိုကိုင်-ကြောင်း-ပုံ - အတတ်၊
ယောက်မကို အတတ်။ သော ဒဗ္ဗိဂဟဏ-

သိပ္ပံ ဇာနာတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၈၁။ ဒဗ္ဗိဂဟဏ-
သိပ္ပမိ ကော ဝိဇ္ဇာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈၇။

ဒဗ္ဗိဂါဟ (တိ) [ဒဗ္ဗ+ဂဟ+ဏ] ယောက်မ-
ဇွန်း-ကို- ကိုင်တတ်သော၊ ယောက်မ-
ဇွန်း-ကို ကိုင်၍ - ကြော် - ချက် - တတ်
သောသူ။ န ပုဏ္ဏော ဒဗ္ဗိဂါဟော (မ၊ ၂။
၃၆၄)တိတေသံ သတ္တန္တံ ဣသိန် ဒဗ္ဗိ ဂဟေ-
တွာ ပဏ္ဏံ ပစိတွာ ဒါယကော ပုဏ္ဏော နာမ
ဧကော အဟောသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၈၁။ ဒဗ္ဗိ-
ဂါဟာ (ပေတ။ ၁၅၉)တိ ကဋ္ဌစ္ဆ၊ ဂါဟိကာ။
ပေတ၊ ၁။ ၁၂၆။

ဒဗ္ဗိတ (တိ) [ဒဗ္ဗ+ဣတ။ ဒဗ္ဗ+ဣ+တ] (က)
ဖြစ်သော- မာန်မူ - ထောင်လွှား - ခြင်းရှိ
သော။ (ခ) မာန်မူ-ထောင်လွှား-ခြင်းသို့
ရောက်သော၊ မာန်မူ- ထောင်လွှား-တတ်
သောသူ။ ဒဗ္ဗိတ (၁) (က၊မူ-ကံ)-ကြည့်။

ဒဗ္ဗိပဏ္ဏ (န) [ဒဗ္ဗ+ပဏ္ဏ] ယောက်မ၏ အရွက်၊
ယောက်မ - ရွက် - ပြား။ ဒဗ္ဗိပဏ္ဏေနာတိ
ကဋ္ဌစ္ဆ၊ ပဏ္ဏေန။ ဇာ၊ ၁။ ၂၈၁။ (ဇာ၊ ၁။
၃၆၈-၌ ‘ဒဗ္ဗိကဏ္ဍေန’ဟု ရှိ၏။)

ဒဗ္ဗိပဒရ (ပု) [ဒဗ္ဗိ + ပဒရ] လှော်တက်၊
ယောက်မနှင့်တူသော ပျဉ်ချပ်၊ ယောက်မကဲ့
သို့ လက်ကိုင်ရိုးပါသော ပျဉ်ချပ်။ ဖိယေ-
နာတိ ဒဗ္ဗိပဒရေန။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂။ ၆၄။

ဒဗ္ဗိပဟရဏ (န) [ဒဗ္ဗ+ပဟရဏ] ရိုက်-နှက်-
ပုတ်ခတ်- ကြောင်း ဖြစ်သော ယောက်မ၊
ယောက်မလက်နက်။ ဧကံ ဒီသဒဏ္ဍကံ ဒဗ္ဗိ-
ပဟရဏံ ဂဟေတွာ ဩလုမ္ပိတွာ အဋ္ဌာသိ။
ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၂၀၄။ = ဒဗ္ဗိယေဝ ပဟရဏဟေတု-
ဘူတတ္တာ ဒဗ္ဗိပဟရဏန္တိ ဝုတ္တာ။ ဇာ၊ ၁။ ၂။
၃၇၃။

ဒဗ္ဗိဖဏ (ပု) [ဒဗ္ဗိ + ဖဏ] ယောက်မရွက်။
အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒဗ္ဗိမဏသဏ္ဌာန (တိ) [ဒဗ္ဗိမဏ + သဏ္ဌာန] ယောက်မရွက် ပုံသဏ္ဌာန်ရှိသော။ ဟဒယဋ္ဌိ ဒဗ္ဗိမဏသဏ္ဌာနံ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၄၆။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ၊ ၃၉။ = ဒဗ္ဗိယာ ဖဏေန သဒိသံ။ သမ္မော၊ ယော၊ ၁၆၀။

ဒဗ္ဗိမတ္တ (တိ) [ဒဗ္ဗိ + မတ္တာ] ယောက်မ-ရွက်-ပြား - အတိုင်းအရှည်ရှိသော (နဂါးမင်း၏ ပါးပျဉ်းစသည်)။ ဒဗ္ဗိမတ္တာ ဖဏပုဋ္ဌကာ အဟေသံ။ ဓမ္မ၊ ၂။ ၃၇၉။

ဒဗ္ဗိမုခဒ္ဓိဇ (ပု) [ဒဗ္ဗိမုခ + ဒ္ဓိဇ] ဇွန်းနှင့်တူသော နှုတ်သီး ရှိသော ငှက်။ ဇွန်း နှုတ်သီး ငှက်။ (ဝံဘိ။ ကျော်အောင်၊ ဓာန်။ သျှ။ ချိုးသိန်း၊ ငဟစ်။ အဘယာ၊ တောင်ပေါက်၊ ဓာန်။ သျှ။ ချိုးသိန်း၊ ဝန်လို၊ စွန် 'အချို လောက်ကျမ်း များ၌ ငဟစ်ဟူ၍၎င်း၊ ဝမ်းဘဲဟူ၍၎င်း၊ ငန်းဟူ၍၎င်း သမ္ပန်ကြ၏။ ဓာန်၊ ၁။ သျှ။ ဝမ်းဘဲ၊ ဟသံ၊ ငှက်ပြင်။ ညောင်ကန်၊ ဇာတ်ဝတ္ထု၊) အာဇော ဒဗ္ဗိမုခဒ္ဓိဇော။ ဓာန်။ ၆၃၇။ ဒဗ္ဗိသဒိသံ တုဏှံ ယဿ ဒ္ဓိဇဿ၊ သော ဒဗ္ဗိမုခဒ္ဓိဇော။ “ဒဗ္ဗိမုခဒ္ဓိဇော အာဇော နာမာ”တိ ပျေကော အတ္ထော၊ တဒါ ဒွေ-ယေဝ သေနဘေဒါ။ ယင်း-ဋီ။

ဒဗ္ဗိမုခသကုဏ (ပု) [ဒဗ္ဗိမုခ + သကုဏ] အထက် ပုဒ်နက်ကြည့်။ အာဇောတိ ဒဗ္ဗိမုခသကုဏာ။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ၁။ ၆၁။

ဒ(ဒိ)ဗ္ဗိလ (ပု) [ယဒိစ္စာနာမ်] ဒ(ဒိ)ဗ္ဗိလ-အမည် ရှိသော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ (ယင်း-သည် ပဒုမဝတိ မိဖုရား၏သားတော် ၅၀၀-တို့တွင် ဒ(ဒိ)ဗ္ဗိလ-အမည်ဖြင့် ထင်ရှားသော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ဖြစ် ၏။) သုမင်္ဂလော ဒ(ဒိ)ဗ္ဗိလော။ မ၊ ၃။ ၁၁၅။ အပါဠ၊ ၁။ ၁၄၄။

ဒဗ္ဗိသဇ္ဇန (န) [ဒဗ္ဗိ + သဇ္ဇန] ယောက်မကို-စီရင်-ပြင်ဆင်-ခြင်း။ ဒဗ္ဗိသဇ္ဇနေ (ဝိနိစ္ဆယ။

၂၁၅၉)တိ ကဋ္ဌစ္ဆသမ္မာဒနေ။ ယင်း-ဋီ။ ကပလ္လသဇ္ဇန (ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၁၉၉။ ကခါ၊ ၁။ သစ်။ ၄၆၉)လည်း ကြည့်။

ဒဗ္ဗိသဏ္ဌာနမုခသကုဏ (ပု) [ဒဗ္ဗိသဏ္ဌာနမုခ + သကုဏ] ဇွန်း - ယောက်မ - ပုံသဏ္ဌာန် နှုတ်သီးရှိသော ငှက်။ ဇွန်း နှုတ်သီးငှက်။ အာဇောတိ ဒဗ္ဗိသဏ္ဌာနမုခသကုဏာ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၃၁၈။ = ဒဗ္ဗိသဏ္ဌာနမုခါ ဥဒကစရာ ရဿ-ဝါဠာ သကုဏဝိသေသာ အာဇော နာမ။ ဇာ၊ ၄။ ၂၂။ ၅၄၇။

ဒဗ္ဗိဟောမ (ပု၊ န) [ဒဗ္ဗိ + ဟောမ။ (ဒဝိ-ဟောမ-သံ)] (၁) ယောက်မဖြင့် မီးပူဇော်ခြင်း။ (၂) ယောက်မဖြင့် မီးပူဇော်ခြင်း၏ အကျိုး၊ အပြစ်ကို ပြဆိုရာကျမ်း၊ ဒဗ္ဗိဟောမ ကျမ်း။ ဒဗ္ဗိဟောမံ ထုသဟောမံ။ ဒီ၊ ၁။ ၉။ ၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၉။ ဒဗ္ဗိဟောမာဒိဝိဟောမ-ဿ (ဟောမော) ပကရဏာဒိဝိသေသေဟိ ဖလဝိသေသဒဿနဝသေန ပဝတ္တာနိ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၃၀။ သိ၊ ၁။ သစ်၊ ၁။ ၃၇၁။ (- ၃၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅၅။)

ဒဗ္ဗိကရ (ပု) [ဒဗ္ဗိ + ကရ + အ။ (ဒဝိကရ-သံ)] မြွေ၊ မြွေဟောက်။ ဒဗ္ဗိဂတိကတ္တာ ဖဏာ ဒဗ္ဗိ၊ တံ ကရေတိ ဗန္ဓတိတိ ဒဗ္ဗိကရော။ သာမညနိဒ္ဒေသေပိ ကဏ္ဍသပ္ပါဒိယေဝ ဒဗ္ဗိ-ကရော။ ဓာန်၊ ၁။ ၆၅၃-၄။ (- အမရ၊ ၈။ ၈။)

ဒဗ္ဗု(ဗ္ဗု)ပကရဏ (န) [ဒဗ္ဗု + ဥပကရဏ] သစ် သားအဆောက်အဦ။ ဒဗ္ဗုပကရဏာနိ(ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၇၁)တိ ကေဟိစိ ဆိန္နိတွာ ဌပိတာနိ သပရိဂ္ဂဟိတာနိ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၃၈။ (- ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၃၀။)

ဒဗ္ဗုပကရဏယောဂ (တိ) [ဒဗ္ဗုပကရဏ + ယောဂ] သစ်သား အဆောက်အဦအား - သင့်လျော် - လျောက်ပတ် - သော၊ အိမ်၏ အစိတ်အပိုင်း အသုံးအဆောင်ပြုခြင်းငှါ သင့်

လျော်သော (သစ်ပင်-စသည်)။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

ဒဗ္ဗ(ဗ္ဗ)ပကရဏရက္ခ (ပု) [ဒဗ္ဗ(ဗ္ဗ)ပကရ-
ဏ + ယောဂ + ရက္ခ။ အလယ်ပုဒ် ကျေ။]
(သည် တိုင်, ထုပ်, လျောက် - စသော)
သစ်သား အဆောက်အဦ (အိမ်၏ အစိတ်
အပိုင်း)အား - သင့်လျော် - လျောက်ပတ် -
သော သစ်ပင်။ ဒါရသန္နိဿယေ ပန ယတ္ထ
ကဋ္ဌာနိ စ ဒဗ္ဗပကရဏရက္ခာ စ သန္တိ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၁၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၀၈။ ဒဗ္ဗ-
ပကရဏယောဂါ ရက္ခာ ဒဗ္ဗပကရဏရက္ခာ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၄၀။

ဒဗ္ဗ (ပု) [ဒု + အဗ္ဗ။ ဓာနံ၊ ၆။ ၆၀၂။ (ဒဘိ-
သံ)] သမန်းမြက်။ န ဒဗ္ဗာ လူယံ သု ဗရိ-
ဟိသတ္ထာယ။ ဒိ၊ ၁။ ၁၃၄။ တွေကာ ဒဗ္ဗာ
လူယန္တု ဗရိဟိသတ္ထာယ။ အံ၊ ၁။ ၅၂၈။ မ၊ ၂။
၇။ ၃၆၉။ အဘိ၊ ပု။ ၁၆၅။ (- မ၊ ၆။ ၁။ ၆။
အမရ၊ ၁၄။ ၁၆၆။)

ဒဗ္ဗပုပ္ဖ (တိ) [ဒဗ္ဗ + ပုပ္ဖ] သမန်းမြက် - နှံ -
ပွင့် - အဆင်းရှိသောသူ။ ဒဗ္ဗပုပ္ဖ (ဇာ၊ ၁။
၁၅၈)တိ ဒဗ္ဗပုပ္ဖသမာနဝဏ္ဏတာယ တံ အာ-
လပန္နိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၄။ ဒဗ္ဗပုပ္ဖသမာန-
ဝဏ္ဏတာယာတိ ကုသတိဏပုပ္ဖသမာနဝဏ္ဏ-
တာယ။ ဇာ၊ ၆။ ၇။ ၄၀၀။

ဒဗ္ဗပုပ္ဖဇာတက (န) [ဒဗ္ဗပုပ္ဖ + ဇာတက] ဒဗ္ဗ-
ပုပ္ဖ-ဇာတ်၊ သာကီဝင်မင်းသား အရှင်ဥပနန္ဒ
အလောင်း ရာပြတ်တရားသူကြီး သမန်းမြက်
ပွင့်အဆင်းရှိသော မြေခွေးကို အတိတ်ဆောင်
ဟောပြောဇာတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတက-
ပါဠိ၊ ၇-နိပါတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၅-ဇာတ်။ ဇာ၊ ၁။
၁၅၈-၉။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၂-၆။

ဒဗ္ဗပုပ္ဖသမာနဝဏ္ဏ (တိ) [ဒဗ္ဗပုပ္ဖ + သမာန +
ဝဏ္ဏ] သမန်းမြက် - နှံ - ပွင့် - နှင့် တူသော
အဆင်းရှိသောသူ။ ဒဗ္ဗပုပ္ဖ-ကြည့်။

ဒဗ္ဗ (န) [ဒဗ္ဗ + ကျ။ (ဒြဝျ-သံ)] ဒြမ်။ အောက်
ပုဒ် ကြည့်။

ဒဗ္ဗသလ္လက္ခဏ (န) [ဒဗ္ဗ + သလ္လက္ခဏ] ဒြမ်ကို
ကောင်းစွာ မှတ်သားခြင်း။ န ဒဗ္ဗသလ္လက္ခ-
ဏဝသေန။ အနုဋီ၊ ၂။ ၅၇။

ဒမ (ပု၊ ထီ) [ဒမ = ဒမု + အ။ ဓာနံ၊ ၆။ ၇၅၈။
နီတိ၊ ဓာ။ ၁၃၂၊ ၂၃၇။] (၁) ဆုံးမ - ခြင်း
ဟူ - တတ် - ကြောင်းဖြစ် - သော၊ (က)
ဣန္ဒြိယသံဝရသီလ (ဣန္ဒြေတို့ကို - စောင့်
စည်း - တားမြစ် - ပိတ်ဆို့ - ချုပ်တည်း
- ခြင်းဟူ - တတ် - ကြောင်းဖြစ် - သော
သီလ)။ (ခ) ဥပုသ်သီလ (ပါဏာတိ-
ပါတ-စသော ကမ္မ, ကိလေသာ-တို့ကို-ငြိမ်း
- ငြိမ်းစေ - ရှောင်ခွါ - ခြင်းဟူ - တတ် -
ကြောင်းဖြစ် - သော သီလ)။ (ဂ) ဝိပဿ-
နာပညာ၊ မဂ်ပညာ၊ မဂ္ဂသမ္မာဒိဋ္ဌိ (ရာဂ-
စသော ကိလေသာတို့ကို-ငြိမ်း - ငြိမ်းစေ -
စွန့်ပယ် - ခြင်းဟူ - တတ် - ကြောင်းဖြစ် -
သော ပညာ)။ (ဃ) အဓိဝါသနခန္တိ (ဗျာ-
ပါဒ, ဝိဟေသာ - စသော တရားဆိုးတို့ကို
- ငြိမ်း - ဖျောက်ပယ် - ခြင်းဟူ - တတ် -
ကြောင်းဖြစ် - သော သည်းခံမှု)။ (င)
သမာဓိ၏ အပေါင်းအဖော် ဖြစ်ဘော တရား
(စိတ်ကို-နှိပ်ကွပ် - ယဉ်ကျေးစေ - ခြင်းဟူ -
တတ် - ကြောင်းဖြစ် - သော သတိသမ္ပောဇ္ဈင်
စသည်)။ (စ) ဝိပဿနာပညာနှင့် ယှဉ်သော
- ကာယိက - စေတသိက - ဝီရိယ (ကောသဇ္ဇ,
ကောဓ-စသည်ကို - ဖြတ်ပယ် - ခြင်း ဟူ -
တတ် - ကြောင်းဖြစ် - သော လုံ့လ)။ (ဆ)
(ဖောက်ပြန်စွာ - မှီဝဲ - တုန်လှုပ် - ခြင်း၏) -
ငြိမ်း - ချုပ် - ခြင်း၊ မာန်မာနကင်းခြင်း။ (ဇ)
မရိုင်းစိုင်း - မရိုင်းပြ - ခြင်း။ (ဈ) ထော်လော်
ကန့်လန့် - ဆန့်ကျင်ဖက် - မပြုခြင်း၊ လိုက်
လျောခြင်း။ (ည) (လိမ်မာအောင်) -
သွန်သင် - ညွှန်ပြ - လေ့ကျင့်စေ - ခြင်း။ (၂)

မာန်မာန် ကင်းသည်၏ အဖြစ် (ဘာဝပု-
ဓာန်)။ (ပု) (၃) ဒဏ္ဍဥပါယ်၊ ဒဏ်-တပ်-
ခတ်-ပေး-ခြင်း။ (တိ) (၄) ဆုံးမသူ၊ သွန်
သင်-ညွှန်ပြ-သူ။ (နှိပ်နင်း - နှိပ်ကပ်-
ဖိစီး-ခြင်း၊ မိမိကိုယ်တိုင် ချုပ်တည်းခြင်း၊
မကောင်းသော အပြုအမူမှ ကောင်းသော
စိတ်သို့ ပူးကပ်ခြင်း။ P.S.D. ။ ရှုံညွှန်၊ ရှုံနှံ။
ထောမ။ ငြိမ်းအေးခြင်း။ စိန္တာမဏိ။)

(၁) ဆုံးမ-ခြင်းဟူ-တတ် - ကြောင်း
ဖြစ်-သော။ ဒမိယတေ ဒမော။ မဇ္ဈိမ္မိ။ ၂။
၅၀။ ဒမေ ဒမနေ။ ဓာန်၊ ဇိ။ ၁၀၄၄။ ဒမေတိတိ
ဒမော။ သံ၊ ဇိ။ ၁။ ၃၂၇။ အတ္တာနံ ဒမေတိ
ဧတေနာတိ ဒမော။ ဒီ၊ ဇိ။ ၂။ ၂၀၀။

(က) ဣန္ဒြိယသံဝရသီလ (ဣန္ဒြေတို့ကို-
စောင့်စည်း-တားမြစ်-ပိတ်ဆို့- ချုပ်တည်း-
-ခြင်းဟူ - တတ် - ကြောင်းဖြစ် - သော
သီလ)။ ဒမေနာ (မ၊ ၂။ ၄၁၂။ ဇာ၊ ၁။ ၃၀၁။
ဇာ၊ ၂။ ၁၇၆၊ ၂၀၃)တိ ဣန္ဒြိယဒမေန (=ဒမ-
နေန)။ မ၊ ၄။ ၃။ ၃၀၁။ ဇာ၊ ၄။ ၃၅၇။ ဇာ၊
၄။ ၆။ ၁၂၇၊ ၁၆၀။ “သစ္စေန ဒန္တော ဒမသာ
ဥပေတော၊ ဝေဒန္တဂ္ဂု ဝုသိတဗြဟ္မစရိယော”-
တိ ဧတ္ထ ဟိ ဣန္ဒြိယသံဝရော ‘ဒမော’တိ
ဝုတ္တော။ မ၊ ၄။ ၄။ ၂၃၄။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၅။ သံ၊ ၄။
၃။ ၂၀။ သံယမောတိ ဒမောတိ စာ (ဇာ၊ ၁။
၁၇၀)တိ.... ဣန္ဒြိယသံဝရော ဟိ မနစ္ဆဋ္ဌာနံ
ဣန္ဒြိယာနံ ဒမနတော ‘ဒမော’တိ ဝုတ္တတိ။
ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၃၀၃။ မနစ္ဆဋ္ဌာနံ ဣန္ဒြိယာနံ ဒမေတိ
သံဝရေတိတိ ဣန္ဒြိယသံဝရော ဒမော။ မ၊ ၄။
၃။ ၄၂၃။ (-ဒီ၊ ၃။ ၁၂၀၊ ၁၉၁။ သံ၊ ၁။ ၁၇၀။
အံ၊ ၁။ ၄၇၀။ ဓမ္မ၊ ၁၇၊ ၅၁။ သုတ္တနိ။ ၃၄၇။
ဝိမာန။ ၄၇၊ ၇၅။ ပေတ။ ၂၀၇၊ ၂၁၆။ အပ၊ ၁။
၃၆၇။ ဇာ၊ ၁။ ၄၁၊ ၃၀၁၊ ၃၂၉၊ ၃၇၉။ ဇာ၊ ၂။
၁၀၇၊ ၂၆၉။ နေတ္ထိ။ ၆၅၊ ၁၅၇။ ပေဋကော။
၂၇၂။ မိလိန္ဒ။ ၂၃၊ ၁၂၁၊ ၂၀၁။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၅၊
၂၀၄။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၅။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၄၄၊ ၃၄၅။
ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၂၊ ၃၄၂။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၅။ သုတ္တနိ။

ဌ၊ ၂။ ၁၃၃။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၄၇၊ ၂၁၁။ ပေတ၊ ၄။
၂၅၇။ ထေရီ၊ ၄။ ၇၇။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၅၀၊ ၂၃၄။
ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၄၃၇၊ ၄၅၇။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၇၃၊ ၄၂၉။
ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၁၂၄၊ ၁၂၇၊ ၁၆၀။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၃၆။
နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၃၇။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၇၀။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၇။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၉၊ ၃၄၂။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၇။ နေတ္ထိ၊ ၀။
၃၃၇။) (ဂ) အနက်လည်း ကြည့်။

(ခ) ဥပုသ်သီလ (ပါဏာတိပါတ-စသော
ကမ္မ၊ ကိလေသာ-တို့ကို-ငြိမ်း-ငြိမ်းစေ-
ရှောင်ခွါ-ခြင်းဟူ-တတ် - ကြောင်းဖြစ်-
သော သီလ)။ ဒါနေန ဒမေန သံယမေန
သစ္စဝဇ္ဇေနာတိ ဧတ္ထ ဥပေါသထကမ္မံ ‘ဒမော’-
တိ ဝုတ္တံ။ မ၊ ၄။ ၄။ ၂၃၄။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၂၀။
ပါဏာတိပါတဒိကမ္မကိလေသေ ဒမေတိ
ဥပသမေတိ ဝိက္ခမ္ဘေတိတိ ဒမော၊ ဥပေါ-
သထော။ မ၊ ၄။ ၃။ ၄၂၃။ ဥပေါသထကမ္မံ
‘ဒမော’တိ ဝုတ္တံ ကာယဒွါရဒီဟိ ဥပ္ပဇ္ဇနက-
အသမဿ ဒမနတော။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၇-ဂ။
(- ဒီ၊ ၂။ ၁၅၂။ သံ၊ ၂။ ၅၃၁။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၃။
သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၅။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၇၀။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၇။)
(ဂ) အနက်လည်း ကြည့်။

(က), (ခ) ဒမေနာ (ဒီ၊ ၁။ ၄၉။ မ၊ ၂။
၆၆-၇။ သံ၊ ၂။ ၁၇၁)တိ ဣန္ဒြိယဒမေန ဥပေါ-
သထကမ္မေန ဝါ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၅။ မ၊ ၄။ ၃။ ၇၃။
သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၂။ ဒမ-သဒ္ဓေါ ဟိ ဣန္ဒြိယ-
သံဝရဿ ဥပေါသထသီလဿ စ ဝါစကော
ဣဓာမိပေတော။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၁။ သီ၊ ၄။ သစ်။
၂။ ၃၇။ (-မ၊ ၂။ ၁၇၄။ သံ၊ ၂။ ၅၂၇၊ ၅၃၁။
အံ၊ ၂။ ၄၇၂။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၇။)

(ဂ) ဝိပဿနာပညာ၊ မဂ်ပညာ၊ မဂ္ဂ-
သမ္မာဒိဋ္ဌိ (ရာဂ-စသော ကိလေသာတို့ကို-
ငြိမ်း-ငြိမ်းစေ-စွန့်ပယ်-ခြင်းဟူ-တတ် -
ကြောင်းဖြစ်-သော ပညာ)။ “ယဒိ သစ္စာ
ဒမာ စာဂါ၊ ခန္တျာ ဘိယျော’မ ဝိဇ္ဇ-
တိ”တိ ဧတ္ထ ပညာ ‘ဒမော’တိ ဝုတ္တော။ မ၊
၄။ ၄။ ၂၃၄။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၂၀။ ဒမော (ခုဒ္ဒက၊ ၉)-

တိ ဒမနံ၊ ကိလေသုပသမနန္တိ ဝုတ္တံဟောတိ၊
 ပညာယေတံ အဓိဝစနံ၊ ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၁၈၇။
 ဒမေနာ (ထေရ၊ ၂၂၀) တိ ဥတ္တမေန အဂ္ဂ-
 မဂ္ဂဒမေန။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁၈၇။ ရာဂါဒိပါပ-
 ဓမ္မေ ဒမေတိ ဥပသမေတိတိ ဒမော၊ ပညာ။
 မ၊ ဌ၊ ၂၊ ၄၂၃။ ကိလေသေ ဒမေတိ ပဇဟ-
 တိတိ ဒမော၊ ပညာ။ သံ၊ ဌ၊ ၁၊ ၇၀။ ပညာ
 ‘ဒမော’တိဝုတ္တာ ကိလေသဝိသေဝိတာနံ ဒမ-
 နတော ဝူပသမနတော။ သံ၊ ဌ၊ ၂၊ ၂၉၇။
 ပညောပဝါသခန္တိသု၊ ဒမော ဣန္ဒြိယသံဝရေ။
 ဓာနံ၊ ၈၄၇။ (- သံ၊ ၁၊ ၂၁၇။ သုတ္တနိ၊ ၃၀၇၊
 ၃၇၉။ ထေရ၊ ၃၁၁။ အပါ၊ ၁၊ ၂၉၊ ၃၇၇။
 ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၀၃။ သံ၊ ဌ၊ ၁၊ ၂၅၊ ၃၀၅။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊
 ၁၊ ၂၂၉။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂၊ ၁၉၃။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂၊
 ၁၁၄။ ၂၂၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ၊ ၆၆။ သံ၊ ဌ၊ ၁၊ ၃၂၇။
 အံ၊ ဌ၊ ၃၊ ၁၈၇။ နိတိ၊ ဓာ၊ ၂၃၇။) (စ) အနက်
 လည်း ကြည့်။

(က)၊ (ဂ) ဒမဿာ(ဣတိဝုတ်။ ၂၀၅)တိ
 စက္ခာဒိဣန္ဒြိယဒမနဿ စေဝ သမာဓာန-
 ဝသေန ရာဂါဒိကိလေသဒမနဿ စ။ ဣတိ-
 ဝုတ်၊ ဌ၊ ၇၄။

(ဃ) အဓိဝါသနခန္တိ(ဗျာပါဒ၊ ဝိဟေသာ-
 စသော တရားဆိုးတို့ကို - ငြိမ်း - ဖျောက်
 ပယ် - ခြင်းဟူ - တတ် - ကြောင်းဖြစ် - သော
 သည်းခံမှု။) ဒမူပသမေနာ (မ၊ ၃၊ ၃၁၃။
 သံ၊ ၂၊ ၂၈၇) တိ... ဣမသ္မိံ ပန သုတ္တေ ခန္တိ
 ‘ဒမော’တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မ၊ ဌ၊ ၄၊ ၂၃၄။ သံ၊
 ဌ၊ ၃၊ ၂၀။ ဗျာပါဒဝိဟေသာဒိကေ ဒမေတိ
 ဝိနေတိတိ ဒမော။ မ၊ ဌ၊ ၃၊ ၄၂၃။ ကောဓူပ-
 နာဟမက္ခမာနာဒိကေ ဒမေတိ ဝိနေတိတိ
 ဒမော၊ အဓိဝါသနခန္တိ။ သံ၊ ဌ၊ ၁၊ ၇၀။ ခန္တိ
 ‘ဒမော’တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ အက္ခန္တိယာ ဒမန-
 တော ဝူပသမနတော။ သံ၊ ဌ၊ ၂၊ ၂၉၈။ (-
 အံ၊ ဌ၊ ၃၊ ၁၈၇။) (ဂ) အနက်လည်း ပြန်ကြည့်။

(က)၊ (ခ)၊ (ဂ)၊ (ဃ) ဒမော (အံ၊
 ၁၊ ၁၅၀) တိ ဣန္ဒြိယသံဝရော၊ ဥပေါသထ-

ဝသေန ဝါ အတ္တဒမနံ၊ ပုဏ္ဏောဝါဒေ ‘ဒမော’-
 တိ ဝုတ္တာ ခန္တိပိ၊ အာဠာဝကေ ဝုတ္တာ ပညာပိ
 ဣမသ္မိံ သုတ္တေ ဝန္တတိယေဝ။ အံ၊ ဌ၊ ၂၊ ၁၃၆။
 (- အံ၊ ဌ၊ ၂၊ ၁၂၃။)

(င) သမာဓိ၏ အပေါင်းအဖော်ဖြစ်
 သော တရား (စိတ်ကို - နှိပ်ကွပ် - ယဉ်ကျေး
 စေ - ခြင်းဟူ - တတ် - ကြောင်းဖြစ် - သော
 သတိသမ္ပောဇ္ဈင် စသည်။) ဒမော (သံ၊ ၁၊ ၄)-
 တိ ဝေရူပဿ ပုဂ္ဂလဿ သမာဓိပက္ခိကော
 ဒမော နတ္ထိတိ ဝဒတိ။... ဣမသ္မိံ ပန သုတ္တေ
 ‘ဒမော’တိ သမာဓိပက္ခိကဓမ္မာနံ တေ နာမံ။
 သံ၊ ဌ၊ ၁၊ ၂၅။ ဒမတိ စိတ္တံ ဧတေနာတိ
 ဒမော၊ သတိသမ္ပောဇ္ဈင်္ဂါဒိကော သမာဓိ-
 ပက္ခိကော ဒမော။ သံ၊ ဌ၊ ၁၊ ၇၀။ (- သံ၊ ၁၊
 ၂၇။ အံ၊ ဌ၊ ၃၊ ၁၈၇။)

(စ) ဝိပဿနာပညာနှင့် ယှဉ်သော -
 ကာယိက - စေတသိက - ဝီရိယ (ကောသဇ္ဇေ၊
 ကောဓ - စသည်ကို - ဖြတ်ပယ် - ခြင်းဟူ - တတ်
 ကြောင်းဖြစ် - သော လုံ့လ)။ တံ ဒမေန
 သမုတ္တိန္နေ၊ ပညာဝီရိယေန ဒိဋ္ဌိယာ။ အံ၊ ၂။
 ၄၇၂။ တံ ဒမေန သမုတ္တိန္နေတိ တံ ကောဓံ
 ဒမေန ဆိန္နေယျ။ ကတရေန ဒမေနာတိ?
 ပညာဝီရိယေန ဒိဋ္ဌိယာတိ ဝိပဿနာပညာ-
 ယ စေဝ ဝိပဿနာသမ္ပယုတ္တေန ကာယိက-
 စေတသိကဝီရိယေန စ မဂ္ဂသမ္မာဒိဋ္ဌိယာ စ။
 အံ၊ ဌ၊ ၃၊ ၁၇၉။ (- ဇာ၊ ၁၊ ၉၃။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃၊ ၇။
 အံ၊ ဌ၊ ၃၊ ၁၈၇။)

(ဆ) (ဖောက်ပြန်စွာ - မှီဝဲ - တုန်လှုပ် -
 ခြင်း ၏) - ငြိမ်း - ချုပ် - ခြင်း၊ မာန်မာန
 ကင်းခြင်း။ ဒမာယာ (သံ၊ ၂၊ ၃၈၄) တိ နိဗ္ဗိ-
 သေဝနတ္ထာယ။ သံ၊ ဌ၊ ၃၊ ၆၇။ (နိဗ္ဗိသေဝ-
 နတ္ထာယာတိ ဝိသေဝနဿ ဝိပုန္နိတဿ နိရော-
 ဓနာယ။ သံ၊ ဌ၊ ၂၊ ၃၃၀။)

(ဇ) မရိုင်းစိုင်း - မရိုင်းပြ - ခြင်း။ ဒမထ
 (၁) (ခ) - ကြည့်။ ဒမထူပေတ - လည်း ကြည့်။

(ဈ) ထော်လော်ကန့်လန့် - ဆန့်ကျင်
ဖက်-မပြုခြင်း၊ လိုက်လျောခြင်း။ ဒမထ
(၁) (ဂ)-ကြည့်။

(ည) (လိမ်မာအောင်) - သွန်သင် -
ညွှန်ပြ-လေ့ကျင့်စေ-ခြင်း။ ဒမထ, ဒမန
(၁) (င)-ကြည့်။

(၂) မာန်မာနကင်းသည်၏အဖြစ်(ဘာ-
ဝပွဲခန်း)။ အဒမိတ(သံ၊ဋီ၊ ၂။၃၀၀)-ကြည့်။

(ပ) (၃) ဒဏ္ဍဥပါယ်၊ ဒဏ် - တပ် -
ခတ်-ပေး - ခြင်း။ ဒဏ္ဍော တု သာဟသံ
ဒမော။ ဓာန်။၃၄၉။ ဒမနံ ဒမော၊ ဒီဃပဋိ-
သေဓော။ ယင်း-ဋီ။

(တိ) (၄) ဆုံးမသူ၊ သွန်သင်-ညွှန်ပြ-
သူ။ ဒမေနာ(ထေရ။၂၂၀)တိ ဒမကေန ပုရိ-
သဒမ္မသာရထိနာ ဒမိတော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။
၅၄။

ဒမက (တိ) [ဒမု+ဏ္ဍ။ ဓာန်။ ဓာန်၊ဋီ။၄၆၇။
ဈ။၅၇၁။ ပဋိကာ၊၅။၈၇။] ဆုံးမ-ယဉ်ကျေး
စေ-တတ်သောသူ၊ (က) မြတ်စွာဘုရား။
(ခ) ဣသိဒါသီ ထေရီမ။ (ဂ) ဆင်ဆရာ၊
မြင်းဆရာ။ (ဃ) စားကြွင်းစား၊ သူတောင်း
စား။ (က) ဒမ(တိ) (၄)-ကြည့်။ နရဝရ-
ဒမက (နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၂၆၇။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၃၄၆)-
လည်း ကြည့်။ (ခ) ဒမက(ထေရီ။၄၂၆)န္တိ
ကာရုညာဓိဋ္ဌာနတာယ ပရေသံ စိတ္တဿ
ဒမကံ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၇၄။ (-၂၆၉။) (ဂ)
ယေ ကေစိ ဒမကာ လောကေ၊ ဟတ္ထိအဿေ
ဒမေန္တိ ယေ။အပ၊၁။၃၇၇။ထေရ၊ဋ္ဌ။၂။၃၁၉။
(ဃ) ဒမကာ(ဝိ၊၃။၃၀၅)တိ ဝိဃာသာဒါ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၇။ ဝိဃာသာဒဘာဝေန နိဟတ-
မာနတ္တာ ကာယဝါစံ ဒမေတိတိ ဒမကော၊
ဝိဃာသာဒေါ။ ပါစိတ်၊ယော၊၁။၂၅၅။

ဒမတိ (ကြိ) [ဒမ=ဒမု + အ + တိ။ နီတိ၊ဓာ။
၁၃၂၊၂၃၇။ ဓာတုတ္ထ။၁၈၃။] (၁) ဆုံးမ -
ယဉ်ကျေးစေ-၏။ (၂) စောင့်စည်း - ပိတ်

ဆို့ - တားမြစ်-၏။ (၁) ဒမတိ—သံ၊ဋီ၊၁။
၇၀။ (၂) ကာမံ ကာမေသု ဒမဿ။ ထေရီ။
၄၃၄။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၈၅။ ဒမဿ ဣန္ဒြိယာနိ
ဒမေဟိ။ ယင်း-၂၉၇။

ဒမထ (ပ) [ဒမု+ထ။ ဓာန်၊ဋီ။၇၅၈။ ဒမု+အ
+ထ။ ဒမိယတေ ဒမော၊ သောယေဝ ဒမ-
ထော။ မဇ္ဇိ၊၂။၅၀။ ဒမ+ထ။ ဒမတိတိ ဒမ-
ထော၊ ဒမနံ ဝါ ဒမထော၊ ဒမိတဗ္ဗောတိ
ဝါ ဒမထော။ ကစ္စည်း။၆၂၈။ (-ဈ။၆၅၃။
နီတိ၊သုတ္တ။၁၂၃၆။) ဒမ+အထ။ ဣဒိ။
၈၅။] (၁) ဆုံးမ-နှိပ်ကွပ်-ခြင်း၊ (က)
စိတ်ယဉ်ကျေးခြင်း၊ ကိလေသာငြိမ်းခြင်း။
(ခ) မရိုင်းစိုင်း - မရိုင်းပြ - ခြင်း။ (ဂ)
ထော်လော်ကန့်လန့် - ဆန့်ကျင်ဖက် - မပြု
ခြင်း၊ အလိုလိုက်ခြင်း။ (ဃ) ကိုယ်အမှု
အရာ - ယဉ်ကျေး - သိမ်မွေ့ - မလှုပ်မရှက် -
ငြိမ်သက်-ခြင်း။ (င) သွန်သင်-ညွှန်ပြ-
လေ့ ကျင့်စေ-ခြင်း။ (၂) ဆုံးမ-တတ်-
ကြောင်းဖြစ်-သော (လောကုတ္တရာပညာ-
စသည်)၊ (က) (ဣန္ဒြေ၊ဒွါရ-တို့ကို) -
စောင့်စည်း - ပိတ်ဆို့ - တားမြစ် - တတ်
သော (ဣန္ဒြိယသံဝရသီလ)။ (ခ) (ကိလေ
သာတို့ကို) - ငြိမ်းဖျောက် - ပယ်စွန့် - တတ်
သော(ဉာဏ်ပညာ)။ (၃) ဆုံးမ-ယဉ်ကျေး
စေ - အပ် - သင့် - ထိုက် - သောသူ။ (၄)
ဆုံးမ - သင်ပြ - အပ်ပြီးသူ၊ ဆုံးမ - သင်ပြ -
အပ်ပြီးသော ယဉ်ကျေးမှု အကျင့်ရှိသူ။
(အောင်မြင် - အောင်နိုင် - ခြင်း၊ နှိပ်ကွပ်
ခြင်း၊ အပြစ်ဒဏ်။ P. S. D.။)

(၁) ဆုံးမ-နှိပ်ကွပ်-ခြင်း။ ဒန္တဿ
သဗ္ဗသော ဒမထံ ဥပဂတတ္တာ။ သံ၊ဋီ၊၁။
၂၅၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၄၆။)

(က) စိတ်ယဉ်ကျေးခြင်း၊ ကိလေသာ
ငြိမ်းခြင်း။ ဒမထာယာ(ဒီ၊၃။၄၅)တိ အ-
ညေသမ္ပိ ဒမနတ္တာယ ဝေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆။

စိတ္တဿ ဒမတော သာဓု (ဓမ္မ။၁၈) စတုဟိ
အရိယမဂ္ဂေဟိ ဒန္တဘာပေါ ယထာ နိဗ္ဗိသေ-
ဝနံ ဟောတိ၊ တထာ ကတဘာဝေ၊ သာဓု။
ဓမ္မာဠာ။၁။၁၈၈။ (-၁၈၇။ မဟာနိဠာ။၃၉၃။
ဇာ၊ဠာ။၁။၃၃၀။)

(ခ) မရိုင်းစိုင်း-မရိုင်းပြ-ခြင်း။ ဘဒ္ဒ-
ကံ ဝတ ဘော ဟတ္ထိယာနံ (အဿယာနံ)၊
သစေ ဒမထံ ဥပေယျ။ ဒီ၊ ၂။၁၄၂-၃။ မ၊ ၃။
၂၁၂။ ဒီ၊ ၂။၂၁၇။ မ၊ ၄။၁၅၉။ ခလု-
ကော အသော ဒမထံ န ဥပေတိ ဣတော
စိတော စ ယထာရူပိ ဓာဝတိ။ နေတ္ထိ၊ ၄။
၁၃၄။ (- အံ၊ ၄။၃။၂၆၃။ ထေရီ၊ ၄။၅၅။
နေတ္ထိ၊ ၄။၂၂၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၈၆။ ဒီ၊ ၂။
၃၀၀။ မ၊ ၄။၁။၃၄၈။ အံ၊ ၄။၂။၃၅၂။ မူလ၊ ၄။
၂။၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။၁။၃၁၅။) အောက်ပုဒ်
လည်း ကြည့်။

(ဂ) ထော်လော်ကန့်လန့် - ဆန့်ကျင်
ဖက်-မပြုခြင်း၊ အလိုလိုက်ခြင်း။ အရိ
အသေသာ ဒမထံ ဥပေန္တိ။ ဒီ၊ ၄။၂။၂၁၄။
မ၊ ၄။၁၅၆။

(ဃ) ကိုယ်အမှုအရာ-ယဉ်ကျေး- သိမ်
မွေ-မလှုပ်မရှက်- ငြိမ်သက် - ခြင်း။ (၂)
အနက် ကြည့်။

(၁) သွန်သင်-ညွှန်ပြ-လေ့ကျင့်စေ-
ခြင်း။ ဂဏာစရိယ (ထေရ၊ ၄။၂။၁၇) ကြည့်။

(၂) ဆုံးမ-တတ် - ကြောင်းဖြစ် -
သော(လောကုတ္တရာပညာ-စသည်)။ ဥတ္တမ-
ဒမထသမထ(ဝိ၊ ၃။၂၈၅) နှိ ဥတ္တမံ ဒမထဉ္စ
သမထဉ္စ၊ ပညဉ္စ သမာဓိဉ္စ၊ ကာယူပသမဉ္စ
စိတ္တုပသမဉ္စာတိပိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ၄။၃။၃၇၀။
လောကုတ္တရာပညာဝိမုတ္တိစေတောဝိမုတ္တိသင်္ခါ-
တံ ဥတ္တမံ ဒမထံ သမထဉ္စ အနုပ္ပတွာ အဓိ-
ဂန္ဓာ ဌိတံ။ ဥဒါန၊ ၄။၇၈။ သာရတ္ထ၊ ၃။၃၀၀။
သာသနေ အနုတ္တရေန ဒမထေန ဒန္တာမှာ
(ဒန္တမှ)။ မ၊ ၄။၃။၂၇၈။ သုတ္တနိ၊ ၄။၂။၁၇၇။

(- အပါ၊ ၁။၂၇၊ ၂၉။ သုတ္တနိ၊ ၄။၁။၃၃။ သုတ္တ-
နိ၊ ၄။၂။၉၆၊ ၉၈၊ ၁၄၁။ ပေတ၊ ၄။၂၄၈။ ထေရ၊
၄။၁။၃၂၁။ ထေရ၊ ၄။၂။၆၀။ ထေရီ၊ ၄။၁၇၈။)

(က) (ဣန္ဒြေ၊ ဒွါရ-တို့ကို) - စောင့်
စည်း - ပိတ်ဆို့ - တားမြစ် - တတ်သော
(ဣန္ဒြိယသံဝရသီလ)။ ဒန္တ၊ (၂) (က)-
ကြည့်။

(ခ) (ကိလေသာတို့ကို)-ငြိမ်းပျောက်
-ပယ်စွန့်-တတ်သော (ဉာဏ်ပညာ)။ ဒန္တ၊
(၂) (ခ)-ကြည့်။

(၃) ဆုံးမ-ယဉ်ကျေးစေ-အပ်-သင့်
-ထိုက်-သော၊ သူ။ ဒေါင့်ကွင်းပြန်ကြည့်။

(၄) ဆုံးမ-သင်ပြ-အပ်ပြီးသူ၊ ဆုံးမ
-သင်ပြ-အပ်ပြီးသော ယဉ်ကျေးမှု အကျင့်
ရှိသူ။ ဒန္တဒမထ-ကြည့်။

ဒမထူပေတ (တိ) [ဒမထ+ဥပေတ] ယဉ်ကျေး
-မရိုင်းပြ-ခြင်းနှင့် ပြည့်စုံသော။ ဆဒ္ဒန္တ-
ကုလာ သဗ္ဗကနိဋ္ဌော သိက္ခိတသိက္ခော
ဒမထူပေတော။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။၁၄၅။ သုတ္တနိ၊ ၄။
၁။၂၇၄။

ဒမန (န) [ဒမ+ယ၊ နီတိ၊ ဓာ။ ၂၃၇။ (ဒမဏ-
ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ)] (၁) ဆုံးမ - နှိပ်ကွပ်-
ခြင်း၊ (က) (ဣန္ဒြေတို့ကို)-စောင့်စည်း-
ပိတ်ဆို့- တားမြစ် - ခြင်း (ဣန္ဒြိယသံဝရ-
သီလ)။ (ခ) (ကိလေသာတို့ကို) -ငြိမ်း
ပျောက် - စွန့်ပယ် - ခြင်း (ဉာဏ်ပညာ)။
(ဂ)(ပါဏာတိပါတ-စသည်ကို)-ရှောင်ခွါ-
ငြိမ်းပျောက်စေ-ခြင်း(ဥပုသ်သီလ)။ (ဃ)
(ဗျာပါဒ-စသည်ကို)-ပျောက်ပယ် - ငြိမ်း
အေးစေ - ခြင်း (သည်းခံမှု = ခန္တိ)။ (င)
(လိမ်မာအောင်) - သွန်သင်-ညွှန်ပြ-လေ့
ကျင့်စေ-ခြင်း။ (စ) ယဉ်ကျေး-မာန်မာန
ကင်း-စေခြင်း။ (ဆ) ဒဏ်တပ်ခြင်း၊ ဒဏ်
ပေးခြင်း(ဒဏ္ဍဥပါယ်)။ (၂) ဆုံးမ-တတ် -
ကြောင်းဖြစ်-သော၊ (ကိလေသာတို့ကို)-

ငြိမ်းဖျောက်-စွန့်ပယ်-တတ်-ကြောင်းဖြစ်
-သော (ဉာဏ်ပညာ)။ (တိ) (၃) ဆုံးမ
တတ်သော၊ သွန်သင်-ညွှန်ပြ - လေ့ကျင့်
စေ - ယဉ်ကျေးစေ-တတ်သောသူ။

(၁) ဆုံးမ - နှိပ်ကွပ် - ခြင်း။ တေသံ
ဘိက္ခုနံ ဒမနတ္ထံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၅။ ဒမနတ္ထန္တိ
တေဟိ ဥပါသကေဟိ နိမ္မဒဘာဝံ အာပါဒိ-
တာနံ တေသံ ဘိက္ခုနံ ဒမနတ္ထံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။
၃၄၉။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၉၅။ ဝိမတိ၊၂။၂၁၃။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၁။)

(က) (ဣန္ဒြေတို့ကို) - စောင့်စည်း -
ပိတ်ဆို့ - တားမြစ်-ခြင်း (ဣန္ဒြိယသံဝရ-
သီလ)။ မနစ္ဆဋ္ဌာနံ ဣန္ဒြိယာနံ ဒမနေန။
မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄။

(ခ) (ကိလေသာတို့ကို)-ငြိမ်းဖျောက်-
စွန့်ပယ်-ခြင်း (ဉာဏ်ပညာ)။ အတ္တနော
ရာဂါဒိနံ ဒမနာဒိဟိ ကေမတ္တာနံ ဒမေန္တိ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၀၉။) ဒမ (၁) (ဂ)၊ ဒမထ (၁) (က)-
တို့လည်း ကြည့်။

(ဂ) (ပါဏာတိပါတ-စသည်ကို)-ရှောင်
ခွါ-ငြိမ်းဖျောက်စေ-ခြင်း (ဥပုသ်သီလ)။
ဒမ (၁) (ခ)-ကြည့်။

(ဃ) (ဗျာပါဒ-စသည်ကို) - ဖျောက်
ပယ် - ငြိမ်းအေးစေ - ခြင်း (သည်းခံမှု=
ခန္တီ)။ ဒမ (၁) (ဃ)-ကြည့်။

(င) (လိမ်မာအောင်)-သွန်သင်-ညွှန်
ပြ-လေ့ကျင့်စေ-ခြင်း။ ကိတေ ဧတေသံ
(ဟတ္ထိအာဒိနံ) ဒမနေန။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။
(-ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၀၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၈။)

(စ) ယဉ်ကျေး - မာန်မာနကင်း-စေ
ခြင်း။ မာနဒဗ္ဗနိမ္မဒနေန နိဗ္ဗိဝေသနဘာဝါ-
ပါဒနမ္ပိ ဒမနမေဝ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃။

အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၂-၁၀-ပ-မ-ဗ-သ-စ

(ဆ) ဒဏ်တပ်ခြင်း၊ ဒဏ်ပေးခြင်း
(ဒဏ္ဍဥပါယ်)။ ပဘူသတ္တိ (သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။
၂၃၈)-ကြည့်။ ဒမ (ပ) (၃)-လည်း ကြည့်။

(၂) ဆုံးမ - တတ် - ကြောင်းဖြစ် -
သော၊ (ကိလေသာတို့ကို) - ငြိမ်းဖျောက်-
စွန့်ပယ် - တတ် - ကြောင်းဖြစ် - သော
(ဉာဏ်ပညာ)။ ဒမ (၁) (ဂ)-ကြည့်။

(တိ) (၃) ဆုံးမတတ်သော၊ သွန်သင်-
ညွှန်ပြ-လေ့ကျင့်စေ-ယဉ်ကျေးစေ-တတ်
သောသူ။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒမနအာစရိယ (ပ) [ဒမန+အာစရိယ] ဆုံးမ-
သွန်သင်-ညွှန်ပြ-ယဉ်ကျေးစေ-တတ်သော
ဆရာ။ ယောဂ္ဂါစရိယ(မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈၂)-ကြည့်။

ဒမနသီလ (တိ) [ဒမန+သီလ] ဆုံးမ - ယဉ်
ကျေးစေ-ခြင်း အလေ့ရှိသောသူ။ အရိန္ဒမ
(ပေတ၊ဋ္ဌ၊၂၃၅)-ကြည့်။

ဒမနာရဟ (တိ) [ဒမန+အရဟ] ဆုံးမ-ယဉ်
ကျေးစေ-ခြင်းငှါ ထိုက်သောသူ။ ဒမေတုံ
ယုတ္တာတိ ဒမနာရဟာ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၉၀။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။ ဒမ္မ (၁)-လည်း ကြည့်။

ဒမနု(နု)ပါယ (ပ) [ဒမန+ဥပါယ] ဆုံးမ-ယဉ်
ကျေးစေ - ခြင်း၏ အကြောင်း 'ဥပါယ်'။
အညတ္ထ ဂမနံ တေသံ ဘိက္ခုနံ ဒမနုပါယော။
သာရတ္ထ၊၃။၃၅၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၀။

ဒမနုပါယစ္ဆေက (တိ) [ဒမနုပါယ + ဆေက]
ဆုံးမ-ယဉ်ကျေးစေ - ခြင်း၏ အကြောင်း
'ဥပါယ်'၌-လိမ်မာ-ကျွမ်းကျင်-သောသူ။
ဥပါယကုသလ (ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၄)-ကြည့်။

ဒမန္တ (တိ) [(ဒမု+အန္တ။ ဒမ္မန္တ-ပြာ)] ဆုံးမ-
ယဉ်ကျေးစေ-လိုသောသူ။ ယထာ ထမ္ဘေ
နိဗန္ဓေယျ၊ ဝစ္ဆံ ဒမံ နရော ဣမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၅၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၂၆၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။

ဒမပုတ္တ (တိ) [ဒမ + ပုတ္တ] ဆုံးမ - နှိပ်ကွပ် -
ကြောင်းဖြစ်သော ဉာဏ်ပညာ-သို့ရောက်-
ကိုရ-သောသူ။ သီတိဘူတာ ဒမပုတ္တာ၊
ဝိဟရန္တိ အနာသဝါ။ ထေရီ။၄၀၂။ ဥတ္တမဿ
ဒမထဿ အဓိဂတတ္တာ ဒမပုတ္တာ။ ထေရီ။၄။
၁၇၈။ (-သုတ္တန်။၃၆၂။)

ဒမယန္တ (တိ) [ဒမ + ဣယ + အန္တ] ဆုံးမ - ယဉ်
ကျေးစေ - သောသူ။ ဒန္တော ဒမယတံ
သေဋ္ဌော။ အံ။၁။၃၃၃။ ဣတိဝုတ်။၂၇၇။
ဝိသုဒ္ဓိ။၄။၁။၂၄၅။ ကော ဒမယ(ဓမ္မ။၅၆)န္တိ
ရတ္တိဋ္ဌာနာဒိသု....ကောဝ ဟုတွာ အတ္တာနံ
ဒမေန္တောတိ အတ္ထော။ ဓမ္မာဋ္ဌ။၂။၂၉၄-၅။

ဒမယန္တိ (ကြိ) [ဒမ + ဣယ + အန္တိ] ဆုံးမ -
နှိပ်ကွပ်-ပဲ့ပြင်-ယဉ်ကျေးစေ-ကုန်၏။ (က)
(ကျေးကောက်ခြင်း အပြစ်ကို) ဖျောက်ပယ်
ကုန်၏။ ဖြောင့်-စင်း - တန်း - မတ် - စေ
ကုန်၏။ ဖြောင့်မတ်အောင် ပြုကုန်၏။ (ခ)
(ဆန့်ကျင်ဖက် - ထော်လော်ကန့်လန့် - ပြု
ခြင်းကို) တားမြစ်ကုန်၏။ ကံမြစ်ကုန်၏။ မိမိ
အလိုကျ ဖြစ်စေကုန်၏။ (ဂ) (ကိလေသာ
တို့ကို) - ငြိမ်းသတ် - သုတ်သင် - ဖယ်ရှား -
ကုန်၏။ အရိယမဂ်ကို ဖြစ်စေကုန်၏။ (ဃ)
အပြစ်ဒဏ်ပေးကုန်၏။ လက်နက်ဒဏ်၊ ဥစ္စာ
ဒဏ်ကို ပြုကုန်၏။ (င) (ဆင်၊ မြင်း၊ ရထား-
စသည်တို့ဖြင့်) တိုက်ခိုက်ကုန်၏။ (စ) (ချွန်း၊
နှင်တံ-စသည်တို့ဖြင့်) - ရိုက်နှက် - နှိပ်စက် -
ကုန်၏။ (ဆ) မာန်မာန ကင်းစေကုန်၏။
(က),(ခ),(ဂ) ဒမေတိ (ဇ),(ဈ),(ည)-
ကြည့်။ (ဃ),(င),(စ) ဒမေတိ (ဋ),(ဌ),(ဍ)-
ကြည့်။ (ဆ) ဒမေတိ (ဇ), (တ)-
ကြည့်။

ဒမယိတ္တ (ကြိ) [ဒမ + ဣယ + ဣ] ဆုံးမ -
ပဲ့ပြင်-ယဉ်ကျေးစေ-ကုန်လော့။ မာန်မာန
ကင်းစေကုန်လော့။ ဒမေတိ (တ)-ကြည့်။

ဒမယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဒမ + ဣယ + တွာ။ (ဒမ-
ဣတ္တာ-အဒ္ဓမာဂဓိ)] ဆုံးမ - ယဉ်ကျေးစေ-
၍။ ပါယာသိံ ဒမယိတွာဟံ။ အပ။၂။၁၂၇။
ထေရာဋ္ဌ။၁။၄၁၅။ (-မိလိန္ဒ။၃၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ။
၂။၃၀။)

ဒမယိဿံ (ကြိ) [ဒမ + ဣယ + ဿ] ဆုံးမ -
ပဲ့ပြင်-ယဉ်ကျေးစေ-ရလိမ့်-ရတော့-အံ့။
ဒမေတိ-ကြည့်။

ဒမယိဿတိ (ကြိ) [ဒမ + ဣယ + ဿတိ] ဆုံးမ
-ပဲ့ပြင်-ယဉ်ကျေးစေ-လတ္တံ့။ ဒမေတိ-
ကြည့်။

ဒမယီ (ကြိ) [ဒမ + ဣယ + ဣ] ဆုံးမ - ပဲ့ပြင်
-ယဉ်ကျေးစေ-ပြီ။ ဒမေတိ-ကြည့်။

ဒမသစ္စ (န) [ဒမ + သစ္စ။ (ဒမသတျ-သံ)]
(၁) (ဣန္ဒြေတို့ကို) ဆုံးမခြင်း(နှင့်) မှန်ကန်
စွာ ပြောဆိုခြင်း။ (၂) (ဣန္ဒြေတို့ကို) ဆုံးမ
ကြောင်းဖြစ်သော ဣန္ဒြိယသံဝရသီလ (နှင့်)
မှန်ကန်စွာ ပြောဆိုကြောင်း ဖြစ်သော ဝစီ-
သစ္စာ။ အပေတော ဒမသစ္စေနာ (ဓမ္မ။၁၄။
ထေရ။၃၄၂)တိ ဣန္ဒြိယဒမေန စေဝ ပရမတ္ထ-
သစ္စပက္ခိကေန ဝစီသစ္စေန စ အပေတော။
ဓမ္မာဋ္ဌ။၁။၅၂။ ထေရာဋ္ဌ။၂။၃၆၆။ (-ဇာ။၁။
၆၀၊၃၇၄။ ဇာ။ဋ္ဌ။၂။၁၈၂။ ဇာ။ဋ္ဌ။၅။၅၁။)

ဒမဿု (ကြိ) [ဒမ + အ + ဿ] ဆုံးမလော့။
စောင့်စည်း-ပိတ်ဆို့ - တားမြစ် - လော့။
ဒမတိ (၂)-ကြည့်။

ဒမိတ (တိ) [ဒမ + တ။ (ဒမိယ-အဒ္ဓမာဂဓိ၊
ဒမိအ-ပြာ)] (၁) ဆုံးမ-ပဲ့ပြင်-ယဉ်ကျေး
စေ- အပ်သော။ (က) (လိမ်မာ - မရိုင်း
စိုင်း-အောင်)-သွန်သင်-ညွှန်ပြ-လေ့ကျင့်
စေ-အပ်သော။ (ခ) နှိပ်ကွပ်-နှိမ်နင်း -
မာန်မာနကင်းစေ-အပ်သော။ (ဂ) ဒေါသ
အဆိပ် အတောက် ကင်းပျောက် စေအပ်
သော။ (ဃ) သရဏဂုံ သီလ၌ တည်စေ

အပ်သော။ (၂) ဆုံးမ-ပဲ့ပြင် - ယဉ်
ကျေးစေ - အပ်ရာ (အရပ်-စသည်)။ (န)
(၃) ဆုံးမ-ပဲ့ပြင်-ယဉ်ကျေးစေ-ခြင်း။

(၁) ဆုံးမ- ပဲ့ပြင် - ယဉ်ကျေးစေ -
အပ်သော။ ဒမေန ဥတ္တမေနာဟံ၊ ဒမိတောမိ
မဟေသိနာ။ အပါ၊ ၁။ ၁၂၉။ မနုဿပုရိသာပိ
...ဒမိတာ ဝိနိတာ ဝိစိတြေဟိ ဝိနယနူပါ-
ယေဟိ။ ဝိ၊ ၁။ ၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၀၁။ စူဠနိ၊
၄၀။ အနုတ္တရေန ယောဂ္ဂါစရိယေန ဒမိ-
တေတရုဏနာဂေ။ သံ၊ ၁။ ၇၃။ ဒန္တော တု
ဒမိတော သိယာ။ ဓာန်၊ ၇၄၉။ (-ထေရီ။
၃၇၅။ ဒိ၊ ၁။ ၂။ ၇၃။ မ၊ ၁။ ၂၃၂။ အံ၊ ၁။
၂၅၂။ ထေရ၊ ၁။ ၅၅။ အပါ၊ ၁။ ၉၈။
အပါ၊ ၁။ ၁၀၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၂၄-၅။ ဇာ၊ ၁။
၉၆။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၁၂။ ဇာ၊ ၁။ ၅၅၅၊ ၅၅၇။
ဒိ၊ ၁။ ၁၄၃။ ဒိ၊ ၁။ ၂။ ၈၀။ မ၊ ၁။ ၂၃၈။
မ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၄၆။)

(က) (လိမ်မာ-မရိုင်းစိုင်း-အောင်) -
သွန်သင်-ညွှန်ပြ-လေ့ကျင့်စေ- အပ်သော။
ဒမိတော (မ၊ ၁။ ၁၉၀)တိ နိဗ္ဗိသေဝန-
ဘာဝါပါဒနေန သိက္ခာပိတော။ မ၊ ၁။ ၂။ ၃၈၈။
ဒိသ္မာ အဒန္တံ ဒမိတ(ထေရီ၊ ၃၇၅)န္တိ ပက-
တိယာ ပုဗ္ဗေ အဒန္တံ ဣဒါနိ ဟတ္ထာစရိယေန
ဟတ္ထိသိက္ခာယ ဒမိတံ ဒမထံ (ဒမိတဒမထံ-
ဟု ရှိနေ၏။) ဥပဂမိတံ။ ထေရီ၊ ၁။ ၅၅။ (-
ထေရ၊ ၁။ ၂။ ၁၁၁။)

(ခ) နှိပ်ကွပ်-နှိမ်နင်း- မာန်မာနကင်း
စေ-အပ်သော။ သမဏဿ ဧဝရူပေါ နာမ
နာဂရာဇာ ဒမိတော။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၁၅၉။ ဒမိ-
တော နိဗ္ဗိသေဝနော ဂတော အမှိ။ ထေရ၊ ၁။
၂။ ၃၃၃။ အဗ္ဘန္တရေ ဧဝ ဒမိတော၊ နိဗ္ဗိသေ-
ဝနော ကတောတိ အတ္ထော။ စရိယာ၊ ၁။
၁၃၇။

(ဂ) ဒေါသ အဆိပ် အတောက် ကင်း
ပျောက်စေအပ်သော။ (ဃ) သရဏဂုံ၊ သီလ

၌တည်စေအပ်သော။ ဘဂဝတာ တိရစ္ဆာန-
ပုရိသာပိ... ဒမိတာ နိဗ္ဗိသာ ကတာ၊ သရ-
ဏေသု စ သီလေသု စ ပတိဋ္ဌာပိတာ။ ဝိ၊ ၁။
၁။ ၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၀၁။ စူဠနိ၊ ၄၀။ (နိဗ္ဗိ-
သာ ကတာ ဒေါသဝိသဿ ဝိနောဒနေန။
သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၉၁။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၁။ ၂၄၅။)

(၂) ဆုံးမ-ပဲ့ပြင်-ယဉ်ကျေးစေ- အပ်
ရာ (အရပ်-စသည်)။ ဒမိတဌာန-ကြည့်။
(န)(၃) ဆုံးမ-ပဲ့ပြင်-ယဉ်ကျေးစေ-ခြင်း။
ဒမိတာကာရ-ကြည့်။

ဒမိတစိတ္တ (တိ) [ဒမိတ+စိတ္တ] ဆုံးမ-နှိပ်ကွပ်
-ယဉ်ကျေးစေ-အပ်သော စိတ်ရှိသောသူ။
အတ္တဒန္တ (ပေတ၊ ၁။ ၂၄၈။ အပါ၊ ၁။ ၃၂၇)-
ကြည့်။

ဒမိတဌာန(န)[ဒမိတ+ဌာန(ဒမိတဿာန-သံ)]
ဆုံးမ-ပဲ့ပြင်-ယဉ်ကျေးစေ-အပ်ရာ အရပ်။
ကမ္မာသပါဒဿ ဒမိတဌာနေ နိဝုဋ္ဌတ္တာ။ ဇာ၊
၁။ ၅၅၇။

ဒမိတပဒေသ (ပု) [ဒမိတ+ပဒေသ] အထက်
ပုဒ်နက် ကြည့်။ ပေါရိသာဒဿ ဒမိတပဒေ-
သော။ ဇာ၊ ၁။ ၅၇၇။

ဒမိတဗ္ဗ (တိ) [ဒမု+တဗ္ဗ။ (ဒမိတဗျ၊ ဒမု-သံ၊
ဒမေယတု-အဒ္ဓမာဂဓီ)] ဆုံးမ-အပ်-သင့်
-ထိုက်-သောသူ။ ပုရိသဒမ္ပ(သာရတ္ထ၊ ၁။
၂၉၀။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၅၆)-ကြည့်။ အောက်ပုဒ်
လည်း ကြည့်။

ဒမိတဗ္ဗပုရိသ (ပု) [ဒမိတဗ္ဗ + ပုရိသ။ (ဒမိ-
တဗျပုရုဂ-သံ)] ဆုံးမ-အပ်-သင့်-ထိုက်-
သော-ယောက်ျား - ပုဂ္ဂိုလ်။ ပုရိသဒမ္ပ
(ဇိနာလင်္ကာရ၊ ၃၅၅)-ကြည့်။

ဒမိတာကာရ (ပု) [ဒမိတ+အာကာရ] ဆုံးမ
-ပဲ့ပြင်-ယဉ်ကျေးစေ-ခြင်း-ပုံ-အခြင်း

အရာ။ အတ္တနော ဒမိတာကာရံ။ ထေရ၊ဌ၊
၂။၃၃၃။

ဒမိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဒမု+တုံ] ဆုံးမ-ပဲ့ပြင်-ယဉ်
ကျေးစေ - ခြင်းငှါ။ ဒမိတုံ အရဟန္တပါ။
သာရတ္ထ၊၁။၂၉၀။

ဒမိယတေ (ဘာဝ၊ကြိ) [ဒမု+ယ+တေ] ဆုံးမ
-ယဉ်ကျေးစေ-ခြင်း။ ဒမ (၁)-ကြည့်။

ဒမိဋ္ဌ^၁ (ပု) [ဒမ=ဒမု +ဣလ?] ဒမိဋ္ဌ-မင်း-
မင်းသား။ ဒမိဋ္ဌရာဇ-ကြည့်။

ဒမိဋ္ဌ^၂ (ပု) [ဒမိဋ္ဌ+ဏ။ ထိ-၌ ဒမိဋ္ဌိ။ (ဒြဝိဒု-
သံ၊ ဒမိလ-ပြာ)] (၁) ဒမိဋ္ဌ-တိုင်းပြည်-
နိုင်ငံ-နယ်ပယ်။ (ယင်း-၏ တည်ရာဌာနကား
ဣန္ဒိယတောင်ပိုင်းရှိ မာဒရာသီနယ် မြောက်
ဖက်၌ ကစ္စနာခေါ်သောကဏ္ဍာမြစ်၊တောင်
ဖက်၌ ကာဝေရီမြစ်တို့၏ အတွင်းရှိ နယ်ပယ်
ဖြစ်သည်။ (တနည်း) ဝိဿ တောင်တန်း၏
တောင်ဖက်ရှိ နယ်ပယ်အဝှန်း ဖြစ်သည်။
ဗုဒ္ဓသာသနိကပဌဝိဝင်။၂၅၃။ ဒမိလ လူမျိုး
တို့၏နေရာ ဣန္ဒိယ တောင်ပိုင်း ဖြစ်၏။
D.P. ။) (တိ) (၂) ဒမိဋ္ဌ-တိုင်း၌ - ဖြစ်-
မွေးဖွား-သူ။ ဒမိဋ္ဌ-တိုင်း-သူ - သား၊ ဒမိဋ္ဌ
လူမျိုး၊ တမိလ်လူမျိုး၊ ကလယ်လူမျိုး၊ ကျေး
ကုလားလူမျိုး။ (ယင်း-သည် မိလက္ခလူမျိုး
ပင်ဖြစ်၏။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၅၉။ အံ၊ဌ၊၂။၁၆၉။
တောင်ပေါက်၊ဓာန်၊သျှ။၅၁၆။ အန္ဓရ၊ကရ်
နာဋက၊ ဂုရ်ဗျဉ်၊ တေလင်ဂ၊ မကရုရ်ရေ-
ဤလူမျိုး၅-မျိုးကို ဒမိဋ္ဌ-ဟု ခေါ်၏။ဝိလုံ။)

(၁) ဒမိဋ္ဌရဋ္ဌ-ကြည့်။ (တိ) (၂) ဩ-
ဇ္ဇကာ ဒမိဋ္ဌာ စေဝ၊....အာဂစ္ဆန္တိ မမံ သရံ။
အပ၊၁။၄၂၀။ သော ကိရ ဒမိဋ္ဌော သုမန-
ဂိရိဝိဟာရေ အာကာသစေတီယံ ရတ္တပဋ္ဌေန
ပူဇေသိ။ မ၊ဌ၊၄။၁၆၆။ အံ၊ဌ၊၂။၁၂၀။
မာတာ ဒမိဋ္ဌိ၊ ပိတာ အန္ဓကော။ အဘိ၊ဌ၊
၂။၃၇၁။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၄၉။

ဒမိဋ္ဌရဋ္ဌေ ဇာတာ ဒမိဋ္ဌိ။ သမ္မော၊ယော။
၂၁၇။ (-ဝဇီရ၊၁၆၉။ သာရတ္ထ၊၃။၁၁။)

ဒမိဋ္ဌကဗ္ဗရူပ (တိ) [ဒမိဋ္ဌ^၂+ကဗ္ဗ+ရူပ။ (ဒြ-
ဝိဒုကာဗျရူပ-သံ)] ဒမိဋ္ဌ-လူမျိုးတို့-ဖွဲ့ဆို-
သီကုံး-အပ်သော ပျို့၊ကဗျာ နှင့် တူသော
(ကဗျာ)။ ဒမိဋ္ဌကဗ္ဗရူပေန ကာရေန္တော။
ဝိမတိ၊၁။၁၁၇။

ဒမိဋ္ဌဒေဝီ (တိ) [ဒမိဋ္ဌာ+ ဒေဝီ] (B.E. ၅၅၂-
တွင် သီဟိုဠ်ကျွန်း အနုရာဇမြို့၌ နန်းတက်
သော မဟာဒါဌိက မဟာနာဂမင်း၏) ဒမိဋ္ဌ-
လူမျိုးဖြစ်သော မိဖုရား၊ ဒမိဋ္ဌဒေဝီ အမည်
ရှိသော မိဖုရား။ ရညောစ ဒမိဋ္ဌဒေဝီ နာမ
မဟေသီ ပဌမဝယေ ဌိတာ ဒဿနီယာ
ပါသာဒိကာ။ အံ၊ဌ၊၁။၁၆။ (D.P. လည်း
ကြည့်။)

ဒမိဋ္ဌဒေါဝါရိက (ပု) [ဒမိဋ္ဌ^၂+ဒေါဝါရိက] ဒမိဋ္ဌ-
လူမျိုးဖြစ်သော တံခါးစောင့်။ ကော ဒမိဋ္ဌ-
ဒေါဝါရိကော ပါတောဝ ဗဠိသံ အာဒါယ
ဂန္ဓာ။ အံ၊ဌ၊၂။၁၀၇။

ဒမိဋ္ဌနာ(လိ)ဋ္ဌိ (ထိ) [ဒမိဋ္ဌ^၂ + နာ (လိ) ဋ္ဌိ]
ဒမိဋ္ဌ-လူမျိုးတို့၏-ကွမ်းစား-စလယ်။ ဒမိဋ္ဌ-
နာဋ္ဌိ ခုဒ္ဒကာ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၀၂။ ကခါ၊ဋီ၊သစ်။
၃၂၅။ ဒမိဋ္ဌနာဋ္ဌိတိ ပုရာဏနာဋ္ဌိ သန္ဓာယ
ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၁။၃၄၈။ ဒမိဋ္ဌာနံ နာဋ္ဌိ ဒမိဋ္ဌ-
နာဋ္ဌိ။ ပါရာ၊ယော။၂၉၂။

ဒမိဋ္ဌဘာသာ (ထိ) [ဒမိဋ္ဌ + ဘာသာ။ (ဒြဝိဒု-
ဘာဂါ-သံ)] ဒမိဋ္ဌ- လူမျိုးတို့-ပြောဆို-
သုံးနှုန်း-သောဘာသာစကား။(ယင်း-သည်
အရိယဘာသာ မဟုတ်သော ဘာသာ ဘဂ-
မျိုးတွင် ပါဝင်၏။ D.P. ။) အာစရိယော
ယေ ဒမိဋ္ဌဘာသာယ ဝုတ္တေ အတ္ထံ ဇာနန္တိ၊
တေသံ ဒမိဋ္ဌဘာသာယ အာစိက္ခတိ။ မ၊ဌ၊
၁။၁၄၂။ အံ၊ဌ၊၁။၇၃။ ဣတ္တိဝုတ်၊ဌ။၇၈။
ဒမိဋ္ဌဘာသံ ဘာသိဿတိ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၃၇၁။

ပဋိသံဋ္ဌာ၁။၅။ အံဋီ၊၂။၃၄၉။ (-အံဋ္ဌာ၁။
၇၄။ ဝဇီရ။၁၉၂။ ဒီဋီ၊၁။၂၃၈။ သီဋီ၊သစ်၊
၂။၇၂။ မဋီ၊၂။၁၅၀။ အံဋီ၊၂။၁၅၅။)

ဒမိဋ္ဌမဒ္ဒန (န) [ဒမိဋ္ဌ+မဒ္ဒန] ဒမိဋ္ဌ-လူမျိုးတို့ကို
နှိမ်နင်းခြင်း။ ဒမိဋ္ဌမဒ္ဒနော ကတေ။ ဓမ္မာဋ္ဌ၊
၂။၃၃၅။

ဒမိဋ္ဌရဋ္ဌ (န) [ဒမိဋ္ဌ+ရဋ္ဌ] ဒမိဋ္ဌ-တိုင်းပြည်-
နိုင်ငံ။ ဒမိဋ္ဌရဋ္ဌံ ပတော။ စရိယာဋ္ဌ။၂၂။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၄။၂၃၈။ (-ဝိမတိ၊၁။၁၁၇။ သီဋီ၊သစ်၊
၂။၃၄၁။)

ဒမိဋ္ဌရာဇ (ပု) [ဒမိဋ္ဌ+ရာဇ။ ဒြဝိဋ္ဌရာဇနံ-သံ]
ဒမိဋ္ဌ-လူမျိုး ဖြစ်သော မင်း၊ ဒမိဋ္ဌ-မင်း။
ဒွတ္တိသ ဒမိဋ္ဌရာဇာနော ဝိဇီတော။ ဒီဋ္ဌ၊၂။
၂၃၃။

ဒမိဋ္ဌဝိသယ (ပု) [ဒမိဋ္ဌ+ဝိသယ] ဒမိဋ္ဌ-လူမျိုး
တို့၏-ဖြစ်ရာအရပ်-နိုင်ငံ၊ ဒမိဋ္ဌ-လူမျိုးပိုင်
နယ်ပယ်။ ဒက္ခိဏာပထံ ဂန္ဓာ ဒမိဋ္ဌဝိသယေ
....ကာရာပေတွာ။ ပေတဋ္ဌ၊၁။၂၄။

ဒမူပသမ (ပု) [ဒမ + ဥပသမ] (ဗျာပါဒ-
စသည်တို့ကို) ဖျောက်ပယ်၊ ငြိမ်းအေးစေ
တတ်သော (အဓိဝါသနခန္တိ)။ သက္ခိယသိ
ခေါ် တံ ပုဏ္ဏ ဣမိနာ ဒမူပသမေန သမန္တာ-
ဂတော သုနာပရန္တသ္မိ ဇနပဒေ ဝိဟရိတုံ
(ဝတ္ထု)။ မ၊၃။၃၁၃။ သံ၊၂။၂၇၇။ အံဋီ၊၂။
၁၂၃။ အံဋီ၊၃။၁၈၇။ ဒမော စ သော
ဗျာပါဒါဒိနံ ဝိနယနဋ္ဌေန တေသံယေဝ ဥပ-
သမနဋ္ဌေန ဥပသမော စာတိ ဒမူပသမော။
မဋီ၊၃။၄၂၃။ (-မဋ္ဌ၊၄။၂၃၄။ သံဋ္ဌာ၁။
၂။ သံဋ္ဌ၊၃။၂၀။)

ဒမေတဗ္ဗ (တိ) [ဒမု+ဏေ+တဗ္ဗ] (ယဉ်ကျေး
အောင်) ဆုံးမ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော၊
သွန်သင်-ညွှန်ပြ-ထိုက်သော၊သူ။ ယထာ
သော သုဒန္တော ဟောတိ၊ တထာ ဒမေ-
တဗ္ဗော။ ဓမ္မာဋ္ဌ၊၂။၉၁။ (-ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၇၇။

ထေရ၊ဋ္ဌာ၁။၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၄၆။)အောက်
ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဒမေတဗ္ဗဂေါဏ (ပု) [ဒမေတဗ္ဗ+ဂေါဏ] ဆုံးမ
-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော နွား။ ဒမ္မဂဝ-
ကြည့်။

ဒမေတဗ္ဗဒမက (တိ) [ဒမေတဗ္ဗ+ဒမက] ဆုံးမ
ထိုက်သူတို့ကို ဆုံးမတတ်သော၊ သွန်သင်-
ညွှန်ပြ-ထိုက်သူတို့ကို-သွန်သင်-ညွှန်ပြ-
တတ်သော၊သူ။ ယောဂ္ဂါစရိယ(မဋ္ဌ၊၄။၁၈၅။
မဋီ၊၃။၃၈၂)-ကြည့်။

ဒမေတာဝိ (တိ) [ဒမု + ဏေ + တာဝိ] (ယဉ်
ကျေးအောင်) ဆုံးမတတ်သော၊သူ(မြတ်စွာ
ဘုရား)။ ဒန္တော ဗုဒ္ဓေါ ဒမေတာဝိ။ အပါ၊၁။
၃၉၅။

ဒမေတိ (ကြိ) [ဒမု+ဏေ+တိ။ နိတိ၊ဓာ။၂၃၇။]
ဆုံးမ-နှိပ်ကွပ်-ပဲ့ပြင်-ယဉ်ကျေးစေ- ၏၊
(က) (ဣန္ဒြေတို့ကို)-စောင့်စည်း-ပိတ်ဆို့
-တားမြစ်-ထိန်းသိမ်း-၏။ (ခ) (ရာဂ-
စသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို)-ငြိမ်းအေး-
-ငြိမ်သက်-စေ၏၊ ကိုယ်၊ နှုတ်၊ စိတ်-တို့၏
ငြိမ်သက်ခြင်းနှင့် ယှဉ်စေ၏၊ ပဟာနဝိနည်း၌
တည်စေ၏။ (ဂ) (ပါဏာတိပါတ-စသော
ကံ၊ ကိလေသာတို့ကို)-ပယ်ခွါ - ကင်းကွာ
စေ-၏။ (ဃ) (ကိလေသာတို့ကို) စွန့်ပယ်
၏။ (င) (ဗျာပါဒ၊ ဝိဟေသာ-စသည်တို့ကို)
-ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-၏။ (စ) တား
မြစ်-ပိတ်ဆို့-၏။ (ဆ) သုတ်သင် - စင်
ကြယ်စေ-၏။ (ဇ) (ကျွေးကောက်ခြင်း
အပြစ်ကို) ဖျောက်ပယ်၏၊ ဖြောင့်-စင်း -
တန်း - မတ် - စေ၏၊ ဖြောင့်မတ်အောင်
ပြု၏။ (ဈ) (ဆန့်ကျင်ဖက် - ထော်လော်
ကန့်လန့်-ပြုခြင်းကို) တားမြစ်၏၊ ကံမြစ်၏၊
မိမိအလိုကျဖြစ်စေ၏။ (ည) (ကိလေသာ
တို့ကို)-ငြိမ်းသတ်-သုတ်သင်-ဖယ်ရှား-
၏၊ အရိယမဂ်ကို ဖြစ်စေ၏။ (ဋ) အပြစ်

ဒဏ်ပေး၏။ လက်နက်ဒဏ်၊ ဥစ္စာဒဏ်ကို ပြု၏။
 (၄) (ဆင်၊ မြင်း၊ ရထား-စသည်တို့ဖြင့်)
 တိုက်ခိုက်၏။ (၅) (ချွန်း၊ နှင်တံ-စသည်တို့
 ဖြင့်) - ရိုက်နှက် - နှိပ်စက် - ၏။ (၆) (လိမ်
 မာ - မရိုင်းစိုင်း - အောင်) - သွန်သင် - ညွှန်
 ပြ - လေ့ကျင့်စေ - ၏။ (၇) ဒေါသအဆိပ်
 အတောက် ကင်းပျောက်စေ၏။ (၈) မာန်
 မာန ကင်းစေ၏။

ဆုံးမ - နှိပ်ကွပ် - ပဲ့ပြင် - ယဉ်ကျေးစေ -
 ၏။ ဒမေတီ - ပေဋကော။ ၁၉၀။ ဓမ္မာဠာ ၂။
 ၉၁။ အပါဠာ ၂။ ၄၆၊ ၁၀၆။ သံ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။
 ၃၉၀။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၀။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၂၇-ဂ။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၆။ ဒမေန္တိ၊ ဒမေသိ - အပါ၊ ၁။
 ၃၇၇။ ထေရ၊ ဠာ၊ ၂။ ၃၁၉။ ဒမေမိ - အပါ၊ ၁။
 ၇၄။ မိလိန္ဒ၊ ၃၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၀။ ထေရ၊ ဠာ၊
 ၂။ ၅၀၂။ အပါဠာ၊ ၁။ ၉၀၊ ၂၇၈-၉။ (ရာဂစိတ္တံ
 ဒမေမိ ဒမနံ ကရေမိ။ အပါဠာ၊ ၂။ ၃၇။)
 ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဠာ၊ ၂။ ၄၄။ ဇာ၊ ဠာ၊ ၁။ ၉၆။ ဇာ၊ ဠာ၊ ၅။ ၃၅၇၊
 ၅၅၃။ ဒမေဟိ - ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၀။ ဓမ္မာဠာ၊ ၂။
 ၃၁၀။ ထေရ၊ ဠာ၊ ၂။ ၅၀၂။ အပါဠာ၊ ၁။ ၂၇၉။
 ဒမေယျ - ဓမ္မာဠာ၊ ၂။ ၉၁။ ဇာ၊ ဠာ၊ ၇။ ၁၅၁။
 ဒမေထ (ဒမု + ဧ + ထေ) - ဓမ္မာ၊ ၃၇။ ဓမ္မာ
 ဠာ၊ ၂။ ၉၁။ ဒမေယျံ - အပါဠာ၊ ၁။ ၂၇၉။ စရိ-
 ယာဠာ၊ ၂။ ၇၄။ ဒမေသိ (ဒမု + ဧ + ဤ) -
 အံ၊ ဠာ၊ ၁။ ၁၀၃။ ဓမ္မာဠာ၊ ၂။ ၃၁၀။ ထေရ၊ ဠာ၊ ၁။
 ၁၅၅။ ဒမယိ - ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၄၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဠာ၊ ၂။ ၃၆။
 ဒမေသိ - ဇာ၊ ဠာ၊ ၅။ ၄၄၀၊ ၄၉၆။ ဒမေဿတိ
 - သံ၊ ဠာ၊ ၁။ ၂၉၇။ သုတ္တနိ၊ ဠာ၊ ၂။ ၂၀။ ဇာ၊
 ဠာ၊ ၅။ ၅၃၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၅။ ဒမယိဿတိ -
 အပါ၊ ၁။ ၁၄၀။ ဒမေဿသိ - ထေရီ၊ ဠာ၊ ၂။ ၃၃။
 ဒမေဿာမိ - မာဠာ၊ ၃။ ၆၂။ သံ၊ ဠာ၊ ၃။ ၁၀။ ဓမ္မာ
 ဠာ၊ ၂။ ၃၁၀။ ဥဒါန၊ ဠာ၊ ၁။ ၁၁၇။ ဣတိဝုတ်၊ ဠာ၊
 ၁၁၅။ သုတ္တနိ၊ ဠာ၊ ၁။ ၁၂၆။ ထေရ၊ ဠာ၊ ၂။ ၆၆။
 ဇာ၊ ဠာ၊ ၂။ ၁၃၀။ ဇာ၊ ဠာ၊ ၄။ ၃၀၉။ ဒမေဿာမ
 - ဇာ၊ ဠာ၊ ၄။ ၆၄။ ဒမယိဿံ - ထေရ၊ ၂။ ၉။
 ထေရ၊ ဠာ၊ ၂။ ၆၄၊ ၆၆။

(က) (ဣန္ဒြေတို့ကို) - စောင့်စည်း -
 ပိတ်ဆို့ - တားမြစ် - ထိန်းသိမ်း - ၏။ (ခ)
 (ရာဂ-စသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို) - ငြိမ်း
 အေး - ငြိမ်သက် - စေ၏။ ကိုယ်၊ နှုတ်၊ စိတ်
 တို့၏ ငြိမ်သက်ခြင်းနှင့် ယှဉ်စေ၏။ ပဟာနု
 ဝိနည်း၌ တည်စေ၏။ (ဂ) (ပါဏာတိပါတ-
 စသော ကံ၊ ကိလေသာတို့ကို) - ပယ်ချီ -
 ကင်းကွာစေ - ၏။ (ဃ) (ကိလေသာတို့ကို)
 စွန့်ပယ်၏။ (င) (ဗျာပါဒ၊ ဝိဟေသာ-
 စသည်တို့ကို) - ပယ်ဖျောက် - ဖျက်ဆီး - ၏။
 (က) မနုဇ္ဈဋ္ဌာနိ ဣန္ဒြိယာနိ ဒမေတိ သံဝ-
 ရေတိ။ ... (ခ) ရာဂါဒိပါပဓမ္မေ ဒမေတိ ဥပ-
 သမေတိ။ .... (ဂ) ပါဏာတိပါတာဒိကမ္မ-
 ကိလေသေ ဒမေတိ ဥပသမေတိ ဝိက္ခမ္ဘေတိ။
 .... ဗျာပါဒဝိဟေသာဒိကေ ဒမေတိ ဝိနေတိ။
 မာဋီ၊ ၃။ ၄၂၃-ချည်း။ မနုဇ္ဈဋ္ဌာနိ ဣန္ဒြိယာနိ
 ဒမေတိ။ .... (ဃ) ကိလေသေ (သံကိလေသံ)
 ဒမေတိ။ ပဇဟတိ ဥပဝသနဝသေန ကာယ-
 ကမ္မာဒိံ ဒမေတိ။ .... (င) ကောဓူပနာဟမက္ခ-
 မာနာဒိကေ ဒမေတိ ဝိနေတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၀။
 အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၀၇-ချည်း။

(က) ဒမေတိ - အံ၊ ၁။ ၁၆၈။ အံ၊ ဠာ၊ ၂။
 ၁၅၀။ နေတ္ထိ၊ ဠာ၊ ၁။ ၃၅။ ဒမေန္တိ - ဒီ၊ ၃။ ၅၀။
 အံ၊ ၁။ ၃၇၉။ အံ၊ ၂။ ၃၉၊ ၄၃၂။ ဒီ၊ ဠာ၊ ၃။ ၃၄။
 အံ၊ ဠာ၊ ၂။ ၃၁၃။ (=ဣန္ဒြိယဒမနေန ဒမေန္တိ။
 အံ၊ ဠာ၊ ၃။ ၁၆၆။) အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၂။

(ခ) ဒမေတိ ဝိနေတိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။
 ဝိ၊ ဠာ၊ ၁။ ၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၀။ စူဠနိ၊ ဠာ၊ ၄၀။
 ဒမေတိတိ သမေတိ။ ကာယသမာဒိဟိ ယော-
 ဇေတိတိ အတ္ထော။ တံ ပန ကာယသမာဒိဟိ
 ယောဇနံ ယထာရဟံ တဒဂ်ဝိနယာဒိသု
 ပတိဋ္ဌာပနံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၉၀။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၅။ (- ၂၄၆။)

(စ) တားမြစ် - ပိတ်ဆို့ - ၏။ ဒမေတိ
 (သံ၊ ဠာ၊ ၃။ ၁၀၇) ပုထုတ္တာရမ္မဏတော နိဝါ-
 ရေတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၄၆။

(ဆ) သုတ်သင် - စင်ကြယ်စေ - ၏။
ပယုတ္တော တေ ဒမေဿာမိ(ထေရ။၂၇၉)တိ
တတ္ထ နိဗ္ဗန္တော ဝေ ယုတ္တပယုတ္တော ဟုတွာ
တေ ဒမေဿာမိ။ သံကိလေသမလတော တံ
ဝိသောဓေဿာမိ။ ထေရ။၉၁၂။၆၆။

(ဇ) (ကွေးကောက်ခြင်း အပြစ်ကို)
ဖျောက်ပယ်၏။ ဖြောင့် - စင်း - တန်း - မတ်
- စေ၏။ ဖြောင့်မတ်အောင်ပြု၏။ (ဈ)
(ဆန့်ကျင်ဖက် - ထော်လော်ကန့်လန့် - ပြု
ခြင်းကို)တားမြစ်၏။ ကံမြစ်၏။ မိမိအလိုကျ
ဖြစ်စေ၏။ (ည) (ကိလေသာတို့ကို) - ငြိမ်း
သတ် - သုတ်သင် - ဖယ်ရှား - ၏။ အရိယ-
မဂ်ကို ဖြစ်စေ၏။ ဥသုကာရာ ဒမယန္တိ တေ-
ဇနံ၊ ဒါရုံ ဒမယန္တိ တစ္ဆကာ၊ အတ္တာနံ ဒမ-
ယန္တိ ပဏ္ဍိတာ(သုဗ္ဗတာ)။ မ၊၂။၃၀၈။ ဓမ္မ။
၂၅၊၃၅။ ထေရ။၂၂၄၊၃၃၄။ (က၊မူ-ကွဲ)။
ထေရ။၉၁၂။၃၃၁။ (ဇ) ဒမယန္တိ ဥဇု-
ကရေန္တိ။ ထေရ။၉၁၁။၉၀(က၊မူ-ကွဲ)။ ဥသု-
ကာရာပိ တာပေတွာ ဝက်ဘာဝံ ဟရန္တော
တေဇနံ ဥသု ဒမယန္တိ ဥဇုကံ ကရေန္တိ။
(ဈ) တစ္ဆကာပိ နေမိအာဒိနံ အတ္တာယ
တစ္ဆန္တော ဒါရုံ ဒမယန္တိ အတ္တနော ရုစိယာ
ဥဇု ဝါ ဝက် ဝါ ကရေန္တိ။ (ည) ပဏ္ဍိတာ
သပ္ပညာ အရိယမဂ္ဂံ ဥပ္ပါဒေန္တော အတ္တာနံ
ဒမေန္တိ။ ထေရ။၉၁၂။၃၃၃-ချည်း။ (- မ၊၉၁၊
၃။၂၃၆။ ဓမ္မ၊၉၁၁။၃၇၁။ ဓမ္မ၊၉၁၂။၆၃။)

(ဋ) အပြစ်ဒဏ်ပေး၏။ လက်နက်ဒဏ်၊
ဥစ္စာဒဏ်ကို ပြု၏။ (ဌ) (ဆင်၊ မြင်း၊ ရထား-
စသည်တို့ဖြင့်) တိုက်ခိုက်၏။ (ဍ) (ချွန်း၊
နှင်တံ-စသည်တို့ဖြင့်) - ရိုက်နှက် - နှိပ်စက် -
၏။ (ဎ) ဒဏ္ဍေနကေ ဒမယန္တိ။ ဝိ၊၄။၃၅၇။
မ၊၂။၃၀၈။ ထေရ။၃၃၅။ အဘိ၊၉၁၂။၃၃၁။
ပဋိသံ၊၉၁၂။၁၀၄။ ထေရ။၉၁၂။၃၃၁။ မဟာနိ၊
၉။၁၂၇။ ရာဇရာဇမဟာမတ္တာဒယော ဒဏ္ဍေ-
န၊ (ဏ) ဟတ္ထိအဿာဒိနာ ဗလကာယေန စ
ပစ္စတ္တိကာဒိကေ ဒမေန္တိ။ (၃) ဂေါပါလကာ-

ဒယော စ ဂါဝါဒိကေ ဒဏ္ဍေန ယဠိယာ
ဒမေန္တိ။ ဟတ္တာစရိယာ ဟတ္ထိ အကုသေဟိ
အဿာစရိယာ အဿေ ကသာဟိ စ ဒမေန္တိ။
ထေရ။၉၁၂။၃၃၃-ချည်း။

(ဎ) (လိမ်မာ - မရိုင်းစိုင်း - အောင်) -
သွန်သင် - ညွှန်ပြ - လေ့ကျင့်စေ - ၏။ နတ္ထိ
အာစရိယော နာမ အဒန္တိ ကော ဒမေဿ-
တိ။ ပေတ။၂၀၃။ ဇာ၊၂။၂၆၀။ ပေတ၊၉၁၂။
၂၃၀၊၂၃၅။ ဇာ၊၉၁၂။၁၁၂။

(တ) ဒေါသအဆိပ်အတောက် ကင်း
ပျောက်စေ၏။ ဒမေဿတိ(မ၊၁။၅၅) နိဗ္ဗိသံ
ကရိဿတိ။ မ၊၉၁၁။၁၉၇-ဂ။

(တ) မာန်မာနကင်းစေ၏။ ဒမေတိ -
ထေရ။၂၇၉။ ဇာ၊၂။၃၇၃။ အံ၊၉၁၂။၃၂၈။
ထေရ။၉၁၂။၆၄၊၆၆။ ဇာ၊၉၁၂။၃၇၄-၅။ ဒမေ-
ဟိ - ထေရ။၉၁၂။၁၁၆။ ဒမေထ - ဇာ၊၉၁၂။
၃၇၅။ ဒမယိတ္ထ - သံ၊၉၁၁။၃၀၈။ သုတ္တနိ၊၉၁၁။
၂၃၂။ ဇာ၊၉၁၂။၃၇၅။ ဒမေဿတိ - မဟာနိ။
၂၄။ စူဠနိ။၉၅။ (=နိဗ္ဗိသေဝနံ ကရိဿတိ။
မဟာနိ၊၉၁၂။၉၁။) ဇာ၊၉၁၅။၅၁၂။

(ဇ),(တ)အတ္တာနံ ဒမယန္တိ(မ၊၂။၃၀၈)-
တိ... အတ္တာနံ ဒမေန္တိ ဥဇုကံ ကရေန္တိ နိဗ္ဗိ-
သေဝနံ ကရေန္တိ။ မ၊၉၁၃။၂၃၆။

ဒမေတုံ (ကြိဝိ) [ဒမု+ဏေ+တုံ] ဆုံးမ-နှိပ်
ကွပ်-ပဲ့ပြင်-ယဉ်ကျေးစေ - ခြင်းငှါ၊ ငြိမ်
သက်စေခြင်းငှါ။ ယံ ဟိ မယံ ဘန္တေ နာ-
သက္ခိမှာ ဒဏ္ဍေနပိ သတ္တေနပိ ဒမေတုံ။ မ၊၂။
၃၀၅။ သော တံ (သိန္ဓဝပေါတကံ) ဒမေတုံ
အသက္ကောန္တော “ကုဋသော အယံ မဟာ-
ရာဇာ”တိ ဝိသုဇ္ဇာပေသိ။ မ၊၉၁၃။၁၁၂။
ကုဟနကမ္ပေန ဇီဝန္တံ ဒိသ္မာ ဒမေတုံ အာဂ-
တော။ အံ၊၉၁၁။၂၁၉။ (-ဝိ၊၉၁၁။၉၃။ အဘိ၊
၉၁၁။၃၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၁။ ဓမ္မ၊၉၁၂။၂၆။
ဣတိဝုတ်၊၉၁၁။၁၄၀။ သုတ္တနိ၊၉၁၁။၁၂၅၊၁၄၄၊
၁၇၀။ ထေရ။၉၁၁။၅၄၊၆၂။ ဇာ၊၉၁၁။၁၅၀။

၅၃၁။ ဇာဠာဠာ ၂၀၆။ ဇာဠာ ၅၂၅။ သာရတ္ထ၊
၁။ ၂၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇိ ၁။ ၂၄၅။)

ဒမေတု (တိ) [ဒမု + ဧက + တု] (ယဉ်ကျေး
အောင်) ဆုံးမတတ်သော၊ သွန်သင် - ညွှန်
ပြ - တတ်သော၊ သူ (မြတ်စွာဘုရား)။
ယာဝဉ္စိဒံ ဘန္တေ ဘဂဝါ အဒန္တာနံ ဒမေတာ။
မ၊ ၂။ ၃၀၅။ (-ထေရီ၊ ၃၉၄။ အပါ၊ ၂။ ၁၀၉။
ထေရီ၊ ၁၂၉။)

ဒမေတုကာမ (တိ) [ဒမေတု + ကာမ] ဆုံးမ -
နှိပ်ကွပ် - ပဲ့ပြင် - ယဉ်ကျေးစေ - ခြင်းငှါ
အလိုရှိသောသူ။ ကုဋ္ဌဝတ္ထံ ဒမေတုကာမော
.... ဒုဋ္ဌဝိတ္တံ ဒမေတုကာမေန။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၁။
ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၂။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၂။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၈၈။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၆၀။ (-ထေရီ၊ ၁၀၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဇိ၊ ၂။ ၃၅၅။)

ဒမေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဒမု + ဧက + တွာ] ဆုံးမ -
နှိပ်ကွပ် - ပဲ့ပြင် - ယဉ်ကျေးစေ - ချ်၊ ငြိမ်သက်
စေချ်။ (က) မာန်မာန ကင်းစေချ်။ (ခ)
ဒေါသအဆိပ်အတောက် ကင်းပျောက်စေချ်။
အာဠဝကံ ဒမေတွာ ဥပါသကတ္ထေ ပတိဋ္ဌာ-
ပေတွာ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၁။ အဟံ ယက္ခံ ဒမေ-
တွာ မဟာဇနဿ သောတ္ထိံ ကရိဿာမိ။ ဇာ၊
၄။ ၁။ ၃၀၇။ (-မိလိန္ဒ၊ ၁၃။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၆၆။ အံ၊
၄။ ၁။ ၃၀၅။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၀။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၉၀၊ ၁၉၃၊
၃၇၁။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၆၃။ ပေတ၊ ၄။ ၅၀။ ထေရ၊
၄။ ၂။ ၂၃၊ ၃၇၄။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၀၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၄၊
၂၃။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၄၄။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၀။ ဇာ၊
၄။ ၂။ ၁၄၊ ၃၁၅။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၆၄၊ ၃၈၀၊ ၃၈၉။
ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၅၆။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၀၅။ သံ၊ ၄။ ၁။
၃၁၉။) (က) ဒမေတွာ (အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၆၇) တိ
နိဝရဏနိရာကရဏေန နိဗ္ဗိသေဝနံ ကတွာ။
အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၃။ ဒမေတွာ နိဗ္ဗိသေဝနံ (နိဗ္ဗိ-
သေဝနေ) ကတွာ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၁။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။
၂၃၄။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၉။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၂။ ဇာ၊
၄။ ၂။ ၁၉၃။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၆၃၊ ၆၉။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၁၆၃။

ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၅၁။ (ခ) နာဂရာဇာနံ ဒမေတွာ
နိဗ္ဗိသံ ကတွာ။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၅၀၃။ အပါ၊ ၄။
၁။ ၂၈၀။

ဒမေထ (ကြိ) [ဒမု + ဧက + ထ] ဆုံးမ - ပဲ့ပြင်
- ယဉ်ကျေးစေ - ကုန်လော့၊ မာန်မာနကင်း
စေကုန်လော့။ ဒမေတိ (တ) - ကြည့်။

ဒမေထ (ကြိ) [ဒမု + ဧက + ထ] ဆုံးမ -
ပဲ့ပြင် - ယဉ်ကျေးစေ - ရ၏။ ဒမေတိ - ကြည့်။

ဒမေန္တ (တိ) [ဒမု + ဧက + အန္တ] (ယဉ်ကျေး
အောင်) ဆုံးမသော၊ သွန်သင် - ညွှန်ပြ -
လေ့ကျင့်စေ - သော၊ သူ။ မုဒုဝစနေန
သမုဒါစရိတွာ ဒမေန္တော သဏ္ဍေန ဒမေတိ
နာမ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၈။ (-ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၃။ ဓမ္မ၊
၄။ ၂။ ၂၆၊ ၂၉၅။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၅၄၄။)

ဒမေန္တိ (ကြိ) [ဒမု + ဧက + အန္တ] ဆုံးမ - နှိပ်ကွပ် -
ပဲ့ပြင် - ယဉ်ကျေးစေ - ကုန်၏။ (က) (ဣန္ဒြေ-
တို့ကို) - စောင့်စည်း - ပိတ်ဆို့ - တားမြစ် -
ထိန်းသိမ်း - ကုန်၏။ (ခ) (ကိလေသာတို့
ကို) - ငြိမ်းသတ် - သုတ်သင် - ဖယ်ရှား - ကုန်
၏။ အရိယမဂ်ကို ဖြစ်စေကုန်၏။ (ဂ) အပြစ်
ဒဏ် ပေးကုန်၏။ လက်နက်ဒဏ်၊ ဥစ္စာဒဏ်-
ကို ပြုကုန်၏။ (ဃ) (ဆင်၊ မြင်း၊ ရထား-
စသည်တို့ဖြင့်) တိုက်ခိုက်ကုန်၏။ (င) (ချွန်း၊
နှင်တံ-စသည်တို့ဖြင့်) - ရိုက်နှက် - နှိပ်စက် -
ကုန်၏။ (က) ဒမေတိ (က) - ကြည့်။ (ခ)
ဒမေတိ (ည) - ကြည့်။ (ဂ)၊ (ဃ)၊ (င)
ဒမေတိ (ဋ)၊ (ဌ)၊ (ဍ) - ကြည့်။

ဒမေမိ (ကြိ) [ဒမု + ဧက + မိ] ဆုံးမ - နှိပ်ကွပ်
- ပဲ့ပြင် - ယဉ်ကျေးစေ - ရ၏။ ဒမေတိ - ကြည့်။

ဒမေယျ (ကြိ) [ဒမု + ဧက + ယေျ] ဆုံးမ -
နှိပ်ကွပ် - ပဲ့ပြင် - ယဉ်ကျေးစေ - ရ၏။ ဒမေ-
တိ - ကြည့်။

ဒမေယျ (ကြိ) [ဒမု + ဧက + ယေျ] ဆုံးမ-
နှိပ်ကွပ်-ပဲ့ပြင်-ယဉ်ကျေးစေ-ရာ၏။ ဒမေ-
တိ-ကြည့်။

ဒမေသိ (ကြိ) [ဒမု + ဧက + သိ] ဆုံးမ-ပဲ့ပြင်-
ယဉ်ကျေးစေ-၏။ ဒမေတိ-ကြည့်။

ဒမေသိ (ကြိ) [ဒမု + ဧက + ဤ] ဆုံးမ-ပဲ့ပြင်-
ယဉ်ကျေးစေ-ပြီ။ ဒမေတိ-ကြည့်။

ဒမေသိ (ကြိ) [ဒမု + ဧက + ဣ] ဆုံးမ-ပဲ့ပြင်-
ယဉ်ကျေးစေ-ပြီ။ ဒမေတိ-ကြည့်။

ဒမေသတိ (ကြိ) [ဒမု + ဧက + သတိ] ဆုံးမ-
ပဲ့ပြင်-ယဉ်ကျေးစေ-လတ္တံ့။ (က) (လိမ်မာ-
မရိုင်းစိုင်း-အောင်) -သွန်သင်-ညွှန်ပြ-
လေ့ကျင့်စေ-လတ္တံ့။ (ခ) ဒေါသအဆိပ်
အတောက်ကင်းပျောက်စေလတ္တံ့။ (ဂ) မာန်
မာန ကင်းစေလတ္တံ့။ (ဏ) ဒမေတိ (ခ)-
ကြည့်။ (ခ) ဒမေတိ (ဏ)-ကြည့်။ (ဂ)
ဒမေတိ (တ)-ကြည့်။

ဒမေသသိ (ကြိ) [ဒမု + ဧက + သသိ] ဆုံးမ-
ပဲ့ပြင်-ယဉ်ကျေးစေ-လတ္တံ့။ ဒမေတိ-
ကြည့်။

ဒမေသမ (ကြိ) [ဒမု + ဧက + သမ] ဆုံးမ-
ပဲ့ပြင်-ယဉ်ကျေးစေ-ရကုန်လိမ့်အံ့။ ဒမေတိ-
ကြည့်။

ဒမေသမိ (ကြိ) [ဒမု + ဧက + သမိ] ဆုံးမ-
ပဲ့ပြင်-ယဉ်ကျေးစေ-ရလိမ့်- ရတော့-
အံ့၊ သုတ်သင်-စင်ကြယ်စေ-ရလိမ့်-ရတော့-
အံ့။ ဒမေတိ (ဆ)-ကြည့်။

ဒမေဟိ (ကြိ) [ဒမု + အ + ဟိ] ဆုံးမလော့၊
စောင့်စည်း- ပိတ်ဆို့- တားမြစ်- လော့။
ဒမတိ (၂)-ကြည့်။

ဒမေဟိ (ကြိ) [ဒမု + ဧက + ဟိ] ဆုံးမ-နှိပ်
ကွပ်-ပဲ့ပြင်- ယဉ်ကျေးစေ-လော့၊ မာန်
မာနကင်းစေလော့။ ဒမေတိ (တ)-ကြည့်။

ဒမ္မတိ (ပု) [ဇာယာ + ပတိ။ ဒံ + ပတိ။ မောဂ်၊
၃။ ၇၀-နှင့် ယင်း-သျှ။] သမီးခင်ပွန်း၊ ယေား
(နှင့်) လင်။ ဒံ ကလတြေ နပုံသကေတိ
အမရမာလာ၊ ဇံ-သဒ္ဓေါ တုဗ္ဗယော ဒါရဝစ-
နော။ တဿ “ဇမ္မတိ၊ ဒမ္မတိ” တိပိ ဘဝိတဗ္ဗံ။
ဓာန်၊ ဋီ။ ၂၄၂။ (- အမရ၊ ၁၆။ ၃၈။)

ဒမ္မောလိ (ပု) [ဒမ္မ + ဥလိ] မိုးကြိုး-ဝဇီရစိန်
-လက်နက်။ ဒမ္မောလိက္ကစ္ဆာဒိနိပိ ဝဇီရဿ
နာမာနိ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၂၄။ (တောင်ပေါက်၊
ဓာန်၊ သျှ။ စိန္တာမဏိ။ ထောမ-တို့-လည်း
ကြည့်။)

ဒမ္မ (ကြိ) [ဒါ + အ + မ။ မောဂ်၊ ၆။ ၂၂။]
ပေးကုန်-၏-အံ့။ ဒဒါတိ၊ ဒေတိ (၁)-ကြည့်။

ဒမ္မ (ပု) [ဒမု + ဣ။ ရှု။ ၅၅၆။ ဒမု + မ။ (ဒမ္မ-
သံ)] (၁) နွားသိုး၊ နွားပေါက် (ဆုံးမ
လောက်သော နွား)။ (တိ) (၂) ဆုံးမ-
အပ်-သင့်-ထိုက်-သော၊ သျှ။ (၃) ဆုံးမ
အပ်ရာ ဖြစ်သော (နိဂုံး- စသည်)။ (၁)
“ဝစ္ဆော၊ ဒမ္မော၊ ဗလိ(လိ)ဗဒ္ဓေါ”တိ ဝေ-
မာဒိ အာဝတ္တိကံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၂၀၃။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၉၁။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၂၈။ အ-
ဟမ္မိ ဒမ္မော၊ အဟမ္မိ ဒမ္မော (အံ၊ ၁။ ၂၃၀)-
တိ အဟမ္မိ “ဒမ္မော ဒမ္မမာနော”တိ ဝဒ-
မာနော ဂါဝိတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၄။ ဒမ္မော ဝစ္ဆ-
တရော သမာ။ ဓာန်၊ ၄၉၆။ ဒမနာရဟော
ဒမ္မော၊ မော။ ယင်း-ဋီ။ (- ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂။
ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၂၂။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၈၆။ သီ၊ ဋီ၊
သစ်၊ ၂။ ၃၀၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။
၁၆၄။ နိတိ၊ သုတ္တံ။ နှာ-၃၆၀။) (တိ) (၂)
ဒမ္မာနံ ဒမေတဗ္ဗာနံ ဝေနယျာနံ။ ဝိမာန၊
ဋ္ဌ။ ၇၇။ (- အံ၊ ၂။ ၁၄၃။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၉၀။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၅၆။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၉။) (၃) ကမ္မာ-
သဒ္ဓမ္မနိဂမ (ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၃၇၊ ၅၅၃)- ကြည့်။

ဒမ္မဂဝ (ပု) [ဒမ္မ + ဂေါ + အ။ ကစ္ဆည်း။
၃၃၇။ ရှု။ ၃၅၀။ မောဂ်၊ ၃။ ၄၆။ နိတိ၊ သုတ္တံ။

၇၂၃။ ဗလဝဂ္ဂ၊ ဒမ္မဂဝ-သဒ္ဓါတို့ကား ဇရုဂ္ဂဝ၊ ပုဂ္ဂဝ-သဒ္ဓါ- စသည်တို့ကဲ့သို့ သမာသန္တဝိမိ-
 ဖြစ်၍ ပုရိသာဒိ-သို့ ဝင်ကုန်၏။ မောက်၊ ၂။
 ၁၇၀-သျှ။] ဆုံးမ-အပ်- သင့်- ထိုက်-
 သော နွား၊ နွားသိုး(နှင့်)နွားပျိုမ။ ဒမ္မဂဝေ-
 (မာ၊ ၂၇၇)တိ ဒမေတဗ္ဗဂေါဏေ စေဝ
 အဝိဇာတဂါဝေါ စ။ မ၊ ၁၅၊ ၂။ ၁၆၈။ ဒမ္မဂဝ-
 ဗလဝဂ္ဂဝေသု သန္တေသုပိ။ အံ၊ ၁၅၊ ၂။ ၁၀၇။
 (အဝိဇာတဂါဝေါတိ န ဝိဇာတဂါဝိယော။
 မ၊ ၁၅၊ ၂။ ၂၀၀။) (မာ၊ ၂၇၇-ဂ။ အံ၊ ၁၅၊ ၁။
 ၃၁၆-တို့၌ ‘ဒမ္မဂါဝေါ’ ဟု ရှိနေ၏။ ‘ဒမ္မဂဝါ၊
 ဂဝေ’ ဟု ပုရိသာဒိဂိုဏ်း အစီအရင်ဖြင့်
 ရှိသင့်၏။)

ဒမုတိ (ကြိ) [ဒမု+ယ+တိ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၂၃၇။]
 ဆုံးမတတ်၏။ “ဒမုတိ စိတ္တံ တေနာ”တိ
 ကတွာ။ အံ၊ ၁၅၊ ၂။ ၁၀၇။

ဒမ္မနယောဂ္ဂ (တိ) [ဒမ္မန+ယောဂ္ဂ] ဆုံးမခြင်း
 ငှါ - သင့်လျော် - လျောက်ပတ် - သော။
 အဿဒမ္မ (အံ၊ ၁၅၊ ၂။ ၃၂၅) - ကြည့်။

ဒမ္မပုရိသ (ပု) [ဒမ္မ+ပုရိသ။ (ဒမ္မပုရုဇ-သံ)]
 ဆုံးမ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော ယောက်ျား။
 ပုရိသဒမ္မ (သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၉၀။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၅၆) -
 ကြည့်။

ဒမ္မမာန (တိ) [ဒမ္မ + မာန] ဆုံးမ-အပ်-
 သင့်- ထိုက်- သော၊ ဆုံးမလောက်သော
 (နွားသိုး၊ နွားပေါက်-စသည်)။ ဒမ္မ၊ ၂ (၁) -
 ကြည့်။

ဒမ္မသာရထိ (ပု) [ဒမ္မ+သာရထိ] (က) ဆုံးမ
 ထိုက်သူတို့ကို (နိဗ္ဗာန်သို့ ရှေးရှု) သွားစေ
 တတ်သော၊ ဆုံးမထိုက်သူတို့ကို ဆုံးမတတ်
 သော၊ သူ (မြတ်စွာဘုရား)။ နရဝရဒမ္မ-
 သာရထိ (ဝိမာန၊ ၄။ ၇၇) - ကြည့်။

ဒမ္မိ (ကြိ) [ဒါ+အ+မိ] ပေး-၏-အံ၊ (က)
 လှူဒါန်း-ပူဇော်-ဆက်ကပ်-၏-အံ၊ (ခ)

စွန့်-စွန့်ကြဲ-ချီးမြှောက်-၏-အံ၊ ဒဒါတိ၊
 ဒေတိ (၁) (က)၊ (ခ) - ကြည့်။

ဒမ္မိတ (တိ) [ဒမု+ယ+တ] ဆုံးမအပ်သော၊
 သူ။ ဒပိတ (၁) (က၊ မူ-ကွဲ) - ကြည့်။

ဒယ (ပု၊ န) [ဒိ+ဏ။ ဒိ+အယ] (က) ၂-ခု
 တို့၏ အပေါင်း၊ ၂-ခုတို့၊ ၂-ခုအစုံ။ (ခ)
 ၂-ပါးသော-အဖို့-အစိတ်-ရှိသော။ (သွား
 -လား-ပေး-စောင့်ရှောက်- ခြင်း။ ဝါ-
 စပုတိ။) ဒယံ ဒယံ သမာပတ္တိန္တိပိ ပဌန္တိ။
 ဝိ၊ ၁။ ၁၁၆။ ဒယံ ဒယံ။ နိတိ၊ သုတ္တ။ နှာ-
 ၄၂၃။

ဒယတိ (ကြိ) [ဒယ+ အ + တိ။ နိတိ၊ ဓာ။
 ၁၄၂။ ဓာတုတ္ထ။ ၁၈၃။ (ဒယတေ-သံ)] (၁)
 ပေး၏။ (၂) ဖြစ်၏။ အညီအမျှ ဖြစ်၏။ (၃)
 ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-၏။ (၄) ယူ၏။ ခံယူ၏။
 ရယူ၏။ (၅) စောင့်ရှောက်၏။ (၆) သွား၏။
 (က) ထွက်သွား၏။ ခုန်ထွက်၏။ (ခ) ပျံသွား
 ၏။ (ဂ) ထိုးဖောက်ဝင်သွား၏။ (၇) ကူညီ
 -ပင့်ထောက်-ချီးမြှောက်-၏။ (ဂ) ချစ်
 -မြတ်နိုး- ၏။ ချစ်- မြတ်နိုး- ခြင်းကို
 ပြု၏။

(၁) ပေး၏။ (၂) ဖြစ်၏။ အညီအမျှ
 ဖြစ်၏။ ဒယတိ ဒဒါတိ။... ဒယတိ ဂစ္ဆတိ
 ဝိဘာဂံ အကတွာ ပါပကလျာဏဇနေသု သမံ
 ဝတ္တတိ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၁၄၂-ချည်း။

(၃) ညှဉ်းဆဲ- နှိပ်စက်- ၏။ ဒယတိ
 ပရဒုက္ခံ၊ အတ္တသုခဉ္စ ဟိ သတိ။ ဓာနံ၊ ၁။
 ၁၆၀။ ဒယတိ ဝါ ဟိ သတိ။ နိတိ၊ ဓာ။
 ၁၄၃။

(၄) ယူ၏။ ခံယူ၏။ ရယူ၏။ ဒယတိ၊...
 ဒယန္တိ ဂဏန္တိ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၁၄၃။

(၅) စောင့်ရှောက်၏။ ဒယတိ တေန
 ရက္ခတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၃၃၄။ သီ၊ ၁။ ၂၂၄။
 တေလဿ ဒယတိ တေလံ ဝါ၊ ရက္ခတိတိ

အတ္တော။ နိရုတ္တိ။ ၃၂၀။ ဒယန္တိ အနုရက္ခန္တိ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၁၄၃။

(၆) သွား၏။ (က) ထွက်သွား၏။ ခုန်ထွက်၏။ ဒယန္တိ ဥပ္ပတိတော ဥပ္ပတိတော ဂစ္ဆန္တိ (နိဂစ္ဆန္တိ)။ ဒိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၂။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၂။ ဒိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁၉။ သိ၊ ဌ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၃။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၀။

(ခ) ပျံသွား၏။ ဒယေယျာတိ ဥပ္ပတိတော ဂစ္ဆေယျ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၁၄၃။

(ဂ) ထိုးဖောက် ဝင်သွား၏။ ပိဏ္ဏေ ဒယန္တိ ဇနသမ္ပဒေ (ဇနသမ္ပဟသခါတေ သမ္ပဒေ ဒယန္တိ) ဥပ္ပတန္တာ ဝိယ ဂစ္ဆန္တိတိ ပိဏ္ဏဒါယကာ၊ (ဒယ-သဒ္ဒေါ ဂတိယံ၊ အယ-သဒ္ဒဿ ဝါ ဒ-ကာရာဂမေန နိပ္ပုတ္တိ။) ဒိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁၉။ သိ၊ ဌ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၃။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၀။

(၇) ကူညီ-ပင့်ထောက်-ချီးမြှောက်-၏။ ဒယတိ အနုဂ္ဂဏှာတိ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၁၄၃။

(ဂ) ချစ်-မြတ်နိုး-၏။ ချစ်-မြတ်နိုး-ခြင်းကို ပြု၏။ ဒယေသိ (ဇာ၊ ၂။ ၃၁၆)တိ ဒယံ မေတ္တံ (မေတ္တစိတ္တံ) ကရေယျာသိ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၂၆၀။ နိတိ၊ ဓာ။ ၁၄၃။

ဒယန္တိ (ကြိ) [ဒယ+အ+အန္တိ။ ဣ=အယ+အ+အန္တိ။ (ဒယန္တေ-သံ)] (၁) ယူကုန်၏။ ခံ-ရ-ယူကုန်၏။ (၂) စောင့်ရှောက်ကုန်၏။ (၃) သွားကုန်၏။ (က) ထွက်သွားကုန်၏။ ခုန်ထွက်ကုန်၏။ (ခ) ထိုးဖောက်ဝင်သွားကုန်၏။ (၁) ဒယတိ (၄)-ကြည့်။ (၂) ဒယတိ (၅)-ကြည့်။ (၃) (က), (ခ) ဒယတိ (၆) (က), (ဂ)-ကြည့်။

ဒယာ (ထိ) [ဒယ+အ+အာ။ ဓာန်၊ ဌ၊ ၁၆၀။ နိတိ၊ ဓာ။ ၁၄၂။ ဓာတုတ္ထ။ ၁၀၃။ ဒေ+အ+အာ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၂၀၉။ ဓာတုတ္ထ။ ၁၉၀။] သတ္တဝါတို့ကို စောင့်ရှောက်-ခြင်း-ကြောင်း ဖြစ်-တတ်-သော-တရားသဘော။ (၁)

ချစ်ခြင်း=မေတ္တာ၊ (က) သတ္တဝါတို့အား ဘေးမဲ့ပေးခြင်း၏ အကြောင်းရင်း။ (ခ) ရေကဲ့သို့ ယုတ်၊ မြတ် ၂-ပါး မခွဲခြားပဲ အလားတူ အညီအမျှ - ရောက် - ဖြစ် - တတ်သော တရားသဘော။ (၂) သနား - ကြင်နာ - ခြင်း = ကရုဏာ၊ (က) မိမိကိုးရာ သတ္တဝါကို - ညှဉ်းဆဲ - နှိပ်စက် - တတ်သော တရားသဘော။ (ခ) ကူညီ - ထောက်ပံ့ - ချီးမြှောက် - ခြင်း၏ အကြောင်းရင်း။ (ဂ) ဆင်းရဲ - ပင်ပန်း - မှုကို ခံယူနိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်း။ (ဃ) သံသရာဝဋ် ဆင်းရဲနှင့် သဗ္ဗညုတ ဉာဏ်ကို ရယူနိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်း။

သတ္တဝါတို့ကို စောင့်ရှောက် - ခြင်း - ကြောင်း ဖြစ် - တတ် - သော - တရားသဘော။ (၁) ချစ်ခြင်း=မေတ္တာ။ ဒယာ ကောပေါ န ဝိဇ္ဇတိ (စရိယာ။ ၄၁၉) တိ ယသ္မာ မဟံ ဥပကာရကေ မေတ္တစိတ္တတာသခါတာ ဒယာ။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၆၁။ (-ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၂၆၀။) ဒယာပန္န (၁)-လည်း ကြည့်။

(က) သတ္တဝါတို့အား ဘေးမဲ့ပေးခြင်း၏ အကြောင်းရင်း။ (ခ) ရေကဲ့သို့ ယုတ်၊ မြတ် ၂-ပါး မခွဲခြားပဲ အလားတူ အညီအမျှ - ရောက် - ဖြစ် - တတ်သော တရားသဘော။ ဒယတိ ဒဒါတိ သတ္တာနံ အဘယံ တောယာတိ ဒယာ၊ ဒယတိ ဂစ္ဆတိ ဝိဘာဂံ အကတွာ ပါပကလျာဏဇနေသု သမံ ဝတ္တတိ၊ သိတေန သမံ ဖရန္တံ ရဇောမလဉ္စ ပဝါဟေန္တံ ဥဒက-မိဝါတိပိ ဒယာ၊ မေတ္တာ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၁၄၂-၃-ချည်း။

(၂) သနား - ကြင်နာ - ခြင်း = ကရုဏာ။ ဒယာ (အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁) တိ ကရုဏာ အဓိပ္ပေတာ (မူလဌ၊ ၁။ ၅) တိ ဒယာ-သဒ္ဒဿ မေတ္တာကရုဏာနံ ဝါစကတ္တာ ဝက္ခမာနဉ္စ အနုယောဂံ မနသိ ကတွာ ဝုတ္တံ။ အနုဌ၊ ၁။ ၈။ ယဿ ပါဏေ ဒယာ နုတ္တိ (သုတ္တနိ။ ၂၉၀) တိ တေန မနသာ အနုကမ္မာယ

အဘာဝံ အာဟ။ သုတ္တနိ၊ ဌာ၊ ၁။ ၁၆၀။ ဒယာ-
ယံ ကရုဏာယံ။ ဓာနိ၊ ဌီ၊ ၁။ ၁၉၂။ (-မ၊ ၁။
၁၁၂။ အပ၊ ၂။ ၂၀၉။ မ၊ ဌာ၊ ၁။ ၃၅၁။) အဒ-
ယာပန္န(မ၊ ဌာ၊ ၂။ ၂၃၀။ နိတိ၊ ဓာ၊ ၁။ ၁၄၂)၊ ဒယာ-
ပန္န (၂)-တို့လည်း ကြည့်။

(က) မိမိကိန်းရာ သတ္တဝါကို-ညှဉ်းဆဲ-
နှိပ်စက်-တတ်သော တရားသဘော။ (ခ) ကူညီ-
ထောက်ပံ့-ချီးမြှောက်-ခြင်း၏ အကြောင်းရင်း။
(ဂ) ဆင်းရဲ-ပင်ပန်း-မှုကို ခံယူနိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်း။ (ဃ)
သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲနှင့် သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကို ရယူ
နိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်း။ (က) ဒယတိ ဝါ
ဟိ သတိ ကာရုဏိကံ ယာဝ ယထာဓိပေတံ
ပရဿ ဟိတနိပ္ပတ္တိံ န ပါပုဏာတိ၊ တာဝါတိ
ဒယာ။ (ခ) ဒယတိ အနုဂ္ဂဏှာတိ ပါပဇနမ္ပိ
သဇ္ဇနော တောယာတိပိ ဒယာ။ (ဂ) ဒယတိ
အတ္တနော သုခမ္ပိ ပဟာယ ခေဒံ ဂဏှာတိ
သဇ္ဇနော တောယာတိ ဒယာ။ (ဃ) ဒယန္တိ
ဂဏှန္တိ တောယ မဟာဗောဓိသတ္တာ.... သံ-
သာရဒုက္ခံ.... သဗ္ဗညုတညာဏဉာဏ်တိပိ ဒယာ၊
ကရုဏာ။ နိတိ၊ ဓာ၊ ၁။ ၁၄၃-ချည်း။ (-မဏိဒီပ၊
၁။ ၁၆၉-၁၇၂။ အဋ္ဌသာယော။ ၂။)

(၁), (၂) အယံ ပန ဒယာ-သဒ္ဓေါ
အနုရက္ခန္တံ အတ္တံ (အနုရက္ခန္တတ္ထံ) အန္တော-
နီတံ ကတွာ ပဝတ္တမာနော မေတ္တာယ ကရု-
ဏာယ စ ပဝတ္တတိ။ ဒီ၊ ဌီ၊ ၁။ ၁၁၆။ သီ၊ ဌီ၊
သစ်၊ ၁။ ၃၂၀။ မ၊ ဌီ၊ ၂။ ၁၅၄။ မူလဌီ၊ ၁။ ၆။
နိတိ၊ ဓာ၊ ၁။ ၁၄၂။ ဒယန္တိ အနုရက္ခန္တိ သတ္တေ
တောယ၊ သယံဝါ အနုဒယတိ၊ အနုဒယမတ္တ-
မေဝ ဝါ တေန္တိ ဒယာ၊ မေတ္တာ စေဝ ကရု-
ဏာ စ။ နိတိ၊ ဓာ၊ ၁။ ၁၄၃။

ဒယာကောပ (ပု) [ဒယာ+ကောပ] ချစ်ခြင်း၊
မုန်းခြင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒယာကောပဝိဝဇ္ဇိတ (တိ) [ဒယာကောပ+ဝိ-
ဝဇ္ဇိတ] (က) ကြဉ်ရှောင်အပ်သော ချစ်ခြင်း၊

မုန်းခြင်း ရှိသော။ (ခ) ချစ်ခြင်း၊ မုန်းခြင်းကို
ကြဉ်ရှောင်တတ်သော (မြေကြီး-စသည်)။
“ဒယာကောပဝိဝဇ္ဇိတ” တိပိ ပါဠိ၊ သော-
ယေဝတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌာ၊ ၁။ ၃၀။

ဒယာစန္ဒနသိတစိတ္တ (တိ) [ဒယာ+စန္ဒန+သိတ
+စိတ္တ] (က) သနား-ကြင်နာ-ခြင်း=
ကရုဏာဟူသော စန္ဒကူးဖြင့် အေးမြသော
စိတ်ရှိသော။ (ခ) စန္ဒကူးနှင့်တူသော -
သနား-ကြင်နာ-ခြင်း=ကရုဏာဖြင့် အေး
မြသောစိတ်ရှိသော။ သူ။ နိဝံ ဒယာစန္ဒနသိတ-
စိတ္တော။ ပဋိသံ၊ ဌာ၊ ၁။ ၁။

ဒယာပန္န (တိ) [ဒယာ + အာပန္န။ နိတိ၊ ဓာ။
၁။ ၄၂။] (၁) ချစ်ခြင်း=မေတ္တာသို့ စိတ်ရောက်
သော။ (၂) သနားခြင်း = ကရုဏာသို့ စိတ်
ရောက်သော။ သူ။ (၁) ဒယာပန္နော (ဒီ၊ ၁။ ၄။
မ၊ ၁။ ၂၃၇။ အံ၊ ၁။ ၂၁၁။ အဘိ၊ ပု၊ ၁။ ၁၆၆) တိ
ဒယံ မေတ္တစိတ္တတံ အာပန္နော။ ဒီ၊ ဌာ၊ ၁။ ၆၉။
မ၊ ဌာ၊ ၂။ ၁၁၀။ အံ၊ ဌာ၊ ၂။ ၁၉၇။ အဘိ၊ ဌာ၊ ၃။
၈၆။ “ဒယံ မေတ္တစိတ္တတံ အာပန္နော” တိ
ကဿာ ဝုတ္တံ၊ နနု ဒယာ-သဒ္ဓေါ “ဒယာ-
ပန္နော” တိ အာဒီသု ကရုဏာယ ပဝတ္တတိတိ?
သစ္စမေတံ၊ အယံ ပန ဒယာ-သဒ္ဓေါ .... ဣဓ
မေတ္တာယ ပဝတ္တမာနော ဝုတ္တော။ ဒီ၊ ဌီ၊ ၁။
၁၁၆။ သီ၊ ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၂၀။ မ၊ ဌီ၊ ၂။ ၁၅၃-၄။
အံ၊ ဌီ၊ ၂။ ၁၇၆။ “ဒယာပန္နော” တိ ဧတ္ထ....
ဒယာ-သဒ္ဓေါ မေတ္တာပရိယာယော။ အနုဌီ၊
၁။ ၉။ (- ဒီ၊ ၁။ ၅၉။ မ၊ ၁။ ၃၃၄။ မ၊ ၂။ ၈။
မ၊ ၃။ ၁၂၊ ၈၃။ အံ၊ ၃။ ၇၉၊ ၁၉၃၊ ၄၂၂၊ ၄၇၇။
မိလိန္ဒ၊ ၃၈၇။ ဝိမာန၊ ဌာ၊ ၂။ ၁။ ထေရ၊ ဌာ၊ ၂။
၃၂၈။ မ၊ ဌီ၊ ၃။ ၆။ မူလဌီ၊ ၁။ ၆။) (၂)
အဒယာပန္န (မ၊ ၁။ ၃၅၅။ မ၊ ဌာ၊ ၂။ ၂၃၀)-
ကြည့်။

ဒယာပန္နစိတ္တ (တိ) [ဒယာပန္န+စိတ္တ] (၁) ချစ်
ခြင်း=မေတ္တာသို့ ရောက်သော စိတ်ရှိသော၊
(၂) သနားခြင်း=ကရုဏာသို့ ရောက်သော

စိတ်ရှိသောသူ။ သဗ္ဗသတ္တေသု (သတ္တေသု) တထာ ဒယာပန္နစိတ္တေန ဘဝိတဗ္ဗံ။ စရိယာ၊ ဌ။၃၀၁။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၈၇။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၂၇၈။

ဒယာလယ (တိ) [ဒယာ+အာလယ] (၁) ချစ်ခြင်း၏ တည်ရာဖြစ်သော။ (၂) သနား-ကြင်နာ - ခြင်း၏ တည်ရာဖြစ်သောသူ။ အသဟာယော ဒယာလယော (ဒယာသယော၊သီ)။ အပ၊၂။၁၁၀။

ဒယာလု (တိ) [ဒယာ+အာလု၊ ကစွည်း။၃၅၉။ ရှု။၃၈၄။ မောဂ်၊၄။၈၆။ နီတိ၊သုတ္တ။၇၇၉။ နိရုတ္တိ။၄၈၂။ ဝါစပုတိ။] များသော-သနား-ကြင်နာ-ခြင်းရှိသော၊ သနား-ကြင်နာ-ခြင်းများသောသူ။ ကာရုဏိကော ဒယာလုပိ။ ဓာန်။၇၂၇။ ဒယာ ကရုဏာ ယသတ္ထိ ဒယာလု၊ အာလု။ ယင်း-ဋီ။ (-အမရ၊၂။၁၅။)

ဒယာလုက (တိ) [ဒယာလု + က။ ရှု။၃၈၄။] အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဒယာလုကေနာ(ဝိ၊ဌ၊၁။၁၈၅)တိ အနုကမ္မာယ သဟိတေန။ သာရတ္ထ၊၂။၂၂။ ဒယာလုကာ (ဒီ၊ဌ၊၁။၁၇၈)တိ ကရုဏာ ဗဟုလာ။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၁၀၁။ (- မ၊ဌ၊၁။၂၇၁။ သံ၊ဌ၊၃။၂၃၀။ အဘိ၊ဌ၊၂။၃၄၅။ အနုဋ္ဌိ၊၁။၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၄၀။)

ဒယာဝစန (န) [ဒယာ+ဝစန] ဒယာ-ဟူသော သဒ္ဓါ၊ ဒယာ-သဒ္ဓါ။ ဣဓ ကရုဏာဝ ဒယာ-ဝစနေန ဂဟိတာ။ မူလဋ္ဌိ၊၁။၆။

ဒယာဝိသေသန (န) [ဒယာ+ဝိသေသန] ဒယာ-သဒ္ဓါ၏ ဝိသေသန၊ ဒယာ-သဒ္ဓါကို အထူးပြုသောသဒ္ဓါ(တ-သဒ္ဓါ-စသည်)။ န ဟိ ပညာ-ပဋိနိဒ္ဓေသဘာဝေ ဒယာဝိသေသနံ တ-သဒ္ဓေါ ဟောတိ။ မူလဋ္ဌိ၊၁။၆။ (-အနုဋ္ဌိ၊၁။၈။)

ဒယာသယ (တိ) [ဒယာ+အာသယ] (၁) ချစ်ခြင်း၏ တည်ရာဖြစ်သော။ (၂) သနား - ကြင်နာ - ခြင်း၏ တည်ရာဖြစ်သော။ ဒယာ-လယ(သီ၊မူ-ကွဲ)-ကြည့်။

ဒယာသာဓန (တိ) [ဒယာ + သာဓန] သနားခြင်း=ကရုဏာကြောင့်-ပြီး- ဖြစ်ပေါ်လာ - သော(တိုက်တွန်းခြင်း-စသည်)။ ဒယာ-သာဓနဿ သမုဿာဟနဿ။ အနုဋ္ဌိ၊၁။၉။

ဒယိတ(တိ) [ဒယ+တ။(ဒယာဣအ-ပြာ)] (က) စောင့်ရှောက် အပ်သော။ (ခ) သနား-အပ် - ထိုက် - သော။ (ဂ) ချစ်-မြတ်နိုး-အပ် - ထိုက် - သော။ (ဃ) ယူ-သိမ်းပိုက် - အပ် - သင့် - ထိုက် - သောသူ။ (မိန်းမ-စသည်)။ (က) ရမဏီ ဒယိတာဗလာ။ ဓာန်။၂၃၀။ ဒယ ရက္ခဏေ၊ ကမ္မနိ တော။ ယင်း-ဋီ။ (ခ) ပိယော သဟာယော ဒယိတော။ အပ၊၂။၁၅၈။ ဒယိတာ (ထေရီ၊၄၅)တိ အနုကမ္မိ-တဗ္ဗာ။ ထေရီ ဌ။၂၇၂။ (- အပ၊၂။၁၄၉၊ ၂၂၄၊ ၂၄၁၊ ၂၄၅၊ ၂၅၀၊ ၂၉၀။) အဒယိယိတ္တာ-တိ ဒယိတော။ ပဉ္စိကာ၊၅။၆၀။ (ဂ) ဒယိ-တော (စရိယာ၊၄၀၈)တိ ပိယာယိတော။ စရိယာ၊ ဌ။ ၁၈၁။ (- အပ၊ ၂။ ၂၁၅။) အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။ (ဃ) ဒယိတံ ဝလ္လဘံ ပိယံ။ ဓာန်။၆၉၇။ ဒယိတဗ္ဗံ အာ-ဒါတဗ္ဗန္တိ ဒယိတံ၊ တော။ ယင်း-ဋီ။

ဒယိတဩရသ (ပု) [ဒယိဘ+ဩရသ] ချစ်အပ်၊ ရင်၌ကြီးပွားစေအပ်သော သား၊ သားရင်း။ ဒယိတဩရသော(ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၄၁)တိ ဒယိတော ပိယော ဩရသော ပုတ္တော၊ ဒယိတော ဩရ-သိ ဂဟေတွာ လာလံတော ပုတ္တော ဒယိတ-ဩရသော နာမ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၂၁၉။

ဒယိတဗ္ဗ (တိ) [ဒယ+တဗ္ဗ။ (ဒယိတဗျ-သံ)] (၁) ချစ် - မြတ်နိုး - အပ် - သင့် - ထိုက် - သောသူ။ (၂) ယူ - အပ် - သင့် - ထိုက် - သော (အာဝတ္ထု)။ (၁) ဒယိတဗ္ဗံ (ဇာ၊

၁။၁၀၇) ပိယာယိတဗ္ဗံ မေတ္တာယိတဗ္ဗံ။ ဇာ၊
ဌ၊၃။၈၉။ ဒယိတဗ္ဗော (ဇာ၊၂။၂၁၃) တိ
ပိယာယိတဗ္ဗော။ ဇာ၊ဌ၊၆။၂၉၅။ (၂)
ဒယိတ (ဃ)-ကြည့်။

ဒယိတသဗ္ဗသတ္တ (တိ) [ဒယိတ + သဗ္ဗသတ္တ]
သနား-အပ်-ထိုက်-သော အလုံးစုံသော
သတ္တဝါရှိသော၊ သတ္တဝါအားလုံးကို သနား
တတ်သောသူ။ ဗောဓိသတ္တံ ဒယိတသဗ္ဗ-
သတ္တံ အာသနာ ဝုဋ္ဌဟန္တံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၁၄၂။

ဒယေယျ (ကြိ) [ဒယ+အ+ယျေ] သွားရ၏၊
ပျံသွားရ၏။ ဒယတိ (၆) (ခ)-ကြည့်။

ဒယေသိ (ကြိ) [ဒယ+အ+ယျေသိ။ ယင်း-
၏ ယျာ-ကို ချေ။ မောဂ်၊၆။၇၈-သျ။] ချစ်
-မြတ်နိုး-ရ၏-ပါလော့၊ ချစ်-မြတ်နိုး-
ခြင်းကိုပြု-ရ၏-ပါလော့။ ဒယတိ (ဂ)-
ကြည့်။

ဒယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဒဟ+ယ+တေ။ နိတိ၊ဇာ။
၁၉၅။ နိရုတ္တိ။၅၂၊၄၂၁၊၄၄၆။] လောင်-
ကျမ်း- မြိုက်- အပ်၏။ ဒယတိ -
ထေရ၊ဌ။၁။၂၄။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၄၀။ ဒယန္တိ-မ၊
ဌ၊၂။၂။ ဒယာမိ-ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၈၃။ ဣတိ-
ဝုတ်၊ဌ၊၂၄၃။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၁၅။ ဒယေယျ-
မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၄၀။ အဒယထ (ဒဟ+ယ+ထ။
ထ-ကို ထ-ပြု။ ရှု၊၄၈၈)။-ဇာ၊၂။၁၇၀။
ဒယိ-မ၊ဌ၊၁။၆၀။ ဒယိတ္ထ-ဥဒါန၊ဌ။၂၆၅။
ဒယိသန္တိ-အံ၊၂။၄၇၆။

ဒယန္တိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဒဟ+ယ+အန္တေ] လောင်
-ကျမ်း-မြိုက်-အပ်ကုန်၏။ ဒယတိ-ကြည့်။

ဒယုမာန (တိ) [ဒဟ+ယ+မာန] လောင်-
ကျမ်း-မြိုက်-အပ်သော။ ဒယုမာနော-
ဓမ္မ၊၆၆။ မိလိန္ဒ။၃၀၉။ မ၊ဌ၊၄။၁၃၆။ ပဋိသံ၊
ဌ၊၂။၂၇၉။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၃၇၃။ ဒယုမာနံ-
ဝိ၊ဌ၊၃။၁၃၀။ ဒယုမာနေန - ထေရ၊ဌ၊၁။
၁၁၅။ ဒယုမာနာယ-ဇာ၊၂။၁၇၀။ ဒယု-

မာနသု၊ ဒယုမာနာနံ-အံ၊၂။၄၇၆။ ဒယု-
မာနော-နေတ္ထိ၊ဌ။၂၃၄။ ဒယုမာနမ္ပိ-အဘိ၊
ဌ၊၁။၃၃၈။

ဒယုမိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဒဟ+ယ+မိ] လောင် -
ကျမ်း-မြိုက်-အပ်၏။ ဒယုတိ-ကြည့်။

ဒယိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဒဟ+ယ+အာ] လောင်-
ကျမ်း-မြိုက်-အပ်ပြီ။ ဒယုတိ-ကြည့်။

ဒယိတ္ထ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဒဟ+ယ+အာ။ အာ-ကို
ထွ-ပြု။ ရှု၊၄၆၉၊၄၈၈။] လောင် - ကျမ်း -
မြိုက်-အပ်ပြီ။ ဒယုတိ-ကြည့်။

ဒယိသန္တိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဒဟ + ယ + သန္တေ]
လောင် - ကျမ်း - မြိုက် - အပ်ကုန်လတ္တံ့။
ဒယုတိ-ကြည့်။

ဒယေယျ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဒဟ+ယ+ထေ] လောင်
-ကျမ်း-မြိုက်-အပ်ရ၏။ ဒယုတိ-ကြည့်။

ဒရ (ပု) [ဒရ+အ။ နိတိ၊ဇာ။၁၅၁၊၁၅၈။ ဓာ-
တုတ္ထ။၁၈၄။] (၁) ပူလောင်ခြင်း၊ (က)
ကိုယ်၌ဖြစ်သော ပူလောင်ခြင်း။ (ခ) စိတ်၌
ဖြစ်သော ပူလောင်ခြင်း။ (၂) ပူလောင်-
ကြောင်းဖြစ်-တတ်-သော၊ (က) ကိလေ
သာအပူ=စိတ်-ညစ်-နာကျင်-မှု။ (ခ)
သောကအပူ=စိုးရိမ် - ပူပန် - မူ။ (၃)
ကြောက်ခြင်း။ (၄) ရိုသေ - လေးစား-
ခြင်း။ ('တိ'စုတ်-ပြတ်-နည်း-ငယ်-သော။
'ပုန' လိုက်၊ ဂ၊ အပေါက် အခေါင်း၊ ခရု
သင်း၊ နားရွက်၊ နားရွက်တိုင်း၊ ချောင်း၊
မူး ချောင်း၊ မန်း ချောင်း။ P.S.D.။
ချောက်၊ ချောင်း။ ထောမ။ ထက်ဝက်။
အဒ္ဓမာဂဓီ။ မီးစာ၊ ညှဉ်းပန်းခြင်း၊ မယား၊
ယိုယွင်း-ပျက်စီး-ခြင်း၊ မြေကြီး၊ ကြောက်
ခြင်း၊ မိုးရွာခြင်း။ သီ၊ဇာနိ။ ကြောက်ခြင်း၊
ထုံးအိုင်။ အမရ။)

(၁) ပူလောင်ခြင်း၊ (က) ကိုယ်၌ ဖြစ်
သော ပူလောင်ခြင်း။ ဒရ (ဇာ၊၂။၂၉၂)န္တိ

ကာယဒရထံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၉၉။ (ခ) စိတ်၌ ဖြစ်သော ပူလောင်ခြင်း။ သဗ္ဗ နိဗ္ဗာပယေ ဒရ (ပေတ။၁၃၂)။ သဗ္ဗ မေ စိတ္တဒရထံ နိဗ္ဗာပေသိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၇။ (—ပေတ။၁၄၇၊ ၁၅၀။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၉၃၊၁၅၄။)

(က)(ခ) ဒရ (ဇာ၊၂။၂၉၂)။ ကာယ-ဒရထံ စိတ္တဒရထံ ဝါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၄၆။ ဒရော ဒရထဘိတိသု။ ဓာန်။၁၁၁။ ဒရထေ ကာယစိတ္တသမ္ဘူတေ သန္တာပေ။ ဘိတိဘယံ။ ယင်း-ဋီ။ (၂) (က) အနက်လည်း ဆက်ကြည့်။

(၂) ပူလောင်-ကြောင်းဖြစ်-တတ်-သော။ ဒရထ (၂) (က၊မူ-ကွဲ)-ကြည့်။ (က) ကိလေသာအပူ=စိတ်-ညစ်-နာကျင်-မှု။ ဟဒယေ ဒရ(ဝိ၊၄။၃၀၄)။ စိတ္တေ ကိလေသ-ဒရထံ ဝိနေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၂။ (—သံ၊၁။၂၁၄။ အံ၊၁။၁၃၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇။) ဒရ- (ဇာ၊၁။၁၂၁)။ ထွေ .... ဒရ-သဒ္ဓေါ စ ကိလေသဒရထေ ကာယစိတ္တဒရထေ စ ဝတ္တ-တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၅၂။ ဝိတဒ္ဓရ (ဇာ၊၁။၃၇၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၇၇)-လည်း ကြည့်။ (ခ) သောကအပူ = စိုးရိမ်-ပူပန် - မူ။ နိဗ္ဗာ-ပယေ ဒရ (ဝိ၊မာန။၁၁၄)။ နိဗ္ဗာပယံ ဒရထံ သောကပရိဋ္ဌာဟံ။ ဝိ၊မာန၊ဋ္ဌ၊၃၀၇။ ဒရ (ဇာ၊၁။၁၂၁)။ သောကဒရထံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၆။ (—ဇာ၊၁။၁၃၄၊၁၆၇၊၂၁၇၊၂၂၄၊၃၃၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၁၊၃၆၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၂၊၇၇၊၄၄၆။)

(၃) ကြောက်ခြင်း။ (၁) (က)، (ခ) အနက် ပြန်ကြည့်။ (၄) ရိုသေ-လေးစား-ခြင်း။ ဒရတိ (၂)، (၃)-ကြည့်။

ဒရက္ခမ (ပု) [ဒရ+က္ခမ (=ကိလမ)] ကိုယ်၌ ဖြစ်သော ပူလောင်ခြင်း (နှင့်) ပင်ပန်းခြင်း။ အရတိ* ဒရက္ခမံ။ ဇာ၊၂။၁၀၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၂၂။

ဒရဏ (န) [ဒရ+ယု] ပူပန်-စိုးရိမ်-ခြင်း။ (ဖြိုဖျက်-ပျက်စီး-ခြင်း။ သဒ္ဓတ္ထပါရိဇာတ။ ခွဲ-ခြမ်း-ခြင်း။ မြေ၊ မြေဟောက်၊ သစ်ပင်၊ ကိုယ်ပင်ပန်းခြင်း။ သိ၊ဓာန်။) ဒရထ-ဒေါင် ကွင်း ကြည့်။

ဒရတိ (ကြိ) [ဒရ+အ+တိ] (၁) ကြောက်ရွံ့၏။ (၂) ရိုသေ-လေးစား-၏။ (၃) မရိုမသေ ပြု၏။ အရိအသေတန်၏။ (၄) ဖောက်-ခွဲ-၏။ (၅) ပူလောင်၏။ (၁) ဒရတိ-နီတိ၊ဓာ။၁၅၁။ (၂)، (၃) ဒရတိ-ကစ္စည်း။ ၆၂၇။ ဒရတိတိ ဒရံ ကရောတိတိ စ အနာဒရံ ကရောတိတိ စ အတ္ထော။ နီတိ၊ဓာ။၁၅၁။ (၄) ဘူမိ* ဒရတိ။ (၅) ကာယော ဒရတိ။ နီတိ၊ဓာ။၁၅၇-ချည်း။

ဒရထ (ပု) [ဒရ+ထ=အထ။ ဒရတိတိ ဒရ-ထော။ ကစ္စည်း။ ၆၂၇။ ဒရဏံ ဒရထော၊ ပိဋ္ဌာ (ပရိဒါဟော)။ ဣဒိ၊၇။ ရူ၊၆၅၃။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၂၃၆။] (၁) ပူလောင်-ပူပန်-ဆင်းရဲ-ပင်ပန်း-ခြင်း။ (က) ကိုယ်၌ ဖြစ်သော-ပူလောင်-ပူပန်-ဆင်းရဲ-ပင်ပန်း-ခြင်း။ (ခ) စိတ်၌ ဖြစ်သော-ပူလောင်-ပူပန်-ဆင်းရဲ-ပင်ပန်း-ခြင်း။ (ဂ) ဝမ်းမီးပူဆာ လောင်မြှိုက်ခြင်း။ (၂) ပူလောင်-ပူပန် - ပင်ပန်း - ကြောင်းဖြစ် - တတ်-သော၊ (က) ကိလေသာ အပူ=စိတ်-ညစ်-နာကျင်-မှု။ (ခ) သောကအပူ= စိုးရိမ်-ပူပန် - မူ။

(၁) ပူလောင်-ပူပန်-ဆင်းရဲ-ပင်ပန်း-ခြင်း။ ဒရထေဟိ ပရိဋ္ဌာဟေဟိ (ဒရထေန ပရိဋ္ဌာဟေန)။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄၆။ မ၊ဋီ၊၁။ ၉၅။ တံ နိမိတ္တံ ဒရထံ ပရိဋ္ဌာဟံ ပဋိပ္ပဿ-မ္မေတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၆၆။ ဒရထ (အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇)။ ပရိဋ္ဌာဟဇာတံ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၁၁။ ဒေါင်ကွင်းလည်း ပြန်ကြည့်။

(က) ကိုယ်၌ဖြစ်သော-ပူလောင်-ပူပန်-ဆင်းရဲ-ပင်ပန်း-ခြင်း။ ဂန္ဓကုဋိ* ပဝိသိတွာ သူစိဆဋိကံ အဒတွာဝ ဒရထံ ပဋိပဿ-မ္မေတွာ ဥဋ္ဌာယ နိသိဒ္ဓိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉။ ဒရထောပိဿ (ကာယေ) ဗလဝါ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈။ သော (ကာယပရိဿမော) ပန အဋ္ဌ၊ပုတ္တိယာ ပစ္စယတ္တာ “ဒရထော”တိ ဝုတ္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၈။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၀။) ဒရသောက-နာသန-လည်း ကြည့်။

(ခ) စိတ်၌ဖြစ်သော-ပူလောင်-ပူပန်-ဆင်းရဲ-ပင်ပန်း-ခြင်း။ ဒရထံ နာဘိဇာနာမိ၊ စိတ္တသန္တာပနံ မမ။ အပါ၊၁။၃၆၀။ ဒရထပူ(ပ)ဿဒ္ဓိ (ခ)-လည်း ကြည့်။

(က), (ခ) ကာယိကစေတသိကဒုက္ခဒရထံ အပနေန္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၂။ ဒရထော ဝုစ္စတိ ကာယိကော၊ စေတသိကော စ ပရိဋ္ဌာဟော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။ ဒရထော သာရမ္မော ဒုက္ခဒေါမနဿပစ္စယာနံ ဥဒ္ဓစ္စာဒီနံ ကိလေသာနံ၊ တထာပဝတ္တာနံ ဝါ စတုန္တံ ခန္ဓာနံ အဓိဝစနံ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၁။၃၃၉။ (-အပါ၊၁။၃၈၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၇၂။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၉၇။ သာရတ္ထ၊၂။၂၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၀။) ဒရ (၁) (က), (ခ)-လည်း ကြည့်။ (ဂ) ဝမ်းမီး ပူဆာ လောင်မြိုက်ခြင်း။ ဒရထဝူပသမန-ကြည့်။

(၂) ပူလောင် - ပူပန် - ပင်ပန်း-ကြောင်းဖြစ်-တတ်-သော။ ကိလေသဒရထကရဏဋ္ဌေန ဒရထာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၅၄။ အာမတောတိ ဝါ ဤသံ ဒရထေန (ဒရေန ဒရထေန၊ က) ဥဿနာ ယုတ္တမရဏော မရန္တောတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၄။ (-မဟာနိ၊၁၀၊၈၉၊၃၆၅၊၃၈၂။ စူဠနိ၊၅၉၊၁၁၄။) ဒေါင်ကွင်းလည်း ပြန်ကြည့်။

(က) ကိလေသာအပူ = စိတ် - ညစ်-နာကျင်-မှု။ ပဿဒ္ဓိ ဒရထံ ဒိသ္မာ။ အပါ၊၁။၃၈၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၂။ တပုစ္စယာ ဒရထာ ဥပါဒိသေသဒရထာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၃။ (-စရိယာ၊၃၉၇။ ဇာ၊၁။၇၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၃၈၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၂၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၈။) ဒရထဇ-နှင့် ဒရထပူ(ပ)ဿဒ္ဓိ (ဂ)-လည်း ကြည့်။

(၁) (က), (ခ), (၂) (က) ယေ အဿု ဒရထာ(မ၊ဉ္ဇ၊၁၄၇-ဂ)တိ ယေ ပဝတ္ထဒရထာ ကိလေသဒရထာ ဝါ ဂါမသညံ ပဋိစ္စ ဘဝေယျ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၈။ (ပဝတ္ထဒရထာတိ တထာရူပါယ ပဿဒ္ဓိယာ အဘာဝတော ဩဠာရိကဓမ္မပုဝတ္ထိသိဒ္ဓါ ဒရထာ၊ ကိလေသဒရထာတိ အနုနယပဋိသသမ္ဘဝါ ကိလေသဒရထာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၂။) ဒရထော သာရမ္မာ၊ (ဒုက္ခ)-ဒေါမနဿပစ္စယာနံ ဥဒ္ဓစ္စာဓိကာနံ ကိလေသာနံ၊ တထာပဝတ္တာနံ ဝါ စတုန္တံ (စတုန္တံ ဝါ) ခန္ဓာနံ ဧတံ အဓိဝစနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၁။ မူလဋ္ဌ၊၁။၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၄။ (ခ) သောကအပူ=စိုးရိမ်-ပူပန်-မှု။ ဒရ (၂) (ခ)-ကြည့်။

ဒရထဇ (တိ) [ဒရထ+ဇန+က္ခံ] ပူလောင်-ပူပန်-စေတတ်သော (ရှေးရှေး) ကိလေသာကြောင့် ဖြစ်သော (နောက်နောက် ကိလေသာ)။ ယဿ ဒရထဇာ (သုတ္တနိ၊၂၈)တိ ဧတ္ထ ပန ပဌမုပ္ပန္နာ ကိလေသာပရိဋ္ဌာဟဋ္ဌေန ဒရထာ နာမ၊ အပရာပရုပ္ပန္နာ ပန တေဟိ ဒရထေဟိ ဇာတတ္တာ ဒရထဇာ နာမ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။

ဒရထနိမ္မဒ္ဒန (န) [ဒရထ + နိမ္မဒ္ဒန] ပူလောင်-ပူပန်- စေတတ်သော ကိလေသာတို့ကို-နှိမ်နင်း-ဖျက်ဆီး-ခြင်း။ ဒရထနိမ္မဒ္ဒနေန ပရိဋ္ဌာဟပရိပ္ပန္နနဝိရဟိတော သီတိဘာဝေါ အပရိပ္ပန္နနသီတိဘာဝေါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၄။

ဒရထပဋိပဿဒ္ဓိ (ထိ) [ဒရထ + ပဋိပဿဒ္ဓိ]
(ကိလေသာ) ပူလောင်မှု၏ ငြိမ်းအေးခြင်း။
ဒရထပဋိပဿဒ္ဓိ (သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၀) တိ ကာမစ္ဆန္တာ-
ဒိကိလေသဒရထဿ ပဋိပဿမ္ဘနံ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။
၆၅။ (- အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၈၈။ နေတ္တိ၊ ဌ၊ ၁၂၇။)

ဒရထပဋိပဿမ္ဘန (န၊ ထိ) [ဒရထ + ပဋိပဿမ္ဘန]
အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ ပဿဒ္ဓိတိ ဒရထပဋိ-
ပဿမ္ဘနာ။ နေတ္တိ၊ ဌ၊ ၁၂၇။ (- ဇာ၊ ဌ၊ ၂။
၂၆၆။)

ဒရထပရိဋ္ဌာဟ (ပု) [ဒရထ + ပရိဋ္ဌာဟ] ပူ
လောင်ခြင်း၊ ထက်ဝန်းကျင် ပြင်းစွာ ပူ
လောင်ခြင်း။ ဒရထပရိဋ္ဌာဟာနံ ဝိနောဒန-
တော။ ဝိမာန၊ ဌ၊ ၃၀၁။ (- စရိယာ၊ ၃၉၇။
စရိယာ၊ ဌ၊ ၁၀၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁၁။)

ဒရထပရိဋ္ဌာဟကရ (တိ) [ဒရထပရိဋ္ဌာဟ + ကရ
+ အ] ပူလောင်ခြင်း၊ ထက်ဝန်းကျင် ပြင်းစွာ
ပူလောင်ခြင်းကို ပြုတတ်သော။ ဒရထပရိ-
ဋ္ဌာဟကရနိ ကိလေသာနံ အနေကာနိ သတ-
သဟဿာနိ အဘဉ္စိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅၅။

ဒရထပရိဋ္ဌာဟဇနန (န) [ဒရထပရိဋ္ဌာဟ +
ဇနန] အောက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဒရထပရိ-
ဋ္ဌာဟဇနနေန သန္တာပနကိလေသာနံ။ အံ၊ ဌ၊
၂။ ၁၆၇။ (- ၃၆၉။)

ဒရထပရိဋ္ဌာဟုပ္ပါဒန (န) [ဒရထပရိဋ္ဌာဟ +
ဥပ္ပါဒန] ပူလောင်ခြင်း၊ ထက်ဝန်းကျင် ပြင်း
စွာ ပူလောင်ခြင်းကို ဖြစ်စေခြင်း။ ဥပတာ-
ပန (မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၆) - ကြည့်။

ဒရထပု(ပ)ဿဒ္ဓိ (ထိ) [ဒရထ + ပဿဒ္ဓိ] (က)
(ကိုယ်၊ စိတ်တို့၏) ပူလောင်ခြင်း - ၏ - မှ -
ငြိမ်းအေးခြင်း။ (ခ) (စိတ်၏) ပူလောင်ခြင်း
- ၏ - မှ - ငြိမ်းအေးခြင်း။ (ဂ) (ကိလေသာ)
ပူလောင်ခြင်း၏ ငြိမ်းအေးကြောင်းဖြစ်သော
(ကာယပဿဒ္ဓိ - စိတ္တပဿဒ္ဓိ - စေတသိက်)။
(က) ဒရထပဿဒ္ဓိ (သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀) တိ ကာယ-

အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၂- ၁၁ - ပ-မ-ဗ-သ-စ

စိတ္တဒရထဝူပသမလက္ခဏာ ပဿဒ္ဓိ။ သံ၊ ဌ၊
၂။ ၃၀၃။ (ခ) စိတ္တပဿဒ္ဓိ (သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၆) -
ကြည့်။ (ဂ) ဒရထပဿဒ္ဓိ (သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၉) တိ
ဒရထော ကိလေသပရိဋ္ဌာဟော၊ သော
ပဿမ္ဘတိ တောယာတိ ဒရထပဿဒ္ဓိ။ သံ၊ ဌ၊
၂။ ၄၁၈။

ဒရထမတ္တာ (ထိ) [ဒရထ + မတ္တာ] (ကိလေသာ
မဖက် ကိုယ်၊ စိတ်တို့၏) ပူပန်ခြင်း သက်သက်
မျှ။ အတ္တိ စေဝါယံ ဒရထမတ္တာ။ မ၊ ၃။ ၁၄၇-
၈။ ဒရထမတ္တာတိ ဣတော ပဋ္ဌာယ သဗ္ဗ-
ဝါရေသု ပဝတ္တဒရထဝသေန ဒရထမတ္တာ
ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၀၉။

ဒရထဝိနောဒန (န) [ဒရထ + ဝိနောဒန] (ကိုယ်
၏) - ပူပန် - ဆင်းရဲ - မှုကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း။
ဒရထဝိနောဒနတ္တာယ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၀။

ဒရထဝူပသမ (ပု) [ဒရထ + ဝူပသမ] (၁)
(ကိုယ်၊ စိတ် တို့၏) - ပူလောင် - ပူပန် - ခြင်း
၏ ငြိမ်းအေးခြင်း။ (၂) (ကိုယ်၊ စိတ်တို့၏) -
ပူလောင် - ပူပန် - ခြင်းကို ငြိမ်းအေးစေခြင်း။
ပဿမ္ဘနံ ဒရထဝူပသမော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄၄။

ဒရထဝူပသမန (တိ) [ဒရထ + ဝူပသမန] (က)
ဝမ်းမီး ပူဆာလောင်မြှိုက်မှု၏ ငြိမ်းကြောင်း
ဖြစ်သော။ (ခ) ဝမ်းမီး ပူဆာလောင်မြှိုက်
မှုကို ငြိမ်းစေတတ်သော (ဘောဇဉ်)။ မဟာ-
ရာဇ ဘောဇနံ သဗ္ဗသတ္တာနံ ဒရထဝူပသမနံ။
မိလိန္ဒ၊ ၃၀၆။

ဒရထသညာ (ထိ) [ဒရထ + သညာ] ပူလောင်၏
ဟူ၍ ဖြစ်သော အမှတ် 'သညာ'။ တံ ဣမိဿာ
ဒရထသညာယ န ဟောတိ။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၂၂။

ဒရထာဘာဝ (ပု) [ဒရထ + အဘာဝ] ပူလောင်
မှု၏ မရှိခြင်း။ သန္တိ (သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၉၆) -
ကြည့်။

ဒရထာဘာဝဒီပန (န) [ဒရထာဘာဝ + ဒီပန]
(၁) ကိလေသာပူလောင်မှု၏ မရှိခြင်းကို ပြ

ခြင်း။ (တိ) (၂) ကိလေသာ ပူလောင်မှု၏ မရှိခြင်းကို ပြတတ်သော။ နိဒ္ဒရထဋ္ဌ (ဒီ၊ ဇီ၊ ၃။ ၆၅) ကြည့်။

ဒရသောကနာသန (တိ) [ဒရသောက + နာသန] ကိုယ်၌ဖြစ်သော ပူလောင်ခြင်း၊ စိတ်၌ ဖြစ်သော စိုးရိမ်ခြင်းကို - ပယ်ဖျောက် - ဖျက်ဆီး - တတ်သော (ဗိမာန်ဘုံ-စသည်)။ ဒရသောကနာသန (ဝိမာန။ ၁၁၂) ၏ သီတလဘာဝေန ဒရထပရိဋ္ဌာဟာနံ ဝိနောဒနတော မနုညတာယ ဒဿနိယတာယ စ သောကဿ အနောကာသတော ဒရသောကနာသနံ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၃၀၁။

ဒရိတ (တိ) [ဒရ + တ။ ရှု။ ၄၀၄။ နိတိ၊ ဓာ။ ၁၅၈။] ဖျက်ဆီး - ဖြတ် - ဖောက် - ခွဲ - အပ်သော (တောင်၊ ချောက်-စသည်)။ (ဖြစ်ပေါ်လာသော ဘေး၊ ဝါစပုတိ။ ဟေမစန္ဒြ။ ကြောက်ခြင်းရှိသူ။ စိန္တာမဏိ။ ချောက်လှန်သော၊ ကြောက်တတ်သော။ အကဲ့အအက်၊ အစုတ်၊ အပြတ်။ P. S. D.) ကန္တရ(အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၅၀) - ကြည့်။

ဒရိဒ္ဓါရ (န) [ဒရိ + ဒ္ဓါရ] (၁) ဥမင် - လိုက် - ဂူ - တံခါးပေါက်။ (၂) ဥမင် - လိုက် - ဂူ - တံခါးပေါက် - ၏ အနီးအရပ်။ ဒရိဒ္ဓါရေ အတေမနဋ္ဌာနေ သုခေန နိသိဒ္ဓိ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၄၀၂။

ဒရိပထ (ပု) [ဒရိ + ပထ] (၁) ချောက် - ရှိမြောင် - လမ်းခရီး။ (၂) ဥမင် - လိုက်ခေါင်း - လမ်းခရီး။ ဒရိပထံ ဂစ္ဆတိ။ မဟာနိ။ ၁၂၀၊ ၃၂၆။

ဒရိ(ရိ) (ထိ) [ဒရ + အ + ဤ။ ဓာန်၊ ဇီ၊ ၆၀၉။ (ဒရိ-သံ၊ ပြာ၊ ဒရိယ- သီဟိုဠ်)] (၁) (က) ချောက် (တောင်ကြား - မြစ်ကွေ့ - အရပ်၊ ရှိမြောင်)။ (ချောက်၊ ချောင်၊ ချောင်း၊ မြေ၊

တောင် - စသည်တို့၏ အကြား အပေါက်။ တောင်ပေါက်၊ ဓာန်၊ သျှ။ ပြုလုပ်အပ်သော ဥမင်၊ လိုက်ခေါင်း။ ချောက်ကြား၊ ရှိမြောင်ကြား - လည်း ဟူကြ၏။ အမရ၊ သျှ။) (ခ) စမ်းချောင်း (စမ်းရေယဉ် - စိမ့်စမ်း ရေတံခွန် - ရှိသော အရပ်)။ (၂) ဥမင်၊ ဂူ၊ လိုက်ခေါင်း။ (၃) ရှေ့။

(၁) (က) ဒရိတော ပဗ္ဗတ(တာ)တောဝါ။ အပါ၊ ၁။ ၄၀၄။ အပါ၊ ၂။ ၃၂။ ဇာ၊ ၂။ ၁၅၀။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၁၇။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၈၅၈။ ပဒရေသုတိ ဒရိသု။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၇။ (- ဇာ၊ ၁။ ၁၂၄။ မိလိန္ဒ၊ ၁၅၂။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၁၅၉၊ ၁၆၀။) ဒရိ တု ကန္တရော ဒွိသု။ ဓာန်၊ ၆။ ၀၉။ ဒရိတိ ဘာယိတဗ္ဗဋ္ဌေန ဒရိ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၁၅၁။ (- အမရ၊ ၁၃။ ၆။) (ခ) ဒရိ(ရိ)သယ(တိ) (၂) - ကြည့်။

(၂) ဒရိယာ (ဇာ၊ ၁။ ၈၅) တိ မဏိဂုဟာယံ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၆။ ဒရိဒ္ဓါရ၊ ပါသာဏ-ဒရိ (ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၄၀၂) - တို့လည်း ကြည့်။ (၃) ဒရိမုခ (တိ) (၂) (က) - ကြည့်။

ဒရိစရ (တိ) [ဒရိ + စရ။ (ဒရိအရ-ပြာ)] ချောက် - ရှိမြောင် - တောင်ကြား - မြစ်ကွေ့ - ၌ - လှည့်လည် - သွားလာ - ကျက်စား - သော (မျောက် စသည်)။ (ကိန္နရာ။ ပြာ၊ ဓာန်။) အထေတ္ထ ကပိ မာဂဉ္စိ၊ ဂေါနဂုံလော ဒရိစရော။ ဇာ၊ ၁။ ၃၈၁။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၇၂။

ဒရိ(ရိ)ဘာဂ (ပု) [ဒရိ + ဘာဂ] ချောက် - ရှိမြောင် - မြစ်ကွေ့ - အဖို့ - အစိတ်အပိုင်း။ ဒရိ(ရိ)သယ (၁) - ကြည့်။ ကန္တရ (ဒီ၊ ဇီ၊ ၁။ ၆၅) - လည်း ကြည့်။

ဒရိမုခ (န) [ဒရိ + မုခ] (၁) ချောက် - တောင်ချောက် - တောင်ကြား - ရှိမြောင် - အဝ - အဝင်ဝ။ (ပါးစပ်နှင့် တူသော - လိုက် - ဂူ၊ အပေါက်ပွင့်နေသော - လိုက် - ဂူ။ ဝီလျံ။

S. E. D.။) (တိ) (၂) ဒရီမုခ-အမည်ရှိသော၊ ရွှေအဆင်းပမာ လွန်စွာ တင့်တယ်လှပသော မျက်နှာရှိသော၊ (က) လုလင်။ (ခ) ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ = သီးခြား ဘုရားရှင်။ (၁) ဒရီမုခေ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၀၆) တိ ပဗ္ဗတဝိဝရေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၂၉။ (တိ) (၂) (က) တဿ မုခံ အတိဝိယ သောဘတိ၊ တေနဿ ဒရီမုခေါတိ နာမံ အကံသု။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၂၃။ (- ၂၂၄-၅။) = ဒရီ ဝုစ္စတိ သုဝဏ္ဏံ၊ ဝဏ္ဏဝသေန ပန တေန သဒိသံ မုခံ အဿာတိ ဒရီမုခေါ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၃၇၈။ (ခ) ဒရီမုခေါ နိဇ္ဈာပယံ သုမေဓ(ဇာ၊ ၁။ ၁၃၉) နှိ ဘိက္ခဝေသော ဒရီမုခပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ.... သညာပေသိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၃၁။

ဒရီမုခဇာတက (န) [ဒရီမုခ+ဇာတက] ဒရီမုခ-ဇာတ်၊ ပုရောဟိတ်ပုဏ္ဏား၏ သားဖြစ်သော ဒရီမုခ-လုလင်ကို အကြောင်းပြု၍ ဟောပြော ဇာတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတက-ပါဠိ၊ ၆-နိပါတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၃-ဇာတ်။ ဇာ၊ ၁။ ၁၃၈-၉။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၂၃-၂၃၁။

ဒရီမုခပစ္စေကဗုဒ္ဓ (ပု) [ဒရီမုခ + ပစ္စေကဗုဒ္ဓ] ဒရီမုခ-အမည်ရှိသော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ=သီးခြား ဘုရားရှင်။ ဒရီမုခပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ နာမာဟံ အာဝုသောတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၂၅။ (- ၂၂၇-၈၊ ၂၃၀-၁။)

ဒရီယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဒရ+ယ+တေ] ဖောက်-ခွဲ-အပ်၏။ ဒဒ္ဒရီ(ရိ)-ဒေါင့်ကွင်း ကြည့်။

ဒရီ(ရိ)သယ (ပု) [ဒရီ + အာသယ] (၁) ချောက် - ရှို့မြှောင် - မြစ်ကွေ့-ဟူသော တည်နေရာ။ (တိ)(၂) ချောက်-ရှို့မြှောင်-စမ်းချောင်း -ဟူသော တည်နေရာရှိသော (တိရစ္ဆာန်သတ္တဝါ)။ (၁) နဒီကူလေ ဒရီသယေ(စရိယာ။ ၄၁၃) တိ ကေဿာ နဒိယာတိရေ ကေသ္မိံ ဒရီဘာဂေ ယဒါ ဝါသံ

ကပ္ပေခိ။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၂၀။ (တိ) (၂) ဒရီသယာ (ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၁၄) တိ ဈရာသယာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၂၆။ ဗိလာသယာ ဒရီသယာ တိရစ္ဆာနာ အာသယတော နိက္ခမိံ သု။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၄၁။ (- နိတိ၊ ဇာ။ ၁၅၁။)

ဒလ (န) [ဒလ+အ။ ဒလတိ ဝိကသတိတိ ဒလံ၊ အ။ ဓာန်၊ ၄။ ၅၄၃။] (၁) အရွက်၊ သစ်ရွက်။ (၂) ပွင့်ချပ်၊ ပွင့်လွှာ၊ ပွင့်ထပ်။ (၃) အလွှာ၊ အခွံ၊ မျက်လွှာ၊ မျက်ခွံ။ (၄) အဖို့အစု၊ တပါးသောအဖို့နှင့် မရောယှက်သော အစိတ်အပိုင်း။ (၅) ဓားဖြင့်-ဖြတ်-ခွဲ-ခြင်း။ (၆) ဆွဲငင်အပ်သော အရာဝတ္ထု။ (၇) ရွှံ့ညွန့်။ (၈) ပန်းညှိရွက်။ (၉) အမြင့် အစောက်။ (၁၀) အပေါင်း၏-အခွံ-ထက်ဝက်။ (၁၁) အထက်အဖို့၊ အထက်ပိုင်း။ (ဓားဖြင့် ဖြတ်ခြင်း၊ ဖြတ်အပ်သော အရာဝတ္ထု၊ အရွက်၊ သစ်ရွက်၊ ပန်းညှိရွက်၊ မြင့်မောက်ခြင်း၊ ညွန့်၊ ထက်ဝက်၊ အပိုင်းအပြတ်၊ အခင်း၊ ထောမ၊ အဆင့်အတန်း၊ ဓားအိမ်၊ အမြွေး၊ ငယ်သော-တိုသော-အရာဝတ္ထု-စသည်။ P.S.D.။ အလှူပေးခြင်း။ အဒ္ဓမာဂဓိ။ ပွင့်ခြင်း၊ ပိုင်းဖြတ်ခြင်း၊ အမှုန့်ပြုခြင်း၊ စစ်တပ်၊ ဥစ္စာ၊ စည်းစိမ်၊ အပေါင်း၊ အဖို့၊ ပြာဓာန်။ ရေ၊ ရွက်နု၊ ပွင့်ချပ်၊ အပင်ငယ်၊ နှလုံး၊ လိုချင်ခြင်း၊ မီးတောက်၊ မီး၊ ပိုက်၊ ဇာ၊ အလို=အာသာ၊ မီးလောင်ခြင်း၊ သစ်ကိုင်း၊ သစ်ခက်။ သီးဓာန်။)

(၁) အရွက်၊ သစ်ရွက်။ ဒလံ ပလာသံ ဆဒနံ။ ဓာန်။ ၅၄၃။ ဒလေ ရုက္ခာဒိနံ ဆဒေ။ ယင်း-ဌီ။ ၉၃၇။ (- ၅၄၂၊ ၅၆၇။ အမရ၊ ၁၄။ ၁၄။) (၄) အနက်ကြည့်။ တိဏဒလ (အပါ၊ ၄။ ၂။ ၁၇) လည်း ကြည့်။

(၂) ပွင့်ချပ်၊ ပွင့်လွှာ၊ ပွင့်ထပ်။ ပဒ္ဓမ-ဒလသဒိသနယန (ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၆၇) ကြည့်။

(၃) အလ္လှာ၊ အခုံ၊ မျက်လ္လှာ၊ မျက်ခုံ။
အက္ခိဒလ (ဒါဠာ၊ ၁၁၇၄)၊ အက္ခိဒလလောမ
(သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၆၄။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၂၇။ ဒါဠိ၊
၂။ ၄၁) -တို့ ကြည့်။

(၄) အဖို့အစု၊ တပါးသော အဖို့နှင့်
မရောယှက်သော အစိတ်အပိုင်း။ ခဏ္ဍေ
ပဏ္ဍေ ဒလံ မတံ။ ဓာနံ၊ ၁၀၇။ (ခဏ္ဍေ
သကလေ။ ပဏ္ဍေ ရုက္ခာဒီနံ ပဏ္ဍေ။ ယင်း-
ဋ္ဌိ။) ယဿာ ဒလေသု ယုတ္တံ၊ ဝုတ္တာ သာ
ဂီတိ ဝုတ္တယတိလလိတာ။ ဝုတ္တောဒယ။ ၂၅။
(-၂၃-ဂ။) မေဒိနိကောသ၊ ၂၈။ ၂၆။

(၅) ဓားဖြင့် - ဖြတ် - ခွဲ - ခြင်း။ (၆)
ဆွဲငင်အပ်သော အရာဝတ္ထု။ (၇) ရွှံ့ညှန်။
(၈) ပန်းညိုရွက်။ (၉) အမြင့် အစောက်။
(၁၀) အပေါင်း၏-အခွဲ-ထက်ဝက်။ (၁၁)
အထက်အဖို့၊ အထက်ပိုင်း။ သတ္တစ္ဆေဒါပက-
ဌေသု၊ ပကေ တမာလပတ္တကေ။ ဥစ္စတာယံ
သမ္ပဟဒ္ဓေ၊ ဥဒ္ဓိဘာဂေ ဒလံ မတံ။ တောင်-
ပေါက်၊ ဓာနံ၊ သု။ ၁၀၇။ (-မေဒိနိကော-
သ၊ ၂၈။ ၂၆။)

ဒလတိ (ကြိ) [ဒလ + အ + တိ] (၁) ပွင့်၏။
(၂) ကွဲကွာ၏ ကွဲအက်၏။ (၃) ဆင်းရဲ -
နွမ်းပါး - သူ၏ အဖြစ်သို့ ရောက်၏။ ဆင်းရဲ -
နွမ်းပါး - ၏။ (၁) ဒလ-ဒေါင့်ကွင်း ကြည့်။
(၂) (နိတိ၊ ဓာ။ ၁၆၂-ကြည့်။) (၃) ဒလိ(ဋ္ဌိ)-
ဒ္ဒ-ဒေါင့်ကွင်း ကြည့်။

ဒလိတ (တိ) [ဒလ + လုတ။ ဒလ + လု + တ]
(၁) ဖြစ်သော ကွဲအက်ခြင်းရှိသော။ (၂)
ကွဲအက်ခြင်းသို့ ရောက်သော (သစ်ပင်-
စသည်။) (ပွင့်ခြင်း၊ ပိုင်းဖြတ်ခြင်း၊ အစိတ်
အပိုင်း ပြုခြင်း။ ဝါဇပုတိ။ စိန္တာမဏိ။ ဆုပ်
နယ်အပ်သော၊ ဖိလာ ကန့်လန့် ပြုသော။
သဒ္ဓတ္ထပါရိဇာတ။ ကျိုးသော၊ ပွင့်သော၊
ပိုင်းဖြတ် အပ်သော၊ မောင်းနှင်အပ်သော၊

ထင်ရှားသော။ P. S. D.။) ဒလိတော
ရက္ခော။ နိတိ၊ ဓာ။ ၁၆၂။

ဒလိ(ဋ္ဌိ)ဒ္ဒ (တိ) [ဒလိဒ္ဒ + အ။ ဒလ + လုဒ။
ဒလိဒ္ဒ ဒုဂ္ဂတိယံ၊ အ၊ ဒလ ဝိဒါရဏေ ဝါ၊
လုဒေါ၊ ဒ္ဓိတ္ထံ။ ဓာနံ၊ ဋ္ဌိ။ ၇၃၉။ ဒလ + လုဒ္ဒ။
ဒလတိ ဒုဂ္ဂတဘာဝံ ဂစ္ဆတိတိ ဒလိဒ္ဓေါ။
ကစ္စည်း။ ၆၆၁။ (- ရူ။ ၆၇၁။ နိတိ၊ ဓာ။
၁၀၄-၅။ နိတိ၊ သုတ္ထ။ ၁၃၀၂။) ထိ-ဌံ ဒလိဒ္ဓါ၊
ဒလိဒ္ဓိ။ (ဒရိဒြ-သံ၊ ဒရိဒ္ဓ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓိ၊
ဒရဒ္ဓ-သီဟိဋ္ဌံ)] (၁) မရှိ - ဆင်းရဲ - သော၊
သု၊ သူဆင်းရဲ၊ အောက်တန်းစား၊ (က) ခက်ခက်ခဲခဲ
တောင်းရမ်းနိုင်မှ လိုရာရသော၊ ဆင်းရဲငြိုငြင်စွာ
အသက်မွေးရသော၊ ဥစ္စာ - မဲ့ - မဲ့ - ပစ္စည်းနဲ့ -
နွမ်းပါး - သော၊ သူ။ (ခ) ဗောဇ္ဈင်တရား ၇-ပါး
မရှိသော၊ သူ။ (ဂ) သူတော်ကောင်းတရား ၇-ပါး
မရှိသော၊ သူ။ (ဃ) ဩဇာ - အာဏာ - မရှိ
သော၊ အစိုးမရသော၊ သူ။ (င) အထီး
ကျန်သော၊ ခိုကိုးရာမဲ့သော၊ သူ၊ သနား
ထိုက်သူ။ (၂) ဆင်းရဲ - နွမ်းပါး - ရာ
(အခါစသည်။) (၃) ဆင်းရဲ - နွမ်းပါး -
သူ၏ အဖြစ်။ (၄) လျော့ပေါ့ - ရေ့ရဲ -
သော (အကျင့်-စသည်။) (၅) ဒလိဒ္ဓသုတ်။
(ဆင်းရဲ - နွမ်းပါး - သော၊ လိုလျက် နေ
သော၊ မဲ့သော၊ ဖြုခါသော။ P.S.D.။)

(၁) မရှိ - ဆင်းရဲ - သော၊ သူ၊ သူဆင်း
ရဲ၊ အောက်တန်းစား၊ (က) ခက်ခက်ခဲခဲ
တောင်းရမ်းနိုင်မှ လိုရာရသော၊ ဆင်းရဲငြို
ငြင်စွာ အသက်မွေးရသော၊ ဥစ္စာ - မဲ့ - မဲ့ -
ပစ္စည်းနဲ့ - နွမ်းပါး - သော၊ သူ။ လောဘ-
နိဿန္နယုတ္တတ္တာ ဝါ ဒလိဒ္ဓေ အပ္ပန္နပါနေ။ ဝိ၊
ဠာ၊ ၁။ ၁၃၃။ ပဋိသံ၊ ဠာ၊ ၁။ ၃၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၅၄။
မဟာနိ၊ ဠာ၊ ၃၃၃။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၀၁။ အံ၊ ဋ္ဌိ၊
၃။ ၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၅၈။ ဒလိဒ္ဓေါ (မ၊ ၂။
၁၁၄) တိ ဒါ (ဒ၊ သိ) လိဒ္ဓိယေန သမန္နာ-
ဂတော။ မ၊ ဠာ၊ ၃။ ၁၁၇။ ဒလိဒ္ဓါ (အံ၊ ၁။

၅၂၃)တိ ဓနဒလိဒ္ဒါ။ အံ၊ဌ၊၂။၃၇၂။ ဒလိဒ္ဒါ-
(ဒ္ဒေါ) (ဝိမာနံ၊၂၄။ ထေရံ၊၃၁၀)တိ
ဒုဂ္ဂတာ(‘တော’)။ ဝိမာနံ၊ဌ၊၂။ ထေရံ၊
ဌ၊၂။၂၂၆။ ယော ကာမဂုဏသမ္ပတ္တိရဟိတော
ဒလိဒ္ဒေါ ဒုလ္လဘသာသန္တာဒနော။ သံ၊ဌ၊၁။
၃၀။ ဒလိဒ္ဒေ (ဒဋ္ဌိဒ္ဒေ၊ သိ) (သံ၊၁။၉၄။
အံ၊၁။၃၉၇။ အဘိ၊ပု၊၁၅၉)တိ အာဒိဟိ
ပဝတ္တ (ပဝတ္တိ) ပစ္စယဝိပတ္တိ (ဒဿိတာ)။
သံ၊ဌ၊၁။၁၄၉။ အံ၊ဌ၊၂။၃၂၂။ အဘိ၊ဌ၊၃။
၇၈။ (- ဒိ၊ဌ၊၁။၂၇၀။ ဒိ၊ဌ၊၃။၃၆။ အံ၊
ဌ၊၃။၁၁၅။ ထေရီ၊ဌ၊၃။၃၀။ ဇာ၊ဌ၊၅။၂၆၃။
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၉၄၊၃၁၆။)

(ခ) ဗောဇ္ဈင်တရား ၇-ပါးမရှိသောသူ။
သတ္တန္တံ ခေါ် ဘိက္ခု ဗောဇ္ဈင်္ဂါနံ အဘာဝိ-
တတ္တာ အဗဟုလိကတတ္တာ “ဒလိဒ္ဒေါ”တိ
ဝုစ္စတိ။ သံ၊၃။၈၈။

(ဂ) သူတော်ကောင်းတရား ၇-ပါး မရှိ
သောသူ။ ယေသဉ္စိ ဣမာနိ သတ္တ ဓနာနိ
သန္တိ၊ န တေ ဗုဒ္ဓေဟိ ဝါ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေဟိ ဝါ
“ဒလိဒ္ဒါ”တိ ဝုစ္စန္တိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၃၀၃။

(ဃ) ဩဇာ - အာဏာ - မရှိသော၊
အစိုးမရသောသူ။ တေ (အကုလီနာ) ဣဿ-
ရာ ဘဝိဿန္တိ၊ ဣတရေ ဒလိဒ္ဒါ။ ဇာ၊ဌ၊၁။
၃၆၁။ သာရတ္ထ၊၂။၃၁၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၆၇။

(င) အထီးကျန်သော၊ ခိုကိုးရာမဲ့သော၊
သူ၊ သနားထိုက်သူ။ ဧကပဿေ ဒလိဒ္ဒါနံ
ကပဏမနုဿာနံ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၀၆။ တထာ-
ဘူတော ပန ဒလိဒ္ဒေါ ဝရာကော နာမ
ဟောတိတိ ဝုတ္တံ “ဒလိဒ္ဒံ ကပဏ” (သံ၊ဌ၊
၂။၁၄၈)န္တိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၅၃။

(၂) ဆင်းရဲ - နွမ်းပါး - ရာ (အခါ-စ
သည်)။ ဒလိဒ္ဒကာလ-ကြည့်။

(၃) ဆင်းရဲ - နွမ်းပါး - သူ၏အဖြစ်။
ဒလိဒ္ဒဘယ၊ဒလိ(ဌိ)ဒ္ဒေါပစ္စေဒနဌ-တို့ကြည့်။

(၄) လျော့ပေါ့ - ရော့ရဲ - သော
(အကျင့်-စသည်)။ ဒလိဒ္ဒသမာစာရ-ကြည့်။

(၅) ဒလိဒ္ဒသုတ်။ ဒလိဒ္ဒဉ္စ ရာမဒဏယျကံ။
သံ၊၁။၂၃၈။ ဒလိဒ္ဒသုတ္တ-လည်း ကြည့်။

ဒလိဒ္ဒေါ - ဝိ၊၂။၁၀၂-၃။ မ၊၂။ ၁၁၄၊
၃၈၉။ မ၊ဌ၊၁။၁၇၃။ သာရတ္ထ၊၂။၃၃၈၊၃၆၇။
ဒလိဒ္ဒါ - မ၊၂။၂၆၁။ ထေရံ၊၃၂၆။ အံ၊ဌ၊၂။
၁၇၀၊၃၇၂။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၃၀၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၆၇။
(ထိ၊ပ၊၆) - အံ၊၁။၅၂၃။ ဝိမာနံ၊၂၄။
ဝိမာနံ၊ဌ၊၂။ ထေရီ၊ဌ၊၃။၃၀။ ဒလိဒ္ဒိ -
ဇာ၊၁။၁၀၃။ ဇာ၊၂။၃၂၇။ ဇာ၊ဌ၊၃။၆၄။
ဇာ၊ဌ၊၇။၂၇၇၊၂၇၉။ ဒလိဒ္ဒါ (ထိ၊ပ၊၆) -
ဇာ၊၂။၂၅၂။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၃၆၁။ ဇာ၊ဌ၊၇။၉၇။
ဒလိဒ္ဒံ (န၊ပ၊၆) - သံ၊၁။၂၃၈။ (ပု၊ဒု၊၆) -
ဇာ၊၂။၁၂၀။ သံ၊ဌ၊၂။၁၄၈။ ဇာ၊ဌ၊၃။၁၁၈။
ဇာ၊ဌ၊၅။၄၆၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။
၃၇၁။ ဒလိဒ္ဒေ(ပု၊ဒု၊၆) - ဇာ၊၁။၂၁၄။ ဝိ၊
ဌ၊၁။၁၃၃။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၃၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၄။
မဟာနိ၊ဌ၊၃။၃၃၃။ ဇာ၊ဌ၊၄။၅၂။ သာရတ္ထ၊၁။
၄၀၁။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၈။
ဒလိဒ္ဒါနံ(န၊ဒု၊၆) - အံ၊ဋီ၊၂။၂၉၇။ ဒလိဒ္ဒေန
(ကတ္တား) - ဝိ၊၂။၁၀၃။ ဇာ၊၁။၂၃၂။ သံ၊ဌ၊
၁။၅၇။ ဇာ၊ဌ၊၄။၂၉၇။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၀၃။
ဒလိဒ္ဒေဟိ (ကရိုဏ်း) - မ၊ဋီ၊၁။၅၀။ သံ၊ဋီ၊
၂။၃။ အံ၊ဋီ၊၁။၄၄။

ဒလိဒ္ဒဿ(စ၊၆) - ဝိ၊၂။၁၀၂။ ဝိ၊၄။၃၀၈။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၉။ ဒလိဒ္ဒါနံ -
ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ၊၉၇။ ဇာ၊ဌ၊၁။၅၂၅။ ဒလိဒ္ဒဿ - ဝိ၊
၂။၁၀၃။ ဝိ၊၄။၃၀၈။ အံ၊၃။၅၅။ ဇာ၊၁။
၁၀၃။ ဇာ၊၂။၃၂၇။ အံ၊ဌ၊၃။၂၂၃။ ထေရီ၊
ဌ၊၂၆၇။ ဇာ၊ဌ၊၃။၆၄။ ဇာ၊ဌ၊၇။၂၇၇၊၂၇၉။
ဒလိဒ္ဒါနံ - ဝိ၊၁။၉၃။ သာရတ္ထ၊၃။၃၀၆။
ဒလိဒ္ဒေ(သ၊၆) - မ၊၃။၂၀၇။ သံ၊၁။၃၁၉၄။
အံ၊၁။၁၀၆၊၃၉၇။ အဘိ၊ပု၊၁၅၉။ သံ၊ဌ၊၁။
၁၄၉။ အံ၊ဌ၊၂။၇၆၊၃၂၂။ အဘိ၊ဌ၊၃။၇၈။

အံ၊ဋီ၊ဉ၊ဂ၊၆။ (လက္ခဏဝန္တ) - မူလဋီ၊၂။
၂၁၇။ ဒလိဒ္ဒေသု(လက္ခဏဝန္တ) - ဓမ္မာဋ္ဌ၊၁။
၂၅၅။

ဒလိဒ္ဒက (တိ) [ဒလိဒ္ဒ+က။ (ဒရိဒ္ဒက-သံ)]
ဥစ္စာ-မဲ့-မဲ့-ဆင်းရဲ-နွမ်းပါး-သော၊ သူ၊
သူဆင်းရဲ။ ဣဏဇ္ဇောဝ ဒလိဒ္ဒကော နိဓိ
အာရာဓေတိ (ထေရ၊၃၅၆)တိ ယထာ
ကောစိ ဒလိဒ္ဒေါ ဇီဝိကပကတော ဣဏံ
ဂဟေတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၉။

ဒလိဒ္ဒကဿက (ပု) [ဒလိဒ္ဒ+ကဿက။ (ဒရိဒ္ဒ-
ကမိက-သံ)] ဆင်းရဲ - နွမ်းပါး - သော -
တောင်သူလယ်လုပ်သား - တောင်သူ လယ်
သမား။ ဒလိဒ္ဒကဿကာနံ ဒိဝသပရိဗ္ဗယ-
မတ္တမေဝ ဝိဿဇေတွာ။ မ၊ဋီ၊ဉ၊၁၉၇။

ဒလိဒ္ဒကာလ (ပု) [ဒလိဒ္ဒ+ကာလ] ဆင်းရဲ-
နွမ်းပါး-ရာ အခါ။ ယာ ဒလိဒ္ဒဿ သာမိ-
ကဿ ဒလိဒ္ဒကာလေ သယမ္ပိ ဒလိဒ္ဒိ ဟုတွာ
တံ န ပရိစ္စဇတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ဉ၊၁၆၄။ (-၄၂၉။)

ဒလိဒ္ဒကုလ (န) [ဒလိဒ္ဒ+ကုလ။ (ဒရိဒ္ဒကုလ-
သံ-)] သူဆင်းရဲမျိုး၊ အောက်တန်းစားမျိုး။
ဒလိဒ္ဒကုလေ နိဗ္ဗတ္တော (နိဗ္ဗတ္တိ၊ နိဗ္ဗတ္တိတွာ)။
ဓမ္မာဋ္ဌ၊၂။၃၀၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၈၊၁၃၉၊၃၁၇။
ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၃၀။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၊၃၈၊၂၉၇။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၃။၄၂၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၅၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။
၂၂၂။ (- သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၁၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၃။)

ဒလိဒ္ဒဂေဟ (ပု၊န) [ဒလိဒ္ဒ+ဂေဟ။ (ဒရိဒ္ဒဂဟ၊
ဒရိဒ္ဒဂဟ-သံ)] သူဆင်းရဲ၏အိမ်။ ဘန္တေ
ဧတေသံ နိဿန္တေန ဒလိဒ္ဒဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိ
နာမ မာ ဟောတု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈၅။ (-ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၅။၄၇၇။)

ဒလိ(ဋ္ဌိ)ဒ္ဒတာ (ထိ) [ဒလိ(ဋ္ဌိ)ဒ္ဒ+တာ] သူ
ဆင်းရဲ၏အဖြစ်၊ သူဆင်းရဲဟု - သိ-ခေါ်ဆို

- ရခြင်း၏ အကြောင်း။ ယောနိသော
ပစ္စဝေက္ခိတွာ၊ ဒုဂ္ဂတဉ္စ ဒလိဒ္ဒတံ (ဒဋ္ဌိဒ္ဒတံ၊
သိ)။ အပါ၊၂။၁၉၉။ ဒလိဒ္ဒတာယ ဒုဂ္ဂတော။
မူလဋီ၊၁။၆၆။ (- ဇာ၊၂။၁၂၀။ ဓမ္မာဋ္ဌ၊၂။
၁၉၆။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၅၆။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၄၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၅။၄၆၆၊၄၇၆။)

ဒလိဒ္ဒတိ (ကြိ) [ဒလိဒ္ဒ+အ+တိ။ (ဒရိဒ္ဒာတိ-
သံ)] ဆင်းရဲ-နွမ်းပါး-၏၊ ခက်ခက်ခဲခဲ
တောင်းရမ်းနိုင်မှ လိုရာရ၏။ ဒလိဒ္ဒတိတိ သဗ္ဗံ
ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတံ ပရံ ယာစိတွာ ဝေ ဒုက္ခေန
အဓိဂစ္ဆတိ၊ န အာယာစိတွာတိ အတ္ထော။
နိတိ၊ဇာ။၁၀၄။

ဒလိဒ္ဒဒါန (န) [ဒလိဒ္ဒ+ဒါန] သူဆင်းရဲ-လူမဲ့-
၏ အလှူ 'ဒါန'။ သတ္တာရာ ဒလိဒ္ဒဒါနဿ
မဟပူလဘာဝေါ ကထိတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၅။

ဒလိဒ္ဒဓိတု (ထိ) [ဒလိဒ္ဒ+ဓိတု] ဆင်းရဲ-နွမ်း
ပါး-သူ၏ သမီး၊ သူဆင်းရဲ၏သမီး။ ဒလိဒ္ဒ-
ဓိတာ မတ္တိကံ မဒ္ဒိတွာ ဂေဟေ ဘိတ္တိ
ဝိလိမ္မတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၇၇။

ဒလိဒ္ဒနာဂ (ပု) [ဒလိဒ္ဒ+နာဂ] ဆင်းရဲ-နွမ်း
ပါး-သောမြေနဂါး။ မာ တံ “သေ ယော
ဝါ သော ဝါ ဒလိဒ္ဒနာဂေါ” တိ မညိတ္ထ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၆၃။

ဒလိဒ္ဒပုရိသ (ပု) [ဒလိဒ္ဒ+ပုရိသ] ဆင်းရဲ-နွမ်း
ပါး - သော ယောက်ျား၊ ဆင်းရဲသား
ယောက်ျား။ ဒလိဒ္ဒပုရိသော ဒါရုဝိက္ကယေန
ဇီဝိကံ ကပ္ပေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၅။ (- အံ၊ဋ္ဌ၊
၃။၂၁၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၇၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။
၃၂၆။)

ဒလိဒ္ဒဗြာဟ္မဏ (ပု) [ဒလိဒ္ဒ+ဗြာဟ္မဏ] ဆင်းရဲ
- နွမ်းပါး-သော ပုဏ္ဏား၊ ဆင်းရဲသား
ပုဏ္ဏား။ ဒလိဒ္ဒဗြာဟ္မဏဿ ဂေဟေ ပဋိသန္ဓိ
ဂဏှိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၇။ (- ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၄။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၃။)

ဒလိဒ္ဒဘယ (န) [ဒလိဒ္ဒ + ဘယ] (၁) ဥစ္စာ-
မဲ့-မဲ့-ဆင်းရဲ-သူ၏အဖြစ်မှ ကြောက်ခြင်း။
(၂) ကြောက်စရာကောင်းသော မဲ့သူ၏
အဖြစ်။ ဒုဂ္ဂတိဘယ (သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၃၂) - ကြည့်။

ဒလိဒ္ဒမနုဿ (ပု) [ဒလိဒ္ဒ + မနုဿ] ဥစ္စာ-မဲ့-
မဲ့-ဆင်းရဲ-နွမ်းပါး-သောလူ၊ လူဆင်းရဲ၊
လူမဲ့။ ဒလိဒ္ဒမနုဿာနံ နိစဿရကံ ပဝိသန္တေပိ
ဟိ တထာဂတော ဆဒနံ ဝါ ဥဂ္ဂစ္ဆတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊
၃။ ၂၆၆။ ဒလိဒ္ဒမနုဿာနံ ဟတ္ထတော
(ပေါ်တ္ထကေ) လေခံ ဂဟေတွာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၁၃၃။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၉၄။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ၊ ၈၉။
(-ဒိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၆။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၆။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊
၂။ ၂၈၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၈။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ၊ ၂၂၆။
ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၀။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၀၈။ မ၊ ဋီ၊ ၃။
၁၇၈။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၇။)

ဒလိဒ္ဒရာဇ (ပု) [ဒလိဒ္ဒ + ရာဇ] ဥစ္စာ-မဲ့-
မဲ့-ဆင်းရဲ-သော မင်း၊ မင်းမဲ့။ အနာ-
ဂတေ ဒလိဒ္ဒရာဇာ ဣမံ မဏိ ဂဟေတွာ
ဓာတုနံ သက္ကာရံ ကရေတု။ ဒိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၆။

ဒလိဒ္ဒဝိသိခါ (ထိ) [ဒလိဒ္ဒ + ဝိသိခါ] ဆင်းရဲသူ-
လူမဲ့-တို့၏ နေရာမြို့တင်းလမ်းခရီး၊ သူဆင်း
ရဲရပ်ကွက်။ ဒလိဒ္ဒဝိသိခါ (ဥဒါန၊ ၈) တိ
ဒုဂ္ဂတမနုဿာနံ ဝသနောကာသော။ ဥဒါန၊
၄။ ၅၇။

ဒလိဒ္ဒသင်္ဂဟ (ပု) [ဒလိဒ္ဒ + သင်္ဂဟ] ဆင်းရဲသူ
- လူမဲ့ - တို့အား - တို့ကို - ချီးမြှောက်ခြင်း။
ဒလိဒ္ဒသင်္ဂဟံ ကရေန္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၃။

ဒလိဒ္ဒသမာစာရ (တိ) [ဒလိဒ္ဒ + သမာစာရ]
လျော့ပေါ့ - ရော့ရဲ - တွန့်ဆုတ် - (မထက်
သန်)သောအကျင့်ရှိသောသူ။ ဒလိဒ္ဒသမာ-
စာရော၊ သိထိလသမာစာရေတိ အတ္ထော။
မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၈၂။

ဒလိဒ္ဒသုတ္တ (န) [ဒလိဒ္ဒ + သုတ္တ] ဒလိဒ္ဒ-သုတ်၊
(က) အကြင်သူ၌ မြတ်စွာဘုရားအား မတုန်

မလှုပ် ကြည်ညိုမှုသဒ္ဓါ၊ အရိယာတို့ နှစ်သက်
ချီးမွမ်းအပ်သော သီလ၊ အမြင်မှန်ဟု ခေါ်ဆို
အပ်သော မဂ်ဉာဏ် ရှိ၏။ ထိုသူကို အဆင့်
အတန်းနိမ့်ကျသော လူဆင်းရဲ (ဒလိဒ္ဒ) ဟု
မဆိုသင့်၊ အဆင့်အတန်းမြင့်သော လူချမ်း
သာ (အဒလိဒ္ဒ) ဟုသာ ဆိုသင့်၏ဟု တာဝတိ
သာနတ်တို့အား သိကြားမင်းက ဟောပြော
သုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဂါထာဝဂ္ဂ သံ-
ယုတ္တပါဠိ၊ ၁၁-သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်။
သံ၊ ၁။ ၂၃၃-၄။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၉-၂၀။ သံ၊ ဋီ၊
၁။ ၃၃၈-၉။

(ခ) ဗောဇ္ဈင်တရား ၇-ပါး မပွားများ
မလေ့လာသူ၏ လူဆင်းရဲ (ဒလိဒ္ဒ) မည်ပုံကို
မထင်ရှားသော ရဟန်း ၁-ပါးအား မြတ်စွာ
ဘုရားက ဟောပြောသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊
မဟာဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊ ၂-သံယုတ်၊ ၅-ဝဂ်၊
၆-သုတ်။ သံ၊ ၃။ ၈၈။

ဒလိဒ္ဒိတ္ထိ (ထိ) [ဒလိဒ္ဒါ + ဣတ္ထိ] ဆင်းရဲ-နွမ်းပါး
-သော မိန်းမ၊ သူဆင်းရဲမ၊ နိဝါသနမတ္တမ္ပိ
ပါဝရဏမတ္တမ္ပိ လဘိတွာ ဘရိယဘာဝံ ဥပ-
ဂစ္ဆန္တိယာ ဒလိဒ္ဒိတ္ထိယာ တေ အဓိဝစနံ။
ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၂။ (-ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၂။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊
၄။ ၁၅၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၀၇။)

ဒလိ(ဋ္ဌိ)ဒွေိပစ္ဆေဒနဋ္ဌ (ပု) [ဒလိ(ဋ္ဌိ)ဒ္ဓ +
ဥပစ္ဆေဒန + အတ္ထ] သူဆင်းရဲ-လူမဲ့-၏
အဖြစ်ကို ဖြတ်ပယ်တတ်သည်၏အဖြစ် ဟူ
သော - အနက် - သဘော။ ဓညဉ္ဇ သီလံ
ဒလိ(ဋ္ဌိ၊ သိ)ဒွေိပစ္ဆေဒနဋ္ဌေန။ နေတ္ထိ။ ၄၈။

ဒဝ (ပု၊ ထိ) [ဒု = ဒဝ + အ။ ဓာနံ၊ ဋီ၊ ၁၇၆။ ဒု +
ဏ။ မုဒ္ဒဗောဓ။ ၁၀၀၀။ ပါဏိနီ၊ ၃။ ၁။ ၂၄၂။
(ဒဝ၊ ဒြဝ-သံ)] (၁) (ကိုယ်ဖြင့်) - မြူးထူး
- ပျော်ပါး - ကစား - ပျော်ရွှင် - ခြင်း
(ကခြင်း၊ ကြွေအန်ကစားခြင်း - စသည်)။
(၂) (နှုတ်ဖြင့်) - ပြက်ရယ်ပြု - ပြောင်
လှောင် - ပြက်ချော်ပြု - သရော် - ခြင်း

(နှုတ်စည်တီးခြင်း၊ သီချင်းဆိုခြင်း၊ ကဗျာ-
ဖွဲ့ခြင်း-စသည်)။ (၃) အဆောတလျင်-
ရှောင်တခင် - အရေးတကြီး - ကဗျာကရာ -
မစူးစမ်းပဲ - မဆင်ခြင်ပဲ - အမှတ်တမဲ့ - ပြု -
ပြောဆို - ခြင်း။ (ပု) (၄) (ကိုယ်၌) ပူလောင်
ခြင်း။ (၅) စစ်ရှုံး၍ - ထွက်ပြေး - တိမ်း
-ရှောင် - ဖဲသွား - ခြင်း။ (၆) အရည်။ (၇)
တော။ (၈) တောမီး။ (အရည်၊ ထွက်ပြေး
ခြင်း၊ သွားခြင်း၊ အဟုန်၊ ပြောင်လှောင်
ခြင်း။ ထောမ။ တော၊ တောမီး၊ တောမီး
လောင်ခြင်း၊ မီး၊ ဖျားနာ - နာကျင် - ခြင်း။
P.S.D.။ ဝါစပုတိ။ ကစားခြင်း၊ ရေ။ အဒ္ဓ-
မာဂမီ။ ပြာ၊ ဓာန်။ ၂-ခုသင်္ချာ၊ ပြေးခြင်း။
နွေ အခါ၊ လျင်မြန်ခြင်း။ သီ၊ ဓာန်။)

(၁) (ကိုယ်ဖြင့်) - မြူးထူး - ပျော်ပါး -
ကစား - ပျော်ရွှင် - ခြင်း (ကခြင်း၊ ကြေအန်
ကစားခြင်း-စသည်)။ (ဧကော) ကာယိ-
ကေန ဒဝေန သမန္နာဂတော ဟောတိ။
ဝိ၊ ၄။ ၃၁၊ ၃၃။ ဝိ၊ ၅။ ၂၂၀၊ ၃၁၅။ ဒဝါယာ (ဝိ၊
၁။ ၁၀၅) တိ ဒဝေန ဟဿေန၊ ခိန္နာယာတိ
အတ္ထော။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၆၃။ ကာယိကေန ဒဝေ-
နာတိ အာဒိသု ပနေတ္ထ ကာယိကော ဒဝေါ
နာမ ကာယကိဋ္ဌာ ဝုစ္ဆတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၃။
ကာယိကော ဒဝေါ နာမ ပါသကာဒိဟိ
ဇူတကိဋ္ဌနာဒိဘေဒေါ အနာစာရော။ ယင်း-
၁၆၅။ (-သံ၊ ၁။ ၃၂၃။ ဇာ၊ ၁။ ၁၅၄။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ။ ၄၃၀။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၆၆။ အနုဋ္ဌိ၊ ၁။ ၂၀၁။)

(၂) (နှုတ်ဖြင့်) - ပြက်ရယ်ပြု - ပြောင်
လှောင် - ပြက်ချော်ပြု - သရော် - ခြင်း (နှုတ်
စည်တီးခြင်း၊ သီချင်းဆိုခြင်း၊ ကဗျာဖွဲ့ခြင်း-
စသည်)။ (ဧကော) ဝါစသိကေန ဒဝေန
သမန္နာဂတော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၁၊ ၃၃။ ဝိ၊
၅။ ၂၂၀၊ ၃၁၅။ န တေန ဟာသော ဒဝေါ
ကာတဗ္ဗော။ မိလိန္ဒ၊ ၁၀၁။ ဒဝေါ (ဝိ၊ ၂။
၂၅၆) တိ ပရိဟာသဝစနံ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၁၆၇။

ဝါစသိကော ဒဝေါ နာမ မုခါလဗ္ဗရကရ-
ဏာဒိဘေဒေါ အနာစာရော။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၆၅။
(-ဝိ၊ ၂။ ၂၅၈။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၄။)

(၁), (၂) (ဧကော) ကာယိကဝါစသိ-
ကေန ဒဝေန သမန္နာဂတော ဟောတိ။
ဝိ၊ ၄။ ၃၁၊ ၃၃။ ဝိ၊ ၅။ ၂၂၀၊ ၃၁၅။ နေဝ ဒဝါ-
ယာ (အဘိ၊ ၈။ ၂၆၂။ မဟာနိ၊ ၁၈၅) တိ
ဒဝတ္ထာယ န အာဟာရေတိ။ တတ္ထ နန္ဒ-
လသိနကာဒယော ဒဝတ္ထာယ အာဟာရေန္တိ
နာမ။ ယဉ္ဇိ ဘောဇနံ ဘုတ္တဿ နစ္စဂိတ-
ကဗျ (ကဗျ) သိလောကသင်္ခါတော ဒဝေါ အ-
တိရေကတရေန ပဋိဘာတိ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။
၄၃၀။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၀၀။ ပရိဟာသော ဒဝေါ
ခိန္နာ။ ဓာန်၊ ၁၇၆။ (-မ၊ ၁။ ၁၂၊ ၃၄၁။ မ၊ ၂။
၁၈၊ ၃၃၉။ မ၊ ၃။ ၅၄။ သံ၊ ၂။ ၃၂၃၊ ၃၈၄။ အံ၊
၁။ ၁၁၂၊ ၃၄၉၊ ၄၆၃။ အံ၊ ၂။ ၃၄၁။ အံ၊ ၃။
၁၅။ အဘိ၊ ပ။ ၁၂၄။ မဟာနိ၊ ၃၉၇။ မိလိန္ဒ။
၃၄၉။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၆၄။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၄၊ ၂၇၁။
မ၊ ၄။ ၃။ ၂၆၈။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၉၇။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၂၂၃၊
၂၃၁။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၈၃။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၈။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၀။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၅၂။ သုတ္တနိ၊ ၄။
၂။ ၂၁၂။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၁၉။
ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၅၇၆၊ ၂၊ ၇၂၊ ၄၀၈၊
၄၂၄။) (၇) အနက်လည်း ကြည့်။

(၃) အဆောတလျင် - ရှောင်တခင် -
အရေးတကြီး - ကဗျာကရာ - မစူးစမ်းပဲ -
မဆင်ခြင်ပဲ - အမှတ်တမဲ့ - ပြု - ပြောဆို -
ခြင်း။ ဒဝါ ဘဏတိ နာမ သဟသာ ဘဏတိ။
ဝိ၊ ၂။ ၆။ (သဟသာ ဘဏတိတိ အဝီမံသိ-
တွာ၊ အနုပဓာရေတွာ ဝါ ဝေဂေန ဒိဋ္ဌမ္ပိ
“အဒိဋ္ဌံ မေ” တိ ဘဏတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃။) ဒဝါ-
ယာ (ဝိ၊ ၁။ ၃၄) တိ သဟသာ အညံ ဘဏိတု-
ကာမော သဟသာ “ဗုဒ္ဓံ ပစ္စက္ခာမိ” တိ
ဘဏတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၁။ ဒဝါ (ဝိ၊ ၂။ ၁၉။ မ၊
၃။ ၃၇။ ကင်္ခါ၊ ၁၀၇) တိ သဟသာ။ မ၊ ၄။ ၃။

၃၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၈၁၊ ၂၈။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၄၅။
 ကင်္ခါ၊ ၁။ ၁၇၉။ နတ္ထိ ဒဝါ (ဒိ၊ ၄။ ၃။
 ၁၇၆) တိ ခိဉ္ဇာဓိပ္ပါယေန ကိရိယာ နတ္ထိ။...
 (သဟသာ ပန ကိရိယာ ဒဝါ။) ဒိ၊ ၄။ ၃။
 ၅၄၊ ၁၉၈။ မူလဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂။ “နတ္ထိ ဒဝါ” တိ အာ-
 ဒိသု သဟသာ ကိရိယာပိ “ဒဝါ” တိ ဝုစ္စတိ။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅၇။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂၃၃။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၈၉။
 ဝိ၊ ၄။ ၄၃။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၁၀၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၆၇။
 ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၃၆။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၁၇၉။)

(ပ) (၄) (ကိုယ်၌) ပူလောင်ခြင်း။ ဒဝ-
 ထု-ကြည့်။ (၅) စစ်ရှုံး၍ - ထွက်ပြေး - တိမ်း
 ရှောင် - ဖဲသွား - ခြင်း။ ဒါဝေါ... ဒဝေါ
 အပယာနံ ပျကြ။ ဓာနံ၊ ၄။ ၄၀၂။

(၆) အရည်။ ခရာနံ ဂုဠာဒီနံ ဒဝတာ
 မုဒုတာ ရသာဒီနဉ္စ ဒဝါနံ (အရည်သဘော
 ရှိကုန်သော။ ဝါ၊ ပျော့ပျောင်းသောသဘော
 ရှိကုန်သော။ ဂူကြီး၊ သျှ) ခရတာ။ မူလဒ္ဓိ၊ ၁။
 ၁၅၅။ (-အနုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၆၈။) ဒဝတာသင်္ခါ-
 တာယ အာပေါဓာတုယာ သဒ္ဓိ။ မဏိမဉ္ဇူ၊
 ၂။ ၁၂၅။

(၇) တော။ ဂိဠာယံ ကာနနေ
 ဒဝေါ။ ဓာနံ၊ ၁။ ၁၂၆။ (-အမရ၊ ၂။ ၂၀၅။)
 ဒဝဉ္စာဟ၊ ဒဝဒါဟ-တို့လည်း ကြည့်။

(၈) တောမီး။ (တောင်ပေါက်၊ ဓာနံ၊
 သျှ၊ ၁။ ၂၆-ကြည့်။)

ဒဝကမ္မ (န) [ဒဝ + ကမ္မ။ ဒဝကမ္မိ-သံ] (နှုတ်
 ဖြင့်) - ပြက်ရယ် - ပြောင်လှောင် - မူကို
 ပြုခြင်း။ ဒဝကမ္မ (မဟာနိ၊ ၂။ ၉၆) နှိ ဟဿ-
 ကိဠာကရဏံ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၆၃။ (- စူဠနိ၊
 ၂။ ၄၇။)

ဒဝကမ္ပတာ (ထိ) [ဒဝ + ကာမ + ကျ + တာ]
 (နှုတ်ဖြင့်) ပြက်ရယ်ပြုခြင်း - ကို - ငှါ -
 အလိုရှိသူ၏ အဖြစ်၊ ပြောင်လှောင်လိုသူ၏
 အဖြစ်၊ ပြောင်လှောင်လိုခြင်း၊ ကစားလို

ခြင်း။ ဒဝကမ္ပတာ နာမ ကေဠိဟသာဓိပ္ပါ-
 ယတာ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၆။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၁၇၉။ ဒဝ-
 ကမ္ပတာ နာမ ကေဠိ။ ဝဇီရ၊ ၂။ ၈၉။ (-ဝိ၊
 ၂။ ၁၇။ ဝိ၊ ၅။ ၁၇၃။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၉၊ ၉၀။ ကင်္ခါ၊
 ၁။ ၁၇၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၊ ၂၇၆။
 ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၇၆။)

ဒဝဉ္စာဟ (ပ) [ဒဝ + ဉ္စာဟ။ (ဒဝဒဟန-သံ)]
 တော၌ တောက်လောင်သောမီး၊ တောမီး။
 အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဒဝဉ္စာဟေ ဒယုမာနေ
 ပဋ္ဌဂ္ဂိံ ဒါတုံ ပရိတ္တံ ကာတုံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၉။
 ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၇။ (- မ၊ ၁။
 ၃၈၀-၁။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၄။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၅၆။ ဝိ၊
 သင်္ဂဟ၊ ၂။ ၆၊ ၄၄၇။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၁၀။ စရိ-
 ယာ၊ ၄။ ၂၂၅။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၈၇။)

ဒဝဉ္စာဟက (တိ) [ဒဝ + ဉ္စာဟ + ကျ] တောကို
 မီး - ရှို့ - မြှိုက် - တိုက် - သော၊ သူ၊ တော
 မီးတိုက်သမား။ သေယျထာပိ ဒဝဉ္စာဟကာ။
 ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၉။ ယေ ဒဝဉ္စာဟကာဒယော (ဆဝ-
 ဉ္စာဟကာဒယော၊ သိ) ဗဟူနိ ဒါရူနိ စျာ-
 ပေန္တိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၁၇။

ဒဝဉ္စာဟဒဗု (တိ) [ဒဝဉ္စာဟ + ဒဗု] တောမီး
 လောင်အပ်သော (တော-စသည်)။ ဒဝဉ္စာ-
 ဟဒဗု အရညေ။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၂။ ၉။

ဒဝတ္ထ (ပ) [ဒဝ + အတ္ထ] (၁) (ကိုယ်ဖြင့်) -
 မြူးထူး - ပျော်ပါး - ကစား - ခြင်းဟူသော
 အကျိုး။ (၂) (ကိုယ်ဖြင့်) - မြူးထူး - ပျော်
 ပါး - ကစား - လိုခြင်းဟူသော အကြောင်း။
 (တိ) (၃) (ကိုယ်ဖြင့်) - မြူးထူး - ပျော်
 ပါး - ကစား - ခြင်းဟူသော အကျိုးရှိသော။
 (၁) ဒဝတ္ထာယ မောစေတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၅၄။
 (- ၁၅၅။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၄၂၉-၃၀။ ဝိမာန၊ ၄။
 ၁၉၉။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၀၀။) (၂) နေဝ ဒဝါ-
 ယာတိ န ဂါမဒါရကော ဝိယ ဒဝတ္ထံ၊ ကိဠာ-
 နိမိတ္တန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၀။

(-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝိ၊ ၁။ ၅၇။) (တိ) (၃) တဿ သာ
ဟောတိ ပြာဟူဏိ နေဝ ကာမတ္တာ န
ဒဝတ္ထာ။ အံ၊ ၂။ ၁၉၉။ = န ကိဋ္ဌနတ္တာ။ အံ၊ ဌ၊
၃။ ၆၇။ အောက်ပုဒ် (၂) လည်း ကြည့်။

ဒဝတ္ထာဒိအဘိလာသ (ပု) [ဒဝတ္ထာဒိ + အဘိ-
လာသ] (၁) မြူးထူး-ပျော်ပါး-ကစား-
ခြင်းဟူသော အကျိုးအစရှိသည် - တို့၌ -
တို့ကို-မြော်လင့်-တောင့်တ-ခြင်း။ (၂)
မြူးထူး-ပျော်ပါး-ကစား-ခြင်းဟူသော
အကျိုးရှိသော အာဟာရကို သုံးဆောင်ခြင်း
အစရှိသည်တို့ကို-မြော်လင့်-တောင့်တ-
ခြင်း။ (၁) ဒဝတ္ထာဒိအဘိလာသော(မူလဒ္ဓါ၊
၁။ ၁၈၆) တိ ဒဝေါ ဧဝ အတ္ထော ပယော-
ဇနန္တိ ဒဝတ္ထော၊ သော အာဒိ ယေသံ တေ
ဒဝတ္ထာဒယော။ တေသု၊ တေသံ ဝါ အဘိ-
လာသော။ (၂) ဒဝေါ ဝါ အတ္ထော
တေဿာတိ ဒဝတ္ထော၊ တဒါဒိကော ဒဝတ္ထာ-
ဒိ၊ ကော ပန သောတိ အာဟ “အဘိလာ-
သော” တိ။ အနုဒ္ဓါ၊ ၁။ ၂၀၁-ချည်း။

ဒဝထုံ (ပု) [ဒု+ထုံ။ ဓာန်၊ ဝိ၊ ၃၂၇။ သူစိ။ ဒဝ
+ ထုံ။ အ-အာဂုံ။ ဒဝ+အထုံ။ ဒဝနံ ဒဝေါ၊
တေန နိဗ္ဗတ္တော ဒဝထုံ။ ကစ္စည်း။ ၆၄၄။
နိတိ၊ သုတ္တံ။ ၁၂၇၁။ ဒဝိယတေတိ ဒဝထုံ။
နိရုတ္တိ။ ၈၀၅။ (-ရူ၊ ၆၆၁။ မောဂ်၊ ၅။ ၄၆။)
ဒု+အထုံ။ ဥပတာပေ။ ဘာဝေ အထုစံ။
ဝါစပုတိ။] ကိုယ်၌ဖြစ်သော ပူလောင်ခြင်း။
ကိုယ်ပူရောဂါ၊ ကိုယ်ပူ (ပါဒရက်) နာ၊
(ပူလောင်ခြင်း၊ ကိုယ်ပူခြင်း။ ထောမ။ မီး၊
အနာရောဂါ၊ စိုးရိမ်-ပူဆွေး-ကြောင့်ကြ-
-ခြင်း။ မျက်စိ-စသည်ပူခြင်း။ P.S.D.။
စိန္တာမဏိ။) ဒဝထုံ ပရိတာပေါ’ထ။ သိ၊ ဝိ၊
သစ်၊ ၂။ ၁၁၈။ ဓာန်၊ ၃၂၇။

ဒဝဒါဟ (ပု) [ဒဝ=ဒါယ+ဒါဟ။ ဒါယံ ဒဟ-
တိတိ ဒဝဒါဟော အာ-ကာရဿ ရဿံ ယ-
ကာရဿ စ ဝ-ကာရံ ကတွာ။ ပါစိတ်၊ ယော၊

၁။ ၂၃၇။ (ဒဝဒဟန-သံ)] (၁) တော၌
တောက်လောင်သော မီး၊ တောမီး။ (၂)
တောမီးလောင်ရာ အရပ်။ (၁) ဒဝဒါဟော
ဝါ အာဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၃၈။ ကင်္ခါ၊ ဝိ၊
သစ်၊ ၁၂၉။ (-မ၊ ဝိ၊ ၃။ ၁၃။) (၂) ဥဒ္ဓနေ
ဝါ ပတ္တပစနဌာနေ ဝါ ဒဝဒါဟော ဝါ
ယတ္ထ ကတ္တစိ အဂ္ဂိဇာလံ ဩလောကေန္တဿ
နိမိတ္တံ ဥပဇ္ဇတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၆၆။

ဒဝန (န) [ဒဝ+ယု] ပူလောင်ခြင်း။ ဒဝထု-
ဒေါင်ကွင်း ကြည့်။

ဒဝန္တောဂဓ (တိ) [ဒဝါ + အန္တောဂဓ] ဒဝါ
(မြူးထူး-ပျော်ပါး-ကစား-ခြင်း)၌-
အတွင်းဝင်-ပါဝင်-သော။ ကာမကိဋ္ဌာပိ
ဒဝန္တောဂဓာ (တဒန္တောဂဓာ၊ က) ဟောတိ-
ယေဝ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝိ၊ ၁။ ၅၇။

ဒဝပ္ပလုဒ္ဓ (တိ) [ဒဝ+ပလုဒ္ဓ] မြူးထူး-ပျော်
ပါး-ကစား-ခြင်းဖြင့် တပ်မက်မောသော၊
သူ၊ အပျော်အပါးလိုက်စားသူ။ ဒဝပ္ပလုဒ္ဓေါ-
(ဇာ၊ ၁။ ၁၄၂) တိ ရူပါဒိသု ကာမဂုဏေသု
နိရန္တရဒဝေန ပလုဒ္ဓေါ အဘိဘူတော ဝသံ
ဂတော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၄၅။

ဒဝသဟဂတ (တိ) [ဒဝ+သဟဂတ] (နှုတ်ဖြင့်)
ပြက်ရယ်ပြုခြင်းနှင့် တကွဖြစ်သော၊ ပြောင်
လှောင်-ကစား-ရယ်မြူး-ခြင်းနှင့် တကွ
ဖြစ်သော (စကားစသည်)။ ဒဝသဟဂတံ
ကတွာ(မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂) တိ ကိဋ္ဌာသဟိတံ ကတွာ။
မ၊ ဝိ၊ ၂။ ၇၈။

ဒဝိယတေ (ဘာဝ၊ ကြိ) [ဒဝ + ယ + တေ] ပူ
လောင်ခြင်း။ ဒဝထု-ဒေါင်ကွင်း ကြည့်။

ဒသ^၁ (တိ) [သဗ္ဗနာမ် မဟုတ်သော ဗဟုဝစ်
သင်္ချာသဒ္ဓါ။ နိတိ၊ ပဒ၊ ၃၉၄။ သင်္ချာ၊ သင်္ချေ-
ယုပဓာန။ ဥဒါန၊ ဌ၊ ၃၇၅။ နိတိ၊ ပဒ၊ ၄၀၁။
သင်္ချေယုပဓာန။ ဓာန်၊ ဓာန်၊ ဝိ၊ ၄၇၃။ အ-

လိင်, ဗဟုဝဏ်။ နိရုတ္တိ။ ၂၅။ (ဒဂန်, ဒဂ-သံ)]
 တဆယ်၊ ၁၀-ခု၊ ၁၀-ပါး၊ ၁၀-ယောက်။ ၁၀-
 မျိုး။ ဒသ (ပု၊ ပ) — ဝိ၊ ၁။ ၂၅။ ဝိ၊ ၄။ ၂၀၅။
 ဒီ၊ ၂။ ၂၀၇။ ဒီ၊ ၃။ ၂၂။ မ၊ ၂။ ၄။ သံ၊ ၁။ ၁၆။
 ၃၁။ သံ၊ ၂။ ၂။ အံ၊ ၁။ ၂၆။ အံ၊ ၃။ ၂၇-
 ၂၀၊ ၃၀၊ ၂၊ ၃၊ ၂၀-၃၊ ၃၆၊ ၃၆-၄၊ ၃၆။
 ၃၇။ ၃၇။ ၄၀၊ ၄၀၊ ၄၀၊ ၄၀-၂၊ ၂၊ ၃။ ပဋိ-
 သံ၊ ၆။ ၁၇။ ၂၊ ၂။ အပ၊ ၁။ ၆။ ၁၇။ နေတ္တိ။
 ၃၇။ ၁၆။ ပေဋကော။ ၂၇။ ၂၆။ (န၊ ပ) —
 ဝိ၊ ၁။ ၄။ မ၊ ၂။ ၂။ အံ၊ ၃။ ၂၊ ၂၆၊ ၂၇-၆။
 ၂၆၊ ၃၀၊ ၂-၄၊ ၃၇၊ ၃၇၊ ၃၇၊ ၃၇ - ဂ၊
 ၄၃၀-၁။ ပဋိသံ၊ ၆။ ဥဒါနံ၊ ၁၆။ နေတ္တိ။
 ၁၄၊ ၅၆၊ ၃၇-၄။ အံ၊ ၃။ ၁၇။ ဝိ၊ ၃။ ၃။
 ၄၅။ ဝိ၊ ၃။ ၃။ ၂၊ ၁၀၊ ၁၃။ (ထိ၊ ပ) —
 ဝိ၊ ၁။ ၂။ အံ၊ ၁။ ၆။ အံ၊ ၃။ ၃၀။ ဇာ၊
 ၁။ ၃၀။ (ပု၊ ဒု) — ဝိ၊ ၁။ ၂၄။ ဝိ၊ ၅။ ၆။
 မ၊ ၃။ ၁၂။ သံ၊ ၁။ ၂၀။ အံ၊ ၃။ ၃၁၊ ၃၇၊
 ၃၇၊ ၃၇။ (အစန္တသံယောဂ) — ဒီ၊ ၂။ ၁၂။
 အံ၊ ၃။ ၃၃။ အဘိ၊ က။ ၁၇။ ဇာ၊ ၂။ ၃၂။
 အံ၊ ၃။ ၁၇။ ဇာ၊ ၃။ ၂၄။ (န၊ ဒု) —
 ဝိ၊ ၃။ ၂။ ဝိ၊ ၃။ ၃။ ၁၆။ (အစန္တ-
 သံယောဂ) — သံ၊ ၁။ ၃၂။ အံ၊ ၃။ ၃၂။
 အဘိ၊ က။ ၁၇။ ဝိ၊ ၃။ ၄။ (ထိ၊ ဒု) — ဝိ၊ ၁။
 ၅။ ဒီ၊ ၁။ ၃။ ဒီ၊ ၃။ ၆။ မ၊ ၁။ ၂၇၊ ၄။ မ၊
 ၂။ ၁၀။ မ၊ ၃။ ၁၇။ သံ၊ ၁။ ၃၄။ အံ၊ ၁။ ၁၆။
 အံ၊ ၂။ ၁၇။ အံ၊ ၃။ ၂၇၊ ၃၄၊ ၃၄။

ဒသဟိ (ပု၊ တ) — ဝိ၊ ၂။ ၂။ ဒီ၊ ၁။ ၃။
 ပဋိသံ၊ ၁၄၊ ၁၇၊ ၃၄။ မဟာနိ၊ ၃၃။ ဝိ၊
 ၃။ ၄။ ၁။ ဝိ၊ ၃။ ၃။ မဟာနိ၊ ၃။ ၂။
 (သဟာဒိယောဂ) — မ၊ ၂။ ၁၀။ အံ၊ ၃။ ၃-
 ၄။ ၃၇-ဂ၊ ၃၇၊ ၄၇၊ ၄၇၊ ၄၇-၄၇၊ ၄၇-
 ၄၇၊ ၄၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၀။ အဘိ၊ ၃။ ၃။
 ၄၀။ အဘိ၊ ၃။ ၂။ အဘိ၊ ၃။ ၃။
 အပ၊ ၃။ ၁။ ၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃။ ၆။ (န၊ တ)
 — အံ၊ ၃။ ၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂။ ဝိ၊ ၃။ ၃။
 ၅။ (သဟာဒိယောဂ) — မ၊ ၂။ ၁၀။ သံ၊

၂။ ၆။ ဝိ၊ ၃။ ၂။ ဝိ၊ ၃။ ၂။ ဝိ၊ ၃။
 ၃။ ၃။ ဝိ၊ ၃။ ၃။ ဒသဟိ — ဝိ၊ ၃။
 ၄။ ဝိ၊ ၃။ ၂။ (ထိ၊ တ) — အံ၊ ၃။ ၃။
 ဒသနံ (ပု၊ စ) — အပ၊ ၃။ ၁။ ဒသဟိ
 (ပု၊ မ) — အံ၊ ၃။ ၃။ ၃။ ဇာ၊ ၃။ ၃။ ဒသနံ
 (ပု၊ ဆ) — မ၊ ၃။ ၃။ အံ၊ ၃။ ၃။ အဘိ၊ က။
 ၃၀ - ၆။ ပေဋကော။ ၂၇။ မိလိန္ဒ။ ၃၃။
 အဘိ၊ ၃။ ၂။ အပ၊ ၃။ ၃။ ဇာ၊ ၃။
 ၅။ (နိဒ္ဒါရဏ) — အံ၊ ၃။ ၄၀-၄။ (န၊ ဆ) —
 နေတ္တိ။ ၄၇။ ဝိ၊ ၃။ ၃။ (နိဒ္ဒါရဏ)
 — အံ၊ ၃။ ၃။ ဓမ္မ၊ ၃။ (ထိ၊ ဆ) — ဝိ၊ ၃။
 ၃။ ၂။ ဒသသု (ပု၊ သ) — အံ၊ ၃။ ၃။ ဝိ၊
 ၃။ ၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂။ ၆။ (နိဒ္ဒါရဏ)
 — ဝိ၊ ၃။ ၃။ ဝိ၊ ၃။ ၃။ (န၊ သ) —
 စရိယာ။ ၃၇။ ဝိ၊ ၃။ ၃။ စရိယာ။ ၃။
 ၄။ ဝိ၊ ၃။ ၃။ (နိဒ္ဒါရဏ) — ဓမ္မ၊ ၃။
 ၂။ ၄။ (ထိ၊ သ) — မဟာနိ၊ ၃။

ဒသ^၂ (တိ) [ဒိသ + အ။ (ဒ္ဓဂ-သံ)] (အလုံးစုံ -
 ဘာမဆို) - ရှု - မြင် - သိ - စမ်းနိုင် - တတ် -
 ခြင်း အလေ့ရှိ - သောသူ။ ဒဿနဝသေန
 ဒသော၊ သဗ္ဗပဿာမိတိ အတ္ထော (ဒီပေတိ)။
 ဒီ၊ ၃။ ၁၀။ မ၊ ၃။ ၃။ သ ဝေ သဗ္ဗဒ္ဓ-
 သော ဘိက္ခု (သံ၊ ၃။ ၂။ ၆) တိ သော ဘိက္ခု
 ....သဗ္ဗ ပဿနကောတိ အတ္ထော။ သံ၊ ၃။
 ၄။ ဒသော (ဣတိဝုတ်။ ၂၀) တိ ဒဿန-
 သိလော၊ သော အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန်
 ဒဿနသမတ္ထော၊ အဘိညာဏဏေန ပဿိ-
 တဗ္ဗ ပဿာမိတိ အတ္ထော။ ဣတိဝုတ်။ ၃။
 ပဿတိတိ ဒသော။ ဝိသေသဝစနိစ္ဆာယ
 အဘာဝတော အနဝသေသဝိသယော ဒ-
 သော-သဒ္ဓေါ။ မ၊ ၃။ ၃။ (-ဒီ၊ ၁။ ၃-
 ဂ။ မ၊ ၃။ ၄၀။ သံ၊ ၃။ ၄၀။ အံ၊ ၃။ ၃။
 အံ၊ ၃။ ၃။ စူဠနိ၊ ၃။ အံ၊ ၃။ ၂။ အံ၊
 ၃။ ၆။ စူဠနိ၊ ၃။ ဒီ၊ ၃။ ၃။ သိ၊
 ၃။ ၃။ ၃။ အံ၊ ၃။ ၂။ အံ၊ ၃။
 ၅။)

ဒသ^၇ (တိ) [ဒသ+အ။ (ဒဂ-သံ)] ၁၀-ခုတို့၏ ပြည့်ကြောင်း ဖြစ်သော၊ ၁၀-ခုမြောက်ဖြစ် သော(အဖို့-စသည်)။ ဒသဘာဂ-ကြည့်။

ဒသ^၇ (တိ) [ဒသ+ဒသ။ ၁-ခုကြွင်း ပြု။ (ဒဂ- သံ)] ၁၀-ခုစီ၊ ၁၀-ခုစီသော (ပြဿနာ-စ သည်)။ ဒသနိပါတ-ကြည့်။ ဒသုတ္တရ (၁) (ဂ)-နှင့် ဒသပဒ(၁)-လည်း ကြည့်။

ဒသ^၇ (တိ) [ဒသ+သဟဿ။ နောက်ပုဒ်ကျေ။ (ဒဂ-သံ)] တသောင်း၊ ၁၀၀၀၀ (အတိုင်း အရှည်ရှိ)သော (စကြဝဠာ-စသည်)။ ဒသ- သဟဿစက္ကဝါဠေဉ္စိ ဣဓ ဒသလောကဓာတု- ယောတိ အဓိပ္ပေတာ။ တေန ဝုတ္တံ “ဒသဟိ စ လောကဓာတုဟိ ဒေဝတာ ယေဘုယျေန သန္နိပတိတာ ဟောန္တိ” (ဒီ၊ ၂။ ၂၀၃။ သံ၊ ၁။ ၂၄)တိ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၇၁။ သံ၊ ၁။ ၇၀။ ယဒိ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠေသု ဒေဝတာ သန္နိပတိ- တာ၊ အထ ကသ္မာ ပါဠိယံ “ဒသဟိ စ လော- ကဓာတုဟိ”တိ ဝုတ္တန္တိ အာဟ “ဒသ- သဟဿ။ပ။ အဓိပ္ပေတာတိ၊ တေန သဟဿိ- လောကဓာတုဣဓ “ကောလောကဓာတု”တိ ဝုတ္တာ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၃၄။ သံ၊ ၁။ ၁၁၂။ (- ဒီ၊ ၂။ ၁၁၅။ အပါ၊ ၁။ ၂၄။)

ဒသအကုလလ(ဒသကုသလ)ကမ္မပထ (ပု) [ဒသအကုသလ(ဒသကုသလ)ကမ္မ+ပထ] (ဒုဂ္ဂတိ၏) အကြောင်းဖြစ်သော ၁၀-ပါး သောအကုသိုလ်ကံ။ (ယင်း-ကံ ၁၀-ပါး - ဒီ၊ ၃။ ၂၂၃၊ ၂၅၇။ အဘိ၊ ၁။ ၁၄၀။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၂။ ၃၃။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၂၅- ကြည့်။) ဒသကုသလကမ္မပထသင်္ခါတံ အကု- သလဉ္စ ပဇာနာတိ။ မ၊ ၁။ ၂၀၀-၁။ (- မဟာနိ၊ ၁။ ၂၂၉။) ဒသအကုသလကမ္မပထ- ဝသေန နုပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ ၁။ ၁၄၉။

ဒသအကုသလကမ္မပထအဓမ္မ (ပု) [ဒသအကု- သလကမ္မပထ+အဓမ္မ] ၁၀-ပါးသော အကု-

သလကမ္မပထ-ဟူသော ကဲ့ရဲ့ဖွယ် သဘော။ ဓမ္မာဓမ္မ(အံ၊ ၁။ ၂။ ၉၆)-ကြည့်။

ဒသအကုသလကမ္မပထကမ္မ (န) [ဒသအကုသလ- ကမ္မပထ+ကမ္မ] ၁၀-ပါးသော အကုသလ- ကမ္မပထ-ဟူသော ကိုယ်၊ နှုတ်၊ စိတ် အမူအရာ ‘ကံ’။ ဒသအကုသလကမ္မပထကမ္မံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၁၆၅။ (- ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၂၀၅။ မ၊ ၁။ ၂။ ၇၂။)

ဒသအကုသလကမ္မပထဝိရမဏ (န) [ဒသအကု- သလကမ္မပထ+ဝိရမဏ] အကုသလကမ္မပထ ၁၀-ပါးမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း။ အဂါရိကဝိနယ (ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၁၁၃။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂။ ၁၉)-ကြည့်။

ဒသအက္ခောသဝတ္ထု (န) [ဒသ+အက္ခောသ- ဝတ္ထု။ (ဒဂအာကြောဓဝတ္ထု-သံ)] ၁၀-ပါး သော (အက္ခောသဝတ္ထု) ဆဲရေးခြင်း၏ အကြောင်း။ (ယင်းသရုပ် ၂-မျိုး - ဝိ၊ ၂။ ၈- ၉-နှင့် သံ၊ ၁။ ၂။ ၁၀။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၃၂၆။ မဟာနိ၊ ၁။ ၄၀၀-တို့ကြည့်။) ဒသအက္ခောသ- ဝတ္ထုနော အတ္တနိ နိပါတံ အဒဒန္တော။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၃၆။

ဒသအဂ္ဂနက = ဒသဂ္ဂနက (တိ) [ဒသ+အဂ္ဂ- နက] ၁၀-အသပြာ - ၁၀-ကျပ် - အဖိုး - ထိုက် - တန် - သော (သင်္ကန်း-စသည်)။ သစေ သဗ္ဗေသံ ဧကေကဗေဝ ဒသဂ္ဂနကံ ပါပုဏာတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃။ ၄၀၅။ ဒသအဂ္ဂနကံ ဝါ အဂ္ဂနကံ ဝါ ဒေဟိ။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၃၀၉။ (-ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၂၅၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၄၈။ မူလဒီ၊ ၃။ ၄၃။)

ဒသအနုဿတိ = ဒသနုဿတိ (တိ) [ဒသ+ အနုဿတိ] ၁၀-ပါးသော (အနုဿတိ) အဖန်ဖန်အောက်မေ့မှု။ (ယင်း-သရုပ် - အံ၊ ၁။ ၄၃။ အံ၊ ၁။ ၃၆၆-ဂ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၉၁- ကြည့်။) “ဒသကထာဝတ္ထုကံ ဒသအသုဘံ

ဒသအနုဿတိ”န္တိ ပါဌော။ ဝဇီရ။၅၂၇။
ဒသအနုဿတိဂ္ဂဟဏေနေဝ။ သာရတ္ထ။ ၂။
၁၈၁။ (-ဝိ၊ဌ၊၂။၈။)

ဒသအဗ္ဗဏ=ဒသဗ္ဗဏ (ပု၊န) [ဒသ+အဗ္ဗဏ]
၁၀-အဗ္ဗဏ၊ အဗ္ဗဏ ၁၀-ခု။ (ယင်း-နှင့်စပ်၍
မှတ်သားဖွယ် အဗ္ဗဏ-ကြည့်။) ကဟာပဏာ-
နဉ္စ ဒသအဗ္ဗဏာနိ ဒိဝသဝလဉ္စော နိက္ခမတိ။
အဘိ၊ဌ၊၂။၅၀၂။ ကုမ္ဘော ပန ဒသဗ္ဗဏော။
ဒီ၊ဌ၊၂။၁၈၁။ သိယာ ကုမ္ဘော ဒသဗ္ဗဏံ။
ဓာန်။၄၈၃။

ဒသအသုဘ (န) [ဒသ+အသုဘ] ၁၀-ပါးသော
(အသုဘ) မတင့်သောအာရုံ။ (ယင်း-သရုပ်-
ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇၃။ အဘိ၊ဝတ၊ရ၊ဌ၊သစ်၊၂။
၂၁၈ ကြည့်။) ဒသအနုဿတိ-ကြည့်။

ဒသအသုဘနိဿိတသပ္ပိယကထာ (တိ) [ဒသ-
အသုဘနိဿိတ+သပ္ပိယကထာ] ၁၀-ပါး
သော အသုဘ-၌-ကို-မှီသော လျှောက်
ပတ်သော စကား။ ဌာနနိသဇ္ဇာဒီသု ဒသ-
အသုဘနိဿိတသပ္ပိယကထာယပိပဟိယတိ။
အံ၊ဌ၊၁။၃၆။

ဒသအာဃာတဝတ္ထုက (တိ) [ဒသ+အာဃာတ-
ဝတ္ထု+က] ၁၀-ပါးသော (အာဃာတဝတ္ထု)
ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်း၏အကြောင်းရှိသော(ဒေါသ)။
ဒသအာဃာတဝတ္ထုကဿ ပဋိသဿေတံ
နာမံ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၇၀။

ဒသအာဃာတဝတ္ထုဝိသယ (တိ) [ဒသအာဃာ-
တဝတ္ထု+ဝိသယ] ၁၀-ပါးသော အာဃာတ-
ဝတ္ထု-ဟူသော အာရုံရှိသော(ဒေါသ)။ ဒသ-
အာဃာတဝတ္ထုဝိသယဿ ပဋိသဿေတံ
နာမံ။ နေတ္ထိ၊ဌ၊၁၆၄။

ဒသက (တိ) [ဒသ+က။ရှု။၄၁၈။ ဒသ+ဏိက။
နိရုတ္တိ။၄၉၅။ (ဒဂက-သံ)] (၁) ၁၀-ခု-ပါး
-ယောက်-မျိုး-တို့၏ အပေါင်း။ (၂) ၁၀-ခု

အတိုင်းအရှည်ရှိသော(အပေါင်း)။(၃) ၁၀-ခု
တို့၏ ပြည့်ကြောင်းဖြစ်သော၊ ၁၀-ခုမြောက်
ဖြစ်သော။(၄) ၁၀-ခု-ပါး-ယောက်-မျိုး။
(၁၀-ခုအတိုင်းအရှည်၊ ၁၀-ခုသင်္ချာ။ ဝါစပု-
တိ။) (၁) ကိလေသဝတ္ထုအာဒယော သတ္တ
ဒသက။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၄၇။ (-မ၊ဉ္စ၊၅၃။
ဝိ၊ဌ၊၄။၁၈၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၈၄-၅။ ဝဇီရ။
၁၉၀။ သာရတ္ထ၊၂။၂၃၅။ အနုဋီ၊၁။၁၉။)

(၂) ဒသ ပရိမာဏာ အဿာတိ ဒသ-
ကံ၊ သမုဒါယဿေတံ နာမံ။ ဝိဘာဝိနီ။၂၁။
(၁), (၂) ဒသ ပရိမာဏာနိ အဿာတိ
ဒသကံ၊ ဒသန္တံ သမူဟော ဝါ ဒသကံ။ ပရ-
မတ္ထဒီပနီ။၂၆၄။

(၃) စက္ခုဒသက (က) (င) (ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဌ၊၂။၃၀၇)-ကြည့်။ (၄) ဒသကာနံ သတံ
သဟဿံ။ ဝဇီရ။၄၁၆။ သုတ္တဒသကဝဂ္ဂဒသ-
ကပဏ္ဏာသဒသကဝသေန ဝါစာယ သဇ္ဈာ-
ယိတာ၊ ဒသ သုတ္တာနိ ဂတာနိ၊ ဒသ ဝဂ္ဂါနိ
ဂတာနိတိအာဒိနာ သလ္လက္ခေတွာ ဝါစာယ
သဇ္ဈာယိတာ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၉။ (-ဒီ၊ဌ၊၃။
၂၃၈။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၆၂။ ဒီ၊ဌ၊၃။၂၇၆။)

ဒသက (တိ) [ဒသမ+က။ မ-ကျေ။ (ဒဂက-
သံ)] ၁၀-ခုတို့၏ ပြည့်ကြောင်းရှိသော၊ ၁၀-
ခုမြောက်ရှိသော။ စက္ခုဒသက (င) (မဏိ-
မဉ္ဇူ၊၂။၂၀၀)-ကြည့်။

ဒသက (တိ) [ဒသက+ဒသက။ ၁-ခုကြွင်းပြု။
(ဒဂက-သံ)] ၁၀-ပါးစီ၊ ၁၀-ပါးစီ အတိုင်း
အရှည်ရှိသော(ကျမ်းဂန်-စသည်)။ ဒသက-
နိပါတ-ကြည့်။

ဒသက (န) [ဒသ+က။ ဒသ+က။ က-
အနက်မဲ့။ (ဒဂက-သံ)] (က) ၁၀-နှစ်ဖြင့်
ပိုင်းခြားအပ်သောအရွယ်။ (ခ) အခိုက်
အတန့်။ (ယင်း-ဒသက သည်— (၁)

မန္တဒသက = နံ့ညံ့သေးကွေးသော ကလေး
 သူငယ်၏ အခိုက်အတန့် ‘ပဌမ ၁၀-နှစ်’, (၂)
 ခိဉ္စာဒသက = ပျော်ပျော်ပါးပါး နေရာ အ
 ခိုက်အတန့် ‘ဒုတိယ ၁၀-နှစ်’, (၃) ဝဏ္ဏ-
 ဒသက = ကိုယ်အဆင်း အလှဆုံး အခိုက်
 အတန့် ‘တတိယ ၁၀-နှစ်’, (၄) ဗလဒသက
 = ကာယခွန်အား အကောင်းဆုံး အခိုက်အ
 တန့် ‘စတုတ္ထ ၁၀-နှစ်’, (၅) ပညာဒသက =
 ဉာဏ်ပညာ၏ တိုးတက်ပွင့်လင်းရာ အခိုက်အ
 တန့် ‘ပဉ္စမ ၁၀-နှစ်’, (၆) ဟာနိဒသက =
 ကိုယ်အဆင်း၊ ခွန်အားတို့၏ ယုတ်လျော့ရာ
 အခိုက်အတန့် ‘ဆဋ္ဌ ၁၀-နှစ်’, (၇) ပဗ္ဗာရ-
 ဒသက = ရွှေသို့ကိုင်း ခါးကုန်းရာ အခိုက်
 အတန့် ‘သတ္တမ ၁၀-နှစ်’, (၈) ဝက်ဒသက =
 ထယ်တုံးစွန်းကဲ့သို့ ကောက်ကွေးရာ အခိုက်
 အတန့် ‘အဋ္ဌမ ၁၀-နှစ်’, (၉) မောမူဟဒသ-
 က = သတိလစ်၍ မိန်းမော တွေဝေ နေသော
 အားဖြင့် သူငယ်ပြန်ရာ အခိုက်အတန့် ‘နဝမ
 ၁၀-နှစ်’, (၁၀) သယနဒသက = အိပ်ရာထဲ၌
 အိပ်လျက် မထနိုင်တော့ရာ အခိုက်အတန့်
 ‘ဒသမ ၁၀-နှစ်’ အားဖြင့် ၁၀-မျိုး ရှိ၏။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၅၄-၅။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၂၉၇။) တတိ-
 ယေ ဒသကေ မံသပါရိပုရိယာ ယထာရဟံ
 ဆဝိဝဏ္ဏော ဝိပုသိဒတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၀၈။

ဒသကထာဝတ္ထု (န) [ဒသ+ကထာဝတ္ထု။ (ဒဂ-
 ကထာဝတ္ထု-သံ)] ၁၀-ပါးသော (ကထာ)
 စကား၏ တည်ရာအကြောင်း (အပ္ပိစ္ဆတာ-စ
 သောဂုဏ် ၁၀-ပါး)။ (ယင်း-ကထာကား—
 (၁) အလိုနည်းမှုနှင့် စပ်သောစကား =
 အပ္ပိစ္ဆကထာ, (၂) ရောင့်ရဲလွယ်မှုနှင့် စပ်
 သောစကား = သန္တုဋ္ဌိကထာ, (၃) အပေါင်း
 အဖော်, ကိလေသာတို့မှ ကင်းဆိတ်မှုနှင့်စပ်
 သောစကား = ပဝိဝေကကထာ, (၄) လူတို့
 နှင့် မရောနှော မဆက်ဆံမှုနှင့် စပ်သော
 စကား = အသံသဂ္ဂကထာ, (၅) ထက်သန်

သော လုံ့လရှိမှုနှင့်စပ်သော စကား = ဝီရိ-
 ယာရမ္မကထာ, (၆) သီလနှင့်စပ်သောစကား
 = သီလကထာ, (၇) သမာဓိနှင့်စပ်သော
 စကား = သမာဓိကထာ, (၈) ပညာနှင့် စပ်
 သောစကား = ပညာကထာ, (၉) လွတ်
 မြောက်မှု ‘အရဟတ္တဖိုလ်’ နှင့်စပ်သော စကား
 = ဝိမုတ္တိကထာ, (၁၀) လွတ်မြောက်မှု ‘အရ-
 ဟတ္တဖိုလ်’ ကို ဆင်ခြင်တတ်သော ပစ္စဝေက္ခ-
 ဏာဉာဏ်နှင့်စပ်သောစကား = ဝိမုတ္တိဉာဏ-
 ဒဿနကထာ-အားဖြင့် ၁၀-ပါးဖြစ်၏။ အံ၊ ၃။
 ၁၆၈၊ ၂၅၉။ ဥဒါန၊ ၁။ ၁၁၉။ အံ၊ ၃။ ၁။ ၁၅၈။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၁။ ၁၄၈။) ထေရော တေ ဒသ-
 ကထာဝတ္ထုဟိ ဩဝဒိ။ အပါ၊ ၁။ ၃၀၆။
 (-ဝဇီရ၊ ၅၊ ၂၇။ မ၊ ၃။ ၂။ ၁၀၉။)

ဒသကထာဝတ္ထုဂုဏသမန္နာဂတ (တိ) [ဒသ-
 ကထာဝတ္ထုဂုဏ+သမန္နာဂတ] (အပ္ပိစ္ဆတာ-
 စသော) ၁၀-ပါးသော (ကထာ) မဂ်၊ ဖိုလ်၊
 နိဗ္ဗာန်ကို မှီသောစကား၏ တည်ရာ ဂုဏ်
 နှင့် ပြည့်စုံသောသူ။ ဒသကထာဝတ္ထု-
 ဂုဏသမန္နာဂတော ကလျာဏမိတ္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၁။ ၁၉။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၉၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၈။
 အံ၊ ၃။ ၃။ ၂၇၃။ အပ္ပိစ္ဆတာဒီဟိ ဒသဟိ ဝိဝဇ္ဇ-
 နိဿိတာယ ကထာယ ဝတ္ထုဘူတေဟိ ဂုဏေ-
 ဟိ သမန္နာဂတော ဒသကထာဝတ္ထုဂုဏ-
 သမန္နာဂတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၁။ ၄၅။

ဒသကထာဝတ္ထုနိဿိတ (တိ) [ဒသကထာဝတ္ထု
 + နိဿိတ] (အပ္ပိစ္ဆတာ-စသော) ၁၀-ပါး
 သော (ကထာ) မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်ကို မှီသော
 စကား၏တည်ရာဂုဏ် - ၌ - ကို - မှီသော
 (စကား-စသည်)။ ဒသကထာဝတ္ထုနိဿိတ-
 (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၂၄) နိဿိတ... ဣမာနိ အပ္ပိစ္ဆကထာ-
 ဒီနံ ဝတ္ထုနိ၊ တန္တိဿိတံ ဘဿံ သပ္ပယံ။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၁။ ၁၄၈။ (-ဒီ၊ ၃။ ၂။ ၇၆။ သံ၊ ၃။ ၁။
 ၉၆။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၂၂။
 ဒီ၊ ၃။ ၁။ ၂၇၃။ သံ၊ ၃။ ၂။ ၄၆၈။)

ဒသကထာဝတ္ထုပဋိသံယုတ္တ (တိ) [ဒသကထာ-
ဝတ္ထု + ပဋိသံယုတ္တ] ကထာဝတ္ထု ၁၀-ပါးနှင့်
-စပ်ယှဉ် - စပ်သွယ် - ပတ်သက် - သော
(စကား-စသည်)။ ဒသကထာဝတ္ထုပဋိသံ-
ယုတ္တယ .... ကထာယ ပါနကဒါနာနိသံသံ
သန္တဿေသိ။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၈။

ဒသကထာဝတ္ထုဘေဒ (တိ) [ဒသကထာဝတ္ထု +
ဘေဒ။ (ဒကထာဝတ္ထုဘေဒ-သံ)] ကထာ-
ဝတ္ထု ၁၀-ပါးဟူသော အပြားရှိသော
(တရား)။ ဒသကထာဝတ္ထုဘေဒေါ ဝါ အ-
တပ္ပကဋ္ဌေန ပဏီတော ဓမ္မော။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊
၂။ ၁၀၅။

ဒသကထာဝတ္ထုလာဘီ (တိ) [ဒသကထာဝတ္ထု
+ လာဘ + ဇီ] ကထာဝတ္ထု ၁၀-ပါးကို ရခြင်း
အလေ့ရှိသောသူ။ ဒသကထာဝတ္ထုလာဘီ
ဘိက္ခု ပုစ္ဆိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၀။ အပါ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၇။
ဒသန္တံ အပ္ပိစ္ဆကထာဒီနံ ဝတ္ထု ဒသကထာ-
ဝတ္ထု၊ အပ္ပိစ္ဆတာဒီ။ တတ္ထ သုပ္ပတိဋ္ဌိတတာ-
ယ တဿ လာဘီ ဒသကထာဝတ္ထုလာဘီ။
မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၉။ (- မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၁။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၁၅၉။ အပါ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ၊ ၇၀။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊
၃။ ၁၆၄။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၀။)

ဒသကထာဝတ္ထုသဝန (န) [ဒသကထာဝတ္ထု +
သဝန] ၁၀-ပါးသော ကထာဝတ္ထုကို - နာယူ
- မှတ်သား - ခြင်း။ အပ္ပိစ္ဆတာဒီပဋိသံယုတ္တ
(ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၆) - ကြည့်။

ဒသကနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဒသက + နိဒ္ဒေသ] ၁၀-ပါး
အတိုင်းအရှည်ရှိသော တရားတို့ကို အကျယ်
ညွှန်ပြ - ရာ - ကြောင်း - ဖြစ်သော (စကား
ရပ်၊ အပိုင်းအခန်း)။ ဒသကနိဒ္ဒေသေ။
အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၉၅။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၃။

ဒသကနိပါတ (တိ) [ဒသက + နိပါတ] ဒသက
နိပါတ်၊ ၁၀-ပါး၊ ၁၀-ပါးသော ဂါထာ-
စသည်တို့ကို - ကျစေ - ချသွင်း - ခြင်းရှိသော

(စကားရပ်၊ အပိုင်းအခန်း)။ (ယင်း-သည် -
အင်္ဂုတ္တိုရ်၊ ထေရဂါထာ၊ ဇာတ်တို့၌ ၁၀-ခု
မြောက် နိပါတ်ဖြစ်၏။ အံ၊ ၃။ ၂၅၇-၂၁၃။
ထေရ။ ၃၀၀-၆။ ဇာ၊ ၁။ ၂၀၁-၂၂၄။) တံ
ဒသကနိပါတေ မဟာမိတ္တဝိနွကဇာတကေ
အာဝိ ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၈၄။ (- အံ၊ ဋ္ဌ၊
၁။ ၃။) ကေနိပါတ (ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃) - နှင့် ယှဉ်
ကြည့်။

ဒသကမဂ္ဂ (ပု) [ဒသက + မဂ္ဂ။ (မဂ္ဂ-သဒ္ဒါ
ပကာရတ္ထ။)] ၁၀-ပါးအပြားရှိသော (ဝိပါက်-
စသည်)။ ဧတ္ထေဝ ဒသကမဂ္ဂေါပိ အဟေတု-
ကဋ္ဌကမ္ပိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၇။ (- ၃၂၃၊ ၃၂၅။)
ဒသကမဂ္ဂေါ (ဝိဘာဝိနိ၊ ၁၈၄) တိ ဒသကပ္ပ-
ကာရော။ မဏိမဇ္ဈ၊ ၂။ ၇၂။ ဒွါဒသကမဂ္ဂ-
လည်း ကြည့်။

ဒသကမဂ္ဂကထာ (ထိ) [ဒသကမဂ္ဂ + ကထာ။
ဒသကမဂ္ဂ + ပဋိသံယုတ္တာ + ကထာ] (၁)
၁၀-ပါးအပြားရှိသော ဝိပါက်ကိုဆို - ရာ -
ကြောင်း - စကား။ (၂) ၁၀-ပါးအပြားရှိ
သော ဝိပါက်နှင့် - စပ်ယှဉ် - စပ်သွယ် - ပတ်
သက် - သော စကား။ ဒသကမဂ္ဂကထာ
ဟောတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၅။

ဒသကမဂ္ဂဝိဘာဝန (န၊ ထိ) [ဒသကမဂ္ဂ + ဝိဘာ-
ဝန] ၁၀-ပါးအပြားရှိသော ဝိပါက်ကို - ထင်
စွာ - ထင်ရှား - ပြခြင်း။ ကေဝလံ ဒသက-
မဂ္ဂဝိဘာဝနတ္ထမေဝ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၇။

ဒသကမာတိကာ (ထိ) [ဒသက + မာတိကာ]
၁၀-ပါးတို့တရားတို့၏ အကျဉ်းချုပ်ခေါင်းစဉ်
'မာတိကာ'။ ဒသကမာတိကာ .... နိက္ခိတ္တာ။
အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၈၀။

ဒသကမ္မပထ (ပု) [ဒသ + ကမ္မပထ] (၁) ၁၀-ပါး
သော ကံ-ဟူသော အကြောင်း။ (၂) ဒသ-
ကမ္မပထ-သုတ်။ (၁) ပဉ္စမံ ဒသကမ္မပထ-
ဝသေန။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၃။ (- အပါ၊ ၂။ ၁၅၉။)

(၂) သတ္တကမ္မပထာ ဝုတ္တာ၊ ဒသကမ္မပထေန
စ။ သံ၊ ၁။ ၃၇၉။

ဒသကမ္မပထဝိဒ္ဓ (တိ) [ဒသကမ္မပထ + ဝိဒ္ဓ + ရှု]
၁၀-ပါးသော ကမ္မပထ-ကိုသိသော၊ သူ (မြတ်
စွာဘုရား)။ ဒသဓမ္မဝိဒ္ဓ-ကြည့်။

ဒသကမ္မပထသုတ္တ (န) [ဒသကမ္မပထ + သုတ္တ]
ဒသကမ္မပထ-သုတ်၊ ၁၀-ပါးသော ကမ္မပထ
နှင့်စပ်၍ ဟောပြောသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊
နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၃-သံယုတ်၊ ၄-ဝဂ်၊
၅-သုတ်။ သံ၊ ၁။ ၃၇၈။

ဒသကဟာပဏဂ္ဃနက (တိ) [ဒသကဟာပဏ +
အဂ္ဃနက] ၁၀-အသပြာ-၁၀-ကျပ်-အဖိုး-
ထိုက် - တန် - သော (မြှုပ်ထည်-စသည်)။
အစုတေယျကံသပရမ (ဝိ၊ ၂။ ၃၃၇။ ကင်္ခါ။
၃၁၂)-ကြည့်။

ဒသကုသလကမ္မပထ (ပု) [ဒသ + ကုသလကမ္မ
+ ပထ] (သုဂတိ၏) အကြောင်းဖြစ်သော
၁၀-ပါးသောကုသိုလ်ကံ။ (ယင်း-ကံ ၁၀-ပါး
ဒီ၊ ၃။ ၂၂၄၊ ၂၇၇။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၅-ကြည့်။)
ဒသကုသလကမ္မပထဝေသန ဥပုဇ္ဇတိ။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၉။ ဒသကုသလကမ္မပထေသု ဝတ္တ-
သု။ ဒီ၊ ၃။ ၂၁၃။ (-၁၀၂။ မ၊ ၄။ ၁။
၃၉။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၃။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၄၅။ သံ၊ ၄။ ၃။
၁၃၉။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၄၄။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၁။ ဇာ၊ ၄။
၆။ ၇၃။ ဒီ၊ ၃။ ၂။ ၂။ မ၊ ၃။ ၂။ ၂၂၂။ မ၊
၃။ ၁။ ၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၁။ ၇၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။
၁၀။)

ဒသကုသလကမ္မပထကမ္မ (န) [ဒသကုသလကမ္မ-
ပထ + ကမ္မ] ၁၀-ပါးသော ကုသလကမ္မပထ-
ဟူသော ကိုယ်၊ နှုတ်၊ စိတ် အမှုအရာ ‘ကံ’။
ကမ္မနာတိ ဒသကုသလကမ္မပထကမ္မနာ။ မ၊
ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၉၅။ (-နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၆၅။)

ဒသကုသလကမ္မပထကာရဏ (တိ) [ဒသကုသလ-
ကမ္မပထ + ကာရဏ] ၁၀-ပါးသော ကုသလ-

ကမ္မပထ - ၏ - ၌ - အကြောင်းဖြစ်သော
(သတိ၊ သမ္မုဗျဉာဏသည်)။ ဒသကုသလကမ္မ-
ပထကာရဏံ သတိသမ္မုဗျဉာဏံ ဂဟိတံ။ သံ၊ ၄။
၁။ ၄၅။ သတိသမ္မုဗျဉာဏံ နာမ ကုသလဓမ္မာနု-
ယောဂေ ကာရဏန္တိ အာဟာ “ဒသကုသလ-
ကမ္မပထကာရဏ” (သံ၊ ၄။ ၁။ ၄၅)န္တိ။ သံ၊ ၄။
၁။ ၈၉။

ဒသကုသလကမ္မပထစရိယာ (တိ) [ဒသကုသလ-
ကမ္မပထ + စရိယာ] ၁၀-ပါးသော ကုသိုလ်
ကမ္မပထတရားကို ဖြည့်ကျင့်ခြင်း။ ဓမ္မစရိ-
ယာ (ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၁၈။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၄)-
ကြည့်။

ဒသကုသလကမ္မပထဓမ္မ (ပု) [ဒသကုသလ-
ကမ္မပထ + ဓမ္မ] ၁၀-ပါးသော ကုသိုလ်
ကမ္မပထတရား။ ဓမ္မန္တိ ဒသကုသလကမ္မပထ-
ဓမ္မံ။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၃၃။ ဣမသ္မိံ လောကေ ဒသ-
ကုသလကမ္မပထဓမ္မော ပုဗ္ဗေ ပါတုရဟော-
သိ။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၆၀။ (-ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၅။ မ၊
ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂။ ၃၃။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၄၅-၆၅။ သံ၊ ၄။ ၃။
၁၄၆။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၇။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၇၈၊ ၉၆၊ ၃၁၃။
သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၂၈။ ဇာ၊ ၄။
၃။ ၃၇၂၊ ၄၂၂။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၅၂၊ ၂၈၇။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၁။ ၄၁။ ကင်္ခါ၊ ၃။ ၁။ ၂၁၉။ ဒီ၊ ၃။ ၃။
၁၀၆။ မ၊ ၃။ ၃။ ၁၄၇။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၂။)

ဒသကုသလကမ္မပထဓမ္မစာရီ (တိ) [ဒသကုသလ-
ကမ္မပထဓမ္မ + စရ + ဇာ] ၁၀ - ပါးသော
ကုသိုလ် ကမ္မပထတရားကို ဖြည့်ကျင့် -
လေ့ရှိ - တတ် - သော၊ သူ။ ဓမ္မစာရီ (ဇာ၊ ၄။
၆။ ၁၁၂)-ကြည့်။

ဒသကုသလကမ္မပထဓမ္မပဋိပက္ခ (တိ) [ဒသ-
ကုသလကမ္မပထဓမ္မ + ပဋိပက္ခ] ၁၀-ပါးသော
ကုသိုလ်ကမ္မပထတရား၏ ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ်
သော။ အဓမ္မံ (၁) (က) (သာရတ္ထ၊ ၁။
၄၄။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၃။ သီ၊ ၃။ ၁။ ၁၅၅)-
ကြည့်။

ဒသကုသလကမ္မပထနိဿိတ (တိ) [ဒသကုသလ-
ကမ္မပထ+နိဿိတ] ၁၀-ပါးသော ကုသိုလ်
ကမ္မပထတရား-၌-ကို - မှီသော။ ဓမ္မူပ-
သံဟိတ(ဒါဠ၊ ၃။ ၁၁၂) - ကြည့်။

ဒသကုသလကမ္မပထမဂ္ဂ (ပု) [ဒသကုသလကမ္မ-
ပထ+မဂ္ဂ] ၁၀-ပါးသော ကုသိုလ်ကမ္မပထ-
တရားဟူသော - ခရီး - လမ်းကြောင်း။
နိယျာနိကံ ဒသကုသလကမ္မပထမဂ္ဂမေဝ
သေဝတု။ ဇာ၊ ဠ၊ ၅။ ၆၈။

ဒသကုသလကမ္မပထဝိဘင်္ဂကုသလ (တိ) [ဒသ-
ကုသလကမ္မပထ+ဝိဘင်္ဂ+ကုသလ] ၁၀-ပါး
သော ကုသိုလ်ကမ္မပထတရားကို အကျယ်ဝေ
ဘန်ခြင်း၌ - လိမ်မာ - ကျွမ်းကျင် - နိုင်နင်း-
သော။ သူ။ ဓမ္မဝိဘင်္ဂညူ (ဇာ၊ ဠ၊ ၅။ ၁၂၉) -
ကြည့်။

ဒသကုသလကမ္မပထဝေဝစန (န) [ဒသကုသလ-
ကမ္မပထ+ဝေဝစန] ၁၀-ပါးသော ကုသိုလ်
ကမ္မပထတရား၏ - ဝေဝဇ္ဇ - ပရိယာယ် -
စကားလှယ် - စကားအပြောင်းအလဲ။ သဗ္ဗာ-
နိ စေတာနိ ဒသကုသလကမ္မပထဝေဝစနာ-
နေဝ။ ဒါဠ၊ ၂။ ၄၈။

ဒသကုသလကမ္မပထသီလ (န) [ဒသကုသလ-
ကမ္မပထ+သီလ] ၁၀-ပါးသော ကုသိုလ်ကမ္မ-
ပထ-ဟူသော သီလ။ ဒသကုသလကမ္မပထ-
သီလံ သမာဒါနဝသေန။ စရိယာ၊ ဠ၊ ၂၅၄။

ဒသကုသလကမ္မပထသီလပရိပူရဏ (န) [ဒသ-
ကုသလကမ္မပထသီလ + ပရိပူရဏ] ၁၀-ပါး
သော ကုသိုလ်ကမ္မပထ-ဟူသော သီလကို
ဖြည့်ကျင့်ခြင်း။ ဝေန္တိ ဒသကုသလကမ္မပထ-
သီလပရိပူရဏံ။ စရိယာ၊ ဠ၊ ၂၅၅။

ဒသကုသလဓမ္မ (ပု) [ဒသ+ကုသလဓမ္မ] ၁၀-ပါး
သော ကုသိုလ်တရား။ ဓမ္မောတိ ဒသကုသ-
လဓမ္မော။ သံ၊ ဠ၊ ၁။ ၃၀၀။ (- အံ၊ ဠ၊ ၃။ ၂၂။
သုတ္တနိ၊ ဠ၊ ၁။ ၂၂၅။ ထေရီ၊ ဠ၊ ၂၄၈။ အပါ၊ ဠ၊
၁။ ၂၂၅။ သံ၊ ဠ၊ ၁။ ၃၂၁။)

အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၂-၁၂-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ဒသကုသလဓမ္မသမန္နာဂတ (တိ) [ဒသကုသလ-
ဓမ္မ+သမန္နာဂတ] ၁၀-ပါးသော ကုသိုလ်
တရားနှင့်ပြည့်စုံသော။ သူ။ အဂတိဂမနဝိရဟိ-
တ(ဒါဠ၊ ၂။ ၃၄။ သံ၊ ဠ၊ ၃။ ၁၃၉) - ကြည့်။

ဒသကောဋိသတသဟဿစက္ကဝါဠပရိမာဏ (တိ)
[ဒသကောဋိသတသဟဿ+စက္ကဝါဠ + ပရိ-
မာဏ] စက္ကဝါဠ ကုဋေ ၁-သန်း အတိုင်း
အရှည်ရှိသော (အရပ်)။ ဒသကောဋိသတ-
သဟဿစက္ကဝါဠပရိမာဏံ ပန ဌာနံ တိသ-
ဟဿိမဟာသဟဿိလောကဓာတု နာမ။
အံ၊ ဠ၊ ၂။ ၂၁၀။ မဟာနိ၊ ဠ၊ ၃၃၆။

ဒသကောဋိသဟဿ (န) [ဒသ + ကောဋိ +
သဟဿ။ (ဒကကောဋိသဟဿ-သံ)] ကုဋေ
၁-သောင်း။ ဒသကောဋိသဟဿာနိ၊ အဒါ-
သိ* မမ ဇီဝိတံ။ အပါ၊ ၂။ ၂၃၁။

ဒသကောဋိသဟဿဒါန (န) [ဒသကောဋိ +
သဟဿဒါန] ရဟန်း ၁၀-ကုဋေအား ၁၀-
ကုဋေတန်ဆွမ်းကိုလှူ - ခြင်း - ကြောင်း -
စေတနာဟူသော ‘သဟဿဒါန’။ (ယင်း-
၁၀-ကုဋေတန် အလှူသည် ထောင်ပေါင်း
များစွာတန်သော အလှူဖြစ်ခြင်းကြောင့်
“သဟဿဒါန” မည်၏။ မတရားသဖြင့် ရ
သောပစ္စည်းဖြင့် ပြုအပ်သော ယင်း-သဟဿ-
ဒါန-သည် တရားသဖြင့်ရသော ပစ္စည်းဖြင့်
ပြုအပ်သော ၁-ကျပ်တန်အလှူ၏ အပုံ
၁-ရာတွင် ၁-ပုံစာကိုမျှ မထိုက်တန်၊ ၁-ပုံစာ
လောက်မျှ အကျိုးမရှိ-ဟု ဆိုလို၏။ သံ၊ ၁။
၁၈-၉။) ဒသကောဋိသဟဿဒါန(သံ၊ ဠ၊ ၁။
၅၇) နှ့် ဒသကောဋိသင်္ခါတံ တတော အနေ-
ကသဟဿဘေဒတယ သဟဿဒါနံ။ သံ၊ ဠ၊
၁။ ၁၀၃။

ဒသကောဋိသဟဿပုရိသ (ပု) [ဒသကောဋိ-
သဟဿ+ပုရိသ] ကုဋေ ၁-သောင်းသော
ယောက်ျား။ ပုရိသဂဏနာယ ဒသကောဋိ-

သဟဿပုရိသာနံ ဗလံ ဓာရေသိ။ အပါဠာ
၁။၇၅-၆။ ဇာ၊ဠာ၊၁။၇၄။

ဒသကောဋ္ဌာသ (ပု) [ဒသ+ကောဋ္ဌာသ] (၁)
၁၀-ပါးသော အဖို့။ (တိ) (၂) ၁၀-ပါးသော
အဖို့ရှိသော။ (၁) ဒသ ကောဋ္ဌာသေ ကတွာ
ကော ကောဋ္ဌာသော ဘူမိသာမိကာနံ
ဒါတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဠာ၊၂။၃၈၄။ = ဒသပဋိဝိသေ။
ပါစိတ်၊ယော၊၁။၂၆၂-၃။ (တိ) (၂) ဒိသာ
ဒသဝိဓာ လောကေ(အပါ၊၁။၆)တိ စက္ကဝါဠ-
လောကေ ဒသဝိဓာ ဒသကောဋ္ဌာသာ ဒိသာ
ဟောန္တိ။ အပါဠာ၊၁။၁၂၅။

ဒသက္ခဏ (တိ) [ဒသ+ခဏ။ (ဒရက္ခဏ-သံ)]
၁၀-ခဏရှိသော (လယ-ခေါ်သော အချိန်
အခါ)။ (လက်ဖျစ် ၁၀-တွက် ကာလသည်
၁-ခဏ၊ ခဏ ၁၀-ခုသည် ၁-လယ၊ လယ
၁၀-ခုသည် ၁-ခဏလယ၊ ခဏလယ ၁၀-ခု
သည် ၁-မုဟုတ္တ၊ မုဟုတ္တ ၁၀-ခုသည် ၁-ခဏ-
မုဟုတ္တ-မည်၏။အံ၊ဠာ၊၂။၂၄၄။ဓာနံ။၆၆-၇။)
တေန ခဏေန ဒသက္ခဏော ကာလော
လယော နာမ။ အံ၊ဠာ၊၂။၂၄၄။

ဒသက္ခတ္တိ (ဗျ) [ဒသ + က္ခတ္တိ။ ရှု၊၄၁၉။
မောဂ်၊၄။၁၁၄။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၂၈၂-၃။ နိရုတ္တိ။
၅၁၃။ ဒသ+သကိ။ သကိ-ကို က္ခတ္တိ-ပြု။
ကစ္စည်း။၆၄၆။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၂၈၄။ (ဒရက္ခ
တွး-သံ)] (၁) ၁၀-ကြိမ်၊ ၁၀-ခါ၊ ၁၀-ထပ်၊
၁၀-ပြန်၊ ၁၀-ခေါက်။ (၂) ၁၀-ပါးသော -
အပြား-အဖို့-အားဖြင့်။ (၁) ကေက-
ပဒမူလိကံ ဒသက္ခတ္တိယောဇနံ ကတွာ။ ဝိ၊ဠာ၊
၁။၁၉၁။ သာရတ္ထ၊၂။၃၇။ သကိ စောဒေ-
တွာ ဒသက္ခတ္တိ ဌာတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဠာ၊၂။၂၅၄။
အန္တောမဗ္ဗန္တိကေ ဒသက္ခတ္တိ ဘူမိမာနောပိ
ကေဘတ္တိကောဝ ဟောတိ။ အံ၊ဠာ၊၂။၃၇၇။
အဘိ၊ဠာ၊၂။၈၉။ (-ထေရီ၊၄၃၄။ အပါ၊၂။
၁၈၇။ ဝိ၊ဠာ၊၄။၂၇၊၁၈၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၇၃။
အံ၊ဠာ၊၂။၁၉၈။ ထေရီ၊ဠာ၊၂၇၉၊၂၉၉။ အပါ၊

ဠာ၊၁။၇၂။ ဇာ၊ဠာ၊၁။၇၀။ ဝိမတိ၊၁။၁၀၆။
ကင်္ခါ၊ဠာ၊သစ်။၂၆၅။ သံ၊ဠာ၊၁။၂၅၀။) (၂)
သဟဿက္ခတ္တိ(နီတိ၊သုတ္တ။၁၂၈၃)-နှင့် ယှဉ်
ကြည့်။

ဒသဂဏနဋ္ဌာန (န) [ဒသဂဏန+ဋ္ဌာန] ၁၀-ဟု
ရေတွက်ခြင်း၏ တည်ရာ‘ဋ္ဌာန’၊ ၁၀-အရေ
အတွက်ရောက်ရာ‘ဋ္ဌာန’၊ ၁၀-ခုမြောက် အရာ
‘ဋ္ဌာန’။ ဒသမေ ဌာနေတိ အညေ အညေတိ
ဒသဂဏနဋ္ဌာနေ။ မ၊ဠာ၊၂။၇။ အံ၊ဠာ၊၂။၃၆၁။

ဒသဂတိက (တိ) [ဒသ+ဂတိ+ဏိက] ၁၀-ပါး
သော-သွား-ဖြစ်-ခြင်းရှိသော (ပိဋ္ဌစက်-
စသည်)။ ဧဝံ ဒသဂတိကံ ပိဋ္ဌစက္ကံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။
ဝိ၊ဠာ၊၂။၁၁၃။

ဒသဂိ(ဂီ)ရိယက္ခ (ပု) [ဒသဂိ(ဂီ)ရိ + ယက္ခ။
(ဒရဂြိဝယက္ခ-သံ)] ဒသဂိ(ဂီ)ရိ-အမည်ရှိ
သော ဘီလူး။ (ယင်း-နှင့်စပ်၍ သိမှတ်ဖွယ်
အကျယ်ကို- မဟာဘာရတ၊ ရာမာယန-တို့
ကြည့်။) ဒသဂိရိယက္ခေန သီတာယ နာမ
ဒေဝိယာ အာဟရဏကထာ။ သီ၊ဠာ၊သစ်။
၁။၃၄၂။

ဒသဂုဏ (ပု) [ဒသ + ဂုဏ။ (ဒရဂုဏ-သံ)]
(၁) (က) ၁၀-ပါးသော ဂုဏ်။ (ခ) ၁၀-ပါး
သောအဖို့။ (တိ) (၂) ၁၀-ပါးသော အဖို့
ရှိသော၊ ၁၀-ခုဖြင့်-မြှောက်-ပွား- အပ်
သော၊ ၁၀-ဆတက်သော။ (၁) (က)
အောက်ပုဒ် ကြည့်။ (ခ) ဒသဂုဏဝဇိတ-
ကြည့်။ (တိ) (၂) ဒသဂုဏမ္ပိ ဝိသတိဂုဏမ္ပိ
လာဘံ လဘတိ။ အံ၊ဠာ၊၂။၈၆။ (-၂၄၄။)
ဒသဂုဏံ ဒသဟိ ဂုဏိတံ ဘဝတိ။ ဓာနံ၊ဠာ၊
၄၇၄-၆။

ဒသဂုဏဂဏာရာဇိတပဏ္ဍိတ (တိ) [ဒသဂုဏဂဏ
+အာရာဇိတ+ပဏ္ဍိတ] ၁၀-ပါးသော ဂုဏ်
အပေါင်းဖြင့် ပြီးစေအပ်သော ဉာဏ်ပညာရှိ
သော၊သူ(သုမေဓာရသေ့)။ (ဤ၌ ဂုဏ်
၁၀-ပါးသရုပ်ကို — အနေကကောဋိသန္နစ-

ယော၊ ပဟတဓနဓညဝါ။ အဇ္ဈာယကော
မန္တဓရော၊ တိဏ္ဍိ ဒေဝါန ပါရဂူ။ လက္ခဏေ
ဣတိဟာသေ စ၊ သဓမ္မေ ပါရမီ ဂတော-ဟူ
သော-ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၀၆-အရ သိမှတ်ရာ၏။ ဒသဂု-
ဏဂဏာရာဇိတပဏ္ဍိတော သုမေဓပဏ္ဍိတော။
ဗုဒ္ဓဝံ။ ၉၀။

ဒသဂုဏဝိမုတ္တ (တိ) [ဒသဂုဏ+ဝိမုတ္တ] ၁၀-ပါး
သော အဖို့ဖြင့်-ပွား-တိုး- စေအပ်သော၊
၁၀-ဆတက်ခြင်းဖြင့်-ပွား- တိုး- စေအပ်
သော။ ဒသဂုဏဝိမုတ္တာယ ဂဏနာယ။ ဒီ၊ ၁၆၄။

ဒသဂုဏသမန္နာဂတ (တိ) [ဒသဂုဏ+သမန္နာ-
ဂတ] ၁၀-ပါးသောဂုဏတို့နှင့် ပြည့်စုံသော။
(ယင်း-ဂုဏ ၁၀-ပါးကို-အဘိ၊ ၁၁။ ၄၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
၉။ ၉၉။ ဇာ၊ ၁၁။ ၁၂-၃-ကြည့်။) ဒသဂုဏ-
သမန္နာဂတံ ရုက္ခမူလံ ဥပဂန္နာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၉။
၉၆။ ဇာ၊ ၁၁။ ၇။

ဒသဂုဏိတ (တိ) [ဒသ+ဂုဏိတ။ (ဒဂုဏိတ-
သံ၊ ဒဂုဏိအ-ပြာ၊ ဒသဂုဏိယ-အဒ္ဒမာဂဓီ)]
၁၀-ခုဖြင့်-မြှောက်-ပွား- အပ်သော၊ ၁၀-
ဆတက်သော။ ဒသဂုဏိတာယ ဂဏနာယ။
ဥဒါန၊ ၁၁။ ၃၆၄။ (- သံ၊ ဒီ၊ ၁။ ၂၄၈။)

ဒသင်္ဂ (န) [ဒသ+အင်္ဂ။ (ဒဂင်္ဂ-သံ)] (၁)
၁၀-ပါးသော ဂုဏ်အင်္ဂါ၊ ဂုဏ်အင်္ဂါ ၁၀-ပါး။
(တိ) (၂) ၁၀-ပါးသော-အစိတ်-အဖို့ -
အင်္ဂါ-ရှိသော။ (၁) တာနိ ဒသင်္ဂါနိ “ဒသ
နာမ ကိ”န္တိ ပုဋ္ဌေန ထေရေန နိဒ္ဒိဋ္ဌာနိ။
ခုဒ္ဒက၊ ၁၁။ ၇၄။ (တိ) (၂) သီလံ သမာဒိယံ-
တောတိ ပဉ္စင်္ဂဒသင်္ဂါဒိဝသေန နိစ္စသီလံ ဂဏိ-
တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၁။ ၂၇၆။ အောက်ပုဒ်လည်း
ကြည့်။

ဒသင်္ဂသီလ (န) [ဒသင်္ဂ+သီလ] ၁၀-ပါးသော
- အစိတ်- အဖို့- အင်္ဂါ- ရှိသောသီလ။
ဒသင်္ဂသီလေသ္မေဝ အန္တောဂဓတ္တာ။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၂။ ၅၈။ (- မိလိန္ဒ၊ ၃၁၇။)

ဒသင်္ဂိက (တိ) [ဒသင်္ဂ + ဣက] ၁၀-ပါးသော
(ဂုဏ်-စသော) အင်္ဂါရှိသော (မဂ်-စသည်)။
ဒသင်္ဂိကမဂ္ဂဝသေန ဝါ။ အံ၊ ၁၁။ ၂၂၄။

ဒသင်္ဂုလ (တိ) [ဒသ+အင်္ဂုလ။ (ဒဂင်္ဂုလ-သံ)]
၁၀-လက်သစ်ရှိသော၊ လက် ၁၀-သစ်ရှည်
သော (အက်ကြောင်း-စသည်)။ ယဿ ပဉ္စ
ကောယေဝ ဝါ ဒသင်္ဂုလာ။ ဝိ၊ ၁၁။ ၂၇၇။
ကင်္ခါ၊ ၁၇၉။ ဝိသင်္ဂဟ၊ ၄၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၄၂၉။

ဒသင်္ဂုလိ (တိ) [ဒသ+အင်္ဂုလိ] (၁) ၁၀-ခုသော
လက်ချောင်း၊ လက်ချောင်း ၁၀-ခု။ (တိ)
(၂) ၁၀-ခုသော လက်ချောင်းရှိသော။ (၁)
အောက်ပုဒ် ကြည့်။ (တိ) (၂) ဒသင်္ဂုလိ
အဉ္စလိ ပဂ္ဂဟေတွာ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၃၄။ ဇာ၊ ၂။
၁၈။ ဇာ၊ ၁၁။ ၄၄၉။ ဇာ၊ ၁၁။ ၁၇၇။ (-
ဇာ၊ ၂။ ၃၀၅။ ဇာ၊ ၁၁။ ၂၂၉။)

ဒသင်္ဂုလိပုဋ္ဌ (ပု) [ဒသင်္ဂုလိ + ပုဋ္ဌ] ၁၀-ခုသော
လက်ချောင်းတို့ဖြင့် ပြုအပ်သော - လက်အုပ်
- လက်ဖူး။ အင်္ဂုလိပုဋ္ဌ (အပ၊ ၁၁။ ၃၀၅) -
ကြည့်။

ဒသင်္ဂုလိသမောဓာန (န) [ဒသင်္ဂုလိ + သမော-
ဓာန] ၁၀-ခုသော လက်ချောင်းတို့၏ အ
ပေါင်း၊ လက် ၁၀-ချောင်းအပေါင်း။ ဒသင်္ဂု-
လိသမောဓာနံ အဉ္စလိပုဋ္ဌံ သိရသိ ကတွာ။
အပ၊ ၁၁။ ၃၃၁။ (- ၃၃၆။ အပ၊ ၁၁။ ၁၉၅။)

ဒသစက္ကဝါဠသဟဿ (န) [ဒသ + စက္ကဝါဠ +
သဟဿ] ၁-သောင်းသော စက္ကဝါဠ။
ဒသစက္ကဝါဠသဟဿာနိ ဂဟိတာနိ။ မ၊ ၁၁။
၈၅။ အံ၊ ၁၁။ ၃၆၂။ (- အဘိ၊ ၁၁။ ၆၂။ မ၊
ဒီ၊ ၃။ ၃၀၁။ အံ၊ ဒီ၊ ၁။ ၂၁၉။)

ဒသတ္ထရပမာဏ (တိ) [ဒသတ္ထရ+ပမာဏ] လက်
ဖျစ် ၁၀-တွက် အတိုင်းအရှည် ‘ပမာဏ’
ရှိသော (ကာလ)။ ဒသတ္ထရပမာဏော
ကာလော ခဏော နာမ။ အံ၊ ၁၁။ ၂၄၄။

ဒသစွဲရာမတ္တ (တိ) [ဒသစွဲရာ + မတ္တာ] လက်
ဖျစ် ၁၀-တွက် အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ အစွဲ-
ရာမတ္တ (ပဋိသံဠာ ၁။ ၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ ၁။ ၁၅၀။
သာရတ္ထ ၂။ ၂၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ ၂။ ၁။ ၁၈၀) - ကြည့်။

ဒသစွဲနန္ဒ (န) [ဒသ + ဆိန္ဒန] အမြိတ် - အ
ဆာ - ကို ဖြတ်ခြင်း။ ရဇနမ္ပိ န ဟောတိ
ဒသစွဲနန္ဒမ္ပိ သြဝနိကဝိဇ္ဇနမ္ပိ။ အံဠာ ၁။ ၆၉။
(-သာရတ္ထ ၂။ ၄၄၃။)

ဒသ(သ)စွဲနန္ဒ (တိ) [ဒသ + ဆိန္ဒ] စုတ် -
ပြတ် - သော - အမြိတ် - အဆာ - ရှိသော၊
အမြိတ် - အဆာ - စုတ် - ပြတ် - သော
(အဝတ်, ပုဆိုး-စသည်)။ အနန္တစွဲနန္ဒ (ဒီဠာ ၃။
၁၉၂။ အံဠာ ၂။ ၂၇၈။ ဝိသုဒ္ဓိ ၁။ ၆၀။ စူဠနိ
ဠာ ၁၁၀) - ကြည့်။

ဒသစွေဒန (တိ) [ဒသ + ဆေဒန] (က) အ
မြိတ် - အဆာ - ကို ဖြတ်ရာအခါ။ (ခ) အ
မြိတ် - အဆာ - ၏ - စုတ် - ပြတ် - ရာအခါ။
ဒသစွေဒနတော ပဌာယ နန္တကန္ဓေဝ သခံ*
ဂစ္ဆတိ။ သံဠာ ၃။ ၃၀၇။

ဒသဆဒ္ဒန္တနာဂဗလ (န) [ဒသဆဒ္ဒန္တနာဂ + ဗလ
+ ဗလ] ဆဒ္ဒန်ဆင် ၁၀-စီး၏ ကိုယ်စွမ်းအား
နှင့်တူသော (ဘုရားရှင်၏) ကိုယ်တော်စွမ်း
အား။ (၁-ဆူသောဘုရားရှင်၏ ပကတိသော
ကိုယ်တော်အား 'ကာယဗလ'သည် ဆဒ္ဒန်
ဆင် ၁၀-စီးအားနှင့် ညီမျှသော အားရှိတော်
မူ၏။ ဆဒ္ဒန်ဆင် ၁-စီးအားသည် ဥပေါသထ
ဆင် ၁၀-စီးအားမျှလောက် ရှိ၏။ ဥပေါသထ
ဆင် ၁-စီးအားသည် ဟေမဝတဆင် ၁၀-စီး
အားမျှလောက် ရှိ၏။ ဟေမဝတဆင် ၁-စီး
အားသည် မင်္ဂလဆင် ၁၀-စီးအားမျှလောက်
ရှိ၏။ မင်္ဂလဆင် ၁-စီးအားသည် ဂန္ဓဆင်
၁၀-စီးအားမျှလောက် ရှိ၏။ ဂန္ဓဆင် ၁-စီး
အားသည် ပိင်္ဂလဆင် ၁၀-စီးအားမျှလောက်
ရှိ၏။ ပိင်္ဂလဆင် ၁-စီးအားသည် တမ္ပဆင်
၁၀-စီးအားမျှလောက် ရှိ၏။ တမ္ပဆင် ၁-စီး

အားသည် ပဏ္ဏရဆင် ၁၀-စီးအားမျှလောက်
ရှိ၏။ ပဏ္ဏရဆင် ၁-စီးအားသည် ဂင်္ဂေယျ
ဆင် ၁၀-စီးအားမျှလောက်ရှိ၏။ ဂင်္ဂေယျဆင်
၁-စီးအားသည် ကာဠာဝကဆင် ၁၀-စီးအား
မျှလောက် ရှိ၏။ ကာဠာဝကဆင် ၁-စီးအား
သည် ယောကျ်ား ၁၀-ယောက်တို့၏ ကိုယ်
အားနှင့် ညီမျှ၏။ သို့ဖြစ်၍ ၁-ဆူသော
ဘုရားရှင်၏ ပကတိသော ကိုယ်တော်အား
'ကာယဗလ'သည်— ဆဒ္ဒန်ဆင် ၁၀, ဥပေါ-
သထဆင် ၁၀၀, ဟေမဝတဆင် ၁၀၀၀, မင်္ဂလ
ဆင် ၁၀၀၀၀, ဂန္ဓဆင် ၁၀၀၀၀၀, ပိင်္ဂလဆင်
၁၀၀၀၀၀၀, တမ္ပဆင် ၁၀၀၀၀၀၀၀ '၁-ကုဋေ',
ပဏ္ဏရဆင် ၁၀၀၀၀၀၀၀ 'ကုဋေ ၁-ဆယ်',
ဂင်္ဂေယျဆင် ၁၀၀၀၀၀၀၀၀ 'ကုဋေ ၁-ရာ',
ကာဠာဝကဆင် ၁၀၀၀၀၀၀၀၀၀ 'ကုဋေ
၁-ထောင်'ဟူ၍ ပကတိသော ဆင်တို့၏အရေ
အတွက်အားဖြင့်ကုဋေ ၁-ထောင်, ယောကျ်ား
တို့၏အရေအတွက်အားဖြင့်ကုဋေ ၁-သောင်း
သော ကိုယ်အားနှင့်ညီမျှသော ကိုယ်တော်
အား 'ကာယဗလ' ရှိတော်မူသည်။ မဠာ ၁။
၃၃၁။ သံဠာ ၂။ ၄၁။ အံဠာ ၃။ ၂၉၃။ အဘိဠာ
၂။ ၃၈၀။ ပဋိသံဠာ ၂။ ၂၃၀။ ဗုဒ္ဓဝံဠာ ၆၁။
သာရတ္ထ ၃။ ၂၁၈။) ဒသနာဂဗလ-ကြည့်။

ဒသဇာတိသဟဿ (န) [ဒသ + ဇာတိ + သ-
ဟဿ] ၁-သောင်းသော ဘဝ၊ ဘဝ
၁-သောင်း။ ဒသဇာတိသဟဿာနိ၊ ဂဏိ-
ကတ္တမကာရယိ*။ အပါ ၂။ ၂၉၆။ ထေရီဠာ
၂၂၁။

ဒသဉာဏဗလဓရ (တိ) [ဒသဉာဏဗလ + ဓရ +
အ] ၁၀-ပါးသော ဉာဏ်စွမ်းအားကို ဆောင်
သော၊ သူ (မြတ်စွာဘုရား)။ ဒသဉာဏဗလ-
ဓရဿ။ သီဠာသစ် ၁။ ၁၆၄။

ဒသဋ္ဌာန (န) [ဒသ + ဋ္ဌာန။ ဒသ + ဋ္ဌာန။
(ဒဂတ္ထာန-သံ, ဒသဋ္ဌာဏ-အဒ္ဓမာဂဓီ)] (၁)
၁၀-ပါးသော အကြောင်း။ (၂) ၁၀-ပါး

သော အရပ်။ (၃) အမြိတ် - အဆာ - ၏
တည်ရာအရပ်။ (၁) ဒသဋ္ဌာနေဟိ တာသဗ္ဗာ၊
အဘိဘောဓိသဒါ အဟံ။ အပါ ၂။ ၁၉၇။ (၂)
ပုရိသနိမိတ္တေ ဒသဋ္ဌာနဘေဒံ ဒသေန္တော။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၃၉။ (၃) ဒသိကတန္တ-ကြည့်

ဒသတထာဂတဗလ (န) [ဒသ + တထာဂတ-
ဗလ] ၁၀-ပါးသော မြတ်စွာဘုရား၏ ဉာဏ်
စွမ်းအား။ တထာဂတောပိ ဒသတထာဂတ-
ဗလေန သမန္နာဂတော။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၆၂။
(- မိလိန္ဒ။ ၂၇၆။)

ဒသထူပကရဏ (န) [ဒသ + ထူပ + ကရဏ။
(ဒရတ္ထူပကရဏမ်-သံ)] ၁၀-ဆူသော စေတီ
ကို-ပြု-တည်-ကိုးကွယ်-ခြင်း။ ဓာတု-
ဘာဇနဉ္စေဝ ဒသထူပကရဏဉ္စ ဇမ္ဗုဒီပေ ဘူ-
တပုဗ္ဗံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၃။

ဒသဒသအဂ္ဂနက (တိ) [ဒသ + ဒသ + အဂ္ဂနက]
အသပြာ ၁၀-စီ၊ ၁၀-စီ အဖိုး - ထိုက် - တန်
- သော (သင်္ကန်း-စသည်)။ သစေ သဗ္ဗေသံ
ဧကေမေဝ ဒသဒသအဂ္ဂနကံ ပါပုဏာတိ။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၄၇။ (-ပါစိတ်၊ ယော၊ ၁။ ၂၇၆။)

ဒသဒသက (န) [ဒသ + ဒသက။ (ဒရဒရက-သံ)]
၁၀-ပါးသော ၁၀-စု၊ ၁၀-စု ဆယ်လီ၊ တရာ။
ဝဿာနဉ္စိ ဒသဒသကံ (ဒသဒသကာနံ၊ က)
သတံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၃၉။

ဒသဒိဝသာဓိက (တိ) [ဒသဒိဝသ + အဓိက]
၁၀-ရက် - အပို - အလွန် - ရှိသော (လ-
စသည်)။ ဒသဒိဝသာဓိကော မာသော။
ဝဇီရ။ ၂၈၀၊ ၂၈၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၄၄။

ဒသဒိသာဖရဏ (န) [ဒသဒိသာ + ဖရဏ] ၁၀-
ပါးသော အရပ်မျက်နှာတို့၌ ဖြန့်ခြင်း။
ဒသဒိသာဖရဏဝသေန။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၇၆။

ဒသဒုဿီလျဓမ္မ (ပု) [ဒသ + ဒုဿီလျ + ဓမ္မ]
၁၀-ပါးသော (ဒုဿီလျ) သီလမရှိသူ၏ဖြစ် -

ကြောင်း-ရာ-ဖြစ်သော တရား။ ဒသဒုဿီ-
လျဓမ္မံ ပသဝတိ (ဥပ္ပါဒေတိ)။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၂၀။
အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၃။

ဒသဒ္ဓ (န) [ဒသ + အဒ္ဓ။ (ဒဂါဓိ၊ ဒဂါဒ္ဓိ-သံ)] ၁၀-
ပါး၏ထက်ဝက်၊ ၅-ပါး၊ ၅-ယောက်။ ဒသဒ္ဓါန
(သံ၊ ၁။ ၁၉၄) နှို ပဉ္စနံ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၆။ =
ဒသန္တံ ဥပစာနံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၂။ (- ထေရ။
၃၇၁။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၃၀။)

ဒသဒ္ဓါဒသင်္ဂုလမတ္တသာရဏ (န) [ဒသဒ္ဓါဒသင်္ဂု-
လမတ္တ + သာရဏ] လက် ၁၀-သစ်၊ ၁၂-သစ်
မျှ ရွှေရှားစေခြင်း။ ဒသဒ္ဓါဒသင်္ဂုလမတ္တသာ-
ရဏေနေဝ ပါရာဇိကံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၃။

ဒသဒ္ဓါဒသယောဇနန္တရ (န) [ဒသဒ္ဓါဒသယော-
ဇန + အန္တရ] ၁၀-ယူဇနာ၊ ၁၂-ယူဇနာ-၏
အတွင်း။ ဒသဒ္ဓါဒသယောဇနန္တရေ ပရိသာ
သန္နိပတန္တိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၆။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁၈။
အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃၂။

ဒသဒ္ဓါဒသယောဇနမတ္တ (တိ) [ဒသဒ္ဓါဒသယော-
ဇန + မတ္တ] ၁၀-ယူဇနာ၊ ၁၂-ယူဇနာ အတိုင်း
အရှည်ရှိသော (အရပ်-စသည်)။ ဒေဝတာ-
နဉ္စိ သရိရာဘာ ဒသဒ္ဓါဒသယောဇနမတ္တဋ္ဌာနံ
တတော ဘိယျောပိ ဖရိတွာ တိဋ္ဌတိ။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၀၅။

ဒသဓမ္မကလာပ (ပု) [ဒသဓမ္မ + ကလာပ။ (ဒရ-
ဓမ္မကလာပ-သံ)] ၁၀-ပါး - မျိုး - သော
တရားတို့၏ - အပေါင်း - အစည်း - အစု -
အပုံ၊ ဒသဓမ္မကလာပံ။ ဒသဓမ္မကလာပေါပိ-
(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၆၁) တိ ဧတ္ထ အသိတာဒိပရိပါ-
စကော တေဇောကောဋ္ဌာသော နဝဓမ္မ-
ကလာပေါပိတိ ဝတ္တဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၄၅။

ဒသဓမ္မဝိဒ္ဓါ (တိ) [ဒသဓမ္မ + ဝိဒ + ရှု] ၁၀-ပါး
သော ကမ္မပထတရားကို သိသောသူ (မြတ်စွာ
ဘုရား)။ ဒသဓမ္မဝိဒ္ဓါ (ဝိ၊ ၃။ ၄၉) တိ ဒသကမ္မ-
ပထဝိဒ္ဓါ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၅၄။

ဒသဓာ (တတိယန္တ-ဗျ) [ဒသ+ဓာ။ ရူ။၄၂၀။ နိရုတ္တိ။၅၁၇။ ပါဏိနီ၊၅၊၃။၄၂။ မုဒ္ဒဗောဓ။ ၄၅၈။ (ဒဓာ-သံ၊ ဒသဟာ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာ-ဂဓိ)] (၁) ၁၀-ပါးအပြားအားဖြင့်၊ ၁၀-ဖို့-၁၀-စု-အားဖြင့်၊ ၁၀-စိတ်၊ ၁၀-မြွာ ‘မ္မာ’။ (၂) ၁၀-ပါး အပြားရှိသော။ (၁) ဒသ-ဓာ ဗျဉ္ဇနဗုဒ္ဓိယာ ပဘောဒေါ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၇)-တိ တွေ့ ဒသဓာ ဒသဝိဓေန ဗျဉ္ဇနာနံ ပဘောဒေါ။ ဝိမတိ၊ ၂။၃၁၄။ ဒသဓာ ဝါ(သံ၊ ၂။၄၀၁) တိအာဒိသု ပဌမံ တာဝ ဒသဓာ ဖာလေယျ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၈။ (-ဒိ၊၂။၂၀၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။၈၃။ သာရတ္ထ၊၃။၄၉၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၃။) (၂) ဒသဓာ ဒသာ (သံ၊၁။၁၅၆)တိ သတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၃။ ဒသဓာ(ဇာ၊၂။ ၃၁၂)တိ ဒသဝိဓေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၄၄။ =ဒသက္ခတ္တံ၊ ဒသ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၀။

ဒသန (ပု၊န) [ဒံသ+ယု။ ဒံသတေ ဝိလိချတေ ဘက္ခမနေနာတိ ဒသနော။ သူစိ။ နိဂ္ဂဟိတံ ချေ။ (ဒဓန-သံ၊ဒသဏ-အဒ္ဓမာဂဓိ)] (ကိုက် -ခဲ-ဝါး-စား-ကြောင်း)သွား။ ဒသနော ရဒနော ရဒေါ။ ဓာနံ၊၂၆၁။ ဒသနစ္ဆဒ၊ ဒသနာဝါဂတ-တို့လည်း ကြည့်။

ဒသနအဝ (န) [ဒသန+အဝ(ပါလနတ္ထ)+အ] သွားတို့ကို-စောင့်ရှောက်-ဖုံးကွယ်-တတ်သော နှုတ်ခမ်းအစုံ။ ဒသနာဝါဂတ-ကြည့်။

ဒသနဓသမုဇ္ဇလ (တိ) [ဒသနဓ + သမုဇ္ဇလ] ၁၀-ခုသော လက်သည်း(ရောင်)ဖြင့် လွန်စွာ - တောက်ပြောင် - တောက်ပ - သော။ ဒသနဓသမုဇ္ဇလံ အဉ္ဇလိ* ပဂ္ဂယျ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၇၈။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၇၈။)

ဒသနဓသမောဓာနဉ္ဇလိပုဋ္ဌ (ပု) [ဒသနဓသမော-ဓာန+အဉ္ဇလိပုဋ္ဌ] ၁၀-ခုသော လက်သည်း (ရောင်)အပေါင်းဖြင့် လွန်စွာ - တောက်ပြောင်-တောက်ပ-သော - လက်အုပ် -

လက်ဖူး။ အဉ္ဇလိ* ဒသနဓသမောဓာနဉ္ဇလိ-ပုဋ္ဌံ သိရသိ မုဒ္ဓနိ ပဂ္ဂဟေတွာန။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၇၉။

ဒသနဓသမောဓာနသမုဇ္ဇလ (တိ) [ဒသနဓ-သမောဓာန+သမုဇ္ဇလ] ၁၀-ခုသော လက်သည်း(ရောင်) အပေါင်းဖြင့် လွန်စွာ - တောက်ပြောင် - တောက်ပ - သော(လက်အုပ်)။ ဒသနဓသမောဓာနသမုဇ္ဇလ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၄၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၂)န္တိ ဒီသု ဟတ္ထေသု ဇာတာနံ ဒသန္တံ နခါနံ သမောဓာနေန ကေဘာဝေန သမုဇ္ဇလန္တံ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၂၅။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၁၉၄။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၁၊၁၉၀၊၂၉၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၈၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၁။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၃၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၂၀။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၆။၂၁။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၁၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊ ၁၂၊၂၂၊၁၇၇၊၂၉၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၆၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၃၁။ သာရတ္ထ၊၃။၄၄၆။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ ၁၅၃။)

ဒသနစ္ဆဒ (ပု) [ဒသန+ဆဒ+အ။ (ဒဓနစ္ဆဒ-သံ)] နှုတ်ခမ်း။ ဒသနေ ဒန္တေ ဆာဒယတိ-တိ ဒသနစ္ဆဒေါ။ ဓာနံ၊ဋ္ဌ၊၂၆၂။ သူစိ။

ဒသနာဂဗလ (န) [ဒသနာဂ + ဗလ + ဗလ] ၁၀-စီးသော ဆဒ္ဒန်ဆင်၏ ကိုယ်စွမ်းအားနှင့် တူသော(ဘုရားရှင်၏) ကိုယ်တော်စွမ်းအား ‘ကာယဗလ’။ ဒသနာဂဗလ(ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၀၃)န္တိ ဒသဆဒ္ဒန္တနာဂဗလံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၆၀-၁။

ဒသနာထကရဓမ္မ (ပု) [ဒသ+နာထကရ+ဓမ္မ] ၁၀-ပါးသော နာထကရတရား၊ နာထကရတရား ၁၀-ပါး၊ (မိမိ၏)အားထား-မှီခို-တည်-ရာ၏အဖြစ်ကို ပြုတတ်သော တရား ၁၀-ပါး။(ယင်း-သရုပ်-အံ၊၃။၂၇၅-၉-ကြည့်။) ဒသနာထကရဓမ္မပတိဋ္ဌာပနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၄၇၉။

ဒသနာမက (န) [ဒသ+နာမ+က။ (ဒဂနာမ-က-သံ)] (၁) ၁၀-မျိုးသောအမည်၊ အမည် ၁၀-မျိုး။ (တိ) (၂) အမည် ၁၀-မျိုးရှိသော။ (၁) ဒသနာမကံ ကာရေတွာ။... (တိ) (၂) တဿာ ဒသနာမကမ္ပိ (ဒသနာမကေပိ၊ သိ၊ သျှာ)နာမံ နာဟောသိ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၂၃၆-ချည်း။

ဒသနာဝ (န) [ဒသန+ဒသနအဝ။ ၁-ခုကြွင်း ပြု။] သွား(နှင့်) နှုတ်ခမ်းအစုံ။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒသနာဝါဂတ (တိ) [ဒသနာဝ+အာဂတ]သွား အရပ်၊ နှုတ်ခမ်းအရပ် - မှလာ - ခြံဖြစ် - သော (ဗုဒ္ဓ-ဟူသော အမည်)။ ဒသနဉ္စ ဒသနအဝဉ္စ ဒသနာဝါတိ သရူပေကသေသ-ဒန္တသမာသော။ ဒသနန္တိ ဒန္တိ။ ဒသနအဝန္တိ သြဋ္ဌဒ္ဓယံ။ဒသနာဝါဂတောတိဒန္တောဋ္ဌဇော။ ဇိနာလင်္ကာရ။၂၅၅။ (-၂၃၂။)

ဒသနိပါတ (ပု) [ဒသ^၇ + နိပါတ] ၁၀-ပါးစီ၊ ၁၀-ပါးစီသော ဂါထာ-စသည်တို့ကို-ကျစေ -ချသွင်း - ခြင်းရှိသော (စကား၊ အပိုင်း အခန်း)။ဒသနိပါတေ သတ္တ ထေရာ၊ သတ္တ-တိ ဂါထာ။ ထေရာဌ၊၁။၃။

ဒသန္တ (ပု၊န) [ဒသာ+အန္တ] (၁) အမြိတ် - အဆာ - နှင့် ယှဉ်သော(ပုဆိုး)အစွန်း။ (၂) အမြိတ် - အဆာ - ၏ - အစွန်း - အဖျား။ (၃) အမြိတ် - အဆာ - ဟူသော - အစွန်း - အဖျား - အဆုံး။ (၁) မစ္ဆဝါဠက(ဝိ၊ဌ၊၄။ ၅၄။ ကင်္ခါ။၂၇၆)-ကြည့်။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။ (၂) ဒသန္တန္တိ ဒသာယ အန္တိ၊ ကော-ဋိန္တိ အတ္ထော။ ကင်္ခါ၊ယော၊မဟာဋီ၊၄။ ၃၁၅။ (၁), (၂) နေသံ (စောဠကာနံ) ဒသန္တံ ဒိသ္မာ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၃၈၇။ ဒသန္တေ ဝါ ဆိန္နဝတ္ထံ ဝိယ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၃၄။ မ၊ဋီ၊၂။၃၀၇။ (- သံ၊ဋီ၊၁။၃၀၁။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၅၂။) (၃) ဒသာဝ အန္တော ဒသန္တော၊ ဝတ္ထဿ ဩသာ-

နန္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၆၉။ ဒသန္တယုတ္တ-လည်း ကြည့်။

ဒသန္တမတ္တ (န) [ဒသန္တ+မတ္တ] (၁) အမြိတ် - အဆာ - နှင့် ယှဉ်သော - အစွန်း - အဖျား - မျှ - သက်သက်။ (၂) အမြိတ် - အဆာ - ၏ - အစွန်း - အဖျား - မျှ - သက်သက်။ နေသံ (စောဠကာနံ) ဒသန္တမတ္တမေဝ ပညာယတိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၃၈၇။

ဒသန္တယုတ္တ (တိ) [ဒသန္တ + ယုတ္တ] အမြိတ် - အဆာ - ဟူသော - အစွန်း - အဖျား - နှင့် ယှဉ်သော။ ဒသန္တယုတ္တဿ ဝတ္ထဿ အဘာ-ဝတော “နိစ္စော(စေ့)လော”တိ ဝတ္ထဗ္ဗတံ လဘေယျ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၅၄။ မ၊ဋီ၊၂။၃၄။

ဒသပညာပါရိပူရိ (ထိ) [ဒသပညာ + ပါရိပူရိ] ၁၀-ပါးသော ဉာဏ်ပညာ၏ - ပြည့်စုံ - လုံ လောက် - ခြင်း - ပုံ။ ဒသပညာပါရိပူရိ နိဒ္ဒိဋ္ဌာ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၄၇။

ဒသပဒ (န) [ဒသ^၇ + ပဒ။(ဒဂပဒ-သံ)] (၁) ၁၀-ကွက်ကျား (အန်စာ)ခွက်၊ ၁-တန်း၊ ၁-တန်းလျှင် ၁၀-ကွက်စီရှိသော-ပျဉ်ချပ်-ကပ်ပြား။ (၂) ၁၀-ကွက်ကျား (အန်စာ) ခွက်၌ - ကျား(အန်စာ) - ချ - ရွှေ - ချိ ကစား - ခြင်း၊ ၁၀-ကွက်ကျားကစားခြင်း။ (၁) ဒသပဒေပိ (ဒသပဒေဟိပိ) ကိဠန္တိ။ ဝိ၊၁။၂၇၂။ ဝိ၊၄။၂၅-၇။ မဟာနိ၊၂၉၅။ (ဧကေကာယ ပန္နိယာ အဋ္ဌ အဋ္ဌ ပဒါနိ အဿာတိ အဋ္ဌပဒံ။) ဒသပဒေပိ ဧသေဝ နယော။ ဒီ၊ဌ၊၁။၈၂။ မဟာနိ၊ဌ၊၃၆၂။ အဋ္ဌ-ပဒဒသပဒေသု(ဒီ၊ဌ၊၁။၈၂)တိ အဋ္ဌပဒဒသ-ပဒဗလကေသု။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၆၁။ (- ဝိ၊ဌ၊၂။၂၀၄။)

(၂) ဇူတပုမာဒဋ္ဌာနာနယောဂံ အနု-ယုတ္တာ ဝိဟရန္တိ၊ သေယျထိဒံ၊ အဋ္ဌပဒံ ဒသ-ပဒံ...ယထာဝဇ္ဇံ ဣတိ ဝါ။ ဒီ၊၁။၆၊၆၂။

ဒသပဗ္ဗံ နာမ ဒွိဟိ ပန္နိဟိ ဝိသတိယာ ပဒေ-
ဟိ ကိဋ္ဌနဇ္ဇတံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၇၃။ ဒီ၊ ၁။
၁၂၇။ သိ၊ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။

ဒသပဗ္ဗ (န) [ဒသ + ပဗ္ဗ။ (ဒဂပဋိ-သံ)] (၁)
၁၀-ခုသောအဆစ်၊ အဆစ် ၁၀-ခု။ (တိ)(၂)
အဆစ် ၁၀-ခုရှိသော။ (၁) ယာဝဒသပဗ္ဗ၊
တာဝ လဟုကံ တေ။ မိလိန္ဒ။ ၁၁၀။ (တိ)
(၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒသပဗ္ဗဂဏ္ဍိပရိသုဒ္ဓ (တိ) [ဒသပဗ္ဗဂဏ္ဍိ + ပရိ-
သုဒ္ဓ] ၁၀-ခုသောအဆစ်တို့၌ စင်ကြယ်သော
-အမျက် - အဖု - ရှိသော၊ အမျက် - အဖု -
မှကင်းသော အဆစ် ၁၀-ခုရှိသော (ဝါးလုံး-
စသည်)။ ဝံသနာဠာယ ဒသပဗ္ဗဂဏ္ဍိပရိ-
သုဒ္ဓဿ။ မိလိန္ဒ။ ၁၁၀။

ဒသပရိက္ခာရိက (တိ) [ဒသပရိက္ခာရ + ကိက]
၁၀-ပါးသော ပရိက္ခရာ - ရှိ - ကိဆောင် -
သော၊ သူ။ ဒသပရိက္ခာရိကဿ နိသိဒ္ဓနံ ဝါ
စမ္မခဏ္ဍံ ဝါ ဝဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၈၅။ မ၊ ၁။ ၂။
၁၁၆။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၃၈၀။

ဒသပရိဏာဟ (တိ) [ဒသ + ရတန + ပရိဏာဟ။
အလယ်ပုဒ်ကျေ။] ၁၀-တောင် - အနံ - လုံး
ပတ် - ရှိသော၊ အနံ - လုံးပတ် - အားဖြင့်
၁၀-တောင်ရှိသော (ဆင်-စသည်)။ ဒသပရိ-
ဏာဟံ အဠာရတနိကံ သကဠာနမုပဂတံ
ဒိသ္မာ။ မိလိန္ဒ။ ၃၀၀။

ဒသပါဒက (တိ) [ဒသ + ပါဒ + က] ၁၀-ချောင်း
သော ခြေရှိသော၊ ခြေ ၁၀-ချောင်းရှိသော
(ပုဇွန်လုံး)။ သောဘတိ ဒသပါဒကော။
ဝိမာန။ ၈၀။ ကေမေကသ္မိံ ပဿေ ပဉ္စ ပဉ္စ
ကတွာ ဒသ ပါဒါ တေဿာတိ ဒသပါဒကော။
ဝိမာန၊ ၁။ ၂၂၇။

ဒသပါရမိပူရိ (တိ) [ဒသပါရမိ + ပူရိ] ပါရမိ
၁၀-ပါးကို - ပြည့်စေ - ဖြည့်ကျင့် - ခြင်း။
ဒသပါရမိပူရိယာ (ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၂၇၊ ၃၄၂) တိ

ဒသန္တံ ပါရမိနံ ပူရဏတ္ထာယ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၁၈၂။
(- ၂၂၃-၄။)

ဒသပါရမိ(တိ) [ဒသ + ပါရမိ။ (ဒဂပါရမိ-သံ)]
၁၀-ပါးသော ပါရမိ၊ ပါရမိ ၁၀-ပါး။ (ယင်း-
၁၀-ပါး။ ဒီ၊ ၁။ ၆၀။ မ၊ ၁။ ၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၂၅၉-ကြည့်။) ဒသပါရမိဟိ သဇ္ဇိတော။
ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၄၀။ (- အပါ၊ ၁။ ၁၁၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။
၁၃၉။)

ဒသပုစ္ဆ (တိ) [ဒသ + ပုစ္ဆာ။ (ဒဂပုစ္ဆ-သံ)] ၁၀-
မျိုးသောအမေး 'ပုစ္ဆာ' - ရှိ - ပါဝင် - သော
(ပြဿနာစကား)။ သဗ္ဗဗုဒ္ဓေဟိ အဝိဇ္ဇေဟိတံ
ဒသပုစ္ဆံ။ မ၊ ၁။ ၃။ ၈၈။ ကေကတော ပဠာယ
ယာဝ ဒသကာ ပဝတ္တာ ဒသ ပုစ္ဆာ တေဿာ-
တိ ဒသပုစ္ဆံ။ မ၊ ၁။ ၃။ ၅၉။

ဒသပုညကိရိယ(ကြိယ)ဝတ္ထု (န) [ဒသပုည-
ကိရိယာ(ကြိယာ) + ဝတ္ထု။ (ဒဂပုဏ္ဏကြိယ-
ဝတ္ထု-သံ)] ကောင်းကျိုးရခြင်း၏ - တည်ရာ
- အကြောင်း - ဖြစ်၍ ပြု - သင့် - ထိုက် -
သော (ဒါန-စသော) ကောင်းမှု ၁၀-ပါး။
ဒသပုညကိရိယဝတ္ထုဝသေနာ (ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၅၈)-
တိ ဒါနာဒိဒသဝိဓဝိမုတ္တိပရိပါစနိယပုညကိရိ-
ယဝတ္ထုနံ ဝသေန။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၆၂။ (- အပါ၊ ၁။
၂။ ၂၀၉။) ယသ္မိံ သန္တာနေ ဥပုဇ္ဈန္တိ၊ တံ
ပုနန္တိသောဓန္တိတိ ပုညာနိ၊ ပုဇ္ဇတဝဇ္ဇလာနိ
နိဗ္ဗုဇ္ဈန္တိတိ ဝါ ပုညာနိ နိရုတ္တိနယေန။
ကတ္တဗ္ဗာတိ ကြိယာ၊ တေ တေ အာနိသံ-
သာ ဝသန္တိ ဧတ္ထ တဒါယတ္တဝုတ္တိတာယာတိ
ဝတ္ထုနိ၊ ကာရဏာနိတိ အတ္ထော။ ပုညာနိ
ဧဝ ကြိယာ ပုညကြိယာ။ တာ ဧဝ ဝတ္ထုနိ
ပုညကြိယဝတ္ထုနိ။ ဒသ ပုညကြိယဝတ္ထုနိ
ဒသပုညကြိယဝတ္ထုနိ။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။ ၂၂၀။

ပုညကိရိယဝတ္ထု-သည် - (၁) ဒါနမယ-
ပုညကိရိယဝတ္ထု၊ (၂) သီလမယ - (၃)
ဘာဝနာမယ - (၄) အပစိတိသဟဂတ -
(၅) ဝေယျာဝစ္စသဟဂတ - (၆) ပတ္တာနုပု-

ဒါန—, (၇) အဗ္ဘနုမောဒန ‘ပတ္တဗ္ဘနုမောဒန’—, (၈) ဒေသနာမယ—, (၉) သဝနမယ—, (၁၀) ဒိဋ္ဌိဇုကမ္မ ‘ဒိဋ္ဌိဇုကတ’ ပုညကိရိယဝတ္ထု-ဟူ၍ ၁၀-ပါး အပြားရှိ၏။

ယင်းတွင်— (၁) ဒါနမယပုညကိရိယဝတ္ထု=ပစ္စည်း ၄-ပါး, အာရုံ ၆-ပါး, ဆွမ်းစသော အလှူဝတ္ထု ၁၀-ပါးတို့တွင် ၁-ပါးပါးကို ပေးလှူသော အလှူရှင်၏သန္တာန်၌ “အလှူပေးမည်” ဟု ကြံစည်ရာအခါ, ထိုထိုလှူဖွယ်ဝတ္ထုတို့ ဖြစ်ပေါ်ရာအခါ, လှူဖွယ်ဝတ္ထုမရှိသေးလျှင် ရှာဖွေစုဆောင်းရာအခါမှစ၍ မလှူမီ ရှေးအဖို့၌ ဒါနနှင့်စပ်သွယ်၍ ဖြစ်လင့်နေသော စေတနာသည် ‘ပုဗ္ဗစေတနာ’မည်၏။ (ဒေမိ = လှူပါ၏-ဟု ဆို၍) လှူဆဲ အခိုက်အတန့်၌ဖြစ်သော စေတနာသည် ‘မုဉ္ဇစေတနာ’မည်၏။ လှူပြီးနောက် ဝမ်းမြောက်သောစိတ်ဖြင့် အကြိမ်ကြိမ်အဖန်ဖန်အောက်မေ့ဆင်ခြင်ရာအခါ၌ဖြစ်သော စေတနာသည် ‘အပရစေတနာ’မည်၏။ ဤနည်းဖြင့် ကာလ ၃-ပါး၌ဖြစ်သော ဒါနစေတနာ (လှူဒါန်းကြောင်း စေတနာ)ဟု ဆိုလို၏။ (သီလမယ-စသည်၌လည်း ကာလ ၃-ပါး၌ ဖြစ်သော စေတနာကို ထိုက်သင့်သလို ယူရာ၏။)

(၂) သီလမယပုညကိရိယဝတ္ထု=၅-ပါး သီလ, ၈-ပါးသီလ, ၁၀-ပါးသီလ, ပါတိမောက္ခသံဝရသီလ, ပစ္စယသန္နိသိတသီလ, ဣန္ဒြိယသံဝရသီလ, အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလ-တို့ကို စောင့်စည်း, ထိန်းသိမ်း, စင်ကြယ်စေသော ပုဂ္ဂိုလ်၏သန္တာန်၌ဖြစ်သော သီလမယစေတနာ(အကုသိုလ်မဖြစ်ရအောင် ကိုယ်နှင့်နှုတ်ကို ကောင်းစွာ ထိန်းထားကြောင်း စေတနာ)ဖြစ်၏။

(၃) ဘာဝနာမယပုညကိရိယဝတ္ထု=ရုပ်, နာမ်ဓမ္မသင်္ခါရတရားတို့ကို မမြဲသော ‘အနိစ္စ’ အားဖြင့်၎င်း, ဆင်းရဲသော ‘ဒုက္ခ’အားဖြင့်

၎င်း, အတ္တမဟုတ်သော ‘အနတ္တ’အားဖြင့်၎င်း ဝိပဿနာလမ်းစဉ်အားဖြင့် ဆင်ခြင်ပွားများသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော ဘာဝနာမယစေတနာ(အပ္ပနာသို့ မရောက်မီ ရှေးအဖို့၌ဖြစ်သော ကာမာဝစရကုသိုလ် စေတနာ)ဖြစ်၏။

(၄) အပစိတိသဟဂတပုညကိရိယဝတ္ထု=အသက်, သိက္ခာ, ဂုဏ်, ဝါ ကြီးရင့်သူများကို တွေ့မြင်သောအခါ ခရီးဦးကြိုဆိုမှု, သပိတ်သင်္ကန်းလှမ်းယူမှု, ရှိခိုးမှု, လမ်းဖယ်ပေးမှု, နေရာထိုင်ခင်းပေးမှု-စသည်ကိုပြုသောပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော အပစိတိသဟဂတစေတနာ (အရိုအသေ အလေးအမြတ် ပြုကြောင်း စေတနာ)ဟု ဆိုလို၏။

(၅) ဝေယျာဝစ္စသဟဂတပုညကိရိယဝတ္ထု= ယခင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အပြစ်ကင်းသော အမှုလုပ်ငန်းတို့၌ တစုံတရာ မြှော်လင့်တောင့်တမှုမပါပဲ ရိုးသားသော စိတ်ထားဖြင့် ကူညီရွက်ဆောင်ပြုပေးသော ပုဂ္ဂိုလ်၏သန္တာန်၌ ဖြစ်သော ဝေယျာဝစ္စသဟဂတစေတနာ (ကြောင့်ကြစိုက်မှု ဝတ်အကျင့်ပြုကြောင်း စေတနာ)ဟု ဆိုလို၏။

(၆) ပတ္တာနုပ္ပဒါနပုညကိရိယဝတ္ထု=မိမိသန္တာန်၌ ရောက်အပ်, ရအပ်သော ကောင်းမှုကုသိုလ်အဖို့ကို ၁-ဦး ၁-ယောက်အားဖြစ်စေ, သတ္တဝါအားလုံးအားဖြစ်စေ မိမိနှင့် ထပ်တူညီမျှ ရကြပါစေ-ဟု တဆင့် ‘အမျှပေးဝေကြောင်းစေတနာ-ဟု ဆိုလို၏။ ယင်း၌—ကောင်းမှုကုသိုလ်အဖို့ကိုတဆင့်ပေးဝေသော မူလကုသိုလ်ရှင်၏ ကုသိုလ်သည် ယုတ်လျော့သွားသည်မဟုတ်၊ ဆီမီးတိုင် ၁-တိုင် ထွန်းညှိထားရာ၌ အခြား ဆီမီးတိုင်တို့ဖြင့် အမြောက်အမြား မီးကူး၍ ထွန်းညှိသော်လည်း မူလဆီမီးတိုင်၌ မီးအရှိန်အရောင်အလင်း ယုတ်လျော့သွားသည်ဟု မဆိုထိုက်၊ အသစ်ဖြစ်သော အရောင်အလင်း အကူအညီ

ရသဖြင့် ပိုမိုအားရှိအားကောင်းလာသကဲ့သို့ မူလကုသိုလ်ရှင်မှာ ကုသိုလ်အရှိန် မလျော့သည့်အပြင် အသစ်ဖြစ်သော ပတ္တိဒါနကုသိုလ်ဖြင့် ပိုမိုအားရှိအားကောင်းတိုးပွားလာလေသည်။

(၇) အဗ္ဘနုမောဒန ‘ပတ္တဗ္ဘနုမောဒန’-ပညကိရိယဝတ္ထု = သူတပါးတို့ ပြုအပ်သော ဒါန၊ သီလ-စသော ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို ‘သာဓု’ခေါ်၍ အကြိမ်ကြိမ်အဖန်ဖန် ဝမ်းမြောက်ကြောင်းစေတနာ-ဟု ဆိုလိုသည်။

(၈) ဒေသနာမယပညကိရိယဝတ္ထု = လှူဖွယ်ဝတ္ထုဟူသော = လာဘ၊ အရိုအသေ အလေးအမြတ်ပြုမှုဟူသော = သက္ကာရ၊ အခြံအရံဟူသော = ယသ၊ ကျော်စောသတင်း နှာမည်ကြီးခြင်းဟူသော = သိလောက-တို့ကို မမြော်လင့်မတောင့်တပဲ သတ္တဝါအများချမ်းသာစေလိုခြင်း၊ သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲမှ လွတ်မြောက်စေလိုခြင်းကို အဦးပဓာနပြု၍ တရားဟောကြောင်း စေတနာ-ဟု ဆိုလိုသည်။

(၉) သဝနမယပညကိရိယဝတ္ထု = “လူကြားကောင်း တရားနာ”ဆိုသကဲ့သို့ သူတပါးတို့၏ ချီးမွမ်းခြင်းဂုဏ်သတင်းကို မမြော်လင့်ပဲ အကျိုးစီးပွားကို လိုလားသော စိတ်ထားဖြင့် တရားနာယူကြောင်း စေတနာ-ဟု ဆိုလိုသည်။

(၁၀) ဒိဋ္ဌိဇုကမ္မ ‘ဒိဋ္ဌိဇုဂတ’ပညကိရိယ-ဝတ္ထု = အယူ ‘အသိဉာဏ်’ ဖြောင့်မန်အောင် ပြုပေး၍ ကံ၊ ကံ၏အကျိုးကို ယုံကြည်သော ‘ကမ္မဿကတာ’ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော စေတနာ-ဟု ဆိုလိုသည်။

ပါဠိတော်(အံ၊၃။၇၂)၌ ဒါနမယ၊ သီလမယ၊ ဘာဝနာမယ-ဟူ၍ ၃-ပါးသာ ဟောပြန်၏။ ယင်း-သို့ ပြရာ၌—အပစိတိ၊ ဝေယျာဝစ္စ ၂-ပါးကို စာရိတ္တသီလဖြစ်သောကြောင့် သီလမယ-၌၎င်း၊ ပတ္တာနုပ္ပဒါန၊ အဗ္ဘနုမော-

ဒန ၂-ပါးကို ဒါနသဘောရှိသောကြောင့် ဒါနမယ-၌၎င်း၊ ဒေသနာ၊ သဝန၊ ဒိဋ္ဌိဇုကမ္မ ၃-ပါးကို ဘာဝနာသဘော ရှိသောကြောင့် ဘာဝနာမယ-၌၎င်း အသီးသီး သွင်းယူထားသည်။ (၁) ဒါန၊ သီလ၊ ဘာဝနာ၊ သုံးဖြာစဉ်၍ချ။ (၂) အစ အလယ်၊ အလယ် အစ၊ နောက်ကို နောက်ချင်းချ။ (ပရမတ္ထသရူပ-ဘေဒနီ။၁၂၇။) တနည်းဆိုရသော်—ဒိဋ္ဌိဇုကမ္မ-သည် ပညကိရိယဝတ္ထု အားလုံး၏ အကျိုးကြီးမားပုံကို အမြဲသတ်မှတ် ဆုံးဖြတ်ကြောင်း ‘လက္ခဏာ’ ဖြစ်၍ ဒါန၊ သီလ၊ ဘာဝနာ ၃-ပါးလုံး၌ ပါဝင်နေ၏။ သို့ဖြစ်၍ ပညကြိယဝတ္ထုသည် အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့် ယင်း ၃-ပါးသာရှိသည် (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၁-၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၁-၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၉၃-၆။ ဝိဘာဝိနီ။၁၇၅-၈)။

ဒသပညကိရိယာ (ထိ) [ဒသ + ပညကိရိယာ။ (ဒဂပုဏ္ဏကြိယာ-သံ)] ၁၀-ပါးသောပြု - သင့်-ထိုက်-သော(ဒါနစသော)ကောင်းမှု။ ဒသပညကိရိယဝသေနာ (သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၂)တိ ဒါနာဒိဒသဝိပေညကိရိယဝတ္ထုနံ ဝသေန။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၃။ (- သာရတ္ထ၊၃။၁၅၅။)

ဒသပ္ပကာရ (ပု) [ဒသ+ပကာရ။ (ဒဂပြကာရ-သံ)] (၁) ၁၀-ပါးသော အပြား။ (တိ) (၂) ၁၀-ပါးသော အပြားရှိသော။ (၁) ဗျဉ္ဇနဗုဒ္ဓိယာ အက္ခရုပ္ပါဒကစိတ္တဿ ဒသပ္ပကာရေန ပဘေဒေါ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၉၂။ (တိ) (၂) သင်္ခေပတော ဒသပ္ပကာရော အဓိပတိပစ္စယော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၂။ ဒသ-ဝိဓ (တိ) (၂) (က)-လည်း ကြည့်။

ဒသဗလ (န) [ဒသ+ဗလ။ ကစွည်း။၃၂၈။ ဓာန်၊ဋ္ဌ၊၁။ (ဒဂဗလ-သံ၊ ဒဂဝလ-ပြာ)] (၁) ၁၀-ပါးသော စွမ်းအား၊ စွမ်းအား ၁၀-ပါး၊ (က) ကိုယ်စွမ်းအား ၁၀-ပါး။ (ယင်း ၁၀-ပါး အကျယ်ကို ဒသဆဒ္ဒန္တနာဂဗလ-

ကြည့်။) (ခ) ဉာဏ်စွမ်းအား ၁၀-ပါး။ (ယင်း ၁၀-ပါး အကျယ်ကို ဒသဗလဉာဏ်-ကြည့်။)
 (၂) ဒသဗလ-သုတ်။ (၃) ဒသဗလ-ဝဂ်။
 (တိ) (၄) ၁၀-ပါးသော စွမ်းအားရှိသော၊ စွမ်းအား ၁၀-ပါးရှိသော၊ (က) ကိုယ်စွမ်းအား ၁၀-ပါးရှိသော။ (ခ) ဉာဏ်စွမ်းအား ၁၀-ပါးရှိသော၊ သူ(မြတ်စွာဘုရား)။ (ဒါန၊ သီလ၊ ခမာ၊ ဝီရိယ၊ ဈာန်၊ ပညာ၊ ဗိုလ်၊ ဥပါယ၊ ပဏိဓိ၊ ဉာဏ်သည် ဒသဗလ-မည်၏။ ဗျာချာသုခာ-ဦးထောမ။)

(၁) ၁၀-ပါးသော စွမ်းအား၊ စွမ်းအား ၁၀-ပါး၊ (က) ကိုယ်စွမ်းအား ၁၀-ပါး။ ဣမာနိ စ ဒသဗလာနိ (ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၈၁) တိ တောနိ စ သာရိရဒသဗလာနိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၄၇။ ဒသဗလဂုဏောပေတ-လည်း ကြည့်။

(ခ) ဉာဏ်စွမ်းအား ၁၀-ပါး။ ဒသဗလေသု စ ဝသိတာဝဿ ပတ္တိတော။ မူလဋီ။ ၂။ ၁။ (-ပဋိသံ၊ ၄၁။ ၇။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၇၃။ မူလဋီ။ ၁။ ၃။)

(က) သဗ္ဗဇေဋ္ဌာနံ ဒသန္တံ ဆဒ္ဒန္တာနံ ဗလာနိ ဘဂဝတော ကာယဿ ဒသဗလာနိ နာမ။ ... (ခ) ဣမာနိ (ဒသဗလဉာဏာနိ) ဘဂဝတော ဒသဗလာနိ နာမ။ ဝိမတိ။ ၂။ ၁၀၀-ချည်း။ (-ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၈၇။)

(၂) ဒသဗလ-သုတ်။ ဒေ ဒသဗလာ ဥပနိသ စ။ သံ၊ ၁။ ၂၈။ ဒသဗလသုတ္တ-လည်း ကြည့်။

(၃) ဒသဗလ-ဝဂ်။ ဒသဗလသုတ္တန္တဟာရက-ကြည့်။

(တိ) (၄) ၁၀-ပါးသော စွမ်းအားရှိသော၊ စွမ်းအား ၁၀-ပါးရှိသော။ ဒသဗလာနိ ဧတေသန္တိ ဒသဗလာ။ ပဋိသံ၊ ၄၁။ ၂။ ၂၇။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၇။ (-ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၆။ ဒီ၊ ၁။ ၁၃၄။ သီ၊ ၁။ ၁၁၅။ မ၊ ၁။ ၁၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၆၁၊ ၄၁၀။)

(က) ကိုယ်စွမ်းအား ၁၀-ပါးရှိသော။ (ခ) ဉာဏ်စွမ်းအား ၁၀-ပါးရှိသော၊ သူ (မြတ်စွာဘုရား)။ ဒသဗလော(ဝိ၊ ၃။ ၄၉) တိ ကာယဗလသင်္ခါတာနိ ဉာဏဗလသင်္ခါတာနိ စ ဒသ ဗလာနိ ဧတေသတိ ဒသဗလော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၁၈။ = ဒသဟိ ကာယဗလေဟိ ဉာဏဗလေဟိ စ ဥပေတော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၉၉။

ဒသဗလော - ဝိ၊ ၃။ ၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇၀။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၁၆။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၅၈။ စရိယာ၊ ၄။ ၆။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၅၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၂၃။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၉၉။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၁၉၈။ ဒသဗလ(အာ၊ ၆) - ဝိ၊ ၃။ ၁၀။ ဒသဗလာ (ပ၊ ၁) - ပဋိသံ၊ ၄၁။ ၂။ ၂၇။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၇။ ဒသဗလံ - အပ၊ ၂။ ၂၃၆။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၈၅။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၂၀၊ ၁၈၆။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၅။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၃၆။

ဒသဗလေန (ကတ္တား) - ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၈။ အတိ၊ ၄။ ၁။ ၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၃၂၇။ (သဟာဒိယောဂ) - အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၃။ ဒသဗလဿ (စ၊ ၆) - မ၊ ၄။ ၄။ ၂၃။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၄။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၆၊ ၂၀၅။ ပဋိသံ၊ ၄၁။ ၂။ ၂၇၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၄၄။ ဒသဗလာနံ - သီ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၅။ ဒသဗလဿ - ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၆၆။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၇၆။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၈၅၊ ၆၀၊ ၈၃၊ ၁၄၄။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂၉၁။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၅။ ဒသဗလာနံ - ပဋိသံ၊ ၄၁။ ၂။ ၂၇။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၇။ ဒသဗလေ (လက္ခဏန္တ) - အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၇။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၀။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၁။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၉။

ဒသဗလဂုဏ (ပု) [ဒသဗလ + ဂုဏ။ ဒသ + ဗလ-ဂုဏ] (၁) “ဒသဗလ” ဘွဲ့တော်ရ ဘုရားရှင်၏ ဂုဏ်ကျေးဇူး။ (၂) ၁၀-ခုစီဖြင့် - မြောက် - ပူး - အပ်သော ကိုယ်အား၊ ၁၀-ဆတက်သော ကိုယ်အား ‘ကာယဗလ’။ (၁) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။ (၂) ဒသဗလဂုဏောပေတ-ကြည့်။

ဒသဗလဂုဏကထာ (ထိ) [ဒသဗလဂုဏ+ကထာ] “ဒသဗလ” ဘွဲ့တော်ရ ဘုရားရှင်၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးကို ပြောဆိုခြင်း။ ကတရာယ အဋ္ဌပ္ပတ္တိယန္တိ ? ဒသဗလဂုဏကထာယ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇၀။

ဒသဗလဂုဏကဏပရိဒီပန (တိ) [ဒသဗလဂုဏ+ကဏ+ပရိဒီပန] “ဒသဗလ” ဘွဲ့တော်ရ ဘုရားရှင်၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးအပေါင်းကို ပြတတ်သော (ဒီဃနိကာယ်-စသည်)။ ဒသဗလဿ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ဂုဏဂဏာနံ ပရိဒီပနတော ဒသဗလဂုဏကဏပရိဒီပနဿ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၉၁။ (- ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၅၀။)

ဒသဗလဂုဏောပေတ (တိ) [ဒသဗလဂုဏ+ဥပေတ] ၁၀-ခုစီဖြင့်-မြှောက်-ပွား-အပ်သော ကိုယ်အား ‘ကာယဗလ’ နှင့် ပြည့်စုံသော၊ ၁၀-ဆစီတက်သော ကိုယ်အားနှင့် ပြည့်စုံသော(နောက်နောက်ဆင်မျိုး-စသည်)။ ဧဝံ ဝုတ္တာနိ ဒသဟတ္ထိကုလ္လာနိ ပရိမပရိမတော ဒသဗလဂုဏောပေတာနိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၀၀။

ဒသဗလဉာဏ (န) [ဒသ+ဗလ+ဉာဏ။ (ဒဗလဉာန-သံ)] ၁၀-ပါးသော စွမ်းအားရှိသောဉာဏ်။ စွမ်းအားရှိသောဉာဏ် ၁၀-ပါး။ ဒသဗလဉာဏမ္ပိ ဟိ တတ္ထ တတ္ထ ယထာဘူတဉာဏမေဝ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၉၉။ ဒသဗလဉာဏ- (သံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၉၄) နှင့် ဒသဝိဓဗလဉာဏ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၁၇။ (- အဘိ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၀။ ဣတိဝုတ်၊ ဋီ၊ ၁၁၈၊ ၁၄၄။ သုတ္တနိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၂။ စူဠနိ၊ ဋီ၊ ၄၉၊ ၈၂။ ဇာ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၁၃။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၄။ သီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၂-၄။ သီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂။ ၂၁။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၁၊ ၂၉၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၂။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၉၂။)

ယင်း-ဗလဉာဏ်သည် (၁) ဌာနာဋ္ဌာနဉာဏ်။ (၂) ကမ္မဝိပါကဉာဏ်။ (၃) သဗ္ဗတ္ထဂါမိနိပဋိပဒါဉာဏ်။ (၄) အနေကဓာတုနာနာဓာတုလောကဉာဏ်။ (၅) နာနာဓိမုတ္တိကတ

ဉာဏ်။ (၆) ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တဉာဏ်။ (၇) ဈာနာဒိ သင်္ကလေသ ဝေါဒါန ဝုဋ္ဌာနဉာဏ်။ (၈) ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏ်။ (၉) စုတပပါတဉာဏ်။ (၁၀) အာသဝက္ခယဉာဏ်-ဟူ၍ ၁၀-ပါးအပြားရှိ၏။

ယင်း-ဉာဏ် ၁၀-ပါးသည် ဘုရားရှင်တို့၌သာ ရှိ၏။ ယင်း-ဉာဏ်တို့နှင့် ပြည့်စုံမှသာ သဗ္ဗညုပုဂ္ဂိုလ်ဟု ဝန်ခံနိုင်၏။ ပရိသတ်အလယ်၌ မကြောက်မရွံ့ ရဲဝံ့စွာ ဟောပြောနိုင်၏။ ပဋိဝေဓ = ထိုးထွင်းဉာဏ်နှင့် ဒေသနာ = ဟောပြောဉာဏ်-ဟူသော စက်ယန္တရားကို လည်အောင် လှည့်နိုင်၏။

(၁) ဌာနာဋ္ဌာနဉာဏ် = “ဤကား အကြောင်းဟုတ်၏၊ ဤကား အကြောင်းမဟုတ်” ဟု ထိုထိုအကျိုး၏အကြောင်း ဟုတ်၊ မဟုတ်ကို သိနိုင်သောဉာဏ်။

မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသည် သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်အား သင်္ခါရတရားတို့၌ နိစ္စ၊ သုခ၊ အတ္တ-ဟု အယူမှောက်မှားနိုင်ခြင်း၏ အကြောင်း မဟုတ်၊ ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်အားသာ ထိုကဲ့သို့ အယူမှောက်မှားနိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းဟုတ်၏-စသည်ဖြင့် သိသောဉာဏ်-ဟု ဆိုလို၏။

(၂) ကမ္မဝိပါကဉာဏ် = ထိုထိုသတ္တဝါတို့ ပြုအပ်သော အတိတ်၊ အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်ကံအားလုံးတို့၏ အကျိုးပေးနိုင်၊ မပေးနိုင်ကို အမှန်သိသောဉာဏ်။

(က) သုဂတိဘဝ။ (ခ) ခန္ဓာကိုယ်အတ္တဘော၏ လှပတင့်တယ်ခြင်း။ (ဂ) ခေတ်ကောင်း ကာလကောင်း။ (ဃ) သုစရိုက်ပြုမှုဟူသော သမ္မတ္တိစက် ၄-ပါးသည် အကုသိုလ်အကျိုးပေးမှုကို တားမြစ်တတ်၏။ ကုသိုလ်အကျိုးပေးမှုကို ကူညီအားပေး၏။

(က) ဒုဂ္ဂတိဘဝ။ (ခ) ခန္ဓာကိုယ် အတ္တဘော၏ အရုပ်ဆိုးမှု။ (ဂ) ခေတ်ဆိုး ကာလဆိုး။ (ဃ) ဒုစရိုက်ပြုမှုဟူသော ဝိပတ္တိစက်

၄-ပါးသည်ကုသိုလ်အကျိုးပေးမှုကိုတားမြစ်တတ်၏။ အကုသိုလ်အကျိုးပေးမှုကို ကူညီအားပေး၏။ ဤသို့ သမ္မတ္တိ၊ ဝိပတ္တိစက်တို့၏ တားမြစ်မှု၊ ကူညီမှုတို့ကြောင့် အကျိုးပေး၊ မပေးကို သိသောဉာဏ်-ဟု ဆိုလို၏။

(၃) သဗ္ဗတ္တဂါမိနိပဋိပဒါဉာဏ် = ကံကို အားထုတ်ဆဲဉ်ပင် ထိုထိုသတ္တဝါတို့၏ ကံကို “ဤကံကား နိရယ-စသော ဂတိသို့ သွားရောက်စေတတ်၏။ ဤကံကား နိဗ္ဗာန်ဟူသော အဂတိသို့ သွားရောက်စေတတ်၏” ဟု သိသောဉာဏ်။

ဥပမာ— လူ ၃-ယောက်တို့သည် နွား ၁-ကောင်ကို ဝိုင်းသတ်ရာ၌ နွား၏ ဇီဝိတိန္ဒြေကို အာရုံပြုသော စေတနာချင်း တူသော်လည်း ၁-ယောက်သောသူ၏ စေတနာသည် စိတ်ပါလက်ပါ ကြိုးစားအားထုတ်မှုကြောင့် ငရဲဘုံသို့ ရောက်စေနိုင်၏။ ၁-ယောက်၏ စေတနာသည် သူတပါးတို့ အတင်းအကြပ် တိုက်ခွန်း၍ သတ်ရခြင်းကြောင့် တိရစ္ဆာန်ဘုံသို့ ရောက်စေ၏။ ၁-ယောက်၏ စေတနာကား အလိုမတူသော်လည်း မငြင်းဆန် မကန့်ကွက်ပဲ ပါဝင်သတ်ဖြတ်ရခြင်းကြောင့် ပြိတ္တာဘုံသို့ ရောက်စေနိုင်၏ - စသည်ဖြင့် သိသောဉာဏ်-ဟု ဆိုလို၏။

(၄) အနေကဓာတုနာနာဓာတုလောကဉာဏ် = ခန္ဓာ-စသည်တို့၏ ဥပါဒိန္န၊ အနုပါဒိန္န-စသော များသောသဘော၊ မတူထူးခြားအမျိုးမျိုးကွဲပြားသော သဘောကို ခွဲခြားဝေဖန်၍ သိသောဉာဏ်။

သက်ရှိသတ္တဝါတို့၏ သင်္ခါရလောကဓာတ်များကို၎င်း၊ သက်မဲ့ဝတ္ထု သစ်ပင်၊ တော၊ တောင်၊ ရေ၊ မြေ-စသည်တို့၏ သင်္ခါရလောကဓာတ်များကို၎င်း “ဤဓာတ်သဘောပိုလွန်များပြား၍ ဤသစ်ပင် ပင်စည်သည် ဖြူ၏၊ မည်း၏၊ ချောမွတ်၏၊ အခွံထူ၏၊ အခွံပါး၏၊

အရွက်စိမ်း၏၊ အပွင့်ဝါ၏၊ အသီးကြီး၏၊ ငယ်၏၊ အသီး‘လုံး’ ဝိုင်း၏၊ ပြား၏၊ ချို၏၊ ချဉ်၏” စသည်ဖြင့် အကြောင်းနှင့် တကွ ဓာတ်အမျိုးမျိုးခွဲ၍ သိနိုင်သောဉာဏ်-ဟု ဆိုလို၏။

(၅) နာနာဓိမုတ္တိကတဉာဏ် = ထိုထိုသတ္တဝါတို့၏ အထူးထူးသော အလို နှလုံးသွင်း အဇ္ဈာသယဓာတ်သဘော ပင်ကိုယ်စိတ်နေ စိတ်ထားကို အမှန်သိနိုင်သောဉာဏ်။

လောက၌ သတ္တဝါတို့သည် အလိုဆန္ဒအမျိုးမျိုးရှိကြရာ အလိုတူသူချင်းသာ ပေါင်းသင်း ဆက်ဆံနိုင်၏။ ယင်း-သို့ အလိုတူ၊ မတူခြားနားမှုကို အဇ္ဈာသယခေါ် အတွင်းဓာတ်က အတိတ်၊ အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန် ကာလ ၃-ပါးလုံးကို လိုက်၍ သတ်မှတ်ပေး၏ - စသည်ဖြင့် သိသောဉာဏ်-ဟု ဆိုလို၏။

(၆) ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တဉာဏ်နှင့် အာသယာနုသယဉာဏ် = ချွေချွတ်ရမည့် ဝေနေယျတို့၏ သဒ္ဓါ၊ ဝီရိယ၊ သတိ၊ သမာဓိ၊ ပညာ-ဟူသော ဣန္ဒြေတို့၏ အနု၊ အရင့်ကို အာသယ၊ အနုသယ-စသည်နှင့် တကွ သိစွမ်းနိုင်သော ဉာဏ်။

သဿတဒိဋ္ဌိ၊ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ-ဟူသော ဝဋ်ဆင်းရဲနှင့် စပ်သော စိတ်၏ကိန်းဝပ်ရာ ဝဋ်သယနှင့် ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်-ဟူသော ဝဋ်ဆင်းရဲနှင့် မစပ်သော စိတ်၏ကိန်းဝပ်ရာ ဝိဝဋ်သယကို၎င်း၊ မဂ်ဖြင့် မပယ်ရသေးသဖြင့် စိတ်အစဉ်၌ အခွင့်ရတိုင်း ဖြစ်လာတတ်သော အနုသယ ၇-ပါးကို၎င်း၊ ပညာဘိသင်္ခါရ-စသော သုစရိုက်၊ ဒုစရိုက်ကို၎င်း၊ ယုတ်ညံ့သော အလို နှလုံးသွင်းနှင့် မြင့်မြတ်သော အလို နှလုံးသွင်းကို၎င်း၊ ကိလေသာအားကြီးခြင်း-အားနည်းခြင်းကို၎င်း၊ ဣန္ဒြေတို့၏ အနုအရင့်ကို၎င်း၊ အလိုဆန္ဒကောင်း-မကောင်းကို၎င်း ဟောပြုသည့် စကား

အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေခြင်းငှါ လွယ်-မလွယ်ကို
၎င်း၊ ကျွတ်လွတ်ခြင်းငှါ ထိုက်-မထိုက်ကို၎င်း
သိစွမ်းနိုင်သော ဉာဏ်ဟု ဆိုလို၏။

(၇) ဈာနာဒိသံကိလေသဝေါဒါနဝုဋ္ဌာန
ဉာဏ်=ဈာန် ၄-ပါး၊ ဝိမောက္ခ ၈-ပါး၊ သမာဓိ
၃-ပါး၊ သမာပတ် ၉-ပါးတို့၏ ညစ်နွမ်း
ဆုတ်ယုတ်ခြင်း၏ အကြောင်း (ဝသီဘော်
မမြောက်ခြင်း = သံကိလေသ)၊ ဖြူစင် တိုး
တက်ခြင်း၏ အကြောင်း (ဝသီဘော်မြောက်
ခြင်း = ဝေါဒါန)၊ ဝင်စားရာမှ ထနိုင်ခြင်း၊
မဝင်စားနိုင်ခြင်း၏ အကြောင်း (ပဂုဏ်ဈာန်၊
ဘဝင်၊ အထက်ဖိုလ် ၂-ပါး = ဝုဋ္ဌာန) ကို သိ
စွမ်းနိုင်သောဉာဏ်။

အပြင်းအထန် မကြိုးစားပဲ အလွယ်အား
ဖြင့် ဈာန်ဝင်စားနိုင်သူ၊ မဝင်စားနိုင်သူ၊
သတ်မှတ်ထားသောအချိန်၌ ဈာန်မှထနိုင်သူ၊
မထနိုင်သူ၊ ဈာန်သမာဓိအရာ၌ လိမ်မာသူ၊
မလိမ်မာသူ၊ သမာပတ်အရာ၌ လိမ်မာသူ၊
မလိမ်မာသူ-စသည်ဖြင့် ဈာန်သမာပတ်နှင့်
စပ်၍ အကြွင်းမဲ့ သိစွမ်းနိုင်သော ဉာဏ်-ဟု
ဆိုလို၏။ ဈာန်၊ ဝိမောက္ခ၊ သမာဓိ၊ သမာ-
ပတ္တိ-တို့၏ သရုပ်သဘော အကျယ်ကို ဆိုင်ရာ
ဓာန်ပုဒ်များ ကြည့်။

(၈) ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏ်=ရှေးရှေးအတိတ်
ဘဝကို ပြန်လည် အောက်မေ့နိုင်သော သတိ
နှင့် ယှဉ်သောဉာဏ်။

ယင်း-ဉာဏ်သည် တိတ္ထိတို့၌ ဖြစ်လျှင်
ကမ္ဘာ ၄၀-အတွင်းသာ မြင်နိုင်၏။ ပကတိ
သာဝကတို့၌ ကမ္ဘာ ၁-ထောင်၊ မဟာ-
သာဝကတို့၌ ကမ္ဘာ ၁-သိန်း၊ အဂ္ဂသာဝကတို့
၌ ၁-သင်္ချေနှင့် ကမ္ဘာ ၁-သိန်း၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါတို့
၌ ၂-ချေနှင့် ကမ္ဘာ ၁-သိန်းအတွင်းသာ မြင်
နိုင်၏။ ဘုရားရှင်တို့၌ဖြစ်သော ဤဉာဏ်တော်
ကား ကမ္ဘာ အပိုင်းအခြားမရှိ၊ အလိုရှိ
သလောက် မြင်နိုင်၊ သိနိုင်၏။

(က) အစဉ်ကိုမခုန်ကျော်ပဲ ခန္ဓာအစဉ်၊
ဣရိယာပုထ် အစဉ်အတိုင်းသာ စဉ်ကာ စဉ်
ကာ အောက်မေ့နိုင်ခြင်း၊ (ခ) ဘဝအစဉ်
အားဖြင့် ၁-ဘဝ ၁-ဘဝ၏ စုတိခန္ဓာနှင့် ပဋိ-
သန္ဓေ ခန္ဓာကိုသာ စဉ်ကာစဉ်ကာ အောက်
မေ့နိုင်ခြင်း၊ (ဂ) ဝါလဝေမိ လေးသမား
သည်ပစ်လိုရာ ပစ်မှတ်စက်ခွက်ကို လှမ်းပစ်နိုင်
သကဲ့သို့ မလိုရာ ဘဝတို့ကို ခုန်ကျော်၍ လိုရာ
၌သာ ရွေးချယ်အောက်မေ့နိုင်ခြင်းဟု ၃-မျိုး
ရှိရာ တိတ္ထိတို့သည် (က) အမှတ်ပြ နည်းဖြင့်
သာ အောက်မေ့နိုင်ကုန်၏။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနှင့်
သာဝကတို့သည် (က) (ခ) အမှတ်ပြနည်း
၂-မျိုးဖြင့် အောက်မေ့နိုင်ကုန်၏။ ဘုရားရှင်
တို့သည် (က) (ခ) (ဂ) အမှတ်ပြနည်း ၃-မျိုး
လုံးဖြင့် အလိုရှိသလောက် အောက်မေ့နိုင်
ကုန်၏။ ထို့ပြင် တိတ္ထိတို့၏ ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏ်
သည် ပိုးစုန်းကြူးအရောင်နှင့်တူ၍ သူကန်းတို့
တောင်ဝှေးဖြင့် စမ်းထောက် လမ်းလျှောက်
သည်နှင့်လည်း တူ၏။ ပကတိသာဝကတို့၏
ယင်းဉာဏ်သည် ဆီမီးရောင်နှင့် တူ၍ ၁-ခု
တည်းသော သစ်တုံးဖြင့် ခင်းထားသော
ချောင်းကူးတံတား၌ ကူးသွားသည်နှင့်လည်း
တူ၏။ မဟာသာဝကတို့၏ ယင်းဉာဏ်သည်
ကြီးသော မီးရှူးရောင်နှင့် တူ၍ ၄-၅-
ယောက် လျှောက်နိုင်သည့် ပျဉ်ခင်း မြစ်ကူး
တံတား၌ ကူးသွားရသည်နှင့် တူ၏။ အဂ္ဂ-
သာဝကတို့၏ ယင်းဉာဏ်သည် သောကြာ
ကြယ်ရောင်နှင့်တူ၍ လှည်းသွားတံတားပေါ်
၌ လျှောက်သွားရသည်နှင့်တူ၏။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ
တို့၏ ယင်း ဉာဏ်ကား လရောင်နှင့်တူ၍ ခြေ
ကြောင်း ကုန်းလမ်း ခရီး၌ သွားရသည်နှင့်
တူ၏။ သဗ္ဗညုဘုရားရှင်တို့၏ ယင်း ၈-ခု
မြောက်ဗလဉာဏ်ကား ရောင်ခြည် ၁-ထောင်
ဆောင်သော သရဒဉာတု (တော်သလင်း လ
ဆုတ် ၁-ရက်နေ့မှစ၍ တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်
နေ့ တိုင်အောင် ၂-လ)၌ ပေါ်ထွက်သော

နေရောင်နှင့်တူ၍ လှည်းကြောင်းခရီး လမ်းမကြီး၌ သွားရသည်နှင့် တူ၏။ (ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏ်၏ဆိုင်ရာ ပရိကမ်အလေ့အကျင့် ပြုပုံများကို-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၄၁-၂၂၅ ကြည့်။)

ယင်း-ဉာဏ်သည် မိမိ၏၎င်း၊ သူတပါး၏၎င်း သန္တာန်၌ဖြစ်သော အတိတ်ခန္ဓာ၊ ထိုခန္ဓာနှင့်စပ်သွယ်သမျှ အမျိုး၊ အနွယ်၊ အမည်၊ ပညတ်၊ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု အောက်မေ့ နိုင်၏။ ဤသို့ အဋ္ဌကထာတို့၌ အဆို ရှိသော်လည်း “အပ္ပမာဏာ ခန္ဓာ ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိ-ဉာဏဿ အာရမ္မဏပစ္စယေန ပစ္စယော” ဟူ၍ သာ ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော် (ပဋ္ဌာန၊ ၂။၃၂၄)၌ ဟော၍ “နိဗ္ဗာန်” ဟု မဟောခြင်းကြောင့် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုနိုင်ခြင်းကို (မူလဋီ၊ ၁။၁၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၇၀) ဋီကာဆရာတို့ မနှစ်သက်ကြကုန်။

(၉) စုတူပပါတဉာဏ် (ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်) = မိမိ-သူတပါးတို့၏ စုတိ၊ ပဋိသန္ဓေ (စုတေ သေလွန်ခါနီး၌ဖြစ်သော ပစ္စုပ္ပန် ရူပါရုံနှင့် ပဋိသန္ဓေနုပေါ်ခါစ ဖြစ်သော ပစ္စုပ္ပန်ရူပါရုံ) ကို မြင်အောင်ကြည့်ပြီး၍ အမျိုး စည်းစိမ် ဂုဏ် သိရ်အားဖြင့် ယုတ်ညံ့သူ၊ မြင့်မြတ်သူ၊ အဆင်းလှသူ၊ အရုပ်ဆိုးသူ၊ ချမ်းသာသူ၊ ဆင်းရဲသူတို့ကို သိမြင်နိုင်သော အဘိညာဉ်ဉာဏ်။ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်ဟုလည်း ခေါ်၏။

ဤဉာဏ်၌ စုတိ၊ ပဋိသန္ဓေတို့၏ အနီး ဖြစ်သော ရူပါရုံကို မြင်မှုသည်သာ ယင်း-ဉာဏ်၏ ကိစ္စဖြစ်၏။ အယုတ်၊ အမြတ်-စသည်ကို သိမှုကား ယင်း-ဉာဏ်လျှင် မှီရာရှိသော ယထာကမ္မုပဂဉာဏ်နှင့် အနာဂတ်သဉာဏ်တို့၏ ကိစ္စများတည်း (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၅၅)။

(၁၀) အာသဝက္ခယဉာဏ် = အာသဝေါတရားတို့ကို ကုန်စေတတ်သော အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်။

အာသဝေါတရား ၄-ပါးတွင် သောတာပတ္တိမဂ်သည် ဒိဋ္ဌာသဝကိုသာ အကြွင်းမဲ့ကုန်စေ၏။ ကာမာသဝ၊ ဘဝါသဝ၊ အဝိဇ္ဇာသဝတို့ကိုကား (အပါယဂမနိယ) အပါယ်ရောက်စေတတ်သောအဖို့ကိုသာ ပယ်၍ အပါယဂမနိယ မဟုတ်သော အဖို့ကို မပယ်နိုင်။ သကဒါဂါမိမဂ်သည် ရုန့်ရင်း ကြမ်းတမ်းသော ကာမာသဝကို၎င်း၊ ယင်းနှင့် ပဟာနေကဋ္ဌ ဖြစ်သော (တဦးတည်းသော ပုဂ္ဂိုလ်၌ တည်သော) ဘဝါသဝ၊ အဝိဇ္ဇာသဝတို့ကို၎င်း ကုန်စေနိုင်၏။ အနာဂါမိမဂ်သည် ပဟာနေကဋ္ဌ ဖြစ်သော တစိတ်သော ဘဝါသဝ၊ အဝိဇ္ဇာသဝတို့ကို၎င်း ကုန်စေနိုင်၏။ ယင်း-အောက်မဂ်ဉာဏ် ၃-ပါးတို့သည် အာသဝအလုံးစုံ မကုန်စေနိုင်ခြင်းကြောင့် အာသဝက္ခယ-ဟူသော အမည်ကို မရကြကုန်။ ယင်းမဂ်တို့၏ အကျိုးဖြစ်သော အောက်ဖိုလ် ၃-ပါးသည်လည်း ဗျာပါရကင်းသော ဝိပါက်များ ဖြစ်၍ သာ၍ပင် အာသဝက္ခယ-ဟူသော အမည်ကို မခံယူကြရကုန်။

စင်စစ်အားဖြင့် အရဟတ္တမဂ်သည်သာ အောက်အောက် မဂ်တို့ဖြင့် မပယ်နိုင်၍ ကြွင်းကျန်သမျှ ဘဝါသဝ၊ အဝိဇ္ဇာသဝတို့ကို အကြွင်းအကျန်မရှိ ပယ်နိုင်၊ ကုန်စေနိုင်သောကြောင့် အာသဝက္ခယ-ဟူသော အမည်ကို ရ၏။ ယင်း-၏ အကျိုးဖြစ်သော အရဟတ္တဖိုလ်သည်လည်း အာသဝအားလုံး ကုန်ဆုံးပြီးသည့်နောက် ပေါ်ပေါက် လာခြင်းကြောင့် အာသဝက္ခယ-ဟူသောအမည်ကို ခံယူ၍ မိမိကိန်းဝပ်ရာ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ကိုလည်း ခိဏာသဝ-ဟူသော အမည်ကို ပေးလိုက်နိုင်သေး၏။

ဘုရားရှင်တို့သည် ဝေနေယျကို ချေချွတ်ရန် တရားဟောတော်မူရာ၌ ဤဗလဉာဏ် ၁၀-ပါးဖြင့် အစဉ်အတိုင်း စုံစမ်း ထောက်လှမ်းပြီးမှ ထိုက်သင့်ရာ ဒေသနာဖြင့် ကျွတ်တမ်းဝင်စေတော် မူမြဲဖြစ်၏။ ရှေးဦးစွာ မဂ်

ဖိုလ် ရနိုင်ခြင်း-မရနိုင်ခြင်း၏ အကြောင်း ဟုတ်-မဟုတ် (နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ-ဟူသော ကိလေသန္တရာယ်ရှိ-မရှိ)ကို ဌာနာဌာနဉာဏ်ဖြင့် ကြည့်တော်မူရ၏။ မရှိလျှင် နောက်တဖန် ကမ္မဝိပါကဉာဏ်ဖြင့် ဝိပါကန္တရာယ် ရှိ-မရှိကို ကြည့်တော်မူပြန်၏။ မရှိလျှင် နောက်တဖန် သဗ္ဗတ္ထဂါမိနိပဋိပဒါ ဉာဏ်ဖြင့် ကမ္မန္တရာယ် အာနန္တရိယကံ ရှိ-မရှိကို ကြည့်တော်မူပြန်၏။ မရှိလျှင် နောက်တဖန် အနေကဓာတုနာနာ-ဓာတုဉာဏ်ဖြင့် လျော်သော တရားဟောရန် စချိက်အထူးကို ကြည့်တော်မူပြန်၏။ ထို့နောက် နာနာဓိမုတ္တိကတာဉာဏ်ဖြင့် အလိုနှလုံးသွင်းကို ကြည့်တော်မူရ၏။ ထို့နောက် ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တဉာဏ်ဖြင့် ဣန္ဒြေအနုအရင့်ကို ကြည့်တော်မူ၏။ ထို့နောက် ချေချွတ်ထိုက်သူတို့ အဝေးရောက်နေလျှင် ဈာနာဒိဉာဏ်ဖြင့် တန်ခိုးဣဒ္ဓိကို အသုံးပြု၍ အနီးရောက်အောင် ကိုယ်တော်တိုင် ချဉ်းကပ်တော်မူ၏။ ထို့နောက် ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏ်ဖြင့် ရှေးရှေးဘဝ အဆက်ဆက်ကို ကြည့်တော်မူ၏။ ထို့နောက် ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်ကြောင့် ရအပ်သော စေတောပရိယဉာဏ်ဖြင့် ပြည့်စုံကောင်းမြတ်သော စိတ်နေ စိတ်ထားကို ကြည့်တော်မူ၏။ ထို့နောက် အာသဝက္ခယဉာဏ်၏ အာနုဘော်ဖြင့်အဝိဇ္ဇာ၊ မောဟ ကင်းပြီးဖြစ်သည့် အလျောက် အာသဝကုန်ရန် အသင့်လျော်ဆုံးဖြစ်သော တရားဒေသနာကို ဟောပြု၍ ချေချွတ်တော်မူ၏။

ဤဗလဉာဏ်တော် ၁၀-ပါးသည် သဗ္ဗညုတဉာဏ်မှ အသီးအခြား ဉာဏ်များမဟုတ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်မှ ဖြာထွက်သော အခက်အလက်ဉာဏ်များဖြစ်၏-ဟူ၍ ပရဝါဒီတို့ ဆိုကြ၏။ ထိုစကားကိုပရဝါဒီဆိုတိုင်းမမှတ်သင့်၊ အကြောင်းကား—ဗလဉာဏ်များသည် မိမိတို့ သက်ဆိုင်ရာ ကိစ္စကိုသာ သိနိုင်၏။ မသက်ဆိုင်သော ကိစ္စများကို မသိနိုင်။ သဗ္ဗညုတ

ဉာဏ်သည်ကား ထိုဗလဉာဏ်တို့၏ကိစ္စကို၎င်း၊ အခြားသိသင့်သမျှ ကိစ္စကို၎င်း အလုံးစုံ သိနိုင်၏။ ဗလဉာဏ် ၁၀-ပါးတွင် ပဌမဉာဏ်သည် အကြောင်း ဟုတ်၊ မဟုတ်ကိုသာ သိနိုင်၏။ အခြားကိစ္စကို မသိနိုင်။ အကယ်၍ သဗ္ဗညုတဉာဏ်ဆိုလျှင် အခြားကိစ္စကိုလည်း သိရမည် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ပဌမဉာဏ်သည် သဗ္ဗညုတဉာဏ် မဟုတ်ကြောင်း သိသာ၏။ ထိုနည်းတူ-ဒုတိယဉာဏ်သည် ထိုထိုကံ၏ ထိုထိုအကျိုးကိုသာ သိ၏။ တတိယဉာဏ်သည် ပဋိပဒါခေါ်သော ဘဝဂါမိကံ၏ အပိုင်းအခြားကိုသာ သိ၏။ စတုတ္ထဉာဏ်သည် အကြောင်းနှင့် တကွ ဓာတ်သဘော ထူးဆန်းပုံကိုသာ သိ၏။ ပဉ္စမဉာဏ်သည် သတ္တဝါတို့၏ အလိုနှလုံးသွင်းကိုသာ သိ၏။ ဆဋ္ဌဉာဏ်သည် သတ္တဝါတို့၏ သဒ္ဓါ-စသော ဣန္ဒြေအနုအရင့်ကိုသာ သိ၏။ သတ္တမဉာဏ်သည် ဈာန်သမာပတ်နှင့် တကွ ယင်း-တို့၏ အစွမ်းသတ္တိကိုသာ သိ၏။ အဋ္ဌမဉာဏ်သည် ရှေးဘဝ ခန္ဓာအစဉ် ယင်း-နှင့် ဆက်သွယ်မှုကိုသာ သိ၏။ နဝမ ဉာဏ်သည် စုတိ၊ ပဋိသန္ဓေကိုသာ သိ၏။ ဒသမဉာဏ်သည် ပရိညာဘိသမယ - စသော အားဖြင့် သစ္စာ ၄-ပါး အပိုင်းအခြားကိုသာ သိ၏။ သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကဲ့သို့ အလုံးစုံ မသိနိုင်။

သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကား ဗလဉာဏ်များ သိသမျှကို၎င်း၊ အခြား သိဖွယ် အားလုံးကို၎င်း သိစွမ်းနိုင်၏။ သို့သော်လည်း ဗလဉာဏ်တို့၏ ကိစ္စအချို့ကို ပြုခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်။ ဥပမာ—သဗ္ဗညုတဉာဏ်သည် ဈာန်ကဲ့သို့ ဝင်စားခြင်းငှါ၎င်း၊ ဣဒ္ဓိကဲ့သို့ ဖန်ဆင်းခြင်းငှါ၎င်း၊ မဂ်ကဲ့သို့ ကိလေသာကို ပယ်ခြင်းငှါ၎င်း မစွမ်းနိုင်။ ထိုနည်းတူ ဗလဉာဏ်တို့၏ အချို့ကိစ္စကိုလည်း ပြုခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်။

၎င်းပြင် ဗလဉာဏ် ၁၀-ပါးတွင် ပဌမမှ သတ္တမဉာဏ်အထိ ဉာဏ် ၇-ပါးသည် ကာမာဝစရတရားလည်း ဖြစ်၏။ ဝိတက်၊ ဝိစာရရှိ

သော (သဝိတက္က သဝိစာရ) တရားလည်း ဖြစ်၏။ အဋ္ဌမနှင့် နဝမဉာဏ် ၂-ပါးသည် ရူပါဝစရတရားလည်း ဖြစ်၏။ ဝိတက်၊ ဝိစာရ မရှိသော (အဝိတက္က အဝိစာရ) တရားလည်း ဖြစ်၏။ ဒသမဉာဏ်သည် လောကုတ္တရာဉာဏ် လည်း ဖြစ်၏။ ရံခါ ဝိတက်၊ ဝိစာရ ရှိ၍ ရံခါ ဝိတက်၊ ဝိစာရမရှိ၊ ရံခါ ဝိစာရမျှသာရှိသော (အဝိတက္က ဝိစာရမတ္တ) တရားလည်း ဖြစ်၏။

သဗ္ဗညုတ ဉာဏ်ကား အချင်းခပ်သိမ်း ဝိတက်၊ ဝိစာရ ၂-ပါးစုံရှိသော ကာမာဝစရ လောကီတရားမျှသာဖြစ်၏။ ဤသို့ သိပုံချင်း အားဖြင့်၎င်း၊ ဘုံအားဖြင့်၎င်း၊ ဝိတက္ကတိက် အားဖြင့်၎င်း၊ လောကီ-လောကုတ္တရာအား ဖြင့်၎င်း မတူ ကွဲပြား ခြားနားခြင်းကြောင့် ဗလဉာဏ်တို့သည် သဗ္ဗညုတဉာဏ်မှ အသီး အခြားသာ ဖြစ်ကုန်၏ (အဘိ၊ဝိ။၃၂၈-၃၃၀၊ ၃၅၆-၈။ မ၊၁။၉၉-၁၀၂။ အံ၊၃။၂၈၃-၅။ ပဋိသံ၊၃၅၆-၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၁-၄၊၄၄၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၁-၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၃-၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၁-၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၄၂။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၁၇၄-၅။ မူလဋီ၊၂။၁၉၇-၈။ သာ-ရတ္ထ၊၃။၂၁၉-၂၂၃။ ဝိမတိ၊၂။၁၀၀။ မ၊ဋီ၊၂။၁၈-၂၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၁၂-၈)။

ဒသဗလဉာဏဗလဓာရီ (တိ) [ဒသဗလဉာဏ-ဗလ+ဓရ+ဏီ] “ဒသဗလ” ဘွဲ့တော်ရ ဘုရားရှင်တို့၏ ဉာဏ်စွမ်းအားကို ဆောင်သော၊သူ (မြတ်စွာဘုရား)။ ဒသဗလဗလ-ဓာရီ-ကြည့်။

ဒသဗလဒတ္တိယ (တိ) [ဒသဗလ + ဒတ္တိယ] “ဒသဗလ” ဘွဲ့တော်ရ မြတ်စွာဘုရားသည်- ပေး - ချီးမြှောက် - အပ်သော (ပုံသကူ သင်္ကန်း-စသည်)။ ဒသဗလဒတ္တိယံ မေဃ-ဝဏ္ဏံ ပံသုကူလစီဝရံ ပါရမီတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၀။ သာရတ္ထ၊၃။၄၄၆။

အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၂-၁၃-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ဒသဗလဒေသိတ (တိ) [ဒသဗလ+ဒေသိတ] မြတ်စွာဘုရားသည် ဟောအပ်သော (သုတ္တ၊ ဂေယျ-စသည်)။ ဒသဗလဒေသိတံ သုတ္တ-ဂေယျာဒိကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၇၈။

ဒသဗလဓမ္မဓာရီ (တိ) [ဒသဗလဓမ္မ+ဓရ+ဏီ] ၁၀-ပါးသော ကိုယ်စွမ်းအား၊ ဉာဏ်စွမ်းအား-ဟူသော ဂုဏ်ကိုဆောင်သော၊သူ။ မဟေသိ-နော ဒသဗလဓမ္မဓာရီနော။ နေတ္ထိ၊၁၁၉။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၂၉၄။

ဒသဗလဓရ (တိ) [ဒသဗလ+ဓရ+အ။ (ဒဝ-ဗလဓရ-သံ)] (က) ၁၀-ပါးသော ဉာဏ်စွမ်းအားကို ဆောင်သော။ (ခ) ၁၀-ပါးသော ကိုယ်စွမ်းအား၊ ဉာဏ်စွမ်းအားကို ဆောင်သော၊သူ(ဘုရားရှင်)။ (က) ဌာနာဌာန-ဉာဏာဒီဟိ ဒသဟိ ဉာဏဗလေဟိ သမန္နာ-ဂတတ္တာ ဒသဗလဓရော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၈။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂။) (ခ) ဒသဗလဓရော ဝဇီရ-သင်္ဘာတသမာနကာယော သောပိ ဘဂဝါ ပရိနိဗ္ဗုတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁။ ဒသဝိဓဿ ကာယ-ဗလဿ၊ ဉာဏဗလဿ စ ဝသေန ဒသဗလ-ဓရော။ သီ၊ဋီ၊သင်္ဘာ၊၁။၁၇၉။ (-နေတ္ထိ၊၁၁၉။ မိလိန္ဒ၊၁။၁၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၅။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၈၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၆။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၂၃၁။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၂၉၄။)

ဒသဗလဓာရီ (တိ) [ဒသဗလ + ဓရ + ဏီ] “ဒသဗလ” ဘွဲ့တော်ရ ဘုရားရှင်တို့၏ ဉာဏ်စွမ်းအားကို ဆောင်သော၊သူ။ ဒသဗလဓာရီ ပုရိသာသဘော။ မဟာနိ။၁၃၈၊၃၅၇။ ပဋိသံ၊၃၅၇၊၃၈၃။ (-စူဠနိ။၂၀၈။)

ဒသဗလပုတ္တ (တိ) [ဒသဗလ+ပုတ္တ] ၁၀-ပါးသော ဉာဏ်စွမ်းအားသို့ ရောက်သော၊သူ။

ဒသဗလပုတ္တာ (သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂)တိ ဒသဟိ
ဗလေဟိ သမန္နာဂတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၉။

ဒသဗလဗလ (န) [ဒသဗလ+ဗလ] “ဒသဗလ”
ဘွဲ့တော်ရ ဘုရားရှင်တို့၏ ဉာဏ်စွမ်းအား။
အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဒသဗလဗလဓာရီ (တိ) [ဒသဗလဗလ+ဓရ+ဏီ]
“ဒသဗလ” ဘွဲ့တော်ရ ဘုရားရှင်တို့၏ ဉာဏ်
စွမ်းအားကို ဆောင်သောသူ။ ဒသဗလဗလ-
ဓာရီတိ ဒသ ဗလာနိ ဧတေသန္တိ ဒသဗလာ၊
ဒသဗလာနံ ဗလာနိ ဒသဗလဗလာနိ၊ တာနိ
ဒသဗလဗလာနိ ဓာရယတိတိ ဒသဗလဗလ-
ဓာရီ၊ ဒသဗလဉာဏဗလဓာရီတိ အတ္ထော။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၅၄။

ဒသဗလသမန္နာဂတ (တိ) [ဒသဗလ+သမန္နာ-
ဂတ] ၁၀-ပါးသော ဉာဏ်စွမ်းအားနှင့် ပြည့်စုံ
သောသူ။ ဒသဗလသမန္နာဂတော ဘိက္ခဝေ
တထာဂတော။ သံ၊၁။၂၆၅-၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။
၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၇၇။ ဒီ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၂၅၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။
၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၀။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၂။ =
ဒသဟိ ဗလေဟိ သမန္နာဂတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၄၁။ (-နေတ္ထိ။၇၆၊၈၅။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၂၃၇-၈။)

ဒသဗလသာဝက (ပု) [ဒသဗလ+သာဝက]
မြတ်စွာဘုရား၏ တပည့် ‘သာဝက’။ ဒသ-
ဗလသာဝကတ္ထုပဂမနသင်္ခါတေန။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။
၁၁၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၆။

ဒသဗလသုတ္တ (န) [ဒသဗလ+သုတ္တ] ဒသဗလ
သုတ်၊ ဘုရားရှင်တို့၏ ဉာဏ်စွမ်းအား ၁၀-
ပါး၏ အာနုဘော်စွမ်းရည်ကို ပြရာဖြစ်သော
သုတ်၊ ပဌမ ဒသဗလသုတ်နှင့် ဒုတိယ ဒသ-
ဗလသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ နိဒါနဝဂ္ဂ-
သံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၃-ဝဂ်၊ ၁-၂-သုတ်။
သံ၊၁။၂၆၅-၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁-၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၅၃-၆၃။

ဒသဗလသုတ္တန္တဟာရက (ပု) [ဒသဗလ+သုတ္တန္တ
+ဟာရက] ဒသဗလဝဂ်၌ (အစဉ်အတိုင်း-
ထား-ဟော-အပ်သော)သုတ်တို့၏အစဉ်။
ဒသဗလသုတ္တန္တဟာရကော (သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃)တိ
ဒသဗလဝဂ္ဂေ အနုပုဗ္ဗေန နိက္ခိတ္တာနံ သုတ္တာနံ
အာဝလိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈။

ဒသဗလာဘိမုခ (တိ) [ဒသဗလ + အဘိမုခ]
မြတ်စွာဘုရားသို့-ရှေးရှု-မျက်နှာမူ-မျက်
နှာလှည့် - သော၊သူ။ ဒသဗလာဘိမုခါ
အဉ္ဇလိ ပဂ္ဂဟေတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၇။ (-
သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၇၉။ သာရတ္ထ၊၂။၁၁၅။)

ဒသဗျဿနက (တိ) [ဒသဗျဿ + အဿနက]
ကျား ၁၀-ကောင်၏ တန်ဘိုးနှင့် ညီမျှသော
တန်ဘိုးရှိသော၊ ကျား ၁၀-ကောင်လောက်
တန်ဘိုးရှိသော။ အညော ပနေကော ဒသ-
ဗျဿနကော အတ္ထိ။ ဇ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၄၈။

ဒသဗျာမ (တိ) [ဒသ+ဗျာမ။ (ဒဓဇျာမ-သံ)]
၁၀-လံ (အတိုင်းအရှည်) ရှိသော (ကြီး-
စသည်)။ ကောစိ ဒသဗျာမံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၉။
(-၆၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၇။)

ဒသဗြာဟ္မဏဇာတက (န) [ဒသဗြာဟ္မဏ +
ဇာတက] ဒသဗြာဟ္မဏ-ဇာတ်၊ (၁) တိကိစ္ဆ-
ကသမ=ဆေးဆရာကဲ့သို့ ဆေးကုစားသော
ပုဏ္ဏားမျိုး၊ (၂) ပရိစာရကသမ = ကျွန်၊
အမှုလုပ်ကဲ့သို့ အစေအပါးခံသောပုဏ္ဏားမျိုး၊
(၃) နိဂ္ဂါဟကသမ=အခွန်ဘဏ္ဍာကောက်ခံ
သောမင်းမှုထမ်းကဲ့သို့ လိုရာမရလျှင် နေရာမှ
မထပဲ အိမ်တံခါးအနီး၌ ဇွတ်ပေ၍ ထိုင်နေ
သော ပုဏ္ဏားမျိုး၊ (၄) ခါဏုသာတသမ=
မီးလောင်သစ်ငုတ်ကိုထုတ်နုတ်ဖယ်ရှားသော
လယ်သမားကဲ့သို့ ညစ်ပေသော ကိုယ်ဖြင့်
တောင်းရမ်းစားသောက်တတ်သော ပုဏ္ဏား
မျိုး၊ (၅) ဝါဏိဇကသမ=ကုန်သည်ကဲ့သို့

ရောင်းဝယ် စားသောက်သော ပုဏ္ဏားမျိုး၊
 (၆) အဗ္ဗဠဝဿသမ=သုဋ္ဌေး သူကြွယ်ကဲ့သို့
 နွား မွေးမြူခြင်း - စသည်ဖြင့် အသက်မွေး
 သော ပုဏ္ဏားမျိုး၊ (၇) ဂေါဃာတကသမ=
 နွားသတ်သမားကဲ့သို့ ရပ်ရွာ၏ ပုရောဟိတ်
 ဆရာလုပ်၍ နက္ခတ်ဗေဒင်ဟောခြင်း၊ နွား
 သင်းကွပ်ခြင်း-စသည်ဖြင့် အသက်မွေးသော
 ပုဏ္ဏားမျိုး၊ (၈) ဂေါပနိသာဒသမ = နွား
 ထိန်း၊ သူခိုး၊ ဒြပ်-တို့ကဲ့သို့ ကုန်သည်တို့အထံ
 မှ အဓယူ၍ လိုရာရောက်အောင် ပို့ဆောင်
 အသက်မွေးသော ပုဏ္ဏားမျိုး၊ (၉) လုဒ္ဒက-
 သမ = မှုဆိုးကဲ့သို့ တောကောင်သတ်၍
 အသက်မွေးတတ်သော ပုဏ္ဏားမျိုး၊ (၁၀)
 မလမဇ္ဇကသမ=ဆတ္တာသည်ကဲ့သို့ မကောင်း
 မှုကို ဆေးလျော်သော အခြင်း အရာဖြင့်
 ယဇ်ပူဇော်မှုဖြင့် အသက်မွေးသော ပုဏ္ဏား
 မျိုး-ဟူ၍ ၁၀-မျိုးရှိ၏။ ယင်း-ဝေါဟာရ-
 ပြာဟူက ၁၀-မျိုးကို ပယ်၍ ပရမတ္ထပြာဟူက
 အဓိယာတို့သို့ ချဉ်းကပ်လျက် ပေးလှူပူဇော်
 သော ကောရဗျမင်းနှင့် ဝိရုဇာမတ် မင်း
 ဆရာတို့၏ အကြောင်းကို ပြဆိုရာဇာတ်။
 ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတကပါဠိ၊ ၁၄-နိပါတ်၊
 ၁၂-ဇာတ်။ ဇာ၊ ၁။ ၃၀၂-၆။ ဇာ၊ ၄။
 ၃၆၁-၉။

ဒသဘာဂ (ပု) [ဒသ+ဘာဂ။ (ဒသဘာဂ-သံ)]
 ၁၀-ခုတို့၏ပြည့်ကြောင်းဖြစ်သော အဖို့၊ ၁၀-ဖို့
 ၁-ဖို့၊ ၁၀-ခိုင် ၁-ခိုင်။ ဒသဘာဂံ ဒတွာ (ဝိ၊
 ၄။ ၄။ ၂၅၅)တိ ဒသမဘာဂံ ဒတွာ။ သာရတ္ထ၊
 ၃။ ၃၃၃။ (- ဝိ၊ ၄။ ၂၅၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၁၃။
 သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၉။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။
 ၄၉၃။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၀။)

ဒသဘာတိက (ပု) [ဒသ+ဘာတိက] ၁၀-
 ယောက်သော ညီအစ်ကို၊ ညီအစ်ကို ၁၀-
 ယောက်၊ ညီနောင် - ၁၀-ယောက် - ၁-ကျိပ်။
 ဒသဘာတိက(ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၆၁)န္တိ အဘယကုမာ-

ရာဒယော ဒသ။ ဝဇီရ။ ၂။ (- သံ၊ ၄။ ၂။
 ၂၁၀။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၂၆၈။) ဒသဘာတိကသမာ-
 ကုလ-လည်း ကြည့်။

ဒသဘာတိကရာဇဒါရက (ပု) [ဒသဘာတိက+
 ရာဇဒါရက] မင်းညီနောင် ၁၀-ယောက်တို့၏
 မင်းသားငယ်။ ဒသဘာတိကရာဇဒါရကနံ
 မောဟမူဠာနံ ဝစနံ ဂဟေတွာ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။
 ၁၁၉။

ဒသဘာတိကသမာကုလ (တိ) [ဒသဘာတိက+
 သမာကုလ] မင်းညီနောင် ၁၀-ယောက်တို့ဖြင့်
 -ရောပြမ်း- ရောနှော- သော (မင်းမျိုး-
 စသည်)။ ဒသဘာတိကသမာကုလ (ဝိ၊ ၄။
 ၁။ ၆၁)န္တိ မုဋ္ဌသိဝဿ ပုတ္တေဟိ ဒေဝါနံ ပိယ-
 တိဿာဒိဟိ ဒသဟိ ဘာတိကေဟိ သမာ-
 ကိန္တိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၄။ (- သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၆၉။)

ဒသမ (တိ) [ဒသ+မ။ ရှု၊ ၄၀၆။ ထိ-၌ ဒသမာ၊
 ဒသမိ။ (ဒဂမ-သံ)] ၁၁-ခုတို့၏ပြည့်ကြောင်း-
 ၁၀-ခုမြောက်-ဖြစ်သော (၁-၂-စသည် ရေ
 တွက်ရာ၌ ၁၀-အရေအတွက်သို့ ရောက်သော
 အရာ)။ ဒသမော-ဝိ၊ ၂။ ၂၀၈။ ဝိ၊ ၄။ ၄၇၆။
 ဒီ၊ ၂။ ၁၃၈။ သံ၊ ၁။ ၅။ ၁၂၊ ၂၆၅၊ ၃၄၈။ သံ၊ ၃။
 ၅၇။ အဘိ၊ က။ ၂၇၀။ ဒသမော(မ၊ ၂။ ၁၂။
 အံ၊ ၃။ ၅၄၂)တိ...ဒသမေ ဌာနေ ဂဏိယတိ၊
 တေနဿ “ဒသမော” တွေဝ နာမံ ဇာတံ။
 မ၊ ၄။ ၃။ ၈-၉။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၃၄၆။ ဒသမာ (ထိ၊ ပ၊
 ၆)-သုတ္တနိ။ ၄၄၄။ စူဠနိ။ ၁၆။ ဒသမိ-မ၊
 ၃။ ၂၉၈။ ဒသမံ (န၊ ပ၊ ၆)-ဝိ၊ ၁။ ၂၆၇။ ဝိ၊
 ၂။ ၅၀။ ဝိ၊ ၄။ ၅၀၈။ မ၊ ၂။ ၇၆။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၂၉၇။
 သံ၊ ၄။ ၁။ ၅။ ၂၊ ၃၃။ (ပု၊ ဒု၊ ၆)- ဝိ၊ ၁။ ၂၉၅။
 ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၈၄။ (ထိ၊ ဒု၊ ၆)-
 ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၁၉။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၃၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။
 ၁၃၈။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၀။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၇။
 ဒသမေန-ဒီ၊ ၂။ ၁၂။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၉။ အပ၊
 ၄။ ၁။ ၃။ မူလဋီ၊ ၁။ ၂၄။ ဒသမာယ (ထိ၊ ဆ၊
 ၆)- ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၁၅။ ဒသမေ-သံ၊ ၄။ ၁။

၂၆၊ ၃၇၊ ၂၊ ၃၂။ အံ၊ ဌ၊ ၂၊ ၃၈။ သာရတ္ထ၊
၂၊ ၃၈။ မ၊ ဌ၊ ၃၊ ၇။ အံ၊ ဌ၊ ၃၊ ၃၆။

ဒသမဂ်နိဒ္ဒေသ (ပု) [ဒသမဂ်+နိဒ္ဒေသ] ၁၀-ခု
မြောက်ဖြစ်သောအင်္ဂါကို အကျယ်ညွှန်ပြရာ
ဒေသနာ။ ဒသမဂ်နိဒ္ဒေသေဟိဥပါဒါနပစ္စယ-
သမ္ဘူတော ဘဝေါ ဝတ္တဗ္ဗော။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။
၁၉၆။

ဒသမဋ္ဌကထာ (ထိ) [ဒသမ+အဋ္ဌကထာ] ၁၀-
ခုမြောက်ဖြစ်သောသိက္ခာပုဒ်၏(အဋ္ဌကထာ)
အနက်ကို ဖွင့်ဆို-ရာ-ကြောင်း-စကား
အကျယ်။ ဘိက္ခုနီဝဂ္ဂဿ ဒသမဋ္ဌကထာယံ။
ဝဇီရ၊ ၃၂၅။

ဒသမတ္ထ (တိ) [ဒသ+မတ္တာ။ (ဒရမာတြ-သံ)]
၁၀-လုံး အတိုင်းအရှည်ရှိသော (သောက်
ရေအိုး-စသည်)။ ပါနီယမာဋ္ဌကေ ဒသ-
မတ္တေသု ပါနီယသဋ္ဌေသု။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇။

ဒသမဒသက (န) [ဒသမ+ဒသက] ၁၀-ခု
မြောက်ဖြစ်သော (ဒသက) အနှစ် ၉၀-မှ
၁၀၀-အတွင်း ဖြစ်သော အသက် အရွယ်
အခိုက်အတန့်။ နဝမဒသကေ ပဝတ္ထရူပံ
ဒသမဒသကံ အပ္ပတော တတ္ထေဝ နိရုဇ္ဈတိ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၅၅။

ဒသမဗလနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဒသမဗလ+နိဒ္ဒေသ]
၁၀-ခုမြောက်ဖြစ်သော (အာသဝက္ခယ-ဉာဏ်
ဟူသော) စွမ်းအားကို အကျယ်ညွှန်ပြရာ
ဒေသနာ။ ဒသမဗလနိဒ္ဒေသေ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။
၄၄၅။

ဒသမဘာဂ (ပု) [ဒသမ+ဘာဂ။ (ဒရမဘာဂ
သံ)] ၁၀-ခုမြောက်ဖြစ်သော အဖို့၊ ၁၀-ဖို့
၁-ဖို့၊ ၁၀-ခိုင် ၁-ခိုင်။ ဒသမဘာဂံ ဒတွာ
ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၄၆၂။ အောက်ပုဒ်
လည်း ကြည့်။

ဒသမဘာဂဂ္ဂဟဏ (န) [ဒသမဘာဂ+ဂဟဏ]
၁၀-ခုမြောက်ဖြစ်သောအဖို့ကို ယူခြင်း၊ ၁၀-ဖို့

၁-ဖို့-၁၀-ခိုင် ၁-ခိုင်-ယူခြင်း။ နိပ္ပန္နသဿ-
တော ဒသမဘာဂဂ္ဂဟဏံ သဿမေဓံနာမ။
သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၃။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ၊ ၈၉။ အံ၊ ဌ၊ ၂။
၂၉၇။ (-သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၉။)

ဒသမာဝသာန (တိ) [ဒသမ+အဝသာန] ၁၀-
ခုမြောက်ဖြစ်သော (နည်းပြစကား) အဆုံး
ရှိသော။ သေ နယော တတိယာဒီသု ဒသမာ-
ဝသာနေသု နယုဒ္ဒေသေသု ဆဋ္ဌဝဇ္ဇေသု။
မူလဋီ၊ ၃။ ၆။

ဒသမာသ (ပု၊ န) [ဒသ+မာသ။ (ဒရမာသ-
သံ)] ၁၀-ခုသောလ၊ ၁၀-လ။ ဒသမာသေ
ဓာရယိတွာန။ စရိယာ၊ ၃၉၂။ သမာပတ္တိ-
ဝိက္ခမ္ဘိတာ ဝေဒနာ ဒသမာသေ န ဥပ္ပဇ္ဇိ-
ယေဝ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၇။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၃၇။ (-မ၊
ဌ၊ ၄။ ၁၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၉၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃၀။
ထေရီ၊ ဌ၊ ၂။ အပါ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၃။ အပါ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅။
ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၁။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁၅။)

ဒသမာသစ္စယ (ပု) [ဒသမာသ+အစ္စယ] (၁)
၁၀-လ၏ ကျော်လွန်ရာအခါ။ (၂) ၁၀-လ
ကို ကျော်လွန်ခြင်း။ သာ ဒသမာသစ္စယေန
(သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ) ပုတ္တံ ဝိဇာယိ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂။
ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၃၂၃။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၉၁။ (-မိလိန္ဒ။
၉။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၂၊ ၃၂၄။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၃။ ထေရ၊
ဌ၊ ၁။ ၁၄၂။ ထေရီ၊ ဌ၊ ၄၀။ အပါ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃၂။
စရိယာ၊ ဌ၊ ၂၅၀။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၄။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။
၄၂၄၊ ၄၇၉။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၃၂။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၁၃၅၊
၄၇၆။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၂၊ ၁၂၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၂၄။)

ဒသမာသမတ္တ (န) [ဒသမာသ+မတ္တ။ (ဒရ-
မာသမာတြ-သံ)] (၁) ၁၀-လမျှ။ (တိ)
(၂) ၁၀-လ အတိုင်းအရှည်ရှိသော(ကာလ)။
အဟံ ဒသမာသမတ္တံ ဌတွာ ပရိနိဗ္ဗာ-
ယိဿာမိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၆။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၃၆။

ဒသမာသာဓိက (တိ) [ဒသမာသ+အဓိက]
ကျော်လွန်ပြီးသော ၁၀-လရှိသော၊ ၁၀-လ

ကျော်လွန် ပြီးသော။ ဒသမာသာဓိကာနိ
သတ္တဝံသာနိ။ မိလိန္ဒ။ ၈၂။

ဒသမာသိက (တိ) [ဒသမာသ+ဣက။ (ဒရမာ-
သိက-သံ, ဒရမာသိအ-ပြာ)] ဖွားမြင်ပြီး၍
၁၀-လရှိသောသူ၊ ၁၀-လသား။ ဒသမာသိ-
ကောပိ။ သံဝစ္ဆရိကောပိ စဝတိ မရတိ။
မဟာနိ။ ၉၂။ (- ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂။) အဒ္ဓမာ-
သိက (မဟာနိ၊ ၁၂။) နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဒသမိစ္ဆတ္တ (န) [ဒသ+မိစ္ဆတ္တ] ၁၀-ပါးသော
မိစ္ဆတ္တတရား၊ မိစ္ဆတ္တတရား ၁၀-ပါး။ (ယင်း-
သရုပ်- ဒီ၊ ၂။ ၂၇။ သံ၊ ၁။ ၃၇၈-၉။ အံ၊ ၁။
၅၄၂။ အဘိ၊ ၁။ ၄၀၅-ကြည့်။) ဆဋ္ဌံ ဒသမိစ္ဆတ္တ-
ဝသေန။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၃၈၉။ (- သံ၊ ၁။ ၂။ ၁၄၀။
ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၂၈၉။)

ဒသမူလက (တိ) [ဒသ+မူလ+က] ၁၀-ပါး
သော-အခြေအမြစ် - အရင်းခံ-မူတည်-
ရှိသော (နည်း-စသည်)။ ဣဒံ ဒသမူလကံ။
ဝိ၊ ၁။ ၂၀၅။ နယမိ ဒသမူလကေ။ အဘိ၊ ၁။
၃။ ၃၉၉။ (- ၄၇၃။)

ဒသယောဇန (န) [ဒသ + ယောဇန။
(ဒရယောဇန-သံ)] (၁) ၁၀-ယူဇနာ။ (တိ)
(၂) ၁၀-ယူဇနာရှိသော (အရပ်-စသည်)။
ဒသယောဇနံ ဂတော။ မူလဒီ၊ ၁။ ၇၂။
အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဒသယောဇနပမာဏ (တိ) [ဒသယောဇန+
ပမာဏ။ (ဒရယောဇနပြမာဏ-သံ)] ၁၀-
ယူဇနာ အတိုင်း အရှည် ရှိသော (အရပ်-
စသည်)။ ယောဇနဒ္ဓိယောဇနဒ္ဓိယောဇန-
ပမာဏမ္ပိ ဥဂ္ဂန္ဓာ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၁၁၆။

ဒသယောဇနသဟဿ (န) [ဒသ+ယောဇန+
သဟဿ။ (ဒရယောဇနသဟဿ-သံ)]
(၁) ယူဇနာ ၁-သောင်း။ (တိ) (၂) ယူဇနာ
၁-သောင်း ရှိသော (တာဝတိံသာနတ်မြို့-
စသည်)။ (၁) အောက်ပုဒ် ကြည့်။ (တိ)

(၂) ဒသယောဇနသဟဿံ ဒေဝနဂရံ။ ဒီ၊
ဌ၊ ၂။ ၂၉၀။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၂၃။ ဒသယောဇန-
သဟဿော ဟိ နိရယော။ မ၊ ၁။ ၄။ ၁၁၁။
(- မ၊ ၁။ ၄။ ၁၆၇။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၃၀၉။ ဓမ္မ၊ ၁။
၁၇၃။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၃၃၀။)

ဒသယောဇနသဟဿပရိမဏ္ဍလ (တိ) [ဒသ-
ယောဇနသဟဿ+ပရိမဏ္ဍလ] ယူဇနာ ၁-
သောင်း အဝန်းရှိသော၊ အဝန်း ယူဇနာ
၁-သောင်းရှိသော။ ဒသယောဇနသဟဿ-
ပရိမဏ္ဍလံ ဇမ္ဗုဒီပံ။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂၇၇။

ဒသယောဇနသဟဿပရိမာဏ (တိ) [ဒသ-
ယောဇနသဟဿ + ပရိမာဏ] ယူဇနာ
၁-သောင်း အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ဇမ္ဗု-
ဒီပေါ် နာမ မဟာ ဒသယောဇနသဟဿပရိ-
မာဏော။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၂၂။ အပ၊ ၁။ ၁၆၀။ ဇာ၊
ဌ၊ ၁။ ၅၈။

ဒသရထ (ပု) [ဒသ+ရထ။ (ဒရထ-သံ, ဒရဟ-
ပြာ)] ဒသရထ-အမည်ရှိသောမင်း။ (အခြား
ရထား ၁၀-စည်းဖြင့် ပြုထိုက်သောအမှုကို
မိမိ၏ရထား ၁-စည်းဖြင့် ပြုနိုင်သောကြောင့်
“ဒသရထ”အမည် ရသည်။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၃။
၁၀-ယောက်သော ရထားပိုင်ရှင်တို့ကို အစိုးရ
သောကြောင့် “ဒသရထ”အမည် ရသည်။
ကောဒသက-နိပါတ်၊ ဒသရထ-ဇာတ်၊ ဒီ။
ပေ။) ရာဇာ ဒသရထော မတော။ ဇာ၊ ၁။
၂၃၆။ (- ၇၃။)

ဒသရထဇာတက (န) [ဒသရထ + ဇာတက]
ဒသရထ-ဇာတ်။ (အဘ သေ၍ စိုးရိမ်ပူဆွေး
ငိုကြွေး နေသော သူကြွယ် ၁-ယောက်ကို
အကြောင်းပြု၍ ဤဇာတ်ကို ဟောသည်။
ဤဇာတ်၌ သတ္တဝါတို့၏ သေမှုသည် မရှောင်
သာသော ဓမ္မတာဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် သေ
သူကို အကြောင်းပြု၍ ငိုကြွေးမှု၊ ပူဆွေးမှု
သည် အကျိုးမရှိရုံမျှမက ကြုံလို့ပင်ပန်းခြင်း-
စသော အကျိုးမဲ့ကို ဖြစ်စေတတ်၏-စသည်

ဖြင့် ဟောပြောဆုံးမခဲ့ဘူးသော အလောင်း
တော် ရာမမင်း၏ အတိတ် အကြောင်းကို
ပြန်ပြောင်းဟောပြထားသည်။) ခုဒ္ဒကနိကာ-
ယ၊ ဇာတကပါဠိ၊ ၁၁-နိပါတ်၊ ၇-ဇာတ်။
ဇာ၊ ၁။ ၂၃၆-၇။ ဇာ၊ ၄။ ၁၂၆-၁၃၃။

ဒသရထမဟာရာဇ (ပု) [ဒသရထ+မဟာရာဇ]
ဒသရထ - အမည်ရှိသော - မင်းမြတ် - မင်း
ကြီး။ ဒသရထမဟာရာဇာ သုဒ္ဓေါဒနမဟာ-
ရာဇာ အဟောသိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁၃၃။ (-
၁၂၆-၇။)

ဒသရထရာဇပုတ္တ (ပု) [ဒသရထရာဇ+ပုတ္တ။
(ဒရထသုတ၊ ဒရထာတုဇ-သံ)] ဒသရထ-
အမည်ရှိသော မင်း၏သား၊ ရာမမင်းသား။
ဒသရထရာဇပုတ္တ ရာမ။ ဇာ၊ ၄။ ၂၃၄။

ဒသရာဇဓမ္မ (ပု) [ဒသ+ရာဇဓမ္မ။ (ဒရာဇဓမ္မ-
သံ)] ၁၀-ပါးသော မင်းကျင့်တရား၊ မင်း
ကျင့်တရား ၁၀-ပါး။ ယင်း-တရားသည်—
(၁) ဒါန = ပေးလှူခြင်း၊ (၂) သီလ =
၅-ပါး သို့မဟုတ် ၁၀-ပါး သီလစောင့်ခြင်း၊
(၃) ပရိစ္ဆာဂ = စွန့်ကြဲပေးကမ်းခြင်း၊ (၄)
အဇ္ဇဝ = ရိုးဖြောင့်ခြင်း၊ (၅) မဒ္ဒဝ = နူးညံ့
သိမ်မွေ့ခြင်း၊ (၆) တပ = ဂ-ပါးသီလ ‘ဥပုသ်’
စောင့်ခြင်း၊ (၇) အက္ခောဓ = တိုင်းသူ
ပြည်သား တို့အား အမျက်မထွက်ခြင်း၊ ချစ်
ခင်ခြင်း၊ (၈) အဝိဟိံသာ = အခွန်
ဘဏ္ဍာ-စသည်ဖြင့် မညှဉ်းဆဲခြင်း၊ သနား
ကြင်နာခြင်း၊ (၉) ခန္တီ = သည်းခံခြင်း၊
(၁၀) အဝိရောဓန = တိုင်းနေပြည်သူတို့နှင့်
မဆန့်ကျင်ခြင်း-ဟူ၍ ၁၀-ပါး အပြား ရှိ၏
(ဇာ၊ ၂။ ၉၇။ ဇာ၊ ၄။ ၂၅၈။ ဇာ၊ ၄။
၄၀၃။) (၁) အမိ၊ အဘတို့၌ ဆိုင်ရာ ဝတ်
တရားကို ကျင့်ရခြင်း၊ (၂) သား၊ မယားတို့၌
ဆိုင်ရာဝတ်တရားကို ကျင့်ရခြင်း၊ (၃) မိတ်
ဆွေသင်္ဂဟတို့၌ ဆိုင်ရာဝတ်တရားကို ကျင့်ရ
ခြင်း၊ (၄) ဆင်၊ မြင်း၊ ရထားယာဉ်၊ စစ်သည်

သူရဲတို့၌ ဆိုင်ရာဝတ်တရားကို ကျင့်ရခြင်း၊
(၅) ရွာနိဂုံးနေသူလူတို့၌ ဆိုင်ရာဝတ်တရားကို
ကျင့်ရခြင်း၊ (၆) တိုင်း၊ နိုင်ငံ၊ ဇနပုဒ် နေသူ
လူတို့၌ ဆိုင်ရာဝတ်တရားကို ကျင့်ရခြင်း၊ (၇)
ရဟန်း၊ ပုဏ္ဏားတို့၌ ဆိုင်ရာဝတ်တရားကို ကျင့်
ရခြင်း၊ (၈) သား၊ ငှက် တိရစ္ဆာန်တို့၌ ဆိုင်ရာ
ဝတ်တရားကို ကျင့်ရခြင်း၊ (၉) အရာရာ၌
စူးစမ်း၍ ကျင့်ရခြင်း၊ (၁၀) နတ်ပြည်၊ ဗြဟ္မာ့
ပြည်သို့ ရောက်နိုင်ကြောင်း ကာယသုစရိုက်-
စသော အကျင့်ကောင်းကို ကျင့်ရခြင်း-ဟူ၍
၁၀-ပါး အပြားရှိ၏ (ဇာ၊ ၂။ ၄၅။ ဇာ၊ ၄။
၁၃၀-၁။ ဇာ၊ ၄။ ၁၁၆။) အရိယဝတ္တိ နာမ
ဒသရာဇဓမ္မသင်္ခါတံ ပေါရာဏရာဇဝတ္တံ။ ဇာ၊
၄။ ၃၂၂။ (- သီ၊ ချီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၉၂။)

ဒသရာဇဓမ္မဂါထာ (ထိ) [ဒသရာဇဓမ္မ+ဂါထာ]
၁၀-ပါးသော မင်းကျင့်တရားကို ပြဆိုရာ
ဂါထာ၊ မင်းကျင့်တရား ၁၀-ပါးကို ပြဆိုရာ
ဂါထာ။ ရညော ဒသရာဇဓမ္မဂါထာဟံ ဓမ္မံ
ဒေသေတွာ။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၁၄။

ဒသရာဇဓမ္မစရိယာ (ထိ) [ဒသရာဇဓမ္မ+စရိယာ]
ကျင့်အပ်သော မင်းကျင့်တရား ၁၀-ပါး။
ဣမာသု ဒသရာဇဓမ္မစရိယာသု ဝတ္တဿ။
ဇာ၊ ၄။ ၁၁၆။

ဒသရူပပရိမာဏ (တိ) [ဒသရူပ+ပရိမာဏ]
၁၀-ပါးသော ရုပ်ဟူသော အတိုင်းအရှည်
ရှိသော။ စက္ခုဒသက (က) (ခ) (အဘိ၊ ၄။
၂။ ၁၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၈၅။) ကြည့်။

ဒသလက္ခဏဝိဘာဝန (န၊ ထိ) [ဒသလက္ခဏ+
ဝိဘာဝန။ (ဒလက္ခဏဝိဘာဝန-သံ)] ၁၀-
ပါးသော မှတ်ကြောင်း ‘လက္ခဏာ’ကို ထင်
စွာ ပြခြင်း။ ဒသလက္ခဏဝိဘာဝနေနေဝ
တိဝိဂေလျာဏတာပိ ဝိဘာဝိတာ ဟောတိ။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၅။

ဒသလက္ခဏသမ္ပန္န (တိ) [ဒသလက္ခဏ+သမ္ပန္န]
၁၀-ပါးသော မှတ်ကြောင်း ‘လက္ခဏာ’နှင့်

ပြည့်စုံသော (ဈာန်-စသည်)။ တိဝိဓကလျာ-
ဏ (ဝိဇ္ဇာ ၂။ ၂၃။ သံဇ္ဇာ ၃။ ၂၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ ၁။
၁၃၅၊ ၃၀၁။ မဟာနိဗ္ဗာ ၁။ ၁၁၃။ သာရတ္ထ ၂။
၁၇၅) - ကြည့်။

ဒသလယ (တိ) [ဒသ + လယ။ ဓာန်။ ဓာန်၊ ဋီ။
၆၆-၇။] ၁၀-လယရှိသော (ခဏလယ-ခေါ်
သော 'လက်ဖျစ်-၁၀၀၀' အချိန်အခါ)။ တေန
လယေန စ ဒသလယော ကာလော ခဏ-
လယော နာမ။ အံဠာ ၂။ ၂၄၄။

ဒသလောကဓာတု (ပု၊ ထိ) [ဒသ + လောက-
ဓာတု] ၁-သောင်း (အတိုင်းအရှည်ရှိ) သော
စကြဝဠာလောကဓာတ်။ ဒသ - ကြည့်။

ဒသလောကဓာတုသဟဿ (န) [ဒသ + လောက-
ဓာတု + သဟဿ] အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။
ဒသလောကဓာတုသဟဿာနိ အဇ္ဈောတ္တ-
ရိတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံဠာ ၇၇။

ဒသဝဂ္ဂ (ပု) [ဒသ + ဝဂ္ဂ။ (ဒဂဝဂ္ဂ-သံ)] (က)
၁၀-ယောက်တို့၏ - အပေါင်း - အစု။ (ခ)
၁၀-ယောက် အတိုင်း အရှည် ရှိသော -
အပေါင်း - အစု။ တတော ဒသဝဂ္ဂံ ဘိက္ခု-
သံသံ သန္နိပါတေတွာ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၀၄။ (-၄၃၉။
ဝိဇ္ဇာ ၃။ ၁၄၄။ ကင်္ခါ၊ ၈၅။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၃၃။
ကင်္ခါ၊ ၄။ ၄။)

ဒသဝဂ္ဂကရဏ (တိ) [ဒသဝဂ္ဂ + ကရဏ] ၁၀-ပါး
သော ရဟန်းတို့၏ အပေါင်း (ဒသဝဂ္ဂသံဃာ)
သည် ပြုအပ်သော။ ဒသဝဂ္ဂကရဏေ ကမ္မေ။
ဝိ၊ ၅။ ၃၀၁။ (-ဝိဇ္ဇာ ၄။ ၄၁။ ဝိသင်္ဂဟ။
၃၉၃။)

ဒသဝဂ္ဂကရဏီယ (တိ) [ဒသဝဂ္ဂ + ကရဏီယ]
အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဒသဝဂ္ဂကရဏီယဉ္စ
ကော ဒသဝဂ္ဂါဒိနာ အတိရေကတရေန။ ကင်္ခါ၊
၄။ သင်္ခါ၊ ၁၃၂။

ဒသဝတ္ထု (န) [ဒသ + ဝတ္ထု] (က) ၁၀-ပါးသော
အကြောင်း 'ဝတ္ထု'။ (ယင်း-သရုပ် - ဝိ၊ ၄။

၄၉၆။ ဝိဇ္ဇာ ၁။ ၂၆။ သာရတ္ထ ၁။ ၁၁၁-၂။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၄-၅။ ဒီပဝံသ၊ ၄။ ၅၅၊ ၅၆။ မဟာ-
ဝံသ၊ ၄။ ၁၀-ကြည့်။) (ခ) ၁၀-ပါးသော
ဝိမာနဝတ္ထု။ (က) အောက်ပုဒ် ကြည့်။ (ခ)
ဒသဝတ္ထုပဋိမဏ္ဍိတ-ကြည့်။

ဒသဝတ္ထုက (တိ) [ဒသ + ဝတ္ထု + က] (က)
၁၀-ပါးသော အကြောင်းရှိသော။ (ခ)
၁၀-ပါးသော အကြောင်း - ခွဲ - ကို - မှီသော။
(က) ဒသဝတ္ထုကာ (ပဋိသံ၊ ၁၂၅။ မ၊ ၄။ ၂။
၂၃၃) တိ (ပဋိကိပ္ပိတဗ္ဗာနိ) ဒသ ဝတ္ထုနိ
တေဿာတိ ဒသဝတ္ထုကာ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၃၃။
မ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၁။ ဣဒံ ဒသဝတ္ထုကံ ဒွါဒသဝါရ-
ပဋိမဏ္ဍိတံ....ပဒဘာဇနံ ပဋိသမ္ဘိဒါယံ ဝုတ္တံ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၄၄၉။ (-ဝိ၊ ၅။ ၂၄၅။ မဟာနိ။
၃၇၊ ၈၇၊ ၃၂၅၊ ၃၆၄။ စူဠနိ၊ ၄၅။ ပေဋကော။
၃၀၉။ ဝိဇ္ဇာ ၄။ ၇၂၊ ၁၂၅၊ ၁၈၂။ မ၊ ၄။ ၃။ ၈၂။
အံဠာ ၁။ ၃၆၉။ အဘိဠာ ၂။ ၁၇၂။ မေဃ၊ ၁။
၇၃။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၃၉။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၉။
အပါဠာ ၁။ ၂၀၅။ မဟာနိဗ္ဗာ ၂။ ၁၀။ ဇာဠာ ၅။
၄၀၃၊ ၄၂၉။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂၀၂။ ဝဇီရ၊ ၄၇၅။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၀၂။ ဝိမတိ၊
၂။ ၂၄၃။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၆၇။ အံဠာ ၁။ ၂၂၅။)
(ခ) ဒသဝတ္ထုကာယာ (အံဠာ ၂။ ၁၃၉) တိ
“သဿတော လောကော” တိအာဒိ ဒသ-
ဝတ္ထုသန္နိသိတာယ။ အံဠာ ၂။ ၁၂၆။

ဒသဝတ္ထုဒီပက (တိ) [ဒသဝတ္ထု + ဒီပက]
၁၀-ပါးသော အကြောင်း 'ဝတ္ထု'ကို ပြတတ်
သော၊ သူ။ ဒသဝတ္ထုဒီပကာ ဝဇီပုတ္တကာ။
ဝဇီရ၊ ၃၃၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၉၀။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၅၀။

ဒသဝတ္ထုဒီပန (န၊ ထိ) [ဒသဝတ္ထု + ဒီပန]
၁၀-ပါးသော အကြောင်း 'ဝတ္ထု'ကို ပြခြင်း။
ဝဇီပုတ္တကာ ဝိယ ဒသဝတ္ထုဒီပနေန။ အံဠာ၊
၃။ ၁၆၄။

ဒသဝတ္ထုပဋိမဏ္ဍိတ (တိ) [ဒသဝတ္ထု + ပဋိမဏ္ဍိတ]
၁၀-ပါးသော (ဝိမာန) ဝတ္ထုတို့ဖြင့် တန်ဆာ

ဆင်အပ်သော (ပါရိစ္ဆတ္တက ဝဂ်-စသည်)။
ဒသဝတ္ထုပဋိမဏ္ဍိတဿ တတိယဿ ပါရိ-
စ္ဆတ္တကဝဂ္ဂဿ အတ္ထဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။ ဝိမာန၊
ဌ။၁၆၀။ (-၂၇၉။)

ဒသဝဿ (န) [ဒသ + ဝဿ။ (ဒဂဝဗီ-သံ)]
(၁)(က) ၁၀-နှစ်။ (ခ) ၁၀-ဝါ။ (တိ)
(၂)(က) ၁၀-နှစ်ရှိသော၊ သူ။ (ခ) ၁၀-နှစ်
ရှိရာ (အခါ-စသည်)။ (ဂ) ၁၀-ဝါ-ရှိ-ရ-
သော (ရဟန်း)။ (ဃ) ၁၀-ဝါ-ရှိ-ရ-ရာ
(အခါ-စသည်)။

(၁)(က) တေနေဝ ဥပါယေန ဒသ-
ဝဿာနိ ဝိသတိဝဿာနိ (အာဝဇ္ဇိတဗ္ဗံ)။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၄၂။ (ခ) ဒသဝဿစွယ-ကြည့်။

(တိ)(၂)(က) သော (နိဂဏ္ဌော) ကိရ
ပုန ဒသဝဿော န ဟောတိ။ အံ၊ဌ။၃။၁၅၀။
(-ပဋိသံ၊ဌ။၁။၆၀။ အနုဋ္ဌိ၊ ၂။၁၇၂။) (ခ)
ပဝတ္တိယံ ဒသဝဿာဒိကာလေပိ ဝိညာဏ-
မေဝဿ ပစ္စယော။ ဒီ၊ဌ။၂။၉၃။ အောက်ပုဒ်
(က)လည်းကြည့်။ (ဂ)ဘိက္ခု။ “ဒသဝဿမှာ
ဒသဝဿမှာ”တိ ဗာလာ အဗျတ္တာ ဥပ-
သမ္မာဒေန္တိ။ ဝိ၊ဉ္စ။၇၂။ ဝိ၊ဌ။၁။၁၆၁။ မ၊ဌ။
၃။၁၁၀။ “အဟံ ဒသဝဿော ဝါ ဝိသတိ-
ဝဿော ဝါ”တိ မုသာ ဝတွာ ဘိက္ခုဝဿာနိ
ဂဏေတိ။ ဝိ၊ဌ။၃။၂၉၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၄၆။
ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။၁၆၀။ (-ဝိ၊ဉ္စ။၇၆၊ဂဂ-၉၊
၉၆-၇။ ဝိ၊ဌ။၃။၅၅၊၂၂၀၊၂၇၀၊၃၆၀။ ဝိ၊ဌ။၄။
၉၁၊၁၆၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၆၆၊၄၅၆။ ပဋိသံ၊ဌ။၂။
၂၀၁။ ဝဇီရ။၃၀၄။) (ဃ) ဒသဝဿတော
ပဌာယ ထေရော (မဇ္ဈိမော)။ သံ၊ဌ။၁။၄၂။
အောက်ပုဒ် (ခ) လည်း ကြည့်။

ဒသဝဿကာလ (ပု) [ဒသဝဿ+ကာလ] (က)
၁၀-နှစ်ရှိရာအခါ။ (ခ) ၁၀-ဝါ-ရှိ-ရ-ရာ
အခါ။ (က) ဂိဟိဂတာယ ဒသဝဿကာလေ
သိက္ခာသမ္ပုတိ* ဒတွာ ဒွါဒသဝဿကာလေ

ဥပသမ္ပဒါ ကာတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဌ။၃။၂၂၂။ ကင်္ခါ။
၃၄၅။ (-ဒီ၊ဌ။၂။၈။ ဒီ၊ဌ။၃။၂၂၂။ သံ၊ဌ။
၂။၁၄၉။ အံ၊ဌ။၃။၁၅၀။ ပဋိသံ၊ဌ။၁။၆၀။)
(ခ) ထေရော အတ္တနော ဒသဝဿကာလေ
ဝိနယံ ပဂုဏံ ကတွာ။ အံ၊ဌ။၁။၂၁၂။
ထေရေတိ ဒသဝဿကာလတော ပဌာယ
ထေရော နာမ။ အဘိ၊ဌ။၃။၆၆။ (- သံ၊ဌ။
၃။၇၉။)

ဒသဝဿစွယ (ပု) [ဒသဝဿ+အစွယ] ၁၀-ဝါ
ကို ကျော်လွန်ရာအခါ။ သစေ ပန သော
ဒသဝဿစွယေန အညံဥပသမ္ပာဒေတိ။ ဝိ၊ဌ။
၃။၁၃၆။ ကင်္ခါ။၂၄၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၅၃။

ဒသဝဿသဟဿ (န) [ဒသ+ဝဿ+သဟဿ။
(ဒဂဝဗီသဟသု-သံ၊ ဒသဝါသသဟဿ-အဗ္ဗ-
မာဂမီ)] အနှစ် ၁-သောင်း။ ဒသဝဿ-
သဟဿာနိ၊ နိရယေ သံသရိ* စိရံ။ အပ၊၁။
၃၄၇။ (- သံ၊ဌ။၂။၈၆။ ထေရီ၊ဌ။၁၃၁။
ဇာ၊ဌ။၁။၁၉၃။)

ဒသဝဿယုက (တိ) [ဒသဝဿ+အာယု+က]
(က) ၁၀-နှစ် အသက်-ရှိ-ရှည်-သော၊ သူ။
(ခ) ၁၀-နှစ် အသက်-ရှိ-ရှည်-ရာ (အခါ-
စသည်)။ (က) ဒသဝဿယုကေသု ဘိက္ခုဝေ
မနုဿေသု ဣမာနိ ရသာနိ အန္တရဓာယိ-
ဿန္တိ။ ဒီ၊ဉ္စ။၅၉။ (-၆၀-၁။ သံ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။
၁၅၄။) (ခ) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒသဝဿယုကကာလ (ပု) [ဒသဝဿယုက+
ကာလ] ၁၀-နှစ် အသက် - ရှိ - ရှည် - ရာ
အခါ၊ သက်တမ်း ၁၀-နှစ်ရှိရာအခါ။ ကသဇ္ဇေ
နိရောဇေ ဒသဝဿယုကကာလေ နိဗ္ဗတ္တော။
အဘိ၊ဌ။၂။၄၂၃။ (လူတို့၏ ၁-ဘဝသက်တမ်း
သည် တဖြည်းဖြည်းဆုတ်ယုတ်လာ၍ ၁၀-နှစ်
အသက်တမ်းသို့ ရောက်ကြရဦးမည်။ ထိုအခါ
၅-နှစ် ရွယ်တို့သည် အိမ်ထောင်ပြုကြကုန်
လတ္တံ့ ။ ထောပတ်၊ ဆီဦး-စသော အရသာတို့
ကွယ်ပျောက်၍ ပြောင်းလူး-ဆန်တို့ဖြင့် ပြု

အပ်သော ဘောဇဉ်သည် ယခုခေတ် သလေးဆန်ကဲ့သို့ အရသာ အကောင်းဆုံး ဖြစ်လိမ့်မည်။ သုစရိုက် ကုသိုလ်တို့ ကွယ်ပျောက်၍ ဒုစရိုက်အကုသိုလ်တို့သာ ထွန်းကားတောက်ပလိမ့်မည်။ ကုသိုလ်ဟူသော အမည်မျှကိုပင် ကြားရတော့မည်မဟုတ်။ အမိ၊ အဘ-စသော ရိုသေထိုက်သူတို့အား မရိုသေ၊ မလေးစားသော သူတို့သည်သာ ထိုခေတ် လူ့လောက၏ ရွှေတန်းဈေးကွက် ခေါင်းဆောင်များဖြစ်ကြလိမ့်မည်။ ခွေး၊ ဝက်-စသော တိရစ္ဆာန်နှင့် မခြား စည်းမျဉ်းမထားတော့ပဲ အမိရင်း၊ မိကြီး၊ မိထွေး-စသည်တို့နှင့် မကိစ္စ၊ ဖိုကိစ္စ အတွက် ပေါင်းဖက်ဆက်ဆံလျက် အဓမ္မရာဂ၊ မိစ္ဆာစာရတရားဆိုးတို့ လွှမ်းမိုး၍ မိ၊ ဘ၊ သားချင်း၊ ဆွေရင်း၊ မျိုးရင်းတို့၌ ဆွေစိတ်၊ မျိုးစိတ်ကင်း၍ သား သမင်များအပေါ်၌ တောလိုက်မှုဆိုး၏ စိတ်ထားမျိုးဖြင့် အချင်းချင်း ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်ကြကုန်လတ္တံ့။ သတ္တန္တရ ခေါ်သော လောကပျက် ကပ်ကြီးဆိုက်လျက် လက်တွင်း ရောက်သမျှ မြက်မှိုက်၊ ဝါးခြမ်း စိတ်မှစ၍ သတ္တဝါတို့၏ ကြမ္မာအလျောက် ကြောက်မက်ဖွယ် လက်နက်အဖြစ်သို့ အလိုလို ရောက်၍ အချင်းချင်း သတ်ဖြတ်ခြင်းဖြင့် ဤလူ့လောကကြီး ဆိတ်သုဉ်းမတတ် ဖြစ်လိမ့်လတ္တံ့။ ဒီ၊ ၃။ ၅၉-၆၁။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၃၇-၄၀။)

ဒသဝသိက (တိ) [ဒသဝသ+ဣက] (ဖွားမြင်ပြီး-ဖွားမြင်ရာ နေ့မှစ-၍) ၁၀-နှစ်ရှိသော၊ သူ၊ ၁၀-နှစ်သား။ ဒသဝသိကေနာ- (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၃၉) တိ ဇာတိယာ ဒသဝသေန သတ္တေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၄၂၁။ (- မဟာနိ။ ၉၂။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၈၄။ ပါစိတ်၊ ယော၊ ၂။ ၇၃။) အဒ္ဓမာသိက၊ သံဝစ္ဆရိက (မဟာနိ၊ ၄။ ၂၁၅) -တို့နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဒသဝသုဒ္ဓေသိက (တိ) [ဒသဝသ+ဥဒ္ဓေသ+ဣက။ ဒသဝသ+ဥဒ္ဓေသိ+က] (က) ၁၀-

နှစ်ရွယ်ဟု ခေါ်ဆို-လောက်-ထိုက်-သော။ (ခ) ၁၀-နှစ်ရွယ်ဟု ခေါ်ဆိုရခြင်းရှိသော။ (ဂ) ခေါ်ဆိုထိုက်သော ၁၀-နှစ်ရှိသော၊ သူ။ ကေိဿာ ပုတ္တော အဟောသိ ဒသဝသုဒ္ဓေသိကော ဝါ ဒွါဒသဝသုဒ္ဓေသိကော ဝါ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၆၄။ သောဠသဝသုဒ္ဓေသိက (သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၂၀။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၆) -နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဒသဝါရ (ပု) [ဒသ+ဝါရ။ (ဒဂဝါရ-သံ)] ၁၀-ကြိမ်၊ ၁၀-ခါ။ ဒသဝါရေ ဒေဝေသု ဥပပဇ္ဇိမှ။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၉၉။

ဒသဝါသ (တိ) [ဒသ + ဝါသ] ၁၀-ပါးသော အရိယာဝါသ (အရိယာတို့၏ ကျင့်သုံးရာ) အကျင့်တရား ရှိသော၊ အရိယာဝါသတရား ၁၀-ပါးကို ကျင့်သုံးသော၊ သူ (ဘုရားရှင်)။ ဒသဝါသော (ဝိ၊ ၃။ ၄၉) တိ ဒသသု အရိယဝါသေသု ဝုတ္တဝါသော။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၂၅၄။

ဒသဝိဓ (ပု) [ဒသ+ဝိဓ။ ဒသ ဝိဓာ ပကာရာယဿ တန္တိ ဒသဝိဓံ။ ကင်္ခါ၊ ယော၊ မဟာဠ၊ ၄။ ၂၇၅။ (ဒဂဝိဓ-သံ၊ ဒသဝိဟ-အဒ္ဓမာဂဓီ)] (၁) (က) ၁၀-ပါးသော အပြား။ (ခ) ၁၀-ပါးသော-အဖို့-အစု၊ အဖို့-အစု-၁၀-ခု။ (တိ) (၂) (က) ၁၀-ပါးသော အပြားရှိသော။ (ခ) ၁၀-ပါးသော-အဖို့-အစု-ရှိသော၊ အဖို့-အစု-၁၀-ခု ရှိသော။ (၁) ဒသဝိဓေန ဉာဏဝတ္ထု။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၂၇-၉။ ဒသဝိဓေန ဝိဘတ္တိ ယမကပ္ပကရဏံ။ မိလိန္ဒ၊ ၁၂။ (- မဟာနိ။ ၆၁။ မိလိန္ဒ၊ ၁၃၇။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၈။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၃။)

(တိ) (၂) (က) ဒသဝိဓေန စက္ကဝတ္တိ-ဝတ္တေနာ (အံ၊ ၄။ ၂။ ၇၈) တိ ဒသပ္ပဘေဒေန စက္ကဝတ္တိနံ ဝတ္တေန။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၈၁။ (ခ) ဒသကောဠာသ (တိ) (၂) -ကြည့်။ (က)၊ (ခ) ဒိသာ ဒသဝိဓာ လောကေ၊ ယာယ-တော နတ္ထိ အန္တကံ။ အပါ၊ ၁။ ၆။ (- ပေဋကော၊ ၃၀၉။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၇။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၄၃၊ ၂၁၀-

၁၊၂၅၊၂၃၄၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၈။ ကခါ။၁၂၇။
 သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၀၊၂၅၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၊၁၃၀။ သံ၊
 ဋ္ဌ၊၃။၄၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၊၄၄၊၃၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
 ၅၅၊၇၈၊၁၀၂၊၂၄၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၁။၁၂၅။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၃၀၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၊၂၇၈။
 ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၀၊၄၄၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၅၉။ သာရတ္ထ၊
 ၂။၆၂၊၁၃၂၊၂၂၂၊၂၂၉၊၂၅၇၊၄၂၉။ ဝိမတိ၊
 ၁။၁၇၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊
 ၂။၁၃၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ မူလဋ္ဌ၊၁။၇၈၊၁၂၁။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၇။)

ဒသဝိဓအက္ခရာသဝတ္ထု (န) [ဒသဝိဓ+အက္ခရာ-
 သဝတ္ထု] ၁၀-ပါးအပြားရှိသော အက္ခရာသ-
 ဝတ္ထု (ဆဲရေးခြင်း၏ အကြောင်း)။ ဒသ-
 ဝိဓအက္ခရာသဝတ္ထုဝသေနဝ ပေသုညံ ဥပ-
 သံဟရန္တဿ ပါစိတ္တိယံ။ သာရတ္ထ၊၃။၄။

ဒသဝိဓအပ္ပနာကောသလ္လ (န) [ဒသဝိဓ+အပ္ပ-
 နာ + ကောသလ္လ] ၁၀-ပါး အပြားရှိသော
 အပ္ပနာ‘ဈာန်’သမာဓိ၌ လိမ်မာသူ၏-အဖြစ်
 -ဖြစ်ကြောင်း-ဖြစ်ရာ (ဘာဝနာ အစီအရင်
 နှင့် ဉာဏ်)၊ အပ္ပနာ‘ဈာန်’သမာဓိ၌ လိမ်မာ
 ခြင်း၏ အကြောင်းတရား ၁၀-ပါး။ (ယင်း-
 အကြောင်းတရားကား- (၁) ကမ္မဋ္ဌာန်း
 စီးဖြန်းသူ၏ ကိုယ်ခန္ဓာ၊ ယင်း-နှင့် စပ်သမျှ
 အရာဝတ္ထုကို စင်ကြယ်သန့်ရှင်းစေခြင်း၊ (၂)
 သဒ္ဓါ-စသော ဣန္ဒြေ ၅-ပါးကို အချင်းချင်း
 စွမ်းအားသတ္တိ ညီမျှအောင် အလျော့အတင်း
 ပြုပေးခြင်း၊ (၃) သမာဓိ၏ အာရုံနှင့် ရှေး
 ရှေး သမာဓိ-ဟူသော အကြောင်းနိမိတ်ကို
 ပြုခြင်း၊ ပွားစေခြင်း၊ စောင့်ရှောက်ခြင်းတို့၌
 လိမ်မာ ကျွမ်းကျင်ခြင်း၊ (၄) အားစိုက်မှု
 နည်းခြင်းကြောင့် ဆုတ်နစ်နေသော ဘာဝ-
 နာစိတ်ကို ဓမ္မဝိစယ၊ ဝီရိယ၊ ပီတိ-သမ္ပောဇ္ဈင်
 ၃-ပါးကို ပွားစေလျက် ချီးမြှောက်ခြင်း၊ (၅)
 လုံ့လပြုမှု လွန်ကဲခြင်းကြောင့် ပျံ့လွင့်နေသော
 ဘာဝနာစိတ်ကို ပဿဒ္ဓိ၊ သမာဓိ၊ ဥပေက္ခာ-

သမ္ပောဇ္ဈင် ၃-ပါးကို ပွားစေလျက် နှိပ်ကွပ်
 ခြင်း၊ (၆) ကမ္မဋ္ဌာန်း၌ သာယာမှု ကင်းနေ
 သော ဘာဝနာစိတ်ကို သံဝေဂရခြင်း၏
 အကြောင်း ၁၀-ပါးကို ဆင်ခြင်လျက် ရတနာ
 ၃-ပါး၏ဂုဏ်ကို အောက်မေ့ခြင်းဖြင့် ကြည်
 လင်ရှင်ပျစေခြင်း၊ (၇) သမထအာရုံလမ်း
 ကြောင်း၌ မှန်မှန်သွားနေသော ဘာဝနာ
 စိတ်ကို ကြောင့်ကြမပြုပဲ လျစ်လျူရှုခြင်း၊
 (၈) သမာဓိမရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို အပေါင်း
 အသင်းမပြုခြင်း၊ (၉) သမာဓိရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်
 ကို မှီဝဲဆည်းကပ်ခြင်း၊ (၁၀) ဈာန်သမာဓိ
 ရရန်အလို့ငှါ မပြတ်မစဲ အားထုတ်ခြင်းဟူ
 ၍ ၁၀-ပါး အပြားရှိ၏။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၅-
 ၁၃၂။) ဒသဝိဓအပ္ပနာကောသလ္လပုဘေဒံ
 သဗ္ဗံ ဘာဝနာဝိဓာနံ အပရိဟာပေန္တေန။
 အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၂။

ဒသဝိဓဉာဏဗလ (န) [ဒသဝိဓ+ဉာဏဗလ] ၁၀-
 ပါး အပြားရှိသော ဉာဏ်စွမ်းအား။ ဗလပုတ္တ
 (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၆)-ကြည့်။

ဒသဝိဓဒါနဝတ္ထုပရိစ္စာဂ (ပု) [ဒသဝိဓ + ဒါန-
 ဝတ္ထု+ပရိစ္စာဂ] (၁) ၁၀-ပါး အပြားရှိသော
 အလှူဝတ္ထုကို စွန့်ကြဲခြင်း။ (၂) ၁၀-ပါး
 အပြားရှိသော အလှူဝတ္ထုကိုစွန့်ကြဲကြောင်း
 စေတနာ။ ဒသဝိဓဒါနဝတ္ထုပရိစ္စာဂဝသေန
 အတိဝိပုလာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၃၄။ ဒက္ခိဏေယျ
 (၁)-လည်း ကြည့်။

ဒသဝိဓန္တရာယ (ပု) [ဒသဝိဓ+အန္တရာယ] ၁၀-
 ပါး အပြားရှိသော ဘေးရန် ‘အန္တရာယ်’။
 (ယင်း-သရုပ်-ဝိ၊၃။၁၅၂။ ဝိ၊၄။၄၂၉-ကြည့်။)
 ဒသဝိဓန္တရာယေ ပန သစေပံ ရတ္တိယော
 ဂဏန္တူပိကာ န ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂။

ဒသဝိဓပဋိကူလ (တိ) [ဒသဝိဓ+ပဋိကူလ] ၁၀-
 ပါး အပြားရှိသော-စက်ဆုပ်- ရွံ့မုန်း-ဖွယ်
 အာရုံ၊ ၁၀-ပါး အပြားရှိသော-အလိုမရှိအပ်
 - မနှစ်သက်အပ် - သော ဆန့်ကျင်ဖက်

အာရုံ။ ဧဝံ ဒသဝိဓပဋိကူလဘာဝပစ္စဝေက္ခ-
ဏတောပေတ္တ အသမ္မောဟသမ္ပဇဉ် ဝေဒိ-
တဗ္ဗံ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၆။

ဒသဝိဓဗလဉာဏ (န) [ဒသဝိဓ + ဗလဉာဏ]
၁၀-ပါး အပြားရှိသော(ဗလဉာဏ)စွမ်းအား
ရှိသော ဉာဏ်။ ဒသဗလဉာဏ-ကြည့်။

ဒသဝိဓဗျဉ္ဇနဗုဒ္ဓိ (ထိ) [ဒသဝိဓာ + ဗျဉ္ဇနဗုဒ္ဓိ]
၁၀-ပါး အပြားရှိသော (ဗျဉ္ဇနဗုဒ္ဓိ) သဒ္ဓါကို
သိကြောင်း စိတ္တုပ္ပါဒ်။ (ယင်း-သရုပ်- ဝိဋ္ဌ၊
၄။ ၂၄၇။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၃၉၇။ ဒီ၊ ၁။ ၁၅၉။
မ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၈။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၆၉။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၁။
၁၇၅။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၁၃၉-ကြည့်။) ဒသဝိဓဗျဉ္ဇန-
ဗုဒ္ဓိယော အပရိဟာပေတွာ။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁၅၅။
မ၊ ၁။ ၂။ ၁၈၉။

ဒသဝိဓသုစရိတဓမ္မ (ပု) [ဒသဝိဓ + သုစရိတဓမ္မ]
၁၀-ပါး အပြားရှိသော သုစရိတ်တရား။
(ယင်း-သရုပ်-ဣတိဝုတ်။ ၂၃၃။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။
၂၀၃-ကြည့်။) ဒသဝိဓသုစရိတဓမ္မ ဝိ။
သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁။ ၁၃၇။

ဒသဝိပဿနုပက္ခိလေသ (ပု) [ဒသ + ဝိပဿနာ
+ ဥပက္ခိလေသ။ ဒသ + ဝိပဿနုပက္ခိလေသ]
၁၀-ပါးသော ဝိပဿနာ၏ ညစ်ညူးကြောင်း
တရား၊ ဝိပဿနာ၏ ညစ်ညူးကြောင်းတရား
၁၀-ပါး။ (ယင်း-သရုပ်- ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇၀-၃။
ဝိဘာဝိနီ၊ ၂။ ၁။ ၂၇၁-ကြည့်။) ဓမ္မ၊ ၃။ ၁။ ၁။
(အံ၊ ၁။ ၂။ ၃၄၆)-ကြည့်။

ဒသဝိပဿနုပက္ခိလေသဝိတက္က (ပု) [ဒသဝိပဿ-
နုပက္ခိလေသ + ဝိတက္က] ဝိပဿနာ၏ ညစ်ညူး
ကြောင်းတရား ၁၀-ပါးကို- အကြောင်းပြု-
စွဲ-၍ ဖြစ်သော ဝိတက်။ ဒသဝိပဿနုပက္ခိ-
လေသဝိတက္ကာ (အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၂၇)တိ ဩဘာ-
သာဒိဒသဝိပဿနုပက္ခိလေသေ အာရမ္မ ဥပ္ပန္န-
ဝိတက္ကာ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၉၉။

ဒသဝိသဉ္ဇနက (တိ) [ဒသ + ဝိသ + အဉ္ဇနက]
(အသပြာ) ၁၀, ၂၀-အဖိုး - ထိုက် - တန် -
သော(ဘဏ္ဍာ)၊ ကျပ် ၁၀-တန် ဘဏ္ဍာ (သို့
မဟုတ်)ကျပ် ၂၀-တန်ဘဏ္ဍာ၊ ၁၀-ကျပ်-မှစ၍
၂၀-ကျပ်အထိ ထိုက်သောဘဏ္ဍာ တမျိုးမျိုး။
ဒသဝိသဉ္ဇနကံ ကပ္ပိယဘဏ္ဍူ ဒါတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၁။
၁။ ၃၁၃။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၅၁။

ဒသဝိသသဟဿ (တိ) [ဒသ + ဝိသ + သဟဿ။
(ဒဂဂီရသဟသု-သံ)] ၁-သောင်း၊ ၂-သောင်း
သော၊ ၁-သောင်းမှ ၂-သောင်းအထိ အရေ
အတွက်ရှိသော။ ဒသဝိသသဟဿာန (ဗုဒ္ဓဝံ။
၃၈၀) နှ့် ဒသသဟဿာနဉ္စ ဝိသတိသဟဿာ-
နဉ္စ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၃၄၇။

ဒသသတ (န) [ဒသ + သတ။ ရှု၊ ၄၁၅။ (ဒဂဂတ-
သံ၊ ဒဂသယ-အဒ္ဓမာဂမီ)] (၁) ၁-ထောင်၊
၁-ထောင်သော (အာပတ်-စသည်)။ (တိ)
(၂) ၁-ထောင် အတိုင်းအရှည်ရှိသော (နတ်
ဘိလူး-စသည်)။ (၁) ဒသသတံ ရတ္တိသတံ
အာပတ္တိယော ဆာဒယိတွာန။ ဝိ၊ ၅။ ၃၆၉။
ဝိ၊ ၁။ ၄။ ၂၃၄။ ဒသသတာနိ သုသုနာဂ-
သာဒိသေ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၁၁။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၄၃၆။
(တိ) (၂) ဣမေ ဒသသတာ ယက္ခာ။
သုတ္တနိ။ ၃၀၅။

ဒသသတက္ခတ္တု (ဗျ) [ဒသသတ + က္ခတ္တု။
(ဒဂဂတက္ခတ္တု-သံ)] ၁-ထောင်သောအကြိမ်၊
အကြိမ် ၁-ထောင်။ ဒသသတက္ခတ္တု သတာနိ
စ သတက္ခတ္တု။ ယေရီ၊ ၄၃၄။ အပ၊ ၂။ ၁၈၇။
(-ထေရီ၊ ၁။ ၂။ ၉၉။)

ဒသသတနယန (တိ) [ဒသသတ + နယန။ ဒသ-
သတာနိ နယနာနိ ယဿ သော ဒသသတ-
နယနော။ ဓာနိ၊ ၁။ ၁၈-၂။ (ဒဂဂတနယန-
သံ)] ၁-ထောင်သော ဉာဏ်မျက်စိရှိသော၊ သူ
(သိကြားမင်း-စသည်)။ ဒသသတနယနော
ဒေဝရာဇာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၅။

ဒသသတပရိဝါရ (တိ) [ဒသသတ + ပရိဝါရ]
၁-ထောင်သော - အခြံအရံ - အသိုင်း အ
ဝိုင်း-ရှိသော။ သူ(ဘုရားရှင်)။ သော ဒသ-
သတပရိဝါရော ရာဇဂဟံ ပါဝိသိဘဂဝါ။ ဝိ၊
၃။ ၄၉။ အပါဠာ၊ ၁။ ၉၉။ ဇာ၊ ၁။ ၉၈။

ဒသသတလောစန (တိ) [ဒသသတ + လောစန။
(ဒရဂတလောစန-သံ)] ၁-ထောင်သောဉာဏ်
မျက်စိရှိသော၊ တထိုင်တည်းဖြင့် ၁-ထောင်
သော အကျိုးစီးပွားတို့ကို ဆင်ခြင်မြော်မြင်
နိုင်သော ဉာဏ်မျက်စိရှိသော၊ သူ (သိကြား
မင်း-စသည်)။ ဒသသတလောစနေနာ(ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။ ၁၈၇)တိ သဟဿက္ခေန ဒေဝါနမိန္ဒေန။
သော ဟိ ကောသနေနေဝ သဟဿအတ္တာနံ
ဝိစာရဏသမတ္တေန ပညာစက္ခုနာ သမန္နာ-
ဂတတ္တာ 'သဟဿက္ခော'တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊ ၁။ ၂၁၄။ (-အဘိ၊ ၁။ ၂၄၃။ အဋ္ဌသာ၊
ယော၊ ၁။ ၂၁။)

ဒသသတသဟဿ (န) [ဒသ + သတသဟဿ။
သတသဟဿဿ ဒသဂုဏိတံ ဒသသတ-
သဟဿံ။ ရူ၊ ၄၁၆။ (ဒရဂတသဟဿ-သံ)]
၁-သန်း၊ ၁-သန်းသော။ ဒသသတသဟဿ-
...အသင်္ချေယျာနံ ဝသေန။ အပါဠာ၊ ၁။ ၁၁၅။
အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဒသသတသဟဿစက္ကဝါဠပရိမာဏ (တိ) [ဒသ-
သတသဟဿစက္ကဝါဠ + ပရိမာဏ] ၁-သန်း
သော စကြဝဠာ အတိုင်းအရှည် ရှိသော
(လောကဓာတ်)။ ဒသသတသဟဿစက္ကဝါဠ-
ပရိမာဏာ ဒွိသဟဿီ မဇ္ဈိမိကာ နာမ
လောကဓာတု။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၁၀။ မဟာနိ၊ ၁။
၃၃၆။

ဒသသဒ္ဓ (ပု) [ဒသ + သဒ္ဓ။ (ဒရဂဗ္ဗ-သံ)] (၁)
(မင်းနေမြို့တော်၏ ဂုဏ်အင်္ဂါ ဖြစ်သော)
၁၀-မျိုးသော အသံ၊ အသံ ၁၀-မျိုး။ (ယင်း-
၁၀-မျိုးကား—(၁) ဆင်သံ၊ (၂) မြင်းသံ၊
(၃) ရထားသံ၊ (၄) စည်ကြီးသံ၊ (၅) မုရိုး

စည်သံ၊ (၆) စောင်းသံ၊ (၇) သီချင်းသံ၊
(၈) ခရုသင်းသံ၊ (၉) သံလွင်၊ ခွက်ခွင်း၊
မောင်း ကြေးနင်းသံ၊ သို့မဟုတ် ၄-ထောင်
ထက် စည်သံ သို့မဟုတ် အိုးစည်သံ၊ (၁၀)
“စားကြပါ၊ သောက်ကြပါ၊ ခဲကြပါ”ဟု
ကြွေးကြော် ဟစ်အော်သံ-တို့ ဖြစ်၏။ ဒီ၊ ၂။
၁၂၁၊ ၁၃၉-၁၄၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၂၀၆။ အဘိ၊ ၁။
၃၄။ အပါဠာ၊ ၁။ ၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၈၇။ မူလဋီ၊ ၁။
၂၄။) (၂) ဒသ-သဒ္ဓါ။ (၁) အောက်ပုဒ်
ကြည့်။ (၂) အနဝသေသဝိသယော ဒသ-
သဒ္ဓေါ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၅၂။

ဒသသဒ္ဓါဝိဝိတ္တ (တိ) [ဒသသဒ္ဓ + အဝိဝိတ္တ]
(မင်းနေမြို့တော်၏ ဂုဏ်အင်္ဂါဖြစ်သော)
၁၀-မျိုးသော အသံတို့မှ မဆိတ်သည်းသော
(မြို့-စသည်)။ ဒသသဒ္ဓါဝိဝိတ္တံ တံ (နဂရံ)။
အပါ၊ ၁။ ၆၇၊ ၁၀၅။ အပါ၊ ၂။ ၄၉။

ဒသသဟဿ^၁ (န) [ဒသ + သဟဿ။ သဟဿဿ
ဒသဂုဏိတံ ဒသသဟဿံ။ ရူ၊ ၄၁၆။ (ဒရသ-
ဟဿ-သံ)] ၁-သောင်း၊ ၁-သောင်းသော။
ကေ နဟုတံ ဒသသဟဿာနိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၃။

ဒသသဟဿ^၂ (တိ) [ဒသသဟဿ + ဏ။ (ဒရ-
သဟဿ-သံ)] (၁) ၁-သောင်း (အတိုင်း
အရှည်)ရှိသော (ရသေ့၊ ရဟန်း-စသည်)။
(၂) ၁-သောင်းသော လောကဓာတ်ကို
အစိုးရသော (ဗြဟ္မာ-စသည်)။ (၁) တကြာ-
သံ ဒသသဟဿာ၊ ပေါရာဏာ ဣသယော
ပုရေ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၈၆။ ဇာ၊ ၁။ ၉၆။ ၁၂၄။ (-၁၂၅။
မဟာဝံသ၊ ၂။ ၅၂။) ဒသသဟဿစက္ကဝါဠ-
လည်း ကြည့်။ (၂) ဒသသဟဿော ဗြဟ္မာ
ဒီဃာယုကော။ မ၊ ၃။ ၁၄၃။ သတသဟဿ
(မ၊ ၁။ ၄။ ၁၀၄။ မ၊ ၁။ ၃။ ၁၃၈)-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဒသသဟဿဂိဇ္ဈပရိဝါရ (တိ) [ဒသသဟဿ^၁ +
ဂိဇ္ဈ + ပရိဝါရ] လင်းတ ၁-သောင်း အခြေ
အရံရှိသော။ ဒသသဟဿဂိဇ္ဈပရိဝါရော ဂိဇ္ဈ-
ပဗ္ဗတေ ပဋိဝသတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၉၅။ ၄၅၄။

ဒသသဟဿန္တနက (တိ) [ဒသသဟဿ + အန္တနက။ ထိ-၌ ဒသသဟဿန္တနိကာ] အဖိုး ၁-သောင်း - ထိုက် - တန် - သော (ရွှေအုတ်စသည်)။ ဒသသဟဿန္တနိကာယ သုဝဏ္ဏိဋ္ဌကာယ ပူဇံ ကတော။ အပါဠာ ၂။ ၅၃။

ဒသသဟဿစက္ကဝါဠု (န) [ဒသသဟဿ + စက္ကဝါဠု။ ရှု။ ၃၅၀။ (ဒသသဟဿစက္ကဝါဠု-သံ)] ၁-သောင်း (အတိုင်းအရှည်ရှိ)သော စကြဝဠာ၊ စကြဝဠာ ၁-သောင်း။ (ယင်းသည် ဇာတိဗုဒ္ဓခေတ်ဖြစ်၏။ ဝိ၊ ဠာ၊ ၁။ ၁၂၉။ ပဋိသံ၊ ဠာ၊ ၁။ ၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၄။ အပါဠာ၊ ၁။ ၁၁၆။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၉၀၊ ၄၅၅။ ဒီ၊ ဠာ၊ ၁။ ၂၇၂။ သီ၊ ဠာ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၀၆။ ဒီ၊ ဠာ၊ ၁။ ၁၆၃။ သံ၊ ဠာ၊ ၁။ ၁၁၉။ အံ၊ ဠာ၊ ၁။ ၁၃၇၊ ၂၁၆။ အနု၊ ဠာ၊ ၁။ ၁၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဠာ၊ ၂။ ၅၀။) ဒသသဟဿစက္ကဝါဠုသုဒ္ဓေဝတာ သန္နိပတိတာ (သန္နိပတိတော)။ ဒီ၊ ဠာ၊ ၂။ ၂၇၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဠာ၊ ၂။ ၂။ သံ၊ ဠာ၊ ၁။ ၁၁၂။ (-ဝိ၊ ဠာ၊ ၁။ ၁၆၄။ ဒီ၊ ဠာ၊ ၂။ ၉၂၊ ၁၆၆။ မ၊ ဠာ၊ ၄။ ၈၂၊ ၁၂၇။ သံ၊ ဠာ၊ ၁။ ၇၀။ သံ၊ ဠာ၊ ၂။ ၁၀၈၊ ၁၈၄။ အံ၊ ဠာ၊ ၁။ ၇၀၊ ၈၉၄။ ခုဒ္ဒက၊ ဠာ၊ ၁။ ၁၀၁။ ဓမ္မ၊ ဠာ၊ ၁။ ၁၇။ သုတ္တနိ၊ ဠာ၊ ၂။ ၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဠာ၊ ၄၆။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၉၆။ သီ၊ ဠာ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၇။ သံ၊ ဠာ၊ ၁။ ၂၆၇။)

ဒသသဟဿစက္ကဝါဠုကမ္ပန (န၊ ထိ) [ဒသသဟဿစက္ကဝါဠု + ကမ္ပန] ၁-သောင်းသော စကြဝဠာ၏ တုန်လှုပ်ခြင်း။ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠုကမ္ပနနေဝ ခေတ္တပရိဂ္ဂဟော ကတော။ ဒီ၊ ဠာ၊ ၃။ ၈၁။ မ၊ ဠာ၊ ၄။ ၈၀။ အံ၊ ဠာ၊ ၁။ ၃၅၈။ အဘိ၊ ဠာ၊ ၂။ ၄၁၂။ (-အဘိ၊ ဠာ၊ ၁။ ၃၁၄။)

ဒသသဟဿစက္ကဝါဠုဒေဝတာ (ထိ) [ဒသသဟဿစက္ကဝါဠု + ဒေဝတာ] (က) ၁-သောင်းသော စကြဝဠာ၌နေသော - နတ် - ဗြဟ္မာ။ (ခ) ၁-သောင်းသော စကြဝဠာမှ လာသော - နတ် - ဗြဟ္မာ။ (က) ဒသသဟဿ

စက္ကဝါဠုဒေဝတာ သန္နိပတိတော (သန္နိပတိ-သု)။ ဒီ၊ ဠာ၊ ၂။ ၂၇၂။ ဒီ၊ ဠာ၊ ၃။ ၈၃။ မ၊ ဠာ၊ ၄။ ၁၂၂။ အံ၊ ဠာ၊ ၁။ ၁၈၆။ အဘိ၊ ဠာ၊ ၂။ ၄၁၄။ (-ဓမ္မ၊ ဠာ၊ ၁။ ၅၃။ ဣတိဝုတ်၊ ဠာ၊ ၁၂၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဠာ၊ ၁၀၁။) (ခ) ဒသသဟဿစက္ကဝါဠုဒေဝတာနံ မဇ္ဈေ အနုတ္တရံ ဓမ္မစက္ကံ ပဝတ္တေသိ။ အံ၊ ဠာ၊ ၁။ ၁၈၇။ (-သံ၊ ဠာ၊ ၁။ ၇၁။ သံ၊ ဠာ၊ ၂။ ၂၆၄။ အံ၊ ဠာ၊ ၁။ ၉၇။ အဘိ၊ ဠာ၊ ၁။ ၁၆။ ဓမ္မ၊ ဠာ၊ ၁။ ၅၄။ ထေရီ၊ ဠာ၊ ၁။ ၉၁။ ဠာ၊ ဠာ၊ ၁။ ၈၄။)

ဒသသဟဿစက္ကဝါဠုပတ္ထရဏ (န) [ဒသသဟဿစက္ကဝါဠု + ပတ္ထရဏ] စကြဝဠာ ၁-သောင်း တိုင်အောင် ဖြန့်ခြင်း။ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠုပတ္ထရဏေန ဝါ အပ္ပမာဏော။ ဒီ၊ ဠာ၊ ၂။ ၂၅။ မ၊ ဠာ၊ ၃။ ၃၃၆။

ဒသသဟဿစက္ကဝါဠုပရိယန္တ (တိ) [ဒသသဟဿစက္ကဝါဠု + ပရိယန္တ] ၁-သောင်းသော စကြဝဠာ - အဆုံး - အပိုင်းအခြား - ရှိသော (ဇာတိခေတ်)။ ဇာတိက္ခေတ္တံ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠုပရိယန္တံ။ ဝိ၊ ဠာ၊ ၁။ ၁၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၄။ ပဋိသံ၊ ဠာ၊ ၁။ ၂၆။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဠာ၊ ၂။ ၅၀။

ဒသသဟဿစက္ကဝါဠုဗျာပိ (တိ) [ဒသသဟဿစက္ကဝါဠု + ဝိ + အာပ + ဣ။ ထိ-၌ -ဗျာပိနီ] စကြဝဠာ ၁-သောင်းတိုင်အောင် - ဖြန့် - ပြန့်နှံ့ - ခြင်းရှိသော။ အယံ ဓမ္မသေနာပတိနော ဂုဏကထာ သတ္တု ဝစနာနုသာရေန ဒသသဟဿစက္ကဝါဠုဗျာပိနီ အဟောသိ။ သံ၊ ဠာ၊ ၁။ ၁၆၅-၆။

ဒသသဟဿစက္ကဝါဠုမြဟ္မဂဏပရိဝုတ (တိ) [ဒသသဟဿစက္ကဝါဠု + မြဟ္မဂဏ + ပရိဝုတ] ၁-သောင်းသော စကြဝဠာ၌ နေသော ဗြဟ္မာအပေါင်းသည် - ခြံရံ - သိုင်းဝိုင်း - အပ်သော။ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠုမြဟ္မဂဏပရိဝုတော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဠာ၊ ၁၂။

ဒသသဟဿစက္ကဝါဠမဟာဗြဟ္မပရိဝါရ (တိ) [ဒသသဟဿစက္ကဝါဠ + မဟာဗြဟ္မ + ပရိဝါရ] ခ-သောင်းသော စက္ကဝါဠာ၌ နေသော မဟာဗြဟ္မာ - အခြံအရံ - အသိုင်းအဝိုင်း - ရှိသောသူ (သဟမ္ပတိဗြဟ္မာ)။ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠမဟာဗြဟ္မပရိဝါရေန သဟမ္ပတိဗြဟ္မာနာ။ ဓမ္မာဠာ ၁။ ၅၅။

ဒသသဟဿစက္ကဝါဠဝန္တ (တိ) [ဒသသဟဿစက္ကဝါဠ + ဝန္တ။ ထိ-၌ - စက္ကဝါဠဝတိ] ခ-သောင်းသော စက္ကဝါဠာရှိသော။ ဒသသဟဿိ (တိ) (၂)။ ကြည့်။

ဒသသဟဿစက္ကဝါဠဝါသီ (တိ) [ဒသသဟဿစက္ကဝါဠ + ဝသ + ဣ] ခ-သောင်းသော စက္ကဝါဠာ၌နေသော (နတ်-စသည်)။ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠဝါသီနော ဘုမ္မာဒယောဒေဝါ ပမုဒိတဟဒယာ သာဓုကာရမဒံသု။ ဗုဒ္ဓဝံဠာ ၄၂။ (- မ၊ဠာ ၂။ ၃၃၅။)

ဒသသဟဿစက္ကဝါဠဝိတ္ထတ (တိ) [ဒသသဟဿစက္ကဝါဠ + ဝိတ္ထတ] စက္ကဝါဠာ ခ-သောင်းတိုင်အောင် ကျယ်ပြန့်သော။ အာကာသေ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠဝိတ္ထတံ သဗ္ဗရတနမယံ စင်္ကမံ မာပေတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံဠာ ၃၈၊ ၄၉။

ဒသသဟဿတာပသပရိဝုတ (တိ) [ဒသသဟဿတာပသ + ပရိဝုတ] ရသေ့ ခ-သောင်းသည် - ခြံရံ - သိုင်းဝိုင်း - အပ်သော (နာရဒ ရသေ့-စသည်)။ နာရဒေါပိ ပဉ္စာဘိညောတာပသော ဒသသဟဿတာပသပရိဝုတော။ ဇာ၊ဠာ ၅။ ၄၅၄။

ဒသသဟဿပရိမာဏ (တိ) [ဒသသဟဿ + ပရိမာဏ။ (ဒကသဟဿပရိမာဏ-သံ)] ခ-သောင်းအတိုင်းအရှည်ရှိသော (အရပ်-စသည်)။ ဒသသဟဿပရိမာဏံ ဌာနံ ဇာတိဓတ္ထံ။ မ၊ဠာ ၃။ ၂၉၇။ (- အံ၊ဠာ ၁။ ၂၁၆။)

ဒသသဟဿဗြဟ္မပရိဝါရ (တိ) [ဒသသဟဿဗြဟ္မ + ပရိဝါရ] ခ-သောင်းသော ဗြဟ္မာ အခြံအရံရှိသော၊ ဗြဟ္မာ ခ-သောင်း အခြံအရံရှိသော (သဟမ္ပတိဗြဟ္မာ-စသည်)။ ဗြဟ္မာ သဟမ္ပတိ ဒသသဟဿဗြဟ္မပရိဝါရော ဘဂဝတော သန္တိကံ ဥပဂစ္ဆိ။ မ၊ဠာ ၂။ ၃၁၄။

ဒသသဟဿဗြဟ္မပရိဝါရိတ (တိ) [ဒသသဟဿဗြဟ္မ + ပရိဝါရိတ] ခ-သောင်းသော ဗြဟ္မာသည် ခြံရံအပ်သော (သဟမ္ပတိဗြဟ္မာ-စသည်)။ ဒသသဟဿဗြဟ္မပရိဝါရိတဿ သဟမ္ပတိ မဟာဗြဟ္မာနော အဇ္ဈေသနံ။ မ၊ဠာ ၁။ ၁၁၉။

ဒသသဟဿမတ္တ (တိ) [ဒသသဟဿ + မတ္တာ။ (ဒကသဟဿမာတြသံ)] ခ-သောင်းအတိုင်းအရှည်ရှိသော (ပုဏ္ဏား-စသည်)။ ပရိဝါရဗြဟ္မဏာပိဿ ဒသသဟဿမတ္တာ။ သံ၊ဠာ ၃။ ၁၅၇။

ဒသသဟဿမဟာဗြဟ္မပရိဝါရ (တိ) [ဒသသဟဿမဟာဗြဟ္မ + ပရိဝါရ] ခ-သောင်းသော မဟာဗြဟ္မာအခြံအရံရှိသော (သဟမ္ပတိဗြဟ္မာ-စသည်)။ ဒသသဟဿမဟာဗြဟ္မပရိဝါရဿ သဟမ္ပတိဗြဟ္မာနော အဇ္ဈေသနံ။ အံ၊ဠာ ၁။ ၅၂။ (- သံ၊ဠာ ၁။ ၅၁။)

ဒသသဟဿယောဇန (တိ) [ဒသသဟဿ + ယောဇန] ယူဇနာ ခ-သောင်းရှိသော (နတ်မြို့-စသည်)။ ဒသသဟဿယောဇနံ အလင်္ကတဒေဝနရံ။ ဇာ၊ဠာ ၅။ ၄၁၀။

ဒသသဟဿယောဇနပရိမာဏ (တိ) [ဒသသဟဿယောဇန + ပရိမာဏ] (အလျား၊ အနံအားဖြင့်) ယူဇနာ ခ-သောင်း အတိုင်းအရှည်ရှိသော (ဇမ္ဗူဒိပ်-စသည်)။ ဒသသဟဿယောဇနပရိမာဏော (မ၊ဠာ ၃။ ၂၄) အာယာမတော စ ဝိတ္တာရတော စာတိ အဓိပ္ပါယော။ မ၊ဠာ ၃။ ၂၀။

ဒသသဟဿယောဇနပုမာဏ (တိ) [ဒသသဟဿယောဇန+ပမာဏ] အထက်ပုဒ်နက်ကြည့်။ ဒသသဟဿယောဇနပုမာဏံ ဇမ္ဗုဒိပံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၈။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၇၇။)

ဒသသဟဿဝါရ (ပု) [ဒသသဟဿ + ဝါရ။ (ဒသသဟဿဝါရ-သံ)] ၁-သောင်းသော အကြိမ်၊ အကြိမ် ၁-သောင်း။ ဒသသဟဿဝါရေ ဒေဝေသု ဥပပဇ္ဇိမ္မ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၉၉။

ဒသသဟဿာဓိဝါသီ (တိ) [ဒသသဟဿိ+အဓိ +ဝသ+ဏီ] ၁-သောင်းသော လောကဓာတ်၌ နေသော၊ သူ (မဟာဗြဟ္မာ)။ ဒသသဟဿာဓိဝါသီနော (ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၁၅)တိ ဒသသဟဿိဝါသီနော မဟာဗြဟ္မာနော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၂၅။ (-အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။)

ဒသသဟဿိကမ္မက (တိ) [ဒသသဟဿိ+ကမ္မ +ဏေ+ဏ္ဍ] ၁-သောင်းသောလောကဓာတ်ကို တုန်လှုပ်စေနိုင်သော၊သူ (ဘုရားရှင်)။ တေန ကမ္မေန ဘဂဝါ၊ ဒသသဟဿိကမ္မကော။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၉၂။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၂။

ဒသသဟဿိကမ္မန (န၊ထိ) [ဒသသဟဿိ+ကမ္မန] ၁-သောင်းသော လောကဓာတ်၏ တုန်လှုပ်ခြင်း။ ဒသသဟဿိကမ္မနပစ္စယဘာဝေါ။ မူလဒီ၊ဋ္ဌ။၁။၁၃၁။

ဒသသဟဿိစက္ကဝါဠ (န) [ဒသသဟဿိ+စက္ကဝါဠ] ၁-သောင်း (အတိုင်းအရှည်ရှိ)သော စက္ကဝါဠ။ ဗုဒ္ဓဓေတ္တမိ ဒသသဟဿိစက္ကဝါဠေ။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။ (-မ၊ဒီ၊၃။၃၃၅။)

ဒသသဟဿိဒေဝဂဏပရိဝုတ (တိ) [ဒသသဟဿိဒေဝဂဏ + ပရိဝုတ] ၁-သောင်းသောလောကဓာတ်မှ ရောက်လာသော-နတ်-ဗြဟ္မာ-အပေါင်းသည် ခြံရံအပ်သော၊သူ

(ဘုရားရှင်)။ ဒသသဟဿိဒေဝဂဏပရိဝုတံ ဘဂဝန္တံ အဒ္ဓသ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၇၇။

ဒသသဟဿိပရမ္ပရ(တိ) [ဒသသဟဿိ+ပရမ္ပရ] ၁-သောင်းသော လောကဓာတ် - အဆက်ဆက် - အဆင့်ဆင့်။ ဒသသဟဿိပရမ္ပရာ (အပါ၊ဋ္ဌ။၅) ဒသသဟဿိနံ ပရမ္ပရာ ဒသသဟဿိယော။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။

ဒသသဟဿိဗြဟ္မ (ပု) [ဒသသဟဿိ+ဗြဟ္မ] ၁-သောင်းသော လောကဓာတ်၌ နေသော ဗြဟ္မာ။ ဗြဟ္မာတိ ဒသသဟဿိဗြဟ္မာနံ သန္ဓာယာဟ။ သံ၊ဒီ၊၁။၂၃၈။

ဒသသဟဿိမဟာဗြဟ္မပရိဝါရ (တိ) [ဒသသဟဿိမဟာဗြဟ္မ + ပရိဝါရ] ၁-သောင်းသောလောကဓာတ်-၌နေ-မှလာ-သော မဟာဗြဟ္မာ အခြံအရံ ရှိသော (သဟမ္ပတိဗြဟ္မာ-စသည်)။ ဒသသဟဿိမဟာဗြဟ္မပရိဝါရေန (ဒသသဟဿမဟာဗြဟ္မပရိဝါရေန၊ သျှာ)သဟမ္ပတိဗြဟ္မာနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၇။

ဒသသဟဿိလောက (ပု) [ဒသသဟဿိ + လောက] အောက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဒသသဟဿိလောကမိ၊ ဣသယော နတ္ထိ မေသမာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။

ဒသသဟဿိ (သိ) လောကဓာတု (ပု၊ထိ) [ဒသသဟဿိ+လောကဓာတု] ၁-သောင်း (အတိုင်းအရှည်ရှိ)သော လောကဓာတ်၊ လောကဓာတ် ၁-သောင်း။ ဒသသဟဿိလောကဓာတုယာ (ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၀၀)တိ ဒသသုစက္ကဝါဠသဟဿေသု။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၅၂။ ဒသသဟဿိလောကဓာတုယာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၁)တိ ဣမာယ လောကဓာတုယာ သဒ္ဓိံ ဣမံ လောကဓာတုံ ပရိဝါရေတွာ ဌိတာယ ဒသသဟဿိလောကဓာတုယာ။ ဒီ၊ဒီ၊၃။၈၁။

ဒသသဟဿိလောကဓာတု — သံ၊ ၃။ ၃၇၁။
 အဘိ၊ က။ ၄၀၇။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၊ ၃၂၊ ၇၁၊ ၁၄၃၊
 ၃၈၁။ ဒီ၊ ဌီ၊ ၁။ ၁၀၁၊ ၁၈၆။ သံ၊ ဌီ၊ ၂။ ၁၀၂။
 ဒသသဟဿိလောကဓာတုယော — ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။
 ၁၂၃။ ဒသသဟဿိလောကဓာတု — အဘိ၊
 က။ ၁၅၅။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၂။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၆၀။ သာ-
 ရတ္ထ၊ ၃။ ၁၈၁။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၄၃။ ဒသသဟဿိ-
 လောကဓာတုယာ (ဆ၊ ဇ) — ဒီ၊ ဌီ၊ ၁။ ၄၆။
 အံ၊ ဌီ၊ ၁။ ၃၄။ ဒသသဟဿိလောကဓာတုမှိ
 (ပု၊ သ၊ ဇ) — ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၂။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၃၃။
 ဒသသဟဿိလောကဓာတုယာ — မိလိန္ဒ။
 ၃၄၂။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၇၉၊ ၁၃၄။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆။
 အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၅၈။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၁၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။
 ၅၇၊ ၁၂၃။ နေတ္ထိ၊ ဌ။ ၁၅၉။ သီ၊ ဌီ၊ သစ်၊ ၁။
 ၁၃၀။ ဒသသဟဿိလောကဓာတုယံ — မ၊ ဌီ၊
 ၃။ ၂၇၅။ ဒသသဟဿိလောကဓာတုသု-
 ဝိမာန၊ ဌ။ ၉၉။

ဒသသဟဿိလောကဓာတုကမ္မ (ပု) [ဒသသဟ-
 ဿိလောကဓာတု + ကမ္မ + အ] ၁-သောင်း
 သော လောကဓာတ်၏ တုန်လှုပ်ခြင်း။ ဒသ-
 သဟဿိလောကဓာတုကမ္မော သဗ္ဗညုတ-
 ဉာဏပဋိလာဘဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၂။
 မ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၃၃။

ဒသသဟဿိလောကဓာတုကမ္မန (န၊ ထိ) [ဒသ-
 သဟဿိလောကဓာတု + ကမ္မန] အထက်ပုဒ်
 နက်ကြည့်။ ဒသသဟဿိလောကဓာတုကမ္မနံ
 ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၆၄။ (-ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅။
 အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၉။ အံ၊ ဌီ၊ ၁။ ၂၅၈။)

ဒသသဟဿိလောကဓာတုဒေဝတာ (ထိ) [ဒသ-
 သဟဿိလောကဓာတု + ဒေဝတာ] ၁-
 သောင်းသော လောကဓာတ်-၌ နေ-မှ-
 လာ-သော-နတ်-ဗြဟ္မာ။ ဒသသဟဿိ-
 လောကဓာတုဒေဝတာဟိ ကတပရိဝါရော
 မဟာဘိနိက္ခမနံ နိက္ခမိတွာ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၆။
 (-သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂၀။)

ဒသသဟဿိလောကဓာတုပကမ္မန (န၊ ထိ) [ဒသ-
 သဟဿိလောကဓာတု + ပကမ္မန] (၁) ၁-
 သောင်းသော လောကဓာတ်၏ တုန်လှုပ်
 ခြင်း။ (တိ) (၂) ၁-သောင်းသော လော-
 ကဓာတ်ကို တုန်လှုပ်စေနိုင်သော (ဗြဟ္မ-
 ဇာလသုတ်-စသည်)။ (၁) ဒသသဟဿိ-
 လောကဓာတုပကမ္မန ဩဘာသပါတုဘာဝိ-
 ဒီဟိ ပါကဋ္ဌာ။ သံ၊ ဌီ၊ ၁။ ၃၂။ (တိ) (၂) ဗြဟ္မ-
 ဇာလသုတ္တံ နာမ .... ဒသသဟဿိလောက-
 ဓာတုပကမ္မနံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၆၁။ (-ဒီ၊ ဌီ၊ ၁။
 ၅၁။ သီ၊ ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၇၀၊ ၁၉၁။)

ဒသသဟဿိလောကဓာတုပုမာဏ (တိ) [ဒသ-
 သဟဿိလောကဓာတု + ပုမာဏ] ၁-သောင်း
 သော လောကဓာတ် အတိုင်းအရှည်ရှိသော
 (ရောင်ခြည်တော်-စသည်)။ မင်္ဂလဿ ဘဂ-
 ဝတော သရီရရသ္မိ ဒသသဟဿိလောက-
 ဓာတုပုမာဏာ အဟောသိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၈။

ဒသသဟဿိလောကဓာတုဗြဟ္မ (ပု) [ဒသသဟ-
 ဿိလောကဓာတု + ဗြဟ္မ] ၁-သောင်းသော
 -စကြဝဠာ-လောကဓာတ် - ၌ နေသော
 ဗြဟ္မာ။ ယထာ ဒသသဟဿိလောကဓာတု-
 ဗြဟ္မာနော သုတွာ သဗ္ဗေ သန္နိပတိံ သူ။ ဒီ၊ ဌ၊
 ၂။ ၅၈။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၂။ ဝဇီရ၊ ၃၉၇။ သာရတ္ထ၊
 ၃။ ၁၅၅။

ဒသသဟဿိလောကဓာတုဝါသီ (တိ) [ဒသ-
 သဟဿိလောကဓာတု + ဝသ + ဇာ] ၁-
 သောင်းသော လောကဓာတ်၌ နေ-လေ့ရှိ-
 သောသူ။ ဒသသဟဿိလောကဓာတုဝါသီနံ
 ဒေဝဗြဟ္မသံဃာနံ။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၁၀၂။

ဒသသဟဿိလောကဓာတုဝိဇ္ဇောတနသမတ္ထ
 (တိ) [ဒသသဟဿိလောကဓာတု + ဝိဇ္ဇော-
 တန + သမတ္ထ] ၁-သောင်းသော လောက
 ဓာတ်ကို - ထွန်းလင်း - တောက်ပြောင် -
 စေခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော သူ။ ကေကုဏေ

ဒသသဟဿိလောကဓာတုဝိဇ္ဇောတနသမတ္ထ-
မဟာဗြဟ္မာနော။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၆၇။

ဒသသဟဿိ (တိ) [ဒသသဟဿ+ဤ။ နိရုတ္တိ။
၇၁။] (၁) ၁-သောင်း၊ ၁-သောင်းသော
(လောကဓာတ်-စသည်)။ (တိ) (၂) ၁-
သောင်းအတိုင်း အရှည်ရှိသော၊ ၁-သောင်း
သော စကြဝဠာရှိသော (လောကဓာတ်)။
(၁) ကတဉ္စလီ နမဿန္တိ၊ ဒသသဟဿိ
သဒေဝကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၁၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။
အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၁။ = ဒသသဟဿိလောကဓာတုယော။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။

(တိ) (၂) ဒသသဟဿိ (ပဋိသံ၊၃၃၂)-
တိ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠဝတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၁၈။ ဒသသဟဿိ ဝိရောစတိ (ဗုဒ္ဓဝံ၊
၃၃၁) တိ တဿ ပဘာယ ဒသသဟဿိပိ
လောကဓာတု ဝိရောစတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၁။
(-ဒီ၊၁။၄၃။ ဒီ၊၂။၁၀။ မ၊၃။၁၆၊၁၆၅။
အပါ၊၂။၄၄၊၆၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၀၀၊၃၁၃။ မဟာနိ။
၂၁၀။ မိလိန္ဒ။၁၀၄၊၁၃၅၊၁၆၇၊၂၂၁၊၂၃၁။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၁။၃၅၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၅၂၊၁၂၂၊၂၂၅၊၂၄၃၊၂၅၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၁-၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၈၇၊၂၃၆။ မ၊ဋီ၊၃။၃၃၅။
အံ၊ဋီ၊၁။၂၁၆။)

ဒသသိက္ခာပဒ (န) [ဒသ+သိက္ခာပဒ။ နိရုတ္တိ။
၃၅၂။] ၁၀-ပါးသော-သိက္ခာပုဒ် - သိက္ခာ
အစု။ (ယင်း-သရုပ်-ဝိ၊၃။၁၁၇။ ခုဒ္ဒက။၁၊၂-
ကြည့်။) ဒသသိက္ခာပဒဝိနိမုတ္တံ။ ဝဇီရ။၄၁၂။
သာရတ္ထ၊၃။၂၀၃။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၆။
ဝိမတိ၊၁။၉၅။)

ဒသသိက္ခာပဒိက (တိ) [ဒသသိက္ခာပဒ+ဣက]
၁၀-ပါးသော သိက္ခာပုဒ် ရှိသော၊ ၁၀-ပါး
သော သိက္ခာပုဒ်ကို စောင့်ထိန်းသော၊ သူ။
သာမဏေရော နာမ ဒသသိက္ခာပဒိကော။

အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၂-၁၄-ပ-မ-ဗ-သ-စ

သာမဏေရီ နာမ ဒသသိက္ခာပဒိကော။ ဝိ၊၂။
၁၆၀။ (-၄၅၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၈။)

ဒသသုတ္တပရိမာဏ (တိ) [ဒသသုတ္တ+ပရိမာဏ]
၁၀-သုတ်အတိုင်းအရှည်ရှိသော(ပါဠိ)။ ဒသ-
သုတ္တပရိမာဏာယ ဥပါသိကာပါဠိယာ။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၁။၃၅၂။

ဒသဟတ္ထ (တိ) [ဒသ+ဟတ္ထ။ (ဒဂဟတ္ထ-သံ)]
၁၀-တောင်ရှိသော(အဝတ်၊စသည်)။ ကောစိ
ဒသဟတ္ထံ ဝတ္ထံ အာဟရိတာ ဝဿာဝါသိကံ
ဒေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၉၀။ (-ဝိ၊
ဋ္ဌ၊၄။၈၄။)

ဒသဟတ္ထိကုလ (န) [ဒသ+ဟတ္ထိကုလ] ၁၀-မျိုး
သောဆင်၊ ဆင် ၁၀-မျိုး။ (ယင်း ၁၀-မျိုး၏
အမည်များကို “ဂေါစရိ ကဋ္ဌာပေါ ဂဏေ-
ယျော၊ ပိဂ်လော ပဗ္ဗတေယျကော။ ဟေမဝ-
တော စ တမ္ဗော စ၊ မန္ဒာကိနီ ဥပေါသ-
ထော။ ဆဒ္ဒန္တောယေဝ ဒသမော၊ ဧတေ
နာဂါနမုတ္တမာ” ဟု-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၄-၌ ဆို၏။
“ကာလာဝကဉ္စ ဂဏေယျ၊ ပဏ္ဍရံ တမ္ပပိဂ်လံ။
ဂန္ဓမင်္ဂလဟေမဉ္စ၊ ဥပေါသထဆန္ဒန္တိမေ ဒသ”
ဟု-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၃။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၀။ ဥဒါန၊
ဋ္ဌ။၃၆၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၆၁။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၄၉။ သာရတ္ထ၊
၃။၂၁၈။ ဝိမတိ၊၂။ ၉၉-တို့၌ ဆို၏။ ဓာန်။
၃၆၁-၌လည်း ယင်းနည်းတူဆို၏။ အဆိုမညီ
ကြ။ ယင်း-သို့ မညီသော်လည်း အမည်ချင်း
ကွဲလွဲ၍ မတူရုံမျှသာ ဖြစ်သည်။ ယင်း-တို့၏
အင်အား အဆင့်ဆင့် သာလွန်ရာ၌ကား ထပ်
တူပင် ဖြစ်၏-ဟု ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၇၄-၌ ဆို၏။
ဒသဗလဂုဏောပေတ-ကြည့်။

ဒသ (ထိ၊န) [ဒါ+သ+အာ။ ဒါ-၌ အာ-ကို
အ-ပြု။ ဓာန်၊ဋီ။၂၉၄။ (ဒဂါ-သံ၊ ဒဂါဝ-
သီဟိဋ္ဌ်)] (၁) အဝတ် အထည်၏-အစိတ်-
အပိုင်း-အစအန၊ အမြိတ်အဆာ။ (၂)
အခိုက်အတန့်။ (၃) စည်း၊ စောင်ရန်း၊ ခရီး။

(၄) အတိုင်းအရှည်။ (၅) အများအပြား။
 (၆) (တနင်္ဂနွေ-စသော) ဂြိုဟ်တို့၏ စားရာ
 ကာလ၊ ဂြိုဟ်သက်။ (၇) စိတ်။ (၈) ဆီမီး
 စာ။ (အဝတ်၏ အမြိတ် ၂-ဖက်၊ များသော
 အပြားရှိသော အခိုက်အတန့်။ အမရ။ အခြေ
 အနေ၊ အချိန်အခါ၊ စိတ်၊ အဝတ်အထည်
 အမြိတ်။ သီ၊ ဓာန်။)

(၁) အဝတ်အထည်၏ - အစိတ် -
 အပိုင်း-အစအန၊ အမြိတ်အဆာ။ အနုဇာ-
 နာမိ ဘိက္ခဝေ နိဿိဒနဿ ဒသံ ဝိဒတ္ထိ။
 ဝိ၊ ၂။ ၂၂၁။ ကာယဗန္ဓနဿ ဒသာ ကော
 ဝဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၃။ ရတ္တပဋ္ဌာနံ ဒသာနိ
 ဆိန္နိတော။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၉။ ဒသာတိ ဝတ္ထု-
 သာဝယဝေါ။ သော ဟိ ဒိယတိ အဝဇ္ဇဏိယ-
 တီတိ ‘ဒသာ’ တိ ဝုစ္ဆတိ။ ပါ၊ စိတ်၊ ယော၊ ၁။
 ၁၂၃။ (-ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၁၅၅။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၅၄၊ ၁၃၅။
 ကင်္ခါ၊ ၂၇၀။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၆၉။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၇။
 သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၂၀၊ ၄၁၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၈၊
 ၃၃၄။)

(၂) အခိုက်အတန့်။ တိဒသ^၂ (အဋ္ဌသာ၊
 ယော။ ၂)-ဒေါင်ကွင်း ကြည့်။ (၁)၊ (၂)
 ဒသာ ဝတ္ထာပဋ္ဌန္တေသု။ ဓာန်။ ၁။ ၁၂၇။ အဝ-
 တ္တာယံ၊ ပဋ္ဌဿ အန္တေ စ ဒသာ။ ယင်း-ဋီ။
 (၃) အနက်လည်း ဆက်ကြည့်။

(၃) စည်း၊ စောင်ရန်း၊ ခရီး။ “ဒသာ
 ဝဏ္ဏမဝတ္ထာယံ၊ ဝတ္ထံသေ ဗဟုမိ ဒိသု” တိ
 ရတသော။ ဓာန်၊ ၄။ ၂၉၄။

(၄) အတိုင်းအရှည်။ တိဒသ^၂ (ဓာန်၊ ၄။
 ၁။ ၈။ ၃၅၂)-ဒေါင်ကွင်းကြည့်။ (၅) အများ
 အပြား။ (၃) အနက် ပြန်ကြည့်။

(၆) (တနင်္ဂနွေ-စသော) ဂြိုဟ်တို့၏ စား
 ရာကာလ၊ ဂြိုဟ်သက်။ (၇) စိတ်။ (၈) ဆီမီး
 စာ။ ဂဟာနံ ဘောဂကာလမိ၊ စိတ္တေ စ ဒိပ-
 ဝဋ္ဋိယံ။ တောင်ပေါက်၊ ဓာန်၊ သျှ။ ၁။ ၁၂၈။

ဒသာကောဋိ (ထိ) [ဒသာ+ကောဋိ] ([ခုံစောင်-
 စသည်၏) - အမြိတ်စွန်း - အမိတ်စွန်း။
 နိဝတ္ထသာဋ္ဌကဿ ဒသာကောဋိ* ကေန
 ဟတ္ထေန ဂဟေတွာ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၇။

ဒသာဓိက (တိ) [ဒသ+အဓိက] ၁၀-တို့ဖြင့်
 ပိုလွန်သော၊ ၁၀-အပိုအလွန်ရှိသော၊ ၁၀-မက
 သော။ ဧဝံ ဒသာဓိကံ သီဟနာဒသတံ
 ဟောတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၅၈။ (-အပါဠာ၊ ၁။ ၁၁၃။
 မူလဒီ၊ ၁။ ၁၈။)

ဒသာပရိယောသာန (န) [ဒသာ+ပရိယော-
 သာန] အမြိတ်အဆာ၏ အဆုံး။ ဝိမ (ဝိမတိ၊
 ၁။ ၁၆၈)-ကြည့်။

ဒသာမုခ (န) [ဒသာ + မုခ] (က) အမြိတ်
 အဆာ၏ အစပိုင်း။ (ခ) အမြိတ်အဆာ၏
 အရင်းပိုင်း။ ဥဘောသု ပန အန္တေသု ဒသာ-
 မုဓဿ ထိရဘာဝါယ ဒိဂုဏံ ကောဇ္ဇေတုံ
 ဝဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၃။

ဒသာမူလ (န) [ဒသာ+မူလ] အမြိတ်အဆာ၏
 အရင်းပိုင်း။ ကာယဗန္ဓနဿ ပါသန္တေ ဒသာ-
 မူလေ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၂၁။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။
 ၃၉၁။)

ဒသာရဟ (တိ) [ဒသ+အရဟ] (၁၀-ခိုင်
 ၁-ခိုင် အခွန်ကို ထိုက်သည်ဖြစ်၍) ဒသာ-
 ရဟ-အမည်ရှိသော (မင်း)။ ဒသာရဟာန-
 (သံ၊ ၁။ ၄၅၇) နှိ ဧဝံနာမကာနံ ခတ္ထိယာနံ။
 တေ ကိရ သတတော ဒသဘာဂံ ဂဏှိ*သု၊
 တဿ “ဒသာရဟာ” တိ ပညာယိ*သု။
 သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၉။

ဒသာဟ (ပု၊ န) [ဒသ+အဟ။ ဒသ အဟာနိ
 ဒသာဟံ။ ကင်္ခါ၊ ယော၊ မဟာဒီ၊ ၁။ ၁၃၁။
 (ဒဝါဟ-သံ)] ၁၀-ရက်-နေ့။ ဒသာဟော-
 ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၄။ ဒသာဟံ (န၊ ပ၊ ၆)-ဝဇ္ဇိရ။
 ၂၇၅၊ ၂၈၀။ ဒသာဟာ (ပ၊ ၁၂)-ဝဇ္ဇိရ။ ၂၇၅။
 ဒသာဟံ-ဝိ၊ ၅။ ၁၄။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၄၊ ၂၃၁၊ ၂၈၃၊
 ၃၀၀။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၁၉၀၊ ၃၇၁။ ကင်္ခါ၊ ၁၅၇။

ဝိသင်္ဂဟ။၇၀။ ဝဇီရ။၂၀။ သာရတ္ထ။၂။
 ၃၈၉၊၄၃၈။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၆၈။ ဒသာဟေ—ကင်္ခါ၊
 ဋီ။၆၈။ ဒသာဟေန—ဝဇီရ။၂၀၀-၁။ သာ-
 ရတ္ထ။၂။၃၉၈။ ဒသာဟာ—ဝိ။၁။၃၀၄-၅။
 သာရတ္ထ။၂။၃၉၈။ ဒသာဟတော—ဝဇီရ။
 ၂၇၉၊၂၇၁။ သာရတ္ထ။၂။၃၈၅၊၃၉၇။ ကင်္ခါ၊
 ဋီ။၇၁။ ဒသာဟဿ—ဝဇီရ။၂၀။ ဒသာ-
 ဟေ—ဝိဋ္ဌ။၂။၂၂၄၊၃၀၀။ ပဋိသိဋ္ဌာ။၁။၃၂။
 ဝိသုဒ္ဓိ။၁။၉၇။ ဝဇီရ။၂၇၅။ သာရတ္ထ။၂။၄၃၉။
 ကင်္ခါ၊ဋီ။၆၈-၉။

ဒသာဟပရမ (တိ) [ဒသာဟ+ပရမ] ၁၀-ရက်
 အပိုင်း အခြား ရှိသော (ကာလ-စသည်)။
 ဒသာဟပရမ (ဝိ။၁။၂၉၅) ၏ ဒသ အဟာနိ
 ပရမော ပရိစ္ဆေဒေါ အဿာတိ ဒသာဟ-
 ပရမော၊ တံ ဒသာဟပရမံ ကာလံ ဓာရေ-
 တဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။ ဝိဋ္ဌ။၂။၂၂၁။ ကင်္ခါ။၁၅၁။
 (-ဝိဋ္ဌ။၂။၂၇၃၊၃၀၀။ ဝိဋ္ဌ။၄။၁၄၇၊၁၇၈၊
 ၂၃၃။ ဒိ။ဋ္ဌ။၃။၉၁။ ဝဇီရ။၂၁၄-၅၊၂၂၀၊
 ၂၂၈၊၂၃၅၊၂၈၀၊၅၆၆။ သာရတ္ထ။၂။၄၄၄။
 ကင်္ခါ၊ဋီ။၆၉၊၇၁။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ။သစ်။၆၃။)

ဒသာဟပရမသိက္ခာပဒ (န) [ဒသာဟပရမ+
 သိက္ခာပဒ] ဒသာဟပရမသိက္ခာပုဒ်၊ ၁၀-ရက်
 အပိုင်းအခြားရှိသော ကာလနှင့် စပ်သော
 သိက္ခာပုဒ်၊ ပဌမကထိနသိက္ခာပုဒ်။ ဒသာဟ-
 ပရမသိက္ခာပဒ အဝိကောပေတွာ။ သာရတ္ထ။
 ၂။၄၃၉။ (-၄၄၅။)

ဒသာဟပရိဟာရ (ပု) [ဒသာဟ+ပရိဟာရ]
 ဒသာဟပရမသိက္ခာပုဒ်၏ (အာပတ်မသင့်
 အောင်) - အစောင့်အရှောက် - အကာ
 အကွယ်၊ ၁၀-ရက်တိုင်အောင် (အာပတ်မှ)
 -စောင့်ရှောက်-ကာကွယ်-ခြင်း၊ ၁၀-ရက်
 အစောင့်အရှောက်။ စီဝရကာလတော ပရံ
 ဒသာဟပရိဟာရံ န လဘတိ။ ဝဇီရ။၂၁၈။
 (-၂၂၇။ သာရတ္ထ။၂။၃၉၇။ ဝိမတိ။၁။
 ၃၂၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ။သစ်။၂၈၂။)

ဒသာဟပ္ပ(ပ)ဋိစ္ဆန္တ (တိ) [ဒသာဟ+ပဋိစ္ဆန္တ]
 ၁၀-ရက်-ပတ်လုံး - တိုင်တိုင်-ဖုံးလွှမ်းအပ်
 သော (အာပတ်-စသည်)။ ကော အာပတ္တိ
 ဒသာဟပ္ပဋိစ္ဆန္တာ။ ဝိဋ္ဌ။၁။၃၃၄-၅။ အပရမ္ပ
 သတံ အာပတ္တိယော ဒသာဟပ္ပဋိစ္ဆန္တာ။ ဝိဋ္ဌ။
 ၄။၂၇။ (-ဝိဋ္ဌ။၁။၃၆။ ဝိဋ္ဌ။၄။၂၃၅။ ဝိ-
 သင်္ဂဟ။၃၇၃၊၃၇၅-၆။ ဝဇီရ။၂၁၉။ ကင်္ခါ၊ဋီ။
 သစ်။၂၆၅။)

ဒသာဟဗ္ဗန္တရ (န) [ဒသာဟ+အဗ္ဗန္တရ]
 ၁၀-ရက်၏ အတွင်း။ ဒသာဟဗ္ဗန္တရေ ပုန
 အဓိဋ္ဌာတဗ္ဗော။ ဝိဋ္ဌ။၂။၂၇၅။

ဒသာဟတိက္ကန္တ (တိ) [ဒသာဟ+အတိက္ကန္တ]
 (၁) ၁၀-ရက်ကို ကျော်လွန် ပြီးသော
 (သက်န်း-စသည်)။ (၂) ကျော်လွန်အပ်
 ပြီးသော ၁၀-ရက်။ (၁) ဣဒံ မေ ဘန္တေ
 (အာပုသော) စီဝရံ ဒသာဟတိက္ကန္တံ
 နိဿဂ္ဂိယံ။ ဝိဋ္ဌ။၂။၉၅-၆။ (-ဝိဋ္ဌ။၂။၂၂၂။
 ကင်္ခါ။၁၅၅-၆။ ဝဇီရ။၂၁၉၊၂၂၆၊၂၇၅။ ကင်္ခါ၊
 ဋီ။၇၃။) (၁), (၂) ဒသာဟတိက္ကန္တေ
 အတိက္ကန္တသညိ (ဝိဋ္ဌ။၂။၉၆) တိ ဒသာဟံ
 အတိက္ကန္တေ စီဝရေ “အတိက္ကန္တံ ဣဒံ” ၏
 ဝေသညိ၊ ဒသာဟေ ဝါ အတိက္ကန္တေ
 “အတိက္ကန္တော ဒသာဟော” တိ ဝေသညိ။
 ဝိဋ္ဌ။၂။၂၂၄။ (-သိဋ္ဌိသစ်။၁။၁၃၅။)

ဒသာဟတိက္ကမ (ပု) [ဒသာဟ+အတိက္ကမ]
 (၁) ၁၀-ရက်ကို ကျော်လွန်ခြင်း။ (၂)
 ၁၀-ရက်ကို ကျော်လွန်ရာအခါ။ (၁) အတိ-
 ရေကစီဝရတာ၊ ဒသာဟတိက္ကမော။ ကင်္ခါ။
 ၁၅၇။ သာရတ္ထ။၂။၃၉၃။ ကေဝလဉ္စိ တတ္ထ
 ဒသာဟတိက္ကမော။ သာရတ္ထ။၂။၃၉၈။
 (- ဝိဋ္ဌ။၂။၃၀၄။ ဝိသင်္ဂဟ။၃၄။) (၂)
 ဒသာဟတိက္ကမေ နိဋ္ဌိတာ တဒဟေဝ အဓိ-
 ဋ္ဌာတဗ္ဗော။ ဝိဋ္ဌ။၂။၃၀၀။ သာရတ္ထ။၂။၄၃၉။
 ကင်္ခါ၊ဋီ။၆၈။ (-ဝဇီရ။၁၁၄၊၂၂၆။) (၁),
 (၂) ဒသာဟတိက္ကမေ စ အနာပတ္တိ။ ဝိဋ္ဌ။

၂။၂၃။ ဝဇီရ။၂၃၅။ (-ကခါ။၃၀၈။
ဝဇီရ။၂၆၈။)

ဒသာဟာတိက္ကမန (န) [ဒသာဟ+အတိက္ကမန]
၁၀-ရက်ကို ကျော်လွန်ခြင်း။ ဒသာဟာ-
တိက္ကမနပစ္စယာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။
၃၄။

ဒသာဟာတိက္ကမိတ (တိ) [ဒသာဟ+အတိက္က-
မိတ] ကျော်လွန် အပ်ပြီးသော ၁၀-ရက်ရှိ
သော၊ ၁၀-ရက်ကို ကျော်လွန် ပြီးသော
(သင်္ကန်း-စသည်)။ ဒသာဟာတိက္ကမိတံ
ဟောတိ။ ကခါ။၁၅၅။

ဒသာဟာဓိစ္စကာရ (ပု) [ဒသာဟ+အဓိစ္စ+ကရ
+ဏ] ၁၀-ရက် (ဟူသော အကြောင်း) ကို
ကျော်လွန်၍ ပြုခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဒသာဟာဓိစ္စကာရိက (တိ) [ဒသာဟာဓိစ္စကာရ
+ဣက] ၁၀-ရက် (ဟူသော အကြောင်း)ကို
ကျော်လွန်၍ - ပြု - ထား - ခြင်းရှိသော
(အဋ္ဌပ္ပတ္တိ-စသည်)။ ဒသာဟာဓိစ္စကာရိကာ
အဋ္ဌပ္ပတ္တိပါယံ န ဒိဿတိ။ ဝဇီရ။၂၇၁။

ဒသာဟာနာဂတ (တိ) [ဒသာဟ+အနာဂတ]
(က) ၁၀-ရက်ဖြင့် မရောက်သေးသော။ (ခ)
၁၀-ရက်သည် မရောက်အပ်သေးသော၊ ၁၀-
ရက်လိုသေးသော (လပြည့်နေ့ - စသည်)။
၁၀-ရက်နှင့်တကွ စီဝရသမယသို့ မရောက်
သေးသော(ဝဇီရ။၂၇၀)။ ၁၀-ရက်ဖြင့်ရောက်
ပြီးရောက်ဆဲ မဟုတ် ရောက်လတ္တံ့ဖြစ်သော
(ကခါ။ယော၊မဟာဋီ)။သီတင်းကျွတ်လဆန်း
၅-ရက်နေ့မှစ၍ ၁၄-ရက်နေ့ တိုင်အောင်
၁၀-ရက်၊ ယင်း၁၀-ရက်ဖြင့် မရောက်သေး
သော သီတင်းကျွတ် လပြည့်နေ့ (ပါတိ၊
ပဒတ္တ)။ ၁၀-ရက်ဖြင့် လပြည့်နေ့သို့မရောက်
သေးသော (မအူ၊ပါရာ။ ယော၊ကခါ။သျှ)။
၁၀-ရက်ဖြင့် မရောက်သေးသော သီတင်း
ကျွတ်လဆန်း ၅-ရက်မှစ၍ ဖြစ်သောနေ့

(ဗုဓ်၊ပါတိမောက်။သျှ)။ မိမိ(သီတင်းကျွတ်
လပြည့်နေ့) နှင့်တကွ ၁၀-ရက်ဖြင့် သင်္ကန်း
ကာလသို့ မရောက်သေးသော၊ သင်္ကန်း
ကာလသို့ မရောက်သေးသည်ဖြစ်၍ ၁၀-ရက်
ရှိသော (မိုးထား၊ ဝိနယသာရရာသီ)။
ဒသာဟာနာဂတ (ဝိ၊၁။၃၅၅)န္တိ ဒသ
အဟာနိ ဒသာဟံ၊ တေန ဒသာဟေန အနာ-
ဂတာ ဒသာဟာနာဂတာ၊ ဒသာဟေန
အသမ္ပတ္တာတိအတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၆။ ကခါ။
၁၇၆။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၀။ သာရတ္ထ၊၂။၄၃၈။
ကခါ၊ဋီ၊၆၈။)

ဒသာဟုပ္ပန္န (တိ) [ဒသာဟ+ဥပ္ပန္န] (က)
ဖြစ်ပေါ်သော (မူလ) သင်္ကန်းအား ၁၀-ရက်
ရှိသော။ (ခ) ဖြစ်ပေါ်ရာ (ကာလမှ-စ၍)
၁၀-ရက် ရှိသော၊ နောက်ပြန် အားဖြင့်
၁၀-ရက် မြောက်သောနေ့က ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော
(သင်္ကန်း-စသည်)။ ဒသာဟုပ္ပန္နေ မူလစီဝရေ
ပစ္စာသစီဝရံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊၁။၃၀၅။

ဒသိက (တိ) [ဒသာ+ဣက] အမြိတ်အဆာဉ်-
ဖြစ် - ပါဝင် - သော (ချည်-စသည်)။
အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဒသိကတန္တ (န) [ဒသိက+တန္တ] မြိတ်ဆာချည်
မျှင်။ ဒသိကတန္တံ ဝါ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၅)တိ
ပလိဝေဋ္ဌိတအဟတကာသိကဝတ္ထာနံ ဒသဋ္ဌာ-
နေန တန္တမတ္တမ္ပိ ဝါ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၈၉။

ဒသိကသုတ္တ (န) [ဒသိက+သုတ္တ။ ဒသာယံ
ပဝတ္တံ ဒသိကံ၊ တမေဝ သုတ္တံ ဒသိကသုတ္တံ။
ပါစိတံ၊ ယော၊ ၁။၁၂၃။] မြိတ်ဆာချည်။
ပိဏ္ဍပါတော (လာဘော) နာမ...ဒန္တကဋ္ဌံပိ
ဒသိကသုတ္တံပိ။ ဝိ၊၁။၃၇၃၊၃၇၀။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၆၄၊၂၁၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၅။ ကခါ၊ဋီ၊သစ်။
၃၂၄၊၃၄၄၊၄၇၇။)

ဒသိကသုတ္တပရိယောသာန (တိ) [ဒသိကသုတ္တ +
ပရိယောသာန] မြိတ်ဆာချည်အဆုံးရှိသော
(ကပ္ပိယဘဏ္ဍာ-စသည်)။ ဒသိကသုတ္တပရိ-

ယောသနံ ကပ္ပိယဘဏ္ဍမေဝ ဒဿိတံ။ ဝိ၊ဠ၊
၂။၂၇။

ဒသုတ္တရ (ပ) [ဒသ+ဥတ္တရ။ ဒသ ဥတ္တရာ
တ္တောတိ ဒသုတ္တရော။ ပဋိသံ၊ဂဏ္ဌိ။ပေ။
(၁) ဒသုတ္တရ-အမည်ရှိသော သုတ်၊ (က)
(ကေက-မှ ဒသက-တိုင်အောင်) ၁၀-ပါးစီ၊
၁၀-ပါးစီ (ထားအပ်သော အကျဉ်း=မာတိ
ကာကို)-အကျယ်ဝေဘန် -ပေါ်လွင်စေ-
ရာ ဝိတ္တာရဒေသနာ ရှိသော။ (ခ) ၁-ပါးမှ
၁၀-ပါးတိုင်အောင် ပို၍ပို၍ဖြစ်သော (ဗဟု-
ပကာရဓမ္မ-စသော) ၁၀-ပါးသော တရားရှိ
သော။ (ဂ) ၁၀-ပါး၊၁၀-ပါးသော(အမေး=
ပုစ္ဆာ၏) အဖြေ=ဝိဿဇ္ဇနာရှိသော (ဒီဃ-
နိကာယ် ပါထိကဝဂ် ၁၁-ခုမြောက်ဖြစ်သော
သုတ်)။ (၂) ၁၀-ပါးအလွန်ရှိသော (အရေ
အတွက် သင်္ချာ)။

(၁) ဒသုတ္တရံ ပဝက္ခာမိ။ ဒီ၊ဉ၊၂၂။
တဒနန္တရံ ဒီဃနိကာယော ဒသုတ္တရတော
ပဋ္ဌာယ ယာဝ ဗြဟ္မဇာလာ အန္တရဓာယတိ။
မ၊ဠ၊၄။ဂ၊၁။ အဘိ၊ဠ၊၂။၄၁၃။

(က) ဒသဓာ မာတိကံ ဌပေတွာ ဝိဘ-
တ္တောတိ ဒသုတ္တရော၊ (ခ) ကေကတော
ပဋ္ဌာယ ယာဝ ဒသကာ ဂတောတိပိ ဒသုတ္တ-
ရော၊ (ဂ) ကေကသ္မိ* ပဗ္ဗေ ဒသ ဒသ
ပဉ္စာ ဝိသေသိတာတိပိ ဒသုတ္တရော။ ဒီ၊ဠ၊၃။
၂၃၈-ချည်း။ ဒသဓာ မာတိကံ ဌပေတွာတိ
ကေကတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ဒသကာ ဒသဓာ
ဒသဓာ မာတိကံ ဌပေတွာ ဝိဘတ္တောတိ
ဒသုတ္တရော။ ဒသုတ္တရော ဂတောတိပိ ဒသုတ္တ-
ရောတိ ကေကတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ဒသကာ
ဒသဟိ ဥတ္တရော အဓိကော ဟုတွာ ဂတော
ပဝတ္တောတိပိ ဒသုတ္တရော။ ဒီ၊ဠ၊၃။၂၇။

(၂) အညေ စ ဒသုတ္တရံ သေခသတံ
ပဿာမိ။ သံ၊ဠ၊၁။၂၀၃။ ဒသုတ္တရသတ-
လည်း ကြည့်။

ဒသုတ္တရပရိယာယ (ပ) [ဒသုတ္တရ+ပရိယာယ]
ဒသုတ္တရ-သုတ်ဟူသော တရားဒေသနာ။
ဒသုတ္တရပရိယာယေန သံသန္နေတွာ ဥဒ္ဓိဋ္ဌာနိ။
ပဋိသံ၊ဠ၊၁။၅၉။

ဒသုတ္တရသတ (န) [ဒသုတ္တရ+သတ] ၁၀-အလွန်
ရှိသော-၁၀၀၊ ၁၁၀၊ ၁၁၀ သော (စောဒနာ-
စသည်)။ ဒသုတ္တရသတံ စောဒနာ ဝုတ္တာ။
ဝိ၊ဠ၊၂။၁၇၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၁၀။ (-ဝိ၊ဠ၊၁။
၂၁၃)။

ဒသုတ္တရသတသုတ္တန္တ (န) [ဒသုတ္တရသတ+
သုတ္တန္တ] ၁၀-သုတ် အလွန်ရှိသော ၁၀၀-သော
သုတ်၊ ၁၁၀-သောသုတ်။ ဒသုတ္တရသတ-
သုတ္တန္တာ “ဣတိဝုတ္တက” န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဠ၊
၁။၂၂။ အံ၊ဠ၊၂။၂၅၂။ အဘိ၊ဠ၊၁။၂၇။
မဟာနိ၊ဠ၊၂၃၃။ (“ဒသုတ္တရသတသုတ္တန္တ”
ဟူသည် ဣတိဝုတ်ပါဠိတော်လာ သုတ်တို့ကို
ရေတွက်ပြသော စကားဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍
ယင်း-ပါဠိတော်တွင် ကေကနိပါတ်၌၂၇-သုတ်၊
ဒုကနိပါတ်၌-၂၂၊ တိကနိပါတ်၌-၅၀၊ စတုတ္ထ-
နိပါတ်၌-၁၃-သုတ် အားဖြင့် ၁၁၂-သုတ်လာ
ရှိခြင်းကြောင့် “ဒသုတ္တရသတသုတ္တန္တာ”ဟု
ဆိုသင့်သော်လည်း “အပ္ပကံ ပန ဥနမဓိကံ
ဝါ ဂဏန္တပကံ န ဟောတိ” ဟူသော အနေကံ
သ-နည်း၊ဥနသင်္ချာဖြင့် “ဒသုတ္တရသတသုတ္တ-
န္တ”ဟု ဆိုသည်။ တနည်းအားဖြင့် ဤအရာ
မျိုး၌ အရေအတွက်ကို အတိအကျပြသင့်
သောကြောင့် ပမာဒလေခ-ဟု ဆိုကြ၏။
သာရတ္ထ၊၁။၁၀၂-၃။ သီ၊ဠ၊သစ်၊၁။၁၃၁။)

ဒသုတ္တရသုတ္တ (န) [ဒသုတ္တရ+သုတ္တ] ဒသုတ္တရ-
သုတ်၊ ကေကမှ-စ၍ ဒသက-တိုင်အောင်
၁၀-ပါးစီ၊ ၁၀-ပါးစီ ခေါင်းစဉ်ထားသော
မာတိကာကို အကျယ်ချဲ့ထွင်ဝေဘန်၍ ၅၀၀-
သော ရဟန်းတို့အား အရှင်သာရိပုတြာ
ဟောပြရာသုတ်။ ဒီဃနိကာယ၊ ပါထိက-
ဝဂ္ဂပါဠိ၊ ၁၁-သုတ်။ ဒီ၊ဉ၊၂၂၇-၂၆၀။ ဒီ၊ဠ၊

၃။ ၂၃၇-၂၄၉။ ဒသုတ္တရသုတ္တေ အာဂတ-
နိယာမေန ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ ဝိ၊ ၂။ ၂၃၂။ (- အံ၊ ဝိ၊ ၂။
၂၇၆။)

ဒသုတ္တရသုတ္တန် (န) [ဒသုတ္တရ + သုတ္တန်]
အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဒသုတ္တရသုတ္တန္တေ....
ဝုတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၁၀။ (- အံ၊ ဝိ၊ ၂။ ၂၇၆။
ဒီ၊ ဝိ၊ ၂။ ၂၃၁။)

ဒသုတ္တရသုတ္တန်ပရိယာယ (ပု) [ဒသုတ္တရသုတ္တန်
+ ပရိယာယ] (၁) ဒသုတ္တရ-သုတ် ဟူသော
တရားဒေသနာ။ (၂) ဒသုတ္တရ-သုတ်၌
လာသောနည်း 'ပရိယာယ'။ ဒသုတ္တရသုတ္တန်-
ပရိယာယေနာ (ဒီ၊ ဝိ၊ ၂။ ၂၀၁) တိ ဒသုတ္တရ-
သုတ္တန်ဓမ္မေန၊ ဒသုတ္တရသုတ္တန္တေ အာဂတ-
နယေနာတိ ဝါ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဝိ၊ ၂။ ၂၃၁။

ဒသုတ္တရသုတ္တန်ပရိယာယ (ပု) [ဒသုတ္တရသုတ္တန် +
ပရိယာယ] အထက်ပုဒ်နက်တို့ ကြည့်။ အယံ
ဒသုတ္တရသုတ္တန်ပရိယာယေန ယောဇနာ။ ပဋိ-
သံ၊ ဝိ၊ ၂။ ၁၀၉။ (- အံ၊ ဝိ၊ ၂။ ၂၇၆။)

ဒဿံ (ကြိ) [ဒါ + အ + သံ] (၁) ပေး - လှူ
- လိမ့်အံ့။ (၂) သုတ်သင် - စင်ကြယ်စေ -
လိမ့်အံ့။ ဒဒါတိ၊ ဒေတိ (၁) (က)၊ (၂) -
ကြည့်။

ဒဿက (ပု) [ဒိသ + ကျ။ (ဒဂီက-သံ) တံခါး
စောင့်။ ဒွါရဋ္ဌိတော၊ ဒဿကောပျတြ။ ဓာနံ၊
ဒီ။ ၃၄၁။

ဒဿတိ (ကြိ) [ဒါ + အ + သတိ။ (ဒါသုတိ-
သံ)] (၁) ပေးလတ္တံ့။ (က) လှူဒါန်း -
ပူဇော် - လတ္တံ့။ (ခ) စွန့် - စွန့်ကြဲ - ချီး
မြှောက် - လတ္တံ့။ (၂) သုတ်သင် - စင်ကြယ်
စေ - လတ္တံ့။ ဒဒါတိ၊ ဒေတိ (၁) (က)၊
(ခ)၊ (၂) - ကြည့်။

ဒဿထ (ကြိ) [ဒါ + အ + သထ] ပေးကုန်
လတ္တံ့။ ဒဒါတိ၊ ဒေတိ (၁) - ကြည့်။

ဒဿန (န၊ ထိ) [ဒိသ + ယု။ ဒဿိယတေ
ဒဿနံ၊ ဒိသ ပေက္ခနေ၊ ယု။ ဓာနံ၊ ဝိ၊ ၁၆၁။
ဒိသ + အန။ ပဿိယတေ ပဿနံ၊ ဒဿနံ။
နိရုတ္တိ။ ၇၀၈။ (ဒဂီနမ်-သံ၊ ဒံသဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓ-
မာဂဓိ)] (န) (၁) ကြည့် - ရှု - ခြင်း။
(က) မံသစက္ခု - စက္ခုဝိညာဉ် - ဖြင့် -
ကြည့် - ရှု - ခြင်း။ မံသစက္ခုကို အာရုံသို့
ရှေးရှုပြုခြင်း။ (ခ) ဉာဏစက္ခုဖြင့် - ကြည့်
- ရှု - ခြင်း။ ဉာဏစက္ခုကို အာရုံသို့ ရှေးရှု
ပြုခြင်း။ (ဂ) ဉာဏစက္ခုဖြင့် အာရုံထုတ်
ချောက် ထိုးဖောက်ခြင်း။ (၂) မြင် - သိ -
ခြင်း။ (က) မံသစက္ခု - စက္ခုဝိညာဉ် - ဖြင့်
မြင်ခြင်း။ မံသစက္ခု၌ အာရုံထင်လာခြင်း။
(ခ) ဉာဏစက္ခုဖြင့် - မြင် - သိ - ခြင်း။ (ဂ)
ဆိုင်ရာအာရုံနှင့် - တွေ့ - ပေါင်း - ဆုံခြင်း
(ရှုပါရုံကို မြင်ခြင်း၊ သဒ္ဓါရုံကို ကြားခြင်း၊
ဂန္ဓာရုံကို နှမ်းခြင်း၊ ရသာရုံကို လျက်ခြင်း၊
ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို တွေ့ထိခြင်း)။ (၃) မြင် -
ကြည့် - ရ - နိုင် - လောက် - ရာ (အရပ်-
စသည်)။ (၄) ကြည့်ရှု၊ နားထောင်ခြင်း။
(န၊ ထိ) (၅) ပြခြင်း၊ ညွှန်ပြခြင်း၊ ထင်စွာ
ပြခြင်း၊ သိစေခြင်း။ (တိ) (၆) ရှု - ကြည့်
- မြင် - သိ - တတ် - ကြောင်းဖြစ် - သော၊
(က) စက္ခုဝိညာဉ် = မြင်သိစိတ်။ (ခ) စက္ခု-
ပသာဒ = မြင် - ထင် - စရာ ရုပ်အကြည်။
(ဂ) မျက်စိ၊ မျက်လုံး။ (ဃ) အမြင်မှန်၊
အယူမှန်၊ ဉာဏ် = သမ္မာဒိဋ္ဌိ။ (င) ကမ္မဿ-
ကတာဉာဏ် (ကံသာ ကိုယ့်ဥစ္စာဟု သိသော
ဉာဏ်)။ (စ) ဝိပဿနာဉာဏ် (ရိုးရာ သိနေ
ကျမှ အထူးသိသောဉာဏ်)။ (ဆ) ပစ္စယ-
ပရိဂ္ဂဟဉာဏ် (နာမ်၊ ရုပ်-တို့၏အကြောင်းကို
သိသောဉာဏ်)။ (ဇ) ဂေါတြဘူဉာဏ် (ပုထု
ဇဉ် အနွယ်ကို ဖြတ်တတ်သောဉာဏ်)။ (ဈ)
ဝိဇ္ဇာအမည်ရသောဉာဏ် (ဒိဗ္ဗစက္ခု-စသော
အဘိညာဉ်ဉာဏ်)။ (ည) မဂ်၊ မဂ်ဉာဏ်
(သောတာပတ္တိ - မဂ် - မဂ်ဉာဏ် - စသည်)။

(၄) ဖိုလ်၊ ဖိုလ်ညဏ် (သောတာပတ္တိ-ဖိုလ် - ဖိုလ်ညဏ် - စသည်)။ (၅) ပစ္စဝေက္ခဏာညဏ် (ဆင်ခြင်တတ်သော ညဏ်)။ (၆) သဗ္ဗညုတညဏ် (သိဖွယ်အားလုံးကို သိသော ညဏ်)။ (၇) အမြင်မှား၊ အယူမှား=မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ။ (၈) ပြ-တတ်-ကြောင်းဖြစ်-သော (ပုဒ်-စသည်)။ (၉) ကြည့်-ရှု-သိ-မြင် - အပ် - ထိုက် - သော၊ (က) အဆင်း= ရူပါရုံ၊ ကိုယ်သဏ္ဌာန်။ (ခ) နိဗ္ဗာန်။ (ဂ) ဘုရားရှင်၏ ဂုဏ်တော်။ (ဇ) ဒဿန-အမည် ရသော(တိုင်းပြည်၊ သုတ်၊ ပုဒ်-စသည်)။ ('န' မျက်စိ၊ အိပ်ခြင်း၊ သိခြင်း၊ တရား၊ အယူ၊ ကျမ်းဂန်၊ ကြေးမုံ = မှန်၊ ဝိသေသိက၊ နျာယ၊ မိမံသ၊ သင်္ချာ၊ ပတဇ္ဇလီ၊ ဝေဒန္တ-ဟူသော ဒဿန ၆-မျိုး။ စိန္တာမဏိ။ P.S.D. 'ပု'သွား၊ အထွတ်အဖျား၊ ချပ်ဝတ်၊ ကိုက်ဖြတ်ခြင်း။ ထောမ။)

(န) (၁) ကြည့် - ရှု - ခြင်း။ အာ-လောကနဉ္စ နိဗ္ဗာန်၊ ဣန္ဒြိယဒဿနံ ပျဿ။ ဓာန်။ ၇၇။ (က) မံသစက္ခု - စက္ခုဝိညာဉ် - ဖြင့် - ကြည့် - ရှု - ခြင်း၊ မံသစက္ခုကို အာရုံသို့ ရှေးရှုပြုခြင်း။ ယော ပန ဘိက္ခု ဥယျုတ္တံ သေန ဒဿနာယ ဂစ္ဆေယျ၊ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၄၀။ ဒဿနာယာ(ဒီ၊ ၁။ ၈၄)တိ ဒဠှ၊ ပဿိတုကာမော ဟုတုတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ၁။ ၂၂၄။ ယေ လဘန္တိ တထာဂတံ ဒဿနာယာ (အံ၊ ၁။ ၃၇)တိ.... စက္ခုဝိညာဏေန ပဿိတု လဘန္တိ။ အံ၊ ၁။ ၃၇။ ဒဿန (ခုဒ္ဒက။ ၄။ သုတ္တန်။ ၃၁၉)န္တိ ပေက္ခနံ။ ခုဒ္ဒက။ ၄။ ၁၂။ သုတ္တန်။ ၄။ ၂။ ၃၀။ တေ ကေစွာနံ ရူပါနံ ဒဿန (မဟာနိ၊ ၆၇)န္တိ တေ ဒိဋ္ဌသုဒ္ဓိကာ တေသံ ရူပါရမ္မဏာနံ ဩလောကနံ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၇၇။ ဒဿန- (နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၅၀)န္တိ ကသိဏရူပါနံ ဒဿနံ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၉၁။ (- ဝိ၊ ၁။ ၁၂၇။ ဝိ၊ ၂။ ၃၆။ ဝိ၊ ၃။ ၄၆၊ ၂၆၆။ ဝိ၊ ၄။ ၂၄၊ ၂၆၊ ၃၉။ ဝိ၊ ၅။ ၃၂၊

၆၇၊ ၁၁၃။ ဒီ၊ ၁။ ၈၂။ ဒီ၊ ၂။ ၁၀၁၊ ၁၆၇။ မ၊ ၁။ ၃၅၄။ မ၊ ၂။ ၁၁၉။ မ၊ ၃။ ၃၂၊ ၂၅၀။ သံ၊ ၁။ ၂၁၃။ သံ၊ ၃။ ၁၄၀။ အံ၊ ၂။ ၂၅။ အံ၊ ၃။ ၂၄၊ ၄၀၆။ ဓမ္မ၊ ၄၄။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၀၊ ၁၉၃။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၅။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၁၂၅။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၄၅၊ ၁၁၀။ ကင်္ခါ၊ ၂။ ၆၊ ၃၁၇၊ ၃၃၀။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၀-၆။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၃။ မ၊ ၄။ ၂။ ၆၄။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၅။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၅၉။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၉၉။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၄၂။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၄၄။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၅။ မူလ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၅။) (တိ) (ဂ) (က)-အနက်လည်း ကြည့်။

(ခ) ဉာဏစက္ခုဖြင့် - ကြည့် - ရှု - ခြင်း၊ ဉာဏစက္ခုကို အာရုံသို့ ရှေးရှုပြုခြင်း။ ဒဿနက္ခဏ-ကြည့်။

(ဂ) ဉာဏစက္ခုဖြင့် အာရုံထုတ်ချောက် ထိုးဖောက်ခြင်း။ ဒဿန (ပဋိသံ၊ ၉၉) န္တိ ယထာသဘာဝပဋိဝေဓော။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၂။

(က), (ခ), (ဂ) ဒဿနဗျာဟ (သံ၊ ၃။ ၆၁)န္တိ ဒဿနဗျာဟ အဟံ။ တံ ပနေတံ ဒဿနံ စက္ခုဒဿနံ ဉာဏဒဿနန္တိ ဒုဝိဓံ။ (က) တတ္ထ ပဿန္တေဟိ စက္ခုဟိ အရိယာနံ ဒဿနံ ဩလောကနံ စက္ခုဒဿနံ နာမ။ (ခ) အရိယေဟိ ပန ဒိဋ္ဌဿ လက္ခဏဿ ဒဿနံ၊ (ဂ) ပဋိဝိဒ္ဓဿ စ ပဋိဝိဇ္ဇနံ ဈာနေန ဝါ ဝိပဿနာယ ဝါ မဂ္ဂဖလေဟိ ဝါ ဉာဏဒဿနံ နာမ။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၇၉-ချည်း။ (-ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၃၁၄။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၁၉။) (က), (ဂ) ဒဿနာယပိ နပ္ပဟောန္တိ(မ၊ ၂။ ၃၃၂)တိ.... စက္ခုဝိညာဏဒဿနာယပိ နပ္ပဟောန္တိ... တေဟိ ဒိဋ္ဌ ပန သလ္လက္ခိတံ ပဋိဝိဒ္ဓံ လက္ခဏံ ဒဠှ သလ္လက္ခိတံ ပဋိဝိဇ္ဇိတံ န သက္ခောန္တိတိ ဉာဏစက္ခုနာ ဒဿနာယ နပ္ပဟောန္တိ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၄၈။

(၂) မြင် - သိ - ခြင်း၊ (က) မံသစက္ခု - စက္ခုဝိညာဉ် - ဖြင့် မြင်ခြင်း၊ မံသစက္ခု၌

အာရုံထင်လာခြင်း။ အထ ခေါ် သာ ဣတ္ထိ အာယသ္မန္တေ အနုရုဒ္ဓေ သဟ ဒဿနေန ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တာ အဟောသိ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၉။ သဟ ဒဿနေနေဝ မေ ဘန္တေ ဘဂဝတော စိတ္တံ ပသီဒိ။ အံ၊ ၃။ ၄၇-ဂ။ (-ဝိ၊ ၅။ ၂၃၅။ အံ၊ ၂။ ၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၅၇။)

(ခ) ဉာဏစက္ခုဖြင့်-မြင်-သိ-ခြင်း။ ဉာဏေန ဒဿနမေဝ ဒဿနံ။ မ၊ ၁။ ၁၂။ ဒဿနဉ္စ ရူပါန (မ၊ ၃။ ၁၉၅) နိဗ္ဗာနဉ္စ ရူပဒဿနဉ္စ သဉ္စာနာမ။ မ၊ ၁။ ၄။ ၁၄၇။ အရိယသစ္စာန ဒဿနံ (ခုဒ္ဒက၊ ၄) နာမ.... စတုန္တံ အရိယသစ္စာနံ အဘိသမယဝသေန မဂ္ဂဒဿနံ။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၁၂။ (-မဟာနိ၊ ၂၆၃။ စူဠနိ၊ ၅၀။ နေတ္တိ၊ ၁၄၅-၆။ ဒီ၊ ၁။ ၆၇။ မ၊ ၁။ ၁၀၀။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၀။ အဘိ၊ ၁။ ၉၇။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၁၉၁၂၄။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂။ ၃၃။ မဟာနိ၊ ၁။ ၂၇၇။ ဒီ၊ ၁။ ၁၁၇။ ဒီ၊ ၁။ ၇၃။ မ၊ ၁။ ၃၅၁။ အံ၊ ၁။ ၁၅၁။) (က)၊ (ခ) ဒဿနန္တိ ဒဿနကြိယာ။ နိတိ၊ ၁။ ၁၇၀။

(ဂ) ဆိုင်ရာအာရုံနှင့်-တွေ့-ပေါင်း-ဆုံခြင်း (ရူပါရုံကို မြင်ခြင်း၊ သဒ္ဓါရုံကို ကြားခြင်း၊ ဂန္ဓာရုံကို နှမ်းခြင်း၊ ရသာရုံကို လျက်ခြင်း၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို တွေ့ထိခြင်း)။ ဒဿနမ္ပိ ခေါ် အဟ (မ၊ ၃။ ၂၅၁) နိဗ္ဗာနဝါ .... သမာဂမဒဿနံ သန္ဓာယေဝမာဟ။ မ၊ ၁။ ၄။ ၁၀၀။ (သမာဂမဒဿနံ သန္ဓာယာတိ ကတ္ထစိပိ တဿ ဒဿနံ သန္ဓာယ န ပရိညာ-ဒဿနံ။ မ၊ ၁။ ၃။ ၃၇၇။) (၄) အနက်လည်း ဆက်ကြည့်။ ဒဿနရသ-လည်း ကြည့်။

(၃) မြင်-ကြည့်-ရ-နိုင်-လောက်-ရာ(အရပ်-စသည်)။ ဒဿနံ မေ အတိက္ကန္တေ- (ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၁၂) တိ မမ ဒဿနဝိသယံ ဘဂဝတိ အတိက္ကန္တေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၁၂၄။ (-အဘိ၊ ၁။ ၄၅။ အပ၊ ၁။ ၂၂။ ဇာ၊ ၁။ ၂၁။) ဒဿန-ကာလ၊ ဒဿနသမယ-တို့လည်း ကြည့်။

(၄) ကြည့်ရှု၊ နားထောင်ခြင်း။ ဒဿ-နန္တိ စေတ္တ ပဉ္စန္ဒမ္ပိ ဝိညာဏာနံ ယထာသကံ ဝိသယဿ အာလောစနသဘာဝတာယ ဒဿ-န-သဒ္ဓေန သင်္ဂဟေတဗ္ဗတ္တာ သဝနမ္ပိ သင်္ဂ-ဟိတံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၁၅။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

(န၊ ၁။) (၅) ပြခြင်း၊ ညွှန်ပြခြင်း၊ ထင်စွာပြခြင်း၊ သိစေခြင်း။ ပညာပနာ ဒဿနာ ပကာသနာ ပညတ္တိ နာမ။ အဘိ၊ ၁။ ၁၂၅။ ဒေသနာတိ ဒဿနာ။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၁၀၂။ န ပန ဒဿနံ တာဒိသဿေဝ ဓမ္မဿ အဘာဝ-တော။ မ၊ ၁။ ၂။ ၂၇။ (-မဟာနိ၊ ၁။ ၁၆၁။ သီ၊ ၁။ ၁၁၁။ ၁၆၃။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁၆၇။ မ၊ ၁။ ၁၂၅။ ၁၆၁။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၃၅၂။) ရူပ-ဒဿနသမတ္ထ(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၆၃)-လည်း ကြည့်။

(တိ) (၆) ရှု-ကြည့်-မြင်-သိ-တတ်-ကြောင်းဖြစ်-သော၊ (က) စက္ခုဝိညာဉ် = မြင်သိစိတ်။ တံ ဒဿနံ နာမ၊ တံ သမ္ပ-ဋ္ဌိန္တနံ နာမ။ အဘိ၊ ၁။ ၁၃၁။ ဒဿန- (မူလ၊ ၁။ ၂။ ၃၁) နိဗ္ဗာနဝိညာဏံ၊ ဒိသ္မာ ဝါ ဂဟဏံ။ အနု၊ ၁။ ၁၆။ ဘဝင်္ဂါဝဇ္ဇနဉ္စေ၊ ဒဿနံ သမ္ပဋ္ဌိန္တနံ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၆။ အဘိ၊ ဝတာရ၊ ၁။ ၆၅။ ဒဿနန္တိ စက္ခုဝိညာဏံ။ တဉ္စိ ရူပါရမ္ပဏံ ပဿတိတိ “ဒဿန” နိဗ္ဗာနံ ဝုစ္စတိ။ နိတိ၊ ၁။ ၁၇၀။ (-မ၊ ၁။ ၂၆၀။) ဒဿနဋ္ဌ (၁)၊ (၂)-လည်း ကြည့်။

(ခ) စက္ခုပသာဒ = မြင်-ထင်-စရာ ရုပ်အကြည်။ ဒဿနီယ(၅)-ကြည့်။

(ဂ) မျက်စိ၊ မျက်လုံး။ ဝိသုဒ္ဓိဒဿနေ- (ထေရီ၊ ၄၂၂) တိ နိမ္မလလောစနေ။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၆၂။

(ဃ) အမြင်မှန်၊ အယူမှန်၊ ဉာဏ် = သမ္မာဒိဋ္ဌိ။ ဒဿနဘူတေန ဉာဏစက္ခုနာ (ဉာဏေန)။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၂၄။ ၃၃၉။ ဉာဏ-ဒဿန (ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၁၀။ ကင်္ခါ၊ ၁၂၄။ သံ၊ ၁။ ၃။

၃၂၈။ ပဋိသံဃာ ၂။ ၂၁၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၈၀၊
ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၆) - ကြည့်။ (ဂ)
(က) အနက်လည်း ဆက်ကြည့်။

(င) ကမ္မဿကတာဉာဏ် (ကံသာ ကိုယ်
ဥစ္စာဟု သိသောဉာဏ်)။ ဥဇ္ဇဘူတဉ္စ ဒဿန-
(ထေရ်၊ ၂။ ၉၆) နှို... ကမ္မဿကတာဒဿနဉ္စေဝ
သပ္ပတ္တယနာမရူပဒဿနဉ္စာတိ ဒုဝိဓမ္မိ ဒဿနံ
ယဿ အတ္ထိ အစလံ သုပ္ပတိဋ္ဌိတံ။ ထေရ်၊ ၁။
၂။ ၁၅၃။

(စ) ဝိပဿနာဉာဏ် (ရိုးရာသိနေကျမှ
အထူးသိသောဉာဏ်)။ ဣဓ ပန ဉာဏဒဿ-
နာယ စိတ္တ (ဒီ၊ ၁။ ၇၂) နှို ဣဒံ ဝိပဿနာဉာဏံ
“ဉာဏဒဿန” နှို ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၉၇။ ဒဿန-
(ပဋိသံ၊ ၂) နှို ဝိပဿနာဉာဏံ။ ပဋိသံ၊ ၁။
၃၅။ (ဈ) အနက်လည်း ဆက်ကြည့်။

(ဆ) ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ် (နာမ်၊ ရုပ်တို့၏
အကြောင်းကို သိသောဉာဏ်)။ (င) အနက်
ပြန်ကြည့်။

(ဇ) ဂေါတြဘူတဉာဏ် (ပုထုဇဉ်အနွယ်ကို
ဖြတ်တတ်သောဉာဏ်)။ နိဗ္ဗာနံ ဒဿနတော-
(အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၅) တိ နိဗ္ဗာနာရမ္မဏတံ သန္တာ-
ယာဟ။ မူလဒီ၊ ၁။ ၄၁။ နိဗ္ဗာနာရမ္မဏတံ
သန္တာယာဟ န နိဗ္ဗာနပဋိဝိဇ္ဈနံ၊ ဣတရဏာ
ဂေါတြဘူတဿ ဒဿနဘာဝါပတ္တိ အစောဒ-
နိယာ သိယာတိ အဓိပ္ပါယော။... ဒဿန-
သာမညမတ္ထံ ဂဟေတွာ စောဒနာ ကတာ။
အနုဒီ၊ ၁။ ၄၅။

(ဈ) ဝိဇ္ဇာ-အမည်ရသော ဉာဏ် (ဒိဗ္ဗ-
စက္ခု-စသော အဘိညာဉ်ဉာဏ်)။ “ဉာဏန္တိ
တိဿော ဝိဇ္ဇာ။ ဒဿနန္တိ ယံ ဉာဏံ၊ တံ
ဒဿနံ။ ယံ ဒဿနံ၊ တံ ဉာဏံ” (ဝိ၊ ၁။ ၁၁၇) နှို
ဝိဇ္ဇာသိသေန ပဒဘာဇနံ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၈၁။
ဉာဏဒဿနန္တိ ဒိဗ္ဗစက္ခုပိ ဝိပဿနာပိ မဂ္ဂေါပိ
ဖလမ္ပိ ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏမ္ပိ သဗ္ဗညုတညာဏမ္ပိ
ဝုစ္စတိ။ မ၊ ၁။ ၁။ ၃၂၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၆၇။

အံ၊ ဒီ၊ ၃။ ၂၂။ နိတိ၊ ဓာ၊ ၁၇၈။ (- ဒီ၊ ၁။
၁၉၇။) ဉာဏဒဿနံ အာရာဓေတိ (မ၊ ၁။
၂၅၄) တိ ဒေဝဒတ္တော ပဉ္စာဘိညော၊ ဒိဗ္ဗ-
စက္ခု စ... “ဉာဏဒဿန” နှို ဝုတ္တံ။ မ၊ ၁။
၁၃၄။ ဒိဗ္ဗစက္ခု ဟိ ဣဓ ဥက္ကဋ္ဌနိဒ္ဒေသေန
“ဉာဏဒဿန” နှို ဂဟိတံ။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁၇၇။

(ည) မဂ်၊ မဂ်ဉာဏ် (သောတာပတ္တိ-
မဂ် - မဂ်ဉာဏ် - စသည်)။ ဒဿနံ နာမ
သောတာပတ္တိမဂ္ဂေါ။ မ၊ ၁။ ၁။ ၇၇။ နိတိ၊ ဓာ၊
၁၇၈။ ဒဿန (သံ၊ ၂။ ၃၉၆-၇) နှို ပဌမမဂ္ဂ-
ဿေတံ အဓိဝစနံ။ သံ၊ ၁။ ၃။ ၉၇။ သံ၊ ဒီ၊ ၂။
၃၄၁-၂။ စတ္တာရောပိ မဂ္ဂါ ဒဿနမေဝ။ သံ၊
၁။ ၃။ ၉၇။ သံ၊ ဒီ၊ ၂။ ၃၄၂။ ဒဿနေနာ (အဘိ၊
ဓ၊ ၂။ မ၊ ၁။ ၁။ ၆၉) တိ သောတာပတ္တိမဂ္ဂေန။
သောဟိ ပဌမံ နိဗ္ဗာနံ ဒဿနတော “ဒဿန” နှို
ဝုတ္တော။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၅။ မ၊ ၁။ ၁။ ၁၅၁။
ဒဿနသင်္ခါတဿ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဉာဏဿ။
အံ၊ ဒီ၊ ၂။ ၄၃။ မူလဒီ၊ ၃။ ၃၆။ (- မ၊ ၁။ ၃၀၇။
အံ၊ ၁။ ၅၂၁။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၁။ သံ၊ ၁။ ၃။ ၁၀၁။ အံ၊
၁။ ၂။ ၈၂။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၅-၆။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈။
ပဋိသံ၊ ၁။ ၁။ ၂၅၉။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၁။ ၂၈-၉၊ ၁၅၇။
သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁။ ၁၅၆၊ ၁၉၁။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂။ ၃၃-၄။
ထေရီ၊ ၁။ ၉၇။ မဟာနိ၊ ၁။ ၁။ ၂၇၆။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၃။ ၁။ ၆၈။ အံ၊ ဒီ၊ ၃။ ၁၅၂။ မူလဒီ၊ ၁။ ၄၁၊
၁၂၃။ အနုဒီ၊ ၁။ ၄၁၊ ၁၁၈။ အနုဒီ၊ ၃။ ၁၀၅။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဒီ၊ ၂။ ၂၁၄။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။ ၁။ ၃၃၃။) (ဈ)
အနက်လည်း ပြန်ကြည့်။ (ဂ)၊ (က) အနက်
လည်း ဆက်ကြည့်။

(ဋ) ဖိုလ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ် (သောတာပတ္တိ-
ဖိုလ် - ဖိုလ်ဉာဏ် - စသည်)။ (ဈ) အနက်
ပြန်ကြည့်။ အလမရိယဉာဏဒဿနဝိသေသ
(မ၊ ၁။ ၂။ ၆၈-၇၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၆၈။ အံ၊ ဒီ၊
၃။ ၂၃)-လည်း ကြည့်။

(ည)၊ (ဋ) ဒဿနံ သုဝိသုဒ္ဓ (သံ၊ ၂။
၃၉၈) နှို နိဗ္ဗာနဒဿနံ သုဠ၊ ဝိသုဒ္ဓိ။ သံ၊ ၁။
၃။ ၁၀၁။ ဒဿနဿ ဝိသုဒ္ဓိယာ (ဓမ္မ၊ ၅၂) တိ

မဂ္ဂဖလဒဿနဿ ဝိသုဒ္ဓတ္ထံ။ မေဉ္ဇ၊ ၂။ ၂၅၄။
(-မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၀၈။) ဒဿနဝိသုဒ္ဓိဉာဏ-လည်း
ကြည့်။

(၄) ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ် (ဆင်ခြင်တတ်
သော ဉာဏ်)။ ဉာဏဉ္စ ပန မေ ဒဿနံ ဥဒ-
ပါဒီ (သံ၊ ၁။ ၃၈၀-၁)တိ အဓိဂတဂုဏဒဿန-
သမတ္ထံ ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏဉ္စ မေ ဥဒပါဒီ။ သံ၊
၄။ ၂။ ၁၄၃။ ဉာဏဉ္စ ပန မေ ဒဿန (အံ၊ ၁။
၂၆၁)န္တိ ဒွိဟိပိ ပဒေဟိ ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏ်
ဝုတ္တံ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၀။ ဉာဏဉ္စ ပန မေ ဒဿနံ
ဥဒပါဒီ (ပဋိသံ၊ ၂၉၈)တိ ဒဿနကိစ္စကရ-
ဏေန ဒဿနသင်္ခါတံ ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏဉ္စ မေ
ဥပ္ပဇ္ဇိ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၁။ (-ဝိ၊ ၃။ ၁၆။ မ၊ ၃။
၂၀၁။ သံ၊ ၂။ ၂၄၅၊ ၂၄၁-၄။ သံ၊ ၃။ ၁၇၉၊
၃၇၀။ ပဋိသံ၊ ၃၃၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၆၈၊ ၁၈၀။
အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၃။) (စု) အနက်လည်း ပြန်ကြည့်။

(၃) သဗ္ဗညုတဉာဏ် (သိဖွယ်အားလုံးကို
သိသောဉာဏ်)။ ဉာဏဉ္စ ပန မေ ဒဿနံ
ဥဒပါဒီ “သတ္တာဟကာလကံတော အာဠာ-
ရော ကာလာမော”တိ။ မ၊ ၁။ ၂၂၆။ မ၊ ၂။
၂၉၄။ ဉာဏဉ္စ ပန မေတိ မယုမ္ပိ သဗ္ဗညုတ-
ညာဏံ ဥပ္ပဇ္ဇိ။.... တံ သန္တာယာဟ “ဉာဏဉ္စ
ပန မေ ဒဿနံ ဥဒပါဒီ”တိ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၉၁။
ဉာဏဉ္စ ပန မေ ဒဿနံ ဥဒပါဒီ “....ကာ-
လာမော”တိ ဣတ္ထသဗ္ဗညုတညာဏံ။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၃။ ၁၆၈။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၃။ (စု) အနက်
လည်း ပြန်ကြည့်။

(၁) အမြင်မှား၊ အယူမှား=မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ။
ဒဿနေနာ (ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၁၇)တိ ဒိဋ္ဌိဒဿနေန။
ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၁၄။ ‘သဿတော လောကော’တိ
ဒဿနံ ဂဏှထာတိ ဝတော ပက္ကန္တာ။ မ၊ ၄။
၃။ ၈၁။ တေန စ ဒိဋ္ဌိသင်္ခါတေန ဒဿနေန
သံသုဒ္ဓိ နရဿ ဟောတိ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၈၅။
(-မ၊ ၄၊ ၁။ ၇၄။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၈၂၊ ၈၅။ မ၊ ၄၊ ၄။
၁၈၃။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၂၅။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၁၁၁။ မ၊ ၄၊

၃။ ၃၇၈။) ဝိပရိတဒဿန (သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၀၅)
ကြည့်။ (ဂ)၊ (က) အနက်လည်း ဆက်ကြည့်။

(ဆ)၊ (ဃ) ကိံ တေ ဒဿနံ ကတမာယ
တံ ဒိဋ္ဌိယာ သမန္နာဂတော။ မဟာနိ၊ ၁၄၁။
ဝေ ဝဒန္တိ “အတ္ထံ ပန ဝေါ ဂဟပတယော
ကိဉ္စိ ဒဿနံ ဂဟိတ”န္တိ။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၈၁။ ဒဿ-
နန္တိ ဒိဋ္ဌိ။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၅၁။ ကိံ ဝါဒီတိ ကိံ
အတ္တနော ဒဿနံ ဝဒတိ၊ ကိံ လဒ္ဓိကောတိ
အတ္တော။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၃၈။ ဒဿနန္တိ သိဒ္ဓန္တိ။
သံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၀၈။ ဒဿနံ ဒိဋ္ဌိ လဒ္ဓိတ္ထိ။ ဓာန်။
၁၆၁။

(၇) ပြ- တတ်- ကြောင်းဖြစ်- သော
(ပုဒ်-စသည်)။ အာယုဉ္စ ဝဏ္ဏဉ္စ သုခံ ဗလဉ္စာ-
တိ “စတူဟိ ဌာနေဟိ”တိ ဝုတ္တာနံ သဗ္ဗပ-
တော ဒဿနံ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၂၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊
၄၊ ၂။ ၂၄၊ ၂၇၇။)

(ဂ) ကြည့်-ရှု-သိ-မြင်-အပ်-ထိုက်
-သော၊ (က) အဆင်း = ရူပါရုံ၊ ကိုယ်
သဏ္ဌာန်။ အနောမံ အလာမကံ ဒဿနံ
ဒဿနီယံ သရီရံ ယဿ သော အနောမဒဿိ။
အပ၊ ၄၊ ၂။ ၁၅၈။ ဒိဌာဒိမဂ္ဂေ ဉာဏက္ခိန္ဒ-
လဒ္ဓိသု ဒဿနံ။ ဓာန်။ ၈၈၈။ ဒဿနသမ္ပန္န-
(ဃ)၊ ဒဿနာနုတ္တရိယ (၂)-လည်း ကြည့်။

(ခ) နိဗ္ဗာန်။ ဒဿနာနုတ္တရိယ (၂) (က)-
ကြည့်။ (ဂ) ဘုရားရှင်၏ ဂုဏ်တော်။ ဒဿိ-
တဗ္ဗော ဒဿနေဘ၊ ဂုဏော။ မဓုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃။

(၉) ဒဿန-အမည်ရသော (တိုင်းပြည်၊
သုတ်၊ ပုဒ်-စသည်)။ ဒဿနေသု (ဇာ၊ ၂။ ၂၆၇)-
တိ ဒဿနရဋ္ဌေသု။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၁၃၀။ ဒဿန-
ပဒေန ဝိသေသေတွာ ဝုတ္တတ္တာ။ ဝဇီရ၊ ၁၇၁။
(-ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၂၃။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၅၁။ မူလဒီ၊ ၁။
၄၂။ အနုဒီ၊ ၁။ ၃၅။)

(၆) (ည)၊ (ဇ) နိဗ္ဗာန် ပဌာနံ ပဿတိတိ
ဒဿနံ၊ ပဌမမဂ္ဂဉာဏံ။ ဒဿနံ အဿ ဝိသေ-
သသုတ္တဿ အတ္ထိတိ ဒဿနံ။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။ ၃၁၇။

(-နေတ္တိ။၁၃၉။ အံ၊ဋီ၊၁။၆၇။) လောကိယ
(နေတ္တိ၊ဌ။၂၄၉) နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဒဿန^၂ (န) [ဒဿန + သဝန။ ဝိရူပေကသိသံ။
သာရတ္ထ၊၃။၂၅၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၂၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်။
၁။၃၄၇။ မ၊ဋီ၊၂။၁၅၈။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၄၈။
(ဒဂီန-သံ)] ကြည့်ရှု၊ နားထောင်ခြင်း။ ယာ
ပန ဘိက္ခုနီ နစ္စံ ဝါ ဂီတံ ဝါ ဝါဒိတံ ဝါ
ဒဿနာယ ဂစ္ဆေယျ၊ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊၂။၃၅၀။
ဒဿနေန စေတ္တ သဝနမ္ပိ သင်္ဂဟိတံ ဝိရူ-
ပေကသေသနယေန။ အာလောစနသဘာဝ-
တာယ ဝါ ပဉ္စန္ဒ ဝိညာဏာနံ သဝနကိရိယာ-
ယပိ ဒဿနသင်္ခေပသမ္ဘဝတော (သဗ္ဗာဝ-
တော ဟု ရှိနေ၏) “ဒဿနာယ” ဣစ္ဆေဝ
ဝုတ္တန္တိ အာဟ “ဧတေသု ယံ ကိဉ္စိ ဒဿနာယ
ဂစ္ဆန္တိယာ” (ကင်္ခါ၊၃၁၇)တိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။
၄၇၁။ “ဒဿနသဝနာ”တိ ဝတ္တဗ္ဗေ ယထာ
“သော စ ဟောတိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကော ဝိပရိတ-
ဒဿနော”တိ ဝေမာဒိသု အစက္ခုဒ္ဓါရပုတ္တမ္ပိ
ဝိသယဂူဟဏံ “ဒဿန”န္တိ ဝုစ္စတိ၊ ဧဝံ
သဝနမ္ပိ “ဒဿန”န္တေဝ ဝုတ္တိ။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။
၂၆။(-ဝိ၊၂။၃၅၁။ ဝိ၊၃။၁၁၇။ ဝိ၊၄။၂၄၃။
ဝိ၊၅။၁၀၇၊၁၃၁။ ဒီ၊၁။၅၊၆၊၆၀-၁။ မ၊၂။
၈။ မ၊၃။၁၂၊၈၃။ သံ၊၂။၄၀။ သံ၊၃။၄၀၈။
အံ၊၁။၂၁၂။ အံ၊၂။၅၉။ အံ၊၃။၄၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊၁။၃။)

ဒဿနအရိယ (တိ) [ဒဿန + အရိယ] ဒဿန
အရိယာပုဂ္ဂိုလ်၊ မြင်ကွင်း-မြင်ကွက်-ကောင်း
သော - ရှုချင်ဖွယ်ကောင်းသော - အဆင်း
သဏ္ဌာန် ကိုယ်ဟန်ရှိသောသူ။ အရိယောတိ
သုန္ဒရာခိဝစနမေတံ။ သော ပန အရိယော
စတုဗ္ဗိဓော ဟောတိ အာစာရအရိယော
ဒဿနအရိယော လိင်္ဂအရိယော ပဋိဝေဓ-
အရိယောတိ။ ... ရူပေန ပန ဣရိယာပထေန
စ ပါသာဒိကေန ဒဿနိယေန သမန္နာဂတော
ဒဿနအရိယော နာမ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၂၅၆။

ဒဿနက (တိ) [ဒိသ + ကျ။ ကျ-ကို အနက-ပြု။
(ဝိ၊ရူ၊သျ။၅၇၁-ကြည့်။)] မျက်မှောက်ထင်
ထင် မြင်တတ်သောသူ။ ဓမ္မဒသ(ဝိမာန၊ဌ။
၂၁၅)-ကြည့်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၄၂၄-လည်း
ကြည့်။)

ဒဿနကတ္တဗ္ဗကိစ္စကရဏ (န) [ဒဿန + ကတ္တဗ္ဗ-
ကိစ္စ + ကရဏ] (နိဗ္ဗာန်ကို) မြင်ခြင်း (နှင့်)
ပြုဖွယ်ကို ပြုခြင်း။ ဒဿနသာမည-ကြည့်။

ဒဿနကမ္မ (န) [ဒဿန + ကမ္မ] ကြည့်ရှု-
ဖူးမြော် - ရခြင်းအမှု။ ရာဇာနံ ဒဠုကာမဿ
အညံ သေဝိတွာ ဒဿနကမ္မံ နာမ နတ္ထိ။ မ၊
ဌ၊၂။၅၉။

ဒဿနကမျတာ (တိ) [ဒဿနကာမ + ကျ +
တာ] ကြည့်ရှုခြင်းငှါ အလိုရှိသည်၏ အဖြစ်၊
ကြည့်လိုသည်၏ အဖြစ်၊ ကြည့်ရှုလိုခြင်း။
ဒဿနကမျတာယ ဥပသင်္ကမိတွာ။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။
၂၆။ သာရတ္ထ၊၃။၂၅၃။

ဒဿနကရဏ (တိ) [ဒဿန + ကရဏ] မြင်ရ
ခြင်းကို ပြု - တတ် - ကြောင်းဖြစ် - သော၊
မြင်နိုင်အောင် ပြု - တတ် - ကြောင်းဖြစ် -
သော (အဓိဋ္ဌာန်ခြင်း-စသည်)။ သဗ္ဗေသမ္ပိ
သတ္တာနံ အညမညံ ဒဿနကရဏာဓိဋ္ဌာနံ။
ဗုဒ္ဓဝါ၊ဌ။၆၅။

ဒဿနကာမ (တိ) [ဒဿန + ကာမ] (က)
ကြည့်ရှု - တွေ့မြင် - ခြင်းငှါ အလို
ရှိသော။ (ခ) ဖူးမြင် - ဖူးမြော် - ဖူး
တွေ့-ခြင်းငှါ အလိုရှိသောသူ။ (က) ရာဇာ
ဒိသမ္ပတိ ဘောတော ဇောတိပါလဿ မာဏ-
ဝဿ ဒဿနကာမော။ ဒီ၊၂။၁၈၆-၇။ အာ-
ယသ္မာ သာရိပုတ္တော ထေရံ ဒဿနကာမော
အဟောသိ။ ထေရ၊ဌ၊၁။၄၆။ အပ၊ဌ၊၁။
၃၀၇။ (-ဒီ၊၁။၁၄၃။ ဒီ၊၂။၃၅။ မ၊၂။၁၂၊
၄၅၊၂၆၇။ မိလိန္ဒ၊၁၇-ဂ၊၂၁၊၂၀၉။ ဒီ၊ဌ၊၂။

၃၄၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။
 ၁၆၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၂။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၁၂၈။
 (ခ) သီလဝန္တာနံ ဒဿနကာမော ဟောတိ။
 အံ၊၁။၁၄၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၃။ ဒဿနကာမမှာ
 မယံ တံ ဘဂဝန္တံ အရဟန္တံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ။ ဥဒါ-
 န၊ဋ္ဌ။=ဒဋ္ဌ၊ကာမာ အမှ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၇၇။
 (-အံ၊၂။၂၆၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၂။ ၁၀၈၁၇၄၃။ ဇာ၊
 ၁။၃၀၀။ ဇာ၊၂။၁၈၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂။ အံ၊
 ဋ္ဌ၊၃။၉၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၅၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၂၉။
 သာရတ္ထ၊၂။၂၀၀။)အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဒဿနကာမတရ (တိ) [ဒဿနကာမ + တရ]
 အထူးသဖြင့် - ကြည့်ရှု - ဖူးမြင်-ခြင်းငှါ
 အလိုရှိသော၊ လွန်လွန်ကဲကဲ ဖူးမြင်လိုသော၊
 သူ။ ဒဿနကာမတရ(အံ၊၂။၂၆၂)တိ အတိ-
 ရေကေန ဒဿနကာမာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇။

ဒဿနကာရဏ (န) [ဒဿန+ကာရဏ] (၁)
 ရှုမြင်ခြင်း၏အကြောင်း။ (၂) (က) တွေ့မြင်
 ခြင်းဟူသောအကြောင်း။ (ခ) သိမြင်ခြင်း
 ဟူသော အကြောင်း။ (၁) အာပတ္တိယာ
 ဒဿနကာရဏံ သေခံယာနံ အဋ္ဌကထာယ-
 မေဝ ဝုတ္တံ။ ဝဇီရ၊၇၄။ (၂) (က) ဒဿန-
 ကာရဏာ ဟိ ဧဝံ ပရိဝိတက္ကနံ အဟောသိ။
 သာရတ္ထ၊၂။၁။ (ခ) ဒဿနကာရဏာ ပန
 (ပညာယ) ပရိက္ခိဏာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
 ၃။၇၂-၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၁။
 မူလဋ္ဌ၊၃။၃၅။

ဒဿနကာလ (ပု) [ဒဿန+ကာလ] တွေ့မြင်ရာ
 အခါ။ ဝိပဿိ* ဘဂဝန္တံ ဒဿနကာလေ
 အဟံ စက္ကဝါကော အဟောသိ*။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။
 ၉၀။

ဒဿနကိစ္စ (န) [ဒဿန+ကိစ္စ] (၁) သိမြင်-ရှု
 ကြည့်-ခြင်း ကိစ္စ၊ သိမြင်မှု။ (တိ) (၂) သိ
 မြင်ခြင်းကိစ္စရှိသော (စက္ခုဝိညာဉ်)။ (၁)
 စက္ခုဝိညာဏံ ဒဿနကိစ္စံ သာဓေတိ။ အဘိ၊
 ဋ္ဌ၊၁။၃၁၄။ ပညိန္ဒိယံ(တိ)ဒဿနကိစ္စံ ကာတုံ

န သက္ကောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၄။
 အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၆။ သာရတ္ထ၊၂။
 ၂၂၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
 ၄၃၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၃။ စက္ခုဒွါရေ သန္တတဿ
 ရူပါရမ္မဏဿ ပစ္စက္ခတော ပေက္ခနံ ဒဿန-
 ကိစ္စံ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၁။၃၈၄။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၈၊
 ၂၆၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။
 ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။
 ၈၈။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၉၂။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၁၄၆။
 မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၄၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၉။
 သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၁၊၃၅၄။ မူလဋ္ဌ၊
 ၁။၁၄၅။ အနုဋ္ဌ၊၁။၁၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၀။)
 (တိ) (၂) စက္ခုဝိညာဏံ ဒဿနကိစ္စံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊
 ၂။၂၉၂။

ဒဿနကိစ္စကရဏ (န) [ဒဿနကိစ္စ + ကရဏ]
 မြင်-သိ-ခြင်း ကိစ္စကို-ပြု-ပြီးစေ-ခြင်း။
 ဒဿန* (တိ) (၆) (၄)-ကြည့်။

ဒဿနကိစ္စပရိဏာယက (တိ) [ဒဿနကိစ္စ+ပရိ-
 ဏာယက] သိမြင်ခြင်းကိစ္စကို - ဆောင် -
 ဖြစ်စေ-ပြီးစေ - တတ်သောသူ (မြတ်စွာ
 ဘုရား)။ ဒဿနပရိဏာယကဋ္ဌ (၂)-ကြည့်။

ဒဿနကိစ္စပုဗ္ဗကမ္မကရဏ (န) [ဒဿနကိစ္စ+ပုဗ္ဗ-
 ကမ္မ+ကရဏ] သိမြင်ခြင်းကိစ္စ၏ ရှေးအဖို့၌
 ပြုရမည့် - အမှု - လုပ်ငန်း - ကို ပြုခြင်း။
 ဒဿနကိစ္စပုဗ္ဗကမ္မကရဏတ္ထံ တေဇောကသိဏ-
 ပရိကမ္ပံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။

ဒဿနကိစ္စသာဓန (တိ) [ဒဿနကိစ္စ+သာဓန]
 သိမြင်ခြင်းကိစ္စကို ပြီးစေရာ(အခါ-စသည်)။
 စက္ခုဝိညာဏဿ ဒဿနကိစ္စသာဓနကာ-
 လော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။

ဒဿနကိရိယာ=ဒဿနကြိယာ (ထိ၊န) [ဒဿန
 +ကိရိယာ=ကြိယာ] (၁) ရှုမြင်ခြင်း အမှု
 အရာ'ကိရိယာ'။ (၂) မြင်-သိ-ခြင်း ကြိ-
 ယာ၊ မြင်-သိ-မှုကို ပြုခြင်း၊ (က) မံသ-

စက္ခုဖြင့် မြင်မှုကိုပြုခြင်း။ (ခ) ဉာဏစက္ခု
ဖြင့်-မြင်-သိ-မှုကို ပြုခြင်း။ (၁) ဒဿန-
ပညတ္တိ-ကြည့်။ (၂) ဒဿန (၂) (က),
(ခ)-ကြည့်။

ဒဿနကိဋ္ဌာ (ထိ) [ဒဿန + ကိဋ္ဌာ] ပြခြင်း
အားဖြင့်-မြူးထူး-ပျော်ပါး-ကစား-ခြင်း၊
ပြ၍-မြူးထူး - ပျော်ပါး - ကစား - ခြင်း။
ယထာဝဇ္ဇ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃)-
ကြည့်။

ဒဿနကောသလ္လ (န) [ဒဿန + ကောသလ္လ]
(နိဗ္ဗာန်ကို) သိမြင်ခြင်း၌ လိမ္မာသောသူ၏-
အဖြစ်-ဖြစ်ကြောင်း-ဖြစ်ရာ (သောတာ-
ပတ္တိမဂ်ဉာဏ်)။ တေ ဝိပဿနာဓမ္မာ ဒဿန-
ကောသလ္လံ ပဌမမဂ္ဂဉာဏံ ဂစ္ဆန္တိ။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။
၇၇။ (-နေတ္ထိ၊၁၈။ နေတ္ထိ၊ဝိ၊၁၁၂။)

ဒဿနက္ခဏ (န) [ဒဿန + ခဏ] ကြည့်ရှု-ဆင်
ခြင်-သိမြင်-ရာ-ခဏ-အခိုက် အတန်။
ဝိပဿနာက္ခဏ (သာရတ္ထ၊၂။၂၄၁။ သံ၊ဋီ၊၂။
၅၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၃၈-၉)-ကြည့်။

ဒဿနက္ခမ (တိ) [ဒဿန + ခမ] (က) ကြည့်ရှု
ခြင်း၌-ခံ-သင့်လျော် - လျောက်ပတ် -
သော။ (ခ) ကြည့်ရှုခြင်းငှါ-ခံ-သင့်လျော်
-လျောက်ပတ် - သော၊သူ၊ အကြည့်အရှု
ခံနိုင်သူ။ ကုမာရော ကေဝလံ ဒဿနက္ခမော
ရူပသမ္ပန္နော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၇။

ဒဿနဂမနန္တရာယကရဏ (န) [ဒဿနဂမနန္တ-
ရာယ+ကရဏ] အာရုံကို မြင်စွမ်းနိုင်သော
ဝိဇ္ဇာ၊နိဗ္ဗာန်သို့သွားကြောင်းဖြစ်သောစရဏ-
တို့၏ အန္တရာယ်ကိုပြုခြင်း။ ဒဿနဂမနန္တရာ-
ယကရဏတော ဝါ ဝိဇ္ဇာစရဏဝိပက္ခတော
ဒွယံ ဒွိဓာ ဝုတ္တံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၅၆။

ဒဿနဂမနသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ဒဿနဂမန + သမ္ပတ္တိ]
အာရုံကို မြင်စွမ်းနိုင်သော ဝိဇ္ဇာ၊ နိဗ္ဗာန်သို့
သွားကြောင်းဖြစ်သော စရဏ-တို့နှင့် ပြည့်စုံ

ခြင်း။ ဒဿနဂမနသမ္ပတ္တိယာ ပတ္တဗ္ဗာယ။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၂။

ဒဿနဂ္ဂဟဏ (န) [ဒဿန + ဂဟဏ] (၁) ဒဿ-
န-သဒ္ဓါ။ (၂) သောတာပတ္တိမဂ်ကို ယူခြင်း။
ဒဿနဂ္ဂဟဏေန သောတာပတ္တိဖလဋ္ဌာပိ
ဂဟိတာ။ နေတ္ထိ၊ဝိ၊၃၄၈။

ဒဿနစရိယာ (ထိ)[ဒဿန + စရိယာ](နိဗ္ဗာန်ကို
မျက်မှောက်ထင်ထင်) ရှုမြင်ခြင်းဟူသော
အကျင့်။ ဒဿနစရိယာ စ သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ-
(စူဠနိ၊၂၃၃)တိ အာဒိသု...တဿာ သမ္မာ-
ဒိဋ္ဌိယာ နိဗ္ဗာနပစ္စက္ခကရဏေန ဒဿနစရိ-
ယာ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၉၂။ (-အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၈။)

ဒဿနဇာနန (န) [ဒဿန + ဇာနန] (၁) မြင်
ခြင်း(နှင့်)သိခြင်း။ (တိ) (၂) မြင်တတ်
တတ်သော ဉာဏ်(နှင့်) သိတတ်သောဉာဏ်။
အတ္ထိ ဟိ ဒဿနဇာနနာနံ သဝိသယေ ပဝတ္တိ
အာကာရဝိသေသော။ သာရတ္ထ၊၃။၂၂၃။ ဒီ၊
ဋီ၊၃။၂၇၃။

ဒဿနဉာဏ (န) [ဒဿန + ဉာဏ] (မျက်မှောက်
ကဲ့သို့) သိမြင်တတ်သောဉာဏ်။ အနိစ္စာနု-
ပဿနာ (မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉။ မ၊ဋီ၊၂။၂၁၈။အံ၊ဋီ၊
၂။၆၂)-ကြည့်။

ဒဿနဋ္ဌ (ပု) [ဒဿန + အတ္ထ။ ထွ-ကို ဋ္ဌ-ပြု။
နိတိ၊သုတ္တ။၁၀၇။] (၁) (က) မြင်-သိမြင်
-ရှုမြင်-ကြောင်းဖြစ်သော သဘော။ (ခ)
မြင်-သိမြင်-ရှုမြင်-တတ်သော သဘော။
(ဂ) မြင်-သိမြင်-ရှုမြင်-ခြင်း ဟူသော
သဘော။ (၂) ရှု-မြင်-တတ်သည်၏အဖြစ်။

(၁) (က),(ခ),(ဂ) ဒဿနဋ္ဌော(ပဋိသံ။
၇၇)တိ ပဿန္တိ တေန၊သယံ ဝါ ပဿတိ၊
ဒဿနမတ္တမေဝ ဝါ တန္တိ ဒဿနံ၊ ဒဿနမေဝ
အတ္ထော ဒဿနဋ္ဌော။ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၅။ ဒဿ-
နဋ္ဌော အတ္ထော(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂)တိ ဒဿနသ-
ဘာဝေါ တေန ပကာသေတဗ္ဗော အတ္ထော။

ဒီဋ္ဌိ၊ ၂။ ၅၁။ ၂။ (-ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁၆။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၇၈။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁၆။ ၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၃၂။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၁၉။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၁၇၊ ၁၅၈။ အနုဋ္ဌိ၊ ၂။ ၆၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄၊ ၁၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄၊ ၁၉၁၊ ၄၃၅။)

(ဂ) ဒဿနဌော စက္ခုဝိညာဏံ ဝိညာဏစရိယာ ရူပေသု။ ပဋိသံ၊ ၇၇။ = သဘာဝပေက္ခနဌော။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁၆။ ၈၉။

(၂) ဒဿနဌေနာ (ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၅၄) တိ ရူပဒဿနဘာဝေန။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၉၇။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၈၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄၊ ၂။ ၅၇။ ဒဿနဌေန စက္ခု (ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၅၂) တိ သမုဒယဿ ပစ္စက္ခတော ဒဿနဘာဝေန။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၅၁။ (-ပဋိသံ၊ ၃၃၂၊ ၃၄၂။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၁၅၈။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၄၈။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၉၅။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၀။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၄၄။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၈၄။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၁၄။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၆၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၇၉။)

ဒဿနဌာန (န) [ဒဿန + ဌာန] ရှု-မြင်-နိုင်-ရာအရပ်။ ဟန္တဿ မနောဘာဝနီယာနံ ဒဿနဌာနံ အာစိက္ခိယာမိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၁၇၃။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၂၆။)

ဒဿနတ္တိက (န) [ဒဿန + တိက] ဒဿနတိက်၊ ဒဿန-သဒ္ဓါဖြင့် မှတ်အပ်သော တရား ၃-ပါးကို ပြရာဒေသနာ။ ဒဿနတ္တိကေ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၈၇။

ဒဿနတ္ထ (ပု၊ န) [ဒဿန + အတ္ထ] (ပု) (၁) ကြည့်-ရှု-တွေ့-မြင်-ဖူးမြော်-ခြင်း အကျိုး။ (၂) ပြ-ညွှန်ပြ-သိစေ-ခြင်းအကျိုး။ (၃) သိမြင်-ကြည့်ရှု-ခြင်းအနက်။ (န) (၄) သိမြင်ခြင်းကိစ္စ။ (တိ) (၅) (က) (ရူပါရုံကို) မြင်ခြင်း အကျိုးရှိသော (စက္ခု)။ (ခ) ပြ-ညွှန်ပြ-သိစေ-ခြင်း အကျိုးရှိသော (သဒ္ဓါ)။ (ဂ) သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်ဟူသော အကျိုးရှိသော (ဝိပဿနာ)။

(ပု) (၁) ကြည့်-ရှု-တွေ့-မြင်-ဖူးမြော်-ခြင်းအကျိုး။ န သုသာနံ ဂန္ထဗ္ဗန္တိ ဝါသတ္ထာယ ဝါ ဒဿနတ္ထာယ ဝါ န ဂန္ထဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၆၂။ သေနံ ဒဿနတ္ထာယ ဂစ္ဆတော ပဒေ ပဒေ ဒုက္ကဋ်။ ကင်္ခါ၊ ၂။ ၃၆။ ဘဂဝန္တံ ဒဿနာယာတိ ဘဂဝန္တံ ဒဿနတ္ထာယ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၉၂။ ဒဿနာယာတိ ဒဿနတ္ထာယ (ဝန္တနတ္ထာယ)။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၂၄။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၂၇။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၁၄၄။ ဒဿနတ္ထာယာ (ပဋိသံ၊ ၇၇) တိ ရူပဒဿနတ္ထာယ ပဝတ္ထာ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၆၅။ (-ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၁၄၂။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၁၅၄။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၈၇။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၃၃။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၇၀။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၁၁၉။ ဝဇီရ၊ ၂။ ၃။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၀၆။)

(၂) ပြ-ညွှန်ပြ-သိစေ-ခြင်းအကျိုး။ ဒဿနတ္ထ (ကင်္ခါ၊ ၈၆) နှိ ဉပနတ္ထံ။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၂။ = ပကာသနတ္ထံ ဉပနတ္ထံ ဝါ။ ကင်္ခါယော၊ မဟာဒီ၊ ၁။ ၇၆။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၇။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၄၆။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၁၉၊ ၂၀၈၊ ၂၁၆။ ဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၅၇၊ ၂၈၀။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၂၂၊ ၃၄၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၃၂။)

(၃) သိမြင် - ကြည့်ရှု - ခြင်း အနက်။ ဓမ္မံ ပစ္စက္ခကရဏတော ဒဿနတ္ထေန ဒဿနံ။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၂၄။ ဒဿနတ္ထေ စ လောကသဒ္ဓ-မိစ္ဆန္တိ သဒ္ဓဝိဒူ။ သီ၊ ၄၊ ၁။ ၁။ ၁၂။ မဂ္ဂပညာယ ဒဿနတ္ထော သဘာဝသိဒ္ဓေါ။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၈၀။ (န) (၄) သိမြင်ခြင်းကိစ္စ။ ဒဿန-ပရိဏာယကဋ္ဌ (၂) -ကြည့်။

(တိ) (၅) (က) (ရူပါရုံကို) မြင်ခြင်း အကျိုးရှိသော (စက္ခု)။ အတ္ထတော ပန စက္ခု ဒဿနတ္ထံ။ ...ဒဿနံ အတ္ထော အဿ၊ တဉ္စိ တေန နိပ္ပါဒေတဗ္ဗန္တိ ဒဿနတ္ထံ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၂၃။

(ခ) ပြ-ညွှန်ပြ-သိစေ-ခြင်းအကျိုးရှိသော (သဒ္ဓါ)။ “ကမ္မံ ကတုာန ဘဒ္ဒက” နှိ

ဝစနံ “ဒေယျဓမ္မပရိစ္စာဂေါ ဝိယ ပတ္တိဒါန-
 ဝသေန ဒါနဓမ္မပရိစ္စာဂေါပိ ဒါနမယကုသလ-
 ကမ္မမေဝါ”တိ ဒဿနတ္ထန္တိ ဒဠဗ္ဗံ။ ပေတဠု။
 ၉။ ပုထုဇ္ဇနဂ္ဂဟဏဉေတ္ထ...န သလ္လက္ခေသိတိ
 ဒဿနတ္ထံ။ ဒီဠိ၊ ၂။ ၁၄၉။ (- ဝဇိရ၊ ၁၂။
 ဝိမတိ၊ ၂။ ၅။ သီဠိ၊ သင်၊ ၁။ ၂၃၃။ သီဠိ၊ သင်၊
 ၂။ ၂၀၀။) (ဂ) သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်
 ဟူသော အကျိုးရှိသော (ဝိပဿနာ)။
 ဒဿနပရိညာ(၂)-ကြည့်။

ဒဿနနယ (ပု) [ဒဿန + နယ] ပြကြောင်းဖြစ်
 သော - နည်း - အစီအရင်။ ဒဿနနယဿ
 ဣဓေဝ ပသင်္ဂံ ဒဿေတုံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၅၇။

ဒဿနနိဝါရက (တိ) [ဒဿန + နိဝါရက] သိမြင်
 မှုကို တားမြစ်တတ်သော(မောဟ)။ ဒဿန-
 နိဝါရကဿ သမ္မောဟဿ။ မဇ္ဈိမ၊ ၁။ ၁၉၇။

ဒဿနနိဝါရဏ (န) [ဒဿန + နိဝါရဏ] (၁)
 အမြင်မှား - အယူမှား - ကို တားမြစ်ခြင်း။
 (တိ) (၂) အမြင်မှား - အယူမှား - ကိုတား
 မြစ် - တတ် - ကြောင်းဖြစ် - သော (ပုဒ်၊
 သဒ္ဓါ-စသည်)။ (၁) မိစ္ဆာဒဿနနိဝါရဏ-
 တောပိ။ အဘိဠု၊ ၂။ ၁၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၁၇။
 (- ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၄၂။) (တိ) (၂) ကာရ-
 ကဒဿနနိဝါရဏ-ကြည့်။

ဒဿနန္တရပရ (တိ) [ဒဿနန္တရ + ပရ] မြင်ခြင်း
 တပါး နောက်လိုက်ရှိသော၊ နောက်၌ မြင်
 ခြင်းတပါးရှိသော။ တထာ ယောဇနေ စ
 သဗ္ဗံ ဒဿနံ ဒဿနန္တရပရန္တိ ဒဿနာနုပရ-
 မော သိယာ။ အနုဠိ၊ ၃။ ၈၈-၉။ (မဇ္ဈိမ၊
 ၁၆၃။ အနုဠိ၊ ၂။ ၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၅၀၄-တို့၌
 ‘ဒဿနန္တရပရမံ’ဟု ပါဌ်ပျက်လျက် ရှိနေ၏။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၄၁။ ၅၅၄-လည်း ကြည့်။)

ဒဿနပက္ခ (ပု) [ဒဿန + ပက္ခ] သောတာပတ္တိ
 မဂ်၏ - အဖို့အစု - အသင်းအပင်း။ ဒဿန-
 ပက္ခေ ပဝတ္တံ လောကုတ္တရံ သုတ္တံ။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။
 ၃၄၇။

ဒဿနပက္ခိက (တိ) [ဒဿနပဟာတဗ္ဗ + ပက္ခ +
 ဣက။ ရွှေပုဒ်၌ နောက်ပုဒ် ကျေ။] သောတာ
 ပတ္တိမဂ်သည်ပယ်အပ်သော တရားတို့၏ - အဖို့
 အစု - အသင်းအပင်း - ၌ - ဖြစ် - ပါဝင် -
 သော။ ယဒိ ဒဿနေနပဟာတဗ္ဗပစ္စယာ ကိ-
 လေသာ ဒဿနပက္ခိကာ။ အနုဠိ၊ ၂။ ၁၀၄။

ဒဿနပညတ္တိ (တိ) [ဒဿန + ပညတ္တိ] (က)
 ရှုမြင်ခြင်း (ကိရိယာ)ကို အပြားအားဖြင့်
 သိစေခြင်း။ (ခ) ရှုမြင်ခြင်း (ကိရိယာ)ကို
 အပြားအားဖြင့် သိစေတတ်သော ဒေသနာ။
 ဒဿနဿ စ (ဒိဗ္ဗစက္ခုဿ ဒဿနကိရိယာ-
 ယ) ပညာပနတော ဒဿနပညတ္တိ နာမ။
 နေတ္ထိ၊ ဝိ။ ၁၉၃-၅။ (- နေတ္ထိ၊ ၅၂-၃။ မဇ္ဈိမ၊
 ၁၃၃။)

ဒဿနပညာပုစ္ဆနာဒိဝတ္ထုက (တိ) [ဒဿနပညာ-
 ပုစ္ဆနာဒိ + ဝတ္ထု + က] (က) ဖူးမြင်ခြင်း၊
 သိလိုရာ ပြဿနာကို မေးခြင်းစသော အ
 ကြောင်းရှိသော။ (ခ) ဖူးမြင်ခြင်း၊ သိလိုရာ
 ပြဿနာကို မေးခြင်းစသော အကြောင်း
 ကြောင့် ဖြစ်သော (ကုသိုလ်ကောင်းမှု)။
 သီလဝန္တာနံ ဒဿနပညာပုစ္ဆနာဒိဝတ္ထုကဿ
 ပုညဿ အနာဂမော ဟောတိ။ ဒီဠိ၊ ၂။ ၁၁၁။

ဒဿနပဋိဝေဓ (ပု) [ဒဿန + ပဋိဝေဓ] သိမြင်
 ခြင်းဟူသော ထိုးထွင်း၍သိခြင်း။ သွာယံ
 အဓိဂမော ဒဿနပဋိဝေဓော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
 ၅၀၄။

ဒဿနပတ္တိ (တိ) [ဒဿန + ပတ္တိ] အမြင်မှန်သို့
 ရောက်ခြင်း၊ အမြင်မှန်ကိုရခြင်း၊ သောတာ-
 ပတ္တိမဂ်ဉာဏ်ကိုရခြင်း။ မဂ္ဂံ ဒဿနပတ္တိယာ။
 ထေရီ၊ ၄၀၂။

ဒဿနပထ (ပု) [ဒဿန + ပထ] (က) မြင် -
 နိုင် - လောက် - ရာလမ်းခရီး၊ မြင်လောက်ရာ
 ဥပစာ။ (ခ) မြင်နိုင်ခြင်း၏ အကြောင်း။

တဿာ ထေရိယာ ဒဿနပထံ ဝိဇဟန္တိ-
ယေဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၇။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၇၀။)

ဒဿနပထာတိက္ကမ (ပု) [ဒဿနပထ+အတိက္က-
မ] (က) မြင်လောက်ရာ - လမ်းခရီး - ဥပ
စာ - ကို ကျော်လွန်ခြင်း။ (ခ) မြင်နိုင်ခြင်း၏
အကြောင်းကို ကျော်လွန်ခြင်း။ သော ပန
မံသစက္ခုပညာစက္ခုနံ ဒဿနပထာတိက္က-
မောယေဝ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၄၃။

ဒဿနပထာတိက္ကမန (န) [ဒဿနပထ+အတိက္က-
မန] အထက်ပုဒ်နက်တို့ ကြည့်။ သော ပန
မံသစက္ခုပညာစက္ခုနံ ဒဿနပထာတိက္ကမန-
တော အဒဿနမေဝ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၄၄၆။

ဒဿနပရ (တိ) [ဒဿန+ပရ] (က) ပြခြင်းဟူ
သော နောက်လိုက်ရှိသောနောက်၌ ပြခြင်းရှိ
သော (ဝါရ-စသည်)။ (ခ) ပြခြင်းဟူသော
ပြဓာန်းသောသဘောရှိသော၊ ပြဓာန်းသော
ပြခြင်းရှိသော (စောဒနာ-စသည်)။ (က)
အယံ ဝါရော န ဒဿနပရော။ အနု၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၉၀။ (ခ) ကိရိယာကိရိယဖလမတ္တတာ-
ဒဿနပရတ္တာ စောဒနာယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၈၀။

ဒဿနပရိညာ (တိ) [ဒဿန+ပရိညာ။ ဒဿန^၁
+ပရိညာ] (၁) ရှုမြင်အပ်သော (ရုပ်၊နာမ်)
တရားတို့ကို (မိမိလက္ခဏာ၊ အကြောင်းအား
ဖြင့်) ပိုင်းခြား၍ သိ-တတ်-ကြောင်းဖြစ်-
သော ဉာဏ်။ (၂) သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်
ဟူသော အကျိုးရှိသော ဉာဏ်ပရိညာ။ (၃)
သောတာပတ္တိ မဂ်ဉာဏ်ကိုဖြစ်စေတတ်သော
ဉာဏ်ပရိညာ။ သာ ဒုဝိဓေန ဥပပရိက္ခိတဗ္ဗာ
ဒဿနပရိညာယ စ ဘာဝနာပရိညာယ စ။
နေတ္ထိ၊၁။၁၈။ ဒဿနပရိညာတိ ဉာဏ်ပရိညာ။
နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၇၇။ (၁) = ရူပါရူပဓမ္မာနံ သလက္ခ-
ဏတော ပစ္စယတော စ ပရိဇာနနာ။ နေတ္ထိ၊
ဋ္ဌ၊၅၄။ (၂) ဒဿနတ္တာ ပရိညာ ဒဿန-

ပရိညာ။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၅၅။ (၃) = ဒဿနမဂ္ဂ-
ပညာဇနိကာယ ဉာဏ်ပရိညာယာတိ အ-
တ္တော။ နေတ္ထိ၊ဝိ၊၁၁၂။

ဒဿနပရိဏာယကဋ္ဌ (ပု) [ဒဿန+ပရိဏာယက
+အတ္ထ] (၁) သိမြင်မှုကို အလုံးစုံသိမ်းကျုံး
၍ - ဆောင် - ဖြစ်စေ - ပြီးစေ - တတ်သော
မဂ်၏အဖြစ်။ (၂) သိမြင်မှု၌ - ရွှေ့ဆောင် -
လမ်းပြ - အစိုးရ - သော စက္ခုပညာဒ-စသည်
၏ အဖြစ်ဟူသော သဘော။ (၃) သိမြင်မှု
ဟူသော - ရွှေ့ဆောင် - လမ်းပြ - အစိုးရ -
သော ဉာဏ်ပညာ၏ အဖြစ်။

(၁) ဒဿနပရိဏာယကဋ္ဌေနာ (မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၀၈) တိ ဒဿနဿ ပရိညာဘိသမယာဒိ-
ဘေဒဿ ပရိတော သဗ္ဗထာ နယနဋ္ဌေန
ပဝတ္တနဋ္ဌေန။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၅။

(၂) ဒဿနပရိဏာယကဋ္ဌေနာ (မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၈၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃) တိ ယထာ စက္ခု သတ္တာ-
နံ ဒဿနတ္ထံ ပရိဏေတိ (သာဓေတိ)။ ဧဝံ
လောကဿ ယာထာဝဒဿနသာနေတော
ဒဿနကိစ္စပရိဏာယကဋ္ဌေန။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂။
သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၆။ ဒဿနပရိဏာယကဋ္ဌေန
စက္ခုပေတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၆။ ဒဿနေ ပရိ-
ဏာယကဘာဝေါ ဒဿနပရိဏာယကဋ္ဌော။
မူလဋ္ဌ၊၁။၁၄၅။ ဒဿနပရိဏာယကဋ္ဌော
စက္ခုဿ ဣန္ဒြေောယေဝ.... “ပရိဏာယတိ
ပကာသေတိ” တိ စ အတ္တာ ဝုတ္တာ။ အနု၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၅၅။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၈၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၄။)

(၃) ဒဿနပရိဏာယကဋ္ဌေနာ (မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၄၅) တိ အန္ဓဿ ယဋ္ဌိကောဋ္ဌိ ဂဟေတွာ
မဂ္ဂဒေသကော ဝိယ ဓမ္မာနံ ယထာသဘာဝ-
ဒဿနသင်္ခါတေန ပရိဏာယကဘာဝေန။
မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၇။

ဒဿနပရိဝါရ (ပု) [ဒဿန+ပရိဝါရ] မြင်ခြင်း
ကိစ္စအားဖြင့် စောင့်တတ်သော (အနညာ-

တညဿာမိတိန္ဒြေ၏) အခြံအရံ။ ပညိန္ဒြိယံ
ဒဿနပရိဝါရံ ဟောတိ။ ပဋိသံ။ ၁၁၁။ ၂၂၆။
အဓိမောက္ခပရိဝါရ (ပဋိသံ။ ၁၁၁။ ၂၂၆) နှင့်
ယှဉ်ကြည့်။

ဒဿနပဟာတဗ္ဗနာမနာတိဝတ္တန (န) [ဒဿန-
ပဟာတဗ္ဗနာမ+နာတိဝတ္တန] ဒဿနပဟာ-
တဗ္ဗ-ဟူသော အမည်ကို မလွန်မြောက်နိုင်
ခြင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒဿနပဟာတဗ္ဗနာမသာဓာရဏ (တိ) [ဒဿန-
ပဟာတဗ္ဗနာမ+သာဓာရဏ] ဒဿနပဟာ-
တဗ္ဗ-ဟူသော အမည်အားဖြင့် ဆက်ဆံသော။
ကိလေသာ ဒဿနပဟာတဗ္ဗနာမသာဓာရ-
ဏာ သမာနာ ဘဝန္တိ သက္ကာယဒိဋ္ဌိဝိစိကိစ္ဆာ-
သီလဗ္ဗတပရာမသနဝသေန ဘိန္နသဘာဝါ-
နမ္ပိ ဒဿနပဟာတဗ္ဗနာမနာတိဝတ္တနတော။
နေတ္တိဝိ။ ၁၇၁။

ဒဿနပဟာတဗ္ဗနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဒဿနပဟာတဗ္ဗ
+နိဒ္ဒေသ] ဒဿနပဟာတဗ္ဗ-တရားတို့ကို
အကျယ်ညွှန်ပြရာ ဒေသနာ။ န ဟိ ဒဿန-
ပဟာတဗ္ဗနိဒ္ဒေသေ ပဋိသင်္ခါဂဟဏံ အတ္ထိ။
မ၊ ၁၁၁။ ၁၄၅။

ဒဿနပါရိသုဒ္ဓိ (ထိ) [ဒဿန+ပါရိသုဒ္ဓိ] (က)
ဉာဏ်အမြင်၏ စင်ကြယ်ခြင်း။ (ခ) ဉာဏ်
အမြင်ဟူသော စင်ကြယ်သော သဘော၊
စင်ကြယ်သော ဉာဏ်အမြင် (အဓိပညာ
သိက္ခာ)။ ဒဿနပါရိသုဒ္ဓိ အဓိပညာ။ ပဋိသံ။
၄၅။ ဧဝံ ပဿတော စဿ ဒဿနသင်္ခါတာ
ပါရိသုဒ္ဓိ ဒဿနပါရိသုဒ္ဓိ။ ပဋိသံ။ ၁၁၁။ ၂၁၂။

ဒဿနပ္ပယောဇန (တိ) [ဒဿန+ပယောဇန]
ပြခြင်းဟူသော အကျိုးရှိသော (သမုဋ္ဌာန-
စသော သဒ္ဓါ)။ သမုဋ္ဌာနဂ္ဂဟဏံ...န အည-
ထာတိ ဒဿနပ္ပယောဇနံ။ ကင်္ခါ၊ ၁၁၁။ ၂၇။
(- ၂၈၊ ၂၇။)

အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၂-၁၅-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ဒဿနပ္ပ(ပ)ဟာတဗ္ဗ (တိ) [ဒဿန+ပဟာတဗ္ဗ]
သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်-အပ်-သင့်-
ထိုက်-သော (ကိလေသာ-စသည်)။ ဒဿန-
ပ္ပဟာတဗ္ဗာ ကိလေသာ သာဓာရဏာ။ နေတ္တိ။
၄၂။ နေတ္တိ၊ ၁၁၁။ ၂၇။ (-ပေဋကော။ ၂၈။
အံ၊ ၁၁၁။ ၂၇။) တေယေဝ ဒဿနပဟာ-
တဗ္ဗဟိ သဒ္ဓိ သတ္တဓာ အာဂတာ။ ဥဒါန၊
၁၁၁။ ၁၇။ ၁၁၁။ ၁၇။ (-ဒိ၊ ၁၁၁။ ၁၇။
သိ၊ ၁၁၁။ ၁၇။ ၁၁၁။ ၁၇။ ၁၁၁။ ၁၇။
၂၇။ အံ၊ ၁၁၁။ ၁၇။ အနု၊ ၁၁၁။ ၂၇။ နေတ္တိ၊
၁၁၁။ ၂၇။ နေတ္တိ၊ ၁၁၁။ ၁၇။ ၁၁၁။ ၁၇။)

ဒဿနဗလာယတ္တ (တိ) [ဒဿနဗလ+အာယတ္တ]
မြင်ခြင်း၏ အကျိုးနှင့်စပ်သော။ ဒဿန-
ဗလာယတ္တတယ။ ဝိမတိ၊ ၁၁၁။ ၈၂။

ဒနဿဗလ (န) [ဒဿန+ဗလ။] သောတာပတ္တိ-
မဂ်ဉာဏ်၏စွမ်းအား။ သင်္ခါရာဒဿနဗလေနာ-
(နေတ္တိ။ ၁၇) တိ...သင်္ခါရာ ပဌမမဂ္ဂပညာဗ-
လေန။ နေတ္တိ၊ ၁၁၁။ ၁၇။ =ဒဿနသင်္ခါတပဌမ-
မဂ္ဂဉာဏဗလေန ပဟာတဗ္ဗာ။ နေတ္တိ၊ ၁၁၁။ ၁၇။

ဒဿနဗျာဝဋ္ဌ (တိ) [ဒဿန + ဗျာဝဋ္ဌ] (က)
ကြည့်ရှုခြင်း၌-အားစိုက်-ဗျာများ-သော။
(ခ) ကြည့်ရှုခြင်းငှါ- အားစိုက်- ဗျာများ-
-သောသူ။ ဒဿနဗျာဝဋ္ဌော (ဝိ၊ ၁၁၁။ ၂၈)
တိ ဒဿနေ, ဒဿနတ္ထာယ ဝါ ဗျာဝ-
ဋ္ဌော။ ပါစိတ်၊ ယော၊ ၁၁၁။ ၁၇။

ဒဿနဘယ (န) [ဒဿန+ဘယ] တွေ့မြင်ခြင်း
မှ ကြောက်ခြင်း၊ တွေ့မြင်မှာ စိုးရိမ်ခြင်း။
အညေသံ ဒဿနဘယေန သတ္တဘူမိကေ
ပါသာဒေ ကပလ္လကပူဝေ ပစာပေတိ။ ဓမ္မ၊
၁၁၁။ ၂၇။ ၁၁၁။ ၂၇။

ဒဿနဘာဂိယ (တိ) [ဒဿနဘာဂ+ဣယ =
ဏိက။ ဒဿန+ဘာဂိယ] (က) သောတာ-
ပတ္တိမဂ်၏ အဖို့ရှိသော။ (ခ) သောတာပတ္တိ

မဂ်၏ အဖို့၌ - (ဝါစကအဖြစ်ဖြင့်) ဖြစ် - ယှဉ် - ပါဝင် - သော။ (ဂ) သောတာပတ္တိမဂ်၏ အဖို့ကို သိစေခြင်း အလေ့ရှိသော။ (ဃ) သောတာပတ္တိမဂ်သို့ - ဆည်းကပ် - ရောက် - စေတတ်သော (သုတ်, ပါဠိဒေသနာ-စသည်)။ ဒဿနဘာဝိယေန စ ဘာဝနာဘာဝိယေန စာ (နေတ္ထိ။၁၆၃) တိ နိဗ္ဗေဓဘာဝိယေန။ နေတ္ထိ။၉။ ၂၆၉။ (- နေတ္ထိ။၉။ ၁၄၂၊ ၁၄၅။ နေတ္ထိ။ဝိ။ ၃၄၇-ဂ။) သံကိလေသဘာဝိယ (နေတ္ထိ။၉။ ၂၁၉။ နေတ္ထိ။၉။ ၁၂၉) - နှင့် ယှဉ် ကြည့်။ နိဗ္ဗေဓဘာဝိယ-လည်း ကြည့်။

ဒဿနဘာဝနာပဋိက္ခေပ (ပု) [ဒဿနဘာဝနာ + ပဋိက္ခေပ] (၁) ဒဿနမဂ်, ဘာဝနာမဂ် ဟူသော ပဟာယကတရားတို့ကို (နေဝ, န-ဟူသော ပဋိသေမဖြင့်) တားမြစ်ခြင်း။ (တိ) (၂) တားမြစ်အပ်သော ဒဿနမဂ်, ဘာဝနာမဂ် ရှိသော၊ ဒဿနမဂ်, ဘာဝနာမဂ်မှ ကင်းသော (ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်)။ (၁) “ဥဘယ-ပဋိက္ခေပဝသေနာ” တိ ပဒဿ ဒဿနဘာဝ-နာပဋိက္ခေပဝသေနာတိ အတ္ထေ သတိ။ အနုဋ္ဌိ။ ၁။ ၄၅။ (တိ) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဒဿနဘာဝနာပဋိက္ခေပပညတ္တိ (တိ) [ဒဿန-ဘာဝနာပဋိက္ခေပ + ပညတ္တိ] ဒဿနမဂ်, ဘာဝနာမဂ်မှ ကင်းသော ပုဂ္ဂိုလ် - ကို - ဟူ၍ - အပြားအားဖြင့် သိစေတတ်သော၊ ဒဿနမဂ်, ဘာဝနာမဂ်မှ ကင်းသောပုဂ္ဂိုလ်ကို သီးသန့် ခွဲခြားထားတတ်သော (ဒေသနာ ပါဠိ)။ အရိယာနံ အဒဿာဝီတိအာဒိ ဒဿန-ဘာဝနာပဋိက္ခေပပညတ္တိ။ မ၊ဋ္ဌိ။ ၁။ ၁၃၃။

ဒဿနဘာဝနာဘေဒ (ပု) [ဒဿနဘာဝနာ + ဘေဒ] ဒဿနမဂ်, ဘာဝနာမဂ်-ဟူသော - အထူးအပြား - အမျိုးအစား။ ဒုဝိဓော သမထဝိပဿနာဘေဒတော ဒဿနဘာဝနာ-ဘေဒတော ဝါ။ အဘိဋ္ဌာ။ ၂။ ၈၄။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၁၄၅။

ဒဿနဘာဝိပတ္တိ (တိ) [ဒဿနဘာဝ + အာ-ပတ္တိ] သောတာပတ္တိမဂ်၏ အဖြစ် (ဟူသော ပဋိဝေဓကိစ္စ) သို့ ရောက်ခြင်း။ နတ္ထေတ္ထ ဂေါတြဘုဿ ဒဿနဘာဝိပတ္တိ။ အံ၊ဋ္ဌိ။ ၃။ ၁၅။ မူလဋ္ဌိ။ ၁။ ၄၁။ အနုဋ္ဌိ။ ၁။ ၄၅။

ဒဿနဘူမိ (တိ) [ဒဿန + ဘူမိ] (၁) သောတာပတ္တိမဂ် ဟူသော - (ယှဉ်ဖက်တရားတို့၏ ဖြစ်ရာ - ဥပါဒ်အားဖြင့် ဖြစ်တတ်သော) - ဘုံ - အခိုက်အတန့် - အဆင့် အတန်း။ (၂) သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ် ဟူသော - ဘုံ - အခိုက်အတန့် - အဆင့်အတန်း။ (၃) သောတာပတ္တိ-မဂ်, ဖိုလ် ဟူသော - ဘုံ - အခိုက်အတန့် - အဆင့်အတန်း။ (၄) (က) နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက် မြင်တတ်သောဉာဏ်၏ ဖြစ်ရာ (သောတာပတ္တိမဂ်)။ (ခ) နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်မြင်ခြင်း၏ဖြစ်ရာ (သောတာပတ္တိမဂ်)။

(၁) ပဌမံ နိဗ္ဗာနဒဿနတော ဒဿနဉ္စ နိဿယဘာဝတော သမ္ပယုတ္တာ ဓမ္မာ ဘဝန္တိ ဧတ္ထေ, သယမ္ပိ ဝါ ဘဝတိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ န နိဗ္ဗာနံ ဝိယ အပါတုဘာဝန္တိ ဘူမိ စာတိ ဒဿနဘူမိ၊ ပဌမမဂ္ဂေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၉။ ၂။ ၇၇။ (- နေတ္ထိ။ ၉။ ၁၁၃။)

(၂) ပဌမမဂ္ဂပညာ ဒဿနဘူမိ။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၆၉။ (၃) ပဌမံ နိ ဘဒဿနတော ပန “ဒဿန” န္တိ ဝုတ္တန္တိ သဖလော ပဌမမဂ္ဂေါ ဒဿနဘူမိ။ နေတ္ထိ။ ၉။ ၅၅။ = ပဌမမဂ္ဂဖလာနိ။ နေတ္ထိ။ ဝိ။ ၇၃။ (- ထေရ၊ဋ္ဌာ။ ၁။ ၂၂၉။ နေတ္ထိ။ ၉။ ၃၈-၉။) (၄) ဒဿနဘူမိ (နေတ္ထိ။ ၄၃) - တိ ဒဿနံ ဘဝတိ ဧတ္ထ ပဌမမဂ္ဂေတိ ဒဿန-ဘူမိ၊ သောတာပတ္တိမဂ္ဂေါ။ နေတ္ထိ။ ဝိ။ ၁၇၆။

ဒဿနဘူမိနာမက (တိ) [ဒဿနဘူမိ + နာမ + က] ဒဿနဘူမိ-ဟူသော အမည်ရှိသော (သောတာပတ္တိမဂ်)။ ဒဿနဘူမိနာမကော သောတာပတ္တိမဂ္ဂေါ။ နေတ္ထိ။ ဝိ။ ၁၇၆။

ဒဿနဘူမိသမတိက္ကမန (န) [ဒဿနဘူမိ + သမ-
တိက္ကမန] ဒဿနဘုံ-ဟူသော သောတာ-
ပတ္တိမဂ်၊ သောတာပတ္တိဖိုလ်ကို ကောင်းစွာ
လွန်မြောက်ခြင်း။ ဒဿနဘူမိသမတိက္ကမနေ-
နေဝ ဘာဝနာဘူမိ အဓိဂန္ထဗ္ဗာ။ နေတ္တိ၊ ဌ။
၂၆၉။

ဒဿနဘူမိသမနုပ္ပတ္တိအတ္ထ (တိ) [ဒဿနဘူမိ-
သမနုပ္ပတ္တိ + အတ္ထ] ဒဿနဘုံ-ဟူသော သော-
တာပတ္တိမဂ်၊ သောတာပတ္တိဖိုလ်သို့ ရောက်နိုင်
ခြင်းဟူသော အကျိုးရှိသော (နေတ္တိဒေသ-
နာ)။ ဒဿနဘူမိသမနုပ္ပတ္တိအတ္တာ ဟိ နေတ္တိ-
ပ္ပကရဏဒေသနာ။ နေတ္တိ၊ ဌ။ ၃၇။

ဒဿနမဂ္ဂ (ပု) [ဒဿန + မဂ္ဂ] ဒဿနမဂ်၊ နိဗ္ဗာန်
ကိုမျှော်မှောက်မြင်တတ်သောမဂ်၊ သောတာ
ပတ္တိမဂ်။ ဒဿနမဂ္ဂေါ-ပဋိသံ။ ၂၇၆။ မ၊ ဌ။ ၁။
၁၀၉။ ပဋိသံ၊ ဌ။ ၂။ ၁၀၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၇၀။
မ၊ ဌ။ ၂။ ၁၁။ မ၊ ဌ။ ၃။ ၆၇။ အနုဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁၁၀။
ဒဿနမဂ္ဂံ - နေတ္တိ၊ ဌ။ ၂။ အနုဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၀၃။
ဒဿနမဂ္ဂေန-ပေဋကော။ ၂၀၀။ အဘိ၊ ဌ။
၃။ ၁၄၉။ သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၁။ ၉၅။ ထေရီ၊ ဌ။ ၁၇၀။
အပ၊ ဌ။ ၁။ ၂၀၃။ ဝဇီရ၊ ၄၅။ ဒီ၊ ဌ။ ၂။ ၃၄၉။
မ၊ ဌ။ ၁။ ၃၉၃။ သံ၊ ဌ။ ၂။ ၅၃၄။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၉၇။
ဒဿနမဂ္ဂဿ-အံ၊ ဌ။ ၁။ ၁၀၃။ ဒဿနမဂ္ဂေ-
မူလဋ္ဌိ၊ ၃။ ၆၇။

ဒဿနမဂ္ဂဉာဏ(န) [ဒဿနမဂ္ဂ + ဉာဏ] သောတာ-
ပတ္တိမဂ် (နှင့် ယှဉ်သော) ဉာဏ်။ အစွန္တဝိရာဂံ
နိဗ္ဗာန် ဝိရာဂတော ဒဿနမဂ္ဂဉာဏမ္ပိ ဝိရာဂါ-
နုပဿနာ။ အံ၊ ဌ။ ၃။ ၁၇၅။ (-ပဋိသံ၊ ဌ။ ၂။
၂၁၆။)

ဒဿနမဂ္ဂဖလ (န) [ဒဿနမဂ္ဂ + ဖလ] သောတာ-
ပတ္တိမဂ်၏ အကျိုးဖြစ်သော သောတာပတ္တိ
ဖိုလ်။ ဒဿနမဂ္ဂဖလေ ဌိတဿ။ မူလဋ္ဌိ၊ ၃။
၆၄။ (-ဒီ၊ ဌ။ ၃။ ၆၉။ အနုဋ္ဌိ၊ ၃။ ၁၇၅။)

ဒဿနမဂ္ဂဖလာနန္တရံ (ဗျ) [ဒဿနမဂ္ဂဖလ +
အနန္တရံ] သောတာပတ္တိဖိုလ်၏ အခြား
မဲ့၌။ ပဌမံ ဒဿနမဂ္ဂဖလာနန္တရံ အရဟတ္တံ
ပါပုဏ္ဏာတိ။ အနုဋ္ဌိ၊ ၃။ ၁၇၅။

ဒဿနမဂ္ဂဗောဇ္ဈင်္ဂ (ပု) [ဒဿနမဂ္ဂ + ဗောဇ္ဈင်္ဂ]
သောတာပတ္တိမဂ်နှင့် ယှဉ်သော ဗောဇ္ဈင်္ဂ။
အနုဗုဇ္ဈနဌ (ပဋိသံ၊ ဌ။ ၁။ ၉၄) - ကြည့်။

ဒဿနမဂ္ဂသမဓိဂမ (ပု) [ဒဿနမဂ္ဂ + သမဓိဂမ]
သောတာပတ္တိမဂ်ကို ကောင်းစွာ - ရ - သိ -
ခြင်း။ တဿာ ဒေဝတာယ ဒဿနမဂ္ဂသမ-
ဓိဂမော။ သံ၊ ဌ။ ၁။ ၅၁။

ဒဿနမဂ္ဂါဓိဂမ (ပု) [ဒဿနမဂ္ဂ + အဓိဂမ]
သောတာပတ္တိမဂ် - ကို - ရ - သိ - ခြင်း။
ဒဿနမဂ္ဂါဓိဂမာယ သံဝတ္ထေယျ။ မ၊ ဌ။ ၁။
၂၀၉။

ဒဿနမဏ္ဍ (ပု၊ န) [ဒဿန + မဏ္ဍ] ကြည်လင်
သော ဉာဏ်အမြင်၊ ဉာဏ်အမြင်ကြည်လင်မှု။
ဒဿနမဏ္ဍော သမ္မာဒိဋ္ဌိ (ပညိန္ဒိယံ)။ ပဋိသံ။
၂၇၉၊ ၂၀၁။

ဒဿနမုခ (န) [ဒဿန + မုခ] (၁) ပြခြင်းကို
- အဦး - အစ - ပြခြင်း။ (၂) ရှု - မြင် -
ခြင်းကို - အဦး - အစ - ပြခြင်း။ (၁) သစ္စာနံ
ဒဿနမုခေန ဝဋ္ဋဝသေန ဥဋ္ဌိတဒေသနံ။
မ၊ ဌ။ ၂။ ၂၇၇။ ဝိသယဘူတဿ ပရိယတ္တိ-
သာသနဝရဿ ဒဿနမုခေန သဗ္ဗေ ရတ-
နတ္ထယဂုဏေပိ ထောမနာဝသေန။ နေတ္တိ၊ ဝိ။
၁၄။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၆၄။) (၂) ဒဿနမုခေန
ပဝတ္တံ ဝိပဿနာစာရံ ဝဇေတော။ အံ၊ ဌ။ ၁။
၁၃၉။

ဒဿနမူလ (န) [ဒဿန + မူလ] (က) မြင်ခြင်း
ဟူသော အကြောင်း။ (ခ) ကြည့် - ရှု -
ဖူးမြင် - ခြင်း ဟူသော အကြောင်း။ (က)
ဒဿနမူလေန... စောဒေတိ။ ဝဇီရ၊ ၁၉၇။
(ခ) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒဿနမူလက (တိ) [ဒဿနမူလ+က] ကြည့်-
ရှု - ဖူးမြင် - ခြင်း ဟူသော အကြောင်း
ရှိသော။ ဧဝံ ဒဿနမူလကေနပိ ဟိ ပုညေန
အနေကာနိ ဇာတိသဟဿာနိ စက္ခုမှိ...
ပိဋက ဝါ န ဟောန္တိ။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၁၂၆။
သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၂။ (-ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁။)

ဒဿနယုတ္တ (တိ) [ဒဿန+ယုတ္တ] ကြည့်-ရှု-
အပ်သည်၏ အဖြစ်နှင့်ယှဉ်သော၊ ကြည့်-ရှု-
ခြင်းငှါသင့်လျော်သော၊ ကြည့်-ရှု-ထိုက်
-လောက်-သော၊ သူ။ ဒဿနယုတ္တာ (အံ၊ ဌ၊
၂။ ၃၇၂) တိ သုရူပဘာဝေန ပဿိတဗ္ဗယုတ္တာ။
အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၆၈။

ဒဿနယောဂ (ပု) [ဒဿန+ယောဂ] မြင်ခြင်း
နှင့် ယှဉ်ခြင်း။ ဒိဋ္ဌေတိ ဒဿနယောဂေန
ဝဏ္ဏာယတနံ။ စူဠနိ၊ ဌ၊ ၁၇။

ဒဿနယောဂ္ဂ (တိ) [ဒဿန+ယောဂ္ဂ] ကြည့်
-ရှု-ခြင်းငှါ ခံညားသော၊ အကြည့်-အရှု
-ခံနိုင်သော၊ ကြည့်လောက်-ရှုလောက်-
သော (သူ-စသည်)။ ဒဿနီယ (၄)-ကြည့်။
(သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀၀။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၁-လည်း
ကြည့်။)

ဒဿနယောဂျ (န) [ဒဿန+ယောဂျ] အထက်
ပုဒ်နက်ကြည့်။ ဇနဿ ဒဿနယောဂျ ဒဿ-
နီယံ ဧညံ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅၂။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၁။
၃၀၄။)

ဒဿနရဋ္ဌ (န) [ဒဿန+ရဋ္ဌ] ဒဿန-အမည်
ရသော-တိုင်း ပြည်-နိုင်ငံ။ ဒဿန (တိ)
(၉)-ကြည့်။

ဒဿနရသ (တိ) [ဒဿန+ရသ] (မိမိဥစ္စာဖြစ်
သောအာရုံကို-ယူခြင်း-တွေ့ခြင်း-ကိစ္စရှိ
သော။ ဒဿနဿ ယထာသကံ ဝိသယဂူဟ-
ဏဿ ကရဏတော ဒဿနရသံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊
၂။ ၂၅၄။

ဒဿနရာမဏေယျက=ဒဿနရာမဏီယက (တိ)
[ဒဿန+ရာမဏေယျက=ရာမဏီယက။

(မောဂ်၊ ၄။ ၅၉-သျှ-ကြည့်။)] မြင်ရခြင်းဖြင့်
မွေ့လျော်အပ်သည်၏ အဖြစ်။ နိန္ဒံ ပလ္လလံ
ဩလောကေန္တဿ ဒဿနရာမဏေယျက (=
ရာမဏီယက?) မတ္တံ အတ္တံ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၈၄။

ဒဿနလက္ခဏ (န) [ဒဿန+လက္ခဏ] (၁)
(နာမ်၊ ရုပ်တို့ကို) သိမြင်ခြင်းဟူသော မှတ်
ကြောင်း 'လက္ခဏာ'။ (တိ) (၂) (နာမ်၊ ရုပ်
တို့ကို) သိမြင်-ခြင်း ဟူသော မှတ်ကြောင်း
'လက္ခဏာ' ရှိသော (သမ္မာဒိဋ္ဌိ-စသည်)။ (၁)
သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ ဒဿနလက္ခဏံ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၃။
မ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၀-၁။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၃-၄။ မဟာနိ၊ ဌ၊
၁၅၅။ (-အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆၅။ မဟာနိ၊ ဌ၊
၁၃၄။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၈၅။)
(တိ) (၂) သမ္မာ ဒဿနလက္ခဏာ သမ္မာဒိဋ္ဌိ။
အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၇။ ဥဒါန၊ ဌ၊ ၁၂၉။ (-ထေရ၊
ဌ၊ ၂။ ၂၈၀။)

ဒဿနလာဘ (ပု) [ဒဿန+လာဘ] ကြည့်ရှု-
ဖူးတွေ့ - ခွင့် - ကိုရခြင်း။ တဿ ရညော
ဇနကဿ ဧတေ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတက္ခဏေ ဒဿန-
လာဘာ သုလန္တလာဘာ ဝတ ဧတေန။ ဇာ၊
ဌ၊ ၃။ ၃၂၈။

ဒဿနလာလသ (တိ) [ဒဿန+လာလသ] ကြည့်
ရှု-ဖူးတွေ့-ခြင်း၌-အလွန်နှစ်သက်-အား
စိုက် - ကြောင့်ကြပြု - ခြင်း ရှိသော၊ သူ။
ဒဿနလာလသော (အပ၊ ၂။ ၁၁၅) တိ မယံ
ဒဿနေ ဗျာဝဋ္ဌော တပုရော။ အပ၊ ဌ၊ ၂။
၂၁၆။

ဒဿနလေသ (ပု) [ဒဿန+လေသ] အရိပ်
အမြက် ပြခြင်း၊ အနည်းငယ် ပြခြင်း။
အတ္တနော အာနုဘာဝဿ ဒဿနလေသေန
ပကာသေန္တော။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၈။

ဒဿနဝစန (န) [ဒဿန+ဝစန] ပြ-တတ်-
ကြောင်းဖြစ်-သောစကား။ ဣဒန္တိ အဓိပ္ပေ-
တမတ္တံ ပစ္စက္ခံ ဝိယ ကတာ ဒဿနဝစန။

ဝိဠာသေဝဉ္စူ။ မဠာသေဝဉ္စူ။ (- သိဒ္ဓိသစ်၊
၁။၁၃၆။)

ဒဿနဝတ္ထု (န) [ဒဿန+ဝတ္ထု] သိ-မြင်-
ခြင်း၏ (တည်ရာ) အကြောင်း (ဉာဏ်-
စသည်)။ သာဝကပါရမီဉာဏ် ယာထာဝ-
တော ဒဿနဝတ္ထု။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၄၇။

ဒဿနဝါရ (ပု) [ဒဿန+ဝါရ] ပြ-တတ်-
ကြောင်းဖြစ်-သော (ပါဠိ)ဝါရ။ ပဉ္စမော
တေသံ ဓမ္မာနံ ဘူမန္တရဝသေန ဒဿနဝါရော
နာမ။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၅၀၀။

ဒဿနဝိဇဟနဋ္ဌာန (န) [ဒဿန+ဝိဇဟန+ဋ္ဌာန]
မြင်နိုင်ခြင်းကို စွန့်ရာအရပ်၊ မမြင်နိုင်ရာ
အရပ်။ ဒဿနဝိဇဟနဋ္ဌာနေ ဝန္တိတော ဂစ္ဆန္တိ။
မဠာ၊၃။၂၇၀။

ဒဿနဝိမုတ္တိ (ထိ) [ဒဿန+ဝိမုတ္တိ] (မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ-
စသည်မှ) လွတ်မြောက်ပြီးသော - အမြင်မှန်
-ဖိုလ်ဉာဏ်။ ဒဿနဝိမုတ္တိ သမ္မာဒိဋ္ဌိ။ ပဋိသံ။
၃၂၉။

ဒဿနဝိရာဂ (ပု) [ဒဿန+ဝိရာဂ] (သင်္ခါရ၌)
မငြိမတယ် အစေးပြယ်သော (လွန်မြောက်
သော) - အမြင်မှန် - မဂ်ဉာဏ် (သမ္မာဒိဋ္ဌိ)။
ဒဿနဝိရာဂေါ (ပဋိသံ။၃၂၆)တိ အာဒိသု
ဒဿနသင်္ခါတော ဝိရာဂေါ ဒဿနဝိရာဂေါ။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၃။

ဒဿနဝိသယ (ပု) [ဒဿန+ဝိသယ] (၁) မြင်-
နိုင် - လောက် - ရာအရပ်။ (၂) စက္ခုဝိညာဉ်၏
အာရုံ။ (၃) ယာဝ ဒဿနဝိသယော၊ တာဝ
ပဋိမုခေါယေဝ အပက္ကမိတော (ပဋိက္ကမိတော)။
ဝိဠာသေဝဉ္စူ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၁။ (-ဝိဠာသေဝ
၇၂၊၁၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၀။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၁၄၃။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၁၂၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၁။ သာရတ္ထ၊၂။
၃၀၂။) (၂) ရူပါယတနံ ဒိဋ္ဌံ နာမ ဒဿန-
ဝိသယတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၈၁။ ဒဿနဝိသယတ္တာ-

တိ စက္ခုဝိညာဏဝိညေယျတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။
၁၀၈။

ဒဿနဝိသုဒ္ဓိ (ထိ) [ဒဿန + ဝိသုဒ္ဓိ] (က)
ဉာဏ်အမြင်၏ စင်ကြယ်ခြင်း။ (ခ) စင်
ကြယ်စေသော ဉာဏ်အမြင်၊ စင်ကြယ်
ကြောင်းဖြစ်သော ဉာဏ်အမြင်။ (က) ဒဿန-
ဝိသုဒ္ဓိပတ္တ-ကြည့်။ (ခ) ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိတိ ဝိသုဒ္ဓိ
ပါပေတုံ သမတ္တံ ဒဿနဉာဏံ ဒဿနဝိသုဒ္ဓိ။
အံ၊ဋီ၊၂။၆၂။

ဒဿနဝိသုဒ္ဓိက (တိ) [ဒဿနဝိသုဒ္ဓိ+က] (က)
ဉာဏ်အမြင်၏ စင်ကြယ်ခြင်းရှိရာ ဖြစ်သော။
(ခ) စင်ကြယ်သော ဉာဏ်အမြင်ရှိရာ ဖြစ်
သော (နိဗ္ဗာန်)။ ဒဿနဝိသုဒ္ဓိကံ နိဗ္ဗာနံ
သတ္တိကတော ဝိဟရိယာမိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၇။
(-၉၈၊၁၀၁-၂။) ဒဿနံ ဝိသုဒ္ဓိ ဣတိ
ဒဿနဝိသုဒ္ဓိကံ၊ နိဗ္ဗာနံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၄၂။

ဒဿနဝိသုဒ္ဓိဉာဏ (န) [ဒဿနဝိသုဒ္ဓိ + ဉာဏ]
နိဗ္ဗာန်ကို မြင်တတ်သော စင်ကြယ်သော
မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်။ ဒဿနဝိသုဒ္ဓိဉာဏ-
(ပဋိသံ။၃)န္တိ မဂ္ဂဖလဉာဏံ ဒဿနံ၊ ဒဿန-
မေဝ ဝိသုဒ္ဓိ ဒဿနဝိသုဒ္ဓိ၊ ဒဿနဝိသုဒ္ဓိ ဧဝ
ဉာဏံ ဒဿနဝိသုဒ္ဓိဉာဏံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃။
(-၄၂။)

ဒဿနဝိသုဒ္ဓိပတ္တ (တိ) [ဒဿနဝိသုဒ္ဓိ + ပတ္တ]
ဉာဏ်အမြင်၏ စင်ကြယ်ခြင်းရှိရာ နိဗ္ဗာန်သို့
ရောက်ပြီးသော၊ သူ (ရဟန္တာ)။ စတ္တာရော
ဒဿနဝိသုဒ္ဓိပတ္တာ ခီဏာသဝါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၀၁။ (-၁၀၂-၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၄၄။)

ဒဿနဝိသုဒ္ဓိသဘာဏ (တိ) [ဒဿနဝိသုဒ္ဓိ+သဘာ-
ဏ] မဂ် - ဖိုလ် - ဉာဏ်၏စင်ကြယ်ခြင်းကို
ပြီးစေတတ်သော (ဝိပဿနာဉာဏ်-စသည်)။
ဒဿနဝိသုဒ္ဓိသဘာဏာနိ ဝိပဿနာဉာဏာနိ
ဒ္ဓိဓာ ဒဿေတုံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃။ (-၄၄။)

ဒဿနဝိသုဒ္ဓိသိဒ္ဓ (တိ) [ဒဿနဝိသုဒ္ဓိ + သိဒ္ဓ]
မဂ်ဉာဏ်-ဖိုလ်ဉာဏ်-၏ စင်ကြယ်ခြင်းဖြင့်
ပြီးသော (ပဒေသဝိဟာရဉာဏ်-စသည်)။
အရဟတော ဒဿနဝိသုဒ္ဓိသိဒ္ဓိ ပဒေသဝိဟာ-
ရဉာဏ် ဥဒ္ဓိဋ္ဌံ။ ပဋိသံသ္ဓါ၁။၄၄။

ဒဿနဝိသေသ (ပု) [ဒဿန+ဝိသေသ] (ထိုး
ထွင်း၍ သိခြင်းဟူသော) မြင်ခြင်းအထူး၊
အထူး မြင်ခြင်း။ ဒဿနဝိသေသေ ပန
အဓိပ္ပေတေ ဒဿနသာမညဝစနံ န ကတ္တဗ္ဗံ။
အနုဋီ၁။၄၅။

ဒဿနဝေလာ (ထိ) [ဒဿန+ဝေလာ] ကြည့်
ရှုရာ အချိန်အခါ။ ရာဇာ ရာဇသနေ
နိသိန္ဓော တဿာ ဒဿနဝေလာယ တံ
အဒိသ္မာ။ ဇာ၊ဋ္ဌါ၅။၃၇၈။

ဒဿနသံသဂ္ဂ (ပု) [ဒဿန+ ဥပ္ပန္န = ပဝတ္တ +
သံသဂ္ဂ။ ဒဿန+ဟေတုက+သံသဂ္ဂ။ သဝန-
သံသဂ္ဂ (မာဋီ၊၂။၁၁၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၁)-နှင့်
ယှဉ်ကြည့်။] (၁) မြင်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော
-နီးနှော-ရောရှက်-ငြိတယ်-ဆက်ဆံ -
ခြင်း။ (၂) (က) မြင်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော
- နီးနှော-ရောရှက်-ငြိတယ်-ဆက်ဆံ -
ကြောင်း ရာဂ။ (ခ) မြင်ခြင်းဟူသော အ
ကြောင်းရှိသော-နီးနှော - ရောရှက် - ငြိ
တယ်-ဆက်ဆံ-ကြောင်း ရာဂ။ ဒဿန-
သံသဂ္ဂေါ သဝနသံသဂ္ဂေါ။ သံ၊ဋ္ဌါ၁။၁၁၃။
ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၃၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၇၉။ ဇာ၊
ဋ္ဌါ၂။၃၂၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၃၃။ ဒဿနသံသဂ္ဂေန
ဩဂါဇ္ဇော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၈၂။ (-အဘိ၊ဋ္ဌါ၂။
၄၈၉။ အံ၊ဋီ၊၁။၅၇။)

(၁) ဧဝံ ဝိသဘာဂါရမ္မဏဒဿနေန
ဥပ္ပန္နကိလေသသန္တဝေါ ဒဿနသံသဂ္ဂေါ
နာမ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၇၉။ သဝန-
သံသဂ္ဂ (သံ၊ဋီ၊၁။၁၆၅)-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

(၂) ဧဝံ ဝိသဘာဂရူပံ ဩလောကေန္တ-
ဿ ပန စက္ခုဝိညာဏဝိထိဝသေန ဥပ္ပန္န-

ရာဂေါ ဒဿနသံသဂ္ဂေါ နာမ။ မာဋ္ဌ၊၂။၅၀။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၉၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၂။ (-စူဠနိ။
၂၃၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌါ၁။၆၂။ အပါ၊ဋ္ဌါ၁။၁၇၃။
စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၀၂။)

ဒဿနသင်္ခေပသမ္ဘဝ (ပု) [ဒဿနသင်္ခေပ +
သမ္ဘဝ] (က) ကြည့်ရှုခြင်း ကြိယာ၌ -
ထည့်သွင်း - ပေါင်းရော - ခြင်း၏ ဖြစ်သင့်
ခြင်း။ (ခ) ကြည့်ရှုခြင်း ကြိယာ၏ အဖို့၌
ဖြစ်သင့်ခြင်း။ ဒဿန-ကြည့်။

ဒဿနသစ္စိကိရိယာ (ထိ) [ဒဿန + သစ္စိကိရိ-
ယာ] သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် မျက်မှောက်
ပြုခြင်း။ ပဌမမဂ္ဂက္ခဏေ ပန နိဗ္ဗာနဒဿနံ
ဒဿနသစ္စိကိရိယာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၃၈။ သော-
တာပတ္တိမဂ္ဂေါ ပဌမံ နိဗ္ဗာနဒဿနတော
ဒဿနံ၊ တေန ဒဿနေန သစ္စိကိရိယာ
ဒဿနသစ္စိကိရိယာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၁။

ဒဿနသဒိသ (တိ) [ဒဿန + သဒိသ။ (ဒင်္ဂီနသ-
ဒ္ဓါ-သံ)] စက္ခုဝိညာဉ်နှင့် တူသော၊ စက္ခု
ဝိညာဉ်ကဲ့သို့ သာယာ တပ်မက်ခြင်း-စသည်
မရှိသော (မနောဓာတ်-စသည်)။ အဒဿ-
နာဒိပ္ပဝတ္တိဝိသေသရဟိတတာယ ဒဿနသဒိ-
သာနံ မနောဓာတုသန္တိရဏဝေါဋ္ဌဗ္ဗနာနံ။
အနုဋီ၊၁။၁၅၅။

ဒဿနသဘာဝ (ပု) [ဒဿန+သဘာဝ] (၁)
သိမြင်ခြင်းသဘော။ (တိ) (၂) (က) သိမြင်
ခြင်းသဘောရှိသော။ (ခ) ရှုမြင်ခြင်းသဘော
ရှိသော။ (၁) ဒဿနဋ္ဌေ ပညာ(ပဋိသံ၊၄)-
တိ ဒဿနသဘာဝေ ပညာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌါ၁။၄၉။
(-ဒီ၊ဋီ၊၂။၅၁။) (တိ) (၂) (က) စတုန္နံ
အရိယသစ္စာနံ ပစ္စက္ခတော ဒဿနသဘာဝါ
သမ္မာ ဒဿနလက္ခဏာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၄၀။ (-
သံ၊ဋီ၊၁။၁၈၉။) (ခ) ဘယဒဿနသီလ
(ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၆)-ကြည့်။

ဒဿနသမကာလ (ပု) [ဒဿနသမ + ကာလ]
 မြင်ခြင်းနှင့် တူပြိုင်ညီမျှသော အခါ၊ မြင်
 သည်နှင့် တပြိုင်နက်။ သေတစ္ဆေတ္တံ ဒိဋ္ဌဿ
 ဒိဋ္ဌဝတော မေ သဟ တေန ဒဿနေန၊
 ဒဿနသမကာလမေဝါတိ အတ္ထော။ စရိယာ၊
 ဌ။ ၂၁။ ဒဿနသမကာလံ ခိယမာနာ
 အာသဝါ “ဒိဿာ ပရိက္ခိဏာ ဟောန္တိ”တိ
 ဝုတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌါ၊ ၃။ ၂၀။ (-၃၅၀။)

ဒဿနသမတ္တ (တိ) [ဒဿန+သမတ္တ] (က)
 မြင်ခြင်း-၌-ငါ - စွမ်းနိုင်သော၊ မြင်စွမ်း
 နိုင်သော။ (ခ) ပြခြင်း-၌-ငါ - စွမ်းနိုင်
 သော၊ ပြစွမ်းနိုင်သော။ (က) နိဗ္ဗိဒ္ဓံ ဒဿန-
 သမတ္တဿ ဂဟပတိရတနဿ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၉။
 ရူပါယတနဿ ဒဿနသမတ္တဿာပိ ဒိဗ္ဗစက္ခု-
 ဉာဏဿ။ အနုဋ္ဌါ၊ ၂။ ၂၀၆။ (-ဒိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉၇။
 အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၂။ ဣတိ-
 ဝုတိ၊ဋ္ဌ၊ ၇၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၀၀။ အံ၊ဋ္ဌါ၊ ၃။
 ၁၀၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌါ၊ ၁။ ၈။) (ခ) ဝိကုဗ္ဗနဒဿန-
 သမတ္တတာယ (ဒိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၄) ဟိ ဟတ္ထိ-
 အဿာဒိဝိဝိဓရူပကရဏံ ဝိကုဗ္ဗနံ၊ တဿ
 ဒဿနသမတ္တဘာဝေန။ ဒိ၊ဋ္ဌါ၊ ၁။ ၃၃၅။ နိပု-
 ဏတ္တဿ ဒဿနသမတ္တဘာဝသေနော။ မ၊ဋ္ဌါ၊
 ၂။ ၁၄၅။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၄။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၆၅။)

ဒဿနသမတ္တစက္ခု (တိ) [ဒဿနသမတ္တ+စက္ခု]
 မြင်စွမ်းနိုင်သော မျက်စိရှိသော။ ယောဇန-
 သဟဿန္တရေပိ နာဂေ ဒဿနသမတ္တစက္ခု-
 တာယ ဝိသုဒ္ဓစက္ခု။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၂။

ဒဿနသမယ (ပု) [ဒဿန + သမယ] (က) မြင်
 နိုင်ရာအခါ၊ မြင်ကောင်းရာအခါ၊ မြင်ကောင်း
 ချိန်။ (ခ) ဖူးတွေ့ရာအခါ၊ ဖူးတွေ့ချိန်။ (က)
 အနန္တောပိ စ အညတြ ဒဿနသမယာ န
 ပဿတိ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၂။ (ခ) သော
 အဟံ ပုရေ ဘဂဝတော ဒဿနသမယေ
 မိဂလုဒ္ဓေါ အာသိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၄။

ဒဿနသမာပတ္တိ (တိ) [ဒဿန + သမာပတ္တိ]
 ဒဿနသမာပတ်၊ ရှုမြင်ခြင်းဖြင့် ကောင်းစွာ
 -ရ-ရောက်-အပ်သော (ဈာန်၊ ဝိပဿနာ၊
 မဂ်၊ ဖိုလ်-ဟူသော) ၄-ပါးသော သမာပတ်။
 (ယင်း-သည် - (၁) ဆံပင်-စသော ကာယ-
 ကောဋ္ဌာသကို ရှုခြင်းကြောင့် ကောင်းစွာ-
 ရ-ရောက်-အပ်သော ပဌမဈာန်၊ ဝိပဿနာ
 ပညာ၊ သောတာပတ္တိဖိုလ်ဟူသော ပဌမ
 ဒဿနသမာပတ်၊ (၂) အရိုးစုကို ရှုခြင်း
 ကြောင့် ကောင်းစွာ - ရ - ရောက် - အပ်
 သော ဒိဗ္ဗစက္ခုပါဒက ပဌမဈာန်၊ ဝိပဿနာ
 ပညာ၊ သကဒါဂါမိဖိုလ်ဟူသော ဒုတိယ
 ဒဿနသမာပတ်၊ (၃) ကမ္မဝိညာဉ်ကို ရှု၍
 ကောင်းစွာ - ရ - ရောက် - အပ်သော
 သေက္ခ၊ ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်၏ စေတောပရိယ
 ဉာဏ်ဟူသော တတိယဒဿနသမာပတ်၊ (၄)
 ယင်း-ဝိညာဉ်ကိုပင် ရှု၍ ကောင်းစွာ - ရ
 -ရောက်-အပ်သော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏ စေ-
 တောပရိယဉာဏ်ဟူသော စတုတ္ထဒဿနသမာ
 ပတ်ဟူ၍ ၄-ပါး။ ထိုမှတစ်ပါး— (၁) ပဌမ
 ဈာန်ဟူသော ပဌမ ဒဿနသမာပတ်၊ (၂)
 ဒုတိယဈာန် ဟူသော ဒုတိယ ဒဿနသမာ
 ပတ်၊ (၃) တတိယဈာန်ဟူသော တတိယ
 ဒဿနသမာပတ်၊ (၄) စတုတ္ထဈာန်ဟူသော
 စတုတ္ထ ဒဿနသမာပတ် ဟူ၍ ၄-ပါး။ ထို့ပြင်
 — (၁) ပဌမမဂ်ဟူသော ပဌမဒဿနသမာ
 ပတ်၊ (၂) ဒုတိယမဂ်ဟူသော ဒုတိယဒဿန
 သမာပတ်၊ (၃) တတိယမဂ်ဟူသော တတိ-
 ယဒဿနသမာပတ်၊ (၄) စတုတ္ထမဂ်ဟူသော
 စတုတ္ထဒဿနသမာပတ်ဟူ၍ ၄-ပါး အပြားရှိ
 ၏။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၆-၇။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၁-၂။) စတသော
 ဣမာ ဘန္တေ ဒဿနသမာပတ္တိယော။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊
 ၁။ ၆၆။ ဒဿနသမာပတ္တိနာမ....သမ္ပဒေဝ ဒဿ-
 နဝသေန ပဝတ္တသမာပတ္တိဘာဝတော။ ....
 ဝုတ္တလက္ခဏ ဒဿန သမာပတ္တိသန္နိဿယတ္တာ၊

ဒဿနမဂ္ဂဗလဘာဝတော စ .... ပရိယာယေန
ဝိနာ ဒဿနသမာပတ္တိ။ ဒီ၊ ငို၊ ၃။ ၆၉။

ဒဿနသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ဒဿန + သမ္ပတ္တိ] (က)
ကြည့်ရှုဖွယ် - အဆင်း - ရူပါရုံ - ၏ - နှင့် -
ပြည့်စုံခြင်း။ (ခ) အသိဉာဏ်အမြင် - ၏ -
နှင့် - ပြည့်စုံခြင်း။ (က) ဒဿနသမ္ပတ္တိ နိယျာနိကကထာဘာဝဉ္စ အဇာ-
နန္တော။ မ၊ ငွ၊ ၃။ ၃၉။ (ခ) အပိ စ ပညာယ
ဝိနာ န ဒဿနသမ္ပတ္တိ။ စရိယာ၊ ငွ၊ ၂။ ၂၇။
ဒီ၊ ငို၊ ၁။ ၇၉။ သီ၊ ငို၊ သစ်၊ ၁။ ၂၆၆။ ဒဿန-
သမ္ပတ္တိယာ(ဝိဘာဝိနီ၊ ၈၇)တိ ဒဿနသမ္ပန္န-
တာယ။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။ ၂၁။ (- သုတ္တနိ၊ ငွ၊ ၁။
၂၀၂။)

ဒဿနသမ္ပတ္တိနိယာမ (ပု) [ဒဿနသမ္ပတ္တိ +
နိယာမ] ကြည့်ရှုဖွယ် - အဆင်း - ရူပါရုံ -
၏ - နှင့် - ပြည့်စုံခြင်း၌ မြဲသော - မှတ်ချက်
- ဆုံးဖြတ်ချက်။ ဒဿနသမ္ပတ္တိနိယာမမာဟ။
မ၊ ငို၊ ၃။ ၂၉။

ဒဿနသမ္ပဒါ (ထိ) [ဒဿန + သမ္ပဒါ] သောတာ-
ပတ္တိမဂ်နှင့် ပြည့်စုံခြင်း၊ သောတာပတ္တိမဂ်၏
မိမိသန္တာန်၌ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း။ ဒဿနသမ္ပ-
ဒါယာ(ခုဒ္ဒက၊ ၆။ သုတ္တနိ၊ ၃၁၃)တိ သော-
တာပတ္တိမဂ္ဂသမ္ပတ္တိယာ။ သောတာပတ္တိမဂ္ဂေါ
ဟိ .... “ဒဿန”န္တိ ဝုစ္စတိ။ တဿ အတ္တနိ
ပါတုဘာဝေါ ဒဿနသမ္ပဒါ။ ခုဒ္ဒက၊ ငွ၊ ၁။ ၁၅၇။
သုတ္တနိ၊ ငွ၊ ၁။ ၂၈၆။ (- အဘိ၊ က၊ ၉၁။)

ဒဿနသမ္ပန္န (တိ) [ဒဿန + သမ္ပန္န] (က)
သောတာပတ္တိမဂ်နှင့် ပြည့်စုံသော။ (ခ) မဂ်
ဉာဏ်အမြင်နှင့် ပြည့်စုံသော။ (ဂ) သာမန်
ဉာဏ်အမြင်နှင့် ပြည့်စုံသော။ (ဃ) ရှုကြည့်
ချင်ဖွယ် - အဆင်း - ရူပါရုံ - နှင့် ပြည့်စုံ
သော၊ သူ။

(က) ဒဿနသမ္ပန္နော (အံ၊ ၂။ ၂၈) တိ
သောတာပန္နော။ အံ၊ ငွ၊ ၃။ ၁၇။ ဧတ္ထ ဒဿနံ

နာမ သောတာပတ္တိမဂ္ဂေါ။ သော ဟိ ပဌမံ
နိဗ္ဗာနဒဿနတော “ဒဿန”န္တိ ဝုစ္စတိ။ အံ၊
ငို၊ ၃။ ၁၅။ (- အဘိ၊ က၊ ၂၁၇။ အံ၊ ငွ၊ ၃။ ၁၂၂၊
၂၇၁။ ထေရ၊ ငွ၊ ၁။ ၁၇၇။ ဇာ၊ ငွ၊ ၁။ ၂၇၁။)

(ခ) ဧဝံ ဒဿနသမ္ပန္နံ၊ သမ္မာသမ္ပုဒ္ဓိ-
သာဝကံ။ ထေရ၊ ၂။ ၅၄။ မဂ္ဂသမ္မာဒိဋ္ဌိယာ
ဒဿနသမ္ပန္နံ။ ထေရ၊ ငွ၊ ၁။ ၁၄၆။ (- သံ၊ ငွ၊
၂။ ၅၅။)

(ဂ) အရိယော ဒဿနသမ္ပန္နော (အံ၊ ၁။
၁၅၀)တိ ဣမ ဣမေသံယေဝ တိဏ္ဍံ ဌာနာနံ
ကရဏေန အရိယော စေဝ ဒဿနသမ္ပန္နော စ
ဝေဒိတဗ္ဗော၊ န ဗုဒ္ဓါဒယော န သောတာ-
ပန္နော။ အံ၊ ငွ၊ ၂။ ၁၃၇။ ယေန ဒဿနေန
ယာယ ပညာယ ပရာဘဝေ ဒိသ္မာ ဝိဝဇ္ဇေတိ၊
တေန သမ္ပန္နတ္တာ ဒဿနသမ္ပန္နော။ သုတ္တနိ၊
ငွ၊ ၁။ ၁၅၆။ (- သုတ္တနိ၊ ၂၉၇။) ဒဿနသမ္ပတ္တိ
(ခ)-လည်း ကြည့်။

(ဃ) ဗုဒ္ဓါ စ နာမ ရူပဂ္ဂပ္ပတ္တာ ဟောန္တိ
ဒဿနသမ္ပန္နာ မဓရဿရာ။ မ၊ ငွ၊ ၂။ ၁၀၂။
ပဋိသံ၊ ငွ၊ ၂။ ၂၅၉။ မဟာနိ၊ ငွ၊ ၂။ ၂၆၂။ = ဒဌဗ္ဗ-
တာယ သမ္ပန္နာ ဒဿနာနုတ္တရိယဘာဝတော၊
အတိဝိယ ဒဿနိယာတိ အတ္တော။ မ၊ ငို၊ ၂။
၁၄၅။ (- မ၊ ငွ၊ ၃။ ၆၆။)

ဒဿနသဝနနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဒဿနသဝန + နိဒ္ဒေ-
သ] ဘုရားဖူးခြင်း၊ တရားနာခြင်းကို ညွှန်ပြ
ခြင်း။ ဒဿနသဝနနိဒ္ဒေသော ဝိဇ္ဇူပမဝဇိရူ-
ပမဓမ္မာပဒေသော။ သံ၊ ငို၊ ၁။ ၅၂။

ဒဿနသဝနပဋိကူလ (တိ) [ဒဿနသဝန + ပဋိ-
ကူလ] မြင်ခြင်း၊ ကြားခြင်းတို့၌ - စက်ဆုပ်
- ရှုံ့ရှာ - ဖွယ် - ဖြစ် - ကောင်း - သော။
ဒဿနသဝနေသု ပဋိကူလတာ ဒဿနသဝန-
ပဋိကူလတာ။ မူလ၊ ငို၊ ၂။ ၂၂၆။ (- အဘိ၊ ငွ၊
၂။ ၄၈၇။)

ဒဿနသဝနပရိသင်္ကနမူလ(ပု) [ဒဿနသဝနပရိ-
သင်္ကန + မူလ] မြင်ခြင်း၊ ကြားခြင်း၊ ယုံမှား

ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ဒဿနသဝနပရိ-
သင်္ကနမူလေန သမူလကေန ဝါ .... စော-
ဒန္တဿ အနာပတ္တိ။ ဝဇီရ။ ၁၉၇။

ဒဿနသဝနပူဇာကမ္မ (န) [ဒဿန + သဝန +
ပူဇာကမ္မ] ဘုရားဖူးခြင်း၊ တရားနာခြင်း၊
အာမိသဖြင့် ပူဇော်ခြင်း အမှု။ သတ္တရိ ဓရ-
မာနကာလေ ဒဿနသဝနပူဇာကမ္မ မကရိ-
တော။ အပါဠာ ၂။ ၉၈။

ဒဿနသဝနဝိသယ (ပု) [ဒဿနသဝန + ဝိသယ]
မြင်လောက်ရာ၊ ကြားလောက်ရာ အရပ်။
တဿ ဒဿနသဝနဝိသယေ ဘိ သာပေတု-
ကာမတာယ ဝါယာမနံ။ ကင်္ခါ။ ၂၄၀။ ဒဿ-
နဉ္စ သဝနဉ္စ ဒဿနသဝနံ။ ဃာယနဿာယ-
နဗုသနာနိ ပန ဧတ္ထေဝ သင်္ကယန္တိ။ ဒဿန-
သဝနာနံ ဝိသယော ဒဿနသဝနဝိသယော။
ကင်္ခါယောမဟာဠိ ၄။ ၁၅၄။ (- ကင်္ခါဠိ။
၅၇။)

ဒဿနသဝနပစာရ (ပု) [ဒဿနသဝန + ဥပစာရ]
စက္ခုဝိညာဉ်၊ သောတဝိညာဉ်၏ ကျက်စား
ရာနယ်၊ မြင်ခြင်း၊ ကြားခြင်း၏ ဖြစ်ထိုက်ရာ
အရပ်အပိုင်းအခြား၊ မြင်နိုင်၊ ကြားနိုင်ရာ
အရပ်။ မနုဿာနံ ဒဿနသဝနပစာရေ။ စရိ-
ယာ ဌ။ ၁၅၈။ (- ဝဇီရ။ ၂၄၁၊ ၃၀၂၊ ၃၆၀။)

ဒဿနသာမည (န) [ဒဿန + သာမည] (သော
တာပတ္တိမဂ်နှင့် ဂေါတြဘူ၏ နိဗ္ဗာန်ကို) -
မြင်ခြင်း - အာရုံပြုခြင်း - အားဖြင့်တူသည်၏
အဖြစ်၊ အမြင်တူ - အာရုံပြုတူ - သည်၏
အဖြစ်။ ဒဿနသာမညသေဝ သုယျမာ-
နတ္တာ ဒဿနကတ္တဗ္ဗကိစ္စကရဏာနဉ္စ ဘေဒေန
ဝုတ္တတ္တာ။ အနုဠိ ၁။ ၄၅။

ဒဿနသီလ (တိ) [ဒဿန + သီလ] (က) ရှုမြင်
ခြင်း - အလေ့ - သဘော - ရှိသော။ (ခ) သိ
မြင်ခြင်း - အလေ့ - သဘော - ရှိသော။ (ဂ)

ပြခြင်း - အလေ့ - သဘော - ရှိသော။ သူ။
(က) ဘယတော ဒဿနသီလော (ဝိဠာ ၃။
၅၄) တိ ပရမာဏမတ္တံ ဝဇီ... ဒဿနသဘာ-
ဝေါ။ သာရတ္ထ ၃။ ၃၈။ ပရလောကဉ္စ ဝဇီဉ္စ
ဘယတော ဒဿနသီလာ စ။ ဝိမတိ ၂။ ၈၈။
(- အံဠာ ၂။ ၂၅၉။ အဘိဠာ ၂။ ၃၂၈။ သံဠိ၊
၂။ ၄၈၅။ အံဠိ ၂။ ၃၇၊ ၂၃၆။) (ခ) ဒဿန-
သီလော ဇာနနသီလော (ပဿနသီလော)။
အပါဠာ ၂။ ၇၃၊ ၁၅၅။ (- ဣတိဝုတ်ဠာ ၇၃။
အပါဠာ ၁။ ၂၂၅။ အပါဠာ ၂။ ၁၂၉။ ဝိမတိ၊
၂။ ၂၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိဠာ ၁။ ၁၅၇။) (ဂ) အာလော-
ကံ ဒဿေတာတိ ပညာလောကံ ဒဿနသီ-
လော။ ပဋိသံဠာ ၂။ ၁၇။

ဒဿနသီသ (န) [ဒဿန + သီသ] (သဘောမှန်
ကို ထိုးထွင်း) သိမြင်တတ်သော မဂ်ဉာဏ်ဟူ
သော - ပြဓာန်း - လွန်ကဲ - သော တရား။
ဒဿနသီသဉ္စ ပညာ။ ပဋိသံဠာ ၉၉၊ ၄၀၅။
အဘိဠာ ၃။ ၃၈။ သံဠိ ၁။ ၂၁၈။ အံဠိ ၃။
၁၅၆။ (ဒဿနန္တိ ယထာသဘာဝပဋိဝေဓော။
ပဋိသံဠာ ၁။ ၂၉၂။) ပလိဗောဓသိသ-လည်း
ကြည့်။

ဒဿနသုခ (န) [ဒဿန + သုခ] (၁) ပြခြင်း၌
ချမ်းသာခြင်း၊ ပြရန်လွယ်ကူခြင်း၊ အပြုလွယ်
ခြင်း။ (တိ) (၂) တွေ့မြင် - ကြည့်ရှု - ရုံဖြင့်
ချမ်းသာစေတတ်သော၊ တွေ့မြင် - ကြည့်ရှု -
စရာကောင်းသော။ (၁) နိဗ္ဗတ္တိဖာသုက (သံ၊
ဠိ ၂။ ၁၃၀) - ကြည့်။ (တိ) (၂) ဒဿနီယ
(၅) - ကြည့်။

ဒဿနဿာဒ (ပု) [ဒဿန + အဿာဒ။ ရှူ။ ၃၅၁။]
(၁) ကြည့်ရှုရခြင်း၌ သာယာခြင်း။ (၂)
ကြည့်ရှုရခြင်း၌ သာယာသော သုခနှင့်ယှဉ်
သော ရာဂ။ ဒဿနေ အဿာဒေါ ဒဿန-
ဿာဒေါ... နဝဟိ ပဒေဟိ သမ္ပယုတ္တအဿာ-
ဒသီသေန ရာဂေါ ဝုတ္တော။ ဝိဠာ ၂။ ၁၁၄။

ကခါ၊ယော၊မဟာဋီ၊၂။၁၆၀။၁။ (-ကခါ၊ဋီ၊
သစ်။၂၂၆။ ကခါ၊ယော၊မဟာဋီ၊၂။၁၇၆။)

ဒဿနဟေတု (ပု) [ဒဿန+ဟေတု] (က) မြင်
ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ (ခ) မြင်ခြင်း၏
အကြောင်း။ (ဂ) ပြလိုခြင်းဟူသော အ
ကြောင်း။ (ဏ) ဇာနည်ဟေတု ဒဿနဟေတု
ကာမာသဝါပိ စိတ္တံ ဝိမုစ္ဆတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၇၀။
(-ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၃၁၆။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၇၂။ မ၊ဋီ၊၂။
၁၂၃။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၃၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၅၁။) (ခ)
ဒဿနဟေတုတ္တာ ဒဿနဋ္ဌေန ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၉။ (ဂ) ဒဿနန္တော ဟုတွာ
ဒဿနဟေတုတိပိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။
၁၄၈။

ဒဿနဟေတုက (တိ) [ဒဿနဟေတု+က]
မြင်သိခြင်း ဟူသော အကြောင်းရှိသော။
ဒဿနဟေတုဒကာ ဟိ အာသဝါနံ ပရိက္ခ-
ယော။ မ၊ဋီ၊၃။၂၈၀။

ဒဿနာတိက္ကန္တ (တိ) [ဒဿန+အတိက္ကန္တ] မြင်
- နိုင်-လောက်-ရာ အရပ်ကို ကျော်လွန်
သော၊သူ။ ဒဿနာတိက္ကန္တယ ပထဝီ ဝိဝရ-
မဒါသိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။

ဒဿနာတိက္ကမ (ပု) [ဒဿန+အတိက္ကမ] (၁)
မြင်-နိုင်-လောက်-ရာ အရပ်ကို ကျော်လွန်
ခြင်း။ (၂) မြင်-နိုင်-လောက်-ရာ အရပ်
ကို ကျော်လွန်ရာ အခါ။ တံ တေသံ ဒဿနာ-
တိက္ကမေ ဂဟေတုံ ဝန္တတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၀။

ဒဿနာတိတ္ထိက (တိ) [ဒဿန + အတိတ္ထိက]
ကြည့်ရှုခြင်း၌ - ရောင့်ရဲ-တင်းတိမ်-မှု မရှိ
သော၊ ကြည့်ရှုခြင်း၌-မရောင့်ရဲ - မတင်း
တိမ် - နိုင်သော၊ သူ။ ယာဝတာယုကမ္ပိ
သကလလောကဿ ဒဿနာတိတ္ထိကဘာဝေါ
တတိယာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၃၀။

ဒဿနာဓိပတေယျ (န) [ဒဿန+အာဓိပတေ-
ယျ] (၁) သိမြင်ခြင်း၌ အကြီးအကဲ၏အဖြစ်။

(၂) သိမြင်ခြင်း၌ အကြီးအကဲ။ (၃) ဝိပ-
ဿနာဉာဏ် ဟူသော အကြီးအကဲ။ (၄)
အကြီးအကဲမှလာသော ဝိပဿနာဉာဏ်။ (၅)
အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) ဒဿနာဓိပတေယျ-
(ပဋိသံ၊၃၉၂) နှိ သေသာနံ ဒဿနကိစ္စာ-
ဘာဝါ နိဗ္ဗာနဒဿနေ အဓိပတိဘူတံ။ ပဋိသံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၃၀၃။ (၃), (၄) ဒဿနာဓိပတေယျ....
အရဏဝိဟာရေ ဉာဏံ။ ပဋိသံ၊၂။ ဒဿနန္တိ
ဝိပဿနာဉာဏံ၊ အဓိပတိယေဝ အာဓိပတေ-
ယျံ၊ အဓိပတိတော ဝါ အာဂတတ္တာ
အာဓိပတေယျံ၊ ဒဿနဉ္စ တံ အာဓိပတေ-
ယျဉ္စာတိ ဒဿနာဓိပတေယျံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၅။ (-၃၇။)

ဒဿနာဓိပတေယျဋ္ဌ (ပု) [ဒဿနာဓိပတေယျ+
အတ္ထ] သိမြင်ခြင်း၌ အကြီးအကဲ၏ အဖြစ်
ဟူသော-အနက်-သဘော။ ဒုက္ခေ အရိယ-
သစ္စေ ဒဿနာဓိပတေယျဋ္ဌေန ပညိန္ဒိယံ
ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ပဋိသံ၊၂။၁၃။ (-၂၁၈။)

ဒဿနာနန္တရံ (ဗျ) [ဒဿန+အနန္တရံ] ပြရာ
ကာလ၏ အခြားမဲ့-အခြားမဲ့ဖြစ်သော ပြရာ
ကာလ-၌။ ကာရဏဘူတာနံ ဒိန္နံ သုတမယိ-
စိန္တာမယိပညာနံ ဒဿနာနန္တရံ ဖလဘူတံ
ဘာဝနာမယိ ပညံ ဝိဘဇန္တော။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၇၃။

ဒဿနာနုက္ကမ (ပု) [ဒဿန+အနုက္ကမ] အစဉ်
အားဖြင့်ပြခြင်း၊ အစဉ်အတိုင်း ပြခြင်း၊ ပြပုံ
အစဉ်။ တိတ္ထံ အတ္တနယာနံ ဒဿနာနုက္ကမော
ဝေဒိတဗျော။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၅၁။ (-၅၀။)

ဒဿနာနုဂတိ (တိ) [ဒဿန+အနုဂတိ] (က)
အမြင်သို့ အစဉ်လိုက်ခြင်း၊ အမြင်ကိုအတုယူ
ခြင်း။ (ခ) အယူသို့ အစဉ်လိုက်ခြင်း၊ အယူ
ကို အတုယူခြင်း။ ဒိဋ္ဌာနုဂတိ-ကြည့်။

ဒဿနာနုတ္တရိယ (န) [ဒဿန + အနုတ္တရိယ။
အနုတ္တရံ ဝေ အနုတ္တရိယံ၊ ဒဿနဉ္စ တံ အနု-

တ္တရိယဉာတိ ဒဿနာနုတ္တရိယံ။ သမ္မော၊
ယော။ ၂၅-၆။] (၁) (မိမိထက်) - သာလွန် -
မွန်မြတ် - သော - မြင် - ရှု - မှ မရှိသော -
မြင်မှု - ရှုမှု၊ အသာ - အမြတ် - ဆုံးဖြတ်သော
- မြင်မှု - ရှုမှု၊ (က) အသာ - အမြတ် -
ဆုံး ဖြစ်သော ဘုရား၊ ရဟန္တာ၊ အရိယာ
သံဃာကို ဖူးမြင်မှု။ (ခ) အသာ - အမြတ် - ဆုံး
ဖြတ်သော ရုပ်၊ နာမ် သင်္ခါရ၊ ကသိုဏ်းအာရုံ
ကို ရှုမြင်မှု (သမထဝိပဿနာ ဘာဝနာဉာဏ်)။
(ဂ) အမြတ်ဆုံး ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကို တွေ့မြင်
မှု (မဂ် - ဖိုလ် - ဉာဏ်)။ (၂) ရှု - မြင် -
အပ်သော အာရုံတို့တွင် - အသာဆုံး - အ
မြတ်ဆုံး - ဖြစ်သော အာရုံ။ (က) သာလွန်
- မွန်မြတ် - သော ရှုမြင်ဖွယ် နိဗ္ဗာန်။ (ခ)
သာလွန် - မွန်မြတ် - သော - အသာလွန်ဆုံး
ဖြစ်သော - ရှုကြည့်ဖွယ်၊ ရှုကြည့်ဖွယ်တွင် အ
သာဆုံး (ဘုရားရှင်၏ ရူပကာယ အဆင်း
တော်)။

(၁) (မိမိထက်) - သာလွန် - မွန်မြတ် -
သော - မြင် - ရှု - မှ မရှိသော - မြင်မှု - ရှု
မှု၊ အသာ - အမြတ် - ဆုံးဖြတ်သော - မြင်မှု
- ရှုမှု၊ (က) အသာ - အမြတ် - ဆုံးဖြတ်
သော ဘုရား၊ ရဟန္တာ၊ အရိယာသံဃာကို
ဖူးမြင်မှု။ ဆ အနုတ္တရိယာနီ၊ ဒဿနာနုတ္တရိ-
ယံ သဝနာနုတ္တရိယံ လာဘာနုတ္တရိယံ သိက္ခာ-
နုတ္တရိယံ ပါရိစရိယာနုတ္တရိယံ အနုဿတာ
နုတ္တရိယံ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၀၇။ အနုတ္တရိယာနီတိ
အနုတ္တရာနိ ဇေဋ္ဌကာနိ။ ဒဿနေသု အနုတ္တ-
ရိယံ ဒဿနာနုတ္တရိယံ။ ....ဟတ္ထိရတနာဒိနံ န
ဒဿနာနုတ္တရိယံ၊ နိဝိဋ္ဌသဒ္ဓဿ ပန နိဝိဋ္ဌ-
ပေမဝသေန ဒသဗလဿ ဝါ ဘိက္ခုသံဃဿ
ဝါ ကသိကာသုဘနိမိတ္တာဒိနံ ဝါ အညတ-
ရဿ ဒဿနံ ဒဿနာနုတ္တရိယံ နာမ။ ဒီ၊ ၁။
၂။ ၂၁၉။ ဒဿနာနုတ္တရိယံ နာမ အနုတ္တရ-
ဖလဝိသေသာဝဟတ္တာ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၂၅၅။ (-

ဒီ၊ ၂။ ၂၃၉။ အံ၊ ၂။ ၂၀၆။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၈။ ပဋိ-
သံ၊ ၁။ ၆၅။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၈။)

(ခ) အသာ - အမြတ် - ဆုံးဖြတ်သော
ရုပ်၊ နာမ်၊ သင်္ခါရ၊ ကသိုဏ်း အာရုံကို ရှုမြင်
မှု (သမထဝိပဿနာ ဘာဝနာဉာဏ်)။ (ဂ)
အမြတ်ဆုံး ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကို တွေ့မြင်မှု
(မဂ် - ဖိုလ် - ဉာဏ်)။ တိဏိ အနုတ္တရိယာနီ၊
ဒဿနာနုတ္တရိယံ ပဋိပဒါနုတ္တရိယံ ဝိမုတ္တာ-
နုတ္တရိယံ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၀၄။ အနုတ္တရိယေသု ဝိ-
ပဿနာ ဒဿနာနုတ္တရိယံ။ ....ဖလံ ဝါ ဒဿနာ-
နုတ္တရိယံ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၀၅။ ဒဿနာနုတ္တရိယေ-
နာ (မ၊ ၁။ ၂။ ၉၈) တိ အာဒိသု ဒဿနာနုတ္တရိ-
ယန္တိ လောကိယလောကုတ္တရာ ပညာ။ ....
သုဒ္ဓလောကုတ္တရမေဝ ဝါ ဂဟေတွာ ဒဿနာ-
နုတ္တရိယန္တိ အရဟတ္တမဂ္ဂသမ္မာဒိဋ္ဌိ။ .... ခိဏာ-
သဝဿ ဝါ နိဗ္ဗာနဒဿနံ ဒဿနာနုတ္တရိယံ။
မ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၃။ ဝိပဿနာ ဒဿနာနုတ္တရိယံ
အနိစ္စာနုပဿနာဒိဝသေန သင်္ခါရာနံ သမ္ပ-
ဒေဝ ဒဿနတော။ .... ဖလံ ဝါ ဒဿနာ-
နုတ္တရိယံ ဒိဝသမ္ပိ နိဗ္ဗာနံ ပစ္စက္ခတော ဒိသ္မာ
ပဝတ္တနတော။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၂၁၂။ ယထာဘူတံ
ပဿတိတိ ဒဿနံ၊ ဝိသိဋ္ဌဋ္ဌေန အနုတ္တရိယံ၊
ဒဿနမေဝ အနုတ္တရိယန္တိ ဒဿနာနုတ္တရိယံ၊
ဒဿနေသု ဝါ အနုတ္တရိယံ ဒဿနာနုတ္တရိ-
ယံ။ .... သတိပိ သဗ္ဗေသမ္ပိ လောကုတ္တရဓမ္မာနံ
အနုတ္တရဘာဝေ ဥက္ကဋ္ဌနိဒ္ဒေသေန အဂ္ဂမဂ္ဂ-
ပညာ တတော ဥတ္တရိတရဿ အဘာဝ-
တော ဒဿနာနုတ္တရိယံ။ ... နိဗ္ဗာနဒဿနန္တိ
အဂ္ဂမဂ္ဂသမ္မာဒိဋ္ဌိယာ သစ္စိကိရိယာဘိသမယ-
မာဟ။ မ၊ ၁။ ၂။ ၂၀၈။

(၂) ရှု - မြင် - အပ်သော အာရုံတို့တွင်
- အသာဆုံး - အမြတ်ဆုံး - ဖြစ်သော အာရုံ၊
(က) သာလွန် - မွန်မြတ် - သော ရှုမြင်ဖွယ်
နိဗ္ဗာန်။ နိဗ္ဗာန် ဝါ ဒဿနာနုတ္တရိယံ။ ဒီ၊ ၁။
၂။ ၁၀၅။ ဒဿနသဒ္ဓံ ကမ္မသာဓနံ ဂဟေတွာ

နိဗ္ဗာနဿ ဒဿနာနုတ္တရိယတာ ဝုတ္တာ။ ဒီ၊ ငို၊
၃။ ၂၁၃။

(ခ) သာလွန်-မုန်မြတ်-သော-အသာ
လွန်ဆုံးဖြစ်သော - ရှုကြည့်ဖွယ်၊ ရှုကြည့်ဖွယ်
တို့တွင် အသာဆုံး (ဘုရားရှင်၏ ရူပကာယ
အဆင်းတော်)။ ဒဿနာနုတ္တရိယ (အံ၊ ၂။
၂၅၁) နှို ရူပဒဿနေသု အနုတ္တရံ။ အံ၊ ငွ၊
၃။ ၈၇။ ဒဿနာနုတ္တရိယဘူတံ ဘဂဝတော
ရူပကာယသိရိ မနသိ ကရိတွာ။ ဥဒါန၊ ငွ။
၂၅၀။ ဒဗ္ဗဗ္ဗတော ဒဿနံ၊ ဘဂဝတော
ရူပကာယော။ တတ္ထပိ ဝိသေသတော ရူပါ-
ယတနံ။... ဒဿနဉ္စ တံ အနုတ္တရိယဉ္စာတိ
ဒဿနာနုတ္တရိယံ။ အံ၊ ငို၊ ၁။ ၁၃၉။ (- အံ၊ ငွ၊
၁။ ၉၁။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၇။ ဒီ၊ ငို၊ ၁။ ၂၀။ သီ၊ ငို၊
သစ်၊ ၁။ ၃၆။ မ၊ ငို၊ ၂။ ၁၄၅။)

ဒဿနာနုပရမ (ပ) [ဒဿန + အနုပရမ] (သစ္စာ
ကို) သိမြင်မှု၏ - မပြတ်စဲ - မကင်း - အဆုံး
မသတ် - ခြင်း။ ဒဿနန္တရပရ-ကြည့်။

ဒဿနာနုရူပ (တိ) [ဒဿန + အနုရူပ] မြင်ခြင်း
အား - လျော် - လျောက်ပတ် - သော။
သွာ'ဿ ပုပ္ဖိတကာလေ ဒိဋ္ဌတ္တာ အတ္တနော
ဒဿနာနုရူပေန "လောဟိတကော ကိ'သု-
ကော" တိ အာဟ။ သံ၊ ငွ၊ ၃။ ၁၀၀။

ဒဿနာပဟာတဗ္ဗကထာ (ထိ) [ဒဿန + ပဟာ-
တဗ္ဗ + ကထာ။ အလုတ္တသမာသ်။] (က)
သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ် - အပ် - သင့် -
ထိုက် - သော တရားတို့ကို ဆို - ရာ -
ကြောင်း - ဖြစ်သော စကားရပ်။ (ခ) သော
တာပတ္တိမဂ်ကြောင့် ပယ် - အပ် - သင့် -
ထိုက် - သော တရားတို့ကို ဆို - ရာ - ကြောင်း
- ဖြစ်သော စကားရပ်။ ကသ္မာ တယော
ဝေ အာသဝါ ဣဓ ဣမိဿ ဒဿနာပဟာ-
တဗ္ဗကထာယံ ဝုတ္တာ။ မ၊ ငို၊ ၁။ ၁၅၄။

ဒဿနာဘိသမယ (ပ) [ဒဿန + အဘိသမယ]
(၁) မြင်ခြင်းဟူသော ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း။
(၂) မြင်တတ်၊ ထိုးထွင်း၍ သိတတ်သော
မဂ်ဉာဏ်။ အရဟတ္တမဂ္ဂေါ ဟိ ကိစ္စဝသေန
မာနံ ပဿတိ၊ အယမဿ ဒဿနာဘိသမ-
ယော။ မ၊ ငွ၊ ၁။ ၉၀။ သံ၊ ငွ၊ ၃။ ၁၁၅ - ၆။
ဣတိဝုတ်၊ ငွ။ ၁၈၅။ ဒဿနာဘိသမယော-
(ပဋိသံ၊ ၃၉၃) တိ ဒဿနဘူတော အဘိသမ-
ယော။ ပဋိသံ၊ ငွ၊ ၂။ ၃၀၄။ ဒဿနာဘိသမ-
ယာတိ အသမ္မောဟပဋိဝေဓာ။ သံ၊ ငို၊ ၂။
၃၅၄။ (- ထေရ၊ ငွ၊ ၂။ ၅၂၆။ မ၊ ငို၊ ၁။ ၁၇၉။
သံ၊ ငို၊ ၁။ ၂၈၅။ အံ၊ ငို၊ ၂။ ၉၉။)

ဒဿနာယတန (န) [ဒဿန + အာယတ္တ + အာ-
ယတန။ အလယ်ပုဒ် ကျေ။] မြင်ခြင်းနှင့်
စပ်သော အာယတန (စက္ခာယတန၊ ရူပါ-
ယတန၊ မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန)။ အကု-
သလာ ဓမ္မာဝ ယေဘုယျေန ဒဿနာယတ-
နေန ဝိနာသဒဿနတော ပဝတ္တန္တိ ပရိဝုဇ္ဈန္တိ
စ။ မ၊ ငို၊ ၃။ ၄၃၃။

ဒဿနာယတ္တပရိက္ခယ (တိ) [ဒဿန + အာယတ္တ
+ ပရိက္ခယ] သိမြင်မှုနှင့် စပ်သော ကုန်ခန်း
ခြင်းရှိသော (ကိလေသာ)။ ဒဿနာယတ္တ-
ပရိက္ခယတ္တာ။ မ၊ ငို၊ ၃။ ၈၈။ အံ၊ ငို၊ ၃။ ၁၅၁။
မူလ၊ ငို၊ ၃။ ၃၅။

ဒဿနာယတ္တပရိက္ခိဏ (တိ) [ဒဿန + အာ-
ယတ္တ + ပရိက္ခိဏ] သိမြင်မှုနှင့် စပ်(သည်ဖြစ်)
၍ ကုန်ခန်းသော (ကိလေသာ)။ ဒဿနာ-
ယတ္တပရိက္ခိဏတ္တာ။ ဒီ၊ ငို၊ ၃။ ၇၃။

ဒဿနာရဟ (တိ) [ဒဿန + အရဟ] ကြည့် -
ရှု - ခြင်း - ကို - ငှါ - ထိုက်သော၊ အကြည့်
- အရှု - သွားရောက်ထိုက်သော၊ သွားရောက်
- ကြည့် - ရှု - ထိုက်သော။ ဒဿနီယ (၄) -
ကြည့်။

ဒဿနာလာဘ (ပု) [ဒဿန+အလာဘ] ဖူးတွေ
ခွင့်ကို မရခြင်း။ ဘဂဝတော ဒဿနာလာ-
ဘေန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၇။

ဒဿနာဝကာသ (ပု) [ဒဿန+အဝကာသ]
ကြည့်ရှု - ဖူးမြင် - ဖွယ်ရာ အရပ်၊ ကြည့်ရှု
လောက်သော ကိုယ်အင်္ဂါ အစိတ်အပိုင်း။
အခုဒ္ဒါဝကာသောတိ ဧတ္ထ ဘဂဝတိ အပရိ-
မာဏောယေဝ ဒဿနာဝကာသောတိ ဝေဒိ-
တဗ္ဗော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၇။

ဒဿနာသန (န) [ဒဿန+အသန] ဉာဏ်အမြင်
ဟူသော - စားဖွယ် - ဘောဇဉ်၊ စားဖွယ် -
ဘောဇဉ် - နှင့် တူသော ဉာဏ်အမြင်။ ဒဿ-
နာသနန္တံ ဉာဏဒဿနသင်္ခါတံ ဘောဇနံ
ဒဿေသိ။ ဇိနာလင်္ကာရ။၂၅၅။

ဒဿနာသမတ္ထ (တိ) [ဒဿန+အသမတ္ထ] မြင်
ခြင်း-၌-ငှါ-မစွမ်းနိုင်သော၊သူ။ ကေဿ
အန္ဓဿ ဒဿနာသမတ္ထတာ သဗ္ဗေသမ္ပိ န
ဟောတိ။ မူလဋီ၊၁။၆၁။

ဒဿနီယ (တိ) [ဒိသ+အနီယ။ ဒဿန+
ဤယ။ ဒဿနံ အရဟတီတိ ဒဿနီယံ။
နိတိ၊သုတ္တ။၇၇၇] (၁) ကြည့်ရှု-အပ်-သင့်-
-ထိုက်-သော။ (၂) ကြည့်ရှုကြောင်းဖြစ်
သော။ (၃) ကြည့်ရှုရာဖြစ်သော။ (၄) ကြည့်
ရှုခြင်း-ကို-ငှါ-ထိုက်သော၊ ကြည့်-ရှု-
လောက်သော၊အကြည့်-အရှု-သွားရောက်
ထိုက်သော၊ သွားရောက်-ကြည့်-ရှု-ထိုက်
သော။ (၅) (ကြည့်ရှုရုံမျှဖြင့် ချမ်းသာကို
ဆောင်နိုင်သည်ဖြစ်၍)မျက်စိ(စက္ခုပသာဒ)
၏ အစီးအပွားဖြစ်သော။

(၁) ကြည့်ရှု - အပ် - သင့် - ထိုက် -
သော။ ဒိဿမာနာဝ စက္ခုနိ ပိ(ပိ)ဏယတိ၊
တဿ အညံ ကိစ္စဝိက္ခေပံ ဟိတုာပံ ဒဠဗ္ဗာတိ
ဒဿနီယာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၁။
(-ဒီ၊၂။၁၄၃။ မ၊၃။၂၁၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၃။

ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၃။ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၇၇၊၂၉၅။ မဟာနိ၊
ဋ္ဌ။၃၃၁။)

(၂) ကြည့်ရှုကြောင်း ဖြစ်သော။ (၃)
ကြည့်ရှုရာဖြစ်သော။ “မဒနီယံ.... ဒဿနီယံ”
ဣစ္စာဒီနိ ကရဏေ ဝါ၊ အဓိကရဏေ ဝါ အနိ-
ယ-ပစ္စယေန သိဇ္ဈန္တိ။ နိရုတ္တိ။၅၄၆။ (မောဂ်၊
၄။၆၉-သျ-လည်း ကြည့်။)

(၄) ကြည့်ရှုခြင်း - ကို - ငှါ - ထိုက်
သော၊ ကြည့်-ရှု-လောက်သော၊ အကြည့်-
-အရှု-သွားရောက်ထိုက်သော၊သွားရောက်
-ကြည့် - ရှု - ထိုက်သော။ စတ္တာရိမာနိ
အာနန္တံ (ဘိက္ခဝေ) သဒ္ဓဿ ကုလပုတ္တဿ
ဒဿနီယာနိ သံဝေဇနီယာနိ ဌာနာနိ။ ဒီ၊၂။
၁၁၆။ အံ၊၁။၄၃၅။ ဒဿနီယော (ဒီ၊၁။
၁၀၆။ မ၊၂။၃၇၇)တိ ဒိဝသမ္ပိ ပဿန္တာနံ
အတိတ္ထိကရဏတော ဒဿနယောဂေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၅၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၅။ ဒဿနီယော-
(သံ၊၁။၄၆၆)တိ ဒဠဗ္ဗယုတ္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၁၆။ ဒဿနာရဟာနိ ဒဿနတ္ထာယ ဂန္တဗ္ဗာ-
နိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၃။ ဒဿနီယော (အဘိ၊ပု။
၁၆၀)တိ အညံ ကမ္ပံ ပဟာယ ဒိဝသမ္ပိ
ပဿိတဗ္ဗယုတ္တော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၉။ ဒဿနံ
အရဟတီတိ ဒဿနီယော၊ တေနာဟ “ဒဿန-
ယောဂေါ”တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၁၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။
၂၇၅။ မ၊ဋီ၊၃။၁၉၀။ သုရူပဘာဝေန ပဿိ-
တဗ္ဗယုတ္တော။ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၉၇။ မ၊ဋီ၊၃။၃၅၇။(-
ဝိ၊၁။၅၁၊၉၀၊၁၉၂။ ဒီ၊၁။၁၀၆၊၁၀၇။ မ၊၃။
၂၁၄-၅။ အံ၊၁။၃၉၇၊၄၃၅-၆။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၀၆။ သာရတ္ထ၊၁။၅၇။ ဝိ၊နိစ္ဆယ၊
ဋီ၊၂။ နာ-၃၉၃။)

(၅) (ကြည့်ရှုရုံ မျှဖြင့် ချမ်းသာကို
ဆောင်နိုင်သည်ဖြစ်၍) မျက်စိ(စက္ခုပသာဒ)
၏ အစီးအပွား ဖြစ်သော။ ဟံသာစိမေ
ဒဿနီယာ မနောရမာ (ပေတ၊၁၇၂)တိ
ဣမေ ဟံသာ စ ဒဿနသုခါ မနောရမာ စ။
ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁၇၄။ ဒဿနီယ (မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၅)န္တိ

ဒဿနေနေဝ သုခါဝဟံ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၃၉၃။
ဒဿနဿ စက္ခုဿ ဟိတောတိ ဒဿနိယော။
သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၉၆။ (-သံ၊၁။၄၆၆။)

ဒဿနိယင်္ဂပစ္စင်္ဂ (တိ) [ဒဿနိယ + အင်္ဂပစ္စင်္ဂ]
ကြည့်ရှုထိုက်သော အင်္ဂါကြီးငယ် ရှိသော၊
ကြည့်ရှုချင်ဖွယ် ကောင်းသော အင်္ဂါကြီး၊
ငယ် ရှိသော၊သူ။ အဘိဓမ္မ (သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၁၂)။ကြည့်။

ဒဿနိယဋ္ဌ(ပု) [ဒဿနိယ + အတ္ထ] ကြည့်ရှုထိုက်
သည်၏ အဖြစ်ဟူသော-အနက်-သဘော၊
ကြည့်ရှုချင်ဖွယ် ကောင်းသည်၏ အဖြစ်ဟူ
သော-အနက်-သဘော။ ပိယ (ဥဒါန၊ဋ္ဌ။
၁၀၅)။ကြည့်။

ဒဿနိယတရ (တိ) [ဒဿနိယ + တရ] ကြည့်ရှု
ထိုက်သူ - တို့တွင် - တို့ထက် - အထူး ကြည့်ရှု
ထိုက်သော၊ ကြည့်ရှုချင်ဖွယ် ကောင်းသူ -
တို့တွင် - တို့ထက် - အထူး ကြည့်ရှုချင်ဖွယ်
ကောင်းသော၊ ကြည့်ရှုချင်ဖွယ်တို့တွင်အသာ
လွန်ဆုံးဖြစ်သော။ ဒဿနိယတရာ (ဥဒါန။
၁၀၂)တိ ဒိဝသမ္ပိ ပဿန္တာနံ အတိတ္တိကရဏ-
ဋ္ဌေန ပဿိတဗ္ဗတရာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၅၄။ (-
ဒိ၊၃။၇၇။ သံ၊၁။၂၃၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ။၁။၃၃၁။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ။၁။၇၆။)

ဒဿနိယတာသိဒ္ဓိ (ထိ) [ဒဿနိယတာ + သိဒ္ဓိ]
ကြည့်ရှုချင်ဖွယ် ကောင်းသည်၏ အဖြစ်၏
ပြီးစီးခြင်း။ အဘိဓမ္မတာယ စ ဒဿနိယတာ-
သိဒ္ဓိ ဝတ္တဗ္ဗာ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၃၅၈။

ဒဿနိယဒဿနတ္ထ (တိ) [ဒဿနိယ + ဒဿန +
အတ္ထ] ကြည့်ရှုထိုက်သောရူပါရုံကို ကြည့်ရှုရ
ခြင်း အကျိုးရှိသော။ ဒဿနိယဒဿနတ္ထော
ဟိ စက္ခုပဋိလာဘော။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၄၉။ သီ၊ဋ္ဌိ၊
သစ်၊၂။၃၄၉။

ဒဿနိယဘာဝါဝဟ (တိ) [ဒဿနိယဘာဝ +
အာဝဟ] ကြည့်ရှုထိုက်သည်၏ အဖြစ်ကို

ဆောင်နိုင်သော (သီလ-စသည်)။ သီလဉ္စိ....
ပရဿ ဒဿနိယဘာဝါဝဟဉ္စ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၆၉။
အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၂၃။ (-မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၃၈။)

ဒဿနိယရူပပဋိလာဘ (ပု) [ဒဿနိယရူပ + ပဋိ-
လာဘ] ကြည့်ရှုချင်ဖွယ်ကောင်းသော ရူပ-
ကာယကို ရခြင်း။ လဘတိ ဒဿနိယရူပပဋိ-
လာဘဝသေန။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၅။

ဒဿနိယသံဝေဇနိယဌာနကိတ္တန (န) [ဒဿနိယ
+ သံဝေဇနိယ + ဌာန + ကိတ္တန] ကြည့်ရှု
ထိုက်သော၊ ထိတ်လန့်စေနိုင်သော အရပ်ကို
ထုတ်ဖော်ဟောကြားခြင်း။ ဒဿနိယသံဝေဇ-
နိယဌာနကိတ္တနေန စ ဝသနဌာနံ ကထိတံ။
ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၇၉။

ဒဿနု(န)ပါယ(ပု) [ဒဿန + ဥပါယ] ပြခြင်း၏
အကြောင်းဥပါယ်။ ဗုဒ္ဓဂုဏာနံ ဒဿနု(န)-
ပါယော။ သာရတ္ထ၊၁။၆။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၉။ သီ၊ဋ္ဌိ၊
သစ်၊၁။၁၆။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၉။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၉။ အံ၊ဋ္ဌိ၊
၁။၁၂။

ဒဿနုပ္ပါဒ (ပု) [ဒဿန + ဥပ္ပါဒ] သောတာ-
ပတ္တိမဂ်ဉာဏ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း။ သဟ
ဒဿနုပ္ပါဒါ... တိဏိ သံယောဇနာနိ ပဟိ-
ယန္တိ။ အံ၊၁။၂၄၄။ အဘိ၊က။၉၁၊၁၄၉၊၁၆၉။

ဒဿနူပစာရ (ပု) [ဒဿန + ဥပစာရ] (၁)
စက္ခုဝိညာဉ်၏ ကျက်စားရာနယ်၊ (မျက်စိ)
အမြင်၏ ဖြစ်ထိုက်ရာအပိုင်းအခြား၊ မြင်နိုင်
လောက် - မြင်ထိုက်သမျှ - မြင်ကွင်းကျ -
သော အပိုင်းအခြား။ (ယင်းကို ၁၂-တောင်
ဖြင့် ပိုင်းခြားရ၏။ဝိ၊၂။၁၂၅။ဝိ၊၄။၄၅။ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၃။၁၂၁။ ကင်္ခါ၊၂။၃၃။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊၃။ ပါစိတ်၊
ယော၊၁။၇၁။ မြင်နိုင်သမျှအရပ်ဖြင့်ပိုင်းခြား
ရ၏။ ဝိ၊၂။၁၄၀၊၃၉၂။ ကင်္ခါ၊၂။၃၆-၇။ မ၊ဋ္ဌ၊
၄။၃၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၃။
ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၈၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။

၅၂၀။ ဝဇိရ။ ၃၅၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၁၀။ ဝိမတိ၊
 ၂။ ၂၁၄။ သိ၊ ဝိ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၂၁။ မ၊ ဝိ၊ ၃။ ၂၅၁။
 ပါစိတ်၊ ယော၊ ၁။ ၁၁၁။ ကခါ၊ ယော၊ မဟာဝိ၊
 ၄။ ၁၃၆၇။ (၂) မြင်နိုင်လောက် - ရှန်ရင်း -
 သောရူပါရုံ။ (၁) ဒဿနူပစာရဿ အဗ္ဗော-
 ကာသေ ဒွါဒသဟတ္ထပုမာဏံ၊ တထာ သဝန-
 ပစာရဿ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၂၂။ ဒဿနူပစာရော
 နာမ ယတ္ထ ဌိတံ ဒုတိယိကာ ပဿတိ။ ....
 အဗ္ဗောကာသေ ဒုရေပိ ဒဿနူပစာရော
 နာမ ဟောတိ။ ယင်း-၁၀၆။ (၂) မနုဿ-
 ပစာရ (ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၂) - ကြည့်။

ဒဿနူပစာရဝိဇယန (န) [ဒဿနူပစာရ + ဝိဇ-
 ယန] (က) မြင် - နိုင် - လောက် - ရာ အရပ်
 အပိုင်းအခြားကို စွန့်ခြင်း။ (ခ) မြင် - နိုင်
 - လောက် - ရာ အရပ် အပိုင်းအခြားကို
 စွန့်ရာ (အခါ-စသည်)။ (က) ဒဿနူပစာရ-
 ဝိဇယနတ္ထံ (ဝတ္ထံ)။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၇၁။ ကခါ၊
 ဝိ၊ သစ်။ ၂၆၂။ (က), (ခ) ဗဟိ ဣန္ဒြိယာ
 ဒဿနူပစာရဝိဇယနေ ဧကမေဝ အာပတ္တိံ
 ကရေတိ။ ကခါ၊ ဝိ၊ ၃၄။

ဒဿနူပစာရဝိရဟိတ (တိ) [ဒဿနူပစာရ +
 ဝိရဟိတ] မြင် - နိုင် - လောက် - ရာ အရပ်
 အပိုင်းအခြားမှ ကင်းသော။ တိဏာဒိဟိ
 ပဋိစ္စန္ဓတ္တာ ဒဿနူပစာရဝိရဟိတံ ကရေတိ။
 ဝဇိရ။ ၅၇၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၉၁။

ဒဿနူပစာရသမတိက္ကမ (ပု) [ဒဿနူပစာရ +
 သမတိက္ကမ] မြင် - နိုင် - လောက် - ရာ အရပ်
 အပိုင်းအခြားကို ကျော်လွန်ရာ (အခါ-
 စသည်)။ ယာဝ ဒဿနူပစာရသမတိက္ကမာ
 ဗုဒ္ဓါရမ္မဏံ ပီတိံ အဝိဇယန္တော အဋ္ဌာသိ။
 ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၄။

ဒဿနူပစာရာတိက္ကမ (ပု) [ဒဿန + ဥပစာရ +
 အတိက္ကမ] အောက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ တေဟိ
 အန္တရိတဘာဝေါ ဒဿနူပစာရာတိက္ကမော။
 ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၂၂။ (-ပါစိတ်၊ ယော၊ ၁။ ၇၁။)

ဒဿနူပစာရာတိက္ကမန (န) [ဒဿနူပစာရ + အ-
 တိက္ကမန] မြင် - နိုင် - လောက် - ရာ အပိုင်း
 အခြားကို ကျော်လွန်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဒဿနူပစာရာတိက္ကမနသမတ္တ (တိ) [ဒဿနူပစာရ
 + အတိက္ကမန + သမတ္တ] မြင် - နိုင် - လောက်
 - ရာ အရပ် အပိုင်းအခြားကို ကျော်လွန်
 စွမ်းနိုင်သော၊ ဒဿနူပစာကို ကျော်၍ မြင်
 စွမ်းနိုင်သော၊ သူ။ သဟဿနေတ္တ (ဇာ၊ ဌ၊
 ၅။ ၁၄၅) - ကြည့်။

ဒဿနေနပဟာတဗ္ဗပစ္စယ (တိ) [ဒဿနေန +
 ပဟာတဗ္ဗ + ပစ္စယ] သောတာပတ္တိမဂ်သည်
 ပယ် - အပ် - သင့် - ထိုက် - သော အကုသိုလ်
 လျှင် အကြောင်းရှိသော။ ယေ ဟိ ဒဿနေ-
 နပဟာတဗ္ဗပစ္စယာ ကိလေသာ။ မူလဋီ၊ ၂။
 ၉၇။ ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗာ ပစ္စယာ ယေသံ
 တေတိ ဝါ တထာ။ မဒုဋီ၊ ၂။ ၈၉။ ဒဿန-
 ပက္ခိက-လည်း ကြည့်။

ဒဿနေနပဟာတဗ္ဗဟေတု (ပု) [ဒဿနေန +
 ပဟာတဗ္ဗ + ဟေတု] သောတာပတ္တိမဂ်သည်
 ပယ်အပ်သော ဟိတ်တရား။ ဣမေ ဓမ္မာ
 ဒဿနေနပဟာတဗ္ဗဟေတု။ အဘိ၊ ဓ။ ၂၀၉။
 အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၁။

ဒဿနေနပဟာတဗ္ဗဟေတုက (တိ) [ဒဿနေန +
 ပဟာတဗ္ဗ + ဟေတု + က] သောတာပတ္တိမဂ်
 သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသော (တရား)။
 ဒဿနေနပဟာတဗ္ဗဟေတုကာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊
 ဓ။ ၂။ ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗော ဟေတု ဧတေ-
 သန္တိ ဒဿနေနပဟာတဗ္ဗဟေတုကာ။ အဘိ၊
 ဌ၊ ၁။ ၈၆။ (-အဘိ၊ ဓ။ ၂၀၉။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။
 ၃၀၁၊ ၃၉၁။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၀၈။ မူလဋီ၊ ၁။
 ၁၆၄။)

ဒဿနေယျ (တိ) [ဒဿန + ယေယျ။ ဒဿနံ အရ-
 ဟတိတိ ဒဿနေယေျာ။ နိရုတ္တိ။ ၅၅၂။]
 (က) ကြည့်ရှုခြင်း - ကို - ငှါ - ထိုက်

သော၊ ကြည့်ရှုချင်ဖွယ် ရှိသော၊ ကြည့်
 -ရှု-လောက်သော (သူ-စသည်)။ (ခ)
 မြင် - အပ် - သင့်-ထိုက်- သော (တရား
 ထူး-စသည်)။ (က) ဒဿနေယျ (ဗုဒ္ဓဝံ။
 ၃၇၁။ မဟာနိ။ ၂၇၆)။ ဒဿနိယော(ယံ)။
 ဗုဒ္ဓဝံ။ ၂၉၅။ မဟာနိ။ ၃၃၁။ ဒဿနေယျ-
 (မာဠာ။ ၆၂)။ ဝိသိခါသန္တိဝေသသမ္ပတ္တိယာ
 စေဝ ပါသာဒကုဋ္ဌာဂါရာဒိသမ္ပတ္တိယာ စ ဒဿ-
 နိယံ ပဿိတဗ္ဗယုတ္တံ။ မာဠာ။ ၁၄၀။ (-ပေတ။
 ၁၇၁။ ၁၈၃။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၀၆။ စူဠနိ။ ၁၇၃။ ဇာ၊
 ၁။ ၂၃၀။ ဇာ၊ ၂။ ၃၆၊ ၂၃၂။ အဘိဋ္ဌာ။ ၃၃။
 ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။ ၉၄၊ ၁၇၄။ ဝိမာနဋ္ဌ။ ၁၇၄။ ပေတ။
 ၄။ ၁၇၄၊ ၂၀၈။ အပါဠာ။ ၃။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၈၇။
 စရိယာဋ္ဌ။ ၁၆၀။ ဇာဋ္ဌာ။ ၃။ ဇာဋ္ဌာ။ ၄။
 ၁၀၃။ ဇာဋ္ဌာ။ ၂။ ၃၃၊ ၂၁၅-၆။ ဒီ၊ ၂။ ၁၉၄။
 အံ၊ ၃။ ၁၇၂။) အတိရုစိရသုဝဂ္ဂဒဿနေယျ
 (ဒီ၊ ၃။ ၁၅။ ဒီ၊ ၃။ ၁၁၁) -လည်း ကြည့်။
 (ခ) ဒဿနေယျဝိသေသဿ ဟိ ပဒေသ-
 ဘူတဿ အဂ္ဂဟဏေ သတိ။ သိ၊ ၃။ ၁၈၁။
 ၄၁၉။

ဒဿန္တိ (ကြိ) [ဒါ+အ+သန္တိ] ပေးကမ်း-
 လှူဒါန်း - စွန့်ကြဲ - ကုန်လတ္တံ့။ ဒဒါတိ၊
 ဒေတိ (၁) (က)၊ (ခ)-ကြည့်။

ဒဿယတိ (ကာကြိ) [ဒိသ+ဏယ + တိ] ရှု-
 မြင်-စေ၏၊ ပြ၏။ ဒဿေတိ(၁)-ကြည့်။

ဒဿယန္တ (တိ) [ဒိသ+ဏယ+အန္တ။ ထိ-၌
 ဒဿယန္တိ] ရှုမြင်စေသော၊ ပြ-ညွှန်ပြ-
 ထင်ရှားပြ-ဖော်ပြ-သော၊ သူ။ ဒဿယ-
 န္တော ကရိယာမိ၊ ဝိနယဿတ္ထဝဏ္ဏနံ။ ဝိ၊ ၄။
 ၁။ ၄၁၇။ ဒဿယန္တော(အပါ။ ၄၁) ပါကဋ်
 ကရောန္တော။ အပါ။ ၄၁။ ၃၁၀။ ဒဿယန္တော-
 (ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၀၅)တိ ပါဠိဟာရိယံ ဒဿေန္တော။
 ဗုဒ္ဓဝံ။ ၇၇။ ထနာနိ ကစ္ဆာနိ စ ဒဿယန္တိ။
 ဇာ၊ ၂။ ၁၂၃။ ဇာဋ္ဌာ။ ၄၆၉။ (-ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၄၁။

အပါဠာ။ ၁။ ၇၃။ အပါဠာ။ ၂။ ၇၇။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၄။
 ၂၂၁။ ဇာဋ္ဌာ။ ၁။ ၇၁။ ဝဇီရ။ ၃၁။ သာရတ္ထ၊
 ၁။ ၂၅။)

ဒဿယန္တိ (ကာကြိ) [ဒိသ+ဏယ+အန္တိ] ရှု-
 မြင်-စေကုန်၏၊ ပြကုန်၏။ ဒဿေတိ (၁)-
 ကြည့်။

ဒဿယမာန (တိ) [ဒိသ+ဏယ + မာန] ရှုမြင်
 စေသော၊ ပြ-ညွှန်ပြ - ထင်ရှားပြ-သော
 (သူ-စသည်)။ အတ္တနော အာနုဘာဝံ ဒဿ-
 ယမာနာ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၇။ အထဿ အာဒိနဝ-
 သဟဿံ ဒဿယမာနံ မစ္ဆေရံ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ သံ၊ ၄။
 ၂။ ၁၇၀။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၀။ အပါဠာ။ ၂။ ၄။
 အဒဿယမာန (ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂၂) -လည်း ကြည့်။

ဒဿယသေ (ကာကြိ) [ဒိသ + ဏယ + သေ]
 ရှု-မြင်-စေ၏၊ ပြ၏။ ဒဿေတိ (၁)-ကြည့်။

ဒဿယိံသု (ကာကြိ) [ဒိသ+ဏယ+ဉံ] ရှု-
 မြင်-စေကုန်ပြီ၊ ပြကုန်ပြီ။ ဒဿေတိ (၁)-
 ကြည့်။

ဒဿယိ (ကာကြိ) [ဒိသ+ဏယ+ဤ] ရှု-မြင်
 -စေပြီ၊ ပြပြီ။ ဒဿေတိ(၁)(က)-ကြည့်။

ဒဿယိတဗ္ဗ (တိ) [ဒိသ + ဏယ + တဗ္ဗ]
 ရှုမြင်စေ -ပြ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော
 (ဉာဏ်ရောင်-စသည်)။ အဝိဇ္ဇန္တကာရံ ဝိဓမ္မိ-
 တ္တာ ဉာဏာလောကံ ဒဿယိတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ။
 ၃၆၈။ (-၃၈၉။)

ဒဿယိတုံ (ကာကြိ၊ ဝိ) [ဒိသ + ဏယ + တုံ]
 ရှုမြင်စေ-ပြ-ခြင်းငှါ။ တဿာ ဒုက္ကရံ ဉာဏာ-
 လောကံ ဒဿယိတုံ။ မိလိန္ဒ။ ၃၀၀။

ဒဿယိတ္တ (ကာကြိ) [ဒိသ+ဏယ+တ္ထ] ရှု-
 မြင်-စေကုန်ပြီ၊ ပြကုန်ပြီ။ ဒဿေတိ (၁)-
 ကြည့်။

ဒဿယိတွာ (ကာကြိဝိ) [ဒိသ+ဏယ+တွာ] ရှု-မြင်-စေ၍၊ ပြ၍။ ဝိပုလံ ပဘံ ဒဿ-ယိတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၅၉။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၂၆၇။ (-စူဠနိ။ ၁၄၄။ စူဠနိ။ ၄၁။)

ဒဿယိတွာန (ကာကြိဝိ) [ဒိသ+ဏယ+တွာန] အထက်ပုဒ်နက်ကြည့်။ အာလောကံ ဒဿယိတွာန။ ဝိ။ ၁၁။ ၇၆။

ဒဿယိမှ (ကာကြိ) [ဒိသ+ဏယ+မှ] ရှု-မြင်-စေကုန်ပြီ၊ ပြကုန်ပြီ။ ဒဿေတိ (၁)-ကြည့်။

ဒဿယိသံ (ကာကြိ) [ဒိသ+ဏယ+သံ] (၁) ရှု-မြင်-စေရလိမ့်အံ့၊ ပြရလိမ့်အံ့။ (၂) တည်စေရလိမ့်အံ့။ ဒဿေတိ (၁), (၂)-ကြည့်။

ဒဿယိသတိ (ကာကြိ) [ဒိသ+ဏယ+သတိ] ရှု-မြင်-စေလတ္တံ့၊ ပြလတ္တံ့။ ဒဿေတိ (၁)-ကြည့်။

ဒဿယိသထ (ကာကြိ) [ဒိသ+ဏယ+သထ] ရှု-မြင်-စေကုန်လတ္တံ့၊ ပြကုန်လတ္တံ့။ ဒဿေတိ (၁)-ကြည့်။

ဒဿယိသာမ (ကာကြိ) [ဒိသ+ဏယ+သာမ] ရှု-မြင်-စေရကုန်လိမ့်အံ့၊ ပြရကုန်လိမ့်အံ့။ ဒဿေတိ (၁)-ကြည့်။

ဒဿယိသာမိ (ကာကြိ) [ဒိသ+ဏယ+သာမိ] (၁) (က) ရှု-မြင်-စေရလိမ့်အံ့၊ ပြရလိမ့်အံ့။ (ခ) တည်စေရလိမ့်အံ့။ (၂) ဖော်ပြသိစေ-ရလိမ့်အံ့။ (၁) (က) ဒဿေတိ (၁)-ကြည့်။ (ခ) ဒဿေတိ (၁) (သ)-ကြည့်။ (၂) ဒဿေတိ (၂)-ကြည့်။

ဒဿယိ (ကာကြိ) [ဒိသ+ဏယ+တ္တိ] ရှု-မြင်-စေပြီ၊ ပြပြီ။ ဒဿေတိ (၁)-ကြည့်။

ဒဿယု (ကာကြိ) [ဒိသ+ဏယ+ဥံ] ရှု-မြင်-စေကုန်ပြီ၊ ပြကုန်ပြီ။ ဒဿေတိ (၁)-ကြည့်။

ဏဘိဇာန် (က-ဝဂ်) ၂-၁၆-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ဒဿယေ (ကာကြိ) [ဒိသ+ဏေ+ယေ] ရှု-မြင်-စေရာ၏၊ ပြရာ၏။ ဒဿေတိ (၁)-ကြည့်။

ဒဿသိ (ကြိ) [ဒါ+အ+သတိ] ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-စွန့်ကြဲ-လတ္တံ့။ ဒဒါတိ၊ ဒေတိ (၁) (က), (ခ)-ကြည့်။

ဒဿာပေတွာ (ကာကြိဝိ) [ဒိသ+ဏာပေ+တွာ] ရှု-မြင်-စေ၍၊ ပြ၍။ ဝေဌိတသိသ (ဝိ။ ၂။ ၂၆၆)-ကြည့်။

ဒဿာပေန္တိ (ကာကြိ) [ဒိသ+ဏာပေ+အန္တိ] ရှု-မြင်-စေကုန်၏၊ ပြကုန်၏။ ဒဿေတိ (၁)-ကြည့်။

ဒဿာမ (ကြိ) [ဒါ+အ+သာမ] ပေး-လှူ-ပူဇော်-ကုန်လိမ့်အံ့။ ဒဒါတိ၊ ဒေတိ (၁) (က)-ကြည့်။

ဒဿာမိ (ကြိ) [ဒါ+အ+သာမိ] (၁) ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-လိမ့်အံ့။ (၂) သုတ်သင်-စင်ကြယ်စေ-လိမ့်အံ့။ ဒဒါတိ၊ ဒေတိ (၁) (က), (၃)-ကြည့်။

ဒဿာဝိ (တိ) [ဒိသ+အာဝိ။ ဒိသ-ကို ဒဿ-ပြု။ ရှု။ ၅၇၃။ မောဂ်။ ပဉ္စိကာ။ ၅။ ၃၄။ ဒိသ-၏ ဣ-ကို ချေ၊ အ-လာ၊ ဒွေဘော်ပြု။ နှာသ။ ၅၂၇။ ဒိသ-ကို ဒဿ-ပြု၊ ဒွေဘော်ပြု။ ကစ္စာ-ယနဝဏ္ဏနာ။ ၅၂၇။ ဒိသ-ကို ဒိဿ-ပြု၊ ဣ-ကို အ-ပြု။ ဗာလာဝတာရ။ ၁၂၄။ ထိ-၌ ဒဿာ-ဝိနီ။ ဒဒ္ဓိဝိဝါနံ၊ ဒဒ္ဓိဝါနံ-သံ) (က) ရှု-မြင်-ပြီး-ဆဲ-လတ္တံ့-သော။ (ခ) ရှု-မြင်-ခြင်း-အလေ့-သဘော-ရှိသော၊ ရှု-မြင်-ခြင်း၌-ရှိသေ-လေးစား-သော၊ သူ။ အရိယာသာဝ-ကော အရိယာနံ ဒဿာဝိ။ မ၊ ၁။ ၁၁။ ၁၈၉၊ ၃၈၅။ မ၊ ၂။ ၉၇။ မ၊ ၃။ ၆၈။ ၂၂၇၊ ၂၃၀။ သံ၊ ၂။ ၄၁၅၊ ၃၆။ ထေရီ၊ ၁။ ၂၉။ မ၊ ၃။ ၁။ ၁၅၉။ အမတဒဿာ နိဗ္ဗာနဒဿာဝိနီ အမှီ။ ဝိမာန၊ ၁။ ၇၇။ (-ဒိ၊ ၂။ ၂၆၂။ မ၊ ၂။ ၄၁၇။ အပ၊ ၁။ ၁၇၁။ ထေရီ၊ ၁။ ၂၄၁။ ထေရီ၊ ၁။ ၂၄၁။

၂။၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၂။) အဒဿာဝိ(မ၊
ဋ္ဌ၊၁။၂၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။
စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၇၀)-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဒသိသု (ကြိ) [ဒိသ+အ+ဉ်] ထင်ရှားကုန်
ပြီ။ ဒသိသု(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၄)တိ ပညာယိသု။
သာရတ္ထ၊၁။၁၆။ ဝိမတိ၊၁။၃၆။

ဒသိတ (တိ) [ဒိသ+ဧ+တ။ နိရုတ္တိ။၇၆၃။
(ဒဂီတ-သံ၊ ဒိသိယ-အဒ္ဓမာဂဓိ)] (၁) ရှု-
မြင်-စေ-သိစေ-ပြ-အပ်သော၊ (က)
(နှုတ်ဖြင့်)-ပြ-ဆို-ဟော-ပြော-အပ်
သော။ (ခ) (ကိုယ်ဖြင့်)-ပြ-ပြု-လုပ်-
ဆောင်-အပ်သော။(ဂ)(လက်-စသည်ဖြင့်)
-ပြ-ညွှန်ပြ-ထုတ်ပြ-ဖော်ပြ-လှန်ပြ-မြင်
စေ-အပ်သော။ (ဃ) (ဆေးရေးစုတ်တံ-
စသည်ဖြင့်) -ရေးဆွဲ-ရေးခြစ်-ပြအပ်
သော။ (၂) ပြ-မြင်စေ-အပ်ရာ (အခါ-
စသည်)။ (၁) ဂိဟိနံ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မံ လူဒ္ဓိ-
ပါဠိဟာရိယံ ဒသိတံ။ ဝိ၊၄။၂၄၇။ ပါကဋ္ဌိ-
ဘူတာ ပါကဋ္ဌဇရာ ဒသိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။
ပဓာနစ္ဆေဒကဝါဒေါ နာမ ဒသိတော။ မ၊ဋ္ဌ၊
၄။၆။ (- နေတ္ထိ၊၃၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၂။၁၁၅၊
၂၄၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။) (က) ဒသိတဓမ္မ-
ကြည့်။ (ခ) ဒသိတသိပ္ပ-ကြည့်။ (ဂ)
သေလဿ စ ပြာဟူဏဿ ကောသောဟိတံ
ဝတ္ထဂုယံ ဒသိတံ။ မိလိန္ဒ၊၁၆၆။ ဒသိတ-
သမုဒ္ဓု၊ ဒသိတာဒသိတာပတ္တိ - တို့လည်း
ကြည့်။ (ဃ) ဒသိတပရိစ္ဆေဒ-ကြည့်။ (၂)
ဒသိတကာလ-ကြည့်။

ဒသိတ (တိ) [ဒသိတ+အ။ (ဒဂီတ-သံ)]ရှု
-မြင်-စေ-ပြ - အပ်သည်နှင့် တူသော။
အာကာသေ ပဒံ ဒသိတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။
ဒသိတန္တိ ဒသိတသဒိသံ။ ပါရာ၊ယော။
၂၂၁။

ဒသိတ (တိ) [ဒသိတ+ဝိဘူသန။ နောက်ပုဒ်
ကျေ။ (ဒဂီတ-သံ)] ပြအပ်-ဝတ်ဆင်အပ်-

သော အဆင်တန်ဆာရှိသော၊သု။ ဒသိတာ-
(ဇာ၊၂။၃၇၀)တိ ဒသိတဝိဘူသနာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၇။၃၆၉။

ဒသိတကာလ (ပု) [ဒသိတ+ကာလ] ပြအပ်
ရာ-အချိန်-အခါ။ ဒသိတကာလေ သယံ
ပစ္စာ နှုတ်။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၂၂။ (-သိ၊ဋီ၊
သစ်၊၁။၇၅။)

ဒသိတက္ကမ (ပု) [ဒသိတ+ကမ] ပြအပ်သော
ဒေသနာအစဉ်။ လူမိနာ ဒသိတက္ကမေနော
သုတ္တေသု သံဝဏ္ဏနာဝသေန ယောဇေ-
တဗ္ဗာ။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၃၄။ နေတ္ထိ၊ဝိ၊၄၇။

ဒသိတဂဏန (န၊ထိ) [ဒသိတ+ဂဏန] ပြအပ်
သော ဂဏနာနည်း၊ ပြအပ်သော ရေတွက်
ကြောင်း ‘ဂဏန်း’သင်္ချာနည်း။ တသ္မာ ဒုမ္မ-
လကေ ဒသိတဂဏနာဝသေနော သဗ္ဗတ္ထ
သာဓေတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၀။ ဒသိတ-
ဂဏနတော(မူလဋီ၊၃။၂၁)တိ “နဝ၊ တိဏိ၊
ကေ”န္တိ ဝေ သင်္ခေပတော ဒသိတဂဏန-
တော။ အနုဋီ၊၃။၂၃၃။

ဒသိတဓမ္မ (ပု) [ဒသိတ+ဓမ္မ။ (ဒဂီတဓမ္မ-
သံ)] (နှုတ်ဖြင့်)-ပြ-ဆို-ဟော-ပြော-
အပ်သော တရား။ ဒသိတဓမ္မသု(မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၃၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉၊၂၅၅)တိ ဝုတ္တဓမ္မသု။
မ၊ဋီ၊၂။၂၇။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၆၃၊၂၂၇။ (-အနုဋီ၊
၁။၁၇၇။)

ဒသိတနယ (ပု) [ဒသိတ+နယ] (၁) ပြအပ်
သော-နည်း-အစီအရင်။ (တိ) (၂) ပြအပ်
သော-နည်း-အစီအရင်-ရှိသော။ (၁)
တာနိ ပုဗ္ဗေ ယောဇေတွာ ဒသိတနယေနော
ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၄။ “ဟေ ပဿာ-
မာ”တိ သဗ္ဗံ သိရိဂုတ္တေန ဒသိတနယေနော
ဒဿေသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၉။ (-ဝိမတိ၊၂။
၁၆၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၃၂။ မူလဋီ၊၁။၈၃။) (တိ)
(၂) ဟေဋ္ဌာ ဒသိတနယတ္တာ၊ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။

၃၀၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၆။ သမ္ဘဝဒဿာဝိတိ-
အာဒိနိ ပဉ္စ ပဒါနိ ဟေဋ္ဌာ ဒသိတနယာနိ
ဝေ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၁၀။ (-ဝဇိရ၊၂၆၄၊၂၉၀။
မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၁။ အနုဋ္ဌိ၊၁။၃၂၊၁၄၁။ အနုဋ္ဌိ၊
၂။၁၇။)

ဒသိတနယာနုရူပ (တိ) [ဒသိတနယ+အနုရူပ]
ပြအပ်သော - နည်း - အစီအရင် - အား -
လျော် - လျောက်ပတ် - သော။ ဒသိတ-
နယာနုရူပေန တဿာ ဝိတ္တာရော ဝေဒိ-
တဗ္ဗော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉၂။

ဒသိတပဒေသ (ပု) [ဒသိတ+ပဒေသ] ပြ-
ပြောဆို-အပ်ရာအရပ်။ ဥပါသကေန ဒသိ-
တပဒေသေ ပုစ္ဆန္တော အဂမာသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊
၁။၃၄၁။

ဒသိတပရိစ္ဆေဒ (တိ) [ဒသိတ + ပရိစ္ဆေဒ]
ရေးဆွဲပြအပ်သော အပိုင်းအခြားရှိသော။
တူလိကာယ ဒသိတပရိစ္ဆေဒါ ဝိယ ဒန္တာ
ဘဝိဿန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၂။

ဒသိတပ္ပကာရ (ပု) [ဒသိတ+ပကာရ။ ဒသိ-
တော စ သော ပကာရော စာတိ ဒသိတပ္ပ-
ကာရော။ မဏိဒီပ၊၁။၂၅၂။ (ဒင်္ဂါတပြကာရ-
သံ)] (၁) ပြအပ်သော - အထူး - အပြား။
(တိ) (၂) ပြအပ်သော - အထူး - အပြား
- ရှိသော။ (၁) ဣဓ ဒသိတပ္ပကာရေဟိ
ယောဇေတဗ္ဗံ။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၄၇၃။ (တိ)
(၂) ဒသိတပ္ပကာရာ အာနိသံသာ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။
၁၀၁။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၃၀၀။ ဒသိတပ္ပကာရာ-
သု ပုစ္ဆာသု။ အနုဋ္ဌိ၊၃။၁၈၃။ (-အနုဋ္ဌိ၊၂။
၁၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၀၃။)

ဒသိတပ္ပဘေဒ (တိ) [ဒသိတ+ပဘေဒ] ပြအပ်
သော-အထူး-အပြား-ရှိသော။ ဣဓေဝ စ
ဒသိတပ္ပဘေဒံ ပုဂ္ဂလပညတ္တိံ ဥပါဒါယ။
မူလဋ္ဌိ၊၃။၂၇။ (-အနုဋ္ဌိ၊၃။၁၁၇။)

ဒသိတပ္ပယောဇန (တိ) [ဒသိတ+ပယောဇန]
ပြအပ်ပြီးသော အကျိုး 'ပယောဇဉ်' ရှိသော။

ဒသိတပ္ပယောဇနာ ဟိ သာ ပုဗ္ဗေ။ အနုဋ္ဌိ၊
၁။၁၉၇။

ဒသိတဗ္ဗ (တိ) [ဒိသ+တဗ္ဗ။ (ဒင်္ဂါတဗ္ဗ-သံ)]
ပြ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ဥပစာရော
ဝိနယာဓိကာရေ သပ္ပယောဇနော ဒသိ-
တဗ္ဗော။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁။ (-အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၇၅။
အနုဋ္ဌိ၊၂။၄၂။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၉။)

ဒသိတဗ္ဗာကာရ (တိ) [ဒသိတဗ္ဗ+အာကာရ]
ပြ - အပ် - သင့် - ထိုက် - သော အခြင်း
အရာရှိသော (ပစ္စုပ္ပန်-စသော ကာလ)။
ဒသိတဗ္ဗာကာရာ ပစ္စုပ္ပန္နေနာတိတာဒယော။
အနုဋ္ဌိ၊၃။၁၇၄။

ဒသိတလက္ခဏာနုသာရ (ပု) [ဒသိတ+လက္ခဏ
+အနုသာရ] ပြ- ဆို- အပ်ပြီးသော မှတ်
ကြောင်း 'လက္ခဏာ' သို့ - အစဉ်လျှောက် -
အစဉ်လိုက် - ခြင်း။ ပြ- ဆို- အပ်ပြီးသော
မှတ်ကြောင်း 'လက္ခဏာ' ကို - အစဉ်မှီး -
နည်းယူဆ - ခြင်း။ သေသံ ဒဿနေနပဟာ-
တဗ္ဗတ္တိကေ စေဝ ကုသလတ္တိကေ စ ဒသိ-
တလက္ခဏာနုသာရေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၃။၄၈၉။

ဒသိတဝဿက္ကမ (ပု) [ဒသိတ+ဝဿ+ကမ]
ပြ-ပြောဆို-အပ်သော-နှစ်-ဝါ-သိက္ခာ
-၏ အစဉ်။ အတ္တနာ မုသာဝါဒေန ဒသိ-
တဝဿက္ကမေန ဘိက္ခုနံ ဝန္တနံ သာဒိယတိ။
ဝိမတိ၊၂။၁၂၀။

ဒသိတဝဿာနုရူပ (တိ) [ဒသိတ+ဝဿ+အနု-
ရူပ] ပြ-ပြောဆို-အပ်သော-နှစ်-ဝါ
သိက္ခာ - အား - လျော် - လျောက်ပတ် -
သော။ အတ္တနာ မုသာဝါဒံ ကတွာ ဒသိ-
တဝဿာနုရူပေန ယထာဝုစုံ ဝန္တနံ နာဓိ-
ဝါသေတိ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၁၆၈။

ဒသိတဝိဘူသန (တိ) [ဒသိတ + ဝိဘူသန] ပြ
အပ်-ဝတ်ဆင်အပ်-သော အဆင်တန်ဆာ
ရှိသောသူ။ ဒသိတ? ကြည့်။

ဒသိတသဒိသ (တိ) [ဒသိတ+သဒိသ] ရှု-မြင်
-စေ-ပြ-အပ်သည်နှင့်တူသော။ ဒသိတ-
ကြည့်။

ဒသိတသမုဒ္ဒသဒိသ (တိ) [ဒသိတ+သမုဒ္ဒ+
သဒိသ] (လက်ဖြင့်) -ပြ-ညွှန်ပြ-မြင်စေ
- အပ်သော - သမုဒ္ဒရာ - ပင်လယ် - နှင့်
တူသော (နည်းပေးခြင်း-စသည်)။ ဒသိတ-
သမုဒ္ဒသဒိသ နယဒါနံ ဟောတိ။ အဘိဋ္ဌ၊
၁။၁၇။

ဒသိတသိပ္ပ (တိ) [ဒသိတ+သိပ္ပ။ (ဒဇိတဓိလ္လ-
သံ)] (သဘင် အလယ်၌) ပြအပ်ပြီးသော
(မြားပစ်ခြင်း) အတတ်ရှိသော၊ မြား
အတတ် ပြပြီးသော။ သူ။ ကတူ(တု)ပါသန
(မာဠ၊၁။၂၇၇။ သံ၊ဠ၊၁။၁၀၈။ သံ၊ဠ၊၂။
၂၀၇။ အံ၊ဠ၊၂။၃၀၅။ အံ၊ဠ၊၃။၂၇၁။ သာ-
ရတ္ထ၊၂။၂၉၆။ ဝိမတိ၊၁။၂၄၉။ မ၊ဠ၊၂။၃၉။
သံ၊ဠ၊၂။၁၀၈။ အနုဠ၊၁။၆၉-ကြည့်။ (သံ၊ဠ၊
၁။၁၅၉။ အံ၊ဠ၊၂။၃၀၃-လည်း ကြည့်။)

ဒသိတာကာရ (ပု) [ဒသိတ+အာကာရ] (၁)
ပြအပ်သော အခြင်းအရာ။ (တိ) (၂)
ပြအပ်သော အခြင်းအရာရှိသော။ (၁)
ဣဒါနိ ဝုစ္စမာနေန ဒသိတာကာရေန
အာဟ။ မ၊ဠ၊၃။၁၅။ (တိ) (၂) ဒသိတာ-
ကာရာ အာနိသံသာ။ စရိယာ၊ ဠ။ ၃၂၂။
ဒသိတာကာရော အတ္ထဝိသေသော။ အနုဠ၊
၃။၁၇၀။

ဒသိတာဒသိတာပတ္တိ (တိ) [ဒသိတာ+အဒ-
သိတာ + အာပတ္တိ] တိုက်ရိုက် ဖော်ပြအပ်
သော အာပတ်ရှိသော (ပါရာဇိက-စသော)
သိက္ခာပုဒ်(နှင့်) တိုက်ရိုက်ဖော်ပြအပ်သော
အာပတ်မရှိသော (သေခံယ-စသော) သိက္ခာ
ပုဒ်။ ဒသိတာဒသိတာပတ္တိတောဝ ဒုဝိဓာ။
ဝဇီရ၊၆၉။

ဒသိတာနုက္ကမ (ပု) [ဒသိတ+အနုက္ကမ] ပြအပ်
ပြီးသော (ဝိထိစိတ်-စသော)အစဉ်။ ဒသိ-

တာနုက္ကမနေဝ စုတိစိတ္တာနန္တရံ ပဋိသန္ဓိ-
စိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၈၃။ (-ဝဇီရ၊၂၃။)

ဒသိတာပတ္တိက (တိ) [ဒသိတာ+အာပတ္တိ+
က] တိုက်ရိုက် ဖော်ပြအပ်သော အာပတ်ရှိ
သော၊ အာပတ်ကို တိုက်ရိုက်ဖော်ပြထား
သော(သိက္ခာပုဒ်)။ သေသာ (ဝုတ္တာဝသေ-
သာ) ဒသိတာပတ္တိကာ။ ဝဇီရ၊၆၉။ ကင်္ခါ၊
ဋီ၊၁၂။

ဒသိတု (တိ) [ဒိသ+ဧက+တု။ ဒဇိယိတွ-သံ)]
ရှု-မြင်-စေ-ပြ-တတ်သော။ သူ။ ဒသေ-
တိတိ ဒသိတာ။ နိတိ၊ဓာ။၁၇၈။ (-နိရုတ္တိ၊
၇၆၃။)

ဒသိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဒိသ+တွာ။ (ဒွမ္မါ-သံ)] ရှု-
ဆင်ခြင်- ရှိ။ ပရာမသိတွာတိ ဒသိတွာ။
မဟာနိ၊ဠ။၁၉၁။

ဒသိယ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဒိသ+ဧက+တွာ] ရှု-
မြင်-စေ၍၊ ပြ၍။ နာနာဝိကုဗ္ဗနံ ကတွာ၊
ဣဒ္ဓိ ဒသိယ သတ္ထုနော။ အပ၊၂။၂၇၁။

ဒသိယမာန (တိ) [ဒိသ+ယ+မာန။ (ဒွဇျ-
မာန-သံ)] ရှု-မြင်-စေ-ပြ-ထင်ရှားပြ-
အပ်သော။ ပဉ္စ ပဉ္စကေ သမောဓာနေတွာ
ဒသိယမာနာ။ ဝိ၊ဠ၊၁။၂၆၃။ သာဓုကံ
ဒသိယမာနာ (ဒိ၊ဠ၊၂။၉၁) တိ သက္ကစ္စံ
ပစ္စက္ခတော ဝိယ ပကာသိယမာနာ။ ဒိ၊ဠ၊
၂။၁၀၁။ (- အဘိဋ္ဌ၊၁။၉၉။ အဘိဋ္ဌ၊
၂။၁၆၄။ အဘိဋ္ဌ၊၃။၄၁၁၊၄၈၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။
၁၉၅။ ဥဒါန၊ဠ။၁၄။ ဣတိဝုတ်၊ဠ။၂၄။ ဇာ၊ဠ၊
၂။၂၆၅။ ဇာ၊ဠ၊၅။၂၇၇။ ဝိမတိ၊၁။၁၂၂။
ဒိ၊ဠ၊၁။၄၁၊၁၃၈၊၂၇၈။ သိ၊ဠ၊သစ်၊၁။၁၅၆၊
၃၈၇။ ဒိ၊ဠ၊၃။၇၁။မ၊ဠ၊၁။၃၁။ သံ၊ဠ၊၁။၂၇၊
၃၄၃။ အံ၊ဠ၊၁။၃၀။ မူလဠ၊၁။၁၇၄။ အနုဠ၊
၂။၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဠ၊၂။၃၈၈။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၂၀။)

ဒသိသန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဒိသ+ဧက+သန္တိ] ရှု-
မြင်-စေကုန်လတ္တံ့၊ ပြကုန်လတ္တံ့၊ ထင်ရှား
ပြကုန်လတ္တံ့။ ဒသေတိ (၁) (က)-ကြည့်။

ဒသိ (တိ) [ဒိသ+ဏိ။ (ဒဏီ, ဒဏီနံ-သံ, ဒသိ-အဒ္ဒ) (၁) ရှု-မြင်-ခြင်း အလေ့ရှိသော ရှု-မြင်-တတ်သော၊ သူ။ (၂) ဒသိ-သဒ္ဒါ။ (၁) တမေဝ ဒသိ(သုတ္တနိ။၄၀၃။ မဟာနိ။ ၇၃-၄)န္တိ တံ ဧဝံ ဝိသုဒ္ဓိဒသိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။၂၄၃။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၂၀၂။ နိပုဏတ္ထဒသိ (သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။၁၁) -လည်း ကြည့်။ (၂) တထာဂတံ (၁) (စ)(ဒါဠိ၊ ၁။၁၀၈။ သိ၊ ဠိ၊ သင်္ခါ၊ ၁။၃၁၄။ မ၊ ဠိ၊ ၁။၁၀၆။ အံ၊ ဠိ၊ ၁။ ၁၃၄) -ကြည့်။

ဒသိ(သိ)ယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဒိသ+ယ+တေ။ (ဒြဇိယတေ-သံ)] ပြ-ထင်ရှားပြ-အပ်၏။ ဒသိယတိ— ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။၂၉၃။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၂၃။ ဒါဠိ၊ ၁။၁၆၄။ သံ၊ ဠိ၊ ၂။၅၉။ အနုဠိ၊ ၂။၁၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဠိ၊ ၁။၄၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဠိ၊ ၂။ ၂၃၀၊ ၄၁၅။ ဒသိယတိ— ဝိမတိ၊ ၁။၁၇၂။ ဒသိယန္တိ— ဝဇိရ၊ ၂။၆၄။ မူလဠိ၊ ၃။၁၃၅။

ဒသိယတေ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဒိသ+ယ+တေ။ (ဒြဇိယတေ-သံ)] ပြအပ်၏၊ ပြီးစေအပ်၏။ ဒသိယတေ ပဋိပါဒိယတေ။ သုဗောဓါဠိ။ ၃၀၄။

ဒသိယတေ (ဘာဝ၊ ကြိ) [ဒိသ+ယ+တေ။ (ဒြဇိယတေ-သံ)] ပြခြင်း။ ဒသနံ-ဒေါင်ကွင်း ကြည့်။

ဒသိယန္တိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဒိသ+ယ+အန္တေ] ပြ-ထင်ရှားပြ-အပ်ကုန်၏။ ဒသိ(သိ)ယတိ-ကြည့်။

ဒသု (ပု) [ဒိသ+သု။ ဒိသိယတိ ဗန္ဓမနေနာတိ ဒသု၊ စောရော။ ဣဒါ၊ ၂။၁၉။ (ဒသျု-သံ)] အနှောင်အဖွဲ့ကို ဖျက်ဆီးတတ်သူ၊ ဖောက်ထွင်း- ခိုးဝှက်- တတ်သူ၊ ခိုးသူ၊ သူခိုး၊ သူဝှက်။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒသုခိလ (ပု) [ဒသု+ခိလ] ခိုးသူဟူသော- ငြောင့်-ခလုတ်၊ ငြောင့်- ခလုတ်- နှင့်တူသော ခိုးသူ။ ဒသုတိ စောရာနမေတံ အဓိ-ဝစနံ။ ဒိသေန္တိ ဝိဒ္ဓိသေန္တိတိ ဟိ ဒသေဝေါ

နိဂ္ဂဟိတလောပေန၊ တေ ဧဝံ ခိလသဒိသတ္တာ ခိလန္တိ ဒသုခိလံ။ သိ၊ ဠိ၊ သင်္ခါ၊ ၂။၃၀၄။ (-ဒါဠိ၊ ၁။၃၂၄။)

ဒသေတဗ္ဗ (တိ) [ဒိသ+ဏေ+တဗ္ဗ။ နိရုတ္တိ။ နှာ-၅၁၆။] ရှု-မြင်-စေအပ်သော၊ ပြအပ်သော၊ (က) ထုတ်ပြအပ်သော။ (ခ) ညွှန်ပြ-ထိုးပြ-အပ်-ထိုက်-သော။ န ဘိက္ခဝေ ဂိဟိနံ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မံ ဣဒ္ဓိပါဠိဟာရိယံ ဒသေတဗ္ဗ။ ဝိ၊ ၄။၂၄၇။ န ဟတ္ထမုဒ္ဒါ ဒသေ-တဗ္ဗ။ ဝိ၊ ၅။၂၇၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၂၉။ ဗျဉ္ဇန-ဿ စ မိစ္ဆာရောပိတဘာဝေါ ဒသေတဗ္ဗော။ မ၊ ဌ၊ ၄။၁၉။ (-မိလိန္ဒ။ ၃၇၃။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။၃၃၃။ အံ၊ ဌ၊ ၂။၂၅၃။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။၉၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၂၄၊ ၂၁၅။) (က) အဿ ဣတရာ သလာကာ ဒသေတဗ္ဗ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။၄၃။ တတြာပိ သောဏတ္ထေရဝတ္ထု ဒသေတဗ္ဗ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၂၃။ (-ဇောဌ၊ ၁။၁၁၂။) (ခ) “အယံ ဘိက္ခု ပုထုဇ္ဇေနော၊ အယံ ပုထုဇ္ဇေနော”-တိ အင်္ဂုလိ ပဿာရေတွာ ဒသေတဗ္ဗော အဟောသိ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။၂၁၂။ (-မ၊ ဌ၊ ၄။၈၀။ အပ၊ ဌ၊ ၂။၂၇၄။)

ဒသေတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဒိသ+ဏေ+တိ။ ရှု။ ၅၄၃။ နိတိ၊ ဓာ။ ၁၇၆။ ဒိသ+ဏိ+တိ။ မောက်။ ပဋိကာ၊ ၅။၁၂၄-နှင့်ယင်း-သျှ။ နိရုတ္တိ။ ၆၅၀။ (ဒဏိယတိ-သံ)] (၁) ရှု-မြင်-စေ၏၊ ပြ၏။ (က) ထင်ရှားပြ၏၊ ကိုယ်ထင်ပြ၏။ (ခ) ညွှန်ပြ၏။ (ဂ) ပြောဆို-ဟောပြ-၏။ (သ) တည်စေ-ပြထား-၏။ (၂) ဖော်ပြ-သိစေ-၏။ (၃) ပြုကျင့်-ပြုလုပ်-၏။

(၁) ရှု-မြင်-စေ၏၊ ပြ၏။ ဒသေတိ— ဝိ၊ ၄။၁၈၈၊ ၂၄၇။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။၂၄၃၆။ ဝဇိရ၊ ၁၄၇၊ ၃၆၆။ ဒသယတိ— နေတ္တိ။ ၃၈။ မိလိန္ဒ။ ၁၄၂၊ ၂၇၀၊ ၂၇၃၊ ၃၆၈။ ဒသေန္တိ— ဝိ၊ ၄။၁၈၉၊ ၁၉၀။ ဒါဠိ၊ ၂။၁၀၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။၉၄၊ ၃၇၃။ ဒသ-ယန္တိ— ဓမ္မ။ ၂၅။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။၃၇၇။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။၃၅၇။ ဒသာပေန္တိ— မ၊ ဌ၊ ၃။၂၀၄။ ဒသေ-

သိ-အံဠာ၁၁၂၁။ ဇာဠာ၁၁၁၁။ ဒေသမိ-
 အပါဠာ၁၁၁၂။ ဇာဠာ၁၁၁၃။ မဇ္ဈိ၁၁၁၂။
 ဒေသမ-ဝိဠာ၁၁၁၄။ အံဠာ၁၁၁၅။ ဒေသ-
 ယသေ(ဇာ၁၁၁၆)တိ “အဟံ ဥပေါသထိ-
 ကော”တိ ဝဒန္တော ဝိလာပံ ဒေသသိ။ ဇာ
 ဠာ၁၁၁၇။ ဒေသတု-မဇ္ဈာ၁၁၁၈။ ထေရီ
 ဠာ၁၁၁၉။ ဒေသန္တု-အံဠာ၁၁၂၀။ ဒေသဟိ-
 ဝိဠာ၁၁၂၁။ သံဠာ၁၁၂၂။ ဓမ္မဠာ၁၁၂၃။
 ဒေသထ - သံဠာ၁၁၂၄။ အံဠာ၁၁၂၅။
 ၂၂၅၂၆။ ဒီဠာ၁၁၂၇။ ဒေသယျ-ဝိဠာ
 ၂၄၇။ ဝိဠာ၁၁၂၈။ သာရတ္ထာ၁၁၂၉။
 ဒေသယေ-သုတ္တနိ။ ၄၀၆။ ထေရီ။ ၃၀၅။ ၃၄။
 သုတ္တနိ။ ၂၅၆။ ထေရီ။ ၂၀၅။ ၂၀၅။
 ဒေသယျ-မဇ္ဈာ၁၁၃၀။ အံဠာ၁၁၃၁။ မိလိန္ဒ။
 ၁၁၆။ ဒေသယျာသိ-ဇာဠာ၁၁၃၂။ ဇာ
 ဠာ၁၁၃၃။ ဒေသယျာထ - မဇ္ဈာ၁၁၃၄။
 သုတ္တနိ။ ၂၅၆။ သာရတ္ထာ၁၁၃၅။ ဒေသ-
 ယျ-အံဠာ၁၁၃၆။ ဝိမာနဠာ၁၁၃၇။ ဗုဒ္ဓဝံဠာ
 ၄၂။ ဒေသသိ-ဥဒါနံ။ ၁၆၀။ ဝိဠာ၁၁၃၈။
 ၆၆။ ဝိမတိ၁၁၃၉။ ဒေသယိ-ပေတ။ ၁၆၉။
 ၁၇၀။ ပေတဠာ၁၆၉။ ၁၇၁။ ဒေသယိ-အပါ
 ၁၁၃၇။ အပါ၁၁၃၈။ ထေရီဠာ၁၁၃၉။
 ဒေသသံ-အံဠာ၁၁၄၀။ မဇ္ဈာ၁၁၄၁။ အံဠာ
 ၁၁၄၂။ အဒေသယံ-ဇာဠာ၁၁၄၃။ ဇာဠာ
 ၄၁၄၄။ မဟာဝံသဉ္စာ၁၁၄၅။ ဒေသယံ-ဇာ
 ဠာ၁၁၄၆။ မဟာဝံသဉ္စာ၁၁၄၇။ ဒေသယံ သု-
 အပါ၁၁၄၈။ သံဠာ၁၁၄၉။ ဓမ္မဠာ၁၁၅၀။
 ဒေသယိတ္ထ-ဇာဠာ၁၁၅၁။ သာရတ္ထာ၁၁၅၂။
 ဒေသယိမ္မ-ဇိနာလင်္ကာရ။ ၃၁၅။ ဒေသသ-
 တိ-ဝိဠာ၁၁၅၃။ မဇ္ဈာ၁၁၅၄။ ဒီဠာ၁၁၅၅။
 ဒေသယိသတိ-သီဠာသင်္ဘော။ ၁၂၇။ ဒေသ-
 သန္တိ-ဒီဠာ၁၁၅၆။ ဗုဒ္ဓကဠာ၁၁၅၇။ ဒေသ-
 သသိ-ဝိဠာ၁၁၅၈။ ဒေသယိသထ-မဟာ-
 ဝံသဉ္စာ၁၁၅၉။ ဒေသသမိ- ဝိဠာ၁၁၆၀။
 မဇ္ဈာ၁၁၆၁။ အံဠာ၁၁၆၂။ ဒေသယိသမိ
 - အပါ၁၁၆၃။ သံဠာ၁၁၆၄။ နေတ္ထိဝိ။

၂၇၃။ ဒေသသမိ-သံဠာ၁၁၆၅။ ဝိဠာ၁၁
 ၂၇၆။ ဇာဠာ၁၁၆၇။ ဒေသယိသမိ-ဝိဠာ
 ၄၁၆၈။ ကရီ၁၁၆၉။ သာရတ္ထာ၁၁၇၀။ ၂၂။
 ဒေသသံ-အပါဠာ၁၁၇၂။ ဒေသယိသံ-
 ဝိသင်္ဂဟ။ ၁။ ဝိနယာလင်္ကာရ။ ၁၁၀။

(က) ထင်ရှားပြီ၏။ ကိုယ်ထင်ပြီ၏။
 ဒေသတိ (အံဠာ၁၁၂၀)တိ ပစ္စက္ခတော
 ဒေသတိ။ ဟတ္ထာမလကံ ဝိယ ပါကဋေ ဝိဘူ-
 တေ ကတော ဝိဘာဝေတိ။ အံဠာ၁၁၂၁။ န
 ဒေသန္တိ (ပေတ။ ၁၆၉)တိ အတ္တာနံ န
 ဒေသန္တိ။ သမ္ပုဗ္ဗိဘာဝံ န ဂစ္ဆန္တိ။ ပေတဠာ။
 ၁၆၉။ ထေရီသေ ဒေသယိ တုမ(ပေတ။ ၁၇၀)-
 န္တိ ထေရီသေ အတ္တာနံ ဒေသယိ ဒေသသိ။
 ပါကဋေ အဟောသိ။ ပေတဠာ။ ၁၇၁။
 ယေ ဥဘယထာ ပါကဋေ၊ တေ ဥဘယေန-
 ပိ ဒေသိသန္တိ။ ထေရီဠာ။ ၁၁၃၃။ ဒေသသံ
 ပကာသိသမိ။ သုဗောဓဇ္ဈိသင်္ဘော။ ၁၁၆။ (ခ)
 ညွှန်ပြီ၏။ ဒေသသံ ဥပဒိသိသမိ။ သု-
 ဗောဓဇ္ဈိ။ ၁၁၆။ (ဂ) ပြောဆို - ဟောပြ-
 ၏။ ဒေသတိ(မဇ္ဈာ၁၁၃၆)တိ ဒေသတိ။
 မဇ္ဈာ၁၁၃၇။ (ဃ) တည်စေ-ပြထား-၏။
 ပညပေတိတိ ဒေသတိ ဌပေတိ။ မဇ္ဈာ၁၁၃၆။
 ဒေသမိ ဌပေမိ။ မဇ္ဈာ၁၁၃၇။ မဇ္ဈာ၁၁
 ၁၂၈။ ဒေသယိသမိ။ ပတိဌာပေသမိတိ
 အတ္ထော။ ဒီဠာ၁၁၄၀။

(၂) ဖော်ပြ-သိစေ-၏။ ဒေသယိသ-
 (ဝိသင်္ဂဟ။ ၁)န္တိ ဒေသယိသမိ။ ဉပယိသ-
 မိတိ အတ္ထော။ ဝိနယာလင်္ကာရ။ ၁၁၀။ (၃)
 ပြုကျင့်-ပြုလုပ်-၏။ ဝတ္ထံ ဒေသန္တိ။ ဝိဠာ
 ၃၁၃၀။ ရူပံ ဒေသန္တိ နပုက (စရိယာ။
 ၄၁၉)န္တိ... အနပုကံ နာနပုကာရံ ရူပံ ဝိကာရံ
 ကရေန္တိ။ စရိယာဠာ။ ၂၆၀။

ဒေသတုံ (ကာကြိဝိ) [ဒိသ+ဏေ+တုံ။ ရူ။
 ၆၃၇။ ဒရိယိတုံ-သံ] (၁) (က) ရှု-မြင်
 -စေခြင်းငှါ၊ ပြခြင်းငှါ။ (ခ) ပြောဆို-
 ဟောပြ-ခြင်းငှါ။ (၂) ရှု-မြင်-စေခြင်း

ကို ပြခြင်းကို။ (၁) (က) အရဟတိ ဥတ္တရိ-
မနုဿဓမ္မာ လူဒ္ဓိပါဠိဟာရိယံ ဒသေတု။
ဒီ၊ ၃။ ၉။ ၁၄။ ကိ သိပ္ပံ ဒသေတု ဝဋ္ဋတိ
တာတ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂။ (- မိလိန္ဒ။ ၇၆-၇။
ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၉။ ဥဒါနာ၊ ၄။ ၂။ ဝဇီရ။ ၁၃၅၊
၂၇၉။) (ခ) ဒသေတုကာမ (ခ) - ကြည့်။
(၂) ဒသေတု (ဝိဘာဝိနီ။ ၁၉၄) နှိ ဒသနံ
ကမ္မဘူတံ။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂။ ၁၀၂။

ဒသေတု (က၊ ကြိ) [ဒိသ+ဏေ+တု] ရှု-မြင်
-စေလော့၊ ပြလော့၊ ဒသေတိ (၁) - ကြည့်။

ဒသေတု (တိ) [ဒိသ+ဏေ+တု။ (ဒဂီယိတု-
သံ)] ရှု-မြင်-စေ-ပြ-ညွှန်ပြ-သိစေ-
တတ်သောသူ။ ဣမဿ လောကဿ ဒသေ-
တာရော။ အံ၊ ၁။ ၆။ ၁၃၁။ ဣတိဝုတ်။ ၂၆၉။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၇။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၁၅။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။
၃၂၁။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၀။ ဩကာသံ ဒသေ-
တာ (ပဋိသံ၊ ၁၂၃) တိ လောကိယလော-
ကုတ္တရသမာဓိပညာဩကာသံ ဒသေတာ။
ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀။ (- သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၇။ အံ၊ ၄။
၂။ ၁၀၇။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၃၁၄။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။
၂၁။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၂။)

ဒသေတုကာမ (တိ) [ဒသေတု+ကာမ] (က)
ရှု-မြင်-စေ-ပြ-ညွှန်ပြ+သိစေ-ခြင်းငှါ
အလိုရှိသော၊ ရှု-မြင်-စေ-ပြ-ညွှန်ပြ-
သိစေ-လိုသော။ (ခ) ပြောဆို-ဟောပြ-
-ခြင်းငှါ အလိုရှိသောသူ။ (က) ယမတ္ထံ
ဒသေတုကာမေန တေ အာဘတံ။ အံ၊ ၄။ ၂။
၂၂။ အဟံ ရညော ပုရတော သိပ္ပံ ဒသေ-
တုကာမော။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၂၆။ (- မိလိန္ဒ။
၃၃။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၂။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၄။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၅၆။
မ၊ ၄။ ၁။ ၆၆။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၅၊ ၁၉၇။ ပဋိသံ၊ ၄။
၁။ ၂။ ၂၄၅၊ ၂၄၉။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၃၊ ၂၂၇။
ဥဒါနာ၊ ၄။ ၂။ ၁။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၆၊ ၂၅၄။ ဝဇီရ။
၂၉၀၊ ၃၉၂၊ ၄၀၉။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၆။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၃၂၊ ၅၇၊ ၄၂၆။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၃။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၉၃။

ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၆၆။ မ၊ ၄။ ၁။ ၆၉။ မ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၇။
(ခ) ဒသေတုကာမတ္တာ (ဝိဘာဝိနီ။ ၂၂၉) တိ
ဘဂဝတော ရူပါဒိနံ ပဉ္စနံ ဓမ္မာနံ ဒေသေတု
ဣစ္ဆနကတ္တာ။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂။ ၃၀၃။

ဒသေတု (က၊ ကြိ) [ဒိသ+ဏေ+တု။
နိရုတ္တိ။ ၇၆၃။] (၁) ရှု-မြင်-စေ၍၊ ပြ၍၊
(က) ပြပြီး၍။ (ခ) ထင်ရှားပြ၍၊ ကိုယ်ထင်
ပြ၍၊ ကိုယ်ရောင် ဖန်ဆင်း၍။ (ဂ) ဖော်-
ထုတ်-ပြ၍၊ ပေါ်ထင်စေ၍။ (ဃ) ဖွင့်လှစ်
၍၊ ဖြည်း 'ဖြဲ'၍။ (င) ပြောဆို-ဟောပြ-
၍။ (စ) (ခြေရာ) - ချပြ-ထင်စေ-၍။ (၂)
ပြသည်ရှိသော်။ (၃) ပြခြင်းကြောင့်။ (၄)
ပြုကျင့်-ပြုလုပ်-၍။

(၁) ရှု-မြင်-စေ၍၊ ပြ၍။ အယျဿ
ဥပနန္ဓဿ ဒသေတု သံဃဿ ဒါတဗ္ဗံ။
ဝိ၊ ၂။ ၁၃၂။ ဇီဝိတေ အာဒိနဝံ ဒသေတု
မရဏဿ ဂုဏံ ဝဏ္ဏေမ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၆။ (-
မိလိန္ဒ။ ၂၁၉၊ ၂၆၁။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၄။ မ၊ ၄။ ၂။
၂၄၇။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၆၃။ ဝဇီရ။ ၁၂၇၊ ၃၃၆။)

(က) ပြပြီး၍။ မဟာဇနဿ ပါဠိဟာရိယံ
ဒသေတု ဩတရိတု ရညော မတ္တကေ
ပတိဋ္ဌာသိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၆၆။ ဧဝံ ပရိယတ္တိဓမ္မံ
ဒသေတု ဣဒါနိ လောကုတ္တရဓမ္မံ ဒသေတု
.... အာဟ။ စူဠနိ၊ ၄။ ၂။ (- ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၂၆၀။
မ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၊ ၁၀၇။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၆၆၊ ၇၁၊ ၁၅၅။
သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၅။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၊ ၆၃။)

(ခ) ထင်ရှားပြ၍၊ ကိုယ်ထင်ပြ၍၊ ကိုယ်
ရောင်ဖန်ဆင်း၍။ ပါယာသိ ဒေဝပုတ္တော စ
ကေဒိဝသံ ဝါဏိဇကာနံ ဒသေတု အတ္တ-
နော ကတကမ္မံ ကထေသိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၄၀၃။
ပဗ္ဗဇိတရူပေန တဿ အတ္တာနံ ဒသေတု။
စရိယာ၊ ၄။ ၂၄၁။ (- ဇာ၊ ၄။ ၃၁၇။
ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁။)

(ဂ) ဖော်-ထုတ်-ပြ၍၊ ပေါ်ထင်စေ၍။
အတ္ထိနိ ဒသေတု၊ .... ကောဋိတကာယဗန္ဓနမ္ပိ

န ဝနုတိ။ ဝိဠာ၁။၂၅၃။ (ဆ) ဖွင့်လှစ်၍၊
ဖြည်းဖြ်၍။ ဒန္တဝိဒံသက (၁)-ကြည့်။

(င) ပြောဆို-ဟောပြ-၍။ ဒယေတွာ
(ဒိဠာ၁။၅၆) ဘာသိတွာ။ ဒိဠာ၁။၅၁။

(စ) (ခြေရာ) - ချပြ - ထင်စေ -၍။
သတ္တာ ဗြာဟ္မဏေန ဝုတ္တဋ္ဌာနေ အဋ္ဌတွာ
တတ္ထ ပဒစေတိယံ ဒယေတွာ အညသ္မိ
ဌာနေ အဋ္ဌာသိ။ ဓမ္မာဠာ၂။၁၂၆။

(၂) ပြသည်ရှိသော်။ (၃) ပြခြင်း
ကြောင့်။ ဒယေတွာ(သံဠာ၁။၁၁)တိ ဧတ္ထ
လက္ခဏေ အယံ တွာ-သဒ္ဓေါ၊ ဟေတုမ္ပိ ဝါ။
သံဠာ၂။၂၉၀။

(၄) ပြုကျင့်-ပြုလုပ်-၍။ ဝတ္တံ ဒယေ-
တွာ။ မာဠာ၂။၁၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၂။၂၇၁။ ဓမ္မာ
ဠာ၁။၃၈။ ထေရီဠာ၈။ ဝတ္တံ ဒယေတွာတိ
ပစ္ဆာဘတ္တံ ဒိဝါဝိဟာရူပဂမနတော ပုဗ္ဗေ
ကာတဗ္ဗဝတ္တံ ဒယေတွာ ပဋိပဇ္ဇိတွာ။ မာဠာ
၂။၂၀၃။

ဒယေတွာ ၂ (ကြိ၊ဝိ) [ဒိသ+ဏေ+တွာ။ နိဂ္ဂ-
ဟိတံ ချေ၊ ဒွေဘော် ပြ။] ကိုက်-ဖြတ်-
ဖျက်ဆီး-၍။ ဒယေတွာ(အဘိဠာ၂။၄၇၄)-
တိ ဒန္တေဟိ ဆိန္ဒိတွာ။ မူလဠာ၂။၂၂၂။

ဒယေထ (ကာ၊ကြိ) [ဒိသ+ဏေ+ထ] ရှု-မြင်
-စေကုန်လော့၊ ပြကုန်လော့။ ဒယေတိ
(၁)-ကြည့်။

ဒယေန္တ (တိ) [ဒိသ+ဏေ+အန္တ။ ထိ-ဋ္ဌ-
ဒယေန္တ] (၁) ရှု-မြင်-စေသော၊ ပြ-
ပြလို-သော၊ သူ။ (၂) ပြသည်ရှိသော်။
(၃) ပြလို-သည်၏အဖြစ်-ခြင်း-ကြောင့်။
(၁) ယထာသုတံ ဓမ္မံ ဒယေန္တော ဘဂဝ-
တော ဓမ္မကာယံ (ဓမ္မသရီရံ) ပစ္စက္ခံ ကရော-
တိ။ ဒိဠာ၁။၃၅။ မာဠာ၁။၁၁။ သံဠာ၁။၁၁။
အံဠာ၁။၁၁။ ဒယေန္တိ ကုလပုတ္တာနံ၊ နယံ
သီလ(ဒိဋ္ဌိ၊ ပညာ၊ စိတ္တ)ဝိသုဒ္ဓိယာ။ ဝိဠာ

၄။၂၆၅။ ကင်္ခါ။၃၅၇။ ဒိဠာ၁။၂၅၁။ မာဠာ
၄။၂၅၄။ သံဠာ၁။၃၄၁။ အံဠာ၁။၃၅၇။
အဘိဠာ၁။၄၉၉။ သုတ္တနိဠာ၂။၃၂၄။ ဒယေ-
န္တာ-ဝိဇ္ဇာ၂။၄၈။ ကင်္ခါ။၁၁၅။ ဇာဠာ၂။
၃၃၆။ ဒိဠာ၂။၂၀၂။ ဒယေန္တေန-ဝိသင်္ဂဟ။
၈၂။ မာဠာ၁။၁၉၉။ အဘိဠာ၁။၅။ ပဋိသံဠာ
၂။၁၇၇။ ဝဇီရ။၁၂။၂၆၄။ ဒယေန္တေဟိ-
ဗုဒ္ဓဝိဠာ။၁၆။ သာရတ္ထာ၂။၃၃၆။ ဒယေန္တဿ
-ဝိသင်္ဂဟ။၃၉၅။ အပါဠာ၁။၅၇။ (၁),(၂)
တရုဏမနဿာ အတ္တနော ဗလံ ဒယေန္တာ
ဗာဟံ ပသာရေတွာ လေဉ္စု ခိပန္တိ။ ဝိဠာ၁။
၂၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၁။၆၉။ (၁),(၃) ဣဒါနိ အက္ခ-
န္တိယာ ဒေါသံ ဒယေန္တော “ဘူတပုဗ္ဗ”န္တိ-
အာဒိမာဟ။ မာဠာ၂။၅။ ဒယေန္တော(ဒိဠာ
၁။၂၈)ဟုတွာ၊ ဒဿနဟေတုတိပိ အတ္ထော။
သိဠာသင်္ခါ။၁၁၄၈။ ဒယေန္တော(ဝိဘာဝိနိ။
၁၀၃)တိ ဒယေတုကာမော၊ “အာစရိ-
ယော”တိ သေသော၊.... ဒဿနဟေတုတိ ဝါ
အတ္ထော။ မဏိမဉ္ဇူ။၁။၃၀၂။ (-ဝိဠာ၄။
၂၁၂၊၂၆၀။ အံဠာ၁။၇။ ဥဒါနာဠာ။၁၀၈၊၈၁။
ဝဇီရ။၂၆၆။ သာရတ္ထာ၁။၁၃။)

ဒယေန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဒိသ+ဏေ+အန္တိ] (၁)
ရှု-မြင်-စေကုန်၏၊ ပြကုန်၏၊ ကိုယ်ထင်ရှား
ပြကုန်၏။ (၂) ပြုကျင့် - ပြုလုပ် - ကုန်၏။
(၁) ဒယေတိ (၁) (က)-ကြည့်။ (၂)
ဒယေတိ (၃)-ကြည့်။

ဒယေန္တ၊ (ကာ၊ကြိ) [ဒိသ+ဏေ+အန္တ၊] ရှု-
မြင်-စေကုန်လော့၊ ပြကုန်လော့။ ဒယေတိ
(၁)-ကြည့်။

ဒယေမ (ကာ၊ကြိ) [ဒိသ+ဏေ+မ] ရှု-မြင်-
စေကုန်အံ့၊ ပြကုန်အံ့၊ ဒယေတိ(၁)-ကြည့်။

ဒယေမိ (ကာ၊ကြိ) [ဒိသ+ဏေ+မိ] (က) ရှု
-မြင်-စေ၏၊ ပြ၏။ (ခ) တည်စေ-ပြထား
-၏။ (က) ဒယေတိ (၁)-ကြည့်။ (ခ)
ဒယေတိ (၁) (သ)-ကြည့်။

ဒသေယျံ (ကာကြိ) [ဒိသ + ဧ + ယေျ] ရှု-
မြင် - စေရာ၏၊ ပြရာ၏၊ ပြအံ့။ ဒသေတိ
(၁) - ကြည့်။

ဒသေယျ (ကာကြိ) [ဒိသ + ဧ + ယေျ] ရှု-
မြင် - စေရာ၏၊ ပြရာ၏။ ဒသေတိ (၁) - ကြည့်။

ဒသေယျာထ (ကာကြိ) [ဒိသ + ဧ + ယေျာ-
ထ] ရှု - မြင် - စေကုန်ရာ၏၊ ပြကုန်ရာ၏၊ ပြ
ကုန်လော့။ ဒသေတိ (၁) - ကြည့်။

ဒသေယျာသိ (ကာကြိ) [ဒိသ + ဧ + ယေျာသိ]
ရှု - မြင် - စေရာ၏၊ ပြရာ၏၊ ပြလော့။
ဒသေတိ (၁) - ကြည့်။

ဒသေယျု (ကာကြိ) [ဒိသ + ဧ + ယေျု]
ရှု - မြင် - စေကုန်ရာ၏၊ ပြကုန်ရာ၏။ ဒသေတိ
(၁) - ကြည့်။

ဒသေသိ (ကာကြိ) [ဒိသ + ဧ + သိ] ရှု -
မြင် - စေ၏၊ ပြ၏။ ဒသေတိ (၁) - ကြည့်။

ဒသေသိ (ကာကြိ) [ဒိသ + ဧ + ဤ]
ရှု - မြင် - စေပြီ၊ ပြပြီ။ ဒသေတိ (၁)
(က) - ကြည့်။

ဒသေသုံ (ကာကြိ) [ဒိသ + ဧ + ဉံ] ရှု - မြင်
- စေကုန်ပြီ၊ ပြကုန်ပြီ။ ဒသေတိ (၁) - ကြည့်။

ဒသေသံ (ကာကြိ) [ဒိသ + ဧ + သံ] ရှု -
မြင် - စေရလိမ့်အံ့၊ ပြရလိမ့်အံ့၊ (က) ထင်ရှား
ပြရလိမ့်အံ့။ (ခ) ညွှန်ပြရလိမ့်အံ့။ (က)
ဒသေတိ (၁) (က) - ကြည့်။ (ခ) ဒသေတိ
(၁) (ခ) - ကြည့်။

ဒသေသတိ (ကာကြိ) [ဒိသ + ဧ + သတိ]
ရှု - မြင် - စေလတ္တံ့၊ ပြလတ္တံ့။ ဒသေတိ
(၁) - ကြည့်။

ဒသေသန္တိ (ကာကြိ) [ဒိသ + ဧ + သန္တိ]
ရှု - မြင် - စေကုန်လတ္တံ့၊ ပြကုန်လတ္တံ့။
ဒသေတိ (၁) - ကြည့်။

ဒသေသသိ (ကာကြိ) [ဒိသ + ဧ + သသိ]
ရှု - မြင် - စေလတ္တံ့၊ ပြလတ္တံ့။ ဒသေတိ
(၁) - ကြည့်။

ဒသေသာမ (ကာကြိ) [ဒိသ + ဧ + သာမ]
ရှု - မြင် - စေရကုန်လိမ့်အံ့၊ ပြရကုန်လိမ့်အံ့။
ဒသေတိ (၁) - ကြည့်။

ဒသေသာမိ (ကာကြိ) [ဒိသ + ဧ + သာမိ]
ရှု - မြင် - စေရလိမ့်အံ့၊ ပြရလိမ့်အံ့။ ဒသေတိ
(၁) - ကြည့်။

ဒသေဟိ (ကာကြိ) [ဒိသ + ဧ + ဟိ] ရှု -
မြင် - စေလော့၊ ပြလော့။ ဒသေတိ (၁) -
ကြည့်။

ဒဟ (ပု) [ဒဟ + အ။ ဒဓ + အ။ ဒဟ ဘသ္မိ-
ကရဏေ၊ အ။ ဒဓ ဓာရဏေ ဝါ၊ ဓသ ဟော။
ဓာနံ၊ ဇီ၊ ဇီ၊ ဇီ။] (၁) ရေကန်၊ ရေအိုင်၊
ဆည်၊ တဖက်ဆည်ကန်။ (၂) လောင်ကျွမ်း
- လောင်မြိုက် - တတ်သော မီး။ (ဆယ်ခု
သင်္ချာ၊ အဖူး၊ ဖူးတံ၊ နေ၊ ကြာရှိသော
ရေကန်၊ ချွေး၊ ဘီး၏ချက်မ၊ သီ၊ ဓာနံ။)
(၁) သော ဒဟော အစ္စောဒကော သီတော-
ဒကော။ ဝိ၊ ဝါ၊ ၁၄၉။ မ၊ ဌ၊ ၄၊ ၁၇၂။ သော
ဒဟောတိ သော ရဟဒေါ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂၊ ၁၀၁။
တသ္မိ* ပန ဒဟေ ဗဟူနိ တိတ္ထာနိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။
၂၄၂။ (- အပါ၊ ၁။ ၂၂၀။ မိလိန္ဒ၊ ၂၅၊ ၂၀၆။
မ၊ ဌ၊ ၄။ ၁။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၆။ အပါ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၃။
စူဠနိ၊ ဌ၊ ၈၂။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၁၁။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၅။
သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၈။) (၂) ဥတ္တမာဟေဝနန္ဒဟော-
(ဇာ၊ ၁။ ၃၇၉) တိ.... ဥတ္တမံ ဝနသဏ္ဌံ ဒဟ-
တိတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၆၅။ ဒဟတိ
ဒယုတိတိ ဒဟော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၁၅။

ဒဟတိ (ကြိ) [ဒဟ + အ + တိ။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၂၆။
နိတိ၊ ဓာ၊ ၁၉၅။ နိရုတ္တိ၊ ၆၄၈။ ဒဓ + အ + တိ။
ဓ - ကို ဟ - ပြ။ နိတိ၊ ဓာ၊ ၁၀၈။ ဒဟိ + အ +
တိ။ နိတိ၊ ဓာ၊ ၁၉၆။ ဓာ + အ + တိ။ ဒွေဘော်

ပြု၊ ရှေ့ ဓ-ကို ဒ-ပြု၍ အာ-ကို အ-ပြု၊
 နောက် ဓ-ကို ဟ-ပြု။ မောက်။ ပဉ္စိကာ၊ ၅။
 ၁၀၃-နှင့် ယင်း-သျှ။ (-နိတိ၊ ဓာ၊ ၁၀၆၊
 ၃၈၉။) (၁) ပူ - လောင် - မြိုက် - ၏။
 (က) ဖုတ်-ရို့-မြိုက်-ပူစေ-လောင်စေ
 -၏။ (ခ) မီးတိုက်၏။ မီးသဂြိုဟ်၏။ (ဂ)
 ချက် - ကျက်စေ - ၏။ (၂) ညှဉ်းဆဲ -
 နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-၏။ (၃) ဆောင်-မှတ်
 -ထား-၏။ (က) တင်ထား၏။ (ခ) မြှုပ်နှံ
 ထား၏။ (ဂ) ရှုမြင်-မှတ်ထင်-ဆင်ခြင်-
 ကြံစည်-တေးဆ-၏။ (ဃ) ပြု-စီရင်-
 ၏။ (င) ချီပိုး-ထမ်းဆောင်-၏။ (စ)
 ဖွင့်ဟ-ပြောဆို-စပ်စွဲ-၏။ (ဆ) ဖော်ပြ
 ၏။ (ဇ) ဖြစ်စေ၏။ (ဈ) ရောက်စေ၏။
 (ည) ပစ်ချ၏။ (ဋ) ယုံကြည်၏။ (၄)
 ကြီးပွား-တိုးတက်-၏။

(၁) ပူ-လောင်-မြိုက်-၏။ ဒဟတိ-
 မ၊ ၁၁၂၀။ မ၊ ၂၁၈၇။ မ၊ ၃၁၁၀၇။ အဘိ၊
 က၊ ၂၅၉၊ ၂၆၀။ ဣတိဝုတ်၊ ၂၅၇။ ဇာ၊ ၁၁၅၈။
 ပဋိသံဃ၊ ၂၊ ၃၁၈။ ဣတိဝုတ်၊ ၂၈၂။ အပ၊
 ၄၂၊ ၉၆။ မဟာနိဋ္ဌ၊ ၂၂၁။ ဇာ၊ ၄၂၊ ၁၆၃။
 ဇာ၊ ၄၂၊ ၆၅၊ ၄၈၃။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၃၅၆။ သိ၊
 ဋီ၊ သစ်၊ ၂၊ ၂၈၁။ မ၊ ဋီ၊ ၁၁၉၈။ အနုဋီ၊ ၃။
 ၁၀၆။ ဒဟတိ(မဟာနိဋ္ဌ)တိ ဈာပေတိ
 ဘသ္မိ ကဓေတိ။ မဟာနိဋ္ဌ၊ ၂၃။ ဒဟန္တိ-
 ထေရီ၊ ၄၃၃။ ဇာ၊ ၂၊ ၃၇၁၊ ၂၉။ ထေရီ၊ ၄၄။
 ၂၉၇။ ဇာ၊ ၄၂၊ ၂၁၄၊ ၂၈၁၊ ၂၈၁၊ ၄၉၀။ ဒဟ-
 တေ- ဇာ၊ ၂၊ ၃၀၀။ ပဋိသံဃ၊ ၁၁၃၆။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၁၃၄။ ဇာ၊ ၄၂၊ ၂၁၈။ ဒဟတု-
 ဓမ္မ၊ ၄၂၊ ၂၀၁။ ဝိမာန၊ ၄၂၊ ၆၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။
 ၁၆။ ဒဟေယျ-မ၊ ၁၁၂၀။ မ၊ ၂၊ ၂၈၁။ အံ၊
 ၂၊ ၄၅၂၊ ၄၉၇။ မဟာနိဋ္ဌ၊ ၃၂၆။ အဘိ၊ ၄၂၊ ၃။
 ၅၂။ မဟာနိဋ္ဌ၊ ၂၈။ ဒဟေယျ- မိလိန္ဒ၊
 ၄၅။ သာရတ္ထ၊ ၂၊ ၃၅၄။ ဒဟိ(ဒဟ+အ+
 ဤ) - ဇာ၊ ၄၂၊ ၃၉၂။ ဒဟိ (ဒဟ+အ+
 ဩ)-ဇာ၊ ၄၂၊ ၂၁၇။

(က) ဖုတ်-ရို့-မြိုက်-ပူစေ-လောင်
 စေ-၏။ ဒဟတိ - ဝိ၊ ၂၊ ၅၀။ မ၊ ၁၁၉၄။
 ဝိ၊ ၄၂၊ ၂၃။ ပဋိသံဃ၊ ၁၁၂၊ ၂၅၈။ ဝိမတိ၊
 ၁၊ ၇၃။ ဒဟာမိ-ဝိ၊ ၄၂၊ ၂၄။ ဒဟေယျ-
 မ၊ ၁၁၉၄။ အံ၊ ဋီ၊ ၁၁၉၅။ ဒဟိသု-ခုဒ္ဒက၊
 ၄၂၊ ၁၇၀။ ပေတ၊ ၄၂၊ ၁၉။ မာ တံ ဒဟိ(ဇာ၊
 ၁၊ ၃၉၄)တိ တံ ဣမံ ပတိဗ္ဗတံ မာ တာပေ-
 ယျာသိ။ ဇာ၊ ၄၂၊ ၉၆။ ဒဟိသာမိ-ဝိ၊ ၄၂၊
 ၃၊ ၂၄။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၇၇။

(ခ) မီးတိုက်၏။ မီးသဂြိုဟ်၏။ အယံ သမ-
 ဏော နိသိန္နကောဝ ကာလက်တော၊ ဟန္တ
 နံ ဒဟာမ။ မ၊ ၁၁၄၀၉။ ပဋိသံဃ၊ ၂၊ ၂၈၅။

(ဂ) ချက်-ကျက်စေ-၏။ တံ (တဏှံ)
 ဉာဏဂ္ဂိနာ ပစိ ဒဟိ(ဒဟ+အ+ဤ)ဘသ္မ-
 မကာသိ။ ဇာ၊ ၄၂၊ ၂၃၈။

(၂) ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-၏။
 ဒဟတေ မိတ္တဒုဗ္ဗိ(ပေတ၊ ၁၅၅)န္တိ မိတ္တ-
 ဒုဗ္ဗိ ပုဂ္ဂလံ ဒဟတိ ဝိနာသေတိ။ ပေတ၊ ၄၂၊
 ၁၀၉။ ဒဟတေ-ဇာ၊ ၂၊ ၃၀၀။ ဇာ၊ ၄၂၊
 ၂၈၈။

(၃) ဆောင်-မှတ်-ထား-၏။ ဒဟတိ
 -အံ၊ ၃၊ ၇၁။ အဘိ၊ ဝိ၊ ၃၆၇။ မဟာနိဋ္ဌ၊ ၁၇၇။
 သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၁၁၃၀၅။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂၊ ၂၂။ ဒီ၊ ဋီ၊
 ၂၂၈။ မ၊ ဋီ၊ ၃၊ ၃၃၃။ သံ၊ ဋီ၊ ၂၊ ၇၇။ အံ၊ ဋီ၊
 ၁၊ ၁၂၃။ အံ၊ ဋီ၊ ၂၊ ၂၇၀။ မူလဋီ၊ ၂၊ ၂၂၀။
 အနုဋီ၊ ၂၊ ၉၀။ အတ္တာနံ သေယျတော ဒဟတိ။
 နေတ္တိ၊ ဋီ၊ ၆၅။ ဒဟန္တိ-ဒီ၊ ၁၁၈၇။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂၊
 ၁၁၉။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃၊ ၁၉၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၃၊ ၂၄၉။

(က) တင်ထား၏။ ဒဟတိ(ဒီ၊ ၃၊ ၂၁၄။
 မ၊ ၃၊ ၁၄၀။ အဘိ၊ ဝိ၊ ၃၆၇။ မ၊ ၄၂၊ ၁၁၃၃-၄)တိ
 ဌပေတိ။ ဒီ၊ ၄၂၊ ၂၂၇။ မ၊ ၄၂၊ ၁၀၄။ အဘိ၊
 ၄၂၊ ၄၆၈။ မ၊ ဋီ၊ ၁၁၈၂။ (ဇ)، (ဈ)အနက်
 တို့လည်း ကြည့်။

(ခ) မြှုပ်နှံထား၏။ အနုပထေ ဒဟာထ
 (ယျောထ-၏ ယျေ-ကို ချေ။ မောဂ်၊ ၆။ ၇၀-

နှင့် ယင်း-သျှ။ ယောထ-ကို အာထ-ပြု။
 နိတိ၊ သုတ္တံ။ ၁၀၈၅။) နံ (ဇာ၊ ၂။ ၇၀) ဇဿ်မဂ္ဂ-
 မဟာမဂ္ဂါနံ အန္တရေ ဒဟေယျာထာတိ ဝဒတိ။
 ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၂၁။ ဒဟေယျာထာတိ နိဒဟေ-
 ယျာထ၊ ဌပေယျာထာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ၄။
 ၂၀။ ၅၂၁။

(ဂ) ရှုမြင်-မှတ်ထင်-ဆင်ခြင်-ကြံစည်-
 တွေးဆ-၏။ ဒဟတိ (ဆန်းဒီဃ) - သုတ္တနိ။
 ၄၁၇။ ယေနော ဗာလောတိ ပရံ ဒဟတိတိ
 .... ပရံ ဗာလတော .... ဒဟတိ ပဿတိ ဒက္ခတိ
 ဩလောကေတိ နိဇ္ဈာယတိ ဥပပရိက္ခတိ။
 မဟာနိ။ ၂၃၀။ ဒဟန္တိ - သုတ္တနိ။ ၄၁၆။
 မဟာနိ။ ၂၂၄-၅၊ သုတ္တနိ။ ၄၂၂။ ၂၇၀။ မဟာနိ။
 ၄၂၂။ ၂၁၇။ ဗာလံ ဒဟန္တိ (ဆန်းဒီဃ) မိထု
 အညမည (သုတ္တနိ။ ၄၀၈။ မဟာနိ။ ၁၂၆) နိဇ္ဈာယ-
 ဒေဝံ ဇနာ အညမည ဗာလံ ဒဟန္တိ။
 ဗာလတော ပဿန္တိ။ သုတ္တနိ။ ၄၂၂။ ၂၅၅။
 မဟာနိ။ ၄၂၆။ ဒဟသိ-သုတ္တနိ။ ၄၁၀။
 မဟာနိ။ ၁၄၉။ ဒဟေယျ - သုတ္တနိ။ ၄၁၇။
 မဟာနိ။ ၂၃၄။ သုတ္တနိ။ ၄၂၂။ ၂၇၂။ မဟာနိ။
 ၄၂၂။ ၂၁၉။ ဒဟေယျ - ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၃၆။

(ဃ) ပြု-စီရင်-၏။ ဓမ္မော နာမ
 ကထိတကထာ အတ္ထံ ဒဟတိ ဝိဒဟတိတိ
 ကတော။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၉။ (င), (ဇ), (ဈ)
 အနက်တို့လည်း ကြည့်။

(င) ချိပိုး-ထမ်းဆောင်-၏။ တာပိ
 ဒဟန္တိ ဝိဒဟန္တိ နှာနံ ဒဟန္တိ ဓာရေန္တိတိ
 'ဓာတိယော' တွေဝ ဝုစ္စန္တိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၄၂။

(စ) ဖွင့်ဟ-ပြောဆို-စပ်စွဲ-၏။ ယေ
 ဘဂဝန္တံ ဝိပရိတတော ဒဟန္တိ ဘိက္ခုဝေါ စ။
 ဒီ၊ ၂။ ၂၉။ (=ဝဒန္တိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၅။)

(ဆ) ဖော်ပြ၏။ ဒဟတေ ဘာဝမုတ္တမံ
 (ဇာ၊ ၂။ ၈၆) အတ္တနော ဥတ္တမံ အဇ္ဈာသယံ
 ဒဟတိ ဝိဒဟတိ ပကာသေတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။
 ၂၇၀။

(ဇ) ဖြစ်စေ၏။ (ဈ) ရောက်စေ၏။
 ပစ္စယော ဟိ ယသ္မာ တံ တံ ဒဟတိ
 ပဝတ္ထေတိ ဝါ သမ္မာပုဏိတုံ ဝါ ဒေတိ။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၇၀။ သော (ပစ္စယဓမ္မော) ဟိ
 ယသ္မာ တန္တိ* ဒဟတိ ဝိဒဟတိ ပဝတ္ထေတိ
 စေဝ ပါပေတိ စ ဌပေတိ စ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၀။
 ဒဟတိတိ ဝိဒဟတိ၊ နိဗ္ဗတ္တကဟေတုအာဒိနံ
 သာဓာရဏမေတံ နိဗ္ဗဓနံ။ တဒတ္ထံ ပန
 ဝိဘာဝေတုံ "ပဝတ္ထေတိ ဝါ သမ္မာပုဏိတုံ
 ဝါ ဒေတိ" တိ ဝုတ္တံ။ တေသု ပုရိမော
 အတ္ထော မဂ္ဂဝဇ္ဇေသု ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဘာသိတမ္ပိ
 ဟိ အဝဗောဓနဝသေန အတ္ထံ ပဝတ္ထေတိ။
 မဂ္ဂေါ ပန နိဗ္ဗာနံ ပါပေတိတိ တသ္မိ* ပစ္စိ-
 မော အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၈၁။

(ည) ပစ်ချ၏။ ဒဟတိ - ဇာ၊ ၂။ ၄၃။
 ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၃၁။ သမ္မ အဘိပါရက ယော
 အတ္တနော ဒုက္ခေန ပိဋိတော တံ ပရဿ
 ဒဟတိ၊ အတ္တနော သရီရတော အပနေတွာ
 ပရဿ သရီရေ ခိပတိ၊ .... ပက္ခိပတိ။ ဇာ၊ ၄။
 ၅။ ၂၃၆။

(ဋ) ယုံကြည်၏။ သစ္စံ မုသာ ဝါပိ ပရံ
 ဒဟေယျာ (အံ၊ ၁။ ၂၃၄) တိ .... ပရံ ဥတ္တမံ န
 ဩဒဟေယျ န သဒ္ဓဟေယျ န ပတ္တိယာ-
 ယေယျ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၄။

(ဌ) ကြီးပိုး-တိုးတက်-၏။ ဒဟိ ဗဟိ
 ဝုဒ္ဓိယံ။ ဒဟတိ။ ဗဟတိ။ နိတိ၊ ဓာ၊ ၁၉၆။

ဒဟတု (ကြိ) [ဒဟ+အ+တု] ပူ-လောင်-
 မြိုက်-စေလော့။ ဒဟတိ (၁)-ကြည့်။

ဒဟတေ (ကြိ) [ဒဟ=ဒေ=ဓာ+အ+တေ]
 (၁) ပူ-လောင်-မြိုက်-၏။ (၂) ညှဉ်းဆဲ-
 -နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-၏။ (၃) ဖော်ပြ
 ထား၏။ (၁) ဒဟတိ (၁)-ကြည့်။ (၂)
 ဒဟတိ (၂)-ကြည့်။ (၃) ဒဟတိ (၃) (ဆ)-
 ကြည့်။

ဒဟန (တိ) [ဒဟ+ယု။ ဒေ+ယု။ ဓာ+ယု။ ထိ-ဌိ ဒဟနာ, ဒဟနိ။ (ဒဟဏ-ပြာ, အဒ္ဓ-မာဂဓိ)] (၁) လောင်ကျွမ်း-လောင်မြိုက်-တတ်သော။ (ပုထိ) (၂) မီး။ (နထိ) (၃) ဆောင်-ထား-ခြင်း။ (န) (၄) ပူ-လောင်ကျွမ်း-လောင်မြိုက်-ခြင်း။ (၅) ဖုတ်-ရှို့-မြိုက်-ပူစေ-လောင်ကျွမ်းစေ-မီးကင်-မီးသဂြိုဟ်-ခြင်း။ (၆) ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-ခြင်း။ (၇) စွဲမြဲစွာ-ခိုင်မြဲစွာ-ဆောက်တည်-ထား-တည်စေ-ခြင်း။ (သဘော ကြက်ဆူပင်၊ ချေးပင်၊ ပျက်စီးသောစိတ်။ ထောမ။ ‘တိ’ လောင်ကျွမ်းသော၊ မတရားသော။ ‘ပု’ မီးခိုးငှက်၊ နံပါတ်-၃၊ လူဆိုး၊ ဝက်ချေပနဲပင်။ P.S.D.။)

(၁) လောင်ကျွမ်း-လောင်မြိုက်-တတ်သော။ ဒဟနဋ္ဌ-ကြည့်။ (ပုထိ) (၂) မီး။ ဒဟနိယာ ဣန္ဒနံ ဝိယာတိ အတ္ထော။ ထေရီဋ္ဌ။ ၂၆၃။ ပါဝကော ဒဟနော’ နလော။ ဓာန်။ ၃၃။ ဒဟတိတိ ဒဟနော။ ယင်း-ဋီ။

(နထိ) (၃) ဆောင်-ထား-ခြင်း။ တံ နိဿာယာတိ တံ သေယျတော ဒဟနံ နိဿာယ။ အဘိဋ္ဌ။ ၂။ ၄၆၈။ ဒဟနတော ဥပဓာရဏတော။ ဒီ၊ ၃။ ၁၉၁။ ဌပနာတိ စ ဒဟနာ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၂၀။

(န) (၄) ပူ-လောင်ကျွမ်း-လောင်မြိုက်-ခြင်း။ သရိရဿ ဒဟနဝသေန ပဝတ္ထော မဟာဒါဟော ပရိဒါဟော။ မ၊ ၃။ ၂။ ၁၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၄၃၀။ (-နေတ္ထိ၊ ၃။ ၈၁။) ဒဟနကိစ္စ (က)-နှင့် ဒဟနသမတ္ထ-တို့လည်း ကြည့်။

(၅) ဖုတ်-ရှို့-မြိုက်-ပူစေ-လောင်ကျွမ်းစေ-မီးကင်-မီးသဂြိုဟ်-ခြင်း။ တဿ ဘဂဝတော သရိရံ တတ္ထ အရညေ ဈာပေသိ* ဒဟနံ အကာသိန္နိ အတ္ထော။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၀။ ဒဟနံ ပဋိက္ခေပါဘာဝါ ဝဇ္ဇတိ။ ဝဇ္ဇ၊ ၄၇၂။ (-ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၅၄။)

(၆) ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-ခြင်း။ ပစနဉ္စေတ္ထ ဒဟနံ ဝိဗာဓနံ အဓိပ္ပေတံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၉။ ပစနံ ဒဟနံ ဝိဗာဓနံ။ ဒီ၊ ၃။ ၂၂၁။ သီ၊ ၃။ ၁၁၆။

(၇) စွဲမြဲစွာ-ခိုင်မြဲစွာ-ဆောက်တည်-ထား-တည်စေ-ခြင်း။ အတ္တနော ဒဟနံ မနဿ အဓိဋ္ဌာနံ သံယမနံ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၈၀။

ဒဟနကမ္မ (န) [ဒဟန+ကမ္မ။] မီးဖြင့် ပူစေခြင်း အမှု၊ မီးကင်ခြင်းအမှု။ သမ္မာဓေ ဒဟနကမ္မံ ပဋိက္ခေပါဘာဝါ ဝဇ္ဇတိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၀၅။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၈၇။)

ဒဟနကိစ္စ (န) [ဒဟန+ကိစ္စ။ (ဒဟနက္ခတ္တ-သံ)] (က) ပူခြင်းကိစ္စ၊ ပူမှု။ (ခ) မီးဖြင့်-ရှို့-မြိုက်-ခြင်း ကိစ္စ၊ မီးသဂြိုဟ်ခြင်း ကိစ္စ။ (က) ဒဟနကိစ္စမိဝ ဟိ သုခေါဒကေ တေဇောဓာတု သဉ္ဇာနနကိစ္စမေဿ ပဋ္ဌံ ကာတုံ န သက္ကောတိ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၃၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၄၀၆။ အဘိ၊ ဝတာရ၊ ၃။ ၂၆၅။) (ခ) သရိရကိစ္စံ ကတော-နာတိ.... အဂ္ဂိနာ ဒဟနကိစ္စံ ကတောတိ အတ္ထော။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၉။

ဒဟနဋ္ဌ (တိ) [ဒဟန+အတ္ထ။] လောင်ကျွမ်း-လောင်မြိုက်-တတ်သော သဘော။ တဏှာ-ပရိဋ္ဌာဟ(ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၉)-ကြည့်။ အနုဒဟ-နဋ္ဌ-လည်း ကြည့်။

ဒဟနဒါရုရာသိ (ပု) [ဒဟန+ဒါရုရာသိ] မီးလောင်နေသောထင်းပုံ၊ မီးသဂြိုဟ်ရာထင်းပုံ။ စိတကံ ဒဟနဒါရုရာသိ* ဝန္တိတော။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၅။

ဒဟနသမတ္ထ (တိ) [ဒဟန+သမတ္ထ] လောင်ကျွမ်း-လောင်မြိုက်-ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော (မီး-စသည်)။ သဗ္ဗဣန္ဒနဿ ဒဟနသမတ္ထ-တာယ ပါဝကော “သဗ္ဗဘူ” တိ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ ၃။ ၁။ ၁၃၆။ သီ၊ ၃။ ၁၁၆။ ၃၈၃။

ဒဟန္တ (တိ) [ဒဟ=ဒေ+အန္တ။ နိရုတ္တိ။ ၇၇၆။ (ဒဟန်-သံ)] (၁) လောင်ကျွမ်း-လောင်မြိုက်-သော။ (၂) ထားသော။ (၃) ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-သော။ (၄) သော အဂ္ဂိ တာနိ ဒဟန္တော ဂန္တော ပထဝိ ဒဟတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၄။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၇၇။ ကခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၃၅၆။ သော အဂ္ဂိ သုက္ကာနိ စ ဟရိ-တာနိ စ တိဏာဒီနိ ဒဟန္တော အနိဝတ္တမာနော ဝေ ဂစ္ဆတိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၃။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀။ (-မဟာနိ၊ ၃၁၇။ ဇာ၊ ၂။ ၁၃၇။ မိလိန္ဒ။ ၂၀၅။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၂၂၅-၆။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၅၂၆။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၅၇။) (၂) အတ္တာနံ သေယျတော ဒဟန္တဿ ပဝတ္တော သေယျမာနော အတိ-မာနော။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၉။ သမောဒဟန္တော သမ္မာ ဩဒဟန္တော အဗ္ဗတ္တမေဝ ဒဟန္တော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၁။ (-အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၇။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ၊ ၁၇၀၊ ၂၅၇။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၁၊ ၈၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၂၃။ အနု၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆။) (၃) အဒုဗ္ဘကံ အတ္တ-နော ဘုဉ္ဇနဟတ္တမေဝ ဒဟန္တော ဟိ မိတ္တဒုဗ္ဘိနာမ ဟောတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၂၁၉။

ဒဟန္တိ (ကြိ) [ဒဟ=ဒေ=ဓာ+အ+အန္တိ] (၁) ပူ-လောင်-မြိုက်-ကုန်၏။ (၂) ဆောင်-မှတ်-ထား-ကုန်၏။ (က) ရှုမြင်-မှတ်ထင်-ဆင်ခြင်-ကြံစည်-တွေးဆ-ကုန်၏။ (ခ) ပြု-စီရင်-ကုန်၏။ (ဂ) ချီပိုး-ထမ်းဆောင်-ကုန်၏။ (ဃ) ဖွင့်ဟ-ပြောဆို-စွပ်စွဲ-ကုန်၏။ (၁) ဒဟတိ (၁) ကြည့်။ (၂) ဒဟတိ (၃) ကြည့်။ (က)၊ (ခ)၊ (ဂ)၊ (ဃ) ဒဟတိ (၃) (ဂ)၊ (ဃ)၊ (င)၊ (စ)-ကြည့်။

ဒဟရ (တိ) [ဒဟ+အရ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၂၅၃။ ထောမ။ ဒဟတိ ဘသ္မိ ကရေတိတိ ဒဟရေ။ ဇာ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၇။ ဒဟရ+အ။ ဝိ၊ ဓာန်။ ထိ-၌ ဒဟရာ၊ ဒဟရိယာ၊ ဒဟရိ] (၁) ငယ်သော သူ၊ (သူငယ်)။ (က) ကလေးငယ်၊ လူကလေး။ (ခ) ပျိုမျစ်သော သူ (အပျို၊ လူပျို)။

(ဂ) အသက်ငယ်သော။ (ဃ) အရွယ်ငယ်သော။ (င) အကျင့်-သိက္ခာ-ဝါ-ငယ်သော သူ။ (၂) အသက်-အရွယ်-ငယ်ရာ- (အခါ-စသည်)။ (၆) အသက်-အရွယ်-ငယ်သည်၏အဖြစ် (ဘာဝပုဓာန်)။ (၄) ဒဟရ-သုတ်။

(၁) ငယ်သော သူ (သူငယ်)။ ဒဟရာ စ ဝုဇာ စ သရီရဘေဒါ။ မ၊ ၂။ ၂၆၁။ ထေရ။ ၃၂၇။ ဇာ၊ ၁။ ၃၅၅။ ဇာ၊ ၂။ ၂၄။ = အန္တမ-သော ကလလမတ္တဘာဝံ ဥပါဒါယ တရုဏာ။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၁၃။ = အန္တမသော ကလလဘာဝေ ဌိတာပိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၅၀၃။ (-မ၊ ၃။ ၁၇၆-၇။ ဇာ၊ ၁။ ၉၁။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၀၇။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၉။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၈။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၆၀။)

(က) ကလေးငယ်၊ လူကလေး။ သေယျ-ထာပိ ဘိက္ခဝေ ဒဟရေ ကုမာရေ မန္တော ဥတ္တာနသေယျကော။ မ၊ ၁။ ၃၉၉။ ဒဟရေ- (မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၉)တိ ဗာလော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၀၉။ မန္တော ဥတ္တာနသေယျကဒါရကောပိ “ဒဟ-ရေ”တိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၅၁။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၆။ ဗာလဒါရကောပိ “ဒဟရေ”တိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၈။ (-ဒီ၊ ၂။ ၂၇၀။ မ၊ ၂။ ၅၇၊ ၂၁၆။ မ၊ ၃။ ၂၁၇။ အံ၊ ၂။ ၅။ အံ၊ ၃။ ၄၂၁။ ဇာ၊ ၂။ ၂၄၇။ မိလိန္ဒ။ ၄၀။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၉၂။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၁၆၀။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၃၅။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၇။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၈။)

(ခ) ပျိုမျစ်သော သူ (အပျို၊ လူပျို)။ ယထာ တံ ယုဝါ ယုဝတိန္တိ ဒဟရေ ဒဟရိ တရုဏော တရုဏိ ကာမဘောဂီကာမဘော-ဂိနိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၈၈။ ဒဟရေ ယုဝါ (ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆၁)တိ စေတ္တ ဒဟရဝစနေန ပဌမယောဗ္ဗ-နဘာဝံ ဒဿေတိ။ ပဌမယောဗ္ဗနကာလ-ဂတော ဟိ “ဒဟရေ”တိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၉၈။ ဒဟရေ (ဝိ၊ ၁။ ၈၈။ ဝိ၊ ၄။

၄၄၆။ ဒီဝါ၇၆။ မါဝါ၂၀၁၁၆။ မါ၂၂၁။
 သံ၂၂၀၆။ အံဝါ၆၀။ ထေရ။၂၅၉၂၃၄။
 ဇာ၂၂၁၅၇)တိ တရုဏော။ ဝိဠာ၂၂၆။
 ဒီဠာဝါ၁၉၉။ မဠာဝါ၁၅၇၂၃၅၆။ မဠာ၃။
 ၁၀၂။ သံဠာ၂၂၂၃။ အံဠာ၂၂၄၄။ ထေရ။
 ဠာဝါ၄၁၇။ ထေရဠာ၂၂၃၃၀။ ဇာဠာ၆၂၂။
 သာရတ္ထာ၃၂၄၃၉။ အံဠာ၃၂၄၂။ (-ဝိဝါ။
 ၇၆။ ဝိဠာဝါ၁၉။ သံဝါ၁၉၁၀၁၁၉။ ဝိဠာ
 ၄၆၇။ ဒီဠာဝါ၃၄၀။)

(ဂ) အသက်ငယ်သော။ ကိံ ပန ဘဝံ
 ဂေါတမော ဒဟရော စေဝ ဇာတိယာ။ သံ၊
 ၁၆၀။ သံဠာဝါ၁၂၁။ ဒဟရော (သုတ္တနိ။
 ၃၄၁)တိ ဇာတိယာ တရုဏော။ သုတ္တနိဠာ
 ၂၂၁၂။

(ဃ) အရွယ်ငယ်သော။ ဒဟရကာရ-
 ကြည့်။ (င) အကျင့်-သိက္ခာ-ဝါ-ငယ်
 သောသူ။ ဒဟရကာလ (ခ)-ကြည့်။ ဒဟရ-
 ဘူမိ-လည်း ကြည့်။

(၂) အသက်-အရွယ်-ငယ်ရာ (အခါ-
 စသည်)။ ဒဟရတဂ္ဂေ (အံဠာ၅၀၄)တိ
 ဒဟရကာလတော ပဠာယ။ အံဠာ၃၂၃၁။
 ဒဟရကာလ (က)-လည်း ကြည့်။

(၃) အသက် - အရွယ် - ငယ်သည်၏
 အဖြစ် (ဘာဝပုဓာန်)။ ဒဟရူပေတ-ကြည့်။

(၄) ဒဟရ-သုတ်။ ဒဟရော ပုရိသော
 ဇရာ။ သံဝါ၇၇။

ဒဟရော- ဝိဝါ၇၆။ ဒီဝါ၇၆။ ဝိဠာ
 ၁၁၄၃။ ဇာဠာ၇၂၉၄။ ဝဇီရ။၁၄၄။ ဒဟရ
 (ထိပါဇ)- မါ၂၄၇။ သံဝါ၁၃၂။ ဓမ္မဠာ
 ၂၂၄၉။ အံဠာဝါ၂၀၇။ ဒဟရိ- ဇာဝါ။
 ၃၅၁ (သျှာဇ္ဇက-မူကွဲ)။ ဒဟရိယာ (ဒဟ-
 ရိ+ဏိယ+အာ။ သကတ္ထ-၌ ဏိယ-သက်။
 နိတိပါဒ။၂၆၀။ ဒဟရိ+က+အာ။ က-ကို
 ယ-ပြု။ ယင်း-၂၆၉)- ဇာ၂၂၃၄။ ဇာ
 ဠာ၇၂၉၃။ ဒဟရ(ပုပါဗ)-သံဝါ၁၁၉။

ဒီဠာ၂၂၃၀၂။ သာရတ္ထာ၂၂၁၀။(ထိပါဗ)-
 ဇာ၂၂၁၅၇၂၄၀။ ဇာဠာ၆၂၂။ ဇာ
 ဠာ၇၂၀၀။ ဒဟရ (အာဇ)- ဝိဠာ
 ၃၂၇၄။ အံဠာ၃၂၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိဝါ၃၁၄။
 ဒဟရိ(ပုဒုဇ)- ဒီ၂၂၇၀။ မါ၂၂၁၆။
 ဝိဠာ၂၂၃၀၂။ ဝိမတိ၂၂၂၉။ (ထိဒုဇ)-
 ဇာဝါ၃၅၁။ ဇာဠာ၄၄၄၇။ ဒဟရိ- ဇာ
 ၁၁၆၉။ ဇာ၂၂၁၅၇။ ဇာဠာ၃၂၃၃။ ဇာ
 ဠာ၆၂၂။ ဒဟရိယံ (အံ-ဝိဘတ်ကို ယံ-ပြု။
 နိတိပါဒ။၂၆၀)- ဇာ၂၂၃၃။ ဇာဠာ၇၂
 ၂၉၄။ ဒဟရေ(ပုဒုဗ)- ဝိဠာဝါ၁၉။ ဝိ
 သင်္ဂဟ။၄၇။ မဠာ၃၂၁၄။ ဒဟရေန- ဓမ္မ
 ဠာ၂၂၆။ ဇာဠာဝါ၅၀၀။ ဒီဠာ၂၂၇။ ဒဟ-
 ရေဟိ- ဇာ၂၂၅။ ဝိဠာ၄၆၇။ ဒီဠာ၃။
 ၁၄၃။ ဒဟရဿ- မါ၂၉၆။ ကင်္ခါ၁၆၄။
 မဠာဝါ၂၀၀။ ဒဟရနံ(ပုစာဗ)- သုတ္တနိ၊
 ဠာဝါ၁၄။ ဇာဠာ၄၂၃၀။ (ထိစာဗ)- ဝိ
 ၂၂၃၆၅။ ဒဟရဿ(ပုဆာဇ)- ဒီ၂၂၇၃။
 အံဝါ၃၇၂။ ဝိဠာဝါ၂၀၂။ သာရတ္ထာ၂၂၁၇၃။
 ၂၇၅၂၉၆။ ဒဟရယ(ထိဆာဇ)- ဒီဠာ
 ၁၂၂၀။ ဒီဠာဝါ၃၄၀။ သီဠာသစ်၂၂၃၄၀။
 ဒဟရနံ(ပုဆာဗ)- ဝိဠာ၃၂၆။ ဒီ၂၂၀၂။
 ဓမ္မဠာဝါ၂၅၀။ ဒဟရေ- မဠာဝါ၁၅၁။
 ဒဟရေသု- အဘိဠာ၂၂၁၉။ ဒဟရာသု-
 ဝိမာနဠာ၁၁၀။

ဒဟရက (တိ) [ဒဟရ+က။ ထိ-၌ ဒဟရိကာ]
 အသက်-အရွယ်-ငယ်သော၊ ပျိုရွယ်သော၊
 သူ။ ဒဟရကော အယျေတိ။ ဝိဠာ၃၃၀။
 ဒဟရိကာသိ (ထေရိ။၄၃၀-၁)တိ တရုဏီ
 စာသိ။ ထေရိဠာ၂၂၀။ (-မိလိန္ဒ။၃၀။
 မဠာ၃၂၁၇၀။ ထေရိဠာ၂၉၁။)

ဒဟရကာလ (ပု) [ဒဟရ + ကာလ] (က)
 အသက်-အရွယ်-ငယ်စဉ်အခါ၊ ပျိုရွယ်စဉ်
 အခါ။ (ခ) ရဟန်း-သိက္ခာ-ဝါ-ငယ်စဉ်
 အခါ၊ ထေရ်ငယ်ဖြစ်စဉ်အခါ။ (က) ဒဟ-
 ရကာလသို့၌ ဒန္တာ သမသေတာ ဟောန္တိ။

ဒီ၊ဌ၊၂။၃၀၆။ ဣတ္ထိယော ဟိ ဒဟရကာလေ
 သုပ္ပကမုသလကေဟိ ကိဋ္ဌန္တိ။ အဘိ၊ဌ၊၁။
 ၃၅၇။ (-ဝိ၊ဌ၊၂။၁၀၉။ မ၊ဌ၊၁။၂၀၇။ ဓမ္မ၊
 ဌ၊၂။၂၉၀။ သာရတ္ထ၊၂။၃၆၅။) (ခ) အယံ
 အမေဟိ ဒဟရကာလေ ဧဝံ အနုဂ္ဂဟိတော
 သံဝဇ္ဇိတော စ။ မ၊ဌ၊၁။၁၇၄။ ဒဟရ-
 ကာလေပိ ဟိ ပမာဒေါ ရဇော၊ မဇ္ဈိမကာ-
 လေပိ ထေရကာလေပိ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၇၂။
 (-အံ၊ဌ၊၁။၁၉၇။ အံ၊ဌ၊၂။၃၉၆။)

ဒဟရကုမာရ (ပု) [ဒဟရ+ကုမာရ] ငယ်သော
 ကလေး၊ ကလေးသူငယ်။ ဒဟရကုမာရုံ
 နှာပေတွာ (အလက်ရိတွာ)။ အဘိ၊ဌ၊၁။
 ၁၀၃။ မဟာနိ၊ဌ၊၁။၁၇။ ဇာ၊ဌ၊၄။၀၈။ ဒဟရ-
 ကုမာရေ လဟုံ လဟုံ ဘောဇေတွာ သယာ-
 ပေထ။ ဥဒါန၊ဌ၊၃။၇၀။ သာရတ္ထ၊၃။၃၀၈။
 (-ဒီ၊ဌ၊၂။၃၂၂။ မ၊ဌ၊၃။၀၈။ မ၊ဌ၊၄။၁၆၄။
 အံ၊ဌ၊၁။၂၉၉။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၃၃၄။ ဇာ၊ဌ၊၆။
 ၂၂၀။ သီ၊ဌိ၊သစ်၊၁။၁၀၄။ မ၊ဌိ၊၃။၃၆၃။)

ဒဟရကုမာရဥပမာ (ထိ) [ဒဟရကုမာရ +
 ဥပမာ] ကလေးသူငယ်ဟူသော နှိုင်းယှဉ်စရာ
 'ဥပမာ'။ ဟေဋ္ဌာ ဒဟရကုမာရဥပမာ
 အာဂတာ။ မ၊ဌ၊၃။၇၉။

ဒဟရကုမာရက (ပု) [ဒဟရကုမာရ+က။ ထိ-၌
 ဒဟရကုမာရိကာ] ငယ်သော ကလေး၊
 ကလေးသူငယ်။ ဒဟရကုမာရကာနဉ္စိ ပဌမ-
 မေဝ ခီရဒန္တာ နာမ ဥဋ္ဌဟန္တိ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။
 ၁၄၁။ စူဠနိ၊ဌ၊၁။၁၆။ ဒဟရကုမာရိကာယ
 ဝိလပန္နိယာ။ ဇာ၊ဌ၊၇။၃၃၅။ (- ဝိ၊ဌ၊၃။
 ၂၄၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၅၈။ မ၊ဌ၊၃။၁၀၄။ အံ၊ဌ၊
 ၃။၁၀။ အဘိ၊ဌ၊၁။၂၀၀၊၂၀၀။ အဘိ၊ဌ၊၂။
 ၉၃။ သာရတ္ထ၊၃။၁၀၂။)

ဒဟရကုမာရိကာကာလ (ပု) [ဒဟရကုမာရိကာ
 + ကာလ] ကလေးသူငယ်မ၏ - အချိန် -
 အခါ၊ ကလေးသူငယ်မ ဖြစ်ရာ - အချိန် -

အခါ။ ဒဟရကုမာရိကာကာလတော ပဋ္ဌာ-
 ယ။ သံ၊ဌိ၊၁။၂၂၃။

ဒဟရတရ (တိ) [ဒဟရ+တရ] (၁) ငယ်သော၊
 သူ။ (တရ-အနက်မဲ့။) (၂) ငယ်သောသူ -
 တို့တွင် - တို့အောက် - အထူးသဖြင့် ငယ်
 သော၊အလွန်ငယ်သောသူ။ (၁) ယော ပန
 ဧကေန ဝဿေန မဟန္တတရော ဝါ ဒဟရ-
 တရော ဝါ ဟောတိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၇၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။
 ၄၂၆။ (-ဒီ၊ဌ၊၃။၄၈။ အံ၊ဌ၊၁။၂၀၂။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၆။ သာရတ္ထ၊၂။၂၀၄။) (၂)
 သိဒ္ဓတ္ထကုမာရော အမေဟိ ဒဟရတရော။
 ဝိ၊ဌ၊၃။၂၇၇။ အပ၊ဌ၊၁။၁၀၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၃၈။
 ဇာ၊ဌ၊၁။၁၀၂။ ဇာ၊ဌ၊၇။၂၄၁။

ဒဟရတာပသ (ပု) [ဒဟရ+တာပသ] ငယ်သော
 ရသေ့၊ ရသေ့ငယ်။ ဒဟရတာပသေ ဟိမ-
 ဝန္တံ ပေသေထ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၁၃၁။

ဒဟရဒဟရ (တိ) [ဒဟရ + ဒဟရ] ငယ်သူ၊
 ငယ်သူ၊ ငယ်သူဟူသမျှ။ ဒဟရဒဟရေ
 နာဂရိကဒါရကေ စ ဒါရိကာယော စ ပဌမံ
 ပဟိဏိ သူ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၂၇၇။ အပ၊ဌ၊၁။၁၀၃။
 (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၃၈။ ဇာ၊ဌ၊၁။၁၀၂။ ဇာ၊ဌ၊၄။
 ၁၄၉။ ဇာ၊ဌ၊၇။၂၄၁။)

ဒဟရဒါရက (ပု) [ဒဟရ + ဒါရက] အလွန်
 ငယ်သော ကလေး၊ မွေးစကလေးငယ်။
 သောပိ သေနော တဿာ အသမ္ပတ္တာယ
 ဧဝံ တံ ဒဟရဒါရကံ ဂဏိတွာ အဂမာသိ။
 အံ၊ဌ၊၁။၂၇၆။ (-အံ၊ဌ၊၂။၃၄၈။)

ဒဟရနာဠက (တိ) [ဒဟရ+နာဠက] အသက်
 - အရွယ် - ငယ်သော - ကချေသည် - ဇာတ်
 သူမ - တို့ရှိရာ (ပြာသာဒ်-စသည်)။ သော
 ဧကဒိဝသံ ပါတောဝ ဒဟရနာဠကပါသာဒံ
 ဂတော။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၁၀၁။ အပ၊ဌ၊၁။၂၀၉။

ဒဟရပေါတက (ပု) [ဒဟရ + ပေါတက] ဆင်
 ငယ်ကလေး၊ ဆင်ပေါက်ကလေး။ ဒဟရ-

ပေါတကေဟိ (ဝိဠာဉ္ဇာ ၁၂၂၄၄)တိ ဒဟရေဟိ
ဟတ္ထိပေါတကေဟိ၊ ယေ ဘိက္ခဝံပိ ဝုစ္စန္တိ။
သာရတ္ထာ ၁၂၂၄၅။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၀၉။)

ဒဟရဘိက္ခု (ပု) [ဒဟရ + ဘိက္ခု။ ထိ-ဌ-
ဘိက္ခုနီ။ (ဒဟရဘိက္ခု၊ ဒဟရဘိက္ခုနီ-သံ)]
ငယ်သောရဟန်း၊ ရဟန်းငယ်၊ ပဉ္စင်းငယ်။
ဒဟရဘိက္ခု (ပါး) - ဝိဠာဉ္ဇာ ၁၂၂၄၆။
ဝိဠာဉ္ဇာ ၁၂၂၄၇။ သာရတ္ထာ ၁၂၂၄၈။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၀၉။
ဒဟရဘိက္ခုနီ - ဒိဋ္ဌာ ၁၂၂၄၉။ အဘိဋ္ဌာ ၂။
၄၇၀။ သာရတ္ထာ ၁၂၂၅၀။ ဒဟရဘိက္ခု -
ဝိဠာဉ္ဇာ ၁၂၂၅၁။ သံဠာ ၂။ ၂၇၇။ အံဠာ ၂။ ၂၇၈။
ဇာဠာ ၁၂၂၅၂။ ဒဟရဘိက္ခုနီယော - သံဠာ
၁၂၂၅၃။ ဒဟရဘိက္ခု - ဒိဋ္ဌာ ၂။ ၃၄၀။
ဝိသုဒ္ဓိ ၂။ ၅၆။ စူဠနိဋ္ဌာ ၁၀၂။ ဒဟရဘိက္ခုနီ -
ဇာဠာ ၅။ ၃၇။ ဒဟရဘိက္ခု - ဝိဠာဉ္ဇာ ၂။
၉။ မာဠာ ၁။ ၉၆။ ဒဟရဘိက္ခုနီယော - ဒိဋ္ဌာ
၂။ ၁၂၅။ ဇာဠာ ၁။ ၇၂။ ဒဟရဘိက္ခုနာ -
ကင်္ခါဒ္ဓိသစ်၊ ၃၅၄။ ဒဟရဘိက္ခုဟိ (တ၊ ဗ)
- ဝိဠာဉ္ဇာ ၁။ ၃၆၂။ သံဠာ ၁။ ၇၇။ ဒဟရ-
ဘိက္ခုဿ - ဝိဠာဉ္ဇာ ၁။ ၉၂။ ဒဟရဘိက္ခုနော -
မာဠာ ၄။ ၁၆၆။ အံဠာ ၂။ ၁၂၀။ (ဆ၊ ဇ) -
မာဠာ ၄။ ၁၆၆။ အံဠာ ၁။ ၂၀။ ဒဟရဘိက္ခု-
နိယာ - ဇာဠာ ၁။ ၁၆၅။ ဒဟရဘိက္ခုသ္မိ -
ဝိဠာဉ္ဇာ ၄။ ၁၁၉။

ဒဟရဘိက္ခုကာလ (ပု) [ဒဟရဘိက္ခု + ကာလ]
ရဟန်းငယ်ဖြစ်ရာ - အချိန် - အခါ၊ ရဟန်း
ငယ်အရွယ်။ ဒဟရဘိက္ခုကာလေ အတ္တနော
အနုရူပေဟိ။ သံဠာ ၁။ ၇၇။

ဒဟရဘိက္ခုဝတ္ထု (န) [ဒဟရဘိက္ခု + ဝတ္ထု]
ရဟန်းငယ်၏ - အကြောင်းအရာ - အဋ္ဌပုတ် -
ဖြစ်စဉ် - ဖြစ်ရပ်။ ဓမ္မ၊ ၃၈။ ဓမ္မ၊ ၄၂။ ၁၀၄၅။

ဒဟရဘူမိ (ထိ) [ဒဟရ + ဘူမိ] ငယ်သောသူ၏
- ဖြစ်ကြောင်း - ဖြစ်ရာ၊ ငယ်သောသူ-ဟူ၍
ဆိုရခြင်း၏ အကြောင်းအရာ (အကျင့်
သိက္ခာ)။ ဒဟရဘူမိ (အံ၊ ၁။ ၆၈)တိ ယေန

ကာရဏေန ဒဟရော နာမ ဟောတိ၊ တံ
ကာရဏံ။ အံဠာ ၂။ ၄၃။ (-အံ၊ ၁။ ၆၉။)

ဒဟရမနုဿ (ပု) [ဒဟရ + မနုဿ] ငယ်သော
လူ၊ လူငယ် လူရွယ်။ တံ ဒိသ္မာ ဒဟရမနုဿာ
....ဥပ္ပဏေန္တိ။ ဓမ္မ၊ ၄၂။ ၂၆။

ဒဟရယောဗ္ဗနကာလ (ပု) [ဒဟရယောဗ္ဗန +
ကာလ] ငယ်ရွယ်၊ နုပျိုသူတို့၏ - အချိန် -
အခါ - အရွယ်။ ကာမပရိဘောဂဂရုဂမန-
ကာလ (သံ၊ ၄။ ၁။ ၈၃) - ကြည့်။

ဒဟရသာမဏေရ (ပု) [ဒဟရ + သာမဏေရ]
သာမဏေငယ်၊ ရှင်ငယ်၊ ကိုရင်ငယ်။ ဒဟရ-
သာမဏေရော - ဝိသင်္ဂဟ၊ ၁၄၉။ ဓမ္မ၊ ၄၂။
၁။ ၃၆၈။ သာရတ္ထာ ၂။ ၈၀။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၀၉။
ဒဟရသာမဏေရာ - မာဠာ ၁။ ၁၇၃။ အံဠာ
၁။ ၁၇၂။ အဘိဋ္ဌာ ၂။ ၂၇၂။ ဓမ္မ၊ ၄၂။ ၈၈။
ဒဟရသာမဏေရံ - သံဠာ ၁။ ၁၂၂။ ဒဟရ-
သာမဏေရေ - ဒိဋ္ဌာ ၂။ ၆၈။ သံဠာ ၂။ ၂၃၇။
သံဠာ ၁။ ၈၂။ အံဠာ ၁။ ၅၁။ ဒဟရသာမဏေ-
ရေဟိ (တ၊ ဗ) - ဝိဠာဉ္ဇာ ၄။ ၉၂။ ဝိသင်္ဂဟ။
၂၆၆။ သံဠာ ၁။ ၂၀။ အပါဠာ ၂။ ၅၀။ ဒဟရ-
သာမဏေရဿ (စ၊ ဇ) - ဝိဠာဉ္ဇာ ၄။ ၇၇။ ဒဟရ-
သာမဏေရာနံ (ဆ၊ ဗ) - အဘိဋ္ဌာ ၂။ ၄၅၆။

ဒဟရသာမဏေရပရိဝါရိ (တိ) [ဒဟရသာမဏေရ
+ ပရိဝါရိ] သာမဏေငယ်ဟူသော အခြံအရံ
ရှိသောသူ။ ဌာတဗ္ဗံ ဟောတိ ဒဟရသာမ-
ဏေရပရိဝါရေန ဝါ။ အံဠာ ၁။ ၂၄၇။ ဥဒါန၊
၄။ ၂၉၄။

ဒဟရသာမဏေရပရိဝါရိတ (တိ) [ဒဟရသာမ-
ဏေရ + ပရိဝါရိတ] သာမဏေငယ်တို့သည်
ခြံရံအပ်သောသူ။ ကေကေနေဝ ခါဏုကေန
ဝိယ ဌာတဗ္ဗံ ဟောတိ၊ ဒဟရသာမဏေရ-
ပရိဝါရိတေန ဝါ။ ဒိဋ္ဌာ ၂။ ၁၄၅။ သံဠာ ၁။
၂၇၃။

ဒဟရသုတ္တ (န) [ဒဟရ+သုတ္တ] ဒဟရသုတ်၊
မထိမံမြင်မပြုထိုက်သော မင်းငယ်၊ မြွေငယ်၊
မီးငယ်၊ ရဟန်းငယ် ၄-ဦးတို့ကို ကောသလ
မင်းကြီးအား ဘုရားရှင်က ဟောပြောသုတ်။
သံယုတ္တနိကာယ၊ သင်္ဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊
၃-သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ သံ၊ ၁။ ၆၈-၇၀။
သံ၊ ၁။ ၁၁၉ ၁၂၅။

ဒဟရာကာရ (ပု) [ဒဟရ+အာကာရ] ငယ်ရွယ်
သူ၏ - အသွင် - ပုံပန်း - သဏ္ဌာန်။ ကမ္မာ-
နုဘာဝေန တွေ့ကံ ကာလံ ဒဟရာကာရေ-
နေဝ ဌိတာ။ ပေတ၊ ၁။ ၁၃၈။

ဒဟရိတ္တိ (ထိ) [ဒဟရိ+ဣတ္တိ] ငယ်ရွယ်သော
- မိန်းမ - ဇနီး။ ဒဟရိတ္တိယာ (ဘရိယာယ၊
က) ဥပဋ္ဌာနံ ကုရုမာနာ ဝသာမိ တာတာ။
ဇာ၊ ၁။ ၁၃၀။

ဒဟရူပေတ (တိ) [ဒဟရ+ဥပေတ] အသက်-
အရွယ် - ငယ်သည်၏အဖြစ်နှင့် ပြည့်စုံသော၊
ပျိုရွယ်သည်၏ အဖြစ်နှင့် ပြည့်စုံသောသူ။
ဝေမ္မိ ဒဟရူပေတော (ဇာ၊ ၁။ ၁၇၉) တိ ဝေ
သမ္ဘဝကုမာရော ဒဟရဘာဝေန ဥပေတောပိ။
ဇာ၊ ၁။ ၁၇၅။

ဒဟသမိပ (န) [ဒဟ+သမိပ] ရေအိုင်၏အနီး။
ဒဟသမိပံ ဂန္ဓာ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၃၀။

ဒဟာထ (ကြိ) [ဒဟ=ဓာ + အ + ယျောထ]
မြှုပ်နှံထားကုန် - ရာ၏ - လော့။ ဒဟတိ (၃)
(၁) - ကြည့်။

ဒဟာပေတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဒဟ + ဣာပေ + တိ]
ရှို့ - မြှိုက် - စေ - ခိုင်း - ၏။ ဒဟတိ ဝါ
ဒဟာပေတိ ဝါ။ ဝိ၊ ၂။ ၅၀။ ဝိ၊ ၁။ ၂၃။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၇၇။

ဒဟာမ (ကြိ) [ဒဟ+အ+မ] မီးတိုက်ကုန်အံ့၊
မီးသဂြိုဟ်ကုန်အံ့။ ဒဟတိ (၁) (၁) - ကြည့်
အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၂- ၁၇-ပ-မ-ဗ-သ-၈

ဒဟာမိ (ကြိ) [ဒဟ+အ+မိ] ဖုတ် - ရှို့ - မြှိုက် -
ပူစေ - လောင်စေ - ၏။ ဒဟတိ (၁) (က) -
ကြည့်။

ဒဟာသိ (ကြိ) [ဒဟ=ဓာ + အ + သိ] ရှို့မြင် -
မှတ်ထင် - ဆင်ခြင် - ကြံစည် - တွေးဆ - ၏။
ဒဟတိ (၃) (ဂ) - ကြည့်။

ဒဟိ သု (ကြိ) [ဒဟ+အ+ဉ်] ဖုတ် - ရှို့ - မြှိုက်
- ပူစေ - လောင်စေ - ကုန်ပြီ။ ဒဟတိ (၁)
(က) - ကြည့်။

ဒဟိ ဘိ (ကြိ) [ဒဟ+အ+ဘိ] (၁) ပူ - လောင်
- မြှိုက် - ပြီ။ (၂) ချက် - ကျက်စေ - ပြီ။
(၁) ဒဟတိ (၁) - ကြည့်။ (၂) ဒဟတိ (၁)
(ဂ) - ကြည့်။

ဒဟိ ဘိ (ကြိ) [ဒဟ+အ+ဘိ] (၁) ပူ - လောင်
- မြှိုက် - ပြီ။ (၂) ဖုတ် - ရှို့ - မြှိုက် - ပူစေ
- လောင်စေ - ပြီ။ (၁) ဒဟတိ (၁) - ကြည့်။
(၂) ဒဟတိ (၁) (က) - ကြည့်။

ဒဟိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဒဟ+တွာ] (၁) လောင် -
မြှိုက် - ၍။ (၂) မီးရှို့ - မီးတိုက် - မီးသဂြိုဟ်
- ၍။ (၁) ဂစ္ဆမိ ဒဟိတွာ ဒါယမိ ဒဟိတွာ
ဟရိတန္တံ ဝါ.. နိဗ္ဗာယေယျ။ အံ၊ ၂။ ၄၅၂။
အဘိ၊ ၁။ ၁၃။ (၂) ပုတ္တံ အာဠာဟနေ သယံ
ဒဟိတွာ။ ဝိမာန။ ၁၁၄။ ပေတ။ ၁၄၇။ ဓမ္မ၊
၁။ ၂၀။ ဝိမာန၊ ၁။ ၁၃၇။ ဆဝသရိရံ
ဒဟိတွာ။ ဝဇီရ။ ၄၇၁။

ဒဟိဿာမိ (ကြိ) [ဒဟ+အ+ဿာမိ] ဖုတ် -
ရှို့ - မြှိုက် - ပူစေ - လောင်စေ - ရတော့အံ့။
ဒဟတိ (၁) (က) - ကြည့်။

ဒဟေတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [ဒဟ + ဣာ + တွာ]
လောင် - မြှိုက် - စေ၍၊ ညှဉ်းဆဲ - နှိပ်စက် -
ဖျက်ဆီး - ၍။ ရာဂံ အဂ္ဂမဂ္ဂဉာဏဂ္ဂိနာ ဒဟေ-
တွာ သုခံ သုပါဟိ။ ထေရီ၊ ၁။ ၆။

ဒဟေယျ (ကြိ) [ဒဟ=ဒဓ = ဓာ + အ + ယျော]
(၁) (က) ပူ - လောင် - မြှိုက် - ရာ၏။ (၁)

ဖုတ် - ရှိ - မြိုက် - ပူစေ - လောင်စေ - ရာ၏။
 (၂) (က) ရှုမြင် - မှတ်ထင် - ဆင်ခြင် - ကြံ
 စည် - တွေးဆ - ရာ၏။ (ခ) ယုံကြည်ရာ၏။
 (၁) (က) ဒဟတိ(၁) - ကြည့်။ (ခ) ဒဟတိ
 (၁)(က) - ကြည့်။ (၂) (က) ဒဟတိ (၃)
 (ဂ) - ကြည့်။ (ခ) ဒဟတိ (၃) (၄) - ကြည့်။

ဒဗဟယျာထ (ကြိ) [ဒဟ = ဓာ + အ + ယျာထ]
 မြုပ်နှံထားကုန် - ရာ၏ - လော့။ ဒဟတိ(၃)
 (ခ) - ကြည့်။

ဒဗဟယျု (ကြိ) [ဒဟ = ဒဓ = ဓာ + အ + ယျု]
 (၁) ပူ - လောင် - မြိုက် - ကုန်ရာ၏။ (၂)
 ရှုမြင် - မှတ်ထင် - ဆင်ခြင် - ကြံစည် - တွေး
 ဆ - ကုန်ရာ၏။ (၁) ဒဟတိ (၁) - ကြည့်။
 (၂) ဒဟတိ (၃) (ဂ) - ကြည့်။

ဒဠ (တိ) [ဒဟ + အ။ ဠ - လာ။ ဒလ + ဟ။ ဒဟ
 + လာ + အ။ ဟ - နှင့် - လ ရှေ့နောက်ပြန်၊ လ -
 ကို ဠ - ပြု။ ဗဟ + အ။ ဗ - ကို ဒ - ပြု။ ဠ လာ။
 ဓာနံ၊ ဠိ၊ ၄၁၊ ၇၁၊ ၇၁။ ဒဟ + ဟ။ ဒဟိယ ဠော၊
 ဒဟတိတိ ဒဠ။ ဣဒိ။ ၂၂၃။ ဒွဟ + ဣ။
 ထောမ။ (ဒွစ - သံ၊ ဒလ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓိ)]
 (၁) မြဲမြံသော၊ (ကြိ ဝိ - စွာ၊ အောင်။)
 (က) လွန်ကဲ - ပြင်းထန် - ထက်သန် - မတူနဲ့
 ဆုတ် - သော။ (ခ) တင်းကြပ် - မရေ့ရဲ -
 ခိုင်မြဲ - ခိုင်ခံ့ - သော။ (ဂ) မပြတ်စဲသော၊
 မပြတ်မစဲ၊ အမြဲ။ (ဃ) ရိုသေ - လေးစား -
 အပ်သော၊ တရိုတသေ၊ လေးလေးစားစား။
 (င) မပျက်စီးသော။ (စ) စွမ်းအား -
 သတ္တိ - ရှိသော၊ စွမ်းနိုင်သော။ (ဆ) စင်စစ်
 မှန်ကန် - သေချာ - သော၊ ယုံမှားစရာမရှိ
 သော။ (ဇ) မစွန့် - မလွှတ် - မဖြေ - နိုင်
 သော။ (ဈ) မတုန်မလှုပ် - မရွှေ့ရားစေ -
 နိုင်သော။ (၂) ကြမ်း နမ်း - ခက်ထန် - မပျော့
 ပျောင်း - မနူးညံ့ - သော။ (၃) ချွန် - ထက် -
 သော။ (၄) သက်ဝင် - တည်နေ - သော။
 (၅) ဆူမြီးသော။ (သံ၊ ရူပက - ကဗျာအထူး၊

အလွန်အကဲ၊ စင်စစ်ကေန၊ သံ - စသည်ရှိသော
 အရာဝတ္ထု၊ ဆူမြီးသောသတ္တဝါ၊ အားရှိသူ၊
 စွမ်းရည်သတ္တိ၊ ခက်ထန်ခြင်း။ ထောမ။)

(၁) မြဲမြံသော။ (ကြိ ဝိ - စွာ၊ အောင်။)
 ဒဠာ (မ၊ ၁။ ၃၉၅။ ဣတိဝုတ်။ ၂၄၇) တိ ထိရာ။
 မ၊ ၁။ ၂၂၆။ ဣတိဝုတ်။ ၂၄၆။ မနသာ
 ဒဠေနာ (ခုဒ္ဒက။ ၅။ သုတ္တန်။ ၃၁၃) တိ ဒဠေန
 မနသာ၊ ထိရသမာဓိယုတ္တေန စေတသာတိ
 အတ္ထော။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၁၅၄။ သုတ္တန်၊ ၁။ ၂၃၂။
 ဒဠံ ဂဟေတွာ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၇၇။ ထိရာ ပဋိ -
 ပက္ခသမုစ္ဆေဒေန သုပ္ပတိဋ္ဌိတတ္တာ။ မ၊ ၁။ ၂။
 ၃၀၄။ (- ဒီ၊ ၂။ ၂၁၃။ သံ၊ ၁။ ၄၆ - ၇။ သံ၊ ၂။
 ၇၀။ အံ၊ ၃။ ၁၇။ ဓမ္မ၊ ၅၈။ ဣတိဝုတ်။ ၂၄၇။
 ထေရ။ ၂၇။ အပ၊ ၂။ ၂၀၉။ ဇာ၊ ၂။ ၂၇၄။
 ဝိ၊ ၁။ ၁၉ - ၂၊ ၁၉၈၊ ၂၉၁။ ဝိ၊ ၁။ ၁၂၊ ၃၆၊
 ၇၉။ ဝိ၊ ၁။ ၃၊ ၃၆၈။ ဒီ၊ ၁။ ၂၊ ၃၇၃။ မ၊ ၁။
 ၂၅၂။ သံ၊ ၁။ ၂၊ ၂၆၃။ အံ၊ ၁။ ၂၊ ၂၉၃။ အံ၊ ၁။
 ၃။ ၂၄။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၄၃၇။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၃၀၂။
 ဝိမာန၊ ၁။ ၃၁၉။ ဇာ၊ ၁။ ၄၉၆။ ဇာ၊ ၁။ ၇။
 ၁၄၉။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၁၀၆။ မ၊ ၁။ ၃၊ ၈၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၁။ ၂။ ၂၀၄၊ ၃၉၃။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၁၆၂။)

(က) လွန်ကဲ - ပြင်းထန် - ထက်သန် -
 မတူနဲ့ဆုတ် - သော။ ဒဠေန ဝိရိယေန ပါရ -
 မိယော ပူရေတွာ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၂၁။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၁။ ၁၅၂။) ဒဠဝိရိယ (တိ) (၂) လည်း
 ကြည့်။ (စ) အနက်လည်း ဆက်ကြည့်။

(ခ) တင်းကြပ် - မရေ့ရဲ - ခိုင်မြဲ - ခိုင်ခံ့
 - သော။ ယာယံ ပဋိပဒါ ဒဠာ (သံ၊ ၁။ ၂၂) -
 တိ အယံ ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပဒါ ဒဠာ ထိရာ။
 သံ၊ ၁။ ၆၂။ ဣမေသံ ဒွိန္နံ ဘိက္ခုနံ မေတ္တိ
 အတိဝိယ ဒဠာ။ အံ၊ ၁။ ၂၀၄။ ထေရ၊ ၁။
 ၁။ ၇၇။ အပ၊ ၁။ ၂၊ ၄၈။ ဒဠံ ပါသံ ကရိတွာနာ -
 (ဝိမာန။ ၇၀) တိ ဗန္ဓနပါသံ ထိရံ အတ္ထိဇ္ဇနကံ
 ကတွာ။ ဝိမာန၊ ၁။ ၁၉၆။ တေသံ အညမညံ
 ဝိဿာသော ဒဠော အဟောသိ။ ဇာ၊ ၁။ ၃။
 ၂၇၆။ ကက္ကဋကော.... သဏ္ဌာသေန ဂက္ကန္တော

ဝိယ ကာကံ ဂီဝါယံ အဠေန ဒဠံ ဂဟေတွာ
 ကိလမေတွာ ထောကံ သိထိလမကာသိ။
 ယင်း-၂၇၇။ ပဋိပက္ခဝိဓမ္မနေ အသိထိလ-
 တာယ ဒဠာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၀၇။ (-ဝိ၊၃။
 ၄၈၉၊၄၉၀။ ဒီ၊၂။၂၅၆။ ဒီ၊၃။၅၅။ မ၊၁။
 ၃၁၀။ မ၊၂။၁၁၃။ သံ၊၁။၃၄၇။ သံ၊၂။၇၀၊
 ၁၂၂။ အံ၊၁။၃၄၂။ ဇာ၊၁။၁၅၅၊၁၆၅၊၁၈၄၊
 ၃၃၅။ နေတ္ထိ။၃။၁၁၃၂။ ပေဋကော။၃၀၈။
 မိလိန္ဒ။၂၄၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။
 ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၉၊၃၅၂။ သာ-
 ရတ္ထ၊၂။၃၆၆။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။
 ၄၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၂၇။) ဒဠပရက္ကမ (တိ)
 (၂)-လည်း ကြည့်။

(ဂ) မပြတ်စဲသော၊ မပြတ်မစဲ၊ အမြဲ။
 ဒဠိကမ္မ (၁) (င)-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။ (ဆ)
 ရိုသေ-လေးစား-အပ်သော၊ တရိုတသေ၊
 လေးလေးစားစား။ ဒဠိကမ္မတ္ထ (တိ) (၄)-
 ကြည့်။ ဒဠိကမ္မ (၁) (ဆ)-နှင့်လည်း ယှဉ်
 ကြည့်။ (င) မပျက်စီးသော။ ဒဠဓမ္မဒဿိ-
 ကြည့်။

(စ) စွမ်းအား-သတ္တိ-ရှိသော၊ စွမ်းနိုင်
 သော။ ဒဠ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၃။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၆၁) နှ့် ထိရံ၊ ယထာ.... သမာဓိ
 ဣဇ္ဈတိ၊တထာထာမဂတံ ကတွာတိ အတ္ထော။
 သာရတ္ထ၊၂။၁၈၆။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊
 ၁။၃၁၅။ (-၄၅။) သတ္တေ ထူလေ တိသု
 ဒဠော။ ဓာန်။၁၀၈၃။ သတ္တေ သတ္တိယုတ္တေ၊
 ထိရေတုတ္ထော။ “ဒဠော ထူလေ ဘုသေ
 သတ္တေ၊ ပဂါဠေပိ ဒဠေ မတော”တိ ဝေါပါ-
 လိတော။ ယင်း-ဋီ။

(ဆ) စင်စစ်မှန်ကန်-သေချာ-သော၊
 ယုံမှားစရာမရှိသော။ ဒဠပ္ပမာဏ-ကြည့်။(ဇ)
 မစွန့်-မလွှတ်-မဖြေ-နိုင်သော။ ဒဠ(ဂ)ဂု-
 ဟဏ(၁)-ကြည့်။

(ဈ) မတုန်လှုပ် - မရွှေ့ရှားစေ - နိုင်
 သော။ ဒဠံ ထိရံ အစလံ အဘယဋ္ဌာနံ ပဝိ-

သိတွာ။ မိလိန္ဒ။၃၁၀။ အစလာတိ ဒဠာ
 ကေနစိ အသံဟီရာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၂၇။ သီ၊ဋီ၊
 သစ်၊၂။၃၁၀။

(၂) ကြမ်းတမ်း - ခက်ထန် - မပျော့
 ပျောင်း-မနှူးညံ့-သော။ ဒဠံ ဒဠဿ ခိပတိ-
 (ဇာ၊၁။၃၆)တိ ယော ဒဠော ဟောတိ
 ဗလဝဒဠေန ပဟာရေန ဝါ ဝစနေန ဝါ
 ဇိနိတဗ္ဗော၊ တဿ ဒဠမေဝ ပဟာရံ ဝါ
 ဝစနံ ဝါ ခိပတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃။ ဒဠကောဓ
 (၁)လည်း ကြည့်။ (၃)ချွန်-တက်-သော။
 ဒါဋ္ဌိ (က)၊ (ခ)-ကြည့်။ (၄) သက်ဝင်-
 တည်နေ-သော။ (၁) (စ) အနက် ပြန်
 ကြည့်။ (၅) ဆူဖိုးသော။ ဒဠိယ-ကြည့်။ (၁)
 (စ) အနက်လည်း ပြန်ကြည့်။

ဒဠအတ္တသိနေဟ (ပ) [ဒဠ + အတ္တသိနေဟ]
 ပြင်းထန်-လွန်ကဲ-ခိုင်မြဲ အားကြီး-သော
 မိမိ(ကိုယ်)ကို-ချစ်-မြတ်နိုး-ခြင်း။ တေန
 ဒဠအတ္တသိနေဟေန ဝိလုတ္တဟဒယော။ မ၊ဋီ၊
 ၁။၂၆၁။

ဒဠကရဏ (န) [ဒဠ+ကရဏ] ခိုင်မြဲ-အားရှိ-
 အောင်ပျံ့ခြင်း။ သန္ဓာနဿ ပဒါနံ အာဓာနံ
 အာရက္ခနံ ဝါ ဒဠကရဏံ ဟောတိ။ အံ၊ဋီ၊
 ၂။၃၇၁။

ဒဠကုသလမူလ (န) [ဒဠ+ကုသလ+မူလ] မြဲမြံ
 -ခိုင်ခံ့-သော ကုသိုလ်ဟူသော-အကြောင်း
 ရင်း-အခြေအမြစ်။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒဠကုသလမူလပတိဋ္ဌိတ (တိ) [ဒဠကုသလမူလ
 +ပတိဋ္ဌိတ] မြဲမြံ-ခိုင်ခံ့-သော ကုသိုလ်
 ဟူသော- အကြောင်းရင်း-အခြေအမြစ်-
 တို့ဖြင့် စူးဝင်၍ မတုန်မလှုပ် တည်နေသော။
 ဝေ ဒေဝမနုဿာ.... ဒဠကုသလမူလပတိ-
 ဋ္ဌိတာ။ မိလိန္ဒ။၁၀၇။

ဒဠကေရာဋိယ (န) [ဒဠ+ကေရာဋိယ] ခိုင်မြဲ
 သော - ကောက်ကျစ် - စဉ်းလဲ - သည်၏

အဖြစ်-ခြင်း။ နိဓဏိတော ဌပိတံ ဝိယ ဒဠ္ဍ-
ကောရာဋိယံ ဝုတ္တံ။ အဘိဠာ ၂။ ၄၇၇။ မဟာနိ၊
ဋ္ဌ။ ၃၇၁။ (-အနုဋ္ဌိ၊ ၂။ ၂၁၉။)

ဒဠ္ဍကောဓ (ပု) [ဒဠ္ဍ + ကောဓ] ကြမ်းတမ်း
-ခက်ထန်-သော အမျက်ဒေါသ။ စိတ္တပရိ-
ယောနာဟ(ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၉၇)-ကြည့်။

ဒဠ္ဍကောပ (ပု) [ဒဠ္ဍ + ကောပ] အထက်ပုဒ်
နက် ကြည့်။ အာဓာနဂ္ဂါဟိဝသေန ဒဠ္ဍ-
ကောပသခါတံ ကောဓနံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉၇။

ဒဠ္ဍကောသဇ္ဇ (န) [ဒဠ္ဍ + ကောသဇ္ဇ] လွန်ကဲ-
ကြီးထွား-အားရှိ-သော-ပျင်းရိ-သည်၏
အဖြစ်-ခြင်း။ လွန်လွန်ကဲကဲ ပျင်းရိခြင်း။
အလသဘာဝေါ ဒဠ္ဍကောသဇ္ဇံ။ သံ၊ ဋ္ဌိ၊ ၁။
၁၃၈။

ဒဠ္ဍခိလ (ပု၊ န) [ဒဠ္ဍ + ခိလ] (၁) ခိုင်မြဲ-သန်မာ
-သော-ပြောင့်-ခလုတ်။ (တိ) (၂) ခိုင်
မြဲ-သန်မာ-သော-ပြောင့်-ခလုတ်-နှင့်
တူသော (စေတောခိလတရား)။ ဒဠ္ဍခိလော-
(ထေရ၊ ၃။ ၁၇)တိ...ဒဠ္ဍော ထိရော ပဉ္စဝိဓော
စေတောခိလော စ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၆။

ဒဠ္ဍ(ဂ)ဂ္ဂဟဏ(န) [ဒဠ္ဍ + ဂဟဏ] (၁) တင်း
ကြပ်-မြဲမြံ-စွာ-ယူ-စွဲလမ်း-ခြင်း၊ မစွန့်
လွှတ်ပဲ-ယူ-စွဲလမ်း-ခြင်း(လက်စသည်)။
(တိ) (၂) တင်းကြပ်-မြဲမြံ-စွာ-ယူ-
ကိုင်တွယ် - ကြောင်း ဖြစ်သော။ (၃)
တင်းကြပ် - မြဲမြံ - စွာ - ယူ - စွဲလမ်း -
တတ်သော၊ မစွန့်လွှတ်ပဲ - ယူ - စွဲလမ်း -
တတ်သော (ဥပါဒါန်-စသည်)။ (၁) ဥပါဒါ-
နန္တိ ဒဠ္ဍဂ္ဂဟဏံ ဝုတ္တံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၃။ ဒဠ္ဍဂ္ဂဟ-
ဏ (ဒိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၇)န္တိ အမုဉ္ဇနဂ္ဂဟဏံ။ သိ၊ ဋ္ဌိ၊
သစ်၊ ၁။ ၄၃၂။ ကာရဏေ ဒဿိတေပိ အပရိ-
စ္စဇန ဝသေန ဂဟဏံ ဒဠ္ဍဂ္ဂဟဏံ။ အဘိ၊
ဝတာရ၊ ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၂၀၉။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၁၅။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၂။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။

၂၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၀၃။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၈။ ဒိ၊ ဋ္ဌိ၊
၁။ ၁၆၄။ မ၊ ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၉၊ ၁၁၈၊ ၁၇၅။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂။
၃၄၈။) (တိ) (၂) ဒဠ္ဍ(ဂ)ဂ္ဂဟဏဟတ္ထော
ဝိယ ဝိတက္ကော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၈။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊
၁။ ၁၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃၈။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀။
(၃) ဒဠ္ဍ (ဂ) ဂ္ဂဟဏတ္တာ ဝါ စတုန္နမ္ပိ ဒုရ-
တိက္ကမနဋ္ဌော ယောဇေတဗ္ဗော။ ဒိ၊ ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၈၇။
မူလဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၃၄၇။ (-ဥပါန၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉။ ဒိ၊ ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၄၅။ သိ၊ ဋ္ဌိ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၆၈။
မ၊ ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၃၅။ မ၊ ဋ္ဌိ၊ ၃။ ၁၂၇။ သံ၊ ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၃၁။
အံ၊ ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၃၄။)

ဒဠ္ဍဂ္ဂဟဏသဘာဝ (တိ) [ဒဠ္ဍဂ္ဂဟဏ + သဘာဝ]
တင်းကြပ်- မြဲမြံ-စွာ-ယူ- စွဲလမ်း-ခြင်း
သဘောရှိသော (လောဘ)။ လုပ္ပနလက္ခဏ
(သံ၊ ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁၇၄)-ကြည့်။

ဒဠ္ဍဂါ(ဂါ)ဟ (ပု) [ဒဠ္ဍ + ဂါဟ] (၁) တင်း
ကြပ်- မြဲမြံ-စွာ-ယူ-စွဲလမ်း-ခြင်း။
(တိ) (၂) တင်းကြပ် - မြဲမြံ-စွာ-ယူ-စွဲ
လမ်း-တတ်သော။ (၁) န ဒဠ္ဍဂါဟံ ဂဟေ-
တွာ ဝေါဟရိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
၃၂၀။ ဒဠ္ဍဂါဟံ ဂဏ္ဍန္တိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၂။
ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂။ ဒဠ္ဍဂါဟံ ဂဏှာတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၃၃၈။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၇၅။ ဒိ၊ ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၂၇၄။
မ၊ ဋ္ဌိ၊ ၃။ ၂၈၂၊ ၃၇၉။ သံ၊ ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၅၊ ၃၈၊ ၁၀၆၊
၂၄၅။ အနုဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၃၉။ အနုဋ္ဌိ၊ ၃။ ၂၉၆။)
(တိ) (၂) ဒဠ္ဍဂါဟဘာဝတော။ မ၊ ဋ္ဌိ၊ ၁။
၃၁၉။ သံ၊ ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၂၆၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၃၂၈။

ဒဠ္ဍဂါ(ဂါ)ဟိ (တိ) [ဒဠ္ဍ + ဂဟ + ဟိ] တင်း
ကြပ်- မြဲမြံ-စွာ-ယူ-စွဲလမ်း-ခြင်း
အလေ့ရှိ-တတ် - သော၊ သူ။ အာဓာနဂ္ဂါ-
ဟိတိ ဒဠ္ဍဂါဟိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၅၂။ ဒိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁၈။
အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၇။ ဒဠ္ဍဂါဟိတာယ နိဂဏ္ဌေဟိပိ
ပဏ္ဏရတရာ။ သံ၊ ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၂၇၀။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၄။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၆၆။) ထိရဂ္ဂါဟဂါဟိ (မ၊ ဋ္ဌိ၊ ၁။
၂၉၂)-လည်း ကြည့်။

ဒဠ္ဍိန္ဒြိယ = ဒဠ္ဍိဆန္ဒ (တိ) [ဒဠ္ဍိ + ဆန္ဒ] လွန်ကဲ - ပြင်းထန် - အားကြီး - နောက်မဆုတ် - သော အလို 'ဆန္ဒ' ရှိသောသူ။ ဗဟုလပတ္တနောတိ ဒဠ္ဍိဆန္ဒော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၉။ ဆန္ဒတာတိ ဗုဒ္ဓဘာဝါယ ဒဠ္ဍိန္ဒြိယတာ အနိဝိတိဓမ္မတာ။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၉၃။ (-ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅။)

ဒဠ္ဍိဗျာသယ (တိ) [ဒဠ္ဍိ + ဗျာသယ] ခိုင်မြဲသော အလိုရှိသောသူ။ န အတ္တနော ဒဠ္ဍိဗျာသယတာယ ဝိဘာဝနတ္ထံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၉။

ဒဠ္ဍိဗျောသာန (န၊ထိ) [ဒဠ္ဍိ + ဗျောသာန] ခိုင်မြဲစွာ - လွှမ်းမိုးဆုံးဖြတ် - မျှသိပ်ပြီးဆုံးစေ - ခြင်း။ ဒဠ္ဍိဗျောသာနာ ဗလဝါကာရပ္ပတ္တာ ဝုတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂။

ဒဠ္ဍိတရ (တိ) [ဒဠ္ဍိ + တရ] အထူးသဖြင့် - ခိုင် - မြဲ - သော။ (ကြိ၊ဝိ - စွာ၊ အောင်။) (က) အထူးသဖြင့် - တင်းကြပ် - မရော့ရဲ - သော။ (ခ) အထူးသဖြင့် - လွန်ကဲ - ကြမ်းတမ်း - သော။ (ဂ) အထူးသဖြင့် ထက်သန်သော။ (ဃ) အထူးသဖြင့် - ကြီးလေး - အားရှိ - သော။ (င) အထူးသဖြင့် - ရိုသေ - လေးစား - သော။

အထူးသဖြင့် - ခိုင် - မြဲ - သော။ (ကြိ၊ဝိ - စွာ၊ အောင်။) ဥတ္တိစတုတ္ထကမ္မဝသေန ကယိရမာနံ ဒဠ္ဍိတရံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၉၅။ တဿေဝံ အနိစ္စတံ မနသိကရောန္တဿ ဒဠ္ဍိတရော သံဝေဂေါ ဥပပါဒိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၉။ ဒဠ္ဍိတရံ ကတာ ဂဟိတသရဏဿ ဝသေန ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၃။ (-ဇာ၊၁။၂၅၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၁။ ဣတိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၀။ သာရတ္ထ၊၂။၆၉။ ဝိမတိ၊၁။၁၀၀။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၁၆၄၊၃၂၀။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၃၂၀၊၄၃၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၇။)

(က) အထူးသဖြင့် - တင်းကြပ် - မရော့ရဲ - သော။ ဒဠ္ဍိတရံ သိက္ခာပဒမကာသံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။ သံကိလေသကရဉ္စ ဘေဒကရဉ္စ ဒဿေတွာ ဒဠ္ဍိတရံ တတော ဝေရမဏိယံ နိယောဇေန္တော အာဟ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၇။ အဓိဋ္ဌာနံ ဒဠ္ဍိတရံ အသိထိလံ ကတာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။ သာရတ္ထ၊၂။၃၉၊၁၀၇၊၂၇၀။ ဝိမတိ၊၁။၁၀၈။)

(ခ) အထူးသဖြင့် - လွန်ကဲ - ကြမ်းတမ်း - သော။ ယော ဒဠ္ဍိတရဟိ အာပဒါဟိပိ အက္ခမ္ဘနိယော၊ သော ထာမဝါ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅။ ဘဂဝါ အာဟ တေ ဒဠ္ဍိတရံ နိဂ္ဂဟိတံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၀။

(ဂ) အထူးသဖြင့် ထက်သန်သော။ တံ နိဝါရဏသိတ္တံ ဒဠ္ဍိတရံ ကာတဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊၁။၁၂၄။

(ဃ) အထူးသဖြင့် - ကြီးလေး - အားရှိ - သော။ မနောပဒေါသေ အာဒိနဝံ ဒဠ္ဍိတရံ ကတာ ဒဿေတိ (ဒဿေတံ)။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၀။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၂၂၂။ သာ (ဘာဝနာ) ဟိ ထိရာဒဠ္ဍိတရ ဟောတိတိအာဟ "ဗလဝါ" - တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၉။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၄။)

(င) အထူးသဖြင့် - ရိုသေ - လေးစား - သော။ ဒဠ္ဍိတရံ ဥပတ္တမ္ဘန္တော ဒေါနမိန္ဒဿ ဝစနံ ပဋိဿတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၂။

ဒဠ္ဍိတရတမ (တိ) [ဒဠ္ဍိတရ + တမ] အထူးသဖြင့် - ခိုင်မြဲ - အားရှိ - သည်ထက် - ခိုင်မြဲ - အားရှိ - သော။ တေ ဟိ အာသေဝနဗလဝတာယ ပုရိမပုရိမေဟိ ပစ္စိမပစ္စိမာ ဒဠ္ဍိတရတမာဒိဘာဝပ္ပတ္တာ ဝုတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၃။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၄၃၁။

ဒဠ္ဍိတရနိဝိဋ္ဌ (တိ) [ဒဠ္ဍိတရ + နိဝိဋ္ဌ] အထူးသဖြင့် ခိုင်မြဲစွာ သက်ဝင် တည်နေသော။

ဒဠ္ဍတရနိဝိဋ္ဌာ ဝိစိကိစ္ဆာ ကင်္ခါ။ ဒီ၊ဠိ၊၁။၄၄။
မ၊ဠိ၊၁။၃၃။ သံ၊ဠိ၊၁။၃၀။ အံ၊ဠိ၊၁။၃၃။

ဒဠ္ဍတရနိဝေသ (တိ) [ဒဠ္ဍတရ+နိဝေသ]အထူး
သဖြင့် စွဲစွဲမြဲမြဲ တည်နေခြင်းရှိသော(သညာ-
စသည်)။ နာနာဇဝနဝါရေယေဝ ဒဠ္ဍတရ-
နိဝေသတာယ။ သံ၊ဠိ၊၂။၁၃၃။

ဒဠ္ဍတရပဝတ္တိ (ထိ) [ဒဠ္ဍတရ+ပဝတ္တိ]အထူး
သဖြင့်-ခိုင်မြဲ-အားရှိ-သော-စွာ-ဖြစ်
ခြင်း။ ဗလဝတရာ ဒိဂုဏာ ဝိယ ဟုတွာ ဒဠ္ဍ-
တရပဝတ္တိယာ။ သံ၊ဠိ၊၂။၃၅၆။

ဒဠ္ဍတရပဝတ္တိက (တိ) [ဒဠ္ဍတရ+ပဝတ္တိက (=
ပဝတ္တ+ဣက)](က) အထူးသဖြင့်-ခိုင်မြဲ-
အားရှိ-စွာ-ဖြစ်စေအပ်သော။ (ခ) အထူး
သဖြင့်- ခိုင်မြဲ- အားရှိ-သော ဖြစ်ခြင်းရှိ
သော။ ဗလဝအလောဘေနာတိ ဒဠ္ဍတရပ-
ဝတ္တိကေန အလောဘေန။ အံ၊ဠိ၊၁။၁၁၄။

ဒဠ္ဍတရာဘိနိဝေသိ (တိ) [ဒဠ္ဍတရ+အဘိနိဝေ-
သိ] အထူးသဖြင့်- ခိုင်မြဲ-အားရှိ-စွာ-
နှလုံးသွင်းခြင်းရှိသော။ ကာမဂုဏသင်္ခါတေ-
သု ဝတ္ထုကာမေသု ဒဠ္ဍတရာဘိနိဝေသိတာယ။
ထေရီ၊ဠ္၊၇၉။

ဒဠ္ဍတရာဘိရုစိ (တိ) [ဒဠ္ဍတရာ + အဘိရုစိ]
အထူးသဖြင့် - ခိုင်မာ - ထက်သန် - သော
အလိုရှိသော။ သူ။ တိဗ္ဗစန္ဒ (က) (သံ၊ဠိ၊၂။
၄၄)-ကြည့်။

ဒဠ္ဍတောရဏ (တိ) [ဒဠ္ဍ+တောရဏ] မြဲမြံ-
ခိုင်ခံ့-သော တံခါးရှိသော (မြို့စသည်)။
ထိရဒ္ဒါရ (ဇာ၊ဠ္၊၄။၄)-ကြည့်။

ဒဠ္ဍတ္ထ (ပု) [ဒဠ္ဍ+အတ္ထ] (၁) ဒဠ္ဍ-သဒ္ဒါ၏
အနက်၊ ဒဠ္ဍ-သဒ္ဒါသည် ဟောအပ်သော
အနက်၊ မြဲမြံ - ခိုင်ခံ့ - ခြင်း ဟူသော
အနက်။ (တိ) (၂) မြဲမြံ-ခိုင်ခံ့-တည်တံ့-
ပြင်းထန် - ခြင်းဟူသော အနက်ရှိသော။
(၁) ဟဝေ-ဣတိ ဒဠ္ဍတ္ထေ နိပါတော။ သံ၊ဠ္၊

၁။၂၉၉။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၁။၂၂၄။ ထေရ၊ဠ္၊၁။
၄၁၇။ ဇာတူတိ ဒဠ္ဍတ္ထေ နိပါတော။ ဝဇီရ။
၅၃၃။ ဒဠ္ဍတ္ထေ ဒဠ္ဍ-သဒ္ဒဿ အတ္ထေ။ ဓာန်၊
ဠိ၊၇၈၆။ (တိ) (၂) ဥပါဒါနန္တိ ဒဠ္ဍဂဟဏံ
ဝုစ္စတိ။ ဒဠ္ဍတ္ထောဟိတ္ထေ “ဥပ-သဒ္ဒေါ ဥပါ-
ယာသ ဥပကဋ္ဌာ”တိအာဒိသု ဝိယ။ မ၊ဠ္၊၁။
၂၂၃။ သံ၊ဠ္၊၂။၁၃။ အဘိ၊ဠ္၊၂။၁၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။၂၀၃။ ဝေတိ နိပါတမတ္တံ၊ ဒဠ္ဍတ္ထော
ဝိ။ ထေရ၊ဠ္၊၁။၂၇၉။ ဒဠ္ဍတ္ထော ဘုသတ္ထော။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဠ္၊၂။၃၂၇။ (- ဒီ၊ဠ္၊၃။၁၄၃။ သံ၊
ဠ္၊၁။၁၄။ အံ၊ဠ္၊၂။၂၃၉။ ခုဒ္ဒက၊ဠ္၊၉၇။
သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂။၇။)

ဒဠ္ဍတ္ထမ္ဘ (ပု၊န) [ဒဠ္ဍ+ထမ္ဘ] ခိုင်-မြဲ-သော
တိုင်။ သမုဿိတံ ဒဠ္ဍတ္ထမ္ဘံ၊ သာဝ ဂဒ္ဒုလ-
ဗန္ဓနော။ မ၊ဠ္၊၁။၄၁။ ဒဠ္ဍတ္ထမ္ဘော ဝိယ
ခိလော ဝိယ စ တေဘူမကမ္မေသင်္ခါတော
သက္ကာယော ဒဠ္ဍဗ္ဗော။ မ၊ဠ္၊၄။၁၄။ (-မ၊
ဠ္၊၃။၂၂၇။)

ဒဠ္ဍထာမဓနုဂဟ (ပု) [ဒဠ္ဍထာမ+ ဓနုဂဟ]
ပိုလ် ၂-ထောင် လေးသော ဝန်ကို ဆောင်နိုင်
သည်ဖြစ်၍ - သန်မာ - ခိုင်ခံ့ - သော လေးကို
စွဲကိုင်သော၊ သူ။ ဒဠ္ဍဓမ္မဓနုဂဟ (သျှ၊က၊
မူ-ကွဲ)-ကြည့်။

ဒဠ္ဍဒဠ္ဍ (တိ) [ဒဠ္ဍ+ဒဠ္ဍ] လွန်ကဲ-မြဲမြံ-ပြင်း
ထန်-စွာ ကိုက်အပ်သော၊ သူ။ စတူဟိ ဒါဠ္ဌာ-
ဟိ ခုံသိတွာတိ ဒဠ္ဍဒဠ္ဍဘာဝဒဿနံ။ အံ၊ဠ္၊
၂။၁၂၂။

ဒဠ္ဍဒိဋ္ဌိ (တိ) [ဒဠ္ဍဒိဋ္ဌိ+ဤ] ခိုင်မာ-စွဲမြဲ-
သော အယူရှိသော၊ အယူသီး- အယူသန်-
သော၊ သူ။ ပရော ဟိ ပုဂ္ဂလော အက္ခော-
ဓနော အနုပနာဟိ ဒဠ္ဍဒိဋ္ဌိ ဒုပ္ပဋိနိဿဂ္ဂိ။ မ၊
၃။၃၀။

ဒဠ္ဍဓနု (ပု၊န) [ဒဠ္ဍ+ဓနု] (၁) သန်မာ-ခိုင်ခံ့-
သော-လေး၊ ဒူးလေး၊ (က) ပိုလ် ၁-ထောင်

ဝန်ကို ဆောင်နိုင်သော ဒူးလေး။ (ခ) ပိုလ် ၂-ထောင်ဝန်ကို ဆောင်နိုင်သော ဒူးလေး။ (တိ) (၂) သန်မာ-ခိုင်ခံ့-သော-လေးရှိသောသူ (လေးသမား)။ (၁-ပိုလ်လျှင် ၄-ကျပ်သား ရှိ၏။ ယင်း-ပိုလ်ဖြင့် အချိန် ၁-ထောင် (ကျပ်ချိန် ၄-ထောင် = ပိဿာ-၄၀) ရှိသော သံတုံး၊ သံခဲ-စသည်ကို လေးညှို့ (လေးကြိုး) အလယ်၌ ဖဲ့ချည်၍ လေးကိုင်းကို အထက်သို့ ဆွဲမြှောက်လိုက်လျှင် မြှားတံ၏ အလျားပမာဏ တိုင်အောင် လေးညှို့နှင့်လေးကိုင်းတို့ အချင်းချင်း ဝေးကွာသော အချိန်၌ လေးကိုင်းလည်း မကျိုး၊ လေးကြိုးလည်း မပြတ်ပဲ ဆွဲထား အပ်သော ပိုလ် ၁-ထောင်ဝန်သည် မြေမှ ကြွတက်ရုံမျှ မက လေးတင်ပြီး ဖြစ်နေငြားအံ့။ ထိုမျှ လောက် ခိုင်မာ တောင့်တင်းသော လေးကို ပိုလ် ၁-ထောင်ဝန်ကို ဆောင်နိုင်သော လေးဟု ဆို၏။ ယင်း နည်းတူ ပိုလ် ၂-ထောင် (ကျပ်ချိန် ၈-ထောင် = ပိဿာ-၈၀) ရှိသော ယောက်ျားအလတ်စား ၁-ယောက် ချီ၊ မ၊ နိုင်သောဝန်ကို ဆောင်နိုင်လျှင် ပိုလ် ၂-ထောင်ဝန်ကို ဆောင်နိုင်သောလေးဟု ဆို၏။ ယင်းလေး ၂-မျိုးကို ဒဠ္ဇဓနု၊ ဒဠ္ဇဓန္ဒ (နှာ)၊ ဒဠ္ဇဓမ္မ (မ္မာ) ဟူသောအမည်ဖြင့် ပိဋကတ်တော်၌ တွေ့ရ၏။

(၁) (က) ဒဠ္ဇဓမ္မာတိ ဒဠ္ဇဓနု သဟဿတ္ထာမဓနု ဩရောပေတုဉ္စ အာရောပေတုဉ္စ သမတ္ထော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၉၅။ ဒဠ္ဇဓနု နာမ သဟဿထာမံ ဝုစ္စတိ၊ သဟဿထာမံ နာမ ယဿ အာရောပိတဿ ဗိယာဗဒ္ဓေါ လောဟသီသာဒိနံ ဘာရော ဒဠ္ဇော ဂဟေတွာ ယာဝ ကဏ္ဍပုမာဏာ ဥက္ခိတ္တဿ ပထဝိတော မုစ္စတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၄၀။

(ခ) ဒဠ္ဇဓနု နာမ ဒွိသဟဿထာမံ ဝုစ္စတိ၊ ဒွိသဟဿထာမံ နာမ...မုစ္စတိ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၅၇။

အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၂။ အနုဋီ၊ ၁။ ၆၉။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၇၉။

(တိ) (၂) ဒဠ္ဇဓမ္မာ ဓနုဂ္ဂဟာတိ ဒဠ္ဇဓန္ဒ-နော ဣဿာသာ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၇။ ဒဠ္ဇဓမ္မ-နောတိ ဒဠ္ဇဓနုနော။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၂၁-၂။ = ထိရတရဓနုနော။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၈၉။ (-သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၈။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀၅။)

ဒဠ္ဇဓန္ဒ = ဒဠ္ဇဓန္ဒာ (ပု) [ဒဠ္ဇ + ဓန္ဒ။ တေသု ဟိ ကေစိ “ဓန္ဒ သဒ္ဓေါ ပကတန္တရမဝိသေသေန သညာယမသညာယဉ္ဇေ” တိ အာဟု။ ပဉ္စိ-ကာ၊ ၃။ ၅၀။ အမရကောသ-နှင့် မေဒိနိကော-သ၊ ထောမ-တို့၌လည်း ဓန္ဒ-သဒ္ဓါကို ဓနု-ကဲ့သို့ လေးဟောပကတိ-သဒ္ဓါဟု ဆို၏။ ဒဠ္ဇ + ဓနု + အာ။ ကစ္စည်း။ ၃၄၀။ ရူ၊ ၃၅၅။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၇၃၂။ (ဒွဗဓန္ဒနံ၊ ဒွဗဓန္ဒနံ-သံ)] သန်မာ-ခိုင်ခံ့-သော လေးရှိသော၊ ဒူးလေးရှိသောသူ။ (လေးသမား)။ အောက်ပုဒ်ဒေါင့်ကွင်း ကြည့်။

ဒဠ္ဇဓမ္မ = ဒဠ္ဇဓမ္မာ (ပု) [ဒဠ္ဇ + ဓမ္မ။ “ဓမ္မော ဝါညတ္တေ” ဒဠ္ဇဓမ္မာ။ မောဂ်၊ ၂။ ၁၅၄။ ဓမ္မ-သဒ္ဓေါ အညပဒတ္တေ ဝတ္တမာနော ရာဇာဒီသု ဝါ ပဌယတိတိ အတ္ထော၊ ဒဠ္ဇဓမ္မာ ဒဠ္ဇ-ဓမ္မောတိ ဝေမာဒီသု ဥဒါဟရဏဉ္စဿ ဝေဒိ-တဗ္ဗံ။ ယင်း-ပဉ္စိကာ။ ဓမ္မ-သဒ္ဓါ ဓနုဝါစက။ (ထောမ-နှင့် တောင်ပေါက်၊ ဓာန်၊ သျှ။ ၃၈၈၊ ၇၈၄။ နိတိ၊ ပဒ။ ၂၁၇ ဂ-လည်း ကြည့်။) ဒဠ္ဇ + ဓန္ဒ = ဓနု + အာ။ ဒဠ္ဇ ထိရံ ဓနု တေဿာတိ ဒဠ္ဇဓန္ဒာ၊ သော ဝေ ဣဓ “ဒဠ္ဇဓမ္မာ” (ဒဠ္ဇ-ဓမ္မော) တိ ဝုတ္တော။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၈။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၉။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀၂။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၀၀။ ယင်း-ဌီ-တို့ အလို ဓန္ဒ = ဓန္ဒာ-ကို ဓမ္မ = ဓမ္မာ ပြု။ (ဒွဗဓမ္မံ-သံ)] (၁) သန်မာ-ခိုင်ခံ့-သော လေး၊ ဒူးလေး။ (၂) သန်မာ - ခိုင်ခံ့-သော လေးရှိသော၊ ဒူးလေးရှိသောသူ။ (လေးသမား = လေးဆရာ)။ (၃) ဒဠ္ဇဓမ္မ-

အမည်ရှိသော မင်း။ (တိ)(၄) မပျက်စီး-
ခိုင်မြဲ - သော သဘောရှိသော(နိဗ္ဗာန်-
စသည်)။

(၁) ဒဠ္ဇဓမ္မိ-ကြည့်။ (၂) သေယျထာပိ
သာရိပုတ္တ ဒဠ္ဇဓမ္မာ ဓနုဂ္ဂဟော သိက္ခိတော
ကတဟတ္ထော။ မ၊၁။၁၁၇။ ဒဠ္ဇဓမ္မာ ဓနုဂ္ဂ-
ဟောတိ ဒဠ္ဇ ဓနု ဂဟေတွာ ဌိတော ဣဿာ-
သော။ မ၊၁။၁၁၇။ ဒဠ္ဇဓမ္မာ (သံ၊၁။
၆၁)တိ ဒဠ္ဇဓနု၊ ဥတ္တမပုဗ္ဗမာဏေန ဓနုနာ
သမန္နာဂတော။ သံ၊၁။၁၁၀။ (-သံ၊၁။
၄၅၆။ အံ၊၁။၁၇၇။ အံ၊၂။၂၂၆။ ဇာ၊၂။
၃၇၀။ သံ၊၁။၂။၂၀၇။ အံ၊၁။၂။၃၀၅။ အံ၊
၁။၂။၂၀၀။ ဝိမာန၊၁။၂၄၂။ ဇာ၊၁။၁။၂၁၂။
ဇာ၊၁။၁။၂၆၆။ သာရတ္ထ၊၂။၃၂။) (၃) အဟံ
စေ ဒဠ္ဇဓမ္မဿ၊ ဝဟန္တိ နာဘိရာယေ။ ဇာ၊
၁။၁၆၇။ အတိတေ ဗာရာဏသီယံ ဒဠ္ဇဓမ္မော
နာမ ရာဇာ ရဇ္ဇံ ကာရေသိ။ ဇာ၊၁။၁။
၃၆၃။ (-၃၆၅။) (တိ) (၄) အောက်ပုဒ်-
ကြည့်။

ဒဠ္ဇဓမ္မဒဿိ (တိ) [ဒဠ္ဇဓမ္မ+ဒိသ+ဏိ] မပျက်စီး-
- ခိုင်မြဲ - သော သဘောရှိသော နိဗ္ဗာန်ကို-
ရှုမြင်-လေ့ရှိ-တတ်-သောသူ (မြတ်စွာ
ဘုရား)။ ဒဠ္ဇဓမ္မဒဿိ (သုတ္တနိ၊၃၃၀။ ထေရ။
၃၇၃)တိ ဘဂဝန္တံ အာလပတိ။ ဒဠ္ဇဓမ္မော
(ဒဠ္ဇဓမ္မံ) ဟိ နိဗ္ဗာန် အဘိဇ္ဇနဋ္ဌေန၊ တဉ္စ
ဘဂဝံ ဒဿေတိ(ပဿိ ဒဿေသိစ)။ သုတ္တနိ၊
၁။၂။၁၀။ ထေရ၊၁။၁။၂၅၃၄။ (-၅၁၉။)

ဒဠ္ဇဓမ္မဓနုဂ္ဂဟ (တိ) [ဒဠ္ဇဓမ္မ+ဓနုဂ္ဂဟ] ပိုလ်
၂-ထောင်ဝန်ကို ဆောင်နိုင်သည်ဖြစ်၍ -
သန်မာ-ခိုင်ခံ့-သော လေးကိုစွဲကိုင်သော၊
သူ (လေးသမား=လေးဆရာ)။ ဒဠ္ဇဓမ္မဓနု-
ဂ္ဂဟဿ (ဒဠ္ဇထာမဓနုဂ္ဂဟဿ၊ သျှ၊၁။က)
လဟုကေန သရေန။ အဘိ၊၁။၁။၂၀၅။

ဒဠ္ဇဓမ္မိ (တိ) [ဒဠ္ဇဓမ္မ+ဤ] သန်မာ- ခိုင်ခံ့ -
သော လေးရှိသောသူ။ သိက္ခိတာ ဒဠ္ဇဓမ္မိ-

နော။ သံ၊၁။၁၁၇။ ထေရ၊၁။၁။၂၆၆။ ထေရ၊၁။
၂။၅၁၄။ (ဒဠ္ဇဓမ္မိနော-၌ တဒမိနာဒိနိ-ဖြင့်
ယော-ကို ဣနော-ပြုဟု မောက်၊၂။၁၅၄။ သျှ ၌
ဆို၏။ ဒဠ္ဇဓမ္မပုဒ်၏ လေး-ဟော အဆိုကို
မနှစ်သက်ခြင်းကြောင့် ဒဠ္ဇဓမ္မိ-ပုဒ်ကို မနှစ်
သက်ဟန် တူသည်။)

ဒဠ္ဇနိက္ကမ (တိ) [ဒဠ္ဇ+နိက္ကမ] ပြင်းထန်- လွန်ကဲ
- သော - လုံ့လ - ဝီရိယ - ရှိသောသူ။ ဒဠ္ဇ-
နိက္ကမော(သုတ္တနိ၊၂၇၉။ အပါ၊၁။၁၄။ စူဠနိ၊
၂၉၆)တိ...တသ္မာတံသမဂ္ဂိပုဂ္ဂလောပိဒဠ္ဇော
နိက္ကမော အဿာတိ “ဒဠ္ဇနိက္ကမော”တိ
ဝုစ္စတိ။ သုတ္တနိ၊၁။၁။၁၁၀။ အပါ၊၁။၁။၂၁၆။
စူဠနိ၊၁။၁။၁၃၄။

ဒဠ္ဇနိစ္ဆယ (တိ) [ဒဠ္ဇ+နိစ္ဆယ] ခိုင်မြဲစွာ ဆုံးဖြတ်
ခြင်းရှိသောသူ။ မာတုဂါမော နာမ ဒဠ္ဇ-
နိစ္ဆယော။ သုတ္တနိ၊၁။၁။၅၄။ အပါ၊၁။၁။၁၆၅။
(-ထေရ၊၁။၁။၁၇၆။)

ဒဠ္ဇနိပါတ (ပု) [ဒဠ္ဇ+နိပါတ] ပြင်းထန်-
မြဲမြံ-စွာ(အာရုံ၌)ကျရောက်ခြင်း။ တဒဝ-
ဂါဟ (အနုဋီ၊၁။၁၅၃)-ကြည့်။

ဒဠ္ဇနိပါတိ (တိ) [ဒဠ္ဇ+နိပါတိ] ပြင်းထန်-မြဲမြံ
- စွာ (အာရုံ၌) ကျရောက်-ခြင်း အသေ့
ရှိ-တတ်-သော(အဓိမောက္ခ-စသည်)။ အဓိ-
မောက္ခ (၁) (အဘိ၊၁။၂။၂၀၁)-ကြည့်။

ဒဠ္ဇနေမိ (ပု) [ဒဠ္ဇ+နေမိ] (၁) ဒဠ္ဇနေမိ-အ
မည်ရှိသော(စကြာမင်း)။ (တိ) (၂) သန်-
မာ-ခိုင်ခံ့-သော-အကွပ်-တကူ-ရှိသော
(ယာဉ်-စသည်)။ (၁) ဘူတပုဗ္ဗံ ဘိက္ခဝေ
ရာဇာ ဒဠ္ဇနေမိ နာမ အဟောသိ။ ဒီ၊၃။၄၈။
ဒီ၊၃။၃။၂၄။ (-ဒီ၊၃။၄၉။ ဒီ၊၃။၃။၃၃။)
(တိ) (၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒဠ္ဇနေမိယာနာကာရ (ပု) [ဒဠ္ဇနေမိ+ယာန+
အာကာရ] သန်မာ-ခိုင်ခံ့-သော-အကွပ်
-တကူ-ရှိသော ယာဉ်၏-အခြင်းအရာ-

ပုံသဏ္ဌာန်။ ဒဠ်နေမိယာနာကာရော ဆဟိ
မာသေဟိ နိဒ္ဒိဋ္ဌော။ ပေဋကော။၁၈၀။

ဒဠ်နေမိဝံသ (ပု၊န) [ဒဠ်နေမိ+ဝံသ] ဒဠ်နေမိ-
စကြာမင်း၏- အမျိုး- အနွယ်- အဆက်။
အန္တိမပုရိသ (၁) (ဒီ၊ဌ၊၃၊၃၅)-ကြည့်။

ဒဠ်ပဉ္စရ (ပု၊န) [ဒဠ်+ပဉ္စရ] သန်မာ-ခိုင်ခံ့-
သော- ထီးခရိုင်- ထီးချိုင့်။ ဆတ္တသလာ-
ကာနံ မူလပုဒေသဒဏ္ဍာယ သမန္တတော ဒဠ်-
ပဉ္စရံ ကတွာ။ ဝိမတိ၊၁။၁၆၆။

ဒဠ်ပတိဋ္ဌိတ (တိ) [ဒဠ်+ပတိဋ္ဌိတ] ခိုင်မြဲစွာ
တည်သော (သတိ-စသည်)။ အာရမ္မဏေ
ဒဠ်ပတိဋ္ဌိတတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၄။ မဟာနိ၊ဌ။
၃၈။

ဒဠ်ပရက္ကမ (ပု) [ဒဠ်+ပရက္ကမ] (၁) တင်း
ကြပ်-မရော့ရဲ-သော- လုံ့လ- ဝီရိယ။
(တိ) (၂) တင်းကြပ်-မရော့ရဲ-သော-
လုံ့လ-ဝီရိယ- ရှိသော။ (၃) တင်းကြပ်-
မရော့ရဲ-သော ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော-လုံ့လ-
ဝီရိယ-ရှိသောသူ။

(၁) နိစ္စပဝတ္တေန ဒဠ်ပရက္ကမေန သမန္တာ-
ဂတာ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၄၇။ ဣမိနာ ဒဠ်ပရက္က-
မေန ဣမသ္မာ ကာယာ မံသပေသိယော
ဝိသိယန္တိ။ ထေရ၊ဌ၊၂။၃၄။

(တိ) (၂) ထာမဝါ ဒဠ်ပရက္ကမော
အနိက္ခိတ္တဓုရော ကုသလေသု ဓမ္မေသု။ ဒီ၊၃။
၁၉၈၊၂၂၃။ မ၊၂။၁၉၊၂၉၉။ သံ၊၃။၁၇၃၊
၁၉၈။ အံ၊၁။၂၄၇။ အံ၊၂။၂၊၉၊၅၈၃၉၇။
အံ၊၃။၃၊၂၆၈၊၂၇၆၊၅၃၉။ ဥဒါနံ၊၁၁၉၊၁၂၀။
စူဠနိ၊၂၉၆။ =ထိရပရက္ကမော အသိထိလ-
ဝီရိယော။ ဥဒါန၊ဌ။၂၊၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၈၁။
(-သံ၊၁။၁၆၈၊၂၀၀။ ဓမ္မ၊၁၆။ သုတ္တနိ။
၃၂၃။ ထေရ၊၂၅၂၊၃၄၃။ မဟာနိ၊၃၈၀။
နေတ္ထိ၊၁၆၀။ အံ၊ဌ၊၂။၈၇၊၂၂၄။ အံ၊ဌ၊၃။
၂။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁၉၀။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၄၅။

ဣတိဝုတ်၊ဌ။၆၃၊၁၀၀။ ထေရ၊ဌ၊၁။၃၅၀၊၁။
ထေရ၊ဌ၊၂။၃၆၁။ ဆေရီ၊ဌ။၁၄၇၊၁၅၃။ အပ၊
ဌ၊၂။၂၁၅။ စရိယာ၊ဌ။၃၁၉။ မဟာနိ၊ဌ။
၃၆၀၊၄၀၂။ နေတ္ထိ၊ဌ။၂၆၃။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၃၁။
မ၊ဋီ၊၁။၃၈၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၃၆။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၅၈။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၅၇။

(၃) ဒဠ်ပရက္ကမော (အံ၊၁။၁၁၅)တိ
ထိရေန ဉာဏပရက္ကမေန သမန္တာဂတော။
အံ၊ဌ၊၂။၈၇။

ဒဠ်ပရိက္ခိတ္တ (တိ) [ဒဠ်+ပရိက္ခိတ္တ] ခိုင်ခံ့စွာ-
ခိုင်ခိုင်ခံ့ခံ့ - ကာရံအင်္ဂသော၊ ခိုင်ခံ့သော
အာကာရရိက္ခိသော (ရွာ-စသည်)။ သော
ဂါမော ပုန အာဝါသော အဟောသိ ဒဠ်-
ပရိက္ခိတ္တော ဒွါရယုတ္တော။ ဇာ၊ဌ၊၂။၇၀။

ဒဠ်ပရိဿမ (ပု) [ဒဠ် + ပရိဿမ] လွန်ကဲ-
ပြင်းထန်-စွာ- မောပန်း- ပင်ပန်း-ခြင်း၊
အပြင်းအထန်- မောပန်း- ပင်ပန်း-ခြင်း။
ဥပါယာသဿာတိ ဒဠ်ပရိဿမဿ။ သံ၊ဋီ၊
၁။၈၅။

ဒဠ်ပဝတ္တိ (တိ) [ဒဠ်+ပဝတ္တိ] လွန်ကဲ- မြဲမြံ-
ပြင်းထန်-သော-စွာ- ဖြစ်ခြင်း။ သမာဓိဿ
အာရမ္မဏေ ဒဠ်ပဝတ္တိယာ ပစ္စယဘာဝတော။
မ၊ဋီ၊၂။၂၈၂။

ဒဠ်ပါကာရ (တိ) [ဒဠ်+ပါကာရ] မြဲမြံ-ခိုင်ခံ့-
သော- တံတိုင်း- မြို့ရိုး- ရှိသော (မြို့-
စသည်)။ ထိရပါကာရ (ဇာ၊ဌ၊၄။၄)-ကြည့်။
အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဒဠ်ပါကာရတောရဏ (တိ) [ဒဠ် + ပါကာရ +
တောရဏ] (၁) မြဲမြံ-ခိုင်ခံ့-သော တံတိုင်း
(နှင့်)မြဲမြံ-ခိုင်ခံ့-သောတံခါးပေါင်ရှိသော။
(၂) မြဲမြံ- ခိုင်ခံ့-သော တံတိုင်း (နှင့်)
မြဲမြံ-ခိုင်ခံ့-သော အလှစိုက် တုရိုက်တိုင်
ရှိသော(မြို့ စသည်)။ ရညော ပစ္စန္တိမံ နဂရံ
ဒဠ်ဒွါပံ ဒဠ်ပါကာရတောရဏံ။ ဒီ၊၂။၇၀။

ဒါ၊ ၃။ ၈၃။ သံ၊ ၂။ ၃၉၈။ သံ၊ ၃။ ၁၃၉။ အံ၊ ၃။ ၄၁၄။ = ထိရပါကာရဉ္စေဝ ထိရပိဋသင်္ခာဋဉ္စ (ထိရတောရဏဉ္စ)။ ဒါ၊ ၄။ ၁၃။ သံ၊ ၄။ ၁၀၂။ ၂၄၄။ အံ၊ ၄။ ၁၃၁။ (-အပါ၊ ၁။ ၃၇။ မိလိန္ဒ။ ၅၉။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၄၄၅။) တောရဏ (၁) (ဂ) (ဃ)-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဒဠ္ဍပါသ (ပု) [ဒဠ္ဍ + ပါသ] သန်မာ - ခိုင်ခံ့ - သော (ငှက်ထောင်) ကျော့ကွင်း။ ဒဠ္ဍပါသဉ္စ သူလာနိ စ ဂဟေတွာ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၀၆။ (-ထေရီ၊ ၃။ ၉။ ထေရီ၊ ၄။ ၈၂။)

ဒဠ္ဍပါသဝသဂတ (တိ) [ဒဠ္ဍပါသ + ဝသ + ဂတ] သန်မာ - ခိုင်ခံ့ - (စွာ ဖွဲ့အပ်)သော ကျော့ကွင်း၏ အလိုသို့ လိုက်ပါရသော (သားသမင်း စသည်)။ ဒဠ္ဍပါသဝသဂတော မိဂေါ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၈၈။

ဒဠ္ဍပုဂ္ဂဏ (တိ) [ဒဠ္ဍ + ပုဂ္ဂဏ] အမြဲအစွဲ - မပြတ် မလပ် - လေ့လာအပ်သော။ အာဝဇ္ဇိတာ - ဝဇ္ဇိတဋ္ဌာနေ သုဠု ပဝတ္တာနိ ဒဠ္ဍပုဂ္ဂဏာနိ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၀။

ဒဠ္ဍပုမာဏ (န) [ဒဠ္ဍ + ပမာဏ] သေချာ - ခိုင်မြဲ - ယုံမှားဖွယ်မရှိ - သော နှိုင်းယှဉ်မှု (ယူဆ ဆုံးဖြတ်ချက်)။ ဒဠ္ဍပုမာဏ (ဇာ၊ ၁။ ၁၇၅) နှိ ဒဠ္ဍ ထိရံ နိဿိသယံ ဗြာဟ္မဏ ဧတ္ထ မမ ပမာဏန္တိ ဝဒတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၀၅။

ဒဠ္ဍပုဟာရ (ပု) [ဒဠ္ဍ + ပဟာရ] (၁) လွန်ကဲ - ပြင်းထန် - စွာ - ရိုက်နှက် - ပုတ်ခတ် - ထိုးသတ် - ခြင်း။ (တိ) (၂) လွန်ကဲ - ပြင်းထန် - စွာ - ရိုက်နှက် - ပုတ်ခတ် - ထိုးသတ် - ခြင်းရှိ - တတ် - သော။ (၁) ဒဠ္ဍပုဟာရံ အဘိကမ်မာနော။ ဇာ၊ ၁။ ၁၀၅။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၇၆။ (-၇၇။) (တိ) (၂) သုပဟာရပုဟာရိတိ ဒဠ္ဍပုဟာရေဟိ ယောဓေဟိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၀။

ဒဠ္ဍဗဒ္ဓ (တိ) [ဒဠ္ဍ + ဗဒ္ဓ] တင်းကြပ် - ခိုင်မြဲ - စွာ - ဖွဲ့တုပ် - ချည်နှောင် - အပ်သော (ထိုး-

စသည်)။ ဒီဃဉ္စ တိရိယဉ္စ ဥဇုကမေဝ သလာကာယော ဌပေတွာ ဒဠ္ဍဗဒ္ဓါနိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၆၄။

ဒဠ္ဍဗန္ဓ (တိ) [ဒဠ္ဍ + ဗန္ဓ] တင်းကြပ် - ခိုင်မြဲ - သော အနှောင်အဖွဲ့ရှိသော (စိတ်စသည်)။ တာဝ ဒဠ္ဍဗန္ဓဉ္စ မေ အာသိ (ဇာ၊ ၂။ ၂၅၄) တိ အတိဝိယ ထိရဗန္ဓနံ မေ ဟဒယံ ဘဝိဿတိတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၀။

ဒဠ္ဍဗန္ဓန (န) [ဒဠ္ဍ + ဗန္ဓန] (၁) တင်းကြပ် - ခိုင်မြဲ - သော အနှောင်အဖွဲ့။ (၂) တင်းကြပ် - ခိုင်မြဲ - စွာ နှောင်ဖွဲ့ခြင်း။ (တိ) (၃) (က) တင်းကြပ် - ခိုင်မြဲ - သော အနှောင်အဖွဲ့ရှိသော (စိတ်စသည်)။ (ခ) ခိုင်မြဲသော - အဖွဲ့ - ညှာတံ - ရှိသော (သစ်သီးစသည်)။ (၁) တဏှာဗန္ဓန (ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၁)၊ တဏှာရဇ္ဈ (သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၃) ကြည့်။ (၂) အောက်ပုဒ် - ကြည့်။ (တိ) (၃) (က) အသွာ နှုန တေ ဟဒယံ၊ အာယသံ ဒဠ္ဍဗန္ဓနံ။ ဇာ၊ ၂။ ၁။ ၃၅၂။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၈။ (- ၃၂၉။) (ခ) ယာနိ တတ္ထ ဖလာနိ သာရာနိ ဒဠ္ဍဗန္ဓနာနိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၆၆။

ဒဠ္ဍဗန္ဓနဌ (ပု) [ဒဠ္ဍဗန္ဓန + အတ္ထ] တင်းကြပ် - ခိုင်မြဲ - စွာ နှောင်ဖွဲ့ခြင်းဟူသော - အနက် - သဘော - သတ္တိ။ တဏှာဂဒ္ဓု (ဒု၊ ၃။ ၁။ ၁၇၅) လ (အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၉၉။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁။ ၃၅) ကြည့်။

ဒဠ္ဍဘတ္တ (တိ) [ဒဠ္ဍ + ဘတ္တ] မြဲမြံစွာ - မှီဝဲ - ဆည်းကပ် - တတ်သော။ သူ။ တိတ္ထိယသာဝက (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၄၂) ကြည့်။

ဒဠ္ဍဘတ္တိ (ထိ) [ဒဠ္ဍ + ဘတ္တိ] (၁) မြဲမြံစွာ - မှီဝဲ - ဆည်းကပ် - ခြင်း။ (တိ) (၂) မြဲမြံစွာ - မှီဝဲ - ဆည်းကပ် - ခြင်း ရှိသော။ (၁) ဘတ္တိတိ ဒဠ္ဍဘတ္တိ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၄၂၃။ ပေမန္တိ ဒဠ္ဍဘတ္တိ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၈၆။ (တိ) (၂) ကလျာဏမိတ္တော ဒဠ္ဍဘတ္တိ စ ဟောတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၁။ ၁၀။

မဒ္ဒါ၁။၂။ သံဠ္ဍါ၂။၂၃။ အဘိဠ္ဍါ၁။
 ၃၈၄။၅။ ပဋိသံဠ္ဍါ၂။၅။ ဣတိဝုတ်ဠ္ဍါ၉။
 စူဠနိဠ္ဍါ၇၀။ ဇာဠ္ဍါ၅။၁၅။ မဒ္ဒါ၁။၄။
 သံဠ္ဍါ၁။၃။ မိတ္တာမစူပရိဗျူဠ္ဍောတိ မိတ္တေ-
 ဟိ စ ဒဠ္ဍဘတ္တိဟိ(ဒဠ္ဍမိတ္တေဟိက) အမစေ-
 ဟိ စ ပရိဝုတော။ ဇာဠ္ဍါ၅။၇။ (-ဒီဠ္ဍိ-
 ၁။၂၉၃။ သီဠ္ဍိသစ်။၂။၂၃၄။ ဒီဠ္ဍိ၃။၁၁။
 မဒ္ဒါ၁။၄၀။၆။ မဒ္ဒါ၃။၁၆။ သံဠ္ဍါ၁။၁၇။
 သံဠ္ဍါ၂။၂၀၃။ အံဠ္ဍါ၃။၁၈၄။ ဝိသုဒ္ဓိဠ္ဍါ၁။
 ၂၆။ မဟာဝံသဠ္ဍါ၆။၈။)

ဒဠ္ဍဘတ္တိက (တိ) [ဒဠ္ဍဘတ္တိ+ဣက] မြဲမြံစွာ-
 မှီဝဲ-ဆည်းကပ်-ခြင်းရှိသောသူ။ မနုဿာ
 ဒဠ္ဍဘတ္တိကာ ဟုတွာ။ ထေရဠ္ဍါ၂။၃၅၄။
 (-ဣတိဝုတ်ဠ္ဍါ၈။ သာရတ္ထါ၂။၄။ မဒ္ဒါ၁။
 ၄၀။ မဒ္ဒါ၃။၁၄၀။ သံဠ္ဍါ၁။၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိဠ္ဍါ၁။
 ၅၃။၂၆။)

ဒဠ္ဍဘာဝကရဏဗဟုလ (တိ) [ဒဠ္ဍဘာဝ+ကရ-
 ဏ+ဗဟုလ] များသော (ကိုယ်ခန္ဓာ၏) -
 သန်မာ- တောင့်တင်း- ဆူဖြိုး- သည်၏
 အဖြစ်ကို ပြုခြင်းရှိသော (ကိုယ်ခန္ဓာ၏) -
 သန်မာ- တောင့်တင်း- ဆူဖြိုး- သည်၏
 အဖြစ်ကို အပြုများသော ကိုယ်ခန္ဓာမှူးမြူ
 မှ၌ အလေ့အလာများသောသူ။ ကာယဒဠ္ဍ-
 ဗဟုလာတိ ကာယဿ ဒဠ္ဍဘာဝကရဏဗဟု-
 လာ၊ ကာယပေါသနဗဟုလာတိ အတ္ထော။
 ဝိဠ္ဍါ၂။၁၆၄ (သီမူကွဲ)။

ဒဠ္ဍဘာဝပုတ္တ (တိ) [ဒဠ္ဍဘာဝ+ပုတ္တ] မြဲမြံ-
 အားကြီး- အားရှိ- သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်
 သော (ကောဓ-စသည်)။ ဒဠ္ဍဘာဝပုတ္တော
 ကောဓောယေဝ။ ပဋိသံဠ္ဍါ၁။၂၉၂။ ထာမ-
 ဇာတ (ဝိသုဒ္ဓိဠ္ဍါ၂။၃၉။ အဘိဝတာရဠ္ဍိ-
 သစ်။၂။၂၇၃)လည်း ကြည့်။

ဒဠ္ဍဘာဝါပါဒန (န) [ဒဠ္ဍဘာဝ + အာပါဒန]
 ခိုင်မြဲသည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်စေခြင်း။ မရိ-

ယာဒါယ ထိရဘာဝကရဏံ ဝိယ.... ဒဠ္ဍ-
 ဘာဝါပါဒနတော။ မဒ္ဒါ၂။၂၆၉။

ဒဠ္ဍမနုလကောဠ္ဍက (တိ) [ဒဠ္ဍ + အနုလ +
 ကောဠ္ဍ + က။ မ-အာဂံ။] မြဲမြံ- ခိုင်ခံ့- သော
 - ပစ်စင် - (နှင့်) မြဲမြံ- ခိုင်ခံ့ - သော
 တံခါးမုခ်ရှိသော (မြို့တော်)။ ဒဠ္ဍမနုလ-
 ကောဠ္ဍက (ဇာဠ္ဍါ၁။၂၃။ ဇာဠ္ဍါ၂။၉၅)၌
 ထိရတရေဟိ(ဒဠ္ဍေဟိ) အနုလကေဟိ ဒွါရ-
 ကောဠ္ဍကေဟိ စ သမန္နာဂတံ။ ဇာဠ္ဍါ၄။
 ၁၀၇။ ဇာဠ္ဍါ၆။၆၅။ (-ထေရဠ္ဍါ၃၃၃။
 မိလိန္ဒ။၁။ ထေရဠ္ဍါ၂။၃၂၄။)

ဒဠ္ဍမန္တ (တိ) [ဒဠ္ဍ + မန္တ] ခိုင်မြဲသော တိုင်ပင်မှု
 ရှိသောသူ။ ဒဠ္ဍမန္တ(ဒဠ္ဍမိတ္တံသီလ)ဥပဋ္ဌာကံ
 ပက္ခောသာပေတွာ။ ဇာဠ္ဍါ၅။၂၂၈။

ဒဠ္ဍမာနသ (တိ) [ဒဠ္ဍ + မာနသ] မယိမ်း
 မယိုင် ကြံ့ခိုင်သောစိတ်ရှိသောသူ (ဘုရား
 အလောင်းတော်)။ ဒဠ္ဍမာနသော ဟုတွာ။
 အပါဠာ၁။၈၅။ ဇာဠ္ဍါ၁။၈၃။

ဒဠ္ဍမိတ္တ (ပု) [ဒဠ္ဍ + မိတ္တ။ ဒဠ္ဍော ထိရော
 မိတ္တော ဒဠ္ဍမိတ္တော။ ဓာနံဠ္ဍါ၃၄၆။] မြဲမြံ-
 တည်တံ့-အရှည်ခံ့-သော အဆွေခင်ပွန်း၊
 ခိုင်မြဲသော-အဆွေခင်ပွန်း-မိတ်ဆွေ၊ မိတ်
 ဆွေချစ်။ သမ္ဘတ္တာတိ အတိဝိဿာသိကာ
 ဒဠ္ဍမိတ္တာ။ ဝိဠ္ဍါ၁။၂၄၈။ မိတ္တောတိ ဒဠ္ဍ-
 မိတ္တော။ သာရတ္ထါ၂။၃၉၂။ ကခါဠ္ဍိသစ်။
 ၄၀၆။ ဒီဠ္ဍိ၃။၁၃၀။ (-ဝိဠ္ဍါ၁။၃၂၆။ ဝိဠ္ဍါ
 ၃။၄၁၀။ ဝိသင်္ဂဟ။၇၂။ ဒီဠ္ဍါ၂။၁၃၆။ မဒ္ဒါ
 ၄။၄၇။ အံဠ္ဍါ၁။၃၅၀။ စရိယာဠ္ဍါ၃၀၂။
 မဟာနိဠ္ဍါ၂၉၃။ ဇာဠ္ဍါ၃။၁၃၈။၁၆၈။ ကခါ
 ဠ္ဍိသစ်။၂၀၈။ ဒီဠ္ဍိ၁။၈၈။ သီဠ္ဍိသစ်။၁။
 ၂၇၉။)

ဒဠ္ဍမူလ (န) [ဒဠ္ဍ + မူလ] (၁) မြဲမြံ- ခိုင်ခံ့-
 သော အမြစ်။ (တိ) (၂) (က) မြဲမြံ-
 ခိုင်ခံ့ - သော အမြစ်ရှိသော (သစ်ပင်)။

(ခ) မြဲမြံ - ခိုင်ခံ့ - သော အကြောင်းရင်း ရှိသော။ (၁) ဒဠ္ဍမူလေန ပန သုပ္ပတိဋ္ဌိတော။ သံ၊ဠာ၊၃။၇၄။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။ (တိ) (၂) (က) ဝါတဿ အတိဗလဝတာယ ဒဠ္ဍမူလာ ဝနဇေဋ္ဌကရုက္ခာပိ သံဘဂ္ဂသာခါ-ဝိဇ္ဇပါ သမူလာ နိပတိ သူ။ ဇာ၊ဠာ၊၁။၃၄၇။ (-သံ၊ဠာ၊၃။၇၄။) (ခ) အဟိတဒုက္ခာပန-ယနကာမတာ ဗလဝတိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဒဠ္ဍမူလာ။ စရိယာ၊ဠာ၊၂၉၂။ ဒီ၊ဠာ၊၁။၈၃။

ဒဠ္ဍမူလဇ္ဇာပတိဋ္ဌိတ (တိ) [ဒဠ္ဍမူလဇ္ဇာ+ပတိ-ဋ္ဌိတ။ ဒဠ္ဍမူလ+ဇ္ဇာ+ပတိဋ္ဌိတ] (က) မြဲမြံ - ခိုင်ခံ့ - သော အမြစ်ဟူသော အထွေးအရှက် တို့ဖြင့် တည်နေသော။ (ခ) မြဲမြံ - ခိုင်ခံ့ - သော အမြစ်တို့၏ - မြေးရှက် - ငြိတွယ် - ခြင်းဖြင့် ရပ်တည်နေသော (သစ်ပင်)။ ဒဠ္ဍ-မူလဇ္ဇာပတိဋ္ဌိတာ.... ဟောန္တိ။ မိလိန္ဒ။၁၀၆။

ဒဠ္ဍမူ (ပု) [ဒဠ္ဍ+မူ] လွန်းကဲ - ပြင်းထန် - စွာ တွေဝေသောသူ။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒဠ္ဍမူဂါဟိ (တိ) [ဒဠ္ဍမူ+ဂဟ+ဟိ] လွန်ကဲ - ပြင်းထန် - စွာ တွေဝေသည်ဖြစ်၍ - ယူ - စွဲလမ်း - သောသူ။ ဒဠ္ဍမူဇ္ဇော ဟုတွာ ဂဏှာ-တိတိ ဒဠ္ဍမူဂါဟိ။ အဘိ၊ဝတာရာ၊ဠာ၊၂။၂၀၉။

ဒဠ္ဍယတိ (ကြိ) [ဒဠ္ဍ+ဣယ+တိ] မြဲမြံ - စွာ - အောင် - ပြု၏။ လွန်ကဲ - ပြင်းထန် - ထက် သန် - စွာ - အောင် - ပြု၏။ ဒဠ္ဍ ကရောတိ ဝိရိယံ (ဝိနယံ) ဒဠ္ဍယတိ။ ကစ္စည်း။၄၃၉။ မောဂ်၊၅။၁၂။ နိတိ၊ဇာ။၃၇၃။ နိတိ၊သုတ္တ။ ၉၁၉။ (-ရူ။၅၃၉။)

ဒဠ္ဍယာန (တိ) [ဒဠ္ဍ+ယာန] မြဲမြံ - ခိုင်ခံ့ - တောင့်တင်း - သော (ရထား) ယာဉ်ရှိသော သူ။ အဟံ ဒဠ္ဍယာနော ဗလဝါ အသန္တာသိ။ စရိယာ၊ဠာ၊၁၅၉။

ဒဠ္ဍရဇ္ဇ (ပု၊ထိ) [ဒဠ္ဍ+ရဇ္ဇ] ခိုင်မြဲသော ကြိုး။ ဒဠ္ဍရဇ္ဇ၊ ဝိယ တဏှာ။ သံ၊ဠာ၊၃။၁၁၀။ သံ၊ဠာ၊ ၂။၃၄၈။

ဒဠ္ဍဝါဒ (တိ) [ဒဠ္ဍ+ဝါဒ] ခိုင်မြဲသော အယူ 'ဝါဒ' ရှိသောသူ။ ဒဠ္ဍ ဝဒါနာတိ ဒဠ္ဍဝါဒါ။ ဝေဠု ဒဠ္ဍဝါဒေသု တေသု။ သုတ္တနိ၊ဠာ၊၂။၂၇၂။ (-မဟာနိ။၂၃၄။ ဟောနိ၊ဠာ၊၃၁၉၊၃၂၃။)

ဒဠ္ဍဝါဠရဇ္ဇ (ပု၊ထိ) [ဒဠ္ဍ+ဝါဠရဇ္ဇ] ကြမ်းတမ်း သော သားမြီးကြိုး။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒဠ္ဍဝါဠရဇ္ဇသံသန (န) [ဒဠ္ဍဝါဠရဇ္ဇ+သံသန] ကြမ်းတမ်းသော သားမြီးကြိုးဖြင့် ပွတ်တိုက် ဆွဲငင်ခြင်း။ ဒဠ္ဍဝါဠရဇ္ဇသံသန - ဒုက္ခာဓိက-ဒုက္ခဘာဂိဿ။ ဝိသုဒ္ဓါ၊၁။၅၄။

ဒဠ္ဍဝိဿာသ (ပု) [ဒဠ္ဍ+ဝိဿာသ] (၁) မြဲမြံ - တည်တံ့ - အရှည်ခံ့ - သော ချစ်ကျွမ်းဝင် ခြင်း။ (တိ) (၂) မြဲမြံ - တည်တံ့ - အရှည်ခံ့ - သော ချစ်ကျွမ်းဝင်ခြင်းရှိသောသူ။ (၁) အောက်ပုဒ် ကြည့်။ (တိ) (၂) ဒဠ္ဍဝိဿာ-သာဝ အဟေသံ။ ဇာ၊ဠာ၊၄။၄၀၁။

ဒဠ္ဍဝိဿာသိက (တိ) [ဒဠ္ဍဝိဿာသ + ဣက] မြဲမြံ - တည်တံ့ - အရှည်ခံ့ - သော ချစ်ကျွမ်း ဝင်ခြင်း ရှိသောသူ။ ဒဠ္ဍဝိဿာသိကာ ဟုတွာ။ ဓမ္မာ၊ဠာ၊၂။၃၆၃။ ဇာ၊ဠာ၊၂။၁၆၁။

ဒဠ္ဍဝိရိယ (န) [ဒဠ္ဍ + ဝိရိယ] (၁) ထက် သန် - ပြင်းထန် - မတုန်ဆုတ် - သော လုံ့လ 'ဝိရိယ'။ (တိ) (၂) ထက်သန် - ပြင်း ထန် - မတုန်ဆုတ် - သော လုံ့လ 'ဝိရိယ' ရှိ သော၊ ဇွဲကောင်းသောသူ။ (၁) ယံ ကိစ္စံ ဒဠ္ဍဝိရိယေန၊ ယံကိစ္စံ ဗောဇ္ဈမိစ္ဆတာ။ ထေရ။ ၂၅၃။ ထေရ၊ဠာ၊၁။၃၇၂။ ဒဠ္ဍဝိရိယံ ကရောန္တော။ ဒီ၊ဠာ၊၂။၃၂၇။ မာ၊ဠာ၊၁။၃၈၄။ သံ၊ဠာ၊၂။၄၃၄။ အံ၊ဠာ၊၁။၂၅၅။ အောက်ပုဒ် လည်းကြည့်။ (တိ) (၂) သဗ္ဗဗုဒ္ဓိယာပထေသု ဒဠ္ဍဝိရိယော အနောလိနဝိရိယော သမာနေ၊

ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။ ၁၃၃။ ဇာဠ္ဌာ။ ၂၇။ (-ထေရ။ ၂၇၃။ ဒီဠ္ဌာ။ ၁၀၅။ ထေရ။ ၄၂။ ၃၃။ ၂၅။ အပဠ္ဌာ။ ၂၈။ ဇာဠ္ဌာ။ ၁၂၂။) တိဗ္ဗနိက္ကမ (က)-လည်း ကြည့်။

ဒဠ္ဍဝိရိယာဓိဋ္ဌာန (န) [ဒဠ္ဍဝိရိယ+အဓိဋ္ဌာန] ထက်သန် - ပြင်းထန် - မတုန်ဆုတ် - သောလုံလ 'ဝိရိယ'ကို ဆောက်တည် 'အဓိဋ္ဌာန' ခြင်း။ ဒဠ္ဍဝိရိယာဓိဋ္ဌာနံ ကတော။ ထေရ။ ၄၁။ ၄၃၉။

ဒဠ္ဍသန္နိပါတဋ္ဌ (ပု) [ဒဠ္ဍသန္နိပါတ+အတ္ထ] မချွတ်မလွဲ-အမြဲကျရောက်-စုဝေး-ခြင်း ဟူသော - အနက်-သဘော။ ဤတိ (သုတ္တနိဋ္ဌာ။ ၈၉။ စူဠနိဋ္ဌာ။ ၁၂၂) ကြည့်။

ဒဠ္ဍသမာဒါန (န) [ဒဠ္ဍ+သမာဒါန] (၁) မြဲမြံစွာ - မတုန်မလှုပ် - မတုန်ဆုတ်ပဲ - သက်ဝင်၍ - ယူ - ဆောက်တည် - ခြင်း။ (တိ) (၂) မြဲမြံစွာ - မတုန်မလှုပ် - မတုန်ဆုတ်ပဲ - သက်ဝင်၍ - ယူ - ဆောက်တည် - ခြင်းရှိသော။ (၁) ဒဠ္ဍသမာဒါနံ အဓိဋ္ဌာယ (ကတော)။ စရိယာ။ ၄။ ၉၄။ ဇာဠ္ဌာ။ ၇။ ၃၃၃။ မဇ္ဈိ။ ၂။ ၁၉၂။ (-ဇာဠ္ဌာ။ ၆။ ၇၀-၁။ ဒီဠ္ဌာ။ ၁။ ၈၂။ သီဠ္ဌာသစ်။ ၁။ ၂၆၉။) (တိ) (၂) ဒဠ္ဍသမာဒါနော အဟောသိ ကုသလေသု ဓမ္မေသု အဝတ္တိတသမာဒါနော။ ဒီဠ္ဌာ။ ၁။ ၁၁၉။ ဒဠ္ဍသမာဒါနော အဿအဝတ္တိတသမာဒါနော။ မဟာနိ။ ၃၈၉။ ဒဠ္ဍသမာဒါနောတိ ထိရဂဟဏော။ .... (အဝတ္တိတသမာဒါနောတိ နိစ္စလဂဟဏော အနိဝတ္တိတဂဟဏော။) ဒီဠ္ဌာ။ ၃။ ၁၀၂။ (အဝတ္တိတသမာဒါနောတိ ဩဘရိတော ဂါဟဏော။ မဟာနိဋ္ဌာ။ ၄၀၄။) (-မိလိန္ဒ။ ၃၃၃။ စရိယာ။ ၄။ ၂၇၉။ သီဠ္ဌာသစ်။ ၁။ ၂၅၆။ ဒီဠ္ဌာ။ ၃။ ၁၀၁။ ၁၀၆။ ၁၂၅။)

ဒဠ္ဍသမ္ဘူတ (တိ) [ဒဠ္ဍ+သမ္ဘူတ] (က) တင်းကြပ် - မြဲမြံ - သည် ဖြစ်၍ဖြစ်သော။ (ခ) တင်းကြပ် - မြဲမြံ - သည်၏ အဖြစ်သို့ရောက်

သော(တဏှာ-စသည်)။ ဒဠ္ဍသမ္ဘူတာ ဥတ္တရတဏှာ ဝေ။ အဘိဋ္ဌာ။ ၂။ ၁၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၂၀၄။

ဒဠ္ဍသလ္လသမပ္ပိတ (တိ) [ဒဠ္ဍ+သလ္လ+သမပ္ပိတ] (က) (ရာဂ-ဟူသော)ဆူးငြောင့်သည် မြဲမြံစွာ - ဖောက်ထွင်း - စူးဝင် - အပ်သော။ (ခ) သန်မာ - ခိုင်ခံ့ - သော ရာဂဆူးငြောင့်သည် - ဖောက်ထွင်း - စူးဝင် - အပ်သော။ သူ။ ဒဠ္ဍသလ္လသမပ္ပိတော (ထေရ။ ၂၆၆)တိ ဒဠ္ဍိ ထိရံ၊ ဒဠ္ဍေန ဝါ သလ္လေန သမပ္ပိတော၊ ရာဂသလ္လေန ဟဒယံ အာဟစ္စ ဝိဒ္ဓေါ။ တေရ။ ၄၁။ ၄၇၇။

ဒဠ္ဍသိင်္ဂါရ (ပု) [ဒဠ္ဍ+သိင်္ဂါရ] မြဲမြံသော (ကုသိုလ်တရားတို့ကို ထိုးဖောက် ဖျက်ဆီးတတ်သောကြောင့်) ဦးချိုနှင့်တူသော (ကိလေသာရာဂ)။ ပရိခဏိတော ဌပိတဿေဝ ဒဠ္ဍသိင်္ဂါရဿေတံ နာမံ။ အံဠ္ဌိ။ ၂။ ၂၆၂။ (-အဘိဋ္ဌာ။ ၂။ ၄၅၈။)

ဒဠ္ဍသုတ္တ (န) [ဒဠ္ဍ+သုတ္တ] ခိုင်မြဲသောချည်ကြိုး။ ဒဠ္ဍသုတ္တေန သင်္ဂဟိတပုပ္ပါနိ ဝိယ။ သာရတ္ထ။ ၁။ ၃၁။

ဒဠ္ဍာဝတ္တိတ (တိ) [ဒဠ္ဍ+အဝတ္တိတ] မြဲမြံစွာ ရပ်တည်သော(ခြေထောက်-စသည်)။ ဌာနဂမနေသု ပါဒါနံ ဒဠ္ဍာဝတ္တိတဘာဝေါ လက္ခဏံ နာမံ။ ဒီဠ္ဌာ။ ၃။ ၁၀၅။

ဒဠ္ဍိက (ပု) [ဒဠ္ဍ+ဣက] ဒဠ္ဍိက အမည်ရှိသော ရဟန်း။ အာယသ္မန္တံ ဒဠ္ဍိကံ တေဒဝေါစ။ ဝိ။ ၁။ ၈၆။

ဒဠ္ဍိဇောတက (တိ) [ဒဠ္ဍိ+ကရဏ+ဇောတက။ အလယ်ပုဒ်ကျေ။] (မခိုင်မာသော ရွှေစကားကို)ခိုင်မာအောင်ပြု-တတ် - ကြောင်းဖြစ်-သော နောက်ဝါကျ(အကူစကား)ဟု-သိစေတတ် - ဖော်ပြတတ် - သော (ဟိ-စသော နိပါတ်ပုဒ်)။ ဟိ-သဒ္ဓေါ အာဂမဝသေန ဒဠ္ဍိဇောတကော။ သီဠ္ဌာသစ်။ ၁။ ၄၄။

ဒဠိယ (န) [ဒဠိ+ဏျ] ဆူဖြိုး-သည်၏အဖြစ်-
ခြင်း။ ဒဠိယ(ဇာ၊၁။၁၅၃)၌ ဝေဇ္ဇပဿ မယံ
ကာကဿ ကုတော ဒဠိဘာဝေါ၊ ကုတော
ထူလ၌ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၄။

ဒဠိကမ္မ (န) [ဒဠိ+ကမ္မ။ (ဒွလကမိ-သံ)] (၁)
မြဲမြဲအောင်-ပြုခြင်း-ပြုမှု။ (က) ခိုင်-
အရှည်ခံ-အောင်-ပြုခြင်း-ပြုမှု။ (ခ) ယံ
မှားဖွယ်မရှိ-စိတ်ချရ-အောင်-ပြုခြင်း-
ပြုမှု။ (ဂ) အားရှိ-နောက်မဆုတ်-အောင်
-ပြုခြင်း-ပြုမှု။ အားပေး-ကူညီ-မှု။ (ဃ)
တရိတသေ-လေးလေးစားစား- ပြုခြင်း-
ပြုမှု။ (င) မပြတ်မစဲ-အမြဲ-ပြုခြင်း-ပြုမှု။
(စ) တင်းကြပ်-မရော့ရဲ-အောင်-ပြုခြင်း-
ပြုမှု။ (၂) (ဒေါသကို)-ခက်ထန်-ကြမ်း
တမ်း-အောင်-ပြုခြင်း-ပြုမှု။ (၃) (ကိုယ်
ခန္ဓာ)-ဆူဖြိုး-တောင့်တင်း-အောင်-
ပြုခြင်း-ပြုမှု။

(၁) မြဲမြဲအောင်-ပြုခြင်း-ပြုမှု။ (က)
ခိုင် - အရှည်ခံ - အောင်- ပြုခြင်း-ပြုမှု။
အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အဂ္ဂဋ္ဌံ တုန္တံ ဩဝဇ္ဇိကံ
ကဏ္ဍုသကံ ဒဠိကမ္မံ။ ဝိ၊၃။၄၀၄။ =အနုဒ္ဓရိ-
တွာဝ ဥပဿယံ ကတွာ အလ္လိယာပနကံ
ဝတ္ထခဏ္ဍံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၀။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊
၂။၃၇၅-၆။ ဇိဏ္ဏစိဝရေသု ဒဠိကမ္မံ ဝါ တုန္တ-
ကမ္မံ ဝါ ကာတမ္ပံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၁၉။ (-
သာရတ္ထ၊၂။၂၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၃။၁၁၄၁။)

(ခ) ယံမှားဖွယ်မရှိ-စိတ်ချရ-အောင်
-ပြုခြင်း-ပြုမှု။ ဣဒံ အကုပ္ပကမ္မဿ ဒဠိ-
ကမ္မံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။
၃၉၅။ ကင်္ခါ၊ဒီ၊သစ်။၄၂၁။ = ထိရတရကမ္မံ
ဟောတိ ကောယ ရဇ္ဇုယာ ဗန္ဓိတဗ္ဗဘာရေ
ဒုတိယတတိယာဒိရဇ္ဇုဟိ ဗန္ဓနံ ဝိယ။ ဝိန-
ယာလင်္ကာရ၊၂။၂၆၉။ ဒဠိကမ္မတ္ထ(၃)-လည်း
ကြည့်။

(ဂ) အားရှိ - နောက်မဆုတ်-အောင်
-ပြုခြင်း- ပြုမှု။ အားပေး- ကူညီ - မူ။
မဟာဗောဓိသတ္တဿ ဒဠိကမ္မံ ကတွာ ဗြဟ္မ-
လောကမေဝ ဂတော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၅၁။ မဟာ-
ပုရိသဿ ဒဠိကမ္မံ ကတွာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၀)တိ
မဟာပုရိသဿ “ပဗ္ဗဇိဿာမဟ”၌ ပဝတ္တ-
စိတ္တုပ္ပါဒဿ ဒဠိကမ္မံ ကတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၉။
(-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။
ဂဂ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၀၄၊၃၉၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။
သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၃၃၉။)

(ဃ) တရိတသေ-လေးလေးစားစား-
ပြုခြင်း-ပြုမှု။ ဒဠိကမ္မေ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၄။ မ၊
ဋ္ဌ၊၁။၂၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆)တိ (ထိရိကရဏေ)
သက္ကစ္စကိရိယာယံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၅၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။ အတ္ထဝိသေသာဘာဝေ-
ပိ အာဘရဏဝသေန စ အာဒရဝသေန စ
ပုန ဝစနံ ဒဠိကမ္မံ။ မူလဒီ၊၁။၉၅။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၇-ဂ။)

(င) မပြတ်မစဲ-အမြဲ-ပြုခြင်း-ပြုမှု။
ဒဠိကမ္မေ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၄)တိ သာတစ္စကိရိယံ။
သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၅၇။

(စ) တင်းကြပ် - မရော့ရဲ-အောင်-
ပြုခြင်း-ပြုမှု။ ဒဠိကမ္မသိထိလကရဏပုယော-
ဇန ကြည့်။

(၂) (ဒေါသကို) - ခက်ထန် - ကြမ်း
ထမ်း-အောင်-ပြုခြင်း-ပြုမှု။ ယော ဝေ-
ဇ္ဇပေါ ဥပနာဟော....ဒဠိကမ္မံ ကောဿ၊
အယံ ဝုစ္စတိ ဥပနာဟော။ အဘိ၊ဝိ၊၃၇၁။
အဘိ၊ပု၊၁၂၁။ ဒဠိကမ္မ၌ ထိရကရဏံ။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၄၇၃။

(၃) (ကိုယ်ခန္ဓာ)-ဆူဖြိုး-တောင့်တင်း
-အောင်-ပြုခြင်း-ပြုမှု။ ဒဠိကမ္မပ္ပ(ပ)သု-
တ-ကြည့်။

ဒဠိကမ္မကရဏ (န) [ဒဠိကမ္မ+ကရဏ] ခိုင်ခံ့-
အားရှိ-အောင် ပြုထိုက်သော အမှုကို ပြု

ခြင်း။ ဒဠိကမ္မကရဏမတ္တေနာ (ဝိ၊ ၃။ ၃၅၂) - တိ ဒေဝံ စိမိလိကာယော ဧကေတော ကတော သိဗ္ဗိတမတ္တေန။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၉၁။ (-ဝိ၊ ၅။ ၃၀၂။)

ဒဠိကမ္မတ္တ (ပု) [ဒဠိကမ္မ + အတ္တ] (၁) ခိုင်ခံ့ - မပျက်စီး - အောင် ပြုခြင်း ဟူသော အကျိုး။ (၂) ခိုင်မာ - မယိမ်းယိုင် - အောင် ပြုခြင်းဟူသော အကျိုး။ (၃) ယုံမှားမဲ့ - စိတ်ချလောက် - မချွတ်ယွင်း - အောင် ပြုခြင်းဟူသော အကျိုး။ (တိ) (၄) တရိတသေ - လေးလေးစားစား - ပြုခြင်း ဟူသော အနက်ရှိသော (သာဓုက-စသော သဒ္ဒါ)။

(၁) အဗ္ဗာ ရာဇာ ဒဠိကမ္မတ္တာယ ဣမေ ထမ္ဘေ တေလပိလောတိကာဟိ ဝေဌာပေတိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၁။ (၂) တဉ္စ ပဋိဇာနန္တမိမံ သုတော ဒဠိကမ္မတ္တမေဝ ဝိတ္တာရေနာပိ ပုစ္ဆန္တော အာဟ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၀။ (၃) အထ တဿာ ဝေ ဒဠိကမ္မတ္တံ အဝိပ္ပဝါသကမ္မဝါစာ ကာတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၂၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၇၇။ ကခါ၊ ဇီ၊ သစ်။ ၁၄၃။ (-ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၇၅။)

(တိ) (၄) ဒဠိကမ္မတ္တေန ဟိ ဒဠိမိမံ ဓမ္မံ... သုဏာဟိတိ ဝေ ဒီပိတံ ဟောတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၅။ (-ဒီ၊ ဇီ၊ ၁။ ၂၃၃။ သီ၊ ဇီ၊ သစ်။ ၂။ ၅၇။)

ဒဠိကမ္မနိယောဇန (န) [ဒဠိကမ္မ + နိယောဇန] ရှိရှိသေသေပြုရန် - တိုက်တွန်း - နှိုးဆော် - ခြင်း။ သာဓုကံ မနသိ ကရော (ဟိ) ထာတိ မနသိကာရေ ဒဠိကမ္မနိယောဇနေန မနိန္ဒိယဝိက္ခေပနိဝါရဏံ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၅။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၀။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၇။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၉။ (-သီ၊ ဇီ၊ သစ်။ ၂။ ၅၉။)

ဒဠိကမ္မ(ပ)ပယောဇန (တိ) [ဒဠိကမ္မ + ပယောဇန] တင်းကြပ် - မြဲမြံ - အရှည်ခံ - အောင် ပြု

ခြင်းဟူသော အကျိုးရှိသော။ လောကဝဇ္ဇေသု သိက္ခာပဒေသု ဒဠိကမ္မပယောဇနာ။ သီ၊ ဇီ၊ သစ်။ ၁။ ၉၀။ ဒဠိကမ္မသိထိလကရဏပယောဇန-လည်း ကြည့်။

ဒဠိကမ္မ(ပ)သုတ (တိ) [ဒဠိကမ္မ + ပသုတ] (က) (ကိုယ်ခန္ဓာ) - ဆူဖြိုး - တောင့်တင်း - အောင် ပြုမှု၌ - အားထုတ် - လေ့ကျင့် - သော။ (ခ) အားထုတ် - လေ့ကျင့် - အပ်သော - ဆူဖြိုး - တောင့်တင်း - အောင် ပြုမှု ရှိသော။ ကာယဒဠိ (ဇီ) ဗဟုလ (ဒီ၊ ဇီ၊ ၂။ ၃၃၀။ မ၊ ဇီ၊ ၁။ ၃၇၆။ အံ၊ ဇီ၊ ၁။ ၂၅၇) - ကြည့်။

ဒဠိကမ္မသိထိလကမ္မကရဏပယောဇန (တိ) [ဒဠိကမ္မသိထိလကမ္မကရဏ + ပယောဇန] တင်းကြပ်မှု၊ လျော့ပေါ့မှုကို ပြုခြင်းဟူသော အကျိုးရှိသော (သိက္ခာပုဒ်ကို နောက်ထပ် တဖန် ပညတ်မှု)။ အနုပညတ္တိ ဟိ ဒဠိကမ္မသိထိလကမ္မကရဏပယောဇနာ။ ဝဇီရ။ ၇၇။

ဒဠိကမ္မသိထိလကရဏပယောဇန (တိ) [ဒဠိကမ္မသိထိလကရဏ + ပယောဇန] တင်းတင်းကြပ်ကြပ်ပြုခြင်း၊ လျော့ပေါ့ (ရော့ရဲ) အောင် ပြုခြင်းဟူသော အကျိုးရှိသော (သိက္ခာပုဒ်ကို နောက်ထပ် ပြင်ဆင်ပညတ်မှု)။ ဝိသေသဘူတာ စ ဒဠိကမ္မသိထိလကရဏပယောဇနာ အနုပညတ္တိနယာ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၅။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၇။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၉။ = ယထာဏ္ဏမံ လောကဝဇ္ဇေသု သိက္ခာပဒေသု ဒဠိကမ္မပယောဇနာ၊ ပဏ္ဏတ္တိဝဇ္ဇေသု သိထိလကရဏပယောဇနာတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၆၉။ (- ဝဇီရ။ ၂၃၊ ၇၆။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၁။ ၂၆။)

ဒဠိကရဏ (န) [ဒဠိ + ကရဏ] (၁) မြဲမြံ - ခိုင်ခံ့ - အောင် ပြုခြင်း၊ (က) ခိုင်မာ - တင်းကြပ် - စွာ - အောင် - ပြုခြင်း။ (ခ) အားရှိ - အားကောင်း - အောင် ပြုခြင်း၊ အားပေးခြင်း။ (ဂ) ရှိသေ - လေးစား - စွာ ပြုခြင်း။

တရိတသေပြုခြင်း။ (ဆ) ယုံကြည်ရ-စိတ်
ချရ-သံသယကင်း-အောင် ပြုခြင်း။ (တိ)
(၂) (မခိုင်မာ - ယိမ်းယိုင်နေ - သော ရှေ့
စကားကို) - ခိုင်မာ - မယိမ်းယိုင် - အောင်
ပြု - တတ် - ကြောင်းဖြစ် - သော (နောက်-
စကား - ဝါကျ)။

(၁) (က) အနုပညတ္တိယာ သိက္ခာပဒဿ
ဒဠိကရဏံ သိထိလကရဏဉ္စ ပသင်္ဂတော အာ-
ပန္နံ ဝိဘဇိတော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၉။ သော ဒိဋ္ဌိ
ဒဠိကရဏဝသေနပုရိမံပုရိမံ ဥတ္တရာ ဥတ္တရာ
ဥပါဒိယတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၉။ မူလဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၂၁။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ ၃၂၇။ (-သုတ္တနိ၊ ၁။ ၃၀၆။
သံ၊ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၈၆။ မူလဋ္ဌိ၊ ၂။ ၂၂၂။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၇၆။)
(ခ) (အနုဗလဝသေန) အနုဝတ္တနဝသေန
စ... ရက္ခဏံ ဝါ ဒဠိကရဏံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊
၁။ ၁၂၀။ သီ၊ဋ္ဌိ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၃၉။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၅၅။
(ဂ) ဒဠိကရဏတ္ထ (တိ) (၂)-ကြည့်။ (ဆ)
“ဒေါသော နတ္ထိ”တိ ဒိန္နတ္ထံ၊ ဗဒ္ဓံ သုဗဒ္ဓံ
ဝိယ ဒဠိကရဏံ န-မ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၂၆။ ဒဠိကရဏတ္ထ (၁) (ခ)-လည်း ကြည့်။
(တိ) (၂) ဒဠိကရဏံ ဝါ ဧတံ ဝစနံ။
သီ၊ဋ္ဌိ၊ သစ်၊ ၁။ ၅၉။ (- ၃၁၄။)

ဒဠိကရဏဇောတက (တိ) [ဒဠိကရဏ+ဇော-
တက] (မခိုင်မာသော ရှေ့ စကားကို) ခိုင်မာ
အောင် ပြု - တတ် - ကြောင်းဖြစ် - သော
နောက်ဝါကျ (အကူစကား) ဟု - ထွန်းပြ -
သိစေ - တတ်သော (စ-သဒ္ဓါ-စသည်)။ စ-
သဒ္ဓေါ စေတ္ထ ဒဠိကရဏဇောတကော။ သီ၊
ဋ္ဌိ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၁၃။

ဒဠိကရဏတ္ထ (ပု) [ဒဠိကရဏ + အတ္ထ] (၁)
မြဲမြံ - ခိုင်ခံ့ - အောင် ပြုခြင်း ဟူသော
အကျိုး၊ (က) တရိတသေ ပြုခြင်းဟူသော
အကျိုး။ (ခ) ယုံကြည်ရ-စိတ်ချရ - သံသ
ယကင်း-အောင် ပြုခြင်းဟူသော အကျိုး။
(ဂ) ခိုင်မာ - အားရှိ - အောင် ပြုခြင်းဟူ

သော အကျိုး။ (တိ) (၂) ရိုသေ -
လေးစား - စွာ ပြုခြင်းဟူသော အနက်
ရှိသော (သာဓုက-စသော သဒ္ဓါ)။ (၁)
(က) ဒဠိကရဏတ္ထံ အာယတိ သံဝရေ
ပတိဋ္ဌာပနတ္ထံ ပုန ဒါတဗ္ဗာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၆။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၆၁။ (ခ) တတော နံ ပုနပိ
ဒဠိကရဏတ္ထံ ပုစ္ဆိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၄။ သုတ္တနိ၊ ၁။
၂။ ၁၆၉။ ဥပါသကဿ ပန ပုနပုနံ ဒဠိကရ-
ဏတ္ထံ ဣဓာပိ သတ္တာရာ ကထိတံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။
၂၁၆။ (ဂ) သေလော ပုန ဒဠိကရဏတ္ထံ...
ဂါထာဒွယမာဟ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊
၂။ ၃၀၈-၉။ ဣဒံ ပုရိမသေဝ ဒဠိကရဏတ္ထံ
ဝုတ္တံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၅၄။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၁။
၄၃၇။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၀၈။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၃၂၉။ သီ၊ဋ္ဌိ၊
သစ်၊ ၁။ ၅၉။ သီ၊ဋ္ဌိ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၁၃။) (တိ) (၂)
ဒဠိကရဏတ္ထေန ဟိ ဒဠိမိမံ ဓမ္မံ... သုဏာ-
တာတိ ဧဝံ ဒီပိတံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀။
(-သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆။)

ဒဠိဘာဝကရဏဗဟုလ (တိ) [ဒဠိဘာဝ+ကရဏ
+ဗဟုလ] များသော (ကိုယ်ခန္ဓာ၏) - သန်
မာ - တောင့်တင်း - ဆူဖြိုး - သည်၏ အဖြစ်
ကို ပြုခြင်းရှိသော၊ (ကိုယ်ခန္ဓာ၏) - သန်မာ
- တောင့်တင်း - ဆူဖြိုး - သည်၏ အဖြစ်ကို
အပြုများသော၊ ကိုယ်ခန္ဓာမွေးမြူမှု၌ အလေ့
အလာများသော၊ သူ။ ကာယဒဠိ(ဠိ)ဗဟုလ
(ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၄) - ကြည့်။

ဒဠိဘာဝါပါဒန (န) [ဒဠိဘာဝ + အာပါဒန]
ခိုင်မြဲသည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်စေခြင်း။ သီလ-
မရိယာဒါယ ဒဠိဘာဝါပါဒနတော။ အံ၊ဋ္ဌိ၊
၃။ ၁၀။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၄၅၅။)

ဒဠိဒွါပ (တိ) [ဒဠိ+ဥဒ္ဓါပ] မြဲမြံ-ခိုင်ခံ့-သော
(မြို့ရိုး၏) အောက်ခံအခြေရှိသော၊ အောက်ခံ
အခြေခိုင်သော မြို့ရိုးရှိသော (မြို့-စသည်)။
ထိရမူလပါကာရ (သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၄) - ကြည့်။
ဒဠိပါကာရတောရဏ-လည်း ကြည့်။

ဒါ-ဒ်-ဗျည်းနှင့် အာ-သရ ယှဉ်တွဲ ပေါင်းစပ် ရွတ်ဆိုအပ်သော ဒါ-သဒ္ဒါ။ ယင်း-သည်-
 (၁) ဓာတ် - (၂) ပစ္စည်း - (၃) အာဒေသ - ဒါ-ဟု ၃-မျိုး ရှိ၏။ ထိုတွင် - (၁) ဓာတ် 'ဒါ'။ ယင်း-သည်- (က) ပေး - လှူ - ခြင်း = ဒါန, (ခ) ယူခြင်း = အာဒါန, (ဂ) ဖြတ် ခြင်း = အဝဇ္ဇာန = ဆေဒန, (ဃ) ဆောက် တည်ခြင်း = သမာဒါန, (င) ယဇ်နတ်ပူ ဇော်ခြင်း, ဗလိနတ်စာပေးခြင်း = ဟဗျဒါန, (စ) ကဲ့ရဲ့ - စက်ဆုပ် - ဖွယ် ဖြစ်ခြင်း, ကဲ့ရဲ့ - စက်ဆုပ် - ဖွယ်သို့ရောက်ခြင်း = ကုဂတ, (ဆ) အိပ်ခြင်း = နိဒ္ဒါ = သောပုန, (ဇ) သုတ်သင် - ဖြေရှင်း - ခြင်း = သုဇ္ဈန = သောဓန, (ဈ) စင်ကြယ်ခြင်း = သုဒ္ဓ, (ည) စောင့်ရှောက် ခြင်း = ရက္ခဏ, (ဋ) ထွက်ပြေး - တိမ်းရှောင် - ခြင်း = ပလာယန, (ဌ) ပူပန်ခြင်း = ဥပ-တာပ-အနက်တို့၌ ဖြစ်၏။ ဒါ ကလတ္တမှီ ဓာ-တုမိ၊ ဒါနာဒါနေဝဇ္ဇာနေ။ သမာဒါနေဟဗျ-ဒါနေ။ ကုဂတေ နိဒ္ဒါသုဇ္ဈနေ။ ကေ။ ၅၇။ ဒါ ဒါနသောဓနသုဒ္ဓ-ဆေဒရက္ခပလာယနေ။ ဥပတာပေ စ အာပုဗ္ဗော၊ အာဒါနေ နိတု သောပုနေ။ ဓာတုတ္ထ။ ၁၈၇။ (- နိတိ၊ ဓာ။ ၇၄၊ ၈၂၊ ၂၂၅-၆။ ထောမ။ စိန္တာမဏိ။)

(က) ပေး - လှူ - ခြင်း = ဒါန။ ဒါတုံ (ဝိ၊ ၃။ ၄၀၆-၇), ဒါန (အံ၊ ၂။ ၃၅) - ကြည့်။ (ခ) ယူခြင်း = အာဒါန။ အာဒါယ (ဝိ၊ ၁။ ၇။ ဝိ၊ ၁။ ၁၄၆) - ကြည့်။ (ဂ) ဖြတ်ခြင်း = အဝ-ဇ္ဇာန = ဆေဒန။ ဒါတ္တ (ဓာနံ၊ ဓာနံ၊ ၄၄၈), ဒါန (အဘိ၊ ၄။ ၁၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅၈။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၆၉။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၄၄၁။ ကင်္ခါ၊ ယော၊ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၄၅), ဒိယတိ (နိတိ၊ ဓာ။ ၂၂၆) - ကြည့်။ (ဃ) ဆောက်တည်ခြင်း = သမာဒါန။ သမာဒါယ (မ၊ ၁။ ၃၉။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၀) - ကြည့်။ (င) ယဇ်နတ်ပူဇော်ခြင်း, ဗလိ နတ်စာပေးခြင်း = ဟဗျဒါန။ နာရာယနဿ ဗလိ ဒဒါတိ။ ကေ၊ ၄။ ၅၇-၈။ သူစိ။ (စ)

အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၂-၁၈-ပ-ပ-ဗ-သ-စ

ကဲ့ရဲ့ - စက်ဆုပ် - ဖွယ် ဖြစ်ခြင်း, ကဲ့ရဲ့ - စက် ဆုပ် - ဖွယ်သို့ ရောက်ခြင်း = ကုဂတ။ သုဒ္ဓ (ဒိ၊ ၃။ ၇၉။ ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၅၄။ နိတိ၊ ဓာ။ ၇၅၊ ၈၂) - ကြည့်။ (ဆ) အိပ်ခြင်း = နိဒ္ဒါ = သောပုန။ နိဒ္ဒါ (ဓာနံ၊ ၄။ ၇၃၃) - ကြည့်။ (ဇ) သုတ်သင် - ဖြေရှင်း - ခြင်း = သုဇ္ဈန = သောဓန။ အနုယောဂဒါပနတ္ထ (ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၆၂။ ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၆၀။ နိတိ၊ ဓာ။ ၈၃), ဒါတုံ (ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၆၂။ ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၆၀။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၇၅။ နိတိ၊ ဓာ။ ၈၂), ဒေတာ (အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၄၃၅။ မူလဒီ၊ ၃။ ၂၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၇၃) - ကြည့်။ (ဈ) စင် ကြယ်ခြင်း = သုဒ္ဓ။ ဝေါဒါန (ဒိ၊ ၁။ ၁၀။ နေတ္ထိ၊ ၁၂။ ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၉၀။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၆၆။ နိတိ၊ ဓာ။ ၂၂၆) - ကြည့်။ (ည) စောင့်ရှောက် ခြင်း = ရက္ခဏ။ ဥဒ္ဓါန (နေတ္ထိ၊ ၃။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။ ၂၆။ ကေ၊ ၄။ ၅၇-၈။ နိတိ၊ ဓာ။ ၈၃) - ကြည့်။ (ဋ) ထွက်ပြေး - တိမ်းရှောင် - ခြင်း = ပလာ-ယန။ ဒါတိ (ဓာတုတ္ထ။ ၁၈၇) - ကြည့်။ (ဌ) ပူပန်ခြင်း = ဥပတာပ။ သုဒ္ဓ (ဓာနံ၊ ဓာနံ၊ ၄။ ၅၀၃။ ဓာတုတ္ထ။ ၁၈၇) - ကြည့်။

(၂) ပစ္စည်း 'ဒါ'။ ယင်း-သည်- (က) ကိံ, သဗ္ဗ, အည, ကေ, ယ, တ-သဒ္ဒါတို့နောက် စီရင်၍ကာလသတ္တမိအနက်ရှိသော = ကာလ-သတ္တမ္ပတ္ထ 'ဒါ', (ခ) ဟိတ်အနက်ရှိသော = ဟေတုတ္ထ 'ဒါ'ဟု ၂-မျိုး ရှိ၏။ (က) ကဒါ (ဒိ၊ ၂။ ၂၁၃၊ ၂၆၇။ ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၆။ ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၀), သဗ္ဗဒါ (သုတ္တနိ၊ ၃၀၅), အညဒါ (သံ၊ ၂။ ၄၇၇။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၀။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၃၈၅။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၂၀၄၊ ၄၃၉။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၃), ကေဒါ (အပ၊ ၂။ ၂၀၆), ယဒါ, တဒါ (ဒိ၊ ၂။ ၂၆၇) - ကြည့်။ (ခ) ယဒါ (သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၃) - ကြည့်။ (၃) အာဒေသ 'ဒါ'။ ဒါဌာ-ဒေါင်ကွင်း ကြည့်။

ဒါ (ပု၊ ထိ) [ဒါ+အ] (ပု) (၁) ကျေးကျွန်။ (ထိ) (၂) မယား၊ ဇနီး၊ အိမ်ရှင်မ။ (သုတ် သင်ခြင်း၊ ပေးလှူခြင်း၊ သစ်ရွက်၊ အတောင်၊

အမွေး၊ ပူလောင်ခြင်း၊ စောင့်ရှောက်ခြင်း။
စိန္တာမဏိ။ ပေးလှူခြင်း၊ ရိတ်ဖြတ်ခြင်း။
ဝါစပုတိ။ ကာကွယ်ခြင်း၊ သန့်ရှင်း - စင်ကြယ်
စေ - ခြင်း။ P.S.D.။ နေ၊ ဓာတ်တော်မေ
တော်၊ မွေးဖွားခြင်း၊ ဓာတ်၊ အရင်းအမြစ်
အစမူလ၊ မယား၊ ဇာတ်ဝတ္ထု၊ ပေးခြင်း။
သီ၊ ဓာန်။ (ပု)(၁) ဒါတဗ္ဗံ ပဌမံ ဒေန္တိတိ
ဒါ။ နေတ္ထိဝိ။ ၅၇။ (ထိ) (၂) ဒါ ကလတ္တမ္ပိ။
ကေ။ ၅၇။ ဒါ-ကာရော ကလတ္တမ္ပိ ဟောတိ။
ယင်း-ဦး။

ဒါ-ကာရ (ပု) [ဒါ + ကာရ] ဒါ-အက္ခရာ။ အထက်
ပုဒ် ကြည့်။

ဒါ-ကာရာဒေသ (ပု) [ဒါကာရ + အာဒေသ] ဒါ-
အက္ခရာ ပြုခြင်း။ ဒါဌာ-ဒေါင်ကွင်း ကြည့်။

ဒါဌဂ္ဂ (န) [ဒါဌာ + အဂ္ဂ] အစွယ်ဖျား။ ဒါဌဂ္ဂေသု-
ယေဝ အန္တရဓာယန္တိ (အန္တရဓာနံ)။ မ၊ ဌ၊ ၁။
၁၉၄။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၄။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၆။ အံ၊ ဌ၊
၁။ ၅၅။

ဒါဌဗလ (တိ) [ဒါဌာ + ဗလ။ ဒါဌာယေဝ ဗလံ
ဧတေသန္တိ ဒါဌဗလာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၃။]
အစွယ်ဟူသော - စွမ်းရည် - သတ္တိ - အားအင်
- ရှိသော (ကျားသတ္တဝါ-စသည်)။ ဒါဌ-
ဗလော မဟာဗျဏ္ဍေါ ဝိယ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၂။
(-ဇာ၊ ၁။ ၇။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၆၇။)

ဒါဌဗလီ (တိ) [ဒါဌဗလ + ဤ] အထက်ပုဒ်နက်
ကြည့်။ သီဟော ယထာ ဒါဌဗလီ ပဿယ။
သုတ္တနိ။ ၂၉၀။ အပ၊ ၁။ ၁၄။ စူဠနိ။ ၃၀၃။
ဒါဌာ ဗလမဿ အတ္ထိတိ ဒါဌဗလီ။ သုတ္တနိ၊
ဌ၊ ၁။ ၁၁၅။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂။ စူဠနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၆။

ဒါဌာ (ထိ) [ဒံသ + ဌ + အာ။ ဓာန်၊ ဌ၊ ၂၆၁။
ဏ္ဍာဒိ။ ၅၆။ ခုံသ + ဌ + အာ။ ဒါဌာတိ စ
ဒန္တဝိသေသော။ သော ဟိ ခုံသတိ တော-
ယာတိ ဒါဌာတိ ဝုစ္စတိ။ ခုံသနေတိ ဓာတု-
တော ဌ-ပစ္စယဝသေန ခုံသိဿ စ ဒါ-ကာ-

ရာဒေသဝသေန ပဒသိဒ္ဓိ ဝေဒိတဗျာ။ ဇာ၊ ဌ၊
၁။ ၁၄၉။ (ဒံ၊ ဌာ-သံ၊ ဒါဗာ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂ-
မိ) (၁) (က) (မြေ၊ ခွေး-စသော သတ္တဝါ
တို့၏) အစွယ်။ (ခ) (ဘုရားရှင်၏) စွယ်တော်။
(ယင်း-သည် - (၁) ယာဖက် အထက်စွယ်
တော်၊ (၂) ယာဖက် အောက်စွယ်တော်၊
(၃) ဝဲဖက် အထက်စွယ်တော်၊ (၄) ဝဲဖက်
အောက်စွယ်တော်-ဟူ၍ ၄-ဆူရှိ၏။ ထိုတွင်
ယာဖက်အထက်စွယ်တော်ကို တာဝတိံသာ
နတ်ပြည်၌ နတ်တို့ ကိုးကွယ် ပူဇော်ကြ
သည်။ ယာဖက် အောက်စွယ်တော်ကို ဂန္ဓာ-
ရတိုင်း၌ ကိုးကွယ်ပူဇော်ကြသည်။ ဝဲဖက်
အထက် စွယ်တော်ကို ကာလိင်္ဂတိုင်း၌ ကိုး
ကွယ် ပူဇော်ကြသည်။ ဝဲဖက်အောက်စွယ်
တော်ကို နဂါးပြည်၌ ဇေယသေန နဂါးမင်း
ကိုးကွယ် ပူဇော်၏။ ဒီ၊ ၂။ ၁၃၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၇၄။
ယင်း-စွယ်တော် ၄-ဆူသည် မကွဲမပျက်နိုင်
သော 'အသမ္ဘိန္ဒ' ဓာတ်တော် ၇-ဆူတွင် ပါ
ဝင်၏။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၇၃။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၆။ ယာဖက်
အောက် စွယ်တော်ကို B.E. ၃၃၉-ခုနှစ်တွင်
သီဟိုဠ်ကျွန်း သောမမြို့၌ ပဒေသရာဇ် မင်းပြု
သော ဂိရိအဗာမင်းအား မဟိန္ဒမည်သော
ရဟန္တာ ၁-ပါး ပင့်ဆောင်ပေးအပ်လေသည်။
ယင်းကို ဌာပနာ၍ စေတီ တည်ပြီးသော
အခါ သောမာဝတီစေတီ-ဟု ခေါ်တွင်စေ၏။
သီဟိုဠ်ဗောဓိသိဒ္ဓဌာနဏ္ဍတိဟာသ။ ၇၃။ ဝဲဖက်
အထက် စွယ်တော်သည် B.E. ၇၄၇-တွင်
သီဟိုဠ်၌ နန်းတက်သော ကိတ္တိသိရိမေဃ-
ဝဏ္ဏ = ကိတ်သိရိမေဃဝန် မင်းလက်ထက် နန်း
စံ ၉-နှစ်မြောက်တွင် သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ ရောက်
ရှိ၏။ မဟာဝံသ။ ၃၇။ ၉၂။ (၂) အစွယ်နှင့်
တူသော၊ အစွယ်ကဲ့သို့-စူးရှ- ထက်မြက်-
သော (အရိယမဂ်-၄-ပါး-စသည်)။

(၁) (က) ဧကော ဒိဿဇာတိကော....
သမိပေ နိပန္နဒါရကံ စတုဟိ ဒါဌာဟိ
ခုံသိတော အဂမာသိ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၅-၆။ ဒါဌာ-

ပိဿ သုမနမကုဋ္ဌသဒိသာ။ အဘိဌာ၂။၂၂၂။
 ဝိသုဒ္ဓိဝါ။၂၄၂။ (-မဟာနိ။၆။ ဇာဝါ။၄၁။
 ၁၉၈။ ဝိသင်္ဂဟ။၄၂၂။ ဒီဌာ၂။၄၁။ ဒီဌာ၃။
 ၁၂၂။ မဋ္ဌာ၃။၂၆၂။ သံဌာဝါ။၁၂၄။ ပဋိသံ။
 ၄၂။၂၈၉။ ဓမ္မဌာဝါ။၁၃၈။ သုတ္တနိဌာဝါ။
 ၁၁၅။ အပါဌာဝါ။၂၂၁။ မဟာနိဌာဝါ။၃၁။ ဇာ။
 ၄၂။၂၄၂။၃၆၆။ ဇာဌာ၃။၅၁၂-၃။ ဇာဌာ၄။
 ၁၈၃။၃၄၃။ ဇာဌာ၇။၁၀။ ဒီဌိဝါ။၃၃၇။
 သီဌိသစ်။၂။၂၀၂။၃၃၀။ အံဌိ။၂။၁၂၂။)

(ခ) ဗြာဟ္မဏောပိ ဒါဌာယ အနုစ္စဝိကံ
 သက္ကာရံ ကာတုံ န သက္ခိယတိ။ ဒီဌာ၂။
 ၂၀၁။ တထာဂတဿ စတူဟိ ဒါဌာဟိ....
 ရသ္မိဝဇ္ဇိယော ဥဋ္ဌဟိတော။ မဋ္ဌာ၃။၁၉၃။
 အံဌာ၃။၆၄။ (၂) ဒါဌိ (က), (ခ)-ကြည့်။

ဒါဌာကာရ (ပု) [ဒါဌာ+အာကာရ] (၁)
 အစွယ်၏ - အသွင် - သဏ္ဌာန်။ (၂)
 အစွယ်နှင့်တူသော။ ဒါဌိကာ (က)-ကြည့်။

ဒါဌာကောဋ္ဌက (တိ) [ဒါဌာ+ကောဋ္ဌက] အ
 စွယ်ကို-တီး-ခေါက်-သော၊ သူ။ ဣဒ္ဓိ-
 မယော ကမ္မဝိပါကဇိဒ္ဓိမယော ဒါဌာကောဋ္ဌ-
 ကာဒိနံ ဝိယ။ ဒီဌိဝါ။၁၁၂။

ဒါဌာကောဋ္ဌ(န)န (န) [ဒါဌာ+ကောဋ္ဌ(န)န။
 ဒါဌာနံ ကောဋ္ဌနံ ဒါဌာကောဋ္ဌနံ။ ပါရာ၊
 ယော။၂၀၄။] (၁) အစွယ်ကို-တီး-ခေါက်
 -ခြင်း။ (တိ) (၂) အစွယ်ကို-တီး-ခေါက်
 -သော၊သူ။ (၁) ဒါဌာကောဋ္ဌနေန စူဠ-
 သုမနကုဋ္ဌမ္ပိယဿ မရဏေ ရာဇိဒ္ဓိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။
 ဝိဌာ၂။၄၀။ (-ခုဒ္ဒကဌာ။၂။ ကင်္ခါဌိသစ်။
 ၂၁၅။ သီဌိသစ်။၁။၃၂၄။ မဋ္ဌိဝါ။၃၀၁။)
 (တိ) (၂) ဒါဌာကောဋ္ဌနာဒိနံ ဝိယ ကမ္မဝိပါ-
 ကဇိဒ္ဓိမယော။ ဣတိဝုတ်ဌာ။၂၁၈။ (-သံဌိ၊
 ၂။၁၄၁။)

ဒါဌာကောဋ္ဌိက (တိ) [ဒါဌာ+ကောဋ္ဌိက] အ
 စွယ်ကို-တီး - ခေါက်-သော၊ သူ။ ဣဒ္ဓိ-
 မယော ကမ္မဝိပါကဇိဒ္ဓိမယော ဒါဌာကောဋ္ဌိ-

ကာဒိနံ ဝိယ။ မူလဌိဝါ။၈၀။ (-မဇုဌိဝါ။
 ၁၅၄။)

ဒါဌာဒန္တ (ပု) [ဒါဌာ+ဒန္တ] အစွယ်ဟူသော
 သွား၊ သွားအစွယ်။ စတ္တာရော ဒါဌာဒန္တာ
 ဧကောဋ္ဌိကာ။ ခုဒ္ဒကဌာ။၃၄။

ဒါဌာနာဂတ္ထေရ (ပု) [ဒါဌာနာဂ+ထေရ] ဒါဌာ-
 နာဂ-အမည်ရှိသော မထေရ်။ (သီဟိုဠ်ကျွန်း
 ပဉ္စမမဟိန္ဒမင်းလက်ထက် တောကျောင်းနေ
 ဒါဌာနာဂ အမည်ရှိသော မထေရ်။ မဟာ-
 ဝံသာ၂။၃၆။ D.P.။ နိရုတ္တိသာရမဉ္ဇူသာ
 ကျမ်းပြု သီဟိုဠ်ရဟန်းတော် ဒါဌာနာဂ-
 အမည်ရှိသော မထေရ်။ D.P.။) အဇ္ဈေသိ-
 တော ဒါဌာနာဂတ္ထေရေန ထိရစေတသာ။
 ဝိသုဒ္ဓိဌိဝါ။၁။

ဒါဌာနာဂသံသတ္ထေရ (ပု) [ဒါဌာနာဂ+သံသ-
 ထေရ] ဒါဌာနာဂ-အမည်ရှိသော သံသာ
 မထေရ်ကြီး။ (ယင်း-မထေရ်သည် B.E.
 ၉၅၀-လောက်က သီဟိုဠ်ကျွန်း အနုရာဇမြို့
 မဟာဝိဟာရ ကျောင်းတိုက်အတွင်းရှိသုမဂ်-
 လပရိဝေဏ-၌ သီတင်းသုံးခဲ့ဘူး လေသည်။
 D.P.။) ဒါဌာနာဂသံသတ္ထေရေန၊ ထေရ-
 ဝံသန္ဓယေန။ ဒီဌာ၃။၂၅၀။

ဒါဌာန္တရ (န) [ဒါဌာ+အန္တရ] အစွယ်တို့၏
 အကြား၊ အစွယ်ကြား။ ဒါဌာန္တရေ ပက္ခိ-
 ပိတော သင်္ခါဒိဿာမိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၉။ ထေရ၊
 ဌာ၂။၅၀၃။ အပါဌာဝါ။၂၇၉။

ဒါဌာဝဏာနုသာရ (ပု) [ဒါဌာဝဏ+အနုသာရ]
 (က) အစွယ်ကြောင့်ဖြစ်သော အနာဝသို့
 အစဉ်လျှောက်ခြင်း။ (ခ) အစွယ်ရာ အနာဝ
 မှ (စ၍) အစဉ် လျှောက်ခြင်း။ သရီရေ
 ဒါဌာဝဏာနုသာရေန။ ဝိမတိ၊၂။၁၀။

ဒါဌာဝန္တ (တိ) [ဒါဌာ+ဝန္တ] (က) လွန်ကဲ-
 ခိုင်မြဲ-သော အစွယ်ရှိသော။ (ခ) ချီးမွမ်း

ဖွယ် အစွယ်နှင့်တူသော အရိယမဂ် ၄-ပါး ရှိသော။ ဒါဌိ (က),(ခ)-ကြည့်။

ဒါဌာဝုစ (ပု) [ဒါဌာ+အာဝုစ။ ဒါဌာယဝ (ဒါဌာသင်္ခါတော) အာဝုစော ယဿာတိ ဒါဌာဝုစော။ ဇာဌိ၊၁၄။၄၉၀၊၄၉၂။] (၁) အစွယ်-ဟူသော လက်နက်။ (တိ) (၂) အစွယ်ဟူသော လက်နက်ရှိသော (မြေ-စသည်)။ (၁) ဒါဌာဝုစာဒိနံ ဒါဌာကောဋ္ဌ-နာဒိမိဝ မာရဏတ္ထံ ကမ္မဝိပါကဇိဒ္ဓိဝိကာရ-ကရဏံ။ ခုဒ္ဒက၊၁၄။၂၁။ ကင်္ခါ၊၁။၁၈။ ၂၁၅။ (တိ) (၂) ဒါဌာဝုစော သောရ-ဝိသော။ စရိယာ၊၄၀၆။ ဒါဌာ တဿ အာဝု-စောတိ ဒါဌာဝုစော။ မဟာနိ၊၆။ နိတိ၊၁။ ၂၀၈။ ဟေဋ္ဌာ ဒွေ၊ဥပရိ ဒွေတိ စတဿော ဒါဌာ အာဝုစာ တေဿာတိ ဒါဌာဝုစော။ စရိယာ၊၁၄။၁၇၀။ (-စူဠနိ၊၃၀၃။ ဇာ၊၁။ ၂၉၁၊၂၉၆။ ဇာ၊၂။၂၂။ ထေရ၊၁၄။၂။၁၆၄။ ဇာ၊ဌာ၊၄။၃၃၀၊၃၄၄။ ဇာ၊ဌာ၊၅။၁၈၃။)

ဒါဌာသမ္ပန္န (တိ) [ဒါဌာ+သမ္ပန္န] အစွယ်နှင့် ပြည့်စုံသော၊ ပြည့်စုံသော အစွယ်ရှိသော။ သူ။ ဒါဌိ (က)-ကြည့်။

ဒါဌိကာ (ထိ၊န) [ဒါဌာ+ဣက+အာ။ (ဒါဝိ-ကာ-သံ၊ဒါဝိအာ-ပြာ၊ဒါဝိယာ-အဒ္ဓမာဂဓီ)] ကျင့်စွယ်မွေး။ (က) နှုတ်ခမ်းမွေး (အထက် နှုတ်ခမ်း၏ နံပါး ၂-ဖက်၌ အစွယ်သဏ္ဌာန် ပေါက်သော အမွေး)။ (ခ) မုတ်ဆိတ်မွေး၊ ပါးမြိုင်းမွေး။ (က) ဥတ္တရေဋ္ဌဿ ဥဘောသု ပဿေသု ဒါဌာကာရေန ဇာတာ ဒါဌိကာ။ သိ၊ဌိ၊သင်္ခါ၊၂။၂၆၀။ ဒါဌိကံ နာမ ဒန္တာဝရ-ဏဿ ဥပရိလောမံ။ တံ ဟိ ဒါဌာသဒိသ-တာယ “ဒါဌိက”န္တိ ဝုစ္စတိ။ ဇာ၊ဌိ၊၁။၆၆။ (က),(ခ) ဒါဌိကံ ဌပေန္တိ။ ဝိ၊၄။၂၇၄။ ဒါဌိ-ကာပိ မဿဂ္ဂဟဏေနေဝ ဂဟေတွာ မဿ-တွေဝ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၂။၃။ ဒါဌိကံ ဌပေယျာ- (ဝိ၊နိစ္ဆယ။၂၀၀)တိ ကေသေ ဆိန္ဒာပေတွာ

မဿံ အကပ္ပါပေတွာ ဝိသံ ဌပေယျ။ ယင်း-ဌိ။ (-ဝိ၊ဌာ၊၄။၅၃။ ဝိ၊သင်္ခါ၊၄၄၆။ မာဌာ၊၃။ ၄၂။ ဇာ၊ဌာ၊၁။၃၂၃။ ဇာ၊ဌာ၊၄။၁၈၆။ မဟာနိ၊ ၄။၃၆၃။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၅။ မာဌိ၊၃။၈၁။ သံ၊ ၄။၂။၁၆၄။ ဝိ၊နိစ္ဆယ၊ဌိ၊၂။၂၀၁။)

ဒါဌိ (တိ) [ဒါဌာ+ဣ]။ ဒါဌာ အဿ အတ္ထိတိ ဒါဌိ၊ (ဝါဠုမိဂေါ)။ ဇာ၊ဌိ၊၁၄။၄၉၂။ ရှု၊ဌိ၊ ၁၅၄။ ထိ-ဌိ ဒါဌိနိ။ (ဒံ၊မြိန်-သံ၊ ဒါဝိ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ)] (က) လွန်ကဲ-ခိုင်မြဲ-သော အစွယ်ရှိသော။ (ခ) ချီးမွမ်းဖွယ် အစွယ်နှင့် တူသော အရိယမဂ် ၄-ပါးရှိသော။ (ညှဉ်းဆဲ တတ်သော သားကောင်၊ ဝက်။ ပြာ၊ဓာန်။) (က) ဒါဌိနိ မာတိမညိတ္ထော(ဇာ၊၁။ ၃၈)တိ ဘဒ္ဒေ ဒါဌာသမ္ပန္နေ.... အတိမညိ။ ဇာ၊ဌာ၊၂။ ၂၆။ (က) (ခ) ဒါဌိနံ (ထေရ၊၂။၁၉)န္တိ ဒါဌာဝန္တာနံ။ ပဿဋ္ဌဒါဌိနံ အတိသယဒါဌာ-နန္တိ ဝါ အတ္ထော။ ယထာ ဟိ သိဟာ အတိ-ဝိယ ဒဠာနံ တိက္ခာနဉ္စ စတုန္တံ ဒါဌာနံ ဗလေန ပဋိပက္ခံ အဘိဘဝိတွာ အတ္တနော မနောရထံ မတ္တကံ ပူရေန္တိ၊ ဝေမေတေပိ စတုန္တံ အရိယမဂ္ဂဒါဌာနံ ဗလေန အနာဒိမတိ သံသာရေ အနဘိဘူတပုဗ္ဗပဋိပက္ခံ အဘိ-ဘဝိတွာ အတ္တနော မနောရထံ မတ္တကံ ပါပေသံ။ ဣဓာပိ ဒါဌာ ဝိယာတိ ဒါဌာတိ သဒိသကပ္ပနာဝသေနေဝ အတ္ထော ဝေဒိ-တဗ္ဗော။ ထေရ၊ဌာ၊၁။၇။ (-ထေရ၊၂။၉၉။ ဇာ၊၁။၆၇၊၈၅၊၂။၉၈။ ဇာ၊၂။၇၀။ ထေရ၊ဌာ၊ ၂။၁၆၁၊၁၆၄။ ဇာ၊ဌာ၊၂။၂၂၅၊၃၆၇။ ဇာ၊ဌာ၊ ၄။၃၄၈။ ဇာ၊ဌာ၊၅။၃၂၀။ သံ၊ဌိ၊၁။၃၀၆။)

ဒါတဗ္ဗ (တိ) [ဒါ+တဗ္ဗ။ (ဒါတဗျ-သံ)] (၁) ပေး-လှူ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော (ပစ္စည်း ဝတ္ထု)။ (၂) ပေး-လှူ-အပ်-သင့်-ထိုက်-ရာ (အချိန်အခါ-စသည်)။ (၃) ပေး-လှူ-ခြင်း-ပုံ။ (၄) ပေး-လှူ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သည်၏ အဖြစ်။ (ဘာ-ဝပ္ပဓာန်။) (၁) ဒါတဗ္ဗော- ဝိ၊၁။၂၇၅။

ဒီ၊၂။၁၂။ ဝိဇ္ဇ၊၂။၂၆၂။ အံ၊ဇ္ဇ၊၁။၁၁၀။
ဒီ၊ဇ္ဇ၊၁။၇၄။ ဒါတဗ္ဗ(ထိ၊ပါဠိ) - ဝိ၊ဇ္ဇ၊၂။၃၄။
၃၃၄။ ဝိ၊ဇ္ဇ၊၃။၃၄၇။ ဇာ၊ဇ္ဇ၊၂။၁၂၅။ ဝဇိရ။
၂၃၄။ ဒါတဗ္ဗ(န၊ပါဠိ) - ဝိ၊ဇ္ဇ၊၂။၂၆၆။ မ၊၂။
၂၅၂။ ဝိ၊ဇ္ဇ၊၁။၁၄၄။၂၄။ မ၊ဇ္ဇ၊၃။၅၆၁၆၇။
သာရတ္ထ၊၃။၁၆၂။ ဒါတဗ္ဗ(ပ၊ပါဠိ) - ဝိ၊ဇ္ဇ၊
၁။၂၄၀။ ဝိ၊ဇ္ဇ၊၄။၁၀၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၇၂။
အံ၊ဇ္ဇ၊၃။၁၆၀။ (ထိ၊ပါဠိ) - ဇာ၊ဇ္ဇ၊၂။၁၂၅။
ဝဇိရ။၂၃၄။ ကခါ၊ဇ္ဇိ။၇၃။ ဒီ၊ဇ္ဇ၊၃။၁၄၀။
ဒါတဗ္ဗနိ (န၊ပါဠိ) - ဝိ၊ဇ္ဇ၊၂။၂၄၆။၂၇၇။
အံ၊ဇ္ဇ၊၁။၂၅၇။ ဝဇိရ။၂၄၁။ ဒါတဗ္ဗ (န၊ဒု၊
ဇ) - မ၊၂။၄၂။ ဝိ၊ဇ္ဇ၊၁။၁၄၇၊၁၅၀။ သာရတ္ထ၊
၁။၅၆။ ဒါတဗ္ဗတော - ဇာ၊ဇ္ဇ၊၄။၆၅။ ဝိမတိ၊
၂။၂၀၀။ ဒါတဗ္ဗဿ - အံ၊ဇ္ဇိ။၂။၁၆၅။
ဒါတဗ္ဗေ - မ၊ဇ္ဇ၊၄။၂၂၁။ (၂) ဒါတဗ္ဗ-
ကာလ၊ဒါတဗ္ဗဌာန-တို့ ကြည့်။ (၃) ဒါတဗ္ဗ-
ကိစ္စ၊ဒါတဗ္ဗကာရ-တို့ ကြည့်။ (၄) ဒါတဗ္ဗဌ၊
ဒါတဗ္ဗဓမ္မ-တို့ ကြည့်။

ဒါတဗ္ဗသြဝါဒ (ပု) [ဒါတဗ္ဗ+သြဝါဒ။ (ဒါတ-
ဝုအဝဝါဒ-သံ)] ပေး - အပ် - သင့် - ထိုက်
- သော အဆုံးအမ 'သြဝါဒ'။ အယံ တယာ
မယံ ဒါတဗ္ဗသြဝါဒေါ။ ဇာ၊ဇ္ဇ၊၁။၂၄၆။

ဒါတဗ္ဗက (တိ) [ဒါတဗ္ဗ+က] (၁) ပေး - လှူ
- အပ် - သင့် - ထိုက် - သမျှသော (က-
ဝိစ္စာတ္ထ)။ (၂) ပေး - လှူ - အပ် - သင့် -
ထိုက် - သော (က-သကတ္ထ)။ (၃) ဒါတဗ္ဗကံ
(အပါ၊၁။၇) ဒါတဗ္ဗယုတ္တကံ ဒါနံ ကတော။
အပါ၊ဇ္ဇ၊၁။၁၂၆။ (၂) ဒတော ဒါတဗ္ဗကံ ဒါန-
(စရိယာ။ ၄၂၀) နှိ .... ဒါတဗ္ဗံ ဒေယျဓမ္မံ။
စရိယာ၊ဇ္ဇ၊၂။၆၃။ (-၂၆၇၊၃၂၄။)

ဒါတဗ္ဗကမ္မ (န) [ဒါတဗ္ဗ+ကမ္မ] ပေးအပ်ရာ၌
ပြုသင့်သော - အမှု - လုပ်ငန်း။ ပုန ဥပဋ္ဌ-
ကာနံ ဗဟုဘာဝေ သတိ သဗ္ဗေသံ ဒါတဗ္ဗကမ္မံ
ဒဿေန္တေန။ ဝဇိရ။၄၉၉။

ဒါတဗ္ဗကာလ (ပု) [ဒါတဗ္ဗ+ကာလ] ပေး - လှူ
- အပ်ရာ - အချိန် - အခါ။ ဒါနံ ဒါတဗ္ဗ-
ကာလေ။ ဇာ၊ဇ္ဇ၊၅။၁၅၆။

ဒါတဗ္ဗကိစ္စ (န) [ဒါတဗ္ဗ+ကိစ္စ] ပေးရခြင်း
ကိစ္စ၊ ပေးဖွယ်ကိစ္စ။ ပရံ အာပုစ္ဆိတော ဝါ
အနာပုစ္ဆိတောဝါ ဒါတဗ္ဗကိစ္စံ နတ္ထိ။ သာရတ္ထ၊
၂။၁၆၄။ (- သာရတ္ထ၊၃။၃၃၅။)

ဒါတဗ္ဗဌ (ပု) [ဒါတဗ္ဗ+အတ္ထ] (က) ပေး - လှူ
- အပ်သည်၏ အဖြစ်။ (ခ) ပေး - လှူ - အပ်
သည်၏ အဖြစ်ဟူသော - အနက် - သဘော။
ဒါတဗ္ဗဌေန ပန ဒေယျဓမ္မော ဒါနမေဝ။
အဘိ၊ဇ္ဇ၊၃။၁၆၇။ ဒါတဗ္ဗဌေန ဒါယံ။ သာ-
ရတ္ထ၊၂။၄၂၀။ အံ၊ဇ္ဇိ၊၁။၁၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဇ္ဇိ၊၁။
၇၃။ (- သံ၊ဇ္ဇိ၊၁။၁၅၆။ အံ၊ဇ္ဇိ၊၃။၁၆။ မူလဇ္ဇိ၊
၃။၇၅။)

ဒါတဗ္ဗဌာန (န) [ဒါတဗ္ဗ+ဌာန] ပေး - လှူ -
အပ် - သင့် - ထိုက် - ရာ ဌာန။ ဒေယျဓမ္မဿ
ဒါတဗ္ဗဌာနံ နာမ ပုစ္ဆိတံ။ သံ၊ဇ္ဇိ၊၁။၁၆၇။

ဒါတဗ္ဗဒဏ္ဍ (ပု) [ဒါတဗ္ဗ+ဒဏ္ဍ] ပေး - အပ်
- သင့် - ထိုက် - သော - ဥစ္စာဒဏ်။ မာ-
ပဟာရကဟာပဏ (မ၊ဇ္ဇိ၊၂။၂၇၂) - ကြည့်။

ဒါတဗ္ဗဒါန (န) [ဒါတဗ္ဗ+ဒါန] (က) ပေး -
လှူ - အပ် - သင့် - ထိုက် - သော လှူဖွယ်
ဝတ္ထု ပစ္စည်းစု။ (ခ) ယင်း ပစ္စည်းစုကို -
ပေး - လှူ - ကြောင်း စေတနာ။ (က)
မာနသံ ဒါနန္တိ ပကတိမနုဿေဟိ ဒါတဗ္ဗဒါနံ
အန္တပါနာဒိ။ စရိယာ၊ဇ္ဇ၊၆၅။ ဗုဒ္ဓါနံ ဒါတဗ္ဗ-
ဒါနဿ.... အန္တရာယံ ကာတုံ နာသက္ခိံ သု။
ဇာ၊ဇ္ဇ၊၂။၄၁။ (- အံ၊ဇ္ဇ၊၂။၃၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။
၂၁၃။ ဣတိဝုတ်၊ဇ္ဇ၊၂၇၄။ သာရတ္ထ၊၂။၇၇။
ဒီ၊ဇ္ဇိ၊၁။၃၃၀။ သီ၊ဇ္ဇိ၊သစ်၊၂။၃၁၅။) (ခ)
အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒါတဗ္ဗဒါနဗလ (န) [ဒါတဗ္ဗဒါန+ဗလ] ပေး -
လှူ - အပ် - သင့် - ထိုက် - သော လှူဖွယ်
ဝတ္ထု ပစ္စည်းစုကို ပေးလှူကြောင်း စေတနာ

၏ - စွမ်းအား - သတ္တိ။ အမှောက် ဒါတဗ္ဗဒါန-
ဗလေန သီလဗလေန သစ္စဗလေန ပုပ္ဖါနိ
ပေသေတွာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ နိမန္တေတွာ။ ဇာ၊
ဌ၊၃။၄၄၆။

ဒါတဗ္ဗဓမ္မ (တိ) [ဒါတဗ္ဗ+ဓမ္မ] ပေး-လှူ -
အပ် - သင့် - ထိုက် - သော သဘောရှိသော
(ပစ္စည်းဝတ္ထု)။ ဝိဇ္ဇမာနေပိ မဟတိ ဒါတဗ္ဗ-
ဓမ္မေ။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၂၂၇။

ဒါတဗ္ဗပရိဝါသ (ပု) [ဒါတဗ္ဗ+ပရိဝါသ] (ဥတ္တိ-
စတုတ္ထကမ္မဝါစာဖြင့်) ပေး - အပ် - သင့် -
ထိုက် - သော ပရိဝါသ် (ပိုင်းခြား၍ ကျင့်သုံး
နေရသော ကျင့်ဝတ်)။ ဒါတဗ္ဗပရိဝါသော-
(ကင်္ခါ၊၁၄၈)တိ... ဥတ္တိစတုတ္ထေန ကမ္မေန
ဒါတဗ္ဗပရိဝါသော။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၆၄။ (-
ဝိ၊ဌ၊၄။၂၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၅၃။)

ဒါတဗ္ဗယုတ္တ (တိ) [ဒါတဗ္ဗ+ယုတ္တ] ပေး -
လှူ - အပ် - သည်၏အဖြစ်နှင့် ယှဉ်သော၊
ပေး - လှူ - ခြင်းငှါသင့်လျော်သော။ ထာ-
လိပါက (၁)(ခ) (အံ၊ဌ၊၂။၁၄၉) - ကြည့်။

ဒါတဗ္ဗယုတ္တက (တိ) [ဒါတဗ္ဗ+ယုတ္တ+က။ က-
အနက်မဲ့။] အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဒါတဗ္ဗ-
ယုတ္တကဿာ (ဇာ၊ဌ၊၃။၁၀)တိ ဒါတဗ္ဗ-
ဘာဝေန ယုတ္တကဿ၊ ဒါတုံ ယုတ္တဿ ပုဂ္ဂ-
လဿာတိ အတ္ထော။ ဘာဝပုဓာနော ဟေတ္တ
ဒါတဗ္ဗ-သဒ္ဓေါ။ ဇာ၊ဋီ၊၄။၃၀၂။ (-အံ၊ဌ၊
၁။၁၅၇။ ဝိမာန၊ဌ၊၄၇၊၉၀၊၂၁၃။ ပေတ၊ဌ။
၈၂၊၁၁၃။ ထေရ၊ဌ၊၁။၁၈၃၊၂၄၃။ အပ၊ဌ၊
၁။၁၂၆။ စရိယာ၊ဌ။၆၃-၄၊၈၅၊၂၀၃။ ဇာ၊ဌ၊
၂။၁၂၅။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃၉၆။ ဇာ၊ဌ၊၅။၁၃၁၊၂၀၅။
ဇာ၊ဌ၊၆။၈၇။ ဇာ၊ဌ၊၇။၂၅၉။ မ၊ဋီ၊၃။
၁၄၂။)

ဒါတဗ္ဗာကာရ (ပု) [ဒါတဗ္ဗ+အာကာရ] ပေး-
လှူ - ခြင်း - ပုံ - အခြင်းအရာ။ ဒါတဗ္ဗာ-
ကာရနိဒဿနံ ကတံ ဟောတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။
၁၇၅။

ဒါတဝေ (ကြိ၊ဝိ) [ဒါ+တဝေ။ ကစ္စည်း။၅၆၁။
ရူ။နာ-၁၃၃။ နိတိ၊သုတ္တ။၁၁၄၈။] ပေး - လှူ -
ခြင်းငှါ၊ ပေး - လှူ - ဖို့ရန်။ ဒါတဝေ-
(စရိယာ။၃၉၆။ ဇာ၊၁။၃၂၉) တိ ဒါတုံ။
စရိယာ၊ဌ။၁၀၅။ ဇာ၊ဌ၊၄။၄၃၆။ (-ပေတ။
၁၅၅။ အပ၊၂။၂၆။ ပေတ၊ဌ။၁၁၃။ ထေရ၊
ဌ၊၂။၆၆။ စရိယာ၊ဌ။၁၀၄၊၁၀၆။)

ဒါတဝေ (တိ) [ဒါ+တဝေ] ပေး-လှူ - အပ်
- သင့် - ထိုက် - သော (ပစ္စည်း ဝတ္ထု)။
ဒါတဝေ(သုတ္တနိ။၃၂၃)တိ ဒါတဗ္ဗံ။ သုတ္တနိ၊
ဌ၊၂။၅၀။ ဒါတဝေ (ဇာ၊၂။၂၂၉)တိ ယဒိ
တေ ကိဉ္စိ ဒါတဗ္ဗံ အတ္ထိ၊ တံ ဒေဟိ။ ဇာ၊ဌ၊
၇။၄၁။ =ဒါတဗ္ဗန္တိ ဒါတဝေ၊ တဝေ-သဒ္ဓေါ
ဟိ ကမ္မတ္ထေ ဝတ္တတိ။ ဇာ၊ဋီ၊၂။၅၄၃။

ဒါတံ (ကြိ) [ဒါ+အ+တံ] (၁) ပိုင်းဖြတ် -
ဖြတ်တောက် - ၏။ (၂) ရိတ်လှီး၏။ (၃)
စက်ဆုပ်ဖွယ် သွား၏။ (၄) ထွက်ပြေး -
တိမ်းရှောင်-၏။ (၅) ပူပန်၏။ (၆) စောင့်
ရှောက် - ကာကွယ် - ၏။ (၇) ရှုမြင်စေ -
ပြ - ၏။ (၁), (၂) ဒါန(၇) - အနက် ကြည့်။
(၃) (နိတိ၊ဓာ။၈၂) - ကြည့်။ (၄), (၅),
(၆) (ဓာတုတ္ထ။၁၈၇) - ကြည့်။ (၇) ဥဒါန
(ပါရာ၊ ယော။၁၄၂) - ကြည့်။

ဒါတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဒါ+တုံ။ နိတိ၊ဓာ။၂၂၅-၆။]
(၁) (က) ပေး - ပေးကမ်း - ခြင်း - ငှါ -
သည် - ကို။ (ခ) လှူ - လှူဒါန်း - ခြင်း -
ငှါ - သည် - ကို။ (၂) ပေး - လှူ - အပ်၏-
ဟူ၍။ (၃) (က) သုတ်သင် - စင်ကြယ်စေ -
ခြင်း - ငှါ - သည် - ကို။ (ခ) သုတ်သင် -
ဖြေရှင်း - ခြင်းငှါ။

(၁) (က) အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဂိလာ-
နဿ ဘိက္ခုနော သန္တတသမ္ပတိ ဒါတုံ။
ဝိ၊၁။၃၃၄။ တဿ အဂ္ဂိနော ပဋိအဂ္ဂိ ဒါတုံ
ဝဇ္ဇတိ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၃၀။ အညေသံ ဒါတုံ
န ဣစ္ဆတိ။ အံ၊ဌ၊၃။၄၅။ တဿ မမ နိသိ-

ဒနပလ္လင်္ကံ* ဝါ နိပဇ္ဇနသယနံ ဝါ ဒါတုံ န ယုတ္တံ။ ဇာဠာပု။၂၄၂။ သံသမဇ္ဈေ ဆန္တံ ဒါတုံ လဘတိ။ ဝဇီရ။၃၃၈။ (-ဝိ၊၂။၄၁၉။ ဝိဠာ၊၂။၉။ သာရတ္ထ၊၃။၂၂၄။)

(ခ) ပဋိဗလာ မယံ အယျဿ ဒါတုံ။ ဝိ၊၁။၁၉၂။ နေဝ ဒါတာ ဒါတုံ ဇာနာတိ။ ဝိဠာ၊၂။၂၃၁။ တတော သလ္လက္ခေတွာ သုခံ ဒါတုံ ဘဝိဿတိ။ ယင်း-၃၀၇။ ကောစိ ကဋ္ဌစ္ဆုဘိက္ခာမတ္တမ္ပိ ဒါတုံ န လဘတိ။ သံ၊ ဌာ၊၃။၇။ (-ဝိ၊၄။၁၉၄။ ဝိဠာ၊၁။၃၃။ ဝဇီရ။ ၃၈၁။) (၁), (၂) ဧဝံ တေ အမှာကံ ဒါတုံ မညိဿန္တိ။ ဝိ၊၁။၁၁၂-၃။ ဝိ၊၂။၃၅-၆။

(၁)(ခ), (၃)(က) အလမေဝ ဒါနာနိ ဒါတုံ။ အံ၊၂။၂၈။ အံ၊၃။၄၈၁။ ဒါနံ ဒါတုံ ဝိစိန္တယိ*။ စရိယာ။၃၉၂။ ဒါနံ ဒါတုံ န လဘိဿာမိ။ မ၊ဠာ၊၂။၄၂။ (-မ၊ဠာ၊၃။၁၉၆။ ဥဒါန၊ဠာ၊၁၃၉။ ပေတ၊ဠာ၊၉၇။ ဇာဠာ၊၁။ ၄၀၄။)

(ခ) ကော သိဟနာဒေ အနုယောဂံ ဒါပိယမာနော ဒါတုံ သက္ကောတိ။ ဒီ၊ဠာ၊၃။ ၆၃။ သံ၊ဠာ၊၃။၂၄၂။ ဒါတုန္တိ သောဇေတုံ။ ဒီ၊ဠာ၊၃။၆၀။ သံ၊ဠာ၊၂။၄၇၇။

ဒါတု (တိ) [ဒါ+တု။ ရှု။၅၇၃။ (ဒါတွ-သံ)]
(၁) ပေး-လှူ-တတ်သော။ (၂) ပေး-လှူ - လေ့ရှိ-သော။ (၃) ပေး-လှူ-လတ္တံ့သော၊ သူ။ (၄) ရိတ်-ဖြတ်-အပ်သော(အရာဝတ္ထု)။ (၁) ဒါတာ စ အဟောသိ သုခုမာနံ မုဒုကာနံ အတ္ထရဏာနံ။ ဒီ၊၃။ ၁၃၀။ ခုဒ္ဒက၊ဠာ၊၁၉၂။ န ဒါတာ ဟောတိ- (အံ၊၁။၅၂၄)တိ န ဒါယိကာ ဟောတိ။ အံ၊ဠာ၊၂။၃၇၂။ အမတံ ဒေဝါတိတိ အမတဿ ဒါတာ။ မ၊ဠာ၊၂။၆၂။ သံ၊ဠာ၊၂။၃၀၇။ ဒါတာ-တိ ဒါယကော။ ဇိနာလင်္ကာရ။၂၃၉။ (-မ၊ ၁။၁၅၇။ သံ၊၁။၁၀၀။ အံ၊၁။၃၄၄။ ဝိဠာ၊၂။ ၂၃၁။ သာရတ္ထ၊၂။၁၅၂။)

(၂)န ဒါတာ ဟောတိ(ဣတိဝုတ်။၂၄၀)-တိ အဒါနသိလော ဟောတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဠာ၊ ၂၂၆။ (၃) ဘောတ္ထု (ကစ္စည်း။ ၆၅၂။ ရှု။ ၆၄၈။ နိတိ၊သုတ္တ။၁၂၉၀)-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။ (၄) ရိတ်-ဖြတ်-အပ်သော(အရာဝတ္ထု)။ သဉ္ဇိန္ဒော လူန ဒါတာထ။ ဓာန်။၇၅၂။ ဒါ လဝနေ၊ တု။ ဒါ အဝဇ္ဇဏှနေ ဝါ။ ယင်း-ဇွိ။

ဒါတုကမ္ပတာ (ထိ) [ဒါတုကာမ+ဏျ+တာ] ပေး-လှူ-ခြင်းငှါ အလိုရှိသော သူ၏ အဖြစ်၊ ပေး-လှူ-လို-သူ၏အဖြစ်-ခြင်း။ ဒါတုကမ္ပတာယ ပါဒမူလေ ဌပေတွာ။ ဝိဠာ၊ ၃။၁၉၀။ (-ဝိဠာ၊၁။၁၆၆။ စရိယာ၊ဠာ၊၃၈၈။ သီ၊ဠာ၊သစ်၊၁။၂၉၅။ သီ၊ဠာ၊သစ်၊၂။၃၀၉။)

ဒါတုကာမ (တိ) [ဒါတုံ+ကာမ] ပေး-လှူ-ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ပေးလှူ-လိုသော၊သူ။ ဒါတုကာမော-ဝိ၊၁။၂၉၄။ ဥဒါန၊၁။၁၀။ ဝိ၊ ဠာ၊၁။၁၈၀။ ဒီ၊ဠာ၊၃။၉၁။ ဝဇီရ။၂၆၇၊၃၇၀။ ဒါတုကာမာ (ထိ၊ပ၊ဇ) -ဝိမာန၊ဠာ၊၂၈၊၄၀၊ ၆၀၊၁၃၈။ ထေရီ၊ဠာ၊၅၅။ (ပု၊ပ၊ဗ)-မ၊၂။ ၃၁၂။ မဟာနိ၊၃၂၉။ ဝိဠာ၊၁။၃၀၉။ ဝဇီရ။ ၅၃၈။ ဒါတုကာမံ-မ၊ဠာ၊၁။၂၆၄။ သံ၊ဠာ၊၃။ ၂၂၃။ ဝဇီရ။၃၃၉။ ဒါတုကာမေဟိ-ဝိမတိ၊ ၂။၁၉၃။ ဒါတုကာမေ - သုတ္တနိ၊ဠာ၊၂။၇၅။ ဒါတုကာမေသု-မိလိန္ဒ။၂၂၄။

ဒါတုကာမာဘိဟာရ (ပု) [ဒါတုကာမ+အဘိ-ဟာရ] ပေး-လှူ-လိုသူ၏ ရှေးရှု၊ဆောင်ခြင်း။ ဒါတုကာမာဘိဟာရောဝ အဘိဟာရော နာမ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၆၁။ ဒါတုကာမဿ အဘိဟာရော ဒါတုကာမာဘိဟာရော။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဠာ၊၁၀၆။ (-ကင်္ခါ၊ဠာ၊သစ်၊ ၃၈၅။)

ဒါတ္တ (န) [ဒါ+တ။ ဒန္တိ လုနန္တုနေနာတိ ဒါတ္တံ၊ ဒါ လဝနေ၊ တော။ ဒါတြမ္ပိ။ ဓာန်၊ဠာ၊၄၄၈။ (ဒါတြ-သံ)](ရိတ်-ဖြတ်-ကြောင်း)တံစဉ်။ (အမရ၊သျှ-ဥုံ 'မြက်ခုတ်ခင်း'ဟုဆိုသေး၏။)

ဒါတ္တံ ဂဟေတွာ ယဝံ ဆိန္ဒတိ။ မိလိန္ဒ။ ၃၂။
(-အံ၊ ၃။ ၂။ မူလဒီ၊ ၂။ ၂၃၀။)

ဒါတျူဟ (ပု) [ဒါတိ+ဥိဟ+အ] တင်‘ဒင်’
ကျီးငှက်၊ ရေကျီးကန်း။ (ရေကြက်။ ကျော်
အောင်၊ ဓာန်၊ သျှ။ ဤဦးကာဉ်း၊ သဒ္ဒ-
သာဂရအဘိဓာန်ဉ်း ‘ဒါတျူဟ’ကို ရေ
ကြက်-ဟု အနက်ဆို၏။ အမရဝိဝေကဋီကာ-၌
ဒွယံ အန္တကာကဇလကာကလ္လတိချာတဿ-
ဟု ဒင်ကျီး-ကို ဖွင့်ဆို၏။ ဟန္တိဘာသာနိဿယ
တို့၌လည်း ဒင်ကျီး-ကိုပင် ဆိုကြကုန်၏။
အဘယာ၊ ဓာန်၊ သျှ။ ငှက်အထူး၊ စာငှက်၊
ရေကျီးကန်း။ ကောတ္ထုဘ။ မိုးစာ၊ ရေကျီး၊
မိုး။ စိန္တာမဏိ။) ဒါတျူဟော ကာဠကဏ္ဍ-
ကော။ ဓာန်၊ ၆၄၄။ ဒါ လဝနေတိ၊ ဒါတိ
ဥိဟတိ ဥဿဟတိတိ ဒါတျူဟော၊ ခဏ္ဍိ-
တဒ္ဒနိဗ္ဗတ္တော။ ယင်း-ဦး။ (- မေဒိနိ-
ကောသ၊ ၃၃။ ၁၇။)

ဒါတြ (န) [ဒါ+တြဏ်။ ကစ္စည်း။ ၆၅၆။ ရှူ။
၆၆၆။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၁၂၉၆။] တံစဉ်။ (P.S.D.-
၌ ‘ပေးအပ်သော ဝတ္ထု၊ ပေးလှူခြင်း၊
အမရ၊ သျှ-၌ ‘မြက်ခုတ်ခား’ဟု ဆိုသေး၏။)
ဒါတြလဝိတြ။ အမရ၊ ၁၉။ ၁၃။ အထက်ပုဒ်
ဒေါင်ကွင်းလည်း-ကြည့်။

ဒါန (န) [ဒါ+ယု။ ရှူ။ ၅၉၇။ နိတိ၊ ဓာ။ ၇၄၊ ၂၂၆။
ဓာတုတ္ထ။ ၁၈၇။ ဒေ+ယု။ နိတိ၊ ဓာ။ ၈၃။
ဓာတုတ္ထ။ ၁၉၈။ ဒါ+အန။ မောက်။ ပဉ္စိကာ၊
၅။ ၄၈။ ဒီယတေ ဒါနံ၊ ဒီယတိ ဧတေနာတိ
ဝါ ဒါနံ။ နိရုတ္တိ။ ၇၈၈။ (ဒါနမ်-သံ၊ ဒါဏ-
အဒ္ဒမာဂမီ)] (၁) ပေး-ပေးကမ်း-ခြင်း
(ဒါနဥပါယ်-စသည်)၊ (က) လှူ-လှူဒါန်း
-အလှူပေး-ခြင်း။ (ခ) ပူဇော်ခြင်း။ (ဂ)
ချီးမြှောက်-ထောက်ပံ့-ခြင်း။ (ဃ) စွန့်
ကြဲခြင်း။ (၂) သုတ်သင်ခြင်း၊ (က) ဖြူစင်
စေခြင်း။ (ခ) ဖြေရှင်းခြင်း။ (၃) စောင့်
ရှောက်ခြင်း။ (၄) ပိုင်းဖြတ်ခြင်း။ (၅) ရိတ်

ဖြတ်ခြင်း။ (၆) ကံ၏အကျိုးကို ယုံကြည်၍
တရိတသေ - ပေး - လှူ - ပူဇော် - စွန့်ကြဲ -
အပ်သော (ပစ္စည်းဝတ္ထု)။ (၇) ပေး - ပေး
ကမ်း - လှူဒါန်း - စွန့်ကြဲ - ကြောင်းဖြစ်
သော (စေတနာ-စသည်)။ (၈) ဒါနပါရမီ
(မြတ်သူတို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော အလှူပေးမှု)။
(၉) ပိုင်းဖြတ်တတ်သော။ (၁၀) ရိတ်ဖြတ်
တတ်သော (ဝိရတိစေတသိက်)။ (၁၁) ပြု
တတ်သော။ (၁၂) သုတ်သင် - စင်ကြယ်စေ
-တတ်သော (ဂါထာ-စသည်)။ (၁၃) (ဘေး၊
ရန်-စသည်မှ) - စောင့်ရှောက် - ကာကွယ် -
တတ်သော (သီလ၊ စေတနာ-စသည်)။ (၁၄)
ပေး - လှူ - ရာ (အခါ-စသည်)။ (၁၅) ဆင်
မုန်ရည်။ (၁၆) စင်ကြယ်ခြင်း။ (၁၇) ကုန်ခန်း
- ပျက်စီး - ခြင်း။ (သင်ပြပေးခြင်း၊ တရား
ဟောခြင်း၊ တံစိုး - လက်ဆောင် - ပေးခြင်း၊
ယူခြင်း၊ ဖြတ်ခြင်း၊ စားကျက်မြေ၊ ပေါင်း
ခြင်း။ P.S.D.။) ဖြောင့်မတ်သည်၏ အ
ဖြစ်ကိုပြုခြင်း၊ ဆင်မုန်ရည်၊ စောင့်ရှောက်
ခြင်း။ ထောမ။ စောက်ရှောက်ခြင်း၊ သန့်ရှင်း
စင်ကြယ်ခြင်း၊ စွန့်ကြဲခြင်း။ စိန္တာမဏိ။ လျှာ၊
ပေးခြင်း၊ ပျော်ရွှင်ခြင်း၊ ကွဲပြားအောင်ပြု
ခြင်း၊ သေဆုံးခြင်း၊ ဝေတန်ခြင်း၊ ရေ၊ သောက်
ခြင်း၊ ဆင်မုန်၊ စောင့်ရှောက်ခြင်း။ သီ၊ ဓာန်။)

(၁) ပေး-ပေးကမ်း-ခြင်း (ဒါနဥပါယ်-
စသည်)။ ဣတ္ထန္နာမဿ ဘိက္ခုနော တိစိဝရေ-
န အဝိပ္ပဝါသသမ္ပတိယာ ဒါနံ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၉၈။
ဆာရတ္ထံ မာနတ္ထဿ ဒါနံ။ ဝိ၊ ၄။ ၁၀၅။ ဇိနေ
ကဒရိယံ ဒါနေန။ ဓမ္မ၊ ၄၆။ ဇာ၊ ၁။ ၃၆။ အံ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၄၇။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၂။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄။
အတ္တနော ဘဏ္ဍဿ ဒါနံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၂၅။
ဒါနတောတိ အညဿ ဒါနေန။ ဝိ၊ နိစ္ဆယ၊ ၃။
၁။ ၇၄၇-၈။ ဘေဒေါ ဒဏ္ဍော သာမဒါနာ-
နုပါယာ စတုရော လုမေ။ ဓာန်၊ ၃၄၈။
(- ဝိ၊ ၄။ ၂၂၉။ ဝိ၊ ၄။ ၂၅၁။ သံ၊ ၃။ ၂။ ၅၄၉။
အံ၊ ၃။ ၂။ ၇၃။)

(က) လှူ - လှူဒါန်း - အလှူပေး - ခြင်း။ သာဓု ခေါ် မာရိသ ဒါနံ။ သံ၊ ၁။ ၀၉။ ဒွေမာနိ ဘိက္ခဝေ ဒါနာနိ။ အံ၊ ၁။ ၉၀။ ဒါနဉ္စ ဓမ္မစရိယာ စ (သမစရိယဉ္စ)။ ခုဒ္ဒက။ ၄။ ဣတိဝုတ်။ ၂၀၅။ သုတ္တနိ။ ၃၁၉။ (-ဒိ၊ ၂။ ၁၅၂။ ပေတ။ ၁၅၁။ ဣတိဝုတ်။ ၄။ ၁၂။ ၇၄။ ၂၂၆။ ပေတ။ ၄။ ၉၇။ ၁၁၆။ သာရတ္ထ။ ၃။ ၁၂၄။ ဝိမတိ။ ၂။ ၇၇။)

(ခ) ပူဇော်ခြင်း။ ဒါနေ ယညဿ ဝါဝဋ္ဋာ- (ပေတ။ ၁၅၉) တိ မဟာယာဂသညိတဿ ယညဿ ဒါနေ ယဇနေ ဝါဝဋ္ဋာ ဥဿက္ကံ အာပန္နာ။ ပေတ။ ၄။ ၁၂၆။ (၆) အနက်လည်း ဆက်ကြည့်။ (ဂ) ချီးမြှောက်-ထောက်ပံ့- ခြင်း။ (၆) အနက် ကြည့်။

(ဃ) စွန့်ကြဲခြင်း။ ဒါနဿာ (ဒိ၊ ၂။ ၁၅၂) တိ သမ္ပတ္တိပရိစ္စာဂဿ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၃။ ဒါနဿာ (ဣတိဝုတ်။ ၂၀၅) တိ အန္ဓာဒိဒေယျ- ဓမ္မပရိစ္စာဂဿ။ ဣတိဝုတ်။ ၄။ ၇၄။ (၁၅), (၁၆), (၁၇) အနက်တို့လည်း ကြည့်။

(၂) သုတ်သင်ခြင်း။ (က) ဖြူစင်စေ ခြင်း။ (ခ) ဖြေရှင်းခြင်း။ ဒါ သောဓနေ။ ဒါယတိ၊ ဒါနံ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၂၂၅။

(၃) စောင့်ရှောက်ခြင်း။ ဒေ ပါလနေ။ ဒါယတိ၊ ဒါနံ။ ဒါနံ ရက္ခဏံ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၈၃။

(၄) ပိုင်းဖြတ်ခြင်း။ ဒါနံ ဝုစ္စတိ အဝ- ခဏ္ဍနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅၈။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၆၉။ သာရတ္ထ။ ၃။ ၁၀၆။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၆၃။ (၁၅), (၁၆), (၁၇) အနက်တို့လည်း ကြည့်။ (၅) ရိတ်ဖြတ်ခြင်း။ (၁၅), (၁၆), (၁၇) အနက် တို့ ကြည့်။

(၆) ကံ၏ အကျိုးကို ယုံကြည်၍ တရိ တသေ - ပေး - လှူ - ပူဇော် - စွန့်ကြဲ - အပ် သော (ပစ္စည်း ဝတ္ထု)။ ဒါန (ဣတိဝုတ်။ ၂၆၁) နှိ ဒါတဗ္ဗံ၊ သဝတ္ထုကာ ဝါ စေတနာ ဒါနံ၊ သမ္ပတ္တိပရိစ္စာဂဿေတံ အဓိဝစနံ။

ဣတိဝုတ်။ ၄။ ၂၉၄။ ဒါန (သံ၊ ၁။ ၅၇။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၆) နှိ ယိဋ္ဌံ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၆။ ဒါန (ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၂၅၈) နှိ ကမ္မဗလံ သဒ္ဓဟိတော ဒိန္နဒါနံ။ .... အထ ဝါ ဒါနံ နာမ ပူဇာနုဂ္ဂဟပုဗ္ဗင်္ဂမံ။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၃၈၅။ (-စရိယာ။ ၃၉၆။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၆၀။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၀။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၀၅-၆။ ၂၆၃။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၅၈။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၆။ ၂၈၈။)

(၇) ပေး-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-စွန့်ကြဲ - ကြောင်းဖြစ်သော (စေတနာ-စသည်)။ ဒါနေနာ (သံ၊ ၁။ ၂၉) တိ ဒါနစေတနာယ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၇၇။ ဒါနာနိ (အံ၊ ၃။ ၇၆) တိ စေတနာ- ဒါနာနိ။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၃၂။ ဒါနံ နာမ တိဝိဓံ စာဂစေတနာပိ ဝိရတိပိ ဒေယျဓမ္မောပိ။ .... တတ္ထ စာဂစေတနာ “ဒေတိ ဝါ ဒေယျဓမ္မံ၊ ဒေန္တိ ဝါ တောယ ဒေယျဓမ္မ” နှိ ဒါနံ။ ဝိရတိ အဝခဏ္ဍနဋ္ဌေန လဝနဋ္ဌေန ဝါ ဒါနံ။ သာ ဟိ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ ဘယဘေရဝါဒိသင်္ခါတံ ဒုဿိ- လှူစေတနံ ဒါတိ ခဏ္ဍေတိ လနာတိ ဝါတိ ဒါနံ။ ဒေယျဓမ္မော ဒိယျတိတိ ဒါနံ။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၁၉၇။ ဒါနံ နာမ ပရံ ဥဒ္ဓိဿ သုဗုဒ္ဓိ- ပုဗ္ဗိကာ အန္ဓာဒိဒေယဒါနဝတ္ထုပရိစ္စာဂစေတ- နာ၊ တံသမ္ပယုတ္တော ဝါ အလောဘော။ ခုဒ္ဒက။ ၄။ ၁၁၈။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၃။ (-အံ၊ ၄။ ၂။ ၆၀။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၃၊ ၂၀၅။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၅၈။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၈၈။ မူလဒီ၊ ၂။ ၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၂၈၂။)

(၈) ဒါနပါရမီ (မြတ်သူတို့၏ ဥစ္စာဖြစ် သော အလှူပေးမှု)။ ဒါနံ သီလဉ္စ နိက္ခမံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၀၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၇၉။ စရိယာ၊ ၄။ ၇။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၆၈။ (-စရိယာ၊ ၄။ ၃၄။ ၂၀၇။)

(၉) ပိုင်းဖြတ်တတ်သော။ (၁၀) ရိတ် ဖြတ်တတ်သော (ဝိရတိစေတသိက်)။ (၇) အနက်ပြန်ကြည့်။

(၁၁) ပြတ်တတ်သော။ ဥဒ္ဓါနဂါထာ (ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၅၃) ကြည့်။

(၁၂) သုတ်သင် - စင်ကြယ်စေ - တတ်သော (ဂါထာ-စသည်)။ ဥဒ္ဓါန(မဟာနိဌ။ ၉), ဥဒ္ဓါနဂါထာ(ဝဇီရ။ ၁၁၁)-ကြည့်။

(၁၃) (ဘေး, ရန် စသည်မှ) - စောင့်ရှောက် - ကာကွယ် - တတ်သော (သီလ, စေတနာ-စသည်)။ အနဝသေသံဝါသတ္တနိကာယံ ဒယတိ, တေန ရက္ခတိတိ ဒါနံ။ ဒီဇ္ဈိ။ ၁။ ၃၃၄။ ဒုဂ္ဂတိတော ဒါယတိ ရက္ခတိတိ ဒါနံ၊ ဒါနစေတနာ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၈၃။

(၁၄) ပေး - လှူ - ရာ (အခါ-စသည်)။ ဒါနကာလ, ဒါနဋ္ဌာန-တို့ ကြည့်။

(၁၅) ဆင်မုန်ရည်။ (၁၆) စင်ကြယ်ခြင်း။ (၁၇) ကုန်ခန်း - ပျက်စီး - ခြင်း။ ဒါနံ စာဂေ မဒေ သုဇ္ဈေ၊ ခဏ္ဍနေ လဝနေ ခယေ။ ဓာနံ။ ၁၀၁၄။ (-၃၆၄။)

ယင်း-ဒါနသည် သုတ္တန်ဒေသနာ နည်းအားဖြင့် - (၁) အန္တဒါန = ထမင်းအလှူ, (၂) ပါနဒါန = အဖျော် 'ယမကာ' အလှူ, (၃) ဝတ္ထဒါန = အဝတ်သင်္ကန်း အလှူ, (၄) ယာနဒါန = ဘိနပ်-စသော ယာဉ်အလှူ, (၅) မာလာဒါန = ပန်းအလှူ, (၆) ဂန္ဓဒါန = နံသာခဲ, နံသာတုံး အလှူ, (၇) ဝိလေပနဒါန = နံသာပျောင်း, နံသာရည်အလှူ, (၈) သေယျာဒါန = ညောင်စောင်း, အင်းပျဉ်, အိပ်ရာ, နေရာ အလှူ, (၉) အာဝသထ 'သရ' ဒါန = ကျောင်း, စရပ် အလှူ, (၁၀) ပဒီပေယျဒါန = ဆီမီးထွန်းရန် ဆီ, ဆီမီးခွက်, ဆီမီးစာ, ဖရောင်းတိုင် အလှူ-ဟူ၍ ၁၀-ပါး (သံ၊ ၂။ ၂၀၅-၆။ ဣတိဝုတ်။ ၂၄၀။ ဝိ၊ ဋ္ဌ။ ၄။ ၁၀၂။ ဒီ၊ ဋ္ဌ။ ၂။ ၁၀၆၊ ၁၀၈။ သံ၊ ဋ္ဌ။ ၂။ ၃၂၀-၁။ အဘိ၊ ဋ္ဌ။ ၁။ ၂၀၁။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၆။ အံ၊ ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၂၃၇-၈။ ဓာနံ။ ဓာနံ၊ ဋ္ဌိ။ ၄၂၂။ သီဟိုဠ်၊ ဇာ၊ ဋ္ဌ။ ၈၈။ ၂။ ၁၇။)

ဝိနည်းဒေသနာနည်းအားဖြင့် - (၁) စိဝရဒါန = သင်္ကန်းအလှူ, (၂) ပိဏ္ဍပါတဒါန

= ဆွမ်းအလှူ, (၃) သေနာသနဒါန = ကျောင်း, အိပ်ရာ, နေရာ အလှူ, (၄) ဘေသဇ္ဇဒါန = ဆေးအလှူ-ဟူ၍ ပစ္စည်း ၄-ပါး, အဘိဓမ္မာ ဒေသနာနည်းအားဖြင့် - (၁) ရူပဒါန = ရူပါရုံအလှူ, (၂) သဒ္ဓါဒါန = သဒ္ဓါရုံအလှူ, (၃) ဂန္ဓဒါန = ဂန္ဓာရုံအလှူ, (၄) ရသဒါန = ရသာရုံအလှူ, (၅) ဖောဋ္ဌဗ္ဗဒါန = ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံအလှူ, (၆) ဓမ္မဒါန = ဓမ္မာရုံအလှူ ဟူ၍ အာရုံ ၆-ပါး (ဒီ၊ ဋ္ဌ။ ၂။ ၁၈၀။ အဘိ၊ ဋ္ဌ။ ၁။ ၂၀၁။ အံ၊ ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၂၃၇-၈)။

ယင်း-တွင် ဝိနည်းဒေသနာလာ ဒါန-သည် ကပ္ပိယဝေါဟာရ (ရဟန်းတော်တို့အား အပ်သော အခေါ်အဝေါ် အပြောအဆို အသုံးအနှုန်း) ဖြင့် သီလဝန္တပုဂ္ဂိုလ်အားသာ ရွေးချယ် လှူဖို့ရန် အထူး ခွင့်ပြုတော်မူသောကြောင့် ပုဂ္ဂိုလ်မရွေး အလှူပေးဖို့ရန် သာမန် ခွင့်ပြုတော်မူသော သုတ္တန်နည်းလာ ဒါနထက် အကျိုးကြီးမား၏။ အဘိဓမ္မာနည်းလာ ဒါန-သည် အာရုံ ၆ ပါး၌ ပညတ်အားဖြင့် နှလုံးမသွင်းပဲ ပရမတ်အားဖြင့်သာနှလုံးသွင်းလှူဒါန်းရသဖြင့် လွန်ကဲမွန်မြတ်သော ဒါနဖြစ်သောကြောင့် သုတ္တန်, ဝိနည်းလာ ဒါနတို့ထက် အကျိုးကြီးမားသည်ဟု ဆရာတို့ဆိုကြ၏။ (၁) အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်, (၂) လှူဖွယ်ဝတ္ထု, (၃) စေတနာ ဤ ၃-ဖြာ စင်ကြယ်ပြည့်စုံလျှင် သုတ္တန်, ဝိနည်း, အဘိဓမ္မာမည်သည့် ဒေသနာနည်းလာ အလှူဒါနမဆိုကြီးမားသော အကျိုးကို ပေးစွမ်းနိုင်၏ (ဓာနံ၊ ဋ္ဌိ။ ၄၂၂)။

ကရုဏာ, ဥပါယကောသလ္လဉာဏ်ဖြင့် ခြံရံအပ်သော ဝိဝဇ္ဇာဂါမိအလှူသည်သာ ပါရမီမြောက်သော ဒါနဖြစ်၏။ ကရုဏာ, ဥပါယကောသလ္လဉာဏ် မခြံရံပဲ ပေးလှူအပ်သော ဝိဝဇ္ဇာဂါမိအလှူမျိုးသည် ပါရမီမြောက်သော ဒါနမဟုတ် (သီ၊ ဋ္ဌိ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၅၂)။ ယင်းသည် - အလှူဝတ္ထုပေးစွန့်ခြင်းလျှင် မှတ်

ကြောင်း ‘လက္ခဏာ’ရှိ၏။ ပေးလှူအပ်သော အလှူဝတ္ထု၌ တပ်မက်လိုချင်ခြင်း ‘လောဘ’ ကို ဖျက်ဆီးခြင်းလျှင် သာယာအပ်သော ကိစ္စ ‘ရသ’ရှိ၏။ ပေးလှူအပ်သော အလှူဝတ္ထု၌ မကပ်ငြိ မတွယ်တာခြင်းလျှင် ရှေးရှု ထင်လာသော အခြင်းအရာ ‘အာကာရ ပစ္စုပ္ပန်’ရှိ၏။ သို့မဟုတ် ဘဝစည်းစိမ်တို့၏ ပြည့်စုံရခြင်းလျှင် အကျိုး ‘ဖလပစ္စုပ္ပန်’ ရှိ၏။ စွန့်လွှတ်ပေးလှူအပ်သော အလှူဝတ္ထု ပစ္စည်းစုလျှင် နီးစွာသောကြောင်း ‘ပဒဋ္ဌာန်’ရှိ၏ (စရိယာ၊ ဌ။ ၂၇၃)။

ဒါန-ဟူသည် အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်၏ အစီးအပွားကို အလိုရှိခြင်း၊ ပူဇော်သောအားဖြင့် မိမိ ပစ္စည်းဝတ္ထုကို ယင်းအလှူခံပုဂ္ဂိုလ်တို့အား စွန့်ကြဲ၊ ပေးကမ်း၊ လှူဒါန်းခြင်းပင် ဖြစ်၏ (သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၉၃။ ဒီ၊ ဌ။ ၂။ ၆၈။ မ၊ ဌ။ ၃။ ၃၇။ အံ၊ ဌ။ ၃။ ၂၂)။ သတ္တဝါတို့အား ဘေးမဲ့ပေးခြင်း၊ သတ္တဝါတို့၏ အသက်၊ စည်းစိမ်၊ အိုးအိမ်ကို သတ်ဖြတ် လုယက် ဖျက်ဆီးခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၊ ဘေးရန်အမျိုးမျိုးမှ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းပင် ဖြစ်သည် (စရိယာ၊ ဌ။ ၂၉၇)။

ယင်းဒါနသည်— ဆောက်တည်အပ်၊ ကျင့်အပ်သောကြောင့် ‘ဝတ’မည်၏ (ဇာ၊ ၁။ ၃၀၄။ ဒီ၊ ဌ။ ၁။ ၁၆၀။ ဒီ၊ ဌ။ ၁။ ၂၃၉။ သီ၊ ဌ။ ၁။ ၂။ ၇၃)။ ပညာရှိတို့ ပညတ်ထား အပ်သည်ဖြစ်၍ မြတ်သောအကျင့် ဖြစ်သော ကြောင့်၎င်း၊ မြတ်သူတို့၏ အကျင့်ဖြစ်သော ကြောင့်၎င်း ‘ဗြဟ္မစရိယ’မည်၏ (ဒီ၊ ဌ။ ၁။ ၁၆၀-၁။ မ၊ ဌ။ ၁။ ၃၄၆-ဂ။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၁၂၈။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၁၀၂။ သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၂။ ၃၃။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၃၂။ အံ၊ ဌ။ ၂။ ၂၅၅။ နိတိ၊ ဓာ။ ၁၄၇)။ သတ္တဝါတို့အား ဘေးမဲ့ပေးကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့်၎င်း၊ အကြွင်းမဲ့ သတ္တဝါ အပေါင်းကို စောင့်ရှောက်ကြောင်းဖြစ်သော

ကြောင့်၎င်း ‘သီလ’ လည်း မည်၏ (ဒီ၊ ဌ။ ၁။ ၃၃၄။ သီ၊ ဌ။ ၁။ ၂။ ၃၂၄)။

ပစ္စုပ္ပန်၊ တမလွန် နှစ်တန်သော ဘဝတို့၌ လောကီစည်းစိမ် ချမ်းသာနှင့်၊ ဈာန်၊ ဝိပဿနာ၊ မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်ဟူသော လောကုတ္တရာချမ်းသာကို ပေးတတ်၊ ဆောင်နှင်း တတ်သောကြောင့် ‘နိဒါန’လည်း မည်၏။ လူစည်းစိမ်၊ နတ်စည်းစိမ်တို့၏ အခြေခံ အကြောင်းရင်း ဖြစ်သောကြောင့် ‘မူလ’လည်း မည်၏။ သုံးဆောင်ခံစားအပ်သော နှစ်သက်ဖွယ် အာရုံတို့ကိုမှီ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ချမ်းသာတို့၏ တည်နေရာ ခိုင်မာသော ဌာနဖြစ်သောကြောင့် ‘ပတိဌာ’လည်း မည်၏။ တစ်စုံတရာ အခက်အခဲ အကြပ်အတည်းနှင့် တွေ့ကြုံ ဆုံစည်းနေသူတို့၏ အကာ အကွယ် အစောင့် အရှောက် အထောက်အကူ ဖြစ်၍ မှီခိုရာ၊ ထောက်တည်ရာ၊ လားရာ၊ ကိုးကွယ်လည်းလျောင်းရာ ဖြစ်သောကြောင့် ‘တာဏ၊ လေဏ၊ ဂတိ၊ ပရာယဏ’တို့လည်း မည်၏ (ဒီ၊ ဌ။ ၂။ ၆၂။ မ၊ ဌ။ ၃။ ၆၄။ အံ၊ ဌ။ ၃။ ၂၁၃။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၂၅၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၁၄၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၉၂။ ဒီ၊ ဌ။ ၂။ ၆၇။ မ၊ ဌ။ ၃။ ၃၆။ အံ၊ ဌ။ ၃။ ၂၂၁-၂)။ သတ္တဝါတို့၏ ပစ္စုပ္ပန်၊ တမလွန် နှစ်တန်သော ဘဝတို့၌ တိုးတက်ကြီးပွားကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် ‘ဒက္ခိဏာ’လည်း မည်၏ (အံ၊ ဌ။ ၂။ ၂၉)။ ပူဇော်အပ်၊ ပူဇော်ကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် ‘ယည၊ ယာဂ’တို့လည်း မည်၏ (သုတ္တနိ၊ ၃၄၆။ သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၂။ ၁၃၂)။

ဒါနဥပမာ အပြာပြာ— ဒါန-သည် သတ္တဝါတို့၏ အားထားမှီခိုရာ ဖြစ်သောကြောင့် ‘သီဟာသနရာဇပလ္လင်ကြီး’နှင့်တူ၏။ ရောက်လေရာရာ ဖြစ်လေရာရာ ဘဝတိုင်းတို့၌ ထောက်တည်ရာကို ရစေတတ်သောကြောင့် ‘မဟာပထဝီ = မြေကြီး’နှင့်လည်း တူ၏။ သတ္တဝါတို့သည် မြဲမြံတင်းကြပ်စွာ စွဲကိုင်အပ်

သော တရားဖြစ်၍ ‘အာလမ္မဏရဇ္ဇ=လက်
ကသုံးကြိုးတန်း’နှင့်လည်း တူ၏။ ဒုဂ္ဂတိဘဝ
ဆင်းရဲဒုက္ခအမျိုးမျိုးမှ ထုတ်ဆယ်ကယ်တင်
တတ်သော တရားဖြစ်၍ ‘နာဝါ = လှေ
သင်္ဘော’နှင့်လည်း တူ၏။ လိုချင်တပ်မက်မှု
‘လောဘ’၊ နှမြောဝန်တို့မှ ‘မစ္ဆရိယ’-စသော
ဆန့်ကျင်ဖက် ရန်သူဘေးမှ သက်သာရာကို
ရစေတတ်သော တရားဖြစ်၍ ‘သင်္ဂါမသုရ =
စစ်မြေပြင်ရောက် စစ်သူရဲကောင်း’နှင့်လည်း
တူ၏။ ဆင်းရဲနွမ်းပါး ဥစ္စာရှားပါးခြင်း၏
ဘေးရန်မှ စောင့်ရှောက်ကာကွယ်တတ်သည်
ဖြစ်၍ ‘သုသင်္ခတနဂရ = ကောင်းစွာတည်
ဆောက်အပ်သော မင်းနေပြည်မြို့တော်’နှင့်
လည်း တူ၏။ နှမြောဝန်တို့မှ ‘မစ္ဆရိယ’၊ မိမိ
ပစ္စည်းကို တပ်မက်မှု ‘လောဘ’၊ အလှူခံ
ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် သတ္တဝါသင်္ခါရတို့၌ အမျက်ထွက်မှု
‘ဒေါသ’၊ သူတပါးစည်းစိမ်ကို ငြူစုမှု ‘ဣဿာ’၊
အမြင်မှားမှု ‘မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ’၊ တွေးတော ယုံမှားမှု
‘ဝိစိကိစ္ဆာ’-စသော စိတ်၏အညစ်အကြေးတို့
မလိမ်းကျ မကပ်ငြိနိုင်သော တရားဖြစ်၍
‘ပဒုမ = ပဒုမ္မာကြာပန်း’နှင့်လည်း တူ၏။
ကိလေသာ လောင်စာအမှိုက်တို့ကို လောင်
မြိုက်တတ်သော တရားဖြစ်၍ ‘အဂ္ဂိ = မီး’နှင့်
လည်း တူ၏။ သဒ္ဓါနည်းပါး၍ မစ္ဆရိယများ
သူတို့ ချဉ်းကပ်နိုင်ခဲ့သော တရားဖြစ်၍ ‘အာ-
သိဝိသ = အဆိပ်ထန်သော မြေ’နှင့်လည်း
တူ၏။ ယခု နောင်ခါ နှစ်ဖြာသော ဘဝတို့၌
ကြောက်ရွံ့ ထိတ်လန့်ဖွယ်ကင်း ရဲတင်းသော
တရားဖြစ်၍ ‘သီဟ = ခြင်္သေ့ မင်း’နှင့်လည်း
တူ၏။ ဒါနပြုသူကို ယခုဘဝ၌ ခြွေရံသင်းပင်း
နှင့်ပြည့်စုံစေ၍ နောင်တမလွန်ဘဝ၌ သူတပါး
ငှိုထက် ခွန်အား သာလွန် ကောင်းမွန်စေ
တတ်သော တရားဖြစ်၍ ‘ဟတ္ထိ = ဆင်ပြောင်
ကြီး’နှင့်လည်း တူ၏။ ယခု နောင်ခါ နှစ်ဖြာ
သော ဘဝတို့၌ တိုးတက်ကြီးပွားကြောင်း
ကောင်းမြတ်သော မင်္ဂလာဟု ဘုရားရှင်တို့

သမုတ်အပ်သော တရားဖြစ်၍ ‘သေတဥသဘ
= ငွေတောင်အတူ ကိုယ်လုံးဖြူသော နွားလား
ဥသဘ’နှင့်လည်း တူ၏။ ဘေးရန်ထူလှ ဒုဂ္ဂတိ
ဘဝမှ ဘေးရန်ကုန်ခန်း ငြိမ်းချမ်းသာယာ
သော သုဂတိဘဝသို့ ပို့ဆောင်တတ်သော
တရားဖြစ်၍ ‘ဝလာဟကအဿရာဇာ = မြင်း
ပျံရတနာ’နှင့်လည်း တူ၏ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၂။
မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၄။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁၃။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ၊ ၂၅၅-
၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၄၄-၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၉၂-၃။
ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၇-၈။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၆-၇။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၂၁-
၂)။ အလှူရှင်၏ သိုမှီးသိမ်းထားအပ်သော
‘နိဟိတဘဏ္ဍက = ဥစ္စာဘဏ္ဍာထုပ်’နှင့်လည်း
တူ၏ (သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၇။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၀)။

ပေးကမ်း၊ စွန့်ကြဲ၊ လှူဒါန်းခြင်းသည်
စစ်တိုက်ခြင်းနှင့် တူ၏။ လောက၌ အသက်
သေရမှာကြောက်ရွံ့သောသူသည် စစ်မတိုက်
ဝံ့သကဲ့သို့ မိမိပစ္စည်းဥစ္စာ ကုန်မှာ ကြောက်
ရွံ့သော သူသည်လည်း မပေး မလှူနိုင်။
‘အသက်ကိုလည်း စောင့်ရှောက်မည်၊ စစ်ကို
လည်းတိုက်မည်’ဟု ဆိုသောသူသည် မည်
သည့်အချိန်အခါမှ စစ်မတိုက်ဖြစ်။ အသက်
ကို မငဲ့ကွက်ပဲ ‘သေချင် သေပါလေစေ ဟု
ဆိုကာ စွန့်လွှတ်နိုင်မှသာ စစ်တိုက်နိုင်၏။
ယင်းနည်းတူ ‘မိမိပစ္စည်း ဥစ္စာ ကိုလည်း
စောင့်ရှောက် ထိန်းသိမ်းမည်၊ အလှူလည်း
ပေးမည်’ဟု ဆိုသောသူသည် မည်သည့်အချိန်
အခါမှ မပေးမလှူဖြစ်။ ‘ပစ္စည်း ဥစ္စာကုန်
သော်လည်း ကုန်ပါလေစေ’ဟု ဆိုကာ
ပစ္စည်းဥစ္စာ၌ တွယ်တာကပ်ငြိမှု ‘အာလယ’
ပြတ်မှသာ ပေးလှူနိုင်၏။ ထို့ပြင် စစ်တိုက်ရာ
၌ စစ်သည် အနည်း-အများသည် လိုရင်း
ပခာန မဟုတ်ပဲ ရဲစွမ်း သတ္တိ ရှိ-မရှိသာ
လိုရင်းပခာနဖြစ်၏။ စစ်သည်အင်အား နည်း
ပါးသော်လည်း ရဲစွမ်းသတ္တိရှိလျှင် သူရဲဘော
သတ္တိညံ့၍ ကြောက်ရွံ့တတ်သော ရန်သူ
စစ်သည်အင်အားအများကို အနိုင်ရသကဲ့သို့

ယုံကြည်မှု ‘သဒ္ဓါ’-စသည်တို့နှင့် ပြည့်စုံသူသည် အနည်းငယ်သော လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို လှူသော်လည်း များစွာသော နှမြောဝန်တို့မှ ‘မစ္ဆရိယ’ ရန်သူကို နင်းချေနိုင်၏။ ယုံကြည်မှု ‘သဒ္ဓါ’-စသည်ကို အခြေခံ၍ လှူဒါန်းလျှင် ညောင်စေ့သဖွယ် အနည်းငယ် လှူသော်လည်း ညောင်ပင်ကြီးပမာ များစွာသော အကျိုးကို ရနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် ပေးလှူခြင်းနှင့် စစ်တိုက်ခြင်း တူသည်-ဟု ဆိုရ၏။ (သံ၊ ၁။၂၀။ ဇာ၊ ၁။၁၇၇။ သံ၊ ၁။၁၅၈။ ဇာ၊ ၁။၂၁၄။ ၃။၄၄၇-၉။ သံ၊ ၁။၁၁၀၄)။

နည်းနည်း လှူသော်လည်း အကျိုး များစွာ ရရာ၌— ဇနီးမောင်နှံ နှစ်ဦးလုံးမှ အပေါ်ရုံ စုလျားတထည်သာ ရှိ၍ ယင်းအပေါ်ရုံစုလျားကို ဝိပဿီဘုရားရှင်အား လှူဖို့ရန် ညဉ့်ဦးယာမံ၊ သန်းကောသယာမံ ၂-ယာမံတိုင်တိုင် မစ္ဆေရရန်သူကို တွန်းလှန်တိုက်ဖျက်လျက် မိုးသောက်ယာမံရောက်မှ အထမြောက် အောင်မြင်စွာ လှူဒါန်းနိုင်သဖြင့် မျက်မှောက်ဘဝ၌ပင် ဗန္ဓုမမင်း၏ ဝတ်စုံ ၃၂-စုံကို ချီးမြှောက် ပူဇော်ခြင်းခံရသော ‘ကေသာဠက’ ပုဏ္ဏားဝတ္ထု (အံ၊ ၁။ ၁၃၀-၁)၊ ငါတို့ ဘုရားရှင်အား အပေါ်ရုံစုလျား တထည် လှူဒါန်း ခြင်းကြောင့် ပသေနဒီကောသလမင်းကြီး၏ ဝတ်စုံ ၃၂-စုံကို ချီးမြှောက် ပူဇော်ခြင်းခံရသော ‘စူဠ-ကေသာဠက’ ပုဏ္ဏားဝတ္ထု (ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၂)၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအရှင်မြတ် ၁-ပါးအား သင်္ကန်းအနားပတ် လှူဒါန်းခဲ့ခြင်းကြောင့် မင်းဖြစ်သောအခါ၌ နတ်၌ဖြစ်သော ပုဆိုးပဒေသာ ၃၂ (အံ၊ ၁။ ၆၄ (ပေတ၊ ၁။ ၆၄) ပင် ပေါက်လာရသော အရှင်မဟာကဿပအလောင်း နန္ဒမင်း၏ဝတ္ထု (အံ၊ ၁။ ၁၃၁-၅။ ပေတ၊ ၁။ ၆၈-၉)၊ အရှင်သာရိပုတြာအား ပုဆိုးကြမ်းတထည်နှင့် တယောက်စာ နို့ ဆနာဆွမ်းကို လှူဒါန်းခဲ့ခြင်းကြောင့် ၂-ရက်တည်းနှင့်ပင် ဆွမ်းအုပ်

ပေါင်း ၁၀၀၀၊ ကမ္မလာပုဆိုးပေါင်း-၁၀၀၀ ရရှိသော တိဿသာမဏေဝတ္ထု (ဓမ္မ၊ ၁။ ၁၃၃-၆)၊ ဘုရားရှင်အား ပန်းဂ-ဆုပ် လှူဒါန်းပူဇော်ခဲ့ခြင်းကြောင့် ဆင်မြင်းစသည် ဂ-ခုစီသော ဆုလာဘ်တို့ကို ယခု မျက်မှောက်ဘဝမှာပင် ရရှိခံစားရသော ‘သုမန’ ပန်းသည် ဝတ္ထု (ဓမ္မ၊ ၁။ ၁၃၆၊ ၁၃၇)၊ ပဒုမုတ္တရဘုရားရှင်၏ သုဇာတာမည်သော တပည့်သာဝကအား ပုဆိုးတပိုင်း လှူဒါန်းခဲ့ခြင်းကြောင့် လူ့စည်းစိမ်၊ နတ်စည်းစိမ် အကြိမ်ကြိမ်ခံစားရပြီးလျှင် နောက်ဆုံးဘဝ၌ အလိုရှိခဲ့ပါမူ တော၊တောင် အရပ်မျက်နှာ ရှိသမျှကို ခေါမပုဆိုးတို့ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းနိုင်သည် အထိ အကျိုးရရှိသော ဥပဗုဒ္ဓဿဒါယက (စူဠဝစ္ဆ) ထေရ် ဝတ္ထု (အပ၊ ၂။ ၇၆-၇။ ထေရ၊ ၁။ ၆၈-၉)တို့ကို သာဓကအဖြစ် မှတ်သားရာ၏။

များများလှူသော်လည်း အကျိုး နည်းနည်းရရာ၌ — နှစ်ပေါင်းများစွာ ထမင်းရေချောင်းစီး လှူဒါန်းခဲ့သော်လည်း တာဝတိံသာနတ်ပြည်သို့ ရောက်သောအခါ ဆွမ်း ၁-ယောက်မမျှ လှူဒါန်းခဲ့သော ဣန္ဒကနတ်သားလောက် ကိုယ်ရောင်ကိုယ်ဝါ မတောက်ပ-ပဲ အသက်စည်းစိမ် အခြေအရံ-စသည်ဖြင့် အောက်တန်း ကျရသော အင်္ဂုရနတ်သား ဝတ္ထု (ပေတ၊ ၁။ ၁၅၉၊ ၁၆၀။ သံ၊ ၁။ ၁၅၉။ ပေတ၊ ၁။ ၁၂၅-၇)ကို သာဓကအဖြစ် မှတ်သားရာ၏။

ဒါနသည်— ပုညကိရိယဝတ္ထုတရား ၃-ပါး (အံ၊ ၁။ ၇၂-၃။ ဒီ၊ ၁။ ၁၀၁။ အဘိ၊ ၁။ ၂၀၁-၂။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၁၉၄-၅။ ဒီ၊ ၁။ ၂၀၆။ အံ၊ ၁။ ၂၃၇-၉)၊ ပုညဘိသင်္ခါရတရား ၃-ပါး (အဘိ၊ ၁။ ၁၄၃။ ဒီ၊ ၁။ ၁၀၀)၊ သင်္ဂဟဝတ္ထုတရား ၄-ပါး (ဒီ၊ ၁။ ၁၂၅၊ ၁၅၅-၆၊ ၁၉၃။ အံ၊ ၁။ ၃၄၁။ ဇာ၊ ၂။ ၈၁။ ဒီ၊ ၁။ ၁၁၀။ အံ၊ ၁။ ၂၉၀။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၂၇၁။ ဥဒါန၊ ၁။ ၉၂။ အပ၊ ၁။ ၁၇၅။ စရိယာ၊ ၁။

၁၈၁၊ ၂၅၅၊ ၃၁၉။ နေတ္တိ၊ ၁၉။ ၂၃၆။ သံ၊ ၁။ ၂။
 ၄၂၉။ ရာဇဥပါယ် တရား ၄-ပါး (ဓာန်။
 ဓာန်၊ ၁။ ၃၄၈)၊ ပုညကိရိယတရား ၁၀-ပါး
 (သင်္ဂဟ၊ ၃၄။ ဝိဘာဝိနီ၊ ၁၇၅)၊ ရာဇဓမ္မ =
 မင်းကျင့်တရား ၁၀-ပါး (ဇာ၊ ၂။ ၉၇။ ဇာ၊ ၁။
 ၃။ ၂၅၈၊ ၃၀၀၊ ၃၉၁။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၄၀၃)၊ ပါရမီ
 အကျဉ်း ၁၀-ပါး၊ အကျယ် ၃၀ (အပ၊ ၂။
 ၃၀၆။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၂၄၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၇၉။ စရိယာ၊
 ၁။ ၇၂၊ ၇၃။ ဒီ၊ ၁။ ၆၈။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၁။ ၂၄၉။
 မ၊ ၁။ ၁။ ၃၈။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၃၅)၊ မင်္ဂလာတရား
 ၃၈-ပါး (ခုဒ္ဒက၊ ၃၊ ၄။ သုတ္တနိ၊ ၃၊ ၈-၉။ ခုဒ္ဒက၊
 ၁။ ၁၀၄၊ ၁၃၀။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁။ ၁။ ၃၇) အစု
 တွင် ၁-ပါး အပါအဝင် ဖြစ်၏။

သက်ဝင်ယုံကြည်မှု သဒ္ဓါတရား ဖြစ်ပေါ်
 မှသာ ပေးလှူနိုင်သည်။ မပေးလှူနိုင်သူ
 သည် သက်ဝင်ယုံကြည်မှု သဒ္ဓါတရား မဖြစ်
 ပေါ်သောသူ သဒ္ဓါတရားမရှိသူသာ ဖြစ်၏။
 ပုထုဇဉ်၊ သေက္ခ၊ ရဟန္တာ မည်သည့်အလှူခံ
 ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား လှူလှူ ကံ၊ ကံ၏အကျိုးကို
 သက်ဝင်ယုံကြည်၍ ကြည်လင်သောစိတ်ဖြင့်
 သာ ပေးလှူရမည် (သံ၊ ၁။ ၁။ ၁၅၂။ သံ၊ ၁။
 ၁၉၈)။ “ပေးလှူခြင်းသည် အကျိုးရှိ၏”ဟု
 သက်ဝင်ယုံကြည်မှု သဒ္ဓါမျှဖြင့်သာ ရပ်တည်
 တင်းတိမ်နေသူသည် ပေးလှူရဲသူ ‘ဒါနသူရ’
 မမည်ပေ။ သက်ဝင်ယုံကြည်ယုံမျှမက ပစ္စည်း
 ဝတ္ထု တခုခု လက်တွေ့ စွန့်ကြဲနိုင်သူသည်သာ
 ပေးလှူရဲသူ ‘ဒါနသူရ’မည်၏ (ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၂၆၆။
 အံ၊ ၁။ ၁။ ၂၀။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၃၅)။

သောတာပန် အရိယာပုဂ္ဂိုလ်များသည်
 သက်ဝင်ယုံကြည်မှု သဒ္ဓါတရား အလွန်ထက်
 သန်ကြ၏။ ယင်း-သို့ ထက်သန်လွန်းသဖြင့်
 အလှူခံ ပုဂ္ဂိုလ် တဦးတယောက်ကို တွေ့မြင်
 လျှင် မိမိ၌ ထင်ရှားရှိသော လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို
 မလှူပဲ မနေနိုင်ကြပေ။ လှူဖြစ်အောင် လှူ
 တတ်ကြ၏ (ဝိ၊ ၂။ ၁၀၇၊ ၂၃၁။ ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၈၆။
 ပါမိတ်၊ ယော၊ ၁။ ၅၁)။ ရံဖန်ရံခါ မိမိတို့ကိုယ်

တိုင် စားသောက်စရာ မကျန်တော့၍ မစား
 မသောက်ပဲနေရသည်အထိ ရက်ရက်ရောရော
 လှူတတ်ကြ၏ (ဝိ၊ ၂။ ၂၃၁)။ ယင်း-သို့
 အငတ်ခံသည်အထိ ရက်ရောစွာ လှူတတ်ကြ
 သဖြင့် ဘုရားရှင်က ရဟန်းတော်တို့အား
 “သဒ္ဓါလွန်း ဆွမ်းတော်တော်ရပ်” ဆိုသလို
 မဖြစ်စေရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့်— (၁) သဒ္ဓါ
 ထက်သန်၍ အလှူရက်ရောသော အရိယာ
 ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ လှူဒါန်းသောမှုကို ၂-သပိတ်၊
 ၃-သပိတ်သာ ခံယူရမည် (ဝိ၊ ၂။ ၂၀၈)၊ (၂)
 အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့ သဘောအလျောက် ထွက်
 ၍ မလှူဒါန်းခဲ့သော်၎င်း၊ ကြိုတင်၍ ပင့်ဖိတ်
 မထားခဲ့သော်၎င်း ဆွမ်းမရပ်ရ၊ ခဲဖွယ် ဘော
 ဇဉ်ကို အလှူခံ၍ မသုံးဆောင်ရ (ဝိ၊ ၂။ ၂၃၂-
 ၃)ဟု သိက္ခာပုဒ်များကို ပညတ်ထားတော်
 မူရ၏။

ဒါနအင်္ဂါနှင့်စေတနာ — အလှူပေးရာ၌
 — (၁) မလှူမီ ရှေးအဖို့၌ လှူဖွယ်ဝတ္ထုတို့
 ကို စုဆောင်းရှာဖွေရာ အခါမှ စ၍ “ငါသည်
 လောကီ၊ လောကုတ္တရာ များစွာသော စည်း
 စိမ်တို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော အနုဂါမိက
 (ဘဝစဉ်ဆက် လိုက်တတ်သော) အလှူ
 မျိုးကို လှူရတော့မည်”ဟု ဝမ်းမြောက်
 ခြင်း ဟူသော ပုဗ္ဗစေတနာ စင်ကြယ်
 မှု၊ (၂) လှူဖွယ်ဝတ္ထု ပစ္စည်းစုကို အလှူခံ
 ပုဂ္ဂိုလ်၏ လက်ထဲသို့ထည့်၍ စွန့်လွှတ်လှူဒါန်း
 ဆဲအခါ “အနှစ်သာရရှိသော ပစ္စည်းဥစ္စာမှ
 အနှစ်သာရရှိသော ကုသိုလ်မျိုးစေ့ကို ထုတ်
 ယူနေပါတကား”ဟု စိတ်ကြည်လင် ရှင်ယု
 ခြင်းဟူသော မုဉ္ဇစေတနာ စင်ကြယ်မှု၊ (၃)
 ပေးလှူပြီးနောက် “ငါသည် ပညာရှိတို့ ချီး
 မှမ်းအပ်သော လှူဒါန်းမှုကို အတုလိုက်၍
 ပြုလုပ်ရပေပြီ၊ ကောင်းလေစွ”ဟု အဖန်ဖန်
 အထပ်ထပ် အောက်မေ့ အမှတ်ရကာ ဝမ်း
 မြောက်ဝမ်းသာ ဖြစ်ခြင်းဟူသော အပရ
 စေတနာ စင်ကြယ်မှုအားဖြင့် အလှူပေး

ပုဂ္ဂိုလ်၏ အင်္ဂါ ၃-ပါး၊ (၁) ရာဂကင်းမှု၊ သို့မဟုတ် ရာဂကင်းရန်ကျင့်မှု၊ (၂) ဒေါသကင်းမှု၊ သို့မဟုတ် ဒေါသကင်းရန် ကျင့်မှု၊ (၃) မောဟကင်းမှု၊ သို့မဟုတ် မောဟကင်းရန် ကျင့်မှု အားဖြင့် အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်၏ အင်္ဂါ ၃-ပါး၊ ဤသို့အားဖြင့် အင်္ဂါ ၆-ပါးရှိ၏။ (၁) အလှူပေးသူ၊ (၂) အလှူခံ၊ (၃) လှူဖွယ်ဝတ္ထု၊ (၄) လှူကြောင်းစေတနာ ဤ ၄-ပါး ပြည့်စုံလျှင် ပေးလှူမှု ‘ဒါန’ မြောက်၏။ အကျိုးဖြစ်စေ၏ (ပေတ။ ၁၂။ ပေတ။ ၄။ ၇)။ သမုဒ္ဒရာရေ အတိုင်းအရှည်ပမာဏကို “ကွမ်းစား တရာ၊ ကွမ်းစား တထောင်၊ ကွမ်းစား တသိန်း ရှိ၏” ဟု မရေတွက် မမှန်းဆနိုင်သကဲ့သို့ ပြဆိုခဲ့ပြီးသော အင်္ဂါ ၆-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော အလှူဒါန၏ အကျိုးအာနိသင်အတိုင်း အရှည်ပမာဏကိုလည်း “ဤရွှေဤမျှရှိ၏” ဟု မရေတွက် မမှန်းဆနိုင် (အံ၊ ၂။ ၂၉၅-၆။ ပေတ။ ၁၅၉)။

အလှူဒါန ပြုလုပ်ကြသူတို့ မည်သည် မလှူမီ၊ လှူဆဲ၊ လှူပြီး ၃-ဌာနတို့တွင် ၁-ပါးပါး၌ စေတနာ ပျက်ကွက် လှုပ်ရှားတတ်ကြ၏။ ပုဗ္ဗ၊ မဉ္ဇူ၊ ပစ္စာသမနုဿရဏ (အပရ) စေတနာ ၃-ပါးလုံး မလှုပ်မယိုင် ကြံ့ခိုင်စွာ တည်တံ့ပါမှ အလှူဒါနသည် အကျိုးများ၏ (ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၇-၈)။ လောက၌ “မိမိနှစ်သက်သော ပစ္စည်းဝတ္ထုကို သူတပါးအား ပေးလှူပါမည်” ဟု ဝန်ခံစကား ပြောကြားဖို့ရန် ခဲယဉ်း၏။ ယင်းထက် “ပေးလှူပါမည်” ဟု ဝန်ခံထားသည့်အတိုင်း ပစ္စည်းဝတ္ထု အစုစု၌ တပ်မက်မှု ‘လောဘ’ ကို ပယ်ဖြတ်၍ လက်တွေ့ ပေးလှူဖို့ရန် ပို၍ခဲယဉ်း၏။ ယင်းထက် ပေးလှူပြီးနောက် နောင်တ တဖန် မပူပန်ရန် ပို၍ပင် ခဲယဉ်းလှ၏။ လှူဖို့မခက် အပရစေတနာ မပျက်ဖို့ခက်သည်။ ထို့ကြောင့် နောင်တ တဖန် ပူပန်မှု၊ အပရစေတနာချို့တဲ့ ပျက်ကွက်မှု မဖြစ်ရအောင် ဆောက်တည်၍

နည်းများမဟု ပေးလှူရာ၏ (ဇာ၊ ၁။ ၁၅၉၊ ၁၆၀။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၃၁၉၊ ၃၂၀)။

ပေးလှူပြီးသော အခါ အပရစေတနာ စင်ကြယ်မှုန်မြတ်အောင် မပြုနိုင်သော သူတို့သည် လူဖြစ်လာ၍ ချမ်းသာကြွယ်ဝသော အမျိုး၌ ဖြစ်ရစေကာမူ ထူးထွေကောင်းမြတ်သာယာ နှစ်သက်အပ်သော စားဖွယ်၊ သောက်ဖွယ်၊ အဝတ်တန်ဆာ၊ အသုံးအဆောင် ဘဏ္ဍာတို့ကို သုံးဆောင်ခံစားလိုစိတ် မဖြစ်ပေါ်တတ်ခြင်း၊ သုံးဆောင်ခံစားဖို့ရန် စိတ်မညွတ်တတ်ခြင်း၊ သုံးဆောင် ခံစားလိုစိတ်ဖြင့် သုံးဆောင်ခံစားအပ်သော စည်းစိမ်ဥစ္စာတို့ ရုတ်တရက် ဆုတ်ယုတ် ပျက်စီးတတ်ခြင်း၊ ရာထူးမှ အချခံရတတ်ခြင်း-စသော အနိဋ္ဌအကျိုး အမျိုးမျိုးတို့ကို ခံစားရတတ်ကြောင်းကို သာဝတ္ထိမြို့သား ပဌမအပုတ္တက သူဌေး (သံ၊ ၁။ ၉၀)၊ ဒုတိယ အပုတ္တက (အာဂန္တုက) သူဌေး (သံ၊ ၁။ ၉၂-၃။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၇-၈။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၂၈၀၊ ၂၈၁-၂။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၇-၈။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃၁၀၊ ၃၁၁-၂)၊ ဗာရာဏသီမင်း၏ မိဖုရား ပဒုမဝတီဝတ္ထု (အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၀-၁။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၉၃-၄) တို့ဖြင့် သာကေမူ၍ မှတ်ယူရာ၏။ စေတနာ လည်း ကြည့်။

အလှူရှင်တို့အား နောင်တ တဖန် ပြင်းစွာပူပန်မှု ဖြစ်ရခြင်းမည်သည် အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်ကြောင့် ဖြစ်ရတတ်၏ (ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၈)။ အားသေးသော ပူပန်မှုမှကား လှူဖွယ်ဝတ္ထုနှင့် အမြွှေ အရံ အသင်း အပင်းတို့ကြောင့်လည်း ဖြစ်ရတတ်၏ (ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၈။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃၁၃)။ ထို့ကြောင့် အလှူပေးသောအခါ နောင်တတဖန် ပူပန်မှု ‘ဝိပုဋ္ဌိသာရ’ မဖြစ်ရလေအောင် သီလမရှိသော ‘ဒုဿီလ’ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို မရည်မှန်း အာရုံမပြုပဲ သီလရှိသော ‘သီလဝန္တ’ အလှူခံ ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကိုသာ ရည်မှန်း အာရုံပြု၍ လှူဒါန်းရမည်။ သို့မှသာ စေတနာတိုးပွား၍ အကျိုးများပေလိမ့်

မည် (ဒီ၊၁။၁၃၁-၂။ ဒီ၊၄။၁။၂၆၈။ သီ၊ဒီ၊
သစ်၊၂။၃၁၂)။ ပေးလှူမှု ‘ဒါန’ စင်ကြယ်
ခြင်း၏ အကြောင်း အင်္ဂါများကို ဒက္ခိဏာ
ဝိသုဒ္ဓိ-ကြည့်။

ဒါနအပြား—ပေးလှူမှု ‘ဒါန’ကို အလှူ
ရှင်၊ အလှူခံ၊ လှူဖွယ်ဝတ္ထု၊ လှူပုံအခြင်း
အရာ၊ လှူရာအချိန်အခါ၊ လှူကြောင်းစေ
တနာ စသည်ကို အကြောင်းပြု၍ ၂-ပါးတွဲ၊
၃-ပါးတွဲ-စသည်ဖြင့် ခွဲခြမ်း ဝေဖန်ကာ ပိဋ
ကတ်တော် (ပါ၊ ဋ္ဌ၊ ဋီ)တို့၌ ဟောပြ ဖွင့်ဆို
ထား၏။

၂-ပါးတွဲဒါန — (၁) ဆွမ်း၊ သင်္ကန်း၊
ကျောင်း၊ ဆေး-အားဖြင့် ပစ္စည်း ၄-ပါးကို
ပေးလှူခြင်းဟူသော = အာမိသဒါန၊ (၂)
ဘုရားရှင် ဟောကြားအပ်သော တရားတော်
ကို အကျိုးလိုလား၍ သူတပါးတို့အား ဟော
ကြားပြသဆုံးမခြင်းဟူသော = ဓမ္မဒါန-အား
ဖြင့် ၂-ပါး။ ယင်း-တွင် ဓမ္မဒါနသည် အာမိ
သဒါနထက် သာလွန်မှုန်မြတ်၏ (အံ၊၁။၉၀။
ဓမ္မ၊၆၄။ ဣတိဝုတ်၊၂၆၀-၁။ သံ၊၄။၁။၇၉။
အံ၊၄။၂။၆၀။ ဓမ္မ၊၄။၂။၃၅၂)။ တရားတော်
ကို ပေးလှူခြင်းသည် မသေရာမှန် အမြိုက်
နိဗ္ဗာန်ကို ပေးလှူသည်နှင့် တူ၏။ အလုံးစုံ
သောဒါနကို အောင်နိုင်သော ဒါနသည် ဓမ္မ
ဒါနသာ ဖြစ်၏။ ဒါနအားလုံးထက် ဓမ္မဒါန-
က သာလွန်မှုန်မြတ်၏ (သံ၊၁။၂၉။ ဓမ္မ၊၆၄။
သံ၊၄။၁။၇၉။ ခုဒ္ဒက၊၄။၁၁၈။ ဓမ္မ၊၄။၂။
၃၅၂။ ဣတိဝုတ်၊၄။၂၉၅။ သုတ္တနိ၊၄။၂။၂၄)။
အာမိသဒါနကို များစွာသောလူအပေါင်းတို့
ချစ်မြတ်နိုးခြင်း-စသော မျက်မှောက်ဘဝ၊
တမလွန်ဘဝ အကျိုးဟူသမျှတို့ကို ရခြင်း၏
အကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် ‘မင်္ဂလာ’ဟု
ခေါ်ဆိုရ၏။ ဓမ္မဒါနကိုကား အကျိုးကိုခံစား
ရခြင်း၊ အနက်သဘောကို သိခြင်း-စသော
ဂုဏ်ကျေးဇူးတို့ကို ရရှိရန် နီးကပ်သော
အကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် ‘မင်္ဂလာ’ဟု

ခေါ်ဆိုရ၏ (ခုဒ္ဒက၊၄။၁၁၈။ သုတ္တနိ၊၄။၂။
၂၄)။

(၁) လှူဖွယ်ဝတ္ထု တခုခုကို လှူလျှင်
အခြား လှူဖွယ်ဝတ္ထုတို့ကို ယင်း-ပဓာန
လှူဖွယ်ဝတ္ထု၏ အခြံအရံ အသိုင်းအဝိုင်းပြု၍
လှူခြင်းဟူသော = သပရိဝါရဒါန၊ (၂) အခြံ
အရံ အသိုင်းအဝိုင်းမပါ လှူဖွယ်တမျိုးတည်း
ကိုသာ လှူခြင်းဟူသော = အပရိဝါရဒါန-
အားဖြင့် ၂-ပါး (ဒီ၊၃။၁၂၁။ ဒီ၊၄။၂။၁၀၆)။

(၁) ကြံ့ခိုင်တည်မတ်စွာ စိတ်ကိုဆောက်
တည်၍ ဆွမ်း၊ သင်္ကန်း၊ ကျောင်း၊ ဆေး
၄-ပါးသောပစ္စည်းကို အမြဲပေးလှူခြင်း ဟူ
သော = နိစ္စ ‘ဓုဝ’ဒါန၊ (၂) “ဤအလှူသည်
ငါတို့၏ မိဘ၊ဘိုးဘွားတို့ လှူခဲ့သော အလှူ
ပေတည်း”ဟု နှလုံးသွင်း၍ သီလဝန္တပုဂ္ဂိုလ်
တို့ကိုရည်မှန်းကာ အမျိုးအနွယ်အဆက်ဆက်
အစဉ်မပြတ်အောင် ပေးလှူခြင်းဟူသော =
နိဗ္ဗဒ္ဓ ‘အနုကုလ’ဒါန-အားဖြင့် ၂-ပါး(ဒီ၊၁။
၁၃၇။ ဒီ၊၄။၁။၂၇၀။ ဒီ၊၄။၁။၃၃၀။ သီ၊ဒီ၊
သစ်၊၂။၃၁၅)။ ယင်း-အလှူမျိုးကို သံသာ
တော်အား စွန့်လွှတ်ပူဇော်အပ်သောကြောင့်
‘ယည’ဟု ခေါ်ဆို၏။ မဟာသမုဒ္ဒရာရေသည်
နှိုင်းရှည့် ခြင်္တယ်၍ မရနိုင်လောက်အောင်
များပြားသကဲ့သို့ ယင်း-သို့သော ဒါနတို့၏
အကျိုး အာနိသင်သည်လည်း နှိုင်းရှည့်ရေ
တွက်၍ မရနိုင်အောင် များပြားလှ၏ (ဒီ၊၄။
၁။၂၇၁)။

(၁) ယုတ်ညံ့သော လှူဖွယ်ဝတ္ထုတို့ကို
မလှူဒါန်းပဲ အလွန်မှုန်မြတ်သော လှူဖွယ်
ဝတ္ထုတို့ကို ရွေးချယ်စိစစ်၍၎င်း၊ သီလမရှိ
သော ‘ဒုဿိလ’ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်တို့အား
မလှူဒါန်းပဲ အကျိုးများစွာ ပေးစွမ်းနိုင်
သော သီလရှိသူ ‘သီလဝန္တ’အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်
တို့ကိုသာ ရွေးချယ်စိစစ်၍၎င်း လှူဒါန်းခြင်း
ဟူသော = ဝိစိနဒါန၊ (၂) လှူဖွယ်ဝတ္ထုနှင့်
အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ကောင်းဆိုးယုတ်မြတ်

မရွေးချယ်ပဲ လှူဒါန်းခြင်းဟူသော = အဝိ-
စိနဒါန-အားဖြင့် ၂-ပါး။ ယင်း တွင် အလှူ
ဝတ္ထု၊ အလှူခံ ဤနှစ်တန်ကို ရွေးချယ်စိစစ်၍
လှူဒါန်းခြင်းကိုသာ ဘုရားရှင်တို့ ချီးမွမ်း
တော်မူကြ၏။ ဘုရား-စသော အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်
တို့အား လှူဒါန်းသော ကောင်းမှုကုသိုလ်
သည် လယ်ယာမြေကောင်း၌ စိုက်ပျိုးအပ်
သော မျိုးစေ့ပမာ အကျိုးများစွာ ရရှိနိုင်၏
(သံ၊ ၁။ ၂၀။ ပေတ၊ ၁၆၀။ ဇာ၊ ၁။ ၁၇၁။ သံ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၉။ ပေတ၊ ၁။ ၁၃၀။ ဇာ၊ ၁။ ၁၄၄-၉။
သံ၊ ၁။ ၁၀၅။ အံ၊ ၁။ ၂၃၉)။

(၁) သူတပါးတို့ကို မျက်ရည်ပေါက်ကြီး၊
ငယ် ကျစေလျက် လုယက်ပုတ်ခတ်၍ ရသော
ပစ္စည်းဝတ္ထုကို ပေးလှူခြင်း ဟူသော =
အဿုမုဒဒါန၊ (၂) သူတပါးတို့ကို မျက်ရည်
ပေါက်ကြီး၊ ငယ်ကျစေပဲတရားသဖြင့် ရသော
ပစ္စည်းဝတ္ထုကို ပေးလှူခြင်း ဟူသော = အ-
နဿုမုဒဒါန-အားဖြင့် ၂-ပါး၊ (၁) တုတ်၊
လှံတံ-ဖြင့် ခြိမ်းချောက် ရိုက်နှက်၍ ပေးလှူ
ခြင်းဟူသော = သဒဏ္ဍဒါန၊ (၂) တုတ်၊
လှံတံဖြင့် မခြိမ်းချောက် မရိုက်နှက်ပဲ ပေး
လှူခြင်းဟူသော = အဒဏ္ဍဒါန-အားဖြင့် ၂-
ပါး (သံ၊ ၁။ ၁၉။ ဇာ၊ ၁။ ၂၁၉။ သံ၊ ၁။ ၅၇။
ဇာ၊ ၁။ ၄၆၇)။

(၁) သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာ-တို့ဖြင့် မြင့်
မြတ်သော အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်တို့အား လှူဒါန်း
ထိုက်သော ယာဂု၊ ခဲဖွယ်၊ ဘောဇဉ် အမျိုး
မျိုးတို့ကို ဆက်ကပ်လှူဒါန်းပြီးနောက် ခြေ
နယ်ဆီ၊ ထီး၊ ဘိနပ်-စသော ရဟန်းတော်
တို့၏ အသုံးအဆောင် ပရိက္ခရာအမျိုးမျိုး၊
ပျား၊ တင်လဲ-စသော ဆေးပစ္စည်းအမျိုးမျိုး
ကို ပေးလှူခြင်းဟူသော = မဟာဒါန၊ (၂)
အနည်းငယ်သော ပစ္စည်းဝတ္ထုကို ပေးလှူ
ခြင်းဟူသော = ပရိတ္တဒါန-အားဖြင့် ၂-ပါး
(သံ၊ ၁။ ၅၇။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၃၂။ သံ၊ ၁။
၁၀၃)။ ၂-ပါးသီလကို လုံခြုံအောင် စောင့်

အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၁၉-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ထိန်း၍ သတ္တဝါတို့၏ အသက်ကို ဘေးမဲ့
ပေးခြင်းသည်လည်း 'မဟာဒါန' မည်၏-ဟု
တနည်း ပြဆိုထားသေး၏ (အံ၊ ၁။ ၇၆။ အဘိ၊
က။ ၂၅၅။ ဒီ၊ ၁။ ၂၇၃)။

ယင်း-မဟာဒါနကုသိုလ် ပြုသူတို့ကား—
မြို့တွင်း၊ မြို့ပြင်၌ အလှူမဏ္ဍပ် ၅-ဆောင်
ဆောက်လုပ်၍ နေ့စဉ်နေ့တိုင်း မွန်မြတ်သော
ယာဂု၊ ခဲဖွယ်၊ ဘောဇဉ်-စသော လှူဖွယ်
ဝတ္ထုတို့ကို အယုတ်၊ အလတ်၊ အမြတ်မရွေး
အလှူခံဟူသမျှအား ရက်ရောစွာ လှူဒါန်း
သော မဟာဝိဇိတမင်း (ဒီ၊ ၁။ ၁၃၄-၅။ ဒီ၊ ၁။
၁။ ၂၆၄၊ ၂၆၉)၊ ဒွါရဝတီမြို့သား အင်္ဂုရ
မည်သော ကုန်သည် (ပေတ၊ ၁။ ၅၉၊ ၁၆၀။ ဓမ္မ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၂-၃။ ပေတ၊ ၁။ ၁၀၅၊ ၁၂၅၊ ၁၂၇)၊
ပါယာသိမြို့စား (ဒီ၊ ၁။ ၄၀၂)၊ အနာ
ထပိဏ်သူဌေး (အံ၊ ၁။ ၂၉၅။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။
၂၉၁)၊ သိရိမာမည်သော ပြည့်တန်ဆာမ
(အံ၊ ၁။ ၁၃၄၇။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၆၇)၊ မေဏ္ဍက
သူဌေး (ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၄၃)၊ စိတ္တသူကြွယ် (ဓမ္မ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၃)၊ ရောရဝမြို့သား အဿယု
သူဌေး (ပေတ၊ ၁။ ၁၀၅)၊ ဆင်းရဲသား မဟာ-
ဒုတ် (ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၆၆)၊ ဝိပဿီဘုရားရှင်၏
ခမည်းတော်နှင့် တိုင်းသူပြည်သားများ (ဓမ္မ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၀၁)၊ ဝေလာမပုဏ္ဏား (အံ၊ ၁။ ၁၉၅-၆။
အံ၊ ၁။ ၂။ ၆၈။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၈။ ဇာ၊ ၁။ ၂၄၅)၊
ပသေနဒီကောသလမင်း (ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၁၂၀)၊
မဟာနေကုန်သည် (ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၆၉)၊ ဥဂ္ဂ
သူကြွယ် (ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၂၉၃)၊ သုမနသူဌေး
(ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၃၇၂)၊ အပရာဇိတသူကြွယ် (ဓမ္မ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၃၆)၊ ဝိဇိတာဝိစကြာမင်း (ဇာ၊ ၁။
၃၆)၊ အလောင်းတော် သုရုစိပုဏ္ဏား (ဇာ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၁)၊ အလောင်းတော် အတုလနဂါး
မင်း (ဇာ၊ ၁။ ၄၂)၊ အလောင်းတော်
အဓိတပုဏ္ဏား၊ အလောင်းတော် ဘီလူးစစ်သူ
ကြီး (ဇာ၊ ၁။ ၄၃)၊ အလောင်းတော် ဥတ္တရ-
လုလင် (ဇာ၊ ၁။ ၄၅)၊ သုမင်္ဂလမြို့သူ၊ မြို့

သားများ (ဇာဠာ၁၁၄၆), အလောင်းတော် အရိန္ဒမင်း အလောင်းတော် သုဒဿနမင်း (ဇာဠာ၁၁၅၀), အလောင်းတော် ခေမမင်း (ဇာဠာ၁၁၅၁), အလောင်းတော် ဝေဿန္တရာမင်း (ဇာဠာ၁၁၆၇-၇), ကုမာရကဿပ၏ ခမည်းတော်သူဌေး (ဇာဠာ၁၁၁၆၄), အလောင်းတော် ဗာရာဏသီသူဌေး (ဇာဠာ၁၁၂၄၉။ ဇာဠာ၄၁၆၃၆၉), လိစ္ဆဝိမင်း (ဇာဠာ၁၁၄၄၅), သာဝတ္ထိမြို့သူ မြို့သားများ (ဇာဠာ၂၁၄၁၂၆၁), သူကြွယ်၏သား သူငယ်ချင်း ၂-ယောက် (ဇာဠာ၂၁၇၇), ဗာရာဏသီ မြို့သူ မြို့သားများ (ဇာဠာ၂၁၇၇-၈), အလောင်းတော် ပုဏ္ဏားသူကြွယ် (ဇာဠာ၂၁၂၄၉), ဥဒေနမင်း (ဇာဠာ၂၁၂၄၉), ဗြဟ္မဒတ်မင်းနှင့် မိဖုရား (ဇာဠာ၂၁၂၄၉), ဗြဟ္မဒတ်မင်း၏ သား (ဇာဠာ၂၁၇၄၇), ရောရဝမင်း (ဇာဠာ၂၁၇၄၆), သာဝတ္ထိမြို့နေ ဥပါသကာ အမျိုးသား (ဇာဠာ၄၁၁၅၂၇၇), အလောင်းတော် သင်္ခပုဏ္ဏား (ဇာဠာ၄၁၁၆), ဇနသန္ဓမင်း (ဇာဠာ၄၁၁၇၈), အကိတ္တိပုဏ္ဏား (စရိယာဠာ၂၁-၂၈။ ဇာဠာ၄၁၂၇၇-၈), မိတ္တဗန္ဓကဥပါသကာ (ဇာဠာ၄၁၂၇၉), သာဝတ္ထိမြို့နေ ကုန်သည်များ (ဇာဠာ၄၁၂၇၀), အလောင်းတော် သိဝိမင်း (စရိယာဠာ၆၄။ ဇာဠာ၄၁၄၀၂)-တို့ ဖြစ်သည်။

ထိုတွင် ဝေလာမပုဏ္ဏားသည် ငွေဖြင့် ပြည့်သော ရွှေခွက်၊ ရွှေဖြင့်ပြည့်သော ငွေခွက်၊ ရတနာ ၇-ပါးဖြင့်ပြည့်သော ကြေးခွက်၊ ရွှေတန်ဆာ၊ ရွှေတံခွန်၊ ရွှေကွန်ရက်တို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်ထားသော ဆင်၊ ခြင်္သေ့၊ ရေသစ်ရေ၊ ကျားရေ-စသော တန်ဆာတို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်ထားသော ရထား၊ ဘွဲ့ဖြူဆိုးအခင်း၊ နို့၊ ရေခဲငွေခွက်နှင့်တကွသော နွားမ၊ ပတ္တမြားနားခောင်း ဝတ်ဆင်ထားသော အမျိုးသမီးကညာ၊ မွေးရှည်ကော်ဇောကြီး-စသည်တို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်ထားသော ပလ္လင်၊

သိမ်မွေ့ညွှံ့သော ခေါ်မပုဆိုး၊ ပိုးချည် အပတ်၊ ကမ္မလာထည်၊ ဝါချည် အဝတ်အထည် ၈၄၀၀၀-တို့ကို ၇-နှစ်၊ ၇-လပတ်လုံး လှူဒါန်း၏။ ထမင်း၊ အဖျော်၊ ခဲဖွယ်၊ ဘောဇဉ်၊ လျက်ဖွယ်၊ သောက်ဖွယ်တို့၏ အတိုင်းအရှည် အပိုင်းအခြားကား ဆိုဖွယ်ရာမရှိ။ မြစ်ရေစီးဆင်းသည့်ပမာ များစွာ လှူဒါန်း၏။ ဝေလာမပုဏ္ဏားသည် ဤမျှကြီးကြယ်သော အလှူကြီးကို ပေးလှူခဲ့၏။ သို့ပင် လှူသော်လည်း သာသနာပအခါဖြစ်၍ သရဏဂုံ၊ သီလရှိသူ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်ကို မရရှိခဲ့။

သာမန် လူသားအပေါင်းအားသာ ပေးလှူရသဖြင့် ယင်း-ဝေလာမပုဏ္ဏား၏ ‘မဟာဒါန’ အလှူကြီးထက် သောတာပန် ရဟန်းတပါးအား ဆွမ်းလှူရခြင်းက အကျိုးများ၏။

သောတာပန် ရဟန်းတရာ ဆွမ်းလှူရခြင်းထက် သကဒါဂါမ် ရဟန်းတပါးအား ဆွမ်းလှူရခြင်းက အကျိုးများ၏။

ယင်း-ရဟန်းတရာ ဆွမ်းလှူရခြင်းထက် အနာဂါမ် ရဟန်းတပါးအား ဆွမ်းလှူရခြင်းက အကျိုးများ၏။

ယင်း-ရဟန်းတရာ ဆွမ်းလှူရခြင်းထက် ရဟန္တာတပါးအား ဆွမ်းလှူရခြင်းက အကျိုးများ၏။

ယင်း-ရဟန္တာတရာ ဆွမ်းလှူရခြင်းထက် ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ တဆူအား ဆွမ်းလှူရခြင်းက အကျိုးများ၏။

ပစ္စေကဗုဒ္ဓါတရာ ဆွမ်းလှူရခြင်း ထက် သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်တဆူအား ဆွမ်းလှူရခြင်းက အကျိုးများ၏။

သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်တဆူအား ဆွမ်းလှူရခြင်းထက် ဘုရားအမှူးရှိသော ရဟန်းသံဃာအား ဆွမ်းလှူရခြင်းက အကျိုးများ၏။

သုခဘုတ်ကဲ့သို့ မြန်မြန်ရှက်ရှက် စိတ်ညွတ်လျက် သုံးဆောင်စားသောက်ခြင်း၊ ကာသိတိုင်းဖြစ် အဝတ်သစ်ကို ဝတ်ရုံဖို့ရန် ဆောင်ယူလာလျှင် မဝတ်ရုံလိုခြင်း၊ အုန်းဆံမျှင်စသည်နှင့်တူသော ရုန်းရင်းကြမ်းတမ်းသော အဝတ်ကို ဆောင်ယူလာလျှင် ဝတ်ရုံလိုခြင်း၊ ဆင်ယာဉ်၊ မြင်းယာဉ်၊ ရထားယာဉ်၊ ရွှေထမ်းစင် စသည်ကို ဆောင်ယူလာလျှင် လှုပ်ရှားသည်ဆိုကာ မစီးလိုခြင်း၊ စီးဖို့ရန် စိတ်မညွတ်ခြင်း၊ ရသားအို ယူလာလျှင်ကား နှစ်နှစ်သက်သက် စီးလိုခြင်း၊ တန်ဆာဆင်ယာဉ် အလှပြင်ထား၍ ချောမောလှပသော မိန်းမပျိုတို့ကို တွေ့မြင်လျှင် စားတော့မည့် ဘီလူးမကဲ့သို့ ထင်မှတ်တတ်ခြင်း၊ သား၊ သမီး၊ ဇနီး၊ ကျေးကျွန်၊ အစေခံ၊ အလုပ်သမားတို့၏ မိမိစကားကို နားမထောင်ခြင်းဟူသော အပြစ်များကို ရရှိခံစားရလေသည် (အံ၊ ၃။ ၁၉၅။ အံ၊ ၄။ ၁၃။ ၂၆၇-၈)။

ပါယာသိမြို့စား၏ အလှူပွဲ၌ ယင်း ဒါနတို့ကို ဥတ္တရလုလင်သည် ကိုယ်စားအဖြစ်ဖြင့် ပေးလှူရသော်လည်း မိမိပစ္စည်းကဲ့သို့ သဘောထားကာ အားစိုက်၍ ပေးလှူခဲ့သောကြောင့် တာဝတိံသာ နတ်ပြည်သို့ လားရောက်ရ၏။ အလှူရှင်ဖြစ်သောပါယာသိမြို့စားသည်ကား မရိုမသေ တော်စွာလျော်စွာ ပေးလှူခဲ့သောကြောင့် အောက်တန်းကျသော စတုမဟာရာဇ်နတ်ပြည်၌ အခြံအရံနတ်သမီး၊ နတ်သား ကင်းမဲ့သော ‘သေရိသက’ နတ်ဗိမာန်၌ ဖြစ်ရ၏။

ဂဝမ္ပတိမထေရ် နေ့သန့်ရန်အလို့ငှါ ‘သေရိသက’ နတ်ဗိမာန်သို့ ကြွတော်မူသောအခါ ပါယာသိမြို့စားက မိမိမှာ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို မရိုမသေ ပေးလှူခဲ့ခြင်း၊ မိမိလက်ဖြင့် ကိုယ်တိုင်ကိုင်၍ သာဟတ္ထိကမြောက်အောင် မပေးမလှူခဲ့ခြင်း၊ သူတပါးတို့ အံ့ဖွယ်သရဲဖြစ်အောင် မပေးမလှူခဲ့ခြင်း၊ လှူဖွယ်ဝတ္ထု

ကို ကိုယ်တိုင် မသုံးစွဲလို၍ ပစ်လွှင့်ထားအပ်သော ဝတ္ထုကဲ့သို့ သဘောထားကာ ပေးလှူမိခဲ့ခြင်းကြောင့် ယုတ်ညံ့ အောက်ကျသော စတုမဟာရာဇ်နတ်ဘုံ၌ ဖြစ်ရကြောင်း၊ မိမိအလှူ၌ ဝေယျာဝစ္စအမှု အားစိုက် ပြုလုပ်သော ဥတ္တရလုလင်မှာမူကား ရိုသေစွာ ပေးလှူခဲ့ခြင်း၊ ကိုယ်တိုင် လက်ဖြင့် ကိုင်၍ သာဟတ္ထိကမြောက်အောင် ပေးလှူခဲ့ခြင်း၊ သူတပါးတို့ အံ့ဖွယ်သရဲဖြစ်အောင် ပေးလှူခဲ့ခြင်း၊ လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို ပစ်လွှင့်သကဲ့သို့မဟုတ်ပဲ ကောင်းမွန်စွာ ပေးလှူခဲ့ခြင်းတို့ကြောင့် မိမိ လားရောက်ရာ စတုမဟာရာဇ် နတ်ပြည်ထက် မြင့်မြတ် အထက်တန်းကျသော တာဝတိံသာနတ်ပြည်သို့ လားရောက်ရကြောင်းကို အရှင်ဘုရား လူ့ပြည်သို့ ပြန်လည်ရောက်ရှိသောအခါ လူအပေါင်းကို “ရိုသေစွာ ပေးလှူကြရန်၊ သူတပါးကို စေခိုင်းလျက် မျက်နှာလွှဲ ခဲပစ် မပြုလုပ်ပဲ မိမိလက်ဖြင့် ကိုယ်တိုင်ကိုင်၍ သာဟတ္ထိကမြောက်အောင် ပေးလှူကြရန်၊ စိတ်ထဲ၌ စွဲမြဲစွာထား၍ သူတပါးတို့ အံ့ဖွယ်သရဲ ဖြစ်လောက်အောင် ပေးလှူကြရန်နှင့် ပစ္စည်းဝတ္ထုကိုပစ်လွှင့်သကဲ့သို့မဟုတ်ပဲ ကောင်းမွန်စွာ ပေးလှူကြရန်” ပြောဟောပြစေလိုကြောင်း တောင်းပန် လျှောက်ထားသဖြင့် ဂဝမ္ပတိမထေရ် လူ့ပြည်သို့ ပြန်လည်ရောက်ရှိသောအခါ နတ်သား လျှောက်ထားသည့်အတိုင်း လူတို့အား တဆင့်ဟောပြလေသည်။ လူတို့လည်း ဂဝမ္ပတိမထေရ် ဟောပြသည့်အတိုင်း လိုက်နာ ပြုကျင့်ကြသဖြင့် အထက် တာဝတိံသာ နတ်ပြည်သို့ လားရောက်ကြရလေသည် (ဒီ၊ ၂။ ၂၈၁-၂။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၄၀၂-၃။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၅၇)။

(၁) သင်္ကန်း၊ ဆွမ်းစသော ပစ္စည်းဝတ္ထုကို ပေးလှူခြင်းဟူသော = ဝတ္ထုဒါန၊
(၂) သတ္တဝါဟူသမျှအား ဘေးမဲ့ပေးခြင်းဟူသော = အဘယဒါန အားဖြင့် ၂-ပါး (အံ၊

၃။၇၆-၇။ အဘိက။ ၂၅၅-၆။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၇၃။
 ယင်း-တွင် အဘယဒါန-သည် သတ္တဝါဟူသမျှ
 ၏ အသက်ကို ပေးလှူလိုက်ခြင်းဖြင့် တုတ်၊
 လှံတံကို ချထားခြင်းကြောင့်၎င်း၊ အလုံးစုံ
 သော လောကီ-လောကုတ္တရာ ဂုဏ်ကျေးဇူး
 တို့၏ တည်ရာဖြစ်သောကြောင့်၎င်း အကျိုး
 အာနိသင် ကြီးမားလှ၏ (ဒီ၊ဌ၊၁။၃၃၃။ သီ၊
 ဌ၊သစ်၊၂။၃၂၄)။

(၁) မွန်မြတ်သော လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို ပေး
 လှူခြင်းဟူသော=ပဏိတဒါန၊ (၂) ယုတ်ညံ့
 ခေါင်းပါးသော လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို ပေးလှူ
 ခြင်းဟူသော = လူခဒါန-အားဖြင့် ၂-ပါး။
 ယင်း-တွင် ပဏိတဒါနကို ပြုသောသူသည်
 ကိုယ်ခန္ဓာ ပြည့်ဖြိုး တိုးပွားခြင်း၊ ကြည်ညို
 ဖွယ် ကောင်းခြင်း၊ ကိုယ်ရေအဆင်း ချော
 မောလှပခြင်းဟူသော မွန်မြတ်သော အကျိုး
 ကို ရရှိ၏။ လူခဒါနကို ပြုသောသူသည်
 အသွေးအသား ခေါင်းပါး ခြောက်ကပ်ခြင်း-
 စသော သေးနပ် သိမ်ဖျင်းသော အကျိုးကို
 ရရှိ၏ (ဒီ၊၃။၁၂၄။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၀၉။ ဒီ၊ဌ၊၃။
 ၁၁၀)။

(၁) နူးညံ့ ညက်ညောသော ပစ္စည်း
 ဝတ္ထုကို ပေးလှူခြင်းဟူသော = သုခုမဒါန၊
 (၂) မနူးညံ့ မညက်ညော ထူပြောသော
 ပစ္စည်းဝတ္ထုကို ပေးလှူခြင်းဟူသော=ထူလ
 ဒါန-အားဖြင့် ၂-ပါး(ဒီ၊၃။၁၃၀။ ဒီ၊ဌ၊၃။
 ၁၁၆။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၁၇)။

(၁) နေ့စဉ်အမြဲ ပေးလှူခြင်း၊ မျိုးရိုး
 စဉ်ဆက် မပျက်ကွက်စေခြင်းငှါ စောင့်
 ရှောက်သောအနေအားဖြင့် ပေးလှူခြင်း၊လူ
 အများနှင့် ဆက်ဆံ၍ မမြတ်သော ပေးလှူ
 ခြင်း ဟူသော=ဒါန၊ (၂) ဥပုသ်နေ့-စသော
 နေ့ထူး နေ့မြတ်တို့၌ ထူးကဲ လွန်မြတ်သော
 ပေးလှူခြင်း၊ အစဉ်အဆက်မဟုတ်ပဲ ကိုယ်
 တိုင် စထွင်၍ ပေးလှူခြင်း၊ လူအများနှင့်
 မဆက်ဆံပဲ အလွန်မွန်မြတ်သော ပေးလှူ

ခြင်း ဟူသော = ပဒါန-အားဖြင့် ၂-ပါး
 (သာရတ္ထ၊၂။၅။ ဝိမတိ၊၁။၁၀၀။ မ၊ဌ၊၃။
 ၁၄၁)။

(၁) ကိုယ်မှ အပဖြစ်သော ရွှေ၊ ငွေ-စ
 သောပစ္စည်းဝတ္ထုကို ပေးလှူခြင်းဟူသော=
 ဗာဟိရဒါန၊ (၂) ခြေ၊ လက်၊ နား၊ နှာ-စသော
 ကိုယ်အင်္ဂါ အစိတ်အပိုင်းကို ပေးလှူခြင်း
 ဟူသော = အဇ္ဈတ္တိကဒါန-အားဖြင့် ၂-ပါး
 (စရိယာ၊ဌ၊၂၉၅။ သီ၊ဌ၊သစ်၊၁။၂၇၃-၄)။

(၁) အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်က မတောင်းခံရပဲ
 မိမိကိုယ်တိုင် အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်၏ အလိုကို သိ၍
 အလှူခံပုဂ္ဂိုလ် အလိုရှိသော ပစ္စည်းဝတ္ထုကို
 ပေးလှူခြင်းဟူသော=အယာစိတဒါန၊ (၂)
 အလှူခံ ပုဂ္ဂိုလ်က တောင်းခံပါမှ အလှူခံ
 ပုဂ္ဂိုလ် အလိုရှိသော ပစ္စည်းဝတ္ထုကို ပေးလှူ
 ခြင်းဟူသော=ယာစိတဒါန-အားဖြင့် ၂-ပါး၊

(၁) လှူဖွယ်ဝတ္ထု၌ မငြိမတယ် မနုမ္မော
 မတုန်ဆုတ်ပဲ လွတ်လွတ်ကျွတ်ကျွတ် စွန့်လွှတ်
 ပေးလှူခြင်းဟူသော=မုတ္တစာဂဒါန၊ (၂) မ
 လွတ်မကျွတ်တုန်ဆုတ်တုန်ဆုတ် ပေးလှူခြင်း
 ဟူသော=အမုတ္တစာဂဒါန-အားဖြင့် ၂-ပါး၊

(၁) လှူဒါန်းဖွယ် ပစ္စည်းဝတ္ထု ရှိခဲ့သော်
 မိမိလှူဒါန်းခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သောဝတ္ထုကိုသာ
 ပေးလှူခြင်းဟူသော = ပရိယတ္တဒါန၊ (၂)
 မစွမ်းနိုင်သော ဝတ္ထုကို ပေးလှူခြင်းဟူ
 သော=အပရိယတ္တဒါန-အားဖြင့် ၂-ပါး၊ (၁)
 မိမိ၌ တဖန် ကျေးဇူးတုံ့ပြန်မှုကို လိုလားကပ်
 မှီ၍ ပေးလှူခြင်းဟူသော=ပစ္စုပကာရသန္နိ-
 သိတဒါန၊ (၂) ယင်း-ကို မလိုလား မကပ်
 မှီပဲ ပေးလှူခြင်းဟူသော = န ပစ္စုပကာရ-
 သန္နိသိတဒါန-အားဖြင့် ၂-ပါး၊

(၁) သူတပါးတို့အား ညှဉ်းဆဲ နှိပ်စက်
 ခြင်းကို ဆောင်တတ်သော လက်နက်၊အဆိပ်၊
 သေရည် အရက်-စသည်ကို ပေးလှူခြင်းဟူ
 သော=ပရူပသာတာဝဟဒါန၊ (၂) သူတပါး
 တို့အား မညှဉ်းဆဲမနှိပ်စက်တတ်သော သင့်

လျော်သော လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို ပေးလှူခြင်း ဟူသော=န ပရူပသာတာဝဟဒါန-အားဖြင့် ၂-ပါး၊ (၁) အကျိုးမဲ့နှင့်လည်း စပ်ယှဉ်၍ မေ့လျော့ ပေါ့ဆခြင်းကိုလည်း ဆောင်တတ်သော ကစားပျော်မြူးစရာဝတ္ထုကို ပေးလှူခြင်း ဟူသော=ကိဋ္ဌနကဒါန၊ (၂) ကစားပျော်မြူးစရာမဟုတ်သော ဝတ္ထုကို ပေးလှူခြင်းဟူသော=အကိဋ္ဌနကဒါန-အားဖြင့် ၂-ပါး၊ (၁) မလျောက်ပတ်၊ မသင့်မြတ်သော ပစ္စည်းဝတ္ထုကို ပေးလှူခြင်း ဟူသော = အသပ္ပာယဒါန၊ (၂) လျောက်ပတ်၊ သင့်မြတ်သော ပစ္စည်းဝတ္ထုကို ပေးလှူခြင်းဟူသော= သပ္ပာယဒါန-အားဖြင့် ၂-ပါး၊ (၁) အတိုင်း အရှည်မရှိ ပုံပေါလဘော ပေးလှူခြင်းဟူသော = ပမာဏရဟိတဒါန၊ (၂) အတိုင်း အရှည်ဖြင့် ချင့်ချိန်၍ ပေးလှူခြင်းဟူသော = ပမာဏယုတ္တဒါန-အားဖြင့် ၂-ပါး၊ (၁) အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ထိုက်တန်လိုက်လျောသော ပစ္စည်းဝတ္ထုကို ပေးလှူခြင်း ဟူသော=အနုစ္ဆဝိကဒါန၊ (၂) ယင်း-ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် မထိုက်တန် မလိုက်လျောသော ပစ္စည်းဝတ္ထုကို ပေးလှူခြင်းဟူသော = အနုနုစ္ဆဝိကဒါန - အားဖြင့် ၂-ပါး၊

(၁) သူတပါးအား ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်ခြင်းကို မဖြစ်စေပဲ ပေးလှူခြင်းဟူသော= ပိဋ္ဌအဇနနဒါန၊ (၂) သူတပါးအား ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်ခြင်းကို ဖြစ်စေလျက် ပေးလှူခြင်း ဟူသော=ပိဋ္ဌဇနနဒါန-အားဖြင့် ၂-ပါး၊ (၁) သမ္မာသမ္မေဓိဆုမှ တပါးသော အကျိုးကို မြှော်လင့် တောင့်တ၍ ပေးလှူခြင်းဟူသော = ဖလကမီဒါန၊ (၂) အခြား အကျိုးကို မမြှော်လင့် မတောင့်တပဲ သမ္မာသမ္မေဓိဆုကိုသာ မြှော်လင့် တောင့်တ၍ ပေးလှူခြင်း ဟူသော=အဖလကမီဒါန-အားဖြင့် ၂-ပါး၊ (၁) လာဘ်သပ်ပကာ၊ ကျေးဇူးသတင်း ကျော်စောခြင်းကို လိုလားတောင့်တ၍ ပေး

လှူခြင်းဟူသော = လာဘသက္ကာရသိလောကသန္နိဿိတဒါန၊ (၂) ယင်း-ကို မလိုလား မတောင့်တပဲ ပေးလှူခြင်း ဟူသော = န လာဘသက္ကာရသိလောကသန္နိဿိတဒါန-အားဖြင့် ၂-ပါး (စရိယာ၊ ဌ။ ၂၉၅-၆။ သီ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၇၃-၄)။

(၁) အများနည်းတူ ပေးလှူခြင်းဟူသော=သဒိသဒါန၊ (၂) အများနှင့်မတူ ထူးချွန်လွန်ကဲစွာ အတုမရှိ ပေးလှူခြင်း ဟူသော = အသဒိသဒါန - အားဖြင့် ၂-ပါး (ဓမ္မာဌ၊ ၂။ ၁၂၁-၂)။

(၁) ပြိတ္တာတို့ကို ရည်မှန်း၍ ပေးလှူခြင်းဟူသော=ဥဒ္ဓိဿဒါန၊ (၂) ပြိတ္တာတို့ကို မရည်မှန်းပဲ ပေးလှူခြင်းဟူသော = အနုဒ္ဓိဿဒါန-အားဖြင့် ၂-ပါး။ ယင်း-တွင် ဥဒ္ဓိဿဒါန-သည် အလှူရှင်နှင့် အလှူခံပြိတ္တာ ၂-ဦး လုံးအား အကျိုးများ၏။ အကျိုးခံစားခွင့် ရစေ၏။ အနုဒ္ဓိဿဒါန-သည် အလှူခံပြိတ္တာ တို့အား အကျိုးမများမူ၍ အလှူရှင်အားသာ အကျိုးများ၏ (ပေတ။ ၁၂၇။ ပေတ၊ ဌ။ ၈)။

(၁) မိမိထက် မြင့်မြတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ပူဇော်သောအားဖြင့် ပေးလှူခြင်းဟူသော=ပူဇာဒါန၊ (၂) မိမိအောက် ယုတ်နိမ့် အောက်ကျသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ချီးမြှောက် တောက်ပုံသော အားဖြင့် ပေးလှူခြင်းဟူသော=အနုဂ္ဂဟဒါန-အားဖြင့် ၂-ပါး၊ (၁) အမြဲတည်ရာ အခိုင်အမာ မရွေ့မပြောင်း နိုင်သော စေတီ၊ ပုထိုး စသည်ကို တည်ထား ကိုးကွယ် ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းခြင်းဟူသော = ထာဝရဒါန၊ (၂) အမြဲမတည် အရှည်မခံ ကုန်ခန်းလွယ်သော ဆွမ်း၊ သင်္ကန်း-စသော လှူဒါန်းဖွယ်ကို လှူဒါန်းခြင်း ဟူသော= အထာဝရဒါန-အားဖြင့် ၂-ပါး၊ (၁) အစဉ်အမြဲ မပြတ်မစဲ ဝတ်တည်၍ လှူဒါန်းခြင်း ဟူသော=နိစ္စဒါန၊ (၂) အစဉ်အမြဲ မဟုတ်ပဲ

ရံဖန်ရံခါသာ လှူဒါန်းခြင်းဟူသော=အနိစ္စ ဒါန-အားဖြင့် ၂-ပါး၊

(၁) သူတပါးတို့က နှိုးဆော် တိုက်တွန်း ပါမှ လှူဒါန်းခြင်း ဟူသော = သသင်္ခါဒါန၊ (၂) သူတပါးတို့က မတိုက်တွန်း မနှိုးဆော်ရပဲ မိမိ အလိုအလျောက် သဒ္ဓါပေါက်၍ လှူဒါန်း ခြင်းဟူသော = အသင်္ခါဒါန-အားဖြင့် ၂-ပါး၊ (၁) ဒါန၏အကျိုးကို ဉာဏ်ဖြင့်သိ၍ လှူ ဒါန်းခြင်းဟူသော=ဇာနဒါန၊ (၂) ဒါန၏ အကျိုးကို ဉာဏ်ဖြင့် မသိပဲ လှူဒါန်းခြင်း ဟူ သော=အဇာနဒါန-အားဖြင့် ၂-ပါး၊ (၁) တရားနှင့် လျော်ညီသော လှူသင့်လှူထိုက် သောထမင်း၊ အဖျော်-စသည်ကိုလှူဒါန်းခြင်း ဟူသော=ဓမ္မဒါန၊ (၂) တရားနှင့် မကိုက်ညီ သော သေရည်အရက်၊ လက်နက်-စသည်ကို လှူဒါန်းခြင်းဟူသော = အဓမ္မဒါန-အားဖြင့် ၂-ပါး၊

(၁) တရားနှင့်အညီ ရည်မှန်းရင်း ဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၊ သံဃာ၊ စေတီ-တို့အား လှူဒါန်းခြင်း ဟူသော = ဓမ္မိကဒါန၊ (၂) တရားနှင့်မညီ ရည်မှန်းရင်းမှ ပြောင်းလွဲ၍ လှူဒါန်းခြင်း ဟူသော= အဓမ္မိကဒါန-အား ဖြင့် ၂-ပါး၊ (၁) ကြက်၊ ဝက်၊ သား၊ ငါး၊ ကျွဲ၊ နွား-စသော သတ္တဝါတို့ကို သတ်ဖြတ် ညှဉ်းဆဲ၍ အပြစ်ရှိသော ပေးလှူခြင်း ဟူ သော=သာဝဇ္ဇဒါန၊ (၂) သူ့အသက် သတ် ခြင်း၊ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်း မပါ အပြစ်ကင်း စွာ ပေးလှူခြင်းဟူသော=အနဝဇ္ဇဒါန-အား ဖြင့် ၂-ပါး၊ (၁) အဦးအဖျား အမွန်အမြတ် ထား၍ လှူဒါန်းခြင်း ဟူသော = အဂ္ဂဒါန၊ (၂) မိမိ စားကြွင်းစားကျန်ကို ပေးလှူခြင်း ဟူသော=ဥစ္ဆိဋ္ဌဒါန-အားဖြင့် ၂-ပါး (ဒါနာဒိ ဒီပနီ-ကြည့်)။

(၁) ကံ၊ ကံ၏အကျိုးကို ယုံကြည်၍ အသိဉာဏ်နှင့်ယှဉ်ကာ လှူဒါန်းခြင်းဟူသော =ဉာဏသမ္ပယုတ္တဒါန၊ (၂) ကံ၊ ကံ၏အကျိုး

ကို မယုံကြည်ပဲ အသိဉာဏ်ကင်းလျက် အတု အပလှူဒါန်းခြင်း ဟူသော = ဉာဏဝိပ္ပယုတ္တ ဒါန-အားဖြင့် ၂-ပါး၊ (၁) စိတ်နေရှင်လန်း ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ လှူဒါန်းခြင်း ဟူသော =သောမနဿဒါန၊ (၂) ဝမ်းလည်းမသာ၊ ဝမ်းလည်းမနဲ အလယ်အလတ်အားဖြင့် လျစ် လျူပြု၍ လှူဒါန်းခြင်း ဟူသော=ဥပေက္ခာ ဒါန-အားဖြင့် ၂-ပါး၊ (၁) တရားသဖြင့် ရှာ ဖွေရရှိသော ပစ္စည်းဝတ္ထုကို ပေးလှူခြင်းဟူ သော=ဓမ္မိယဒါန၊ (၂) တိုက်ခိုက် ခိုးဝှက် လုယက်မှုဖြင့် မတရား ရှာဖွေရရှိသော ပစ္စည်း ဝတ္ထုကို ပေးလှူခြင်းဟူသော=အဓမ္မိယဒါန- အားဖြင့် ၂-ပါး၊

(၁) တဏှာသခင် အရှင်အကြိုက် အလို လိုက်၍ တဏှာ၏ကျွန်အဖြစ်ဖြင့်လောကီချမ်း သာကိုလိုလား တောင့်တ၍ လှူဒါန်းခြင်းဟူ သော=ဒါသဒါန၊ (၂) တဏှာအလို မလိုက် ပဲ အရှင်သခင်ကို တော်လှန်သူအဖြစ်ဖြင့်မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်ကို ရည်သန် တောင့်တ၍ လှူ ဒါန်းခြင်း ဟူသော = ဘုဇိဿဒါန-အားဖြင့် ၂-ပါး၊ (၁) နေ့စဉ်မပြတ် ဆွမ်းလောင်းခြင်း- စသည်ဖြင့် အမြဲမပြတ်လှူဒါန်းခြင်း ဟူသော =နိဗ္ဗဒ္ဓဒါန၊ (၂) နေ့စဉ်အမြဲ မဟုတ်ပဲ တတ် နိုင်သည့် အခါ၌ လှူဒါန်းခြင်း ဟူသော= အနိဗ္ဗဒ္ဓဒါန-အားဖြင့် ၂-ပါး၊ (၁) တဏှာဒိဋ္ဌိ တို့ဖြင့် မှားမှားယွင်းယွင်း သုံးသပ်အပ်လျက် လှူဒါန်းခြင်း ဟူသော=ပရာမဋ္ဌဒါန၊ (၂) တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် မှားမှား ယွင်းယွင်း မသုံး သပ်အပ်ပဲ လှူဒါန်းခြင်းဟူသော= အပရာ- မဋ္ဌဒါန-အားဖြင့် ၂-ပါး၊

(၁)အကြွင်း အကျန် အညံ့ အဖျင်းဖြစ် သောပစ္စည်းဝတ္ထုကို လှူဒါန်းခြင်းဟူသော= ဥစ္ဆိဋ္ဌဒါန၊ (၂) အကြွင်းအကျန် အညံ့အဖျင်း မဟုတ်သော ပစ္စည်းဝတ္ထုကို လှူဒါန်းခြင်း ဟူသော=အနုစ္ဆိဋ္ဌဒါန-အားဖြင့် ၂-ပါး၊ (၁) မိမိ အသက် ထင်ရှားရှိစဉ် ကာလ၌ လှူဒါန်း

ခြင်းဟူသော=သဇီဝဒါန, (၂) “ငါသေလွန် ပြီးနောက် ငါ၏ပစ္စည်းကို သင့်အား ပေးလှူ ပါ၏၊ ဤမည်သောသူအား ပေးလှူပါ၏၊ အလိုရှိတိုင်း ယူ၍ သုံးဆောင်ရစ်ကြပါလော့” ဟု မှာထားပြောဆိုကာ သေလွန်ပြီး အချိန် အခါကို ရည်မှန်း၍ လှူဒါန်းခြင်း ဟူသော =အစွယ်ဒါန-အားဖြင့် ၂-ပါး။ ယင်း-တွင် အစွယ်ဒါန-သည် လူတို့မှာသာ အပေးအယူ မြောက်သည်။ ရဟန်းတော်တို့မှာ မူကား အပေးအယူ မမြောက်။

(၁) သီးခြား ပုဂ္ဂိုလ်ကို သတ်မှတ် ပိုင်း ခြား၍ လှူဒါန်းခြင်းဟူသော=ပုဂ္ဂလိကဒါန, (၂) အများသံဃာကို ရည်ရွယ် သတ်မှတ်၍ လှူဒါန်းခြင်း ဟူသော = သံဃိကဒါန-အား ဖြင့် ၂-ပါး, (၁) အချိန်အခါနှင့် တိုက်ဆိုင် ကိုက်ညီအောင် စီမံပြုလုပ်၍ ဝါဆိုသင်္ကန်း လှူဒါန်းခြင်း, ကထိန်လျာသင်္ကန်း လှူဒါန်း ခြင်း, မကျန်းမာသောရဟန်း, ညွှတ်သည် ရဟန်း, ခရီးသွား-စသော ရဟန်းတို့အား ထိုက်သင့်ရာကို လှူဒါန်းခြင်း ဟူသော= ကာလဒါန, (၂) အချိန်အခါကို မရွေးချယ် ပဲ တိုက်ဆိုင် ကိုက်ညီသည်ဖြစ်စေ, မတိုက် ဆိုင် မကိုက်ညီသည်ဖြစ်စေ လှူလိုသောအခါ ၌ လှူဒါန်းခြင်း ဟူသော = အကာလဒါန- အားဖြင့် ၂-ပါး, (၁) မျက်မှောက်၌ လှူ ဒါန်းခြင်း ဟူသော=ပစ္စုပ္ပန်ဒါန, (၂) မျက် ကွယ်၌လှူဒါန်းခြင်းဟူသော=အပစ္စုပ္ပန်ဒါန- အားဖြင့် ၂-ပါး (မဟာဗုဒ္ဓဝင်၊ အနုဒီပနီ၊ ဒါနပါရမီခဏ်း-ကြည့်)။

၃-ပါးတဲဒါန— (၁) ဆွမ်း, သင်္ကန်း, ကျောင်း, ဆေး ၄-ပါးသောပစ္စည်းကို ပေး လှူခြင်းဟူသော=အာမိသဒါန, (၂) သတ္တ- ဝါအပေါင်းအား ဘေးမဲ့ပေးခြင်းဟူသော= အဘယဒါန, (၃) နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း လမ်းကောင်း လမ်းမှန်ဖြစ်သော ဒါန, သီလ, သမထ, ဝိပဿနာ-အကျင့်တို့ကို ကိုယ်တိုင်

ကျင့်သုံးခြင်း, သူတပါးတို့အား ကျင့်သုံး အောင် ဟောပြော ဆုံးမခြင်းဟူသော=ဓမ္မ- ဒါန အားဖြင့် ၃-ပါး (စရိယာ၊ ဌ။ ၂၉၅-၇။ သီ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၇၃-၅)။

(၁) အဆီ အစေး ဩဇာရှိသော ထော ပတ်, ဆီဦး-စသည်ကို ပေးလှူခြင်းဟူသော =ဩဇာဒါန, (၂) သပြေ, သရက်-စသော အဖျော် ဂ-မျိုးကို ပေးလှူခြင်းဟူသော= ပါနဒါန, (၃) “ဤအလှူကား ငါ၏အသက် အလှူ” ဟု နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်၍ သလာက ဘတ်, ပက္ခိကဘတ် စသည်ကို ပေးလှူခြင်း, မကျန်းမာသူတို့အတွက် ဆေးဆရာ ခေါ်ပေး ခြင်း, ပိုက်, ကွန်, မြူး, ငှက်လောင်ချိုင့်, အနှောင်အဖွဲ့မိနေသော သတ္တဝါတို့ကို လွတ် စေခြင်း, “သားငါး မသတ်ရ” ဟု အမိန့်ထုတ် စည်လည် မောင်းခတ်စေခြင်း, သတ္တဝါတို့၏ အသက်လုံခြုံရေးအတွက် အမှုကိစ္စ အဝဝကို ကိုယ်တိုင်ပြုလုပ်ခြင်း, သူတပါးကို ပြုလုပ် စေခြင်းဟူသော=ဇီဝိတဒါန-အားဖြင့် ၃-ပါး (စရိယာ၊ ဌ။ ၃၀၀။ သီ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၇၇)။

(၁) လှူဖွယ်ဝတ္ထုလျှင် အာရုံရှိသော တဏှာ၏ ကျေးကျွန်ဖြစ်၍ မိမိ သုံးဆောင် သလောက်မကောင်း ညံ့ဖျင်းသောပစ္စည်းကို ပေးလှူခြင်း ဟူသော = ဒါနဒါသ, (၂) လှူဖွယ်ဝတ္ထုလျှင် အာရုံရှိသော တဏှာ၏ အပေါင်းအသင်း သူငယ်ချင်းဖြစ်၍ မိမိ အသုံးအဆောင်နှင့် ဆိုးကောင်း ယုတ်မြတ် တူညီသောပစ္စည်းကို ပေးလှူခြင်းဟူသော= ဒါနသဟာယ, (၃) အလှူဝတ္ထုလျှင် အာရုံ ရှိသော တဏှာကို လွှမ်းမိုးအုပ်စိုးနိုင်သည် ဖြစ်၍ မိမိအသုံးအဆောင်ထက် ပိုမိုကောင်း မှန်သော ပစ္စည်းကို ပေးလှူခြင်းဟူသော= ဒါနပတိ= ဒါနဇေဋ္ဌက=ဒါနသာမိ-အားဖြင့် ၃-ပါး (ဒီ၊ ဌ။ ၁။ ၂၆၆။ သံ၊ ဌ။ ၁။ ၁၀၅။ အံ၊ ဌ။ ၂။ ၂၄။ ဇာ၊ ဌ။ ၄။ ၃၄။ သီ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၀၇-၈။ သံ၊ ဇီ၊ ၁။ ၁၅၆။ အံ၊ ဇီ၊ ၂။ ၁၆-၇)။

ယင်းတွင် ဒါနပတိဖြစ်အောင် ပေးလှူဘူးသူတို့ကား— မဟာဝိဇိတမင်း (ဒီ၊ ၁။ ၁၂၇၊ ၁၃၆။ ဒီ၊ ၄။ ၂၆၃၊ ၂၇၀)၊ သိန္ဓဝတိုင်း၊ သောဓိဝါကတိုင်းဟူသော တိုင်းကြီး ၂-တိုင်းကို အစိုးရသော သိရိမင်း (သံ၊ ၁။ ၅၇-၈။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၅-၆။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၆-၇)၊ သီဟစစ်သူကြီး (အံ၊ ၂။ ၃၃၊ ၄၅၆-၉)၊ ရောရဝမြို့သား အသယုသူဌေးကြီး (ပေတ၊ ၁၅၆။ ပေတ၊ ၄။ ၁၀၅၊ ၁၁၁)၊ မဏ္ဍုလသုကြွယ်၏ မိဘဘိုးဘွားများ (ဇာ၊ ၁။ ၂၁၀။ ဇာ၊ ၄။ ၃၄)၊ ရာဇဂြိုဟ်ပြည်သား နန္ဒိယဥပါသကာ (ဝိမာန၊ ၇၄။ ပေတ၊ ၂၀၇။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂၀၄-၆)တို့ ဖြစ်၏။

(၁) သံဃာအား လှူဖို့ရန် စိတ်ညွတ်ထားသောပစ္စည်းကို သံဃာအားသာ လှူဒါန်းခြင်းဟူသော=သံဃနိဗ္ဗာန်သံဃဒါန၊ (၂) စေတီအား လှူဖို့ရန် စိတ်ညွတ်ထားသောပစ္စည်းကို စေတီအားသာ လှူဒါန်းခြင်းဟူသော=စေတီယနိဗ္ဗာန်စေတီယဒါန၊ (၃) ပုဂ္ဂိုလ်အား လှူဖို့ရန် စိတ်ညွတ်ထားသော ပစ္စည်းကို ပုဂ္ဂိုလ်အားသာ လှူဒါန်းခြင်း ဟူသော=ပုဂ္ဂလနိဗ္ဗာန်ပုဂ္ဂလဒါန-အားဖြင့် ၃-ပါး။ ယင်း ၃-ပါးကို တရားနှင့်အညီ ပေးလှူသည် မည်ခြင်းကြောင့် ‘ဓမ္မကဒါန’ဟု ခေါ်ဆို၏ (ဝိ၊ ၅။ ၂၄၅။ ဝိ၊ ၄။ ၁၀၂)။

(၁) ဒါနပြုရာအခါ၌ အလှူ ရှင်၏ ဆန္ဒ၊ စိတ္တ၊ ဝီရိယ၊ ဝီရိယာ တရား ၄-ပါးကို ညံ့ဖျင်းစေလျက် လှူဒါန်းခြင်းဟူသော = ဟိနဒါန၊ (၂) ယင်း-တရား ၄-ပါးကို အလတ်စား ဖြစ်စေလျက် လှူဒါန်းခြင်းဟူသော=မဇ္ဈိမဒါန၊ (၃) ယင်း-တရား ၄-ပါးကိုပင် အမြတ်စားဖြစ်စေလျက် လှူဒါန်းခြင်းဟူသော = ပဏိတဒါန-အားဖြင့် ၃-ပါး။ သို့မဟုတ် (၁) အကျော်အစော အရှိန်အစော် တန်ခိုးအာဏာကို မြှင့်လင့်တောင့်တ၍ လှူဒါန်းခြင်းဟူသော=ဟိနဒါန၊ (၂) လူချမ်းသာ၊ နတ်

ချမ်းသာ-စသည်ကို မြှော်လင့် တောင့်တ၍ လှူဒါန်းခြင်းဟူသော=မဇ္ဈိမဒါန၊ (၃) အရိယာအပေါင်း သူတော်ကောင်း အလောင်းလျာတို့၏ အလေ့အကျင့်ကို အလေးပြု၍ လှူဒါန်းခြင်းဟူသော=ပဏိတဒါန-အားဖြင့် ၃-ပါး။ သို့မဟုတ် (၁) လူချမ်းသာ၊ နတ်ချမ်းသာကို တောင့်တ၍ လှူဒါန်းခြင်းဟူသော = ဟိနဒါန၊ (၂) သာဝကဗောဓိ၊ ပစ္စေကဗောဓိကို ရည်ရွယ်တောင့်တ၍ လှူဒါန်းခြင်းဟူသော=မဇ္ဈိမဒါန၊ (၃) သမ္မာသမ္ဗောဓိ (သဗ္ဗညုတ)ဉာဏ်ကို ရည်သန်တောင့်တ၍ လှူဒါန်းခြင်းဟူသော=ပဏိတဒါန-အားဖြင့် ၃-ပါး၊ (၁) သာမန်လူတို့ ပြုလုပ်ဖို့ရန် ခဲယဉ်းသောအမှုကို ပြုလုပ်၍ လှူဒါန်းခြင်းဟူသော = ဒုက္ကရဒါန၊ (၂) ကြီးကျယ် များပြားစွာ ပြုလုပ်စီမံ၍ လှူဒါန်းခြင်းဟူသော=မဟာဒါန၊ (၃) ခဲယဉ်းလှသည်လည်း မဟုတ်ကြီးကျယ် များပြားလှသည်လည်း မဟုတ်မူ၍ သာမန်အားဖြင့် လှူဒါန်းခြင်း ဟူသော = သာမညဒါန-အားဖြင့် ၃-ပါး (မဟာဗုဒ္ဓဝင်၊ အနုဒိပနီ၊ ဒါနပါရမီခဏ်း-ကြည့်)။

(၁) လောကရေးရာကို အလေး ပြု၍ လှူဒါန်းခြင်းဟူသော = လောကာဓိပတေယျဒါန၊ (၂) မိမိဂုဏ်ကို အလေးပြု၍ လှူဒါန်းခြင်းဟူသော = အတ္တာဓိပတေယျဒါန၊ (၃) သူတော်ကောင်းတရားကို အလေးပြု၍ လှူဒါန်းခြင်းဟူသော= ဓမ္မာဓိပတေယျဒါနအားဖြင့် ၃-ပါး (ဒါနာဒိပနီ-ကြည့်)။

၄-ပါးတွဲ ဒါန— (၁) စိဝရဒါန၊ (၂) ပိဏ္ဍပါတဒါန၊ (၃) သေနာသနဒါန၊ (၄) ဘေသဇ္ဇဒါန-အားဖြင့် ၄-ပါး (ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၀။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၁။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၇-၈)။

၅ ပါးတွဲ ဒါန— (၁) ဧည့်သည်အား ပေးလှူခြင်းဟူသော=အာဂန္တုကဒါန၊ (၂) ခရီးသွားအား ပေးလှူခြင်းဟူသော = ဂမိ-

ကဒါန, (၃) သူနာအား ပေးလှူခြင်းဟူသော=ဂိလာနဒါန, (၄) ငတ်မွတ်ခေါင်းပါးအစာရှားရာအခါ၌ ပေးလှူခြင်းဟူသော = ဒုဗ္ဗိက္ခဒါန, (၅) ကောက်ဦး, သစ်သီးဦးကို သီလဝန္တ ရဟန်းတော်တို့အား ဦးဦးဖျားဖျား ပေးလှူခြင်းဟူသော = နဝသဿဖလဒါန-အားဖြင့် ၅-ပါး။ ယင်း ၅-ပါးကို သင့်လျော် လျှောက်ပတ်ရာ အချိန်အခါ၌ ပေးလှူခြင်းကြောင့် 'ကာလဒါန'ဟု ခေါ်ဆို၏ (အံ၊၂။၃၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၇)။

(၁) အသက္ကစ္စဒါန, (၂) အစိတ္တိကတဒါန, (၃) အသဟတ္ထဒါန, (၄) အပဝိဒ္ဓဒါန, (၅) အနာဂမနဒိဋ္ဌိကဒါန-အားဖြင့် ၅-ပါး။ ယင်း ၅-ပါးကို သူတော်မဟုတ် သူယုတ်တို့၏ ပေးလှူပုံ ပေးလှူနည်းဖြင့် ပေးလှူခြင်းကြောင့် 'အသပ္ပရိသဒါန'ဟု ခေါ်ဆို၏။ (၁) သက္ကစ္စဒါန, (၂) စိတ္တိကတဒါန, (၃) သဟတ္ထဒါန, (၄) အနပဝိဒ္ဓဒါန, (၅) အာဂမနဒိဋ္ဌိကဒါန-အားဖြင့် ၅-ပါး။ ယင်း ၅-ပါးကို သူတော်ကောင်းတို့၏ ပေးလှူပုံ ပေးလှူနည်းဖြင့် ပေးလှူခြင်းကြောင့် 'သပ္ပရိသဒါန'ဟု ခေါ်ဆို၏ (အံ၊၂။၁၅၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၅၀)။

(၁) အလှူ, အလှူ၏အကျိုးကို သက်ဝင်ယုံကြည်၍ ပေးလှူခြင်းဟူသော=သဒ္ဓါဒါန, (၂) ရိုရိုသေသေ ပေးလှူခြင်းဟူသော=သက္ကစ္စဒါန, (၃) သင့်လျော်လျှောက်ပတ်ရာ အချိန်အခါ၌ ပေးလှူခြင်းဟူသော=ကာလဒါန, (၄) မစွဲလမ်းပဲ လွတ်လွတ် စွန့်ကြဲလိုစိတ်, ချီးမြှောက်လိုစိတ်ဖြင့် ပေးလှူခြင်းဟူသော=အနုဂ္ဂဟိတ (အနုဂ္ဂဟိတ) စိတ္တဒါန, (၅) မိမိ သူတပါး မည်သူ့အားမျှ ဂုဏ်ပျက်ပြားအောင် မထိပါးမူ၍ ပေးလှူခြင်းဟူသော=အနုပဟစ္စဒါန-အားဖြင့် ၅-ပါး။ ယင်း ၅-ပါးကိုလည်း သူတော်ကောင်းတို့၏ ပေး

လှူပုံ ပေးလှူနည်းဖြင့် ပေးလှူခြင်းကြောင့် 'သပ္ပရိသဒါန'ဟူ၍ပင် ခေါ်ဆို၏။

ယင်း- ဒါန ၅-ပါးကို ပေးလှူသောသူသည် ချမ်းသာကြွယ်ဝ အစိုးရ၍ ဥစ္စာဘဏ္ဍာပေါများခြင်း, အသုံးအဆောင်ပေါများခြင်းဟူသော အကျိုးထူးတို့ကို ရရှိ၏။ အထူးအားဖြင့် သဒ္ဓါဒါနပြုလျှင် အဆင်း လှပခြင်း, ကြည့်ရှုချင်ဖွယ် တင့်တယ်ခြင်း, သူတပါး၏ စိတ်ကိုကြည်လင်စေနိုင်ခြင်းဟူသော အကျိုးထူးကို ရရှိ၏။ သက္ကစ္စဒါနပြုလျှင် သား, သမီး, ဇနီး, ကျေးကျွန် အစေခံ အလုပ်သမားတို့၏ မိမိစကားကို လေးလေးစားစား နားထောင် လိုက်နာ ဆောင်ရွက်ခြင်း ဟူသော အကျိုးထူးကို ရရှိ၏။ ကာလဒါန ပြုလျှင် အိုမင်း ရင့်ယောဓ်ချိန်မှ မဟုတ် သင့်လျော်လျှောက်ပတ်ရာ ငယ်ရွယ်စဉ် အခါကပင်လျှင် ဖွံ့ဖြိုးမြီးမြီး များစွာသော အကျိုးထူးကို ရရှိ၏။ အနုဂ္ဂဟိတ (အနုဂ္ဂဟိတ) စိတ္တဒါနပြုလျှင် ၅-ပါးအာရုံ ကာမဂုဏ်တို့ကို သုံးဆောင်ခံစားဖို့ရန် စိတ်ညွတ်ခြင်းဟူသော အကျိုးထူးကို ရရှိ၏။ အနုပဟစ္စဒါနပြုလျှင် မီး, ရေ, မင်း, ခိုးသူ, မချစ်မနှစ်သက်သော အမေ့ခံဆိုးတမျိုးမျိုးကြောင့်သော်မှ ဥစ္စာပစ္စည်း မပျက်စီးနိုင်ခြင်းဟူသော အကျိုးထူးကို ရရှိ၏ (အံ၊၂။၁၅၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၃)။

(၁) သေရည်အရက်ကို ပေးလှူခြင်းဟူသော=မဇ္ဇဒါန, (၂) ပွဲလမ်းသဘင်ဖြင့် လှူဒါန်းပူဇော်ခြင်းဟူသော=သမဇ္ဇဒါန, (၃) မိန်းမကို ပေးလှူခြင်း ဟူသော=ဣတ္ထိဒါန, (၄) နွားမအပေါင်း၏ အလယ်၌ နွားလားဥသဘကို လွှတ်ပေးခြင်း ဟူသော = ဥသဘဒါန, (၅) မိန်းမ, ယောက်ျားတို့၏ မေထုန်မှီဝဲဟန် ပုံသဏ္ဌာန်-စသော ကိလေသာ ဖြစ်ဖို့ရန် အကြောင်းဖြစ်သော ပန်းချီ ဆေးရေးကားချပ်ကို ပေးလှူခြင်းဟူသော=စိတ္တကမ္မဒါန-အားဖြင့် ၅-ပါး။ ယင်း ၅-ပါးသည်

လောက၌ ကုသိုလ်ကောင်းမှုဟု သမုတ်အပ်
သော်လည်း စင်စစ် ကုသိုလ်ကောင်းမှု မဟုတ်
ချေ၊ မကောင်းမှု အကုသိုလ်သာ ဖြစ်ပေ၏
(ဝိ၊ ၅။ ၂၃။ ဝိ၊ ၄။ ၁၇၃)။

၆-ပါးတွဲ ဒါန— (၁) ရူပဒါန၊ (၂) သဒ္ဓါ
ဒါန၊ (၃) ဂန္ဓဒါန၊ (၄) ရသဒါန၊ (၅)
ဖောဋ္ဌဗ္ဗဒါန၊ (၆) ဓမ္မဒါန-အားဖြင့် ၆-ပါး
(ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၀။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၁။ စရိယ၊
၄။ ၂၉၅-၉၂၀၀။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၃-၇)။

(၁) ပန်းအာရာမံ၊ သစ်သီးအာရာမံကို
စိုက်ပျိုး၍ လှူဒါန်းခြင်းဟူသော=အာရာမ
ရောပဒါန၊ (၂) အလိုအလျောက် ပေါက်
ရောက်၍ မစိုက်ပျိုးအပ်သော တော၌ ပိုင်း
ခြား ကာရံပြီးလျှင် စေတီ၊ ဗောဓိပင်၊ မဏ္ဍပ်၊
ကုဋီ၊ လိုဏ်၊ ညဉ့်သန့်ရာအရပ်၊ နေ့သန့်ရာ
အရပ်တို့ကို ပြုလုပ်၍ဖြစ်စေ၊ အရိပ်ကောင်း
သော သစ်ပင်တို့ကို စိုက်ပျိုး၍ ဖြစ်စေ
လှူဒါန်းခြင်းဟူသော = ဝနရောပဒါန၊ (၃)
တံတားခင်း၍ လှူဒါန်းခြင်းဟူသော=သေ-
တုကာရကဒါန၊ (၄) ရေအိုးစင်တည်၍ လှူ
ဒါန်းခြင်းဟူသော=ပပါဒါန၊ (၅) ရေတွင်း၊
ရေကန်၊ ရေမြောင်း-တူး၍ လှူဒါန်းခြင်းဟူ
သော=ဥဒပါနဒါန၊ (၆) စရပ်၊ တန်ဆောင်း၊
ဂူ၊ ကျောင်း၊ ပြာသာဒ်ကို လှူဒါန်းခြင်းဟူ
သော=ဥပဿယဒါန-အားဖြင့် ၆-ပါး။ ယင်း
တွင် တမျိုးမျိုးကို လှူသော အလှူရှင်သည်
နေ့ရော ညဉ့်ပါ အခါခပ်သိမ်း ကုသိုလ်တရား
ပွားများ၍ သေသည်၏ အခြားမဲ့၌ နတ်ပြည်
သို့ လားရောက်ရ၏ (သံ၊ ၁။ ၃၀၊ ၃၁။ သံ၊ ၄။
၁။ ၈၃။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၃)။

၇-ပါးတွဲ ဒါန— (၁) မြတ်စွာဘုရား
သက်တော်ထင်ရှား ရှိစဉ်အခါ ဘုရားအမှူးရှိ
သော ဘိက္ခု၊ ဘိက္ခုနီ အားဖြင့် ၂-ဖက်သော
သံဃာအား လှူဒါန်းခြင်းဟူသော=ဗုဒ္ဓဗ္ဗမုခ
ဥဘတောသံဃိကဒါန၊ (၂) မြတ်စွာဘုရား

ပရိနိဗ္ဗာန် စံတော်မူပြီးသော အခါ ဘိက္ခု၊
ဘိက္ခုနီ အားဖြင့် ၂-ဖက်သော သံဃာအား
လှူဒါန်းခြင်းဟူသော=တထာဂတ ပရိနိဗ္ဗာ-
တ ဥဘတောသံဃိကဒါန၊ (၃) တဖက်သော
ဘိက္ခုသံဃာအားသာ လှူဒါန်းခြင်းဟူသော
=ကေတောဘိက္ခုသံဃိကဒါန၊ (၄) တဖက်
သော ဘိက္ခုနီ သံဃာအားသာ လှူဒါန်းခြင်း
ဟူသော = ကေတောဘိက္ခုနီသံဃိကဒါန၊
(၅) “ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော ရဟန်း
ယောက်ျား၊ ရဟန်းမတို့ကို သံဃာထဲမှ
ညွှန်းချပါ”ဟု လျှောက်ထား၍ သံဃာက
ညွှန်းချသူအား လှူဒါန်းခြင်းဟူသော=ဥဘ-
တောသံဃဥဒ္ဓိဿသံဃိကဒါန၊ (၆) ယခင်
နည်းတူ ရဟန်းယောက်ျားကို လျှောက်ထား
၍ ညွှန်းချရာရဟန်းယောက်ျားအား လှူဒါန်း
ခြင်းဟူသော = ကေတောဘိက္ခု သံဃဥဒ္ဓိဿ-
သံဃိကဒါန၊ (၇) ယခင်နည်းတူပင် ရဟန်းမ
ကိုလျှောက်ထား၍ ညွှန်းချရာ ရဟန်းမအား
လှူဒါန်းခြင်းဟူသော = ကေတောဘိက္ခုနီ-
သံဃဥဒ္ဓိဿသံဃိကဒါန-အားဖြင့် ၇-ပါး (မ၊
၃။ ၂၉၈။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၄-၅။ မ၊ ၄။ ၁။ ၄၁၁)။

၈-ပါးတွဲ ဒါန—(၁) မိမိအထံသို့ အလှူခံ
ဆိုက်ရောက်လာလျှင် မကြန့်ကြာ မပင်ပန်း
စေပဲ ချက်ခြင်း အရေးတယူ ပေးလှူခြင်း
ဟူသော=အာသဇ္ဇဒါန၊ (၂) အကဲ့ရဲ့ ခံရ
မည်ကို၎င်း၊ အပါယ်ငရဲ ကျမည်ကို၎င်း
ကြောက်ရွံ့၍ ပေးလှူခြင်းဟူသော=ဘယာ
ဒါန၊ (၃) “ဤသူသည် ရှေးအခါက ငါ့အား
ဤမည်သော ဝတ္ထုကို ပေးဘူးပြီ”ဟု နှလုံး
သွင်း၍ အတုံပြန်သော အနေဖြင့် ပေးလှူ
ခြင်းဟူသော=အဒါသိ မေ ဒါန၊ (၄) “ယခု
ငါက ပေးလှူလိုက်လျှင် နောင်အခါ ငါ့အား
ပြန်၍ ပေးလှူလိမ့်မည်”ဟု ရည်ရွယ်၍ ပေး
လှူခြင်း ဟူသော=ဒဿတိ မေ ဒါန၊ (၅)
“လှူဒါန်း ပေးကမ်းခြင်း ဟူသည် ဘုရား-
စသော ပညာရှိ သူတော်ကောင်းတို့ ချီးမွမ်း

အပ်သည်ဖြစ်၍ ကောင်းမွန်သော အလုပ်ဖြစ်ပေသည်”ဟု နှလုံးသွင်းကာ ပေးလှူခြင်းဟူသော=သဟုဒါန, (၆) “ငါသည် ချက်ပြုတ်၍ စားနေသူဖြစ်ပါလျက် မချက်မပြုတ်ရသောသူအား မလှူဒါန်းပဲ စားသုံးခြင်းငှါ မလျော်ပါတကား”ဟု နှလုံးသွင်း၍ ပေးလှူခြင်းဟူသော=အဒါတုံ နာရဟာမိ ဒါန, (၇) “ဤအလှူကို ငါ လှူဒါန်းလိုက်လျှင် ငါ၏ ကောင်းသော ဂုဏ်သတင်း ကျော်စောသံလွှမ်းမိုး ပျံ့နှံ့သွားလိမ့်မည်”ဟု နှလုံးသွင်း၍ ပေးလှူခြင်းဟူသော =သိလောကပတ္တနာ ဒါန, (၈) သမထ, ဝိပဿနာ ဘာဝနာ စိတ်တည်ကြည်စေရန် အဆင်းတန်ဆာ အခြံအရံ အဖြစ် ရည်ရွယ်၍ ပေးလှူခြင်းဟူသော=စိတ္တာလင်္ကာရဒါန-အားဖြင့် ဂ-ပါး။ ယင်းတွင် နောက်ဆုံး ဒါနသည်သာ တရားအားထုတ်ရာ၌ စိတ်တည်ကြည် ရှင်လန်းလာအောင် အားပေး အားမြှောက်ပြုကာ ဈာန်, မဂ်, ဖိုလ်ကို ရကြောင်းဖြစ်သော သမထ, ဝိပဿနာတို့အား ကျေးဇူးများသောကြောင့် အမြတ်ဆုံး ဖြစ်သည်(အံ၊ ၃။ ၆၈။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၈။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၆)။

(၁) အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်၌ ချစ်ခင်လေးစားခြင်း (မေတ္တာပေမ)ဖြင့် ပေးလှူခြင်းဟူသော=ဆန္ဒဒါန, (၂) မလွဲမရှောင်သာ သည့်အတွက် အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်အား မုန်းလျက် နှင့်ပင် ပေးလှူခြင်း ဟူသော=ဒေါသဒါန, (၃) ကြောင်းကျိုး ကောင်းဆိုးကို မသိပဲ မိုက်မဲ တွေဝေသဖြင့် ပေးလှူခြင်းဟူသော=မောဟဒါန, (၄) အကဲ့ရဲ့ခံရမည်ကို၎င်း, အပါယ်ငရဲ ကျမည်ကို၎င်း, အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်က တစုံတရာ ရန်ပြုမည်ကို၎င်း ကြောက်ရွံ့၍ ပေးလှူရခြင်းဟူသော = ဘယာဒါန, (၅) “ငါ၏ မိဘ ဘိုးဘွားများ လက်ထက်ကပင် ပေးကမ်း လှူဒါန်းခဲ့သည်။ မိဘ ဘိုးဘွားများ အဆက်ဆက်ကပင် ပေးကမ်းလှူဒါန်းခဲ့သည်

အဆက်အနွယ်ကို ယုတ်လျော့ စေခြင်းငှါ မသင့်လျော်”ဟု နှလုံးသွင်း၍ ပေးလှူခြင်းဟူသော=ဟပေတုံ နာရဟာမိ ဒါန, (၆) “သေလွန်ပြီးနောက် နတ်ပြည်သို့ ကပ်ရောက်ရတော့အံ့”ဟု နှလုံးသွင်း၍ ပေးလှူခြင်းဟူသော=သဂ္ဂလောကပတ္တနာဒါန, (၇) “ဒါနပြုလျှင် စိတ်ကြည်လင်မည်, နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ခြင်း ဖြစ်လိမ့်မည်”ဟု စိတ်ရွှင်လန်းမှုကို ရှုမြော်၍ ပေးလှူခြင်းဟူသော=စိတ္တပသာဒဒါန, (၈) သမထ, ဝိပဿနာ စိတ်တည်ကြည်စေရန် အဆင်းတန်ဆာ အခြံအရံ အဖြစ် ရည်ရွယ်၍ ပေးလှူခြင်းဟူသော=စိတ္တာလင်္ကာရဒါန-အားဖြင့် ဂ-ပါး (အံ၊ ၃။ ၆၉။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၉။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၆)။

(၁) သန့်ရှင်း စင်ကြယ် တင့်တယ် လှပသော ပစ္စည်းဝတ္ထုကို ပေးလှူခြင်းဟူသော=သုစိဒါန, (၂) မွန်မြတ်သော အရသာ ရှိသော ပစ္စည်းဝတ္ထုကို ပေးလှူခြင်းဟူသော=ပဏီတဒါန, (၃) သင့်လျော် လျောက်ပတ်သော အခါ၌ ပေးလှူခြင်း ဟူသော = ကာလဒါန, (၄) အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်နှင့် အပ်စပ်သော ပစ္စည်းဝတ္ထုကို ပေးလှူခြင်းဟူသော=ကပ္ပိယဒါန, (၅) အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်နှင့် လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို စိစစ် ရွေးချယ်၍ လှူဒါန်းခြင်းဟူသော = ဝိစေယဒါန, (၆) မိမိစွမ်းနိုင်သမျှ မပြတ်မလတ် ပေးလှူခြင်းဟူသော=အဘိဏ္ဍဒါန, (၇) ပေးလှူစဉ်အခါ စိတ်ကို ကြည်လင်စေ၍ ပေးလှူခြင်းဟူသော=စိတ္တပသာဒဒါန, (၈) လှူဒါန်းပြီးနောက် ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ ဖြစ်ရအောင် ပေးလှူခြင်းဟူသော=အတ္တမနဒါန-အားဖြင့် ဂ-ပါး (အံ၊ ၃။ ၇၄။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၁။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၉)။

၉-ပါးတွဲ ဒါန—(၁) သံဃာအား “လှူပါမည်, ဆောက်လုပ်ပါမည်”ဟု နှုတ်မြှောက် ဝန်ခံထားသဖြင့် ညွတ်ကိုင်ပြီးသော လာဘ်ကို ညွတ်ရင်း သံဃာမှတစ်ပါး အခြားသံဃာအား

ညွတ်ကိုင် လှူစေခြင်း ဟူသော=သံဃပရိ-
ဏတ အညသံဃဒါန (တခုသော ကျောင်း
တိုက်ရှိ သံဃာအား လှူဖို့ရန် ရည်ရွယ်ထား
သော ပစ္စည်းဝတ္ထုကို ရည်ရွယ်ရင်း ကျောင်း
တိုက်မှတစ်ပါး အခြားကျောင်းတိုက်ရှိ သံဃာ
အား လှူပါ-ဟု အလှူရှင် ဒါယကာတို့အား
မပြောမဆိုကောင်း), (၂) ယင်း-နည်းတူ သံ
ဃာလတ်ကို စေတီအား ညွတ်ကိုင်လှူစေ
ခြင်းဟူသော=သံဃပရိဏတစေတီယဒါန(သံ
ဃာအားလှူဖို့ရန် ရည်ရွယ်ထားသောပစ္စည်း
ဝတ္ထုကို “သံဃာအား ပေးလှူ၍ အကျိုး
မရှိ၊ စေတီတော်အား ပေးလှူပူဇော်ပါ” ဟု
အလှူရှင် ဒါယကာတို့အား မပြောမဆို
ကောင်း), (၃) ယင်း-နည်းတူ သံဃာလတ်
ကိုပင် ပုဂ္ဂိုလ်အား ညွတ်ကိုင် လှူစေခြင်း
ဟူသော=သံဃပရိဏတပုဂ္ဂလဒါန,(၄)စေတီ
အား ညွတ်ကိုင်ထားပြီးသော လတ်ကို
ညွတ်ရင်းစေတီမှတစ်ပါး အခြားစေတီတဆူဆူ
အား ညွတ်ကိုင်လှူစေခြင်းဟူသော=စေတီ
ယပရိဏတအညစေတီယဒါန (စေတီတဆူအ
တွက် သတ်မှတ်၍ စိုက်ပျိုးအပ်သောပန်းခြံမှ
ပန်းပွင့်ကို အခြားစေတီတဆူဆူ၌ မတင်မလှူ
ကောင်း။ စေတီတဆူအား လှူပြီးသော်လည်း
တံခွန်တို့မှ အကြွင်းအကျန်အပိုအလျှံကိုမူကား
အခြားစေတီတဆူအား လှူစေကောင်း၏။),
(၅) ယင်း-နည်းတူ လတ်ကို သံဃာအား
ညွတ်ကိုင် လှူစေခြင်းဟူသော=စေတီယ-
ပရိဏတသံဃဒါန, (၆) ယင်း-နည်းတူ လတ်
ကိုပင် ပုဂ္ဂိုလ်အား ညွတ်ကိုင် လှူစေခြင်း
ဟူသော=စေတီယပရိဏတပုဂ္ဂလဒါန, (၇)
ပုဂ္ဂိုလ်အား ညွတ်ကိုင်ထားပြီးသော လတ်
ကို ညွတ်ရင်းပုဂ္ဂိုလ်မှတစ်ပါး အခြားပုဂ္ဂိုလ်
တယောက်ယောက်အား ညွတ်ကိုင် လှူစေ
ခြင်းဟူသော= ပုဂ္ဂလပရိဏတအညပုဂ္ဂလဒါန
(အယုတ်ဆုံး ခွေးတကောင်အား ကျွေးဖို့ရန်
ရည်ရွယ်ထားသောဝတ္ထုကို ရည်ရွယ်ရင်းခွေး

မှတစ်ပါး အခြား ခွေးတကောင်ကောင်အား
သော်မှ ပြောင်းရွှေ့ကာ မကျွေးစေကောင်း။
အကယ်၍ အလှူရှင်ဒါယကာက “သံဃာ
အား ဆွမ်းလှူလိုပါသည်။ စေတီတော်အား
ပူဇော်လိုပါသည်။ ရဟန်းတပါးအား ပရိက္ခရာ
လှူလိုပါသည်။ အရှင်ဘုရားတို့၏ သဘောကျ
အလိုအတိုင်း လှူပါမည်။ မည်သူအား လှူရ
ပါမည်နည်း အမိန့်ရှိတော်မူပါ”ဟု လျှောက်
ထားပါမူကား “မည်သူအား လှူပါ”ဟု
ညွှန်းဆိုကောင်း၏), (၈) ယင်း-နည်းတူ
လတ်ကို သံဃာအား ညွတ်ကိုင် လှူစေ
ခြင်းဟူသော=ပုဂ္ဂလပရိဏတသံဃဒါန, (၉)
ယင်း-နည်းတူ လတ်ကိုပင် စေတီအား ညွတ်
ကိုင် လှူစေခြင်းဟူသော=ပုဂ္ဂလပရိဏတ-
စေတီယဒါန-အားဖြင့် ၉-ပါး။ယင်း ၉-ပါးကို
တရားနှင့်အညီ ပေးလှူခြင်းမျိုး မဟုတ်သော
ကြောင့် ‘အဓမ္မိကဒါန’ဟု ခေါ်ဆို၏ (ဝိ၊၁။
၃၈၀။ ဝိ၊၅။၂၄၅။ ဝိ၊၉။၂။၃၁၁-၂။ ဝိ၊၉။၄။
၁၈၁-၂)။

၁၀-ပါးတွဲဒါန- (၁) စားဖွယ်အာဟာရ
ကို ပေးလှူခြင်းဟူသော = အန္တဒါန, (၂)
အဖျော်နှင့် အခြားသောက်ဖွယ်ကို ပေးလှူ
ခြင်းဟူသော=ပါနဒါန, (၃) အဝတ်သင်္ကန်း
ကို ပေးလှူခြင်းဟူသော = ဝတ္ထဒါန, (၄)
ဘိနပ်-စသော ယာဉ်ကို ပေးလှူခြင်းဟူသော
=ယာနဒါန, (၅) ပန်းအမျိုးမျိုးကို ပေးလှူ
ခြင်းဟူသော=မာလာဒါန, (၆) နံ့သာတုံး၊
နံ့သာခဲကို ပေးလှူခြင်းဟူသော = ဂန္ဓဒါန,
(၇) နံ့သာရည်၊ နံ့သာပျောင်း၊ အရောင်တင်
ဆေးကို ပေးလှူခြင်းဟူသော = ဝိလေပန-
ဒါန, (၈) ညောင်စောင်း၊ အင်းယျဉ်၊ အိပ်ရာ၊
နေရာကို ပေးလှူခြင်းဟူသော = သေယျာ-
ဒါန, (၉) စရပ်၊ တန်ဆောင်း၊ ပြာသာဒ်၊
ကျောင်း-ကို ပေးလှူခြင်းဟူသော= အာဝ-
သထဒါန, (၁၀) ဆီမီးရောင်အလင်းကို ပေး
လှူခြင်းဟူသော=ပဒီပဒါန-အားဖြင့်၁၀-ပါး

(သံ၊ ၂။ ၂၁၅။ အံ၊ ၂။ ၄၄၂။ ဣတိဝုတ်။ ၄၂၀။
 ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၀၂။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၆၊ ၁၀၈။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
 ၃၂၀-၁။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၁။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၆။
 စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၂၉၅။ သီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၃၊ ၂၇၅။
 အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၇-၈။

(၁) သေရည်အရက်ကို ပေးလှူခြင်း
 ဟူသော = မဇ္ဇဒါန၊ (၂) ပွဲသဘင်ဖြင့် လှူ
 ဒါနပူဇော်ခြင်းဟူသော = သမဇ္ဇဒါန၊ (၃)
 မိန်းမကို ပေးလှူခြင်းဟူသော = ဣတ္ထိဒါန၊
 (၄) နွားမအပေါင်း၏ အလယ်၌ နွားလား
 ဥသဘကို လွှတ်ပေးခြင်းဟူသော = ဥသဘ-
 ဒါန၊ (၅) မိန်းမ၊ ယောက်ျားတို့၏ မေထုန်
 မှီဝဲဟန် ပုံသဏ္ဌာန်-စသော ကိလေသာဖြစ်
 ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ပန်းချီဆေးရေး
 ကားချပ်ကို ပေးလှူခြင်းဟူသော = စိတ္တကမ္မ
 ဒါန၊ (၆) လက်နက်ကို ပေးလှူခြင်းဟူသော
 = သတ္တဒါန၊ (၇) အဆိပ်ကို ပေးလှူခြင်း
 ဟူသော = ဝိသဒါန၊ (၈) သံခြေကျင်းကို
 ပေးလှူခြင်းဟူသော = သင်္ခလိကဒါန၊ (၉)
 ကြက်၊ ဝက်-တို့ကို ပေးလှူခြင်းဟူသော =
 ကုက္ကုဋ္ဌသုကရဒါန၊ (၁၀) ချိန်စဉ်းလဲ၊
 တောင်းစဉ်းလဲကို ပေးလှူခြင်းဟူသော =
 တုလာကုဋ္ဌမာနကုဋ္ဌဒါန-အားဖြင့် ၁၀-ပါး။
 ယင်း ၁၀-ပါးကို လောက၌ အလှူစာရင်း
 မသွင်းကြသည့်အပြင် လှူသူမှာ အပါယ်ကျ
 နိုင်သည် (မိလိန္ဒ။ ၂၇၀)။ ၁၄-ပါးတွဲဒါန—
 ဒက္ခိဏာဝိဘင်္ဂသုတ္တ ကြည့်။

ယုံကြည်မှုသဒ္ဓါပါး၍ မာယာများသုတ္တိက
 “လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို မလှူဒါန်းပဲ လှူလိုစိတ်
 ဖြစ်ရုံမျှဖြင့် ဒါနကုသိုလ် ရနိုင်သည်”ဟု
 ယူဆကြ၏။ အမှန်မှာ ယင်းသို့မဟုတ်၊ “ယုံယုံ
 ကြည်ကြည် ပေးလှူမည်”ဟူသော စိတ်ဖြင့်
 လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို လက်တွေ့ လှူဒါန်းမှသာ
 ဒါနကုသိုလ် ရနိုင်သည် (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇၇။ သံ၊ ဋ္ဌ၊
 ၃။ ၁၉၄။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉၁။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၄။
 ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၈။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၃၄။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။

၂၅၅)။ ပုထုဇဉ်ဖြစ်စဉ်အခါက လှူဒါန်း
 ထားသော ပစ္စည်းကို အရိယာအဖြစ်သို့
 ရောက်မှ သုံးဆောင်လျှင် အရိယာအား လှူ
 ဒါန်းရာမရောက်၊ ပုထုဇဉ်အားသာ လှူဒါန်း
 ရာရောက်၏ (အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၅၅။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
 ၄၀၈)။

ဘုရားရှင် ဘုရားဖြစ်တော်မူပြီး နောက်
 ဝါတော် ၁၅-ဝါ (သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၁)၊ ဝါ-၂၀ (ဝိ၊
 ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၉)။ အတွင်းဟု ဆိုအပ်သော ပဌမ
 ဗောဓိ၌ ဘုရားရှင်နှင့် တပည့်သား ရဟန်း
 အပေါင်းအား လာဘ်သပ်ပကာ ပူဇာ-
 သက္ကာရ ပေါများလာသည်နှင့်အမျှ တိတ္ထိ
 တို့မှာ လာဘ်သပ်ပကာ ဆုတ်ယုတ်လာကြ
 သဖြင့် တိတ္ထိတို့က ရဟန်းဂေါတမသည်
 “ငါနှင့် ငါတပည့်သားတို့အားသာ လှူသင့်
 လှူထိုက်၏။ အခြားပုဂ္ဂိုလ်အား မလှူသင့်
 မလှူထိုက်။ ငါနှင့် ငါတပည့်တို့အား လှူမှ
 သာ အကျိုးများသည်။ အခြားပုဂ္ဂိုလ်အား
 လှူခြင်းသည် အကျိုးမများ အလကားပင်
 ဖြစ်သည်”ဟု ပြောဆိုနေကြောင်း မဟုတ်
 မမှန် လုပ်ကြံ သတင်းလွင့်ကြသဖြင့် ပသေန-
 ဒီကောသလမင်းကြီးကြား၍ ဘုရားရှင်အား
 လျှောက်ထားလေရာ ဘုရားရှင်က—မိမိစိတ်
 ကြည်ညိုရာ ပုဂ္ဂိုလ်အား လှူသင့်ကြောင်း၊
 သို့ရာတွင် သီလရှိသောပုဂ္ဂိုလ်အား လှူခြင်း
 သည် အကျိုးများ၍ နိဝရဏတရား ၅-ပါးကို
 ပယ်စွန့်ပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်၊ အသေကွပ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့
 ၏ ဥစ္စာဖြစ်သော သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာ၊
 ဝိမုတ္တိ၊ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿန ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်
 ဟူသော လောကီ၊ လောကုတ္တရာ ဂုဏ်ကျေး
 ဇူးတို့နှင့် ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား လှူမှ
 အကျိုးများစွာ ရနိုင်ကြောင်းကို ဟောပြ
 တော်မူသည် (သံ၊ ၁။ ၉၉၊ ၁၀၀။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
 ၁၅၀-၂။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၆-၇)။ ဂုဏ်ရှိသော
 ပုဂ္ဂိုလ်ကိုသာ ရှာဖွေ၍ မလှူဒါန်းပဲ သနားမှု
 ‘ကရုဏာ’ဖြစ်ရာ ဒုက္ခိတသတ္တဝါအားသော်

လည်း အလှူကြီးကို ပေးလှူသင့်၏ (သံ၊ ၆၊ ၁၁၁၉၈)။

ယင်း-အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်သည် အလှူဝတ္ထုကို ခံယူရာ၌— (၁) အလှူရှင်၏ စေတနာ ထက်သန်၊ မထက်သန်၊ (၂) လှူဖွယ်ဝတ္ထု၏ အနည်း၊ အများ၊ (၃) မိမိ၏ အားအစွမ်း ရှိ၊ မရှိ ၊ ဤ ၃-ပါးကို ကြည့်ရှု ဆင်ခြင်ကာ (၁)လှူဖွယ်ဝတ္ထု-က များသော်လည်း ဒါယကာ-က နည်းနည်းလှူလိုလျှင် ဒါယကာအလို လိုက်၍ နည်းနည်းကိုသာ အလှူခံရသည်။ (၂) ဒါယကာ-က စေတနာထက်သန်စွာဖြင့် များများလှူလိုသော်လည်း လှူဖွယ်ဝတ္ထုက နည်းနေပြန်လျှင် လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို ကြည့်ရှု ထောက်ထား၍ နည်းနည်းပင် အလှူခံရ သည်။ (၃) လှူဖွယ်ဝတ္ထုကလည်း များပြား၊ ဒါယကာကလည်း များများ လှူလိုခဲ့လျှင် မိမိ၏ ဝမ်းပိုက်၊ ပါစကတေဇောဓာတ်တို့၏ ခံယူနိုင်ခြင်း၊ ကျေကျက်စေနိုင်ခြင်း စွမ်းအင် သတ္တိကို ဆင်ခြင်၍ မျှတလောက်ရုံကိုသာ အလှူခံရသည်။ ဤသို့ ပြုကျင့်လျှင် အလို နည်းခြင်း အပိုစွဲတာအကျင့်ကို ကျင့်ရာ ရောက်ခြင်း၊ ဒါယကာတို့၏စိတ်ကို နှစ်သက် စေနိုင်ခြင်း၊ မရသေးသော လာဘ်ကို ရရှိ နိုင်ခြင်း၊ ရရှိပြီးသောလာဘ်ကို တည်တံ့ခိုင်မြဲ စေခြင်း၊ မကြည်ညိုသေးသောသူတို့ ကြည် ညိုလာခြင်း၊ ကြည်ညိုပြီးသူတို့ အတိုင်းထက် အလွန် ကြည်ညိုလာခြင်း၊ လူအပေါင်း၏ မျက်စိသဖွယ်ဖြစ်ခြင်း၊ ဘုရားရှင်၏ သာသနာ တော်ကို တည်တံ့စေနိုင်ခြင်းဟူသော အကျိုး ထူးတို့ကို ရရှိနိုင်၏ (မ၊ ၄၊ ၂။ ၄၆။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၆၈။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၇၃။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၇၃။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၀၇။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၉၄။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၇၅။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၀၆။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၇၆)။

များများလှူသော်လည်း နည်းနည်းကို သာ ခံယူရသည်။ နည်းနည်း လှူခဲ့လျှင် အထူးသဖြင့် နည်းနည်းသော်လည်း ခံယူရ

သည်။ သို့မဟုတ် လုံးဝ မခံယူပဲသော်လည်း နေရာ၏။ ဒါယကာ၏လက်၌ တခုမှ မကျန် အောင် အလှူမခံရ။ ဤသည်တို့မှာလည်း အလှူခံ ပုဂ္ဂိုလ်တို့ လိုက်နာ ကျင့်ဆောင်ရ မည့် ကျင့်ဝတ်တို့ပင်ဖြစ်၏ (ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၄၆)။ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်နှင့် စပ်၍ အခြား မှတ်သား ဖွယ်များကို ဒက္ခိဏေယျ-ကြည့်။

အလှူရှင်အနေနှင့်ကား အတိုင်းအရှည် အားဖြင့် ပေးလှူဖွယ်ရာ မလို (အံ၊ ၁။ ၃၆။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၇၇)။ မစ္ဆေရကို လွှမ်းမိုးဖိစီး၍ မိမိ ရှိသလောက် လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို ပေးလှူရ မည်။ ယင်း-သို့ ပေးလှူသဖြင့် အလွန်အလွန် မွန်မြတ်သော လူ၊ နတ်၊ နိဗ္ဗာန် ၃-တန်သော ချမ်းသာကို ရရှိခံစားနိုင်၏ (အံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၇၇)။

အလှူပေးမည့်သူသည် ပညာရှင်တို့နှင့် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးပြီးမှ ပေးလှူသင့်၏။ ပညာ ရှင်တို့နှင့် မတိုင်ပင် မဆွေးနွေးပဲ လှူဒါန်းမှု ပြုလိုက်လျှင် နောင်အခါ၌ “မှားလေစွ”ဟု နောင်တရတတ်၏ (ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၆၄)။ “အလှူ ပေးမည်”ဟု ကြံစည်၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော စိတ်ကို မပိတ်ပင် မတားမြစ်သင့်၊ စင်စစ် တိုး ပွားအောင်သာ ပြုလုပ်ရမည် (သံ၊ ၄၊ ၁။ ၄၉)။ ကောင်းမှု၏ အကျိုးကိုသိ၍ ကောင်းမှုကို အ လိုရှိသောသူသည် ကေနမလဲ့ ပေးလှူမြဲဖြစ် သည် (သံ၊ ၁။ ၁၇။ ဇာ၊ ၁။ ၂၁၈။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၅၆)။ ပညာရှိ သူတော်ကောင်း တို့သည် ဥစ္စာပစ္စည်း အနည်းငယ်သာ ရှိသော်လည်း ခွဲခြမ်းဝေဘန် လှူဒါန်းကြ၏ (သံ၊ ၁။ ၁၈-၉။ ဇာ၊ ၁။ ၂၁၉။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၅၆။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၆၆)။ ခရီးသွားသူတို့သည် မိမိတို့ သွားဖော်အချင်း ချင်းအား အနည်းငယ်မျှသော ရိက္ခာကို သော်လည်း ခွဲဝေပေးကြကုန်သကဲ့သို့ ထို့အ တူ သံသရာခရီးသွားဖော် အချင်းချင်းအား အနည်းငယ်မျှသော လှူဖွယ် ဝတ္ထုကိုသော် လည်း ခွဲခြမ်းဝေဘန် ပေးလှူ စားသောက် ကြသော သံသရာခရီးသွား အလှူဒါယကာ

တို့သည်သေကုန်သော်လည်း သေရာ မရောက်
ကုန်၊ သေသည် မမည်ကုန် (သံ၊ ၁။ ၁၈။ သံ၊
၄။ ၁။ ၅၆)။

သီလရှိသူနှင့် ကာမရာဂကင်းသူတို့၏ ဒါန
စေတနာသည် လူ့စည်းစိမ်၊ နတ်စည်းစိမ်တို့
ကို တောင့်တ၍ ပြုလုပ်လျှင် တောင့်တတိုင်း
ပြည့်စုံနိုင်၏ (ဒီ၊ ၃။ ၂၁၄-၅။ အံ၊ ၃။ ၇၀-၂။
ဒီ၊ ၄။ ၂၂၇။ အံ၊ ၄။ ၂၃၀)။ အလှူရှင်
သည် တစုံတခုသော ဒုစရိုက် ကံကြောင့်
တိရစ္ဆာန်ဘဝ၌ ဖြစ်ရသော်လည်း ဖြစ်ရာဘဝ
မှာ ဒါန၏ အကျိုးကို ခံစားရ၏။ ဒုစရိုက်မှု
မပြုသော အလှူရှင်သည် သုဂတိဘဝ၌ ဖြစ်
ရ၍ လူ့စည်းစိမ်၊ နတ်စည်းစိမ်ကို အကြိမ်
ကြိမ် ခံစားရ၏ (အံ၊ ၃။ ၄၇၈-၄၈၁။ ပေတ၊
၄။ ၂၅-၇)။ ဒါန၏အကျိုးကို မဖောက်မပြန်
အမှန် အတိုင်း သိမြင်ကြကုန်သော ဘုရား
အလောင်းတော်တို့သည် မိမိတို့အသက်ကိုပင်
စွန့်လွှတ်လှူဒါန်းကြ၏ (မ၊ ၃။ ၂၇။ အံ၊ ၃။
၃။ ၂၂၂)။ ဘုရားဆုကို မပန်ယူသော သာမန်
လူတို့သည် မိမိကိုယ်ကို သူတပါးအား ကျွန်ပြု
လုပ်ရန် မလှူကောင်း၊ ခြင်္သေ့၊ ကျားစသည်
တို့အား အာဟာရ အလို့ငှါ မစွန့်ကောင်း။
သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကို တောင့်တပန်ဆင်ကြသော
ဘုရားအလောင်းတို့သည်သာလျှင် ထိုကဲ့သို့
မိမိကိုယ်ကို သူတပါးအား ကျွန်အဖြစ်ဖြင့်
ပေးလှူခြင်းအမှုကို ပြုလုပ်နိုင်ကြသည်။ ပြု
လုပ်၍ အကျိုးသက်ရောက်နိုင်သည် (သံ၊ ၁။
၄၁။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၉၄)။

တိတ္ထိတက္ကတွန်းတို့၏ သာသနာ၌ ပေး
လှူသော သူသည် လောက်ငရံမျှ နှိုင်းဆ၍
ပေးလှူရ၏။ ပိုပိုလျှံလျှံ ပေးလှူသော်
လည်း ကုသိုလ်ပိုမရ၊ ပိုလွန်ထူးကဲသော လူ့
စည်းစိမ်၊ နတ်စည်းစိမ်၊ နိဗ္ဗာန်ကို ရမည်
မဟုတ်။ အကြောင်းကား—ဘုရားကလည်း
သဗ္ဗညုမဟုတ်ခြင်း၊ တရားကလည်း မကောင်း
သဖြင့်ဟောအပ်သောတရား ဖြစ်ခြင်း၊ သံဃာ

ကလည်း ကောင်းစွာ မကျင့်ခြင်းတို့ကြောင့်
ဖြစ်၏ (အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၇၃)။

အလှူရှင်တို့ ဆင်ခြင်ဖွယ် — ချမ်းသာ
ကြွယ်ဝ လိုတိုင်းရစေရန် ပစ္စည်းဥစ္စာ ဘဏ္ဍာ
တွေကို အလှူ ပြောင်ပြောင် မီးတောက်
လောင်နေသော အိမ်ထဲမှ ဆွဲထုတ်ယူရသကဲ့
သို့ အိမ်မှ သေမှု-စသော မီး ၁၁-ပါးတို့ဖြင့်
ရဲရဲပြောင်ပြောင် တောက်လောင် နေသော
လောကကြီးထဲမှ စွန့်ကြဲ ပေးကမ်း လှူဒါန်း
မှု ‘ဒါန’ ဖြင့် သံသရာရိက္ခာ ကုသိုလ်ခံကို
ဆွဲထုတ်ယူရမည်။ ပေးလှူမှုဖြင့် ဆွဲထုတ်
ယူငင်အပ်သော ကုသိုလ်ရိက္ခာသည်သာ စိတ်
ချရသော ကုသိုလ်ရိက္ခာဖြစ်၏-ဟု ခေါ်ဆို
ရသည် (သံ၊ ၁။ ၂၉။ ဇာ၊ ၁။ ၁၈၃။ သံ၊ ၄။ ၁။
၇၇။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၄၄၇)။ ပေးလှူမှုဖြင့် အရယူ
လိုက်သော ကုသိုလ်သည် ချမ်းသာသော
အကျိုးကို ပေးစွမ်းနိုင်၏။ မပေးမလှူမိ
သော ပစ္စည်းဥစ္စာသည် ရန်သူမျိုး ၅-ပါးတို့
နှိပ်စက် ဖျက်ဆီး၍ ပျက်စီးဆုံးပါးတတ်၏။
ကျန် ပစ္စည်းစုကိုလည်း သေလျှင် မုချ စွန့်ပစ်
၍ သွားရမည်ကို ပညာဉာဏ်ဖြင့် ဆင်ခြင်၍
မသေခင် ကြိုတင် ပေးလှူရ၏။ သို့မှသာ
ဝေဿန္တရာမင်းစသည်တို့ကဲ့သို့ နတ်ရွာသုဂတိ
သို့ လားရောက်ကြရမည် (သံ၊ ၁။ ၂၉။ သံ၊ ၄။
၁။ ၇၈)။

လယ်၊ ယာ၊ ရွှေ၊ ငွေ-စသော ကိုယ်ပိုင်
ပစ္စည်းတို့၌ တပ်မက် ခင်တွယ်သော စိတ်ရှိသူ
တို့သည် “ယင်းပစ္စည်းတို့မှာ ဝတ္ထုကာမဖြစ်
သဖြင့် များစွာ လိုလား တောင့်တအပ်သော
ပစ္စည်းများ ဖြစ်ခြင်း၊ မင်း၊ ခိုးသူ-စသော ရန်
သူတို့နှင့် ဆက်ဆံခြင်း၊ ငြင်းခုံခြင်း၏ အ
ကြောင်းဖြစ်ခြင်း၊ ခိုက်ရန်ပြုနိုင်ခြင်း၊ အနှစ်
မဲ့ခြင်း၊ ရရှိ-စောင့်ရှောက်-ရေးတို့၌ သူတ
ပါးကို ညှဉ်းဆဲမှု ဖြစ်မည်ဆိုလျှင် ညှဉ်းဆဲ
ရခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်ခြင်း၊ ယင်းပစ္စည်း
များ ပျက်စီးခဲ့သော် စိုးရိမ် ပူဆွေး ရခြင်း-

စသော ဆင်းရဲအမျိုးမျိုးတို့နှင့် ရင်ဆိုင်တွေ့ရခြင်း၊ ပစ္စည်း ဝတ္ထု၌ တပ်မက်မှုကြောင့် မစ္ဆေရစိတ်ရှိသူတို့မှာ အပါယ်သို့ လားရောက်နိုင်ခြင်းစသည်ဖြင့် ကိုယ်ပိုင် ဝတ္ထု ပစ္စည်းတို့သည် အကျိုးမဲ့ အမျိုးမျိုးကိုသာ ဆောင်နိုင်ကုန်၏။ ယင်းဝတ္ထုတို့ကို စွန့်ကြဲပေးကမ်းလှူဒါန်းခြင်း တခုတည်းသည်သာ ချမ်းသာကြောင်း အမှန်ဖြစ်ပေသည်” ဟု နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်၍ ပေးလှူမှု၌ မမေ့မလျော့အောင် ပြုလုပ်သင့်၏ (စရိယာ၊ ၄။ ၂၇၃။ ဒီ၊ ၂။ ၁။ ၇၄။ သီ၊ ၂။ ၁။ ၂၆၀)။

အလှူခံပုဂ္ဂိုလ် တောင်းခံလာသည် ရှိသော် “ဤသူကား မိမိ၏ လျှို့ဝှက်ဖွယ် ကိုယ်ရေးကိုယ်တာ အကြောင်းအရာကို ထုတ်ဖော်ပြောကြားလာသည့် အတွက် ငါ့အား အလွန် ချစ်ကျွမ်းဝင်သူပါတကား” ဟူ၍ ၎င်း၊ “စွန့်ပစ်၍ သွားရမည့် မိမိပစ္စည်းကို တမလွန်လောကနောက်ဘဝသို့ ပါအောင် ယူဆောင်၍ သွားပါလေ-ဟု ငါ့အား နည်းကောင်းလမ်းမှန်ကို ညွှန်ပြတတ်သူပါတကား” ဟူ၍ ၎င်း၊ “မီးလောင်နေသော အိမ်ကြီးကဲ့သို့ မရဏမီး ညီးညီးပြောင်ပြောင် တောက်လောင်နေသော လောကကြီးထဲမှ ငါ့ပစ္စည်းကို မီးဘေးလွတ်အောင် ထုတ်ဆောင်တတ်သော မိတ်ဆွေစစ်ကြီးပါတကား” ဟူ၍ ၎င်း၊ “ထုတ်ဆောင်ထားသော ပစ္စည်းဝတ္ထုကို မီးမလောင်ရအောင် သိမ်းဆည်းထားရာ အရပ်သဖွယ် ဖြစ်ပါတကား” ဟူ၍ ၎င်း၊ “ဒါနကောင်းမှု၌ အဖော်သဟဲဖြစ်သဖြင့် (ကလျာဏမိတ္တ) မိတ်ဆွေကောင်း အစစ်ပါတကား” ဟူ၍ ၎င်း နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်ကာ လှူဒါန်းရာ၏ (စရိယာ၊ ၄။ ၂၇၃။ ဒီ၊ ၂။ ၁။ ၇၄။ သီ၊ ၂။ ၁။ ၂၆၀)။

ထို့ပြင် — “ဤသူသည် ငါ့ကို မွန်မြတ်သော ပေးလှူမှု၌ ဂုဏ်တင် ချီးမွမ်းပေ၏။ ထို့ကြောင့် ထိုချီးမွမ်းချက်ကို မချွတ်ယွင်း

အောင် စောင့်ထိန်းထိုက်၏” ဟူ၍ ၎င်း၊ “ငါ၏ အသက်သည် ကေနံ ပျက်စီးခြင်းသဘောရှိသည့်အတွက် မတောင်းသော်လည်း ပေးလှူသင့်၏။ တောင်းလာခဲ့ပါမူ အဘယ်ဆိုဖွယ်ရာ ရှိအံ့နည်း” ဟူ၍ ၎င်း၊ “မြတ်သော အလို အဇ္ဈာသယရှိသူတို့သည် အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်ကို မရရအောင် ရှာကြံ၍ပင် ပေးလှူကြရသဖြင့် ငါ၏ကံကြောင့် အလှူခံပုဂ္ဂိုလ် အလိုအလျောက် ဆိုက်ရောက်လာပေသည်” ဟူ၍ ၎င်း၊ “အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်အား ပေးလှူရန် ညွှန်ပြခြင်းဖြင့် ငါ့အား ချီးမြှောက်ထောက်ပံ့ခြင်းပင် ဖြစ်၏” ဟူ၍ ၎င်း၊ “ငါ့ကို ငါ့ချီးမြှောက်သကဲ့သို့ သတ္တဝါအားလုံးကိုလည်း ငါ ချီးမြှောက်သင့်၏” ဟူ၍ ၎င်း၊ “အလှူခံပုဂ္ဂိုလ် မရှိခဲ့သော် ငါ၏ ဒါနပါရမီသည် အဘယ်မှာ ပြည့်နိုင်ပါအံ့နည်း” ဟူ၍ ၎င်း၊ “အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်တို့ အတွက်သာ ငါသည် ပစ္စည်းအားလုံးကို ရှာဖွေ သိမ်းဆည်းထားခြင်း ဖြစ်၏” ဟူ၍ ၎င်း၊ “ငါ့ကို မတောင်းပဲ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်တို့ ကိုယ့်ဟာကို အလိုအလျောက် ဘယ်အခါမှာ လာယူကြပါကုန်မည်နည်း” ဟူ၍ ၎င်း၊ “ဘယ်ပုံဘယ်နည်း ငါသည် အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်တို့ ချစ်မြတ်နိုးသူ ဖြစ်ရပါအံ့နည်း” ဟူ၍ ၎င်း၊ “အဘယ်သို့လျှင် အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်လည်း ငါ၏ ချစ်မြတ်နိုးသူတို့ ဖြစ်ကြပါအံ့နည်း” ဟူ၍ ၎င်း၊ “ငါသည် ပေးလှူဆဲ ပေးလှူပြီး အခါတို့၌ အဘယ်သို့လျှင် ဝမ်းသာအားရ သဘောကျ ဖြစ်နေရပါအံ့နည်း” ဟူ၍ ၎င်း၊ “ငါ့ထံ ငါ့သန္တာန်၌ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ဒါနဇ္ဈာသယတရားတို့ အဘယ်သို့လျှင် ဖြစ်ပွား လာကုန်အံ့နည်း” ဟူ၍ ၎င်း၊ “အဘယ်သို့လျှင် အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်တို့က မတောင်းရပဲ အလိုက်သိစွာ ပေးလှူနိုင်ရာပါအံ့နည်း” ဟူ၍ ၎င်း၊ “ပစ္စည်းဥစ္စာနှင့် အလှူခံပုဂ္ဂိုလ် ၂-ပါးစုံ ရှိပါလျက် မစွန့်မလှူခြင်းသည် ငါ့အဖို့ ကြီးစွာသော

လှည့်စားမှုပင် ဖြစ်၏” ဟူ၍၎င်း၊ “အဘယ် သို့လျှင် ငါ၏ အင်္ဂါကြီးငယ်ကို၎င်း၊ အသက် ကို၎င်း အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်တို့အား စွန့်လှူရပါ အံ့နည်း” ဟူ၍၎င်း၊ စွန့်လှူမှု၌ အမြဲညွတ် ယိမ်းသော စိတ်ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပြုလုပ် သင့်၏ (စရိယာ၊ ၄။ ၂၇။ ဒီ၊ ၁။ ၂၄-၅။ သီ၊ ၁။ ၂၆-၂)။

ထိုမှတစ်ပါး— “ပိုးကောင်ငယ်ကို မငဲ့ မကွက် စွန့်ပစ်လိုက်သည်ရှိသော် ယင်းပိုး ကောင်ငယ်သည် စွန့်ပစ်သူသို့သာ အစဉ် လိုက်နေတတ်သကဲ့သို့ အကျိုးတရားဆိုသည် မှာလည်း ယင်းအကျိုးတရားကို မမြော်ကိုး မငဲ့ကွက် ရက်ရက်ရောရော စွန့်လှူသူသို့သာ အစဉ်တစိုက် လိုက်တတ်ပေ၏” ဟု နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်၍ ပေးလှူသောအခါ အကျိုးတရား ၌ မမြော်ကိုး မငဲ့ကွက်သော စိတ် ဖြစ်ပေါ် စေရမည် (စရိယာ၊ ၄။ ၂၇။ ဒီ၊ ၁။ ၂၅။ သီ၊ ၁။ ၂၆)။

အလှူဒါနပြုရာ၌ တောင်းခံလာသော အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိချစ်အပ်သော ‘ပိယ’ ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်အံ့ “ငါ့ချစ်အပ်သောသူက ငါ့ကို တောင်းခံလာပေသည်” ဟု ဝမ်းမြောက် ဝမ်း သာ ဖြစ်စေရမည်။ သို့မဟုတ် ချစ်လည်း မချစ် မုန်းလည်းမမုန်းအပ်သော ‘မဇ္ဈတ္တ’ ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်အံ့ “ငါ့ကိုတောင်းခံလာသော ဤ သူသည် ယခု စွန့်လှူခြင်းဖြင့် မိတ်ဆွေဖြစ်ရ ပေတော့မည်” ဟု နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်၍ ဝမ်း မြောက်ဝမ်းသာ ဖြစ်စေရမည်။ သို့မဟုတ် ရန်သူဖြစ်သော ‘ဝေရီ’ ပုဂ္ဂိုလ်က တောင်းခံ လာခဲ့သော် “ငါ၏ရန်သူသည် ငါ့ကိုတောင်း ခံလာပေသည်၊ ငါ့ကိုတောင်းခံလာသော ဤ ရန်သူသည် ကေနီမုချ ယခုငါပေးလှူခြင်းဖြင့် ချစ်ကျွမ်းဝင်သော မိတ်ဆွေ ဖြစ်ရပေတော့ မည်” ဟု နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်၍ အထူးသဖြင့် ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ ဖြစ်စေရမည်။ ပေးလှူ တတ်သူကို အလှူခံတို့ ချစ်မြတ်နိုးကြ၏။

ယင်းသို့ ပြဆိုခဲ့သောနည်းဖြင့် ပိယပုဂ္ဂိုလ်၌ ကဲ့သို့ မဇ္ဈတ္တ၊ ဝေရီ ပုဂ္ဂိုလ်တို့၌လည်း မေတ္တာ ရွှေသွားရှိသော ကရုဏာကိုဖြစ်စေ၍ ပေးလှူ ရမည် (စရိယာ၊ ၄။ ၂၇။ ဒီ၊ ၁။ ၂၅။ သီ၊ ၁။ ၂၆-၂)။

(၁) လှူဖွယ်ဝတ္ထု ပြည့်စုံ၍ အလှူခံ ပုဂ္ဂိုလ်လည်း မိမိမျက်မှောက်၌ ထင်ရှား ဆိုက်ရောက်နေပါလျက် ပေးလှူလိုစိတ် မဖြစ် ပေါ်ခဲ့သော် “ငါသည် ကေနီမုချ ရှေးဘဝက ပေးလှူခြင်း၌ အလေ့အထ မပြုလုပ်ခဲ့သည့် အတွက် ယခုအခါ ငါ့သန္တာန်မှာ ပေးလှူ လိုစိတ် ဖြစ်ပေါ်မလာခြင်း ဖြစ်သည်” ဟု ဆုံးဖြတ်ချက်ချ၍ “နောက်နောင် ပေးလှူ လိုစိတ် ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ယနေ့မှစ၍ ပေးလှူတော့အံ့၊ ငါသည် ရှေးမဆွကပင် ကြိုတင်၍ ကိုယ်ပိုင်ဝတ္ထုပစ္စည်းစုကို အလှူခံ များအား စွန့်လှူထားအပ်ပြီ မဟုတ်ပါ လော” ဟု နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်လျက် ပေးလှူ ဖြစ်အောင် ပေးလှူရာ၏။

(၂) လှူဖွယ်ဝတ္ထု ချို့တဲ့ နည်းပါး၍ ပေးလှူလိုစိတ် မဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သော် “ငါ သည် ရှေးဘဝက ပေးလှူခြင်း အလေ့အထ မရှိခဲ့သည့်အတွက် ယခုအခါ ပစ္စည်းဥစ္စာ ချို့တဲ့နည်းပါးခြင်း ဖြစ်သည်။ သို့အတွက် ယခု ငါသည် နည်းသည်ဖြစ်စေ၊ ညံ့သည် ဖြစ်စေ ရသမျှ လှူဖွယ်ဝတ္ထုဖြင့် ဖျတ်ညစ်၍ ပေးလှူသင့်၏။ ယင်းဖြင့် နောင်အခါ၌ လည်း ဒါနပါရမီအထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်စေ ရတော့အံ့” ဟု နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်၍ ပေးလှူ ဖြစ်အောင် ပေးလှူရာ၏။

(၃) လှူဖွယ်ဝတ္ထု အလွန်ကောင်းမွန် နေ၍ လှူလိုစိတ် မဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော် “သူ တော်ကောင်း--- သင်သည် အမြတ်ဆုံးဖြစ် သော ဗောဓိဉာဏ်ကို လိုလားတောင့်တသည် မဟုတ်ပါလော့၊ အမြတ်ဆုံးဖြစ်သော ဗောဓိ-

ဉာဏ်ကို ရရန်အတွက် အမြတ်ဆုံး အကောင်းဆုံးဖြစ်သော လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို ပေးလှူမှသာ သင့်လျော်ပေမည်” ဟု နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်၍ ပေးလှူဖြစ်အောင် ပေးလှူရ၏။

(၄) ပေးလှူ၍ လှူဖွယ်ဝတ္ထု ကုန်ခန်းသွားသည်ကို တွေ့မြင်ရလျှင်လည်း “ကုန်ခန်းခြင်း၊ ပျက်စီးခြင်း သဘောသည်ကား စည်းစိမ်ဥစ္စာတို့၏ သဘောတံထွာ မေ့တာပင်ဖြစ်ပေသည်။ စင်စစ်မှာ ငါသည် ရှေးက ယခုကဲ့သို့ အလှူမျိုးကို မပြုမလုပ်ခဲ့သည့်အတွက် စည်းစိမ်ဥစ္စာ ကုန်ခန်းသွားသည်ကို တွေ့မြင်ရခြင်းဖြစ်သည်။ ယခု ငါသည် နည်းနည်းများများ ရသမျှ လှူဖွယ်ဝတ္ထုဖြင့်ပင် ပေးလှူရတော့အံ့၊ ယင်းဖြင့် နောင်အခါ၌ ဒါနပါရမီ အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်စေရတော့အံ့” ဟု နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်လျက် အလှူရေစက် လက်နှင့်မကွာ ပေးလှူမြဲ ပေးလှူရ၏။ (စရိယာဠာ ၃၁၈-၉။ သီဠာသစ်၊ ၁။ ၂၉၅-၆)။

နုမ္မောဝန်တို့ကြသူတို့သည် ပစ္စည်းများစွာ ရှိသော်လည်း မလှူဒါန်းနိုင်ကြကုန်၊ မလှူဒါန်းရက်ကြကုန် (သံ၊ ၁။ ၁၈-၉။ ဇာ၊ ၁။ ၂၁၉။ သံ၊ ၁။ ၁၅၆။ ဇာ၊ ၁။ ၄၆၆)။ သူတော်ကောင်းတို့၏ လှူပုံ လှူနည်းကို မစွဲရပြောထူ နုမ္မော ဝန်တို့ကြသူတို့သည် အတုလိုက်၍ မလှူနိုင်ကြကုန် (သံ၊ ၁။ ၁၈။ ဇာ၊ ၁။ ၂၁၈။ ဇာ၊ ၁။ ၄၆၅)။ ယင်းသို့ မလှူနိုင်ခြင်းသည် အလှူခံ ပုဂ္ဂိုလ်တို့ အပေါ်၌ အမျက်ထွက် မုန်းတီးခြင်း၊ လှူဖွယ်ဝတ္ထုတပ်မက် ခင်တွယ်ခြင်းတို့ကြောင့် ဖြစ်တတ်သည် (ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၂၇)။ ပေးလှူလိုက်လျှင် ကုန်သွားလိမ့်မည်၊ ငါနှင့်တကွ ငါ့အိမ်သူ အိမ်သား လူအများတို့ စားကြရတော့မည် မဟုတ်-ဟု နုမ္မော ဝန်တို့မူ ‘မစွေရ’၊ မေ့လျော့မှု ‘ပမာဒ’ ဟူသော အကြောင်း ၂-ပါးကြောင့်လည်း ဖြစ်တတ်၏ (သံ၊ ၁။ ၁၇၊

၁၉။ ဇာ၊ ၁။ ၂၁၈။ သံ၊ ၁။ ၁၅၆။ ဇာ၊ ၁။ ၄၆၄။ ၆၄)။

ပေးလှူလိုသောစိတ်ကို ညစ်နွမ်းစေတတ်သော ‘ဒါနစိတ္တဥပက္ကိလေသ’ တရားတို့ကား- လိုချင်တပ်မက်မှု ‘လောဘ’၊ အမျက်ထွက်မှု ‘ဒေါသ’၊ ပေးလှူခြင်း၏အကျိုး ရှိ-မရှိ မသိတော့မှု ‘မောဟ’၊ ငြူစူမှု ‘ဣဿာ’၊ နုမ္မောဝန်တို့မူ ‘မစ္ဆရိယ’၊ ထောင်လွှားတက်ကြွမှု ‘မာန’-စသည်တို့ ဖြစ်၏ (ဒီ၊ ၃။ ၁။ ၂၂၉။ သီ၊ ၃။ ၁။ ၂။ ၃၁၃)။ စည်းစိမ်ဥစ္စာကို ရနိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ပေးကမ်းလှူဒါန်းမှုကို တားမြစ်တတ်သောကြောင့် နုမ္မောဝန်တို့မူ ‘မစ္ဆရိယ’ နှင့်တူသော ယုတ်ညံ့သော အခြားတရားဆိုး မရှိပြီ (သံ၊ ၃။ ၁။ ၁၂၆)။ နုမ္မော ဝန်တို့သူ မှန်သမျှသည် ငတ်မှာ ကြောက်၍ မပေးမလှူကြ၊ မပေးမလှူခြင်းကြောင့် ငတ်ကြရ၏။ ဟကယ်စင်စစ် ငတ်မည့်ဘေးမှ ကြောက်လျှင် နုမ္မောဝန်တို့မူ ‘မစွေရ’ကို ပယ်ဖျောက်ဖျက်ဆီးကာ စွန့်ကြဲပေးကမ်း လှူဒါန်းရ၏ (သံ၊ ၁။ ၁၈၊ ၂၀။ ဇာ၊ ၁။ ၂၁၈။ သံ၊ ၁။ ၁၅၆။ ဇာ၊ ၁။ ၄၆၅)။

မိမိပစ္စည်းဥစ္စာကို မပေးရက် မလှူလို နုမ္မောဝန်တို့သူ မပေးမလှူလိုသဖြင့် အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ခြိမ်းချောက်ငေါက်ငမ်းသူ မိမိကိုယ်တိုင် မပေးမလှူရုံမျှမက ပေးလှူနေသူတို့ကိုပင် အန္တရာယ်ပြုတတ်သူတို့သည် ငရဲ၊ တိရစ္ဆာန်၊ ယမင်း၏ အလိုနိုင်ငံသို့ ရောက်ကြရ၏။ လူ့ဘုံသို့ ရောက်ပြန်သော်လည်း ဆင်းရဲနွမ်းပါး ဥစ္စာရှားသောအမျိုး၌ ဖြစ်ရ၍ အဝတ်၊ ပုဆိုး၊ ထမင်း၊ မွေ့လျော်ဖွယ်၊ ကိုယ်၊ နှုတ်၊ စိတ်တို့ဖြင့် ရွှင်မြူးဖွယ်အမျိုးမျိုးကို ဆင်းရဲငြိုငြင်မှသာ ရရှာ၏။ ဤသို့ ပြဆိုခဲ့ပြီးသော မျက်မှောက်ပစ္စုပ္ပန် အပြစ်ဆိုး မကောင်းကျိုးအမျိုးမျိုးကို ခံစားရပြီးနောက် ဒုဂ္ဂတိဘဝသို့ လားရောက်တတ်၏

(သံ၊၁။၃၁၊၉၆-၇။ သံ၊၄။၁။၈၄-၅။ သံ၊ဋီ၊
၁။၁၂၆-၇)။

သာဝတ္ထိပြည်နှင့် မနီးမဝေးရှိ တုဒိရွာစား
တောဒေယျပုဏ္ဏားသည် ၄၅ (ဒီ၊ဋ္ဌ)၊ ၈၇
(မ၊ဋ္ဌ)-ကုဋေ စည်းစိမ်ဥစ္စာ ကြွယ်ဝပါသော်
လည်း ပစ္စည်းဥစ္စာ ကုန်မည်စိုး၍ မည်သူ
အားမျှ မပေးမလှူ၊ သားဖြစ်သူ သုဘလုလင်
ကိုလည်း မပေးမလှူဖို့ရန်သာ သင်ကြား၍
ခန္ဓာပျက်ကြွေ သေလွန်သောအခါ မိမိအိမ်
၌ပင် ခွေးဖြစ်ရ၏ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။
၁၇၅)။

မစ္ဆေရအညစ်အကြေးကို ပယ်ရှား၍ ကံ၏
အကျိုးနှင့် ရတနာ ၃-ပါး၏ဂုဏ်ကို ယုံကြည်
ကာ အလွန်ကြည်ညိုသောစိတ်ဖြင့် ကိလေ
သာတို့မှ ကင်းပြီးသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်၊
သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာဂုဏ်တို့နှင့် ပြည့်စုံသော
ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ပေးလှူအပ်သော အလှူ
ဒါနသည် အနည်းငယ်ပင် ဖြစ်သော်လည်း
ကြီးကျယ်များမြတ်သောအကျိုးကို ပေးစွမ်း
နိုင်၏ (ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၈၄-၅)။

ထို့ပြင်— ဒါနကောင်းမှု မပြုဖြစ်အောင်
ပိတ်ဆို့နှောင့်ရှက် ကန့်ကွက်တတ်သော ‘ဒါန-
ဝိနိဗန္ဓ’တရားတို့လည်း ရှိသည်။ ယင်းတို့
ကား — (၁) ရှေးဘဝက ပေးလှူမှု၌
အလေ့အကျင့် မပြုလုပ်ခဲ့ခြင်း၊ (၂) လှူဖွယ်
ဝတ္ထု ချို့တဲ့နည်းပါးနေခြင်း=မပြည့်စုံခြင်း၊
(၃) လှူဖွယ်ဝတ္ထု ပစ္စည်းစုက မလှူရက်
လောက်အောင် အလွန်ကောင်းမွန်နေခြင်း၊
(၄) လှူဖွယ်ဝတ္ထု ပစ္စည်းစုတို့ ကုန်ခန်းသွား
မည်ကို ကြံတွေး စိုးရိမ်ခြင်း-တို့ ဖြစ်၏။
ယင်း ၄-ပါးတွင် ၁-ပါးပါးရှိလျှင် ပေးလှူမှု
၌ စိတ်မညွတ်တတ် (စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၁၈။ သီ၊ဋီ၊
သစ်၊၁။၂၉၅)။

ဒါနပြုဖြစ်ရန် အကြောင်းများ— (၁) မိမိ
ထံမှောက်သို့ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ် ဆိုက်ရောက်

လာခြင်း၊ (၂) ကဲ့ရဲ့ပြစ်တင်မှု၊ အပါယ်ကျမှုမှ
ကြောက်ခြင်း၊ (၃) “ရှေးက ငါ့အား ဤ
မည်သော ပစ္စည်းဝတ္ထုကို ပေးလှူဘူးပြီ၊
ယခုအခါ ငါက မပေးလှူလျှင် မသင့်လျော်”
ဟု နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်မိခြင်း၊ (၄) “ယခု
အခါ ငါကပေးလှူလိုက်လျှင် ငါ့အား နောင်
အခါပေးလှူလိမ့်မည်” ဟု နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်
မိခြင်း၊ (၅) “ပေးလှူမှုမည်သည် ဘုရား-
စသော ပညာရှိတို့ ချီးမွမ်းအပ်သည်ဖြစ်၍
ကောင်းမွန်သော အလုပ်ပေတည်း” ဟု နှလုံး
သွင်း ဆင်ခြင်မိခြင်း၊ (၆) “ငါက ထမင်း၊
ဟင်း ချက်သောသူ ဖြစ်သည်၊ ဤရဟန်း
တော်တို့ကား ထမင်း၊ ဟင်း ချက်သောသူ
တို့ မဟုတ်ကြ၊ ထမင်း၊ ဟင်း ချက်သော
သူက ထမင်း၊ ဟင်း မချက်သော အလှူခံ
တို့အား ပေးလှူထိုက်၏၊ မပေးလှူလျှင်
မကောင်းပါတကား” ဟု အောက်မေ့ဆင်ခြင်
မိခြင်း၊ (၇) ဂုဏ်သတင်း ကျော်စောခြင်းကို
လိုလား မြှော်လင့်ခြင်း၊ (၈) သမထ၊ ဝိပ-
ဿနာစိတ်ကို တင့်တယ်စေသော အဆင်း
တန်ဆာ အခြံအရံ ဖြစ်စေလိုခြင်း အားဖြင့်
ဂ-ပါးရှိ၏ (ဒီ၊၃။၂၁၄။ အံ၊၃။၆၈)။

ထို့ပြင်— (၁) ချစ်ခင်မြတ်နိုးခြင်း၊ (၂)
မုန်းတီးစိတ်ဆိုးခြင်း၊ (၃) တွေဝေမိုက်မဲခြင်း၊
(၄) ကဲ့ရဲ့ပြစ်တင်မှု၊ အပါယ်ကျမှု၊ ရိုက်နှက်
ပုတ်ခတ်သတ်ဖြတ်မှုမှ ကြောက်ခြင်း၊ (၅)
မိရိုးဖလာ လှူရိုးလှူစဉ် မပျက်ကွက် မယုတ်
လျော့စေလိုခြင်း၊ (၆) “ပေးလှူလိုက်လျှင်
နတ်ပြည်ရောက်လိမ့်မည်” ဟု နတ်စည်းစိမ်ကို
မြှော်ကိုးတောင့်တခြင်း၊ (၇) “ပေးလှူနေ
ရလျှင် ငါ၏စိတ်ဟာ ကြည်လင်ရွှင်ပျနေ
သည်” ဟု မိမိ၏စိတ် ကြည်လင်ရွှင်ပျမှုကို
လိုလားခြင်း၊ (၈) လှူသူ၊ အလှူခံသူ ၂-ဦး
တို့၏ စိတ်ကို နူးညံ့စေသည်ဖြစ်၍ စိတ်၏
အဆင်းတန်ဆာ ဖြစ်စေလိုခြင်း အားဖြင့်
ဂ-ပါးပင်ရှိ၏ (အံ၊၃။၆၉)။

(၁) ကံ, ကံ၏အကျိုးကို ယုံကြည်ခြင်း၊
 (၂) လှူဖွယ်ဝတ္ထု ပစ္စည်းစုထင်ရှားရှိခြင်း၊
 (၃) အလှူခံပုဂ္ဂိုလ် ထင်ရှားရှိခြင်း၊ ဤ
 အကြောင်း ၃-ပါးကြောင့် ပေးလှူမှု ‘ဒါန’
 ပြုဖြစ်၏ (ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၉၆)။

လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို စွန့်ကြဲပေးကမ်း လှူ
 ဒါနီးသကဲ့သို့ မိမိရပြီးသော ကုသိုလ်စေတနာ
 ကို စွန့်ကြဲပေးကမ်း အမျှအတမ်းဝေခြင်းကို
 လည်း “ဒါနမယ” ကုသိုလ်ကံဟူ၍ပင် ခေါ်ဆို
 ရ၏ (ပေတ၊ ၄။ ၉။ ဝိဘာဝိနီ၊ ၁၇၆-၇)။ လှူ
 ဖွယ်ဝတ္ထု ပစ္စည်းစုကို စွန့်ကြဲပေးကမ်း လှူ
 ဒါနီးပြီးနောက် “သတ္တဝါ ဟူသမျှအား
 ကုသိုလ်အမျှ ပေးဝေငှပါ၏။ ကုသိုလ်အမျှ
 ရကြပါစေ”ဟု အမျှပေးဝေခြင်းသည် “ပတ္တာ-
 နုပုဒါန = ပတ္တိဒါန” ကုသိုလ်မည်၏ (ဒီ၊ ၄။ ၃။
 ၁၀၂။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၂။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၉၅။
 ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂၀၆)။

မိမိပြုသော ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို သူတ
 ပါးအား အမျှပေးဝေလိုက်သဖြင့် အလှူရှင်
 ၏ ကုသိုလ်ကောင်းမှုများ ကုန်သွားသည်
 မဟုတ်၊ စင်စစ်မှာ တိုးပွား၍သာ လာ၏။
 ဥပမာ— အိမ်ခြေတရာရှိသော ကျေးရွာ၌
 တအိမ်သာမီးရှိ၍ ကျန်အိမ်တို့၌ မီးမရှိသဖြင့်
 မိမိတို့အိမ်မှ ကိုယ်စီကိုး ဆီနှင့်မီးစာကို
 ယူကြ၍ မီးရှိသောအိမ်မှ မီးကို ကူးယူညှိထွန်း
 ကြရာ ယင်းအိမ်ရှိမီးရောင်သည် ယုတ်လျော့
 ကုန်ခန်းသွားသည် မရှိ၊ အသစ်ဖြစ်သော
 မီးရောင်၏အကူအညီ ရ၍ အလင်းဓာတ် ပိုမို
 အားရှိ တောက်ပြောင်လာသကဲ့သို့ မိမိပြု
 သော ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို သူတပါးအား
 အမျှပေးဝေလိုက်ခြင်းကြောင့် အလှူရှင်၏
 ကုသိုလ်မှာ ယုတ်လျော့သွားသည် မရှိ၊ ပိုမို
 ၍ပင် တိုးပွားလာပေသည် (အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၇)။
 ဒသပုညကိရိယ (ကြိယ)ဝတ္ထု-လည်း ကြည့်။

“ဤအလှူဒါနကို ကွယ်လွန်သူ ဆွေမျိုး
 သားချင်းတို့ သုံးဆောင်ကြပါစေ၊ ကုသိုလ်

အမျှ ရကြပါစေ”ဟု ကွယ်လွန်သူကို ရည်စူး
 ၍ ပေးလှူခဲ့လျှင် ယင်း ကွယ်လွန်သူသည်
 မကောင်းမှု ဒုစရိုက်ကို ပြုကျင့်၍ ငရဲ၊ တိ-
 ရစ္ဆာန်ဘဝတို့၌ ဖြစ်ခဲ့သောင့်၎င်း၊ မကောင်းမှု
 ဒုစရိုက်မှ ရှောင်ကြဉ်ခဲ့သဖြင့် လူ့ နတ်-ဘဝ
 တို့၌ ဖြစ်ခဲ့သောင့်၎င်း ရည်စူးသည့်အတိုင်း
 အလှူဒါနကို မသုံးဆောင် မခံစားရ၊ ပြိတ္တာ
 ဘဝ၌ ဖြစ်မှသာ အလှူဒါနကို သုံးဆောင်
 နိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ကွယ်လွန်သူသည် ပြိတ္တာဘဝ
 ၌ မဖြစ်ခဲ့သော် အဘယ်သူတို့ အလှူဒါနကို
 သုံးဆောင် ခံစားပါအံ့နည်း? ဟူမူ ဤမျှ
 ရှည်လျားလှစွာသော အချိန်အခါဝယ် ကွယ်
 လွန်သူ ဆွေမျိုးသားချင်းတို့မှ ကင်းဆိတ်ရာ
 အရပ် ဌာန-ဟူ၍ မရှိနိုင်ပြီ၊ သို့ဖြစ်၍ တပါး
 တခြားသော ဆွေမျိုးပြိတ္တာများ သုံးဆောင်
 နိုင်ကြသည်။ ယင်းသို့ ပြိတ္တာဘဝ ဖြစ်ရာ၌
 လည်း— (၁) ပြိတ္တာ ကိုယ်တိုင်က ဝမ်း
 မြောက် ဝမ်းသာ သာဓု ခေါ်နိုင်ခြင်း၊ (၂)
 အလှူရှင် ဒါယကာက ရည်စူး၍ အမျှပေး
 ဝေခြင်း၊ (၃) မြတ်သောအလှူကို ခံယူထိုက်
 သော သီလဝန္တ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်ခြင်း
 ဤအကြောင်း ၃-ပါးနှင့် ပြည့်စုံပါမှ တဏှာ
 ချင်း အကျိုးဖြစ်ထွန်း၍ သုံးဆောင် ခံစား
 ရသည် (ခုဒ္ဒက၊ ၈၊ ၉။ ပေတ၊ ၁၂၉၊ ၁၃၀။
 ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၇၅ - ၁၈၂။ ပေတ၊ ၄။ ၂၄-၅)။

အခါတပါး “ဝဇူမာန” အရပ်၌နေသော
 မုဆိုးတယောက်သည် ပြိတ္တာတို့ကို ရည်စူး၍
 အလှူဒါနပြုရာ ၃-ကြိမ်တိုင်တိုင် ဒုဿီလ
 ပုဂ္ဂိုလ်အား လှူမိသဖြင့် နောက်ဆုံးအကြိမ်၌
 ပြိတ္တာက “ဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်က ငါ့ဟာတွေကို
 လုယူထားသည်”ဟု ဟစ်အော်လေသည်။
 ယင်းသို့ ဟစ်အော်ခါမှ သီလဝန္တရဟန်းတော်
 တပါးအား ပင့်၍ လှူဒါနီးပြီးလျှင် အမျှ
 ပေးဝေသည်နှင့် တပြိုင်နက် ပြိတ္တာသည်
 အကျိုးခံစားရလေသည် (မ၊ ၄။ ၄။ ၂၂၇။
 မ၊ ၄။ ၁။ ၄၁၃)။

ဒါန ပြုသူ-မပြုသူတို့ ကွာခြားချက် —
 ပစ္စည်းဥစ္စာ များစွာ စုဆောင်းရှာဖွေပြီးလျှင်
 တစုံတယောက်အား အနည်းငယ်မျှ မပေး
 မလှူပဲ သေမင်း၏ အလိုနိုင်ငံသို့ လိုက်ပါ
 ရသောသူသည် တိမ်လွှာတိမ်လိပ်တို့ အထပ်
 ထပ် တက်လာပြီးမှ လုံးဝမရွာသောမိုးနှင့်
 တူ၏။ အချို့သောသူ၌ အမျက်ထွက် စိတ်ဆိုး
 သဖြင့်၎င်း၊ လှူဖွယ်ဝတ္ထုပစ္စည်းစဉ် တပ်မက်
 မောသဖြင့်၎င်း အချို့သောသူအား မပေး
 မလှူမူ၍ အချို့သောသူအားသာ ပေးလှူ
 သောသူသည် တစိတ်တဒေသကွက်၍ ရွာ
 သောမိုးနှင့် တူ၏။ အယုတ်အလတ် အမြတ်
 မရွေး ပေးလှူသောသူသည် အရပ်ဒေသ
 အနှံ့အပြား အလုံးစုံရွာသော မိုးနှင့်တူ၏
 (ဣတိဝုတ်။၂၄၀။ ဣတိဝုတ်။၉။၂၂၆-၇)။
 ထစ်ချွန်း၍ရွာသော မိုးသည် အရပ်မျက်နှာ
 အားလုံးကို ရေဖြင့် ပြည့်လျှမ်းစေသကဲ့သို့
 “လှူကြပါ၊ လှူကြပါ”ဟု နှိုးဆော်ထစ်
 ချွန်းကာ အလှူခံအပေါင်းကို ထမင်း၊
 အဖျော်ဖြင့် နှစ်နှစ်ကာကာ ရောင့်ရဲတင်းတိမ်
 အောင် ပေးလှူသော အလှူရှင်၏ ကောင်းမှု
 အယဉ်သည် ယင်း-အလှူရှင်ကို စွတ်စိုပက်
 ဖျန်း ပြည့်လျှမ်းစေ၏ (သံ၊၁။၁၀၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊
 ၁။၁၅၂-၃။ သံ၊ဇီ၊၁။၁၉၈-၉)။

မပေးမလှူသူသည် သူသေကောင်နှင့်
 တူ၍ ပေးလှူသူသည် အသက်ရှင်သူနှင့်
 တူ၏။ မှန်ပေသည်— သူသေကောင်သည်
 မိမိ၏ ဝန်းကျင်ပတ်လည်၌ တည်ရှိနေသော
 ထမင်း၊ အဖျော်-စသည်ကို မည်သူအားမျှ
 ခွဲခြမ်း ဝေဘန်၍ မပေးနိုင်သကဲ့သို့ ပေးလှူ
 လေ့မရှိသော သူသည်လည်း မည်သူ့ အားမျှ
 ခွဲခြမ်းဝေဘန်၍ မပေးတတ်။ မပေးမလှူသူ၏
 အနီးအနား၌ရှိသော ထမင်း၊ အဖျော်-
 စသော ဝတ္ထုသည် သူသေကောင်၏ အနီး
 အနား၌ရှိသော ဝတ္ထုနှင့် အလှူဝတ္ထုမဖြစ်

ခြင်းအားဖြင့်တူ၏ (သံ၊၁။၁၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၅၆)။

ပေးလှူသူနှင့်မပေးလှူသူတို့သည် သဒ္ဓါ၊
 သီလ၊ ပညာ တူမျှကြ သော်လည်း နတ်၊
 လူ၊ ရဟန်း-အဖြစ်အားဖြင့် မတူကြ။ မတူပုံ
 ကား—

နတ်ဖြစ်ခဲ့သော်— နတ်၌ဖြစ်သော အ
 သက်၊ အဆင်း၊ ချမ်းသာ၊ အခြံအရံ(အကျော်
 အစော)၊ အစိုးရခြင်းဟူသော ဤအကြောင်း
 ၅-မျိုးတို့ဖြင့်ပေးလှူသူက မပေးလှူသူထက်
 ထူးကဲသာလွန်၏။

လူဖြစ်ခဲ့သော် — အရှင်မဟာကဿပ၊
 အရှင်ဗာကုလ၊ အရှင်အာနန္ဒာတို့ ကဲ့သို့
 အသက်ရှည်ခြင်း၊ မဟာဂတိဗွာဟုထေရ်၊
 ဘဏ္ဍာစိုး အမတ်တို့ကဲ့သို့ အဆင်း လှခြင်း၊
 ရဋ္ဌပါလအမျိုးသား၊ သောဏသူဌေးသား၊
 ယသ သတိုးသားတို့ကဲ့သို့ ချမ်းသာများခြင်း၊
 ဓမ္မာသောကမင်းကဲ့သို့ အခြံအရံ (အကျော်
 အစော)များခြင်း၊ အစိုးရခြင်းဟူသော ဤ
 အကြောင်း ၅-မျိုးတို့ဖြင့် ပေးလှူသူက
 မပေးမလှူသူထက် ထူးကဲသာလွန်၏။

ရဟန်း ဖြစ်ခဲ့သော် — အရှင်ဗာကုလ၊
 အရှင်သီဝလိ၊ အရှင်အာနန္ဒာ-စသည်တို့ကဲ့သို့
 “အလှူခံတော်မူပါ”ဟု တောင်းပန်ခံရသည်
 ဖြစ်၍ သင်္ကန်း၊ ဆွမ်း၊ ကျောင်း၊ ဆေး ပစ္စည်း
 ၄-ပါးကို သုံးဆောင်ရသည်က များပြား၍
 တောင်းပန်ခံရပဲ သုံးဆောင်ရသည်က နည်း
 ပါးခြင်း၊ ကိုယ်၊ နှုတ်၊ စိတ်အားဖြင့် ချစ်
 နှစ်လိုဖွယ် သတင်းသုံးဖော်တို့နှင့်သာ အတူ
 တကွ နေရခြင်းဟူသော ဤအကြောင်း ၅-
 မျိုးတို့ဖြင့် ပေးလှူသူက မပေးလှူသူထက်
 ထူးကဲသာလွန်၏ (အံ၊၂။၂၇-၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
 ၁၇)။

(၁) ကိုယ်တိုင်သာပေးလှူ၍ သူတပါး
 အား ပေးလှူဖို့ရန် မတိုက်တွန်းသောသူသည်

ဖြစ်ရာဌာန ဘုံဘဝ၌ စည်းစိမ်ဥစ္စာသာ ပြည့်စုံ၍ အခြွေအရံ မပြည့်စုံ ဖြစ်ရတတ်၏။ (၂) သူတပါးအားသာ ပေးလှူဖို့ရန် တိုက်တွန်း၍ ကိုယ်တိုင်က မပေးမလှူသောသူသည် ဖြစ်ရာဌာန ဘုံဘဝ၌ အခြွေအရံသာ ပြည့်စုံ၍ စည်းစိမ်ဥစ္စာ မပြည့်စုံ ဖြစ်ရတတ်၏။ (၃) ကိုယ်တိုင်လည်း မပေးလှူ၊ သူတပါးအားလည်း ပေးလှူဖို့ရန် မတိုက်တွန်းသောသူသည် ဖြစ်ရာဌာနဘုံဘဝ၌ စည်းစိမ်ဥစ္စာလည်း မပြည့်စုံ၊ အခြွေအရံလည်း မပြည့်စုံမူ၍ စားကြွင်းစားဘဝဖြင့် အသက်မွေးရတတ်၏။ (၄) ကိုယ်တိုင်လည်း ပေးလှူ၊ သူတပါးအားလည်း ပေးလှူဖို့ရန် တိုက်တွန်းသောသူသည် ဖြစ်ရာဌာနဘုံဘဝ၌ စည်းစိမ်ဥစ္စာ၊ အခြွေအရံ ၂-မျိုးလုံး ပြည့်စုံနိုင်၏ (ဓမ္မာဠ ၁။၃၅၉၊၃၆၀။ ဓမ္မာဠ ၂။၁၁-၂။)

ဒါနအကျိုးအမျိုးမျိုး— ဒါနဝတ္ထု လှူဒါန်းသော အလှူရှင်သည်— (၁) လူအများတို့ မျက်နှာမြင်လျှင် ချစ်ခင်နှစ်သက်ခြင်း၊ (၂) သူတော်ကောင်းတို့ မှီဝဲဆည်းကပ်လာခြင်း၊ (၃) ဂုဏ်ကျေးဇူးသတင်း ပြန့်နှံ့ ကျော်ကြားခြင်း၊ (၄) ပရိသတ် ၄-ပါးသို့ ရွံ့ရှားခြင်းကင်း ရဲတင်းစွာ ချဉ်းကပ်နိုင်ခြင်း၊ သို့မဟုတ် လူတို့ ကျင့်ဝတ်တရား ၅-ပါးသီလကို မကျိုးမပေါက် မပြောက်မကျားအောင် စောင့်ရှောက်နိုင်ခြင်း၊ (၅) သေသည်၏အခြားမဲ့၌ နတ်ပြည်သို့ လားရောက်ရခြင်း-ဟူသော အကျိုးထူးတို့ကို ရရှိခံစားရ၏ (အံ၊ ၂။၃၃-၅)။

ထို့ပြင် — (၁) ကိလေသာ ကင်းကွာ ရဟန္တာ အရှင်မြတ်တို့၏ အချီးအမြှောက်ကို ရှေးဦးစွာ ခံယူရရှိခြင်း၊ (၂) ရဟန္တာအရှင်မြတ်တို့ ရှေးဦးစွာ ချဉ်းကပ်ခံရခြင်း၊ (၃) လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို ရှေးဦးစွာ လှူဒါန်းခွင့်ရခြင်း၊ (၄) တရားတော်ကို ရှေးဦးစွာ နာယူခွင့်ရခြင်း၊ (၅) ကောင်းသောဂုဏ်သတင်းပျံ့သင်း

ကျော်ကြားခြင်း၊ (၆) ပရိသတ် ၄-ပါးသို့ ရဲဝံ့စွာ ချဉ်းကပ်နိုင်ခြင်း၊ (၇) သေသည်၏ အခြားမဲ့၌ နတ်ပြည်သို့ လားရောက်ရခြင်း-ဟူသော အကျိုးထူးတို့ကို ရရှိခံစားရ၏ (အံ၊ ၂။၄၅၇-၉)။

ဒါနသည် အလှူပေး၊ အလှူခံ ၂-ဦးလုံး၏ စိတ်ကို နူးညံ့ပျော့ပျောင်းအောင် ပြုနိုင်၏။ မလိမ်မာ မယဉ်ကျေးသေးသောသူကို လိမ်မာယဉ်ကျေးစေနိုင်၏။ မိမိစကားကို နားမထောင်သူကိုလည်း နားထောင်စေနိုင်၏ (ဒီ၊ ဠ၊ ၃။ ၂၂၇။ အံ၊ ဠ၊ ၃။ ၂၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၀၀)။ မိမိ သူတပါး ၂-ဦးသား၏ အကျိုး၊ ပစ္စုပ္ပန်လောကအကျိုး၊ တမလွန်လောကအကျိုး အမျိုးမျိုးကို ပြီးစေနိုင်၏ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၆၂)။ အခြံအရံ အကျော်အစော၊ ကျက်သရေ၊ စည်းစိမ် ချမ်းသာတို့ကိုလည်း ပေးစွမ်းနိုင်၏ (သံ၊ ဠ၊ ၁။ ၅၆)။ တရားသဖြင့်ရသော ပစ္စည်းဝတ္ထုကို တရားထူးရသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ပေးလှူလျှင် ငရဲကြီး ၈-ထပ်၊ ငရဲငယ် ၁၆-ထပ်တို့ကို လွန်မြောက်၍ နတ်ပြည်သို့ လားရောက်နိုင်၏ (သံ၊ ၁။ ၂၀။ ဇာ၊ ၁။ ၁၈၃။ သံ၊ ဠ၊ ၁။ ၅၉။ ဇာ၊ ဠ၊ ၃။ ၄၄၇)။ လွန်ကဲထူးချွန် မှန်မြတ်သော လောကီ စည်းစိမ်၊ လောကုတ္တရာ စည်းစိမ် အားလုံးကိုလည်း ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက်လာစေနိုင်၏ (ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆၈။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၂၂)။

သိကြားမင်းစည်းစိမ်၊ မာရ်နတ်စည်းစိမ်၊ ဗြဟ္မာစည်းစိမ်၊ စကြာမင်း စည်းစိမ်-စသော လောကီစည်းစိမ်၊ သာဝကပါရမီဉာဏ်၊ ပစ္စေကဗောဓိဉာဏ်၊ အဘိသမ္မောဓိဉာဏ်ဟု ဆိုအပ်သော လောကုတ္တရာစည်းစိမ်တို့ကိုလည်း ပေးစွမ်းနိုင်၏ (ဒီ၊ ဠ၊ ၂။ ၆၃။ မ၊ ဠ၊ ၃။ ၆၄။ အံ၊ ဠ၊ ၃။ ၂၃၃။ ဥဒါန၊ ဠ၊ ၅၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဠ၊ ၁၄၅။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆၈။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၆-၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၂၁-

၂)။ ယင်းဒါနကြောင့် လူ့ပြည်၊ နတ်ပြည် သို့ လားရောက်နိုင်သည်မှာ ထင်ရှားလှ၏။ ဗြဟ္မာ့ပြည်သို့ မူကား ပေးလှူကာမျှဖြင့် မလားရောက်နိုင်။ သို့ရာတွင် ဒါနစေတနာသည် သမထ၊ ဝိပဿနာစိတ်၏ အခြံအရံ တန်ဆာ ဖြစ်၍ ပေးလှူပြီးနောက် ရန်ငြိုးဖွဲ့တတ်သော ရန်သူ၌သော်လည်း နူးညံ့သောစိတ် ပေါ်ပေါက်လာပြီးလျှင် ‘ဗြဟ္မဝိဟာရ’ ခေါ်သော ဗြဟ္မစိုရ်တရားတို့ကို ပွားများအားထုတ်ခဲ့ပါမူ ဗြဟ္မာ့ပြည်သို့ လားရောက်စေနိုင်သည် (ဒီ၊ ၃။ ၂၁၄-၅။ အံ၊ ၃။ ၇၁-၂။ ဒီ၊ ၄။ ၂၂၇။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၃၀။ ဒီ၊ ၅။ ၂။ ၂၆၃။ အံ၊ ၅။ ၃။ ၂၃၇)။ ဒါနသည် ဈာန်၊ ဝိပဿနာ၊ မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန် ချမ်းသာအားလည်း အားကြီးသော မှီရာ အကြောင်း အထောက်အပံ့ ဥပနိဿယပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးနိုင်၏ (ဒီ၊ ၅။ ၆၇။ အံ၊ ၅။ ၃။ ၂၂၁)။

လှည်းဘီးသည် လှည်းထုတ်တံ (လှည်းဘီး၏ရှေ့၌ ကပ်လျက်တည်သော သစ်သား) နောက်သို့ကပ်၍ လိုက်သကဲ့သို့ ဒါနသည် အလှူရှင်နောက်သို့ တကောက်ကောက်ကပ်၍ လိုက်၏။ ပစ္စုပ္ပန်လောက၌ ဖြစ်စေ၊ တမလွန်လောက၌ဖြစ်စေ ပေးလှူသူဒါယကာသို့ အစဉ်လိုက်၍ အကျိုးပေးလေသည် (သံ၊ ၁။ ၃၀၊ ၅၇။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၇၉။ သံ၊ ၅။ ၁။ ၁၂၀)။ မင်းစိုးရာဇာစသောနေရှင်တို့၏ သူတပါးကို နှိပ်စက်၍ မတရားသဖြင့် ရထားသော အသပြာ ၁၀ ကုဋေတန်အလှူသည် တောင်းရမ်း၊ ကောက်သင်းကောက် ရှာဖွေ၍ သားမယားကို လုပ်ကျွေးမွေးမြူသော ဆင်းရဲသားတယောက်၏ အသပြာ တကျပ်တန် အလှူကို ၂၅၆-ပုံ ပုံ၍ တပုံမျှမမှီနိုင်၊ တပုံစာမျှလောက် မထိုက်တန်။ ဆင်းရဲသား၏ တကျပ်တန်အလှူက အကျိုးများ၏-ဟု ဆိုလိုသည် (သံ၊ ၁။ ၁၈။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၅၇။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၆၆။ သံ၊ ၅။ ၁။ ၁၀၃)။ လှူဖွယ်ဝတ္ထု တန်ဖိုးနည်းသော်လည်း သဒ္ဓါ၊

စေတနာ ထက်သန်များပြားလျှင် ထောင်ပေါင်းများစွာ တန်ဖိုးရှိသောအလှူနှင့် ထပ်တူ ထပ်မျှ အကျိုးရနိုင်၏ (သံ၊ ၄။ ၁။ ၅၆-၇။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၆၆။ သံ၊ ၅။ ၁။ ၁၀၂)။

အကြောင်း၊ အကျိုးနှင့် စပ်ယှဉ်သော တရားစကားကို ဟောဆိုညွှန်ပြခြင်းဟူသော ဓမ္မဒါန (တရားအလှူ) ကို လှူခဲ့ဘူးခြင်းကြောင့် ငါတို့ဘုရားရှင်သည် ဘုရားဖြစ်ရာဘဝ၌ ခြေဖမိုးအထက် လက် ၂-သစ်၊ ၃-သစ် တက်၍ မြင့်မောက်စွာတည်သော ခြေမျက်စိရှိသော ခြေရှိတော်မူခြင်းဟူသော = ဥဿခံ-ပါဒ လက္ခဏာတော်၊ လကျာရစ် လှည့်လည်ပြီးလျှင် အဆုံး၌ မျက်နှာတော်၏ တင့်တယ်ခြင်းကို မော်ကြည့်သည့် ပမာ အထက်သို့ အဖျား ကေ့တက်သော မွေးညှင်း ရှိတော်မူခြင်းဟူသော = ဥဒ္ဓဂ္ဂလောမလက္ခဏာတော်တို့နှင့် ပြည့်စုံရခြင်းဟူသောအကျိုးကို ရရှိတော်မူ၏ (ဒီ၊ ၃။ ၁၂၆-၇။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၁၂။ ဒီ၊ ၅။ ၃။ ၁၁၁-၂။ ဇိနာလင်္ကာရ။ ၁၈၈၊ ၁၉၀-၁)။

သပရိဝါရဒါန-ကို ရှေးအတိတ်ဘဝ လူဖြစ်စဉ်အခါက ပြုခဲ့ခြင်းကြောင့် လူ့ပြည်၊ နတ်ပြည် အလည်လည် ခံစားပြီးနောက် ဘုရားဖြစ်ရာ နောက်ဆုံးဘဝ၌ ခြေဖဝါးအပြင်ဝယ် အကန့် ၁၀၀၀-ရှိသော အကွပ်၊ ပုံတောင်းနှင့် တကွဖြစ်သော ၁၀၈-ကွက် စက်လက္ခဏာ ပေါ်လာရခြင်း ဟူသော = ပါဒတလစက္ကလက္ခဏာတော်နှင့် ပြည့်စုံရခြင်း ဟူသော အကျိုးကို ရရှိတော်မူ၏ (ဒီ၊ ၃။ ၁၂၁။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၅-၇။ ဇိနာလင်္ကာရ။ ၁၈၈၊ ၁၉၀)။

ရှေးအခါက မွန်မြတ်သော ခဲဖွယ်၊ စားဖွယ်၊ လျက်ဖွယ်၊ သောက်ဖွယ်တို့ကို ပေးလှူခဲ့ဘူးခြင်း (ပဏိတဒါန) ကြောင့် ဘုရားဖြစ်ရာဘဝ၌ ခြေ၊ လက်၊ ပခုံး၊ လည်လုံး ဖွဲ့ထွား၇-ပါးသော အရပ်ဌာန ကိုယ်အင်္ဂါတို့၌ အသားတော် ပြည့်ဖြိုးရခြင်းဟူသော = သတ္တု-

ဿဒ လက္ခဏာတော်နှင့် ပြည့်စုံရခြင်းဟူသော အကျိုးကို ရရှိတော်မူ၏ (ဒီ၊ ၃။ ၁၂၄။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၉။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၉၊ ၁၁၀။ ဇိနာလင်္ကာရ။ ၁၀၇၊ ၁၀၉)။

နူးညံ့ ချောမွေ့သော ခံ့ချည်၊ ဝါချည်၊ ပိုးချည်၊ သိုးမွေး(ကမ္မလာ)ချည်တို့ဖြင့် ရက်လုပ်အပ်သော အခင်း၊ အရံ၊ ခြံထည်တို့ကို ၎င်း၊ နူးညံ့သော ဆွမ်းစသော ပစ္စည်းဝတ္ထုတို့ကို၎င်း၊ လှူဒါန်းခဲ့ခြင်းကြောင့် ဘုရားဖြစ်ရာဘဝ၌ ရွှေအဆင်းကဲ့သို့ ကိုယ်ရေ အဆင်း ဝါဝင်းတင့်တယ်သော အဆင်းရှိတော်မူခြင်း ဟူသော=သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏလက္ခဏာတော်နှင့် ပြည့်စုံရခြင်းဟူသော အကျိုးကို ရရှိတော်မူ၏ (ဒီ၊ ၃။ ၁၃၀။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၆။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၇။ ဇိနာလင်္ကာရ။ ၁၁၇၊ ၁၁၉)။

ရှေးအတိတ်ဘဝက လှူဖွယ်ဝတ္ထု ပေးလှူရုံမျှမက ဒါနကုသိုလ် စေတနာကိုလည်း အမျှအတမ်း ပေးဝေခြင်း၌ မြဲမြံစွာ ဆောက်တည်တော်မူခဲ့ခြင်းကြောင့် လူ့ပြည်၊ နတ်ပြည်၌ ကျင်လည်ပြီးနောက် ဘုရားဖြစ်မည့်ဘဝ ရောက်သောအခါ ကောင်းစွာညီညီ မြေ၌တည်သော ခြေဘဝါးတော် ရှိခြင်းဟူသော = သုပ္ပတိဋ္ဌိတပါဒ လက္ခဏာတော်၊ နဖူးသင်းကျစ်ပြား ရစ်ပတ် ထားအပ်သော ဦးခေါင်းပမာ ညီညာသော ဦးခေါင်းတော် ရှိခြင်း ဟူသော = ဥဏှိသသိသ လက္ခဏာတော်တို့နှင့် ပြည့်စုံရခြင်းဟူသော အကျိုးကို ရရှိတော်မူ၏ (ဒီ၊ ၃။ ၁၁၉၊ ၁၃၇။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၂၊ ၁၀၅၊ ၁၂၀။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၀-၆၊ ၁၂၁-၂။ ဇိနာလင်္ကာရ။ ၁၀၇၊ ၁၀၉)။

လူ့ရှင်၊ ရဟန်းတော်တို့အလိုက် ထိုက်သင့်သော ပစ္စည်းဝတ္ထုကို နည်းမျှားမဟူ ပေးလှူချီးမြှောက် ထောက်ပံ့ခြင်း ဟူသော=ဒါနသင်္ဂဟဝတ္ထုဖြင့် ပေးလှူခဲ့ ခြင်းကြောင့် အကြိမ်တရာဖတ်၍ ထောပတ်ဆီကြည်၌ နှစ်

ချကာထားအပ်သော ဝါဂွမ်းစိုင်ပမာ လွန်စွာသိမ်မွေ့နူးညံ့သော လက်ဖဝါးတော်၊ ခြေဖဝါးတော် ရှိခြင်းဟူသော=မုဒုတလုနဟတ္ထပါဒလက္ခဏာတော်၊ ဇာကွန်ရက်ဖြင့် ဖြန့်ကြက်ထားအပ်သော လေသောက် ပြူတင်းပမာ ညီညာစီတန်းသော လက်ချောင်းတော် ခြေချောင်းတော် ရှိခြင်းဟူသော = ဇာလဟတ္ထပါဒလက္ခဏာတော်တို့နှင့် ပြည့်စုံရခြင်းဟူသော အကျိုးကို ရရှိတော်မူ၏ (ဒီ၊ ၃။ ၁၂၅။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၀-၁။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၀-၁။ ဇိနာလင်္ကာရ။ ၁၀၇၊ ၁၀၉)။

အကျိုးပေးတူ မြတ်အလှူ - ပေးလှူရာ အချိန်အခါ ကဲ့ပြား ခြားနားသော်လည်း တူမျှသော အကျိုးကို ပေးစွမ်း နိုင်သော အလှူဒါနလည်း ရှိသေး၏။ ဘုရားရှင်သည် သုဇာတာ သူဌေးသမီး လှူသော ဆနာနီ ဆွမ်းကို ဘုဉ်းပေးတော်မူပြီးနောက် ဘုရားအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူသည်။ ရွှေပန်းထိမ်သည်၏သား စုန္ဒလှူသော ဆွမ်းကို ဘုဉ်းပေးတော်မူပြီးနောက် ပရိနိဗ္ဗာန် ဝင်စံတော်မူသည်။ ယင်းတွင် သုဇာတာ သူဌေးသမီးသည် ဘုရားမဖြစ်မီ ရာဂ၊ ဒေါသ၊ မောဟနှင့် တကွဖြစ်ရာအခါ၌ လှူဒါန်း၍ ရွှေပန်းထိမ်သည်၏သား စုန္ဒသည် ရာဂ၊ ဒေါသ၊ မောဟကင်းကွာ ဘုရားဖြစ်ပြီးရာအခါ၌ လှူဒါန်းသော်လည်း သုဇာတာသူဌေးသမီး လှူသော ဆွမ်းကို ဘုဉ်းပေးတော်မူ၍ သဥပါဒိသေသနိဗ္ဗာနဓာတ်ဖြင့် ကိလေသပရိနိဗ္ဗာန် စံတော်မူသည်။ ရွှေပန်းထိမ်သည်၏သား စုန္ဒလှူဒါန်းသော ဆွမ်းကို ဘုဉ်းပေးတော်မူ၍ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာနဓာတ်ဖြင့် ခန္ဓပရိနိဗ္ဗာန် ဝင်စံတော်မူသည်။

ဤသို့ ပရိနိဗ္ဗာန် စံပုံချင်း တူသောကြောင့်၎င်း၊ ဘုရားဖြစ်တော်မူသောနေ့၊ ပရိနိဗ္ဗာန် စံတော်မူသောနေ့တို့၌ ကုဋေ

၂-သန်း ၄-သိန်းသော သမာပတ်တို့ကိုဝင်စား
 တော်မူသဖြင့် ဝင်စားအပ်သော သမာပတ်
 ချင်း တူသောကြောင့်၎င်း၊ သုဇာတာ သူဌေး
 သမီးသည် ဘုရား အလောင်းတော်အား
 ရုက္ခစိုးနတ်ထင်မှတ်၍ ဃနာနို့ဆွမ်း လှူဒါန်း
 ဆက်ကပ်ခဲ့သော်လည်း နောက်အခါမှ “ငါ
 ဃနာနို့ဆွမ်း လှူဒါန်းခဲ့သော အရှင်သည်
 ရုက္ခစိုးနတ် မဟုတ်ဘူးတဲ့၊ ဘုရားအလောင်း
 တော်ဖြစ်သတဲ့၊ ငါလှူခဲ့သော ဃနာနို့ဆွမ်း
 ကို ဘုဉ်းပေးရ၍ ဘုရားဖြစ်တော်မူပြီတဲ့၊ ရက်
 သတ္တ ၇-ပတ် (၄၉-ရက်) နောက်ထပ် ဆွမ်း
 မဘုဉ်းပေးရပဲ မျှတတော်မူနိုင်သတဲ့” ဟု
 ကြားရသောအခါ “ငါ့မှာ အရတော်လေစွ၊
 အရတော်လေစွ” ဟု အဖန်ဖန် အောက်မေ့
 အမှတ်ရသဖြင့် အားကြီးသော ပီတိ၊ သော-
 မနဿတို့ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ရွှေပန်းထိမ်သည်
 ၏သား စုန္ဒသည်လည်း “ငါသည် ဘုရားရှင်
 အား နောက်ဆုံးဖြစ်သော ဆွမ်းကိုလှူလိုက်
 ရသတဲ့၊ ငါလှူသော ဆွမ်းကို ဘုဉ်းပေးပြီး
 ခန္ဓပရိနိဗ္ဗာန် ဝင်စံတော်မူသတဲ့” ဟု ကြားရ
 သောအခါ “ငါ့မှာ အရတော်လေစွ၊ အရ
 တော်လေစွ” ဟု အဖန်ဖန်အောက်မေ့အမှတ်
 ရသဖြင့် အားကြီးသော ပီတိ၊ သောမနဿတို့
 ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဤသို့ ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ
 အဖန်ဖန် အမှတ်ရပုံချင်း တူမျှသောကြောင့်
 ၎င်း ယင်း ဆွမ်းအလှူ ၂-မျိုးတို့သည် တူမျှ
 သောအကျိုးကို ပေးကြ၏။ တပါး တခြား
 သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဆွမ်းအလှူထက် လွန်ကဲ
 ထူးချွန် မွန်မြတ်သော အကျိုးကို ရကြ၏
 (ဒီ၊ ၂။ ၁၁၂။ ဥဒါန။ ၁၀၂-၃။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၂-
 ၃။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၆၆။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၂-၃။)

ဂတိမြဲလှ မြတ်ဒါန— စာရေးတံ မဲ လက်
 မှတ်၌ ဆွမ်းဒါယကာ၏ နာမည်ကို ရေး၍
 သံဃာထဲမှ မဲကျသော ရဟန်းတို့အား လှူ
 ဒါန်းအပ်သော ‘သလက ဘတ်’ ကို ၎င်း၊
 လဆန်း၊ လဆုတ် ၅-ရက်၊ ၈-ရက်၊ ၁၄-ရက်၊

၁၅-ရက် နေ့တို့၌ ဥပုသ်စောင့်သုံးကာ လှူ
 ဒါန်းအပ်သော ‘ပက္ခိက ဘတ်’ ကို၎င်း၊ ဝါဆို
 သက်န်းကို၎င်း၊ ရေကန်ကို၎င်း၊ ကျောင်းကို
 ၎င်း လှူဒါန်းသောသူသည် အမြဲမပြတ် နိဗ္ဗာ
 ကုသိုလ်ကို ပြုရာရောက်သောကြောင့် သော
 တာပန်နှင့် မခြား အလားတူ၏။ သောတာ
 ပန်ပမာ လားရာဂတိ မြဲ၏-ဟု ဆိုလိုသည်
 (အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၆၅။)

၎င်းပြင်— သဒ္ဓါ၊ သီလ၊ သုတ၊ စာဂ၊
 ပညာ-ဟူသော တရား ၅-ပါး တည်ရှိ၍ ဆု
 တောင်းမှုလည်း ရှိသောသူ၏ လားရာဂတိ
 သည် မြဲ၏။ ဆုတောင်းမှု မရှိခဲ့မှုကား
 အထက်ကောင်းကင်သို့ မြှောက်တင် ပစ်လွှင့်
 အပ်သော တုတ်လုံတံသည် အောက်မြေသို့
 အဖျားပိုင်းဖြင့် ကျမည်၊ အလယ်ပိုင်းဖြင့်
 ကျမည်၊ အရင်းပိုင်းဖြင့် ကျမည်ဟု တိတိ
 ကျကျ မှတ်သားမရ မသိကောင်းသကဲ့သို့
 လားရာဂတိ မမြဲနိုင်ပေ။ ထို့ကြောင့် ကုသိုလ်
 ကောင်းမှု တခုခု ပြုခဲ့သော် သုဂတိဘုံဌာန
 တခုခုကို ဆုတောင်း၍ ပြုသင့်သည် (မ၊ ၄။
 ၄။ ၁၀၄။)

အရပ်လေးမျက်နှာရှိ သံဃာတော်ကို ရည်
 စူး၍ လှူဒါန်းအပ်သော ‘စာတုဒ္ဓိသသံသိ-
 က ဝိဟာရဒါန’ခေါ်သော ကျောင်းအလှူ
 သည် သစ်ရွက်မိုးကျောင်းကိုဖြစ်စေ၊ ၁-ကုဋေ
 ထိုက်တန်သော ကျောင်းကြီးကိုဖြစ်စေ တ
 ကြိမ်တခါ ပစ္စည်းဥစ္စာကိုစွန့်လွှတ်၍ ဆောက်
 လုပ် လှူဒါန်းလိုက်လျှင် ၇-နှစ်၊ ၈-နှစ်၊
 အနှစ် ၁၀၀၊ အနှစ် ၁၀၀၀-တိုင်အောင် တည်
 နိုင်၏။ ဆွေးမြေ့ ဟောင်းနွမ်းရာအရပ်၊ ကျိုး
 ပဲ့ ပြတ်ကျရာ အရပ်ကို ပြုပြင်ရုံလောက်သာ
 ပြုပြင်ရသဖြင့် ကျောင်းအလှူသည် ပြုလုပ်
 ဖွယ်ကိစ္စလည်းနည်း၊ အကျိုးလည်း ကြီးမား
 ၏ (ဒီ၊ ၁။ ၁၃၈။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၁။)

ကျောင်းကို လှူဒါန်းခြင်းသည် ကာယ
 ခွန်အား၊ အဆင်း၊ ချမ်းသာ၊ မျက်စိတို့ကို

လှူဒါန်းသည်မည်၏ (သံ၊ ၁။ ၂၉။ ဝိ၊ ၄။ ၅၀)။ မှန်ပေသည်—ရှာ ၂-ရှာ ၃-ရှာ ဆွမ်းခံလှည့်လည်၍ ဆွမ်းတဇွန်မျှ မရပဲ ပြန်လာရသော်လည်း အေးမြသောရေကန်၌ ရေချိုးပြီးနောက် ကျောင်းသို့ ဝင်ရောက်ကာ တမုဟုတ်မျှ အိပ်လိုက်ရလျှင် ကိုယ်ခန္ဓာ၌ ကာယခွန်အား တောင့်တင်းလာမြဲဖြစ်၍ ကျောင်းကို လှူဒါန်းခြင်းသည် ကာယခွန်အားကို လှူဒါန်းသည်မည်၏။

ကျောင်းပြင်ပ၌ လှည့်လည် သွားလာ၍ လေ၊ နေပူ-တို့ဖြင့် လောင်မြိုက်ခံရသောအခါ ရုပ်အဆင်းသည် ဖောက်ပြန်လာ၏။ ကျောင်းတွင်းသို့ဝင်၍ တံခါးပိတ်ကာ တမုဟုတ်မျှ လျောင်းစက် နေလိုက်လျှင် ဝိသဘာဝရုပ်စဉ် ငြိမ်းပျောက်၍ သဘာဝရုပ်စဉ် သက်ရောက်ပြီးလျှင် ရုပ်အဆင်း ကြည်လင် လာမြဲ ဖြစ်၍ ကျောင်းကို လှူဒါန်းခြင်းသည် အဆင်းကိုလည်း လှူဒါန်းသည်မည်၏။

ကျောင်းပြင်ပ၌ လှည့်လည်သွားလာလျှင် ခြေ၌ ဆူးစူးခြင်း၊ သစ်ငုတ်၊ ခလုတ် ထိခိုက်တိုက်မိခြင်း၊ မြေ၊ သူခိုး-စသော ဘေးရန်တို့နှင့် တွေ့ကြုံရခြင်း အန္တရာယ်တို့ ဖြစ်ပေါ်တတ်၍ ကျောင်းသို့ဝင်ကာ တံခါးပိတ်၍ လျောင်းစက်နေလိုက်လျှင် ယင်း-ဘေးရန်တို့ မဖြစ်ပေါ်နိုင်သဖြင့် ကိုယ်ချမ်းသာမှု ရခြင်း၊ တရားကျမ်းဂန် ရွတ်အံသရဇ္ဈာယ် နေလျှင် တရား၌ နှစ်သက်သော 'ဓမ္မပီတိ' ချမ်းသာ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၊ ကမ္မဋ္ဌာန်း နှလုံးသွင်းနေလျှင် အကုသိုလ်အပူဘေးတို့ ငြိမ်းအေးမှု 'ဥပသမ' ချမ်းသာကို ရခြင်းဟူသော ဂုဏ်ကျေးဇူးတို့ကို ရသောကြောင့် ကျောင်းကို လှူဒါန်းခြင်းသည် ချမ်းသာကိုလည်း လှူဒါန်းသည်မည်၏။

ကျောင်းပြင်ဖက်၌ လှည့်လည် သွားလာလျှင် ကိုယ်ခန္ဓာမှ ချွေးကျခြင်း၊ မျက်စိတုန်

လှုပ်ခြင်းတို့ ဖြစ်တတ်၍ ကျောင်းတွင်းသို့ ဝင်လျှင်ဝင်ချင်း ဘာမျှ မမြင်ရသော်လည်း တမုဟုတ်မျှ ထိုင်နေလိုက်လျှင် မျက်စိကြည်လင်လာခြင်းကြောင့် ကျောင်းကို လှူဒါန်းခြင်းသည် မျက်စိကိုလည်း လှူဒါန်းသည်မည်၏ (သံ၊ ၄။ ၁။ ၇၀-၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၆။ သာ-ရတ္ထ၊ ၃။ ၃၉၄။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၁။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃၁၇)။ ယင်း-အလှူ၏ သုတ္တန်ဒေသနာနည်းလာ အကျိုး ၉-ပါး (မ၊ ၁။ ၁၃။ အံ၊ ၂။ ၃၄၁။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၀-၂၊ ဝိနည်းဒေသနာနည်းလာ အကျိုး ၁၇-ပါး (ဝိ၊ ၄။ ၂၉၁-၂၊ ၃၁၄။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၅၀။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၆-၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၉၃-၄။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၁-၂။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃၁၇-၉)-ကြည့်။

ကျောင်းအလှူ၏ အကျိုးအာနိသင် ကြီးမားပုံကို ဘုရားရှင်မှတစ်ပါး အဘယ်သူသည် ကုန်စင်အောင် ဟောပြော စွမ်းနိုင် ပါအံ့နည်း။ ပါးစပ်ပေါင်း ၁-သောင်းရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သော် မှ ကုန်စင်အောင် မဟောပြောစွမ်းနိုင် (ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၇)။

ထင်ရှားသော စရပ်၊ တန်ဆောင်း၊ ကျောင်း အလှူရှင်များ—ရာဇဂြိုဟ်မြို့နေ သူဌေး (ဝိ၊ ၄။ ၂၉၁)၊ အနာထပိဏ်သူဌေး (ဝိ၊ ၄။ ၃၁၄။ မ၊ ၄။ ၁။ ၆၂-၃။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၂။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၁)၊ ဓမ္မာသောကမင်း (ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၃၆-၇)၊ သုမနမင်းသား (ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၀။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၆)၊ ပါဝါရိကသူဌေး (ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၅၇။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၁။ မ၊ ၄။ ၃။ ၃၆)၊ သောတာပန်အမျိုးသမီး ဝိသာခါ (မ၊ ၄။ ၂။ ၇၀-၁၊ ၁၉၆-၇။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၂)၊ သောသီတသူဌေး (မ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၇-၈)၊ ကုက္ကုဋသူဌေး (မ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၁)၊ ဆေးဆရာ ဇီဝက (မ၊ ၄။ ၃။ ၃၂)၊ ပသေနဒီကောသလမင်း (သံ၊ ၃။ ၃၀၅။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၃၁၃-၆)၊ သုမင်္ဂလသူဌေး (ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၃၉)၊ မေဏ္ဍကသူဌေး (ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။

၂၃၂-၃), ဗိမ္ဗိသာရမင်း(ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၂၅), မစလ
ရွာသားမသလုလင်အမှူးရှိသော ၃၃-ယောက်
သော အမျိုးသားများ (ဓမ္မ၊ ၁၁၁၆၉),
နန္ဒိယအမျိုးသား (ဓမ္မ၊ ၁၂၁၈၉၊ ၁၉၀),
အနုရုဒ္ဓါထေရ်၏နမ ရောဟိနီမင်းသမီး (ဓမ္မ၊
၁၂၁၉၂-၄) တို့ ဖြစ်၏။

ဆင်၊ မြင်း၊ ရထား၊ ထီး၊ ဘိနပ်၊ တောင်ဈေး၊
ညောင်စောင်း၊ အင်းပျဉ်၊ လှေကား၊ တံတား၊
လှေတို့ကို လှူဒါန်းခြင်း၊ လမ်းခရီးကို သုတ်
သင်ရှင်းလင်းခြင်းသည် ယာဉ်ကို လှူဒါန်း
သည် မည်၏။ သို့ရာတွင် ရဟန်းတော်တို့အား
ဆင်ယာဉ်၊ မြင်းယာဉ်၊ ရထားယာဉ်များ
မအပ်သဖြင့် ၎င်းယာဉ်တို့မှ ကြွင်းကျန်သော
ယာဉ်များကို လှူဒါန်းရာ၏။ ယာဉ်သည်
ကိုယ်စိတ်နှစ်ဖြာ ချမ်းသာမှုကို ဆောင်နိုင်
သောကြောင့် ယာဉ်ကို လှူဒါန်းခြင်းသည်
ချမ်းသာကို လှူဒါန်းသည်နှင့် တူ၏ (သံ၊ ၁။
၂၉။ သံ၊ ၁။ ၇၈)။

“လူမှုအဝတ် တောင်းမှာအကွပ်” ဆိုသ
ကဲ့သို့ အဆင်းလှပသူပင်ဖြစ်စေကာမူ ဟောင်း
နွမ်းညစ်ပေသော အဝတ်ကို ဝတ်ဆင်ခဲ့သော်
၎င်း၊ လုံးဝ အဝတ် မဝတ်ပဲ နေခဲ့သော်၎င်း
အဆင်းဖောက်ပြန် အကျည်းတန် အရုပ်ဆိုး
၏။ အဝတ်အဆင်လှလှ ဝတ်ဆင်ရလျှင် အ
ရုပ်ဆိုးသူပင် ဖြစ်စေကာမူ နတ်သားတမျှ
တင့်တယ်လှပနိုင်သော ကြောင့် အဝတ် အ
ထည်ကို လှူဒါန်းခြင်းသည် အဆင်းကို လှူ
ဒါန်းသည်နှင့်တူ၏(သံ၊ ၁။ ၂၉။ သံ၊ ၁။ ၇၈)။
မိန်းမများ သင်္ကန်းလှူလျှင် ရတနာ ၇-ပါး
ဖြင့် စီခြယ်မွမ်းမံထားအပ်သော မဟာလတာ
တန်ဆာကိုရနိုင်၏။ ယောက်ျားများ သင်္ကန်း
လှူလျှင် တန်ခိုးဖြင့် ပြီးသော သပိတ်၊
သင်္ကန်းကို ရနိုင်၏ (ဓမ္မ၊ ၁၁။ ၂၄၉)။

ထင်ရှားသော သင်္ကန်း အဝတ်အထည်
အလှူရှင်များ—ကျောင်းအမကြီး ဝိသာခါ

(ဝိ၊ ၃။ ၄၈၆၊ ၄၁၀), ဆေးဆရာ ဇီဝက (ဝိ၊ ၃။
၃၉၃), ပါဝါမြို့သား ပုက္ကသ (ဒီ၊ ၂။ ၁၁၀။
ဒီ၊ ၁၂။ ၁၆၀), အရှင်အာနန္ဒာ (ဒီ၊ ၂။ ၁၁၁။
ဒီ၊ ၁၂။ ၁၆၀-၁), မဟာပဇာပတိဂေါတမီ(မ၊
၃။ ၂၉၆။ မ၊ ၁၄။ ၂၁၉-၂၂၂), ဝေရဇ္ဇာပြည်
သား ဥဒယပုဏ္ဏား (ဝိ၊ ၁။ ၁၂။ ဝိ၊ ၁၁။ ၁၆၇-
၈), ဝိသာခါအလောင်း အမျိုးသမီး (ဓမ္မ၊
၁၁။ ၂၄၉), ကေသာဋကပုဏ္ဏား (ဓမ္မ၊ ၁၂။
၂), မေဏ္ဍကသူဌေး (ဓမ္မ၊ ၁၂။ ၂၃၂-၃),
သာဝတ္ထိမြို့နေ ဥပါသကာတယောက် (ဇာ၊
၁၄။ ၁၅), ဥမ္မာဒန္တိအလောင်း သူဆင်း
ရဲ အမျိုးသမီး (ဇာ၊ ၁၅။ ၂၂၃), ဗာရာဏသီ
မြို့သား သူကြွယ် (ပေတ၊ ၁၅။ ၆၈), သာဝတ္ထိ
မြို့နေ အမျိုးသမီး တယောက် (ပေတ၊ ၁၅။
၂၅၇), ဘုရားအလောင်း ပဗ္ဗတမင်း (အဘိ၊
၁၁။ ၇၀။ အပါ၊ ၁၁။ ၅၃။ ဇာ၊ ၁၁။ ၅၁),
အတိဒေဝပုဏ္ဏား(အဘိ၊ ၁၁။ ၆၂။ အပါ၊ ၁၁။
၄၄။ ဇာ၊ ၁၁။ ၄၂), ခေမမင်း (အဘိ၊ ၁၁။
၇၀။ အပါ၊ ၁၁။ ၅၃။ ဇာ၊ ၁၁။ ၅၁), အတုလ
နဂါးမင်း (အဘိ၊ ၁၁။ ၆၂။ အပါ၊ ၁၁။ ၄၃။
ဇာ၊ ၁၁။ ၄၂), ဘုရားအလောင်းဇဠိလ(အဘိ၊
၁၁။ ၆၄-၅။ အပါ၊ ၁၁။ ၄၇။ ဇာ၊ ၁၁။ ၄၅),
အရိန္ဒမမင်း (အဘိ၊ ၁၁။ ၆၉။ အပါ၊ ၁၁။ ၅၂။
ဇာ၊ ၁၁။ ၅၀), သုဒဿနမင်း(အဘိ၊ ၁၁။ ၇၀။
အပါ၊ ၁၁။ ၅၂။ ဇာ၊ ၁၁။ ၅၀) တို့ ဖြစ်၏။

အလွန် ကာယ ခွန်အား ကြီးမားသူပင်
ဖြစ်စေကာမူ ဆွမ်း ၂-ထပ် ၃-ထပ် မစားရ
လျှင် နေရာမှ မထနိုင်သည်အထိ အားအင်
ချိနဲ့လာ၍ ဆွမ်းစားရလျှင် ကာယခွန်အား
နည်းပါးသူပင် ဖြစ်စေကာမူ အားခွန်ဗလ
ပြည့်ဝလာသောကြောင့် ဆွမ်းကို လှူဒါန်း
ခြင်းသည် ကာယ ခွန်အားကို လှူဒါန်း
သည်နှင့်တူ၏(သံ၊ ၁။ ၂၉။ သံ၊ ၁။ ၇၈)။

ထင်ရှားသော ဆွမ်းအလှူရှင်များ —
ဥတ္တရာပထတိုင်းသား မြင်းကုန်သည်များ(ဝိ၊

၁။၇။ ဝိဇ္ဇာဝါသ၄၆), သုပ္ပိယာ ဥပါသိကာမ
 (ဝိပဿနာ ၀-၁။ အံဠာဝါသ၃၄၈-၉), ကျောင်း
 အမကြီးဝိသာခါ (ဝိပဿနာ၄၀၆-၈), ဗောဓိမင်း
 သား (ဝိပဿနာ၂၆၆-၇။ မ၊၂။၂၇၈), ပါဝါမြို့
 သား စန္ဒ (ဒီ၊၂။၁၀၅-၆), အနာထပိဏ်
 သူဌေး (အံဠာဝါသ၂၆၆), အနုရုဒ္ဓါအလောင်း
 အနုဘာရသုဆင်းရဲ(အံဠာဝါသ၁၄၅-၈။ ဓမ္မာဠာ
 ၂။၃၈၂-၅), သုမနမင်းသမီး အလောင်းလျာ
 သူဌေးသမီး (ဒီ၊ဠာ၂။၆၈။ အံဠာဝါသ၁၃၁
 ၁၄), ဗိမ္ဗိသာရမင်း (ခုဒ္ဒက။၈-၉။ ခုဒ္ဒကဠာ။
 ၁၆၈-၁၈၂။ ဓမ္မာဠာဝါသ၆၆), ဘောသက
 သူဌေးကတော် (ဓမ္မာဠာဝါသ၁၁၆), သိကြား
 မင်းနှင့် သုဇာ (ဓမ္မာဠာဝါသ၂၆၈-၉။ ဥဒါနဠာ။
 ၁၇၈၊၁၇၉), ပဏ္ဍိတသာမဏေ၏အလောင်း
 ဆင်းရဲသား (ဓမ္မာဠာဝါသ၃၆၀-၆), ဘတ္တဘတိ-
 က တောသား (ဓမ္မာဠာ၂။၅၈-၆၀), မောင်
 ပုဏ္ဏ၏မယားမယ်ဥတ္တရာ (မ၊ဠာ၄။၄။ ဓမ္မာဠာ
 ၂။၁၉၆-၉), ပသေနဒီကောသလမင်း (ဇာဠာ
 ၂။၃၉၀။ ဇာဠာဝါသ၃၅၃), နွားကျောင်းသား
 မောင်နန္ဒ (ဓမ္မာဠာဝါသ၂၀၅), သံသဒါသီ
 မင်းသမီး (ဓမ္မာဠာဝါသ၂၅၀), ဇဋ္ဌိလထေရ်
 အလောင်း သူကြွယ် (ဓမ္မာဠာ၂။၄၃၁-၂),
 ကျွန်မ မယ်ပုဏ္ဏာ (ဓမ္မာဠာ၂။၂၀၇), တမ္ပဒါ-
 ဌိက ခိုးသူသတ် ယောက်ျား (ဓမ္မာဠာဝါ
 ၄၀၆-၇)-တို့ ဖြစ်၏။

အင်္ဂါ ၄-ပါးရှိသော အမိုက်တိုက် အမိုက်
 မှောင်၌ ဆီမီးတန်ဆောင် အလင်းရောင် မရှိ
 လျှင် မျက်စိမြင်သူပင် ဖြစ်စေကာမူ အဆင်း
 ‘ရူပါရုံ’ကို မမြင်နိုင်၊ အဘယ်မျှလောက်
 မှောင်မိုက်စေကာမူ ဆီမီးတန်ဆောင်အလင်း
 ရောင်ရှိလျှင် အဆင်း ‘ရူပါရုံ’ကို မြင်ရသော
 ကြောင့် ဆီမီးကို လှူဒါန်းရခြင်းသည် မျက်
 စိကို လှူဒါန်းသည်နှင့်တူ၏။ ပရိနိဗ္ဗာန် စံ
 တော်မူပြီးသော ပဒုမ္ပတ္တရာဘုရားရှင်၏ ဓာတ်
 တော် မွေတော်တို့ ကိန်းဝပ်ရာ ၇-ယူဇနာရှိ
 သော ရွှေစေတီ၌ ထောင်ပေါင်းများစွာ

သော ဆီမီးတိုင်တို့ကို လှူဒါန်းခဲ့သော
 ကောင်းမှုကြောင့် အရှင်အနုရုဒ္ဓါမထေရ် ဒိဗ္ဗ
 စက္ခုအဘိညာဉ်ကို ရသကဲ့သို့ ဆီမီးလှူဒါန်း
 သူသည် ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ကို ရနိုင်၏ (သံ၊
 ၁။၂၉။ သံ၊ဠာဝါသ၇၈။ အံဠာဝါသ၁၄၄)။

ဆွမ်းလှူကျီး ၄-ပါး (အံ၊၁။၃၇၄-၅),
 ယင်း-အကျီး ၅-ပါး (အံ၊၂။၃၅), ထီးလှူ
 ကျီး ၈-ပါး, အဝတ်ပုဆိုးလှူကျီး ၈ ပါး,
 သပိတ်လှူကျီး ၁၀-ပါး, ပဲခွပ်လှူကျီး
 ၈-ပါး, ဓားငယ်လှူကျီး ၅-ပါး, အပ်
 လှူကျီး ၁-ပါး, လက်သည်းလှီးဓားလှူကျီး
 ၅-ပါး, နှီး, ထန်းရွက်ယပ်တောင် လှူကျီး
 ၈-ပါး, ဥဒေါင်းမြီး, သားမြီးယပ် လှူကျီး
 ၁-ပါး, ရေစစ်, မေကရိုဏ်လှူကျီး ၅-ပါး,
 ဆီကျည်တောက် = ဆီဗူးလှူကျီး ၅-ပါး,
 အပ်ကျည်=အပ်ဗူး လှူကျီး ၃-ပါး, ပခုံး
 လွယ်ကြိုး (အံသကိဋ္ဌ)လှူကျီး ၃-ပါး, ခါး
 ပန်းကြိုး လှူကျီး ၆-ပါး, သပိတ်ခြေလှူ
 ကျီး ၅-ပါး, အိုးလှူကျီး ၃-ပါး, ခွက်လှူ
 ကျီး ၅-ပါး, ဆေးလှူကျီး ၁၀-ပါး, ဘိနပ်
 လှူကျီး ၃-ပါး, ခြေနင်းလှူကျီး ၁-ပါး,
 ရေသုတ်ပုဆိုး လှူကျီး ၅-ပါး, တောင်ဝှေး
 လှူကျီး ၆-ပါး, မျက်စဉ်းဆေးလှူကျီး ၈-
 ပါး, သေ့လှူကျီး ၁-ပါး, သေ့အိမ်=
 သေ့ခလောက်လှူကျီး ၂-ပါး, အာယော-
 ဂပတ် လှူကျီး ၁၀-ပါး, အခိုးတံ=ဆေးတံ
 လှူကျီး ၃-ပါး, ဆီမီးလှူကျီး ၃-ပါး, ဗူး
 နှင့် ကြွတ်လှူကျီး ၁၀-ပါး, လက်သုတ်ပုဝါ
 လှူကျီး ၅-ပါး, သင်ဇုန်းဓားလှူကျီး ၁-
 ပါး, မွေးညှပ်လှူကျီး ၁-ပါး, နှာနှပ်တံ လှူ
 ကျီး ၈-ပါး, အင်းပျဉ်လှူကျီး ၅-ပါး, ဘုံလျှို
 =မွေရာလှူကျီး ၆-ပါး, ခေါင်းအုံးလှူကျီး
 ၆-ပါး, ပျဉ်ချပ် အင်းပျဉ်လှူကျီး ၂-ပါး,
 ခြေဆေးအင်းပျဉ်လှူကျီး ၂-ပါး, ခြေနယ်
 ဆီလှူကျီး ၅-ပါး, ထောပတ်ဆီလှူကျီး ၅-
 ပါး, သွားတိုက်ဆေးလှူကျီး ၅-ပါး, နို့ဓမ္မ

လှူကျီး ၂-ပါး၊ ပျားရည်လှူကျီး ၁-ပါး၊ အရသာရှိသော အာဟာရလှူကျီး ၁-ပါး၊ ထမင်းအဖျော်လှူကျီး ၁၀-ပါး၊ အမွှေးတိုင် အခိုးအထုံလှူကျီး ၁၀-ပါး (အပါဝါ ၃၅၈-၃၇၀)၊ တံတားလှူကျီး ၁၁-ပါး (ယင်း-၄၀၄)၊ ယာဂလှူကျီး ၁၀-ပါး (ဝိ၊ ၃။ ၃၁၅)၊ ယင်း-အကျီး ၅-ပါး (အံ၊ ၂။ ၂၁၈-၉။ အပါဝါ ၄၄၂) - ကြည့်။

ပြဆိုခဲ့ပြီးသော ဒါနကထာကား မှတ်သားဖွယ် ကောင်းရာလောက်ကိုသာ ထုတ်နုတ်ပြဆိုထားခြင်း ဖြစ်သည်။ အမှန်စင်စစ်မှာ ဘုရားရှင်မှတစ်ပါး အခြား တဦးတယောက်မျှ ဒါန၏အကျိုးကို ကုန်စင်အောင် မသိနိုင်။ ပညာအရာ တေဒဂ်ဘွဲ့ထူးခံ လကျာတော်ရံ ဓမ္မသေနာပတိ အရှင်သာရိပုတြာ မထေရ်ကြီးသော်မှ ကုန်စင်အောင် သိတော်မမူ။ ဘုရားရှင်သည်သာ အကုန်အစင် သိမြင်တော်မူပေသည် (ဣတိဝုတ်။ ၂၀၇။ မ၊ ၄။ ၂၂၇။ ဇာ၊ ၄။ ၃၁၈။ မ၊ ၄။ ၃၁၅)။

ဝါနဥပပါရမီ (ထိ) [ဒါန+ဥပပါရမီ] (အင်္ဂါကြီး၊ ငယ်ကို စွန့်ခြင်း-ဟူသော) - အသင့်အမျှ - အလတ်စား - ဖြစ်သော ဒါနပါရမီ၊ ဒါနပါရမီအလတ်စား။ အင်္ဂပရိစ္စာဂ (အပါ၊ ၄။ ၃၂။ စရိယာ၊ ၄။ ၃၁၂။ ဇာ၊ ၄။ ၃၁၁။ သိ၊ ၄။ ၁၁၁။ ၂၉၀) - ကြည့်။

ဒါနကဋ္ဌစ္ဆ (ပု) [ဒါန+ကဋ္ဌစ္ဆ] ပေး-လှူ - ကြောင်း ဖြစ်သော - ယောက်ျ် - ဇွန့်။ မဟာယာဂပဋိဂ္ဂဏှနဋ္ဌာနေ ဒါနကဋ္ဌစ္ဆ ပဂ္ဂဏှန္တနံ။ ဒီ၊ ၄။ ၂၆၇။

ဒါနကထာ (ထိ) [ဒါန+ကထာ] ဒါန(၏သရုပ်) ကို ဆိုကြောင်းဖြစ်သော စကား။ (“ဝိရတီနှင့် စေတနာသည်သာ ကောင်းကျိုး ပေးခြင်းကြောင့် ‘ဒါန’မည်၏။ ဒါတဗ္ဗဝတ္ထု-သည် ကား ကောင်းကျိုးကို မပေးနိုင်ခြင်းကြောင့် ‘ဒါန’အမည်ကို မရ”ဟု ရာဇဂိရိက၊ သိဒ္ဓတ္ထိက

ဂိုဏ်းဝင် ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အဆိုကို ပယ်ခြင်းငှါ “ဒါတဗ္ဗဝတ္ထု-လည်း ပေးလှူအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ‘ဒါန’မည်၏။ ဝိရတီစေတသိက်တို့သည်လည်း ကောင်းကျိုးပေးနိုင်ခြင်းကြောင့် ‘ဒါန’မည်ကုန်၏”ဟု ပြဆိုရာ ဒါနသရုပ်ပြစာတမ်း။) ဣဒါနိ ဒါနကထာ နာမဟောတိ။ အဘိ၊ ၄။ ၃၁၁။ ၃၉၇။ (- အဘိ၊ က။ ၂၇၇။)

ဒါနကထာ ၂ (ထိ) [ဒါနဂုဏ+ပဋိသံယုတ္တာ+ကထာ။ ဒါနဂုဏ+ကထာ] (က) ဒါန၏ဂုဏ်ကျေးဇူးနှင့် - စပ်သွယ် - ပတ်သက်သော စကား။ (ခ) ဒါန၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးကို (ချီးကျူး) ပြောဆိုကြောင်း ဖြစ်သော စကား။ ဒါနကထာ (ဒီ၊ ၂။ ၃၅။ မ၊ ၂။ ၄၄။ အံ၊ ၃။ ၃၀။ ဥဒါန၊ ၁၃၅) နှ့် ဣဒံ ဒါနံ နာမသုခါနံ နိဒါနံ .... ဝေမာဒိဒါနဂုဏပဋိသံယုတ္တကထံ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၆၂-၃။ မ၊ ၄။ ၃။ ၆၄။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၁၃။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၅၅။ (- ဝိ၊ ၃။ ၂၂၊ ၂၆၇။ ဒီ၊ ၁။ ၁၀၂။ ဒီ၊ ၂။ ၃၇-၈။ မ၊ ၂။ ၃၄၆။ နေတ္ထိ။ ၄၂၊ ၁၁၉။ ပေဋကော၊ ၃၂၃။ မိလိန္ဒ၊ ၂၂၂။ မ၊ ၄။ ၄။ ၂၃၀။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂၈။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၁၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၀၇။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၄။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၀။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၁။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၂၂။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၉၇။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၈၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၉၂။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၀။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၆၆။ သိ၊ ၄။ ၁၁၁။ ၂၇၉။ မ၊ ၄။ ၃။ ၃၅။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၇။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၂၁။)

ဒါနကထာ ၃ (ထိ) [ဒါန + ဒါနဖလ + ကထာ။ အလယ်ပုဒ် ကျေ။] ဒါန (နှင့်) ဒါန၏အကျိုးကို ဆိုကြောင်းဖြစ်သောစကား။ ဒါနကထာ- (နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၁၁) တိ သပ္ပုရိသဒါနဒါနဖလအသပ္ပုရိသဒါနဒါနဖလကထာ။ နေတ္ထိ၊ ၀။ ၁၆၉။

ဒါနကထာ ၄ (ထိ) [ဒါန+ဥဒ္ဓိဿ+ပဝတ္တာ+ကထာ] ဒါနကို-ရည်မှန်း-အကြောင်းပြု၍ ဖြစ်သော စကား။ ဒါနံ ဥဒ္ဓိဿ ပဝတ္တာ

ကထာ ဒါနကထာ။ သီဟိုဠ်၊ ဓမ္မာဠာဂဏ္ဍိ။ ၉။
ရာဇကထာ (ဒီ၊ ဠ၊ ၁။ ၇) - နှင့် လည်း ယှဉ်
ကြည့်။

ဒါနကထာနန္တရံ (ဗျ) [ဒါနကထာ + အနန္တရံ။
နိတိ၊ သုတ္တ။ ၃။ ၃၀။] ဒါနကထာ၏ အခြား
မဲ့၌၊ ဒါနကထာနှင့် အခြားမရှိရာကလွဲ၌၊
ဒါနကထာနှင့် တဆက်တည်း။ ဒါနကထာ-
နန္တရံ သီလကထာ ကထေသိ။ ဥဒါန၊ ၁။ ၂၅။
(- သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၉၃။ ဒီ၊ ၁။ ၃၁။ ဒီ၊
၂။ ၆၇။ သီ၊ ၁။ ၁၁။ ၂။ ၂၇။ မ၊ ၁။ ၃။ ၃၆။
အံ၊ ၁။ ၂၂။)

ဒါနကထာပဋိသညတ္တ (တိ) [ဒါနကထာ + ပဋိ-
သညတ္တ] ဒါနကထာ-နှင့် - စပ်ယှဉ်-ဆက်
သွယ်-သော (သုတ်-စသည်)။ ဒါနကထာ-
ပဋိသညတ္တံ သုတ္တံ။ သီ၊ ၁။ ၁၁။ ၂။ ၁၆။

ဒါနကမ္မ (န) [ဒါန + ကမ္မ] ပေး-လှူ-မှု၊ ပေး-
လှူ-ကြောင်း စေတနာဟူသော (ကုသိုလ်)
ကံ။ ဝိပါကော နတ္ထိ ဒါနဿာတိ ဒါနကမ္မဿ
ဖလံ နာမ နတ္ထိ။ ပေတ၊ ၁။ ၉၇။ ဒါနကမ္မ-
(ဇာ၊ ၁။ ၄။ ၆၅) ၏ ဒါနမေဝ ဒါနကမ္မံ။ ဇာ၊
၁။ ၁။ ၄၅။

ဒါနကမ္မဝါစာ (ထိ) [ဒါန + ကမ္မဝါစာ] (ကထိန်
သင်္ကန်း) ပေးကြောင်းဖြစ်သော ကမ္မဝါစာ၊
(ကထိန်သင်္ကန်း) ပေးမှုပင်ဖြစ်သော စကား
ဝါကျ။ ဒါနကမ္မဝါစာ (ဝိ၊ ၁။ ၃။ ၉၀) တိ
ကထိန်ဒုဿဒါနကမ္မဝါစာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၃၅။

ဒါနကမ္မိက (တိ) [ဒါနကမ္မ + ကမ္မိက (ဒါနကမ္မိက-
သံ)] ပေး-လှူ-မှု၌-ယှဉ်-ပါဝင်-သော၊
ပေး-လှူ-မှုကို-အားထုတ်-ရွက်ဆောင်-
သော၊ သူ။ တံ ဒိသ္မာ ဒါနကမ္မိကော
စိန္တေသိ။ အံ၊ ၁။ ၃။ ၃၀။

ဒါနကရဏ္ဍပါယ (ပု) [ဒါနကရဏ + ဥပါယ] ဒါန
ပြုခြင်း၏ အကြောင်း (အလှူဝတ်)။ ဒါနမုခ
(၁) - ကြည့်။

ဒါနကာရ (ပု) [ဒါန + ကာရ] ပေး-လှူ-
ကြောင်း စေတနာဟူသော ကောင်းမှု ကု
သိုလ်။ ပစ္စယဒါနကာရ (မ၊ ၁။ ၁။ ၆၃။ မ၊
၁။ ၂။ ၆၂) - ကြည့်။

ဒါနကာရဏ (န) [ဒါန + ကာရဏ] ပေး-လှူ-
-ခြင်း၏ အကြောင်း၊ ပေး-လှူ-ကြောင်း
ဖြစ်သော စေတနာ၏ အကြောင်း။ ကိံ နု
ခေါ လူမေသံ တွေ့ကံ ဒါနကာရဏံ။ ဇာ၊ ၁။
၄။ ၃၇။ ဒါနပစ္စယ (၁) နှင့် ဒါနဝတ္ထု (၂) -
လည်း ကြည့်။

ဒါနကာလ (ပု) [ဒါန + ကာလ] ပေး-လှူ-
ရာ အခါ၊ ပေး-လှူ-ချိန်။ ဒါနကာလေ
ဇာနိဿသိ။ ဝိ၊ ၁။ ၄။ ၇၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂။ ၉၂။
(- ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၁၂။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၅၀။ အံ၊ ၁။ ၃။
၉၃။ ဓမ္မာဠာ၊ ၂။ ၅၉။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၁။ ၉၄။
ပေတ၊ ၁။ ၁။ ၁၇။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၃။ ဇာ၊ ၁။ ၅။
၄၁။ ဝဇီရ၊ ၂။ ၇၇။ ၄၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂။ ၆၊
၂။ ၀။ ၃။ ၃၃။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၉၇။ ဒီ၊ ၁။ ၃။ ၂။ ၀။
အံ၊ ၁။ ၃။ ၂။ ၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁။ ၁၀။)

ဒါနကိစ္စ (န) [ဒါန + ကိစ္စ (ဒါနကုဏ္ဍ-သံ)]
ပေး-လှူ-မှု 'ကိစ္စ'။ အန္တောဝဿေ ဧဝ
ဒါနကိစ္စံ ပရိနိဋ္ဌာပေတွာဂစ္ဆတိ။ ဝဇီရ၊ ၂။ ၉။

ဒါနကိရိယာ (ထိ) [ဒါန + ကိရိယာ] ပေး-လှူ-
-မှုကိုပြုခြင်း။ တံ ဒါနကိရိယာယ သမုတ္တေ-
ဇေတွာ။ ပေတ၊ ၁။ ၁။ ၁၅။ (- အနု၊ ၂။
၁။ ၀။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၁။ ၁၇။)

ဒါနကိရိယာသမဂ္ဂီ (တိ) [ဒါနကိရိယာ + သမဂ္ဂီ]
ပေး-လှူ-မှုကို ပြုခြင်းနှင့် ပြည့်စုံခြင်းရှိ
သော၊ သူ။ ဒါနယုတ္တ-ကြည့်။

ဒါနကောဠာသ (ပု) [ဒါန + ကောဠာသ] အလှူ
ဝတ္ထု - အဖို့ - အစ။ ဒါနဂ္ဂ (၂)၊ (၃) - ကြည့်။

ဒါနက္ခမ (ပု) [ဒါန + ကမ္မ] ပေး-လှူ-ခြင်း -
ပုံ - အစဉ်။ သုမေဿေ ဘဂဝတော ဒါနက္ခမဉ္စ
သုဝိညေယျမေဝ။ အပ၊ ၁။ ၂။ ၂၇။

ဒါနက္ခန္ဓာ (ပု) [ဒါန+ခဏ] ပေး-လှူ-ဆဲ-
ခဏ - ကာလ။ ပုဋ္ဌော ဒါနက္ခန္ဓေ ပါပဿ
အနုပ္ပတ္တိံ သန္ဓာယ ပဋိက္ခိပတိ။ အဘိဋ္ဌာဉာဉာ။
၂၂၄။ (-စရိယာဋ္ဌာ။၇၀။)

ဒါနခန္တိယုဂဋ္ဌ (န) [ဒါနခန္တိ+ယုဂဋ္ဌ။ (ဒါနက္ခန္တိ-
ယုဂဋ္ဌသံ)] ဒါန၊ ခန္တိ-တုံ၏-အစုံ-အတွဲ။
ဒါနခန္တိယုဂဋ္ဌေန အလောဘာဒေါသယုဂဋ္ဌ-
သိဒ္ဓိ။ စရိယာဋ္ဌာ။၃၁၃။ ဒီဋ္ဌိ။၁။၉၄။ သီဋ္ဌိ။
သစ်။၁။၂၉၁။

ဒါနဂတ (တိ) [ဒါန+ဂတ] ပေး-လှူ-ခြင်း
ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော (ပီတိ၊ သုခ-
စသည်)။ ဒါနဂတေနော ပီတိသုခေန သရီရံ
ယာပေဿာမိ။ စရိယာဋ္ဌာ။၂၀။

ဒါနဂုဏ (ပု) [ဒါန+ဂုဏ] ဒါန၏ ဂုဏ်ကျေးဇူး။
ဣမေ ဒွေ ဒါနဂုဏာ ဒဿိတာ။ ဝိမာနာဋ္ဌာ။
၂၆။ (-ဇာဋ္ဌာဉာဉာ။၆၉။ မဇ္ဈိဉာဉာ။၃၇၄၁၃။
အံဇ္ဈိဉာဉာ။၂၂၂။)

ဒါနဂုဏပဋိသံယုတ္တ (တိ) [ဒါနဂုဏ + ပဋိသံ-
ယုတ္တ] ဒါန၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးနှင့်-စပ်ယှဉ်-
ဆက်သွယ်-သော (စကား-စသည်)။ ဒါန-
ဂုဏပဋိသံယုတ္တံ ကထံ။ ဒီဋ္ဌိ။၂။၆၃။ မဇ္ဈာ
ဉာဉာ။၆၄။ အံဇ္ဈာဉာဉာ။၂၁၃။ ဥဒါနာဋ္ဌာ။၂၅၆။
(-သာရတ္ထာဉာဉာ။၁၉၃။)

ဒါနဂ္ဂ (န) [ဒါန+အဂ္ဂ+ဏ။ ဒါန+အဇ+က္ခိ။
ဒါန+ဂဟ=ဂဿ+က္ခိ။ ဘတ္တဂ္ဂ (မောဂ်၊၅။
၄၇)-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။ ဒါန+အဂ္ဂ။ (ဒါနာဂ္ဂ-
သံ)] (၁) (က) အလှူဝတ္ထုကို-စွန့်ကြဲ-
ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ရာအရပ်။ (ခ) အလှူ
ဝတ္ထုကို ခံယူရာ အရပ်၊ အလှူမဏ္ဍပ်၊ အလှူ
စရပ်၊ အလှူတင်းကုပ်။ (၂) ပေးလှူအပ်
သော အလှူဝတ္ထု။ (အဂ္ဂ-အနက်မဲ့) (၃)
အလှူဝတ္ထု-အဖို့-အစု။

(၁) ဒီယတီတိ ဒါနံ၊ ဒါနဝတ္ထု။ တံ
အဂ္ဂိယတိ နိဿဇ္ဇိယတိ ဧတ္ထာတိ ဒါနဂ္ဂံ။ ဒါနံ
ဝါ ဂဏန္တိ ဧတ္ထာတိ ဒါနဂ္ဂံ။ အံဇ္ဈိဉာဉာ။၂၀၀။
ဒါနဂ္ဂ (ဇာဋ္ဌာဉာဉာ။၃၇၂)န္တိ ဒါနသလံ။ အဂ္ဂ-
သဒ္ဓေါ ဟိ ပတိဋ္ဌာနတ္ထော။ ဇာဋ္ဌိဉာဉာ။၇၀။
ဒါနဂ္ဂ (ဇာဋ္ဌာဉာဉာ။၂၇၁)န္တိ ဒါနသလံ။ ဒါန-
သလံ ဟိ ဒါနံ အဇတိ ဂစ္ဆတိ ဧတ္ထာတိ
“ဒါနဂ္ဂ”န္တိ ဝုစ္ဆတိ။ ဇာဋ္ဌိဉာဉာ။၂၅၄၇။ (-
မိလိန္ဒ။၂။ ဒီဋ္ဌိ။၂။၂၂၂။ မဇ္ဈာဉာဉာ။၂၃၇။ သံ၊
ဋ္ဌာ။၁၅၃။ သံဋ္ဌာဉာဉာ။၉၂၄။ အံဋ္ဌာဉာဉာ။၁၉၇၊
၃၃၀။ ဓမ္မဋ္ဌာဉာဉာ။၉၇၊၉၈၊၁၂၂။ ဓမ္မဋ္ဌာဉာဉာ။
၁၂၀၊၂၂၀။ ဝိမာနာဋ္ဌာ။၂၀။ ပေတဋ္ဌာဉာဉာ။၁၁၄၊
၁၁၆၊၁၁၉၊၁၃၂။ အပါဋ္ဌာဉာဉာ။၂၄၆။ စရိယာဉာဉာ။
၃၇၂၊၄၇၂၊၆၆။ ဇာဋ္ဌာဉာဉာ။၁၀၀။ ဇာဋ္ဌာဉာဉာ။
၃၀၀။ ဇာဋ္ဌာဉာဉာ။၂၇၁။ သံဋ္ဌိဉာဉာ။၂၀၀။ ဇာဉာဉာ။၄၂၄။)

(၂),(၃) သာမိ ဒါနဂ္ဂံ ပစ္ဆိန္နံ။ ဇာဋ္ဌာဉာဉာ။
၁၁၀။ ဒါနမေဝ ဒါနဂ္ဂံ။ အဂ္ဂ-သဒ္ဓေါ ဟေတ္ထ
တဗ္ဘာဝတ္ထော။ အထ ဝါ ဒါနဂ္ဂန္တိ ဒါနကော-
ဋ္ဌာသံ၊ အဂ္ဂ-သဒ္ဓေါ ပနေတ္ထ ကောဋ္ဌာသ-
တ္ထော။ ဇာဋ္ဌိဉာဉာ။၃၄၀။

ဒါနဂ္ဂမနကာလ (ပု) [ဒါနဂ္ဂ+ဂမနကာလ]
အလှူ-မဏ္ဍပ်-စရပ်-တင်းကုပ်-သို့ သွား
ရာ အခါ။ ရညော ဒါနဂ္ဂမနကာလေ။ ဇာဉာဉာ။
၄၄၀၃။

ဒါနဂ္ဂဒဿန (န) [ဒါနဂ္ဂ+ဒဿန] အလှူ-
မဏ္ဍပ် - စရပ် - တင်းကုပ် - ကို ပြခြင်း။
အတ္တနော ဒါနဂ္ဂဒဿနတ္ထာယ နိမန္တေတွာ။
ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌာ။၂၂၂။

ဒါနဂ္ဂဓုရဝဟနက (တိ) [ဒါနဂ္ဂ+ဓုရဝဟန+က]
အလှူ-မဏ္ဍပ်-စရပ်-တင်းကုပ်-၌-ဝန်
ကိုဆောင် - ဝန်ဆောင်ဖြစ် - သော၊သူ။
အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒါနဂ္ဂပရိဝဟနက (တိ) [ဒါနဂ္ဂ+ပရိဝဟန+က]
အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဒါနဂ္ဂပရိဝဟနက-

(အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၁)တိ ဒါနဂ္ဂဓရဝဟနကေ။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။

ဒါနဂ္ဂမဏ္ဍပ (ပု၊န) [ဒါနဂ္ဂ+မဏ္ဍပ] အလှူ
ဝတ္ထုကို - ပေး - လှူ - ခံယူ - ရာမဏ္ဍပ်၊
အလှူပေးမဏ္ဍပ်၊ အလှူခံမဏ္ဍပ်။ ဒါနဂ္ဂ-
မဏ္ဍပဿ အဝိဒ္ဓုရေ နိသိဒ္ဓိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၀။

ဒါနဂ္ဂဟဏ (န) [ဒါန+ဂဟဏ] (၁) ပေးခြင်း၊
ယူခြင်း။ (၂) ဒါန-သဒ္ဓါ၊ ဒါန-သဒ္ဓါကို
ယူခြင်း။ (၁) အောက်ပုဒ် ကြည့်။ (၂)
တာဒိသံ နိဝတ္တေတုံ ဒါနဂ္ဂဟဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၉၁။

ဒါနဂ္ဂဟဏပယောဂ (ပု) [ဒါနဂ္ဂဟဏ+ပယောဂ]
ပေးခြင်း၊ ယူခြင်း အမှုအရာ၊ ပေးပုံ၊ ယူပုံ။
ပယောဂဂဏနာယာတိ ဒါနဂ္ဂဟဏပယောဂ-
ဂဏနာယ။ သာရတ္ထ၊၃။၈၈။

ဒါနဂ္ဂဟဏလက္ခဏ (တိ) [ဒါနဂ္ဂဟဏ+လက္ခဏ]
ပေးခြင်း၊ ယူခြင်းဟူသော မှတ်ကြောင်း
'လက္ခဏာ'ရှိသော။ ဒါနဂ္ဂဟဏလက္ခဏေ၊
ဝေါဟာရေ စ ပဝတ္တေယျ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၆။

ဒါနဃောသန (န) [ဒါန+ဃောသန။ (ဒါန-
ဃောမဏ-သံ)] ပေး - လှူ - မှုကို ကြွေး
ကြော်ခြင်း၊ အလိုရှိရာ ပေးပါအံ့-ဟု-ကြွေး
ကြော်-ဖိတ်ခေါ်-ခြင်း။ ဒါနဃောသနာ-
ယ ပဝတ္တိတဘာဝဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ စရိယာ၊
ဋ္ဌ။၄၂။

ဒါနစိတ္တ (န) [ဒါန+စိတ္တ] (၁) ပေး-လှူ-
ကြောင်းဖြစ်သောစိတ်၊ ပေး-လှူ-လိုသော
စိတ်။ (၂) ဒါန-ဟူသော ဆန်းကြယ်သော
ကောင်းမှုကုသိုလ်။ (၁) ဒါနစိတ္တံ ဥပ္ပါဒေ-
တွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၇။ (-ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၉။)
(၂) “ဒါနစိတ္တေန ပုညစိတ္တေန”တိ ဝါ
ပါဌော၊ ဒါနဝသေန သီလာဒိဝသေန စ
ပဝတ္တပုညစိတ္တေနာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀။

ကဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၂၁-ပ-မ-မ-သ-စ

ဒါနစေတနာ (တိ) [ဒါန+စေတနာ] ပေး-
လှူ - ကြောင်း ဖြစ်သော စေတနာ (စေ-
ဆော်မှု)။ ဒါနေနာတိ ဒါနစေတနာယ။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၁။၇၇။ ဒါနစေတနာသု ဝါ ပုရိမစေတနာ-
တော နိပ္ပန္နာ သန္နိဋ္ဌာပကစေတနာ ဒါနမယံ။
အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၁။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၅။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၃။၁၉၈-၉၊၂၆၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၈၄။ သာရ-
တ္ထ၊၂။၂၆၀။ ဝိမတိ၊၁။၁၃၂။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။
၂၆။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၄၅၊၄၂၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၆။
မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈။ မူလဒီ၊ဋ္ဌ၊
၁၀၈။ အနုဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၄။)

ဒါနစေတနာသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ဒါနစေတနာ+
သမ္ပယုတ္တ] ဒါနစေတနာနှင့် အညီအညွတ်
အပြားတို့ဖြင့် ယှဉ်သော (ပညာ-စသည်)။
ဒါနစေတနာသမ္ပယုတ္တာ ပညာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၅။

ဒါနဇေဋ္ဌက (တိ) [ဒါန+ဇေဋ္ဌက။ (ဒါနဇေဋ္ဌ-
က-သံ)] ပေး-လှူ-မှု၌ အကြီးအကဲ ဖြစ်
သော၊ သူ၊ ပေး-လှူ-မှု၌ ခေါင်းဆောင်
လူကြီး။ ဒါနဇေဋ္ဌကာ စေဝ....အဟေသုံ၊
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၄။

ဒါနဇ္ဈာသယ (ပု) [ဒါန+အဇ္ဈာသယ။ ဒါနေ
အဇ္ဈာသယော ဒါနဇ္ဈာသယော။ နိရုတ္တိ၊နာ-
၂၃၀။ ဒါနေ အဇ္ဈာသယော အဿာတိ
ဒါနဇ္ဈာသယော (ဒါနာဓိမုတ္တိကော)။ ရူ။
၃၅၆။ နိတိ၊သုတ္တ။၇၀၈။ နိရုတ္တိ၊နာ-၂၄၉။]
(၁) ပေး-လှူ-ခြင်း၌ ဖြစ်သော အလို။
(တိ) (၂) ပေး-လှူ-ခြင်း၌ ဖြစ်သော
အလိုရှိသော၊ ပေး-လှူ-လိုသော၊ သူ။
(၁) အတ္တနော ဒါနဇ္ဈာသယဿ ဥဋ္ဌာရဘာဝံ
သတ္တာ ပဝေဒေသိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၄။ (-
၂၇၊၂၈၊၉၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၀၃။) (တိ) (၂)
ဒါနဇ္ဈာသယော သော ဓာတော ဒါနာဘိ-
ရတော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၂။
(-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၈။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၀၉။ ပေတ၊

ဋ္ဌ။၁၂၅။ အပါဠာ၁။၃၉။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။၁၇၃။
စရိယာဋ္ဌ။၂၄၂၄။ ဇာဋ္ဌာ၁။၃၈။ ဇာ
ဋ္ဌ။၂။၃၃၁။ ဇာဋ္ဌာ၃။၁၁၈။ ဇာဋ္ဌာ၄။၆၃။
ဇာဋ္ဌာ၅။၄၀၇။ ဇာဋ္ဌာ၆။၁၂၀။ ဒီဋ္ဌိ။၁။၇၃။
သီဋ္ဌိသစ်။၁။၂၆၀။ အံဋ္ဌိ။၂။၃၁၅။)

ဒါနဈာနယုဂဋ္ဌ (န) [ဒါနဈာန+ယုဂဋ္ဌ] ဒါန၊
ဈာန်-တို့၏-အစုံ-အတွဲ။ ဒါနဈာနယုဂဋ္ဌေန
ကာမဒေါသပ္ပဟာနယုဂဋ္ဌသိဒ္ဓိ။ စရိယာ။ ဋ္ဌ။
၃၁၃။ ဒီဋ္ဌိ။၁။၉၄။ သီဋ္ဌိသစ်။၁။၂၉၁။

ဒါနဋ္ဌာန (န) [ဒါန+ဋ္ဌာန။ (ဒါနဋ္ဌာန-သံ)]
ပေး-လှူ-ရာအရပ်၊ အလှူပေးရာအရပ်။
ဒါနဋ္ဌာနံ ဂန္ဓာ။ ဒီဋ္ဌိ။၂။၁၂၄။ မာဋ္ဌ။၂။၂၉၆။
အံဋ္ဌာ၃။၉၂။ (-ဝိဋ္ဌာ၂။၂၀၈။ ဝိသင်္ဂဟ။
၂၄။)

ဒါနဋ္ဌာနဒဿနမယ (တိ) [ဒါနဋ္ဌာန+ဒဿန+
မယ] ပေး-လှူ-ရာအရပ်ကို ပြခြင်းဖြင့်
ပြီးသော (ကောင်းမှု-စသည်)။ ဒါနဋ္ဌာန-
ဒဿနမယေန ပုညေန။ မာဋ္ဌိ။၂။၃၃။

ဒါနတေဇ (ပု) [ဒါန+တေဇ] ပေး-လှူ-
ခြင်း၏-တန်ခိုးရှိန်စော်-အာနုဘော်-စွမ်း
ရည်။ သမ္ပကမ္ပထာတိ ဒါနတေဇေန ကမ္ပိတ္ထ။
ဇာဋ္ဌာ၇။၂၇၃။ (-၃၂၆။)

ဒါနဒါယ (တိ) [ဒါန+ဒါ+ဏ] အလှူဝတ္ထုကို
-ပေး-လှူ- တတ်သောသူ (အလှူ၊
ဒါယကာ)။ ဒါနံ ဒဒါတိတိ ဒါနဒါယော။ ရူ။
၅၆၄။

ဒါနဒါသ (ပု) [ဒါန+ဒါသ။ (ဒါနဒါဝ-သံ)]
အလှူကျွန်၊ မိမိ သုံးဆောင်သလောက်
မကောင်း ညံ့ဖျင်းသော ပစ္စည်းကို-ပေး-
လှူ-သော၊ (က) လှူဖွယ်ဝတ္ထုလျှင် အာရုံ
ရှိသော တဏှာ၏ ကျေးကျွန်ဖြစ်သော။ (ခ)
လှူဖွယ်ဝတ္ထု၏ (အလို၌ဖြစ်ရခြင်းကြောင့်)
ကျေးကျွန်နှင့် တူသော။ (ဂ) ကျေးကျွန်ကဲ့

သို့ (ယုတ်ညံ့သော) လှူဖွယ်ဝတ္ထု ရှိသော
သူ (အလှူဒါယကာ)။

ယော ဟိ အတ္တနာ မဓရံ ဘုဉ္ဇတိ၊ ပရေသံ
အမဓရံ ဒေတိ၊ သော ဒါနသင်္ခါတဿ ဒေယျ-
ဓမ္မဿ ဒါသော ဟုတော ဒေတိ။ ဒီဋ္ဌာ၁။၂၆၆။
သံဋ္ဌာ၁။၁၀၅။ အံဋ္ဌာ၃။၂၀။ သော ဒါနေ
ပဝတ္တိဘေဒေန ဒါနဒါသော၊ ဒါနသဟာ-
ယော၊ ဒါနပတိတိ တိပ္ပကာရော ဟောတိ။
သံဋ္ဌာ၁။၁၅၆။ အံဋ္ဌာ၃။၁၆။

(က) ဒါသော ဟုတော ဒေတိ တဏှာယ
ဒါသဗျဿ (တဏှာဒါသဗျဿ) ဥပဂတတ္တာ။
... (ခ) ယံ အတ္တနာ ပရိဘုဉ္ဇတိ တဏှာဓိပဉ္စ-
တာယ၊ တဿ ဝသေ ဝတ္တနတော ဒါသော
ဝိယ ဟောတိ။ ... (ဂ) ယော အတ္တနာ
ပဏိတံ ပရိဘုဉ္ဇတော ပရေသံ နိဟိနံ ဒေတိ၊
သော ဒါနဒါသော နာမ တန္နိမိတ္တနိဟိန-
ဘာဝိပတ္တိတော။ သံဋ္ဌာ၁။၁၅၆။ အံဋ္ဌာ၃။
၁၆-၇-ချည်း။

ဒါနဒိဝေသ (ပု) [ဒါန+ဒိဝေသ] ပေး-လှူ-ရာ
နေ၊ အလှူပေးရာနေ။ ဒါနဒိဝေသေ ကေ
မဟာထေရံ ပေသေတွာ နိဟရာပေတဗ္ဗံ။ ဝိ
ဋ္ဌာ၄။၇၅။ ဝိသင်္ဂဟ။၂၉၂။ (-သံဋ္ဌာ၁။
၂၀၇။)

ဒါနဒ္ဓယသိဒ္ဓိ (တိ) [ဒါနဒ္ဓယ+သိဒ္ဓိ] ဒါန ၂-ပါး
အပေါင်း၏ ပြီးစီးခြင်း၊ ၂-ပါးတွဲ ဒါန၏
ပြီးစီးခြင်း။ သိလပညာဒ္ဓယေန ဒါနဒ္ဓယသိဒ္ဓိ။
စရိယာဋ္ဌ။၃၁၃။ ဒီဋ္ဌိ။၁။၉၄။ သီဋ္ဌိသစ်။
၁။၂၉၁။

ဒါနဒ္ဓါရ (န) [ဒါန+ဒ္ဓါရ] ပေး-လှူ-ခြင်း၏
အကြောင်း၊ ပေး-လှူ-ကြောင်းဖြစ်သော
စေတနာ၏ အကြောင်း (လှူဖွယ်ဝတ္ထု)။
ဒါနဒ္ဓါရံ ဒဿေန္တော။ သံဋ္ဌာ၁။၂၁၃။

ဒါနဓမ္မ (ပု) [ဒါန+ဓမ္မ] (၁) ပေး-လှူ-
ခြင်းသဘော။ (၂) ပေး-လှူ-ကြောင်း

ဖြစ်သော စေတနာ။ (၁) သံဝိဘာဂသင်္ခါတေ
ဒါနဓမ္မေ စ ဌိတာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၄၁၅-၆။
တိဝိဓော ဟိ သုစရိတဓမ္မော ဝေရူပေါ စ
ဒါနဓမ္မော အရိယမဂ္ဂဿ ပစ္စယော ဟောတိ။
ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၃၅၈။ (-မ၊ ဌီ၊ ၃။ ၁၈၄။) (၂)
ယညောတိ ဒါနဓမ္မော။ ထေရီ၊ ဌ၊ ၂၂၈။
ဒါနဓမ္မဿ မဟာဇုတိကဘာဝံ ဒဿေတုံ။
စရိယာ၊ ဌ၊ ၂၄။ (-၄၅၊ ၅၅၊ ၇၉။ သံ၊ ဌီ၊
၁။ ၁၀၂။)

ဒါနဓမ္မပရိစ္စာဂ (ပု) [ဒါနဓမ္မ+ပရိစ္စာဂ။ (ဒါန-
ဓမ္မပရိတ္တျာဂ-သံ)] ပေး - လှူ - ကြောင်း
ဖြစ်သော စေတနာကို - စွန့်ကြဲ - အမျှဝေ -
ခြင်း။ ဒေယျဓမ္မပရိစ္စာဂေါ ဝိယ ပတ္တိဒါန-
ဝသေန ဒါနဓမ္မပရိစ္စာဂေါပိ ဒါနမယကုသလ-
ကမ္မမေဝ။ ပေတ၊ ဌ၊ ၉။

ဒါနဓရ (ပု၊ န) [ဒါန+ဓရ] ဒါန-ဟူသော - ဝန်
ထုပ် - ဝန်ပိုး၊ ဒါနဝန်။ ဒါနဓရံ ဥက္ခိပန္နော
ဝိယ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၃၁၉။

ဒါနနာဝါ (တိ) [ဒါန+နာဝါ] ဒါန-ဟူသော -
လှေ - သင်္ဘော။ ဒါနသေတုသင်္ကမ-ကြည့်။

ဒါနနိဒါန (န) [ဒါန+နိဒါန] (၁) ပေး - လှူ -
ခြင်း၏ အကြောင်း။ (တိ) (၂) ပေး - လှူ
ခြင်း-ဟူသော အကြောင်းရှိသော။ တံ သဗ္ဗံ
ဒါနနိဒါနံ။ မ၊ ဌီ၊ ၃။ ၃၆။

ဒါနနိန္ဒ (တိ) [ဒါန+နိန္ဒ] ပေး - လှူ - ခြင်း၌
ညှတ်သော၊ ပေး - လှူ - လိုသော (စိတ်-
စသည်)။ ဒါနနိန္ဒံ စိတ္တံ ဘဝန္တရေပိ န ပဇာ-
ဟတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၆၃။

ဒါနနိဗဒ္ဓ (န) [ဒါန+နိဗဒ္ဓ] အမြဲ - မပြတ် -
(သတ်မှတ်အပ်သော ကာလတိုင်း၌) ပေး -
လှူ - အပ်သော - ဒါနဝတ် - ပစ္စည်းဝတ္ထု။
ဒါနနိဗဒ္ဓါနီ(ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၇)တိ နိဗဒ္ဓဒါနာနိ။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၇၄။

ဒါနနိမိတ္တ (န) [ဒါန+နိမိတ္တ] ပေး - လှူ -
ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ဒါနေဝါ(ဝိ၊ ဌ၊ ၃။
၂၀၂)တိ ဒါနနိမိတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၇၇။ (-
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၂၄။)

ဒါနနိဿန္တ (ပု) [ဒါန+နိဿန္တ] ဒါန၏ အကျိုး
ဆက်။ မမ ဒါနနိဿန္တေနေဝ မေ စက္ခု ဥပ္ပ-
ဇူတု။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၄၁၀။ (-မိလိန္ဒ၊ ၁၂။)

ဒါနနိဿန္တဗလဝဝီရိယဝိပုလဝိပ္ပါရ (ပု) [ဒါနနိဿ-
န္တဗလဝဝီရိယဝိပုလ+ဝိပ္ပါရ] ဒါန၏ အကျိုး
ဆက် (နှင့်) အားကြီး ပြန့်ပြောသော
ဝီရိယတို့၏ - တုန်လှုပ် - ပျံ့နှံ့ - ခြင်း။ ဒါန-
နိဿန္တဗလဝဝီရိယဝိပုလဝိပ္ပါရေန ဟေဋ္ဌာ
မဟာဝါတာ သဉ္ဇလန္တိ။ မိလိန္ဒ၊ ၁၂။

ဒါနန္တရာယ (ပု) [ဒါန+အန္တရာယ။ (ဒါနာန္တ-
ရာယ-သံ၊ ဒါဏံတရာယ-ပြာ၊ ဒါနအံတရာယ-
အဒ္ဓမာဂမီ)] ပေး - လှူ - ခြင်း၏ ဘေးရန်
'အန္တရာယ်'။ မာ မဟာသတ္တဿ ဒါနန္တရာ-
ယော ဟောတု။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၉၄။ (-ဇာ၊ ဌ၊
၁။ ၂၄၉၊ ၂၅၀။)

ဒါနန္တရာယကရ (တိ) [ဒါနန္တရာယ+ကရ+အ]
ပေး - လှူ - ခြင်း၏ ဘေးရန် 'အန္တရာယ်'
ကို ပြုတတ်သော။ ဒါနန္တရာယကရံ ဣဿာ-
လောဘဒေါသဒိမ္မလဉ္စ .... န ပဝတ္တတိ။
ဣတိဝုတ်၊ ဌ၊ ၈၄။

ဒါနပကတိက (တိ) [ဒါန+ပကတိ+က] ပေး
- လှူ - ခြင်း - အလှေ့ - သဘော - ရှိသော၊
သူ။ ဒါနသီလ (တိ) (၂) - ကြည့်။

ဒါနပစ္စယ (ပု) [ဒါန + ပစ္စယ] (၁) ပေး
ခြင်း - လှူခြင်း - ၏ အကြောင်း။ (၂)
ပေး - လှူ - ခြင်း-ဟူသော အကြောင်း။
(၁) ဒါနပစ္စယာ(ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၂၇။ အံ၊ ဌ၊ ၃။
၂၃၀)တိ ဒါနကာရဏာ။ ဒီ၊ ဌီ၊ ၃။ ၂၆၃။ အံ၊
ဌီ၊ ၃။ ၂၃၇။ (၂) တမ္ပိ မေ သရီရသ္မိံ ဝိဝဏ္ဏိ-
ယံ ဒါနပစ္စယာယေဝ နတ္ထိ။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၂၄။

ယံ ပရတော ဒါနပစ္စယာ(ဇာ၊၁။၃၀၁။ ဇာ၊
၂။၂၀၃)တိ ယံ ပရေန ဒိန္နတ္တာ လဗ္ဘတိ၊
တံ ယာစိတကသဒိသမေဝ ဟောတိ။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၄။၃၅၇။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။
၁၆၀။)

ဒါနပ(ပွ)ဋီဂ္ဂဟဏ (န) [ဒါန + ပဋီဂ္ဂဟဏ]
အလှူဝတ္ထုကို ခံယူခြင်း။ ယေ ဒါနပဋီဂ္ဂဟ-
ဏဝသေန ကယဝိက္ကယသိက္ခာပဒေ န ဝနုတိ-
တိ ပဋိက္ခိတ္တာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၆၇။ (-အ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၂၆။) အဇ္ဈယန (မိလိန္ဒ။၂၂၀)-လည်း
ကြည့်။

ဒါနပဋီဂ္ဂါဟဏ (တိ) [ဒါန+ပဋီဂ္ဂါဟဏ] အလှူ
ဝတ္ထုကို ခံယူတတ်သောသူ၊ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်။
ဒါနပဋီဂ္ဂါဟကာ နာမ ဟောန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၉။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၇၂။)

ဒါနပဋိသံယုတ္တ (တိ) [ဒါန+ပဋိသံယုတ္တ။ (ဒါန-
ပြတိသံယုတ္တ-သံ)] ပေး-လှူ-ခြင်းနှင့်-
စပ်ယှဉ်-ဆက်သွယ် - သော(တရားစကား-
စသည်)။ ဒါနပဋိသံယုတ္တံ ဓမ္မကထံ ကရေ-
တိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂၇၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၅၆။
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၀၄။

ဒါနပတိ (ပု) [ဒါန+ပတိ] အလှူရှင်၊ မိမိ
အသုံးအဆောင်ထက် ပိုမို ကောင်းမွန်သော
ပစ္စည်းဝတ္ထုကို-ပေး-လှူ-သော၊ (က)
အလှူဝတ္ထုလျှင် အာရုံရှိသော တဏှာကို-
လွှမ်းမိုး-အုပ်စိုး-နိုင်သော။ (ခ) အလှူ
ဝတ္ထု၏ (အလိုသို့ မလိုက်ရခြင်းကြောင့်)
အရှင်သခင်နှင့်တူသော။ (ဂ) အရှင်သခင်ကဲ့
သို့ (မွန်မြတ်သော) လှူဖွယ် ဝတ္ထု ရှိသော၊
သူ(အလှူ၊ ဒါယကာ)။

ဒါနပတိ(အံ၊၂။၃၃-၄)တိ ယံဒါနံ ဒေတိ၊
တဿ ပတိ ဟုတော ဒေတိ၊ န ဒါသော၊ န
သဟာယော။...ယော ပန အတ္တနာ ယေန
ကေနစိ ယာပေတိ၊ ပရေသံ မဓုရံ ဒေတိ၊

သော ပတိ ဇေဋ္ဌကော သာမိ ဟုတော ဒေတိ။
တဒိသံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “ဒါနပတိ”တိ။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၃။၂၀။ ဒါနပတိ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀)တိ ဒါန-
သာမိနော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၇၃။ (-ဒီ၊၁။
၁၃၀။ သံ၊၁။၅၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၀၅။)

(က) သာမိ ဟုတော ဒေတိ တဏှာဒါသ-
ဗျတော အတ္တာနံ မောစေတော အဘိဘုယျ
ပဝတ္တနတော။ ... (ခ) ပတိ ဟုတော ဒေတိ
သယံ ဒေယျဓမ္မဿ ဝသေ အဝတ္တိတော တဿ
အတ္တနော ဝသေ ဝတ္တာပနတော။ ... (ဂ)
ယော အတ္တနာ နိဟိနံ ပရိဘုဉ္ဇိတော ပရေသံ
ပဏိတံ ဒေတိ၊ သော ဒါနပတိ နာမ တန္တိ-
မိတ္တသေဋ္ဌဘာဝိပတ္တိတော (=ဘာဝပုတ္တိ-
တော)။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၅၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၆-၇-
ချည်း။

ဒါနပတိဋ္ဌာပန (န) [ဒါန + ပတိဋ္ဌာပန] လှူ
ဖွယ်ဝတ္ထုကို-တည်စေ-ပေး-လှူ-ခြင်း။
အနစ္စရိယံ ဘိက္ခဝေ ရညော ဝိစိနိတော အ-
နုတ္တရေ ပုညက္ခေတ္တေ ဒါနပတိဋ္ဌာပနံ။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၃။၄၄၆။

ဒါနပတိနိဝေသနမဂ္ဂါစိက္ခဏ (န) [ဒါနပတိ+
နိဝေသန+မဂ္ဂ+အာစိက္ခဏ] အလှူရှင်၏
အိမ်သို့ သွားရာ လမ်းခရီးကို-ညွှန်ပြ-ပြော
ဆို - ခြင်း။ ဒါနပတိနိဝေသနမဂ္ဂါစိက္ခဏ-
မတ္တေန အယံ ဟတ္ထော ကာမဒဒေါ ဒိဋ္ဌော။
ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၁၅။

ဒါနပထ (ပု၊န) [ဒါန + ပထ] (၁) နောက်
နောက်သော ဒါန၏ အကြောင်းဖြစ်သော
ရှေးရှေးသော ဒါန။ (၂) အဆက်မပြတ်သော
ဒါန၊ အဆက်မပြတ် - အမြဲ-သတ်မှတ်၍ -
ပေး-လှူ - အပ်သော ပစ္စည်းဝတ္ထု၊ ဒါန
ဝတ်။ ဒါနပထာနီ (ဝိ၊၁။၂၇၇)တိ ဒါနာနိ-
ယေဝ ဝုစ္စန္တိ။ အထ ဝါ ဒါနပထာနီတိ ဒါနနိ-

ဗဒ္ဒါနိ၊ ဒါနဝတ္ထာနီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၀၇။(-ဝိ၊၄။၂၅-၆။ မိလိန္ဒ။၂၇၃။)

ဒါနပရမတ္ထပါရမီ (ထိ) [ဒါန+ပရမတ္ထ+ပါရမီ]
(မိမိအသက်ကို-စွန့်-လှူ-ခြင်း ဟူသော-)
အလွန်ထိပ်တန်းကျသော- မြတ်သော-ဒါန
ပါရမီ၊ ဒါနပါရမီ-အမြတ်စား။ (အတ္တနော)
ဇီဝိတပရိစ္စာဂေါ ဒါနပရမတ္ထပါရမီ နာမ။
အပါဠာ၊၁။၃၂။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၁၂။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊
၁။၂၉၀။ (-စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၁၀။)

ဒါနပရိက္ခာရ (တိ) [ဒါန+ပရိက္ခာရ] (ပရမတ္ထ
ပါရမီဖြစ်သော) ဒါန၏-အဆောက်အဦ-
အခြံအရံ-ဖြစ်သော။ ဒါနဿ ပရမတ္ထပါရမိ-
ဘူတဿ ပရိက္ခာရဏတော သန္တာနဿ ပရိ-
ဘာဝနာဝသေန အဘိသင်္ခရဏတော ဧတေ
ဒါနပရိက္ခာရာ နာမ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၁၀။

ဒါနပရိစယ (ပု) [ဒါန+ပရိစယ] (၁) ဒါနကို
ဆည်းပူးခြင်း။ (၂) ဆည်းပူးအပ်သောဒါန။
ဒါနပရိစယေန ဟေတေ....စိတ္တံ သမာဒဟန္တိ။
ထေရ၊ဋ္ဌ။၁။၁၂။

ဒါနပရိစ္စာဂ (ပု) [ဒါန+ပရိစ္စာဂ] ပေး-လှူ-
အပ်သော ပစ္စည်းဝတ္ထုကို - စွန့်ကြဲ- ပေး
ကမ်း-လှူဒါန်း-ခြင်း။ ဒါနပရိစ္စာဂေ နဝ
ကောဋိယော အဂမံသု။ဓမ္မ၊ဋ္ဌ။၁။၂၆၂။

ဒါနပရိဘောဂ (ပု) [ဒါန+ပရိဘောဂ] ပေး-
လှူ-အပ်သော ပစ္စည်းဝတ္ထုကို သုံးဆောင်
ခြင်း။ ဧဝံ မေ အယံ ဒါနပရိဘောဂေါ
ဘဝိဿတိ။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၇၅။

ဒါနပရိယောသာန (န) [ဒါန+ပရိယောသာန]
ပေး-လှူ-ခြင်း၏အဆုံး၊ ပေး-လှူ-
ခြင်း၏ ပြီးဆုံးရာကာလ။ ဒါနပရိယောသာ-
နေ သဗ္ဗေသံ တိစိဝရံ အဒါသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ။၂။
၄၃၆။ (-သံ၊ဋ္ဌ။၁။၂၀၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ။၂။၇၈။)

ဒါနပါရမိဥပါယ (ပု) [ဒါနပါရမီ+ဥပါယ] ဒါန-
ပါရမီ၏ အကြောင်း။ အယံ သဗ္ဗသာပတေ-
ယျပရိစ္စာဂေါ ဒါနပါရမိဥပါယော။ စရိယာ၊
ဋ္ဌ။၄၅။

ဒါနပါရမိတာ (ထိ) [ဒါနပါရမီ+တာ။ တာ-
အနက်မဲ့။] ပေး-လှူ-ခြင်း-ဟူသော ဘုရား
အလောင်း သူတော်ကောင်းတို့၏-အမှု-
လုပ်ငန်း၊ ဘုရားအလောင်းသူတော်ကောင်း
တို့၏-အမှု-လုပ်ငန်း- ဖြစ်သော- ပေး-
လှူ-ခြင်း။ ဒါနပါရမိတံ ဂစ္ဆာ (ဗုဒ္ဓဝံ။
၃၁၅)တိ ဒါနပါရမိံ ဂစ္ဆ၊ ပူရယာတိ
အတ္တော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၂၉။ ဒါနပါရမိတ-
(အဘိ၊ဋ္ဌ။၁။၄၈) န္တိ ဒါနပါရမိယေဝ။ အဋ္ဌ-
သာ၊ယော။၄၄။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ။၁။၇၁။ အပါ-
ဋ္ဌ။၁။၁၁၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၁၅။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁။
ဇာ၊ဋ္ဌ။၁။၅၃-၄။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၄၁၈။ မူလဋ္ဌိ၊၁။
၂၅။)

ဒါနပါရမီ (ထိ) [ဒါန+ပါရမီ] (က) ပေး-
လှူ-ခြင်းဟူသော ဘုရားအလောင်း သူ
တော်ကောင်းတို့၏-အမှု-လုပ်ငန်း။ (ခ)
ပေး-လှူ-ကြောင်း စေတနာ-ဟူသော
ဘုရားအလောင်း သူတော်ကောင်းတို့၏-
အမှု-လုပ်ငန်း။ (က)၊ (ခ) ဝိစိနန္တော
တဒါဒက္ခံ၊ ပဌမံ ဒါနပါရမိံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၁၅။
အဘိ၊ဋ္ဌ။၁။၄၈။ အပါဠာ၊၁။၂၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။
၁၂၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ။၁။၂၅။ ဗာဟိရကဘဏ္ဍပရိစ္စာ-
ဂေါ ဒါနပါရမီ နာမ။ အပါဠာ၊၁။၃၂။ (-
ဒီ၊ဋ္ဌ။၁။၆၀။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၉၄။) (ခ) ဝိသေသေန
ပန ယသ္မာ ကရုဏူပါယကောသလ္လပရိဂ္ဂဟိ-
တာ အတ္ထုပကရဏပရိစ္စာဂစေတနာ ဒါနပါ-
ရမီ။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၂၅၁။

ဒါနပီတိ (ထိ) [ဒါန+ပီတိ။ (ဒါနပြီတိ-သံ)]
ပေး-လှူ-မှု၌ (ဖြစ်သော) -နှစ်သက်-
ဝမ်းမြောက်-ခြင်း'ပီတိ'။ မမ စိတ္တံ ဒါနပီတိ

ယာ ပူရယံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၂၀၈။ (-စရိယာ၊ ဌ။ ၂၄၊ ၂၀၊ ၇၃၊ ၁၀၀။)

ဒါနပုည (န) [ဒါန+ပုည။ (ဒါနပုဏ္ဏ-သံ)] ပေး-လှူ-ခြင်း-ဟူသော-ကောင်းမှု-ကုသိုလ်။ အတ္တနော ဒါနပုညံ ဟိဋ္ဌေန္တော ဝဒတိ။ ပေတ၊ ဌ။ ၁၃၀။ (-စရိယာ၊ ဌ။ ၇၂။) အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဒါနပုညစေတနာ (ထိ) [ဒါန+ပုညစေတနာ] ပေး-လှူ-ခြင်း-ဟူသော-ကောင်းမှု-ကုသိုလ်-စေတနာ။ ဒါနပုညစေတနာ(သံ၊ ဌ။ ၁။ ၇၇)တိ ဒါနမယာ ပုညစေတနာ။ သံ၊ ဌ။ ၁။ ၁၁၀။

ဒါနပုညာနုဘာဝ (ပု) [ဒါနပုည+အာနုဘာဝ] ပေး-လှူ-ခြင်း-ဟူသော-ကောင်းမှု-ကုသိုလ်-၏-အာနုဘော်-စွမ်းရည်။ ဒါနဗလ ကြည့်။

ဒါနပုညာဘိရတ (တိ) [ဒါနပုည+အဘိရတ] ပေး-လှူ-ခြင်းဟူသော-ကောင်းမှု-ကုသိုလ်-၌-အလွန်ပျော်မွေ့-မငြီးငွေ့-သော။ သူ။ ဒါနပုညာဘိရတာ ဝိဂတမလမစ္ဆေရာ။ ပေတ၊ ဌ။ ၁၆၃။

ဒါနပူရ (တိ) [ဒါန+ပူရ] ပေး-လှူ-မှုကို ဖြည့်ကျင့်သောသူ။ စိရကာလံ ဒါနပူရတာယ။ ဒီ၊ ဌ။ ၂။ ၁၃၃။

ဒါနပ္ပဒါန (န) [ဒါန+ပဒါန] (၁) အမြဲ-ပေး-လှူ-အပ်သော ဒါနဝတ်(နှင့်) ရံခါ အထူး-ပေး-လှူ-အပ်သော ဒါနဝတ်။ (၂) မျိုးရိုးစဉ်လာ လှူနေကျဒါနဝတ်(နှင့်) မိမိက စတင် ဖြစ်စေအပ်သောဒါနဝတ်။ (၃) အများဆိုင် စုပေါင်း ပြုအပ်သော ဒါနဝတ် (နှင့်) ကိုယ်ပိုင်သီးခြား ပြုအပ်သော ဒါနဝတ်။ (၄) ငယ်သောအလှူပွဲ(နှင့်) ကြီးသောအလှူပွဲ။

(၁), (၂), (၃) ဒါနပ္ပဒါနာနီ (ဝိ၊ ဌ။ ၁။ ၁၇၂။ မ၊ ဌ။ ၃။ ၂၀၂)တိ ဧတ္ထ နိစ္စဒါနံ ဒါနံ နာမ၊ ဥပေါသထဒိဝသာဒီသု ဒါတဗ္ဗံ အတိ-ရေကဒါနံ ပဒါနံ နာမ။ ပဝေဏီရက္ခဏဝသေန ဝါ ဒီယမာနံ ဒါနံ နာမ၊ အတ္တနာဝ ပဌပေ-တွာ ဒီယမာနံ ပဒါနံ နာမ။ ပစုရဇနသာဓာ-ရဏံ ဝါ နာတိဥဋ္ဌာရံ ဒါနံ နာမ၊ အနည-သာဓာရဏံ အတိဥဋ္ဌာရံ ပဒါနံ နာမ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅။ မ၊ ဌ။ ၃။ ၁၄၁။ =ဧတ္ထ နိစ္စဒါနံ ဒါနံ နာမ၊ ဝိသေသဒါနံ ပဒါနံ နာမ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၀။

(၄) ဒါနပ္ပဒါနေသု (ဝိ၊ ဌ။ ၂။ ၂၁၄)တိ ခုဒ္ဒကေသု စေဝ မဟန္တေသု စ ဒါနေသု။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၇၉။

ဒါနပ္ပယောဂ (ပု) [ဒါန+ပယောဂ] (တံစိုးလက်ဆောင်) ပေးမှု၌-ယှဉ်-အားထုတ်-ခြင်း။ လဉ္စဂ္ဂဟဏေန လဉ္စဒါနံ၊ တေန ဒါနပ္ပယောဂံ။ မ၊ ဌ။ ၃။ ၃၆၇။

ဒါနဗလ (န) [ဒါန+ဗလ] ဒါန၏အကျိုး၊ ပေး-လှူ-ခြင်း၏ အကျိုး။ သက္ကာ န ခေါတန္တေ ဘဂဝါ သန္နိဋ္ဌိကံ ဒါနဗလံ ပညာပေတုံ။ အံ၊ ၂။ ၃၃၊ ၄၅၆။ နတ္ထိ ဒါနဗလံ နာမာ(ပေတ။ ၂၀၃)တိ ဒါနဿ ဗလံ နာမ ကိဉ္စ နတ္ထိ။ ပေတ၊ ဌ။ ၂၃၆။ (-အဘိ၊ က။ ၂၆၆။ အဘိ၊ ဌ။ ၃။ ၂၀၂။ ဒီ၊ ဌ။ ၁။ ၃၂၀။)

ဒါနဗလဝိဘာဂ (ပု) [ဒါနဗလ+ဝိဘာဂ] ဒါန၏အကျိုးကို -ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-ခြင်း။ ဒါနဗလဝိဘာဂေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၁၀၉။

ဒါနဗလ (န) [ဒါန+ဗလ] ဒါန၏-စွမ်းအား-အာနုဘော်။ သာပိ ဒါနဗလာ မယု(စရိယာ။ ၃၉၆)န္တိ ဧဝံဘူတာပိ သာ မဟာပထဝီ မမဒါနပုညာနုဘာဝဟေတု။ စရိယာ၊ ဌ။ ၁၀၃။ (-အဘိ၊ ဌ။ ၁။ ၇၇။ အပ၊ ဌ။ ၁။ ၅၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၃။ ၁၆။ ဇာ၊ ဌ။ ၁။ ၅၆။ ဇာ၊ ဌ။ ၅။ ၃၀၆။ ဒီ၊ ဌ။ ၂။ ၁၅၇။ မ၊ ဌ။ ၂။ ၁၃၀။ အံ၊ ဌ။ ၃။ ၂၆၂။)

ဒါနဗလဝိပုလဥဿန္တဘာရတရိတ (တိ) [ဒါန-ဗလဝိပုလဥဿန္တဘာရ+ဘရိတ] ဒါန၏စွမ်းအား-ဟူသော ပြန့်ပြော၊ များပြားသော ဝန်တို့ဖြင့် ပြည့်နှက်သော (မြေကြီး-စသည်)။ မဟာပထဝီ ရညော ဝေဿန္တရဿ ဒါနဗလဝိပုလဥဿန္တဘာရတရိတာ ဓာရေတုံ န ဝိသဟန္တိ စလတိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၂၁။

ဒါနဗဟုလ (တိ) [ဒါန+ဗဟုလ] များသော-ပေး-လှူ-ခြင်း ရှိသော၊ ပေး-လှူ-ခြင်း များသော၊ သူ၊ အပေး-အလှူ-ရက်ရောသူ။ ဒါနဗဟုလော (ပုဂ္ဂလော) “ပယတပါဏံ” တိ ဝုတ္တော။ သံ၊ ဇိ၊ ၁။ ၃၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇိ၊ ၁။ ၂၇၃။

ဒါနဗီဇ (န) [ဒါန+ဗီဇ။ (ဒါနဝီဇ-သံ)] ဒါန-ဟူသော မျိုးစေ့။ ဒါနဗီဇ ရောပေတုံ ဝနုတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၆။

ဒါနဗျာဝဋ္ဌ (တိ) [ဒါန+ဗျာဝဋ္ဌ] ပေး-လှူ-မှု၌-အားထုတ်-ကြောင့်ကြစိုက် - သော၊ သူ။ မိတ္တော နာမဿ ကုဋ္ဌမ္ပိကော ဒါနဗျာဝဋ္ဌော အဟောသိ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၀။ ဒါနဗျာဝဋ္ဌာ (ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၁၀) တိ ဒါနကိစ္စေသု ဗျာဝဋ္ဌာ၊ ဥဿုက္ကံ အာပန္နာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၃၄၀။ (-ပေတ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၄၇။)

ဒါနဘာဝ (ပု) [ဒါန+ဘာဝ] ဒါန-မည်သည်၏ အဖြစ်၊ ဒါန-ဟူသော အမည်။ ဒါနဘာဝ သာဓေတုံ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၉၇။ အဘယဒါန-တာယ သီလဿ ဒါနဘာဝေါ။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၁။ ၃၃၄။ (-မူလဇိ၊ ၃။ ၈၄။ အနုဇိ၊ ၃။ ၁၁၇။)

ဒါနဘာဝဒီပန (န) [ဒါနဘာဝ+ဒီပန] ဒါန-မည်သည်၏အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ အစေတသိက-ဿ ဓမ္မဿ ဒါနဘာဝဒီပနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၉၇။ မူလဇိ၊ ၃။ ၈၄။

ဒါနဘာဝမောစန (န) [ဒါနဘာဝ+မောစန] ဒါန-မည်သည်၏ အဖြစ်မှ လွတ်စေခြင်း။ စေတသိကဿ ဒါတဗ္ဗဋ္ဌေန ဒေယျဓမ္မဿ စ ဣဋ္ဌဗလဋ္ဌေန ဒါနဘာဝမောစနတ္ထံ။ မူလဇိ၊ ၃။ ၈၅။

ဒါနမဂ္ဂ (ပု) [ဒါန+မဂ္ဂ။ (ဒါနမာဂီ-သံ)] ဒါန-ဟူသော ကျင့်စဉ်။ အရိယာစရိတံ ဒါနမဂ္ဂံ အာစရိယာမိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၉၁။

ဒါနမယ (တိ) [ဒါန+မယ။ ရူ။ ၃၇၅-၆။ မောဂါ ၄။ ၆၆။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၇၉၇။ ၉။] (၁) ပေး-လှူ-ကြောင်း ဒါနစေတနာ။ (၂) ဒါနဖြင့် ပြီးသော၊ ဒါနစေတနာ-ဖြင့်ပြီး-နှင့်ယှဉ်-သော၊ ရှေးဒါနစေတနာကြောင့် ဖြစ်သော (သန္နိဋ္ဌာပကစေတနာ)။

(၁) ဒါနမယ (ဣတိဝုတ်။ ၂၃၀) န္တိ .... ဒီယတိ တောယာတိ ဒါနံ၊ ဒါနမေဝ ဒါနမယံ။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၁၉၄။ အနုဂ္ဂဟဝသေန၊ ပူဇာဝသေန ဝါ အတ္တနော သန္တကံ ပရဿ ဒီယတိ တေတနာတိ ဒါနံ၊ ပရိစ္စာဂစေတနာ။ ဒါနမေဝ ဒါနမယံ၊ ပဒပုရဏမတ္ထံ မယသဒ္ဓေါ။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၃။ ၂၀၅။ အံ၊ ဌိ၊ ၃။ ၂၃၇။ (-ဒီ၊ ၃။ ၁၇၂။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၈၁။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၁။ ၁၄၁။ ၁၀၉။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂။ ၅၇။)

(၂) ဒါနစေတနာသု ဝါ ပုရိမစေတနာ-တော နိပ္ပန္နာ သန္နိဋ္ဌာပကစေတနာ ဒါနမယံ။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၃၁။ ဒါနံ အာရဗ္ဘ ဒါနမဓိကိစ္စ ယာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ စေတနာ သဉ္ဇေတနာ စေတယိ-တတ္ထံ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ဒါနမယော ပညာဘိ-သခါရော။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၅။ ယာ ဝေ ဒါန-စေတနာသမ္ပယုတ္တာ ပညာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ အယံ ဒါနမယာ ပညာ နာမ။ ယင်း-၃၉၅။ ဒါန-မယံ ပညံ ကတွာ။ မ၊ ဌိ၊ ၃။ ၂၀၅။ (-ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၇၉။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆၁၃၅။ မူလဇိ၊ ၁။ ၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌိ၊ ၁။ ၁၅၃။) အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဒါနမယကုသလကမ္မ (န) [ဒါနမယ+ကုသလ-
ကမ္မ] ဒါနဖြင့်ပြီးသော ကုသိုလ်ကံ။ ဒါနဓမ္မ-
ပရိစ္စာဂ-ကြည့်။

ဒါနမယစိတ္တ (န) [ဒါနမယ+စိတ္တ] ပေး-လှူ-
-ခြင်း၌ဖြစ်သောစိတ်၊ ပေး-လှူ-လိုသော
စိတ်။ သံဝတ္တတိ တထာ ပဏိဟိတံ ဒါန-
မယစိတ္တံ။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၃။ ၂၆၃။

ဒါနမယပုည (န) [ဒါနမယ+ပုည] ဒါနဖြင့်
ပြီးသော ကောင်းမှု။ ဒါနဿာတိ ဒါနမယ-
ပုညဿ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၃၂။ (-ပေတ၊ ၄။ ၁၂၊
၂၃၅။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၂။ ၁၇၂။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၃။ ၂၆၃။ မ၊ ဇီ၊
၃။ ၂၆၉၊ ၄၁၈။ အံ၊ ဇီ၊ ၃။ ၂၃၇။)

ဒါနမယပုညကိရိယဝတ္ထု (န) [ဒါနမယ+ပုည
+ ကိရိယာ + ဝတ္ထု။ (ဒါနမယပုညကိရိယ-
ဝတ္ထု-သံ)] ဒါန-သာလျှင်ဖြစ်-ဖြင့်ပြီး-
သော ကောင်းမှု ဟူသော ပြု-သင့်-ထိုက်
-သော အမှီသဟံ။ ဒါနမေဝ ဒါနမယံ၊
ပုဇ္ဇေလနိဗ္ဗတ္တနဋ္ဌေန ပုညံ၊ တဒေဝ ကတ္တဗ္ဗ-
တော ကိရိယာ၊ ပယောဂသမ္ပတ္တိယာဒိနံ
အဓိဋ္ဌာနဘာဝတော ဝတ္ထု စာတိ ဒါနမယ-
ပုညကိရိယဝတ္ထု။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၁၄။ (-
နေတ္ထိ၊ ၀။ ၁၇၇။)

ဒါနမယပုညနိမိတ္တ (န) [ဒါနမယ + ပုည +
နိမိတ္တ] ဒါနဖြင့်ပြီးသော ကောင်းမှုဟူသော
အကြောင်း။ ဒါနမယပုညနိမိတ္တံ... အဘိဝဇ္ဇ-
တိ။ ပေတ၊ ၄။ ၈။

ဒါနမယိက (တိ) [ဒါနမယ+ဣက] ဒါနမယ
ဖြစ်သော (ပုညကြိယဝတ္ထု-စသည်)။ ဒေန္တိ
ယံ ယံ ဒါနံ၊ ဣဒံ ဒါနမယိကံ ပုညကြိယံ။
ပေဋကော၊ ၂။ ၁၀။ (-၃၂၃-၄။ နေတ္ထိ၊ ၄။
၁၉၀။)

ဒါနမဟပူလသုတ္တ (န) [ဒါနမဟပူလ+သုတ္တ]
ဒါနမဟပူလသုတ်၊ ဒါန၏ အကျိုး-မျှား-
ကြီး-ပုံကို ဟောပြောသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာ-

ယ၊ သတ္တကနိပါတ်ပါဠိ၊ ၅-ဝဂ်၊ ၉-သုတ်။
အံ၊ ၂။ ၄၄၁-၄။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၆၈-၉။ အံ၊ ၄။ ၃။
၁၇၄-၅။

ဒါနမုခ (န) [ဒါန+မုခ] (၁) ပေး-လှူ-ခြင်း
၏အကြောင်း (လှူဖွယ်ဝတ္ထု=အလှူဝတ်)။
(၂) ပေး-လှူ-မှုကို-အဦးပြု-အစထား
-ခေါင်းတပ်-ခြင်း၊ ပြဇာနီးသော-ပေး-
လှူ-မှု။

(၁) သဇ္ဇိတံ ဒါနမုခံ သတ္တန္တမေဝ ဒိဝ-
သာနံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ (သဇ္ဇေတွာ)။ ဒီ၊ ၄။ ၂။
၆၇။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၁။ ဒါနမုခန္တိ ဒါနကရဏ-
ပါယံ၊ ဒါနဝတ္တန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၇၄။
(-အံ၊ ၄။ ၁။ ၈၈၊ ၉၄၊ ၁၉၁၊ ၂၅၈။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။
၁၅၇။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၀။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၃၆၈။
အပ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၁။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၀၈၊ ၁၇၁၊ ၃၁၇။
ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၅၁၊ ၈၇၊ ၄၀၇။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၄၅၈။ ဇာ၊
၄။ ၅။ ၁၇၃၊ ၃၃၂။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၅၂။ ဇာ၊ ၄။ ၇။
၃၈၆။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၁။ ၂၉၅။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၃၄။)

(၂) ဒါနမုခေန ဝါ စတ္တာရိပိ သင်္ဂဟ-
ဝတ္ထုနိ ဂဟိတာနိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၄။ သုတ္တနိ၊
၄။ ၁။ ၂၂၉။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂။ ၃၆။ ဒါနေန မုခ-
ဘူတေန၊ ဒါနံ ပမုခံ ကတွာတိ အတ္ထော။
နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၃၃။ (-စရိယာ၊ ၄။ ၂။)

ဒါနယည (ပု) [ဒါန+ယည] ပေးလှူ၊ ပူဇော်
ခြင်း။ ဒါနယညံ အကပ္ပယံ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။
၂၉၆။

ဒါနယာဂ (ပု) [ဒါန+ယာဂ] အထက် ပုဒ်နက်
ကြည့်။ ယညောတိ ဒါနယာဂေါ။ ဇာ၊ ၄။ ၄။
၆၇။

ဒါနယုတ္တ (တိ) [ဒါန+ယုတ္တ] ပေး-လှူ-မှုနှင့်
ယှဉ်သော၊ ပေး-လှူ-မှုနှင့် ပြည့်စုံသော၊
သု။ ဒါနယုတ္တော (နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂။ ၃၀) တိ သတတံ
ဒါနကိရိယာသမဂီ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၃၂။ (-အံ၊
၄။ ၃။ ၂၆၉။ စရိယာ၊ ၄။ ၅၇။)

ဒါနရတ (တိ) [ဒါန+ရတ] ပေး-လှူ-မှု၌ မွေ့လျော်-မငြီးငွေ့-သော၊ သူ။ တဝ ဒါန-ရတာ ကိစ္စိ၊ ဥဂ္ဂတာ ဒေဝမာနုသေ။ အပါ ၂။၃၉၀။ (-၃၉၂။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၂။ စရိယာ၊ ၆၆၊ ၇၈။)

ဒါနရာသိ (ပု) [ဒါန+ရာသိ] လှူဖွယ်ဝတ္ထု-အစု-အပုံ။ စက္ကံ သမ္ပတ္တိယံ...ဒါနရာသိသု။ သီ၊ ၆၊ သစ်၊ ၂။၂၃၂။ ဓာန်၊ ၇၈၁-၂။

ဒါနလက္ခဏ (န) [ဒါန+လက္ခဏ။] (က) အပိုင်-ပေး-စွန့်-ခြင်း၏ မှတ်ကြောင်း ‘လက္ခဏာ’။ (ခ) ပေးကမ်း-ချီးမြှောက်-ခြင်း ဟူသော မှတ်ကြောင်း ‘လက္ခဏာ’။ (ဂ) ပေး-လှူ-ခြင်း၏ မှတ်ကြောင်း ‘လက္ခဏာ’။ (ဏ) တဩဒိဒံ ဒါနလက္ခဏံ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၇၀။ န (ဝဇ္ဇတိ) သာပေက္ခဒါနေ ဒါနလက္ခဏာဘာဝတော။ ဝိမတိ၊ ၁။၃၅၄။ (-ဝဇ္ဇိ၊ ၄၉၉။ ဝိမတိ၊ ၂။၆၁။) (ခ) သာပန အတ္ထစရိယာလက္ခဏာ စ ဒါနလက္ခဏာ စ စတုတ္ထပဉ္စမဋ္ဌာနေဟေဝ သင်္ဂဟိတာ။ ဒီ၊ ၆၊ ၃။၁၄၂။ (ဂ) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒါနလက္ခဏာယောဂ (ပု) [ဒါနလက္ခဏ + အ-ယောဂ] ပေး-လှူ-ခြင်း၏ မှတ်ကြောင်း ‘လက္ခဏာ’နှင့် မယှဉ်ခြင်း။ ဣဒံ န ဂဟိတံ ဒါနလက္ခဏာယောဂတော။ မ၊ ၆၊ ၃။၄၀၉။

ဒါနဝံသ (ပု) [ဒါန+ဝံသ။ (ဒါနဝံဂ-သံ)] ပေး-လှူ-ခြင်း-ဟူသော - အနွယ် - အစဉ် အဆက်၊ မျိုးနွယ်စဉ်ဆက်-ပေး-လှူ-မှု။ ပဝတ္တတိ န ခေါ မေ ဒါနဝံသော၊ ဥဒါဟု နော။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။၆၃။ ဣမံ မမ ဒါနဝံသံ မာ ဥပစ္ဆိန္တယ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။၄၀၈။

ဒါနဝ (ပု) [ဒု+နုဒ+အ။ ဒနု+ဏ။ ကုစ္ဆိတာ-ကာရေန ပဿန္တာနံ ပီတိသုခံ၊ သောမနဿဉ္စ နုဒေန္တိ ခိပန္တိ အပနေန္တိတိ ဒါနဝါ။ အထဝါ ဒနုနာမာယ မာတုယာ အပစ္စံ ဒါနဝါ။

ဇာ၊ ၆၊ ၁။၃၁။ (-ဓာန်၊ ၆။၁၄။) (ဒါဏဝ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓိ) (၁) အသုရာ (ပဟာရာဒ-စသည်)။ (၂) အသုရာနွယ်ဝင် သားစားဘီလူး။

(၁) ကုမ္ဘဏှာ ဒါနဝါ ဂရုဠာ၊ ဥပဇီဝန္တိတံ သရံ။ အပါ၊ ၁။၂၀။ ကုမ္ဘဏှာ ဒေဝါ စ ဒါနဝါ ဒေဝါ စ။ အပါ၊ ၄၊ ၁။၂၄၈။ သက္ကာဒီဟိ ဒေဝေဟိ ပဟာရာဒအသုရိန္ဒာဒီဟိ ဒါနဝေဟိ စ ပူဇိတော။ မူလ၊ ၆၊ ၃။၁၆၅။ (-အပါ၊ ၁။၂၈၀၊ ၄၀၇။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။၃၃၇။ အဘိ၊ ၄၊ ၃။၃၄၁။ အမရ၊ ၁။၁၂။)

(၂) သော ဒါနဝေါ တတ္ထ သမုဂ္ဂ’မုဂ္ဂိလိ။ ဇာ၊ ၁။၁၉၇။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။၅၀၄။ အလဒ္ဓ မစ္စေဟိ ဝ ဒါနဝေဟိ ဝါ။ ဇာ၊ ၂။၁၀၁။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။၄၁၇။ ဒါနဝ(ဇာ၊ ၂။၁၂၉။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။၄၉၀-၃)န္တိ ဝေန်နာမကံ ဒေဝဇာတိကံ ယက္ခံ။ ဇာ၊ ၆၊ ၂။၁။၅၃၆။ (-ဇာ၊ ၁။၃၉၃။ မိလိန္ဒ၊ ၁။၅၄၊ ၂၅၉။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။၂၁၀။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၁။၁၈၆။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။၅၀၁။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။၉၃။) ဒါနဝရက္ခ-သ-လည်း ကြည့်။

ဒါနဝစန (န) [ဒါန + ဝစန] စကားတုံ့ပေးကြောင်းဖြစ်သော (သာဓု-စသော သဒ္ဓါ)။ ဥပဇ္ဈာယဿ စ “သာဟူ”တိအာဒိနာ ဒါနဝစန မတ္တေနာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၃။၂၃၂။

ဒါနဝန (န) [ဒါန+ဝန] အဆက်မပြတ်လှူအပ်သော-ဒါနဝတ်-ဒါနလှည့်။ ပါကဝဇ္ဇန္တိ ဒါနဝနံ (ဒါနဝတ္တံ၊ သျှာ)။ သာရတ္ထ၊ ၃။၃၄၄။

ဒါနဝတ္ထ (န) [ဒါန+ဝတ္ထ] အထက်ပုဒ်နက်ကြည့်။ သော ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ သံဃဿ ဒါနဝတ္တံ သက္ကစ္စံ အဒါသိ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။၁၇၀။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၂။၂၀၇။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။၅၀၊ ၆၅။ ပေတ၊ ၄။၁၉။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။၁၆၆။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။၁၂၀၊ ၂၀၁။ ကင်္ခါ၊ ၆၊ ၁။၂၉၆။) ဒါနမုခ (၁)-လည်း ကြည့်။

ဒါနဝတ္ထု (န) [ဒါန+ဝတ္ထု။ ဒါတဗ္ဗန္တိ ဒါနံ၊ အန္နာဒိဒသဝိဓံ ဝတ္ထု။ ဒါနမေဝ ဝတ္ထု ပရိစ္စာဂစေတနာယ ကာရဏတ္တာတိ ဒါနဝတ္ထု။ ဒိယျတိ ဧတေနာတိ ဝါ ဒါနံ၊ ပရိစ္စာဂစေတနာ။ ဒါနဿ ဝတ္ထု ကာရဏန္တိ ဒါနဝတ္ထု။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။ ၃၂၃။ (-ဓာနံ၊ ဋီ၊ ၄၂၂။) (ဒါနဝတ္ထု-သံ)] (၁) ပေး - လှူ - အပ်သော ပစ္စည်း ဝတ္ထု၊ ပေး - လှူ - ဖွယ်ဝတ္ထု။ (၂) ပေး - လှူ - ခြင်း၏ အကြောင်း၊ ပေး - လှူ - ကြောင်းဖြစ်သော စေတနာ၏အကြောင်း။ (ယင်း ဒါနဝတ္ထုနှင့် စပ်၍ မှတ်သားဖွယ်ကို ဒါန-ကြည့်။) (၁) ဒသ ဒါနဝတ္ထုနိ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၄၇။ ယံ ဒါနဝတ္ထု မယံ တုမ္ပာကံ ဒဒေယျာမ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၅။ (-ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၀၂။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၆။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၇၅။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၈။ မူလဋီ၊ ၁။ ၇၁။) (၂) ဒါနဝတ္ထုနိ(ဒီ၊ ၂။ ၂၁၄။ အံ၊ ၂။ ၆၉)တိ ဒါနကာရဏာနိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၇။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၉။

ဒါနဝတ္ထုပရိစ္စာဂ (ပု) [ဒါနဝတ္ထု + ပရိစ္စာဂ] လှူဖွယ် ဝတ္ထုကို - စွန့်ကြဲ - လှူဒါန်း - ကြောင်းဖြစ်သော (စေတနာ-စသည်)။ ဒါနု-ပသဂ္ဂုပဋ္ဌာနေကတ္တ-ကြည့်။

ဒါနဝတ္ထုသုတ္တ (န) [ဒါနဝတ္ထု+သုတ္တ] ဒါနဝတ္ထု-သုတ်၊ ပေး - လှူ - ခြင်း၏အကြောင်း တရား ဂ-ပါးကို ဟောပြောသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ အဋ္ဌကနိပါတ်ပါဠိ၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၄-ဝဂ်၊ ၃-သုတ်။ အံ၊ ၃။ ၆၉။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၉။

ဒါနဝန္တ (တိ) [ဒါန+ဝန္တ။ ထိ-ဌံ ဒါနဝတိ။ (ဒါနဝန်-သံ)] ဒါနစေတနာရှိသော၊ ပေး - လှူ - လေ့ - ရှိသောသူ။ အမစ္ဆရီ ဒါနဝတိ ဝိရောစတိ။ ပေတ၊ ၁။ ၃၅။ ပေတ၊ ၄။ ၅၃။ ဧကံ ဒါနဝန္တံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဗ ကထေသိ။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၆၃ (က၊ မူကွဲ)။ = ဒါနံ ဒါနစေတနာ အဿ အတ္တိတိ ဒါနဝါ၊ ဒါနဝန္တံ။ ဇာ၊ ၄။ ၁၀။ ၄၅၀။

ဒါနဝယက္ခသညိတ (တိ) [ဒါနဝယက္ခသညာ + ဣတ။ ဒါနဝယက္ခ + သံ + ဉာ + တ] (က) အသုရာနွယ်ဝင် သားစားဘီလူး-ဟူသော အမည်ရှိသော။ (ခ) အသုရာနွယ်ဝင် သားစားဘီလူး ဟူ၍ - သိ - မှတ် - အပ်သောသူ။ ဒါနဝယက္ခသညိတာ အသုရရက္ခသာ စ... ဝဒန္တာ ပက္ကန္တိ။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂။ ၅၇။

ဒါနဝရ (တိ) [ဒါန+ဝရ] (၁) မြတ်သောအလှူ ဝတ္ထု။ (၂) မြတ်သော-ပေး-လှူ-ကြောင်း စေတနာ။ (၃) ဒါနဝရ-ဇာတ်ဟုဆိုသင့်သော ဗာလောဝါဒ-ဇာတ်။ (၁), (၂) ဒါနဝရ- (စရိယာ၊ ၃၉၇) နှိ ဥတ္တမဒါနံ၊ စရိယာ၊ ၄။ ၁၀၇။ (-အပါ၊ ၁။ ၆။ ၃၅၁၊ ၃၅၆။ အပါ၊ ၂။ ၁၉၃။ စရိယာ၊ ၃၉၁။ မိလိန္ဒ၊ ၁။ ၂၀။ ထေရီ၊ ၄။ ၄၁၊ ၂၃၈။ စရိယာ၊ ၄။ ၆၇။) (၃) အထ ဒါနဝရောဌပိ သာရထိနာ၊ ပုနမ္မဝနဉ္စ သိသိ-ရကပိ ဒသ။ ဇာ၊ ၁။ ၇၀။

ဒါနဝရက္ခသ (ပု) [ဒါနဝ+ရက္ခသ။ (ဒါနဝရာ-က္ခသ-သံ)] အသုရာနွယ်ဝင် ရက္ခိသ်ဘီလူး၊ ဒါနောရက္ခိသ်ဘီလူး။ တဿ ပဏ္ဏသာလာယ အဝိဒ္ဓရေ ဧကော ဒါနဝရက္ခသော ဝသတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၅၀။ (-မ၊ ၄။ ၄။ ၁၄၈။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၀။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၀။ ဝဇီရ၊ ၅။ ၂။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၂။)

ဒါနဝဿ (န) [ဒါန + ဝဿ။ (ဒါနဝဇီ-သံ)] မိုးရည် - မိုးပေါက် - နှင့်တူသော အလှူကြီး၊ မိုးရည် - မိုးပေါက် - ကဲ့သို့ - ကြီးမား - များပြား - သော အလှူ (လှူဖွယ်ဝတ္ထုနှင့် လှူကြောင်း စေတနာ)။ မဟန္တံ ဒါနဝဿ ဝဿာပေန္တော။ စရိယာ၊ ၄။ ၄၈။

ဒါနဝါရီ (ပု) [ဒါနဝ+အရီ] အသုရာတို့၏ ရန်သူ၊ နတ်။ ဒါနဝါရယော၊... နဘောသဒါ-ဣစ္စာဒိနိပိ ဒေဝတာနံ သာမညနာမာနေဝ။ ဓာနံ၊ ၄။ ၁၁-၂။ (-အမရ၊ ၁။ ၉။ ထောမ။)

ဒါနဝိတက္က (တိ) [ဒါန+ဝိတက္က] ပေး-လှူ-
ခြင်း၌(ဖြစ်သော) အကြံအစည်ရှိသော၊ ပေး-
-လှူ-အံ့-ဟု အကြံအစည် ရှိသော၊ သူ။
ဒါနဝိတ္တက (သိ၊က၊မူ-ကဲ့)-ကြည့်။

ဒါနဝိတ္တ (တိ) [ဒါန+ဝိတ္တ] ပေး-လှူ-မူ ဟူ
သော-နှစ်သက်ဖွယ်-ဥစ္စာ-ရှိသော၊ ပေး-
-လှူ-မူကို-နှစ်သက်ဖွယ်-ဥစ္စာ-ပြုသော၊
သူ။ ကံ ဒါနဝိတ္တံ (ဒါနဝတံ၊လူ။ ဒါနဝန္တံ၊
က) ဘိက္ခု အာရဗ္ဗ ကထေသိ။ ဇာ၊ဌ၊၄။
၆၃။

ဒါနဝိတ္တက (တိ) [ဒါန+ဝိတ္တ+က] အထက်ပုဒ်
နက် ကြည့်။ ပုတ္တော မေ ဒါနဝိတ္တကော(ဒါန-
ဝိတက္ကော၊သိ၊က) ဒါနံ ဒေတု။ စရိယာ၊ဌ။
၈၆။ ဇာ၊ဌ၊၇။၂၈။ (-၃၂၅။)

ဒါနဝိဓိ (ပု) [ဒါန+ဝိဓိ] (၁) ပေးခြင်း အစီ
အရင်၊ ပေးပုံ ပေးနည်း။ (၂) ပေး-လှူ-
ခြင်း အစဉ်အလာ၊ ရှေးရိုးစဉ်လာ-ပေး-
လှူ-မူ။(၁) တာသံ ဒါနဝိဓိံ ပရိဝါသဒါနေ
ကထယိဿာမ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၆။ တဿ ဒါနဝိဓိ
ခန္ဓကေ အာဂတော။ ကင်္ခါ၊၁၄၇။ (-ကင်္ခါ၊
ဋီ၊သစ်။၂၆၅။) (၂) ဘိက္ခုနံ ပညတ္တံ ဒါန-
ဝိဓိံ ပစ္စန္နိ။ ပေတ၊ဌ။၇၂။ (-၁၅၈။)

ဒါနဝိနိဗ္ဗန္တ (ပု) [ဒါန+ဝိနိဗ္ဗန္တ] ပေး-လှူ-
မူကို-ဖွဲ့ဆုပ်-ချုပ်ထား-တတ်သော၊ ပေး-
-လှူ-ခွင့် မပေးသော (ဒါနအန္တရာယ်)။
(ယင်း-ကား- (၁) ပေးလှူခြင်း၌ အလေ့
အကျင့် မရှိခြင်း၊ (၂) ပေးလှူရန် ပစ္စည်း
နည်းပါးခြင်း၊ (၃) ပေးလှူရန် ပစ္စည်း၏
နှစ်သက်ဖွယ်ကောင်းခြင်း၊ (၄) ပစ္စည်းဥစ္စာ
ကုန်သွားမည်ကို ကြံစည် စိတ်ကူးခြင်း-ဟူ၍
၄-ပါး ရှိရာ ၁-ပါးပါး သည်ပင် ပေးလှူ
မှု၌ စိတ်မညတ်အောင် အန္တရာယ်ပြုနိုင်၏။)
စတ္တာရာ ဒါနဝိနိဗ္ဗန္တာ။ စရိယာ၊ဌ။၃၁၈။
သိ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၆၅။

ဒါနဝိပါက (ပု) [ဒါန+ဝိပါက] ဒါနစေတနာ၏
အကျိုး။ ဗဟုဉ္စ ဒါနဝိပါကံ အဓိဂစ္ဆတိ။ သံ၊
ဌ၊၁။၅၈။ အံ၊ဋီ၊၂။၃။

ဒါနဝိဘူတိ (တိ) [ဒါန+ဝိဘူတိ] ဒါနစေတနာ
၏ ပြည့်စုံခြင်း၊ ဒါနစေတနာ၏-အရှိန်အဝါ
-တန်ခိုး-အာနုဘော်-စွမ်းရည်။ တဿ
ဒါနဝိဘူတိဉ္စ သဂ္ဂူပပတ္တိဉ္စ ဒေယေန္တော။
ပေတ၊ဌ။၁၂၅။

ဒါနဝိသယ (တိ) [ဒါန+ဝိသယ] ပေး-လှူ-
-ခြင်း-ဟူသော-ဖြစ်ရာ-အာရုံ- ရှိသော၊
ပေး- လှူ- ကြောင်း စေတနာဟူသော-
ဖြစ်ရာ-အာရုံ-ရှိသော (ပီတိ၊သုခ-စသည်)။
ဒါနဝိသယေန ပီတိသုခေန ဒါနဝိသယာယ
ဝေ စ ရတိယာ။ စရိယာ၊ဌ။၂၅။ (-ဒီ၊ဋီ၊
၃။၂၀၇။)

ဒါနဝိဿဂ္ဂ (ပု) [ဒါန+ဝိဿဂ္ဂ။ (ဒါနဝိသင်္ဂ-သံ)]
အလှူဝတ္ထုကို-စွန့်-လှူ-ရာအရပ်၊ အလှူ
မဏ္ဍပ်၊ အလှူစရပ်၊ အလှူတင်းကုတ်။ ဒါန-
ဝိဿဂ္ဂေ(ပေတ။၁၅၇)တိ ဒါနဂ္ဂေ ပရိစ္စာဂ-
ဌာနေ။ ပေတ၊ဌ။၁၁၆။

ဒါနဝိမံသန (န၊တိ) [ဒါန+ဝိမံသန] အလှူကို-
စုံစမ်း-လေ့လာ-ခြင်း၊ လှူပုံလှူနည်းကို-
စုံစမ်း-လေ့လာ-ခြင်း။ အာသယံ မေ
ဥပါဂစ္ဆိ။ ဒါနဝိမံသနာယ မေ။ အပ၊၂။၃၉၇။
(-အံ၊ဌ၊၃။၂၆၉။)

ဒါနဝေဃသ (ပု) [ယဒိစ္ဆာနာမ်] ဒါနဝေဃသ-
အမည်ရှိသော အသုရာလေးသမား။ အသုရာ
ဒါနဝေဃသာ(ဒီ၊၂။၂၀၇)တိ ဒါနဝေဃသာ
နာမ အညေ ဓနုဂ္ဂဟအသုရာ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၈၂။

ဒါနဝေယျာဝဋ်(တိ)က (တိ) [ဒါန+ဝေယျာဝ-
ဋ်(တိ)က] အလှူပွဲ၌ အမှု ကြီးငယ်ကို-
ကြောင့်ကြစိုက်-အားထုတ်-ဆောင်ရွက်-
သော၊ သူ၊ အလှူအကျိုးဆောင်။ သတ္တာ
“ကိ” ဣဒ”န္တိ ဒါနဝေယျာဝဋ်ကံ ပုစ္ဆိ။ ဓမ္မ၊

ဌ၊ ၂။ ၁၃။ ဒါနဝေယျာဝတိကာ “ဒါနံ ပဋိ-
ယာဒိတ”န္တိ ရညော အာရောစယိ သူ။ ဇာ၊
ဌ၊ ၇။ ၂၇။ (-ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၆၃။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။
၁၇၀။)

ဒါနဝေါသဂ္ဂ (ပု) [ဒါန+ဝေါသဂ္ဂ။ (ဒါနဝိသင်္ဂိ-
သံ)] အလှူဝတ္ထုကို-စွန့်-လှူ-ကြောင်း
(စေတနာ-စသည်)။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒါနဝေါသဂ္ဂပဋ္ဌာနေကတ္ထ (န) [ဒါနဝေါသဂ္ဂ+
ဥပဋ္ဌာန+ကေတ္ထ] (က) အလှူဝတ္ထုကို-
စွန့်-လှူ-ကြောင်း စေတနာ-သို့ ကပ်၍
တည်ခြင်း-ကို အာရုံပြုခြင်း-ဟူသော တခု
တည်းသော အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်။ (ခ)
အလှူဝတ္ထုကို-စွန့်-လှူ-ကြောင်း စေတ
နာကို အာရုံပြုခြင်းအားဖြင့် တခုတည်းသော
အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် (စာဂါနုဿတိနှင့် ယှဉ်
သော သမာဓိ)။ ကတမေ တေ ကေတ္တာ?
ဒါနဝေါသဂ္ဂပဋ္ဌာနေကတ္ထံ။ ပဋိသံ။ ၁၆၇။
ဒါနုပသဂ္ဂပဋ္ဌာနေကတ္ထ-လည်း ကြည့်။

ဒါနသံဝိဒဟနပလိဗောဓ (ပု) [ဒါနသံဝိဒဟန+
ပလိဗောဓ] ပေး-လှူ-မှုကို စီမံခြင်းဟူ
သော-အနှောင့်အရှက်-ကြောင့်ကြစိုက်ရ
မှု။ ဒါနသံဝိဒဟနပလိဗောဓံ ဆိန္ဒိ သူ။ သံ၊ ဌ၊
၃။ ၉။

ဒါနသံဝိဓာန (န) [ဒါန+သံဝိဓာန] ပေး-လှူ
-ရန်-စီမံ-ခန့်ခွဲ-ခြင်း။ ဒါနသံဝိဓာနံ
ဌပေတွာ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၇။

ဒါနသံဝိဓာယက (တိ) [ဒါန+သံဝိဓာယက] ပေး-
လှူ-မှုကို-စီရင်-စီမံ-ခန့်ခွဲ-သောသူ၊
အလှူစီမံသူ။ ဒါနသံဝိဓာယကေ မနုဿေ
ပက္ခောသာပေတွာ။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၉။ (-အံ၊ ဌ၊
၁။ ၂၀၁။)

ဒါနသံဝိဘာဂ (ပု) [ဒါန+သံဝိဘာဂ] (၁) ပေး-
လှူ-ခြင်း-ဟူသော-ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-
ခြင်း။ (၂) ပေး-လှူ-ခြင်း(နှင့်)ခွဲခြမ်း-

ဝေဘန်-ခြင်း။ (၃) ပေး-လှူ-အပ်သော
ပစ္စည်းဝတ္ထုမှ-ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-ခြင်း။ (၄)
ပေး-လှူ-ကြောင်း စေတနာ(နှင့်)ခွဲခြမ်း-
-ဝေဘန်-ကြောင်းစေတနာ။ (အလှူခံ
ပုဂ္ဂိုလ်၏ အလိုသဘောကျ စီမံအပ်သော
ပစ္စည်းဝတ္ထုကို ချီးမြှောက်လိုခြင်း၊ ပူဇော်လို
ခြင်း ၁-ပါးပါးဖြင့် ပေးလှူမှုသည် ‘ဒါန’မည်
၏။ မိမိသို့ ဆောင်ရန် သတ်မှတ်ထားသော
ပစ္စည်းဝတ္ထုမှ နည်းနည်းပင်ဖြစ်စေ ခွဲခြမ်းဝေ
ဘန်ပေးကမ်းခြင်းသည် ‘သံဝိဘာဂ’ မည်၏။
ဣတိဝုတ်၊ ဌ၊ ၈၃။ နေတ္ထိ၊ ဋီ၊ ၁၃၂။) (တိ)
(၅) (က) ပေး-လှူ-ခြင်းဟူသော-
ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-ခြင်းရှိသော၊ (ခ) ပေး
လှူခြင်း၊ ခွဲခြမ်းဝေဘန်ခြင်း ရှိသောသူ။

(၁) ဒါနသံဝိဘာဂဿာ (ဇာ၊ ဌ၊ ၃။
၃၈၈) တိ ဒါနသင်္ခါတဿ သံဝိဘာဂဿ။ (ဇာ၊
ဋီ၊ ၇။ ၄၁၅။ ဒါနသံဝိဘာဂမယေနာ (ဇာ၊ ဌ၊
၇။ ၁၄၇) တိ ဒါနသင်္ခါတသံဝိဘာဂမယေန။
ဇာ၊ ဋီ၊ ၂၂။ ၅၄၅။ (၂) အောက်ပုဒ် (၁)
ကြည့်။

(၁), (၂) ဓာတုဝိနိဗ္ဗောဂံ ပန ကာတုံ
အသက္ကောန္တေန ဒါနသံဝိဘာဂေါ ကာတ-
ဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၉၉။ (-သံ၊ ၃။ ၃၀၆။ အံ၊
၂။ ၄၄၃-၄။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၁၁၆။ ပေတ၊ ဌ၊ ၂၂။
စရိယာ၊ ဌ၊ ၆၃။) (၃) အောက်ပုဒ် (၂)
ကြည့်။

(၄) ဒါနသံဝိဘာဂေ (ဒီ၊ ၃။ ၁၁၉) တိ ဧတ္ထ
စ ဒါနမေဝ ဒိယျနဝသေန ဒါနံ၊ သံဝိဘာဂ-
ကရဏဝသေန သံဝိဘာဂေါ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၀၃။
ဒါနသံဝိဘာဂဿာ (ဣတိဝုတ်။ ၂၀၇) တိ ယာ-
ယ ဟိ စေတနာယ အနွာဒိဒေယျဓမ္မံ သံဟ-
ရိတွာ အနုကမ္မာပူဇာသု အညတရဝသေန
ပရေသံ ဒီယတိ၊ တံ ဒါနံ။ ယာယ ပန
အတ္တနာ ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗဘာဝေန ဂဟိတဝတ္ထု-
ဿ ကေဒေသော သံဝိဘဇိတွာ ဒီယတိ၊
အယံ သံဝိဘာဂေါ။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ၊ ၈၃။

(တိ) (၅) မုဒုစိတ္တော ဒါနသံဝိဘာဂ-
တာယ သံဝိဘာဂီ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၂။

ဒါနသံဝိဘာဂရတ (တိ) [ဒါနသံဝိဘာဂ+ရတ]
(၁) ပေး-လှူ-ခြင်း၊ ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-
ခြင်း၌-မေ့လျော်-မငြီးငွေ့-သော။ (၂)
ပေး-လှူ-အပ်သော ပစ္စည်းဝတ္ထုမှ-
ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-ခြင်း၌-မေ့လျော်-မငြီး
ငွေ့-သော။သူ။

(၁) ဒါနသံဝိဘာဂရတော(သံ၊၁။၂၃၀)-
တိ ဒါနေ စ သံဝိဘာဂေ စ ရတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၁၇။ ဒါနသံဝိဘာဂရတော-
(အံ၊၁။၁၄၉)တိ ဒါနံ ဒေန္တော သံဝိဘာဂဉ္စ
ကရောန္တော ဒါနသံဝိဘာဂရတော နာမ
ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂။ (-အံ၊၁။၂၂၇၊
၃၇၇။ အံ၊၂။၂၅၃၊၂၇၆၊၃၉၉။ အံ၊၃။၁၁၀၊
၅၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၁၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃၊၁၆၈၊
၂၆၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၀၈။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၁၀၉၊
၁၂၀၊၁၃၅။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၃၁၈။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။
၂၉၅-၆။)

(၂) ဒါနသံဝိဘာဂရတော(သံ၊၃။၃၀၆)-
တိ ဒါနေန စေဝ (ဒါနေယေဝ၊ သီ၊ သျှာ)
အပ္ပမတ္တကမ္ပိ ကိဉ္စိ လဒ္ဓါ (လဒ္ဓံ၊ သီ၊ သျှာ)
တတောပိ သံဝိဘာဂေ ရတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၃၁၁။ ဒါနသံဝိဘာဂရတော (နေတ္ထိ၊၁၁၆)-
တိ ဧတေန အပ္ပမတ္တကမ္ပိ ကိဉ္စိ လဘိတော
တတောပိ သံဝိဘာဂေ ရတော။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။
၂၃၀။

ဒါနသင်္ကပ္ပ (ပု) [ဒါန+သင်္ကပ္ပ] ပေး-လှူ-
ရန် ကြံစည်ခြင်း။ ဒါနသင်္ကပ္ပံ ဝိနာ။ ဝိမာန၊
ဋ္ဌ။၄၉။

ဒါနသဒ္ဓါ (ထိ) [ဒါန+သဒ္ဓါ] ဒါနနှင့် ဒါန၏
အကျိုး-၌-ကို-ယုံကြည်မှု‘သဒ္ဓါ’။ မယံ
ဒါနသဒ္ဓံ ဝိဇဟေမု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၀။

ဒါနသဘာဝ (တိ) [ဒါန+သဘာဝ] ပေး-လှူ
-ခြင်း ‘ဒါန’ သဘော ရှိသော (ပတ္တိဒါန

ကုသိုလ်)။ ဒါနမယေ သင်္ကဟံ ဂစ္ဆန္တိ ဒါနသ-
ဘာဝတ္တာ၊ ဒါနဝိသယတ္တာ စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၇။

ဒါနသမာဒပန (န) [ဒါန+သမာဒပန] ပေး-
လှူ-ရန်ဆောက်တည်ခြင်း။ဒါနသမာဒပနေ
နိယောဇေန္တိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၇၆။

ဒါနသမာဒါန (န) [ဒါန+သမာဒါန] အထက်ပုဒ်
နက် ကြည့်။ ဒါနသမာဒါနံ ကတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၈၂။

ဒါနသမာနတ္တတာ (ထိ) [ဒါန+သမာနတ္တတာ]
ပေးကမ်းခြင်း၊ မိမိနှင့် တန်းတူထားခြင်း။
ဒါနသမာနတ္တတာဟိ ဝါ ပိယတာ....ဝေဒိ-
တဗ္ဗာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၂။

ဒါနသမ္ပုဋ္ဌန (န) [ဒါန+သမ္ပုဋ္ဌန] အလှူ
ဝတ္ထုကို-ခံယူခြင်း-လက်ခံခြင်း။ ဒါနသမ္ပု-
ဋ္ဌနေန မုဒုစိတ္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၃၇။

ဒါနသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ဒါန+သမ္ပတ္တိ] ပေး-လှူ-
ကြောင်း စေတနာနှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ ဒါနသမ္ပု-
တ္တိယာ စ သုခံ သုပတိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၁၉။ (-
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၆။)

ဒါနသမ္ပဒါ (ထိ) [ဒါန+သမ္ပဒါ] လှူဒါန်းမှု၏
ပြည့်စုံခြင်း။ ဒါနသမ္ပဒါယ အတ္တမနာ ဧဝံ
ထောမေန္တိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၇၈။

ဒါနသမ္ဘဝ (တိ) [ဒါန+သမ္ဘဝ] ပေး-လှူ-
ကြောင်း စေတနာလျှင်ဖြစ်ကြောင်းရှိသော။
သုတွာ ဒေဝေသု သမ္ပတ္တိံ၊ ကော နရော
ဒါနသမ္ဘဝံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၄၅။

ဒါနသမ္ဘာရ (ပု) [ဒါန+သမ္ဘာရ] ဒါန၏-
အဆောက်အဦ - အခြံအရံ။ ဒါနသမ္ဘာရံ
သဇ္ဇေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃။ (-
စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၅။)

ဒါနသမ္ဘူတ (တိ) [ဒါန+သမ္ဘူတ] ပေး-လှူ
-ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော။ ဒါနသမ္ဘူတာနိ-

(သံ၊ ၂။ ၅၀၀)တိ ဒါနေန သမ္ဘူတာနိ နိဗ္ဗတ္တနိ။ သံ၊ ၉။ ၁၁၄၄။

ဒါနသဟာယ (ပု) [ဒါန+သဟာယ] အလှူ. မိတ်ဆွေ၊ မိမိအသုံးအဆောင်နှင့် ဆိုးကောင်း ယုတ်မြတ် တူညီသော ပစ္စည်းဝတ္ထုကို- ပေးလှူ - သောသူ။ (က) အလှူဝတ္ထုလျှင် အာရုံရှိသော တဏှာ၏ အပေါင်းအသင်း သူငယ်ချင်း။ (ခ) လှူဖွယ်ဝတ္ထု၏ (မိမိနှင့် ထပ်တူ ပြုခြင်းကြောင့်) မိတ်ဆွေနှင့် တူသော။ (ဂ) အပေါင်းအသင်း သူငယ်ချင်း ကဲ့သို့ (တူညီသော) လှူဖွယ်ဝတ္ထုရှိသော သူ (အလှူဒါယကာ)။

ယော ယံ အတ္တနာ ဘုဉ္ဇတိ၊ တဒေဝဒေတိ၊ သော သဟာယော ဟုတွာ ဒေတိ။ ဒီ၊ ၉။ ၂၆။ သံ၊ ၉။ ၁၀၅။ အံ၊ ၉။ ၂၀။ ဒါနဒါသ-လည်း ကြည့်။

(က) သဟာယော ဟုတွာ ဒေတိ တဿ ပိယဘာဝိဝိဿဇ္ဇနတော။ .... (ခ) သဟာယော ဟုတွာ ဒေတိ အတ္တနာ ပရိဘုဉ္ဇတဗ္ဗဿ ပရေသံ ဒါတဗ္ဗဿ စ သမသမဋ္ဌပနေန။ .... (ဂ) ယော ယာဒိသံ အတ္တနာ ပရိဘုဉ္ဇတိ၊ တာဒိသမေဝပရေသံ ဒေတိ၊ သော ဒါနသဟာယော နာမတန္တိမိတ္တနိဟိနာမိကဘာဝိဿဇ္ဇနေန (=ဝိဝဇ္ဇနေန) သဒိသဘာဝိပတ္တိတော။ သံ၊ ၉။ ၁၁၅။ အံ၊ ၉။ ၁၁၆-၇-ချည်း။

ဒါနသဟာယက (တိ) [ဒါန+သဟာယ+က။ ထိ-ဌ-သဟာယိကာ] အလှူဝတ္ထု၏ အဆွေခင်ပွန်းနှင့်တူသော လှူ-ဖော်-ဖက်-ဖြစ်သော သူ။ သံသာရာမမဒါသိမှ၊ ဒါနသဟာယိကာ ပုရေ။ အပ၊ ၂။ ၂၂၃။ ထေရီ၊ ၉။ ၁၃၄။

ဒါနသမိ (ပု) [ဒါန+သမိ] အလှူရှင်၊ မိမိအသုံးအဆောင်ထက် ပိုမို ကောင်းမွန်သော ပစ္စည်း ဝတ္ထုကို- ပေး-လှူ-သော (က)

အလှူဝတ္ထုလျှင် အာရုံရှိသော တဏှာကို-လွှမ်းမိုး-အုပ်စိုး-နိုင်သော။ (ခ) အလှူဝတ္ထု၏ (အလိုသို့မလိုက်ရခြင်းကြောင့်) အရှင်သခင်နှင့် တူသော။ (ဂ) အရှင်သခင်ကဲ့သို့ (မွန်မြတ်သော) လှူဖွယ်ဝတ္ထုရှိသော သူ (အလှူဒါယကာ)။ န ဟိ ခိဏာသဝဿ ပရိဘောဂေါ သာမိပရိဘောဂေါ ဝိယ ခိဏာသဝဿေဝ ဒါနံ ဒါနသာမိတံ အတ္ထော ဥပပန္နော ဟောတိ။ သီ၊ ၉။ သစ်၊ ၂။ ၃၀၈။ ဒါနပတိ-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဒါနသမိသဘာဝ (တိ) [ဒါနသမိ+သဘာဝ] အလှူရှင်သဘောရှိသောသူ။ တာဒိသောတိ ဒါနသာမိသဘာဝေါ။ သီ၊ ၉။ သစ်၊ ၂။ ၃၀၈။

ဒါနသလာ (ထိ) [ဒါန+သလာ။ (ဒါနဂါလာ-သံ)] ပေး-လှူ-ရာ-စရပ်-မဏ္ဍပ်-တင်းကုပ်၊ အလှူတင်းကုပ်။ ဒါနသလာ (ပ၊ ၁၂) - ဇာ၊ ၉။ ၅။ ၄၁။ ဒါနသလံ-ဒီ၊ ၉။ ၃။ ၁၀၆။ သုတ္တနိ၊ ၉။ ၉၇။ အပ၊ ၉။ ၂၀၅။ စရိယာ၊ ၉။ ၃၇၊ ၈၁။ ဇာ၊ ၉။ ၁။ ၃၇။ ဇာ၊ ၉။ ၃။ ၂၀၂။ ဇာ၊ ၉။ ၄။ ၆၃။ သီ၊ ၉။ သစ်၊ ၂။ ၃၁၅။ ဒါနသလာ (ဒု၊ ၁၂) - ဇာ၊ ၉။ ၅။ ၄၀၈။ ဒါနသလာယော- သံ၊ ၉။ ၁။ ၁၀၆။ စရိယာ၊ ၉။ ၂၉။ ဇာ၊ ၉။ ၁။ ၂၄၉။ ဇာ၊ ၉။ ၂။ ၁၀၈၊ ၃၃။ ဇာ၊ ၉။ ၃။ ၁၁၈၊ ၃၉၃။ ဇာ၊ ၉။ ၄။ ၁၆။ ဇာ၊ ၉။ ၅။ ၁၇၃။ ဇာ၊ ၉။ ၆။ ၅၂၊ ၂၀။ ဇာ၊ ၉။ ၇။ ၂၄၈။ ဒါနသလာယ (ဆ၊ ၉) - စရိယာ၊ ၉။ ၅၄-၅။ ဒီ၊ ၉။ ၁။ ၃၂၉။ သီ၊ ၉။ သစ်၊ ၂။ ၃၁၅။ (သ၊ ၉) - စရိယာ၊ ၉။ ၅၄။ ဇာ၊ ၉။ ၆။ ၁၂၀။ ဒါနသလာသု- စရိယာ၊ ၉။ ၃၇။ ဇာ၊ ၉။ ၂။ ၁၀၈။

ဒါနသီလ (န) [ဒါန+သီလ။ (ဒါနဂီလ-သံ)] (၁) ဒါန (နှင့်) သီလ။ (တိ) (၂) ပေး-လှူ-ခြင်း - အလေ့ - သဘော - ရှိသောသူ။ (၁) ဒါနသီလာဒိနိ ပူရယမာနော။ ဝိ၊ ၉။ ၂။

၁၆၃။ (-သံဌာ၁။၂၂၆။ အံဌာ၁။၅၀။
ဝိသုဒ္ဓိ။၂။၁၆၁။ ဓမ္မာဌာ၂။၈၇။ သုတ္တနိဌာ၁။
၃၃။ ပေတဌာ၁။၁၃၉။ ထေရဌာ၁။၁၂။၁၃။
စရိယာဌာ၁။၂၇။၃၅။ သာရတ္ထဌာ၁။၂၁။)

(တိ) (၂) ဒါနသီလာ ဝေရူပေသု မတေ-
သု န မိယန္တိ။ သံဌာ၁။၅၆။ အဒါနသီလေတိ
ကဿစိ ကိဉ္စ န ဒါနသီလေ ကဒရိယေ မစ္ဆရိ-
နီ။ ဝိမာနဌာ၁။၂၀၇။ ဒါနသီလေ ဒါနပကတိ-
ကေ စ။ ဓာန်။ဓာန်။ဋီ။၈၉။ (-မဋီ။၂။
၂၄၈။ အံဋီ။၃။၁၆။)

ဒါနသီလကထာ (ထိ) [ဒါနသီလ+ကထာ။ ဒါန
+သီလ+ကထာ] (က) ဒါနသီလနှင့်-စပ်
သွယ်-ပတ်သက်-သောစကား၊ ဒါနသီလ-
၏ အကျိုးပြစကား။ (ခ) ဒါနကထာ (နှင့်)
သီလကထာ။ ဧတ္ထ ဒါနံ၊ ဒါနာနိသံသံ၊ သီ-
လာနိသံသဉ္စ ကထေန္တော ဒါနသီလကထံ
ကထေတိ နာမ။ ဝဇီရ။၄၀၉။

ဒါနသီလဝိမုခ (တိ) [ဒါနသီလ+ဝိမုခ] ဒါန၊
သီလ-မှ မျက်နှာလွှဲသော၊ ဒါန၊ သီလ-ကို
စွန့်လွှတ်ထားသောသူ။ ဒါနသီလဝိမုခါ
မတာမတာ ယေဘုယျေန အပါယေ နိဗ္ဗတ္တိ-
သု။ ဇာဌာ၁။၂၇၅။

ဒါနသီလသံဝဏ္ဏန (နထိ) [ဒါနသီလ+သံဝဏ္ဏန]
ဒါန၊ သီလ(၏ဂုဏ်ကျေးဇူး)ကို-ချီးမွမ်း-
ချီးကျူး-ခြင်း။ မဟာဇနဿ ဒါနသီလ-
သံဝဏ္ဏနေန ဓမ္မံ ဒေသေတွာ။ ဇာဌာ၁။၂၅၁။

ဒါနသီလာဒိပါရပုတ္တ (တိ) [ဒါနသီလာဒိ+ပါရ-
ပုတ္တ] ဒါန၊ သီလ-အစရှိသော-ထိပ်တန်း-
ထိပ်ဆုံး-သို့ရောက်သော(ကောင်းမှု)၊ ထိပ်
တန်း-ထိပ်ဆုံး-သို့ရောက်သော ဒါန၊ သီလ-
စသည်။ ဒါနသီလာဒိပါရပုတ္တံ ဘာဂျမဿ
အတ္ထိ။ ဝိဌာ၁။၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ။၁။၂၀၄။ ခုဒ္ဒက၊
ဌ။၉၂။ မဟာနိဌာ။၂၂၉။

ဒါနသီလပနိဿယ (ပု) [ဒါနသီလ+ဥပနိဿယ]
ဒါန၊ သီလ-ဟူသော အားကြီးသော-မှီရာ
-အကြောင်း။ ဒါနသီလပနိဿယာ ဟိ
တယော မဂ္ဂေ စ ဖလာနိ စ ပါပေန္တိ။ သံဌာ-
၂။၂၅၁။

ဒါနသီသ (န) [ဒါန+သီသ] ဒါနကို အဦးပြု
ခြင်း၊ ဒါနကို ခေါင်း-တပ်-တည်-ခြင်း။
ဒါနကာလေပိ ဒါနသီသေနောပဝတ္တိတတ္တာ။
ဒီဋီ။၃။၂၀၆။ အံဋီ။၃။၂၃၈။

ဒါနသုတ္တ (န) [ဒါန+သုတ္တ] ဒါန-သုတ်၊ ပေး
လှူခြင်း၏ အကျိုးကြီးမားပုံကို ဟောပြရာ
သုတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဣတိဝုတ္တကပါဠိ၊ ၁-
နိပါတ်၊ ၃-ဝဂ်၊ ၆-သုတ်။ ဣတိဝုတ်။၂၀၇-ဂ။
ဣတိဝုတ်၊ဌ။၈၃-၅။

ဒါနသုရ (တိ) [ဒါန+သုရ။(ဒါနဂုရု-သံ)]
ပေး-လှူ-ခြင်း၌ ရဲရင့်သော၊ ပေး-လှူ-
-ရဲသော၊ အလှူဝတ္ထု၌ ကပ်ငြိမှု မရှိပဲ လွတ်
လွတ် စွန့်ကြဲသောသူ။ ဒါယကောတိ ဒါန-
သုရော။ ဒီဌာ၁။၂၆၆။ အံဌာ၃။၂၀။ ဒါနေ
သုရောတိ ဒါနသုရော၊ ဒေယျမဓမ္မေ ဤသကမ္ပိ
သင်္ဂံ အကဘ္ဘာ မုတ္တစာဂေါ။ ဒီဋီ။၁။၃၂၅။
သီဋီ။သစ်၊၂။၃၀၇။

ဒါနသေတုသင်္ကမ (ပု) [ဒါန+သေတု+သင်္က-
မ] ဒါန-ဟူသော ကန်ပေါင် (နှင့်) ဒါန-ဟူ
သောတံတား၊ ကန်ပေါင်နှင့် တူသော ဒါန
(နှင့်)တံတားနှင့်တူသော ဒါန။ တေန တေ
ဒါနသေတုသင်္ကမေန ဒါနနာဝါယ သံသာရ-
သာဂရပါရံ မနုဂစ္ဆန္တိ။ မိလိန္ဒ။၂၂၃။

ဒါနသောဏ္ဏ (တိ) [ဒါန + သောဏ္ဏ။ ဒါနေ
သောဏ္ဏော ဒါနသောဏ္ဏော။ မောဂ်။၃။၁၀။
(ဒါနဂေါဏ္ဏ-သံ)] (က) အပေး-အလှူ-
ကြီး-ရက်ရော-သော။ (ခ) ပေး-လှူ-
-ခြင်း၌-ကပ်ငြိ-စွဲလမ်း-အားစိုက်-သော၊
သူ။ ဒါနသောဏ္ဏော ဗဟုပဒေါ။ ဓာန်။၇၂၃။
ဒါနေ သောဏ္ဏော ပသုတော။ ယင်း-ဋီ။

ဒါနဟေတု (ပု) [ဒါန+ဟေတု] (၁) ပေး-
လှူ-ခြင်း-၏အကြောင်း။ (၂) ပေး-
လှူ-ခြင်း-ဟူသော အကြောင်း။ (၁)
အလောဘော စေတ္တ ဒါနဟေတု။ အဘိဋ္ဌ၊
၁။၁၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇိ၊ ၁။၁၃၄။ (၂) ဒဒန္တိ ဒ-
ဒန္တော ဒါနဟေတု။ ဝိမာန၊ ဌ၊ ၂၇၀။ ဒတွာ-
တိ ဒါနဟေတု။ အံ၊ ဇိ၊ ၁။၂၀၉။

ဒါနာကာရဒဿန (န၊ ထိ) [ဒါနာကာရ+ဒဿန]
ပေး-လှူ-ခြင်း အခြင်းအရာကို ပြခြင်း။
ပေး-လှူ-ပုံ-နည်း-ကိုပြခြင်း။ “သစေ”-
တိအာဒိ အညဿ ဒါနာကာရဒဿနံ။ သိ၊ ဇိ၊
သစ်၊ ၁။၃၅၇။

ဒါနာကာရပုဝတ္ထ (တိ) [ဒါနာကာရ+ပုဝတ္ထ]
ပေး-လှူ-ခြင်း အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်
သော (ဝေဒနာ-စသည်)။ ဒါနာကာရပု-
ဝတ္တာ ဩဠာရိကာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇိ၊ ၂။၁၆၁။

ဒါနဒါနပုဝတ္ထိ (ထိ) [ဒါန+အာဒါန+ပုဝတ္ထိ]
ပေးခြင်း၊ ယူခြင်း၏ (အညီအမျှ) ဖြစ်ခြင်း။
အပေး၊ အယူ (ညီတူ) ဖြစ်ခြင်း။ သ ဓိရဓမ္မ-
(ပေတ၊ ဌ၊ ၁၂၂) ကြည့်။

ဒါနာဓိကာရ (ပု) [ဒါန+အဓိကာရ] ပေး-လှူ-
-ခြင်း၌-အကြီးအကဲ-ဝန်ဆောင်-အရာ။
ဒါနာဓိကာရေ ဌပိတကမ္ပိကဿ ဂေဟေ ဝသ-
မာနာ။ အံ၊ ဌ၊ ၁။၂၇၈။ (-ပေတ၊ ဌ၊ ၁၁၆-၇။)

ဒါနာဓိပ္ပါယ (ပု) [ဒါန+အဓိပ္ပါယ] ပေး-လှူ-
-ခြင်း၌(ဖြစ်သော) အလိုဆန္ဒ၊ ပေး-လှူ-
-လိုခြင်း။ ဒါနာဓိပ္ပါယေန ဂေဟတော
နိဟတံ ပုန ဂေဟံ ပဝေသေတုံ န ယုတ္တံ။
ဒိ၊ ဇိ၊ ၂။၂၀၀။

ဒါနာဓိမုတ္တ (တိ) [ဒါန+အဓိမုတ္တ] ပေး-လှူ-
-မှု၌-ညွတ်-စေလွှတ်အပ်-သော စိတ်ရှိ
သောသူ။ အပိစာယံ ဥပါသကော ဒါနာ-
ဓိမုတ္တော ဒါနာဘိရတော။ မ၊ ဌ၊ ၄။၂၃၀။

(-ဣတိဝုတ်၊ ဌ၊ ၃၀၄။ ပေတ၊ ဌ၊ ၁၂၅။ ဇာ၊
ဌ၊ ၁။၃၉၂။)

ဒါနာဓိမုတ္တိ (ထိ) [ဒါန+အဓိမုတ္တိ] ပေး-လှူ-
-မှု၌ စိတ်ညွတ်ခြင်း။ ပေး-လှူ-မှု၌ စိတ်
ကို စေလွှတ်ခြင်း။ ဒါနာဓိမုတ္တိ ပါကဋတရံ
ကာတုကာမော။ ပေတ၊ ဌ၊ ၁၂၀။

ဒါနာဓိမုတ္တိက (တိ) [ဒါန+အဓိမုတ္တိ+က]
ပေး-လှူ-မှု၌ စိတ်ညွတ်ခြင်း ရှိသော၊
ပေး-လှူ-မှု၌ စိတ်ကို စေလွှတ်ခြင်း
ရှိသောသူ။ ဒါနဇ္ဈာသယ-ဒေါဋ်ကွင်းကြည့်။

ဒါနာနန္တရံ (ဗျ) [ဒါန+အနန္တရံ] ဒါန၏-အ
ခြားမဲ့ကာလ-နောက်ကာလ-၌၊ ဒါန-နှင့်
အခြားမရှိရာ ကာလ၌၊ ဒါနနှင့် တဆက်
တည်း။ အနုပဗ္ဗိ (၁) (ဒိ၊ ဌ၊ ၁။၂၄၈။ ဒိ၊ ဌ၊
၂။၆၂။ မ၊ ဌ၊ ၃။၆၄။ အံ၊ ဌ၊ ၃။၅၅၊ ၂၃၂။
ဥဒါန၊ ဌ၊ ၂၅၅။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၂၇၀။ သာရတ္ထ၊
၃။၁၉၂။ ဒိ၊ ဇိ၊ ၁။၃၁၀။ သိ၊ ဇိ၊ သစ်၊ ၂။
၂၇၉) ကြည့်။

ဒါနာနိသံသ (ပု) [ဒါန+အာနိသံသ] ဒါန၏
အကျိုး‘အာနိသင်’။ ဒါနာနိသံသံ အတိက္က-
မိတွာ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။၅၉။ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကေ ဒါနာနိသံ-
သေ သင်္ကဏှာတိ။ ပေတ၊ ဌ၊ ၈။ (-ဒိ၊ ဌ၊ ၂။
၁၆၂။ ဥဒါန၊ ဌ၊ ၃၆၅။ ဝဇီရ၊ ၄၀၉။ ဒိ၊ ဇိ၊
၂။၁၇၂။)

ဒါနာနိသံသပုဋိသံယုတ္တ (တိ) [ဒါနာနိသံသ+
ပုဋိသံယုတ္တ] ဒါန၏အကျိုး‘အာနိသင်’နှင့်-
စပ်ယှဉ်-ဆက်သွယ်-သော။ ဒါနာနိသံသပု-
ဋိသံယုတ္တာ နိဓိကဏှသုတ္တာဒိအနုမောဒနာ။
ဝိမတိ၊ ၂။၂၀။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။၃၉။)

ဒါနာနိသံသသုတ္တ (န) [ဒါနာနိသံသ+သုတ္တ]
ဒါနာနိသံသ-သုတ်၊ ဒါန၏အကျိုး‘အာနိသင်’
၅-ပါးကို ဟောပြောသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊
ပဉ္စကနိပါတ်ပါဠိ၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၄-ဝဂ်၊ ၅-

သုတ်။ အံ၊ ၂။ ၃၄-၅။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀-၁။ ဒါနာ-
နိသံသသုတ္တေ .... ဝိတ္တာဓော။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။
၆၇။

ဒါနနန္တဝိက (တိ) [ဒါန+အနန္တဝိက] ပေး-
လှူ - ခြင်းအား - လျော် - လျှောက်ပတ် -
သော။ သစေ ရညော ဒါနနန္တဝိကံ အနု-
မောဒနံ ကရိဿာမိ။ ဓမ္မာ၊ ၄။ ၂။ ၁၂။

ဒါနနုပုဒါန (န) [ဒါန+အနုပုဒါန] ပေး
တုံ ပေးခြင်း။ ရှေးဦးစွာ ပေးခြင်းကြောင့်
(ပေးသူအား) အတုံတဖန် ပြန်ပေးခြင်း။ န
ဒါနနုပုဒါနနာ(မဟာနိ။ ၂၉၀)တိ အတ္ထ-
နော ဒိန္နကာနံ န ပုန ဒါနေန။ မဟာနိ၊ ၄။
၃၅၄-၅။ (-မဟာနိ။ ၃၉၆။ မိလိန္ဒ။ ၃၅၂။
ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၂၀၂။ သုတ္တန်၊ ၄။ ၁။ ၁၇၈။ သိ၊ ဋီ၊
သစ်၊ ၂။ ၉၈။)

ဒါနနုဘာဝ (ပု) [ဒါန+အာနုဘာဝ] ပေး-
လှူ - ခြင်း၏ - အာနုဘော် - စွမ်းရည်သတ္တိ။
နတ္ထေဒိသော မဟာရာဇံ အညဿ ဒါနနု-
ဘာဝေါ။ မိလိန္ဒ။ ၁၂၂။ (-ပေတ၊ ၄။ ၁၇၀။
ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၈။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၉၂။ ဇာ၊ ၄။ ၇။
၂၂၆။)

ဒါနနုမောဒက (တိ) [ဒါန+အနုမောဒက] ပေး-
လှူ - မှုကို အဖန်ဖန် ဝမ်းမြောက်သော၊
ပေး - လှူ - မှုကို - ကောင်းခြီးပေး - သာဓု
ခေါ် - သော၊ သူ။ ဒါနနုမောဒကဿ တာဝ
တုယံ ဤဒိသံ ဖလံ ဝေရူပေါ အာနုဘာဝေါ။
ပေတ၊ ၄။ ၁၁၄။

ဒါနနုမောဒန (န၊ ထိ) [ဒါန+အနုမောဒန]
(က) ပေး - လှူ - မှုကို အဖန်ဖန် ဝမ်း
မြောက်ခြင်း၊ ပေး - လှူ - မှုကို - ကောင်း
ခြီးပေး - သာဓုခေါ် - ခြင်း။ (ခ) ပေး - လှူ
- မှုကို - အဖန်ဖန် - ဝမ်းမြောက် - အားရ
- စေခြင်း၊ ဒါန၏ အကျိုးပြု ဒေသနာကို
ဟောပြောခြင်း။ (က) မဟာပုရိသဿ

အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၂-၂၂-ပ-မ-မ-သ-၈

ဒါနနုမောဒနဝသေန ထုတိ* အကာသိ။
စရိယာ၊ ၄။ ၉၉။ ဒါယကဿ ဒါနနုမောဒနံ
အာစိန္တံ။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၁၄။ (-သံ၊ ၄။ ၁။
၁၆၄။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၃။) (ခ) အထဿ သတ္တာ
ဒါနနုမောဒနံ ကရောန္တော အနုပုဗ္ဗိ* ကထံ
ကထေသိ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၅၉။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၄၄။
ဇာ၊ ၄။ ၂၉၈။)

ဒါနာပဒေသ (ပု) [ဒါန+အပဒေသ] ပေး-
လှူ - မှုကို - ရည်ညွှန်း - ညွှန်ပြ - ခြင်း။ ယာ-
စကဿ ဒါနာပဒေသေန မယုမေဝါယမနုဂ္ဂ-
ဟော။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၀၄။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၄။ သိ၊
ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၆၁။

ဒါနာဘိရတ (တိ) [ဒါန+အဘိရတ] ပေး - လှူ
- ခြင်း၌ လွန်စွာ - မွေ့လျော် - ပျော်ပိုက် -
နှစ်ခြိုက် - သော၊ ပေး - လှူ - ခြင်း၌ မငြီးငွေ့
သော၊ သူ။ ဒါနာဘိရတာနံ သုဒတ္တော ဂဟ-
ပတိ အနာထပိဏ္ဍိကော အဂ္ဂေါ။ အံ၊ ၄။ ၁။
၂၉၅။ သဒ္ဓေါ ပန ဒါနာဘိရတတ္တာ မလိန-
ဟတ္ထောပိ ဓောတဟတ္ထောဝ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၂။
(-မာ၊ ၄။ ၂။ ၂၀။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၄၊ ၃၁၁။ အပ၊
၄။ ၂။ ၁၄၈။ စရိယာ၊ ၄။ ၃၇၊ ၇၈၊ ၂၇၈၊ ၃၈၈။
ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၁၊ ၃၃၂။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၈။ ဇာ၊ ၄။
၄။ ၆၃။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၁၃။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၉၅။
နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၀၆။)

ဒါနာဘိရတမာနသ (တိ) [ဒါနာဘိရတ+မာန-
သ] ပေး - လှူ - ခြင်း၌ လွန်စွာ - မွေ့လျော်
- ပျော်ပိုက် - နှစ်ခြိုက် - သော စိတ်ရှိသော၊
သူ။ ဒါနာဘိရတမာနသံ ကတွာ ဥဋ္ဌာယာ-
သနာ ပက္ကာမိ။ ပေတ၊ ၄။ ၁၇။

ဒါနာဘိရတိ (ထိ) [ဒါန+အဘိရတိ] ပေး - လှူ
- ခြင်း၌ လွန်စွာ - မွေ့လျော် - ပျော်ပိုက် -
နှစ်ခြိုက် - ခြင်း။ တဿ ဒါနဇ္ဈာသယတာ
ဒါနာဘိရတိ သကလဇမ္ပဒီပံ ပတ္တရိ။ စရိယာ၊
၄။ ၃၆။ (-ဂ၊ ၂။)

ဒါနာရဟ (တိ) [ဒါန+အရဟ။ ဒါနံ ပဋိဂ္ဂဟိ-
တံ အရဟတီတိ ဒါနာရဟော။ ဓာနံ၊ ဋီ။
၇၂၆။] (က) ပေး-လှူ-ခြင်းငှါထိုက်သော၊
ပေး-လှူ-ထိုက်သော၊ သူ။ (ခ) အလှူ
ဝတ္ထုကိုခံယူထိုက်သော၊ အလှူခံထိုက်သော၊
သူ။ ကပဏာဒိနံ ဒါနာရဟာနံ ဒါနံ... ဒဿာ-
မိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၃၂။

ဒါနာရာမ (တိ) [ဒါန+အာရာမ] ပေး-လှူ-
မှုဟူသော မွေ့လျော်ရာရှိသော၊ သူ။ တာယ
ဝေ ဒါနာရာမဘာယ ဒါနံ ဒါတုကာမော။
သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၂။

ဒါနာလင်္ကတ (တိ) [ဒါန+အလင်္ကတ။ (ဒါနာ-
လင်္ကတ-သံ)] ဒါန-ဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်
သော (စိတ်-စသည်)။ ဒါနာလင်္ကတေန
စိတ္တေန။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၆၈။

ဒါနိ (ဗျ) [ဣဒါနိ-အနက်၌ဖြစ်သော သတ္တမုန္တ-
နိပါတ်။ ဇာ၊ ဋီ၊ ၁၀။ ၅၂၈။ (ဣဒါနိမံ သံ၊
ဒယံနံ-သီဟိဋ္ဌံ)] (၁) အချိန်-အခါ-ကာ
လ-ဟော 'ဒါနိ' = ဤ-ယခု-အခါ၌။ (၂)
အနက်မဲ့နိပါတ် 'ဒါနိ'။ (၃) ပန-နိပါတ်ကဲ့သို့
ဗျုတ်တိရေက၊ ဝိသေသ-အနက်၌ ဖြစ်သော
နိပါတ် 'ဒါနိ'။ (၄) ပစ္စည်း 'ဒါနိ'။

(၁) ယဿ ဒါနိ ဘန္တေ ဘဂဝါ ကာလံ
မညသိ။ ဝိ၊ ၁။ ၈၈။ ဒီ၊ ၂။ ၁၀၀။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၄။
ဒါနိ(ဇာ၊ ၂။ ၄၇)တိ ဣဒါနိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၂၄၆။
ဒါနိ(ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁)တိ ကာလဝါစကော သတ္တ-
မုန္တနိပါတော ဣဒါနိပရိယာယော၊ ဣမသ္မိံ
ကာလေတိ အတ္ထော။ ပါစိတ်၊ ယော၊ ၁။ ၁။
(-ဝိ၊ ၁။ ၁၅၁။ ဝိ၊ ၂။ ၇၇။ ဝိ၊ ၃။ ၅၅။ ဒီ၊ ၂။
၁၃။ ဒီ၊ ၃။ ၇၈။ မ၊ ၁။ ၂၂၃။ မ၊ ၂။ ၁၉၃။
သံ၊ ၁။ ၂၇။ သံ၊ ၂။ ၂၄။ သံ၊ ၃။ ၁၃၆။ အံ၊ ၁။
၂၀၆။ အံ၊ ၂။ ၅၂၆။ အံ၊ ၃။ ၄၅။ အဘိ၊ က။
၂၁၅။ ပဋိသံ၊ ၂၉၈။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၁။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။
၂၃၃။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၇၆။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁၆။ သံ၊ ဌ၊ ၁။
၂၃၃။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀၁။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၄၇။ အဘိ၊

ဌ၊ ၁။ ၁၉။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၀။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁၅။
ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၅။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၇၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၁၄၃။) (၂) ဒါနိ (ဝိ၊ ၁။ ၂၂)တိ ဣမသ္မိံ
အတ္ထေ တေရဟိ-သဒ္ဓေါ အတ္ထိတိ အာဟ
“ဒါနိတိ နိပါတော” (ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၂) တိ။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၅။ (၃) တက္ကာလဝါစိ (ဝိမတိ၊
၁။ ၁၀၂) -ကြည့်။ (၄) ဣဒါနိ (ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၆)،
တဒါနိ (ကစ္စည်း။ ၂၅၈။ ရူ၊ ၂၇၈) -ကြည့်။

ဒါနိယ (တိ) [ဒါ+အနိယ။ (ဒေယ-သံ)] (၁)
ပေးရာဖြစ်သော၊ သူ။ (၂) ပေး-သင့်-ထိုက်
-သော(ဝတ္ထု)။ (၃) ဒါနိယော မြာဟူစကော။
မောဂ်၊ ၅။ ၂၇။ ဒီယတေ ယဿ သော ဒါနိ-
ယော။ ယင်း-ဋီ။ (၂) (ရူ၊ ၅၅၆-ကြည့်။)

ဒါနု(နူ)ပကပ္ပန (န) [ဒါန+ဥပကပ္ပန] (က)
ဒါန (ကောင်းကျိုး)၏ ဆိုက်ရောက်ခြင်း။
(ခ) ဒါန(ကောင်းကျိုး)ကို-သုံးဆောင်-
ခံစား-ရခြင်း။ နိန္ဒမိဝ ဟိ ဥဒကပ္ပဝတ္တိယာ
ဌာနံ ပေတလောကော ဒါနု(နူ)ပကပ္ပနာယ။
ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၉။ ပေတ၊ ဌ၊ ၂။ ၈။

ဒါနု(နူ)ပကရဏ (န) [ဒါန+ဥပကရဏ။ (ဒါ-
နောပကရဏ-သံ)] (က) ဒါန (ပေး-လှူ-
မှု)၏ အဆောက်အဦ။ (ခ) လှူဖွယ်ဝတ္ထု
ဟူသော အသုံးအဆောင်။ ဒါနုပကာရဏာနိ
သဇ္ဇေန္တဿ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၈၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၂၁၄။ ဒါနုပကာရဏာနိ အာဒါယ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။
၁၃၃။ (-ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၈၅။ ဝိမာန၊ ဌ၊ ၂။ ၄၀။
ပေတ၊ ဌ၊ ၉၉၊ ၁၂၄၊ ၁၈၅၊ ၂၆၀။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။
၃၀၅။ အပ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၈။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၁။ မ၊
ဋီ၊ ၁။ ၁၁၃။)

ဒါနုပစ္စေဒဘယ (န) [ဒါန+ဥပစ္စေဒ+ဘယ]
ပေး-လှူ-မှု၏ ပြတ်စဲခြင်းမှ ကြောက်ခြင်း၊
မပေး-မလှူ-ရမှ စိုးရိမ်ခြင်း။ ဒါနုပစ္စေဒ-
ဘယေန အသိတဇ္ဇေဝ ကာဇ္ဇေ ရဇ္ဇေ
ဂဟေတွာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၁၉။

ဒါနုပကရဏသမ္ဘရဏ (န) [ဒါနုပကရဏ+သမ္ဘ-
ရဏ] (က) လှူဖွယ်ဝတ္ထုဟူသော အသုံး
အဆောင်ကို - ဆည်းပူး - စုဆောင်း - ခြင်း။
(ခ) လှူဖွယ်ဝတ္ထုဟူသော အသုံးအဆောင်
ကို - ဆည်းပူး - စုဆောင်း - ရာ (အခါ-စ
သည်)။ ဒါနုပကရဏသမ္ဘရဏတော ပဌာယ။
အံ၊ဋီ၊၃။၁၀၇။

ဒါနုပနိဿယ (ပု) [ဒါန+ဥပနိဿယ] ဒါန-
ဟူသော - လျှင် - အားကြီးသော - မှီရာ -
အကြောင်း။ တယော မေ ဥပနိဿယာ
ဒါနုပနိဿယော၊ သီလုပနိဿယော၊ ဘာဝ-
နုပနိဿယော စာတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅။
ဘုသော နိဿယော ဥပနိဿယော၊ ဒါန-
မေဝ ဥပနိဿယော ဒါနုပနိဿယော။ သံ၊ဋီ၊
၂။၂၂၃။

ဒါနုပပတ္တိ (ထီ) [ဒါန+ဥပပတ္တိ] (က) ပေး -
လှူ - ကြောင်း ဒါနစေတနာလျှင် အကြောင်း
ရှိသော လူ့ဘဝ၊ နတ်ဘဝသို့ ကပ်ရောက်ရ
ခြင်း။ (ခ) လူ့ဘဝ၊ နတ်ဘဝသို့ ကပ်ရောက်
ရကြောင်း ဖြစ်သော ဒါနစေတနာ။ ဒါနုပပ-
တ္တိယော (ဒီ၊၃။၂၁၄။ အံ၊၃။၇၀) တိ ဒါနပစ္စ-
ယာ ဥပပတ္တိယော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၃၀။

ဒါနုပပတ္တိသုတ္တ (န) [ဒါနုပပတ္တိ+သုတ္တ] ဒါနုပ-
ပတ္တိ-သုတ်၊ သီသရိသုန္ဒ ကာမရာဂကင်းသူ
တို့၏ ဒါနစေတနာသည် လူ့ဘဝ၊ နတ်ဘဝ
တို့ကို တောင့်တပြုလုပ်လျှင် တောင့်တတိုင်း
ပြည့်စုံနိုင်သည့် အကြောင်းကို ဟောပြော
သုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ အဋ္ဌကနိပါတ်၊ဋီ၊
၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၄-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်။ အံ၊၃။၇၀-၂။
အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၃၇။

ဒါနုပသဂ္ဂ (ပု) [ဒါန+ဥပသဂ္ဂ] အလှူဝတ္ထုကို -
စွန့် - လှူ - ကြောင်း (စေတနာ)။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

ဒါနုပသဂ္ဂပဋ္ဌာန (န) [ဒါနုပသဂ္ဂ+ဥပဋ္ဌာန]
အလှူဝတ္ထုကို - စွန့် - လှူ - ကြောင်းစေတ
နာ - သို့ ကပ်၍တည်ခြင်း - ကို အာရုံပြုခြင်း။
အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒါနုပသဂ္ဂပဋ္ဌာနေကတ္တ (န) [ဒါနုပသဂ္ဂပဋ္ဌာန
+ ကေတ္တ] (က) အလှူဝတ္ထုကို - စွန့် - လှူ -
ကြောင်းစေတနာ - သို့ ကပ်၍တည်ခြင်း -
ကို အာရုံပြုခြင်း - ဟူသော တခုတည်းသော
အာရုံရှိသည်၏အဖြစ်။ (ခ) အလှူဝတ္ထုကို
- စွန့် - လှူ - ကြောင်း စေတနာကို အာရုံ
ပြုခြင်းအားဖြင့် တခုတည်းသော အာရုံရှိ
သည်၏အဖြစ် (စာဂါနုဿတိနှင့် ယှဉ်သော
သမာဓိ)။ ဒါနုပသဂ္ဂပဋ္ဌာနေကတ္တ (ပဋိသံ၊
၁၆၇) နှိ ဒါနဝတ္ထုသင်္ခါတဿ ဒါနဿ ဥပ-
သဂ္ဂေါ ဝေါသဇ္ဇနံ ဒါနုပသဂ္ဂေါ၊ ဒါနဝတ္ထု-
ပရိစ္စာဂစေတနာ။ တဿ ဥပဋ္ဌာနံ အာရမ္မဏ-
ကရဏဝသေန ဥပဂန္နာ ဌာနံ ဒါနုပသဂ္ဂပ-
ဋ္ဌာနံ၊ တဒေဝ ကေတ္တံ၊ တေန ဝါ ကေတ္တံ
ကေဂ္ဂဘာဝေါ ဒါနုပသဂ္ဂပဋ္ဌာနေကတ္တံ။ ဒါန-
ဝေါသဂ္ဂပဋ္ဌာနေကတ္တံ ဝါဌော သုန္ဒရတ-
ရော၊ သော ဝေတ္ထော။ ဧတေန ပဒုဒ္ဓါရဝ-
သေန စာဂါနုဿတိသမာဓိ ဝုတ္ထော။ ပဋိသံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၇၅။

ဒါနောပကရဏ (န) [ဒါန+ဥပကရဏ] (က)
ဒါန(ပေး - လှူ - မှ)၏ အဆောက်အဦ။
(ခ) လှူဖွယ်ဝတ္ထုဟူသော အသုံးအဆောင်။
မဟာဒါနေ ပဝတ္တိယမာနေ ဒါနောပကရ-
ဏာနိ ဂဟေတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။

ဒါပက (တိ) [ဒါ+ဏာပေ+ဏ္ဍု] ပေး-လှူ-
စေတတ်သောသူ။ (ရူ၊၅၇၂-ကြည့်။)

ဒါပန (န) [ဒါ+ဏာပေ+ယု။ (ဒါပဏ-ပြာ)]
ပေး-လှူ-စေခြင်း၊ (က) သတိုးသမီးကို
ပေးစေခြင်း၊ သမီးတောင်းခြင်း (ဝိဝါဟ-
မင်္ဂလာ)။ (ခ) သုတ်သင် - စင်ကြယ် -

စေခြင်း၊ အမေး=ပုစ္ဆာကို ဖြေဆိုစေခြင်း။
 (ဂ) လုပ်-လက်-ခ ပေးစေခြင်း၊ လုပ်-
 လက်-ခ တောင်းခြင်း။ (ဃ) ဥစ္စာဒဏ်ကို
 ပေးစေခြင်း၊ ငွေဒဏ်တပ်ခြင်း။ အတ္တနော
 ဒီယမာနဿ ဒါပနံ လာတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၇။
 (က) တထာ ဒါပနံ ဝိဝါဟော။ သာရတ္ထ၊၂။
 ၃၂၆။ (ခ) အနုယောဂဝတ္ထံ ဒါပနတ္ထံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊
 ၂။၂၇၅။ အနုယောဂဒါပနံ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၀)-
 လည်း ကြည့်။ (ဂ) နိဋ္ဌိတဘတိကိစ္စာနံ ဒါပ-
 နတော။ ဝိမတိ၊၁။၂၇၂။ (ဃ) နေဒဏ္ဍ
 (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၅)-ကြည့်။

ဒါပယတိ (ကာ၊ကြိ) [ဒါ+ဏာပယ+တိ။ ရှူ။
 ၅၄၄။ ဒါ+ဏာပိ+တိ။ ပိ-၏ ဣ-ကို ပြေ-
 ကို အယ-ပြေ။ မောက်။ပဉ္စိကာ၊၅။၉၁။]ပေး-
 -လှူ-စေ၏။ ဒါပေတိ-ကြည့်။

ဒါပယိံ သု (ကာ၊ကြိ) [ဒါ+ဏာပယ+ပုံ] ပေး-
 -လှူ-စေကုန်ပြီ။ ဒါပေတိ-ကြည့်။

ဒါပယိတု (တိ) [ဒါ+ဏာပယ+တု] ပေး-လှူ-
 -စေတတ်သောသူ။ ဒါပေတု-ကြည့်။

ဒါပယိမှ (ကာ၊ကြိ) [ဒါ+ဏာပယ+မှ] ပေး-
 -လှူ-စေကုန်ပြီ။ ဒါပေတိ-ကြည့်။

ဒါပိတ (တိ) [ဒါ+ဏာပေ+တ] (၁) ပေး-
 လှူ-စေအပ်သော။ (၂) စင်ကြယ်စေအပ်
 သော၊ သုတ်သင် - ဖြေရှင်း - အပ်သော။
 (၁) မယာ တုမှာကံ သဟဿဉ္စနိကာ သာဓု-
 ကာ ဒါပိတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။ ကတ္ထဿ ဒေဝ
 နိဝါသော ဒါပိတော။ ယင်း-၁၉၅။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊
 ၁။၃၃၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၉၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈။ ဇာ၊
 ဋ္ဌ၊၅။၄၃၅။) (၂) ဒိန္နောတိ ဒါပိတော၊
 သောဓိတောတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊
 ၂။၄၇၈။

ဒါပိယတိ (ကာ၊ကမ္၊ကြိ) [ဒါ+ဏာပယ+တေ]
 ပေးစေအပ်၏။ ဒဏ္ဍံ ဒါပိယတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၅၀၉။

ဒါပိယမာန (တိ) [ဒါ+ဏာပယ+မာန] သုတ်
 သင်-ဖြေရှင်း-စေအပ်သော၊ သူ။ ဧကော
 သိဟနာဒေ အနုယောဂံ ဒါပိယမာနော ဒါ-
 တံ သက္ကောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၂။

ဒါပေတဗ္ဗ (တိ) [ဒါ+ဏာပေ+တဗ္ဗ။ (ဒါပေ-
 တဗျ-သံ)] (၁) ပေးစေ-အပ်-သင့်-
 ထိုက်-သော။ (၂) (က) လှူစေ-အပ်-
 -သင့်-ထိုက်-သော။ (ခ) စင်ကြယ်စေ-
 အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ (၁) နော စေ
 ပဋိဗလော ဟောတိ၊ အညေန ဒါပေတဗ္ဗော။
 ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၂၈။ (-ဝိမတိ၊
 ၂။၃၁၉။) (၂) သဟတ္ထေန ဒါနံ ဒါတဗ္ဗံ၊
 ပရေဟိ ဝါ ပတိရူပေဟိ ဒါပေတဗ္ဗံ။ ပေတ၊
 ဋ္ဌ၊၁၁၇။

ဒါပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဒါ+ဏာပေ+တိ။ ရှူ။
 ၅၄၄။ နိတိ၊ဓာ၊၃၇၅။ နိတိ၊သုတ္ထံ၊၉၁၆။]
 ပေး-လှူ-စေ၏။ ဒါပေတိ- ဝိ၊၁။၅၂။
 ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၇။ ဝဇီရ၊၂၆၂။
 ဒါပယတိ- မောက်။ပဉ္စိကာ၊၅။၉၁။ ဒါပေန္တိ
 -မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။
 ၂၄၅။ ဝဇီရ၊၃၁၆။ ဒါပေတု-ဝိ၊၁။၁၉၈။
 ဒါပေဟိ - သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၁။
 ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၈၁။ ဒါပေထ-
 မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၂။
 ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၈၊၂၂၉။ ဒါပေယျ
 - ဝိ၊၁။၁၉၇။ မိလိန္ဒ၊၂၃၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၈။
 ဒါပေသိ- ဝိ၊၂။၁၀၆-၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉။ အံ၊
 ဋ္ဌ၊၃။၂၃၊၂၇၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂။ ကပ္ပဿ
 အဒါပယိံ (ပေတ၊၁၆၇)တိ... နှာပိတဿ
 ဥပါသကဿ ဒါပေသိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁၅၇-၈။
 ဒါပေသု-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၄၃။
 ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၄။ ဒါပယိံ သု-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၀၅။
 ဒါပေသိ- ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၈၊
 ၃၅၃။ န တေ ပိဋ္ဌမဒါယိမှာ(ဇာ၊၁။၁၁၂)၊
 တိ ပိဋ္ဌမိ တေ န ဒါပယိမှ၊ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၀။

ဒါပေသတိ— ဝိသုဒ္ဓါဝဂ္ဂ။ ဇာတိဝဂ္ဂ။
ဒါပေသမ္မိ— ဝိသုဒ္ဓါဝဂ္ဂ။ ကင်္ခါဝဂ္ဂ။
အံဇ္ဈာဝဂ္ဂ။ ဓမ္မာဝဂ္ဂ။ ဇာတိဝဂ္ဂ။

ဒါပေတုံ (ကာကြိဝိ) [ဒါ+ဏာပေ+တုံ] (ဒါ-
ပေတုံ-သံ) (၁) ပေး-လှူ-စေခြင်း
ငှါ။ (၂) သုတ်သင်-စင်ကြယ်-ဖြေရှင်း-
စေခြင်းငှါ။ (၁) ထေရာ သာမဏေရေဟိ
ဒါပေတုံ န လဘန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓါဝဂ္ဂ။ ပိဏ္ဍပါတ်
ဒါပေတုံ ဝနုတိ။ အံဇ္ဈာဝဂ္ဂ။ (-ဝိသု
ဒ္ဓါဝဂ္ဂ။ အံဇ္ဈာဝဂ္ဂ။ ဝဇီရ။ ၂၀၉၊ ၄၄၅။
သာရတ္ထ၊ ၂၊ ၄၄၈။ ဒီဇ္ဈိ၊ ၂၊ ၂၂၂။) (၂)
အထ နံ အနုယောဂဝတ္ထံ ဒါပေတုံ “တံ ကိ”
မညသိ”တိအာဒိမာဟ။ သံဇ္ဈာဝဂ္ဂ။

ဒါပေတုံ (ကာကြိ) [ဒါ+ဏာပေ+တုံ] ပေး-
လှူ-စေလော့။ ဒါပေတိ-ကြည့်။

ဒါပေတုံ (တိ) [ဒါ+ဏာပေ+တုံ] ပေး-လှူ-
စေတတ်သောသူ။ ဒါပေတာ၊ ဒါပယိတာ။
ရူ၊ ၅၇၃။

ဒါပေတွာ (ကာကြိဝိ) [ဒါ+ဏာပေ+တွာ]
ပေး-လှူ-စေ၍။ အဒါပေတွာတိ န
ကိဉ္စိ ဒါပေတွာ။ ဝိသုဒ္ဓါဝဂ္ဂ။ ဗုဒ္ဓာပိ စိဝရ-
ဒုဿာနိ ဒါပေတွာ။ သံဇ္ဈာဝဂ္ဂ။ (-ဝိ
သုဒ္ဓါဝဂ္ဂ။ ဝိသုဒ္ဓါဝဂ္ဂ။ ဝိသုဒ္ဓါဝဂ္ဂ။ ကင်္ခါ
ဝဂ္ဂ။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၅၄။ မာဠာဝဂ္ဂ။ ၂၀၉၊ ၂၁၀။
မာဠာဝဂ္ဂ။ သံဇ္ဈာဝဂ္ဂ။ အဘိဇ္ဈာ
ဝဂ္ဂ။ ၁၂၁၊ ၁၀၀။ ဓမ္မာဝဂ္ဂ။ သုတ္တနိဇ္ဈာ
ဝဂ္ဂ။ ပေတုဋ္ဌာဝဂ္ဂ။ ထေရာဋ္ဌာဝဂ္ဂ။ ၂၉၄၊
ထေရီဋ္ဌာဝဂ္ဂ။ အပဋ္ဌာဝဂ္ဂ။ ၂၂၆။ စရိယာ
ဝဂ္ဂ။ ၁၆၃။ ဇာတိဝဂ္ဂ။ ဝဇီရ။ ၂၅၀၊ ၂၇၆။
သာရတ္ထ၊ ၃၊ ၃၁၅။ ဝိမတိ၊ ၂၊ ၅၄။)

ဒါပေထ (ကာကြိ) [ဒါ+ဏာပေ+ထ] ပေး-
လှူ-စေကုန်လော့။ ဒါပေတိ-ကြည့်။

ဒါပေန္တ (တိ) [ဒါ+ဏာပေ+အန္တ။ ထိ-၌ ဒါ-
ပေန္တိ] ပေး-လှူ-စေသောသူ။ ဒါပေန္တော
-ဒီဝါဝဂ္ဂ။ မာဠာဝဂ္ဂ။ သံဇ္ဈာဝဂ္ဂ။
၅၇၃။ သံဇ္ဈာဝဂ္ဂ။ သီဇ္ဈိသင်္ဂဟ။ ၃၁။
ဒါပေန္တဿ - ကင်္ခါဝဂ္ဂ။ ဝိမတိဝဂ္ဂ။ ၂၇၃။
ဒါပေန္တိယာ - ကင်္ခါဝဂ္ဂ။ ၂၇၃။ ကင်္ခါဇ္ဈိ
သင်္ဂဟ။ ၄၃၃။ ဒါပေန္တေ - အံဇ္ဈာဝဂ္ဂ။
ဝိမတိဝဂ္ဂ။ ၂၀၁။ ဒါပေန္တေသု - အံဇ္ဈာဝဂ္ဂ။
၁၅၀။ ဝိမတိဝဂ္ဂ။ ၃၃၀။

ဒါပေန္တိ (ကာကြိ) [ဒါ+ဏာပေ+အန္တိ] ပေး-
လှူ-စေကုန်၏။ ဒါပေတိ-ကြည့်။

ဒါပေယျ (ကာကြိ) [ဒါ+ဏာပေ+ယျ] ပေး-
လှူ-စေရာ၏။ ဒါပေတိ-ကြည့်။

ဒါပေသိ (ကာကြိ) [ဒါ+ဏာပေ+သိ] ပေး-
လှူ-စေပြီ။ ဒါပေတိ-ကြည့်။

ဒါပေသိ (ကာကြိ) [ဒါ+ဏာပေ+သိ] ပေး-
လှူ-စေပြီ။ ဒါပေတိ-ကြည့်။

ဒါပေသုံ (ကာကြိ) [ဒါ+ဏာပေ+သုံ] ပေး-
လှူ-စေကုန်ပြီ။ ဒါပေတိ-ကြည့်။

ဒါပေသတိ (ကာကြိ) [ဒါ+ဏာပေ+သတိ] ပေး-
လှူ-စေလတ္တံ့။ ဒါပေတိ-ကြည့်။

ဒါပေသမ္မိ (ကာကြိ) [ဒါ+ဏာပေ+သမ္မိ] ပေး-
လှူ-စေရလိမ့်အံ့။ ဒါပေတိ-ကြည့်။

ဒါပေဟိ (ကာကြိ) [ဒါ+ဏာပေ+ဟိ] ပေး-
လှူ-စေလော့။ ဒါပေတိ-ကြည့်။

ဒါဗ္ဗိ (ထိ) [ဒရ+ဗ+ဤ။ (ဒဝီ၊ ဒါဝီ-သံ)]
ဆေးရွှေပင်၊ နန္ဒင်းနွယ်ပင်။ (နွားလျှာနွယ်
ပင်။ ထောမ။ မြွေပါးပျဉ်း။ P. S. D.။)
ဒါဗ္ဗိ ဒါရဟလိဒ္ဓိယ။ ဓာန်၊ ၅၇၆။ ဒရ ဝိဒါ-
ရဏေ၊ ဗော၊ ရဿ ဗော၊ ဒါဗ္ဗိ၊ ဒိဿ ဒိ၊
နဒါဒိ။ ယင်း-ဦး။ (-အမရ၊ ၁၄၊ ၁၀၂။ မေဒိ-
နိကောသ၊ ၂၉၊ ၁၁။)

ဒါမ (ပု၊န) [ဒါ+မ။ ဓာန်၊ဋီ။၄၉၉။ ကစုည်း။
 ၆၂၀။ ရူ။၆၅၃။ နိတိ၊သုတ္တ။၁၂၃၆။ ဒေါ+
 မနိန်။ ထောမ။ နိတိ၊ပဒ။၃၃၅-၌ ‘ထိန်’ဟု
 ဆို၏။ (ဒါမန်·သံ)] (၁) ပန်းဆိုင်း၊ပန်းကုံး။
 (န) (၂) ကြိုး၊ နွားချည်ကြိုး။ (နွားခြေဖွဲ့
 သောထူး။ ကျော်အောင်၊ဓာန်၊သျှ။ နွားထူး၊
 နွားချည်သောကြိုး။ တောင်ပေါက်၊ ဓာန်။
 သျှ။ အဘယာ၊ဓာန်။သျှ-၌ ‘နွားချည်ကြိုး’
 ဟု ပြန်ဆို၍ ဟိန္ဒူနိဿယတစောင်၌ ‘နို့ညှစ်
 သောအခါ နွားမ၏ခြေ၌ ချည်သောကြိုး’ဟု
 အနက်ဆို၏။ဟူ၍ မှာထားသည်။ ကြိုး၊
 ပန်းကုံး၊ ပန်းဆိုင်း၊ ကြိုးသေး၊ ကြိုးသော
 အစည်းအပတ်၊ပေးကမ်းခြင်း၊ဝေပုံစု၊အရစ်၊
 အပတ်။ P.S.D.။ နို့ညှစ်စဉ် သားကောင်
 တို့ကို ချည်စရာကြိုး။ ထောမ။ နွားထူး၊
 နွားချည်ကြိုး။ စိန္တာမဏိ။ အဖို့အစု၊ အဖို့
 အခ။ သဒ္ဒတ္ထပါရိဇာတ။ ပန်း၊ ကြိုး၊ ဝေလ-
 နွရနဂါးမင်း၏ နေရာ၊ ဒါမ-တောင်။ ပြာ၊
 ဓာန်။ ခါးပန်း၊ ခါးစည်း။ သီ၊ဓာန်။ B.E-
 ၁၃၃၀-တွင် သီဟိုဠ်၌ နန်းတက်သော ဒုတိယ
 မဟိန္ဒမင်းတည်ထောင်ခဲ့သော ဒါမ-ကျောင်း
 တိုက်။ မဟာဝံသ၊၄၆။၁၃၄။ D.P.။)

(၁) ယံ ဒါမံ ဓာရယိ* တဒါ။ အပါ၊၁။
 ၃၃၉။ တာဝဒေဝ ဒါမာနိ ဩလမ္ပိ* သူ။ အဘိ၊
 ၄၁။၆၀။ (-သာရတ္ထ၊၂။၃၇၂။ ဝိမတိ၊၁။
 ၃၀၀။) ဆဋ္ဌိကဒါမ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄)-လည်း
 ကြည့်။

(န)(၂) ဒါမာ(သုတ္တနိ။၂၀၃)တိဝစ္ဆကာ-
 နံ ဗန္ဓနတ္ထာယကတာဂန္ထိတပါသယုတ္တာရဇ္ဈ-
 ဗန္ဓနဝိသေသာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။ (-သံ၊
 ၂။၃၇၂၊၃၇၅၊၄၇၅။ အံ၊၂။၃၄၅။ အဘိ၊က။
 ၂၅၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၅။)

ဒါမရ (ပု) [ဒမ+ရာ+က။ ဗျာချာသုဓာ-ဋီ။
 ဝါစပုတိ။ (ဒမရ၊ ဒုမရ-သံ)] သတ်ဖြတ်-

ညဉ်းဆဲ-ခြင်း-မှု၊ လုယက်-တိုက်ခိုက်-
 ခြင်း-မှု။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒါမရိက (ပု) [ဒါမရ+ကရ+ကိ။ ဒါမရံ က-
 ရောတိတိ ဒါမရိကော။ ပါရာဘာသာဋီ၊၁။
 ၂၇၉။ (ဒုမရိက-သံ၊ ဒုမရိယ-ပြာ)] ခိုးသူ၊
 ဓားပြ၊ သူပုန်။ (ထိုးပစ် သတ်ပုတ် တိုက်
 ခိုက်ခြင်းကို ပြုတတ်သူ။ ပြာ၊ဓာန်။ ရာဇ
 ပလ္လင်-ရှင်ဘုရင်အာဏာစက် - ကို ရထိုက်
 ကြောင်း တောင်းသူ၊ နန်းလုသူ။ သီ၊ဓာန်။)
 အထ အဘယဿ ဝိသတိမေ ဝသေ ပဏ္ဍု-
 ကာဘယော နာမ ဒါမရိကော ရဇ္ဇံ အဂ္ဂ
 ဟေသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၄။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၁။ အံ၊
 ၄၂။၇၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၆၆၊၂၃၅။)

ဒါမရိကစောရ (ပု) [ဒါမရိက+စောရ။ (ဒုမ-
 ရိကစောရ-သံ)] ဓားပြသူခိုး၊ (မင်းအဖြစ်ကို
 တောင်တသည့်) သူပုန်ခိုးသူ။ ဒါမရိကစော-
 ရဿာ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၇)တိ ရဇ္ဇံ ပတ္တေန္တဿ
 ပါကဋ္ဌစောရဿ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၇၆။ ဝိမတိ၊
 ၁။၂၃၇။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊၁။၆၄။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊
 ၁။၃၃၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၅၄။)

ဒါမရိကဒေဝပုတ္တ (ပု) [ဒါမရိက+ဒေဝပုတ္တ]
 (ပုန်ကန်နေသော) ဓားပြနတ်သား၊ မာရ်
 နတ်။ မာရ (သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉)-ကြည့်။

ဒါမရိကရာဇပုတ္တ (ပု) [ဒါမရိက+ရာဇပုတ္တ] (ပုန်
 ကန်နေသော) ဓားပြမင်းသား၊ သူပုန်မင်း
 သား။ ရဇ္ဇပစ္စန္ဓေ ဒါမရိကရာဇပုတ္တော ဝိယ
 ဝသတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။
 ၆၅၊၆၇။)

ဒါမလိ (ပု) [ယဒိစ္စာနာမ်] ဒါမလိ-အမည်ရှိသော
 နတ်သား။ ဒါမလိ ဒေဝပုတ္တော။ သံ၊၁။၄၄။

ဒါမလိသုတ္တ (န) [ဒါမလိ+သုတ္တ] ဒါမလိ-သုတ်၊
 “မြစ်ကိုဖြတ်ကူး၍ ကမ်းတဖက်သို့ ရောက်ပြီး
 သူသည် နောက်ထပ် အားထုတ် ကူးခပ်ဖို့
 မလိုအပ်တော့သကဲ့သို့ ရဟန္တာဖြစ်ပြီးသူသည်
 လည်း နောက်ထပ် ရဟန်းတရား ပွားများ

အားထုတ်ဖို့ မလိုတော့ပြီ”ဟု လုံ့လဝီရိယကို ပြုလိုမှပြုရန်၊ မပြုလိုလျှင် ချမ်းသာစွာနေနိုင် သည်ဟူ၍ ဒါမလိ-နတ်သား၏အထင်မှားမှုကို ပြောပျောက်စေရန် အထူး ဟောပြောသုတ်။ (“ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည် ရဟန္တာဖြစ်ပြီးသော် လည်း ပရိနိဗ္ဗာန် မစံမချင်း ရဟန်းတရား မပြတ် ပါးနေရသည်”ဟု ဒါမလိ-နတ်သား အထင်မှားနေခြင်းကြောင့် အခြားဒေသနာ တို့၌ မည်သူမဆို လုံ့လဝီရိယကို ပြင်း ပြင်းထန်ထန် အားထုတ်ရန် တိုက်တွန်း နှိုးဆော်ပါ သော်လည်း ဤ ဒေသနာ၌ သာသနာတော်၏ နိယျာနိကအဖြစ်ကို ပေါ် လွင်ထင်ရှားစေလိုသည်ဖြစ်၍ လုံ့လဝီရိယ ပြု ဖွယ်မလိုကြောင်းကို ဟောပြောတော်မူသည်။) သံယုတ္တနိကာယ၊ သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၂-သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်။ သံ၊ ၁။ ၄၄-၅။ သံ၊ ၁။ ၉၇-ဂ။ သံ၊ ၁။ ၁၁၄၄။

ဒါမာ (ထိ) [ယဒိစ္စာနာမ်] ဒါမာ-အမည်ရှိသော မထေရ်မ (ဝေဿဘူမြတ်စွာဘုရား၏ မြတ် သောတပည့်မ)။ ဒါမာ စ သမာလာ စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝိကာ။ အဘိ၊ ၁။ ၇၀။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၅၁။

ဒါမောဒရ (ပု) [ဒါမ+ဥဒရ] (ဝမ်းပိုက်၌-ပန်း ကုံး - ပန်းဆိုင် - ရှိသော) ဗိဿဏိုးနတ်။ ဒါမောဒရော, ... သုယာမုနောဣစ္စာဒီနိ ဝိသ-ဏုနာမာနိ။ ဓာနံ၊ ၁။ ၁၆-၇။ (-အမရ၊ ၁။ ၁၈။)

ဒါယ (ပု၊ န) [ဒါ+ဏ။ ဒယ+ဏ။ ဓာနံ၊ ၁။ ၅၃။ ရှု၊ ၅၇။ ဒါယ+ဏ။ ဓာတုတ္ထ။ ၁၈၉။ ဒါ+သဏ်၊ ယ-လာ။ မောင်။ ပဉ္စိကာ၊ ၅။ ၄၄။] (၁) (က) တော(မြက်တော-စသည်)။ (ခ) ဥယျာဉ်၊ ဘေးမဲ့တော။ (၂) (က) (မိဘ-စသည်တို့၏) အမွေဥစ္စာ။ (ခ) (ကံ၏) အမွေဥစ္စာ (အကျိုး=ဝိပါက်)။ (ဂ) (အား ရနှစ်သက်၍) ပေးအပ်သော ဆုလာဘ် (မြို့၊

ရွာ-စသည်)။ (ဃ) ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ခြင်း။ (တိ) (၃) ပေး-လှူ-တတ်သော၊ သူ(အလှူ၊ ဒါယကာ)။ (ပေးခြင်း၊ လှူခြင်း၊ လက်ဆောင်ပေးခြင်း၊ မင်္ဂလာဆောင်လက်ဖွဲ့ ခြင်း၊ မင်္ဂလာဆောင် သတိုးသား၊ သတိုးသမီး တို့အား လက်ဆောင်ပစ္စည်း ပေးခြင်း၊ ဝေပုံ စု၊ ခွဲဝေခြင်း၊ ပျောက်ဆုံးခြင်း။ P.S.D။)

(၁) (က) တော(မြက်တော-စသည်)။ န ဘိက္ခဝေ ဒါယော အာလိမ္ပိတဗော။ ဝိ၊ ၄။ ၂၇၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၃၀။ ဒါယံ အာလိမ္ပေန္တိ- (ဝိ၊ ၄။ ၂၇၉)တိ တိဏဝနာဒိသု အဂ္ဂိံ ဒေန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၅၆။ ဒါယ(သံ၊ ၂။ ၃၉၄)န္တိ အဋ္ဌဝိံ။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၉၆။ ဒါယောတိ ဟိ ဝနံ ဝုစ္စတိ။ ဒါယတိ အဝဇ္ဇဏတိ၊ ဆိန္ဒတိ ဝါ ဧတ္တာတိ ကတွာ။ ဇာ၊ ၁။ ၄။ ၃၂၇။ ဒါယော ဒါနေ ဝိဘတ္တဗ္ဗ-ဓနေ စ ပိတုနံ ဝနေ။ ဓာနံ၊ ၈၉၈ (သီ၊ မူ)။ (-ဝိ၊ ၁။ ၁၁၁။ သုတ္တနိ၊ ၃၈၉။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၇၁။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၁။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၃၄၁။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ၁။ ၃၅၆။)

(ခ) ဥယျာဉ်၊ ဘေးမဲ့တော။ ဒါယ(အံ၊ ၂။ ၄၅၂)န္တိ သ-ရက္ခံ အဘယတ္ထာယ ဒိန္နံ အရညံ။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၇၃။ ဒါယသ္မိ(ဇာ၊ ၁။ ၁၄၅)န္တိ မိဂါနံ ဝသနတ္ထာယ ဒိန္နဥယျာနေ။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၂၅၈။ (-အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၅၂-၃။)

(၂) (က) (မိဘ စသည်တို့၏) အမွေ ဥစ္စာ။ “ဓမ္မဒါယာဒါ မေ ဘိက္ခဝေ ဘဝထာ”- တိအာဒိသု ဝိယ စ ဒါယ-သဒ္ဓေါ ဒါယဇူပရိ-ယာယော၊ .... ဒါတဗ္ဗန္တိ ဒါယံ။ သီ၊ ၁။ သစ်၊ ၂။ ၂၁၃။ သတ္တာရာ ဝေနေယျာနံ ဓမ္မဒေသနာ-ယ ဒါတဗ္ဗန္တိ ဒါယံ၊ နဝလောကုတ္တရဓမ္မ-ဇာတံ။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂။ ၅၇၇။ (-ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၂၀။ အံ၊ ၁။ ၁၀၈။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၁၈။) (၁) (က) အနက်လည်း ပြန်ကြည့်။

(ခ) (ကံ၏) အမွေဥစ္စာ (အကျိုး= ဝိပါက်)။ ကမ္မဒါယာဒ(အံ၊ ၄။ ၃။ ၃၁၄။ မ၊ ၁။

၃။၄၆။ မူလဋီဝါ၆၇)ကြည့်။ ဒါယာဒ(၃) လည်း ကြည့်။

(ဂ) (အားရနှစ်သက်၍) ပေးအပ်သော ဆုလာဘ် (မြို့ရွာ-စသည်)။ အဘိဟဋ္ဌာနံ ဒါယာနံ။ သံဠာ၃။၂၃၅။ သံဠာ၂။၄၇၀။ ဒါယံ ဒါတုံ ယုတ္တဋ္ဌာနေ ဒါယံ ဒေန္တိ။ အံဠာ ၁။၁၂၂။ ဓမ္မဠာ၁။၅၆။ သာရတ္ထာ၃။၂၂၄။ ဒါယော(ဒီဠာ၂။၂၉၉)တိ လာဘော။ သော ဟံ ဒီယတိ တေဟံ ဒါတဗ္ဗတ္တာ ဒါယော၊ ယေသံ ဒီယတိ၊တေဟံ လဒ္ဓတ္တာ “လာဘော”-တိ စ ဝုစ္စတိ။ ဒီဠာ၂။၂၅၂။ (-ဇာဠာ၅။ ၃၆၆။ ဇာဠာ၁။၄၆၃။)

(ဆ) ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ခြင်း။ ဒါနံ ဒါယော (တိကဏ္ဍာ၃။၆) ဣတိ ဒေဒ္ဒ ဒါနဿ။ ယင်း-ဋီ။ (၁) (က) အနက်လည်း ပြန်ကြည့်။

(တိ) (၃) ပေး-လှူ-တတ်သောသူ။ ဒါနဒါယ-ကြည့်။

ဒါယ^၂ (တိ) [ဒါယ+အ] ဘေးမဲ့ပေးအပ်သော ဥယျာဉ်တောရှိသော (သားငှက်အပေါင်း စသည်)။နာဿ ဒါယေ မိဂေ(ဇာ၂။၂၉၁)-တိ အဿ ရညော ဒိန္နာဘယေ မိဂေ န ဟညေယျ။ ဇာဠာ၇။၁၉၈။

ဒါယက (တိ) [ဒါ+ဏ္ဍ။ ရူ။၅၇၀။ နိတိ၊ဓာ။ ၇၅။ နိတိ၊သုတ္ထ။၁၁၀၉၊၁၂၂။ ဒါ+ဏက။ ယ-လာ။ မောဂ်။ ပဉ္စိကာ၅။၉၁။ ထိ-ဉ္စ ဒါယိကာ။ (ဒါယဂ-ပြာ၊အဒ္ဓမာဂဓိ)] (က) ပေး-လှူ-တတ်သော၊ (မိမိစေတနာကို) -ဖြူစင် - သန့်ရှင်း - စေတတ်သော၊ သူ (အလှူဒါယကာ)။ (ခ) အကျိုးပေးတတ်သော (ကံ၊ စေတနာ-စသည်)။ (ဂ) (ရဟန်းတို့အား ဘောဇဉ်-စသည်ကို) ဆက်ကပ်တတ်သော၊ သူ။ (ဆ) ပေး - လှူ - ကြောင်း ဖြစ်သော (စိတ်-စသည်)။ (အမေ့ခံ၊ အမေ့စား၊အလှူပေးတတ်သူ။ P.S.D.။)

(က) ဒါယကော- ဝိ၊၃။၁၉၄။ ဝိဠာ ၃။၈၈၊၄၂၅။ သာရတ္ထာ၃။၁၉၃။ ဒါယိကာ (ထိ၊ပါဠိ) - ဝိ၊၄။၄၄၄။ အံ၊၃။၁၀၃။ ဒါယကာ (ပု၊ပါဠိ)- ဝိ၊၁။၃၇၉။ အံ၊ဠာ၂။ ၃၀၉။ ဒီဠာ၃။၂၆၂။ ဒါယကံ (ပု၊ဒု၊ဇ) - သံ၊၃။၃၄၉။ သံ၊ဠာ၂။၁၀၀။ အံ၊ဠာ၃။၃၄၊ ၂၇၆။ ဒါယကေ-ကခါ၊ဠာ၊သစ်။၄၆၄။ ဒါယကေန-အံ၊၁။၃၆။ ဝိဠာ၂။၁၄၈။ သာရတ္ထာ ၂။၄၀၇။ ဒါယကေဟံ - ဝိဠာ၂။၂၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၁။ အံ၊ဠာ၊၁။၁၀၈။ ဒါယကဿ (ပု၊စ၊ဇ)-ပေတ။၁၂၇။ ပေတ၊ဠာ၊၆။ သံ၊ ဠာ၊၁။၁၁၈။ ဒါယကာနံ - မိလိန္ဒ။၄၀၃။ ထေရ၊ဠာ၊၁။၂၈။ မ၊ဠာ၊၂။၂၀၉။ ဒါယကတော -အံ၊၁။၃၉၂။ ဒီဠာ၂။၄၀၂။ အံ၊ဠာ၊၁။၁၂၂။ ဒါယကဿ - အံ၊၂။၃၃၊၂၉၅။ နေတ္တိ၊ဠာ၊ ၁၁၄။ မူလဋီ၊၃။၁၀၇။ ဒါယကာနံ- အံ၊၁။ ၂၇။ အံ၊ဠာ၊၁။၂၉၅။ အပါဠာ၊၁။၂၂၆။ ဒါယိကာနံ-အံ၊၁။၂၇။ အံ၊ဠာ၊၁။၃၁၁။ အံ၊ ဠာ၊၁။၂၀၉။ ဒါယကေ - သုတ္တနိ၊ဠာ၂။၇၅။ ဒီဠာ၃။၂၆၂။ မ၊ဠာ၊၂။၁၉၈။

(ခ) ဥပဓိသင်္ခါတဿ ဝိပါကဿ ဒါယိကာ (ဒိဠာ)။ မ၊ဠာ၊၄။၉၂။ သာ ပနေသာ ပုနဗ္ဗဝဿ ဒါယိကာပိ အတ္ထိ၊ အဒါယိကာပိ။ ပဋိသံဠာ၊၁။၁၄၆။ ပုနဗ္ဗဝံ ဒါယိကာပိ အဒါယိကာပိ ပုနဗ္ဗဝံ ဒေတိစ္စေဝ။ မူလဋီ၊၂။၆၉။ (-အံ၊ဠာ၂။၃၇၂။ အဘိ၊ဠာ၂။၁၀၄။ ဇာဠာ ၅။၃၅၀။ မ၊ဠာ၊၂။၁၅။ မူလဋီ၊၂။၁၂၀။ အနုဋီ၊၂။၇၃။) (ဂ) ဒါယကပဋိဂ္ဂါဟက-ကြည့်။ (ဆ) ဒါယကစိတ္တ-ကြည့်။

ဒါယကကိစ္စန (န) [ဒါယက+ကိစ္စန] ပေးကမ်း - လှူဒါန်း-သူ (ကောင်းမှုရှင် = အလှူ . ဒါယကာ)ကို ထုတ်ဖော် ကြွေးကြော်ခြင်း။ အနာထပိဏ္ဍိကဿ အာရာမေတိအာဒိသု ဝိယ ဒါယကကိစ္စနံ ဟောတိ။ သိ၊ဠာ၊သစ်၊၂။ ၃၄၁။

ဒါယကကုလ (န) [ဒါယက+ကုလ] (က) ပေး
 ကမ်း-လှူဒါန်း-တတ်သော၊ ပေး-လှူ
 -နေကျဖြစ်သော-အမျိုး ဒါယကာ။ (ခ)
 ပေး-လှူ-နေကျဖြစ်သော အိမ်။ သံသ-
 တော ဝါ ဒါယကကုလာဒိတော ဝါ စီဝရံ
 လဘိဿာမိ။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၉၄။

ဒါယကဂုဏ (ပု) [ဒါယက+ဂုဏ] ပေးကမ်း-
 လှူဒါန်း-သူ (ကောင်းမှုရှင် = အလှူဒါယ
 ကာ)၏ ဂုဏ် ကျေးဇူး။ သွာယံ ဒါယက-
 ဂုဏော။ အံ၊ ၁။ ၂။၃၁၅။

ဒါယကစိတ္တ (န) [ဒါယက+စိတ္တ] (က) ပေး
 ကမ်း-လှူဒါန်း-သူတို့၏ စိတ်။ (ခ) ပေး
 ကမ်း-လှူဒါန်း - ကြောင်းဖြစ်သော စိတ်။
 (ဂ) ပေး - လှူ - လိုသော စိတ်။ ဒါယက-
 စိတ္တမ္ပိ(ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၆၇)တိ ဒါယကာနံ၊ ဒါယကံ
 ဝါ စိတ္တမ္ပိ၊ ဒါတုကမ္ပတစိတ္တမ္ပိတိ ဂုတ္တံ
 ဟောတိ။ သီ၊ ၁။ ၂။ ၃၀၉။

ဒါယကပဋိဂ္ဂါဟက (ပု) [ဒါယက+ပဋိဂ္ဂါဟက]
 ပေးသူ (နှင့်) ခံယူသူ၊ (က) ကပ်တတ်သူ
 (နှင့်)အကပ်ခံသူ။ (ခ) လှူသူ(နှင့်)အလှူ
 ခံ၊ အလှူပေး၊ အလှူခံ။ (က) သစေ ပန
 ဒါယကပဋိဂ္ဂါဟကေသု ဧကော အာကာသေ
 ဟောတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁။ ၁၃။ (ခ)
 အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒါယကပ(ပု)ဋိဂ္ဂါဟကဝိသုဒ္ဓိ (ထီ) [ဒါယကပ-
 (ပု)ဋိဂ္ဂါဟက+ဝိသုဒ္ဓိ] အလှူပေး၊ အလှူခံ
 တို့၏ အထူးစင်ကြယ်ခြင်း။ သီလေန ဒါယ-
 ကပ(ပု)ဋိဂ္ဂါဟကဝိသုဒ္ဓိတော။ သာရတ္ထ၊ ၃။
 ၁၉၃။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၆၆။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၂။

ဒါယကဝံသ (ပု) [ဒါယက+ဝံသ] အလှူ၊ ဒါယ
 ကာ၏ - အဆက် - အနွယ်။ ဒါယကဝံသော
 အမှာကံ ဝံသော။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၁၁၁။

ဒါယကသမ္ပဒါ (ထီ) [ဒါယက+သမ္ပဒါ။ (ဒါယ-
 ကသံပြဒါ-သံ)] အလှူ၊ ဒါယကာ၏ (ဂုဏ်

နှင့်)ပြည့်စုံခြင်း။ ဒါယကသမ္ပဒါယပိ တံ ဆ-
 ဋ္ဌဂံပရိပူရံ ယညသမ္ပဒံ သောတုကာမော။
 သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂။ ၁၄၂။ (- ပေတ၊ ၁။ ၂။ ၁။)

ဒါယကာနုဂ္ဂဟ (ပု) [ဒါယက+အနုဂ္ဂဟ]အလှူ။
 ဒါယကာတို့ကို ချီးမြှောက်ခြင်း။ ဒါယကာ-
 နုဂ္ဂဟံ ကရောန္တော။ ထေရ၊ ၁။ ၂။ ၂၉။

ဒါယဇ္ဇ (န) [ဒါယာဒ+ဇ္ဈ။ ဒါတဗ္ဗဋ္ဌေန ဒါယံ၊
 တံ အာဒီယန္တိတိ ဒါယာဒါ၊ ပုတ္တာနံ မေတံ
 အဓိဝစနံ။ တေသံ ဘာဝေါ ဒါယဇ္ဇံ။ အံ၊ ၁။
 ၁။ ၁၀၈။ ဒါယံ ဒါတဗ္ဗံ အာဒီယတိ ဂဏှာတိတိ
 ဒါယာဒေါ၊ တဿ ဘာဝေါ ဒါယဇ္ဇံ။ အာဒါန-
 ကြိယာသမ္ပန္နော။ ပဋိကာ၊ ၄။ ၅၉။ (-
 သီဟိန္ဒု၊ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၇၇။) (ဒါယာဒျ-သံ၊
 P.S.D.)]

(၁) (အားရ နှစ်သက်၍ ချီးမြှောက်
 သောအားဖြင့်) ပေးအပ်သော ဆုလာဘ်
 (ရွှေ-ငွေတံဆိပ်၊ မြို့ရွာ၊ နိဂမ္မိ-စသည်)။ (၂)
 အမွေခံ၏ - အဖြစ် - ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ - အ
 မွေဥစ္စာ၊ အမွေခံ-ဟု သိကြောင်း အမှတ်လက္ခ
 ကာ၊ (က) အမိ၊ အဘတို့အထံမှ ရအပ်သော
 အမွေဥစ္စာ။ (ခ) ဘုရားရှင် အထံမှ ရအပ်
 သော အမွေဥစ္စာ။ (ယင်း-ဘုရားရှင် အမွေ
 တော်သည်- (၁) တရားဓမ္မအမွေ၊ (၂)
 ပစ္စည်းအာမိသအမွေဟု ၂-ပါးရှိ၏။ ထိုတွင်
 တပါးတပါး၌ - (၁)တိုက်ရိုက်မချ နိပ္ပရိယာ-
 ယအမွေ၊ (၂) အကြောင်းအမြက်မျှ ပရိ-
 ယာယအမွေဟု ၂-ပါးစီ ပြားခြင်းကြောင့်-
 (က) နိပ္ပရိယာယဓမ္မအမွေ၊ (ခ) ပရိယာယ
 ဓမ္မအမွေ၊ (ဂ) နိပ္ပရိယာယအာမိသအမွေ၊
 (သ) ပရိယာယအာမိသအမွေ-ဟူ၍ ၄-ပါး
 ရှိ၏။ ထိုတွင်- (က) မဂ် ၄-ပါး၊ ဖိုလ် ၄-ပါး၊
 နိဗ္ဗာန်အားဖြင့် ၉-ပါးသော လောကုတ္တရာ
 တရားသည် 'နိပ္ပရိယာယ ဓမ္မအမွေ' မည်၏။
 (ခ) ဝဋ်ဒုက္ခ ကင်းရာ နိဗ္ဗာန်ကို မြှော်လင့်
 တောင့်တ၍ ပြုအပ်သော ဒါန၊ သီလ၊ သမထ၊

ဝိပဿနာစုသည် အစဉ်သဖြင့် နိဗ္ဗာန်တိုင်
အောင် ဆောင်နိုင်သောကြောင့် ‘ပရိယာယ
ဓမ္မအမ္မေ’ မည်၏။ (ဂ) ဆွမ်း၊ သင်္ကန်း၊
ကျောင်း၊ ဆေး ၄-ပါးသောပစ္စည်းသည် ‘နိပ္ပ-
ရိယာယ အာမိသအမ္မေ’ မည်၏။ (ဃ) သံသ-
ရာဝဋ်၊ ဘဝစည်းစိမ်ကို မြှော်လင့်တောင့်တ၍
ပြုအပ်သော ဒါန၊ သီလ၊ သမထ၊ ဝိပဿနာစု
သည် အစဉ်သဖြင့် လူ၊ နတ် စည်းစိမ်ကိုသာ
ရစေနိုင်သောကြောင့် ‘ပရိယာယ အာမိသ
အမ္မေ’ မည်၏။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။)

(၁) ရာဇဒါယန္တိ ရညော ဒါယဘူတံ၊
ဒါယဇ္ဇန္တိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၃။ ရညော
ဒါယဘူတန္တိ ကုလပုရုမ္မရာယ ဘောဂ္ဂဘာဝေန
ရညာ လဒ္ဓဒါယဘူတံ၊ တေနာဟ “ဒါယဇ္ဇန္တိ
အတ္ထော” တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၉။

(၂) သော တေသံ အစူယေန ဒါယဇ္ဇံ
န လဘတိ၊ ဧဝံ ကုသိတောပိ ဣဒံ အရိယ-
ဓနဒါယဇ္ဇံ န လဘတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၁။ ဒါယဇ္ဇံ
မေ သမဏ ဒေဟိတိ ဒါယဇ္ဇံ ယာစမာနော။
မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၈။ ပိတု သန္တိကာ ဒါယဇ္ဇဿ န
ဘာဂီ။ ....သတ္တု သန္တိကာ လဒ္ဓဗ္ဗအရိယဓန-
ဒါယဇ္ဇဿ န ဘာဂီ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၇။ (-ဝဇီရ။
၆၀။)

(က) ဂစ္ဆယျ ဒါယဇ္ဇံ ယာစာဟိ။ .... ဒါ-
ယဇ္ဇံ မေ သမဏ ဒေဟိ၊ ဒါယဇ္ဇံ မေ သမဏ
ဒေဟိ။ ဝိ၊၃။၁၁၅။ ပိတု မေ ဘောတိ ဒါယဇ္ဇံ
နိယျာဒေဟိ။ ဒီ၊၂။၂၆၄။ န ဟိ တေ တာဝ
ဒိဗ္ဗံ စက္ကရတနံ ပေတ္တိကံ ဒါယဇ္ဇံ။ ဒီ၊၃။၅၀။
ဒါယဇ္ဇံ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၁)န္တိ ဒါယသင်္ခါတံ မာ-
တာပိတုနံ ဓနံ အာဒဒါတိတိ ဒါယာဒေါ၊
ပုတ္တော။ တဿ ဣဒန္တိ ဒါယဇ္ဇံ၊ မာတာပိတု-
နံ ဓနံ။ ပါစိတ်၊ယော၊၁။၁၈၄။ (-ဒီ၊၃။
၁၅၄။ မ၊၂။၂၃။ အံ၊၂။၃၇။ အဘိ၊က။၂၆၁။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၊၁၃၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၂။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၄။

ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၅၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၆၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။ သီ၊ဋ္ဌ၊
သစ်၊၁။၂၀။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၂၃၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၃၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၊၂၇၈။
အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၈။)

(ခ) မဟန္တံ ခေါ ပနေတံ သတ္တု ဒါယဇ္ဇံ၊
ယဒိဒံ သတ္တု အရိယဓနာနိ နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၈၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၉။ ကမ္မမေဝ နေသံ ဒါယဇ္ဇံ
သန္တကန္တိ ဝဒါမိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၃။ ဒါယဇ္ဇံ နဝ-
လောကုတ္တရဓမ္မာဒိ။ မူလဋ္ဌ၊၁။၉၁။ ဒါတဗ္ဗံ
ဒါယံ၊ ဒါယံ အာဒဒါတိတိ ဒါယာဒေါ၊ တဿ
ဘာဝေါ ဒါယဇ္ဇံ။ မဇ္ဇ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀။ (-မ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၉၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၈၊၁၉၇။
အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၊၃၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၆၈။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၂၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆။
သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၇။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၅၇၇။)

ဒါယဇ္ဇ (တိ) [ဒါယာဒ+ဏျ။ ဣ-အနက်မဲ့။
(ဒါယာဒျ-သံ)] ပေးအပ်သော အမ္မေဉ္စာကို
ခံယူတတ်သော၊သူ(အမ္မေခံ)။ ကော န ခေါ
ဘန္တေ အာနန္ဒ ပိတုနော ဒါယဇ္ဇော ပုတ္တော
ဝါ ဘာဂိနေယျော ဝါတိ။ ပုတ္တော ခေါ အာ-
ဝုသော ပိတုနော ဒါယဇ္ဇောတိ။ ဝိ၊၁။၈၄။
အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၅။

ဒါယဇ္ဇဥပသမ္ပဒါ (ထိ) [ဒါယဇ္ဇံ+ဥပသမ္ပဒါ]
အမ္မေဉ္စာဟူသော ရဟန်းအဖြစ်သို့ ရောက်
ခြင်း၊ ရဟန်းပြုခြင်းဟူသော အမ္မေဉ္စာ။
ဒါယဇ္ဇဥပသမ္ပဒံ အဒါသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၁။

ဒါယဇ္ဇကောဋ္ဌာသ (ပု) [ဒါယဇ္ဇံ+ကောဋ္ဌာသ]
အမ္မေဉ္စာ ဟူသော အဖို့အစု၊ အမ္မေဉ္စာ
ဝေပုံစု။ ဣမာသံ စတုန္တံ ရာဇကညာနံ ဒါယဇ္ဇ-
ကောဋ္ဌာသံ ပေသေတု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၇။

ဒါယဇ္ဇပဋိလာဘ (ပု) [ဒါယဇ္ဇံ + ပဋိလာဘ]
အမ္မေဉ္စာကို ရခြင်း၊ ဒါယဇ္ဇပဋိလာဘဿ
ယောဂျဘာဝေန။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈။

ဒါယဇ္ဇပရိဘောဂ (ပု) [ဒါယဇ္ဇ+ပရိဘောဂ]
 (က) အမ္မေဥစ္စာကို သုံးဆောင်ခြင်း။ (ခ)
 အမ္မေခံ၏အဖြစ်ဖြင့် သုံးဆောင်ခြင်း။ သတ္တန္တံ
 သေက္ခာနံ ပစ္စယပရိဘောဂေါ ဒါယဇ္ဇပရိ-
 ဘောဂေါ နာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။
 ၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၄၂။ ဒါယဇ္ဇဝသေန ပရိဘော-
 ဂေါ ဒါယဇ္ဇပရိဘောဂေါ။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၀၈။
 ဒါယဇ္ဇေန ပရိဘောဂေါ ဒါယဇ္ဇပရိဘောဂေါ။
 ပါရာ၊ယော၊၂၈၈။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၆။ သံ၊
 ၄။၂။၁၈၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၁။
 ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၆၈။ သာရတ္ထ၊၂။၄၂၁။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။
 ၁၅၉။)

ဒါယဇ္ဇပရိယာယ (ပု) [ဒါယဇ္ဇ+ပရိယာယ]
 ဒါယဇ္ဇ-သဒ္ဓါ၏ -ပရိယာယ်-စကားလှယ်-
 စကားအပြောင်းအလဲ။ ဒါယ-သဒ္ဓေါ ဒါယဇ္ဇ-
 ပရိယာယော။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၂၃၃။

ဒါယဇ္ဇမဟတ္တ (န) [ဒါယဇ္ဇ+မဟတ္တ] အမ္မေ
 ဥစ္စာ (လောကုတ္တရာတရား ၉-ပါး)၏ မြတ်
 သည်၏ အဖြစ်။ ဒါယဇ္ဇမဟတ္တံ ပစ္စဝေက္ခ-
 တောပိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။
 ၁၉၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၈။

ဒါယဇ္ဇမဟတ္တပစ္စဝေက္ခဏာ (ထိ၊ န) [ဒါယဇ္ဇ-
 မဟတ္တ+ပစ္စဝေက္ခဏာ] (၁) အမ္မေဥစ္စာ၏
 မြတ်သည်၏ အဖြစ်ကို ဆင်ခြင်ခြင်း။ (တိ)
 (၂) အမ္မေဥစ္စာ၏ မြတ်သည်၏ အဖြစ်ကို
 ဆင်ခြင်ခြင်းရှိသောသူ။ (၁) ဒါယဇ္ဇမဟတ္တ-
 ပစ္စဝေက္ခဏာ သဗြဟ္မစာရိမဟတ္တပစ္စဝေက္ခ-
 ဏာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၅၂။
 ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၅၀။ (တိ) (၂)
 ဒါယဇ္ဇမဟတ္တပစ္စဝေက္ခဏတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၈။
 မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၂။
 အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၉။ သာ-
 ရတ္ထ၊၂။၂၂၈။

ဒါယဇ္ဇဝိရဟိတ (တိ) [ဒါယဇ္ဇ+ဝိရဟိတ] အမ္မေ
 ခံ၏ အဖြစ်မှ ကင်းသော၊ အမ္မေမခံထိုက်

သော၊သူ။ ဒါယာဒါ ဟရန္တိတိ ဒါယဇ္ဇဝိရဟိ-
 တာ အဿာမိကာ ဟရန္တိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၃။

ဒါယဇ္ဇသမ္ပဒါနက (တိ) [ဒါယဇ္ဇ+သမ္ပဒါနက]
 အမ္မေဥစ္စာကို ပေးတတ်သော၊သူ၊ အမ္မေပေး-
 သူ။ ဒါယဇ္ဇသမ္ပဒါနကော ဝိယ ပိတာ ဗုဒ္ဓေါ။
 ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၂။

ဒါယဇ္ဇသာမိက (ပု) [ဒါယဇ္ဇ+သာမိက] အမ္မေ
 ဥစ္စာ၏ ပိုင်ရှင်။ တဿ ဇာတဒါရကော ပန
 ဒါယဇ္ဇသာမိကော ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၉။

ဒါယဇ္ဇဟရ(တိ) [ဒါယဇ္ဇ+ဟရ+အ] အမ္မေဥစ္စာ
 ကို ဆောင်ယူသော၊သူ။ ဒါယဇ္ဇဟရေ ပုတ္တ-
 ဝဂ္ဂေါ ဝိယ သဒ္ဓမ္မဒါယဇ္ဇဟရေ သံသော။
 ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၂။

ဒါယဇ္ဇာရဟ (တိ) [ဒါယဇ္ဇ+အရဟ။ (ဒါယာ-
 ဒျာရဟ-သံ)] အမ္မေဥစ္စာကို ခံယူထိုက်သော၊
 သူ။ တေ ဒါယဇ္ဇာရဟာ န ဟောန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
 ၃။၁၃၆။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၉။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂။
 ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂၄၂။)

ဒါယတိ (ကြိ) [ဒါ+အ+တိ။ ဒယ+အ+တိ။
 ဓာနံ၊ဋ္ဌိ၊၅၃၆။ ဒေ+အ+တိ။ နိတိ၊ဓာ။
 ၂၀၉။ ဓာတုတ္ထ၊၁၉၈။] (၁) ပိုင်းဖြတ်၏။
 (၂) သုတ်သင်၏။ (၃) အိပ်၏။ (၄) ပေး
 ကမ်း-လှူဒါန်း-၏။ (၅) စင်ကြယ်-
 သန့်ရှင်း-၏။ (၆) စောင့်ရှောက်-ထိန်း
 သိမ်း-၏။ (၁) ဒါယံ (၁) (က)-ကြည့်။
 (၂) ဒါယန (၂)-ကြည့်။ (၃) နိဒ္ဓါ(နိတိ၊ဓာ။
 ၇၄)-ကြည့်။ (၄) (နိတိ၊ဓာ။၂၂၆-ကြည့်။)
 (၅) ဝေါဒါန(နိတိ၊ဓာ။၇၄)-ကြည့်။ (၆)
 ဒါန (၃)-ကြည့်။ (နိတိ၊ဓာ။၂၀၉-လည်း
 ကြည့်။)

ဒါယတ္တ (ပု) [ဒါယ+အတ္တ။ (ဒါယာထံ-သံ)]
 အမ္မေဥစ္စာဟူသော အကျိုး၊ အမ္မေဥစ္စာအ
 တွက်။ ပထဝီဘိနိဝေသ (အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၁၇)-
 ကြည့်။

ဒါယဒါန (န) [ဒါယ+ဒါန] ဆုလာဘ်ပေးခြင်း၊ ဆုချခြင်း။ ဒါယံ ဒါတုံ ယုတ္တဋ္ဌာနေ ဒါယဒါနံ ဝါ နာဟောသိ။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၂၄။

ဒါယန (န၊ ထိ) [ဒယ=ဒေ+ယု] (၁) စောင့်ရှောက်ခြင်း။ (၂) သုတ်သင် - စင်ကြယ်စေ - ခြင်း။ (၃) ရက္ခဏာ၌ ဒါယနာ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆၇။ (၂) ဒေ သောဓနေ။ သောဓနံ ပရိယောဒါပနံ။ ဒါယတိ။ ဒါယနံ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၈၂။

ဒါယပဋိလာဘ (ပု) [ဒါယ+ပဋိလာဘ] အမွေဥစ္စာကို ရခြင်း။ ဒါယပဋိလာဘဿ ယောဂျ-ဘာဝေန။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၃၉။

ဒါယပဿ (န) [ယဒိစ္စာနာမ်] ဒါယပဿ-အမည်ရှိသော ဥပျာဉ်။ ဒါယပဿသ္မိ (ဇာ၊ ၂။ ၅၉) - န္တိ ဝေန်နာမကေ ဥပျာနေ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၂၈၂။ (-၂၈၀။)

ဒါယပါလ (ပု) [ဒါယ+ပါလ] တောစောင့်။ ဒါယပါလော (ဝိ၊ ၃။ ၄၉၇) တိ အရညပါလော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၅၄။ (-ဒီ၊ ၂။ ၃၄-၅။ မ၊ ၁။ ၂၆၆။ မ၊ ၃။ ၁၉၃။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၆၂။)

ဒါယဝါသိက (တိ) [ဒါယ+ဝသ+ဏိ+က] တော၌နေ - လေ့ရှိ - တတ် - သောသူ။ ယံ ဒါယဝါသိကော ဣသိ (အပ၊ ၁။ ၂၂၀) တိ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ ဝနေ ဝသနဘာဝေန ဒါယဝါသိကော ဣသိတိ သန္ ဝတော။ အပ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၈၅။

ဒါယာဒ (ပု) [ဒါယ+အဒ+အ။ ဒါယ+အာ+ဒါ+အ။ (ဒါယာယ-အဒ္ဓမာဂဓိ)] (၁) အမွေဥစ္စာ။ (၂) ဆွေမျိုး။ (တိ) (၃) ပေးအပ်သော အမွေဥစ္စာကို ခံယူတတ်သော သူ၊ အမွေခံ၊ အမွေစား၊ အမွေဆိုင်၊ အတွင်းသား။ (၄) မကောင်းမှု၏ အကျိုး (မကောင်းမှု၊ ဆိုးမှု) ကို ခံစားတတ်သော သူ။

(၁) ဣဓ ပန ဘာဝပုဓာနတ္တာ ဒါယာဒ-သဒ္ဓေန ဒါယဇ္ဇမေဝ ဝုတ္တန္တိ ပဋိဝေဓသသ-နသင်္ခါတော ဒါယာဒေါ ဒါယာဒဘာဝေါ ဒါယဇ္ဇံ ယဿ မမာတိ သာသနဒါယာဒေါ။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂။ ၅၇၇။

(၂) အံသကော၊ သဂန္ဓော၊ ဉာတိ၊ ဒါယာဒေါ (တိကဏ္ဍ၊ ၂။ ၉) ဣတိ စတ္တာရိ ဉာတိနံ ဝါစကာနိ။ ယင်း-ဋီ။

(တိ) (၃) ဒါတဗ္ဗဋ္ဌေန ဒါယံ၊ တံ အာဒိယန္တိတိ ဒါယာဒါ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၂၀။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၃၈။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ၁။ ၁၄၆၊ ၁၇၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၃။ ပိတု ဒါယံ၊ တေန ဒါတဗ္ဗံ၊ တတော လဒ္ဓဗ္ဗံ၊ အယော-ဘာဝေန အာဒိယန္တိတိ ဒါယာဒါ၊ ပုတ္တာ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၁။ ဒါယဇ္ဇန္တိ ဒါယသင်္ခါတံ မာတာ-ပိတုနံ ဓနံ အာဒါဒိတိတိ ဒါယာဒေါ၊ ပုတ္တော။ ပါစိတ်၊ ယော၊ ၁။ ၁၈၄။

(၄) ဒါယာဒေါ (မူလဋီ၊ ၃။ ၄၁) တိ စ ဒါယဿ ပါပကဿ အာဒေါ ဘက္ခောတိ အတ္တော။ မဇုဋီ၊ ၂။ ၁၅၉။

ဒါယာဒေါ - သံ၊ ၂။ ၂၉၅။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၈။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၁၁။ ဒါယာဒါ - မ၊ ၁။ ၁၂၀၊ ၁၂၈။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၃။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၅၉။ ဒါယာဒံ - ထေရ၊ ၃။ ၆၄။ ဒါယာဒေ - ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၅၀၆။ ဒါယာဒတော - အံ၊ ၁။ ၃၇၉။ အံ၊ ၂။ ၃၉၊ ၁၅၂။ ဒါယာဒေဟိ - အံ၊ ၂။ ၂၆၊ ၄၀၀။ ဒါယာဒဿ - ဇာ၊ ၁။ ၁၂၆။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၆၈။ ဒါယာဒါနံ - အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၆၀။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၂။ ၃၈။

ဒါယာဒက (တိ) [ဒါယ+အာ+ဒါ+အ+က။ က-အနက်မဲ့] အမွေဥစ္စာကို ခံယူတတ်သော သူ၊ အမွေခံ၊ အမွေစား၊ အမွေဆိုင်၊ အတွင်းသား။ ဒါယာဒကာ တဿ ဓနံ ဟရန္တိ။ မ၊ ၂။ ၂၆၀။ ထေရ၊ ၃။ ၂၆။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၅။ အပ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂။

ဒါယာလိမ္မနဝတ္ထု (န) [ဒါယ + အာလိမ္မန + ဝတ္ထု] တောကို - မီးတိုက် - မီးရှို့ - သော ရဟန်း၏ - အကြောင်း - အဋ္ဌပ္ပတ် - ဖြစ်စဉ် - ဖြစ်ရပ်။ ဒါယာလိမ္မနဝတ္ထု။ သု။ ဝိဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၁။

ဒါယိ (တိ) [ဒါ + ဣ။ ရှု၊ ၆၅၉။ (ဒါယိန်-သံ)] ပေးလေ့ရှိသော၊ ပေးထိုက်သော (သု-စ သည်)။ ဖလဒါယိ(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၂၉) - ကြည့်။

ဒါရ (ပု၊ န) [ဒရ + က။ ဒါရယန္တေ ယေနာတိ ဒါရော။ ဓာန်၊ ၁။ ၂၃၇။ (-မောဂ်၊ ၅။ ၄၄။ နိတိ၊ ပဒ။ ၁၃၁-၂။ နိရုတ္တိ။ နှာ - ၅၄၀။)] မယား၊ အိမ်ရှင်မ၊ ကြင်ရာ။ (ပျိုမြစ်သူ၊ ကလေးသူငယ်၊ နို့စို့ကလေး။ အဒ္ဓမာဂဓိ၊ ဓာန်။) ဒါရာ(ဒီ၊ ၃။ ၆၀)တိ စူဠပိတုမဟာ- ပိတုအာဒိန် ဘရိယာ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၃၇။ ဒါရေသု- (သုတ္တန်၊ ၂။ ၂၉၈)တိ ပရပရိဂ္ဂဟိတေသု။ သုတ္တ- နိ၊ ၁။ ၁၁၆၂။

ဒါရော - ဓာန်၊ ၁။ ၂၃၇။ ဒါရာ - ဒီ၊ ၃။ ၆၀။ အံ၊ ၁။ ၅၃။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၄။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၈။ ဒါရံ - အံ၊ ၂။ ၁၉၉၊ ၂၀၀။ ထေရီ၊ ၁။ ၂၇၅။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၅၈။ ဒါရေ - ဇာ၊ ၁။ ၁၂၀၊ ၂၆၅။ စရိ- ယား၊ ၁။ ၂။ ၁၅၄။ ဇာ၊ ၁။ ၁၂၀၊ ၂၆၅။ ဒါရာနိ (န၊ ဒု၊ ၁) - ဇာ၊ ၂။ ၁၉၄။ ဇာ၊ ၁။ ၁၅၄။ ဒါရေန - ဒီ၊ ၃။ ၁၅၄။ ဝိမာန၊ ၁။ ၂၃၇၊ ၃၁၀။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၉၈။ ဒါရေဟိ - သံ၊ ၁။ ၁၇၈။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၄၀။ ဇာ၊ ၁။ ၁၅၄။ ဒါရာနံ - ခုဒ္ဒ- က၊ ၁။ ၁၁၅။ သုတ္တန်၊ ၁။ ၂။ ၂၀။ ဒါရေသု- သံ၊ ၂။ ၅၂၄။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၆၈။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၁။

ဒါရ (ပု၊ န) [ပုတ္တ + ဒါရ။ ရှေ့ပုဒ် ကျေ။] သား(နှင့်) မယား။ ဓမ္မေန ဒါရံ ပေါသေန္တိ- (သံ၊ ၁။ ၂။ ၆)တိ...ပုတ္တဒါရံ ပေါသေန္တိ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၂။ ဒါရဉ္စ ပေါသ (ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၉)န္တိ အတ္တနော စ ပုတ္တဒါရံ ပေါသေန္တောယေဝ။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၆၆။ (-ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၁၇။)

ဒါရက (ပု) [ဒရ + က။ ဒွိ + အရ + က။ ဘူမိ* ဒရန္တိ ဝိဒရန္တိ ဝိလိခန္တိ ဘိန္တန္တိ စာတိ ဒါရကာ၊ ဒွိဟိ ဝါ မာတာပိတူဟိ သဒ္ဓိ* အရန္တိ ဂစ္ဆ- န္တိတိ ဒါရကာ။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။ ၂၁၈။ (-ဓာန်။ ဓာန်၊ ၁။ ၂၇၃။ နိတိ၊ ၁။ ၁၅၈။) ထိ-၌ ဒါရိ- ကာ။ (ဒါရဂ၊ ဒါရယ-ပြာ)] (၁) အသက်- အရွယ် - ငယ်သော၊ ပျိုသော၊ သူ၊ (က) မလိမ္မာသော ရွာသားသူငယ်၊ လူမမယ်၊ ကလေး။ (ခ) သားငယ်၊ သမီးငယ်။ (ဂ) ရဟန်းငယ်၊ ရှင်ငယ်။ (ဃ) ရုက္ခစိုးနတ်သား ငယ်။ (င) နဂါးငယ်။ (၂) ကလေး - သူငယ် - ကဲ့သို့ - နှင့်တူ - သော။ ('တိ' ကျိုး - ပဲ့ - စုတ် - ပြတ် - သော။ 'ပု' ကလေး၊ သူငယ်၊ သား၊ ငယ်သော - အမှတ်မထင်သော - သတ္တဝါ။ P.S.D.။)

(၁) အသက် - အရွယ် - ငယ်သော၊ ပျို သော၊ သူ၊ (က) မလိမ္မာသော ရွာသား သူငယ်၊ လူမမယ်၊ ကလေး။ ဒါရကော- (ပေတ၊ ၁။ ၃၇)တိ ဗာလဒါရကော။ ပေတ၊ ၁။ ၆၀။ ဒါရကေ ပရိဝဟိတော (ထေရီ၊ ၁။ ၄၂၈) - တိ... ကုမာရကေ ဝဟိတော။ ထေရီ၊ ၁။ ၂၇၆။ စန္ဒ ဝိယ ဒါရကော (ဇာ၊ ၁။ ၂၁၈)တိ ယထာ ဒဟရော ဂါမဒါရကော။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၆၂။ (- ဝိ၊ ၁။ ၈၄။ ဝိဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၄၁။ ဝိဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၇။ မ၊ ၁။ ၁။ ၂၂၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆၇။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၀၄။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၁၈၅။)

(ခ) သားငယ်၊ သမီးငယ်။ ဒါရကေ- (ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၁၃၆)တိ ပုတ္တေ။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၁၃၉။ ပရေသံ ဒါရကေ ပရိဟရန္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၄၁။

(ဂ) ရဟန်းငယ်၊ ရှင်ငယ်။ စေဋ္ဌကေတိ ဒါရကေ။ ဝဇီရ၊ ၁။ ၁။ ၃၄၇)တိ သာမဏေရာဘူမိယံ ဌိတာ ဒွေ ပုတ္တာ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၉၁။

(ဃ) ရုက္ခစိုးနတ်သားငယ်။ ရုက္ခဌက-
ဒိဗ္ဗဝိမာနေ နိပန္နဿ ဒါရကဿ ဗာဟံ ထန-
မူလေယေဝ ဆိန္ဒိ။ ဝိဠာဉ။၂၅။

(င) နဂါးငယ်။ ဧဝံ နော ဒါရကာ ဦမိ-
ဝေဂဉ္စ သုပဏ္ဏဿ စ ပက္ခန္တိတော အာဂတဿ
ဝေဂံ သဟိတံ န သက္ခိယန္တိ။ သံဠာဉ။၁၇၂။

(၂) ကလေး-သူငယ်-ကဲ့သို့-နှင့်တူ-
သော။ ဒါရကစာပလျ (ခ)-အနက်ကြည့်။

ဒါရကော- ဝိဠာဉ။၃၄၄။ ဝိဠာဉ။၂၄၇။
သံဠာဉ။၁၃၆။ ဒါရက(အာဇ)- ဥဒါန။
၉၇။ ဒါရိကာ- ဝိဠာဉ။၁၇၄၊၂၀၆။ ဒီဠာ၂။
၃၀၀။ ဒါရကာ (ပ၊ဗ)- ဝိဠာဉ။၁၆၉။ မဠာ
၁။၁၆၅။ ဒါရိကာ- အံဠာဉ။၃၁၃။ အံဠာ
၃။၂၉၀။ ဒါရိကာယော- ဝိဠာဉ။၂၁၀။
ဒါရကံ- ဝိဠာဉ။၁၀၇။ ဝိသင်္ဂဟ။၁၅၂။ ဒါရိကံ
- ဝိဠာဉ။၄၃။ ဝိဠာဉ။၃၀၅။ ဒါရကေ- အံ
၂။၂၆၁။ သံဠာဉ။၃၀၈။ ဒါရိကာယော -
ပေတဠာဉ။၆၂။ ဒါရကေန - အပ၊၂။၈၁။
ထေရဠာဉ။၁၁၁၈။ ဒါရိကာယ - မဠာဠာ
၃၂၆။ ဒါရကေဟိ- အပ၊၁။၈၃။ မဠာဠာ
၁၈၇။ အံဠာဉ။၁၆၇။ ဒါရိကာဟိ- ပေတ
ဠာဉ။၆၂။ ဒါရကဿ(စ၊ဇ)- ဝိဠာဉ။၃၄၄။ ဇာ
ဠာဉ။၁၄၇၇။ သာရတ္ထဠာဉ။၁၆။ ဒါရိကာယ -
ပေတဠာဉ။၁၅၊၁၃၅။ ဒါရကနံ- ဝိဠာဉ။၁၆၉။
ဒီဠာဠာဉ။၈၄။ သီဠာသင်္ဂဟ။၃၆၅။ ဒါရိကာနံ
-ဇာဠာဉ။၃၁၁။ ဒါရကဿ(ဆ၊ဇ)- မိလိန္ဒ။
၉။ ဝိဠာဉ။၃၄။ ဒါရိကာယ- ဝိဠာဉ။၃၆၁။
အံဠာဉ။၃၁၄။ သာရတ္ထ၊၂။၃၂၆။ ဒါရကနံ
-ဝိဠာဉ။၂၄၆။ မဠာဠာဉ။၁၅။ ဒါရိကာနံ -
သံဠာဉ။၁၅၇။ သံဠာဉ။၃၀၇။ ဒါရကေ -
အံ၊၂။၄၄၆။ ပေတဠာဉ။၁၀၅။ ဒါရကေသု-
ဒီဠာ၂။၂၉၂။ စရိယာဠာဉ။၈၈၊၉၂။ ဒါရိကာ-
သု- ဇာဠာဉ။၇၉။

ဒါရကကာလ (ပု) [ဒါရက+ကာလ] ကလေး
- သူငယ် - ဖြစ်စဉ်အခါ။ ဒါရကကာလေပိ

ဉာတိနံ ဓာတိနဉ္စ အင်္ဂဋ္ဌာနတော အင်္ဂဋ္ဌာန-
မေဝ ဂစ္ဆန္တိ။ ပေတဠာဉ။၁၆၃။ (-ဥဒါနဠာဉ။
၂၇၉။ တေရီဠာဉ။၂၉၃။ စရိယာဠာဉ။၈၀။ ဇာ
ဠာဉ။၂၄၉။)

ဒါရကကိဋ္ဌာပန (န) [ဒါရက + ကိဋ္ဌာပန]
ကလေး-သူငယ်-ကို-မြူးထူး - ပျော်ပါး
- ကစား - စေခြင်း။ အလင်္ကာရကရဏာ-
ဒီဟိဒါရကကိဋ္ဌာပနဿေတံအဓိဝေဒနံ။ အဘိ၊
ဠာ၂။၃၂၄။ မဟာနိဠာဉ။၃၅၃။

ဒါရကစာပလျ (န) [ဒါရကစာပလ+ဏျ] (က)
ငယ်စဉ်ကဖြစ်သော (သပိတ်၊သင်္ကန်း-စသည်
၌)-လျှပ်ပေါ်-လောင်လီ-သည်၏ အဖြစ်။
(ခ) ကလေး - သူငယ် - ကဲ့သို့ (သပိတ်၊
သင်္ကန်း-စသည်၌) -လျှပ်ပေါ်-လောင်လီ-
သည်၏ အဖြစ်။ တဒဟုဇာတဒါရကော ဝိယ
ဟောတိတိ ဒါရကစာပလျံ န မုဉ္ဇတိတိ
အတ္ထော။ မူလဠာဉ။၂။၂၁၈။

ဒါရကစောရ (ပု) [ဒါရက+စောရ။ ထိ-၌-
စောရိ] ကလေး - သူငယ် - ကို ခိုးယူသူ၊
ကလေးသူခိုး။ ဣမံ ပန ဒါရကစောရိတုမေု
ဇာနာထ။ ဇာဠာဉ။၁၇၂။ အယံ ဗြာဟ္မ-
ဏော ဒါရကစောရော။ ဇာဠာဉ။၃၂၃။
(-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၀၄။)

ဒါရကဇန (ပု) [ဒါရက+ဇန] ငယ်သောလူ၊
လူကလေး။ ဝီထိစတုက္ကာဒိသု ကိဋ္ဌမာနေ
ဒါရကဇနေ။ ဒီဠာ၂။၂၁၀။ မဠာဠာဉ။၁၅၃။
(-မံဠာဉ။၁၆၇။)

ဒါရကတိကိစ္ဆာ (ထိ) [ဒါရက + တိကိစ္ဆာ]
ကလေး-သူငယ်-ကို ကစားခြင်း၊ သူငယ်နာ
ဆေးကုခြင်း။ ဒါရကတိကိစ္ဆာ (ဒီ၊၁။၆၆)
ဝုစ္စတိ ကောမာရဘစ္စဝေဇ္ဇကမ္ပံ။ ဒီဠာဠာဉ။၉၂။

ဒါရကပဋိဇ္ဇန (န) [ဒါရက+ပဋိဇ္ဇန] ကလေး
-သူငယ်-ကို-မွေးမြူ-စောင့်ရှောက်-ခြင်း။

ဘိက္ခုနီနံ ဘဏေ ဒါရကပဋိဇ္ဇနံ နာမ ပလိ.
ဗောဓော။ ဇာ၊ဌ၊၁။၁၆၅။

ဒါရကပရိဟရဏ (န) [ဒါရက + ပရိဟရဏ]
ကလေး - သူငယ် - ကို - မွေးမြူခြင်း။ ဒါရက-
ပရိဟရဏံ ဘိက္ခုနီနံ ပလိဗောဓော။ အပါ
ဌ၊၂။၂၃၁။

ဒါရကပရိဟာရ (ပု) [ဒါရက + ပရိဟာရ] ကလေး -
သူငယ် - အား - ချီးမြှောက် - စောင့်
ရှောက် - ခြင်း။ ကလေး - သူငယ် - နှင့် ထိုက်
တန်သော - အစောင့်အရှောက် - အဆောင်
အယောင်။ ဒါရကနဉ္စ ဒါရကပရိဟာရေ
ကတေ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၁၈။

ဒါရကပိတု (ပု) [ဒါရက + ပိတု] ကလေး -
သူငယ် - ၏ - အဘ - ဘခင်၊ ကလေးအဖေ။
အမွှော အယံ မမ ဒါရကပိတာ။ ဇာ၊ဌ၊
၃။၄၃၈။

ဒါရကပေါသန (န) [ဒါရက + ပေါသန။ (ဒါရ-
ကပေါဓဏသံ)] ကလေး - သူငယ် - ကို -
လုပ်ကျွေး - မွေးမြူ - ခြင်း။ ဘန္တေ ပဗ္ဗဇိတာ-
နံ ဒါရကပေါသနံ ပလိဗောဓော။ မ၊ဌ၊၁။
၃၂၆။ ခုဒ္ဒက၊ဌ၊၁၃၄။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂၆၄။
သာရတ္ထ၊၂။၁၇၁။

ဒါရကမာတု (ထိ) [ဒါရက + မာတု] ကလေး -
သူငယ် - ၏ - အမိ - မိခင်၊ ကလေးအမေ။
အဿာ ဝိဿဇ္ဇနံ ဒါရကမာတုယာ ဘိက္ခု-
နိယာ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၂၃၇။ (- သံ၊ဌ၊၁။
၂၉၁။ အံ၊ဌ၊၁။၂၉၉။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂၁၄။
ထေရ၊ဌ၊၁။၃၇၉။ ဇာ၊ဌ၊၁။၁၃၁။ ဇာ၊ဌ၊
၆။၁၇၂။)

ဒါရကရူပ (န) [ဒါရက + ရူပ။ ရူပ-သဒ္ဒါ အနက်
မဲ့။] ကလေး၊ သူငယ်။ ဒါရကရူပါန(သံ၊ဌ၊
၁။၂၈၆)န္တိ ဒါရကနံ။ အနတ္တန္တရကရော
ဟိ ရူပသဒ္ဒေါ ယထာ “ဂေါရူပါန”န္တိ။ သံ၊
ဋီ၊၁။၃၁၅။ (- သာရတ္ထ၊၃။၃၉၆။)

ဒါရကဝိသယ (တိ) [ဒါရက + ဝိသယ] သူငယ်
ဟူသော ဖြစ်ရာ (အနက်) ရှိသော၊ သူငယ်
ဟူသော အနက်ကို ဟောသော (ပဇာ-သဒ္ဒါ-
စသည်)။ ပဇာ-သဒ္ဒေါ ပကရဏာဓိဂတတ္တာ
ဒါရကဝိသယော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၃၃။

ဒါရကဝေသ (ပု) [ဒါရက + ဝေသ] ကလေး -
အသွင် - သဏ္ဌာန်။ ဒါရကဝေသေန ဌိတံ။
ဝိ၊ဌ၊၂။၁၂၈။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်၊၂၂၉။

ဒါရကသဒ္ဒ (ပု) [ဒါရက + သဒ္ဒ] ကလေး - သူငယ်
- ၏ အသံ၊ ကလေးသံ၊ သူငယ်သံ။ ကိံ နု
ခေါ သော အာနန္တ ဒါရကသဒ္ဒေါ။ ဝိ၊၂။
၁၇၀။ ဝိ၊၃။၁၀၉။ (- သံ၊ဌ၊၂။၁၅၉။ ပဋိသံ၊
ဌ၊၂။၂၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၀၃။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၀၅။
ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၉၃။ ဇာ၊ဌ၊၁။၁၆၅။)

ဒါရကသဟဿ (န) [ဒါရက + သဟဿ။ (ဒါရ-
ကသဟသု-သံ)] ဝ-ထောင်သော - ကလေး
- သူငယ်။ တေန သဒ္ဓိံ ဇာတာနံ သဌိယာ
ဒါရကသဟဿာနမ္ပိ ဓာတိယော ဒါပေသိ။
စရိယာ၊ဌ၊၈၀။

ဒါရကသဟာယက (ပု) [ဒါရက + သဟာယက]
ကလေး - သူငယ်ချင်း - အပေါင်းအဖော်။
အထ တေ ပဉ္စသတာပိ ဒါရကသဟာယကာ
....အဂမံသု။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၄၄။

ဒါရကောရောပန (န) [ဒါရက + ဩရောပန]
သူငယ်ကို ချထားခြင်း။ အနုလောမဿ
တတ္ထေဝ ဒါရကောရောပနသဒိသဘာ။ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊၂။၄၇၂။

ဒါရဒ (တိ) [ဒါရဒ + က] ဒါရဒ-အရပ်၌ဖြစ်သော
(အဆိပ်-စသည်)။ (‘ပု’ ပြဒါး၊ သမုဒ္ဒရာ။
‘န’ ဟသံပြဒါးရောင်။ P.S.D.။ အဆိပ်
အထူး၊ ပြဒါး၊ ရှိန်းဂို၊ ဒါရဒ-အရပ်အနီးရှိ

သမုဒ္ဒရာ။ ထောမ။) ဒရဒေ ဘဝေါ ဒါရဒေါ။
ဓာနံ၊ ဇိ။ ၆၅၅-၆။

ဒါရဒါန (န) [ဒါရ+ဒါန] မယားကို - ပေး -
လှူ - ခြင်း၊ ပေး - လှူ - အပ်သော မယား၊
မယားအလှူ။ ဒါရဒါနံ ဒေတိ။ စရိယာ၊ ဌ။
၂၉၈။ သိ၊ ဇိ။ သစ်၊ ၁။ ၂၇၆။ (- ဒိ၊ ဇိ။ ၁။ ၈၆။)

ဒါရပဋိလာဘ (ပု) [ဒါရ+ပဋိလာဘ] မယား -
ဇနီး - ကို ရခြင်း။ ဒါရပဋိလာဘံ အာသိသ -
မာနာ။ စူဠနိ။ ၅၂။ (- စူဠနိ။ ၅၅။)

ဒါရပရာမသန (န) [ဒါရ+ပရာမသန] (သုတပါး
တို့၏) - မယား - ဇနီး - ကို - သုံးသပ် -
ဆုပ် - ကိုင် - ခြင်း။ ဧဝံ တေသံ မူလသာ -
ပတေယျာဝဟရဏံ၊ ဒါရပရာမသနံ၊ ... ဝိဟေ -
ဌနဉ္စ ဟောတိ။ ဒိ၊ ဇိ။ ၂။ ၇၅။

ဒါရပရိဂ္ဂဟ (ပု) [ဒါရ+ပရိဂ္ဂဟ] မယားကို
သိမ်းပိုက်ခြင်း၊ မယားယူခြင်း။ ဒါရပရိဂ္ဂဟမ္ပိ
ကရေန္တာ။ ဒိ၊ ဇိ။ ၂။ ၂၂။ မ၊ ဇိ။ ၃။ ၃၃၄။
(- ဉဒါန၊ ဌ။ ၃၀၁။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၂၇၉၊ ၂၈၁။
ထေရ၊ ဌ။ ၁။ ၆၁၊ ၈၇၊ ၁၂၀၊ ၂၇၃။ သေရ၊ ဌ။ ၂။
၁၂၀၊ ၁၅၆။ အံ၊ ဇိ။ ၃။ ၁၃၂။)

ဒါရပရိစ္စာဂ (ပု) [ဒါရ+ပရိစ္စာဂ။ (ဒါရပရိ -
တျာဂ-သံ)] မယား - ဇနီး - ကို - စွန့် - လှူ -
ခြင်း။ အင်္ဂပရိစ္စာဂံ အတ္တပရိစ္စာဂံ ဓန -
ပရိစ္စာဂံ ဒါရပရိစ္စာဂံ ရဇ္ဇပရိစ္စာဂန္တိ ဣမာနိ
ပဉ္စ မဟာပရိစ္စာဂါနိ ပရိစ္စဇိတွာ။ ဣတိဝုတ်၊
ဌ။ ၁၁၁။ (- ဒိ၊ ဌ။ ၁။ ၆၀။ မ၊ ဌ။ ၁။ ၄၇။ အံ၊
ဌ။ ၁။ ၈၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၁၈။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၁၅၃။)

ဒါရပေါသီ (တိ) [ဒါရ+ပုသ+ဏီ] သား၊
မယားကို - လုပ်ကျွေး - မွေးမြူ - လေ့ရှိ
- တတ် - သော၊ သူ။ ဂိဟိ ဒါရပေါသီ၊ အ -
မမော စ သုဗ္ဗတော။ သုတ္တနိ။ ၃၁။ (-
သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၁။ ၂၆။)

ဒါရဘရဏ (န) [ဒါရ+ဘရဏ] မယား - ဇနီး -
ကို - လုပ်ကျွေး - မွေးမြူ - ခြင်း။ သိယာ
စဿ ဉတ္တရိံ အဝသိဋ္ဌံ ဒါရဘရဏာယ။ ဒိ၊
၁။ ၆၈၊ ၁၉၃။ မ၊ ၁။ ၃၄၃။ (- ဒိ၊ ၃။ ၁၄၉။
ဒိ၊ ဌ။ ၃။ ၁၃၀၊ ၁၃၅။ မ၊ ဌ။ ၃။ ၅၂။ သံ၊ ဌ။ ၁။
၃၆၊ ၆၂၊ ၂၆၄။ အံ၊ ဌ။ ၁။ ၆၉၊ ၁၇၁။ အံ၊ ဌ။ ၂။
၁၂၇။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၃၁၈။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၄၃။
ဇိနာလင်္ကာရ။ ၂၀၂။)

ဒါရဘရဏာနုရူပ (တိ) [ဒါရဘရဏ+အနုရူပ]
မယား - ဇနီး - ကို - လုပ်ကျွေး - မွေးမြူ -
ခြင်းအား - လျော် - လျှောက်ပတ် - သော။
ဒါရဘရဏာနုရူပံ ဝယံ အာဂမ္မ။ အံ၊ ဇိ။ ၁။
၇၈။

ဒါရမရဏ (န) [ဒါရ+မရဏ] မယား - ဇနီး -
၏ - သေ - ဆုံး - ကွယ်လွန် - ခြင်း။ ဒါရမရ -
ဏမ္ပိ ဒုက္ခံ။ မိလိန္ဒ။ ၁၉၄။

ဒါရယန္တေ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဒါရ+ယ+အန္တေ] ဖောက်
- ခဲ့ - အပ်ကုန်၏။ ဒါရိ - ဒေါင်းကွင်း ကြည့်။

ဒါရလာဘ (ပု) [ဒါရ+လာဘ] မယားကိုရခြင်း။
ဒါရလာဘမ္ပိ လာဘတိ။ အံ၊ ၂။ ၂၇၇။ ပဋိသံ၊
ဌ။ ၁။ ၆၆။ (- အံ၊ ၂။ ၂၈၉။)

ဒါရာတိက္ကမ (ပု) [ဒါရ+အတိက္ကမ။ (ဒါရာတိ -
ကြမ-သံ)] (သုတပါး) မယားကို လွန်ကျူး
ခြင်း။ သာမိကံ ဃာတေတွာ တဿ ဒါရာ -
တိက္ကမေ။ အဘိ၊ ဌ။ ၃။ ၄၄၆။

ဒါရာဘရဏ (န) [ဒါရ+အာဘရဏ] (၁)
မယားကို ဆောင်ယူခြင်း၊ အာဝါဟမင်္ဂလာ
ပြုခြင်း။ (၂) မယား (နှင့်) အဆင်တန်ဆာ။
(၁) ယဒါ ပနေသ ပုတ္တော ဒါရာဘရဏံ ပစ္စု -
ပဋ္ဌာပေတွာ ပါဠိယေက္ကံ အဂါရံ အဇ္ဈာဝသ -
တိ။ အံ၊ ဌ။ ၂။ ၉၉။ (- ဇာ၊ ဌ။ ၂။ ၂၂၇။) (၂)
အန္တရဓာယတိ ဒါရာဘရဏဝသေန။ မဟာနိ၊
ဌ။ ၂၄။

ဒါရိကပရိယေသနာ (ထီ) [ဒါရိကာ+ပရိယေသ-
နာ] သတိုးသမီးကို ရှာခြင်း၊ ဇနီးလောင်း
ရှာခြင်း။ အထသ မာတာပိတရော “တဝ
ဒါရိကပရိယေသနံ ကရောမာ”တိ အာရော-
စယိသု။ ဇာ၊ဌ၊၃။၈၆။

ဒါရိကာ (ထီ) [ဒရ+ဏှ+အာ။ (ဒါရိအာ-ပြာ၊
ဒါရိယာ-အဒ္ဓမာဂမီ)] သူငယ်မ၊ သတိုးသမီး။
အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒါရိကာဒါန (န) [ဒါရိကာ+ဒါန] သတိုးသမီး
(ဇနီးလောင်း)ကို ပေးခြင်း၊ ဝိဝါဟမင်္ဂလာ
ပြုခြင်း။ ဝိဝါဟော ဒါရိကာဒါနံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊
၂။၂၅၉။

ဒါရိကာဟရဏ (န) [ဒါရိကာ+ဟရဏ] သတိုး
သမီးကို ဆောင်ယူခြင်း၊ အာဝါဟမင်္ဂလာ ပြု
ခြင်း။ အာဝါဟော ဒါရိကာဟရဏံ။ သီ၊ဋီ၊
သစ်၊၂။၂၅၉။

ဒါရိက (တိ) [ဒရ+တ။ ဓာနံ၊ဋီ၊၇၄၈။ ဓာ-
တုတ္ထံ၊၁၈၄။ (ဒါရိအာ-ပြာ)] ဖောက်-ထွင်း-
ခွဲ-စိတ်-အပ်သော (တောင်တစိတ် အရပ်-
စသည်)။ ဥဒကေန ဒါရိတော ဥဒကဘိန္နော
ပဗ္ဗတပဒေသော။ သံ၊ဌ၊၂။၅၁။ အံ၊ဌ၊၂။
၂၂၃။ (-ထေရ၊ဌ၊၂။၁၇၆။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၉၄။
အမရ၊၂။၁၀၀။) ကန္ဓရ (ဒီ၊ဌ၊၁။၁၈၈။
မ၊ဌ၊၂။၁၁၉။ အံ၊ဌ၊၂။၃၈၃။ အဘိ၊ဌ၊၂။
၃၅၀။ မဟာနိ၊ဌ၊၈၃-လည်း ကြည့်။

ဒါရိ (န) [ဒရ+ဏှ။ ဒရိယတိတိ ဒါရ၊ ကဋ္ဌံ။
ဏှာဒိ၊၁။ ရှူ၊၆၅၁။ (-ဓာနံ၊ဋီ၊၅၄၈။)] (၁)
သစ်သား၊ (က) ထင်း။ (ခ) ပျဉ်ချပ်။ (ဂ)
(ကောက်-စသည်ကို - ဖြန့်-ဆွ- ကြောင်း
ဖြစ်သော) ထွန်ခြစ်။ (သ) သစ်တုံး၊ ထင်း
တုံး။ (င) ကျားကန်တိုင်။ (၂) ထွန်သန်၊
လှည်းသန်၊ ရထားလက်တံ။ (၃) သစ်တော၊
ထင်းတော။ (၄) နတ် ထင်းရှူး။ (‘တိ’ စုတ်
-ပြတ် - ခွဲအပ် - ရက်ရော - သနား - ကြင်နာ
-သော။ ‘ပု’ အလှူရှင်၊ ပန်းပု၊ပန်းချီ၊ ပန်း

ထိမ်၊ ပန်းတဉ်း၊ ပန်းရံ၊ ဗိသုကာ၊ ကျောက်
ဆစ်၊ ပန်းတမော့၊ တူရိယာသမား၊ အဆို
အက အတတ်ပညာကို ကောင်းစွာ တတ်
မြောက်သူ၊ ဆောက်လုပ်ရန်သစ်၊ တုတ်၊
မောင်းလက်၊ ထင်းရှူးပင်၊ သတ္တု၊ ကြေး
ခက်၊ ကြေးဝါ။ P.S.D.။)

(၁) သစ်သား။ ကတရံ ပန ဒါရု
ဂရုဘဏှံ ဟောတိ။ မဟာနိ၊ဌ၊၃၅၀။ ဒါရု-
(ဝိ၊နိစ္ဆယ၊၇၃၀) နှိ ဂေဟသမ္ဘာရာဒိဒါရုံ။
ယင်း-ဋီ။ (-အမရ၊၁၄။၁၃။)

ဒါရု - မဟာနိ၊ဌ၊၃၇၄။ သာရတ္ထ၊၃။
၄၅၃။ ကင်္ခါ၊ယော၊မဟာဋီ၊၁။၁၃၅။ ဒါရုနိ-
ဝိ၊၁။၅၂။ ဝဇီရ၊၁၂၃။ ပါစိတ်၊ယော၊၁။၇၀။
ဒါရု-မ၊၂။၃၀၈။ သံ၊၁။၃၇၁။ ဓမ္မ၊၂။၂၅၅။
ဣတိဝုတ်။၂၄၃။ ထေရ၊၂၂၄၊၃၃၄။ ဇာ၊၁။
၂၅၉။ မိလိန္ဒ၊၆၄။ မ၊ဌ၊၃။၂၃၆။ သံ၊ဌ၊၃။
၁၄၅။ ထေရ၊ဌ၊၁။၉၀။ ထေရ၊ဌ၊၂။၃၃၃။
သာရတ္ထ၊၃။၂၂။ ဒါရု-မ၊ဌ၊၄။၁၅၁။ ဒါရုနိ-
ဝိ၊၁။၅၂။ ဝိ၊၅။၄၈၄။ ဝိ၊ဌ၊၁။၇၉။
ဝိ၊ဌ၊၂။၆၅။ ကင်္ခါ၊၁၂၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၉။ ဓမ္မ၊
ဌ၊၂။၈၅။ ဝဇီရ၊၃၅၉။ ဒါရုနာ-ဇာ၊၂။၆၇။
ဇာ၊ဌ၊၅။၃၁၃။ သာရတ္ထ၊၂။၃၃၅။ သီ၊ဋီ၊
သစ်၊၂။၉၇။ ဒါရုဟိ-ဝိ၊ဌ၊၄။၄၇၂၊၅၆။ စရိ-
ယာ၊ဌ၊၁။၉၉။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃၁၀။ ဝဇီရ၊၅၅၅။
ဝိမတိ၊၁။၁၇၄။ ဒါရုနိ-ဝိ၊ဌ၊၁။၂၅၅။ မ၊ဌ၊
၃။၁၇၂။ အံ၊ဌ၊၃။၁၈၈။ ပေတ၊ဌ၊၁။၃၁။ သံ၊
ဋီ၊၂။၂၅၅။ ဒါရုမိ-အဘိ၊ဌ၊၁။၁၅၄။ မူလဋီ၊
၂။၃။ ဒါရုသု-ဝဇီရ၊၁၂၃။

(က) ထင်း။ သစေ အင်္ဂါရာပိ ဒါရုနိ
ဝါ ပဋိဂ္ဂဟေတွာ ဌပိတာနိ၊ မူလပဋိဂ္ဂဟဏ-
မေဝ ဝဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၁၈။ ဒါရုနိ အာဒါယ
အဂ္ဂိကရဏေပိ။ ယင်း-၁၉၉။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။
၄၆၉။ ဒါရုနိ ဥဒ္ဓရန္တိယာ ကေဿာ ဣတ္ထိယာ
ဂီတသဒ္ဓံ သုတွာ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၀။ (-အပ၊
၁။၃၉၇။ ဇာ၊၁။၃၆၉။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၄၁၊၂၈၀။

ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၊၁၉၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊
 ၁။၃၈၊၁၄၃၊၂၄၈၊၃၆၊၁၄၂၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။
 ၂၈၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၂၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၇၊၁၅၁၊
 ၂၇၃၊၄၄၁၊၄၆၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၂။ ဇာ၊
 ဋ္ဌ၊၅။၃၃၊၁၀၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၇၈။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊
 သင်္ခ၊၃၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈။) (ခ) ပျဉ်ချပ်။
 ဒါရုစီရ-ကြည့်။

(ဂ) (ကောက်-စသည်ကို - ဖြန့် - ဆွ -
 ကြောင်းဖြစ်သော) ထွန်ခြစ်။ ဒွန်လံ ဒါရု၊
 ပဉ္စလံ၊ အင်္ဂုလိသဒိသာဝယံ ခညာဒိနံ
 ဝိက္ခေပကံ ဒါရု ဝုစ္စတေ။ မောင်၊၃။၅၀။
 ယင်း-ဋီ-လည်း ကြည့်။

(ဆ) သစ်တုံး၊ ထင်းတုံး။ ဒါရု ဒါရု-
 ကွန္ဓော။ ဓာန်၊ဋီ၊၉၁၃။

(င) ကျားကန်တိုင်။ ယထာ မဟာရာဇ
 ပုရိသော ဂေဟေ ပတန္တေ အညေန (တမ-
 ညေန) ဒါရုနာ ဥပထမ္ဘေယျ။ မိလိန္ဒ၊၃၅။
 အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊
 ၂။၂၅။)

(၂) ထွန်သန်၊ လှည်းသန်၊ ရထား လက်
 တံ။ ဒါရုယုဂဋ္ဌ-ကြည့်။

(၃) သစ်တော၊ ထင်းတော။ ဒါရုသန္တိ-
 သိတ-ကြည့်။

(၄) ဒါရု စ....သပ္ပဒေဝဒါရုဏိ။ အမရ၊
 ၁၄။၅၃၊၅၄။

ဒါရု^၂ (တိ) [ဒါရု+နိသိတ။ နောက်ပုဒ်ကျေ။]
 သစ်တော - ထင်းတော - ကို မှီသော
 (ကျောင်း-စသည်)။ဒါရုနာ(ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၁၈)-
 တိ ဒါရုနိသိတေန သဟ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၄၀။
 (-ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၃၀။ သာရတ္ထ၊၂။၂၀၉။ အံ၊ဋီ၊
 ၁။၂၇၀။)

ဒါရု^၃ (န) [ဒါရု+အ] သစ်သားစက်ရုပ်။ ဒါရု-
 ရဇ္ဇုကသမာယောဂ-ကြည့်။

ဒါရုအနု (ပ) [ဒါရု^၁+အနု] သစ်သား(ကို ထား
 ရာဖြစ်သော) - ငြမ်း - စင်။ ဒါရုအနော
 ဝစ္စကုဋိ .... တောနိ ဟိ အသေနာသနာနိ။
 ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂။၇။

ဒါရုအနုက (ပ) [ဒါရု^၁+အနုက] အထက်ပုဒ်နက်
 ကြည့်။ ဒါရုအနုကော ပါနိယမာဋ္ဌော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
 ၄။၁၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၈၇။

ဒါရုအတ္တ (ပ) [ဒါရု+အတ္တ] (က) ထင်း(ဖြင့်
 ပြုအပ်သော)ကိစ္စ။ (ခ) ထင်းဟူသော အ
 ကျိုး၊ ထင်းခွေရန်။ (ဂ) သစ်သားဟူသော
 အကျိုး၊ သစ်ခတ်ရန်။ (က) ဒါရုအတ္တံ ဖရတိ-
 (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၇)တိ ဒါရုဟိ ကတ္တဗ္ဗကိစ္စံ သာ-
 ဓေတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၃၁။ ဝိမတိ၊၁။၁၇၄။
 (-ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၁၅။) (ခ) ဒါရုအတ္တာယ
 ပဏ္ဏတ္တာယ စ ဝနံ ဂန္ဓာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇၃။ (ဂ)
 ဧကော ဝနုကီ ဒါရုအတ္တာယ အရညံ ဂန္ဓာ။
 ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၄၃။

ဒါရုအမ္မဏမတ္တ (တိ) [ဒါရုအမ္မဏ + မတ္တာ]
 သစ်သား - စားကျင်း - လုံးထွင်းလှေ - အ
 တိုင်းအရှည်ရှိသော။ ဒါရုအမ္မဏမတ္တာ သတ္တ
 သတ္တ သိတာယော ဂစ္ဆန္တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆။

ဒါရုအာဓာရက (ပ) [ဒါရု+အာဓာရက] သစ်
 သား(ဖြင့် ပြုအပ်သော ဆိုင်ယ်သဏ္ဌာန် ရှိ
 သော) - ကရွတ်ခွေ - သပိတ်ခြေ။ ဒါရု-
 အာဓာရကေ ဒွေ ပတ္တေ ဥပရူပရိ ဌပေတုံ
 ဝနုတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၇။ ဒါရုအာဓာရကေ-
 (ဝိ၊နိစ္ဆယ။၇၅၇)တိ ဥဒုက္ခလသဒိသေ ဒါရု-
 မယေ အာဓာရေ။ ယင်း-ဋီ။

ဒါရုဥက္ကာ (ထိ) [ဒါရု+ဥက္ကာ] သစ်သား မီးရှူး
 တိုင်။ ဒါရုတိဏ္ဍာ-ကြည့်။ အောက်ပုဒ်
 လည်း ကြည့်။

ဒါရုဥက္ကာကလာပ (ပ) [ဒါရု+ဥက္ကာ+ကလာ-
 ပ] သစ်သား မီးရှူးတိုင် (နှင့်) မီးစည်း။
 ဒါရုဥက္ကာကလာပံ ခိပမာနံ ဝိယ....ဥပ္ပဇ္ဇတိ။
 ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၃။

ဒါရုက (န) [ဒါရု+က။ (ဒါရုအ-ပြာ, ဒါရု-အဒ္ဓမာဂဓိ)] (၁) (က) သစ်သားငယ်၊ တုတ်ချောင်းငယ်။ (ခ) ပျဉ်ချပ်။ (တိ) (၂) ဒါရုက-အမည်ရှိသော (ရထားထိန်း-စသည်)။ (ဝသုဒေဝမင်း၏ သား ဒါရုဂ၊ ဗိဿဏိုးနတ်၏ ရထားထိန်း၊ ထင်းရှူးပင်။ စိန္တာမဏိ။) (၁) (က) အပဝိဒ္ဓံ ဝနသ္မိ* ဒါရုကံ။ သံ၊ ၁။ ၂၀၄။ ထေရ။ ၂၃၃။ ဓုရေန ဖလကဿ ဝါ ဒါရုကဿ ဝါ ဥပရိ ဌပိတဿ တီဏိ ဌာနာနိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၁။ (-ကင်္ခါ။ ၁၉၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၄၂။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၂၆၀။) (ခ) ဒါရုကစ္ဆဒနနိယာမ-ကြည့်။ (တိ) (၂) ရထဝါဟော ပနဿ ဒါရုကော နာမ။ ဓာနံ၊ ၁။ ၁၆-၇။

ဒါရုကစ္ဆ (န) [ယဒိစ္ဆာနာမ်] (၁) ဒါရုကစ္ဆ-အမည်ရှိသော ဆိပ်ကမ်း။ (၂) (ယင်း၏ အနီး၌တည်ရှိသော) ဒါရုကစ္ဆ-အမည်ရှိသော ရွာ။ ဒါရုကစ္ဆံ ပါပုဏိတိ ဧတ္ထ ဒါရုကစ္ဆန္နာမ မဟာသမုဒ္ဒေ ဗဟူသု တိတ္ထေသု ကေဿ တိတ္ထဿ နာမံ။ ယသ္မိံ ဌာနေ ပတိဋ္ဌိတော ဂါမောပိ “ဒါရုကစ္ဆ”န္တေ ဝုစ္စတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၂၆၀။ (ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၄-၅၅ “ကုရုကစ္ဆံ ပါပုဏိ”ဟု ရှိ၏။)

ဒါရုကစ္ဆဒနနိယာမ (ပု) [ဒါရုက + ဆဒန + နိယာမ] သစ်သား - ပျဉ်ချပ် - အမိုး - ဖြင့် မိုးသောနည်း။ ဒါရုကစ္ဆဒနနိယာမေန ပရိ-တောပိ ဆာဒိတာ။ မ၊ ၁။ ၁။ ၂၈၉။

ဒါရုကဋ္ဌလ္လက (ပု) [ဒါရု+ကဋ္ဌလ္လက] သစ်သား (ဖြင့် ပြုအပ်သော) ယန္တရားစက်ရုပ်။ ဒါရု-ကဋ္ဌလ္လကော ဝါ (ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၂၆၂)တိ ဒါရုမယ-ယန္တရပကံ ဝိယ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၉။ = ဧတ္ထ ကဋ္ဌလ္လကော နာမ ယန္တရပကံ။ တံ ဟိ ကဋ္ဌေန အညမညသမ္ပန္နေန အလ္လယတိတိ “ကဋ္ဌလ္လကော”တိ ဝုစ္စတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၅၁၂။ (ထေရီ။ ၄၂၃။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၆၄-၅၅ “ဒါရုကပိလ္လက”ဟု ရှိနေ၏။)

ဒါရုကဋ္ဌ (န) [ဒါရု+ကဋ္ဌ။ (ဒါရုကဋ္ဌ-သံ)] ထင်း (ဆိုက်ရန်) သစ်သား။ တထာ ဒါရုကဋ္ဌေဟိ စေဝ ဂေဟသမ္ဘာရကဋ္ဌေဟိ စ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၁။

ဒါရုကဏ္ဍိကာ (ထိ) [ဒါရု+ကဏ္ဍိကာ] သစ်သား - အထွတ် - စုလစ် - မွန်းချွန်။ ဒါရုကဏ္ဍိကံ အာရောပေတွာ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၈။

ဒါရုကမ္မ (န) [ဒါရု+ကမ္မ] သစ်သား(နှင့် စပ်သော)အမှု၊ သစ်လုပ်ငန်း။ ယာနကာရော ပုရေ အာသိ* ဒါရုကမ္မေ သုသိက္ခိတော။ အပါ၊ ၁။ ၁။ ၉၂။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၃။ (-သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၅၄။)

ဒါရုကမ္မိက (တိ) [ဒါရုကမ္မ+ဏိက] သစ်လုပ်ငန်းဖြင့် အသက်မွေးမြူသော၊ သူ။ ဒါရုကမ္မိ-ကော(အံ၊ ၂။ ၁။ ၃၄၃)တိ ဒါရုဝိက္ကယေန ပဝတ္တိ-တာဇီဝေါ ကော ဥပါသကော။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၁။

ဒါရုကမ္မိကသုတ္တ (န) [ဒါရုကမ္မိက+သုတ္တ] ဒါရု-ကမ္မိကသုတ်၊ သစ်လုပ်ငန်းဖြင့် အသက်မွေးမြူသော(ဒါရုကမ္မိက)သူကြွယ်အား အလှူခံပုဂ္ဂိုလ် အသိရခက်ပုံကို ပြဆိုပြီးနောက် သံသိကပေးလှူဖို့ရန် တိုက်တွန်း ဟောပြောသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ဆက္ကနိပါတ်ပါဠိ၊ ၂-ပဏ္ဏာသက၊ ၆-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်။ အံ၊ ၂။ ၁။ ၃၄၃-၄။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၁။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၂-၃။

ဒါရုကလာပ (ပု) [ဒါရု+ကလာပ] ထင်းစည်း။ ဒါရုကလာပံ ဆဇေတွာ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၂၇၂-၃။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂၈၂။ (-ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၃၃၆။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၆၉။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၂၀၇။)

ဒါရုကသာဝ (ပု၊ န) [ဒါရု+ကသာဝ] အဆွေး-အကာ-ဖြစ်သော သစ်သား၊ သစ်သား - အဆွေး-အကာ။ တဒါဟံ ဘိက္ခဝေ ကုသ-လော ဒါရုဝင်္ကာနံ ဒါရုဒေါသာနံ ဒါရုကသာ-ဝါနံ။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၁၀။ သကသာဝ(အံ၊ ၄။ ၂။ ၈၀။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၈၄)နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဒါရုကိစ္စ (န) [ဒါရု+ကိစ္စ။ (ဒါရုက္ခဏ္ဍ-သံ)]
သစ်-ထင်း-ဖြင့် ပြုအပ်သောအမှု 'ကိစ္စ'။
ကဋ္ဌတ္ထ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃၅၆)-ကြည့်။

ဒါရုကုဋ္ဌ (ပု၊ န) [ဒါရု+ကုဋ္ဌ] သစ်သား(ဖြင့်
ပြုအပ်သော) - ရေအိုး - စည်ပိုင်း။ စမ္ပကုဋ္ဌ
(ဇာ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၆၈)-ကြည့်။

ဒါရုကုဋ္ဌိကနိယာမ (ပု၊ န) [ဒါရုကုဋ္ဌိကာ+နိယာ-
မ] သစ်သား - အိမ်ငယ် - ကျောင်းငယ် -
(စီရင်ပုံ)နည်း။ တေဟိယေဝ ဒါရုကုဋ္ဌိက-
နိယာမေန ပရိတောပိ ဆာဒိတာ။ အံ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂၂၇။

ဒါရုကုဋ္ဌိကာ (ထိ) [ဒါရု+ကုဋ္ဌိကာ] သစ်သား
(ဖြင့် ဆောက်လုပ်အပ်သော) ကျောင်းငယ်။
ဒေဟိ မေ အာဝုသော ဒါရုနိ၊ ဣစ္ဆာမိ ဒါရု-
ကုဋ္ဌိကံ ကာတုံ။ ဝိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၇။ (-ဝိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၇။)

ဒါရုကုဋ္ဌ=ဒါရုကုဋ္ဌ (ပု၊ န) [ဒါရု+ကုဋ္ဌ=ကုဋ္ဌ]
သစ်သား နံရံ။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒါရုကုဋ္ဌိက (တိ) [ဒါရုကုဋ္ဌိ+ဣက] သစ်သား
(ဖြင့်ပြုအပ်သော) နံရံရှိသော (ကျောင်း-
စသည်)။ ဝေ ကတံ ပန ဒါရုကုဋ္ဌိကံ ဝါ
ဣဋ္ဌကကုဋ္ဌိကံ ဝါ။ ဝိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၇။ ဒါရုနာ
ကတံ ကုဋ္ဌံ ဧတ္ထာတိ ဒါရုကုဋ္ဌိကာ၊ ကုဋ္ဌိ။
သာရတ္ထ၊ ၂၂၇။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄၄၀။)

ဒါရုကောဋ္ဌနသဒ္ဓိ (ပု) [ဒါရုကောဋ္ဌန + သဒ္ဓိ]
သစ်ကို-ခုတ်-ဖြတ်-ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော
အသံ၊ သစ်-ခုတ်-ရွေ-သံ။ ဒါရုကောဋ္ဌန-
သဒ္ဓိ သုတော။ ဇာ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၇။

ဒါရုက္ခန္ဓ (ပု၊ န) [ဒါရု+ခန္ဓ] (၁) (က) သစ်
တုံးရှည်၊ ကြီးမား-ရှည်လျား-သော သစ်
သား။ (ခ) ထင်းတုံး၊ သစ်သားပိုင်း။ (၂)
ဒါရုက္ခန္ဓ-သုတ်၊ ဒါရုက္ခန္ဓောပမ-သုတ်။ (၁)
(က) သစေ သော ဘိက္ခဝေ ဒါရုက္ခန္ဓော န
ဩရိမံ တိရံ ဥပဂစ္ဆတိ။ သံ၊ ၂၂၇။ ဒါရုက္ခန္ဓ

ဝါ ဌာနာ စလိတံ နာမ နာဟောသိ။ ဒီ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၁၉၅။ ပါဒဋ္ဌပနယောဂံ ပိဋ္ဌာဒိကံ ဒါရုက္ခန္ဓံ
ဝုစ္ဆတိ။ ဝိမာန၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ (-အံ၊ ၂။ ၂၉၉။ ပေဋ-
ကော၊ ၂၄၄။ ဝိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၃၄။ ဝိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၂၇။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၂၇။ သံ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၇၄။ အဘိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁၈၅။ အဘိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ပဋိသံ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၂။ ဣတိ-
ဝုတ်၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၉၂။ ပေတ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၅၇။ ထေရ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၄၆၈။ မဟာနိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၀၂၊ ၂၂၇။ ဇာ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၃၄၂။ ဇာ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၄၆။ ဝိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃၉၁။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၃၁၃။ ဒီ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၅၅။ သီ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၂၁၂၊ ၄၅၆။ သီ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၀၄။ ဒီ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁၈၉။ မူလ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃။) (ခ) ဒါရုက္ခန္ဓေ ပိဋ္ဌိ-
ကာယံ၊ အာပဏေ ပိဋ္ဌိမာသနေ။ ဓာန်။
၉၇။

(၂) ဒွေ ဒါရုက္ခန္ဓာ အဝဿုတော။
သံ၊ ၂။ ၄၀၆။

ဒါရုက္ခန္ဓု(နော)ပမ (တိ) [ဒါရုက္ခန္ဓ+ဥပမာ]
သစ်တုံး (ရှည်) - လျှင် - ဟူသော - ဥပမာရှိ
သော(သုတ်-စသည်)။ ဒါရုက္ခန္ဓောပမံ ဂင်္ဂါ-
ယ တိရိယာ ဩရိမဉ္စ တိရိယာ။ ပေဋကော။
၂၀၆။ သေယျထိဒံ? ဓမ္မဒါယာဒံ ပုတ္တမံသုပမံ
ဒါရုက္ခန္ဓုပမန္တိ ဝေမာဒိနိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၃၄။ (-မာ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၇။ သံ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄။)

ဒါရုက္ခယ (ပု) [ဒါရု+ခယ] ထင်း၏ကုန်ခြင်း။
တေန ဟိ ဒေဝ ဒါရုက္ခယေန ဂဏှိသာမ။
ဇာ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၄၈။

ဒါရုဇာဏ္ဍ=ဒါရုက္ခဏ္ဍ (ပု၊ န) [ဒါရု+ဇာဏ္ဍ] သစ်သား
ပိုင်း၊ သစ်သားပြတ်၊ သစ်တုံးတို၊ ထင်းတုံး
တို။ ဒါရုဇာဏ္ဍံ ဝါ ဣဋ္ဌကာဇာဏ္ဍံ ဝါ ဟတ္ထေန
ဝါ ယန္တေန ဝါ ပပိဋ္ဌိတုံ န ဝုစ္ဆတိ။ ဝိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၆၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၄၃၀။ ဒါရုက္ခဏ္ဍေ ဝါ လဂ္ဂံ
ဝုယျမာနံ ပဿိတုံ ပဋိလဘတိ။ အံ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၁၆၅။ (-အံ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၁၈။ အဘိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၆၀။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၅၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆၀။ ဝိမတိ၊ ၁။
၁၈၁။ မာ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၇၁။ ပါရာ၊ ယော၊ ၁၆၈။)

ဒါရုဇဏ္ဍပလက (န) [ဒါရုဇဏ္ဍ+ပလက] သစ်သားပိုင်း စဉ်းခုံ၊ စဉ်းတီတုံး၊ စဉ်းနှိုးတုံး။ ဂန္ဓိကာတိ စ ယဿ ဥပရိ ဟတ္တာဒိံ ဌပေတော ဆိန္ဒန္တိ၊ တာဒိသံ ဒါရုဇဏ္ဍပလကာတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၇၆။

ဒါရုဂဏနာ (ထိန) [ဒါရု+ဂဏနာ] ထင်းအရေအတွက်။ ဒါရုဂဏနာယ စ နိဿဂ္ဂိယာနိ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၀။

ဒါရုဂဟ (ပုန) [ဒါရု+ဂဟ] သစ်ဘဏ္ဍာ (ကိုထားရာ) အိမ်၊ သစ်ဂိုဒေါင်။ ဒါရုဂဟေဂဏကော(ဝိ၊ ၁။ ၅၂) တိ ရညော ဒါရုဘဏ္ဍာဂါရေ ဒါရုဂေါပကော။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၅၅။ ဒါရုနံ ဂဟော ဒါရုဂဟော။ ပါရာ၊ ယော၊ ၁။ ၁၅၀။

ဒါရုဂဟာ (ထိ) [ဒါရု+ဂဟာ] သစ်သား(ဖြင့် ပြုအပ်သော)-လိုဏ်-ဂူ။ ဒါရုဂဟံ ဝါ ဘူမိဂဟံ ဝါ မဟန္တမ္ပိ ကရောန္တဿ အနာပတ္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၁၅၉။ (-ဝိ၊ ၁။ ၄။ ၅၀။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၆။ ကခါ၊ ၁။ ၁။ ၂၄၀။)

ဒါရုဂုဠ (ပု) [ဒါရု+ဂုဠ။ (ဒါရုဂေါလ-သံ၊ အဒ္ဓမာဂမီ)] သစ်သားလုံး၊ သစ်သားနှစ် (ဖြင့် ပြုအပ်သော) အန်စာလုံး။ အက္ခရတ္တာ ဒါရုဂုဠံ ခိပန္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၃၃၄။ ကခါ၊ ၁။ ၁။ ၂၃၈။ = သာရဒါရုမယံ ဂုဠံ။ ပါစိတ်၊ ယော၊ ၁။ ၂။ ၁၉။ (-သံ၊ ၁။ ၂။ ၃၄။ ကခါ၊ ယော၊ မဟာ၊ ၁။ ၁။ ၁၃၅။)

ဒါရုဂေါပက (ပု) [ဒါရု+ဂေါပက] သစ်တို့ကို-စောင့်ရှောက်-ထိန်းသိမ်း-သူ၊ သစ်ထိန်း၊ သစ်စာရေး။ ဒါရုနိ ဂေါပတီတိ ဒါရုဂေါပကော။ ပါရာ၊ ယော၊ ၁။ ၁၅၀။ ဒါရုဂဟ-လည်း ကြည့်။

ဒါရုသဋ္ဌိကင်္ဂါရ (ပု) [ဒါရုသဋ္ဌိကာ+အင်္ဂါရ] ထင်းတုံးမီးကျိုး၊ သစ်တုံးမီးကျိုး။ ဒါရုသဋ္ဌိကင်္ဂါရာဒိကေန န ဘိဇ္ဇတိ။ မ၊ ၁။ ၁။ ၂၇၀။

ဒါရုသဋ္ဌိကာ (ထိ) [ဒါရု+သဋ္ဌိကာ] ထင်းတုံး၊ သစ်တုံး၊ သစ်တုံးငယ်၊ သစ်သားပိုင်း။ ကေ ဒါရုသဋ္ဌိကံ လောဟိတေန မက္ခေတွာ သန္တိကေ ဌပေဟိ။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၂၆၉။ ထေရီ၊ ၁။ ၁။ ၁၉၃။ ဒါရုသဋ္ဌိကာန (ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၂၉၀) န္တိ ဒါရုဇဏ္ဍာနံ။ ပါရာ၊ ယော၊ ၁။ ၁၆၇။ (-အံ၊ ၁။ ၁။ ၂၇၀။)

ဒါရုသဋ္ဌိကာကာရ (တိ) [ဒါရုသဋ္ဌိကာ+အာကာရ] သစ်တုံးငယ်-အသွင်-သဏ္ဌာန်-ရှိသော (ပန်းဆိုင်-စသည်)။ သဋ္ဌိကဒါမဩလဗ္ဗက (ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၀၂) ကြည့်။

ဒါရုစက္က (န) [ဒါရု+စက္က] သစ်သား(ဖြင့်-ပြီး-ပြုအပ်-သော)စက်ဘီး။ ဒါရုမယံ စက္ကံ ဒါရုစက္ကံ။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၂၇၂။ (-ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၂၄၃။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၉၃။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၁။ ၂၇၂။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၂၇၀။)

ဒါရုစယ (ပု) [ဒါရု+စယ] သစ်သား (ဖြင့် ပြုအပ်သော)ခုံ၊ သစ်သားအကျည်၊ သစ်သားအောက်ခံခုံ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ စိနိတံ တယော စယေ ဣဋ္ဌကာစယံ သိလာစယံ ဒါရုစယန္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၂၇၄-၀၊ ၂၇၇။

ဒါရုစိတက (ပု၊ ထိ) [ဒါရု+စိတက] ထင်းပုံ။ ဒါရုစိတကာယ အရောဂဘာဝေါ အာယသ္မတော သံကိစ္စဿ ဉာဏဝိပ္ပါရာ ဣဒ္ဓိ နာမ။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၁။ ၂၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁။ ၂၇၁။ အလင်္ကတ-ပါသာဒေါယေဝ နော ဒါရုစိတကော ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၂၇၉။ (-အံ၊ ၁။ ၁။ ၂၃၄။ ထေရီ၊ ၁။ ၁။ ၄၉။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၃၂၅။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၂၆၁။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁။ ၃၄၃။)

ဒါရုစိတကမတ္ထက (ပု) [ဒါရုစိတက+မတ္ထက] ထင်းပုံ၏အထက်အရပ်။ သက္ကော အာဂန္ဓာ ဒါရုစိတကမတ္ထကေ အာကာသေ ဌတွာ။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၃၂၁။ (-သံ၊ ၁။ ၁။ ၂၇၃။)

ဒါရုစိရ (န) [ဒါရု+စိရ] သစ်သား-ပျဉ်ချပ်-(ဖြင့်စီအပ်သော)သင်္ကန်း။ ဒါရုစိရံ နိဝါသေ

တော၊ ဂါမံ ပိဏ္ဏာယ ပါဝိသိ။ အပ၊ ၂။ ၁၂၈။
ဒါရုစီရဓရနိ နိဝါသေတော လာဘသမ္ပတ္တိ
ပတ္တော။ ဒါ၊ ၂။ ၂၉၆။ မ၊ ၂။ ၂၇။ (-အံ၊
၂။ ၁၂၇။ ဓမ္မ၊ ၂။ ၄၀၉။ အပ၊ ၂။ ၂၃၄။)

ဒါရုစီရဓရ (တိ) [ဒါရုစီရ+ဓရ+အ] သစ်သား-
ပျဉ်ချပ်-သင်္ကန်းကို-ဆောင်-ဝတ်-သော၊
သု။ ဒါရုစီရဓရံ ဓိရံ၊ ဗာဟိယံ ဗာဟိတာဂမံ။
အပ၊ ၂။ ၁၃၀။

ဒါရုစီရဓာရီ (တိ) [ဒါရုစီရ + ဓရ + ဇီ]
သစ်သား-ပျဉ်ချပ်-သင်္ကန်းကို- ဆောင်-
ဝတ်-လေ့ရှိ-သော၊ သု။ ဒါရုစီရဓာရီ
ကောဟညေန ဇီဝိကံ ကပ္ပေန္တံ ဒိသ္မာ။ ဥဒါန၊
၄။ ၇၃။

ဒါရုစီရပရိဟရဏ (န) [ဒါရုစီရ + ပရိဟရဏ]
သစ်သား-ပျဉ်ချပ်-သင်္ကန်းကို- ဆောင်-
ဝတ်-ရုံ-ခြင်း။ ဒါရုစီရပရိဟရဏေန ဒါရုစီရိ-
ယောတိ စ သမညာတော။ ဒါ၊ ၂။ ၂၄၆။
(-သံ၊ ၂။ ၁၂၈။ မ၊ ၂။ ၁၂၇။ သံ၊ ၂။
၂။ ၄၆၁။)

ဒါရုစီရိယ (တိ) [ဒါရုစီရ+ဣယ] ဒါရုစီရိယ-
အမည်ရှိသော၊ သစ်သား-ပျဉ်ချပ်-သင်္ကန်း
ကို-ဆောင်-ဝတ်-သော၊ သု။ ခိပ္ပိတိ-
ညာနံ ယဒိဗံ ဗာဟိယော ဒါရုစီရိယော။ အံ၊
၁။ ၂၅။ သော အပရဘာဂေ ဒါရုစီရံ နိဝါ-
သေသိ၊ တဿာ ဒါရုစီရိယော နာမ ဇာတော။
အံ၊ ၂။ ၁၂၇။ ဒါရုစီရိယော (ဥဒါန၊ ၈၄)-
တိ ဒါရုမယစိရော။... ဧဝံ သဗ္ဗထာပိ ဒါရု-
မယစိရဓာရိတာယ “ဒါရုစီရိယော”တိ ....
ပညာယိတ္ထ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၇၀-၁။ (-အပ၊ ၂။
၁၃၀။ ဒါ၊ ၂။ ၁၂၇။ မ၊ ၂။ ၂၆၄။ အဘိ၊ ၂။
၂။ ၃၃၈။ ဓမ္မ၊ ၂။ ၃၀၃၊ ၄၀၀။ ဥဒါန၊ ၄။ ၈၅၊
၂၆၂။ အပ၊ ၂။ ၂၃၃-၄၊ ၂၃၈။ ဒါ၊ ၂။
၂၄၆။ အံ၊ ၂။ ၁၃၂။)

ဒါရုစီရိယတ္ထေရ (ပု) [ဒါရုစီရိယ+ထေရ] ဒါရု-
စီရိယ-အမည်ရှိသောမထေရ်။ ခိပ္ပံ အဓိဂတ-

အဘိညာနံ ဒါရုစီရိယတ္ထေရော အဂ္ဂေါ။ အံ၊
၄။ ၁။ ၂၁၇။ (-ဓမ္မ၊ ၂။ ၄၀၈။ အပ၊ ၂။
၂၃၂။ အံ၊ ၂။ ၁၂၈။)

ဒါရုတ္တေဒနဝါသိ (ထိ) [ဒါရုတ္တေဒန+ဝါသိ] ထင်း
ဖြတ်(ကြောင်းဖြစ်သော)ပဲခွပ်။ ဒါရုတ္တေဒန-
ဝါသိဉ္စ ဖရသုဉ္စ အဒါသိ။ ဇာ၊ ၄။ ၅၁၅။

ဒါရုဇ (တိ) [ဒါရု+ဇန+ကံ] သစ်သား-သစ်
တုံး-ဖြင့်-ဖြစ်စေအပ်-ပြုလုပ်အပ်-သော
(ထိပ်တုံး အနှောင်အဖွဲ့စသည်)။ အန္တု-
(အဒ္ဓု) ဗန္ဓနသင်္ခါတံ ဒါရုဇံ။ ဓမ္မ၊ ၂။ ၃၃၈။
ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၈။ ဒါရုဇံ (ဝိနိစ္ဆယ၊ ၂။ ၂၆)
ဒါရုမယဘဏ္ဍာ ဝုတ္တလက္ခဏမေဝ ကတကံ။
ယင်း-ဦး။ (-ဓမ္မ၊ ၂။ ၄၃။ ဇာ၊ ၄။ ၅၁၅။ ပေဋ-
ကော၊ ၁၈၅။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၃၀၈။)

ဒါရုဇ္ဈာ(ဈာ)ပန (န) [ဒါရု+ဈာပန] ထင်း-
သစ်သား-တို့ကို-လောင်မြိုက်စေ-လောင်
ကျမ်းစေ - မီးတိုက်-မီးရှို့-ခြင်း။ ဧတံ
ဒါရုဇ္ဈာပနံ နာမ အရိယဓမ္မတော ဗဟိဒ္ဓါ။
သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၇။ ဒါရုဈာပနဿ ဗဟိဒ္ဓဘာဝ-
သာဓနံ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၂။

ဒါရုဋ္ဌာန (န) [ဒါရု+ဋ္ဌာန] သစ်သားချောင်း
တို့၏ တည်သင့်ရာအရပ်၊ သစ်သားချောင်း
တားသင့်ရာအရပ်။ ဒါရုဋ္ဌာနေ စေတိယေ
ဝေဒိကာယ ပဇ္ဇာဒီနိ ဝိယ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၇။

ဒါရုဏ္ဍ (တိ) [ဒရ+ဥဏ။ ဒရ ဝိဒါရဏေ၊ ဒရိ-
ယတိတိ ဒါရုဏ္ဍံ၊ ဥဏော။ ဓာနံ၊ ၄။ ၁၆၇။
(-ဏ္ဍာဒိ၊ ၁၀၁။)] (၁) (ကိုယ်၊ စိတ် ချမ်း
သာမှုကို)-ဖောက်ခွဲ-ဖျက်ဆီး-တတ်သော၊
(က) ကြောက်မက်ဖွယ်ကောင်းသော။ (ခ)
ကြမ်းတမ်း-ခက်ထန်-သော။ (ဂ) ပြင်း
ထန်-ပြင်းပြ-သော။ (ဃ) ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်
စက်-တတ်သော။ (င) အနိုင်ကျင့်-နှိပ်
စက်-တတ်သော၊ ရက်စက်-ကြမ်းကြုတ်-
သော။ (စ) ယုတ်မာ - ဆိုးဝါး - သော။

အပြစ်ကြီးသော။ (ဆ) တာဝန်ကြီးသော၊ ဒုက္ခများသော။ (ဇ) အပြော-အဆို - ခက်သော၊ ဆုံးမခက်သော။ (န) (၂) ညှဉ်းဆဲ - နှိပ်စက် - ခြင်း။ (ကြောက်ဖွယ် ကောင်းသော၊ အမျက်ထွက်သော၊ ဆင်းရဲခြင်း၊ ငတ်မွတ်ခေါင်းပါး အစာရှားခြင်း။ ပြာဓာန်။ ဗိဿဏိုးနတ်၊ သိဝနတ်၊ ဒါရုဏငရဲ၊ ဘီလူး၊ သဒ္ဒသာဂရ။)

(၁)(ကိုယ်စိတ်ချမ်းသာမှုကို)-ဖောက်ခွဲ-ဖျက်ဆီး-တတ်သော။ တထာ ဝိသုတကဘာဝေန ကာယစိတ္တာနံ ဝိဒါရုဏတော (ဝိဒါလနတော) ဒါရုဏော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၀။

(က) ကြောက်မက်ဖွယ်ကောင်းသော။ ဝေရူပေ တေ မဟာရာဇ မဟတိ မဟဗ္ဗယေ သမုပ္ပန္နေ ဒါရုဏေ မနုဿက္ခယေ ဒုလ္လဘေ မနုဿတ္ထေ ကိမဿ ကရဏီယံ။ သံ၊၁။၁၀၁။ ဒါရုဏေ အရညေ ပဝိဋ္ဌဿ သတော ကေဿ အသဟာယကဿ မမ ကတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၇၄။ ဒါရုဏဇာတိက(က)-လည်း ကြည့်။

(ခ) ကြမ်းတမ်း-ခက်ထန်-သော။ ဒါရုဏော ဘိက္ခဝေ လာဘသက္ကာရသိလောကော။ သံ၊၁။၄၂၄။ လုဒ္ဒေါတိ ဒါရုဏော ကက္ခဋ္ဌော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၃။ ဒါရုဏောတိ ထဒ္ဓေါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၀။ ဒါရုဏောတိ ဖရူသော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၈။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၉၅။)

(ဂ) ပြင်းထန်-ပြင်းပြ-သော။ ရဇောသဉ္စိတာ ဝါတာ ဒါရုဏာ ဟောန္တိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၂၂။ တဿ သပ္ပဿ ဗျာပကသင်္ခါတံ ဝိသံ ဒါရုဏံ ကက္ခဋ္ဌံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁။

(ဆ) ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက် - တတ်သော။ ဒါရုဏော (ပေတ။၁၇၆)တိ ခရော၊ သတ္တာနံ ဟိ သနကောတိ အတ္ထော။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁၉၁။

(င) အနိုင်ကျင့်-နှိပ်စက်-တတ်သော၊ ရက်စက်-ကြမ်းကြုတ် - သော။ ကေစ္စော ပါဏာတိပါတီ ဟောတိ သုဒ္ဓေါ ဒါရုဏော လောဟိတပါဏိ။ မ၊၁။၃၅၅ (က၊မူ-ကွဲ)။ ဒါရုဏောတိ သာဟသိကော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၉။ ဒါရုဏကမ္မကိရိယာ-လည်း ကြည့်။

(စ) ယုတ်မာ-ဆိုးဝါး-သော၊ အပြစ်ကြီးသော။ ဘာရိယံ ဒါရုဏံ မာတာပိတုနံ ဓမ္မိကသမဏဗြာဟ္မဏာနဉ္စ ဥပရိ အပရာဓံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၄။ ဒါရုဏ(ကင်္ခါ၊၃၄၈)န္တိ ပါပံ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၄၈၃။ (-မိလိန္ဒ။၂၈၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၀၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၄၈။)

(ဆ) တာဝန်ကြီးသော၊ ဒုက္ခများသော။ ဘာရိယန္တိ ဒုက္ခဗဟုလတာယ ဒါရုဏံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၇။

(ဇ) အပြော-အဆို-ခက်သော၊ ဆုံးမခက်သော။ ဒါရုဏာ (သုတ္တနိ။၃၁၆)တိ ကက္ခဋ္ဌာ ဒေါဝစဿတာယုတ္တာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၃။

(န) (၂) ညှဉ်းဆဲ - နှိပ်စက် - ခြင်း။ ဒါရုဏကာရဏ-ကြည့်။

ဒါရုဏော-ပေတ။၂၀၂။ အပါ၊၁။၃၄၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၄။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁၈၉။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၈။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၉၅။ သာရတ္ထ၊၂။၁၄၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၇။ ဒါရုဏံ (န၊ပါ၊၆)- ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၀၂။ ဒါရုဏာ (ထိ၊ပါ၊၆) - ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄။ ဝဇီရ။ ၁၅၉။ သာရတ္ထ၊၂။၂၆၁။ ဝိမတိ၊၁။၂၂၆။ (ပု၊ပါ၊၁)-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၁၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၇။ ဒါရုဏံ(ပု၊ဒု၊၆)- အပါ၊၂။၂၉၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၈။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၄၈၊၁၄၇၊၁၈၇။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၂၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။ (န၊ဒု၊၆) - ဓမ္မ။၃၄။

ဓမ္မာဠာ ၁။ ၁၁၅။ ဓမ္မာဠာ ၂။ ၄၅။ အပါဠာ ၁။
 ၂၇၁။ ဇာဠာ ၂။ ၁၁၂။ ဒါရုဏေ(ပုဒုဒါဗ) -
 အပါ ၂။ ၁၂၃။ ထေရဠာ ၁။ ၅၃။ ဒါရုဏေန -
 အပါ ၁။ ၃၇၇။ ဇာ ၁။ ၂၂၁။ သံဠာ ၁။ ၁၉၄။
 ထေရဠာ ၂။ ၃၁၉။ မဟာနိဠာ ၃၇၂။ ၄၁၃။
 ဇာဠာ ၆။ ၂၁၈။ ဒါရုဏေဟိ - ဇာဠာ ၇။ ၁၄၀။
 ဒါရုဏာဟိ - ဝိမာနာ ၁။ ၁၁၆။ ပေတဠာ ၁။ ၁၉၄။
 ဥဒါနဠာ ၁။ ၁၀၄။ ဝိမာနဠာ ၃။ ၃၁၃။ ဒါရုဏသ -
 ပေတဠာ ၂။ ၄၇။ ထေရီဠာ ၂။ ၇၇။ ဒါရုဏာနံ -
 အံဠာ ၃။ ၄၆။ ဒါရုဏေ - ဇာဠာ ၂။ ၂၇၇။

ဒါရုဏာ (တိ) [ဒါရုဏ + တရ။ နောက်ပုဒ်ကျေ။]
 အထူးသဖြင့် - အလွန် - ကြမ်းတမ်း - ကြမ်း
 ကြုတ် - ရုန်းရင်း - ခက်ထန် - သော။ သော-
 သော သုယုတိ ဒါရုဏော (ပေတဠာ ၂။ ၂၀၂) တိ
 ပစ္စေကနိရယေသု ကာရဏံ ကာရိယမာနာနံ
 သတ္တာနံ သောရတရော သဒ္ဓေါ သုယုတိ။
 ပေတဠာ ၂။ ၂၃၄။

ဒါရုဏကမ္မ (န) [ဒါရုဏ + ကမ္မ] (၁) ကြမ်း
 တမ်း - ခက်ထန် - သောအမှု။ (၂) ယုတ်မာ
 - ဆိုးဝါး - သောအမှု။ (၃) အနိုင်အထက် -
 နှိပ်စက်ကလူ - ပြုမှု။ (တိ) (၄) ကြမ်းတမ်း -
 ခက်ထန် - သောအမှုရှိသော။ (၁) ဒါရု-
 ဏကမ္မန ဥပ္ပန္နနာမ (မာဠာ ၃။ ၂၃၂) နှိ “အဂ္ဂိ-
 လိမာလော” တိ ဣမံ နာမံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။
 မာဠာ ၃။ ၁၅၆။ (၂) တေသဉ္စ သတ္တာနံ လာမကံ
 ဒါရုဏကမ္မံ အဝိပါကံ ဗဟုဝိဓံ နာနပ္ပကာရံ
 အဒိန္နဝိပါကံ ကတံ ဥပစိတံ အတ္ထိ။ မဟာနိ-
 ဠာ ၃။ ၇၆။ ကိဗ္ဗိသ (က) (ဇာဠာ ၅။ ၇၁) -
 လည်း ကြည့်။ (၃) ဒါရုဏကမ္မကိရိယာ - ကြည့်။
 (တိ) (၄) ကုရုရကမ္မန္တာတိ ဒါရုဏကမ္မာ။ မာ-
 ဠာ ၁။ ၃၆၉။

ဒါရုဏကမ္မကာရီ (တိ) [ဒါရုဏကမ္မ + ကရ + ကိ]
 ယုတ်မာ - ဆိုးဝါး - သောအမှုကို - ပြုလေ့ရှိ -
 ပြုတတ် - သော။ ကိဗ္ဗိသကာရိနောတိ
 ဒါရုဏကမ္မကာရိနော။ ဇာဠာ ၅။ ၂၉၀။

ဒါရုဏကမ္မကိရိယာ (ထိန) [ဒါရုဏကမ္မ + ကိရိ-
 ယာ] အနိုင်အထက် - နှိပ်စက်ကလူ - ပြုခြင်း။
 အနိုင်ပြုကျင့်ခြင်း။ လုဒ္ဓကာတိ ဒါရုဏကမ္မ-
 ကိရိယာယ လုဒ္ဓနာမဝသေန အာလပတိ။
 ဇာဠာ ၃။ ၁၇၂။

ဒါရုဏကမ္မန္တ (တိ) [ဒါရုဏ + ကမ္မန္တ] ကြမ်းတမ်း
 - ကြမ်းကြုတ် - ရုန်းရင်း - ခက်ထန် - သော
 အမှုရှိသော။ သူ။ ကမ္မန္တကမ္မန္တ (ဇာဠာ ၃။
 ၂၉၀), ကုရုရကမ္မန္တ (မာဠာ ၃။ ၈။ အံဠာ ၂။
 ၃၇၃။ အဘိဠာ ၃။ ၈၃။ သီဠာသစ် ၂။ ၄၂),
 ကုရုရိ (ပေတဠာ ၁။ ၁၆၇) - ကြည့်။

ဒါရုဏကာရဏ (န) [ဒါရုဏ + ကာရဏ] ညှဉ်းဆဲ
 - နှိပ်စက် - ခြင်း ဟူသော အကြောင်း။
 ဣမေဟိ သတ္တဟိ ပဉ္စဝိဗေဒနာဒီဟိ ဒါရုဏ-
 ကာရဏေဟိ ဥဿန္တံ။ ပေတဠာ ၂။ ၂၀၅။

ဒါရုဏဇာတိက (တိ) [ဒါရုဏာ + ဇာတိ + ကိ]
 (က) ကြောက်မက်ဖွယ် ကောင်းသော သ
 ဘောရှိသော။ (ခ) ရက်စက် - ကြမ်းကြုတ် -
 သော သဘောရှိသော။ သူ။ (က) မဟာရာဇ
 သော မန္တော တံ မာတုကုစ္ဆိ ဥပေန္တော
 သောရရူပံ ဒါရုဏဇာတိကံ နိရယံ ဥပေတိ
 နာမ။ ဇာဠာ ၃။ ၂၂၉။ (ခ) လုဒ္ဓရူပေါတိ
 ဒါရုဏဇာတိကော။ ဇာဠာ ၄။ ၄၁၇။

ဒါရုဏတရ (တိ) [ဒါရုဏ + တရ] (က) အထူး
 သဖြင့် - အလွန် - ယုတ်မာ - ဆိုးဝါး -
 သော။ (ခ) အထူးသဖြင့် - အလွန် -
 ကြောက်မက်ဖွယ်ကောင်းသော။ (က) အ-
 စလော ပသာဒေါ ဤဒိသေဟိ ဝတ္ထုဟိ,
 ဣတော ဝါ ဒါရုဏတရေဟိ။ ဝိဠာ ၁။ ၁၈၄။
 (ခ) တတော သောရတရေတိ တတောပိ
 ဂဗ္ဘာဝါသတော ဒါရုဏတရေ။ စရိယာဠာ
 ၁၉၁။

ဒါရုဏပယောဂ (တိ) [ဒါရုဏ + ပယောဂ]
 ကြမ်းတမ်း - ခက်ထန် - သော လုံ့လရှိသော။

သူ။ ဖရသုပက္ကမာတိ ဒါရုဏပယောဂါ။ ကုရုရ-
ကမ္မန္တာတိ အတ္ထော။ ထေရါဌ၊ ၁။ ၃၃၆။

ဒါရုဏပုဏ္ဏိ (ထိ) [ဒါရုဏာ + ပုဏ္ဏိ။ (ဒါရုဏပြ-
ဉ္ဇတ္တိ-သံ)] ကြမ်းတမ်း - ရုန့်ရင်း - သောဖြစ်
ခြင်း။ ကမ္မပထပုဏ္ဏိ (ဒီ၊ ၃။ ၂၆၉။ သံ၊ ၃။
၂။ ၁၄၃) - ကြည့်။

ဒါရုဏဘာဝ (ပု) [ဒါရုဏ + ဘာဝ] ယုတ်မာ -
ဆိုးဝါး - သည်၏ အဖြစ်၊ အပြစ်ကြီးသည်၏
အဖြစ်။ ပုန တေဟိ ကတဿ ကမ္မဿ ဒါရု-
ဏဘာဝံ ဒဿေန္တော။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၁၇၃။ ပေတ၊
၄။ ၂၃။

ဒါရုဏသာဟသိက (တိ) [ဒါရုဏ + သာဟသ +
ဏိက] ကြမ်းတမ်းသော - အနိုင်အထက် - နှိပ်
စက်ကလူ - ပြုမှုရှိသော၊ သူ။ ကိဗ္ဗိသကာရက
(ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၃၂) - ကြည့်။

ဒါရုဏသုတ္တ (န) [ဒါရုဏ + သုတ္တ] ဒါရုဏသုတ်၊
ကြမ်းတမ်း ခက်ထန်သော လာဘ်ပူဇော်သ
ကာ ကျော်စောမှုကို ပယ်စွန့်ဖို့ရန် တိုက်တွန်း
ဟောပြောသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ နိဒါနဝဂ္ဂ
သံယုတ္တပါဠိ၊ ၆-သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။
သံ၊ ၁။ ၄၂၄။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၀။ သံ၊ ၃။ ၂။ ၁၇၄။

ဒါရုတိဏ္ဍာ (ထိ) [ဒါရု + တိဏ္ဍ + ဉ္ဇတ္တာ] သစ်
သားမီးရှူးတိုင် (နှင့်) မြက်မီးရှူးတိုင်။ ဒါရု-
တိဏ္ဍာဒီသု (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၅၇) တိ ဒါရုဉ္ဇတ္တာ-
တိဏ္ဍာဒီသု။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၂။ ၄၁၀။

ဒါရုတ္တ (ပု) [ဒါရု + အတ္တ။ (ဒါရုအထိ-သံ)]
ထင်းဟူသော အကျိုး၊ ထင်းအတွက်၊ ထင်း
ခွေရန်။ ဧဝံ ပန ဝတော ဒါရုတ္တာယ ဝါ
မတ္တိကတ္တာယ ဝါ ပလာလတ္တာယ ဝါ အရညံ
ဂစ္ဆတိ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၉၇။

ဒါရုတ္တမ္ဘ (ပု၊ န) [ဒါရု + ထမ္ဘ။ (ဒါရုတ္တမ္ဘ-သံ)]
သစ်သားတိုင်။ ဒါရုတ္တမ္ဘော ဝါ ကာတဗ္ဗော။
ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၂၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၀၄။ ကချီ၊ ၃။ သစ်။
၁၄၂။ (-ဝဇီရ။ ၁၂၀။)

ဒါရုတ္တိက (တိ) [ဒါရု + အတ္တိက] သစ်သား - ထင်း
- ဖြင့် အလိုရှိသော၊ သစ်သား - ထင်း -
ကို အလိုရှိသော၊ သူ။ ဒါရု ဒါရုတ္တိကေန
ပရိယေသိတဗ္ဗံ။ သံ၊ ၂။ ၅၁၀။

ဒါရုဒကဂဟဏ (န) [ဒါရုဒက + ဂဟဏ] ထင်း၊
ရေကို ယူခြင်း၊ ထင်းခွေ့ ရေခပ်ခြင်း။ ဒါရု-
ဒကဂဟဏတ္တာယ တသ္မိံ ဒီပေ နိဂြောဓ-
ရက္ခမူလံ သမ္ပတ္တာ။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၁၇၄။

ဒါရုဒဏ္ဍ (ပု) [ဒါရု + ဒဏ္ဍ] (က) သစ်သားတိုင်။
(ခ) သစ်သား - တုတ်ချောင်း - တုတ်တံ။ (ဂ)
သစ်သား (ဖြင့် ပြီးသော) လက်ခတ်။ (က)
အရညေ ကုဋိယော ဒါရုဒဏ္ဍေ ဥဿာပေတွာ
ဝလ္လိအာဒိဟိ ဗန္ဓိတွာ ကရိယန္တိ။ ထေရါဌ၊
၂။ ၄၈၈-၉။ (ခ) ဥလုမ္မန္တိ ပါရဂမနတ္တာယ
လဟုကေ ဒါရုဒဏ္ဍေ ဂဟေတွာ .... နာဝါ-
သခေပေန ကတံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၁၉။ (-ဒီ၊
၃။ ၂။ ၁၃၉။) (ဂ) ကောဏန္တိ လဒ္ဓနာမံ ဒါရု-
ဒဏ္ဍံ သိင်္ဂါဒီသု ယေန ကေနစိ ကတံ သဋ္ဌိကံ။
သံ၊ ၃။ ၂။ ၃၄၆။

ဒါရုဒဏ္ဍအာဓာရက (ပု) [ဒါရုဒဏ္ဍ + အာဓာရ-
က] သစ်သား - တုတ်ချောင်း - တုတ်တံ -
(ဖြင့် ပြုအပ်သော) သပိတ်ခြေ။ ဒါရုဒဏ္ဍအာ-
ဓာရကေ စ ပတ္တံ ဌပေတုံ ဝဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
၄၄၀။

ဒါရုဒဏ္ဍက (ပု) [ဒါရု + ဒဏ္ဍက] သစ်သား -
တုတ်ချောင်း - တုတ်တံ၊ (မြှောက်ကော်ပစ်
ရန်) သစ်သား တုတ်။ ဒါရုဒဏ္ဍကေန ပဝဇ္ဇေ-
တွာ ပရိစ္ဆိန္ဒာယ ခုဒ္ဒကသောဏ္ဏိကာယ ခိပတိ။
ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၃၈။

ဒါရုဒဏ္ဍာဓာရ (ပု) [ဒါရုဒဏ္ဍ + အာဓာရ] သစ်
သား - တုတ်ချောင်း - တုတ်တံ (ဖြင့် ပြုအပ်
သော) သပိတ်ခြေ။ ဒါရုဒဏ္ဍာဓာရေ (ခုဒ္ဓ-
သိက္ခာ။ ၆၈) တိ ကေဒါရနာ ကတအာဓာရကေ

စ ဗဟူဟိ ဒဏ္ဍေဟိ ကတအာဓာရကေ စာတိ
အဝတ္ထာ။ ယင်း-ဦး။

ဒါရုဒါန (န) [ဒါရု+ဒါန] သစ်ပေးခြင်း။ ဒါရု-
ဒါနေန ဝေဠုဒါနေန .... ဇီဝိကံ ကပေတိ။
စူဠနိ။ ၂၅၀။ (-မဟာနိ။ ၂၉၀။ မဟာနိ။ ၄။
၃၅၀။)

ဒါရုဒါဟ (ပု) [ဒါရု+ဒါဟ] ထင်း-သစ်သား
-ကို မီးရှို့ခြင်း။ ဟိတွာ အဟံ ပြာဟ္မဏ
ဒါရုဒါဟံ အဗ္ဗတ္တမေဝုဇ္ဇလယာမိ ဇောတိ။
သံ၊ ၁။ ၁၇၁။

ဒါရုဒုလ္လဘ (တိ) [ဒါရု+ဒုလ္လဘ။ (ဒါရုဒုလီဘ-
သံ)] သစ်ကိုရခြင်းငှါ ခဲယဉ်းသော၊ သစ်ကို
ရနိုင်ခဲသော၊ သစ်ရှားပါးသော (အရပ်-
စသည်)။ ဒါရုဘဏ္ဍကော ဒါရုဒုလ္လဘဌာနေ
သံဃဿ ဒိန္နော ဝါ။ ဝိ၊ ၄။ ၁၇၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
၃၀၇။ (-ကခါ၊ ဦး၊ သစ်။ ၄၂၆။)

ဒါရုဒေါသ (ပု) [ဒါရု+ဒေါသ] သစ်သား၏-
အပြစ်-အနာ၊ အပြစ် - အနာ - ရှိသော
သစ်သား။ ဒါရုကသာဝ-ကြည့်။

ဒါရုဓိတလိက(ကာ)ဝတ္ထု (န) [ဒါရုဓိတလိကာ
+ဝတ္ထု] ဒါရုဓိတလိက(ကာ)ဝတ္ထု၊ ဘုရားရှင်
ဝေသာလီပြည် မဟာဝုန်တော၌ သီတင်းသုံး
တော်မူစဉ် ရာဂဖြင့် ပြင်းစွာ တပ်မက်သည်
ဖြစ်၍ သစ်သားယဉ်မင်းရုပ်၏ အင်္ဂါဇာတ်
ကို မိမိအင်္ဂါဇာတ်ဖြင့် တို့ထိသော ရဟန်း
တပါး၏ အကြောင်းအရာ။ ဝိနယပိဋက၊
ပါရာဇိကပါဠိ၊ ၁-ကဏ္ဍ၊ ၂၅-ဝတ္ထု။ ဝိ၊ ၁။ ၄၅။
ဒါရုဓိတလိကာဝတ္ထုသ္မိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၂။
အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဒါရုဓိတလိကာ (ထိ) [ဒါရု+ဓိတလိကာ။ ဒါရု-
ဓိတု + လိက + အာ။ ပါရာ၊ ယော။ ၁၄၄။
နိတိ၊ သုတ္တ။ ၁၂၀။] သစ်သား(ဖြင့်-ပြု-
ထုလုပ်-အပ်သော) ကလူစဖွယ် သမီးငယ်
ရုပ်၊ သမီးအရာထား၍ ကစားစရာဖြစ်သော

သစ်သားမိန်းကလေးရုပ်၊ ယမင်း-ယဉ်မင်း
-ညဲမင်း-ရုပ်။ ဒါရုဓိတလိကာယ နိမိတ္တံ
အင်္ဂဇာတေန ဆူပိ။ ဝိ၊ ၁။ ၄၅။ ဒါရုဓိတလိ-
ကဝတ္ထုမှိ ဒါရုဓိတလိကာ နာမ ကဋ္ဌရူပံ။
ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၁။ (-ဝဇီရ။ ၁၇၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၈၇၊ ၃၁၆။)

ဒါရုနိဿိတ (တိ) [ဒါရု + နိဿိတ] သစ်
တော - ထင်းတော - ၌ - မှီသော၊
သစ်တော - ထင်းတော - ကို မှီသော
(ကျောင်း-စသည်)။ ဒါရု-ကြည့်။

ဒါရုပနိကာ (ထိ) [ဒါရု+ပနိကာ] သစ်သားပျဉ်
ချပ်၊ သစ်သားပြား။ ဒါရုပနိကာယ ဥပရိ-
(ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၅၉)တိ အဋ္ဌနိအာကာရေန ဌိတ-
ဒါရုပဋ္ဌလဿ ဟေဋ္ဌာ ဥဒ္ဓံ ပါဒံ ကတော။
ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၇။ (-ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၅၁။)

ဒါရုပတ္တ (ပု) [ဒါရု+ပတ္တ။ (ဒါရုပါတြ-သံ)]
(က) သစ်သားသပိတ်။ (ခ) သစ်သား
(အောက်ခံ)ခွက်။ (က) ကထံ ဟိ နာမ
တံ ဘာရဒွါဇ ဆဝဿ ဒါရုပတ္တဿ ကာရဏာ
.... ဒဿေဿသိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၄၇။ (ခ) အနုဇာ-
နာမိ ဘိက္ခဝေ .... ဌပေတွာ အာသန္နိ ပလ္လ-
ကံ ဒါရုပတ္တံ ဒါရုပါဒကံ သဗ္ဗံ ဒါရုဘဏ္ဍံ။
ဝိ၊ ၄။ ၂၀၅။ ဝဇီရ။ ၁၂၂။

ဒါရုပတ္တိက (တိ) [ဒါရုပတ္တ+ဣက] သစ်သား
သပိတ်ကို ဆောင်သော၊ သူ။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

ဒါရုပတ္တိကန္တေဝါသီ (ပု) [ဒါရုပတ္တိက+အန္တေ-
ဝါသီ] သစ်သားသပိတ်ကို ဆောင်သော
ပရိပိုင်၏ အနီးနေတပည့်။ ဒါရုပတ္တိကန္တေ-
ဝါသီ ယေနာဟံ တေနုပသကံမိ သူ။ ဒီ၊ ၁။
၁၄၉။ ဒါရုပတ္တိကန္တေဝါသီ(ဒီ၊ ၃။ ၁၇)တိ ဒါရု-
ပတ္တိကဿ အန္တေဝါသီ။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၁။

ဒါရုပရိက္ခေပ (ပု) [ဒါရု+ပရိက္ခေပ] သစ်အကာ
အရံ။ ဝေဠုဝါဠန္တိ သဗ္ဗံ ဒါရုပရိက္ခေပံ သင်္ဂ-
ဏှာတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၉။

ဒါရူပါကာရ (ပု) [ဒါရူ+ပါကာရ။ (ဒါရူပြာ-
ကာရ-သံ)] သစ်တံတိုင်း။ ပါကာရော နာမ
တယော ပါကာရော ဣဋ္ဌကာပါကာရော သိ-
လာပါကာရော ဒါရူပါကာရော။ ဝိ၊ ၂။ ၃၄၈။

ဒါရူပါဒုကာ (ထိ) [ဒါရူ+ပါဒုကာ] သစ်သား
ခြေနင်း။ ဒါရူပတ္တ (ခ)-ကြည့်။

ဒါရူပမာဏ (တိ) [ဒါရူ+ပမာဏ။ (ဒါရူပြမာ-
ဏ-သံ)] သစ်တုံး အတိုင်းအရှည် ရှိသော၊
သစ်တုံးလောက် ရှိသော။ ဒါရူပမာဏေသု
သိလာဒိသု ခန္ဓပညတ္တိယာ အဘာဝါ။ မူလဒ္ဓါ
၁။ ၉၅။

ဒါရူဖလက (န) [ဒါရူ+ဖလက] သစ်သား-
ပျဉ်ပြား-ပျဉ်ချပ်။ ဥပရိမတလံ ဒါရူဖလ-
ကေဟိ ဝါ ဘနသန္ဓတံ ဟောတိ သုခာဒိပရိ-
ကမ္မကတံ ဝါ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၄၉။ (-ဥဒါန၊ ၄။ ၇၁။
ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၆။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁၇၀။ သိ၊ ၄။
သစ်၊ ၂။ ၂၅၉။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၁။)

ဒါရူဖလကခဏ္ဍ (ပု၊ န) [ဒါရူဖလက+ခဏ္ဍ] သစ်
သားပျဉ်ချပ်ပိုင်း။ ယတ္ထ ဌတော ပါဒေ ဓော-
ဝန္တိ၊ တာဒိသံ ဒါရူဖလကခဏ္ဍာဒိ။ ဝိမတိ၊
၂။ ၂၁၆။

ဒါရူဖလကာသန (န) [ဒါရူဖလက+အာသန] သစ်သားပျဉ်ချပ်ဟူသောနေရာ။ သော ပန
သတ္ထု သန္တိကေ ဥပစာရဝသေန ပညတ္တဿ
ဒါရူဖလကာသနဿ သမိပေ နိသီဒိ။ ဥဒါန၊ ၄။
၂၂၀။

ဒါရူဖာလနသိပ္ပ (န) [ဒါရူဖာလန+သိပ္ပ] ထင်းခွဲအတတ်၊ သစ်ခွဲအတတ်။ န ဒါနိ မေ
တံ ဒါရူဖာလနသိပ္ပံ သိက္ခာပနကာစရိယော။
ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၅၇။

ဒါရူဘဏ္ဍ (န) [ဒါရူ+ဘဏ္ဍ] သစ်သား (ဖြင့် ပြီး
သော) ဘဏ္ဍာ၊ သစ်ဘဏ္ဍာ (ညောင်စောင်း၊
အင်းပျဉ်စသည်)။ ဒါရူဘဏ္ဍ (ဝိ၊ ၄။ ၃၇၈) နှိ
သေနာသနက္ခန္ဓကေ ဝုတ္တံ မဉ္ဇပိဋ္ဌာဒိ။ ဝိ၊ ၄။

၄။ ၁၁၈။ (-ဝိ၊ ၁။ ၁၁၅။ ဝိ၊ ၄။ ၃၂၂၊ ၃၂၃။
ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၇၇၊ ၁၅၀။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၄၁။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၅၃။
ကင်္ခါ၊ ၂။ ၂၂၊ ၂၆၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၇၊ ၇၇၊ ၉၃၊
၂၃၈၊ ၃၀၁၊ ၃၀၇။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၂။ သံ၊ ၄။ ၁။
၂၀၈။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၉၀။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၅။
ဝဇီရ၊ ၁။ ၂၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။
၃၅၇။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၃၃။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁၇၀။ ၃၆၄-၅။
အံ၊ ၄။ ၃။ ၄၀။)

ဒါရူဘဏ္ဍက (ပု) [ဒါရူ+ဘဏ္ဍ+က] (၁) (က)
သစ်သားဟူသော ဘဏ္ဍာ။ (ခ) သေး-
ငယ်-သော သစ်ဘဏ္ဍာ။ (တိ) (၂) ထင်း
ဟူသော ဘဏ္ဍာရှိသော၊ သူ၊ ထင်းရောင်း
သမား။ (၁) ယော ကောစိ အဋ္ဌင်္ဂလသုစိ-
ဒဏ္ဍမတ္တောပိ ဒါရူဘဏ္ဍကော။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၈၂။
(တိ) (၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒါရူဘဏ္ဍကမဟာတိဿ (ပု) [ဒါရူဘဏ္ဍက+
မဟာတိဿ] ဒါရူဘဏ္ဍကမဟာတိဿ-အမည်
ရှိသော၊ သူ၊ ထင်းဟူသော ဘဏ္ဍာရှိသော
မဟာတိဿ၊ ထင်းကိုရောင်း၍ အသက်မွေး
သော မဟာတိဿ။ (ယင်းသည် B.E. ၃၂၀-
ကျော်ခန့်တွင် သီဟိုဠ်၌ ပေါ်ထွန်းခဲ့သော
မထေရ်ဖြစ်၏။ D.P. နှင့် သီဟိုဠ် ဗုဒ္ဓဘာသာ
သမိုင်းများ။) မဟာဂါမေ ကိရုကော ဒလိဒ္ဓု-
ပရိသော ဒါရူဝိက္ခယေန ဇီဝိကံ ကပ္ပေတိ၊
သော တေနော ကာရဏေန နာမံ လဘိတွာ
ဒါရူဘဏ္ဍကမဟာတိဿော နာမ ဇာတော။
အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၉၅။

ဒါရူဘဏ္ဍပဋိသမန (န) [ဒါရူဘဏ္ဍ+ပဋိသ-
မန] သစ်ဘဏ္ဍာကို- သိုမှီး- သိမ်းဆည်း-
ခြင်း။ ဂမိကော ဒါရူဘဏ္ဍပဋိသမနာဒိ-
ဂမိကဝတ္တံ အပူရေတွာ။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၆၅။

ဒါရူဘဏ္ဍဝိနိစ္ဆယ (ပု) [ဒါရူဘဏ္ဍ+ဝိနိစ္ဆယ]
သစ်ဘဏ္ဍာ အဆုံးအဖြတ်၊ သစ်ဘဏ္ဍာကို
ဆုံးဖြတ်-ရာ-ကြောင်း (စကား- ဝါကျ-
အပေါင်း)။ ဣတော ပဋ္ဌာယ ဒါရူဘဏ္ဍဝိနိစ္ဆ-

ယော ဝုတ္တော။ ဝိဠာဠာ ၂။ (-ကင်္ခါဠိ၊ သစ်။ ၄၂၆။)

ဒါရုဘဏ္ဍာဂါရ (န) [ဒါရုဘဏ္ဍ+အာဂါရ] သစ်ဘဏ္ဍာ(ကို ထားရာ) အိမ်၊ သစ်ကိုဒေါင်။ ဒါရုဂဟ-ကြည့်။

ဒါရုဘာရ (ပု) [ဒါရု+ဘာရ] ထင်း-သစ်သား-(ဟူသော)ဝန်။ မနုဿာ အရညတော မဟန္တံ ဒါရုဘာရံ အာနေတော ကိလန္တာ ဌိတကာဝ ပါတေန္တိ။ ဝိဠာဠာ ၂။ ၂၆၆။ (-ပဋိသံဠာ ၂။ ၂၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ ၂။ ၈။)

ဒါရုမက္ကဋက (ပု) [ဒါရု+မက္ကဋက] သစ်သားပင့်ကူရှက်၊ ပင့်ကူကွန်ရက်ကဲ့သို့ ဖွဲ့ရှက်အပ်သော - သစ်သားချောင်း - သစ်ချွန်စို့ငုတ်။ (အသီးရှိသော ထန်းပင်၊ အုန်းပင်-စသည်ကို ခိုးသူမတက်နိုင်အောင် ပင်စည်လုံးပတ်၏ ခါးလယ်၌ လှည့်ပတ်၍ ရိုက်သွင်းထားသော သစ်သားစို့ငုတ်များကို သို့မဟုတ်-ကပ်ညှပ်၍ ဖွဲ့ချည်ထားသော သစ်သားတုတ်ချောင်းများကို 'ဒါရုမက္ကဋက' ဟု ခေါ်ဆို၏။ "သစ်မျောက်လက်" ဟု ရှေးဆရာတို့ မြန်မာပြန်ဆိုကြသည်။ "မက္ကဋကဿ အယံ" ဟူသော တဒ္ဒိတ်အစီအရင်ဖြင့် 'မျောက်လက်' ဟု အနက်ဆိုခွင့်ရှိ၍ သဒ္ဒယုတ္တိ ကောင်းသော်လည်း မက္ကဋက-သဒ္ဒါ 'ပင့်ကူ' နှင့် 'ပင့်ကူအိမ်' ကို ဟောနိုင်ခြင်းကြောင့် ပင်စည်ပတ်ပတ်လည်၌ ဖွဲ့ချည်ဖြန့်ကာ၍ ထားသော သစ်ချောင်းစို့ချွန်များဖြစ်၍ အထက်ပါအတိုင်း မြန်မာပြန်ဆိုမှ အတ္ထယုတ္တိကောင်းပေမည်။) တာလ-ရုက္ခာဒီသု ပန စောရာနံ အနာရုဟနတ္ထာယ ဒါရုမက္ကဋကံ အာကောဇ္ဇေန္တိ၊... သစေ ဒါရုမက္ကဋကော ရုက္ခေ အလ္လိနမတ္ထောဝ ဟောတိ။ ဝိဠာဠာ ၂။ ၃၁။ ဝိသင်္ဂဟ ၈။ ၁။ ဒါရုသင်္ခါတော မက္ကဋကော ဒါရုမက္ကဋကော။ ပါစိတ်၊ ယော၊ ၁။ ၁၇။

ဒါရုမဏ္ဍလ (န) [ဒါရု+မဏ္ဍလ] သစ်သား-ပျဉ်ချပ်-အဝန်း-အဝိုင်း၊ ဝန်း-ဝိုင်း-သော-သစ်သား-ပျဉ်ချပ်။ ကေဒိဝသံ သာ ဒါရုမဏ္ဍလံ ဥဒရေ ဗန္ဓိတော .... ဘဂဝန္တံ ဝေမာဟ။ အပါဠာ ၁။ ၁၃၂။

ဒါရုမဏ္ဍလိက (န) [ဒါရုမဏ္ဍလ+ဏိက] အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဥဒရေ ဒါရုမဏ္ဍလိကံ ဗန္ဓိတော။ ဓမ္မာဠာ ၂။ ၁၁၇။ ဇာဠာ ၄။ ၁၈၉။

ဒါရုမယ (တိ) [ဒါရု+မယ] သစ်သားဖြင့် ပြီးသော၊ သစ်သားဖြင့် ပြုအပ်သော။ တထာ ဒါရုမယော ဥဒကတုဗ္ဗော။ ဝိဠာဠာ ၄။ ၈၃။ ကင်္ခါ ၂။ ၆၄။ ဥဒကပုဉ္ဇနိ ဒဏ္ဍမယာပိ ဝိသာဏမယာပိ ဒါရုမယာပိ ဝနုတိ။ ဝိဠာဠာ ၄။ ၅၁။ ဒါရုမယံ အပါလမ္ပနံ ဟောတိ။ သံဠာ ၁။ ၈၂။ (-ဓမ္မာဠာ ၁။ ၁၅၊ ၁၂၄။ ဝိမာနာဠာ ၈။ နေတ္ထိဠာ ၂၂၂၊ ၂၄၃။ သာရတ္ထ ၂။ ၁၁၈။ ကင်္ခါဠိ ၁၀၃။ ဒီဠိ ၂။ ၁၄၀။ သံဠိ ၂။ ၈၈။)

ဒါရုမယစီရ (န) [ဒါရုမယ+စီရ] (၁) သစ်သား-ပျဉ်ချပ်-ဖြင့် ပြီးသော သင်္ကန်း။ (တိ) (၂) သစ်သား - ပျဉ်ချပ်-ဖြင့် ပြီးသော သင်္ကန်းရှိသော၊ သူ။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (တိ) (၂) ဒါရုစီရိယ-ကြည့်။

ဒါရုမယစီရဓာရီ (တိ) [ဒါရုမယစီရ+ဓာရ+ဏိ] သစ်သား-ပျဉ်ချပ်-ဖြင့် ပြီးသော သင်္ကန်းကို - ဆောင်လေ့ရှိ-ဆောင်တတ်-သော၊ သူ။ ဒါရုစီရိယ-ကြည့်။

ဒါရုမယပတ္တ (ပု) [ဒါရုမယ+ပတ္တ] သစ်သားဖြင့် ပြီးသောသပိတ်၊ သစ်သားသပိတ်။ ဒါရုမယပတ္တဿ ကာရဏာ။ ဓမ္မာဠာ ၂။ ၁၃၁။ (-သာရတ္ထ ၂။ ၃၇။)

ဒါရုမယပိဋ (န) [ဒါရုမယ+ပိဋ] သစ်သား-ပျဉ်ချပ်-ဖြင့်ပြီးသော- အင်းပျဉ် - ကုလားထိုင် - ထိုင်စရာ။ ဒါရုမယပိဋ (ဝိဠာဠာ ၄။ ၄၁) ၌ ဖလကမယမေဝ ပိဋံ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ

၃။၂၀။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၆။ (-ဝိသင်္ဂဟ။၄၅။
ဝိနယာလင်္ကာရ။၁၀၄။)

ဒါရုမယယန္တ (န) [ဒါရုမယ+ယန္တ] အောက်
ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဒါရုမယယန္တ အဗ္ဗန္တရေ
ဝတ္ထမာနဿ ဇီဝဿ ဝသေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၃၆၄။

ဒါရုမယယန္တရူပက (န) [ဒါရုမယ+ယန္တရူပက]
သစ်သားဖြင့်ပြီးသော ယန္တရားစက်ရုပ်။ ဒါရု-
ကဋ္ဌလ္လက-ကြည့်။

ဒါရုမယဟတ္ထ (ပု) [ဒါရုမယ+ဟတ္ထ] သစ်သား
ဖြင့် ပြီးသောလက်၊ သစ်သားလက်။ နဟာန-
တိတ္ထေ ဌပိတေန ဒါရုမယဟတ္ထေန စုဏ္ဏာနိ
ဂဟေတွာ။ဝိသင်္ဂဟ။၄၄၅။ (-ဝိဋ္ဌ၊ ၄။၄၄။)

ဒါရုမာသက (ပု) [ဒါရု+ကတ+မာသက]
သစ်သားဖြင့် ပြုအပ်သော-ပဲ-ပိုက်ဆန်၊
တပဲတန်သစ်သား၊ သစ်သားပဲစေ့။ ဒါရုမာ-
သကော (ဝိ၊ ၁။၃၄၅။ ကင်္ခါ၊ ၁၇၅)တိ သာ-
ရဒါရုနာ ဝါ ဝေဠုပေသိကာယ ဝါ အန္တမ-
သော တာလပဏ္ဍေနာပိ ရူပံ ဆိန္နိတွာ ကတ-
မာသကော။ ဝိဋ္ဌ၊ ၂။၂၆၉။ ကင်္ခါ၊ ၁။သစ်။
၃၂။ မူလသိက္ခာ၊ ၁။နာ-၄၇၆။ ဒါရုနာ က-
တော မာသကော ဒါရုမာသကော။ဣဒံ ဥပ-
လက္ခဏမတ္ထံ။ ဝေဠုပေသိကာဒီဟိ ကတော-
ပိ “ဒါရုမာသကော”တိ ဝုစ္စတိ။ ကင်္ခါ၊ ယော၊
မဟာဋီ၊ ၃။၁၆၀။ (-မ၊ ၁။၂။၁၁၃။ သံ၊ ၁။
၃။၃၃၆။ အံ၊ ၁။၂။၃၇၇။ အဘိ၊ ၁။၁။၃၅၅။
အဘိ၊ ၁။၃။၁၀၉။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။၂။၂။ မဟာနိ၊ ၁။
၁၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။၂။၅၄။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၁၆။
ကင်္ခါ၊ ၁။သစ်။၃၁၀။ မ၊ ၁။၂။၁၅၉။ အံ၊ ၁။၂။
၃၇၄။ မူလဋီ၊ ၃။၄၃။ အနုဋီ၊ ၃။၅၃။)

ဒါရုမေဏ္ဍကယုဒ္ဓ (န) [ဒါရုမေဏ္ဍက+ယုဒ္ဓ] သစ်
သားသိုးရုပ် - တို့၏-စစ်ထိုး-စစ်တိုက်-
ခြင်း။ ဒါရုမေဏ္ဍကယုဒ္ဓံ ဝိယ ဇယပရာဇယ-
မတ္တမေဝ ဟောတိ။ ဒီ၊ ၁။၂။၃၃၁။ (-သံ၊
၁။၃။၃၁၀။ အံ၊ ၁။၃။၃၀၃။)

ဒါရုယဋ္ဌိ (ထိ) [ဒါရု+ယဋ္ဌိ] သစ်သားအချောင်း၊
ထွန်သန်၊ လှည်းသန်၊ ရထားလက်တံ။ ဤ-
သတိ ယုဂနဂ်လသန္ဓာရိကာ ဒါရုယဋ္ဌိ။
သုတ္တနိ၊ ၁။၁။၁၃၂။

ဒါရုယန္တ (န) [ဒါရု+ကတ+ယန္တ။ (ဒါရုယံတြ-
သံ)] သစ်သားဖြင့် ပြုအပ်သော ယန္တရား
စက်ရုပ်။ ဒါရုယန္တံ သုညံ နိဇ္ဇိဝံ နိရိဟကံ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၂၃၀။ ဒါရုယန္တဿာ (အဘိ၊ ၁။
၂။၃၄၃)တိ ဒါရုနာ ကတယန္တဿ။ သမ္မော၊
ယော။၂၀၇။ (-မ၊ ၁။၁။၂၆၉။ သံ၊ ၁။၃။
၂၂၉။)

ဒါရုယန္တုပမာ (ထိ) [ဒါရုယန္တ + ဥပမာ]
သစ်သားဖြင့် ပြုအပ်သော ယန္တရားစက်ရုပ်
ဟူသော- နှိုင်းယှဉ်ကြောင်း- နှိုင်းယှဉ်စရာ
- ဥပမာ၊ သစ်သားယန္တရား ဥပမာ။ န
ကေဝလဉ္ဇေတံ ဒါရုယန္တုပမာယ၊ အညာဟိပိ
နဋ္ဌကလာပိအာဒီဟိ ဥပမာဟိ ဝိဘာဝေတဗ္ဗံ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၂၃၀။

ဒါရုယုဂဋ္ဌ (န၊ထိ) [ဒါရု+ယုဂဋ္ဌ] သစ်ချောင်း
အစုံ၊ ထွန်သန်အစုံ၊ လှည်းသန်အစုံ၊ ရထား
လက်တံအစုံ။ ဤသတိ ယုဂသန္ဓာရိကာ
ဒါရုယုဂဋ္ဌာ။ သံ၊ ၁။၂။၃၉၇။

ဒါရုရဇ္ဈကသမာယောဂ (ပု) [ဒါရုရဇ္ဈက+သ-
မာယောဂ] သစ်သားစက်ရုပ်(နှင့်)စက်ကြိုး
တို့၏-ပေါင်း-ဆုံ-ယှဉ်-တွဲ-မိခြင်း။ ဒါရု-
ရဇ္ဈကသမာယောဂဝသေန ဂစ္ဆတိပိ တိဋ္ဌတိ-
ပိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၂၃၀။

ဒါရုရဇ္ဈသမာယောဂ (ပု) [ဒါရုရဇ္ဈ+သမာ-
ယောဂ] အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဒါရုရဇ္ဈ-
သမာယောဂေ ပစ္စယဝိသေသဝသေန တံ
ဒါရုယန္တံ ဂစ္ဆတိပိ တိဋ္ဌတိပိ။ အဘိ၊ ၀တာရ၊
ဋီ၊ ၂။၁၂၁၀-၂။

ဒါရုရာသိ (ပု) [ဒါရု+ရာသိ] ထင်းပုံ။ ဒါရု-
ရာသိ ဇလာပေတွာ။ သံ၊ ၁။၁။၃၂၁။ ဒါရု-

ရာသိ* ကတွာ အဂ္ဂိ* ဒတွာ အဋ္ဌသု။ ဓမ္မာဠာ
၂။၄၄၃။ (-အံဠာ၁။၂၀။ ဓမ္မာဠာ၁။၁၄၃။
စရိယာဠာ၁၀၀။ ဇာဠာ၁။၃၁၂။ ဇာဠာ၆။
၂၄၀။)

ဒါရုဝက် (ပုန) [ဒါရု+ဝက်] ကောက်သော
သစ်၊ သစ်ကောက်။ ဒါရုကသာဝ-ကြည့်။

ဒါရုဝတ္ထု (န) [ဒါရု+ဝတ္ထု] သစ်သားနှင့်စပ်
သော - အကြောင်းအရာ - အဋ္ဌပ္ပတ် - ဖြစ်
ရပ်၊ ဘုရားရှင် ရာဇဂြိုဟ်မြို့၌ နေတော်မူစဉ်
သံဃာပိုင်သစ်သားကို အခိုက်အတန့်ဆောင်
ယူ၍ မိမိ၏ကျောင်းနံရံကို ထောက်ကန်အသုံး
ပြုသော ရဟန်းတပါး၏ အကြောင်းအရာ။
ဝိနယပိဋက၊ ပါရာဇိကပါဠိ၊ ၂-ပါရာဇိက၊
၁၃၁-ဝတ္ထု။ ဝိ၊၁။၈၂။ ဒါရုဝတ္ထုမှ၊ ဝိ၊ဠာ၁။
၃၄၂။

ဒါရုဝိက္ကယ (ပု) [ဒါရု+ဝိက္ကယ] ထင်းကိုရောင်း
ချခြင်း။ ဧကော ဒလိဒ္ဓပုရိသော ဒါရုဝိက္က-
ယေန ဇီဝိကံ ကပေတိ။ အံဠာ၁။၃၉၅။
(-အံဠာ၃။၁၃၁။ ဇာဠာ၁။၁၃၇။)

ဒါရုသကဋ (ပုန) [ဒါရု+သကဋ] ထင်းလှည်း၊
သစ်လှည်း။ တဝ ဥပဇ္ဈာယော ဒါရုသကဋံ
ယောဇေတွာ ဂတော ဘဝိဿတိ။ ဝိ၊ဠာ၃။၃။
ကင်္ခါဋီသစ်။၃၄၇။ (- ဓမ္မာဠာ၂။၂၀၅။
သာရတ္ထ၊၃။၂။)

ဒါရုသင်္ကဗုဒ္ဓ (န) [ဒါရု + သင်္ကဗုဒ္ဓ] ထင်းကို
စုဆောင်းခြင်း၊ ထင်းကို - ဆွဲငင် - ဆယ်ယူ
- ခြင်း။ ရဇနကမ္မတ္ထံ ဂန္ဓာ ဒါရုသင်္ကဗုဒ္ဓာဒိ-
ကိစ္စေန ဒွေ တိသော ဥဘယတိရေသု
ဝိစရန္တိ။ ဝိ၊ဠာ၃။၁၈၅။

ဒါရုသင်္ခဋိတ (တိ) [ဒါရု+သင်္ခဋိတ] သစ်
သား - ပျဉ်ချပ် - ဖြင့် စပ်အပ်သော (လှေ-
စသည်)။ နာဂါပိ နာနာဒါရုသင်္ခဋိတာ
ဦမိဝေဂသမ္ပဟာရေန ဘိဇ္ဇတိ။ မိလိန္ဒ။၁၆၂။

ဒါရုသင်္ခဋ (ပု) [ဒါရု+သင်္ခဋ] (က) သစ်
သား - လျောက် - လျောက်ပတ် (ခေါင်

လျောက်အနေဖြင့် ၄-မျက်နှာ၌ ထားအပ်
သော လျောက်ပတ်)။ (ခ) သစ်သား -
ပျဉ်ချပ် - အပေါင်း။ (က) စတုန္ဒံ ထမ္မာနံ
ဥပရိ စတုရသံ ဒါရုသင်္ခဋံ အာရောပေတွာ
....ကတာ သန္ဓမာနိကာ။ ဝိမတိ၊၁။၁၀၁။
(ခ) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒါရုသင်္ခဋယာန (န) [ဒါရုသင်္ခဋ+ယာန]
သစ်သား - ပျဉ်ချပ် - အပေါင်းဖြင့် ပြီးသော
ယာဉ်(လှေ)။ ဒါရုသင်္ခဋယာနေနာ(ဇာ၊
၂။၃၁)တိ .... ဥဒကဋ္ဌာနေ နာဂါသင်္ခဋိတေန
ဒါရုသင်္ခဋယာနေန ဂစ္ဆ။ ဇာ၊ဠာ၅။၂၀၄-၅။

ဒါရုသန္ဓိဿယ (တိ) [ဒါရု+သန္ဓိဿယ] သစ်
တော - ထင်းတော - ဟူသော မှီရာရှိသော
(ကျောင်းစသည်)။ ဒါရုသန္ဓိဿယေ ပန
ယတ္ထ ကဋ္ဌာနိ စ ဒဗ္ဗုပကရဏရုက္ခာ စ သန္တိ။
သာရတ္ထ၊၂။၂၀၀။

ဒါရုသန္ဓိဿိတ (တိ) [ဒါရု + သန္ဓိဿိတ]
သစ်တော - ထင်းတော - ၌ မှီသော၊
သစ်တော - ထင်းတော - ကို မှီသော
(ကျောင်းစသည်)။ နဂရသန္ဓိဿိတတာ၊
ဒါရုသန္ဓိဿိတတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၁၅။ သာရတ္ထ၊
၂။၂၀၆။ ဒါရုသန္ဓိဿိတေ ကဋ္ဌဟာရိကာဒိဟိ
အဖာသု ဟောတိ။ အဘိ၊ဝတာရ၊ဋီ၊၂။၈၃၆-
၉။

ဒါရုသမ္ဘာရ (ပု) [ဒါရု+သမ္ဘာရ] သစ်သား
အဆောက်အဦ။ (ထင်းအစု၊ သစ်သားအစု။
သီ၊ဓာန်။) ဒါရုသမ္ဘာရဒိ* အာဟရိတွာ
သေနာသနံ ကတံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၂။
၁၆၈။ ဝိမတိ၊၁။၂၀၄။

ဒါရုသကဋိက (တိ) [ဒါရုသကဋ+ဏိက] ထင်း
လှည်းဖြင့် - လှည့်လည် - သွားလာ - သော၊
သူ၊ ထင်းလှည်းသမား။ ဒါရုသကဋိကဿ
ပုတ္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဓမ္မာဠာ၂။၂၀၄။

ဒါရုသကဋိကပုတ္တဝတ္ထု (န) [ဒါရုသကဋိက-
ပုတ္တ+ဝတ္ထု] (“နမော ဗုဒ္ဓဿ”ဟူ၍ ရွတ်ဆို

ခြင်းကြောင့် ဘိလူးမစားနိုင်ပဲ ဘိလူး၏ ပူ
ဇော်စောင့်ရှောက်မှုကို ခံယူရရှိသော) ထင်း
လှည်းသမား သားငယ်၏ အကြောင်းအရာ
ကို ပြဆိုရာ စကားစဉ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊
ဓမ္မပဒပါဠိ၊ ၂၁-ဝဂ်၊ ၅-ဝတ္ထု။ ဓမ္မ၊ ၅၅။ ဓမ္မ၊
၉၊ ၂။ ၂၀၄-၇။

ဒါရုသာရခိလ (ပု၊န) [ဒါရုသာရ+ခိလ] သစ်
သားနှစ် (ဖြင့် ပြုအပ်သော) - ခြောင့်-
တံသင်း-ငုတ်။ ဒါရုသာရခိလံ မန္တေတွာ
ပထဝီယံ ပဝေသေတွာ။ ဝဇီရ။ ၃၀၂။ သာရတ္ထ၊
၃။ ၁၂၇။ ကင်္ခါ၊ ၆။ သစ်။ ၄၇၈။

ဒါရုသာရသုစိ (တိ) [ဒါရုသာရ+သုစိ] သစ်
သားနှစ် (ဖြင့် ပြုအပ်သော) တံကျင်။ ကဿစိ
ခရသမ္ပဿ ဟုတွာ ကပ္ပိသဋ္ဌိ ဝိယ ဒါရုသာရ-
သုစိ ဝိယ စ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၂၇၇။

ဒါရုသောပါန (ပု၊န) [ဒါရု+သောပါန] သစ်
သား (ဖြင့် ပြုအပ်သော) - လှေကား - စောင်း
တန်း။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ တယော
သောပါနေ ဣဋ္ဌကာသောပါနံ သိလာသော-
ပါနံ ဒါရုသောပါနန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၅၄၊ ၂၅၆၊ ၈၊
၂၀၂၊ ၂၉၇။

ဒါရုဟလိဒွါ (တိ) [ဒါရု+ဟလိဒွါ။ (ဒါရုဟရိဒြာ-
သံ)] ဆေးရွှေပင်၊ နန္ဒင်းနွယ်ပင်။ ဟလိဒ္ဓ-
ဝဏ္ဏဒါရုတာယ ဒါရုဟလိဒွါ။ ဓာနံ၊ ၆။ ၅၈၆။
(-အမရ၊ ၁၄။ ၁၀၂။) ဒါဗ္ဗိ-လည်း ကြည့်။

ဒါလန (န) [ဒလ+ယု။ (ဒါလဏ ပြာ)]
ဖောက်-ခွဲ-တူး-ဆွ-ဖြတ်တောက်-ဖျက်
ဆီး-ခြင်း။ (ရွှေရှားခြင်း။ သိဒ္ဓန္တကောမုဒိ။
သွားရောဂါအထူး။ စိန္တာမဏိ။ သွားကိုက်
ခြင်း၊ သွားကိုက်နာ။ P.S.D.။) ကုဒါလ(၁)
(သာရတ္ထ၊ ၁။ ၇၃။ သီ၊ ၆။ သစ်၊ ၁။ ၉၇) - ကြည့်။

ဒါလယတိ (ကြိ) [ဒလ+ဏယ+တိ] ဖောက်-
ခွဲ-တူး-ဆွ-ဖြတ်တောက်-ဖျက်ဆီး-
၏။ ဒါလေတိ-ကြည့်။

ဒါလယိ* (ကြိ) [ဒလ+ဏယ+တိ] ဖောက်-
ခွဲ-တူး-ဆွ-ဖြတ်တောက်-ဖျက်ဆီး-ပြီ။
ဒါလေတိ-ကြည့်။

ဒါလယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဒလ+ဏယ+တွာ] (၁)
ဖောက်ခွဲ၍။ (၂) ဖြတ်တောက်၍။ (၃)
မှတ်လွင့်-ဖျက်ဆီး-၍။ (၁) ဒါလယိတွာ-
(စူဠနိ၊ ၂၇၃) တိ ဖာလေတွာ။ စူဠနိ၊ ၄။ ၁၂၉။
(၂) ဒါလယိတွာ (သုတ္တနိ၊ ၂၇၃) တိ ဆိန္ဒိ-
တွာ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၃၆။ (-မိလိန္ဒ၊ ၃၅၁။)
(၃) တမံ ဒါလယိတွာ (စရိယာ၊ ၄၀၉) တိ
ကာမာဒိနဝဒဿနဿ ပဋိပက္ခဘူတံ သမ္မော-
ဟတမံ ဝိဓမ္မိတွာ။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၈၈။ (-
သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၃၇။)

ဒါလယိဿာမိ (ကြိ) [ဒလ + ဏယ + ဿာမိ]
ဖောက်-ခွဲ-တူး-ဆွ-ဖြတ်တောက်-ဖျက်
ဆီး-ရလိမ့်အံ့။ ဒါလေတိ-ကြည့်။

ဒါလိဒွိယ (န) [ဒလိဒ္ဓ+ဏိယ။ ဒလိဒ္ဓဿ ဘာ-
ဝေါ ဒါလိဒ္ဓိယံ။ နိတိ၊ ဓာ၊ ၁၀၄။ (ဒါရိဒြ၊
ဒါရိဒြ-သံ)] ဥစ္စာမဲ့-မဲ့-ဆင်းရဲ-နွမ်းပါး-
သူ၏အဖြစ်၊ ဥစ္စာမဲ့လူတန်းစား၏ အဖြစ်။
ဒါလိဒ္ဓိယ (ဒါ၊ ၃။ ၅၄။ အံ၊ ၂။ ၃၀၉) နှိ ဒလိဒ္ဓ-
ဘာဝေါ။ ဒါ၊ ၄။ ၃။ ၃၆။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၁၅။
ဒုဂ္ဂတဘာဝေါ ဒါလိဒ္ဓိယံ။ သံ၊ ၆။ ၂။ ၅၃၂။
ဒလိဒ္ဓေါ နာမ ဒုဂ္ဂတော၊ တဿ ဘာဝေါ
ဒါလိဒ္ဓိယံ။ အံ၊ ၆။ ၃။ ၁၁၄။ (-မ၊ ၄။ ၃။ ၁၁၇။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၇၆။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၃။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၇၊
၂၆၅။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၄။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၇။
နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၈၉။ သီ၊ ၆။ သစ်၊ ၂။ ၃၁၆။ ဒီ၊ ၆။
၂။ ၇၄။ သံ၊ ၆။ ၁။ ၃၂၁။ အံ၊ ၆။ ၂။ ၂၉၇။)

ဒါလိဒ္ဓိယပက် (ပု) [ဒါလိဒ္ဓိယ+ပက်။ (ဒါရိဒြ၊
ပံက-သံ)] ဥစ္စာမဲ့ လူတန်းစား၏ အဖြစ်ဟု
သော-ရွှံ-ညှန်-နွံအိုင်။ ဒါလိဒ္ဓိယပက်-
တော ဥဒ္ဓရတိ။ ဒီ၊ ၆။ ၃။ ၈၈။

ဒါလိဒ္ဓိယပုတ္တ (တိ) [ဒါလိဒ္ဓိယ+ပုတ္တ] ဥစ္စာမဲ့
လူတန်းစား၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သော၊ သူ။

အထဿ အနုက္ကမေန ဒါလိဒွိယပုတ္တဿ ....
န ဘဝိံသု။ ဇာ၊ဌ၊၁။၂၄၄။

ဒါလိဒွိယဘယ (န) [ဒါလိဒွိယ+ဘယ] ဥစ္စာမဲ့
လူတန်းစား၏ အဖြစ်ဟူသော - ကြောက်
ဖွယ်-ဘေး။ ဒါလိဒွိယဘယတော ပရိပါလ-
နဋ္ဌေန။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၆၈။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၃၇။ အံ၊ဋ္ဌိ၊
၃။၂၂၂။

ဒါလိမ (ပု) [ဒလ+မ။ ဒလ ဝိဒါရဏေ၊ မော၊
ဣကာရာဂမော။ ဒါဋ္ဌိမောပိ။ ဓာန်၊ဋ္ဌိ၊၅၇၀။
(ဒါဋ္ဌိမ-သံ)] တလည်း(သလဲ)ပင်။ အောက်
ပုဒ် ကြည့်။ (အမရ၊၁၄။၆၄-လည်း ကြည့်။)

ဒါလိမလဋ္ဌိ (ထိ) [ဒါလိမ+လဋ္ဌိ] တလည်း
(သလဲ)နွယ်။ ဖုလ္လံ ဒါလိမလဋ္ဌိံ ဝါ (ထေရီ၊
၄၁၃)တံ ပုပ္ဖိတံ ဗီဇပူရလတံ ဝိယ။ ထေရီ၊
၄။၂၃၄။

ဒါလေတဗ္ဗ (တိ) [ဒလ+ဏေ+တဗ္ဗ] ဖောက်-
ခွဲ-ဖျက်ဆီး-အပ် - သင့် - ထိုက်-သော
(ကိလေသာစသည်)။ သဗ္ဗေ ကိလေသာ
ဒါလေတဗ္ဗာ။ မိလိန္ဒ။၃၈၃။

ဒါလေတိ (ကြံ) [ဒလ+ဏေ+တိ။ နိတိ၊ဓာ။
၃၄၃။] ဖောက် - ခွဲ - တူး - ဆွ - ဖြတ်
တောက်- ဖျက်ဆီး-၏။ ဒါလေတိ-မိလိန္ဒ။
၃၈၃။ ဒါလယတိ- မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၅၁။ ဒါလေမု
မစ္စုနော သေန(ထေရ၊၃၆၂)န္တိ အတ္တာနံ....
သေနာဘူတံ ကိလေသဝါဟိနိံ သမုတ္တိန္ဒေမ။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၈။ ဒါလယိံ - အပ၊၂။၆၁။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၃။ ဒါလယိဿာမိ - ထေရ၊
၃၀၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၆။

ဒါလေမု (ကြံ) [ဒလ+ဏေ+ယျောမ။ ယျော-
မ-ကို မေ-ပြု။ နိတိ၊သုတ္တ။၁၀၇၀။] ဖောက်
- ခွဲ - တူး - ဆွ - ဖြတ်တောက် - ဖျက်ဆီး-
ကုန်အံ့။ ဒါလေတိ-ကြည့်။

ဒါဝ (ပု) [ဒု+ဏ။ ဒုနောတိတိ ဒါဝး။ ကာသိ-
ကာ။ ပါဏိနီ၊၃။၁။၁၄၂။ (-မုဒ္ဒဗောဓ။

၁၀၀၀။)] (၁) တော။ (၂) တောမီး။
(၃) စစ်ရှုံး၍-ထွက်ပြေး- တိမ်းရှောင်-ဖဲ
သွား-ခြင်း။ (တော၊ နတ်၊ တောမီး။ ပြာ၊
ဓာန်။ မွေးဖွားခဲ့ခြင်း။ သိ၊ဓာန်။ ရေ၊ ပူ
လောင်ခြင်း။ သဒ္ဓတ္ထပါရိဇာတ။) (၁)
အောက်ပုဒ် ကြည့်။ (၂) ဒါဝ သ္မုဒေါဝေန-
ဟုတာဝနး။ အမရ၊၁။၆၀။ (-၂၃။၂၀၅။)
(၃) ဒဝ (၅)-ကြည့်။

ဒါဝဂ္ဂိ (ပု) [ဒါဝ+အဂ္ဂိ။ ဒု+အဂ္ဂိ။ (ဒါဝဂ္ဂိ-
သံ)] တောမီး။ အတ္တနော နိဿယဒဟန-
ရသော ဝါ၊ ဒါဝဂ္ဂိ ဝိယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၉။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၀၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၄၂။ ဒါဝဂ္ဂိ
နာမ ဝနဂ္ဂိ၊ သော ဟိ ဒုဋ္ဌော အဂ္ဂိ ဒဝဂ္ဂိ၊
သော ယေဝ ဒါဝဂ္ဂိတိ ဝုစ္စတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌိ၊၁။
၃၅။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၈။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၂၆၊
၂၂၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၈၊၂၂၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၈။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၃။ ဝိမတိ၊၁။၂၃၈။)

ဒါဝဂ္ဂိဥပဒ္ဓုတ (တိ) [ဒါဝဂ္ဂိ+ဥပဒ္ဓုတ] တောမီး
သည်-နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-အပ်သော(တော-
စသည်)။ ဒါဝဂ္ဂိဥပဒ္ဓုတေ ဝနေ။ စရိယာ၊
ဋ္ဌ။၂၂၆။

ဒါဝဂ္ဂိနိဗ္ဗာန (န) [ဒါဝဂ္ဂိ+နိဗ္ဗာန။ (ဒါဝဂ္ဂိနိဗ္ဗိ-
ဏ-သံ)] တောမီး၏ငြိမ်းခြင်း။ ဒါဝဂ္ဂိနိဗ္ဗာနံ
အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၈။

ဒါဝဂ္ဂိသန္တာပ (ပု) [ဒါဝဂ္ဂိ+သန္တာပ] တောမီး
၏ ပူလောင်ခြင်း၊ တောမီးအပူ။ ကေစ္စော
ဒါဝဂ္ဂိသန္တာပေါ ကာယံ စိဝရေန ပဋိစ္ဆာဒေ-
တွာ သက္ကာ ဝိနောဒေတုံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၅၇။

ဒါသ (ပု) [ဒါသ+အ။ ဒါသ ဒါဟေ၊ ဒါသန္တေ
တဿာတိ ဒါသော၊ အ။ ဓာန်၊ဋ္ဌိ၊၅၁၄။
(-၆၇၀။ ထောမ။) ဒါ+သ။ ယင်း-၂၃၆။
ဒါ+အသ+အ။ ဒု+အသ+အ။ ဒါတဗ္ဗံ
ပဌမံ ဒေန္တိတိ ဒါ၊ အသန္တိ ဘက္ခန္တိတိ အသာ၊
ဒတွာ အသာ ဒါသာ၊ သာမိကာနံ ဒါတဗ္ဗံ
ပဌမံ ဒတွာ ပစ္ဆာ အသန္တိ ဘက္ခန္တိတိ

အတ္ထော။ သာမိကေဟိ ဝါ ဒိန္နံ အသန္တိ
ဘက္ခန္တိတိ ဒါသာ၊ ဒုက္ခေန ကသိရေန အသန္တိ
ပဝတ္တန္တိတိ ဝါ ဒါသာ။ နေတ္ထိဝိ။ ၅၇။ (-
ဓာန်၊ ၂၃၆။) ထိ-၌ ဒါသိ။ (ဒါ၊ ဒါသ-
သံ)] (၁) ကျေးကျွန်၊ အစေခံ၊ အစေအပါး။
(၂) တံငါသည်၊ ငါးဖမ်းသမား။ (၃) ဒါသ-
ဝတ္ထု(ကျေးကျွန်၏ - အကြောင်း - အဋ္ဌပ္ပတ်
- ဖြစ်စဉ် - ဖြစ်ရပ်)။

ယင်း-ကျွန်သည်— (၁) အန္တောဇာတ
= အိမ်တွင်း၌ ကျွန်မမှ မွေးဖွားသောကျွန် =
အိမ်ပေါက်ကျွန်၊ (၂) ခနက္ကိတ = ဥစ္စာဖြင့်
ဝယ်ယူအပ်သောကျွန် = ငွေဝယ်ကျွန်၊ (၃)
ကရမရာနိတ = သူတပါးလက်ဖြင့် သေထိုက်
သူအဖြစ် ဆောင်ယူအပ်သောကျွန် = သူရ
ကျွန်၊ (၄) သာမံ ‘သယံ’ ဒါသဗျောပဂတ
= ကိုယ်တိုင် ကျွန်အဖြစ်သို့ ကပ်ရောက်သော
ကျွန် = ကိုယ်တိုင်ကျွန်ခံသောကျွန်-ဟူ၍ ၄-
မျိုးရှိ၏။ ထိုတွင်— (၁) အန္တောဇာတ-ကျွန်
ဟူသည်— အမျိုးအနွယ်က ကျွန်မျိုးကျွန်
နွယ် ကျွန်အဆက်အသွယ်ဖြစ်၍ အိမ်တွင်း
ကျွန်မမှ မွေးဖွားသော ကျွန်ဖြစ်၏။ (၂)
ခနက္ကိတ-ကျွန်ဟူသည်— အမိအဖတို့ထံမှဖြစ်
စေ၊ ကျွန်ပိုင်ရှင်တို့ထံမှဖြစ်စေ ငွေကြေးဖြင့်
တန်ဖိုးပေး၍ ဝယ်ယူအပ်သော ကျွန်ဖြစ်၏။
(၃) ကရမရာနိတ-ကျွန်ဟူသည် — တပြည်
ရပ်ခြား တိုင်းတပါးကိုဖြစ်စေ၊ မိမိ၏ တိုင်း
ပြည်အတွင်း၌ တစုံတခုသော ကျေးရွာ နယ်
ပယ် ဇနပုဒ်ကိုဖြစ်စေ တိုက်ခိုက် လုယက်
ဖျက်ဆီး၍ (စစ်နိုင်၍) ယင်း-အရပ်တို့မှ သူ
ပန်းအဖြစ် ဖမ်းဆီး ခေါ်ဆောင်အပ်သော
ကျွန်ဖြစ်၏။ (၄) သာမံ ‘သယံ’ ဒါသဗျော-
ပဂတ-ကျွန်ကား — မိမိကိုယ်တိုင် အသက်
မမွေးမြူနိုင်သဖြင့် သို့မဟုတ် မိမိ၏အသက်
စည်းစိမ် အိုးအိမ်၏ လုံခြုံမှုကို စိတ်မချရ
သဖြင့် ဆင်ထိန်း၊ မြင်းထိန်းတို့ပမာ သူဌေး
သူကြွယ် ငွေရှင် ကြေးရှင်တို့ထံ ကိုယ်တိုင်

ကျွန်ခံလာသူ ဖြစ်၏ (ဝိ၊ ၄၊ ၂၊ ၂၇။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ။ ၁၃၇။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၁၅၂။ မ၊ ၄၊ ၂၊ ၆။ ဒီ၊
ဇီ၊ ၁။ ၂၃၀။ သီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၊ ၅၃။ ဝိ၊ နိစ္ဆယ၊ ၄၊
၂။ ၂၄၇။ ဓာန်။ ဓာန်၊ ၄၊ ၅၁၅။)။ ဓမ္မသတ်
ကျမ်းများ၌ကား— (၁) ဝန့်၊ (၂) ဂါဟ၊
(၃) ဟတ္ထက-ဟူ၍ ကျွန် ၃-မျိုး လာရှိ၏။
ထိုတွင်— (၁) ဝန့်-ကျွန်ဟူသည်ကား —
စစ်အတွင်းမှာ သူဘက်က ကိုယ့်ဘက်သို့
အလိုအလျောက် ဝင်လာသော သူ့ကျွန်မျိုး
တည်း။ ၎င်းသူ့ကျွန်ကိုပင် အလိုအလျောက်
လေဖြင့်ကြွေကျသောပန်းများကိုအားမထုတ်
ရဘဲ အလွယ်တကူ ရယူသကဲ့သို့ ရယူရသော
ကျွန်မျိုးဖြစ်ခြင်းကြောင့် သဒိသုပစာရအား
ဖြင့် “သို့ပန်းကျွန်” ဟူ၍လည်း ခေါ်ဆိုသေး
သည်။ ဤ၌ “သို့” သဒ္ဒါအားထုတ်ခြင်း မရှိ =
နိရုဿာဟ-အနက်ဟော-ဟု မှတ်ရမည်။ (၂)
ဂါဟ-ကျွန် ဟူသည်ကား— စစ်အတွင်း
တော၊ တောင်၌ပုန်းအောင်းနေရာမှ လိုက်လံ
ရှာဖွေ ဖမ်းဆီးရမိသော ဖမ်းရ ကျွန်မျိုး
တည်း။ (၃) ဟတ္ထက-ကျွန်ဟူသည်ကား—
စစ်အတွင်း ဓားအောက်လှံအောက် ရောက်
ပြီးမှ လက်နက်ချ၍ ကယ်ဆယ်ရသော ကျွန်
မျိုးတည်း။ တနည်း— ရှင်ဘုရင်က သေစေ
အမိန့်ပေးပြီးမှ သတ်မည့်ဆဲဆဲမှာ မသတ်ဘဲ
တဦးသောသူအား ပေးအပ်တော်မူ၍ ရသော
ကျွန်မျိုးတည်း။ ဟတ္ထက = လက်ရကျွန်-ဟု
ခေါ်နိုင်သေးသည်။... တနည်း— သို့၊ သို့ပန်း၊
သူရ ၃-မျိုး အထူးကား— မင်းကိုယ်တိုင်
ပါရှိသော စစ်မြေပြင်မှ ဖမ်းယူခဲ့သော
ရန်သူဘက် စစ်သည်ကို ‘သို့’ မင်းကိုယ်တိုင်
မပါသော စစ်မြေပြင်မှ မူးမတ်များဖမ်းယူခဲ့
သော စစ်သည်ကို ‘သို့ပန်း’၊ စစ်ရှုံးသော
နိုင်ငံမှ ဖမ်းယူခဲ့သော စစ်သည် စစ်သား
မဟုတ်သူ ယောက်ျား၊ မိန်းမများကို ‘သို့ရ’
ခေါ်သည်-ဟု အထူးမှတ်လေ(တောင်ပေါက်၊
ဓာန်၊ သျ၊ ၅၁၄)။

(၁) န ဘိက္ခုဝေဒါသော ပဗ္ဗာဇေတဗ္ဗော၊
 ယော ပဗ္ဗာဇေယျ၊ အာပတ္တိ ဒုက္ကဋ္ဌဿ။ ဝိ၊ ၃။
 ၁၀၇။ (၁),(၂) ဒါသောယုတြ၊ ဒါသ ဒါနေ၊
 အ၊ “ဒါသော ကေဝဇ္ဇာစစ္စေသု” တိ ရုဒ္ဒေါ။
 ဓာနံ၊ ၆။ ၆၇၀။ (၃) လက္ခဏာလ္လဏာ ဒါသော
 စ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၃၇။

ဒါသော — ဝိ၊ ၂။ ၂၉၀။ ဒီ၊ ၁။ ၁၇၃။
 အံ၊ ၁။ ၁၀၂။ ဒါသ — ဝိ၊ ၃။ ၁၀၂။ သံ၊ ၁။
 ၂။ ၂၂၄။ ဒါသ(အာ၊ ၆) — ဇာ၊ ၁။ ၄။ ၁၂။
 ဒါသံ — ဝိ၊ ၄။ ၄၅၇။ ဝိ၊ ၁။ ၂၆၃၊ ၃၁၆။
 ဒါသေ — အပါ၊ ၁။ ၇၇၊ ၈၁။ မ၊ ၁။ ၁။ ၇၉။
 ဒါသေန — ဝိ၊ ၂။ ၂၇၉။ ဒီ၊ ၁။ ၂၃၀။ ဇာ၊
 ၁။ ၁၃၀။ ဒါသေဟိ — ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၁၀၉။
 ဒါသဿ(စ၊ ၆) — ဓမ္မ၊ ၁။ ၁၀၉၊ ၃၆၆။ အပါ၊
 ၁။ ၂၁၅။ ဒါသနံ — စရိယာ၊ ၁။ ၂၉၇။
 ဒါသဿ — ဇာ၊ ၂။ ၁၃၇။ ဝိ၊ ၁။ ၃၁၆။ နေတ္ထိ၊
 ၆။ ၆၁။ ဒါသနံ — ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။
 ၁၅၃။ ဒါသေသု — သံ၊ ၁။ ၂။ ၁၈၀။ အံ၊ ၁။
 ၁၄၀။ ဒါသိ — ဝိ၊ ၁။ ၂၀၃၊ ၂၁၆။ ဝိ၊ ၁။
 ၁၄၂။ ဒါသိယော — ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၂၇၂။ ဇာ၊ ၁။
 ၃၉၂။ ဒါသျော — ဇာ၊ ၁။ ၂၁၅။ ဇာ၊ ၁။
 ၅၃-၄။ ဒါသိ — ဝိ၊ ၃။ ၂၀၇။ ဇာ၊ ၁။ ၂၉၅။
 ဒါသိယံ၊ ဒါသိကံ — ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၃၃၅။ ဒါသိ-
 ယော — အံ၊ ၁။ ၁။ ၃၁၅။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၃။ ထေရ၊
 ၁။ ၂။ ၃၆၃။ ဒါသိဟိ(တ၊ ၁) — အံ၊ ၁။ ၁။ ၃၁၆။
 ၃၂၀။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၄၃၇။ ဒါသိယာ (ဆ၊ ၆) —
 သံ၊ ၁။ ၁။ ၂၆၆။ မဟာနိ၊ ၁။ ၄၆။ မ၊ ၁။ ၁။ ၄။
 ဒါသျံ (သ၊ ၆) — မဟာနိ၊ ၁။ ၉။

ဒါသက (ပု) [ဒါသ+ကထိ-၌ ဒါသိကာ၊ ဒါသိ-
 ယာ] (၁) ကျေးကျွန်၊ အစေခံ၊ အစေအပါး။
 (၂) ဒါသက-သတိုးသား။ (၃) ဒါသက-
 ရဟန်း၊ ဒါသက-ထေရ်။ (၁) ဒါသိယ(ဇာ၊
 ၂။ ၃၅၅) နှို ဒါသိကံ။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၃၃၅။ ဒါသိ-
 ယန္တိ ဒါသိယေဝ ဒါသိကံ၊ တံယေဝ ဒါသိယံ။
 ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၅၄၇။ သာမိနာ ဒါသကော ဂစ္ဆာ-
 ပီယတေ ဂါမကံ။ စိန္တာ၊ ၁။ ၂။ ၂။ ဒါသက-

ပုတ္တ-လည်း ကြည့်။ (၂) ဒါသကောတိဿ
 နာမံ အဟောသိ။ ထေရ၊ ၁။ ၁။ ၇။ (၃) ဥပါ-
 လိ ဒါသကော စေဝ၊ သောဏကော သိဂ္ဂဝေါ
 တထာ။ ဝိ၊ ၅။ ၆၁၂။ ဝိ၊ ၁။ ၂၄၊ ၄၆။ (-
 သံ၊ ၂။ ၁၀၃-၅။ ထေရ၊ ၂။ ၂၄။ ဝိ၊ ၁။ ၄။ ၁၃၉။
 အဘိ၊ ၁။ ၁။ ၃၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၅။ မဟာဝံ၊ ၁။
 ၁၀၆။) အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဒါသကတ္ထေရ (ပု) [ဒါသက+ထေရ] အရှင်
 ဒါသကထေရ်။ ဒါသကတ္ထေရော အတ္တနော
 ဥပဇ္ဈာယဿ ဥပါလိခတ္ထရဿ။ ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၂၀၀။
 ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၃၂၄။

ဒါသက-အမည်ရသောထေရ် ၃-ပါး-(၁)
 “အရာခပ်သိမ်း၌ သူမပါလျှင် မပြီးသော
 အရာတခုကား အဘယ်နည်း” ဟူသော
 ပုစ္ဆာကို မဖြေနိုင်သော အရှင်ဒါသကထေရ်၊
 (၂) အပျင်းကြီး၊ အအိပ်ကြီးသည် ဖြစ်၍
 ဝက်နှင့် ဥပမာ အနှိုင်းခံရသော အရှင်ဒါသ-
 ကထေရ်၊ (၃) တနေ့တည်း၌ တဂါဝုတ်ခရီး
 ကို အသွားအပြန် ၄-ခေါက်ပြန် သွားလျက်
 သံဃာတဝန်ကို ထမ်းဆောင်ခဲ့သော အရှင်
 ဒါသကထေရ်-ဟူ၍ ၃-ပါး။

ယင်း-တွင်— (၁) အရှင်ကား အရှင်
 ဥပါလိ၏ တပည့် ဒါသကထေရ်ပင် ဖြစ်၏။
 ၁၂-နှစ်သားအရွယ် ငယ်စဉ်ကပင် ဝေဒကျမ်း
 တို့၌ တဖက်ကမ်းရောက် တတ်မြောက်နေ
 သော ဝေသာလီပြည်သား ပုဏ္ဏားလုလင်ပျို
 တဦး ဖြစ်၏။ သံဂါယနာ တင်ပြီး၍ ဝါလိ-
 ကာရုံကျောင်း၌ သီတင်းသုံးနေဆဲဖြစ်သော
 အရှင်ဥပါလိနှင့် ဆုံမိ၍ ဝေဒကျမ်းလာ ခက်
 ရာခက်ဆစ်တို့ကို မေးလျှောက်၏။ ထိုအခါ
 အရှင်ဥပါလိသည် မေးသမျှအားလုံးကို ဖြေ
 ဆိုပြီးနောက် “အရာခပ်သိမ်း၌ သူမပါလျှင်
 မပြီးနိုင်သော အရာတခုကား အဘယ်နည်း”
 ဟု (အမည်နာမကို ရည်ရွယ်၍) ပြန်မေး၏။
 မဖြေနိုင်ပဲ “ဤပြဿနာကား အဘယ် ဝေဒ
 ကျမ်း၌ လာပါသနည်း” ဟု လျှောက်၍-

“ဗုဒ္ဓဝေဒကျမ်းမှလာသည်”ဟု အရှင်ဥပါလိ၏ အဖြေကို ကြားရရာ ဗုဒ္ဓဝေဒကို သင်ယူလိုခြင်းကြောင့် လုလင်ပျို စာသင်ဖက် ၃၀၀-နှင့်တကွ ရှင်ရဟန်းပြု၍ ရဟန္တာ ဖြစ်ပြီးနောက် ရဟန္တာ တထောင်၏ ခေါင်းဆောင်ဖြစ်၍ ပိဋကတ် ၃-ပုံကို သင်ယူတတ်မြောက်ခြင်းကြောင့် တသာသနာလုံး၏ ဆရာစဉ်၌ ယခုတိုင် ပေါ်လွင်ထင်ရှားသော အရှင်ဒါသကထေရ်ဖြစ်၏ (သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၁၁၀။ ဒီပဝံသ၊ ၅။ ၃၀-၁။ မဟာဝံသ၊ ၅။ ၁၀၆-၁၁၅)။ ယင်းအရှင်သည် သက်တော် ၆၄-တွင် ပရိနိဗ္ဗာန်ဝင်စံလေသည် (ဒီပဝံသ၊ ၅။ ၃၁)။

(၂) အရှင်ကား အနာထပိဏ်သူဌေးကြီး၏ ကျွန်မသား ဖြစ်၍ ဒါသက-ဟူသော အမည်ကို ခံယူရ၏။ အရွယ်ရောက်၍ ဇေတဝန်ကျောင်းတော်ကြီး၌ ဆောင်ရွက်ဖွယ် ‘ဝေယျာဝစ္စ’ဟူသမျှကို အမြဲပြုလုပ်ရန် တာဝန်ပေးထား၏။ ထို့ကြောင့် တရားနာရခြင်း၊ ဘုရားဖူးရခြင်း အခွင့်ကောင်းများကို ရ၍ နောက်ဆုံး၌ တော်လှန်ပြီး ရဟန်းပြုခွင့်အထိ ရရှိခဲ့၏။ သို့ရာတွင် ဒါသအမျိုးဇာတ်မှ လိုက်ပါလာခဲ့သော ဗီဇသတ္တိများကြောင့် လုံ့လ ဝီရိယမရှိ ပျင်းရိသည်ဖြစ်၍ ရဟန်းတရား မပွားများပဲ အိပ်အိပ်စားစားဖြင့် အချိန်ဖြုန်းလျက်ရှိရာ ဘုရားရှင်က သနားတော်မူသဖြင့် “မိဒ္ဓိ ယဒါ ဟောတိ”စသော ရွာသူတို့ မွေးထားသော ဝက်ဥပမာ ဂါထာဖြင့် အမိဝမ်းခေါင်း အောင်းပြီးရင်း အောင်းရခြင်း-စသော ဝဋ်ဒုက္ခကို ပြ၍ ဆုံးမတော်မူခြင်းကြောင့် ရဟန်းတရား ပွားများအားထုတ်သဖြင့် ရဟန္တာ အဖြစ်သို့ ရောက်သော အရှင် ဒါသကထေရ်ဖြစ်၏ (ထေရ၊ ၂၂၃။ ထေရ၊ ၄၁။ ၈၅-၆)။

(၃) အရှင်ကား ကောသမ္မိပြည် ဘောသိတာရုံကျောင်းနေ ထေရ်ကြီး ၆၀-တို့တွင် တပါး အပါအဝင် ဖြစ်၏။ ကောသမ္မိပြည်မှ

တဂါဝုတ်မျှ ဝေးသော ဗဒရိကာရုံ တောရကျောင်း၌ ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို ဟောပြော၌ အထူးကျော်စောသော အရှင်ခေမက ထေရ်သည် တောရဆောက်တည်၍ နေစဉ် မကျန်းမမာ ရောဂါစွဲကပ်လျက်ရှိသည်။ ဘောသိတာရုံ ကျောင်းနေ ထေရ်ကြီးတို့သည် အရှင်ခေမက တရားကို နာယူလိုကြသော်လည်း တောရကျောင်း၏ ကျဉ်းမြောင်းခြင်း၊ မနေလောက်ခြင်း၊ မကျန်းမာနေသည် ဖြစ်၍ တရားဟော ပင့်လျှောက်ရန်လည်း မသင့်လျော်ခြင်းကြောင့် ထေရ်ငယ် ဖြစ်သော အရှင်ဒါသကကို—

(၁) ပဌမအကြိမ် လူမမာ မေးရန် စေလွှတ်၏။ “ဝေဒနာ မသက်သာ”ဟု အကြောင်းပြန်သောအခါ—

(၂) ဒုတိယအကြိမ် အရှင်ခေမကအား ခန္ဓာ ၅-ပါးတွင် တပါးပါးကို ငါစွဲ၊ ငါ့ဥစ္စာစွဲရှိ၊ မရှိ မေးရန် စေလွှတ်ပြန်၏။ အစွဲမရှိ-ဟု အကြောင်းပြန်သောအခါ—

(၃) တတိယအကြိမ် “အစွဲမရှိလျှင် ငါ့ရှင် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်လော”ဟု မေးရန် စေလွှတ်ပြန်၏။ ခန္ဓာ ၅-ပါးတွင် တပါးတပါးစီ၌သာ အစွဲမရှိပါ။ ခန္ဓာ ၅-ပါးလုံးပေါင်း၍ ၅-ပါးလုံးအပေါ်၌ ငါ ‘အသိမာန’စွဲ ရှိသေးသည်-ဟု အကြောင်းပြန်သောအခါ—

(၄) စတုတ္ထအကြိမ် ခန္ဓာ ၅-ပါးတွင် “အဘယ်ခန္ဓာကို ငါ ‘အသိမာန’စွဲပါသနည်း”ဟု အကျဉ်းဖြေပြီး ပြဿနာကိုပင် ထပ်မေးရန် စေလွှတ်လိုက်ပြန်လေ၏။ ယင်းသို့ ၄-ကြိမ်တိုင်တိုင် စေလွှတ်ခြင်းခံရသော အရှင် ဒါသကထေရ်သည် တနေ့တည်း၌ အသွားအပြန် ခရီး ၂-ယူဇနာတိုင်အောင် ပေါက်၏။ ဤအကြိမ်၌ အရှင်ခေမကသည် တောင်ဝှေးထောက်ကာ ကိုယ်တိုင်ကြွလာ၍ အကျယ် ဟောပြောခြင်းကြောင့် ကိုယ်တိုင်လည်း အရဟတ္တဖိုလ်ရောက်၊ အရှင်ဒါသကနှင့် တကွ

ထေရ်ကြီးတို့လည်း အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်
ကြလေပြီ။ ဟောရင်း နာရင်း ဝိပဿနာပွား
၍တရားထူးကို ရဘူးကြလေပြီ(သံ၊ ၂။ ၁၀၃။
သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၉)။

ဒါသကပုတ္တ (ပု) [ဒါသက+ပုတ္တ] ကျေးကျွန်
၏သား၊ သားကဲ့သို့ ချစ်အပ်သော အိမ်
ပေါက်ကျွန်။ ဒါသကပုတ္တာ (အံ၊ ၂။ ၄၇၈၊
၄၇၉)တိ ဗလဝသိနေဟာသရဒါသယောဓာ။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၂။

ဒါသကမ္မ (န) [ဒါသ+ကမ္မ။ (ဒါကမ္မိဒါသ-
ကမ္မိသံ)] ကျေးကျွန်၏- အမှု- လုပ်ငန်း၊
ကျွန်ခံမှု၊ အစေအပါးခံမှု။ အမှု ကိ နိစ္စ-
မေဝ ပရဿ ဒါသကမ္မံ ကရိဿထ။ မ၊ ၄။ ၄။
၂၄၁။ (-စရိယာ၊ ၄။ ၇၅။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၇၈။
ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၈၁။)

ဒါသကမ္မကရပရိဝုတ (တိ) [ဒါသကမ္မကရ +
ပရိဝုတ။ (ဒါသကမ္မိကရပရိဝုတ-သံ)] ကျေး
ကျွန်၊ အမှုလုပ်တို့သည် ခြံရံအပ်သော၊ သူ။
ဘုတ္တပါတရာသာ ဒါသကမ္မကရပရိဝုတာ ဥပ-
သကမ္မိသု။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၃။ (-အံ၊ ၄။ ၃။
၁၆၇။ စရိယာ၊ ၄။ ၇၉။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၈။)

ဒါသကဿကောပမာ (ထိ) [ဒါသကဿက+ဥပ-
မာ] ကျေးကျွန်၊ တောင်သူလယ်သမား-ဟူ
သော ဥပမာ၊ ကျေးကျွန်၊ တောင်သူ လယ်
သမားနှင့် နှိုင်းယှဉ်ခြင်း။ ဥပရိ အာဂတံ ပန
ဒါသကဿကောပမံ သန္ဓာယ ပုစ္ဆတိ။ ဒီ၊ ၄။
၁။ ၁၄၃။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၀။

ဒါသကာရက (တိ) [ဒါသ+ကရ+ဏ္ဍ။ ထိ-၌-
ကာရိကာ] ကျေးကျွန်အဖြစ်ကိုပြုတတ်သော၊
ကျေးကျွန်ပြုတတ်သော (တဏှာ-စသည်)။
ဒါသကာရိကာ တဏှာပိ တေသံ နတ္ထိ။ သံ၊ ၄။
၂။ ၂၆၀။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၁။

ဒါသကုမာရက (ပု) [ဒါသ+ကုမာရ+က]
ကျေးကျွန်အလို့ငှါဆောင်အပ်သော ကလေး
သူငယ်။ ဒါသကုမာရကေ (ဇာ၊ ၂။ ၃၃၆)တိ

တဝ ဒါသတ္ထာယ ကုမာရကေ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။
၂၉၇။

ဒါသကုလ (န) [ဒါသ+ကုလ] ကျေးကျွန်-
အမျိုး-အနွယ်။ ဒါသကုလေ နိဗ္ဗတ္တနာပဒါနံ
ဒဿေန္တော။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၅။ (-မ၊ ၄။ ၃။
၁၈၇။)

ဒါသဂဏ (ပု) [ဒါသ+ဂဏ] ကျေးကျွန် အ
ပေါင်း။ ပရိဝါရိတော ဒါသဂဏေန လိစ္ဆဝိ။
ပေတ၊ ၁၀၆။ ပေတ၊ ၄။ ၂။ ၁၇။ (-မ၊ ၂။ ၁၁၅။
အပ၊ ၂။ ၁၂၊ ၁၇၊ ၁၇၅။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၇။)

ဒါသဂါမ (ပု၊ န) [ဒါသ+ဂါမ။ (ဒါဂြာမ-သံ)]
ကျေးကျွန် (တို့၏ နေရာ)ရွာ။ ဒါသဂါမာ-
(သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၉)တိ ဒါသာနံ ဝသနဂါမာ။
သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၇။

ဒါသဂါမက (ပု၊ န) [ဒါသ+ဂါမ+က] ကျေးကျွန်
(တို့၏နေရာ)ရွာငယ်။ ကာသိဿ ရညော
ဝိသယေ၊ အဇာယိ ဒါသဂါမကေ။ အပ၊
၂။ ၂၁၅။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၅၆။

ဒါသဂါမဒွါရ (န) [ဒါသဂါမ+ဒွါရ] ကျေးကျွန်
(တို့၏နေရာ) ရွာတံခါးပေါက်။ ဒါသဂါမဒွါ-
ရေန ဂစ္ဆန္တေ အာကပ္ပကုတ္တဝသေန ဒါသဂါမ-
ဝါသိနော သဉ္ဇာနိ သု။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၀။ အံ၊ ၄။
၁။ ၁၄၀။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၄၄၂။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၄။

ဒါသဂါမဝါသီ (တိ) [ဒါသဂါမ + ဝသ + ဇာ]
ကျေးကျွန်တို့၏ရွာ၌-နေလေ့ရှိ- နေတတ်-
သောသူ။ အထက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဒါသဂ္ဂဟဏ (န) [ဒါသ+ဂဟဏ] ကျေးကျွန်ကို
-ယူ-လက်ခံ-အလှူခံ-ခြင်း။ အာရာမိ-
ကနာမေန ဒါသဂ္ဂဟဏေ အနုညာတေ ဝေ။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၄၉။

ဒါသစာရိတ္တ (န) [ဒါသ+စာရိတ္တ] ကျေးကျွန်
တို့၏-အလေ့ - အကျင့် - စရိုက်။ ဒါသ-
စာရိတ္တံ အာရောပေတွာ ကိတော။ ဝိ၊ ၄။ ၃။
၂၈၂။ ဝိသင်္ဂဟ၊ ၁၃၈။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၁၀။)

ဒါသဇန (ပု) [ဒါသ+ဇန] ကျေးကျွန်ဖြစ်သူ။
ဒါသဇနံ ဘုဇိဿံ ကတော။ ဇာ၊ဌ၊၅။၃၃၂။
(-စရိယာ၊ဌ။၂၀၃။)

ဒါသဇာတ (တိ) [ဒါသ+ဇာတ] ကျေးကျွန်
(ဖြစ်၍) ဖြစ်သောသူ။ သစေပိ ဒါသိယာ
ကုစ္ဆိသ္မိံ ဒါသဇာတော ဟောတိ။ အဘိ၊ဌ၊
၂။၄၂။

ဒါသဇာတိ (တိ) [ဒါသ+ဇာတိ] ကျေးကျွန်-
ဇာတ်-အမျိုး-အနွယ်၊ ကျေးကျွန် ဖြစ်ရ
ခြင်း။ မျာယံ ဒါသဇာတိ သောဓိတာ
ဘဝိဿတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၆၂။

ဒါသဌာန (န) [ဒါသ+ဌာန] ကျေးကျွန် ဖြစ်
ခြင်း၏အကြောင်း။ မာတာပိတုကောဋိယာ
ပန မေ ဒါသဌာနံ နတ္ထိ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၇၃။
အဘိ၊ဌ၊၂။၄၆၉။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၃၂။ မဟာနိ၊
ဌ။၁၈၂။

ဒါသတ္တသံဝတ္တနိက (တိ) [ဒါသတ္တ+သံဝတ္တနိက]
ကျေးကျွန်၏ အဖြစ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော
(အကုသိုလ်ကံ-စသည်)။ ဒါသတ္တသံဝတ္တနိ-
ကဉ္စိဿ ပုဗ္ဗေ ကတံ ပါပံ ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ဌ၊
၇။၁၂၅။

ဒါသတ္တ (ပု) [ဒါသ+အတ္တ] ကျေးကျွန်ဟူသော
အကျိုး၊ ကျေးကျွန်ပြုရန်။ ပြာဟ္မဏဿ
ဒါသတ္တာယ အဒါသိ။ မိလိန္ဒ။၂၆၇။ ပရေသံ
ဒါသတ္တာယ ဒိန္နာ။ အပ၊ဌ၊၁။၉၁။ ဇာ၊ဌ၊
၁။၈၉။ (-မိလိန္ဒ။၂၆၉။ စရိယာ၊ဌ။၉၅။
ဇာ၊ဌ၊၇။၃၅၁။)

ဒါသနာမက (တိ) [ဒါသ + နာမ + က] ကျေး
ကျွန်ဟူသော အမည်ရှိသောသူ။ ဒါသိ (၂)-
ကြည့်။

ဒါသန္တိ (ကြိ) [ဒါသ+အ+အန္တိ] ပူ-လောင်-
မြှိုက်-ကုန်၏။ ဒါသ-ဒေါင့်ကွင်း ကြည့်။

ဒါသပဋိဂ္ဂဟဏဒုက္ကဋ္ဌ (န) [ဒါသပဋိဂ္ဂဟဏ+ဒုက္က-
ဋ္ဌ] ကျေးကျွန်ကို - ခံယူ - အလှူခံ - ခြင်း

ကြောင့် သင့်သော ဒုက္ကဋ္ဌအာပတ်။ ဧဝံ
ယာစတော အညာတကဝိညတ္တိဒုက္ကဋ္ဌဉ္စေဝ
ဒါသပဋိဂ္ဂဟဏဒုက္ကဋ္ဌ ဟောတိ။ ဝိမတိ၊၁။
၂၇၂။

ဒါသပဏ္ဍဇ္ဈာပန (န) [ဒါသပဏ္ဍ+ဇ္ဈာပန] ကျေး
ကျွန်စာရင်း-ကျေးကျွန်စာချုပ်-ကို မီးရှို့
ခြင်း၊ ကျေးကျွန် အသိအမှတ်ပြု စာရွက်ကို
မီးရှို့ခြင်း။ တသ္မိံ တသ္မိံ ဇနပဒေ ဒါသ-
ပဏ္ဍဇ္ဈာပနာဒိနာ အဒါသကရဏနိယာမေန။
ဝိမတိ၊၂။၁၁၁။

ဒါသပတိဒါသ (ပု) [ဒါသ+ပတိဒါသ] ကျွန်
(နှင့်)တဆင့်ခံကျွန်၊ ကျွန်(နှင့်)သားပေါက်။
တဿပိ ဒါသော၊ တဿပိ ဒါသောတိ ဧဝံ
ဒါသပတိဒါသပရမ္မရာယ...“အယံ ဝေဿန္တ-
ရဿ ဒါသပတိဒါသော”တိ ဥတော။ ဇာ၊ဌ၊
၇။၃၃၂။

ဒါသပတိဒါသပရမ္မရာ (တိ) [ဒါသပတိဒါသ+
ပရမ္မရာ] ကျွန်၊ သားပေါက် အဆက်ဆက်။
အထက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဒါသပရိဇနပရိဝုတ (တိ) [ဒါသပရိဇန+ပရိဝုတ]
ကျေးကျွန်၊ အခြွေအရံတို့သည်-ခြံရံ-သိုင်း
ဝိုင်း-အပ်သောသူ။ ဒါသပရိဇနပရိဝုတော
ဂန္ဓမာလာဒိနိ ဂါဟာပေတော။ အံ၊ဌ၊၃။၈၈။

ဒါသပရိဘောဂ (ပု) [ဒါသ+ပရိဘောဂ] ကျေး
ကျွန်အဖြစ်ဖြင့် သုံးဆောင်ခြင်း၊ ကျေးကျွန်
ပြု၍ ခိုင်းစားခြင်း။ ဒါသပရိဘောဂေန ပရိ-
ဘူဇန္တိ။ သံ၊ဌ၊၃။၆၃။ (-ဇာ၊ဌ၊၁။၄၇၇။
သံ၊ဋီ၊၂။၃၂၈။)

ဒါသပရိယေသန (န၊တိ) [ဒါသ+ပရိယေသန]
ကျေးကျွန်ကို ရှာဖွေခြင်း။ သိဝီနံ နဂရံဖိတံ၊
ဒါသပရိယေသနံ စရံ။ ဇာ၊၂။၃၃၆။ ဇာ၊ဌ၊
၇။၂၉၇။

ဒါသပရိယောသန (တိ) [ဒါသ+ပရိယော-
သန] ကျေးကျွန်ဟူသော အဆုံးရှိသော၊

သူ။ ပါဠိယံ အာဂတာ ရာဇဘဠာဒယော
ဒါသပရိယောသာနာ။ ဝဇိရ။ ၄၃၈။

ဒါသပရိဝုတ (တိ) [ဒါသ+ပရိဝုတ] ကျေးကျွန်
တို့သည် ခြံရံအပ်သောသူ။ ပုရောဟိတော
ဒါသပရိဝုတော နှာနတ္ထာယ နဒီတီရံ အာဂ-
တော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂၇။

ဒါသပုရ (န) [ဒါသ+ပုရ။ (ဒါပုရ-သံ)] နွား
မြေရင်းသိမ်ပင် (မုံညင်းမြက်အမျိုးအစား)။
ဒါသပုရမ္ပိ။ ဓာန်၊ ၆။ ၅၉၂။ အမရ၊ ၁၄။ ၁၃၂။

ဒါသပုရိသ = ဒါသပေါရိသ (ပု) [ဒါသ+ပုရိသ]
ကျွန်ယောက်ျား။ ဂဝိဿံ ဒါသပေါရိသံ။
မဟာနိ။ ၈၊ ၉။ ဒါသပုရိသေ ပက္ခောသာပေ-
တွာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၀၉။

ဒါသပေဿဇန (ပု) [ဒါသ+ပေဿ+ဇန] ကျေး
ကျွန်အစေခံ(ဖြစ်သော)လူအပေါင်း၊ ကျေး
ကျွန်အစေခံဖြစ်သူ။ သော ဒါသပေဿဇနံ
အာဟ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၄၁။

ဒါသဗျ (န) [ဒါသ+ဗျ။ မောဂ်၊ ၄။ ၆၀။ ဒါသ+
ဏိယ။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၇၀။] ကျေးကျွန်၏
အဖြစ်၊ ကျေးကျွန်ဇာတ်။ ဒါသဗျာ (ဒီ၊ ၁။
၆၉။ မ၊ ၁။ ၃၄၃) တိ ဒါသဘာဝိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။
၁၉၀။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁၈။ ဒါသဗျ(မဟာနိ။ ၈) န္တိ
ဒါသဿ ဘာဝေါ ဒါသဗျ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၄၆။
(-ဒီ၊ ၁။ ၆၉၊ ၁၉၄-၅။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၁၆။ ဒီ၊ ၆။ ၁။
၂၃၀။)

ဒါသဗျောပဂတ (တိ) [ဒါသဗျ + ဥပဂတ]
ကျေးကျွန်၏ အဖြစ်သို့ ကပ်ရောက်သော၊
ကျွန်ခံလာသောသူ။ ဒါသဗျောပဂတော
သယံ။ ဓာန်၊ ၅။ ၅။ (ယင်း-ဋီလည်း ကြည့်။)

ဒါသဘာဝပရိမောစန (န) [ဒါသဘာဝ+ပရိ-
မောစန] ကျေးကျွန်အဖြစ်မှ လွတ်စေခြင်း၊
တော်လှန်ခြင်း။ ဒါသဘာဝပရိမောစနတ္ထာယ
ကိတတံ နိဝတ္တေတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၁၀။

ဒါသဘောဂ (ပု) [ဒါသ+ဘောဂ] ကျေးကျွန်
အဖြစ်ဖြင့် သုံးဆောင်ခြင်း၊ ကျေးကျွန်ပြု၍
ခိုင်းစားခြင်း။ န မေ ဒါရကာ သက္ကာ ကေ-
နစိ ဒါသဘောဂေန ဘုဉ်တုံ။ မိလိန္ဒ။ ၂၇၃။

ဒါသလက္ခဏ (န) [ဒါသ+လက္ခဏ] (၁) ကျေး
ကျွန်၏(အကောင်း၊ အဆိုးကို)မှတ်ကြောင်း
'လက္ခဏာ'။ (၂) ယင်း-လက္ခဏာကို ပြတတ်
သောကျမ်း၊ ဒါသလက္ခဏကျမ်း။ ဒါသလက္ခ-
ဏံ ဒါသိလက္ခဏံ။ ဒီ၊ ၁။ ၉၊ ၆၄။ (လက္ခဏန္တိ
တေသံ လက္ခဏပုကာသကသတ္ထံ။ သီ၊ ၆။ ၁။
၁။ ၃၇၂။) (-မဟာနိ။ ၂၉၇။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။
၃၉၆။)

ဒါသဝတ္ထု (န) [ဒါသ+ဝတ္ထု] ကျေးကျွန်
(၄-မျိုး)၏-အကြောင်းအရာ-အဋ္ဌပုတ်-
ဖြစ်စဉ်-ဖြစ်ရပ်။ ဝိနယပိဋက၊ မဟာဝဂ္ဂ-
ပါဠိ၊ ၁-ခန္ဓက၊ ၃၄-ဝတ္ထု။ ဝိ၊ ၃။ ၁၀၇။
(-ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၇၂။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၁၀။)

ဒါသဝါရ (ပု) [ဒါသ+ဝါရ] ကျေးကျွန်နှင့်-
စပ်သွယ် - ပတ်သက် - သော အလှည့်ကျ
ဒေသနာ။ ဒါသဝါရေ ပန။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၄။
(-ဒီ၊ ၆။ ၁။ ၂၃၂။ သီ၊ ၆။ ၁။ ၂။ ၅၇။)

ဒါသဝိနိစ္ဆယ (ပု) [ဒါသ+ဝိနိစ္ဆယ] ကျေးကျွန်
(၄-မျိုး) အဆုံးအဖြတ်၊ ကျေးကျွန်(၄-မျိုး)
ကို ဆုံးဖြတ်ရာစကားရပ်။ ဒါသဝိနိစ္ဆယော
ပနေတ္ထ သမန္တပါသာဒိကာယ ဝိတ္တာရတော
ဂဟေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ နိစ္ဆယ၊ ၆။ ၂။ ၂၄၇။

ဒါသဝိသယ (ပု) [ဒါသ+ဝိသယ] ကျေးကျွန်
၏အရာ။ အကာမကော ဝါ ဒါသဝိသယံ
ဥပေတိ။ မဟာနိ။ ၈။

ဒါသသတ (န) [ဒါသ+သတ] ကျေးကျွန်တို့၏-
အရာ-၁-ရာ၊ အရာ-၁-ရာ-သောကျေးကျွန်။
ဒါသိသတံ ဒါသသတံ၊ ဂဝံ ဟတ္ထုသတံ သတံ။
ဇာ၊ ၂။ ၃၆၈။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၆၅။ (-ဇာ၊ ၂။
၃၂၄။ မိလိန္ဒ။ ၂၇၅။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၄၀။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။
၂၇၁၊ ၃၂၆။)

ဒါသိက (တိ) [ဒါသ+ဏိက] ကျေးကျွန်တို့၏
နေရာဖြစ်သော (ရွာ-စသည်)။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

ဒါသိကဂါမ (ပုန) [ဒါသိက+ဂါမ] ကျေးကျွန်
တို့၏ နေရာရွာ။ ဒါသိကဂါမာ (အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၄၀) တိ ဒါသာနံ ဝသနဂါမာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၅၃။

ဒါသိကပုတ္တ (ပု) [ဒါသိကာ+ပုတ္တ] ကျွန်မ၏
သား၊ သားကဲ့သို့ ချစ်အပ်သော အိမ်ပေါက်
ကျွန်။ ဒါသိကပုတ္တာ (ဒီ၊၁။၄၇) တိ ဗလဝ-
သိနေဟာ သရဒါသယောဓာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။
(-မိလိန္ဒ။၃၁၅။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၃၃။)

ဒါသိကမ္မ (န) [ဒါသိ+ကမ္မ] ကျွန်မတို့၏-အမှု
-လုပ်ငန်း။ အမ္မာ ကံ နိစ္စမေဝ ပရဿ
ဒါသိကမ္မံ ကရိဿထ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၂။

ဒါသိကာ=ဒါသိယာ (ထိ) [ဒါသိ+က+အာ။
က-ကို ယ-ပြု။ နိတိ၊ပဒ။၂၆၉။ (ဒါရိကာ၊
ဒါသိကာ-သံ)] ကျွန်မ၊ အစေခံမ။ ဒါသက
(၁)-ကြည့်။

ဒါသိကုစ္ဆိ (ပု၊ထိ) [ဒါသိ+ကုစ္ဆိ] ကျွန်မ၏-ဝမ်း
-ဝမ်းပိုက်။ ဒါသိကုစ္ဆိယံ နိဗ္ဗတ္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊
၄။၇။ ဒါသိကုစ္ဆိမ္မိ နိဗ္ဗတ္တဘာဝေ ဒေါသံ
ဒဿေတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၄။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၄၅။ ဝိမတိ၊၁။၁၉၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၆။)

ဒါသိကုလ (န) [ဒါသိ+ကုလ] ကျွန်မတို့၏-
အမျိုး - အနွယ်။ ပူရေန္တိ ဥနိကသတံ၊
ဇာတာဒါသိကုလေယတော။ အပ၊၂။၂၉၄။
ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၀၈။

ဒါသိ(သိ)ဂဏ (ပု) [ဒါသိ+ဂဏ] ကျွန်မတို့၏
အပေါင်း။ နေကာနံ ဒါသိဂဏာနံ စယော။
မ၊၂။၁၁၅။ ဒါသိဂဏံ ဒါသဂဏံ။ အပ၊၂။
၁၂၊၇၅၊၁၇၅။ (-ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၇။ ထေရီ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၃။)

ဒါသိဂဏပရိဝုတ (တိ) [ဒါသိဂဏ + ပရိဝုတ]
ကျွန်မ အပေါင်းသည် ခြံရံအပ်သော၊ သူ။
ဒါသိဂဏပရိဝုတာ နဂရာ နိက္ခမိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
၆၇။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၃၊၃၄၆။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။
၁၈၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၇၅၊၄၅၀။)

ဒါသိ(သိ)ဂဏပုရက္ခတ (တိ) [ဒါသိ(သိ)ဂဏ+
ပုရက္ခတ] ကျွန်မအပေါင်းသည်-ရွေးသွားပြု
အပ်-ခြံရံအပ်-သော၊ သူ။ ဒါသိဂဏပုရက္ခ-
တာ(ထေရီ၊၂၇၂) တိ ယထာရဟံ အလင်္ကတ-
ပဋိယတ္တေန အတ္တနော ဒါသိဂဏေန ပုရ-
တော ကတာ၊ ပရိဝါရိတာတိ အတ္ထော။
ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅-၆။ (-ထေရီ၊၃၉၅။ အပ၊
၂။၂၁၄။ ဇာ၊၂။၆၉၊၂၀၈၊၂၀၉။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။
၁၄၁၊၁၅၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၂၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၀၀၊
၂၀၁။)

ဒါသိဇန (ပု) [ဒါသိ+ဇန] ကျွန်မဖြစ်သူ။ ဝေဠု
တသ္မိံ ဒေသေ ဒါသိဇနံ အာလပန္နိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၇၅။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၅။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၇၈။
သာရတ္ထ၊၂။၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၂။)

ဒါသိဋ္ဌာန (န) [ဒါသိ+ဋ္ဌာန] ကျွန်မ၏အရာ။
ပရာယတ္တဋ္ဌာနေတိ ပရေသံ ဒါသိဋ္ဌာနေ။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၉၄။

ဒါသိတ္တ (န) [ဒါသိ+တ္တ] ကျွန်မ၏ အဖြစ်၊
ကျွန်မ-ဟု သိရခြင်း၏-အကြောင်း-နိမိတ်။
ဒါသိတ္တံ ဝါ ဥပနေယျာ။ မိလိန္ဒ။၁၅၈။

ဒါသိဒါသ (န) [ဒါသိ+ဒါသ။ ရူ၊၃၅၉။] ကျွန်
မိန်းမ၊ ကျွန်ယောက်ျား၊ ကျွန်မ၊ ကျွန်ထီး။
ဒါသိဒါသံ ဇာတိဓမ္မံ။ မ၊၁။၂၁၇။ (-၂၁၈။)
အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဒါသိဒါသပဋိဂ္ဂဟဏ (န) [ဒါသိဒါသ+ပဋိဂ္ဂဟ-
ဏ] ကျွန်မိန်းမ၊ ကျွန်ယောက်ျားတို့ကို-ခံယူ
-အလှူခံ-ခြင်း။ ဒါသိဒါသပဋိဂ္ဂဟဏာ
ပဋိဝိရတော ဟောတိ။ ဒီ၊၁။၅၊၆၀။ မ၊၁။
၃၃၅။ မ၊၃။၁၃၊၈၃။ အံ၊၁။၅၃၀။ အံ၊၃။

၄၂၃။ အဘိ၊ပု။၁၆၇။ သာရတ္ထ၊၂။၃၃၀။
ဒါသိဒါသဝသေနေဝ တေသံ ပဋိဂ္ဂဟဏံ န
ဝဋ္ဋတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၃၃၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၉။

ဒါသိဒါသပရိဝုတ (တိ) [ဒါသိဒါသ+ပရိဝုတ]
ကျွန်မိန်းမ၊ကျွန်ယောက်ျားတို့သည် ခြံရံအပ်
သောသူ။ ဒါသိဒါသပရိဝုတာ ဝိစရိဿသိ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၇၃။

ဒါသိဒါသမူလ (န) [ဒါသိဒါသ+မူလ] ကျွန်
မိန်းမ၊ကျွန်ယောက်ျားတို့၏ အဖိုးငွေ၊ ကျွန်
မိန်းမ၊ကျွန်ယောက်ျားတို့ကို ဝယ်ယူရန်အဖိုး
ငွေ။ အလံ မေ တွေ့ကံ ဓနံ ဒါသိဒါသ-
မူလာယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၃။

ဒါသိဒါသဝေါဟာရ (ပု) [ဒါသိဒါသ + ဝေါ-
ဟာရ] ကျွန်မိန်းမ၊ကျွန်ယောက်ျား-ဟူသော
အမည်‘ဝေါဟာရ’။ ဒါသိဒါသဝသေနေဝါတိ
ဒါသိဒါသဝေါဟာရဝသေနေဝ။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊
၁။၃၅၁။

ဒါသိဓိတု (ထိ) [ဒါသိ+ဓိတု] ကျွန်မ၏သွီး။
ဒါသိဓိတရမ္ပိ ပဟိဏေယျ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။
(-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၀။)

ဒါသိပဏ္ဏ (န) [ဒါသိ+ပဏ္ဏ] ကျွန်မတို့၏စာရင်း
စာရွက်၊ ကျွန်မစာချုပ်၊ ကျွန်မအဖြစ် အသိ
အမှတ်ပြု-စာချုပ်-စာတမ်း။ တာ ဘုဇိ-
သိတ္တိယော “မယမ္ပိ ဒါသိယော ဟောမာ”-
တိ သယမေဝ ဒါသိပဏ္ဏံ လိခါပေန္တိ။ သာ-
ရတ္ထ၊၃။၂၄၃။ (-ဝိမတိ၊၂။၁၁၁။)

ဒါသိပုတ္တ (ပု) [ဒါသိ+ပုတ္တ] အိမ်ပေါက်ကျွန်မ
၏ သား။ ဒါသိပုတ္တော (ဒီ၊၁။၈၇)တိ ဃရ-
ဒါသိယာ ပုတ္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀။ (-ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၁။၂၄၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၀။ သိ၊
ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၂၆၂။)

ဒါသိဘရိယာဘူတမာတုဂါမ (ပု) [ဒါသိဘရိ-
ယာ+ဘူတ+မာတုဂါမ] ကျွန်မလည်းဖြစ်၊

မယားလည်းဖြစ်သော မိန်းမ။ အတ္တနော
ဂေဟေ ဒါသိဘရိယာဘူတမာတုဂါမံ ဝိယ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁။

ဒါသိဘောဂ (ပု) [ဒါသိ+ဘောဂ] ကျွန်မ
အဖြစ်ဖြင့် သုံးဆောင်ခြင်း၊ ကျွန်မပြု၍ ခိုင်း
စားခြင်း။ တတော အပရေန ဒါသိဘော-
ဂေနာ (ဝိ၊၁။၁၉၈) တိ မာသာတိက္ကမေ
ယေန ဘောဂေန ဒါသိ ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗာ ဟောတိ
ခေတ္တကမ္မကစဝရဆန္န ဥဒကာဟရဏာဒိနာ၊
တေန ဘုဉ္ဇိ သု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၁။)

ဒါသိမ (ပု) [ဒါသိ+မ?] ပဲပျားပင်။ (သျှစ်
သျှားပင်။ ဇာတ်ဝတ္ထု။) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဒါသိမကဉ္စက=ဒါသိမကောဉ္စက (ပု) [ဒါသိမ+
ကဉ္စက = ကောဉ္စက] ပဲပျားပင် (နှင့်)
ကွန်းလင်းပင်။ ဒါသိမကဉ္စကော စေတ္တာ-
(ဇာ၊၂။၃၄၅)တိ ဣမာနိ ဒွေ ရုက္ခဇာတိ-
ယော စ တွေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၁၃။ ဒါသိမ-
ကောဉ္စကောတိ တွေ ဒါသိမော နာမ အပ-
ရုက္ခဝိသေသော၊ ယော လောကေ “ပဲပျား”
ဣတိ ဝုစ္စတိ။ ကောဉ္စကော နာမ ဝေန်နာမ-
ကော ရုက္ခဝိသေသော၊ ယော လောကေ
“ကွန်းလင်း” ဣတိ ဝုစ္စတိ။ ဣမာ ဒွေ ရုက္ခ-
ဇာတိယော စာတိ ဒါသိမော စ ကောဉ္စ-
ကော စာတိ ဣမာ ဒွေ ရုက္ခဇာတိယော စ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၄၇။

ဒါသိလက္ခဏ (န) [ဒါသိ+လက္ခဏ] (၁) ကျွန်
မ၏ (အကောင်း၊အဆိုးကို) မှတ်ကြောင်း
‘လက္ခဏာ’။ (၂) ယင်း-လက္ခဏာကို ပြတတ်
သောကျမ်း၊ ဒါသိလက္ခဏ-ကျမ်း။ ဒါသိ-
လက္ခဏ-ကြည့်။

ဒါသိဝိမာန (ပု၊န) [ဒါသိဝိမာန+ဝတ္ထု။ နောက်
ပုဒ်ကျေ။] ကျွန်မဖြစ်ဘူးသော နတ်သမီး၏-
ဗိမာန်- ဘုံဆောင်-၏ အကြောင်းကို ပြဆို

ရာ ဒေသနာ။ ဝိမာနဝတ္ထုပါဠိ၊ ၁-ဝိမာန။ ၂-
ဝဂ်၊ ၁-ဝတ္ထု။ ဝိမာန။ ၂၁-၃။ အပိ သက္ကောဝ
ဒေဝိန္ဒောတိ ဒါသိဝိမာနံ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၈၂။

ဒါသိသံသပုရကွတ (တိ) [ဒါသိသံသ+ပုရကွတ]
ကျွန်မအပေါင်းသည် - ရွှေသွားပြုအပ် - ခြံရံ
အပ် - သော၊ သူ။ ဂေါမဏ္ဍလပရိဗျူဠော၊
ဒါသိသံသပုရကွတော။ ဇာ၊ ၂။ ၁၅၈။ ဇာ၊ ၄။
၆။ ၃၄။

ဒါသိ(သိ)သတ (န) [ဒါသိ+သတ] ကျွန်မတို့
၏ - အရာ - ၁-ရာ၊ အရာ - ၁-ရာ - သော
ကျွန်မ။ ပဉ္စ ဒါသိသတာ တုယံ၊ ယာ တေ'မာ
ပရိစာရိကာ။ ပေတ။ ၁၆၃။ ပေတ၊ ၄။ ၁၄၄။
ဒါသိသတံ သတ္တ ဂဝံသတာနိ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၂၇။
၃၆၅။ ဇာ၊ ၄။ ၂၁။ (-ဇာ၊ ၂။ ၂၂၀၊ ၃၆၈။
မိလိန္ဒ။ ၂၇၇။ မ၊ ၄။ ၄၄၀။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၄၄။
ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၃၁၆။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၂၇၁၊ ၃၆၅၊ ၃၆၅။)

ဒါသိသတ္တသတ (န) [ဒါသိ+သတ္တသတ] ကျွန်မ
တို့၏ ၇-ရာ၊ ၇-ရာသော ကျွန်မ။ ဣတ္ထိ-
သဟဿံ ဘရိယာနံ၊ ဒါသိသတ္တသတာနိ စ။
ဇာ၊ ၂။ ၂၉၅၊ ၂၉၆။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၂၀၆၊ ၂၁၀။

ဒါသိသောဏ္ဍ (တိ) [ဒါသိ+သောဏ္ဍ။ (ဒါသိ-
သော်ဏ္ဍ-သံ)] ကျွန်မ၌ - စွဲလမ်း - ကပ်ငြိ -
သော၊ သူ။ ပမတ္တော ဒါသိသောဏ္ဍော ဟုတော
သရဒါသိဟိ သဒ္ဓိ သံဝသတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၇၀။

ဒါသိ (ထိ) [ဒု+အသ+ဤ။ ဒါ+သ+ဤ။ ဒု
ကုစ္ဆိတံ အသတိ ဘက္ခတိတိ ဒါသိ၊ ဤ။
ဒီယန္တေ တာယာတိ ဝါ ဒါသိ၊ ဒါ ဒါနေ၊
သော၊ ဤ စ။ ဓာန်၊ ၄။ ၂၃၆။] (၁) ကျွန်မ၊
အစေခံမ။ (၂) လိပ်ဆူးရွှေ(လိပ်ဆူး)ပင်။
(လိပ်ဆူးငယ်။ ဓာန်၊ ၄။ ၂၃၆။ လိပ်ဆူးညို။
အမရ၊ သျ။) (၁) ဒါသ-ကြည့်။ (၂)
အထော သေရေယျကော ဒါသိ၊ ကိံ ကိရု-
တော ကုရုဏ္ဍကော။ ဓာန်၊ ၅။ ၇၉။ ဒါသ-
နာမကတ္တာ ဒါသိ။ ယင်း-ဦး။

ဒါသိသမ (တိ) [ဒါသိ+သမ] ကျွန်မနှင့်တူ
သော (မယား)။ (အရှင် - သခင် - လင် -
ယောက်ျား - ၏ ဝတ်ကြီး၊ ဝတ်ငယ်တို့ကို ဖြည့်
ကျင့်တတ်သော ကျွန်မ။) ဒါသိသမ (အံ၊ ၂။
၄၆၉)။ သာမိကဿ ဝတ္ထုပရိကာ ဒါသိတိ
မံ ဘဂဝါ ဓာရေတူတိ ဝတ္တာ သရဏေသု
ပတိဋ္ဌာသိ။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၇၈။

ဒါသျ (န) [ဒါသ+ဣ] ကျေးကျွန်၏ အဖြစ်၊
ကျေးကျွန်ဇာတ်။ သာမဉ္ဇ ဧကေ ဥပယန္တိ
ဒါသျ။ မဟာနိ၊ ၉။

ဒါဟ (ပု) [ဒါဟ+ဏ=သဏ်။ ဒဟ ဘသ္မိကရ-
ဏေ၊ ဒဟနံ ဒါဟော၊ သဏ်။ ပဉ္စိကာ၊ ၅။
၁၂၆။ (- နိတိ၊ ပဒ။ ၁၂၅။ နိတိ၊ သုတ္တ။
၁၂၁၊ ၁၂၂။ ထောမ။)] (၁) ပူလောင် -
လောင်မြိုက် - ခြင်း။ (တိ) (၂) ပူပန် -
လောင်မြိုက် - တတ် - ကြောင်းဖြစ် - သော
(ကိလေသာ)။ (၁) တံ အနုဿရတော
သရိရေ ဒါဟော ဥပဇ္ဇတိ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၂။
(- ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၂၇။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၃၂။ စရိယာ၊
၄။ ၂၅၇။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၁၂။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၂၀၄။)
(တိ) (၂) ဒါဟသန္တိ - ကြည့်။

ဒါဟက (တိ) [ဒဟ+ဣ။ (ဒါဟဂ-ပြာ၊
အဒ္ဓမာဂဓိ)] ပူလောင် - လောင်မြိုက် -
တတ်သော (မီး-စသည်)။ (မှန်ကူပင်။
ထောမ။) နိဒ္ဒဟိတဗ္ဗယေဝ ဒါဟကံ သိယာ။
အနုဋီ၊ ၁။ ၁၆။

ဒါဟကာရဏ (န) [ဒါဟ+ကာရဏ] ပူလောင် -
လောင်မြိုက် - ခြင်း၏အကြောင်း။ မောဟဿ
အနုဒဟနံ ဒါဟကာရဏတာယ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊
၂။ ၂၂၄။

ဒါဟဒုက္ခ (န) [ဒါဟ+ဒုက္ခ] ပူလောင် - လောင်
မြိုက် - ခြင်းဟူသောဆင်းရဲ။ နိရယဘူမိယာ
ပရိက္ခမမာနာ ကထံ ဒါဟဒုက္ခံ နာနုဘဝန္တိ။
မ၊ ၄။ ၃။ ၃၆၀။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၃။ (- ဇိနာ-
လင်္ကာရ၊ ၂။ ၁။)

ဒါဟနိဗ္ဗာပနက (တိ) [ဒါဟ+နိဗ္ဗာပနက] ပူပန်
-လောင်မြိုက်-တတ်-ကြောင်းဖြစ်-သော
ကိလေသာကို ငြိမ်းအေး စေတတ်သော
(နိဗ္ဗာန်)။ ဒါဟသန္တိ-ကြည့်။

ဒါဟဘယ (န) [ဒါဟ+ဘယ] ပူလောင်-
လောင်မြိုက်-ခြင်းမှ ကြောက်ခြင်း။ ဣတရံ
ဒါဟဘယေန။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၅၂။

ဒါဟသန္တိ (တိ) [ဒါဟ+သန္တိ] (က) ပူပန်-
လောင်မြိုက်-တတ်-ကြောင်းဖြစ်-သော
ကိလေသာ-၏ ငြိမ်းအေးရာ ဖြစ်သော
နိဗ္ဗာန်။ (ခ) ပူပန်-လောင်မြိုက်-တတ်-
ကြောင်းဖြစ်-သော ကိလေသာကို ငြိမ်း
အေးစေတတ်သော နိဗ္ဗာန်။ ဒါဟသန္တိန္တိ
ကိလေသဒါဟနိဗ္ဗာပနကံ သန္တိပဒံ။ ဗိနာ-
လင်္ကာရ။ ၂၃၇။

ဒါဟနုဗန္ဓ (တိ) [ဒါဟ+အနုဗန္ဓ] (က)
ပူလောင်-လောင်မြိုက်-ခြင်းသည် အစဉ်ဖွဲ့
အပ်သော။ (ခ) ပူလောင်-လောင်မြိုက်-
ခြင်းသို့ အစဉ်လိုက်သော (ဝိပါက်-စသည်)။
ယထာဝုတ္တကိလေသဟေတုကာ ဒါဟနုဗန္ဓော
ဝိပါကာ ဧဝံ ဝိပါကပရိဋ္ဌာဟာ။ မ၊ ၁။ ၁၆၇။
အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၂၆။

ဒါဟဘိဘူတ (တိ) [ဒါဟ+အဘိဘူတ] ပူ
လောင်-လောင်မြိုက်-ခြင်းသည်-လွှမ်းမိုး
-နှိပ်စက်-အပ်သော။ နိဿရဏဝိဝေ-
ကနိဿိတတာ ဒါဟဘိဘူတဿ ပုဂ္ဂလဿ
သီတနိန္ဒစိတ္တတာ ဝိယ။ မ၊ ၁။ ၁၇၈။

ဒါဟေတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဒါဟ+ဧတိ] ပူလောင်
-လောင်မြိုက်-စေ၏။ ဒါဟေတိ-သိ၊ ၁။
သစ်၊ ၂။ ၁၁။ ဒါဟေယျံ-ဒီ၊ ၁။ ၂၆၀။ မ၊ ၁။
၃။ ၂၄၄။

ဒါဟေယျံ (ကာ၊ ကြိ) [ဒါဟ+ဧတိ + ယေျံ]
ပူလောင်-လောင်မြိုက်-စေရန်ရာ၏။
အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒါဠိ(လိ)မ (ပု) [ဒါလ+မ။ (ဒါဠိမ-သံ၊ ဒေဠုမ-
သိဟိဠိ)] တလည်း (သလံ)ပင်။ ကုသလာ
ရူပံ စက္ခုမာ ဒသ ဒါဠိမာဒိ သမ္မဟဝသေန
အတ္တာနဝဗောဓနတ္ထော ဝိယ။ အနုဋ္ဌိ၊ ၁။ ၄။
ကရကောတု စ ဒါလိမော။ ဓာန်၊ ၅၇၀။
ဒလ ဝိဒါရဏေ၊ မော၊ ဣကာရာဂမော။
ဒါဠိမောပိ။ ယင်း-ဦး။

ဒါဠိမဖလ (န) [ဒါဠိမ+ဖလ။ (ဒါဠိမဖလ-သံ)]
တလည်း(သလံ)သီး။ တဿ ဒါလိမဖလံ
(ဒါဠိမဖလံ၊ သိ၊ ဣ) အဒါသိ။ ထေရ၊ ၄။ ၂။
၈၉။

ဒိက္ခာ (တိ) [ဒိက္ခ+အ+အာ။ (ယင်း-ဓာတ်
သည်-ဦးပြည်းခြင်း၊ ပူဇော်ခြင်း၊ အတတ်
သင်ဆရာ၌ ကျင့်ဝတ် ၅-ပါးကို ကျင့်ခြင်း၊
အတတ်သင်စေဘို့ အနီးသို့ ဆောင်ပို့ခြင်း၊
ကျင့်ဝတ်ကို ညွှန်ကြားခြင်း၊ ညှဉ်းဆဲခြင်း
အနက်တို့၌ ဖြစ်၏။ ဓာန်၊ ၁။ ၁၀၄။ နိတိ၊
ဓာ။ ၂။ ၂၄၆။ ဓာတုတ္ထ။ ၁၉၀။) (ဒိက္ခာ-
သံ)] (က) (သာမန်) ပူဇော်ခြင်း။ (ခ)
ယဇ်ပူဇော်ခြင်း၊ ယဇ်နတ် ပူဇော်ခြင်း။
(ရဟန်း၊ ရသေ့၊ ပြာဓာန်) ဒိက္ခာ တု
ယဇနေ'စွနေး။ ဓာန်၊ ၁။ ၁၀၄။

ဒိက္ခိတ (ပု) [ဒိက္ခ+တ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၂။
ဒိက္ခိတ-သံ၊ ဒိက္ခိအ-ပြာ၊ ဒိက္ခိယ-အဒ္ဓမာဂဓိ)]
ကောင်းစွာယူအပ် - ဆောက်တည်အပ် -
ကျင့်အပ်-သော အကျင့်ရှိသော၊ ဦးပြည်း-
ခေါင်းတုံး - သော၊ သူ၊ ရသေ့၊ ရဟန်း။
(သောမယဇ်ကို ပူဇော်စေသူ၊ သောမယဇ်၏
အရှင်၊ သောမယဇ်ဒါယကာ။ အမရ၊ ၁၇။
၈။) ဒိက္ခိတော န ဒဒါတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၄၉။
ကင်္ခါ၊ ၁။ ၁၂၀။ ဒီ၊ ၁။ ၁၀။ သိ၊ ၁။ ၁၁။
၁။ ၁၇၊ ၄၁၉။ သိ၊ ၁။ ၁၂၊ ၂၃၃။ သံ၊ ၁။ ၁။
၁၀။ အံ၊ ၁။ ၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၂၈။ စိရ-
ဒိက္ခိတ (သံ၊ ၁။ ၁၁၃။ ဇာ၊ ၁။ ၁၄၅။ သံ၊
၁။ ၁။ ၃၃၅) -လည်း ကြည့်။

ဒိက္ခိတော (ကြိဝိ) [ဒိက္ခ+တော။ (ဒိက္ခိတော-သံ)]
ရသေ့-ရဟန်း-ပြု၍။ ဒိက္ခိတော ပဗ္ဗဇိတော။
သံ၊ ဇိ၊ ၁။ ၃၃၅။

ဒိဂမ္မရ (ပု) [ဒိဂ=ဒိသ+အမ္မရ။ (ဒိအံဗရ၊
ဒိဂံဗရ-ပြာ)] တက္ကတုန်း၊ (က) အဝတ်မရှိ
သူ၊ အဝတ်မဝတ်သူ၊ အချည်းစည်းနေသူ၊
ဝတ်လစ်စလစ်နေသူ။ (ခ) သာသနာပတိတို့
(ဘုရားရှင်၏အယူမှ တပါးသော အယူရှိသူ)။
(ကျောက်စရစ် - ကျောက်ပြုပ် - ရှိသော
အရပ်၊ အမိုက်တိုက်၊ အမိုက်မှောင်။ စိန္တာ-
မဏိ။ ‘ထိ’ မိုးတိမ်။ ထောမ။) နဂေါ ဒိဂမ္မ-
ရော’ဝတ္ထော။ ဓာန်။ ၇၃၄။ ဒိသာ ဧဝ အမ္မရံ
ဝတ္ထံ တေသ၊ န ပကတိဝတ္ထန္တိ ဒိဂမ္မရော။
သဿ ဂေါ။... အထ ဝါ ဒိဂမ္မရာ’ဝတ္ထာ၊
အညတိတ္ထိကော အဝတ္ထော စာတိ ဧတေ
ဒေ နဂေါ နာမ၊ နဂါ နာမာတိ ဝါ။ ယင်း-ဇိ။
(-၄၄၀။ အမရ၊ ၂။ ၃၉။)

ဒိဂ (န) [ဒိ+ဂေါ။ ဒိ+ဂမု+ရ။ (ဒိဂ-သံ)]
(၁) ၂-ကောင်သော နွား၊ နွား ၂-ကောင်။
(၂) ဒိဂသမာသ်။ (က) ဒိဂ-သဒ္ဓါနှင့်တူ
သော သမာသ်။ (ခ) (သင်္ချာရေးရှိခြင်း၊
နည်းကောက်ငဲ့ခြင်း-ဟူသော) လက္ခဏာ ၂-ပါး
ဖြင့်-သိအပ်-မှတ်သားအပ် - ဖြစ်တတ်-
သော သမာသ်။ (ရူ။ ရူ၊ ၇။ ၃၄၀။ နိတိ၊ သုတ္တ။
၇၀၃။ နိရုတ္တိမဉ္ဇူသ။ ၃၁၆-ကြည့်။)

ဒိဂုဏ=ဒိဂုဏ (တိ) [ဒိ+ဂုဏ။ ဒိ-ကို ဒိ-ပြု။
မောက်။ ပဉ္စိက၊ ၃။ ၉၂။ နိရုတ္တိ။ ၄၁၅။
(ဒိဂုဏ-သံ၊ ဒိဂုဏ-ပြာ)] (၁) ၂-ပါးသော
အဖို့ရှိသော၊ (က) ၂-ခေါက်ချိုးခြင်းရှိသော၊
၂-ခေါက်ချိုးသော၊ ၂-လွန်းရှိသော။ (ခ)
၂-ဆ - မြောက် - ပူး - တက် - ခြင်းရှိသော၊
၂-ဆတက်သော။ (ဂ) ၂-ဆ - မြောက် - ပူး -
တက် - ခြင်းရှိအောင်၊ ၂-ဆတက်အောင်
(ကြိဝိ)။ (သ) ၂-ကြိမ် - ၂-ခါ - ၂-ထပ် -
၂-ပြန်(ကြိဝိ)။ (၂) ၂-ပါးသော-အထပ်-

အလွှာ-ရှိသော၊ ၂-ထပ် - ၂-လွှာ - ရှိသော
(သင်္ကန်းကြီး-စသည်)။

(၁) ၂-ပါးသော အဖို့ရှိသော။ ဒိဂုဏ-
(ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၁၃) နှိ ဝဿဂ္ဂေန ပါပိတံ ဝိနာဝ
ဒေ ကောဌာသေတိ ဝဒန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၁၅၂။ ကောဌာသေ စ ဂုဏ-သဒ္ဓေါ ဒိဿတိ
“ဒိဂုဏံ ဝဇေတဗ္ဗ” နှိ အာဒိသု ဝိယ။ ဒီ၊ ဇိ၊
၁။ ၄၀၂။ သီ၊ ဇိ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၃၀။ (-ဝိမတိ၊ ၁။
၁၉၂။)

(က) ၂-ခေါက်ချိုးခြင်း ရှိသော၊ ၂-
ခေါက်ချိုးသော၊ ၂-လွန်းရှိသော။ ဝါကံ ဝါ
ရဇ္ဇံ ဝါ ဒိဂုဏံ ကတော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၂။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ။ ၁၉။ မဇ္ဈေ ဘိန္ဒိတော ဒိဂုဏံ ကတော
ဗန္ဓိတုံ န ဝနုတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၂၀။
(-၃၇၂။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၈။) (၂) အနက်လည်း
ကြည့်။

(ခ) ၂-ဆ - မြောက် - ပူး - တက် -
ခြင်းရှိသော၊ ၂-ဆတက်သော။ သော ဒိဂုဏံ
ပူဇံ အရဟတိ။ မိလိန္ဒ။ ၃၃၉။ ဒုမ္မလက-
နယေပိ ဒိဂုဏာ အာပတ္တိယော ဝေဒိတဗ္ဗာ။
ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၃။ ဧကေကံ တိဏကလာပံ ဒိ-
ဂုဏံ ကတော အာဟရာပေသိ။ အံ၊ ဌ၊ ၁။
၁၇၁။ ဒိဂုဏော ဥဿာဟော ဒိဂုဏော
ဝါယာမော ဟောတိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၄။
ဒိဂုဏ(ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၅၁) နှိ အညေဟိ လဗ္ဘမာန-
တော ဒိဂုဏံ။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ၁။ ၁၁၅။
(-ဇာ၊ ၂။ ၇၂၊ ၂၁၉၊ ၂၃၃။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၁၊ ၁၄၄၊
၃၁၃။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅၄။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၉၁။ ကခါ။
၁၇၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၆။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၈၊ ၁၃၃။ မ၊ ဌ၊
၂။ ၅။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၁၂။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၄၀။ အံ၊ ဌ၊
၃။ ၂၃၉။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၄။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၀၈။
ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၁၃၇။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၄။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။
၂၇၅။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂။ ဝိမာန၊ ဌ၊ ၅၆၊ ၁၀၉။
မဟာနိ၊ ဌ၊ ၂၇၀။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၅၁။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။
၄၈၉။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၃၂၈။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၃၁၄။ ဇာ၊

ဌာ၇။၁၇၇။ ဝဇီရ။၂၅၁။ ဝိမတိ။၁။၃၄၈။
ကခါ။ဋီ။သစ်။၄၆၄။ ဒီဋီ။၂။၁၂၄။ ဒီဋီ။၃။
၁၂၄။ သံဋီ။၁။၃၃၁။ မူလဋီ။၁။၈၇။)

(ဂ) ၂-ဆ - မြောက် - ပွား - တက် -
ခြင်း ရှိအောင်၊ ၂-ဆတက်အောင်(ကြိ။ဝိ)။
တံ မယံ ဒိဂုဏံ ဒဏ္ဍေမ။ မိလိန္ဒ။၉၀။ ဒိဂုဏံ
သုခိဘော ဟောတိ။ မဟာနိဋ္ဌ။၃၆၉။ သစေ
ဟံ သမဏော ဂေါတမော ဧကံ ပါဠိဟာရိယံ
ကရိယတိ။ မယံ ဒိဂုဏံ ကရိယာမာတိ
ကထယိံ သု။ ဇာ၊ဌာ၊၄။၂၆၄။ တန္ဒိဂုဏာဟံ
ကရိယာမိ။ သံဋီ။၁။၆၆။ (-ဝဇီရ။၂၅၁။
ဒီဋီ။၁။၃၃၄။ သီဋီ။သစ်။၂။၃၂၄။)

(ဃ) ၂-ကြိမ် - ၂-ခါ - ၂-ထပ် - ၂-ပြန်
(ကြိ။ဝိ)။ န ပါရံ ဒိဂုဏံ ယန္တိ။ အဘိ။က။
၇၇။ သုတ္တနိ။၃၉၀။ ဒီဌာ၊၂။၃၃၆။ မ၊ဌာ၊၁။
၂၃၅။ မ၊ဋီ၊၃။၉၆။ န ပါရံ ဒိဂုဏံ ယန္တိ။
ဧကမဂ္ဂေန ဒွိက္ခတ္တံ နိဗ္ဗာနံ န ဂစ္ဆန္တိ။ အဘိ။
ဌာ၊၃။၁၄၄။ ဒိဂုဏ (ဇာ၊၂။၁၄၄)န္တိ....ဒုတိယံ
ဝစနံ န ကထေန္တိ။ ဇာ၊ဌာ၊၅။၅၄၁။=ဒွိပဋ္ဌလံ
ဒေဝါရန္တိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋီ၊၂။၅၃၇။ (-
သုတ္တနိ၊ဌာ၊၂။၂၁၅။)

(၂) ၂-ပါးသော - အထပ် - အလွှာ - ရှိ
သော၊ ၂-ထပ် - ၂-လွှာ - ရှိသော (သင်္ကန်း
ကြီး-စသည်)။ ဒိဂုဏာ (ဝိ၊၃။၂၇၂)တိ ဒွိပ-
ဋ္ဌလာ။ ဝိ၊ဌာ၊၃။၃၆၇။ ဒိဂုဏံ သင်္ဘာဋီ(ဝိ၊၃။
၄၀၂)န္တိ ဒုပဋ္ဌံ သင်္ဘာဋီ။ ဝိ၊ဌာ၊၃။၄၀၉။
“အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အဟတာနံ ဝတ္ထာနံ
ဒိဂုဏံ သင်္ဘာဋီ”န္တိ ဧတ္ထ ဟိ ပဋ္ဌလဋ္ဌော
ဂုဏဋ္ဌော။ သံ၊ဌာ၊၁။၂၂။ စူဠနိဋ္ဌ။၁၂၀။ အံ၊
ဋီ၊၃။၁၃၉။ တံ(ကိလဉ္ဇာဒိ) ဟိ ဒဏ္ဍကထိ-
နပ္ပမာဏေန ပရိယန္တေ သံဟရိတွာ ဒိဂုဏံ
ကာတဗ္ဗံ။ ဝဇီရ။၅၂၃။ (-ဝိ၊၃။၄၀၃။ဝိ၊၅။
၃၇၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌာ၊၆၂။ ဝဇီရ။၂၃၂။ သာရတ္ထ၊
၂။၁၁၅။ သီဋီ။သစ်။၂။၃၆၉။)

ဒိဂုဏကရဏ (န) [ဒိဂုဏ+ကရဏ] (က) ၂-
ခေါက်ချိုးပြုခြင်း။ (ခ) ၂-ထပ် - ၂-လွှာ -
ပြုခြင်း။ ဗိဒလကံ နာမ ဒိဂုဏကရဏသင်္ခါ-
တဿ ကိရိယာဝိသေသဿ အဓိဝစနံ။ ကဿ
ဒိဂုဏကရဏံ။ ဝဇီရ။၅၂၃။ (-ဝိမတိ၊၂။
၂၃၃။)

ဒိဂုဏစိဝရ (န) [ဒိဂုဏ+စိဝရ] ၂-ထပ် - ၂-
လွှာ - ရှိသောသင်္ကန်း။ အာဂန္တုကပတ္တ (ဝိ-
မတိ၊၂။၁၉၈)-ကြည့်။

ဒိဂုဏတိဂုဏ (တိ) [ဒိဂုဏ+တိဂုဏ။ (ဒွိဂုဏ-
တြိဂုဏ-သံ)] (က) ၂-ထပ် - ၂-လွှာ၊ ၃-
ထပ် - ၃-လွှာ - ရှိသော(ဖျင်ပိုင်း-စသည်)။
(ခ)၂-ပြန်၊ ၃-ပြန်-ရှိ-ကြီး-သော (ဇနပုဒ်-
စသည်)။ (ဂ) ၂-ဆ၊ ၃-ဆတက်သော (အဖိုး
အရင်း-စသည်)။ (က) တောနိ နိဿာယ
ဒိဂုဏတိဂုဏံ ကတွာ။ ဝိသုဒ္ဓါ။၂၅၄။ (ခ)
ရာဇတော ဘန္တေ လုဒ္ဓတရာ ကုမာရာ ရဇ္ဇ-
လောဘေန တဒုတ္တရိံ ဒိဂုဏတိဂုဏံ ဇနပဒံ
ပရိဂ္ဂဏေယျံ။ မိလိန္ဒ။၁၄၆။ (ဂ) ဒိဂုဏ-
တိဂုဏေန မူလေန ဘဏ္ဍံ ဝိက္ကိဏိတွာ။ ဇာ၊
ဌာ၊၁။၁၁၉။ (-သီဋီ၊သစ်၊၂။၂၆၉။ အံ၊ဋီ၊
၃။၁၆၀။)

ဒိဂုဏပဏ္ဏ (တိ) [ဒိဂုဏ+ပဏ္ဏ။ (ဒွိဂုဏပြဏီ-
သံ)] ၂-ထပ် - ၂-လွှာ - ၂-ဆင့် - သော
အရွက်ရှိသော၊ အရွက် - ၂-ထပ် - ၂-လွှာ -
၂-ဆင့် - ရှိသော (ပင်လယ်ကသစ်ပင်-စ
သည်)။ တေသံ ပုရတော ဒိဂုဏပဏ္ဏော
ကောဝိဋ္ဌာရော သုပ္ပုတော။ ဇာ၊ဌာ၊၆။၂၀၆။

ဒိဂုဏပလာသ (တိ) [ဒိဂုဏ+ပလာသ] အထက်
ပုဒ်နက် ကြည့်။ ယေန သတ္တု ဗိလင်္ဂံ စ၊
ဒိဂုဏပလာသော စ ပုပ္ဖိတော။ ဇာ၊၁။၂၆။
ဇာ၊ဌာ၊၆။၂၀၆။

ဒိဂုဏရဝ (ပု) [ဒိဂုဏ+ရဝ] ၂-ဆတက် ကျယ်
သောအသံ၊ ၂-ဆတက်ဟစ်အော်ခြင်း။ ဥပရိ

ကဋ္ဌေ ဒိဇန္တ ဒိဂုဏရဝံ ဝိရဝန္တော ပလာယတိ။
ဒီဠု၊ ၂။ ၃၀၄။

ဒိဂုဏဝါယာမ (တိ) [ဒိဂုဏ+ဝါယာမ] ၂-ဆ
တက်သော-အားထုတ်ခြင်း-လုံလ-ရှိသော
(စေတနာ-စသည်)။ ဒိဂုဏုဿာဟ-ကြည့်။

ဒိဂုဏသင်္ခလိကာကာရ (ပု) [ဒိဂုဏာ+သင်္ခလိ-
ကာ+အာကာရ] ၂-ထပ်-၂-ဆင့်-ရှိသော
ကွင်းဆက်သံကြိုး - အသွင် - ပုံသဏ္ဌာန်။
သင်္ခလိကာ (ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၆) - ကြည့်။

ဒိဂုဏိတ (တိ) [ဒိ+ဂုဏိတ။ (ဒိဂုဏိတ၊ ဒိဂုဏိ-
ကွတ-သံ၊ ဒုဉ္စကိအ-ပြာ)] ၂-ခုဖြင့်-မြှောက်
-ပူး-အပ်သော၊ ၂-ဆတက်သော (သေ
ဘေး-စသည်)။ ဝိယောဂဟေတုကေန သော-
ကေန ဒိဂုဏိတေန မရဏဘယေန သံတဇ္ဇိ-
တော ဇာတော။ ဒီ၊ ၂။ ၂၄၆။

ဒိဂုဏုဿာဟ (တိ) [ဒိဂုဏ+ဥဿာဟ] ၂-ဆ
တက်သော အားထုတ်ခြင်းရှိသော (စေတ
နာ-စသည်)။ စေတနာ ပန အတိရေက-
ဥဿာဟာ အတိရေကဝါယာမာ ဒိဂုဏုဿာ-
ဟာ ဒိဂုဏဝါယာမာ။ အဘိ၊ ၁။ ၁၅၄။
(-၁၅၅။ ထေရ၊ ၁။ ၁၁၀။)

ဒိစ္ဆတိ (ကြိ) [ဒိသ+အ+တိ] ရည်ညွှန်း၏။
ပေး-လှူ-၏။ ဒိစ္ဆတိ-မောဂ်၊ ၅။ ၁၇၃။
ဒိစ္ဆန္တိ-ဇာ၊ ၁။ ၂၁၈။ ဇာ၊ ၁။ ၄၆၄။ ဒိစ္ဆရေ
-သံ၊ ၁။ ၁၁၈။ ဇာ၊ ၁။ ၂၁၉။ သံ၊ ၁။ ၅၇။ န
ဒိစ္ဆရေ န ဒိဒန္တိ။ ဇာ၊ ၁။ ၄၆၆။ ဒက္ခိဏံ
အနုဒိစ္ဆတု-ပေတ၊ ၁။ ၁၇၅။ ပေတ၊ ၁။ ၁၈၆။

ဒိစ္ဆတု (ကြိ) [ဒိသ+အ+တု] ရည်ညွှန်းလော့၊
ပေး-လှူ-လော့။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒိစ္ဆန္တိ (ကြိ) [ဒိသ+အ+အန္တိ] ရည်ညွှန်းကုန်
၏။ ပေး-လှူ-ကုန်၏။ ဒိစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဒိစ္ဆရေ (ကြိ) [ဒိသ+အ+အန္တိ] ရည်ညွှန်း
ကုန်၏။ ပေး-လှူ-ကုန်၏။ ဒိစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဒိဇ = ဒိဇ (တိ) [ဒိ + ဇန + ကိ။ ဒိက္ခတ္ထံ၊
ဇာတာတိ ဒိဇာ။ အပါ၊ ၁။ ၂။ ၂၁၀။ ဒိသု
ဌာနေသု၊ ဒိက္ခတ္ထံ၊ ဝါ ဇာယတေတိ ဒိဇော။
ဓာန်၊ ၁။ ၂၆၁။ (ဒိဇ-သံ၊ ဒိအ-ပြာ၊ ဒိယ-
အဒ္ဓမာဂမီ)] ၂-ကြိမ်-၂-ခါ-ဖြစ်-ပေါက်-
ဖွား-တတ်သော၊ ၂-ပါးသောအရပ်၌-ဖြစ်-
ပေါက်-ဖွား-တတ်သော၊ (၁) ငှက် (အမိ
ဝမ်းမှ၎င်း၊ ဥခွံတွင်းမှ၎င်း ၂-ကြိမ်ဖြစ်သည်)။
(၂) သွား (ငယ်သွား၊ ကြီးသွား အားဖြင့်
၂-ကြိမ်ဖြစ်သည်)။ (၃) ပုဏ္ဏား (မွေးဖွားမှု၊
ဇာတ်သွင်းမှု အားဖြင့် ၂-ကြိမ်ဖြစ်သည်)။
(၄) ရဟန္တာ။ (ဓာန်၊ ၁။ ၅၉၀-၌ 'ရေဏပင်၊
ကနဗေပင်' ဟော ဣတ္ထိလိင် ဒိဇာ-ကို ပြဆို
သေး၏။ ပုဏ္ဏား၊ ပြာဟ္မဏ၊ ခတ္တိယ၊ ဝေဿ-
ဟူသော အမျိုး ၃-ပါး၊ သွား၊ အဉ္စ၌ဖြစ်
သောသတ္တဝါ။ ထောမ။ မေဒိနိကောသ။
ပုဏ္ဏား၊ ငှက်၊ မြွေ။ ပါဠိ၊ သီ၊ ဓာန်။)

(၁) မာတုကုစ္ဆိတော၊ အဏ္ဏကောသ-
တော စာတိ ဒွေ ဝါရေ ဇာတာတိ ဒိဇာ။
ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၂၁၂။ ယထာ ဒိဇော (ဇာ၊ ၁။ ၂၀၁)-
တိ ပဉ္စရေ ပက္ခိတ္တော သကုဏော ဝိယ။ ဇာ၊
၁။ ၄၆၄။

ဒိဇော- ဇာ၊ ၁။ ၆၅။ ဇာ၊ ၂။ ၈၄။ ဓမ္မ၊
၁။ ၁၁၇၇။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၁၈၈။ ဒိဇော-သုတ္တန်။
ဇာ၊ ၁။ ၁၆၀။ ဒိဇာ-ဒီ၊ ၂။ ၂၀၇။ သံ၊ ၁။ ၂၂၆။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၃၀-၁။ ဇာ၊ ၁။ ၂၁၉။ ဒိဇာ-ဇာ၊
၁။ ၁၆၇။ ဒိဇ (အာ၊ ၆)-ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၃၂၉။
ဒိဇံ - ဇာ၊ ၁။ ၁၈၇။ ဇာ၊ ၁။ ၃၂၉။ ၄၆၀။
ဒိဇံ - သုတ္တန်။ ၂၉၈။ သုတ္တန်၊ ၁။ ၁၆၀။
ဒိဇော- ဇာ၊ ၁။ ၁၄၁။ ဇာ၊ ၁။ ၃၂၉။ ၄၆၀။ ဇာ၊
၁။ ၃၇၆။ ဒိဇေဟိ (တ၊ ၁)- ဝိမာန၊ ၁။
၁၄၈။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၄၃၄။ ဒိဇဿ (ဆ၊ ၆) -
ထေရ၊ ၁။ ၂၅၅။ ထေရ၊ ၁။ ၅၅၉။ ၄၆၈။ ဒိဇာနံ
-စူဠနိ၊ ၂။ ၁၉။ ဇာ၊ ၁။ ၂၇၇။ ၂၈၀။ စူဠနိ၊ ၁။
၈၃။ ဇာ၊ ၁။ ၄။ ၂၈၁။ ၂၉၀။ ဒိဇာနံ-ဓာန်၊
၁။ ၄၁၆။ ဒိဇော-ဇာ၊ ၁။ ၃။ ၂၄၀။ ဒိဇေသု-

ဇာ၊၁။၁၉၄။ ဇာ၊၄။၁။၄၉၅။ (၂) အနက်လည်း ဆက်ကြည့်။

(၂) ဒုဝိဇာတိ ဒိဇာ။ ဇာ၊၄။၅။၁၆၇။ ဒန္တေ ဝိပေဇ္ဇာဇေ ဒိဇော။ ဓာန်။၁၀၄၇။ (-အပါ၊၂။၆၅။)

(၃) ကောသိဂေါတ္ထော ဒိဇော ပိတာ။ အပါ၊၂။၂၆၃။ ထေရီ၊၄။၇၅။ ဒိဇာ ဧဝံ ဟိ သုဒ္ဓဇာတိကာ။ ဒီ၊၄။၁။၂၉၈။ ဒိဇာနံ ပြာဟူဏာနံ။ ဓာန်၊၄။၄၁၆။ (-အပါ၊၂။၁၃၉၊၂၉၄။ ထေရီ၊၄။၂၀၈။ သီ၊၄။သစ်၊၂။၂၅၀။)

(၂) အနက်လည်း ပြန်ကြည့်။

(၄) ဒိဇေ အပုစ္ဆိံ ကုဟိံ လောကနန္ဒနော (အပါ၊၂။၁၂၉)တိ ကုဟိံ ဌာနေ လောကပသာဒကရော သတ္တာတိ ဒိဇေ ပြာဟူဏေ အဟံ ဘိက္ခု အပုစ္ဆိန္တိ အတ္ထော။ အပါ၊၄။၂။၂၃၇။

ဒိဇ (တိ) [ဒိဇ+အ] (ညီညာသော) သွားရှိသော၊သူ။ ဧတံ ပဿထ ပြာဟူဏံ။...သေတတိဏသမံ ဒိဇံ။ အပါ၊၂။၁၂၇။ = သုနိသိတတိဏအယလောဟသံသနေန ဃသိတွာသမံ ကတံ ဝိယ သမဒန္တန္တိ အတ္ထော။ အပါ၊၄။၂။၂၃၆။

ဒိဇကညာ (ထိ) [ဒိဇာ+ကညာ။ (ဒိဇကနျာသံ)] ပျိုရွယ်သော ငှက်မ၊ ငှက်မပျို။ ဒီဟိ ဒိဇကညာဟိ မုတုဏ္ဏကေန ခုံသိတွာ ဂဟိတကဌဝေမဇ္ဈေ နိသိန္နံ။ သုတ္တနိ၊၄။၂။၉၁။ (-ဇာ၊၂။၁၁၃-၆။ ဇာ၊၄။၅။၄၄၅-၆။)

ဒိဇကာရဏ္ဏဝကောကိလာဘိနဒိတ (တိ) [ဒိဇကာရဏ္ဏဝကောကိလ+အဘိနဒိတ] စစ်စလီ (ဝမ်းဘဲ)ငှက်၊ ဥဩငှက်တို့၏ - မြည်တွန် - ကျူးရင့် - ရာဖြစ်သော၊ စစ်စလီ (ဝမ်းဘဲ)ငှက်၊ ဥဩငှက်တို့သည်-မြည်တွန်-ကျူးရင့် - အပ်ရာဖြစ်သော (ဗိမာန်-စသည်)။ ကာရဏ္ဏဝံ (၁) (ဝိမာန၊၅။၂။ ဝိမာန၊၄။၁၄၇)-ကြည့်။

ဒိဇဂဏ (ပု) [ဒိဇ+ဂဏ။ ဒိဇာနံ ဂဏာ ဒိဇဂဏာ။ ဝိနိစ္ဆယ၊၄။၂။၃၁၆-၇၈။ (ဒိဇဂဏသံ)] ငှက်အပေါင်း၊ ငှက်အုပ်။ သာဒုဖလူပဘောဂါမိပ္ပါယေန ဒိဇဂဏေဟိ နိစ္စဖလိတမဟာရုက္ခော ဝိယ။ ဝိ၊၄။၁။၁၀၀။ သံ၊၄။၁။၁၅။ အံ၊၄။၂။၁၃။ ပဋိသံ၊၄။၂။၂၃၇။ ခုဒ္ဒက၊၄။၉၈။ မဟာနိ၊၄။၂၆၈။ (-သံ၊၄။၁။၃၅။ ဇာ၊၄။၁။၁၆၈။ ဇာ၊၄။၁။၂၀၄။ ဒီ၊၄။၁။၁၅၉။)

ဒိဇဂ္ဂ (ပု) [ဒိဇ+အဂ္ဂ။ (ဒိဇာဂ္ဂ-သံ)] မြတ်သော ပုဏ္ဏား။ ဗာဝရိဿ ဒိဇဂ္ဂဿ၊ သိဿတ္တံ အဇ္ဈပါဂမိံ။ အပါ၊၂။၁၄၁။

ဒိဇဇေဌက (တိ) [ဒိဇ+ဇေဌက] ငှက်တို့၏ အကြီးအကဲ ဖြစ်သော (ဥဩငှက်-စသည်)။ ဒိဇမ္ပတိ-ကြည့်။

ဒိဇနာမက (တိ) [ဒိဇ+နာမ+က] ဒိဇ-ဟူသော အမည်ရှိသော။ ဒိဇသမသုက္ကသုစိသောဘနဒန္တ- ကြည့်။

ဒိဇမ္ပတိ (ပု) [ဒိဇ+ပတိ။ (ဒိဇပတိ-သံ)] ငှက်တို့၏-အရှင် - သခင် - ဘုရင်၊ ဥဩငှက်။ ဒိဇမ္ပတိ (ဇာ၊၂။၁၂၇)တိ ဒိဇဇေဌကံ ကုဏာလံ အာလပတိ။ ဇာ၊၄။၅။၄၇၈။

ဒိဇရာဇ (ပု) [ဒိဇ+ရာဇ။ (ဒိဇရာဇနံ-သံ၊ ဒိအရာယ-ပြာ)] ငှက်မင်း၊ ငှက်ဘုရင်။ ဒိဇိန္ဒ-ကြည့်။

ဒိဇဝဏ္ဏ (ပု) [ဒိဇ + ဝဏ္ဏ။ (ဒိဇဝဏံ-သံ)] ငှက်၏-အသွင်-ပုံသဏ္ဌာန်။ ဒိဇဝဏ္ဏေန ဝါဒိဿတိ။ မိလိန္ဒ၊၂၆၃။

ဒိဇဝရ (တိ) [ဒိဇ + ဝရ။ (ဒိဇဝရ-သံ)] မြတ်သော ပုဏ္ဏား။ ကဒါစိ သော ဒိဇဝရော၊ သင်္ဂမေသိ မဟာမုနိံ။ အပါ၊၂။၂၆၁။ ထေရီ၊၄။၇၃။ (-အပါ၊၂။၁၂၅။ ထေရီ၊၄။၁။၄၁၃။)

ဒိဇသံသ (ပု) [ဒိဇ + သံသ] ငှက်အပေါင်း၊
ငှက်အုပ်။ ဒိဇသံသာ ပက္ခိနော....ရဝန္တု။
အပါဠာ၁။၁၂။ (-အပါ၁။၄။ ဇာ၁။
၁၅၀။ ဇာဠာ၃။၂၇၃။)

ဒိဇသံသဂဏာဓိပ (ပု) [ဒိဇသံသဂဏ+အဓိပ]
ငှက်အပေါင်းဟူသော ဂိုဏ်း၏ - အရှင် -
သခင်-ဘုရင်၊ ငှက်အပေါင်းဟူသော ဂိုဏ်းကို
အစိုးရသူ။ ပဝဇုကာယေ အာသိနေ၊ ဒိဇ-
သံသဂဏာဓိပေ။ ဇာ၂။၈၄။ ဇာဠာ၅။
၃၆၂။

ဒိဇသံသ(သဃ်)သေဝိတ (တိ) [ဒိဇသံသ(သဃ်)
+ သေဝိတ] ငှက်အပေါင်းသည်မှီဝဲအပ်သော
(တော၊ တောင်-စသည်)။ ဒိဇာဘိသုဋ္ဌံ ဒိဇ-
သဃ်သေဝိတံ (ဒိဇာဘိသုဋ္ဌာ ဒိဇသံသ-
သေဝိတာ)။ ဇာ၂။၃၈၊၁၀၉၊၂၇၀။ ဇာဠာ
၅။၂၁၅၊၄၃၃။ ဇာဠာ၇။၁၇၀။

ဒိဇသတ္တု (ပု) [ဒိဇ + သတ္တု။ (ဒိဇဓတြ-သံ)]
ငှက်တို့၏ရန်သူ။ အဘိက္ကမထ ဝေဂေန၊ ဒိဇ-
သတ္တု ဒိဇာဓိပေ။ ဇာ၂။၈၄။ ဇာဠာ၅။
၃၆၂။

ဒိဇသမသုက္ကသုစိသောဘနဒန္တ (တိ) [ဒိဇ +
သမ+သုက္က+သုစိ+သောဘန + ဒန္တ] ဒိဇ-
အမည်ရသော ညီညာ၊ ဖြူဖွေး၊ စင်ကြယ်၊
တင့်တယ်သော သွားရှိသောသူ။ ဒိဇသမ-
သုက္ကသုစိသောဘနဒန္တော (ဒီ၃။၁၄၅) တိ
ဒွေဝါရေ ဇာတတ္တာ ဒိဇနာမကာ သုက္ကာ သုစိ
သောဘနာ စ ဒန္တာ အဿာတိ ဒိဇသမသုက္က-
သုစိသောဘနဒန္တော။ ဒီဠာ၃။၁၂၃။

ဒိဇသေဝိတ (တိ) [ဒိဇ + သေဝိတ] ငှက်
(အပေါင်း)သည်မှီဝဲအပ်သော။ ဒိဇသေဝိတ-
(ဝိမာန။၅၆) ၏ မယူရကောကိလာဒိသကု-
ဏသံသေဟိ ဥပသေဝိတံ။ ဝိမာန၊ဠာ။၁၆၂။

ဒိဇာဓိပ (ပု) [ဒိဇ + အဓိပ] ငှက်တို့၏-အရှင်
-သခင်-ဘုရင်၊ ငှက်တို့ကိုအစိုးရသူ။ ဒိဇာ-

ဓိပေါ (ဇာ၂။၂၂၄။ ဇာဠာ၇။၂၆) တိ ဒိဇာနံ
ပက္ခိနံ အဓိပတိ။ ဇာဠာ၂။၅၄၃။ (-ဇာ
၂။၈၅။ ဇာဠာ၅။၃၆၂၊၃၆၅။) ဒိဇသတ္တု-
လည်း ကြည့်။

ဒိဇာဘိသုဋ္ဌ (တိ) [ဒိဇ + အဘိသုဋ္ဌ] ငှက်
တို့သည် အလွန်အကဲ-မြည်တုန်-ကျူးရင့်-
အပ်ရာဖြစ်သော (တော-စသည်)။ ဒိဇာဘိ-
သုဋ္ဌ (ဇာ၂။၂၇၀) ၏ အညေဟိ စ ပက္ခိဟိ
အဘိသဃ်ဋ္ဌံ နိန္ဒာဒိတံ။ ဇာဠာ၇။၁၇၀။
(-ဇာဠာ၅။၄၃၄။) ဒိဇသံသ(သဃ်) သေဝိ-
တ-လည်း ကြည့်။

ဒိဇာမိတ္တ (ပု) [ဒိဇ + အမိတ္တ။ (ဒိဇာမိတြ-သံ)]
ငှက်တို့၏ ရန်သူ။ ဒိဇာမိတ္တာ (ဇာ၂။၈၄၊
၉၁) တိ ဒိဇာနံ အမိတ္တ။ ဇာဠာ၅။၃၆၄။
(-၃၇၆။)

ဒိဇိန္ဒ (ပု) [ဒိဇ + ကိန္ဒ။ (ဒိဇိန္ဒ-သံ)] ငှက်တို့
၏ အရှင်၊ ငှက်တို့ကို အစိုးရသူ၊ ငှက်မင်း။
ဒိဇိန္ဒ (ဇာ၁။၃၉၁) ဒိဇရာဇ။ ဇာဠာ၅။၈၇။

ဒိဇုတ္တမ (ပု) [ဒိဇ + ဥတ္တမ။ (ဒိဇောတ္တမ-သံ၊
ဒိဇုတ္တမ-အဒ္ဓမာဂဓိ)] (၁) မြတ်သောပုဏ္ဏား။
(၂) မြတ်သော ငှက်။ (၁) တတော အဝေါ-
စ လောကဂေါ၊ ပဿထေတံ ဒိဇုတ္တမံ။ အပါ
၂။၁၃၂။ ထေရာဠာ၁။၃၆။ (၂) ဥဒပတ္တော-
သိ ဝေဂေန၊ ဗလီ ပက္ခိ ဒိဇုတ္တမော။ ဇာ
၁။၁၈၇။ ဇာဠာ၃။၄၆၀။

ဒိဋ္ဌ (တိ) [ဒိသ + တ။ ကစွည်း။၅၇၂။ ရူ။
၆၂။ (ဒွမ္ပ၊ ဒိမု-သံ)] (၁) မြင်အပ်သော၊
(က) (မျက်စိဖြင့်) မြင်အပ်သော။ (ခ)
(ဉာဏ်ဖြင့်) သိမြင်အပ်သော။ (ဂ) (အိပ်
မက်) မြင်မက်အပ်သော။ (ဃ) (၅-ဒွါရနှင့်
စပ်၍) - သိ - ရ - ယူ - အပ်သော။ (င)
တွေ့ကြုံ - ပေါင်းဆုံ - အပ်သော။ (၂) မြင် -
အပ် - သင့် - ထိုက် - သော။ (၃) မြင်အပ်
ဘူးသော။ (၄) မြင်တတ်သော။ (၅) မြင်

အပ်ရာ (အခါ-စသည်)။ (၆) ဟောပြော-
ဖွင့်ပြ-သိစေ-အပ်သော။ (၇) မျက်မှောက်
ပြုအပ်သော။ (၈) (၉) အချိန်၊ အခါ။
(၁၀) မြင်ခြင်း။ (၁၁) ရှေးကံဟောင်း။
(မိမိနိုင်ငံ၊ သူတပါးနိုင်ငံ၌ ဖြစ်သော ခိုးသား၊
မားမြဲ-စသောဘေး၊ သဝိညာဏကဘေး။
အမရာ၁၈။၃၀။)

(၁) မြင်အပ်သော။ မံ ဒိဋ္ဌေနာ (ဝိ၊ ၂။
၁၃၉)တိ မယာ ဒိဋ္ဌေန၊ မမ ဒဿနေန ဝါ။
ဝဇီရ၊ ၃၂၆။ ဒိဋ္ဌ(အံ၊ ၁။ ၃၃၂)န္တိ ရူပါယတနံ
(အံ၊ ၁။ ၂၆၈) ဒဋ္ဌဗ္ဗတော။ အံ၊ ၁။ ၂၅၀။
ရူပါယတနံ ပဿိတဗ္ဗဋ္ဌေန ဒိဋ္ဌံ နာမ။ အနုဋ္ဌိ၊
၂။ ၁၈၃။ (-မာ၊ ၁။ ၁၈၉။ ပဋိသံ၊ ၁၂။ နေတ္ထိ၊
၃၄။ မာ၊ ၁။ ၁၆။ အဘိ၊ ၁။ ၃၃၃။ ပဋိသံ၊
၁။ ၂။ ၃၈။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၁၀၀။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂။ ၁။
မဟာနိ၊ ၁။ ၃၇၊ ၃၀၄။ စူဠနိ၊ ၁။ ၁၇။ နေတ္ထိ၊
၁။ ၁၀၂။ သီ၊ ၁။ ၁၈၊ ၁။ ၃၁၃။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၂၃၅။
သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၆၄။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၃၃။)

(က) (မျက်စိဖြင့်)မြင်အပ်သော။ ဒိဋ္ဌံ
နာမ စက္ခုနာ ဒိဋ္ဌံ။ ဝိ၊ ၂။ ၂။ ဒိဋ္ဌံ နာမ
စက္ခုဝိညာဏေန ဒိဋ္ဌရူပံ။ သံ၊ ၁။ ၃။ ၂၉။
ဥဒါန၊ ၁။ ၈၁။ အနုဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၈၂။ ဒိဋ္ဌေနာ(ဝိ၊
၄။ ၄၄၅။ အံ၊ ၃။ ၁၀၃)တိ စက္ခုနာ ဒိဋ္ဌေန။
အံ၊ ၁။ ၃။ ၂၃၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၃၈။ (-ဒီ၊ ၁။ ၂။
၃၄၇။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၄၇။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၂၀၇။
သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁၈၇။ မဟာနိ၊ ၁။ ၃၇။ ဇာ၊ ၁။
၇။ ၁၀၂။)

(ခ) (ဉာဏ်ဖြင့်)သိမြင်အပ်သော။ ဒိဋ္ဌ-
(မ၊ ၂။ ၁၅၃)န္တိ ပညာယ ဒိဋ္ဌံ။ မာ၊ ၁။ ၃။ ၃၇။
ဒိဋ္ဌေနာ(သံ၊ ၁။ ၂။ ၉)တိ ဉာဏစက္ခုနာ ဒိဋ္ဌေ-
န။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၆၂။ ဒိဋ္ဌာ ယထာဘူတ(ထေရ၊
၂။ ၃၉)န္တိ ဝိပဿနာပညာသဟိတာယ မဂ္ဂ-
ပညာယ “ဣဒံ ဒုက္ခ”န္တိ အာဒိနာ အဝိပရိ-
တတော ဒိဋ္ဌာ။ ထေရ၊ ၁။ ၂။ ၃၄။ ဉာဏ-
စက္ခုနာ ဒိဋ္ဌေနာတိ ဓမ္မစက္ခုဘူတေန ဉာဏ-
စက္ခုနာ အသမ္မောဟပဋိဝေဝေသေန ပစ္စက္ခ-

တော ဒိဋ္ဌေန။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၇၈။ (-သုတ္တနိ၊ ၁။
၂။ ၂၂၆။ ထေရ၊ ၁။ ၂။ ၂၆၇။ ထေရီ၊ ၁။ ၁၄၇။
ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၂၉၂။ မာ၊ ၁။ ၃။ ၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၂၅၀။) ဒိဋ္ဌဓမ္မ (၂) (၃)-လည်း ကြည့်။

(က),(ခ) ဒိဋ္ဌံ နာမ အတ္တနာ ဝါ ပရေန
ဝါ ပသာဒစက္ခုနာ ဝါ ဒိဋ္ဌစက္ခုနာ ဝါ ဒိဋ္ဌံ။
ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၁၇၁။ ကင်္ခါယော၊ မဟာ၊ ၁။ ၂။ ၂၅၄။
ဓောနော ဒိဋ္ဌံ န မညတိ(မဟာနိ၊ ၁။ ၁၀၆)တိ
အရဟာ မံသစက္ခုနာ ဒိဋ္ဌံ ဒိဋ္ဌစက္ခုနာ ဒိဋ္ဌံ
ရူပါယတနံ န မညတိ တိဟိ မညနာဟိ။
မဟာနိ၊ ၁။ ၂။ ၂၄။ မံသစက္ခုနာ ဝါ ဒိဋ္ဌစက္ခု-
နာ ဝါ ဒိဋ္ဌံ ဒိဋ္ဌံ နာမ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၁။ ၄၀၁-
၃။ (-မာ၊ ၁။ ၄။ မာ၊ ၁။ ၃၈။)

(ဂ) (အိပ်မက်) မြင်မက်အပ်သော။
ပါပကော သုပိနော မေ ဒိဋ္ဌော။ ဇာ၊ ၁။ ၇။
၃၁၉။ သုပိနေနော ဒိဋ္ဌံ ဝိယ မေ။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၃၁၃။ (-ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၄၁။)

(ဆ) (၅-ဒွါရနှင့်စပ်၍)-သိ-ရ-ယူ-
အပ်သော။ ဒိဋ္ဌံ နာမ ပဉ္စဒွါရဝေသေန ဂဟိ-
တပုဗ္ဗံ။ အဘိ၊ ၁။ ၁။ ၁၁၆။

(င) တွေ့ကြုံ - ပေါင်းဆုံ - အပ်သော။
ဒိဋ္ဌော နော ဟတ္ထိ(ဥဒါန၊ ၁။ ၆၀)တိ ဟတ္ထေန
ပရာမသနံ ဒဿနံ ကတော အာဟံသု။ ဥဒါန၊
၁။ ၃၁၁။

(ဃ) (င) ယသ္မာ ပန ဉာတမ္ပိ ဒိဋ္ဌန္တိ
ဝုစ္စတိ၊ ဒိဋ္ဌဉ္စ အာရဒ္ဓဉ္စ အတ္တတော ဧကံ။
ပဋိသံ၊ ၁။ ၂။ ၈၃။

(၂) မြင်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။
ဉာဏေန ဒဋ္ဌဗ္ဗောတိ ဒိဋ္ဌော။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၁။
၄၅၀။ စက္ခုနာ ဟိ ဒိဋ္ဌ(အဘိ၊ ၁။ ၁။ ၁၅၅)န္တိ
စက္ခုနာ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ မူလ၊ ၁။ ၈၇။ ဒိဋ္ဌ(ဇာ၊ ၁။
၆။ ၇၁)တိ ပစ္စက္ခတော ပဿိတဗ္ဗေ မနဿ-
လောကေ။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၅၃၉။ ဒိဋ္ဌေ ပဿိ-
တဗ္ဗေ ဓမ္မေ အတ္တဘာဝေ။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၁။ ၅၀။
(-ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၉၊ ၂။ ၉၉။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၃၀၀။ မာ၊ ၁။

၁။၁၈၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၉။)

(၃) မြင်အပ်ဘူးသော။ ဒိဋ္ဌာ(ခုဒ္ဒက။ ၁၁)တိ ယေ အတ္တနော စက္ခုဿ အာပါထ-မာဂတဝသေန ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၁၀။ ဒိဋ္ဌတ္ထ (၁) (ဂ)-လည်း ကြည့်။

(၄) မြင်တတ်သော။ ဒိဋ္ဌော အဟံ ဓမ္မ-ဝရံ၊ သန္တိပဒမနုတ္တရံ။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။ ဒိဋ္ဌော ပဿန္တော။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၅။ ဒိဋ္ဌန္တိ(၁)-နှင့် ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗ (၁)-လည်း ကြည့်။

(၅) မြင်အပ်ရာ (အခါ-စသည်)။ ဒိဋ္ဌ-ဒိဋ္ဌက္ခဏ၊ ဒိဋ္ဌဒိဝသ-တို့ ကြည့်။

(၆) ဟောပြော-ဖွင့်ပြ-သိစေ-အပ်သော။ ဒိဋ္ဌတ္ထ (၂), (၃)-ကြည့်။

(၇) မျက်မှောက် ပြုအပ်သော။ ဒိဋ္ဌတ္ထ (၄)-ကြည့်။

(ပ) (ဂ) အချိန်၊ အခါ။ ဒိဋ္ဌော၊ အနေ-ဟောတိပိ ကာလဿေဝ နာမာနိ။ ဓာန်၊ဋ္ဌ၊ ၆၆-၇။

(န) (၉) မြင်ခြင်း။ ဒိဋ္ဌေန ဝါ သုတေန ဝါ ပရိသင်္ကာယ ဝါ။ ဝိ၊၂။၇၅၊၄၃၃။ ဝိ၊၃။ ၂၂၃၊၂၂၈၊၂၃၀။ ဒိဋ္ဌန္တိ ဒဿနံ ဝုစ္စတိ။ ဒိဋ္ဌ-မေဝ သန္တိဋ္ဌံ၊ ဒဿန (သန္တဿန)န္တိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၉။ ပဋိကာ၊၄။၂၈။ (၁)အနက် လည်း ပြန်ကြည့်။

(၁၀) ရှေးကံဟောင်း။ အယော၊သုဘာ-ဝဟော၊ဒေဝံ၊ဒိဋ္ဌံ လ္လစ္စာဒိနိပိ သုဘာသုဘ-ကမ္မမတ္တဿ နာမာနိ။ ဓာန်၊ဋ္ဌ၊၉၀။ ဒဲဝံ ဒိဋ္ဌံ ဘာဂဓေယမ်။ အမရ၊၄။၂၈။ (-P.S.D.။ ထောမ။)

ဒိဋ္ဌော-ဝိ၊၁။၁၄၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၃။ ဝဇိရ။ ၁၉၉။ ဒိဋ္ဌံ(န၊ပါ၊ဇ)-ဝိ၊၂။၂၅။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၆။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၅။ ဒိဋ္ဌာ (ထိ၊ပါ၊ဇ)-မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၆၅။ (ပ၊ပါ၊ဗ)-ဥဒါန။၂၃၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၅။ (န၊ပါ၊ဗ)-ဇာ၊၁။၃၀၂။ ဇာ၊ ၄။၄။၃၅၉။ ဒိဋ္ဌာနိ-သံ၊၁။၂၁၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။

အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၂-၂၅-ပ-မ-ဗ-သ-၈

၁၁၆။ ဒိဋ္ဌံ-မ၊၁။၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။ ဒိဋ္ဌေန-ဝိ၊၂။၇၅။ ဝဇိရ။၃၂၆။ ဒိဋ္ဌဿ(စ၊ဇ)-စရိ-ယာ။၄၁၂။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၁၁။ ဝဇိရ။၁၉၈။ ဒိဋ္ဌတော-မ၊၁။၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၂၅။ ဒိဋ္ဌဿ-ဝိမတိ၊၁။၈၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။ ဒိဋ္ဌေ-ဝိ၊၂။၅။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။ သာရတ္ထ၊၁။၄၀။ ဒိဋ္ဌသ္မိ-မ၊၁။၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၂၅။ ဒိဋ္ဌာယ (ထိ၊သ၊ဇ)-မိလိန္ဒ။၁၆၉။ ဒိဋ္ဌေသု-ဝိမတိ၊၁။၈၃။ မူလဒ္ဓိ၊ ၁။၆၅။

ဒိဋ္ဌ ၂ (ပ) [ဒိသ=ဒိသိ=ဒုသ+တ။ ဒိသတိ အပ္ပိယာယတိ၊ ဒိသိတဗ္ဗော ဝါ အပ္ပိယာယိ-တဗ္ဗောတိ ဒိဋ္ဌော၊ ပစ္စာမိတ္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၇။ (-ဓာန်၊ဋ္ဌ၊၃၄၄-၅။ နိတိ၊ဓာ။၁၈၇။) (ဒ္ဓမ္မ-သံ)] ရန်သူ။ (ကိုယ်နိုင်ငံ၊ သူနိုင်ငံ၌ ဖြစ်သော ခိုးသား၊ ဓားပြ-စသော ဘေး၊ မြင်အပ်သော သဝိညာဏကဘေး။ အမရ၊ ၁၈။၃၀။) သစ္စံ ဓမ္မော မိတိ စာဂေါ၊ဒိဋ္ဌံ သော အတိဝတ္တတိ။ ဇာ၊၁။၁၄၊၆၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၅။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၂၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၉။=ပစ္စာမိတ္တံ။ စရိယာ၊ ၄။၂၂၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၈။ ဒိဋ္ဌံ သော အတိ-ဝတ္တတိတိ...သော ဒိဋ္ဌံ အတ္တနော အမိတ္တံ အတိက္ကမတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆။ (-ဓာန်။ဓာန်၊ ၃။၁၀၇၈။ နိတိ၊ဓာ။၁၈၈။)

ဒိဋ္ဌအဓိမုတ္တိ (တိ) [ဒိဋ္ဌံ+အဓိမုတ္တိ] သိမြင်အပ် ပြီးသော-အလို-နှလုံးသွင်း- ရှိသော၊သူ။ အထေဝံ ဒိဋ္ဌအဓိမုတ္တိနံ ယသာသတ္တိ ယထာ-ဗလံ ဓမ္မံ ဒေသေတုံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆။

ဒိဋ္ဌအာဇီဝက (ပ) [ဒိဋ္ဌံ+အာဇီဝက] တွေ့မြင် အပ်ခဲ့သော တက္ကတွန်း။ အန္တရာမဂ္ဂေ ဒိဋ္ဌ-အာဇီဝကဿ သန္တိကာ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၉။

ဒိဋ္ဌအာလောကသဉ္ဇာနနသမတ္ထ (တိ) [ဒိဋ္ဌ-အာလောကသဉ္ဇာနန+သမတ္ထ] မြင်အပ်ဘူး သော အရောင်အလင်းကို အမှတ်ပြု၍သိခြင်း

၌ စွမ်းနိုင်သော။ ရတ္တိမ္ပိ ဒိဝါပိ ဒိဋ္ဌအာလော-
ကသဉ္ဇာနနသမတ္တာယ ဝိဂတနိဝရဏာယ ပရိ-
သုဒ္ဓါယ သညာယ သမန္နာဂတော။ မဋ္ဌ၊ ၂။
၁၂၀။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၈၄။

ဒိဋ္ဌက (တိ) [ဒိသ+တ+က။ (ဒ္ဓမ္မက-သံ)] (၁)
သိမြင်အပ်ပြီးသော (သစ္စာ ၄-ပါးတရား)။
(၂) တွေ့မြင်အပ်သောသူ။ (၁) ဥပရိမဂ္ဂ-
တ္တယံ ဒိဋ္ဌကမေဝ ပဿတိ၊ အဒိဋ္ဌကံ ပဿ-
တိတိ? ဒိဋ္ဌကမေဝ ပဿတိတိ အယံ အာ-
စရိယာနံ သမာနတ္ထကထာ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။
၂၈၄။ (၂) အယံ တံ မဟုတ္တံ ဒိဋ္ဌကဿ ဝေ-
ရူပံ သက္ကာရံ ကရေတိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၃။

ဒိဋ္ဌကဟာပဏ (ပု၊န) [ဒိဋ္ဌ+ကဟာပဏ] တွေ့
မြင်အပ်သော-အသပြာ-ဒင်္ဂါး။ စောရာ
အတ္တနာ ဒိဋ္ဌကဟာပဏေ ဟရန္တု။ ဓမ္မ၊ ၄။
၂။ ၃၇၂။

ဒိဋ္ဌကာရဏ (န) [ဒိဋ္ဌ+ကာရဏ။ (ဒ္ဓမ္မကာရဏ-
သံ)] (၁) မြင်အပ်သော အကြောင်း။
(၂) (အိပ်မက်) မြင်မက်ခြင်း-ဟူသော
အကြောင်း။ (၁) အတ္တနာ ဒိဋ္ဌကာရဏံ
မနုဿာနံ အာစိန္တံ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၄။ (-အံ၊
၄။ ၁။ ၂၀၅၊ ၂၆၈။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၇၇။ ထေရီ၊ ၄။
၁၉၁။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၄၈။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၉၃။ ဇာ၊
၄။ ၃။ ၂၇၀။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၅၅၊ ၄၆၂။) (၂) ဒိဋ္ဌ-
သုပိနေ ကထေတွာ “ကိ” နှ ခေါ မေ ဣမေ-
သံ ဒိဋ္ဌကာရဏာ ဘဝိဿတိ” တိ ပုစ္ဆိ။ ဇာ၊
၄။ ၁။ ၃၅၄။

ဒိဋ္ဌကလ (ပု) [ဒိဋ္ဌ+ကလ] (၁) မြင်အပ်ရာ-
အချိန်-အခါ။ (က) (မျက်စိဖြင့်) မြင်အပ်
ရာ-အချိန်-အခါ။ (ခ) (ဉာဏ်ဖြင့်)-မြင်
-ရ-သိ-အပ်ရာ-အချိန်-အခါ။ (၂)
မြင်ရာ-အချိန်-အခါ။ (၃) (အိပ်မက်) မြင်
မက်ရာ-အချိန်-အခါ။

(၁) အထဿ သတ္တု ဒိဋ္ဌကလတော
ပဋ္ဌာယ ဝေ မဟန္တံ သောကသလ္လံ ပဟိနံ။ အံ၊

၄။ ၁။ ၁၉၆။ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနေန ဒိဋ္ဌ-
ကာလေယေဝ သတ္တာ တဿ သက္ခိ ဟုတွာ
ဝိနိတဝတ္ထုနိ ကဘေသိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၂။ (-
ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၆၁။ ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၀။ မဋ္ဌ၊ ၂။ ၂။
၄။ ၂။ ၂၃၁။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၀။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၀။ အံ၊
၄။ ၂။ ၃၅၅။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၁၇။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၄၆၂၊ ၇၈။
အပ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၊ ၂၃၆။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၂။ ဇာ၊ ၄။
၄။ ၃၉၆။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၂၅၊ ၄၄၄။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၆၆၆။
ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၃၂၈။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။
၁၁၆။)

(က),(ခ) တဿ ပုရိသဿ စတုန္တံ ဒွါ-
ရာနံ ဒိဋ္ဌကာလော ဝိယ တထာဂတဿ
စတုန္တံ မဂ္ဂိနံ ဒိဋ္ဌကာလော။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၈။
(-၂၈။) (ခ) ဒိဋ္ဌကာလောတိ အဓိမ-
ဝသေန ဒိဋ္ဌကာလော။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၉။

(၂) ဝိဂတစ္ဆန္ဒော ဟုတွာ ဗြာဟ္မဏံ ဒိဋ္ဌ-
ကာလတော ပဋ္ဌာယ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၅၁၁။ အထ
မာဏဝါ “တဝဘဂိနိ” ဒိဋ္ဌကာလတော ပဋ္ဌာ-
ယ မာ စိန္တယိတ္ထ အာစရိယာ” တိ အာဟံသု။
ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၄၁။ (- သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၉။ အံ၊ ၄။ ၁။
၂၆၇။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၇။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၇၃၊ ၁၉၄။
ဥဒါန၊ ၄။ ၈၀။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၉၁။ ဇာ၊ ၄။ ၁။
၂၉၂။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၁။)

(၃) မဟာသုပိနေ ပဿိံ၊ သောမိ
တေသံ ဒိဋ္ဌကာလတော ပဋ္ဌာယ ဘယပုတ္တော။
ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၅၃။

ဒိဋ္ဌဂ္ဂဟဏ (န) [ဒိဋ္ဌ + ဂဟဏ။ (ဒ္ဓမ္မဂ္ဂဟဏ-
သံ)] (၁) မြင်အပ်သော အာရုံကို ယူခြင်း၊
မျက်မှောက်အာရုံကိုယူခြင်း။ (၂) ဒိဋ္ဌ-သဒ္ဓါ။
(၁) ဒေသံ အနုဿရဏံ ဒိဋ္ဌဂ္ဂဟဏာနုဿ-
ရေန စ ဟောတိ။ မဋ္ဌ၊ ၄။ ၃။ ၃၈၂။ (၂) ဒိဋ္ဌ-
ပုဗ္ဗာနုဿာရ-ကြည့်။

ဒိဋ္ဌစတုက္က (ပု၊န) [ဒိဋ္ဌ + စတုက္က။ (ဒ္ဓမ္မစတုက္က-
သံ)] မျက်မြင်အာရုံဖြင့် မှတ်အပ်သော

အာရုံ ၄-ပါးအပေါင်း၊ ဒိဋ္ဌ၊ သုတ၊ မုတ၊
ဝိညာတဗ္ဗ-အာရုံ ၄-ပါး အပေါင်း။ ဒိဋ္ဌ၊
စတုက္ကော အာရမ္မဏဝသေန။ မဟာနိဋ္ဌ။ ၃၆။

ဒိဋ္ဌစောဒနာ (ထိ) [ဒိဋ္ဌ + စောဒနာ] (၁) မြင်
ခြင်းဖြင့်-စောဒနာ - အပြစ်တင် - ခြင်း။
(၂) မြင်အပ်သော အကြောင်းအရာဖြင့်-
စောဒနာ-အပြစ်တင်-ခြင်း။ ဒိဋ္ဌစောဒနာ
သုတစောဒနာ ပရိသင်္ကတစောဒနာတိ တိ-
ဝိဓာ ဟောတိ။ ဝိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၃။ ဝိသင်္ဂဟ။
၃၀၉။

ဒိဋ္ဌဇ္ဈာသယ (တိ) [ဒိဋ္ဌိ+အဇ္ဈာသယ (=အဓိ+
အာ+သိ+ဏ)] ဒိဋ္ဌိ-ဟူသော အဇ္ဈာသယရှိ
သော၊ (စိတ်၏) ချဉ်းကပ်ကိန်းဝပ် တည်နေ
ရာ ဖြစ်သော- အမြင်မှား- အယူမှား- ရှိ
သော၊ သူ။ အဝိဇ္ဇာဂဟိတော ဟိ ပုရိသပုဂ္ဂ-
လော ဒိဋ္ဌဇ္ဈာသယော ဟိနာဒိဘေဒိ အဝိဇ္ဇာ-
ဓာတု နိဿာယတတော သညာဒိဋ္ဌိအာဒိကေ
သက်ပေတိ။ သံ၊ ၃။ ၂။ ၁၃၇။

ဒိဋ္ဌဇ္ဈောသာန (န၊ ထိ) [ဒိဋ္ဌိ + အဇ္ဈောသာန]
ဒိဋ္ဌိဖြင့် အလွန်အကဲ သက်ဝင်ဆုံးဖြတ်ခြင်း။
ဝေပဗ္ဗဇိတာနံ ဒိဋ္ဌဇ္ဈောသာနံ။ မ၊ ၃။ ၂။ ၁၀။

ဒိဋ္ဌဋ္ဌာန (န) [ဒိဋ္ဌ + ဋ္ဌာန။ (ဒွမုတ္တု-သံ)]
မြင်အပ်ရာအရပ်။ ဒိဋ္ဌဋ္ဌာနတော ပဋ္ဌာယ။ ဝိ၊
ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၆၂။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၂၂၉။ သံ၊ ၃။ ၂။ ၂၂၅။
အံ၊ ၃။ ၁။ ၁၄၂။ ၁၀။ ဥဒါန၊ ၃။ ၇၉။ ထေရ၊ ၃။
၂။ ၁၀၀။ ဧဟိ တယာ ဒိဋ္ဌဋ္ဌာနံ ဒဿေဟိ။
ဇာ၊ ၃။ ၃။ ၇၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၈၉။ အပါ၊ ၃။ ၁။
၈၃။ ၂၉၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃။ ၉။ ဇာ၊ ၃။ ၁။ ၁၁၇။ ဇာ၊
၃။ ၂။ ၁၁။ ဇာ၊ ၃။ ၃။ ၇၀။ ဇာ၊ ၃။ ၅။ ၄၅။
၃၇၂။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၆။ အံ၊ ၃။ ၁။ ၁၀၀။)

ဒိဋ္ဌတ္တ (န) [ဒိဋ္ဌ + တ္တ။ (ဒွမုတ္တု-သံ)] (၁) မြင်
အပ်သည်၏ အဖြစ်။ (က) (စက္ခုဝိညာဉ်=
မျက်စိ-ဖြင့်) မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ်။ (ခ)
(ပေါင်းဆုံ-တွေ့ကြုံ-၍) မြင်အပ်ဘူးသည်
၏ အဖြစ်။ (ဂ) (ဉာဏ်ဖြင့်) သိမြင်အပ်သည်

၏ အဖြစ်။ (၂) သိ-ရ-အပ်သည်၏အဖြစ်။
(၃) ဟောပြော-ဖွင့်ပြ-သိစေ-အပ်သည်
၏ အဖြစ်။ (၄) မျက်မှောက်ပြုအပ်သည်
၏ အဖြစ်။

(၁) မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ်။ ဒိဋ္ဌတ္တာ
ရူပံ သရတိ။ မိလိန္ဒ။ ၈၅။ (-သီ၊ ၃။ သင်္ခ၊ ၁။
၁၈၉။ အနု၊ ၃။ ၁။ ၁၃။)

(က) (စက္ခုဝိညာဉ်=မျက်စိ-ဖြင့်) မြင်
အပ်သည်၏ အဖြစ်။ ကိ*သုကော ပတိတ-
ပတ္တော ခါဏုကကာလေ ဒိဋ္ဌတ္တာ တာဒိသော-
ဝ ဟောတိ။ သံ၊ ၃။ ၃။ ၁၀၀။ ဒိဋ္ဌတ္တာ(ပဋိသံ။
၇၇)တိ အဒိဋ္ဌေ သမ္ပုဋ္ဌိစ္စနဿ အဘာဝတော
စက္ခုဝိညာဏေန ရူပါရမ္မဏဿ ဒိဋ္ဌတ္တာ။
ပဋိသံ၊ ၃။ ၁။ ၂၆၅။ (-ဓမ္မ၊ ၃။ ၁။ ၃၆၄။ ဥဒါန၊
၃။ ၁၄၁။ ထေရ၊ ၃။ ၁။ ၂၀၇။ ဇာ၊ ၃။ ၁။ ၇၉။
ဇာ၊ ၃။ ၄။ ၃၂၄။ ဇာ၊ ၃။ ၅။ ၁၃။ ဝဇီရ၊ ၂။
ဒီ၊ ၃။ ၃။ ၁၃၂။ မူလ၊ ၃။ ၁။ ၁၀၀။)

(ခ) (ပေါင်းဆုံ-တွေ့ကြုံ-၍) မြင်အပ်
ဘူးသည်၏ အဖြစ်။ တတ္ထ တတ္ထ သင်္ဂမ္ပ ဒိဋ္ဌ-
တ္တာ ဟိ တေ သန္နိဋ္ဌာတိ ဝုစ္စန္တိ။ ဝိ၊ ၃။ ၁။
၂၄၈။ (-သံ၊ ၃။ ၂။ ၁၆၆။)

(ဂ) (ဉာဏ်ဖြင့်) သိမြင်အပ်သည်၏ အ
ဖြစ်။ ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ ရူပဿ (ဉာဏစက္ခုနာ၊
သယမ္ဘူတဏေန) ဒိဋ္ဌတ္တာ။ သံ၊ ၃။ ၂။ ၂၁၅။
မဟာနိဋ္ဌ။ ၂၇၇။ ဣတိဝုတ်၊ ၃။ ၈၁။ အနိစ္စာ-
ဒိလက္ခဏတ္တယဝသေန သင်္ခါရာနံ ဒိဋ္ဌတ္တာ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၂။ ၄၁၈။ (-ပဋိသံ၊ ၂။ ၄၈။ သံ၊ ၃။
၂။ ၃၉၊ ၁၀၀။ အဘိ၊ ၃။ ၁။ ၂၁၈။ အဘိ၊ ၃။ ၂။
၃၁၁။ ပဋိသံ၊ ၃။ ၁။ ၁၇၂။ ၂၄၄။ ပဋိသံ၊ ၃။ ၂။
၁၀၃၊ ၃၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၀၇။ ဣတိဝုတ်၊ ၃။
၁၈၅။ မဟာနိဋ္ဌ။ ၁၂၀၊ ၁၂၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၂၈၇။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၈၇။ ဒီ၊ ၃။ ၁။ ၃၄၅။ ဒီ၊ ၃။
၃။ ၇၃။ သီ၊ ၃။ သင်္ခ၊ ၁။ ၃၂၁။ မ၊ ၃။ ၃။ ၄၀၊ ၈၇။
အနု၊ ၃။ ၂။ ၉၂။) (၂), (၃)-အနက်လည်း
ဆက်ကြည့်။

(၂) သိ-ရ - အပ်သည်၏အဖြစ်။ (၃) ဟောပြော - ဖွင့်ပြ - သိစေ - အပ်သည်၏ အဖြစ်။ တေန လူနေန သဗ္ဗပဌမံ ဒိဋ္ဌတ္တာ အဓိကတ္တာ ပရေသဉ္စ ဒိဋ္ဌတ္တာ ဒေသိတတ္တာ ဝိဟိတတ္တာ ဂေါစရဘာဝနာသေဝနာဟိ ဒိဋ္ဌတ္တာ စ လုနိယာနိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ၊ ၁၉၈။

(၄) မျက်မှောက်ပြုအပ်သည်၏ အဖြစ်။ ဒိဋ္ဌတ္တာ (မူလဋီ၊ ၂။ ၁၇၆) သယမ္ပုဉ္ဇဏေန သစ္စိကတတ္တာ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၇၆။

ဒိဋ္ဌတ္ထပည (တိ) [ဒိဋ္ဌ+အတ္ထ+ပညာ] မျက်မှောက် (ပစ္စုပ္ပန်) အကျိုး၌သာ ပညာရှိသော၊ မျက်မှောက် (ပစ္စုပ္ပန်) အကျိုးကိုသာ သိသောသူ။ “ဒိဋ္ဌတ္ထပညာ”တိ အယမ္ပိ ကိရ ပေါရာဏပါဌော၊ တဿ သမ္ပတိ ဒိဋ္ဌေယေဝ အတ္ထေ ဧတေသံ ပညာ၊ န အာယတိန္တိ အတ္ထော။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၈။ အပါဌ၊ ၁။ ၂၂၄။ စူဠနိ၊ ဌ၊ ၁၃၈။

ဒိဋ္ဌဒဿန (န) [ဒိဋ္ဌ+ဒဿန။ (ဒ္ဓမ္မဒဓိန-သံ)] မြင်-အပ်- သင့်-ထိုက်-သည်ကိုမြင်ခြင်း။ မဟာရာဇ တုမေဟိ ဒိဋ္ဌဒဿနံ ပရိတ္တံ။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆၆။

ဒိဋ္ဌဒိဋ္ဌ (တိ) [ဒိဋ္ဌ+ဒိဋ္ဌ။ (ဒ္ဓမ္မဒ္ဓမ္မ-သံ)] မြင်အပ်တိုင်း၊ မြင်အပ်တိုင်းသော၊ မြင်မြင်သမျှသော။ ဒိဋ္ဌဒိဋ္ဌေ အာရမ္မဏေ နိမိတ္တံ န ဂဟေတဗ္ဗံ။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၇။ (- ၆၃။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၄။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၇၂။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂၇။ အပါဌ၊ ၂။ ၂၄၀။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၂။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၅၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၂၁။ ကင်္ခါ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၁။)

ဒိဋ္ဌဒိဋ္ဌက္ခဏ (ပု) [ဒိဋ္ဌဒိဋ္ဌ+ခဏ။ (ဒ္ဓမ္မဒ္ဓမ္မက္ခဏ-သံ)] မြင်အပ်ရာ၊ မြင်အပ်ရာခဏ။ ဒိဋ္ဌဒိဋ္ဌက္ခဏေ အဉ္စလိ ပဂ္ဂဏန္တော။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၉၁။

ဒိဋ္ဌဒိဋ္ဌနိယာမ (ပု) [ဒိဋ္ဌဒိဋ္ဌ+နိယာမ] မြင်မက်အပ်တိုင်း၊ မြင်မက်အပ်တိုင်းသော-အမှတ် အသား-နည်း။ ဒိဋ္ဌဒိဋ္ဌနိယာမေနောဝါ (ဇာ၊

ဌ၊ ၁။ ၃၅၅) တိ ယထာဒိဋ္ဌက္ခမေန။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၇။

ဒိဋ္ဌဒိဝသ (ပု) [ဒိဋ္ဌ+ဒိဝသ] မြင်အပ်ရာနေ။ ဒိဋ္ဌဒိဝသတောပဘုတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၄။ (-ဒိ၊ ဌ၊ ၃။ ၆၆။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၆၃။)

ဒိဋ္ဌဒေါသ (တိ) [ဒိဋ္ဌ+ဒေါသ] မြင်အပ်သော အပြစ်ရှိသောသူ။ ဒိဋ္ဌဒေါသမ္ပိ ရာဇာနံ၊ ဝုတ္တိဟေတု ယထာ ဇနော။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၃၄။ (-အဘိဝတာရ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆၁-၃။)

ဒိဋ္ဌဒ္ဓတ္တိဝါရ (ပု) [ဒိဋ္ဌ+ဒ္ဓတ္တိ+ဝါရ] မြင်အပ်ဘူးသော ၂-ကြိမ်၊ ၃-ကြိမ် (ပါတိမောက်ပြုရာ၌) ထိုင်နေမှု။ အညေဟိ ဘိက္ခုဟိ ဒိဋ္ဌဒ္ဓတ္တိဝါရတော ဘိယျော ပန ဝိတ္တာဒရန ဥဒ္ဓိသိယမာနေ ပါတိမောက္ခေ နိသိန္နပုဗ္ဗတာ အတ္တိ စေ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၅၁။

ဒိဋ္ဌဓမ္မ (ပု) [ဒိဋ္ဌ+ဓမ္မ။ (ဒ္ဓမ္မ ဓမ္မိ-သံ)] (၁) မြင် - အပ် - သင့် - ထိုက် - သော တရားသဘော (မျက်မှောက် အတ္တဘော၊ မျက်မှောက်ဘဝ၊ မျက်မှောက်ခန္ဓာ)။ (၂) သိမြင်အပ်ပြီးသော တရားသဘော (အာရုံ၊ သစ္စာ ၄-ပါး-စသည်)။ (တိ) (၃) သိမြင်အပ်ပြီးသော သစ္စာ ၄-ပါးတရားရှိသော၊ သစ္စာ ၄-ပါးတရားကို သိမြင်ပြီးသောသူ။

(၁) ဒိဋ္ဌဓမ္မောတိ ပစ္စက္ခဓမ္မော (ပစ္စက္ခော အတ္တဘာဝေါ) ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၁။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆၅။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၇၆။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၆။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၉၁။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၅၄။ ဉာဏေန ဒဋ္ဌဗ္ဗောတိ ဒိဋ္ဌော၊ ဒိဋ္ဌော စ သော သဘာဝဋ္ဌေန ဓမ္မော စာတိ ဒိဋ္ဌဓမ္မော၊ ဒဿနဘူတေန ဉာဏေန ဥပလဒ္ဓသဘာဝေါ။ သီ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၅၀။ ဒိဋ္ဌဓမ္မာ ဝုစ္စန္တိ ပစ္စက္ခဘူတာ ခန္ဓာ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၄။ (-မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၃။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၆၅၁၂။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၉။

ခုဒ္ဒက၊ဌ။၂၃။ ဓမ္မာဌ၊၁။၃၁၂။ ဓမ္မာဌ၊၂။၄၊
 ၁၀။ ပေတ၊ဌ။၁၆၃။ ထေရီ၊ဌ။၁၂၇။ စရိ-
 ယာဌ။၇၂။ မဟာနိဌ။၂၅၇။ ဇာ၊ဌ။၁။၂၄၀။
 ဇာ၊ဌ။၂။၂၆၈။ ဇာ၊ဌ။၃။၅၀၉။ ဇာ၊ဌ။၄။
 ၄၁၀။ ဇာ၊ဌ။၅။၇၀၊၂၉၁၊၅၄၀။ သာရတ္ထ၊၁။
 ၁၅။ သာရတ္ထ၊၂။၃၅။ ဒီ၊ဌ။၃။၈၁။ မ၊ဌ။၃။
 ၂၅၂။ သံ၊ဌ။၂။၃၅၅။ အံ၊ဌ။၁။၉၈။ အံ၊ဌ။
 ၂။၂၇၆၊၁၀၀။ အံ၊ဌ။၃။၂၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ။
 ၁။၂၂၇၊၂၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ။၂။၃၇၆။)

(၂) ဒုဝေ'မေ ရတနာ လောကေ၊ ဒိဋ္ဌ-
 ဓမ္မဿ ပတ္တိယာ။ အပါ၊၁။၂၄၀။ ဘန္တေ
 အဟမ္မိ တုမေဟိ ဒိဋ္ဌဓမ္မမေဝ ပါပုဏေယျံ။
 ဓမ္မာဌ၊၁။၃၃၃။ (-၁၂၇။)

(တိ) (၃) ဒိဋ္ဌဓမ္မော ပတ္တဓမ္မော ဝိဒိ-
 တဓမ္မော။ ဝိ၊ဌ။၁။၂၃၊၄၇။ ဒီ၊၁။၁၀၂။
 မ၊၂။၄၃။ အံ၊ဌ။၃။၃၀။ ဒိဋ္ဌော အရိယသစ္စ-
 ဓမ္မော ဧတေနာတိ ဒိဋ္ဌဓမ္မော။ ဒီ၊ဌ။၁။
 ၂၄၈။ မ၊ဌ။၃။၆၆။ အံ၊ဌ။၃။၂၁၅။ ဥဒါန၊
 ဌ။၂၅၉။ သာရတ္ထ၊၃။၁၀၂။ ဝိမတိ၊၂။၉၂။
 မ၊ဌ။၃။၄၀။ အံ၊ဌ။၃။၂၅၅။ ဒိဋ္ဌေန သစ္စိ-
 ကတော စတုသစ္စသင်္ခါတော ဓမ္မော အနေ-
 နာတိ ဒိဋ္ဌဓမ္မော၊ အရိယပုဂ္ဂလော။ ရှု၊ဌ။
 ၃၅၂။ (-ဝိ၊ဌ။၁။၂၅၊၂၇၊၃၁၊၂၆၇။ ဒီ၊၂။
 ၃၅။ မ၊ဌ။၁။၁၀။ သုတ္တနိ၊ဌ။၂။၃၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
 ဌ။၁၆။ နေတ္တိ၊ဌ။၄၁။ ဝိရ၊ဌ။၃၃၆။ ဒီ၊ဌ။၂။
 ၃၄၄။ မ၊ဌ။၁။၁၆၂။ မ၊ဌ။၂။၂၅၉။ မ၊ဌ။၃။
 ၃၉။ အနုဌိ၊၂။၂၀၄။) ဒိဋ္ဌဓမ္မာဘိနိဗ္ဗုတ
 (၂)-လည်း ကြည့်။

ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန (န) [ဒိဋ္ဌဓမ္မ+နိဗ္ဗာန။ (ဒုမ္မဓမ္မ-
 နိဝါဏ-သံ)] ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန၊ (က) (ဉာဏ်
 ဖြင့်) - ရှု - မြင် - အပ် - သင့် - ထိုက် - သော
 သဘော (မျက်မှောက်အတ္တဘော)၌ ဆင်းရဲ
 မှု(ဒုက္ခ)၏ ငြိမ်းခြင်း။ (ခ) (ဉာဏ်ဖြင့်) - ရှု -
 မြင် - အပ် - သင့် - ထိုက် - သောသဘော

(မျက်မှောက်အတ္တဘော)၌ ဆင်းရဲမှု (ဒုက္ခ)
 ၏ ငြိမ်းကြောင်းဖြစ်သော(တရား)။

ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနသည် - (က) သာသနိက-
 ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန၊ (ခ) ဗာဟိရကဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန-
 ဟု ၂-မျိုးရှိ၏။ ထိုတွင် - (က) အမှတ်ပြ
 နိဗ္ဗာန်သည် - ရူပါဝစရသမာပတ် ၄-ပါး၊
 အရူပါဝစရသမာပတ် ၄-ပါး၊ နိရောဓသမာ-
 ပတ် ၁-ပါးအားဖြင့် ၉-ပါးရှိ၏။ ယင်းတွင်
 ရူပါဝစရ၊ အရူပါဝစရ သမာပတ်တို့သည် ပရိ
 ယာယ်အားဖြင့်သာ ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန်-ဟူသော
 အမည်ကို ရကုန်၏။ နိရောဓသမာပတ်သည်
 ကား မုချအားဖြင့် ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန်ဟူသော
 အမည်ကိုရ၏။ ယင်း-၉ပါးကို အနုပုဗ္ဗနိရောဓ
 (အံ၊ဌ။၂၀၈) ဟူ၍၎င်း၊ ပရိနိဗ္ဗာန်၊ တဒင်္ဂ-
 နိဗ္ဗာန်၊ သန္တိဋ္ဌိကနိဗ္ဗာန်၊ အနုပုဗ္ဗဝိဟာရ (အံ၊
 ၃။၂၄၆) ဟူ၍၎င်း အမည် အမျိုးမျိုးဖြင့်
 ဟောပြထား၏။ (ခ) အမှတ်ပြ နိဗ္ဗာန်
 သည် - လောကီအာရုံကာမဂုဏ် ပြည့်စုံမှုမျှ
 နှင့် ရူပါဝစရဈာန် ၄-ပါးအားဖြင့် ၅-ပါးရှိ၏
 (ဒီ၊၁။၃၃-၄)။

(က) ဣမသ္မိ'ယေဝ အတ္တဘာဝေ ဒုက္ခ-
 ဝူပသမနံ ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနံ။ မ၊ဌ။၁။၈၉။ ဒိဋ္ဌ-
 ဓမ္မနိဗ္ဗာနသမ္ပတ္တိ-လည်း ကြည့်။

(ခ) ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနံ ဝါ (မ၊ဌ။၁၀)တိ
 ဣမိနာ ပဉ္စ ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနဝါဒါ ကထိတာ။
 မ၊ဌ။၄။၁၁။ ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနံ နာမေတံ၊ ယဒိဒံ
 နိရောဓောတိ တေဒတ္ထံ သမာပဇ္ဇန္တိ။ သံ၊ဌ။
 ၃။၁၃၄။

(က),(ခ) ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန (အံ ၃။၂၄၆)၏
 ဣမသ္မိ'ယေဝ အတ္တဘာဝေ နိဗ္ဗာနံ။ အံ၊ဌ။
 ၃။၂၈၄။ (-အဘိ၊ဌ။၃။၂၁၄။ ဒီ၊ဌ။၁။၁၇၆။
 သီ၊ဌ။သင်္ခါ၊၁။၄၃၇၊၄၅၀၊၄၈၈။ မ၊ဌ။၃။
 ၂၂၀။) ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနဝါဒ (တိ) (၂)-လည်း
 ကြည့်။

ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနပ္ပတ္တ (တိ) [ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန + ပတ္တ]
ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်သော၊ မျက်မှောက်
အတ္တဘော၌ ဒုက္ခ၏ ငြိမ်းခြင်းသို့ ရောက်
သော။ သူ။ ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနပ္ပတ္တော (သံ၊ ၁။
၂၅၇)တိ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မနိဗ္ဗာနပ္ပတ္တော။ သံ၊ ၄။
၂။ ၃၂။ (-သံ၊ ၁။ ၃၃၆။ ဒိ၊ ၆။ ၂၀၆။ သံ၊
၆။ ၁၁။ ၄၅၂၊ ၄၉၈။)

ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနဝါဒ (ပု) [ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန + ဝါဒ]
 (၁) ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန်၌ ဖြစ်သောအယူ 'ဝါဒ'၊
 ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန်ကို ပြောဟောကြောင်း ဖြစ်
 သော အယူ 'ဝါဒ'။ (ယင်း-အယူ 'ဝါဒ' သည်
 ၅-ပါးရှိ၏။ ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန-ကြည့်။) (တိ) (၂)
 ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန်ကို ပြောဟော တတ်သောသူ။
 (၃) ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန်၌ဖြစ်သော အယူ 'ဝါဒ'
 ရှိသောသူ။

(၁) သတ္တ ဥစ္ဆေဒဝါဒါ၊ ပဉ္စ ခိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနဝါဒါ။ ပဋိသံ။ ၁၅၅။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၁၁။ နေတ္တိံ၊ ဝိ။ ၂၆၀။ = ပဉ္စကာမဂုဏသုခမနုဘောဂဝသေန စတုဗ္ဗိဓရူပဇ္ဈာနသုခပရိဘောဂဝသေန စ ခိဋ္ဌဓမ္မ နိဗ္ဗာနပုတ္တိံ ပညာပနဝါဒါ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၂၀။ ခိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနဝါဒေါ နိဗ္ဗာနေ ပဋိလောမဘာဝေါ (ဝုတ္တော)။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၇၇။ (- အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၇၇။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၃။)

(တိ) (၂) ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနံ ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနံ၊
ဣမသ္မိယေဝ အတ္တဘာဝေ ဒုက္ခဿသမုန္တိ
(ဒုက္ခဝပသမောတိ) အတ္ထော။ တံ ဝဒန္တိတိ
ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနဝါဒါ။ ဒီဌာ။ ၁။ ၁။ ၁။ ပဋိသံဌာ
၂။ ၅၉။ (-ဝိဌာ။ ၄၅။ အံဌာ။ ၂။ ၃၉။
အဘိဌာ။ ၂။ ၄၇။ သာရတ္ထာ။ ၁။ ၁၄၇။ ဝိမတိ။
၁။ ၃၂။ အံဋီ။ ၂။ ၃၉။) အောက်ပုဒ်လည်း
ကြည့်။

(၃) ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနော ပဝတ္ထော ဝါဒေါ
ဧကေသန္တိ ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနဝါဒါတိပိ ယုဇ္ဇတိ။
သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၄၅၀။

ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနဝါဒီ (တိ) [ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန + ဝဒ +
ဏိ။ (ဗ္ဗုဓမ္မိနိဝါဏဝါဒိနိ-သံ)] ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန
ကို ဟောပြော - လေ့ရှိ - တတ် - သော၊
သူ။ ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနဝါဒါ “ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနဝါဒီ”တိ
အာဟံသု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၀။
ဧကေနဝံ ဝဒန္တိတိ? ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနဝါဒီနော။
ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၉၀။ (-ဝဇီရ၊၂၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၉။)

ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနဝါရ (ပု) [ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန + ဝါရ]
ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန်ကို ဟောရာ-အလှည့်-အကြိမ်။
ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနဝါရေသု။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၇၇။

ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန +
သမ္ပတ္တိ] ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန်နှင့် ပြည့်စုံခြင်း၊ မျက်
မှောက်သော ကိုယ်၏အဖြစ်၌ ဆင်းရဲ၏ ငြိမ်း
အေးခြင်းနှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ တေ ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာ-
နသမ္ပတ္တိ* ပညပေန္တိ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၈၉။

ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနသုတ္တ (န) [ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန + သုတ္တ]
ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန-သုတ်။ “ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန်ဟူသည်
အဘယ်နည်း”ဟု အရှင်ကာဠုဒါယိ မေး
လျှောက်ခြင်းကြောင့် ရူပသမာပတ် ၄-ပါး၊
အရူပသမာပတ် ၄-ပါး၊ နိရောဓသမာပတ်
၁-ပါး ဟူသော သာသနိက ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန်
၉-ပါးကို အရှင်အာနန္ဒာ ဖြေဆို ဟောပြော
သုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ နဝကနိပါတ်ပါဠိ၊ ၁-
ပဏ္ဏာသက၊ ၅-ဝဂ်၊ ၁၀-သုတ်။ အံ၊ ၃။ ၂၄၆-၇။

ဒိဋ္ဌဗ္ဗေပုယောဇန (တိ) [ဒိဋ္ဌဗ္ဗေ + ပယောဇန]
 မျက်မှောက်ဘဝ၌ဖြစ်သော အကျိုးရှိသော။
 ဒိဋ္ဌဗ္ဗေက (၅)-ကြည့်။

ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယ (တိ) [ဒိဋ္ဌဓမ္မ+ဝေဒနီယ] (၁)
 မျက်မှောက်ထင်ထင် ရှုမြင်အပ်သောသဘော
 ဟူသော ပစ္စက္ခ အတ္တဘောဉ်-သိ-ခံစား
 -စံစား-အပ်သော။ (၂) မျက်မှောက်
 ထင်ထင် ရှုမြင်အပ်သော သဘောဟူသော
 ပစ္စက္ခ အတ္တဘောဉ်-သိ-ခံစား-စံစား-
 အပ်သော-အကျိုးရှိသော၊ (က) ယင်း

အကျိုးကို ပေးတတ်သော။ (ခ) ယင်း-
အကျိုးကို သိစေတတ်သော (ပဌမဇော စေ
တနာ-စသည်)။

(၁) ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယဖလ-ကြည့်။ (၂)
ဒိဋ္ဌဓမ္မော ဝုစ္စတိ ပစ္စက္ခဘူတော ပစ္စုပ္ပန္နော
အတ္တဘာဝေါ၊ တတ္ထ ဝေဒိတဗ္ဗဖလံ ကမ္မံ
ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယံ။ အံ၊ ဣ၊ ၂။ ၁၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဣ၊ ၂။
၃၇၆။ အဘိ၊ ဝတာရ၊ ဣ၊ ၂။ ၁၂၄၃။ (-အံ၊ ၁။
၂၅၁။ အံ၊ ၂။ ၁၁၇၂။ အဘိ၊ က။ ၄၄၁။ နေတ္ထိ။
၃၃။ မ၊ ဣ၊ ၄။ ၁၁၇၃။ အံ၊ ဣ၊ ၂။ ၁၀၃၊ ၁၀၄၊ ၁၁၄၊
၂၂၅၊ ၃၁၉။ အဘိ၊ ဣ၊ ၂။ ၄၃၄၊ ၄၇၉။ ပဋိသံ၊ ဣ၊
၂။ ၁၇၅။ စရိယာ၊ ဣ၊ ၃၄၊ ၁၅၆။ ဇာ၊ ဣ၊ ၃။
၄၄၃။ ဇာ၊ ဣ၊ ၇။ ၁၃၂။ နေတ္ထိ၊ ဣ၊ ၁၀၁။
သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၃၂။ သံ၊ ဣ၊
၂။ ၁၉၈၊ ၄၅၆။ အံ၊ ဣ၊ ၁။ ၂၀၈၊ ၂၁၅။ အံ၊ ဣ၊
၃။ ၂၈၆။ မူလ၊ ဣ၊ ၁။ ၄၅။ အနု၊ ဣ၊ ၁။ ၄၁၊ ၁၃၁။
အနု၊ ဣ၊ ၂။ ၁၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဣ၊ ၁။ ၁၆၂။ သင်္ဂဟ။
၃၃။ မဏိ၊ ၁။ ၂။ ၂၈။)

(က) ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယ (မ၊ ၃။ ၇) နှိ ဣမ-
သ္မိံ ယေဝ အတ္တဘာဝေ ဝိပါကဒါယကံ။ မ၊
ဣ၊ ၄။ ၃။ တသ္မိံ ယေဝ အတ္တဘာဝေ ဖလဒါ-
ယိနီ ပဌမဇောစေတနာ ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယံ
နာမ။ ဝိဘာဝိနီ၊ ၁၇၁။

(က), (ခ) ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယာ (နေတ္ထိ၊
ဣ၊ ၁၀၁) တိ ဒိဋ္ဌေ ပဿိတဗ္ဗေ ဓမ္မေ အတ္တ-
ဘာဝေ ဝေဒနီယံ ဖလံ ဒေတိတိ ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒ-
နီယာ၊ ဒိဋ္ဌေ ဓမ္မေ ဖလံ ဝေဒေတိတိ ဝါ ဒိဋ္ဌ-
ဓမ္မဝေဒနီယာ။ ကာ သာ? အပဒုဿနီယာဒိသု
အတိဒုဿနာဒိဝသေန ပဝတ္တာ ပဌမဇောစ-
စေတနာ။ နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၁၅၀။

ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယကမ္မ (န) [ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယ +
ကမ္မ] မျက်မှောက်ထင်ထင် ရှုမြင်အပ်သော
သဘောဟူသော ပစ္စက္ခအတ္တဘော၌ - သိ -
ခံစား - စံစား - အပ်သော အကျိုး - ရှိသော၊
မျက်မှောက်ထင်ထင်ရှုမြင်အပ်သော သဘော

ဟူသော ပစ္စက္ခအတ္တဘော၌ - သိ - ခံစား -
စံစား - အပ်သော အကျိုးကို ပေးတတ်သော
(ပဌမဇော စေတနာ-ဟူသော) ကံ။ သတ္တသု
စိတ္တေသု ကုသလာ ဝါ အကုသလာ ဝါ ပဌမ-
ဇောစေတနာ ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယကမ္မံ နာမ
ဟောတိ။ မ၊ ဣ၊ ၃။ ၂၃၄။ အံ၊ ဣ၊ ၂။ ၁၀၄။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၃၆။ (-ပေတ၊ ဣ၊ ၁၃၅။ မ၊ ဣ၊
၃။ ၃၄၊ ၁၅၆။ အံ၊ ဣ၊ ၂။ ၁၀၁။)

ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယဋ္ဌ (ပု) [ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယ + အတ္တ]
မျက်မှောက်ထင်ထင် ရှုမြင်အပ်သောသဘော
ဟူသော ပစ္စက္ခအတ္တဘော၌ - သိ - ခံစား -
စံစား - အပ်သော အကျိုးရှိသည်၏ အဖြစ်
ဟူသော - အနက် - သဘော။ ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယ-
ဋ္ဌေန နိယတ (အဘိ၊ က။ ၄၄၁) နှိ ဧတ္ထ ဒိဋ္ဌ-
ဓမ္မဝေဒနီယံ ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယဋ္ဌမေဝ။ အဘိ၊
ဣ၊ ၃။ ၂၇၉။

ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယဖလ (တိ) [ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယ +
ဖလ] မျက်မှောက်ထင်ထင် ရှုမြင်အပ်သော
သဘောဟူသော ပစ္စက္ခအတ္တဘော၌ - သိ -
ခံစား - စံစား - အပ်သော အကျိုးရှိသော
(ပဌမဇောစေတနာ-စသည်)။ သတ္တသု ဟိ
ဇောစေတနာသု ပဌမာ ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယ-
ဖလာ။ အံ၊ ဣ၊ ၁။ ၁၅၉။

ဒိဋ္ဌဓမ္မသမ္ပရာယဟိတ (တိ) [ဒိဋ္ဌဓမ္မသမ္ပရာယ +
ဟိတ] မျက်မှောက်ဘဝ၊ တမလ္လနံဘဝ၌
ဖြစ်သော အစီးအပွားကို ဆောင်တတ်
သော (ဝေဒကျမ်း-စသည်)။ အဋ္ဌာရသ-
ဝိဇ္ဇာဋ္ဌာနာဒိဘေဒံ သိက္ခိတဗ္ဗဋ္ဌေန သိပ္ပန္နိ
သင်္ချံ ဂတံ သဗ္ဗံ ဗာဟိရကသတ္ထံ မောက္ခာ-
ဝဟသမ္ပတမ္ပိ န မောက္ခံ အာဝဟတိတိ အာဟ
“ဒိဋ္ဌဓမ္မသမ္ပရာယဟိတ” (မ၊ ဣ၊ ၁။ ၅၉) နှိ။ မ၊
ဣ၊ ၁။ ၁၁၇။

ဒိဋ္ဌဓမ္မသမ္ပရာယိက (တိ) [ဒိဋ္ဌဓမ္မသမ္ပရာယ +
ဏိက] မျက်မှောက်ဘဝ၊ တမလ္လနံဘဝ၌ ဖြစ်

သော။ ပဉ္စန္ဒ ဝေရာနံ ဒိဋ္ဌဓမ္မသမ္ပရာယိက-
အာဒိနဝပဋိသံယုတ္တံ။ မဋ္ဌာ၄။၁၅၀။ (-
ကခါ၊ဋီ။၁၁။)

ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခ (န) [ဒိဋ္ဌဓမ္မ+သုခ] မျက်မှောက်ဘဝ
၌ ဖြစ်သော ချမ်းသာ ‘သုခ’။ ယေ အမှောက်
အသု ဓမ္မာ ဒိဋ္ဌဓမ္မဟိတာယ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခါယ။
အံ၊၃။၁၀၇။ (-ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇၁၊၂၂၉။ အံ၊
ဋီ၊၃။၁၀၈။)

ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခတ္ထ (ပ) [ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခ+အတ္ထ] မျက်
မှောက်အတ္ထဘော၌ ဖြစ်သော ချမ်းသာ ဟူ
သောအကျိုး။ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခတ္ထာယာ (အပ၊၁။
၂၀၉)တိ ဣမသ္မိ အတ္တဘာဝေ စက်မနေန
သရီရသလ္လဟုကာဒိသုခံ ပဋိစ္စာတိ အတ္ထော။
အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၈။

ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရ (ပ) [ဒိဋ္ဌဓမ္မ+သုခဝိဟာရ]
(၁) မျက်မှောက်အတ္ထဘော၌ ချမ်းသာစွာ
နေခြင်း။ (၂) မျက်မှောက်အတ္ထဘော၌
ချမ်းသာစွာနေကြောင်း (ဈာန်သမာပတ်)။
(၃) မျက်မှောက်အတ္ထဘော၌ ချမ်းသာစွာ
နေရာ (အခါ-စသည်)။

(၁) ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရော နာမ အာ-
ရညိကဿေဝ လဗ္ဘတိ၊ နောဂါမန္တဝါသိနော။
သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉။ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရယာ (အံ၊
၁။၄၄)တိ ဣမသ္မိ ယေဝ ပစ္စက္ခေ အတ္တ-
ဘာဝေ သုခဝိဟာရတ္ထာယ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၀။
ဒိဋ္ဌဓမ္မော ဝုစ္စတိ ပစ္စက္ခဘူတော အတ္တ-
ဘာဝေါ၊ တတ္ထ သုခဝိဟာရော ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခ-
ဝိဟာရော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၅၉။ (-ဒီ၊၃။၁၀၆။
မ၊၁။၂၀။ မ၊၃။၅၅။ သံ၊၁။၄၀၅။ သံ၊၃။
၂၀၄။ အံ၊၁။၄၄၊၆၂။ အံ၊၂။၂၀၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၆၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၂၃၂။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၇၆။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။ မ၊ဋီ၊၁။၂၂၉။ မ၊ဋီ၊၂။
၁၀၀။ မ၊ဋီ၊၃။၇၉။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၄၄။ သံ၊ဋီ၊၂။

၁၇၇၊၄၆၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၆၀၊
၃၁၅။)

(၂) စတုန္ဒံ ဈာနာနံ အဘိစေတသိကာနံ
ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရနံ နိကာမလာဘိဟောတိ
(ဘဝိဿသိ)။ ဝိ၊၅။၂၄၀။ မ၊၁။၄၀။ မ၊၂။
၁၇၊၁၉။ သံ၊၁။၄၆၆။ အံ၊၁။၃၃၁၊၃၄၅၊
၄၀၀။ အံ၊၂။၁၀၀၊၁၁၅၊၁၀၆၊၄၇၉၊၄၈၂၊
၅၀၄။ အံ၊၃။၆၄၊၂၆၅၊၃၀၉။ =ဒိဋ္ဌဓမ္မ သုခ-
ဝိဟာရနံ။ ဒိဋ္ဌဓမ္မောတိ ပစ္စက္ခော အတ္တ-
ဘာဝေါ ဝုစ္စတိ၊ တတ္ထ သုခဝိဟာရနန္တိ
အတ္ထော။ ရူပါဝစရဇ္ဈာနာနမေတံ အဓိ-
ဝစနံ။ မဋ္ဌ၊၁။၁၆၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၇။ သာ-
ရတ္ထ၊၃။၄၇။ (-ဒီ၊၃။၉၄။ မ၊၂။၁၂၂။
မ၊၃။၁၉၂။ သံ၊၁။၄၃၄။ အံ၊၃။၁၇၃။ အဘိ၊
က၊၃၆၄။ ပေဋကော၊၂၉၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၀၊
၁၇၅၊၁၀၉။ မဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၉။
အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၂၊၄၀၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၆၃၊၂၆၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄၆၊၃၆၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၆၊၉၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၀၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၊၃၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၆။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆၃။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၂၇။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၆၃။
ဝဇီရ၊၈။ သာရတ္ထ၊၁။၈။ သာရတ္ထ၊၂။၁၀၆။
ဝိမတိ၊၁။၇၈။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၀၀။ မ၊ဋီ၊၁။၃၄၉။
မ၊ဋီ၊၃။၁၇။ မူလဋီ၊၃။၃၂။)

(၃) ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရသမယော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၁။၃၃။ မဋ္ဌ၊၁။၁၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၉၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။
၂၀။ ဝဇီရ၊၃၄။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။
၁၇၀။ မ၊ဋီ၊၁။၃၅။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၂။

ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရဇ္ဈာန (န) [ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရ
+ ဈာန] မျက်မှောက်ဘဝ၌ ချမ်းသာစွာ
နေကြောင်း ဖြစ်သော (၄-ပါးသော) ရူပါ-
ဝစရဈာန်။ စတ္တာရိ ရူပါဝစရာနိ “ဒိဋ္ဌဓမ္မ-
သုခဝိဟာရဇ္ဈာနာနိ” (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၁)တိ ကထိ-
တာနိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၈၁။

ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရတ္ထ (ပု) [ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရ+အတ္ထ] (၁) မျက်မှောက်ဘဝ၌ ချမ်းသာစွာ နေရခြင်းအကျိုး။ (တိ) (၂) မျက်မှောက် ဘဝ၌ ချမ်းသာစွာနေရခြင်း အကျိုးရှိသော (ကသိုဏ်း-စသည်)။ (၁) ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာ-ရတ္ထာယ ဝိပဿတိ။ ပဋိသံ။ ၆၁။ (-နေတ္တိ။ ၁၉။ ပဋိသံ။ ၁၁။ ၂၄၆-၇။ ဥဒါနာဋ္ဌ။ ၁၇၆။ နေတ္တိ။ ၇၈။ နေတ္တိ။ ၁။ ၁၁၄။) (တိ) (၂) ဣမာနိပိ ဒသ ကသိဏာနိ.... ဒိဋ္ဌဓမ္မသု-ခဝိဟာရတ္ထာနိပိ။ အံ။ ၁၁။ ၄၀၈။ (-နေတ္တိ။ ၁၉။ ၂၆၉။ နေတ္တိ။ ၁။ ၁၄၆။)

ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရဘာဝ (ပု) [ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရ+ဘာဝ] မျက်မှောက်ဘဝ၌ ချမ်းသာစွာ နေကြောင်းဖြစ်သော စတုတ္ထဈာန်နှင့် ယှဉ်သော ဖလသမာပတ်၏ အဖြစ်။ စတုတ္ထဈာန်ကာ ဖလသမာပတ္တိ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရ-ဘာဝေန ကထိတာ။ ဒီ။ ၁။ ၁၇၈။

ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရနိသံသ (တိ) [ဒိဋ္ဌဓမ္မသု-ခဝိဟာရ + အာနိသံသ] မျက်မှောက်ဘဝ၌ ချမ်းသာစွာနေရခြင်းဟူသော အကျိုး 'အာနိသင်'ရှိသော (ဘာဝနာ-စသည်)။ တေသံ အပ္ပနာသမာဓိဘာဝနာ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရ-နိသံသာ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။ ၃၆၈။

ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရီ (တိ) [ဒိဋ္ဌဓမ္မ+သုခဝိဟာရီ။ (ဒုဗ္ဗဓမ္မသုခဝိဟာရီနံ-သံ)] မျက်မှောက်အတ္တ-ဘော၌ ချမ်းသာစွာနေ-လေ့ရှိ-တတ်-သောသူ။ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရီယ ဝါ(စူဠနိ။ ၁၆၆)တိ ဣမသ္မိယေဝ အတ္တဘာဝေ ကိရိယာဈာန် သမာပဇ္ဇိတွာ သုခံ ဥပ္ပါဒေတွာ ဝိဟရန္တဿ။ စူဠနိ။ ၁။ ၅၂။ (-အဘိ။ ၁။ ၂၇၄။ ပဋိသံ။ ၈၁။ အဘိ။ ၁။ ၂၄၆။ ၂၅၂။ မဟာနိ။ ၄။ ၃၆။)

ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟ (တိ) [ဒိဋ္ဌဓမ္မ+သုခ+အာဝဟ] မျက်မှောက်ဘဝ၌ ချမ်းသာကို ဆောင်တတ်

သော (ဘုရားရှင်-စသည်)။ ဝိတ္တိသဉ္ဇနနံ မယံ၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟံ။ အပါ။ ၁။ ၃၄၁။ (-၂၀၉။ အပါ။ ၂။ ၄၂၊ ၉၂။ ထေရာဋ္ဌ။ ၁။ ၈၉၊ ၁၈၃။)

ဒိဋ္ဌဓမ္မဟိတ (န) [ဒိဋ္ဌဓမ္မ+ဟိတ] မျက်မှောက် ဘဝ၌ ဖြစ်သော အစီးအပွား။ စတ္တာရေမေ ဗျဉ္ဇပဇ္ဇ ဓမ္မာ ကုလပုတ္တဿ ဒိဋ္ဌဓမ္မဟိတာယ သံဝတ္တန္တိ။ အံ။ ၁။ ၁၀၇။ (-ဒီ။ ၁။ ၁၈၆။ သီ။ ၁။ ၁၈၇။)

ဒိဋ္ဌဓမ္မဟိတတ္ထ (ပု) [ဒိဋ္ဌဓမ္မ + ဟိတတ္ထ။ (ဒုဗ္ဗဓမ္မဟိတတ္ထံ-သံ)] မျက်မှောက်အတ္တ-ဘော၌ ဖြစ်သော အစီးအပွားဟူသော အကျိုး။ ဒိဋ္ဌဓမ္မဟိတတ္ထာယ၊ သမ္မရာယ သု-ခါယ စ။ ဒီ။ ၂။ ၁၉၃။ မ၊ ၂။ ၃၄၄။ စရိယာ၊ ၄။ ၄၉။ =ဣမသ္မိယေဝ အတ္တဘာဝေ ဟိ-တတ္ထာယ စ ပရလောကေ သုခတ္ထာယ စ ဟောတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁၇၁။

ဒိဋ္ဌဓမ္မာဘိနိဗ္ဗူတ (တိ) [ဒိဋ္ဌဓမ္မ+အဘိနိဗ္ဗူတ] (၁) မျက်မှောက်အတ္တဘော၌ ငြိမ်းအေးပြီးသော ကိလေသာရှိသော၊ မျက်မှောက်အတ္တ-ဘော၌ ကိလေသာငြိမ်းအေးပြီးသောသူ။ (၂) သိမြင်အပ်ပြီးသော သစ္စာ ၄-ပါးတရားရှိသူ(နှင့်) ငြိမ်းအေးပြီးသော ကိလေသာရှိသူ။ (၁) ဒိဋ္ဌဓမ္မာဘိနိဗ္ဗူတာ (မ၊ ၁။ ၂၂၅။ အံ။ ၁။ ၁၄၁)တိ ဒိဋ္ဌဓမ္မ ဣမသ္မိယေဝ အတ္တ-ဘာဝေ သဗ္ဗကိလေသနိဗ္ဗာနေန နိဗ္ဗူတာ။ မ၊ ၁။ ၄။ ၁၆၉။ အံ။ ၁။ ၂။ ၁၂၁။ (-အံ။ ၂။ ၂၇၅။ အံ။ ၁။ ၂။ ၁၀၀။) (၂) ဒိဋ္ဌဓမ္မာဘိနိဗ္ဗူ-တာ (စူဠနိ။ ၁။ ၂၈-၉)တိ ဝိဒိတဓမ္မတ္တာ ဒိဋ္ဌ-ဓမ္မာ စ ရာဂါဒိနိဗ္ဗာနေန စ အဘိနိဗ္ဗူတာ။ စူဠနိ။ ၁။ ၃၂။ (-စူဠနိ။ ၁။ ၄၀။)

ဒိဋ္ဌဓမ္မိက (တိ) [ဒိဋ္ဌဓမ္မ+ဣက=ဏိက] (၁) မျက်မှောက် - ဘဝ - အတ္တဘော - ၌ဖြစ်သော။ (၂) မျက်မှောက်-ဘဝ-အတ္တဘော-၌-ယှဉ်-ပါဝင်-သော။ (၃) မျက်မှောက်

ဘဝ၌ ရင့်ကျက်လာသော(အကျိုး= အာနိ-
သင်)။ (၄) မျက်မှောက်ဘဝ၌ ခံစား-အပ်-
သင့်-ထိုက်-သော(ဘေး-စသည်)။ (၅) မျက်
မှောက်ဘဝ၌ ပြီးသော အကျိုးရှိသော။ (၆)
မျက်မှောက်ဘဝ၌ ရ-အပ်-သင့်-ထိုက်-
သော။ (၇) မျက်မှောက်ဘဝ၌ ရောက်-အပ်
သင့်-ထိုက်-သော။ (၈) မျက်မှောက်
သဘောဟူသော ကာမဂုဏ် အာရုံရှိသော
(သညာ-စသည်)။

(၁) မျက်မှောက်-ဘဝ-အတ္တဘော-
၌ ဖြစ်သော။ ဒိဋ္ဌဓမ္မိက(အံ၊ ၁။ ၄၉) ၌ ဒိဋ္ဌေဝ
ဓမ္မေ ဣမသ္မိယေဝ အတ္တဘာဝေ ဥပ္ပန္နဗလံ။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၁။ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကာ(ဣတိဝုတ်။ ၂၂) တိ
ဣမသ္မိ အတ္တဘာဝေ ဘဝါ ဝတ္တမာနာ။
ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၅။ ဒိဋ္ဌဓမ္မော ဝုစ္စတိ ပစ္စက္ခော
အတ္တဘာဝေါ၊ တတ္ထ ဘဝါ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကာ။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၅။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၆။ အံ၊ ၄။ ၂။
၃၃၀။ (-မ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၄။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၉၈။ ဓာနံ၊
၄။ ၈၅-၆။)

(၂) မျက်မှောက်-ဘဝ-အတ္တဘော-
၌ -ယှဉ် - ပါဝင် - သော။ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကော-
(ပဋိသံ၊ ၃၇၅။ မဟာနိ၊ ၁၃၈) တိ ဒိဋ္ဌဓမ္မေ
နိယုတ္တော၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မပယောဇနောဝါ အတ္တော။
ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၆။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၇၂။ ဒိဋ္ဌ-
ဓမ္မော ဝုစ္စတိ ပစ္စက္ခော အတ္တဘာဝေါ၊ တတ္ထ
နိယုတ္တောတိ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၅၆။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၆။ (-မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။ ၄၁။)

(၁), (၂) ကတမော ဒိဋ္ဌိယာ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကော
အာနိသံသော။ မဟာနိ၊ ၅။ ၆။ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကာယ
ဝါ သမ္ပရာယိကာယ ဝါ သမ္ပတ္တိယာ။ အဘိ၊
၄။ ၃။ ၇၉။ ယမိဒံ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကံ သမ္ပရာယိကဉ္စ
ဗာဟိရံ ဝေရံ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၈၆။ (-ဝိ၊ ၁။ ၂၄။
ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၀။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၆။)

(၃) မျက်မှောက် ဘဝ၌ ရင့်ကျက်လာ
သော (အကျိုး=အာနိသင်)။ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကဉ္စာ-

(မဟာနိ၊ ၈၀) တိ ဒိဋ္ဌေ ပစ္စက္ခေ အတ္တဘာဝေ
ဝိပစ္စနကရဏံ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၀၈။

(၄) မျက်မှောက်ဘဝ၌ ခံစား-အပ်-
သင့် - ထိုက် - သော (ဘေး-စသည်)။
ဒိဋ္ဌဓမ္မိက (မဟာနိ၊ ၃၁၅) ၌ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ
ဣမသ္မိယေဝ အတ္တဘာဝေ ပဋိသံဝေဒနီယံ။
မဟာနိ၊ ၄။ ၃၇၃။ (-အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၊ ၉၂။)

(၅) မျက်မှောက်ဘဝ၌ ပြီးသောအကျိုး
ရှိသော။ (၂) အနက် ပြန်ကြည့်။

(၆) မျက်မှောက်ဘဝ၌ ရ-အပ်-သင့်-
ထိုက်-သော။ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကာနံ အာသဝါနံ(အံ၊
၁။ ၉၇) ၌ ဒိဋ္ဌဓမ္မေ ဣမသ္မိယေဝ အတ္တဘာ-
ဝေ ဝိတိက္ကမပစ္စယာ ပဋိလဒ္ဓဗ္ဗာနံ ဝဗန္ဓနာ-
ဒိဒုက္ခဓမ္မသင်္ခါတာနံ အာသဝါနံ။ အံ၊ ၄။ ၂။
၆၅။

(၇) မျက်မှောက်ဘဝ၌ ရောက်-အပ်-
သင့်-ထိုက်-သော။ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကာနံ အာသ-
ဝါနံ သံဝရာယာ(အံ၊ ၃။ ၃၁) တိ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကာ
အာသဝါ နာမ အသံဝရေ ဌိတေန တသ္မိ-
ယေဝ အတ္တဘာဝေ ပတ္တဗ္ဗာ....ဒုက္ခဝိသေ-
သာ။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၃၀၈။

(၈) မျက်မှောက်သဘောဟူသော ကာ-
မဂုဏ် အာရုံရှိသော (သညာ-စသည်)။ ဒိဋ္ဌ-
ဓမ္မော ပစ္စက္ခသဘာဝါ အာရမ္မဏဘူတာတော-
သံ အတ္တိတိ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကာ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၅၂။

ဒိဋ္ဌဓမ္မိကတ္ထ (ပု) [ဒိဋ္ဌဓမ္မိက+အတ္ထ] မျက်မှောက်
ဘဝ၌-ဖြစ်-ယှဉ်-သော အကျိုး။ ဒိဋ္ဌဓမ္မိ-
ကတ္ထံ အညာယ။ စူဠနိ၊ ၂၇၉။

ဒိဋ္ဌဓမ္မိကတ္ထပုစ္ဆာ (ထိ) [ဒိဋ္ဌဓမ္မိကတ္ထ+ပုစ္ဆာ]
မျက်မှောက်ဘဝ၌-ဖြစ်-ယှဉ်-သော-အ
ကျိုးကို မေးကြောင်းဖြစ်သော ပုစ္ဆာ။ အပ-
ရာပိ တိသော ပုစ္ဆာ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကတ္ထပုစ္ဆာ သမ္ပ-
ရာယိကတ္ထပုစ္ဆာ ပရမတ္ထပုစ္ဆာ။ မဟာနိ၊
၂၆၄။ စူဠနိ၊ ၅၁။

ဒိဋ္ဌဓမ္မိကပရိဟာနိ (တိ) [ဒိဋ္ဌဓမ္မိက+ပရိဟာနိ]
မျက်မှောက်ဘဝ၌-ဖြစ်-ယှဉ်-သော အ
ကျိုး၏ ဆုတ်ယုတ်ခြင်း။ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကပရိဟာနိ-
မတ္တမေဝ ဧတံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။

ဒိဋ္ဌဓမ္မိကပဝေဏီ (တိ) [ဒိဋ္ဌဓမ္မိကာ+ပဝေဏီ]
မျက်မှောက်ဘဝ၌ ဖြစ်သောအကျိုး အစဉ်
အဆက်။ အတိဒါနေန ဒိဋ္ဌဓမ္မိကပဝေဏီ န
ပဝတ္တတိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။

ဒိဋ္ဌဓမ္မိကဘောဂသံဟရဏ (တိ) [ဒိဋ္ဌဓမ္မိက+
ဘောဂ+သံဟရဏ] မျက်မှောက်ဘဝ၌ ဖြစ်
သော-စည်းစိမ် - ဥစ္စာ - ကို စုဆောင်း
တတ်သော (ပညာမျက်စိ-စသည်)။ ဝေရူပေါ
ပုဂ္ဂလော ဒိဋ္ဌဓမ္မိကဘောဂသံဟရဏပညာ-
စက္ခုနော စ သမ္ပရာယိကတ္ထသောနေ (သာ-
နေ)ပညာစက္ခုနော စ အဘာဝါအန္ဓောတိ
ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၅။

ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပတ္တိလာဘိ (တိ) [ဒိဋ္ဌဓမ္မိကာ+
သမ္ပတ္တိ+လာဘိ] မျက်မှောက် ဘဝ၌ ဖြစ်
သောစည်းစိမ်ကိုရ-လေ့ရှိ-တတ်-သော၊
သူ။ ဓိတာ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပတ္တိလာဘိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၃၁၅။

ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိက (တိ) [ဒိဋ္ဌဓမ္မိက+သမ္ပရာ-
ယိက] မျက်မှောက်ဘဝ၌လည်းဖြစ်၊ တမ
လွန်ဘဝ၌လည်းဖြစ်သော။ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာ-
ယိကံ အာဒိနဝံ ဒဿေတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၄။
(-ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၆၅။ ဝဇီရ၊၅၆၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၈၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀။)

ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကတ္ထ (အတ္ထ) သန္နိဿိတ (တိ)
[ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကတ္ထ (အတ္ထ) +သန္နိဿိ-
တ] မျက်မှောက်ဘဝ၌လည်းဖြစ်၊ တမလွန်
ဘဝ၌လည်း ဖြစ်သော အကျိုး၌ မှီသော၊
မျက်မှောက်ဘဝ၌လည်းဖြစ်၊ တမလွန်ဘဝ၌
လည်းဖြစ်သောအကျိုးကိုမှီသော။ အတ္ထဝါဒီ
(က) (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊

၂။၃၇၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၇၅၊
၃၉၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။၃၄၄။)ကြည့်။

ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကနိဗ္ဗာနသမ္ပတ္တိအာဝဟ (တိ)
[ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိက+ နိဗ္ဗာန + သမ္ပတ္တိ+
အာဝဟ] မျက်မှောက် အစီးအပါး၊ တမလွန်
အစီးအပါး၊ နိဗ္ဗာန်အစီးအပါးနှင့် ပြည့်စုံခြင်း
ကို ဆောင်တတ်သော။ သတ္တာနံ ဒိဋ္ဌဓမ္မိက-
သမ္ပရာယိကနိဗ္ဗာနသမ္ပတ္တိအာဝဟံ ဗလံ နာမ
ကိဉ္စ နတ္ထိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၈။

ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကနိဗ္ဗာနဟိတာဝဟ (တိ) [ဒိဋ္ဌ-
ဓမ္မိကသမ္ပရာယိက+နိဗ္ဗာန + ဟိတ+အာဝ-
ဟ] အထက်ပုဒ်နက်ကြည့်။ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာ-
ယိကနိဗ္ဗာနဟိတာဝဟံ သဒ္ဓမ္မံ ကထယာမိ။
မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈။

ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကပရမတ္ထ (ပု) [ဒိဋ္ဌဓမ္မိက+
သမ္ပရာယိက+ပရမတ္ထ] မျက်မှောက်အကျိုး၊
တမလွန်အကျိုး၊ မြတ်သောနိဗ္ဗာန်အကျိုး။
ဒိဋ္ဌဓမ္မော ဝုစ္စတိ ပစ္စက္ခော အတ္တဘာဝေါ၊
တတ္ထ နိယုတ္တောတိ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကော၊ ဣဒလော-
ကတ္ထော။ ကမ္မကိလေသဝသေန သမ္ပရေ-
တဗ္ဗတော သမ္မာ ဂန္ထဗ္ဗတော သမ္ပရာယော၊
ပရလောကော၊ တတ္ထ နိယုတ္တောတိ သမ္ပရာ-
ယိကော၊ ပရလောကတ္ထော။ ပရမော ဥတ္တ-
မော အတ္ထော ပရမတ္ထော၊ နိဗ္ဗာနံ။ တေဟိ
ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကပရမတ္ထဟိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၄၆။ (-ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၄၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၊၅၃။)

ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကသုခါဝဟ (တိ) [ဒိဋ္ဌဓမ္မိက-
သမ္ပရာယိက+သုခ+အာဝဟ] မျက်မှောက်
ဘဝ၌လည်းဖြစ်၊ တမလွန်ဘဝ၌လည်း ဖြစ်
သောချမ်းသာကိုဆောင်တတ်သော(ကုသိုလ်
ကောင်းမှု-စသည်)။ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိက-
သုခါဝဟာနိ ပုညာနိ။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၃၀၀။

ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကဟိတာဝဟ (တိ) [ဒိဋ္ဌဓမ္မိက-
သမ္ပရာယိက+ဟိတ+အာဝဟ] မျက်မှောက်

ဘဝ၌လည်းဖြစ်၊ တမလွန်ဘဝ၌လည်း ဖြစ်သော အစီးအပွားကို ဆောင်တတ်သော (စည်းစိမ်၊ ဥစ္စာ-စသည်)။ သာပတေယျ (သာရတ္ထ၊ ၂။၁၁။ ဒီ၊ ၁။၂၂။ သီ၊ ၁။၁၆။ ၂။၃၁၄)-ကြည့်။

ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကဟိတူပဒေသက (တိ) [ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိက + ဟိတ + ဥပဒေသက] မျက်မှောက်ဘဝ၌လည်းဖြစ်၊ တမလွန်ဘဝ၌လည်းဖြစ်သော အစီးအပွားကို ညွှန်ပြတတ်သောသူ။ ပညာသမ္ပတ္တိယာ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကဟိတူပဒေသကော။ မ၊ ၁။၁၂။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။၂၅။ ဝဇီရ၊ ၃၇။

ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသုခမတ္တာပေက္ခိ (တိ) [ဒိဋ္ဌဓမ္မိက + သုခမတ္တ + အပေက္ခိ] မျက်မှောက်ဘဝ၌ ဖြစ်သော ချမ်းသာမျှကို ကြည့်ရှု-လေ့ရှိ-တတ်-သောသူ။ ဣလောကမတ္တဒဿိ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသုခမတ္တာပေက္ခိ။ သံ၊ ၁။၁၆၅။

ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသုခဝိဟာရ (ပု) [ဒိဋ္ဌဓမ္မိက + သုခ + ဝိဟာရ] မျက်မှောက်ဘဝ၌ ချမ်းသာစွာနေရကြောင်း (ဈာန်သမာပတ်ချမ်းသာ)။ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသုခဝိဟာရဘူတံ ဤဒိသံ နာမ ဈာနသမာပတ္တိသုခမနုဘဝန္တိ။ သီ၊ ၁။၁၆။ ၂။၂၇။

ဒိဋ္ဌဓမ္မိကဟိတဟေတု (ပု) [ဒိဋ္ဌဓမ္မိက + ဟိတ + ဟေတု] မျက်မှောက်ဘဝ၌ဖြစ်သော အစီးအပွား၏အကြောင်း။ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကဟိတဟေတုတော။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။၁၆။ သုတ္တနိ၊ ၁။၂၂။

ဒိဋ္ဌဓမ္မုပက္ကမ (ပု) [ဒိဋ္ဌဓမ္မ + ပုပ္ဖကမ။ (ဒုဗ္ဗုဓမ္မောပြာကြမ-သံ)] (၁) မျက်မှောက်ဘဝ၌-လုံ့လပြု-အားထုတ်-ခြင်း။ (တိ) (၂) မျက်မှောက်ဘဝ၌-လုံ့လပြု - အားထုတ်-ခြင်းရှိသောသူ။ (၁) သစေ ဘိက္ခဝေသတ္တာ ဒိဋ္ဌဓမ္မုပက္ကမဟေတု သုခဒုက္ခံ ပဋိသိဝေဓန္တိ။ (တိ) (၂) အဒ္ဓါ ဘိက္ခဝေ နိဂဏ္ဌာဝေရူပါ ဒိဋ္ဌဓမ္မုပက္ကမာ။ မ၊ ၃။၈-ချည်း။ (-၉၊ ၁၇။)

ဒိဋ္ဌနယ (ပု) [ဒိဋ္ဌ + နယ] မြင်အပ်သောနည်း။ မြင်အပ်တိုင်းသော အစီအရင်။ အတ္တနာ ဒိဋ္ဌနယေန ကိသုကမေဝ ကထေသိ။ သံ၊ ၁။၁၀။ (-ဒီ၊ ၁။၂၇။)

ဒိဋ္ဌနိဗ္ဗာန (တိ) [ဒိဋ္ဌ + နိဗ္ဗာန] နိဗ္ဗာန်ကို (မဂ်ဉာဏ်ဖြင့်) မြင်ပြီးသောသူ။ ဒိဋ္ဌနိဗ္ဗာနောယေဝ စ ပုဗ္ဗေ နိဝုဋ္ဌေ အပ္ပမာဏက္ခန္ဓေ အနုဿရတိ။ မူလ၊ ၁။၁၀။ (-အနု၊ ၁။၂၄၆။) ဒိဋ္ဌပဒ (တိ) (၂)-လည်း ကြည့်။

ဒိဋ္ဌနိဗ္ဗာနပဒ (တိ) [ဒိဋ္ဌ + နိဗ္ဗာန + ပဒ] အရိယာတို့-ရောက်-ရ-အပ်သော နိဗ္ဗာန်ကို တွေ့မြင်ပြီးသော သူ။ ဒိဋ္ဌနိဗ္ဗာနပဒဿ ဒဿနသမ္ပန္နဿ ပုဂ္ဂလဿ အဘဗ္ဗတာ ဝုတ္တာ။ သုတ္တနိ၊ ၁။၂၈။

ဒိဋ္ဌနိမိတ္တ (န) [ဒိဋ္ဌ + နိမိတ္တ] တွေ့မြင်အပ်သော (ရေမြောင်း သွယ်ခြင်း၊ မြားဖြောင့်ခြင်း-စသော) အကြောင်း။ အတ္တနာ ဒိဋ္ဌနိမိတ္တာနိ ဥပမာဘာဝေန ဂဟေတွာ။ ထေရ၊ ၁။၈၉။

ဒိဋ္ဌနိယာမ (ပု) [ဒိဋ္ဌ + နိယာမ] (အိပ်မက်) မြင်မက်အပ် တိုင်းသော အမှတ်အသား။ (အိပ်မက်) မြင်မက်- ပုံ-နည်း။ အတ္တနာ ဒိဋ္ဌနိယာမေန သုပိနံ ကထေသိ။ ထေရ၊ ၁။၂၁၅။ (-ဇာ၊ ၁။၂၃၉။ ဝဇီရ၊ ၁။၁၉၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၅၁။)

ဒိဋ္ဌန္တ (ပု) [ဒိဋ္ဌ + အန္တ။ (ဒုဗ္ဗုဓန္တ- ဒိဗ္ဗုဓန္တ၊ သံ၊ ဒိဋ္ဌတ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓိ)] (၁) သောတာပတ္တိမဂ် ဉာဏ်၏-အဆုံး-အပိုင်းအခြား (ကာလ)။ (၂) ဥဒါဟရုဏ်၊ ပုံစံ၊ ပြယုဂ်။ (အချိန်အခါတခု၏ အဆုံး၊ သေဆုံးခြင်း။ P.S.D.။ အမရ၊ ၁။၁၁၆။ သေဆုံးခြင်း၊ ကျမ်းဂန်၊ ပြယုဂ်၊ ဥဒါဟရုဏ်၊ အလင်္ကာကျမ်းလာ ဒိဋ္ဌန္တအတ္ထာလင်္ကာရအထူး။ ထောမ။)

(၁) ဒိဋ္ဌန္တံ ပတ္တော (အံ၊ ၁။၂၄၇)တိ ဒိဋ္ဌဿ အန္တော အနန္တရော ကာလော ဒိဋ္ဌ-

န္တော၊ ဒဿနသင်္ခါတဿ သောတာပတ္တိမဂ္ဂ-
ဉာဏဿ အနန္တရံ ပတ္တော။ အံ၊ဋီ၊၂။၄၃။
(-ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၄၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၉၈။ ဒိ၊
ဋ္ဌ၊၃။၇၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၄၄။ မူလဋီ၊၃။၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊၂။၄၆၇။ နေတ္ထိ၊ဋီ၊၁၄၇။) ဒိဋ္ဌပုတ္တ (၁)-
လည်း ကြည့်။

(၂) ဧဝံ ဒိဋ္ဌန္တော ယထာ နာဝါ ဇလံ
ဂစ္ဆန္တိ စတ္တာရိကိစ္စာနိကရောတိ။ ပေဋကော။
၂၅၇။ ဥပေါက္ခါတော စ ဒိဋ္ဌန္တော၊ အထော-
ဒါဟရဏံ ဘဝေ။ ဓာနံ၊၁၁၅။ ဒဿိယတေ
အနေနာတိ ဒိဋ္ဌန္တော၊ အန္တော။ ဒိဋ္ဌော ဝါ
ပကတဿ အန္တော ပရိသမတ္တိ ယေနာတိ
ဒိဋ္ဌန္တော။ ယင်း-ဋီ။

ဒိဋ္ဌန္တာဝယဝ (ပု) [ဒိဋ္ဌန္တ + အဝယဝ] ဥဒါဟ
ရဏံ - ပုံစံ - ပြယုဂ် - ဟူသော (စကားဝါကျ
တရပ်၏) အစိတ်အပိုင်း၊ (စကားဝါကျတရပ်
၏) အစိတ်အပိုင်း (တစိတ်တဒေသ) ဖြစ်
သော - ဥဒါဟရဏံ - ပုံစံ - ပြယုဂ်။ သော
သဒိသာသဒိသဘာဝတိန္တော ဒုဝိဓော ဒိဋ္ဌ-
န္တာဝယဝေါ။ အနုဋီ၊၃။၆၉။

ဒိဋ္ဌပဒ (န) [ဒိဋ္ဌ + ပဒ] (၁) ဒိဋ္ဌ-ဟူသောပုဒ်၊
မြင်စကောင်းသော ရူပါရုံဟူသော အာရုံ
၁-ဖို့။ (တိ) (၂) (အရိယာတို့ ရောက်အပ်
သော) နိဗ္ဗာန်ကို မြင်ပြီးသောသူ။ (၃)
(ချမ်းသာခြင်း၏ အကြောင်း ဖြစ်သော)
ဈာန်သမာဓိကို မြင်ပြီးသောသူ။ (၄) ၄-ပါး
သော တရားအစုကို မြင်ပြီးသောသူ။ (၄-ပါး
သော တရားဟူသည် - အနာဘိဇ္ဈာ၊ အဗျာ-
ပါဒ၊ သမ္မာသတိ၊ သမ္မာသမာဓိ-ပင်တည်း။
အံ၊၁။၃၄၀။)

(၁) ဒိဋ္ဌပဒဉ္စ ဝိညာတပဒဉ္စ ရူပါရမ္မဏေ
လဗ္ဗတိ။ ဒိ၊ဋီ၊၁။၁၀၈။ သိ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၁၃။
မ၊ဋီ၊၁။၁၀၆။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၃၃။

(တိ) (၂) အဘဗ္ဗတာ ဒိဋ္ဌပဒဿ ဝုတ္တာ။
ခုဒ္ဒက။၆။ သုတ္တနိ။၃၁၄။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၆၀။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ။၁။၂၈၈။ ဒိဋ္ဌပဒါ (မဟာနိ။၄၄၊
၂၆၁)တိ ဒိဋ္ဌနိဗ္ဗာနာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၅၂-၃။ (-
အံ၊၂။၄၇၆။ အပ၊၂။၈၀။ ပေဋကော။၃၀၁။
အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၁။)

(၃) ဧဝံ ဒိဋ္ဌပဒေါ (ဇာ၊၁။၁၂၃)တိ
ယထာ တံ ဗျသနံ နာဂစ္ဆတိ။ ဧဝံ မယာ
ဈာနပဒံ ဒိဋ္ဌံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၇။ ဈာနဓမ္မော-
ယေဝ သုခဝိဟာရဿ ဟေတုဘူတတ္တာ
“ပဒ”န္တိ ဝုစ္ဆတိ။ ဒိဋ္ဌံ ပဒံ ယေန မယာတိ
ဒိဋ္ဌပဒေါ။ ဇာ၊ဋီ၊၅။၃၅၅။

(၃)၊ (၄) သ ဝေ ဒိဋ္ဌပဒေါ ဓိရော၊
သောကမဇ္ဈေ န သောစတိ (ဥဒါန။၁၃၂)တိ
သော အနာဘိဇ္ဈာဒီနံ စတုန္တံ ဓမ္မပဒါနံ၊ နိဗ္ဗာန-
ဿေဝ ဝါ ဒိဋ္ဌတ္တာ ဒိဋ္ဌပဒေါ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၄၅။

ဒိဋ္ဌပ (ပု) ယောဂ (ပု) [ဒိဋ္ဌ + ပယောဂ] (၁)
(ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ-တို့၌) တွေ့မြင်အပ်သော -
ဥဒါဟရဏံ - ပုံစံ - ပြယုဂ်။ (တိ) (၂) (ပါဠိ၊
အဋ္ဌကထာ-တို့၌) တွေ့မြင်အပ်သော - ဥဒါဟ
ရဏံ - ပုံစံ - ပြယုဂ် - ရှိသော (သဒ္ဒါ)။ (၁)
တာဒိသံ ပါဠိအဋ္ဌကထာသု ဒိဋ္ဌပယောဂံ၊
တဒနုရူပဉ္စ ဝတ္ထု ဝဇ္ဇတိ။ ဝိမတိ၊၂။၃၁၅။
(တိ) (၂) သော ပနာယံ သဗ္ဗသဒ္ဓေါ....
စတုသုဝိသယေဗုဒ္ဓိဗ္ဗယောဂေါ။ ဣတိဝုတ်၊
ဋ္ဌ။၄၉။ (-နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၆၊၄၁။ သိ၊ဋီ၊သစ်၊၂။
၁၄၊၄၂၉။ အနုဋီ၊၁။၁၂။)

ဒိဋ္ဌပရိယန္တ (တိ) [ဒိဋ္ဌ + ပရိယန္တ] မြင်အပ်သော
အာရုံဟူသော - အဆုံး - အပိုင်းအခြား -
ရှိသော (သီလ-စသည်)။ လာဘယသဉာတိ-
အင်္ဂဇီဝိတဝသေန ဒိဋ္ဌပရိယန္တံ သပရိယန္တံ
နာမ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂။

ဒိဋ္ဌပရိသင်္ကိတ (န) [ဒိဋ္ဌ + အနုဂတ = အနုသာရ
+ ပရိသင်္ကိတ။ အလယ်ပုဒ်ကျေ။] (၁) မြင်
ခြင်း - မြင်အပ်သော အမှု - သို့ အစဉ်လိုက်

သော တွေးတောယုံမှားခြင်း။ (တိ) (၂) မြင်ခြင်း - မြင်အပ်သောအမှု - သို့ အစဉ် လိုက်၍ တွေးတောယုံမှားအပ်သော (အမှု-စသည်)။

(၁) ပရိသက္ကံနံ ပရိသက္ကိတံ၊ ဒိဋ္ဌာနဂတံ ပရိသက္ကိတံ ဒိဋ္ဌပရိသက္ကိတံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄၈။ ဒိဋ္ဌာနုသာရေနော သမုပ္ပန္နာ ပရိသက္ကံဝ ဒိဋ္ဌပရိသက္ကိတံ နာမ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၈၄။

(၁),(တိ)(၂) ဒိဋ္ဌပရိသက္ကိတေနာ (ဒိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၈၂)တိ ဒိဋ္ဌာနဂတေန ပရိသက္ကိတေန၊ တထာ ပရိသက္ကိတေန ဝါ ဝိတိက္ကမေန။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၀၇။ (- ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၇၁၊၁၉၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊ ၂၆။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၃။ ဝိ၊နိစ္ဆယ၊ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၄၀၁-၃။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋ္ဌိ၊ ၂၆။)

ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗ (တိ) [ဒိဋ္ဌ+ပုဗ္ဗ။ ဒိဋ္ဌော ပုဗ္ဗန္တိ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော တထာဂတံ။...ဒိဋ္ဌာ ပုဗ္ဗန္တိ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာ ဒေဝါ တေန။ ရှု၊ ၃၄၇။ (-ရှု၊ဋ္ဌိ၊ ၃၄၇။ နိတိ၊သုတ္တံ၊ ၇၀၄။) (ဗ္ဗမုပ္ပဝိ-သံ၊ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗ-အဒ္ဓမာဂမီ)] (၁) ရှေး၌မြင်ခဲ့ဘူးသောသူ (မြင်တတ် - ကြည့်တတ်-သူ)။ (၂) ရှေး၌မြင်အပ်ခဲ့ဘူးသောသူ (အမြင် - အကြည့် - ခံရသူ)။ (၃) ရှေး၌ - မြင်အပ် - ရအပ် - သိအပ် - ဘူးသော။ (၄) ရှေး၌-တွေ့ကြုံ-ပေါင်းဆုံ-အပ်ဘူးသော (အာရုံ-စသည်)။

(၁) ဒွေ ဣမေ အနုရုဒ္ဓဿ၊ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာ တထာဂတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၇။ န ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာ(သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၉)တိ အဒဿာဝိ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊ ၁။၄၉။ တထာဂတံ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာ သာဝကာ။ နိတိ၊ပဒ၊ ၃၆၁။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၄၁၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊ ၃၃၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁၃၂။)

(၂) ထေရေန ကိရ အာယသ္မာ ပုဏ္ဏော နော ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၄။ ယေ ဟိ ဒေဝါ တာဝတိံသာ န ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၈၂။ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာနိ (ဒိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၁၃)တိ (ဒိဋ္ဌဝါ) ဟိ

ဒဿနဘူတေန၊ တဒနဂတေန စ ဉာဏေန ဂဟိတပုဗ္ဗာနိတိ အတ္ထော။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊ ၁။၃၇၈။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊ ၂။၃၉၃။

ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော-မိလိန္ဒ။ ၁၇၃၊၁၆၉၊၂၄၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၇၈။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၃။၃၄၄။ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗံ (န၊ပ၊ ၆)-မိလိန္ဒ။ ၂၅၂၊၂၉၆။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၉။ မူလ-ဋ္ဌိ၊ ၃။၁၈၇။ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာ (ထိ၊ပ၊ ၆)-သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၆၁။ (ပု၊ပ၊ ၁၂) - မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၁၁၊၁၅၄။ ဝိ၊သုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၈၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄၉။ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာနိ (န၊ပ၊ ၁၂) - အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၆၉။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊ ၁၉၂။ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗံ (ပု၊ဒု၊ ၆) - ဇာ၊ ၂။ ၃၀၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။၁၂၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၃။ (န၊ဒု၊ ၆) - မိလိန္ဒ။ ၂၈၇။ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗတော- သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊ ၂။၂၇။ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော-သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၁၂။ (၃),(၄) ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာနုသာရ-ကြည့်။

ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗသမ္ပတ္တိ (တိ) [ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာ+သမ္ပတ္တိ] ရှေး၌မြင် အပ်ခဲ့ဘူးသော - စည်းစိမ် - ပြည့်စုံသော အကျိုး - ရှိသောသူ။ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗသမ္ပတ္တိနံ သတ္တာနံ မတာနံ မရဏံ အာဝဇ္ဇေတွာ။ ဝိ၊သုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၂၃။ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာ သမ္ပတ္တိ ယေသံ တေ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗ-သမ္ပတ္တိ၊ တေသံ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗသမ္ပတ္တိနံ။ ဝိ၊သုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၂၈၈။

ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာနုသာရ (ပု) [ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗ+အနုသာရ] (၁) (က) ရှေး၌-မြင်အပ်-ရအပ်-သိအပ်-ဘူးသော အာရုံသို့ အစဉ်လိုက်ခြင်း။ (ခ) ရှေး၌-မြင်အပ်-ရအပ်-သည့် အာရုံကို အဖန်ဖန် အောက်မေ့ခြင်း။ (၂) (က) ရှေး၌-တွေ့ကြုံ-ပေါင်းဆုံ-အပ်ဘူးသော အာရုံသို့ အစဉ်လိုက်ခြင်း။ (ခ) ရှေး၌ - တွေ့ကြုံ - ပေါင်းဆုံ-အပ်ဘူးသော အာရုံကို အဖန်ဖန် အောက်မေ့ခြင်း။ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာနုသာရေနာ (ဒိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၀၆)တိ ဒဿနဘူတေန ဝိညာဏေန ဥပလဒ္ဓပုဗ္ဗဿ အန္တဝန္တာဒိနော အနုဿရ-ဏေန။...အထ ဝါ ဒိဋ္ဌဂ္ဂဟဏေနော “နစ္စ-ဂီတဝါဒိတဝိသုကဒဿနာ”တိ အာဒိသု ဝိယ

သုတာဒိနမ္ပိ ဂဟိတတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ဋီ၊
၁။၁၆၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၂၉။

ဒိဋ္ဌပုတ္တ (တိ) [ဒိဋ္ဌ+ပုတ္တ] (သောတာပတ္တိ
မဂ်ဖြင့်) မြင်အပ်သော နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်
သော၊သူ။ အသုကော ဒိဋ္ဌပုတ္တော။ အံ၊၃။၅၂
(က၊မူ-ကဲ့)။(-အံ၊၂။၄၀၃။) ဒိဋ္ဌပုတ္တောတိပိ
ပါဌော၊ တဿ ပဌမမဂ္ဂေန ဒိဋ္ဌံ နိဗ္ဗာနံ ပုန
ပတ္တောတိ အတ္တော။ မော၊စ္ଛေဒနီ၊၃၅၆။

ဒိဋ္ဌဗုဒ္ဓဂုဏ (ပု) [ဒိဋ္ဌ +ဗုဒ္ဓ +ဂုဏ] သိမြင်အပ်
သော ဘုရားရှင်၏ ဂုဏ်တော်။ လောကီယ-
မဟာဇနေန ဒိဋ္ဌဗုဒ္ဓဂုဏာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၃။၆၀။

ဒိဋ္ဌဘယ (န) [ဒိဋ္ဌ+ဘယ] (၁) တွေ့မြင်အပ်
သော ဘေး (ကြောက်ဖွယ်အာရုံ)။ (တိ)
(၂) တွေ့မြင်အပ်သော ဘေးရှိသော၊သူ။
(၁) မယာ ဒိဋ္ဌဘယံ ပကတိယာ ဩလော-
ကီယမာနံ နတ္ထိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၈။ ဝဇီရ၊၅၂။
(တိ)(၂) ဝေယောဂါဝစရော၊...ဒိဋ္ဌဘယော
အဘယေ ပန၊ ဌာတုံ ဣစ္ဆံ အမတပါရေ။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆။

ဒိဋ္ဌဘေဒဝန္တ (တိ) [ဒိဋ္ဌဘေဒ+ဝန္တ] မြင်အပ်
ပြီးသော ပျက်စီးခြင်း ရှိသော။ န ဟေတ္တ
ယထာ ဒိဋ္ဌဘေဒဝတာ သရီရတော အန-
ညတ္တာ အဒိဋ္ဌောပိ ဇီဝဿ ဘေဒေါ ဝုတ္တော။
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၄၄။

ဒိဋ္ဌမဂ္ဂ (တိ) [ဒိဋ္ဌ+မဂ္ဂ။ (ဒ္ဓမ္မမာဂီ-သံ)] သိမြင်
အပ်ပြီးသော မဂ်ရှိသော၊သူ။ နိယာမဒဿီ
(သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၇)-ကြည့်။

ဒိဋ္ဌမင်္ဂလ (န) [ဒိဋ္ဌ + မင်္ဂလ] မြင်အပ်သော
ရူပါရုံဟူသော မင်္ဂလာ (ပြီးစီး-ကြီးပွား-
ခြင်း၏ အကြောင်းဟု သမုတ်အပ်သော
အရာဝတ္ထု)။ ယံ ဝါ ပနညမ္ပိ ကိဉ္စိ ဝေရူပံ
အဘိမင်္ဂလသမ္ပတံ ရူပံ ပဿတိ၊ ဣဒံ ဝုစ္စတိ
ဒိဋ္ဌမင်္ဂလန္တိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၀၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။

၁။ ခိဏာသဝဿ ဒိဋ္ဌမင်္ဂလံ သုတမင်္ဂလံ မုတ-
မင်္ဂလန္တိ ဧတေ မင်္ဂလာ သမုစ္ဆိန္ဒာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၁။၃၉၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၈၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၅။
ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၈၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၉၀။ အံ၊ဋီ၊၃။
၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၂၁။)

ဒိဋ္ဌမင်္ဂလိက (တိ) [ဒိဋ္ဌမင်္ဂလ + လိက] (၁)
မြင်အပ်သော ရူပါရုံကို မင်္ဂလာ (ကြီးပွား
ခြင်း၏ အကြောင်း)ဟု- ပြောဆို-ယူဆ-
တတ်သော။ (၂) ဒိဋ္ဌမင်္ဂလိက-အမည်ရှိသော၊
သူ။ ယင်း-နှင့် စပ်၍ သိမှတ်ဖွယ်ကို (မ၊ဋ္ဌ၊၃။
၄၈-၅၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၈-၁၇၁။ စရိယာ၊
ဋ္ဌ၊၁၄၉-၁၅၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၇၆-၉)-ကြည့်။

(၁) သော ကိရ ဒိဋ္ဌမင်္ဂလိကော မာန-
ထဒ္ဓေါ .... ဝိစရတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၄၈။ ဝေ ဒိဋ္ဌ-
မင်္ဂလိကာ သုတမင်္ဂလိကာ မုတမင်္ဂလိကာတိ
တိဿောပိ ပရိသာ ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၃။
(-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၉။ အံ ဋီ၊၂။၂၄၅။)

(၁),(၂) အထ ဒိဋ္ဌမင်္ဂလိကော နာမေ-
ကော ပုရိသော အာဟ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၀၀။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁။ ဒိဋ္ဌမင်္ဂလိကာ နာမာ (ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၄။၃၇၇)တိ ဣမသ္မိံ လောကေ ဒိဋ္ဌယေဝ
ယံ ကိဉ္စိ “မင်္ဂလံ နာမာ”တိ ဝေဝါဒတ္တာ ဒိဋ္ဌ-
မင်္ဂလိကာ နာမ သေဋ္ဌိနော ဓိတာ။ ဇာ၊ဋီ၊
၁၅။၄၉၇။ (-သာရတ္ထ၊၂။၁၃။ ဝိမတိ၊၁။
၁၀၁။ မ၊ဋီ၊၂။၂၂၈။ မ၊ဋီ၊၃။၃၃။ အံ၊ဋီ၊
၂။၁၄၈။)

ဒိဋ္ဌမဏ္ဍလ (န) [ဒိဋ္ဌ+မဏ္ဍလ] မြင်အပ်ရာအဝန်း
အဝိုင်း၊ ကိုယ်သဏ္ဌာန်-အရိပ်-ကို မြင်အပ်
ရာ ဖြစ်သော အတွင်းမျက်နှာဝန်း (သူငယ်
အိမ်)။ ဒိဋ္ဌမဏ္ဍလေ (အဘိ၊ဝတာရ၊၆၅၂)တိ
အဘိမုခေ ဌိတာနံ သရီရသဏ္ဌာနုပ္ပတ္တိဒေသ-
ဘူတေ ဒိဋ္ဌမဏ္ဍလေ။ ယင်း-ဋီ။ ကဏ္ဍမဏ္ဍလ
(အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
ဋ္ဌ၊၅၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၃၅။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၆၅။
သာရတ္ထ၊၃။၂၁၀)-လည်း ကြည့်။

ဒိဋ္ဌမတ္တ (ပုန) [ဒိဋ္ဌ+မတ္တ။ (ဒုမ္မမာတြ-သံ)]
 (၁) မြင်ခြင်းမျှ၊ မြင်-ရုံ-ကာ-မျှ။ (၂)
 မြင်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော အာရုံမျှ၊
 မြင်စကောင်းသော ရူပါရုံမျှ။ (၁) ဒိဋ္ဌမတ္တ-
 မေဝေတ္ထ ပမာဏံ။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၂၅၉။ သဗ္ဗော
 ဝိဒိတောတိ န ကေဝလံ ဒိဋ္ဌမတ္တောယေဝ၊
 အထ ခေါ ပါကဇ္ဈော။ ပဋိသံဌ။ ၂။ ၄၀။ (-
 ဥဒါနာဌ။ ၈၅။) (၂) ဒိဋ္ဌေ ဒိဋ္ဌမတ္တ (သံ၊ ၂။
 ၂၉၅။ ဥဒါနာဌ။ ၈၅။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၀၁) နှိ ရူပါယ-
 တနေ စက္ခုဝိညာဏေန (ဒိဋ္ဌေ) ဒိဋ္ဌမတ္တံ
 ဘဝိဿတိ။ စက္ခုဝိညာဏံ ဟိ ရူပေ ရူပမတ္တ-
 မေဝ ပဿတိ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀။ ဥဒါနာဌ။ ၈၀။
 အနုဋီ၊ ၂။ ၁၀၂။ (-အံ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၁၉။ အံ၊ ၄။
 ၂။ ၃၀၂။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၉၂။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၀၆။
 ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၀။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၆။ အံ၊ ၄။ ၁။
 ၁၀၁။)

ဒိဋ္ဌမတ္တ (တိ) [ဒိဋ္ဌ+မတ္တာ။ (ဒုမ္မဒဿ၊ ဒုမ္မ-
 မာတြ-သံ)] (က) မြင်တတ်သော စက္ခု-
 ဝိညာဉ်အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ စက္ခုဝိညာဉ်
 မြင်မှုထက် မလွန်သော။ (ခ) စက္ခုဝိညာဉ်
 နှင့် (တပ်ခြင်းကင်းပုံအားဖြင့်) တူသော
 သမ္ပုဋ္ဌိစိုင်း၊ သန္တရဏ၊ ဝုဋ္ဌာ စိတ် အတိုင်း
 အရှည်ရှိသော၊ ယင်း-စိတ်တို့၏ သိမှုထက်
 မလွန်သော။ (က) ဒိဋ္ဌေ ဒိဋ္ဌံ နာမ စက္ခု-
 ဝိညာဏံ၊ ရူပေ ရူပဝိဇာနနန္တိ အတ္ထော။
 မတ္တာတိ ပမာဏံ၊ ဒိဋ္ဌံ (ဒိဋ္ဌာ-ဟု ဥဒါနာဌ-၌
 ရှိနေ၏) မတ္တာ အဿာတိ ဒိဋ္ဌမတ္တံ၊ စိတ္တံ၊
 စက္ခုဝိညာဏမတ္တမေဝ မေ စိတ္တံ ဘဝိဿတိတိ
 အတ္ထော။... (ခ) ဒိဋ္ဌံ နာမ စက္ခုဝိညာဏေန
 ဒိဋ္ဌရူပံ၊ ဒိဋ္ဌေ ဒိဋ္ဌံ နာမ (ဒိဋ္ဌမတ္တံ နာမ-ဟု
 အချို့ရှိနေ၏) တတ္ထေဝ ဥပ္ပန္နံ သမ္ပုဋ္ဌိစူဠသန္တိ-
 ရဏဝေါဋ္ဌဗ္ဗနသင်္ခါတံ စိတ္တတ္ထယံ။ သံ၊ ၄။ ၂။
 ၂၉။ ဥဒါနာဌ။ ၈၀။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၀၂။ ချည်း။

ဒိဋ္ဌမတ္တက (တိ) [ဒိဋ္ဌမတ္တ+က] (၁) မြင်အပ်
 -ရုံ-ကာ-မျှ ဖြစ်သောသူ။ (၂) မြင်ခြင်း

အတိုင်းအရှည် ရှိသောသူ (တွေ့ဘူး -
 မြင်ဘူး-ကာမျှ ဖြစ်သော အဆွေခင်ပွန်း)။
 (၁) ဒိဋ္ဌမတ္တကမေဝ ကရောတိ၊ အတိစိရုံ
 ပဿိတုမ္ပိ န ဒေတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၅၉။ (၂) ဣဒါနိ
 တံမဟတ္တံ ဒိဋ္ဌမတ္တကံ မဟလ္လကတ္ထေရံ ဂဟေ-
 တွာ ဂတာ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၀။ သန္တိဋ္ဌော ဒိဋ္ဌမတ္တ-
 ကော။ ဓာနံ။ ၃၄၆။ ဒဿနံ ဒိဋ္ဌံ၊ တံ မတ္တာ
 ပမာဏမေတဿ ဒိဋ္ဌမတ္တကော။ သကတ္ထေ
 ကော။ ယင်း-ဋီ။

ဒိဋ္ဌမတ္တကမိတ္တ (ပု) [ဒိဋ္ဌမတ္တက+မိတ္တ] တွေ့ဘူး
 -မြင်ဘူး-ကာမျှ ဖြစ်သော-အဆွေ ခင်ပွန်း
 -မိတ်ဆွေ။ သန္တိဋ္ဌောတိ ဒိဋ္ဌမတ္တကမိတ္တော။
 ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၆။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၄၁၀။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၇၂။
 ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၈။

ဒိဋ္ဌမတ္တသဟာယ (ပု) [ဒိဋ္ဌမတ္တ + သဟာယ]
 တွေ့ဘူး - မြင်ဘူး - ကာမျှ ဖြစ်သော -
 သူငယ်ချင်း-မိတ်ဆွေ။ ယေ ပန ဒိဋ္ဌမတ္တ-
 သဟာယာ၊ ဘေ သန္တိဋ္ဌာ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၇၁။
 (- ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၀။)

ဒိဋ္ဌမတ္တာဘိနိဝေသီ (တိ) [ဒိဋ္ဌမတ္တ + အဘိနိ-
 ဝေသီ] မြင်အပ်ဘူးကာမျှဖြစ်သော အာရုံ၌
 -နှလုံးသွင်း- သက်ဝင်- လေ့ရှိ -တတ်-
 သောသူ။ ဟတ္ထိဒဿကအန္ဓာဒယော ဝိယ
 ဒိဋ္ဌမတ္တာဘိနိဝေသီနော။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၈၀။

ဒိဋ္ဌမရိယာဒ (ပု) [ဒိဋ္ဌ+မရိယာဒ] သိမြင်အပ်
 ပြီးသော (သစ္စာ ၄-ပါးဟူသော) အပိုင်း
 အခြား။ ပဌမမဂ္ဂဉာဏေန ဒိဋ္ဌမရိယာဒံ အ-
 နတိက္ကမိတွာဝ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၉၈။ ဒိဋ္ဌမရိ-
 ယာဒ (ဝိဘာဝိနီ။ ၂၂၃) နှိ ဒိဋ္ဌသစ္စမရိယာဒံ။
 မဏိမဇ္ဈ။ ၂။ ၂၆၀။

ဒိဋ္ဌမဟလ္လက (ပု) [ဒိဋ္ဌ + မဟလ္လက] မြင်အပ်
 ဘူးသော အဘိုးအို။ အယံ သော အမှေဟိ
 ဒိဋ္ဌမဟလ္လကော ပုန ဒိဿတိ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၇။

ဒိဋ္ဌမူလ (န) [ဒိဋ္ဌ + မူလ] မြင်ခြင်းဟူသော-
အကြောင်းရင်း - အခြေအမြစ်။ ဧတ္ထ ပန
ဒိဋ္ဌမူလာဒိနံ အဘာဝေန အမူလကံ။ ကင်္ခါ။
၁၃၈။

ဒိဋ္ဌမူလက (တိ) [ဒိဋ္ဌ + မူလ + က] မျက်မြင်
ဖြစ်သော ကျူးလွန်မှုလျှင်-အရင်း-အစ-
ရှိသော (စောဒနာခြင်း၏ အကြောင်းကို
ပြဆိုရာ ဝါရ)။ ဒိဋ္ဌမူလကေ ပနာ (ဝိ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၀) တိ “ဒိဋ္ဌဿ ဟောတိ ပါရာဇိကံ
ဓမ္မံ အဇ္ဈာပဇ္ဇန္တော” တိ အာဒိ ပါဠိဝါရံ
သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၉၁-၂။

ဒိဋ္ဌလက္ခဏတ္တယ (တိ) [ဒိဋ္ဌ + လက္ခဏတ္တယ] ရှု
မြင်အပ်ပြီးသော (အနိစ္စတာ၊ ဒုက္ခတာ၊
အနတ္တတာ-ဟူသော) လက္ခဏာ ၃-ပါး အ
ပေါင်းရှိသော (ခန္ဓာ ၅-ပါး-စသည်)။ ဒိဋ္ဌ-
လက္ခဏတ္တယဿ ဘူတဿ သင်္ခါရလက္ခဏ-
ဝိစိနနေ ဥပေက္ခံ ပဋိလဘတိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၀၃။

ဒိဋ္ဌလောကုတ္တရဓမ္မဒဿန (တိ) [ဒိဋ္ဌ + လော-
ကုတ္တရဓမ္မ + ဒဿန] မြင် - အပ် - သင့် -
ထိုက် - သော လောကုတ္တရတရားကို မြင်
တတ်သော (ဉာဏ်မျက်စိ-စသည်)။ အတ္တနာ
ဒိဋ္ဌလောကုတ္တရဓမ္မဒဿနေန ဉာဏစက္ခုနာ
မယာ ပစ္စက္ခတော ဒိဋ္ဌော။ ယေရိ၊ ၁။ ၁၄၇။

ဒိဋ္ဌဝစန (န) [ဒိဋ္ဌ + ဝစန] မြင်အပ်၏-ဟု
ပြောဆိုကြောင်းဖြစ်သောစကား။ တံ တဿ
“ဒိဋ္ဌော မယာ” တိ ဣမိနာ ဒိဋ္ဌဝစနေန သ-
မေတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၀၃။

ဒိဋ္ဌဝန္တ၊ (တိ) [ဒိဿ + တဝန္တ၊ ထိ-၌ ဒိဋ္ဌဝတိ။
(ဒ္ဓမ္မဝတု၊ ဒ္ဓမ္မဝါနိ-သံ)] (၁) (က) သိမြင်
ပြီးသော။ (ခ) တွေ့မြင် ဘူးသော။ (၂)
မြင်အပ်ဘူးသော၊ သူ။ (၁) (က) တာနိအရိ-
ယသစ္စာနိ ဒိဋ္ဌဝတော အရိယပုဂ္ဂလဿ အယံ
နတ္ထိ။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၈၁။ ဓမ္မဒ္ဓဿာတိ စတု-
သစ္စဓမ္မံ ဒိဋ္ဌဝတိ။ ဝိမာန၊ ၁။ ၇၇။ (-ဣတိ-
အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၂-၂၆-ပ-မ-ဗ-သ-၈

ဝုတ်၊ ၁။ ၂၈၃။) (ခ) တံ သေတစ္ဆတ္ထံ ဒိဋ္ဌဿ
ဒိဋ္ဌဝတော မေ။ စရိယာ၊ ၁။ ၂၁။ အညထာ
ကာ နာမ သာ ဒေဝတာ၊ ယာ ဘဂဝန္တံ န
ဒိဋ္ဌဝတိ။ သံ၊ ၁။ ၄၉။ (၂) ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗ (၂)-
ကြည့်။

ဒိဋ္ဌဝါဒိ (တိ) [ဒိဋ္ဌ + ဝဒ + ဣ။ (ဒ္ဓမ္မဝါဒိနိ-သံ)]
မြင်အပ်၏-ဟု ပြောဆို-လေ့ရှိ-တတ်-သော၊
သူ။ ဒိဋ္ဌေ ဒိဋ္ဌဝါဒိတာ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၂၅။ ဒီ၊ ၃။
၁၉၄။ အဒိဋ္ဌေ ဒိဋ္ဌဝါဒိ ဟောတိ။ အံ၊ ၁။
၅၄၉။ (-ဝိ၊ ၅။ ၂၂၄။ ဒီ၊ ၃။ ၁၉၃။ မ၊ ၃။
၇၉။ အံ၊ ၁။ ၅၆၈။ အံ၊ ၃။ ၁၂၇။ အဘိ၊ ဝိ။
၃၉၀။ ဒီ၊ ၁။ ၂၀၈။ မ၊ ၁။ ၄၆၃။ အဘိ၊ ၁။
၂။ ၄၈၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၇၃။ အံ၊ ၁။ ၂၅၀။)

ဒိဋ္ဌဝါရ (ပု) [ဒိဋ္ဌ + ဝါရ] မြင် - အပ် - သင့် -
ထိုက် - သော ရှုပါရုံ ဖြစ်သော-အလှည့်-
အကြိမ် ‘ဝါရ’။ ဒိဋ္ဌဝါရေ ဝုတ္တနယေနေဝ
ဝေဒိတဗ္ဗော။ မ၊ ၁။ ၃၉။ မဟာနိ၊ ၁။ ၂၂၅။

ဒိဋ္ဌဝိညာတဗ္ဗမတ္တ (တိ) [ဒိဋ္ဌ + ဝိညာတဗ္ဗ +
မတ္တ။ (ဒ္ဓမ္မဝိညာတဗ္ဗမာတြ-သံ)] မြင်-အပ်-
သင့်-ထိုက်- သော ရှုပါရုံကို သိတတ်သော
စက္ခုဝိညာဉ်အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ ဒိဋ္ဌအာရုံ
ကို သိတတ်သော စက္ခုဝိညာဉ်၏ ဖြစ်ခြင်းနှင့်
တူမျှသော (ဘာဝနာမနသိကာရ-စသည်)။
ဒိဋ္ဌသုတမုတဝိညာတဗ္ဗသင်္ခါရမတ္တ-ကြည့်။

ဒိဋ္ဌဝိသ (တိ) [ဒိဋ္ဌ + ဝိသ။ (ဒ္ဓမ္မဝိသ-သံ)] ကြည့်
ရှုအပ်ကာမျှဖြင့် (ပြာဖြစ်အောင် ပြုလုပ်နိုင်
သော) အဆိပ်ရှိသော၊ ရှုမြင်ရာခဏ၌ရောက်
သော အဆိပ်ရှိသော (မြေ-စသည်)။ ဒိဋ္ဌ-
မဇ္ဈေန ဘသ္မကရဏတော ဒိဋ္ဌဝိသော သပ္ပေါ
အတ္တနာ ဒဋ္ဌံ နရံ ဈာပေတိ။ အပ၊ ၁။ ၁။
၃၃၀။ (-အပ၊ ၁။ ၅၁။ သံ၊ ၁။ ၂၃၊ ၁၁၆။
ထေရ၊ ၁။ ၄၇၄။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၉၉၊ ၃၁။)

ဒိဋ္ဌဝေလာ (ထိ) [ဒိဋ္ဌာ + ဝေလာ] (အိပ်မက်)
မြင်မက်ရာ-အချိန်-အခါ။ သုပိနဿ ဒိဋ္ဌ-

ဝေလာယ တာဝတိံ သဘဝနတော စဝိတွာ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၆၄။

ဒိဋ္ဌသံသန္ဓနနယ (ပု) [ဒိဋ္ဌသံသန္ဓနာ + နယ]
ဒိဋ္ဌသံသန္ဓနာပုစ္ဆာ-၌ သိအပ်သော - နည်း-
အစီအရင်။ သဗ္ဗပုစ္ဆာ ဒိဋ္ဌသံသန္ဓနနယေန
ဇာနိတွာဝ ပဝတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၀။

ဒိဋ္ဌသံသန္ဓနာ (ထိ၊န) [ဒိဋ္ဌ+သံသန္ဓနာ] သိမြင်
အပ်ပြီးသော အနက်ကို-နီးနှော-ဆုံးဖြတ်
-ကြောင်း ဖြစ်သော (ပုစ္ဆာ-စသည်)။ ဒိဋ္ဌ
သံသန္ဓိယတိ (သံသန္ဓတိ) တောယာတိ ဒိဋ္ဌ-
သံသန္ဓနာ။ (သံသန္ဓနဉ္စေတ္ထ သာကစ္ဆာ-
ဝသေန ဝိနိစ္ဆယကရဏံ။) ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။
သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၂၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။ အနု၊ဋ္ဌ၊၁။
၆၅။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၂၄။

ဒိဋ္ဌသံသန္ဓနာ(န)ပုစ္ဆာ (ထိ) [ဒိဋ္ဌသံသန္ဓနာ
+ ပုစ္ဆာ] သိမြင်အပ်ပြီးသော အနက်ကို-
နီးနှော-ဆုံးဖြတ် - ကြောင်းဖြစ်သော မေး
ခွန်း ‘ပုစ္ဆာ’၊ သိမြင်အပ်ပြီးသော အနက်ကို
-နီးနှော-ဆုံးဖြတ်-ခြင်းငှါ မေးကြောင်း
‘ပုစ္ဆာ’။ ပကတိယာ လက္ခဏံ ဉာတံ ဟောတိ
ဒိဋ္ဌ တုလိတံ တိရိတံ ဝိဘူတံ ဝိဘာဝိတံ၊
(သော) အညေဟိ ပဏ္ဍိတေဟိ သဒ္ဓိံ သံ-
သန္ဓနတ္ထာယ ပဉ္စ ပုစ္ဆတိ၊ အယံ ဒိဋ္ဌသံသန္ဓ-
နာပုစ္ဆာ။ မဟာနိ၊၂။၆၃။ စူဠနိ၊၅၀။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၆၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၉၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆။ ဒိဋ္ဌသံသန္ဓနပုစ္ဆာ-
သဒိသိ ဝါ... ပုစ္ဆာ ယုတ္တာ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၈။
(-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၇၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၂၇။ နေတ္ထိ၊
ဋ္ဌ၊၁၄။ နေတ္ထိ၊ဝိ၊၂၉။ အဘိ၊ဝဘာရ၊ဋ္ဌ၊၁။
နာ၊၁၆၂။)

ဒိဋ္ဌသစ္စ (န) [ဒိဋ္ဌ+သစ္စ။ (ဒွမုသတျ-သံ)] (၁)
သိမြင်အပ်ပြီးသော သစ္စာ (အမှန်တရား)
၄ ပါ။ (တိ)(၂) သိမြင်အပ်ပြီးသော သစ္စာ
၄-ပါးရှိသော၊သစ္စာ ၄-ပါးကိုသိမြင်ပြီးသော၊
သု။ (၁) အောက်ပုဒ် ကြည့်။(တိ)(၂) ယေ

ပန တေ မဟာရာဇ ဘိက္ခု။ စတုသစ္စာဘိသမ-
ယပုဋိဝိဒ္ဓါ ဒိဋ္ဌသစ္စာ ဝိညာတသာသနာ။
မိလိန္ဒ၊၃၂၆။ ဒိဋ္ဌသစ္စော (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃)တိ
အနာဂါမိမဂ္ဂေန ပဋိဝိဒ္ဓသစ္စော။ သာရတ္ထ၊
၁။၁၅၅။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇။
ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၃၉၊၂၂၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂၈၊၂၁၃၊
၂၄၁။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၆။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၂၁။ ဒိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၈၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၈။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၉၉၊၅၄၄။ အနု၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။)

ဒိဋ္ဌသစ္စမရိယာဒ (ပု) [ဒိဋ္ဌသစ္စ + မရိယာဒ]
သိမြင်အပ်ပြီးသော သစ္စာ ၄-ပါးဟူသော
အပိုင်းအခြား။ ဒိဋ္ဌမရိယာဒ-ကြည့်။

ဒိဋ္ဌသညီ(တိ) [ဒိဋ္ဌ+သညာ+ဘျိ] (က) သိမြင်
အပ်၏-ဟု (ဖြစ်သော) အမှတ် ‘သညာ’ရှိ
သော။(ခ) တွေ့မြင်အပ်၏-ဟု (ဖြစ်သော)
အမှတ် ‘သညာ’ရှိသော၊သု။(က)အဒိဋ္ဌေ ဒိဋ္ဌ-
သညီနော(ဝိ၊၁။၁၁၆)တိ အရဟတ္တေ ဉာဏ-
စက္ခုနာ အဒိဋ္ဌေယေဝ “ဒိဋ္ဌံ အမေဟိ အရ-
ဟတ္တ”န္တိ ဒိဋ္ဌသညီနော ဟုတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၇၉။ (ခ) ဒိဋ္ဌသညီ ဟုတွာ စောဒေတိ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂။ ဝဇီရ၊၁၉၆။

ဒိဋ္ဌသန္တာန (ပု) [ဒိဋ္ဌ + သန္တာန] တွေ့မြင်အပ်
တိုင်းသော-အစဉ်အဆက်-နည်းအစီအရင်။
ဒိဋ္ဌသန္တာနေနာ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၆)တိ ဒိဋ္ဌ-
နယေန၊ ဒိဋ္ဌဝိဓာနေနာတိ အဓိပ္ပာယ်ော။
ဝဇီရ၊၁၉၈။ = ဒိဋ္ဌသမ္ပန္နေန၊ ဒိဋ္ဌနိယာမေ-
နာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၅၁။
(-ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၃၁၂။ ဝိမတိ၊၁။၂၇၂။)

ဒိဋ္ဌသဘာဝ (တိ)[ဒိဋ္ဌ+သဘာဝ။ (ဒွမုသဘာဝ-
သံ)] သိမြင်အပ်ပြီးသော သဘောရှိသော
(တရား)။ ဒိဋ္ဌသဘာဝသု ဓမ္မေသု။ သာ-
ရတ္ထ၊၂။၅၁။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂၁။

ဒိဋ္ဌသမ္ပန္န (ပု) [ဒိဋ္ဌ+သမ္ပန္န] တွေ့မြင်အပ်တိုင်း
သော အစဉ်အဆက်။ ဒိဋ္ဌသန္တာန-ကြည့်။

ဒိဋ္ဌသုခဝိဟာရ (ပု) [ဒိဋ္ဌ + သုခ + ဝိဟာရ] မျက်မှောက်ချမ်းသာဖြင့် နေခြင်း။ ဒိဋ္ဌသုခ-ဝိဟာရေန ဝိဟာရဟိ။ ထေရီ၊ ဌ။ ၁၂။

ဒိဋ္ဌသုတပဋိဗဒ္ဓ (တိ) [ဒိဋ္ဌသုတ + ပဋိဗဒ္ဓ] မြင်အပ်ဘူး၊ ကြားအပ်ဘူးသော အာရုံနှင့် - စပ်သွယ် - ပတ်သက် - သော။ တံသမ္ပယုတ္တတာ ဒိဋ္ဌသုတပဋိဗဒ္ဓတာ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၇၆။

ဒိဋ္ဌသုတမုတမင်္ဂလ (န) [ဒိဋ္ဌ + သုတ + မုတ + မင်္ဂလ] (ထူးဆန်းသော အာရုံကို) မြင်ရခြင်း၊ ကြားရခြင်း၊ တွေ့ရခြင်း-ဟူသော ကြီးပွားကြောင်း ‘မင်္ဂလာ’၊ (ထူးဆန်းသော အာရုံကို) မြင်၊ ကြား၊ တွေ့ ရခြင်းကို ကြီးပွားကြောင်း ဟု - ယုံကြည် - ကြံစည် - ခြင်း။ ကောတူဟလသင်္ခါတေန ဒိဋ္ဌသုတမုတမင်္ဂလေန သမန္နာဂတော။ အံ၊ ဌ။ ၁။ ၆၂။ ဒီ၊ ဌ။ ၁။ ၂၇၃။ သီ၊ ဌ။ သစ်၊ ၂။ ၁၉၀။ အံ၊ ဌ။ ၁။ ၅၃။ (-အံ၊ ဌ။ ၁။ ၁၄၁။ နေတ္ထိ၊ ဌ။ ၁၅၇။)

ဒိဋ္ဌသုတမုတဝိညာဏပ္ပမာဏ (တိ) [ဒိဋ္ဌ + သုတ + မုတ + ဝိညာဏ + ပမာဏ] မြင်အပ်သော ရူပါရုံကိုသိသော စက္ခုဝိညာဉ်၊ ကြားအပ်သော သဒ္ဓါရုံကိုသိသော သောတဝိညာဉ်၊ တွေ့ရောက် အပ်သော ဂန္ဓာရုံ၊ ရသာရုံ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကိုသိသော ဃာနဝိညာဉ်၊ ဇိဝှိ-ဝိညာဉ်၊ ကာယဝိညာဉ်တို့၏ (နိဗ္ဗိကပ္ပ) အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ ပဉ္စာရုံကို သိသော ပဉ္စဝိညာဉ်၏ဖြစ်ခြင်း အတိုင်းအရှည်ရှိသော (ဘာဝနာကို - ဖြစ်စေ - နှလုံးသွင်း - ခြင်း)။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒိဋ္ဌသုတမုတဝိညာတဗ္ဗမတ္တ (တိ) [ဒိဋ္ဌ + သုတ + မုတ + ဝိညာတဗ္ဗ + မတ္တ] မြင်အပ်သော ရူပါရုံကိုသိသော စက္ခုဝိညာဉ်၊ ကြားအပ်သော သဒ္ဓါရုံကိုသိသော သောတဝိညာဉ်၊ တွေ့ရောက်အပ်သော ဂန္ဓာရုံ၊ ရသာရုံ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံတို့ကို သိသော ဃာနဝိညာဉ်၊ ဇိဝှိ-ဝိညာဉ်၊ ကာယဝိညာဉ်တို့၏ (နိဗ္ဗိကပ္ပ)

အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ ပဉ္စာရုံကို သိသော ပဉ္စဝိညာဉ်၏ ဖြစ်ခြင်းနှင့်မျှသော (ဘာဝနာကို - ဖြစ်စေ - နှလုံးသွင်း - ခြင်း)။ ဒိဋ္ဌသုတ-မုတဝိညာတဗ္ဗမတ္တေနာ (မ၊ ဌ။ ၄။ ၁၃) တိ ဒိဋ္ဌသုတမုတဝိညာဏပ္ပမာဏေနာတိ အတ္ထောဒဋ္ဌဗ္ဗော။ တေနာဟ ‘ပဉ္စဒ္ဓါရုံကသညာပဝတ္တိမတ္တေနာ’ တိ၊ နိဗ္ဗိကပ္ပဘာဝတော ပဉ္စဒ္ဓါရုံကသညာပဝတ္တိသမေန ဘာဝနာဘိနိဟာရေနာတိ အတ္ထော။ မ၊ ဌ။ ၁။ ၂၂၆။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဒိဋ္ဌသုတမုတဝိညာတဗ္ဗသင်္ခါရမတ္တ (န) [ဒိဋ္ဌသုတမုတဝိညာတဗ္ဗ + သင်္ခါရ + မတ္တ] ဒိဋ္ဌ-အာရုံ၊ သုတ-အာရုံ၊ မုတ-အာရုံတို့ကို သိသော ပဉ္စဒ္ဓါရုံကဝိညာဉ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းနှင့်လည်း မျှ၊ ရှန်ရင်း - ကြမ်းတမ်း - သော သင်္ခါရတို့၏ ဖြစ်ခြင်းနှင့်လည်း မျှသော (ဘာဝနာကို - ဖြစ်စေ - နှလုံးသွင်း - ခြင်း)။ ဒိဋ္ဌသုတမုတဝိညာတဗ္ဗသင်္ခါရမတ္တေနာ (မ၊ ၃။ ၂၁) တိ ဒိဋ္ဌဝိညာတဗ္ဗမတ္တေန သုတဝိညာတဗ္ဗမတ္တေန မုတဝိညာတဗ္ဗမတ္တေန။ တေ စ ဝိဇာနာတိတိ ဝိညာတဗ္ဗ၊ ဒိဋ္ဌသုတမုတဝိညာတဗ္ဗမတ္တေန ပဉ္စဒ္ဓါရုံကသညာပဝတ္တိမတ္တေနာတိ အယံ ဟိ တေ အတ္ထော။ သင်္ခါရမတ္တေနာတိ ဩဋ္ဌာရုံကသင်္ခါရပဝတ္တိမတ္တေနာတိ အတ္ထော။ မ၊ ဌ။ ၄။ ၁၃။ (-သီ၊ ဌ။ သစ်၊ ၂။ ၃၄၇။)

ဒိဋ္ဌသုတမုတဝိညာတသဘာဝ (တိ) [ဒိဋ္ဌ + သုတ + မုတ + ဝိညာတ + သဘာဝ] စက္ခုဝိညာဉ်ဖြင့် မြင်အပ်၊ သောတဝိညာဉ်ဖြင့် ကြားအပ်၊ ဃာန၊ ဇိဝှိ၊ ကာယ-ဝိညာဉ်တို့ဖြင့် တွေ့ရောက်အပ်၊ မနောဝိညာဉ်ဖြင့် သိအပ်သော သဘောရှိသော၊ ဝိညာဉ် ၆-ပါးဖြင့် သိအပ်သော သဘောရှိသော (ရုပ်-စသည်)။ ဝတ္တမာနကာလိကံ သဗ္ဗံ ရူပံ ဒိဋ္ဌသုတမုတဝိညာတသဘာဝံ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၅၂။

ဒိဋ္ဌသုတမုတသုဒ္ဓိ (ထိ) [ဒိဋ္ဌ+သုတ+မုတ+သုဒ္ဓိ] မြင်အပ်၊ ကြားအပ်၊ တွေ့ရောက်အပ်သော အာရုံတို့၏(အစွမ်းအားဖြင့်)စင်ကြယ်ခြင်း၊ ဒိဋ္ဌသုတမုတ-အာရုံတို့ကို မြင်ရခြင်း၊ ကြားရခြင်း၊ တွေ့ရောက်ရခြင်းကို စင်ကြယ်ကြောင်းဟု - ယုံကြည် - ကြံစည် - ခြင်း။ ယေ သဗ္ဗာ ဒိဋ္ဌသုတမုတသုဒ္ဓိယော ပဟာယ။ စူဠနိ။၁၂။

ဒိဋ္ဌသုတသမ္ပန္န (ပု) [ဒိဋ္ဌသုတ+သမ္ပန္န] မြင်အပ်၊ ကြားအပ်ဘူးသော အာရုံနှင့် - စပ်ယှဉ် - ဆက်သွယ် - ခြင်း။ ဒိဋ္ဌသုတသမ္ပန္နနေဝ တာနိ မနောဒွါရေ အာပါယမာဂစ္ဆန္တိ။ အဘိ။ ဌ။၁။၁၁၆။ (-မူလဋီ။၁။၇၀။)

ဒိဋ္ဌသုတသုဒ္ဓိ (ထိ) [ဒိဋ္ဌ+သုတ+သုဒ္ဓိ] မြင်အပ်၊ ကြားအပ်သောအာရုံတို့၏(အစွမ်းအားဖြင့်) စင်ကြယ်ခြင်း၊ ဒိဋ္ဌသုတ-အာရုံတို့ကို မြင်ရခြင်း၊ ကြားရခြင်းကို စင်ကြယ်ကြောင်းဟု - ယုံကြည် - ကြံစည် - ခြင်း။ ဒိဋ္ဌသုတသုဒ္ဓိသုပေမံ အကရောန္တော။ မဟာနိ။၄။၂၂။

ဒိဋ္ဌသုဒ္ဓိ(ထိ) [ဒိဋ္ဌ+သုဒ္ဓိ] မြင်အပ်သော ရူပါရုံ၏ (အစွမ်းအားဖြင့်) စင်ကြယ်ခြင်း၊ အမြင်စင်ကြယ်ခြင်း။ ဒိဋ္ဌသုဒ္ဓိယာပိ ဒွေ အာနိသံသေပဿတိ(မဟာနိ။၈၀)တိ စက္ခုဝိညာဏေန ဒိဋ္ဌရူပါယတနဿ ဝသေန သုဒ္ဓိယာ ဟေတုတ္တာပိ။ မဟာနိ ဌ။၂၀၈။ (-မဟာနိ။၆၉၊ ၂၂၉၊ ၂၃၉၊ ၂၄၄။ စူဠနိ။၁၁၃၊ ၁၂၁။ မဟာနိ။ဌ။၂၁၀၊ ၂၁၈။)

ဒိဋ္ဌသုဒ္ဓိက (တိ) [ဒိဋ္ဌသုဒ္ဓိ+ဣက] မြင်အပ်သော ရူပါရုံ၏ (အစွမ်းအားဖြင့်) စင်ကြယ်ခြင်းကို အလိုရှိသော။ သူ။ ဒိဋ္ဌသုဒ္ဓိကာ(မဟာနိ။၆၇)-တိ ဒိဋ္ဌေန သုဒ္ဓိ ဣစ္ဆမာနာ။ မဟာနိ။ဌ။၁၈၇။

ဒိဋ္ဌသုပိန (ပု) [ဒိဋ္ဌ+သုပိန။ (ဒွမ္ပသုပု-သံ)] (၁) မြင်မက်အပ်ပြီးသော အိပ်မက်။ (တိ)

(၂) မြင်မက်အပ်ပြီးသော အိပ်မက်ရှိရာ (အချိန်၊ အခါ-စသည်)။ (၁) မူဂေန ဒိဋ္ဌသုပိနော ဝိယ။ သုတ္တနိ။ဌ။၁။၄၆။ အပါဌ။၁။၁၅၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၉၈။ ဗြာဟ္မဏာနံ ဒိဋ္ဌသုပိနေ ကထေတွာ။ ဇာ၊ဌ။၁။၂၇၄။ (-၃၆၄။ ဇာ၊ဌ။၆။၁၆၇။ ဇာ၊ဌ။၇။၂၃၈။ သာရတ္ထ၊၂။၃၀၃။) (တိ) (၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒိဋ္ဌသုပိနကာလ (ပု) [ဒိဋ္ဌသုပိန+ကာလ] မြင်မက်အပ်ပြီးသော အိပ်မက်ရှိရာအခါ၊ အိပ်မက်ကို မြင်မက်ရာအခါ။ ဒေဝိယာ ဒိဋ္ဌသုပိန-ကာလတော ပဋ္ဌာယ။ ဇာ၊ဌ။၅။၃၈၇။

ဒိဋ္ဌသုပိနဒိဝသ (ပု) [ဒိဋ္ဌသုပိန+ဒိဝသ] မြင်မက်အပ်ပြီးသော အိပ်မက်ရှိရာနေ့၊ အိပ်မက်ကို မြင်မက်ရာနေ့။ အမစော ရညာ ဒိဋ္ဌသုပိနဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ။ ဇာ၊ဌ။၆။၁၆၇။

ဒိဋ္ဌသောဝတ္ထိကတ္တယ (တိ) [ဒိဋ္ဌ+သောဝတ္ထိ-ကတ္တယ] လည်ရေး ၃-ဆင့်ရှိသော မြေဆုံးကို တွေ့မြင်ပြီးသော၊ သူ။ ဒိဋ္ဌသောဝတ္ထိကတ္တယဿ သပ္ပလက္ခဏဝိစိနနေ ဝိယ။ မူလဋီ။၁။၁၀၃။

ဒိဋ္ဌဟဒယဝတ္ထုရူပ (တိ) [ဒိဋ္ဌ+ဟဒယဝတ္ထု+ရူပ] သိမြင်အပ်ပြီးသော ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ရှိသော (သတ္တဝါ)။ ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ ဒိဋ္ဌဟဒယ-ဝတ္ထုရူပဿ သတ္တဿ။ မူလဋီ။၁။၁၉၄။

ဒိဋ္ဌာ (ကြိ၊ဝိ) [ဒိသ+တွာ။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၁၇၃။ (ဒွမ္ပာ-သံ)] တွေ့မြင်၍၊ ကြည့်ရှု၍။ ဥမ္မာဒန္တိ-မဟံ ဒိဋ္ဌာ၊ အာမုတ္တမဏိကုဏ္ဍလံ (သိ၊သျှာ၊ဣ၊က၊မူ၊ကွဲ)။ ဇာ၊၂။၄၁။ ဒိဋ္ဌာတိ ဒိသ္မာ။ နီတိ၊ဇာ။၂၃၀။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၂၀၄။

ဒိဋ္ဌာကာရ (ပု) [ဒိဋ္ဌ+အာကာရ] မြင်အပ်သော အခြင်းအရာ။ သော ပုရိသော အတ္တနာ ဒိဋ္ဌာကာရေနော ကိ သုကံ အာစိက္ခံ။ သံ၊ဌ။၃။၁၀၀။ (-ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၁၈။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၀၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၀၃။)

ဒိဋ္ဌာဒိဋ္ဌဒုက (န) [ဒိဋ္ဌ+အဒိဋ္ဌ+ဒုက] ဒိဋ္ဌ-
ပုဂ္ဂိုလ်, အဒိဋ္ဌ-ပုဂ္ဂိုလ် ၂-ယောက်တို့၏
အပေါင်း၊ မြင်အပ်ဘူးသူ၊ မမြင်အပ်ဘူးသူ
၂-ယောက်တို့၏ အပေါင်း။ တသထာဝရဒုက
(ခုဒ္ဒက၊ ၁၂၀၉။ သုတ္တနိ၊ ၁၁၁၆) ကြည့်။

ဒိဋ္ဌာဒိနဝ (တိ) [ဒိဋ္ဌ+အာဒိနဝ] (၁) တွေ့မြင်
အပ်ပြီးသော အပြစ်ရှိသော။ (၂) အပြစ်ကို
တွေ့မြင်ပြီးသောသူ။ ဒိဋ္ဌာဒိနဝါယ တဏှာ-
ယ။ သုတ္တနိ၊ ၁၁၁၂။ အပါ၊ ၁၁၂၀။
ဒိဋ္ဌာဒိနဝတော (အဘိ၊ ၁၀၈၇။ ၂၆၂) ဒိဋ္ဌ-
ဒေါသဘာဝတော။ ယင်း-ဋီ။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၂၇၇။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၀၀။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၂၀။)
(၂) ကလဟကာရကေ ကိရဿ ဒိဋ္ဌာဒိန-
ဝတ္တာ သမဂ္ဂဝါသိနော ဘိက္ခု ပဿိတုကာ-
မတာ ဥဒါဒိ။ မ၊ ၁၄။ ၁၄၇။ (-သုတ္တနိ၊
၁။ ၂၄၇။)

ဒိဋ္ဌာဓိပတေယျ (တိ) [ဒိဋ္ဌာဓိပတိ + ဧတေယျ]
(က) ဒိဋ္ဌိ ဟူသော အကြီးအကဲမှ လာသော။
(ခ) ဒိဋ္ဌိ-ဟူသော အကြီးအကဲရှိသော၊ ဒိဋ္ဌိ၏
နောက်လိုက်ဖြစ်သော၊ သူ။ ဒိဋ္ဌိဓဇော ဒိဋ္ဌိ-
ကေတု ဒိဋ္ဌာဓိပတေယျော။ မဟာနိ၊ ၅၆။
တဏှာဓိပတေယျ (မဟာနိ၊ ၁၁၇၅) နှင့်
ယှဉ်ကြည့်။

ဒိဋ္ဌာဓိမုတ္တိ (တိ) [ဒိဋ္ဌာ+အဓိမုတ္တိ။ ဒိဋ္ဌာ အဓိ-
မုတ္တိ ယေသံ တေ ဒိဋ္ဌာဓိမုတ္တိနော။ သမ္မော၊
ယော။ ၂၂။] သိမြင်အပ်ပြီးသော တရား
ဟူသော-အလို-နှလုံးသွင်း-ရှိသော၊ သူ။
ဒိဋ္ဌာဓိမုတ္တိနံ ယထာသတ္တိ ယထာဗလံ ဓမ္မံ
ဒေသေတုံ။ အဘိ၊ ၁၄။ ၂။ ၃၇။

ဒိဋ္ဌာနိသံသ (တိ) [ဒိဋ္ဌ+အာနိသံသ] မြင်အပ်
ပြီးသောအကျိုး 'အာနိသင်' ရှိသော (အမှု
လုပ်ငန်း-စသည်)။ ပဋိပတ္တိ နာမ ဒိဋ္ဌာနိသံ-
သေ ဝေ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ ၇၃။

ဒိဋ္ဌာနုဂတ (တိ) [ဒိဋ္ဌ+အနုဂတ] (က) မြင်ခြင်း
သို့ အစဉ်လိုက်သော။ (ခ) မြင်အပ်သော
အမှုသို့ အစဉ်လိုက်သော။ ဒိဋ္ဌပရိသင်္ကတ-
ကြည့်။

ဒိဋ္ဌာနုဂတိ (ထိ) [ဒိဋ္ဌ+အနုဂတိ။ ဒိဋ္ဌိ+အနုဂ-
တိ] (၁) မြင်အပ်သော-အမှု-အမှုအရာ-
အမှုအကျင့်-သို့ အစဉ်လိုက်ခြင်း၊ မြင်အပ်
သော အမှုအရာကို အတုယူခြင်း။ (၂) အယူ
သို့ အစဉ်လိုက်ခြင်း၊ အယူကို အတုလိုက်-
ယူ-ကျင့်သုံး-ခြင်း။

(၁) ဒိဋ္ဌာနုဂတိ* အာပဇ္ဇတိ (အံ၊ ၁။
၇၁) တိ အာစရိယုပဇ္ဈာယေဟိ ကတံ အနု-
ကရောန္တော ဒိဋ္ဌဿ တေသံ အာစာရဿ
အနုဂတိ* အာပဇ္ဇတိ နာမ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၄၆။
(-အံ၊ ၁။ ၂။ ၄၇၊ ၂။ ၅၀။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၃-၄။)

(၂) ဒိဋ္ဌာနုဂတိ* အာပဇ္ဇတိ (မ၊ ၁။
၂၀) တိ ဒဿနာနုဂတိ* ပဋိပဇ္ဇတိ၊ ယန္တိ-
ဋ္ဌိကော ဘဝံဂေါတမော ယံခန္တိကော ယံရုစိ-
ကော၊ တေပိ တန္တိဋ္ဌိကာ ဟောန္တိ တံခန္တိကာ
တံရုစိကာတိ အတ္ထော။ မ၊ ၁။ ၁၁၅။ = ဒိဋ္ဌိ-
ယာ အနုဂမနံ။ မ၊ ၁။ ၂၀၀။ (-သာရတ္ထ၊
၂။ ၁၁၇။)

(၁), (၂) ပစ္စိမာ ဇနတာ ဒိဋ္ဌာနုဂတိ*
အာပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၄၃။ ဝိ၊ ၅။ ၂၃၁၊ ၂၃၅။
အံ၊ ၂။ ၂၁၉။ ဒိဋ္ဌာနုဂတိ (ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၅၀) နှစ်
ဒိဋ္ဌဿ ကမ္မဿ အနုဂမနံ အနုကိရိယံ၊ ဒိဋ္ဌိ-
ယာ ဝါ လဒ္ဓိယာ အနုဂမနံ ဂါဟံ။ ဝိမတိ၊
၁။ ၁၆၅။ (-ဒီ၊ ၃။ ၇၀။ သံ၊ ၁။ ၄၀၅။ အံ၊ ၁။
၁၂၄၊ ၂၄၀။ အံ၊ ၂။ ၉၅၊ ၁၀၁၊ ၁၆၀။ အဘိ၊ ပ။
၁၃၀-၉၊ ၁၄၁။ ဝိ၊ ၁။ ၄။ ၄၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၄၃၀။
ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၃၂၀။ ဒီ၊ ၁။ ၃။ ၁၂၀။ သံ၊ ၁။ ၃။ ၁၆၅။
အဘိ၊ ၁။ ၃။ ၆၇။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၃၃၀။ ပဋိသံ၊ ၁။
၂။ ၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၉။ ဓမ္မ၊ ၁။
၂။ ၃၂၀။ ဥဒါန၊ ၁။ ၃၇၄။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၃၂၂။
သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂။ ၄၃၊ ၁၄၇။ ထေရ၊ ၁။ ၄၇၊ ၃၄၀။

ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၆၈။ သာရတ္ထ၊၂။၁၇၉။ ဝိမတိ၊၁။
၂၈။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၂၆၈၊၃၉၈။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၈၀။
မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၂၉၊၂၉၅။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၈၀။)

ဒိဋ္ဌာနဂတိအာပဇ္ဇန (န) [ဒိဋ္ဌာနဂတိ +
အာပဇ္ဇန] ဒိဋ္ဌာနဂတိ-သို့ ရောက်ခြင်း။
သဗြဟ္မစာရိန် ဒိဋ္ဌာနဂတိအာပဇ္ဇနတ္ထံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၉၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၂။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၊၁၂၈။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၉၅။ ဥဒါန၊
ဋ္ဌ၊၁၆၊၅၁-၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂။ သာရတ္ထ၊
၁။၃။ ဝိမတိ၊၁။၂၃၄။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁။ သိ၊ဋ္ဌိ၊
သစ်၊၁။၂။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၉။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။
၄၂၇။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၊၂၀၇၊၂၅၉။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။
၄၀၃။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၀၄။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌိ၊၁။)

ဒိဋ္ဌာနဂတိအာပတ္တိ (ထိ) [ဒိဋ္ဌာနဂတိ+အာ-
ပတ္တိ] အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ အတ္တနော
ဒိဋ္ဌာနဂတိအာပတ္တိယာ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၆၃။

ဒိဋ္ဌာနဂတိက (တိ) [ဒိဋ္ဌာနဂတိ+ဣက] မြင်
အပ်သော အာရုံ (ရဲသားသတ္တဝါ) သို့
အစဉ်လိုက်ခြင်းရှိသောသူ။ ဣမေသု ပန
နိရယေသု ပစ္စမာနသတ္တေ ဒိသွာ ဒိဋ္ဌာန-
ဂတိကော ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၇၇။

ဒိဋ္ဌာနဂတိကရဏ (န) [ဒိဋ္ဌာနဂတိ+ကရဏ]
မြင်အပ်သော အမှုသို့ အတုလိုက်၍ပြုခြင်း။
ဒိဋ္ဌာနဂတိကရဏံ အာပဇ္ဇန္တု။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၅၈။

ဒိဋ္ဌာနဘူတ (တိ) [ဒိဋ္ဌ + အနုဘူတ] တွေ့မြင်
အပ်ဘူး၊ ခံစားအပ်ဘူးသော (အကြောင်း-
စသည်)။ အတ္တနာ အတ္တနာ ဒိဋ္ဌာနဘူတာနိ
ကာရဏာနိ ပဋိပါဋိယာ ပုစ္ဆိသု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၆။

ဒိဋ္ဌာနရူပ (တိ) [ဒိဋ္ဌိ + အနုရူပ] အယူအား
လျော်သော။ ဒိဋ္ဌာနရူပေန ပရိပုဏ္ဏံ သမာ-
ဒိန္နံ သကလံ ဂဟိတံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၄။

ဒိဋ္ဌာနလောမိက (တိ) [ဒိဋ္ဌိ + အနုလောမိက]
အယူအားလျော်သော၊ အယူအားလျော်စွာ

(ပြု၍)ဖြစ်စေအပ်သော(ကာယကံ-စသည်)။
ဒိဋ္ဌာနလောမိကံ ကာယကမ္မ (အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၇၀)န္တိ ယထာ ပရေသံ ပါကဋံ ဟောတိ။
ဝေံ ဒိဋ္ဌိယာ အနုလောမိကံ ကတွာ ပဝတ္တိတံ
ကာယကမ္မံ။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၂၆။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၄၈။)

ဒိဋ္ဌာနသယ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+အနုသယ] သတ္တဝါတို့၏
သန္တာန်၌ - ကိန်းဝပ်-တည်နေ-တတ်သော
ဒိဋ္ဌိ-ဟူသော အငုပ်ဓာတ်၊(က)အားကောင်း
ခြင်းသို့ ရောက်သောအားဖြင့် သတ္တဝါတို့၏
စိတ်အစဉ်၌ အဖန်ဖန်ဖြစ်တတ်သော ဒိဋ္ဌိ။
(ခ) လျော်သော အကြောင်းကို ရလျှင်
သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌ အဖန်ဖန်ဖြစ်ပေါ်
တတ်သော ဒိဋ္ဌိ။ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ် ၄-ခု၌
သာ ယှဉ်သော ဒိဋ္ဌိ စေတသိက်သည် ဒိဋ္ဌာ-
နသယ-မည်၏။ ယင်း-သည် ပုဂ္ဂိုလ်အားဖြင့်
ပုထုဇဉ် ပုဂ္ဂိုလ်၌သာ ဖြစ်၏။ ဘုံအားဖြင့်
ကာမဘုံ၊ ရူပဘုံ၊ အရူပဘုံတို့၌သာ အာရုံ-
ပြုသောအားဖြင့် ဖြစ်၏။ ဝေဒနာအားဖြင့်
သုခဝေဒနာ၊ ဒုက္ခဝေဒနာ၊ ဥပေက္ခာဝေဒနာ
တို့၌ ဖြစ်၏။ ယင်း-သို့ ဖြစ်သော်လည်း
လောဘမူ ဒိဋ္ဌိသမ္ပယုတ် သောမနဿ ၂-ခု၊
လောဘမူ ဒိဋ္ဌိသမ္ပယုတ် ဥပေက္ခာ ၂-ခု
၌သာ အာရုံပြုသော အားဖြင့်၎င်း၊ သဟ-
ဇာတ် အားဖြင့်၎င်း ဖြစ်၏။ ကြွင်းသော
ဝေဒနာ ၅၀-တို့၌ကား အာရုံပြုသောအား
ဖြင့်သာ ဖြစ်၏။ ယင်း-သို့ ဖြစ်သော်လည်း
ဝေဒနာချည်းသာ မဖြစ်ကောင်း၊ သဟဇာတ်
တရားတို့နှင့်တကွ ဖြစ်ကောင်းသောကြောင့်
သုခသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ဒုက္ခသဟဂုတ်
စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်၊
သဘာဝဝိပရိတဣန္ဒြေမဇ္ဈတ္တဖြစ်သော ရုပ်
တို့၌လည်း အာရုံပြုသော အားဖြင့်၎င်း၊
သဟဇာတ်အားဖြင့်၎င်း ဖြစ်၏။ ယမိုက်အရ
ကောက်။၄၂၉၊၄၃၀။ ယင်း-သည် အလုံးစုံ
သော သက္ကာယ၌ အကျုံးဝင် ပါဝင်သော

လောကီ တရားတို့၌ ဖြစ်၏။ ယမက၊ ၂။ ၅၅။ ပဌမသီမာ (အစဦးစွာ ကိလေသာ အပိုင်းအခြား) မည်၏။ မဟာနိ၊ ၇၇။ ယင်းကို သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ် (သောတာပတ္တိမဂ်) က အကြွင်းမဲ့ ပယ်နိုင်၏။ မဟာနိ၊ ၂၀။ ပဋိသံ၊ ၇၀။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၀။ စူဠနိဋ္ဌ၊ ၄။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၁။ ၂။)

ဒိဋ္ဌာနုသယာ (မဟာနိ၊ ၂၀) တိ အပ္ပဟိနဋ္ဌေန သန္တာနေ အနုသယကာ ဒိဋ္ဌာနုသယာ။ မဟာနိဋ္ဌ၊ ၈၆။ = ဒိဋ္ဌိစ သာ အပ္ပဟိနဋ္ဌေန အနုသယောစာတိ ဒိဋ္ဌာနုသယော။ ယင်း-၂၀၅။ (- ဒီ၊ ၃။ ၂၀။ သံ၊ ၃။ ၅၅။ အံ၊ ၂။ ၄၀၁။ အဘိ၊ ၀။ ၃၉၇။ အဘိ၊ က။ ၇၈၊ ၂၉၉၊ ၃၂၄။ ပဋိသံ၊ ၁၁၉၊ ၁၂၂၊ ၁၃၂၊ ၁၉၇၊ ၂၃၂၊ ၂၈၅။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၉၈။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၃၃၂။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၃၁၈။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၁၊ ၂၆၇။ မဟာနိဋ္ဌ၊ ၂၀၆-၇။)

ဒိဋ္ဌာနုသယပုဟာန (န) [ဒိဋ္ဌာနုသယ + ပုဟာန] ဒိဋ္ဌာနုသယကို ပယ်ခြင်း။ ဒိဋ္ဌာနုသယပုဟာနေန သမုစ္ဆဒဝသေန ဒွါသဋ္ဌိဘေဒတော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတော ဝုဋ္ဌာတိ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၅။

ဒိဋ္ဌာနုသယမူလက (တိ) [ဒိဋ္ဌာနုသယ + မူလ + က] ဒိဋ္ဌာနုသယ-ဟူသောအရင်းခံအကြောင်းရှိသော။ ဒိဋ္ဌာနုသယမူလကနိ တိဏိ။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၃၁၈။

ဒိဋ္ဌာနုသာရ (ပု) [ဒိဋ္ဌ + အနုသာရ] (က) မြင်ခြင်း - မြင်အပ်သောအမှု - သို့ အစဉ်လိုက်ခြင်း။ (ခ) မြင်အပ်ဘူးသော အာရုံကို အစဉ်လျှောက်၍-ကြံစည်-တွေးဆ-ခြင်း။ (က) ဒိဋ္ဌာနုသာရေန ဝါ (အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၆) တိ ဒဿနဿ အနုဂမနေန။ သမ္မော၊ ယော။ ၁၂၅။ ဒိဋ္ဌပရိသင်္ကတ (၁)-လည်း ကြည့်။ (ခ) ယသာ ဣမေ မနုဿလောကေ ကာမာသမိဒ္ဓါ၊ ဧဝံ ဒေဝလောကေ ဣတော သမိဒ္ဓ-

တရာတိ ဒိဋ္ဌာနုသာရေန ဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၂-၃။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၀၈။) ဒိဋ္ဌဿ အနုဂန္ဓာ သရဏံ စိန္တနံ ဒိဋ္ဌာနုသာရော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ သျ၊ ၄။ ၂။ ၁၀။

ဒိဋ္ဌာဘိနန္ဒန (န၊ ထိ) [ဒိဋ္ဌိ + အဘိနန္ဒန] ဒိဋ္ဌိဖြင့် အလွန်နှစ်သက်ခြင်း၊ အလွန်နှစ်သက်ကြောင်း ဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိ။ ဒိဋ္ဌိမညနာသခါ-တာယ ဒိဋ္ဌာဘိနန္ဒနာယ ဝေဒနံ အဘိနန္ဒတိ။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၂၃၈။ “နိစ္စ” နှိ အာဒိနာ ဒိဋ္ဌာဘိနန္ဒနာမုခေန ရူပံ အဘိရမန္တိ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၀။ (- အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၄၃၆။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃။ ၂။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၇၀။ မ၊ ၄။ ၃။ ၈၉။ မ၊ ၄။ ၂။ ၆၀၊ ၃၁၃။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၂၆၊ ၃၆၆-၇။ မူလဒီ၊ ၃။ ၂။ ၁၉။ အနုဒီ၊ ၃။ ၂။ ၉၄။ နေတ္တိ၊ ၀။ ၂၂၃။)

ဒိဋ္ဌာဘိနိဝေသ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ + အဘိနိဝေသ] ဒိဋ္ဌိ-ဟူသော-တည်နေ-မြဲစွာယူ-နှလုံးသွင်း-တတ်သော တရား၊ တည်နေ-မြဲစွာယူ-နှလုံးသွင်း-တတ်သော ဒိဋ္ဌိ။ က.တိ ဒိဋ္ဌာဘိနိဝေသတိ တိဏိသတံ ဒိဋ္ဌာဘိနိဝေသ။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၂၉။ ဒိဋ္ဌိယေဝ “သစ္စ” နှိ အာဒိဝေသေန အဘိနိဝိသတိဘိ ဒိဋ္ဌာဘိနိဝေသော။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၄၆။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၇၁။ (- ပဋိသံ၊ ၁၃၃၊ ၁၅၅။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၉။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၃၃၂။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၄၂။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃။ ၂။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂၇၅။ သီ၊ ၄။ ၃။ ၁။ ၄၅၃။ သီ၊ ၄။ ၃။ ၂။ ၃၇၉။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၄။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၇၈။ မ၊ ၄။ ၃။ ၈၂၊ ၈၈၊ ၂၇၅။ မ၊ ၄။ ၂။ ၈၄။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၀၂။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၁၁။)

ဒိဋ္ဌာဘိနိဝေသပဋိသညတ္တ (တိ) [ဒိဋ္ဌာဘိနိဝေသ + ပဋိသညတ္တ] ဒိဋ္ဌာဘိနိဝေသ-နှင့်-စပ်ယှဉ်-ဆက်သွယ်-သော (ဝဋ္ဋကထာ စသည်)။ ဒိဋ္ဌာဘိနိဝေသပဋိသညတ္တာယ ဝဋ္ဋကထာယ။ သီ၊ ၄။ ၃။ ၂။ ၄၀၁။

ဒိဋ္ဌာရမ္မဏ (န) [ဒိဋ္ဌ + အာရမ္မဏ။ ဒိဋ္ဌ + အာရမ္မဏ] (၁) မြင်အပ်သော အာရုံ။ (တိ)

(၂) ဒိဋ္ဌိ-ဟူသော အာရုံရှိသော။ (၃) ဒိဋ္ဌိ၏-အာရုံ-အကြောင်း-ဖြစ်သော။ (၁) သတ္တာပိဿာ ပကတိယာ ဒိဋ္ဌာရမ္မဏမေဝ ဝိဘာဝေန္တော။ ထေရီ၊ ငွေ။ ၆။ (-ပဋိသံ၊ ငွေ။ ၁။ ၂၆၅။ မဟာနိ၊ ငွေ။ ၉၃။) (တိ) (၂) ဒိဋ္ဌာ-ရမ္မဏာ (မ၊ ငွေ။ ၂။ ၁၇) တိ ဒိဋ္ဌိဝိသယာ။ မ၊ ငွေ။ ၂။ ၉၁။ (၃) ဒိဋ္ဌာရမ္မဏ (မ၊ ငွေ။ ၄။ ၁၂) နိဒ္ဓိဒိဋ္ဌိအာရမ္မဏဘူတံ ဥပါဒါနက္ခန္ဓပဉ္စကံ။ မ၊ ငွေ။ ၃။ ၂၂၃။

ဒိဋ္ဌာလယ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ + အာလယ] မိစ္ဆာအယူဟူသော (ဋြိကပ် - တွယ်တာ - ရာ) အိမ်ဂေဟာ၊ အိမ်ဂေဟာနှင့်တူသော မိစ္ဆာအယူ။ နတ္ထိ စေတ္တ ကာမာလယော ဝါဒိဋ္ဌာလယော ဝါတိ နိဗ္ဗာနံ တောနိ နာမာနိ လဘတိ။ သံ၊ ငွေ။ ၂။ ၂၄၃။ (-နေတ္ထိ၊ ငွေ။ ၁။ ၁၆။)

ဒိဋ္ဌာလောကသဉ္စာနနသမတ္ထ (တိ) [ဒိဋ္ဌိ + အာ-လောက + သဉ္စာနန + သမတ္ထ] မြင်အပ်ဘူးသော အရောင်အလင်းကို မှတ်သိခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော (သညာ - စသည်)။ ဒိဋ္ဌာ-လောကသဉ္စာနနသမတ္ထာယ ဝိဂတနိဝရဏာယ ပရိသုဒ္ဓါယ သညာယ သမန္နာဂတော။ အဘိ၊ ငွေ။ ၂။ ၃၅၃။

ဒိဋ္ဌာဝယဝ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ + အဝယဝ] တွေ့မြင်အပ်သော အစိတ်အပိုင်း။ အတ္တနာ ဒိဋ္ဌာဝယဝ-မတ္တံ။ ဥဒါန၊ ငွေ။ ၃။ ၂။

ဒိဋ္ဌာဝိကမ္မ (န) [ဒိဋ္ဌိ + အာဝိကမ္မ] အယူကို-ထင်စွာပြု-ဖော်ပြ-ခြင်း။ (က) ကန့်ကွက်-တားမြစ်-ခြင်း၊ သဘောမတူကြောင်းကို ဖော်ပြခြင်း။ (ခ) ဒေသနာ ကြားခြင်း၊ အာပတ်ကို - ထုတ်ဖော် - ဖွင့်ပြော - ခြင်း။ (က) အပိ ဒိဋ္ဌာဝိကမ္မံ ကတွာ ဥပေတဗ္ဗာ သာမဂ္ဂိ။ ဝိ၊ ၅။ ၃၁၈။ ယေ ပန “န မေတံ ခမတီ” တိ အညမညံ ဒိဋ္ဌာဝိကမ္မံ ကရေန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၉။ သစေ တာဒိသေ ကမ္မေ

ဘိက္ခုနော နက္ခမတိ၊ ဒိဋ္ဌာဝိကမ္မမ္ပိ ကတွာ တထာရူပါ သာမဂ္ဂိ ဥပေတဗ္ဗာ။ ယင်း-၂။ ၅။ ၆။ “န မေတံ ခမတီ” တိ ဒိဋ္ဌာဝိကမ္မံ သကသကဒိဋ္ဌိယာ ပကာသနံ ဥဒ္ဓိဋ္ဌန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ နိစ္ဆယ၊ ငွေ။ ၂။ ၃၁၀၀။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂၁။ ဒီ၊ ငွေ။ ၃။ ၂၂၅။ မ၊ ငွေ။ ၄။ ၃၀။ ထေရီ၊ ငွေ။ ၂။ ၃၆၃။ ဝဇီရ၊ ၃။ ၆၀၊ ၅၁၇။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၀၆။ အံ၊ ငွေ။ ၃။ ၂၀၁။)

(ခ) ဒိဋ္ဌာဝိကမ္မာ (ဝိ၊ ၅။ ၃၂၄) တိ ဒိဋ္ဌိနံ အာဝိကမ္မာနိ လဒ္ဓိပကာသနာနိ၊ အာပတ္တိ-ဒေသနာသင်္ခါတာနံ ဝိနယကမ္မာနမေတံ အ-ဓိဝစနံ။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၂၁၈။ = တွေ့ အာဝိကရိယ-တေ အာဝိကမ္မံ၊ ဒိဋ္ဌိနံ အာဝိကမ္မံ ဒိဋ္ဌာဝိကမ္မန္တိ ဒေသေန္တော အာဟ “ဒိဋ္ဌိနံ အာဝိကမ္မာနိ”-တိ။ လဒ္ဓိပကာသနာနန္တိ ဣမိနာ ဒိဋ္ဌိ-သဒ္ဓေါ လဒ္ဓိပရိယာယော၊ အာဝိကမ္မ-သဒ္ဓေါ ပကာသနပရိယာယောတိ ဒေသေတိ။ ပါစိတိ၊ ယော၊ ၂။ ၁၆၈။ ဒိဋ္ဌာဝိကမ္မ (ကခါ၊ ၂။ ၉၁) နိဒ္ဓိဒိဋ္ဌိအာဝိကမ္မံ၊ ဒိဋ္ဌိယာ ဝါ ပဋိကရဏန္တိ အတ္ထော။ ကခါ၊ ယော၊ မဟာ၊ ငွေ။ ၄။ ၃၉၉။

ဒိဋ္ဌာဝိကမ္မိက (တိ) [ဒိဋ္ဌာဝိကမ္မ + ကိက] အယူကို-ထင်စွာပြု-ဖော်ပြ-မှု၌ယှဉ်သော၊ (က) ကန့်ကွက် - တားမြစ် - သော၊ သဘောမတူကြောင်းကို ဖော်ပြသော၊ သူ။ (ခ) အာပတ်ကိုဒေသနာကြားသော၊ သူ (ရဟန်း-စသည်)။ ဒိဋ္ဌာဝိကမ္မိက (ဝိ၊ နိစ္ဆယ၊ ၂။ ၇၀) နိဒ္ဓိ ဒိဋ္ဌာဝိကမ္မေ နိယုတ္တော ဒိဋ္ဌာဝိကမ္မိကော၊ တံ၊ အဋ္ဌကထာယံ “ယေ ပန ‘န မေတံ ခမတီ’ တိ အညမညံ ဒိဋ္ဌာဝိကမ္မံ ကရေန္တိ” တိ ယေ ပုဂ္ဂလာ ဒဿိတာ၊ တေသမညတရဿေဝ ဂဟဏံ။ ယင်း-ဦး။

ဒိဋ္ဌာသဝ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ + အာသဝ။ (ဒ္ဓမ္မာသဝ-သံ)] (သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌ ယိုးဒြီးဖြစ်ပြီး နေတတ်၍ မူးယစ်မိုက်မဲစေတတ်သော) ဒိဋ္ဌိ (အယူမှား = အမြင်မှား) ဟူသော အာသဝေါ

တရား။ တတ္ထ ကတမော ဒိဋ္ဌာသဝေါ။...အယံ
ဝုစ္စတိံ ဒိဋ္ဌာသဝေါ။ သဗ္ဗာပိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိံ ဒိဋ္ဌာ-
သဝေါ။ အဘိ၊ဓ။ ၂၂၂။ ဒိဋ္ဌိံ ဧဝံ အာသဝေါ
ဒိဋ္ဌာသဝေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၂။ (-ပဋိသံ။
၉၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၄။ မူလဒီ၊၁။၅၂၊၁၇၀။)

ဒိဋ္ဌာသဝသမုဒယ (ပု) [ဒိဋ္ဌာသဝ + သမုဒယ]
(၁) ဒိဋ္ဌာသဝ-၏ဖြစ်ခြင်း။ (တိ)(၂) ဒိဋ္ဌာ-
သဝ-ဟူသော ဖြစ်ကြောင်းရှိသော(သောက-
စသည်)။ သဗ္ဗေပိ စေ တေ ဒိဋ္ဌာသဝသမုဒ-
ယာ ဟောန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။
၂၁၁။

ဒိဋ္ဌာသေဝန (တိ) [ဒိဋ္ဌ+အာသေဝန] မြင်အပ်
ဘူးသော အဖန်တလဲလဲ မှီဝဲ(လေ့ကျင့်)မှုရှိ
သော၊ အဖန်တလဲလဲ မှီဝဲမှုကို မြင်ဘူးသော၊
သူ။ အသမ္ပုခတ္တ (သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉၊၇၀)-
ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိ (တိ) [ဒိသ+တိ။ ပဿန္တိ တောယ၊ သယံ
ဝါ ပဿတိ၊ တထာဒဿနမတ္တမေဝ ဝါတိ
ဒိဋ္ဌိ၊ မိစ္ဆာဘိနိဝေသဿေတံ အဓိဝစနံ။
ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၀၇။ ပဿိယတိတိ ဒိဋ္ဌိ။ သမ္မော၊
ယော။၁၉၄။ ဒဿနံ ဒိဋ္ဌိ။ ဓာနိ၊ဋ္ဌိ၊၁၆၁။
ရူ၊၆၂၅။ နိရုတ္တိ၊၇၄၁။ (ဒွမ္မိ-သံ၊)]

(၁) (သာမန်) အယူ၊ (က) မိစ္ဆာအယူ၊
ဖောက်ပြန်-မှားယွင်း - သောအယူ၊ အယူ
မှား၊ အမြင်မှား (ဘုရားရှင်အယူမှ တပါး
သောအယူ = ဘုရား မကြိုက်သော အယူ)။
(ခ) သမ္မာအယူ၊ မဖောက်ပြန်-မှန်ကန်-
သောအယူ၊ အယူမှန်၊ အမြင်မှန် (ဉာဏ်-
ပညာ)။ (၂) ဒိဋ္ဌိစေတသိက်။ (၃) မှားယွင်း
စွာ - မှားမှားယွင်းယွင်း - နှလုံးသွင်းခြင်း။
(၄) ရှု-သိ-မြင်ခြင်း၊ အထင်အမြင်။ (၅)
ရှု - သိ - မြင် - တတ် - ကြောင်း - ဖြစ် -
သော၊ (က) မျက်စိ၊ မျက်လုံး။ (ခ) ကမ္မ-
ဿကတာ (သမ္မာ) ဒိဋ္ဌိ (ကံသာလျှင် ကိုယ်
ပိုင်ဥစ္စာရှိ၏-ဟု ကောင်းစွာသိသောဉာဏ်)။

(ဂ) ကမ္မပထသမ္မာဒိဋ္ဌိ (အကြောင်းကံကို
ကောင်းစွာသိသောဉာဏ်)။ (ဆ) ဝိပဿနာ-
သမ္မာဒိဋ္ဌိ (အထူးရှုကာ ကောင်းစွာသိသော
ဉာဏ်)။ (ဇ) မဂ္ဂ(သမ္ပယုတ္တ) သမ္မာဒိဋ္ဌိ
(မဂ်နှင့်ယှဉ်သော သမ္မာဉာဏ်)။ (စ) မဂ္ဂ-
ဖလ(သမ္မာ)ဒိဋ္ဌိ (မဂ်၊ဖိုလ်နှင့် ယှဉ်သော
သမ္မာဉာဏ်)။ (ဆ) မဂ်၊ မဂ်ဉာဏ်။ (ဇ)
ဖိုလ်၊ဖိုလ်ဉာဏ်။ (ဈ) သဗ္ဗညုတဉာဏ် (သိဖွယ်
အားလုံးကို သိသောဉာဏ်)။ (ည) သစ္စာ-
နုလောမိကဉာဏ် (သစ္စာ ၄-ပါးအား လျော်
စွာသိသောဉာဏ်)။ (ဋ) သပ္ပစ္စယ နာမရူပ-
ပရိစ္ဆေဒဉာဏ်(အကြောင်းနှင့်တကွဖြစ်သော
နာမ်၊ ရုပ် အပိုင်းအခြားကို သိသောဉာဏ်)။
(ဌ) နိဗ္ဗာနက္ခန္ဓဉာဏ် (စူးစိုက်တွေးကြံလက်
ခံနှစ်သိမ့်သော အသိဉာဏ်)။ (ဍ) ဉာတ-
ပရိညာဉ် (သိ-သင့်-ထိုက်-သည်ကို ပိုင်း
ခြားသိသောဉာဏ်)။ (ဎ) (သယမ္ပူဉာဏ်
ဖြင့်) - သိမြင်-မျက်မှောက်ပြု - အပ်သော
ဘုရားသာသနာ။ (၇) (ဖလူပစာအားဖြင့်)
သမ္မာဒိဋ္ဌိ၏အကြောင်းဖြစ်သော ဘုရားသာ
သနာ။ (ဂ) (ကာရဏူပစာအားဖြင့်) သမ္မာ-
ဒိဋ္ဌိ၏ ရှေ့သွားဖြစ်သော ဘုရားသာသနာ။
(၉) ဒိဋ္ဌိ-သဒ္ဓါ။ (၁၀) မိစ္ဆာအယူနှင့်
တူသော။ (မျက်စိ၊ မြင်ခြင်း၊ ကြည့်ရှုခြင်း၊
သိခြင်း၊ စိစစ်ခြင်း။ ပြာ၊ဓာနံ။)

(၁) (သာမန်)အယူ။ တဿ ဒိဋ္ဌိယာ(ဝိ၊
၃။၁၀၀)တိ တဿ သန္တကာယ လဒ္ဓိယာ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၅။ သကံ ဒိဋ္ဌိံ (အပ၊၁။၇၀)
အတ္တနောလဒ္ဓိံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇။ ဒိဋ္ဌိ(ဇာ၊
၂။၁၁၂)န္တိ “ဟိရီ နာမ မဟာဂုဏာ အရိ-
ယပူဇိတာ”တိ လဒ္ဓိံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၃၉။
ဒဿနံ ဒိဋ္ဌိ လဒ္ဓိတ္ထိ၊ သိဒ္ဓန္တော သမယော
ဘဝေ။ ဓာနံ၊၁၆၁။ (-ဝိ၊၁။၁၁၉၊၁၃၇။
ဝိ၊၂။၃။ အပ၊၁။၄၀။ စူဠနိ၊၁၁၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၇၄။ ဝဇီရ၊၅၆၁။) (၅) (က) အနက်
လည်း ကြည့်။

(က) မိစ္ဆာအယူ၊ ဖောက်ပြန် - မှားယွင်း - သော အယူ၊ အယူမှား၊ အမြင်မှား (ဘုရားရှင်အယူမှ တပါးသောအယူ = ဘုရားမကြိုက်သောအယူ)။ ယာဝတာ အာဝုသော ဒိဋ္ဌိ (အံ၊ ၃။ ၄၁၇) တိ ယတ္ထိကာ ဒွါသဋ္ဌိဝံဓာပိ ဒိဋ္ဌိ နာမ အတ္ထိ။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၃၃၂။ ပါပိကာယ ဒိဋ္ဌိယာ (ဣတိဝုတ်။ ၂၁၃) တိ သဗ္ဗာပိ မိစ္ဆာ-ဒိဋ္ဌိယော ပါပိကာဝ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၄၉။ ဝိပရိတဒဿနဝသေန ဒိဋ္ဌိ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂၆၆။ မိစ္ဆာ ပဿတိတိ ဒိဋ္ဌိ။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၃၉၃။ ဒိဋ္ဌိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ။ ဓာန်၊ ၄။ ၈၀၀။ ဒိဋ္ဌိ ဗုဒ္ဓဒဿနာ အညဒဿနံ။ ယင်း-၈၀၄။ (- ဒီ၊ ၂။ ၅၀။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၀။ မ၊ ၄။ ၂။ ၉။) ဒိဋ္ဌိပဋိသေဓက-နှင့် ဒိဋ္ဌိဝိပနံ (၂)-လည်း ကြည့်။

(ခ) သမ္မာအယူ၊ မဖောက်ပြန် - မှန်ကန် - သော အယူ၊ အယူမှန်၊ အမြင်မှန် (ဉာဏ်ပညာ)။ ဒိဋ္ဌိယာ သုပ္ပဋိဝိဒ္ဓါ (ဝိ၊ ၂။ ၇၄။ မ၊ ၁။ ၂၇၄) တိ အတ္ထတော စ ကာရဏတော စ ပညာယ သုဠု ပဋိဝိဒ္ဓါ (သုပ္ပဋိဝိဒ္ဓါ)။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၅၄။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၄။ ဥဇုကာ ဒိဋ္ဌိတိ ဟိ သမ္မာဒိဋ္ဌိသင်္ခါတံ ဉာဏံ ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၉။ ဒိဋ္ဌိယာ (ဝိဘာဝိနီ။ ၁၇၆) တိ သမ္မာ-ဒဿနဿ။ ဧဝံ၊ ၄။ ၂။ ၅၀။ (- ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၉။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၄။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၄၉။) ဒိဋ္ဌိပဋိဝေဓ-လည်း ကြည့်။

(က)၊ (ခ) သဗ္ဗမတ္တိတိ ယာ ဒိဋ္ဌိ သာ ဒိဋ္ဌိ၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတိ ယာ ဒိဋ္ဌိ သာ ဒိဋ္ဌိ သမ္မာဒိဋ္ဌိတိ ဟေဝမတ္တိ (အဘိ၊ ၈။ ၉၆) တိ... ယာ တေ သော သဗ္ဗမတ္တိတိ ဒိဋ္ဌိ၊ သာ ဒိဋ္ဌိ အယာထာဝကတ္တာ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတိ ဧဝံ ယာ အမှာကံ ဒိဋ္ဌိ၊ သာ ဒိဋ္ဌိ ယာထာဝကတ္တာ သမ္မာဒိဋ္ဌိတိ ဧဝံ တဝ သမယေ အတ္တိတိ ပုစ္ဆတိ။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၁၅၀။

(၂) ဒိဋ္ဌိစေတသိက်။ ဒိဋ္ဌိ စတုသု ဒိဋ္ဌိ-ဂတသမ္ပယုတ္တေသု။ သင်္ဂဟ။ ၁၀။ မာနော

ဒိဋ္ဌိ စ သံသယော။ အဘိ၊ ၀တာရ။ ၁၀၈။ ပရမတ္ထဝိနိစ္ဆယ။ ၂၉၅။ (- နာမရူပ။ ၁၁၁။)

(၃) မှားယွင်းစွာ-မှားမှားယွင်းယွင်း-နှလုံးသွင်းခြင်း။ “ဝေ’မေတ”န္တိ ဒဿနံ အဘိနိဝိသနံ ဒိဋ္ဌိ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၇၅။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃၈၈။ ဒေါင်ကွင်းလည်း ပြန်ကြည့်။

(၄) ရှု-သိ-မြင်ခြင်း၊ အထင်အမြင်။ ကုသလပညာဝိညာဏာနံ ဝါ ပဇာနနဝိဇာနနဝသေန ဒဿနံ ဒိဋ္ဌိ။ အနု၊ ၂။ ၁၇၇။ (၅) (က) အနက်လည်း ဆက်ကြည့်။ ဒိဋ္ဌိ-ခန္တိရုစိဂ္ဂဟဏ-လည်း ကြည့်။

(၅) ရှု-သိ-မြင်-တတ်-ကြောင်း ဖြစ်-သော၊ (က) မျက်စိ၊ မျက်လုံး။ စက္ခုဟိ ပဿန္တိ ဧဘာယာတိ ဒိဋ္ဌိတိ ဝုစ္စတိ။ နိတိ ဓာ။ ၃၂၀။ လဒ္ဓိယံ ဒဿနေ ဒိဋ္ဌိ၊ စက္ခုမိ သာ ပဝတ္တတိ။ တေ င်ပေါက်၊ ဓာန်၊ ၄။ ၁၆၁။ ဒိဋ္ဌိမဏ္ဍလ၊ ဒိဋ္ဌိပသံဟာရ-တို့လည်း ကြည့်။

(ခ) ကမ္မဿကတာ (သမ္မာ) ဒိဋ္ဌိ (ကံ သာလျှင် ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာရှိ၏-ဟု ကောင်းစွာ သိသော ဉာဏ်)။ ဒိဋ္ဌိ (သံ၊ ၃။ ၁၂၄) တိ ကမ္မဿကတာဒိဋ္ဌိ။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၂၃၄။ (- သံ၊ ၃။ ၉၄၅။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၆၄။) (ဂ) အနက်လည်း ဆက်ကြည့်။

(ဂ) ကမ္မပထသမ္မာဒိဋ္ဌိ (အကြောင်းကံ ကို ကောင်းစွာသိသောဉာဏ်)။ ဘဒ္ဒိကာယစ ဒိဋ္ဌိယာ (ဣတိဝုတ်။ ၂၁၃) တိ ကမ္မဿကတာ-ဉာဏေန စေဝ ကမ္မပထသမ္မာဒိဋ္ဌိယာ စ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၄၉။

(သ) ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိ (အထူးရှုကာ ကောင်းစွာသိသော ဉာဏ်)။ ဒိဋ္ဌိ (မ၊ ၁။ ၃၂၇) န္တိ ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၇-၈။ ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါ (င)-လည်း ကြည့်။

(င) မဂ္ဂ (သမ္ပယုတ္တ) သမ္မာဒိဋ္ဌိ (မဂ်နှင့် ယှဉ်သော သမ္မာဉာဏ်)။ ယာ ယံ ဒိဋ္ဌိ-

(ဒီ၊ ၂။ ၆၈။ မ၊ ၁။ ၃၉၇-၈)တိ မဂ္ဂသမ္ပယုတ္တာ သမ္မာဒိဋ္ဌိ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၁၂။ မ၊ ၁။ ၂။ ၂၉၈။ (- ၂၉၉) ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ (၄)-လည်း ကြည့်။

(စ) မဂ္ဂဖလ(သမ္မာ)ဒိဋ္ဌိ (မဂ်၊ ဖိုလ်နှင့် ယှဉ်သော သမ္မာဉာဏ်)။ ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္န (ဂ)- ကြည့်။

(ဆ) မဂ်၊ မဂ်ဉာဏ်။ (ဇ) ဖိုလ်၊ ဖိုလ် ဉာဏ်။ ဒိဋ္ဌိပုတ္တ-နှင့် ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ (၁)-ကြည့်။

(ဈ) သဗ္ဗညုတဉာဏ်(သိဖွယ်အားလုံးကို သိသောဉာဏ်)။ အတ္တနော ဒိဋ္ဌေန ကထေ- သိ(သံ၊ ၁။ ၃။ ၁၃၂)တိ အတ္တနော သဗ္ဗညုတ- ဉာဏေန ပစ္စက္ခဘော ဥပလက္ခိတေန အတ္ထေန ကထေသိ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၃၇၂။

(ည) သစ္စာနုလောမိကဉာဏ် (သစ္စာ ၄-ပါးအား လျော်စွာ သိသောဉာဏ်)။ ဒိဋ္ဌိ- ဝိသုဒ္ဓိ (၁)-ကြည့်။ အာသယ (သာရတ္ထ၊ ၁။ ၇၅)-လည်း ကြည့်။

(ဋ) သပ္ပတ္တယ နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ် (အကြောင်းနှင့် တကွဖြစ်သော နာမ်၊ ရုပ် အပိုင်းအခြားကို သိသောဉာဏ်)။ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ (၃)-ကြည့်။

(ဌ) နိဇ္ဈာနက္ခန္ဓဉာဏ် (စူးစိုက်တွေးကြံ လက်ခံ နှစ်သိမ့်သော အသိဉာဏ်)။ (၃) ဉာတပရိညာဉ် (သိ-သင့်-ထိုက်-သည်ကို ပိုင်းခြားသိသောဉာဏ်)။ ဒိဋ္ဌိယာ သုပ္ပဋ္ဌိ- ဝိဒ္ဓါ(ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၃၁။ မ၊ ၁။ ၁။ ၈။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၇။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၇)တိ နိဇ္ဈာနက္ခန္ဓိဘူတာယ၊ ဉာတ- ပရိညာသင်္ခါတာယ ဝါ ဒိဋ္ဌိယာ ပဋိဝိဒ္ဓါ။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၄၃။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၁၆၂။ မ၊ ၁။ ၁။ ၃၃။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၂၉။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၃၂။

(ဍ) (သယမ္ဘူဉာဏ်ဖြင့်) - သိမြင်အပ်- မျက်မှောက်ပြုအပ်-သော ဘုရားသာသနာ။ ဣမိဿာ ဒိဋ္ဌိယာ(အဘိ၊ ၁။ ၂၅၄။ မဟာနိ။ ၃၁)တိ အာဒိတိ ဒသဟိ ပဒေဟိ သိက္ခတ္တယ- သင်္ခါတံ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓသာသနမေဝ ကထိတံ။

တဉ္စိ ဗုဒ္ဓေန ဘဂဝတာ ဒိဋ္ဌတ္တာ ‘ဒိဋ္ဌိ’တိ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၃၁။ မဟာနိ၊ ၁။ ၂။ ၆။ ကမ္မတ္ထေ- ဟိ ဒိဋ္ဌိ-သဒ္ဓါဒိတိ သာသနံ ဝုတ္တန္တိ “ဒိဋ္ဌတ္တာ ဒိဋ္ဌိ”တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၇၆။ ဒိဋ္ဌတ္တာ- တိ သယမ္ဘူဉာဏေန သမ္ဘိကတတ္တာ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၇၆။ (- မ၊ ၁။ ၁။ ၂၀၈။)

(၇) (ဖလူပစာအားဖြင့်) သမ္မာဒိဋ္ဌိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဘုရားသာသနာ။ (ဂ) (ကာရဏူပစာအားဖြင့်)သမ္မာဒိဋ္ဌိ၏ ရှေ့သွား ဖြစ်သော ဘုရားသာသနာ။ အပိစေတံ သိက္ခတ္တယသင်္ခါတံ သကလံ သာသနံ ဘဂဝ- တာ ဒိဋ္ဌတ္တာ သမ္မာဒိဋ္ဌိပစ္စယတ္တာ သမ္မာဒိဋ္ဌိ- ပုဗ္ဗင်္ဂမတ္တာ စ ဒိဋ္ဌိ။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၃၁။ မဟာ- နိ၊ ၁။ ၂။ ၆။ တေသ္မိဉ္စ အတ္တဒ္ဓယေ ဖလကာ- ရဏောပစာရေဟိ သိက္ခတ္တယံ “ဒိဋ္ဌိ”တိ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၇၇။ (အနုဋီ၊ ၂။ ၁၇၇-လည်း ကြည့်။)

(၈) ဒိဋ္ဌိ-သဒ္ဓါ။ (၉) အနက်ပြန်ကြည့်။ (၁၀) မိစ္ဆာအယူနှင့်တူသော။ ဒိဋ္ဌိဂတ(တိ) (၅),(၆)-ကြည့်။

ယင်း-ဒိဋ္ဌိ-သည်— (၁) အမြင်မှား = မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၊ (၂) အမြင်မှန် = သမ္မာဒိဋ္ဌိ-ဟု ၂-မျိုးရှိ၏။ ထိုတွင် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ-ကို အကုသိုလ် အရာ၌ ရအပ်၏။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ-ကိုကား ကုသိုလ် အရာ၌ရအပ်၏ (မဏိမဇ္ဈ၊ ၁။ ၁၅၅။ ပရမတ္ထ- ဒီပနီ။ ၂၅)။

(၁) မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ-ဟူသည်—ခန္ဓာ၊ အာယ- တန၊ ဓာတ်၊ ဣန္ဒြေ၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားတို့ကို “ဤတရားသည် ငါ၏ဥစ္စာတည်း၊ ဤတရား သည် ငါဖြစ်၏၊ ဤတရားသည် ငါ၏ အတ္တ တည်း=တေ မမ၊ ဧသောဟမသ္မိ၊ ဧသော မေ အတ္တာ”ဟု မှားမှားယွင်းယွင်း နှလုံး သွင်းခြင်း၊ သုံးသပ်ခြင်းပင် ဖြစ်၏ (ပဋိသံ။ ၁၂၉-၁၃၂)။ ချွတ်ယွင်းဖောက်ပြန် မမှန် ကန်သောအယူ၊ အကျိုးမဲ့ကို ဆောင်တတ်

သည်ဖြစ်၍ ပညာရှိတို့ စက်ဆုပ်အပ်သော အယူပင် ဖြစ်သည် (အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၀။ မဟာနိဋ္ဌ၊ ၁၃၉)။

ယင်းသည်— လမ်းရိုး လမ်းမှန် မကျသောအားဖြင့် မှားယွင်းစွာ နှလုံးသွင်းခြင်း ဟူသော မှတ်ကြောင်း ‘လက္ခဏာ’ ရှိ၏။ မှန်သည်မှတစ်ပါး အမှားအားဖြင့် သုံးသပ်ခြင်း ဟူသော ကိစ္စ ‘ရသ’ ရှိ၏။ မှားသောအားဖြင့် လွန်လွန်ကဲကဲ နှလုံးသွင်းတတ်သောတရားဟု ယောဂီသမ္မုန်တို့၏ ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်လာခြင်းအခြင်းအရာ ‘ပစ္စုပ္ပန်’ ရှိ၏။ ဘုရားစသော အရိယာသူတော်ကောင်းတို့ကို မဖူးမြင်လိုခြင်းစသည်လျှင် နီးစွာသော အကြောင်း ‘ပဒဋ္ဌာန်’ ရှိ၏ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၉၈။ မဟာနိဋ္ဌ၊ ၁၃၉။ အဘိဝတာရ၊ ၈၂)။

“ဣဒမေဝ သစ္စံ၊ မောသမညံ” ဟု မှားယွင်းစွာ နှလုံးသွင်းခြင်းဟူသော မှတ်ကြောင်း ‘လက္ခဏာ’ ရှိ၏။ ဉာဏ်သည် အာရုံကို ဟုတ်မှန်သော သဘောအားဖြင့် သိတတ်၏။ ဒိဋ္ဌိသည် ဟုတ်မှန်သော သဘောကို စွန့်ပယ်၍ မဟုတ်မမှန်သော အားဖြင့် ယူတတ်၏ (ဝိဘာဝိနီ၊ ၁၀၈)။

ယင်းသည်— မခိုင်မမြဲ ပြောင်းလဲတတ်၏။ ဖွဲ့ပုံအစဉ် စိုက်မြုပ်ထားသော သစ်ငုတ် တုတ်ချောင်းအလား လှုပ်ရှားတတ်၏ (ဒီ၊ ၁။ ၁၂၈)။ အရူး၏တောင်းတွင်း၌ မှိုပိုင်း၊ မစင်၊ နွားချေးစသော ဝတ္ထုမျိုးစုံပါရှိသကဲ့သို့ ယင်းအယူ၌ ကောင်းမွန်မှန်ကန်သော အယူမကောင်းဆိုးဝါး မှားယွင်းသော အယူမျိုးစုံ ပါဝင်နေ၏ (ဒီ၊ ၁။ ၁၂၈။ သံ၊ ၂။ ၂၆၆)။

တမာ၊ သပုတ်ခါး၊ ဗူးခါး မျိုးစေ့သည် မိမိကိုယ်တိုင် (ဗီဇ) က မကောင်း ညံ့ဖျင်းသောကြောင့် မိမိအမှီပြုရာ မြေဆီ၊ မြေဩ

ဇာ၊ ရေဆီ၊ ရေဩဇာတို့ အရသာပျက် ခါးသက်ဖို့ရန် အကြောင်းဖြစ်သကဲ့သို့ ယင်းအယူသည် မိမိကိုယ်တိုင် (ဒိဋ္ဌိ) က ယုတ်မာညံ့ဖျင်းသောကြောင့် ယင်းအယူ ရှိသူ၏ ကာယကံမူ၊ ဝစီကံမူ၊ မနောကံမူ၊ စေ့ဆော်မှု၊ တောင့်တမှု၊ ဆောက်တည်မှု၊ ပြုပြင်မှု အားလုံးသည်လည်း မလိုလားမနှစ်သက် အစီးအပွားပျက် အဆက်ဆက် ဆင်းရဲဖို့ရန် အကြောင်း ဖြစ်တော့သည် (အံ၊ ၁။ ၃၃-၄။ အံ၊ ၃။ ၄၂။ ပဋိသံ၊ ၁၃၄-၅)။

ဒိဋ္ဌိအပြား— ယင်းဒိဋ္ဌိကို ယူပုံအခြင်းအရာ ယူကြောင်း စိတ်၊ စေတနာစသည်ကို စွဲ၍ ၂-ပါးတဲ၊ ၃-ပါးတဲစသည် တွဲလျက် ခွဲခြမ်းဝေဘန်ကာ ပိဋကတ်တော် (ပါ၊ ဋ္ဌ၊ ဒီ) တို့၌ ဟောပြောဆိုထားသည်။

၂-ပါးတဲဒိဋ္ဌိ— (၁) သတ္တဝါတို့၏ သေဆုံးမှုကိုသာမြင်၍ ပဋိသန္ဓေနေမှုကို မမြင်သဖြင့် “သတ္တဝါသည် သေလွန်ပြီးနောက် ပြတ်စဲသွား၏၊ ဘာမျှမဖြစ်တော့လတ္တံ့” ဟူ၍ ဖြစ်သော အယူ = ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ၊ (၂) သတ္တဝါတို့၏ ပဋိသန္ဓေနေမှုကိုသာမြင်၍ သေဆုံးမှုကိုမမြင်သဖြင့် “သတ္တဝါအသစ်ထင်ရှားစွာ ဖြစ်ပေါ်လာ၏” ဟူ၍ဖြစ်သော အယူ = နဝသတ္တဝါတုဘာဝဒိဋ္ဌိအားဖြင့် ၂-ပါး။ ယင်း ၂-ပါးသည် ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်မရသူတို့အားသာဖြစ်၏။ ရလျှင် မဖြစ်၊ စင်ကြယ်သန့်ရှင်း၏ (ဝိ၊ ၁။ ၁၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၅၄။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၃၀၀။ မဟာနိဋ္ဌ၊ ၁၃၃)။

(၁) “အတ္တ၊ လောကသည် မြဲ၏၊ အမြဲဖြစ်၏” ဟူ၍ ဖြစ်သော အယူ = ဘဝဒိဋ္ဌိ = သဿတဒိဋ္ဌိ၊ (၂) “အတ္တ၊ လောကသည် ပြတ်စဲ၏၊ မဖြစ်တော့လတ္တံ့” ဟူ၍ ဖြစ်သော အယူ = ဝိဘဝဒိဋ္ဌိ = ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိအားဖြင့် ၂-ပါး (ဒီ၊ ၃။ ၁၇၈။ မ၊ ၁။ ၉၄။ သံ၊ ၂။ ၇၇။ အံ၊ ၁။ ၈၂။ အဘိ၊ ၈။ ၁၄၊ ၂၅၇။ အဘိ၊ ဝိ၊ ၃၆၀။

၃၇၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၉။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၉၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၁။

ယင်းတွင် သဿတဒိဋ္ဌိသည်— (၁) အရိပ်ရှိသော သစ်ပင်ကို “သစ်ပင်နှင့် အရိပ် တခြားစီ ဖြစ်သည်”ဟု ရှုသကဲ့သို့ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဉ်ဟူသော နာမ်တရားကို “အတ္တ”ဟုယူ၍ ယင်း-အတ္တကို “ရုပ်ရှိသည်” ဟု ရှုသောအားဖြင့် ယူသောဒိဋ္ဌိ၊ (၂) အနံ့ ရှိသော ပန်းပွင့်ကို “ပန်းပွင့်နှင့်အနံ့ တခြားစီ ဖြစ်သည်”ဟု ရှုသကဲ့သို့ ယင်း-နာမ်တရား ၄-ပါးကို “အတ္တ”ဟုယူ၍ “ယင်း-အတ္တ၌ ရုပ် တရားတည်ရှိသည်”ဟု အတ္တ၌ ရုပ်ကိုရှုသော အားဖြင့် ယူသော ဒိဋ္ဌိ၊ (၃) ကြုတ်၌ ထည့် ထားသော ပတ္တမြားကို “ပတ္တမြားနှင့် ကြုတ် တခြားစီပင် ဖြစ်သည်”ဟု ရှုသကဲ့သို့ ယင်း- နာမ်တရား ၄-ပါးကိုပင် “အတ္တ”ဟု ယူ၍ “ယင်း-အတ္တသည် ရုပ်၌တည်ရှိသည်”ဟု ရုပ် ၌ အတ္တကို ရှုသောအားဖြင့်ယူသော ဒိဋ္ဌိ- အားဖြင့် ရုပ်သက်သက်ကိုစွဲ၍ ရုပ်၌ ၃-ပါး၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဉ်၊ ရုပ်ဟူသော နာမ်- ရုပ်ကိုစွဲ၍ ဝေဒနာ၌ ၃-ပါး၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဉ်၊ ရုပ်၊ ဝေဒနာဟူသော နာမ်-ရုပ်ကိုပင် စွဲ၍ သညာ၌ ၃-ပါး၊ ဝိညာဉ်၊ ရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာကို စွဲ၍ သင်္ခါရ၌ ၃-ပါး၊ ရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရကိုစွဲ၍ ဝိညာဉ်၌ ၃-ပါးစီ ပြားခြင်းကြောင့် ၁၅-ပါး အပြားရှိ၏။

ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ - သည်လည်း— (၁) မီး တောက်မီးလျှံရှိသော ဆီမီးကို “မီးတောက် မီးလျှံနှင့် အဆင်းအရောင်သည် အတူပင် ဖြစ်သည်” ဟု ရှုသကဲ့သို့ ရူပက္ခန္ဓာနှင့် ကသိုဏ်းရုပ်ကို “အတ္တ”ဟု ယူ၍ “ရူပက္ခန္ဓာ နှင့်ကသိုဏ်းရုပ်သည် ငါပင်ဖြစ်သည်။ ငါနှင့် အတူပင်ဘည်း”ဟု ရှုသောအားဖြင့်ယူသော ဒိဋ္ဌိ၊ (၂) မီးတောက်မီးလျှံနှင့် အဆင်း အရောင်ကို အတူပြု၍ ရှုသကဲ့သို့ စက္ခု၊

သောတ၊ သာန၊ ဇိဝှါ၊ ကာယ၊ မနောသမ္ပဿ- ကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာကို “အတ္တ”ဟု ယူ၍ “ယင်း-ဝေဒနာနှင့် ငါ အတူပင်ဖြစ် သည်”ဟု ရှုသောအားဖြင့်ယူသော ဒိဋ္ဌိ၊ (၃) ယင်း-သမ္ပဿ ၆-ပါးကြောင့်ဖြစ်သော သညာကို “အတ္တ”ဟု ယူ၍ “ယင်း-သညာ နှင့်ငါ အတူပင်ဖြစ်သည်”ဟု ရှုသောအားဖြင့် ယူသော ဒိဋ္ဌိ၊ (၄) ယင်း-သမ္ပဿ ၆-ပါး ကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာကို “အတ္တ”ဟု ယူ၍ “ယင်း-စေတနာနှင့် ငါ အတူပင် ဖြစ် သည်”ဟု ရှုသောအားဖြင့်ယူသော ဒိဋ္ဌိ၊ (၅) စက္ခု၊ သောတ၊ သာန၊ ဇိဝှါ၊ ကာယ၊ မနောဝိညာဉ်ကို “အတ္တ”ဟု ယူ၍ ‘ယင်း- ဝိညာဉ်နှင့်ငါ အတူပင်ဖြစ်သည်’ဟု ရှုသော အားဖြင့်ယူသော ဒိဋ္ဌိ-အားဖြင့် ၅-ပါးအပြား ရှိ၏(ပဋိသံ။၁၄၇-၉)။

(၁) “အတ္တ၊ လောက-သည် အဆုံး အပိုင်းအခြားရှိ၏”ဟူ၍ဖြစ်သော အယူ = အန္တဝါဒိဋ္ဌိ၊ (၂) “အတ္တ၊ လောက-သည် အဆုံး အပိုင်းအခြားမရှိ”ဟူ၍ ဖြစ်သော အယူ=အနန္တဝါဒိဋ္ဌိ-အားဖြင့် ၂-ပါး၊ (၁) ရှေးအတိတ်ခန္ဓာအဖို့အစုသို့အစဉ်လိုက်သော အယူ=ပုဗ္ဗန္တာနုဒိဋ္ဌိ၊ (၂) နောက်အနာဂတ် ခန္ဓာအဖို့အစုသို့ အစဉ်လိုက်သော အယူ = အပရန္တာနုဒိဋ္ဌိ-အားဖြင့် ၂-ပါး (အဘိ၊ဓ။၁၄၊ ၂၇၇။ အဘိ၊ဝိ။၃၆၀၊၃၇၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၄)။

(၁) ရှေးအခါက ယူခဲ့ဘူးသော အယူ ဟူသော=လဒ္ဓိဒိဋ္ဌိ၊ (၂) အတ္တ၊ လောက- သည် မြဲ၏-ဟူ၍ ဖြစ်သော အယူဟူသော= သဿတဒိဋ္ဌိ-အားဖြင့် ၂-ပါး(သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၅)။

(၁) အကြောင်းကံ မရှိ-ဟု ဖြစ်သော အယူ=အဟေတုဒိဋ္ဌိ၊ (၂) မညီမညွတ်သော အကြောင်းကံကြောင့် ဖြစ်ရ၏-ဟု ဖြစ်သော အယူ=ဝိသမဟေတုဒိဋ္ဌိ-အားဖြင့် ၂-ပါး (သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၆။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။ ၂၀၅)။ ဒိဋ္ဌိ ၆-ပါးလည်း ကြည့်။

၃-ပါးတွဲဒိဋ္ဌိ—(၁) အကြောင်းကံမရှိ-ဟူ၍ ဖြစ်သောအယူ=အဟေတုကဒိဋ္ဌိ၊ (၂) ကောင်းမှု၊ မကောင်းမှုကို ပြုသော်လည်း ပြုသည်မမည်၊ ပြုရာမရောက်-ဟူ၍ ဖြစ်သော အယူ=အကိရိယဒိဋ္ဌိ၊ (၃) အကျိုးမရှိ-ဟူ၍ ဖြစ်သောအယူ = နတ္ထိကဒိဋ္ဌိ-အားဖြင့် ၃-ပါး (သံ၊ ၂။ ၆၀။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၇။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၆၉)။ ယင်း ၃ ပါးအကျယ် (မ၊ ၂။ ၆၂ ၇၆။ သံ၊ ၂။ ၅၉-၆၀။ မ၊ ၄။ ၁။ ၈၁-၇။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၇-၈) ကြည့်။

ယင်း၃-ပါးသည် နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ (စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ အပါယ်ပဋိသန္ဓေကိုပေးသောအား ဖြင့်မြဲသော မိစ္ဆာအယူ) မည်၏ (အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၈၇။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၄၈။ မ၊ ၄။ ၂။ ၈၃)။ ယင်း-အယူကို ဤကမ္ဘာတွင် ဥက္ကလာဇနပုဒ်နေ ဝဿ၊ ဘည အမည်ရှိသူ တို့က ဦးစွာအစ ပဌမဆုံး စထွင်ဖြစ်စေကြ၏ (မ၊ ၃။ ၁၂၁။ သံ၊ ၂။ ၆၀။ အံ၊ ၁။ ၃၄၀။ မ၊ ၄။ ၄။ ၉၆။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၇။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၈၉။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၈)။ ယင်း-သည် ယုတ်မာသော မိစ္ဆာ အယူ အားလုံးထက် သာလွန် ယုတ်မာ၏ (ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၉၉)။ ကမ္မပထ မြောက်သော ကြောင့် နတ်ပြည်၊ မဂ်ကို တားမြစ်ပိတ်ပင် တတ်၏။ သဂ္ဂန္တရာယ်၊ မဂ္ဂန္တရာယ် ဖြစ်၏ (အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၆၉။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၅)။ ယင်း-အယူ၏ ကိလေသန္တရာယ် ဖြစ်ပုံကိုကား (အဘိ၊ ဝိ။ ၃၅၅။ ပဋိသံ၊ ၁၁၁၉။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၁၃၈။ မ၊ ၄။ ၂။ ၈၆။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၇) -ကြည့်။

ယင်းတွင် — အကိရိယဒိဋ္ဌိ-သည် အကြောင်းကံကို တားမြစ်၏။ နတ္ထိကဒိဋ္ဌိ-သည် အကျိုးဝိပါက်ကို တားမြစ်၏။ အဟေတုက ဒိဋ္ဌိ-သည် ၂-မျိုးလုံးကို တားမြစ်၏။ သို့ဖြစ်၍ အကြောင်းကံကို တားမြစ်သောသူသည် အကြောင်းမရှိခဲ့သော် အကျိုးလည်း မရှိနိုင် ခြင်းကြောင့် အကျိုးဝိပါက်ကိုပါ တားမြစ်ရာ ရောက်၏။ အကျိုးဝိပါက်ကို တားမြစ်သော

သူသည်လည်း အကျိုးမရှိခဲ့လျှင် အကြောင်း ကံ အကျိုးပေးနိုင်သော သတ္တိ မရှိသော ကြောင့် အကြောင်းကံကိုပါ တားမြစ်ရာ ရောက်၏။ တားမြစ်သည်မည်၏။ သို့အတွက် လိုရင်းအချုပ် သရုပ်သဘောအားဖြင့် ၂-မျိုး လုံးကို တားမြစ်ရာရောက်၍ ယင်း-နိယတ မိစ္ဆာ အယူရှိသူသည် အဟေတုက၊ အကိရိ ယ၊ နတ္ထိက အယူရှိသူချည်းသာ ဖြစ်၏။ ယင်း-အယူရှိသူမှာ စိတ်၏ ကေဂ္ဂတာကျရာ ဇောဝါရဝိထိတို့ အကြိမ်များစွာ ဖြစ်ပြီး နောက် မိစ္ဆတ္တနိယတသို့ ရောက်မည့်ဇော ၇-ကြိမ် စောကုန်၏။ ထိုတွင် ဓမ္မသဘောအား ဖြင့် ပဌမဇောမှစ၍ ဆဋ္ဌဇောတိုင်အောင် မိစ္ဆာအယူမှ ကင်းလွတ်စေရန် ကုစားနိုင် သေး၏။ သတ္တမဇော၌ကား မိစ္ဆတ္တနိယတ သို့ ရောက်လေသောကြောင့် ဘုရားရှင်တို့ သော်မှလည်း ထိုသူကို ယင်း-အယူမှ ကင်း လွတ်အောင် မကုစားနိုင်တော့ပေ။ ထိုသူက လည်း အရိဋ္ဌရဟန်း၊ ကဏ္ဍကသာမဏေ(ဝိ၊ ၂။ ၁၇၂၊ ၁၇၉) တို့သည် ဘုရားရှင်ကို စွပ်စွဲရာ ရောက်သော အယူမှ နောက်မဆုတ်ကြသကဲ့ သို့ နောက်မဆုတ်တော့ပေ။ ယင်း-အယူ၏ အကျိုးပေးမှု အပိုင်း အခြားကား မရှိ။ ကမ္ဘာပျက်ခဲ့သော် ဗြဟ္မာ့ပြည်၌ မဖြစ်ရပဲ လောကန္တရိုက် ငရဲခေါ်သော ပိဋ္ဌိစကြဝဠာ ၌သာ ကျက်ရ၏ (အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၇၂။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၇-၈)။

ယင်း-အယူ ၃-မျိုးတွင် ၁-မျိုးကိုယူသည် ဖြစ်စေ၊ ၂-မျိုးကိုယူသည်ဖြစ်စေ၊ ၃-မျိုးလုံး ကို ယူသည်ဖြစ်စေ နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိက (မြဲ သော မိစ္ဆာအယူရှိသူ) မည်သည်ချည်းသာ ဖြစ်၏။ သဂ္ဂန္တရာယ်၊ မဂ္ဂန္တရာယ်သို့ ရောက် လေတော့၏။ ယင်း-အယူရှိရာ အတ္တဘော၏ အခြားမဲ့၌ နတ်ပြည်သို့ပင် မရောက်ထိုက် တော့ပေ။ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ဖို့ရန်မှာကား ဆိုဖွယ်ရာမရှိ၊ အဝေးကြီး ဝေးကွာလှတော့

သည်။ ယင်း-သတ္တဝါသည် ဝနုခါဏုက (ဝဋ်၏ သစ်ငုတ်သဖွယ်ဖြစ်သည်) မည်၏။ ပထဝီဂေါ-ပက (မြေစောင့်) မည်လေတော့၏။ ဤကဲ့သို့ သောသတ္တဝါမျိုးမှာ ယေဘုယျအားဖြင့် ဘဝမှထမြောက်လွတ်ကင်းခြင်း မရှိနိုင်တော့ပြီ။

ယင်း-အယူရှိသူသည် တခုသော အတ္တဘောဉာဉ်သာ မြဲသလော၊ သို့မဟုတ် တပါးသော အတ္တဘောဉာဉ်လည်း မြဲသလော-ဟု မေးလာခဲ့သော တခုသော အတ္တဘောဉာဉ်သာ မြဲ၏ဟု ဖြေရမည်။ သို့မြဲသော်လည်း အာသေဝန (မှီဝဲခြင်း) ၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဘဝတပါး၌လည်း ထိုထို နိယတမိစ္ဆာအယူကို နှစ်သက်တတ်သေး၏။ ထို့ကြောင့်—ကောင်းကျိုးအမျိုးမျိုးတိုးပွားခြင်းကို လိုလားသောပညာရှိအမျိုးသားသည် လျင်စွာ အဆိပ်ရောက်တတ်သော မြွေပွေး၊ မြွေဟောက်ကို ဝေးဝေးကြီးက ရှောင်ရှားရာသကဲ့သို့ သူယုတ်မာ လူမိုက်ကို ဝေးဝေးကြီးက ရှောင်ရှားရ၏ (ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၀။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၅။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၉၆။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇၉။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂၇-၈။ သီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂။ ၄၇-၅၀။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၆-၇။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂၈)။

(၁) သာယာအပ်သော သုခသောမနဿ နှင့်ယှဉ်သော အယူ = အဿာဒဒိဋ္ဌိ၊ (၂) အတ္တသို့အစဉ်လိုက်သော အယူ = အတ္တာနုဒိဋ္ဌိ၊ (၃) ချွတ်ယွင်း ဖောက်ပြန်သော အယူ = မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ အားဖြင့် ၃-ပါး (အံ၊ ၂။ ၃၇၉။ အဘိ၊ ဝိ၊ ၃၆၀၊ ၃၇၃။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄၂။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၈၀)။ ယင်း ၃-ပါးတွင် အဿာဒဒိဋ္ဌိကို ပယ်ဖို့ရန် အနိစ္စသညာ၊ အတ္တာနုဒိဋ္ဌိကို ပယ်ဖို့ရန် အနတ္တသညာ၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကို ပယ်ဖို့ရန် မဂ္ဂသမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ သို့မဟုတ် ကမ္မဿကတာဉာဏ်ကို ပွားစေရ၏ (အံ၊ ၂။ ၃၇၉။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄၂)။

ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' နှင့်စပ်လျဉ်း၍ — (၁) “သတ္တဝါဟူသမျှသည် သုခ၊ ဒုက္ခ၊ ဥပေက္ခာ ဝေဒနာတို့ကို ရှေးဘဝကပြုခဲ့ဘူးသော ကံဟူ

သော အကြောင်းကြောင့်သာ ခံစားရ၏” ဟု ဖြစ်သော အယူ = ပုဗ္ဗေကတဟေတုဒိဋ္ဌိ၊ (၂) “အစိုးရသော ဗြဟ္မာ့ဗိဿဏိုးနတ် ဖန်ဆင်းခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့် ယင်း-ဝေဒနာတို့ကို ခံစားရ၏” ဟု ဖြစ်သော အယူ = ဣဿရနိမ္မာနဟေတု ဒိဋ္ဌိ၊ (၃) “ဖြစ်စေတတ်သော ‘ဇနက’ အကြောင်း၊ ထောက်ပံ့ခိုင်မြဲစေတတ်သော ‘ဥပထမ္ဘက’ အကြောင်း မရှိပဲ ယင်း-ဝေဒနာတို့ကို ခံစားရ၏” ဟု ဖြစ်သော အယူ = အဟေတုအပ္ပစ္စယ ဒိဋ္ဌိ-ဟူ၍ ၃-ပါး (အံ၊ ၁။ ၁၇၄-၅။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၆-၇)။

(၁) နွား၊ ခွေး-စသော တိရစ္ဆာန်တို့၏ အလေ့ ‘သီလ’ ကို လေ့လာပြုကျင့်သဖြင့် သံသရာမှ စင်ကြယ်၏-ဟု မှားယွင်းစွာ သုံးသပ်သော အယူ = သီလပရာမာသဒိဋ္ဌိ၊ (၂) ယင်း-တို့၏ အကျင့် ‘ဝတ်’ ကို ပြုကျင့်သဖြင့် သံသရာမှ စင်ကြယ်၏-ဟု မှားယွင်းစွာ သုံးသပ်သော အယူ = ဝတ်ပရာမာသဒိဋ္ဌိ၊ (၃) ယင်း-တို့၏ အလေ့ အကျင့် ‘သီလဗ္ဗတ’ ကို ပြုကျင့်သဖြင့် သံသရာမှ စင်ကြယ်၏-ဟု မှားယွင်းစွာ သုံးသပ်သော အယူ = သီလဗ္ဗတပရာမာသဒိဋ္ဌိ-ဟူ၍ ၃-ပါး (အဘိ၊ ဓ၊ ၂၀၈၊ ၂၂၆၊ ၂၃၀၊ ၂၅၀-၁)။

၄-ပါးတွဲဒိဋ္ဌိ—(၁) “သတ္တဝါသည် သေလွန်ပြီးနောက် ဖြစ်ရပြန်၏” ဟူ၍ ယူသော ဒိဋ္ဌိ၊ (၂) “သတ္တဝါသည် သေလွန်ပြီးနောက် မဖြစ်ရတော့လတ္တံ့” ဟူ၍ ယူသော ဒိဋ္ဌိ၊ (၃) “သတ္တဝါသည် သေလွန်ပြီးနောက် ဖြစ်လည်း ဖြစ်ရ၏၊ မဖြစ်လည်း မဖြစ်ရတော့လတ္တံ့” ဟူ၍ ယူသော ဒိဋ္ဌိ၊ (၄) “သတ္တဝါသည် သေလွန်ပြီးနောက် ဖြစ်ရသည်လည်း မဟုတ်၊ မဖြစ်ရသည်လည်း မဟုတ်” ဟူ၍ ယူသော ဒိဋ္ဌိ-အားဖြင့် ၄-ပါး (ဒီ၊ ၁။ ၂၆။ အံ၊ ၂။ ၄၄၈)။

(၁) “ချမ်းသာ၊ ဆင်းရဲကို ကိုယ်တိုင်ပြုအပ်၏” ဟူ၍ ဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိ၊ (၂) “ချမ်းသာ၊

ဆင်းရဲကို တပါးသူသည် ပြုအပ်၏”ဟူ၍ဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိ၊ (၃) “ချမ်းသာ၊ဆင်းရဲကို ကိုယ်တိုင်လည်း ပြုအပ်၏၊ တပါးသူလည်း ပြုအပ်၏”ဟူ၍ ဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိ၊ (၄) “ချမ်းသာ၊ဆင်းရဲကို ကိုယ်တိုင်လည်း မပြုအပ်၊ တပါးသူလည်း မပြုအပ်၊ အကြောင်းကင်းလျက် ဖြစ်၏”ဟူ၍ ဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိ-အားဖြင့် ၄-ပါး (သံ၊၁။၂၆၁။ အဘိ၊ဝိ။၃၆၁၊၃၉၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၄-၅။) ဒိဋ္ဌိ ၆၂-ပါးလည်း ကြည့်။

၅-ပါးတွဲဒိဋ္ဌိ—(၁) ရူပက္ခန္ဓာကို “အတ္တ”ဟု ရှုသောဒိဋ္ဌိ၊ (၂) ဝေဒနာက္ခန္ဓာကို “အတ္တ”ဟု ရှုသော ဒိဋ္ဌိ၊ (၃) သညာက္ခန္ဓာကို “အတ္တ”ဟု ရှုသော ဒိဋ္ဌိ၊ (၄) သင်္ခါရက္ခန္ဓာကို “အတ္တ”ဟု ရှုသော ဒိဋ္ဌိ၊ (၅) ဝိညာဏက္ခန္ဓာကို “အတ္တ”ဟု ရှုသော ဒိဋ္ဌိ-အားဖြင့် ၅-ပါး (ပဋိသံ၊၁၅၇။ ပေဋကော၊၂၁၁၊၂၅၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁)။

(၁) “သေလွန်ပြီးနောက် အတ္တသည် သညာရှိ၏၊ ရောဂါမစွဲ အမြဲတည်နေ၏”ဟူ၍ ဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိ၊ (၂) “သေလွန်ပြီးနောက် အတ္တသည် သညာမရှိ၊ ရောဂါမစွဲ အမြဲတည်နေ၏”ဟူ၍ ဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိ၊ (၃) “သေလွန်ပြီးနောက် အတ္တသည် သညာရှိသည်လည်း မဟုတ်၊ သညာမရှိသည်လည်း မဟုတ်၊ရောဂါမစွဲ အမြဲတည်နေ၏”ဟူ၍ ဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိ၊ (၄) ထင်ရှားရှိသော သတ္တဝါ ဘဝမှ ကင်းပြတ်ရ၏-ဟူ၍ဖြစ်သောဒိဋ္ဌိ၊ (၅) မျက်မှောက်အတ္တဘော၌ ဒုက္ခ၏ငြိမ်းအေးခြင်းကို ပြောဆိုကြောင်းဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိ-အားဖြင့် ၅-ပါး (အဘိ၊ဝိ။၃၉၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၆-၇)။ ဒိဋ္ဌိ ၆၂-ပါးလည်း ကြည့်။ ၂-ပါးတွဲ ဒိဋ္ဌိ-လည်း ပြန်ကြည့်။

၆-ပါးတွဲဒိဋ္ဌိ—(၁) “ငါ့မှာ အတ္တရှိ၏”ဟု ယူသောဒိဋ္ဌိ၊ (၂) “ငါ့မှာ အတ္တမရှိ”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ၊ (၃) “သညာက္ခန္ဓာအတ္တဖြင့်သာ

ကြွင်း ခန္ဓာ ၄-ပါး အတ္တကို သိ၏”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ၊ (၄) “သညာက္ခန္ဓာအတ္တဖြင့်သာ ကြွင်းခန္ဓာ ၄-ပါး အနတ္တကို သိ၏”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ၊ (၅) “သညာက္ခန္ဓာ အနတ္တဖြင့်သာ ကြွင်း ခန္ဓာ ၄-ပါး အတ္တကို သိ၏”ဟု ယူသောဒိဋ္ဌိ၊ (၆) “ပြောဆိုတတ်၊ သိမြင်ခံစားတတ်၊ ထိုထိုအာရုံ၌ ကောင်းမှုကံ၊ မကောင်းမှုကံတို့၏ အကျိုးကိုသိမြင်၊ ခံစားတတ်သော ငါ၏ အတ္တသည် မြဲမြံတည်တံ့အရှည်ခံ၏၊ ပုတ်သင်အလား ဖောက်ပြားပြောင်းလဲခြင်းမရှိ၊ လ၊နေ၊သမုဒ္ဒရာ၊မြေကြီး၊ တောင်တို့နှင့်တူစွာအခါခပ်သိမ်းတည်လတ္တံ့”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ-အားဖြင့် ၆-ပါး(မ၊၁။၁၀။ အဘိ၊ဝိ။၃၉၆-၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၃-၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၀-၁)။

၇-ပါးတွဲဒိဋ္ဌိ— (၁) သာယာအပ်သော သုခသောမနဿ၌ ဖြစ်သော အယူဟူသော အသာဒိဋ္ဌိ၊ (၂) အတ္တသို့ အစဉ်လိုက်သော အယူဟူသော အတ္တာနုဒိဋ္ဌိ၊ (၃) ချွတ်ယွင်းဖောက်ပြန်စွာ ယူသော အယူဟူသော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၊ (၄) ထင်ရှားရှိသော ခန္ဓာ ၅-ပါး အပေါင်း၌ဖြစ်သော အယူဟူသော သက္ကာယဒိဋ္ဌိ၊ (၅) ၂-ပါးသော သဿတ၊ ဥစ္ဆေဒ-ဟူသော အဖို့ကိုယူသော အယူဟူသော အန္တဂါဟိကဒိဋ္ဌိ၊ (၆) အကျိုးမဲ့၌ ယှဉ်စေတတ်သော အယူဟူသော သညောဇနိကဒိဋ္ဌိ၊ (၇) အတ္တကို ပြောဆိုခြင်းနှင့် စပ်ယှဉ်သော အယူဟူသော အတ္တဝါဒပဋိသံယုတ္တဒိဋ္ဌိ-အားဖြင့် ၇-ပါး(ပဋိသံ၊၁၅၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂)။ ဒိဋ္ဌိ ၆၂-ပါးလည်း ကြည့်။

၈-ပါးတွဲဒိဋ္ဌိ— အတ္တ လောကကို အကြောင်းပြု၍—(၁) “ယင်း-အတ္တလောကသည် မြဲ၏”ဟု ယူသောဒိဋ္ဌိ၊ (၂) “မမြဲ”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ၊ (၃) “မြဲလည်း မြဲ၏၊ မမြဲလည်း မမြဲ”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ၊ (၄) “မြဲသည်လည်း မဟုတ်၊မမြဲသည်လည်း မဟုတ်”

ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ (၅) “အဆုံး အပိုင်း အခြားရှိ၏”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ (၆) “အဆုံး အပိုင်းအခြားမရှိ”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ (၇) “အဆုံးအပိုင်းအခြားလည်း ရှိ၏ အဆုံး အပိုင်းအခြားလည်း မရှိ”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ (၈) “အဆုံး အပိုင်းအခြား ရှိသည်လည်း မဟုတ် အဆုံးအပိုင်းအခြား မရှိသည်လည်း မဟုတ်”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ-အားဖြင့် ဂ-ပါး (မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၆)။ ဒိဋ္ဌိ ၆၂-ပါးလည်း ကြည့်။ ယင်း ဂ-ပါးသည်ပင် အတ္တကို “လောက” ဟု စွဲလမ်းပြောဆိုခြင်းနှင့် စပ်ယှဉ်သော ကြောင့် ‘လောကဝါဒပဋိသိက္ခဒိဋ္ဌိ’လည်း မည်၏ (ပဋိသိ။၁၅၇)။

၉-ပါးတွဲဒိဋ္ဌိ—၁၆-ပါးတွဲဒိဋ္ဌိတွင် ၇-ပါးတွဲ ဒိဋ္ဌိမှတစ်ပါး ကျန်ဒိဋ္ဌိများပင်ဖြစ်၏ (ပဋိသိ။ ၁၃၃။ ပဋိသိ။ဋ္ဌ၊၂။၄၆၊၆၃)။

၁၀-ပါးတွဲဒိဋ္ဌိ— (၁) “လောကသည် မြဲ၏”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ (၂) “လောကသည် မမြဲ”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ (၃) “လောကသည် အဆုံးအပိုင်းအခြားရှိ၏”ဟုယူသောဒိဋ္ဌိ(၄) “လောကသည် အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိ”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ (၅) ဇီဝနှင့် သရီရကို အတူပြု၍ ယူသော ဒိဋ္ဌိ (၆) ယင်း ၂-ပါးကိုတခြား စီပြု၍ ယူသော ဒိဋ္ဌိ (၇) “သတ္တဝါသေလွန် ပြီးနောက် ဖြစ်ရသေး၏”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ (၈) “သတ္တဝါသေလွန်ပြီးနောက် မဖြစ်တော့လတ္တံ့”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ (၉) “သတ္တဝါသေ လွန်ပြီးနောက် ဖြစ်လည်း ဖြစ်ရ၏ မဖြစ်လည်း မဖြစ်ရတော့လတ္တံ့”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ (၁၀) “သတ္တဝါသေလွန်ပြီးနောက်ဖြစ်ရသည်လည်း မဟုတ် မဖြစ်ရသည်လည်း မဟုတ်”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိအားဖြင့် ၁၀-ပါး (သံ၊၂။ ၂၁၈-၂၂၀။ အံ၊၃။၄၀၇၊၄၁၃၊၄၁၅။ အဘိ၊ဓ။၂၂၂၊၂၂၅၊၂၃၀၊၂၃၆။ အဘိ၊ဝိ။၄၀၆။ မဟာနိ။၃၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၂-၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၉၄-၅)။

အသိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၂-၂၇—ပ-ပ-မ-သ-မ

(၁) “ပေးလှူခြင်း၏အကျိုး မရှိ”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ (၂) “ယဇ်ကြီး ပူဇော်ခြင်း၏ အကျိုး မရှိ”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ (၃) “ယဇ် ငယ်ပူဇော်ခြင်း၏ အကျိုးမရှိ”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ (၄) “ကောင်းမှုကံ မကောင်းမှုကံတို့၏ အကျိုး မရှိ”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ (၅) “ပစ္စုပ္ပန် လောက ယခုဘဝ မရှိ”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ (၆) “တမလွန်လောက နောက်ဘဝ မရှိ”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ (၇) “အမိ၌ ပြုကျင့်အပ်သော ကောင်းမှု မကောင်းမှု၏ အကျိုး မရှိ”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ (၈) “အဘ၌ ပြုကျင့်အပ်သော ကောင်းမှု မကောင်းမှု၏ အကျိုး မရှိ”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ (၉) “ဥပပတ်ပဋိသန္ဓေနေသော သတ္တဝါတို့ မရှိ”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ (၁၀) “ပစ္စုပ္ပန်လောက၊ တမလွန်လောကကို သိသည့်အတိုင်း ဟောပြောနိုင်သော ရဟန်း၊ ပုဏ္ဏားတို့ မရှိ”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ-အားဖြင့် ၁၀-ပါး (ဒီ၊၁။၅၁။ ဒီ၊၃။၂၂၀၊၂၄၉။ မ၊၁။ ၃၅၆၊၃၆၂။ မ၊၂။၆၃-၄။ မ၊၃။၇၂၊၉၉၊၁၁၆။ အံ၊၁။၂၇-၄။ အံ၊၃။၄၇၄၊၄၉၁၊၄၉၃၊၄၉၉။ အဘိ၊ဓ။၂၄၁၊၂၆၃။ အဘိ၊ဝိ။၃၈၉။ အဘိ၊ပု။၁၂၄။ ပဋိသိ။၁၄၆-၇။ မဟာနိ။၃၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၂-၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၅-၆။ ပဋိသိ။ဋ္ဌ၊၂။၃၃-၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၉။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၂၅-၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၅-၆။ မူလဋီ၊၁။၁၇၆)။

၁၅-ပါးတွဲဒိဋ္ဌိ— (၁) အတ္တကို ရုပ်ရှိ၏ဟူ၍ ရှုသောအားဖြင့် ယူသော ဒိဋ္ဌိ (၂) အတ္တ၌ ရုပ်ကိုရှုသောအားဖြင့် ယူသော ဒိဋ္ဌိ (၃) ရုပ်၌ အတ္တကို ရှုသောအားဖြင့် ယူသော ဒိဋ္ဌိ (၄) အတ္တကို ဝေဒနာရှိ၏ဟူ၍ ရှုသော အားဖြင့် ယူသော ဒိဋ္ဌိ (၅) အတ္တ၌ ဝေဒနာကို ရှုသောအားဖြင့် ယူသော ဒိဋ္ဌိ (၆) ဝေဒနာ၌ အတ္တကို ရှုသောအားဖြင့် ယူသော ဒိဋ္ဌိ (၇) အတ္တကို သညာရှိ၏ဟူ၍ ရှုသော အားဖြင့် ယူသော ဒိဋ္ဌိ (၈) အတ္တ၌ သညာ

ကို ရှုသောအားဖြင့် ယူသော ဒိဋ္ဌိ၊ (၉) သညာ၌ အတ္တကို ရှုသောအားဖြင့် ယူသော ဒိဋ္ဌိ၊ (၁၀) အတ္တကို သင်္ခါရရှိ၏ဟူ၍ ရှုသော အားဖြင့် ယူသော ဒိဋ္ဌိ၊ (၁၁) အတ္တ၌ သင်္ခါရတို့ကို ရှုသောအားဖြင့် ယူသော ဒိဋ္ဌိ၊ (၁၂) သင်္ခါရတို့၌ အတ္တကို ရှုသောအားဖြင့် ယူသော ဒိဋ္ဌိ၊ (၁၃) အတ္တကို ဝိညာဉ်ရှိ၏ဟူ၍ ရှုသောအားဖြင့် ယူသော ဒိဋ္ဌိ၊ (၁၄) အတ္တ၌ ဝိညာဉ်ကို ရှုသောအားဖြင့် ယူသော ဒိဋ္ဌိ၊ (၁၅) ဝိညာဉ်၌ အတ္တကို ရှုသောအားဖြင့် ယူသော ဒိဋ္ဌိ-အားဖြင့် ၁၅-ပါး (ပဋိသံ။ ၁၅၇။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၈၈။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၆၁)။ ၂-ပါးတွဲဒိဋ္ဌိ-လည်း ပြန်ကြည့်။

၁၆-ပါးတွဲဒိဋ္ဌိ— (၁) သာယာအပ်သော သုခ၊ သောမနဿ၌ ဖြစ်သော အယူဟူသော အသာဒဒိဋ္ဌိ၊ (၂) အတ္တသို့ အစဉ်လိုက်သော အယူဟူသော အတ္တာနုဒိဋ္ဌိ၊ (၃) ချွတ်သွင်း ဖောက်ပြန်သော အယူဟူသော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၊ (၄) ထင်ရှားရှိသော ခန္ဓာ ၅-ပါး အပေါင်း၌ ဖြစ်သော အယူဟူသော သက္ကာယဒိဋ္ဌိ၊ (၅) သက္ကာယလျင် တည်ရာရှိ၍ “မြေ”ဟူ၍ ဖြစ်သော အယူဟူသော သက္ကာယဝတ္ထုကသဿတဒိဋ္ဌိ၊ (၆) ယင်းလျင် တည်ရာရှိ၍ “ပြတ်၏”ဟူ၍ ဖြစ်သော အယူဟူသော သက္ကာယဝတ္ထုကဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ၊ (၇) “အဆုံး၊ အပိုင်းအခြား ရှိ၏”ဟု ယူခြင်းရှိသော အယူဟူသော အန္တဂါဟိကဒိဋ္ဌိ၊ (၈) ရှေး အတိတ် ခန္ဓာ အဖို့ အစုသို့ အစဉ်လိုက်သော အယူဟူသော ပုဗ္ဗန္တာနုဒိဋ္ဌိ၊ (၉) နောက်အနာဂတ်ခန္ဓာအဖို့အစုသို့ အစဉ်လိုက်သော အယူဟူသော အပရန္တာနုဒိဋ္ဌိ၊ (၁၀) အကျိုးမဲ့၌ ယှဉ်စေတတ်သော အယူဟူသော သသောဇနိကဒိဋ္ဌိ၊ (၁၁) “ငါ” ဟူသော မာန်မူခြင်းဖြင့် နှောင်ဖွဲ့အပ်သော အယူဟူသော “အဟ”န္တိ မာနဝိနိဗ္ဗဒိဋ္ဌိ၊ (၁၂) “ငါ့ဥစ္စာ”ဟု ယူလျက် မာန်မူခြင်းဖြင့် နှောင်

ဖွဲ့အပ်သော အယူဟူသော “မမ”န္တိမာန-ဝိနိဗ္ဗဒိဋ္ဌိ၊ (၁၃) အတ္တကို စွဲလမ်းပြောဆိုခြင်းနှင့် စပ်ယှဉ်သော အယူဟူသော အတ္တဝါဒပဋိသံယုတ္တဒိဋ္ဌိ၊ (၁၄) အတ္တကို လောကဟု စွဲလမ်းပြောဆိုခြင်းနှင့် စပ်ယှဉ်သော အယူဟူသော လောကဝါဒပဋိသံယုတ္တ ဒိဋ္ဌိ၊ (၁၅) “မြေ၏”ဟူ၍ ဖြစ်သော ဘဝဒိဋ္ဌိ၊ (၁၆) “ပြတ်၏”ဟူ၍ ဖြစ်သော အယူဟူသော ဝိဘဝဒိဋ္ဌိ-အားဖြင့် ၁၆-ပါး (ပဋိသံ။ ၁၃၃။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၄၆)။ ဒိဋ္ဌိ ၆၂-ပါးလည်း ကြည့်။

အတ္တာနုဒိဋ္ဌိ=သက္ကာယဒိဋ္ဌိ-၂၀—ယင်းဒိဋ္ဌိ ၂ မျိုးသည် အမည်ပင်ကဲ့လွှဲသော်လည်း အခြေခံအကြောင်းနှင့် ဟောပြောပုံ အခြင်းအရာတူမျှကြ၏ (အဘိ၊ ၈။ ၂၀၈၊ ၂၄၁၊ ၂၅၀-၁။ ပဋိသံ။ ၁၃၇၊ ၁၄၇၊ ၁၆၀)။

(၁) အလုံ တပြောင်ပြောင် တောက်လောင်နေသော ဆီမီး၏ မီးတောက်မီးလုံနှင့် အဆင်းအရောင်ကို “မီးတောက် မီးလုံသည်ပင် အဆင်းအရောင်၊ အဆင်းအရောင်သည်ပင် မီးတောက်မီးလုံ”ဟု မကွဲမပြား တသားတည်းကား၍ ရှုသကဲ့သို့ ရူပက္ခန္ဓာနှင့် ကသိုဏ်းရုပ် ဆိုသည်မှာ ငါပင် ဖြစ်သည်၊ ငါဆိုသည်မှာလည်း ရူပက္ခန္ဓာနှင့် ကသိုဏ်းရုပ်ပင် ဖြစ်သည်”ဟု ရူပက္ခန္ဓာ၊ ကသိုဏ်းရုပ်နှင့်အတ္တကို မကွဲမပြား တသားတည်းဟု ရှုသောအားဖြင့် ယူသော အယူ ဟူသော=အတ္တာနုဒိဋ္ဌိ=သက္ကာယဒိဋ္ဌိ၊

(၂) အရိပ်နှင့် ပြည့်စုံသော သစ်ပင်ကို “ဤကား သစ်ပင်၊ ဤကား အရိပ်၊ သစ်ပင်နှင့်အရိပ်သည် တခြားစီပင်ဖြစ်၏၊ အမှန်စင်စစ်မှာ ဤသစ်ပင်သည် ဤအရိပ်ဖြင့် အရိပ်ရှိရ၏”ဟု ရှုသကဲ့သို့ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဉ်ဟူသော နာမ်တရားတို့ကို “အတ္တ”ဟု ယူ၍ “ဤ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဉ်

တရားသည် ငါ့အတ္တပေတည်း၊ ဤငါ့အတ္တသည် ဤရုပ်ဖြင့် ရုပ်ရှိရ၏”ဟု အတ္တကို ရုပ်ရှိ၏ဟူ၍ ရှုသောအားဖြင့် ယူသော အယူဟူသော=အတ္တာနုဒိဋ္ဌိ=သက္ကာယဒိဋ္ဌိ၊

(၃) အနံနှင့်ပြည့်စုံသော ပန်းပွင့်ကို “ဤကားပန်းပွင့်၊ ဤကားအနံ၊ ပန်းပွင့်နှင့်အနံသည် တခြားစီပင်ဖြစ်၏။ အမှန်စင်စစ်မှာဤအနံသည် ဤပန်းပွင့်၌ တည်ရှိရ၏”ဟု ပန်းပွင့်၌ အနံကို ရှုသကဲ့သို့ ယင်းနာမ်တရားတို့ကိုပင် “အတ္တ”ဟုယူ၍ “ဤနာမ်တရားသည် ငါ့အတ္တပေတည်း၊ ဤနာမ်တရားဟူသော ငါ့အတ္တ၌ ဤရုပ်တရား တည်ရှိရ၏”ဟု အတ္တ၌ ရုပ်ကို ရှုသောအားဖြင့် ယူသော အယူဟူသော=အတ္တာနုဒိဋ္ဌိ=သက္ကာယဒိဋ္ဌိ၊

(၄) ကြုတ်၌ ထည့်ထားသော ပတ္တမြားကို “ဤကားပတ္တမြား၊ ဤကားကြုတ်၊ ပတ္တမြားနှင့် ကြုတ်သည် တခြားစီပင် ဖြစ်၏။ အမှန်စင်စစ်မှာ ဤပတ္တမြားသည် ဤကြုတ်ထည့်၌ တည်ရှိရ၏”ဟု ကြုတ်၌ ပတ္တမြားကို ရှုသကဲ့သို့ ယင်းနာမ်တရားတို့ကိုပင် “အတ္တ”ဟုယူ၍ “နာမ်တရားသည် ငါ့အတ္တပေတည်း၊ ဤနာမ်တရားဟူသော ငါ့အတ္တသည် ဤရုပ်၌ တည်ရှိရ၏”ဟု ရုပ်၌ အတ္တကို ရှုသောအားဖြင့် ယူသော အယူဟူသော=အတ္တာနုဒိဋ္ဌိ=သက္ကာယဒိဋ္ဌိ၊

(၅) “ဆီမီး၏မီးတောက်မီးလုံနှင့်အဆင်းအရောင်ကို မကွဲမပြား တသားတည်းထား၍ ရှုသကဲ့သို့ စက္ခု၊သောတ၊ဃာနု၊ဇိဝှါ၊ကာယ၊မနော သမ္ပဿကြောင့် ဖြစ်သော ဝေဒနာကို “အတ္တ”ဟုယူ၍ ငါနှင့်ဝေဒနာ အတူဖြစ်သည်”ဟု ရှုသောအားဖြင့် ယူသော အယူဟူသော=အတ္တာနုဒိဋ္ဌိ=သက္ကာယဒိဋ္ဌိ၊

(၆) အရိပ်ရှိသောသစ်ပင်ကို “သစ်ပင်နှင့်အရိပ် တခြားစီဖြစ်သည်”ဟု ရှုသကဲ့သို့ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဉ်၊ ရုပ်တရားတို့ကို

“အတ္တ”ဟုယူ၍ “သညာ၊သင်္ခါရ၊ဝိညာဉ်၊ ရုပ်တရားသည် ငါ့အတ္တပေတည်း၊ ဤငါ့အတ္တသည် ဤဝေဒနာဖြင့် ဝေဒနာရှိရ၏”ဟူ၍ ရှုသောအားဖြင့် ယူသော အယူဟူသော=အတ္တာနုဒိဋ္ဌိ=သက္ကာယဒိဋ္ဌိ၊

(၇) အနံရှိသော ပန်းပွင့်ကို “ပန်းပွင့်နှင့်အနံ တခြားစီဖြစ်သည်”ဟု ရှုသကဲ့သို့ ယင်း-တရားတို့ကိုပင် “အတ္တ”ဟု ယူ၍ “ဤနာမ်တရား ၂ပါးသည် ငါ့အတ္တပေတည်း၊ ဤဝေဒနာသည် ဤငါ့အတ္တ၌ တည်ရှိရ၏”ဟု အတ္တ၌ ဝေဒနာကို ရှုသောအားဖြင့်ယူသော အယူ ဟူသော=အတ္တာနုဒိဋ္ဌိ=သက္ကာယဒိဋ္ဌိ၊

(၈) ကြုတ်၌ ထည့်ထားသော “ပတ္တမြားကို ကြုတ်နှင့်ပတ္တမြား တခြားစီဖြစ်သည်”ဟု ရှုသကဲ့သို့ ယင်း-တရားကိုပင် “အတ္တ”ဟု ယူ၍ “ဤနာမ်ရုပ်တရား ၂-ပါးသည် ငါ့အတ္တပေတည်း၊ ဤငါ့အတ္တသည် ဤဝေဒနာ၌ တည်ရှိရ၏”ဟု ဝေဒနာ၌ အတ္တကိုရှုသောအားဖြင့် ယူသောအယူဟူသော=အတ္တာနုဒိဋ္ဌိ=သက္ကာယဒိဋ္ဌိ-အားဖြင့် ရုပ်နှင့်ဝေဒနာကိုစွဲ၍ ၄-ပါးစီပြား၏။ ထို့အတူ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ဝိညာဉ်တို့ကို၍ စွဲ၍လည်း ၄-ပါးစီပင် ပြား၏။ သို့ဖြစ်၍ ယင်း-ဒိဋ္ဌိသည် ၂၀-အပြားရှိ၏ (မ၊၁။၃၇၄။ မ၊၃။၆၈။ သံ၊၂။၃-၄။ အဘိ၊ဓ။၂၀၈၊၂၄၁၊၂၅၀-၁။ ပဋိသံ။၁၃၇-၁၄၇။ စူဠနိ။၁၈၆၊၂၇၁။ နေတ္တိ။၉၂။ ပေဋကော။၁၉၄-၅၊၂၅၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၇-၈။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၇၃။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၉၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၉၊၂၈၀။) မိုးကြိုးသံကို ကြားရသော်လည်း ရဟန္တာတို့ မကြောက်လန့်ခြင်းမှာ ယင်း-ဒိဋ္ဌိကို ပယ်ပြီးဖြစ်သောကြောင့်၎င်း၊ မိမိသန္တာန်၌ ချစ်ခြင်းတဏှာ ကင်းခြင်းကြောင့်၎င်း၊ ဒေါသ၊ မောဟ ကင်းခြင်းကြောင့်၎င်း ဖြစ်၏။ ဆင်မြင်းနွား အာဇာနည်၊ ခြင်္သေ့တို့ မကြောက်လန့်ခြင်းကား ယင်း-ဒိဋ္ဌိ အား ကြီးသောကြောင့် ဖြစ်သည် (သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၂။

အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၇၂။ ယင်းဒိဋ္ဌိကို နာမရူပဝေဒနာတရဏံ
ဖြင့် ပယ်အပ်၏ (ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၇)။ သောတာ-
ပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်၏ (အဘိ၊ဓ။၂၀၇)။

ယင်းသည်—ချွတ်ယွင်းဖောက်ပြန်သော
အယူဖြစ်သောကြောင့် မဂ္ဂန္တရယ် ဖြစ်၏။
ကမ္မပသ မမြောက်သောကြောင့် သဂ္ဂန္တရယ်
ကား မဖြစ်(သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၇။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၇။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၄-၅၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၇)။
သဂ္ဂန္တရယ်၊မဂ္ဂန္တရယ် ၂-ပါးစုံမဖြစ် (ပုဗ္ဗာ-
စရိယဝါဒ)။သမာနဝါဒအားဖြင့်ပဲနောက်စေ့
ခန့်ရှိသောကျောက်ခဲကို ရေ၌ပစ်ချလိုက်လျှင်
ယင်း ကျောက်ခဲသည် အထက်သို့ပေါ်တက်
သည်မရှိ၊ စင်စစ်မုချ အောက်သို့သာ သက်ဝင်
နစ်မြုပ်သွားသကဲ့သို့ ယင်း အယူသည်လည်း
နတ်ရွာသုဂတိသို့ ပို့ဆောင်စွမ်းနိုင်သည် မရှိ၊
စင်စစ်မုချ အပါယ်ဒုဂ္ဂတိသို့သာ နစ်မြုပ်စေ
တတ်သောကြောင့် ယင်း အန္တရယ် ၂-ပါးစုံ
ဖြစ်၏ (အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၅)။ ဒိဋ္ဌိ
၆၂-ပါးသည် ယင်းဒိဋ္ဌိလျှင် ဖြစ်ရာအမှန်အစ
ရှိ၏ ယင်းဒိဋ္ဌိကို မပယ်သတ်သေးက ဒိဋ္ဌိဟူ
သမျှ ဖြစ်ပေါ်ခွင့်ရှိ၏။ ပိုင်းခြားသိမြင် ပယ်
သတ်နိုင်လျှင်ကား ဒိဋ္ဌိအားလုံးကို ပယ်သတ်
နိုင်၏ (ပဋိသံ၊၁။၆၀။ မဟာနိ၊၂။၃၇။ ပဋိသံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၆၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၂)။
ယင်း ဒိဋ္ဌိသည်ပင် “အတ္တ” ဟုစွဲလမ်းပြောဆို
ကြောင်း စကားနှင့် စပ်ယှဉ်သောကြောင့်
‘အတ္တဝါဒပဋိသံယုတ္တဒိဋ္ဌိ’လည်း မည်၏။ ယင်း
လည်း ၂၀-ပင် ပြား၏ (ပဋိသံ၊၁။၅၆။ ပဋိသံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၆၀)။

အသာဒဒိဋ္ဌိ ၃၅-ပါး — ယင်းသည်—
(၁) ရူပက္ခန္ဓာ, (၂) ဝေဒနာက္ခန္ဓာ, (၃)
သညာက္ခန္ဓာ, (၄) သင်္ခါရက္ခန္ဓာ, (၅) ဝိညာ-
ဏက္ခန္ဓာ, (၆) စက္ခုဒွါရ, (၇) သောတဒွါရ,
(၈) ဃာနဒွါရ, (၉) ဇိဝှိဒွါရ, (၁၀) ကာယ-

ဒွါရ, (၁၁) မနောဒွါရ, (၁၂) ရူပါရုံ, (၁၃)
သဒ္ဓါရုံ, (၁၄) ဂန္ဓာရုံ, (၁၅) ရသာရုံ, (၁၆)
ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ, (၁၇) ဓမ္မာရုံ, (၁၈) စက္ခု-
ဝိညာဉ်, (၁၉) သောတဝိညာဉ်, (၂၀) ဃာ-
နဝိညာဉ်, (၂၁) ဇိဝှိဝိညာဉ်, (၂၂) ကာ-
ယဝိညာဉ်, (၂၃) မနောဝိညာဉ်, (၂၄)
စက္ခုသမ္ပယ, (၂၅) သောတသမ္ပယ, (၂၆)
ဃာနသမ္ပယ, (၂၇) ဇိဝှိသမ္ပယ, (၂၈)
ကာယသမ္ပယ, (၂၉) မနောသမ္ပယ, (၃၀)
စက္ခုသမ္ပယဇာ ဝေဒနာ, (၃၁) သောတ-
သမ္ပယဇာ ဝေဒနာ, (၃၂) ဃာနသမ္ပယဇာ
ဝေဒနာ, (၃၃) ဇိဝှိသမ္ပယဇာ ဝေဒနာ,
(၃၄) ကာယသမ္ပယဇာ ဝေဒနာ, (၃၅)
မနောသမ္ပယဇာဝေဒနာ-ကို အကြောင်းပြု၍
ဖြစ်သော သုခ, သောမနဿသည် “ယင်း ၃၅-
ပါးသော တရားတို့၏ သာယာဖွယ်သဘော
ဖြစ်၏” ဟုမှားယွင်းစွာ ယူသောအားဖြင့် ၃၅-
ပါး အပြားရှိ၏ (ပဋိသံ၊၁။၃၄-၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၄၆-၅၀)။

အန္တဂ္ဂါဟိကဒိဋ္ဌိ-၅၀ — ယင်းသည် —
(၁) ရူပက္ခန္ဓာ, (၂) ဝေဒနာက္ခန္ဓာ, (၃)
သညာက္ခန္ဓာ, (၄) သင်္ခါရက္ခန္ဓာ, (၅) ဝိညာ-
ဏက္ခန္ဓာသည် လောကဟု ခေါ်ဆိုသော အတ္တ
လည်း မည်၏ မြဲလည်း မြဲ၏ဟု ‘သဿတ-
လောက’ကိုစွဲ၍ မှားမှားယွင်းယွင်း နှလုံး
သွင်း, သုံးသပ်သောအားဖြင့် ယူအပ်သော
အယူဟူသော = အန္တဂ္ဂါဟိကဒိဋ္ဌိ ၅-ပါး,

ယင်း ခန္ဓာ ၅-ပါးသည်ပင် လောကဟု
ခေါ်ဆိုသော အတ္တလည်း မည်၏။ မြဲလည်း
မမြဲဟု ‘အသဿတလောက’ကို စွဲ၍ မှားမှား
ယွင်းယွင်း နှလုံးသွင်း, သုံးသပ်သောအားဖြင့်
ယူအပ်သော အယူဟူသော = အန္တဂ္ဂါဟိကဒိဋ္ဌိ
၅-ပါး,

ဘန်း, ဆန်ကော, ခွက် မျှလောက်သေး
ငယ်သော အရပ်ကို—(၁)အညိုရောင် ‘နီလ’

ကသိုဏ်း၊ (၂) အရွှေရောင် ‘ပိတ’ ကသိုဏ်း၊ (၃) အနီရောင် ‘လောဟိတ’ ကသိုဏ်း၊ (၄) အဖြူရောင် ‘ဩဒါတ’ ကသိုဏ်း၊ (၅) အရောင် အလင်း၊ သို့မဟုတ်-အာလောကကသိုဏ်း၊ သို့မဟုတ်-တေဇောကသိုဏ်း၊ သို့မဟုတ်-ဩဒါတ ကသိုဏ်းအားဖြင့် အာရုံပြု၍ ဖြန့်သောသူသည် “လောကသည် အဆုံးရှိ၏၊ ထက်ဝန်းကျင် အပိုင်းအခြားရှိ၏”ဟု ထင်မှတ်၍ “ဖြန့်အပ်သော ကသိုဏ်းရုပ်သည် အာရုံဝတ္ထုလည်း မည်၏၊ လောကလည်း မည်၏၊ ဖြန့်ကြောင်း ဖြစ်သော စိတ်သည် အတ္တလည်း မည်၏၊ လောကလည်း မည်၏”ဟု မှားမှားယွင်းယွင်း နှလုံးသွင်း၊ သုံးသပ်သောအားဖြင့် ယူအပ်သော အယူဟူသော=အန္တဂါဟိကဒိဋ္ဌိ ၅-ပါး၊

ကောက်နယ်တလင်းမျှလောက် ကြီးမားသောအရပ်ကို ယင်း-ကသိုဏ်း ၅-မျိုးဖြင့်သာ အာရုံပြု၍ ဖြန့်သောသူသည် “လောကသည် အဆုံး၊ အပိုင်းအခြားမရှိ”ဟု မှတ်ထင်၍ “ဖြန့်အပ်သော ကသိုဏ်းရုပ်သည် အာရုံဝတ္ထုလည်း မည်၏၊ လောကလည်း မည်၏၊ ဖြန့်ကြောင်းဖြစ်သော စိတ်သည် အတ္တလည်း မည်၏၊ လောကလည်း မည်၏”ဟု မှားမှားယွင်းယွင်း နှလုံးသွင်း၊ သုံးသပ်သောအားဖြင့် ယူအပ်သော အယူဟူသော=အန္တဂါဟိကဒိဋ္ဌိ ၅-ပါး၊

ဇီဝ-ခေါ်သော အသက်ကောင် လိပ်ပြာကောင်သည် သရီရ-ခေါ်သောကိုယ်နှင့် မကွဲမပြား တသားတည်းဖြစ်သည်၊ ခွဲခြားမရဟု အယူရှိသောသူသည် “ယင်း-ခန္ဓာ ၅-ပါးသည် ဇီဝ-ခေါ်သောအသက်ကောင်လိပ်ပြာကောင်လည်း မည်၏၊ သရီရ-ခေါ်သော ကိုယ်လည်း မည်၏”ဟု မှားမှားယွင်းယွင်း နှလုံးသွင်း၊ သုံးသပ်သောအားဖြင့် ယူအပ်သော အယူဟူသော=အန္တဂါဟိကဒိဋ္ဌိ ၅-ပါး၊

ဇီဝ-ခေါ်သော အသက်ကောင် လိပ်ပြာကောင်နှင့် သရီရ-ခေါ်သော ကိုယ်သည် တခြားစီပင်ဖြစ်သည်ဟု အယူရှိသော သူသည် “ယင်း-ခန္ဓာ ၅-ပါးဟူသော သရီရသည် ဇီဝမဟုတ်၊ ခန္ဓာ ၅-ပါးဟူသော ဇီဝသည်လည်း သရီရမဟုတ်၊ သရီရနှင့် ဇီဝသည် တခြားစီပင် ဖြစ်သည်”ဟု မှားမှားယွင်းယွင်း နှလုံးသွင်း၊ သုံးသပ်သောအားဖြင့် ယူအပ်သော အယူဟူသော=အန္တဂါဟိကဒိဋ္ဌိ ၅-ပါး၊

“သတ္တဝါ သေလွန်ပြီးနောက် ဖြစ်သေးသည်”ဟု အယူရှိသောသူသည် “ယင်း-ခန္ဓာ ၅-ပါးသည် ဤ ပစ္စုပ္ပန် လောက၌သာလျှင် သေဆုံး ပျက်စီးခြင်း သဘောရှိ၏၊ သတ္တဝါသည် ခန္ဓာကိုယ်ပျက်စီးပြီးနောက် မစုတေပဲ အမြဲလည်း တည်နေရ၏၊ အဥပေါက် ‘အဏ္ဏဇ’ သတ္တဝါမျိုး၊ အအိမ်ပေါက် ‘ဇလာဗုဇ’ သတ္တဝါမျိုး၊ အနေဖြင့်လည်းဖြစ်ပေါ်ရ၏၊ အညှိပေါက် ‘သံသေဒဇ’ သတ္တဝါမျိုး၊ ဥပပတ် ‘ဩပပါတိက’ သတ္တဝါမျိုး၊ အနေဖြင့်လည်း ဖြစ်ပွားရ၏”ဟု မှားမှားယွင်းယွင်း နှလုံးသွင်း၊ သုံးသပ်သောအားဖြင့် ယူအပ်သော အယူဟူသော=အန္တဂါဟိကဒိဋ္ဌိ ၅-ပါး၊

“သတ္တဝါသေလွန်ပြီးနောက် မဖြစ်တော့လတ္တံ့”ဟု အယူရှိသောသူသည် “ယင်း-ခန္ဓာ ၅-ပါးသည် ဤပစ္စုပ္ပန်လောက၌ပင်လျှင် သေဆုံး ပျက်စီးခြင်း သဘောရှိ၏၊ ကိုယ်ခန္ဓာပျက်စီးပြီးနောက် မဆက်စပ်တော့ပဲ ပြတ်စဲပျက်စီးရ၏”ဟု မှားမှားယွင်းယွင်း နှလုံးသွင်း၊ သုံးသပ်သောအားဖြင့် ယူအပ်သော အယူဟူသော=အန္တဂါဟိကဒိဋ္ဌိ ၅-ပါး၊

“သတ္တဝါ သေလွန်ပြီးနောက် အသစ်ဖြစ်သော အသက်ကောင်လိပ်ပြာကောင်ရှိသဖြင့် ဖြစ်လည်း ဖြစ်၏၊ ရှေးဘဝ၌ဖြစ်သော အသက်ကောင်လိပ်ပြာကောင် မရှိသဖြင့် မဖြစ်လည်းမဖြစ်”ဟု အယူရှိသောသူသည် “ယင်း-

ခန္ဓာ ၅-ပါးသည် ဤပစ္စုပ္ပန်လောက၌ပင် လျှင် သေဆုံး ပျက်စီးခြင်း သဘောရှိ၏။ သတ္တဝါသေလွန်ပြီးနောက် ဖြစ်လည်းဖြစ်၏၊ မဖြစ်လည်း မဖြစ်”ဟု မှားမှားယွင်းယွင်း နှလုံးသွင်း၊ သုံးသပ်သောအားဖြင့် ယူအပ်သော အယူဟူသော=အန္တဂါဟိကဒိဋ္ဌိ ၅-ပါး၊

“သုတပါးတို့ မေးမြန်း စိစစ်မည့်ဘေးမှ ကြောက်ရွံ့ခြင်း၊ စကားပြော ချစ်ချော် မှားယွင်းသွားမည့်ဘေးမှ ကြောက်ရွံ့ခြင်း၊ ဉာဏ်ပညာ နဲ့ နှေးခြင်း၊ တောဝေ ထိုင် မှိုင်းခြင်းတို့ကြောင့် သတ္တဝါသေလွန်ပြီးနောက် ဖြစ်သည်လည်း မဟုတ်၊ မဖြစ်သည်လည်း မဟုတ်”ဟု အယူရှိသောသူသည်— (၁) ရူပက္ခန္ဓာ၊ (၂) ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၊ (၃) သညာက္ခန္ဓာ၊ (၄) သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၊ (၅) ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဤပစ္စုပ္ပန်လောက၌ပင်လျှင် သေဆုံးပျက်စီးခြင်း သဘောရှိ၏။ သတ္တဝါသေလွန်ပြီးနောက် ဖြစ်သည်လည်း မဟုတ်၊ မဖြစ်သည်လည်း မဟုတ်ဟု မှားမှားယွင်းယွင်း နှလုံးသွင်း၊ သုံးသပ်သောအားဖြင့် ယူအပ်သော အယူဟူသော = အန္တဂါဟိကဒိဋ္ဌိ ၅-ပါးအားဖြင့် ၅၀-အပြားရှိ၏(ပဋိသံ။ ၁၄၉၊ ၁၅၀-၄။ ပဋိသံ၊ ၁၅၁၊ ၂။ ၅၇-၈)။

ဒိဋ္ဌိ ၆၂-ပါး — ယင်း-ဒိဋ္ဌိသည် — (၁) ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိက=ပုဗ္ဗန္တနုဒိဋ္ဌိ၊ (၂) အပရန္တကပ္ပိက= အပရန္တနုဒိဋ္ဌိ-အားဖြင့် ၂-ပါးရှိ၏ (ဒီ၊ ၁။ ၃၅၊ ၄၁-၂။ အဘိ၊ ၀။ ၃၆၀။ ပဋိသံ၊ ၁၅၁၊ ၂။ ၅၉)။

ထိုတွင်— ရှေးအတိတ် ခန္ဓာ အဖို့အစုကို တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် ကြံစည်တွေးဆတတ်သော အယူ၊ သို့မဟုတ်-ရှေးအတိတ် ခန္ဓာ အဖို့အစု သို့ အစဉ်လိုက်တတ်သော အယူသည် ‘ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိက=ပုဗ္ဗန္တနုဒိဋ္ဌိ’မည်၏ (ဒီ၊ ၁။ ၁၅၁၊ ၆။ ဒီ၊ ၁။ ၁၄၀-၁။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၃၉၀-၂)။

ယင်းသည်—သဿတ(ဝါဒ)ဒိဋ္ဌိ ၄-ပါး၊ ကေစ္စသဿတ၊ ကေစ္စအသဿတ (ဝါဒ) ဒိဋ္ဌိ ၄-ပါး၊ အန္တာနန္တ(ဝါဒ)ဒိဋ္ဌိ ၄-ပါး၊ အမဏု-ဝိက္ခေပိက(ဝါဒ)ဒိဋ္ဌိ ၄-ပါး၊ အဓိစ္စသမုပ္ပန္နိက(ဝါဒ) ဒိဋ္ဌိ ၂-ပါးအားဖြင့် ၁၈-ပါး အပြားရှိ၏(ပဋိသံ။ ၁၅၄)။

ယင်းတွင်— ရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဉ်တို့တွင် တပါးပါးကို “အတ္တ၊ လောက”ဟု ယူ၍ “ယင်းအတ္တ၊ လောကသည် မြဲ၏”ဟု ယူသော အယူသည် ‘သဿတ(ဝါဒ)ဒိဋ္ဌိ’မည်၏ (ဒီ၊ ၁။ ၁၂။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၉၇)။

ယင်းသည်— (၁) ဘဝ ၁-သိန်းကို အောက်မေ့နိုင်သော ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိ-ဉာဏ်ကို အကြောင်းပြု၍ “အတ္တ၊ လောကသည် မြဲ၏”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ၊ (၂) ၁၀-ကမ္ဘာကို အောက်မေ့နိုင်သော ယင်း-ဉာဏ်ကို အကြောင်းပြု၍ “အတ္တ၊ လောကသည် မြဲ၏”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ၊ (၃) ကမ္ဘာ ၄၀-ကို အောက်မေ့နိုင်သော ယင်း-ဉာဏ်ကိုပင် အကြောင်းပြု၍ “အတ္တ၊ လောကသည် မြဲ၏”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ၊ (၄) ဈာန်၊ အဘိညာဉ် မရပဲ စိတ်ကူးယဉ် သက်သက်ဖြင့် ကြံစည် တွေးဆတတ်သော ဝိတက်ကို အကြောင်းပြု၍ “အတ္တ၊ လောကသည် မြဲ၏”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ-အားဖြင့် ၄-ပါးရှိ၏ (ဒီ၊ ၁။ ၁၂-၅။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၉၇-၈)။

“အချို့သော သတ္တဝါ၊ သင်္ခါရသည် မြဲ၏။ အချို့သော သတ္တဝါ၊ သင်္ခါရသည် မမြဲ”ဟု ယူသော အယူသည် ‘ကေစ္စသဿတ၊ ကေစ္စ-အသဿတ(ဝါဒ)ဒိဋ္ဌိ’မည်၏ (ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၁၀၀။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၁၅၂။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၄၁၀။ မ၊ ၁။ ၂။ ၂၃၂။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၃၉၀)။

ယင်းသည်လည်း— (၁) ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇ ပဌမဈာန်ဗြဟ္မာ့ဘုံ၌ မဟာကပ် ၃-ဖို့ ၁-ဖို့၊ ဗြဟ္မပုဏ္ဏဟိတ ပဌမဈာန်ဗြဟ္မာ့ဘုံ၌ မဟာ

ကပ်ထက်ဝက်နေခဲ့၍ ဤလူ့ဘုံ၌ ဖြစ်ပြီးလျှင် ရဟန်းပြုကာ တရားရှာခဲ့သော် ယင်း-ပဌမဇာတိ ၂-ဘုံဟူသော ရှေးဘဝက နေအပ်ဘူးသော အတ္တဘော(ပုဗ္ဗေနိဝါသ)ကို အောက်မေ့နိုင်၏။ ထို့ထက်အလွန် မအောက်မေ့နိုင်။ ထို့ကြောင့် “မဟာဗြဟ္မာကြီးသာမဓိ။ ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇ၊ ဗြဟ္မပုရောဟိတဗြဟ္မာတို့ကား မမြဲ” ဟု ပဌမဇာတိဘဝကိုသာ အောက်မေ့နိုင်သော ပုဗ္ဗေနိဝါသနုဿတိဉာဏ်ကို စွဲ၍ ယူသော ဒိဋ္ဌိ၊

(၂) မြူးထူး ပျော်ပါး ကစားခြင်းဖြင့် ပျက်စီးတတ်သော (ခိဉ္ဇာပဒေါသိက) ကာမာဝစရနတ်တို့သည် ကစားလွန်ခြင်းကြောင့် ကာမာဝစရနတ်ပြည် ၆-ထပ်မှ စုတေ၍ ဤလူ့ပြည်၌ ဖြစ်လျက် ရဟန်းပြုကာ တရားရှာခဲ့သော် ထို(ခိဉ္ဇာပဒေါသိက) နတ်ဘဝကိုသာ အောက်မေ့နိုင်သော ပုဗ္ဗေနိဝါသနုဿတိဉာဏ်ကိုရ၍ “ခိဉ္ဇာပဒေါသိက-မဟုတ်သော နတ်တို့သာမဓိ။ ခိဉ္ဇာပဒေါသိကနတ်တို့ကား မမြဲ” ဟု ယင်း-နတ်ဘဝကိုသာ အောက်မေ့နိုင်သော ပုဗ္ဗေနိဝါသနုဿတိဉာဏ်ကို စွဲ၍ ယူသော ဒိဋ္ဌိ၊

(၃) စိတ်ဖြင့် ပျက်စီးတတ်သော(မနောပဒေါသိက) စတုမဟာရာဇ်နတ်တို့သည် အချင်းချင်း စိတ်ဖြင့်ပြစ်မှား၍ စတုမဟာရာဇ်နတ်ဘုံမှ စုတေပြီးလျှင် ဤလူ့ပြည်၌ ဖြစ်လျက် ရဟန်းပြုကာ တရားရှာခဲ့သော် ယင်း-နတ်ဘဝကိုသာ အောက်မေ့နိုင်သော ပုဗ္ဗေနိဝါသနုဿတိဉာဏ်ကိုရ၏။ ယင်း-ဉာဏ်ဖြင့် “မနောပဒေါသိက-မဟုတ်သော နတ်တို့သာမဓိ။ မနောပဒေါသိကနတ်တို့ကား မမြဲ” ဟု ယင်း-နတ်ဘဝကိုသာ အောက်မေ့နိုင်သော ပုဗ္ဗေနိဝါသနုဿတိဉာဏ်ကို စွဲ၍ ယူသော ဒိဋ္ဌိ၊

(၄) ဈာန်, အဘိညာဉ် မရပဲ စိတ်ကူးရတိုင်း ကြံစည်တွေးဆတတ်သော ဝိတက်ကို စွဲ၍ ယူသော ဒိဋ္ဌိ-အားဖြင့် ၄-ပါးပင် ရှိ၏

(ဒီ၊ ၁။ ၁၆-၂၀။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၁-၁၀၅။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၂-၁၆၀။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၄၁၁-၄၂၆)။

“လောကသည် အဆုံးရှိ၏။ လောကသည် အဆုံးမရှိ။ လောကသည် အဆုံးလည်း ရှိ၏၊ အဆုံးလည်းမရှိ။ လောကသည် အဆုံးရှိသည်လည်း မဟုတ်၊ အဆုံး မရှိသည်လည်း မဟုတ်” ဟု ယူသော အယူသည် (သာမည-နိဒ္ဒေသ၊ ဧကသေသနည်းအားဖြင့်) ‘အန္တာနန္တ (ဝါဒ) ဒိဋ္ဌိ’ မည်၏ (ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၅။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၀-၁။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၄၂၆-၇)။

ယင်း-သည်လည်း— (၁) ကသိုဏ်း၊ ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို စကြဝဠာအဆုံးတိုင်အောင် မပွားစေနိုင်ပဲ ယင်း-နိမိတ်ကိုပင် “လောက” ဟု ယူ၍ “လောကသည် အဆုံးရှိ၏” ဟု မှတ်ထင်သော သညာကို စွဲ၍ ယူသော အယူ = အန္တဒိဋ္ဌိ၊

(၂) ယင်း-နိမိတ်ကို စကြဝဠာအဆုံးတိုင်အောင် ပွားစေ၍ “လောက” ဟု ယူလျက် “လောကသည် အဆုံးမရှိ” ဟု မှတ်ထင်သော သညာကို စွဲ၍ ယူသော အယူ = အနန္တဒိဋ္ဌိ၊

(၃) ယင်း-နိမိတ်ကိုပင် အထက်, အောက်၌ မပွားစေပဲ ဖိလကနန္တလန္တ သာ ပွားစေ၍ “လောက” ဟု ယူလျက် “လောကသည် အထက်, အောက်၌ အဆုံးရှိ၏။ ဖိလကနန္တလန္တ၌ အဆုံးမရှိ” ဟု မှတ်ထင်သော သညာကို စွဲ၍ ယူသော အယူ = အန္တာနန္တဒိဋ္ဌိ၊

(၄) ယင်း-နိမိတ်ကို မရပဲ စိတ်ကူးရတိုင်း ကြံစည်တွေးဆတတ်သော ဝိတက်ဖြင့် “လောကသည် အဆုံးရှိသည်လည်းမဟုတ်၊ အဆုံးမရှိသည်လည်း မဟုတ်” ဟု ကြံစည်တွေးဆသော အားဖြင့် ယူသော အယူ = နေဝန္တနာနန္တဒိဋ္ဌိ-အားဖြင့် ၄-ပါးပင် ရှိ၏ (ဒီ၊ ၁။ ၂၁-၃။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၆)။

အပိုင်းအခြား မရှိသော အယူ စကားဖြင့် အမျိုးမျိုး အစားစား ပစ်ပယ် ရှောင်တိမ်

တတ်သောအယူ သို့မဟုတ်-အမရာမည်သော
ငါးငဇင်းကဲ့သို့ ဖမ်းမိနိုင်အောင် တောင်
ပြောမြောက်ပြောပြောဆိုကြောင်းဖြစ်သော
အယူသည် ‘အမရာဝိက္ခေပိက (ဝါဒ) ဒိဋ္ဌိ’ မည်
၏ (ဒီဋ္ဌါဝါဒဝါဒီ။ ဒီဋ္ဌါဝါဒီ ၂-၃။ သီဋ္ဌါ
သစ်၊ ၁။ ၄၃၀)။

ယင်းသည်လည်း— (၁) ကုသိုလ် အ
ကုသိုလ်မှန်း လုံးဝမသိခြင်းကြောင့် ကု
သိုလ် အကုသိုလ်ကို မေးလာခဲ့သော် ကု
သိုလ်ဟုလည်း မဖြေဝံ့ အကုသိုလ်ဟုလည်း
မဖြေဝံ့ပဲ ကုသိုလ် အကုသိုလ်ဟု ဖြေဆိုမိခဲ့
သော် လုံမှားသွားက မုသာဝါဒ ဖြစ်မည်ကို
စိုးရိမ်ခြင်းကြောင့်—(က) “သင်တို့မေးတိုင်း
ဟုတ်၏”ဟူ၍လည်း ငါ့မှာ အယူမရှိ၊ (ခ)
“ကုသိုလ် အကုသိုလ်”ဟူ၍လည်း ငါ့မှာ
အယူမရှိ၊ (ဂ) “ကုသိုလ် အကုသိုလ်မှ တ
မျိုးတခြား တပါး”ဟူ၍လည်း ငါ့မှာ အယူ
မရှိ၊ (ဃ) “ကုသိုလ် အကုသိုလ်မှ တမျိုး
တခြား တပါးမဟုတ်”ဟူ၍လည်း ငါ့မှာ အ
ယူ မရှိ၊ (င) “ကုသိုလ် အကုသိုလ်မှ တ
မျိုးတခြား တပါး မဟုတ်သည် မဟုတ်”ဟူ၍
လည်း ငါ့မှာ အယူမရှိ-ဟု ပရမ်းပတာ ဖြေ
ဆို၏။ ယင်း-သို့ကုသိုလ် အကုသိုလ်မှန်းမသိ
တတ်သော မောဟ၊ မုသာဝါဒမှ ကြောက်
ခြင်းကို စွဲ၍ ယူသော ဒိဋ္ဌိ၊

(၂) ကုသိုလ် အကုသိုလ်မှန်း လုံးဝမသိ
ခြင်းကြောင့် ကုသိုလ် အကုသိုလ်ဟု ဖြေဆို
မိက အားနည်းသော နှစ်သက်မှု ‘ဆန္ဒ’၊
အားကြီးသောတပ်မက်မှု ‘ရာဂ’၊ အားနည်း
သောပြစ်မှားမှု ‘ဒေါသ’၊ အားကြီးသော ကိ
ပါးမှု ‘ပဋိသန္ဓေ’ ဖြစ်ခဲ့ရာ၏။ ယင်း-ဆန္ဒ၊ ရာဂ၊
ပဋိသန္ဓေ-သည် စွဲလမ်းမှု ‘ဥပါဒါန်’ ဖြစ်ရာ၏။
ဥပါဒါန်ဖြစ်ခဲ့သော် အန္တရာယ် ဖြစ်ရာ၏-ဟု
ဥပါဒါန်မှ ကြောက်ခြင်းကြောင့် ကုသိုလ်
အကုသိုလ်ဟု မဖြေဆိုဝံ့ပဲ ရှေးနည်းအတိုင်း

ပရမ်းပတာ ဖြေဆို၏။ ယင်း-သို့ ကုသိုလ် အ
ကုသိုလ်မှန်း မသိတတ်သော မောဟ၊ ဥပါ
ဒါန်မှ ကြောက်ခြင်းကို စွဲ၍ယူသောဒိဋ္ဌိ၊

(၃) ကုသိုလ် အကုသိုလ်မှန်း လုံးဝမသိ
ပဲ ရမ်းဆဖြေဆိုမိခဲ့သော် ပညာရှင်တို့က အ
ယူနှင့် အယူ၏အကြောင်းကို မေးမြန်း စိစစ်
ခဲ့လျှင် ပြည့်စုံအောင် ဖြေဆိုနိုင်မည် မဟုတ်
ရာ၊ ယင်း-သို့ မဖြေဆိုနိုင်ခြင်းသည်ပင် ပြင်း
စွာ နှိပ်စက်တတ်သော ဆင်းရဲမှု ‘ဝိသုဘတ’
ဖြစ်ရာ၏။ ဝိသုဘတဖြစ်ခဲ့သော် အန္တရာယ်ဖြစ်
ရာ၏-ဟု မေးမြန်းစိစစ်ခြင်း ‘အနုယောဂ’မှ
ကြောက်ခြင်းကြောင့် ရှေးနည်း အတိုင်းပင်
ပရမ်းပတာဖြေဆို၏။ ယင်း-သို့ ကုသိုလ် အ
ကုသိုလ်မှန်း မသိတတ်သော မောဟ၊ အနု
ယောဂမှ ကြောက်ခြင်းကိုစွဲ၍ယူသောဒိဋ္ဌိ၊

(၄) အလွန်အကဲ မိုက်မဲ တွေဝေခြင်း
ကြောင့်— (က) တမလွန်လောက ရှိသ
လော၊ (ခ) တမလွန်လောက မရှိသလော၊
(ဂ) တမလွန်လောက ရှိလည်းရှိ၊ မရှိလည်း
မရှိသလော၊ (ဃ) တမလွန်လောက ရှိသည်
လည်းမဟုတ်၊ မရှိသည်လည်းမဟုတ်သလော၊
(င) ဥပပတ်ပဋိသန္ဓေနေသော သတ္တဝါ ရှိသ
လော၊ (စ) ယင်း-သတ္တဝါ မရှိသလော၊
(ဆ) ယင်း-သတ္တဝါ ရှိလည်းရှိ၊ မရှိလည်းမရှိ
သလော၊ (ဇ) ယင်း-သတ္တဝါ ရှိသည်လည်း
မဟုတ်၊ မရှိသည်လည်းမဟုတ်သလော၊(ဈ)
ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံတို့၏ အကျိုးရင်း၊
အကျိုးဆက် ရှိသလော၊ (ည) ယင်း-ကံတို့၏
အကျိုးရင်း အကျိုးဆက် မရှိသလော၊ (ဋ)
ယင်း-ကံတို့၏ အကျိုးရင်း အကျိုးဆက် ရှိ
လည်းရှိ၊ မရှိလည်း မရှိသလော၊(ဌ) ယင်း-
ကံတို့၏ အကျိုးရင်း အကျိုးဆက် ရှိသည်
လည်းမဟုတ်၊ မရှိသည်လည်း မဟုတ်သလော၊
(ဍ) သတ္တဝါ သေလွန်ပြီးနောက် ဖြစ်သေး
သလော၊ (ဎ) သတ္တဝါ သေလွန်ပြီးနောက်
မဖြစ်တော့ဘူးလော၊ (ဏ) သတ္တဝါသေလွန်

ပြီးနောက် ဖြစ်လည်းဖြစ်၊ မဖြစ်လည်း မဖြစ်သလော၊ (တ) သတ္တဝါသေလွန်ပြီးနောက် ဖြစ်သည်လည်းမဟုတ်၊ မဖြစ်သည်လည်း မဟုတ်သလော-ဟု မေးခဲ့သော် သင်တို့မေးတိုင်း ငါ့မှာ အယူရှိပါက သင်တို့မေးတိုင်းဖြေဆိုရ၏။ ယခုမှာမူကား သင်တို့ မေးတိုင်း ဟုတ်၏၊ ဖြစ်၏၊ မဟုတ်၊ မဖြစ်-ဟူ၍ ဘာတခုမျှ ငါ့မှာအယူမရှိ-ဟု ပရမ်းပတာ ဖြေဆို၏။ ယင်းသို့ အလွန်အကဲ မိုက်မဲတွေ့ဝေခြင်းကို စွဲ၍ယူသော ဒိဋ္ဌိ-အားဖြင့် ၄-ပါးပင်ရှိ၏ (ဒီ၊ ၁။ ၂၃-၆။ ဒီ၊ ၁။ ၁၀၆-၈။ ဒီ၊ ၁။ ၁၆၃-၆။ သီ၊ ၁။ ၁၁၄၃၀-၄)။

“အတ္တ၊ လောက-သည် အကြောင်းကင်းလျက် အလိုအလျောက်ဖြစ်၏”ဟု ယူသော အယူသည် ‘အဓိစ္စသမုပ္ပါဒ်(ဝါဒ)ဒိဋ္ဌိ’ မည်၏ (ဒီ၊ ၁။ ၁၀၈။ ဒီ၊ ၁။ ၁၆၆။ သီ၊ ၁။ ၁၁၄၃၅)။

ယင်းသည်— (၁) ကမ္ဘာ ၅၀၀-အသက်ရှည်သော အသညသတ်ဘုံမှ စုတေခဲ့၍ လူ့ဘုံ၌ဖြစ်လျက် ရဟန်းပြုကာ တရားရှာခဲ့သော် အသညသတ်စုတိကို မမြင်ပဲ ကာမာဝစရ ပဋိသန္ဓေသညာကိုသာ အောက်မေ့နိုင်သော ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏ်ကို ရ၏။ ယင်းဉာဏ်ဖြင့် “ငါကား ရှေးကမဖြစ်ဘူးသေး၊ ယခုမှ အသစ်ဖြစ်ပေါ်ရသော သတ္တဝါပေတည်း၊ ထို့ကြောင့် အတ္တ၊ လောကသည် အကြောင်းကင်းလျက် အလိုအလျောက်ဖြစ်၏”ဟုအသညသတ်စုတိကိုမအောက်မေ့နိုင်ပဲ ကာမာဝစရပဋိသန္ဓေသညာကိုသာ အောက်မေ့နိုင်သော ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိ ဉာဏ်ကို စွဲ၍ယူသော ဒိဋ္ဌိ၊

(၂) စိတ်ကူးရတိုင်း တွေးဆ ကြံစည်တတ်သော ဝိတက်ဖြင့် “အတ္တ၊ လောကသည် အကြောင်း ကင်းလျက် အလိုအလျောက် ဖြစ်၏”ဟုယူလျက် ကြံစည်တွေးဆတတ်သော

ဝိတက်ကို စွဲ၍ယူသော ဒိဋ္ဌိ အားဖြင့် ၂-ပါး အပြားရှိ၏(ဒီ၊ ၁။ ၂၇။ ဒီ၊ ၁။ ၁၀၈-၉။ ဒီ၊ ၁။ ၁၆၆-၇။ သီ၊ ၁။ ၁၁၄၃၅-၄၄၀)။ ဤသို့လျှင် ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိက = ပုဗ္ဗန္တနုဒိဋ္ဌိ ၁၈-ပါး ဖြစ်၏။

နောက် အနာဂတ်ခန္ဓာအဖို့အစုကို တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် ကြံစည်တွေးဆတတ်သော အယူ သို့မဟုတ်-နောက်အနာဂတ် ခန္ဓာအဖို့အစုသို့ အစဉ်လိုက်တတ်သော အယူသည် ‘အပရန္တကပ္ပိက=အပရန္တနုဒိဋ္ဌိ’မည်၏ (ဒီ၊ ၁။ ၂၈။ ဒီ၊ ၁။ ၁၀၉။ ဒီ၊ ၁။ ၁၇၀။ သီ၊ ၁။ ၁၁၄၄၀)။

ယင်းသည်— သညီ(ဝါဒ)ဒိဋ္ဌိ ၁၆-ပါး၊ အသညီ(ဝါဒ)ဒိဋ္ဌိ ၈-ပါး၊ နေဝသညီနာသညီ(ဝါဒ)ဒိဋ္ဌိ ၈-ပါး၊ ဥစ္ဆေဒ(ဝါဒ)ဒိဋ္ဌိ ၇-ပါး၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန (ဝါဒ)ဒိဋ္ဌိ ၅-ပါး အားဖြင့် ၄၄-ပါး ရှိ၏(ပဋိသံ၊ ၁၅၄-၅)။

ယင်းတွင်—“သေလွန်ပြီးနောက် အတ္တသည် သညာရှိ၏”ဟု ယူသော အယူသည် ‘သညီ(ဝါဒ)ဒိဋ္ဌိ’မည်၏(ဒီ၊ ၁။ ၁၀၉။ ဒီ၊ ၁။ ၁၇၀။ သီ၊ ၁။ ၁၁၄၄၀)။

ယင်းသည် — (၁) ကသိုဏ်းရုပ်ကို “အတ္တ” ယင်းရုပ်၌ ဖြစ်သော သညာကို “သညာ”ဟုယူ၍ “ကသိုဏ်းရုပ်ရှိသော အတ္တသည် သေလွန်ပြီးနောက် ရောဂါမစွဲ အမြဲတည်နေ၏၊ သညာရှိ၏”ဟု ယူသောဒိဋ္ဌိ၊

(၂) အရူပသမာပတ်နိမိတ်ကို “အတ္တ” ယင်း-နိမိတ်၌ ဖြစ်သော သညာကို “သညာ”ဟု ယူ၍ “ကသိုဏ်းရုပ်မရှိသော အတ္တသည် ရှေးနည်းအတူ ဖြစ်၏”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ၊

(၃) ကသိုဏ်းရုပ်နှင့် အရူပသမာပတ်နိမိတ်ကို “အတ္တ” ယင်း-တို့၌ ဖြစ်သော သညာကို “သညာ”ဟု ယူ၍ “ကသိုဏ်းရုပ်လည်းရှိ၊ ကသိုဏ်းရုပ်လည်း မရှိသော အတ္တသည် ရှေးနည်းအတူ ဖြစ်၏”ဟု ယူသောဒိဋ္ဌိ၊

(၄) စိတ်ကူးရတိုင်း ကြံစည် တွေးဆ တတ်သော ဝိတက်ဖြင့် “ကသိုဏ်းရုပ် ရှိသည် လည်း မဟုတ်၊ မရှိသည်လည်း မဟုတ်သော အတ္တသည် ရှေးနည်းအတူ ဖြစ်၏”ဟု ယူ သော ဒိဋ္ဌိ၊

(၅) စကြဝဠာအဆုံးတိုင်အောင် မပျိုး စေနိုင်သော ကသိုဏ်း၊ ပဋိဘာဂ နိမိတ်ကို “အတ္တ” ယင်း-၌ဖြစ်သော သညာကို “သ-ညာ”ဟုယူ၍ “အဆုံး အပိုင်းအခြား ရှိသော အတ္တသည် ရှေးနည်းအတိုင်း ဖြစ်၏”ဟု ယူ သော ဒိဋ္ဌိ၊

(၆) ကသိုဏ်း၊ ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို စကြ ဝဠာအဆုံးတိုင်အောင် ပျိုးစေ၍ ယင်း-ကို “အတ္တ” ယင်း-၌ဖြစ်သော သညာကို “သ-ညာ”ဟုယူ၍ “အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော အတ္တသည် ရှေးနည်းအတိုင်း ဖြစ်၏”ဟု ယူ သော ဒိဋ္ဌိ၊

(၇) ကသိုဏ်း၊ ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အထက်၊ အောက်၌မပျိုးစေပဲ ဖိလာကန်လန်သာ ပျိုး စေလျက် “အဆုံးအပိုင်းအခြားလည်း ရှိ၊ အ ဆုံးအပိုင်းအခြားလည်း မရှိသော အတ္တသည် ယခင်နည်းတူ ဖြစ်၏”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ၊

(၈) ကသိုဏ်း၊ ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို မရပဲ စိတ်ကူးရတိုင်း ကြံစည် တွေးဆ တတ်သော ဝိတက်ဖြင့် “အဆုံး အပိုင်းအခြား ရှိသည် လည်း မဟုတ်၊ မရှိသည်လည်း မဟုတ်သော အတ္တသည် ယခင်နည်းတူဖြစ်၏”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ၊

(၉) “တခုတည်းသော သဘောရှိသော သညာရှိသော သမာပတ်ဝင်စားသော (သ-မာပန္နက)ပုဂ္ဂိုလ်၏ အတ္တသည် ယခင်နည်းတူ ဖြစ်၏”ဟု ယူသောဒိဋ္ဌိ၊

(၁၀) “အထူးထူးသော သဘော ရှိသော သညာရှိသော (သမာပန္နက)ပုဂ္ဂိုလ်၏ အတ္တ သည် အလားတူဖြစ်၏”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ၊

(၁၁) “နည်း-သေးငယ်-သော သဘော ရှိသော (ကသိဏ)သညာရှိသော အတ္တသည် အလားတူ ဖြစ်၏”ဟု ယူသောဒိဋ္ဌိ၊

(၁၂) “အတိုင်းအရှည်မရှိ ပြန့်ပြောကြီး မားသော (ဝိပုလကသိဏ) သညာရှိသော အတ္တသည် အလားတူဖြစ်၏”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ၊

(၁၃) “စတုတ္ထဈာန်ဘုံ၌ဖြစ်၍ စင်စစ် ချမ်းသာခြင်းရှိသော အတ္တသည် အလားတူ ဖြစ်၏”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ၊

(၁၄) “ငရဲဘုံ၌ဖြစ်၍ စင်စစ်ဆင်းရဲခြင်း ရှိသော အတ္တသည် အလားတူဖြစ်၏”ဟု ယူ သောဒိဋ္ဌိ၊

(၁၅) “လူ့ဘုံ၌ဖြစ်၍ ချမ်းသာ၊ ဆင်းရဲ ၂-ပါးစုံဖြစ်သော အတ္တသည် အလားတူဖြစ် ၏”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ၊

(၁၆) “ဝေဟပ္ဖိုလ်ဘုံ၌ဖြစ်၍ ဒုက္ခလည်း မဟုတ်၊ သုခလည်း မဟုတ်သော ဥပေက္ခာ ဝေဒနာရှိသော အတ္တသည် အလားတူ ဖြစ် ၏”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ-အားဖြင့် ၁၆-ပါးရှိ ၏ (ဒီ၊ ၁။ ၂၀-၉။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၉၊ ၁၁၀။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၇၀-၂။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၄၄၀-၄)။

“သေလွန်ပြီးနောက် အတ္တသည် သညာ မရှိ”ဟု ယူသော အယူသည် အသည် (ဝါဒ) ဒိဋ္ဌိမည်၏(အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၉၃)။

ယင်းသည်—(၁) “ကသိုဏ်းရုပ်ရှိသော အတ္တသည် သေလွန်ပြီးနောက် ဖျော့ပါးစွဲ အမြဲတည်နေ၏၊ သညာမရှိ”ဟု ယူသောဒိဋ္ဌိ၊

(၂) အရူပသမာပတ်၏ အာရုံဖြစ်သော ကသိုဏ်းကို ခွဲ၍ ရအပ်သော ကောင်းကင် ပညတ်-စသော အာရုံ (အရူပသမာပတ် နိမိတ်)ကို “အတ္တ”သမာပတ်သညာကို “သ-ညာ”ဟုယူ၍ အရူပသမာပတ် အာရုံရှိသော

အတ္တသည် ရှေးနည်းအတူ ဖြစ်၏”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ၊

(၃) “ကသိုဏ်းရုပ်လည်းရှိ၊ ကသိုဏ်းရုပ်လည်းမရှိသော အတ္တသည် ရှေးနည်းအတူဖြစ်၏”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ၊

(၄) “ကသိုဏ်းရုပ် ရှိသည်လည်းမဟုတ်၊ မရှိသည်လည်း မဟုတ်သော အတ္တသည် အလားတူ ဖြစ်၏”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ၊

(၅) “အဆုံးအပိုင်းအခြားရှိသော အတ္တသည် အလားတူဖြစ်၏”ဟု ယူသောဒိဋ္ဌိ၊

(၆), (၇), (၈) အန္တာနန္တဝါဒ-၌ ပြခဲ့သည့်အတိုင်း နောက် ၃-ဝါရသည် အလားတူဖြစ်၏-ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ ၃-မျိုးအားဖြင့် ၈-ပါးရှိ၏ (ဒီ၊ ၁။ ၂၉၊ ၃၀။ အဘိ၊ ဝိ။ ၄၀၃။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၀။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၉၃-၄။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၂-၃။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၄၄၄)။

“သေလွန်ပြီးနောက် အတ္တသည် သညာရှိသည်လည်း မဟုတ်၊ သညာမရှိသည်လည်း မဟုတ်”ဟု ယူသော အယူသည် ‘နေဝသညီ-နာသညီ (ဝါဒ) ဒိဋ္ဌိ’မည်၏ (သီ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၄၄၅)။

ယင်းသည်လည်း— (၁) “ကသိုဏ်းရုပ်ရှိသော အတ္တသည် သေလွန်ပြီးနောက် ဧရာဂါမစွဲ အမြဲတည်နေ၏။ သညာရှိသည်လည်း မဟုတ်၊ သညာမရှိသည်လည်း မဟုတ်”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ၊

(၂), (၃), (၄), (၅), (၆), (၇), (၈) အသညီဝါဒ၌ပြခဲ့သည့်အတိုင်း နောက် ၇-ဝါရသည် ယခင်နည်းတူဖြစ်၏-ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ ၇-မျိုး အားဖြင့် ၈-ပါးပင် ရှိ၏ (ဒီ၊ ၁။ ၃၀။ အဘိ၊ ဝိ။ ၄၀၃။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၀။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၃။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၄၄၄-၅)။

“သေလွန်ပြီးနောက် သတ္တဝါပြတ်၏။ လူမဖြစ်တော့ပြီ”ဟု ယူသောအယူသည် ‘ဥစ္ဆေဒ (ဝါဒ) ဒိဋ္ဌိ’မည်၏(ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၃။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၄၄၅)။

ယင်းသည်—(၁) “မဟာဘုတ် ၄-ပါး ကိုမှီ၍ မိဘတို့၏ သုက်၊ သွေးကြောင့် ဖြစ်သော ရုပ်ရှိသော လူ့အတ္တဘောသည် သေလွန်ပြီးနောက် ပြတ်စဲ၊ ပျက်စီးရ၏။ နောက်ထပ် ဖြစ်တော့သည် မဟုတ်”ဟု ယူသောဒိဋ္ဌိ၊

(၂) “နတ်ပြည် ၆-ထပ်၌ ဖြစ်၍ ကဗဠိကာရာဟာရကို စားရသော ရုပ်ရှိသော ကာမာဝစရ နတ် အတ္တဘောသည် သေလွန်ပြီးနောက် ပြတ်စဲ၊ ပျက်စီးရ၏။ နောက်ထပ် ဖြစ်တော့သည်မဟုတ်”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ၊

(၃) “ရူပဗြဟ္မာ့ပြည်၌ဖြစ်၍ ဈာန်စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော အလုံးစုံ အင်္ဂါကြီးငယ်ရှိသော ဣန္ဒြေမချိုတဲ့သော ရုပ်ရှိသော ရူပါဝ-စရဗြဟ္မာ၏ အတ္တဘောသည် ယခင်နည်းတူ ဖြစ်၏”ဟု ယူသောဒိဋ္ဌိ၊

(၄) “အာကာသာနဉ္စာယတနဗြဟ္မာ့ဘုံ၌ဖြစ်သော ဗြဟ္မာ၏အတ္တဘောသည် ယခင်နည်းတူ ဖြစ်၏”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ၊

(၅) “ဝိညာနဉ္စာယတနဗြဟ္မာ့ဘုံ၌ ဖြစ်သော ဗြဟ္မာ၏အတ္တဘောသည် ယင်းနည်းတူ ဖြစ်၏”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ၊

(၆) “အာကိဉ္စညာယတနဗြဟ္မာ့ဘုံ၌ ဖြစ်သော ဗြဟ္မာ၏အတ္တဘောသည် ယင်းနည်းတူ ဖြစ်၏”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ၊

(၇) “နေဝသညာနာသညာယတနဗြဟ္မာ့ဘုံ၌ဖြစ်သော ဗြဟ္မာ၏အတ္တဘောသည် ယင်းနည်းတူ ဖြစ်၏”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ- အားဖြင့် ၇-ပါးရှိ၏(ဒီ၊ ၁။ ၃၁-၃။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၆၁၊ ၃၉၇-၉။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၀-၁။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၃-၆။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၄၄၄-၅၊ ၄၅၀။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၉၁)။

မျက်မှောက်အတ္တဘောဉ် ဒုက္ခ၏ ငြိမ်း
အေးမှုကို “နိဗ္ဗာန်”ဟု ယူသော အယူသည်
‘ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန (ဝါဒ)ဒိဋ္ဌိ’မည်၏ (ဒီ၊ဌ၊၁။
၁၁၁။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၇၆။ သီ၊ဌ၊သစ်၊၁။၄၅၀။ အံ၊
ဌ၊၂။၃၉၁)။

ယင်းသည်—(၁) “၅-ပါးအာရုံ ကာမ
ဂုဏ်နှင့် ပြည့်စုံသည်ဖြစ်၍ အလိုရှိတိုင်း မွေ့
လျော်ပျော်ပါး ကစားနိုင်သော ကာမာဝ-
စရအတ္တသည် မြတ်သော ပစ္စက္ခအတ္တဘောဉ်
ဒုက္ခ၏ငြိမ်းအေးခြင်း (ပရမဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန်)သို့
ရောက်၏”ဟု ယူသောဒိဋ္ဌိ၊

(၂) “ပဌမဈာန်ကို ဝင်စားကာ နေနိုင်
သော ပဌမဈာန်လောဘိအတ္တသည် ပရမဒိဋ္ဌ-
ဓမ္မနိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်၏”ဟု ယူသောဒိဋ္ဌိ၊

(၃) “ဒုတိယဈာန်ကို ဝင်စားကာနေနိုင်
သော ဒုတိယဈာန်လောဘိအတ္တသည် ယင်း
နည်းတူ ရောက်၏”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ၊

(၄) “တတိယဈာန်ကို ဝင်စားကာနေ
နိုင်သော တတိယဈာန်လောဘိအတ္တသည်ယင်း
နည်းတူ ရောက်၏”ဟု ယူသော ဒိဋ္ဌိ၊

(၅) “စတုတ္ထဈာန်ကို ဝင်စားကာ နေ
နိုင်သောစတုတ္ထဈာန်လောဘိအတ္တသည် ယင်း
နည်းတူ ရောက်၏”ဟု ယူသောဒိဋ္ဌိ-အားဖြင့်
၅-ပါးရှိ၏(ဒီ၊၁။၃၃-၄။ အဘိ၊ဝိ။၃၉၃-၄။
ဒီ၊ဌ၊၁။၁၁၁-၂။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၇၇-၈။ ဒီ၊
ဌ၊၁။၁၇၆-၇။ သီ၊ဌ၊သစ်၊၁။၄၅၀-၂။ အံ၊
ဌ၊၂။၃၉၁)။ ဤသို့လျှင် အပရန္တကပိက=
အပရန္တာနုဒိဋ္ဌိ ၄၄-ပါး ဖြစ်၏။

ဤသို့အားဖြင့် ပုဗ္ဗန္တကပိက=ပုဗ္ဗန္တာနု-
ဒိဋ္ဌိ ၁၈-ပါး၊ အပရန္တကပိက=အပရန္တာနုဒိဋ္ဌိ
၄၄-ပါး ၂-ရပ်ပေါင်းသော် ဒိဋ္ဌိ ၆၂-ပါး ဖြစ်၏။
ခြောက်ဆယ့်နှစ်ပါး၊ ဒိဋ္ဌိများကို၊ ခွဲခြားကျန၊
လင်္ကာပြအံ့ - သဿတလေး၊ ကေစလေးနှင့်၊
တူရေးအန္တ၊ အမရာလေး၊ ဓိစွာဒွေးတည်း၊
သညေးသောဌ၊ အသည်မှ၊ သချာရှစ်ရာ၊

နေဝသည်၊ နည်းတူပြ၏၊ ဥစ္ဆေဒဟူ၊ မိုက်
အယူဝယ်၊ ခုနစ်သွယ်တည်း၊ လဲလွယ်ထို့
နောက်၊ ဒိဋ္ဌရောက်သော်၊ မဖောက်ငါးပါး၊
အကျဉ်းထားသည်၊ မှတ်သားလွယ်ဘို့ကဗျာ
တည်း (ဒီ၊၁။၃၅၊၃၉၊၄၁-၂။ အဘိ၊ဝိ။၄၁၄။
ဒီ၊ဌ၊၁။၉၅။ မ၊ဌ၊၁။၃၁၁။ မ၊ဌ၊၄။၁၆။ အံ၊
ဌ၊၂။၃၉၂။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၃၅။ သာရတ္ထ၊၁။
၃၀၉။ မဏိမဉ္ဇူ၊၁။၁၇၆)။

ယင်း-ဒိဋ္ဌိ ၆၂-ပါးကို အကျဉ်းချုံးခဲ့လျှင်
သဿတ၊ ဥစ္ဆေဒ-ဒိဋ္ဌိ ၂-ပါးပင် ရှိ၏ (ပဋိသံ၊
ဌ၊၂။၂၁)။ ယင်း-၆၂-ပါးတွင်—ပုဗ္ဗန္တကပု-
အယူရှိသူတို့သည် ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏ်
ကို ရသူတို့ဖြစ်၏၊ အပရန္တကပု-အယူရှိသူတို့
ကား ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ကို ရသူတို့ဖြစ်သည်
(ဒီ၊ဌ၊၁။၁၁၀)။

ယင်း-အယူကို အစစတူ တည်ထွင်ဖြစ်စေ
သူတို့မှာ— (၁) နန္ဒ၊ (၂) ဝစ္ဆ၊ (၃) ကိသ၊
(၄) သံကိစ္စ(သံ၊ဌ၊၁။၉၉)၊ သို့မဟုတ် ကိသ-မှ
တပါး အခြား ၃-ယောက် (သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။
၁၀၂)တို့ဖြစ်၏။ ယင်း-တို့၏တပည့် မိစ္ဆာဝါဒီ
ဂိုဏ်းဆရာတို့မှာ— (၁) ပုရဏကဿပ၊ (၂)
မက္ခလိဂေါသာလ၊ (၃) အဇိတကေသကမ္မလ၊
(၄) ပကုဓကစွာယန၊ (၅) နိဂဏ္ဌနာဠပုတ္တ၊
(၆) သဉ္ဇယဗေလဠပုတ္တ-တို့ ဖြစ်သည် (ဒီ၊
၁။၄၄-၅၅။ မ၊၁။၂၅၈။ သံ၊၁။၆၈။ သုတ္တနိ။
၃၅၅-၆။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၃၀-၂။ မ၊ဌ၊၂။၁၃၆-၇။
သံ၊ဌ၊၁။၉၉၊၁၂၀။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၁၄၈)။
ယင်း ၆-ယောက်တို့၏ အယူ ‘ဝါဒ’ကို (ဒီ၊၁။
၄၈-၅၅။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၄၄-၁၅၁။ မ၊ဌ၊၃။၈၅။ ဒီ၊
ဌ၊၁။၂၂၆-၇။ သီ၊ဌ၊သစ်၊၂။၄၇။ မ၊ဌ၊၃။
၅၅)ကြည့်။ မိလိန္ဒမင်းကြီး လက်ထက်တွင်
လည်း ယင်း-တို့နှင့် နာမည်တူ ဂိုဏ်းဆရာ ၆-
ယောက် ပေါ်ပေါက်ဘူးသေး၏ (မိလိန္ဒ၊၄)။

ယင်း-အယူထက် ကြီးလေးသော အကု
သိုလ် အပြစ်မရှိ (အံ၊၁။၃၅။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၃၅။

မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၃၃၈။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂၀၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၃၄-၅။
 နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၁၇၃)။ ယင်း-အယူသည် အာနန္တရိ-
 ယကံ ၅-ပါးထက်ပင် အပြစ်ကြီးလေး၏ (အံ၊
 ဋ္ဌ၊၁။၃၇)။ နိယတ မိစ္ဆာအယူ ဖြစ်ခဲ့သော်
 စင်စစ်မူချ ငရဲ၌ဖြစ်ရ၏။ ယင်း-အယူ မဟုတ်
 ခဲ့လျှင် တိရစ္ဆာန်ဘုံ၌ ဖြစ်ရ၏ (ဒီ၊၁။၂၁၇။
 ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၈)။

ယင်း-အယူရှိသူသည် သေသည်၏ အခြား
 မဲ့၌ အပါယ် ၄-ပါး လားရ၏ (ဝိ၊၁။၆။ ဒီ၊
 ၃။၇၉။ အံ၊၁။၃၃။ ဓမ္မ၊၅၈။ ဣတိဝုတ်။
 ၂၃၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၅-၇)။ (ကာလကဉ္စိက)
 အသုရကာယ်ဘုံ၌ ဖြစ်ရ၏ (ဒီ၊၃။၅၊၆။ ဒီ၊
 ဋ္ဌ၊၃။၇)။ ငရဲ၊တိရစ္ဆာန်ဘုံတို့၌ ဖြစ်ရ၏ (မ၊
 ၂။၅၀-၁။ သံ၊၂။၄၉၅။ ပဋိသံ၊၁၃၄။ မ၊ဋ္ဌ၊
 ၁။၃၂၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈။ ထေရ၊
 ဋ္ဌ၊၂။၄၅၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၇၆၊၁၈၉)။ (အဝီစိ)
 ငရဲ၌ ဖြစ်ရ၏ (ဣတိဝုတ်။၂၃၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀။
 ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၉၉)။ ငရဲ၊ တိရစ္ဆာန်၊ ပြိတ္တာဘုံ
 တို့၌ ဖြစ်ရ၏ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀)။

ပါယာသိမြို့စား၏ နတ္ထိကအယူကို အရှင်
 ကုမာရကဿပ-က ဥပမာ ၁၄-မျိုးဖြင့် တန်
 ဆာဆင်ကာ ဖြေရှင်း ဟောပြပုံ (ဒီ၊၂။၂၅၃-
 ၂၇၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၆-၄၀၃)၊ “တမလွန်လောက
 မရှိ” ဟူသော မိစ္ဆာအယူကို အလောင်းတော်
 ဥဒေါင်းမင်း-က မုဆိုးအား ရှင်းလင်းဟော
 ပြပုံ (ဇာ၊၁။၂၉၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၃၈)၊ နတ္ထိက
 အယူရှိကြသော ဓနပါလ(က) သူဌေးနှင့်
 နန္ဒကစစ်သူကြီးတို့ ပြိတ္တာဖြစ်ကြပုံ (ပေတ။
 ၁၅၁။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၉၄၊၂၂၇)၊ ကာဏာရိဋ္ဌနဂါး
 မင်း၏ မိစ္ဆာအယူကို အလောင်းတော် ဘူရိ
 ဒတ္တနဂါးမင်း-က ဖြေရှင်းဟောပြပုံ (ဇာ၊၂။
 ၂၃၁-၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၄၇-၅၃)၊ မိစ္ဆာဝါဒီပုဏ္ဏား
 ၅-ယောက်အား အလောင်းတော် ဗောဓိမင်း
 သား-က ချွေချွတ် ဟောကြားပုံ (ဇာ၊၂။

၄၇-၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၄၀-၉)၊ သဿတအယူရှိ
 သော ဗကဗြဟ္မာအမျိုးရှိသည့် ဗြဟ္မာ ၁-
 သောင်းကို ယင်း-အယူမှ ကင်းပျောက်စေ၍
 အရိယာအဆင့်ရောက်အောင် ဘုရားရှင်-က
 ဟောပြောပုံ (မ၊၁။၄၀၁-၇။ သံ၊၁။၁၄၄-၆။
 မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂-၃၁၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀-၄။ မ၊ဋ္ဌ၊
 ၂။၃၁၉)၊ သဿတ၊ဥစ္ဆေဒအယူ ၂-မျိုးရှိကြ
 သော ဇာဏုသောဏိပုဏ္ဏားနှင့် လောကာ
 ယတိကပုဏ္ဏားတို့အား ယင်း-အယူတို့မှ ကင်း
 ပျောက်စေ၍ သရဏဂုံတည် အဆင့်ရောက်
 အောင် ဟောပြောပုံ (သံ၊၁။၃၀၄-၅။ သံ၊
 ဋ္ဌ၊၂။၇၀)၊ လဒ္ဓိ၊ သဿတ အယူ ၂-မျိုးရှိ
 သော အညတရဗြဟ္မာကို အရှင်မဟာမောဂ္ဂ-
 လ္လာန်-က ယင်း-အယူမှ ကင်းပျောက်စေ၍
 သောတာပန်အဆင့် ရောက်အောင် ဟော
 ပြောပုံ (သံ၊၁။၁၄၆-၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၄-၅)၊
 သဿတအယူရှိသော တံငါသည်၏ သား
 သတ်ရဟန်းကို ယင်း-အယူမှ ကင်းဆိတ်စေ
 ရန် ဘုရားရှင်-က ဟောတော်မူပုံ (မ၊၁။၃၂၃-
 ၃၃၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၅-၂၁၁)၊ မိစ္ဆာအယူရှိကြ
 သော အရိဋ္ဌရဟန်းနှင့် ကဏ္ဍကသာမဏေတို့
 ကို ယင်း-အယူမှ ကင်းဆိတ်စေရန် ဘုရားရှင်-
 က မိန့်တော်မူပုံ (ဝိ၊၂။၁၇၅-၁၈၂)၊ မိစ္ဆာ
 အယူရှိသော်လည်း ကောင်းမှုကုသိုလ် ပြုပါ
 က နတ်ရွာသုဂတိသို့ လားရောက်နိုင်ပုံ (သံ၊
 ၁။၄၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၉) -ကြည့်။

၎င်းပြင်—နွားကျင့်ကျင့်သော ကောလိ
 ယ-၏သား ပုဏ္ဏ-နှင့် ခွေးကျင့်ကျင့်သော
 သေနိယတက္ကတွန်းတို့ မိမိအကျင့်အကြောင်း
 ကို ဘုရားထံသွား၍ လေ့လာဆွေးနွေးကြရာ
 ဘုရားရှင်-က ၃-ကြိမ်တိုင်အောင် တားမြစ်
 သော်လည်း မရသဖြင့် ယင်း-တို့၏ အကျင့်၌
 အပြစ်ပြကာ မိန့်တော်မူလိုက်ခြင်းကြောင့်
 အမြင်မှန်ရ၍ ကောလိယ၏သား ပုဏ္ဏမှာ
 သရဏဂုံ တည်၍ သေနိယတက္ကတွန်းမှာ
 ရဟန္တာဖြစ်သွားပုံ (မ၊၂။၅၀-၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။

၇၁-၂), မိစ္ဆာအယူရှိသော သုဘဒ္ဒပရိပိုင်ကို ယင်းအယူမှ ကင်းပျောက်စေ၍ ပစ္စိမသက္ခိ- သာဝက (နောက်ဆုံး မျက်မှောက်တပည့်) ရဟန္တာအဆင့်ရောက်အောင် ဘုရားရှင်-က ဟောပြပုံ (ဒီ၊ ၂။ ၁၂၃-၆။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၉၊ ၁၈၀-၂), မိစ္ဆာအယူရှိသော မယ်တော် ရူပ- သာရီ ပုဏ္ဏေးမကို သားတော် အရှင်သာရိ- ပုတြာ-က မိမိမွေးဖွားရာ တိုက်ခန်းတွင်း၌ မွေးကျေးဇူး ဆပ်သောအားဖြင့် သောတာ ပန် အဆင့်ရောက်အောင် ချေချတ်ဟောပြပုံ (ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၃။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၁), သမ္မာအယူ ရှိသူ ကလေးသူငယ်တို့နှင့် အတူ ကစား ပျော် မှူးကြသော မိစ္ဆာအယူရှိသူ ကလေးသူငယ်တို့ ကို အကြောင်းပြု၍ ယင်းအယူရှိသူ တမျိုး တဆွေလုံး သောတာပန်ဖြစ်ကြပုံ (ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၆-၇), ပြုသူနှင့် ခံစားသူ တန်းတူထား၍ ၎င်း၊ တခြားစီထား၍ ၎င်း မှားယွင်းစွာ ယူဆ ပြောဆိုသော အညတရ ပုဏ္ဏားကို ယင်း- အယူမှ ကင်းဆိတ်စေ၍ သရဏဂုံတည် အဆင့် ရောက်အောင် ဘုရားရှင်-က ဟောပြပုံ (သံ၊ ၁။ ၃၀၃-၄) ကြည့်။

မိစ္ဆာအယူဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်း—မသင့် မတင့် နှလုံးသွင်းမှုပင် ဖြစ်၏ (အံ၊ ၁။ ၃၃)။ (၁) သူတပါးအထံမှ မိစ္ဆာတရားသံကို ကြား နာရခြင်း၊ (၂) မသင့်မတင့် နှလုံးသွင်းခြင်း အားဖြင့် ၂-ပါး (အံ၊ ၁။ ၈၆။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၅၈။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၄၅။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၄၀၄)။ (၁) ပျက်သော အယူရှိသူကို မှီဝဲဆည်းကပ်ခြင်း၊ (၂) သဿတ၊ ဥစ္ဆေဒ အယူဟူသော မှီရာ၊ ဖြစ်ရာ ရှိခြင်းအားဖြင့် ၂-ပါး (ဝိဘာဝိနီ။ ၇၉။ မဏိမဇ္ဈ။ ၁။ ၁၆၅-၆)။

(၁) သဿတ၊ ဥစ္ဆေဒ အယူဟူသော ‘အဇ္ဈာသယ’ ရှိခြင်း၊ (၂) အယူပျက်သူကို မှီဝဲဆည်းကပ်ခြင်း၊ (၃) သူတော်ကောင်း တရားနှင့် ကွေကွင်းနေခြင်း၊ (၄) မိစ္ဆာဝိတက်

အကြံများခြင်း၊ (၅) မသင့်တင့်သောအားဖြင့် ပေါ်ထင်လာခြင်း အားဖြင့် ၅-ပါး (ပရမတ္ထ- ဒီပနီ။ ၃၅)။

(၁) ရူပက္ခန္ဓာကို “တေ မမ၊ သောဟ- မသ္မိ၊ သော မေ အတ္တာ” ဟု တဏှာ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိ တို့ဖြင့် ရှုခြင်း၊ (၂) ဝေဒနာက္ခန္ဓာကို....၊ (၃) သညာက္ခန္ဓာကို....၊ (၄) သင်္ခါရက္ခန္ဓာကို ....၊ (၅) အာရုံ ၆ ပါးကို....၊ (၆) “လောက၊ အတ္တ ၂-မည်ရသော ငါသည် တမလွန်ဘဝသို့ ရောက်လျှင် မဖောက်မလွဲ အမြဲတည်လိမ့်အံ့” ဟု ယူသော အယူကို ယင်းနည်းတူ ရှုခြင်း အားဖြင့် ၆-ပါး (မ၊ ၁။ ၁၈၈-၉။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၆-၇)။

(၁) မသူတော်တို့၏ တရားကို ကြားနာ ခြင်း၊ (၂) မိတ်ကောင်း ဆွေကောင်း မရှိ ခြင်း၊ (၃) ဘုရား၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ၊ အရိယာ သူတော်ကောင်းတို့ကို မကြည့်ရှု မဖူးမြော်လို ခြင်း၊ (၄) အရိယာတို့၏ (၃၇-ပါးသော ဗောဓိပက္ခိယ) တရား၌ မကျွမ်းကျင် မလိမ္မာ ခြင်း၊ (၅) အရိယာသူတော်ကောင်းတို့၏ သံဝရတရား ၅ ပါး၌ ဝိနည်း၏ ဆန့်ကျင်ဖက် သံဝရပျက်ခြင်း၊ (၆) ယင်းအကြောင်း ၅- မျိုးတို့ဖြင့် ထုံမွမ်းအပ်သော မသင့်မတင့် နှလုံးသွင်းခြင်း၊ (၇) ကောတူဟလ မင်္ဂလာ- စသည်၌ အလေ့အလာများခြင်း အားဖြင့် ၇-ပါး (အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၀)။

(၁) ခန္ဓာ ၅-ပါး၊ (၂) မသိမှု ‘အဝိဇ္ဇာ’၊ (၃) တွေ့ထိမှု ‘ဖဿ’၊ (၄) မှတ်သားမှု ‘သညာ’၊ (၅) ကြံစည်မှု ‘ဝိတက်’၊ (၆) မသင့်မတင့် နှလုံးသွင်းမှု ‘အယောနိသော- မနသိကာရ’၊ (၇) မိတ်ယုတ် ဆွေယုတ် ‘ပါပ- မိတ္တ’၊ (၈) သူတပါးအထံမှ ကြားနာအပ် သော မိစ္ဆာတရားသံ ‘ပရတောဃောသ’ အားဖြင့် ၈-ပါး (ပဋိသံ၊ ၁။ ၃၂။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၉၉။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၇။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၂။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။

၄၃-၅။ ဒီ၊ဇီ၊၁။၁၄၈။ သီ၊ဇီ၊သစ်၊၁။၄၀၃-၄။
မ၊ဇီ၊၂။၈၉။ ယင်း-ဂ-ပါးတွင် ခန္ဓာ ၅-ပါးကို
အာရုံပြု၍ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ဖြစ်၏။ အဝိဇ္ဇာ-မှစ၍
အယောနိသောမနသိကာရတိုင်အောင် ၅-ပါး
ကို မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်စေခြင်းကြောင့်၎င်း၊
ပါပမိတ္တ-ကို မှီဝဲခြင်း၊ ပရတောသောသ-ကို
နာကြားခြင်းကြောင့်၎င်း မိစ္ဆာအယူ ဖြစ်၏
(ဒီ၊ဇီ၊၁။၁၄၉။ သီ၊ဇီ၊သစ်၊၁။၄၀၄)။

၆-ပါးသော မိစ္ဆာအယူရှိသူဟူသမျှသည်
ယင်း-အယူ၏ ဖြစ်ကြောင်း ဝတ္ထုအားလုံးဖြင့်
ဖြစ်စေ၊ ၁-ခုဖြင့်ဖြစ်စေ မှားယွင်းစွာ ပြော
ဆိုတတ်ကြ၏။ ၆-ပါးထက် ပိုလွန်၍ ပြော
ဆိုသူ မရှိနိုင် (ဒီ၊၁။၃၅)-ဟု ဟောတော်မူ
သောကြောင့် ယင်း-အယူသည် မည်မျှပင်
ကျယ်ဝန်းများပြားစေကာမူ ၆-ပါး၌ သိမ်း
သွင်းယူက ပါဝင်နိုင်သည်သာဖြစ်၏။ သိမ်း
သွင်းယူပုံကို (ဒီ၊ဇီ၊၁။၁၇၈-၉။ သီ၊ဇီ၊သစ်၊
၁။၄၅၄)-ကြည့်။ အခြား ဣဿရ၊ ပဓာန-
စသော အယူ (သမယန္တရ) များကိုလည်း
(မူလဇီ၊၂။၅၆။ အနုဇီ၊၂။၆၅။ အနုဇီ၊၃။၆၅။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဇီ၊၂။၂၁၇-၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဇီ၊၄၊သျှ။၂၁၀-
၂၃၈။ ပရမတ္ထသရူပဘေဒနီ၊ ၁။၃၄၂-၃၊
၄၅၈။ အဘယာ၊ဓာန်၊သျှ။၉၂)-ကြည့်။

ယင်း-ဒိဋ္ဌိကို သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်
ရ၏ (အံ၊ဌ၊၃။၃၃၂။ အဘိ၊ဌ၊၁။၂၈၃)။
သမုစ္ဆေဒပဟာန်ဖြင့် ပယ်ရ၏ (အဘိ၊ဌ၊၁။
၂၅၉)။ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ပယ်ရ၏ (သံ၊ဌ၊
၂။၂၄၈)။ ယင်း-ဒိဋ္ဌိတွင် အဟေတုဒိဋ္ဌိ၊
ဝိသမဟေတုဒိဋ္ဌိ ၂-ပါးကို ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်
ဖြင့် ပယ်ရ၏။ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိကို မဂ္ဂါမဂ္ဂဝတ္ထာ-
နဉာဏ်၊ အမဂ္ဂေ မဂ္ဂသညာယ ဥဒယဉာဏ်
ဖြင့် ပယ်ရ၏။ သဿတဒိဋ္ဌိကို ဝယဉာဏ်ဖြင့်
ပယ်ရ၏ (ဓမ္မ၊ဇီ၊၂။၃၀)။ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ-လည်း
ကြည့်။

ယင်း-အယူကြောင့် မဖြစ်သေးသော အ
ကုသိုလ်တရားတို့ ဖြစ်လာနိုင်၍ ဖြစ်ပြီးသော
အကုသိုလ်တရားတို့ လွန်စွာတိုးပွား အား
ကောင်း လာနိုင်သည်။ ထို့ပြင်—မဖြစ်သေး
သော ကုသိုလ်တရားတို့ ဖြစ်မလာတော့ပဲ ဖြစ်
ပြီးသော ကုသိုလ်တရားတို့မှာ တနေ့တခြား
ပျက်ပြား ဆုတ်ယုတ်သွားနိုင်သည် (အံ၊၁။
၃၂)။ သို့ဖြစ်၍ ယင်း-အယူသည် ဝဋ်ဆင်းရဲ
အမျိုးမျိုးမှ လွတ်မြောက်အောင် မဆောင်
စွမ်းနိုင်ရုံသာမက အယူရှင်ကို အပါယ်သို့
ပို့ဆောင်တတ်လေသောကြောင့် ယင်း-အယူ
မှ ဝေးစွာရှောင်ရှားရာ၏ (မ၊ဌ၊၁။၁၁။ အံ၊၂။
၄၄၈။ မ၊ဌ၊၁။၄၄)။

(၂) သမ္မာအယူဟူသည် — မဖောက်မပြန်
မှန်ကန်သော ဉာဏ်အမြင်၊ ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်
မြောက်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ပို့ဆောင်တတ်သော
ဉာဏ်အမြင်ပင်ဖြစ်၏ (သံ၊ဌ၊၃။၁၅၄။ အဘိ၊
ဌ၊၁။၁၉၃။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၃၄၄)။ သင်္ခါရ-
လောက၌ “မရှိ”ဟူသော ဥစ္ဆေဒအယူ “ရှိ၏”
ဟူသော သဿတအယူ အကုသိုလ်စိတ်၏
တည်နေရာ၊ နစ်မြုပ်စူးဝင် ကိန်းအောင်းရာ
ဖြစ်သော ကပ်ရောက်မှု ‘ဥပယ’၊ ပြင်းစွာစွဲ
လမ်းမှု ဥပါဒါန်ကို “ငါ့အတ္တ”ဟု စွဲလမ်းမှု
(အတ္တသညာ) မရှိမူ၍ ဥပါဒါန်ကွဲနွှာ ၅-ပါး၏
ဖြစ်ချုပ်မှု၌ ယုံမှား ‘သံသယ’ မရှိသော အရိ-
ယသာဝက၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော လောကီ၊
လောကုတ္တရာ ဉာဏ်အမြင်ပင် ဖြစ်သည်
(သံ၊၁။၂၅၇-၈။ သံ၊ဌ၊၂။၃၁-၂။ သံ၊ဇီ၊၂။
၃၆-၈)။ ကောင်းစွာ သိမြင်တတ်သော ဉာဏ်
အမြင်၊ တင့်တယ်ကောင်းမြတ်သော ဉာဏ်-
အမြင်၊ ပညာရှိတို့ ချီးမွမ်းအပ်သော ဉာဏ်
အမြင်၊ ကမ္မပထ၌ပါဝင်သော ကမ္မဿကတာ
ဉာဏ်အမြင်၊ သမ္မုတ္တတရား၌ ပါဝင်သော မဂ်
ဉာဏ်အမြင်ပင်ဖြစ်သည် (မ၊ဌ၊၁။၁၉၂၊၂၀၀။
မ၊ဌ၊၄။၉၃။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁၇၃။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။
၉၀။ စူဠနိ၊ဌ၊၉၂။ နေတ္တိ၊ဌ၊၁၁၅။ မ၊ဇီ၊၁။

၂၉၀၊ ၂၉၆။ နေတ္တိဝိ။ ၁၀၀)။ မဖောက်မပြန်
ဟုတ်မှန်သောအားဖြင့် သစ္စာ ၄ပါး၊ နိဗ္ဗာန်
တရား (လောကုတ္တရာဖို)၊ တေဘူမကသင်္ခါရ
(လောကီဖို) တို့ကို ရှုမြင်တတ်သော ဉာဏ်-
အမြင်ပင် ဖြစ်သည် (ဝိဘာဝိနီ။ ၂၂၂။ မဏိ-
မဇ္ဈ။ ၂။ ၂၅၄)။

စွတ်စိုသောမြေ၌စိုက်ပျိုးထားသော ကြံ၊
သလေး၊ သပြေ မျိုးစေ့သည် မိမိကိုယ်တိုင်
(ဗီဇ)က ကောင်းမွန် မညံ့ဖျင်းသောကြောင့်
မိမိအမှီပြုရာ မြေဆီ မြေဩဇာ၊ ရေဆီ ရေဩ
ဇာတို့ အရသာ ပို ဆီမ့်ချိုဖို့ရန် အကြောင်း
ဖြစ်သကဲ့သို့ ယင်း-အယူသည် မိမိကိုယ်တိုင်
(ဒိဋ္ဌိ)က ကောင်းမွန် မှန်ကန်သောကြောင့်
ယင်း-အယူရှင်၏ ကာယကံမှု၊ ဝစီကံမှု၊ မနော
ကံမှု၊ စေ့ဆော်မှု၊ တောင့်တမှု၊ ဆောက်
တည်မှု၊ ပြုပြင်စီရင်မှု အားလုံးသည်လည်း
လိုလား နှစ်သက် စီးပွားချမ်းသာ တိုးတက်
ဖို့ရန် အကြောင်းဖြစ်တော့သည် (အံ၊ ၁။ ၃၄။
အံ၊ ၃။ ၄၂၀။ ပဋိသံ၊ ၁၃၅)။

အရုဏ်တက်ခြင်းသည် ထွက်ပေါ်လာမည့်
နေလုလင်၏ ရွှေသွားရွှေပြေး ဖြစ်သကဲ့သို့
ယင်း-အယူသည် စတုဘူမက ကုသိုလ်တရား
တို့၏ ရွှေသွားရွှေပြေးဖြစ်၏ (အံ၊ ၃။ ၄၄၉)။
စတုဘူမက ကုသိုလ်တရားတို့၏ အဦးအစ
ပဌမဖြစ်၏ (သံ၊ ၃။ ၁၂၄၊ ၁၄၃။ ဒီ၊ ၁။ ၁၁၅၉။
မ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၇။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၁၁၅။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၁၉)။

ယင်းသည်—မဂ္ဂင် ဂ-ပါးတွင် အစဆုံး
မဂ္ဂင်ဖြစ်၏ (မ၊ ၁။ ၅၉။ အံ၊ ၃။ ၄၅၀။ ပဋိသံ။
၄၀။ အံ၊ ၁။ ၄၀၃)။ ဘုရားရှင်သည် နိဗ္ဗာန်
ရဖို့ရန် ကျင့်ကြံအားထုတ်သော ယောဂီသူ
မွန်အား ကျေးဇူးများလွန်းသည့် အတွက်
မဂ္ဂင် ဂ-ပါးတွင် ယင်း-မဂ္ဂင်ကို အစစွာ ဟော
တော်မူသည်။ ယောဂီသူမွန်သည် မဂ်မဖြစ်မီ
ရှေးကာလ၌ ဝိပဿနာဉာဏ် ခေါ်သော
သမ္မာဒိဋ္ဌိဖြင့် အဝိဇ္ဇာအမှိုက်တိုက်ကို ပယ်

ဖျောက်၍ ကိလေသာ ခိုးသူတို့ကို သတ်ဖြတ်
ကာ ဘေးမဲ့အနေအားဖြင့် နိဗ္ဗာန်သို့ ဝင်စံ
ရသည် (ပဋိသံ၊ ၁။ ၁၁၅၀)။

အသင့်အတင့် နှလုံးသွင်းမှုသည် ယင်း-
အယူဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်၏ (အံ၊ ၁။
၃၃)။ သို့မဟုတ်— (၁) သူတပါးအထံမှ
လျှောက်ပတ်သော တရားသံကို ကြားနာ
ရခြင်း၊ (၂) အသင့်အတင့် နှလုံးသွင်းခြင်း
၂-ပါးသည် ယင်း-အယူဖြစ်ဖို့ရန် အကြောင်း
များ ဖြစ်သည် (မ၊ ၁။ ၃၆၀။ အံ၊ ၁။ ၈၇။ ပေဋ-
ကော။ ၁၆၇။ မ၊ ၁။ ၂။ ၂၄၆။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၅၇)။

ယင်းသည် မဂ်တရားလည်းဖြစ်၏။ မိမိမှ
ကြွင်းသော မဂ္ဂင်တို့၏ ဟိတ်တရားလည်းဖြစ်
သည် (အဘိ၊ ၈။ ၂၁၂။ မ၊ ၁။ ၁။ ၁၀၉။ အဘိ၊
၁။ ၁။ ၃၉၂)။ သောတာပတ္တိမဂ်တရား ဖြစ်၏
(မ၊ ၁။ ၁။ ၁၀၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၇၀)။

သစ္စာ ၄-ပါးကို ကောင်းစွာသိမြင်ခြင်း
ဟူသော မှတ်ကြောင်း ‘လက္ခဏာ’ ရှိ၏ (ဒီ၊ ၁။
၁။ ၂၀၀။ မ၊ ၁။ ၁။ ၁၀၉။ အဘိ၊ ၁။ ၁။ ၁၀၇။
ပဋိသံ၊ ၁။ ၁။ ၁၄၉။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၁။ ၂။ မ၊ ၁။
၁။ ၁။ ၁၉၇)။ ကမ္မဿကတာဉာဏ်ဟူသော မှတ်
ကြောင်း ‘လက္ခဏာ’ ရှိ၏။ သို့မဟုတ် ယထာ-
ဘူတဉာဏ်ဟူသော မှတ်ကြောင်း ‘လက္ခဏာ’
ရှိ၏ (ဥဒါန၊ ၁။ ၂၀။ နေတ္တိ၊ ၁။ ၁၄၆)။

ယင်း ဒိဋ္ဌိသည် — (၁) လောကီသမ္မာ-
ဒိဋ္ဌိ၊ (၂) လောကုတ္တရာသမ္မာဒိဋ္ဌိ-ဟု ၂-မျိုး
ရှိ၏။ ထိုတွင်—ကမ္မဿကတာဉာဏ်၊ သစ္စာ-
နုလောမိကဉာဏ် ၂-ပါးသည် လောကီသမ္မာ-
ဒိဋ္ဌိ မည်၏။ သို့မဟုတ်-အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့်
အာသဝနှင့် တကွဖြစ်သော ဉာဏ်ပညာအား
လုံးပင် ဖြစ်သည်။ အရိယမဂ်၊ ဖိုလ်နှင့် ယှဉ်
သော ဉာဏ်ပညာသည် လောကုတ္တရာသမ္မာ-
ဒိဋ္ဌိ မည်၏ (မ၊ ၁။ ၁။ ၂၀၀)။

(၁) ပေးလှူမှုအကျိုး ရှိ၏-ဟု သိသော
အသိဉာဏ်၊ (၂) ယဇ်ကြီးပူဇော်မှု ရှိ၏-ဟု

သိသော အသိဉာဏ်၊ (၃) ယဇ်ငယ်ပူဇော်မှု ရှိ၏-ဟု....၊ (၄) ကုသိုလ်ကံ၊ အကုသိုလ်ကံ တို့၏ အကျိုးဆက်၊ အကျိုးရင်း ရှိ၏-ဟု....၊ (၅) ဤပစ္စုပ္ပန်လောက ရှိ၏-ဟု....၊ (၆) တမလွန်လောက ရှိ၏-ဟု....၊ (၇) အမိ၌ ပြုကျင့်အပ်သော ကောင်းမှု၊ မကောင်းမှု ရှိ၏-ဟု....၊ (၈) အဘ၌ ပြုကျင့်အပ်သော ကောင်းမှု၊ မကောင်းမှုရှိ၏-ဟု....၊ (၉) ဥပ-ပတ် ပဋိသန္ဓေနေသူတို့ ရှိ၏-ဟု....၊ (၁၀) ပစ္စုပ္ပန်၊ တမလွန် ၂-တန်သော လောကကို သိသော ရဟန်း၊ ပုဂ္ဂိုလ်တို့ ရှိ၏-ဟု သိသော အသိဉာဏ် အားဖြင့် လောကီသမ္မာဒိဋ္ဌိ ၁၀-ပါး၊ (၁) ဒုက္ခသစ္စာကို ပိုင်းခြား၍ သိခြင်း၊ (၂) သမုဒယသစ္စာကို ပယ်ခြင်း၊ (၃) နိရောဓ သစ္စာကို မျက်မှောက်ပြုခြင်း၊ (၄) မဂ္ဂသစ္စာ ကို ပူးစေခြင်း ကိစ္စအားဖြင့် လောကုတ္တရာ-သမ္မာဒိဋ္ဌိ ၄-ပါး (မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂။ ၂၅၄)။ ထို့ပြင် - ယင်း သစ္စာ ၄-ပါး၌ သိသော ဉာဏ် ၄-ပါး (ပဋိသံ။ ၄၀။ ပရမတ္ထဒီပနီ။ ၃၅၇-၈)။ (၅) အနက်လည်း ပြန်ကြည့်။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ-လည်း ကြည့်။ ယင်း-အယူရှိသူသည် သေသည်၏ အခြားမဲ့၌ နတ်ပြည်၊ သို့မဟုတ် လူ့ပြည်၊ နတ်ပြည်သို့ လားရောက်ရ၏ (ဝိ၊ ၁။ ၆။ ဒီ၊ ၁။ ၇၈။ ဣတိဝုတ်။ ၂၃၇။ ဝိ၊ ၁။ ၁၃၆)။

ယင်း-အယူကြောင့်—သောတာပတ္တိမဂ် ခဏ၌—(၁) အာရုံသို့ သက်ဝင်ဆုံးဖြတ်ခြင်း (အဓိဓမ္မာက္ခ) သဘောအားဖြင့် သဒ္ဓါန္တေကို ပြည့်စေနိုင်ခြင်း၊ (၂) သမ္ပယုတ် တရားတို့ကို ချီးမြှောက်ခြင်း (ပဂ္ဂဟ) သဘောအားဖြင့် ဝီရိယိန္တေကို ပြည့်စေနိုင်ခြင်း၊ (၃) အဖန် ဖန် အောက်မေ့ခြင်း (အနုဿရဏ) သဘော အားဖြင့် သတိန္တေကို ပြည့်စေနိုင်ခြင်း၊ (၄) မပျံ့လွင့်ခြင်း (အဝိက္ခေပ) သဘောအားဖြင့် သမာဓိန္တေကို ပြည့်စေနိုင်ခြင်း၊ (၅) သစ္စာ ၄-ပါးကို သိမြင်ခြင်း (ဒဿန) သဘောအား ဖြင့် ပညိန္တေကို ပြည့်စေနိုင်ခြင်း၊ (၆) အာရုံ

အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၂၂၈-ပ-မ-ဗ-သ-၈

ကို အထူးသိခြင်း (ဝိဇာနန) သဘောအား ဖြင့် မနိန္တေကို ပြည့်စေနိုင်ခြင်း၊ (၇) အလွန် အကဲ နှစ်သက်ခြင်း (အဘိနန္ဒန) သဘော အားဖြင့် သောမနသိန္တေကို ပြည့်စေနိုင်ခြင်း၊ (၈) ဖြစ်တည်နေသော ဝိပါက်အစဉ်၏ တည် နေခြင်း၌ အစိုးရခြင်း (ပဝတ္တသန္တတိ အာဓိ-ပတေယျ) သဘောအားဖြင့် ဇီဝိတိန္တေကို ပြည့်စေနိုင်ခြင်း အားဖြင့် ဂ-ပါး၊ ယင်း-အတူ ကြွင်းသော မဂ်၊ ဖိုလ်ခဏတို့၌ ဂ-ပါးစီ ဂ-ပါးစီ ဖြစ်၍ ၆၄-ပါးသော ဣန္ဒြေတရားတို့ ဘာဝနာ ပြည့်စုံမှု အဆင့်အတန်းသို့ ရောက်ကြရသည် (ဒီ၊ ၁။ ၁၂။ ၂၄၈-၉)။

ယင်း-အယူ ဖြစ်ပေါ်သောအခါ မိမိ၏ ဆန့်ကျင်ဖက် ကိလေသာတို့နှင့်တကွ မိစ္ဆာ အယူကို စွန့်ပယ်၍ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၏။ မိမိကို ဖုံးလွှမ်းထားသော မောဟကို တွန်း ဖယ်ကာ တွေ့ဝေမှုမရှိပဲ သမ္ပယုတ်တရားတို့ ကို သိမြင်နိုင်သည် (မ၊ ၁။ ၁၁၀၉။ ပဋိသံ၊ ၄၁။ ၁၅၀။ ဣတိဝုတ်၊ ၁၄၁။ ၂၆)။ ဆီမီးသည် မီးစာကို လောင်ကျွမ်းခြင်း၊ ဆီကို ကုန်ခန်းစေ ခြင်း၊ အမိုက်မှောင်ကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း၊ အလင်းရောင်ကို ထွန်းပြခြင်း ကိစ္စ ၄-ချက်ကို တပြိုင်နက်ချင်း ပြီးစေသကဲ့သို့ သမ္မာဒိဋ္ဌိခေါ် သော ယင်း-ဉာဏ်သည် ဒုက္ခသစ္စာကို ပိုင်းခြား ကာ သိခြင်း၊ သမုဒယသစ္စာကို ပယ်စွန့်ခြင်း၊ နိရောဓသစ္စာကို မျက်မှောက်ပြုခြင်း၊ မဂ္ဂ သစ္စာကို ပူးစေခြင်း ကိစ္စ ၄-ချက်ကို တပြိုင် နက်ချင်း ပြီးစေနိုင်သည် (မ၊ ၁။ ၁၂၈)။

ယင်း-အယူကြောင့် မဖြစ်ပေါ်သေးသော ကုသိုလ်တရားတို့ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်၍ ဖြစ်ပေါ် ပြီးသော ကုသိုလ်တရားတို့ တနေ့တခြား လွန်စွာ တိုးပွား အားကောင်း လာနိုင်သည်။ ၎င်းပြင်—မဖြစ်ပေါ်သေးသော အကုသိုလ် တရားတို့ မဖြစ်ပေါ်လာနိုင်တော့ပဲ ဖြစ်ပေါ် ပြီးသော အကုသိုလ်တရားတို့မှာ တနေ့တခြား ပျက်ပြား ဆုတ်ယုတ်သွားရတော့သည် (အံ၊

၁။၃၂-၃။ သို့ဖြစ်၍ ယင်း-အယူသည် ဝဋ်ဆင်းရဲ ဟူသမျှမှ ကင်းလွတ်အောင် ဆောင်စွမ်းနိုင်ရုံသာ မကပဲ အယူရှင်အား လူ၊ နတ်၊ နိဗ္ဗာန် ၃-တန်သော ချမ်းသာကို ပေးစွမ်းနိုင်သောကြောင့် ယင်း-အယူနှင့် ပြည့်စုံအောင် ဆည်းပူး အားထုတ်ကြရာ၏ (အံ၊ ၂။၄၄၇)။

ဒိဋ္ဌိ^၂ (ထိ) [မိစ္ဆာ+ဒိဋ္ဌိ။ ရှေ့ပုဒ်ကျေ။ (ဒွမ္မိ-သံ)] မိစ္ဆာအယူ၊ အယူမှား၊ အမြင်မှား။ ဒိဋ္ဌိယော- (မ၊ ၁။၄၉)တိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယော။ မ၊ ၁။၁၇၆။ ဒိဋ္ဌိယောတိ ပုရိမပဒလောပေန ပါဠိယံ ဝုတ္တန္တိ ဒဿေန္တော “မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယော”တိ အာဟ။ မ၊ ၁။၂၇၄။

ဒိဋ္ဌိ^၃ (ထိ) [ဒိဋ္ဌိ+သဟိတ။ နောက်ပုဒ်ကျေ။] မိစ္ဆာအယူ - အယူမှား - နှင့် တကွဖြစ်သော။ ဒိဋ္ဌိသမနုပဿနာ (၁), (၂), -ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိ^၄ (ထိ) [ဒိဋ္ဌိ+သုဒ္ဓိ။ နောက်ပုဒ်ကျေ။] မြင်အပ်သော ရူပါရုံ၏ - စင်ကြယ် - သန့်ရှင်း - ခြင်း။ နှင့် ဒိဋ္ဌိယာတိ နှင့် ဒိဋ္ဌိသုဒ္ဓိယာ။ စူဠနိ။ ၁၁၃။ (- ၁၃၊ ၁၁၅။ စူဠနိ၊ ၁၁၀။)

ဒိဋ္ဌိအက္ခမ (ထိ) [ဒိဋ္ဌိ + အက္ခမ] အယူကို - မကြိုက် - မနှစ်သက် - သောသူ။ အရူစိတ (မ၊ ၁။၃၁၄၂။ မ၊ ၁။၃၁၉၇) - ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိအဂ္ဂိ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ + အဂ္ဂိ။ (ဒွမ္မိအဂ္ဂိ၊ ဒွမ္မာဂ္ဂိ-သံ)] အယူမှား - အမြင်မှား - ဟူသော မီး၊ မီးနှင့်တူသော - အယူမှား - အမြင်မှား။ မာနဂ္ဂိ ဒိဋ္ဌိအဂ္ဂိ စ။ သဗ္ဗဂ္ဂိ နိဗ္ဗုတာ မယံ။ အပ၊ ၁။၃၆၁။

ဒိဋ္ဌိအနုရူပ (ထိ) [ဒိဋ္ဌိ + အနုရူပ] အယူမှား - အမြင်မှား - အား - သင့်လျော် - လျောက်ပတ် - သော။ (ကြိ၊ ၁။ - စွာ၊ အောင်။) ဒိဋ္ဌိ-အနုရူပံ .... တထာ တထာ ဝဒတိ။ မဟာနိ၊ ၄။၁၇၆။

ဒိဋ္ဌိအပ္ပုဋ္ဌိနိဿဇ္ဇနသိက္ခာပဒ (န) [ဒိဋ္ဌိအပ္ပုဋ္ဌိနိဿဇ္ဇန + သိက္ခာပဒ] ဒိဋ္ဌိအပ္ပုဋ္ဌိနိဿဇ္ဇနသိက္ခာပုဒ်၊ မိစ္ဆာအယူ - အယူမှား - ကို မစွန့်လွှတ်ခြင်းကြောင့် ပညတ်အပ်သော သိက္ခာပုဒ် (အရိဋ္ဌသိက္ခာပုဒ်)။ ဒိဋ္ဌိအပ္ပုဋ္ဌိနိဿဇ္ဇနသိက္ခာပဒါနိ။ ဝိ၊ ၄။၄။၁၄၆။

ဒိဋ္ဌိအဿာဒ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ + အဿာဒ] ဒိဋ္ဌိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော သာယာတတ်သော - သဘော - ဝေဒနာ။ ဒိဋ္ဌိအဿာဒေနာ (ဒီ၊ ၄။ ၁။၁၁၄)တိ ဒိဋ္ဌိယာ ပစ္စယဘူတေန အဿာဒေန။ သီ၊ ၃။သစ်၊ ၁။၄၅၇။

ဒိဋ္ဌိအာရမ္မဏ (ထိ) [ဒိဋ္ဌိ + အာရမ္မဏ] ဒိဋ္ဌိ၏ - အာရုံ - အကြောင်း - ဖြစ်သော။ ဒိဋ္ဌာရမ္မဏ (ထိ) (၃) - ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိဥဉ္စါဋ္ဌန (န) [ဒိဋ္ဌိ + ဥဉ္စါဋ္ဌန] ဒိဋ္ဌိကို ပယ်ခွါခြင်း။ ဒိဋ္ဌိဥဉ္စါဋ္ဌနတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၂၆၁-၃။ သံ၊ ၃။၂။၉၅။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။၂။၄၁၅။ နေတ္ထိ၊ ၃။၁၃၄။)

ဒိဋ္ဌိဥဉ္စါဋ္ဌိတ (ထိ) [ဒိဋ္ဌိ + ဥဉ္စါဋ္ဌိတ] (၁) ဒိဋ္ဌိကို ပယ်ခွါတတ်သော။ (၂) ပယ်ခွါအပ်ပြီးသော ဒိဋ္ဌိရှိသော (စိတ်-စသည်)။ ဒိဋ္ဌိဥဉ္စါဋ္ဌိတ-စိတ္တေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၂၆၃။

ဒိဋ္ဌိဥဇ္ဇကရဏ (န) [ဒိဋ္ဌိ + ဥဇ္ဇကရဏ] အယူကို ဖြောင့်မတ်အောင်ပြုခြင်း။ ဒိဋ္ဌိဥဇ္ဇကရဏံ နာမဘာရိယံ ဒုက္ခံ။ ဒီ၊ ၁။၁။၃၃၄။

ဒိဋ္ဌိဥပ္ပတ္တိ (ထိ) [ဒိဋ္ဌိ + ဥပ္ပတ္တိ] အယူမှား - အမြင်မှား - ၏ ဖြစ်ခြင်း။ အဝိဇ္ဇာယ အနိက္ခတာနံ ဒိဋ္ဌိဥပ္ပတ္တိတော။ ပဋိသံ၊ ၄။၂။၄၄။

ဒိဋ္ဌိကထာ (ထိ) [ဒိဋ္ဌိ + ကထာ] ဒိဋ္ဌိ (အမျိုးမျိုး) ကို ဆိုကြောင်းဖြစ်သော စကား၊ ဒိဋ္ဌိ (အမျိုးမျိုး) နှင့် - စပ်သွယ် - ပတ်သက် - သော စကား။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ပဋိသမ္ဘိဒါ-မဂ္ဂပါဠိ၊ ၁-ဝဂ်၊ ၂-ကထာ။ ပဋိသံ၊ ၁။၂၉-

၁၆၁။ ဒိဋ္ဌိကထာယ အနုပုဗ္ဗအနုဝဏ္ဏနာ အနု-
ပုတ္တာ။ ပဋိသံဠာ ၂။ ၄၁။

ဒိဋ္ဌိကထာနန္တရံ (ဗျ) [ဒိဋ္ဌိကထာ+အနန္တရံ]
ဒိဋ္ဌိကထာ၏အခြားမဲ့၌၊ ဒိဋ္ဌိကထာနှင့်အခြား
မရှိရာကာလ၌၊ ဒိဋ္ဌိကထာနှင့် တဆက်တည်း။
ဒိဋ္ဌိကထာနန္တရံ ကထိတာယ။ ပဋိသံဠာ ၂။
၆၉။

ဒိဋ္ဌိကန္တာရ (ပု၊န) [ဒိဋ္ဌိ+ကန္တာရ။ (ဒွမ္ပိကာန္တာ-
ရ-သံ)] အယူမှားပင်ဖြစ်သော ခရီးခဲ၊ ခရီး
ခဲနှင့်တူသော အယူမှား။ ယာ တသ္မိံ သမ-
ယေ ဒိဋ္ဌိ ဒိဋ္ဌိဂတံ ဒိဋ္ဌိဂဟနံ ဒိဋ္ဌိကန္တာရော
ဒိဋ္ဌိဝိသုကာယိကံ ဒိဋ္ဌိဝိပုန္နိတံ ဒိဋ္ဌိသညောဇနံ။
အဘိ၊ဓ။ ၉၄၊ ၂၂၂။ အဘိ၊ပ။ ၁၂၄။ ဒိဋ္ဌိယေဝ
သာသကံသပုဋ္ဌိဘယဌေန ဒိဋ္ဌိကန္တာရော။ အ-
ဘိ၊ဠာ၊ ၁။ ၂၉၄-၅။ (-မ၊ ၁။ ၁။ မ၊ ၂။ ၁၅၃။
ပဋိသံ၊ ၁၃၂။ မဟာနိ၊ ၃၇၊ ၃၆၄။ စူဠနိ၊ ၁၀၆၊
၂၂၆၊ ၂၃၅။ အံဠာ၊ ၃။ ၃၃၂။ ပဋိသံဠာ ၂။ ၄၅။
ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၁၇၇။ မဟာနိ၊ ၁။ ၁၃၉။ ဒီ၊ ၂။
၇၇။ မ၊ ၁။ ၁၃၆။ အံဠာ၊ ၂။ ၂၉၅။ မူလဋီ၊ ၂။
၁၃၁။)

ဒိဋ္ဌိကပ္ပ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+ကပ္ပ။ (ဒွမ္ပိကလ္လ-သံ)] ဒိဋ္ဌိ
ဖြင့်-ကြံစည်-တွေးဆ - ခြင်း၊ ကြံစည်-
တွေးဆ-ကြောင်းဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိ။ တဏှာ-
ကပ္ပ (မဟာနိ၊ ၇၄၊ ၇၇။ စူဠနိ၊ ၁၃၂။ မ၊ ၁။ ၄။
၁၀။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂။ ၃၁၂။ စရိယာ၊ ၁။ ၁၀။
မဟာနိ၊ ၁။ ၂၀၂။ စူဠနိ၊ ၁။ ၃၂။ သံဠာ၊ ၂။ ၁၀)-
ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိကပ္ပန (န၊ထိ) [ဒိဋ္ဌိ+ကပ္ပန] အထက်ပုဒ်နက်
ကြည့်။ မည်တမေတန္တိ ဒိဋ္ဌိကပ္ပနံ ဧတံ။
မဟာနိ၊ ၁။ ၂၂၅။ မဇ္ဈန္တေ ဒိဋ္ဌိကပ္ပနာ သမ္မ-
ဝတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၇၇။ သီ၊ ၁။ ၁၆၁။ ၄၅၃။
တဏှာကပ္ပနာ (မဟာနိ၊ ၅၅၊ ၂၄၅)-လည်း
ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိကပ္ပနက္ခမ (တိ) [ဒိဋ္ဌိကပ္ပန+ခမ] ဒိဋ္ဌိဖြင့်-
ကြံစည်- တွေးဆ - ခြင်းအား - ခံညား -

လျှောက်ပတ်-သော။ ဧဝံ သတိ ဒိဋ္ဌိကပ္ပ-
နက္ခမော တဿ ဥဘယသဘာဝေါ။ ဒီ၊ ၁။
၁၇၇။ သီ၊ ၁။ ၁၆၁။ ၄၅၃။

ဒိဋ္ဌိကမ္မသမာဒါန (န) [ဒိဋ္ဌိ+ကမ္မ+သမာဒါန]
အယူမှား-အမြင်မှား-အားဖြင့် (အမျိုးမျိုး
သော)ကံကို ဆောက်တည်ခြင်း။ ဒိဋ္ဌိကမ္မ-
သမာဒါနံ ဒိဋ္ဌိပတ္တနာ။ မ၊ ၁။ ၃၆၆။

ဒိဋ္ဌိကလဟ (ပု၊န) [ဒိဋ္ဌိ+ကလဟ] အယူမှား-
အမြင်မှား-ဖြင့်- ငြင်းခုံခြင်း - ခိုက်ရန်ဖြစ်
ခြင်း (ကိုယ်လွန်၊ နှုတ်သွန်ဖြစ်မှု)။ ဝိဝါဒါနိတိ
ဒိဋ္ဌိကလဟာနိ ဒိဋ္ဌိဘဏ္ဍနာနိ ဒိဋ္ဌိဝိဂ္ဂဟာနိ
ဒိဋ္ဌိဝိဝါဒါနိ ဒိဋ္ဌိမေဓေါနိ စ။ မဟာနိ၊ ၇၉။
ဧတေ ဒိဋ္ဌိကလဟာ ဒိဋ္ဌိဘဏ္ဍနာ...သမဏေသု
ဇာတာ။ ယင်း- ၁၃၀။ (-၂၃၈။ သုတ္တနိ၊ ၁။
၂။ ၂၇၅။ မဟာနိ၊ ၁။ ၂၀၇၊ ၃၂၄။)

ဒိဋ္ဌိကာရဏ (န) [ဒိဋ္ဌိ+ကာရဏ] (၆၂-ပါး
သော)မိစ္ဆာအယူ၏အကြောင်း။ ဧဝံ ယတ္ထကံ
အဋ္ဌဝိဓမ္မိ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနံ ဒိဋ္ဌိကာရဏံ နာမ အတ္ထိ။
အံဠာ၊ ၃။ ၃၃၂။ (-ပဋိသံဠာ ၂။ ၄၅။ သီ၊ ၁။
သစ်၊ ၁။ ၄၆၀။ မ၊ ၁။ ၂၂၃။)

ဒိဋ္ဌိကိဉ္ဇက (ပု၊န) [ဒိဋ္ဌိ+ကိဉ္ဇက] အယူမှား-
အမြင်မှား- ဟူသော - ဖိနိပ်-ကြိတ်ချေ-
တတ်သော တရား၊ ဖိနိပ်-ကြိတ်ချေ-တတ်
သော-အယူမှား- အမြင်မှား။ ဒိဋ္ဌိဝိသုက
(၂)-ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိကိဉ္ဇန (ပု၊န) [ဒိဋ္ဌိ+ကိဉ္ဇန] အထက်ပုဒ်နက်
ကြည့်။ ဒိဋ္ဌိကိဉ္ဇနံ ကိလေသကိဉ္ဇနံ ဒုစ္စရိတ-
ကိဉ္ဇနံ။ မဟာနိ၊ ၃၄၃။ စူဠနိ၊ ၈၄၊ ၁၃၃၊ ၁၃၉။

ဒိဋ္ဌိကိလေသ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+ကိလေသ။ (ဒွမ္ပိက္ခေ-
သံ)] ဒိဋ္ဌိဟူသော(စိတ်၏) အညစ်အကြေး
'ကိလေသာ'။ ဒိဋ္ဌိကိလေသော ဝိစိကိစ္ဆာ-
ကိလေသော။ အဘိ၊ဠာ၊ ၁။ ၃၈၉။ (-ပဋိသံ
ဠာ၊ ၁။ ၁၂၄။)

ဒိဋ္ဌိကုတူဟလ (န) [ဒိဋ္ဌိ+ကုတူဟလ] အယူဝါဒ
နှင့်စပ်၍ အများပေါင်းစု ပြောဆိုအပ်သော

စကား(သုတမင်လာ)၊ထိုထိုအယူကို ယူခြင်း ၏ အစွမ်းအားဖြင့် ယူအပ်သော အုတ်အုတ် ကျက်ကျက် ဆူဆူညံညံ ပြောဆိုသံ (ထူးထူး ခြားခြား ခေတ်စားလာသောစကား)။ ဒိဋ္ဌိ- ကုတူဟလာနီ(မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၉)တိ တံတံဒိဋ္ဌိဂ္ဂါ- ဟဝသေန “ဣဒံ သစ္စံ၊ ဣဒံ သစ္စံ”န္တိအာဒိနာ ဂဟေတဗ္ဗကုတူဟလာနီ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၇။

ဒိဋ္ဌိကေတု (ပ) [ဒိဋ္ဌိ+ကေတု] (၁) မိစ္ဆာအယူ ဟူသော- အလံ- တံခွန်- မှန်ကင်း၊ အလံ- တံခွန်- မှန်ကင်း- နှင့်တူသော မိစ္ဆာအယူ။ (တိ) (၂) မိစ္ဆာအယူဟူသော- အလံ- တံ ခွန်- မှန်ကင်း- ရှိသော၊ သူ (၁) တဏှာဇေ (၁) (မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၇၅)-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။(တိ) (၂) ဒိဋ္ဌာဓိပတေယျ-ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိခန္တိရူစိဂ္ဂဟဏ (န) [ဒိဋ္ဌိခန္တိရူစိ+ဂဟဏ] အ ထင် အမြင် အလို၊ အကြိုက်ကို ခံယူလိုက်နာ ခြင်း၊ ထင်မြင်ချက်၊ ခံယူချက်၊ လိုလားချက် ကို နာယူခြင်း။ အနုဝတ္တက (ခ) (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၉၆)-ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိဂဏ္ဍိဝိနိဝေဌန (တိ) [ဒိဋ္ဌိဂဏ္ဍိ+ဝိနိဝေဌန] မိစ္ဆာအယူဟူသော အထူးအဖွဲ့ကို ဖြေရှင်း တတ်သော (ပါယာသိသုတ်-စသည်)။ ဒိဋ္ဌိ- ဂဏ္ဍိဝိနိဝေဌနံ နာနာနယဝိစိတ္တံ ပါယာသိ- သုတ္တံ ဒေသေတွာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၂၇၈။

ဒိဋ္ဌိဂဏ္ဍိဝိဖာလက (တိ) [ဒိဋ္ဌိဂဏ္ဍိ+ဝိဖာလက] မိစ္ဆာအယူဟူသော အိုင်းအမာကို ဖောက်ခွဲ တတ်သော၊ သူ။ သလ္လကတ္တောယထာဝဇ္ဇော၊ ဒိဋ္ဌိဂဏ္ဍိဝိဖာလကော။ အပ၊၂။၁၆၆။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၉။

ဒိဋ္ဌိဂတ (န) [ဒိဋ္ဌိ+ဂတ။ ဒိဋ္ဌိ+ဣဝ+ဂတ] (၁) မိစ္ဆာအယူ၊ အယူမှား၊ အမြင်မှား၊ (က) သဿတအယူ။ (ခ) ဥစ္ဆေဒအယူ။ (၂) မိစ္ဆာအယူ၏ ဖြစ်ခြင်း၊ မိစ္ဆာအယူ၏ ဖြစ်ခြင်းမျှ၊ မိစ္ဆာအယူကို ယူခြင်းမျှ၊ ထင်မြင်

ယူဆရုံမျှ။ (၃) မိစ္ဆာအယူ (ဒိဋ္ဌိ)အပြား၊ မိစ္ဆာအယူ (ဒိဋ္ဌိ)အမျိုးအစား။ (၄) ဒိဋ္ဌိ- ဂတ-သဒ္ဓါ။ (တိ)(၅) (၆၂-ပါးသော) မိစ္ဆာ အယူ၌- ဖြစ်- အတိုင်းဝင်- ပါဝင်- သော (အယူ-စသည်)။ (၆) မိစ္ဆာအယူ (ဒိဋ္ဌိ- စေတသိက်)နှင့် တူသော (မဂ္ဂဘာဝနာတိုင် အောင်) ဖြစ်ခြင်းရှိသော၊ ဒိဋ္ဌိစေတသိက် ဖြစ်နိုင်သလောက် လိုက်၍ဖြစ်သော (ဝိစိ- ကိစ္ဆာ-စသော အကုသိုလ်)။

(၁) ဒိဋ္ဌိဂတ (ဒီ၊၂။၂၅၃)န္တိ ဒိဋ္ဌိယေဝ။ “ယထာ ဂုဏဂတံ မုတ္တဂတ”န္တိ ဝုတ္တေ န ဂုဏာဒိတော အညံ အတ္ထိ၊ ဧဝံ ဒိဋ္ဌိယေဝ ဒိဋ္ဌိဂတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၇။ ဒိဋ္ဌိဂတာနီ(ထေရ၊ ၃၃၉)တိ....ဒိဋ္ဌိဂတာနီ မိစ္ဆာဂါဟေ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၅၄။ (-မ၊၂။၁၅၃။ အံ၊၂။၄၄၈။ ပဋိသံ၊၂၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။)

(က) ဒိဋ္ဌိဂတ(မ၊၁။၃၂၃)န္တိ .... ဣဓ သဿတဒိဋ္ဌိ(ဝုတ္တာ)။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၅။

(က), (ခ) ဒွိဟိ ဒိဋ္ဌိဂတေဟိ(ပဋိသံ။ ၁၂၄)တိ သဿတုစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိဟိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁။

(၁),(၂) ဒွိဟိ ဒိဋ္ဌိဂတေဟိ(ဣတိဝုတ်။ ၂၂၄)တိ ဧတ္ထ ဒိဋ္ဌိယောဝ ဒိဋ္ဌိဂတာနီ “ဂုဏ- ဂတံ မုတ္တဂတ”န္တိ အာဒိသု ဝိယ။ ဂဟိတာ- ကာရသုညတာယ ဝါ ဒိဋ္ဌိနံ ဂတမတ္တာနီတိ ဒိဋ္ဌိဂတာနီ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၆၉။ (-ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၅၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၆၁။)

(၂), (၃) ဒိဋ္ဌိဂတာနီ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀) တိ ဧတ္ထ....ဂန္တဗ္ဗဘာဝတော ဝါ ဒိဋ္ဌိယာ ဂတ- မတ္တံ ဒိဋ္ဌိဂတံ၊ ဒိဋ္ဌိယာ ဂဟဏမတ္တန္တိ အတ္တော။ ဒိဋ္ဌိပုကာရော ဝါ ဒိဋ္ဌိဂတံ၊ ဒိဋ္ဌိဘေဒေါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၃၈။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၄၂။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၃၉၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၃။) (၄) ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပန္န-ကြည့်။

(တိ) (၅) ဒိဋ္ဌိဂတ (မဟာနိဗ္ဗာန်) နှစ်
ဒိဋ္ဌိသု ဂတံ။ ဣဒံ ဒဿနံ ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိအန္တော-
ဂတတ္တာတိ ဒိဋ္ဌိဂတံ။ မဟာနိဗ္ဗာန်၊ ၁၃၉။ (-
ပဋိသံ၊ ၁၂။ ၄၅။)

(တိ) (၅) (၆) ဒိဋ္ဌိဂတနံ ပဟာနာယာ-
(အဘိ၊ ၈။ ၇၂) တိ ဧတ္ထ... ဒွါသဋ္ဌိယာ ဝါ ဒိဋ္ဌိနံ
အန္တောဂတတ္တာ ဒိဋ္ဌိသု ဂတနိပိ ဒိဋ္ဌိဂတနိ။
ဒိဋ္ဌိယာဝ ? (ဒိဋ္ဌိယာဝ ဒိဋ္ဌိယာ ဂတံ ဣဝ။
အဋ္ဌသ၊ ၁။ ၂၇) ဂတံ ဧတေသန္တိပိ ဒိဋ္ဌိ-
ဂတနိ။ ဒိဋ္ဌိသဒိသဂမနာနိ ဒိဋ္ဌိသဒိသပု-
ဝတ္တာနိတိ အတ္ထော။ ကာနိ ပန တာနိတိ ?
သသမ္ပယုတ္တာနိ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ဝိစိကိစ္ဆာ-
သီလဗ္ဗတပရာမာသ အပါယဂမနိယရာဂဒေါ-
သမောဟာကုသလာနိ။ တာနိ ဟိ ယာဝ
ပဌမမဂ္ဂဘာဝနာ၊ တာဝ ပဝတ္တိသဗ္ဗာဝတော
ဒိဋ္ဌိသဒိသဂမနာနိတိ ဝုစ္စန္တိ။ ဣတိ ဒိဋ္ဌိယော
စ ဒိဋ္ဌိဂတနိ စ ဒိဋ္ဌိဂတနိ။ အဘိ၊ ၁။ ၂၅၉။

ဒိဋ္ဌိဂတဒေါသဝိဘာဝန (န၊ ထိ) [ဒိဋ္ဌိဂတ+ဒေါ-
သ+ဝိဘာဝန] မိစ္ဆာအယူ၏ အပြစ်ကို ထင်
စွာပြခြင်း။ ဒိဋ္ဌိဂတိကာနံ ဒိဋ္ဌိဂတဒေါသဝိ-
ဘာဝနတော။ မ၊ ၁။ ၁၆။

ဒိဋ္ဌိဂတနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဒိဋ္ဌိဂတ+နိဒ္ဒေသ] မိစ္ဆာ
အယူကို အကျယ်ညွှန်ပြ - ရာ - ကြောင်း
(ဒေသနာ)။ ဒိဋ္ဌိဂတနိဒ္ဒေသေ။ အဘိ၊ ၁။ ၂။
၄၉၉။

ဒိဋ္ဌိဂတနိဿိတ (တိ) [ဒိဋ္ဌိဂတ+နိဿိတ] မိစ္ဆာ
အယူ၌မီသော၊ မိစ္ဆာအယူကို မီသောသူ။
ယေ ဟိ ကေစိ ဒိဋ္ဌိဂတနိဿိတာ။ ဒိ၊ ၁။ ၂။
၈၆။

ဒိဋ္ဌိဂတပဋိသံယုတ္တ (တိ) [ဒိဋ္ဌိဂတ+ပဋိသံယုတ္တ]
မိစ္ဆာအယူနှင့်စပ်ယှဉ်သော(ဝိတက်-စသည်)။
တဿ သော ဒိဋ္ဌိဂတပဋိသံယုတ္တော ဝိတ-
က္ကော။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၄၇၂။ မဟာနိဗ္ဗာန်၊ ၃၆၉။

ဒိဋ္ဌိဂတပရိကပ္ပိတ (တိ) [ဒိဋ္ဌိဂတ+ပရိကပ္ပိတ]
မိစ္ဆာအယူဖြင့် - ကြံစည် - တွေးဆ - အပ်
သော (အတ္တ-စသည်)။ ဒိဋ္ဌိဂတပရိကပ္ပိ-
တဿ အတ္တနော။ အနုဋ္ဌိ၊ ၂။ ၂၂၃။

ဒိဋ္ဌိဂတဘဉ္ဇန (တိ) [ဒိဋ္ဌိဂတ+ဘဉ္ဇန] မိစ္ဆာ
အယူကို ဖျက်ဆီးတတ်သော (မဇ္ဈိမနိကာယ်-
စသည်)။ တေသံ (အညတိတ္ထိယာနံ) ဒိဋ္ဌိ-
ဂတဘဉ္ဇနဿ။ မ၊ ၁။ ၁၁၅။

ဒိဋ္ဌိဂတမဂ္ဂ (ပု) [ဒိဋ္ဌိဂတ+မဂ္ဂ] မိစ္ဆာအယူဟူ
သော(အပါယ်)-လမ်းခရီး-လမ်းကြောင်း။
ဇေယျမဂ္ဂါဒယော ဝါ ဟောန္တု ဒွါသဋ္ဌိ ဒိဋ္ဌိဂတ-
မဂ္ဂါ ဝါ။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၃။

ဒိဋ္ဌိဂတဝါတာပနယန (န) [ဒိဋ္ဌိဂတ+ဝါတာ+
အပနယန] မိစ္ဆာအယူဟူသော လေကို ပယ်
ခြင်း၊ လေနှင့်တူသော မိစ္ဆာအယူကို ပယ်
ခြင်း။ ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိဂတဘိန္ဒနဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ
သဗ္ဗသော ဒိဋ္ဌိဂတဝါတာပနယနဝသေန။ ဒိ၊
၁။ ၂။ ၃၂။

ဒိဋ္ဌိဂတဝါဒ (ပု) [ဒိဋ္ဌိဂတ+ဝါဒ] မိစ္ဆာအယူဟု
သိမှတ်အပ်သော ဝါဒ၊ (မြဲ၏၊ ပြတ်စဲ၏-
စသည်ဖြင့်) ပြောဆိုကြောင်း ဖြစ်သော-
အယူမှား-အမြင်မှား။ ဒိဋ္ဌိဂတဝါဒေသု(သံ၊
၁။ ၂။ ၄) တိ ဒိဋ္ဌိဂတသညိတေသု ဝါဒေသု။
သံ၊ ၁။ ၆၉။

ဒိဋ္ဌိဂတဝိပုယုတ္တ (တိ) [ဒိဋ္ဌိဂတ+ဝိပုယုတ္တ]
မိစ္ဆာအယူနှင့် မယှဉ်သော၊ မိစ္ဆာအယူနှင့်
မနီးနှောသော (စိတ်-စသည်)။ သကဒါဂါမိ-
မဂ္ဂေန စတ္တာရိ ဒိဋ္ဌိဂတဝိပုယုတ္တာနိ...ပဟိ-
ယန္တိ။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၇၇။ ဒိဋ္ဌိဂတေန ဝိပုယုတ္တံ
ဝိသံသဋ္ဌန္တိ ဒိဋ္ဌိဂတဝိပုယုတ္တံ။ ဝိဘာဝိနိ၊ ၇၈။
(-သင်္ဂဟ၊ ၁။ ၂။ ၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၈၄။ သံ၊ ၁။
၁။ ၄၅။ မူလ၊ ၁။ ၁၇၀။ အနုဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁၈၄။)

ဒိဋ္ဌိဂတဝိဝါဒ (ပု) [ဒိဋ္ဌိဂတ+ဝိဝါဒ] မိစ္ဆာအယူ
ဖြင့် ငြင်းခုံခြင်း၊ ငြင်းခုံကြောင်းဖြစ်သော

မိစ္ဆာအယူ။ အမောဟေန ပဗ္ဗဇိတာနံ ဒိဋ္ဌိ-
ဂတဝိဝါဒါဘာဝတော။ မူလဒ္ဓါ၁။၉၁။

ဒိဋ္ဌိဂတသညိတ (တိ) [ဒိဋ္ဌိဂတ+သညိတ] (၆၂-
ပါးသော) မိစ္ဆာအယူဟု သိမှတ်အပ်သော။
ဒိဋ္ဌိဂတဝါဒ-ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ဒိဋ္ဌိဂတ+သမ္ပယုတ္တ]
မိစ္ဆာအယူနှင့် အညီအညွတ် အပြားတို့ဖြင့်
ယှဉ်သော။ ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ္တ (အဘိ၊ ၈။၉၀)-
နိစ္ဆိတ္တေ ဒိဋ္ဌိ ဝေ ဒိဋ္ဌိဂတံ...တေန သမ္ပယုတ္တံ
ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ္တံ။ အဘိ၊ ၉။၁။ ၂၀၉၊ ၂၉၀။
ဒိဋ္ဌိယေဝ ဒိဋ္ဌိဂတံ...တေန သမံ ကေုပ္ပါဒါ-
ဒီဟိ ပကာရေဟိ ယုတ္တနိစ္စံ ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ္တံ။
ဝိဘာဝိနီ။ ၇၇။ (-အဘိ၊ က။ ၃၆၆။ အဘိ၊
၉။၁။ ၂၇၇။ သင်္ဂဟ။ ၁။၂။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၈၄။
နေတ္ထိ၊ ၉။၁၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၉။၂။ ၁၂၀။)

ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပန္န (ပု) [ဒိဋ္ဌိဂတ+သမ္ပန္န] (နပုလ္လင်
ဖြစ်သော) ဒိဋ္ဌိဂတ-သဒ္ဓါနှင့် ဆက်စပ်ခြင်း။
ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပန္နေန စ ဣဒန္တိ ဝုတ္တံ န ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နေ-
န။ မ၊ ၉။၁။ ၇၄။

ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပတ (တိ) [ဒိဋ္ဌိဂတ+သမ္ပတ] မိစ္ဆာ
အယူဟု သိမှတ်အပ်သော။ ဒိဋ္ဌိဗြဟ္မစရိယေ-
သနာ-ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိဂတသုတ္တ (န) [ဒိဋ္ဌိဂတ+သုတ္တ] ဒိဋ္ဌိဂတ
သုတ်၊ သဿတ၊ ဥစ္ဆေဒ-အယူ ၂-မျိုး နိပိစက်
ခံကြရသော နတ်၊ လူအချို့မှာ ဘဝသံသရာ၌
တုန့်တုဆိုတ်နစ်၍ ယင်း-နတ်လူအချို့၏ ဘဝ
သံသရာ ပြတ်စဲ ချုပ်ပျောက် နိုင်ကြောင်း
အကျင့်ကောင်းမှ ဖီလာ ဆန့်ကျင်ဖက်
သဘောသို့ ကျော်လွန်ပြေးသွား ပုံနှင့် ခန္ဓာ
၅-ပါးကို ဟုတ်တိုင်း မှန်စွာ သိမြင်သော
ပညာမျက်စိရှိသူသို့သာ မဇ္ဈိမပဋိပတ် အကျင့်
မြတ်ဖြင့် သစ္စာ ၄-ပါးကို သိမြင်နိုင်ပုံ
အကြောင်းကို ဟောပြောသုတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာ-
ယ၊ ဣတိဝုတ္တကပါဠိ၊ ၂-နိပါတ၊ ၂-ဝဂ်၊ ၁၂-

သုတ်။ ဣတိဝုတ်။ ၂၂၄-၅။ ဣတိဝုတ်၊ ၉။
၁၆၉-၁၇၁။

ဒိဋ္ဌိဂတိ (ထိ) [ဒိဋ္ဌိ+ဂတိ] ရှေးအယူမှားသည်
ပင် နောက်အယူမှား၏-လည်းလျောင်းရာ-
ဖြစ်ရာ။ ဒိဋ္ဌိဂတိက-ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိဂတိက (တိ) [ဒိဋ္ဌိဂတ+ဣက။ ဒိဋ္ဌိ ဝေ ဒိဋ္ဌိ-
ဂတံ။ ဒိဋ္ဌိဂတံ ဧတေသံ အတ္ထိတိ ဒိဋ္ဌိဂတိကာ။
အဋ္ဌသာ၊ ယော။ ၁၃၅။ (-သမ္မော၊ ယော။
၂၅၄။)] မိစ္ဆာအယူ - အယူမှား - အမြင်
မှား-ရှိသောသူ။ ဒိဋ္ဌိဂတိကဿာ (မဟာနိ။
၅၆)တိ ဒွါသဋ္ဌိ ဒိဋ္ဌိယော ဂဟေတွာ
ဌိတပုဂ္ဂလဿံ။ မဟာနိ၊ ၉။၁၇၇။ ဒိဋ္ဌိဂတိ-
ကော (သံ၊ ၉။၂။ ၂၈)တိ အတ္တဒိဋ္ဌိဝေသန
ဒိဋ္ဌိဂတိကော။ သံ၊ ၉။၂။ ၃၃။

ဒိဋ္ဌိဂတိကော-မဟာနိ။ ၁၃၃။ ဒီ၊ ၉။၃။
၇၈။ အဘိ၊ ၉။၂။ ၄၇၂။ ဒီ၊ ၉။၂။ ၁၀၉။ ဒိဋ္ဌိ-
ဂတိကာ-မဟာနိ။ ၇၈။ စူဠနိ။ ၁၁၆၊ ၁၁၈။
ဒီ၊ ၉။၂။ ၉၅။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၁၅။ ဒီ၊ ၉။၂။ ၁၀၉။
ဒိဋ္ဌိဂတိကံ-မ၊ ၉။၄။ ၁၀။ ဒိဋ္ဌိဂတိကေ-စူဠ-
နိ။ ၁၁၉။ ဥဒါန၊ ၉။၁၉၀။ ဒိဋ္ဌိဂတိကေန-
မဟာနိ၊ ၉။၁၃၉။ သံ၊ ၉။၂။ ၃၄။ ဒိဋ္ဌိဂတိကေ-
ဟိ-သမ္မော၊ ယော။ ၂၅၅။ ဒိဋ္ဌိဂတိကဿ-
ဒီ၊ ၉။၂။ ၉၈။ ဒိဋ္ဌိဂတိကာနံ-အံ၊ ၉။၂။ ၁၅၆။
မ၊ ၉။၁။ ၁၆။ အံ၊ ၉။၂။ ၁၄၂။ အနု၊ ၉။၂။ ၂၂၁။
ဒိဋ္ဌိဂတိကဿ (ဆ၊ ၉)-သံ၊ ၉။၂။ ၆၃။ အံ၊
၉။၂။ ၃၇၁။ ဒိဋ္ဌိဂတိကာနံ-အံ၊ ၉။၃။ ၂၉၉။
သီ၊ ၉။သစ်၊ ၁။၄၆၈။ ဒိဋ္ဌိဂတိကေသု-ဒီ၊ ၉။၂။
၉၆။ အံ၊ ၉။၂။ ၂၇၄။

ဒိဋ္ဌိဂတိက (တိ) [ဒိဋ္ဌိ+ဂတိ+က။ က-အနက်
မဲ့။] ရှေးအယူမှားသည်ပင် နောက်အယူမှား
၏-လည်းလျောင်းရာ-ဖြစ်ရာ။ ဒိဋ္ဌိဂတိကာ-
(ဒီ၊ ၉။၃။ ၁၀၀)တိ ဒိဋ္ဌိဂတိယော၊ ဒိဋ္ဌိပုဝတ္ထိ-
ယောတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ၉။၃။ ၉၇။ ဒိဋ္ဌိနိဿယ-
လည်း ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိဂတိကဒဿန (န) [ဒိဋ္ဌိဂတိက + ဒဿန] မိစ္ဆာအယူရှိသူ၏ အမြင်၊ ဒိဋ္ဌိဂတိကပုဂ္ဂိုလ်၏ အယူ။ ဥမ္မတ္တကပစ္ဆိမဒိဿဉ္စိ ဒိဋ္ဌိဂတိက-ဒဿနံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၆၆။

ဒိဋ္ဌိဂတိကပဉ္စ (တိ) [ဒိဋ္ဌိဂတိက + ပဉ္စ] မိစ္ဆာအယူရှိသူ၏-အမေးပစ္ဆာ-ပြဿနာ။ ဣမဿ ဒိဋ္ဌိဂတိကပဉ္စဿ ဩကာသံ ဒေန္တော။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၄။

ဒိဋ္ဌိဂတိကပရိကပ္ပိတ (တိ) [ဒိဋ္ဌိဂတိက + ပရိကပ္ပိတ] မိစ္ဆာအယူရှိသူသည် - ကြံစည် - တွေးဆ - အပ်သော (အတ္တ-စသည်)။ ဧဝံ ဒိဋ္ဌိဂတိကပရိကပ္ပိတဿ အတ္တနောပိ အဘိဗျတ္တိ န ယုဇ္ဇတိယေဝ။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၉၆။ (-မ၊ဋီ၊၁။၈၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၅၉။ အနုဋီ၊၂။၂၂၄။)

ဒိဋ္ဌိဂတိကဝါဒီ (တိ) [ဒိဋ္ဌိဂတိက + ဝါဒ + ဇီ] မိစ္ဆာအယူရှိသည်ဖြစ်၍ ငြင်းခုံလေ့ရှိသောသူ။ တေ “ဣဒမေဝ သစ္စ”န္တိ ဝဒန္တာပိ ဒိဋ္ဌိဂတိကဝါဒိနော ကဒါစိ ကတ္ထစိ ပသံသမ္ပိလဘန္တိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၂၀။

ဒိဋ္ဌိဂတိကသမ္ပတ (တိ) [ဒိဋ္ဌိဂတိက + သမ္ပတ] မိစ္ဆာ အယူရှိသူတို့သည်-သမုတ်-ကြံဆ-ချီးဝှဲ-အပ်သော။ ဒိဋ္ဌိဂတိကသမ္ပတဿာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၂)တိ အညတိတ္ထိယေဟိ ပရိကပ္ပိတဿ သမ္ဘာဝိတဿ စ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၉၀ ခ။ ဒိဋ္ဌိဂတိက-သမ္ပတဿာ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၇)တိ ဒိဋ္ဌိဂတိ-ကေဟိ ဇနေဟိ သမ္ပတဿ။ သမ္ပော၊ယော။၂၅၅။ (-အံ၊ဋီ၊၂။၂၉၅။)

ဒိဋ္ဌိဂတိကာဓိဋ္ဌာန (တိ) [ဒိဋ္ဌိဂတိက + အဓိဋ္ဌာန] မိစ္ဆာအယူရှိသူတို့၏ တည်ရာဖြစ်သော။ ဒိဋ္ဌိဂတိကာဓိဋ္ဌာန (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၆)န္တိ ဒိဋ္ဌိဂတိကာ-နံ မိစ္ဆာဂါဟဒဿနဝသေန အဓိဋ္ဌာနဘူတံ။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၆၈။

ဒိဋ္ဌိဂတူပသဉ္စိတ (တိ) [ဒိဋ္ဌိဂတ + ဥပသဉ္စိတ] မိစ္ဆာအယူနှင့် စပ်ယှဉ်သော။ ကဏ္ဍပက္ခ (၁) (ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၂၀။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၅)-ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိဂဒ္ဓါလနိဿိတ (တိ) [ဒိဋ္ဌိဂဒ္ဓါလ + နိဿိတ] မိစ္ဆာအယူ ဟူသော - နောင်ကြီး - လည်ဆွဲတောက် - ကိုမှီသော၊ နောင်ကြီး - လည်ဆွဲတောက် - နှင့်တူသော မိစ္ဆာအယူကို မှီသော။ ဒိဋ္ဌိဂဒ္ဓါလနိဿိတယာ (သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၉) တိ သဟဇာတာဒိပစ္စယဝသေန ဒိဋ္ဌိဂဒ္ဓါလနိဿိတယ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၅၂။

ဒိဋ္ဌိဂန္ထ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ + ဂန္ထ (ဒွမ္ပိဂန္ထ-သံ)] မိစ္ဆာအယူဟူသော (ကိလေသာအပေါင်းကို) ထုံးဖွဲ့တတ်သော တရား၊ (ကိလေသာအပေါင်းကို) ထုံးဖွဲ့တတ်သော မိစ္ဆာအယူ။ ဒိဋ္ဌိဂန္ထော ဒိဋ္ဌါ-ပါဒါနံ။ ပဋိသံ၊၁၃၃။ ဒိဋ္ဌိယေဝ ကိလေသ-ကာယံ ဂန္ထေတိတိ ဒိဋ္ဌိဂန္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၅၁။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀၆။)

ဒိဋ္ဌိဂမန (န) [ဒိဋ္ဌိ + ဂမန] မိစ္ဆာအယူ၏ဖြစ်ခြင်း။ ပရေသံ ဒိဋ္ဌိဂမနာနိ အတ္တနော ပညာဂမနေန ဘိန္ဒန္တာ ဝိယ စရန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၆၁။

ဒိဋ္ဌိဂဟန (န) [ဒိဋ္ဌိ + ဂဟန] မိစ္ဆာအယူဟူသော - တောရှုပ် - တောင်ရှုပ်၊ တောရှုပ် - တောင်ရှုပ် - ကဲ့သို့ - ကျော်လွန် - ထိုးဖောက် - နိုင်ခဲ့သော မိစ္ဆာအယူ။ ဒိဋ္ဌိယေဝ ဒုရတိက္ကမနဋ္ဌေန (ဂဟနံ) ဒိဋ္ဌိဂဟနံ တိဏဂဟနဝနဂဟနပဗ္ဗတ-ဂဟနာနိ ဝိယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၉။ (-မ၊၁။၁၁။ မ၊၂။၁၅၃။ အဘိ၊ဓ၊၉၃။ အဘိ၊ပု။၁၂၄။ ပဋိသံ၊၁၃၂၊၁၅၅။ မဟာနိ။၃၇၊၃၆၄။ စူဠနိ။၁၈၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃-၄။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၄၅၊၁၅၀။)

ဒိဋ္ဌိဂဟနပက္ခန္ဓ (တိ) [ဒိဋ္ဌိဂဟန + ပက္ခန္ဓ] မိစ္ဆာ-
 အယူဟူသော - တောရှပ် - တောင်ရှပ် -
 သို့ - ပြေးသွား - ဝင်ရောက် - သော၊ သူ။ ဒိဋ္ဌိ-
 ဂဟနပက္ခန္ဓာ (အပါ။ ၂၃) ဒိဋ္ဌိသင်္ခါတဂဟနံ
 ပဝိဋ္ဌာ။ အပါ။ ၁၁။ ၂၅။ (-ထေရ။ ၂၇၇။
 အပါ။ ၂၂၇။ ထေရ။ ၁၅။ ၂၅၃-၄၊ ၃၇၃။ ထေရီ၊
 ၄။ ၁၃၇။)

ဒိဋ္ဌိဂမ္မဝိဝရဏ (န) [ဒိဋ္ဌိဂမ္မ + ဝိဝရဏ] မိစ္ဆာ-
 အယူဟူသော ချုပ်ကိုင် ဖွင့်လှစ်ခြင်း။ နိဗ္ဗာန်
 နိဂမ္မံ ကတော ဒိဋ္ဌိဇဉာဝိဇဉာနေန ဒိဋ္ဌိဂမ္မဝိဝ-
 ရဏေန စ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၄၀။ (-သီ၊ ၁။ ၁။
 ၃၇၉။)

ဒိဋ္ဌိဂ(ဂ)ဟဏ (န) [ဒိဋ္ဌိ + ဂဟဏ] (၁) မိစ္ဆာအ-
 ယူကို ယူခြင်း။ (က) မိစ္ဆာအယူကို - ဆိုခြင်း -
 ဟောပြောခြင်း။ (ခ) မိစ္ဆာအယူကို - နှစ်သက်
 ခြင်း - လက်ခံခြင်း။ (၂) (က) မိစ္ဆာအယူ
 ဖြင့် (အာရုံကို) - ယူခြင်း - စွဲလမ်းခြင်း။
 (ခ) မိစ္ဆာအယူ၏ (အာရုံကို) - ယူခြင်း -
 စွဲလမ်းခြင်း။ (၃) အတ္တဒိဋ္ဌိကို ယူခြင်း။ အတ္တ
 ဒိဋ္ဌိသို့ ချဉ်းကပ်ခြင်း။ (၄) ဒိဋ္ဌိ-သဒ္ဓါ။ (တိ)
 (၅) မိစ္ဆာအယူကို ယူရာဖြစ်သော၊ မိစ္ဆာ
 အယူကို - နှစ်သက် - လက်ခံ - ရာ ဖြစ်သော။

(၁) မိစ္ဆာအယူကို ယူခြင်း။ (က) မိစ္ဆာ
 အယူကို - ဆိုခြင်း - ဟောပြောခြင်း။ တသ္မာ တံ
 အဒေသေတွာဝ ဒိဋ္ဌိဂဟဏေန ဝါ တဿ ဂဟိ-
 တတ္တာပိ။ မ၊ ၁။ ၇၄။ သီလဗ္ဗတပရာမာသဿ
 ဒိဋ္ဌိဂဟဏေန ဂဟိတတ္တာ။ မ၊ ၁။ ၁၅၉။
 (-ဒီ၊ ၂။ ၂၃၇။)

(ခ) မိစ္ဆာအယူကို - နှစ်သက်ခြင်း - လက်
 ခံခြင်း။ တိတ္ထိယေသေဝ လောကော ပသိ-
 ဒိတွာ ဒိဋ္ဌိဂဟဏံ ပတွာ သံသာရခါဏုကော
 ဘဝေယျ။ ဝဇီရ။ ၁၄၂။

(၂) (က) မိစ္ဆာအယူဖြင့် (အာရုံကို) -
 ယူခြင်း - စွဲလမ်းခြင်း။ (ခ) မိစ္ဆာအယူ၏
 (အာရုံကို) - ယူခြင်း - စွဲလမ်းခြင်း။ တဏှာ-

ဂဟဏဝသေန စ ဒိဋ္ဌိဂဟဏဝသေန စ ပရာ-
 မသိတွာ။ မဟာနိ၊ ၁၉၀။ (-နေတ္တိ၊ ၁။
 ၁၃၇။)

(၃) အတ္တဒိဋ္ဌိကို ယူခြင်း။ အတ္တဒိဋ္ဌိသို့
 ချဉ်းကပ်ခြင်း။ တသ္မာ ဒိဋ္ဌိဂဟဏနိသေနေ-
 မုခေန.... အရိယဘူမိပုတ္တိံ ဒေသေန္တော အာဟ
 “ဒိဋ္ဌိန္ဒ အနုပဂ္ဂမ္မာ” တိ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၂၁၄။
 သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၁။ (ခုဒ္ဒက၊ ၄-၌ ‘ဒိဋ္ဌိဂဟန’
 ဟု ရှိနေ၏။)

(၄) ဒိဋ္ဌိ-သဒ္ဓါ။ ဒိဋ္ဌိဂဟဏေန ဒွါသဋ္ဌိ
 ဒိဋ္ဌိယော (ဂဟိတ)။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၂။ စတု-
 သုပိ မဂ္ဂေသု သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဒိဋ္ဌိဂဟဏေန ဂဟိ-
 တာ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၇၃။ (-သီ၊ ၁။ ၁။ ၄၇၉။)

(တိ) (၅) မိစ္ဆာအယူကို ယူရာဖြစ်သော၊
 မိစ္ဆာအယူကို - နှစ်သက် - လက်ခံ - ရာ ဖြစ်
 သော။ ဒိဋ္ဌိဂဟဏကာလ-ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိဂဟဏ (န) [ဒိဋ္ဌိ + ဥပါဒါန + ဂဟဏ။
 အလယ်ပုဒ်ကျေ။] ဒိဋ္ဌိပါဒါနကို ယူခြင်း။ ဒိဋ္ဌိ-
 ပါဒါနကို - ဆိုခြင်း - ဟောပြောခြင်း။ ဒိဋ္ဌိဂဟ-
 ဏေန အဝသိဋ္ဌဥပါဒါနာနမ္ပိ သင်္ဂဟော ဥပါ-
 ဒါနလက္ခဏေန ဧကလက္ခဏတ္တာ။ ဒီ၊ ၁။
 ၁၉၄။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၄၇၅။

ဒိဋ္ဌိဂဟဏကာလ (ပု) [ဒိဋ္ဌိဂဟဏ + ကာလ]
 မိစ္ဆာအယူကို ယူရာအခါ။ မိစ္ဆာအယူကို - နှစ်
 သက် - လက်ခံ - ရာအခါ။ “ဝေ မေ ပါဏာ-
 တိပါတော နိဇ္ဇိန္တော ဘဝိယတိ” တိ ဒုက္ကရ-
 ကာရိကာဒိဝသေန ဒိဋ္ဌိဂဟဏကာလေ....
 ဟောတိ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၄၆။

ဒိဋ္ဌိဂဟဏမူလက (တိ) [ဒိဋ္ဌိဂဟဏ + မူလ + က]
 မိစ္ဆာအယူကို ယူခြင်းဟူသော အကြောင်း
 ရှိသော။ အာဒိနဝ (မ၊ ၁။ ၁။ ၃၁၇။ မ၊ ၁။ ၂။
 ၁၁) - ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိဂဟိတမတ္တ (န) [ဒိဋ္ဌိ + ဂဟိတမတ္တ] မိစ္ဆာ-
 အယူကို ယူအပ်ကာမျှ။ ဗုဒ္ဓါဒိနံ အဝဏ္ဏ-

ဘာသိတမတ္တေန စ ဒိဋ္ဌိဂဟိတမတ္တေန စ
သရဏာနိ န ဘိဇ္ဇန္တိ။ ဝဇီရ။ ၄၂၈။

ဒိဋ္ဌိဂါ(ဂါ)ဟ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+ဂါဟ] (က) မိစ္ဆာ-
အယူဖြင့် (ငါ, ငါ့အတ္တ-ဟု) -ယူခြင်း-
စွဲလမ်းခြင်း။ (ခ) မိစ္ဆာအယူ၏ (ငါ, ငါ့
အတ္တ-ဟု)-ယူခြင်း - စွဲလမ်းခြင်း၊ အယူစွဲ
စွဲခြင်း။ ဒိဋ္ဌိဂါ(ဂါ) ဟော-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၇။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၉၁၊၁၉၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။
၂၇၃။ ဒိဋ္ဌိဂါဟံ-သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၄၀၀။ သီ၊ဋ္ဌိ၊
သစ်၊၂။၄၁။ ဒိဋ္ဌိဂါဟေန-ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၄၂။ ဒိဋ္ဌိ-
ဂါဟဿ-သာရတ္ထ၊၃။၂၁၇။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၇၃။
မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၂၇။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၆၈။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၃၁၂။
(-မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၆။)

ဒိဋ္ဌိစရိတ (တိ) [ဒိဋ္ဌိ + စရိတ။ ဒိဋ္ဌိ စရိတံ
ယဿ သော ဒိဋ္ဌိစရိတော။ သမ္မော၊ ယော။
၁၄၆။] မိစ္ဆာအယူသည် ဖြစ်စေအပ်သော-
ပင်ကိုယ်သဘော-အလေ့အကျင့်-အမူအရာ
-ရှိသော၊ ဒိဋ္ဌိစရိတရှိသော၊သူ။ ဒိဋ္ဌိစရိ-
တော-နေတ္ထိ၊၈။ ပေဋကော။၃၃၇။ နေတ္ထိ၊
ဋ္ဌ၊၅။၁၊၁၉၉။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၀၆။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။
၄၉၉။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၃၉။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၆၀။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။
၆၄။ ဒိဋ္ဌိစရိတ-နေတ္ထိ၊၉။ ပေဋကော။
၃၂၉။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၄၇။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၂၅၇။ ဒိဋ္ဌိစရိ-
တ-မူလဋ္ဌိ၊၂။၁၂၆။ ဒိဋ္ဌိစရိတဿ (ဆ၊ဇေ)
-နေတ္ထိ၊၁၀၂။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၄၅။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။
၂၄၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၃။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၁၉၉၊၂၀၃။ ဒိဋ္ဌိ-
စရိတနံ-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၁။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၃၉။
နေတ္ထိ၊ဋ္ဌိ၊၁၀၉။

ဒိဋ္ဌိစရိတပုဂ္ဂလ (ပု) [ဒိဋ္ဌိစရိတ+ပုဂ္ဂလ] ဒိဋ္ဌိ
စရိတရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်။ ဒန္တဥဒတ္တ-ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိစရိယာ (ထိ) [ဒိဋ္ဌိ+စရိယာ] ဒိဋ္ဌိစရိက်၊ ဒိဋ္ဌိ
စရိက်ဟူသော-ပင်ကိုယ် - သဘော - အ
လေ့အကျင့်-အမူအရာ။ ပရာမဋ္ဌဿ ဒိဋ္ဌိစရိ-

ယာ သာဟသာစရိယာ။ မဟာနိ။၃၃၇။ (-
ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၉။)

ဒိဋ္ဌိစလန (န) [ဒိဋ္ဌိ+စလန] (၁) (က) မိစ္ဆာ
အယူဖြင့် တုန်လှုပ်ခြင်း။ (ခ) မိစ္ဆာအယူ၏
တုန်လှုပ်ခြင်း။ (၂) တုန်လှုပ် - တတ် -
ကြောင်းဖြစ်-သော မိစ္ဆာအယူ။ တဏှာပရိ-
တသိတ(ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၈၁။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၄၅၉)-
ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိစ္ဆေဒန (န) [ဒိဋ္ဌိ+ဆေဒန] မိစ္ဆာအယူကို
ဖြတ်ပယ်ခြင်း။ ဒိဋ္ဌိစ္ဆေဒနံ ဒဿေန္တော (မ၊
ဋ္ဌ၊၁။၃၁၈)တိ သဗ္ဗပါဒါနပရိညာဒဿနေန
သဗ္ဗသော ဒိဋ္ဌိနံ သမုစ္ဆေဒဝိမိ ဒဿေန္တော။
မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၁။

ဒိဋ္ဌိဆဒန (န) [ဒိဋ္ဌိ+ဆဒန] မိစ္ဆာအယူဟူသော
-အမိုး-အဖုံး-အပိတ်-အကာ။ တဏှာ-
ဆဒနံ ဒိဋ္ဌိဆဒနံ။ မဟာနိ။၇၄။ စူဠနိ။၂၂၄။

ဒိဋ္ဌိဆန္ဒ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+ဆန္ဒ] အထင်အမြင် - အယူ
အဆ-ဟူသောအလိုဆန္ဒ။ အယဉ္ဇိ ဆန္ဒော
နာမ တဏှာဆန္ဒော ဒိဋ္ဌိဆန္ဒော ဝီရိယ-
ဆန္ဒော ဓမ္မစန္ဒောတိ ဗဟုဝိဓော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၇၆။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၁၇။

ဒိဋ္ဌိဇ (တိ) [ဒိဋ္ဌိ+ဇန+ကံ] မိစ္ဆာအယူကြောင့်
ဖြစ်သော။ ရာဂဇော ဒေါသဇော မောဟ-
ဇော ဒိဋ္ဌိဇော စ ရာဂံ ဝဒါမိ။ ပေဋကော။
၃၁၆။

ဒိဋ္ဌိဇဋ္ဌာဝိဇဋ္ဌန (န) [ဒိဋ္ဌိဇဋ္ဌာ+ဝိဇဋ္ဌန] မိစ္ဆာ
အယူဟူသော အရုပ်အထွေးကို ဖြေရှင်းခြင်း။
ဒိဋ္ဌိဂုဗ္ဗဝိဝရဏ-ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိဇာလ (ပု၊န) [ဒိဋ္ဌိ+ဇာလ] (၁) မိစ္ဆာအယူ
ဟူသော-ဇာ-ပိုက်ကွန်-ကွန်ရက်၊ ဇာ-
ပိုက်ကွန်-ကွန်ရက်-နှင့် တူသော မိစ္ဆာအ
ယူ၊ ဒိဋ္ဌိ-ပိုက်ကွန်-ကွန်ရက်။ (တိ) (၂)
(က) (၆၂-ပါးသော) မိစ္ဆာအယူဟူသော
ပိုက်ကွန်ကို အကျယ်ဝေးဘန်ရာ ဖြစ်သော။

(ခ) မိစ္ဆာအယူ ဟူသော ပိုက်ကွန်ရှိသော (ဗြဟ္မဇာလသုတ် ဒေသနာ)။

(၁) ဒွေ ဇာလာ တဏှာဇာလဉ္စ ဒိဋ္ဌိ-ဇာလဉ္စ။ စူဠနိ။ ၃၀၂။ ဒိဋ္ဌိဇာလေန ဩတ္တဇော လောကသန္တိဝါသော။ ပဋိသံ။ ၁၂၂။ (- မိလိန္ဒ။ ၁၀၃၊ ၁၄၃၊ ၁၅၅။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၆၈။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၂၆။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၃၈။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၉၈။ ဗုဒ္ဓဝါ၊ ၄။ ၂၄။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၉၆။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၀၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၁၈။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၀။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၄၉၁။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၂။)

(တိ)(၂)(က) ယသ္မာ ဧတ္ထ ဒွါသဋ္ဌိ ဒိဋ္ဌိ-ယော ဝိဘတ္တာ၊ တသ္မာ “ဒိဋ္ဌိဇာလ” နှိပိ နံ ဓာရေဟိ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၈။ (-ဒီ၊ ၁။ ၄၃။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၆။) (ခ) အတ္တဇာလ(သီ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၄၇၁)-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိဇာလဝိနိဝေဌန (န၊ ထိ) [ဒိဋ္ဌိဇာလ+ဝိနိဝေ-ဌန] (၁) မိစ္ဆာအယူဟူသော ပိုက်ကွန်ကို ဖြေရှင်းခြင်း။ (တိ) (၂) မိစ္ဆာအယူဟူသော ပိုက်ကွန်ကိုဖြေရှင်းကြောင်းဖြစ်သော(တရား ဒေသနာ)။ (၁) ကာရဏံ သမ္မာ ဗြဟ္မာ သက-ဝါဒဿ ပတိဋ္ဌာပနာယ ဒိဋ္ဌိဇာလဝိနိဝေဌနာ-ယ။ မိလိန္ဒ။ ၁၀၃။ (တိ)(၂) သဗ္ဗသံ ဒိဋ္ဌိ-နံ သမတိက္ကမနုပါယံ ဒိဋ္ဌိဇာလဝိနိဝေဌနံ။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၇၁။

ဒိဋ္ဌိဇုကမ္မ (န) [ဒိဋ္ဌိ+ဥဇု+ကမ္မ] (၁) (ကမ္မ-ဿကတာဉာဏ်ဟူသော)-အယူမှန်-အမြင်မှန်-ဉာဏ်ပညာ-ကို ဖြောင့်မတ်အောင် ပြုခြင်း (ဉာဏသမ္ပယုတ် စေတနာနှင့် ယင်း-၏ ရှေ့နောက်၌ ခြံရံ၍ဖြစ်သော ဉာဏဝိပယုတ် စေတနာ)။ (၂) (မိမိ၏ အကြောင်းတရားတို့သည်) ဖြောင့်မတ်အောင် ပြုအပ်သော-အယူမှန်-အမြင်မှန်-ဉာဏ်ပညာ (ကမ္မဿကတာဉာဏ်)။ (၃) (ကမ္မဿကတာဉာဏ် ဟူသော)-အယူမှန်-အမြင်မှန်-ဉာဏ်ပညာ-ကို ဖြောင့်မတ်အောင်-ပြုတတ်-ပြုကြောင်း

ဖြစ်-သော တရား (ယုံကြည်မှု ‘သဒ္ဓါ’နှင့် ယင်း-သဒ္ဓါ၊ ပညာ ပြဇာနီးသော ကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်)။

(၁) ဒိဋ္ဌိယာ ဥဇုကရဏံ ဒိဋ္ဌိဇုကမ္မံ။ ဝိဘာ-ဝိနိ။ ၁၇၆-၇။ မဏိမဉ္ဇူ။ ၂။ ၅၅။ ဧဝံ ဒိဋ္ဌိယာ ဥဇုကရဏဘူတာယ ဉာဏသမ္ပယုတ္တစေတနာ-ယ ဉာဏဝိပယုတ္တပုရိမပစ္စိမစေတနာ တပုရိ-ဝါရတ္တာ ဒိဋ္ဌိဇုကမ္မပုညကြိယဝတ္ထုဘာဝေနော ဝ ဂဏီယတိ။ မဏိမဉ္ဇူ။ ၂။ ၅၅။ ကမ္မဿ-ကတာသင်္ခါတာယ သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ ဝေါဒါနက-ရဏံ ဒိဋ္ဌိဇုကမ္မံ နာမ။ ပရမတ္ထဒီပနီ။ ၂၀၉။

(၂) ကမ္မဿကတာဉာဏံ ဒိဋ္ဌိဇုကမ္မံ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၀၀။ (- အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၁။ စရိ-ယာ၊ ၄။ ၁၀၄။) (၂), (၃) သဒ္ဓါမူလိကာ စ သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဒေသသု ပုညကိရိယဝတ္ထုသု ဒိဋ္ဌိဇု-ကမ္မန္တိ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၆။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၆။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၁၄။ ဒိဋ္ဌိ ဧဝံ အတ္တနော ပစ္စယေဟိ ဥဇု ကရိယတိတိ ဟိ အတ္တေန သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ ဒိဋ္ဌိဇုကမ္မဘာဝေါ၊ ဒိဋ္ဌိ ဥဇု ကရိယတိ ဧတေနာတိ အတ္တေန ပန သဒ္ဓါ-ယပိ။ သဒ္ဓါ သမ္မာဒိဋ္ဌိဂ္ဂဟဏေန စေတ္တ တပု-ဓာနဿပိ စိတ္တုပ္ပါဒဿ ဂဟဏံ။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၁၇၉။ (-ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၉။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၅။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀-၁။)

ဒိဋ္ဌိဇုကရဏ (န) [ဒိဋ္ဌိ+ဥဇုကရဏ] အယူမှန်ကို-ဖြောင့်မတ်-စင်ကြယ်-အောင် ပြုခြင်း။ ဒိဋ္ဌိဇုကရဏံ နာမ ဘာရိယံ ဒုက္ကရံ။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃၂၄။

ဒိဋ္ဌိဇုဂတ=ဒိဋ္ဌိဇုဂတ (န) [ဒိဋ္ဌိ+ဥဇုဂတ] အယူမှန် - ဉာဏ်အမြင် - ၏ ဖြောင့်မတ်စွာဖြစ်ခြင်း။ ဒိဋ္ဌိဇုဂတံ ပန သဗ္ဗေသံ နိယမလက္ခဏံ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၂။ ဒိဋ္ဌိယာ ဥဇုကမ္မံ ဒိဋ္ဌိဇုဂတံ (ဒိဋ္ဌိဇုဂတံ၊ သီ)၊ “အတ္တိ ဒိန္န” နှိ အာဒိနယ-ပွဝတ္တဿ သမ္မာဒဿနဿ ဧတံ အဓိဝစနံ။

ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၁၉၅။ ဒိဋ္ဌိယာ ဉာဏသ ဥဇုဂမနံ
ဒိဋ္ဌိဇုဂတံ။ ဒီ၊ ဌီ၊ ၃။ ၂၀၆။

ဒိဋ္ဌိဇ္ဈာသယ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ + အဇ္ဈာသယ] မိစ္ဆာ-
အယူဟူသော လွန်ကဲသောအလို၊ (စိတ်၏)
ရှေးရှုလာရောက်၍ - ကိန်းဝပ် - တည်နေ
-ရာ ဖြစ်သော မိစ္ဆာအယူ။ အဇ္ဈာသယန္တိ
(သဿတုစ္ဆေဒဝသေန) ဒိဋ္ဌိဇ္ဈာသယံ။ ဒီ၊ ဌီ၊
၁။ ၁၇၉။ သီ၊ ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၅၃။

ဒိဋ္ဌိဇ္ဈောသာန=ဒိဋ္ဌိအဇ္ဈောသာန (န) [ဒိဋ္ဌိ+
အဇ္ဈောသာန] အယူမှား - အမြင်မှား - ဖြင့်
အလွန်အကဲ - သက်ဝင် - ဆုံးဖြတ် - ခြင်း၊
အလွန်အကဲ - သက်ဝင် - ဆုံးဖြတ် - ကြောင်း
ဖြစ်သော - အယူမှား - အမြင်မှား။ ဒိဋ္ဌိဇ္ဈော-
သာနံ (ဒိဋ္ဌိအဇ္ဈောသာနံ၊ သီ၊ ဣ) ဒိဋ္ဌိတဏှာ။
အံ၊ ၁။ ၃၁၇။ အဇ္ဈောသာန (သ) (နေတ္ထိ၊ ဌီ၊
၁၂၆) လည်း ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိဉ္စိတ=ဒိဋ္ဌိဣဉ္စိတ (န) [ဒိဋ္ဌိ+ဣဉ္စိတ] ဒိဋ္ဌိဖြင့်
တုန်လှုပ်ခြင်း၊ တုန်လှုပ်ကြောင်း ဖြစ်သော
ဒိဋ္ဌိ။ တဏှိဉ္စိတံ ဒိဋ္ဌိဉ္စိတံ မာနိဉ္စိတံ။ စူဠနိ၊ ၄၁။
(-၄၃၊ ၅၉။) တဏှိဉ္စိတ (စူဠနိ၊ ၄၉။) နှင့်
ယှဉ်ကြည့်။ ဒိဋ္ဌိဝိပုဗ္ဗိတ-လည်း ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာန (န) [ဒိဋ္ဌိ+ဋ္ဌာန] (၁) (က) (အကျိုးမဲ့
အမျိုးမျိုး၏) တည်ရာ အကြောင်းဖြစ်သော
မိစ္ဆာအယူ။ (ခ) နောက်နောက်သော မိစ္ဆာ-
အယူ၏ တည်ရာ အကြောင်းဖြစ်သော ရှေး
ရှေးသော မိစ္ဆာအယူ။ (၂) မိစ္ဆာအယူ၏ -
တည်ရာ - အာရုံ - အကြောင်း (ခန္ဓာ၊ အဝိဇ္ဇာ-
စသည်)။ (၃) ဒိဋ္ဌိ၏အရာ၊ ဒိဋ္ဌိနေရာ၊
ဒိဋ္ဌိအစား။

(၁) (က) ဒိဋ္ဌိယောဝ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနာ နာမ။
ဒီ၊ ဌီ၊ ၁။ ၉၉။ ဒိဋ္ဌိယော ဝေ သဗ္ဗာနတ္ထ-
ဟေတုဘာဝတော ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနာ။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။
၁၈၈။ အံ၊ ဌီ၊ ၂။ ၂၉၆။ ဒိဋ္ဌိယောဝ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနံ
ပရမဝဇ္ဇတာယ အနေကဝိဟိတာနံ အနတ္တာနံ

ဟေတုဘာဝတော။ ဒီ၊ ဌီ၊ ၁။ ၁၄၈။ (-သီ၊ ဌီ၊
သစ်၊ ၁။ ၄၀၃။)

(၂) ဒိဋ္ဌိပိ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနံ (မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆) ပုရိ-
မုပ္ပန္နာယ ဒိဋ္ဌိယာ ဥတ္တရဒိဋ္ဌိယာ သက္ကာယ-
ဒိဋ္ဌိယာ သဿတဒိဋ္ဌိယာ စ ကာရဏဘာဝ-
တော။ မ၊ ဌီ၊ ၂။ ၈၉။ အပရာပရံ ပဝတ္တာသု
ဒိဋ္ဌိသုယာ ပရတော ဥပ္ပန္နာဒိဋ္ဌိယော၊ တာသံ
ပုရိမုပ္ပန္နာ ဒိဋ္ဌိယော ကာရဏဋ္ဌေန ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာ-
နာနိ။ ယင်း-၉၂။

(၂) ခန္ဓာပိ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာန (ပဋိသံ၊ ၁၃၂) နိ...
ပဉ္စပါဒါနက္ခန္ဓာ ဒိဋ္ဌိနံ ကာရဏံ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။
၄၃-၄။ (-၄၅။) ဒိဋ္ဌိနံ ကာရဏမ္ပိ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာ-
နမေဝ (ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၉) ဒိဋ္ဌိနံ ဥပ္ပါဒါယ သမု-
ဋ္ဌာနဋ္ဌေန။ သီ၊ ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၀၃။

(၁) (၂) ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနာနိ (မ၊ ၁။ ၁၈၈) တိ
ဒိဋ္ဌိပိ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနံ၊ ဒိဋ္ဌိယာ အာရမ္မဏမ္ပိ ဒိဋ္ဌိ-
ဋ္ဌာနံ၊ ဒိဋ္ဌိယာ ပစ္စယောပိ။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆။
(-အံ၊ ၁။ ၃၅၀။ အံ၊ ၃။ ၄၁၇။ ပဋိသံ၊ ၁၂၉။
သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅၆။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀၁။ အံ၊ ဌ၊ ၃။
၃၃၂။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၁။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၉၆။ ဒီ၊
ဌီ၊ ၁။ ၅၄၊ ၁၈၀။ သီ၊ ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၁၀-၁၊ ၃၉၉။
မ၊ ဌီ၊ ၂။ ၁၀၊ ၈၉၊ ၉၂။ အံ၊ ဌီ၊ ၃။ ၃၁၃။ နေတ္ထိ၊
ဌီ၊ ၉၀။)

(၃) ဧကော မာနော အတ္ထိ၊ သော
ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနေ တိဋ္ဌတိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၈၃။ (-
၂၈၄။ မူလဌီ၊ ၁။ ၁၁၉။ အနုဌီ၊ ၂။ ၇၆။)

ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနပဟာယိ (တိ) [ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာန + ပဟာယိ (=ပ
+ ဟာ + ဏိ)] (အကျိုးမဲ့အမျိုးမျိုး၏) တည်
ရာ အကြောင်းဖြစ်သော (၆၂-ပါးသော)
မိစ္ဆာယူအကိုပယ်စွန့် - လေ့ရှိ - တတ် - သော၊
သု။ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနပဟာယိနံ (အံ၊ ၂။ ၃၂၇) နိ
ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိဂတပဟာယိနံ။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၂၂။

ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနသမုဏ္ဍိတ (တိ) [ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာန + သမုဏ္ဍိတ]
မိစ္ဆာအယူ၏ - တည်ရာ - အကြောင်း - ကို
- ကောင်းစွာ - အပြင်းအထန် - ပယ်နှုတ်

ကြောင်း ဖြစ်သော (သောတာပတ္တိမဂ်-စသည်)။ ကတမော ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနသမုက္ခိတောတိ သောတာပတ္တိမဂ္ဂေါ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနသမုက္ခိတော။ ပဋိသံ။ ၂၉။ တသ္မာ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနာနိ၊ သမ္မာ ဘုသံ ဟညန္တိ ဧတေနာတိ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနသမုက္ခိတောတိ ဝုစ္စတိ။ ပဋိသံ။ ၂၉။ ၂။ ၄၂။

ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနိယ (တိ) [ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာန+ဣယ] ဒိဋ္ဌိ၏အရာ၌ -ဖြစ်-တည်-သော (မာန-စသည်)။ သော (မာနော) ဟိ “အဟ”န္တိ ပဝတ္တိအာကာရတော ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနိယော။ အနုဋ္ဌိ။ ၂။ ၇၆။

ဒိဋ္ဌိတဏှာ (ထိ) [ဒိဋ္ဌိ + တဏှာ] (၁) ဒိဋ္ဌိဖြင့် တပ်မက်ခြင်း။ (၂) ဒိဋ္ဌိ(နှင့်) တဏှာ။ (၁) ဒိဋ္ဌိဇ္ဈောသာန-ကြည့်။ (၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိတဏှာပရိကပ္ပိတ (တိ) [ဒိဋ္ဌိတဏှာ + ပရိ-ကပ္ပိတ] ဒိဋ္ဌိ၊ တဏှာတို့ဖြင့်-ကြံစည်-တွေးဆ-အပ်သော (အခြင်းအရာ-စသည်)။ ဒိဋ္ဌိ-တဏှာပရိကပ္ပိတာကာရမတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၅၆။

ဒိဋ္ဌိတမ (ပု၊န) [ဒိဋ္ဌိ+တမ] မိစ္ဆာအယူဟူသော -အမှိုက်မှောင်- အမှိုက်တိုက်။ ဒိဋ္ဌိတမံ.... သဗ္ဗံ တမံ ဝိနောဒေတွာ။ မဟာနိ။ ၃၆။ (-စူဠနိ။ ၂၀၆။ မိလိန္ဒ။ ၃၇၃။)

ဒိဋ္ဌိတဿန (န၊ထိ) [ဒိဋ္ဌိ+တဿန] မိစ္ဆာအယူ ဖြင့်-ထိတ်လန့်-တုန်လှုပ်-ခြင်း၊ ထိတ်လန့်-တုန်လှုပ်-ကြောင်း ဖြစ်သော မိစ္ဆာအယူ။ “ပရိတဿိတဝိပုန္နိတမေဝါ”တိ အယံ ဒိဋ္ဌိ-တဿနာ နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁၀၂။ (-ဒီ၊ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁၅၇။ သီ၊ဋ္ဌိ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၁၈။)

ဒိဋ္ဌိတဠန (န) [ဒိဋ္ဌိ + တဠန] မိစ္ဆာအယူ ဟူသော -ရိုက်-ပုတ်-တီး-ခေါက်- ခြင်း၊ ရိုက်-ပုတ်-တီး-ခေါက်- ခြင်းနှင့် တူသော

တူသော မိစ္ဆာအယူ။ ဒိဋ္ဌိတိတ္တာနံ ကတ္တာ-ရော။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၇။

ဒိဋ္ဌိထာမ (ပု၊န) [ဒိဋ္ဌိ + ထာမ] မိစ္ဆာအယူ၏ စွမ်းအား၊ အယူမှား စွမ်းအား။ ဒိဋ္ဌိ-ထာမေနာ(မ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၀)တိ တဿာ ဒိဋ္ဌိယာ ထာမဂတဘာဝေန။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၈၄။ ဒိဋ္ဌိထာ-မေနာ (မ၊ဋ္ဌိ၊ ၄။ ၁၈၃)တိ ဒိဋ္ဌိဝသေန ဒိဋ္ဌိ-ဗလေန။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၃။ ၃၇၉။ (-သံ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၂၄၈၊ ၂၈၄။ အံ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၅၀။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၂၇၄။ သံ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၂၂၀။)

ဒိဋ္ဌိဒဏှက (ပု) [ဒိဋ္ဌိ + ဒဏှက] မိစ္ဆာအယူ ဟူသော - တုတ် - လှံတံ။ ဒိဋ္ဌိဂတိကဿ ဒိဋ္ဌိ-ဒဏှကေ ပဝေသိတာယ တဏှာရဇ္ဈယာ ဗန္ဓိတွာ။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၄။ ၁၄။ (-မ၊ဋ္ဌိ၊ ၃။ ၂၂၇။)

ဒိဋ္ဌိဒဿန (န) [ဒိဋ္ဌိ+ဒဿန] (၁) မိစ္ဆာအယူ -အယူမှား-ဖြင့် ရှုမြင်ခြင်း။ (၂) မှားယွင်းသော - အမြင် - အယူအဆ။ (၃) ဉာဏ် ပညာဖြင့် ရှုမြင်အပ်သော (ပညတ်, ပရမတ်)။ (၁),(၂) အတ္တနော ဒိဋ္ဌိဒဿနေန ယထာဒိဋ္ဌိ “အတ္တာ”တိ မညမာနာ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၁၂။ ဒိဋ္ဌိဒဿနေ ဂိဒ္ဓါ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၉၃။ (-ဥဒါန၊ ၄။ ၃၂၄။ သီ၊ဋ္ဌိ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၉၂။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၀၉။) (၃) ဒိဋ္ဌိသုဒန-ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိဒီပက (တိ) [ဒိဋ္ဌိ + ဒီပက] မိစ္ဆာအယူကို ပြတတ်သော။ ဒိဋ္ဌိဒီပကနိ ဝစနာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၉၆။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၄။ ၁၁။ အံ၊ဋ္ဌိ၊ ၃။ ၂၉၉။ (-ဒီ၊ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၂၂၇။ သီ၊ဋ္ဌိ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၇၈။ သီ၊ဋ္ဌိ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၇။ အံ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၂၇၈။)

ဒိဋ္ဌိဇေ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+ဇေ။ (ဒွမိဇေ သံ)] (၁) မိစ္ဆာ အယူဟူသော -အလံ-တံခွန်၊ အလံ-တံခွန်-နှင့်တူသော မိစ္ဆာအယူ။ (တိ) (၂)

မိစ္ဆာအယူ။ ဒိဋ္ဌိသုဉ္ဇရတ-ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိတိတ္ထ (န) [ဒိဋ္ဌိ+တိတ္ထ။ (ဒွမိတိထံ-သံ)] မိစ္ဆာအယူဟူသော ဆိပ်ကမ်း၊ ဆိပ်ကမ်းနှင့်

တဏှာဇေ (၁)(မဟာနိ၊ ၄။ ၁၅၇)။
ကြည့်။ (တိ) (၂) ဒိဋ္ဌာဓိပတေယျ-

သု။ (၁)
နှင့် ယူ
ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိနိဗ္ဗာန် (ထိ) [ဒိဋ္ဌိ+နိဗ္ဗာန်] ဒိဋ္ဌိဟူသော-နှစ်သက်-မြတ်နိုး-တတ်သော(တရား)၊ နှစ်သက်-မြတ်နိုး-တတ်သောဒိဋ္ဌိ။ ယော ဒိဋ္ဌိသု ဒိဋ္ဌိ-ရာဂေါ ဒိဋ္ဌိနိဗ္ဗာန်။ အံ၊၁။၃၁၇။

ဒိဋ္ဌိနိဗ္ဗာန် (န) [ဒိဋ္ဌိ+နိဗ္ဗာန်] ဉာဏ်ပညာဖြင့် ရှုဆင်ခြင်ခြင်း။ အောက်ပုဒ် (၄)(ခ),(ဂ)-ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိနိဗ္ဗာန်ကုန္တိ (ထိ) [ဒိဋ္ဌိ+နိဗ္ဗာန်+ခန္တိ။ ဒိဋ္ဌိ+နိဗ္ဗာန်ကုန္တိ] (၁) စူးစိုက်ရှုကြည့်၍၊ နှစ်သက်-ကျေနပ်-၍ ယူအပ်သော အယူ၊ စဉ်းစား-တွေး ကြံ လက်ခံ နှစ်သိမ့်သော အယူ။ (၂) (ရှေး)အယူကို-စူးစိုက်ရှုကြည့်-နှစ်သက်-ကျေနပ်-ခြင်း။ (၃) (မိမိ) ဉာဏ်ဖြင့် ရှုဆင်ခြင်၍ - နှစ်သက်-ကျေနပ် - လက်ခံ-ခြင်း။ (၄) (က) ဉာဏ်ပညာဖြင့် ရှုဆင်ခြင်ခြင်းငှါ ခံခြင်း။ (ခ) ဉာဏ်ပညာဖြင့် ရှုဆင်ခြင်ခြင်း၌ ခံခြင်း။ (ဂ) ဉာဏ်ပညာဖြင့် ရှုဆင်ခြင်ခြင်းကြောင့်-နှစ်သက်-ကျေနပ်-ခြင်း။

(၁) မာ (န) ဒိဋ္ဌိနိဗ္ဗာန်ကုန္တိယာ (အံ၊ ၁။၁၉၀။ မဟာနိ။၂၈၀)တိ အမှောက် နိဗ္ဗာ-ယိတော ခမိတော ဂဟိတဒိဋ္ဌိယာ သဒ္ဓိံ သမေ-တိတိပိ မာ ဂဏိတ္ထံ (န ဟောတိ)။ အံ၊ဌ၊၂။ ၁၈၂။ မဟာနိ၊ဌ၊၃၄၁။ အပရဿ စိန္တယ-တော ယထာပရိကပ္ပိတံ ကဉ္စိ အတ္ထံ “ဝေ-မေတံ န အညဿာ”တိ အဘိနိဝိသန္တဿ ကော ဒိဋ္ဌိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ယာ ယဿ တံ ကာရ-ဏံ နိဗ္ဗာယန္တဿ ပစ္စက္ခံ ဝိယ နိရူပေတွာ စိန္တေန္တဿ ခမတိ၊ သော “အတ္ထေတ”န္တိ ဒိဋ္ဌိနိဗ္ဗာန်ကုန္တိယာ ဂဏှာတိ၊ တံ သန္ဓာ-ယာဟ “မာ ဒိဋ္ဌိနိဗ္ဗာန်ကုန္တိယာ”တိ။ အံ၊ဌ၊ ၂။၁၆၆။ (-မ၊၂။၃၈၂-၃။ မဟာနိ။၃၁၄၊ ၃၈၄။ စူဠနိ။၁၂၅။)

(၂) သောလဒ္ဓိ မမ ဥပ္ပန္နာ အတ္ထိ ယုတ္တ-ရူပါ ဟုတွာ ဥပလဗ္ဗတိ၊ ဧဝံ ဂဟဏာ-

ကာရာ ဒိဋ္ဌိနိဗ္ဗာန်ကုန္တိ နာမ။ ပဌမပ္ပန္န-လဒ္ဓိသင်္ခါတာယ ဒိဋ္ဌိယာ နိဗ္ဗာန် ခမနာ-ကာရာ ဒိဋ္ဌိနိဗ္ဗာန်ကုန္တိ နာမ။ သံ၊ဌ၊၂။ ၃၁၇။ (-မ၊၃။၅၊၂၃။ သံ၊၁။၃၃၆-၈။ သံ၊၂။ ၃၅၁။ သံ၊ဌ၊၂။၁၁၃။ သံ၊ဌ၊၃။၄၇။ ဒီ၊ဌ၊ ၁။၁၉၆။)

(၃) အတ္တနော ဒိဋ္ဌိယာ နိဗ္ဗာယိတွာ ခမနံ ရစ္စနံ ဒိဋ္ဌိနိဗ္ဗာန်ကုန္တိ။ သီ၊ဌ၊သစ်၊၁။ ၁၉၀။

(၄) (က), (ခ), (ဂ) တထေဝ “ဝေ-မေတ”န္တိ ဒိဋ္ဌိယာ နိဗ္ဗာန်ကုမနံ ဒိဋ္ဌိနိဗ္ဗာ-န်ကုန္တိ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၅၉။ သံ၊ဌ၊၂။၄၇၅။ ဝိစာ-ရေန္တဿ ကတ္ထစိ ဒိဋ္ဌိယာ နိဗ္ဗာန်ကုမနံ ဒိဋ္ဌိ-နိဗ္ဗာန်ကုန္တိ။ မူလဌ၊၁။၇၀။ ယထာ ဝိတက္ကိ-တာကာရဿ ဒိဋ္ဌိသင်္ခါတာယ ဒဿန-ဘူတာယ ပညာယ နိဗ္ဗာန်ကုမနံ ရောစနံ ဒိဋ္ဌိနိဗ္ဗာန်ကုန္တိ။ အနုဌ၊၂။၆၃-၄။ (-အံ၊၁။ ၁၉၄၊၅၁၂။ ဒီ၊ဌ၊၃။၆၂။ သံ၊ဌ၊၃။၂၄၂။)

(ခ), (ဂ) ဒိဋ္ဌိယာ ပညာယ နိဗ္ဗာန် ဩလောကနံ ဒိဋ္ဌိနိဗ္ဗာန်၊ ခမနံ ခန္တိ၊ ဒိဋ္ဌိ-နိဗ္ဗာနေ ခန္တိ ဒိဋ္ဌိနိဗ္ဗာန်ကုန္တိ။ အဋ္ဌသာ၊ ယော။၇၉။

ဒိဋ္ဌိနိဗ္ဗာယနာ (ထိ၊န) [ဒိဋ္ဌိ+နိဗ္ဗာယနာ] အယူကို စူးစိုက်ရှုကြည့်ခြင်း၊ အယူကို စဉ်း စားတွေးကြံခြင်း။ ယာ တထာဘူတဿ... ဒိဋ္ဌိနိဗ္ဗာယနာ အဘိပ္ပသန္နာ။ ပေဋကော။ ၂၅၅။

ဒိဋ္ဌိနိဗ္ဗေသ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+နိဗ္ဗေသ] (၁) မိစ္ဆာအယူ ကို အကျယ်ညွှန်ပြခြင်း။ (၂) မိစ္ဆာအယူကို အကျယ်ညွှန်ပြ-ရာ-ကြောင်း - ဖြစ်သော -အပိုင်း-အခန်း-သဒ္ဓါအစဉ်။ ဒိဋ္ဌိနိဗ္ဗေ-သေ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၉၁။

ဒိဋ္ဌိနိဗ္ဗေသ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+နိဗ္ဗေသ] (၁) မိစ္ဆာအယူ ၏-ကွယ်ပျောက်-ချုပ်ငြိမ်း-ခြင်း။ (ထိ) (၂) မိစ္ဆာအယူ၏-ကွယ်ပျောက်-ချုပ်ငြိမ်း

-ရာ (နိဗ္ဗာန်)။ (၁) ဒိဋ္ဌိနိရောဓာ ခေါ် ဘိက္ခုသုတဝတော အရိယသာဝကဿ ဝိစိကိစ္ဆာ နုပုဇ္ဇတိ။ အံ၊ ၂။ ၄၄၈။ (တိ) (၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိနိရောဓဂါမိနိပဋိပဒါ (တိ) [ဒိဋ္ဌိနိရောဓဂါမိနိ + ပဋိပဒါ] မိစ္ဆာအယူ၏ - ကွယ်ပျောက် - ချုပ်ငြိမ်း - ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ (အာရုံပြုသော အားဖြင့်) ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော (မဂ္ဂင်) အကျင့်။ ဒိဋ္ဌိနိရောဓဂါမိနိပဋိပဒါဂဟဏေန သောတာပတ္တိမဂ္ဂေါ ဂဟိတော။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၂။

ဒိဋ္ဌိနိရောဓဂါမိ (တိ) [ဒိဋ္ဌိနိရောဓ + ဂမု + ဂါမိ။ ထိ-ဌိ-ဂါမိနိ] မိစ္ဆာအယူ၏ - ကွယ်ပျောက် - ချုပ်ငြိမ်း - ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ (အာရုံပြုသော အားဖြင့်) ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော။ ဒိဋ္ဌိနိရောဓဂါမိနိ* ပဋိပဒံ နုပုဇ္ဇာနာတိ။ အံ၊ ၂။ ၄၄၈။

ဒိဋ္ဌိနိဝုတ (တိ) [ဒိဋ္ဌိ + နိဝုတ] မိစ္ဆာအယူသည် - ပိတ်ဆို့ - တားမြစ် - အပ်သော (စိတ်-စသည်)။ ဒိဋ္ဌိနိဝုတံ စိတ္တံ ဒီဟိ ဝိပလ္လာသေဟိ ဝိပလ္လာသိယတိ။ နေတ္ထိ၊ ၇။ ၂။ (-နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၄၃။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၈၆။ နေတ္ထိ၊ ၀။ ၂၂၂။)

ဒိဋ္ဌိနိဝေသ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ + နိဝေသ] အောက်ပုဒ် နက်ကြည့်။ ဒိဋ္ဌိ (ဆန်းဒီသ) နိဝေသော (သုတ္တနိ၊ ၄၀၁။ မဟာနိ၊ ၅၇) တိ ဣဒံသစ္စာဘိနိဝေသသင်္ခါတာနိ ဒိဋ္ဌိနိဝေသနာနိ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၈။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၇၇။

ဒိဋ္ဌိနိဝေသန (န၊ တိ) [ဒိဋ္ဌိ + နိဝေသန] ဒိဋ္ဌိဟူသော နေအိမ်၊ နေအိမ်နှင့်တူသော ဒိဋ္ဌိ။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။ တဏှာနိဝေသန-လည်း ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိနိဿယ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ + နိဿယ] ဒိဋ္ဌိဟူသော မှီရာ၊ (နောက်နောက်သော ဒိဋ္ဌိ၏) မှီရာ ဖြစ်သော (ရှေးရှေးသော) ဒိဋ္ဌိ။ ဒွေ နိဿယာ တဏှာနိဿယော စ ဒိဋ္ဌိနိဿယော စ။

မဟာနိ၊ ၁၄၇၊ ၁၄၄။ စူဠနိ၊ ၂၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၂။ ဒိဋ္ဌိယောဝံ ဒိဋ္ဌိနိဿယာ၊ ဒိဋ္ဌိနိဿိတကာ ဒိဋ္ဌိဂတိကာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၀။ ပုရိမုပ္ပန္နာ ဒိဋ္ဌိယော အပရာပရုပ္ပန္နာနံ ဒိဋ္ဌိနံ အဝဿယာ ဟောန္တိတိ “ဒိဋ္ဌိယောဝံ ဒိဋ္ဌိနိဿယာ” တိ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၉၇။ (- ဒီ၊ ၃။ ၁။ ၁၁၃၊ ၁၁၅။ မ၊ ၁။ ၁။ ၉၁။ မဟာနိ၊ ၈၃၊ ၃၆၄။ နေတ္ထိ၊ ၃၄၊ ၅၅။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၆။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၈။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁။ ၂။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၇။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၉၅။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁။ ၃၁။ စူဠနိ၊ ၄။ ၆၀၊ ၁၃၃။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၂၇။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၉၉။ မ၊ ၄။ ၂။ ၉၂-၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၃၃။ နေတ္ထိ၊ ၀။ ၁၇၃၊ ၁၉၉။)

ဒိဋ္ဌိနိဿရဏ (တိ) [ဒိဋ္ဌိ + နိဿရဏ] (၁) (သက္ကာယ) ဒိဋ္ဌိမှ ထွက်မြောက်တတ်သော (သောတာပတ္တိမဂ်)။ (၂) (သက္ကာယ) ဒိဋ္ဌိမှ ထွက်မြောက်ရာ (နိဗ္ဗာန်)။ (၁) ဒိဋ္ဌိနိဿရဏံ နာမ ဒဿနမဂ္ဂေါ၊ တေန သမုစ္ဆန္တိတဗ္ဗတော၊ သော ပန နိဗ္ဗာနံ အာဂမ္မတံ သမုစ္ဆန္တိတိ။ (၂) တသ္မာ ဝုတ္တံ “ဒိဋ္ဌိနိဿရဏံ နိဗ္ဗာနံ (မ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၁)” န္တိ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၆၇-ချည်း။

ဒိဋ္ဌိနိဿိတ (တိ) [ဒိဋ္ဌိ + နိဿိတ] (က) အထင် အမြင်ကို မှီသော (ဒေသနာ)။ (ခ) အယူ မှားကို မှီသော (သီလ)။ (က) ပဉ္စေတေ ဒိဋ္ဌိနိဿိတာ။ ဝိ၊ ၅။ ၁၇၄။ (ခ) ယံ သီလေန သုဒ္ဓိတိ ဧဝံ သုဒ္ဓိဒိဋ္ဌိယာ ပဝတ္တိတံ၊ ဣဒံ ဒိဋ္ဌိနိဿိတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၂။ (-အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၂။)

ဒိဋ္ဌိနိဿိတက (တိ) [ဒိဋ္ဌိ + နိဿိတ + က] (နောက် နောက်သော မိစ္ဆာအယူသည်) မှီအပ်သော (ရှေးရှေးသော) မိစ္ဆာအယူ။ ဒိဋ္ဌိနိဿယ-ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိနုဒ္ဒ (တိ) [ဒိဋ္ဌိ + နုဒ္ဒ + အ] မိစ္ဆာအယူကို - နုတ်ပယ် - စွန့်ပစ် - တတ်သော (ဓုတင်၏ ဂုဏ်ကျေးဇူး-စသည်)။ ဧဝံ ခေါ် မဟာရာဇ

ဓုတဂုဏ်.... ဒိဋ္ဌိနုဒ္ဓိံ သဗ္ဗာကုသလဓမ္မနုဒ္ဓိံ။
မိလိန္ဒ။ ၃၃၆။

ဒိဋ္ဌိပကပ္ပနာ (ထိ၊န) [ဒိဋ္ဌိ+ပကပ္ပနာ] ဒိဋ္ဌိဖြင့်
အထွေထွေ ကြံဆခြင်း၊ အထွေထွေ ကြံဆ
ကြောင်းဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိ။ ဒေ ပကပ္ပနာ
တဏှာပကပ္ပနာ စ ဒိဋ္ဌိပကပ္ပနာ စ။ မဟာနိ။
၅၅၊ ၂၄၅။

ဒိဋ္ဌိပ(ပု)ကာရ (ပု၊န) [ဒိဋ္ဌိ + ပကာရ] ဒိဋ္ဌိ
အပြား၊ ဒိဋ္ဌိအမျိုးအစား။ ဒိဋ္ဌိဂတ (၂)၊ (၃)-
ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိပ(ပု)ကာသန (န၊ထိ) [ဒိဋ္ဌိ+ပကာသန]
(၁) မိစ္ဆာအယူကိုထင်စွာပြခြင်း။ (တိ) (၂)
မိစ္ဆာအယူကို ထင်စွာပြတတ်သော (ပုဒ်-
စသည်)။ (၁)ဒိဋ္ဌိပ(ပု)ကာသန အသမတ္ထ-
ဘာဝေန စ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။
၂၀၆။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊ ၂။ ၄၁၂။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၂၆။
သံ၊ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၂၃။ အံ၊ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၂၆။ အံ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၃၉။
မူလဋ္ဌိ၊ ၁။ ၇။ အနုဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁၀။ (- သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊
၁။ ၁၄၅။) (တိ) (၂) သဗ္ဗေဟေဝ ဒိဋ္ဌိပ-
ကာသနပဒေဟိ အနတ္တနိ “အတ္တာ”တိ
ဝိပလ္လာသော။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊ ၁။ ၄၉၉။

ဒိဋ္ဌိပက္ခ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+ပက္ခ] (၁) ဒိဋ္ဌိ၏-အသင်း
အပင်း-အပေါင်းအဖော်- ဖက်သား- အင်
အားစု။ (တိ) (၂) ဒိဋ္ဌိအားလျော်သော၊
ဒိဋ္ဌိသဘောရှိသော(တရား)။ အယံ ဒိဋ္ဌိ-
ပက္ခော(နေတ္ထိ။ ၇၃)တိ ယာ ဣဉ္ဇနာ အဋ္ဌိတိ
စ၊ အယံ မိစ္ဆာဘိနိဝေသဟေတုတယ ဒိဋ္ဌိ-
ပက္ခော။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၅၀။ (- နေတ္ထိ။ ၄၆၊
၁၃၈။ ပေဋကော။ ၂၇၄။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၁၈။
နေတ္ထိ၊ ၄။ ၉၀။ နေတ္ထိ၊ ၀။ ၁၈၆၊ ၂၃၁။)

ဒိဋ္ဌိပင်္က (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+ပင်္က] မိစ္ဆာအယူဟူသောနှံ
ညွှန်၊ နှံညွှန်နှင့်တူသော မိစ္ဆာအယူ။ သဗ္ဗော
ဒိဋ္ဌိပင်္ကော သံသာရပင်္ကော ဝေ ဝါ နိဗ္ဗာန-
ပါရမနေန တိဏ္ဏော။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၆၀။ (-
ထေရီ၊ ၄။ ၂၃၃။ သံ၊ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၂၂၇။)

ဒိဋ္ဌိပစ္စယ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+ပစ္စယ] (၁) မိစ္ဆာအယူ၏
အကြောင်း (အဝိဇ္ဇာ-စသည်)။ (တိ) (၂)
မိစ္ဆာအယူလျှင် (ဥပနိဿယ) အကြောင်းရှိ
သော။ (၁) တယိဒန္တိ တံ ဣဒံ ဒိဋ္ဌိဂတဉ္စ
ဒိဋ္ဌိပစ္စယဉ္စ ဒိဋ္ဌာရမ္မဏဉ္စ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၂။ ဒိဋ္ဌိ-
ပစ္စယော ဒိဋ္ဌိကာရဏံ၊ အဝိဇ္ဇာဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနန္တိ
အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၃။ ၂၂၃။ (တိ) (၂) ဒိဋ္ဌိ-
သင်္ခါရ-ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိပညတ္တိ (ထိ) [ဒိဋ္ဌိ+ပညတ္တိ] မိစ္ဆာအယူကို
အပြားအားဖြင့် သိစေ (ပညတ်)ခြင်း။ ဒိဋ္ဌိ-
ပညတ္တိယာ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၀)တိ ဒိဋ္ဌိယာ ပညာ-
ပနေ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊ ၃။ ၉၈။

ဒိဋ္ဌိပညာပန (န၊ထိ) [ဒိဋ္ဌိ+ပညာပန] အထက်ပုဒ်
နက် ကြည့်။ “သဿတော အတ္တာ စ လော-
ကော စာ”တိ ဒိဋ္ဌိပညာပနဝသေန ပဝတ္တံ။
ဒီ၊ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁၈၁။ (- ၂၀၂။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊ ၁။ ၄၅၉။)

ဒိဋ္ဌိပဋိလာဘ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+ပဋိလာဘ] (ဆိုင်ရာ
အကြောင်းနှင့် စပ်၍) ရအပ်သော အယူ
(မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိနှင့် သမ္မာဒိဋ္ဌိ)။ ဒိဋ္ဌိပဋိလာဘံပါဟံ
ဘိက္ခဝေ ဒုဝိဓေန ဝဒါမိ သေဝိတဗ္ဗမ္ပိ အသေ-
ဝိတဗ္ဗမ္ပိ။ မ၊ဃ၊ ၉၄။ ဒိဋ္ဌိယေဝ ပစ္စယဝသေန
ပဋိလဒ္ဓတာယ ဒိဋ္ဌိပဋိလာဘော။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၃။
၂၈၇။ (- မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၆၉။)

ဒိဋ္ဌိပဋိဝေဓ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+ပဋိဝေဓ] အရိယမဂ်ကို
ထိုးထွင်း၍သိခြင်း၊ မဂ္ဂသမ္မာဒိဋ္ဌိကို ထိုးထွင်း
၍ သိခြင်း။ ဒိဋ္ဌိပဋိဝေဓေ (ဒီ၊ဃ၊ ၂၀၉။
အံ၊ ၂။ ၄၀၇)တိ မဂ္ဂဒဿနေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၂၃။
အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၁။ = သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ ပဋိဝိဇ္ဇာနေ။
တေနာဟ “မဂ္ဂဒဿနေ”တိ။ သစ္စသမ္ပုဋ္ဌိဝေ-
ဓေဟိ ဣဇ္ဈမာနေ မဂ္ဂသမ္မာဒိဋ္ဌိ သိဒ္ဓါ ဝေ
ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊ ၃။ ၂၅၉။ (- ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၈။
အံ၊ဋ္ဌိ၊ ၃။ ၁၅၉။)

ဒိဋ္ဌိပဋိသေဓက (တိ) [ဒိဋ္ဌိ+ပဋိသေဓက] မိစ္ဆာ
အယူကို တားမြစ်တတ်သော။ ဒိဋ္ဌိပဋိသေဓ-

ကော နေဝ အာဂမော။ အဘိ၊ဌ၊၁။၃၈၃။
စူဠနိ၊ဌ၊၆၉။ ဒိဋ္ဌိ* မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ* ပဋိသေဓေတိ-
တိ ဒိဋ္ဌိပဋိသေဓကော။ အဋ္ဌသာ၊ယော။
၁၈၃။

ဒိဋ္ဌိပတိရူပက (တိ) [ဒိဋ္ဌိ+ပတိရူပက] မိစ္ဆာအယူ
၏ အတုအယောင် ဖြစ်သော၊ မိစ္ဆာအယူနှင့်
တူသော (မာန)။ အသွိမာနသေဝ ဝစနံ
ဒိဋ္ဌိပတိရူပကတ္တေန တဿ ဩဋ္ဌာရိကတ္တာ။
ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁၀၉။

ဒိဋ္ဌိပတ္တနာ (ထိ) [ဒိဋ္ဌိ+ပတ္တနာ] မိစ္ဆာအယူဖြင့်
-တောင့်တ-မြော်လင့်-ခြင်း။ တောင့်တ
-မြော်လင့်-ကြောင်းဖြစ်သော မိစ္ဆာအယူ။
ဒိဋ္ဌိကမ္မသမာဒါန-ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိပ(ပု)ဓာန (တိ) [ဒိဋ္ဌိ+ပဓာန] ဒိဋ္ဌိပြဓာန်း
သော၊ ပြဓာန်းသော ဒိဋ္ဌိရှိသော (တရား)။
ပစ္စိမကာနိ ပန တာနိ ဒိဋ္ဌိပဓာနတ္တာ ဒိဋ္ဌိ-
သဘာဝတ္တာ ဒိဋ္ဌိဝိသယတ္တာ စ ဒိဋ္ဌိစရိတဿ
ဥပက္ကိလေသတိ ဝုတ္တာ။ နေတ္ထိ၊ဌ၊၁၉၉။
တထာပဝတ္တော ဒိဋ္ဌိပဓာနော။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊
၁။၄၃၀။ (-နေတ္ထိ၊ဋ္ဌိ၊၁၁၁။ နေတ္ထိ၊ဝိ။
၂၆၅။)

ဒိဋ္ဌိပပဉ္စ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+ပပဉ္စ] (၆၂-ပါးသော)မိစ္ဆာ
ဒိဋ္ဌိဟူသော - ချဲ့ထွင် - ကြာမြင့်စေ - တတ်
သော(တရား)။ ဒွါသဋ္ဌိ ဒိဋ္ဌိယော ဒိဋ္ဌိပပဉ္စော
နာမ။ ဒိ၊ဌ၊၂။၃၁၃။ (-အံ၊ဌ၊၃။၁၇၂။
ဥဒါန၊ဌ၊၃၃၈။)

ဒိဋ္ဌိပပဉ္စသင်္ခါ (ထိ) [ဒိဋ္ဌိ+ပပဉ္စ+သင်္ခါ] (၆၂-
ပါးသော) မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဟူသော-ချဲ့ထွင်-ကြာ
မြင့်စေ-တတ်သော တရားအဖို့။ ဒိဋ္ဌိပပဉ္စ-
သင်္ခါ မာနပပဉ္စသင်္ခါ။ မဟာနိ၊၂။၂၁၇။

ဒိဋ္ဌိပပါတ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+ပပါတ] မိစ္ဆာအယူဟူ
သော-ကမ်းပါးစောက်-ကမ်းပါးပြတ်။ ဒိဋ္ဌိ-
ပပါတော ဒိဋ္ဌာနုသယော။ ပဋိသံ၊၁၃၂။ အံ၊

ဌ၊၃။၃၃၂။ ဒိဋ္ဌိယေဝ ဒုရုတ္တရဋ္ဌေန ပပါတော-
တိ ဒိဋ္ဌိပပါတော။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၄၆။

ဒိဋ္ဌိပ(ပု)ဘေဒ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+ပဘေဒ] ဒိဋ္ဌိအပြား၊
ဒိဋ္ဌိအမျိုးအစား။ ဒသဟာကာရေဟိ ဒိဋ္ဌိပ-
ဘေဒေါဝုတ္တော။ အဘိ၊ဌ၊၁။၄၀၂။ မဟာ-
နိ၊ဌ၊၂။၁၁။ (- နေတ္ထိ၊ဝိ။၃၁၆။)

ဒိဋ္ဌိပရာမာသ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+ပရာမာသ] (၁) မိစ္ဆာ
ဒိဋ္ဌိဖြင့် မှားမှားယွင်းယွင်း သုံးသပ်ခြင်း။ (၂)
မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဟူသော မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်
တတ်သော သဘော။ (၁) ဒိဋ္ဌိပရာမာ-
သေနာ (မ၊ဌ၊၄။၁၈၃)တိ ဒိဋ္ဌိဝသေန ဓမ္မ-
သဘာဝံ အတိက္ကမိတ္တာ ပရာမာသေန။ မ၊ဋ္ဌိ၊
၃။၃၇၉။ (-သံ၊ဌ၊၂။၂၄၈။ အံ၊ဌ၊၂။၅၀။)
(၂) ဒိဋ္ဌိပရာမာသေနာ (မ၊ဌ၊၂။၁၀)တိ ဒိဋ္ဌိ-
သင်္ခါတပရာမသနေန။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၈၄။ ဒိဋ္ဌိယေဝ
“ဣဒံ ပရ”န္တိ အာမသတိ၊ ပရတော ဝါ
အာမသတိတိ ဒိဋ္ဌိပရာမာသော။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။
၄၆။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၃၅၁။ (-အဘိ၊ဓ။၂၃၆။
၂၈၅။ ပဋိသံ၊၁၃၃၊၁၅၅။ အံ၊ဌ၊၃။၃၃၂။
ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁၈၇။ သာရတ္ထ၊၃။၈၈။)

ဒိဋ္ဌိပရိဂ္ဂဟ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ + ပရိဂ္ဂဟ] ဒိဋ္ဌိဖြင့် ပိုင်း
ခြား၍ယူခြင်း၊ ဒိဋ္ဌိဖြင့် သိမ်းပိုက်ခြင်း၊ သိမ်း
ပိုက်တတ်သော ဒိဋ္ဌိ။ တဏှာပရိဂ္ဂဟ(မဟာနိ။
၄၃၊၂၁၄။ မဟာနိ၊ဌ၊၁၄၈)ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိပရိတဿနာ (ထိ) [ဒိဋ္ဌိ+ပရိတဿနာ] ဒိဋ္ဌိ
ဖြင့်-ထိတ်လန့်-တုန်လှုပ်-ခြင်း၊ ထိတ်လန့်
-တုန်လှုပ်-ကြောင်း ဒိဋ္ဌိ။ ခန္ဓပဉ္စကေ
“အဟံ မမာ”တိ ဂဟဏေန ဥပ္ပန္နံ တဏှာ-
ပရိတဿနံ ဒိဋ္ဌိပရိတဿနဉ္စ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၁၂။

ဒိဋ္ဌိပရိတာ(တ္တာ)သ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+ပရိတာ(တ္တာ)-
သ] အထက်ပုဒ်နက်ကြည့်။ ဒိဋ္ဌိပရိတ္တာသော။
နေတ္ထိ၊ဋ္ဌိ၊၉၀။

ဒိဋ္ဌိပရိဒီပန (န၊ထိ) [ဒိဋ္ဌိ+ပရိဒီပန] မိစ္ဆာအယူ
ကို ထက်ဝန်းကျင်မှ ပြခြင်း။ အလဂဗ္ဗေ

ဟေဋ္ဌာ ဒိဋ္ဌိပရိဗ္ဗဿန ဥဋ္ဌိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၈၀။

ဒိဋ္ဌိပရိဗ္ဗဿန (တိ) [ဒိဋ္ဌိ+ပရိဗ္ဗဿန] မိစ္ဆာ
အယူ၌ (အလုံးစုံသော အဖို့အားဖြင့်)တည်
နေသော၊ မိမိ၏အယူဝါဒဟူသော နေအိမ်၌
အမြဲမပြတ် မှီကပ်နေသောသူ။ ဒိဋ္ဌိပရိဗ္ဗ-
ဿနာ (သုတ္တနိ။၄၁၆။ မဟာနိ။၂၂၂)တိ
အတ္တနော အတ္တနော ဒိဋ္ဌိယာ ဝသမာနာ။
သုတ္တနိ။၄၂။၂၆၉။ မဟာနိ။၄။၃၁၆။ (-
မဟာနိ။၂၂၃၊၂၃၆။ မဟာနိ။၄။၃၂၀။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊
၂။၂၃၇။)

ဒိဋ္ဌိပရိယုဋ္ဌ (န) [ဒိဋ္ဌိ + ပရိယုဋ္ဌ] အောက်ပုဒ်
နက်ကြည့်။ ပရိယုဋ္ဌာတိတိ ပရိယုဋ္ဌ၊ ဒိဋ္ဌိပရိ-
ယုဋ္ဌ။ မူလဋီ၊၂။၁၂၅။

ဒိဋ္ဌိပရိယုဋ္ဌာန (န) [ဒိဋ္ဌိ + ပရိယုဋ္ဌာန] မိစ္ဆာ
အယူဟူသော (စိတ်ကို) မြှေးယှက်လျက်-
ထကြ-သောင်းကျန်း-တတ်သော တရား၊
(စိတ်ကို) မြှေးယှက်လျက်-ထကြ-သောင်း
ကျန်း-တတ်သော မိစ္ဆာအယူ၊ (ကုသိုလ်ဖြစ်
ခွင့်ကို) လုယူတတ်သော မိစ္ဆာအယူ။ (ယင်း
သည်—၁၈-ပါး ရှိ၏။ ပဋိသံ။၁၃၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၃။၃၃၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅။) ဒိဋ္ဌိယော ဝေ
ဟိ သမုဒါစာရဝသေန စိတ္တံ ပရိယောနန္ဒန္တိ-
ယော ဥဋ္ဌဟန္တိတိ ဒိဋ္ဌိပရိယုဋ္ဌာနာနိ နာမ
ဟောန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁-၂။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊
၄၁၇။ အဘိ၊က။၁၈၅၊၂၁၁၊၃၂၄၊၃၆၂။
ပဋိသံ။၁၂၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၈။)

ဒိဋ္ဌိပရိဋ္ဌာဟ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+ပရိဋ္ဌာဟ] မိစ္ဆာအယူ
ဟူသော (မိမိကို) - ထက်ဝန်းကျင်- ပြင်း
ထန်စွာ-လောင်ကျွမ်း- လောင်မြိုက်-တတ်
သော တရား။ ဒိဋ္ဌိယေဝ အတ္တာနံ အနုဒဟ-
တိတိ ဒိဋ္ဌိပရိဋ္ဌာဟော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။ အံ၊
ဋ္ဌိ၊၃။၃၅၁။ (-အံ၊၁။၃၁၇။ ပဋိသံ။၁၂၂။
အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၂၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။
၁၃၈။)

အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၂၉—ပ မ-ဗ-သ-၈

ဒိဋ္ဌိပလိဗောဓ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ + ပလိဗောဓ] မိစ္ဆာ
အယူ ဟူသော- ထက်ဝန်းကျင်-ပိတ်ပင်-
နှောင့်ရှက် - ကန့်ကွက် - တားဆီး - တတ်
သော တရား။ ဒိဋ္ဌိယေဝ မောက္ခာဝရဏဋ္ဌေန
ပလိဗောဓောတိ ဒိဋ္ဌိပလိဗောဓော။ ပဋိသံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၄၆။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၃၅၁။ (-ပဋိသံ။၁၃၂။
အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၂။ မဟာနိ။၄။၂၆၆။)

ဒိဋ္ဌိပဿနာ (ထိ) [ဒိဋ္ဌိ + ပဿနာ] မှားသော
အယူအမြင်၊ အယူမှားဟူသော အမြင်။ ဝေ-
ရူပံ “အတ္တာ”တိ ဒိဋ္ဌိပဿနာယ ပဿတိ။
သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၇။ ဒိဋ္ဌိပဿ-
နာယာတိ ဒိဋ္ဌိယာ ပဿနာယ။ အဋ္ဌသာ၊
ယော။၁၈၇။

ဒိဋ္ဌိပဋ္ဌာသ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ + ပဋ္ဌာသ] (၁) မိစ္ဆာ
အယူကို မှီသော - အဖျင်းမှု - အင်တူပြု-
ပြိုင်ဆိုင် - ခြင်း၊ အယူဝါဒပြိုင်ခြင်း။ (၂)
အဖျင်းမှု - အင်တူပြု - ပြိုင်ဆိုင် - ခြင်းဖြင့်
ဖြစ်သော အယူ၊ အင်တူပြုပြိုင်ဖက် အယူ။ (၁)
ဒိဋ္ဌိပဋ္ဌာသော(အံ၊၁။၇၈)တိ ဒိဋ္ဌိ နိဿာယ
ဥပ္ပဇ္ဇနကော ယုဂဂ္ဂါဟလက္ခဏော ပဋ္ဌာသော
ဒိဋ္ဌိပဋ္ဌာသော နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂။ = ဒိဋ္ဌိ-
သန္နိဿယော ပဋ္ဌာသော ယုဂဂ္ဂါဟော။ အံ၊
ဋ္ဌိ၊၂။၄၆။ (၂)=(မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀)တိ
ယုဂဂ္ဂါဟဝသေန လဒ္ဓိ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၄၀။

ဒိဋ္ဌိပါရိသုဒ္ဓိ (ထိ) [ဒိဋ္ဌိ + ပါရိသုဒ္ဓိ] အယူ၏
ထက်ဝန်းကျင် စင်ကြယ်ခြင်း။ အယံ ဝုစ္စတိ
ဗျဉ္ဇပဇ္ဇာ ဒိဋ္ဌိပါရိသုဒ္ဓိ။ အံ၊၁။၅၁၆။ (-
၅၁၅။)

ဒိဋ္ဌိပါရိသုဒ္ဓိပဓာနိယင်္ဂ (န) [ဒိဋ္ဌိပါရိသုဒ္ဓိ+ပဓာ-
နိယ + အင်္ဂ] (၁) အယူ၏ ထက်ဝန်းကျင်
စင်ကြယ်ခြင်းငှါ အားထုတ်အပ်သော (ဝီရိ-
ယ-ဟူသော) အဖို့အစု။ (၂) အယူ၏ ထက်
ဝန်းကျင် စင်ကြယ်ခြင်း၏ ပြဓာန်းသော
အကြောင်း။ ဣဒံ ဝုစ္စတိ ဗျဉ္ဇပဇ္ဇာ ဒိဋ္ဌိပါရိ-
သုဒ္ဓိပဓာနိယင်္ဂ။ အံ၊၁။၅၁၆။ ပါရိသုဒ္ဓိ-

ပဓာနိယကံ (အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၇)။
နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိပါသ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+ပါသ] မိစ္ဆာအယူဟူသော
ကျေဘုကွင်း၊ ကျေဘုကွင်းနှင့်တူသော မိစ္ဆာ
အယူ။ သတ္တာနံ စိတ္တေသု ဒိဋ္ဌိပါသံ ခိပန္တိ။
သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၇။ (-ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၇၁။ ကခါ၊
ဋ္ဌ၊သစ်။၃၇၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၇။)

ဒိဋ္ဌိပိပါသာ (ထိ) [ဒိဋ္ဌိ+ပိပါသာ] ဒိဋ္ဌိ-ဟူသော
-မှတ်သိပ်-ဆာလောင်-ခြင်း။ ဒိဋ္ဌိပိပါသာ
ဒိဋ္ဌိပရိဋ္ဌာဟော။ အံ၊၁။၃၁၇။

ဒိဋ္ဌိပုရ(ရေ)က္ခာရ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+ပုရ(ရေ)က္ခာရ]
ရွှေ၌ထား- ရွှေသွားပြု-ရွှေဆောင်ပြု-အပ်
သော-မိစ္ဆာအယူ။ အယံ ဒိဋ္ဌိပုရေက္ခာရော။
မဟာနိ၊၅၆။ (-၂၅၃-၄။)

ဒိဋ္ဌိပုတ္တ (တိ) [ဒိဋ္ဌိ+အန္တ+ပုတ္တ။ အလယ်ပုဒ်
ကျေ။ ဒိဋ္ဌိ+ပုတ္တ။ ဒိဋ္ဌာ+ပုတ္တ။ ဋ္ဌာ-၏ အာ-
ကို လု-ပြု။ နိတိ၊သုတ္တ။၁၁၇၅။] (၁) သော-
တာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌ (နိဗ္ဗာန်သို့)
ရောက်သော။ (၂) သောတာပတ္တိမဂ်ပညာ
ဖြင့် (နိဗ္ဗာန်သို့)ရောက်သော။ (၃) (ကိုယ့်
ဆိုင်ရာဉာဏ်ဖြင့် ၄-ပါးသော သစ္စာကို)သိမြင်
၍(နိဗ္ဗာန်သို့)ရောက်သောသူ။ ယင်း-သည်-
အောက်ဖလဋ္ဌာန် ၃-ယောက်နှင့် အထက်မဂ္ဂ-
ဋ္ဌာန် ၃-ယောက်အားဖြင့် သေက္ခ ၆-ယောက်
ဖြစ်၏ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၄၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။၃၀၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၇။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၄၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၂။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၁၄၇။)
သုက္ခဝိပဿကပုဂ္ဂိုလ်၊ အရူပဈာနသမာပတ်
၄-ပါးမှ ထ၍ ဒိဋ္ဌိပုတ္တ-အဖြစ်သို့ ရောက်သူ
၄-ယောက်အားဖြင့် ၅-ယောက်ဖြစ်၏(အံ၊ဋ္ဌ၊
၃။၁၅၂)။ သုက္ခဝိပဿကပုဂ္ဂိုလ်၊ ရူပဈာန-
လာဘီပုဂ္ဂိုလ်၊ အထက်ဖော်ပြပါ သေက္ခ
၆-ယောက်အားဖြင့် ၈-ယောက်ဖြစ်၏(မော၊
ဇ္ဇေဒနီ။၃၅၆)။

(၁) ဒိဋ္ဌန္တံ ပတ္တောတိ ဒိဋ္ဌိပုတ္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၃။၇၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၃။၁၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၉၈။ ဒိဋ္ဌန္တံ ပတ္တောတိ
(ဒိဋ္ဌဿ အန္တော အနန္တရော ကာလော
ဒိဋ္ဌန္တော၊) ဒဿနသင်္ခါတဿ သောတာပတ္တိ-
မဂ္ဂဉာဏဿ အနန္တရံ ပတ္တောတိ အတ္တော။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။
အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၇။ (-ဒီ၊၃။
၈၇။ မ၊၂။၁၀၃၊၁၄၂။ အံ၊၁။၇၄၊၁၁၆-၇။
အံ၊၂။၄၀၃၊၄၅၅။ အံ၊၃။၅၂၊၂၇၄။ အဘိ၊ပု။
၁၀၃၊၁၈၃။ အဘိ၊က။၅၂။ မိလိန္ဒ။၁၀၉၊၁၆၃။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂-၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၃။ မော၊
ဇ္ဇေဒနီ။ ၃၅၆။)

(၂) ဒိဋ္ဌတ္တာ ပတ္တောတိ ဒိဋ္ဌိပုတ္တော-
(ပဋိသံ၊၂၄၈)တိ သောတာပတ္တိမဂ္ဂက္ခဏေ
သမ္ပယုတ္တေန ပညိန္ဒြိယေန ပဌမံ နိဗ္ဗာနဿ
ဒိဋ္ဌတ္တာ ပစ္စာ သောတာပတ္တိဖလာဒိဝသေန
နိဗ္ဗာနံ ပတ္တောတိ ဒိဋ္ဌိပုတ္တော၊ ပညိန္ဒြိယ-
သင်္ခါတဿ ဒိဋ္ဌိယာ နိဗ္ဗာနံ ပတ္တောတိ ဝုတ္တံ
ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၂-၃။

(၁) , (၂) ဒိဋ္ဌန္တံ ပတ္တော၊ ဒိဋ္ဌတ္တာ ဝါ
ပတ္တောတိ ဒိဋ္ဌိပုတ္တော။ တတ္ထ ဒိဋ္ဌန္တံ ပတ္တော-
တိ ဒဿနသင်္ခါတဿ သောတာပတ္တိမဂ္ဂ-
ဉာဏဿ အနန္တရံ ပတ္တောတိ အတ္တော။
ဒိဋ္ဌတ္တာတိ စတုသစ္စဒဿနသင်္ခါတဿ ပညာ-
ယ နိရောဓဿ ဒိဋ္ဌတ္တာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄။ ဒိဋ္ဌိ-
ယာ ပတ္တောတိ ဒိဋ္ဌိပုတ္တော၊ စတုသစ္စဒဿန-
သင်္ခါတဿ ဒိဋ္ဌိယာ နိရောဓပုတ္တောတိ
အတ္တော။ ဒိဋ္ဌန္တံ ဝါ ပတ္တောတိ ဒိဋ္ဌိပုတ္တော၊
ဒဿနသင်္ခါတဿ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဉာဏဿ
အနန္တရပုပ္ဖတ္တောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ နေတ္တိ၊
ဋ္ဌ၊၁၄၇။ (-နေတ္တိ။၁၆၄။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၄၂။
ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၃။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၁၀၉။ သာရတ္ထ၊၂။
၁၈၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၁။၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၀၊၄၂၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊

၁။၆။ အနုဋီ၊ ၃။၄၇။) (၃) အနက်လည်း ဆက်ကြည့်။

(၃) ဒိဋ္ဌိပုတ္တော။ ဒိဋ္ဌိဿာတိ ကိ? ဒိဋ္ဌိပုတ္တော။ ဒိဋ္ဌိယာ ဝါ ပတ္တောတိ ဒိဋ္ဌိပုတ္တော။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၇၅။ ဒိဋ္ဌိပုတ္တ (၂) နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိပုဒ် (တိ) [ဒိဋ္ဌိ+ပုဒ်] ရှေးအယူမှားသည်ပင် နောက်အယူမှား၏ ဖြစ်ရာ၊ နောက်အယူမှား၏ ဖြစ်ရာဖြစ်သော ရှေးအယူမှား။ ဒိဋ္ဌိဂတိက-ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိပုဝါဒက (တိ) [ဒိဋ္ဌိ+ပုဝါဒက] အယူကို အပြားအားဖြင့် ပြောဆိုရာဖြစ်သော၊ အယူပြိုင်ရာဖြစ်သော (အာရာမ-စသည်)။ သမယပုဝါဒကတိ ဒိဋ္ဌိပုဝါဒက။ တတ္ထ ဟိ နိသိန္နာ တိတ္ထိယာ အတ္တနော အတ္တနော သမယံ ပဝဒန္တိ။ ဒီ၊ ၁။ ၄၄။ မ၊ ၁။ ၂၄။ သံ၊ ၁။ ၁၃။ အံ၊ ၁။ ၂၃။ မူလ၊ ၁။ ၆၀။ (-သီ၊ ၁။ ၁၆၇။)

ဒိဋ္ဌိပုသင်္ဂဘယ (န) [ဒိဋ္ဌိ+ပသင်္ဂ+ဘယ] မိစ္ဆာအယူ၌လျဉ်းပါးခြင်းမှ ကြောက်ခြင်း။ ကမ္မေ ဒိဋ္ဌိပုသင်္ဂဘယ။ ဝဇီရ၊ ၅၆၅။

ဒိဋ္ဌိပု(ပ)ဟာန (န) [ဒိဋ္ဌိ + ပဟာန] မိစ္ဆာအယူကို စွန့်ပယ်ခြင်း။ တေသံ ဒိဋ္ဌိပုဟာနတ္ထံ၊ ဣဒ္ဓိ ဒဿေဟိ ဂေါတမိ။ အပ၊ ၂။ ၂၁၃။ ထေရီ၊ ၁။ ၁၅၄။ သောတာပတ္တိမဂ္ဂေန ဒိဋ္ဌိပဟာနံ ဒဿေတွာ။ မ၊ ၁။ ၁၇၇။ (-ပေဋကော၊ ၂၇၅၊ ၂၉၄။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၉၉။ မ၊ ၁။ ၂၇၇။ မ၊ ၁။ ၂။ ၂၀၀။)

ဒိဋ္ဌိဗန္ဓန (န၊ ထိ) [ဒိဋ္ဌိ + ဗန္ဓန] ဒိဋ္ဌိဖြင့် တုန်လှုပ်ခြင်း၊ တုန်လှုပ်ကြောင်း ဒိဋ္ဌိ။ ဒိဋ္ဌိဗန္ဓနာယ ဗန္ဓမာနံ။ မဟာနိ၊ ၃၅၊ ၃၁၉။ (-စူဠနိ၊ ၂၂၁။ မဟာနိ၊ ၁။ ၁၃၆။)

ဒိဋ္ဌိဗဒ္ဓ (တိ) [ဒိဋ္ဌိ+ဗဒ္ဓ] ဖွဲ့တုပ်-ချည်နှောင်-တတ်သော ဒိဋ္ဌိ၊ ဒိဋ္ဌိနှောင်ကြိုး။ တတ္ထ မေ ဒိဋ္ဌိဗဒ္ဓေါ နတ္ထိ။ သံ၊ ၁။ ၂၁၃။

ဒိဋ္ဌိဗန္ဓ (တိ) [ဒိဋ္ဌိ+ဗန္ဓ] အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဂဒ္ဒ၊ လော ဝိယ ဒိဋ္ဌိဗန္ဓော။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၅၂။

ဒိဋ္ဌိဗန္ဓန (န) [ဒိဋ္ဌိ+ဗန္ဓန] မိစ္ဆာအယူဟူသော - (ဖြေ - လွတ် - နိုင်ခံသော) အနှောင်အဖွဲ့ - နှောင်ကြိုး - နှောင်အိမ်။ ဒိဋ္ဌိယေဝ ဒုမ္မောစနိယဌေန ဗန္ဓနန္တိ ဒိဋ္ဌိဗန္ဓနံ။ ပဋိသိ၊ ၁။ ၄၆။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၁။ (-ပဋိသိ၊ ၁။ ၂၃၂။ မဟာနိ၊ ၃၄၂။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၃၂။ မဟာနိ၊ ၁။ ၂၆၆။)

ဒိဋ္ဌိဗန္ဓနဗဒ္ဓ=ဒိဋ္ဌိဗန္ဓနဗန္ဓ (တိ) [ဒိဋ္ဌိဗန္ဓန+ဗဒ္ဓ=ဗန္ဓ] ဒိဋ္ဌိနှောင်ကြိုးဖြင့် နှောင်ဖွဲ့အပ်သော၊ ဒိဋ္ဌိနှောင်ကြိုး အဖွဲ့ခံသော၊ သူ။ ဒိဋ္ဌိဗန္ဓနဗဒ္ဓါ (=ဗန္ဓာ၊ သျှာ၊ ဣ၊ က) တေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၃၇။ (-ဒီ၊ ၁။ ၂၀၀။ သီ၊ ၁။ ၁၆၇။)

ဒိဋ္ဌိဗန္ဓ (ပ) [ဒိဋ္ဌိ+ဗန္ဓ] မိစ္ဆာအယူဟူသော - အနှောင်အဖွဲ့ - နှောင်ကြိုး - နှောင်အိမ်။ တဏှာဗန္ဓံ ဝါ ဒိဋ္ဌိဗန္ဓံ ဝါ န ကရေတိ။ မဟာနိ၊ ၂၅၅။

ဒိဋ္ဌိဗလ (န) [ဒိဋ္ဌိ+ဗလ] မိစ္ဆာအယူ၏စွမ်းအား၊ အယူမှားစွမ်းအား။ ဒိဋ္ဌိထာမ-ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိဗလဝဂ္ဂါဟ (ပ) [ဒိဋ္ဌိ+ဗလဝ+ဂါဟ] အားရှိသော အယူကိုယူခြင်း၊ အားကောင်းသော အယူကိုယူခြင်း။ ဒိဋ္ဌိဗလဝဂ္ဂါဟံ ဂဟေတွာ။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂၆၉။

ဒိဋ္ဌိဗျသန (န) [ဒိဋ္ဌိ+ဗျသန။ (ဒွမ္ပိရသန-သံ)] (၁) သမ္မာအယူ၏ပျက်စီးခြင်း။ (၂) (သမ္မာအယူကို) ဖျက်ဆီးတတ်သော မိစ္ဆာအယူ။ (၁)၊ (၂) ဒိဋ္ဌိဗျသနဟေတု ဝါ ကာယဿ ဘေဒါ ပရံ မရဏာ...နိရယံ ဥပပဇ္ဇန္တိ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၉၆။ အံ၊ ၂။ ၁၃၀။ ဒိဋ္ဌိဗျသနေန ဝါ ဖုဋ္ဌဿ။ ပဋိသိ၊ ၁။ ၂၃၇။ မဟာနိ၊ ၃၅၅။ စူဠနိ၊ ၂။ ၂၂၁။ (-ဝိ၊ ၅။ ၂၃၀၊ ၂၃၇။ အံ၊ ၂။ ၁၂၉။ မဟာနိ၊ ၁၄၊ ၃၂၀။ စူဠနိ၊ ၂။ ၂၀၇၊ ၂၂၂။ မိလိန္ဒ၊ ၁၉၄။ မဟာနိ၊ ၁။ ၁၃၆။) (၂) သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဝိနာသယ-

မာနာ ဥပ္ပန္နာ ဒိဋ္ဌိဝေဗျသနံ ဒိဋ္ဌိဗျသနံ။ ဒီ၊ဌ၊
၃။၂၁။ အဘိ၊ဌ၊၂။၉၆။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁၄၃။
မဟာနိ၊ဌ၊၆၇။၂၂၀။ သာရတ္ထ၊၃။၄၇၅။ ဒိဋ္ဌိ
ဝေ သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ ဗျသနံ ဝိနာသကံ ဒိဋ္ဌိဗျ-
သနံ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၃၄၄။

ဒိဋ္ဌိဗြဟ္မစရိယေသနာ (ထိ) [ဒိဋ္ဌိ+ဗြဟ္မစရိယ+
သေနာ] မိစ္ဆာအယူဟု သမုတ်အပ်သော အ
ကျင့်မြတ်ကို ရှာမှီးခြင်း။ ဒိဋ္ဌိဂတသမ္မတဿ
ဗြဟ္မစရိယဿ သေနာ ဒိဋ္ဌိဗြဟ္မစရိယေသနာ။
ဣတိဝုတ်၊ဌ၊၁၈၇။

ဒိဋ္ဌိဘဏ္ဍန (ပု၊န) [ဒိဋ္ဌိ+ဘဏ္ဍန] မိစ္ဆာအယူဖြင့်
-ငြင်းခုံခြင်း-ခိုက်ရန်ဖြစ်ခြင်း၊ မိစ္ဆာအယူ
ဖြင့် - ငြင်းခုံခြင်း - ခိုက်ရန်ဖြစ်ခြင်း - ငှါ
ကြိုတင်တိုင်ပင်ခြင်း။ ဒိဋ္ဌိကလဟ-ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိဘာဂိယ (တိ) [ဒိဋ္ဌိဘာဂ+ဣယ] (က)
မိစ္ဆာအယူဟူသော အဖို့ရှိသော။ (ခ) မိစ္ဆာ
အယူဟူသော အဖို့၌-ဖြစ်-ယှဉ်-ပါဝင်-
သော။ ယာ ဟိ အဇ္ဈတ္တဝတ္ထုကာ ယာ ဒိဋ္ဌိ-
ဘာဂိယေန ဘဝိဿတိ။ ပေဋကော။၂၂၇။

ဒိဋ္ဌိမညနာ (ထိ) [ဒိဋ္ဌိ + မညနာ] (၁) မိစ္ဆာ
အယူဖြင့်-မှတ်ထင် - ကြံဆ - ခြင်း၊ မှတ်
ထင်-ကြံဆ-ကြောင်း မိစ္ဆာအယူ။ (၂)
မိစ္ဆာအယူကို အမှီပြု၍ဖြစ်သော-မှတ်ထင်-
ကြံဆ-ခြင်း။ (၁) ဒိဋ္ဌိမညနာယ မညတိ။
မ၊ဌ၊၁။၂၇၊၂၈၊၃၄၊၃၅။ (-၄၃။ အဘိ၊
ဌ၊၃။၂၃၊၄၄၃။ မဟာနိ၊ဌ။၂၂၅။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊
၁။၃၇၅။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၄၂။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။
၃၈၈။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၇၊၁၈၊၈၉။ မ၊ဋ္ဌိ၊၄။၄၀၃။
သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၊၉၊၃၅။) (၂) ဒိဋ္ဌိမညနာယာ-
(မဟာနိ၊ဋ္ဌိ)တိ ဒိဋ္ဌိ ဥပနိဿယံ ကတွာ
ဥပ္ပန္နာယ မညနာယ။ မဟာနိ၊ဌ။၂၊၉။

ဒိဋ္ဌိမညနာမညိတ (တိ) [ဒိဋ္ဌိမညနာ + မညိတ]
မိစ္ဆာအယူဖြင့် - မှတ်ထင်-ကြံဆ-ခြင်းဖြင့်
-မှတ်ထင်-ကြံဆ-အပ်သော။ ဒိဋ္ဌိမညနာ-
မညိတေ ဝတ္ထုသ္မိံ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၇၅။

ဒိဋ္ဌိမညိတ (န) [ဒိဋ္ဌိ+မညိတ] မိစ္ဆာအယူဖြင့်
-မှတ်ထင်-ကြံဆ-ခြင်း။ အယ၊ဟမသ္မိတိ
ဒိဋ္ဌိမညိတံ။ သံ၊ဌ၊၃။၁၁၄။ (-မ၊ဌ၊၄။၂၁၅။
အံ၊ဌ၊၃။၁၇၂။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၈၉။)

ဒိဋ္ဌိမဏ္ဍလ (န) [ဒိဋ္ဌိ+မဏ္ဍလ] မျက်နှာကဝန်း။
ဒိဋ္ဌိမဏ္ဍလေ(သံ၊ဌ၊၃။၂)တိ အဘိမုခံ ဌိတာနံ
ပဋိဗိမ္ဗပညာယနဋ္ဌာနဘူတေ စက္ခုသညိတာ-
ယ ဒိဋ္ဌိယာ ပဝတ္တိဋ္ဌာနဘူတေ မဏ္ဍလေ။
သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၈၂။ ပဿတိတိ ဒိဋ္ဌိ၊ စက္ခုသညိ-
တဿ ဒိဋ္ဌိဿ မဏ္ဍလံ ဒိဋ္ဌိမဏ္ဍလံ။ အဋ္ဌသာ၊
ယော။၁၅၇။ (-ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၇၃။ သာရတ္ထ၊
၃။၂၁၀။ နိတိ၊ဓာ။၃၂၀။)

ဒိဋ္ဌိမတ္တ (န) [ဒိဋ္ဌိ+မတ္တ] ဒိဋ္ဌိ-မျှ-သာ၊ မိစ္ဆာ
အယူ - မျှ - သာ၊ မိစ္ဆာအယူသက်သက်။
သေသုပါဒါနတ္ထယံ ပန သင်္ခေပတော ဒိဋ္ဌိ-
မတ္တမေဝ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၀၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။
၃၂၈။)

ဒိဋ္ဌိမတ္တက (န) [ဒိဋ္ဌိ+မတ္တ+က] အထက်ပုဒ်
နက် ကြည့်။ ကေဝလံ ဒိဋ္ဌိမတ္တကေန ဟိ တေ
ဝဒန္တိ။ မဟာနိ၊ဌ။၃၂၃။

ဒိဋ္ဌိမမတ္တ (န) [ဒိဋ္ဌိ+မမတ္တ] မိစ္ဆာအယူဖြင့်-
ငါ့ဟာ-ငါ့ဥစ္စာ-ဟု-ယူတတ်-စွဲလမ်းတတ်
-သူ၏ အဖြစ်၊ ငါ့ဟာ-ငါ့ဥစ္စာ-ဟု-ယူ
တတ်-စွဲလမ်းတတ်-သူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်
သော မိစ္ဆာအယူ။ တဏှာမမတ္တ (မဟာနိ။
၃၇။ စူဠနိ၊၈၀)-ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိမာနာဓိက (တိ) [ဒိဋ္ဌိမာန+အဓိက] လွန်ကဲ
သော ဒိဋ္ဌိ၊ မာန-ရှိသော၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မာန-လွန်ကဲ
သော (ကိလေသာ-စသည်)။ ဒိဋ္ဌိမာနာဓိ-
ကာနံ၊ တပ္ပဓာနာနံ ဝါ စတုန္တံ ခန္ဓာနမေတံ
နာမံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၄၅။

ဒိဋ္ဌိမာနာနုသယ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+မာန+အနုသယ။
ဒိဋ္ဌိ+မာနာနုသယ] (၁) ဒိဋ္ဌာနုသယ-နှင့်

မာနာနုသယ။ (၂) ဒိဋ္ဌိ-နှင့်တူသော မာနာ-
နုသယ။ (၁) ဒိဋ္ဌိမာနာနုသယာ စေတ္တ
ရာဂပက္ခိယာ ကာတဗ္ဗာ။ ဣတိဝုတ်၊ ဣ။ ၁၀၁။
(၂) ဒိဋ္ဌိမာနာနုသယ (မာ။ ၅၇) နှိ ဒိဋ္ဌိ-
သဒိသံ မာနာနုသယံ။ မာ။ ၁၁။ ၂၀၉။

ဒိဋ္ဌိမာနောပဂတ (တိ) [ဒိဋ္ဌိမာန+ဥပဂတ] ဒိဋ္ဌိ၊
မာန-သို့ ကပ်ရောက်သော (စိတ်-စသည်)။
ဒိဋ္ဌိမာနောပဂတာနိ စိတ္တာနိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဣ။ ၄၄။

ဒိဋ္ဌိမုစ္ဆာ (ထိ) [ဒိဋ္ဌိ+မုစ္ဆာ] မိစ္ဆာအယူဟူသော
-တွေဝေ-မိန်းမော-တတ်သော (တရား)၊
တွေဝေ-မိန်းမော-တတ်သော မိစ္ဆာအယူ။
ဒိဋ္ဌိသွေဟ-ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိမူလက (တိ) [ဒိဋ္ဌိ+မူလ+က] မိစ္ဆာအယူ
ဟူသော-အရင်းခံ-အကြောင်း-ရှိသော။
အဿာဒန္တိ ဒိဋ္ဌိမူလကံ အာနိသံသံ။ မာ။ ၁၁။
၃၁၇။

ဒိဋ္ဌိမေဓဂ (ပု၊ န) [ဒိဋ္ဌိ+မေဓဂ] မိစ္ဆာအယူဖြင့်
-ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ခြင်း၊ မိစ္ဆာအယူဖြင့်
-ငြင်းခုံခြင်း-ခိုက်ရန်ဖြစ်ခြင်း။ ဒိဋ္ဌိမေဓ-
ဂါနိ (မဟာနိ။ ၇၉) တိ ဒိဋ္ဌိဝိပေသကာနိ။
မဟာနိ၊ ဣ။ ၂၀၈။ ဒိဋ္ဌိကလဟ-လည်း ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိယာယက (တိ) [ဒိဋ္ဌိ+ယာယက] (၁)
မိစ္ဆာအယူဖြင့်ဖြစ်သော။ (၂) မိစ္ဆာအယူသို့
ရောက်သော။ (၃) မိစ္ဆာအယူကို (အမြတ်
ဟူ၍) သက်ဝင်ယုံကြည်သောသူ။ န ဝေဒဂူ
ဒိဋ္ဌိယာယကော (သုတ္တနိ။ ၄၁၁။ မဟာနိ။
၁၅၇) တိ စတုမဂ္ဂဝေဒဂူ မာဒိသော ဒိဋ္ဌိယာ-
ယကော န ဟောတိ။ ဒိဋ္ဌိယာ ဂစ္ဆန္တော ဝါ၊
တံ သာရတော ပစ္စေန္တော ဝါ န ဟောတိ။
တတ္ထ ဝစနတ္ထော—ယာယတီတိ ယာယ-
ကော၊ ကရဏဝစနေန ဒိဋ္ဌိယာ ယာတီတိ
ဒိဋ္ဌိယာယကော။ ဥပယောဂတ္ထေ သာမိဝစ-
နေန ဒိဋ္ဌိယာ ယာတီတိပိ ဒိဋ္ဌိယာယကော။
သုတ္တနိ၊ ဣ။ ၂၆၂။ မဟာနိ၊ ဣ။ ၂၇၁။

ဒိဋ္ဌိယောဂ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+ယောဂ] (၁) (သံသရာ
ဝဋ်-စသည်၌) ယှဉ်စေတတ်သော မိစ္ဆာအယူ။
(၂) (၆၂-ပါးသော) မိစ္ဆာအယူ၌ ယှဉ်စေ
တတ်သော (တရား)။ (၁) ဝနုသို့ ယော-
ဇေန္တိတိ ယောဂါ။ .... ဒွါသဋ္ဌိ ဒိဋ္ဌိယော စ ဒိဋ္ဌိ-
ယောဂေါ။ အံ၊ ဣ။ ၂။ ၂၅၆။ အယံ ဝုစ္စတိ
ဒိဋ္ဌိယောဂေါ (နေတ္ထိ။ ၉၅) တိ ယာယ အ-
ဟေတုကဒိဋ္ဌိအာဒိသင်္ခါတာယ ပါပိကာယ
ဒိဋ္ဌိယာ၊ သက္ကာယဒိဋ္ဌိအာဒိအဝသိဋ္ဌိဒိဋ္ဌိယာ စ
သတ္တော ဒုက္ခေန သဟသံယောဇီယတိ။ အယံ
ပါပိကာ ဒိဋ္ဌိ “ဒိဋ္ဌိယောဂေါ” တိ ဝုစ္စတိ။
နေတ္ထိ၊ ဣ။ ၂၀၀။ (-သံ၊ ၃။ ၅၄။ အံ၊ ၁။ ၃၁၆-
၉။ အဘိ၊ ဣ။ ၂။ ၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၁၀။ ဥဒါန၊
ဣ။ ၁၄၂။ ဇာ၊ ဣ။ ၁။ ၃၉၇။ နေတ္ထိ၊ ဣ။ ၁၄၀။
ဝဇီရ၊ ၄၀၉။) (၂) ဒိဋ္ဌိသု ယောဇေတိတိ
ဒိဋ္ဌိယောဂေါ။ အံ၊ ဣ။ ၂။ ၂၇၇။

ဒိဋ္ဌိယောဂ(ဝိသံယောဂ)ဝိသညောဂ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ-
ယောဂ+(ဝိသံယောဂ) ဝိသညောဂ] ဒိဋ္ဌိ-
ယောဂ-နှင့် မယှဉ်သော၊ ဒိဋ္ဌိယောဂ-နှင့်
ကင်းကွာသော။ သောတာပတ္တိမဂ္ဂေါ ဒိဋ္ဌိ-
ယောဂ(ဝိသံယောဂေါ)ဝိသညောဂေါ နာမ။
ဒီ၊ ဣ။ ၃။ ၂၀၆။ အံ၊ ဣ။ ၂။ ၂၇၈။ ဒီ၊ ဣ။ ၃။ ၂၀၂။
(-ဒီ၊ ၃။ ၁၉၂။ ပဒ္ဓိသံ၊ ဣ။ ၂။ ၁၄၆။)

ဒိဋ္ဌိရာဂ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+ရာဂ] မိစ္ဆာအယူကို မှီ၍
ဖြစ်သော တပ်မက်မှု ‘ရာဂ’၊ မိစ္ဆာအယူနှင့်
တကွဖြစ်သော တပ်မက်မှု ‘ရာဂ’။ ဒိဋ္ဌိရာဂေါ-
(အံ၊ ၁။ ၆၇) တိ ပနေတ္ထ ဒွါသဋ္ဌိ ဒိဋ္ဌိယော
နိဿာယ ဥပုဇ္ဇနကရာဂေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အံ၊
ဣ။ ၂။ ၄၂။ (-အံ၊ ၁။ ၃၁၇။ မဟာနိ။ ၂။ ၃၃။
ပေဋကော။ ၂။ ၃၉၊ ၃၁၀။ ဝိ၊ ဣ။ ၃။ ၂၄၃။ ဒီ၊
ဣ။ ၂။ ၅၆။ မာ၊ ဣ။ ၂။ ၈၁။ ထေရီ၊ ဣ။ ၂။ ၆၂။
မဟာနိ၊ ဣ။ ၃၁၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၅၄။ ဒီ၊ ဣ။
၆၀။)

ဒိဋ္ဌိရာဂရတ္တ (တိ) [ဒိဋ္ဌိရာဂ+ရတ္တ] ဒိဋ္ဌိရာဂဖြင့်
တပ်တတ်သောသူ။ ဒိဋ္ဌိရာဂရတ္တော (ပဒ္ဓိသံ။

၁၃၄)တိ တေန ဒိဋ္ဌိရာဂေန ရင်ေန ရတ္တံ
ဝတ္ထံ ဝိယ ရတ္ထော။ ပဋိသံဠာ ၂။၄၇။ (-
ပဋိသံဠာ ၁၃၆။ အဘိဠာ ၁။၄၀၃။ ပဋိသံဠာ ၂။
၆၂။ မဒ္ဓါ ၂။၁၃၃။ သံဋ္ဌါ ၁။၂၃၂။ နေတ္တိ
ဋီ ၁၄၅။)

ဒိဋ္ဌိရူပနာ (ထိန) [ဒိဋ္ဌိ+ရူပနာ] မိစ္ဆာအယူကို
ထင်ရှားပြခြင်း။ ဒိဋ္ဌိရူပနာ ပဿနာ အသန္တု-
သိတဿ သိလဗ္ဗတပရာမာသော။ ပေဋ-
ကော။၂၅၆။

ဒိဋ္ဌိလဂ္ဂန (န) [ဒိဋ္ဌိ+လဂ္ဂန] ကပ်ငြိ-တတ်-
ကြောင်းဖြစ်-သော မိစ္ဆာအယူ။ ဒိဋ္ဌိလဂ္ဂနံ
အလ္လိယိတော ဒိဋ္ဌိလဂ္ဂနံ။ မဟာနိဋ္ဌ ၂၆၆။

ဒိဋ္ဌိလေပ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+လေပ] လိမ်းကျံ-ကပ်ငြိ-
ကြောင်း ဒိဋ္ဌိ၊ ဒိဋ္ဌိအစေး။ တဏှာလေပ
(မဟာနိဋ္ဌ ၄၂။ စူဠနိ ၄၄၊၃၀၂)-ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိဝင်္က (တိ) [ဒိဋ္ဌိ+ဝင်္က။ (ဒွမိဝင်္က-သံ)]
မိစ္ဆာအယူဟူသော အကောက်၊ ကောက်
သော မိစ္ဆာအယူ။ ကိလေသဝင်္ကာဘာဝ
(ထေရီဋ္ဌ ၂။၁၅၃)-ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိဝဇ္ဇက (တိ) [ဒိဋ္ဌိ+ဝဇ္ဇ+က] မိစ္ဆာအယူကို
တိုးပွားစေတတ်သော။ ဧဝံ အန္တဒ္ဓယူပနိဿ-
ယေန တဏှာအဝိဇ္ဇာနံ ဒိဋ္ဌိဝဇ္ဇကတာ ဝေဒိ-
တဗ္ဗာ။ ဥဒါနဋ္ဌ ၂၂၀။

ဒိဋ္ဌိဝဇ္ဇန (န) [ဒိဋ္ဌိ+ဝဇ္ဇန] (၁) မိစ္ဆာအယူ၏
တိုးပွားခြင်း။ (၂) မိစ္ဆာအယူကို တိုးပွား
စေခြင်း။ ကဋ္ဌသိယာ ပန ဒိဋ္ဌိဝဇ္ဇနကာရဏ-
ဘာဝေါ ဝတ္တဗ္ဗော။ ဥဒါနဋ္ဌ ၂၂၀။

ဒိဋ္ဌိဝတ္ထု (န) [ဒိဋ္ဌိ+ဝတ္ထု] (အကျိုးမဲ့၏)တည်
ရာ - အကြောင်း-ဖြစ်သော မိစ္ဆာအယူ။
တဿာ န တေသံ ဒိဋ္ဌိဝတ္ထုသ္မိံ ဝိညဟိ ဝိစာ-
ရဏာ ကာတဗ္ဗာ။ သံဋ္ဌါသစ် ၂။၄၁။ မဒ္ဓါ
၃။၁၀၉။ (-နေတ္တိဋီ ၁၁၃။)

ဒိဋ္ဌိဝန္တု (တိ) [ဒိဋ္ဌိ+ဝန္တု။ (ဒွမိဝိနိ-သံ)]
သမ္မာအယူရှိသောသူ။ ဒိဋ္ဌိဝန္တေဟိ ပုဗ္ဗာ-
စရိယေဟိ။ ဒီဋ္ဌါ ၁။၁၆၇။

ဒိဋ္ဌိဝမန (န) [ဒိဋ္ဌိ+ဝမန] မိစ္ဆာအယူကို-ထွေး
-အန်-ပစ်ခြင်း။ ဒိဋ္ဌိဝမနံ ကာရေတိ။
မိလိန္ဒ ၂၁၉။

ဒိဋ္ဌိဝါတ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+ဝါတ] မိစ္ဆာအယူဟူသော
လေမုန်တိုင်း၊ လေမုန်တိုင်းနှင့်တူသော မိစ္ဆာ
အယူ။ အသံဟိရာ ဒိဋ္ဌိဝါတေဟိ။ သံဋ္ဌါ ၁။
၂၉၂။

ဒိဋ္ဌိဝါဒ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+ဝါဒ] မိစ္ဆာအယူဝါဒ၊ (၁)
ပြောဆိုကြောင်းဖြစ်သော မိစ္ဆာအယူ။ (၂)
မိစ္ဆာအယူကို ပြောဆိုခြင်း။ (၃) မိစ္ဆာအယူ
ကို စွဲ၍ဖြစ်သောစကား။ (၁) ဒိဋ္ဌိဝါဒေန
ပဉ္စပုစ္ဆိတော။ မိလိန္ဒ ၇။ ဣမေသံ ကိလေ-
သာနံ မူလဘူတံ ဒိဋ္ဌိဝါဒံ ဒေသေန္တော။ မဒ္ဓါ
၁။၃၁၇။ ဝဒန္တိ ဧတေနာတိ ဝါဒေါ၊ ဒိဋ္ဌိ-
ဝါဒေါ။ မဒ္ဓါ ၂။၁၀။ (-ဒီဋ္ဌါ ၂။၁၀၉၊ ၂၇၄။
မဒ္ဓါ ၁။၂၀၄။ မဒ္ဓါ ၂။၃။ သံဋ္ဌါ ၁။၆၉။)
(၂) အတ္တဝါဒပဋိသံယုတ္တ(ပဋိသံဠာ ၂။၄၆၊
(၃) အတ္တဝါဒပဋိသံယုတ္တ(မဒ္ဓါ ၁။၂၀၄)-နှင့်
ယှဉ်ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိဝါဒပဋိသံယုတ္တ (တိ) [ဒိဋ္ဌိဝါဒ+ပဋိသံယုတ္တ]
မိစ္ဆာအယူဝါဒနှင့် စပ်ယှဉ်သော။ ယေ ဟိ
ဧတေ ဒိဋ္ဌိဝါဒပဋိသံယုတ္တာ။ အဘိဠာ ၁။
၂၉၀။

ဒိဋ္ဌိဝိဂ္ဂဟ (ပုန) [ဒိဋ္ဌိ+ဝိဂ္ဂဟ] မိစ္ဆာအယူဖြင့်-
ဆန့်ကျင်ဖက်ကို ယူခြင်း-ငြင်းခုံခြင်း။ ဒိဋ္ဌိ-
ကလဟ-ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိဝိတက္က (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+ဝိတက္က] မိစ္ဆာအယူဖြင့်
အထွေထွေ ကြံစည်ခြင်း။ ဒိဋ္ဌိဝိတက္ကော
ဝိပလ္လာသောပိ။ ပေဋကော။၃၁၅။

ဒိဋ္ဌိဝိနိစ္ဆယ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+ဝိနိစ္ဆယ] မိစ္ဆာအယူ
ဖြင့် ဆုံးဖြတ်ခြင်း၊ ဆုံးဖြတ်ကြောင်း ဖြစ်-

သော မိစ္ဆာအယူ။ ဝိနိစ္ဆယာတိ ဒေ ဝိနိစ္ဆယာ တဏှာဝိနိစ္ဆယော စ ဒိဋ္ဌိဝိနိစ္ဆယော စ။ မဟာနိ။ ၂၀၅။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၈၉၊ ၃။ ၂-၃။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၇၄။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၉၄။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၇၀။ ဒိဋ္ဌိဒဿနဝသေန “ဣဒမေဝ သစ္စံ၊ မောသမည” နှိ ဝိနိစ္ဆန-နတော ဒိဋ္ဌိဝိနိစ္ဆယော နာမ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅၈။ (-မဟာနိ။ ၁၄၃၊ ၂၂၉။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၀။)

ဒိဋ္ဌိဝိနိဝေဌနကထာ (ထိ) [ဒိဋ္ဌိဝိနိဝေဌနာ+ကထာ] မိစ္ဆာအယူကို ဖြေရှင်းကြောင်းတရားကို ဟောပြော (သုတ္တန်ပိဋကတ်)။ ဒုတိယံ ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိပဋိပက္ခဘူတာ ဒိဋ္ဌိဝိနိဝေဌနာ ဧတ္ထ ကထိတာတိ ဒိဋ္ဌိဝိနိဝေဌနကထာ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂။ (-ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၉။ သီ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၂။ ၁၇။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၇။)

ဒိဋ္ဌိဝိနိဝေဌနာ (ထိ၊ န) [ဒိဋ္ဌိ+ဝိနိဝေဌနာ] (၁) မိစ္ဆာအယူကို ဖြေရှင်းခြင်း။ (၂) မိစ္ဆာအယူကို ဖြေရှင်းကြောင်း (သမ္မာဒိဋ္ဌိ-စသော တရား)။ ဒိဋ္ဌိဝိနိဝေဌနာ (ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂) တိ ဒိဋ္ဌိယာ ဝိမောစနံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၇၇။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၀။ သီ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၀။ ဒိဋ္ဌိယာ ဝိနိဝေဌနံ ဒိဋ္ဌိဝိနိဝေဌနံ။ အဋ္ဌသာ၊ ယော။ ၂၄။ (-သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၂။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၈၈။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၄၈။) အထက် ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိဝိပနန္ဒ (ထိ) [ဒိဋ္ဌိ+ဝိပနန္ဒ] (၁) သမ္မာအယူ၏ ပျက်စီးခြင်း။ (၂) (သမ္မာအယူကို) ဖျက်ဆီးတတ်သော မိစ္ဆာအယူ။ (၁), (၂) န ဒိဋ္ဌိဝိပနန္ဒယာ အနုဒ္ဓိသေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၅၂။ ဒိဋ္ဌိဝိပနန္ဒိဟေတု ဝါ ဘိက္ခဝေ သတ္တာ... နိရယံ ဥပပဇ္ဇန္တိ။ အံ၊ ၁။ ၂၇၂။ သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ ဝိပနန္ဒိ ဒိဋ္ဌိဝိပနန္ဒိ၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ဝေ။ မော၊ ဧစ္စေဒနီ။ ၁၆၂။ (-ဝိ၊ ၃။ ၂၅၅။ ဝိ၊ ၄။ ၅၄-၆၊ ၆၆။ ဝိ၊ ၅။ ၂၀၃၊ ၃၀၀။ အံ၊ ၁။ ၂၇၁-၃။ အဘိ၊ ပ။ ၁၂၄-၅။ ပဋိသံ၊ ၁၄၀။ နေတ္ထိ။ ၁၀၅။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။

၁၃၉၊ ၂၀၁။ ကင်္ခါ။ ၂၅၄။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၂၇။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၅၇။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၂၀၂။ သုတ္တန်၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၈။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၄၀၁။) (၂) ဒိဋ္ဌိဝိပနန္ဒိ- (အံ၊ ၁။ ၉၄) တိ “အတ္ထိ ဒိန္န” နှိ အာဒိနယပူ-ဝတ္တာယ သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ ဒုသိကာ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ-တိ အာဟ “ဒိဋ္ဌိဝိပနန္ဒိတိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ” (အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၆၃) တိ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၆၂။ သမ္မာဒိဋ္ဌိဝိနာသိကာ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသင်္ခါတာ ဒိဋ္ဌိယာ ဝိပနန္ဒိ ဒိဋ္ဌိဝိပနန္ဒိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၅။ (-ဒီ၊ ၃။ ၁၇၉။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၆၅။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၇။)

ဒိဋ္ဌိဝိပနန္ဒိစောဒနာ (ထိ) [ဒိဋ္ဌိဝိပနန္ဒိ+စောဒနာ] ဒိဋ္ဌိဝိပနန္ဒိဖြင့် - စောဒနာခြင်း - အပြစ်တင်ခြင်း။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိအန္တဂ္ဂါဟိကဒိဋ္ဌိဝသေန ဒိဋ္ဌိ-ဝိပနန္ဒိစောဒနာ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၄။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၁၀။ (-ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၃။)

ဒိဋ္ဌိဝိပနန္ဒိနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဒိဋ္ဌိဝိပနန္ဒိ+နိဒ္ဒေသ] ဒိဋ္ဌိ-ဝိပနန္ဒိကို အကျယ်ညွှန်ပြ - ရာ - ကြောင်း - ဖြစ်သော (စကားအစဉ်)။ ဒိဋ္ဌိဝိပနန္ဒိနိဒ္ဒေသော စ ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါနိဒ္ဒေသပဋိပက္ခတော (ဝေဒိတဗ္ဗော)။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၃၃။

ဒိဋ္ဌိဝိပနန္ဒိပစ္စယ (ပု) [ဒိဋ္ဌိဝိပနန္ဒိ+ပစ္စယ] သမ္မာအယူ၏ ပျက်စီးခြင်းဟူသော အကြောင်း၊ (သမ္မာအယူကို) ဖျက်ဆီးတတ်သော မိစ္ဆာအယူ(ကို မစွန့်ခြင်း) ဟူသော အကြောင်း။ ဒိဋ္ဌိဝိပနန္ဒိပစ္စယာ (ဝိ၊ ၅။ ၁၇၈) တိ ဒိဋ္ဌိဝိပနန္ဒိယာ အပ္ပဋိနိဿဇနပစ္စယာ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၇၇။ (-ကင်္ခါ။ ၁၅၇။ ဝဇီရ။ ၉၁။ ကင်္ခါ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၂၊ ၂၈၈။)

ဒိဋ္ဌိဝိပနန္ဒ (ထိ) [ဒိဋ္ဌိ+ဝိပနန္ဒ] (၁) (က) ပျက်စီးသောသမ္မာအယူရှိသော။ (ခ) ဖောက်ပြန်သော သမ္မာအယူရှိသော။ (၂) မိစ္ဆာအယူဖြင့် ပျက်စီးသောသူ။ (၁) (က) အတိဒိဋ္ဌိယာ ဒိဋ္ဌိဝိပနန္ဒော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၉၁-၂။ ဝိ၊ ၄။ ၉၊ ၁၈၊ ၂၀၇။ ဝိ၊ ၅။ ၂၂၀၊ ၃၁၅။ သမ္မာဒိဋ္ဌိပဟာယ အန္တဂ္ဂါဟိကာယ ဒိဋ္ဌိယာ သမန္နာ-

ဂတော အတိဒိဋ္ဌိယာ ဒိဋ္ဌိဝိပန္နော နာမ။
 ဝိဋ္ဌါ၃။၂၇။ (-အဘိ၊ပု။၁၀၅၊၁၂၄-၅။ ဝိ၊
 ဋ္ဌါ၄။၁၆၅။) (ခ) ဒိဋ္ဌိ ဝိပန္နာ ဝိပရိတာ
 ယဿာတိ ဒိဋ္ဌိဝိပန္နော၊ ဝိပန္နဒိဋ္ဌိ။ မဏိမဉ္ဇူ။
 ၁။၁၆၅။ (၁) (က)၊ (၂) ဒိဋ္ဌိဝိပန္နော-
 (ပဋိသံ။၁၃၄)တိ ဝိပန္နာ ဝိနဋ္ဌာ သမ္မာဒိဋ္ဌိ
 အဿာတိ ဒိဋ္ဌိဝိပန္နော၊ ဝိပန္နဒိဋ္ဌိတိ ဝုတ္တံ
 ဟောတိ။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယာ ဝါ ဝိပန္နော ဝိနဋ္ဌော-
 တိ ဒိဋ္ဌိဝိပန္နော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌါ၊၂။၄၇။

ဒိဋ္ဌိဝိပရိယေသ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+ဝိပရိယေသ] အယူ
 ၏ ဖောက်ပြန်ခြင်း၊ ဖောက်ပြန်သော အယူ။
 စိတ္တဝိပရိယေသ (အဘိ၊က။၂၃၀)-ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိဝိပလ္လာသ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+ဝိပလ္လာသ] ဒိဋ္ဌိကြောင့်
 -ဖောက်ပြန်-ပြောင်းလဲ-ခြင်း၊ ဒိဋ္ဌိဟူသော
 အကြောင်းရှိသော-ဖောက်ပြန်-ပြောင်းလဲ-
 -ခြင်း၊ ဒိဋ္ဌိကို မှီ၍ဖြစ်သော-ဖောက်ပြန်-
 ပြောင်းလဲ-ခြင်း။ စက္ကာရောမေ ဘိက္ခဝေ
 သညာဝိပလ္လာသာ စိတ္တဝိပလ္လာသာ ဒိဋ္ဌိဝိ-
 ပလ္လာသာ။ အံ၊၁။၃၆။ ပဋိသံ။၂၇။ (-
 နေတ္ထိ။၇၂။ ပေဋကော။၁၀၂၊၂၄၀၊၂၄၉၊
 ၂၇၀၊၃၁၅။ အံ၊ဋ္ဌါ၊၂။၁၀၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌါ၊၂။၁၇၈။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၂၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၂၃။) တဏှာ-
 ဝိပလ္လာသ-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိဝိပဿက (တိ) [ဒိဋ္ဌိ+ဝိပဿက] ပညာဖြင့်
 အထူးရှုတတ်သော၊ ပညာဖြင့် မပြတ်ဖြစ်
 သော ဝိပဿနာရှိသော၊ သုခမဒိဋ္ဌိ-
 ဝိပဿက (ဣတိဝုတ်။၂၄၆) ၏ ဖလသမာ-
 ပတ္တိအတ္ထံ သုခမာယ ဒိဋ္ဌိယာ ပညာယ အဘိ-
 ကံ ပဝတ္တဝိပဿနတ္တာ သုခမဒိဋ္ဌိဝိပဿကံ။
 ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၃၉။

ဒိဋ္ဌိဝိပယုတ္တ (တိ) [ဒိဋ္ဌိ+ဝိပယုတ္တ] ဒိဋ္ဌိနှင့်မယှဉ်
 သော၊ ဒိဋ္ဌိမှကင်းသော (စိတ်-စသည်)။ ဒိဋ္ဌိ-
 ဝိပယုတ္တာ စရတိတိ ဝိညာဏစရိယာ။ ပဋိသံ။
 ၇၈။ ယဒါ ဒိဋ္ဌိဝိပယုတ္တံ၊ တဒါ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ-
 ဝဇ္ဇာနိ ပဉ္စ။ သံ၊ဋ္ဌါ၊၃။၁၅၄။ (-အဘိ၊ဋ္ဌါ၊

၁။၄၃၉၊၄၅၁။ အဘိ၊ဋ္ဌါ၊၂။၁၅၊၁၉၉။ သုတ္တနိ၊
 ဋ္ဌါ၊၁။၁၁၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၀၆။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၄။
 ဒီ၊ဋ္ဌါ၊၃။၁၈၉။ အနုဋ္ဌါ၊၁။၁၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌါ၊၂။
 ၂၅၄။)

ဒိဋ္ဌိဝိပုန္နိတ (န) [ဒိဋ္ဌိ+ဝိပုန္နိတ] မိစ္ဆာအယူ၏
 ဖောက်ပြန်စွာ တုန်လှုပ်ခြင်း။ ကဒါစိ သဿ-
 တဿ၊ကဒါစိ ဥစ္ဆေဒဿ ဂဟဏတော ဒိဋ္ဌိ-
 ယာ ဝိရူပံ ဖန္နိတန္တံ ဒိဋ္ဌိဝိပုန္နိတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌါ၊၁။
 ၂၉၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌါ၊၂။၄၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၉။
 ဒိဋ္ဌိဝိပုန္နိတာနိ (မ၊ဋ္ဌါ၊၂။၁၈၂)တိ ဒိဋ္ဌိဣဉ္စိ-
 တာနိ။ မ၊ဋ္ဌါ၊၂။၂၀၈။ (-မ၊၁။၁၁။ မ၊၂။
 ၁၅၃။ အဘိ၊ပု။၁၂၄။ ပဋိသံ။၁၃၂။ မဟာနိ။
 ၃၇၊၃၆၄။ စူဠနိ။၁၈၆၊၂၃၅၊၂၇၁။ အံ၊ဋ္ဌါ၊၃။
 ၃၃၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၈၇။ ဒီ၊ဋ္ဌါ၊၁။၁၃၂၊၁၈၁။
 မ၊ဋ္ဌါ၊၁။၁၃၆။ မ၊ဋ္ဌါ၊၂။၆။ အံ၊ဋ္ဌါ၊၂။၁၄၂၊
 ၂၉၅။)

ဒိဋ္ဌိဝိဘနေ (န) [ဒိဋ္ဌိ+ဝိဘနေ] (၆၂-ပါးသော)
 မိစ္ဆာအယူကို အကျယ်ဝေဘန်ခြင်း။ ဒိဋ္ဌိ-
 ဝိဘနေန ဝါ သုဘာသိတံ။ သီ၊ဋ္ဌါ၊သစ်၊၁။
 ၄၇၃။

ဒိဋ္ဌိဝိရဟိတ (တိ) [ဒိဋ္ဌိ+ဝိရဟိတ] မိစ္ဆာအယူမှ
 ကင်းသော၊ ကင်းသော မိစ္ဆာအယူရှိသော။
 ဒိဋ္ဌိဝိရဟိတာယ အကုသလသညာယ။ ပဋိသံ၊
 ဋ္ဌါ၊၂။၁၇၇။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌါ၊၂။၁၉၆။)

ဒိဋ္ဌိဝိဝါဒ (ပု၊န) [ဒိဋ္ဌိ+ဝိဝါဒ] မိစ္ဆာအယူဖြင့်-
 ဆန့်ကျင်ဖက်ပြောဆို-ငြင်းခုံ - ခြင်း။ ဒိဋ္ဌိ-
 ကလဟ-ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိဝိဝေက (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+ဝိဝေက] မိစ္ဆာအယူ-
 ၏ - မှ - ကင်းဆိတ်ခြင်း။ ဒိဋ္ဌိဝိဝေကဿ
 ဒုက္ကရတ္တာ ပဓာနတ္တာ စ ဒိဋ္ဌိဝိဝေကောဝ
 ဝုတ္တော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌါ၊၂။၃၀၇။

ဒိဋ္ဌိဝိဝေစနမုခ (တိ) [ဒိဋ္ဌိ+ဝိဝေစန+မုခ] မိစ္ဆာ
 အယူမှ ကင်းဆိတ်ခြင်းကို-အဦးပြု-ဦးတည်
 -ခြင်း။ ဒိဋ္ဌိဝိဝေစနမုခေန သုညတာပကာ-

သနေန သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ ဝိဘာဝိတတ္တာ ဒိဋ္ဌိ-
ဇာလံ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၈၆။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၄၇၁။

ဒိဋ္ဌိဝိသယ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+ဝိသယ] (၁) ဒိဋ္ဌိ၏-ဖြစ်
ရာ-အာရုံ။ (တိ) (၂) ဒိဋ္ဌိဟူသော-ဖြစ်
ရာ-အာရုံ-ရှိသော။ (၁) ဒိဋ္ဌိပ(ပု)ဓာန-
ကြည့်။ (တိ) (၂) ဒိဋ္ဌာရမ္မဏ (တိ) (၂)
ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓတ္ထ (ပု) [ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ+အတ္ထ] ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ-
ဟူသော အကျိုး၊ အယူ (အသိဉာဏ်) စင်
ကြယ်ခြင်းဟူသောအကျိုး။ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ ယာဝ-
ဒေဝ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓတ္တာ။ မ၊၁။၂၀၄။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။
၁၁၉။

ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ (တိ) [ဒိဋ္ဌိ+ဝိသုဒ္ဓိ] (၁) အယူ(အသိ
ဉာဏ်)၏ စင်ကြယ်ခြင်း၊ ကမ္မဿကတာ
ဉာဏ်၊ သစ္စာနုလောမိကဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်
ဉာဏ်-ဟု ဆိုအပ်သော အယူ၏ စင်ကြယ်ခြင်း၊
စင်ကြယ်သော ကမ္မဿကတာဉာဏ်၊ သစ္စာနု-
လောမိကဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်ဟု ဆိုအပ်
သောအယူ (စင်ကြယ်သော နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်
စေနိုင်သော ဉာဏ်အမြင်)။ (၂) စင်ကြယ်
သော နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေနိုင်သော သိမြင်
တတ်သော မဂ်ဉာဏ်။ (၃) (အတ္တဒိဋ္ဌိ‘သတ္တ-
ဒိဋ္ဌိ’ဟူသော အညစ်အကြေးကို) - စင်ကြယ်
စေတတ်-သုတ်သင်တတ်-သော ၄-ပါးသော
သစ္စာကို သိမြင်တတ်သော (မဂ်ဉာဏ်သို့
ရောက်စေတတ်သော) သပ္ပစ္စယ နာမရူပ-
ပရိစ္ဆေဒဉာဏ်။ (၄) (ကိလေသာတို့မှ) စင်
ကြယ်သော နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေတတ်သော
သမ္မာဉာဏ် (စတုမဂ္ဂသမ္မာဒိဋ္ဌိ-နှင့် ကမ္မဿ-
ကတာ၊ ဈာန၊ ဝိပဿနာ၊ မဂ္ဂ၊ ဖလသမ္မာဒိဋ္ဌိ)။
(၅) (ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိဉာဏ်ဖြင့်) မိစ္ဆာအယူကို -
စင်ကြယ်စေခြင်း - သုတ်သင် - ရှင်းလင်း -
ခြင်း။

(၁) တတ္ထ ကတမာ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ။ ကမ္မဿ-
ကတာဉာဏ် သစ္စာနုလောမိကဉာဏ် မဂ္ဂ-

သမဂီဿ ဉာဏံ ဖလသမဂီဿ ဉာဏံ။ အဘိ၊
ဓ။၂၆၄။ ဒီ၊ဋ္ဌာ၊၃။၁၆၅။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၆၃။ နိဗ္ဗာန-
သင်္ခါတံ ဝိသုဒ္ဓိံ ပါပေတံ သမတ္တာ ဒဿန-
သင်္ခါတာ ဒိဋ္ဌိယာ ဝိသုဒ္ဓိံ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိံ။ အဘိ၊
ဋ္ဌာ၊၁။၉၆။ မော၊စန္ဒေဒနီ၊၁။၁၆၂။ (-မူလဋ္ဌိ၊၁။
၅၇။)

(၂) ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ(ဒီ၊ဇ။၁၇၉)တိ ဝိသုဒ္ဓိံ
ပါပေတံ သမတ္တံ ဒဿနံ။... ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိံတိ
ဉာဏဒဿနံ ကထိတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌာ၊၃။၁၆၅-၆။
သဗ္ဗာပိ မဂ္ဂပညာ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိယေဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။
၁၈၂။ (-ဒီ၊ဋ္ဌာ၊၃။၂၅၁။ မ၊ဋ္ဌာ၊၄။၂၅၄။ သီ၊
ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၃၁၁။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၇။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၄။
သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၈၆။)

(၃) ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ(ဒီ၊ဇ။၂၅၂)တိ သပ္ပစ္စယ-
နာမရူပဒဿနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌာ၊၃။၂၄၇။ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ-
(ပဋိသံ၊၂၂)တိ နာမရူပါနံ ယထာသဘာဝ-
ဒဿနံ သတ္တဒိဋ္ဌိမလဝိသောဓနတော ဒိဋ္ဌိ-
ဝိသုဒ္ဓိံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌာ၊၁။၉၉။ နာမရူပါနံ ယာ-
ထာဝဒဿနံ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ နာမ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၂၂။
ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ နာမ - “နာမရူပတော အတ္တာ
နတ္ထိ”တိ ဒဿနတော ဒိဋ္ဌိ စ အတ္တဒိဋ္ဌိမလ-
ဝိသောဓနတော ဝိသုဒ္ဓိံ စာတိ ကတော။
ဝိဘာဝိနီ၊၂၆၉။ (-ပဋိသံ၊၂၈၁၊၃၄၄။ အံ၊
ဋ္ဌာ၊၁။၈၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌာ၊၁။၁၁၉၊၁၉၃။ ဣတိဝုတ်၊
ဋ္ဌ။၅၊၁၂။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၅၆။
စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၉၄။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၈၇။ အဘိ၊ဝတာရ။
၁၂၂၄။ ပရမတ္ထ၊ဝိနိစ္ဆယ။၉၄၇။) (၅)
အနက်လည်း ဆက်ကြည့်။

(၄) ဝိသုဒ္ဓိသမ္မာပိကာ စတုမဂ္ဂ-
သမ္မာဒိဋ္ဌိပဉ္စဝိဓာပိ ဝါ သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ-
တိ အဓိပ္ပါယေန “ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ(အံ၊၁။၉၄)တိ
ဝိသုဒ္ဓိသမ္မာပိကာ သမ္မာဒိဋ္ဌိယေဝါ” (အံ၊ဋ္ဌာ၊
၂။၆၃)တိ။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၆၄။ (-၆၃။)

(၅) ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိယ(ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၇၄)န္တိ ဒိဋ္ဌိ-
ဝိသုဒ္ဓိယံ အဓိဂတာယံ၊ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိဉာဏေန

ဝါ ဒိဋ္ဌိယာ ဝိသောဓနေ ဒုက္ခသစ္စဿ ဝဝတ္ထာ-
နံ ကတံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဣ၊ ၂။ ၄၃၄။

ယင်း-ဝိသုဒ္ဓိသည်— ဝိသုဒ္ဓိ ၇-ပါးတွင်
၃-ပါးမြောက်ဖြစ်၏(ဒီ၊ ၃။ ၂၅၂။ မ၊ ၁။ ၂၀၁။
ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၂၂။ စူဠနိ၊ ၄။
၁၀၁။ အဘိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၆၃။ အဘိ၊ ဝတာရ၊ ဣ၊
သစ်၊ ၂။ ၁၁၉၂-၄)။ သီလ၊ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိမှ တပါး
အခြားကိုယ်ခန္ဓာသဖွယ်ဖြစ်သော ဝိသုဒ္ဓိ ၅-ပါး
တွင် တပါးအပါအဝင်ဖြစ်၏(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၂၂။
စရိယာ၊ ၄။ ၃၀၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဣ၊ ၂။ ၈၅။ အဘိ၊
ဝတာရ၊ ဣ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၁၉၂-၄)။ လက္ခဏ၊ ရသ၊
ပစ္စုပဋ္ဌာန်၊ ပဒဋ္ဌာန်အားဖြင့် နာမ်၊ ရုပ်တရား
၂-ပါးကို သိမ်းဆည်းတတ်သော ဉာဏ်ပင်ဖြစ်
၏ (အဘိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၆၄။ ဝိဘာဝိနီ၊ ၂။ ၆၉)။
ယင်း-ကို နာမရူပဝဝတ္ထာပန ဉာဏ်ဟူ၍လည်း
ခေါ်ဆို၏ (ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၈။ အဘိ၊ ဝတာရ၊
ဣ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၂၂၄)။ နာမရူပဝဝတ္ထာနဉာဏ်၊
သင်္ခါရပရိစ္ဆေဒ ဉာဏ်ဟူ၍လည်း ခေါ်ဆိုသေး
၏(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၃၂)။ ဉာတပရိညာဉ်ဖြင့် ပိုင်း
ခြား၍ သိရ၏ (ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၅၀။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၂၁)။ နာမရူပဝဝတ္ထာပနဉာဏ်၊ ပစ္စယ
ပရိဂ္ဂဟဉာဏ်တို့ဖြင့် ပြီးစေရ၏ (ထေရ၊ ၄။ ၁။
၁၈)။ တေဘူမကဝဋ်ဒုက္ခကို ပိုင်းခြားကာ
သိနိုင်ရန် ယင်း-ဝိသုဒ္ဓိကို အားထုတ်ရသည်
(မ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၆)။ ယင်း-ဝိသုဒ္ဓိကို ပြည့်စုံစေ
လျက် ဝိပဿနာအားထုတ်သော ယောဂီ
ပုဂ္ဂိုလ်အား ဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိ-ခေါ်ဆိုသော
အရိယမဂ်ဉာဏ် ဖြစ်လာနိုင်သည်၊ အရိယာ
အဆင့် ရောက်နိုင်သည်(နေတ္ထိ၊ ၄။ ၅၅။ နေတ္ထိ၊
ဝိ၊ ၇၃)။ ပညာဘာဝနာ၏ အစလက်မှန်ဖြစ်
သော ယင်း-ဝိသုဒ္ဓိကို ခန္ဓာ၊ ဓာတ်၊ အာယတ-
န၊ ဝဝတ္ထာန်၊ ကောဋ္ဌာသအားဖြင့် ရှုမှတ်ပွား
များပုံ အကျယ်ကို (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဣ၊ ၂။ ၃၅၀။ အဘိ၊ ဝတာရ၊ ဣ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၂၀၂-
၅)-ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိဉာဏ (န) [ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ+ဉာဏ] ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ
ကို သိသောဉာဏ်။ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ (၅)-ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိနိဒ္ဒေသ (ပ) [ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ+နိဒ္ဒေသ] ဒိဋ္ဌိ-
ဝိသုဒ္ဓိကို အကျယ်ညွှန်ပြ-ရာ - ကြောင်း-
ဖြစ်သော (အပိုင်း၊ အခန်း၊ စကားအစဉ်)။
ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိနိဒ္ဒေသေ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၄၃၃။

ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိသမဓိဂမ (ပ) [ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ+သမဓိဂမ]
ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိကို ကောင်းစွာရခြင်း။ လဒ္ဓဿာ-
သော ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိသမဓိဂမေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဣ၊ ၂။
၃၈၅။

ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိဟေတု (ပ) [ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ + ဟေတု]
(အသိဉာဏ်ဟူသော) အယူစင်ကြယ်ခြင်း၏
အကြောင်း။ တဿာ'ဿ တံ ဒဿနံ ဒိဋ္ဌိ-
ဝိသုဒ္ဓိဟေတု ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၂။ ပဋိသံ၊
၄။ ၁။ ၃၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၅၄။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၃၂။
နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၇၁။ အံ၊ ဣ၊ ၃။ ၈၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဣ၊
၂။ ၅၇)။

ဒိဋ္ဌိဝိသုက (န) [ဒိဋ္ဌိ+ဝိသုက] ဒိဋ္ဌိငြောင့်၊
(၁) (က) သမ္မာအယူကို - ဖောက်ထွင်း -
ဆန့်ကျင်စေ-တတ်သော-ငြောင့်-တံကျင်
-နှင့်တူသော (တရား)။ (ခ) (သမ္မာအယူ
ကို) -ဖောက်ထွင်း - ဆန့်ကျင်စေ - တတ်
သော-ငြောင့်-တံကျင်-နှင့်တူသော မိစ္ဆာ
အယူ။ (၂) (မိမိကိန်းရာ သတ္တဝါကို) -ဖိနှိပ်
-ကြိတ်ချေ-တတ်သော မိစ္ဆာအယူ။ (၁)
ဒိဋ္ဌိဝိသုကာနိ ဝုစ္စန္တိ ဝိသတိဝတ္ထုကာ သက္ကာ-
ယဒိဋ္ဌိ။ စူဠနိ၊ ၂။ ၇၀။ = ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိဂတာနိ။
တာနိ ဟိ မဂ္ဂသမ္မာဒိဋ္ဌိယာ ဝိသုကဋ္ဌေန
ဝိဇ္ဇနဋ္ဌေန ဝိလောမဋ္ဌေန စ ဝိသုကာနိ။ ဧဝံ
ဒိဋ္ဌိယာ ဝိသုကာနိ၊ ဒိဋ္ဌိ ဧဝ ဝါ ဝိသုကာနိ
ဒိဋ္ဌိဝိသုကာနိ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၉၅။ အပ၊ ၄။ ၁။
၂၀၃။ စူဠနိ၊ ၄။ ၁၂၄။ သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ ဝိနိဝိဇ္ဇ-
နဋ္ဌေန၊ ပဋိလောမဋ္ဌေန စ ဒိဋ္ဌိဝိသုကံ။ ပဋိသံ၊
၄။ ၂။ ၄၅။ (-မ၊ ၁။ ၁။ မ၊ ၂။ ၁၅၃။ ပဋိသံ၊
၁၃၂။ သုတ္တနိ၊ ၂။ ၇၂။ ပေတ၊ ၁။ ၁၈၆။ အပ၊ ၁။

၁၂။ အံဠာ၁။၃၃၂။ ပေတဠာ၂၁၅။ အပါ
ဠာ၁။၁၅၁။ မဇ္ဈိ၁။၁၃၆။)(၂) ဒိဋ္ဌိဝိသုကာနိ-
(မဠာ၂။၁၀၂)တိ ဒိဋ္ဌိကိဉ္ဇကာနိ။ မဇ္ဈိ၂။
၂၀၈။

ဒိဋ္ဌိဝိသုကာယိက (တိ) [ဒိဋ္ဌိ + ဝိသုကာယိက]
ဒိဋ္ဌိဌာတ်၊ (သမ္မာအယူကို) - ဖောက်ထွင်း
- ဆန့်ကျင်စေ-တတ်သော-ဌာတ်-တံကျင်
- နှင့် တူသော မိစ္ဆာအယူ။ သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ
ဝိနိဝိဇ္ဇနဋ္ဌေန၊ ဝိလောမနဋ္ဌေန စ ဒိဋ္ဌိဝိသု-
ကာယိကံ။ မိစ္ဆာဒဿနဋ္ဌိ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ သမ္မာ-
ဒဿနံ ဝိနိဝိဇ္ဇတိ စော ဝိလောမေတိ စ။
အဘိဠာ၁။၂၉၅။ မဟာနိဠာ၁။၃၃၉။ (-အဘိ၊
ဓ။၉၄၊၂၂၂။ အဘိပ။၁၂၄။ မဟာနိ။၃၇၊
၈၇၊၃၆၄။ စူဠနိ။၁၈၆၊၂၃၅။ ပဋိသံဠာ၂။
၄၅။ ဣတိဝုတ်ဠာ၁။၁၈၇။ အံဠာ၂။၂၉၅။)

ဒိဋ္ဌိဝိသေသ (တိ) [ဒိဋ္ဌိ + ဝိသေသ] ထူးသော
အယူ၊ အယူအထူး၊ မိစ္ဆာအယူအထူး(ဘုရား
ရှင်၏အယူမှ တပါးသော မိစ္ဆာအယူများ)။
သမယန္တရန္တိ ဒိဋ္ဌိဝိသေသ၊ နာနာဝိဟိတာ
ဒိဋ္ဌိယောတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဠာ၁။၁၃၇။ “နတ္ထိ
ဒိန္န”န္တိ အာဒိနယပ္ပဝတ္တာနိ ဒိဋ္ဌိဝိသေသဘူ-
တာနိ ဝဇ္ဇကာရဏာနိ။ မဇ္ဈိ၂။၁၂။ (- သီ၊
ဠာသစ်၊၁။၃၈၆။)

ဒိဋ္ဌိဝိဿဇ္ဇာပန (န) [ဒိဋ္ဌိ + ဝိဿဇ္ဇာပန] မိစ္ဆာ
အယူကို စွန့်လွှတ်စေခြင်း။ ကသ္မာ ပနေသ
အာဂတောတိ? ဒိဋ္ဌိဝိဿဇ္ဇာပနတ္ထိ။ မဠာ၂။
၁၇၉။ (- မဇ္ဈိ၂။၂၀၆။)

ဒိဋ္ဌိဝိဟေသက (တိ) [ဒိဋ္ဌိ + ဝိဟေသက] ညှဉ်းဆဲ
နှိပ်စက် - တတ်သော မိစ္ဆာအယူ။ ဒိဋ္ဌိမေဂေ-
ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိဝေဒယိတ (န) [ဒိဋ္ဌိ + ဝေဒယိတ] မိစ္ဆာအယူ
၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဝေဒနာ။ ဒိဋ္ဌိဝေဒ-
ယိတေ (ဒီ၊ဠာ၁။၁၁၄)တိ ဒိဋ္ဌိယာ ပစ္စယ-

ဘူတေ ဝေဒယိတေ။ ဒီ၊ဠာ၁။၁၈၂။ သီ၊ဠာ၊
သစ်၊၁။၄၆၀။

ဒိဋ္ဌိဝေါဒါနဘာဂီယ (တိ) [ဒိဋ္ဌိဝေါဒါနဘာဂ +
ဣယ။ ဒိဋ္ဌိဝေါဒါန + ဘာဂီယ] (က) မိစ္ဆာ
အယူမှ - ကင်းစင် - သန့်ရှင်း - ခြင်းဟူသော
အဖို့ရှိသော။ (ခ) မိစ္ဆာအယူမှ - ကင်းစင် -
သန့်ရှင်း - ခြင်းဟူသော - အဖို့၌ - ဖြစ် - ယှဉ်
- ပါဝင် - သော။ (ဂ) မိစ္ဆာအယူမှ - ကင်း
စင် - သန့်ရှင်း - ကြောင်း ဖြစ်သော သမထ၊
ဝိပဿနာသို့ ဆည်းကပ်စေတတ်သော(တရား
ဒေသနာ - စသည်)။ ဒိဋ္ဌိဝေါဒါနဘာဂီယံ
သုတ္တံ။ နေတ္ထိ။၁၀၆၊၁၃၉။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၂၈၁။

ဒိဋ္ဌိဝေါဟာရ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ + ဝေါဟာရ] မိစ္ဆာအယူ
ဟူသော - အမည် - ပညတ်။ တေသံ အဓိ-
ဝုတ္တိပဒါနံ ဒိဋ္ဌိဝေါဟာရနံ။ အံဠာ၃။၂၉၉။

ဒိဋ္ဌိသံကိလေသ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ + သံကိလေသ] (၁)
(မိမိကိန်းရာ သတ္တဝါကို) - ပူပန်စေ - နှိပ်စက်
- ညစ်နွမ်းစေ - ညစ်ပေစေ - တတ်သော ဒိဋ္ဌိ၊
(စိတ်ကို) ညစ်ကျူ ပူပန်စေတတ်သော ဒိဋ္ဌိ၊
ဒိဋ္ဌိဟူသော (စိတ်၏) အညစ်အကြေး။ ဒိဋ္ဌိ-
သံကိလေသော ဝိပဿနာယ ဝိသုဇ္ဈတိ။
နေတ္ထိ။၁၀၆။ ဒိဋ္ဌိယေဝ ဒိဋ္ဌိသံကိလေသော။
မဇ္ဈိ၁။၁၃၆။ (- နေတ္ထိ။၇၉။ ပေဋကော။
၁၈၆၊၁၈၈၊၁၉၄။ ဣတိဝုတ်ဠာ၁။၁၈၅။ နေတ္ထိ၊
ဠာ၂။၂၀။ သာရတ္ထ၊၁။၇၆။ ဝိမတိ၊၁။၂၀။)

ဒိဋ္ဌိသံကိလေသနိဿိတ (တိ) [ဒိဋ္ဌိသံကိလေသ +
နိဿိတ] ဒိဋ္ဌိသံကိလေသ၌ မှီသော၊ ဒိဋ္ဌိသံ-
ကိလေသကိုမှီသော။ ဒိဋ္ဌိသံကိလေသနိဿိတံ
ဝစနံ။ ဒီ၊ဠာ၁။၃၄၅။ (- သီ၊ဠာသစ်၊၂။
၃၄၄။)

ဒိဋ္ဌိသံကိလေသဘာဂီယ (တိ) [ဒိဋ္ဌိသံကိလေသ-
ဘာဂ + ဣယ။ ဒိဋ္ဌိသံကိလေသ + ဘာဂီယ]
(က) ဒိဋ္ဌိသံကိလေသ-ဟူသော အဖို့ရှိသော။
(ခ) ဒိဋ္ဌိသံကိလေသ-ဟူသော အဖို့၌ - ဖြစ် -

ယှဉ် - ပါဝင် - သော။ (ဂ) ဒိဋ္ဌိသံကိလေသ-
သို့ဆည်းကပ်စေတတ်သော (တရားဒေသနာ-
စသည်)။ ဒိဋ္ဌိသံကိလေသဘာဝိယံ သုတ္တံ။
နေတ္ထိ။ ၁၀၆၊ ၁၃၈။ နေတ္ထိဝိ။ ၂၈၁။

ဒိဋ္ဌိသံကိလေသဝိသောဓန (န) [ဒိဋ္ဌိသံကိလေသ
+ ဝိသောဓန] ဒိဋ္ဌိသံကိလေသကို အထူး -
သုတ်သင် - ရှင်းလင်း - ခြင်း။ ပညာသမ္ပဒါယ
ဒိဋ္ဌိသံကိလေသဝိသောဓနံ ဒေသေတိ။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅။)

ဒိဋ္ဌိသံဃာ(သင်္ခာ)ဋ္ဌ(တ) (ပု) [ဒိဋ္ဌိ + သံဃာ-
(သင်္ခာ)ဋ္ဌ(တ)] (က) ဒိဋ္ဌိအပေါင်း၊ ဒိဋ္ဌိ-
အစုအဝေး၊ ဒိဋ္ဌိပေါင်းချုပ်။ (ခ) ဒိဋ္ဌိထုပ်
လျောက်။ မဟတော ဒိဋ္ဌိသံဃာတဿ ဝိနိ-
ဝေဌနံ။ မဟာနိ။ ၂၆၆။ စူဠနိ။ ၁၇၈။ ဒိဋ္ဌိ-
သံဃာဋ္ဌဿ ဝိနိဝေဌန (စူဠနိ။ ၇၇)န္တိ ဒိဋ္ဌိ-
ယေဝ အဗ္ဗောဓိန္နပ္ပဝတ္တိတော သံဃဋ္ဌိတဋ္ဌေန
သံဃာဋ္ဌော၊ တဿ ဒိဋ္ဌိသံဃာဋ္ဌဿ နိဝတ္တနံ။
စူဠနိ၊ ၁၅။ ၂၂။ ဒိဋ္ဌိသင်္ခာဋ္ဌာဒယော ဣမိနာဝ
နယေန ယောဇေတဗ္ဗာ။ ပဋိသံဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉။

ဒိဋ္ဌိသံဃာ(သင်္ခာ)ဋ္ဌပဋိမုက္က (တိ) [ဒိဋ္ဌိသံဃာ-
(သင်္ခာ)ဋ္ဌ + ပဋိမုက္က] (က) ဒိဋ္ဌိ - အပေါင်း
- ပေါင်းချုပ် - ဌ - စုပ်အပ် - သွင်းအပ် -
သော၊ ဒိဋ္ဌိပေါင်းချုပ်၌ အစုပ်ခံရသော၊ သူ။
(ခ) ဒိဋ္ဌိထုပ်လျောက်၌ - စုပ်အပ် - သွင်းအပ်
- သော၊ ဒိဋ္ဌိထုပ်လျောက်၌ အစုပ်ခံရသော၊
သူ။ ဒိဋ္ဌိသံဃာ (သင်္ခာ) ဋ္ဌပဋိမုက္ကော လော-
ကသန္နိဝါသော။ ပဋိသံ၊ ၁၂။ ဥဒါန၊ ၁၅။
၁၂၆။ ဣတိဝုတ်၊ ၁၃၈။

ဒိဋ္ဌိသံယုတ္တ (န) [ဒိဋ္ဌိ + သံယုတ္တ] ဒိဋ္ဌိသံယုတ်၊
ရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဉ်-ဟူသော
ခန္ဓာ ၅-ပါးကို အကြောင်းပြု၍ မိစ္ဆာအယူ
အမျိုးမျိုး ဖြစ်ပုံကို အကျယ် ဟောပြော
သံယုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တ-
ပါဠိ၊ ၃-သံယုတ်။ သံ၊ ၂။ ၁၆၆-၁၈၅။ သံဋ္ဌ၊ ၂။
၃၁၀-၃၁၇။ သံ၊ ၁။ ၂၆၄-၂၇၂။

ဒိဋ္ဌိသံယောဇန = ဒိဋ္ဌိသညောဇန (န) [ဒိဋ္ဌိ +
သံယောဇန = သညောဇန] ဒိဋ္ဌိအနှောင်အဖွဲ့၊
ဒိဋ္ဌိနှောင်ကြိုး၊ ဒိဋ္ဌိသံယောဇဉ်။ ဒိဋ္ဌိယေဝ
ဗန္ဓနဋ္ဌေန သံယောဇနန္တိ ဒိဋ္ဌိသံယောဇနံ။
အဘိ၊ ၁။ ၂၉၅။ မဟာနိ၊ ၁။ ၁၃၉။ (-မ၊ ၁။
၁၁။ မ၊ ၂။ ၁၅၃။ အံ၊ ၂။ ၄၀၀။ အဘိ၊ ပု။
၁၂၄။ အဘိ၊ က။ ၃၂၄။ ပဋိသံ၊ ၁၂။ ၁၃၂။
မဟာနိ၊ ၃၇၊ ၃၆၄။ စူဠနိ၊ ၁၈၆၊ ၂၃၅၊ ၂၈၃။
ပေဋကော၊ ၂၇၃။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၃၇၄။ မ၊ ၁။ ၁။ ၇၄။
အံ၊ ၁။ ၃။ ၃၃၂။ အဘိ၊ ၁။ ၃၇။ ဥဒါန၊ ၁။ ၁၉၊
၁၂၆။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၁၃၈၊ ၁၄၃၊ ၁၈၇။ စူဠနိ၊
၁။ ၁၀၁။ ဒီ၊ ၁။ ၄၅။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၁၆၈။
မ၊ ၁။ ၁။ ၃၅၊ ၁၅၈။ မ၊ ၁။ ၁။ ၁၂၇။ အံ၊ ၁။ ၁။
၃၄။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၉၅။ အနုဋ္ဌိ၊ ၁။ ၆၇။)

ဒိဋ္ဌိသံယောဇနသံယုတ္တ (တိ) [ဒိဋ္ဌိသံယောဇန +
သံယုတ္တ] ဒိဋ္ဌိသံယောဇနနှင့် ယှဉ်သော၊ သူ။
ဒိဋ္ဌိသံယောဇနသံယုတ္တော ဘိက္ခုဝေ အဿု-
တဝါ ပုထုဇ္ဇေနာ န ပရိမုစ္စတိ။ မ၊ ၁။ ၁။ ၁။
(-မ၊ ၁။ ၁။ ၇၄။)

ဒိဋ္ဌိသံသန္ဓနာ (ထိ၊ န) [ဒိဋ္ဌိ + သံသန္ဓနာ] မိစ္ဆာ
အယူကို - နှိုးနှော - ဆုံးဖြတ် - ခြင်း။ မိစ္ဆာ
အယူကို - နှိုးနှော - ဆုံးဖြတ် - ကြောင်း
(စကား)။ ယထာယောဂံ ဒိဋ္ဌိသံသန္ဓနာ။
ပဋိသံ၊ ၁။ ၂။ ၆၂။

ဒိဋ္ဌိသင်္ကပ္ပ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ + သင်္ကပ္ပ] (၁) မိစ္ဆာ
အယူနှင့် - စပ်သွယ် - ပတ်သက် - သော အကြံ
အစည်။ (၂) ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကြံစည်ခြင်း၊
ကြံစည်ကြောင်းဉာဏ်ပညာ။ (၃) ဒိဋ္ဌိသင်္က-
ပ္ပေန ဖုဋ္ဌော... မောမူဟော ဝိယ စူးယတိ။
မဟာနိ၊ ၁။ ၁၁၆။ ကာမသင်္ကပ္ပ (မဟာနိ၊ ၁။
၂၃၇) နှင့် ယှဉ်ကြည့်။ (၂) ဒိဋ္ဌိသင်္ကပ္ပေါ-
(မ၊ ၁။ ၄။ ၂၃၁)တိ သမ္မာသင်္ကပ္ပေါ။ မ၊ ၁။ ၁။
၄၁၈။ ဒိဋ္ဌိသင်္ကပ္ပါ (သံ၊ ၁။ ၁။ ၈၄)တိ သမ္မာ-
ဒိဋ္ဌိသင်္ကပ္ပါ။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၁၂၄။ (-နေတ္ထိ၊ ၁။
၂၃၉။ မူလဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁၄၄။)

ဒိဋ္ဌိသင်္ခါရ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+သင်္ခါရ] မိစ္ဆာအယူဟူသော အကြောင်းရှိသော အပုညာဘိသင်္ခါရ။ ဒိဋ္ဌိသင်္ခါရော (သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၁)တိ ဒိဋ္ဌိပစ္စယော သင်္ခါရော။... ဒိဋ္ဌိသင်္ခါရော ဒိဋ္ဌိပနိဿယော သင်္ခါရော ဇာယတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၁။

ဒိဋ္ဌိသင်္ဂ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+သင်္ဂ] ဒိဋ္ဌိဟူသော(အာရုံ၌) ကပ်ငြိတတ်သော(တရား)၊ (အာရုံ၌) ကပ်ငြိတတ်သော ဒိဋ္ဌိ။ မာနသင်္ဂါ ဒိဋ္ဌိသင်္ဂါ ကိလေသသင်္ဂါ။ မဟာနိ။၃၄၂။ စူဠနိ။၈၈။ (-မဟာနိ။၇၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၂၇၅။)

ဒိဋ္ဌိသစ္စ (န) [ဒိဋ္ဌိ+သစ္စ။ (ဗ္ဗမိသတ၂-သံ)] ဒိဋ္ဌိဟူသော သစ္စာ၊ “ငါ့အယူသာ မှန်၏”ဟု-စွဲလမ်းတတ် - နှလုံးသွင်းတတ် - သော မိစ္ဆာအယူ။ (“ဣဒမေဝ သစ္စံ၊ မောသမည”ဟူ၍ ဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိသည်ပင် မှန်၏-ဟု နှလုံးသွင်းခြင်းအားဖြင့် ဖြစ်သော ကြောင့် ‘ဒိဋ္ဌိသစ္စာ’ မည်၏။) တေဟိ တေဟိ ဒိဋ္ဌိဂတိကေဟိ ပါဠိ-ယေက္ကံ ဂဟိတာနိ “ဣဒမေဝ သစ္စ”န္တိ အဘိနိဝိဋ္ဌာနိ ဒိဋ္ဌိသစ္စာဒိနိ။ ဒိဋ္ဌိဂတာနိပိ ဟိ “ဣဒမေဝ သစ္စ”န္တိ ဂဟဏံ ဥပါဒါယ “သစ္စာနိ”တိ ဝေါဟရိယန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၃။ အတ္တာကာရမ္ပိ ဝတ္ထု “ဣဒမေဝ သစ္စံ၊ မောသမည”န္တိ ပဝတ္တိယာကာရံ ဥပါဒါယ ဒိဋ္ဌိ ဝေ သစ္စန္တိ ဒိဋ္ဌိသစ္စံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၂။ “ဣဒမေဝ သစ္စံ၊ မောသမည”န္တိ ပဝတ္တာ ဒိဋ္ဌိ “သစ္စ”န္တိ အဘိနိဝိသနဝုတ္တိယာ ဒိဋ္ဌိသစ္စံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၉၄။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၃၊၃၀၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၀၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄၊၂၂၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၇၆။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၆၆။ သာရတ္ထ၊၃။၂၁၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၇၃။)

ဒိဋ္ဌိသဉ္စရိတ (တိ) [ဒိဋ္ဌိ+သဉ္စရိတ] လှည့်ပတ်-တီးခတ် - တတ်သော - မိစ္ဆာအယူ။ ဒိဋ္ဌိသဉ္စ-

ရိတာနိ (မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၂)တိ ဒိဋ္ဌိတာဠနာနိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၈။

ဒိဋ္ဌိသညာ (ထိ) [ဒိဋ္ဌိ+သညာ] (၁) ဒိဋ္ဌိနှင့်ယှဉ်သောအမှတ် ‘သညာ’။ (၂) ဒိဋ္ဌိ(အယူမှား= အမြင်မှား)ဟူသော အမှတ် ‘သညာ’။ (၁) ဝိဟိ သာသညာယ ဒိဋ္ဌိသညာယ သတ္တော ဝိသတ္တော။ မဟာနိ။၇၁။ ကာမသညာ (မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၄၉)-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။ (၂) ဒိဋ္ဌိသညာ(ယမက၊၁။၂၂)တိ “ပပဉ္စသညာ”တိ အာဒိသု အာဂတာ ဒိဋ္ဌိသညာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၉၄။ ဒိဋ္ဌိ ဝေ သညာ ဒိဋ္ဌိသညာ။ မူလဋ္ဌ၊ ၃။၁၂၃။

ဒိဋ္ဌိသဒိသဂမန (တိ) [ဒိဋ္ဌိသဒိသ+ဂမန] မိစ္ဆာအယူနှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်းရှိသော (အကုသိုလ်)။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိသဒိသပုဝတ္ထ (တိ) [ဒိဋ္ဌိသဒိသ + ပဝတ္ထ] အထက်ပုဒ်နက်-ကြည့်။ ဒိဋ္ဌိသဒိသဂမနာနိ ဒိဋ္ဌိသဒိသပုဝတ္တာနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၉။

ဒိဋ္ဌိသန္တာပ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+သန္တာပ] ဒိဋ္ဌိဟူသော (မိမိကို) ပြင်းစွာပူလောင်စေတတ်သော (တရား)၊ (မိမိကို) ပြင်းစွာပူလောင်စေတတ်သော ဒိဋ္ဌိ။ ဒိဋ္ဌာနုသယော ဒိဋ္ဌိသန္တာပေါ။ ပဋိသံ၊၁၃၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၂။ ဒိဋ္ဌိယေဝ အတ္တာနံ သန္တာပေတိတိ ဒိဋ္ဌိသန္တာပေါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၁။ (-ပဋိသံ၊၁၂၂။ ၃၃၃၊၃၁၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၃၈။)

ဒိဋ္ဌိသန္တိ (ထိ) [ဒိဋ္ဌိ+သန္တိ] မိစ္ဆာအယူဟူသော ငြိမ်းအေးခြင်း၊ မမှန်ကန်သော ငြိမ်းအေးခြင်း။ သမ္မုတိသန္တိယော ဝုစ္စန္တိ ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိဂတာနိ ဒိဋ္ဌိသန္တိယော။ မဟာနိ။၅၇။ (-၂၄၄။) သမ္မုတိသန္တိတိ သမာဟာရဝသေန ဒိဋ္ဌိသန္တိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၇၆။

ဒိဋ္ဌိသန္တဝ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+သန္တဝ] ဒိဋ္ဌိဖြင့် - ကောင်းစွာ - အံ့ချီး - နှီးနှော - ရောယှက် - ခြင်း၊ ဒိဋ္ဌိ

ဖြင့်-အရောင်-အကျမ်းဝင်-ခြင်း။ ဒွါသ-
ဋ္ဌိဘေဒါပိ ဒိဋ္ဌိ ဒိဋ္ဌိသန္တပေါ။ သုတ္တနိဋ္ဌာ။
၆၆။ အပါဠာ။ ၁၇၇။ စူဠနိဋ္ဌာ။ ၁၀၅။

ဒိဋ္ဌိသန္တာနဗန္ဓိတ (တိ) [ဒိဋ္ဌိသန္တာန + ဗန္ဓိတ]
မိစ္ဆာအယူဟူသော-နှောင်ကြီး- အနှောင်
အဖွဲ့-ဖြင့် နှောင်ဖွဲ့အပ်သော။ သူ။ စိရသကိ-
လိဋ္ဌိ ၀တ မံ၊ ဒိဋ္ဌိသန္တာနဗန္ဓိတ။ ထေရ။ ၂၇။
ဒိဋ္ဌိသန္တာနေန ဒိဋ္ဌိဗန္ဓနေန ဗန္ဓိတံ၊ ဗဒ္ဓိ။ ထေရ။
ဋ္ဌာ ၂။ ၁၀။

ဒိဋ္ဌိသန္တိဿယ (တိ) [ဒိဋ္ဌိ+သန္တိဿယ] ဒိဋ္ဌိဟူ
သော မှီရာရှိသော။ ဒိဋ္ဌိပဋ္ဌာသ (၁)-ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိသန္တိဿိတ (တိ) [ဒိဋ္ဌိ+သန္တိဿိတ] မိစ္ဆာအယူ
၌မှီသော၊ မိစ္ဆာအယူကိုမှီသော။ သူ။ ယဒဂ္ဂေန
၈ ဒိဋ္ဌိသန္တိဿိတ။ ထေရီဋ္ဌာ။ ၁၇၁။

ဒိဋ္ဌိသဘာဝ (တိ) [ဒိဋ္ဌိ+သဘာဝ] မိစ္ဆာအယူ
ဟူသော သဘောရှိသော၊ အယူမှားသဘော
ရှိသော။ ဒိဋ္ဌိပ(ပု)ဓာန-ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိသမနုပဿနာ (ထိ၊န) [ဒိဋ္ဌိ+သမနုပဿနာ]
(၁) အဖန်ဖန်ရှုတတ်သော ဒိဋ္ဌိ။ (၂) မိစ္ဆာ
အယူနှင့် တကွဖြစ်သော အဖန်ဖန်-ရှု-ဆင်
ခြင်-တတ်သော အကျင့်။ (၁) သမနုပဿ-
နာတိ ဒိဋ္ဌိသမနုပဿနာ။ သံ၊ဋ္ဌာ ၂။ ၂၀။
ဒိဋ္ဌိ ဧဝ သမနုပဿနာ ဒိဋ္ဌိသမနုပဿနာ။
သံ၊ဋ္ဌိ ၂။ ၂၄။ (-အံ၊ဋ္ဌာ။ ၁၇၅။ ဣတိဝုတ်၊
ဋ္ဌာ။ ၅၃။ မ၊ဋ္ဌိ ၂။ ၉၁။) (၁), (၂) ဒိဋ္ဌိ ဧဝ
သမနုပဿနာ၊ ဒိဋ္ဌိသဟိတာဝါ သမနုပဿနာ
ဒိဋ္ဌိသမနုပဿနာ။ သံ၊ဋ္ဌိ ၂။ ၂၁၉။ (-သံ၊ဋ္ဌာ
၂။ ၂၄၇။)

ဒိဋ္ဌိသမုက္ခိဋ္ဌန (န) [ဒိဋ္ဌိ+သမုက္ခိဋ္ဌန] မိစ္ဆာအယူ
ကို အကြွင်းမဲ့ပယ်ခွါခြင်း။ “အဟံ ဝိပဿာမိ၊
မမ ဝိပဿနာ”တိ ဂဏှတော ဟိ ဒိဋ္ဌိသမုက္ခိ-
ဋ္ဌနံ နာမ န ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၆၃။
(-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ ၂။ ၄၁၅။)

ဒိဋ္ဌိသမုက္ခိတ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+သမုက္ခိတ] (၁) မိစ္ဆာ
အယူကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်ခွါခြင်း။ (တိ) (၂)
မိစ္ဆာအယူကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်ခွါတတ်သော
(သောတာပတ္တိမဂ်)။ (၁) ဗြာဟ္မဏဿ ဒိဋ္ဌိ-
သမုက္ခိတံ ကတ္တုကာမော။ မ၊ဋ္ဌာ။ ၁၁၀။
(-ထေရ၊ဋ္ဌာ ၂။ ၅၂။) (တိ) (၂) သောတာ-
ပတ္တိမဂ္ဂေါ ပန ဒိဋ္ဌိသမုက္ခိတော (အံ၊ဉာ။ ၄၁၇)
နာမ သဗ္ဗဒိဋ္ဌိနံ သမုက္ခိတကတ္တာ။ အံ၊ဋ္ဌာ
၃။ ၃၃၂။

ဒိဋ္ဌိသမုဋ္ဌာန (န) [ဒိဋ္ဌိ+သမုဋ္ဌာန] မိစ္ဆာအယူ၏
ဖြစ်ကြောင်း (ခန္ဓာ၊အဝိဇ္ဇာ-စသည်)။ ဒိဋ္ဌိ-
ပရိယုဋ္ဌာနံ ဒိဋ္ဌိသမုဋ္ဌာနံ ဒိဋ္ဌိသမုက္ခိတော။
အံ၊ဉာ။ ၄၁၇။

ဒိဋ္ဌိသမုဒယ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+သမုဒယ] (က) မိစ္ဆာ
အယူ၏ (အခြားအကြောင်းနှင့်) ပေါင်း၍
ဖြစ်ခြင်း။ (ခ) မိစ္ဆာ အယူ၏ (အခြား
အကြောင်းနှင့်)ပေါင်း၍ ဖြစ်ကြောင်း(သမု-
ဒယသစ္စာ)။ ဒိဋ္ဌိသမုဒယံ နပ္ပဇာနာတိ။ အံ၊
၂။ ၄၄၇။

ဒိဋ္ဌိသမုဒါဂမကာရဏ (န) [ဒိဋ္ဌိ+သမုဒါဂမ+
ကာရဏ] မိစ္ဆာအယူ၏ ကောင်းစွာ ဆင့်
ကာဆင့်ကာ ဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်း။ ကာရ-
ဏန္တိ ဝိသေသကာရဏံ၊ ဒိဋ္ဌိသမုဒါဂမကာရ-
ဏံ ဝါ။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊ ၁။ ၄၄၄။

ဒိဋ္ဌိသမုဒါစာရ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+သမုဒါစာရ] ဉာဏ်
အမြင်၏-အညီအညွတ်- ကောင်းစွာ-ဆင့်
ကာဆင့်ကာ-ပိုင်းခြား၍ ဖြစ်ခြင်း၊ ဉာဏ်
အမြင်၏ မပြတ်မစဲ ဖြစ်ခြင်း။ ထေရဿ ဟိ
ဒိဋ္ဌိသမုဒါစာရဉ္စ ဩကပ္ပနိယသဒ္ဓဉ္စ အာဂမ္မ
ဒသဗလဿ နဝနဝါ ဓမ္မဒေသနာ ပဋိဘာတိ။
အံ၊ဋ္ဌာ။ ၂။ ၂၃။ ထေရ၊ဋ္ဌာ။ ၃၂၂။

ဒိဋ္ဌိသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ဒိဋ္ဌိ+သမ္ပတ္တိ] အယူ၏ပြည့်စုံ
ခြင်း၊ (က) ဉာဏ်အမြင်၏ ပြည့်စုံခြင်း၊ ပြည့်
စုံသော ဉာဏ်အမြင်။ (ခ) မဂ္ဂသမ္မာဒိဋ္ဌိ၏

ပြည့်စုံခြင်း၊ ပြည့်စုံသော မဂ္ဂသမ္ပာဒိဋ္ဌိ။ (က) ဒိဋ္ဌိသမ္ပတ္တိယာပံ သီလဿ ပတိဋ္ဌာဘာဝတော။ ထေရဂ္ဋ၊ ၂။ ၂၁၉။ သုပရိသုဒ္ဓါယ စ ဒိဋ္ဌိသမ္ပတ္တိယာ သမန္နာဂတော။ နေတ္ထိဂ္ဋ၊ ၂၅၀။ ကလျာဏဓမ္မ (တိ)(၂) (ခ) (ဣတိ-ဝုတ်၊ ၄။ ၂၂၅)-လည်း ကြည့်။ (ခ) ဥက္ကဋ္ဌ-နိဒ္ဒေသေန ဧတ္ထ ဒိဋ္ဌိသမ္ပတ္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာတိ ဝုတ္တံ “မဂ္ဂဒိဋ္ဌိယာ သမ္ပန္နော”တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၉၂။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁၁။

ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါ (တိ) [ဒိဋ္ဌိ+သမ္ပဒါ] အယူ၏ ပြည့်စုံခြင်း၊ ပြည့်စုံသောအယူ၊ (က) ဉာဏ်အမြင်၏ ပြည့်စုံခြင်း။ (ခ) သောတာပတ္တိမဂ်၏ ပြည့်စုံခြင်း။ (ဂ) ကမ္မဿကတာ သမ္ပာဒိဋ္ဌိ၏ ပြည့်စုံခြင်း။ (ဃ) ဈာနသမ္ပာဒိဋ္ဌိ၏ ပြည့်စုံခြင်း။ (င) ဝိပဿနာသမ္ပာဒိဋ္ဌိ၏ ပြည့်စုံခြင်း။ (စ) မဂ္ဂသမ္ပာဒိဋ္ဌိ၏ ပြည့်စုံခြင်း။ (ဆ) ဖလသမ္ပာဒိဋ္ဌိ၏ ပြည့်စုံခြင်း။

(က) ကတမာ စ ဘိက္ခဝေ ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါ။ အံ၊ ၁။ ၂၇၂။ တတ္ထ ကတမာ ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါ၊ အတ္ထိ ဒိန္နံ၊ အတ္ထိ ယိဋ္ဌံ၊... အယံ ဝုစ္စတိ ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါ၊ သဗ္ဗာပံ သမ္ပာဒိဋ္ဌိ ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါ။ အဘိ၊ ပု၊ ၁၂၀။ ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါ (သံ၊ ၃။ ၂၅)တိ ဉာဏသမ္ပတ္တိ။ သံ၊ ၄။ ၃၁၆၉။ ဒိဋ္ဌိပါရိပူရိဘူတံ ဉာဏံ ဒိဋ္ဌိယာ သမ္ပဒါတိ ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါ။ အဘိ၊ ၄။ ၁၆၆။ မော၊ စန္ဒေဒနီ၊ ၁၆၂။ (-ဝိ၊ ၅။ ၂၃၀၊ ၃၃၀။ ဒီ၊ ၃။ ၁၇၉။ သံ၊ ၃။ ၂၄။ အံ၊ ၂။ ၁၃၀။ ဒီ၊ ၄။ ၁၆၅။ အဘိ၊ ၄။ ၁၇၃။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂၇၀။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၇၉။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၆၆။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၆။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉။ မူလ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၇။)

(ခ) ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒ (အံ၊ ၂။ ၃၀၁)န္တိ သောတာပတ္တိမဂ္ဂံ။ အံ၊ ၄။ ၃၁၁၄၀။

(ဂ), (ဃ), (င), (စ), (ဆ) ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါ (အံ၊ ၁။ ၉၄)တိ သမ္ပာဒိဋ္ဌိကဘာဝေါ။ တေန ကမ္မဿကတသမ္ပာဒိဋ္ဌိ ဈာနသမ္ပာဒိဋ္ဌိ ဝိပဿ-

နာသမ္ပာဒိဋ္ဌိ မဂ္ဂသမ္ပာဒိဋ္ဌိ ဖလသမ္ပာဒိဋ္ဌိတိ သဗ္ဗာပံ ပဉ္စဝိဓာ သမ္ပာဒိဋ္ဌိ သင်္ဂဟိတာ ဟောတိ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၆၃။ (-အံ၊ ၃။ ၇၀။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၃၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆၂။)

ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါ+နိဒ္ဒေသ] ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါကို အကျယ်ညွှန်ပြ-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သော (စကားအစဉ်)။ ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါနိဒ္ဒေသော စ ဒိဋ္ဌိပါဒါနိဒ္ဒေသပဋိပက္ခတော (ဝေဒိတဗ္ဗော)။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၄၃၃။

ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါနိဒ္ဒေသပဋိပက္ခ (တိ) [ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါနိဒ္ဒေသ+ပဋိပက္ခ] ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါနိဒ္ဒေသ၏ ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ်သော (ဒိဋ္ဌိဝိပတ္တိနိဒ္ဒေသ)။ ဒိဋ္ဌိဝိပတ္တိနိဒ္ဒေသ-ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္န (တိ) [ဒိဋ္ဌိ+သမ္ပန္န (ဒိဋ္ဌိသမ္ပတ္တိ-ပြာ)] ဉာဏ်အမြင် - အယူမှန် - နှင့် ပြည့်စုံသော၊ (က) သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော။ (ခ) မဂ္ဂသမ္ပာဒိဋ္ဌိနှင့် ပြည့်စုံသော။ (ဂ) မဂ္ဂ-ဖလသမ္ပာဒိဋ္ဌိနှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ (သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်)။

ယင်း-သည်— သက္ကာယဒိဋ္ဌိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ၊ သီလဗ္ဗတပရာမာသ၊ အပါယဂမနိယဖြစ်သော ရာဂ၊ ဒေါသ၊ မောဟ တရား ၆-ပါးကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်၏ (အံ၊ ၂။ ၃၀၁-၂)။ တစုံတခုသော စတုဘူမကသင်္ခါရဓမ္မကို နိစ္စ၊ သုခ၊ အတ္တ-ဟူ၍ ယူရိုး၊ စွဲလမ်းရိုး မရှိ။ အာနန္တရိယကံ ၅-ပါးကိုလည်း ကျူးလွန်မှု မရှိ။ ဘုရားရှင်မှ တပါး အခြားသူကို “ငါ၏ဆရာ”ဟူ၍ ညွှန်ပြပြောဆိုရိုးမရှိ (မ၊ ၃။ ၁၀၉၊ ၁၁၀။ အံ၊ ၁။ ၂၀-၉။ အံ၊ ၂။ ၃၀၃။ အဘိ၊ ဝိ၊ ၃၄၉။ နေတ္ထိ၊ ၇၇။ ဒီ၊ ၄။ ၁၆၂။ မ၊ ၄။ ၁၁၃၀။ မ၊ ၄။ ၇၄-၅။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၉။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၆၁။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂၀၇။)။ ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော် မူပြီးသော ဘုရားရှင်၏ ဓာတ်တော် မေတော် ဌာပနာရာ စေတီ၊ ပုထိုးတော်ကို ပြစ်မှား ဖျက်ဆီးလိုသော စိတ်ထားဖြင့် ဖြိုဖျက်ရိုး မရှိ (နေတ္ထိ၊ ၇၇)။ ဒိဋ္ဌိ၊ သုတ၊ မုတ

မင်္ဂလာဖြင့် စင်ကြယ်သန့်ရှင်း၏-ဟူ၍ မည်သည့်အခါမျှ သက်ဝင်ယုံကြည်မှုမရှိ။ ဘုရားရှင်၏ သာသနာတော်မှ အပဖြစ်သော တိတ္ထိတို့၏ သာသနာ၌ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်ကို လွှဲပြောင်း ရှာမှီးရိုးလည်း မရှိ(အံ၊ ၂။ ၃၈၂-၃။ နေတ္ထိ၊ ၇၇။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၄၀)။ ဘုရား၊ တရား၊ သံဃာ၊ သိက္ခာ ၃-ပါး၌ ရိုသေတုတ်ဝပ်မှု အမြဲပင် ရှိ၏။ မရောက်ထိုက်သော ရန် ၅-ပါး၊ ဒိဋ္ဌိ ၆၂-ပါးသို့ မည်သည့်အခါမျှ မကပ်ရောက်တတ်။ ဂ-ခုမြောက်ဖြစ်သော ကာမသုဂတိဘဝကိုလည်း မဖြစ်စေတတ် (အံ၊ ၂။ ၃၈၂။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၄၀)။ သေစေလိုသော စေတနာ စိတ်သားဖြင့် မည်သည့်သတ္တဝါကိုမျှ သတ်ဖြတ်ရိုး မရှိ (ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၄၉။ သီ၊ ၄။ သစ်၊ ၁။ ၁၈၃။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၆၆၊ ၂၉၃။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၂)။ ဘဝတပါးရောက်၍ မိမိကို မိမိ အရိယာမှန်း မသိသော သောတာပန်အရိယာကို “သင်သည် ဤသတ္တဝါကို သတ်၍ စကြာဝဠာတိုက် အလုံး၌ စကြာမင်းပြုပါ၊ အကယ်၍ မသတ်ပါက သင့်ဦးခေါင်းကို ဖြတ်ရလိမ့်မည်”ဟု ပြောဆိုလာစေကာမူ ယင်း-သတ္တဝါကို မသတ်ပဲ မိမိဦးခေါင်းကိုသာ အဖြတ်ခံရသည် (အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၃)။ ယင်း-သည်—“အနိစ္စေ နိစ္စ” ဝတ္ထု၌ သညာ၊ စိတ္တ၊ ဒိဋ္ဌိ ဝိပလ္လာသ ၃-ပါး၊ “အနတ္တနိ အတ္တ” ဝတ္ထု၌ ယင်း-ဝိပလ္လာသ ၃-ပါး၊ “ဒုက္ခေ သုခ” ဝတ္ထု၌ ဒိဋ္ဌိဝိပလ္လာသ ၁-ပါး၊ “အသုဘေ သုဘ” ဝတ္ထု၌ ယင်း-ဝိပလ္လာသ ၁-ပါးအားဖြင့် ဝိပလ္လာသ ၈-ပါးကို ပယ်နိုင်၏။ “ဒုက္ခေ သုခ” ဝတ္ထု၌ သညာ၊ စိတ္တ ဝိပလ္လာသ ၂-ပါး၊ “အသုဘေ သုဘ” ဝတ္ထု၌ ယင်း-ဝိပလ္လာသ ၂-ပါး အားဖြင့် ဝိပလ္လာသ ၄-ပါးကိုကား မပယ်နိုင် (ပဋိသံ၊ ၂၇၄။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၉)။ ယင်း-ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် စပ်၍ အခြားသိမှတ်ဖွယ်ကို သောတာပန္န-ကြည့်။

ကတမော စ ပုဂ္ဂလော ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နော၊... သဗ္ဗာပိ သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါ။ ဣမာယ ဒိဋ္ဌိ-သမ္ပဒါယ သမန္နာဂတော ပုဂ္ဂလော ဒိဋ္ဌိ-သမ္ပန္နော။ အဘိ၊ ပ။ ၁၂၈။ ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နာ- (ပဋိသံ၊ ၁၆၀) တိ ဒိဋ္ဌိယာ သန္တရဘာဝံ ဂတာ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၆၇။

(က) ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္န (အံ၊ ၂။ ၃၂၆။ အံ၊ ၃။ ၁၉၆) ၏ ဒဿနသမ္ပန္နံ၊ သောတာပန္နန္တိ အတ္ထော။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၂၂၊ ၂၇၁။ (- ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၇။)

(ခ) ယံ ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နော ပုဂ္ဂလော ကဉ္စိ သင်္ခါရံ နိစ္စတော ဥပဂစ္ဆေယျ။ မ၊ ၃။ ၁၀၉။ အံ၊ ၁။ ၂၈။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၈။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၆၂။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၈။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၉။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၆၁။ = မဂ္ဂဒိဋ္ဌိယာ သမ္ပန္နော သောတာပန္နော အရိယသာဝကော။ မ၊ ၄။ ၄။ ၇၄။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၅၂။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၅၇။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၀။ သီ၊ ၄။ သစ်၊ ၂။ ၁၈၄။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၇။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၂။ (- သံ၊ ၁။ ၂၇၈၊ ၃၅၆။ သံ၊ ၃။ ၃၈၆၊ ၃၉၈-၉။ အဘိ၊ ပ။ ၁၀၅။ အဘိ၊ က။ ၃၄၂၊ ၃၄၄။ ပဋိသံ၊ ၂၇၄။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၀၇။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၂၃၃။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၇၊ ၁၂၈။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၂၀။ ဣတ္ထိ၊ ၄။ ၈။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၂၈၇။)

(ဂ) ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နာန (ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၁၁၈) ၏ မဂ္ဂ-ဖလဒိဋ္ဌိယာ သမန္နာဂတာနံ၊ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၂။

ဒိဋ္ဌိသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ဒိဋ္ဌိ+သမ္ပယုတ္တ] မိစ္ဆာအယူနှင့် အညီအညွတ် အပြားတို့ဖြင့် ယှဉ်သော (စိတ် စသည်)။ ဒိဋ္ဌိသမ္ပယုတ္တာ ဝေဒနာပိ ဝနုတိ။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၆၆။ ဒိဋ္ဌိသမ္ပယုတ္တာ သြဋ္ဌာရိကာ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၅။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၂။ (- ပဋိသံ၊ ၇၉။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၉၃။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၁၄။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၄၅၁။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၅။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၈။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၃။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၀၆။ စူဠနိ၊ ၄။ ၃။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၃။ မူလ၊ ၄။ ၁။

၁၉၃။ အနုဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၆၁၊ ၂၅၄။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။ ၁၇၅။)

ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္န (ပု) [ဒိဋ္ဌိ + သမ္ပန္န] (ဣတ္ထိလိင် ဖြစ်သော) ဒိဋ္ဌိ-သဒ္ဓါနှင့် ဆက်စပ်ခြင်း။ ဒိဋ္ဌိဂတ-သမ္ပန္န-ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိသမ္မာဓ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ + သမ္မာဓ] မိစ္ဆာအယူဟူသော - ညှဉ်းဆဲ - နှိပ်စက် - တတ်သော (တရား)၊ ညှဉ်းဆဲ - နှိပ်စက် - တတ်သော မိစ္ဆာအယူ။ ဒိဋ္ဌိယေဝ ပိဋ္ဌာကရဏဋ္ဌေန သမ္မာဓောတိ ဒိဋ္ဌိသမ္မာဓော။ ပဋိသံ၊ ၄၆။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၁။ (-ပဋိသံ၊ ၁၃၂။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၂။)

ဒိဋ္ဌိသလ္လ (ပု၊ န) [ဒိဋ္ဌိ + သလ္လ] ဒိဋ္ဌိဟူသော - မြား - ငြောင့်၊ မြား - ငြောင့် - နှင့် တူသော ဒိဋ္ဌိ၊ ဒိဋ္ဌိငြောင့်။ ဒိဋ္ဌိယေဝ အန္တောတဒနဋ္ဌေန ဒုန္နိဟရဏိယဋ္ဌေန စ သလ္လန္တိ ဒိဋ္ဌိသလ္လံ။ ပဋိသံ၊ ၄၆။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၁။ (-ပဋိသံ၊ ၁၃၂။ ပေဋကော၊ ၂၄၆။)

ဒိဋ္ဌိသဟဂတ (တိ) [ဒိဋ္ဌိ + သဟဂတ] မိစ္ဆာအယူနှင့် - တကွဖြစ် - နှီးနှော - သော (စိတ်စသည်)။ စတ္တာရိ ဒိဋ္ဌိသဟဂတာနိ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၁၇၆။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁။ ၇၇။ (-အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၇၇။ မ၊ ၄။ ၁။ ၇၇။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၇၇။)

ဒိဋ္ဌိသဟဇာတ (တိ) [ဒိဋ္ဌိ + သဟဇာတ] မိစ္ဆာအယူနှင့်တကွ ဖြစ်သော။ ဒိဋ္ဌိသဟဇာတံ ကာယကမ္မ (အံ၊ ၄။ ၁။ ၇၇၀) နှိ... ဒိဋ္ဌိယာ သဟဇာတံ ကာယကမ္မံ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၆။ (-အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၄၀၃။)

ဒိဋ္ဌိသဟိတ (တိ) [ဒိဋ္ဌိ + သဟိတ] အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ အယဉ္ဇ အတ္ထော ဒိဋ္ဌိသဟိတ-မောဟဝသေန ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ အနုဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁၂၇။ (-သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၉။ အနုဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁၀၄။ အနုဋ္ဌိ၊ ၂။ ၉၂။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။ ၂၂၃။)

အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၂-၃၀-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ဒိဋ္ဌိသာမညဂတ (တိ) [ဒိဋ္ဌိသာမည + ဂတ] (က) အယူ၏တူမျှသည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်သော။ (ခ) အယူအားဖြင့် တူမျှသည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သော၊ တူမျှသော အယူရှိသည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သော၊ သူ။ တထာရူပါယ ဒိဋ္ဌိယာ ဒိဋ္ဌိသာမညဂတော ဝိဟရတိ (ဝိဟ-ရန္တိ)။ ဝိ၊ ၅။ ၁၆၈။ ဒီ၊ ၂။ ၆၈။ ဒီ၊ ၃။ ၂၀၄၊ ၂၃၇။ မ၊ ၁။ ၂၉၇။ မ၊ ၃။ ၃၉။ အံ၊ ၂။ ၁၁၆၊ ၂၅၆-၇။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၄၂။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၄၉၊ ၂၇၆။ = သမာနဒိဋ္ဌိဘာဝံ ဥပဂတာ ဟုတော ဝိဟ-ရိယန္တိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၇။ (-ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂၁၇။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၈။ ဝဇီရ၊ ၃၇။)

ဒိဋ္ဌိသာရိ (တိ) [ဒိဋ္ဌိသာရ + ဤ။ ဒိဋ္ဌိ + သာရိ] မိစ္ဆာအယူဟူသော အမြတ်ရှိသော၊ မိစ္ဆာအယူကို အမြတ်ဟူ၍ - ယုံကြည် - ယူဆ - သော၊ သူ။ နပိတံ ဒိဋ္ဌိဂတံ သာရတော ပစ္စေ-တိ၊ န ပစ္စာဂစ္ဆတိတိ န ဒိဋ္ဌိသာရိ။ မဟာနိ။ ၂၅၅။ (-သုတ္တနိ၊ ၄၂၀။)

ဒိဋ္ဌိသီလသံဃာ(သမံ)တ (တိ) [ဒိဋ္ဌိသီလ + သံ-ဃာ(သမံ)တ] အယူ၊ သီလ၏ ပေါင်းစပ်အပ်သည်၏အဖြစ်၊ အယူ၊ သီလ၏တူမျှသည်၏ အဖြစ်၊ အယူ၊ သီလ၏ တူမျှသည်၏ အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ် (ဘာဝပုဓာန်)။ ဒိဋ္ဌိသီလသံ-ဃာ(သမံ)တေန သံဟတောတိ သံဃော။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၁။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၆။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၁၃။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၁။ ဒိဋ္ဌိသီလသံဃာ-တေနာတိ... ဧဝံ ဝုတ္တာယ ဒိဋ္ဌိယာ စေဝ... ဧဝံ ဝုတ္တာနံ သီလာနဉ္စ သံဟတဘာဝေန၊ ဒိဋ္ဌိသီလသာမညေနာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၁၅။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၆။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၁၇၄။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၃။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၈။ (-ဒုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၀။ ဝဇီရ၊ ၃၇။)

ဒိဋ္ဌိသီလသမ္ပတ္တိဒူသက (တိ) [ဒိဋ္ဌိသီလသမ္ပတ္တိ + ဒူသက] အယူ၊ သီလ၏ ပြည့်စုံခြင်းကို ဖျက်ဆီးတတ်သော (အဝိဇ္ဇာ-စသည်)။ ဒိဋ္ဌိ-

သီလသမ္ပတ္တိဒူသကနံ အစွန္တံ အဝိဇ္ဇာတဏှာ-
နံ။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၂၆။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၁၅။

ဒိဋ္ဌိသီလသမ္ပဒါဒူသက (တိ) [ဒိဋ္ဌိသီလသမ္ပဒါ+
ဒူသက] အထက်ပုဒ်နက်ကြည့်။ ဧဝံ ဒေသ-
ကသံကိလေသဘူတာနံ ဒိဋ္ဌိသီလသမ္ပဒါဒူသ-
ကနံ အဝိဇ္ဇာတဏှာနံ။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၃၁။
မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၃။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၇။

ဒိဋ္ဌိသီလသမ္ပန္န (တိ) [ဒိဋ္ဌိသီလ+သမ္ပန္န] အယူ၊
သီလနှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ ဒိဋ္ဌိသီလသမ္ပန္နော
အရိယာယ ဒိဋ္ဌိယာ၊ အရိယေန သီလေန စ
သမန္နာဂတော။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၁၄၀။

ဒိဋ္ဌိသီလသာမည (န) [ဒိဋ္ဌိသီလ + သာမည]
အယူ၊ သီလ၏ တူမျှသည်၏အဖြစ်။ ဒိဋ္ဌိသီလ-
သာမညေန သံဟတံ(သံဟတော)။ ဥဒါန၊ ဌ။
၂၆။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၂၇၃။ (-ဝိမာန၊ ဌ။
၁၄၀၊ ၂၁၅။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၃၊ ၂၁။)

ဒိဋ္ဌိသီလသာမညသံဟတ (တိ) [ဒိဋ္ဌိသီလသာမည
+သံဟတ] အယူ၊ သီလ၏ တူမျှသည်၏
အဖြစ်ဖြင့် ပေါင်းစပ်အပ်သော (ရဟန်း
အပေါင်း)။ ဒိဋ္ဌိသီလသာမညသံဟတေန
သမဏဂဏေန။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၂၁၈။

ဒိဋ္ဌိသီလသာမညသင်္ခါတသင်္ခါတ (တိ) [ဒိဋ္ဌိ-
သီလသာမည + သင်္ခါတ + သင်္ခါတ] အယူ၊
သီလ၏ တူမျှသည်၏အဖြစ်ဟု ဆိုအပ်သော
ဂုဏ်အားဖြင့် - ပေါင်းစပ်အပ် - တကွဖြစ်စေ
အပ်-သော။ ဒိဋ္ဌိသီလသာမညသင်္ခါတသင်္ခါ-
တေန သမဏဂဏေန။ ဝိ၊ ဌ။ ၁။ ၈၃။ ဧဝံ
ဝုတ္တာယ ဒိဋ္ဌိယာ.... ဧဝံ ဝုတ္တာနဉ္စ သီလာနံ
သာမညသင်္ခါတေန သင်္ခါတော သင်္ခါတော
သမေတောတိ ဒိဋ္ဌိသီလသာမညသင်္ခါတ-
သင်္ခါတော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၁။ (-ဝိမတိ၊
၁။ ၄၂။)

ဒိဋ္ဌိသီလသာမညသင်္ခါ(၃)တ (တိ) [ဒိဋ္ဌိသီလ-
သာမည + သင်္ခါ(၃)တ] အယူ၊ သီလ၏

တူမျှသည်၏ အဖြစ်(ဟူသော ဂုဏ်အား)ဖြင့်
- ပေါင်းစပ်အပ် - တကွဖြစ်စေအပ်-သော။
ဒိဋ္ဌိသီလသာမညသင်္ခါတသင်္ခါတေန သမဏ-
ဂဏေန။ ဝိ၊ ဌ။ ၁။ ၈၆။ ဧဝံ ဝုတ္တာယ ဒိဋ္ဌိယာ....
ဧဝံ ဝုတ္တာနဉ္စ သီလာနံ သာမညေန သင်္ခါ-
တော သင်္ခါတော သမေတောတိ ဒိဋ္ဌိ-
သီလသာမညသင်္ခါတော၊ သမဏဂဏော။
ဒိဋ္ဌိသီလသာမညေန သံဟတောတိ ဝုတ္တံ
ဟောတိ။ ဒိဋ္ဌိသီလသာမညသင်္ခါတသင်္ခါ-
တေနာတိပိ ပါဌော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၈၃။

ဒိဋ္ဌိသီလသာမညသင်္ခါတသင်္ခါတ (တိ) [ဒိဋ္ဌိ-
သီလသာမညဘူတ + သင်္ခါတ + သင်္ခါတ။
ဘူတ-ပုဒ် ကျေ။] အယူ၊ သီလ၏ တူမျှသည်
၏အဖြစ်သို့ ရောက်သော (ဂုဏ်အားဖြင့်)
ပေါင်းစပ်ခြင်းဖြင့် ပေါင်းစပ်အပ်သော။
“ဒိဋ္ဌိသီလသာမညသင်္ခါတသင်္ခါတေနာ”-
တိ ဝါ ပါဌနေတ္ထ ဘဝိတဗ္ဗံ၊ တဿ ဒိဋ္ဌိသီလ-
သာမညဘူတေန သံဟနနေန သင်္ခါတော
သမဏဂဏော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၄၂။

ဒိဋ္ဌိသီသ (န) [ဒိဋ္ဌိ+သီသ] ဦးခေါင်းနှင့်တူသော
ဒိဋ္ဌိ၊ ပြောင်းသော ဒိဋ္ဌိ၊ ဒိဋ္ဌိကို-ခေါင်းတပ်
-ဦးတည်-ခြင်း။ ဧဝံ ဒိဋ္ဌိသီသေန ကထိတာ။
ဣဓာပိ ဒိဋ္ဌိသီသေနော ကထိတာ။ ဝိ၊ ဌ။ ၂။
၉၇။ (-အံ၊ ဌ။ ၂။ ၃၈၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၈၅။)

ဒိဋ္ဌိသုခ(န) [ဒိဋ္ဌိ+သုခ] မိစ္ဆာအယူ၏အကြောင်း
ဖြစ်သော သုခဝေဒနာ။ တေန ယေဝ ဒိဋ္ဌိ-
သုခေန တောဝတာ ဗာဟိရကော ပယော-
ဂေါ။ ပေဋကော။ ၃၂၉။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။
၄၅၈။) ဒိဋ္ဌိအဿာဒ-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဒိဋ္ဌိသုတ္တသံသန္ဓနာ (ထိ၊ န) [ဒိဋ္ဌိသုတ္တ + သံသန္ဓ-
နာ] ဒိဋ္ဌိသုတ်နှင့်-နီးနှော-တိုက်ဆိုင်-ခြင်း။
သဗ္ဗာဝ တာ ဒိဋ္ဌိယော အဿာဒဒိဋ္ဌိယောတိ-
အာဒိကာ ဒိဋ္ဌိသုတ္တသံသန္ဓနာ။ ပဋိသံ၊ ဌ။ ၂။
၄၁။

ဒိဋ္ဌိသုဒ္ဓန (တိ) [ဒိဋ္ဌိ+သုဒ္ဓန] ဉာဏ်ပညာဖြင့် ရှုမြင်အပ်သော ပညတ်၊ ပရမတ်ကို ပြတတ်သော၊ သူ(ဘုရားရှင်)။ ဒိဋ္ဌိသုဒ္ဓနာ (အပါ၊ ၂။ ၁၅၂) တိ ဝေါဟာရပရမတ္ထသင်္ခါတံ ဒိဋ္ဌိဒဿနံ သုဒ္ဓတိ ပဏ္ဍရံ ဒီပေတိတိ ဒိဋ္ဌိသုဒ္ဓနော။ အပါ၊ ၅။ ၂။ ၂၅၆။ (-ထေရ၊ ၅။ ၂။ ၅၁။)

ဒိဋ္ဌိသောတ (ပု၊ န) [ဒိဋ္ဌိ+သောတ။ (ဒွမ္ပိသောတ-သံ)] ဒိဋ္ဌိဟူသော ရေအယဉ်၊ ရေအယဉ်နှင့်တူသော ဒိဋ္ဌိ။ တဏှာသောတော ဒိဋ္ဌိသောတော ကိလေသသောတော ဒုစ္စရိတသောတော အဝိဇ္ဇာသောတော။ စူဠနိ။ ၂၉။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၂။ (-ပဋိသံ၊ ၁။ ၂။ ၂။ ၂၅၆။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁။ ၃၈။)

ဒိဋ္ဌိသ္မေဟ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+သ္မေဟ] ဒိဋ္ဌိဟူသော-အဆီ-အစေး၊ အဆီ-အစေး-နှင့်တူသော ဒိဋ္ဌိ။ ဒိဋ္ဌိသ္မေဟော ဒိဋ္ဌိမ္မစ္ဆာ။ အံ၊ ၁။ ၃။ ၇။ တဏှာသ္မေဟ (စူဠနိ။ ၂။ ၃၄၊ ၂၉၅) လည်းကြည့်။

ဒိဋ္ဌိဟရဏ (န) [ဒိဋ္ဌိ+ဟရဏ] မိစ္ဆာအယူကို-ပယ်ရှား-ဖျက်ဆီး-ခြင်း။ ဒိဋ္ဌိဟရဏဝသေန။ ဥဒါန၊ ၄။ ၉။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁။ ၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၀၆။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၇။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၆။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၆။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၉။ မူလဒီ၊ ၁။ ၇။ အနုဒီ၊ ၁။ ၁၀။

ဒိဋ္ဌိတ္တရ (တိ) [ဒိဋ္ဌိ+ဥတ္တရ] လွန်ကဲသော ဒိဋ္ဌိရှိသော၊ ဒိဋ္ဌိလွန်ကဲသော၊ သူ။ ဒိဋ္ဌိတ္တရော ဈာယိ(နေတ္ထိ၊ ၆၅) တိ ဈာနလာဘိ ဒိဋ္ဌိဂတိကော။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁။ ၃၄။

ဒိဋ္ဌိဒ္ဓါရ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+ဥဒ္ဓါရ] မိစ္ဆာအယူ(၏ အဖို့အစု)ကို ထုတ်ဆောင်ခြင်း။ ဒိဋ္ဌိဒ္ဓါရ(မ၊ ၄။ ၄။ ၁၆) ၏ ယထာဝုတ္တာနံ ဒိဋ္ဌိနံ အနိယျာနိကဘာဝဒဿနဝသေန ပဒုဒ္ဓရဏံ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၃၇။

ဒိဋ္ဌါ(ဋ္ဌါ)ပနိဿယ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+ဥပနိဿယ] (၁) ဒိဋ္ဌိဟူသော အားကြီးသော မှီရာ။ (တိ) (၂) ဒိဋ္ဌိဟူသော အားကြီးသော မှီရာရှိသော။ (၁) ဒိဋ္ဌါပနိဿယတော ဒိဋ္ဌာဘိနန္ဒနာ သမ္ပဝတိ။ အနုဒီ၊ ၃။ ၂၉၄။ (တိ) (၂) ဒိဋ္ဌါပနိဿယဒိဋ္ဌိသဟဂတဿ ကမ္မသန္ဓာယ “ကမ္မေ အသမ္ပုဏ္ဏေ” တိ ဝုတ္တံ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၉၅။ ဒိဋ္ဌိသင်္ခါရ-လည်း ကြည့်။

ဒိဋ္ဌါ(ဋ္ဌါ)ပယ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+ဥပယ] ဒိဋ္ဌိဟူသော (တေဘူမက တရားသို့ ငါ့ဟာ၊ ငါ့ဥစ္စာဟု) ကပ်ရောက်တတ်သော (တရား)၊ ကပ်ရောက်တတ်သော ဒိဋ္ဌိ။ ဥပဂမနဋ္ဌေန တဏှာဝ ဥပယော။ တထာ ဒိဋ္ဌါပယော။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၇။ တဏှာပယ (သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၁-၂) လည်း ကြည့်။

ဒိဋ္ဌါပါဒါန (န) [ဒိဋ္ဌိ+ဥပါဒါန] ဒိဋ္ဌါပါဒါန၊ (က) ပြင်းစွာစွဲလမ်းတတ်သော မိစ္ဆာအယူ။ (ခ) (ရှေးဖြစ်သော မိစ္ဆာအယူကို) ပြင်းစွာစွဲလမ်း-တတ်-ကြောင်းဖြစ်-သော (နောက်ဖြစ်သော) မိစ္ဆာအယူ။ ကာမုပါဒါနံ ဒိဋ္ဌါပါဒါနံ သီလဗ္ဗတုပါဒါနံ အတ္တဝါဒုပါဒါနံ။ ဒီ၊ ၃။ ၁။ ၉၂။ မ၊ ၁။ ၆၂။ သံ၊ ၁။ ၂၄၅။ သံ၊ ၂။ ၄၅၂။ သံ၊ ၃။ ၅၅။ ဒိဋ္ဌိ စ သာ ဥပါဒါနဉ္စာတိ ဒိဋ္ဌါပါဒါနံ။ အထ ဝါ ဒိဋ္ဌိ ဥပါဒိယတိ၊ ဥပါဒိယန္တိ ဝါ ဧတေန ဒိဋ္ဌိန္တိ ဒိဋ္ဌါပါဒါနံ။ ဥပါဒိယတိ ဟိ ပုရိမဒိဋ္ဌိ ဥတ္တရဒိဋ္ဌိ။ ဥပါဒိယန္တိ စ တာယ ဒိဋ္ဌိ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၃။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၄။ (-ဒီ၊ ၂။ ၄၉။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၃၃၊ ၂၄၃။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂၀၆။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၄၁၅။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၀၃။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၉။)

ဒိဋ္ဌါပါဒါနနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဒိဋ္ဌါပါဒါန+နိဒ္ဒေသ] ဒိဋ္ဌါပါဒါနကို အကျယ်ညွှန်ပြ-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သော (အပိုင်း၊ အခန်း၊ သဒ္ဓါအစဉ်)။ ဒိဋ္ဌါပါဒါနနိဒ္ဒေသေ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၄၁၅။

ဒိဋ္ဌါပါဒါနနိဒ္ဒေသပဋိပက္ခ (တိ) [ဒိဋ္ဌါပါဒါနနိဒ္ဒေသ+ပဋိပက္ခ] ဒိဋ္ဌါပါဒါနနိဒ္ဒေသ၏ ဆန့်ကျင်

ဖက်ဖြစ်သော (ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါနိဒ္ဒေသ)။ ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါနိဒ္ဒေသ-ကြည့်။

ဒိဋ္ဌါပါဒါနမူလက (တိ) [ဒိဋ္ဌါပါဒါန+မူလ+က။ တိ-ဋ္ဌ-မူလိကာ] ဒိဋ္ဌါပါဒါနလျှင်-အရင်းခံ-အကြောင်း-ရှိသော။ တံ တံ ကုသလံ ကရေတိတိအာဒိနာ စ ဒိဋ္ဌါပါဒါနမူလိကာ ယောဇနာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၄၆။

ဒိဋ္ဌါပါဒါနဝတ္ထု (တိ) [ဒိဋ္ဌါပါဒါန+ဝတ္ထု] ဒိဋ္ဌါပါဒါန-ဟူသော-တည်ရာ-မှီရာ-ရှိသော။ ဝေဒနာယ ဒိဋ္ဌါပါဒါနဝတ္ထုတာ ဒဿိတာ။ အနုဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၅။

ဒိဋ္ဌါပ္ပိဒက (တိ) [ဒိဋ္ဌိ+ဥပ္ပါဒက] မိစ္ဆာအယူ-အယူမှား-ကို ဖြစ်စေတတ်သော။ သဗ္ဗေ တိတ္ထိယေ သကလေ တိတ္ထကရေ ဒိဋ္ဌါပ္ပိဒကေ ပုဂ္ဂလေ။ အပါဠာ၊ ၂။ ၅။

ဒိဋ္ဌါမ္မတ္တက (တိ) [ဒိဋ္ဌိ+ဥမ္မတ္တက] မိစ္ဆာအယူကြောင့် ရူးသွပ်သောသူ၊ ဒိဋ္ဌိရူး။ ဒိဋ္ဌါမ္မတ္တကော ဝိပလ္လာသဝသံ ဂတော။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၂။

ဒိဋ္ဌါဿဒ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+ဥဿဒ] မိစ္ဆာအယူ၏-ထူပြော-များပြား-ခြင်း၊ ထူပြော-များပြား-သော မိစ္ဆာအယူ။ ဒေါသုဿဒေါ၊ မောဟုဿဒေါ၊ မာနုဿဒေါ၊ ဒိဋ္ဌါဿဒေါ။ မဟာနိ၊ ၅။ ၁၀၈။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၃။ ဥဒါန၊ ၄။ ၅၀။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၂၄။ နေတ္တိ၊ ဝိ၊ ၃၀၅။)

ဒိဋ္ဌါပမိ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+ဥပမိ] ဒိဋ္ဌိဟူသော ဥပမိ၊ ဒိဋ္ဌိဟူသော(ဒုက္ခ၏) ကပ်၍တည်ရာဖြစ်သော (တရား)၊ (ဒုက္ခ၏) ကပ်၍တည်ရာဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိ။ တဏှပမိ၊ ဒိဋ္ဌါပမိ။ စူဠနိ၊ ၆။ ၄။ သဿ-တုစ္ဆေဒိဋ္ဌိ ဝေ ဒိဋ္ဌါပမိ။ စူဠနိ၊ ၄။ ၂၀။

ဒိဋ္ဌေကဋ္ဌ (တိ) [ဒိဋ္ဌိ+ကေဋ္ဌ] (က) ဒိဋ္ဌိနှင့် တကွ တခုတည်းသော စိတ်၌ တည်သော။ (ခ) ဒိဋ္ဌိနှင့်တကွ တယောက်တည်းသော

ပုဂ္ဂိုလ်၌ တည်သော(ကိလေသာ)။ (က)(ခ) ဒိဋ္ဌေကဋ္ဌ (ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၆၂။ မ၊ ၄။ ၁။ ၄၉။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၄။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၈၂)တိ ဒိဋ္ဌိယာ သဟ-ဇာတေကဋ္ဌေ၊ ပဟာနေကဋ္ဌေ စ။ ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၅။ သိ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၉။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၃။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၃။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၁။ ဒိဋ္ဌေကဋ္ဌေ-(ပဋိသံ၊ ၃၂)တိ ဒိဋ္ဌိဟိ သဟ ကေသိ၊ ဌိတာ-တိ ဒိဋ္ဌေကဋ္ဌာ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၂၄။ (-ပဋိသံ၊ ၂၂၀။ ပေဋကော၊ ၁။ ၉၃၊ ၃၁၈။ ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၀။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၄၈။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁။ ၉၉။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၅။ ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၁။ သိ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃၃၆။ ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃၃။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၈၆။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၃။ အနုဋ္ဌိ၊ ၂။ ၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၈၀။) (ခ) ဒိဋ္ဌေကဋ္ဌေဟိ(ပဋိသံ၊ ၂၁၀)-တိ ယာဝ သောတာပတ္တိမဂ္ဂါ ဒိဋ္ဌိယာ သဟ ကေသိ၊ ပုဂ္ဂလေ ဌိတာတိ ဒိဋ္ဌေကဋ္ဌာ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၆။

ဒိဋ္ဌောသ (ပု) [ဒိဋ္ဌိ+ဩသ] ဒိဋ္ဌိဟူသော (မိမိ ကိန်းရာ သတ္တဝါကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) -နစ်မြုပ်စေတတ်- နှစ်မြုပ်တတ်- သော (တရား)၊ နစ်မြုပ်စေတတ်-နှစ်မြုပ်တတ်- သော ဒိဋ္ဌိ၊ ဒိဋ္ဌိရေအယဉ်။ ဒိဋ္ဌောယော အဝိဇ္ဇောယော။ သံ၊ ၂။ ၄၅၂။ သံ၊ ၃။ ၅၄၊ ၁၂၀။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၆။ ဒွါသဋ္ဌိ ဒိဋ္ဌိယော ဒိဋ္ဌောယော။ ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၆။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၆။ (-မဟာနိ၊ ၁၅၊ ၈၉။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၃။)

ဒိဋ္ဌောသတရဏ (တိ) [ဒိဋ္ဌောသ+တရဏ] ဒိဋ္ဌိ-ရေအယဉ်ကို- ကူးမြောက်- လွန်မြောက်- ကြောင်း ဖြစ်သော (သောတာပတ္တိမဂ်-စသည်)။ ဒိဋ္ဌောသတရဏံ သောတာပတ္တိမဂ္ဂံ သောတာပန္နဉ္စ ပကာသေတိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၂။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၇။ ဒိဋ္ဌောသံ တရတိ ဧတေနာတိ ဒိဋ္ဌောသတရဏံ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၄။

ဒိတိ (တိ) [ဒါ+တိ] ဒိတိ-အမည်ရှိသော နတ်သမီး၊ အသူရာတို့၏ မိခင်။ (ဒိတိအသူရာ၏

မိခင် နတ်သမီး၊ ပိုင်းဖြတ်ခြင်း၊ မိန်းမ။
မေဒိနီကောသ။ P.S.D.။စိန္တာမဏိ။) ဒိတိ-
တိ အသုရာနမေဝ ဝေမာတိကာ မာတာ။
ဓာနံ၊ဋီ။ဂဉ။ (-ဗျာချာသုဓာ၊ဋီ။၁။၁၂။)

ဒိတ္တ (တိ) [ဒိပ+တ။ သူစိ။ ဒိဘ+တ။ ဇာ၊ဋီ၊
၆။၃၈။ ဒိပ+တ။ အဒိပိတ္တာတိ ဒိတ္တော။
နိရုတ္တိ။၇၃၀။ (-ထောမ။) (ဒိပ-သံ)] (၁)
ထွန်းလင်း- တောက်ပ- တောက်ပြောင်-
သော။ (၂) မာန်မူ- ထောင်လွှား-သော၊
စိတ်ကြီးဝင်သော။ (၃) နံ့၊ နှေး-လေးလံ-
ထိုင်းမှိုင်း-သော၊ နံ့၊ နှေး-လေးလံ- ထိုင်း
မှိုင်း-သော ဉာဏ်ရှိသော၊ ဉာဏ်ထိုင်းသော။
(၄) လျှပ်ပေါ်-လော်လီ-ဟော့ရမ်း-ကြမ်း
တမ်း-သော။ (၅) မိုက်မဲသော၊ မသိတတ်-
မလိမ္မာ-သော။ (၆) ကောက်ကျစ်-စဉ်းလဲ
-သော။ (၇) ပြတတ်သော။ (၈) ချစ်-
နှစ်သက်-အပ်သော။ (၉) မာန်မူ-ထောင်
လွှား-သည်၏အဖြစ် (ဘာဝပ္ပဓာန်)။ ('တိ'
တောက်ပ - လောင်ကျွမ်း - ရဲရဲတောက်
လောင်-ပူ-အရောင်ထွက်-နွိုးဆော်-လွှံ့
ဆော် - ထင်ပေါ် - နေပူခံ - နေပွင့်လာ -
နိမိတ်ဆိုး-သော။ 'ပု' ခြင်္သေ့၊ ရွှောက်ပင်။
'န' ရွှေ။ P.S.D.။ ကြောက်ဖွယ်ဖြစ်သော၊
ချွန်-ထက်-သော။ အဒ္ဓမာဂဓိ။ ရွှေ၊ ရှိန်းဂို၊
ရှိန်းဂိုပင်။ သီ၊ဓာန်။)

(၁) ထွန်းလင်း - တောက်ပ-တောက်
ပြောင် - သော။ ရံသိဇာလပရိက္ခိတ္တော၊
ဒိတ္တောဝ ကနကာစလော။ အပ၊၂။၁၆၅။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉။ အာဒိတ္တေဂဗ္ဗိတေ ဒိတ္တော။
ဓာနံ၊၁၀၇၅။

(၂) မာန်မူ-ထောင်လွှား-သော၊ စိတ်
ကြီးဝင်သော။ ဒိတ္တော (ထေရ၊၂။၅၇)တိ
တသ္မိံ ရာဇကာလေ ဇာတိမဒဘောဂမဒါဒိ-
ပရိဒပိတော သမာနော သံဝေဂမလဘိ*။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၉။ ဒိတ္တော ဝါ (ဇာ၊၂။၄၇)-

တိ ဒပိတော ဝိယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၄၅။ (-ဒိ၊
၃။၁၉။ ဇာ၊၁။ဂဂ၊၁၄၊၁၇။ ဇာ၊၂။၂၂၉။
ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၉၊၃၉၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၄၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၄၀၁) (၁) အနက်လည်း
ပြန်ကြည့်။

(၃) နံ့၊ နှေး - လေးလံ - ထိုင်းမှိုင်း -
သော၊ နံ့၊ နှေး-လေးလံ-ထိုင်းမှိုင်း- သော
ဉာဏ်ရှိသော၊ ဉာဏ်ထိုင်းသော။ ဒိတ္တော-
(ဇာ၊၂။၂၂၇)တိ ဂဗ္ဗိတော ဗာလော ဒန္ဓ-
ဉာဏော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၈။

(၄) လျှပ်ပေါ်-လော်လီ-ဟော့ရမ်း-
ကြမ်းတမ်း-သော။ (၅) မိုက်မဲသော၊ မသိ
တတ်- မလိမ္မာ - သော။ ဒိတ္တော (ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၃။၄၆၀)တိ လောလော၊ ဗာလောတိ ဝါ
အတ္တော။ ဇာ၊ဋီ၊၉။၄၂၇။ (၃) အနက်လည်း
ပြန်ကြည့်။

(၆) ကောက်ကျစ် - စဉ်းလဲ - သော။
ဒိတ္တရူပ (၂)-ကြည့်။

(၇) ပြတတ်သော။ သုခုမာလဿ အဝိ-
ရောဓိတ္တံ ယဿ သော ဒိတ္တဘာဝေါ။ သု-
ဗောဓါ၊ဋီ။၉၈။

(၈) ချစ်-နှစ်သက်-အပ်သော။ ဝဏ္ဏာနံ
အညမညသင်္ဂတိလက္ခဏေန ဒိတ္တဘာဝေန ပိ-
ယဘာဝေန အနုဗြူဟိတံ။ သုဗောဓါ၊ဋီ၊သစ်။
၉၈။

(၉) မာန်မူ - ထောင်လွှား - သည်၏
အဖြစ်(ဘာဝပ္ပဓာန်)။ ဒိတ္တရူပ (၁)-ကြည့်။
ဒိတ္တသဘာဝ-လည်း ကြည့်။

ဒိတ္တဘာဝူပဂမန (န) [ဒိတ္တဘာဝ + ဥပဂမန]
ထွန်းလင်း- တောက်ပြောင်-သည်၏အဖြစ်
သို့ ကပ်ရောက်ခြင်း။ တေဟိ ဒိတ္တဘာဝူပဂမန-
တော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၅၄။

ဒိတ္တရူပ (တိ) [ဒိတ္တ+ရူပ] (၁) မာန်မူ-ထောင်
လွှား - သည်၏ အဖြစ်ဟူသော သဘော

ရှိသော၊ မာန်မူ - ထောင်လွှား - ခြင်း သဘောရှိသော။ (၂) ကောက်ကျစ် - စဉ်း လဲ-သော သဘောရှိသော။ (၃) ကြမ်း တမ်း-ရိုင်းပြ-သော သဘောရှိသော။ သူ။ (၁) တံ ဒိတ္တရူပံ ဝိသမံ စရန္တံ (ဇာ၊ ၁။ ၁၄၃) နှိ တံ အဟံ ဒိတ္တသဘာဝံ ဂမ္ဘိတသဘာဝံ ကာယ- ဒုစ္စရိတာဒိဘေဒံ ဝိသမံ စရန္တံ.... ဝိဝဇ္ဇယာမိ။ ဇာ၊ ၄။ ၂၄၈-၉။ ဒပ္ပိတရူပ-လည်း ကြည့်။ (၂), (၃) ဒိတ္တရူပါ (ဇာ၊ ၂။ ၁၉၄) တိ သဌ- ရူပါ ဓုတ္တဇာတိကာ (ဓုတ္တရူပါ အသာဓုရူပါ ဒုဋ္ဌရူပါ ဓုတ္တဇာတိကာ၊ သျှာ) ဟုတွာ။ ဇာ၊ ၄။ ၁၄၃။

ဒိတ္တသဘာဝ (တိ) [ဒိတ္တ + သဘာဝ] မာန်မူ - ထောင်လွှား - သည်၏ အဖြစ်ဟူသော သဘောရှိသော၊ မာန်မူ-ထောင်လွှား-ခြင်း သဘောရှိသော၊ သူ။ အထက်ပုဒ် (၁) ကြည့်။

ဒိတ္တိ (ထိ) [ဒိပ=ဒိပ + တိ။ ဒိပုတိတိ ဒိတ္တိ။ ဓာန်၊ ၄။ ၆၄။ ဒိပနံ ဒိတ္တိ။ ရူ၊ ၆။ ၃၀။ နိရုတ္တိ။ ၇၃၂။ (ဒိပ္ပိ-သံ)] (၁) ထွန်းလင်း - တောက်ပ - တောက်ပြောင် - ခြင်း။ (၂) ထင်ရှား - သိသာ - ခြင်း။ (၃) တင့်တယ် - ကောင်းမြတ် - ခြင်း။ (၄) ထွန်းလင်း - တောက်ပ - သော - အရောင် - အလင်း။ (၁) ဒိတ္တိ ဇလနံ။ ဓာန်၊ ၄။ ၉၄၃။ အမရာ၊ ၃။ ၃၄။ (၂), (၃) ဒိတ္တိတိ ပါကဋတာ၊ ဝိရာ- ဇနတာ ဝါ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၁၈၁။ (၃) ဒိတ္တိ ဝိရောစနံ။ ယင်း-၁၂၂။ (-၁၈၉။) (၄) ဒေါင့်ကွင်း ပြန်ကြည့်။

ဒိဒ္ဓံ (ပု) [ဒိသ+တ။ ဝိသံ မပိဝိတ္တာတိ ဝိသပ္ပိ- တော သရော ဒိဒ္ဓေါ နာမ။ ဓာန်၊ ၄။ ၃၉၀။ ဒိဟ+တ။ ယင်း-၄။ ၇၄၅-၆။ (ဒိဂ္ဂ၊ ဒိဂ္ဂယ- သီဟိဋ္ဌ်)] (၁) သောက်အပ်ပြီးသော အဆိပ် ရှိသော မြား၊ အဆိပ်ကို သောက်ပြီးသော မြား၊ အဆိပ်လူးမြား။ (တိ) (၂) (က) (အဆိပ်ဖြင့်)-လိမ်းကျံအပ် - လိမ်းသုတ်အပ်

-သော၊ အဆိပ်အလိမ်းလိမ်း ကပ်ငြိသော (မြား-စသည်)။ (ခ) အဆိပ်နှင့် ရောနှော- သော၊ အဆိပ်ပါသော (သေရည်-စသည်)။

(၁) ဝိသလိတ္တ သရေ ဒိဒ္ဓေါ၊ ဒိဒ္ဓေါ လိတ္တေ တိလိဂိကော။ ဓာန်၊ ၉၅၉။ ဝိသလိတ္တသရေ ဝိသေန လေပိတသရေ ဒိဒ္ဓေါ ပုမာ။ ယင်း-၄။

(တိ) (၂) (က) သရော ဒိဒ္ဓေါ ကလာ- ပံ၊ အလိတ္တ မုပလိမ္မတိ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၄၁။ ဇာ၊ ၄။ ၄၃၇။ ဇာ၊ ၄။ ၁၂၆။ ယထာ နာမ သရော ဝိသေန ဒိဒ္ဓေါလိတ္တော သရကလာပ- ဂတော။ ဣတိဝုတ်၊ ၂၃၀။ (-သံ၊ ၄။ ၁၇၄။) (၁) အနက်လည်း ပြန်ကြည့်။ (ခ) မဒိရာ'ဝ ဒိဒ္ဓါ (ဇာ၊ ၂။ ၁၁၉) တိ ဝိသမိဿ- ကာ သုရာ ဝိယ။ ဇာ၊ ၄။ ၄၆၄။

ဒိဒ္ဓံ (တိ) [ဒိဒ္ဓံ + အ] အဆိပ်လူးမြားနှင့်တူသော (လာဘ် ပူဇော် သကာ-စသည်)။ အောက် ပုဒ် ကြည့်။

ဒိဒ္ဓဂတ (တိ) [ဒိဒ္ဓံ + ဂတ] ရောက်အပ်-လူး အပ်-သော အဆိပ်ရှိသော မြားနှင့်တူသော၊ အဆိပ်လူးမြားနှင့် တူသော (လာဘ်ပူဇော် သကာ အကျော်အစော)။ ကံ ဘိက္ခဝေ ဒိဒ္ဓ- ဂတေန ဝိသလ္လေန သလ္လေန ဝိဇ္ဈတု။ သံ၊ ၁။ ၄၂၇။ ဒိဒ္ဓဂတေနာတိ ဂတဒိဒ္ဓေန။ သံ၊ ၄။ ၁၉၁။

ဒိဒ္ဓသုတ္တ (န) [ဒိဒ္ဓံ + သုတ္တ] ဒိဒ္ဓ-သုတ်၊ အရ ဟတ္ထဖိုလ်သို့ မရောက်သေးသော သေက္ခ- ပုဂ္ဂိုလ်ကို အဆိပ်လူးမြားနှင့်တူသော လာဘ် ပူဇော်သကာ ကျော်စောမှုတို့ အစဉ်ကျ ရောက် ထိုးဖောက်စူးဝင် တတ်သောကြောင့် ယင်း-တို့ကို ပယ်စွန့်နိုင်အောင် အားထုတ် ကျင့်ကြံဖို့ရန် တိုက်တွန်းဟောပြရာ သုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ နိဒါနဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၆- သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၇-သုတ်။ သံ၊ ၁။ ၄၂၇။ သံ၊ ၄။ ၁၉၁။

ဒိန (ပုန) [ဒါ+လုန။ ဒေန္တိ တေသိန္တိ ဒိနံ။ ကာဒိ။
 ၁၀၃။ အာ+ဒါ+လုန။ ဒိဝ+အ။ အာ ဒါ-
 တိနိဗျာပါရန္တိ ဒိနံ။ လုနော၊ အာလောပေါစ။
 ဒိဗ္ဗတိ ဝါ ဧတ္ထာတိ ဒိနံ။ ဝဿ နော။ ဓာနံ။ ဇူ။
 ၆၇။ ဒိ+လုန။ ဒါ+လုန။ ဒိယန္တိ ဒိယန္တိ ဧတ္ထ
 အာယုဏ္ဏဗလာနိ၊ တာနိ ဝါ ဒါတိ အဝ-
 ခဏ္ဍတိ ခေပနဝသေနာတိ ဒိနံ။ မဏိမဉ္ဇူ။
 ၂။ ၅၇၈။ (-သုစိ။) ဒေါ=ဒိ+နက်။ ထော-
 မ။ P.S.D.။ (ဒိဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓိ)]
 (၁) နေ၊ ရက်။ (၎င်းနေ အပိုင်းအခြားကို
 “ဗြဟ္မသိဒ္ဓန္တိ၊ သူရိယသိဒ္ဓန္တိ” စသော ကမ္မာ
 တန်းဆာ ကျမ်းကြီးများနှင့်အညီ လောက-
 သင်္ကေတအလို—နေထွက်နှစ်ခုဖြင့် ပိုင်းခြား
 မှတ်သားရမည်။ သန်းခေါင်နှစ်ခုစသည်ဖြင့်
 မမှတ်သားကြလေလင့်။ တောင်ပေါက်၊ ဓာနံ။
 သျ။ ၆၇။) (၂) နေအခါ။ (၁) မာသေ အဋ္ဌ
 ဒိနေသဟံ။ အပါ ၂။ ၁၆၆။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၀။
 မနုဿာနံ ဒိနော တဟိ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၁၆၆။
 (-ထေရီ၊ ဌ။ ၂၉၀။ အမရ၊ ၄။ ၂။) (၂) ဒိန-
 စွယ၊ ဒိနန္တ-တို့ ကြည့်။

ဒိနကရ (ပု) [ဒိန + ကရ + အ။ ရူ။ ၅၆၈။
 (ဒိနက္ခတ၊ ဒိနက္ခတ်၊ ဒိနကရ-သံ၊ ဒိဏ-
 ကရ-အဒ္ဓမာဂဓိ)] (၁) နေ၊ နေမင်း။ (၂)
 နေရောင်ခြည်။ (မရိုးပင်။ ဝါစပုတိ။ နေ၊
 ရဟန်း၊ ဒိနကရအမျိုး=နေမင်းအမျိုးဆက်။
 သီ၊ ဓာနံ။) (၁) ဝေရောစနော ဒိနကရော။
 ဓာနံ။ ၆၂။ ဒိနံ ကရေတိ၊ ကုမုဒါနံ ဝါ ဒိနံ
 မာကုလျံ ကရေတိတိ ဒိနကရော။ ယင်း-ဇူ။
 (-ဝိဘာဝိနီ။ ၇၁။ မဏိမဉ္ဇူ။ ၁။ ၈၁။ ထောမ။
 စိန္တာမဏိ။ ဝါစပုတိ။ P.S.D.။) (၂)
 အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဒိနကရဇာလ (တိ) [ဒိနကရ+ဇာလ] နေရောင်
 ခြည်ဟူသော - ဇာ - ကွန်ရက် - ရှိသော။
 ဒိနကရဇာလံ သကဟဒယမိဝ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။
 ၃၃၇။

ဒိနစွယ (ပု) [ဒိန + အစွယ။ (ဒိနက္ခယ-သံ၊ ဒိ-
 နက္ခယ-အဒ္ဓမာဂဓိ)] ဆည်းဈာ၊ ညနေချမ်း
 (ညံသောနေရောင်၏ အမြိတ်အစွန်း)။ (က)
 နေအခါ၏ ကုန်လွန်ခြင်း၊ နေအခါကို ကျော်
 လွန်ခြင်း။ (ခ) နေအခါ၏အဆုံး။ (ယင်း-
 ဆည်းဈာသည်—နံနက်၊ ညနေ၊ မွန်းတည့်
 ဆည်းဈာ-ဟု ၃-မျိုးရှိ၏။ ဓာနံ၊ ဇူ။ ၆၈။
 အမရ၊ ၄။ ၃။ နေဝင်ပြီး ၄၈-မိနစ်အချိန်ကို
 ညဘက်ဆည်းဈာ၊ နေထွက်ပြီး ၄၈-မိနစ်
 အချိန်ကို နံနက်ဆည်းဈာ-ဟု ခေါ်သည်။
 တောင်ပေါက်၊ ဓာနံ။ သျ။) သာယော သညာ
 ဒိနစွယော။ ဓာနံ။ ၆၈။ ဒိနာနံ အစွယော
 အတိက္ကမော၊ အဝသာနံ ဝါ ဒိနစွယော။
 ယင်း-ဇူ။

ဒိနန္တ (ပု) [ဒိန + အန္တ။ (ဒိနာန္တ-သံ)] နေအခါ
 ၏အဆုံး၊ ဆည်းဈာ၊ ညနေချမ်း။ ဒိနန္တော-
 တိပိ တဿေဝ နာမံ။ ဓာနံ၊ ဇူ။ ၆၈။ (-အမရ၊
 ၄။ ၃။ စိန္တာမဏိ။ ဗျာချာသုဓာ-ဇူ။)

ဒိနပတိ (ပု) [ဒိန + ပတိ] နေ၊ နေမင်း။ (ထောမ
 ဌ ‘မရိုးပင်’ ဟောလည်း ဆိုသေး၏။) အံသု-
 မာလီ ဒိနပတိ။ ဓာနံ။ ၆၃။ ဒိနာနံ ပတိ ဒိန-
 ပတိ။ ယင်း-ဇူ။ (-စိန္တာမဏိ။ ကောတ္ထုဘ။
 P.S.D.။)

ဒိန္နိဘ (ပု) [ဒိဘ + အ။ ဒိဘ သန္တမ္ပေ၊ ဒိတ္တံ၊
 ဗိန္နာဂမော စ။ ဓာနံ၊ ဇူ။ ၆၄၃။ (ဋိန္နိဘ၊ ဋိန္နိဘ-
 သံ)] ယစ်ငှက်၊ တစ်တိတူး (တိတိတူး)
 ငှက်။ (ဘုံမတီးငှက်။ ဇာတ်ဝတ္ထု။ အပါ
 မြန်။) ဒိန္နိဘာ သုဝပေါတာ စ၊ ဥပဇိဝန္တိ တံ
 သရံ။ အပါ။ ၁။ ၁၈။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၇၇။ ဒိန္နိ-
 ဘာ (ဇာ၊ ၂။ ၃၄၆။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၃၁၅-၆) တိ
 ကိကိနာမကာ ပက္ခိဝိသေသာ။ ဇာ၊ ဇူ။ ၂။
 ၅၄၇။ (-အပါ။ ၁။ ၃၉၁၊ ၄၀၇၊ ၄၂၅။ ထေရ၊
 ဌ၊ ၁။ ၂၉၆။ အပါ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃၉။)

ဒိန္နိမ = ဒေန္နိမ (ပုန) [ဒိန္နိ + မ။ (ဒိဏ္ဏိမ-သံ၊
 ဒိ*ဒိမ-ပြာ)] ဒိန-ဟု မည်တတ်သော စည်။

ဒိန္နမ-စည်၊ စည်ငယ်၊ စည်တို (အဝ ၂-ဖက် ကျယ်၍ ခါလယ်သေးသော စည်မျိုး)၊ စည်ပုတ် (ပုတ်၍တီးရသော စည်မျိုး၊ အောက် ကျဉ်းအထက်ကျယ် ဗုံတိုကလေး)၊ ပတ်သာ။ သခါ ပဏဝဒိန္နမာ (ဒေဏ္ဍိမာ၊ သီ၊ ဣ)။ ဇာ၊ ၂။ ၇၆၊ ၂၄၀၊ ၂၇၂။ ဘေရိယော ဒိန္နမာနိ စ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၂၀၊ ၃၇၁။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၃၁၇။ ဒိန္နိဣတိ သဒ္ဒယတိတိ ဒိန္နိမံ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၇၉။ (-ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၄၁။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၆၇၊ ၁၇၆၊ ၃၆၉၊ ၃၇၀။) ခုဏ္ဍိမ-လည်း ကြည့်။

ဒိန္နမ(ဒေန္နမ)သဒ္ဒ (ပု) [ဒိန္နမ(ဒေန္နမ) + သဒ္ဒ။ (ခုဏ္ဍိမဓဗ္ဗ-သံ)] စည်ငယ်-စည်ပုတ်-သံ၊ ပတ်သာသံ။ သော သုဏ္ဏေယျ...သင်္ခပဏဝ-ဒိန္နမ(ဒေန္နမ၊ သျာ၊ ကံ)သဒ္ဒမ္ပိ။ ဒီ၊ ၁။ ၇၇။

ဒိန္န (တိ) [ဒါ+တ=တ္ထ။ အဒိယိတ္တာတိ ဒိန္နော။ ရူ၊ ၆။ ၃၁။ (- ၆။ ၃၄။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၅၁။) (ဒတ္ထ-သံ၊ ဒိန္န-ပြာ)] (၁) ပေးအပ်သော။ (က) လှူ-လှူဒါန်း-အပ်သော။ (ခ) စွန့်အပ်သော။ (၂) သုတ်သင်-စင်ကြယ်စေ-အပ်သော။ (၃) ပေးတတ်သော။ (၄) ပေးသင့်-ပေးထိုက်-သော။ (၅) ပေး-လှူ-ကြောင်း (ဒါနစေတနာ-စသည်)။ (၆) ပေး-လှူ-ကြောင်း ဒါနစေတနာ၏အကျိုး (ဥပစာ)။ (၇) ပေး-လှူ-ခြင်း။ (ဂ) ပေး-လှူ-အပ်-ပြီး-ရာ(အခါ-စသည်)။

(၁) ပေးအပ်သော။ ဒိန္နော ဟောတိ ဆန္ဒော။ ဝိ၊ ၃။ ၁၆၃။ တဿ ဒိန္နော သုဒ္ဓန္တ-ပရိဝံသော စူဠသုဒ္ဓန္တောတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၂၅။

(က) လှူ - လှူဒါန်း - အပ်သော။ အပ္ပသ္မာ ဒက္ခိဏာ ဒိန္နာ၊ သဟဿေန သမံ မိတံ။ သံ၊ ၁။ ၁၈။ မနသာ ဒါနံ မယာ ဒိန္နံ။ အပ၊ ၁။ ၅။

(ခ) စွန့်အပ်သော။ သံသိကော နာမ ဝိဟာရော သံသဿ ဒိန္နော ဟောတိ ပရိစ္စတ္တော။ ဝိ၊ ၂။ ၆၁။

(၂) သုတ်သင် - စင်ကြယ်စေ - အပ်သော။ (က) အနက် ပြန်ကြည့်။

(၃) ပေးတတ်သော။ ယထာ ဝါ ပန မဟာရာဇ အယံ ဒိန္နော နိက္ခမိတော ဗဟိဒ္ဓါ-ရကောဠကေ တိဋ္ဌေယျ။ မိလိန္ဒ၊ ၅၇။

(၄) ပေးသင့် - ပေးထိုက် - သော။ တေဟိ သမ္ပန္နောတော ဒိန္နဿ ဧကဿ ဝနစရ-ကဿ သဟဿံ ဒေတာ တံ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ ပေတ၊ ၄။ ၁၄၂။

(၅) ပေး-လှူ-ကြောင်း (ဒါနစေတနာ-စသည်)။ နတ္ထိ ဒိန္န(ဒီ၊ ၁။ ၅၁။ သံ၊ ၂။ ၁၇၀။ အံ၊ ၁။ ၂၇၂)န္တိ ဒိန္နဗလာဘာဝံ သန္ဓာ-ယ ဝဒတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၉။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၁။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၄။ ဒိန္နန္တိ ဒေယျဓမ္မသိသေန ဒါန-စေတနာယေဝ ဝုတ္တာ။ တံ မုခေန စ ဖလန္တိ ဒေသေတိ “ဒိန္နဿ ဗလာဘာဝံ”န္တိ ဣမိနာ။ ဒိန္နဉ္စိ မုချတော အန္ဓာဒိဝတ္ထု၊ တံ ကထမေသ ပဋိက္ခိပိဿတိ။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၄၇။ (-ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၅။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၅။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၆။)

(၆) ပေး-လှူ-ကြောင်း ဒါနစေတနာ၏ အကျိုး(ဥပစာ)။ (၇) အနက် ပြန်ကြည့်။ (၇) ပေး-လှူ-ခြင်း။ ဒိန္နကာရ-ဏ-ကြည့်။ (ဂ) ပေး-လှူ-အပ်-ပြီး-ရာ (အခါ-စသည်)။ ဒိန္နကာလ၊ ဒိန္နယသာ-နန္တရံ-တို့ ကြည့်။

ဒိန္နော-ဝိ၊ ၄။ ၄၄၊ ၈၃။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၃။ မ၊ ၄။ ၂။ ၄၉။ ဒိန္နံ (န၊ ပ၊ ဇ)-မ၊ ၃။ ၁၂၃။ ဒိန္နာ (ထိ၊ ပ၊ ဇ)-ဝိ၊ ၁။ ၂၇၅။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၇။ ဝဇီရ၊ ၃၇၇။ (ပု၊ ပ၊ ဗ)-ဇာ၊ ၂။ ၃၁၂။ စရိ-ယာ၊ ၄။ ၉၅။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၈။ ဒိန္နာနိ (န၊ ပ၊ ဗ) - ခုဒ္ဒက၊ ၅။ ပေတ၊ ၄။ ၁၃၀။ ဒိန္နာ

(ထိပါဗ) - ထေရီဌာ၁၉၅။ အပါဌာ၂။
 ၁၀၂။ ဇာဌာ၁။၈၉။ ဒိန္န (ပုဒါဇ) -
 ကခါ၁၃၄။ အံဌာ၁။၉၄။ (နာဒါဇ) -
 ဇာ၁။၂၈၆။ ဝိဌာ၄။၂၀၄။ ဝဇိရ။၂၃၆။
 (ထိဒါဇ) - ဒိ၁။၈၂။၁၀၄။ သံဌာ၂။၂၅၂။
 ဓမ္မာဌာ၂။၃၄၆။ ဒိန္န (ပုဒါဗ) - အပါ၂။
 ၃၉၂။ ထေရီဌာ၂။၇။ ဒိန္နာနိ (နာဒါဗ) - ဝိ
 ဌာ၂။၃၀၁။ ဓမ္မာဌာ၂။၁၈။ ဝဇိရ။၁၃၉။
 ဒိန္နန (နာတဇ) - အဘိက။၂၆၀-၁။ ဥဒါနာ
 ဌာ၁၄၅။ သာရတ္ထါ၃။၃၁၀။ ဒိန္နာယ (ထိတဇ)
 - ဓမ္မာဌာ၁။၁၄။ ဒိန္နဿ (ပုဒါဇ) -
 ပေတဌာ၁၄၂။ ဒိန္နတော (နာမဇ) - မဌာ
 ၄။၂၂၀။ ဒိန္နဿ (နာဆဇ) - သံဌာ၁။၁၉။
 အံဌာ၂။၂၃၄။ ပဋိသံဌာ၂။၃၃။ ဒိန္န (ပု
 သဇ) - ဝိ၃။၁၆၃။ မဌာ၄။၁၅၇။ ဒိ၃။၁။
 ၁၆၈။ (နာသဇ) - ဝိ၁။၃၀၇။ ဝိသင်္ဂဟ။
 ၅၆။ သာရတ္ထါ၂။၂၇၄။ ဒိန္နမ္ပိ - ပေတဌာ။
 ၁၅၈။ ဒိန္နာယ - ဝိ၃။၁၆၂။ မဌာ၁။၁၉၆။
 ပဋိသံဌာ၁။၁၄၆။ ဝဇိရ။၁၆၅။ ဒိန္နသု
 (ပုသဗ) - မဌာ၂။၃၃။ဒိန္နသု - ဝိသင်္ဂဟ။
 ၂။

ဒိန္နအဘယ (တိ) [ဒိန္န + အဘယ] ပေးအပ်သော
 ဘေးမဲ့ရှိသော၊ဘေးမဲ့ပေးရာဖြစ်သော(သား၊
 သမင်-စသည်)။ ဒိန္နာဘယ-ကြည့်။

ဒိန္နက (တိ) [ဒါ + တ + က။ (ဒတ္တက-သံ၊ ဒိန္နယ-
 ပြာ)] ပေး - လှူ - ပူဇော် - အပ်သော
 (ပစ္စည်း ဝတ္ထု-စသည်)။ အဇ္ဈောဟရဏိယံ
 ပန ဒိန္နကမေဝ ဂဟေတဗ္ဗံ။ ဝိဌာ၄။၄၈။
 မောစလမတ္တမ္ပိ မယာ ဒိန္နကမေဝ အဟော-
 သိ။ မဌာ၄။၂၁၉။ ဒိန္နကော(ဇာ၁။၃၉၁)-
 တိ “အယံ တေ ပုတ္တော ဟောတူ”တိ
 ပရေဟိ ဒိန္နော။ ဇာဌာ၅။၈၇။ (-မဟာနိ။
 ၁၉၁။ ဝိဌာ၂။၆၉။ ဝဇိရ။၅၂၃။)

ဒိန္နကထာ (ထိ) [ဒိန္န + ကထာ] ပေး - လှူ -
 အပ်သော အလှူဝတ္ထုနှင့် - စပ်သွယ် - ပတ်

သက် - သော စကား။ “ဤဘဝမှ - ပေး -
 လှူ - အပ်သော အလှူဝတ္ထုဖြင့် နောက်
 ဘဝ၌ မျှတကြရကုန်၏”ဟု အယူရှိသော
 ရာဇဂိရိက၊ သိဒ္ဓတ္ထိကဝါဒီ ဂိုဏ်း ဆရာတို့၏
 အယူနှင့် - စပ်သွယ် - ပတ်သက် - သော
 စကား။ ဣဒါနိ ဣတော ဒိန္နကထာ နာမ
 ဟောတိ။ အဘိဌာ၃။၁၉၉။

ဒိန္နကာရဏ (န) [ဒိန္န + ကာရဏ] ပေး - လှူ -
 ခြင်း ဟူသော အကြောင်း။ အဝတ္ထရိတော
 ဒိန္နကာရဏာ။ အံဌာ၁။၃၇၅။ ဣတော
 မနုဿလောကတော ဒိန္နကာရဏာ။ စူဠနိ
 ဌာ၁၃။

ဒိန္နကာလ (ပု) [ဒိန္န + ကာလ။ (ဒတ္တကာလ-သံ)]
 ပေး - လှူ - အပ်ရာအခါ။ သံဃဿ ဒိန္န-
 ကာလတော ပဌာယ ဂရုဘဏ္ဍံ ဟောတိ။
 ဝိဌာ၄။၇၉။ ဝိသင်္ဂဟ။၃၀၆၊၃၀၉။ ကခါ၊
 ဋီသစ်။၄၂၄။ စတုန္နံ မဟာဘူတာနံ ဒိန္နကာ-
 လော။ သံဌာ၃။၅၇။ (-အဘိဌာ၁။၃၁၉။
 ဇာဌာ၁။၄၀။)

ဒိန္နဆန္ဒ (တိ) [ဒိန္န + ဆန္ဒ] ပေးအပ်သောအလို
 ‘ဆန္ဒ’ရှိသော၊ ပေးအပ်သော အလို ‘ဆန္ဒ’ကို
 ဆောင်ယူလာသော၊သူ။ ဒိန္နဆန္ဒေ သံဃမဇ္ဈိ
 ပဝိသိတွာ ပုန ဂတေပိ ဆန္ဒော န ပဋိပုဿ-
 မ္ဘေယျာတိ စေ။ ဝဇိရ။၃၃၉။

ဒိန္နဌာန (န) [ဒိန္န + ဌာန။ (ဒတ္တဌာန-သံ)]
 (၁)ပေးအပ်သောအရာ။ (၂) ပေးရာအရပ်။
 (၁) သော ဗောဓိသတ္တေန ဒိန္နဌာနေ ဌာတွာ
 သစ္စကိရိယံ ကရေန္တော ဂါထမာဟ (သျှာ၊
 က၊ မူ-ကဲ့)။ ဇာဌာ၄။၃၄၁။ (၂) မိဂါနံ
 အဘယဒါနဒိန္နဌာနတ္တာ မိဂဒါယသခါတေ
 အာရာမေ။ ပဋိသံဌာ၂။၂၁၄။

ဒိန္နဌာနန္တရ (န) [ဒိန္န + ဌာနန္တရ] ပေးအပ်
 သော-အရာအထူး - ရာထူး။ ရညာ ဝေ ဒိန္န-
 ဌာနန္တရံ သန္နာယ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၀၉။

ဒိန္နတုလ (တိ) [ဒိန္န + တုလ] ပေးအပ်-
စပ်အပ် - သော ထုတ်လျှောက် ရှိသော
(ကျောင်းစသည်)။ “ပမာဏမဇ္ဈိမဿ ဂလ-
ပုမာဏေ ဒိန္နတုလာပိ ဝေဟာသကုဋိယေ-
ဝါ”တိ လိခိတံ။ ဝဇိရ။၃၀၂။

ဒိန္နဒက္ခိဏာ (ထိ) [ဒိန္န + ဒက္ခိဏာ။ (ဒတ္တဒါ-
က္ခိဏာ-သံ)] ပေး-လှူ-အပ်သော အလှူ
‘ဒါန’။ ဘဂဝတာ ဗုဒ္ဓပုဗ္ဗေ သံဃေ ဒိန္နဒက္ခိ-
ဏာပိ ဂုဏသင်္ခါယ အသင်္ချေယျာတိ ဝုတ္တံ။
မာဠာ၄။၂၂၅။ (-သံဠာ၁။၅၈။ ပေတဠာ၂။၂၈။
မာဠာ၂။၃၉၂၊၄၁၂။)

ဒိန္နဒါန (န) [ဒိန္န + ဒါန] (၁) ပေး - လှူ-
အပ်သော အလှူ ‘ဒါန’။ (တိ) (၂) ပေး
-လှူ-အပ်သော အလှူ ‘ဒါန’ ရှိသော၊
အလှူပေးသောသူ။ (၁) နာဂရေဟိ ဒိန္န-
ဒါနတော အတိရေကတရံ ဒေတိ။ ဒီဠာ၂။
၆၈။ သီလဝန္တာနံ ဒိန္နဒါနံ ပစ္စဝေက္ခန္တဿာပိ။
မာဠာ၁။၃၀၀။ သံဠာ၂။၁၉၈။ အံဠာ၁။၄၀၀။
(- ပေတ။၂၁၅။ ဝိဠာ၂။၁၁၁။ ဒီဠာ၁။
၂၈။) (တိ) (၂) မယံ ပုတ္တော ပုညဝါ
ဒိန္နဒါနော ကတာဘိနိဟာရော။ သံဠာ၂။
၁၇၇။ အံဠာ၁။၁၃၈။ ဒိန္နဒါနဿာ (စရိယာ။
၃၉၁)တိ စက္ခုဒါနံ ဒိန္နဝတော။ စရိယာဠာ။
၇၃။ (-မာဠာ၄။၂၁၅။)

ဒိန္နဒါနဝတ္တ (န) [ဒိန္န + ဒါနဝတ္တ] ပေး-လှူ-
အပ်သော-ဒါနဝတ်-အလှူဝတ်။ သံဃဿ
ဒိန္နဒါနဝတ္တံ ခါဒိတွာ။ ဓမ္မဠာ၁။၆၅။

ဒိန္နဒိဝသ (ပုန) [ဒိန္န + ဒိဝသ] ပေး-လှူ-အပ်
ရာ-နေ-ရက်၊ အလှူပေးရာနေ့၊ အလှူနေ့၊
အလှူရက်။ ဒိန္နဒိဝသေ....အာဟ။ အံဠာ၁။
၁၉၀။ (-ဝဇိရ။၂၆၇။)

ဒိန္နဓာတု (ပုထိ) [ဒိန္န + ဓာတု] ပေးအပ်သော
သရီရဓာတ်တော်။ ဒိန္နဓာတုယော စေတိယ-
ဂိရိမိုယေဝ ပတိဋ္ဌာပေတွာ။ ဝိဠာ၁။၆၃။

ဒိန္နနယ (ပု) [ဒိန္န + နယ။ (ဒတ္တနာယ-သံ)]
(၁) ပေးအပ်သော - နည်း - အစီအရင်။
(တိ) (၂) ပေးအပ်သော-နည်း-အစီအရင်
-ရှိသော။ (၁) ဒိန္နနယေ ဌတွာ။ မာဠာ၂။
၁၅၅။ သံဠာ၂။၈၇။ အံဠာ၁။၉၉။ အဘိဠာ။
၃။၁၁၂။ ဓမ္မဠာ၂။၁၄၈။ စရိယာဠာ။၂၁၂။
ဇာဠာ၄။၂၆၇။ သာရတ္ထာ၃။၄၁။ သီဠာသစ်။
၁။၁၂၃၊၁၃၃။ သီဠာသစ်၂။၂၉၁။ ဒီဠာ
၂။၃၂၇။ မာဠာ၂။၂၀၅။ သံဠာ၂။၁၀၁။ အံ
ဠာ၁။၂၅၄။ နေတ္ထိဝိ။၁၇၈။ မာ ဝေ အဝစ
မယာဝ ဒိန္နနယေ စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာနဝိမိမ္မိ
ဌတွာ။ ဒီဠာ၂။၈၇။ (-ဝိဠာ၃။၂၄၉၊၄၀၈။
ဒီဠာ၂။၈၄။ မူလဠာ၁။၁၆။) (တိ) (၂)
ကာယပုဋိဗဒ္ဓဝါရတ္တိကေပန ဒိန္နနယတ္တာ တမ္ပိ
တဒနုလောမာ ဝါရာ စ ဥဒ္ဓရိတဗျာ။ ဝဇိရ။
၁၈၇-၈။ အညဝိညာဏာနိ စ တေန ဒိန္နနယာ-
နေဝ တတ္ထ ပဝတ္တန္တိ။ အနုဠာ၂။၂၀၁။
အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဒိန္နနယဒ္ဓါရ (န) [ဒိန္နနယ + ဒ္ဓါရ] ပေးအပ်သော
-နည်း - အစီအရင် -ရှိသော အကြောင်း
ဥပါယ်။ သော ဗောဓိသတ္တေန ဒိန္နနယဒ္ဓါရေ
ဌတွာ သစ္စကိရိယံ ကရောန္တော ဂါထမာဟ။
ဇာဠာ၄။၃၄၁။

ဒိန္နနိယာမ (ပု) [ဒိန္န + နိယာမ] ပေး-လှူ-
အပ်သော အမှတ်အသား၊ ပေးပုံပေးနည်း၊
လှူပုံ လှူနည်း။ မယာ ဒိန္နနိယာမေနေဝ
သတ္တဒိဝသာနိ ဒါနံ ဒေဟိ။ ဓမ္မဠာ၂။၁၂၂။
(-၁၂၃။) ဂိဟိဟိ အတ္တနော သန္တကံ အတ္ထ-
ရိတွာ ဒိန္နနိယာမေန။ ဝိမတိ။၂။၂၄၅။

ဒိန္နနိဿန္တ (ပု) [ဒိန္န + နိဿန္တ] (၁) ပေး-လှူ-
-ခြင်း၏ အကျိုးဆက်။ (၂) ပေး-လှူ-
ကြောင်းဖြစ်သော စေတနာ၏အကျိုးဆက်။
ကဏ္ဍိကာယ ဒိန္နနိဿန္နေန စဿာ ပဉ္စယော-
ဇနသတိကာ သုဓမ္မာ နာမ ဒေဝသဘာ
ဥပပါဒိ။ ဇာဠာ၁။၂၂၀။

ဒိန္နပစ္စယ (ပု) [ဒိန္န+ပစ္စယ] (၁) ပေး-လှူ-
ခြင်း ဟူသော အကြောင်း။ (၂) ပေး-လှူ-
-ကြောင်း ဖြစ်သော စေတနာဟူသော
အကြောင်း။ (၃) ပေး - လှူ - အပ်သော
ပစ္စည်းဝတ္ထု။ (၁),(၂) ဒိန္နပစ္စယာ ဖလံ
အတ္ထိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၉၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၆၂။
ဒိန္နပစ္စယေန ဗဟုံ ဓနံ လဘိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၂။
သိ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၁၂။ (-ဒိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၁။) (၃)
အယဉ္ဇ “မယာ ဒိန္နပစ္စယာ အကပ္ပိယာ” တိ
ဝဒတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၃။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၉။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၂၇။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၇၃။)

ဒိန္နပဋိညာ (တိ) [ဒိန္န+ပဋိညာ] (၁) ပေးအပ်
သော ပဋိညာဉ် (ဝန်ခံ - ဂတိပေး - ခြင်း)။
(တိ) (၂) ပေးအပ်သော ပဋိညာဉ်ရှိသော၊
ပဋိညာဉ် ပေးပြီးသော၊ ဝန်ခံပြီးသော၊ သူ။
(၁) ဗိမ္ဗိသာရရညော ဒိန္နပဋိညံ မောစေ-
သာမိ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၇။ (တိ) (၂) တထာ-
ဂတဿ ဒိန္နပဋိညဿ အာဠာရကာလာမဉ္ဇပ-
သင်္ကမနံ အာဒိ ကတွာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၄။
အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၄။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၂။)

ဒိန္နပဋိသန္နိမူလက (တိ) [ဒိန္နပဋိသန္နိ+မူလ+က]
ပေးအပ်သော ပဋိသန္ဓေဟူသော - အရင်းခံ
-အကြောင်း-ရှိသော။ စတုသု အပါယေသု
ဒိန္နပဋိသန္နိမူလကမ္ပိ မဟာပရိဋ္ဌာဟဒုက္ခံ ဥပ-
ဇ္ဇတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၆။

ဒိန္နပါဠိကဒိ (တိ) [ဒိန္န+ပါဠိကဒိ] (ကိုယ်နှုတ်၊
စိတ်-တို့ဖြင့်) ပေး-လှူ- အပ်သော ပစ္စည်း
ကိုသာ (စိတ်ဖြင့်) - အလိုရှိ-လိုလား-သော၊
သူ။ ဒိန္နာဒါယိ ဒိန္နပါဠိကဒိ။ မ၊ ၁။ ၃၃၄။
မ၊ ၂။ ၃၇၀။ မ၊ ၃။ ၁၂။ အံ၊ ၁။ ၂၁၂။ အံ၊ ၃။
၇၉၊ ၄၂၂။ အဘိ၊ ပု၊ ၁။ ၆၆။ မဟာနိ၊ ၃။ ၈၉။
စိတ္တေနပိ ဒိန္နမေဝ ပဋိကခံတိ (ပဋိကခံန္တိ) တိ
ဒိန္နပါဠိကဒိ။ ဒိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၁။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၀။
အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၇။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၈၆။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊
၄၀၇။ (-သိ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၃၁။)

ဒိန္နပုတ္တ (ပု) [ဒိန္န + ပုတ္တ] (၁) ပေးအပ်သော
သား ယောက်ျား။ (တိ) (၂) ပေးအပ်သော
သားယောက်ျားရှိသော။ (၁) ကိ* တံ ဝေ-
ဿန္တရ ပရေသံ ဒါသတ္ထာယ ဒိန္နပုတ္တာနံ
ဒုက္ခဘာဝံ န ဇာနာသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၃၃၃။ (တိ)
(၂) အယမ္ပိ အမာတာ ကာတုံ န သက္ကာတိ
ဒိန္နပုတ္တဘာဝတော န သက္ကာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၁၈၄။

ဒိန္နပုဗ္ဗ (တိ) [ဒိန္န+ပုဗ္ဗ။ (ဒတ္တပုဗ္ဗိ-သံ)] ရှေး-
ဦး-က-ပေး-လှူ-အပ်ဘူးသော (အလှူ
ဝတ်-စသည်)။ ဒိန္နပုဗ္ဗံ ကတပုဗ္ဗံ ပိတုပိတာ-
မဟေတိ။ အံ၊ ၂။ ၄၄၃။ အံ၊ ၃။ ၆၉။ ဒိန္နပုဗ္ဗ-
(ဒိ၊ ၂။ ၆၃) နှိ ပုဗ္ဗေ ဒိန္နံ၊ ဒိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၀။ ဒိန္န-
ပုဗ္ဗ (ဇာ၊ ၂။ ၂၉၃) နှိ ပကတိပဋိယတ္တံ ဒါန-
ဝတ္ထံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၂၀၁။ (-အံ၊ ၂။ ၄၀၈။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊
၃။ ၄၂၆။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၆၈။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၂။ ၇၂၊ ၂၇၇။
အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၃။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၄။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆။
ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၇၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၃၁၆။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၄၃၇။)

ဒိန္နပ္ပ(ပ)ဟာရ (ပု) [ဒိန္န+ပဟာရ] (၁) ပေး
အပ်သော ပုတ်ခတ်ခြင်း၊ ပုတ်ခတ်မှုကို ပေး
ခြင်း။ (တိ) (၂) ပေးအပ်သော ပုတ်ခတ်
ခြင်းရှိသော၊ သူ။ (၁) အဓောမုခံ ဒိန္နပ္ပ(ပ)-
ဟာရော (သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၆) တိ ခဂ္ဂကရဝါလာဒိနံ
အဓောမုခံ ကတွာ ပဟတပဟာရော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊
၁။ ၉၀။ (-ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၁။ နေတ္ထိ၊ ဋ္ဌ၊
၂။ ၃၄။) (တိ) (၂) ဩမဋ္ဌောတိ အဓောမုခံ
ကတွာ ဒိန္နပ္ပဟာရော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၀။

ဒိန္နပလ (န) [ဒိန္န+ပလ] (၁) ပေး-လှူ-
ခြင်း၏အကျိုး။ (၂) ပေး-လှူ-ကြောင်း
ဖြစ်သော စေတနာ၏အကျိုး။ (၃) ပေးအပ်
သောအကျိုး။ (၁), (၂) အတ္ထိ ဒိန္နံ ဒိန္နပလံ။
မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၉။ (၃) တဿ ကမ္မဿ ဒါယာ-
ဒေါ တေန ဒိန္နပလံ ပဋိဂ္ဂါဟကော ဘဝိဿာ-
မိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၁၄။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဒိန္နမလပဋိဂ္ဂါဟက (တိ) [ဒိန္နမလ+ပဋိဂ္ဂါဟက] ပေးအပ်သော အကျိုးကို ခံယူသောသူ။ တဿ ကမ္မဿ ဒါယာဒေါ တေန ဒိန္နမလ-ပဋိဂ္ဂါဟကော ဘဝိဿာမိ။ အံ၊ဌ၊၂။၂၈။

ဒိန္နဗျာကရဏ (န) [ဒိန္န+ဗျာကရဏ] ပေးအပ်သော ဗျာဒိတ်စကား။ ဗုဒ္ဓေန ဒိန္နဗျာကရဏံ ပကာသေန္တော။ အပါဌ၊၁။၂၄၁။

ဒိန္နဘတ္တ (န) [ဒိန္န+ဘတ္တ။ (ဒတ္တဘတ္တ-သံ၊ ဒိန္နဘတ္တ-အဒ္ဓမာဂဓိ)] (၁) ပေး-လှူ-အပ်သော ထမင်း။ (တိ) (၂) ပေး-ဆက်ကပ်-အပ်သော ထမင်းရှိသောသူ။ (၁) ဣမာယ ဒိန္နဘတ္တံ မာ သေ ဘုဉ္ဇတု။ ထေရ၊ဌ၊၂။၄၃၃။ အပါဌ၊၁။၂၈၆။ (-ဝိမတိ၊၁။၁၆၅။) (တိ) (၂) ယော တေ ပုတ္တကေ အခါဒိ၊ ဒိန္နဘတ္တော အဒ္ဓသကေ။ ဇာ၊၁။၁၉၈။ ဘတ္တံ ပစိတွာ ဘုဉ္ဇာဟိတိ တယာ ဒိန္နဘတ္တော။ ဇာ၊ဌ၊၂။၅၁၃။ ဘိက္ခုဟိ ဒိန္နဘတ္တော။ သာရတ္ထ၊၂။၁၈၂။ (-ဝိမတိ၊၂။၉၂။)

ဒိန္နဘေသဇ္ဇဒါန (န) [ဒိန္န+ဘေသဇ္ဇဒါန] ပေး-လှူ-အပ်သော ဆေးအလှူ။ ဆေးအလှူကို ပေးလှူခြင်း။ သပ္ပိတေလာဒိနံ ပတ္တေ ပူရေတွာ ဒိန္နဘေသဇ္ဇဒါနတောပိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၃၅၂။

ဒိန္နဘေသဇ္ဇသမုဋ္ဌိတ (တိ) [ဒိန္နဘေသဇ္ဇ+သမုဋ္ဌိတ] ပေးအပ်သော (ပိယ)ဆေးကြောင့် ဖြစ်သော၊ (ပိယ)ဆေးပေးခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော(အနာ-စသည်)။ ဃရဒိန္နကဗာဓောနာမ ဝသိကရဏတ္တာယ ဃရဏိယာ ဒိန္နဘေသဇ္ဇသမုဋ္ဌိတော အာဗာဓော။ သာရတ္ထ၊၂။၃၀၄။

ဒိန္နမန္တဗလ (န) [ဒိန္န+မန္တဗလ] ပေးအပ်သော မန္တန်(မန္တယား)၏ အားအစွမ်း။ အတိတဘဝေ သဟာယဘူတေန ယက္ခေန သမာ-

ဂန္တော တေန ဒိန္နမန္တဗလေန အဓိကတရ-ထာမဇဝပရက္ကမသမ္ပန္နော ဟုတွာ။ စရိယာ၊ဌ။၂၄၁။

ဒိန္နမာနတ္တ(တိ) [ဒိန္န+မာနတ္တ] ပေးအပ်ပြီးသော မာနတ်ရှိသော၊မာနတ်ပေးပြီးသော(ရဟန်း-စသည်)။ ဝေဉ္ဇ ဒိန္နမာနတ္တဿ ဧကေန ဆာ-ရတ္တေန ပုဗ္ဗေ ဒိန္နမာနတ္တာဟိ တီဟိ အာပတ္တိ-ဟိ သဟ စတဿန္တမ္ပိ အာပတ္တိနံ မာနတ္တံ စိဏ္ဏမေဝ ဟောတိ။ ဝိမတိ၊၂။၂၂၀။

ဒိန္နမူလ (န) [ဒိန္န+မူလ] (က) ပေးအပ်သော အရင်းအနှီးဥစ္စာ။ (ခ) ပေးအပ်သောအဖိုးအခ ဥစ္စာ။ (က) ဝဗ္ဗိဉ္ဇ ဂေဟတော နိဟ-ရိတွာ ဒိန္နမူလဉ္ဇ ကိဉ္ဇိ န လဘေယျ။ အံ၊ဌ၊၂။၃၇၀။ (ခ) သော တေန အတ္တနာ ဒိန္န-မူလေန ယဒိ သလာဠုကံ ဣစ္ဆတိ၊ သလာ-ဠုကံ ဂဏှာတိ။ မိလိန္ဒ၊၃၁၈။ သာ ပြာဟ္မ-ဏေန ဒိန္နမူလံ အတ္တနာ ဂဟေတွာ တဿေဝ သန္တိကာ ဂန္ဓပုပ္ဖုဒိနိ အာဟရတိ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၃၀၉။ (-ဝဇိရ၊၁၆၃။)

ဒိန္နယသာနန္တရံ (ဗျ) [ဒိန္န + ယသ + အနန္တရံ] အရှိန်အစော်-အကျော် အစော-အမြဲအရံ-ကို ပေးပြီးရာ ကာလ၏ အခြားမဲ့၌။ ရညော ဒိန္နယသာနန္တရမေဝ သော စိန္တေသိ။ ဇာ၊ဌ၊၆။၃၂၀။

ဒိန္နလက္ခဏာနုရူပ (တိ) [ဒိန္န+လက္ခဏာ+အနုရူပ] ပေးအပ်သော မှတ်ကြောင်း‘လက္ခဏာ’အား-လျော်-လျောက်ပတ်-သော။ ဝနုတိ ဘဂ-ဝတာ ဒိန္နလက္ခဏာနုရူပတ္တာ။ ဝဇိရ၊၄၄၁။

ဒိန္နလာဘ (ပု) [ဒိန္န + လာဘ] ပေး-လှူ-အပ်သော-ပစ္စည်း-လာဘ်။ ဒိန္နလာဘော သဗ္ဗေသံ အန္တောသိမဂတာနံ ပါပုဏာတိ။ ကင်္ခါ၊၁၆၀။ ဒိန္နော လာဘော ဒိန္နလာဘော။ ကင်္ခါ၊ယော၊မဟာဋီ၊၃။၇၄။ (-ဝဇိရ၊၁၂၅။)

ဒိန္နလိင်္ဂ (န) [ဒိန္န + လိင်္ဂ] ပေးအပ်သော (သာ-မဏေ) - အသွင်အပြင် - ပုံပန်းသဏ္ဌာန်။ ဒိန္နလိင်္ဂဿာ (ကင်္ခါ။၁၀၅)တိ ဘိက္ခုဟိ ဒိန္နဿ သာမဏေရလိင်္ဂဿ။ ကင်္ခါ။ယော၊ မဟာဋ္ဌါ။၂၆၂။ (-ဝဇီရ။၁၀၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။၂၅၇။ ဝိမတိ၊၂။၁၂၂။ ကင်္ခါဋ္ဌိသစ်။ ၁၆၉။)

ဒိန္နဝရ (ပု) [ဒိန္န + ဝရ] (၁) ပေးအပ်သောဆုလာဘ်။ (တိ) (၂) ပေးအပ်သောဆုလာဘ်ရှိသောသူ။ (၁) အဟဉ္စိ ရဇ္ဇဇဟန္တောပိ န တယံ ဒိန္နဝရံ ဇဟိဿံ။ ဇာ၊ ဌ၊၄။၂၆၂။ မယာ ဖဿတိယာ ဒိန္နဝရေသု နဝ ဝရာ သမိဒ္ဓါ။ ဇာ၊ဌ၊၇။၂၄၇။ (တိ) (၂) သက္ကေန သာ ဒိန္နဝရာ၊ တုဋ္ဌဟဋ္ဌာ ပမောဒိတာ။ စရိယာ။၃၉၂။ ဒိန္နဝရာကိ “ဝရေဒဿာမိ”တိ ပဋိညာဒါနဝသေန ဒိန္နဝရာ။ စရိယာ၊ဌ။၇၇။

ဒိန္နဝသီကရဏဘေသဇ္ဇသမုဋ္ဌိတ (တိ) [ဒိန္နဝသီ-ကရဏဘေသဇ္ဇ + သမုဋ္ဌိတ] ပေးအပ်သော မိမိအလိုကို (မိမိအလိုပါအောင်)ပြုကြောင်း ဖြစ်သော ဆေးကြောင့်ဖြစ်သော၊ ခတ်ဆေး - ပီယဆေး - ပေးခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော (အနာ-စသည်)။ သရဒိန္နကာဗာဓော နာမ သရဏိယာ ဒိန္နဝသီကရဏဘေသဇ္ဇသမုဋ္ဌိတ-အာဗာဓော။ ဝိမတိ၊၂။၁၆၆။

ဒိန္နဝိပါက (တိ) [ဒိန္န + ဝိပါက] ပေးအပ်သော အကျိုးရှိသော၊ အကျိုးပေးပြီးသော(ကံ)။ အဒိန္နဝိပါကဿာတိ ပုဗ္ဗေ ကတူပစိတဿ သဗ္ဗသော န ဒိန္နဝိပါကဿ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၆၅။

ဒိန္နဝေတန (န) [ဒိန္န + ဝေတန] ပေးအပ်ပြီးသော - အဖိုးအခ - လုပ်အားခ - ပြောဟောခ။ ပဌမံ ဒိန္နဝေတနေန ဧကေန ပစ္စာ အာဂန္တာ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁၄၅။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၂၀၇။

ဒိန္နဝေလာ (ထိ) [ဒိန္န + ဝေလာ] ပေး - လှူ - အပ်ရာ အချိန်အခါ၊ ပေးလှူချိန်၊ အလှူ

ပေးချိန်။ သော ပန မဟာသတ္တေန ပုတ္တာနံ ဒိန္နဝေလာယ သဒ္ဓေါ အဟောသိ။ ဇာ၊ဌ၊ ၇။၃၄၆။

ဒိန္နသညာ (ထိ) [ဒိန္န + သညာ။ (ဒိက္ခသံဏာ-ပြာ)] ပေးအပ်သောအမှတ်သညာ။ ဂေါ-တြဘုဉာဏေန ဒိန္နသညံ အမုဉ္ဇိတော။ အဘိ၊ဌ၊၁။၂၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၁၄။ (-ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၂၆။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၄၇။ စူဠနိ၊ဌ။၁၀၀။ ဇာ၊ဌ၊၃။၆။ ဇာ၊ဌ၊၅။၂၂၊၄၅၇။)

ဒိန္နသာဓုကာရ (ပု၊န) [ဒိန္န + သာဓုကာရ] ပေးအပ်သော ကောင်းခြီးသံ၊ ကောင်းခြီးပေးသံ။ သတ္တာရာ ဒိန္နသာဓုကာရံ သုတော။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၃၇၀။

ဒိန္နသာလာ (ထိ) [ဒိန္န + သာလာ] ပေး - လှူ - ရာ စရပ်၊ အလှူမဏ္ဍပ်၊ အလှူစရပ်၊ အလှူတင်းကုပ်။ ပုညတ္ထံ ဒိန္နသာလာယ-မေဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၅၇။

ဒိန္နသုကံ (တိ) [ဒိန္န + သုကံ] (၁) ပေး - ဆက် - အပ်သော အကောက်ခွန်ရှိသော၊ အကောက်ခွန်ကို-ပေး-ဆက်-ရာ ဖြစ်သော (မင်း-စသည်)။ (၂) (လက်ထပ်မင်္ဂလာပြုရန်) ပေးအပ်သော - ခန်းဝင် - လက်ဖွဲ့ - ပစ္စည်းရှိသော၊ ခန်းဝင် - လက်ဖွဲ့ - ပစ္စည်းကို ပေးရာဖြစ်သောသူ(သတိုးသွီး-စသည်)။ (၁) ဒိန္နော သုကော ယဿ ရညော သောယံ ဒိန္နသုကော၊ ရာဇာ။ ကစ္စည်း။၃၂၇။ ရူ။ ၃၅၂။ (-နိတိ၊သုတ္တ။၇၀၇။) (၂) ယာ တယာ ဝါရိတာ စ ဒိန္နသုကံ စ၊ အညာယံ ဒါရိကာ မဟတိ ဝယပ္ပတ္တာ မယာ ဝါရိတာ စ ဒိန္နသုကံ စ။ မိလိန္ဒ။၄၇။

ဒိန္နာဒါန (န) [ဒိန္န + အာဒါန] (ပိုင်ရှင်)ပေးအပ်သော ပစ္စည်းဝတ္ထုကိုသာ ယူခြင်း။ ဒိန္နာ-ဒါနံ နိဿာယ အဒိန္နာဒါနံ ပဟာတဗ္ဗံ။ မ၊၂။၂၃-၄။

ဒိန္နာဒါယိ (တိ) [ဒိန္န+အာဒါယိ။ နိရုတ္တိ။၄၉၄။]
(ကိုယ်၊နှုတ်-တို့ဖြင့်) ပေး-လှူ - အပ်သော
ပစ္စည်းကိုသာ(ကိုယ်ဖြင့်) ယူတတ်သောသူ။
ဒိန္နမေဝ အာဒါယတိတိ ဒိန္နာဒါယိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။
၇၁။ မ၊ဌ၊၂။၁၁၀။ ဒိန္နာဒါယိနော (ဒီ၊ဉ္စ၊
၁၅၅)တိ စောရိကာယ ကိဉ္စ အဂဟေတော
သာမိကေဟိ ဒိန္နဿေဝ အာဒါယိနော။ ဒီ၊
ဌ၊၂။၁၃၉။(-ဒီ၊၁။၄၊၆၀။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၄၄။)

ဒိန္နဒိန္န (တိ) [ဒိန္န+အာဒိန္န။ ဒိန္န+အာဒိန္န] (၁)
ပေးအပ်, ယူအပ်သော။ (၂) ပေးအပ်ပြီး, မ
ပေးအပ်သေးသော။ မောမဟတ္တာ ဒိန္နဒိန္န
အဇာနမာနော ကဿစိ ဥနိ ကဿစိ အဓိကံ
ဒေတိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၂၇။

ဒိန္နာဘယ (တိ) [ဒိန္န + အဘယ] ပေးအပ်
သောဘေးမဲ့ရှိသော၊ ဘေးမဲ့ပေးရာဖြစ်သော
(သား, သမင်-စသည်)။ ဒိန္နာဘယေ (ဇာ၊
ဌ၊၇။၁၉၈)တိ ဒိန္နအဘယေ။ ဇာ၊ဋီ၊၂။
၅၄၆။

ဒိန္နာဝသိဋ္ဌက (တိ) [ဒိန္န+အဝသိဋ္ဌ+က] ပေး
သည်မှ ကြွင်းသော၊ ပေးအပ် - တိုက်ကျွေး
အပ် - ပြီးသော အဖျော်မှ - ကြွင်း - ကျန် -
သော(အဖျော်-စသည်)။ တေသံ ပန ဒိန္နာ-
ဝသိဋ္ဌကံ အပ္ပရသံ ဗဟုကသဋ္ဌံ အဟောသိ။
ဇာ၊ဌ၊၂။၈၇၊၈၈။

ဒိန္နာဝသေသ (တိ) [ဒိန္န+အဝသေသ] ပေး-
လှူ - အပ်ပြီးသည်မှ ကြွင်းသော၊ ပေး-
လှူ - အပ်ပြီးသော အလှူဝတ္ထုမှ - ကြွင်း -
ကျန် - သော (အလှူဝတ္ထု-စသည်)။ တေသံ
ပန ဒိန္နာဝသေသံ ဝေ မယာ ပရိဘုဉ္စိတဗ္ဗံ။
စရိယာ၊ဌ။၃၁၇။ (-ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂၀၄။)

ဒိန္နာဟာရပရိဘောဂ (ပု) [ဒိန္နာဟာရ+ပရိ-
ဘောဂ] ပေး - လှူ - အပ်သော အစာ
'အာဟာရ'ကို သုံးဆောင်ခြင်း။ တေဟိ

ဒိန္နာဟာရပရိဘောဂေ နာနဂ္ဂရသေ သာယိ-
တံ။ ဥဒါန၊ဌ။၁၈၃။

ဒိန္နောဝါဒပဋိကရ (တိ) [ဒိန္နောဝါဒ + ပဋိ +
ကရ+အ] ပေးအပ်သော အဆုံးအမကို လိုက်
နာပြုကျင့်သောသူ။ ဝါဟိတိ ဝဟနသဘာ-
ဝေါ ဒိန္နောဝါဒပဋိကရော။ အံ၊ဌ၊၂။၂၁၆။

ဒိပ္ပတိ (ကြိ) [ဒိပ္ပ + ယ + တိ။ နိတိ၊ဇာ။
၂၃၅။ နိရုတ္တိ။၆၆၄။] (၁) (က) ထွန်း
လင်း - တောက်ပ - တောက်ပြောင် - ၏။
(ခ) ထွန်းလင်း-တောက်ပ-တောက်ပြောင်
-လတ္တံ့။ (၂) တင့်တယ်၏။ (၃) ထင်ရှား
ပြ၏။ (၁) (က) ဒိပ္ပတိ- အပါ၊၁။၈၂။
ဣတိဝုတ်၊ဌ။၈၆။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၁၆။ အပါ၊ဌ၊
၂။၈၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၈။ ဝိနယော ယာဝ
ဒိပ္ပတိ-အံ၊ဌ၊၁။၇၂။ သာရတ္ထ၊၂။၉၂။ ဝိ-
မတိ၊၂။၅၀။ တပတိတိ ဒိပ္ပတိ။ ဝိမာန၊ဌ။
၂၁၈။ ဒိပ္ပန္တိ-အံ၊၁။၇၄။ (ခ) ဒိပ္ပတိ-ဝိ၊၄။
၄၈၁။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။၇၇။ သာရတ္ထ၊၁။၃၁၊၄၃-၄။
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၂၊၅၄။ ဒိပ္ပတိ (ဝိ၊ဌ၊၁။၆။ ဒီ၊
ဌ၊၁။၄)တိ ဒိပ္ပိဿတိ။ ပုရေ-သဒ္ဓယောဂေန
ဟိ အနာဂတတ္ထေ အယံ ဝတ္တမာနပယောဂေါ
ယထာ “ပုရဝဿတိ ဒေဝေါ”တိ။ သာ-
ရတ္ထ၊၁။၄၅။ ဝိမတိ၊၁။၁၄။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၂။ သီ၊
ဋီ၊သစ်၊၁။၅၅။ ဒိပ္ပိဿန္တိ (ဒီ၊ဌ၊၂။၃၇)တိ
ပဋိပက္ခဘာဝေန သမုဇ္ဈိယန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁။
(၂) သိရိသမ္ပတ္တိယာ ရာဇတိ ဒိပ္ပတိ သော-
ဘတိတိ ရာဇာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၂၉။ (၃) ဒိပ္ပတိ
ဝါ အရိယာနံ ဉာဏစက္ခုဿေဝ ပကာသတိတိ
ဒိပေါ။ ဓာနံ၊ဋီ။၆။

ဒိပ္ပန (န) [ဒိပ္ပ+ယ+ယု] ထွန်းလင်း-တောက်
ပ-ခြင်း။ အဂ္ဂိသိခါ ဝိယ သိခါယ ဒိပ္ပနတော
သိခိ။ အပါ၊ဌ၊၂။၉၆။

ဒိပ္ပန္တ (တိ) [ဒိပ္ပ+ယ+အန္တ။ (ဒိပ္ပတ-ပြာ)]
ထွန်းလင်း - တောက်ပ - သော။ ဝဿူပနာ-

ယိကေ ကာလေ၊ ဒိပ္ပန္နေ (ဒိပ္ပန္နေ၊ က)
ဇိနသသနေ။ အပါ၁။၇။

ဒိပ္ပန္နိ (ကြိ) [ဒိပ+ယ+အန္တိ] ထွန်းလင်း -
တောက်ပ-ကုန်၏။ ဒိပ္ပတိ (၁)(က)-ကြည့်။

ဒိပ္ပမာန (တိ) [ဒိပ+ယ+မာန။ (ဒိပ္ပမာဏ-
ပြာ)] ထွန်းလင်း - တောက်ပ - သော။
ဥပက္ကိလေသဝိနိမုတ္တေ သူရိယေ ဒိပ္ပမာနေ
ဝေ အာကာသဂတာ သဗ္ဗာ ဇောတိယော
ဇောတိံ သု။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။၁၂။ (-သာရတ္ထ၊
၂။၂၃။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၇။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၇။)

ဒိပ္ပိဿတိ (ကြိ) [ဒိပ+ယ+ဿတိ] ထွန်းလင်း
-တောက်ပ-လတ္တံ့။ ဒိပ္ပတိ (၁) (ခ)-
ကြည့်။

ဒိပ္ပိဿန္တိ (ကြိ) [ဒိပ+ယ+ဿန္တိ] ထွန်းလင်း -
တောက်ပ-ကုန်လတ္တံ့။ ဒိပ္ပတိ (၁) (ခ)-
ကြည့်။

ဒိပ္ပ (ပ) [ဒိပ+ယ။ ရှု။၅၁။၆၄၆။ ဒိဝ+
ဝသ+အ။ ဒိဝေ ဝသန္တိတိ ဒိဗ္ဗာ။ ဓာနံ၊ဋ္ဌိ။
၁၁-၂။ (ဒိဝျ-သံ၊ဒိဝိ-ပြာ၊အဒ္ဓမာဂဓိ)] (၁)
နတ်၊ဗြဟ္မာ၊ (က) ဥပပတ္တိနတ်။ (ခ) ဝိသုဒ္ဓိ-
နတ်။ (၂) နတ်ပြည်၊ ဗြဟ္မာပြည်။ (တိ) (၃)
ထင်ရှား - ထွန်းလင်း - တောက်ပ-သော။
(၄) မငြိမကပ် - ပြေးသွားတတ် - ဖြစ်တတ်
-သော။

(၁) ဒိဗ္ဗာန (ဝိဘာဝိနီ။၂၆၇) နှိ ဒေဝါနံ။
တေ ဟိ “ဒိဝိ ဒေဝလောကေ ဘဝါ” တိ
အတ္ထေန ဒိဗ္ဗာတိ ဝုဇ္ဇန္တိ။ မဏိမဉ္ဇူ။၂။၅၂၆။
ဒိဗ္ဗမေဃ၊ ဒိဗ္ဗဟံသ-တို့လည်း ကြည့်။ (က)
ဒိဗ္ဗ (ဇာ၊၂။၂၅၂) နှိ ဒေဝ အပုတ္တိကာ
ဒလိဒ္ဓါပိ နာရိယော ပုတ္တတ္ထိကာ ဟုတွာ....
ပုတ္တံ ဝါ ဓိတရံ ဝါ လဘာမာတိ ဒိဗ္ဗံ
ဥပယာစန္တိ။ ဇာ၊ဌ။၇။၉၅။ ဒိဗ္ဗန္တိ ဒိဝေါ-
ကော ဒိဗ္ဗံ။ ဇာ၊ဋ္ဌိ၊၂။၅၄၄။ (ခ) ဒိဗ္ဗ^၃
(၁၅)-ကြည့်။

(၂) အပိ ဒိဗ္ဗေသု (ပေတ။၁၇၁) တိ....
ဒေဝလောကေသုတိ အတ္ထော။ ပေတ၊ဌ။
၁၇၁။ ဒိဗ္ဗကပ္ပ၊ ဒိဗ္ဗဂဗ္ဘ-တို့လည်း ကြည့်။

(တိ) (၃), (၄) အာလောကပရိဂ္ဂဟေ-
န မဟာဇုတိကတ္တာပိ ဒိဗ္ဗံ၊ တိရောကုန္ဒာဒိ-
ဂတရူပဒဿနေန မဟာဂတိကတ္တာပိ ဒိဗ္ဗံ။
ဝိ၊ဌ။၁။၁၃၂။ ပဋိသံ၊ဌ။၁။၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။
၅၄။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၁၉၇။ နေတ္ထိ၊ဌ။၁၇၁။
ဒိဗ္ဗတိ ဇောတယတိတိ ဒိဗ္ဗံ၊ ဒိဗ္ဗတိ ဂစ္ဆတိ
အသဇ္ဇမာနံ ပဝတ္တတိတိ ဒိဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊၁။
၃၉၆။ (-ဥဒါန၊ဌ။၆၆။ သာရတ္ထ၊၁။၂၀၃။
သံ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၃။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၄၄။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၄၁။
အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၅၆။ အဘိ၊ဝတာရ၊
ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။ နာ·၂၇၉။) (မောဂ်၊၅။၂။သျ-
လည်း ကြည့်။)

ဒိဗ္ဗ (တိ) [ဒိဝ+ယ=ဏျ။ ဒိဝိ (ဒိဝေ) ဘဝေါ
ဒိဗ္ဗော။ သာရတ္ထ၊၁။၂၀၃။ သံ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။
၃။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၄၁။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၇။ ပဋိကာ၊
၄။၂၅။ နိရုတ္တိ၊၄၅၉။ (မောဂ်၊၄။၂၅။ သျ-
လည်း ကြည့်။) ဒိဗ္ဗ+ဏ။ (ဒိဝျ-သံ၊ဒိဝိ-ပြာ၊
အဒ္ဓမာဓိ)] (၁) နတ်၌ ဖြစ်သော၊ နတ်
ပြည်-ဗြဟ္မာပြည်-၌ဖြစ်သော၊ နတ်ပြည်-
ဗြဟ္မာပြည်-၌-အကျုံးဝင်-ပါဝင်-သော။
(၂) နတ်တို့၏ဥစ္စာဖြစ်သော (မံသသောတ-
စသည်)။ (န) (၃) နတ်၌ဖြစ်ခြင်း၊ နတ်
ပြည်၌ ဖြစ်ခြင်း။ (‘တိ’ နတ်ဘုံ-ကောင်းကင်
ဘုံ-နှင့် ဆိုင်သော၊ အံ့ဩဘွယ်ကောင်း
သော၊ တောက်ပသော၊ စွဲမက်စရာကောင်း
သော၊ လှပသော။ ‘ပု’ မြင့်မြတ်သော သတ္တ-
ဝါ၊ မုယောစပါး၊ ယမမင်းဂုဏ်၊ အကြီးအကဲ၊
တွေးခေါ် - သိမြင် - ဆင်ခြင် - တတ်သူ။ ‘န’
ကောင်းကင်၊ နတ်ပြည်၊ ကျိန်စာဆိုခြင်း၊
သစ္စာပြုခြင်း၊ လေးညှင်း၊ စန္ဒကူးနီ။ P. S.
D.။ စိန္တာမဏိ။ နတ်၌ ဖြစ်သော၊ အံ့ဩ
ဘွယ်ကောင်းသော၊ တောက်ပသော၊ စိတ်

နှလုံးကို ဆွဲဆောင်နိုင်သော = ကောင်းသော။
ကောတ္ထုဘ။)

(၁) ဒိဗ္ဗာ(ဝိ၊၃။၂၇)နာမ ဒိဗ္ဗေသု ဝိသ-
ယေသု လောဘပါသ။ ဝိ၊၄။၃။၂၄၈။
ဒိဗ္ဗော (ဒိ၊၁။၃)တိ ဒေဝလောကေ သမ္ဘူ-
တော။ ဒိ၊၄။၁။၁၁။ ဒိဗ္ဗေဟိ ကာမေဟိ-
(ထေရ၊၃၀၁)တိ တုသိတဘဝနပရိယာပနန္ဓ-
ဟိ ဒိဗ္ဗေဟိ ဝတ္ထုကာမေဟိ။ ထေရ၊၄။၂။
၁၇။ ဒိဝိ ဘဝေါတိ ဒိဗ္ဗော၊ တတ္ထ ဗဟုလပ္ပ-
ဝတ္တိယာ ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇာဒိဒေဝလောကေ ဘ-
ဝေါတိ အတ္ထော။ မ၊၄။၁။၄၄။ (-ဝိ၊၃။၂၈။
ဒိ၊၁။၂၁။ အပါ၊၁။၁၃၈။ ဇာ၊၁။၂၃၂။၃၀၀။
ဇာ၊၂။၆၂။၁၆။ မိလိန္ဒ။၂၇။ ဒိ၊၄။၁။
၃၂။ ဒိ၊၄။၂။၃၃။ အံ၊၄။၁။၃၄။ ထေရီ၊
၄။၅၃။၂၇။ အပါ၊၄။၁။၁၁၉။ အပါ၊၄။၂။
၁၆၄။ ပေတ၊၄။၁။၂၀။၂၀။ မဟာနိ၊၄။
၁၃။ ဇာ၊၄။၃။၄၄။ ဇာ၊၄။၄။၁၁၁။၃၅။
ဇာ၊၄။၆။၁၂။ သာရတ္ထ၊၂။၂၅။ သာရတ္ထ၊
၃။၂၀။ ဝိမတိ၊၂။၉၄။ ဒိ၊၄။၁။၄၉။ ဒိ၊၄။
၂။၆၉။၂၇။ မ၊၄။၂။၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၄။၂။
၄၃၀။ ပါစိတ်၊ယော၊၁။၁၄၈။) အထက်ပုဒ်
(၁)လည်း ကြည့်။ (၂) အောက်ပုဒ် (၁)
(ဂ) ကြည့်။ (န) (၃) ဒိဗ္ဗဟေတုက-ကြည့်။

ဒိဗ္ဗ ? (တိ) [ဒိဗ္ဗ + အ။ (ဒိဗ္ဗ-သံ၊ဒိဝ ပြာ၊
အဒ္ဓမာဂဓိ)] (၁) နတ်၌ဖြစ်သော ပသာဒ
နှင့် တူသော၊ (က) နတ်၌ဖြစ်သော ပသာဒ-
စက္ခုနှင့် တူသော၊ နတ်မျက်စိနှင့် တူသော။
(ခ) နတ်၌ ဖြစ်သော ပသာဒသောတနှင့် တူ
သော။ (ဂ) နတ်တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော မံသ
သောတနှင့် တူသော၊ နတ်နားနှင့် တူသော။
(၂) နတ်၌ဖြစ်သော အဆင်း (ရူပါရုံ) နှင့်
တူသော၊ နတ်အဆင်းကဲ့သို့ - တင့်တယ် -
လှပ - သော။ (၃) ဒိဗ္ဗဝိဟာရ (ရူပါဝစရ
ဈာန် ၄-ပါး)ကြောင့် ရအပ်သော။ (၄)
(က) ဒိဗ္ဗဝိဟာရ(ရူပါဝစရ စတုတ္ထဈာန်)ကို

မှီသော။ (ခ) ဒိဗ္ဗဝိဟာရ (ရူပါဝစရ ဈာန်
၄-ပါး)တွင် - အကျုံးဝင် - ပါဝင် - သော၊
စတုတ္ထဈာန်ကို မှီသော။ (၅) ဒိဗ္ဗဝိဟာရ
(ရူပါဝစရ စတုတ္ထဈာန်)ဟူသော - မှီရာ -
အမှီသဟဲ - ရှိသော၊ ဒိဗ္ဗဝိဟာရ-ဟူသော -
မှီရာ-အမှီသဟဲ - ကြောင့် ရအပ်သော။ (၆)
နတ်၌ဖြစ်သော အာနုဘော်အကျိုးငှါ ဖြစ်
တတ်သော။ (၇) နတ်၌ဖြစ်သော အာနုဘော်
ရှိသော၊ နတ်၌ဖြစ်သော အာနုဘော်နှင့် -
ယှဉ် - ပြည့်စုံ - သော။ (ဂ) နတ်၌ဖြစ်သော
အာနုဘော်နှင့်တူသော။ (၉) နတ်သဘင်
အစည်းအဝေးဖြင့် တန်ဆာ ဆင်ယင် အပ်
သော။ (၁၀) နတ်တို့၏ - အခြံအရံ - စည်း
စိမ် - ကို တားမြစ်တတ်သော။ (၁၁) နတ်
၏ အဖြစ်(နတ်ဘဝ)ကို ဆောင်တတ်သော။
(၁၂) နတ်၌ဖြစ်သော အဆင်း(ရူပါရုံ) ရှိရာ
ဖြစ်သော။ (၁၃) နတ်တို့၏ နေရာဖြစ်သော။
(၁၄) နတ်တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော၊ နတ်တို့၏
- အသုံးအဆောင် - ခံစံဘွယ် - ဖြစ်သော။
(၁၅) ဝိသုဒ္ဓိနတ်(ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်)တို့၏ ဥစ္စာ
ဖြစ်သော(သမာပတ် ၈-ပါးစသည်)။

(၁) နတ်၌ဖြစ်သော ပသာဒနှင့်တူသော၊
(က) နတ်၌ဖြစ်သော ပသာဒစက္ခုနှင့် တူ
သော၊ နတ်မျက်စိနှင့် တူသော။ ဒိဗ္ဗေနာ-
(ဥဒါန၊၈၃)တိ ဧတ္ထ ဒိဗ္ဗသဒိသတ္တာ ဒိဗ္ဗံ၊
ဒေဝတာနံ ဟိ သုစရိတကမ္မနိဗ္ဗတ္တံ ပိတ္တသေမှ-
ရဟိရာဒိဟိ အပလိဗုဒ္ဓံ ဒူရေပိ အာရမ္မဏ-
သမ္ပုဋ္ဌနသမတ္တံ ဒိဗ္ဗံ ပသာဒစက္ခု ဟောတိ။
ဣဒမ္ပိ စတုတ္ထဈာနသမာဓိနိမိတ္တံ အဘိညာ-
စက္ခု တာဒိသန္တိ ဒိဗ္ဗံ ဝိယာတိ ဒိဗ္ဗံ။ ဥဒါန၊
၄။၆၆။ ဒိဗ္ဗသဒိသတ္တာတိ ဒိဝိ ဘဝန္တိ ဒိဗ္ဗံ၊
ဒေဝါနံ ပသာဒစက္ခု၊ တေန ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ
သဒိသတ္တာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။၃၉၅။
(-နေတ္ထိ၊၄။၉၇။) (၃), (၄) အနက်လည်း
ကြည့်။

(ခ) နတ်၌ဖြစ်သော ပသာဒသောတနှင့် တူသော။ ဒိဗ္ဗသဒိသတ္တာတိ ဒိဗ္ဗေ ဘဝါ ဒိဗ္ဗာ၊ ဒေဝါနံ သောတဓာတု၊ တာယ ဒိဗ္ဗာယ သဒိသတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၇။ ဒိဗ္ဗသောတ (၁)-လည်း ကြည့်။

(ဂ) နတ်တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော မံသသောတ နှင့် တူသော၊ နတ်နားနှင့်တူသော။ ဒေဝါနံ ဣဒံ ဒိဗ္ဗံ၊ မံသသောတံ။ ဒိဗ္ဗံ ဝိယာတိ ဒိဗ္ဗံ၊ ဉာဏသောတံ။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂။ ၅၂။

(၂) နတ်၌ဖြစ်သော အဆင်း(ရူပါရုံ) နှင့် တူသော၊ နတ်အဆင်းကဲ့သို့-တင့်တယ် -လှပ-သော။ ဒိဗ္ဗံ သုတံ ဓာရေသိ ဝဏ္ဏဓာတု။ ပေတ၊ ၁၂။ ဒိဗ္ဗန္တိ ဒိဝိ ဘဝံ ဒေဝတ္တဘာဝပရိယာပန္နံ၊ ဣမ ပန ဒိဗ္ဗံ ဝိယာတိ ဒိဗ္ဗံ။ ပေတ၊ ၁၃။

(၃) ဒိဗ္ဗဝိဟာရ(ရူပါဝစရ ဈာန်၄-ပါး) ကြောင့် ရအပ်သော။ (၄) (က) ဒိဗ္ဗဝိဟာရ (ရူပါဝစရ စတုတ္ထဈာန် ၄-ပါး)ကို မှီသော။ (ခ) ဒိဗ္ဗဝိဟာရ (ရူပါဝစရဈာန် ၄-ပါး)တွင် - အကျုံးဝင် - ပါဝင်-သော စတုတ္ထဈာန်ကို မှီသော။ ဒိဗ္ဗေနာ(ဝိ၊ ၁။ ၅၊ ၆။ နေတ္ထိ၊ ၈၄)တိ အာဒိသု ဒိဗ္ဗသဒိသတ္တာ ဒိဗ္ဗံ။ .... (၃) ဒိဗ္ဗဝိဟာရဝသေန ပဋိလဒ္ဓတ္တာ၊ (၄) အတ္တနာ စ ဒိဗ္ဗဝိဟာရသန္နိဿိတတ္တာပိ၊ ဒိဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၅၃-၄။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၇၁-ချည်း။ (-ပဋိသန္ဓေ၊ ၁။ ၄၉၊ ၅၀။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၉၇။ အဘိ၊ ဝိတောရ၊ ၄။ ၁၆၊ ၂။ နှာ-၂၇၂၊ ၂၇၉။) ဒိဗ္ဗဝိဟာရဝသေန ပဋိလဒ္ဓတ္တာတိ ဒိဗ္ဗဝိဟာရသင်္ခါတာနံ စတုန္နံ ဈာနာနံ ဝသေန ပဋိလဒ္ဓတ္တာ။ ဣမိနာ ကာရဏဝသေနဿ ဒိဗ္ဗဘာဝမာဟ။ ဒိဗ္ဗဝိဟာရသန္နိဿိတတ္တာတိ အဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂမေန ဥက္ကံသဂတံ ပါဒကဇ္ဈာနသင်္ခါတံ ဒိဗ္ဗဝိဟာရသန္နိဿာယ ပဝတ္တတ္တာ၊ ဒိဗ္ဗဝိဟာရပရိယာပန္နံ ဝါ အတ္တနာ သမ္ပယုတ္တံ ရူပါဝစရစတုတ္ထဈာန်

အဘိဓာန်(တ-ဘက်) ၂-၃၁-ပ-မ-ဗ-သ-စ

နိဿာယ ပစ္စယဘူတံ သန္နိဿိတတ္တာတိ ဝေမေတ္တ အတ္တော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၉၆။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၇-ဂ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၉၇။) (မောက်၊ ၅၊ ၂။ သျှ-လည်း ကြည့်။)

(၅) ဒိဗ္ဗဝိဟာရ(ရူပါဝစရစတုတ္ထဈာန်) တူသော - မှီရာ - အမှီသဟဲ-ရှိသော၊ ဒိဗ္ဗဝိဟာရတူသော - မှီရာ - အမှီသဟဲ- ကြောင့် ရအပ်သော။ ဒိဗ္ဗဝိဟာရသန္နိဿယေန လဒ္ဓတ္တာ ဝါ ဒိဗ္ဗံ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၆၆။ ဒိဗ္ဗစက္ခက(က)၊ (ခ)-လည်း ကြည့်။

(၆) နတ်၌ဖြစ်သော အာနုဘော်အကျိုးငှါ ဖြစ်တတ်သော။ ဒိဗ္ဗဝိဟာရ (၁)၊ (၂)၊ (၃) (က)-ကြည့်။

(၇) နတ်၌ဖြစ်သော အာနုဘော်ရှိသော၊ နတ်၌ဖြစ်သော အာနုဘော်နှင့် - ယှဉ်-ပြည့်စုံ-သော။ ဒိဗ္ဗာ ဒိဗ္ဗာ ပက္ခိ ဝိသုဒ္ဓစက္ခူ (ဒိ၊ ၂။ ၂၀၇)တိ ဒိဗ္ဗာနုဘာဝတော ဒိဗ္ဗာ။ ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၂၈၂။ = ဒိဗ္ဗာနုဘာဝယုတ္တာနိ။ စရိယာ၊ ၄။ ၇၄။ ဇာ၊ ၄။ ၄၁။ (-ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၂၄။)

(၈) နတ်၌ဖြစ်သော အာနုဘော်နှင့် တူသော။ ဒိဗ္ဗာနုဘာဝယုတ္တ (ခ)-ကြည့်။

(၉) နတ်သဘင် အစည်းအဝေးဖြင့် တန်ဆာဆင်ယင်အပ်သော။ ဒိဗျ (တိ) (၃)၊ (၄)-ကြည့်။

(၁၀) နတ်တို့၏ - အခြံအရံ - စည်းစိမ် - ကို တားမြစ်တတ်သော။ ဒိဗ္ဗာတိ ဒိဗ္ဗယသ-ပဋိဗာဟကာ။ စရိယာ၊ ၄။ ၉၉။ ဒိဗ္ဗာ (ဇာ၊ ၂။ ၃၆၄)တိ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိပဋိဗာဟကာ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၃၅၇။ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိယော ပဋိဗာဟန္တိတိ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိပဋိဗာဟကာ။ ဣမိနာ ဒိဗ္ဗာတိ ဧတ္ထ ဥတ္တရပဒလောပသမာသဝသေန၊ တဒ္ဓိတဝသေန ဝါ ပဒသိဒ္ဓိ ဝေဒိတဗ္ဗာတိ ဒေသေတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၅၄၇။

(၁၁) နတ်၏အဖြစ်(နတ်ဘဝ)ကို ဆောင်တတ်သော။ ဒေဝဘာဝါဝဟတ္တာ ဒိဗ္ဗာ။ ဒိ၊

ဦး၁။၃၉၆။ ဒိဗ္ဗစက်မ-နှင့် ဒိဗ္ဗဝိဟာရ (၄)-
လည်း ကြည့်။

(၁၂) နတ်၌ဖြစ်သော အဆင်း (ရူပါရုံ)
ရှိရာဖြစ်သော။ ဒိဗ္ဗာ ရတ္တိဥပဋ္ဌိတာ။ သုတ္တနိ။
၃၀၂။ အံ၊ဠာ၁။၁၈၇။ ဒိဝံ ဘဝါနိ ဒိဗ္ဗာနိ၊
ဒိဗ္ဗာနိ တွေ အတ္တိတိ ဒိဗ္ဗာ(ဒိဗ္ဗာနိ)။ သုတ္တနိ၊
ဠာ၁။၁၉၇။ အံ၊ဠာ၁။၁၆၅။ (-ဝိမာန။၁၀၉။)

(၁၃) နတ်တို့၏ နေရာဖြစ်သော။ ဒိဗ္ဗာ-
(အဘိဠာ၁။၃၃၇)တိ ဒေဝါနံ နိဝါသဘူ-
တတ္တာ ဒိဗ္ဗာ။ အဋ္ဌသာယော။၁၅၀။

(၁၄) နတ်တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော၊ နတ်တို့
၏ - အသုံးအဆောင် - ခံဘွယ် - ဖြစ်သော။
ဒိဗ္ဗာ (ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၃)တိ ဒေဝါနံ သန္တကာ
ဒိဗ္ဗာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဠာ၁၂၅။ ဒိဗ္ဗေသု (ဇာ၁။၇၄)-
တိ ဒေဝတာနံ ပရိဘောဂေသု ရူပါဒီသု။
ဇာ၊ဠာ၂။၂၈၄။

(၁၅) ဝိသုဒ္ဓိနတ် (ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်)တို့၏
ဥစ္စာဖြစ်သော (သမာပတ် ဂ-ပါး-စသည်)။
ဒိဗ္ဗေပထေ ကမမာန(သုတ္တနိ။၃၀၅)န္တိ အဋ္ဌ-
သမာပတ္တိဘေဒေ ဒိဗ္ဗေ ပထေ သမာပဇ္ဇန-
ဝသေန စက်မန္တံ။ .... အထ ဝါ ယေ တေ
ဝိသုဒ္ဓိဒေဝါ အရဟန္တာ၊ တေသံ ပထေ
သန္တဝိဟာရေ ကမနေနာပေတံ ဝုတ္တံ။ သုတ္တနိ၊
ဠာ၁။၂၁၁။

ဒိဗ္ဗော - အပါ၁။၁၃၈။ အံ၊ဠာ၂။၁၇၂။
အံ၊ဠာ၂။၂၀။ ဒိဗ္ဗံ(န၊ပါ၆) - ဒီ၊ဠာ၄၉။ ဝိ-
မာန၊ဠာ၁၈၂။ ဒီ၊ဠာ၂။၂၇၅။ ဒိဗ္ဗာ(ထိ၊ပါ
၆) - သုတ္တနိ။၃၀၂။ (ပု၊ပါ၁) - အံ၊၁။၁၄၂။
အပါ၊ဠာ၁။၁၁၉၊၁၂၅။ သာရတ္ထ၊ဠာ၂။၂၀၀။
ဒိဗ္ဗာနိ - ဒီ၊၂။၁၁၄။ ဝိ ဠာ၁။၇၂။ အံ၊ဠာ၁။
၁၆၅။ ဒိဗ္ဗာ(ထိ၊ပါ၁) - ဝိမာန။၈၀၊၈၃၊
၁၂၄။ အံ၊ဠာ၁။၁၈၇။ ဒိဗ္ဗံ(ပု၊ဒု၊၆) - မ၊၂။
၄၁၁။ သံ၊ဠာ၂။၂၅၂။ မ၊ဠာ၂။၁၀၅။ (န၊ဒု၊
၆) - သုတ္တနိ။၃၅၉။ ဇာ၊ဠာ၂။၂၃၃။ နေတ္တိ၊ဝိ။
၂၉၂။ (ထိ၊ဒု၊၆) - ဓမ္မ၊၄၈။ ဒိဗ္ဗေ(ပု၊ဒု၊၁) -
သံ၊၁။၃၄၂၊၃၄၆။ အံ၊ဠာ၂။၂၆၁။ စရိယာ၊ဠာ။

၁၇၄။ သာရတ္ထ၊၁။၃၈။ ဒိဗ္ဗာနိ - ဇာ၊၁။
၁၈၃။ သာရတ္ထ၊၂။၃၃၉။ ဒိဗ္ဗေန - ဇာ၊၂။၁၈။
ဣတိဝုတ်၊ဠာ၂။၁၆။ အံ၊ဠာ၂။၂၈၈။ (န၊တ၊၆)
- ဝိ၊၅။၂၄၁။ ဝိ၊ဠာ၂။၁၀၁။ မူလဠာ၁။၆၉။
ဒိဗ္ဗာယ - ဥဒါန။၁၁၁။ ပဋိသံ၊ဠာ၁။၁၂။
ကင်္ခါ၊ဠာ၁။၂၂၂။ ဒိဗ္ဗေဟိ (ပု၊တ၊၁) -
ဝိ၊၁။၉၀။ ဓမ္မ၊ဠာ၁။၃၃၀။ (န၊တ၊၁) - ဒီ၊၂။
၁၃၂။ အဘိ၊ဠာ၁။၄၃။ အံ၊ဠာ၂။၂၈၈။
ဒိဗ္ဗာယ (ထိ၊စ၊၆) - အံ၊၁။၂၅၆။ အံ၊၂။၁၅၊
၃၇၁။ သာရတ္ထ၊၁။၃၈။ ဒိဗ္ဗဿ(န၊ဆ၊၆) -
အံ၊၂။၃၅။ အံ၊ဠာ၁။၃၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၁၆။
ဒိဗ္ဗာနံ(ပု၊ဆ၊၁) - မ၊ဠာ၂။၁၈၂။ သီ၊ဠာ၁။
၂။၃၃၃။ မ၊ဠာ၂။၁၀၅။ (န၊ဆ၊၁) - ဒီ၊၁။
၂၈။ ဒိဗ္ဗေ(ပု၊သ၊၆) - သုတ္တနိ။၃၀၅။ သုတ္တ-
နိ၊ဠာ၁။၂၁၁။ ဒိဗ္ဗာယ - အပါ၊၂။၂၈၁၊၂၉၀။
ဒိဗ္ဗေသု(ပု၊သ၊၁) - ပေဋကော၊၃၂၁။ မ၊ဠာ
၄။၆၇။ သာရတ္ထ၊၂။၂၈၅။ (န၊သ၊၁) - ဝိ၊
ဠာ၂။၂၁။ သာရတ္ထ၊၂။၂၀၂။

ဒိဗ္ဗ (တိ) [ဒိဗ္ဗ+သန္နိသိတ] ဒိဗ္ဗဝိဟာရ(ရူပါ-
ဝစရစတုတ္ထဈာန်)ကို မှီသော။ ဧတေန ဉာဏ-
သောတဿ “ဒိဗ္ဗံ သန္နိသိတံ ဒိဗ္ဗံ” နှိ ဥတ္တရ-
ပဒလောပေန ဒိဗ္ဗဘာဝမာဟ၊ဠာနူပစာရေန
ဝါ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၅၂၇။

ဒိဗ္ဗ (တိ) [ဒိဗ္ဗ+ပဋိဗဟက] နတ်တို့၏ စည်း
စိမ်ကို တားမြစ်တတ်သော။ ဒိဗ္ဗ (၁၀)-
ကြည့်။

ဒိဗ္ဗဣဒ္ဓိယုတ္တ (တိ) [ဒိဗ္ဗာ+ဣဒ္ဓိ+ယုတ္တ] နတ်၌
ဖြစ်သော တန်ခိုးနှင့် - ယှဉ် - ပြည့်စုံ - သော၊
သု။ ဣဒ္ဓိမန္တောတိ ဒိဗ္ဗဣဒ္ဓိယုတ္တာ။ ဒီ၊ဠာ၂။
၂၇၉။

ဒိဗ္ဗဥယျာန (န) [ဒိဗ္ဗ+ဥယျာန။ (ဒိဗ္ဗဥဒျာန-
သံ)] နတ်၌ဖြစ်သော ဥယျာဉ်၊ နတ်ဥယျာဉ်။
ကေသိ* ကာလေ ဒိဗ္ဗဝိမာနေ ဒိဗ္ဗကပ္ပရက္ခ-
ဒိဗ္ဗဥယျာနဒိဗ္ဗနာဋကဒိသမ္ပတ္တိ* အနုဘဝတိ။
မ၊ဠာ၄။၁၆၄။ အံ၊ဠာ၂။၁၁၈။

ဒိဗ္ဗကဏ္ဍာရူပပု (န) [ဒိဗ္ဗ+ကဏ္ဍာရူပပု] နတ်
၌ ဖြစ်သော ကဏ္ဍာရူပန်း၊ ကဏ္ဍာရူ နတ်
ပန်း(နတ်ပြည်ရှိ ပန်းတမျိုး)။ သိခိ သမ္မာ-
သမ္ဗုဒ္ဓံ ဒိသ္မာ ဒိဗ္ဗကဏ္ဍာရူပပု ဂဟေတွာ
ပူဇေသိ။ အပါဠာ ၂။ ၁၆၄။ (-ဇာ၊ ဌာ၊ ၃။ ၈၀။)

ဒိဗ္ဗကညာ (ထိ) [ဒိဗ္ဗာ+ကညာ။ (ဒိဗ္ဗကနျာ-
သံ)] နတ်၌ဖြစ်သော သတိုးသမီးပျို၊ ပျိုရွယ်
သောနတ်သမီး၊ နတ်သမီးပျို။ သဗ္ဗာ ဒိဗ္ဗ-
ကညာ။ အပါဠာ ၁။ ၁၂၅။

ဒိဗ္ဗကပ္ပ (တိ) [ဒိဗ္ဗ+ကပ္ပ။ (ဒိဗ္ဗကလ္လ-သံ)]
နတ်ပြည်၌ အကျုံးဝင်သော အာရုံနှင့် တူ
သော။ တေသဉ္စိ ဒိဗ္ဗကပ္ပမ္ပိ အာရမ္မဏံ အမ-
နာပံ ဥပဋ္ဌာတိ။ သံ၊ ဌာ၊ ၁။ ၁၃၇။ အဘိ၊ ဌာ၊ ၂။
၁၀။ = ဒေဝလောကပရိယာပန္နသဒိသမ္ပိ။
သံ၊ ဌာ၊ ၁။ ၁၇၃။

ဒိဗ္ဗကပ္ပရက္ခ (ပု) [ဒိဗ္ဗ+ကပ္ပရက္ခ။ (ဒိဗ္ဗကလ္လ-
ဝ္ဋက္ခ-သံ)] နတ်ပြည်၌ဖြစ်သော ပဒေသာပင်။
ဒိဗ္ဗဥယျာန-ကြည့်။

ဒိဗ္ဗကာမ (ပု) [ဒိဗ္ဗ+ကာမ] နတ်၌ဖြစ်သော
ကာမဂုဏ်။ ဧဝံ မာနုသကာ ကာမာ၊ ဒိဗ္ဗ-
ကာမာန သန္တိကေ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၃၃။ မ၊ ဌာ၊ ၃။
၁၅၁။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၅။ ၅၀၇-၈။ (-သုတ္တနိ၊ ဌာ၊ ၂။
၂၅၉။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၅။ ၁၇၅။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၆။ ၁၆၀။)

ဒိဗ္ဗကာမဂုဏ (ပု) [ဒိဗ္ဗကာမ+ဂုဏ] နတ်၌ဖြစ်
သော - ကာမဂုဏ် - ကာမအစု - ကာမ အ
နှောင်အဖွဲ့။ ယေ ဒိဗ္ဗကာမဂုဏသင်္ခါတာ
မာနုသကကာမဂုဏသင်္ခါတာ စ ကိလေသ-
ပါသာ နာမ အတ္ထိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၀၀။ (-
ဝိမတိ၊ ၂။ ၉၄။)

ဒိဗ္ဗကာမဂုဏနိဿိတ (တိ) [ဒိဗ္ဗကာမဂုဏ +
နိဿိတ] နတ်၌ဖြစ်သော ကာမဂုဏ်၌မှီသော၊
နတ်၌ဖြစ်သော ကာမဂုဏ်ကိုမှီသော(ကိလေ
သာကျော့ကွင်းစသည်)။ ယေ ဒိဗ္ဗကာမ-
ဂုဏနိဿိတာ၊ မာနုသကကာမဂုဏနိဿိတာ
စ ကိလေသပါသာ နာမ အတ္ထိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၉၄။

ဒိဗ္ဗကာမဂုဏရတိ (ထိ) [ဒိဗ္ဗကာမဂုဏ+ရတိ]
နတ်၌ဖြစ်သော ကာမဂုဏ်၌ - မွေ့လျော် -
ပျော်ပိုက် - နှစ်ခြိုက် - ခြင်း။ ရတိန္တိ ဒိဗ္ဗ-
ကာမဂုဏရတိ။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၇။ ၁၅၄။

ဒိဗ္ဗကုသုမ (န) [ဒိဗ္ဗ+ကုသုမ] နတ်ပြည်၌ဖြစ်
သော ပန်းပွင့်၊ နတ်ပန်းပွင့်။ ဟန္တာဟံ မန္တာ-
ရဝပါရိစ္ဆတ္တကာဒီဟိ ဒိဗ္ဗကုသုမေဟိ ဘဂဝန္တံ
ပူဇေဿာမိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌာ၊ ၂၇၀။ (-ဝိမာန၊ ဌာ၊
၂။ ၁၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌာ၊ ၁၄၃။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၅။ ၁၄၃။)

ဒိဗ္ဗဂဇကုဋ္ဌာဂါရပလ္လင်္ကသောဘိတ (တိ) [ဒိဗ္ဗ+
ဂဇ + ကုဋ္ဌာဂါရ + ပလ္လင်္က + သောဘိတ] နတ်
၌ဖြစ်သောဆင်၊ အထွတ်တပ်သော ကျောင်း
ဆောင်၊ ပလ္လင်တို့ဖြင့် တင့်တယ်သော။ ဣ-
မဿ မေ ပညဿာ နုဘာဝေန ဒိဗ္ဗဂဇကု-
ဋ္ဌာဂါရပလ္လင်္ကသောဘိတာ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိယော
ဟောန္တု။ ဝိမာန၊ ဌာ၊ ၂၉။

ဒိဗ္ဗဂန္ဓ (ပု၊ န) [ဒိဗ္ဗ+ဂန္ဓ။ (ဒိဗ္ဗဂန္ဓ-သံ၊ ဒိဝ္ဋဂံဓ-
ပြာ)] (၁) နတ်၌ဖြစ်သော-အနံ-ရနံ-
ဂန္ဓာရုံ၊ ကောင်းသော-အနံ-ရနံ-ဂန္ဓာရုံ။
(၂) နတ်၌ဖြစ်သော - နံသာရည် - နံသာ
ပျောင်း။ (တိ) (၃) နတ်၌ဖြစ်သော အနံ
ရှိသော။

(၁) ဒိဗ္ဗဂန္ဓော ပဝါယတိ။ အပါ၊ ၁။ ၁၉။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၁၄။ အဘိ၊ ဌာ၊ ၁။ ၄၇။ အပါ၊ ဌာ၊ ၁။ ၂၄၊
၂၄၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌာ၊ ၁၂၂။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၁။ ၂၃။ ဒိဗ္ဗဂန္ဓံ
ဝါယတိ။ ဒီ၊ ဌာ၊ ၂။ ၉။ ဒီ၊ ဌာ၊ ၃။ ၅၀၊ ၅၁။ ဒိဗ္ဗ-
ဂန္ဓာ သုဂန္ဓာ သုဠု ပဝန္တိ ပဝါယန္တိ။ အပါ၊
ဌာ၊ ၁။ ၂၅၈။ (-အပါ၊ ၁။ ၁၇၊ ၁၇၈။ အပါ၊ ၂။
၁၆၇၊ ၁၆၄။ ဥဒါန၊ ဌာ၊ ၁၃၂၊ ၁၇၉။ ဣတိဝုတ်၊
ဌာ၊ ၁၂၈။ ထေရ၊ ဌာ၊ ၂။ ၄၀၊ ၃၇၆။ ထေရီ၊ ဌာ၊
၄၄။ အပါ၊ ဌာ၊ ၁။ ၂၃၆-၈။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၁။ ၂၃။ ဇာ၊
ဌာ၊ ၄။ ၄၆၈၊ ၄၇၀။ ဒီ၊ ဌာ၊ ၂။ ၃၁။ မ၊ ဌာ၊ ၃။
၃၄၁။)

(၂) တံ ကလလဝဿံ ဓူမာယန္တံ...ဒိဗ္ဗဂန္ဓံ
ဟုတွာ နိပတိ။ သံ၊ ဌာ၊ ၁။ ၂၉၅။ သုတ္တနိ၊ ဌာ၊
၁။ ၂၁၉။ အံ၊ ဌာ၊ ၁။ ၂၀၅။ ဒိဗ္ဗဂန္ဓေဟိ ဝိလိ-

မေတ္တာ ဒိဗ္ဗပုပ္ဖါနိ ပိဋန္တိတော။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၄။
သာရတ္ထ၊၂။၃၀၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၆၁။ (-စရိယာ၊
ဌ၊၅၈။ ဇာ၊ဌ၊၇။၂။)

(တိ) (၃) တံ ဒိဝသဉ္ဇ သောပိ ဒိဗ္ဗဂန္ဓေ-
ဟိ ပုပ္ဖေဟိ သုသဉ္ဇန္တော အဟောသိ။ ဒီ၊ဌ၊
၂။၉။ ဒီဇျော မနောဟရော ဂန္ဓော ယသျ။
ထောမ။

ဒိဗ္ဗဂန္ဓဂန္ထိတ (တိ) [ဒိဗ္ဗဂန္ဓ+ဂန္ထိတ] နတ်၌ ဖြစ်
သော အနံတို့ဖြင့်-ကောင်းသော-မွေးကြိုင်
သော-အနံရှိသော။ ဒိဗ္ဗဂန္ဓဂန္ထိတံ နာနာဂန္ဓ-
ပူရိတံ ရတနကရဏ္ဍကံ ဝိဝရန္တော ဝိယ။ ဇာ၊
ဌ၊၁။၁၁၂။

ဒိဗ္ဗဂန္ဓဇာလစုဏ္ဏ (န) [ဒိဗ္ဗ+ဂန္ဓဇာလ+စုဏ္ဏ]
နတ်၌ဖြစ်သော နံသာအပေါင်း(နှင့်) နတ်၌
ဖြစ်သော နံသာအမှုန့်။ ဒိဗ္ဗဂန္ဓဇာလစုဏ္ဏာနိ-
(ဒီ၊ဌ၊၂။၁၆၇)တိ ဒိဗ္ဗဂန္ဓဒိဗ္ဗစုဏ္ဏာနိ။ ဒီ၊ဋီ၊
၂။၁၇၇။

ဒိဗ္ဗဂန္ဓပုပ္ဖ (န) [ဒိဗ္ဗ+ဂန္ဓ+ပုပ္ဖ] နတ်၌ဖြစ်သော
နံသာ၊ ပန်း။ ဒိဗ္ဗဂန္ဓပုပ္ဖေဟိ စ ဒိဗ္ဗတူရိယေ-
ဟိ စ ပူဇ' မကာသိ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၆၇။ အပါ၊
ဌ၊၁။၄၉။ ဇာ၊ဌ၊၁။၄၇။ (-ဇာ၊ဌ၊၃။၁၇၄။)

ဒိဗ္ဗဂန္ဓဗ္ဗ (ပု၊န) [ဒိဗ္ဗ+ဂန္ဓဗ္ဗ။ (ဒိဗ္ဗဂန္ဓဝိ-သံ၊
ဒိဝဂံဝေ-ပြာ)] (ပု) (၁) နတ်၌ဖြစ်သော
ကချေသည်။ နတ်ကချေသည်။ နတ်သဘင်
သည်။ (နတ်သီချင်းသည်။ အမရ၊၂။
၁၃၂။) (န) (၂) နတ်၌ဖြစ်သော စောင်းတီး
ခြင်းအမှု၊ နတ်စောင်းတီးမှု၊ နတ်စောင်းတီး
ခြင်း။ (ပု) (၁) ဒေဝနုဋ္ဌန္တိ ဒိဗ္ဗဂန္ဓဗ္ဗ။ မ၊ဋီ၊
၂။၂၄၃။ (န) (၂) တံ ဒိဗ္ဗဂန္ဓဗ္ဗံ အဘိဘဝိတော
ပဝတ္တိ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၂၃၂။

ဒိဗ္ဗဂန္ဓရသ (တိ) [ဒိဗ္ဗ+ဂန္ဓ+ရသ] နတ်၌ဖြစ်
သော အနံ၊ အရသာရှိသော (သစ်သီး-
စသည်)။ တဿ မဓုရာနိ ဖလာနိ ဒိဗ္ဗဂန္ဓ-
ရသာနိ မဟန္တာနိ မဟန္တကုမ္ဘပမာဏာနိ။
ဇာ၊ဌ၊၃။၃၄၉။

ဒိဗ္ဗဂန္ဓဝါသပုပ္ဖဟတ္ထ (တိ) [ဒိဗ္ဗ+ဂန္ဓ+ဝါသ+
ပုပ္ဖ+ဟတ္ထ] နတ်၌ဖြစ်သော နံသာရည်၊
အမွှေးအထုံ၊ ပန်းပွင့်-လက်၌ရှိသော-လက်
စွဲသော၊ သူ။ ဒိဗ္ဗဂန္ဓဝါသပုပ္ဖဟတ္တာ.... အာ-
နယိ' သု။ စရိယာ၊ဌ၊၅၈။

ဒိဗ္ဗဂန္ဓဝိလိတ္တ (တိ) [ဒိဗ္ဗဂန္ဓ+ဝိလိတ္တ] နတ်၌
ဖြစ်သော နံသာတို့ဖြင့်-လိမ်း-ကျ-ခြယ်သ
-အပ်သော။ တဿာ ဒိဗ္ဗဂန္ဓဝိလိတ္တာယ
သရီရဂန္ဓော။ ဇာ၊ဌ၊၃။၈၄။

ဒိဗ္ဗဂန္ဓသမာယုတ (တိ) [ဒိဗ္ဗဂန္ဓ + သမာယု-
တ] နတ်၌ဖြစ်သော နံသာနှင့်-ကောင်းစွာ
ယှဉ်-ပြည့်စုံ-သော။ အဿ ပုညဝိပါကေ-
န၊ ဒိဗ္ဗဂန္ဓသမာယုတံ။ အပါ၊၁။၉၅။ ထေရ၊
ဌ၊၂။၁၆၆။

ဒိဗ္ဗဂန္ဓသုဂန္ဓ (တိ) [ဒိဗ္ဗဂန္ဓ+သုဂန္ဓ] နတ်၌ဖြစ်
သော အနံတို့ဖြင့်-ကောင်းသော-မွေးကြိုင်
သော-အနံရှိသော။ ဒိဗ္ဗဂန္ဓသုဂန္ဓံ ဂန္ဓကုဋိ'
ပဝိသိတော။ မ၊ဌ၊၄။၂၀၅။

ဒိဗ္ဗဂန္ဓိန (တိ) [ဒိဗ္ဗဂန္ဓ+ဣန။ ဒိဗ္ဗဂန္ဓိနိ-သံ)]
အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဒိဗ္ဗဂန္ဓိန(ဇာ၊ဌ၊၁။
၁၁၂)န္တိ ဒိဗ္ဗဂန္ဓေဟိ ဂန္ဓဝန္တိ။ ဇာ၊ဋီ၊၁။၁။
(ဇာ၊ဌ-၌ 'ဒိဗ္ဗဂန္ဓဂန္ထိတ' ဟု ရှိသည်။)

ဒိဗ္ဗဂန္ဓောဒက (န) [ဒိဗ္ဗ+ဂန္ဓောဒက] နတ်ပြည်၌
ဖြစ်သော နံသာရည်။ ဒိဗ္ဗဂန္ဓောဒကေန နာ-
ပေတွာ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၁၇၄။

ဒိဗ္ဗဂဗ္ဘ (ပု) [ဒိဗ္ဗ+ဂဗ္ဘ] (၁) (က) နတ်၌ဖြစ်
သော-နတ်ပြည်-ဗြဟ္မာ့ပြည်။ (ခ) နတ်၏
အဖြစ် (နတ်ဘဝ)ကို ဆောင်တတ်သော-
နတ်ပြည်- ဗြဟ္မာ့ပြည်။ (၂) နတ်၏အဖြစ်
(နတ်ဘဝ)ကို ဆောင်တတ်သော (ဒါန၊
သီလ၊ ဘာဝနာ)-ကောင်းမှုအထူး-ကုသိုလ်
အဆောက်အဦ။ (ယင်း-နတ်ပြည်နှင့် ကောင်း
မှုအထူးကို ရင့်ကျက်စေသောအားဖြင့် မိမိ၌
ဖွဲ့တတ်သောကြောင့် 'ဂဗ္ဘ'ဟု ခေါ်ဆို၏။)

ဗြဟ္မလောကဿာပိ ဟိ ဒိဗ္ဗဂဗ္ဘဘာဝေါ လဗ္ဗ-
တေဝ ဒိဗ္ဗဝိဟာရဟေတုကတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။
၃၉၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၂၁။

ဒိဗ္ဗဂီတတူရိယ (န) [ဒိဗ္ဗ+ဂီတ+တူရိယ] နတ်၌
ဖြစ်သော သီဆို၊ တီးမှုတ်ကြောင်း တန်ဆာ
ပလာ။ အတ္တနော ဒိဗ္ဗဂီတတူရိယေဟိ ဥပ-
ဟာရဉ္စ အကာသိ။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။

ဒိဗ္ဗဂီတဝါဒိတနိန္ဒာဒိတ (တိ) [ဒိဗ္ဗ+ဂီတ+ဝါဒိ-
တ+နိန္ဒာဒိတ] နတ်၌ဖြစ်သော သီချင်းသံ၊
တီးမှုတ်သံ၊ ပဲ့တင်သံ ရှိသော။ ဒိဗ္ဗဂီတဝါဒိတ-
နိန္ဒာဒိတံ ဗဟူဟိ ဒေဝပုတ္တေဟိ သမ္ပရိကိဏ္ဏံ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၄၉။

ဒိဗ္ဗဂီတသဒ္ဒ (ပု) [ဒိဗ္ဗ+ဂီတသဒ္ဒ] နတ်၌ဖြစ်သော
—သီဆိုသံ— သီချင်းသံ။ ဒိဗ္ဗဂီတသဒ္ဒေါ ဝိယ
ရဝေါ နိစ္ဆရတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။

ဒိဗ္ဗဂံဒသမန္နာဂတ (တိ) [ဒိဗ္ဗ+အဂံဒ+သမန္နာ-
ဂတ] နတ်၌ဖြစ်သော — လက်ကြပ် — လက်
မောင်းဝတ်—အဆင်တန်ဆာနှင့်ပြည့်စုံသော၊
သူ။ အဂံဒိ(ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၀)-ကြည့်။

ဒိဗ္ဗစက္ခာနုဘာဝ=ဒိဗ္ဗစက္ခုအာနုဘာဝ (ပု) [ဒိဗ္ဗ-
စက္ခု + အာနုဘာဝ] ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်
ဉာဏ်၏—တန်ခိုးရှိန်စော်— အာနုဘော်။ ဒိဗ္ဗ-
စက္ခာနုဘာဝတော ပတ္တဗ္ဗေနာ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၉၈)တိ....ယတော ဒိဗ္ဗစက္ခုအာနုဘာဝ-
တော စေတောပရိယဉာဏဿ ပတ္တဗ္ဗတာ
သိယာ။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၁၉။

ဒိဗ္ဗစက္ခု (န) [ဒိဗ္ဗ+စက္ခု။ ဒိဗ္ဗဉ္စ တံ စက္ခု စာတိ
ဒိဗ္ဗစက္ခု။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၉၇။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၄၉၊၅၀။) (ဒိဝျစက္ခုသ်-သံ)] (၁) နတ်၌
ဖြစ်သော မျက်စိ၊ နတ်တို့၏ မျက်စိ၊ နတ်
မျက်စိ။ (၂) (က) နတ်မျက်စိနှင့်တူသော
ပကတိမျက်စိ (မံသစက္ခု)။ (ခ) နတ်မျက်စိ
နှင့် တူသော—ဉာဏ်မျက်စိ—အဘိညာဉ်မျက်
စိ။ (ဂ) ဒိဗ္ဗဟာရ (ရူပါဝစရစတုတ္ထဈာန်)၌

မှီသော — ဉာဏ်မျက်စိ — အဘိညာဉ်မျက်စိ
(ဉာဏစက္ခု)။ (တိ) (၃) ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်
—ရှိ—ရ—သော၊သူ။

(၁) သက္ကော ဒေဝရာဇာ ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ
ဩလောကေတွာ။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၈။ (-ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၁။၃၉။)

(၂) (က) ဝိပဿိဿ ကုမာရဿ ကမ္မ-
ဝိပါကဇံ ဒိဗ္ဗစက္ခု ပါတုရဟေသိ။ ဒီ၊၂။၁၇။
(ကမ္မဝိပါကဝသေန ပန ဒေဝတာနံ စက္ခု-
သဒိသမေဝ မံသစက္ခု အဟေသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
၄၅။) (-ဒီ၊၂။၁၄၄။ မ၊၃။၂၁၃။ မိလိန္ဒ။
၁၂၃-၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၀။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၇၃။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၄။၄၁၁။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၉၉။)

(ခ) ဒိဗ္ဗစက္ခု အာလောကနိဿိတံ ဉာဏံ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၅။ ဒိဗ္ဗစက္ခု နာမ အာလောက-
ဖရဏေန ဥပ္ပန္နံ ဉာဏံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁။ ဒိဗ္ဗ-
စက္ခုနာ (မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၂)တိ သပရိဘဏ္ဍေန
ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏေန။ မ၊ဋီ၊၁။၂၂၈။ ဒိဗ္ဗဝိဟာရ-
သန္နိဿယေန လဒ္ဓဗ္ဗတော ဒေဝါနံ ဒိဗ္ဗစက္ခု
ဝိယာတိ တံ ဒိဗ္ဗစက္ခု၊ အဘိညာဝိသေသော။
သံ၊ဋီ၊၂။၂၈၁။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊
၁။၂၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၇။ အဘိ၊ဝတာရ၊ဋီ၊
သစ်၊၂။၆၃၉။) (ခ),(ဂ) ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ ဝါ-
(မဟာနိ၊၇၇)တိ ဒိဗ္ဗသဒိသေန၊ ဒိဗ္ဗဝိဟာ-
ရသန္နိဿိတေန ဝါ ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ ပဿိတွာ။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၀၇။

ဒိဗ္ဗစက္ခု — သံ၊၁။၄၆၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၂။
သာရတ္ထ၊၂။၂၉၃။ ဒိဗ္ဗစက္ခု — သံ၊၁။၁၉၈။
အဘိ၊က။၁၉၀-၁။ (ဒု၊ဇေ)—ဒီ၊၂။၂၆၃။ မ၊
ဋ္ဌ၊၂။၈၂၊၈၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၃၆။ ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ—
မဟာနိ၊၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၄။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၇၂။
ဒိဗ္ဗစက္ခုဿ — အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၈။ မ၊ဋီ၊၂။
၁၉၉။ ဒိဗ္ဗစက္ခုနော — ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၂။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၇၂။ သာရတ္ထ၊၂။၂၃၈။ ဒိဗ္ဗစက္ခု-
တော—ပေဋကော၊၁၉၃။ ဒိဗ္ဗစက္ခုဿ(ဆ၊

၆) - နေတ္တိ ၂၇။ သံဠာ ၂။ ၁၃၀။ ပဋိသံဠာ ၁။ ၃၃၅။ သာရတ္ထ ၁။ ၄၀၀။ ဒိဗ္ဗစက္ခုနော - ပေဋကော ၁။ ၃၀၃။ ဒိဗ္ဗစက္ခုမိ - မိလိန္ဒ ၂။ ၂၆။ အံဠာ ၁။ ၂၇။

(တိ) (၃) ဒိဗ္ဗစက္ခုနံ ယော အဂ္ဂေါ၊ အနုရုဒ္ဓေါ မဟာဂဏီ။ ဗုဒ္ဓဝံ ၂၀၄။ = ဒိဗ္ဗစက္ခု ယေသံ အတ္ထိ တေ ဒိဗ္ဗစက္ခု။ ဗုဒ္ဓဝံဠာ ၆၉။ (- မဠာ ၁။ ၃၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ ၂။ ၄၂၉။)

ဒိဗ္ဗစက္ခုအဓိဋ္ဌာန (တိ) [ဒိဗ္ဗစက္ခု + အဓိဋ္ဌာန] ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ဉာဏ် ဟူသော တည်ရာရှိသော။ ဒိဗ္ဗစက္ခုပါဒကဏ္ဍာနသမာပတ္တိ-ကြည့်။

ဒိဗ္ဗစက္ခုက (တိ) [ဒိဗ္ဗစက္ခု + က] ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ် - ရှိ - ရ - သော၊ (က) နတ်မျက်စိနှင့်တူသော ဉာဏ်မျက်စိရှိသော။ (ခ) ဒိဗ္ဗဝိဟာရ-ဟူသော အမှီကောင်းဖြင့် ရအပ်သော ဉာဏ်မျက်စိရှိသော။ သူ။ ဒိဗ္ဗစက္ခုကော - ဝိဠာ ၁။ ၃၂၇။ ဒီဠာ ၂။ ၁၀၈။ ဇာဠာ ၄။ ၄၄၈။ သာရတ္ထ ၁။ ၄၁၉။ ဒိဗ္ဗစက္ခုကာ - သံဠာ ၁။ ၃၆၉။ သံဠာ ၂။ ၁၃၀။ အံဠာ ၂။ ၇။ ဒိဗ္ဗစက္ခုကံ - အပါ ၂။ ၂၅၁။ စရိယာဠာ ၁၀၃။ ဒိဗ္ဗစက္ခုကေန - မဠာ ၄။ ၁၀၃။ ဒိဗ္ဗစက္ခုကဿ - မဠာ ၄။ ၃၉။ ဒိဗ္ဗစက္ခုကာနံ - အဘိဠာ ၃။ ၄၄၃။ (ဆဗ) - အံဠာ ၂။ ၂၃၂။ မဠာ ၄။ ၁၀၃။ မဠာ ၃။ ၃၇၉။ ဒိဗ္ဗစက္ခုကေသု - သံဠာ ၂။ ၁၁၅။ ၁၃၀။ (က), (ခ) ဒိဗ္ဗစက္ခုကာ (မဟာနိ ၃၀၁) တိ ဒိဗ္ဗသဒိသဉာဏစက္ခုကာ။ အထ ဝါ ဒိဗ္ဗဝိဟာရသန္နိဿယေန လဒ္ဓဉာဏစက္ခုကာ။ မဟာနိဠာ ၃၆၈။

ဒိဗ္ဗစက္ခုကတာပသ (ပု) [ဒိဗ္ဗစက္ခုက + တာပသ] ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ် - ရှိ - ရ - သော ရသေ့။ အတ္ထိ အသုကဋ္ဌာနေ ဒိဗ္ဗစက္ခုကတာပသော။ ဇာဠာ ၅။ ၃၅။ (- စရိယာဠာ ၁၆၉။ ဇာဠာ ၂။ ၃၇၀။)

ဒိဗ္ဗစက္ခုကထာ (ထိ) [ဒိဗ္ဗစက္ခု + ကထာ] ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ် ဉာဏ်နှင့် - စပ်သွယ် - ပတ်

သက် - သော စကား၊ ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ဉာဏ်ကို - ဆိုရာ - ဆိုကြောင်း - ဖြစ်သော စကား။ အဘိဓမ္မပိဋက၊ ကထာဝတ္ထုပါဠိ၊ ၃-ဝဂ်၊ ၂၇-ကထာ။ အဘိက ၁။ ၁၉၀-၁။ ဣဒါနိ ဒိဗ္ဗစက္ခုကထာ နာမ ဟောတိ။ အဘိဠာ ၃။ ၁၇၃။ (- သာရတ္ထ ၁။ ၇၇။ သီဠာသစ် ၂။ ၁၅၃။)

ဒိဗ္ဗစက္ခုကဘိက္ခု (ပု) [ဒိဗ္ဗစက္ခုက + ဘိက္ခု] ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ် - ရှိ - ရ - သော ရဟန်း။ ဒိဗ္ဗစက္ခုကာနံ ယဒိဒံ အနုရုဒ္ဓေါ (အံဠာ ၂။ ၂၃၂) - တိ ဒိဗ္ဗစက္ခုကဘိက္ခုနံ အနုရုဒ္ဓတ္ထေရော အဂ္ဂေါတိ ဝဒတိ။ အံဠာ ၁။ ၁၄၃။

ဒိဗ္ဗစက္ခုကိစ္စ (န) [ဒိဗ္ဗစက္ခု + ကိစ္စ] ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ဉာဏ်၏ - ကိစ္စ - လုပ်ငန်း။ တံ ဒဿနံ ဒိဗ္ဗစက္ခုကိစ္စမေဝ။ ဝိဠာ ၁။ ၁၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ ၂။ ၅၅။ မဟာနိဠာ ၃၃၃။ (- နေတ္တိ ၄။ ၁၇၂။)

ဒိဗ္ဗစက္ခုဂေါစရ (တိ) [ဒိဗ္ဗစက္ခု + ဂေါစရ] ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ဉာဏ်ဟူသော ကျက်စားရာ အာရုံရှိသော။ ဒိဗ္ဗစက္ခုနာပိ ပဿိဿတိတိ ဣဒံ န အနုတ္တရသုခါနုဘဝနဿ ဒိဗ္ဗစက္ခုဂေါစရတ္တာ ဝုတ္တံ။ မဠာ ၂။ ၃၂။

ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ (န) [ဒိဗ္ဗစက္ခု + ဉာဏ။ ဒိဗ္ဗစက္ခုစ တံ ဉာဏဉ္ဇာတိ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏံ။ ပဋိသံဠာ ၁။ ၅၁။] ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ဉာဏ်၊ နတ်မျက်စိနှင့်တူသော အဘိညာဉ်ဉာဏ်။ ဩဘာသဝသေန နာနတ္ထေကတ္တရူပနိမိတ္တာနံ ဒဿနဋ္ဌေ ပညာ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏံ။ ပဋိသံဠာ ၄။ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏာယ စိတ္တံ အဘိနီဟရိတော။ ဒီဠာ ၁။ ၂၀၀။ (- ဒီဠာ ၃။ ၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ ၂။ ၅၉။ ဝဇီရ ၄၈။)

ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏစတုတ္ထ (န) [ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ + စတုတ္ထ] (က) ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ဉာဏ်၌ ဖြစ်သော ရူပါဝစရစတုတ္ထဈာန်။ (ခ) ဒိဗ္ဗ

စက္ခုအဘိညာဉ်ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော ရူပါဝစရ စတုတ္ထဈာန်။ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏစတုတ္ထ ရူပါရမ္မဏတ္တာ ကေန္တပရိတ္တာရမ္မဏမေဝ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၄၀။ (-၄၃၉။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၅၆-၇။)

ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏဒဿန (န) [ဒိဗ္ဗစက္ခု + ဉာဏဒဿန] သိမြင်တတ်သော ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ဉာဏ်။ ဉာဏဒဿနပုဂ္ဂိုလ်ဘာယာတိ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏဒဿနဿ ပုဂ္ဂိုလ်ဘာယ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၃။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏပုဂ္ဂိုလ်ဘ (ပု) [ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ + ပုဂ္ဂိုလ်ဘ] ဒိဗ္ဗစက္ခု အဘိညာဉ်ဉာဏ်ကို ရခြင်း။ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏဒဿနပုဂ္ဂိုလ်ဘာယာ- (အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၃) တိ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏပုဂ္ဂိုလ်ဘတ္တာယ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၉။ (- ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၈။)

ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏပရိကမ္မ (န) [ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ + ပရိကမ္မ] ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ဉာဏ်၏ ပရိကံ (အဖန်ဖန်အားထုတ်မှု)။ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏပရိကမ္မံ ဝိနာ ဝိသု ပရိကမ္မံ နတ္ထိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၈၂။

ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏဗလ (န) [ဒိဗ္ဗစက္ခု + ဉာဏဗလ] ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ် ဟူသော ဉာဏ်စွမ်းအား။ (ဘုရားရှင်၏ ဉာဏ်စွမ်းအား ၁၀-ပါးတွင် ၉-ခုမြောက် ဉာဏ်စွမ်းအား။ မ၊ ၁။ ၁၀၂။ အံ၊ ၃။ ၂၇၅။ အဘိ၊ ၁။ ၃၃၀။ ပဋိသံ၊ ၃၅၇။) ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏဗလံ အာသဝက္ခယဉာဏဗလန္တိ ဒသဉာဏဗလနိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၀၀။

ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏလာဘိ (ပု) [ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ + လာဘိ] ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ဉာဏ်ကို ရခြင်း အလေ့ရှိ-သောသူ။ လာဘိတိ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏလာဘိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၃။ သီ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၄၆။ (- မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၂၅၇။)

ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏဝိဇ္ဇာ (ထိ) [ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ + ဝိဇ္ဇာ] ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ဉာဏ်ဟူသောဝိဇ္ဇာ (အသိ

ဉာဏ်)။ ဝိဇ္ဇာတိ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏဝိဇ္ဇာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၆။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၀။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၇။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၇။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၃၀၁။

ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏာဓိကာရ (ပု) [ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ + အဓိကာရ] ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ဉာဏ်၏အရာ။ တံ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏာဓိကာရေ “အရိယာနံ ဥပဝါဒကာ”တိ ဝစနေန သမေန္တံ ဝိယဒိဿတိ။ ဝဇီရ၊ ၅၀။

ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏာဓိဂမ (ပု) [ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ + အဓိဂမ] ဒိဗ္ဗစက္ခု အဘိညာဉ်ဉာဏ်ကို ရခြင်း၊ ရအပ်-သိအပ်-သော ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ဉာဏ်။ ဣတော ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏာဓိဂမတောဘိယျော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၅။ (- မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၁၉။)

ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏာနုပရိဝတ္တိ (တိ) [ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ + အနုပရိဝတ္တိ] ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ဉာဏ်သို့ အစဉ်လိုက်ခြင်းရှိသော (သမာဓိ)။ သမာဓိဿ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏာနုပရိဝတ္တိတာယ ဒုပ္ပုဋိဝိဇ္ဇံ ရူပါယတနံ နတ္ထိ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၇၂။ (- နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၁၀၄။)

ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏာနုဘာဝ (ပု) [ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ + အာနုဘာဝ] ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ဉာဏ်၏-တန်ခိုးရှိစေ-အာနုဘော်။ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏာနုဘာဝတော ပတ္တဗ္ဗေန။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃၇။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆။

ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏာဘိနိဟာရ (ပု) [ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ + အဘိနိဟာရ] ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ဉာဏ်သို့ (စိတ်ကို) ရှေးရှုဆောင်ခြင်း။ နေသံ ဘိက္ခုနံ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏာဘိနိဟာရတ္တာယ ကထေသိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၈။

ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏာဘိမုခ (တိ) [ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ + အဘိမုခ] ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ဉာဏ်သို့-ရှေးရှုမျက်နှာမူ - သော (တေဇောကသိုဏ်း-စသည်)။ အဘိနိဟာရက္ခမံ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏာဘိ-

မုခ် ပေသနာရဟံ ပေသနယောဂံ ကတွာ။
ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌိ၊ ၂။ ၆၁။ အဘိဝတရာဋ္ဌိသစ်၊ ၂။
နာ-၂၇၉။

ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏာလောက (ပု) [ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏာ+
အာလောက] ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ဉာဏ် ဟူ
သော အရောင်အလင်း။ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏာ-
လောကော ဟိ ဣဓာမိပ္ပေတော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၃၀၃။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၃။)

ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏောဘာသ (ပု) [ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏာ+
ဩဘာသ] အထက်ပုဒ်နက်ကြည့်။ သပ္ပဘာ-
သန္တိ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏောဘာသေန သဟော-
ဘာသံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၃။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄၃။)

ဒိဗ္ဗစက္ခုတာပသ (ပု) [ဒိဗ္ဗစက္ခု+တာပသ] ဒိဗ္ဗ-
စက္ခုအဘိညာဉ်-ရှိ-ရ-သော ရသေ့။ ဒိဗ္ဗ-
စက္ခုတာပသေ မာ ပမဇ္ဇေ စရိယာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၈၃။
(-၁၈၅-၆။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၄၈။)

ဒိဗ္ဗစက္ခုပညာ (တိ) [ဒိဗ္ဗစက္ခု+ပညာ] ဒိဗ္ဗစက္ခု
အဘိညာဉ်ဟူသော - ဉာဏ် - ပညာ။ ဒိဗ္ဗ-
စက္ခုပညာ အာလောကဖရဏတာ နာမ။
ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄၄။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၀၂။

ဒိဗ္ဗစက္ခုပညာဝိနိမုတ္တ (တိ) [ဒိဗ္ဗစက္ခုပညာ+
ဝိနိမုတ္တ] ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်-ဉာဏ်-ပညာ
-မှ လွတ်-တွင် မပါဝင်-သော။ ဒိဗ္ဗစက္ခု-
ပညာဝိနိမုတ္တာ ဝေ လောကိယပညာ ပညာ
စက္ခု။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁၂။

ဒိဗ္ဗစက္ခုပဘာဝဇနိတ (တိ) [ဒိဗ္ဗစက္ခုပဘာဝ+
ဇနိတ] ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ဉာဏ်၏ စွမ်းအင်
သတ္တိသည် ဖြစ်စေအပ်သော (ယထာကမ္မုပ-
ဂဉာဏ်-စသည်)။ ဒိဗ္ဗစက္ခုပရိဘဏ္ဍာ
ယထာကမ္မုပဂဉာဏဿ ဒိဗ္ဗစက္ခုပဘာဝဇနိ-
တေန ယထာကမ္မုပဂဉာဏေန ဒိဿမာနာပိ။
သီ၊ ဋ္ဌိ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၄၃။

ဒိဗ္ဗစက္ခုပရိကမ္မ (န) [ဒိဗ္ဗစက္ခု+ပရိကမ္မ] ဒိဗ္ဗ-
စက္ခုအဘိညာဉ်ဉာဏ်၏ ပရိကံ (အဖန်ဖန်

အားထုတ်မှု)။ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဒိဗ္ဗ-
စက္ခုပရိကမ္မံ ပုစ္ဆိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃၀။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။
၁၃၆။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၄၃။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၈၂။
မ၊ ဋ္ဌိ၊ ၃။ ၃၅၀။)

ဒိဗ္ဗစက္ခုပရိဘဏ္ဍ (ပု) [ဒိဗ္ဗစက္ခု+ပရိဘဏ္ဍ]
(၁) ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ဉာဏ်၏ အခြံအရံ။
(တိ)(၂) ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ဉာဏ်၏ အခြံအရံ
ဖြစ်သော (ယထာကမ္မုပဂဉာဏ်-စသည်)။
(၁) ဒိဗ္ဗစက္ခုပရိဘဏ္ဍဘူတေန အနာဂတံသ-
ဉာဏေန ဒဿနမေဝ။ မ၊ ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၃၂။ ဒိဗ္ဗစက္ခု-
ပဘာဝဇနိတ-လည်း ကြည့်။ (တိ)(၂) ဒိဗ္ဗ-
စက္ခုပရိဘဏ္ဍေန ယထာကမ္မုပဂဉာဏေန ....
ဩလောကေတွာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၃၀၈။ မ၊ ဋ္ဌိ၊ ၃။
၁၉၃။ အံ၊ ဋ္ဌိ၊ ၃။ ၅၅။ (-သီ၊ ဋ္ဌိ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၇၃။)
အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဒိဗ္ဗစက္ခုပရိဘဏ္ဍဉာဏဝိသယ (တိ) [ဒိဗ္ဗစက္ခု-
ပရိဘဏ္ဍဉာဏ+ဝိသယ] ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်
ဉာဏ်၏ အခြံအရံဖြစ်သော(ယထာကမ္မုပဂ-
ဉာဏ်ဟူသော - ဖြစ်ရာ - အာရုံ-ရှိသော။
ဒိဗ္ဗစက္ခုဝိသယ (၂)-ကြည့်။

ဒိဗ္ဗစက္ခုပါဒက (တိ) [ဒိဗ္ဗစက္ခု+ပါဒ+က] (က)
ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ဉာဏ်ဟူသော - အခြေခံ
-အကြောင်းရင်း-ရှိသော။ (ခ) ဒိဗ္ဗစက္ခု
အဘိညာဉ်ဉာဏ်၏ - အခြေခံ - အကြောင်း
ရင်း-ရှိသော (ယထာကမ္မုပဂဉာဏ်နှင့် အ
နာဂတံသဉာဏ်)။ (က), (ခ) ဒိဗ္ဗစက္ခုပါဒ-
ကာနေဝ ဟိ ဣမာနိ ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ သဟေဝ
ဣဇ္ဈန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၄။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃၇။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၅၅။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ၊ ၃၀၁။ မဟာနိ၊
ဋ္ဌ၊ ၃၃၃။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၅၉။) (ခ) ယထာ-
ကမ္မုပဂဉာဏအနာဂတံသဉာဏာနိ စ ဒိဗ္ဗ-
စက္ခုပါဒကာနေဝ ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ သဟေဝ
ဣဇ္ဈန္တိ။ နေတ္ထိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၇၂။ ဒိဗ္ဗစက္ခုဿ ပါဒကံ
ဧတေသန္တိ ဒိဗ္ဗစက္ခုပါဒကာနိ။ နေတ္ထိ၊ ဋ္ဌိ။
၉၇။

ဒိဗ္ဗစက္ခုပါဒကဏ္ဍာနသမာပတ္တိ (တိ) [ဒိဗ္ဗစက္ခု-
ပါဒက+ဈာန+သမာပတ္တိ] ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိ-
ညာဉ်ဉာဏ်၏-အခြေခံ-အကြောင်းရင်း-
ဖြစ်သော ဈာန်သမာပတ်။ အဋ္ဌိအာရမ္မဏာ
ဒိဗ္ဗစက္ခုပါဒကဏ္ဍာနသမာပတ္တိ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၁)-
တိ ဝုတ္တနယေန အဋ္ဌိအာရမ္မဏာ ဒိဗ္ဗစက္ခု-
အဓိဋ္ဌာနာ ပဌမဇ္ဈာနသမာပတ္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။
၆၉။

ဒိဗ္ဗစက္ခုဖရဏ (န) [ဒိဗ္ဗစက္ခု+ဖရဏ] ဒိဗ္ဗစက္ခု
အဘိညာဉ်ဉာဏ်ဖြင့် - ပြန့်နှံ့စေခြင်း - ဖြန့်
ကြည့်ခြင်း။ အာလောကံ ပန ဝဇေတွာ ဒိဗ္ဗ-
စက္ခုနာ သကလသမုဒ္ဓဿ ဒဿနံ ဒိဗ္ဗစက္ခု-
ဖရဏံ နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၀။
(-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၉။)

ဒိဗ္ဗစက္ခုဗလ (န) [ဒိဗ္ဗစက္ခု+ဗလ] ဒိဗ္ဗစက္ခု အ-
ဘိညာဉ်ဟူသော ဉာဏ်စွမ်းအား။ ယထာ-
ကမ္မူပဂဉာဏေန “အယံ သော”တိ သလ္လ-
က္ခေတိ၊ တဿ ပန ဒိဗ္ဗစက္ခုအာနုဘာဝေန
ပတ္တဗ္ဗတ္တာ “ဒိဗ္ဗစက္ခုဗလံ နာမတေ” (မ၊
ဋ္ဌ၊၁။၃၄၃)န္တိ ဝုတ္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂။

ဒိဗ္ဗစက္ခုလာဘီ (တိ) [ဒိဗ္ဗစက္ခု + လဘ + ဇာတိ]
ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ဉာဏ်ကို ရ-ခြင်းအလေ့
ရှိ - သော၊သူ။ ဒိဗ္ဗစက္ခုလာဘီနော ဟိ
အနာဂတံသဉာဏံ ဣဇ္ဈတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၇။
(-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၆။ သာ-
ရတ္ထ၊၂။၂၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၉။)

ဒိဗ္ဗစက္ခုဝိသယ (တိ) [ဒိဗ္ဗစက္ခု+ဝိသယ] (၁)
ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ဉာဏ်၏-ဖြစ်ရာ- အာရုံ-
ဖြစ်သော။ (၂) ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ဉာဏ်
ဟူသော- ဖြစ်ရာ- အာရုံ - ရှိသော။ (၁)
အဏုကာတိ မံသစက္ခုဿ အဂေါစရာ ဒိဗ္ဗ-
စက္ခုဝိသယာ ဥဒကာဒိသု နိဗ္ဗတ္တာ သုခမတ္တ-
ဘာဝါ သတ္တာ ဦကာဒယော ဝါ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။
၂၁၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၆-၇။ (၂) န ဟိ တံ
အယောနိသော ဥမ္မုဇ္ဇနံ ဒိဗ္ဗစက္ခုဝိသယန္တိ?

ကာမံ စေတံ န ဒိဗ္ဗစက္ခုဝိသယံ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု
ပရိဘဏ္ဍဉာဏဝိသယံ ပန သိယာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။
၃၇၇။

ဒိဗ္ဗစက္ခုဝိသောဓန (န) [ဒိဗ္ဗစက္ခု+ဝိသောဓန]
ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ဉာဏ်ကို- သုတ်သင် - စင်
ကြယ်စေ-ခြင်း။ မဇ္ဈိမယာမေ ဒိဗ္ဗစက္ခု-
ဝိသောဓနေန စုတူပပါတဉာဏအနာဂတံသ-
ဉာဏာနိ အဓိဂန္ဓာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။

ဒိဗ္ဗစက္ခုသန္နိဿိတ (တိ) [ဒိဗ္ဗစက္ခု+သန္နိဿိတ]
ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ဉာဏ်၌မှီသော၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု-
အဘိညာဉ်ဉာဏ်ကို မှီသော။ အနာဂတံသ-
ဉာဏဿ စ ဒိဗ္ဗစက္ခုသန္နိဿိတတ္တာ ဝုတ္တိ။
ဝဇီရ၊၅၄။

ဒိဗ္ဗစက္ခုသမ (တိ) [ဒိဗ္ဗစက္ခု+သမ] ဒိဗ္ဗစက္ခု
အဘိညာဉ်ဉာဏ်ဖြင့် အညိအညွတ် ဖြစ်တတ်
သော၊ ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံ
သော၊သူ။ ဒိဗ္ဗစက္ခုသမာ ဟုတွာ မဋ္ဌာ-
(အပါ၊၁။၃)တိ ဒိဗ္ဗစက္ခုသမဂီနော ဟုတွာ
မဋ္ဌာ။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။ (ပါဠိ-၌ ‘ဒိဗ္ဗဝတ္ထ’
ဟု ရှိနေ၏။)

ဒိဗ္ဗစက္ခုသမဂီ (တိ) [ဒိဗ္ဗစက္ခု+သမဂီ] ဒိဗ္ဗစက္ခု
အဘိညာဉ်ဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံခြင်းရှိသော၊သူ။
အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒိဗ္ဗစက္ခမ (ပု) [ဒိဗ္ဗ + စက္ခမ] နတ်၏ အဖြစ်
(နတ်ဘဝ)ကို ဆောင်တတ်သော စင်္ကြံသွား
ခြင်း။ စတ္တာရိဟိ ရူပဇ္ဈာနာနိ သမာပဇ္ဇိတွာ
စက္ခမန္တဿ စက္ခမော ဒိဗ္ဗစက္ခမော နာမ
ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂။

ဒိဗ္ဗစန္ဒနစုဏ္ဏ (န) [ဒိဗ္ဗ+စန္ဒနစုဏ္ဏ] နတ်၌ ဖြစ်
သော စန္ဒကူးနံသာမှုန့်။ ဒိဗ္ဗပုပ္ဖါနိ စေဝ ဒိဗ္ဗ-
စန္ဒနစုဏ္ဏာနိ စ ဂဟေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၂။
(-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၅။)

ဒိဗ္ဗစန္ဒနဝိလိတ္တ (ပု) [ဒိဗ္ဗစန္ဒန+ဝိလိတ္တ] နတ်၌
ဖြစ်သော စန္ဒကူးနံသာဖြင့် - လိမ်းကျံ - ခြယ်

သ-အပ်သောသူ။ စန္ဒနုဿဒ(၁) (ဇာ၊ဌ၊
၅။၁၀)-ကြည့်။

ဒိဗ္ဗစရာ (ထိ) [ဒိဗ္ဗာ + အစရာ] တောက်ပ-
တင့်တယ် - သော နတ်သမီး။ ဒိဗ္ဗစရာနံ
ဒိဌကာလတော ပဌာယ။ ဓမ္မာဌ၊၁။၇။

ဒိဗ္ဗဇန (ပု) [ဒိဗ္ဗ + ဇန] နတ်အပေါင်း။ သမု-
ဒိတဿ ဒိဗ္ဗဇနဿ ယောသော စ သုဝဂ္ဂ၊
သုမဇရံ သုယျတိ။ ဝိမာန၊ဌ၊၂၅။

ဒိဗ္ဗဌာန (န) [ဒိဗ္ဗ + ဌာန။ (ဒိဗ္ဗဿာန-သံ)] နတ်
တို့၏-တည်-နေ-ရာ အရပ်၊ နတ်ပြည်။
ယသ္မာ တုမေ ဒိဗ္ဗဌာနာနိ တတ္ထ ဥပဘောဂ-
ပရိဘောဂသမ္ပဒေ ပဟာယ ဓမ္မဿဝနတ္ထံ
ဣဓ သမာဂတာ။ ခုဒ္ဒက၊ဌ၊၁၄၀။ (- ပေတ၊
ဌ၊၈၃၊၁၇၅။)

ဒိဗ္ဗတိ (ကြိ) [ဒိဝု + ယ + တိ။ ကစွည်း။၄၄၇။
ရှု။၅၁။ မောက်။ ပဋိကာ၊၅။၂။ နိတိ၊
ဓာ။၂။၂။ (ဒိဗ္ဗတိ-သံ)] (၁) မြူးထူး-
ပျော်ပါး-ကစား-၏။ (က) တင့်တယ်-
စမယ်-၏။ (ခ) မွေ့လျော် - ပျော်ပိုက် -
နှစ်ခြိုက် - ၏။ (ဂ) နေ၏။ (ဣရိယာပုထ်
ပြောင်းလဲသောအားဖြင့်) ဖြစ်၏။ (၂)
(ဆန့်ကျင်ဖက်ကို) အောင်နိုင်လို၏။ (၃)
စီရင် - ဆုံးဖြတ် - ဟော - ပြော - တတ်၏။
ဆိုဆုံးမ၏။ (၄) ထွန်းလင်း - တောက်ပ -
တောက်ပြောင် - ၏။ (၅) (မငြိမ်မသပ်) -
သွားတတ် - ဖြစ်တတ် - ၏။ (၆) ရယူ၏။
(၇) စွမ်းနိုင်၏။ (၈) ထင်ရှား၏။ ထင်ရှား-ပြ-
-ပြ-၏။ (၉) အစိုးရ၏။ အစိုးရခြင်း (မင်း
အဖြစ်)ကို ပြ၏။ (၁၀) တိုးတက် - ကြီးပွား
- စည်ပင် - ပွင့်လင်း - ၏။ တိုးတက် - ကြီး
ပွား - စည်ပင် - ပွင့်လင်း - ခြင်းသို့ ရောက်၏။

(၁) မြူးထူး-ပျော်ပါး- ကစား-၏။
ဒိဗ္ဗတိ (= ကိဌတိ) - ဝိမာန၊ဌ၊၁၆။ ဒိဗ္ဗန္တိ
- ဒီ၊ဌ၊၁၅၀။ မ၊၂။၃၀၉။ ခုဒ္ဒက၊ဌ၊၁၀၃။
ဣတိဝုတ်၊ဌ၊၁၂၂၊၁၆၉၊၃၁၉။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။

ဂ။ အပါဌ၊၂။၁၆၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ၊၄၈။ မဟာနိ၊
ဌ၊၁၃၂။ သာရတ္ထ၊၂။၂၀။ ဒီ၊ဌ၊၃။၄၅။ မ၊ဌ၊
၂။၃။ သံ၊ဌ၊၁။၃၃၀။ သံ၊ဌ၊၂။၂၀၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဌ၊၁။၇။ ဓာနိ၊ဌ၊၁၁-၂။ ဒိဗ္ဗန္တိ(အဘိ၊ဌ၊၂။
၄၃၅)တိ ကိဌန္တိ။ မူလဌ၊၂။၂၁။ ဒိဗ္ဗိသု-
ဒီ၊၂။၂၇၆။ အက္ခေဟိ ဒိဗ္ဗိဿာမာ (ဒီ၊၂။
၂၇၆)တိ ဂုဠေဟိ ကိဌိဿာမာ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၄၀၁။
(က) တင့်တယ် - စမယ် - ၏။ ဒိဗ္ဗတိ
(=လဠတိ) - ဝိမာန၊ဌ၊၁၆။ ရာဇတိတိ ဒိဗ္ဗ-
တိ သောဘတိတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၀၉။
ရာဇတိတိ အတ္တနော ဣဿရိယသမ္ပတ္တိယာ
ဒိဗ္ဗတိ သောဘတိ စ။ သီ၊ဌ၊သစ်၊၂။၆။
ဒိဗ္ဗန္တိ(=လဠန္တိ) - ဣတိဝုတ်၊ဌ၊၃၁၉။ သာ-
ရတ္ထ၊၂။၂၀။ သံ၊ဌ၊၂။၂၀၈။ မူလဌ၊၃။၁၆၅။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ၊၁။၇။

(ခ) မွေ့လျော် - ပျော်ပိုက် - နှစ်ခြိုက် -
၏။ ဒိဗ္ဗတိ(=ရမတိ) - ဝိမာန၊ဌ၊၁၆။ ဒိဗ္ဗန္တိ
ကာမဂုဏာဒီဟိ ကိဌန္တိ လဠန္တိ (=ရမန္တိ၊
အနုဌီ၊ဌ၊၂၂၃)။ မူလဌ၊၃။၁၆၅။

(ဂ) နေ၏။ (ဣရိယာပုထ် ပြောင်းလဲ
သောအားဖြင့်) ဖြစ်၏။ ဒိဗ္ဗန္တိ... တေသု
ဝါ ဝိဟရန္တိ (=ဣရိယာပထပရိဝတ္တနာဒိနာ
ဝတ္တန္တိ။ အနုဌီ၊ဌ၊၂၂၃)။ မူလဌ၊၃။၁၆၅။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ၊၁။၇။

(၂) (ဆန့်ကျင်ဖက်ကို)အောင်နိုင်လို၏။
(၃) စီရင် - ဆုံးဖြတ် - ဟော - ပြော - တတ်
၏။ ဆိုဆုံးမ၏။ (၂) ဒိဗ္ဗန္တိ...ဝိဇယသမတ္ထ-
တာယောဂေန ပစ္စတ္တိကေ ဝိဇေတုံ ဣစ္ဆန္တိ၊
(၃) ဣဿရိယဌာနာဒိသက္ကာရဒါနဂ္ဂဟဏံ၊
တံတံအတ္တာနုသာသနဉ္စ ကရေန္တာ ဝေါဟ-
ရန္တိ။ မူလဌ၊၃။၁၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ၊၁။ ၇-ချည်း။

(၄) ထွန်းလင်း-တောက်ပ - တောက်
ပြောင် - ၏။ ဒိဗ္ဗတိ-သံ၊ဌ၊၃၉၈။ အံ၊ဌ၊
၃၇၀။ ဥဒါန၊ဌ၊၈၇။ ဝိမာန၊ဌ၊၁၆၊၁၄၆၊
၁၆၃။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂။ သီ၊ဌ၊သစ်၊၁။၃၅၂။ ဒိဗ္ဗတိ

ဇောတ(တေ)တိ။ အပါဠာ ၂။ ၈၃။ သာရတ္ထ၊
 ၃။ ၁၄၉။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၈၆။ မဇ္ဈိမ၊ ၁။ ၁၃၁။ ဒိဗ္ဗန္တိ—
 ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၁၀၃။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၁၂၂၊ ၁၃၉။
 သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂။ ၈။ နေတ္တိ၊ ၁။ ၁၂၉။ သာရတ္ထ၊
 ၂။ ၂၀။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၁၆။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၂၂၄။ ဒီ၊ ၁။ ၂။
 ၄၅။ မဇ္ဈိမ၊ ၁။ ၁၃၁။ မဇ္ဈိမ၊ ၁။ ၁၃၄။ သံ၊ ၁။ ၂။
 ၂၀၈။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၅၄။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၁။ ၁။ ၇။ ဒိဗ္ဗေယျ—အံ၊ ၁။ ၁။ ၇၇၀။

(၅) (မဋ္ဌိမကပ်ပဲ) - သွားတတ် - ဖြစ်
 တတ် - နိ။ ဒိဗ္ဗတိ (= ဂစ္ဆတိ) - ဝိမာန၊ ၁။
 ၁၆။ ဒိဗ္ဗတိ ဂစ္ဆတိ အသဇ္ဇမာနံ ပဝတ္တတိတံ
 ဒိဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၃၉။ ဒိဗ္ဗန္တိ... ယထာဘိလာ-
 သိတဉ္စ ဝိသယံ အပ္ပုဋ္ဌိယာတေန ဂစ္ဆန္တိ။
 မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇။

(၆) ရယူ၏။ တေ ဟိ ဒိဗ္ဗန္တိ... ဣဒ္ဓါနုဘာ-
 ဝေန ဝါ ယထိစ္ဆိတမတ္တံ ဂစ္ဆန္တိ အဓိဂစ္ဆန္တိတိ
 စ ဒေဝါ။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၁၆၉။

(၇) စွမ်းနိုင်၏။ ဒိဗ္ဗန္တိ... ယထိစ္ဆိတနိပ္ပု-
 ဒနေ သက္ခောန္တိတိ ဝါ ဒေဝါ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆၅။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇။

(၈) ထင်ရှား၏။ ထင်ရှား - ပြ - ပြ - နိ။
 ဒိဗ္ဗတိ ပကာသေတိ တံ တံ ဝတ္ထု ပါကဋ္ဌံ
 ကရေတိတိ ဒိဝါ။ အပါဠာ ၂။ ၁၇၃။ န ဝါ
 ကာသတိ ဒိဗ္ဗတိတိ အကာသံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇။
 ၈၈။

(၉) အစိုးရ၏။ အစိုးရခြင်း (မင်းအဖြစ်)
 ကို ပြ၏။ ဒိဗ္ဗန္တိ ကိဋ္ဌန္တိ အတ္တနော ဝိသယေ
 ဣဿရိယံ ကရေန္တိတိ ဒေဝါ။ နိတိ၊ ၁။
 ၂၂၀။

(၁၀) တိုးတက် - ကြီးပွား - စည်ပင် - ပွင့်
 လင်း - နိ။ တိုးတက် - ကြီးပွား - စည်ပင် -
 ပွင့်လင်း - ခြင်းသို့ရောက်၏။ ဒိဗ္ဗန္တိ ဝုဓိံ ဝိ-
 ရုဋ္ဌိံ ဂစ္ဆန္တိ လောကာ အနေနာတိ ဒေဝါ။
 ဓာနိ၊ ၁။ ၄၇-၈။

ဒိဗ္ဗတိ၂ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဒိဝု + ယ + တေ] (၁) မြူး
 ထူး - ပျော်ပါး - ကစား - အပ်၏။ (၂) ထွန်း

လင်း - တောက်ပ - အပ်၏။ (၃) ချီးမွမ်းအပ်
 ၏။ (၄) အလိုရှိအပ်၏။ (၅) (ကိုးကွယ်ရာ
 ဟူ၍) - မှီဝဲ - ဆည်းကပ် - အပ်၏။ (၁), (၂)
 ဒိဗ္ဗတိ - ရှု။ ၅၁။ (၃), (၄) ဒိဗ္ဗန္တိ... ထောမိ-
 ယန္တိ တဗ္ဘာဝတ္ထိကေဟိ၊ ကာမိယန္တိ ဒဠု
 သောတဉ္စ သောဘာဝိသေသယောဂေန။
 နိတိ၊ ၁။ ၂၂၀-၁။ (၃), (၅) ဒိဗ္ဗန္တိ... သရ-
 ဏန္တိ ဝါ ဂမ္မန္တိ၊ အဘိတ္ထဝိယန္တိတိ ဝါ ဒေဝါ။
 မဇ္ဈိမ၊ ၁။ ၁၃၁။

ဒိဗ္ဗတူ(တူ)ရိယ (န) [ဒိဗ္ဗ + တူ (တူ)ရိယ]
 နတ်၌ဖြစ်သော - တီး - မှတ် - စရာ တူရိယာ
 တန်ဆာပလာ။ နာဂါနံ ဒိဗ္ဗတူရိယေဟိ၊
 သသံသံ ဇိနမုပဋ္ဌဟိ။ အပါ၊ ၂။ ၁၃၀။ အာ-
 ကာသေ ဒိဗ္ဗတူရိယာနိ ဝဇ္ဇိံသု။ ဥဒါန၊ ၁။
 ၁၃၃။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၁၂၉။ (-အပါ၊ ၂။ ၁၆၄။
 အဘိ၊ ၁။ ၁၆၂။ အပါ၊ ၁။ ၁၅၁၊ ၄၃၊ ၄၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
 ၁။ ၂၆၁။ ဇာ၊ ၁။ ၁၄၂၊ ၄၇၊ ၆၁။)

ဒိဗ္ဗတူရိယသမူဟ (ပ) [ဒိဗ္ဗတူရိယ + သမူဟ]
 နတ်၌ဖြစ်သော တူရိယာ - အပေါင်း - မျိုးစုံ။
 တူရိယဂဏပုဗောဓန (ဝိမာန၊ ၁။ ၂၆၂) -
 ကြည့်။

ဒိဗ္ဗတ္တဘာဝ (ပ) [ဒိဗ္ဗ + အတ္တဘာဝ] နတ်၌ဖြစ်
 သော အတ္တဘော၊ နတ်အတ္တဘော၊ နတ်-
 ကိုယ် - ခန္ဓာ။ ဒုတိယော တံ ပဋိကိပ္ပိတော ဒိဗ္ဗ-
 တ္တဘာဝံ ဝဒတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၁၁။ အဘိ၊ ၁။
 ၄၉၁။ တေ ပေတတ္တဘာဝံ ဝိဇဟိတော ဒိဗ္ဗတ္တ-
 ဘာဝေ သဏ္ဌဟိံသု။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၆၆။ (-ဥဒါ-
 န၊ ၁။ ၁၅၄၊ ၂၆၆။ စရိယာ၊ ၁။ ၁၀၀။ ဇာ၊ ၁။
 ၅၂။ ဇာ၊ ၁။ ၇၂၊ ၇၉။)

ဒိဗ္ဗန (န) [ဒိဝု + ယ + ယု] ထွန်းလင်း - တောက်ပ
 - ခြင်း။ အတ္တနော ဖလေ ဘာသနံ ဒိဗ္ဗနံ
 အာဘာသနန္တိ အာဟ။ မဇ္ဈိမ၊ ၁။ ၁၃၀။

ဒိဗ္ဗနယန (တိ) [ဒိဗ္ဗ + နယန + အ။ (ဒိဝိဏယဏ-
 ပြာ)] နတ်၌ဖြစ်သော မျက်စိနှင့်တူသော၊

နတ် မျက်စိနှင့် တူသော (မျက်စိ-စသည်)။
လဘာမိ ဒိဗ္ဗနယနံ၊ ပညာစက္ခ၊ အနတ္တရံ။
အပါ။ ၁။ ၃၆၄။

ဒိဗ္ဗနာဠကပရိဝုတ (တိ) [ဒိဗ္ဗနာဠက+ပရိဝုတ]
နတ်-ကချေသည်-သဘင်သည်-အပေါင်း
သည် ခြံရံအပ်သောသူ။ သက္ကောပိ တသ္မိ
သမယေ ပါရိစ္ဆတ္တကမူလေ ဒိဗ္ဗနာဠကပရိ-
ဝုတောနိသိန္နော အဟောသိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၂၉၉။

ဒိဗ္ဗနာဠကိတ္ထိ (တိ) [ဒိဗ္ဗာ+နာဠကိတ္ထိ] နတ်
ကချေသည်မ၊ နတ်သဘင်သည်မ။ အလင်္က-
တပဋိယတ္တာ ဒိဗ္ဗနာဠကိတ္ထိယော နာနာတူ-
ရိယာနိ ဂဟေတွာ ပရိဝါရေန္တိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၂။

ဒိဗ္ဗနိဿိတ (တိ) [ဒိဗ္ဗ+နိဿိတ] ဒိဗ္ဗဝိဟာရ
(ရူပါဝစရ စတုတ္ထဈာန်) - ဌိ-ကို- မှီသော
(ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ဉာဏ်)။ ဒိဗ္ဗဝိဟာရ-
သနိဿိတ (က) - ကြည့်။

ဒိဗ္ဗန္တိ (ကြိ) [ဒိဝု+ယ+အန္တိ] (၁) မြူးထူး
- ပျော်ပါး - ကစား - ကုန်၏။ (က) တင့်
တယ် - စမ္ပယ် - ကုန်၏။ (ခ) မွေ့လျော် -
ပျော်ပိုက် - နှစ်ခြိုက် - ကုန်၏။ (ဂ) နေကုန်
၏။ (ဣရိယာပုထ ပြောင်းလဲသော အား
ဖြင့်) ဖြစ်ကုန်၏။ (၂) (ဆန့်ကျင်ဖက်ကို)
အောင်နိုင်လိုကုန်၏။ (၃) စီရင် - ဆုံးဖြတ်
- ဟော - ပြော - တတ်ကုန်၏။ ဆိုဆုံးမကုန်
၏။ (၄) ထွန်းလင်း - တောက်ပ - တောက်
ပြောင် - ကုန်၏။ (၅) သွား - ရောက် -
ကုန်၏။ (၆) ရယူကုန်၏။ (၇) စွမ်းနိုင်
ကုန်၏။ (၈) အစိုးရကုန်၏။ အစိုးရခြင်း
(မင်းအဖြစ်)ကို ပြုကုန်၏။ (၉) တိုးတက် -
ကြီးပွား - စည်ပင် - ပွင့်လင်း - ကုန်၏။ တိုး
တက် - စည်ပင် - ပွင့်လင်း - ခြင်းသို့ ရောက်
ကုန်၏။

(၁) ဒိဗ္ဗတိ (၁)၊ (က) ဒိဗ္ဗတိ (၁)
(က)၊ (ခ) ဒိဗ္ဗတိ (၁) (ခ)၊ (ဂ) ဒိဗ္ဗတိ

(၁) (ဂ)၊ (၂) ဒိဗ္ဗတိ (၂)၊ (၃) ဒိဗ္ဗတိ
(၃)၊ (၄) ဒိဗ္ဗတိ (၄)၊ (၅) ဒိဗ္ဗတိ (၅)၊
(၆) ဒိဗ္ဗတိ (၆)၊ (၇) ဒိဗ္ဗတိ (၇)၊ (၈)
ဒိဗ္ဗတိ (၈)၊ (၉) ဒိဗ္ဗတိ (၁၀) - ကြည့်။

ဒိဗ္ဗန္တိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဒိဝု + ယ + အန္တိ] (၁)
ချီးမွမ်းအပ်ကုန်၏။ (၂) အလိုရှိအပ်ကုန်၏။
(၃) (ကိုးကွယ်ရာဟူ၍) - မှီဝဲ - ဆည်းကပ် -
အပ်ကုန်၏။ (၁)၊ (၂) ဒိဗ္ဗတိ (၃)၊ (၄) -
ကြည့်။ (၃) ဒိဗ္ဗတိ (၃)၊ (၅) - ကြည့်။

ဒိဗ္ဗပ(ပု)ဋိဘာဂ (တိ) [ဒိဗ္ဗ+ပဋိဘာဂ] နတ်၌
ဖြစ်သော အာရုံနှင့်တူသော (အာရုံ)။
တေသဉ္စိ ဒိဗ္ဗပ(ပု)ဋိဘာဂါနိပိ အာရမ္မဏာနိ
စိတ္တံ စာလေတုံ န သက္ကောန္တိ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။
၄၀၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၃။

ဒိဗ္ဗပဏ္ဏာကာရ (ပု၊ န) [ဒိဗ္ဗ+ပဏ္ဏာကာရ] နတ်၌
ဖြစ်သော လက်ဆောင်ပဏ္ဏာ၊ နတ်လက်
ဆောင်။ ဒိဗ္ဗပဏ္ဏာကာရံ အာဒါယ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊
၂။ ၁၉၁။

ဒိဗ္ဗပဒုမ္ပပ္ပလမာလာလင်္ကတသရီရ (တိ) [ဒိဗ္ဗပဒု-
မ္ပပ္ပလမာလာ+အလင်္ကတ+သရီရ] နတ်ပြည်
၌ဖြစ်သော ပဒုမ္မာကြာပန်း၊ ကြာညှိပန်းတို့
ဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော ကိုယ်ရှိသော၊
သူ။ ဒိဗ္ဗပဒုမ္ပပ္ပလမာလာလင်္ကတသရီရတာယ။
ဝိမာန၊ ဌ၊ ၃။ ၁။

ဒိဗ္ဗပရိဘောဂ (ပု) [ဒိဗ္ဗ+ပရိဘောဂ] နတ်၌
ဖြစ်သော - အသုံးအဆောင် - ခံစားဖွယ်၊
နတ်၌ဖြစ်သော အသုံးအဆောင်ကို - သုံး
ဆောင် - ခံစား - ခြင်း။ အမှာကံ ပန ဒေဝ-
လောကေ ဗဟူ ဒိဗ္ဗပရိဘောဂါ အတ္ထိ။ ဇာ၊
ဌ၊ ၃။ ၂၄၆။ (-အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၄။)

ဒိဗ္ဗပရိသာ (တိ) [ဒိဗ္ဗာ+ပရိသာ] နတ်ပရိသတ်၊
ထက်ဝန်းကျင် တည်နေရာဖြစ်သော နတ်အ
ပေါင်း။ မဟတီ စ ဒိဗ္ဗပရိသာ သမန္တတော
နိသိန္နော ဟောန္တိ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၆၈၊ ၁၇၈။

ဒိဗ္ဗပသာဓန (န) [ဒိဗ္ဗ+ပသာဓန] နတ်၌ဖြစ်သောတန်ဆာ၊ နတ်ဝတ်တန်ဆာ။ ဒိဗ္ဗပသာဓနံ ဂါဟာပေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၄။

ဒိဗ္ဗပါန (န) [ဒိဗ္ဗ+ပါန] နတ်ပြည်၌ဖြစ်သော - အဖျော် - သောက်ဖွယ် - သေအရက်။ အသုရာ ဒိဗ္ဗပါနံ ပိဝိတွာ မဇ္ဇိံသု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၇၀။)

ဒိဗ္ဗပါနီယ (န) [ဒိဗ္ဗ+ပါနီယ] နတ်၌ဖြစ်သော သောက်ရေ၊ နတ်ရေစင်။ တဿ တေန ဒါနေန ဒိဗ္ဗပါနီယံ အပရိမိတာ စ ပူဝါ ပါတုဘဝိံသု။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၂၈။

ဒိဗ္ဗဖလ (တိ) [ဒိဗ္ဗ+ဖလ] နတ်၌ဖြစ်သော အသီးရှိသော (သရက်ပင်-စသည်)။ ဒိဗ္ဗဖလေဟိ အဓမ္မရက္ခေဟိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၄၁။

ဒိဗ္ဗဖဿ (ပု) [ဒိဗ္ဗ+ဖဿ။(ဒိဗ္ဗသ္မုဂ-သံ)] (က) နတ်၌ဖြစ်သော - အတွေ့ - ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ။ (ခ) နတ်သမီး၏ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ။ တေန ဒိဗ္ဗဖဿေနာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၄)တိ ဟတ္ထဂ္ဂဟဏမတ္တဒိဗ္ဗဖဿေန။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၃၇၄။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၇၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၄၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၁။)

ဒိဗ္ဗဖောဋ္ဌဗ္ဗ (ပု၊န) [ဒိဗ္ဗ+ဖောဋ္ဌဗ္ဗ] အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဒိဗ္ဗဖောဋ္ဌဗ္ဗေန ဗဒ္ဒေါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၃။

ဒိဗ္ဗဘာဝါဝဟ (တိ) [ဒိဗ္ဗဘာဝ+အာဝဟ] နတ် - ဗြဟ္မာ - ၏ အဖြစ်ကို ဆောင်တတ်သော။ ဒိဗ္ဗဝိဟာရ (၄) - ကြည့်။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဒိဗ္ဗဘာဝါဝဟသာမည (န) [ဒိဗ္ဗဘာဝါဝဟ + သာမည] နတ် - ဗြဟ္မာ - ၏ အဖြစ်ကို ဆောင်တတ်သော တရားချင်းတူသည်၏ အဖြစ်။ အဋ္ဌကထာသု ပန ဒိဗ္ဗဘာဝါဝဟသာမညတော တာပိ “ဒိဗ္ဗဝိဟာရ” တွေဝုတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၀၉။

ဒိဗ္ဗဘောဂသမင်္ဂီ (တိ) [ဒိဗ္ဗဘောဂ+သမင်္ဂီ] နတ်၌ဖြစ်သော - စည်းစိမ် - ခံစားဖွယ် - နှင့် ပြည့်စုံခြင်းရှိသောသူ။ သဂ္ဂဂတာ ဒိဗ္ဗဘောဂသမင်္ဂီနော နရာ ဝိယ တေ သုခံ ဝိန္နန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉။

ဒိဗ္ဗဘောဇန (န) [ဒိဗ္ဗ+ဘောဇန] နတ်၌ ဖြစ်သော - ဘောဇဉ် - စားဖွယ်၊ နတ် - ဘောဇဉ် - စားဖွယ်။ ဒိဗ္ဗဘောဇနာနံ ဘာဇနာနိ ပူရေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၁။ (-ပေတ၊ဋ္ဌ။၆၇၊၁၄၃။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၃၊၃၅၃၊၄၆၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၃၂၊၃၆၀။)

ဒိဗ္ဗမန္တ (ပု) [ဒိဗ္ဗ+မန္တ။(ဒိဗ္ဗမန္တိ-သံ)] နတ်၌ ဖြစ်သော - မန္တန် - မန္တရား၊ နတ် - မန္တန် - မန္တရား။ ဒိဗ္ဗမန္တံ ဇပုန္နော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၂၀။ (-၁၂၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၅၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၃၊၃၀။)

ဒိဗ္ဗမန္တသုတ (တိ) [ဒိဗ္ဗမန္တ+သုတ] နတ်၌ ဖြစ်သော - မန္တန် - မန္တရား - ကို ကြားရာ (အခါ - စသည်)။ ဒိဗ္ဗမန္တသုတကာလတော ပဋ္ဌာယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၅၉။

ဒိဗ္ဗမာန (တိ) [ဒိဗ္ဗ+ယ+မာန] ထွန်းလင်း - တောက်ပ - တောက်ပြောင် - သော။ သာသနေ ဒိဗ္ဗမာနမ္ပိ၊ မနုဿတ္တံ ဂမိဿတိ။ အပါ၊၁။၆၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၃။ ကဿပဿ ဘဂဝတော ပါဝစနေ ဒိဗ္ဗမာနေ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄။ (-ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၆၆။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၁၄။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၃၄၁။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၉၅။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၈၄။)

ဒိဗ္ဗမာယာ (ထိ) [ဒိဗ္ဗ+မာယာ] နတ်တို့၏ လှည့်ပတ်မှု ‘မာယာ’။ အဟံ ဒိဗ္ဗမာယံ ဇာနာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၀၉။ (-၃၁၀။)

ဒိဗ္ဗမာလာဂန္ဓဟတ္ထ (တိ) [ဒိဗ္ဗ+မာလာဂန္ဓ+ဟတ္ထ] နတ်၌ဖြစ်သော ပန်း၊နံ့သာ လက်၌ရှိ

သော၊ နတ်၌ဖြစ်သော ပန်း၊နံသာ လက်စွဲ
သော၊သူ။ သက္ကော ဒေဝရာဇာ ဒိဗ္ဗမာလာ-
ဂန္ဓဟတ္ထော ဒေဝဂဏပရိဝုတော။ ဇာ၊ဌ၊၂။
၂၇၂။

ဒိဗ္ဗမာလာဓရ (တိ) [ဒိဗ္ဗမာလာ+ဓရ+အ] နတ်
၌ ဖြစ်သော ပန်းကို - ဆောင် - ပန်ဆင်-
သော၊ သူ။ မာလိတိ ဒိဗ္ဗမာလာဓရော။ ဇာ၊
ဌ၊၅။၁၀။

ဒိဗ္ဗမာလာဝိလေပနဓရ (တိ) [ဒိဗ္ဗမာလာဝိလေ-
ပန+ဓရ+အ] နတ်၌ဖြစ်သော ပန်း၊ နံသာ
ပျောင်း (အရောင်တင်ဆေး)ကို ဆောင်
သော၊သူ။ သော ဒိဗ္ဗဝတ္ထုနိဝတ္ထော ဒိဗ္ဗာ-
လင်္ကာရပဋိမ္မဏ္ဍိတော ဒိဗ္ဗမာလာဝိလေပန-
ဓရော....ဝိစရိ။ သံ၊ဌ၊၁။၂၉။

ဒိဗ္ဗမေဃ (ပု) [ဒိဗ္ဗ+မေဃ] နတ် တို့၏ (တန်ခိုး
အာနုဘော်ဖြင့် ရွာသွန်းသော) မိုး၊ နတ်မိုး။
ဒိဗ္ဗမေဃော ဝိယာ (ဇာ၊ဌ၊၂။၂၇၂)တိ
ဒေဝါနံ အာနုဘာဝေန ပဝဿန္တော မေဃော
ဝိယ။ ဇာ၊ဋီ၊၃။၂၅၇။

ဒိဗ္ဗယသပဋိဗာဟက (တိ) [ဒိဗ္ဗယသ + ပဋိဗာ-
ဟက] နတ်၌ဖြစ်သော အမြဲအရံကို တားမြစ်
တတ်သော (မစ္ဆရိယ-စသော တရား)။ ဒိဗ္ဗ^၃
(၁၀)-ကြည့်။

ဒိဗ္ဗယောဂ (တိ) [ဒိဗ္ဗ+ယောဂ] ဗြဟ္မာပြည်၌
ဖြစ်သော၊ဗြဟ္မာ-ကိုယ်-ခန္ဓာ-အတ္တဘော
-၌ - ယှဉ် - ပါဝင် - သော(ဥဒ္ဓမ္မာဂိယ-
သံယောဇဉ် ၅-ပါး)။ ဒိဝိ ဘဝံ ဒိဗ္ဗံ၊ ဗြဟ္မတ္တ-
ဘာဝသညိတံ ခန္ဓပဉ္စကံ။ တတ္ထ သံယောဇန-
ကောတိ ဝုတ္တံ “ဒိဗ္ဗယောဂ (သံ၊ဌ၊၃၂)န္တိ
ပဉ္စ ဥဒ္ဓမ္မာဂိယသံယောဇနာနီ” (သံ၊ဌ၊၁။
၈၆)တိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၂။ (-သံ၊၁။၅၉။ မ၊
ဌ၊၄။၂၁၆-၇။ ထေရီ၊ဌ၊၂၃၀။ သာရတ္ထ၊၃။
၁၆၆။ မ၊ဋီ၊၂။၁၄၁။ မ၊ဋီ၊၃။၂၀၂။)

ဒိဗ္ဗရတနမယ (တိ) [ဒိဗ္ဗရတန + မယ] နတ်၌
ဖြစ်သော ရတနာဖြင့်- ပြီး- ပြုအပ်-သော
(ပလ္လင်-စသည်)။ ဒိဗ္ဗရတနမယေ ပလ္လင်္ကေ
နိသီဒိတွာ။ သံ၊ဌ၊၁။၂၉၃။

ဒိဗ္ဗရတိသမပ္ပိတ (တိ) [ဒိဗ္ဗရတိ+သမပ္ပိတ] နတ်
ပြည်၌ ဖြစ်သော မွေ့လျော်ဖွယ်နှင့် ပြည့်စုံ
သော၊သူ။ ဒိဗ္ဗရတိသမပ္ပိတာနံ ကိဋ္ဌန္တာနံ
ပါနဘောဇနေ သတိ သမ္ပုဿတိ။ အံ၊ဌ၊၂။
၃၄၉။

ဒိဗ္ဗရတ္တဝတ္ထဓရ (တိ) [ဒိဗ္ဗရတ္တဝတ္ထ + ဓရ + အ]
နတ်၌ဖြစ်သော နိမ္မိန်းသော အဝတ် အထည်
ကို- ဆောင်-ဝတ်ဆင်-သော၊သူ။ ဒိဗ္ဗရတ္တ-
ဝတ္ထဓရော....ဝိစရိတိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၄၀။

ဒိဗ္ဗရထဝရ (တိ) [ဒိဗ္ဗရထ+ဝရ] ကောင်းမြတ်
သော နတ်ရထား။ ဒိဗ္ဗရထဝရ မဘိရုယျ။
ဇာ၊ဌ၊၄။၁၀၂။

ဒိဗ္ဗရသ (ပု) [ဒိဗ္ဗ+ရသ] နတ်၌ဖြစ်သော (ကာ
မဂုဏ်) အရသာ။ ဒိဗ္ဗရသာနုဘုတွာ (ဇာ၊
၂။၂၀)တိ ဒိဗ္ဗေ ကာမဂုဏရသေ အနုဘဝိ-
တွာ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၁၇၂။

ဒိဗ္ဗရသပဋိဘာဂ (တိ) [ဒိဗ္ဗရသ+ပဋိဘာဂ] နတ်
၌ဖြစ်သော အရသာနှင့်တူသော၊ နတ်ဩဇာ
ကဲ့သို့ ချိုဆိမ့်သော (သရက်ပင်-စသည်)။
မဓရရသော ဒိဗ္ဗရသပဋိဘာဂေါ အစေတနော
အဓမ္မရက္ခောပိ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၉၂။

ဒိဗ္ဗရက္ခသဟဿပဋိမဏ္ဍိတ (တိ) [ဒိဗ္ဗရက္ခသဟ-
ဿ+ပဋိမဏ္ဍိတ] နတ်ပြည်၌ဖြစ်သော သစ်ပင်
တထောင်ဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော (နန္ဒန
ဥယျာဉ်-စသည်)။ ဒိဗ္ဗရက္ခသဟဿပဋိမဏ္ဍိတံ
နန္ဒနဝနံ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၇၂။ မ၊ဌ၊၁။၂၃၁။ အံ၊ဋီ၊
၂။၂၄၀။ (-မ၊ဋီ၊၁။၃၂၇။)

ဒိဗ္ဗရူပ (န) [ဒိဗ္ဗ+ရူပ] (၁) နတ်ရူပါရုံ၊ နတ်၌
ဖြစ်သော ရူပါရုံ၊ နတ်၏ရူပါရုံ။ (၂) နတ်၏
-အသွင် - ပုံပန်း - သဏ္ဌာန်။ (တိ) (၃)

နတ်၌ဖြစ်သော ရူပါရုံရှိသော။ (၁) ဘုရားတို့
ဗလဝန္ဓော ဒိဗ္ဗရူပသဒိသာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၅။
သာရတ္ထ၊၃။၂၉၃။ တန္တိသေဓေတွာ ဒိဗ္ဗရူပါနိ
ပဿတော အဘိဇ္ဇာသင်္ခါတာတဏှာဥပ္ပန္နာ။
ဝိမတိ၊၁။၈၁။ (-ဝဇီရ၊၅၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၉။
သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၃၃၃။) (၂) အထဒေဝပုတ္တော
မဋ္ဌကုဏ္ဍလိန္နပံ ပဋိသံဟရိတွာ အတ္တနော
ဒိဗ္ဗရူပေနော အဋ္ဌာသိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၃၀၇။
သောဟံ တဉ္စဏ္ဍမိနာ ဒိဗ္ဗရူပေန မမ သန္တိကေ
ဌိတံ ပဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၄၆။ (-ပေတ၊ဋ္ဌ၊
၂၀၁။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၂၄၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၂-
၃။) (တိ) (၃) ဧဝံ မနုဿာနံ ဒိဗ္ဗရူပတာ-
သမ္ပတ္တိပီတိ “အပ္ပတ္တာ ဒိဗ္ဗဝတ္ထ”န္တိ ဝတ္ထံ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၈။ သီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၂။

ဒိဗ္ဗရူပ (တိ) [ဒိဗ္ဗရူပ+အ] နတ်၌ဖြစ်သော
ရူပါရုံနှင့် တူသော နတ်၏ရူပါရုံနှင့်တူသော
(ရူပါရုံ-စသည်) ဒိဗ္ဗရူပ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၉)န္တိ
ဒိဗ္ဗရူပသဒိသံ ရူပံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၆။ (-ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၁။၄၉၅။)

ဒိဗ္ဗဝတ္ထဒါယိပုညာနုဘာဝစောဒိတ (တိ) [ဒိဗ္ဗ-
ဝတ္ထဒါယိ+ပုည+အာနုဘာဝ+ စောဒိတ]
နတ်ပြည်၌ဖြစ်သော အဝတ်အထည်ကို- ပေး-
-လှူ - ကြောင်း ဖြစ်သော ကောင်းမှု၏
အာနုဘော်သည်- တိုက်တွန်း - နှိုးဆော်-
အပ်သော။ ဒိဗ္ဗဝတ္ထဒါယိပုညာနုဘာဝစောဒိ-
တော “နနု တာတာ ထူလ”န္တိ အာဟ၊
အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၂။

ဒိဗ္ဗဝတ္ထဒါယိ (တိ) [ဒိဗ္ဗဝတ္ထ+ဒါ+ဏိ] နတ်ပြည်
၌ဖြစ်သော အဝတ်အထည်ကို- ပေး-လှူ-
ကြောင်းဖြစ်သော။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒိဗ္ဗဝတ္ထဓရ (တိ) [ဒိဗ္ဗဝတ္ထ+ဓရ+အ] နတ်ပြည်
၌ဖြစ်သော အဝတ်အထည်ကို - ဆောင် -
ဝတ်ဆင် - သော။ သူ။ ပေတော ဒိဗ္ဗဝတ္ထ-
ဓရော။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၂၁၆။

ဒိဗ္ဗဝတ္ထနိဝတ္ထ (တိ) [ဒိဗ္ဗဝတ္ထ+နိဝတ္ထ] နတ်ပြည်၌
ဖြစ်သော အဝတ်အထည်ကို ဝတ်ဆင်သော။
သူ။ သော ဒိဗ္ဗဝတ္ထနိဝတ္ထော ဒိဗ္ဗဝရဒုက္ခ-
လုတ္တရာသင်္ဂေါ ဒိဗ္ဗဝေဌနဝေဌိတော ဒိဗ္ဗာ-
ဘရဏဂန္ဓမာလာဓရော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၉။ (-
၂၉။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၆။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၄၃၊၄၆။)

ဒိဗ္ဗဝတ္ထဘရဏာလင်္ကာရ (တိ) [ဒိဗ္ဗဝတ္ထဘရ-
ဏ+အလင်္ကာရ] နတ်ဝတ်တန်ဆာဟူသော
အဆင်တန်ဆာ- ရှိ- ကို ဝတ်ဆင်ထား -
သော။ သူ။ တံ ပေတိ* ပီဏိန္ဒြိယံ ပရိသုဒ္ဓဆဝိ-
ဝဏ္ဏံ ဒိဗ္ဗဝတ္ထဘရဏာလင်္ကာရံ။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊
၆၅။

ဒိဗ္ဗဝရဒုက္ခလုတ္တရာသင်္ဂ (တိ) [ဒိဗ္ဗဝရဒုက္ခလ +
ဥတ္တရာသင်္ဂ] နတ်၌ဖြစ်သော ကောင်းမြတ်
သော ဘွဲ့ဖြူပုဆိုး အပေါ်ရုံရှိသော။ သူ။ ဒိဗ္ဗ-
ဝတ္ထနိဝတ္ထ-ကြည့်။

ဒိဗ္ဗဝဿသဟဿ (န) [ဒိဗ္ဗ+ဝဿသဟဿ] နတ်တို့
၏(အရေအတွက်အားဖြင့်) အနှစ်တထောင်၊
နတ်သက်တထောင်။ (လူတို့၏ အနှစ်တရာ
သည် တာဝတိံသာနတ်တို့၏ တနေ့တညဉ့်၊
ယင်း-နေ့ညဉ့် သုံးဆယ်သည် တလ၊ ယင်း-
လဖြင့် ၁၂-လသည် တနှစ်၊ ယင်း-နှစ်ဖြင့်
နတ်တို့၏ နှစ်ပေါင်းတထောင်သည် အသက်
တမ်းပမာဏဖြစ်၏။ နတ်သက်တမ်းနှစ်ပေါင်း
တထောင်သည် လူတို့၏ နှစ်အရေအတွက်
အားဖြင့် အနှစ် သုံးကုဋေ ခြောက်သန်း ဖြစ်
သည်။) တေန သံဝစ္ဆရေန ဒိဗ္ဗဝဿသဟဿံ
အာယုပ္ပမာဏံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၁။ (-ဝိဘာဝိနီ၊
၁၆၆။)

ဒိဗ္ဗဝါဒ (ပု) [ဒိဗ္ဗ + ဝါဒ] နတ်၌ဖြစ်သော တီး
မှုတ်ခြင်း၊ နတ်တီးလုံးသွား။ ဝါဒေသုံ ဒိဗ္ဗ-
ဝါဒေဟိ ဂီတာ ဝါကျာဒီဟိ ဝါဒေသုံ လဒ္ဒါ-
နုရူပတော ဝဇ္ဇေသုံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၇။

ဒိဗ္ဗဝိဇ္ဇာဗိဇ္ဇာနိက္ခမ (ပု) [ဒိဗ္ဗဝိဇ္ဇာဗိဇ္ဇာနိ+ဥက္ခမ]
နတ်၌ဖြစ်သော စာမရိသားမြီးယပ်ကို -

မြောက်ကိုင်-ချီမ-ခြင်း။ ဒိဗ္ဗဝိဌဗီဇနုက္ခေ-
ပေါပိ။ အံ၊ဌ၊၁။၇၉။

ဒိဗ္ဗဝိဘဝါနုရူပ (တိ) [ဒိဗ္ဗဝိဘဝ+အနုရူပ] နတ်
စည်းစိမ်အား - သင့်လျော် - လျှောက်ပတ်
-သော။ ဒိဗ္ဗဝိဘဝါနုရူပ မဟာဒါနံ ဒတွာ။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၂၀၂။

ဒိဗ္ဗဝိဘူတိ (တိ) [ဒိဗ္ဗာ+ဝိဘူတိ] နတ်၌ဖြစ်သော
- ပြည့်စုံခြင်း-တန်ခိုး- အာနုဘော်-ကြီး
ခြင်း။ ဣဒ္ဓိန္ဒြိယမိဒ္ဓိ* ဒိဗ္ဗဝိဘူတိန္ဒြိယ အတ္ထော။
ဝိမာန၊ဌ။၂၀၃။

ဒိဗ္ဗဝိမာန (ပု၊န) [ဒိဗ္ဗ+ဝိမာန] နတ်၌ဖြစ်သော
-ဗိမာန်-ဘုံဆောင်၊ နတ် - ဗိမာန် - ဘုံ
ဆောင်။ ဂေဟမိဒ္ဓိ ဒိဗ္ဗဝိမာနမိဝ ကာရေသိ။
အပါ၊ဌ။၂။၁။ (-၁၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၁။ ဇာ၊ဌ။
၃။၂၀၅။ ဇာ၊ဌ။၅။၉၅။) ဒိဗ္ဗဥယျာန-လည်း
ကြည့်။

ဒိဗ္ဗဝိမာနကပ္ပ (တိ) [ဒိဗ္ဗဝိမာန+ကပ္ပ] နတ်-
ဗိမာန်- ဘုံဆောင် - နှင့် တူသော။ တိဏ္ဍိ
ဥတုနံ အနုစ္ဆဝိကာ ဒိဗ္ဗဝိမာနကပ္ပိ တယော
နိဝါသပါသာဒါ။ ဇာ၊ဌ။၅။၅၃။

ဝိဗ္ဗဝိဟာရ (ပု) [ဒိဗ္ဗ+ဝိဟာရ] (၁) နတ်ပြည်
-ဗြဟ္မာ့ပြည်-၌ဖြစ်သော - နေခြင်း - နေ
ကြောင်း။ (၂) နတ်ပြည်-ဗြဟ္မာ့ပြည်-၌
ဖြစ်သော အာနုဘော်အကျိုးငှါ ဖြစ်တတ်
သော-နေခြင်း-နေကြောင်း။ (၃) (အဘိ
ညာဉ်သို့ ရှေးရှုဆောင်ခြင်းဖြင့်) -ကြီးကျယ်
-အံ့ဘယ်ကောင်း -သော ဖြစ်ခြင်းရှိသော
-နေခြင်း-နေကြောင်း၊ (က) မဟဂ္ဂုတ်
ဈာန်-လောကီသမာပတ်-ဂ-ပါး။ (ခ) ရူပါ-
ဝစရ-ဈာန်-သမာပတ်-၄-ပါး။ (၄) နတ်
-ဗြဟ္မာ-၏ အဖြစ်ကို ဆောင်တတ်သော -
နေခြင်း-နေကြောင်း၊ (က) မဟဂ္ဂုတ်-
ဈာန်-သမာပတ်။ (ခ) ရူပါဝစရ-ဈာန်-
သမာပတ်။ (၅) ဒိဗ္ဗဝိဟာရ ဇနပုဒ်။

(၁),(၂),(၃) (က) ရူပါရူပဒေဝေသု
ဒိဗ္ဗဝိဟာရဘူတေသု ရူပါရူပဇ္ဈာနေသု။ ဥဒါ-
န၊ဌ။၉၅။ လောကီသမာပတ္တိ ရူပါဝစရာ
အရူပါဝစရာ ဒိဗ္ဗဝိဟာရော။ နေတ္ထိ၊ဌ။၁။၂။
ဝိဟာရဏံ၊ ဝိဟာရတိ ဧတေနာတံ ဝါ ဝိဟာရော၊
....ဒိဝိ ဘဝေါ ဒိဗ္ဗော၊ တတ္ထ ဗဟုလပ္ပဝတ္တိယာ
ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇာဒိ ဒေဝလောကေ ဘဝေါတိ
အတ္ထော။ တတ္ထ ယော ဒိဗ္ဗာနုဘာဝေါ၊ တ-
ဒတ္တာယ သံဝတ္တတိတံ ဝါ ဒိဗ္ဗော၊ အဘိညာဘိ-
နိဟာရဝသေန မဟာဂတိကတ္တာ ဝါ ဒိဗ္ဗော၊
ဒိဗ္ဗော စ သော ဝိဟာရော စာတံ ဒိဗ္ဗဝိဟာ-
ရော။ စတသော ရူပါဝစရသမာပတ္တိယော။
အာရပ္ပသမာပတ္တိယောပိ ဧတ္ထေဝ သင်္ဂဟံ
ဂစ္ဆန္တိ။ မ၊ဋီ၊၁။၄၄။ သံ၊ဋီ၊၁။၄၀။ အံ၊ဋီ၊
၁။၃၈။ (-သာရတ္ထ၊၁။၂၀၃။ ဝိမတိ၊၁။၄၁။
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၇၆။)

(ခ) ဒိဗ္ဗဝိဟာရော စတ္တာရိ ဈာနာနိ။
ပေဋကော။၂၆၀။ ဒိဗ္ဗဝိဟာရဝသေန ပဋိ-
လဒ္ဓတ္တာ (ဝိ၊ဌ၊၁။၁၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၇)တံ
ဒိဗ္ဗဝိဟာရသင်္ခါတာနံ စတုန္နံ ဈာနာနံ
(ဘူမိနံ) ဝသေန ပဋိလဒ္ဓတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၁။
၃၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၇။ ရူပါဝစရသမာပတ္တိ-
ယော ဒိဗ္ဗဝိဟာရော။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၂၆၆။ (-
အဘိ၊ဌ၊၁။၁၇၃။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။၅၄။ ဥဒါန၊ဌ။၂၄၊၁၀၁။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။
၁၃၇၊၁၉၇။ ထေရ၊ဌ၊၁။၁၅၊၃၁၊၁၄၁။
မဟာနိ၊ဌ။၃၃၀။ နေတ္ထိ၊ဌ။၁၇၁။ သာရတ္ထ၊
၁။၂၀၃၊၃၁၃။ ဝိမတိ၊၁။၈၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၀၈၊
၂၈၈။ မ၊ဋီ၊၁။၁၂၃။ မ၊ဋီ၊၃။၄၁၅။ အံ၊ဋီ၊၂။
၁၅၉။ မူလဋီ၊၁။၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၃၆၊
၂၅၇။ နေတ္ထိ၊ဋီ။၉၇။)

(၄) (က) ဝိဟာရတိ ပဝတ္တတိ ဧတေန၊
ဝိဟာရဏဉ္စာတံ ဝိဟာရော၊ ဒိဗ္ဗဘာဝါဝဟော
ဝိဟာရော ဒိဗ္ဗဝိဟာရော၊ မဟဂ္ဂုတဇ္ဈာနာနိ။
ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၀၈။ (-သာရတ္ထ၊၁။၂၀၃။ သီ၊ဋီ၊
သစ်၊၂။၃။) (ခ) စတ္တာရိ ရူပါဝစရဇ္ဈာနာနိ

ဒိဗ္ဗဘာဝါဝဟတ္တာ ဒိဗ္ဗဝိဟာရ နာမ ဟောန္တိ။
အံ၊ဋီ၊၂။၁၅၉။ (၅) ဒိဗ္ဗဝိဟာရဝါသိ-ကြည့်။

ဒိဗ္ဗဝိဟာရပရိယာပန (တိ) [ဒိဗ္ဗဝိဟာရ + ပရိ-
ယာပန] ဒိဗ္ဗဝိဟာရ(ရူပါဝစရစတုတ္ထဈာန်) တွင် -
အကျုံးဝင် - ပါဝင် - သော။ ဒိဗ္ဗဝိဟာရသန္နိ-
သိတ (က),(ခ)-ကြည့်။

ဒိဗ္ဗဝိဟာရဗဟုလ (တိ) [ဒိဗ္ဗဝိဟာရ+ဗဟုလ]
များသောဒိဗ္ဗဝိဟာရ(ရူပါဝစရစတုတ္ထဈာန်)
ရှိသော။ သူ။ ပြာဟ္မဏော နာမ အဂ္ဂသေဋ္ဌ-
ဝရပဝရဒိဗ္ဗဝိဟာရဗဟုလော။ မိလိန္ဒ။၂၂၀။

ဒိဗ္ဗဝိဟာရဝါသိ (တိ) [ဒိဗ္ဗဝိဟာရ+ဝသ+ဏီ]
ဒိဗ္ဗဝိဟာရဇနပုဒ်၌ နေသော။ သူ။ ဒိဗ္ဗဝိဟာရ-
ဝါသိ သုမတ္ထေရော တာဝ အာဟ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၃၂၇ (က၊မူ-ကွဲ)။ ဒိဝိဝိဟာရဝါသိ-နှင့်
ယှဉ်ကြည့်။

ဒိဗ္ဗဝိဟာရသန္နိဿယ (ပု) [ဒိဗ္ဗဝိဟာရ+သန္နိ-
ဿယ] (ခ) ဒိဗ္ဗဝိဟာရ (ရူပါဝစရ စတုတ္ထ-
ဈာန်)ဟူသော-မှီရာ-အမှီသဟဲ။ (တိ)(၂)
ဒိဗ္ဗဝိဟာရ ဟူသော - မှီရာ - အမှီသဟဲ-ရှိ
သော။ (ခ)ဒိဗ္ဗဝိဟာရသန္နိဿယန လဒ္ဓတ္တာ
ဝါ ဒိဗ္ဗ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၆၆။ (-မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၆၇။
သံ၊ဋီ၊၂။၂၇၁။) (တိ) (၂) “ဒိဗ္ဗဝိဟာ-
ရသန္နိဿယတာယာ”တိ ပါဠိ ပန ယ-
ထာဝုတ္တဒိဗ္ဗဝိဟာရ သန္နိဿယဝန္တတာယာတိ
အတ္ထော။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၅၂၇။

ဒိဗ္ဗဝိဟာရသန္နိဿယဝန္တ (တိ) [ဒိဗ္ဗဝိဟာရ-
သန္နိဿယ+ဝန္တ] ဒိဗ္ဗဝိဟာရဟူသော-မှီရာ
-အမှီသဟဲ-ရှိသော။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒိဗ္ဗဝိဟာရသန္နိသိတ (တိ) [ဒိဗ္ဗဝိဟာရ+သန္နိ-
သိတ] ဒိဗ္ဗဝိဟာရကို မှီသော၊ (က) ပါဒ-
က (အခြေခံ ရူပါဝစရ စတုတ္ထ)ဈာန်ကို မှီ
သော။ (ခ) ရူပါဝစရဈာန် ၄-ပါးတွင် -
အကျုံးဝင် - ပါဝင်-သော စတုတ္ထဈာန်ကို
မှီသော (ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်)။

ဇာတိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၃၂-ပ-မ-ဗ-သ-စ

(က) ဒိဗ္ဗဝိဟာရသန္နိသိတတ္တာ (နေတ္တိ၊
ဋ္ဌ၊၁၇၁)တိ ရူပါဝစရစတုတ္ထဈာန်နိဿယ-
ပစ္စယေန နိဗ္ဗတ္တတ္တာ၊ တေန ဒိဗ္ဗနိဿိတံ
“ဒိဗ္ဗ”န္တိ ဒေသေတိ။ နေတ္တိ၊ဋီ၊၉၇။

(ခ) ဒိဗ္ဗဝိဟာရသန္နိသိတတ္တာ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၃၂)တိ ဣမိနာ အာသန္နကာရဏဘူတပါဒ-
ကဏ္ဍာနတော နိဗ္ဗတ္တန္တိ ဒိဗ္ဗဝိဟာရသန္နိသိ-
တတ္တာတိ ဣမဿ ဒိဗ္ဗဝိဟာရပရိယာပနံ
အတ္တနာ သမ္ပယုတ္တံ ရူပါဝစရစတုတ္ထဈာန်
နိဿယပစ္စယဘူတံ နိဿာယ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာ-
ဏဿ ပဝတ္တတ္တာတိပိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၁။
၈၁။

(က), (ခ) = အဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂမေန ဥက္ကံ-
သဂတံ ပါဒကဏ္ဍာနသင်္ခါတံ ဒိဗ္ဗဝိဟာရံ
သန္နိဿာယ ပဝတ္တတ္တာ၊ ဒိဗ္ဗဝိဟာရပရိယာ-
ပနံ ဝါ အတ္တနာ သမ္ပယုတ္တံ ရူပါဝစရ-
စတုတ္ထဈာန် နိဿာယ ပစ္စယဘူတံ သန္နိသိ-
တတ္တာတိ ဝေမေတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ သာ-
ရတ္ထ၊၁။၃၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၈။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။
၅၂၇။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀၊၃၁၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊
၁၇၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၉၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၃၀။
ဝဇီရ၊၅၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၈၃၊၈၅။)

ဒိဗ္ဗဝိဟာရဟေတုက (တိ) [ဒိဗ္ဗဝိဟာရ+ဟေတု
+က] ဒိဗ္ဗဝိဟာရ (မဟဂ္ဂုတ် - ဈာန်
- သမာပတ်) ဟူသော အကြောင်း -
ရှိသော (ဗြဟ္မာ့ပြည်စသည်)။ ဒိဗ္ဗဂဗ္ဘ-
ကြည့်။

ဒိဗ္ဗဝိဟာရဒိသဗုဒ္ဓကိစ္စသာဓက (တိ) [ဒိဗ္ဗဝိ-
ဟာရဒိသဗုဒ္ဓကိစ္စ+သာဓက] ဒိဗ္ဗဝိဟာရ-
အစရှိသော အလုံးစုံသော ဘုရားရှင်တို့၏ -
ပြုလုပ်ဖွယ်တာဝန် - အမှုကိစ္စ - ကို ပြီးစေ
တတ်သော(စတုတ္ထဈာန်စသည်)။ သဗ္ဗကိစ္စ-
သာဓကန္တိ ဒိဗ္ဗဝိဟာရဒိသဗုဒ္ဓကိစ္စသာဓကံ။
ဝိမတိ၊၁။၇၈။

ဒိဗ္ဗဝေဌနဓရ (တိ) [ဒိဗ္ဗဝေဌန+ဓရ+အ] နတ်
၌ဖြစ်သော - ဦးရစ် - ခေါင်းပေါင်း - ကို -
ဆောင် - ပေါင်း - သော။ သူ။ ကိရိဋ္ဌိတိ ဒိဗ္ဗ-
ဝေဌနဓရော။ ဇာ၊ဌ၊၅။၁၀။

ဒိဗ္ဗဝေဌနဝေဌိတ (တိ) [ဒိဗ္ဗဝေဌန+ဝေဌိတ] ရစ်
ပတ်အပ်သော နတ်၌ဖြစ်သော - ဦးရစ် -
ခေါင်းပေါင်း - ရှိသော၊ နတ်၌ဖြစ်သော -
ဦးရစ် - ခေါင်းပေါင်း - ကို - ရစ်ပတ်ထား -
သော။ သူ။ ဒိဗ္ဗဝတ္ထနိဝတ္ထ-ကြည့်။

ဒိဗ္ဗသင်္ခလိကာ (ထိ) [ဒိဗ္ဗာ+သင်္ခလိကာ] နတ်၌
ဖြစ်သော သံခြေကျဉ်း၊ နတ်သံခြေကျဉ်း၊
နတ် - သံကွင်း - သံကြိုး။ ပါဒါ န ဝဟန္တိ
ဒိဗ္ဗသင်္ခလိကာ ဝိယ ဗဇ္ဈန္တိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၈။
မ၊ဌ၊၄။၁၂၉။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၇။ မ၊ဌ၊၃။၃၃၇။

ဒိဗ္ဗသင်္ဂီတ (န) [ဒိဗ္ဗ+သင်္ဂီတ] နတ်တို့၏ သံပြိုင်
သီချင်းဆိုသံ။ ပတ္တနာဌိသဟဿဿ သဒ္ဓေါ
ဒိဗ္ဗသင်္ဂီတံ ဝိယ ပဉ္စဂီတတူရိယသောသော
ဝိယ စ ပဝတ္တတိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂၄၉။ ဒိဗ္ဗသင်္ဂီ-
တေသု ပဝတ္တေန္တေသု။ အပါ၊ဌ၊၁။၁၅။ (-
ဇာ၊ဌ၊၁။၈၂။)

ဒိဗ္ဗသင်္ဂီတိ (ထိ) [ဒိဗ္ဗ+သင်္ဂီတိ] (၁) နတ်တို့၏
သံပြိုင်သီချင်းဆိုခြင်း။ (၂) နတ်တို့၏ သံပြိုင်
သီချင်းဆိုသံ။ ဒိဗ္ဗသင်္ဂီတိဝတ္ထနကာလော
ဝိယ အဟောသိ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၆၀။ အပါ၊ဌ၊
၁။၄၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ၊၁။၁၇၉။ နာနာသကုဏာနံ
ဝဿန္တာနံ သဒ္ဓါ ဒိဗ္ဗသင်္ဂီတိယော ဝိယ
သုယျရေ။ ဇာ၊ဌ၊၇။၃၀၃။

ဒိဗ္ဗသညိ (တိ) [ဒိဗ္ဗသညာ+ညိ] နတ်ဟူသော
အမှတ် 'သညာ' ရှိသော။ သူ။ ဒိဗ္ဗာဓိဝတ္ထ-
ကြည့်။

ဒိဗ္ဗသဒိသ (တိ) [ဒိဗ္ဗ+သဒိသ။(ဒိဗ္ဗသဒ္ဓက-သံ)]
(၁)နတ်၌ဖြစ်သောပသာဒစက္ခုနှင့်တူသော၊
နတ်မျက်စိနှင့်တူသော။ (၂) နတ်၌ဖြစ်သော
နားနှင့်တူသော၊ နတ်နားနှင့်တူသော။ (၃)

နတ်၌ ဖြစ်သော အာနုဘော်နှင့်တူသော။(၄)
နတ်၌ဖြစ်သော အာရုံနှင့်တူသော။ (၅) နတ်
ပြည်နှင့်တူသော။(၁)ဒိဗ္ဗ(၁)(က)-ကြည့်။
(၂) ဒိဗ္ဗ(၁)(ခ)-ကြည့်။ (၃) ဒိဗ္ဗသဒိသေ-
ဟိ အာနုဘာဝေဟိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၉၄။ မ၊ဌ၊၃။
၃၅၅။ (၄) ဒိဗ္ဗသဒိသေသုပိ အာရမ္မဏေသု။
မ၊ဌ၊၃။၂၅၀။ (၅) ဒိဗ္ဗ (တိ) (၃), (၄)-
ကြည့်။

ဒိဗ္ဗသဒိသဉာဏစက္ခုက (တိ) [ဒိဗ္ဗသဒိသ+ဉာဏ-
စက္ခု+က] နတ်မျက်စိနှင့်တူသော ဉာဏ်
မျက်စိရှိသော။ သူ။ ဒိဗ္ဗစက္ခုက (က), (ခ)-
ကြည့်။

ဒိဗ္ဗသမိဒ္ဓိ (ထိ) [ဒိဗ္ဗာ+သမိဒ္ဓိ] နတ်ပြည်၌ဖြစ်
သော - ပြည့်စုံခြင်း - ပြည့်စုံသောအကျိုး။
ဒိဗ္ဗသမိဒ္ဓိယာ ဥပ္ပဇ္ဇနဌာနေ ဣမသ္မိံ ဒေဝ-
လောကေ။ ဝိမာန၊ဌ၊၂၈၅။

ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ဒိဗ္ဗာ=ဒိဗ္ဗ+သမ္ပတ္တိ] (က)
နတ်၌ဖြစ်သောစည်းစိမ်။ (ခ) နတ်တို့၏စည်း
စိမ်၊ နတ်စည်းစိမ်။ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိ-အံ၊ဌ၊၁။
၃၇၃။ မ၊ဌ၊၁။၃၈၆။ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိယော-
ဝိမာန၊ဌ၊၂၉။ ပေတ၊ဌ၊၁။၃၄။ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိ-
မ၊ဌ၊၁။၉၄။ သာရတ္ထ၊၃။၁၉၄။ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိ-
ယော - အပါ၊ဌ၊၂။၁၁၀။ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိယာ
(တ၊ဇ)- သံ၊ဌ၊၁။၃၀၃။ နေတ္ထိ၊ဌ၊၁။၃၂။
ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိဟိ-အံ၊ဌ၊၂။၁၀၀။ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိယာ
(ဆ၊ဇ)-အံ၊ဌ၊၁။၁၄၄။ မ၊ဌ၊၃။၃၇၀။ ဒိဗ္ဗ-
သမ္ပတ္တိယံ-ဝိမာန၊ဌ၊၁။၁၁၉။

ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိပဋိဗာဟက (တိ) [ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိ+ပဋိ-
ဗာဟက] နတ်စည်းစိမ်ကို တားမြစ်တတ်
သော(မစ္ဆရိယ-စသောတရား)။ ဒိဗ္ဗ(၁၀)-
ကြည့်။

ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိလာဘီ (တိ) [ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိ + လာဘ+
ဏီ] နတ်စည်းစိမ်ကိုရ - လေ့ရှိ - သော။ သူ။
ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိလာဘိနော ဇာတာ။ ဇာ၊ဌ၊၅။
၁၃၁။

ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိလောကုတ္တရာသုခါဝဟ (တိ) [ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိလောကုတ္တရာသုခ+အာဝဟ] နတ်စည်းစိမ် (နှင့်) လောကုတ္တရာချမ်းသာကို ဆောင်တတ်သော (တရားဒေသနာ-စသည်)။ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိလောကုတ္တရာသုခါဝဟ မမ ဒေသနံ သုဏန္တိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၄၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၉။

ဒိဗ္ဗသမ္ပဿ (ပု) [ဒိဗ္ဗ + သမ္ပဿ] နတ်တို့၏ (ကိုယ်နှင့်) - တွေ - ထိ - မှ ‘ဖောဠဗ္ဗာရုံ’။ ဒိဗ္ဗသမ္ပဿ ဖရာပေတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၉၉။ (- ၄၇၆။)

ဒိဗ္ဗသရ (ပု၊န) [ဒိဗ္ဗ+သရ] နတ်ရေကန်။ “ပေါက္ခရဏိ” တိ လဒ္ဓနာမံ ဒိဗ္ဗသရံ ဇလဝိဟာရရတိယာ အနုပဝိသတိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊ ၃၇။

ဒိဗ္ဗသုခ (န) [ဒိဗ္ဗ+သုခ] နတ်၌ဖြစ်သော ချမ်းသာ၊ နတ်ချမ်းသာ။ ဒိဗ္ဗသုခံ အနုဘဝိ။ အပါ၊၁။၈၃၊၈၈။ (-ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၇၉။)

ဒိဗ္ဗသုခပ္ပဋိသံဝေဒီ (တိ) [ဒိဗ္ဗသုခ+ပဋိသံဝေဒီ] နတ်ချမ်းသာကို ခံစားလေ့ရှိသော၊ သူ။ ဧဝံ သုခဒုက္ခပ္ပဋိသံဝေဒီတိ ဧဝံ ဒိဗ္ဗသုခပ္ပဋိသံဝေဒီ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၉။ (-ဣတိဝုတ်၊ ၅။၂၉၉။)

ဒိဗ္ဗသုခသမပ္ပိတ (တိ) [ဒိဗ္ဗသုခ+သမပ္ပိတ] နတ်၌ ဖြစ်သော ချမ်းသာနှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ တေ ဒေဝလောကေ တာ ဒေဝတာ ဟုတာ ဒိဗ္ဗသုခသမပ္ပိတာ ဣန္ဒြိယာနိ ပရိစာရေန္တိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂။ (-၁၃၈။)

ဒိဗ္ဗသုခဘောဇန (န) [ဒိဗ္ဗ + သုခဘောဇန] နတ်၌ဖြစ်သော သုခဘောဇန၊ နတ်သုခ၊ နတ်ဘောဇန။ ယင်း-အကြောင်း(ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၄၀၇—၄၄၀)-ကြည့်။ ဒိဗ္ဗသုခဘောဇနံ ဘုဉ္ဇိတော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၅။

ဒိဗ္ဗသုခဟာရ (တိ) [ဒိဗ္ဗ+သုခ+အာဟာရ] နတ်သုခဘောဇနဟူသော အစာ ‘အာဟာရ’ ရှိသော၊ သူ။ ဧဝမာဟာရေတိ ဒိဗ္ဗသုခဟာရေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၉။

ဒိဗ္ဗသေတစ္ဆတ္တ (န) [ဒိဗ္ဗ+သေတစ္ဆတ္တ] နတ်၌ ဖြစ်သော ထီးဖြူ၊ နတ်ထီးဖြူ။ သေတမ္ပိ ဆတ္တေ အနုဓာရိယမာနေတိ ဒိဗ္ဗသေတစ္ဆတ္တေ အနုဓာရိယမာနမ္ပိ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀။ (-၄၃။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၃၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၂။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၂၃၅၊ ၃၀၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။)

ဒိဗ္ဗသေတစ္ဆတ္တဓာရဏ (န) [ဒိဗ္ဗသေတစ္ဆတ္တ+ဓာရဏ] နတ်ထီးဖြူကို - ဆောင်း - မိုးကာ - ခြင်း။ ဒိဗ္ဗသေတစ္ဆတ္တဓာရဏမ္ပိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၉။

ဒိဗ္ဗသောတ (န) [ဒိဗ္ဗ+သောတ။ (ဒိဝျသျော-တ-သံ)] (၁) နတ်၌ ဖြစ်သော ပသာဒသောတ (မံသသောတ)။ (၂) နတ်၌ဖြစ်သော ပသာဒသောတနှင့်တူသော အဘိညာဉ်ဉာဏ်။ (၃) နတ်တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော မံသသောတနှင့် တူသော အဘိညာဉ်ဉာဏ်။ (၄) ဒိဗ္ဗဝိဟာရ (ပါဒကဈာန်=ရူပါဝစရစတုတ္ထဈာန်) ကို မှီသော ပသာဒသောတနှင့် တူသော အဘိညာဉ်ဉာဏ်။ (၅) ဒိဗ္ဗဝိဟာရ (ရူပါဝစရဈာန် ၄-ပါး) တွင် - အကျုံးဝင် - ပါဝင် - သော စတုတ္ထဈာန်ကို မှီသော ပသာဒသောတနှင့် တူသော အဘိညာဉ်ဉာဏ်၊ ဒိဗ္ဗသောတအဘိညာဉ်ဉာဏ် (ဉာဏသောတ)။

(၁) ဒိဝိ ဘဝန္တိ ဒိဗ္ဗံ၊ ဒိဗ္ဗဉ္စ တံ သောတဉ္စာတိ ဒိဗ္ဗသောတံ၊ ဒေဝါနံ ပသာဒသောတံ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၅၂၆။

(၂), (၃), (၄), (၅) ဒိဗ္ဗသောတဉ္စ ပါပုဏိ (ထေရ။၂၈၂) န္တိ ဒိဗ္ဗသောတဉ္စာဉ္စ ပဋိလတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၄။ ဒိဗ္ဗာနံ သော-

တသဒိသတာယ၊ ဒိဗ္ဗဝိဟာရသန္နိဿိတတာယ
 စ ဒိဗ္ဗဉ္စ တံ သောတဉ္စာတိ ဒိဗ္ဗသောတံ။
 ဝိဘာဝိနီ။ ၂၆၇။ (-အဘိ၊က။၁၉၁-၂။ ဝိ၊
 ဌ၊၂။၈၆။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၈၂။ မ၊ဌ၊
 ၁။၃၉။ သံ၊ဌ၊၁။၁၉၅၊ ၂၆၂။ အဘိ၊ဌ၊၃။
 ၁၇၄။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၃၁၄။ သာရတ္ထ၊၁။၁၈။)
 ဒိဗ္ဗံ (၁) (ဂ)-နှင့် ဒိဗ္ဗဝိဟာရသန္နိဿိတ
 (က),(ခ)-တို့နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဒိဗ္ဗသောတက (တိ) [ဒိဗ္ဗသောတ+က] ဒိဗ္ဗ-
 သောတအဘိညာဉ်ဉာဏ်ရှိသော၊ သူ။ ဗုဒ္ဓေါပိ
 ဒိဗ္ဗသောတကော၊ အဟမ္မိ ဒိဗ္ဗသောတကော။
 ဣတိဝုတ်၊ဌ။ ၂၆၆။

ဒိဗ္ဗသောတကထာ (ထိ) [ဒိဗ္ဗသောတ+ကထာ]
 ဒိဗ္ဗသောတ အဘိညာဉ်နှင့်-စပ်သွယ်-ပတ်
 သက် - သော စကား။ အဘိဓမ္မပိဋက၊
 ကထာဝတ္ထုပါဠိ၊ ၃-ဝဂ်၊ ၂၈-ကထာ။ အဘိ၊
 က။၁၉၁-၂။ ဣဒါနိ ဒိဗ္ဗသောတကထာ နာမ
 ဟောတိ။ အဘိ၊ဌ၊၃။၁၇၄။

ဒိဗ္ဗသောတစတုတ္ထ (န) [ဒိဗ္ဗသောတ+စတုတ္ထ]
 (က) ဒိဗ္ဗသောတအဘိညာဉ်၌ဖြစ်သော ရူပါ-
 ဝစရစတုတ္ထဈာန်။ (ခ) ဒိဗ္ဗသောတအဘိ-
 ညာဉ်နှင့် ယှဉ်သော ရူပါဝစရစတုတ္ထဈာန်။
 ဒိဗ္ဗသောတစတုတ္ထံ သဒ္ဓိ အာရဗ္ဘ ပဝတ္တတ္တာ
 ကေန္တပရိတ္တာရမ္မဏမေဝ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၄၄၀။
 (-၄၃၉၊၄၄၅။)

ဒိဗ္ဗသောတဉာဏ (န) [ဒိဗ္ဗသောတ+ဉာဏ] ဒိဗ္ဗ-
 သောတ အဘိညာဉ်ဉာဏ်၊ နတ်၌ဖြစ်သော
 ပသာဒသောတနှင့် တူသော အဘိညာဉ်
 ဉာဏ်။ ဒုတိယံ ဒိဗ္ဗသောတဉာဏံ ဥဒ္ဓိဋ္ဌံ။ ပဋိ-
 သံ၊ဌ၊၁။၄၆။ (-ထေရ၊ဌ၊၂။၈၄။ ဒီ၊ဌ၊၁။
 ၃၃၉။ သီ၊ဌ၊သစ်၊၂။၃၃၃။ အံ၊ဌ၊၃။၁၃၇။
 အနုဋီ၊၂။၁၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ၊၂။၄၂။)

ဒိဗ္ဗသောတဉာဏစတုတ္ထ (န) [ဒိဗ္ဗသောတဉာဏ
 +စတုတ္ထ] (က) ဒိဗ္ဗသောတအဘိညာဉ်ဉာဏ်

၌ဖြစ်သော ရူပါဝစရစတုတ္ထဈာန်။ (ခ) ဒိဗ္ဗ-
 သောတအဘိညာဉ်ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော ရူပါ-
 ဝစရစတုတ္ထဈာန်။ ဒိဗ္ဗသောတဉာဏစတုတ္ထံ
 သဒ္ဓါရမ္မဏတ္တာ ပရိတ္တာရမ္မဏံ။ အဘိ၊ဌ၊၂။
 ၃၅၆။

ဒိဗ္ဗသောတဉာဏလာဘီ (တိ) [ဒိဗ္ဗသောတဉာဏ
 +လာဘ+ဏီ] ဒိဗ္ဗသောတအဘိညာဉ်ဉာဏ်
 ကို ရ - လေ့ရှိ - သော၊ သူ။ အပ္ပနာစိတ္တဿ
 ဥပ္ပတ္တိတော ပဘုတိ ဒိဗ္ဗသောတဉာဏလာဘီ
 နာမဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ၊၂။၃၉။

ဒိဗ္ဗသောတဉာဏာနုပရိဝတ္တိ (တိ) [ဒိဗ္ဗသောတ-
 ဉာဏ+အနုပရိဝတ္တိ] ဒိဗ္ဗသောတအဘိညာဉ်
 ဉာဏ်သို့ အစဉ်လိုက်သော ဖြစ်ခြင်းရှိသော။
 သမာဓိဿ ဒိဗ္ဗသောတဉာဏာနုပရိဝတ္တိတာ-
 ယ။ နေတ္ထိ၊ဌ။၇၂။ (-နေတ္ထိ၊ဝိ။၁၀၄-၂။)

ဒိဗ္ဗသောတဓာတု (ထိ၊ပု) [ဒိဗ္ဗသောတ+ဓာတု]
 ဒိဗ္ဗသောတဓာတ်၊ ဒိဗ္ဗသောတအဘိညာဉ်။
 ဒိဗ္ဗသောတဓာတုယာ ဉာဏံ။ အဘိ၊ဌ၊၂။
 ၄၀၃။ (-မိလိန္ဒ။၃၄၀။ အဘိ၊ဌ၊၃။၄၄၃။
 ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၃၁၃။)

ဒိဗ္ဗသောတသမာပန္န (တိ) [ဒိဗ္ဗသောတ+သမာ-
 ပန္န] ဒိဗ္ဗသောတအဘိညာဉ်သို့ ကောင်းစွာ
 ရောက်သော၊ ဒိဗ္ဗသောတအဘိညာဉ်ကို ဝင်
 စားသော၊ သူ။ ဒိဗ္ဗသောတသမာပန္နာ၊ တေ-
 သံ အညတရော အဟံ။ အပါ၊၂။၉၉။

ဒိဗ္ဗဟံသ (ပု) [ဒိဗ္ဗ + ဟံသ] နတ်ဟင်္သာငှက်။
 ဒိဗ္ဗဟံသာ(အပါ၊၁။၄) ဒေဝတာဟံသာ ပက္ခ-
 ဇရေ သဒ္ဓိ ကရေန္တု။ အပါ၊ဌ၊၁။၁၂၂။
 (-ဇာ၊ဌ၊၄။၄၇၀။)

ဒိဗ္ဗဟေတုက (ပု) [ဒိဗ္ဗ+ဟေတု+က] နတ်၌
 ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း။ တေန ဒိဗ္ဗဟေတု-
 ကတ္တာ ဒိဗ္ဗန္တိ ဝုတ္တံ။ နေတ္ထိ၊ဌ။၉၇။

ဒိဗ္ဗာဂဒ (ပု) [ဒိဗ္ဗ + အဂဒ] နတ်၌ဖြစ်သော
 ဆေး၊ နတ်ဆေး။ တေန ဟေသ မဟာနု-

ဘာဝေါ ဘိသက္ကော ဒိဗ္ဗာဂဒေန သပ္ပေ ဝိယ သဗ္ဗပရပုဝါဒိနော သဒေဝကဉ္စ လောကံ အဘိဘဝတိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၆၆။ အံ၊ဌ၊၁။၈၆။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁၉၆။ ဥဒါန၊ဌ၊၁။၁၁၆။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ၊၁။၁၄၇၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ၊၂။ မဟာနိ၊ဌ၊ ၁၅၉။ စူဠနိ၊ဌ၊၆၃။

ဒိဗ္ဗာဓိဝတ္ထ (တိ) [ဒိဗ္ဗ+အဓိဝတ္ထ] နတ်တို့သည် -လွှမ်းမိုး-အုပ်စိုး-၍ နေအပ်သော (သစ် ပင်-စသည်)။ လောကီယာ ဟိ ဒိဗ္ဗာဓိဝတ္ထာ- တိ ဝါ မညမာနာ တေသုယေဝ ဝါ ဒိဗ္ဗသညိ- နော။ မ၊ဌ၊၁။၁၂၃။

ဒိဗ္ဗာနုဘာဝ (ပု) [ဒိဗ္ဗ+အာနုဘာဝ] (၁)(က) နတ်၌ ဖြစ်သော - အာနုဘော် - စွမ်းရည် သတ္တိ။ (ခ) နတ်တို့၏-အာနုဘော်-စွမ်း ရည်သတ္တိ။ (တိ) (၂)(က) နတ်၌ဖြစ်သော - အာနုဘော် - စွမ်းရည်သတ္တိ - ရှိသော။ (ခ) နတ်တို့၏-အာနုဘော် - စွမ်းရည်သတ္တိ -ရှိသော။ (၁) ဒိဗ္ဗာနုဘာဝေန နိဗ္ဗတ္တိတော- ဇမေဝ ဂဟေတွာ ပက္ခိပိ*သု။ သံ၊ဌ၊၁။ ၂၁၆။ ဒေဝပုတ္တော ကထေန္တောဝ ဒိဗ္ဗာနု- ဘာဝေန ဌတွာ။ အံ၊ဌ၊၁။၂၀၅။ အပ၊ဌ၊၂။ ၄၉။ (- ဝိမာန၊ဌ၊၆၊၂၉၊၉၈၊၁၉၃၊၂၀၂၊ ၂၃၄။ ပေတ၊ဌ၊၁၀၃၊၁၀၄၊၁၇၄။ စရိယာ၊ ဌ၊၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃။ မ၊ဋီ၊၁။၄၄။ သံ၊ဋီ၊ ၁။၄၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၃၈။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၁၁။) (တိ) (၂) ဒိဗ္ဗာနုဘာဝတော ဒိဗ္ဗာ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၇၂။ ဒိဝိယာတိ ဒိဗ္ဗာနုဘာဝါ။ ဣဒံ ဟိ ပဒံ “ဒိဝိယာ ကောဉ္ဇာ၊ ဒိဝိယာ မယူရာ”တိ- အာဒိနာ စတူဟိပိ ပဒေဟိ ယောဇေတဗ္ဗံ။ ဝိမာန၊ဌ၊၅၀။ (-၇၃။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၄၁။)

ဒိဗ္ဗာနုဘာဝယုတ္တ (တိ) [ဒိဗ္ဗာနုဘာဝ + ယုတ္တ] (က) နတ်၌ဖြစ်သော - အာနုဘော်-စွမ်း ရည် သတ္တိ-နှင့်-ယှဉ်-ပြည့်စုံ-သော။ (ခ) နတ်၌ ဖြစ်သော-အာနုဘော်-စွမ်းရည်သတ္တိ -နှင့် တူသော-အာနုဘော်-စွမ်းရည်သတ္တိ

-နှင့်-ယှဉ်- ပြည့်စုံ-သော။ (က) ဒိဗ္ဗာ- နိတိ ဒိဗ္ဗာနုဘာဝယုတ္တာနိ။ စရိယာ၊ဌ။၇၄။ ဇာ၊ဌ၊၄။၄၁၁။ (ခ) ဒိဗ္ဗာနုဘာဝယုတ္တတ္တာ- (ဒီ၊ဌ၊၂။၂၀၉။ မ၊ဌ၊၄။၁၅၂)တိ .... ဒိဗ္ဗ- သဒိသေဟိ အာနုဘာဝေဟိ သမန္နာဂတတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၉၄။ မ၊ဋီ၊၃။၃၅၅။

ဒိဗ္ဗာနုဘာဝသမင်္ဂီ (တိ) [ဒိဗ္ဗာနုဘာဝ + သ- မင်္ဂီ] နတ်၌ ဖြစ်သော - အာနုဘော်-စွမ်း ရည်သတ္တိ -နှင့် ပြည့်စုံခြင်း ရှိသော၊သု။ ဒေဝိတိ ဒိဗ္ဗာနုဘာဝသမင်္ဂီတာယ ဒေဝိ။ ပေတ၊ဌ။၆၆။

ဒိဗ္ဗာဘရဏဂန္ဓမာလာဓရ (တိ) [ဒိဗ္ဗာဘရဏဂန္ဓ- မာလာ+ဓရ+အ] နတ်၌ ဖြစ်သော အဆင် တန်ဆာ၊ နံသာ၊ ပန်းကို ဆောင်သော၊ သူ။ ဒိဗ္ဗဝတ္ထနိဝတ္ထ-ကြည့်။

ဒိဗ္ဗာဘရဏပဋိမဏ္ဍိတ (တိ) [ဒိဗ္ဗာဘရဏ+ပဋိ- မဏ္ဍိတ] နတ်၌ ဖြစ်သော-အဆင်တန်ဆာ -လက်မောင်းဝတ်တန်ဆာ-လက်ကြပ်-ဖြင့် တန်ဆာဆင်ယင်အပ်သော၊သု။ သော တိဂါ- ဝုတပုမာဏေနေဝ ဒိဗ္ဗာဘရဏပဋိမဏ္ဍိတေန အတ္တဘာဝေန အာဂန္ဓာ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂၃။ ဒိဗ္ဗာဘရဏပဋိမဏ္ဍိတော (ဇာ၊ဌ၊၅။၁၀)တိ သာမညေန ဝုတ္တေပိ ဘုဇာလင်္ကာရဝိသေ- သောယေဝဂဟေတဗ္ဗော။ ဇာ၊ဋီ၊၁၆။၅၁၁။ (-ဇာ၊ဌ၊၆။၁၂၂။)

ဒိဗ္ဗာဘရဏဝိဘူသိတ (တိ) [ဒိဗ္ဗာဘရဏ+ဝိဘူ- သိတ] နတ်၌ ဖြစ်သော အဆင်တန်ဆာဖြင့် တန်ဆာဆင်ယင်အပ်သော၊သု။ သာ ဒေဝ- တာ ဒိဗ္ဗဝတ္ထနိဝတ္တာ ဒိဗ္ဗာဘရဏဝိဘူသိတာ။ ဝိမာန၊ဌ။၆။

ဒိဗ္ဗာယုက (တိ) [ဒိဗ္ဗ+အာယု+က] နတ်၌ ဖြစ် သောအသက်ရှိသော၊နတ်သက်တမ်းရှိသော၊ နတ်သက်တမ်းရှည်သော၊သု။ အာနုဘာဝ-

သမ္ပန္နာ ဒိဗ္ဗာယုကာ တေ ဟတ္ထိနာဂါ။ သံ၊
ဋီ၊ ၁။ ၂၉၃။

ဒိဗ္ဗာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတ (တိ) [ဒိဗ္ဗာလင်္ကာရ+
ပဋိမဏ္ဍိတ] နတ်ဝတ်တန်ဆာဖြင့် တန်ဆာ
ဆင်ယင်အပ်သော၊ သူ။ သော ဒိဗ္ဗဝတ္ထု-
နိဝတ္ထော ဒိဗ္ဗာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတော။ သံ၊ ၄။
၁။ ၂၉။ (-စရိယာ၊ ၄။ ၁၅၇။ ဇာ၊ ၄။ ၄။
၁၀၂၊ ၁၅၆၊ ၁၆၄။)

ဒိဗ္ဗာလင်္ကာရဝိဘူသိတ (တိ) [ဒိဗ္ဗာလင်္ကာရ+
ဝိဘူသိတ] အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ ပါသာဒိ-
ကာစ အဟေသံ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏာ ဒိဗ္ဗာလင်္ကာရ-
ဝိဘူသိတာ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၄၁။ (-ပေတ၊
၄။ ၄၃။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၂၄၃။)

ဒိဗ္ဗိသု (ကြိ) [ဒိဝု+ယ+ဉ်] မြူးထူး-ပျော်
ပါး-ကစား-ကုန်ပြီ။ ဒိဗ္ဗတိ (၁)-ကြည့်။

ဒိဗ္ဗိတ္ထိရတန (န) [ဒိဗ္ဗိတ္ထိ+ရတန] နတ်သွီးရတ
နာ၊ မွေ့လျော်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော
နတ်သွီး။ တောဒိသံ စေ ရတနန္တိ ဒိဗ္ဗိတ္ထိရ-
တနံ သန္ဓာယ ဘဏတိ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၉။

ဒိဗ္ဗိယ (တိ) [ဒိဗ္ဗ+ဣယ။ ဣယ-အနက်မဲ့။ (ဒိဝိဇ-
ပြာ)] နတ်၌ ဖြစ်သော၊ နတ်ပြည်၌-ဖြစ်-
ကြီးပွား-ပေါက်ဖွား-သော (ဟင်္သာငှက်-
စသည်)။ ဒိဗ္ဗိယာ (ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၄၇၀)တိ ဒိဝိ
ဘဝါ ဒိဗ္ဗာ၊ ဒိဗ္ဗာယေဝ ဒိဗ္ဗိယောတိ နိဗ္ဗစနံ
ဝေဒိတဗ္ဗံ။ တေနာဟ “ဒိဗ္ဗိယာ စ ဟံသာတိ
ဒိဗ္ဗဟံသာ စာ”တိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁၅။ ၅၀၆။ (ဇာ၊
၄။ ၅ ‘ဒိဝိယ’ဟု ရှိသည်။)

ဒိဗ္ဗိလ (ပု) [ယဒိန္တာနာမ်] ဒိဗ္ဗိလ-အမည်ရှိသော
ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ (သီးခြားဘုရားရှင်)။ သုမင်္ဂ-
လော၊ ဒိဗ္ဗိလော စာတိအာဒိနံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓ-
သတာနံ။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၄။

ဒိဗ္ဗိဿာမ (ကြိ) [ဒိဝု+ယ+ဿာမ] မြူးထူး-
ပျော်ပါး-ကစား-ရကုန်လိမ့်အံ့။ ဒိဗ္ဗတိ
(၁)-ကြည့်။

ဒိဗ္ဗေယျ (ကြိ) [ဒိဝု+ယ+ယေျ] ထွန်းလင်း-
တောက်ပ-ရာ၏။ ဒိဗ္ဗတိ (၄)-ကြည့်။

ဒိဗ္ဗောဇေသမ္ပိဿ (တိ) [ဒိဗ္ဗောဇာ+သမ္ပိဿ]
နတ်ဩဇာနှင့် ရောနှောအပ်သော။ ဒိဗ္ဗော-
ဇေသမ္ပိဿတာယ သမ္မာ ပရိဏာမံ န ဂစ္ဆတိ။
သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၁။

ဒိဗ္ဗောဇာ (ထိ၊ န) [ဒိဗ္ဗာ+ဩဇာ] နတ်၌ ဖြစ်
သော ဩဇာ၊ နတ်ဩဇာ၊ နတ်သုခာ။
အထေတ္ထ ဒေဝတာ ဒိဗ္ဗောဇံ ပက္ခိပန္နိ။
ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၆။ ဗုဒ္ဓါနံ ဟိ အန္တမသော ပါနီ-
ယေပိ ဒိဗ္ဗောဇာ ပက္ခိတ္တာဝ ဟောတိ။ မ၊ ၄။
၃။ ၂၆၈။ (-ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၄၀၀။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၁။)

ဒိဗ္ဗောသဓ (န) [ဒိဗ္ဗ+ဩသဓ။ (ဒိဇျော်ဓဓ-
သံ)] (၁) နတ်၌ဖြစ်သောဆေး၊ နတ်ဆေး။
(၂) နတ်ဆေးပင်။ (၁) တတိယံ ဒိဗ္ဗောသ-
ဓာနဉ္စေဝ ပူရေတွာ မဇ္ဈေ အာဝါဇေဝိ သ-
ဗိန္ဒူ ပက္ခိပိ။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၂၃။ (-၁၂၆။
ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၁၆၄။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၃၀။) (၂) ဒိဗ္ဗော-
သဓသတသမ္ပလင်္ကာတ - ကြည့်။

ဒိဗ္ဗောသဓ (တိ) [ဒိဗ္ဗောသဓ+အ။ (ဒိဇျော်ဓဓ-
သံ)] နတ်ဆေးနှင့်တူသော (ဆေးစသည်)။
ဒိဗ္ဗောသဓာနီ (ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၄၅၉)တိ မဟာနု-
ဘာဝတာယ ဒိဗ္ဗောသဓသဒိသာနီ ဩသဓာ-
နီ။ ဇာ၊ ၄။ ၁၅။ ၅၀၆။

ဒိဗ္ဗောသဓပုဏ္ဏ (တိ) [ဒိဗ္ဗောသဓ+ပုဏ္ဏ] နတ်
- ၌ဖြစ်သော - ဆေးတို့ဖြင့် ပြည့်သော။
တတောပိ ဇာလာ ဥဋ္ဌာယ ဒိဗ္ဗောသဓပုဏ္ဏံ
ဂဟေတွာ ဒိဗ္ဗောသဓာနီ ဈာပေတွာ နိဗ္ဗာ-
ယိ။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၂၃။

ဒိဗ္ဗောသဓသတသမ္ပလင်္ကာတ (တိ) [ဒိဗ္ဗောသဓ+
သတ+သမ္ပလင်္ကာတ] နတ်ဆေးပင်-အရာ-
၁-ရာ-တို့ဖြင့် ကောင်းစွာ တန်ဆာဆင်ယင်
အပ်သော (ဟိမဝန္တာ တောင်မင်း-စသည်)။
ယထာ မဟာရာဇ ဟိမဝန္တာ ပဗ္ဗတရာဇာ

...ဒိဗ္ဗောသဓေတသမလင်္ကတော။ မိလိန္ဒ။
၂၇၄။

ဒိဗျ (ပု) [ဒိဝ+ယ။ ဒိဝိ ဘဝါ ဒိဗျာ။ ရှု။ ၃၇၈။
(ဒိဗျ-သံ၊ ဒိဝိဇ-ပြာ)] (၁) နတ်။ (တိ) (၂)
နတ်၌ဖြစ်သော၊ နတ်ပြည်၌ ဖြစ်သော။ (၃)
နတ်ပြည်နှင့်တူသော။ (၄) နတ်သဘင် အ
စည်းအဝေးဖြင့် တန်ဆာဆင်ယင်အပ်သော။

(၁) ဒိဗ္ဗန္တိ ဒေဝ အပုတ္တိကာ...မိတရံ ဝါ
လဘာမာတိ ဒိဗျ ဥပယာစန္တိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၉၅။
ဒိဗျန္တိ ဒိဝေါကော ဒိဗျ။ ဇာ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၄၄။

(တိ) (၂) ဒိဗျာ စ တေ ပါတုဘဝန္တု
ဘက္ခာ(ဇာ၊ ၁။ ၃၇)တိ ဒေဝတာနံ ပရိဘော-
ဂါရဟာ ဘက္ခာ စ တဝ ပါတုဘဝန္တု။ ဇာ၊
ဌ၊ ၂။ ၁၃။ ဒိဝိယာတိ ဒိဗျာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၁၀။
(- ဇာ၊ ၁။ ၃၀၂။ ဇာ၊ ၂။ ၅၅၊ ၁၃၁၊ ၁၉၉၊
၂၂၄၊ ၂၆၇-ဂ။)

(၃),(၄) သုဝေ ပန္နရသော ဒိဗျော။ ဇာ၊
၂။ ၂၆၂-၃။ ဒိဗျောတိ ဒိဗ္ဗသဒိသော၊ ဒေဝ-
တာသန္တိပါတပဋိမဏ္ဍိတောတိပိ ဒိဗ္ဗော။ ဇာ၊
ဌ၊ ၇။ ၁၂၀။ (-ဇာ၊ ၂။ ၂၂၂။)

ဒိဗျ(ဒိဗ္ဗ)ပိလဝဟံသရာဇစိန္တ (တိ) [ဒိဗျ(ဒိဗ္ဗ)
+ပိလဝ+ဟံသရာဇ+စိန္တ] နတ်ပြည်၌ ဖြစ်
သော ရေပေါ်ငှက် (ရေကြက်၊ ငှက်ဘီလူး၊
ဟင်္သာငှက်မင်းတို့သည်- လှည့်လည်- ကျက်
စား- သွားလာ - အပ် - ရာဖြစ် - သော
(ဗိမာန်=ဘုံဆောင်)။ ဒိဗျ(ဒိဗ္ဗ)သီ၊ လူ)ပိ-
လဝဟံသရာဇစိန္တ (ဝိမာန။ ၅၂)န္တိ ဥဒကေ
ပိလဝိတော ဝိစရဏတော “ပိလဝါ”တိ လဒ္ဓ-
နာမေဟိ ဥဒကသကုဏေဟိ ဟံသရာဇေဟိ စ
တဟိ* တဟိ* ဝိစရိတံ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၄၈။

ဒိယစု (တိ) [အစု+ဒုတိယ။ အစေန ဒုတိ-
ယော ဒိယစော(ဒိဝစော)။ ကစ္စည်း။ ၃၈၇။
ဓာန်၊ ၄။ ၄၇၇-ဂ။ ရှု။ ၄၁။ မောဂါ၊ ၃။ ၁၀၆။
နိတိ၊ သုတ္တ။ ၈၁၉။ နိရုတ္တိ။ ၄၂၉။ (မောဂါ၊ ၃။

၁၀၅။ သျှ-လည်း ကြည့်။) (ဒုယာပါဓိ-သံ)]
(၁) အခွဲ(ထက်ဝက်)နှင့်တကွ (အပါအဝင်)
၂-ခု၊ ၁-ခုခွဲ။ (၂) အခွဲ(ထက်ဝက်)လျှင်
(ဟူသော) ၂ ခုမြောက်ရှိသော၊ ၂-ခုတို့၏
ပြည့်ကြောင်းဖြစ်သော အခွဲရှိသော၊ ၁-ခုခွဲ
ဖြစ်သော။ (အခွဲအားဖြင့် ၂-ခု၊ ၁-ခုခွဲ။
ဘုရားကြီး၊ ပါမိတ်၊ သျှ။ အခွဲနှင့်တကွ ၂-ခုတို့
၏ ပြည့်ကြောင်း၊ ၁-ခုခွဲ။ နိတိ၊ သုတ္တ-နှင့်
ကျော်အောင်၊ တောင်ပေါက်၊ ဓာန်၊ သျှ။ အခွဲ
ဖြင့် ၂-ခုမြောက်၊ ၁-ခုခွဲ။ ဝိ၊ ရှု၊ သျှ။ အခွဲ
အားဖြင့် ၂-ခုမြောက်၊ ၁-ခုခွဲ။ ပါရာ၊ ဘာ-
သာ။ ၁။)

(၁) အစေန ဒုတိယံ ဒိယစံ။ သာရတ္ထ၊
၁။ ၁၅၃။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၃။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၂၂။

(၁),(၂) ဒိယစော မာသော သေသော
ဂိမ္မာနံ (ဥဏသမယော)။ ဝိ၊ ၂။ ၁၅၅။ သီ၊
ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၆၆။ ဝစုကိဟတ္ထေန ဒိယစော
ဟတ္ထော ဟောတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၄။ ကင်္ခါ။
၁၃၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၈၆။ အစေန ဒုတိယာ
ဒိယစော၊ ဒုတိယံ အစု မေတဿာတိ “ဒုတိ-
ယစာ”တိ ဝတ္ထဗ္ဗေ တိယ-ပစ္စယလောပေန
“ဒိယစာ”တိ ဝတ္ထံ၊ အစုဒုတိယာတိ ဝတ္ထံ
ဟောတိ။ ဝိ၊ နိစ္ဆယ၊ ၄။ ၁။ ၅၇၁။ (-ဝိ၊ ၂။
၂၂၁။ မိလိန္ဒ။ ၂၃၇။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၇။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၆။
ကင်္ခါ။ ၂၀၄။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၂။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၆။
အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၇၂။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၇၉။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။
၁၂၅။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၇၉။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၈၆။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၁။ ၅၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၉၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။
၃၀။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၄၂၃။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၄။) အစေ-
ကာဒသ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၃၅၃)-နှင့် ယှဉ်
ကြည့်။

ဒိယစု၂ (တိ) [ဒွိ+အစု။ ဒွေ စ အစုဉ္စ ဒိယစာ။
ဗုဒ္ဓါ၊ ရှု၊ သျှ။ ၅။] ၂-ခု(နှင့်)ထက်ဝက်၊ ၂-ခုခွဲ။
ဒိယစုဟတ္ထပ္ပမာဏ-ကြည့်။ (ရှု။ ၅-လည်း
ကြည့်။)

ဒိယစုအတ္တဘာဝသဟဿ (န) [ဒိယစု + အတ္တဘာဝ + သဟဿ] အခွဲနှင့်တကွ ၂၀၀၀-သော - အတ္တဘော - ကိုယ်ခန္ဓာ၊ ၁၅၀၀-သော - အတ္တဘော - ကိုယ်ခန္ဓာ။ ဧဝံသတ္တာ ဒိယစုအတ္တဘာဝသဟဿံ တေသံယေဝ ဟတ္ထေ ဝစိတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။

ဒိယစုအာယတန (န) [ဒိယစု + အာယတန] အခွဲ (ထက်ဝက်)နှင့် တကွ ၂-ပါးသော (မန၊ဓမ္မ) အာယတန၊ အာယတန ၁-ပါးခွဲ၊ အာယတန ၁-ပါး(နှင့်) ထက်ဝက်။ ဒိယစု-အာယတနာနိ နာမံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၂။

ဒိယစုကိလေသသဟဿ (န) [ဒိယစု + ကိလေသ + သဟဿ] အခွဲနှင့် တကွ ၂၀၀၀-သော ကိလေသာ၊ ၁၅၀၀-သော ကိလေသာ၊ ကိလေသာ ၁၅၀၀။ ဒိယစုကိလေသသဟဿံ ခေပေတွာ (ခေပေန္တော)။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၄။ (- သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉။ ဥဒါ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၂။၁၄၂။၃၄၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၈။)

ယင်း- ကိလေသာသည် — ခုဒ္ဒကဝတ္ထု-ဝိဘင်း (အဘိ၊ဝိ။၃၅၉)၌ “ဇာတိမဒေါ” စသည်ဖြင့် ကေက-၏ အစွမ်းအားဖြင့် လာသော ကိလေသာ ၇၃-ပါး၊ “ကောဓော စ ဥပနာဟော စ” စသည်ဖြင့် ဒုက-အားဖြင့် ၃၆-ပါး၊ “တိဏိ အကုသလမူလာနိ” စသည်ဖြင့် တိက အားဖြင့် ၁၀၅-ပါး၊ “စတ္တာရော အာသဝါ” စသည်ဖြင့် စတုက္က-အားဖြင့် ၅၆-ပါး၊ “ပဉ္စောရမ္မာဂိယာနိ သံယောဇနာနိ” စသည်ဖြင့် ပဉ္စက-အားဖြင့် ၇၅-ပါး၊ “ဆ ဝိဝါဒမူလာနိ” စသည်ဖြင့် ဆက္က-အားဖြင့် ၈၄-ပါး၊ “သတ္တ အနုသယာ” စသည်ဖြင့် သတ္တက-အားဖြင့် ၄၉-ပါး၊ “အဋ္ဌ ကိလေသဝတ္ထုနိ” စသည်ဖြင့် အဋ္ဌက-အားဖြင့် ၆၄-ပါး၊ “နဝ အာ-

သာတဝတ္ထုနိ” စသည်ဖြင့် နဝက-အားဖြင့် ၈၁-ပါး၊ “ဒသ ကိလေသဝတ္ထုနိ” စသည်ဖြင့် ဒသက-အားဖြင့် ၇၀-ပါး၊ “အဇ္ဈတ္တိကဿုပါဒါယ အဋ္ဌာရသ တဏှာဝိစရိတာနိ” စသည်ဖြင့် အဋ္ဌာရသက-အားဖြင့် ၁၀၈-ပါးဖြစ်၍ အားလုံး ၈၀၁-ပါး ဖြစ်သည်။ ယင်းတွင် တဏှာဝိစရိတ် ၁၀၈-ပါး ကို ဖယ်ထုတ်လိုက်လျှင် ၆၉၃-ပါးသာ ကျန်၏။ ယင်း၌ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ၆၂-ပါးကို ထပ်၍ ထည့်လျှင် ၇၅၅-ပါး ဖြစ်၏။ ယင်းသည် ဥပ္ပန္န၊ အနုပ္ပန္န ကိလေသာ နှစ်မျိုးလုံး၌ရှိရကား $၇၅၅ \times ၂ = ၁၅၁၀$ ဖြစ်သည်။ ဤသို့ ၁၀-ပိုလွန်သော်လည်း “အနည်းငယ် အပို၊ အလိုမှာ ဂဏန်းမဖွဲ့ လောက် = ဂဏန္တုပဂ မဖြစ်”ဟု ပြောဆိုရိုး ရှိသောကြောင့် အပို ၁၀-ကို ဂဏန်းမဖွဲ့ပဲ ကိလေသာ ၁၅၀၀-ဟု ဆိုသည် (သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။ မူလဋ္ဌ၊၁။၁၈။ အနုဋ္ဌ၊၁။၁၉)။

စင်စစ် အကုသိုလ်ဖြစ်သော ကိလေသာ ၁၄-ပါး၊ ကုသိုလ်၊အဗျာကတနှင့် ဆက်ဆံသောကိလေသာ ၂၅-ပါး၊ ကုသလတိက်နှင့် ဆက်ဆံသော ကိလေသာ ၁၄-ပါး၊ ဥပစယ၊ သန္တတိ ၂-ပါးကို တပေါင်းတည်းပြု၍ ရုပ် ၂၇-ပါးအားဖြင့် နာမ်၊ရုပ် ကိလေသာ ၈၀-ဖြစ်၏။ ယင်း၌ဘာဝရုပ် ၂-ပါးတွင် ၁-ပါးကို ဖယ်ထုတ်ခဲ့လျှင် ၇၉-ပါး ဖြစ်၏။ ယင်းသည် အဇ္ဈတ္တ၊ ဗဟိဒ္ဓ သန္တာန် ၂-ပါးနှင့် ဆက်ဆံ၍ $၇၉ \times ၂ = ၁၅၈$ ပါးဖြစ်သည်။ ယင်း၌ ကိလေသာ ၁၀-ပါး မပြတ်ဖြစ်ရကား $၁၅၈ \times ၁၀ = ၁၅၈၀$ ပါး ဖြစ်၍ အပို ၈၀-မှာ အဂဏန္တုပဂ-ပင် ဖြစ်သည်။

ထိုမှတပါး—နာမ်တရား ၅၃-ပါး၊ နိပ္ပန္န ရုပ် ၁၈-ပါး၊ အာကာသဓာတ်၊ ဥပစယ-နှင့် သန္တတိ-ကို တပေါင်းတည်းပြု၍ လက္ခဏာရုပ် ၃-ပါး အားဖြင့် ၇၅-ပါး ဖြစ်၏။ ယင်း-သည် အဇ္ဈတ္တ၊ဗဟိဒ္ဓ သန္တာန် ၂-မျိုး၌ရှိခြင်းကြောင့် $၇၅ \times ၂ = ၁၅၀$ ဖြစ်၏။ ကိလေသာ ၁၀-ပါး

သည် ယင်း ၁၅၀-ကို အာရုံပြုရကား $၁၅၀ \times ၁၀ = ၁၅၀၀$ -ဖြစ်တော့သည်။

ထို့ပြင်— ဣန္ဒြိယဘေဒအားဖြင့် ဝေဒနာကို ၅-ပါးယူ၍ နာမ်တရား ၅၇-ပါး၊ နိပ္ပန္နရုပ် ၁၈-ပါး အားဖြင့် ၇၅-ပါး ဖြစ်၏။ ယင်းကို ယခင်နည်းအတိုင်းသန္တာန် ၂-ပါးဖြင့် မြှောက်လျှင် $၇၅ \times ၂ = ၁၅၀$ ၊ ကိလေသာ ၁၀-ပါးဖြင့် ထပ်ဆင့်မြှောက်ခဲ့သော် $၁၅၀ \times ၁၀ = ၁၅၀၀$ -ဖြစ်ပြန်၏။

၎င်းပြင်— အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ၁၂-ပါးတွင် ပဌမစိတ္တုပ္ပါဒ်၌ ကိလေသာ ၆ (မောဟ၊ အဟိရိက၊ အနောတ္တပ္ပ၊ ဥဒ္ဓစ္စ၊ လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ)၊ ဒုတိယ၌ ၇ (ယခင် ၆-နှင့် ထိန)၊ တတိယ၌ ၆ (မောစတုက် ၄-နှင့် လောဘ၊ မာန)၊ စတုတ္ထ၌ ၇ (ယခင် ၆-နှင့် ထိန)၊ ပဉ္စမ၌ ၆ (မောစတုက် ၄-နှင့် လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ)၊ ဆဋ္ဌ၌ ၇ (ယခင် ၆-နှင့် ထိန)၊ သတ္တမ၌ ၆ (မောစတုက် ၄-နှင့် လောဘ၊ မာန)၊ အဋ္ဌမ၌ ၇ (ယခင် ၆-နှင့် ထိန)၊ နဝမ၌ ၅ (မောစတုက် ၄-နှင့် ဒေါသ)၊ ဒသမ၌ ၆ (မောစတုက် ၄-နှင့် ဒေါသ၊ ထိန)၊ ကောဒသမ၌ ၅ (မောစတုက် ၄-နှင့် ဝိစိကိစ္ဆာ)၊ ဒွါဒသမ၌ ၄ (မောစတုက် ၄) အားဖြင့် ၇၂-ပါးဖြစ်၏။ ယင်းတို့သည် ပဉ္စဒွါရ၌ဖြစ်ခိုက် အာရုံ ၅-ပါးတွင် ၁-ပါးပါး၌ ၇၂-ပါးစီဖြစ်ရကား $၇၂ \times ၅ = ၃၆၀$ -ဖြစ်၏။ မနောဒွါရ၌ ဖြစ်ခိုက်အာရုံ ၆-ပါးတွင် ၁-ပါးပါး၌ ၇၂-ပါးစီဖြစ်၍ $၇၂ \times ၆ = ၄၃၂$ -ဖြစ်၏။ $၃၆၀ + ၄၃၂ = ၇၉၂$ -ဖြစ်၏။ ယင်းကို သန္တာန် ၂-ပါးဖြင့် မြှောက်လျှင် $၇၉၂ \times ၂ = ၁၅၈၄$ -ဖြစ်သည်။

ထို့ပြင်— ရူပ၊ သဒ္ဓ၊ ဂန္ဓ၊ ရသ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗဟူသော အာရုံ ၅-ပါး၊ ယင်းမှကြွင်းသော ရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဉ်-ဟူသော ဓမ္မာရုံ ၅-ပါးအားဖြင့် ၁၀-ပါး၊ ယင်းသည် သန္တာန် ၂-ပါးနှင့် ဆက်ဆံရကား

$၁၀ \times ၂ = ၂၀$ -ဖြစ်၏။ ယင်း၌ ပညတ်ကို ထည့်လျှင် အာရုံ ၂၁-ဖြစ်၍ ရှေးနည်း၌ ပြဆိုခဲ့သော ကိလေသာ $၇၂ \times ၂၁ = ၁၅၁၂$ -ဖြစ်၏။

ထိုမှတပါး— အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ၁၂-တွင် ပဌမစိတ္တုပ္ပါဒ်၌ ကိလေသာ ၂၀ (အညသမာန်း စေတသိက် ၁၃၊ အကုသလသာဓာရဏ စေတသိက် ၄၊ လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မိမိစိတ်)၊ ဒုတိယ၌ ၂၂ (ပဌမစိတ်မှတပါးသော ယခင် ၁၉-နှင့် ထိန၊ မိဒ္ဓ၊ မိမိစိတ်)၊ တတိယ၌ ၂၀ (အညသမာန်း ၁၃၊ အကုသလသာဓာရဏ ၄၊ လောဘ၊ မာန၊ မိမိစိတ်)၊ စတုတ္ထ၌ ၂၂ (တတိယစိတ်မှတပါးသော ယခင် ၁၉-နှင့် ထိန၊ မိဒ္ဓ၊ မိမိစိတ်)၊ ပဉ္စမ၌ ၁၉ (ပီတိမှတပါး အညသမာန်း ၁၂၊ အကုသလသာဓာရဏ ၄၊ လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မိမိစိတ်)၊ ဆဋ္ဌ၌ ၂၁ (ပဉ္စမစိတ်မှတပါးသော ယခင် ၁၈-နှင့် ထိန၊ မိဒ္ဓ၊ မိမိစိတ်)၊ သတ္တမ၌ ၁၉ (ပီတိမှတပါး အညသမာန်း ၁၂၊ အကုသလသာဓာရဏ ၄၊ လောဘ၊ မာန၊ မိမိစိတ်)၊ အဋ္ဌမ၌ ၂၁ (သတ္တမစိတ်မှတပါးသော ယခင် ၁၈-နှင့် ထိန၊ မိဒ္ဓ၊ မိမိစိတ်)၊ နဝမ၌ ၁၉ (ပီတိမှတပါး အညသမာန်း ၁၂၊ အကုသလသာဓာရဏ ၄၊ ဒေါသ၊ ဣဿာ-မစ္ဆရိယ-ကုက္ကုစ္စ ၃-ခုတို့တွင် ၁-ခုလှ မိမိစိတ်)၊ ဒသမ၌ ၂၁ (နဝမစိတ်မှတပါးသော ယခင် ၁၈-နှင့် ထိန၊ မိဒ္ဓ၊ မိမိစိတ်)၊ ကောဒသမ၌ ၁၆ (ဆန္ဒ၊ ပီတိ၊ အဓိမောက္ခမှတပါး အညသမာန်း ၁၀၊ အကုသလသာဓာရဏ ၄၊ ဝိစိကိစ္ဆာ၊ မိမိစိတ်)၊ ဒွါဒသမ၌ ၁၆ (ဆန္ဒ၊ ပီတိမှတပါး အညသမာန်း ၁၁၊ အကုသလသာဓာရဏ ၄၊ မိမိစိတ်) အားဖြင့် အကုသိုလ်တရား ၂၃၆-ဖြစ်၏။ ယင်းသည် အာရုံ ၆-ပါးနှင့် ယှဉ်ရကား $၂၃၆ \times ၆ = ၁၄၁၆$ -ဖြစ်၏။ သို့ဖြစ်၍ ယင်းနောက် ၃-နည်း၌လည်း အဂဏနူပဂ-အားဖြင့်သာ ယူရသည် (အနုဋီ၊ ၁။ ၁၉၊ ၂၀။ မြို့ပြင်ကြီး၊ အဋ္ဌသာ၊

ဂဏ္ဍိ။ ၁၄၄-၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၆။ သာရတ္ထ၊၁။
၃၁၀-တို့၌ ကိလေသာ သိန်းပေါင်းမက များ
လှကြောင်း ဖွင့်ဆိုထားရှိသေးသည်။

ဒိယစုကုက္ကု (တိ) [ဒိယစု + ကုက္ကု] အခွဲနှင့်တကွ
၂-တောင်ရှိသော၊ ၁-တောင်ထွာ ရှိသော၊
၁-တောင်ထွာမြင့်သော (သစ်ပင်-စသည်)။
ဒိယစုကုက္ကု(ဇာ၊၁။၁၅၅)တိ ဒိယစုရတနာ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၈။

ဒိယစုကောသ (ပု၊န) [ဒိယစု + ကောသ] အခွဲ
နှင့်တကွ ၂-ကောသ၊ ၁-ကောသခွဲ။ သဟဿ-
ဓနုပုမာဏံ ဒိယစုကောသံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၄၈။
အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဒိယစုကောသဗ္ဗန္တရ (န) [ဒိယစုကောသ +
အဗ္ဗန္တရ] အခွဲနှင့်တကွ ၂ ကောသ၏အတွင်း၊
၁-ကောသခွဲအတွင်း။ ဒိယစုကောသဗ္ဗန္တရေ
ဟောတိ သုလဘသမ္ပန္နဘိက္ခော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။
၁၂၄။ သာရတ္ထ၊၂။၂၂၁။

ဒိယစုဂါဝုတ (တိ) [ဒိယစု + ဂါဝုတ] အခွဲနှင့်
တကွ ၂-ဂါဝုတ်ရှိသော၊ ၁-ဂါဝုတ်ခွဲရှိသော။
မဟန္တံ ဣတော ဒိယစုဂါဝုတံ၊ဧတော ဒိယစု-
ဂါဝုတန္တိ တိဂါဝုတံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၃။
၄၁၄။

ဒိယစုဇာတိသဟဿ (န) [ဒိယစု + ဇာတိ +
သဟဿ] အခွဲနှင့်တကွ ၂၁၀၀-သော - ဘဝ -
ခန္ဓာအစဉ်၊ ၁၅၀၀-သော - ဘဝ - ခန္ဓာအစဉ်။
ဝေါဟံ ဒိယစုဇာတိသဟဿံ ပြာဟူဏဿ
ဟတ္ထေ သံဝေဓာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၇။

ဒိယစုတိတ္ထိရ (ပု) [ဒိယစု + တိတ္ထိရ] အခွဲနှင့်တကွ
၂-ကောင်သော - ခါငှက် - ခါသား၊ ခါသား
၁-ကောင်ခွဲ၊ ခါသား ၁-ကောင်(နှင့်) ထက်
ဝက်။ ဥဂ္ဂဟိတဝတ္ထေ နိဿာယ ဒိယစုတိတ္ထိ-
ရေ ခါဒိတုံ လဘိမှာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၁။

ဒိယစုဒိယစုယောဇန (တိ) [ဒိယစုဒိယစု + ယော-
ဇန] ၁-ယူဇနာခွဲ၊ ၁-ယူဇနာခွဲ - ရှိ - ဝေး

ကွာ - သော(သိမ်-စသည်)။ ဒိယစုဒိယစု-
ယောဇနံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။
၁၉၁။

ဒိယစုဘိက္ခုသဟဿ (န) [ဒိယစု + ဘိက္ခု-
သဟဿ] အခွဲနှင့်တကွ ရဟန်း ၂၀၀၀၊ ရဟန်း
၁၅၀၀။ ဧဝံ သမဓိကံ ဒိယစုဘိက္ခုသဟဿံ
ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉။ (-သာရတ္ထ၊၂။
၃၆၈။)

ဒိယစုမာသ (ပု) [ဒိယစု + မာသ] (၁) အခွဲနှင့်
တကွ ၂-လ၊၁-လခွဲ၊ ၁-လ (နှင့်) ၁၅-ရက်။ (၂)
ဒိယစုမာသ-သဒ္ဓါ။ (၁) ဒိယစုမာသံ ပတှာ
ဂဟိတဂဗ္ဘာနိ ဟောန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၁။ (-
သာရတ္ထ၊၁။၅၂၊၅၃။ သိ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၆၅၊၆၆။)
(၁)၊ (၂) ဒိယစုမာသဂ္ဂဟဏံ ကတံ။ သာ-
ရတ္ထ၊၁။၅၃။

ဒိယစုယာမ (ပု) [ဒိယစု + ယာမ] အခွဲနှင့်တကွ
၂-ယာမ်၊ ၁-ယာမ်ခွဲ၊ ညဉ့်ထက်ဝက် (ညဉ့်
၆-နာရီမှ ၁၂-နာရီတိုင်အောင်သောကာလ)။
ဗဟုဒေဝ ရတ္တိံ အတိရေကတရံ ဒိယစုယာမံ
အာဝါသာနိသံသကထံ (အာဝါသဒါနာနိသံ-
သကထံ) ကထေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၉၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၇၈။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀။ မ၊
ဋ္ဌ၊၄။၂၀၅-၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၉၂။ မ၊ဋီ၊၂။၁၀၉။
မ၊ဋီ၊၃။၁၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၃၉။)

ဒိယစုယောဇန (န) [ဒိယစု + ယောဇန] အခွဲ
နှင့်တကွ ၂-ယူဇနာ၊ ၁-ယူဇနာခွဲ၊ ၁-ယူဇနာ
(နှင့်) ၂-ဂါဝုတ်။ ဒိယစုယောဇနေ သေသေ၊
ဗျာဓိ မေ ဥပပဇ္ဇေ။ အပ၊၂။၅၆။ ဧထရ၊
ဋ္ဌ၊၁။၃၇၇။ (-၃၇၆။)

ဒိယစုယောဇနသတပရိမဏ္ဍလ (တိ) [ဒိယစု-
ယောဇနသတ + ပရိမဏ္ဍလ] အခွဲနှင့်တကွ
ယူဇနာ ၂၀၀-အဝန်းရှိသော၊ ယူဇနာ ၁၅၀-
အဝန်းရှိသော၊ အဝန်းယူဇနာ ၁၅၀-ရှိသော။
ဒိယစုယောဇနသတပရိမဏ္ဍလာ .... သတ္တ

ဟာသရာ ပတိဋ္ဌဟန္တိ(ပတိဋ္ဌိတာ)။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၀။

ဒိယစုယောဇနသတပ(ပွ)ဝစုကာယ (တိ) [ဒိယ-
စုယောဇနသတ+ပဝစုကာယ] အခွဲနှင့်တကွ ယူဇနာ ၂၀၀-တိုင်အောင် - ကြီးပွား - ကြီး
မား - သော ကိုယ်ခန္ဓာရှိသော၊ ယူဇနာ
၁၅၀-တိုင်အောင် - ကြီးပွား - ကြီးမား -
သော ကိုယ်ခန္ဓာရှိသော(ဂဠုန်မင်းစသည်)။
ဒိယစုယောဇနသတပ(ပွ)ဝစုကာယသုပဏ္ဏ-
ရာဇသမိပေ ဆိန္ဒုပက္ခကာကပေါတကော ဝိယ
ခါယသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၁၇။

ဒိယစုယောဇနသတပဗမာဏ (တိ) [ဒိယစုယော-
ဇနသတ + ပမာဏ] အခွဲနှင့်တကွ ယူဇနာ
၂၀၀-အတိုင်းအရှည် 'ပမာဏ' ရှိသော၊ ယူဇ-
နာ ၁၅၀-အတိုင်းအရှည် 'ပမာဏ' ရှိသော
(ဂိရိမေခလံ ဆင်စသည်)။ ဒိယစုယောဇ-
နသတပဗမာဏံ ဂိရိမေခလံ ဟတ္ထိရာဇာနံ
အာရုယျ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။

ဒိယစုယောဇနသတာယာမ (တိ) [ဒိယစုယော-
ဇနသတ + အာယာမ] အခွဲနှင့်တကွ ယူဇနာ
၂၀၀-အလျား - ရှိ - ရှည် - သော၊ ယူဇနာ
၁၅၀-အလျား - ရှိ - ရှည် - သော (ရထား-
စသည်)။ သက္ကဿ ကိရ ဒိယစုယောဇန-
သတာယာမော ရထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။ (-
သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၁။)

ဒိယစုယောဇနသတိက (တိ) [ဒိယစုယောဇန-
သတ + တိက] အခွဲနှင့်တကွ ယူဇနာ ၂၀၀-ရှိ
သော၊ ယူဇနာ ၁၅၀-ရှိသော (ရထား-စ
သည်)။ ဒိယစုယောဇနသတိကော ဝေဇယန္တ-
ရထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀။ (-ဒီ၊
ဋ္ဌ၊၂။၇၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၇၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။၁၇၃။
အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၅။၈၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၃။၃၀၃။)

ဒိယစုရတန (န) [ဒိယစု+ရတန] (၁) အခွဲနှင့်
တကွ ၂-တောင်၊ ၁-တောင့်ထွာ။ (တိ)
(၂) ၁-တောင့်ထွာရှိသော၊ ၁-တောင့်ထွာ-
ရှည်-မြင့်-သော။ (၁) အောက်ပုဒ် ကြည့်။
(တိ) (၂) ဒီသတော ပန ဒိယစုရတနံ ဝါ
ဒိရတနံ ဝါတိ ကုရုန္တိယံ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၀။
(-ကခါ။၂၇၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၉၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။
၉။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၃၆၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၊၃၇။)
ဒိယစုကုက္ကုလည်း ကြည့်။

ဒိယစုရတနပဗမာဏ (တိ) [ဒိယစုရတန+ပမာ-
ဏ] အခွဲနှင့်တကွ ၂-တောင် အတိုင်းအရှည်
'ပမာဏ' ရှိသော၊ ၁-တောင့်ထွာ အတိုင်း
ရှည်'ပမာဏ'ရှိသော။ ယာ ကာစိ ဝါ ဘိတ္တိ
ပေါရိသကာ ဒိယစုရတနပဗမာဏာ ကုန္တံ။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၃။၁၇၄။

ဒိယစုရတနုစ္စပဗမာဏ (တိ) [ဒိယစုရတန + ဥစ္စ
+ ပမာဏ] အခွဲနှင့်တကွ ၂-တောင်မြင့်သော
အတိုင်းအရှည် 'ပမာဏ'ရှိသော၊ ၁-တောင့်
ထွာမြင့်သော အတိုင်းအရှည်'ပမာဏ'ရှိသော
(နံရံ-စသည်)။ ယာ ကာစိ ဝါ ဘိတ္တိ ပေါရိ-
သတော ဒိယစုရတနုစ္စပဗမာဏာ ကုန္တံ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။

ဒိယစုရတနုဗ္ဗေဓ (တိ) [ဒိယစုရတန+ဥဗ္ဗေဓ]
အခွဲနှင့်တကွ ၂-တောင် အစောက်ရှိသော၊
၁-တောင့်ထွာ အစောက်ရှိသော။ ဒိယစု-
ဟတ္ထုဗ္ဗေဓ-ကြည့်။

ဒိယစုရူပသဟဿ (န) [ဒိယစု+ရူပ+သဟဿ]
အခွဲနှင့်တကွ ရုပ်ပေါင်း ၂၀၀၀၊ ၁၅၀၀-သော
ရုပ်၊ ရုပ်ပေါင်း ၁၅၀၀။ ရူပဝိဘာဂတော
သာမိကံ ဒိယစုရူပသဟဿံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၄၄၆။

ဒိယစုသတ (န) [ဒိယစု+သတ] အခွဲနှင့်တကွ
၂၀၀-၁၅၀-သော(အနက်-စသည်)။ ဒိယစု-

သတ(ပဋိသံ။၃၄၂)န္တိ ဆက္ခတ္တံ ပဉ္စဝိသတိ သတဉ္စ ပညာသဉ္စ ဟောန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၀။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၉။)

ဒိယစုသတဒွေသုတ္တသင်္ဂဟ (တိ) [ဒိယစုသတ-ဒွေသုတ္တ+သင်္ဂဟ] (၁) အခွဲနှင့်တကွ ၂၀၂-သုတ်-၁၅၂-သုတ်-တို့ကို ရေတွက်ရာ ဖြစ်သော။ (၂) အခွဲနှင့်တကွ ၂၀၂-သုတ်-၁၅၂-သုတ်-တို့ကို ရေတွက်ကြောင်း ဖြစ်သော။ (၃) အခွဲနှင့်တကွ ၂၀၂-သုတ်-၁၅၂-သုတ်-တို့ကို ရေတွက်ခြင်းရှိရာဖြစ်သော၊ ၁၅၂-သုတ် အရေအတွက်ရှိသော (မဇ္ဈိမနိကာယ်)။ မူလ-ပရိယာယသုတ္တာဒိ ဒိယစုသတဒွေသုတ္တသင်္ဂဟော မဇ္ဈိမနိကာယော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉။ စတုတ္ထိံသသုတ္တ-သင်္ဂဟ (သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၃၄၊၈၉)-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဒိယစုသတဝိတ္တတ (တိ) [ဒိယစုသတ+ဝိတ္တတ] အခွဲနှင့်တကွ(ယူဇနာ)၂၀၀-(ယူဇနာ)၁၅၀ - ကျယ်ပြန့်သော။ တိယောဇနသတုဗ္ဗိဒ္ဓ (အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၈)-ကြည့်။

ဒိယစုသတသုတ္တန္တ (န) [ဒိယစုသတ+သုတ္တန္တ] အခွဲနှင့်တကွ ၂၀၀-၁၅၀-သောသုတ်၊သုတ်ပေါင်း ၁၅၀။ ဒိယစုသတသုတ္တန္တာ၊ ဒွေ စ သုတ္တာနိ ယတ္ထ သော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၆။

ဒိယစုသဟဿ (န)[ဒိယစု+သဟဿ] (၁)အခွဲနှင့်တကွ ၂၀၀၊ ၁၅၀။ (တိ)(၂) ၁၅၀၀-သော၊ ၁၅၀၀-ရှိသော(ကိလေသာ-စသည်)။ (၁) ကုလမီတာနံ ဒိယစုသဟဿံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅။=အစေန ဒုတိယံ ဒိယစု၊ အတိရေက-ပဉ္စသတံ ကေ သဟဿန္တိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။၁၅၃။ (-ဝိမတိ၊၁။၃၃။) (တိ) (၂) ဒိယစုသဟဿာဒိဝိဘာဂတော စ ဝိပု-လတ္တာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂၄၂။

ဒိယစုသဟဿဂါထာ (ထိ) [ဒိယစုသဟဿ+ဂါထာ] အခွဲနှင့်တကွ ဂါထာ ၂၀၀၊ ဂါထာ ၁၅၀။ ဂါထာတော ပန ဒိယစုသဟဿ-ဂါထာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၄။

ဒိယစုသဟဿနာဋကိတ္တိပရိဝါရ (တိ) [ဒိယစု-သဟဿ+နာဋကိတ္တိ + ပရိဝါရ] အခွဲနှင့်တကွ ၂၀၀-၁၅၀-သော ကချေသည်မ အခြွေအရံရှိသော။ ဝေမဿ ဒိယစုသဟဿ-နာဋကိတ္တိပရိဝါရာ တိဿော အဂ္ဂမဟေသိ-ယော အဟေသံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။

ဒိယစုသဟဿပရိစာရက (တိ) [ဒိယစုသဟဿ +ပရိစာရက။ ထိ-ဉ္စ-ပရိစာရိကာ] အခွဲနှင့်တကွ ၂၀၀-၁၅၀-သော-အလုပ် အကျွေး-ကျေးကျွန်။ ဒိယစုသဟဿပရိစာ-ရိကာယော အဒါသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၀။

ဒိယစုသဟဿဘေဒ (တိ) [ဒိယစုသဟဿ +ဘေဒ] အခွဲနှင့်တကွ ၂၀၀-၁၅၀-အပြားရှိသော (ကိလေသာ-စသည်)။ သာ စ တေဟိ(အရိယသာဝကေဟိ) ဒိယစုသဟဿ-ဘေဒါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၂၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။

ဒိယစုသဟဿသင်္ခါ (တိ) [ဒိယစုသဟဿ+သင်္ခါ] အခွဲနှင့်တကွ ၂၀၀-၁၅၀- အရေအတွက်ရှိသော။ ဒိယစုသဟဿသင်္ခါ ကိလေ-သာ စာပိတာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၃။

ဒိယစုသဟဿပုဏ္ဏိလေသမလ (န) [ဒိယစုသ-ဟဿ + ဥပဏ္ဏိလေသ+မလ] အခွဲနှင့်တကွ ၂၀၀-၁၅၀- သော(စိတ်ကို)ကပ်၍ ညစ်နွမ်းစေတတ်သော ကိလေသာ အညစ်အကြေး။ ဒိယစုသဟဿပုဏ္ဏိလေသမလာနံ ပဟိနတ္တာ ဝိမလံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၂။

ဒိယစုသိက္ခာပဒသတ (န) [ဒိယစု+သိက္ခာပဒ +သတ] အခွဲနှင့်တကွ ၂၀၀-၁၅၀-သော သိက္ခာပုဒ်၊ သိက္ခာပုဒ် ၁၅၀။ ဒိယစုသိက္ခာ-

ပဒသတ(အံ၊၁။၂၃)န္တိ ပဏ္ဏာသာမိကံ သိ-
က္ခာပဒသတံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅။ = ပဉ္စသတ္တတိ
သေခိယေ အပနေတွာ သေသာနံ ဝသေန
ဒိယစုသိက္ခာပဒသတံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ၊ဋီ။
၄၄၄။ (-မိလိန္ဒ။၁၄၆၊၂၆၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၂။
မ၊ဋီ၊၂။၁၆၄။)

ဒိယစုသုတ္တသတ (န) [ဒိယစု+သုတ္တ+သတ]
အခွဲနှင့်တကွ ၂၀၀-၁၅၀-သောသုတ်၊ သုတ်
ပေါင်း ၁၅၀။ သုတ္တတော ဒိယစုသုတ္တသတံ
ဒေ စ သုတ္တန္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။

ဒိယစုဟတ္ထ (ပု) [ဒိယစု+ဟတ္ထ] (၁) အခွဲနှင့်
တကွ ၂-တောင်၊ ၁-တောင့်ထွာ။ (၂) ၂-
တောင့်ထွာ။ (တိ) (၃) ၁-တောင့်ထွာရှိ
သော။ (၁) သံကဓိကာယ ပမာဏံ တိရိယံ
ဒိယစုဟတ္တာ။ ဝဇီရ။၃၇၇။ (၂) အောက်
ပုဒ်ကြည့်။ (တိ) (၃) ကဝါဋ် နာမ ဒိယစု-
ဟတ္ထမ္ပိ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉။ (-သာရတ္ထ၊
၃။၉။)

ဒိယစုဟတ္ထပ္ပမာဏ (တိ) [ဒိယစုဟတ္ထ+ပမာဏ]
၂-တောင့်ထွာ အတိုင်းအရှည် 'ပမာဏ' ရှိ
သော။ ဟတ္ထပါသော နာမ ဒိယစုဟတ္ထပ္ပ-
မာဏော။ ကခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၃၆။

ဒိယစုဟတ္ထဗ္ဗန္တရ (န) [ဒိယစုဟတ္ထ+အဗ္ဗန္တရ]
အခွဲနှင့်တကွ ၂-တောင်- ၁-တောင့်ထွာ-
၏ အတွင်း။ သစေ ဥဗ္ဗေနေ ဒိယစုဟတ္ထ-
ဗ္ဗန္တရေ မနုဿာနံ သဉ္ဇာရပဟောနကံ ဆိဒ္ဓိ
ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၉။

ဒိယစုဟတ္ထဝိတ္တာရ (တိ) [ဒိယစုဟတ္ထ+ဝိတ္တာရ]
အခွဲနှင့်တကွ ၂-တောင် - ၁-တောင့်ထွာ-
အနံရှိသော (လမ်း-စသည်)။ ဒိယစုဟတ္ထ-
ဝိတ္တာရေ မဂ္ဂေါ ဥပစာရေ နာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၄၆။

ဒိယစုဟတ္ထသတ (တိ) [ဒိယစုဟတ္ထ+သတ]
အခွဲနှင့်တကွ အတောင် ၂၀၀-အတောင်

၁၅၀-ရှိသော(ဗိမာန်-စသည်)။ ဒိယစုဟတ္ထ-
သတံ ဝိတ္တတံ ဝိမာနံ။ အပါဋ္ဌ၊၁။၂၉၇။

ဒိယစုဟတ္ထဗ္ဗေဓ (တိ) [ဒိယစုဟတ္ထ+ဥဗ္ဗေဓ]
အခွဲနှင့်တကွ ၂-တောင်- ၁-တောင့်ထွာ-
အစောက်ရှိသော။ ဆဒနံ အနာဟစ္စ သဗ္ဗန္တိ-
မေန ပရိယာယေန ဒိယစုဟတ္ထဗ္ဗေဓေန
ပါကာရာဒိနာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁။ ကခါ၊၁၉၃။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ။၇၃။ ဒိယစုဟတ္ထဗ္ဗေဓနာ(ဝိ၊နိစ္ဆယ။
၉၁၅)တိ ဝဇကိရတနေန ဒိယစုရတနဗ္ဗေဓ
န။ယင်း-ဋီ။ (-သာရတ္ထ၊၃။၉။ ဝိမတိ၊၂။၅။
ကခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၅၂။)

ဒိယစုဟတ္ထုပစာရ (တိ) [ဒိယစုဟတ္ထ+ဥပစာ-
ရ] အခွဲနှင့်တကွ ၂-တောင်- ၁-တောင့်ထွာ-
ဥပစာရှိသော(အရပ်)။ ဥပစာရံ ဌပေတွာတိ
ဒိယစုဟတ္ထုပစာရံ ဌပေတွာ။ ဝိမတိ၊၂။၁၇။

ဒိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဒါ+ယ+တေ] (၁) ပေး
အပ်၏။ (၂) ပိုင်းဖြတ်အပ်၏။ (၁) ဒိယတိ
-ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၇၂။ နိရုတ္တိ။၆၁၁။ ဒိယန္တိ-
နိရုတ္တိ။၆၁၁။ (၂) ဒါ အဝဇ္ဇဏှနေ။ ဒိယတိ၊
ဒိယန္တိ။ နိတိ၊ဓာ။၂၂၆။

ဒိယန္တိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဒါ+ယ+အန္တေ] (၁) ပေး
အပ်ကုန်၏။ (၂) ပိုင်းဖြတ်အပ် ကုန်၏။
အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒိယုတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဒါ+ယ+တေ။ နိရုတ္တိ။
၆၁၁။] (၁) ပေးအပ်၏။ (က) လှူဒါန်း-
ပူဇော်-အပ်၏။ လောင်းလှူအပ်၏။ (ခ)
လောင်းထည့်အပ်၏။(၂)ဝင်ကြယ်စေအပ်၏။
သုတ်သင်အပ်၏။(၁)ဒိယုတိ-ထေရီ၊၄၃၀။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၅၊၄၂၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၊၂၅၊၁၀၃၊
၁၀၇၊၁၂၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၇။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၇၉။
ဝဇီရ။၅၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၇၂။ (က) ဒိယု-
တိ-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၇၊၄၃၅။
မူလဋီ၊၃။၈၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၇၆။ ဂစ္ဆ ဘဂိနိ
အမုကသ္မိံ ဩကာသေ ဘိက္ခာ ဒိယုတိ။

ဝိ၊၂။၈၃။ အဂ္ဂိဟုတ္တမုခတာယ ယညဿ
 ယညေ ဒိယုမာနံ သုဇာမုခေန ဒိယုတိ။
 သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၂၉၅။ ဒိယုန္တိ—ဒိ၊၁။၁၃၇။
 ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၂၊၁၀၇။ ကင်္ခါ၊၂၇၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၂၃၉။ (ခ) ယံ တေသု ပဉ္စတ္ထသု ဒိယုတိ။
 တံ သဗ္ဗံ ပဋိဂ္ဂဟိတံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၀။
 (၁)(က),(၂) ဒိယုတိ—ဇာ၊၁။၁၄၇။ စရိ-
 ယာ၊ဋ္ဌ၊၇၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၂၉။ ဒါနံ (န)
 ဒိယုတိ။ ဇာ၊၁။၂၁၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂။ အံ၊
 ဋ္ဌ၊၃။၂၇၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၁။ အနုဋ္ဌိ၊၂။၁၀၀။

ဒိယုန (န) [ဒါ+ယ+ယု] ပေး-လှူ-စွန့်ကြဲ
 -ခြင်း။ ဒိယုနဝသေနာ (ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၃) တိ
 ဒေယုဓမ္မဿ ပရိယတ္တံ ကတော ပရိစ္စုဇနဝသေ-
 န ဒါနံ။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၀၃။

ဒိယုနက (တိ) [ဒိယုန+က] (၁) ပေး-လှူ-
 -စွန့်ကြဲ -အပ်သော (အလှူဝတ္ထု)။ (၂)
 ပေး- လှူ - စွန့်ကြဲ -ကြောင်း ဖြစ်သော
 (ဒါနစေတနာ)။ (၁) စတ္တာရော ပစ္စယာ
 ဒိယုနကဝသေန အာမိသဒါနံ နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊
 ၂။၆၀။=ဒါတဗ္ဗဝသေန။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၅၈။ (-
 ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၄။) (၁),(၂) ဒိယတိတိ ဒါနံ၊
 ဒေယုဓမ္မဿေတံ အဓိဝစနံ။ ဒိယတိ အနေ-
 နာတိ ဝါ ဒါနံ၊ ပရိစ္စာဂစေတနာယေတံ
 အဓိဝစနံ။ အယံ ဒုဝိဇောပိ အတ္ထော ဣဇာ-
 မိပေတောတိ အာဟ “ဒိယုနကဝသေန ဒါ-
 နာနိ” (အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀)တိအာဒိ။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၅၈။

ဒိယုန္တိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဒါ+ယ+အန္တေ] ပေး-လှူ-
 -အပ်ကုန်၏။ ဒိယုတိ (၁) (က)-ကြည့်။

ဒိယုမာန (တိ) [ဒါ+ယ+မာန။ နိရုတ္တိ။၇၇၆။]
 (၁) ပေးအပ်သော၊ (က) လှူဒါနိုး -ပူ
 ဇော်-အပ်သော။ (ခ) (ဆွမ်း-စသည်ကို) -
 ကပ်အပ် - ဆက်ကပ်အပ် -သော။ (ဂ) စွန့်
 အပ်သော။ (၂) ပြီးစေအပ်သော။ (၃)
 စင်ကြယ်စေအပ်သော၊ သုတ်သင်အပ်သော။

(၁) ပေးအပ်သော။ အညေန ဒိယု-
 မာနံ ဂဏုန္တော ဘဏ္ဍုန္တေန ကာရေတဗ္ဗော။
 ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၄။ အကိတ္တိပဏ္ဍိတော စာပိ သ-
 က္ကေန ဒေဝါနမိန္ဒေန ဝရေ ဒိယုမာနေ ဇေ-
 မာဟ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၀၆။ (-၁၇၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
 ၃။၃၇၃။ သာရတ္ထ၊၃။၂၆၄။)

(က) လှူဒါနိုး- ပူဇော် - အပ်သော။
 တုမ္ပေဟိ ဒိဋ္ဌံ ဝါ သုတံ ဝါ သက္ကံ ဌပယိတော
 ဒါနံ ဒိယုမာနံ။ ဝိ၊၂။၂၈၈-၉။ ဒါနေ ဒိယု-
 မာနေယေဝ သတ္တဝဿာနိ သတ္တမာသာ အ-
 တိက္ကန္တာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၀။ အဂ္ဂိဟုတ္တပမု-
 ဘာယ ယညဿ ယညေ ဒိယုမာနံ သုဇာ-
 မုခေန ဒိယတိ။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၁၈။

ဒိယုမာနော-ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၅၃။ ဝဇီရ။
 ၃၄၇။ ဒိယုမာနံ(န၊ပ၊ဇ) - ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။
 ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၄။ ဝိမတိ၊၂။၂၄၆။ ဒိယုမာနာ
 (ထိ၊ပ၊ဇ)-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။ (ပု၊ပ၊ဗ)-
 ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၅၂။ ဒိယုမာနံ-
 မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၉။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁၃၂။ ဝဇီရ။၂၄၊
 ၁၆၄။ ဒိယုမာနဿ - ပေတ၊ဋ္ဌ၊၄၅။ ကင်္ခါ၊
 ဋ္ဌိ၊၈၄။ ဒိယုမာနာနံ - ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၈၉။
 ဒိယုမာနေ-မဟာနိ။၃၉၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၅။
 ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၆၁။ ဒိယုမာနာယ-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၇။
 ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁၀၃။ ဒိယုမာနေသု - ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
 ၄၂၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၇။

(ခ) (ဆွမ်း-စသည်ကို) - ကပ်အပ် -
 ဆက်ကပ်အပ်-သော။ ကာယေန ဒိယုမာနံ
 ကာယေန အပ္ပဋိဂ္ဂဟိတံ။ ဝိ၊၅။၃၂၅။ ယေန
 ကေနစိ သရီရာဝယဝေန အန္တမသော ပါဒဂုံ-
 လိယာပိ ဒိယုမာနံ ကာယေန ဒိန္နံ နာမ
 ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၉။ (- ဝိ၊၂။၁၂၀။
 ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၈၊၁၁၀။)

(ဂ) စွန့်အပ်သော။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခ-
 ဝေ ယံ ဒိယုမာနံ ပတတိ၊ တံ သာမံ ဂဟေ-
 တော ပရိဘုဉ္ဇိတုံ၊ ပရိစ္စတ္တံ တံ ဘိက္ခဝေ ဒါယ-

ကေဟိ။ ဝိ၊၎။၂၇၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၂။ အာ-
သနသာလာယ ဒွါရေ ဌတော ဒဟရသာမ-
ဏေရေဟိ ဒိယုမာနံ ဥစ္စိဋ္ဌကဘောဇနံ ပဋိ-
ဂုဏန္တံ ဒိသော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၂။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။
၅၃။)

(၂) ပြီးစေအပ်သော။ သံဆေန ဒိယု-
မာနာ နိပ္ပာဒိယမာနာ ဥပသမ္ပဒါ ယဿ
ဓမတိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၃၇။

(၃) စင်ကြယ်စေအပ်သော၊ သုတ်သင်
အပ်သော။ (၁) (က) အနက် ပြန်ကြည့်။

ဒိယုမာနက္ခန္ဓာ (ပု) [ဒိယုမာန + ခဏ] ပေး-
ကပ်- အပ်ဆဲ- အခိုက်အတန့်- အချိန်အခါ။
အဘိဟဋ္ဌတ္တာတိ ဒိယုမာနက္ခန္ဓာ သန္ဓာယ
ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၂။၃၆။

ဒိယုမာနဂ္ဂဟဏ (တိ) [ဒိယုမာန + ဂဟဏ]
ပေး- လှူ- အပ်သော အလှူဝတ္ထုကို ခံယူရာ
(အခါ-စသည်)။ ပဋိဂ္ဂဟဏတော ဝါတိ
ပရေဟိ ဒိယုမာနဂ္ဂဟဏကာလတော ဝါ။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၄၀၈။

ဒိယုမာနဝတ္ထဒက္ခိဏာ (ထိ) [ဒိယုမာန+ဝတ္ထ+
ဒက္ခိဏာ] ပေး- လှူ - အပ်သော အဝတ်
အလှူ၏-အဖို့-ဝေစု။ ဣမာ မယာ ဒိယု-
မာနဝတ္ထဒက္ခိဏာယော ပေတဿ ဥပကပ္ပန္တိ။
ပေတ၊ဋ္ဌ၊၂၂၄။

ဒိရတ္တ=ဒိရတ္တ (ပု၊န) [ဒိ+ရတ္တိ။ ရူ၊၃၄၉၊၄၁၀။
မောဂါ၊၃။၉၂။ ယင်း-သျှ၊၃။၄၅။ (ဒိရတ္တ-
သံ)] (၁) ၂-ညဉ့်။ (၂) ဒိ(ဒိ) ရတ္တ-သဒ္ဓါ။
(၁) ကေရတ္တံ ဒိရတ္တံ(ဒိရတ္တံ) ဝါ၊ ဒုက္ခံ ဝသ-
တိ ဝေရိယံ။ ဇာ၊၁။၂၄၊၁၆၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၇။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၅။ ကေရတ္တံ ဒိရတ္တံ ဝါ၊ ဘဝေယျံ
အဘိပါရကော။ ဇာ၊၂။၄၁။ (-ဝိ၊၂။၂၇၊
၁၄၁-၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၁၊၂၁၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅၀။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၀၀။ သာရတ္ထ၊၃။၇။ ဝိမတိ၊၂။
၅။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။၃၅၁၊၄၁၈။ အနုဋ္ဌိ၊၂။

၁၁၃။) (၂) ဒိရတ္တာဒိဝစနံ ဝိယ .... ဗျဉ္ဇ-
နသိလိဋ္ဌတာယ စေတံ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၈။
ကင်္ခါ၊၂။၉။ ဒိရတ္တဝိသိဋ္ဌ-လည်း ကြည့်။

ဒိရတ္တဂ္ဂဟဏ (န) [ဒိရတ္တ+ဂဟဏ] (၁) ၂-
ညဉ့်ကို-ယူခြင်း-ဟော-ဆို-ခြင်း။ (၂)
ဒိရတ္တ-သဒ္ဓါ။ ဝစနသိလိဋ္ဌတာမတ္တေန ဒိရတ္တ-
ဂ္ဂဟဏံ ကတံ။ သာရတ္ထ၊၃။၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။
၂၉၇။ (-ဝိမတိ၊၁။၁၃၃။ ဝိမတိ၊၂။၅။
ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။၃၅၁။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၅၉။ သိ၊ဋ္ဌိ၊
သစ်။၂။၃၆၅။ အနုဋ္ဌိ၊၂။၁၁၃။)

ဒိရတ္တဝစန (န) [ဒိရတ္တ+ဝစန] ဒိရတ္တ-သဒ္ဓါ၊
ဒိရတ္တ-သဒ္ဓါကို ဟောဆိုခြင်း။ ဒိရတ္တဝစနေန
န ကောစိ ဝိသေသတ္ထော လဗ္ဘတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၁၁။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။၃၅၁။ (-သာရတ္ထ၊
၂။၆၄။)

ဒိရတ္တဝိသိဋ္ဌ (တိ) [ဒိရတ္တ+ဝိသိဋ္ဌ] ဒိရတ္တ-သဒ္ဓါ
ဖြင့် အထူးပြုအပ်သော။ ဒိရတ္တဝိသိဋ္ဌံ ပန
တိရတ္တံ ဝုစ္စမာနံ တေန အနန္တရိကမေဝ တိရ-
တ္တံ ဒိပေတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၇။ ဝိမတိ၊၂။၅။
အနုဋ္ဌိ၊၂။၁၁၃။

ဒိရဒ=ဒိရဒ (ပု) [ဒိ+ရဒ။ ဒွေ ရဒါ ဒန္တာ
ယဿ ဒိရဒေါ။ ဓာန်၊ဋ္ဌိ၊၃၆၀။ (ဒိရဒ-သံ၊
ဒိရယ-ပြာ)] (စွယ်စုံ)ဆင်။ ဂရုဋ္ဌံ ဒိရဒံ
သီဟံ၊ ဝိနဒန္တံ ပဒဿယိ။ အပ၊၂။၂၁၃။
ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၅၄။ သုဗ္ဗစံ ဒိရဒံ ဂဇံ။ မဟာဝံသ၊
၉၇။၅၆။(အမရ၊၁၈၊၃၄။) အောက်ပုဒ်လည်း
ကြည့်။

ဒိရဒဝရ=ဒိရဒဝရ(တိ)[ဒိရဒ=ဒိရဒ+ဝရ။ (ဒိရ-
ယဝရ-ပြာ)] မြတ်သော(စွယ်စုံ)ဆင်။သော
ဒိရဒဝရော မုတ္တမတ္ထောဝ .... ဒိရဒဝရံ ဩ-
လောကေတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၂၄၉။

ဒိဝံကရ (ပု) [ဒိဝံ+ကရ+အ။ (ဒိဝါကရ-သံ၊
ပြာ)] နေ၊ နေမင်း၊နေဗိမာန်။(နေ၊မရိုးပင်၊

ကျီးကန်း၊ ပန်းအထူး၊ စိန္တာမဏိ။ ဥဂ္ဂတသ္မိံ
ဒိဝံကရေ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၁၆ (က၊ မူ-ကွဲ)။ (-
အမရ၊ ၃။ ၂။)

ဒိဝ (ပု) [ဒိဝ+အ။ ဒိဗ္ဗန္တိ သတ္တာ ကိဋ္ဌန္တိ ဇော-
တန္တိ တောတိ ဒိဝါ။ ဒီ၊ ၁။ ၄၅။ (-အပ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၃။ ဓာန်၊ ၁။ ၁၀။ နိရုတ္တိမဉ္ဇူ၊ သာ။
၆၉။) ဒိ+အ။ ဝ-အာဂုံ။ ဒိယတိ ဒိယတိ
အန္တကရော ဇောတောတိ ဒိဝါ။ ကော၊ ၁။ ၅၇။
ဒိဝ+က။ ထောမ။ (ဒိအ-ပြာ)] (၁) နတ်
ပြည်၊ နတ်ပြည်၌ တည်ရှိသော သတ္တဝါ၊ သင်္ခါရ။
(၂) ဗြဟ္မာ့ပြည်၊ ဗြဟ္မာ့ပြည်၌ တည်ရှိသော
သတ္တဝါ၊ သင်္ခါရ။ (၃) နေ၊ နေအခါ၊ နေ
အဖို့၊ နေပိုင်း (နေထွက်သည်မှ နေဝင်တိုင်
အခါ)၊ (က) နေမွန်းတည့်ဆဲအခါ၊ နေလယ်
အခါ၊ နေတောတောအခါ (နေတဝက်အချိန်
= နေပိုင်း၏ အလယ်ဗဟို)။ (ခ) နေမွန်း
တိမ်းစအခါ၊ နေမွန်းယိမ်းစအခါ၊ နေမွန်း
လွဲစအခါ။ (ဂ) အလွန်နေမြင့်ရာအခါ၊ နေ
မြင့်လွန်းရာအခါ (မွန်းတည့်ချိန်နှင့် နီးကပ်
သောအခါ-စသည်)။ (၄) ကောင်းကင်၊
ဟင်းလင်းအပြင်။ (နတ်ပြည်။ အမရ၊ ၁။ ၆။
ကောင်းကင်။ မေဒိနီကောသ။ တြိကဏ္ဍ-
သေသ၊ ၁။ ၄။ နတ်ပြည်၊ ကောင်းကင်၊ နေ၊
အရောင်၊ မီး။ P.S.D.။ လျှာ၊ ကျွန်း၊ နတ်
ပြည်။ သီ၊ ဓာန်။)

(၁) နတ်ပြည်၊ နတ်ပြည်၌ တည်ရှိသော
သတ္တဝါ၊ သင်္ခါရ။ သဂ္ဂေ တု ဂဂနေ ဒိဝေါ။
ဓာန်၊ ၁။ ၁၁၉။ (၂) အနက်လည်း ဆက်ကြည့်။

(၂) ဗြဟ္မာ့ပြည်၊ ဗြဟ္မာ့ပြည်၌ တည်ရှိ
သော သတ္တဝါ၊ သင်္ခါရ။ ဒိဝါ(ထေရ၊ ၃။ ၆၀)တိ
ဒေဝလောကာ။ ဒိဝါဂ္ဂဟဏေန စေတ္တ တတ္ထ-
ဂတေ သတ္တသင်္ခါရေ ဝဒတိ။ ထေရ၊ ၁။ ၂။
၄၇၅။ ဒိဝံ ပတ္တာ(ဇာ၊ ၂။ ၅)တိ ဒေဝလော-
ကဗြဟ္မာလောကသင်္ခါတံ ဒိဝံ ဂတာ။ ဇာ၊ ၁။

၅။ ၁၃၁။ (-ဇာ၊ ၂။ ၄၇၅၊ ၁၀၄။ ဇာ၊ ၁။ ၆။
၁၁၆။ ဒီ၊ ၁။ ၁၉၆။)

(၃) နေ၊ နေအခါ၊ နေအဖို့၊ နေပိုင်း
(နေထွက်သည်မှ နေဝင်တိုင်အခါ)။ အနုဇော-
နာမိ ဘိက္ခဝေ ဒိဝါ ပဋိသလ္လိယန္တေန ဒွါရံ
သံဝရိတာ ပဋိသလ္လိယိတုံ။ ဝိ၊ ၁။ ၄၇။ ဒိဝါ စ
ရတ္တာ စ ဟရန္တိ ယေ ဗလိံ။ ခုဒ္ဒက၊ ၅။
သုတ္တနိ၊ ၃။ ၂။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၄၅။ သုတ္တနိ၊ ၁။
၁။ ၂၇။ ဒိဝါ ဝါ ယဒိ ဝါ ရတ္တိံ။ ဇာ၊ ၂။
၂၉၀။ ဇာ၊ ၁။ ၇။ ၁၉၆။ ရတ္တိမပိ ယထာ ဒိဝံ
ကရေတိ (ဝိမာန၊ ၇၇)တိ .... ရတ္တိဘာဂမ္ပိ
ဒိဝသဘာဂံ ဝိယ ကရေတိ၊ ဝိမာန၊ ၁။ ၂၁၇။
ယထာ ဒိဝါ(နေတ္ထိ၊ ၁၅)တိ ယထာ
ဒိဝသဘာဂေ။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၇၂။ (-အဘိ၊
က၊ ၂။ ၉။ ဝိမာန၊ ၃။ ၆။ အပ၊ ၁။ ၉၄၊ ၃၉၀။
အပ၊ ၂။ ၁၅၊ ၃၇၇။ မဟာနိ၊ ၂။ ၇၆။ စူဠနိ၊
၁၀၄၊ ၂၁၇။ ဇာ၊ ၂။ ၃၀၊ ၆၆။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၆။
ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၃၀။ ပေတ၊ ၁။ ၁၉၁။ ထေရ၊ ၁။ ၁။
၂၂၇။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၂၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁။ ၃၃။
နေတ္ထိ၊ ၁။ ၁၀၄။) (နိတိ၊ သုတ္တ၊ ၂။ ၉-လည်း
ကြည့်။)

(က) နေမွန်းတည့်ဆဲအခါ၊ နေလယ်
အခါ၊ နေတောတော အခါ (နေတဝက်
အချိန် = နေပိုင်း၏အလယ်ဗဟို)။ ဒိဝါဒိဝ-
ဿာ(မ၊ ၁။ ၂။ ၂။ အံ၊ ၂။ ၂၀၆)တိ ဒိဝသဿ
ဒိဝါ၊ မဇ္ဈန္တကာလေတိ အတ္ထော။ မ၊ ၁။ ၂။
၁၀၀။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၆၇။ ဒိဝါဒိဝဿာ (အံ၊ ၁။
၂။ ၀၆)တိ ဒိဝသဿ ဒိဝါ နာမ မဇ္ဈန္တော၊
ဣမသ္မိံ ဌိတေ မဇ္ဈန္တိကေ ကာလေတိ
အတ္ထော။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၉၃။ = ဒိဝသပိ ဒိဝါ။
သာမ္ပတ္တေ ဟေတံ ဘုမ္မဝစနံ “ဒိဝါ ဒိဝ-
ဿာ”တိ အညတ္ထ ဒဿနတော။ ဒိဝဿ
ဒိဝသေတိပိ ဝနုတိ၊ အ-ကာရန္တဿပိ ဒိဝ-
သဒ္ဓဿ ဝိဇ္ဇမာနတ္တာ။ .... မဇ္ဈန္တိကဝေလာ-
ယန္တိ အတ္ထော။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၇။ (-ဒီ၊ ၁။
၁။ ၂။ ၁၀။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၇၃။)

(ခ) နေမုန်းတိမ်းစအခါ၊ နေမုန်းယိမ်းစအခါ၊ နေမုန်းလွဲစအခါ။ ဒီဝါ ဒီဝဿာ- (ဒီ၊ ၃။ ၃၀) တိ ဒီဝဿာ ဒီဝါ နာမ မဇ္ဈနာ- တိက္ကမော၊ တသ္မိ* ဒီဝဿာပိ ဒီဝါဘူတေ အတိက္ကန္တမတ္တေ မဇ္ဈန္တိကေ နိက္ခမိတိ အတ္တော။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၆။ ဒီဝါ-သဒ္ဓေါ ဒီန-သဒ္ဓေါ ဝိယ ဒီဝသပရိယာယော၊ တဿ ဝိသေသနဘာဝေန ဝုစ္စမာနော ဒီဝါ-သဒ္ဓေါ သဝိသေသံ ဒီဝသ- ဘာဂံ ဒီပေတိတိ အာဟ“ဒီဝဿာ ဒီဝါ”တိ- အာဒိ။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၄။

(ဂ) အလွန်နေမြင့်ရာအခါ၊ နေမြင့်လွန်းရာ အခါ (မုန်းတည့်ချိန်နှင့် နီးကပ်သော အခါ-စသည်)။ ကာလဿေဝ ပိဏ္ဏာယ စရိ- တဗ္ဗံ ဥဒါဟု ဒီဝါတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၁၇။ ဒီဝါ- (ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၅) တိ အတိဒီဝါ၊ ဥဿူရေတိ အတ္တော။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃၇၇။ ဒီဝါ (မ၊ ၄။ ၃။ ၂၆၅) တိ ဥပကဋ္ဌာယ ဝေလာယ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၇၇။ (-မ၊ ၁။ ၁၇၆။ မ၊ ၄။ ၂။ ၅။)

(၄) ကောင်းကင်၊ ဟင်းလင်းအပြင်။
(၁) အနက် ပြန်ကြည့်။

ဒီဝင်္ကရ (ပု) [ဒီဝ+ကရ+အ။ (ဒီဝါကရ-သံ)]
နေ၊ နေမင်း၊ နေဗိမာန်။ (နေ၊ ကျီးကန်း၊ နေကြာပန်း၊ P.S.D.) ဒီဝင်္ကရေ(ဝိမာန။ ၁၀၇) တိ ဒီဝါကရေ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂၀၈။ (- အမရ၊ ၃။ ၂။ ၈။)

ဒီဝင်္ကတ (တိ) [ဒီဝ+ဂတ] (၁) နတ်ပြည်သို့- လား - သွား - ရောက်-သော၊ နတ်ရွာစံ သော၊ သူ။ (၂) နတ်ပြည်သို့-လား-သွား - ရောက်-ရာ၊ နတ်ရွာစံရာ(အခါ-စသည်)။ (၁) တိဋ္ဌန္တေ နော မဟာရာဇေ၊ အဒု ဒေဝေ ဒီဝင်္ကတေ။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၃၈။ (- ပေတ၊ ၄။ ၆။ ၉။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၁၃၆-၇။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၄၇။) (၂) ရညော ဒီဝင်္ကတကာလေ ဣဓာဂန္တိ ပဋိညံ ဒေဟိ။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၃၁၃။

အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၂-၃၃-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ဒီဝင်္ကမ (တိ) [ဒီဝ+ဂမ+အ] (က) နတ်ပြည်သို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော။ (ခ) နတ်ပြည် သို့ ရောက်စေတတ်သော (တရား)။ ဒီဝိယ (၅)-ကြည့်။

ဒီဝင်္ကမန (န) [ဒီဝ+ဂမန] နတ်ပြည်သို့-လား- သွား - ရောက် - ခြင်း၊ နတ်ရွာစံခြင်း။ ဝိဇာတေ တဿာ ဒီဝင်္ကမနံ ဝိယ စ သဘာ- ဝေန သိဒ္ဓံ။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃၂၄။

ဒီဝစု (တိ) [အစု+ဒုတိယ] (၁) အခွဲနှင့်တကွ ၂-ခု၊ ၁-ခုခွဲ။ (၂) အခွဲဟူသော ၂-ခုမြောက် ရှိသော၊ ၂-ခုတို့၏ ပြည့်ကြောင်း ဖြစ်သော အခွဲရှိသော၊ ၁-ခုခွဲဖြစ်သော။ ဒီယစု-ဒေါင် ကွင်း ကြည့်။

ဒီဝသ္မိ (ပု၊ န) [ဒီဝ=ဒီဝ + သ။ ဒီဗ္ဗန္တိ ကိဋ္ဌ- န္တသ္မိ* ဒီဝသော၊ သော။ ဓာန်၊ ၄။ ၆။ ၇။ (-ဏ္ဍာဒိ။ ၂။ ၁၈။) ဒီဝ+အသ်။ ထောမ။ (ဒီ- အ၊ ဒီအသ-ပြာ၊ ဒီယသ၊ ဒီယဟ-အဒ္ဓမာဂမိ)]
(၁) နေ့၊ ရက်၊ (က) နေ့အဖို့၊ နေ့ပိုင်း (တနေ့ကုန်)။ (ခ) နေ့၏- အစိတ်-အပိုင်း (ညနေချမ်းအခါ- စသည်)။ (၂) ဒီဝသ- သဒ္ဓါ။

(၁) ဒီဝသာနိ ဂဏေတွာ။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၆။ ကေစိ “အဇ္ဇ ဘန္တေ ကတိမိ”တိ ဒီဝသံ ဝါ ပုစ္ဆန္တိ၊...ဒီဝသော ကထေတဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၈၂။ ဒီဝသံ ဌပေတွာ အာဝါဟံ ကရိံသု။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂။ ၀၄။ = (ထေရီ၊ ၄။ ၃၁) တိ ဒီနေ- ဒီနေ။ ထေရီ၊ ၄။ ၂။ ၉၀။ (- ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၉။ ကခါ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၉၉။)

(က) ဇုဏ္ဍပက္ခေ စန္ဒဿ ယာ ရတ္တိ ဝါ ဒီဝသော ဝါ အာဂစ္ဆတိ၊ ဝစုတေဝ ဝဏ္ဏေန။ သံ၊ ၁။ ၄။ ၀၉။ ကေဝလမ္ပိ ရတ္တိ ကေဝလမ္ပိ ဒီဝသံ တိဋ္ဌတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၈။ တေနာဟ “ဒီဝသံ အနုဘောသိ ကာ- ရဏ” (ပေတ၊ ၁။ ၁၇၆) န္တိ၊ ဒီဝသဘာဝေ ပန နာနပ္ပကာရံ ကာရဏံ ဃာတနံ ပစ္စနဘဝသိ။

ပေတ၊ဌ။၁၈၉။ (- သံ၊၃။၁၄၃။ ဒီ၊ဌ။၃။၆။ သီ၊ဌီ၊သစ်၊ ၁။၆၅။) ဒိဝသသင်္ခေပ-လည်း ကြည့်။

(ခ) တံ ဒိဝသ(ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၀)န္တိ ယဒါ ဘဂဝါ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော တာဝတိံသ- ဘဝနာဘိမုခေါ ဂစ္ဆတိ၊ တံ ဒိဝသဘာဂံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌီ၊၂။၂၉။ ဒိဝသာဝသေသ-လည်း ကြည့်။ (၂) ဒိဝသပရိယာယ-ကြည့်။

ဒိဝသော-အံ၊၂။၃၇၈။ ကင်္ခါ၊ဂ၆၊၁၄၆။ ဒိဝသ-ဝိ၊ဌ၊၄။ဂ၈။ ဝိမာန၊ဌ။၆၉။ ဝဇီရ၊ ၂။ဂ၈။ ဒိဝသံ-ဝိ၊၁။၃၇၅။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၁၈၊ ၁၇၄။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃၀၉။ ဒိဝသေ(ပု၊ဒု၊ဗ)- အဘိ၊က။၁၅၇။ သံ၊ဌ၊၃။ဂ၈။ မ၊ဌီ၊၂။၁၈၄။ ဒိဝသနိ-(န၊ဒု၊ဗ)ဒီ၊၁။၁၄၅၊၁၆၈။ မ၊ဌ၊ ၂။၆၆။ ဇာ၊ဌ၊၂။၅။ ဒိဝသေန - သံ၊ဌ၊၂။ ၁၆၄။ သံ၊ဌီ၊၂။၁၆၄။ ဒိဝသေဟိ-အံ၊၁။ ၁၀၉။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၂၄၃။ သာရတ္ထ၊၂။၄၃၈။ ဒိဝသဿ(ဆ၊ဇ)-အပ၊၂။၇၀။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။ ၂၆၂။ အံ၊ဌီ၊၁။၂။၅။ ဒိဝသနံ-အံ၊၁။၁၀၉။ ဒိဝသေ-စူဠနိ၊၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၃။ သာရတ္ထ၊ ၁။၅၁။ ဒိဝသေသု-ဝိ၊သဂ်၊ဟ။၁၉၉။ နေတ္တိ၊ ဌ။၇၂။ သာရတ္ထ၊၃။၁၄၅။

ဒိဝသ (ပု၊န) [ဒိဝသ+ဒိဝသ။ ၁-ပုဒ် ကျေ။ (ဒိအသ-ပြာ)] နေ့စဉ်၊နေ့စဉ်၊ နေ့တိုင်း၊နေ့ တိုင်း။ ဒိဝသပရိဗ္ဗယသင်္ခါတဘောဂမဟန္တ- တာ-ကြည့်။

ဒိဝသကရ (ပု) [ဒိဝသ+ကရ+အ။ ရှု၊၅၆၈။ (ဒိအသကရ ပြာ)] (၁) နေ၊ နေမင်း၊ နေ ဗိမာန်။ (၂) နေမင်း၏အရောင်။ (တိ) (၃) နေမင်းနှင့်တူသော၊သူ (ဘုရားရှင်)။ (၁) ဃနဝိဝရမုပဂတံ ဒိဝသကရမိဝ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။ဂ။ (- ၂၄၊၁၈၄။ ဇိနာလင်္ကာရ။၂၇၃။) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (တိ) (၃) တရုဝရ(ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ဂ။ ဇိနာလင်္ကာရ။၂၇၃)-ကြည့်။

ဒိဝသကရာတိရေကဇုတိဝိသရ (တိ) [ဒိဝသကရ +အတိရေက +ဇုတိ + ဝိသရ] နေမင်း၏

အရောင်ထက် သာလွန်သော အရောင် အပေါင်းရှိသော(ဘုံဆောင်-စသည်)။ ဒေဝ- ဂဏပရိဝုတော ဒိဝသကရာတိရေကဇုတိဝိသ- ရဘဝနေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၁၅၀။

ဒိဝသကောဋိသတသဟဿ (န) [ဒိဝသ+ကော- ဋိသတသဟဿ] နေ့-ရက်-တို့၏ ကုဋေ ၁- သိန်း၊ ကုဋေ ၁-သိန်းသော -နေ့-ရက်။ ဒိဝ- သကောဋိသတသဟဿ။ အံ၊ဌ၊၁။ဂ၈။

ဒိဝသကောဋ္ဌာသ (ပု) [ဒိဝသ+ကောဋ္ဌာသ] (က)နေ့အဖို့၊ နေ့ပိုင်း။ (ခ) နေ့၏-အစိတ် -အပိုင်း။ (က) ဒိဝသဘာဂ (ခ)-ကြည့်။ (ခ) တယောပိ ဒိဝသကောဋ္ဌာသာ ဂဟိတာ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၃၃၀။

ဒိဝသက္ခယ (ပု) [ဒိဝသ+ခယ] နေ့-ရက်-၏ ကုန်ခြင်း။ ဒိဝသက္ခယံ ဥဒိက္ခတိ။ ထေရ၊ဌ၊ ၂။၂၁၇။ သံ၊ဌီ၊၁။၁၆၆။

ဒိဝသဂဏန (န၊ထိ) [ဒိဝသ+ဂဏန] နေ့-ရက်- ၏အရေအတွက်၊ နေ့-ရက်- အရေ အတွက် (၁-ရက်၊ ၂-ရက်-စသည်)။ ဂဏနုပဂတာတိ ဒိဝသဂဏနံ ဥပဂတဘာဝေါ။ ကင်္ခါ၊ဌီ၊သစ်။ ၂၈၈။

ဒိဝသတ္တယ (န) [ဒိဝသ+တယ] နေ့-ရက်- ၃-ခုအပေါင်း၊ ၃-ရက်။ ဒိဝသတ္တယမ္ပိ ဒါန- ပီတိယာ ပရိတုဋ္ဌဿ။ စရိယာ၊ဌ။၂၈။

ဒိဝသဒ္ဓ (ပု) [ဒိဝ+သဒ္ဓ] ဒိဝ-သဒ္ဓါ။ ဒိဝ- သဒ္ဓေါ ဒိဝါ-သဒ္ဓေါ ဝိယ ဒိဝသပရိယာယော။ သံ၊ဌီ၊၁။၁၉၂။ အံ၊ဌီ၊၂။၁၇၂။ (- သီ၊ဌီ၊ သစ်၊၂။၇။)

ဒိဝသဒ္ဓယ (န) [ဒိဝသ+ဒ္ဓယ] နေ့-ရက်- ၂-ခု အပေါင်း၊ ၂-ရက်။ တေ ဟိ ဒိဝသဒ္ဓယေန ဝူပသန္တပရိဿမာ ဝေ။ သံ၊ဌီ၊၂။၂၀၈။

ဒိဝသနိယမ (ပု) [ဒိဝသ+နိယမ] နေ့-ရက်- ကို သတ်မှတ်ခြင်း၊ နေ့-ရက်-ကို ကန့်သတ် ခြင်း။ နေ့-ရက်-ကန့်သတ်ချက်။ ပရတော

ဒိဝသနိယမဿ ကတ္ထုကာမတာဓိပ္ပာယေန
အဝုတ္တတ္တာ။ ဝဇီရ။၄၅၀။

ဒိဝသပဋိသေဓ(ပု) [ဒိဝသ+ပဋိသေဓ] (ကြာမြင့်
စွာ သော) - နေ့ - ရက် - ကို တားမြစ်ခြင်း။
နစိရဋ္ဌိတိက (မဟာနိဋ္ဌ။၁၃၃) - ကြည့်။

ဒိဝသပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဒိဝသ+ပရိစ္ဆေဒ] (က)
နေ့ - ရက် - ကို - ပိုင်းခြား - ကန့်သတ် -
ခြင်း။ (ခ) နေ့ - ရက် - ၏ အပိုင်းအခြား။
(က) ဂိလာနဘတ္တေ ပန ဒိဝသပရိစ္ဆေဒေါ
နတ္ထိ။ ဝိဠာဠ။၁၀၅။ ဝိသင်္ဂဟ။၂၀၀။ ဒိဝသ-
ပရိစ္ဆေဒေါ ကတော ဒေဝ။ ဇာဠာဠ။၃၀၆။
(- ဝဇီရ။၂၂၃။ ကင်္ခါဠ။၃၅၃။) (ခ)
ပုရိမာပတ္တိယာ အန္တရာပတ္တိယာ စ ဒိဝသပရိ-
စ္ဆေဒံ သလ္လက္ခေတွာ။ ဝိသင်္ဂဟ။၃၆၂။

ဒိဝသပရိဗ္ဗယ (ပု) [ဒိဝသ+ပရိဗ္ဗယ။ ဒိဝသ+
ဒိဝသ+ပရိဗ္ဗယ။ ဒိဝသ ၁-ပုဒ် ကျေ။] (၁)
နေ့ - နေ့ပိုင်း - ၌ ပတ်ဝန်းကျင် ကုန်ကျသော
ရိက္ခာ ဘဏ္ဍာ။ နေ့၌ သုံးဆောင်အပ်သော
ရိက္ခာဘဏ္ဍာ။ (၂) နေ့စဉ်, နေ့စဉ် - နေ့တိုင်း,
နေ့တိုင်း - သုံးဆောင်အပ်သောရိက္ခာဘဏ္ဍာ။
(၁) ဒိဝသပရိဗ္ဗယော ဧကံ ကဟာပဏသ-
ကဋ္ဌံ နိဂစ္ဆတိ။ သာယံ ဒွေ ပဝိသန္တိ။ ဒီဠာ
၂။၁၇၀။ (၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။ ဒလိဒ္ဓိ-
ကဿက-လည်း ကြည့်။

ဒိဝသပရိဗ္ဗယသင်္ခါတဘောဂမဟန္တတာ (ထိ)
[ဒိဝသပရိဗ္ဗယသင်္ခါတဘောဂမဟန္တ + တာ]
နေ့စဉ်, နေ့စဉ် - နေ့တိုင်း, နေ့တိုင်း - သုံး
ဆောင်အပ်သော ရိက္ခာဘဏ္ဍာဟု ဆိုအပ်
သော အသုံးအဆောင်၏ များပြားသည်၏
အဖြစ်။ ဒိဝသပရိဗ္ဗယသင်္ခါတဘောဂမဟန္တ-
တာယာ(ဝိဠာဠ။၁၇၃)တိ ဒိဝသေ ဒိဝသေ
ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗသင်္ခါတဘောဂါနံ မဟန္တတာယ။
သာရတ္ထ။၂။၇။

ဒိဝသပရိယာယ (ပု) [ဒိဝသ+ပရိယာယ] ဒိဝ-
သ-သဒ္ဓါ၏ - ပရိယာယ် - ဝေဝုဇ် - စကား

လှယ် - စကားအပြောင်းအလဲ (ဒိဝါ-စသော
သဒ္ဓါ)။ ဒိဝါ-သဒ္ဓေါ ဒိန-သဒ္ဓေါ ဝိယ ဒိဝသ-
ပရိယာယော။ ဒီဠာဠ။၁၄။ (- သံဠာဠ။
၁၉၂။) ဒိဝ-သဒ္ဓ-လည်း ကြည့်။

ဒိဝသပရိယောသာန (န) [ဒိဝသ+ပရိယောသာ-
န] နေ့အဖို့ - နေ့ပိုင်း - ၏ - အဆုံး - နောက်
ဆုံး (ညနေချမ်းအခါ)။ ဒိဝသပရိယောသာ-
နေ....ကာလံ ကတွာ။ ဓမ္မာဠာဠ။၂၃၀။

ဒိဝသပုစ္ဆက (တိ) [ဒိဝသ+ပုစ္ဆက] နေ့ - ရက်
- ကို မေးတတ်သော၊ သူ။ သစေ ဒိဝသ-
ပုစ္ဆကာ န ဟောန္တိ။ သုတ္တနိဋ္ဌာဠ။၅၁။ အပ၊
ဠာဠ။၁၆၂။

ဒိဝသပုစ္ဆာ (ထိ) [ဒိဝသ+ပုစ္ဆာ] နေ့ - ရက် -
ကို မေးခြင်း၊ နေ့ - ရက် - ကို မေးကြောင်း
'ပုစ္ဆာ'။ ကဒါ တေ ဒိဠန္တိ ကာလပုစ္ဆာ၊
သမယပုစ္ဆာ၊ ဒိဝသပုစ္ဆာ။ ဝိဂ္ဂ။၃၀၁။

ဒိဝသပုဏ္ဏ (တိ) [ဒိဝသ+ပုဏ္ဏ] နေ့ - ရက် - ဖြင့်
ပြည့်သော၊ ပြည့်သော - နေ့ - ရက် - ရှိသော၊
သူ။ ပုဏ္ဏ(အပ၊ဠာဠ။၃၁၀) - ကြည့်။

ဒိဝသဘတိမတ္တ (န) [ဒိဝသ+ဘတိမတ္တ] ၁-နေ့
- ၁-ရက် - စောင့်ရှောက်ခမျှ၊ ၁-နေ့ - ၁-
ရက် - ထိန်းကျောင်းခမျှ။ ဒိဝသဘတိမတ္တံ
ဂဏှာတိ။ ဓမ္မာဠာဠ။၁၀၁။

ဒိဝသဘာဂ (ပု) [ဒိဝသ+ဘာဂ] (က) နေ့ -
ရက် - အဖို့ (တနေ့တည့်၌)။ (ခ) နေ့အဖို့၊
နေ့ပိုင်း (နေထွက်သည်မှ နေဝင်တိုင်အခါ)။
(ဂ) နေ့၏ - အစိတ် - အပိုင်း (နံနက်အခါ-
စသည်)။

(က) ဗဟုဒေဝ ဒိဝသဘာဂံ ပဓာနာနု-
ယောဂတော ဥပ္ပန္နဒရထပရိယမဝိနောဒန-
တ္ထံ နှာယိတွာ။ သံဠာဠ။၂။၁၉၁။

(ခ) ရတ္တိဘာဂံ ဝါ ဒိဝသဘာဂံ ဝါ(မ၊၁။
၁၅၀)တိ ရတ္တိကောဠာသေ ဝါ ဒိဝသကော-
ဠာသေ ဝါ။ မ၊ဠာဠ။၃၇၆။ ဒိဝသဘာဂံ ဝီတိ-
နာမေတွာ။ အဘိဠာဠ။၄၀။ အဘိဠာဠ။၂။၄၅၆။

ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၉၃။ အပါဠ၊၁။၁၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။
သကလမ္ပိ ဒိဝသဘာဂံ အန္တေသမာပတ္တိယံ-
ယေဝ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၅။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၃၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၄။)

(ဂ) မဇ္ဈနိကဘော ပဌာယ ဒိဝသဘာ-
ဂေနေဝ။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၃၄၃။

(က)၊ (ဂ) ဒိဝသဘာဂေါ အာစိက္ခိတ-
ဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၂။ (က) ယတ္ထကေဟိ ဒိဝ-
သေဟိ ယဿ ယော ဥတု အပရိပုဏ္ဏော၊
တေ ဒိဝသေ သလ္လက္ခေတွာ သော ဒိဝသ-
ဘာဂေါ အာစိက္ခိတဗ္ဗော။... (ဂ) “ပုဗ္ဗဏှော
ဝါ သာယန္တော ဝါ”တိ ဧဝံ ဒိဝသဘာဂေါ
အာစိက္ခိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၆-ချည်း။

ဒိဝသဘာဂါစိက္ခန္ဓ (န) [ဒိဝသဘာဂ + အာ-
စိက္ခန္ဓ] နေအဖို့ကို - ပြောကြား - လျှောက်
ဆို - ခြင်း။ တဒါ တသ္မိံ ဥတုမ္ပိ အဝသိဋ္ဌ-
ဒိဝသာစိက္ခန္ဓံ “ဒိဝသဘာဂါစိက္ခန္ဓ”န္တိ ဒေသေ-
တိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၃၈။

ဒိဝသမတ္ထက (တိ) [ဒိဝသ + မတ္ထက] အထက်ဖြစ်
သော - နေ - ရက်။ သတ္တမေ ဒိဝသမတ္ထကေ
ပဋိသမ္ပိဒါပုတ္တာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပိတော။
အပါဠ၊၂။၂၄၀။

ဒိဝသဝဂ္ဂ(ပု) [ဒိဝသ + ဝဂ္ဂ] နေ - ရက် - ဖြင့်မှတ်
အပ်သော တရားဒေသနာအစုအပေါင်း၊ နေ
- ရက် - နှင့်စပ်၍ ဟောအပ်သော တရား
ဒေသနာအစုအပေါင်း၊ ဒိဝသ-ဝဂ်။ ဒိဝသ-
ဝဂ္ဂေါ နဝမော။ သံ၊၃။၅၇။

ဒိဝသဝဋ္ဌဉ္စ (တိ) [ဒိဝသ + ဝဋ္ဌဉ္စ] နေစဉ်၊ နေစဉ်
သုံးစွဲအပ်သော (ရိက္ခာဘဏ္ဍာ)။ ကဟာပ-
ဏာနဉ္စ ပဉ္စ အဗ္ဗဏာနိ ဒိဝသဝဋ္ဌဉ္စော နိက္ခ-
မတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀၂။ ဒိဝသဝဋ္ဌဉ္စော
(ဓာန်။၃၃၇) ဒိဝသေ ဒိဝသေ ဝဋ္ဌဉ္စိတဗ္ဗော။
ယင်း-ဋီ။

ဒိဝသဝါရ (ပု) [ဒိဝသ + ဝါရ] နေ - ရက် -
အလှည့် - အကြိမ် (၁-ရက်တကြိမ်၊ ၂-ရက်

တကြိမ်-စသည်)။ ဧဝံ ဒိဝသဝါရေန အာ-
ဘတဘတ္တဘောဇနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၃။ မ၊ဋ္ဌ၊
၁။၃၅၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၂။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈၁။

ဒိဝသဝိသင်္ကေတ (ပု၊န) [ဒိဝသ + ဝိသင်္ကေတ]
နေ - ရက် - ၏ ချွတ်ယွင်းခြင်း။ ဝိသင်္ကေ-
တေနာတိ ကာလဝိသင်္ကေတေန ဒိဝသဝိသ-
င်္ကေတေန စ ဂစ္ဆတော အနာပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၃၇။ (- ကခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၄၁၀။)

ဒိဝသဝေလာ (ထိ) [ဒိဝသ + ဝေလာ] နေ -
အချိန် - အခါ၊ နေ့ပိုင်း။ ဒိဝါကာလ (က)-
ကြည့်။

ဒိဝသသင်္ခေပ (တိ) [ဒိဝသ + သင်္ခေပ] နေ -
ရက် - အဖို့ဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သော (နေ့စာ
= နေ့တွက် စသည်)။ ဒိဝသသင်္ခေပ(သံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၁၆)န္တိ အဇ္ဇ ကံ ဣဒံ နာမကမ္ပံ ကရော-
ဟိ၊ ဣဒံ တေ ဝေတနန္တိ ဒိဝသဘာဂေန
ပရိစ္ဆိန္နံ ဝေတနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၆။

ဒိဝသသတ (န) [ဒိဝသ + သတ] နေ - ရက် - တို့
၏ ၁-ရာ၊ ၁-ရာသော - နေ - ရက်။ ဒိဝသ-
သတမ္ပိ ပရိဝသိတမေဝ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။
၂၇။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၇၃။)

ဒိဝသသတပဋိစ္ဆန္တ (တိ) [ဒိဝသသတ + ပဋိစ္ဆန္တ]
နေ - ရက် - ၁-ရာတိုင်အောင် ဖုံးလွှမ်းထား
အပ်သော (အာပတ်-စသည်)။ အာပတ္တိ-
သဟဿံ ဒိဝသသတပဋိစ္ဆန္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၄။၂၇။ (- ကခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၂၆၅။)

ဒိဝသတိက္ကမ (ပု) [ဒိဝသ + အတိက္ကမ] (က)
နေအဖို့ကို လွန်ခြင်း။ (ခ) နေအဖို့ကို လွန်ရာ
(အခါ-စသည်)။ သော ဒိဝသတိက္ကမေ
ဥပဋ္ဌာနံ အာဂတော ဧဝံ ဝတ္တဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၀၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၂၆။

ဒိဝသာဝသေသ (တိ) [ဒိဝသ + အဝသေသ]
ကြွင်း - ကျန် - သော နေအဖို့၊ နေ့ကြွင်း၊
နေ့ကျန်(ညနေချမ်းအခါ-စသည်)။ ဒိဝသာ-

ဝသေသံ ကထေတွာ ရတ္တိမိ ကထေန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊
၄။၃၅။ (-မိလိန္ဒ။၄။)

ဒိဝါ(ဗျ)[နေပါတိကမိ ဒိဝါ-သဒ္ဒမိစ္ဆန္တိ သဒ္ဒဝိဒ္ဓ။
သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၇။ အဟ-အနက်ဟော အာ-
ကာရန္တ(ဝိနယာလင်္ကာရ၊၁။၁၁။ ဓာန်။ဓာန်၊
ဋ္ဌိ။၁၁၄၇)၊ ပဌမာ၊ ဒုတိယာ၊ အနက်ဟော
(ရှု။နာ-၁၃၃။ နိတိ၊သုတ္တ။ နာ-၃၇၉)၊ ကာ-
လသတ္တမိအနက်ဟော(နိတိ၊သုတ္တ။နာ-၃၈၁)၊
ပဌမာ၊ဒုတိယာ၊သတ္တမိ၊အနက်ဟော (သုစိ)
နိပါတ်။ ဒိဝ+အာ။ ထောမ။ (ဒိယာ-အဒ္ဓ-
မာဂဓိ၊ ဒိအာ-ပြာ)] (၁) နေ၊ ရက်၊ (က)
နေအခါ၊ နေအဖို့၊ နေပိုင်း (နေထွက်သည်မှ
နေဝင်တိုင်အခါ)။ (ခ) (နေမြင့်သော)
နံနက်ပိုင်းအခါ။ (ဂ) နေမုန်းတည့်ချိန်အခါ၊
နေလယ်ပိုင်းအခါ။ (ဃ) နေစောင်းချိန်
အခါ၊ ညနေပိုင်းအခါ။ (၂) ဒိဝါ-သဒ္ဒါ။

(၁) သန္တိ ခေါ် ပန ပြာဟ္မဏ ဧကေ
သမဏပြာဟ္မဏာ ရတ္တိယေဝ သမာနံ
“ဒိဝါ”တိ သဉ္ဇာနန္တိ၊ ဒိဝါယေဝ သမာနံ
“ရတ္တိ”တိ သဉ္ဇာနန္တိ။ မ၊၁။၂၆။ ဒိဝါတိ
သဉ္ဇာနန္တိတိ “ဒိဝသော အယ”န္တိ သဉ္ဇာနန္တိ။
ဒိဝါယေဝ သမာနန္တိ ဒိဝသံယေဝ သန္တိ။
မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။ ပုဗ္ဗဏှော သာယနော ဒိဝါ
ရတ္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၁။ (-ဝိ၊၂။၁၃၂။ ဒီ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၅၊၃၇၉။ ဝဇီရ။၃၀၇၊၃၇၂။)ဒိဝါကရ-
လည်း ကြည့်

(က) ဒိဝါ စေဝ ရတ္တိဉ္ဇာ(မဟာနိ။၂၇၆)-
တိ ဒိဝသဘာဂေ စ ရတ္တိဘာဂေ စ။ မဟာ-
နိ၊ဋ္ဌ၊၃၃၁။ သူရိယဿ ဥဂ္ဂမနတော အတ္တင်္ဂ-
မာ အယံ ဧတ္တကော ကာလော ရတ္တန္တ-
ကာရဝိမေနတော ဒိဝါ နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၇။
ဒိဝါကာလ (က)-နှင့် ဒိဝါသေယျာ (၁)-
လည်း ကြည့်။ (ခ) ဒိဝါတရံ-ကြည့်။ (ဂ)
ဒိဝါကာလ (ခ)-ကြည့်။ (ဃ) ဒိဝါကထိက
(ခ)-ကြည့်။ (၂) ဒေါင်ကွင်း ပြန်ကြည့်။

ဒိဝါကထိက (တိ) [ဒိဝါ + ကထိက] (က) နေ
အခါ-နေပိုင်း-၌ (တရား)-ဟော-ပြော
-သော။ (ခ) နေစောင်းချိန်-ညနေပိုင်း-
၌(တရား)-ဟော-ပြော-သော၊သု။ (က)
အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (ခ) ဒိဝါကထိကော(သံ၊
ဋ္ဌ၊၃။၇၉)သရဘာဏကော သာယနေ ကထေ-
တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၃။

ဒိဝါကထိကတ္ထေရ (ပု) [ဒိဝါကထိက + ထေရ]
နေအခါ - နေပိုင်း-၌(တရား)-ဟော -
ပြော-သောမထေရ်။ ဒိဝါကထိကတ္ထေရဿ
ဌိတကာဝ ဓမ္မံ အဿောသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။

ဒိဝါကရ (ပု) [ဒိဝါ + ကရ + အ။ ဒိဝါ ဒိဝသံ
ကရေတိတိ ဒိဝါကရော၊ ဒိဝသေ ဝါ ကရေ
အာဘာ ယဿ ဒိဝါကရော၊ ဓာန်၊ဋ္ဌိ။၆၂။
(-ရှု။၅၆၈။)(ဒိအာကရ-ပြာ)] နေ၊ နေမင်း၊
နေဗိမာန်။ နနု ဣဒါနေဝ ဒိဝါကရော အတ္တင်္ဂ-
တော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၄။ ဥဒိ-
တောယံ ဒိဝါကရော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋ္ဌိ၊၂။၂၃၈။ (-ဝိမာန။၁၁၁။ အပ၊၂။၁၁၈၊
၂၆၀။ ဇာ၊၂။၂၁၆။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၈၈။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၂။၃၉၊၁၈၁။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၇၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။
၃၀၃။ အနုဋ္ဌိ၊၃။၂၇၀။ အမရ၊၃။၂၈။)

ဒိဝါကရကိရဏသမ္ပဿ (ပု) [ဒိဝါကရ+ကိရဏ+
သမ္ပဿ] နေမင်း၏အရောင်-နေရောင်ခြည်-
နှင့်တွေ့ထိခြင်း။ဒိဝါကရကိရဏသမ္ပဿတော။
ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၅၃။

ဒိဝါကာလ (ပု) [ဒိဝါ+ကာလ] (က) နေအခါ၊
နေပိုင်း။ (ခ) နေမုန်းတည့်ချိန်အခါ၊ နေ
လယ်အခါ။ (က) ဒိဝါကာလေ(မ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၅၀)တိ ဒိဝသဝေလာယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၅။
(-မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၆၈။) (ခ) ဒိဝါကာလေ(အံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၈၅)တိ မဇ္ဈန္တိကသမယေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၈။

ဒိဝါကိစ္စ (ပု) [ဒိဝါ+ကိစ္စိ။ (ဒိဝါကိစ္စိ-သံ၊
ဒိဝါကိစ္စိ-ပြာ)] (၁)ဒွန်းစက္ကာ၊ သူတောင်း
စား၊ ဖုန်းတောင်းယာစကာ၊ စက္ကာလ။ (၂)

ဆတ္တာသည်။ ဆံပင်ညှပ်သမား။ (၁) ဒိဝါ-
ဒိဝေသေ ကိတ္တိ ဗျာပါရော အဿ ဒိဝါကိတ္တိ
ဓာန်၊ ဇီ။ ၅၀၈။ (-၅၁၇။ အမရ၊ ၂၀။ ၁၉။
ဗျာချာသုဓာ-ဇီ။) (၂) ခုရိ မုဏ္ဍိ ဒိဝါကိတ္တိ၊
နာပိတန္တဝသာယိနော။ အမရ၊ ၂၀။ ၁၀။

ဒိဝါဠာန (န) [ဒိဝါ+ဠာန။ (ဒိဝါဠာန-သံ)]
နေနေရာအရပ်၊ နေသန့်ရာအရပ်၊ နေသန့်စင်
ရာအရပ် (ကမ္မဋ္ဌာန်းအားထုတ်ရာ အရပ်-
စသည်။) ဂစ္ဆ ဒိဝါဠာနေ မဉ္ဇူပိဋံ ပညပေဟိ။
ဝိ၊ ဠ၊ ၃။ ၃၉။ ရတ္တိဋ္ဌာနံ ဝါ ဒိဝါဠာနံ ဝါ ပဝိ-
သိတော ကမ္မဋ္ဌာနံ မနသိကာတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ ဠ၊
၂။ ၂၄၃။ ဆာယုဒကသမ္ပန္နံ ဒိဝါဠာနံ။ အံ၊ ဠ၊
၂။ ၈၈။ (-ဒိ၊ ဠ၊ ၂။ ၇၅။ ၁၃၉။ ဝိမာန၊ ဠ၊
၂၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၃။ ၂၃၇။)

ဒိဝါဠာနဒ္ဓါရ (န) [ဒိဝါဠာန + ဒ္ဓါရ] နေနေရာ
အရပ်၏-တံခါးဝ-အပေါက်ဝ။ ဒိဝါဠာန-
ဒ္ဓါရေ ဌတော ဒိဝါဠာနံ ဩလောကေန္တော။ ဒီ၊
ဠ၊ ၂။ ၁၄၀။

ဒိဝါဠာနုပသင်္ကမန (န) [ဒိဝါဠာန+ဥပသင်္ကမန]
နေနေရာအရပ်သို့-ချဉ်းကပ်-သွား-ခြင်း။
ယာဝ ဒိဝါဠာနုပသင်္ကမနာ ကမ္မဋ္ဌာနံ န ပဋိ-
နေတိ။ ဒီ၊ ဠ၊ ၂။ ၄၄။ သံ၊ ဠ၊ ၂။ ၈၄။ မ၊
ဠ၊ ၁။ ၃၅၅။ သံ၊ ဠ၊ ၂။ ၄၅၉။

ဒိဝါဠာနောလောကန (န) [ဒိဝါဠာန+ဩလော-
ကန] နေနေရာအရပ်ကို ကြည့်ခြင်း။ ဒိဝါဠာ-
နောလောကနာဒိ ပရိနိဗ္ဗာနဿ ကေန္တိ ဂ-
ဘာဝဒဿနံ။ ဒီ၊ ဠ၊ ၂။ ၁၄၇။

ဒိဝါတရံ (ဗျ) [ပိတောတရံ(ကောတ္ထုဘ)-နှင့်
ယှဉ်ကြည့်။] အထူးသဖြင့် နေမြင့်သောအခါ၊
အလွန်မြင့်သောအခါ၊ နေမြင့်လွန်းသော
အခါ။ ဒိဝါတရံ ဥဋ္ဌာသိ(မ၊ ၁။ ၁၇၇)တိ ပုန-
ဒိဝေသေ ဥဿုရတရံ ဥဋ္ဌာသိ။ မ၊ ဠ၊ ၂။ ၅။ ဒိဝါ-
တရ(မ၊ ဠ၊ ၂။ ၁၇၀)န္တိ အတိဒိဝံ။ မ၊ ဠ၊ ၂။
၂၀။ ဒိဝါတရ(ဠ၊ ၃။ ၂)န္တိ အတိဒိဝါယာ-
တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဠ၊ ဠ၊ ၄။ ၃၀၁။ (-ဝိ၊ ဠ၊

၂။ ၂၁၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၂။ ဓမ္မ၊ ဠ၊ ၁။ ၃၆၇။
ဠ၊ ၃။ ၄၇၄။)

ဒိဝါတိသညာ (တိ) [ဒိဝါ+ဣတိ+သညာ] နေ
အခါဟူ၍ဖြစ်သော အမှတ်'သညာ'။ ဒိဝါသ-
ညာ-ကြည့်။

ဒိဝါဓမ္မကထိက (တိ) [ဒိဝါ + ဓမ္မကထိက] နေ
အခါ-နေ့ပိုင်း-၌ တရား-ဟော-ပြော-
သောသူ။ ဒိဝါဓမ္မကထိကော စ သရဘာဏ-
ကော စ အတ္တနော ပမာဏံ ဥ-တော ဥဋ္ဌဟိ သူ။
အံ၊ ဠ၊ ၁။ ၃၀။

ဒိဝါနိပဇ္ဇန (န) [ဒိဝါ + နိပဇ္ဇန] နေအခါ၌ အိပ်
ခြင်း။ ဒိဝါသေယျာ (၁)-ကြည့်။

ဒိဝါပဋိသလ္လာန (ပု၊ န) [ဒိဝါ+ပဋိသလ္လာန](က)
နေအခါ၌ တယောက်တည်း-ကိန်းအောင်း-
နေ-ခြင်း။ (ခ) နေအခါ၌ သမာပတ်ဝင်
စားနေခြင်း။ ဒိဝါပိဟာရ (၁) (က), (ခ)-
ကြည့်။

ဒိဝါပဋိသလ္လာနမူလက (တိ) [ဒိဝါပဋိသလ္လာန+
မူလ + က။ ထိ-၌-မူလိကာ] နေအခါ၌
တယောက်တည်း-ကိန်းအောင်း-နေ-ခြင်း
ဟူသော အကြောင်းရှိသော။ အရုဏေ ဥဂ္ဂ-
တေ ဒိဝါပဋိသလ္လာနမူလိကာ အာပတ္တိ။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၀။

ဒိဝါပဋိသလ္လိယန (န) [ဒိဝါ+ပဋိသလ္လိယန] နေ
အခါ၌ တယောက်တည်း-ကိန်းအောင်း-
နေ-ခြင်း၊ နေအခါ၌ အိပ်ခြင်း။ ဣဒံ ဒိဝါ-
ပဋိသလ္လိယနံ ယေန ကေနပိ ပရိက္ခိတ္တေ သဒ္ဓါ-
ရဗန္ဓေ ဌာနေ ကထိတံ။ ဝိ၊ ဠ၊ ၁။ ၂၄၅။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ၊ ၃။

ဒိဝါပဓာနာနုယုဇ္ဇနက(တိ) [ဒိဝါ+ပဓာန+အနု-
ယုဇ္ဇနက] နေအခါ၌ ကမ္မဋ္ဌာန်းအားထုတ်
သောသူ။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒိဝါပဓာနိက (တိ) [ဒိဝါပဓာန+ဣက] အထက်
ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဒိဝါပဓာနိကာ(ဒီ၊ ဠ၊ ၁။
၂၂၄)တိ ဒိဝါပဓာနာနုယုဇ္ဇနက။ ဒီ၊ ဠ၊ ၁။

၂၉၆။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၂၄၆။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၄။
မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၀၃။)

ဒိဝါပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဒိဝါ + ပရိစ္ဆေဒ] နေ့ကာလ
အပိုင်းအခြား။ န ဒိဝါပရိစ္ဆေဒေါ ပညာယ-
တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၆။

ဒိဝါဘတ္တ (န) [ဒိဝါ + ဘတ္တ] နေ့ဆွမ်းစားချိန်
အခါ(နေ့တဝက်အချိန်)။ ပု၊ဓရဘတ္တန္တိ ဒိဝါ-
ဘတ္တတော ပုရေကာလေ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၃။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၂၈။

ဒိဝါမဇ္ဈနိကဝိတိက္ကမ (ပု) [ဒိဝါ + မဇ္ဈနိက +
ဝိတိက္ကမ] နေ့၏ အလယ်ပိုင်းအချိန်ကို လွန်
ခြင်း၊ နေ့လယ်အခါကိုလွန်ခြင်း(နေ့မှန်းတိမ်း
စ အခါ-စသည်)။ ဒိဝါမဇ္ဈနိကဝိတိက္ကမံ ဥပါ-
ဒါယ ဝိကာလေ န စရေယျ ဘိက္ခု။ သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။

ဒိဝါရက္ခ (ပု) [ဒိဝါ + အာရက္ခ။ (ဒိဝါရက္ခ-သံ)]
နေ့အခါ၌-စောင့်ရှောက်ခြင်း-စောင့်ရှောက်
မှု။ ရတ္တာရက္ခံ ဒိဝါရက္ခံ ဝိဇဟတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၃။၃၄-၅။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၃၄။)

ဒိဝါဝတ္တကရဏ (တိ) [ဒိဝါ + ဝတ္တ + ကရဏ]
နေ့အခါ၌ ဝတ်ပြုရာ(အခါ-စသည်)။ ဒိဝါ-
ဝတ္တကရဏကာလော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀။

ဒိဝါဝိကာလဘောဇန (န) [ဒိဝါ + ဝိကာလ +
ဘောဇန] (က) နေလွဲနေ့စာ။ (ခ) နေလွဲ
နေ့စာ စားခြင်း။ (က) ဥပေါသထံ ဥပ-
ဝသန္တော ရတ္တိဘောဇနဉ္စ ဒိဝါဝိကာလ ဘော-
ဇနဉ္စ န ဘုဉ္ဇေယျ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉။ သာရတ္ထ၊
၃။၄၇၈။ (ခ) ဣဗံ တုမေ ဘိက္ခဝေ ဧတံ
ဒိဝါဝိကာလဘောဇနံ ပဇဟထ။ မ၊၂။၁၁၁။

ဒိဝါဝိဟာရ (ပု) [ဒိဝါ+ဝိဟာရ] (၁) နေ့နေ
ခြင်း၊ နေ့သန့်ခြင်း၊ နေ့သန့်စင်ခြင်း၊ (က)
နေ့အခါ၌-တယောက်တည်း-တကိုယ်တည်း
-ဆိတ်ငြိမ်စွာ- ကိန်းအောင်း- နေ - ခြင်း။

(ခ) နေ့အခါ၌ ဖလသမာပတ် ဝင်စားနေ
ခြင်း။ (၂) နေ့နေရာ၊ နေ့သန့်ရာ၊ နေ့သန့်စင်
ရာ(အရပ်-စသည်)။ (၃) ဒိဝါဝိဟာရဇနပုဒ်။

(၁) ဒိဝါဝိဟာရံ နိသီဒိ(မ၊၁။၂၀၀။
အံ၊၃။၁၆၇။ ဥဒါန၊၁၁၈)တိ ဒိဝါဝိဟာ-
ရတ္ထာယ နိသီဒိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၅၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၉၇။ ဒိဝါဝိဟာရာယ မုနိ-
(အပ၊၁။၂၀၃)တိ ဒိဗ္ဗတိ ပကာသေတိ တံ
တံ ဝတ္ထု ပါကဋံ ကရေတိတိ ဒိဝါ။ သုရိ-
ယဂ္ဂမနတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ အတ္ထင်္ဂမော၊
တာဝ ပရိစ္ဆိန္နကာလော။ ဝိဟရဏံ စတုဟိ
ဣရိယာပထေဟိ ပဝတ္တနံ ဝိဟာရော၊ ဒိဝါယ
ဝိဟာရော ဒိဝါဝိဟာရော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၃။
(-ဝိ ၁။၃၀၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။)

(က),(ခ)ဒိဝါဝိဟာရာယာ(မ၊၁။၁၅၄)-
တိ ဒိဝါပဋိသလ္လာနတ္ထာယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၇။
(= ကေိဘာဝတ္ထာယ၊ ပုထုတ္တာရမ္မဏတော
ဝါ စိတ္တံ ပဋိနိဝတ္တေတွာ အစူန္တသန္တေ နိဗ္ဗာ-
နေ ဖလသမာပတ္တိဝသေန အလ္လိယာပနတ္ထံ။
မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၅၇။) (ခ) ဖလသမာပတ္တိယာ ဝုဋ္ဌိ-
တောတိ ဒိဝါဝိဟာရတော ဝုဋ္ဌိတေ တိ
အတ္ထော။ ဒိဝါဝိဟာရေပိ ဟိ “ပဋိသလ္လာ-
န”န္တိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၀၄။

(၂) ဒိဝါဝိဟာရေ(သုတ္တနိ၊၃၈၅)တိ ဒိဝါ-
ဝိဟာရဋ္ဌာနေ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၃။ ဒိဝါဝိ-
ဟာရာ နိက္ခမ္မာ (ထေရီ၊၃၉၁)တိ အတ္တ-
နော ဒိဝါဝိဟာရဋ္ဌာနတော နိက္ခမိတွာ၊
ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၁၀။ (-အပ၊၁။၂၉၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၀၂။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၃။) (၃) ဒိဝါဝိဟာရဝါသိ-
ကြည့်။

ဒိဝါဝိဟာရဂဏ (တိ) [ဒိဝါဝိဟာရ+ဂဏ] နေ့
နေရာအရပ်သို့ ကပ်ရောက်သော၊ နေ့သန့်စင်
ရာအရပ်သို့ ကပ်ရောက်သော၊သူ။ အညတ-
ရော ဘိက္ခု ဘဒ္ဒိယေ ဇာတိယာဝနေ ဒိဝါ-
ဝိဟာရဂတော နိပန္နော ဟောတိ။ ဝိ၊၁။၄၇။

(- ၄၈။ သံ၊ ၁။ ၁၉၉၊ ၂၀၄၊ ၂၂၇၊ ၂၃၅။
ပေတ။ ၁၆၁။ ပေတ။ ၁၃၂။)

ဒိဝိဝိဟာရဋ္ဌာန (န) [ဒိဝိဝိဟာရ+ဋ္ဌာန] နေ
နေရာအရပ်၊ နေသန့်စင်ရာအရပ်။ အသုကသို့
နာမ ဒိဝိဝိဟာရဋ္ဌာနေ ပညပေတော ဂစ္ဆာ-
ဟိ။ ကခါ။ ၂၀၂။ (- အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၀၅။ သုတ္တနိ၊
၄။ ၂။ ၂၀၃။ ထေရီ၊ ၁။ ၁၁၀။ မ၊ ၁။ ၂၂၁။)

ဒိဝိဝိဟာရဋ္ဌာနဂမန (တိ) [ဒိဝိဝိဟာရဋ္ဌာန +
ဂမန] နေနေရာအရပ်သို့သွားရာ၊ နေသန့်စင်
ရာအရပ်သို့သွားရာ (အခါ-စသည်)။ နိသိန္ဒ-
ကာလေ ဒိဝိဝိဟာရဋ္ဌာနဂမနကာလေပိ။
အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၈၅။

ဒိဝိဝိဟာရတ္ထ (ပု) [ဒိဝိဝိဟာရ+အတ္ထ] နေနေ
ရခြင်းအကျိုး၊ နေသန့်စင်ရခြင်းအကျိုး၊ နေ
သန့်စင်ရန်။ လောဟပါသာဒသဒိသံ ပါသာဒံ
ဗဟူ ဘိက္ခု ဒိဝိဝိဟာရတ္ထံ ပဝိသန္တိ။ ဝိ၊ ၄။
၁။ ၂၄၅။ (- ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၁၈၉။ မ၊ ၁။ ၂။ ၆၁။ အံ၊
၁။ ၂။ ၂၅၄။)

ဒိဝိဝိဟာရဝါသီ (တိ) [ဒိဝိဝိဟာရ+ဝသ+ဏီ]
ဒိဝိဝိဟာရ ဇနပုဒ်၌ နေသောသူ (သုမ
ထေရ်-စသည်)။ ဒိဝိဝိဟာရဝါသီ သုမတ္ထေ-
ရာ တာဝ အာဟ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၇။
(- အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၃၅။) ဒိဝိဝိဟာရဝါသီ-နှင့်
ယှဉ်ကြည့်။

ဒိဝိဝိဟာရူပဂမန (န) [ဒိဝိဝိဟာရ + ဥပဂမန]
(က) နေနေရန် ကပ်ရောက်ခြင်း၊ နေသန့်စင်
ရန် ကပ်ရောက်ခြင်း။ (ခ) နေနေရာအရပ်သို့
ကပ်ရောက်ခြင်း၊ နေသန့်စင်ရာအရပ်သို့ ကပ်
ရောက်ခြင်း။ (က) ရတ္တိံ ဇေတဝနဝိဟာရေ
ဝသိတော မိဂါရမာတုပါသာဒေ ဒိဝိဝိဟာရူ-
ပဂမနံ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၇၀။ (ခ) ပစ္စာဘတ္တံ
ဒိဝိဝိဟာရူပဂမနတော ပုဗ္ဗေ ကာတဗ္ဗဝတ္တံ
ဒဿေတော။ မ၊ ၁။ ၂။ ၂၀၃။

ဒိဝိဝိဟာရောကာသ (ပု) [ဒိဝိဝိဟာရ + ဩ-
ကာသ] နေနေရာ အရပ်၊ နေသန့်စင်ရာ

အရပ်။ ဒိဝိဝိဟာရောကာသဉ္စ ပဏ္ဏသာလဉ္စ
သမ္ပဇိတော။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၇၂။ အပ၊ ၄။ ၁။
၁၈၃။

ဒိဝိသညာ (ထိ) [ဒိဝိ+သညာ။ (ဒိဝိသံဇ္ဇာ-
သံ)] နေအခါဟူ၍ဖြစ်သော အမှတ်'သညာ'။
ဒိဝိသညံ အဓိဋ္ဌာတိ (ဒီ၊ ၃။ ၁။ ၆။ ပဋိသံ၊
၁၁၀)တိ ဧဝံ (အာလောကသည်) မနသိ-
ကတော ဒိဝိတိ သညံ ဌပေသိ။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၈၉။
ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၄။ (- သံ၊ ၃။ ၂။ ၄၄။ အံ၊ ၁။
၃၅၄။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၃။ ဒီ၊ ၃။ ၂။ ၂၁၈။)

ဒိဝိသန (န) [ဒိဝိ+အာသန] နေနေရာအရပ်၊
နေသန့်စင်ရာအရပ်။ ဒိဝိသနေတိ ဒိဝိဋ္ဌာနေ
နိသိဒိတဗ္ဗအာသနေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၄၂၉။

ဒိဝိသယန (န) [ဒိဝိ+သယန။ (ဒိဝိသုပ္ပ-
သံ)] နေအခါ၌ အိပ်ခြင်း။ ယထာ စေတံ၊
ဧဝံ ဒိဝိသယနမ္ပိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၅။ (- ဝိနယာ-
လင်္ကာ၊ ၁။ ၁၁။)

ဒိဝိသယနဒုက္ကဋ္ဌ (န) [ဒိဝိသယန + ဒုက္ကဋ္ဌ]
နေအခါ၌ အိပ်ခြင်းကြောင့် - သင့် - ရောက်
- သော ဒုက္ကဋ္ဌအာပတ်။ ဒိဝိသယနဒုက္ကဋ္ဌ-
မေဝ န ဟောတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၁။

ဒိဝိသေယျသိက္ခာပဒ (န) [ဒိဝိသေယျာ +
သိက္ခာပဒ] ဒိဝိသေယျသိက္ခာပုဒ်၊ နေအခါ၌
ကျောင်းတံခါးဖွင့်၍အိပ်ခြင်းကြောင့် ပညတ်
အပ်သော သိက္ခာပုဒ်။ ယင်းအိပ်မှုနှင့်စပ်၍
အဆုံးအဖြတ်ကို(ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၃-၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
၂-၄) - ကြည့်။ ဒိဝိသေယျသိက္ခာပဒေ ဝိယ
.... ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၁၀၇။

ဒိဝိသေယျာ (ထိ) [ဒိဝိ+သေယျာ] (၁) နေ
အခါ၌ အိပ်ခြင်း။ (၂) နေအခါ၌ နေခြင်း။
(၁) သုရာမဒေန မတ္တော ဒိဝိသေယျံ သုပိ။
ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၁။ မ၊ ၄။ ၂။ ၄၀။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။
၁၄၅။ ဒိဝိသေယျာတိ ဒိဝိနိပဇ္ဇနံ။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ။ ၂။ ဒိဝိကာလသ္မိံ သေယျာ ဒိဝိ-
သေယျာ။ ဝိနယာလင်္ကာ၊ ၁။ ၁၁။ (- ခုဒ္ဒက၊

ဌ။၁၄၇။ ဥဒါန၊ဌ။၅၄။ သုတ္တနိ၊ဌ။၂။၇၀။
အပ၊ဌ။၁။၁၉၃၊၂၀၇။(၂) သဟာယမဇ္ဈေ
ဌိတဿ ဒိဝါသေယျသင်္ခါတေ ဝါသေ စ။
စူဠနိ၊ဌ။၁၀၇။

ဒိဝါသောပု (န) [ဒိဝါ+သောပု။ (ဒိဝါသုပ္ပ၊
ဒိဝါသုပ္ပနံ၊ ဒိဝါသုပ္ပ-သံ)] နေအခါ၌ အိပ်
ခြင်း။ ဒိဝါသောပုဉ္စ နာမေတံ ဝစိတံ ဒိဌ-
ဓမ္မိကသမ္ပရာယိကံ အတ္ထံ နာသေတိ။ သံ၊ဌ။
၁။၂၆၃။ (-၂၆၄။)

ဒိဝိယ (တိ) [ဒိဝ+ဣယ။ မောဂ်၊၄။၂၅။ နိရုတ္တိ။
၄၅၉။ (ဒိဗျ-သံ)] (၁) နတ်၌ဖြစ်သော၊
နတ်ပြည်၌ ဖြစ်သော (အတ္တဘော-စသည်)။
(၂) ဗြဟ္မာ့ပြည်၌ဖြစ်သော။ (၃) ဒိဗ္ဗဝိဟာ-
ရ(လောကီ-ဈာန်-သမာပတ်)ကြောင့် ရ
အပ်သော (ဈာန်ချမ်းသာ-စသည်)။ (၄)
နတ်၌ဖြစ်သော - အာနုဘော် - စွမ်းရည် -
ရှိသော။ (၅) (က) နတ်ပြည်သို့ ရောက်
ကြောင်းဖြစ်သော။ (ခ) နတ်ပြည်သို့ရောက်
စေတတ်သော (သဒ္ဓါ-စသည်)။

(၁) ဒိဝိယာ ကာယာ(ဒီ၊၂။၂၂၈)တိ
ဒိဗ္ဗာ အတ္တဘာဝါ။ ဒီ၊ဌ။၂။၃၃၁။ (-ဒီ၊ဌ။
၂။၂၇၆။) ဒိဗျ(တိ) (၂)-လည်း ကြည့်။

(၁),(၂),(၃) ယဉ္စိဒံ ဒိဝိယံ သုခ(ဥဒါ-
န။၈၉)န္တိ ယဉ္စ ဣဒံ ဒိဝိ ဘဝံ၊ ဒိဗ္ဗဝိဟာရ-
ဝသေန စ လဒ္ဓဗ္ဗံ ဗြဟ္မာနံ မနုဿာနဉ္စ ရူပ-
သမာပတ္တိသုခံ။...ရူပါရူပဒေဝေသု ဒိဗ္ဗဝိဟာ-
ရဘူတေသု ရူပါရူပဇ္ဈာနေသု စ ဥပ္ပန္နတ္တာ
“ဒိဝိယ”န္တိ လဒ္ဓနာမံ လောကီယဇ္ဈာနသုခံ။
ဥဒါန၊ဌ။၉၅-၆။ (-နေတ္ထိ။၁၄၂။ ပေဋ-
ကော။၂၀၆။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၃၂၁။)

(၄) ကောဉ္ဇာ မယူရာ ဝိဒိယာ စ ဟံသာ။
ဝိမာန၊၁၂။ ဒိဝိယာတိ ဒိဗ္ဗာနုဘာဝါ။ ဝိမာန၊
ဌ။၅၀။

(၅) တေ ဟိ မဂ္ဂံ ဒိဝိယံ ဝဒန္တိ။ အံ၊၃။
၆၈။ အဘိ၊က။၂၅၅။ အဘိ၊ဌ။၁။၂၀၇။

ဝိမာန၊ဌ။၁၇၇။ ဒီ၊ဌ။၃။၁၃၆။ ဒိဝိယန္တိ ဒိဝ-
ဂံမံ။ အံ၊ဌ။၃။၂၂၉။

ဒိဝိဝိဟာရဇနပဒဝါသိ (တိ) [ဒိဝိဝိဟာရဇနပဒ
+ဝသ+ဏိ] ဒိဝိဝိဟာရဇနပုဒ်၌ နေသော၊
သူ။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒိဝိဝိဟာရဝါသိ (တိ) [ဒိဝိဝိဟာရ+ဝသ+ဏိ]
အထက်ပုဒ်နက်ကြည့်။ ဒိဝိဝိဟာရဇနပဒဝါသိ
ဒိဝိဝိဟာရဝါသိ။ မူလဌ။၂။၁၇၉။

ဒိဝေါက (ပု) [ဒိဝ+ဩက။ (ဒိဝေါကသ-သံ)]
နတ်။ ဒိဝေါ ဒေဝလောကော ဩကော အာ-
သယော ယေသံ တေ ဒိဝေါကာ။ ဓာန်၊
ဌ။၁၁-၂။ ဒိဗျ(၁)-လည်း ကြည့်။

ဒိသံဂမနာဘိသင်္ခါရ (ပု) [ဒိသံဂမန + အဘိ-
သင်္ခါရ] အရပ်တပါးသို့ သွားရန် - ပြုပြင် -
စီရင် - ခြင်း။ ဆိန္ဒူရဏဿ ပုရိသဿ ဒိသံ-
ဂမနာဘိသင်္ခါရော န ဇာယတိ။ အဘိ၊ဌ။၂။
၃၁၈။ သာရတ္ထ၊၃။၃၆။

ဒိသံဂမိက (တိ) [ဒိသာ + ဂမိက] အရပ်တပါး
သို့ သွားသော၊သူ။ ဘိက္ခု အတ္တတကထိနော
ဒိသံဂမိကော ပက္ကမတိ။ ဝိ၊ဌ။၃၆၉။ (-
၁၆၀။ ဝိ၊ဌ။၄။၇၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၉၁။ ဝဒီရ။
၄၉၅။ သာရတ္ထ၊၃။၃၃၇၊၄၄၈။ ဝိမတိ၊၂။
၁၉၆။)

ဒိသံဂမိယ (တိ) [ဒိသာ + ဂမိယ] အထက်ပုဒ်
နက် ကြည့်။ ပုန ဒိသံဂမိယဝသေန။ ဝိ၊ဌ။
၃။၃၉၅။

ဒိသ (ပု) [ဒိသ=ဒိသိ=ဒုသ + အ။ ဒုဿတိတိ
ဒိသော၊အ။ ဓာန်၊ဌ။၃၄၄-၅။ (-နိတိ၊က။
၁၈၇-၈။)] (၁) ခိုးသူ၊ သူခိုး၊ ဓားမြ၊ သူပုန်၊
တောပုန်း။ (၂) ရန်သူ။ (၃) ဒိသ-ဓာတ်၊
ဒိသ-သဒ္ဓါ။ (အရပ်=ဒေသ၊ နယ်ပယ်၊ အရပ်
မျက်နှာ၊ ကွက်လပ်၊ မြင်ခြင်း၊ မြင်ကွင်း။
သိ၊ဓာန်။)

(၁) ဗလိမဇ္ဈသယော ဒိသော၊ စေရ-
ပူပိတံ နေတွာန။ အဝါ၂။၂၄၁။ ဒိသော-
ဒိသ (ဓမ္မ။၁၉။ ဥဒါန။၁၂၃)န္တိ (ဒုသကော
ဒုသနီယံ) ဝေပရာ ဇောရံ။ ဓမ္မ။၄၁။၂၄၆။
ဥဒါန။၁၂၃။ (-ဣတိတုတ်းဌ။၂၆၂။)

(၂) ဒိသာ ဟိ မေ (မ၂။၃၄၇)တိ
မမ သထွဋ္ဌာ။ မ၂။၃၄၇။ သော ဒိသဋ္ဌိ
န ရဇ္ဇတိ(ဇာ။၁။၃၉၁)တိ ယော နိစ္ဆယထွဋ္ဌာ
အဘိတိဋ္ဌတိ။ သော အတ္တနော သတ္တုဟိ
သဒ္ဓိ။ ဝိသ္ဿသဝသေန န ရဇ္ဇတိ။ ဇာ။၄၅။
၁၉။ ဒိသဋ္ဌိ ကုဗ္ဗဋ္ဌိတိ ဒိသာ။ ပဋိပက္ခာတိ
အာဟ “သပတ္တာ”တိ။ မ၂။၃၄၇။ ဒိသေ
(ဓာန်။၁၁၂၂)ရိပုမ္ပိ။ ယင်း-ဋီ။ (-ဓမ္မ။
၃၇။ ဇာ။၁။၁၆၂၊၂၆၃၊၂၇၂။ ဓမ္မ။၄၂။၉၈။
ဇာ။၄၅။၁၃၆။ ဇာ။၄၅။၁၈၁၊၄၉၁။ ဇာ။၄၅။
၁၆၅၊၁၈၆။)

(၃) (ကစ္စည်း။၄၇၁။ ရှု။၄၈၃။ နီတိ။
သုတ္တ။၉၅၁-ကြည်း။)

ဒိသ^၂ (ကြိ) [ဒိသ + အ + ဟိ။ (ဒ္ဓက-သံ)] ညွှန်ပြ
-ပြောဆို-လော့။ ဒိသတိ (၁)-ကြည်း။

ဒိသက (န) [ဒိသာ + က။ က-အနက်မဲ့။] အရပ်
၁၀-မျက်နှာ။ ယံ ယံ ဒိသက (သုတ္တနိ။
၃၈၃)န္တိ ဒိသံ ဝိဒိသံ။ သုတ္တနိ။၄၂။၂၀၀။

ဒိသဋ္ဌ (ဘိ) [ဒိသာ + ဌာ + အ] အရပ်မျက်နှာ၌
-တည် - နေ - သောသု။ ဒိသာ^၁ (၃)-
ကြည်း။

ဒိသတာ^၁ (ထိ) [ဒိသ + တာ] ရန်သူတို့၏
အပေါင်း၊ ရန်သူအပေါင်း။ တံ ဒိသတ (ဇာ။
၁။၂၈၂)န္တိ တံ ဒိသသမ္မဟံ (ခဝရသမ္မဟံ၊က)။
တံ တဝ ပစ္စတ္တိကကဏန္တိ အတ္ထော။ ဇာ။၄။
၄။၂၉၄။ = ဧတ္ထ ဒိသ-သဒ္ဓေါ ဝေရိပုဂ္ဂလံ
ဝဒတိ။ ဒိသာနံ သမ္မဟော ဒိသတာ။ ဇာ။၄။
၁၄။၄၈၆။

ဒိသတာ^၂ (ထိ) [ဒိသာ + တာ။ ဒိသာ ဝေ
ဒိသတာ။ နီတိ။သုတ္တ။၇၇၂။ (-၁၈၄။ ဇာ။
၄။၆။၃၇၇။)] (၁) အရပ်၊ အရပ်မျက်နှာ။
(၂) အရှေ့အရပ်မျက်နှာနှင့် တူသော (အမိ၊
အဘ)။ (ခ) တောင်အရပ် မျက်နှာနှင့်
တူသော(ဆရာသမား)။

(၁) ဒိသတ (သုတ္တနိ။၃၈၃)န္တိ ဒိသံ။
သုတ္တနိ။၄၂။၂၀၀ (သိ၊သျှာ၊ မူ-ကွဲ)။ ကံနု
သာ ဒိသတံ ဂတာ (ဝိမာန။၂၄)တိ ဆသု
ကာမဒေဝလောကေသု ဥပ္ပဇ္ဇနဝသေန ကံ
နာမ ဒိသံ ဂတာ။ ဝိမာန။၄၉။ ဒိသတံ
ဂတာ (ပေတ။၁၅၆)တိ ဒိသံ ဌာနံ ဂတာ။
ပေတ။၄။၁၁၄။ (-ဇာ။၄၅။၃၅၉။)

(၂) (က) ဒိသတာ (ဇာ။၁။၁၃၇)တိ
ဒိသာ။ မာတာပိတရော ပုတ္တာနံ ပုရိမတရံ
ဥပ္ပန္နတ္တာ ပုရတ္ထိမဒိသာ နာမ ဇာတာတိ
ဝဒတိ။ (ခ) အာစရိယမာဟု ဒိသတံ ပ-
သတ္တာတိ အာစရိယာ ပန ဒက္ခိဏေယျတ္တာ
ဒိသတံ ပသတ္တာ ဒက္ခိဏာ ဒိသာတိ ဗုဒ္ဓါ-
ဒယော အာစရိယာ အာဟု ကထေန္တိ ဒိပေန္တိ။
ဇာ။၄။၃။၂၁၉၊၂၂၀-ချည်း။

ဒိသတိ (ကြိ) [ဒိသ + အ + တိ] (၁) (က) ညွှန်
ပြ-စီရင်-၏။ (ခ) သိစေ၏။ (ဂ) ပြော
ဆို၏။ (၂) ညည်းဆဲ-နှိပ်စက်-၏။ (၃)
ဒိသ အတိသဇ္ဇနေ။ ဒိသတိ။ နီတိ။ဇာ။၁၈၉။
တံ မေ သက္က ဝရံ ဒိသာ (သံ၊၁။၂၁၈)-
တိ.... ဒိသ အာစိက္ခ ကထေဟိ။ သံ၊၄။၁။
၃၁၁။ (၂) ဒိသ ဇုသ ယူသ ဟိ သတ္တာ။....
ဒိသတိ။ နီတိ။ဇာ။၁၇၄။

ဒိသန္တရာဌ (န) [ဒိသာ + အန္တရာဌ (=အန္တရ +
အ + ရာ + အ)။ (ဒိဝါန္တရာလ-သံ)] အရပ်
၂-ခုတို့၏ - အလယ် - အကြား - အထောင့်။
န အာဒိစ္စော ဝိယ စန္ဒိမာ ဝိယ သကလံ
မဟာဒိသံ၊ ဒိသန္တရာဌ။ သံ၊၄။၁။၉၆။
အောက်ပုဒ်လည်း ကြည်း။

ဒိသန္တရာဋ္ဌတ္တ (တိ) [ဒိသန္တရာဋ္ဌ+အတ္တ] အရပ်
 ၂-ခုတို့၏-အလယ်-အကြား- အထောင့်-
 ဟူသော အနက်ရှိသော (ဗဟုဗြဟ္မိ သမာသ်-
 စသည်)။ ဒိန္နံ ဒိသာနံ အန္တရာဋ္ဌံ ကောဏံ
 ဒိသန္တရာဋ္ဌံ၊ တံ အတ္ထော အဿာတိ ဒိသန္တရာ-
 ဋ္ဌတ္ထော။ ရှုဋ္ဌိ၊ နှာ-၁၅၁။ (- ရှု။ နှာ-၁၉၉၊
 ၂၀၇။ နိတိသုတ္တံ။ ၇၀၈။)

ဒိသမ္ပတိ (ပု) [ဒိသာ + ပတိ၊ ဒိသာနံ ပတိ
 ဒိသမ္ပတိ၊ ဒိသာ၊ ဒိသဋ္ဌေ ဝါ ပါလေတိတိ
 ဒိသမ္ပတိ၊ ရဿတ္တံ၊ နိဂ္ဂဟိတာဂမာ စ။ ဓာနံ၊
 ဋ္ဌိ။ ၃၃၃-၄။ (ဒိကံပတိ၊ ဒိကံပတိ-သံ)] (က)
 အရပ်မျက်နှာတို့၏ အရှင်၊ (ခ) အရပ်မျက်
 နှာနေသူ လူတို့၏ အရှင်၊ မင်း၊ ရှင်ဘုရင်၊
 ဒိသမ္ပတိ(ဇာ၊ ၁။ ၁၀၉၊ ၂၄၃)တိ ဒိသာနံ ပတိ
 မဟာရာဇ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၉၇၊ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၁၅၇။
 ဒိသမ္ပတိ (မာ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၅)တိ ဝိဘတ္တိအလော-
 ပေန နိဒ္ဒေသော၊ ဒိသာသိသေန ဒေသာ
 ဝုတ္တာတိ ဒေသာနံ အဓိပတိ ရာဇာတိ
 အတ္ထော။ မာ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၈။ (-ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၂၀၊
 ၃၅၂။ ဇာ၊ ၂။ ၅၅၊ ၁၀၇။ မာ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၈။
 စရိယာ၊ ၄။ ၅၃၊ ၁၀၇။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၃။ ဇာ၊
 ၄။ ၄။ ၂၇၃၊ ၄၉၁။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၃၉၊ ၃၄၆။ ဇာ၊
 ၄။ ၆။ ၅၅၊ ၁၂၉၊ ၁၃၀။) ဒိသာဇေဋ္ဌက-လည်း
 ကြည့်။

ဒိသမ္ပတိ (ပု) [ဃဒိစ္ဆာနာမ်] ဒိသမ္ပတိ-အမည်
 ရှိသော မင်း။ ဘူတပုဗ္ဗံ ဘော ရာဇာ ဒိ-
 သမ္ပတိ နာမ အဟောသိ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၀၆။
 (-၁၀၇-ဂ။ စရိယာ၊ ၄။ ၄၇။)

ဒိသသမ္ပဟ (ပု) [ဒိသ + သမ္ပဟ] ရန်သူအပေါင်း။
 ဒိသတာ-ကြည့်။

ဒိသာ (ထိ) [ဒိသ+အ+အာ။ သကလာယ
 ပဋိပတ္တိယာ ဒိသတိ အပဒိသတိ အဘိသန္ဓ-
 ဟိယတိတိ ဒိသာ၊ သဗ္ဗဗုဒ္ဓေဟိ ဝါ ပရမံ
 သုခန္တိ ဒိသတိ အပဒိသတိ ကထိယတိတိ
 ဒိသာ၊ သဗ္ဗဒုက္ခံ ဝါ ဒိသန္တိ ဝိသုဇ္ဇန္တိ ဥဇ္ဈန္တိ

တောယာတိ ဒိသာ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၃။
 (-နိတိ၊ ၁။ ၁၇၇။) ဒိသ + ကံ + အာ။ ပါဏိ-
 နိ၊ ၃။ ၂။ ၅၉။ ကာသိကာ။ ဗျာချာသုဓာ၊ ၄။
 P.S.D.။ (ဒိဂါ-သံ၊ ဒိသိ၊ ဒိသိ-အဒ္ဓမာဂမီ)]

(၁) အရပ်၊ အရပ်မျက်နှာ၊ (က) ရှေး
 ရှု-တူရှု-အရပ်မျက်နှာ(အရှေ့၊ အနောက်၊
 တောင်၊ မြောက်)။ (ခ) အထောင့်အရပ်
 (တူရှုအရပ် ၂-ခုတို့၏-အလယ်-အကြား)။
 (ဂ) အရပ် ၈-မျက်နှာ။ (ဃ) အရပ် ၁၀-
 မျက်နှာ။ (င) လွင်တီးခေါင်-ဟင်းလင်းပြင်
 -လဟာပြင် - အရပ်။ (စ) သွားရမည့်
 အရပ်။ (ဆ) အရပ်မျက်နှာ အဖို့၊ အရပ်
 ဟုစိတ်။ (၂) (၃၂-ကောဋ္ဌာသ၏) ဖြစ်ရာ
 အရပ်(ကိုယ်ခန္ဓာ)၊ (က) (ယင်း-ကိုယ်ခန္ဓာ
 ၏) အထက်ပိုင်းအရပ် (ချက်မှအထက်ပိုင်း
 ကိုယ်)။ (ခ) အောက်ပိုင်းအရပ် (ချက်မှ
 အောက်ပိုင်းကိုယ်)။ (၃) အရပ်မျက်နှာ၌
 တည်သူ၊ အရပ်မျက်နှာနေသူ။ (၄) အရပ်
 မျက်နှာနှင့် တူသော (သမာပတ်-စသည်)၊
 (က) အရှေ့အရပ်မျက်နှာနှင့်တူသော (အမိ၊
 အဘ)။ (ခ) တောင်အရပ် မျက်နှာနှင့် တူ
 သော (ဆရာသွား)။ (ဂ) အနောက်အရပ်
 မျက်နှာနှင့်တူသော (သား၊ မယား)။ (ဃ)
 မြောက်အရပ် မျက်နှာနှင့်တူသော (အဆွေ
 ခင်ပွန်း)။ (င) အောက်အရပ် မျက်နှာနှင့်
 တူသော (ကျေးကျွန်၊ အမှုလုပ်)။ (စ)
 အထက်အရပ် မျက်နှာနှင့်တူသော (ရဟန်း၊
 ပုဏ္ဏား)။ (၅) နိဗ္ဗာန်။ (၆) အလှူပေးသူ=
 အလှူဒါယကာ။ (၇) (ညွှန်ပြအပ်သော)
 -အကြောင်း - အစဉ်။ (ဂ) (ညွှန်ပြအပ်
 သော)-နည်း-အစီအရင်။ (၉) ညွှန်ပြခြင်း။

(၁) အရပ်၊ အရပ်မျက်နှာ။ ယာယံ
 ဘန္တေ ဒိသာ အဘယာ အနီတိကာ အနု-
 ပဒ္ဒဝါ၊ သာယံ ဒိသာ သဘယာ သဏ္ဌိတိကာ
 သဥပဒ္ဒဝါ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၄၈။ န ဒိသာ ပက္ကမိတဗ္ဗာ။

ဝိပုဉ္ဇန။ ဝိဇ္ဇာဉ္ဇန။ ၂၆၂။ ဒိသာ ဝဝတ္ထပေ-
တဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိဝါသ၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိဇ္ဇိဝါ။ ၂၀၄။

(က) ရှေးရှု - တူရှု - အရပ်မျက်နှာ
(အရှေ့၊ အနောက်၊ တောင်၊ မြောက်)။ ဒိသာ
စတသော (ထေရ။ ၃၆၀)တိ ပုရတ္ထိမာဒိ-
ဘေဒါစတသော ဒိသာ။ ထေရ။ ၂။ ၄၇၇။
ဥဒ္ဓံ အဓော တိရိယဉ္စ။ ဒိသဉ္စ ဝိဒိသံ တထာ။
သာရတ္ထ။ ၃။ ၃၁၁။ (--- မဟာနိဋ္ဌ။ ၃၉၄။ ဇာ၊
ဋ္ဌ။ ၁။ ၄၂၅။) (ဂ) အနက်လည်း ကြည့်။

(ခ) အထောင့်အရပ် (တူရှုအရပ် ၂-ခု
တို့၏ - အလယ် - အကြား)။ (ဂ) အနက်
ကြည့်။

(ဂ) အရပ် ၈-မျက်နှာ။ ဒိသာသု (အံ၊
၁။ ၂၂၇)တိ စတူသု ဒိသာသု စတူသု အနု-
ဒိသာသု။ အံ၊ ၁။ ၂၀၅။ ဒိသာ စ မေ န
ပက္ခာယန္တိ (အံ၊ ၂။ ၆၁)တိ စတသော ဒိသာ
စ အနုဒိသာ စ မယံ န ဥပဋ္ဌဟန္တိ။ အံ၊ ၁။ ၂၀။
(- ထေရ။ ၃၄၈။ ထေရ။ ၂။ ၄၂၅-၆။)

(၄) အနက်လည်း ကြည့်။

(ဃ) အရပ် ၁၀-မျက်နှာ။ သဗ္ဗာ ဩ-
ဘာသတေ ဒိသာ (ဝိမာန။ ၃၃)တိ သဗ္ဗာသု
ဒိသာသု ဝိဇ္ဇောတတေ။ ဝိမာန။ ၁။ ၁၁။
ဩဘာသေတိ ဒိသာ သဗ္ဗာ(ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၀၁)တိ
သဗ္ဗာပိ ဒသ ဒိသာ ဩဘာသေတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
ဋ္ဌ။ ၅၃။ ဒိသာ ဘာတိ(ဇာ၊ ၁။ ၃၇၉)တိ သဗ္ဗ-
ဒိသာ ဧကောဘာသာ ဝိယကရေတိ။ ဇာ၊
ဋ္ဌ။ ၅။ ၆၅။ (-ဒိ၊ ၁။ ၁၃၇။ ဝိမာန။ ၁။ ၁၆၇။
ပေတ။ ၁။ ၉။ သာရတ္ထ။ ၁။ ၄၁၁။)

(င) လွင်တီးခေါင် - ဟင်းလင်းပြင် -
လဟာပြင်-အရပ်။ ဒိသာမုခံ(ခ)-ကြည့်။

(စ) သွားရမည့်အရပ်။ ဒိသ (ဝိမာန။
၁၁၇)န္တိ ဂန္တဗ္ဗဒိသံ၊ ယသံ ဒိသာယံ သိန္နု-
သောဝိရဒေသော၊ တံ ဒိသံ။ ဝိမာန။ ၁။ ၃၁၆။

(ဆ) အရပ်မျက်နှာအဖို့၊ အရပ်တစ်စိတ်။
ယသံ ဒိသာယံ (အပ။ ၁။ ၃၄) ယသ္မိံ ဒိသာ-

ဘာဂေ ဝသတိ။ အပ။ ၁။ ၂၆၅။ ဒိသာ-
ဘာဂေါပိ ဟိ ဒိသာ ဧဝ။ သိဇ္ဇိသစ်။ ၁။
၂၄၀။

(၂) (၃၂-ကောဋ္ဌာသ၏) ဖြစ်ရာအရပ်
(ကိုယ်ခန္ဓာ)။ (က) (ယင်း-ကိုယ်ခန္ဓာ၏)
အထက်ပိုင်း အရပ် (ချက်မှ အထက်ပိုင်း
ကိုယ်)။ (ခ) အောက်ပိုင်းအရပ် (ချက်မှ
အောက်ပိုင်းကိုယ်)။ ဒိသတော ပန ယသ္မာ
ဣမသ္မိံ ကာယေ နာဘိတော ဥဒ္ဓံ ဥပရိမာ
ဒိသာ၊ အဓော ဟေဋ္ဌိမာတိ ဝုစ္စတိ .... ဒိသ-
တော ဒွိသု ဒိသာသု ဇာတာ။ ခုဒ္ဒက။ ၁။
၃၂။ ဒိသတော(ခုဒ္ဒသိက္ခာ။ ၄၆၅)တိ ဣမသ္မိံ
သရီရေ နာဘိတော ဥဒ္ဓံ ဥပရိမာ ဒိသာ၊
အဓော ဟေဋ္ဌိမာ ဒိသာ၊ တသ္မာ အယံ
ကောဋ္ဌာသော ဣမိဿာ နာမ ဒိသာယာ”တိ
ဒိသာ ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗာ။ ယင်း-ဇ္ဇိ။ (က),(ခ)
ဒိသာ နာဘိတော ဥဒ္ဓံ ဥပရိမဒိသာ၊ အဓော
ဟေဋ္ဌိမာ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ၄၆၅-၆။

(၃) အရပ်မျက်နှာ၌ တည်သူ၊ အရပ်
မျက်နှာနေသူ။ ဧကံ ဒိသ (ပဋိသံ။ ၂၃၅)န္တိ
ဧကံ ဧကိဿာ ဒိသာယ ပဌမပရိဂ္ဂဟိတံ
သတ္တံ ဥပါဒါယ ဧကဒိသာပရိယာပနသတ္တ-
ဖရဏဝသေန ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊ ၂။ ၁၅၃။ ဒိသာ-
သဒ္ဓေန ဒိသဋ္ဌာ ဝုတ္တာ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၈။

(၄) အရပ်မျက်နှာနှင့်တူသော (သမာ
ပတ်-စသည်)။ ဒိသာ သဗ္ဗာ ဝိဓာဝတိ-
(သုတ္တနိ။ ၄၂၄)တိ သဗ္ဗာ ဒုစ္စရိတဒိသာပိ
ပုရတ္ထိမာဒိဒိသာဝိဒိသာပိ ဓာဝတိ။ သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ။ ၂။ ၂၀၂။ အဋ္ဌ ဒိသာ(ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။ ၂၀၂)တိ
အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော။ တာ ဟိ အညမည-
သမ္ပန္နာပိ အသံကိဏ္ဍဘာဝေန ဒိသန္တိ အပဒိ-
သန္တိတိ ဒိသာ၊ ဒိသာ ဝိယာတိ ဝါ ဒိသာ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၄၆။

(က) အရှေ့အရပ်မျက်နှာနှင့် တူသော
(အမိ၊ အဘ)။ (ခ) တောင်အရပ်မျက်နှာ

နှင့် တူသော (ဆရာသွား)။ (ဂ) အနောက်
 အရပ်မျက်နှာနှင့် တူသော (သား၊ မယား)။
 (ဃ) မြောက်အရပ် မျက်နှာနှင့် တူသော
 (အဆွေခင်ပွန်း)။ (င) အောက်အရပ်
 မျက်နှာနှင့် တူသော (ကျေးကျွန်၊ အမှု
 လုပ်)။ (စ) အထက်အရပ်မျက်နှာနှင့်တူသော
 (ရဟန်း၊ ပုဏ္ဏား)။ မာတာပိတာ ဒိသာ
 ပုဗ္ဗာ၊ အာစရိယာ ဒက္ခိဏာ ဒိသာ။ ပုတ္တ-
 ဒါရာ ဒိသာ ပစ္စာ၊ မိတ္တာမစ္စာ စဥတ္တရာ။
 ဒါသကမ္မကရာ ဟေဋ္ဌာ၊ ဥဒ္ဓံ သမဏဗြာဟ္မ-
 ကာ၊ တော ဒိသာ နမဿေယျ၊ အလမတ္တော
 ကုလေ ဂိဟိ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၅။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၉၄။
 ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၂၂။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၀။ “ပုရတ္ထိမာ
 ဒိသာ မာတာပိတရော ဝေဒိတဗ္ဗာ” (ဒီ၊ ၃။
 ၁၅၃) တိ အာဒိသု မာတာပိတရော ပုဗ္ဗုပ-
 ကာရိတာယ ပုရတ္ထိမာ ဒိသာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။
 အာစရိယာ ဒက္ခိဏေယျတာယ ဒက္ခိဏာ
 ဒိသာတိ။ ပုတ္တဒါရာ ပိဋ္ဌိတော အနုဗန္ဓန-
 ဝသေန ပစ္စိမာ ဒိသာတိ။ မိတ္တာမစ္စာ ယသ္မာ
 သော မိတ္တာမစ္စေ နိဿာယ တေတေ ဒုက္ခ-
 ဝိသေသေ ဥတ္တရတိ၊ တသ္မာ ဥတ္တရာ ဒိသာတိ။
 ဒါသကမ္မကရာ ပါဒမူလေ ပတိဋ္ဌာနဝသေန
 ဟေဋ္ဌိမာ ဒိသာတိ။ သာမဏဗြာဟ္မဏာ
 ဂုဏေဟိ ဥပရိ ဌိတဘာဝေန ဥပရိမာ
 ဒိသာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၅။ (-
 စူဠနိ၊ ၄။ ၇၇။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၀၊ ၁၃၀။) (င)
 အနက်လည်း ကြည့်။

(၅) နိဗ္ဗာန်။ ဂစ္ဆေယျ (ဂစ္ဆတော) အ-
 ဂတံ ဒိသံ။ ဓမ္မ၊ ၅။ ၉။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၆။ မဟာနိ။
 ၁၇၇။ စူဠနိ၊ ၆။ ၆။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၀။ ယာ သာ
 ဒိသာ (အံ၊ ၂။ ၁၄၅) တိ သဗ္ဗသင်္ခါရသမထာ-
 ဒိဝသေန ဒိဿတိ အပဒိဿတိတိ နိဗ္ဗာန်
 ဒိသာတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၅၀။ = နိဗ္ဗာန်။
 တဉ္စိ အဂတပုဗ္ဗတ္တာ အဂတံ၊ တထာ နိဗ္ဗိ-
 သိတဗ္ဗတော ဒိသာ စာတိ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။
 ၂၇၇။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၉၂။ (- ပဋိသံ၊ ၃၂၅။

ဇာ၊ ၁။ ၁၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၉၇။ မဟာနိ၊ ၄။
 ၃၀၅၊ ၃၉၄။ စူဠနိ၊ ၄။ ၁၀။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၂၅။
 ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၄။)

(၆) အလှူပေးသူ = အလှူ ဒါယကာ။
 အဂါရိနော အန္ဓုပပါနဝတ္တဒါ၊ အဂ္ဂါယိကာ
 တမ္ပိ ဒိသံ ဝဒန္တိ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၃၀။ မဟာနိ၊ ၄။
 ၃၉၄။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၂၅။ တမ္ပိ ဒိသံ ဝဒန္တိတိ
 တမ္ပိ ဗုဒ္ဓါဒယော အရိယာ ဧကံ ဒိသံ ဝဒန္တိ။
 ဣမိနာ စတုပစ္စယဒါယကာ ဂဟဋ္ဌာ ပစ္စယေ
 အပဒိသိတွာ ဓမ္မိကသမဏဗြာဟ္မဏေဟိ ဥပ-
 ဂန္တဗ္ဗတ္တာ ဧကာ ဒိသာ နာမာတိ ဒီပေတိ။
 အပရော နယော-ယေ ဧတေ အဂါရိနော
 အန္ဓုပပါနဝတ္တဒါ၊ တေသံ ဆကာမသဂ္ဂသမ္ပတ္တိ-
 ဒါယကဋ္ဌေန ဥပရူပရိ အဂ္ဂါယနတော ယေ
 အဂ္ဂါယိကာ ဓမ္မိကသမဏဗြာဟ္မဏာ၊ တမ္ပိ
 ဒိသံ ဝဒန္တိ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၀။

(၇) (ညွှန်ပြအပ်သော) - အကြောင်း -
 အစဉ်။ ဣမာယ ဒိသာယ ဣမိနာ ဥပါယေန
 မဂ္ဂေနဝ။ သုဗောဓိ၊ ၄။ ၂။ ၁။

(ဂ) (ညွှန်ပြအပ်သော) - နည်း - အစီ
 အရင်။ ဣမာယေဝ ဒိသာယ ဣမိနာ နယေ-
 နေနဝ။ သုဗောဓိ၊ ၄။ ၂။ ၁။ (၉) ညွှန်ပြ
 ခြင်း။ ဒိသာမတ္တ ကြည့်။

ဒိသာ—ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၉၆။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၆။ အံ၊
 ၄။ ၁။ ၁၀၆။ (ပါ၊ ၁) - ဒီ၊ ၂။ ၁၇၅။ ဒီ၊ ၄။ ၂။
 ၁၂၆။ မ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၄။ ဒိသံ—မ၊ ၁။ ၄။ ၆။ မ၊ ၄။
 ၄။ ၁။ ၉၀။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၅၁။ ဒိသာ—အံ၊ ၁။
 ၂၂၇-ဂ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၃။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၂။ ဒိသာ-
 ယော—ပေတ၊ ၄။ ၁၄၅။ ဒိသာယ (မ၊ ၄) - ဝိ၊
 ၃။ ၂၇၁။ အံ၊ ၃။ ၂၀၄။ ဒိသတော—မိလိန္ဒ။
 ၃၉၀။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇၅။
 ဒိသာဟိ—အံ၊ ၂။ ၂၁၀-၁။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၉၅။ အံ၊
 ၄။ ၂။ ၁၁၀။ ဒိသာနံ—ပေဋကော၊ ၃။ ၃၃။ ဇာ၊
 ၄။ ၄။ ၁၅၇။ ဒိသာယ - ပဋိသံ၊ ၃။ ၃၄၊ ၃၂၂။
 ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၄၀။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၇၁။ ဒိသာယံ

—ဓမ္မ။၁၀၆။ အံဠာ၁။၁၃၅။ ဝိမတိ။၂။၁၄၁။
ဒိသာသု—အပါ၁။၈၃။ ဇာဠာ၅။၃၉။ မူလ-
ဠာ၁။၇၂။

ဒိသာ၂ (ထိ) [ယဒိစ္စာနာမ်] ဒိသာ-အမည်ရှိ
သော ကျွန်မ။ ရညော ခေါ် ပန ဩက္ကာ-
ကဿ ဒိသာ နာမ ဒါသိ အဟောသိ။ ဒီ၁။
၈၇။ (-ဒီဠာ၁။၃၀၀။ သီဠာသစ်။၂။၂၅၅။)

ဒိသာကာက (ပု) [ဒိသာ+ဇာနနက+ကာက။
အလယ်ပုဒ်ကျေ။ (ဒိက္ကာက-သံ)] (သမုဒ္ဒရာ
ကမ်း)အရပ်ကို သိတတ်သော ကျီးငှက်။ သာ-
မုဒ္ဒိကာ ကိရ ဝါဏိဇကာ နာဝံ အာရောဟန္တာ
ဒိသာကာကံ နာမ ဂဏ္ဍိန္ဒိ။ ဝိသုဒ္ဓိ။၂။၂၉၅။
ဒိသာ ဇာနနကော ကာကော ဒိသာကာ-
ကော။ ဝိသုဒ္ဓိဠာ၂။၄၆၀။ (-ဇာဠာ၂။
၁၁၆။၂၅၂။) တိရဒဿိ (အံဠာ၂။၁၂၁)-
လည်း ကြည့်။

ဒိသာကာလုသိယ (န) [ဒိသာ+ကာလုသိယ]
(က) အရပ်မျက်နှာတို့၌ ချောက်ချားခြင်း။
(ခ) အရပ်မျက်နှာတို့၏ ချောက်ချားခြင်း။
ဒိသာဉာဟ-ကြည့်။

ဒိသာကိတ္တန (န) [ဒိသာ+ကိတ္တန] (သိမ်နိမိတ်
ကြားမည့်) အရပ်မျက်နှာကို - ပြောဆို -
ထုတ်ဖော် - ကြွေးကြော် - ခြင်း။ ဒိသ-
(ဆန်းရဿ) ကိတ္တန (ဝိနိစ္ဆယ။၂၅၆)။
“ပုရတ္ထိမာယ ဒိသာယ ကိနိမိတ္တ”န္တိ အာ-
ဒိနာ ဒိသာကိတ္တနံ။ ယင်း-ဠိ။

ဒိသာကုသလ (တိ) [ဒိသာ + ကုသလ] အရပ်
မျက်နှာတို့၌ - လိမ္မာ - ကျမ်းကျင် - သော၊
အရပ်မျက်နှာ၏အကြောင်းအရာကိုသိသော၊
သူ။ ဒိသာကုသလေန ဘဝိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၃၈၆။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၃၉။

ဒိသာဂဇ (ပု) [ဒိသာ + ဂဇ။ ဓာန်၊ဠိ။၃၀။
(ဒိဂ္ဂဗ-သံ၊ ဒိဂ္ဂယ၊ဒိသာဂအ-ပြာ)] အရပ်
မျက်နှာကို စောင့်သော ဆင်၊ အရပ်စောင့်

ဆင်။ ဒိသာဂဇာနံ ဟတ္ထိဂဠိတံ။ ဥဒါန၊
ဠာ၆၀။ (-အမရ၊၃။၄။)

ဒိသာဂမနိယ (တိ) [ဒိသာ + ဂမနိယ] အရပ်
မျက်နှာသို့ သွားသောသူ။ အနိဗဒ္ဓဝါသာ
ဒိသာဂမနိယာ ဘိက္ခု။ ဒီဠာ၂။၂၃၇။ ကမ္မ-
ဠာနံ ဂဟေတွာ သပ္ပာယသေနာသနံ ဂဝေ-
သန္တာ ယံကိဉ္စိ ဒိသံ ဂစ္ဆန္တိတိ ဒိသာဂမနိယာ။
ဒီဠာ၂။၂၃၇။

ဒိသာဂဟဏ (န) [ဒိသာ+ဂဟဏ] (ခ) အရပ်
မျက်နှာကို ယူခြင်း။ (၂) ဒိသာ-သဒ္ဓါ။
ဒိသာသု ဟိ ဌိတသတ္တာ ဒိသာဂဟဏေန
ဂဟိတာ။ ဝိသုဒ္ဓိဠာ၁။၃၆၃။

ဒိသာဂါမိ(တိ) [ဒိသာ+ဂမု+ဏိ] အရပ်မျက်နှာ
သို့ - သွား - ရောက် - တတ်သော။ ဒိသာဂါ-
မိတာယ ဂန္ဓသဒိသတ္တာ ဂန္ဓာ။ အံဠာ၂။၂၀၅။

ဒိသာစက္ခုက (တိ) [ဒိသာ+စက္ခု+က] အရပ်
မျက်နှာ၏ မျက်စိသဖွယ် ဖြစ်သော၊ သူ။
ပဏ္ဍိတာ စ နာမ ဒိသာစက္ခုကာ ဟောန္တိ။
ဇာဠာ၂။၃၂၃။

ဒိသာစာရိက (တိ) [ဒိသာ+စရ+ဏိက] အရပ်
မျက်နှာ၌ - လှည့်လည် - သွားလာ -
သောသူ။ ဒိသာစာရိကဘိက္ခုနံ နိဿဉ္ဇာရ-
သမယေ။ ဝိ၊ဠာ၂။၃၂၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၈၆။
ကခါ၊ဠာသစ်။၁၄၂။

ဒိသာစာရိကဝိမာန (ပု၊န) [ဒိသာစာရိက+
ဝိမာန] (ကောင်းကင်၌တည်၍) အရပ်မျက်
နှာတို့၌ - လှည့်လည် - သွားလာ - သော -
ဝိမာန် - ဘုံဆောင်။ ဒိသာစာရိကဝိမာန-
(ဒီဠာ၂။၄၀၃)။ အာကာသဌံ ဟုတွာ
ဒိသာသု ဝိစရဏကဝိမာနံ။ ဒီ၊ဠာ၂။၃၅၈။

ဒိသာဇာနနက (တိ) [ဒိသာ+ဉာ+ဏ္ဍု] (သမု-
ဒ္ဒရာကမ်း) အရပ်ကို သိတတ်သော(ကျီးငှက်-
စသည်)။ ဒိသာကာက-ကြည့်။

ဒိသာဇေဋ္ဌက (တိ) [ဒိသာ + ဇေဋ္ဌက] အရပ်မျက်
 နှာတို့၌ - အကြီး အမှူး - ဦးစီး - ခေါင်း
 ဆောင် - ဖြစ်သောသူ။ အရပ် ဦးစီး။
 ဒိသမ္ပတိတိ ဒိသာဇေဋ္ဌက။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၂။
 = စတုသုပိ ဒိသာသု ဇေဋ္ဌကသိသေန ဟိ
 လောကံ ဝဒတိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၇။

ဒိသာဥာဟ = ဒိသာဒါဟ (ပု) [ဒိသာ + ဥာဟ =
 ဒါဟ။ (ဒိဝါဒါဟ-သံ)] အရပ်လောင်ခြင်း။
 (က) အရပ်မျက်နှာတို့၌ ချောက်ချားခြင်း။
 (ခ) အရပ်မျက်နှာတို့၏ ချောက်ချားခြင်း။
 (ဘုတ်တို့၏ ဖောက်ပြန်ခြင်း အထူး၊ နိမိတ်
 အထူး။ စိန္တာမဏိ။) ဝေ ဝိပါကော ဒိသာ-
 ဥာဟော ဘဝိဿတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၀။ ၆၅။ ဒိသာ-
 ဒါဟောတိ ဒိသာကာလုသိယံ အဂ္ဂိသိဓမ္မသိ-
 ခါဒီဟိ အာကုလဘာဝေါ ဝိယ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၉၀။
 ဒိသာကာလုသိယန္တိ ဒိသာသု ခေါဘနံ၊....
 အဂ္ဂိသိဓမ္မသိခါဒီနံ ဗဟုဓာ ပါတုဘာဝေါ
 ဝေ ဒိသာဒါဟော နာမ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၁။
 ၃၇၃။ (-မိလိန္ဒ။ ၁၇၈။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၉၆။)

ဒိသာဒဿနတ္ထ (ပု) [ဒိသာ + ဒဿန + အတ္ထ]
 (သမုဒ္ဒရာကမ်း) အရပ်ကို - သိ - မြင် - ရခြင်း
 အကျိုး၊ အရပ်ကို - သိ - မြင် - နိုင်ရန်။
 မုဉ္ဇန္တိတိ ဒိသာဒဿနတ္ထံ ဝိဿဇေန္တိ။ အံ၊ ၄။
 ၃။ ၁၂၁။

ဒိသာဒေသောမိ (ပု) [ဒိသာ + ဒေသ + ဩမိ]
 အရပ်မျက်နှာ အပိုင်းအခြား(နှင့်) ရပ်ကွက်
 - နယ်ပယ် - အပိုင်းအခြား။ ဒိသာဒေသော-
 မိနာ (မူလဋီ၊ ၂။ ၁၇၇) တိ “ကေ ဒိသ” န္တိ-
 အာဒိ ဒိသောမိနာ၊ ဝိဟာရဂါမနိဂမဇနပဒ-
 ရဇာဒိဒေသောမိနာ စ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၇၈။

ဒိသာဓိကရဏ (တိ) [ဒိသာ + အဓိကရဏ]
 အရပ်မျက်နှာ ဟူသော - တည်ရာ - ဖြစ်ရာ -
 ရှိသော။ ဒေသဟိ ဒိသာဟိ ဒိသာဓိကရဏ-
 ဝသေန ပဝတ္တာ ဒေသဝိဓာ စ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၈၄။

ဒိသာနမဿန (န) [ဒိသာ + နမဿန] (၁)
 အရပ်မျက်နှာနှင့် တူသော (အမိ၊ အဘ-
 စသော) သူတို့ကို ရှိခိုးခြင်း။ (၂) အရပ်
 မျက်နှာနှင့် တူသော သူတို့ကို ရှိခိုးကြောင်း
 (ဉာဏ် = ပညာ - စသည်)။ (၁) ဒိသာနမဿ-
 နဋ္ဌာနေ (ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၀) တိ ယထာဝုတ္တ-
 ဒိသာနံ ပစ္စုပဋ္ဌာနသညိတေ နမဿနကာရ-
 ဏေ။ (၂) ဒိသာနမဿနဋ္ဌာနေနာတိ ယေန
 ဉာဏေန ယထာဝုတ္တာ ဆ ဒိသာ ဝုတ္တန-
 ယေန ပဋိပဇ္ဇန္တော နမဿတိ နာမ၊ တံ
 ဉာဏံ ဒိသာနမဿနဋ္ဌာနံ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၅-
 ချည်း။

ဒိသာနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဒိသာ + နိဒ္ဒေသ] (၁) အရပ်
 မျက်နှာနှင့် တူသော တရားတို့ကို အကျယ်
 ညွှန်ပြခြင်း။ (၂) အရပ်မျက်နှာနှင့် တူသော
 တရား တို့ကို အကျယ်ညွှန်ပြ - ရာ - ကြောင်း
 - ဖြစ်သော စကား ဝါကျ။ ယော စ ဓမ္မော
 ကုသလာကုသလနိဒ္ဒေသေ ပဌမော ဒိသာနိ-
 ဒ္ဒေသော။ ပေဋကော၊ ၃၃၃။

ဒိသာနိမိတ္တ (န) [ဒိသာ + နိမိတ္တ] ဖြစ်ရာအရပ်၏
 အမှတ်အသား ‘ နိမိတ် ’။ ကေသဿ .. ဒိသာ-
 နိမိတ္တံ ဩကာသနိမိတ္တံ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၆၀။ (-
 အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၇။)

ဒိသာနုဝိလောကန (န) [ဒိသာ + အနုဝိလော-
 ကန] (၁၀ ပါးသော) အရပ်မျက်နှာတို့ကို -
 အစဉ်အတိုင်း - လည် - လှည့် - ရှိကြည့်ခြင်း။
 ဒိသာနုဝိလောကနံ အနာဝရဏဉာဏပဋိလာ-
 ဘဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၃။ (-မ၊ ၄။
 ၃။ ၃၄၀။)

ဒိသာပက္ကန္တ (တိ) [ဒိသာ + ပက္ကန္တ] အရပ်တပါး
 သို့ ဖဲသွားသောသူ။ သော ဒိသာပက္ကန္တော
 ဟောတိ။ အံ၊ ၂။ ၂၃၆။ (-ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၅။
 ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၆၆၊ ၃၀၂။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၄၂၄။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
 ၁၀၊ ၂၅၅-၆။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၅။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။
 ၃၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၅၆။ မဟာ-

နိ၊ဋ္ဌ။၃၃၄။ သာရတ္ထ၊၃။၂၃၉။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊
သစ်။၂၉၉။)

ဒိသာပက္ကမန (န) [ဒိသာ+ပက္ကမန] (၁) အရပ်
တပါးသို့ ဖဲသွားခြင်း။ (တိ) (၂) အရပ်
တပါးသို့ ဖဲသွားရာ (အခါ-စသည်)။ (၁)
ဒိသာပက္ကမနံ၊ ဥပစာရသီမာတိက္ကမော။
ကင်္ခါ။၂၀၄။ သာရတ္ထ၊၃။၃၀။ ဝိမတိ၊၂။၁၆။
(တိ) (၂) ဒိသာပက္ကမနကာလေ ပက္ခိ
သကုဏော ဝိယ သမာဒါယေဝ ပက္ကမတိ။
ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၀၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ။၁။၁၈၃။

ဒိသာပရိယောသာန (တိ) [ဒိသာ+ပရိယော-
သာန] အရပ်မျက်နှာဟူသော အဆုံးရှိသော
(သူ-စသည်)။ ယေ အာဇီဝကာဒယော
ဒိသာပရိယောသာနာ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁။

ဒိသာပါမောက္ခ (တိ) [ဒိသာ+ပါမောက္ခ] အရပ်
မျက်နှာတို့၌ အမြတ်ဆုံးဖြစ်သော၊ (က)
အရပ်မျက်နှာတို့၌ ထင်ရှားသော။ (ခ)
အရပ်မျက်နှာတို့၌ ပြဇာနီးသော။ (ဂ)
အရပ်မျက်နှာတို့၌ - အကြီးအမှူး - ဦးစီး -
ခေါင်းဆောင် - ဖြစ်သော။ (ဃ) အရပ်
မျက်နှာနေသူ လူ - တို့၌ - တို့တွင် - အမြတ်
ဆုံး - ဦးစီးချုပ် - ဖြစ်သော၊ သူ။ တေ
ဥဘောပိ ဒိသာပါမောက္ခဿ အာစရိယဿ
သန္တိကေ သိပ္ပံ ပဋ္ဌပယိ သု။ အံ၊ဋ္ဌ။၃။၂၆။
အဂ္ဂဗြာဟ္မဏောတိ ဒိသာပါမောက္ခဗြာဟ္မ-
ဏော။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။၂။၂၁၀။ (-မ၊ဋ္ဌ။၃။
၂၂၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ။၁။၁၈၂။၂၉၀။) (က)၊ (ခ)
ဒိသာပါမောက္ခော (ဝိ၊ဋ္ဌ။၃။၃၇၉)တိ သဗ္ဗဒိ-
သာသု ဝိဒိတော ပါကဋ္ဌော၊ ပဓာနော ဝါတိ
အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ။၃။၃၉၇။ (ခ)၊ (ဂ) ဒိသာ-
ပါမောက္ခော(မ၊ဋ္ဌ။၁။၅၉)တိ ပဏ္ဍိတဘာဝေန
သဗ္ဗဒိသာသု ပမုခဘူတော။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၁၇။
(ဃ) ဒိသာပါမောက္ခော (ဇာ၊ဋ္ဌ။၁။၂၅၆)-
တိ ဒိသာနံ၊ ဒိသာသု ဝါ ပါမောက္ခော ပဓာ-

နောတိ ဒိသာပါမောက္ခော။ ဧတ္ထ ဟိ ဒိသာ-
သဒ္ဓေန ဒိသဋ္ဌာ ဝုတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌိ၊၁။၄၁။

ဒိသာပူဇနတပ္ပရ (တိ) [ဒိသာပူဇန + တပ္ပရ]
အရပ်မျက်နှာတို့ကို ပူဇော်ခြင်း၌ ကြောင့်ကြ
စိုက်မှု ရှိသော၊ သူ။ (အရပ်မျက်နှာတို့ကို
ပူဇော်ခြင်းလျှင် လည်းလျောင်းရာရှိသော။
မြန်။) ဒိဋ္ဌိဂဟနပက္ခန္ဓော၊ ဒိသာပူဇနတပ္ပ-
ရော။ အပါ၊၂။၂၈၇။

ဒိသာဖရဏ (န) [ဒိသာ+ဖရဏ] (၁) အရပ်
မျက်နှာ - တို့၌ - တို့ကို - (မေတ္တာဖြင့်) ဖြန့်
ခြင်း။ (တိ) (၂) အရပ်မျက်နှာတို့၌ ဖြန့်
တတ်သော။ (၃) အရပ်မျက်နှာတို့၌ ဖြန့်အပ်
သော (မေတ္တာ-စသည်)။ (၁) ဩဓိသော
အနောဓိသော ဒိသာဖရဏဝသေန မေတ္တံ
ဘာဝေန္တဿာပိ။မ၊ဋ္ဌ။၁။၂၈၇။အံ၊ဋ္ဌ။၁။၃၇။
အဘိ၊ဋ္ဌ။၂။၂၅၉။ ဒိသာဖရဏံ ကာတု ဇာနာ-
တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ။၁။၂၁၇။ (- ဒီ၊ဋ္ဌ။၁။၃၃၇။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀၄။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၄၀၄။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။
၂။၄၃၃။) (၁)၊ (တိ) (၂) ကောဒိဒိသာ-
ဖရဏဝသေန ဒိသာဖရဏတာ မေတ္တာယ
ဥဂ္ဂဟဏေ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၁၇။ မ၊ဋ္ဌိ၊
၁။၃၇၄။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၈၄။ မူလဋ္ဌိ၊၂။၁၅၉။ (၃)
ဒိသာဖရဏာ(ပဋိသံ၊၃။၃၄)တိ ဒိသာသု ဖရ-
ဏာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ။၂။၂၀၈။ ဒသဝိခာ စ ဒိသာ-
ဖရဏာ မေတ္တာ။ မူလဋ္ဌိ၊၂။၁၅၉။

ဒိသာဘာဂ (ပု) [ဒိသာ+ဘာဂ။ (ဒိဝါဘာဂ-
သံ)] အရပ်မျက်နှာအဖို့၊ အရပ်တစိတ်။
ဒိသာဘာဂေါ - သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။၁။၂၄၀။ ဒိသာ-
ဘာဂါ - ပေဋကော။၃၂၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ။၃။၁၅၄။
သာရတ္ထ၊၃။၁၄၆။ ဒိသာဘာဂံ - ဝိ၊ဋ္ဌ။၁။
၄၈၊၂၉၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ။၂။၃၉။ ဝိမတိ၊၁။၁၈၁။
ဒိသာဘာဂေန - ဝိ၊ဋ္ဌ။၃။၉။ အံ၊ဋ္ဌ။၁။၃၃၄။
ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၄၇။ ဒိသာဘာဂေဟိ(မ၊ဗ) - မူလဋ္ဌိ၊
၁။၈။ ဒိသာဘာဂေ - ဒီ၊ဋ္ဌ။၂။၁၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၁၇၇။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၅၄။ ဒိသာဘာဂမ္ပိ - အပါ

၁။၆။ ဒိသာဘာဝေသု-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၄။ ဣတိ-
ဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၃၄၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၄၁။

ဒိသာဘာဝ (ပု) [ဒိသာ+ဘာဝ] အရပ်မျက်နှာ
နှင့် တူသည်၏အဖြစ်။ ဒိသာဘာဝေနာ-
(နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၂၀၃)တိ နယာနံ ဒိသာဘာဝေ-
န။ နေတ္ထိ၊ဋီ၊၁၁၇။ (- ၁၁၃။)

ဒိသာဘိမုခ (တိ) [ဒိသာ + အဘိမုခ] (က)
အရပ်မျက်နှာတို့သို့ - ရှေးရှု - မျက်နှာမူ -
မျက်နှာလှည့် - သော။ (ခ) လွင်တီးခေါင် -
ဟင်းလင်းပြင် - လဟာပြင် - အရပ်တို့သို့ -
ရှေးရှု - မျက်နှာမူ - မျက်နှာလှည့် -
သော။ (က) န ဟိ ကေဝလေန ဒိသာဘိ-
မုခဘာဝေန ကိဉ္စိ ဣဇ္ဈတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၀၃။
အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။ (ခ) ဒိသာမုခ^၁
(ခ)-ကြည့်။

ဒိသာဘိမုခပဝတ္တာကာရ (တိ) [ဒိသာဘိမုခ+
ပဝတ္တ + အာကာရ] အရပ်မျက်နှာတို့သို့ -
ရှေးရှု - မျက်နှာမူ - လျက် ဖြစ်ပုံအခြင်းအရာ
ရှိသော။ သာဓဓန္ဒာ ဟိ ဒိသာဘိမုခပဝတ္တာ-
ကာရာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၇၀။

ဒိသာမတ္တ (န) [ဒိသာ+မတ္တ။ (ဒိဝါမာတြ-
သံ)] ညွှန်ပြခြင်း-ညွှန်ပြချက်-အမြက်-မျှ။
ဣဒမေတ္တ ဒိသာမတ္တ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၅၉။

ဒိသာမုခ^၁(တိ) [ဒိသာ + မုခ] အရပ်မျက်နှာတို့
သို့ - ရှေးရှု - မျက်နှာမူ - မျက်နှာလှည့် -
သော။ (က) တူရူ အရပ် ၄-မျက်နှာတို့သို့ -
ရှေးရှု - မျက်နှာမူ - မျက်နှာလှည့် - သော။
တူရူ အရပ် ၄-မျက်နှာတို့ကို ကြည့်သော။
(ခ) လွင်တီးခေါင်-ဟင်းလင်းပြင် - လဟာ
ပြင် - အရပ်တို့သို့ - ရှေးရှု - မျက်နှာမူ -
မျက်နှာလှည့် - သော။ သူ။ ပက္ခမန္တိ ဒိသာ-
မုခါ။ အပါ၊၁။၄၂၆။ (က) စတုဒ္ဓိသာမုခ
(သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၉) - ကြည့်။ (ခ) ဒိသာမုခ-
(ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀၆) နှိ ဒိသာဘိမုခ၊ အဗ္ဗော-

အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၃၄-ပ-မ-ဗ-သ-၈

ကာသာဘိမုခန္တိ အဓိပ္ပာယ်ော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။
၁၂၉။

ဒိသာမုခ^၂ (ပု) [ယဒိစ္စာနာမ်] ဒိသာမုခ-အမည်
ရှိသောသူ (နတ်ဘိလူး-စသည်)။ သတ္တမေ
ဒိသာမုခေါ (ဒိသာပါမုခေါ၊က)နာမသတ္တဟိ
သဟဿေဟိ သဒ္ဓိ* အာရက္ခံ ဂဏှိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊
၂။၄၃၇။

ဒိသာမုခသုပ္ပသာရိတာပဏ (တိ) [ဒိသာမုခ^၁ +
သုပ္ပသာရိတ+အာပဏ] အရပ်မျက်နှာတို့သို့
- ရှေးရှု - မျက်နှာမူ - လျက် - ကောင်းစွာ
ခင်းကျင်း - ဖြန့်ခင်း - ရောင်းချ - အပ်သော
ဈေးဆိုင်ရှိသော (နတ်မြို့-စသည်)။ ဒိသာ-
မုခသုပ္ပသာရိတာပဏံ .... အာဠကမန္ဒာ ဝိယ
ဒေဝပုရံ။ မိလိန္ဒ၊၂။

ဒိသာမူဠ (တိ) [ဒိသာ+မူဠ။ (ဒိဝါမောဟ-သံ)]
အရပ်မျက်နှာတို့၌ တွေ့ဝေသော၊ မျက်စိ
လည် လမ်းမှားသော၊သူ။ မူဠဘာတိ ဒိသာ-
မူဠသ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၃၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅။ သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၄၀။ သာရတ္ထ၊၃။၁၉၆။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၉၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၁၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၃၉၊
၁၉၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၇၀။)

ဒိသာမူဠအဒ္ဓိက (တိ) [ဒိသာမူဠ + အဒ္ဓိက]
အရပ်မျက်နှာတို့၌ တွေ့ဝေလျက် ခရီးသွား
နေသော၊ မျက်စိလည် လမ်းမှားကာ ခရီး
သွားနေသော၊သူ။ ဒိသာမူဠအဒ္ဓိကော ဝိယ
အဂန္တဗ္ဗံ ဒိသံ ဂစ္ဆတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၃။ အံ၊ဋီ၊
၁။၁၇၂။

ဒိသာလောကန (ပု၊ထိ) [ဒိသာ+အာလောကန]
ဒိသာလောကန-နည်း၊ အရပ်မျက်နှာနှင့် တူ
သောတရားတို့ကို-ကြည့်ရှု-စုံစမ်း-ထောက်
လှမ်း - ဆင်ခြင် - ကြောင်း ဖြစ်သောနည်း။
ဒိသာနံ အာလောကနာ၊ အယံ ဝုစ္စတိဒိသာ-

လောကနော နာမ နယော။ ပေဋကော။
၃၂။ (-၃၄၀။)

ဒိသာလောစန (ပု၊န) [ဒိသာ + လောစန]
ဒိသာလောစန-နည်း။ (အတ္ထနယ ၃-ပါး၏)
အရပ်မျက်နှာနှင့် တူသော (ကုသိုလ်၊ အကု
သိုလ်) တရားတို့ကို (စိတ်ဖြင့်) - ကြည့်ရှု -
စုံစမ်း - ထောက်လှမ်း - ဆင်ခြင် - ကြောင်း
ဖြစ်သော - နည်း - အစီအရင်။ (ယင်း-သည်
- နေတ္တိ၊ ပေဋကောပဒေသပါဠိ-လာ နည်း
၅-မျိုးတွင် ၄-ခုမြောက် ဖြစ်၏။) ဝေယျာ-
ကရဏေသု ဟိ ယေ ကုသလာကုသလာ
တဟိ* တဟိ* ဝုတ္တာ။ မနသာ ဝေါလော-
ကယတေ၊ တံ ခု ဒိသာလောစနံ အာဟု။
နေတ္တိ။ ၂။ ဒိသာလောစနော အကံသော။
ပေဋကော။ ၁၆၉။ = ဒိသာလောစနနယေန
ကရဏဘူတေန။ ယေန ဟိ ဝိဓိနာ တဿ
တဿ အတ္ထနယဿ ယောဇနာယ ဒိသာ
ဩလောကီယန္တိ။ သော ဝိဓိ ဒိသာလောစနံ။
နေတ္တိ။ ၁။ ၃။ (- နေတ္တိ။ ၁၀၃-၁၀၆။ ပေဋ-
ကော။ ၃၄၀။ နေတ္တိ။ ၁၁၀။ ဒီ၊ ၁။ ၂၀၇။
မ၊ ၁။ ၁၁၃၉။ အံ၊ ၁။ ၆၅။ နေတ္တိ။ ၁။ ၂၃။
ဇာလိနိ။ ဇာလိနိ၊ ၁။ ၅၉။)

ဒိသာလောစနနယ (ပု) [ဒိသာလောစန + နယ]
ဒိသာလောစန-နည်း။ (အတ္ထနယ ၃-ပါး၏)
အရပ်မျက်နှာနှင့်တူသော (ကုသိုလ်၊ အကု
သိုလ်) တရားတို့ကို (စိတ်ဖြင့်) - ကြည့်ရှု -
စုံစမ်း - ထောက်လှမ်း - ဆင်ခြင် - ကြောင်း
ဖြစ်သော - နည်း - အစီအရင်။ ဒိသာဘူတ-
ဓမ္မေသု ဝုတ္တေသု ဒိသာလောစနနယော
ဝုတ္တောယေဝ ဟောတိ။ နေတ္တိ။ ၁။ ၁၉၀။
အတ္ထနယတ္ထယဒိသာဘူတဓမ္မာနံ သမာလော-
စနမေဝ ဒိသာလောစနနယော။ သီ၊ ၁။ ၁၁၃၉။
(- နေတ္တိ။ ၁။ ၁၉၇။)

ဒိသာလောစနလက္ခဏ (န) [ဒိသာလောစန +
လက္ခဏ] ဒိသာလောစန-နည်း၏ အမှတ်အ

သား ‘လက္ခဏာ’။ ဒိသာလောစနလက္ခဏံ
ကေဒေသေန ပစ္စာမသိတာ။ နေတ္တိ။ ၁။
၁၉၀။

ဒိသာဝစရ (တိ) [ဒိသာ + ဝစရ] အရပ်မျက်
နှာတို့၌ - လှည့်လည် - ကျက်စား - သွားလာ
- သော။ သူ။ ဒိသာဝစရာ အာဂန္တုကာ ပံသု-
ကူလိကာ ဘိက္ခု အာဂန္တု။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၀။

ဒိသာဝတ (န) [ဒိသာ + ဝတ] အရပ်မျက်နှာ
တို့ကို ရှိခိုးခြင်းအကျင့်။ ဒိသာဝတံ ဝါ အာ-
ဒါယ။ မဟာနိ။ ၇။ ၁။

ဒိသာဝတိက (တိ) [ဒိသာဝတ + တိက] အရပ်
မျက်နှာတို့ကို ရှိခိုးခြင်းအကျင့်ရှိသော။ သူ။
ဒိသာဝတိကာနံ ဒိသာဒေဝတာ။ စူဠနိ။ ၄၉။
ဒိသာဝတိကာ ဝါ (မဟာနိ။ ၆၀) တိ ပုရတ္ထိ-
မာဒိဒိသာနံ နမဿနဝသေန သမာဒိန္နဒိသာ-
ဝတိကာ။ မဟာနိ။ ၁။ ၁၀၀။

ဒိသာဝဝတ္ထာ (တိ) [ဒိသာ + ဝဝတ္ထာ (= ဝိ +
အဝ + ဌာ + အ)] အရပ်မျက်နှာတို့ကို - ပိုင်း
ခြား - မှတ်သား - ခြင်း။ အနဝဠိတာ ဒိသာ-
ဝဝတ္ထာ။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၁၅၄။

ဒိသာဝါစက (တိ) [ဒိသာ + ဝါစက။ (ဒိဝါဝါစ-
က-သံ)] အရပ်မျက်နှာဟူသော အနက်ကို
ဟောတတ်သော (ဥတ္တရ စသောသဒ္ဒါ)။ ယဒိ
ဟိ ဒိသာဝါစကော ဘဝေယျ။ သီ၊ ၁။ ၁၁၃၉။
၁။ ၂၄၀။

ဒိသာဝါစီ (တိ) [ဒိသာ + ဝစ + ဇီ] အထက်ပုဒ်
နက် ကြည့်။ ဒိသာဝါစီ-သဒ္ဒတော။ ဒီ၊ ၁။
၁။ ၁၉၉။ သီ၊ ၁။ ၁၁၃၉။ ၂။ ၄၂၅။

ဒိသာဝါသိက (တိ) [ဒိသာဝသ + ဝါသိက] အရပ်
မျက်နှာတို့၌ နေ - လေ့ရှိ - တတ် - သော။
သူ။ ဒိသာဝါသိကာ ဒေသဟာယကာ ဘိက္ခု
“ဥပေါသထံ ကရိဿာမာ”တိ ဝစ္ဆန္တိ။ အံ၊ ၁။
၁။ ၂၀၄။ ထေရ၊ ၁။ ၁။ ၇၇။ အပါ၊ ၁။ ၂။ ၄၀။

(-သံ၊ဌ၊၃။၅။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၅၀။၅။ ဓမ္မ၊ဌ၊
၂။၁၁။၂။၃၉၄။)

ဒိသာဝါသီ (တိ) [ဒိသာ+ဝသ+ဏီ] အထက်
ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဒိသာဝါသီနော ဘိက္ခု။ ပုစ္ဆိ-
ဿန္တိ။ မ၊ဌ၊၃။၁၀၆။ ဒိသာသု ဝသန္တိ သိ-
လေနာတိ ဒိသာဝါသီ။ သိဟိန္ဒု၊ဓမ္မ၊ဌ၊ဂဏီ။
၄၄။ (-ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၃၉။)

ဒိသာဝိဒိသာ (တိ) [ဒိသာ+ဝိဒိသာ] တူရူ အ
ရပ်(နှင့်) အထောင့်အရပ်။ ဒိသာဝိဒိသာသု
ဝိက္ခိတ္တာနိ။ မ၊ဌ၊၁။၃၄။ အံ၊၂။၂၅။(သိ၊ဣ၊
မူ-ကံ)။ ဒိသာဝိဒိသာဂမနံ နာမ နတ္ထိ။ ပဋိသံ၊
ဌ၊၁။၂၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၆၆။ (-သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊
၂။၃၃၂။)

ဒိသာဝိဒိသာနိဝိဋ္ဌ (တိ) [ဒိသာဝိဒိသာ+နိဝိဋ္ဌ]
တူရူအရပ်၊ အထောင့်အရပ်တို့၌ တည်ရှိ
သော။ ဒိသာဝိဒိသာနိဝိဋ္ဌပဒေသေန အဋ္ဌဂိ-
ကော။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၃၃၅။

ဒိသာဝိဒိသာနုဝိလောကန (တိ) [ဒိသာဝိဒိသာ
+အနုဝိလောကန] တူရူအရပ်၊ အထောင့်
အရပ်ကို-အဖန်ဖန်- ထပ်ခါထပ်ခါ-ကြည့်
တတ်သော။ န စ တာဝ ဒိသာဝိဒိသာ-
နုဝိလောကနော ဟောတိ(မဟာနိ၊၁၆၅)တိ
ပရဿ အဗ္ဘုက္ကိရဏတ္ထံ ဒဏ္ဍာဒိအတ္တာယ
ဒိသဉ္စ အနုဒိသဉ္စ ပုနပုန ဝိလောကနော နစ
တာဝ ဟောတိ။ မဟာနိ၊ဌ၊၂၀၀။

ဒိသာဝိဒိသာဝိက္ခိတ္တ (တိ) [ဒိသာဝိဒိသာ+ဝိ-
က္ခိတ္တ]တူရူအရပ်၊အထောင့်အရပ်တို့၌ အထူး
ထူး အပြားပြား-စွန့်ပစ်ထားအပ်- ပစ်လွှင့်
အပ်-သော၊ တူရူအရပ်၊ အထောင့်အရပ်
တို့၌ ဖရိုဖရဲ ပြန့်ကြဲသော (အရိုးစသည်)။
အဋ္ဌက(၂) (ဒိ၊၂။၂၃၅။ မ၊၁။၇၄။ မ၊၃။
၁၃၄။ အံ၊၂။၂၅)။ကြည့်။

ဒိသာဝိဘာဂဂ္ဂဟဏမုခ (တိ) [ဒိသာဝိဘာဂ+
ဂဏဟ+မုခ] ဖြစ်ရာအရပ်၏ အထူးအပြား

ကို ယူခြင်းဟူသော ရွှေသွားရှိသော။ ကဿ-
စိ ဒိသာဝိဘာဂဂ္ဂဟဏမုခေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။
၃၀၀။

ဒိသာဝိရောစန (တိ) [ဒိသာ+ဝိရောစန] အရပ်
မျက်နှာတို့၌-ထွန်းလင်း-တောက်ပ-သော
(လဗိမာန်-စသည်)။ ဒိသာဝိရောစန(အံ၊
၁။၂၁၅)တိ သဗ္ဗဒိသာသု ဝိရောစမာနာ။ အံ၊
ဌ၊၂။၂၀၀။

ဒိသာဝိလောကန (န) [ဒိသာ+ဝိလောကန]
(၁) အရပ်မျက်နှာကို ကြည့်ရှုခြင်း။ (တိ)
(၂) အရပ်မျက်နှာနှင့်တူသောတရားတို့ကို-
ကြည့်ရှု-စုံစမ်း-ထောက်လှမ်း-ဆင်ခြင်-
တတ်သော။ (၁) ဒိသာဝိလောကနံ ပါပေ-
တိ။ မ၊ဌ၊၂။၃၈။ ဒိသာဝိလောကနံ ဝိယ
ပရိသာဝိလောကနံ။ အံ၊ဌ၊၂။၂၉၅။ (-ဒိ၊
ဋ္ဌိ၊၂။၃၀။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၀၆။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၄၃။
အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၁၀။) (တိ) (၂) စတူဟိ
ဝိပလ္လာသေဟိ အကုသလပက္ခေ ဒိသာဝိ-
လောကနာ။ ပေဋကော၊၃၃၂။

ဒိသာဝိသေသ (တိ) [ဒိသာ+ဝိသေသ] (၁) အ
ရပ်မျက်နှာ အထူးထူးသော အရပ်မျက်နှာ။
(၂) အရပ်မျက်နှာနှင့်တူသော တရားအထူး။
(၁) “ပရိမာ ဒိသာ ပစ္ဆိမာ ဒိသာ”တိ ဝုစ္စ-
မာနာ ဒိသာဝိသေသာ စ။ နေတ္ထိ၊ဌ၊၂၈။
နေတ္ထိ၊ဝိ၊၃၉။ (၂) ဒိသာဝိသေသဘူတဿ
ဓမ္မဝိသေသဿ။ နေတ္ထိ၊ဝိ၊၂၇၄-၆။

ဒိသာသံသယသမူဠစိတ္တ (တိ) [ဒိသာ+သံသယ
+သမူဠ+စိတ္တ] အရပ်မျက်နှာတို့၌ ယုံမှား၊
လွန်စွာ တွေ့ဝေသော စိတ်ရှိသော၊ သူ။
ပမူဠစိတ္တာတိ ဒိသာသံသယသမူဠစိတ္တာ။
ဝိမာန၊ဌ၊၃၁၆။

ဒိသာသမ္ပန္န (တိ) [ဒိသာ + သမ္ပန္န] အရပ်မျက်
နှာနှင့် - စပ်သွယ် - ပတ်သက် - သော။
ဒိသာသမ္ပန္နဝသေန သဒ္ဓါနံ မနသိကာရဝိမိ
အာရဒ္ဓေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၉။

ဒိသာသီသ (န) [ဒိသာ + သီသ] အရပ်
မျက်နှာကို - အဦးပြု - ဦးတည် - ခြင်း။
ဒိသမ္ပတိ - ကြည့်။

ဒိသာသုတ (တိ) [ဒိသာ + သုတ] အရပ်မျက်နှာ
တို့၌ - ကျော်စော - ထင်ရှား - သော။
အတိတ္ထောတိ ဒိသာသုတော။ ဇာ၊ ၁။ ၉၀။ =
ဒိသာသုသုတော ဝိသုသုတော ပါကဋ္ဌော။ ဇာ၊
ဌ၊ ၂။ ၃၉၉။

ဒိသိတဗ္ဗ (တိ) [ဒိသ + တဗ္ဗ] ညွှန်ပြ - သိစေ -
အပ် - သင့် - ထိုက် - သော။ အတ္တသံဝေဒိယံ
ပရဿ န ဒိသိတဗ္ဗံ။ သံ၊ ၃။ ၂။ ၃၀၁ - ၂။

ဒိသောဒိသာ (ထိ) [ဒိသ + ဒိသာ။ ရှေး သာ-၏
အာ-ကို-ပြု-နိရုတ္တိ။ ၄၂။ သမာသ်အလယ်၌
ဩ-လာ။ ယင်း-၄၉။ ၁၁၈။ ဒိသံ ဒိသံ-ဟူသော
ဝိစ္ဆာ-မှ နိဂ္ဂဟိတ်ကိုချေ၊ ရှေး သ-၏ အ-ကို
ဩ-ပြု။ မောက်။ ပဉ္စိကာ၊ ၃။ ၅၉။ (ဒိဂိဒိဂိ-သံ၊
ဒိသောဒိသိ-အဒ္ဓမာဂဓိ)] (က) အရပ်မျက်
နှာ ၁-ခုမှ အရပ်မျက်နှာ ၁-ခု၊ ထို ထို အရပ်
မျက်နှာ၊ အရပ်မျက်နှာ အားလုံး၊ အရပ်
၁၀-မျက်နှာ၊ အရပ် မျက်နှာတိုင်း၊ အရပ်
မျက်နှာတိုင်း။ (ခ) တူရူအရပ်မျက်နှာ(နှင့်)
အထောင့်အရပ်မျက်နှာ။

(က) ဒိသောဒိသ (ဒီ၊ ၃။ ၁၆၂) နှိ တာ-
ယ တာယ ဒိသာယ စရန္တိ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၄၇။
ပက္ကမန္တိ ဒိသောဒိသ (ပေတ။ ၁၆၇) နှိ ဒိသ-
တော ဒိသံ အနေကယောဇနန္တရိကံ ဌာနံ
ပက္ကမန္တိ။ ပေတ၊ ၄။ ၁၆၀။ ဒိသောဒိသံ
(ထေရ။ ၃၀၉) သဗ္ဗာ ဒိသာ ဝါယတိ။
“ဒိသောဒိသာ”တိပိ ပါဠိ၊ ဒသ ဒိသာတိ
အတ္ထော။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၁။ ဒိသောဒိသ-
(ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၁၀) နှိ ဒိသတော ဒိသတော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
ဌ။ ၁၁၃။ ဒိသောဒိသံ ယန္တိ (ဇာ၊ ၁။ ၈၇)
တံ တံဒိသံ အဘိမုခါ ပလာယန္တိ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။
၃၆၆။ (-ဥဒါန။ ၁၂၃။ ထေရ။ ၃၀၉။ အပါ၊ ၁။
၂၀၊ ၁၆၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၄၃၊ ၃၆၈။ ဇာ၊ ၁။ ၁၈၁။

၁၈၉၊ ၂၉၇။ ဇာ၊ ၂။ ၂၂၈။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၄၃။
ဥဒါန၊ ၄။ ၃၇၂။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၉။ ဇာ၊ ၄။ ၁။
၁၇။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၄၆၈။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၃၄၆။ ဇာ၊
ဌ၊ ၅။ ၄၄၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၁၀။)

(ခ) ဒိသောဒိသ (အပါ၊ ၁။ ၂၀) နှိ .... ဒက္ခိ-
ဏာ ဒိသာနုဒိသံ ပက္ကမန္တိ။ အပါ၊ ၄။ ၂၄၇။

ဒိသောဓိ (ပု) [ဒိသာ + ဩဓိ] အရပ်မျက်နှာကို
ပိုင်းခြားခြင်း၊ အရပ်မျက်နှာ အပိုင်းအခြား။
သဗ္ဗဓိတိ ဒိသောဓိနာ၊ ဒေသောဓိနာ စ
အနောဓိသောဓရဏံ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၁။ ၃၆၄။

ဒိသောဓိကရဏ (န) [ဒိသောဓိ + ကရဏ] အရပ်
မျက်နှာတို့ကို ပိုင်းခြားမှုကို ပြုခြင်း။ ဒသဟိ
ဒိသာဟိ ဒိသောဓိကရဏဝသေန ပဝတ္တာ
ဒသဝိဓာ။ သံ၊ ၃။ ၂။ ၄၄၂။

ဒိသောဓိပရိဂ္ဂဟ (ပု) [ဒိသောဓိ + ပရိဂ္ဂဟ]
အရပ်မျက်နှာ အပိုင်းအခြားအားဖြင့် - ပိုင်း
ခြား - သတ်မှတ် - ၍ ယူခြင်း - သိမ်းဆည်း
ခြင်း။ ဒိသောဓိပရိဂ္ဂဟော သတ္တောဓိပရိဂ္ဂဟ-
မုခေနေဝ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၁။ ၃၆၃။

ဒိသွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဒိသ + တွာ။ ကစ္စည်း။ ၅၉၉။
ရူ၊ ၆၄၄။ (ဒုဗ္ဗာ-သံ)] (၁) မြင်၍၊ (က)
(မံသစက္ခုဖြင့်) - တွေ့ - မြင် - ရှု - ကြည့် - ၍။
(ခ) (ပညာစက္ခုဖြင့်) သိမြင်၍၊ ထိုးထွင်း
သိ၍၊ မျက်မှောက်ပြု၍။ (၂) ရှု - ဆင်ခြင် -
၍။ (၃) မြင် - တွေ့မြင် - သိမြင် - သည်ရှိ
သော်။ (၄) မြင် - တွေ့မြင် - သိမြင် - ခြင်း
ကြောင့်။

(၁) မြင်၍၊ (က) (မံသစက္ခုဖြင့်) -
တွေ့ - မြင် - ရှု - ကြည့် - ၍။ ဒိသွာတိ ပဿိ-
တွာ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၈၇၊ ၂၉၁။ မဟာနိ၊ ၁၁၅။
စက္ခုနာ ရူပံ ဒိသွာ န နိမိတ္တဂ္ဂါဟိ ဟောတိ
နာနုဗျဉ္ဇနဂ္ဂါဟိ။ ဒီ၊ ၁။ ၆၆။ မ၊ ၃။ ၅၃။ အံ၊
၁။ ၁၁၁။ အံ၊ ၃။ ၄၂၃။ အဘိ၊ ပု။ ၁၂၇။ ပဋိသံ၊

ဌာဝါ၁၄။ ဒိသ္ဇာတိ မံသစက္ခုနာ ဝါ ဒိသ္ဇာ
ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ ဝါ ဒိသ္ဇာ။ မဟာနိ။ ၇၇။ ဒိသ္ဇာ-
(သုတ္တနိ။ ၂၆။ စူဠနိ။ ၂၅၉)တိ ဩလော-
ကေတွာ။ သုတ္တနိ။ ဌာဝါ၁၅။ စူဠနိ။ ဌာဝါ၁၉။
ဒိသ္ဇာ (ထေရ။ ၂၄၁)တိ စက္ခုနာ ဒိသ္ဇာ။
ထေရ။ ဌာဝါ၁၅၅။ (-ဝိ၊ ၄။ ၈၆။ အံ၊ ဌာ၊ ၂။
၁၆။ ဓမ္မာ၊ ဌာဝါ၁၈၃။ ဝဇီရ။ ၁၃၅၊ ၁၄၂။)

(ခ) (ပညာစက္ခုဖြင့်)သိမြင်၍၊ ထိုးထွင်း
သိ၍၊ မျက်မှောက်ပြု၍။ နိရောဓံ ဒိသ္ဇာ(သံ၊
၂။ ၂၇၃)တိ ခယဝယံ ဥတွာ။ သံ၊ ဌာ၊ ၂။ ၁၈။
ဒိသ္ဇာ(အံ၊ ၁။ ၄၇၃)တိ သဟ ဝိပဿနာယ
မဂ္ဂပညာယ ပဿိတွာ။ အံ၊ ဌာ၊ ၂။ ၃၅၂။ ဒိသ္ဇာ
ဝဒါမိ န ဟိ အညတော သဝ (ဇာ၊ ၁။
၁၃၉)န္တိ...ပစ္စေကဗောဓိဉာဏေန ဒိသ္ဇာ ပဋိ-
ဝိဇ္ဇိတွာ ပစ္စက္ခံ ကတွာ ဝဒါမိ။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၂။
၂၃၀။ အနတ္တတော ဒိသ္ဇာ (ဒီ၊ ဌာ၊ ၂။ ၁၇၅)-
တိ ပဌမံ သင်္ခါရာနံ “အနတ္တာ”တိ အနတ္တ-
လက္ခဏံ ပဋိဝိဇ္ဇိတွာ။ ဒီ၊ ဌာ၊ ၂။ ၂၁၃။ (-မ၊
၂။ ၂၆၁။ အံ၊ ဌာ၊ ၂။ ၂၉၉။ ထေရီ၊ ဌာ၊ ၉၁။ မ၊
ဌာ၊ ၂။ ၃၁၃။ မိလိန္ဒ၊ ဌာ၊ ၄၁၄။) (က) အနက်
လည်း ပြန်ကြည့်။

(၂) ရှု-ဆင်ခြင်-၍။ ကာမေသ္ဇာ’ ဒီနဝံ
ဒိသ္ဇာ(အဘိ၊ ဝတာရ။ ၇၅၃)တိ...ဝတ္ထုကာမ-
ကိလေသကာမေသု အာဒီနဝံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ။
ယင်း-ဌီ။

(၃) မြင် - တွေ့မြင် - သိမြင် - သည်ရှိ
သော်။ မနုဿာ .... ဘိက္ခု။ ဒိသ္ဇာ ဥဗ္ဗိဇ္ဇန္တိ။
ဝိ၊ ၁။ ၂၁၈။ ပကတတ္ထံ ဘိက္ခု။ ဒိသ္ဇာ အာ-
သနာ ဝုဋ္ဌာတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄။ ၅၃၊ ၆၄။ ဝေမေတံ
ယထာဘူတံ သမ္မပ္ပညာယ ဒိသ္ဇာ အနုပါဒါ
ဝိမုတ္တော ဟောတိ။ သံ၊ ၂။ ၆၆။ (-ဝိ၊ ဌာ၊ ၄။
၁၂၈။)

(၄) မြင် - တွေ့မြင် - သိမြင် - ခြင်း
ကြောင့်။ ပညာယ စ’ဿ ဒိသ္ဇာ အာသဝါ

ပရိက္ခိကာဟောန္တိ။ မ၊ ၁။ ၂၁၅။ အံ၊ ၃။ ၂၄၅။
အဘိ၊ ပု။ ၁၁၄၊ ၁၁၇၊ ၁၃၂။ မ၊ ဌာ၊ ၂။ ၆၉။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၃။ ၃၀၂။ မ၊ ဌာ၊ ၂။ ၈၆။ အနုဋ္ဌိ၊ ၁။ ၄၅။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌာ၊ ၂။ ၂၃၈။ ဒိသ္ဇာ(ဝိမာန။ ၁၁၇။ ဒီ၊
ဌာ၊ ၃။ ၇၃။ မ၊ ဌာ၊ ၂။ ၆၉။ သံ၊ ဌာ၊ ၁။ ၉၁။ အံ၊
ဌာ၊ ၃။ ၁၄၆)တိ ဒဿနဟေတွာ။ ဝိမာန၊ ဌာ။
၃၁၆။ ဒီ၊ ဌာ၊ ၃။ ၇၂။ မ၊ ဌာ၊ ၂။ ၁၂၃။ သံ၊ ဌာ၊ ၁။
၁၃၅။ အံ၊ ဌာ၊ ၃။ ၁၅၁။ “ဒိသ္ဇာ” (မူလဋီ၊
၃။ ၃၅)တိ တွေ့ တွာ-သဒ္ဓေါ ဟေတွာအတ္ထော-
တိ ဒဿေတိ ယထာ “သိဟံ ဒိသ္ဇာ ဘယံ
ဟောတိ”တိ အာဒီသု။ အနုဋ္ဌိ၊ ၃။ ၄၇။ (-
အပ၊ ၁။ ၂၇။ ထေရ၊ ဌာ၊ ၂။ ၃၈၆။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၁။)

ဒိသ္ဇာန (ကြိ၊ ဝိ) [ဒိသ + တွာ။ (ဒွမ္မနာန-သံ)]
(၁) မြင်၍၊ (က) (မံသစက္ခုဖြင့်) - တွေ့
-မြင် - ရှု - ကြည့် - ၍။ (ခ) (ပညာစက္ခု
ဖြင့်) - သိမြင် - ရှု - ကြည့် - ၍။ (၂) မြင်
ခြင်းကြောင့်။ (၃) မြင်သည်ရှိသော်။

(၁) (က) တာနိ ဒိသ္ဇာနာ (ဓမ္မ၊ ၃၆)တိ
တာနိ ဝေရူပါနိ အဋ္ဌိနိ ဒိသ္ဇာ။ ဓမ္မာ၊ ဌာ၊ ၂။
၇၁။ ဒိသ္ဇာနာ (ဇာ၊ ၁။ ၃၇၈)တိ ဒိသ္ဇာ။
ဇာ၊ ဌာ၊ ၅။ ၄။ (-မ၊ ဌာ၊ ၂။ ၁၅၁။ ထေရ၊ ဌာ၊ ၂။
၈၃။)

(ခ) ပတိတံ ဒိသ္ဇာနာ (စရိယာ။ ၄၀၈)တိ
ဝိနဋ္ဌံ ပဿိတွာ။ .... ဝိနဋ္ဌံ ပညာစက္ခုနာ
ဩလောကေတွာ။ စရိယာ၊ ဌာ။ ၁၇၈။

(၂) ဒိသ္ဇာန’ဿ တေဒဟောသိ။ ဝိ၊ ၁။
၃၀၉။ အံ၊ ၁။ ၃၄၆။ မ၊ ဌာ၊ ၁။ ၃၄၆။ ခုဒ္ဒက၊
ဌာ။ ၁၀၈။ သုတ္တနိ၊ ဌာ၊ ၁။ ၂၆၃။ = ဟေတွာ-
အတ္ထော အယံ ဒိသ္ဇာန-သဒ္ဓေါ အသမာန-
ကတ္ထုကော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၉၉။
(-ပဋိသံ၊ ဌာ၊ ၂။ ၂၇၅။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၄။ ၁၁၈။ ဇာ၊
ဌာ၊ ၅။ ၃၄၉။ ဝဇီရ။ ၂၂၂။)

(၁), (၂), (၃) ဒိသ္ဇာန ဘိက္ခု။ အာမ-
န္တေသိ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၆၈။ ဒီ၊ ၂။ ၈၂။ သံ၊ ၃။ ၂၇၄။

ဝေန် နိစ္စဓမ္မတ္တာ သဗ္ဗကာလမိ ဝိဇ္ဇတိ။ နိတိ၊
ဓာ။ ၁၇၇။ (၁၀) စောင့်၏။ စောင့်ရှောက်၏။
ဒိဿ အာဒါနသံဝရဏေသု။ ဒိဿတိ ပုရိ-
သော။ နိတိ၊ဓာ။ ၁၈၄။

ဒိဿတိ (ကမ္မကြံ) [ဒိဿ+ယ+တေ။ ရှု။ ရှု၊
ဋီ။ ၄၈၃။ နိတိ၊သုတ္တ။ ၉၂၃။ (ဒွရုတေ-သံ)]
(၁) မြင်အပ်၏။ ရှုကြည့်အပ်၏။ (က)
(မျက်စိဖြင့်) တွေ့မြင်အပ်၏။ (ခ) (ဉာဏ်
ဖြင့်) သိမြင်အပ်၏။ (၂) ရည်ညွှန်း-ညွှန်
ပြ-အပ်၏။ (၃) ခေါ်ဝေါ်-ပြောဆို-
အပ်၏။ (၄) ရအပ်၏။ (၅) သိအပ်၏။
(၆) ဆက်စပ်အပ်၏။ ရည်ရွယ်-မြှော်မှန်း-
အပ်၏။ (၇) ဟောပြ-သိစေ-အပ်၏။

(၁) မြင်အပ်၏။ ရှုကြည့်အပ်၏။ (က)
(မျက်စိဖြင့်) တွေ့မြင်အပ်၏။ ဒိဿတိ-
မိလိန္ဒ။ ၃၁၆။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၆၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၂၇၂။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၅။ သိ၊ ၁။ ၂၃၇။ တေန
ယံ ဒိဋ္ဌိ၊ ယံ ဒိဿတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၇၅။ ဒိဿတေ
-ဂန္ဓာဘရဏ၊ ၁။ ၅၂။ ဒိဿန္တိ - ဝိ၊ ၁။
၂၇၉။ ဝိ၊ ၄။ ၂၈။ မိလိန္ဒ၊ ၁၅၃။ ဒိဿန္တိ စေဝ
သုယန္တိ စာ (မ၊ ၁။ ၃၆) တိ န ဣစ္ဆာဝစရာ
စက္ခုနာ ဒိဿန္တိ။ မ၊ ၁။ ၁၅၃။ ဒိဿန္တိတိ
ယေ ပစ္စက္ခတော ပဿန္တိ၊ တေဟိ ဒိဿန္တိ။
ကင်္ခါ၊ ၁။ ၅၆။ (ခ) (ဉာဏ်ဖြင့်) သိမြင်
အပ်၏။ ကောစိ ဓမ္မော ဒိဿတိ။ မဟာနိ၊ ၁။
၃၉။

(၂) ရည်ညွှန်း-ညွှန်ပြ-အပ်၏။ ဒိဿတိ
အပဒိဿတိ။ အံ၊ ၁။ ၂၀၅။ မဟာနိ၊ ၁။ ၃၉၄။
မ၊ ၁။ ၂၀၄။ သံ၊ ၁။ ၂၄၂။

(၃) ခေါ်ဝေါ်-ပြောဆို-အပ်၏။ ဒိဿတိ
အပဒိဿတိ “အဿ အယ” နှစ် ဝေါဟရိယ-
တိတိ ဒေသော။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၄၀။ ဒိဿတိ အပ-
ဒိဿတိ ကထိယတိ။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၂၁၃။

(၄) ရအပ်၏။ န ဒိဿတိ (ကင်္ခါ၊ ၁။ ၁၀၂)-
တိ နောပလဗ္ဗတိ။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၁၆။

နာဘိဒိဿတိ (ဒီ၊ ၁။ ၂၁၇) တိ .... ဒိဿတိ၊
လဗ္ဗတိတိ အဓိပ္ပါယော။ ဒီ၊ ၁။ ၂၁၆။

(၅) သိအပ်၏။ ဥပလဗ္ဗန္တိတိ ဒိဿန္တိ၊
ဉာယန္တိတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၉။
ဒိဿတေ ပညာယတေ၊ ပဿိယတိတိ ဝါ
အတ္ထော။ ဂန္ဓာဘရဏ၊ ၁။ ၅၂။

(၆) ဆက်စပ်အပ်၏။ ရည်ရွယ် - မြှော်
မှန်း - အပ်၏။ ဒိဿတိ အပဒိဿတိ အဘိ-
သန္ဓဟိယတိ။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၂၁၃။

(၇) ဟောပြ-သိစေ-အပ်၏။ ကေစိ
ပန “ပဋိဘာတူတိ ပဒဿ ဒိဿတူ” တိ အတ္ထံ
ဝဒန္တိ၊ ဉာဏေန ဒိဿတူ၊ ဒေသိယတူတိ ဝါ
အတ္ထော။ မ၊ ၁။ ၂၇၅။ အံ၊ ၁။ ၂၁၇။ (-
သံ၊ ၁။ ၂၄၇။)

ဒိဿတူ (ကြံ) [ဒိဿ + အ = ယ + တု] (၁)
ရှုကြည့်လော့။ (၂) ထင်လော့။ (၃)
ဒိဿတိ (၁) (ခ)-ကြည့်။ (၂) ဒိဿတိ
(၂)-ကြည့်။

ဒိဿတူ (ကမ္မကြံ) [ဒိဿ+ယ+တံ] ဟောပြ
-သိစေ-အပ်လော့။ ဒိဿတိ (၇)-ကြည့်။

ဒိဿတေ (ကြံ) [ဒိဿ + အ = ယ + တေ]
ထင်၏။ ဒိဿတိ (၂) ကြည့်။

ဒိဿတေ (ကမ္မကြံ) [ဒိဿ+ယ+တေ] (၁)
ရှုကြည့်အပ်၏။ တွေ့မြင်အပ်၏။ (၂) သိအပ်
၏။ (၃) ဒိဿတိ (၁) (က)-ကြည့်။ (၂)
ဒိဿတိ (၅)-ကြည့်။

ဒိဿထ (ကြံ) [ဒိဿ + အ = ယ + ထ] ထင်ရှား
ကုန်၏။ ဒိဿတိ (၂)-ကြည့်။

ဒိဿန (န) [ဒိဿ+ယ+ယု] တွေ့မြင်ခြင်း။
မာရဏသဒ္ဓဿ ဝိဟိ သနေပိ ဒိဿနတော။
ဒီ၊ ၁။ ၁၁၅။ မ၊ ၁။ ၁၆၀။ သံ၊ ၁။ ၂၅၀။
(-သိ၊ ၁။ ၂၆၀။ ဒီ၊ ၁။ ၁၈၉။)

ဒိဿန္တ (တိ) [ဒိသ+ယ+အန္တ] ထင်ရှားသော၊ ပေါ်ထင်သော။ သာဂရံ ဝိယ ဒိဿန္တံ၊ ပဿသေ' တံ မဟာဝနံ။ အပါ။ ၁။ ၃၇၅။

ဒိဿန္တံ (ကြိ) [ဒိသ+အ=ယ+အန္တ] (၁) ထင်ကုန်၏။ ထင်ရှားကုန်၏။ (၂) အမျက်ထွက်ကုန်၏။ စိတ်ဆိုးကုန်၏။ (၃) စွန့်ကုန်၏။ (၁) ဒိဿတိ (၂) ကြည့်။ (၂) ဒိဿတိ (၅) ကြည့်။ (၃) ဒိဿတိ (၇) ကြည့်။

ဒိဿန္တံ (ကမ္မကြိ) [ဒိသ + ယ + အန္တေ။ (ဒွရန္တေ-သံ)] (၁) တွေ့မြင်အပ်ကုန်၏။ (၂) သိအပ်ကုန်၏။ (၁) ဒိဿတိ (၁) (က) ကြည့်။ (၂) ဒိဿတိ (၅) ကြည့်။

ဒိဿန္တံ (ကြိ) [ဒိသ+အ=ယ+အန္တေ] ထင်ကုန်၏။ ဒိဿတိ (၂) ကြည့်။

ဒိဿမာနံ (တိ) [ဒိသ+ယ+မာန။ ရှု၊ ဖြေ။ (ဒွရမာန-သံ၊ ဒိဿမာဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ)] (၁) (မျက်စိဖြင့်) မြင်အပ်သော၊ (က) တွေ့မြင်အပ်သော။ (ခ) ကြည့်ရှုအပ်သော။ (၂) (မျက်စိအား) ထင်ရှားသော၊ ဖုံးကွယ်မှုမရှိသော၊ ကိုယ်ထင်ပြသော။ (၃) (ဉာဏ်ဖြင့်) သိမြင်အပ်သော။ (၄) ကြည့်ရှုတတ်သော။ (၅) ညှဉ်းဆဲ - နှိပ်စက် - အပ်သော။

(၁) (မျက်စိဖြင့်) မြင်အပ်သော၊ (က) တွေ့မြင်အပ်သော။ အာဒိ-သဒ္ဓေန တဿံ တဿံ ပါဠိယံ ဒိဿမာနံ သင်္ဂီတိကာရကဝစနံ သင်္ဂဏှာတိ။ သီ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၃၆။ (- ဝဇီရ။ ၇၀။ ကင်္ခါ၊ ဇီ၊ ၁၆။) ဒိဿမာနဝါကျာဝတ္ထိက-လည်း ကြည့်။

(ခ) ကြည့်ရှုအပ်သော။ ဒိဿမာနာ စ စက္ခုနိ ပိဏယတိ (ပိယာယတိ)။ မ၊ ဇ္ဇ၊ ၄။ ၁၆၁။ အံ၊ ဇီ၊ ၂။ ၃၆၇။ ဒိဿမာနေနာ (ပဋိသံ၊ ၃၇၇) တိ စက္ခုနာ ပေက္ခိယမာနေန။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၃။ သဗ္ဗလောကေန သြလောကီတေ

ဒိဿမာနေ မာရေသိ။ ဇာ၊ ဇ္ဇ၊ ၇။ ၉၄။ (- ဒီ၊ ဇီ၊ ၂။ ၁၉၇။ သံ၊ ဇီ၊ ၂။ ၄၇၁။)

(၂) (မျက်စိအား) ထင်ရှားသော၊ ဖုံးကွယ်မှုမရှိသော၊ ကိုယ်ထင်ပြသော။ န ပညာယမာနာနိ န ဒိဿမာနာနိ။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၂။ ၁၆၇။ ဒိဿမာနရူပ-လည်း ကြည့်။

(၁)၊ (၂) ဒိဿမာနေနပိ ကာယေန ဓမ္မဒေသေတိ။ သံ၊ ၁။ ၁၅၇။ တေသံ ဗလိကဗ္ဗကာလေ သာ ဒေဝတာ ဒိဿမာနေနေဝ ကာယေန ဧတံ အဝေါစ။ ဝိ၊ ဇ္ဇ၊ ၃။ ၂၄၁။ (- ၁၇၁။ ကင်္ခါ၊ ၂၇၇။ မ၊ ဇ္ဇ၊ ၄။ ၁၃၇။ သံ၊ ဇ္ဇ၊ ၃။ ၂၄၇။ အံ၊ ဇ္ဇ၊ ၂။ ၁၁၇။ အဘိ၊ ဇ္ဇ၊ ၁။ ၄၄၀။ ပဋိသံ၊ ဇ္ဇ၊ ၁။ ၃၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၆၀။ ဓမ္မ၊ ဇ္ဇ၊ ၁။ ၂၀၁။ အပါ၊ ဇ္ဇ၊ ၁။ ၂၀၂။ စရိယာ၊ ဇ္ဇ၊ ၁၇၇။ ၂၁၄။ ဇာ၊ ဇ္ဇ၊ ၅။ ၁၇၀။ ဝဇီရ။ ၁၂၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၂၃။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၅၇။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၅။ ၁၆၉။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၂။ ၂၂၃။ သီ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၅၄။ အံ၊ ဇီ၊ ၁။ ၁၂၃။ မူလဇီ၊ ၁။ ၄၇။ အနုဇီ၊ ၁။ ၂၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇီ၊ ၂။ ၃၀၂။

(၃) (ဉာဏ်ဖြင့်) သိမြင်အပ်သော။ သဗ္ဗဗုဒ္ဓါနိ လက္ခဏာနိ ဝေဒတ္တယေ ဒိဿမာနာနိ။ အပါ၊ ဇ္ဇ၊ ၂။ ၁၄၀။ လောကုတ္တရဓမ္မော ဟိ ဘာဝနာဘိသယဝသေန သစ္စိကိရိယာဘိသယဝသေန စ ဒိဿမာနောယေဝ ဝန္တဘယံ နိဝတ္တေတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၇၅။ (- သီ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၄၃။ မူလဇီ၊ ၁။ ၁၁၅။)

(၄) ကြည့်ရှုတတ်သော။ ပေက္ခမာနောတိ... ဒိဿမာနော ပဿမာနော။ စူဠနိ၊ ၁၅၃။

(၅) ညှဉ်းဆဲ - နှိပ်စက် - အပ်သော။ ယထာ အညေသံ ဂါဝေါ အန္တကမကသသမ္ပယေဟိ ဒိဿမာနာ အဒ္ဓါနဂမနေန ကိလန္တာ။ သုတ္တနိ၊ ဇ္ဇ၊ ၁။ ၃၁။

ဒိဿမာနံ (တိ) [ဒိဿမာန+သရီရ။ နောက်ပုဒ်ကျေ။] မြင်အပ်သော ကိုယ်ခန္ဓာရှိသော၊

ထင်ရှားသော ကိုယ်ခန္ဓာရှိသောသူ။ ဟေံ
မေ ပိဋ္ဌိတော ဂစ္ဆ၊ ဒိဿမာနောဝ သန္တိကေ။
ဇာ၊ ၁။ ၃၇၃။ = ဒိဿမာနသရီရောဝ ဂစ္ဆ။
ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၇၆။

ဒိဿမာနဥပစုကာယ (တိ) [ဒိဿမာန + ဥပစု
+ ကာယ] ထင်ရှားသော - ကိုယ်တဝက် -
ကိုယ်တပိုင်း - ရှိသောသူ။ ဒိဿမာနဥပစု-
ကာယော... မဉ္ဇူဋ္ဌော ဟောတိ။ စရိယာ၊ ၁။
၁၂။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၇၃။

ဒိဿမာနက (တိ) [ဒိဿမာန + က] မြင်အပ်
သော၊ ထင်ရှားသော (ကိုယ်ခန္ဓာ-စသည်)။
ဒိဿမာနကသရီရေနော။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၁၁၃။

ဒိဿမာနကရူပ (တိ) [ဒိဿမာနက + ရူပ] ထင်
ရှားသော - ရုပ်သွင် - သဏ္ဌာန် - ရှိသောသူ။
ယက္ခပေတိဟိ ဒိဿမာနကရူပါဟိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃။
၁၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၈၆။

ဒိဿမာနကာယ (ပု) [ဒိဿမာန + ကာယ]
(၁) ထင်ရှားသော ကိုယ်ခန္ဓာ။ (တိ) (၂)
ထင်ရှားသော ကိုယ်ခန္ဓာရှိသောသူ။ (၁)
မာတလိ ဒိဿမာနကာယေန အဋ္ဌာသိ။ ဇာ၊
၁။ ၅။ ၄၂၄။ (-ပဋိသံ၊ ၁။ ၄၇။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။
၃၂။) (တိ) (၂) ဒိဿမာနကာယာ အာ-
ဂန္ဓာ။ ဝိ၊ ၁။ ၅။ ၇၀။ (-စရိယာ၊ ၁။ ၁၂။
ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၇၀။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၉၂။)

ဒိဿမာနပဉ္စပသာဒ (တိ) [ဒိဿမာန + ပဉ္စပဉ္စ
+ ပသာဒ။ ဝဏ္ဏ-ပုဒ် ကျေ။] ထင်ရှား
သော ၅-မျိုးသော အဆင်းရှိသော ပသာဒ
ရုပ် (အကြည်မာတ်) ရှိသော (မျက်စိ)။
ဒိဿမာနပဉ္စပသာဒေဟိ နေတ္တေဟိ အနု-
ဝိလောကေတွာ။ သံ၊ ၁။ ၅။ ၂၇။ (ပဉ္စပသာ-
ဒေဟိတိ ပဉ္စပဉ္စဟိ ပသာဒေဟိ။ သံ၊ ၁။
၂၇။)

ဒိဿမာနပါဌာနရူပ (တိ) [ဒိဿမာန + ပါဌာ
+ အနုရူပ] တွေ့မြင်အပ်သော ပါဠိအားလျော်

သော။ (ကြိ၊ ဝိ - စွာ၊ အောင်။) ဧဝံ ပဌ-
မက္ခရေန ဒိဿမာနပါဌာနရူပံ အတ္ထံ ဒေသေ
တွာ။ သံ၊ ၁။ ၅။ ၁၉၁။

ဒိဿမာနရူပ (န) [ဒိဿမာန + ရူပ] (၁) ထင်
ရှားသော - ရုပ်သွင် - သဏ္ဌာန် (ကိုယ်ထင်ရှား
ပြခြင်း)။ (တိ) (၂) (က) ထင်ရှားသော -
ရုပ်သွင် - သဏ္ဌာန် - ရှိသော၊ ကိုယ်ထင်ရှား
ပြသော။ (ခ) ထင်ရှားသော သဘော
ရှိသော။ (၁) နဒီဒေဝတာ အာကာသေ
ဒိဿမာနရူပေန ဌတွာ။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၃၇၃။ (-
သံ၊ ၁။ ၅။ ၂၄၄။)

(တိ) (၂) (က) ဒိဿမာနရူပါ ပန
ယက္ခိပေတိယော။ ကခါ။ ၁၉၃။ ဒေဝ ကော
ယက္ခော ဒိဿမာနရူပေါ သုသာနေ မနဿ-
မံသံ ခါဒတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၂၃။ (-ဥဒါန၊ ၁။
၁၃၂။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၁၂။ ဝိ၊ ၁။ ၅။ ၁၂၇၊
၃၁၀။ ပေတ၊ ၁။ ၁၅၀။ ထေရ၊ ၁။ ၁။ ၂၅၆။
စရိယာ၊ ၁။ ၁၆၄။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၃၃။ မ၊ ၁။ ၃။ ၃၄၂။)

(ခ) အတ္တနော အာနုဘာဝေန နာဂ-
ဘဝနံ သဗ္ဗရတနမယံ ပါကာရဉ္စ ဒွါရဉ္စာ-
လကေ စ ဒိဿမာနရူပေ ကတွာ။ ဇာ၊ ၁။ ၅။
၄၆၇။ (-ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၁၇၉။ ဝိ၊ ၁။ ၅။ ၂။ ၂၄။)

ဒိဿမာနလက္ခဏပကာသနက (တိ) [ဒိဿမာန
+ လက္ခဏ + ပကာသနက] (လက်၊ ခြေ-
စသည်တို့၌) ထင်ရှားသော အမှတ်အသား
'လက္ခဏာ'ကို ထင်ရှားပြတတ်သော (အင်္ဂ-
ဝိဇ္ဇာကျမ်း-စသည်)။ ဟတ္ထပါဒါဒိသု ဒိဿ-
မာနလက္ခဏပကာသနကဂန္ဓေ စ။ အပါ၊ ၁။
၁။ ၃၀၉။

ဒိဿမာနဝါကျာဝတ္ထိက (တိ) [ဒိဿမာနဝါကျာ-
ဝတ္ထာ + ဣက] တွေ့မြင်အပ်သော ဝါကျ
အခိုက်အတန့်၌ - ဖြစ် - ပါဝင် - သော။ ပါဠိယံ
ဒိဿမာနဝါကျာဝတ္ထိကဝိဘတ္တိယန္တပဋိရူပက-
တာကရဏေန။ သံ၊ ၁။ ၅။ ၁။ ၃၃၁။

ဒိဿမာနဝိကာရ (တိ) [ဒိဿမာန + ဝိကာရ] ထင်ရှားသော ဖောက်ပြန်ခြင်းရှိသော။ စဝန-ကာလေယေဝ ထောက် ဒိဿမာနဝိကာရဟု တွာ စဝန္တိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၇၄။

ဒိဿမာနသရီရ (တိ) [ဒိဿမာန + သရီရ] ထင်ရှားသော ကိုယ်ခန္ဓာရှိသော။ သူ။ ဒေဝတာ ဒိဿမာနသရီရ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋီ၊၁၇၁။ (-ဇာ၊ဋီ၊ ၄။၄၄၁။ ဇာ၊ဋီ၊၅။၇၆။) ဒိဿမာန^၂-လည်းကြည့်။

ဒိဿမာနာကာရ (ပု) [ဒိဿမာန + အာကာရ] တွေ့မြင်အပ်သော အခြင်းအရာ၊ မြင်ပုံ မြင်ဟန်။ တသ္မိံ ဝနန္တရေ ဒိဿမာနာကာရေန တာသံ ရသ္မိနံ သောတာ ဝိညာယတိ။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၉၃။

ဒိဿရေ (ကြိ) [ဒိဿ + အ = ယ + အန္တိ] ထင်ကုန်၏။ ထင်ရှားကုန်၏။ ဒိဿတိံ (၂)-ကြည့်။

ဒိဿသိ (ကြိ) [ဒိဿ + အ = ယ + သိ] ထင်၏။ ထင်ရှား၏။ ဒိဿတိံ (၂)-ကြည့်။

ဒိဿေယျ (ကြိ) [ဒိဿ + အ = ယ + ယေျ] ထင်ရာ၏။ ဒိဿတိံ (၂)-ကြည့်။

ဒိဿံအဿာသ (ပု) [ဒိဿံ + အဿာသ။ ဒိဿံ + ဣတိ + ဝုတ္တံ + အဿာသ။ အလယ် ၂-ပုဒ်ကျေ။] (၁) ရှည်သော ဝင်သက်လေ၊ ရှည်စွာ - ရှည်ရှည် - ဝင်သက်လေကို ဖြစ်စေခြင်း။ (၂) ဒိဿံ-ဟူ၍ ဟောတော်မူအပ်သော အဿာသ။ (၁),(၂) ဒိဿံအဿာသဝသေနာ (ဝိ၊ဋီ၊၂။၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၆၃)တိ ဒိဿ-အဿာသဝသေန၊ ဝိဘတ္တိအလောပံ ကတွာ နိဒ္ဒေသော၊ ဒိဿန္တိ ဝါ ဘဂဝတာ ဝုတ္တ-အဿာသဝသေန။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၈၈။ ဝိမတိ၊ ၁။၂၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၁၇။ (-ဝဇီရ၊၁၅၀။) (၂) ဒိဿံအဿာသဝသေနာ (ပဋိသံ၊၁၇၄)-

တိ မာတိကာယ “ဒိဿ”န္တိ ဝုတ္တအဿာသ-ဝသေန။ ပဋိသံ၊ဋီ၊၂။၁၀၆။

ဒိဿံအဿာသပဿာသ (ပု) [ဒိဿံ + အဿာသပဿာသ] ရှည်သော - ရှည်သော အခြင်းအရာရှိသော - ဝင်သက်လေ(နှင့်) ထွက်သက်လေ။ ဒိဿံအဿာသပဿာသ ကာယော- (ဝိ၊ဋီ၊၂။၁၅)တိ ဒိဿာကာရာ အဿာသ-ပဿာသ စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏာပိ သမ္မဟဋ္ဌေန ကာယော။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၉၁။

ဒိဿံပဿာသ (ပု) [ဒိဿံ + ပဿာသ။ ဒိဿံ + ဣတိ + ဝုတ္တံ + ပဿာသ] (၁) ရှည်သော ထွက်သက်လေ၊ ရှည်စွာ - ရှည်ရှည် - ထွက်သက်လေကို ဖြစ်စေခြင်း။ (၂) ဒိဿံ-ဟူ၍ ဟောတော်မူအပ်သော ပဿာသ။ ဒိဿံပဿာသဝသေန စိတ္တဿ ဧကဂ္ဂတံ အဝိက္ခေပံ ပဇာနတော သတိ ဥပဋ္ဌိတာ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊၁၇၄။ (-ဝိ၊ဋီ၊၂။၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၆၃။)

ဒိဿံ (ပု) [ဒိ + သ။ ဓာန်၊ဋီ၊၇၀၇။ ဒု + သင်။ ထောမ။ (ဒိဿံ-သံ၊ ဒိဟ၊ ဒိဂ-ပြာ၊ အဒ္ဓ-မာဂဓိ)] (၁) ကျောရှည် သတ္တဝါ၊ ကိုယ်ရှည်သတ္တဝါ (မြေ၊ ငါး၊ ဖုတ်-စသည်)။ (၂) ဒိဿ-အမည်ရှိသော - နတ် - ဘီလူး။ (၃) ဒိဿ-အမည်ရှိသော တေရ်၊ ဒိဿထေရ်(ယင်းသည် သီဟိုဠ်ကျွန်းသား ဖြစ်၏၊ ဝိနည်း၌ အလွန်ကျွမ်းကျင်လိမ္မာ၏။ D.P.)။ (၄) ဒိဿ-အမည်ရှိသော နိကာယ်၊ ဒိဿနိကာယ်။ (တိ) (၅) ရှည်(မတို)သော၊ (က) ရှည်လျား - ရှည်ကြာ - ရှည်စွာ - သော၊ အရှည် - အလျား - ဖြစ်သော။ (ခ) မြင့် (မနိမ့်)သော။ (ဂ) လျင်မြန်သော၊ လျင်မြန်စွာ - လျင်လျင်မြန်မြန် - ဖြစ်သော။ (၆) ရှည်သော အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ (၇) ရှည်ကြာကြောင်းဖြစ်သော၊ ရှည်ကြာစေတတ်သော (ကံ-စသည်)။ (၈) ရှည်ကြာရာ (အခါ-

စသည်။ (၉) ရှည်လျားသည်၏ အဖြစ် (ဘာဝပုဓာန်)။ (၁၀) ဒီဃ-သဒ္ဓါ။ ('ပ' အင်ကြင်းနွယ်ပင်၊ ကုလားအုပ်၊ 'တိ' ရှည်လျားသော။ ထောမ။ ရှည် - လေးကန် - နက် - စောက် - မြင့် - သော။ P.S.D.)

(၁) ကျောရှည် သတ္တဝါ၊ ကိုယ်ရှည် သတ္တဝါ (မြေ၊ ငါး၊ ဖုတ်-စသည်)။ ဒီဃာ- (ခုဒ္ဒက။၁။ သုတ္တနိ။၃၀၁)တိ ဒီဃတ္တဘာဝါ နာဂမစ္ဆဂေါဓာဒယော။ ခုဒ္ဒက။၁။၂၀၉။ သုတ္တနိ။၁။၁၀၆။ သပ္ပဿ သန္တိကံ ဂန္ဓာ အဝိဒူရေ ဌတှာ “ဒီဃာ”တိ ပက္ခောသိ။ ဇာ။၁။၂၄၃။ ဒီဃသရိရတာယ ဒီဃော။ ဓာနိ။၁။၆၅၃-၄။ (-ဇာ။၁။၂၄၃။)

(၂) ဒီဃ-အမည်ရှိသော-နတ် - ဘိလူး။ မဏိ မာဏိ ဝရော ဒီဃော(ဒီ။၃။၁၆၅)တိ မဏိ စ မာဏိ စ ဝရော စ ဒီဃော စ။ ဒီ။၁။၃။၁၅၂။ ဒီဃော (မာ။၁။၂၇၁)တိ.... အဋ္ဌ-ဝိသတိယာ ယက္ခသေနာပတိနံ အဗ္ဘန္တရော ကော ဒေဝရာဇာ။ မာ။၁။၂။၁၄၆။

(၃) ဒီဃ-အမည်ရှိသော ထေရ်၊ ဒီဃ ထေရ်။ ဒီဃနာမက-ကြည့်။

(၄) ဒီဃ-အမည်ရှိသောနိကာယ်၊ ဒီဃ-နိကာယ်။ ဒီဃဿာ(ဒီ။၁။၁)တိ ဒီဃ-နာမကဿ။ သိ။၁။၁၆၁။၂၆။ ဒီဃဿာ- (အံ။၁။၁။၂)တိ ဒီဃနိကာယဿ။ အံ။၁။၁။၂၀။

(တိ) (၅) ရှည်(မတို)သော။ ဒီဃ-လောမ-ကြည့်။ (က) ရှည်လျား-ရှည်ကြာ - ရှည်စွာ - သော၊ အရှည် - အလျား - ဖြစ်သော။ တေ တံ ပြဟစရိယံ စိရံ ဒီဃမဒ္ဓါနံ ဌပေသုံ။ ဝိ။၁။၁၀။ ဒီဃသော ဒွါဒသ-ဝိဒတ္ထိယော သုဂတဝိဒတ္ထိယာ။ ယင်း-၂၂၃-၄။ ဒီဃံ ဇာဂရတော ရတ္တိ၊ ဒီဃံ သန္တဿ ယောဇနံ။ ဒီဃော ဗာလာန သံသာရော။

ဓမ္မ။၂၂။ ဓမ္မာဠာ။၁။၂၀၈။ နိတိ။ပဒ။၃၂၆။ ဒီဃဿ အဗ္ဗုနော(ဝိသုဒ္ဓိ။၂။၄၅)တိ သံဝဋ္ဌ-ဌာယိအသင်္ချေယျကပ္ပသင်္ခါတဿ ဒီဃဿ ကာလဿ အစွယေန။ ဝိသုဒ္ဓိ။၁။၂။၅၂။ (-ဝိ။၄။၂၄၁။ ဒီ။၁။၁၇။ ပဋိသံ။၁။၂။၁၀၇။ ကင်္ခါ။၁။၁။၂၃၈။)

(ခ) မြင့်(မနိမ့်)သော။ လိင်္ဂပုစ္ဆာတိ ဒီဃံ ဝါ ရဿံ ဝါ ကဏ္ဍံ ဝါ သြဒါတံ ဝါ။ ဝိ။၅။၃၀၀။ ယေနမှိ ဝိဒ္ဓေါ “ဒီဃော ဝါ ရဿော ဝါ မဠိမော ဝါ”တိ။ မာ။၂။၉၂။ တဿ သဏ္ဌာနာကာရံ နိဿာယ ဒီဃော န ခေါ'သ္မိ။ မာ။၁။၁။၇၂။ ရဿံ ဥပနိဓာယ တတော ဥစ္စတရံ ဒီဃံ။ အဘိ။၁။၁။၃၅၄။ (-ဝိ။၁။၁။၂၀၄။ မာ။၁။၁။၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ။၁။၂။၃၇၃။)

(ဂ) လျင်မြန်သော၊ လျင်မြန်စွာ - လျင်လျင်မြန်မြန် - ဖြစ်သော။ ဒီဃ (ဝိ။၁။၂။၁၄)န္တိ သီဃံ ဂတံ အဿာသပဿာသံ။ ဝဇီရ။၁။၅၀။

(၆) ရှည်သော အတိုင်း အရှည်ရှိသော။ ဒီဃနိကာယ-ကြည့်။ (၇) ရှည်ကြာ ကြောင်း ဖြစ်သော၊ ရှည်ကြာ စေတတ်သော (ကံ-စသည်)။ ဒီဃာယုကကမ္မ၊ ဒီဃာယုကပဋိ-သန္နိ-တို့ ကြည့်။

(ဂ) ရှည်ကြာရာ(အခါ-စသည်)။ ဒီဃာ-ယုကကာလ၊ ဒီဃာယုကဌာန-တို့ ကြည့်။

(၉) ရှည်လျားသည်၏ အဖြစ်(ဘာဝပု-ဓာန်)။ ဒီဃံ ဒုဋ္ဌဿ နဂုံဋ္ဌံ။ ဇာ။၁။၁၀၅။ (တဝ နဂုံဋ္ဌဿ ဒီဃဘာဝံ သုတှာ။ ဇာ။၁။၁။၄၅၇။) ဒီဃာယုကသံဝတ္တနိက-လည်း ကြည့်။ (၁၀) ဒီဃ-သဒ္ဓါ။ ဒီဃပရိယာယ-ကြည့်။

ဒီဃော - သံ။၁။၃၉၀။ ဝိ။၁။၁။၁၀၀။ သာရတ္ထ။၃။၁၄၀။ ဒီဃာ(ထိ။ပ။၆) - ဒီ။၁။

၁၇၈။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၂၉၆။ ဇာဠာဠာ။ ၂။ ဒီသံ
 (နာပါဇ) - အံ၊ ၃။ ၃၉၅။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၂။ ဒီ၊ ၄။
 ၃။ ၁။ ၁။ ဒီသ (ပု၊ ၁။ ၁။ ၁။) - ဇာ၊ ၂။ ၃။ ၂။ ၁။
 ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၄။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၄။ (ထိ၊ ၁။ ၁။ ၁။) - ဒီ၊
 ၄။ ၂။ ၃။ ဒီသနိ - မိလိန္ဒ။ ၄။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၄။
 ၃။ ၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁။ ၄။ ဒီသ (အာ၊ ၄) - မ၊ ၁။
 ၂။ ၃။ ၂။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၄။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၃။ ၃။ ဒီသံ
 - ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁။ ၄။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၁။ ၄။ မ၊ ၄။
 ၁။ ၂။ ၃။ ဒီသေ - ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၄။ ဒီသေန - အံ၊
 ၂။ ၁။ ၄။ မဟာနိ၊ ၃။ ၃။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂။ ၃။
 ၃။ ၄။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၄။ ဒီသေဟိ - ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၄။
 ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃။ ဒီသဟိ - ဒီ၊ ၁။ ၄။ ၄။ ဒီသ-
 တော - မ၊ ၁။ ၂။ ၃။ အာ၊ ၄။ ၁။ ၃။ ဝိမတိ၊
 ၂။ ၁။ ၄။ ၃။ ဒီသသော - ဝိ၊ ၂။ ၂။ ၃။ စရိ-
 ယာ၊ ၄။ ၁။ ၂။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃။ ဒီသသ - မ၊
 ၃။ ၂။ ၃။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂။ မ၊ ၄။ ၃။ ၃။ ဒီသနံ
 - သံ၊ ၁။ ၃။ ၄။ ဒီသေ - ဇာ၊ ၂။ ၄။ ၂။ ပဋိသံ၊
 ၄။ ၁။ ၃။ ၃။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၃။ ၃။

ဒီသ (ပု၊ ၄) [ဒီသ + က။ ဒီသကာလေ နိယုတ္တာ၊
 တဗ္ဗန္တော ဝါ ဒီသ။ ရှု၊ ၅။ (- မောဂါ၊ ၁။
 ၅။ နိတိ၊ သုတ္တံ၊ ၅။ နိရုတ္တံ၊ ၅။)] (၁) ဒီသ-
 အက္ခရာ၊ ဒီသသရ၊ (က) ရှည်သော ရွတ်ရာ
 ကာလ၌ ယှဉ်သော သရ၊ (ခ) ရှည်သော
 ရွတ်ရာကာလရှိသော သရ၊ ၂-မကြာကာလ
 ရှိသော သရ (အာ၊ ဤ၊ ဦ၊ ဇ၊ ဩ-ဟူသော
 သရ ၅-လုံး)။ (၂) ဒီသ-ပြုခြင်း။ (တိ)
 (၃) ရှည်သော အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ (၁)
 ဒီသန္တိ ဒီသေန ကာလေန ဝတ္တဗ္ဗံ အာကာ-
 ရဒိ။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၂။ ၄။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၃။
 ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၂။ ၄။ ဒီမတ္တကာလံ (ဒီ-
 မတ္တကာလမက္ခရာ) ဒီသံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄။ ၂။
 ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃။ သိ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃။ အံ၊ ၄။ ၂။
 ၃။ ၁။ ၄။ (- ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၄။ ၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။
 ၃။ ၄။) (၂) ဆန္ဒာနုရက္ခတ္တံ ဟေတ္တိ ဒီသော။
 ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၂။ (တိ) (၃) ဒီသနိကာ-
 ယ-ကြည့်။

ဒီသအန္တရ (န) [ဒီသ + အန္တရ] ရှည်ကြာသော
 ကာလ။ ဒီသမန္တရ (၁) - ကြည့်။

ဒီသအဿာသ (ပ) [ဒီသ + အဿာသ။ (ဒီသိ-
 အာ၊ ၄။ ၁။ ၁။)] ရှည်သော ဝင်သက်လေ၊ ရှည်
 စွာ - ရှည်ရှည် - ဝင်သက်လေကို ဖြစ်စေခြင်း၊
 ရှည်ရှည် အသက်ရှူခြင်း။ ဒီသံအဿာသ
 (၁), (၂) ကြည့်။

ဒီသကရဏ (န) [ဒီသ + ကရဏ] ဒီသ-ပြုခြင်း။
 ဂါထာသုခတ္ထံ ပန (ဗဟူတိ) ဒီသကရဏံ။
 ဝိမာန၊ ၄။ ၂။ ၄။ ထေရီ၊ ၄။ ၄။

ဒီသကာရာယန (ပ) [ယဒိစ္စာနာမ်] (က) ဒီသ-
 ကာရာယန-အမည်ရှိသော အမတ် (ယင်း-
 သည် B.E. ၅၂၄-၅၅၂-တွင် ထင်ရှားခဲ့
 သော အမတ်ဖြစ်သည်။ D.P.)။ (ခ) ဒီသ-
 ကာရာယန-အမည်ရှိသော စစ်သူကြီး (ယင်း-
 သည် ပဿေနဒီကောသလ-မင်း၏ စစ်ဗိုလ်
 ချုပ် ဖြစ်သည်။ D.P.)။ (က) ဒီသ-
 ကာရာယနံ နာမ ပြာဟူဏဇာတိယံ အမတ္တံ။
 ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁။ ၄။ (ခ) ရာဇာပိ ဗန္ဓုလသေနာ-
 ပတိနော ဘာဂိနေယျဿ ဒီသကာရာယနဿ
 နာမ သေနာပတိဌာနံ အဒါသိ။ ဓမ္မ၊
 ၄။ ၁။ ၂။ ၃။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃။ ၄။ (- မ၊ ၄။ ၃။
 ၂။ ၄။)

ဒီသကာလ (ပ) [ဒီသ + ကာလ။ (ဒီသိကာလ-
 သံ)] (၁) ရှည်ကြာသော အခါ 'ကာလ'။
 (တိ) (၂) ရှည်ကြာသော အခါ 'ကာလ'
 ရှိသော။ (၁) ဥတုတော ဒီသကာလတော
 ဥဒ္ဓဋ္ဌာနံ ဟတဝတ္ထကာနံ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၄။ ၄။ (-
 သံ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၄။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၁။ ၃။ ပေတ၊ ၄။
 ၄။ ၁။ ၂။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃။ ၂။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃။
 ဝဇီရ၊ ၁။ ၁။ ၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁။ ၄။ ဒီ၊ ၄။ ၁။
 ၂။ ၃။ သိ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၄။
 နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁။ ၄။) (တိ) (၂) ရူပါရူပဓမ္မာ...
 ပရိတ္တကာလာ ဒီသကာလာ စ ဟောန္တိ။
 အနု၊ ၄။ ၁။ ၃။

ဒီဃကာလဒ္ဒါန (ပု) [ဒီဃကာလ+အဒ္ဒါန] ရှည်ကြာသော ကာလအခွန်။ အဒ္ဒဂတ (အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၃။ အံ၊ ဌီ၊ ၂။ ၃၈) - ကြည့်။

ဒီဃကာလမန္တရ (န) [ဒီဃကာလ+အန္တရ] ရှည်ကြာသော ကာလ၏အတွင်း။ ဒီဃမန္တရ (၂) - ကြည့်။

ဒီဃကာလဝါစက (တိ) [ဒီဃကာလ+ဝါစက] ရှည်ကြာသောအခါဟူသောအနက်ကို ဟောသော (သဒ္ဒါ)။ အဒ္ဒ-သဒ္ဒေါ အဒ္ဒါနပရိယာယော ဒီဃကာလဝါစကော။ သီ၊ ဌီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၇။

ဒီဃကာလဝါစိ (တိ) [ဒီဃကာလ+ဝါစ+ဇိ] အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ အဒ္ဒ-သဒ္ဒေါ ဒီဃကာလဝါစိ။ မ၊ ဌီ၊ ၂။ ၃၈။ အံ၊ ဌီ၊ ၂။ ၃၈။

ဒီဃကာလာဗျာသ (ပု) [ဒီဃကာလ+အဗျာသ] ရှည်ကြာသော ကာလပတ်လုံး - မခွဲခွါ - မစွန့်ပစ် - ခဲ့ခြင်း။ အဗျာသ (ဒီ၊ ဌီ၊ ၃။ ၁၀၃) - ကြည့်။

ဒီဃကာလိက (တိ) [ဒီဃကာလ+ဇက။ (ဒီဟ-ကာလိယ-ပြာ)] ရှည်ကြာသော - ကာလရှိ - ကာလ၌ယှဉ် - သော။ ဒီဃကာလိကန္တိ ပရိနိဗ္ဗာနေ ဉာဏံ ဥဒ္ဓိဋ္ဌံ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၅။ ပါဏိနံ အနုကမ္မာယ၊ သာသနံ ဒီဃကာလိကံ။ ဒီပဝံ၊ သ၊ ၄။ ၄။ အဒ္ဒနိယ (ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၉)၊ အဒ္ဒါနဗျာသပထ (ဒီ၊ ဌီ၊ ၁။ ၂၅၂။ မ၊ ဌီ၊ ၁။ ၃၆၂) - လည်း ကြည့်။

ဒီဃကေသ (ပု) [ဒီဃ+ကေသ။ (ဒီဃိကေသံ)] (၁) ရှည်သောဆံပင်။ (တိ) (၂) ရှည်သောဆံပင်ရှိသောသူ။ (၁) အာဝါသာဒယော ဒီဃကေသာဒိကေ ခုဒ္ဒကပလိဗောဓေ အပရပလိဗောဓာ။ မူလဌီ၊ ၂။ ၄၃။ (တိ) (၂) တထာ ဒီဃကေသေ (ပုဂ္ဂလေ)။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၈။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄၄။ အံ၊ ဌီ၊ ၁။ ၁၇၉။

ဒီဃကောဏ (ပု) [ဒီဃ+ကောဏ] ရှည်သော - အထောင့် - ထောင့်စွန်း။ ဒီဃကောဏံ ဆိန္ဒိတုံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၁၀။

ဒီဃဂလ (တိ) [ဒီဃ+ဂလ] ရှည်သောလည်ပင်းရှိသောလည်ပင်းရှည်သောသူ။ ဒီဃဂလောဝါ ဗကဂလသဒိသေန ဂလေန သမန္နာဂတော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၁၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၁၄၃။ (- ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၀။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၆၁။ ဒီ၊ ဌီ၊ ၂။ ၄၀။ မ၊ ဌီ၊ ၃။ ၁၇၄။)

ဒီဃဂါမိ (တိ) [ဒီဃ+ဂမု+ဏိ။ (ဒီဃိဂါမိနံ-သံ)] ရှည်လျားသော ဖြစ်ခြင်းရှိသော။ ယသ္မာ စ မုဒုယေဝ သနသုခမဘာဝါပဇ္ဇနေန ဒီဃဂါမိတသ္မာ ကဏ္ဍသောတာနုမသနေန ဒီဃဘာဝေါ ဒဿိတော။ သီ၊ ဌီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၇၇။

ဒီဃဂီဝ (တိ) [ဒီဃာ+ဂီဝါ] ရှည်သောလည်ပင်းရှိသောလည်ပင်းရှည်သောသူ။ ဩလောကနေန ဒီဃဂီဝတံ ပတ္တော ဝိယ အဟောသိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၂၄၉။

ဒီဃဂုံလိ (တိ) [ဒီဃာ+အဂုံလိ] (က) ရှည်သွယ် - သော လက်ချောင်း၊ ခြေချောင်းရှိသော။ (ခ) ရှည် - သွယ် - သော - ခြေချောင်းရှိသော။ (က) ဒီဃဂုံလိ (ဒီ၊ ၂။ ၁၅) တိ ယထာ အညေသံ ကာစိ အဂုံလိယော ဒီဃာ ဟောန္တိ၊ ကာစိ ရဿာ၊ န ဝေ မဟာပုရိသဿ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၇။ (- ဒီ၊ ၃။ ၁၁၈။ မ၊ ၂။ ၃၃၇။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၅၈။ ဒီ၊ ဌီ၊ ၃။ ၁၅၆။ အံ၊ ဌီ၊ ၃။ ၂၉၀။) (ခ) ဒီဃဂုံလိ တဗ္ဗနခေ .... ယေ ပါဒေ ပဏမိဿန္တိ။ အပ၊ ၂။ ၂၁၁။ ထေရီ၊ ဌ၊ ၁၅၂။

ဒီဃစရဏ (န) [ဒီဃ+စရဏ] ရှည်ကြာစွာ - လှည့်လည် - သွားလာ - ခြင်း။ အောက်ပုဒ် - ကြည့်။

ဒီဃစာရိကာ (တိ) [ဒီဃာ+စာရိကာ] အထက်ပုဒ်နက်ကြည့်။ ဒီဃစာရိကံ အနဝတ္ထစာရိကံ

အနုယုတ္တော ဝိဟရတိ။ အံ၊ ၂။ ၁၅။ ဒီဃ-
စာရိက (မဟာနိ။ ၂၇)။ ဒီဃစရဏံ။
မဟာနိ။ ၂၇။ (စူဠနိ။ ၂၇။ အပါ။ ၁။
၂၁။)

ဒီဃဇာတ် (တိ) [ဒီဃာ + ဇာတ်။ (ဒီဃိဇာတ်-သံ)]
ရှည်သော - မြင်းခေါင်း - ခြေသလုံး - ရှိ
သော။ (ကုလားအုပ်၊ ကြိုးကြာငှက်။
P.S.D.။) ဒီဃဇာတ် ဝါ ယဉ်သဒ္ဓိသ-
ဇာတ်။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၁၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၄၄။
(-ဝိ၊ နိစ္ဆယ၊ ၂။ ၂၅၀။)

ဒီဃဇာတ် (ဇန္တု) ဒမိဋ္ဌ (ပု) [ယဒိစ္စာနာမ်]
ဒီဃဇာတ် (ဇန္တု) ဒမိဋ္ဌ-မည်သော။ (ယင်း
သည် - သိဟိန္ဒကျွန်း သုမနဂိရိကျောင်းတိုက်
အာကာသစေတီ၌ နိမိတ်သော အဝတ်ပုဆိုး
ဖြင့် အလံတံခွန်ပြုကာ လှူဒါန်းပူဇော်ခဲ့ဘူး
၏။ ငရဲကျသောအခါ မီးတောက်မီးလျှံအသံ
ကို ကြားရ၍ “ထိုစဉ်က ငါ-အာကာသစေတီ
၌ ပူဇော်ခဲ့သော အဝတ်ပုဆိုးသံနှင့် တူလှပါ
တကား” ဟု မိမိကိုယ်တိုင်ပူဇော်ခဲ့သောအလံ
တံခွန်ကို အမှတ်ရ၍ ငရဲမှ လွတ်မြောက်ကာ
နတ်ပြည်၌ ဖြစ်ရလေသည်။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၆။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၆။ အံ၊ ၄။ ၂။
၁၆။ D.P.။) ဒီဃဇာတ်ဒမိဋ္ဌ (ဒီဃ-
ဇန္တုဒမိဋ္ဌ၊ သိ) နာမ အတ္တနော ဓမ္မတာယ
သရိ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၆။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂။

ဒီဃဇာတ် (တိ) [ဒီဃ + ဇာတ်။ (ဒီဃိဇာတ်-သံ)]
ရှည်သော - ပုဆိုး - ဒူး - ရှိသော။ ဒီဃဇာ-
ဏု-အမည်ရှိသော။ (ကောလိယမင်းသား-
စသည်)။ အထ ခေါ် ဒီဃဇာတ် ကောလိ-
ယပုတ္တော ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိ။ အံ၊
၃။ ၁၀၇။

ဒီဃဇာတ်သုတ္တ (န) [ဒီဃဇာတ် + သုတ္တ] ဒီဃ-
ဇာတ်-သုတ်။ ဒီဃဇာတ်အမည်ရှိသော ကော
လိယမင်းသားအား မျက်မှောက်ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌
စီးပွား၊ ချမ်းသာဖြစ်ဖို့ရန် - (၁) ထကြလှလ

နှင့် ပြည့်စုံမှု = ဥဋ္ဌာနသမ္ပဒါ၊ (၂) စောင့်
ရှောက်ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် ပြည့်စုံမှု = အာ-
ရက္ခသမ္ပဒါ၊ (၃) မိတ်ကောင်းဆွေကောင်း
ရှိမှု = ကလျာဏမိတ္တတာ၊ (၄) မျှတစွာ အ
သက်မွေးမှု = သမဇီဝိတာ-ဟူသော သမ္ပဒါ
တရား ၄-ပါး၊ တမလွန်လောက နောက်ဘဝ
၌ စီးပွား၊ ချမ်းသာ ဖြစ်ဖို့ရန် - (၁) သဒ္ဓါ
တရားနှင့် ပြည့်စုံမှု = သဒ္ဓါသမ္ပဒါ၊ (၂) အ
ကျင့်သီလနှင့် ပြည့်စုံမှု = သီလသမ္ပဒါ၊ (၃)
စွန့်ကြဲပေးကမ်းလှူဒါန်းခြင်းနှင့် ပြည့်စုံမှု =
စာဂသမ္ပဒါ၊ (၄) အသိဉာဏ်ပညာနှင့် ပြည့်
စုံမှု = ပညာသမ္ပဒါ-ဟူသော သမ္ပဒါတရား ၄-
ပါး အားဖြင့် ယင်း သမ္ပဒါတရား ၈-ပါးကို
ဘုရားရှင်က အကျယ် ဟောပြော သုတ်။
အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ အဋ္ဌကနိပါတ်ပါဠိ၊ ၂-
ပဏ္ဏာသက၊ ၁-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်။ အံ၊ ၃။
၁၀၇-၁၁၀။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၉၊ ၂၄၀။

ဒီဃဇာတ် (ထိ) [ဒီဃာ = ဒီဃ + ဇာတ်။
ဒီဃာနံ သတ္တာနံ ဇာတ် တောသန္တိ ဒီဃ-
ဇာတ်ယော။ ပါရာ၊ ယော။ ၁၃၅။] (၁) (က)
ရှည်လျားသော - အမျိုး - ဇာတ်။ (ခ)
ရှည်လျားသော သတ္တဝါတို့၏ - အမျိုး -
ဇာတ်၊ ကျောရှည်မျိုး။ (တိ) (၂) (က)
ရှည်လျားသော - အမျိုး - ဇာတ် - ရှိသော။
(ခ) ရှည်လျားသော သတ္တဝါတို့၏ - အမျိုး -
ဇာတ် - ရှိသော။ (၁) အဟိဂ္ဂဟဏေန
သဗ္ဗာပိ အဇဂရဂေါနသာဒိဘေဒါ ဒီဃဇာတ်
သင်္ဂဟိတာ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၄။ ကင်္ခါ၊ ၄။ သစ်။
၁၀၃။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၇၅။) (တိ) (၂)
ယော တာဒိသံ ဒီဃဇာတ် ကာယေ အာ-
ရဋ္ဌံ ဒိသ္မာ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၇။ (-ဒီ၊ ၄။ ၂။
၁၃၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၈။)

ဒီဃဇာတ်က (တိ) [ဒီဃဇာတ် + ကိက] (က)
ရှည်လျားသော - အမျိုး - ဇာတ် - ရှိသော။
ရှည်လျားသော သတ္တဝါတို့၏ - အမျိုး -

ဇာတ် - ရှိသော။ (ခ) ရှည်လျားသော - သတ္တဝါတို့၏ - အမျိုး - ဇာတ် - ခွံ ဖြစ်သော၊ ကျောရှည်မျိုးခွံ ဖြစ်သော၊ ကျောရှည်မျိုးတွင် ပါဝင်သောသူ (မြေ-စသည်)။ အဇကရကဏ္ဍသပ္ပာဒယော ဒီဃဇာတိကာ ဝါဝသန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။ ဒီဃဇာတိကော ဝါ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၇၆)တိ ဒီဃဇာတိကော ဝုစ္ဆတိ အဟိ ဒီဃပိဋ္ဌိကတာယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃၆။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၉။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၅၊၂၄၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၆၊၃၃၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၁။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၃၁၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၈။)

ဒီဃဇိဝိ (တိ) [ဒီဃ+ဇိဝိ+ဏိ] ရှည်ကြာသော ကာလပတ်လုံး အသက်ရှင်သောသူ။ ဒီဃံ စိရကာလံ ဇိဝတိတိ ဒီဃဇိဝိ။ နိတိ၊သုတ္တ။ ၁၁၂။

ဒီဃဋ္ဌာန (န) [ဒီဃ+ဋ္ဌာန] ဒီဃအရာ၊ ရှည်ရှည် ရွတ်သင့်သော အရာ။ ဣတရေသု ပန ဒီဃရဿာဒီသု ဆသု ဗျဉ္ဇနေသု ဒီဃဋ္ဌာနေ ဒီဃမေဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၉၈။ ကခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၁၇၆။

ဒီဃဋ္ဌိပဉ္စ (တိ) [ဒီဃဋ္ဌိ+ပဉ္စ] ရှည်လျားသော အရိုးကို မေးကြောင်းဖြစ်သော ပုစ္ဆာ။ ဒီဃဋ္ဌိပဉ္စော ဒသမော။ မိလိန္ဒ။၉၁။

ဒီဃတပဿိ (တိ) [ဒီဃ+တပဿိ] (အရပ်အားဖြင့်)-ရှည်-မြင့်-လွန်း၍ အတ္တဘောကို-ပူပန်-ဆင်းရဲ-စေတတ်သော အကျင့်ရှိသော၊ ဒီဃတပဿိ-အမည်ရှိသော၊ သူ။ ဒီဃတပဿိ (မ၊၂။၃၅)တိ ဒီဃတ္တာ ဝေလဒ္ဓနာမော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆။ ဒီဃတ္တာ ဒီဃတမတ္တာ။ သော ကိရ ပမာဏတော ဥပဝစ္ဆယတော ဒီဃစုရတနံ အတိက္ကမ္မ ဌိတော။ ဝေလဒ္ဓနာမောတိ “ဒီဃတပဿိ”တိ လဒ္ဓသမညော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇။ (-၂၈။)

ဒီဃတမ (တိ) [ဒီဃ + တမ] အထူးသဖြင့် - အလွန် - ရှည်ကြာ - သော။ အနမတဂ္ဂဿ သံသာရဿ ဒီဃတမတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၁။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇။)

ဒီဃတမာယုက (တိ) [ဒီဃတမ + အာယု + က] အထူးသဖြင့် - အလွန် - ရှည်သော အသက်ရှိသော၊ အလွန် အသက်ရှည်သော၊ အသက်ရှည်လွန်းသောသူ။ အပါယေသု ဒီဃတမာယုကာနံ မနုဿလောကုပပတ္တိယာ အသမ္ဘဝတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၅။

ဒီဃတရ (တိ) [ဒီဃ + တရ] အထူးသဖြင့် - အလွန် - ရှည် - မြင့် - သော။ ဒီဃတရံ ဝါ ရဿတရံ ဝါ.... ကရေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၄။

ဒီဃတရပုမာဏ (တိ) [ဒီဃတရ + ပမာဏ] အထူးသဖြင့် - အလွန် - ရှည် - မြင့် - သော အတိုင်းအရှည် ရှိသောသူ။ ပမာဏမဇ္ဈိမာ ဒီဃတရပုမာဏာ န ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၁။

ဒီဃတရာယုက (တိ) [ဒီဃတရ + အာယု + က] အထူးသဖြင့် - အလွန် - ရှည်သော အသက်ရှိသော၊ အလွန် အသက်ရှည်သော၊ အသက်ရှည်လွန်းသောသူ။ ဟေဋ္ဌိမေဟိ ဒေဝေဟိ ဒီဃတရာယုကတာယ။ ဝိ၊မာန၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉။ (-သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၄၁၄။)

ဒီဃတာလ (တိ) [ဒီဃ + တာလ] (၁) ဒီဃတာလ-မည်သော ဘီလူး။ (၂) ဒီဃတာလ-မည်သော မိန်းမ။ (၃) ဗဟိနဂရေ တာလေ အဓိဝေတ္ထော ဒီဃတာလော နာမ ယက္ခော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅။ (၂) သာ နာမေန ဒီဃတာလာ နာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၇၂။

ဒီဃတ္တ (န) [ဒီဃ + တ္တ] (၁) ရှည်လွန်းသည်၏ အဖြစ်။ (၂) ရှည်ကြာသောကာလ ရှိသည်၏ အဖြစ်၊ ရှည်ကြာသော ကာလပတ်လုံး တည်

ရှိသည်၏ အဖြစ်။ (၃) ဒီသအက္ခရာ၏အဖြစ်၊
ဒီသအက္ခရာပြုခြင်း။ (၁) ဒီသတ္တာ(မာဠာ၊ ၃။
၃၆) ဒီသတမတ္တာ။ မာဠာ၊ ၃။ ၂၇။ (-မူလဋီ၊
၁။ ၉။) (၂) ဒီသတ္တာယာ (အံ၊ ၁။ ၅၅) တိ
ဒီသံ အဒ္ဓါနံ တိဋ္ဌနတ္ထာယ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁။ (၃)
နိဒ္ဒေသေ ပန နာကာရဿ ဒီသတ္တမဇ္ဈ-
ပေက္ခိတော အာပါနန္တိ။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၂။ ၆။
(-သံ၊ ၁။ ၂။ ၄။)

ဒီသတ္တဘာဝ (တိ) [ဒီသ+အတ္တဘာဝ] ရှည်-
မြင့်-သော-အတ္တဘော-ကိုယ်ခန္ဓာ-ရှိ
သော။ သဇာတိ နာမ သပ္ပဇာတိ ဒီသတ္တ-
ဘာဝေါ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၈။ ဒီသံ (၁)-လည်း
ကြည့်။

ဒီသဒဏ္ဍ (ပု) [ဒီသ+ဒဏ္ဍ] (၁) ရှည်သော
တုတ်၊ တုတ်ရှည်။ (တိ) (၂) ရှည်သော
လက်ကိုင်ရိုးရှိသော၊ လက်ကိုင်ရိုးရှည်သော။
(၁) တုတ္တဝေဂဟတ (စရိယာ၊ ၁။ ၂၀၄)-
ကြည့်။ (တိ) (၂) ဟတ္ထေန သမ္ပရိဝတ္ထေတွာ
ဒီသဒဏ္ဍံ သတ္တိ မုဋ္ဌိ။ အံ၊ ၁။ ၃။ ၄။ (-
မာဠာ၊ ၃။ ၁။ ၇။)

ဒီသဒဏ္ဍက (တိ) [ဒီသ+ဒဏ္ဍက] (၁) ရှည်
သောတုတ်၊ တုတ်ရှည်။ (တိ) (၂) ရှည်
သော လက်ကိုင်ရိုးရှိသော၊ လက်ကိုင်ရိုးရှည်
သော။ (၁) ဒီသဒဏ္ဍကေန ရဿဒဏ္ဍကံ
ပဟရန္တာ ဝိစရန္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၂၀၄။ (-ဒီ၊ ၁။
၁။ ၈။ အံ၊ ၁။ ၃။ ၃။ ဇာ၊ ၁။ ၆။ ၂၄၇။
ဝိမတိ၊ ၂။ ၆။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၃။ ၁။) (တိ)
(၂) သစေ ဟတ္ထပါသံ အတိက္ကမ္မ ဌိတော
ဒီသဒဏ္ဍကေန ဥဠုကေနံ ဒေတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃။
၁။ ၁။ ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၁။ ၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃။ ၇။
ဇာ၊ ၁။ ၃။ ၂၀၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄။ ၃။ သံ၊ ၁။
၃။ ၃။)

ဒီသဒန္တ (တိ) [ဒီသ+ဒန္တ] (ဒီသံဒိတ-သံ၊ ဒီဟ-
ဒိတ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓိ) ရှည်သော အစွယ်ရှိ

သော၊ အစွယ်ရှည်သော (ဆင်-စသည်)။
ဒီသဒါဌာ(တိ) (၂)-ကြည့်။

ဒီသဒသ (တိ) [ဒီသ+ဒသ။ (ဒီသံဒိဂ-သံ)]
ရှည်သော အမြိတ်အဆာရှိသော၊ အမြိတ်
အဆာရှည်သော (သင်္ကန်း-စသည်)။ ဒီသ-
ဒသနိ စိဝရာနိ ဓာရေန္တိ။ ဝိ၊ ၃။ ၄။ ၂။ (-ဒီ၊
၁။ ၇။ ၆။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၀။ မဟာနိ၊ ၂။ ၉။
စူဠနိ၊ ၂။ ၄။ ၂။ ၀။ ဝိ၊ ၁။ ၃။ ၄။ ၆။ မာဠာ၊ ၃။ ၂။
မာဠာ၊ ၃။ ၂။ ၁။)

ဒီသဒသိ (တိ) [ဒီသ+ဒသိ။ (ဒီသံဒိဂိန်-သံ၊
ဒီဟဒံသိ-ပြာ)] အရှည်ကို မြင်-လေ့ရှိ-
တတ်-သော၊ အမြော်အမြင်ရှိသော၊ သူ။
ဣဒံ ဝတ ဒိသ္မာ ဒီသဒသိ ဘဂဝါ ပဋိသေ-
ဓေသိ။ အံ၊ ၁။ ၃။ ၂။ ၉။ ဒီသဒသိ (အပ၊
၁။ ၅၄) အနာဂတကာလဒသိ။ အပ၊ ၁။ ၁။
၃။ ၄။ (-မာဠာ၊ ၃။ ၁။ ၇။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၈။
ဓမ္မာ၊ ၁။ ၂။ ၂။ ဝိမာန၊ ၁။ ၂။ ၂။ ပေတ၊ ၁။
၁။ ၁။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၁။ ၇။ အမရ၊ ၁။ ၇။ ၆။)

ဒီသဒါဌာ(တိ) [ဒီသ+ဒါဌာ။ (ဒီသံဒါဠာ-သံ)]
(၁) ရှည်သော အစွယ်။ (တိ) (၂) ရှည်သော
အစွယ်ရှိသော၊ အစွယ်ရှည်သော (ဆင်-
စသည်)။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (တိ) (၂)
ဒီသဒါဌာ (ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၁) တိ ဒီသဒန္တော၊
တေဟိ ဒန္တေဟိ တုမ္မာဒိသေ ပဟရိတွာ။
ဇာ၊ ၁။ ၃။ ၁။ ၀။ (-ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၃။ ၄။ ၇။)

ဒီသဒါဌိက (တိ) [ဒီသဒါဌာ+ဣက] ရှည်သော
အစွယ်ရှိသော၊ အစွယ်ရှည်သော၊ သူ။ ဒီသ-
ဒါဌိကတ္တာ ပန “မဟာဒါဌိကနာဂရာဇာ” တိ
ဝုတ္တော။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၅။

ဒီသဒိဝသပဋိသေခ (ပု) [ဒီသဒိဝသ+ပဋိသေခ]
ရှည်ကြာသော - နေ့-ရက် - ကို တားမြစ်
ခြင်း။ ထောက် (ဂ) (မဟာနိ၊ ၁။ ၃။ ၃)-
ကြည့်။

ဒီဃနာ (ပု) [ဒီဃ+နာ] (၁) ဒီဃနာပရိဗိုဇ်။
 (တိ) (၂) ရှည်သော လက်သည်း၊ ခြေသည်း
 ရှိသောသူ။ (၁) ဒီဃနာခေါ(မ၊ ၂။ ၁၆၅) တိ
 တဿ ပရိဗ္ဗာဇကဿ နာမံ။ မ၊ ၂။ ၁၄၁။
 (တိ) (၂) ကစ္ဆာဒီသု ဒီဃသောမာ
 ဒီဃနာခေါ စ။ သံ၊ ၂။ ၁၃၆။ ဥဒါန၊ ၂။ ၃၀၀။
 (-မ၊ ၂။ ၁၄၁။ ၂။ ၁၃၇။ အ၊ ၂။ ၁၄၁။
 ၂၄၆။)

ဒီဃနာပရိဗ္ဗာဇက (ပု) [ဒီဃနာ+ပရိဗ္ဗာဇက]
 (အရှင်သာရိပုတြာ၏ တူဖြစ်သော) ဒီဃ-
 နာပရိဗိုဇ်။ ဒီဃနာပရိဗ္ဗာဇကဿ ဝေဒနာ-
 ပရိဂ္ဂဟသုတ္တန္တေ ဒေသိယမာနေ။ မ၊ ၂။ ၄။
 ၅၉။ သံ၊ ၂။ ၁၁၂။ အံ၊ ၂။ ၁၂၆။ ဓမ္မ၊ ၂။
 ၁၆၁။ ထေရ၊ ၂။ ၂၇၅။ အ၊ ၂။ ၁၂၇။
 သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၂၈။ (-သံ၊ ၂။ ၁၁၂။ ၁၄၁။ အံ၊
 ၂။ ၁၄၀။ ဥဒါန၊ ၂။ ၁၇၀။ မ၊ ၂။ ၄၂၉။)

ဒီဃနာသုတ္တ (န) [ဒီဃနာ+သုတ္တ] ဒီဃနာ-
 သုတ်။ (၁) အယူအားလုံးကို ငါ နှစ်
 သက်၏ = “သဗ္ဗံ မေ ခမတိ” ဟူသော
 (သဿတ) အယူရှိသူ၊ (၂) အယူအားလုံးကို
 ငါ မနှစ်သက် = “သဗ္ဗံ မေ နက္ခမတိ” ဟူသော
 (ဥစ္ဆေဒ) အယူရှိသူ၊ (၃) အချို့ကို ငါ နှစ်
 သက်၏၊ အချို့ကို ငါ မနှစ်သက် = “ကေစ္စံ မေ
 ခမတိ၊ ကေစ္စံ မေ နက္ခမတိ” ဟူသော
 (ကေစ္စသဿတ) အယူရှိသူ ၃-ယောက်၏
 အယူဝါဒကို ရုပ်၊ နာမ် ကမ္မဋ္ဌာန်း ၂-မျိုးပြကာ
 ဒီဃနာပရိဗိုဇ်အား ဘုရားရှင်က ဟောပြော
 သုတ်။ ယင်းသို့ဟောပြောသော်လည်း သူတပါး
 အဖို့ခူးထားသောထမ်းကိုစားရ၍ မှတ်သိပ်
 ခြင်း ငြိမ်းသူကဲ့သို့ အရှင်သာရိပုတြာသည်
 ဘုရားရှင်၏ နောက်တော်၌ ယပ်လေခပ်ကာ
 နာယူ မှတ်သား ပွားများစဉ် ရဟန္တာဖြစ်၍
 ဒီဃနာမှာမူ သောတာပန်မျှသာ ဖြစ်လေ
 သည်။ မဇ္ဈိမနိကာယ၊ မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသပါဠိ၊
 ၃-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်။ မ၊ ၂။ ၁၆၅-၉။ မ၊ ၂။ ၁၄၁-
 ၆။ (-မ၊ ၂။ ၂၈၀။)

အဘိဓာန်(တ-ဝဂ်) ၂-၃၅-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ဒီဃနာမက (တိ) [ဒီဃ + နာမ + က] ဒီဃ-
 အမည်ရှိသော (ထေရ်၊ နိကာယ်-စသည်)။
 ထေရော စ ဒီဃနာမကော။ ဝိ၊ ၅။ ၃၊ ၇၊ ၁၂။
 ဝိ၊ ၅။ ၁၄၇။ (-သီ၊ ၅။ ၁၄၁။ ၂၆။)

ဒီဃနာသိက (တိ) [ဒီဃာ + နာသိကာ] ရှည်
 သောနာခေါင်းရှိသောသူ။ ဣမေ ဟိ ဒီဃ-
 နာသိကဿ နာသာပုဋ် သန္ဓေန္တာ ပဝတ္တန္တိ။
 ဝိ၊ ၅။ ၂။ ၂၈။ ဝိ၊ ၅။ ၁၂၇။ (-ဝိ၊ ၅။ ၁။
 ၃၁။ ဝိ၊ ၅။ ၁၄၇။ ပဋိသံ၊ ၅။ ၂။ ၇။
 သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၁၅။ ဝိ၊ ၅။ ၁၂၇။ ဝိ၊ ၅။ ၁။
 ၁၄၇။)

ဒီဃနာဋ္ဌ (တိ) [ဒီဃ+နာဋ္ဌ] ရှည်သောအရိုးတံ
 ရှိသော၊ ရိုးတံရှည်သော (ကြာ-စသည်)။
 ဒီဃနာဋ္ဌာနိ ဥပ္ပလာဒီနိ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ ၅။ ၁။
 ၂၈။

ဒီဃနိကာယ (ပု) [ဒီဃ + နိကာယ] ရှည်သော
 အဘိုင်းအရှည်ရှိသော သုတ်တို့၏ - အပေါင်း
 - တည်နေရာ၊ ဒီဃနိယာယ်။ (ယင်းသည် -
 ဝဂ်အားဖြင့် သီလက္ခန္ဓဝဂ်၊ မဟာဝဂ်၊ ပါထိ-
 ကဝဂ် ဟူ၍ ၃-ပါး၊ သုတ်အားဖြင့် ၃၄-သုတ်၊
 ဘာဏဝါရအားဖြင့် ၆၄-ဘာဏဝါရ ရှိ၏။)
 ကဿ ပဒနသ ဒီဃနိကာယောတိ ဝုဇ္ဇတိ။
 ဒီဃပမာဏာနံ သုတ္တာနံ သမ္ပဟတော၊ နိဝိ-
 သတော စ။ ဒီ၊ ၅။ ၁။ ၂။ ဝိ၊ ၅။ ၁။ ၂။ အဘိ၊
 ၅။ ၁။ ၂။ (ဂုဏောပစာရေန၊ တဒ္ဓိတဝသေန
 ဝါ ဒီဃ-သဒ္ဓေန ဒီဃပမာဏာနိ သုတ္တာနိ-
 ယေဝ ဂဟိတာနိ။ သီ၊ ၅။ ၁။ ၁၂။) (-
 ဝိ၊ ၅။ ၁။ ၁၇။ ဒီ၊ ၅။ ၁။ ၁၅။ ဒီ၊ ၅။ ၁။ ၃၄။ ဒီ၊
 ၅။ ၁။ ၇။ မ၊ ၅။ ၁။ ၇။ အံ၊ ၅။ ၁။ ၆။ အံ၊
 ၅။ ၁။ ၂။ အဘိ၊ ၅။ ၁။ ၅။ သာရတ္ထ၊ ၁။
 ၉။)

ဒီဃနိကာယဋီကာ (ထိ) [ဒီဃနိကာယ + ဋီကာ]
 ဒီဃနိကာယ်အဋ္ဌကထာ၏အဖွင့်ဋီကာ။ (ယင်း
 သည် - သီလက္ခန္ဓဝဂ်၊ မဟာဝဂ်၊ ပါထိကဝဂ်-
 ဋီကာ-ဟု ၃-မျိုးရှိ၍ ပါဠိတော်လာပုဒ်အချို့

ကိုလည်းဖွင့်ပြသေး၏။ A.D. ၅-ရာစုနောက် ပိုင်းနှင့် ၆-ရာစုအတွင်းခန့်တွင်ထင်ရှားခဲ့သော ဗဒရတိတ္ထကျောင်းတိုက်နေ အရှင်ဓမ္မပါလ မထေရ် လိနတ္ထပကာသနာဟူသောအမည်ဖြင့် ပြုစီရင်ခဲ့သည်။ ပါဠိသမိုင်းများ။) ဒီဃနိကာယဋ္ဌကထာ ရစိတာစရိယဓမ္မပါလေန။ ဒီ၊ ဇို၊ ၃။ ၂၉၁။

ဒီဃနိကာယဋ္ဌကထာ (ထိ) [ဒီဃနိကာယ+အဋ္ဌကထာ] ဒီဃနိကာယ်ပါဠိ၏အနက်ကို ဖွင့်ဆိုရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သော စကားအစဉ်၊ ဒီဃနိကာယ်အဋ္ဌကထာ။ (ယင်း-ကို B.E. ၉၅၅-ခန့်တွင် အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဘောသမထေရ် ပြုစီရင်ခဲ့၏။ တောင်းပန်သူ သုမင်္ဂလပရိဝေဏဝါသီ ဒါဌာနာဂသံဃထေရ်ကို အကြောင်းပြု၍ သုမင်္ဂလဝိလာသိနီ-ဟုမည်ခေါ်ခဲ့သည်။ ယင်းသည်လည်း - သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂ၊ မဟာဝဂ္ဂ၊ ပါထိကဝဂ္ဂအဋ္ဌကထာ-ဟု ၃-မျိုးပင်ရှိ၏။ ပါဠိသမိုင်းများ။) သုမင်္ဂလဝိလာသိနီယံ ဝါ ဒီဃနိကာယဋ္ဌကထာယံ သရဏဝဏ္ဏနတော ဂဟေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၁။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃။ ဥဒါန၊ ၄။ ၅။ ဝဇီရ၊ ၄၇၇။)

ဒီဃနိကာယပရိယာပန (တိ) [ဒီဃနိကာယ + ပရိယာပန] ဒီဃနိကာယ်၌-အကျုံးဝင်-အတွင်းဝင်-ပါဝင်-သော။ တံ ဒီဃနိကာယပရိယာပနံ။ သီ၊ ဇို၊ ၁။ ၁၃၃။

ဒီဃနိကာယပုမာဏ (တိ) [ဒီဃနိကာယ+ပမာဏ] ဒီဃနိကာယ် အဘိုင်းအရှည် ရှိသော၊ ဒီဃနိကာယ်လောက် များပြားသော။ ဒီဃနိကာယပုမာဏမ္ပိ မဇ္ဈိမနိကာယပုမာဏမ္ပိ ဓမ္မဒေသနံ ကရေတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၁။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၊ ၉။)

ဒီဃနိကာယမဟာအဋ္ဌကထာ (ထိ) [ဒီဃနိကာယ+မဟာအဋ္ဌကထာ] ဒီဃနိကာယ် မဟာအဋ္ဌကထာ၊ ဒီဃနိကာယ် အဋ္ဌကထာကြီး။

ဒီဃနိကာယမဟာအဋ္ဌကထာယံ အတ္ထသာရံ။ ဒီ၊ ဇို၊ ၃။ ၂၉၁။

ဒီဃနိကာယဝရ (တိ) [ဒီဃနိကာယ+ဝရ] ကောင်းမြတ်သောဒီဃနိကာယ်။ ဒီဃနိကာယဝရေ လက္ခဏသုတ္တန္တေ။ မိလိန္ဒ၊ ၃၉၀။

ဒီဃနီလဝေလ္လိတကေသ (တိ) [ဒီဃ+နီလ+ဝေလ္လိတ+ကေသ။ ထိ-၌-ကေသိ] ရှည်ညို၊ အဖျားကော့လိပ်သော ဆံပင်ရှိသော၊ ရှည်လည်းရှည်၊ ညိုလည်းညို၊ အဖျားလည်းကော့လိပ်သော ဆံပင်ရှိသော။ ဒီဃနီလဝေလ္လိတကေသိ။ ဒီ၊ ဇို၊ ၃။ ၁၅၆။ အံ၊ ဇို၊ ၃။ ၂၉၀။

ဒီဃန္တ (ပု၊ န) [ဒီဃ+အန္တ] အလျား၏အစွန်း၊ အလျားစွန်း။ သင်္ဃာဋီယာ စ ဥတ္တရာသင်္ဂဿ စ ဒီဃန္တတော ဝိဒတ္ထိပ္ပမာဏဿ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၈။ ကင်္ခါ၊ ၁၅၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၃၅။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၂။)

ဒီဃန္တရ (န) [ဒီဃ+အန္တရ] ရှည်လျားသော အိမ်၏ - အကြား - အတွင်း။ ဒီဃန္တရေ (ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၁၀၈) တိ ဒက္ခိဏဝါမတော ဒီဃဿ ဂေဟဿ အန္တရေ။ ဇာ၊ ဇို၊ ၂။ ၅၄၂။

ဒီဃပက္ခိက (တိ) [ဒီဃပက္ခ + ဣက] ရှည်သော အတောင်ရှိသော (ယင်ကောင်-စသည်)။ ဒီဃပက္ခိကာ(က၊ မူ၊ ကွဲ) ကြည့်။

ဒီဃပခုမ (တိ) [ဒီဃ + ပခုမ] ရှည်-သွယ်-သော မျက်တောင်မွေးရှိသော၊ သူ။ အာယတပမေတိ ဒီဃပခုမေ။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၆၂။

ဒီဃပဏိ (တိ) [ဒီဃ+ပဏိ] ရှည်သော ဖနောင့်ရှိသော၊ သူ(ဘုရားရှင်)။ အာယတပဏိ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၅၈) ကြည့်။

ဒီဃပဏိက (တိ) [ဒီဃပဏိ+က] အထက်ပုဒ်နက်ကြည့်။ ဒီဃပါသဏိကော(ဒီ၊ ၃။ ၁၂၃) တိ ဒီဃပဏိကော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၈။

ဒီဃပတ္တ (န) [ဒီဃ + ပတ္တ။ (ဒီဃိပါတြ-သံ)] ရှည်သော - အနားပတ် - အထပ် - အလွှာ။

အနုဝါတာဒိနံ ဒီဃပတ္တာနု(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၀)န္တိ
အာယာမတော၊ဝိတ္တာရတော စ အနုဝါတံ။
အာဒိသဒ္ဓေန ဒိန္နံ နန္ဒာနံ အန္တရာ မာတိကာ-
ကာရေန ဌပိတပတ္တဉ္စ “ဒီဃပတ္တ”န္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။
ဝိမတိ၊၂။၁၉၈။

ဒီဃပ(ပု)မာဏ (တိ) [ဒီဃ + ပမာဏ] (က) ရှည်သော အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ (ခ) မြင့်သော အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ (က) ဒီဃာဂမေ ဒီဃပမာဏာနိ သုတ္တာနိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ ဒီဃနိကာယ-လည်း ကြည့်။ (ခ) အယံ ပန ဥဇုမေဝ ဥဂ္ဂန္ဓာ ဒီဃပမာဏော ဒေဝနဂရေ ဥဿိတသုဝဏ္ဏတောရဏံ ဝိယ ဘဝိဿတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉။

ဒီဃပမုခ (တိ) [ဒီဃ + ပမုခ] ရှည်သော - အဦး - စမုတ် - ရှိသော (စေတိကျောင်းဆောင်စသည်)။ ဒီဃပမုခံ စေတိယဃရံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄။

ဒီဃပရိယာယ (ပု) [ဒီဃ + ပရိယာယ] ဒီဃသဒ္ဓါ၏ - ပရိယာယ် - စကားလှယ် - စကားအပြောင်းအလဲ (အဒ္ဓါန-သဒ္ဓါ)။ ဒီဃပရိယာယော ဟေတ္တ အဒ္ဓါနသဒ္ဓါ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၂။ ဝိမတိ၊၁။၁၃။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၅၄။ (-သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၁၂၉။)

ဒီဃပါစနယဋ္ဌိ (တိ) [ဒီဃ + ပါစနယဋ္ဌိ] ရှည်သော - နှင်တံ - တံဖျာ - ရိုး။ ဒီဃပါစနယဋ္ဌိ ဂဟေတွာ။ သံ၊၁။၁၁၆။

ဒီဃပါဒ (တိ) [ဒီဃ + ပါဒ] ရှည်သော - ခြေ - အခြေ - ရှိသော (သု-စသည်)။ ဧကော ဒီဃပါဒေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄။ (-၂၅။) အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဒီဃပါဒက (တိ) [ဒီဃပါဒ + က] ရှည်သော အခြေရှိသော (ညောင်စောင်းစသည်)။ အာသန္နိ နာမ ဒီဃပါဒကံ စတုရဿပိဋံ။ ဧထရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။

ဒီဃပါမင်္ဂသုတ္တ (န) [ဒီဃ + ပါမင်္ဂသုတ္တ] ရှည်သော - ဆောက်လုံး - စလွယ် - ကြိုး။ ဒီဃပါမင်္ဂသုတ္တံ ဝိယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၇။

ဒီဃပါသဏိက (တိ) [ဒီဃပါသဏိ + က] ရှည်သောဖနှောင့်ရှိသော၊သု။ဒီဃပဏိက-ကြည့်။

ဒီဃပါသာဒ (ပု) [ဒီဃ + ပါသာဒ] ရှည်လျားသော ပြာသာဒ်ကျောင်းဆောင်။ တေသံ အဗ္ဗုဒ္ဓေန သိပ္ပံ ဥဂ္ဂဏ္ဍာယ ကတော ဒီဃပါသာဒေါ အတ္ထိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၉။ အစုယောဂေါ ဒီဃပါသာဒေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၁။ သာရတ္ထ၊၃။၂၃၅။ ဝိမတိ၊၂။၁၀၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၂။)

ဒီဃပိင်္ဂလ (တိ) [ဒီဃ + ပိင်္ဂလ] (က) ရှည်မြင့် - သည်ဖြစ်၍ ကြောင် (ပြုံးရရူးထွက်)သော မျက်စိရှိသော။ (ခ) ရှည် - မြင့် - သော ကိုယ်လည်းရှိ၊ ကြောင်သော မျက်စိလည်းရှိသော။ (က) ဒီဃပိင်္ဂလော (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၀)တိ ဒီဃော ဟုတွာ ပိင်္ဂလစက္ခုကော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၀။ (ခ) ဒီဃပိင်္ဂလော ကိရေသော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။ သာရတ္ထ၊၃။၁၆၀။ တုင်္ဂသရီရတာယ ဒီဃော၊ ပိင်္ဂလစက္ခုတာယ ပိင်္ဂလောတိ ဒီဃပိင်္ဂလော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၈။

ဒီဃပိဋ္ဌိ (တိ) [ဒီဃ + ပိဋ္ဌိ။ (ဒီဃိပုဗ္ဗ-သံ)] ရှည်သော - ကျောက်ကုန်း - ကျော - ရှိသော၊ကျောရှည်သော၊သု။ (မြေ။ P.S.D.။ အမရ၊၈။၈။) တဒါ ဒီဃပိဋ္ဌိ နာမေကော ဒုဂ္ဂတပုရိသော အနုဝိစရန္တော တံ ဌာနံ ပါပုဏိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၇၂။

ဒီဃပိဋ္ဌိက (တိ) [ဒီဃပိဋ္ဌိ + ကိက။ (ဒီဃိပုဗ္ဗ-သံ၊ ဒီဟပုဋ္ဌ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမီ)] အထက်ပုဒ်နက်ကြည့်။ ဒီဃပိဋ္ဌိကေ (မ၊

၃၇၄) တိ သပ္ပာနံ ဟိ သီသတော ယာဝ
နဂုံဋ္ဌာ ပိဋိယေဝ ဟောတိ၊ တေန တေ “ဒီဃ-
ပိဋိကာ” တိ ဝုစ္စန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၆။ သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၇။ (-ဒီဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၄။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၅၄။) ဒီဃဇာတိ-
က-လည်း ကြည့်။

ဒီဃပိဋ (န) [ဒီဃ+ပိဋ] ရှည်သော-အင်း
ပျဉ်-ထိုင်ခုံ။ ဧကတောဘာဂေန ဒီဃပိဋ-
မေဝ ဟိ အဋ္ဌင်္ဂုလပါဒကံ ဝဋ္ဌတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၉။
ကင်္ခါ ဋီ၊သစ်။၄၂၆။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၅၁။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၆။)

ဒီဃပုထု (တိ) [ဒီဃ+ပုထု] ရှည်လျား၊ ကျယ်
ပြန့်သော၊ အလျားလည်း ရှည်၊ အနံလည်း
ကျယ်ပြန့်သော။ တာယ မတ္တိကာယ ဒီဃ-
ပုထုဣဋ္ဌကာ ကာရေတွာ။ အံ၊ဋီ၊၃။၉၈။

ဒီဃပုထုလ (တိ) [ဒီဃ+ပုထုလ] အထက်
ပုဒ်နက်ကြည့်။ ဒီဃပုထုလေဟိ နခေဟိ လဂ္ဂိ-
တွာ အဝံသိရာ ဩလမ္မန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၇။
တာယ မတ္တိကာယ ဒီဃပုထုလဣဋ္ဌကာ ကာ-
ရေတွာ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈၀။ (-မိလိန္ဒ။၂၇၄။
သံ ဋီ၊၁။၂၉၇။)

ဒီဃဖလ (တိ) [ဒီဃ+ဖလ] ရှည်လျားသော
အသီးရှိသော။ ဒီဃဖလာ ကဒလိယော။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၀၅။

ဒီဃဖလက (န) [ဒီဃ+ဖလက] ရှည်သောပျဉ်-
ချပ်-ပြား။ စိဝရဓောဝနဖလက (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။
၈၃။ ကင်္ခါ။၂၆၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၀၇။) ကြည့်။

ဒီဃဗာဟု (တိ) [ဒီဃ+ဗာဟု] ရှည်သော-
လက်မောင်း-လက်တံ-ရှိသော၊ သူ။ ဒီဃ-
ဗာဟု နစ္စတု။ အနုဋီ၊၂။၁၅၃။

ဒီဃဘာဏက (တိ) [ဒီဃ+ဘာဏက။ နိတိ၊
ဇာ၊၆၀။] ဒီဃနိကာယ်ကို ရွတ်ဆိုသော၊ ဒီဃ
နိကာယ်ကို နှုတ်ငုံဆောင်သော၊ သူ (အဘယ

ထေရ်-စသည်)။ ဒီဃဘာဏကောသိ တံ မဇ္ဈိမ-
ဘာဏကော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၆။ ဒီဃဘာဏကာ-
ဘယထေရံ ဟထေ ဂဟေတွာ အာဟ။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၇၇။ (-မိလိန္ဒ။၃၂၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၆။
အံ၊ဋီ၊၃။၁၂၉၊၂၆၃။)

ဒီဃမက္ခိကာ (တိ) [ဒီဃ+မက္ခိကာ] ရှည်
သော-ယင်းကောင်-တောယင်း-မှက်။ စိရိ-
ကာ နာမ သပက္ခာ ဒီဃမက္ခိကာ (ဒီဃပက္ခိ-
ကာ၊ က)။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၀၅။

ဒီဃမဂ္ဂ (ပု) [ဒီဃ+မဂ္ဂ] ရှည်လျားသော ခရီး၊
ခရီးရှည်၊ ခရီးဝေး။ အဒ္ဓါနမဂ္ဂန္တိ အဒ္ဓါန-
သင်္ခါတံ ဒီဃမဂ္ဂံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၅။ (-ကင်္ခါ။
၁၇၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၆။ သာရတ္ထ၊၁။၄၂။)

ဒီဃမဂ္ဂပ္ပဋိပန္န (တိ) [ဒီဃမဂ္ဂ+ပဋိပန္န] ရှည်လျား
သောခရီး- ခရီးရှည် - ခရီးဝေး- သို့သွား
သော၊ သူ။ ဒီဃမဂ္ဂပ္ပဋိပန္နဿ ဥပ္ပန္နာနိပိ။
ဝဇီရ။၂၅၅။ အဒ္ဓါနမဂ္ဂပ္ပဋိပန္န (မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၄။
ဝိမတိ၊၁။၁၃) လည်း ကြည့်။

ဒီဃမဂ္ဂါဂမနပရိဿမ (ပု) [ဒီဃမဂ္ဂ+အာဂမန+
ပရိဿမ] ခရီးရှည်-ခရီးဝေး- သွားလာရ
ခြင်းကြောင့်-ပင်ပန်း-ဆင်းရဲ-ခြင်း၊ ခရီး
ပန်းခြင်း။ အဒ္ဓါနဒရထန္တိ ဒီဃမဂ္ဂါဂမနပရိ-
ဿမံ။ သိ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၉၂။

ဒီဃမဂ္ဂိက (တိ) [ဒီဃမဂ္ဂ+ဏိက] ခရီးရှည်သွား
နိုင်သော။ အဒ္ဓါနဂမနပဝတ္ထကာ ဝါ ဒီဃ-
မဂ္ဂိကာ ဣရိယာပထာ။ သိ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၀၇။

ဒီဃမန္တရ (န) [ဒီဃ+အန္တရ] (၁) ရှည်ကြာ
သော ကာလ။ (၂) ရှည်ကြာသောကာလ၏
အတွင်း။ (၁) ဒီဃမန္တရ (ပေတ။၁၃၄) နှို
မကာရော ပဒသန္တိကရော၊ ဒီဃအန္တရံ ဒီဃ-
ကာလန္တိ အတ္ထာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၄၈။ (၂)
ဒီဃမန္တရ(ပေတ။၁၅၉) နှို ဒီဃကာလမန္တရံ။
ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၂၆။

ဒီဃမရိယာဒဗ္ဗ (တိ) [ဒီဃမရိယာဒ + ဗ္ဗ] ရှည်သော အပိုင်းအခြား (လယ်ကန်သင်း) ရှိအောင်ဖွဲ့အပ်သော။ ပါဠိဗ္ဗ (ဝိ၊ ဌ၊ ၃၊ ၄၀၀) - ကြည့်။

ဒီဃမဿု (တိ) [ဒီဃ + မဿု] ရှည်လျားသော - မုတ်ဆိတ် - ကြင်စွယ် - ပါးမြိုင်း - မွေးရှိ သော။ သူ။ မုခံ ဒီဃမဿုတာယ ပရူဠံ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄၊ ၃၀၈။

ဒီဃမုခ (တိ) [ဒီဃ + မုခ] (က) ရှည်သော - မျက်နှာ - အဝ - ရှိသော။ (ခ) ရှည်သော မုခ ထွတ်ရှိသော။ (ဂ) ရှည်သော - အသွား - အဦး - ရှိသော။ (က) ဝဋ္ဋစာဋိ ဝိယ ဟုတော့ ထောက် ဒီဃမုခေါ မဇ္ဈေ ပရိစ္ဆေဒံ ဒဿေတော ကတော။ ဝဇီရ။ ၅၂၈။ (ခ) ဝိဟာရေ နာမ ဒီဃမုခပါသာဒေါ။ သာရတ္ထ၊ ၃၊ ၂၃၅။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂၊ ၁၂၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၂၊ ၃၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁၊ ၅၃။ (-ဒိ၊ ဋီ၊ ၃၊ ၂၃၀။) (ဂ) ပေါတ္ထကဒိအဘိသင်္ခရဏတ္ထံ ကတေ ဒီဃမုခသတ္ထကေ။ သာရတ္ထ၊ ၂၊ ၁၂၁။

ဒီဃမူလက (တိ) [ဒီဃ + မူလ + က] ရှည်လျားသော အမြစ်ရှိသော၊ အမြစ်ရှည်သော။ သင်္ခေါတိ ဒီဃမူလကော ပဏ္ဏသေဝါလော ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂၊ ၁၉၇။ (-ဇာ၊ ဌ၊ ၂၊ ၃၁၂။ ဝဇီရ။ ၂၀၇။)

ဒီဃယုတ္တဋ္ဌာန (န) [ဒီဃယုတ္တ + ဋ္ဌာန] ရှည်သင့်သော အရပ်။ ဒီဃယုတ္တဋ္ဌာနေ ပန ဒီဃော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂၊ ၄၀။ မ၊ ဌ၊ ၃၊ ၂၆၀။

ဒီဃရဇ္ဈ (ပု၊ ထိ) [ဒီဃ + ရဇ္ဈ] ရှည်လျားသောကြိုး၊ ကြိုးရှည်။ ဩကစာရိကန္တိ ဒီဃရဇ္ဈယာ ဗန္ဓိတံယေဝ မိဂိ။ မ၊ ဌ၊ ၁၊ ၃၀၉။ ဒီဃရဇ္ဈနာ ဗဒ္ဓသကုဏံ ဝိယ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂၊ ၁၄၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၂၊ ၂၂၁။ (-သာရတ္ထ၊ ၃၊ ၃၂၁။ ငိမတိ၊ ၂၊ ၁၄၃။)

ဒီဃရဇ္ဈက (ပု၊ ထိ) [ဒီဃ + ရဇ္ဈ + က] (ခ) ရှည်သောကြိုး။ (တိ) (၂) ရှည်သောကြိုးရှိသော။ (ခ) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (တိ) (၂) မနဿာ ဒီဃရဇ္ဈကေန ဝါရကေန ဥဒကံ ဥသိဉ္စိတော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂၊ ၆၄။ (-ဥဒါန၊ ဌ၊ ၃၄၅။)

ဒီဃရဇ္ဈကဗ္ဗ (တိ) [ဒီဃရဇ္ဈက + ဗ္ဗ] ရှည်သောကြိုးဖြင့် - ဖွဲ့ - ချည် - အပ်သော။ ပပတ(သံ၊ ဌ၊ ၂၊ ၁၆၀) - ကြည့်။

ဒီဃရတ္တ (န) [ဒီဃာ + ရတ္တိ။ ဣ-ကို အ-ပြု။ မောက်။ ပဉ္စိကာ၊ ၃၊ ၄၅-နှင့် ယင်း-သျှ။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၇၂၂။ ဒီဃာ ရတ္တိယော ဒီဃရတ္တိ၊ ဒီဃရတ္တိဒိဝပရံပရာတုတ္တော။ နိရတ္တိ၊ ၃၇၃။ (ဒီဃိမေ၊ တြ-သံ၊ ဒီဟရတ္တ၊ ဒီဟရာသ-ပြာ)] ရှည်ကြာသော ညဉ့်၊ နေ့၊ ရှည်ကြာသော - အခါ - ကာလ။ ဘဝိဿတိ ဒီဃရတ္တံ ဟိတာယ သုခါယ။ ဝိ၊ ၃၊ ၄။ ဒီ၊ ၁၊ ၁၀၃။ ဒီ၊ ၂၊ ၁၁၇။ မ၊ ၃၊ ၃၉၊ ၁၅၉။ သံ၊ ၁၊ ၃၃၃။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃၊ ၂၄၁။ ဒီဃရတ္တ (အံ၊ ၂၊ ၄၆၅။ ဣတိဝုတ်။ ၂၀၅။ မ၊ ဌ၊ ၂၊ ၈) န္တိ စိရကာလံ။ ဣတိဝုတ်။ ဌ၊ ၇၂။ မ၊ ဋီ၊ ၂၊ ၈၂။ အံ၊ ဋီ၊ ၃၊ ၁၀၂။ (-ဒီ၊ ဌ၊ ၂၊ ၃၀၂။ မ၊ ဌ၊ ၄၊ ၁၁၈။ သံ၊ ဌ၊ ၂၊ ၂၁၄။ ဥဒါန၊ ဌ၊ ၈၀။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁၊ ၃၂။ ပေဘ၊ ဌ၊ ၁၇။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂၊ ၂၈၈။ မ၊ ဋီ၊ ၂၊ ၃၀၀။)

ဒီဃရတ္တာစိဏ္ဏ (တိ) [ဒီဃရတ္တ + အာစိဏ္ဏ] ရှည်ကြာသော ညဉ့်၊ နေ့ပတ်လုံး လေ့ကျက်ထားအပ်သော (စကား-စသည်)။ ယံ တုယံ ဒီဃရတ္တာစိဏ္ဏဝသေန သုပ္ပဂုဏံ။ မ၊ ဌ၊ ၃၊ ၁၆၄။ အံ၊ ဋီ၊ ၃၊ ၁၇၈။

ဒီဃရတ္တာနုကမ္ပက (တိ) [ဒီဃရတ္တ + အနုကမ္ပက။ ထိ-ဉ္စိ - အနုကမ္ပိကာ] ရှည်ကြာသော ညဉ့်၊ နေ့ပတ်လုံး - သနား - စောင့်ရှောက် - ချီမြှောက် - တတ်သော။ သူ။ ဒီဃရတ္တာနုကမ္ပိကာ (ဇာ၊ ၁၊ ၃၈၄) တိ စိရကာလံ မုဒုနာ ဟိတစိတ္တေန အနုကမ္ပိကာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆၊ ၃၂၂။

ဒီဃရတ္တာနုဂတ (တိ) [ဒီဃရတ္တ+အနုဂတ]
 ရှည်ကြာသော ညဉ့်၊ နေ့ပတ်လုံး - အစဉ်လိုက်
 သော - အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်သော။ နဋ္ဌော ဒါနိ
 မေ ဣမိနာ ဘိက္ခုနာ သဒ္ဓိံ ဒီဃရတ္တာ-
 နုဂတော သိနေဟော။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၄။ ထေရ၊
 ၌၊ ၁။ ၇၇။ အပါ၊ ၌၊ ၂။ ၄၈။ = ဒီဃကာလံ အနု-
 ဗန္ဓော။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၆။

ဒီဃရတ္တာနုပတိတ (တိ) [ဒီဃရတ္တ+အနုပတိ-
 တ] ရှည်ကြာသော ညဉ့်၊ နေ့ပတ်လုံး (ခန္ဓာ
 အစဉ်၌) ကျရောက်သော။ ဒီဃရတ္တာနုပတိ-
 တံ၊ သဗ္ဗာနတ္ထဝိဓာယကံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၄၀။

ဒီဃရတ္တာနုသယိတ (တိ) [ဒီဃရတ္တ+အနုသယိ-
 တ] ရှည်ကြာသော ညဉ့်၊ နေ့ပတ်လုံး (ခန္ဓာ
 အစဉ်၌) - အဖန်ဖန် - ကိန်းဝပ် - တည် -
 နေသော။ ဒီဃရတ္တာနုသယိတံ ဇီဝသညံ
 သမ္မဟနိတုကာမေန။ အဘိ၊ ၌၊ ၂။ ၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၂။ ၁၁၈။ ဒီဃရတ္တာနုသယိတ(ထေရ၊ ၂။ ၂၅)-
 န္တိ အနုမတဂ္ဂေ သံသာရေ စိရကာလံ သန္တာ-
 နေ အနု အနု သယိတံ။ ထေရ၊ ၌၊ ၂။ ၂၈။
 (- ဒီ၊ ၂။ ၂၆။ မ၊ ၂။ ၄၁၂။ သုတ္တနိ၊ ၃၃၂။
 မ၊ ၌၊ ၃။ ၃၀၀။ သုတ္တနိ၊ ၌၊ ၂။ ၈၃။ ထေရ၊ ၌၊
 ၂။ ၂၀၃။ ဒီ၊ ၌၊ ၂။ ၂၇၇။)

ဒီဃရတ္တာယ (ဗျ) [ဒီဃရတ္တ+အယ+အဏံ။
 စိရရတ္တာယ (ဓာန်၊ ၁။ ၁၃၆။ ထောမ) - နှင့် ယှဉ်
 ကြည့်။] ရှည်ကြာသော ညဉ့်၊ နေ့၊ ရှည်ကြာ
 သော - အခါ - ကာလ။ ဒီဃရတ္တာယာ (ပေ-
 တ၊ ၁၆၆) တိ ဒီဃရတ္တံ။ ပေတ၊ ၌၊ ၁၅၃။

ဒီဃရာဇိ (တိ) [ဒီဃာ+ရာဇိ] ဒီဃရာဇိ-အမည်
 ရှိသော (ကျေးရွာ-စသည်)။ မဂဓရဋ္ဌေ
 ကိရ ဣဋ္ဌကဝတိ စ ဒီဃရာဇိ စာတိ ဒွေ
 ဂါမကာ အဟေသံ။ ပေတ၊ ၌၊ ၆၂။ (- ဇရာ၊
 ၇၂။)

ဒီဃလဃိက (တိ) [ဒီဃ+လဃိက] ဒီဃလဃိက-
 အမည်ရှိသော (မြို့-စသည်)။ သတ္တာ ဒီဃ-

လဃိကံ (ဒီဃလဃိကံ၊ သိ၊ သျှာ) နိဿာယ။
 ဓမ္မ၊ ၌၊ ၁။ ၄၂၃။

ဒီဃလဃိကနဂရဝါသိ (တိ) [ဒီဃလဃိကနဂရ+
 ဝသ+ဏိ] ဒီဃလဃိကမြို့၌ နေ - လေ့ရှိ -
 သော၊ သူ။ ဒီဃလဃိကနဂရဝါသိနော ကိရ
 ဒွေ ပြာဟူဏာ။ ဓမ္မ၊ ၌၊ ၁။ ၄၂၃။

ဒီဃလဋ္ဌိ (တိ) [ဒီဃာ+လဋ္ဌိ] (၁) ရှည်လျား
 သော နွယ်ကြိုး၊ နွယ်ကြိုးရှည်။ (တိ) (၂)
 ရှည်သော အရိုးရှိသော (ခက်ရင်း-စသည်)။
 (၃) ရှည်သော - ကိုယ် - ခန္ဓာ - အတ္တဘော
 - ရှိသော၊ သူ (ဒီဃလဋ္ဌိနတ်သား-စသည်)။
 (၁) အထ နေသံ “တေန ဟိ ဣမံ လဋ္ဌိ-
 ကောဋ္ဌိံ ဂဟေတွာ မမ သန္တိကံ ထော” တိ
 ဒီဃလဋ္ဌိံ အဒါသိ။ ဇာ၊ ၌၊ ၆။ ၉၂။ (တိ) (၂)
 တုတ္တ (ခ) (စရိယာ၊ ၌၊ ၂။ ၀။ ဇာ၊ ၌၊ ၄။
 ၃၁၁) - ကြည့်။ (၃) ဒီဃလဋ္ဌိ(သံ၊ ၁။ ၅၀) တိ
 ဒေဝလောကေ သဗ္ဗေ သမပ္ပမာဏော တိဂါ-
 ဝုတိကာဝ ဟောန္တိ။ မနုဿလောကေ ပနဿ
 ဒီဃတ္တဘာဝတာယ ဝေန်နာမံ အဟောသိ။
 သံ၊ ၌၊ ၁။ ၁၀၂။ (- သံ၊ ၌၊ ၁။ ၁၅၁။)

ဒီဃလဋ္ဌိသုတ္တ (န) [ဒီဃလဋ္ဌိ+သုတ္တ] ဒီဃလဋ္ဌိ-
 သုတ်၊ အရဟတ္တဖိုလ်ကို အလိုရှိလျှင်—(က)
 ကိလေသာကို ရှို့မြှိုက်ရခြင်း၊ (ခ) ကိလေ
 သာမှလွတ်သော စိတ်ရှိအောင် ကြိုးစားရ
 ခြင်း၊ (ဂ) သင်္ခါရလောက၏ ဖြစ်မှု၊ ပျက်မှုကို
 ထင်မြင်အောင် ရှုရခြင်း၊ (ဃ) စိတ်ကောင်း
 ထားရှိရခြင်း၊ (င) တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိ အကပ်မခံ
 ရခြင်းဟူသော အကြောင်း ၅-မျိုးနှင့် ပြည့်စုံ
 စေရမည်-ဟု ဒီဃလဋ္ဌိနတ်သားအား ဘုရားရှင်
 ဟောပြောသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဂါတာ-
 ဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၂-သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၃-သုတ်။
 သံ၊ ၁။ ၅၀။ သံ၊ ၌၊ ၁။ ၁၀၂။

ဒီဃလတာ (တိ) [ဒီဃာ+လတာ] ရှည်သော
 နွယ်နှင့်တူသော (သန်လျက်ရှိ-စသည်)။
 ဒီဃာသိလဋ္ဌိ-ကြည့်။

ဒီသလောမ (တိ) [ဒီသ+လောမ] ရှည်(မတို)
 သော အမွေးရှိသော၊ အမွေးရှည်သော။
 ဒီသလောမ (ဝိ၊၁။၁၉၁)န္တိ အရဿလောမံ။
 ဝိ၊၉။၂။၁၃၆။ (-ဇာ၊၂။၃၇။ သံ၊၉။၁။၁၃၆။
 ဥဒါန၊၉။၃၀၀။ ဇာ၊၉။၅။၂၁၄။)

ဒီသလောမက (တိ) [ဒီသ+လောမ+က]
 (လက်၄-သစ်ထက်အလွန်) ရှည်သောအမွေး
 ရှိသော၊ အမွေးရှည်သော (ကော်ဇောနက်
 ကြီး-စသည်)။ ဒီသလောမကော မဟာ-
 ကောဇဝေါ (ဝိ၊၉။၃။၃၆၉။ ဒီ၊၉။၁။၈၃)တိ
 စတုရဂုံလာဓိကလောမောကာဠကောဇဝေါ။
 သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၉၄။ သီ၊ ၉။ သစ်၊ ၁။ ၃၆၂။ (-
 ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၄၅၂။ အံ၊၉။၂။၁၇၁။ ပေတ၊၉။
 ၁၄၆။ ဇာ၊၉။၁။၅၁၀။)

ဒီသလောမိက (တိ) [ဒီသလောမ+ဣက] ရှည်
 လျားသော အမွေးရှိသော၊ အမွေးရှည်
 သော။ ပုရိသော ဒီသလောမိကံ ငွေကံ
 လောမေသု ဂဟေတွာ အာကဇေယျ။ မ၊၁။
 ၂၉၀။ မ၊၂။၃၇။ (-သံ၊၁။၄၂၆။)

ဒီသလောမိကသုတ္တ (န) [ဒီသလောမိက+သုတ္တ]
 ဒီသလောမိက-သုတ်၊ အမွေးရှည်သော သိုး
 သည် ဆူးချုံသို့ တိုးဝင်မိလျှင် ထိုထိုအရပ်၌
 ကပ်ငြိမ့်မိ၍ သေကျေပျက်စီးခြင်းသို့ရောက်ရ
 သကဲ့သို့ လာဘ်ပူဇော်သကာ ကျော်စောမှု
 လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်ခံရသော ရဟန်းသည် ရွာ၊
 နိဂုံးသို့ ဆွမ်းခံဝင်မိလျှင် ထိုထိုအရပ်၌ ကပ်ငြိ
 မ့်မိ၍ ပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်တတ်ရကား
 ယင်း-ခက်ထန်ကြမ်းတမ်းသောလာဘ်ပူဇော်
 သကာ ကျော်စောမှုကို ပယ်စွန့်ဖို့ရန် ရဟန်း
 တို့အား ဘုရားရှင်က တိုက်တွန်း ဟောပြော
 သုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ္တ-
 ပါဠိ၊ ၆-သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်။ သံ၊၁။
 ၄၂၆။

ဒီသဝန္တက (တိ) [ဒီသ+ဝန္တ+က။ (ဒီသိဝတ္တက-
 သံ)] ရှည်လည်း ရှည်, လုံးလည်း လုံးသော၊

ရှည်ရှည် လျားလျား လုံးလုံး ဖြစ်သော။
 အောက်ပုဒ် (သျှာ၊မူ-ကွဲ)ကြည့်။

ဒီသဝန္တလိက (တိ) [ဒီသ+ဝန္တလိက။ ဒီသာ စ
 တေ ဝန္တလိကာ စာတိ ဒီသဝန္တလိကာ။
 သမ္မော၊ယော။၁၅၅။]အထက်ပုဒ်နက်ကြည့်။
 သဏ္ဌာနတော ဒီသဝန္တလိကာ (ဒီသဝန္တ-
 လကာ၊ သီ။ ဒီသဝန္တကာ၊ သျှာ) တုလာ-
 ဒဏ္ဍမိဝ။ ခုဒ္ဒက၊၉။၃၂။ (-အဘိ၊၉။၂။၂၂၁။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၁။)

ဒီသဝန္တာဒီသဏ္ဌာန(တိ)[ဒီသဝန္တာဒီ+သဏ္ဌာန]
 အရှည်, အလုံး-အစရှိသော သဏ္ဌာန်ရှိသော၊
 အစင်း အစင်း အကွက် အကွက်-အစရှိသော
 သဏ္ဌာန်ရှိသော။ ဒီသဝန္တာဒီသဏ္ဌာနေန ဝိ-
 သဘာဂဝဏ္ဏေန ကာဠရတ္တာဒိနံ အညတရ-
 သရီရဝဏ္ဏာ ဂါဝိ ဝိယ။ ပဋိသံ၊၉။၂၀၀။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၁၅။

ဒီသဝန္တလက (တိ)[ဒီသ+ဝန္တလက။(ဒီသိဝန္တ-
 လက-သံ)] ရှည်လည်းရှည်, လုံးလည်းလုံး
 သော၊ ရှည်ရှည်လျားလျားလုံးလုံးဖြစ်သော။
 ဒီသဝန္တလိက (သီ၊မူ-ကွဲ)-ကြည့်။

ဒီသဝဏ္ဏ (ပု) [ဒီသ+ဝဏ္ဏ။ (ဒီသိဝဏ္ဏ-သံ)]
 (၁) ကြောင်လျှာ'ရှာ'ပင်။ (တိ) (၂) ရှည်
 သော-အညာ-ညာတ်-ရှိသော၊ ညာတ်
 ရှည်သော။ (၁) သောဏကော ဒီသဝဏ္ဏော
 စ။ ဓာန်၊၅၇၂။ (-အမရ၊၁၄။၅၇။) (တိ)
 (၂) အညေသု ဝါ ဒီသဝဏ္ဏေသု ပုပ္ဖေသု
 ဒဠဗ္ဗံ။ ဝိ၊၉။၂။၂၀၂။

ဒီသဝါပိစေတီယ (န) [ဒီသဝါပိ + စေတီယ]
 ဒီသဝါပိ-အမည်ရှိသောရွာ၌ တည်ထားအပ်
 သော စေတီ၊ ဒီသဝါပိစေတီ။(ယင်းသည်—
 B.E. ၄၀၇, B.C. ၁၃၇-တွင် သီဟိုဠ်၌ မင်း
 ပြုသော ဒုဠဂါမဏိမင်း၏ညီ သဒ္ဓါတိဿမင်း
 တည်ထားခဲ့သော စေတီဖြစ်၏။ ပေါတုဝိလမြို့
 မှ ၄၈-မိုင် ကွာဝေး၏။ သီဟိုဠ်၊ ဗောဓိသိဒ္ဓိ-
 ဌာနဣတိဟာသယ။၁၉၆။) ဒီသဝါပိစေတီ-

ယမှိ ကိရ သုဓာကဓမ္မေ ကယိရမာနေ။ သံ၊
ဌ၊ ၁။ ၃၁၂။ ဒီဃဝါပိနာမကေ ဂါမေ စေတိယံ
ဒီဃဝါပိဓဇတိယံ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၃၂။ (- မဟာ-
ဝံသ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၄၂။)

ဒီဃဝါပိဓဇတိယဌာန (န) [ဒီဃဝါပိဓဇတိယ +
ဌာန] ဒီဃဝါပိဓဇတိတည်ရာအရပ်။ ဒီဃဝါပိ-
ဓဇတိယဌာနေ စ ကလျာဏိယဓဇတိယဌာ-
နေ စ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၆။

ဒီဃဝါပိနာမက (တိ) [ဒီဃဝါပိ + နာမ + က]
ဒီဃဝါပိ-အမည်ရှိသော။ ဒီဃဝါပိဓဇတိယ-
ကြည့်။

ဒီဃဝါပိရဌ (န) [ဒီဃဝါပိ + ရဌ] ဒီဃဝါပိ-
အမည်ရှိသော တိုင်းနိုင်ငံ၊ ဒီဃဝါပိတိုင်း
နိုင်ငံ။ ဒီဃဝါပိရဌ ဂန္ဓာ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၃၄။

ဒီဃဝါပိ (ထိ) [ဒီဃာ + ဝါပိ။ (ဒီဃဝယ်ဝ-
သိဟိဌ်)] (က) ဒီဃဝါပိ-အမည်ရှိသော
တိုင်းနိုင်ငံ၊ ဒီဃဝါပိ တိုင်းနိုင်ငံ။ (ယင်း-
သည် သိဟိဌ်ကျွန်း တမိလ်လူမျိုးတို့၏ဒေသ
နှင့် ရောဟဏတိုင်းနိုင်ငံ အကြားတွင် တည်
ရှိ၏။ D.P.။) (ခ) ဒီဃဝါပိ အမည်သော
ကျောင်းတိုက်၊ ဒီဃဝါပိကျောင်းတိုက်။ (ဂ)
ဒီဃဝါပိ-အမည်ရှိသော ရွာ၊ ဒီဃဝါပိ-ရွာ။
(က) မနုဿေသု ဧကော ဒီဃဝါပိ ဂန္ဓာ
တိဌေယျ။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၂။ (- ၂၄၆။ အံ၊ ဌ၊ ၂။
၁၃၄။) (ခ) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။ (ဂ) ဒီဃ-
ဝါပိဓဇတိယ-ကြည့်။

ဒီဃဝါပိဝိဟာရ (ပု) [ဒီဃဝါပိ + ဝိဟာရ]
ဒီဃဝါပိ-အမည်ရှိသော ကျောင်းတိုက်။
(ယင်း-ကျောင်းတိုက်ကို B.E. ၄၀၇-တွင်
သိဟိဌ်၌ နန်းတက်သော ဒုဠဂါမဏိမင်း၏ညီ
တော် သဒ္ဓါတိဿမင်း ဒီဃဝါပိဓဇတိနှင့်တကွ
တည်ဆောက်ခဲ့သည်။ မဟာဝံသ၊ ၃၃။ ၁၀။)
အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဒီဃဝါပိဝိဟာရဝါသိ (တိ) [ဒီဃဝါပိဝိဟာရ +
ဝသ + ဧတိ] ဒီဃဝါပိကျောင်းတိုက်၌ နေ-

လေ့ရှိ - သော၊ သူ (သုမထေရ်-စသည်)။
ဒီဃဝါပိဝိဟာရဝါသိသုမထေရော ဝဒတိ။ ဒီ၊
ဌ၊ ၂။ ၂၆၉။

ဒီဃဝိဒ (ပု) [ဒီဃ + ဝိဒ] ဒီဃဝိဒ-အမည် ရှိသော
သူ။ အတိတကာလေ စ ဒီဃဝိဒဿ ဘာတာ။
ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၁၀၆။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁။

ဒီဃသင်္ဂီတိ (ထိ) [ဒီဃ + သင်္ဂီတိ] ပေါင်းစု၍
ရွတ်ဆိုအပ်သော ဒီဃနိကာယ်။ ဒီဃသင်္ဂီတိ
ဘန္တေတိ။ ဒီဃသင်္ဂီတိယံ စတုတ္ထိံ သ သုတ္တာ-
နိ တယော ဝဂ္ဂါ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄။ သာရတ္ထ၊ ၁။
၆၁။ သင်္ဂီတိယောတိ စ ဒီဃာဒိဝသေန ဝိသုံ
ဝိသုံ နိယမေတွာ သင်္ဂယုမာနတ္တာ နိကာယာ-
ဝ ဝုစ္စန္တိ။ တေနာဟ “ဒီဃသင်္ဂီတိ”န္တိ-
အာဒိ။ သီ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၂။

ဒီဃသဏ္ဌာန (တိ) [ဒီဃ + သဏ္ဌာန] ရှည်သော-
အသွင် - သဏ္ဌာန် - ရှိသော။ ဒီဃသဏ္ဌာနာ-
နံ ဗဟုဘာဝတော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၆၄။ ဝိ-
မတိ၊ ၁။ ၂၂၈။ (- အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၁။)

ဒီဃသန္တာန (တိ) [ဒီဃ + သန္တာန] ရှည်ကြာ
သော - ချဲ့ထွင်မှု - အစဉ် ‘သန္တာန်’ - ရှိ
သော။ ဝိပုလဗလတာယ၊ ဒီဃသန္တာနတာယ
စ မဟန္တဘာဝံ ဂတာ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၇။
ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၃။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၁၄။ မ၊ ဌ၊ ၁။
၃၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၃။
(- သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၈၉။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၃။ သံ၊ ဌ၊
၂။ ၃၈၂။ ၅၀၉။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅၈။ မူလဌ၊ ၁။ ၄၄။
အနုဌ၊ ၁။ ၄၇။ မူလဌ၊ ၂။ ၉၈။)

ဒီဃသရိရ (တိ) [ဒီဃ + သရိရ။ (ဒီဃိရရိရ-သံ)]
ရှည် - မြင့် - သော ကိုယ်ခန္ဓာရှိသော၊ သူ။
ဒီဃသရိရာ ပန ဧကေ ပဿဝကာ ဟောန္တိ။
ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၉။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၆၀။ (- သာရတ္ထ၊ ၃။
၂၆၄။) ဒီဃ(သ)လည်း ကြည့်။

ဒီဃသာလာ (ထိ) [ဒီဃာ + သာလာ] (က)
ရှည်လျားသော - စရပ် - ကျောင်းဆောင်၊

တန်းလျား-စရပ်-ကျောင်းဆောင်။ (ခ) ရှည်လျားသော စင်္ကြံစရပ်။ (က) ဒီဃသာလာ ဝါ ပဏ္ဏသာလာ ဝါ ဟောတိ။ ဝိ၊ဠ၊၃။ ၄၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၈၈။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။၃၆၆။ (-မူလဋ္ဌိ၊၂။၂၁၉။) (ခ) ဒီဃသာလာ(ဝိ၊ဠ၊၄။၆၆၊၇၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၈၃)တိ စက်မနုသာလာ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၀၈။ ဝိမတိ၊၂။၂၄၀။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊၂။၄၄။

ဒီဃသိဗ္ဗိတ (န) [ဒီဃ+သိဗ္ဗိတ] (က) အလျားချုပ်ခြင်း၊ အလျားဖက်မှချုပ်ခြင်း။ (ခ) နောက်ထပ်ချုပ်ခြင်း၊ ထပ်၍ချုပ်ခြင်း။ (ဂ) လိပ်၍ချုပ်ခြင်း။ (က) ဒီဃသိဗ္ဗိတမတ္တေနာ- (ဝိ၊ဠ၊၃။၃၉၁)တိ ဒီဃတော သိဗ္ဗိတမတ္တေန။ ပါစိတ်၊ယော၊၁။၂၆၇။ (ခ),(ဂ) “ဒီဃသိဗ္ဗိတန္တိ ပစ္စာကတသိဗ္ဗနံ၊ သြဝဇ္ဇိတော သိဗ္ဗနံ ဝါ”တိ လိခိတံ။ ဝဇ္ဇိ၊၄၉၀။

ဒီဃသုတ္တ (န) [ဒီဃ+သုတ္တ။ (ဒီဃီသုတ္တ-သံ)] (၁) (က) ရှည်လျားသော-သုတ်-ပါဠိ။ (ခ) ရှည်လျားသော-ကြိုး-ချည်ကြိုး၊ရှည်သော အပ်ချည်။ (၂)ရှည်လျားသောကြိုးနှင့် တူသော-နွေ-ရက်၊ ရက်ရှည်ရှည်ဆွဲထားမှု။ (တိ) (၃) ရှည်လျားသော ချည်ကြိုးရှိသော။ (၄) ရှည်ကြာသော အမှုရှိသော၊ ရှည်ကြာ-ဖင့်နွေး-စွာ ပြုတတ်သော၊သူ (အချိန်ဖြုန်းသူ)။ (အကျိုးမရှိသော အမှု၌ ယှဉ်သောသူ။ ကျော်အောင်၊ဇာန်၊သူ။ ကြာရှည်သော အမှုရှိသူ၊ ဆေးလေးနွေးကန်သူ။ အဘယ၊ဇာန်၊သူ။ အားထုတ်အပ်သော အလုပ်အမှု၌ အကျိုးမပြီး အချည်းနှီးသော အချိန်ကာလကုန်ခန်းခြင်းကို ပြုတတ်သောသူ၊ ရှည်ကြာဖင့်နွေကာလဆွဲ၍ ပြုလုပ်တတ်သောသူ။ တောင်ပေါက်၊ ဇာန်၊သူ။ ဖြည်းနွေးစွာ အမှုကိစ္စပြုလုပ်သူ၊ အချိန်ဖြုန်းသူ။ ထောမ။ ကြာမြင့်သော အမှု လုပ်ငန်း ရှိသူ၊ လေးကန်သူ၊ အမှုလုပ်ရာ၌ လေးဆေးဖင့်နွေသူ။ အမရ၊သူ။ ကြာမြင့်စွာ ပြုလုပ်သော

အမှုလုပ်ငန်း၊ ကြိုးရှည်။ စိန္တာမဏိ။ နွေးကွေးသူ၊ ဖင့်နွေဖင့်စားသူ။ ဝိလျံ S.E.D.။)

(၁) (က) ဓမ္မကထိက တံ သိနေရုံ ပရိက္ခိပန္တော ဝိယ ဒီဃသုတ္တံ အာဟရသိ။ အဘိ၊ဠ၊၁။၂၉။ (ခ) သကလသုစိံ အနိဟရန္တော ဒီဃသုတ္တပုဝေသနတ္ထံ သတက္ခတ္တုမ္ပိ ဝိဇ္ဇိတော နိဟရတိ။ ဝိ၊ဠ၊၃။၇၁။

(၂) “စေတိယံ တာဝ ဝန္တထာ”တိ အာဒိနိ ဝတော ဒီဃသုတ္တံ ကတော ဝိဿဇ္ဇိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဠ၊၂။၁၇၅။ (-မ၊ဠ၊၃။၁၀၇-၈။)

(တိ) (၃) ဗဠိသံ ဟိ သော နိဂိလတိ၊ ဒီဃသုတ္တံ သဗန္ဓနံ။ ဇာ၊၁။၂၅၀။ ဇာ၊၂။၁၀၀။ ဇာ၊ဠ၊၅။၄၁၄။

(၄) ဒီဃသုတ္တော စိရကြိယော။ ဇာန်။ ၇၂၇။ အမရ၊၂။၁၇။ ယော အာလသျာဝသာဒီဟိ အနုတိဋ္ဌတိ၊ သော ဒီဃသုတ္တော၊ ဒီဃဉ္စ တံ သုတ္တဉ္စ၊တမိဝ စရတိတိ ဒီဃသုတ္တံ၊ ဒီဃသုတ္တပရိယန္တိကံ ကာရိယံ ကရေတိတိ ဒီဃသုတ္တော။ ယင်း-ဋီ။ ဒီဃေန စိရကာလေန သုတ္တမိဿိတံ ကမ္ပံ ယဿ။ စိန္တာမဏိ။

ဒီဃသုတ္တက (န) [ဒီဃသုတ္တ+က]ရှည်စွာသော ချည်ကြိုး။ ဒီဃသုတ္တကေန ပါဒေ ဗဒ္ဒံ ကာကံ။ သံ၊ဠ၊၁။၂၇၈။ ဟောနိ၊ဠ၊၅၈။ (-အဘိ၊ဠ၊၃။၄၈။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၅၁။ နေတ္ထိ၊ဝိ။ ၃၀၂။)

ဒီဃသုတ္တကိတ (တိ) [ဒီဃသုတ္တ + အင်္ဂိတ] ရှည်လျားသောသုတ်ဖြင့် မှတ်သားအပ်သော (ဒီဃနိကာယ်-စသည်)။ ဒီဃသုတ္တကိတဿာ- (ဒီ၊ဠ၊၁။၁)တိ ဒီဃပုမာဏသုတ္တလက္ခိတဿ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၅။=ဒီဃေဟိ အဘိအာယတဝစနပ္ပ-ဗန္ဓဝန္တေဟိ သုတ္တေဟိ လက္ခိတဿ။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၂၆။ (-၁၂၅။)

ဒီဃသုတ္တပရိယန္တိက (တိ) [ဒီဃသုတ္တ + ပရိယန္တိက] ရှည်စွာသော ချည်ကြိုးဟူသော -

အဆုံး-အပိုင်းအခြား-ရှိသော။ ဒီသသုတ္တ
(တိ) (၄)-ကြည့်။

ဒီသသုမန (ပု) [ဒီသ + သုမန] ဒီသသုမန-
အမည်ရှိသောထေရ်။ (ယင်း-သည် ဝိနည်း
ပိဋကတ်၌ အထူးကျမ်းကျင်လိမ္မာတတ်
မြောက်၏။ D.P.) ဒီသသုမနော စ ပဏ္ဍိ-
တော။ ဝိ၊ ၅။ ၃၊ ၇၊ ၁၂။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၄၇။

ဒီသသောဏ္ဍိယ (န) [ဒီသသောဏ္ဍ + ဣယ] ရှည်ကြာသော ကာလတိုင်အောင်-သေ-
အရက်-ကို သောက်-သူ၏အဖြစ်-ခြင်း။
ဥဿူရသေယံ အာလသံ၊ စဏ္ဍိကံ ဒီသ-
သောဏ္ဍိယံ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၄၁၈။

ဒီသသော(သု)မတ္တေရ (ပု) [ဒီသသော(သု)မ
+ ထေရ] ဒီသသော(သု)မ-အမည်ရှိသော
ထေရ်။ (ယင်း-သည် ကလျာဏီအရပ်၌ သီ
တင်းသုံးသဖြင့် ကလျာဏီထေရ်-ဟုလည်း
ထင်ရှားခဲ့၏။ B.E. ၅၀၀-ပတ်ဝန်းကျင်တွင်
ပေါ်ထွန်းခဲ့သော ထေရ် ဖြစ်ရာ၏။ D.P.)
သော ကိရ ဒီသသော(သု)မတ္တေရဿ တိက္ခ-
တ္တုမ္ပိ ပိဏ္ဍပါတံ ဒေတွာ။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၂၂၇။ အံ၊ ၄၊
၂။ ၃၂၀။

ဒီသဟနုက (တိ) [ဒီသ+ဟနု+က] ရှည်လျား
သော မေးရှိသော၊ သူ။ စိပိဋဟနုက(ဝိ၊ ၄၊ ၃။
၃၁၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၄၃)-ကြည့်။

ဒီသကာရ (တိ) [ဒီသ+အာကာရ] ရှည်သော
အခြင်းအရာရှိသော။ ဒီသံအဿာသပဿာ-
သ-ကြည့်။

ဒီသဂမ (ပု) [ဒီသ + အာဂမ] ဒီသနိကာယ်။
ဒီသဂမော နာမ သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂေါ မဟာ-
ဝဂ္ဂေါ ပါထိကဝဂ္ဂေါတိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၂။ (- ဒီ၊ ၄၊
၁။ ၁၉၊ ၃၃။ သီ၊ ၄၊ ၁။ ၁၂၊ ၁၃၊ ၁၄။ မ၊ ၄၊ ၁။
၁၅။) ဒီသနိကာယ-လည်း ကြည့်။

ဒီသဂမဋ္ဌိကာ (ထိ) [ဒီသဂမ+ဋ္ဌိကာ] ဒီသ
နိကာယ်၏ အဖွင့်ဋ္ဌိကာ။ သာ ပနေသာ
ဣစ္ဆန္နေန ဒီသဂမဋ္ဌိကာယံ ဝုတ္တနယေနဝ

ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၂၆။ ဒီသနိကာယ-
ဋ္ဌိကာ-လည်း ကြည့်။

ဒီသဂမနိဿိတ (တိ) [ဒီသဂမ + နိဿိတ]
ဒီသနိကာယ်၌ မှီသော၊ ဒီသနိကာယ်ကို မှီ
သော။ ဒီသဂမနိဿိတံ အတ္ထံ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၂။
ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉။ (- သီ၊ ၄၊ ၁။ ၁၂၊ ၃၄။)

ဒီသဂမဝရ (တိ) [ဒီသဂမ + ဝရ] ကောင်းမြတ်
သော ဒီသနိကာယ်။ ဒီသဂမဝရဿ ဒသ-
ဗလဂုဏဂဏပရိဒီပနဿ။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၂၅၀။ (-
သီ၊ ၄၊ ၁။ ၁၂။ ၁၂။)

ဒီသဒိသန္နိဝေသ (တိ) [ဒီသဒိ + သန္နိဝေသ]
အောက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဒီသဒိသန္နိဝေသ-
(မူလဒီ၊ ၁။ ၁၅၀) ၏ ဒီသဒိသန္နိဝေသဝန္တံ။
အနု၊ ၄၊ ၁။ ၁၆၃။

ဒီသဒိသန္နိဝေသဝန္တံ (တိ) [ဒီသဒိသန္နိဝေသ
+ ဝန္တံ] အရှည်အစရှိသော (ပုံသဏ္ဌာန်)
အားဖြင့် စုဝေးတည်နေခြင်းရှိသော။ အထက်
ပုဒ် ကြည့်။

ဒီသယု (န) [ဒီသ+အာယု။ (ဒီဟာဥ-ပြာ)]
(၁) ရှည်သောအသက်။ (၂) အသက်ရှည်
ခြင်း၊ အသက်ရှည်မှု။ (၃) ရှည်သော
အသက်ရှိသော၊ အသက်ရှည်သော၊ သူ။ (၁)،
(၂) ဒီသယုပါလယာမိ စ။ အပ၊ ၁။ ၃၇၆။
ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၃၁၈။ ဒီသယုလက္ခဏ-လည်း
ကြည့်။ (တိ) (၃) ဒီသယု ယသဝါ
ဟောတိ။ အံ၊ ၁။ ၃၇၅။ အံ၊ ၂။ ၃၆။ အံ၊ ၄၊ ၃။
၂၄။ (- အပ၊ ၂။ ၁၃၈။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၄၅၁။)

ဒီသယုက (တိ) [ဒီသ+အာယု+က။ ထိ-၌-
ကာ-ကံ။ (ဒီဟာဥယ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမိ)]
(၁) ရှည်သော အသက်ရှိသော၊ အသက်ရှည်
သော (သူ-စသည်)။ (၂) အသက်ရှည်
ကြောင်း ဖြစ်သော၊ အသက် ရှည်စေတတ်
သော (ကံ-စသည်)။ (၃) အသက်ရှည်ရာ
(အခါ-စသည်)။ (၄) အသက်ရှည်သည်၏
အဖြစ်၊ အသက်ရှည်ခြင်း။ (၁) ဒီသယု-

ကော—ဒီ၊ ၂။ ၁၄၅။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၇။ ဇ၊ ဌ၊ ၅။ ၃၅။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၇။ ဒီဃာယုကံ (ထိ၊ ပ၊ ဇ) —ဝိမာန၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁။ ဒီဃာယုကာ (ပု၊ ပ၊ ဗ) —ဒီ၊ ၃။ ၂၁၅။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၃။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၇။ (ထိ၊ ပ၊ ဗ) —ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆၇။ ဒီဃာယုကံ—အံ၊ ၃။ ၆၀။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၂၄။ နေတ္ထိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၈။ ဒီဃာယုကံ—ဝိမာန၊ ၃။ ၃၇။ ဝိမာန၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၈-၉။ ဒီဃာယုကေန—မ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၃၂။ ဒီဃာယုကာနံ—အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၅။ ဇ၊ ဌ၊ ၅။ ၁၉။ ဒီဃာယုကေသု—နေတ္ထိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၂။ နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၂။ ၂၉၅။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၃) ဒီဃာယုကကာလ၊ ဒီဃာယုကဌာန-တို့ ကြည့်။ (၄) ဒီဃာယုကသံဝတ္တနိက-ကြည့်။

ဒီဃာယုကကမ္မ (န) [ဒီဃာယုက+ကမ္မ] အသက်ရှည်ကြောင်းဖြစ်သော ကောင်းမှုကံ၊ အသက်ရှည်စေတတ်သော ကောင်းမှုကံ။ ယင်း-ကံဟူသည်— သူတပါးအသက်ကို သတ်ခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်မှု ကုသိုလ်ကံ (မ၊ ၃။ ၂၄၄။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၇၉)၊ လူတို့၏ကျင့်ဝတ်ကို ကျင့်သုံးမှု၊ ၅-ပါး သီလလုံခြုံမှု၊ ဒါနကောင်းမှုကံ (ဇ၊ ၁။ ၂၁၄-၅။ ဇ၊ ဌ၊ ၄။ ၅၂-၃)၊ ဆေးကုစားကြောင်း ကောင်းမှုကံ (အပ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၈၄)၊ မိမိထက်အသက် သိက္ခာ၊ ဂုဏ် အရွယ်အားဖြင့် ကြီးသောသူတို့ကို အမြဲမပြတ် တုပ်ငင်ရိုသေလေးစားမှုကုသိုလ်ကံ (ဓမ္မ၊ ၂။ ၉။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၂၅)-ပင် ဖြစ်၏။ ထိုတွင် သူတပါးအသက်ကို သတ်ခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်မှု ကုသိုလ်ကံသည် နတ်ပြည်၌ ပဋိသန္ဓေကျိုးကို ပေးခွင့်မရမှု၍ အခြားကံကြောင့် လူ့ပြည်၌ ဖြစ်လာသူ၏ ဘေးရန်အပေါင်းကို ဖျက်ဆီးပစ်ခြင်း၊ စီးပွားဥစ္စာကို ဖြစ်ထွန်းစေခြင်းဟူသော ပဝတ္တိအကျိုးဖြင့် အသက်ရှည်စွာ နေနိုင်ရေးကို ထောက်ပံ့ ကူညီ အားပေးသည် (မ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၇၉)။ ဒီဃာယုကကမ္မေန ပန နိဗ္ဗတ္တဿ ဥပစ္စေဒကကမ္မံ အာဂန္တော အာယံ ဆိန္ဒတိ။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၇၈။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၅။

ဒီဃာယုကကာလ (ပု) [ဒီဃာယုက+ကာလ] အသက်ရှည်ရာအခါ။ ဒီဃာယုကကာလော- (သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၈။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀၅) တိ အနေကဝဿသဟဿာယုကကာလော။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၉။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀၃။

ဒီဃာယုကဌာန (န) [ဒီဃာယုက+ဌာန] အသက်ရှည်ရာ အရပ်။ ဒီဃာယုကဌာနေ ဗြဟ္မလောကေ နိဗ္ဗတ္တတ္တာ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁။

ဒီဃာယုကတာသံဝတ္တန (တိ) [ဒီဃာယုကတာ+သံဝတ္တန] အသက်ရှည်သည်၏ အဖြစ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော၊ အသက်ရှည်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ဥဒကံ ဒီဃာယုကတာသံဝတ္တနတော အမတ် နာမ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၇၂။ (-အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၄။)

ဒီဃာယုကပဋိသန္နိ (ထိ) [ဒီဃာယုကာ+ပဋိသန္နိ] အသက်ရှည်ကြောင်း ဖြစ်သော ပဋိသန္ဓေ၊ အသက်ရှည်စေတတ်သော ပဋိသန္ဓေ။ ဒီဃာယုကပဋိသန္နိ ဇနေတုံ န သက္ကောတိ။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၇၉။

ဒီဃာယုကဗုဒ္ဓ (ပု) [ဒီဃာယုက+ဗုဒ္ဓ] ရှည်သော သက်တော်ရှိသော ဘုရား၊ သက်တော်ရှည်ဘုရား။ ယင်း-ဘုရားရှင်တို့ ပရိနိဗ္ဗာန်ဝင်စံသောအခါ တခဲနက်သော ရွှေတုံးကြီးပမာ သရီရဓာတ်တော်သည် တလုံးတခဲတည်းတည်ရစ်၍ စေတီတဆူတည်းသာ တည်ထားကိုးကွယ်ကြရ၏ (ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၁။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၉၃)။ ယင်း-ဘုရားရှင်တို့လက်ထက်၌ ဇိနစ်တကြိမ်၊ သို့မဟုတ် ဇိ-လတကြိမ် ဘုရားရှင်ကိုယ်တိုင် သံဃာ့အစည်းအဝေး၌ ဩဝါဒ ပါတိမောက် ပြတော်မူ၍ သံဃဥပုသ်သာ ပြုကြသည်။ အခြားဥပုသ်များ မပြုကြ (အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၄။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၇။ အပ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၈)။ သာသနာ့ကွယ်ရာ အခါတိုင်အောင် ယင်း-ပါတိမောက်ကို ပြတော်မူ၏ (ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၅)။ ၎င်းပြင်— မျက်မှောက်တပည့်တို့ကသာ ရှင်

ပြုပေးခြင်း၊ ရဟန်းခံပေးခြင်း၊ နိဿယည်း ပေးခြင်းကိစ္စကို ပြုကြကုန်၏။ အခြားပုဂ္ဂိုလ် တို့ပြုပေးခွင့်မရ(သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃)။ဒီဃာ - ယုကဗုဒ္ဓါနံ ဟိ ဓရမာနကာလေ အယမေဝ ပါတိမောက္ခုဒ္ဓေသော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၇။ သာရတ္ထ၊၃။၄၃၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၃၃။

ဒီဃာယုကသံဝတ္ထနိကာ (တိ) [ဒီဃာယုက+ သံဝတ္ထနိကာ] အသက်ရှည်သည်၏ အဖြစ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော၊ အသက်ရှည်ခြင်းကို ဖြစ် စေတတ်သော (အကျင့်၊ကံ)။ ဒီဃာယုက- သံဝတ္ထနိကာ သော မာဏဝ ပဋိပဒါ။ မ၊၃။ ၂၄၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၉။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၆၆။ မ၊ဋီ၊၃။၃၇၅။)

ဒီဃာယုကမာရ (ပု) [ဒီဃာယု + ကမာရ] ဒီဃာယု-အမည်ရှိသော - ကလေး - သူငယ်။ ဒီဃာယုကမာရံ အာရဗ္ဗ ကထေသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၂၃။

ဒီဃာယုနာမက (တိ) [ဒီဃာယု+နာမ+က] ဒီဃာယု-အမည်ရှိသော၊ သူ။ အဋ္ဌတ္တိ သမ္ပိ ကပ္ပမိ၊ အဋ္ဌ ဒီဃာယုနာမကာ။ အပ၊၁။၁၂၈။

ဒီဃာယုလက္ခဏ (န) [ဒီဃာယု + လက္ခဏ] အသက် ရှည်ခြင်း၏ အကြောင်း၊ အသက် ရှည်ခြင်းကို - သိ - မှတ် - ကြောင်း ဖြစ် သောအကြောင်း။ ဧတံ ဒီဃာယုလက္ခဏ- (ဇာ၊၁။၈)န္တိ ဧတံ ဒီဃာယုဘာဝဿ ကာရ- ဏံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။=ဧတံ ဒီဃာယုဘာဝဿ လက္ခဏံ သဉ္ဇာနနနိမိတ္တံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၇။

ဒီဃာဝါသ (တိ) [ဒီဃ+အာဝါသ] ရှည်ကြာ စွာ တည်နေခြင်း ရှိသော၊ ရှည်ကြာသော ကာလပတ်လုံး တည်နေခြင်းရှိသော။ အာ- ယုနော စ ဒီဃာဝါသတာယ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၉၁။

ဒီဃာဝု (ပု) [ဒီဃ+အာယု။ ယ-ကို ဝ-ပြု။ နိတိ၊ သုတ္တ။၉၅။ နိရုတ္တိ။၄၅။ (ဒီဟာဉ္ဇ-ပြာ)] (၁) ဒီဃာဝု-အမည်ရှိသော - မင်း - မင်းသား။

(၂) ဒီဃာဝုသိတင်းသည် ဒါယကာ။ (၃) ဒီဃာဝု-သတိုးသား။ (တိ) (၄) ရှည်သော အသက်ရှိသော၊သူ။ (၁) တဿ ဒီဃာဝုတိ နာမံအကံသု။ဝိ၊၃။၄၈၉။(-၄၉၀၊၄၉၁-၅။) ဘောဂဗလဉ္စ ဒီဃာဝု၊ ဒုတိယံ ဝုစ္စတေ ဗလံ။ ဇာ၊၂။၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၂၇။ (၂) တေန ခေါ ပန သမယေန ဒီဃာဝု ဥပါသကော အာ- ဗာဓိကော ဟောတိ။ သံ၊၃။၂၉၉။ (- ၃၀၀-၁။) (၃) အတ္ထိ တေဒဟရော ပုတ္တော၊ ဒီဃာဝု ရဋ္ဌဝစုနော။ ဇာ၊၂။၅၆။ (-၁၇၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၀၁။) (တိ) (၄) သုခိ ဘဝဿ ဒီဃာဝု (ဒီဃာယု၊သီ၊သျှာ)။ အပ၊ ၂။၁၅၅။ (-ဇာ၊၁။၃၈၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၉၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၇၃။)

ဒီဃာဝုဉ္ဇပါသကသုတ္တ (န) [ဒီဃာဝုဉ္ဇပါသက+ သုတ္တ] ဒီဃာဝု ဉ္ဇပါသကသုတ်၊ ပြင်းထန်စွာ ဖျားနာနေသော ဒီဃာဝုဉ္ဇပါသကာသည်- (၁) မြတ်စွာဘုရား (၂)တရားတော်-(၃) သံဃာတော်၌ မတုန်မလှုပ် ကြည်ညိုမှုသဒ္ဓါ၊ (၄) အရိယာတို့ နှစ်သက်အပ်သော ၅-ပါး သီလ၊ ဤ သောတာပန်၏ အကြောင်းအင်္ဂါ ၄-ပါးနှင့်ပြည့်စုံ၍ တဆင့်တက်ကာ ကျင့်သုံး သည်ရှိသော်-(၁)သင်္ခါရတရားတို့၌ မမြဲ-ဟု အဖန်တလဲလဲရှိမှု၊ (၂) မမြဲသော သင်္ခါရ၌ ဆင်းရဲ၏-ဟု အမှတ်သညာရှိမှု၊ (၃) ဆင်းရဲ သောသင်္ခါရ၌ အတ္တမဟုတ်-ဟု-(၄) ယင်း သင်္ခါရ၌ ပယ်စွန့်အံ့ ဟု-(၅) ယင်း၌ပင် စွဲ မက်မှု ကင်းစေအံ့-ဟု-(၆) ယင်း၌ပင်လျှင် ချုပ်ငြိမ်းစေအံ့-ဟု အမှတ်သညာရှိမှုဟူသော မဂ်ဉာဏ်အဖို့တွင် ပါဝင်သော (ဝိဇ္ဇာဘာဂိ- ယ)တရား ၆-ပါးကို ရရှိ၍ အနာဂါမ်တည်ကာ သေသည်၏ အခြားမဲ့၌ ဗြဟ္မာ့ပြည်သို့ လား ရ၏ဟု ဘုရားရှင်က ရဟန်းတို့အား ဖြေဆို ဟောပြော သုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ မဟာ- ဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊ ၁၁-သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၃- သုတ်။ သံ၊၃။၂၉၉-၃၀၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၈။

ဒီသာဝုကုမာရ (ပု) [ဒီသာဝု+ကုမာရ] ဒီသာဝု
မင်းသား၊ (က) ဒီသီတိ ကောသလမင်း၏
သားဖြစ်သော ဒီသာဝု မင်းသား။ (ခ)
အရိန္ဒမင်း၏ သားဖြစ်သော ဒီသာဝုမင်း
သား။ (ဂ) မဟာဇနကမင်း၏ သားဖြစ်
သော ဒီသာဝုမင်းသား။ (က) ဗြဟ္မဒတ္တဉ္စ
ဒီသာဝုကုမာရဉ္စ သန္ဓာယ ဝုတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၄၃၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၆။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၃။၁၉၇။) (ခ) ဇေဋ္ဌပုတ္တော ဒီသာဝုကုမာ-
ရောနာမ အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၆၃။ (ဂ)
ဒီသာဝုကုမာရောတိဿ နာမံ ကရိံသု။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၆။၅၄။ (-ဂ၄။)

ဒီသာဝုဝတ္ထု (န) [ဒီသာဝု+ဝတ္ထု] ဒီသာဝု
မင်းသား၏-အကြောင်းအရာ - ဖြစ်စဉ် -
ဖြစ်ရပ်။ ဝိနယပိဋက၊ မဟာဝဂ္ဂပါဠိ၊ ၁၀-
ခန္ဓက၊ ၂၇၂-ဝတ္ထု။ ဝိ၊၃။၄၇၇-၄၉၅။

ဒီသာသန (န) [ဒီသု+အာသန။ (ဒီသီသန-
သံ၊ ဒီဟာသဏ- အဒ္ဓမာဂဓီ)] ရှည်လျား
သော နေရာ။ (သီဟိုဠ်ကျွန်း မဟာနာမထေရ်
သီတင်းသုံးရာ ဒီသာသန ကျောင်းတိုက်။
D.P.။) ဒီသာသနံ (ဝိ၊၄။၃၂၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။
၄၂၆။) နာမ မဉ္ဇူပိဋဝိနိမုတ္တံ ယံ ကိဉ္စိ(တိဏ္ဍနံ)
ကေတော သုခံ နိသိဒ္ဓိတုံ ပဟောတိ။
သာရတ္ထ၊၃။၄၀၃။ ဝိနယာသင်္ကာရ၊၂။၃၂၂။
(-ဝိမတိ၊၂။၂၁၇၊၂၄၄။)

ဒီသာသိဗဒ္ဓ (တိ) [ဒီသာသိ+ဗဒ္ဓ] ဖွဲ့-ကိုင်-
အပ်သော ရှည်သော သန်လျက်ရှိသော၊သူ။
ဒီသာသိဝုဓ (သျှာ၊ဣ၊မူ-ကွဲ)-ကြည့်။

ဒီသာသိလဋ္ဌိ(ထိ) [ဒီသာ+အသိလဋ္ဌိ] ရှည်သော
နှယ်နှင့်ဘူသော လက်ကိုင်ရိုးရှိသော သန်
လျက်။ ဒီသာသိလဋ္ဌိယာ (မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၀)တိ
ဒီသလဘာယ အသိလဋ္ဌိယာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၀။

ဒီသာသိဝုဓ (တိ) [ဒီသာသိ+အာဝုဓ] ရှည်
သော သန်လျက် လက်နက်ရှိသော၊ ရှည်
သော သန်လျက်လက်နက် လက်စွဲသော၊သူ။

နဂရူပကာရိကာသု ဒီသာသိဝုဓေဟိ (ဒီသာ-
သိဗဒ္ဓေဟိ၊သျှာ၊ဣ) ပုရိသေဟိ ရက္ခာပေန္တိ။
ဒီ၊၁။၉၈။

ဒီသိက (တိ) [ဒီသု+ဏိက] ရှည်သော အလျား
ရှိသော၊ အလျား ရှည်သော။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

ဒီသိကာဝါဠ (ပု) [ဒီသိက+အာဝါဠ] အလျား
ရှည်သော-တွင်း-မြောင်း။ ပရိခါကူပေတိ
ဒီသိကာဝါဠေ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၃၅။

ဒီသိတိ (တိ) [ဒီသာ + ဤတိ] ဒီသိတိ-
အမည်ရှိသော (ကောသလမင်း-စသည်)။
ဒီသိတိ နာမ ကောသလရာဇာ အဟောသိ။
ဝိ၊၃။၄၇၇။ (-၄၇၈-၉၊၄၉၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၉။
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆၃။)

ဒီသိတိကောသလဇာတက (န) [ဒီသိတိကော-
သလ+ဇာတက] ဒီသိတိကောသလ-ဇာတ်၊
ရန်ငြိုးဖွဲ့ကလဲ့စားချေလိုသူတို့မှာ ရန်စရန်စွယ်
ငြိမ်းပြယ်ရိုးမရှိနိုင်၊ ယင်းသို့ မဖွဲ့ အစားမချေ
လိုသူတို့မှာသာ ရန်စရန်စွယ် ငြိမ်းပြယ်နိုင်၏။
လောက၌ ရန်တုံ့မှုခြင်းဖြင့် ရန်တို့သည် အ
ဘယ်အခါမျှ မပြေငြိမ်းနိုင်၊ ရန်တုံ့မမှုခြင်း
ဖြင့်သာလျှင် ရန်ပြေငြိမ်းနိုင်၏ (ရန်မလိုမှ
ရန်ပြီနိုင်၏၊ရန်လိုလျှင် ရန်ပိုလာတော့သည်)-
ဟု ရန်ပြေငြိမ်းကြောင်း တရားကို ဒီသိတိ-
ကောသလမင်းအား ဟောပြောဇာတ်။ ခုဒ္ဒ-
ကနိကာယ၊ ဇာတကပါဠိ၊ ၅ နိပါတ်၊ ၃-ဝဂ်၊
၁-ဇာတ်။ ဇာ၊၁။၁၃၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၇-၉။

ဒီသု(သော)တ္ထရောဋ္ဌ (တိ) [ဒီသု+ဥတ္ထရောဋ္ဌ]
ရှည်သော-အထက် - အပေါ် - နှုတ်ခမ်းရှိ
သော၊ သူ။ ဒီသောတ္ထရောဋ္ဌာ (ဇာ၊၁။၂၄၇)-
တိ ဒါဌိကာနံ ဝဓိတတ္တာ ဒီသုတ္ထရောဋ္ဌာ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၆။ ဒီသုတ္ထရောဋ္ဌာ (ဇာ၊၂။
၃၅၁)တိ မုခံ ပိဒဟိတော ဌိတေန ဒီသေန
ဥတ္ထရောဋ္ဌေန သမန္နာဂတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။
၃၂၈။

ဒီမိုတီ (တိ) [ဒီမို+တိ။ ဒီပ+တိ။ ပ-ကို ခ-ပြု၊
 ဣ-လာ။ ဓာန်၊ဋီ။၆၄။ ဒါ+တိ။ အာ-ကို ဤ-
 ပြု၊ ဒွေဘော်ပြု၍ ခ-ကို ဒ၊ ဤ-ကို ဣ-ပြု။
 နိရုတ္တိ။၈၀၁။] ထွန်းလင်း - တောက်ပ-
 သော - အရောင်အလင်း။ ဒီမိုတီ ပါဝက-
 မဟာမေဃတော ဝါ...နိစ္ဆရတိ။ အံ၊ဋီ၊၃။
 ၅၅။ ဒီမိုတီတိ ရသ္မိ။ နိတိ၊ဓာ။၁၁၀။ အမရ၊
 ၃။၃။

ဒီဓုတိ (ကြိ) [ဒီမို+ယ+တိ] ထွန်းလင်း-
 တောက်ပ-၏။ ဒီဓုတိ ဒီပုတိ။ ဓာန်၊ဋီ။
 ၆၄။

ဒီန^၁ (တိ) [ဒီန+အ။ ဒီ+ဤန။ ဓာန်၊ဋီ။၇၃၉။
 ဒီ+တ=တ္တ။ ရှူ။၆၃၁။ မောဂ်၊၅။၁၅၀။ ဒီ+
 နက်။ ဣဒါ၊၁၀၅။ (ဒီဣ-ပြာ)] (၁)
 ဆင်းရဲသော၊ (က) ဥစ္စာ-မဲ့-မဲ့-ဆင်းရဲ-
 နွမ်းပါး - သော၊ သူ၊သူဆင်းရဲ၊အောက်တန်း
 စား၊ လူမဲ့။ (ခ) ကိုယ်-ဆင်းရဲ-ပင်ပန်း-
 သော။ (ဂ) စိတ်-ဆင်းရဲ-ပင်ပန်း-သော၊
 သူ။ (၂) ယုတ်ညံ့-ညစ်နွမ်း-သော (အလို-
 စသည်။) (၃) ကြောက် - လန့် - သော
 (စိတ်စသည်။) ('တိ'ဆင်းရဲ - ပျက်စီး -
 ဝမ်းနည်း - ကြောက်တတ် - ညံ့ - သော။
 P.S.D.။ 'ပု' ကုလားအုပ်၊ တရုတ်လူမျိုး၊
 ငတ်မွတ် - ဆာလောင် - သော ခွေး။ သိ၊
 ဓာန်။)

(၁)(က) ဒီန (ဇာ၊၁။၂၂၁)နိစ္ဆိ ဒုဂ္ဂတံ
 အတ္တာနံ ဥဒ္ဓရိတော သမ္ပတ္တိယံ ဌပေယျ။ ဇာ၊
 ဌ၊၆။၂၁၈။ ဒီနောတိ ပရိက္ခိဏဉာတိနောဒိ-
 ဘာဝေန ဒုက္ခိတော။ နိတိ၊ဓာ။၂၂၆။
 (-ပေတ၊ဌ။၁၁၃။ မ၊ဋီ၊၁။၅၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၃။
 အံ၊ဋီ၊၁။၄၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။
 ၄၅၈။ အမရ၊၂။၄၉။)

(ခ),(ဂ) တေန သောကေန ဒီနောသ္မိ။
 အပါ၊၂။၁၃၈။ ဂူထကူပတော ဥဂ္ဂန္ဓာ၊ ကော

န ဒီနော ပတိဋ္ဌသိ။ ပေတ။၂။၂။ ပေတ၊ဌ။
 ၂၄၉။ သော စ ဩဒဂျသဘာဝတ္တာ န ဒီနော
 ဓမ္မုပသဉ္စိတတ္တာ န ဂဗ္ဘယုတ္တောတိ အာဟ
 “န ဒီနေန န ဂဗ္ဘိတေနာတိ အတ္ထော” (ဒီ၊
 ဌ၊၃။၁၁၁)တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၁၁။ (၂) ဒီနကာမ-
 ကြည့်။ (၃) ဒီနမာနသ (၂)-ကြည့်။

ဒီန^၂ (တိ) [ဒီန+စိတ္တ။ နောက်ပုဒ်ကျေ။] ယုတ်
 ညံ့ - သိမ်ဖျင်း - သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။
 ဒီနော (ပေတ။၁၅၃)တိ နိဟိနစိတ္တော အ-
 ဒါနဇ္ဈာသယော။ ပေတ၊ဌ။၁၀၁။

ဒီနကာမ (တိ) [ဒီန^၁+ကာမ] ယုတ်ညံ့သော
 အလိုရှိသော၊ ညစ်နွမ်းသော အလိုရှိသော၊
 အလိုဆိုးရှိသော၊ သူ။ မာ ဒီနကာမာသု-
 (ဇာ၊၂။၁၂၆)တိ ဟိနဇ္ဈာသယာသု သံကိ-
 လိဋ္ဌအာသယာသု။ ဇာ၊ဌ၊၅။၄၈၆။

ဒီနတရ (တိ) [ဒီန+တရ] အထူးသဖြင့် -
 အလွန် - ဆင်းရဲ - ပင်ပန်း - သော၊ သူ။
 မဟာရာဇ အဇဂရော မဟာတိမဟာကာယော
 ဗဟူပိ ဒိဝသေ ဥန္နဒရော ဒီနတရော ကုစ္ဆိပူရံ
 အာဟာရံ န လဘတိ။ မိလိန္ဒ။၃၉၂။

ဒီနမန (တိ) [ဒီန+မန] ဆင်းရဲသော စိတ်ရှိ
 သော၊ စိတ်ဆင်းရဲသော၊ သူ။ ဒီနမနာ တေ-
 နသု မာဂကောပရိစာရကာ။ ဒီ၊၂။၁၆၄-၅။

ဒီနမာနသ (တိ) [ဒီန+မာနသ] (၁) ဆင်းရဲ
 သော စိတ်ရှိသော၊ စိတ်ဆင်းရဲသော။ (၂)
 ကြောက်-လန့် - သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။
 (၁) အနာထာ ဒီနမာနသာ။ အပါ၊၂။၂၃၈။
 ထေရီ၊ဌ။၁၁၈။ (၂) ဒီနမာနသာ (အပါ၊၂။
 ၁၁၆) ဘိတစိတ္တာ။ အပါ၊ဌ၊၂။၂၁၇။(-ထေရ၊
 ဌ၊၂။၆၂။)

ဒီနဝုတ္တိ (တိ) [ဒီန+ဝုတ္တိ] ဆင်းရဲသော အသက်
 မွေးခြင်းရှိသော၊ ဆင်းဆင်းရဲရဲ အသက်မွေး
 ရသော။ ပရေသံ ဂေဟတော ဂေဟံ ဂန္ဓာ
 ပရိယေဋ္ဌိ နာမ ဒီနဝုတ္တိဘာဝေန ဒုက္ခာ။
 ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၀၇။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၇၀။)

ဒီပ (ပုန) [ဒီပ+ဏ။ ဓာန်၊ ခြုံ၊ ခါး။ နိတိ၊ ဓာ။
 ၂၃၅။ ဒီပ+အာပ။ ဒီပာ ဂတာနိ အာပါနိ အသ္မိံ
 ဟေတုဘူတေတိ ဒီပေါ။ ဝ-ကာရ အာ-ကာ-
 ရာနံ လောပေါ၊ ဣဿိ စ၊ ဒီပေါ၊ ဝါ-ကာရေန
 ဒီပမ္ပိ။ ဓာန်၊ ခြုံ၊ ၆၆၄။ (-ပါစိတ်၊ ယော၊ ၁။
 ၂၁၄။ နိတိ၊ သုတ္တံ၊ ၃၁။) (ဒီပ-သံ၊ ဒီပ-ပြာ၊
 အဒ္ဒမာဂဓိ)]

(၁) ဆီမီး။ (၂) ဆီမီးတိုင်၊ ဆီမီးခွက်၊
 ဆီမီးအိမ် (ဆီမီး၏ အဆောက်အဦ)။ (၃)
 ကျွန်း၊ ရေလယ်ကျွန်း၊ သောင်ကျွန်း (ရေယဉ်
 ပြတ်စဲသော ကြည်းကုန်းအရပ်၊ သို့မဟုတ်
 ရေကြောင်း ၂-ဖြာကွဲကာ စီးသွားရာအရပ်)။
 (က) ဇမ္ဗူကျွန်း၊ တောင်ကျွန်း။ (ခ) သီဟိုဠ်
 ကျွန်း။ (ဂ) နာဂကျွန်း။ (ဃ) ဘီလူးကျွန်း။
 (င) အလသန္ဒ-ကျွန်း။ (စ) ကျွန်းကြီး ၄-
 ကျွန်း။ (ဆ) အရံကျွန်းငယ် ၂၀၀၀။ (တိ)
 (၄) ကျွန်း၌ - ဖြစ် - နေ - သော (သု-
 စသည်)။ (၅) ထွန်းလင်း - တောက်ပ -
 သော (ကြယ်၊ တာရာ-စသည်)။ (၆) ထင်
 ရှားသော (နိဗ္ဗာန်-စသည်)။ (၇) ဆီမီးနှင့်
 တူသော။ (ဂ) တည်ရာ-မှီရာ-အားကိုးရာ-
 အားထားရာ-ဖြစ်သော။ (၉) မှီခိုရာကိုင်း
 ကျွန်းနှင့် တူသော၊ မှီခိုရာကိုင်းကျွန်းသဖွယ်
 ဖြစ်သော။ (က) နိဗ္ဗာန်။ (ခ) အရဟတ္တ-
 ဖိုလ်။ (ဂ) ဘုရားရှင်။ (ဃ) ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ (င)
 မိမိ-ကိုယ်-ခန္ဓာ-ဂုဏ် (လောကီ၊ လော-
 ကုတ္တရာ တရား)။ (စ) ကောင်းမှုကုသိုလ်ကံ။
 (ဆ) ဉာဏ်ပညာ။ (ဇ) အရောင်အလင်း။
 (ဈ) ဆရာသွား။ (ည) ပြောဟောအပ်
 သောတရား။ (ဋ) ဂိုဏ်း=ဂဏ။ (ဌ) (သမ္မာ၊
 မိစ္ဆာ) အယူ။ (ဍ) အကျင့်။ (ဎ) အကြောင်း
 တရား = မဂ်။ (၁၀) ဒီပ-သဒ္ဓါ။ ('ပု' ကျွန်း၊
 ခိုလှုံရာ၊ ကမ္ဘာမြေကြီး၏ အစိတ်အပိုင်း။
 'န' ကျားရေ။ P.S.D.။ ဆီမီး၊ အလင်း
 ရောင်၊ ပဒေသာပင်၊ ပြာ၊ ဓာန်၊ မီးအိမ်၊
 မီးရောင်၊ နိဗ္ဗာန်၊ သီ၊ ဓာန်၊ ပရိဝါရပါဌ

‘ပရိဝါရပါဌ’ ကျမ်းကို ပြုစုခဲ့သူ သီဟိုဠ်ကျွန်း
 သား ဒီပမထေရ်။ D.P.။)

(၁) ဆီမီး။ ဧတေ မဏ္ဍလမာဠေ ဒီပါ
 စျာယန္တိ။ ဒီ၊ ၁။ ၄၇။ အသင်္ခယာနိ ဒီပါနိ၊
 ပရိဝါရေ ဇလိံ သု မေ။ အပ၊ ၂။ ၂၀၄။ ထေရီ၊
 ၄။ ၆၅။ ဒီပေါဝ တေလသင်္ခယာ (အပ၊ ၁။
 ၁၁၂) တိ... ပဒီပေါ ဣဝ နိဗ္ဗာယိ။ အပ၊ ၄။ ၂။
 ၇၅။ (- ထေရီ၊ ၃၉၂။ ဝိ၊ ၄။ ၁၂၇။ စရိယာ၊
 ၄။ ၂၁၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၆၂၊ ၃၁၃။ အမရ၊
 ၁၆။ ၁၃၈။)

(၂) ဆီမီးတိုင်၊ ဆီမီးခွက်၊ ဆီမီးအိမ်
 (ဆီမီး၏ အဆောက်အဦ)။ ဒဒါတိ ဒီပ-
 (ဝိမာန၊ ၁၁) န္တိ ပဒီပံ ဥဇ္ဇာလေန္တော ဝါ
 အနုဇ္ဇာလေန္တော ဝါ ပဒီပဒါနံ ဒဒါတိ၊ ပဒီ-
 ပေါပကရဏာနိ ဒက္ခိဏေယျေ ဥဒ္ဓိဿ ပရိစ္စ-
 ဇတိ။ ဝိမာန၊ ၄၇။ ဒီပဓာရ (၁) - နှင့် ဒီပါ-
 ဓာရ-လည်း ကြည့်။

(၃) ကျွန်း၊ ရေလယ်ကျွန်း၊ သောင်
 ကျွန်း (ရေယဉ်ပြတ်စဲသော ကြည်းကုန်း
 အရပ်၊ သို့မဟုတ်-ရေကြောင်း ၂-ဖြာကွဲကာ
 စီးသွားရာ အရပ်)။ ဒီပ (ဇာ၊ ၁။ ၂၈၀) တိ
 ဒီပကမ္ပိ၊ ဇာ၊ ၄။ ၂၉၀။ ဇလမဇ္ဈေ ဒီပုတိ၊
 ဒီပာ ဝါ အာပေါ ဧတ္ထ သန္တတိတိ ဒီပေါ၊
 သောယေဝ ဒီပေါ။ သီ၊ ၄။ သင်္ခ၊ ၁။ ၂၈။ ဒီပေါ-
 န္တရိပပဇ္ဇောတ-ပတိဋ္ဌာ နိဗ္ဗုတိသု စ။ ဓာန်။
 ၉၉၉။ (- ဇာ၊ ၁။ ၂၄၄-၅။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၄။
 သာရတ္ထ၊ ၃။ ၉၁။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၂၉၄။ ဒီ၊ ၄။
 ၂။ ၁၄၆။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၄။ အမရ၊ ၁၀။ ၈။) ဒီပ-
 သီမာ-လည်း ကြည့်။

(က) ဇမ္ဗူကျွန်း၊ တောင်ကျွန်း။ ဣမ-
 သ္မိဉ္စိ ဒီပေ သူရိယဂ္ဂမနကာလော ပုဗ္ဗဝိ-
 ဒေဟေ မဇ္ဈိကော ဟောတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၅၂။
 မဟန္တေန ဟိ ဇမ္ဗူရက္ခေန အဘိလက္ခိတတ္တာ
 ဒီပေါပိ “ဇမ္ဗူ” တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၄။
 (- ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၊ ၄၆။) ဒီပဇေဘူတ-နှင့် ဒီပ-
 ဝါသိ (က)၊ (ခ) - တို့လည်း ကြည့်။

(ခ) သိက္ခိကျန်း။ ကမံ ဒီပ (ဝိဠာသ။ ၄၆) နှိ တမ္ပပဏ္ဍိတိပံ။ ဝိမတိ။ ၁။ ၂။ အယမ္ပိ ဒီပေါ (သံဠာ ၂။ ၂၁၂) တိ တမ္ပပဏ္ဍိတိပမာဟ။ သံဠာ ၂။ ၁၉၂။ (-ဝိဠာ ၂။ ၂၁၇။ ဝိဠာ ၁။ ၅၂။ ဒီဠာ ၂။ ၁၈၂။ အံဠာ ၁။ ၇၁။ အဘိဠာ ၁။ ၂၁၂။ သာရတ္ထာ ၁။ ၁။)

(ဂ) နာဂကျန်း။ ဒီပရာဇ (၁)-ကြည့်။
(ဃ) ဘိလူးကျန်း။ ဒီပေ (ဇာ ၂။ ၁၂၈။ ဇာ ၄။ ၅။ ၄၉၂) တိ ယက္ခဒီပေ။ ဇာ ၄။ ၂။ ၅၃၆။

(င) အလသန္ဓ-ကျန်း။ အတ္တိ ဘန္ဓ အလသန္ဓော နာမ ဒီပေါ။ မိလိန္ဒ။ ၈၈။

(စ) ကျန်းကြီး ၄-ကျန်း။ (ဆ) အရံ ကျန်းငယ် ၂၀၀၀။ စတုန္ဒမပိ ဒီပိန (အပ။ ၁။ ၁၄၇) နှိ ဇမ္ပဒီပ အပရဂေါယာန ဥတ္တရ-ကုပ္ပုဗ္ဗဝိဒေဟသင်္ခါတာနံ စတုန္ဒံ ဒီပိနံ တဒ-နဂတာနံ ဒိသဟဿပရိတ္တဒီပိနဉ္စ ဧကတော ကတွာ။ အပ။ ၄။ ၂။ ၁၁၄။ (-သံဠာ ၂။ ၂၈၈။ ဇာ ၁။ ၁၈၅။) ဒီပရာဇ (၂)-လည်း ကြည့်။

(တိ) (၄) ကျန်း၌-ဖြစ်-နေ-သော (သု-စသည်)။ ဒီပပုဿဒက, ဒီပဘာသာ-တို့ ကြည့်။ (၅) ထွန်းလင်း-တောက်ပ-သော (ကြယ်, တာဆ-စသည်)။ ဒီပရာဇ (၂)-ကြည့်။

(၆) ထင်ရှားသော (နိဗ္ဗာန်-စသည်)။ ဒီပုတိ ဝါ အရိယာနံ ဉာဏစက္ခယေဝ ပကာ-သတိတိ ဒီပေါ။ ဓာနိဠာ ၆။ (၇) အနက် လည်း ပြန်ကြည့်။

(၇) ဆီမီးနှင့်တူသော။ (ဂ) တည်ရာ - မှီရာ - အားကိုးရာ - အားထားရာ-ဖြစ် သော။ (ဇ) မှီခိုရာ ကိုင်းကျန်းနှင့်တူသော၊ မှီခိုရာ ကိုင်းကျန်းသဖွယ်ဖြစ်သော။ (က) နိဗ္ဗာန်။ ဒီပဉ္စ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဒေသေဿာမိ ဒီပဂါမိဉ္စ မဂ္ဂံ။ သံဠာ ၂။ ၅၄၂။ ပတိဋ္ဌဋ္ဌေန ဒီပံ။ သံဠာ ၂။ ၁၄၉။ စတုဟိ သြဗေဟိ အန-ဇ္ဈောတ္တရဏိယတော ဒီပေါ။ နေတ္ထိဠာ ၁။ ၂၀။

ဝိသုဒ္ဓိဠာ ၁။ ၃၄၈။ ယထာ ပကတိဒီပေါ နဒီသောတေန ဝုယုမာနာနံ ပတိဋ္ဌာ ဟောတိ။ ဝေမိဒမ္ပိ နိဗ္ဗာနံ သံသာရမဟောသေန ဝုယု-မာနာနံ ပတိဋ္ဌာတိ ဒီပေါ ဝိယာတိ ဒီပေါ။ နိက္ကိလေသာနံ ဝါ ပဒီပသဒိသဘာဝကရဏ-တော ဒီပေါ ဝိယာတိ ဒီပေါ။ ဓာနိဠာ ၆။ (-အံ ၂။ ၄၇၁။ မဟာနိ ၂။ ၃၄၀။ စူဠနိ ၁။ ၅။ နေတ္ထိ ၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ ၁။ ၂၈၅။ အနုဠာ ၂။ ၄၇။)

(ခ) အရဟတ္တဖိုလ်။ ဒီပံ ကယိရာထာ- (ဓမ္မ။ ၁၇) တိ .... အတ္တနော ပတိဋ္ဌာနဘူတံ အရဟတ္တဖလံ ဒီပံ ကယိရာထ။ ဓမ္မာဠာ ၁။ ၁၆၂။ (-ပေတ။ ၁၃၆။ ပေတ။ ၄။ ၅၆။)

(ဂ) ဘုရားရှင်။ ဒီပေါ (အပ။ ၁။ ၂၂) တေလပဒီပေါ ဝိယ ဒိပဒုတ္တမော။ အပ။ ၄။ ၁။ ၂၄၉။ ဒီပေါ ဟောန္တိ (မဟာနိ ၂။ ၂၀၃) တိ ပတိဋ္ဌာ ဘဝန္တိ။ မဟာနိဠာ ၂။ ၃၀၉။ (-ဗုဒ္ဓဝံ ၄။ ၅၅။)

(ဃ) ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ ဒီပေါ ပရတ္ထ ဣဓ ဝိဇ္ဇလန္တာ၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ သတတံ ဟိတာမေ။ အပ။ ၁။ ၁၅။ ဒီပေါ ပဒီပသဒိသာ။ အပ။ ၄။ ၁။ ၂၂၅။

(င) မိမိ-ကိုယ်-ခန္ဓာ-ဂုဏ် (လောကီ, လောကုတ္တရာ တရား)။ အတ္တဒီပ (ဒီဠာ ၂။ ၃၀။ သုတ္တနိဠာ ၂။ ၁၄၂။ ဒီဠာ ၂။ ၂၄) - ကြည့်။

(စ) ကောင်းမှုကုသိုလ်ကံ။ ဒီပ (ပေတ။ ၁၄၃) နှိ ပတိဋ္ဌံ ပုညကမ္မံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ ပေတ။ ၄။ ၈၁။ ဒီပ (ပေတ။ ၁၆၇) နှိ ပတိဋ္ဌံ ပုညန္တိ အတ္ထော။ ပေတ။ ၄။ ၁၆၁။ (-၂၇၃။)

(ဆ) ဉာဏ်ပညာ။ (ဇ) အရောင်အလင်း။ ဒီပကံရ-ဒေါင်ကွင်း ကြည့်။

(ဈ) ဆရာသွား။ (ည) ပြောဟော အပ်သော တရား။ (ဋ) ဂိုဏ်း=ဂဏ။ (ဌ) (သမ္မာ, မိစ္ဆာ) အယူ။ (ဍ) အကျင့်။ (ဎ) အကြောင်းတရား=မဂ်။ ဒီပိဒီပံ ဥပလ္လဝိန္တိ

သတ္တာရတော သတ္တာရံ ဓမ္မက္ခာနတော ဓမ္မ-
 က္ခာနံ ဂဏတော ဂဏံ ဒိဋ္ဌိယာ ဒိဋ္ဌိ ပဋိ-
 ပဒါယ ပဋိပဒံ မဂ္ဂတော မဂ္ဂံ ပလ္လဝိ။ စူဠနိ။
 ၂၂၂။ ဒီပိ ဒီပံ ဥပလ္လဝိ (သုတ္တနိ။ ၄၅၁။
 စူဠနိ။ ၂၃)။ သတ္တာရာဒိတော သတ္တာရာဒိ-
 အဘိ(ဓိ)ဂစ္ဆိ။ သုတ္တနိ။ ၂၂၂။ စူဠနိ။
 ၄၅၁။

(၁၀) ဒီပ-သဒ္ဓါ။ ဒီပဂ္ဂဟဏ၊ ဒီပဋ္ဌ-တို့
 ကြည့်။

ဒီပ^၂ (န) [ဒီပ=ဒီပ+ဏ။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၄။]
 (၁) ကျားသစ်ရေ။ (တိ) (၂) ယင်း-အရေ
 ဖြင့် - ခြံရံ - ဖုံးလွှမ်း - ကွပ် - အပ်သော
 (ရထား-စသည်)။ ဒီပေ အထောပိဝေယဇ္ဇေ-
 (ဇာ၊ ၂။ ၁၆၃) တိ ဒီပိဗျဉ္ဇ္ဈစမ္ပပရိက္ခိတ္တေ။ ဇာ၊
 ၄။ ၆၅။ = ဒီပိနော စမ္ပံ ဒီပံ၊ ဒီပေယန ပရိ-
 ဝါရိတာ ဒီပိ ပျ-ကာရဿ ပကာရံ ကတွာ။
 ဇာ၊ ၄။ ၂၂။ ၅၃၉။ ဒီပိနော စမ္ပာဝုတော
 ရထော ဒီပေါ နာမ၊ ဒီပိနော ဝိကာရော
 စမ္ပံ ဒီပံ၊ ဧကော။ တေန ပရိဝုတော ရထော
 ဒီပေါ၊ ဧကော၊ ဓာနံ၊ ၄။ ၂၃၂။ (-ဇာ၊ ၂။
 ၅၇၊ ၁၆၆၊ ၂၃၂။ ဇာ၊ ၄။ ၂၇၆။ ဇာ၊ ၄။ ၂၇၂။
 ၂၇၂။)

ဒီပဥပကရဏ (န) [ဒီပ + ဥပကရဏ] ဆီမီး
 အဆောက်အဦ (ဆီမီးခွက်-စသည်)။ တေ-
 လကပလ္လ (အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၂)။ ကြည့်။

ဒီပက (ပု) [ဒီပ+ဏ္ဍ။ ဓာနံ၊ ၄။ ၂၂၀။ ဒီပ
 +က။ ပါစိတ်၊ ယော၊ ၁။ ၂၁၄။ (ဒီပအ-ပြာ၊
 ဒီပဂ-အဒ္ဓမာဂဓီ)] (၁) ကျွန်း၊ ကျွန်းငယ်၊
 (၂) တိမ်ညင် (တယ်ကြက်၊ တယ်ချိုး၊
 တယ်ခါ၊ တယ်သမင်၊ တိရစ္ဆာန်ချင်း များ
 ယူရန် သင်ထားသော လက်ရှိ တိရစ္ဆာန်
 ယဉ်)။ (၃) ဆီမီး။ (၄) ဒီပကနည်း။ (၅)
 ဒီပကအလင်္ကာ၊ ဒီပကအလင်္ကာ - အရာ -
 အထူး။ (၆) ဒီပကထေရ်။ (တိ) (၇)
 ပြတတ် - ပြကြောင်းဖြစ် - သော (သဒ္ဓါ-

အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၂-၃၆-ပ-မ-ဗ-သ-၀

စသည်)။ (စမုန်နံသာ၊ မီးလုံ၊ အရောင်
 အလင်း။ အမရ၊ သျှ။ ဒီပကဆန်း အထူး။
 ပြာ၊ ဓာနံ။ စမုန်၊ စမုန်စော၊ ဝတ်ဆံ
 နန္ဒင်း၊ သစ်ပင်ငယ်၊ မီးခွက်။ သီ၊ ဓာနံ။)

(၁) ကျွန်း၊ ကျွန်းငယ်။ နာဝါ ဥတ္တမ-
 ဇဝေန ဂစ္ဆမာနာ အညတရံ ဒီပကံ ပါပုဏ္ဏိ။
 မ၊ ၄။ ၂၃၆။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၂။ သမုဒ္ဓဿ မဇ္ဈေ
 ကေ ဒီပကံ ဂန္ဓာ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၉၃။ (-ဇာ၊
 ၁။ ၂၄၄။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၆။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၂၀-၁။
 ဝဇီရ၊ ၄၅၅။)

(၂) တိမ်ညင်။ ဩက္ကမိဝါတိဒီပကံ ဝိယ။
 ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၂။ ဒီပကော တု စ စေဋ္ဌကော။
 ဓာနံ၊ ၅၂၀။ ဒီပကတိတ္ထိရ-လည်း ကြည့်။ (၃)
 ဆီမီး။ ဒီပကောဘာသော ဝိယ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။
 ၁၃၀။

(၄) ဒီပကနည်း။ ဒီပကော ကေမေက-
 ဇ္ဇော။ နယမုခ။ ၅၄။ (၅) ဒီပကအလင်္ကာ၊
 ဒီပကအလင်္ကာ - အရာ - အထူး။ ဒီပက
 (သုဗောဓ။ ၂၃၄) ဒီပကဝိသယေ (ဒီပက-
 ဝိသေသေ၊ က)။ ယင်းဦး (၆) ဒီပကထေရ်။
 ဒီပကထေရ်-ကြည့်။

(တိ) (၇) ပြတတ်-ပြကြောင်းဖြစ် -
 သော (သဒ္ဓါ-စသည်)။ တဿတ္ထဿ ဒီပကံ
 ဝစနမ္ပိ သိက္ခာပဒန္တိ ခဝဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၈။
 တေဿ အတ္ထဿ ဒီပကော သမ္မာ-သဒ္ဓေါ။
 သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၃။ (-အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၈၃။ သီ၊ ၄။ သစ်၊
 ၁။ ၁၀၂၊ ၁၆၀-၁။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၄။ မ၊ ၄။ ၁။
 ၂၁၅။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၅။ မူလ၊ ၄။ ၂။ ၇၆။ အနု၊ ၄။
 ၃။ ၁၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၁၆။)

ဒီပကကရေဏ (ထိ) [ဒီပက+ကရေဏ] တယ်
 ဆင်မ (တောဆင်ရိုင်းကို ဖြားယောင်းယူရန်
 သင်ပြထားသော ဆင်မ)။ ဂဏိကာရဟတ္ထိနီ
 (သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၀)။ ကြည့်။

ဒီပကကုဏ္ဍ (ပု) [ဒီပက + ကုဏ္ဍ] ကြက်
 တိမ်ညင်၊ တိမ်ညင်ကြက်၊ တယ်ကြက်။

အထေကော သကုဏလုဒ္ဓကော ဧကံ ဒီပက-
ကုက္ကုဋ္ဌမာဒါယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၇။

ဒီပကတိတ္ထိရ (ပု) [ဒီပက+တိတ္ထိရ] ခါတိမ်ညင်၊
တိမ်ညင်ခါ၊ တယ်ခါ၊ (က) ကောက်ကျစ်-
စဉ်းလဲ-သော ခါငှက်။ (ခ) (ဤနေရာ၌
မိမိနေကြောင်းကို) ပြတတ်သော ခါငှက်။
(ဂ) (အခြား ခါငှက်တို့ကို ဖမ်းယူရန်)-
မွေးမြူ - သင်ပြ -၍ ကျော့ကွင်းထောင်ရာ
အရပ်၌ ထားအပ်သော ခါငှက်။ (ဃ) (ခါ
ရိုင်းတို့ကို ဖမ်းယူရန်) ပြထားအပ်သော
ခါငှက်။

(က) ဒီပကတိတ္ထိရော (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅)တိ
ကုဋ္ဌတိတ္ထိရော။ ဝဇီရ။၂။ (ခ)=အတ္တနော
နိသိန္နဘာဝဿ ဒီပနတော ဧဝံ လဒ္ဓနာမော
တိတ္ထိရော။ သာရတ္ထ၊၁။၁၄၁။ (ဂ)=သာကု-
ဏိကေဟိ သမဇာတိကာနံ ဂဟဏတ္ထာယ
ပေါသေတွာ သိက္ခေတွာ ပါသဋ္ဌာနေ ဌပန-
ကတိတ္ထိရော။ ဝိမတိ၊၁။၃၁။ (ဃ) ဒီပက-
တိတ္ထိရ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၉)န္တိ ပဒီပိတဗ္ဗတိတ္ထိရံ။
အရညတိတ္ထိရနံ ဟိ ဣမိနာ တိတ္ထိရေန ပဒီ-
ပေတွာ ဒေသေတွာ တေ အရညတိတ္ထိရေ
ဂဏှာတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၁၉။ ဒီပကတိတ္ထိရော-
(ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၆)တိ အညေသံ ဂဟဏတ္ထာယ
ပကာသိတဗ္ဗတိတ္ထိရော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၄၀၄။

ဒီပကတ္ထေရ (ပု) [ဒီပက+ထေရ] ဒီပက-ထေရံ။
ဒီပပူဇာနိဿန္နေန ဒီပကတ္ထေရေတိ ပါက-
ဋ္ဌော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၃။

ဒီပကဓောဝန (န) [ဒီပက + မလ + ဓောဝန]
ကျွန်းငယ်၏ အညစ်အကြေးကို ဆေးကြော
ခြင်း။ ဒီပကဓောဝနံ ကရိဿာမာ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၄။၁၆၃)တိ ဒီပကဿ မလဓောဝနံ ကရိ-
ဿာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁၂။၄၆၆။

ဒီပကပက္ခိ (ပု) [ဒီပက + ပက္ခိ] ငှက်တိမ်ညင်၊
တိမ်ညင်ငှက်၊ တယ်ငှက်။ ပက္ခိနာတိ ဒီပက-
ပက္ခိနာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၀၀။

ဒီပကပလ္လက (န၊ထိ) [ဒီပ+ကပလ္လက။ ထိ-၌-
ကပလ္လိကာ] ဆီမီးခွက်။ ဒီပရက္ခကော ဒီပ-
ကပလ္လိကာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၄။ ကခံ၊၂။၂၆၄။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၀၈-၉။ စက္ကဝါဠပထဝိ* ဒီပက-
ပလ္လကံ ကတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၂။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၄။၈၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၃။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၆၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၂၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊
၂။၃၃၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၁။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၁၃၇။)

ဒီပကဗ္ဗန္တရ (န) [ဒီပက + အဗ္ဗန္တရ] ကျွန်း
ငယ်၏ အတွင်း။ အန္တောဒီပ (ထေရီ၊ဋ္ဌ။
၂၃၄)-ကြည့်။

ဒီပကမတ္ထက (တိ) [ဒီပက+မတ္ထက] ကျွန်းဦး၊
ကျွန်းစွယ်၊ ကျွန်းထိပ်။ ဒီပကသိခရ-ကြည့်။

ဒီပကမိဂ (ပု) [ဒီပက+မိဂ] (၁) တယ်သမင်။
(၂) တယ်သားကောင်။ (၁) တေသံ ဩကေ
စရမာနံ ဝိယ ဧကံ ဒီပကမိဂံ ဧကသ္မိ* ဌာနေ
ဌပယယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၉။ မိဂေနာတိ သုဋ္ဌ၊
သိက္ခာပိတေန ဒီပကမိဂေန။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၀၀။
(-သာရတ္ထ၊၂။၂၉၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၈၄။) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဒီပကမိဂပက္ခိ (တိ) [ဒီပက+မိဂ+ပက္ခိ] တယ်
သားကောင် (နှင့်) တယ်ငှက်။ ဒီပကမိဂ-
ပက္ခိနော အရညေ ဝိဿဇ္ဇေတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၈။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၀၀။)

ဒီပကဝိသယ (ပု) [ဒီပက + ဝိသယ] ဒီပက-
အလင်္ကာအရာ။ ဒီပက(၅)-ကြည့်။

ဒီပကဝိသေသ (တိ) [ဒီပက + ဝိသေသ] ထူး
သော ဒီပကအလင်္ကာ၊ ဒီပကအလင်္ကာ
အထူး။ ဒီပက(၅)(က၊မူ-ကွဲ) ကြည့်။

ဒီပကသကုဏ (ပု) [ဒီပက + သကုဏ] တယ်
ငှက်။ ဝိတံသောတိ ဒီပကသကုဏော။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၁။၃၃၀။

ဒီပကသဟဿ (န) [ဒီပက + သဟဿ] ကျွန်း
ငယ်တထောင်၊ ၁၀၀၀-သော ကျွန်းငယ်။

နာဠိကေရဒီပေ အဇ္ဇာပိ ဒီပကသဟသံပညာ-
ယတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၇။

ဒီပကသိခရ (န) [ဒီပက + သိခရ] ကျွန်းဦး၊
ကျွန်းစွယ်၊ ကျွန်းထိပ်။ ဒီပကသိခရ (ဝိ၊ ဌ၊ ၃။
၃၂၉) နှိ ဒီပကမတ္တကံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၇၃။
(-ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၉၂။)

ဒီပဂါမိ (တိ) [ဒီပ + ဂမ + ဣ။ (ဒီပဂါမိနိ-သံ)]
(က) နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော။
(ခ) နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေတတ်သော (အရိ-
ယမဂ်)။ ဒီပ (၇), (၈), (၉) (က)-
ကြည့်။

ဒီပဂ္ဂဟဏ (န) [ဒီပ + ဂဟဏ] ဒီပ-သဒ္ဓါ၊ ဒီပ-
သဒ္ဓါကို-ယူခြင်း - ဟောဆိုခြင်း။ ဒီပဂ္ဂဟ-
ဏဉ္စေတ္ထ သောဘာပါဠိဟာရိယဒဿနတ္ထ-
မေဝ။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၃၄။

ဒီပကံရ (ပု) [ဒီပ + ကရ + အ။ ဒီပသဒိသံ အာ-
လောကံ ကရေတီတိ ဒီပကံရေ။ စူဠနိ၊ ၄။
၈၃။ ဒီပံ ကရေတီတိ ဒီပကံရေ။ ကစ္စည်း။
၅၂၅။ နိရုတ္တိ။ ၇၇။ (-ရူ၊ ၅၆၆။)] (၁)
ဒီပကံရ-အမည်ရှိသောဘုရား၊ (က) ဆီမီး
နှင့်တူသော အရောင်အလင်းကိုပြုတတ်သော
ဘုရား။ (ခ) မှီခိုရာ ကိုင်းကျွန်းသဖွယ်ကို ပြု
တတ်သော ဘုရား။ (ဂ) ပညာတည်းဟူသော
ဆီမီးကိုပြုတတ်သောဘုရား။ ယင်းသည်—
ဤကမ္ဘာမှ ၄-အသင်္ချေနှင့် ကမ္ဘာ ၁-သိန်း အ
ထက်သာရမဏ္ဍကမ္ဘာ၌ပွင့်တော်မူသောတဏှာ-
ကံရာဘုရား၊ မေဓကံရာဘုရား၊ သရဏကံရာ
ဘုရား၊ ဒီပကံရာဘုရား ၄-ဆူတို့တွင် ၁-ဆူ
အပါအဝင် ဖြစ်၏ (ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၄။ ဒီ၊ ၄။ ၃။
၁၉၁။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၆။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၆။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၈၃။ မဟာနိ၊ ၄။ ၄၁၃။ စူဠနိ၊ ၄။
၁၁၆။)။ ယင်း၏ မြို့တော်-ရမ္မဝတီ၊ ခမည်း
တော်-သုဒေဝမင်း၊ မယ်တော်-သုမေဓာဒေဝီ၊

ထီးနန်းစံနှစ်- အနှစ် ၁-သောင်း၊ ပြာသာဒ်-
၃-ဆောင် ဟံသာ = 'ဟင်္သာ'၊ ကောဉ္ဇာ =
'ကြိုးကြာ'၊ မယူရာ = 'ဥဒေါင်း'၊ အခြွေအရံ
မောင်းမပေါင်း ၃-သိန်း၊ ကြင်ရာတော်မိဖုရား
-ပဒုမာဒေဝီ၊ သားတော်-ဥသဘက္ခန္ဓ၊ တော
ထွက်ကြောင်း စီးတော်ယာဉ်-ဆင်ယာဉ်၊
တောထွက်ရာအရပ် - နန္ဒာရာမ-တော၊ ဒုက္ကရ-
စရိယာ ကျင့်ရာကာလ-၁၀-လ၊ ယင်းအကျင့်
ကို ကျင့်ပြီးနောက် သမ္မာသမ္ဗောဓိသို့ရောက်
၍ ဘုရားဖြစ်တော်မူသည်။ ယင်း၏ဗောဓိ-
ညောင်ကြတ်ပင်၊ ဓမ္မစကြာ ဟောရာဌာန-
နန္ဒာရာမကျောင်းတိုက်၊ အဂ္ဂသာဝက - သု-
မင်္ဂလနှင့် တိဿထေရ်၊ အဂ္ဂသာဝိကာ-နန္ဒာ
နှင့် သုနန္ဒာတေရီမ၊ အလုပ်အကျွေး ရဟန်း-
သာဝကထေရ်၊ အလုပ်အကျွေးဒါယကာ-တ-
ပုဿနှင့် ဘလ္လိက၊ အလုပ်အကျွေးဒါယိကာမ
သိရိမာနှင့် ကောဏာ၊ အရပ်တော်-အတောင်
ဂဝ၊ အသက်တမ်း-အနှစ် ၁-သိန်း၊ ပရိနိဗ္ဗာန်
စံဝင်ရာဌာန-နန္ဒာရာမကျောင်းတိုက်၊ စေတီ
တော် အမြင့်-၃၆-ယူဇနာ ရှိသည်။ ဝေါတမ
ဘုရားရှင်ဗျာဒိတ်ခံယူရာ ဘုရား ၂၅-ဆူတို့တွင်
အစဆုံးဖြစ်သော ဘုရားရှင်၊ ဘုရား ၂၈-ဆူ
တို့တွင် ၄-ဆူမြောက် ဘုရားရှင် ဖြစ်တော်
မူသည် (ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၂၁-၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၅၆-၉)။
(၂) ဒီပကံရ-အမည်ရှိသောမင်း။ (ယင်း-
သည်—မဟာသမ္ဗုတမင်း၏အဆက်အနွယ်မှ
ဆင်းသက်လာသော မင်းဖြစ်၏၊ တက္ကသိုလ်
ပြည်၌ အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။)

(၁) ဒီပကံရေ နာမ ဇိနော၊ ဥပ္ပဇ္ဇိ
လောကနာယကော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၀၉။ အဘိ၊ ၄။
၁။ ၄၂။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၁၄။ ဒီပကံရဿ ဝဿသတ-
သဟသံ အာယုပ္ပမာဏံ အဟောသိ။ ဒီ၊ ၄။
၂။ ၁၇။ (-အပ၊ ၂။ ၆၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၁၁၊ ၃၈၁။
မ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၇။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၆၂။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၃။)
(၂) တေသံ ပစ္ဆိမကော ရာဇာ၊ ဒီပကံရေ
နာမ ခတ္တိယော။ ဒီပဝံ၊ ၁။ ၃။ ၃။

ဒီပင်္ကရကာလ (ပု) [ဒီပင်္ကရ+ကာလ] ဒီပင်္ကရ
မြတ်စွာဘုရား-ပွင့်ရာအခါ-လက်ထက်။ ဧဝံ
အနိဝတ္တန္တံ ဒီပင်္ကရကာလတော ပဋ္ဌာယ ဂစ္ဆ-
တေဝ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။

ဒီပင်္ကရဒသဗလ (ပု) [ဒီပင်္ကရ+ဒသဗလ] ဒီ-
ပင်္ကရ မြတ်စွာဘုရား။ အဓိဂမနိဒါနံ ဒီပင်္က-
ရဒသဗလတော ပဋ္ဌာယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂။
(-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄၊၂၃၃။
မူလဋီ၊၁။၂၄။)

ဒီပင်္ကရပါဒမူလ (န) [ဒီပင်္ကရ + ပါဒမူလ]
ဒီပင်္ကရ မြတ်စွာဘုရား၏-ခြေတော်အနီး-
ခြေတော်ရင်း။ ဒီပင်္ကရပါဒမူလတောပဘုတိ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၉။ ဒီပင်္ကရပါဒမူလေ နိပဇ္ဇေန။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၈။ (-၂၄၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၈၊၂၆၃။
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၄။)

ဒီပင်္ကရဗျာကရဏ (န) [ဒီပင်္ကရ+ဗျာကရဏ]
ဒီပင်္ကရ မြတ်စွာဘုရား၏ ဗျာဒိတ်စကား
မိန့်ကြားရာ (အခါ-စသည်)။ ဒီပင်္ကရဗျာ-
ကရဏတော ပဋ္ဌာယ ဝါ ယာဝ အရဟတ္တ-
မဂ္ဂါ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၃။

ဒီပင်္ကရသနာမ (တိ) [ဒီပင်္ကရ+သဟ+နာမ]
ဒီပင်္ကရဟူသော အမည်နှင့် တကွဖြစ်သော၊
ဒီပင်္ကရ အမည်ရှိသောသူ (ဘုရားရှင်)။
အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒီပင်္ကရသနာမက (တိ) [ဒီပင်္ကရ+သဟ+နာမ
+က။ ဒီပင်္ကရေ ဣတိ သဟ နာမေန ဝတ္တတိ
ယော ဘဂဝါ သော ဒီပင်္ကရသနာမကော။
နိတိ၊သုတ္တ။၇၄၆။] အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။
ဒီပင်္ကရသနာမကော (ဗုဒ္ဓဝံ။၃၂)တိ ဒီ-
ပင်္ကရသနာမော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀။ (-အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၅၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။)

ဒီပစက္ကဝတ္တိရဇ္ဇ (န) [ဒီပစက္ကဝတ္တိရာဇ + ကျ]
၁-ကျွန်း၌ အာဏာစက်ကို-ဖြစ်စေ-လည်
စေ-နိုင်သော မင်း၏ အဖြစ် (စည်းစိမ်၊

အာဏာ၊ အစိုးရခြင်း-စသည်)။ ဣမိနာ ဒီပ-
စက္ကဝတ္တိရဇ္ဇံ ဒဿေတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၉၄။

ဒီပစက္ကဝတ္တိ (ပု) [ဒီပ + စက္ကဝတ္တိ။ (ဒီပစကြ-
ဝတ္တိ-သံ)] ဒီပစကြဝတေးမင်း၊ (က) ၁-
ကျွန်း၌ အာဏာစက်ကို-ဖြစ်စေ-လည်စေ-
နိုင်သော မင်း။ (ခ) ၄-ကျွန်းလုံး၌ အာဏာ
စက်ကို-ဖြစ်စေ-လည်စေ-နိုင်သော မင်း။
(က) သကလပထဝိယာ ရာဇာ ဒီပစက္ကဝတ္တိ
အသောကသဒိသော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၇။ (-
မဟာဝံသ၊၇၇။၇၂။) အောက်ပုဒ် လည်း
ကြည့်။ (ခ) အယဉ္ဇ နယော စတုဒီပိဿရိ-
ယေ ဌိတဿ ဒီပစက္ကဝတ္တိနော စ လဗ္ဗေယျ။
မ၊ဋီ၊၁။၇၅။

ဒီပစေတိယ (န) [ဒီပ+စေတိယ။ (ဒီပစေတျ-
သံ)] ကျွန်း၌ ပူဇော်ရာကျောင်း၊ ကျွန်း
စေတီကျောင်း။ ဒီပစေတိယံ (အပ၊၁။၁၆၁)
ဒီပေ ပူဇနီယဌာနံ ဝိဟာရမဂမာသိတိ အ-
တ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။ (- ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၈၁။)

ဒီပစွံ (န၊ထိ) [ဒီပ + အစွံ] ဆီမီးလုံ၊ ဆီမီး
တောက်။ နိဝါတေ ဒီပစွံနံ ဌိတိ ဝိယ စေ-
တသော ဌိတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။
၉၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၀၈။)

ဒီပစွံနိဒဿန (န) [ဒီပစွံ+နိဒဿန] ဆီမီးလုံ
-ဆီမီးတောက်-ဟူသော-ညွှန်ပြကြောင်း-
ဥပမာ။ ဒီပစွံနိဒဿနေန သန္တာနဌိတိဘာဝံ
သမာဓိဿ ဒဿေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၄၂။

ဒီပဇာလန (န) [ဒီပ+ဇာလန] ဆီမီးကိုတောက်
စေခြင်း၊ ဆီမီးညှိထွန်းခြင်း။ ဒီပဇာလနေ
ဝိယ သပ္ပာဏကဘာဝံ ဥတုာပိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၃၃။

ဒီပဋ္ဌ (ပု) [ဒီပ+အတ္ထ] ဒီပ-သဒ္ဒါ၏ အနက်၊
ကိုးကွယ်-လည်းလျောင်း-ပုန်းအောင်း -

မိခို-ရာ ဟူသော အနက်။ ပဋိသရဏတ္ထော
ဒီပဋ္ဌော။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၉။

ဒီပတေလ (န) [ဒီပ+တေလ] ဆီမီးညှို့ထွန်းရန်
ဆီ။ ဂစ္ဆ ဇေ၊ ဂေဟံ ပဝိသိတော ဒီပတေလံ
အာဟရ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၅၀။

ဒီပဒ (တိ) [ဒီပ+ဒါ+အ] ဆီမီးကို-ပေး-လှူ
-သောသူ။ ဒီပဒေါ ဟောတိ စက္ခုဒေါ။
သံ၊ ၁။ ၂၉။ (-အပါ၊ ၁။ ၂၆၄။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၇၈။)

ဒီပဒါန (န) [ဒီပ+ဒါန။ (ဒီဝဒါဏ-ပြာ)] ဆီမီး
ကို-ပေး-လှူ - ခြင်း၊ ဆီမီးပူဇော်ခြင်း၊
ဆီမီးအလှူ။ ဒီပဒါနသိဒ္ဓံ ဖလံ။ အပါ၊ ၁။
၃၉၊ ၁၂၀၊ ၂၁၀၊ ၂၆၁၊ ၃၉၄။ ထေရီ၊ ၄။ ၉၆။
ဒီပဒါနဿ ဒီပပူဇာယ ဣဒံ ဖလံ။ အပါ၊ ၄။ ၁။
၃၀၅။ (-ဝိမာန၊ ၄။ ၂၈။)

ဒီပဇေဘူတ (တိ) [ဒီပ+ဇေ+ဘူက] ဇမ္ဗူဒိပ်-
သပြေကျွန်း၏-အလံ-တံခွန်- (ဖြစ်၍)
ဖြစ်သော။ ဒီပဇေဘူတ (သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၀) နှိ
သတယောဇနဝိတ္တိဏ္ဏံ ဇမ္ဗူဒီပဿ ဇေဘူတံ။
သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၀။

ဒီပဓာရ (ပု) [ဒီပ+ဓာရ] (၁) ဆီမီးတိုင်။
(တိ) (၂) ဆီမီးကိုကိုင်ဆောင်သောသူ။
(၁) ဒီပဓာရေ ဇိနေ ဒတွာ။ အပါ၊ ၁။
၃၆၅။ (တိ) (၂) ဒီပဓာရော အန္ဓော ဝိယ
မယံ ဥပဋ္ဌာတိ။ ထေရီ၊ ၄။ ၂။ ၄၂၃။

ဒီပဓာရက (ပု) [ဒီပဓာရ+က] ဆီမီးတိုင်။
အာယောဂေ ဓမ္မမနေတ္ထေ စ၊ အထောပိ ဒီပ-
ဓာရကေ။ အပါ၊ ၁။ ၃၅၂။

ဒီပဓောဝန (န) [ဒီပ+ဓောဝန] သောင်ကျွန်း
ကို ဆေးကြောခြင်း။ သမုဒ္ဒတော ဥိမိ ဒီပ-
ဓောဝနတ္ထာယ အာဂတာ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၆။

ဒီပန (န၊ ထိ) [ဒီပ+ယု။ နိရုတ္တိ။ နှာ-၅၅၇။ (ဒီဝ-
ဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓိ)] (၁) ပြခြင်း၊ ထင်ရှားပြ
ခြင်း၊ ဖော်ပြခြင်း၊ ထွန်းပြခြင်း၊ အကျယ်ပြ

ခြင်း။ (တိ) (၂) ပြတတ်-ပြကြောင်းဖြစ်-
သော။ (၃) ပြလတ္တံ့သော (သုတ်-စသည်)။
(၄) ပြတတ်သည်၏အဖြစ်။ (၅) ဟောတတ်
သည်၏အဖြစ် (ဘာဝပုဓာန်)။ (မီး၊ ဥဒေါင်း
ဦးစွန်း၊ ဥဒေါင်း အမောက်၊ သစ်ပင်ငယ်၊
လင်းစေသူ၊ မီးထွန်းသမား။ သံ၊ ၁။ ၃၆၆။)

(၁) ပြခြင်း၊ ထင်ရှားပြခြင်း၊ ဖော်ပြ
ခြင်း၊ ထွန်းပြခြင်း၊ အကျယ်ပြခြင်း။ န
တဿ ဒီပနာယ ဟေတု ဝါ ကာရဏံ ဝါ
အတ္ထိ။ မိလိန္ဒ၊ ၁၄၇။ ဆဿ အတ္ထပဒေသု
သင်္ခေပတော ကာသနာ ဒီပနာ သင်္ကာ-
သနာ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃။ အနတ္ထကဝစနဿ
ဒီပနံ ပကာသနံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၀၆။ ဝိဘာ-
ဝနာ ဒီပနာ ပကာသနာ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၂၂။
(-သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၃။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၄။ မ၊ ၄။
၁။ ၉၆။)

(တိ) (၂) ပြတတ် - ပြကြောင်းဖြစ်-
သော။ လောဘာဒီနံ ပဟာနာနိ၊ ဒီပနာနိ
ဝိသေသတော။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁။ အတ္ထဿ
ဝေါဟာရဿ စ ဒီပနော သဒ္ဓေါယေဝ ပါဠိ
နာမ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၇၇။ (-ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၃။)

(၃) ပြလတ္တံ့သော (သုတ်-စသည်)။
“ဒီပိဿတိတိ ဒီပနံ” နှိ ကတွာ။ နေတ္ထိ၊ ၄။
၁၂၈။

(၄) ပြတတ်သည်၏ အဖြစ်။ အဗ္ဗုဒ္ဓ
(ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၆)၊ ခန္ဓက (သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၃၁)၊
ဂန္ဓဗ္ဗ (သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃)-တို့ ကြည့်။

(၅) ဟောတတ်သည်၏ အဖြစ် (ဘာဝပု-
ဓာန်)။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒီပနတာ (ထိ) [ဒီပန+တာ။ တာ-အနက်မဲ့။]
ဟောပြတတ်သည်၏ အဖြစ်။ သဗ္ဗသင်္ခတာ-
သင်္ခတဝသေန နာနာဓမ္မာနံ ပကာသနတာ
ဒီပနတာ ဒေသနတာ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၄၂။

ဒီပနတ္ထ (ပု) [ဒီပန + အတ္ထ] (၁) ပြခြင်းဟူ
သော အကျိုး၊ ပြဘို့ရန်။ (တိ) (၂) ပြခြင်း

ဟူသော အကျိုးရှိသော(ဓမ္မသဒ္ဓါစသည်)။
 (၁) တဿ ဒီပနတ္ထံ “န အန္တလိက္ခေ”တိ
 ဂါထာယ ဝတ္ထုနိ ဝတ္ထဗ္ဗာနိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၄။
 ဣမဿတ္ထဿ ဒီပနတ္ထာယ ဧတံ ပုန ဝတ္ထံ။
 အဘိ၊ဌ၊၁။၁၅၆။ (- ဝိ၊ဌ၊၁။၁၁၇၊၂၆၅။
 ဇာ၊ဌ၊၂။၂၇၇။ အံ၊ဌ၊၁။၁၂၂။) (တိ) (၂)
 ဣမဿ အတ္ထဿ ဒီပနတ္ထော ဓမ္မ-သဒ္ဓေါ။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ၊၂။၁၇၁။

ဒီပနိဗ္ဗာန (န) [ဒီပ+နိဗ္ဗာန။ (ဒီပနိဝါန-သံ)]
 ဆီမီးငြိမ်းခြင်း။ ဒီပနိဗ္ဗာနံ ဝိယ။ အံ၊ဌ၊၂။
 ၁၄၅။

ဒီပနိဝါသိအာစရိယပဋိလဒ္ဓ (တိ) [ဒီပနိဝါသိ-
 အာစရိယ + ပဋိလဒ္ဓ] သီဟိန္ဒြကျွန်း၌ အမြဲ
 နေသော ဆရာတို့၏အထံမှ ရအပ်သော။ န
 ဟိပဗ္ဗဇာ ဒီပပဋိလဒ္ဓါ၊ အထ ခေါဒီပနိဝါသိ-
 အာစရိယပဋိလဒ္ဓါ။ သံ၊ဌ၊၂။၄၂၀။

ဒီပန္တရ (န) [ဒီပ+အန္တရ] (သီဟိန္ဒြကျွန်း-စသည်
 မှ) တပါးသောကျွန်း၊ ကျွန်းတပါး။ ဒီပ-
 န္တရေ ဘိက္ခုဇနဿ (ဝိ၊ဌ၊၁။၂) သီဟဌ-
 ဒီပတော အညဒီပဝါသိနော ဘိက္ခုဂဏဿ။
 သာရတ္ထ၊၁။၁၉။ (-ဝိ၊ဌ၊၂။၂၇၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။
 ၁၃၅။ ထေရ၊ဌ၊၂။၂၉၇။ ဝဇီရ၊၁။ ဒီ၊ဌ၊၂။
 ၈၄၊၁၅၇။)

ဒီပပဋိဇဂ္ဂန (န) [ဒီပ+ပဋိဇဂ္ဂန] ဆီမီးကို-
 စောင့်ရှောက်-လုပ်ကျွေး-ခြင်း။ ဒီပပဋိဇဂ္ဂ-
 နတ္ထံ တေလဘာဇနဉ္စ မဟန္တဉ္စ ဝနီကပါလံ
 ဂဟေတွာ။ သံ၊ဌ၊၂။၇၇။

ဒီပပဋိလဒ္ဓ (တိ) [ဒီပ+ပဋိလဒ္ဓ] သီဟိန္ဒြကျွန်းမှ
 ရအပ်သော။ ဒီပနိဝါသိအာစရိယပဋိလဒ္ဓ-
 ကြည့်။

ဒီပပူဇာ (ထိ) [ဒီပ+ပူဇာ] ဆီမီးဖြင့်ပူဇော်ခြင်း။
 သတ္တမေဒိဝေပတ္တော ဒီပပူဇံ အကာသဟံ။
 အပ၊၂။၁၉၅။ ထေရီ၊ဌ၊၆၅။ ဒီပပူဇံ ကရိ-
 သာမိ။ သံ၊ဌ၊၁။၂၈၈။ (-အဘိ၊ဌ၊၁။၁၅၉။

ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄၀။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၃၈၂။ အပ၊ဌ၊၁။
 ၃၀၁၊၃၀၅။ အပ၊ဌ၊၂။၁၈၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ၊၁၉၄။)

ဒီပပူဇာနိဿန္တ (ပု) [ဒီပပူဇာ+နိဿန္တ] ဆီမီး
 ပူဇော်ခြင်း၏ အကျိုးဆက်။ ဒီပကတ္ထေရ-
 ကြည့်။

ဒီပပုဘာသဒိသ (တိ) [ဒီပပုဘာ+သဒိသ] ဆီမီး
 ရောင်နှင့်တူသော။ ပကတိသာဝကာနံ ဒီပ-
 ပုဘာသဒိသံ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၃၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။
 ၄၁။=ပါကတိကဒီပါလောကသဒိသံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ဌ၊၂။၄၇။ (-သာရတ္ထ၊၂။၂၃၀။ မ၊ဌ၊၂။
 ၂၇၆။)

ဒီပပုသာဒက (တိ) [ဒီပ+ပုသာဒက] သီဟိန္ဒြ-
 ကျွန်းသို့တို့ကို ကြည်ညိုစေသော၊သူ (မဟာ
 မဟိန္ဒ ထေရ်-စသည်)။ ဒီပပုသာဒက မဟာ-
 မဟိန္ဒတ္ထေရဿ ပန။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၃၁၅။ ဒီပ-
 ပုသာဒကော ထေရော။ သီ၊ဌ၊သစ်၊၂။၉၆။
 (-အပ၊ဌ၊၁။၉။ ဇာ၊ဌ၊၁။၉။)

ဒီပဗန္ဓန (န) [ဒီပ+ဗန္ဓန] ဖွဲ့-ချည်-သကဲ့သို့
 ဖြစ်သောကျွန်း၊ ကျွန်း- အနှောင်-အဖွဲ့။
 ဒီပဗန္ဓနံ ဘိန္နိတွာ ဒီပန္တရံ ဂတောပိ န ပဗ္ဗာ-
 ဇေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၇၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၃၅။

ဒီပဘာဝ (ပု) [ဒီပ+ဘာဝ] ကိုးကွယ်-လည်း
 လျောင်း-ပုန်းအောင်း- မှီခို- ရာ ရှိသူ၏
 အဖြစ်။ ဒီပဘာဝေါ စေတ္ထ ပဋိသရဏဘာ။
 ဒီ၊ဌ၊၂။၂၄။

ဒီပဘာသာ (ထိ) [ဒီပ+ဘာသာ] သီဟိန္ဒြကျွန်း၌
 ဖြစ်သော ဘာသာစကား၊ သီဟိန္ဒြကျွန်းသား
 တို့-ပြောဆို-သုံးနှုန်း-သောဘာသာစကား၊
 သီဟိန္ဒြ-ဘာသာ-စကား။ တဿာ အဌ-
 ကထဉ္စေဝ ဒီပဘာသာယ သင်္ခတံ။ အဘိ၊ဌ၊
 ၃။၁၀၃။ (-ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁။) တမ္ပမဏ္ဍိဘာသာ-
 လည်း ကြည့်။

ဒီပမာလာ (ထိ၊န) [ဒီပ+မာလာ] ဆီမီးပန်း၊
 ဆီမီးအစဉ်။ သကလနဂရံ ဒီပမာလာဟိ

ဝိပုကိဏ္ဏတာရကံ ဝိယ ကတွာ။ ပေဋကော။
၃၂၆။ ဒိဋ္ဌါ၃။၁၅၄။ မဋ္ဌါ၃။၁၄။ သံဋ္ဌါ၃။
၈၈။ (-ဒိဋ္ဌါ ၂။၁၂၁။ သံဋ္ဌါ၃။ ၆၆။ ဥဒါန၊
ဋ္ဌ။၃၇၀။ သာရတ္ထ၊၃။၃၀၈။)

ဒီပမာလာပရိက္ခိတ္တ (တိ) [ဒီပမာလာ+ပရိက္ခိတ္တ]
ဆီမီး အစဉ်ဖြင့် ခြံရံအပ်သော။ ဒီပမာလာ-
ပရိက္ခိတ္တ...မဟာစေတီယံ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ။
အဘိဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။

ဒီပမာလာရောပန (န) [ဒီပမာလာ+အာရော-
ပန] ဆီမီးအစဉ်ကို-စိုက်ထောင်-တင်လှူ-
-ခြင်း။ ဒီပမာလာရောပနံ မဟာဓမ္မဿဝနံ။
ပဋိသံဋ္ဌ၊၁။၂၉၉။

ဒီပယတိ (ကြိ) [ဒီပ+ဏယ+တိ] (၁) ပြ၏။
ထက်ဝန်းကျင် ပြ၏။ ပိုင်းခြားပြ၏။ (၂)
ပြောဆို၏။ ထုတ်ဖော်-ကြွေးကြော်-၏။ (၁)
ဒီပေတိ (၁) (၁) ကြည့်။ (၂) ဒီပေတိ (၂)-
ကြည့်။

ဒီပယန္တ (တိ) [ဒီပ+ဏယ+အန္တ] (၁) ပြ-
ဆောင်ပြ-တတ်သော။ (၂) ပြ-ပြဆို-
လတ္တံ့သောသူ။ (၁) မဟာဝိဟာရဝါသိနံ
ဒီပယန္တ ဝိနိစ္ဆယံ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၂။ (-မဟာ-
နံ။၆၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ မူလဋီ၊၁။၁၀။) (၂)
ဒီပယိဿာမိတိဒီပယန္တော၊ အယဉ္စိ အန္တပစ္စ-
ယော.... အနာဂတကာလိကော ဟောတိ။
မဏိဒီပ၊၁။၂၄၄။

ဒီပယန္တိ (ကြိ) [ဒီပ+ဏယ+အန္တိ] (၁) ပြကုန်
၏။ ပြဆိုကုန်၏။ (၂) တည်စေကုန်၏။ (၁)
ဒီပေတိ (၂) ကြည့်။ (၂) ဒီပေတိ (၃)-
ကြည့်။

ဒီပယမာန (တိ) [ဒီပ+ဏယ+မာန] ပြ-
ဆောင်ပြ-ထုတ်ပြ-လတ္တံ့ - သော၊ ပြ-
ဆောင်ပြ - ထုတ်ပြ - လိုသော။ တိဿော
ပရိညာ ဒီပယမာနော ဂတော။ အဘိဋ္ဌ၊၃။
၂၉၂။ တမတ္ထံ ဒီပယမာနော ဩသာနေ
အဘိသမ္ဗုဒ္ဓဂါထာ ဌပိတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇၀။

(-မိလိန္ဒ။၁၉၄-၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၄။၁၆၇။)

ဒီပယာမိ (ကြိ) [ဒီပ+ဏယ+မိ] ပြ၏။ ပြဆို၏။
ဒီပေတိ (၂) ကြည့်။

ဒီပယိသု (ကြိ) [ဒီပ+ဏယ+ဥ] ပြကုန်ပြီ။
ဒီပေတိ (၁) ကြည့်။

ဒီပယိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဒီပ+ဏယ+တုံ] ပြဆို
ခြင်းငှါ။ ဘဏိတုံ ဒီပယိတုံ ဝေါဟရိတုံ။
မဟာနိ၊၉၈။

ဒီပယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဒီပ+ဏယ+တွာ] ပြ၍၊
ပြဆို၍။ ဗြူဟယိတွာ ဒီပယိတွာ။ မဟာနိ။
၁၃၁။

ဒီပယိဿာမ (ကြိ) [ဒီပ+ဏယ+ဿာမ] ပြရ
ကုန်လိမ့်အံ့၊ ပြပေကုန်အံ့။ ဒီပေတိ (၁)-
ကြည့်။

ဒီပယိဿာမိ (ကြိ) [ဒီပ+ဏယ+ဿာမိ] ပြရ
လိမ့်အံ့၊ ပြပေအံ့။ ဒီပေတိ (၁) ကြည့်။

ဒီပယေ (ကြိ) [ဒီပ+ဏယ+ယေ] (၁) ပြရာ
၏။ ထင်ရှားပြရာ၏။ ထင်စွာပြရာ၏။ (၂)
ဟောပြောရာ၏။ (၁) ဒီပေတိ (၁) (က)-
ကြည့်။ (၂) ဒီပေတိ (၄) ကြည့်။

ဒီပယေယျ (ကြိ) [ဒီပ+ဏယ+ယေျ] ပြရာ
၏။ ဒီပေတိ (၂) ကြည့်။

ဒီပယေယျ၊ (ကြိ) [ဒီပ+ဏယ+ယေျ၊] ပြကုန်
ရာ၏။ ပြဆိုကုန်ရာ၏။ ဒီပေတိ (၂) ကြည့်။

ဒီပရာဇ (ပု) [ဒီပ+ရာဇ] (၁) နာဂကျွန်းကို
အစိုးရသောမင်း။ (၂) (က) ထွန်းလင်း-
တောက်ပ-သော ကြယ်၊ တာရာ၊ နက္ခတ်၊
ဂြိုဟ်တို့ကို အစိုးရသောမင်း၊ လမင်း။ (ခ)
ကျွန်းကြီး ၄-ကျွန်း၊ အရံကျွန်းငယ် ၂၀၀၀-
တို့၌ အရောင်အလင်းကို ဖြန့်သောလမင်း။
(၁) နာဂဒီပံ ပေသေသိ။ သောဒီပရာဇာ
နာမ အဟောသိ။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၄၂၅။ (၂)
ဒီပရာဇံ ဥဂ္ဂတ (အပ၊၁။၁၉၇) နှိ ဒီပါနံ
ရာဇာ ဒီပရာဇာ၊ သဗ္ဗေသံ ဒီပါနံ ဇလမာ-

နာနံ တာရကာနံ ရာဇာ စန္ဒောတိ အတ္ထော၊
အထ ဝါ သဗ္ဗေသု ဇမ္ဗုဒီပပုဗ္ဗဝိဒေဟအပရ-
ဂေါယာနဥတ္တရကုရုသင်္ခါတေသု စတုသု ဒီပေ-
သု ဒွိသဟဿပရိတ္တဒီပေသု စ ရာဇာ အာ-
လောကဖရဏတော စန္ဒော “ဒီပရာဇာ”တိ
ဝုစ္စတိ။ အပါဠာ ၂။ ၁၆၆။ (-ထေရါဠာ ၁။
၂၇၅။)

ဒီပရာဇဝတ္ထု (န) [ဒီပရာဇ+ဝတ္ထု] နာဂကျွန်း
ကို အစိုးရသောမင်း၏ အကြောင်းအရာ
‘ဝတ္ထု’။ ဒီပရာဇဝတ္ထု ကထေတဗ္ဗံ။ အဘိ၊
ဠာ ၂။ ၄၂၅။ နာဂဒီပေ ရဇံ ကာရေန္တဿ
ဒီပရာဇဝတ္ထု။ သမ္မောယော။ ၂၄၂။

ဒီပရက္ခ (ပ) [ဒီပ+ရက္ခ။ (ဒီပဝ္ဗက္ခ-သံ)]
မီးတိုင်၊ ဆီမီးတိုင်၊ ဖရောင်းတိုင်။ ဒီပရက္ခာ
(အပါဠာ ၁။ ၅) ပဒီပဓာရဏာ တေလရက္ခာ
ဇလန္တု။ အပါဠာ ၁။ ၁၂၂။ ဒီပရက္ခံဝါ (ဗုဒ္ဓဝံ။
၃၀၃)တိ အာရောပိတဒီပံ ဒီပရက္ခမိဝ။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဠာ ၆၄။ ဒီပရက္ခာန(အံ၊ ဠာ ၁။ ၁၄၄) န္တိ
လောဟဒန္တကဋ္ဌမယာနံ မဟန္တာနံ ဒီပရက္ခာ-
နံ။ အံ၊ ဠာ ၁။ ၁၅၅။ (-အပါဠာ ၁။ ၂၁၊ ၃၄၄၊
၃၇၈။ အပါ ၂။ ၁၉၊ ၁၂၀။ ဝိ၊ ဠာ ၄။ ၈၀။ သံ၊
ဠာ ၃။ ၉၃။ အဘိ၊ ဠာ ၁။ ၅၆။ ဥဒါန၊ ဠာ ၃။ ၃၄။
ထေရါဠာ ၁။ ၈၃။ ထေရါဠာ ၂။ ၆၉၊ ၁၈၃၊ ၃၃၆။
အပါဠာ ၁။ ၃၇။ ဇာ၊ ဠာ ၁။ ၃၆။ ဇာ၊ ဠာ ၅။
၁၅၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၁၂။ ဝိနိစ္ဆယ၊ ဠာ ၂။
၂၈၉၅။ ဒီပဝံသ၊ ၂။ ၄၀။)

ဒီပရက္ခက (ပ) [ဒီပရက္ခ+က။ (ဒီပဝ္ဗက္ခက-သံ)]
အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ လောဟမယေသုပိ
ဟိ တေသု ဒီပါဓာရေသု ဒီပရက္ခကာတိ ရုဠိ-
ရေသာ ဒဠဗ္ဗာ။ အံ၊ ဠာ ၁။ ၁၅၅။ ဒီပကပလ္လက-
လည်း ကြည့်။

ဒီပရက္ခသဟဿ (န) [ဒီပရက္ခ + သဟဿ]
ဆီမီးတိုင် တထောင်၊ ၁၀၀၀-သော ဆီမီး
တိုင်။ အနေကာနိ ဒီပရက္ခသဟဿာနိ ကာ-
ရေတွာ။ ဓမ္မာဠာ ၂။ ၃၇၂။

ဒီပဝံသ (ပ) [ဒီပ+ဝံသ] ဒီပဝံသကျမ်း၊ ဒီပ
ဝင်ကျမ်း။ (ယင်း-ကျမ်းသည် အရှင်မဟာ
ဗုဒ္ဓဆောသ၏ အဋ္ဌကထာများမပေါ်မီ B.E.
၉၀၀-ခန့်က ပေါ်ထွန်း ခဲ့သော သီဟိုဠ်
ရာဇဝင်၊ သာသနာဝင် ကျမ်း ဖြစ်သည်။
ဂါထာဖြင့်ပြီးသော ‘ပဇ္ဇမယ’ကျမ်း ဖြစ်၏။
သီဟိုဠ်မှ နှာ-၁၁၀၊ ဂါထာ ၁၄၂၅-ရှိ၍ အပိုင်း
အခန်း ၂၂-ရှိလေသည်။ ယင်းကို ရေးသူ
အမည် မဖော်ပြကြ။ ၎င်းပြင် မဟာသေန
မင်းလက်ထက် B.E. ၈၁၉-မှစ၍ ၂၄၈၀-ထိ
ဒုတိယပိုင်းကို အဓမ္မရက္ခာရာမဝိမလကိတ္တိထေရ်
ရေးသားခဲ့၏။ ယင်းအပိုင်း၌ ဂါထာ ၂၈၀၅-
ရှိသည်။ D.P-နှင့် သီဟိုဠ်ပါဠိ သာဟိတျ။ဝင်
၉-ဝင်-ဟု ပြောဆိုရိုးရှိသော ဗုဒ္ဓဝင်၊ အနာ-
ဂတဝင်၊ ဒီပဝင်၊ မဟာဝင်၊ ဗောဓိဝင်၊ ဒါဠာ-
ဓာတုဝင်၊ နဠာဠဓာတုဝင်၊ ထူပဝင်၊ ရွှေပြည်
ဝင်ကျမ်းတို့တွင် အပါအဝင်ဖြစ်၏။) ဝုတ္တမ္ပ
စေတံ ဒီပဝံသေ။ ဝိ၊ ဠာ ၁။ ၅၅-၆။ အဘိ၊
ဠာ ၃။ ၁၀၇။ သီ၊ ဠာ ၁။ ၂။ ၅၆။

ဒီပဝဋ္ဌိ (ထိ) [ဒီပ+ဝဋ္ဌိ] ဆီမီးစာ။ အဂ္ဂဠသုစိယာ
ဒီပဝဋ္ဌိ အာကဗ္ဗိ။ ထေရီ၊ ဠာ ၁။ ၂၀။ (-ဇာ၊
ဠာ ၁။ ၂၆၀။ ဇာ၊ ဠာ ၂။ ၃၂၇။)

ဒီပဝရ (တိ) [ဒီပ+ဝရ] မြတ်သော သီဟိုဠ်ကျွန်း။
တသ္မာတိဟ ဝေါ ဘန္တေ ကာလော ဒီပဝရံ
ဂမနာယ။ ဝိ၊ ဠာ ၁။ ၅၃။ (-ပါရာယော။ ၄၃။)

ဒီပဝါသီ (တိ) [ဒီပ+ဝသ+ဏိ။ ဒီပေ ဝသန္တိတိ
ဒီပဝါသီနော။ အဠသ၊ ယော။ ၇။] (က)
သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ နေသော။ (ခ) ဇမ္ဗုကျွန်း
၌ နေသောသူ။ (က) ဒီပဝါသီနံ ဟိတာယ
သုခါယ ပတိဋ္ဌိတေ ဒသဗလဿ ဓမ္မဓဇဘူတေ
မဟာဗောဓိမ္ပိ။ ဝိ၊ ဠာ ၁။ ၇၄။ (-ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
၉၇။ အဘိ၊ ဠာ ၁။ ၂။ ဝဇီရ၊ ၁၀၆၊ ၄၉၇။ မဟာ-
ဝံသ၊ ၅၁။ ၈။) (က), (ခ) ဌပိတာ သီဟဠ-
ဘာသာယ၊ ဒီပဝါသီနမတ္ထာယ။ ဒီ၊ ဠာ ၁။ ၁။
မ၊ ဠာ ၁။ ၁။ သံ၊ ဠာ ၁။ ၁။ အံ၊ ဠာ ၁။ ၁။ ဒီပဝါသီ-

နန္တိ ဇမ္ဗုဒီပဝါသီနံ။ ဒီပဝါသီနန္တိ ဝါ သီဟဋ္ဌ-
ဒီပဝါသီနံ အတ္ထာယ သီဟဋ္ဌဘာသာယ ဌပိ-
တာ။ ဒီဒ္ဓါဝါ။ ၁၆။ မဒ္ဓါဝါ။ ၁၆။ သံဒ္ဓါဝါ။
၁၆။ အံဒ္ဓါဝါ။ ၁၉။ (- သံဒ္ဓါသစ်။ ၁။ ၃။
အံဒ္ဓါဝါ။ ၂၂။ ပါစိတ်။ ယော။ ၁။ ၆။)

ဒီပဝိမာန (ပု၊ န) [ဒီပ+ဝိမာန+ဝတ္ထု။ နောက်-
ပုဒ် ကျေ။] ဆီမီးကိုလှူခြင်းကြောင့် ရအပ်
သော နတ်ဗိမာန်-ဟူသော အကြောင်း အရာ
ရှိသော - စကား - ဒေသနာ။ အဘိက္ကန္တေန
ဝဏ္ဏေန (ဝိမာန။ ၁၁) တိ ဒီပဝိမာနံ။ ဝိမာန၊
ဌ။ ၄၄။

ဒီပဝိဟာရဝါသီ (တိ) [ဒီပဝိဟာရ+ဝသ+ဏီ]
ဒီပဝိဟာရ ကျောင်းတိုက်၌ နေသောသူ။
ဒီပဝိဟာရဝါသီ သုမတ္ထေရော အာဟ။ မ၊ ဌ။
၁။ ၁၅။ အံ၊ ဌ။ ၂။ ၃၇။ အံ၊ ဌ။ ၃။ ၃၂။

ဒီပသတ (န) [ဒီပ+သတ] ဆီမီးတရာ၊ ၁၀၀-
သောဆီမီး။ တတြာပိ မေ ဒီပသတံ။ အပ၊
၁။ ၃၉။

ဒီပသတသဟဿ (န) [ဒီပ+သတသဟဿ] ဆီမီး
တသိန်း၊ ၁၀၀၀၀၀-သော ဆီမီး။ ဒီပသတ-
သဟဿာနိ၊ ဗျမေ ပဇ္ဇလရေ မမ။ အပ၊ ၁။
၄၃။ (- ထေရီ၊ ဌ။ ၆။)

ဒီပသဒိသ (တိ) [ဒီပ+သဒိသ] (၁) ဆီမီးနှင့်
တူသော။ (၂) မှီခိုရာ ကိုင်းကျွန်းနှင့်
တူသော။ (၃) ဒီပကံရ-ဒေါင်ကွင်း ကြည့်။
(၂) ပတိဋ္ဌာဘာဝေန ဝန္တုကွတော မုစ္စိတု-
ကာမာနံ ဒီပသဒိသံ ဩဃေဟိ အနဇ္ဈောတ္ထ-
ရဏီယတ္တာ။ သံ၊ ဌ။ ၂။ ၃၀။

ဒီပသရဏ (တိ) [ဒီပ+သရဏ] မှီခိုရာကိုင်းကျွန်း
နှင့်တူသော လောကီ၊ လောကုတ္တရာ တရား
ဟူသော - ကိုးကွယ် - လည်းလျောင်း-
ပုန်းအောင်း - ရှိသောသူ။ ကထံ တဿ
ဒီပသရဏဘာဝေါ။ ဒီ၊ ဌ။ ၃။ ၂၅။

ဒီပသဟဿ (န) [ဒီပ+သဟဿ] ဆီမီးတ
ထောင်၊ ၁၀၀၀-သော ဆီမီး။ ဒီပသဟဿံ

ဝိယဉ္ဇေလာပေတွာ။ မ၊ ဌ။ ၃။ ၁၀၆။ (- သာ-
ရတ္ထ၊ ၃။ ၃၉။)

ဒီပသဟဿဒ္ဓယပရိဝါရ (တိ) [ဒီပသဟဿဒ္ဓယ+
ပရိဝါရ] ကျွန်းငယ် ၂၀၀၀-အမြင့်ရှိသော။
ဒီပသဟဿဒ္ဓယပရိဝါရံ စတုမဟာဒီပရဇ္ဇမဿ
ဟတ္ထဂတံ အဘဝိဿ။ သံ၊ ဌ။ ၁။ ၆၇။

ဒီပသာမိက (တိ) [ဒီပ+သာမိက။ (ဒီပသာ-
မိက-သံ)] ၄-ကျွန်းလုံး၏ - အရှင် -
သခင် - ဖြစ်သော၊ ၄-ကျွန်းလုံးကို အစိုးရ
သောသူ။ ဒီပသာမိကော နာမ ရာဇ-
ပုတ္တော။ ဓမ္မ၊ ဌ။ ၂။ ၃၆။

ဒီပသိခါ (ထိ) [ဒီပ+သိခါ။ ဒီပဿ၊ ဒီပေ ဝါ
သိခါ ဒီပသိခါ။ သီဟိဋ္ဌ၊ ဓမ္မ၊ ဌ။ ၁။ ၆။ (ဒီပ-
ရိခါ-သံ၊ ဒီပသိဟာ-အဒ္ဓမာဂမီ)] ဆီမီး
အလျှံ၊ ဆီမီးတောက်။ ဒီပသိခတော ဂဟိ-
တမသိ။ ဝိ၊ ဌ။ ၃။ ၄၃။ ဧဝံ ဒီပသိခါယ အနု-
ပစ္ဆေဒေါ ဟောတိ။ မ၊ ဌ။ ၄။ ၂၃။ (- ဒီ၊
ဌ။ ၃။ ၆၃။ မ၊ ဌ။ ၄။ ၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၆။
သံ၊ ဌ။ ၁။ ၇၄။)

ဒီပသိခါဘိနိပါတ (ပု) [ဒီပသိခါ+အဘိနိပါတ]
ဆီမီးလျှံ - ဆီမီးတောက် - သို့ - ရှေးရှု၊
ကျရောက် - သက်ဆင်း - ခြင်း။ အာရဘတိ
သလဘော ဝိယ ဒီပသိခါဘိနိပါတံ။ အဘိ၊
ဌ။ ၂။ ၁၃။ ပဋိသံ၊ ဌ။ ၁။ ၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၆။
မဟာနိ၊ ဌ။ ၁။ ၃၃။ ဒီပသိခါယ အဘိနိပါတော
ဒီပသိခါဘိနိပါတော။ သမ္မော၊ ယော။ ၉။

ဒီပသိခါဝန္တ (တိ) [ဒီပသိခါ+ဝန္တ] ဆီမီးအလျှံ
ရှိသော၊ အလျှံရှိသော ဆီမီး။ ဒီပသိခါ-
ဝန္တော ဝိယ။ ထေရ၊ ဌ။ ၂။ ၁၆။

ဒီပသိမာ (ထိ) [ဒီပ+သိမာ] ကျွန်း အပိုင်း
အခြား၊ ကျွန်းသိမ်။ (ကျွန်းသည်ပင် ရေ
၂-မျိုး၏ အပိုင်းအခြား ဖြစ်၍ သိမ်မည်၏။)
ဒီပသိမာ နာမ သမုဒ္ဒန္တေန ပရိစ္ဆိန္နမဟာဒီပပါစ
အန္တရဒီပပါစ။ ဝိ၊ ဌ။ ၃။ ၄၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၄။

ဝိနိစ္ဆယဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇၂။ (-ကခါ။ ၁၅၉။) ဒီဓာ
အာပေါ ဂတော ဧတ္ထာတိ ဒီပေါ၊ ဩဃေန
အနဇ္ဈောတ္တတော ဘူမိဘာဂေါ၊ သောဝ
သီမာ ဒီပသီမာ။ ကခါ။ ၉။ ၂၉၄။

ဒီပါစာရ (ပု) [ဒီပ+အာစာရ] ဆီမီးတိုင်၏
တည်ရာ၊ ဆီမီးတိုင် အောက်ခံ၊ ဒီပရက္ခက-
ကြည့်။

ဒီပါယန (ပု) [ယဒိစ္စာနာမ်။ ဒီပါယန-သံ၊ ဒီဝါ-
ယဏ-ပြာ] ဒီပါယန-မည်သော ရသေ့။
ဒီပါယန ကိဿ ဇိဂုစ္ဆမာနော။ ဇာ၊ ၁။ ၂၀၉။
ဇာ၊ ၄။ ၁၄။ ၂၃။ (-စရိယာ၊ ၄။ ၂၃။ ဇာ၊ ၄။
၄။ ၂၀-၉။)

ဒီပါလယ (ပု) [ဒီပ+အာလယ] ဆီမီးတို့၏
တည်ရာအိမ်၊ ဆီမီးတိုက်ခန်း။ အနေကသ-
တာနံ ဒီပါလယာနံ ဒွါရံ ဝိဝရထ။ ဇာ၊ ၄။ ၆။
၂၉၂။

ဒီပါလောက (ပု) [ဒီပ+အာလောက] ဆီမီး၏
အရောင်၊ ဆီမီးရောင်။ သော ဒီပါလောကေန
သပ္ပိကုမ္ဘံ ပဿိတော။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
၁၁၂။ (-မ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၀။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၃၅၊
၃၄၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၀။)

ဒီပိ*သု (ကြိ) [ဒီပ+ဇေ+ဥ] ပြကုန်ပြီ။ ဒီပေတိ
(၁)-ကြည့်။

ဒီပိ=ဒီပိ (ပု၊ ထိ) [ဒီပ+ဣ။ ရှု။ ၆၇၉။ နိရုတ္တိ။ ၇၄။
ဒီပ+ဣ။ ဒီပံ တစ္စမ္ပံ၊ တံယောဂါ ဒီပိ။ ဓာန်၊
၉။ ၆၁။ ဒီပံ+ဣ+ပ။ ဒေ ဝဏ္ဏာ အယန္တိ
ယဿ။ ဒီပံ+ဣ။ ဒီပံ(ဒီပဏ္ဏံ စမ္ပ)ယဿ။
ဝိ၊ ဓာန်။ ထိ-၉။ ဒီပိ၊ ဒီပိနိ။ (ဒီပိနိ-သံ၊
ဒီပိ-ပြာ)] (၁) ကျားသစ်သတ္တဝါ၊ သစ်
သတ္တဝါ၊ သစ်-သားကောင်။ (၂) ဒီပိ-သဒ္ဓါ။
(ခြသေ့၊ ကျားသစ်။ သီ၊ ဓာန်။) (၁)
ဒီပိ-ဇာ၊ ၂။ ၁၇၂။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၃၇။ ဒီပိနိ
(ထိ၊ ပ၊ ၉)-ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၃၁။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၁။
ဒီပိ (ပု၊ ပ၊ ၉) - အပ၊ ၁။ ၁၇၊ ၁။ ၃၁၊ ၃၇။

မဟာနိ။ ၁၀၊ ၂၇၀၊ ၃၇၁။ စူဠနိ။ ၂၄၉။ မိလိန္ဒ။
၂၅၉။ ဒီပိ (ဝိ၊ နိစ္ဆယ။ ၂၆၅) သဒ္ဓုလ္လာ။
ယင်း-၉။ စိတြကာ စာပိ ဒီပိယော- (ဇာ၊
၂။ ၃၄၆) တံ စိတြကမိဂါ စ ဒီပိမိဂါ စ။
ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၃၁၆။ ဒီပိနော - ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၆၂။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၀၆။ အံ၊ ၉။ ၃။ ၆၄။ မဟာဝံသ၊
၅။ ၂၉။ ဒီပိနိယော-မိလိန္ဒ။ ၆၉။ ဒီပိနာ-
အံ၊ ၂။ ၇၉။ ဒီပိဟိ-ဒီ၊ ၂။ ၂၃၅။ မ၊ ၁။ ၇၄၊
၁၂၃။ မ၊ ၃။ ၁၃၄။ ထေရ။ ၃၅၇။ အပ၊ ၂။
၄၁၇။ ဒီပိဿ-အံ၊ ၂။ ၁၀၆။ မိလိန္ဒ။ ၁၇၁။
ဒီပိနော - ဇာ၊ ၁။ ၄၉။ ဒီပိနိယာ-မိလိန္ဒ။
၃၅၁။ ဒီပိနံ-ဝိ၊ ၁။ ၂၂၆။ ဝဇီရ။ ၅၇။ အနုဋ္ဌိ၊
၁။ ၁၂၇။ ဒီပိနိ-ဓာန်။ ဓာန်၊ ၉။ ၆၁။ (၂)
ဒီပိနိဂုဋ္ဌ-ကြည့်။

ဒီပိကံ (ပု) [ဒီပိ+က။ (ဒီပိက-သံ၊ ဒီပိအ-ပြာ၊
ဒီပိယ-အဒ္ဓမာဂမိ)] ကျားသစ် သတ္တဝါ၊
သစ်သတ္တဝါ၊ သစ်-သားကောင်၊ သစ်မင်း။
ယထာပိဒီပိကော နာမ နိလီယိတော ဂဏှတေ
မိဂေ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၂။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၅၄။ မ၊ ၄။ ၁။
၂၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၆၂။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၇၉။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၆။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၄။ (-မိလိန္ဒ။ ၃၄၃၊
၃၅၂။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၄၅၅၊ ၄၅၆။)

ဒီပိကံ (တိ) [ဒီပ+ဣ] ပြတတ်-ပြကြောင်း
ဖြစ်-သော (ဒေသနာ-စသည်)။ သာမဂ္ဂိ-
ရသဿ ဒီပိကာ နေသံ ဒေသနာ ဝဋ္ဋတိ။ ဒီ၊ ၄။
၃။ ၃၂၇။ (-မ၊ ၉။ ၂။ ၇၁။)

ဒီပိကံပဉ္စ (တိ) [ဒီပိကံ+အင်္ဂ+ပဉ္စ။ (ဒီပိ-
ကာဂ်ပြု-သံ)] ကျားသစ်-သစ်မင်း-၏
-အကြောင်း - အင်္ဂါ - နှင့် စပ်သော -
အမေး - ပုစ္ဆာ - ပြဿနာ (အရဟတ္တဖိုလ်ကို
ရယူလိုသူသည် သစ်မင်း၏တောတွင်း၌ ပုန်း
အောင်းကာ သားကောင်ဖမ်းယူပုံကို အတု
ယူလျက် ကျင့်ရာ၏)။ မိလိန္ဒ။ ၃၅၁။

ဒီပိကာ (ထိ) [ဒီပ+ဣက+အာ။ ဝာန်၊ ၉။ ၇၉၅။
သုစိ။] ဆီမီးတိုင်၊ မီးရှူး၊ မီးစည်း။ ဥက္ကာတိ

ဒီပိကာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။ ရဇတသုဝဏ္ဏာဒီမယ-
ဒဏ္ဍာသု ဒီပိကာသု။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃။ ဒီပိကာယ
အစွံ ဝိယ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။
မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။)

ဒီပိကောဘာသ (ပု) [ဒီပိကာ + ဩဘာသ]
ဆိမီးတိုင်-မီးရှူး-မီးစည်း-၏ အရောင်
အလင်း။ ဒီပိကောဘာသာဝိယ ဩဘာသော
ဥပ္ပဇ္ဇိတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၃၇၃။

ဒီပိစမ္ပ (န) [ဒီပိ+စမ္ပ] ကျားသစ်ရေ။ သိဟစမ္ပ
ဗျုတ္တစမ္ပ ဒီပိစမ္ပ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။ သာရတ္ထ၊၃။၂။
ဝိမတိ၊၂။၁၅။ ကခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၃၆၅။

ဒီပိစမ္ပပရိက္ခဋ (တိ) [ဒီပိစမ္ပ+ပရိက္ခဋ] ကျား
သစ်ရေဖြင့် - အနားကွပ်အပ် - အနားပတ်
တင်အပ်-သော (ဘိနပ်-စသည်)။ ဒီပိစမ္ပ-
ပရိက္ခဋာ ဥပါဟနာယော ဓာရေန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၂၇၄။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၄၅၅။)

ဒီပိစမ္ပပရိဝါရ (တိ) [ဒီပိစမ္ပ+ပရိဝါရ] ကျား
သစ်ရေဖြင့်-ဖုံးလွှမ်း-ဖုံးအုပ် - အပ်သော
(ရထား-စသည်)။ ဒီပိစမ္ပပရိဝါရာနိ ပဏ္ဍု-
ကမ္မလပရိဝါရာနိ။ ဒီ၊၂။၁၅၆။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊
၁၉၆။) ပရိဝါရိတ(သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၆)-နှင့် ယှဉ်
ကြည့်။

ဒီပိစမ္ပဗျုတ္တစမ္ပပရိက္ခိတ္တ (တိ) [ဒီပိစမ္ပဗျုတ္တစမ္ပ +
ပရိက္ခိတ္တ] ကျားသစ်ရေ၊ ကျားရေဖြင့်-ဖုံး
လွှမ်း-ကွပ်-အပ်သော။ ဒီပေ အထောပိ
ဝေယျုဋ္ဌေတိ ဒီပိစမ္ပဗျုတ္တစမ္ပပရိက္ခိတ္တေ။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၇။၂၇၂။

ဒီပိစမ္ပဗျုတ္တစမ္ပပရိဝါရ (တိ) [ဒီပိစမ္ပဗျုတ္တစမ္ပ +
ပရိဝါရ] အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဒီပါ
အထောပိ ဝေယျုဋ္ဌိတိ ဒီပိစမ္ပဗျုတ္တစမ္ပပရိ-
ဝါရာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၇၆။

ဒီပိစ္ဆာပ (ပု) [ဒီပိ+ဆာပ] (၁) ကျားသစ်-
ငယ် - ပေါက်စ - ကလေး၊ သစ်-ပေါက်စ
ကလေး။ (တိ) (၂) သစ်-ပေါက်စကလေး

နှင့် တူသော(နှားငယ်ကလေး)။ ဒီပိစ္ဆာပေါ-
(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂)တိ ဒီပိပေါတကော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၃၇၀။ (ဒီပိပေါတော ဝိယာတိ ဒီပိပေါတ-
ကော၊ ဝဇ္ဇော။ ပါစိတ်၊ယော၊၁။၂၅၀။)

ဒီပိဇာတက (န) [ဒီပိ+ဇာတက] ဒီပိ-ဇာတ်၊
ကျားသစ်ကို အကြောင်းပြု၍ ဟောပြရာ
ဇာတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတကပါဠိ၊ ၈-
နိပါတ်၊ ၁၀-ဇာတ်။ ဇာ၊၁။၁၈၅-၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၃။၄၅၅ ၈။

ဒီပိတ (တိ) [ဒီပိ+တ။ (ဒီပု-သံ၊ ဒီပိအ-ပြာ၊
အဒ္ဓမာဂဓိ)] (၁) ပြ-ပြဆို-အပ်သော၊
(က) ထင်ရှားပြအပ်သော၊ ထင်စွာပြအပ်
သော။ (ခ) ထွန်းပြ-ထိန်လင်းစေ-အပ်
သော။ (၂) သိမ်း-သွင်း-ယူအပ်သော၊
သင်္ဂြိုဟ်-ရေတွက်-အပ်သော။ (၁) ပဒ-
ဘာဇနေပိ အယမေဝ အတ္ထော ဒီပိတော
ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၇။ ဣမသ္မိံ* သုတ္တေ
ဝိပဿနာဗလမေဝ ဒီပိတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၇။
ရူပကာယသမ္ပတ္တိ ဒီပိတာ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆။)
(က) ဒီပိတာနိ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၅)တိ
အဋ္ဌကထာယံ ပကာသိတာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၄။
မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၆။ (ခ) ပကာသိတောတိ ဉာဏော-
ဘာသေန ဩဘာသိတော အာဒီပိတောတိ
အာဟ“ဒီပိတော ဇောတိတော” (သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၄၅)တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁။ (၂) ဒီပိတံ(ဝိ၊နိစ္ဆ-
ယ၊၁၂၄၆)သင်္ဂဟိတံ။ ယင်း-ဋီ။

ဒီပိတဂုဏသုတ (တိ) [ဒီပိတဂုဏ+သုတ] ပြဆို
အပ်ခဲ့သော ဂုဏ်တို့ဖြင့်-တင့်တယ်-ကောင်း
မြတ်-သော၊သူ(ဘုရားရှင်)။ ဒီပိတဂုဏသုတံ
ဗုဒ္ဓံ သက္ကတော။ ဝဇ္ဇီ၊၃၀၆။

ဒီပိတဗ္ဗ (တိ) [ဒီပိ + တဗ္ဗ] ပြ-အပ်-သင့်-
ထိုက်-သော။ သန္တတိပရိစ္ဆေဒေါ ဒီပိတ-
ဗ္ဗော။ အနုဋ္ဌိ၊၁။၂၁၃။

ဒီပိဒါဌာ (ထိ) [ဒီပိ + ဒါဌာ] ကျားသစ်စွယ်။
ဒီပိဒါဌာယ ဘံသိတွာ။ ဒီဌာ ၂။ ၃၈။ မဌာ ၃။
၂၅၉။ အံဌာ ၂။ ၁၇၁။

ဒီပိနဂုံဌ (န) [ဒီပိ + နဂုံဌ] ကျားသစ်အမြီး -
ဆံ - မျှင်။ ဒီပိနဂုံဌေနာ (ဝိဌာ ၄။ ၅၉) တိတ္ထေ
ဒီပိနာ အကပ္ပိယစမ္ပံ ဒဿေတိတိ လိခိတံ။
ဝဇီရ။ ၅၂၅။ (-သာရတ္ထာ ၃။ ၃၉၅။ ဝိမတိ၊
၂။ ၂၃၇။)

ဒီပိနိယင်္ဂပဉ္စ (တိ) [ဒီပိနိ + အင်္ဂ + ပဉ္စ] ကျား
သစ်မ၏ - အကြောင်း - အင်္ဂါ - နှင့်စပ်သော -
အမေး - ပုစ္ဆာ - ပြဿနာ။ (အရဟတ္တဖိုလ်ကို
ရယူလိုသူသည် ကျားသစ်မ၏ ၁-ကြိမ်သာ
ကိုယ်ဝန်ယူပုံကို အတုယူကာ ကျင့်ရာ၏။)
မိလိန္ဒ။ ၃၅၁။

ဒီပိပေါတ (ပု) [ဒီပိ + ပေါတ] ကျားသစ် - ငယ်
- ပေါက်စ - ကလေး၊ သစ်-ပေါက်စကလေး။
ဒီပိစ္ဆာပ-ကြည့်။

ဒီပိပေါတက (ပု) [ဒီပိ + ပေါတက] (၁) သစ်
ပေါက်စကလေး။ (တိ) (၂) သစ်-ပေါက်စ
ကလေးနှင့်တူသော (နှားငယ်ကလေး)။ ဒီ-
ပိစ္ဆာပ-ကြည့်။

ဒီပိဗျဉ္စစမ္ပပရိက္ခိတ္တ (တိ) [ဒီပိဗျဉ္စစမ္ပ + ပရိက္ခိ-
တ္တ] ကျားသစ်ရေ၊ ကျားရေဖြင့် - ဖုံးလွှမ်း -
ရစ်ပတ် - အပ်သော (ရထား-စသည်)။ ဒီပ-
ကြည့်။

ဒီပိမံသ (န) [ဒီပိ + မံသ] ကျားသစ်၏အသား၊
ကျားသစ်သား။ မိဂမံသံ ဒီပိမံသန္တိ ခါဒတိ။
ဝိဌာ ၃။ ၁၄၂။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၄၆၄။ အဘိဌာ ၁။
၄၁၃။ မဟာနိဌ။ ၂၈၂။ (-ဝိသင်္ဂဟ။ ၂၇။
အဘိဌာ ၃။ ၅၅။ အံဌိ ၂။ ၅၃။)

ဒီပိမိဂ (ပု) [ဒီပိ + မိဂ] ကျားသစ်သတ္တဝါ၊
ကျားသစ် သားကောင်။ ဒီပိ = ဒီပိ (၁) -
ကြည့်။

ဒီပိမုခ (န) [ဒီပိ + မုခ] ကျားသစ်၏ - ခံတွင်း
- ပါးစပ်။ ဒီပိမုခါ (ဇာဌာ ၆။ ၂၅၉) တိ ဒီပိ-
နော မုခါ။ ဇာဌိ ၂။ ၅၄၂။

ဒီပိ(ပိ)ယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဒီပိ + ယ + တေ]
(၁) ပြုအပ်၏။ (၂) ပြောဆိုအပ်၏။ (၁)
ဒီပိယတိ - မူလဌိ ၁။ ၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိဌိ ၂။ ၁၇၆။
ကာသိယတိ ဒီပိယတိ။ နေတ္တိဌာ ၃၂။ ဝိမတိ၊
၁။ ၆၅။ (၂) ဒီပိယတိ ဝေါဟရိယတိ။ မဟာ-
နိ။ ၉၈၊ ၁၆၁၊ ၃၄၀။ စူဠနိ။ ၁၆၀။ ဒီပိယန္တိ -
မဟာနိ။ ၃၃၀။

ဒီပိယမာန (တိ) [ဒီပိ + ယ + မာန] ပြုအပ်သော။
ဒီပိယမာနာနိ သုခဒီပနာနိ ဟောန္တိ။ အဘိ၊
ဌာ ၂။ ၃၆။ (-နေတ္တိဌာ ၅၉။ ဒီဌိ ၂။ ၆၄။)

ဒီပိဝဏ္ဏ (ပု) [ဒီပိ + ဝဏ္ဏ] ကျားသစ်၏ - အသွင်
- သဏ္ဌာန်။ ဒီပိဝဏ္ဏံ ဝါ ဒဿေတိ။
ပဋိသံ ၃၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိ ၂။ ၃၅။

ဒီပိဝိဿာသ (ပု) [ဒီပိ + ဝိဿာသ] ကျားသစ်
၏ - စားကြွင်း - စားကျန်။ ဒီပိဝိဿာသံ
ပသိတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ ၇၃။

ဒီပိသဒိသ (တိ) [ဒီပိ + သဒိသ] သစ်မင်းနှင့်
တူသောသူ။ (တောသည်း၌ တပါးတည်း
နေသော ယောက်ျားမှန်သည် တရားထူးကို ယူ
စေနိုင်ခြင်းကြောင့် သစ်မင်းနှင့်တူ၏။ သာ-
ရတ္ထာ ၂။ ၁၈၆။) အယံ ပန ဘိက္ခု “ဒီပိသဒိ-
သော” တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိဌာ ၂။ ၁၂။ ဒီဌာ ၂။
၃၅၄။ မဌာ ၁။ ၂၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ ၁။ ၂၆၁။ ပဋိသံ၊
ဌာ ၂။ ၈၉။

ဒီပိဿံ (ကြိ) [ဒီပိ + ဧဏ + သံ] ပြုရလိမ့်အံ့။
ပြပေအံ့။ ဒီပေတိ (၁) - ကြည့်။

ဒီပိဿတိ (ကြိ) [ဒီပိ + ဧဏ + သတိ] ပြလတ္တံ့။
ဒီပေတိ (၁) - ကြည့်။

ဒီပိယန္တိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဒီပိ + ယ + အန္တေ] ပြဆို
အပ်ကုန်၏။ ဒီပိ (ပိ) ယတိ (၂) - ကြည့်။

ဒီပေတဗ္ဗ (တိ) [ဒီပ+ဏေ+တဗ္ဗ] ပြ-အပ်-
သင့်-ထိုက်-သော။ ဒီပေတဗ္ဗော-မာဠာ။
၃၃၃၊ ၃၃၉။ ပေတဗ္ဗ။ ၉၈။ သာရတ္ထ။ ၂။
၂၀၂။ ဒီပေတဗ္ဗ-ဒီဠာ။ ၂၀။ အဘိဠာ။ ၂။
၂၅၊ ၂၆။ မာဠာ။ ၂။ ၃၂။ ဒီပေတဗ္ဗ(ထိပါ
ဇ)-ဝိဠာ။ ၂၀။ ဣတိဝုတ်ဠာ။ ၈၇။ ဒီဠာ
၂။ ၁၂။ (ပု၊ ပ၊ ဗ)-အဘိဠာ။ ၅၄။ ဇာဠာ
၅။ ၄၈။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၁၈၃။ ဒီပေတဗ္ဗနိ-
သံဠာ။ ၁၈၄။ မဟာနိဠာ။ ၃၃၇။ သံဠာ။
၁၃၆။ ဒီပေတဗ္ဗ(ပု၊ သ၊ ဇ)-အံဠာ။ ၅၁။

ဒီပေတဗ္ဗတ္ထ (ပု) [ဒီပေတဗ္ဗ + အတ္ထ] (၁) ပြ-
အပ်-သင့်-ထိုက်-သော အနက်။ (တိ)
(၂) ပြ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော အနက်
ရှိသော။ (၁) ဒီပေတဗ္ဗတ္ထမာဟ။ သိဠာသစ်။
၁။ ၁၆။ (တိ) (၂) ဗဟူဟိ ပကာရေဟိ
ဒီပေတဗ္ဗတ္ထတာ မဟတ္ထတာ။ အနုဠာ။ ၁၀၃။

ဒီပေတိ (ကြိ) [ဒီပ+ဏေ+တိ။ နိရုတ္တိ။ ၆၆၄။]
(၁) ပြ၏။ (က) ထင်ရှားပြ၏။ ထင်စွာပြ၏။
(ခ) ထက်ဝန်းကျင်ပြ၏။ ပိုင်းခြားပြ၏။ (၂)
ပြောဆို၏။ ထုတ်ဖော် - ကြွေးကြော် - ၏။
(၃) တည်စေ၏။ (၄) ဟောပြ၏။ (၅)
အပြားအားဖြင့် သိစေ၏။ ဟောစဉ်အားဖြင့်
သိစေ၏။

(၁) ပြ၏။ ဒီပေတိ-အပါ။ ၂၅၃။ မ၊
ဠာ။ ၁၆၀။ ဇာဠာ။ ၂၂၀။ မာဠာ။ ၁၀၉။
ဒီပေန္တိ-အံဠာ။ ၂၀၈။ ဇာဠာ။ ၂၂၀။ သိ
ဠာသစ်။ ၁၆၇။ အနုဠာ။ ၂။ ၀သုဒ္ဓိဠာ။ ၂။
၂၄၁။ ဒီပေသိ(ဒီပ+ဏေ+သိ) - ဒီဠာ
၂။ ၃၃၁။ ဒီပေမိ-ဝိဠာ။ ၂၆။ ဒီပေဟိ-
မာဠာ။ ၁၀။ ဒီပေယျ-ဝိဠာ။ ၂၆၅။ ဝိဠာ။ ၂။
၁၉၃။ မာဠာ။ ၁၈၈။ မဟာနိဠာ။ ၁၆၈။ မ၊
ဠာ။ ၁၃၁။ မူလဠာ။ ၁၄၂။ ဒီပယေ (ဒီပ+
ဏေ+ယေ) - ခုဒ္ဒကဠာ။ ၃။ ဒီပေသိ (ဒီပ+
ဏေ + ဤ) - အံဠာ။ ၁၂၅။ ဒီပေသုံ-ဝိ
ဠာ။ ၂၆၊ ၁၉၄။ သာရတ္ထာ။ ၁၅၆။ မာဠာ။ ၂။

၁၃၄။ သံဠာ။ ၂၃၃။ ဒီပိသု-ဒီပဝံသ၊ ၄။
၅၆။ ဒီပယိသု - အဘိဠာ။ ၂။ ၃၆၊ ၃၄၇။
အဘိဠာ။ ၁၀၆။ မူလဠာ။ ၂။ ၃၁။ ဒီပိသုတိ-
နေတ္တိဠာ။ ၁၂၈။ ဒီပေသုမိ - သံဠာ။ ၃၀။
ဒီပယိသုမိ - အဘိဠာ။ ၁။ အနုဠာ။ ၂။
မဏိဒီပ။ ၂၄၄။ ဒီပယိသုမ-မာဠာ။ ၂။ ၄၇။
မဟာနိဠာ။ ၂၇၇။ ဒီပိသု-အပါဠာ။ ၁။

(က) ထင်ရှားပြ၏။ ထင်စွာပြ၏။ ဒီပေတိ
(သံဠာ။ ၂။ ၃၃-၄) ပရေသံ ပကာသေတိ။ သံ၊
ဠာ။ ၂။ ၄၂။ (-အဘိဝတာရဠာ။ ၄၈၆။)
ဒီပယေ (ဝိနိစ္ဆယ။ ၂၇၄၈) တိ ပါဠိယာ၊ အ-
ဠကထာယ စ ဝုတ္တနယေန ပကာသေယျ။
ယင်း-ဦး။

(ခ) ထက်ဝန်းကျင်ပြ၏။ ပိုင်းခြားပြ၏။
ဒီပယတိ(မဟာနိ။ ၅၃) တိ “ရူပဇ္ဈာနံ လာ-
ဘိမ္မိ” တိ ပရိဒီပယတိ။ မဟာနိဠာ။ ၁၇၂။

(၂) ပြောဆို၏။ ထုတ်ဖော် - ကြွေး
ကြော် - ၏။ ဒီပေတိ - ဝိဠာ။ ၁၆၈။ အံဠာ။
၆၁။ ဓမ္မ။ ၆၅။ အံဠာ။ ၂။ ၂၅။ ဒီပေတိ (=
ကထေတိ) - ဓမ္မဠာ။ ၂။ ၃၆၄။ ဒီပယတိ-
မဟာနိ။ ၅၂။ ဒီပေန္တိ (= ကထေန္တိ ဥဇ္ဈေ-
သေန္တိ) - ဒီဠာ။ ၂။ ၃၂၉။ ဒီဠာ။ ၂။ ၂၇၄။ ဒီပယ-
န္တိ - မဟာနိ။ ၅၂။ စူဠနိ။ ၁၁၃၊ ၁၁၆။ ဒီပယာ-
ဝိ - မဟာနိ။ ၁၉၀။ ဒီပေယျ ဝေါဟရေယျ။
စူဠနိ။ ၂၀၃။ ဒီပယေယျ - မဟာနိ။ ၄၉၊ ၅၀၊
၆၃။ ဒီပယေယျ - မဟာနိ။ ၁၉၂။ စူဠနိ။
၁၁၁။

(၃) တည်စေ၏။ ဒီပယန္တိ (မဟာနိ။
၃၄) တိ “လဟကံ ဣတ္ထရ” နိ ပတိဋ္ဌပေန္တိ။
မဟာနိဠာ။ ၁၃၅။ သစ္စံ ဒီပေယျ ဝေါဟရေ-
ယျ။ သစ္စေ ပတိဋ္ဌဟေယျာတိ အတ္ထော။ ဓမ္မ၊
ဠာ။ ၂။ ၂၀၄။

(၄) ဟောပြ၏။ ဒီပယေ(အဘိဝတာရ။
၂၂၃) ဒေသေယျ။ ယင်း-ဦး။

(၅) အပြားအားဖြင့်သိစေ၏။ ဟောစဉ် အားဖြင့်သိစေ၏။ ဒီပေတုံ(အံ၊ဌ၊၂။၂၀၂)တံ ဒေသနက္ကမေနေဝ ပညာပေတံ။ အံ၊ဌ၊၂။ ၁၈၁။

ဒီပေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဒီပ+ဏေ+တုံ] (၁) ပြခြင်းငှါ၊ ပြဆိုခြင်းငှါ၊ (က) ဖော်-ထုတ်-ပြခြင်းငှါ။ (ခ) ယဉ်-နှိုင်းခိုင်း-ပြခြင်းငှါ။ (၂) သိစေခြင်းငှါ။ (၁) ဣဒံ ကပ္ပတိတံ ဒီပေတုံမိ တတ္ထေဝ ကပ္ပတိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၇၁။ အတ္ထံ ပန ဒီပေန္တေန ဘိက္ခုသံဃဝသေနာပိ ဒီပေတုံဝနုတိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၆၉။ (-သံ၊ဌ၊၂။၁၂။ ဝိမတိ၊၁။၂၂။) (က) မနုဿဘာဝေ ဌိတေန ကတကမ္မံ ပန သက္ကာ သုခေန ဒီပေတုံ။ ဒီ၊ဌ၊ ၃။၁၀၂။ ပရပ္ပဝါဒံ မဒ္ဒိတွာ အတ္တနော ဝါဒံ ဒီပေတုံသက္ကောတိ။ သံ၊ဌ၊၃။၁၈၃။ (-ဒီ၊ဌ၊ ၃။၁၀၃။) (ခ) အဗ္ဗုဒ္ဓိရေနာပိ ဒီပေတုံ ဝနုတိ ဝေ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁၄၁။ စူဠနိ၊ဌ။၁၇။ (၂)နိယမေတွာန ဒီပေတုံ၊ ဓမ္မေ တတ္ထ ပဘေဒတော။...ဓမ္မေ ဗောဓေတုန္တိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဌ၊၁။၉၉။ (-ကင်္ခါ၊ဌ။၇၅။ ဒီ၊ဌ၊၂။ ၂၆၁။)

ဒီပေတုံ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဒီပ+ဏေ+တုံ] (မီးကို) တောက်စေခြင်းငှါ၊ ညှိထွန်းခြင်းငှါ။ ဒီပေတု- (နေတ္ထိ၊၆၇)န္တိ ဇာလေတုံ။ နေတ္ထိ၊ဌ။၁၃၇။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၂၁၀။

ဒီပေတုကာမ (တိ) [ဒီပေတုံ+ကာမ] ပြခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ ပြလိုသော၊သူ။ ဒုတိယံ ဂါထံ ပန အတ္တနော ဗလံ ဒီပေတုကာမော ဝေမာဟ။ ဇာ၊ဌ၊၆။၉၅။ (-ဝဇီရ။၄၈၉။ သာရတ္ထ၊၂။၂၉၇။ သီ၊ဌ၊သင်္ခ၊၁။၆၈၊၁၁၇။)

ဒီပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဒီပ+ဏေ+တွာ] ပြ၍၊ ပြဆို၍၊ (က) ထင်ရှားပြ၍၊ ထင်စွာပြ၍။ (ခ) ထွန်းပြ၍။ (ဂ) ဖော်-ထုတ်-ပြ၍၊ ကြွေးကြော်၍။ ဓမ္မသေနာပတိ သာရိပုတ္တော

ဗုဒ္ဓဗလံ ဒီပေတွာ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၂၃၆။ (-ဝိ၊ဌ၊ ၄။၁၁၅။ ဝဇီရ။၈၄။) (က) ဒီပေတွာ (ဒီ၊ဌ၊၃။၂၄၀)တံ .... ပကာသေတွာ။ ဒီ၊ဌ၊၂။ ၂၂၉။ ဒီ၊ဌ၊၃။၂၇၈။ ဥပ္ပတ္တိံ ဒီပေတွာ- (သံ၊ဌ၊၁။၂၁၂)တံ ပါယာသဒါနဿ အာဂမနံ ပကာသေတွာ။ သံ၊ဌ၊၁။၂၅၉။ (ခ) အဒီပေတွာ (အနု၊ဌ၊၃။၁၉၁)-ကြည့်။ (ဂ) သကလဇနံ ဝဉ္စေတွာ ဒွါသဋ္ဌိ ဒိဋ္ဌိယော ဒီပေတွာ ဝိစရန္တိ။ အပ၊ဌ၊၁။၁၂၉။ (-ခုဒ္ဒက၊ဌ။ ၁၈၃။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၁၁၃။)

ဒီပေန္တ (တိ) [ဒီပ+ဏေ+အန္တိ။ ထိ-ဌံ ဒီပေန္တိ] (၁) ပြ-ပြဆို-သော၊ (က) ဖော်-ထုတ်-ပြသော၊ ကြွေးကြော်သော။ (ခ) ထင်ရှားပြသော၊ ထင်စွာပြသော။ (၂) ပြ-ပြဆို-လတ္တံ့သော၊ ပြ-ပြဆို-လို-သော။ (၁) အတ္ထဗျဉ္ဇနပါရိပူရိံ ဒီပေန္တော သဝနေ အာဒရံ ဇနေတိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၃၁။ (-သံ၊ဌ၊၁။၇၁၈။ သာရတ္ထ၊၂။၆၅။) (က) အဋ္ဌာရသဘေဒကရဝတ္ထုနိ ဒီပေန္တော။ ဝိ၊ဌ၊၄။၂၂၂။ မ၊ဌ၊ ၄။၇၅။ အံ၊ဌ၊၁။၃၅၄။ (ခ) ဗလံ ဒီပေန္တော- (ဒီ၊ဌ၊၃။၁၈)တံ အဘူတမေဝ အတ္တနော ဉာဏဗလံ ပကာသေန္တော။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၆။ (-စရိယာ။၄၀၅။ စရိယာ၊ဌ။၁၅၈။) (၂) ဒီပေန္တော ဘဂဝါ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၃၁၀။ ဒီပေန္တိ အနန္တရံ ဂါထမာဟ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၄၁။ (-သံ၊ဌ၊၃။၂၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ၊၂။၁။)

ဒီပေန္တိ (ကြိ) [ဒီပ+ဏေ+အန္တိ] (၁) ပြကုန်၏။ (၂) ပြောဆိုကုန်၏။ ထုတ်ဖော်-ကြွေးကြော်-ကုန်၏။ (၁) ဒီပေတိ (၁)-ကြည့်။ (၂) ဒီပေတိ (၂)-ကြည့်။

ဒီပေမိ (ကြိ) [ဒီပ+ဏေ+မိ] ပြအံ့။ ဒီပေတိ (၁)-ကြည့်။

ဒီပေယျ (ကြိ) [ဒီပ+ဏေ+ယျ] (၁) ပြရာ၏။ (၂) ပြောဆိုရာ၏။ ထုတ်ဖော်-ကြွေး

ကြော်-ရာ၏။ (၃) တည်စေရာ၏။ (၁)
ဒီပေတိ (၁)-ကြည့်။ (၂) ဒီပေတိ (၂)-ကြည့်။
(၃) ဒီပေတိ (၃)-ကြည့်။

ဒီပေယျ (ကြိ) [ဒီပ+ဏေ+ယျ] ပြကုန်ရာ
၏။ ပြဆိုကုန်ရာ၏။ ဒီပေတိ (၂)-ကြည့်။

ဒီပေသိ (ကြိ) [ဒီပ+ဏေ+သိ] ပြ၏။ ဒီပေတိ
(၁)-ကြည့်။

ဒီပေသိ (ကြိ) [ဒီပ+ဏေ+သိ] ပြပြီ။ ဒီပေတိ
(၁)-ကြည့်။

ဒီပေသုံ (ကြိ) [ဒီပ+ဏေ+သုံ] ပြကုန်ပြီ။ ဒီပေ-
တိ (၁)-ကြည့်။

ဒီပေသာမိ (ကြိ) [ဒီပ+ဏေ+သာမိ] ပြရလိမ့်
အံ့။ ပြပေအံ့။ ဒီပေတိ (၁)-ကြည့်။

ဒီပေဟိ (ကြိ) [ဒီပ+ဏေ+ဟိ] ပြလော့။ ဒီပေ-
တိ (၁)-ကြည့်။

ဒီပေါဒယ (ပု) [ဒီပ+ဥဒယ] ဆီမီး၏ဖြစ်ခြင်း၊
ဆီမီးလျှံ။ ဒီပေါဒယဉ္စ ဘေဒဉ္စ၊ ဒီသ္မာ သံ-
ဝိဂ္ဂမာနသ။ အပ၊ ၂။ ၂၂၈။ ထေရီ၊ ၁။ ၁၃၈။

ဒီပေါပမ (တိ) [ဒီပ+ဥပမ] ဆီမီးဟူသော
နှိုင်းယှဉ်စရာ 'ဥပမာ' ရှိသော၊ ဆီမီးနှင့်တူ
သော။ ဒီပေါပမံ၊ ရုက္ခောပမံ၊ ဂါဝူပမံ စ
ဒဿေတွာ။ မ၊ ၁။ ၄၂၃။

ဒီပေါဘာသ (ပု) [ဒီပ+ဩဘာသ] ဆီမီးဟူ
သော အလင်းရောင်၊ ဆီမီးရောင်။ ဩဘာ-
သော နာမ ဒီပေါဘာသောပိ ဟောတိ မဏိ-
ဩဘာသောပိ။ မ၊ ၁။ ၂၆၂။ သံ၊ ၁။ ၂၂၂။
အဘိ၊ ၁။ ၃၃၆။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၅၁။ (-အဘိ၊
၁။ ၂၂၅။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၄၄၀။ ဇာ၊ ၁။ ၂၄၀။)

ဒီယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဒါ+ယ+တေ။ ရူ။ ၅၀၈။
နိတိ၊ ၁။ ၂၂၆။] (၁) ပေး-လှူ-စွန့်ကြဲ-
အပ်၏။ (၂) ပိုင်းဖြတ်အပ်၏။ (၃) ပြီးစေ
အပ်၏။ (၁) ဒီယတိ-အံ၊ ၂။ ၃၄၃။ ဝိ၊ ၁။
၃။ ၃၈၉။ ဇာ၊ ၁။ ၅၁၂။ ဒီ၊ ၁။ ၃၀၇။ ဒီယ-

တေ-ပေတ။ ၁၅၉။ ပေတ၊ ၁။ ၁၂၅။ သိ၊ ၁။
သစ်၊ ၂။ ၂၇၁။ ဒီယတု-စရိယာ။ ၃၈၈။ စရိ-
ယာ၊ ၁။ ၄၂။ ဒီယိတ္ထ-သံ၊ ၁။ ၅၇။ ဓမ္မ၊ ၁။
၂၄၉။ ဇာ၊ ၁။ ၅၁၂။ ဒီယိ သု-အံ၊ ၁။ ၂။
၂၉၇။ (၂) ဒီယတိ အဝဇ္ဇိယတိ။ သံ၊ ၁။ ၂။
၁၅၉။ ဒီယန္တိ ခဏ္ဍိယန္တိ။ အဋ္ဌသာယော။
၆၄။ (၃) ဒီယတေ(=ပဋိပါဒီယတိ)-ခုဒ္ဒ-
က၊ ၁။ ၁၁၇။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂။ ၂၃။

ဒီယတု (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဒါ+ယ+တံ] ပေး-လှူ-
စွန့်ကြဲ-အပ်လော့။ ဒီယတိ (၁)-ကြည့်။

ဒီယတေ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဒါ+ယ+တေ] (၁) ပေး-
လှူ-စွန့်ကြဲ-အပ်၏။ (၂) ပြီးစေအပ်၏။
(၁) ဒီယတိ (၁)-ကြည့်။ (၂) ဒီယတိ (၃)-
ကြည့်။

ဒီယန္တိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဒါ+ယ+အန္တေ] ပိုင်းဖြတ်-
အပ်ကုန်၏။ ဒီယတိ (၂)-ကြည့်။

ဒီယမာန (တိ) [ဒါ+ယ+မာန။ ရူ။ ၆၄၆။]
ပေး-လှူ-စွန့်ကြဲ-အပ်သော။ ဒီယမာ-
နော-သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂၂၂။ ဇာ၊ ၁။ ၂၂၇။
ဒီယမာနံ (န၊ ပ၊ ဇ) - သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁၄၀။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၁၆၃။ မ၊ ၁။ ၁၄၁။ ဒီယမာ-
နာ(ထိ၊ ပ၊ ဇ)-အံ၊ ၁။ ၁၇၁-၂။ ဒီယမာနံ
(ပု၊ ဒု၊ ဇ)-ဥဒါန၊ ၁၂၄။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၂၂၃။
ဇာ၊ ၁။ ၂၀၆၊ ၂၅၀။ (န၊ ဒု၊ ဇ) - ဝိ၊ ၁။ ၃။
၄၀၂။ အံ၊ ၁။ ၂၄၅။ ဇာ၊ ၁။ ၄၄၀။ ဒီယ-
မာနာနိ-ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၆၄။ ဒီယမာနေဟိ-
အံ၊ ၁။ ၁၇၂။ ဒီယမာနဿ-မ၊ ၁။ ၃။ ၄၀၇။
ဒီယမာနေ-မိလိန္ဒ၊ ၁။ ၁၁၈၊ ၁၂၃။ ဝိ၊ ၁။ ၆၇။
အံ၊ ၁။ ၁၆၈။ ဒီယမာနာယ - စရိယာ။
၃၉၅။ စရိယာ၊ ၁။ ၉၆။ ဒီယမာနေသု-သာ-
ရတ္ထ၊ ၂။ ၄၁၂။ ကခါ၊ ၁။ ၂၉၇။

ဒီယမာနက (တိ) [ဒီယမာန+က] ပေး-လှူ-
စွန့်ကြဲ-အပ်သော။ ပါဠိပဒေ ဒီယမာနက-
ဒါနံ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၇၉။

ဒီယံသု (ကမ္မကြိ) [ဒါ+ယ+ဉံ] ပေး-လှူ-
စွန့်ကြဲ-အပ်ကုန်ပြီ။ ဒီယတိ (၁)-ကြည့်။

ဒီယံတ္တ (ကမ္မကြိ) [ဒါ+ယ+အာ။ အာ-ကို
တ္တ-ပြု။ ရှု။၄၆၉၊၄၇၀။] ပေး-လှူ-စွန့်ကြဲ-
-အပ်ပြီ။ ဒီယတိ (၁)-ကြည့်။

ဒု-ဒ်-ဗျည်းနှင့် ဥ-သရ ယှဉ်တွဲ ပေါင်းစပ်ရွတ်
ဆို အပ်သော ဒု (ဒုး-သံ)-သဒ္ဒါ။ယင်း-
သည်- (၁) ဥပသာရ- (၂) ဓာတ်
- (၃) အာဒေသ၊ ဒု-ဟု ဉ-မျိုးရှိ၏။
ထိုတွင်- (၁) ဥပသာရ ဒု-သည်- (က)
စက်ဆုပ် - ရွံရှာ - ခြင်း = ကုစ္ဆိတ, (ခ)
စဉ်းငယ်, အနည်းငယ် = ဤသ = အပ္ပ =
အပ္ပက, (ဂ) ဖောက်ပြန်ခြင်း, အဆင်းမလှ
ခြင်း = ဝိရူပ, (ဃ) မတင့်တယ် - မကောင်း
မြတ် - ခြင်း = အသောဘန = အသုန္နရ, (င)
မရှိခြင်း = အဘာဝ, (စ) မပြည့်စုံခြင်း =
အသမိဒ္ဓိ, (ဆ) ဆင်းရဲ-ငြိုငြင်-ပင်ပန်း-
ခြင်း = ကိစ္ဆ = ကသိရ = ဒုက္ခ, (ဇ) မနှစ်
သက်-ဝမ်းမမြောက်-ခြင်း = အနန္တန, (ဈ)
ကဲ့ရဲ့ခြင်း = နိန္ဒိတ = နိန္ဒာ = ဂရဟာ, (ည)
ကင်းခြင်း = ဝိဂတ = ဝိရဟ = ဝိရဟိတ, (ဋ)
အားနည်းခြင်း, အားမရှိခြင်း = ဒုဗ္ဗလ, (ဌ)
ခဲယဉ်းစွာ - ခဲခဲယဉ်းယဉ်း - ပြုခြင်း, ပြုနိုင်
ခဲခြင်း = ဒုက္ကရ, (ဍ) ဖျက်ဆီးခြင်း = ဒုဠု =
ဒုဿိတ, (ဎ) ပျက်စီးခြင်း, မကောင်းခြင်း =
ဒုဋ္ဌ, (ဏ) မကောင်းသော သဘော =
ဒုရူပ, (တ) တားမြစ်ခြင်း = ပဋိသေဓ-
အနက်တို့၌ ဖြစ်၏ (ဓာန်။၁၁၆၉။ ရှု။နာ-
၁၂၇။ နိတိ။သုတ္တ။ နာ-၃၆၀။ ကေ။၅၉။
ထောမ။ စိန္တာမဏိ)။

(က) စက်ဆုပ်-ရွံရှာ-ခြင်း = ကုစ္ဆိတ။
ဒုက္ခ, ဒုပ္ပတ္တ (အဘိ။ဋ္ဌ။၂။၇၀။ ပဋိသံ။ဋ္ဌ။၁။၅၁။
ဝိသုဒ္ဓိ။၂။၁၂၇။ သာရတ္ထ။၃။၁၇၁), ဒုဂ္ဂတ,
ဒုဂ္ဂတိ (ကော။ဋီ။၅၉), ဒုဗ္ဗုမ (ဒီ။ဋ္ဌ။၂။၄၀၁။
ဒီ။ဋီ။၂။၃၅၆)-ကြည့်။

(ခ) စဉ်းငယ်, အနည်းငယ် = ဤသ =
အပ္ပ = အပ္ပက။ ဒုတ္တိက္ခ (ကော။ဋီ။၅၉), ဒုဗ္ဗလ
(ဇာ။ဋ္ဌ။၇။၁၅၉), ဒုဗ္ဗေဓ (ဇာ။ဋ္ဌ။၂။၁၆၉။
ဇာ။ဋီ။၂။၂၁၉)-ကြည့်။

(ဂ) ဖောက်ပြန်ခြင်း, အဆင်း မလှ
ခြင်း = ဝိရူပ။ ဒုစရိတ (ဝိ။ဋ္ဌ။၄။၁၆၇။ ဒီ။ဋ္ဌ။
၃။၁၆၇), ဒုဗ္ဗဏ္ဏ (မာ။ဋ္ဌ။၄။၁၅၁။ သံ။ဋ္ဌ။၂။
၂၁၇။ ကော။ဋီ။၅၉), ဒုဗ္ဗဏ္ဏရူပ (ပေတ။ဋ္ဌ။
၃၀), ဒုဗ္ဗာသိတ (မဟာနိ။ဋ္ဌ။၂၄၇), ဒုဗျေဓ
(ကော။ဋီ။၅၉), ဒုရူပ (မာ။ဋ္ဌ။၄။၁၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ။
၁။၁၀၄။ မာ။ဋီ။၃။၃၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ။ဋီ။၁။၁၂၉)-
ကြည့်။

(ဃ) မတင့်တယ် - မကောင်းမြတ်-
ခြင်း = အသောဘန = အသုန္နရ။ ဒုဂ္ဂန္ဓ, ဒုဿ-
ဏ္ဏာန (ကော။ဋီ။၅၉), ဒုဗ္ဗဏ္ဏ (ဝိသုဒ္ဓိ။ဋီ။၂။
၅၀)-ကြည့်။

(င) မရှိခြင်း = အဘာဝ။ ဒုပ္ပည (သာ-
ရတ္ထ။၃။၄၁၃။ မာ။ဋီ။၁။၂၁၇။ ဓာန်။ဋီ။၁၁၆၉),
ဒုတ္တိက္ခ (ဝိ။ဋ္ဌ။၁။၁၄၉။ သာရတ္ထ။၁။၄၃၂),
ဒုလ္လဘ (သာရတ္ထ။၃။၄၁၃), ဒုဿိလ (ဒီ။ဋ္ဌ။
၂။၁၂၀။ ဒီ။ဋီ။၂။၁၃၇။ မာ။ဋီ။၂။၂၅၄။ ဓာန်။
ဋီ။၁၁၆၉။ ကော။ဋီ။၅၉)-ကြည့်။

(စ) မပြည့်စုံခြင်း = အသမိဒ္ဓိ။ ဒုတ္တိက္ခ
(ဓာန်။ဋီ။၁၁၆၉), ဒုဿဿ (အံ။ဋ္ဌ။၂။၁၄၂။
ရှု။ဋီ။နာ-၇၆။ ကော။ဋီ။၅၉)-ကြည့်။

(ဆ) ဆင်းရဲ-ငြိုငြင်-ပင်ပန်း-ခြင်း =
ကိစ္ဆ = ကသိရ = ဒုက္ခ။ ဒုက္ကလ (ဓာန်။ဋီ။
၂၉၁), ဒုက္ကရ (ရှု။နာ-၁၂၇။ ကော။ဋီ။၅၉),
ဒုဂ္ဂမ (ဇာ။ဋ္ဌ။၄။၇၅), ဒုဒ္ဓိက္ခ (ဒီ။၂။၁၅၀။
ဒီ။ဋ္ဌ။၂။၂၂၃), ဒုပ္ပဋိနိဿဂ္ဂိ (မာ။ဋ္ဌ။၁။၁၉၄),
ဒုပ္ပဿ, ဒုဖဿ (ဓာန်။ဋီ။၅၀၂။၉၆၀)-ကြည့်။

(ဇ) မနှစ်သက်-ဝမ်းမမြောက်-ခြင်း =
အနန္တန။ ဒုက္ခိ, ဒုဗ္ဗန (ကော။ဋီ။၅၉)-ကြည့်။

(ဈ) ကဲ့ရဲ့ခြင်း = နိန္ဒိတ = နိန္ဒာ =
ဂရဟာ။ ဒုက္ကဋ, ဒုရိတ (ဓာန်။ဋီ။၈၄),

ဒုဂ္ဂတ (ယင်း-၇၃၉) , ဒုဇ္ဇိဝိတ (ပေတ။ ၂၁၆။
ပေတ။ ၂၆၄) , ဒုန္နာမ (အနုဋီ။ ၁၁၉၉။
ဓာန်။ ၂၂၇) , ဒုမ္ပုခ (ဓာန်။ ၇၃၅) -ကြည့်။

(ည) ကင်းခြင်း = ဝိဂတ = ဝိရဟ =
ဝိရဟိတ။ ဒုပ္ပည, ဒုဗ္ဘဂ (ဇာ။ ၁၆။ ၁၀၆။
ဇာ။ ၂၂။ ၅၄၂) , ဒုဗ္ဗုဒ္ဓိ (ဇာ။ ၁၅။ ၄၅၉။
ဇာ။ ၂၁။ ၅၃၆) ဒုဿိလ (ဇာ။ ၁၃။ ၄၂၃။
ဇာ။ ၁၆။ ၄၂၁) -ကြည့်။

(ဋ) အားနည်းခြင်း, အားမရှိခြင်း =
ဒုဗ္ဗလ။ ဒုပ္ပည (အနုဋီ။ ၁၁၉၅) -ကြည့်။

(ဌ) ခဲယဉ်းစွာ-ခဲယဉ်းယဉ်း-ပြုခြင်း,
ပြုနိုင်ခဲခြင်း = ဒုက္ကရ။ ဒုက္ခ (မဏိမဉ္ဇူ။ ၁။
၁၉၂။ ဓာန်။ ၇၉) , ဒုဇ္ဇရ (ဓာန်။ ၇၀၀) ,
ဒုပ္ပဗ္ဗဇ (ထေရ။ ၁။ ၂၇၉) -ကြည့်။

(ဍ) ဖျက်ဆီးခြင်း = ဒုဠ = ဒုဿိတ။ ဒုဂ္ဂ-
တိ (ဣတိဝုတ်။ ၁၄၇) , ဒုဂ္ဂန္ဓ (ဓာန်။ ၇၆။
၁၄၆) , ဒုစူရိတ (သာရတ္ထ။ ၁။ ၇၆) , ဒုဒ္ဓိန
(ဓာန်။ ၇၀) , ဒုမ္မန (အဘိဋ္ဌာ။ ၁။ ၂၉၀။
ဝိဘာဝိနိ။ ၇၉။ မဏိမဉ္ဇူ။ ၁။ ၁၇၁) -ကြည့်။

(ဎ) ပျက်စီးခြင်း, မကောင်းခြင်း = ဒုဠ။
ဒုဂ္ဂတိ (သံ။ ၂။ ၅၃၂။ ဓာန်။ ၆၅၇) -ကြည့်။

(ဏ) မကောင်းသောသဘော = ဒုရူပ။
ဒုဿ (ဓာန်။ ၇၉၀) -ကြည့်။

(တ) တားမြစ်ခြင်း = ပဋိသေဓ။ ဒုက္ကု-
လိန (ဇာ။ ၁၅။ ၈၂။ ဇာ။ ၁၆။ ၅၁၀) , ဒုပ္ပ-
ည, ဒုပ္ပဋိနိဿဂ္ဂိ, ဒုဿိလ (ဒီ။ ၁။ ၂၀) -ကြည့်။

(၂) ဓာတ် 'ဒု'။ ယင်း-သည်---(က)
သွားခြင်း, လားခြင်း = ဂတိ = ဂမန, (ခ) ပူပန်
စေခြင်း = ပရိတာပ, (ဂ) ကြီးပွားခြင်း = ဝုဒ္ဓိ,
(ဃ) ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ခြင်း = ဟိ သန =
ပိဋန-အနက်တို့၌ ဖြစ်၏ (ကေ။ ၅၀။ ဓာတုတ္ထ။
၁၉၅)။

(က) ဒုမ (ဓာန်။ ဓာန်။ ၇၄၀။ ကေ။
၇၅) , ဒုဿ (ဓာန်။ ၇၉၀) , ဒုရ (ဏာဒိ။

အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၂-၃၇-ပ-မ-ဗ-သ-စ

၁၄၄) -ကြည့်။ (ခ) ဥပဒ္ဓဝ (ဓာန်။ ဓာန်။ ၇၄၀။
ကေ။ ၇၅) , ဒဗ္ဗ (ဓာန်။ ၆၀၂) ,
ဒဝထု (ဓာန်။ ၇၂၀) , ဒုတ (ဓာန်။ ဓာန်။ ၇၂၀။
ဏာဒိ။ ၈၃။ နိတိ။ ၁။ ၂၆) -ကြည့်။
(ဂ) ဒုမ (ကေ။ ၇၅။ ဓာတုတ္ထ။ ၁၉၅) -
ကြည့်။ (ဃ) ဒုဏောတိ, ဒုဏာတိ (သု-
ဗောဓ။ သုဗောဓ။ ၉၂။ နိတိ။ ၁။ ၂၄၇) ,
မိတ္တဒ္ဓ (နိတိ။ ၁။ ၂၄၉) -ကြည့်။

(၃) အာဒေသ 'ဒု'။ ယင်း-သည်---ဒု-
သင်္ချာသဒ္ဓါမှ ပြောင်းလဲ ပြုပြင် စီရင် ရွတ်ဆို
အပ်သော-ဒု ဖြစ်၏ (ကစ္စည်း။ ၃၀၆။ ရှ။
၄၁၀)။ ဒုက္ခ (ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၁၅၉) , ဒုဇ္ဇိ, ဒုဇ္ဇိဝု
(အံ။ ၂။ ၂၇။ ဇာ။ ၁၆။ ၁။ အံ။ ၁၃။ ၈၃။
နိတိ။ ၁။ ၂၀၀) , ဒုတိယ (ဓာန်။ ၇၂၇) ,
ဒုပဋ္ဌ (ဝိသုဒ္ဓိ။ ၃။ ၃၈။ မောဂ်။ ပဋိကာ။ ၃။
၉၁) -ကြည့်။ ('တိ' ၂-ခုသင်္ချာ သစ်ပင်၊
ချုံ၊ သာမန်။ 'နိပါတ်' မရှိခြင်း၊ ပျက်စီး
ခြင်း၊ ကြမ်းတမ်းခြင်း၊ ကဲ့ရဲ့ခြင်း၊ ဆိုးသွမ်း
ခြင်း။ ပြာ။ အဒ္ဓမာဂဓိဓာန်။ မကောင်း
သော၊ ဆိုးဝါးသော၊ ခက်ခဲသော၊ မရှိခြင်း၊
မဖြစ်ခြင်း၊ ကြမ်းတမ်း - ရက်စက် - ခြင်း၊
ဝမ်းမမြောက်ခြင်း၊ မတင့်တယ်ခြင်း၊ စင်စစ်၊
အနည်းငယ်။ သီဓာန်။ မီးလောင်ခြင်း၊ လွန်
စွာ နာကျင်ခြင်း၊ ဆင်းရဲခြင်း။ P.S.D.။)

ဒုအဓိဝါသိယ (တိ) [ဒု + အဓိဝါသိယ] ဆင်းရဲ
သဖြင့် - ဆင်းဆင်းရဲရဲ - သည်းခံအပ်သော၊
သည်းခံခြင်းငှါ ခဲယဉ်းသော၊ သည်းခံနိုင်ခဲ
သော။ ဒုတ္တိတိက္ခ-ကြည့်။

ဒုအာရောပိတ (တိ) [ဒု + အာရောပိတ] မ
ကောင်းသဖြင့် (အပြစ်) တင်အပ်သော။
ဥပါရမ္ဘော ဒုအာရောပိတော ဟောတိ။ မာဠ။
၃။ ၁၀၂။

ဒုဉ်ဒွိ (တိ) [ဒု + ဉ်ဒွိ] မကောင်းသဖြင့် - ရွတ်-
ဆို - ပြ - အပ်သော၊ မပြည့်မစုံ - ရွတ် - ဆို -

ပြ-အပ်သော။ အညထာ ဒုဉဒ္ဒိဋ္ဌံ။ ကခါ။
၁၀၂။

ဒုဩဂါဟ (တိ) [ဒု+ဩဂါဟ] ဆင်းရဲသဖြင့်
သက်ဝင်အပ်သော၊ သက်ဝင်ခြင်းငှါ ခဲယဉ်း
သော၊ သက်ဝင်နိုင်ခဲ့သော၊ သိနိုင်ခဲ့သော၊
အသိခက်သော၊ သူ။ ဒုပ္ပရိယောဂါ (ဟ) ငွ-
(က)-ကြည့်။

ဒုဩသာရိတ (တိ) [ဒု+ဩသာရိတ] (သာ-
သနာ့ဘောင်သို့) မကောင်းသဖြင့် သွတ်
သွင်းအပ်သော၊ သူ။ ကေစွော ဒုဩသာရိ-
တော။ ဝိ၊ ငွ၊ ၃။ ၃၁၃။ (-၄၂၉။)

ဒုက^၁ (တိ) [ဒွိ+က။ ဒွိန္ဒ သမူဟော ဒုကံ။ မအူ၊
ပါရာ၊ သျ၊ ၃။ ၂၄၇။ ဒွေ ပရိမာဏမဿာတိ
ဒုကံ။ နိရုတ္တိ။ ၄၉၇။ (ဒွိက-သံ၊ ဒုဂ-ပြာ၊ အဒ္ဓ-
မာဂမိ)] ဒုကံ၊ (၁) ၂-ပါး-၂ ယောက်-
၂-မျိုး-၂-ခု-တို့၏အပေါင်း။ (၂) ၂-ပါး-
၂-ယောက်-၂-မျိုး-၂-ခု - အတိုင်းအရှည်
ရှိသော၊ ၂-ပါးတွဲ။ (၃) ၂-ပါး-၂-ယောက်
-၂-မျိုး-၂-ခု (က-အနက်မဲ့)။

(၁) ဒုကံ-ဝိ ငွ၊ ၄။ ၁၆၁။ ဒုကာ-သံ၊ ၂။
၃၄။ သံ၊ ငွ၊ ၁။ ၁၈။ အဘိ၊ ငွ၊ ၁။ ၉၂။ အဘိ၊
ငွ၊ ၂။ ၄၄၇။ ဒုကံ (ဒု၊ ၆)-ဝဇိရ၊ ၁၅၈။ ဒုကေ-
မ၊ ငွ၊ ၂။ ၁၉၁။ ဒုကာနိ-သုတ္တနိ၊ ငွ၊ ၁။ ၁၈၆။
ဒုကာနံ-ပေဋကော။ ၃၃၇။ အဘိ၊ ငွ၊ ၁။ ၈၉။
အဘိ၊ ငွ၊ ၃။ ၄၀၅။ နေတ္တိ၊ ငွ၊ ၂။ ၁၆။ မူလဋီ၊
၁။ ၂၇၊ ၄၉။ ဒုကေ (သ၊ ၆)-အဘိ၊ ငွ၊ ၃။
၄၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၈၇။ အံ၊ ငွ၊ ၁။ ၂၃၈။
ဒုကေသု-ဝိ၊ ငွ၊ ၄။ ၁၅၉။ သံ၊ ငွ၊ ၃။ ၁၂၇။
အဘိ၊ ငွ၊ ၂။ ၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၄။ မ၊ ငွ၊ ၂။ ၁၃၆။
(၂) ဒေါင်ကွင်း ပြန်ကြည့်။ (၃) ဒုကယုတ္တ-
ကြည့်။

ဒုက^၂ (တိ) [ဒုက+ဒုက။ ၁-ခုကြွင်း ပြု။] ၂-ပါး
စီ၊ ၂-ပါး စီ အတိုင်အရှည်ရှိသော (ဂါထာ-
စသည်)။ ဒုကနိပါတ-ကြည့်။

ဒုကဇ္ဈာနသမာဓိ (ပု) [ဒုကဇ္ဈာန + သမာဓိ]
ဒုကဇ္ဈာန်၌ယှဉ်သော သမာဓိ၊ စတုက္ကနည်း
တတိယ၊ စတုတ္ထ ဈာန် ၂-ပါး၌ ယှဉ်သော
သမာဓိ၊ ပဉ္စကနည်း စတုတ္ထ၊ ပဉ္စမ ဈာန် ၂-
ပါး၌ယှဉ်သော သမာဓိ။ ဒုကဇ္ဈာနသမာဓိ-
(မ၊ ငွ၊ ၄။ ၁၄၉) ၏ စတုက္ကနယေ တတိယ-
စတုတ္ထဝသေန ဒုကဇ္ဈာနသမာဓိ^{*}၊ ပဉ္စက-
နယေ စတုတ္ထပဉ္စမဝသေန ဒုကဇ္ဈာနသမာ-
ဓိ^{*}။ မ၊ ငွ၊ ၃။ ၃၅၂။

ဒုကတိကဇ္ဈာနသမာဓိ (ပု) [ဒုကတိကဇ္ဈာန+
သမာဓိ] ဒုကဇ္ဈာန်သမာဓိ(နှင့်)တိကဇ္ဈာန်
သမာဓိ၊ စတုက္ကနည်း အောက်ဈာန် ၂-ပါး
၌ ယှဉ်သော သမာဓိ (နှင့်) ပဉ္စကနည်း
အောက်ဈာန် ၃-ပါး၌ ယှဉ်သော သမာဓိ။
ဒုကတိကဇ္ဈာနသမာဓိ (မ၊ ငွ၊ ၄။ ၁၄၉) ၏
စတုက္ကနယေ ဒုကဇ္ဈာနသမာဓိ^{*}၊ ပဉ္စကနယေ
တိကဇ္ဈာနသမာဓိ^{*}။ မ၊ ငွ၊ ၃။ ၃၅၂။

ဒုကတိကပဋ္ဌာန (န) [ဒုက + တိက + ပဋ္ဌာန။
ဒုကတိက+ပဋ္ဌာန။ ဒုက+ဝိသေသိတ=ဝိ-
သိဋ္ဌ + တိက + ပဋ္ဌာန။ အလယ်ပုဒ်ကျေ။]
ဒုကတိကပဋ္ဌာနန်း (က) တိက်တို့ကို ဒုက်တို့၌
ထည့်သွင်း၍ ဟောအပ်သော ပဋ္ဌာနန်းကျမ်း။
(ခ) ဒုက်တို့၏ တိကပဋ္ဌာနန်းကျမ်း။ (ဂ)
ဒုက်တို့ဖြင့် အထူးပြုအပ်သော တိက်တို့၏
ပဋ္ဌာနန်းကျမ်း။ (ဃ) တိက်တို့ကို ဒုက်တို့နှင့်
နှိုင်းနှော၍ ဉာဏ်၏ဖြစ်ရာ ပဋ္ဌာနန်းကျမ်း။

(က) ဒွါဝိသတိ တိကေ ဂဟေတွာ ဒုက-
သတေ ပက္ခိပိတွာ ဒုကတိကပဋ္ဌာနံ နာမ
ဒဿိတံ။ အဘိ၊ ငွ၊ ၁။ ၁၀။ အဘိ၊ ငွ၊ ၃။ ၃၄၁။
(-ဝဇိရ၊ ၁၂၆။)

(ခ), (ဂ), (ဃ) ဒုကာနံ တိကပဋ္ဌာနံ
ဒုကတိကပဋ္ဌာနံ။ ဒုကဝိသေသိတာ ဝါ တိကာ
ဒုကတိကာ၊ ဒုကတိကာနံ ပဋ္ဌာနံ ဒုကတိက-
ပဋ္ဌာနံ။ .... ဒုကပဋ္ဌာနမေဝ ဟိ တိကပဒ-
သံသန္တနဝသေန ဒုကပဒသံသန္တနဝသေန စ

ပဝတ္တံ ဒုကတိကပဋ္ဌာနံ ဒုကဒုကပဋ္ဌာနဉ္စ။
မူလဋီ၊ ၂။ ၂၀၃။ ဒုကသမ္ပန္နံ တိကပဋ္ဌာနံ၊
ဒုကဝိသိဋ္ဌာနံ ဝါ တိကာနံ ပဋ္ဌာနံ ဒုကတိက-
ပဋ္ဌာနံ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၇၃။

ဒုကတ္တယမူလက (တိ) [ဒုကတ္တယ+မူလ+က]
ဒုက ၂-ပါးအပေါင်းလျှင် အကြောင်းရင်းရှိ
သော။ ဒုကတ္တယမူလကာ အာဒိမ္ပိ ပဉ္စဒသ-
စတုက္ကာ ဌပိတာ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၄၁။

ဒုကဒုက (န) [ဒုက+ဒုက။ ဒုက+ဥပလက္ခိတ=
ဝိသိဋ္ဌ+ဒုက။ အလယ်ပုဒ်ကျေ။] ဒုကဒုက-
ပဋ္ဌာနံ၊ (က) ဒုက (တရား ၂-ပါး) ဖြင့်-
မှတ်-အထူးပြု-အပ်သော ဒုက (တရား ၂-
ပါး)။ (ခ) ဒုကဖြင့်-မှတ်-အထူးပြု-အပ်
သော ဒုကကိုပြဆိုရာ ပဋ္ဌာနံကျမ်း။ တိက-
တိကဉ္စေ ဒုကဒုကဉ္စေ ပဋ္ဌာန၊ ၁။ ၁၅-ဂ။
အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀။ ဒီဋီ၊ ၁။ ၁၃၈။ (-အဘိဋ္ဌ၊
၃။ ၄၁၁။) တိကဒုက (မဇ္ဈိမ ၂။ ၂၆၃)-နှင့်
ယှဉ်ကြည့်။

ဒုကဒုကပဋ္ဌာန (န) [ဒုက+ဒုက+ပဋ္ဌာန။ ဒုက-
ဒုက+ပဋ္ဌာန။ ဒုက+ဝိသေသိတ=ဝိသိဋ္ဌ+
ဒုက+ပဋ္ဌာန] ဒုကဒုကပဋ္ဌာနံ၊ (က) ဒုက
တို့ကို ဒုကတို့၌ ထည့်သွင်း၍ ဟောအပ်သော
ပဋ္ဌာနံကျမ်း။ (ခ) ဒုကတို့၏ ဒုကပဋ္ဌာနံ
ကျမ်း။ (ဂ) ဒုကတို့ဖြင့် အထူးပြုအပ်သော
ဒုကတို့၏ ပဋ္ဌာနံကျမ်း။ (ဃ) ဒုကတို့ကို
ဒုကတို့နှင့် နှိုင်းနှိုင်း၍ ဉာဏ်၏ဖြစ်ရာ ပဋ္ဌာနံ
ကျမ်း။ (က) ဒုကေ စ ဒုကေသုယေဝ ပက္ခိ-
ပိတွာ ဒုကဒုကပဋ္ဌာနံ နာမ ဒသိတံ။ အဘိ-
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀။ အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၄၁။ (-၄၉၄။) (ခ)،
(ဂ)، (ဃ) ဒုကတိကပဋ္ဌာန-ကြည့်။

ဒုကဒုက္ကဋ္ဌ (န) [ဒုက + ဒုက္ကဋ္ဌ] ဒုကဒုက္ကဋ္ဌ
အာပတ်၊ ၂-ပါး အတိုင်းအရှည်ရှိသော ဒုက္ကဋ္ဌ
အာပတ်၊ ဒုက္ကဋ္ဌအာပတ် ၂-ပါးအပေါင်း။
ကာလေ ဝိကာလသညီ အာပတ္တိ ဒုက္ကဋ္ဌဿ၊
ကာလေ ဝေမတိကော အာပတ္တိ ဒုက္ကဋ္ဌဿာ-

တိအာဒိကံ ဒုကဒုက္ကဋ္ဌံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊
၁။ ၁၂၅။ တိကပါစိတ္တိယ(ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သင်္ခ၊ ၃၀၄။
ကင်္ခါ၊ ယော၊ မဟာဋီ၊ ၃။ ၉၈)-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဒုကဒ္ဓယ (န) [ဒုက+ဒ္ဓယ] ဒုက ၂-ပါးအပေါင်း၊
၂-ပါးစီ အတိုင်းအရှည်ရှိသော တရား ၂-ပါး
အပေါင်း၊ တရားတို့၏ ၂-ပါးတွဲ ၂-တွဲ။ ဒုက-
ဒ္ဓယေ ပုရိမပတ္တာနံ ဘေဒေါ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၅၅။

ဒုကနယ (ပ) [ဒုက+နယ] ဒုကနည်း၊ (က)
၂-ပါး အတိုင်းအရှည်ရှိသော ဝါရတို့ကို
သိကြောင်းဖြစ်သော အစီအရင် ‘နည်း’။
(ခ) ၂-ပါး အတိုင်းအရှည်ရှိသော တရားဖြင့်
သိကြောင်းဖြစ်သော အစီအရင် ‘နည်း’။
(က)، (ခ) အပရော ဒုကနယော နာမ
ဟောတိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၉၃။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂၆၅။
(-ဝဇီရ၊ ၅။ ၄၇။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၂၉။) (ခ)
ဒုကဝသေန စတုရင်္ဂယောဇနာ ဒုကနယော။
သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၈။

ဒုကနိဒ္ဓေသ (ပ) [ဒုက+နိဒ္ဓေသ] ၂-ပါးအတိုင်း
အရှည်ရှိသော နည်းတို့ကို အကျယ်ညွှန်ပြ
ကြောင်း (ပါဠိတော်)။ ဒုကနိဒ္ဓေသေ။ အဘိ-
ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၃။

ဒုကနိပါတ (တိ) [ဒုက+နိပါတ] ဒုကနိပါတ်၊
၂-ပါး၊ ၂-ပါးသော ဂါထာ-စသည်တို့ကို-
ကျစေ-ချသွင်း-ထည့်သွင်း-ခြင်းရှိသော
(စကား၊ ကျမ်း၊ အပိုင်းအခန်း)။ (ယင်း-
နိပါတ်သည်-အံ၊ ၁။ ၄၉-၉၈။ ဣတိဝုတ်။ ၂၁-
၂၂။ ထေရ၊ ၂၄၇-၂၆၂။ ထေရီ၊ ၃၈၁-၃၈၃။
ဇာ၊ ၁။ ၃၆-၇၀-တို့၌ ၂-ခုမြောက်ဖြစ်သည်။)
ကေကနိပါတော ဒုကနိပါတော။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃။
(-အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၉။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၂၊ ၃၄၇။
ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၃၊ ၃၀၄။ ထေရီ၊
၄။ ၂၆။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၁၃၂။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၁။) ကေကနိပါတ(ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၃)-
နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဒုကနိပါတဋ္ဌကထာ (ထိ) [ဒုကနိပါတ + အဋ္ဌကထာ] ဒုကနိပါတ် အဋ္ဌကထာ။ ဒုကနိပါတဋ္ဌကထာယံ ပန။ အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃၈။ မဟာနိဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀။)

ဒုကနိပါတဝဏ္ဏနာ (ထိ) [ဒုကနိပါတ + ဝဏ္ဏနာ] ဒုကနိပါတ်၏ - အပွင့် - အဋ္ဌကထာ။ တတိယံ ဒုကနိပါတဝဏ္ဏနာယံ ဝုတ္တမေဝ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၅၀။ (-ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၄၃၃။)

ဒုကန္တရ (န) [ဒုက + အန္တရ] တပါးသော ဒုက်၊ ဒုက် တပါး။ ဓမ္မနာနတ္တာဘာဝေပိ ဟိ ပဒတ္တနာနတ္တေန ဒုကန္တရံ ဝုစ္စတိ။ မူလဒီ၊ ၁။ ၄၉။ အနုဒီ၊ ၁။ ၅၄။ (-မူလဒီ၊ ၁။ ၁၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၀၆။)

ဒုကန္တရပဒ (န) [ဒုကန္တရ + ပဒ] ဒုက်တပါး၌ - ဖြစ် - ပါဝင် - သောပုဒ်။ ယဒိ ဒုကန္တရေဟိ ဒုကန္တရပဒေဟိ စ သမာနတ္ထတ္တာ။ အနုဒီ၊ ၁။ ၅၄။

ဒုကန္တရပရိယာပန (တိ) [ဒုကန္တရ + ပရိယာပန] ဒုက် တပါး၌ - အကျုံးဝင် - ပါဝင် - သော။ နာပဇ္ဇတိ၊ ဒုကန္တရပရိယာပနတ္တာ တေသံ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၂။

ဒုကပဋ္ဌာန (န) [ဒုက + ပဋ္ဌာန] ဒုကပဋ္ဌာန်း၊ (က) ဒုက်တို့၏ များသော အကြောင်း ရှိသော ဒေသနာ။ (ခ) ဒုက်တို့ကို ဝေဘန်ရာ ဒေသနာ။ (ဂ) ဒုက်ဟူသော သဗ္ဗညုတ ဉာဏ်၏ ကျက်စားရာရှိသော ဒေသနာ။ ဒုကသတံ နိဿာယ ဒုကပဋ္ဌာနံ နာမ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀။ အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၄၂။ (-၃၄၁၊ ၄၉၀။ မူလဒီ၊ ၃။ ၂၀၂-၃။) တိကပဋ္ဌာန (အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၄၃) - နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဒုကပဒသတ (န) [ဒုကပဒ + သတ] ဒုက်ပုဒ်တို့၏ တရာ၊ ၁၀၀ - သော ဒုက်ပုဒ်။ ဒုကပဒသတာနိ သဒ္ဓိပိတ္တာ နိက္ခိတ္တာ ဗာဟိရမာတိကာ နာမ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၂။

ဒုကပူရဏတ္ထ (တိ) [ဒုကပူရဏ + အတ္ထ] ဒုက်ပုဒ်ကို ပြည့်စေရခြင်း အကျိုးရှိသော။ ဆဋ္ဌဒုကေ ပဌမပဒဿ ဝစနံ ဒုကပူရဏတ္ထံ။ မူလဒီ၊ ၁။ ၅၀။ (-အနုဒီ၊ ၁။ ၅၅။)

ဒုကပုဘေဒန္တ (တိ) [ဒုက + ပုဘေဒ + အန္တ] ဒုက် - အထူး - အပြား - လျှင် အဆုံးရှိသော (ပုစ္ဆာ - စသည်)။ ကုသလာဗျာကတာဒိဝသေန ဒုကပုဘေဒန္တာ တိသော။ အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၉၆။

ဒုကဘေဒ (တိ) [ဒုက + ဘေဒ] ထူးသောဒုက်၊ ဒုက်အထူး။ ဒုကဘေဒေါ (မူလဒီ၊ ၁။ ၅၁) တိ ဒုကဝိသေသော။ အနုဒီ၊ ၁။ ၅၆။

ဒုကမာတိကာ (ထိ) [ဒုက + မာတိကာ။ (ဒွိက - မာတုကာ - သံ)] ဒုက်တို့၏ - အကျဉ်းချုပ် - စကားခေါင်းစဉ် 'မာတိကာ'။ ဒုကမာတိကာယံ ပန တိကေသု အနာဂတပဒဝဏ္ဏနံ ယေဝ ကရိဿာမ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၉။ (-အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇၉။ အနုဒီ၊ ၂။ ၁၉၈။) ဒုကာနုရူပလည်း ကြည့်။

ဒုကမုတ္တက (တိ) [ဒုက + မုတ္တ + က] ဒုက်မှတ်၊ ဒုက်မှလွတ်သော၊ ဒုက်တွင် မပါဝင်သော (သူ - စသည်)။ ဒုကမုတ္တကပုဂ္ဂလာ နာမ ဟောန္တိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၂။

ဒုကမူလကောဝသာန (တိ) [ဒုကမူလ + ကောဝသာန] ဒုက - အစ၊ ကေ - အဆုံး ရှိသော၊ ၂ - ပဒ အစ၊ ၁ - ပဒ အဆုံး ရှိသော (ပုစ္ဆာ - စသည်)။ ဒုကမူလကောဝသာနာ နဝ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၉၇။

ဒုကမူလက (တိ) [ဒုက + မူလ + က] ၂ - ပါးတွဲ တရား ဟူသော - အရင်းခံ - မူလည် - ပုဒ် ရှိသော။ အယံ တာဝ ဒုကမူလကေ ကောဝါရော။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄။ (-၃၅။ အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၁၄၆၉။ အနုဒီ၊ ၂။ ၃၅။)

ဒုကမူလတိကာဝသာန (တိ) [ဒုကမူလ + တိကာဝသာန] ၂ - ပဒ အစ၊ ၃ - ပဒ အဆုံး ရှိသော

(ရုက္ခာ-စသည်)။ ဒုကမူလတိကာဝသာနာ
တိယော။ အဘိ၊ ၄၊ ၃၊ ၃၉၇။

ဒုကမ္မလဒုကာဝသာန (တိ) [ဒုကမ္မလ+ဒုကာ-
ဝသာန] ၂-ပဒ အစ, ၂-ပဒ အဆုံး ရှိသော
(ပုစ္ဆာ-စသည်)။ ဒုကမ္မလဒုကာဝသာနာ
နဝ။ အဘိဓမ္မာ၊ ၃၊ ၃၉၇။

ဒုကယုတ္တ (တိ) [ဒုက + ယုတ္တ။ (ဒွိကယုတ္တ-သံ)]
 (၁) (နွား) ၂-ကောင်ဖြင့် - ယှဉ် - က - အပ်
 သော။ (၂) (နွား) ၂-ကောင် - ယှဉ် - က -
 ရာဖြစ်သော (ယာဉ်)။ (၁) ဒုကယုတ္တသာ -
 (ဝိဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၁) တိ ဒွိဟိ ဂေါဏေဟိ ယုတ္တဿ။
 သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၄၂။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၈၁။ (၂)
 ဒုကယုတ္တသာ (ဝိနိစ္ဆယ၊ ၁၃၅) တိ ဒုကံ
 ဂေါယုကံ ယုတ္တဿ ယဿာတိ၊ ယုတ္တေ ယသ္မိန္နိ
 ဝါ ဝိဂ္ဂဟော။ ယင်း-ဦး။

ဒုကဝိသေသ (တိ) [ဒုက+ဝိသေသ] ထူးသော
ဒုဂ်၊ ဒုဂ်အထူး။ ဒုကဘေဒ-ကြည့်။

ဒုကသင်္ဂဟိတ (တိ) [ဒုက+သင်္ဂဟိတ] ဒုက်တို့
ဖြင့်-သိမ်း-သွင်း-ယူအပ်သော၊ ဒုက်တို့
ဖြင့် သင်္ဂြိုဟ်ရေတွက်အပ်သော။ ဒုကသင်္ဂဟိ-
တဓမ္မေကဒေသေသု။ မူလဋီ။ ၁။ ၅။

ဒုကသတ (န) [ဒုက+သတ] ဒုက်တို၏တရ၊
၁၀၀-သောဒုက်။ ဒုကတိကပဋ္ဌာန (က)-
ကြည့်။

ဒုကသမုဋ္ဌာန (တိ) [ဒုက+သမုဋ္ဌာန] (ကိုယ်၊
စိတ် ဟူသော) ၂-ပါးသော ဖြစ်ကြောင်း
'သမုဋ္ဌာန်'ရှိသော (သိက္ခာပုဒ်)။ အင်္ဂဝသေန
ဒုကသမုဋ္ဌာနံ၊ ကာယစိတ္တတော သမုဋ္ဌာတိ။
ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃၆။

ဒုကာနုရူပ (တိ) [ဒုက+အနုရူပ] ဒုက်အား-
လျော် - လျောက်ပတ် - သော။ ဒုကာနု-
ရူပေဟိ ပန ပဉ္စတိသယ ဒုကေဟိ ဒုက-
မာတိကာ နိက္ခိတ္တာ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇၉။

ဒု-ကာရ (ပု) [ဒု+ကာရ] (၁) ဒု-အက္ခရာ၊
ဒု-ဟူ၍ ရွတ်ဆိုအပ်သော သဒ္ဒါ။ (၂) ဒု-ဟူ၍
ရွတ်ဆိုခြင်း။ (၁) ဧကော ဒု-ကာရံ အာဟ။
သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၆။) (၂)
ဒံ (၂)-ကြည့်။

ဒုက္ခ(ကု)လ (ပုန) [ဒု + ကု(ကု)လ + အ။
ဒုမ+ကုလ။ ဒုက္ခေန ကုလယုတေတိ ဒုက္ခလံ။
ဒုမေဟိ ဇာတံ ကုလန္တိ ဝါ ဒုက္ခလံ။ ဓာနံ။
၄။၂၉။ ဒု+ဥလ။ ထောမ။ (ဒုက္ခလ-သံ၊
ဒုဥလ, ဒုအလ္လ-ပြာ၊ ဒုကုလ္လ-ဒုဂုလ-အဒ္ဓမာ-
ဂဓိ)](ပု)(၁) ဒုက္ခလ-အမည်ရှိသော၊ (က)
ကလေး၊ သူငယ်၊ သတိုးသား။ (ခ) ပညာရှိ
ရသေ့။ (န) (၂) ဘွဲ့ဖြူ - လျှော် - ချည်။
(၃) ဘွဲ့ဖြူ - အဝတ် - ပုဆိုး၊ လျှော်ချည် -
ဂုံချည် - အဝတ် - ပုဆိုး။ (ဘွဲ့ဖြူပုဆိုး။
ကျော်အောင်၊ဓာနံ။သျှ။ လျှော်ချည်အဝတ်။
အဘယာ၊ဓာနံ။သျှ။ ခေါ်မမည်သော ဗီဇာ
လျှော်ချည်ပုဆိုး၊ သိမ်မွေ့နူးညံ့သော ပုဆိုး၊
ဘွဲ့ဖြူပုဆိုး။ တောင်ပေါက်၊ဓာနံ။သျှ။ ဘွဲ့ဖြူ
ပုဆိုး၊ ဒုက္ခလမည်သော လျှော်ဖြင့်ပြီးသော
ပုဆိုး။ မြို့ပြင်ကြီး၊ အဋ္ဌသာ၊ဂဏ္ဍ။၃၉၀။
စိန်ချိန်သော ဗီဇာစေ့ထွက်သည့် သစ်ပင်
ငယ်မှလျှော်ကို ရက်သည့်အဝတ်။ ကာ-
ယာနုပဿနာကုမ်း။ ၁၆၉။ ဝိဓုရအမတ်ကို
သိကြားမင်းက ပူဇော်သော အပေါ်ရုံအဝတ်
ကိုလည်း ‘ဘွဲ့ဖြူ’ဟုပင် ဆို၏။ ယင်း-သည်
ကြာညိုအဆင်း၊ မီးခိုးအဆင်း ရှိ၏။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၇။၁၅၈။ တံငါသားမွေးရာ၌လည်း ‘ဒုက္ခလ’
မည်သော လျှော်ရက် ပုဆိုးကြမ်းဖြင့်ပင်
ခံယူ၏။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၄၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၈၉။
နှမ်းကြတ်လျှော်ဖြင့် ပြီးသော ပုဆိုးကိုပင်
အလွန်ဖြူသော် ‘ဒုက္ခလ’၊အလွန်မဖြူမှု ‘အတ-
သိဝသန’ဟူ၏။ ဓာနံ ဋီ၊သျှ။၂၉။ ပိုးထည်၊
သာယာလှပသော ဝါချည်ဖြင့် ရက်အပ်
သော အဝတ်။ သီ ဓာနံ။ ချောမွေ့သော
အဝတ်အထည်မျိုး။ ပါဠိ၊ သီ၊ဓာနံ။ လျှော်

ချည်ဖြင့် ရက်လုပ်အပ်သော အပေါ်ရုံ ခြုံ
 ထည်။ အမရ။ သျှ။ ပိုးချည်ဖြင့် ရက်အပ်
 သော အဝတ်အထည်။ အလွန်လှပသော
 အဝတ်အထည်။ P.S.D.။ သိမ်မွေ့နူးညံ့
 သော အဝတ်ပုဆိုး။ တိကဏ္ဍ။ ခေါ်မတိုင်း
 ဖြစ် အဝတ်။ ထောမ။ ဒုက္ခလမည်သော
 သစ်ပင်၊ ယင်း-သစ်ပင်မှဖြစ်သော ချည်ဖြင့်
 ရက်အပ်သော အဝတ်အထည်။ ပြာ၊ ဓာန်။
 (၄) ခေါ်မလျှော်ချည်အဝတ်။ (၅) ပိုးထည်
 အဝတ်။ (၆) ချောမော - ကောင်းမွန် -
 သော အဝတ်။ (၇) ကမ်းပါး ၂-ဖက်။ (တိ)
 (ဂ) ဘွဲ့ဖြူအဝတ်ဖြင့် ပြုအပ်သော၊ (က)
 အပေါ်ရုံ၊ ခြုံထည်။ (ခ) (ရဟန်းတော်တို့၏)
 သင်္ကန်း။

(ပ) (၁) ဒုက္ခလ-အမည်ရှိသော၊ (က)
 ကလေး၊ သူငယ်၊ သတိုးသား။ ဒုက္ခလေန
 ပဋိဂ္ဂဟိတတ္တာ “ဒုက္ခလော” တွေဝဿ နာမံ
 ကရိံသု။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၈၉။ (-စရိယာ၊ ဌ။
 ၂၄၉။) ဒုက္ခလကုမာရ-လည်း ကြည့်။

(ခ) ပညာရှိရသေ့။ ကေန ဒုက္ခလ
 မန္တေသိ၊ “ဟတော သာမော”တိ ဝါဒိနာ။
 ဇာ၊ ၂။ ၁၇၉။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၁၀၆။ ဒုက္ခလော စ
 တာပသော ပါရိကာ စ တာပသိ။ မိလိန္ဒ။
 ၁၃၀။ (-၁၂၇-၉။) ဒုက္ခလပဏ္ဍိတ-လည်း
 ကြည့်။

(န) (၂) ဘွဲ့ဖြူ - လျှော် - ချည်။ ခေါ-
 မာဒိနံ အနုလောမံ ဒုက္ခလံ...ဒေဝဒိန္နန္တိ ဆဗ္ဗိဓံ
 သုတ္တံ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၃၃၈။

(၃) ဘွဲ့ဖြူ - အဝတ် - ပုဆိုး၊ လျှော်ချည်
 - ဂုံချည် - အဝတ် - ပုဆိုး။ ဝါကဝိသေသမယံ
 သေတဝဏ္ဏံ ဒုက္ခလံ။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂။ ၉၈။ (-
 အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၀။) ဒုက္ခလသန္ဓန-လည်း ကြည့်။

(ပ) (၁) အနက်လည်း ပြန်ကြည့်။

(၄) ခေါ်မလျှော်ချည်အဝတ်။ (၅) ပိုး
 ထည်အဝတ်။ (၆) ချောမော - ကောင်းမွန် -

သော အဝတ်။ (၇) ကမ်းပါး ၂-ဖက်။ ဒုက္ခလံ
 ခေါ်မကောသေယျ-သုဝတ္ထု၊ ဘယတီရကေ။
 တောင်ပေါက်၊ ဓာန်၊ သျှ။ ၂၉၁။

(တိ) (ဂ) ဘွဲ့ဖြူအဝတ်ဖြင့် ပြုအပ်သော၊
 (က) အပေါ်ရုံ၊ ခြုံထည်။ ဒုက္ခလာ (အပါ၊ ၁။
 ၃) ဒုက္ခလပဋေဟိ ကတာ။ အပါ၊ ဌ၊ ၁။
 ၁၁၈။ (-သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂၂။)

(ခ) (ရဟန်းတော်တို့၏) သင်္ကန်း။ ဓမ္မ-
 သင်္ဂါဟကတ္ထေရေဟိ တေသံ အနုလောမာနိ
 ဒုက္ခလံ...ဒေဝဒိန္နိယန္တိ အပရာနိ ဆ အနု-
 ညာတာနိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၈၅။ ဝိ၊ သင်္ဂါဟ။ ၄၆၃။
 ဒုက္ခလဉ္စိ သာဏဿ အနုလောမံ ဝါကမ-
 ယတ္တာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၈၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၁၁။
 ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၇၉။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၂၄။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။
 ၂၆၇။ ဝိ၊ နိစ္ဆယ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၅၂။ (-ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၉၂။
 အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇၇။ စူဠနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀။)

ဒုက္ခလကာသိက (န) [ဒုက္ခလ+ကာသိက] ကာ-
 သိတိုင်းဖြစ် - ဘွဲ့ဖြူ - ဂုံချည် - လျှော်ချည် -
 ပုဆိုး။ ပဋ္ဌ၊ ဏ္ဍံ ဒုက္ခလကာသိကံ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊
 ၁။ ၂၅၁။

ဒုက္ခလကုမာရ (ပ) [ဒုက္ခလ+ကုမာရ] ဒုက္ခလ-
 အမည်ရှိသော သတိုးသား။ ဒုက္ခလကုမာရံ
 မာတာပိတရော အာဟံသု။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၈၉။
 (- ၉၀။)

ဒုက္ခလစုပ္ပန် (န) [ဒုက္ခလ+စုပ္ပန်] ဘွဲ့ဖြူ-ပုဆိုး-
 အဝတ် - အနီး - အခု - အခံ - ခေါင်းခု။ နံ
 ဒုက္ခလစုပ္ပန် နိပဇ္ဇာပေတွာ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။
 ၁၆၅။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၁၂။)

ဒုက္ခလစုပ္ပန်(မိမိ)ဋီကာ (န) [ဒုက္ခလ+စုပ္ပန်(မိမိ)-
 ဋီကာ] (က) ဘွဲ့ဖြူပုဆိုးအဝတ် (အညစ်အကြေး
 ပွတ်တိုက်ရန် ကိရိယာ)။ (ခ) ဘွဲ့ဖြူ-ပုဆိုး
 - အဝတ် - အနီး - အခု - အခံ - ခေါင်းခု။
 (က) ဒုက္ခလစုပ္ပန်ကေနာ (မ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၇။ သံ၊
 ဌ၊ ၃။ ၉၂) တိ ဂန္ထိတွာ ဂဟိတဒုက္ခလဝတ္ထေန။

မာဠိ၃။၁၂။ သံဠိ၂။၃၃၇။ (-ဥဒါနဌ။ ၃၇၄။ ဝိမာနဌ။၁၅၀၊၁၅၃။) (ခ) ဒုက္ခလ-စုမ္ပဋ္ဌကေ (ဒုက္ခလစုမ္ပဋ္ဌေ၊ သိ၊ ဒုက္ခလစုမ္ပဋ္ဌ-ကေ၊သျှာ) နိပဇ္ဇာပေတွာ။ အံဌ။၁။၂၃၄။ ဒုက္ခလစုမ္ပဋ္ဌကေ (ဒိဌ။၂။၃၄)တိ ဒဟရဿ နိပဇ္ဇနယောဂျတာဝသေန ပဋိသံဟဋ္ဌဒုက္ခ-လသုခမေ။ ဒိဌိ၂။၃၄။ ဒုက္ခလစုမ္ပဋ္ဌကေ- (ဇာဌ။၂။၁၉)တိ ဒုက္ခလေန ကတေ အဏ္ဍု-ပကေ။ ဇာဌိ၂။၁၅၆။ (-ဒိဌ။၂။၃၀။ မ၊ ဌ။၄။၁၃၁။ သံဌ။၁။၁၆၁၊၂၉၁။ အံဌ။၁။ ၁၁၂။ သုတ္တနိဌ။၁။၂၁၄။ အပါဌ။၁။၆၄။ အပါဌ။၂။၅၅၊၂၅၇။ ဇာဌ။၁။၆၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။၂၄၄။ ဒိဌိ၁။၁၀၂။ သိဌိသစ်၊၁။၃၀၄။ မာဠိ၁။၁၀၀။ အံဠိ၁။၁၂၇။)

ဒုက္ခလက္ခဏာ (တိ) [ဒုက္ခလ+ဆာဒိတ] ဘွဲ့ဖြူ-ပုဆိုး-အဝတ်-ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ ဒုက္ခလက္ခဏာဒိတဿ ပနဿ ပါသာဒါရောပနံ ဝိယ။ အဘိဌ။၁။၂၂၆။

ဒုက္ခလဒုပဋ္ဌ (န) [ဒုက္ခလ+ဒုပဋ္ဌ] ၂-ထပ်-၂-လွှာ-ရှိသော ဘွဲ့ဖြူ-ပုဆိုး-အဝတ်။ ဒုက္ခ-လဒုပဋ္ဌ နိဝါသေတွာ (ဒိဌ။၂။၁၉၈)တိ ဒွေ ဒုက္ခလဝတ္ထာနိ ကေဠံ ကတွာ နိဝါသေတွာ။ ဒိဌိ၂။၁၉၀။

ဒုက္ခလန္တရဝါသက (ပု) [ဒုက္ခလ+အန္တရဝါသက] ဂုံချည်-လျော်ချည် - ဖြင့် ရက်အပ်သော သင်းပိုင်။ ဒုက္ခလန္တရဝါသကံ နိဝါသေတွာ။ ဇာဌ။၄။၂၁၉။

ဒုက္ခလပဋ္ဌ (ပု) [ဒုက္ခလ+ပဋ္ဌ] ဘွဲ့ဖြူပုဆိုး၊ (က) ဂုံချည်-လျော်ချည်-တို့ဖြင့် ရက်အပ်သော ခြုံထည်။ (ခ) ဂုံချည်-လျော်ချည်-အဝတ်-အထည်။ (က) တဒါ ဗောဓိသတ္တမာတာ သုဝဏ္ဏခစိတံ ဝတ္ထံ နိဝါသေတွာ မစ္ဆန္တိသဒိသံ ဒုက္ခလပဋ္ဌံ ယာဝ ပါဒန္တာ ပါရပိတွာ အဋ္ဌာ-သိ။ ဒိဌ။၂။၂၉။ မဌ။၄။၁၃၁။ (ခ) ဒုက္ခလ (တိ) (ဂ) (က)-ကြည့်။

ဒုက္ခလပဏ္ဍိတ (ပု) [ဒုက္ခလ+ပဏ္ဍိတ] ဒုက္ခလ-ပညာရှိသုခမိန်။ သက္ကော ပုတ္တံ ဒါတုကာမော ဒုက္ခလပဏ္ဍိတံ အာဟ။ ဝိဌ။၁။၁၈၀။ (- စရိယာဌ။၂၅၀၊၂၅၃။ ဇာဌ။၆။၉၀၊၁၁၇။)

ဒုက္ခလပိလောတိကဝဏ္ဏ (တိ) [ဒုက္ခလပိလော-တိက + ဝဏ္ဏ] ဘွဲ့ဖြူပုဆိုးနှမ်းနှင့် တူသော အဆင်းရှိသော (အမြှေး-စသည်)။ တံ (ကိ-လောမကံ)ဒုဝိဓမ္မိ ဝဏ္ဏတော သေတံ ဒုက္ခလ-ပိလောတိကဝဏ္ဏံ။ အဘိဌ။၂။၂၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၄၈။ ခုဒ္ဒကဌ။၄၃။ = ဒုက္ခလဝတ္ထေန သဒိသံ။ သမ္မောယော။၁၆၃။

ဒုက္ခလပိလောတိကသဏ္ဌာန (တိ) [ဒုက္ခလ-ပိလောတိက+သဏ္ဌာန] ဘွဲ့ဖြူပုဆိုးနှမ်းနှင့် တူသောပုံသဏ္ဌာန်ရှိသော (အဆိခဲ-စသည်)။ ဌပိတ ဟလိဒ္ဓိဝဏ္ဏ ဒုက္ခလပိလောတိကသဏ္ဌာ-နော။ အဘိဌ။၂။၂၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၅၄။ ခုဒ္ဒကဌ။၅၁။

ဒုက္ခလမယ (ကိ) [ဒုက္ခလ+မယ] ဘွဲ့ဖြူပုဆိုးဖြင့် ပြီးသော၊ ဂုံချည် - လျော်ချည် - ဖြင့် - ပြုအပ် - ရက်အပ် - သော။ ဘူမတ္ထရဏာ-ဒီနိ ဒုက္ခလမယာနိ ဝဋ္ဌန္တိ။ ဒိဌ။၂။၄၆။ မ၊ ဌ။၃။၁၄၉။ အံဌ။၂။၁၂၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။၁၉၁။

ဒုက္ခလဝတ္ထ (န) [ဒုက္ခလ+ဝတ္ထ] ဘွဲ့ဖြူအဝတ် ပုဆိုး။ ဒုက္ခလဒုပဋ္ဌ-ကြည့်။

ဒုက္ခလသန္တန် (သန္တာန, သန္တန်) (တိ) [ဒုက္ခလ+ သန္တန် (သန္တာန,သန္တန်)] (က) ဘွဲ့ဖြူပုဆိုး- အခင်း-အခံ-ရှိသော။ (ခ) ဘွဲ့ဖြူပုဆိုး၌ နို့ရည်၏ စီးဆင်းခြင်းရှိသော။ (က) ဒုက္ခလ-သန္တာနာနိ (သံ၊ ၂။၁၁၈)တိ ဒုက္ခလသန္တ-ရာနိ။ သံဌ။၂။၂၉၇။ (ခ) ဒုက္ခလသန္တ(န္တ)-နာနိ (အံ၊၃။၁၉၆)တိ ရဇတဘာဇနာဒိ-နိသိတေ ဒုက္ခလေ ခိရဿ သန္တန်ံ ဧတေသန္တိ ဒုက္ခလသန္တနာနိ။ အံဠိ၃။၂၈၈။

ဒုက္ခလသန္ဓက (ပ) [ဒုက္ခလ+သန္ဓက] ဘွဲ့ဖြူ
အဝတ်ပုဆိုး။ ဒုက္ခလသန္ဓကံ ဝါ။ ဝိဠာ။
၂၇၇။ ဝိမတိ။ ၁၇၇။

ဒုက္ခဒုက္ခ (န) [ဒု+ကတ။ ဒု နိဗ္ဗိတံ ကရ-
ဏံ၊ မဿ ဒုက္ခံ။ ဓာနံ၊ ဝိ။ ၈၄။ (- ရှူ၊ ၃၄၇။)
(ဒုမ္မတ-သံ၊ ဒုက္ခဒု၊ ဒုက္ခယ-ပြာ)] (၁) မ
ကောင်းသဖြင့် (ချွတ်ယွင်း-ချော်လွဲ-စေ၍)
ပြုအပ်သောအမှု၊ မကောင်းမှု။ (၂) စက်ဆုပ်
အပ်စွာ ပြုအပ်သော အမှု။ (၃) (က) မတင့်တယ်သော-ပြုခြင်း-အမှုအရာ။ (ခ) မကောင်းသော-ပြုခြင်း-အမှုအရာ။ (ဂ) ဖောက်ပြန်သော-ပြုခြင်း-အမှုအရာ၊ ဒုက္ခဒု အာပတ်။ (တိ) (၄) မကောင်းသဖြင့်-ပြု-ကျင့်-အပ်သော၊ အပြစ်ရှိသော (အမှု-စသည်)။ (၅) မကောင်းသဖြင့်-ပြု-ကျင့်-အပ်သော-အမှု-လုပ်ငန်း-ရှိသောသူ။ (၆) ကဲ့ရဲ့အပ်သော-ပြုခြင်း-အမှုအရာ-ရှိသော။

(၁) မကောင်းသဖြင့် (ချွတ်ယွင်း-ချော်လွဲ-စေ၍) ပြုအပ်သောအမှု၊ မကောင်းမှု။ ဒုက္ခဒုက္ခ ဣတိ ယံ ဝုတ္တံ၊ တံ သုဏောဟိယထာ-တထံ။ အပရဒ္ဓံ ဝိရဒ္ဓဉ္စ၊ ခလိတံ ယဉ္စ ဒုက္ခဒု။ ဝိ။ ၅။ ၂၆၂။ ဝိဠာ။ ၂၇၃။ ဝိနိစ္ဆယ၊ ဝိဠာ။ ၄၇။ ဒုဠ၊ ကတံ သတ္တာရာ ဝုတ္တကိစ္စံ ဝိရာဇေတော ကတန္တိ ဒုက္ခဒု။ ဝိဠာ။ ၂၇၂။ ဒုက္ခဒု (ဝိနိစ္ဆယ။ ၄၇) နိဗ္ဗိတံ ဒုဠ၊ ကတံ ကိရိယံ သတ္တာရာ ဝုတ္တံ ဝိရာဇေတော ခလိတော ကတတ္တာတိ ဒုက္ခဒု။ ယင်း-ဦး။

(၂) စက်ဆုပ်အပ်စွာ ပြုအပ်သော အမှု။ ကုမ္ဘိတေ-ဒုက္ခဒု။ ရှူ၊ ၃၄၇။ နိရုတ္တိ။ ၃၄၇။

(၃) (က) မတင့်တယ်သော-ပြုခြင်း-အမှုအရာ။ (ခ) မကောင်းသော-ပြုခြင်း-အမှုအရာ။ အသောဘနံ ကတံ ဒုက္ခဒု၊ ဒုဠ၊ ဝါ ကတံ ဒုက္ခဒု။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၇၀၂။

(ဂ) ဖောက်ပြန်သော - ပြုခြင်း - အမှုအရာ၊ ဒုက္ခဒု အာပတ်။ ဒုဠ၊ ကတံ၊ ဝိရူပါ သာ ကိရိယာ ဘိက္ခုကိရိယာနံ မဇ္ဈေ န သောဘတိတိ ဝေမိ ဒုက္ခဒု။ ဝိဠာ။ ၂၇၂-၃။ ဒုဠ၊ ဝါ ဝိရူပါ ကတံ ကိရိယာတိ ဒုက္ခဒု။ ဝိနိစ္ဆယ၊ ဝိဠာ။ ၄၇။ “ပါစိတ္တိယံ န ခေါ၊ ဒုက္ခဒု န ခေါ” တိ အာဒိနာ အာပတ္တိယာ ဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝိဠာ။ ၃၅။

(၁), (၃) (ဂ) ယံ ဟိ ဒုဠ၊ ကတံ၊ ဝိရူပါ ဝါ ကတံ၊ တံ ဒုက္ခဒု။ ဝိဠာ။ ၄၇။ ၁၉၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၃-၄။

ဒုက္ခဒု-ဝိဠာ။ ၂၇၂။ ဝိဠာ။ ၃။ ၆။ မဠာ၊ ၃၂။ ဝဇီရ၊ ၆၁။ ဒုက္ခဒုနိ - ဝဇီရ၊ ၁၁၇။ ဒုက္ခဒု - ဝိဠာ။ ၂၃၃။ ဒုက္ခဒု (ဒုဠ) - ဝိဠာ။ ၁၇၂။ ကခါ၊ ၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၁၆။ ဒုက္ခဒုနိ - ဝိဠာ။ ၂၀၃။ ဒုက္ခဒု (မဠ) - ဝိဠာ။ ၄၅။ ၅။ ဝဇီရ၊ ၁၁၇။ ဒုက္ခဒုသ - ဝိဠာ။ ၂။ ၃၀၁။ ၃၂၅။ ဝိဠာ။ ၁။ ၁၆၁။ ၂၀၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၉။ ဒုက္ခဒုနိ - ဝိဠာ။ ၂၇၂။ ၂၃၅။ ဒုက္ခဒု - ဝဇီရ၊ ၁၁၆။ ၁၇၂။

ယင်း-ဒုက္ခဒုအာပတ်သည် - (၁) မခိုးမိ ရှေးအဖို့ဖြစ်သော ပယောဂကြောင့် သင့်ရောက်သော (ပုဗ္ဗပယောဂ) ဒုက္ခဒု၊ (၂) ခိုးခြင်းနှင့် တကွဖြစ်သော ပယောဂကြောင့် သင့်ရောက်သော (သဟပယောဂ) ဒုက္ခဒု၊ (၃) မသုံးသပ်ကောင်း၊ မကိုင်ကောင်းသော ဝတ္ထုကို သုံးသပ်ခြင်း၊ ကိုင်ခြင်းကြောင့် သင့်ရောက်သော (အနာမာသ) ဒုက္ခဒု၊ (၄) မကောင်းသဖြင့် ကျင့်ခြင်းကြောင့် သင့်ရောက်သော (ဒုရုပစိန္တ) ဒုက္ခဒု၊ (၅) ဝိနည်း ပါဠိတော်၌ ပညတ်ထားအပ်သော (ဝိနယ) ဒုက္ခဒု၊ (၆) “သံဃာကဲ့ပြားအောင် အားထုတ်နေ၏” ဟု ကြားသိလျက် မပြောဆိုခြင်းကြောင့် သင့်ရောက်သော (ဉာတ) ဒုက္ခဒု၊ (၇) ဥတ် (သံဃာတော်ကို သိစေခြင်း)

ကြောင့် သင့်ရောက်သော (၂၀) ဒုက္ခဒုက္ခ၊
 (၈) ဝန်ခံမှု၏ ပျက်ကွက်ခြင်းကြောင့် သင့်
 ရောက်သော (ပဋိသန္ဓေ)ဒုက္ခဒုက္ခ အာပတ်-ဟူ၍
 ၈-မျိုးရှိ၏ (ဝိဇ္ဇာဝါသီ ၂၁၂။ သာရတ္ထ ၂။
 ၁၃၃။ ဝိနိစ္ဆယသီလ ၄၅။) (၁) ရဟန်း
 ယောက်ျားတို့၏ ဒုက္ခဒုက္ခ၊ (၂) ရဟန်းမတို့၏
 ဒုက္ခဒုက္ခ ၂-မျိုးရှိ၏ (ဝိဇ္ဇာဝါသီ ၂၁၃။) မာတိ
 ကာဉ္ဇလာသော အာပတ် ၅-မျိုးတို့တွင် ၅-ခု
 မြောက်အာပတ် (အဘိဋ္ဌာ ၁၁၄၂။ သာရတ္ထ ၂။
 ၂၇၄။) ဝိဘင်းဉ္ဇလာသော အာပတ် ၇-
 မျိုးတို့တွင် ၆-ခုမြောက်အာပတ် (ဝိ
 ၃။ ၂၅၅။ အဘိဋ္ဌာ ၁၁၄၂။ သာရတ္ထ ၂။
 ၂၇၄။) အာစာရ၊ သီလ ဝိပတ္တိ ၂-မျိုးတို့တွင်
 အာစာရဝိပတ္တိ (ဝိဇ္ဇာဝါသီ ၂၅၅။) မာတိကာ၊
 ဝိဘင်းဉ္ဇလာသော အာပတ် ၂-မျိုးတို့တွင်
 မာတိကာဉ္ဇလာသော အာပတ် (သာရတ္ထ ၂။
 ၂၇၄။) ဂရုက၊ လဟုက အာပတ် ၂-မျိုး
 တို့တွင် လဟုက၊ သာဝသေသ၊ အနဝသေသ
 အာပတ် ၂-မျိုးတို့တွင် သာဝသေသ၊ သပ္ပဋ္ဌိ-
 ကမ္မ၊ အပ္ပဋ္ဌိကမ္မ အာပတ် ၂-မျိုးတို့တွင် သပ္ပဋ္ဌိ-
 ကမ္မ၊ ဒေသနာဂါမိနီ၊ အဒေသနာဂါမိနီ
 အာပတ် ၂-မျိုးတို့တွင် ဒေသနာဂါမိနီအာပတ်
 (ဝိဇ္ဇာဝါသီ ၂၁၁။ ဝိဇ္ဇာဝါသီ ၁၅၇။) ခွဲ ပါဝင်၏။

(တိ) (၄) မကောင်းသဖြင့်-ပြု-ကျင့်-
 အပ်သော၊ အပြစ်ရှိသော (အမူ-စသည်)။
 တသ္မာ'တိဟ ဘိက္ခု တုယေ' ဝေတံ ဒုက္ခဒုက္ခ။
 ဒီဝါ ၂၁၂။ ဒိဿတိ သုကတံ ဒုက္ခဒုက္ခ ကမ္မံ။
 မိလိန္ဒ ၂၅၉။ ဒုက္ခဒုက္ခ (သံ ၂။ ၄၉၆) နိ ဒုဠာ
 ကတံ။ သံဠာ ၂။ ၁၄၁။ ဒုက္ခဒုက္ခ (ဓမ္မ ၅၇) နိ
 သာဝဇ္ဇံ အပါယသံဝတ္တနိကံ ကမ္မံ။ ဓမ္မ ၅၇။
 ၃၀၃။ ဒုက္ခဒုက္ခ (ပေတ ၁၃၀) နိ ဒုစ္စရိတံ။
 ပေတ ၅၇။ ၃၂။

(၅) မကောင်းသဖြင့် - ပြု - ကျင့် -
 အပ်သော - အမူ - လုပ်ငန်း - ရှိသော၊ သူ။
 ဒုက္ခဒုက္ခ-ကြည့်။ (၆) ကဲ့ရဲ့အပ်သော -

ပြုခြင်း - အမူအရာ - ရှိသော။ ဒေါင့်ကွင်း
 ပြန်ကြည့်။

ဒုက္ခဒုက္ခ-မဟာနိ ၁၂။ အဘိဋ္ဌာ ၂။
 ၁၁၇။ ဒုက္ခဒုက္ခ (သိ-ကို ပြု။ မောဂ် ၂။
 ၁၁၀။ နိတိ၊ သုတ္တ ၂၇၇) - အဘိ၊ က။ ၄။
 အနုဋီ ၁။ ၁၆။ ဒုက္ခဒုက္ခ (န၊ ပ၊ ၆) - သံ၊ ၁။ ၄၆။
 မဟာနိ ၁၂။ ဓမ္မ ၅၇။ ၃၀၈။ ဝိမာန၊ ၅။
 ၂၁၀။ ဒုက္ခဒုက္ခ-ဝိဇ္ဇာ ၂။ ၁၅၇။ ဒုက္ခဒုက္ခ (သိ၊
 ပ၊ ၆) - မဟာနိ ၁၂။ ဒုက္ခဒုက္ခနိ (န၊ ပ၊ ၁၂) -
 ဓမ္မ ၅၇။ ၄၄၀။ ဒုက္ခဒုက္ခ-အံ၊ ၂။ ၃၁၁။ စရိ-
 ယာ၊ ၅။ ၇။ ဒီဝါ ၂။ ၁၇၉။ ဒုက္ခဒုက္ခ-ဝိဇ္ဇာ
 ၂။ ၂။ ဒုက္ခဒုက္ခနိ-အံ၊ ၅၇။ ၁၉။

ဒုက္ခဒုက္ခ (န) [ဒုက္ခဒုက္ခ+ကမ္မ (ဒုပ္ပတကမ္မ-သံ)]
 (၁) မကောင်းသဖြင့် ပြုအပ်သော အမူ 'က'
 မကောင်းမှု 'က' (တိ) (၂) မကောင်းမှု 'က'၊
 ရှိသော၊ သူ။ (၁) ဒသ အကုသလကမ္မပထာ
 ဒုက္ခဒုက္ခနိ နာမ။ အဘိဋ္ဌာ ၁။ ၄၁၆။
 အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။ (တိ) (၂) ဒုက္ခဒု-
 ကိရိယာ ဒုက္ခဒုက္ခနိ၊ ဣမသ္မိ'ယေဝ အတ္တ-
 ဘာဝေ ကတေန အတ္တနော ကမ္မေန အဘဗ္ဗ-
 ဌာနံ ပတ္တာတိ အတ္တော။ ဝိဇ္ဇာဝါသီ ၁၆၁။

ဒုက္ခဒုက္ခကရိ (တိ) [ဒုက္ခဒုက္ခ+ကရ+ကိ]
 အောက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဒုက္ခဒုက္ခကရိ (မ၊
 ၃။ ၂၀၁။ အံ၊ ၁။ ၁၀၀) တံ ကရောန္တောပိ
 ပါဏာတိပါတာဒိဝသေန ဒုက္ခဒုက္ခမေဝ
 ကရေတိ။ မ၊ ၅၇။ ၁၅၀။ အံ၊ ၅၇။ ၂။ ၇။
 (-မ၊ ၃။ ၈။ မ၊ ၅၇။ ၆။ ဣတိဝုတ်၊ ၅။ ၆၉။
 နေတ္ထိ၊ ၅။ ၂၅။ မ၊ ၅၇။ ၁၉၅။)

ဒုက္ခဒုက္ခ(တ)ကရိ (တိ) [ဒုက္ခဒုက္ခ(တ)+ကရ+
 ကိ] မကောင်းသဖြင့် ပြုအပ်သော အမူကို
 ပြု-လေ့ရှိ-တတ်-သော၊ မကောင်းမှုကို
 ပြုသော၊ သူ။ ဝိနိပါတ (ဝိဇ္ဇာဝါသီ ၁၃၅။ ဒီဝါ
 ၂။ ၁၃၄။ ဥဒါန၊ ၅။ ၃၇၆) ကြည့်။

ဒုက္ခဒုက္ခကိရိယ (တိ) [ဒုက္ခဒုက္ခ+ကိရိယ] မကောင်း
 သဖြင့် ပြုအပ်သောအမူကို ပြုခြင်းရှိသော၊

မကောင်းသဖြင့် ပြုအပ်သော အပြုအမူရှိ
သောသူ။ ဒုက္ခဒူကမ္မ(တိ) (၂)-ကြည့်။

ဒုက္ခဒူက္ခေ(ခေ)တ္တ (န) [ဒုက္ခဒူ+ခေတ္တ] ဒုက္ခဒူ
ခေတ်၊ ဒုက္ခဒူအာပတ်-သင့်ရာ-ဖြစ်လောက်
ရာ-နယ်အရပ်။ ဒုက္ခဒူက္ခေတ္တ ဒုက္ခဒူ။ ဝိ၊
ဌ၊ ၁။ ၂၃၀။ ကော လေ့ရှိပါတော ဒုက္ခဒူ-
ခေတ္တ။ ဝဇီရ။ ၁၃၃။ (-ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၅။ ဝိ၊
ဌ၊ ၃။ ၁၇၅။ ဝဇီရ။ ၂၉၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၉၃။
ကင်္ခါ၊ ဌိ၊ သစ်။ ၂၃။)

ဒုက္ခဒူဂါထာ (ထိ) [ဒုက္ခဒူ+ဂါထာ] ဒုက္ခဒူ အာ
ပတ်နှင့်စပ်၍-ဟော-ဆို-အပ်သောဂါထာ၊
ဒုက္ခဒူအာပတ်ကို ပြဆိုရာ ဂါထာ။ ဒုက္ခဒူ-
ဂါထာယ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၉၂။

ဒုက္ခဒူဂါမီ (တိ) [ဒုက္ခဒူ+ဂမ္မ+ဏီ။ ဒုက္ခဒူ+ဂမ္မ
+ဏေ+ဏီ] (က) ဒုက္ခဒူအာပတ်သို့ ရောက်
ကြောင်းဖြစ်သော။ (ခ) ဒုက္ခဒူအာပတ်
သို့ ရောက်စေတတ်သော (မုသားစကား-
စသည်)။ အတ္ထိ မုသာဝါဒေါ ဒုက္ခဒူဂါမီ။
ဝိ၊ ၅။ ၃၃၆။ (-ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၂၀။)

ဒုက္ခဒူဇန (ပု) [ဒုက္ခဒူ+ဇန] မကောင်းသဖြင့်-
ပြု-ကျင့်-အပ်သော-အမှု-လုပ်ငန်း-
ရှိသောသူ၊ မကောင်းမှုရှိသောသူ၊ သူယုတ်။
ဒါသာ ဒုက္ခဒူဇနာ။ နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၅။ ၉။

ဒုက္ခဒူဌာန (န) [ဒုက္ခဒူ+ဌာန] ဒုက္ခဒူအာပတ်၏
အရာ၊ ဒုက္ခဒူအာပတ်-သင့်လောက်-ဖြစ်
လောက်-သော အရာ။ ဒုက္ခဒူဌာန ဒုက္ခဒူ။
ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၆။ (- ဝဇီရ။ ၈၆။
၁၈၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၃၀။
ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၃။)

ဒုက္ခဒူဒိဋ္ဌိ (တိ) [ဒုက္ခဒူ+ဒိဋ္ဌိ] ဒုက္ခဒူအာပတ်-ဟု
အယူရှိသောသူ။ ဒုက္ခဒူ ဒိဋ္ဌိ၊ ဒုက္ခဒူဒိဋ္ဌိ-
နော ဟောန္တိ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၅၇-ဂ။

ဒုက္ခဒူဘယ (န) [ဒုက္ခဒူ+ဘယ] မကောင်းသဖြင့်
ပြုအပ်သောအမှုမှ ကြောက်ခြင်း၊ မကောင်း

မှုမှ ကြောက်ခြင်း။ အတ္တနော ဒုက္ခဒူဘယေန
ကေနံ ဂါထံ ဝတ္ထုကာမာ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၁။

ဒုက္ခဒူဝစန (န) [ဒုက္ခဒူ+ဝစန] ဒုက္ခဒူအာပတ်
ကို-ဟော-ဆို-ခြင်း၊ ဒုက္ခဒူအာပတ်-ဟု
သောစကား။ ဒုက္ခဒူဝစနံ အတ္ထိ။ ဝဇီရ။ ၂၉၆။
(-ဝိမတိ၊ ၂။ ၇၆။)

ဒုက္ခဒူဝတ္ထု (န) [ဒုက္ခဒူ+ဝတ္ထု] ဒုက္ခဒူအာပတ်
၏-တည်ရာ-အကြောင်း-ဝတ္ထု။ အဝသေ-
သာ “ဒုက္ခဒူဝတ္ထု”တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။
၂၂၄။ ကင်္ခါ၊ ဌိ၊ သစ်။ ၁၈၃။ (-ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၆၉။
၂၇၆။ ကင်္ခါ၊ ၁၆၉။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၁၆။ ဝဇီရ။
၁၀၄၊ ၃၇၀။)

ဒုက္ခဒူဝတ္ထုက (တိ) [ဒုက္ခဒူဝတ္ထု+က] ဒုက္ခဒူ
အာပတ်၏ - တည်ရာ - အကြောင်း - ဖြစ်
သော (တိရစ္ဆာန်မ-စသည်)။ တိရစ္ဆာန်တို့-
ယော ဣဒ ဒုက္ခဒူဝတ္ထုကာ ဟောန္တိ။ ကင်္ခါ။
၁၉၃။ ဒုက္ခဒူဝတ္ထုက (မ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၅) နှိ ယံ
ကိဉ္စိ ဒုက္ခဒူပတ္တိဝတ္ထုကံ။ မ၊ ဌိ၊ ၃။ ၂၄၂။
(-ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၈၀။ ဝဇီရ။ ၁၈၃၊ ၂၉၅၊ ၃၃၃။
ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၀၁။ ကင်္ခါ၊ ဌိ၊ ၅၂။)

ဒုက္ခဒူဝါရ (ပု) [ဒုက္ခဒူ+ဝါရ] ဒုက္ခဒူအာပတ်၏
-ဟော-ဆို-ခွင့် အလှည့် ‘ဝါရ’။ တယော
ဒုက္ခဒူဝါရာ။ ဝဇီရ။ ၁၈၇။ (-၂၂၀၊ ၃၃၂။)

ဒုက္ခဒူသံဃာဒိသေသမိဿက (တိ) [ဒုက္ခဒူသံ-
ဃာဒိသေသ+မိဿက] ဒုက္ခဒူသံဃာဒိသိသ်
အာပတ်တို့နှင့် ရောနှောသော (အာပတ်)။
ဝေါမိဿကာပတ္တိယောတိ ဒုက္ခဒူသံဃာဒိ-
သေသမိဿကာပတ္တိယော။ ဝဇီရ။ ၁၉၄။

ဒုက္ခဒူသညိတ (တိ) [ဒုက္ခဒူ+သညိတ] ဒုက္ခဒူ
အာပတ်-ဟု-သိ-မှတ်-အပ်သော။ ဒုက္ခဒူ-
သညိတဿ ဝိတိက္ကမဿ အာပဇ္ဇနံ။ ကင်္ခါ၊ ဌိ၊
သစ်။ ၁၉၈။

ဒုက္ခဒူပတ္တိ (ထိ) [ဒုက္ခဒူ+အာပတ္တိ] ဒုက္ခဒူ
အာပတ်၊ မကောင်းသဖြင့် ပြုအပ်သော အမှု

ကြောင့် သင့်ရောက်သော အာပတ်။ သစေ
တေန အရူပိယံ စေတပေတိ။ ဒုက္ခဒုပ္ပတ္တိ
ဟောတိ။ ဝိဇ္ဇာ ၂။ ၂၇၈။ (-ဝိဇ္ဇာ ၃။ ၂၅၉၊
၃၁၇။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၂၂၄။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၁၅၆၊
၂၆၅။)

ဒုက္ခဒုပ္ပတ္တိကုဋ္ဌ (ပု) [ဒုက္ခဒုပ္ပတ္တိ+ခန္ဓ] ဒုက္ခဒ်
အာပတ်-အစု-အပေါင်း။ သိယာ ဒုက္ခဒု-
ပ္ပတ္တိကုဋ္ဌေန။ ဝိဇ္ဇာ။ ၁၀။ ၂၇၀။

ဒုက္ခဒုပ္ပတ္တိပုစ္ဆာ (ထိ) [ဒုက္ခဒုပ္ပတ္တိ + ပုစ္ဆာ]
(က) ဒုက္ခဒ်အာပတ်ကိုမေးခြင်း။ (ခ) ဒုက္ခဒ်
အာပတ်ကိုမေးကြောင်း ‘ပုစ္ဆာ’။ ဒုက္ခဒု-
ပ္ပတ္တိပုစ္ဆာ။ ဝိဇ္ဇာ။ ၃၀၀။

ဒုက္ခဒုပ္ပတ္တိဝတ္ထုက (တိ) [ဒုက္ခဒုပ္ပတ္တိ + ဝတ္ထု +
က] ဒုက္ခဒ်အာပတ်၏-တည်ရာ-အကြောင်း
-ဖြစ်သော။ ဒုက္ခဒုဝတ္ထုက-ကြည့်။

ဒုက္ခဒုပ္ပါဟန=ဒုက္ခဒုပ္ပါဟန (တိ) [ဒုက္ခဒု +
ပ္ပါဟန] မကောင်းသဖြင့်-ပြုအပ်-ထိုးအပ်
-ချုပ်အပ်-သော ဘိနပ်။ ကေစွဿ ပန
ဂဟိတသိပ္ပံ ဒုက္ခဒုပ္ပါဟနာ ဝိယ ဝိနာသမေဝ
အာဝဟတိ။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၂။ ၂၀၄။ ဒုက္ခဒုပ္ပါဟ
နာ (ဇာ၊ ဌာ၊ ၂။ ၂၀၅) တိ ရှေ့သဘာဝကရဏာ-
ဒိဝသေန ဒုဋ္ဌ၊ ကတာ ဥပါဟနာ။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၂။
၂၃၁။

ဒုက္ခဒုပ္ပါဟနူပမ (တိ) [ဒုက္ခဒုပ္ပါဟနာ + ဥပ-
မာ] မကောင်းသဖြင့် ပြုအပ်သော ဘိနပ်ဟူ
သော နှိုင်းယှဉ်စရာ ‘ဥပမာ’ ရှိသော၊
မကောင်းသဖြင့် ပြုအပ်သော ဘိနပ်နှင့်တူ
သော။ သူ။ အနရိယော ဒုပ္ပါဟနူပမော ဒုက္ခ-
ဒုပ္ပါဟနူပမော ဝုစ္စတိ။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၂။ ၂၀၅။

ဒုက္ခထာ (ထိ) [ဒု+ကထာ] မကောင်းသဖြင့်
ပြောဆိုအပ်သော စကား၊ မကောင်းသော
စကား။ ပဉ္စန္ဒ ဘိက္ခဝေ ပုဂ္ဂလာနံ ကထာ
ဒုက္ခထာ ပုဂ္ဂလေ ပုဂ္ဂလံ ဥပနိဓာယ။ အံ၊ ၂။
၁၅၉။ (-၁၆၀။ မ၊ ဌာ၊ ၃။ ၄၇။ သံ၊ ဌာ၊ ၁။ ၂၉၄။

အံ၊ ဌာ၊ ၂။ ၂၄။ အဘိ၊ ဌာ၊ ၃။ ၆၈။ အံ၊ ဌာ၊ ၁။ ၂၀၄။
အံ၊ ဌာ၊ ၂။ ၉၃။)

ဒုက္ခထာသုတ္တ (န) [ဒုက္ခထာ + သုတ္တ] ဒုက္ခထာ-
သုတ်၊ သဒ္ဓါ၊ သီလ၊ သုတ၊ စာဂ၊ ပညာ မရှိ
သူတို့အဖို့ ယင်း-တရား ၅-ပါးနှင့် စပ်သော
စကားသည် မကောင်းသော စကားဖြစ်၍
ရှိသူတို့အဖို့ကား မကောင်းသောစကားဖြစ်၏-
ဟု အကျယ်ဟောပြရာ သုတ်။ အင်္ဂုတ္တရ-
နိကာယ၊ ပဉ္စကနိပါတ်ပါဠိ၊ ၄-ပဏ္ဏာသက၊
၁-ဝဂ်၊ ၇-သုတ်။ အံ၊ ၂။ ၁၅၉-၁၆၁။

ဒုက္ခထိတ (တိ) [ဒု+ကထိတ] မကောင်းသဖြင့်
-ဟော-ပြော- အပ်သော၊ ကောင်းစွာ-
မဟော - မပြော - အပ်သော။ ဒုက္ခထိတ-
(မဟာနိ။ ၁၂၇) နှိ န သမ္မာ ကထိတံ။ မဟာနိ၊
ဌာ၊ ၂၄၇။ တံ ပန ဒုက္ခထိတေန မဟာဒုက္ခံ
ပတ္တော။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၄။ ၂၅၅။ (- ဒီ၊ ဌာ၊ ၃။ ၄၈၊ ၈၉။
မ၊ ဌာ၊ ၃။ ၁၇၊ ၃၀၃။ မ၊ ဌာ၊ ၄။ ၂၂၊ ၅၁။ သံ၊ ဌာ၊ ၃။
၉၂။ အံ၊ ဌာ၊ ၂။ ၁၈၈။ အဘိ၊ ဌာ၊ ၁။ ၆။ ဥဒါန၊ ဌာ။
၃၇၃။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၇။ ၅၇-၈။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၁၁။
မ၊ ဌာ၊ ၃။ ၁၁။ သံ၊ ဌာ၊ ၂။ ၃၃၆။)

ဒုက္ခန္တိတ (တိ) [ဒု+ကန္တိတ] မကောင်းသဖြင့် -
ငင်အပ်-ဝင်အပ်-သော (ချည်-စသည်)။
ဒုက္ခန္တိတံ ဝါ ပဋိကန္တိတိ။ ဝိဇ္ဇာ၊ ၃။ ၂၁၃။

ဒုက္ခရ (တိ) [ဒု+ကရ+ခ=အ။ ကစွည်း။ ၅၆၀။
ရှု။ ၆၀၅။ မောက်၊ ၅။ ၄၄။ (ဒုမ္ဘရ-သံ၊ ဒေါက္ကရ-
ပြာ)] (၁) ဆင်းရဲ-ငြိုငြင်-သဖြင့် ပြုအပ်
သော၊ ခဲယဉ်းစွာ ပြုအပ်သော၊ ပြုခြင်းငှါ
ခဲယဉ်းသော၊ ပြုနိုင်ခဲသော။ (၂) မကောင်း
သဖြင့် ပြုအပ်သော။ (၃) လွန်မြောက်နိုင်ခဲ
သော။ (၁) ဒုက္ခရံ ကရေတိ (အံ၊ ၂။ ၄၂၁) တိ
ကာတုံ အသုကရံ ကမ္ပံ ကရေတိ။ အံ၊ ဌာ၊ ၃။
၁၆၂။ ဒုက္ခိတကာယစိတ္တေန ကတ္တဗ္ဗတ္တာ ဒုက္ခ-
ရော။ သုတ္တနိ၊ ဌာ၊ ၂။ ၁၁၆။ ဒုက္ခရံ ပဝိဝေက (မ။
၁။ ၂၀) နှိ ဝါ ပဝိဝေကံ ကတ္တံ န သုခံ။ မ၊ ဌာ၊
၂။ ၂၀၉။ ဒုက္ခရော-သုတ္တနိ၊ ၃၄၂။ မိလိန္ဒ၊ ၁၄၅။

ဇောဋ္ဌာ၇၂၀။ သံဋီ၁။၁၀၂။ ဒုက္ခရာ(ထိ၊
ပါး) - သံ၂။၄၅၄။ မဋ္ဌာ၃။၁၁၇။ သာရတ္ထ၊
၃။၁၄၂။ ဒုက္ခရံ(န၊ပါး) - ဝိ၊၁။၃၁။၁၃၈။
အံဋ္ဌာ၁။၅၁။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၃။ ဒုက္ခရာနိ - ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၉၉။ အံဋ္ဌာ၂။၄။ ဒုက္ခရံ(ပု၊ဒု၊) - သံ၊
၁။၄၅။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂၂။၉၉။ (န၊ဒု၊) - ဝိ၊၅။
၁၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၄၅။ သံဋီ၊၁။၂၀၁။ ဒုက္ခရာ-
နိ - ဒီ၊ဋ္ဌာ၊၃။၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၉၈။ ဒုက္ခရေန -
အဘိ၊ဋ္ဌာ၊၃။၄၄၇။ ဒုက္ခရတော - မိလိန္ဒ၊၂၆၇။
စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂၇၆။ နေတ္တိ၊ဝိ၊၁၂၆။ (၂) ဒုက္ခ-
ရကမ္မဝိပါကတော။ သံဋီ၊သစ်၊၂။၁၉၆။ ဒုက္ခ-
ရကာရီ (၂) - လည်း ကြည့်။ (၃) ဒုက္ခရ-
မဟာကဒ္ဒမ - ကြည့်။

ဒုက္ခရ (န) [ဒုက္ခရ + ကာရိကာ။ နောက်ပုဒ်
ကျေ။] ခဲယဉ်းစွာ ပြုအပ်သော အမှုကိုပြု
ခြင်း၊ ကျင့်နိုင်ခဲ့သော အကျင့်ကို ကျင့်ခြင်း။
ဒုက္ခရန္တိ ဆဗ္ဗဿာနိ ဒုက္ခရကာရိကာ။ အပါ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၂၈။

ဒုက္ခရဇ္ဈရိယာ (ထိ) [ဒုက္ခရာ + ဇ္ဈရိယာ] ပြုနိုင်ခဲ့
သောအကျင့်ကို ကျင့်ခြင်းဟူသော အမှု
အရာ။ ဇ္ဈရိယာယာတိ ဒုက္ခရဇ္ဈရိယာယ
(ဒုက္ခရစရိယာယ၊ သျှာ၊က)။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၆။
သာရတ္ထ၊၃။၁၆၇။ ဝိမတိ၊၂။၉၀။

ဒုက္ခရကမ္မကာရက (တိ) [ဒုက္ခရကမ္မ + ကာရက]
(၁) ပြုနိုင်ခဲ့သောအမှုကို ပြုတတ်သော။ (၂)
ပြုနိုင်ခဲ့သောအမှုကို ပြုခြင်းရှိသော။ တာဝ
ဒုက္ခရကာရကာတိ မယံ အပရဇ္ဈနေန အတိ-
ဒုက္ခရကမ္မကာရက။ ဇောဋ္ဌာ၅။၇၆။ = ဒုက္ခရ-
ကမ္မကိရိယာ။ ဇောဋ္ဌ၊၁၆။၅၁၆။

ဒုက္ခရကရဏ (န) [ဒုက္ခရ + ကရဏ] ပြုနိုင်ခဲ့သော
အမှုကို ပြုခြင်း။ ဒုက္ခရကာရိကာ (၂) - ကြည့်။

ဒုက္ခရကရဏသမတ္တ (တိ) [ဒုက္ခရကရဏ +
သမတ္တ] ပြုနိုင်ခဲ့သောအမှုကို ပြုစွမ်းနိုင်
သော။ ဒုက္ခရကရဏသမတ္တေန ဝိရိယူပတ္တ-

မ္ဘေန အတ္တာနံ ဥပတ္တမ္ဘယ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၁၀။

ဒုက္ခရကာရ (တိ) [ဒုက္ခရ + ကရ + ကာ] ပြုနိုင်ခဲ့
သောအမှုကို ပြုသောသူ။ ဒုက္ခရံ က-
ရောတိတိ ဒုက္ခရကာရော၊ သော ဝေ ဣတ္ထိ-
လိင်ဝသေန ဒုက္ခရကာရိကာ။ သံဋီ၊၁။၂၀၁။

ဒုက္ခရကာရက (တိ) [ဒုက္ခရ + ကာရက] အထက်
ပုဒ်နက် ကြည့်။ အယံ ဘန္တေ အစေလော
သေနိယော ကုက္ကုရဝတိကော ဒုက္ခရကာရ-
ကော။ မ၊၂။၅၀။ အဟော ဒုက္ခရကာရကော
ဘဂဝါ။ မဋ္ဌာ၊၁။၃၀၈။ (-ဇော၊၁။၃၇၀။ ဓမ္မ၊
ဋ္ဌာ၊၁။၃၄၄။ ဇောဋ္ဌာ၊၅။၃၆၊၃၇၉။ ဇောဋ္ဌ၊၆။
၁၄၀။)

ဒုက္ခရကာရိကဇီဝိကာနုယောဂ (ပ) [ဒုက္ခရ-
ကာရိကဇီဝိက + အနုယောဂ] ပြုနိုင်ခဲ့သော
အမှုကို ပြုခြင်းအားဖြင့် အသက်မွေးမှုကို
အဖန်ဖန် အားထုတ်ခြင်း။ လူခါဇီဝိန္တိ ဒုက္ခရ-
ကာရိကဇီဝိကာနုယောဂံ အနုယုတ္တံ။ အံဋ္ဌ၊
၃။၃၃၀။

ဒုက္ခရကာရိကဋ္ဌာန (န) [ဒုက္ခရကာရိက + ဋ္ဌာန]
ပြုနိုင်ခဲ့သော အမှုကို ပြုရာအရပ်၊ ဒုက္ခရ
အကျင့်ကို ကျင့်ရာအရပ်။ ဒုက္ခရကာရိကဋ္ဌာနံ
အဓိပ္ပေတံ။ မဋ္ဌ၊၂။၇၉။

ဒုက္ခရကာရိကပဉ္စ (တိ) [ဒုက္ခရကာရိက + ပဉ္စ]
ဒုက္ခရအကျင့်ကို ကျင့်မှုနှင့်စပ်သော - အမေး
- ပုစ္ဆာ - ပြဿနာ။ မိလိန္ဒ၊၂၇၅-၂၈၀။

ဒုက္ခရကာရိကာ (ထိ) [ဒုက္ခရ + ကာရိကာ]
(၁) ပြုနိုင်ခဲ့သောအမှု၊ ဒုက္ခရအကျင့်။ (၂)
ပြုနိုင်ခဲ့သောအမှုကိုပြုခြင်း(ကိုယ်ကို ပူပန်စေ
ခြင်း-စသည်)။ (တိ) (၃) ပြုနိုင်ခဲ့သော အမှု
ကို ပြု - ခြင်းရှိ - သောသူ။ (၄) ပြုနိုင်ခဲ့
သော အမှုကို ပြုရာ (အခါ-စသည်)။

(၁) ဒုက္ခရကာရိကာယာ (သံ၊၁။၁၀၄)-
တိ ဆဗ္ဗဿာနိ ကတာယ ဒုက္ခရကာရိကာ-

ယ။ သံဠာသ။၁၅၅။ ဆဗ္ဗဿာနိ ဒုက္ခရကာ-
ရိကံ စရိတွာ (ကတွာ)။ ဓမ္မဠာသ။၁၂၇။
ထေရီဠာသ။၂။ အပါဠာသ။၁၀၀၁၃၃၇။ အပါဠာ
၂။၂၆၉။ စရိယာဠာသ။၄။ ဇာဠာသ။၉၉။ ဇာ
ဠာသ။၁၂၂။ (-အဘိက။၄၅၁။ အပါဠာ၂။၆၈
၃၆၄။ မိလိန္ဒ။၂၇၅။ မဠာ၂။၈၇။ မဠာသ။
၁၉၈။ သံဠာသ။၂၃၇။ အံဠာသ။၃၀၉။ အဘိ
ဠာသ။၄၄။ သုတ္တနိဠာသ။၁၁၄။ အပါဠာသ။၂၀
၈၀၁၂၉။ ဗုဒ္ဓဝံဠာသ။၁၁၇၁၆၆။ ဇာဠာသ။
၁၉။)

(၂) ဒုက္ခရကာရိကာယ သုဒ္ဓိ ဟောတိ။
မဠာသ။၃၄၆။ မဠာ၂။၃၃။ ဒုက္ခရကာရိကာ-
ယာ (ဝိပ။၁၃။ မဠာ၂။၂၂)တိ...ဒုက္ခရကရ-
ဏေန။ မဠာ၂။၉၆။ သာရတ္ထာဠာသ။၁၆၇။ ဒုက္ခ-
ရကာရိက (အဘိပ။၁၆၂)န္တိ သရိရတာပနံ။
အဘိဠာသ။၈၀။ (-မဠာသ။၁၁၅။ မဠာ၂။၂၈၉။
မဠာ၂။၅။ မဠာသ။၃၀၇-၈။ အံဠာသ။၁၁၃။
အဘိဠာသ။၂၈၄။ သုတ္တနိဠာသ။၁၁၉။ မဠာ
၂။၂။)

(တိ) (၃) ဒုက္ခရကာရိကာ ခေါ ပန
မာတာပိတရေ။ မဠာသ။၂၀၃။ အဟော
ဝတာယံ ဒုက္ခရကာရိကာ။ ဓမ္မဠာသ။၃၆၁။
(-သံဠာသ။၃၁၉။)

(၄) ဒုက္ခရကာရိကသမယော။ ဒီဠာသ။
၃၃။ မဠာသ။၁၀။ သံဠာသ။၉။ အံဠာသ။၉။
ပဋိသံဠာသ။၁၂၆။ ခုဒ္ဒကဠာသ။၉၀။ ဥဒါနဠာသ။
၂၀။ သီဠာသစ်။၁၁၇၀။ (-ဓမ္မဠာသ။၇၅။
အပါဠာသ။၁၀၇။)

ဒုက္ခရကာရိကာနုယောဂ (ပု) [ဒုက္ခရကာရိကာ
+အနုယောဂ] ပြုကျင့်နိုင်ခဲ့သော အမှုကို
အဖန်ဖန်အားထုတ်ခြင်း။ ဒုက္ခရကာရိကာနု-
ယောဂေါ(အံဠာသ။၂။၂၀၄)တိ ဒုက္ခရကိရိယာယ
အနုယောဂေါ။ အံဠာ၂။၁၈၃။

ဒုက္ခရကရိယ (န) [ဒုက္ခရ+ကရိယ] ခဲယဉ်းစွာ
ပြုအပ်သောအမှု၊ ပြုနိုင်ခဲ့သောအမှု။ ဗောဓိ-

သတ္တော ဒုက္ခရကရိယံ အကာသိ။ အဘိက။
၂၁၇။ (-ဇာဠာသ။၇၈။)

ဒုက္ခရကရိ (တိ) [ဒုက္ခရ+ကရ+ဏိ။ ထိ-ဉ္စ-
ကာရိနိ။ (ဒုမ္မရကာရိနိ-သံ)] (၁) ပြုနိုင်ခဲ့
သောအမှုကို ပြုလေ့ရှိသော။ (၂) မကောင်း
သဖြင့် ပြုအပ်သောအမှုကို ပြုလေ့ရှိသော။မ
ကောင်းမှုကိုပြုသောသူ။ (၁) အဟော အ-
ယျာ ဒုက္ခရကာရိနော။ ဝိဠာသ။၁၉၀။ အံဠာ
၂။၆၈။ မာတာ ဟိ ဒုက္ခရကာရိနိ ဗဟူပကာ-
ရာ စ ပုတ္တာနံ။ မဠာသ။၇၉။ အံဠာသ။၃၅၇။
(-ဇာဠာသ။၄၉၅။) (၂) ဝိနိပါတ (စူဠနိ
ဠာသ။၆၃)-ကြည့်။

ဒုက္ခရကိရိယာ (ထိန) [ဒုက္ခရ+ကိရိယာ]
ပြုနိုင်ခဲ့သောအမှုကို ပြုခြင်း။ အတ္တနော
ဒုက္ခရကိရိယံ ကေဠိ ကတွာ။ စရိယာဠာသ။
၂၆၃။ (-ဒီဠာသ။၂၂၅။ မဠာသ။၁၇၉။ အံ
ဠာ၂။၁၈၃။၂၆၈။ အံဠာသ။၁၃၂။ မူလဠာ၂။
၉၈။ ဝိသုဒ္ဓိဠာ၂။၂၆၅။)

ဒုက္ခရစရဏ (န) [ဒုက္ခရ+စရဏ] ခဲယဉ်းစွာ
ပြုအပ်သော အကျင့်၊ ကျင့်နိုင်ခဲ့သော
အကျင့်။ ဒုက္ခရစရဏံ စိန္တံ စရိတံ။ စရိယာ
ဠာသ။၂၁၄။ (-ဝိမတိ။၂။၉၀။ မဠာ၂။၂၁၂။)

ဒုက္ခရစရိယာ (ထိန) [ဒုက္ခရ+စရိယာ။(ဒုမ္မ-
ရဏိယာ-သံ)](၁)ခဲယဉ်းစွာ ပြုအပ်သော အ
ကျင့် ကျင့်နိုင်ခဲ့သော အကျင့်။ (၂) ကျင့်နိုင်
ခဲ့သော အကျင့်ကို ကျင့်ခြင်း။ (၃) ကျင့်နိုင်
ခဲ့သော အကျင့်ကို ကျင့်ရာ (အခါ-စသည်)။
(၁) အတိဒုက္ခရာ ဒုက္ခရစရိယာ သမာစ
ရန္တော။ ဥဒါနဠာသ။၁၁၈။ ဣတိတုတ္တဠာသ။၁၁၇။
ဆဝဿာနံ ကတံ ဒုက္ခရစရိယံ ဝေါဟံ ယထာ-
သတ္တိ ပူဇေဿာမိ။ ဒီဠာသ။၂၄၅။ သီဠာသစ်။
၂။၈၈။ မဠာသ။၃၅၆။ သံဠာသ။၄၆၀။ (-စရိ-
ယာဠာသ။၂၇၈။ သီဠာသစ်။၁၂၅။ မဠာ၂။
၂၁၄။ အံဠာ၂။၃၁၁။) (၂) ဆဗ္ဗဿာနိ
ဒုက္ခရစရိယာ အဟောသိ။ မဠာ၂။၂၁၃။

ဒုက္ခရစရိယာဝေသေန ပဝတ္တိတံ ဝတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊၁။၈၄။ (- သိ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၃၉။) (၃)၊ ယံ
ဝါ ဒုက္ခရစရိယာယံ တုမ္မာကံ ဥပဋ္ဌာနံ အာ-
ဒိတော ဒဿနံ၊ တံ ဘန္တေ ပဌမဒဿနံ။
သံ၊ဋီ၊၁။၂၉၄။

ဒုက္ခရစရိယာဝေမတ္တ (န) [ဒုက္ခရစရိယာ+ဝေ-
မတ္တ] ဒုက္ခရအကျင့်၏ မတူခြင်း၊ ဒုက္ခရ-
အကျင့်၏-ထူးခြား-ကွဲပြား-ခြင်း။ ဒုက္ခရ-
စရိယာဝေမတ္တ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၃၅။ ဣတိဝုတ်၊
ဋ္ဌ၊၁၃၁။

ဒုက္ခရဇီဝိကပယောဂ (တိ) [ဒုက္ခရဇီဝိကာ+ပ-
ယောဂ] ဆင်းရဲ-ငြိုငြင်-သော အသက်
မွေးခြင်းဖြင့် - အားထုတ်မှု - လုံ့လ - ရှိ
သော။ ဒွိဟိတိကာ ဒုက္ခရဇီဝိကပယောဂါ။
သံ၊ဋီ၊၂။၃၈၂။

ဒုက္ခရဇီဝိကာ (ထိ) [ဒုက္ခရာ+ဇီဝိကာ] ဆင်းရဲ-
ငြိုငြင်-သော-အသက်မွေးခြင်း-အသက်
မွေးမှု။ ဒုဂ္ဂတာတိ ဒုက္ခရဇီဝိကံ ဥပဂတာ
ကသိရဝုတ္တိကာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၂၆။

ဒုက္ခရတပ (ပု၊န) [ဒုက္ခရ+တပ] (၁) ဒုက္ခရ
အကျင့်၊ (က) ဆင်းရဲ-ငြိုငြင်-သော
အကျင့်။ (ခ) ပြု-ကျင့်-နိုင်ခဲ့သော
အကျင့်။ (တိ) (၂) ပြု-ကျင့်-နိုင်ခဲ့သော
အကျင့်ရှိသောသူ။ (၁) (က) ဒုက္ခရတပ-
စရဏေန ဝါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၁။ (-မ၊ဋီ၊၃။၄၄။)
(ခ) တပသာ ဗျန္တိဘာဝန္တိ ဒုက္ခရတပေန
ဝိဂတန္တကရဏံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂။ (တိ) (၂)
တိဗ္ဗတပ (သိ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၇၄)-ကြည့်။

ဒုက္ခရတရ (တိ) [ဒုက္ခရ+တရ] အထူးသဖြင့်-
ပြု-ကျင့်-နိုင်ခဲ့သော၊ အလွန်အကဲ-ပြု-
ကျင့်-နိုင်ခဲ့သော(အမှုစသည်)။ ကတမံ န
ခေါ ဒုက္ခရတရံ ဝါ ဒုရဘိသမ္ဘဝတရံ ဝါ။ ဒီ၊
၂။၁၀၈။ သံ၊၃။၃၉၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၆။ ပဋိသံ၊

ဋ္ဌ၊၁။၁၈၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၄၇။ ထေရာဋ္ဌ၊၁။
၂၃၆။ ထေရာဋ္ဌ၊၂။၅၄၀။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၅၈။ မ၊ဋီ၊
၂။၁၃၀။ ဒုက္ခရတရ (မ၊၂။၁၀၁)န္တိ ပတိ-
ကာရဝေသေန အတိသယေန ဒုက္ခရံ။ မ၊ဋီ၊၃။
၇၁။ (- မိလိန္ဒ၊၉၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၁။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၃။၂၂၀၊၃၃၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၈၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၈။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၀၀။
မူလဋီ၊၂။၇၃။ သမ္မေ၊ယော၊၅၆။)

ဒုက္ခရပဉ္စသုတ္တ (န) [ဒုက္ခရပဉ္စ+သုတ္တ] ဒုက္ခရ-
ပဉ္စသုတ်၊ “သာသနာတော်၌ ခဲယဉ်းစွာ
ပြုအပ်သော အကျင့်ကား အဘယ်ပါနည်း”
ဟု မေးလျှောက်သောဇမ္ဗုခါဒကပရိဗိုဇ်အား
ရှင်၊ ရဟန်းအဖြစ် ပြုနိုင်ခဲ့ကြောင်း၊ ပြုပြန်
သော် မွေ့လျော်နိုင်ခဲ့ကြောင်း၊ မွေ့လျော်ပြန်
လျှင်လည်း ဓမ္မာနုဓမ္မအကျင့်ကို ကျင့်နိုင်ခဲ့ပုံ
အကြောင်းကို ဆင့်ကာဆင့်ကာ အရှင်သာရိ-
ပုတြာက ဖြေဆိုဟောပြော သုတ်။ သံယုတ္တ-
နိကာယ၊ သဋ္ဌာယတနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၄-
သံယုတ်၊ ၁၆-သုတ်။ သံ၊၂။၄၅၄။

ဒုက္ခရပဋိပတ္တိ (ထိ) [ဒုက္ခရာ+ပဋိပတ္တိ] ပြု-ကျင့်
-နိုင်ခဲ့သော အကျင့်ကို ကျင့်ခြင်း။ ပဋိပဒါ-
ယာတိ ဒုက္ခရပဋိပတ္တိယာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၆။ သာ-
ရတ္ထ၊၃။၁၆၇။

ဒုက္ခရပဋိပဒါ (ထိ) [ဒုက္ခရာ+ပဋိပဒါ] အထက်
ပုဒ်နက်ကြည့်။ ပဋိပဒါယာတိ ဒုက္ခရပဋိပဒါ-
ယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၆။

ဒုက္ခရပဋိဝေဓ (တိ) [ဒုက္ခရ+ပဋိဝေဓ] ခဲယဉ်း
စွာ ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော၊ ထိုးထွင်း၍
သိနိုင်ခဲ့သော (သစ္စာစသည်)။ သဗ္ဗာနေဝ
သစ္စာနိ အညမညံ သဘာဂါနိ...ဒုက္ခရပဋိ-
ဝေဓတော စ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၈၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၄၇။

ဒုက္ခရမဟာကဒ္ဒမ (ပု၊န) [ဒုက္ခရ + မဟာ-
ကဒ္ဒမ] လွန်မြောက် နိုင်ခဲ့သော ကြီးစွာ

သော - ချွံ - ညွန်။ ပလိပ (မဒ္ဒိ၊ ၂။ ၁၀၅) - ကြည့်။

ဒုက္ကရသဘာဘတ (တိ) [ဒုက္ကရ + သတ + အာဘတ] ရာပေါင်းမက များလှသော - ဆင်းရဲ - ငြိုငြင် - ပင်ပန်း - မူဖြင့် ဆောင် အပ်ခဲ့သော။ မယာ ဒုက္ကရသဘာဘတံ ဓမ္မံ ပဌမမေဝ အညာသိ။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၄။

ဒုက္ကရသုတ္တ (န) [ဒုက္ကရ + သုတ္တ] ဒုက္ကရ သုတ်၊ မသင့်သော စိတ်ကို မဘားမြစ်လျှင် ရဟန်း တရားကို မကျင့်နိုင်မူ၍ မိစ္ဆာ သက်ပ္ပတိ၏ အလိုသို့ လိုက်ကာ အာရုံတိုင်း အာရုံတိုင်း နှစ်မွန်းရာ၏။ လိပ်သည် လက်၊ ခြေ၊ ဦးခေါင်းတို့ကို မိမိ လိပ်ခွံတွင်းသို့ မြေခွေးစားခွင့်မရအောင် ထည့်သွင်း ထား သကဲ့သို့ စိတ်၌ဖြစ်သော မိစ္ဆာဝိတက်တို့ကို ကမ္မဋ္ဌာန်း အာရုံတည်းဟူသော အခွံ၌ ဒေဝ ပုတ္တမာရ်၊ ကိလေသမာရ် နှိပ်စက်ခွင့် မရ အောင် ထည့်သွင်း ထားသော ရဟန်း၏ ကိလေသာတို့မှ ငြိမ်းအေးပုံ အကြောင်းကို ဟောပြောသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဂါသာ ဝဂ္ဂသံယုတ္တ၊ ၁။ သံယုတ်၊ ၂။ ၀၇၊ ၇။ သုတ်။ သံ၊ ၁။ ၇။ သံ၊ ၁။ ၁၇။ သံ၊ ၁။ ၇၀။ ၁။

ဒုက္ကလီန (ပု) [ဒု + ကုလီန (= ကုလ + ဣန)] အမျိုးကောင်းသား မဟုတ်သူ၊ အမျိုး ယုတ်သူ၏ သား။ ဒုက္ကလီနော (ဇာ၊ ၁။ ၆၄) တိ ဒုဇ္ဇာတိကော အကုလပုတ္တော။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၄။ ဒုက္ကလီနော (ဇာ၊ ၁။ ၃၇၈။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၈၂) တိ တွေ ကုလီနော ဝုစ္စတိ မဟာ ကုလံ ဥစ္စကုလံ။ ကုလဿ အပစ္စံ ကုလီ နော၊ အပစ္စတ္တေ ဣန-ပစ္စယော။ ဣဓ ပန ဒု-သဒ္ဓေန နိဝါရိတတ္တာ နိစကုလံ ဂဟေတဗ္ဗံ။ ဇာ၊ ၄။ ၁၆။ ၅၁၈။

ဒုက္ခ (န) [ဒုက္ခ + အ။ ဒု + ခါဒ + ကိ။ ဒု + ခနု + ကိ။ ဒု + ခမု + ကိ။ ဒွိ + ခနု + ကိ။ နိတိ၊ ဓာ၊ ၁၉။ ၁၁၃၊ ၁၇၀။ ဒု + ခ။ (ဒု + ခ - သံ၊ ဒုက္ခ၊

ဒုဟ-ပြာ)] (၁) ဆင်းရဲ၊ ဆင်းရဲခြင်း၊ ဆင်းရဲမှု (ကြိ၊ ၀ - ဆင်းရဲစွာ၊ ဆင်းဆင်း ရဲရဲ)။ (က) ကိုယ်ဆင်းရဲမှု = ကာယိကဒုက္ခ။ (ခ) စိတ်ဆင်းရဲမှု = စေတသိကဒုက္ခ။ (ဂ) ကိလေသာ (ကြောင့်ဖြစ်သော) ဆင်းရဲ။ (ဃ) သံသရာ (၌ ဖြစ်သော) ဆင်းရဲ။ (င) ခန္ဓာဆင်းရဲ (ဇာတိဒုက္ခ - စသည်)။ (စ) အပါယ် - ဒုဂ္ဂတိ - ဆင်းရဲ (ငရဲ၌ ခံစားရ ခြင်း - စသည်)။ (ဆ) (ကမ္မ၊ ကိလေသ၊ ဝိပါက) ဝဋ်ဆင်းရဲ။ (ဇ) သီလ စောင့်ထိန်း ရခြင်း ဆင်းရဲ။ (ဈ) ဒုက္ခဝေဒနာ။ (ည) ညည်း ဆဲ - နှိပ်စက် - ခြင်း ဆင်းရဲ။ (ဋ) ဒုက္ခသစ္စာ (တဏှာမှတစ်ပါးသော တေဘူမကတရား)။ (တိ) (၅) ဆင်းရဲ - ငြိုငြင် - ပင်ပန်း - ကျင်နာ - သော။ (၆) ဒုက္ခ၏ - တည်ရာ - အကြောင်း။ (၇) ဒုက္ခ၏ အာရုံ (မကောင်းသော အနိဋ္ဌာရုံ)။ (၈) ဒုက္ခ ၏ ဇနက အကြောင်း။ (၉) ဒုက္ခ၏ အကြောင်းဖြစ်သော အရပ်၊ ဒုက္ခ၏ ဥပတ္တ မ္ဘက အကြောင်းဖြစ်သော အနိဋ္ဌာရုံတို့၏ - တည်ရာ - အရပ်။ (၁၀) ဒုက္ခ - အစု - အပေါင်း။ (၁၁) အလိုမရှိအပ် သော။ (၁၂) ဆင်းရဲစေတတ်သော၊ ဆင်းရဲ - ကို - အောင် - ပြုတတ်သော၊ ညည်းဆဲ - နှိပ်စက် - တတ်သော။ (၁၃) မကောင်းသဖြင့် ခံစားတတ်သော။ (၁၄) မကောင်းသဖြင့် - တူးဖြို - ဖျက်ဆီး - တတ်သော။ (၁၅) ပြုနိုင် ခဲသော အခွင့်ပေးခြင်း ရှိရာဖြစ်သော။ (၁၆) ၂-ပါးသော - အပြား - အဖို့ - အားဖြင့် - တူးဖြို - ဖျက်ဆီး - တတ်သော။ (၁၇) ဆင်းရဲသဖြင့် သည်းခံအပ်သော၊ သည်းခံခြင်း ငှါ ခဲယဉ်းသော၊ သည်းခံနိုင်ခဲသော။ (၁၈) ပြုနိုင်ခဲသော သည်းခံရခြင်း ရှိသော။ (၁၉) ခါးစပ်သော၊ ခါးစပ်သော အရသာနှင့် တူ သော။ (၂၀) ကဲ့ရဲ့ - စက်ဆုပ် - အပ်သည်ဖြစ် ၍ အချည်းနှီးသော၊ (ကောင်းကင် ကဲ့သို့)

အချည်းနှီးဖြစ်၍ - ကဲ့ရဲ့ - စက်ဆုပ် - အပ်
သော။ (၂၁) ကြောက်ဖွယ်အာရုံ - ဘေး -
ရှိသော။ (၂၂) မနှစ်သက်အပ်သော။ (၂၃)
မသာယာအပ်သော၊ သာယာဖွယ် မရှိသော။

(၁) ဆင်းရဲ၊ ဆင်းရဲခြင်း၊ ဆင်းရဲမှု
(ကြိုဝိ - ဆင်းရဲစွာ၊ ဆင်းဆင်း ရဲရဲ)။
တေ တတ္ထ မရဏံပိ နိဂစ္ဆန္တိ မရဏမတ္တံ ပိ
ဒုက္ခံ။ မ၊၁။၁၂။ ဒုက္ခံ သေတိ (အံ၊၁။
၃၈၇)တိ ဒုက္ခံ သယတိ၊ ဒုက္ခိတံ ဟောတိ-
တိ အတ္ထော။ အံ၊၄။၂။၃၁၈။ ဒုခံ (ဆန်း
ကြောင့် က-ကျေ) သေတိ (ဇာ၊၁။၁၁၁)-
တိ .... ဒုက္ခမေဝ ဝိန္နတိ။ ဇာ၊၄။၂။၁၀၂။
ဒုက္ခဉ္စ ကသိရံ ကိစ္ဆံ။ ဓာနံ။၈၉။

(က) ကိုယ်ဆင်းရဲမှု = ကာယိကဒုက္ခ။
သုခဿ စ ပဟာနာ ဒုက္ခဿ စ ပဟာနာ-
(ဝိ၊၁။၅)တိ ကာယိကသုခဿ စ ကာယိက-
ဒုက္ခဿ စ ပဟာနာ။ ဝိ၊၄။၁။၁၂၂။ သုခံ
ဒုခဉ္စာ (သုတ္တနိ။၂၈၉)တိ ကာယိကံ သာ-
တာသတံ။ သုတ္တနိ၊၄။၁။၁၀၈။ ဒုက္ခ (ဒီ၊၄။
၁။၂၀၅)န္တိ ကာယိကဒုက္ခံ။ ဒီ၊၄။၁။၂၇၇။
(- ဒီ၊၄။၂။၃၃၉။ မ၊၄။၁။၂၃၇။ သံ၊၄။
၃။၂၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၄။ မဟာနိ၊၄။၅၈။
နေတ္ထိ၊၄။၁၉၄။ ဝိမတိ၊၂။၈၄။ သီ၊၄။သစ်၊၂။
၁၇၆။)

(ခ) စိတ်ဆင်းရဲမှု = စေတသိကဒုက္ခ။
တေ စေတသိကေန ဒုက္ခေန အနုဇ္ဈောသိ-
တာ။ ပေဋကော။၃၂၉။ ဒုက္ခိ-လည်း ကြည့်။

(က),(ခ) ဒုက္ခ (ပဋိသံ။၂၃)န္တိ ပုထုဇ္ဇန-
သောတာပန္နသကဒါဂါမိနံ ကာယိယစေတ-
သိကံ၊ အနာဂါမိအရဟန္တာနံ ကာယိကမေဝ။
ပဋိသံ၊၄။၁။၁၀၆။ ဒုက္ခေနာ(ဇာ၊၁။၂၂၀)တိ
ဣဒိနာ ကာယိကစေတသိကဒုက္ခေန။ ဇာ၊၄။
၆။၂၁၆။ (-ဇာ၊၁။၂၈၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၀။
ဗုဒ္ဓဝံ၊၄။၉၃။ ဇာ၊၄။၁။၄၃၆၊၅၂၆။ ဇာ၊၄။၄။
၃၁၂။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၂၃၄။)

(ဂ) ကိလေသာ (ကြောင့် ဖြစ်သော)
ဆင်းရဲ။ သေဝန္တော ဒုက္ခဿာ (ဥဒါန။
၈၆)တိ ကိလေသဒုက္ခဿ စ ဝနုဒုက္ခဿ စ
အယမေဝ ဟိ အန္တော။ ဥဒါန၊၄။၈၃။ (-မ၊
၄။၄။၁၈၁။)

(က),(ခ),(ဂ) ဒုက္ခံ ဝိဟရတိ (ဣတိ-
ပုတ်။၂၁၁)တိ စတုသုပိ ဣရိယာပထေသု
ကိလေသဒုက္ခေန စေဝ ကာယိကစေတသိက-
ဒုက္ခေန စ ဒုက္ခံ ဝိဟရတိ။ ဣတိပုတ်၊၄။၉၂။

(ဃ) သံသရာ (၌ ဖြစ်သော) ဆင်းရဲ။
သေဝန္တော ဒုက္ခဿာ (ဥဒါန။၁၇၁)တိ....
သကလဿပိ သံသာရဒုက္ခဿ အန္တော။
ဥဒါန၊၄။၃၃၀။ (-နေတ္ထိ၊ဝိ၊၃၁၃။) ဒုက္ခ-
ဝတ္ထုက (တိ) (၂)-လည်း ကြည့်။

(င) ခန္ဓာဆင်းရဲ (ဇာတိဒုက္ခ-စသည်)။
ဒုက္ခံ အလ္လိနော (မ၊၁။၂၉၅)တိ ဣမံ ပဉ္စက္ခန္ဓ-
ဒုက္ခံ တဏှာဒိဋ္ဌိဟိ အလ္လိနော။ မ၊၄။၂။၁၈၀။
ဒုက္ခဿာ (ဓမ္မ၊၇။၁။ သုတ္တနိ။၃၇၆)တိ ခန္ဓ-
ဒုက္ခဿ။ ဓမ္မ၊၄။၂။၄၁၁။ သုတ္တနိ၊၄။၂။၁၈၈။
ဒုက္ခ (ဥဒါန။၁၁၅။ သုတ္တနိ။၄၃၄)န္တိ ဇာတိ-
အာဒိကံ ဒုက္ခံ။ ဥဒါန၊၄။၁၉၂။ သုတ္တနိ၊၄။၂။
၃၀၁။ (-ဒီ၊၄။၂။၄၇။ မ၊၄။၁။၅၅။ မ၊၄။၄။
၇။ ပဋိသံ၊၄။၁။၁၄၃။ ပဋိသံ၊၄။၂။၂၁။ ဣတိ-
ပုတ်၊၄။၂၇၈။ ထေရီ၊၄။၄၅။ မဟာနိ၊၄။
၂၂၀။ ဇာ၊၄။၁။၁၈၄။ ဇာ၊၄။၇။၂၆၈။
ဝဇီရ။၃၄။)

(စ) အပါယ် - ဒုဂ္ဂတိ - ဆင်းရဲ (ငရဲ၌
ခံစားရခြင်း-စသည်)။ အနုဘောန္တိ ဒုက္ခံ
ကဋ္ဌကပ္ပလာနီ (ပေတ။၁၃၆)တိ....စိရကာလံ
ဒုက္ခံ အာပါယ်ကဒုက္ခံ အနုဘဝန္တိ။ ပေတ၊၄။
၅၅။ ဒုက္ခေနာ (ဇာ၊၁။၉၄)တိ တယာ ဥပ္ပါ-
ဒိတေန နရကမ္ပိ ခိပနဒုက္ခေန။ ဇာ၊၄။၃။
၁၄။ (-သံ၊၄။၃။၂၇။) ဒုက္ခနိတ္တရဏဋ္ဌ-လည်း
ကြည့်။

(ဆ) (ကမ္မ, ကိလေသ, ဝိပါက) ဝဋ်ဆင်းရဲ။ ဒုက္ခသန္တကရော (ဒီ၊ ၂။ ၁၀၂။ အံ၊ ၁။ ၃၀၀) တိ ဝဋ်ဒုက္ခသန္တကရော။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၅။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၉။ ဒုက္ခ (သံ၊ ၁။ ၂၅၉၊ ၂၆၀) နှိ ဝဋ်ဒုက္ခ (အဓိပ္ပေတံ)။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၅။ (-အံ၊ ၁။ ၃၅၇။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၃။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၀။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၅။ ပဋိသန္ဓေ၊ ၂။ ၁၇၉။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၆၄။ မ၊ ၄။ ၂။ ၇၇။) ဒုက္ခန္တံ (ပု) (၁)လည်း ကြည့်။

(ဇ) သီလစောင့်ထိန်းခြင်း ဆင်းရဲ။ ဒုက္ခဿာ (ဇာ၊ ၁။ ၁၀၂) တိ သီလရက္ခဏဒုက္ခဿ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၄၁။

(၂) ဒုက္ခဝေဒနာ။ “ဒုက္ခဿ စ ပဟာနာ”- (ဒီ၊ ၁။ ၇၁။ မ၊ ၂။ ၁၀၊ ၁၉) တိ အာဒိသု ဒုက္ခဝေဒနာယံ ဒိဿတိ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၈၄။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၇၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၈၄။ ဒုက္ခမဒ္ဒန္တံ သလ္လတော (ထေရီ၊ ၃၄၄) တိ ဒုက္ခဝေဒနံ ယောသလ္လန္တိ ပဿိ။ ထေရီ၊ ၄။ ၂။ ၃၉၉။ (-မ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၇။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၅၆။)

(၃) ညှဉ်းဆဲ - နှိပ်စက် - ခြင်း ဆင်းရဲ။ ဒုက္ခေဟိ (အံ၊ ၁။ ၅၂) တိ ကာယပဋိပိဋနဒုက္ခေဟိ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၇။ ဒုက္ခတော (ပဋိသံ၊ ၆၀) တိ အဘိဏ္ဍိ ပဋိပိဋနဋ္ဌေန ဥပ္ပါဒဝယပဋိပိဋနတာယ ဒုက္ခဝတ္ထုတာယ စ ဒုက္ခတော။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၀။ (-ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၂။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၅။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၈။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၅။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၅၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၂၈။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၉၂။)

(၄) ဒုက္ခသစ္စာ (တဏှာမှ တပါးသော တေဘူမကတရား)။ သော ဣဒံ ဒုက္ခန္တိ ယထာဘူတံ အဗ္ဘညာသိ* (ပဇာနာတိ)။ ဝိ၊ ၁။ ၆။ မ၊ ၂။ ၇၆။ ဒုက္ခ (မ၊ ၁။ ၅၉) နှိ ဒုက္ခသစ္စံ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၉။ ဒုက္ခအာရဗ္ဘာ (ပဋိသံ၊ ၁၁၄) တိ ဒုက္ခသစ္စံ အာလမ္ပိတော။ ပဋိသံ၊ ၄။

၁။ ၃၄၂။ ဣဒံ ဒုက္ခန္တိ မံ* ဝေါစာ (ဝိမာန၊ ၇၀) တိ ဣဒံ တဏှာဝဋ် တေဘူမကံ ဓမ္မဇာတံ.... ဒုက္ခံ အရိယသစ္စန္တိ မယံ အဘာသိ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၉၈။ (-သံ၊ ၁။ ၂၄၅။ မ၊ ၄။ ၁။ ၇၅။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၉၇၊ ၂၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၁။)

(တိ) (၅) ဆင်းရဲ-မြဲမြင်-ပင်ပန်း-နာကျင်-သော။ အက္ခိန္နိ ဒုက္ခာ (ဒုက္ခာနိ) ဘဝိဿန္တိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၆၉။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၅။ ယံ လောကော အနိစ္စော ဒုက္ခော ဝိပရိဏာမဓမ္မော။ အံ၊ ၁။ ၂၆၁။ ဒုက္ခ (ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၁) နှိ ကိစ္ဆံ၊ အနိဋ္ဌန္တိ ဝါ အတ္ထော။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၃။ ဒုက္ခေန ဒဋ္ဌဗ္ဗော (မ၊ ၄။ ၂။ ၈၀) တိ ကိစ္ဆေန ကေနစိဒေဝ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၀။ (-အံ၊ ၄။ ၁။ ၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၉။)

(၆) ဒုက္ခ၏-တည်ရာ-အကြောင်း။ (၇) ဒုက္ခ၏ အာရုံ (မကောင်းသော အနိဋ္ဌာရုံ)။ (၈) ဒုက္ခ၏ ဇနကအကြောင်း။ (၉) ဒုက္ခ၏ အကြောင်းဖြစ်သော အရပ်၊ ဒုက္ခ၏ ဥပတ္တမ္ဘကအကြောင်း ဖြစ်သော အနိဋ္ဌာရုံတို့၏-တည်ရာ - အရပ်။ (၆) “ဇာတိပိ ဒုက္ခာ”- (ဒီ၊ ၂။ ၂၄၃။ အံ၊ ၂။ ၃၆၄) တိ အာဒိသု ဒုက္ခဝတ္ထုသ္မိ*။ (၇) “ယသ္မာ စ ခေါ မဟာလိ ရူပံ ဒုက္ခံ ဒုက္ခာနုပတိတံ ဒုက္ခာဝက္ကန္တံ”- (သံ၊ ၂။ ၅၈) နှိ အာဒိသု ဒုက္ခာရမ္မဏေ။ (၈) “ဒုက္ခော ပါပဿ ဥစ္စယော” (ဓမ္မ၊ ၃၀။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၄) တိ အာဒိသု ဒုက္ခပစ္စယေ။ (၉) “ယာဝဉ္စိဒံ ဘိက္ခဝေန သုကရံ အက္ခာနေန ပါပုဏိတံ၊ ယာဝ ဒုက္ခာ နိရယာ” (မ၊ ၃။ ၂၀၅) တိ အာဒိသု ဒုက္ခပစ္စယဋ္ဌာနေ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၈၄။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၇၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၈၄။ ချည်း။

(၁၀) ဒုက္ခ-အစု-အပေါင်း။ ဒုက္ခဝိစိတ္တတာပစ္စုပ္ပန်-ကြည့်။ (၁၁) အလိုမရှိအပ်သော။ ဒုက္ခော (အံ၊ ၁။ ၅၀) တိ အနိဋ္ဌော။

အံ၊ဌ၊၂။၃။ ဒုက္ခာန(အံ၊၁။၁၅၁)န္တိ အနိဋ္ဌာ-
နံ။ အံ၊ဌ၊၂။၁၅။ (၅) အနက်လည်း ပြန်
ကြည့်။

(၁၂) ဆင်းရဲစေတတ်သော၊ ဆင်းရဲ-
ကို - အောင် - ပြုတတ်သော၊ ညှဉ်းဆဲ-
နှိပ်စက် - တတ်သော။ (၁၃) မကောင်း
သဖြင့် ခဲစားတတ်သော။ (၁၄) မကောင်း
သဖြင့် - တူးမြို့ - ဖျက်ဆီး - တတ်သော။
(၁၅) ပြုနိုင်ခဲ့သော အခွင့်ပေးခြင်း ရှိရာဖြစ်
သော။ (၁၂) ဒုက္ခယတိတိ ဒုက္ခံ၊ ယဿပု-
ဇ္ဇတိ၊ တံ ဒုက္ခိတံ ကရေတိတိ အတ္ထော။
ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၇၄။ မဟာနိ၊ဌ၊၁၄၄။ နိတိ၊ဓာ။
၁၉၊၃၇၀။ ဒုက္ခယတိတိ ဒုက္ခာ၊ သမ္ပယုတ္တ-
ဓမ္မေ ကာယဉ္စ ဝိဇ္ဇေတိ ဝိဗာဓတိတိ အတ္ထော။
(၁၃)၊ (၁၄) ဒုဋ္ဌ၊ ဝါ ခါဒတိ၊ ခနတိ (ဝါ)
ကာယိကံ၊ စေတသိကဉ္စ သာတန္တိ ဒုက္ခာ။
(၁၅) “ဒုက္ခရံ ဩကာသဒါနံ ဧတိဿာတိ
ဒုက္ခာ”တိ အပရေ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၁၁။ မ၊
ဌ၊၁။၃၆၈။ အံ၊ဌ၊၁။၂၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ၊၂။
၁၃၆-ချည်း။ (-ဝိဘာဝိနိ။၈၃။ မဏိမဉ္ဇူ။
၁။၁၉၂။)

(၁၆) ၂-ပါးသော-အပြား-အဖို့-အား
ဖြင့်-တူးမြို့-ဖျက်ဆီး - တတ်သော။ ဒုက္ခ-
ယတိတိ ဒုက္ခံ၊ ဥပ္ပါဒဋ္ဌိတိဝသေန ဝါ ဒွိဓာ
ဓဏ (န)တိတိပိ ဒုက္ခံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅၉။
ဥဒါန၊ဌ၊၃၉။ သာရတ္ထ၊၃။၁၃၆။

(၁၇) ဆင်းရဲသဖြင့် သည်းခံအပ်သော၊
သည်းခံခြင်းငှါ ခဲယဉ်းသော၊ သည်းခံနိုင်
ခဲ့သော။ ဒုက္ခာန (ဝိ၊၂။၁၇၀။ အံ၊၁။၁၅၁။
အံ၊၂။၁၄၄)န္တိ ဒုက္ခမာနံ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၃၇။
အံ၊ဌ၊၂။၁၃၈။ အံ၊ဌ၊၃။၅၀။ ဒုက္ခာဟိ-
(ဥဒါန၊၉၂)တိ ဒုက္ခမာဟိ။ ဥဒါန၊ဌ၊၁၀၄။
ဒုခါ (ထေရီ၊၄၁၇) ဒုက္ခမဋ္ဌေန။ ထေရီ၊ဌ။
၂၅၀။ (- ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁၄၄။ စူဠနိ၊ဌ။

၂၀။ သံ၊ဌ၊၂။၂၅၉။) (၂၁) အနက်လည်း
ကြည့်။

(၁၈) ပြုနိုင်ခဲ့သော သည်းခံရခြင်း
ရှိသော။ ဒုက္ခရေ ခမော တောသန္တိ ဒုက္ခာ။
ပါစိတ်၊ယော၊၁။၈၀။ ဒုက္ခရံ ခမနမေတ္ထ ဒုက္ခံ။
ဓာနိ၊ဌ၊၈၉။

(၁၉) ခါးစပ်သော၊ ခါးစပ်သော အရ
သာနှင့် တူသော။ ဒုက္ခဝိပါက (တိ) (၇)-
ကြည့်။

(၂၀) ကဲ့ရဲ့-စက်ဆုပ်- အပ်သည်ဖြစ်၍
အချည်းနှီးသော၊ (ကောင်းကင် ကဲ့သို့)
အချည်းနှီး ဖြစ်၍-ကဲ့ရဲ့ - စက်ဆုပ် - အပ်
သော။ ဒုက္ခတိ အယံသဒ္ဓေါကုစ္ဆိတေ ဒိဿတိ။
ကုစ္ဆိတံ ဟိ ပုတ္တံ ဒုပု(ပု)တ္တောတိ ဝဒန္တိ။ ခံ-
သဒ္ဓေါပနတုစ္ဆေ။ တုစ္ဆံ ဟိ အာကာသံ “ခ”န္တိ
ဝုစ္စတိ။ ဣဒဉ္စ ပဌမသစ္စံ ကုစ္ဆိတံ အနေကု-
ပဒ္ဒဝိမိဋ္ဌာနတော၊ တုစ္ဆံ ဗာလဇနပရိကပ္ပိတ-
ဓဝသုဘသုခတ္တဘာဝဝိရဟိတတော။ တသ္မာ
ကုစ္ဆိတတ္တာ တုစ္ဆတ္တာ စ “ဒုက္ခ”န္တိ ဝုစ္စတိ။
အဘိ၊ဌ၊၂။၇၈။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။
၁၂၅။ ကုစ္ဆိတံ ခံ ဒုက္ခံ၊ ဂါရယံ ဟုတွာ
အသာရန္တိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ၊၂။၁၉၁။
(- ဣတိဝုတ်၊ဌ။၈၁။ ထေရီ၊ဌ၊၂။၁၄၂။
နေတ္ထိ၊ဌ။၅၆။ သာရတ္ထ၊၃။၁၇၁။)

(၂၁) ကြောက်ဖွယ်အာရုံ - ဘေး-
ရှိသော။ သဗ္ဗမေဝ စ တံ ဒုက္ခံ ဘယဋ္ဌေန။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၄၅။ ဒုက္ခဋ္ဌ (၃)၊ (၄)-လည်း
ကြည့်။

(၂၂) မနှစ်သက်အပ်သော။ ဒုဿဟ-
တာယ အပ္ပတိတတာယ စ ဒုခံ။ ထေရီ၊ဌ။
၂။၂၇၇။

(၂၃) မသာယာအပ်သော၊ သာယာ
ဖွယ်မရှိသော။ ဒုက္ခကမ (၂)-ကြည့်။

ဒုက္ခော - ဒီ၊၂။၂၄၃။ မ၊ဌ၊၁။၂၂၃။
သီ၊ဌ၊သစ်၊၂။၃၄၇။ ဒုက္ခံ (န၊ပ၊ဇ)-ဝိ၊၃။

၂၆၇။ သံဠာသံဝဂ္ဂ။ မဇ္ဈိမ္မနိပါတ် ၂။ ၁၂၇။
 ဒုက္ခေ (သိ-ကို-ပြု။ မောင်၊ ၂။ ၁၁၀။ နိတိ၊
 သုတ္တံ။ ၂၇၇)။ အိဝံ ၅၂။ သံ၊ ၂။ ၁၇၂။ ဒုက္ခာ
 (ထိ၊ ပ၊ ၆)။ သံ၊ ၁။ ၃၀၀၊ ၃၀၃။ အဘိဠာသံ
 ၁၀၊ ၈၄။ သိဇ္ဈိသံ၊ ၁။ ၈၅။ (ပု၊ ပ၊ ၁)။ အံ၊
 ၁။ ၂၇၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟံ၊ ၄၅၆။ ဒုက္ခာနိ (န၊ ပ၊ ၁)
 -ဝိဠာသံ၊ ၁၃၅။ စရိယာ၊ ၁။ ၁၉၇။ ဒုက္ခာ
 (ထိ၊ ပ၊ ၁)။ နေတ္ထိ၊ ၂။ မိလိန္ဒ၊ ၁၃၆၊ ၁၅၄။
 မဇ္ဈိမ္မ၊ ၂။ ၁။ အဘိဠာသံ၊ ၁။ ဒုက္ခံ - အဘိ၊
 က။ ၂၃၄၊ ၂၉၁။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၂၆၂။ အံဇ္ဈိ၊
 ၃။ ၃၃။ ဒုက္ခာ (ထိ၊ ဒု၊ ၁)။ မ၊ ၃။ ၃၅။ ဒုက္ခေန
 -မဟာနိ၊ ၃၁၉။ ဇာ၊ ၁။ ၂၁၇။ ဇာ၊ ၁။ ၅၅။
 မဇ္ဈိမ္မ၊ ၂။ ၅၀။ ဒုက္ခာယ (ထိ၊ တ၊ ၆)။ နေတ္ထိ၊
 ၉၃။ သံဠာသံ၊ ၁၀၀။ အဘိဠာသံ၊ ၇၉။ ဒုက္ခေ-
 ဟိ - မဇ္ဈိမ္မ၊ ၄၇။ ဒုက္ခာဟိ - ဥဒါန၊ ၉၂။
 ဒုက္ခာယ (စ၊ ၆)။ ဝိ၊ ၁။ ၁၄၅။ အံ၊ ၃။ ၄၁၄။
 ပေတ၊ ၁။ ၁၉၂။ အနုဇ္ဈိမ္မ၊ ၂။ ဒုက္ခာ (မ၊ ၆)။
 သံ၊ ၁။ ၁၃၊ ၂၁၂။ စရိယာ၊ ၄၁၅။ စရိယာ၊ ၁။
 ၂၂၉။ ဇာ၊ ၁။ ၁၀၉။ ဒုက္ခသွာ - မ၊ ၁။ ၉၄။
 အဘိ၊ က။ ၉၅။ မိလိန္ဒ၊ ၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅၀။
 ဒုက္ခတော - ပဋိသံ၊ ၅၁၅။ မဟာနိ၊ ၄၂။
 သာရတ္ထ၊ ၁။ ၇။ ဒုက္ခေဟိ - အံ၊ ၃။ ၃၇၇။ ထေရီ၊
 ၄၀၃။ ကင်္ခါ၊ ၈၄။ ဒုက္ခဿ - အဘိ၊ ပု၊ ၁၆၉။
 စူဠနိ၊ ၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၂၆။ အံဇ္ဈိမ္မ၊ ၁။ ၁၉။ ဒုက္ခာနံ
 -ဝိ၊ ၂။ ၁၇၀၊ ၄၂၄။ အံ၊ ၂။ ၁၇၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟံ၊
 ၄၂၇။ ဒုက္ခေ - သံ၊ ၃။ ၈။ နေတ္ထိ၊ ၇၆၄။ ပဋိသံ၊
 ၁။ ၃၊ ၂၆၄။ အံဇ္ဈိမ္မ၊ ၂။ ၅၄။ ဒုက္ခသ္မိ - မ၊
 ၃။ ၁။ ၃၄၇။ ဒုက္ခသု - အိဇ္ဈိမ္မ၊ ၂။ ၂၀၄။ မဇ္ဈိ-
 ၁။ ၃၃၄။ သံဠာသံ၊ ၁၅၃။

ယင်း-ဒုက္ခသည် - ပြင်းထန်စွာ ပူပန်စေ
 ခြင်း၊ သည်းခံနိုင်ခဲခြင်း၊ ဆင်းရဲမှု၏ တည်ရာ
 အကြောင်းဖြစ်ခြင်း၊ ချမ်းသာမှုကို ပယ်စွန့်
 ခြင်းသဘောပင်ဖြစ်၏ (မဇ္ဈိမ္မ၊ ၂။ ၁၉။ သံဠာ-
 ၂။ ၁၉၆။ အဘိဠာ၊ ၂။ ၄၅။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၁၉၈။
 သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၀၄)။ အနိဋ္ဌာရုံ 'အနိဋ္ဌ ဖော-
 ဋ္ဌဗ္ဗာရုံ'ကို ခံစားခြင်းသဘော လက္ခဏာရှိ၏

(အဘိဠာသံ၊ ၈၄။ ဝိဘာဝိနိ၊ ၁၂၃)။ ယင်း-
 ဒုက္ခဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်းမှာ တဏှာ
 'တဏှာဆန္ဒ' (သံ၊ ၂။ ၃၀၇၊ ၅၁၁-၂)၊ ဥပဓိ
 ၁၀-ပါး (သုတ္တနိ၊ ၃၀၄-၅။ စူဠနိ၊ ၆၈-၉။
 သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂၀၈။ စူဠနိ၊ ၁။ ၁၇၂)ဖြစ်၏။ ဒုက္ခ
 မှ လွတ်မြောက်နိုင်ကြောင်းတရားကား အရိ-
 ယမဂ် 'မဂ္ဂသစ္စာ' ဖြစ်၏ (သုတ္တနိ၊ ၃၀၄။
 သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂၀၈-၉)။ ဒုက္ခကိုကြောက်လျှင်
 မျက်မှောက်၊ မျက်ကွယ် မကောင်းမှု မပြုရ၊
 ရှောင်ကြဉ်ရမည် (ဥဒါန၊ ၁၃၇။ ဥဒါန၊ ၁။
 ၂၆၇-၈)။ ဒုက္ခမှ လွတ်မြောက်အောင် ပဋိစ္စ-
 သမုပ္ပါဒ်ကို ဆင်ခြင်သုံးသပ်ပါးများ၏ (သံ၊
 ၁။ ၃၀၈-၃၁၁)။ ယင်း-ဒုက္ခသည် - သံသရာ
 ၏ မပြတ်ဖြစ်ခြင်းသဘောအားဖြင့် ၁-ပါးသာ
 အဖို့ရှိ၏။ နာမ်-ရုပ်-အားဖြင့် ၂-ပါး၊ ကာမ-ရူပ
 အရူပ-ဟူသော ဥပပတ္တိဘဝအားဖြင့် ၃-ပါး၊ က
 ဗဠိကာရ-ဗဿ - မနောသဉ္ဇေတနာ - ဝိညာဏ-
 ဟူသော အာဟာရအားဖြင့် ၄-ပါး၊ ရုပ်-
 ဝေဒနာ-သညာ-သင်္ခါရ-ဝိညာဉ်ဟူသော ဥပါ-
 ဒါနက္ခန္ဓာအားဖြင့် ၅-ပါးရှိ၏ (အဘိဠာ၊ ၂။
 ၈၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၄၄)။

မိန်းမများသာ သီးခြား ခံစားရသော
 'အာဝေဏိက' ဒုက္ခသည် - (၁) အသက်
 အရွယ် ငယ်စဉ်ကပင် လင့်အိမ်သို့ လိုက်သွား
 ရခြင်း ဆင်းရဲ၊ (၂) တလလျှင် တကြိမ်ကျ
 ဥတု 'ရာသီသွေး' လာရခြင်း ဆင်းရဲ၊ (၃)
 ကိုယ်ဝန်လွယ်ရခြင်း ဆင်းရဲ၊ (၄) သားဖွား
 ရခြင်းဆင်းရဲ၊ (၅) လင်ယောက်ျား၏အလုပ်
 အကျွေး ဖြစ်ရခြင်း ဆင်းရဲ အားဖြင့် ၅-ပါး
 ရှိ၏ (သံ၊ ၂။ ၄၃၆-၇)။

(၁) ကိုယ်၌ဖြစ်သော 'ဝိပါက' ဆင်းရဲ
 = ကာယိက 'ဝိပါက' ဒုက္ခ၊ (၂) စိတ်၌ ဖြစ်
 သော 'ဝိပါက' ဆင်းရဲ = စေတသိက 'ဝိပါက'
 ဒုက္ခ-အားဖြင့် ၂-ပါး (မဇ္ဈိမ္မ၊ ၁။ ၁၅။ ဇာ၊ ၁။
 ၄၊ ၃၁၂။ ဇာ၊ ၁။ ၁၆။ ၂၁၆)။ (၁) ရှာမှီး
 ရခြင်းလျှင် အကြောင်းရင်း ရှိသော ဆင်းရဲ

=ပရိယေဋ္ဌိမူလကဒုက္ခ, (၂) ပဋိသန္ဓေနေရခြင်းလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော ဆင်းရဲ=ပဋိသန္ဓိမူလကဒုက္ခ-အားဖြင့် ၂-ပါး (သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၉၆)။

(၁) ဒုက္ခစစ်အဖြစ်ဖြင့် ဆင်းရဲခြင်း 'ကိုယ်, စိတ်၌ ဖြစ်သော ဒုက္ခဝေဒနာ'ဟူသော=ဒုက္ခ ဒုက္ခ, (၂) ပြုပြင်အပ်သည်၏အဖြစ်ဖြင့် ဆင်းရဲခြင်း ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် တေဘူမကသင်္ခါရ'ဟူသော=သင်္ခါရဒုက္ခ, (၃) ဖောက်ပြန်စေအပ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ဆင်းရဲခြင်း 'သုခဝေဒနာ'ဟူသော=ဝိပရိဏာမဒုက္ခ-အားဖြင့် ၃-ပါး (ဒီ၊ ၃။၁၈၁။ သံ၊ ၂။၄၅၃။ သံ၊ ၃။၅၂။ ဝိမတိ၊ ၂။၉၁။ မူလဋီ၊ ၃။၁၃၄။ နေတ္တိ၊ ၁။၆၂။ ဝိဘာဝိနီ၊ ၂။၂၇)။

(၁) ဒုက္ခ ဒုက္ခ, (၂) ဝိပရိဏာမဒုက္ခ, (၃) သင်္ခါရဒုက္ခ, (၄) ဖုံးလွှမ်းအပ် 'မထင်ရှား'သော ဆင်းရဲ=ပဋိစ္စန္ဓ 'အပါကဋ္ဌ' ဒုက္ခ, (၅) မဖုံးလွှမ်းအပ် 'ထင်ရှား'သော ဆင်းရဲ=အပ္ပဋိစ္စန္ဓ 'ပါကဋ္ဌ' ဒုက္ခ, (၆) မိမိသဘောကို လွှတ်၍ အပြား အထူးဖြင့် ဒုက္ခ-ဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်သော ဆင်းရဲ = ပရိယာယဒုက္ခ, (၇) ပရိယာယမဟုတ် မချဖြစ်သော ဆင်းရဲ = နိပ္ပရိယာယဒုက္ခ-ဟူ၍ ၇-ပါး (အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၃၂-၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၃၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊ ၆၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။၁၇၂)။ (၁) အမိဝမ်းတိုက်သို့ သက်ဝင်ရခြင်းလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော ဆင်းရဲ=ဂဗ္ဘောက္ကန္တိမူလကဒုက္ခ, (၂) ကိုယ်ဝန်ကို ဆောင်ရ ခြင်းလျှင် အကြောင်းရင်း ရှိသော ဆင်းရဲ=ဂဗ္ဘ-ပရိဟရဏမူလကဒုက္ခ, (၃) ကိုယ်ဝန်ပျက်ခြင်းလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော ဆင်းရဲ=ဂဗ္ဘဝိပတ္တိမူလကဒုက္ခ, (၄) ဖွားရခြင်းလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော ဆင်းရဲ=ဝိဇာယန-မူလကဒုက္ခ, (၅) အမိဝမ်းမှ အပြင်ဖက်သို့ ထွက်ရခြင်းလျှင် အကြောင်းရင်း ရှိသော ဆင်းရဲ = ဗဟိနိက္ခမနမူလကဒုက္ခ, (၆) မိမိ

လုံ့လလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော ဆင်းရဲ=အတ္တပက္ကမမူလကဒုက္ခ, (၇) သူတပါးလုံ့လလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော ဆင်းရဲ=ပရူ-ပက္ကမမူလကဒုက္ခ-ဟူ၍ ၇-ပါး (အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၀-၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၃၃-၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၃၀-၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊ ၆၁)။

(၁) ပဋိသန္ဓေနေရခြင်း ဆင်းရဲ=ဇာတိ-ဒုက္ခ, (၂) အိုရခြင်းဆင်းရဲ=ဇရာဒုက္ခ, (၃) သေရခြင်းဆင်းရဲ=မရဏဒုက္ခ, (၄) ဖျားနာရခြင်းဆင်းရဲ=ဗျာဓိဒုက္ခ, သို့မဟုတ်-စိုးရိမ်ပူဆွေးခြင်း, ငိုကြွေး မြည်တမ်းခြင်း, ကိုယ်ဆင်းရဲခြင်း, စိတ်ဆင်းရဲခြင်း, ပြင်းစွာ ပင်ပန်းခြင်း ဆင်းရဲ = သောကပရိဒေဝဒုက္ခ-ဒေါမနဿုပါယာသဒုက္ခ, (၅) မုန်းသော သတ္တဝါ, သင်္ခါရတို့နှင့် အတူနေရခြင်းဆင်းရဲ=အပ္ပိယေဟိ သမ္ပယောဂဒုက္ခ, (၆) ချစ်သော သတ္တဝါ, သင်္ခါရတို့နှင့် အတူမနေ ခဲ့နေရခြင်းဆင်းရဲ = ပိယေဟိ ဝိပ္ပယောဂဒုက္ခ, (၇) လိုချင်တာမရခြင်း ဆင်းရဲ=ဣစ္စိတာလာဘ-ဒုက္ခ, (၈), (၉), (၁၀), (၁၁), (၁၂) ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ၅-ပါးနှင့် စပ်သော ဆင်းရဲ=ပဉ္စပါဒါနက္ခန္ဓဒုက္ခ-ဟူ၍ ၁၂-ပါး (ဝိ၊ ၃။၁၄-၅။ ဒီ၊ ၂။၂၄၃။ အဘိ၊ဝိ၊ ၁၀၄။ ပဋိသံ၊ ၃။၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၂၈-၉)။

(၁) ဇာတိဒုက္ခ, (၂) ဇရာဒုက္ခ, (၃) ဗျာဓိဒုက္ခ, (၄) မရဏဒုက္ခ, (၅) သောကဒုက္ခ, (၆) ပရိဒေဝဒုက္ခ, (၇) ကိုယ်ဆင်းရဲခြင်း ဆင်းရဲ = ဒုက္ခ ဒုက္ခ, (၈) စိတ်ဆင်းရဲခြင်း ဆင်းရဲ=ဒေါမနဿဒုက္ခ, (၉) ပြင်းစွာ ပင်ပန်းခြင်း ဆင်းရဲ=ဥပါယာသဒုက္ခ, (၁၀) အပ္ပိယေဟိ သမ္ပယောဂဒုက္ခ, (၁၁) ပိယေဟိ ဝိပ္ပယောဂဒုက္ခ, (၁၂) အမိသေခြင်း ဆင်းရဲ =မာတုမရဏဒုက္ခ, (၁၃) အဘသေခြင်း ဆင်းရဲ=ပိတုမရဏ ဒုက္ခ, (၁၄) အစ်ကို-ညီ-မောင်ကြီး-မောင်ငယ်-သေခြင်း ဆင်းရဲ =ဘာတုမရဏဒုက္ခ, (၁၅) အစ်မ - နှမ -

ညီမ - သေခြင်း ဆင်းရဲ = ဘဂိနိမရဏဒုက္ခ၊
 (၁၆) သား - သမီး - သေခြင်း ဆင်းရဲ = ပုတ္တ-
 မရဏဒုက္ခ၊ (၁၇) မယားသေခြင်း ဆင်းရဲ =
 ဒါရမရဏ ဒုက္ခ၊ (၁၈) ကျေးကျွန် သေခြင်း
 ဆင်းရဲ = ဒါသမရဏဒုက္ခ၊ (၁၉) ဆွေမျိုး
 သေခြင်း ဆင်းရဲ = ဉာတိမရဏဒုက္ခ၊ (၂၀)
 ဆွေမျိုးတို့၏ ပျက်စီးခြင်း ဆင်းရဲ = ဉာတိ-
 ဗျသနဒုက္ခ၊ (၂၁) အာရောဂျဂုဏ်ကို ဖျက်
 ဆီးတတ်သော ရောဂါဆင်းရဲ = ရောဂဗျသန-
 ဒုက္ခ၊ (၂၂) စည်းစိမ်ဥစ္စာ ပျက်စီးခြင်း
 ဆင်းရဲ = ဘောဂဗျသနဒုက္ခ၊ (၂၃) အကျင့်
 သီလပျက်စီးခြင်း ဆင်းရဲ = သီလဗျသနဒုက္ခ၊
 (၂၄) အယူမှားယွင်း ပျက်စီးခြင်းဆင်းရဲ =
 ဒိဋ္ဌိဗျသနဒုက္ခ၊ (၂၅) မင်းဘေးဆင်းရဲ =
 ရာဇဘယဒုက္ခ၊ (၂၆) ခိုးသူဘေးဆင်းရဲ =
 စောရဘယဒုက္ခ၊ (၂၇) ရန်သူဘေးဆင်းရဲ =
 ဝေရိဘယဒုက္ခ၊ (၂၈) ငတ်မွတ်ခြင်းဘေး
 ဆင်းရဲ = ဒုဗ္ဗိက္ခဘယဒုက္ခ၊ (၂၉) မီးလောင်
 ခြင်းဘေး ဆင်းရဲ = အဂ္ဂိဘယဒုက္ခ၊ (၃၀)
 ရေနစ်မျောခြင်းဘေး ဆင်းရဲ = ဥဒကဘယ
 ဒုက္ခ၊ (၃၁) လှိုင်းတံပိုးဘေး ဆင်းရဲ = ဥမိ-
 ဘယဒုက္ခ၊ (၃၂) ရေဝဲစုတ်ခြင်းဘေး ဆင်းရဲ
 = အာဝဇ္ဇဘယဒုက္ခ၊ (၃၃) မိကျောင်းဘေး
 ဆင်းရဲ = ကုမ္ဘိလဘယဒုက္ခ၊ (၃၄) ငါးမန်း-
 ငါးရဲ-လပိုင် - ဘေး ဆင်းရဲ = သုသုကာဘယ
 ဒုက္ခ၊ (၃၅) မိမိကိုမိမိစွပ်စွဲခြင်းဘေးဆင်းရဲ =
 အတ္တာနုဝါဒဘယဒုက္ခ၊ (၃၆) မိမိကို သူတပါး
 က စွပ်စွဲခြင်းဘေး ဆင်းရဲ = ပရာနုဝါဒ-
 ဘယဒုက္ခ၊ (၃၇) လက်နက်ဒဏ် - ဥစ္စာဒဏ်
 - ထားခြင်းဘေး ဆင်းရဲ = ဒဏ္ဍဘယဒုက္ခ၊
 (၃၈) မကောင်းသော လားရာဂတိဘေး
 ဆင်းရဲ = ဒုဂ္ဂတိဘယဒုက္ခ၊ (၃၉) ပရိသတ်ကို
 ကြောက်ရွံ့ခြင်းဘေး ဆင်းရဲ = ပရိသသာ-
 ရဇ္ဇဘယဒုက္ခ၊ (၄၀) သူတပါးကိုမှီ၍ အသက်
 မွေးရခြင်းဘေး ဆင်းရဲ = အာဇီဝကဘယ-
 ဒုက္ခ၊ (၄၁) သေရခြင်း ဘေးဆင်းရဲ = မရဏ-

ဘယဒုက္ခ၊ (၄၂) ဆူးမရှိသော ကြိမ်လုံးတို့ဖြင့်
 ရိုက်နှက်ခံရခြင်း ဆင်းရဲ = ဝေတ္တတာဠ-
 နဒုက္ခ၊ (၄၃) ဆူးရှိသော ကြိမ်လုံးတို့ဖြင့်
 ရိုက်နှက်ခံရခြင်း ဆင်းရဲ = ကသာတာဠန-
 ဒုက္ခ၊ (၄၄) ၄-တောင် ထက်ဝက် - ၂-
 တောင် - ရှိသောတုတ်တို့ဖြင့် ရိုက်နှက်ခံရခြင်း
 ဆင်းရဲ = အဒ္ဓဒဏ္ဍကတာဠနဒုက္ခ၊ (၄၅) လက်
 ဖြတ်ခံရခြင်းဆင်းရဲ = ဟတ္ထစ္ဈေဒနဒုက္ခ၊ (၄၆)
 ခြေဖြတ်ခံရခြင်း ဆင်းရဲ = ပါဒစ္ဈေဒနဒုက္ခ၊
 (၄၇) လက်၊ ခြေ အဖြတ်ခံရခြင်း ဆင်းရဲ =
 ဟတ္ထပါဒစ္ဈေဒနဒုက္ခ၊ (၄၈) နားရွက်အဖြတ်
 ခံရခြင်း ဆင်းရဲ = ကဏ္ဍစ္ဈေဒနဒုက္ခ၊ (၄၉)
 နှာခေါင်း အဖြတ်ခံရခြင်း ဆင်းရဲ = နာသ-
 စ္ဈေဒနဒုက္ခ၊ (၅၀) နားရွက်၊ နှာခေါင်း အ
 ဖြတ်ခံရခြင်းဆင်းရဲ = ကဏ္ဍနာသစ္ဈေဒနဒုက္ခ၊
 (၅၁) ဦးထိပ်ကိုဖောက်ခွဲပြီးလျှင် ရဲရဲတောက်
 ပူသော သံတွေခဲကို ညှပ်ဖြင့်ယူ၍ ဦးခေါင်း
 ထဲကို ထည့်လျက် ဦးနှောက်ကို ပအုန်းရည်
 ကဲ့သို့ ကျိုက်ကျိုက်ဆူ၍ ကျအောင် ညှဉ်း
 ပန်းနှိပ်စက်ခံရခြင်းဆင်းရဲ = ဗိလင်္ဂထာလိက-
 ဒုက္ခ၊ (၅၂) ဆံပင်နှင့်တကွ ဦးရေကို ဆုတ်
 ခွါပြီးနောက် ဦးခေါင်းခွံကို ခရုသင်းကဲ့သို့
 ဖွေးဖွေး ဖြူအောင် ပွတ်တိုက် ညှဉ်းပန်း
 နှိပ်စက်ခံရခြင်း ဆင်းရဲ = သင်္ခမုဏ္ဍိကဒုက္ခ၊
 (၅၃) ရာဟုအသူရိန်၏ ခံတွင်းသို့ရောက်သော
 လ၊ နေကဲ့သို့ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခံရခြင်းဆင်းရဲ
 = ရာဟုမုခဒုက္ခ၊ (၅၄) တကိုယ်လုံး ဆီစိမ်
 သော အဝတ်ဖြင့် ရစ်ပတ်ကာ ဆီလောင်း
 မီးရှို့ လျက် မီးပန်းကဲ့သို့ဖြစ်အောင် ညှဉ်းပန်း
 နှိပ်စက်ခံရခြင်းဆင်းရဲ = ဇောတိမာလိကဒုက္ခ၊
 (၅၅) လက်တို့ကို ဆီစိမ်အဝတ်ဖြင့် ရစ်ပတ်
 ကာ ဆီလောင်းမီးရှို့ လျက် လက်ဆီမီးတိုင်
 ကဲ့သို့ဖြစ်အောင် ညှဉ်းပန်း နှိပ်စက်ခံရခြင်း
 ဆင်းရဲ = ဟတ္ထပဇ္ဇောတိကဒုက္ခ၊ (၅၆) လည်
 ပင်းမှစ၍ အရေကိုခွါပြီးလျှင် ခြေကျင်းဝတ်၊
 ခြေမျက်စိပေါ်၌ ပုံထားလျက် လူကို လွန်ကြီး

ဖြင့်ဆွဲကာ မိမိအရေကို မိမိနင်းမိတိုင်း လဲ၍လဲ၍ သွားအောင် ပြိန်းမြက်ကဲ့သို့ပြုလျက် ညည်းပန်း နှိပ်စက်ခံရခြင်းဆင်းရဲ = ရေကဝတ္ထကဒုက္ခ, (၅၇) လည်ပင်းမှစ၍ အရေကိုခွါပြီးလျှင် ခါးပေါ်၌ထား၍၎င်း၊ ခါးမှစ၍ အရေကိုခွါပြီးလျှင် ခြေကျင်းဝတ်၊ ခြေမျက်စိပေါ်၌ထား၍၎င်း အထက်ပိုင်းအရေဖြင့် အောက်ပိုင်းကိုယ်ကို လျှော်တေအဝတ် ဝတ်သကဲ့သို့ ဖြစ်အောင် ပြုလျက် ညည်းပန်းနှိပ်စက်ခံရခြင်းဆင်းရဲ = စီရကဝါသိကဒုက္ခ, (၅၈) တံတောင် ၂ဖက်, ဒူး ၂ဖက်တို့၌ သံထိတ်, သံထူး ခတ်၍ သံချန် ၄-ခုစိုက်လျက် မြေ၌တည်စေပြီးလျှင် ဇောသားကောင်ကို ဖုတ်ကင်သကဲ့သို့ ထက်ဝန်းကျင်မှ မီးဖြင့် ရှို့မြှိုက်ကာ ညည်းပန်း နှိပ်စက်ခံရခြင်း ဆင်းရဲ = ဇောယျကဒုက္ခ, (၅၉) အသွား ၂-ဖက်ရှိသော သံချိတ်ဖြင့် အရေ, အကြော, အသားတို့ကို ခြစ်ခါလျက် ညည်းပန်းနှိပ်စက်ခံရခြင်း ဆင်းရဲ = ဗဠိသမံသိကဒုက္ခ, (၆၀) ကျပ်ပြားမျှ ကျပ်ပြားမျှ အရေ, အကြော, အသားများ အတုံး အတစ် ပြတ်ကျအောင် ခါးမှစ၍ တကိုယ်လုံးကို ထက်စွာသော ပဲခွပ်ဖြင့် ခုတ်ရွေလျက် ညည်းပန်းနှိပ်စက်ခံရခြင်း ဆင်းရဲ = ကဟာပဏိကဒုက္ခ, (၆၁) ကိုယ်ကို တုတ်လက်နက်ဖြင့် ရိုက်နှက်ပုတ်ခတ်ပြီးလျှင် သဲ, ဆပ်ပြာရေ ပက်ဖျန်းကာ ဆပ်သွားဘီးဖြင့် ပွတ်တိုက်၍ အရေ, အကြော, အသားတို့ကို အရည် ပျော်ကျစေလျက် အရိုးချည်းသာ ကျန်သည့်တိုင်အောင်ပြု၍ ညည်းပန်း နှိပ်စက်ခံရခြင်းဆင်းရဲ = ခါရာပတစ္ဆိကဒုက္ခ, (၆၂) မြေ၌ ဘေးစောင်းအိပ်စေ၍ နားတဖက်မှ တဖက်သို့ ပေါက်အောင် သံတံကျင်လျှိုကာ မြေကြီးနှင့် တစပ်ဘည်း ရှိစေပြီးလျှင် ခြေထောက်မှ ဆွဲကိုင်၍ တံခါးကျင်ကဲ့သို့ လှည့်လည်လျက် ညည်းပန်းနှိပ်စက်ခံရခြင်း ဆင်းရဲ = ပလိသပရိဝတ္တိကဒုက္ခ, (၆၃) အသား, အရေ

တို့ကို မပြတ်စေပဲ တင်းပုတ်ဖြင့် အရိုးကို ထုရိုက်ကာ ဆံပင်ကို ဆွဲကိုင်မြှောက်ပစ်လျက် အသားစုချည်းသာဖြစ်သောအခါ ဆံပင်ဖြင့်ပင် ချည်နှောင်ပြီးလျှင် ကောက်ရိုးထုံးကဲ့သို့ ဖြစ်အောင်ပြုလျက် ညည်းပန်းနှိပ်စက်ခံရခြင်းဆင်းရဲ = ပလာလပိဋ္ဌိကဒုက္ခ, (၆၄) ကျိုက်ကျိုက်ဆူသော ဆီဖြင့် သွန်းလောင်းခံရခြင်း ဆင်းရဲ = တတ္တေန တေလေန ဩသိဉ္ဇနဒုက္ခ, (၆၅) ၂-ရက်, ၃-ရက် အစာငတ်သော ခွေးငတ်တို့ ခဲစားခံရခြင်း ဆင်းရဲ = သုနခါဒါပနဒုက္ခ, (၆၆) အရှင်လတ်လတ် သံတံကျင် လျှိုခံရခြင်းဆင်းရဲ = ဇီဝသုလာရောပနဒုက္ခ, (၆၇) သန်လျက်ဖြင့်ဦးခေါင်းကို အဖြတ်ခံရခြင်း ဆင်းရဲ = အသိနာ သီသစ္ဆေဒနဒုက္ခဟူ၍ ၆၇-ပါး (မိလိန္ဒ။ ၁၉၄-၅)။

(၁) ဇာတိဒုက္ခ, (၂) ဇရာဒုက္ခ, (၃) ဗျာဓိဒုက္ခ, (၄) မရဏဒုက္ခ, (၅) သောက-ပရိဒေဝဒုက္ခဒေါမနဿုပါယာသဒုက္ခ, (၆) ငရဲဘုံ၌ ဖြစ်ရခြင်း ဆင်းရဲ = နေရယိကဒုက္ခ, (၇) တိရစ္ဆာန်ဘုံ၌ ဖြစ်ရခြင်း ဆင်းရဲ = တိရစ္ဆာနယောနိကဒုက္ခ, (၈) ပြိတ္တာဘုံ၌ ဖြစ်ရခြင်းဆင်းရဲ = နပတ္တိဝိသယဒုက္ခ, (၉) လူ့ဘုံ၌ ဖြစ်ရခြင်းဆင်းရဲ = မာနုသိကဒုက္ခ, (၁၀) အမိဝမ်းတိုက်သို့ သက်ဝင်ရခြင်းလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော ဆင်းရဲ = ဂဗ္ဘောက္ကန္တိမူလကဒုက္ခ, (၁၁) အမိဝမ်းတိုက်၌ တည်နေရခြင်းလျှင် အကြောင်းရင်း ရှိသော ဆင်းရဲ = ဂဗ္ဘဋ္ဌိတိမူလကဒုက္ခ, (၁၂) ကိုယ်ဝန်မှ ထခြင်း(သားဖွားရခြင်း)လျှင် အကြောင်းရင်း ရှိသော ဆင်းရဲ = ဂဗ္ဘဝုဋ္ဌာနမူလကဒုက္ခ, (၁၃) မွေးဖွားပြီးသူ၏ နှောင်ဖွဲ့ခံရခြင်းဆင်းရဲ = ဇာတသုပနိဗန္ဓကဒုက္ခ, (၁၄) မွေးဖွားပြီးသူ၏ သူတပါးနှင့် စပ်သော ဆင်းရဲ = ဇာတသုပရာဓေယျကဒုက္ခ, (၁၅) အတ္တုပက္ကမဒုက္ခ, (၁၆) ပရူပက္ကမဒုက္ခ, (၁၇) ဒုက္ခဒုက္ခ, (၁၈) သင်္ခါရဒုက္ခ, (၁၉) ဝိပရိကာမဒုက္ခ, (၂၀) မျက်စိ

ရောဂါဆင်းရဲ = စက္ခုရောဂဒုက္ခ, (၂၁) နား
 ရောဂါ ဆင်းရဲ = သောတရောဂဒုက္ခ, (၂၂)
 နှာခေါင်းရောဂါ ဆင်းရဲ = သာနရောဂဒုက္ခ,
 (၂၃) လျှာရောဂါ ဆင်းရဲ = ဇိဝှါရောဂ-
 ဒုက္ခ, (၂၄) ကိုယ်ခန္ဓာရောဂါဆင်းရဲ = ကာယ-
 ရောဂဒုက္ခ, (၂၅) ဦးခေါင်းရောဂါ 'ဦးယဉ်း
 ခေါင်းကိုက်နာ' ဆင်းရဲ = သိသရောဂ ဒုက္ခ,
 (၂၆) နားတံကျင်နာဆင်းရဲ = ကဏ္ဍရောဂ-
 ဒုက္ခ, (၂၇) ပါးစပ်ရောဂါဆင်းရဲ = မုခရောဂ-
 ဒုက္ခ, (၂၈) သွားရောဂါ ဆင်းရဲ = ဒန္တရောဂ-
 ဒုက္ခ, (၂၉) ချောင်းဆိုးနာဆင်းရဲ = ကာသ-
 ဒုက္ခ, (၃၀) ကြို့ လေနာဆင်းရဲ = သာသဒုက္ခ,
 (၃၁) နှာခေါင်းနာ ဆင်းရဲ = ပိနာသဒုက္ခ,
 (၃၂) ကိုယ်ပူနာဆင်းရဲ = ခုာဟဒုက္ခ, (၃၃)
 အဖျားနာ ဆင်းရဲ = ဇရဒုက္ခ, (၃၄) ဝမ်းဗိုက်
 နာ ဆင်းရဲ = ကုစ္ဆိရောဂဒုက္ခ, (၃၅) တောဝေ
 ခြင်း, သတိလွတ်ခြင်း ဆင်းရဲ = မုစ္ဆာဒုက္ခ,
 (၃၆) သွေးသွန်နာ ဆင်းရဲ = ပက္ခန္ဓိကာဒုက္ခ,
 (၃၇) ထိုးကျင့်သော ဝမ်းလေနာ ဆင်းရဲ =
 သူလာဒုက္ခ, (၃၈) ဝမ်းလျှော 'ဓာတ်သက်'
 နာဆင်းရဲ = ဝိသုစိကာဒုက္ခ, (၃၉) နှုနာ 'ကိုယ်
 ရေပြားရောဂါ' ဆင်းရဲ = ကုဋ္ဌဒုက္ခ, (၄၀)
 ထွတ်မြင်းအနာ 'အိုင်းအမာ' ဆင်းရဲ = ဂဏ္ဍ-
 ဒုက္ခ, (၄၁) ပွေး, ညှင်း, တင်းတိတ်နာ ဆင်းရဲ
 = ကိလာသဒုက္ခ, (၄၂) ပန်းနာ ဆင်းရဲ =
 သောသဒုက္ခ, (၄၃) အရူးနာဆင်းရဲ = အ-
 ပမာရဒုက္ခ, (၄၄) ပွေးနာဆင်းရဲ = ဒဒ္ဓါဒုက္ခ,
 (၄၅) ယားနာဆင်းရဲ = ကဏ္ဍဒုက္ခ, (၄၆)
 ဝဲကြီးနာ ဆင်းရဲ = ကစ္ဆုဒုက္ခ, (၄၇) လက်
 သည်း, ခြေသည်း ခြစ်မိနာ ဆင်းရဲ = ရခသာ-
 ရောဂဒုက္ခ, (၄၈) လက်ဖဝါး, ခြေဖဝါးတို့၌ ရွှေ
 ဖြတ်အခွံခံရသော ဆင်းရဲ = ဝိတစ္ဆိကာဒုက္ခ,
 (၄၉) သွေး, သည်းခြေ ပျက်နာ ဆင်းရဲ =
 လောဟိတပိတ္တရောဂဒုက္ခ, (၅၀) ကျင်ပြော
 နာ ဆင်းရဲ = မဇုမေဟဒုက္ခ, (၅၁) ဒုလ္လာ
 မြင်းသရိုက်နာ, လိပ်ခေါင်းထွက်နာဆင်းရဲ =

အံသာဒုက္ခ, (၅၂) သွေးဖုသွေးပိမ့်နာဆင်းရဲ
 = ပိဋ္ဌကာဒုက္ခ, (၅၃) ဘဂန္နိလ် 'ဂရင်ဂျီ' နာ
 ဆင်းရဲ = ဘဂန္ဓလာဒုက္ခ, (၅၄) သည်းခြေ
 ကြောင့် ဖြစ်ခြင်းရှိသော အနာဆင်းရဲ = ပိတ္တ-
 သမုဋ္ဌာနအာဗာဓဒုက္ခ, (၅၅) သလိပ်ကြောင့်
 ဖြစ်ခြင်းရှိသော အနာဆင်းရဲ = သေမှသမု-
 ဋ္ဌာနအာဗာဓဒုက္ခ, (၅၆) လေကြောင့် ဖြစ်
 ခြင်းရှိသော အနာဆင်းရဲ = ဝါတသမုဋ္ဌာန-
 အာဗာဓဒုက္ခ, (၅၇) လေ, သည်းခြေ, သလိပ်
 တို့၏ ပေါင်းစုခြင်း 'သန္နိပါတ်' ကြောင့် ဖြစ်
 သော အနာဆင်းရဲ = သန္နိပါတိကအာဗာဓ-
 ဒုက္ခ, (၅၈) ဥတုဖောက်ပြန်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်
 သော အနာဆင်းရဲ = ဥတုပရိဏာမဇအာ-
 ဗာဓဒုက္ခ, (၅၉) မညီမညွတ် ရွက်ဆောင်
 ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော အနာဆင်းရဲ = ဝိသ-
 မပရိဟာရဇအာဗာဓဒုက္ခ, (၆၀) လုံ့လ
 ကြောင့် ဖြစ်သော အနာဆင်းရဲ = ဩပက္က-
 မိကအာဗာဓဒုက္ခ, (၆၁) အားကြီးသော ကံ
 ၏ အကျိုးကြောင့်ဖြစ်သော အနာဆင်းရဲ =
 ကမ္မဝိပါကဇအာဗာဓဒုက္ခ, (၆၂) အအေး
 ကြောင့်ဖြစ်သော ဆင်းရဲ = သိတဒုက္ခ, (၆၃)
 အပူကြောင့်ဖြစ်သော ဆင်းရဲ = ဥဏှဒုက္ခ,
 (၆၄) ထမင်းစားလိုခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော
 ဆင်းရဲ = ဇိသစ္စာဒုက္ခ, (၆၅) ရေသောက်လို
 ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ဆင်းရဲ = ပိပါသာ
 ဒုက္ခ, (၆၆) ကျင်ကြီးစွန့်လိုခြင်းကြောင့်
 ဖြစ်သော ဆင်းရဲ = ဥစ္စာရဒုက္ခ, (၆၇) ကျင်
 ငယ် စွန့်လိုခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ဆင်းရဲ =
 ပဿာဝဒုက္ခ, (၆၈) မှက်, ခြင်, လေ, နေပူ,
 မြေ, ကင်းတို့၏ ကိုက်ခဲခြင်းအတွေ့ကြောင့်
 ဖြစ်သောဆင်းရဲ = ဥသမကသဝါတာတပသရိ-
 သပသမ္ပဿဒုက္ခ, (၆၉) အမိသေခြင်းကြောင့်
 ဖြစ်သော ဆင်းရဲ = မာတုမရဏဒုက္ခ, (၇၀)
 အဘသေခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ဆင်းရဲ =
 ပိတုမရဏဒုက္ခ, (၇၁) အစ်ကို - ညီ - မောင်
 ကြီး - မောင်ငယ် - သေခြင်းကြောင့်

ဖြစ်သော ဆင်းရဲ=ဘာတုမရဏဒုက္ခ, (၇၂) အစိမ-နမ-ညီမ - သေခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ဆင်းရဲ=ဘဂိနိမရဏဒုက္ခ, (၇၃) သားသေခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ဆင်းရဲ=ပုတ္တမရဏဒုက္ခ, (၇၄) သွီးသေခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ဆင်းရဲ=ဓိတုမရဏဒုက္ခ, (၇၅) ဉာတိဗျသနဒုက္ခ, (၇၆) ဘောဂဗျသနဒုက္ခ, (၇၇) ရောဂဗျသနဒုက္ခ, (၇၈) သီလဗျသနဒုက္ခ, (၇၉) ဒိဋ္ဌိဗျသနဒုက္ခ-ဟူ၍ ၇၉-ပါး (မဟာနိ။ ၁၃-၄။ စူဠနိ။ ၆၇။ မဟာနိဋ္ဌ။ ၅၁-၂)။

ဒုက္ခ^၂ (တိ) [ဒုက္ခ+ဏ] (၁) ဆင်းရဲ-ပင်ပန်း-နာကျင် - ခြင်းရှိသော။ (၂) ဆင်းရဲစွာ အောင်အည်း သည်းခံရခြင်းရှိသော။ (၃) ဆင်းရဲခြင်းကိုဆောင်တတ်သော။ (၁) ဒုခါ (ဓမ္မ။ ၄၁) တိ ဒုက္ခက္ခန္ဓာဒီသု အာဂတဒုက္ခဝသေန ပန ဗဟုဒုက္ခာဝ။ ဓမ္မာဋ္ဌ။ ၂။ ၁၅၆ (ဆန်းကြောင့် က-ကျေ)။ ထောက် ဒုက္ခ (ဥဒါန။ ၁၂၄) နှိ ထောက် အပ္ပမတ္တကံ မရရဏဇာတံ ဝိယ မေ သီသံ ဒုက္ခိတံ၊ ဒုက္ခပ္ပတ္တိန္တိ အတ္ထော။ ဥဒါန။ ၂၂၃။ ဒုက္ခာ (သံ၊ ၂။ ၃၄၁) တိ ဒုက္ခဝန္တော သဉ္ဇာတဒုက္ခာ။ သံ၊ ၂။ ၃၁၄။ (၁) (၂) ဒုက္ခ (ဒီ၊ ၂။ ၉၄) နှိ ဒုက္ခယုတ္တံ၊ ဒုက္ခမံ ဝါ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၀၀။ ဒုက္ခံ တေဿ အတ္ထိတိ ဒုက္ခံ၊ ဒုက္ခမနံ တေဿာတိ ဒုက္ခမံ၊ ဒီ၊ ၂။ ၁၀၀။ (၃) ဒုက္ခော (ဝိ၊ ၂။ ၁၄။ သံ၊ ၂။ ၃၆၉။ ပဋိသံ၊ ၃၃၀) တိ ကဏ္ဍကာပဿယသေယျာဒီဟိ အတ္တမာရဏေဟိ (အတ္တဗာဓနေဟိ) ဒုက္ခာဝဟော။ သံ၊ ၂။ ၃၂၀။ ပဋိသံ၊ ၂။ ၂၁၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆၉။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၀၅။)

ဒုက္ခ^၃ (န) [ဒုက္ခ+ဒုက္ခ။ ၁-ပုဒ်ကျေ။] ဒုက္ခ (နှင့်) ဒုက္ခ၏အကြောင်း။ ဒုက္ခပရေတ-ကြည့်။

ဒုက္ခအရိယသစ္စ (န) [ဒုက္ခ+အရိယသစ္စ။ (ဒုး-အာယံသတျ-သံ)] ဒုက္ခ-ဟူသော အရိယသစ္စာ၊ ဒုက္ခ-ဟူ၍ မချွတ်မယွင်း - သိသင့် -

သိထိုက် - သော အမှန်တရား။ ဒုက္ခသစ္စဝသေနာတိ ဒုက္ခအရိယသစ္စဝသေန။ သံ၊ ၂။ ၂၁၅။

ဒုက္ခကရဏ (န) [ဒုက္ခ+ကရဏ] ဆင်းရဲကို - ပြု - ဖြစ်စေ - ခြင်း။ ဒုက္ခကရဏ (သံ၊ ၂။ ၃၂၀) နှိ ဒုက္ခပြုဒနံ။ သံ၊ ၂။ ၂၅၄၀။ (- ပဋိသံ၊ ၂။ ၂၁၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆၉။)

ဒုက္ခကာမ (တိ) [ဒုက္ခ+ကာမ] ဆင်းရဲကိုအလိုရှိသောသူ။ န စာဟံ တေသံ ဒုက္ခကာမော။ ဇာ၊ ၂။ ၄၁၅။ (- သံ၊ ၂။ ၁၉၁။ သံ၊ ၂။ ၁၇၄။)

ဒုက္ခကာရဏ (န) [ဒုက္ခ+ကာရဏ] ဆင်းရဲခြင်း၏အကြောင်း။ (က) ကိုယ်ဆင်းရဲခြင်း၏အကြောင်း။ (ခ) စိတ်ဆင်းရဲခြင်း၏အကြောင်း။ ဌာနာနိတိ ဒုက္ခကာရဏာနိ။ ဓမ္မာဋ္ဌ။ ၂။ ၃၀၁။ (- ဒီ၊ ၂။ ၃၀၈။ ဓမ္မာဋ္ဌ။ ၂။ ၄၅။ ဥဒါန။ ၁၄၃။ ဇာ၊ ၂။ ၁၉၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၁၄။ ဒီ၊ ၂။ ၃၃၈။ သံ၊ ၂။ ၃၄၀။ နေတ္ထိ၊ ၂။ ၁၅၉။) (က), (ခ) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဒုက္ခကာရဏသမာယောဂ (ပု) [ဒုက္ခကာရဏ+သမာယောဂ] ကိုယ်, စိတ် ဆင်းရဲခြင်း၏အကြောင်းနှင့် - ပေါင်း - ဆုံ - မိခြင်း။ ဒုက္ခကာရဏသမာယောဂေါ (သံ၊ ၂။ ၁၁၅၀။ အံ၊ ၂။ ၃၂၂) တိ ကာယိက စေတသိက ဒုက္ခပ္ပတ္တိယာ ပစ္စယသမောဓာနံ။ သံ၊ ၂။ ၁၁၉၅။ အံ၊ ၂။ ၃၁၇။ (- အဘိ၊ ၂။ ၇၈။)

ဒုက္ခကောဠာသိက (တိ) [ဒုက္ခကောဠာသ+ဣက] (က) ဆင်းရဲခြင်း အဖို့ရှိသော။ (ခ) ဆင်းရဲခြင်း အဖို့၌ - ဖြစ် - ပါဝင် - သော (ကာမဝိတက်-စသည်)။ ဝိသုတပက္ခိက (မ၊ ၂။ ၁၁၃၅) - ကြည့်။

ဒုက္ခကောဠာသုပ္ပတ္တိသမဂ္ဂိ (တိ) [ဒုက္ခကောဠာသ+ဥပ္ပတ္တိ+သမဂ္ဂိ] ဆင်းရဲခြင်းအဖို့၏ ဖြစ်

မူနှင့် ပြည့်စုံခြင်းရှိသော။ ကေကောဠာသုပ္ပတ္တိသမဂ္ဂိနောတိ ဒုက္ခကောဠာသုပ္ပတ္တိသမဂ္ဂိနော။ အနုဋ္ဌိ၊ ၃။ ၁၇၆။

ဒုက္ခကွန္ဓ (ပု၊ န) [ဒုက္ခ + ခန္ဓ။ (ဒုးခန္ဓန္ဓ-သံ)]
(ပု) (၁) ဆင်းရဲ-အစု-အပေါင်း၊ (ကမ္မ၊ ကိလေသ၊ ဝိပါက) ဝဋ်ဆင်းရဲ-အစု-အပေါင်း။
(န) (၂) ဒုက္ခကွန္ဓ-သုတ်၊ (က) မဟာဒုက္ခကွန္ဓ-သုတ်။ (ခ) စူဠဒုက္ခကွန္ဓ သုတ်။ (ပု)
(၁) ဝေမေတဿ ကေဝလဿ ဒုက္ခကွန္ဓဿ သမုဒယော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၁။ ဒီ၊ ၂။ ၂၇၊ ၄၇။
မ၊ ၁။ ၃၂၉။ မ၊ ၃။ ၁၀၉။ သံ၊ ၁။ ၂၄၃၊ ၃၁၅။
သံ၊ ၂။ ၁၂။ သံ၊ ၃။ ၃၃၉။ အံ၊ ၁။ ၁၇၇။ အံ၊ ၃။
၄၀၅။ ပဋိသံ၊ ၁၀၉။ ဥဒါန၊ ၇၇။ နေတ္ထိ၊ ၂၇၊
၁၃၃။ မိလိန္ဒ၊ ၅၃။ ဝဇီရ၊ ၁၂။ ဒုက္ခကွန္ဓဿာ-
တိ (ဝန) ဒုက္ခရာသိဿ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၂၃၅။ အံ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၄။ ဒုက္ခကွန္ဓဿာတိ ဒုက္ခသမူဟဿ။
ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၃၆။ ဒုက္ခ-
ကွန္ဓော (ထေရ၊ ၂၃၇) တိ ကမ္မကိလေသ-
ဝိပါကဝဋ္ဌပ္ပကာရော ဒုက္ခရာသိ။ ထေရ၊ ၄။
၁။ ၂၁၇။ (-မ၊ ၁။ ၂၇၀။ မ၊ ၂။ ၁၂၃။ သံ၊ ၂။
၇၆။ အံ၊ ၁။ ၄၃၉။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၅၁။ မ၊ ၄။ ၁။
၃၆၁။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၀။ စူဠနိဋ္ဌ၊ ၁၂၁။ ဒီ၊ ၄။
၂။ ၅၁။ အဘိ၊ ၀တာရ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၇။) (န) (၂)
ဒုက္ခကွန္ဓာဒီဟိ သုတ္တေဟိ ဒီပေတဗ္ဗော။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃၁၂။ (-၄၇၄။)

ဒုက္ခကွန္ဓသုတ္တ (န) [ဒုက္ခကွန္ဓ + သုတ္တ] ဒုက္ခကွန္ဓ-
သုတ်၊ ဆင်းရဲ-အစု-အပေါင်း - ကို ဟော
ပြရာ သုတ်၊ (က) မဟာဒုက္ခကွန္ဓ-သုတ်။
(ခ) စူဠဒုက္ခကွန္ဓ-သုတ်။ ဒုက္ခကွန္ဓသုတ္တာဒီသု-
ဝုတ္တနယေန။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၅၁။ (-ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။
၄၃။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၄။ အနုဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁၇၇။)

ဒုက္ခကွမ (တိ) [ဒုက္ခ + ခမု + အ။ (ဒုးခမ္မမ-သံ)]
(၁) ဆင်းရဲကို သည်းခံနိုင်ခဲ့သော၊ ဆင်းရဲ
ကို သည်းမခံနိုင်သော။ (၂) မသာယာအပ်
သော (ကိုယ်၊ စိတ်ဖြင့်) သည်းခံခြင်းရှိသော၊

သု။ (၁) ဒုက္ခကွမာ (ဇာ၊ ၂။ ၃၁) တိ အဟံ
မဟာရာဇ ဒုက္ခဿ ခမာ န ဟောမိ။ ဇာ၊ ၄။
၅။ ၂၀၄။ (၂) ဒုခ (ဆန်းကြောင့် က-ကျေ)-
ကွမော (ဇာ၊ ၁။ ၃၅၇) တိ ဒုက္ခေန အဿာ-
တေန ကာယကွမေန ငစဝ စိတ္တကွမေန စ
သမန္နာဂတော။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၅။

ဒုက္ခကွယ (ပု) [ဒုက္ခ + ခယ။ ဓာန်။ ဓာန်၊ ၄။ ၇။
(ဒုးခက္ခယ-သံ၊ ဒုဟခယ-ပြာ)] (၁) ဆင်းရဲ
မူ 'ဒုက္ခ' ၏ ကုန်ခြင်း၊ ဝဋ်ဆင်းရဲ၏ ကုန်ခြင်း။
(၂) ဝဋ်ဆင်းရဲ၊ ကိလေသာ ဆင်းရဲကို ကုန်
စေတတ်သော။ (၃) ဝဋ်ဆင်းရဲ၊ ကိလေသာ
ဆင်းရဲ၏ ကုန်ကြောင်း ဖြစ်သော၊ (က)
အရိယမဂ်။ (ခ) မဂ်ပညာ။ (၄) ဝဋ်ဆင်းရဲ၊
ကိလေသာ ဆင်းရဲ၊ သံသရာဆင်းရဲ၏ ကုန်ရာ
ဖြစ်သော၊ (က) အရဟတ္တဖိုလ်။ (ခ)
နိဗ္ဗာန်။ (ဂ) အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာနမာတ်။

(၁) ဆင်းရဲမူ 'ဒုက္ခ' ၏ ကုန်ခြင်း၊ ဝဋ်
ဆင်းရဲ၏ ကုန်ခြင်း။ ဒုက္ခကွယာ ဝေဒနာ-
ကွယော (အံ၊ ၁။ ၂၂၁) တိ ဒုက္ခဝဋ္ဌကွယေန
ဝေဒနာကွယော။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၂။ (-မ၊ ၃။
၁။)

(၂) ဝဋ်ဆင်းရဲ၊ ကိလေသာဆင်းရဲကို
ကုန်စေတတ်သော။ (၃) ဝဋ်ဆင်းရဲ၊ ကိ
လေသာ ဆင်းရဲ၏ ကုန်ကြောင်းဖြစ်သော၊
(က) အရိယမဂ်။ (ခ) မဂ်ပညာ။ အောက်
ပုဒ် (၂) ကြည့်။

(၄) ဝဋ်ဆင်းရဲ၊ ကိလေသာ ဆင်းရဲ၊
သံသရာဆင်းရဲ၏ ကုန်ရာဖြစ်သော၊ (က)
အရဟတ္တဖိုလ်။ ဒုက္ခကွယသင်္ခါတံ အရဟတ္တံ
ပါပုဏေယျ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၁။

(ခ) နိဗ္ဗာန်။ နတ္ထိ တဿ ဥတ္တရိ ကရ-
ဏီယံ ဒုက္ခကွယာဓိဂမာယ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၄၄။
ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၅၇။ ဒုက္ခကွယော အနုပ္ပတ္တော-
(ထေရ၊ ၂၄၅) တိ.... ဝဋ္ဌဒုက္ခဿ ခယော ပရိ-

က္ခယော အနုပ္ပတ္တော၊ နိဗ္ဗာနံ အဓိဂတံ။
ထေရါဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၃။ အောက်ပုဒ် (၁) လည်း
ကြည့်။

(ဂ) အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန ဓာတ်။
ဘဗ္ဗော ဒုက္ခက္ခယာယာ (ဣတိဝုတ်။ ၁၉၇) တိ
... အနဝသေသဝိပါကဝဋ္ဌဓပနာယ၊ သကလ-
သံသာရဝဋ္ဌဒုက္ခပရိက္ခယဘူတဿ ဝါ အနု-
ပါဒိသေသဿ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ဘဗ္ဗော။
ဣတိဝုတ်၊ ၁၉၇။

(၁), (၄) (ခ) နိယျာတိ တက္ကရဿ
သမ္မာ ဒုက္ခက္ခယာယ။ ဝိ၊ ၅။ ၁၆၈။ ဒီ၊ ၂။ ၆၈။
ဒီ၊ ၃။ ၃။ မ၊ ၁။ ၁၁၅၊ ၁၉၇။ မ၊ ၃။ ၃၉။ သံ၊ ၃။
၁၄၄။ အံ၊ ၁။ ၁၈၈၊ ၃၁၅။ အံ၊ ၂။ ၂၅၆-၇။
နေတ္ထိ။ ၇၇။ ပဋိသံဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၃။ မဟာနိဋ္ဌ။
၂၅၄။ ဇာ၊ ၁။ ၁၄၁။ ဒီ၊ ၁။ ၂၇၆။ သီ၊ ၁။
သစ်၊ ၁။ ၁၈၂။ သီ၊ ၁။ ၁၈၂။ သီ၊ ၁။ ၁၇၄၊ ၂၄၅။ အံ၊
၁။ ၁၈၈။ = သဗ္ဗဒုက္ခဿ ခယတ္ထံ။ ဝိ၊ ၁။ ၄။
၁၅၄။ = သကလဿ ဝဋ္ဌဒုက္ခဿ ခယာယ။
အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၈၀။ (- သံ၊ ၁။ ၃၃၀။ သံ၊ ၂။ ၂၂-
၃၊ ၂၄၉။ အံ၊ ၁။ ၃။ ၉၅။)

ဒုက္ခက္ခယဂါမီ (တိ) [ဒုက္ခက္ခယ + ဂမု + ဣ။ ထိ-၌
— ဂါမီနီ။ (ဒုးက္ခယဂါမိန်-သံ)] (၁)
ဆင်းရဲမှု 'ဒုက္ခ' ၏ ကုန်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ (အာရုံ
ပြုသော အားဖြင့်) - သွား - ရောက် - တတ်
သော (အရိယမဂ်)။ (၂) (က) ဝဋ္ဌဆင်းရဲကို
ကုန်စေတတ်သော အရိယမဂ်သို့ - သွား -
ရောက် - တတ်သော။ (ခ) ဝဋ္ဌဆင်းရဲ၊
ကိလေသာ ဆင်းရဲကို ကုန်စေတတ်သော မဂ်
ဉာဏ်သို့ - သွား - ရောက် - တတ်သော။ (ဂ)
ဝဋ္ဌဆင်းရဲ၊ ကိလေသာဆင်းရဲ၏ ကုန်ကြောင်း
ဖြစ်သော မဂ်ဉာဏ်သို့ - သွား - ရောက် - တတ်
သော (ဝိပဿနာပညာ)။ (၃) ဝဋ္ဌဆင်းရဲ၊
ကိလေသာဆင်းရဲကို ကုန်စေလျက် - သွား -
ဖြစ် - တတ်သော (ဝိပဿနာပညာ၊ မဂ်
ပညာ)။ (၄) ဝဋ္ဌဆင်းရဲ၊ ကိလေသာဆင်းရဲ

ကို ကုန်စေလျက် - သွား - ဖြစ် - တတ်သော
မဂ်ပညာကို ရသိရန် ဖြစ်သော (ဝိပဿနာ
ပညာ)။

(၁) ဆင်းရဲမှု 'ဒုက္ခ' ၏ ကုန်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့
(အာရုံပြုသော အားဖြင့်) - သွား - ရောက်
- တတ်သော (အရိယမဂ်)။ အရိယော အဋ္ဌ-
ဂီကော မဂ္ဂေါ သမ္မာ ဒုက္ခက္ခယဂါမီ။ သံ၊ ၃။
၁၉၊ ၇၄၊ ၂၅၇။

(၂) (က) ဝဋ္ဌဆင်းရဲကို ကုန်စေတတ်
သော အရိယမဂ်သို့ - သွား - ရောက် - တတ်
သော။ သမ္မာ ဒုက္ခက္ခယဂါမီနိယာ (အံ၊ ၃။
၁၆၈။ ဥဒါန၊ ၁။ ၁၉) တိ ဝဋ္ဌဒုက္ခဿ ဓပန-
တော "ဒုက္ခက္ခယော" တိ လဒ္ဓနာမံ အရိယ-
မဂ္ဂံ သမ္မာ ဟေတုနာ ဉာယေန ဂစ္ဆန္တိယာ။
ဥဒါန၊ ၁။ ၂၁၂။ အံ၊ ၁။ ၃။ ၂၈၁။

(ခ) ဝဋ္ဌဆင်းရဲ၊ ကိလေသာဆင်းရဲကို
ကုန်စေတတ်သော မဂ်ဉာဏ်သို့ - သွား -
ရောက် - တတ်သော။ (ဂ) ဝဋ္ဌဆင်းရဲ၊ ကိ-
လေသာ ဆင်းရဲ၏ ကုန်ကြောင်း ဖြစ်သော
မဂ်ဉာဏ်သို့ - သွား - ရောက် - တတ်သော
(ဝိပဿနာပညာ)။ သမ္မာ ဒုက္ခက္ခယဂါမိ-
နိယာ (အံ၊ ၂။ ၅၈) တိ တဒဂ်ဝသေန ကိလေ-
သာနံ ပဟိနတ္တာ ယံ ဒုက္ခံ ခိယတိ၊ တဿ
ဒုက္ခဿ ခယဂါမီနိယာ။ ဣတိ သဗ္ဗေဟိပိ
ဣမေဟိ ပဒေဟိ ဝိပဿနာပညာဝ ကထိတာ။
အံ၊ ၁။ ၃။ ၂၇။

(၃) ဝဋ္ဌဆင်းရဲ၊ ကိလေသာဆင်းရဲကို
ကုန်စေလျက် - သွား - ဖြစ် - တတ်သော
(ဝိပဿနာပညာ၊ မဂ်ပညာ)။ (၄) ဝဋ္ဌ
ဆင်းရဲ၊ ကိလေသာဆင်းရဲကို ကုန်စေလျက်
- သွား - ဖြစ် - တတ်သော မဂ်ပညာကို ရသိ
ရန် ဖြစ်သော (ဝိပဿနာပညာ)။ သမ္မာ
ဒုက္ခက္ခယဂါမီနိယာ (မ၊ ၂။ ၁၉။ အံ၊ ၂။ ၂) တိ
ဣဓာပိ မဂ္ဂပညာ သမ္မာ ဟေတုနာ နယေန
ဝဋ္ဌဒုက္ခံ (ဝဋ္ဌဒုက္ခန္တ ကိလေသဒုက္ခန္တ) ဓပ-

ယမာနာ ဂစ္ဆတိတိ သမ္မာ ဒုက္ခက္ခယဂါမိနီ
 နာမ။ ဝိပဿနာ တဒဂ်ဝသေန ဝဋ္ဋဒုက္ခ
 ကိလေသဒုက္ခ ခေပယမာနာ ဂစ္ဆတိတိ
 ဒုက္ခက္ခယဂါမိနီ။ ဒုက္ခက္ခယဂါမိနီယာ ဝါ မဂ္ဂ-
 ပညာယ ပဋိလာဘသံဝတ္တနတော သော
 ဒုက္ခက္ခယဂါမိနီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂။
 အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂။ (-ဒီ၊၃။၂။၆။ သံ၊၃။၁၇၃၊
 ၃၅။ အံ၊၂။၁၀၊၄၀။ အံ၊၃။၁၁၀၊၂၆၀၊
 ၂၇၆။ မဟာနိ၊၁၁၅။ နေတ္ထိ၊၁၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။
 ၁၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂။)

ဒုက္ခဂတ (န) [ဒုက္ခ + ဂတ] (၁) ဆင်းရဲမှု
 ‘ဒုက္ခ’၏ ဖြစ်ခြင်း၊ ဆင်းရဲခြင်း။ (တိ) (၂)
 ဆင်းရဲခြင်းသို့ ရောက်သော၊ ဆင်းရဲခြင်းနှင့်
 ပြည့်စုံသောသူ။ (၁) အောက်ပုဒ် ကြည့်။
 (တိ) (၂) ဒုက္ခဂတဿ မယံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။
 ၂၀၇။ (-ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၂။၀၇။)

ဒုက္ခဂတိက (တိ) [ဒုက္ခဂတ + က] ဆင်းရဲမှု
 ‘ဒုက္ခ’၏ ဖြစ်ခြင်း ရှိသော၊ ဆင်းရဲခြင်းရှိ
 သော။ ဂေလညံ ပန ဒုက္ခဂတိကံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
 ၂၀၁-၂။

ဒုက္ခဂေါပ (တိ) [ဒုက္ခ + ဂုပ + က] ဆင်းဆင်းရဲရဲ
 လုံခြုံစေအပ်သော၊ လုံခြုံစေနိုင်ခဲ့သော၊ စောင့်
 ရှောက်နိုင်ခဲ့သော။ ဒုက္ခဂေါပံ ဝိဿဇဇေတုံ
 ဝဋ္ဋတိ။ ဝိမတိ၊၂။၂၄၅။

ဒုက္ခဂ္ဂဟဏ (န) [ဒုက္ခ + ဂဟဏ] ဒုက္ခ-သဒ္ဓါ၊
 ဒုက္ခ-သဒ္ဓါကို - ယူ - ဟော - ဆို - ခြင်း။
 ဒုက္ခဂ္ဂဟဏေန တဏှာပိ ဂဟိတာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
 ၁၄၉။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇။)

ဒုက္ခဂ္ဂိ (ပု) [ဒုက္ခ + အဂ္ဂိ။ (ဒုးခဂ္ဂိ-သံ)] ဒုက္ခမီး၊
 မီးနှင့်တူသော ဆင်းရဲ။ ဒုဝိဓေနပိ (ခုဒါဒိ-
 ဟေတုကေန) ဒုက္ခဂ္ဂိနာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၉၆။
 ပေတ၊ဋ္ဌ၊၅၅။

ဒုက္ခဃာတန (တိ) [ဒုက္ခ + ဃာတန] ဆင်းရဲမှု
 ‘ဒုက္ခ’ကို - ပယ်ဖျောက် - ဖျက်ဆီး - တတ် -

ကြောင်း ဖြစ် - သော (သုတော်ကောင်း
 တရား)။ ဒုက္ခဟာနိ-ကြည့်။

ဒုက္ခဇနက (တိ) [ဒုက္ခ + ဇနက။ ထိ-၌ - ဇနိကာ]
 (အပါယ်) ဆင်းရဲကို ဖြစ်စေတတ်သော
 (တဏှာ-စသည်)။ ဒုက္ခဇနိကာ (ဒုက္ခဇီဝိကာ၊
 သျှာ၊က) နော တဏှာ ပဟိနာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
 ၂၆၀။ ဒုက္ခဇနကံ ယဒတ္ထိ ကိဉ္စိ ကမ္မံ။ သုတ္တနိ၊
 ၄၊၂။၁၅၀။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။ မူလဋ္ဌ၊၁။
 ၃၇။)

ဒုက္ခဇနန (တိ) [ဒုက္ခ + ဇနန။ ထိ-၌ - ဇနနိ]
 (ဝဋ္ဋ) ဆင်းရဲကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ဒုက္ခဇနနံ
 အဂ္ဂိက္ခန္ဓံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ဒုက္ခဇနနံ (ဇာ၊
 ၁။၂၄၇)န္တိ သကလဝဋ္ဋဒုက္ခဇနနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
 ၄။၁၇၆။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၂။)

ဒုက္ခဇာတ (တိ) [ဒုက္ခ + ဇာတ] (၁) ဖြစ်သော
 ဆင်းရဲခြင်းရှိသော။ (၂) ဆင်းရဲခြင်းသဘော
 ရှိသော။ (၃) ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၌ - ဖြစ် - တည် -
 သောသူ။ (၁) (၂) ဒုက္ခဇာတဿာ (ထေရ။
 ၂၃၇)တိ ဇာတိအာဒိဝသေန ဥပ္ပန္နဒုက္ခဿ၊
 တိဿန္တံ ဝါ ဒုက္ခတာနံ ငသေန ဒုက္ခသ-
 ဘာဝဿ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၇။ (-ဇာ၊၁။
 ၂၆၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၆။) (၃) အဃဇာတ
 (သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၄) ကြည့်။

ဒုက္ခဇီဝိကာ (ထိ) [ဒုက္ခ + ဇီဝိကာ] (၁) ဆင်းရဲ
 - ပြိုင်ပြိုင် - စွာ အသက်မွေးရခြင်း၊ ဆင်းဆင်း
 ရဲရဲ အသက်မွေး ရခြင်း၊ ဆင်းရဲ - နှမ်းပါး -
 ခြင်း။ (တိ) (၂) ဆင်းရဲ - ပြိုင်ပြိုင် - စွာ
 အသက်မွေးရခြင်း ရှိသော၊ ဆင်းဆင်း ရဲရဲ
 အသက်မွေးရသောသူ။ (၁) ကိ* ဣမာယ
 ဒုက္ခဇီဝိကာယ ပဗ္ဗဇိတုံ သက္ခိယတိ။ ထေရ၊
 ၄၊၂။၂၂၄။ ဒုက္ခဇီဝိကာယ ဇီဝကိစ္စံ နတ္ထိ။
 ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀။ ပရိတဿနဇီဝိတန္တိ ဒုက္ခ-
 ဇီဝိကာ ဒါလိဒ္ဓိယန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၄။
 (-သ၊ရတ္ထ၊၁။၃၃၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊

သစ်၊ ၂။ ၂၄၇။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၆။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၇၊ ၁၆၉။ (တိ) (၂) သုဠ၊ ကိစ္ဆဝုတ္တိကော အတိ-
ဝိယ ဒုက္ခဇီဝိကော။ ပေတ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၃။ (-
ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁၀။) ကသိရဝုတ္တိက(အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၆)-
လည်း ကြည့်။

ဒုက္ခဇီဝိတ (န) [ဒုက္ခ+ဇီဝိတ] ဆင်းရဲ-ငြိုငြင်
-စွာ အသက်မွေးရခြင်း၊ ဆင်းဆင်းရဲရဲ
အသက်မွေးရခြင်း။ ကဒါဟံ ဣတော ဒုက္ခ-
ဇီဝိတတော မုစ္ဆိဿာမိ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ၊ ၄၀။ (-
ဝိမတိ၊ ၁။ ၆၇။)

ဒုက္ခဉာဏ (န) [ဒုက္ခ+ဉာဏ။ (ဒုးခဉာန-သံ)] ဒုက္ခ
သစ္စာကို သိသောဉာဏ်။ ဒုက္ခဉာဏံ....သက္ကာ-
ယဒိဋ္ဌိ နိဝတ္တေတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။ ၁၄၂။ (- ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၅။ မူလ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၆။)

ဒုက္ခန္ဓိတ (တိ) [ဒုက္ခ+အန္ဓိတ။ (ဒုးခါတိတ-
သံ၊ ဒုဟန္ဓိယ-ပြာ)] ဆင်းရဲခြင်းသည် နှိပ်
စက်အပ်သော၊ ဆင်းရဲအနှိပ်စက်ခံရသော၊
သူ။ စိရဝုတ္တော ဒုခန္ဓိတော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃။ ၁၆။
အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၉။ အပါ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၂၆။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၈ (ဆန်းကြောင့် က-
ကျေ)။ ဒုခန္ဓိတောတိ ဒုက္ခပိဋ္ဌိတော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂။

ဒုက္ခဋ္ဌ (ပု) [ဒုက္ခ+အတ္ထ။ (ဒုးခါထိ-သံ)] (၁)
ဆင်းရဲခြင်းသဘော။ (၂) သည်းခံနိုင်ခဲ့သည်
၏အဖြစ်၊ သည်းခံနိုင်ခဲ့ခြင်း။ (၃) ကြောက်
ဖွယ်အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် - ဘေး - ဟူသော
- အနက် - သဘော။ (၄) ညှဉ်းဆဲ - နှိပ်စက်
- ခြင်းဟူသော - အနက် - သဘော။ (၅)
ကိုယ်၊ စိတ် ဆင်းရဲခြင်း၏ - တည်ရာ -
အကြောင်း - ၏ အဖြစ်။

(၁) ဒုက္ခဋ္ဌော အဘိညေယျော။ ပဋိသံ၊
၂၀။ ယံ ဒုက္ခံ ဇာတိ ဟောတိ။ တံ ဒုက္ခသဘာ-
ဝေါယေဝ တဿာ ဒုက္ခဋ္ဌော။ မူလ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆၂။
ဒုက္ခဋ္ဌော (အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၇)တိ ဒုက္ခသဘာ-

ဝေါ။ သမ္မော၊ ယော၊ ၅၇။ (- ပဋိသံ၊ ၁၂၆။
အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၈။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၀၊ ၁၉၈။
မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၆။)

(၂) ဒုက္ခဋ္ဌေနာ (သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၅)တိ ဒုက္ခ-
မတ္တာ ဒုက္ခဘာဝေန။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၉။ ဒုက္ခဋ္ဌေ-
နာ (အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃)တိ ဒုက္ခမဋ္ဌေန။ မူလ၊ ဋီ၊
၂။ ၁၂။

(၃), (၄) ဒုက္ခဋ္ဌေနာ (ပဋိသံ၊ ၁၉၃)တိ
ဘယဋ္ဌေန၊ ပဋိပိဋ္ဌနဋ္ဌေန ဝါ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၁၂၀။

(၅) ဇရာယ ဒုက္ခဋ္ဌော ဝေဒိတဗ္ဗောတိ
ဧတ္ထ ပန အယမ္ပိ သယံ န ဒုက္ခာ၊ ဒုက္ခဿ ပန
ဝတ္ထုဘာဝေန ဒုက္ခာတိ ဝုတ္တာ။ ကတရဿ
ဒုက္ခဿ? ကာယဒုက္ခဿ စေဝ ဒေါမနဿ-
ဒုက္ခဿ စ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၄။ (- ဂ၇-၉၉။)

ဒုက္ခဋ္ဌာန (န) [ဒုက္ခ+ဋ္ဌာန] (၁) ဆင်းရဲသော
ရပ်ခြင်း၊ ဆင်းဆင်းရဲရဲရပ်ခြင်း။ (၂) ဆင်းရဲ
ခြင်း၏ - ဖြစ် - တည် - ရာအရပ်။ (၁) ဒုက္ခဋ္ဌာ-
နေန ဒုက္ခသေယျာယ ဒုက္ခနိသဇ္ဇာယ ဗလဝံ
ကာယဒုက္ခံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၉။ = ဒုက္ခ-
ဋ္ဌာနကိရိယာယ။ သမ္မော၊ ယော၊ ၆၈။ (-
အနု၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၂။) (၂) ဒုက္ခဋ္ဌာနေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။
၈၄။

ဒုက္ခတရ (တိ) [ဒုက္ခ+တရ] အထူးသဖြင့် ဆင်းရဲ
သော၊ အလွန်ဆင်းရဲသော။ တံ မေ ဣတော
ဒုက္ခတရံ ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၂၂။ သာ ကိရ
မဟာနိရယေ ဝေဒနာတော ဒုက္ခတရာ ဟော-
တိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၉။ (- ဇာ၊ ၁။ ၂၃၅၊ ၃၆၇။
ပေတ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၊ ၂၂၄။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၉၅။ မ၊ ဋီ၊
၂။ ၃၂၃။)

ဒုက္ခတာ (တိ) [ဒုက္ခ+တာ] (၁) ဆင်းရဲသည်၏
အဖြစ်၊ ဆင်းရဲခြင်းသဘော။ (၂) ဆင်းရဲ
ခြင်း (တာ-အနက်မဲ့)။ (၃) ဒုက္ခတာ-သုတ်။
(၁) တိဿော ဣမာ အာဝုသော (ဘိက္ခဝေ)

ဒုက္ခတာ။ သံ၊၂။၄၅၃။ သံ၊၃။၅၂။ ဒုက္ခ-
တာတိ ဒုက္ခသဘာဝေါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၈။ (-
နေတ္ထိ။၁၂။၇၅။၁၀၅။ ပေဋကော။၃၃၄။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၇၇။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၁။၂၁၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၁။
မူလဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ အနုဋ္ဌ၊ ၂။၄၂။) (၂) ဒုက္ခ-
ဒုက္ခတာ (က), (ခ) ကြည့်။ (၃) ဘဝေါ
စ ဒုက္ခတာ ခိလာ။ သံ၊၃။၅၄။ (-၁၆၈။)

ဒုက္ခတာဒွယဝစန (န) [ဒုက္ခတာဒွယ + ဝစန]
(သင်္ခါရ, ဝိပရိကာမ) ဒုက္ခတာ ၂-ပါး
အပေါင်းကို-ဟော-ဆို-ခြင်း။ ဒုက္ခတာ-
ဒွယဝစနတော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၇၇။

ဒုက္ခတာသုတ္တ (န) [ဒုက္ခတာ+သုတ္တ] ဒုက္ခတာ-
သုတ်၊ (၁) ကိုယ်,စိတ်၌ ဖြစ်သော ဆင်းရဲ
ခြင်း ‘ဒုက္ခဝေဒနာ’ ဟူသော ဒုက္ခဒုက္ခတာ,
(၂) ဥပေက္ခာဝေဒနာ သို့မဟုတ်- သုခ,ဒုက္ခ-
ဝေဒနာမှတစ်ပါး တေဘူမကသင်္ခါရတရား ဟူ
သော သင်္ခါရဒုက္ခတာ, (၃) ဖောက်ပြန်
သဖြင့် ဆင်းရဲဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း ဖြစ်
သော သုခဝေဒနာဟူသော ဝိပရိကာမဒုက္ခ-
တာ-တို့ကို ထူးသောဉာဏ်ဖြင့် သိဘို့ရန် အ-
ရိယမဂ်ကို ပွားများအပ်၏-ဟု တိုက်တွန်း
ဟောပြော သုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ မဟာ-
ဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊၁-သံယုတ်၊ ၇-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်။
သံ၊၃။၅၂။

ဒုက္ခတာသုလဘ (တိ) [ဒုက္ခတာ + သုလဘ]
ရလွယ်သော ဆင်းရဲခြင်း သဘောရှိသော၊
ဆင်းရဲခြင်းသဘောကို ရလွယ်သော (အနာ
ရောဂါ-စသည်)။ ရုဇ္ဇနဋ္ဌေန ရောဂေါ ဒုက္ခ-
တာသုလဘတ္တာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၉၃။

ဒုက္ခတာသုလ (ပု၊န) [ဒုက္ခတာ+သုလ] ဆင်းရဲ
သည်၏ အဖြစ်ဟူသော - ငြောင့် - တံကျင်၊
ငြောင့် - တံကျင် - နှင့်တူသော ဆင်းရဲခြင်း
သဘော။ ဒုက္ခတာသုလယောဂတော။ မ၊ဋ္ဌ၊
၃။၂၂၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၈။

ဒုက္ခတိ (ကြိ) [ဒုက္ခ+အ+တိ] ဆင်းရဲ၏၊ ကျင်
နာ-ကိုက်ခဲ - ၏။ သုခတိ၊ဒုက္ခတိ။ နိတိ၊
ဓာ။၁၉။ ဒုက္ခန္တိ-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၂၅၆။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၅၄။ ဒုက္ခန္တိတိ ဒုက္ခတာနိ
သညာတဒုက္ခာနိ ဟောန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၉။

ဒုက္ခတိရဏကိစ္စ (န) [ဒုက္ခတိရဏ + ကိစ္စ] ဒုက္ခ
သစ္စာကို-စူးစမ်း- ဆင်ခြင်-သုံးသပ်-ခြင်း
ကိစ္စ။ ဒုက္ခတိရဏကိစ္စာနံ နိပ္ပဒနတော။
မူလဋ္ဌ၊၃။၁၃၈။

ဒုက္ခဒဿန (န) [ဒုက္ခ+ဒဿန] (၁) ဒုက္ခ-ဟု-
ရှု-မြင်-ခြင်း။ (၂) ဒုက္ခသစ္စာကို-မြင်-
သိ-ခြင်း။ (၃) ဒုက္ခသစ္စာကို-မြင်-သိ-
တတ်သော မဂ်ဉာဏ်။ (၁) အဒေါသေန
ဒုက္ခဒဿနံ (ဟောတိ)။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။
မူလဋ္ဌ၊၁။၉၂။ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၇။(-ဣတိဝုတ်၊
ဋ္ဌ။၁၈၄။)(၂),(၃)ဒုက္ခဒဿနေနကံ ဗဟ-
တိ။ အဘိ၊က။၈၇၊၁၆၄။ ဒုက္ခဒဿနေနေဝ
ပိဋ္ဌနဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။
၃၃၃။ အနုဋ္ဌ၊၂။၆၄။)

ဒုက္ခဒါယက (တိ) [ဒုက္ခ + ဒါယက။ ထိ-၌-
ဒါယိကာ။ (ဒုက္ခဒါယက, ဒုဟဒါယက-ပြာ)]
ဆင်းရဲမှု “ဒုက္ခ”ကို ပေးတတ်သော။ ဒုက္ခ-
ဒါယကံ ဒုက္ခဝိပါကံ။ မိလိန္ဒ။၁၀၆။ ဒုက္ခ-
ဝိပါကာတိ ဖလကာလေ ဒုက္ခဒါယိကာ။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၇၃။

ဒုက္ခဒုက္ခ (န) [ဒုက္ခ+ ဒုက္ခ။ (ဒုဟဒုဟ-ပြာ)]
(သဘောအားဖြင့်) ဆင်းရဲ (ဖြစ်၍) ဖြစ်
သော ဆင်းရဲ၊ မုချဆင်းရဲ၊ ဆင်းရဲ- အစစ်
- အမှန် (ကိုယ်, စိတ်၌ ဖြစ်သော ဒုက္ခ-
ဝေဒနာ)။ (ယင်း-ဝေဒနာသည် — ဒုက္ခ
ဝေဒနာ၏ အဖြစ်ဟူသော သဘော, ထို
သဘောအားဖြင့်ပင် ‘ဒုက္ခ’ဟု ရအပ်သော
အမည်-သို့မဟုတ်ဖြစ်ခြင်း, ပျက်ခြင်း ရှိသည်
၏ အဖြစ်ဖြင့် ‘ဒုက္ခ’ဟု ရအပ်သော အမည်

အားဖြင့် ‘ဒုက္ခဒုက္ခ’ မည်၏။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၈။
 ပဋိသန္ဓေ၊ ၁။ ၁၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃၀။ သာရတ္ထ၊
 ၃။ ၁၇၂။ မူလဋီ၊ ၂။ ၆၀။) ဒုက္ခဒုက္ခ အနွေတိ
 အနုဂစ္ဆတိ အနာယိကံ ဟောတိ။ မဟာနိ၊
 ၁၃။ အဒုက္ခသဘာဝမ္ပိ ပရိယာယတော ဒုက္ခန္တိ
 ဝုစ္ဆတိတိ ဒုက္ခသဘာဝံ ဒုက္ခ-သဒ္ဓေန ဝိသေ-
 သေတွာ ဝုတ္တံ “ဒုက္ခဒုက္ခ” (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
 ၁၃၀) န္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၉၇။ ဒုက္ခဘူတာ
 ဒုက္ခာ ဒုက္ခဒုက္ခာ၊ ကေန္တဒုက္ခာတိ အတ္ထော။
 မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂။ ၂၀။ (- မဟာနိ၊ ၃၅၊ ၃၁၉၊
 ၃၇၀။ မဟာနိ၊ ၁၉၂-၄။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၄၁။
 မူလဋီ၊ ၃။ ၁၃၄။ သမ္မော၊ ယော၊ ၅၇။)

ဒုက္ခဒုက္ခတာ (ထိ) [ဒုက္ခဒုက္ခ + တာ] (က)
 (သဘောအားဖြင့်) ဒုက္ခ (ဖြစ်၍) ဖြစ်သော
 ဆင်းရဲသည်၏အဖြစ်။ (ခ) (သဘောအား
 ဖြင့်) ဒုက္ခ (ဖြစ်၍) ဖြစ်သော ဆင်းရဲခြင်း၊
 ဆင်းရဲအစစ် အဖြစ်ဖြင့် ဆင်းရဲခြင်း (ကိုယ်၊
 စိတ်၌ ဖြစ်သော ဒုက္ခဝေဒနာ)။ (ဂ)
 “ဒုက္ခ” ဟု-ခေါ်-ဆို-သိ-အပ်သော
 ဆင်းရဲခြင်းသဘော။

(က), (ခ) ဒုက္ခဒုက္ခတာ (ဒီ၊ ၃။ ၁၈၁) တိ
 ဒုက္ခဘူတာ ဒုက္ခတာ။ ဒုက္ခဝေဒနာယေတံ
 နာမံ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၇၄။ ဒုက္ခတာတိ ဒုက္ခဘာ-
 ဝေါ၊ ဒုက္ခယေဝ ဝါ ယထာ ဒေဝေါ ဝေ
 ဒေဝတာ။ ဒုက္ခ-သဒ္ဓေါ စာယံ အဒုက္ခသဘာ-
 ဝေသုပိ သုခပေက္ခာသု ကဉ္စိ အနိဋ္ဌတာဝိ-
 သေသံ ဥပါဒါယ ပဝတ္တတိတိ တတော နိ-
 ဝတ္တေန္တော သဘာဝဒုက္ခဝါစိနာ ဧကေန ဒုက္ခ-
 သဒ္ဓေန ဝိသေသေတွာ “ဒုက္ခဒုက္ခတာ” တိ
 အာဟ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၉၄။ (- သံ၊ ၃။ ၅၂။
 နေတ္ထိ၊ ၁၂၊ ၁၀၅။ ပေဋကော၊ ၃၃၄။ ခုဒ္ဒက၊
 ၄။ ၆၆။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၈။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၁။
 နေတ္ထိ၊ ၄။ ၆၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၈၄။ ဝိမတိ၊ ၁။
 ၄၀။ ဒီ၊ ၃။ ၁၄၅။ အံ၊ ၃။ ၁၄၄။ အနုဋီ၊ ၂။
 ၆၀။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၂၇၅။)

(ဂ) ဒုက္ခဒုက္ခတာ (သံ၊ ၂။ ၄၅၃) တိ-
 အာဒိသု ဒုက္ခသင်္ခါတော ဒုက္ခသဘာဝေါ ဒုက္ခ-
 ဒုက္ခတာ။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၂၈။ “ဒုက္ခ” န္တိ သင်္ခါ-
 တဗ္ဗော ဝိဒိတဗ္ဗော စ ဒုက္ခသဘာဝေါ ဓမ္မော
 ဒုက္ခဒုက္ခတာ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၆၇။

ဒုက္ခဒုက္ခတာလက္ခဏ (တိ) [ဒုက္ခဒုက္ခတာ + လက္ခ-
 ဏ] ဒုက္ခဒုက္ခ၏ အဖြစ်ဟူသော မှတ်ကြောင်း
 ‘လက္ခဏာ’ ရှိသော၊ ‘ဒုက္ခ’ ဟု ဆိုအပ်သော
 ဆင်းရဲခြင်း သဘောလျှင် မှတ်ကြောင်း
 ‘လက္ခဏာ’ ရှိသော။ ဒုက္ခဒုက္ခတာလက္ခဏော
 ဗျာဓိ။ ပေဋကော၊ ၁၇၁။

ဒုက္ခဒုက္ခပစ္စယလက္ခဏ (တိ) [ဒုက္ခဒုက္ခပစ္စယ +
 လက္ခဏ] ဒုက္ခဒုက္ခ၏ အကြောင်းဟူသော
 မှတ်ကြောင်း ‘လက္ခဏာ’ ရှိသော။ ဒုက္ခဒုက္ခ-
 ပစ္စယလက္ခဏော အာဒိနဝေါ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂၈။

ဒုက္ခဒုက္ခပရိညာ (ထိ) [ဒုက္ခဒုက္ခ + ပရိညာ (ဒုးခဒုခ-
 ပရိညာ-သံ)] (၁) ဒုက္ခဒုက္ခကို ပိုင်းခြားကာ သိ
 ခြင်း။ (၂) ဒုက္ခဒုက္ခကို ပိုင်းခြားကာ သိတတ်
 သော ဉာဏ်။ ဒုတိယေန ဒုက္ခဒုက္ခပရိညာ။
 ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၈၅။

ဒုက္ခဒေါမနဿနိဒ္ဓေသ (ပု) [ဒုက္ခဒေါမနဿ +
 နိဒ္ဓေသ] ဒုက္ခဒေါမနဿတို့ကို အကျယ်ညွှန်
 ပြရာ - အပိုင်း - အခန်း - စကားရပ်။ ဒုက္ခ-
 ဒေါမနဿနိဒ္ဓေသ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၈။

ဒုက္ခဒ္ဓယ (န) [ဒုက္ခ + ဒ္ဓယ] (ကာယိက၊ စေ-
 တသိက) ဒုက္ခ ၂-ပါးအပေါင်း၊ ၂-ပါးတို့ဒုက္ခ။
 တတော ဒုက္ခဒ္ဓယဿာပိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃၆။
 သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၇၅။

ဒုက္ခဓမ္မ (ပု) [ဒုက္ခ + ဓမ္မ။ (ဒုးခဓမ္မိ-သံ)] (၁)
 ဆင်းရဲခြင်း၏အကြောင်း။ (၂) ဆင်းရဲခြင်း
 - သဘော - တရား။ (၃) အညတရည-
 တရေန ဒုက္ခဓမ္မေန ဖဋ္ဌဿ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၄၄။ မ၊ ၁။
 ၈၃။ အဘိ၊ ၁။ ၁၀၄။ ပဋိသန္ဓေ၊ ၃။ ၁၇၇။ = ဝေဇနာ-
 ဒိနာ ဒုက္ခကာရဏေန။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၈၈။ =

ယေန ကေနစိ သောကဒုက္ခဿ ဥပ္ပတ္တိဟေတု-
 နာ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၇။ ပဋိသံဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၃။ (-
 ဒီ၊ ၃။ ၁၄၈။ မ၊ ၂။ ၁၁၁။ သံ၊ ၂။ ၃၉၃။ ထေရီ။
 ၃၁၅။ ထေရီ။ ၃၈၃။ ဒီ၊ ၄။ ၁၂၉။ မ၊ ၄။ ၁။
 ၃၂၀။ သံ၊ ၄။ ၁၂၉။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၆၅။ ထေရီ၊ ၄။
 ၂။ ၂၄၅။ ထေရီ၊ ၄။ ၄၃။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၀။) (၂)
 ရှုပ် ခေါ် ရာဇ ဒုက္ခဓမ္မော။ သံ၊ ၂။ ၁၆၀။ ဣဒံ
 သရီရံ နာမ...ဒုက္ခဓမ္မာနံ ဝတ္ထု။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
 ၁၈၉။ (- ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၅၄။)

ဒုက္ခဓမ္မသုတ္တ (န) [ဒုက္ခဓမ္မ+သုတ္တ] ဒုက္ခဓမ္မ-
 သုတ်၊ (က) ရုပ်၊ နာမ်တို့၏ ဒုက္ခဖြစ်မှု
 သဘောကို ရှုသော အရိယာတပည့်သည်
 ယင်း-ရုပ်၊ နာမ်တို့၌ ငြီးငွေ့ စိတ်ပျက် တပ်
 မက်မှုကင်းကွာ ကိလေသာမှ လွတ်မြောက်၍
 ရဟန္တာအဆင့် ရောက်နိုင်ပုံကို အရှင်ရာဇအား
 ဘုရားရှင်က ဟောပြောသုတ်။ သံယုတ္တနိကာ-
 ယ၊ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၂-သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်၊
 ၆-သုတ်။ သံ၊ ၂။ ၁၆၀။

(ခ) ဒုက္ခဖြစ်ကြောင်း တရားအားလုံးတို့
 ၏ဖြစ်မှု၊ ချုပ်မှုကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိသော
 ရဟန်းသည် ဝတ္ထု ကာမ၊ ကိလေသ ကာမ
 တို့ကို သိမြင်နိုင်၏။ ယင်း-သို့ သိမြင်သူမှာ
 ထိုကာမတို့၌ လိုချင်မှု၊ ငြိကပ်မှု၊ မိန်းမော
 မှ၊ ပူပန်မှုတို့ မကိန်းတော့၍ သွားလာနေထိုင်
 မှုကို လျော်စွာသိနိုင်သည်။ ထိုသို့သိ၍ သွား
 လာနေထိုင်သူ၏ သန္တာန်၌ လိုချင်တပ်မက်မှု
 အဘိဇ္ဈာ၊ နှလုံးမသာယာမှု ဒေါမနဿ အကု
 သိုလ်တရားတို့ အချင်းခပ်သိမ်း မကိန်းတော့
 ပြီး-ဟု ရဟန်းတို့အား ဘုရားရှင်က အကျယ်
 ဟောပြောသုတ်။ သဠာယဘနဝဂ္ဂ သံယုတ္တ-
 ပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၄-ဝဂ်၊ ၇-သုတ်။ သံ၊ ၂။
 ၃၉၃-၆။ သံ၊ ၄။ ၁၂၉-၇။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၀-၁။

ဒုက္ခဓာတု (ထိ) [ဒုက္ခ+ဓာတု] ဒုက္ခဓာတ်၊
 သတ္တ၊ ဇီဝ မဟုတ်သော ဒုက္ခဝေဒနာ။ သုခ-
 ဓာတု ဒုက္ခဓာတု (အဘိ၊ ၁။ ၈၇) တိ ကာယ-

ပသာဒဝတ္ထုကာနိ သုခဒုက္ခာနိ သပ္ပုဋ္ဌိပက္ခ-
 ဝသေန ယုဂဠကတော ဒဿိတာနိ။ အဘိ၊ ၄။
 ၂။ ၆၉။ (- မ၊ ၃။ ၁၀၈။ နေတ္ထိ။ ၈၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၂။ ၁၁၇။)

ဒုက္ခန (န) [ဒုက္ခ+ယု။ (ဒုးခန-သံ၊ ဒုက္ခဏ၊
 ဒုဟဏ-ပြာ)] ဆင်းရဲခြင်း။ ဒုက္ခနတော။
 ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၁။ (- အနု၊ ၄။ ၂။ ၄၂။)

ဒုက္ခနာသန (န၊ ထိ) [ဒုက္ခ+နာသန။ (ဒုးခနာ-
 ခန-သံ၊ ဒုက္ခဏာသဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓိ)]
 (၁) ဒုက္ခကို ဖျက်ဆီးခြင်း။ (တိ) (၂) ဒုက္ခကို
 ဖျက်ဆီးတတ်သော။ (၁) ဒုက္ခနာသနံ ဝါ
 ပတ္တံ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၈၅။ (- ၃၇၇။) (တိ)
 (၂) သရဏာ ဟောန္တိတိ ဒုက္ခနာသနာ
 ဟောန္တိ။ ယင်း-၃၀၉။

ဒုက္ခနိဇ္ဇိရဏ (တိ) [ဒုက္ခ+နိဇ္ဇိရဏ] ဒုက္ခကို-
 ဆွေးမြေ့-ပျက်စီး-စေတတ်သော။ သော
 ဟိ ဒုက္ခနိဇ္ဇိရဏဘာဝသာမညာ ကော
 အတ္ထော။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၁၃။

ဒုက္ခနိတ္ထရဏဋ္ဌ (ပ) [ဒုက္ခနိတ္ထရဏ+အတ္ထ] ဒုဂ္ဂတိ-
 ဘဝဆင်းရဲမှ - ထွက်မြောက် - ထုတ်ဆွဲ -
 ကယ်တင် - တတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော-
 အနက်-သဘော။ ဒုက္ခနိတ္ထရဏဋ္ဌေနာ (ဒီ၊
 ၄။ ၂။ ၆၃။ မ၊ ၄။ ၃။ ၆၄။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၁၃) တိ
 ဒုဂ္ဂတိဒုက္ခ(ဒုက္ခဋ္ဌာန)နိတ္ထရဏဋ္ဌေန။ ဒီ၊ ၄။ ၂။
 ၆၈။ မ၊ ၄။ ၃။ ၃၇။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၂၂။ (- ဗုဒ္ဓဝံ၊
 ၄။ ၁၄၄။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၅၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၉၂။)

ဒုက္ခနိတ္ထရဏတ္တိက (တိ) [ဒုက္ခနိတ္ထရဏ+အတ္တိက]
 ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ခြင်းကို အလိုရှိသော၊
 သူ။ ဒုက္ခနိတ္ထရဏတ္တိကေဟိ ဒဠဗ္ဗတော အ-
 မတံ နိဗ္ဗာနမေဝ ဒိသံဂစ္ဆတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၅၀။

ဒုက္ခနိဒါန (န) [ဒုက္ခ+နိဒါန] (ခန္ဓာ) ဆင်းရဲ
 ခြင်း၏ အကြောင်း (တဏှာ-စသည်)။ ဒုက္ခ-
 နိဒါနဿာ (မ၊ ၃။ ၉) တိ တဏှာယ။ သာ ဟိ
 ပဉ္စက္ခန္ဓဒုက္ခဿ နိဒါနံ။ မ၊ ၄။ ၄။ ၇။ တဿေဝ

ဒုက္ခဿ နိဒါနန္တိ ဒုက္ခနိဒါနံ။ အဘိ၊ဌ၊၁။
၄၉၈။ (-မဟာနိ၊၇။ စူဠနိ၊၂၄၂။ မဟာနိ၊
ဌ၊၃၅။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၊၆။)

ဒုက္ခနိဗ္ဗာန် (တိ) [ဒုက္ခ + နိဗ္ဗာန်] ဒုက္ခ-ဟူသော
အနှောင်အဖွဲ့ ရှိသော၊ နှောင်ဖွဲ့တတ်သော
ဒုက္ခရှိသော။ ဒုက္ခနိဗ္ဗာန်မှာ ဒုက္ခဟေတုကာ
သဒ္ဓါ။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၇၉။

ဒုက္ခနိဗ္ဗတ္တက (တိ) [ဒုက္ခ + နိဗ္ဗတ္တက။ ထိ-ဌ-
နိဗ္ဗတ္တိကာ] ဆင်းရဲကို ဖြစ်စေတတ်သော
(ကာမ-စသည်)။ ဒုက္ခာ ဒုက္ခမာ ဒုက္ခနိဗ္ဗ-
တ္တိကာ။ ထေရ၊ဌ၊၁။၂၄၅။ ဒုက္ခနိဗ္ဗတ္တက-
(ဒိ၊ဌ၊၃။၉၃)န္တိ သမ္ပတိ၊ အာယတိဉ္စ ဒုက္ခဿ
နိဗ္ဗတ္တကံ။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၃။၈၉။ (-မဟာနိ၊ဌ၊၃၅။
မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၂၄။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၅၀၊၂၀၇။ မူလဋ္ဌိ၊၁။
၁၆၈။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌိ၊၅၉။)

ဒုက္ခနိမိတ္တ (န) [ဒုက္ခ + နိမိတ္တ] ဆင်းရဲခြင်း၏
အကြောင်း။ သော ဒုက္ခသဘာဝံ ဒုက္ခနိမိတ္တံ
ဒုက္ခဝတ္ထုဉ္စ ကာမယတိ။ ထေရ၊ဌ၊၁။၂၄၅။
(-ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၁၆၈။ ထေရီ၊ဌ၊၁၇၂။
အနုဋ္ဌိ၊၂။၉၆။)

ဒုက္ခနိမုဂ္ဂ (တိ) [ဒုက္ခ + နိမုဂ္ဂ] ဆင်းရဲ၌ - သက်
ဝင် - နစ်မြုပ် - သော၊သု။ အယံ သုပ္ပဝါသာ
တထာ ဒုက္ခနိမုဂ္ဂါ ကိစ္ဆာပန္နာ။ ဥဒါန၊ဌ။
၁၃၈။

ဒုက္ခနိရန္တရ (တိ) [ဒုက္ခ + နိရန္တရ] ဒုက္ခ၏
အကြားအပြတ် မရှိရာဖြစ်သော၊ ဒုက္ခ၏ -
မပြတ်မစဲ - အမြဲ - ဖြစ်ရာဖြစ်သော (လော-
ကန္တရိုက်ငရဲ-စသည်)။ လောကန္တရေ ဒုက္ခ-
နိရန္တရေပိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ၊၁၀၃။

ဒုက္ခနိရောဓ (ပု) [ဒုက္ခ + နိရောဓ(=နိ + ရောဓ)]
(၁) ဒုက္ခ၏ - ကွယ်ပျောက် - ချုပ်ငြိမ်း - ခြင်း။
(၂) ဒုက္ခ၏ - ကွယ်ပျောက် - ချုပ်ငြိမ်း - ရာ
- ကြောင်း (နိဗ္ဗာန်)။ (၃) ဒုက္ခ-ဟူသော

သံသရာ - နှောင်အိမ် - အချုပ်ထောင် - ၏
မရှိရာ (နိဗ္ဗာန်)။

(၁) နန္ဒနိရောဓာ ဒုက္ခနိရောဓော (သံ၊
၂။၂၆၅)တိ တဏှာနန္ဒိယာ နိရောဓေန ဝဇ္ဇ-
ဒုက္ခဿ နိရောဓော။ သံ၊ဌ၊၃။၁၃။

(၂) ဒုက္ခနိရောဓော (ဝိမာန၊၇၀)တိ
ဒုက္ခဿ သန္တိဘာဝေါ အသင်္ခတဓာတု နိ-
ရောဓော အရိယသစ္စံ။ ဝိမာန၊ဌ၊၁၉၈။ အယံ
ဒုက္ခနိရောဓော (နေတ္ထိ၊၉)တိ အယံ သဗ္ဗ-
သင်္ခတနိဿဋ္ဌာ အသင်္ခတဓာတု ယထာဝုတ္တ-
ဿ ဒုက္ခဿ အနုပ္ပါဒနိရောပေစ္စယတ္တာ ဒုက္ခ-
နိရောဓော။ နေတ္ထိ၊ဌ၊၅၈။ ဒုက္ခဿ အနုပ္ပါဒ-
နိရောဓော ဧတ္ထ၊ ဧတေနာတိ ဝါ ဒုက္ခနိ-
ရောဓော။ ဝိဘာဝိနီ၊၂၃။ (-ဒိ၊ဌ၊၂။၃၈၆။
မ၊ဌ၊၁။၃၀၄။ အဘိ၊ဌ၊၃။၄၂။ အံ၊ဌ၊၂။
၁၄၇၊၁၆၃။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၃။၇၃။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၈၇။ အံ၊ဋ္ဌိ၊
၂။၄၁။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၅၂။)

(၂)၊ (၃) အယံ ဒုက္ခနိရောဓော။ ဝိ၊၁။
၆။ ဒိ၊၁။၇၉၊၁၇၄။ မ၊၁။၁၁၊၂၈။ မ၊၂။၁၁၊
၉၅။ မ၊၃။၁၆။ သံ၊၃။၁၇၄၊၃၆၃။ အံ၊၃။
၁၉၀။ အဘိ၊ပု။၁၁၇၊၁၃၂။ ပဋိသံ၊၂၉၃။
နိ-သဒ္ဓေါ အဘာဝံ၊ ရောဓ-သဒ္ဓေါ စ စာရကံ
ဒီပေတိ။ တဿ အဘာဝေါ ဧတ္ထ သံသာ-
ရစာရကသင်္ခါတဿ ဒုက္ခရောဓဿ သဗ္ဗကတိ-
သုညတ္တာ သမဓိဂတေ ဝါ တသ္မိံ သံသာ-
ရစာရကသင်္ခါတဿ ဒုက္ခရောဓဿ အဘာဝေါ
ဟောတိ တပုဋိပက္ခတ္တာတိပိ “ဒုက္ခနိရော-
ဓ”န္တိ ဝုစ္စတိ။ ဒုက္ခဿ ဝါ အနုပ္ပါဒနိရောဓ-
ပစ္စယတ္တာ “ဒုက္ခနိရောဓ”န္တိ။ အဘိ၊ဌ၊၂။
၇၉။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၅၁။ သာရတ္ထ၊၃။၁၇၇။
(-ဝိ၊၃။၁၅။ ပဋိသံ၊၃၆။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၇၀။ သိ၊
ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၁၈၄။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၃၆။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။
၂၂၆။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၃၉။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၃၅။ မူလဋ္ဌိ၊
၁။၄၃။) ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိပဋိပဒါလည်း
ကြည့်။

ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိပဋိပဒါ (ထိ) [ဒုက္ခနိရောဓ+ဂါမိနိ+ပဋိပဒါ] (၁) ဒုက္ခ၏-ကွယ်ပျောက်-ချုပ်ငြိမ်း-ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ (အာရုံပြုကာ)-သွား-ရောက်-တတ်သော မဂ်အကျင့်။ (၂) ဒုက္ခ-ဟူသော သံသရာ-နှောင်အိမ်-အချုပ်ထောင်-၏ မရှိရာ နိဗ္ဗာန်သို့ (အာရုံပြုကာ)-သွား-ရောက်-တတ်သော မဂ်အကျင့်။ အယံ ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိပဋိပဒါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၆။ ဒုက္ခနိရောဓံ နိဗ္ဗာနံ ဂစ္ဆတိ အဓိဂစ္ဆတိ၊ တဒတ္ထံ ပဋိပဒါ စာတိ ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိပဋိပဒါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၆။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၉။)

ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိပဋိပဒါ (ထိ) [ဒုက္ခနိရောဓ-ဂါမိနိ+ဒုက္ခနိရောဓပဋိပဒါ။ ဒုက္ခနိရောဓ-ရှေ့ပုဒ်ကျေ။] ဒုက္ခ၏-ကွယ်ပျောက်-ချုပ်ငြိမ်း-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သို့ (အာရုံပြုကာ)-သွား-ရောက်-တတ်၊ ဒုက္ခ၏-ကွယ်ပျောက်-ချုပ်ငြိမ်း-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော-မဂ်အကျင့်-မဂ္ဂသစ္စာ။ ဒုက္ခံ နိရုဇ္ဈတိ ဧတ္ထ၊ ဧတေနာတံ ဝါ ဒုက္ခနိရောဓော။.... ဒုက္ခနိရောဓံ ဂစ္ဆတိ အာရမ္မဏကာရဏဝသေနာတံ ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိ။ ဒုက္ခနိရောဓံ ပဋိပဇ္ဇန္တိ ပါပုဏန္တိ တောယ အရိယာတိ ဒုက္ခနိရောဓပဋိပဒါ။ ဒုက္ခ။ပ။ မိနိ စ သာ ဒုက္ခ။ပ။ပဒါ စာတိ ဒုက္ခ။ပ။ပဒါ၊ ဥတ္တရပဒေ ပုဗ္ဗပဒလောပေါတိ အတ္ထံ ဒသေတိ ဒုက္ခနိရောဓ- (ဝိဘာဝိနိ၊၂၃၁)န္တိ အာဒိနာ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၃၁၉-၃၂၀။

ဒုက္ခနိရောဓဂါမိ (တိ) [ဒုက္ခနိရောဓ+ဂမု+ဏိ။ ထိ-ဌ-ဂါမိနိ] (၁) ဒုက္ခ၏-ကွယ်ပျောက်-ချုပ်ငြိမ်း-ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ (အာရုံပြုကာ)-သွား-ရောက်-တတ်သော။ (၂) ဒုက္ခ-ဟူသော သံသရာ-နှောင်အိမ်-အချုပ်ထောင်အဘိဓာန် (တ-ဝဝ်) ၂-၃၉-ပ-ပ-ဗ-သ-စ

-၏ မရှိရာ နိဗ္ဗာန်သို့ (အာရုံပြုကာ)-သွား-ရောက်-တတ်သော (အရိယမဂ်)။

အယံ ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိ ပဋိပဒါ။ ဝိ၊၁။ ၆။ ဒီ၊၁။၇၉၊၁၇၄၊၂၀၃။ မ၊၁။၁၂၊၂၇။ မ၊၂။၁၁၊၉၅။ မ၊၃။၁၆။ သံ၊၃။၁၇၄၊၃၆၃။ အံ၊၃။၁၉၀၊၁၉၉။ အဘိ၊ပု။၁၁၇၊၁၃၂။ ပဋိသံ၊၂၉၃။ ဧတံ ဒုက္ခနိရောဓံ ဂစ္ဆတိ အာရမ္မဏဝသေန တဒတ္တံ မုခိဘူတတ္တာ၊ ပဋိပဒါ စ ဟောတိ ဒုက္ခနိရောဓပုတ္တိယာ၊ တဿ “ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိ ပဋိပဒါ”တိ ဝုစ္ဆတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁။ ဒုက္ခ-ပသမဂါမိနန္တိ ဒုက္ခနိရောဓဂါမိ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၁၀၄။ (-ဝိ၊၃။၁၅၊၃၂၅။ ဒီ၊၂။၇၇။ သံ၊၃။၃၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၇၊၁၆၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၇။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၅၇။)

ဒုက္ခနိရောဓပုတ္တိ (ထိ) [ဒုက္ခနိရောဓ+ပုတ္တိ] (၁) ဒုက္ခ၏-ကွယ်ပျောက်-ချုပ်ငြိမ်း-ရာ-ကြောင်း-နိဗ္ဗာန်သို့ (အာရုံပြုကာ) ရောက်ခြင်း။ (၂) ဒုက္ခ-ဟူသောသံသရာ-နှောင်အိမ်-အချုပ်ထောင်-၏ မရှိရာ နိဗ္ဗာန်သို့ (အာရုံပြုကာ) ရောက်ခြင်း။ ပဋိပဒါ စ ဟောတိ ဒုက္ခနိရောဓပုတ္တိယာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၅၇။ သာရတ္ထ၊၃။၁၇၇။ (-မူလဋ္ဌ၊၂။၅၁-၂။ အနုဋ္ဌ၊၂။၆၂။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၇၇။)

ဒုက္ခနိရောဓသညီ (တိ) [ဒုက္ခနိရောဓသညာ + ဤ] ဒုက္ခ၏-ကွယ်ပျောက်-ချုပ်ငြိမ်း-ရာ-ကြောင်း-နိဗ္ဗာန်-ဟု မှတ်ထင်လေ့ရှိသော၊သူ။ ဒုက္ခဿ အနိရောဓဘူတေပိ ဂတိ-ဝိသေသေ ဒုက္ခနိရောဓသညီ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၆၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၉၃။

ဒုက္ခနိသဇ္ဇာ (ထိ) [ဒုက္ခာ+နိသဇ္ဇာ။ (ဒုးခနိ-ဒျာ-သံ)] ဆင်းရဲသောထိုင်ခြင်း၊ ဆင်းဆင်းရဲရဲထိုင်ခြင်း။ ဒုက္ခဌာန (၁)-ကြည့်။

ဒုက္ခနိဿရဏ (န) [ဒုက္ခ + နိဿရဏ] (၁) ဒုက္ခ-
မှ ထွက်မြောက်ခြင်း။ (၂) ဒုက္ခမှ ထွက်မြောက်
ရာ (နိဗ္ဗာန်)။ (တိ) (၃) ဒုက္ခမှ ထွက်မြောက်
တတ်သော။ (၁) အတ္တနော ဒုက္ခနိဿရဏံ
ကရိယာမိ။ ဓမ္မာဠာ ၁။ ၃၇၇။ ဓမ္မာဠာ ၂။ ၂၆၂။
ကုတောတတ္ထ ဒုက္ခနိဿရဏံ။ ဥဒါနဠာ ၁၉၂။
(-ပဋိသံဠာ ၁။ ၈။ မဟာနိဠာ ၈။ နေတ္ထိဠာ
၂၄၇။ ဒီဠာ ၁။ ၃၅၉။ သီဠာသစ် ၂။ ၃၆၅။)
(၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (တိ) (၃) ကုတော
တဿ ဒုက္ခနိဿရဏတာ။ နေတ္ထိဠာ ၂၄၇။

ဒုက္ခနိဿရဏဂဝေသီ (တိ) [ဒုက္ခနိဿရဏ +
ဂဝေသီ] ဒုက္ခမှ ထွက်မြောက်ရာ နိဗ္ဗာန်ကို
ရှာမှီး-လေ့ရှိ-တတ်-သောသူ။ ဒုက္ခနိဿ-
ရဏဂဝေသီနံ။ အဘိဠာ ၂။ ၈၂။ ပဋိသံဠာ ၁။
၅၀၊ ၁၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ ၂။ ၁၂၈။

ဒုက္ခနိဿရဏတ္တိက (တိ) [ဒုက္ခနိဿရဏ + အတ္တိ-
က] ဒုက္ခမှ ထွက်မြောက်ရာ နိဗ္ဗာန်ကို အလို
ရှိသောသူ။ မဂ္ဂ (ပဋိသံဠာ ၂။ ၁၈၁) - ကြည့်။

ဒုက္ခနုဒ (တိ) [ဒုက္ခ + နုဒ + အ] (ကိုယ်၊ စိတ်)
ဆင်းရဲခြင်းကို - ပယ်နုတ် - ဖျက်ဆီး - တတ်
သောသူ။ ဒုက္ခနုဒေါ (ဇာ ၂။ ၂၁၈) တိ ကာ-
ယိကသုခစေတသိကသုခဉ္စအာဝဟာမိ။ ဒုက္ခဉ္စ
နုဒေမိ။ ဇာ ၂။ ၁၆။ ၃၀၅။ (-မိလိန္ဒ ၂။ ၃၃၆။)

ဒုက္ခန္တိ (ပု၊ န) [ဒုက္ခ + အန္တိ] (၁) ဝဋ်ဆင်းရဲ၏
- အဆုံး - ဆုံးရာ (နိဗ္ဗာန်)။ (တိ) (၂)
ဆင်းရဲခြင်းဟူသော - အဆုံး - အဖို့ - ရှိသော
သူ။ (၁) ဒုက္ခန္တိ (ထေရဠာ ၃၀၅) နှိဝဋ်ဒုက္ခ-
ဿ အန္တံ ပရိယောသာနံ နိရောဓံ နိဗ္ဗာန်
အပတွာ။ ထေရဠာ ၂။ ၂၀၇။ (တိ) (၂)
ဒုက္ခန္တော (ဇာ ၂။ ၅၀) တိ ဝေရူပေဟိ အ-
သပ္ပရိသေဟိ သဒ္ဓိ သံသဂေါ ဣလော-
ကေပိ ပရလောကေပိ ဒုက္ခန္တော ကဠုကုဒြိ-
ယောဝ ဟောတိ။ ဇာ ၂။ ၅၁။ ၂၅၄။ (-အနုဋီ၊
၂။ ၈၄။)

ဒုက္ခန္တကရ (တိ) [ဒုက္ခန္တ + ကရ + အ] ဝဋ်ဒုက္ခ၏
ဆုံးရာ နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုသောသူ။
အနုဇာနာဟိ မေ ဝီရ၊ ဒုက္ခန္တကရ နာယက။
အပ၊ ၂။ ၂၁၀။ ထေရီဠာ ၁၅၁။

ဒုက္ခန္တကရဏ (န) [ဒုက္ခန္တ + ကရဏ] ဝဋ်ဒုက္ခ၏
ဆုံးရာ နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်း။ သွာ-
က္ခာတော ဘိက္ခဝေ ဓမ္မော၊ ဒုက္ခန္တကရဏာယ
ဝေါ။ အပ၊ ၂။ ၁၂၁။ ထေရီဠာ ၂။ ၁၈၃။

ဒုက္ခန္တကိရိယာ (ထိ၊ န) [ဒုက္ခန္တ + ကိရိယာ]
အထက်ပုဒ်နက်ကြည့်။ ဝေ ဒုက္ခန္တကိရိယာယ၊
ဗြဟ္မစရိယံ ဝိဇ္ဇတိ။ အဘိဠာ ၂။ ၁၈၄။ (-
မူလဋီ၊ ၂။ ၁၄၃။)

ဒုက္ခန္တက္ခာယက (တိ) [ဒုက္ခန္တ + အက္ခာယက]
ဝဋ်ဒုက္ခ၏ ဆုံးရာနိဗ္ဗာန်ကို - ဟော - ပြော -
သောသူ။ ဒုက္ခန္တဒေသက - ကြည့်။

ဒုက္ခန္တဂ္ဂ (တိ) [ဒုက္ခန္တ + ဂမ္မ + ရှု] ဝဋ်ဒုက္ခ၏
ဆုံးရာနိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်သောသူ။ ဒုက္ခန္တဂ္ဂနာ-
(သုတ္တနိ၊ ၃၃၉) တိ ဝဋ်ဒုက္ခဿ အန္တဂတေန။
သုတ္တနိ၊ ၂။ ၁၀၈။ (-အံ၊ ၁။ ၂၁၅။ အံ၊ ၃။
၈၃။ ဝိဠာ ၄။ ၁၈၀။ ထေရီဠာ ၂။ ၃၉။)

ဒုက္ခန္တဒေသက (တိ) [ဒုက္ခန္တ + ဒေသက] ဝဋ်
ဒုက္ခ၏ ဆုံးရာ နိဗ္ဗာန်ကို - ဟော - ပြော -
သောသူ။ ဒုက္ခာတိ ဝုတ္တာ ဒုက္ခန္တဒေသ-
ကေန မဟေသိနာ။ အဘိဠာ ၂။ ၁၀၃။ ပဋိ-
သံဠာ ၁။ ၁၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ ၂။ ၁၃၇။ “ဒုက္ခန္တ-
ဒေသကေနာ” တိ ဝါ ပါဠော၊ ဒုက္ခန္တက္ခာယံ-
(ယ?) ကောတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊ ၂။ ၆၈။

ဒုက္ခန္တရာပဂမ (ပ) [ဒုက္ခ + အန္တရ + အပဂမ]
(သုခမှ) တပါးသော ဒုက္ခ၏ - ကင်းခြင်း -
မရှိခြင်း။ ဒုက္ခန္တရာပဂမေ ပန အဝိညနံ သုခ-
သညာ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၇၈။ (-၁၇၉။)

ဒုက္ခန္တိ (ကြိ) [ဒုက္ခ + အ + အန္တိ] ဆင်းရဲ
ကုန်၏။ ကျင်နာ - ကိုက်ခဲ - ကုန်၏။ ဒုက္ခတိ-
ကြည့်။

ဒုက္ခပက္ခိက (တိ) [ဒုက္ခပက္ခိက+ဣက] (က) ဆင်း
ရဲခြင်း အဖို့ရှိသော။ (ခ) ဆင်းရဲခြင်းအဖို့၌-
ဖြစ်- ပါဝင် - သော။ ဒုက္ခပက္ခိကာဝ သာ
ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ အံ၊ဋီ။၂။၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိပက္ခိယ(သံ၊
ဋ္ဌ၊၃။၁၈၉။ သံ၊ဋီ။၂။၄၂၈)-လည်း ကြည့်။

ဒုက္ခပစ္စယ (ပု) [ဒုက္ခ + ပစ္စယ] ဆင်းရဲခြင်း၏
အကြောင်း။ (က) ဆင်းရဲခြင်း၏ ဇနက
အကြောင်း။ (ခ) ဆင်းရဲခြင်း၏ ဥပတ္တမ္ဘက
အကြောင်း (အနိဋ္ဌရူပါရုံစသည်)။ ဒုက္ခ-
ပစ္စယတ္တာ(နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၁၉၉)တိတိဝိဒေဒုက္ခတာ-
လက္ခဏဿ ဒုက္ခဿ ကာရဏတော။ နေတ္တိ၊
ဋီ။၁၁၂။ (- ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၈၄။ သာရတ္ထ၊၂။၄။
ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၃၉။ မ၊ဋီ၊၃။၁၄၀။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၁၉။
အံ၊ဋီ၊၃။၁၁၈။) (က) ဒုက္ခပစ္စယ (အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၈၄)တိ ဒုက္ခဟေတုမ္ပိ၊ ဒုက္ခဿ ဇန-
ကေတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊၁။၃၇။ (ခ)
အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒုက္ခပစ္စယဌာန (န) [ဒုက္ခပစ္စယ+ဌာန] ဆင်းရဲ
ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော အရပ်၊ ဆင်းရဲ
ခြင်း၏ ဥပတ္တမ္ဘကအကြောင်းဖြစ်သော အနိ-
ဋ္ဌာရုံတို့၏ - တည်ရာ - အရပ်။ ဒုက္ခပစ္စယ-
ဌာနေ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄)တိ ဒုက္ခဇနက-
ကမ္မဿ သဟာယဘူတာနံ အနိဋ္ဌရူပါဒိပစ္စ-
ယာနံ ဌာနေ။ မူလဋီ၊၁။၃၇။

ဒုက္ခပစ္စဝေက္ခဏ (န၊ထိ) [ဒုက္ခ + ပစ္စဝေက္ခဏ]
ဒုက္ခသစ္စာကို ဆင်ခြင်ခြင်း။ ကေဝလံ ဒုက္ခပစ္စ-
ဝေက္ခဏမေဝ န ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၂။

ဒုက္ခပ (ပု) ဋိက္ခ (က္ခ)လ (တိ) [ဒုက္ခ+ပဋိက္ခ-
(က္ခ)လ] (ခ) ဆင်းရဲကို-စက်ဆုပ်- ရှုံ့မှန်း
-သော၊ ဆင်းရဲကို-မလိုလား-မတောင့်တ
-သော။ (၂) ဆင်းရဲဟူသော - စက်ဆုပ်-
ရှုံ့မှန်း - ဖွယ်ရှိသော၊သူ။ သုခကာမော
ဒုက္ခပ (ပု) ဋိက္ခ (က္ခ)လော။ မ၊၁။

၃၉၀။ မ၊၂။၂၈။ မ၊၃။၄၈။ သံ၊၁။၃၂၄။
သံ၊၂။၃၈၁။ သံ၊၃။၃၀၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၈၉။
ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၉၈၊၂၅၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁။၁၄၁။
၁။၄၁၇။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၈၅။ မူလဋီ၊၃။
၁၄၄။) (ခ) ဒုက္ခပဋိက္ခလ(မ၊၂။၄)န္တိ
ဒုက္ခဿ ပဋိက္ခလံ၊ ပစ္စနိကသဏ္ဌိတံ ဒုက္ခ
အပတ္တယမာနံ၊မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇။ ဒုက္ခပဋိက္ခလော-
(မဟာနိ၊၆)တိ ဒုက္ခံ အနိစ္စမာနော။မဟာ-
နိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂။ (-ဒီ၊၂။၂၆၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၉။)
(၂) ဒုက္ခံ ပဋိက္ခလံ ဇေလန္တံ တေဿာတိ
ဒုက္ခပဋိက္ခလော။ မ၊ဋီ၊၃။၇။

ဒုက္ခပ(ပု)ဋိစ္ဆာဒက (တိ) [ဒုက္ခ+ပဋိစ္ဆာဒက]
(ခ) ဆင်းရဲကို-ဖုံးလွှမ်း-ပိတ်ကွယ်- တတ်
သော။(၂) ဒုက္ခသစ္စာကို-ဖုံးလွှမ်း-ပိတ်ကွယ်
-တတ်သော။ (ခ) တေသံ (ဣရိယာပဿာ-
နံ) ဒုက္ခပဋိစ္ဆာဒကဘာဝေါ ဥဉ္ဇါဋိတော နာမ
ဟောတိ။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၇၄။ (၂) ဒုက္ခပဋိစ္ဆာ-
ဒကံ တမော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၃။

ဒုက္ခ(ကွာ)ပ(ပွ)ဋိပဒါ (ထိ) [ဒုက္ခာ+ပဋိပဒါ]
(ခ) ဆင်းရဲ - ငြိငြင် - ပင်ပန်း - သော
အကျင့်။(တိ) (၂) ဆင်းရဲ-ငြိငြင်-ပင်ပန်း
-သော အကျင့်ရှိသော။ (ခ)ဓုတင်္ဂသေဝနာ
ဟိ ဒုက္ခာပဋိပဒါ စေဝ သလ္လေခဝိဟာရော စ။
ဒုက္ခာပဋိပဒဉ္စ နိဿာယ ရာဂေါ ဝုပသမ္ပတိ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၇၉။ ဒုက္ခာ စ သာ ပဋိပဒါ စာတိ
ဒုက္ခပဋိပဒါ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၁။၂၅၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။၃၀၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။
၅၄၄။ သာရတ္ထ၊၃။၁၅၃။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၂၆။)
(တိ) (၂) ပဌမံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ
ဒုက္ခပဋိပဒံ ဒန္ဓာဘိညံ ပထဝီကသိဏံ။ အဘိ၊
ဓ၊၅၀။ ဒုက္ခာ ပဋိပဒါ အဿာတိ ဒုက္ခပဋိ-
ပဒံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၇။ ဒုက္ခာ ကိစ္ဆာ ပဋိပဒါ
တေဿာတိ ဒုက္ခာပဋိပဒေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။
၁၀၉။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၃၀။
သာရတ္ထ၊၂။၁၉၄။)

ဒုက္ခပဋိသံဝေဒနာ (ထိ) [ဒုက္ခ+ပဋိသံဝေဒနာ]
ဒုက္ခဝေဒနာကို ခံစားခြင်း။ ဒုက္ခပဋိသံဝေဒနာ အတ္ထိ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၃။

ဒုက္ခပတိဋ္ဌာ (ထိ) [ဒုက္ခ+ပတိဋ္ဌာ။ (ဒုးခပြတိ-
မုာ-သံ)] ဒုက္ခ၏ - တည်ရာ - မှီရာ။ ဒုက္ခပတိ-
ဋ္ဌတ္တာ ဂမ္ဘီရော။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅၆။ မဟာနိ၊
ဌ။ ၂၅၇။

ဒုက္ခပတိဋ္ဌာန (န၊ ထိ) [ဒုက္ခ+ပတိဋ္ဌာန။ (ဒုးခ-
ပြတိမုာန-သံ)] အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။
ဒုက္ခပတိဋ္ဌာနတ္တာ အတ္တဘာဝမေဝ ဝဒတိ။
သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၇။ (- သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂၇။)

ဒုက္ခပဒဋ္ဌာန (တိ) [ဒုက္ခ+ပဒဋ္ဌာန] ဒုက္ခ-ဟူသော
နီးသော အကြောင်းရှိသော။ ဒုက္ခပဒဋ္ဌာ-
နတ္တာ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၈။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၆။
မဟာနိ၊ ဌ။ ၁၈။

ဒုက္ခပနုဒက (တိ) [ဒုက္ခ+ပနုဒက] ဒုက္ခကို -
ပယ်နုတ် - ဖျက်ဆီး - တတ်သောသူ။ အမှာ-
ကံ ဒုက္ခပနုဒကော။ ပေတ၊ ဌ၊ ၁၀၇။

ဒုက္ခပရိဇာနန (န၊ ထိ) [ဒုက္ခ+ပရိဇာနန] (၁)
ဒုက္ခသစ္စာကို ပိုင်းခြားကာ သိခြင်း။ (တိ) (၂)
ဒုက္ခသစ္စာကို ပိုင်းခြားကာ သိတတ်သော
(အရိယမဂ်-စသည်)။ (၁) ဒုက္ခပရိဇာန-
နေန ဒုက္ခသစ္စေ သမပ္ပန္နာ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂၁။
ယာ ဒုက္ခပရိဇာနနာ အာဝဇ္ဇေတဗ္ဗာ၊ သာ
အယံ ဒုက္ခပရိဇာနနာ ဒုက္ခပရိညာ။ နေတ္ထိ၊
ဝိ။ ၂၄၆။ (-ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅၃။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။
၄၂၇။ နေတ္ထိ၊ ဌ။ ၂၅၃၊ ၂၆၆။ သီ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၅။
အနု၊ ဌ၊ ၁။ ၄၆။)

(တိ) (၂) ဒုက္ခပရိဇာနနော သမုဒယ-
ပဇဟနော နိရောဓာရမ္မဏော အရိယမဂ္ဂေါ
မဂ္ဂသစ္စံ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၅၆၊ ၃၅၉၊ ၃၆၃။ မ၊ ဌ၊ ၁။
၂၅၇။ ဒုက္ခံ ဒုက္ခသစ္စံ ပရိဇာနာကံ ပရိညာဘိ-
သမယဝသေန ပရိစ္ဆိန္နတိတိ ဒုက္ခပရိဇာန-
နော၊ အရိယမဂ္ဂေါ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၃၆။ (-ဒီ၊ ဌ၊ ၂။

၃၈၆။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၉၉။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၄။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။
၃၀၃။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၉၇။)

ဒုက္ခပရိညာ (ထိ) [ဒုက္ခ+ပရိညာ။ (ဒုးခပရိညာ-
သံ)] (၁) ဒုက္ခသစ္စာကို ပိုင်းခြားကာ သိ
ခြင်း။ (၂) ဒုက္ခသစ္စာကို ပိုင်းခြားကာ သိ
တတ်သော ဉာဏ်။ (၁) တေန ဉာဏေန
ဒုက္ခပရိညာဒီနိ ကရေယျ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၈၇။
ကံ ဒုက္ခပရိညာ သာဓိတာ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။
၂၇၅။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၃၂၄။ (-မဟာနိ။ ၂၅၁။
မ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၆။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၁။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၄။
သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄၄။ မ၊ ဌ၊ ၃။
၄၃၅။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၄။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၈၃။ အနု၊ ဌ၊
၃။ ၁၈၆။) (၁) (၂) “ဥတုန ဥဒယဗ္ဗယ”-
န္တိ ဒုက္ခပရိညာ။ နေတ္ထိ။ ၈၇။ ကာမံ ပုဗ္ဗဘာ-
ဂေပိ အတ္ထေဝ ဒုက္ခပရိညာ၊ အတ္တသာဓိကာ
ပန သာ မဂ္ဂက္ခဏိကာ ဝေါတိ ဥက္ကံသဂတံ
ဒုက္ခပရိညံ သန္ဓာယ အဝဓာရေန္တော အာဟ
“ဒုက္ခံ၊ ပ။ မဂ္ဂဉာဏမေဝ ဒီပေတိ” တိ။ အနု၊ ဌ၊
၃။ ၁၄၈။ (-ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄၃။)

ဒုက္ခပရိညာတ (န) [ဒုက္ခ + ပရိညာတ] ဒုက္ခ-
သစ္စာကို ပိုင်းခြားကာ သိခြင်း။ ကုဟိ ဒုက္ခ-
ပရိညာတံ။ အဘိ၊ က။ ၈၄။

ဒုက္ခပရိညာဗလ (န) [ဒုက္ခပရိညာ+ဗလ] ဒုက္ခ-
သစ္စာကို ပိုင်းခြားကာ သိတတ်သော ဉာဏ်
စွမ်းအား။ “အနိစ္စတော သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ” တိ
ဒုက္ခပရိညာဗလံ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၀။

ဒုက္ခပရိတာယက (တိ) [ဒုက္ခ + ပရိတာယက]
ဒုက္ခမှ - စောင့်ရှောက် - ကာကွယ် - တတ်
သောသူ။ သော မယံ ဒုက္ခပရိတာယကော။
ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၃၆။

ဒုက္ခပရိတ္တာဏ (န) [ဒုက္ခ+ပရိတ္တာဏ] ဒုက္ခမှ -
စောင့်ရှောက် - ကာကွယ် - ခြင်း။ ဒုက္ခပရိ-
တ္တာဏံ ကာတုံ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၉၉။ (-သုတ္တနိ၊
ဌ၊ ၂။ ၂၉။)

ဒုက္ခပရိမုတ္တိ (တိ) [ဒုက္ခ+ပရိမုတ္တိ] (၁) ဒုက္ခမှ လွတ်မြောက်ခြင်း။ (၂) ဒုက္ခမှ လွတ်မြောက် စေခြင်း။ (၁) ဒုက္ခပရိမုတ္တိယာ မဟာရာဇ ဗုဒ္ဓပုတ္တာ....ဂေါပေယျ။ မိလိန္ဒ။ ၁၄၆။ (၂) ကာရုညေန ဘဂဝါ ဒေဝဒတ္တံ ပဗ္ဗာဇေသိ ဒုက္ခပရိမုတ္တိယာ။ မိလိန္ဒ။ ၁၁၇။

ဒုက္ခပရိယန္တကာရက (တိ) [ဒုက္ခပရိယန္တ+ကာ- ရက] ဒုက္ခ၏ - အဆုံး - အပိုင်းအခြား - ဖြစ် သော နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုသောသူ။ ဒုက္ခပရိယန္တကာရကော သတ္တာ န ကိဉ္စိ အ- ပုညံ အာပဇ္ဇတိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၁၇။

ဒုက္ခပရိယာပန္န (တိ) [ဒုက္ခ+ပရိယာပန္န] ဒုက္ခ၌ - အကျုံးဝင် - ပါဝင် - သော။ ဒုက္ခသ္မိ အန္တောဂဓံ ဒုက္ခပရိယာပန္နတ္တာ။ သံ၊ ၂။ ၇၅။

ဒုက္ခပရိယာယ (ပု) [ဒုက္ခ+ ပရိယာယ] (က) ဒုက္ခ-သဒ္ဓါ၏ - ပရိယာယ် - ဝေဝဇ် (ဤဃ- စသောသဒ္ဓါ)။ (ခ) ဒုက္ခသစ္စာ၏-ပရိယာယ် - ဝေဝဇ်။ (ဂ) ဒုက္ခဝေဒနာ၏-ပရိယာယ် - ဝေဝဇ်။ (က) ဤဃ-သဒ္ဓေါ ဒုက္ခပရိယာ- ယော။ မ၊ ၂။ ၁၁၄။ (- သံ၊ ၂။ ၁၅၀၊ ၃၆၇။) (ခ) “ရူပံအနိစ္စ”န္တိအာဒိ ဒုက္ခပရိ- ယာယဒဿနဝသေန ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ ၄။ ၂၂၆။ (ဂ) သဗ္ဗာယပိ ဝေဒနာယ ဒုက္ခပရိယာယ- သဗ္ဗာဝတော ဒုက္ခာယ စ ဒေါသော အနု- သေတိ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂၀၂။

ဒုက္ခပရိဝါရိတ (တိ) [ဒုက္ခ + ပရိဝါရိတ] ဒုက္ခ သည် ခြံရံအပ်သောသူ။ ဒုက္ခသမ္ပရေတ- ကြည့်။

ဒုက္ခပရိဋ္ဌာဟ (ပု) [ဒုက္ခ+ပရိဋ္ဌာဟ] ဒုက္ခ၏ - ထက်ဝန်းကျင် - ပြင်းထန်စွာ - လောင်ကျွမ်း - လောင်မြိုက် - ခြင်း။ ဧဝံ မေ ဒုက္ခပရိဋ္ဌာ- ဟော န ဘဝိဿတိ။ သံ၊ ၂။ ၂၄၇။

ဒုက္ခပရေတံ (တိ) [ဒုက္ခ+ပရေတ] ဒုက္ခသည် အစဉ်လိုက်အပ်သော၊ ဒုက္ခသည် - လွမ်းမိုး - နှိပ်စက် - အပ်သောသူ။ လောက ဒုက္ခ- ပရေတသ္မိံ၊ ဇရာမရဏသံယုတေ။ သံ၊ ၁။ ၂၁၂။ = ကာယိကစေတသိကေန ဒုက္ခေန ဖုဋ္ဌောပိ တံ န ဇဟာမိ။ ဇာ၊ ၄။ ၂၇၃။ (-မ၊ ၁။ ၂၅၁။ မ၊ ၂။ ၁၂၃။ သံ၊ ၂။ ၇၆။ အံ၊ ၁။ ၁၄၆၊ ၄၃၉။ ဇာ၊ ၁။ ၃၂၆။ ဇာ၊ ၂။ ၉၀။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၅။ ဇာ၊ ၄။ ၄၂၆။)

ဒုက္ခပရေတံ (တိ) [ဒုက္ခ+ဒုက္ခ+ပရေတ] ဒုက္ခ၊ ဒုက္ခ၏ အကြောင်းသည် - လွမ်းမိုး - နှိပ်စက် - အပ်သော။ ဒုက္ခပရေတာ (ဣတိဝုတ်။ ၂၅၅)တိ တေဟိ ဒုက္ခဒုက္ခဝတ္ထုဟိ အဘိ- ဘူတာ။ ဇာတိအာဒယော ဟိ ဒုက္ခဿ ဝတ္ထု- ဘာဝတော ဒုက္ခာ၊ ဒုက္ခဘာဝတော စ သောက ပရိဒေဝ ဒုက္ခဒေါမနဿ ပါယာသာ ဒုက္ခာတိ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၇၈။ (-၁၃၇။)

ဒုက္ခပါရ (န) [ဒုက္ခ+ပါရ] ဝဋ်ဆင်းရဲ၏-တဖက် ကမ်း-ထိုမှတဖက်ကမ်း၊ ဝဋ်ဆင်းရဲ၏ ဆုံးရာ (နိဗ္ဗာန်)။ ဒုက္ခပါရံ ဂတ (သံ၊ ၄။ ၂၆၀)န္တိ ဝဋ်ဒုက္ခဿ ပါရံ ပရိယန္တံ ဂတံ။ သံ၊ ၄။ ၂၆၄။

ဒုက္ခပါရဂ္ဂ (တိ) [ဒုက္ခပါရ + ဂမု + ရှု] ဝဋ် ဆင်းရဲ၏ဆုံးရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်သောသူ။ ဣဒါနိ ယာယ ပဋိပတ္တိယာ ဒုက္ခပါရဂ္ဂ ဇာတော။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၄။

ဒုက္ခပါသ (ပု) [ဒုက္ခ+ပါသ] ဒုက္ခကျေ့ကွင်း၊ ကျေ့ကွင်းနှင့်တူသော ဒုက္ခ။ ပါသတိ ဒုက္ခ- ပါသတော။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၉၃။

ဒုက္ခပိဋိတ (တိ) [ဒုက္ခ+ပိဋိတ။ (ဒုးခပိဋိတ-သံ)] ဒုက္ခသည် နှိပ်စက်အပ်သောသူ။ ဒုလ္လဘ- သာသစ္စာဒနာ ဒုက္ခပိဋိတာ ဝိဟရန္တိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၀။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၃။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁၀၄။ စူဠနိ၊ ၄။ ၅၃။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၃၂။ စူဠနိ၊ ၄။ ၁၀။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၇၀။)

ဒုက္ခပတ္တ (တိ) [ဒုက္ခ+ပတ္တ။ ရှု။ ၃၅။ နိရုတ္တိ။ ၃၄၅။ (ဒုးခပြတ္တ-သံ)] (၁) ဒုက္ခသို့ ရောက်သေးသည့်။ (၂) ဒုက္ခသို့ရောက်ရာ (အခါ-စသည်)။ (၃) တုမေဒုက္ခပတ္တာ ဘိက္ခုနီ။ နာမ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၉။ ဒုက္ခပတ္တော သတ္တော မယိ ဌိတေ မာ နဿိ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၇။ (-မဟာ-နိ။ ၂၉။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၉။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၀။) ဒုက္ခိတ (၂)-လည်း ကြည့်။ (၂) ဒလိဒ္ဓဿ ဒုက္ခပတ္တကာလေ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၂၇၉။

ဒုက္ခပဓာန (န) [ဒုက္ခ+ပဓာန] ဆင်းရဲစွာ-ဆင်းဆင်းရဲရဲ-အားထုတ်ခြင်း။ ကာယောဟောတိ အပ္ပဋိပ္ပဿဒ္ဓေါ တေနော ဒုက္ခပဓာနေန။ မ၊ ၂။ ၂၇၅။

ဒုက္ခပဗ္ဗသညိတ (တိ) [ဒုက္ခပဗ္ဗ + သညိတ] ဒုက္ခ အစဉ် အဆက်-ဟု သိမှတ် အပ်သော။ ဒုက္ခပဗ္ဗသညိတဿ ဃဋ္ဌနဿ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၁၃။

ဒုက္ခပဘဝ (ပ) [ဒုက္ခ+ပဘဝ] ဝဋ်ဒုက္ခ၏-ဖြစ်ရာ-အမှန်-အစ။ တံ ဒုက္ခံ ဣတော ပဘဝတိတိ ဒုက္ခပဘဝေါ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၉။ မဟာ-နိ၊ ၄။ ၃၅။ (-အဘိ၊ ၈။ ၂။ ၁၆။ မဟာနိ။ ၇။ စူဠနိ။ ၂၄၂။)

ဒုက္ခပဝတ္တိ (တိ) [ဒုက္ခ+ပဝတ္တိ။ (ဒုးခပဝတ္တိ-သံ)] ဒုက္ခ၏(အဆက်ဆက်)ဖြစ်ခြင်း။ ဒုက္ခပဝတ္တိယာ သာပိ တဏှာပဝတ္တိ တေန ဒဿိတာ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၄။ ဒုက္ခပပစာရ-လည်း ကြည့်။

ဒုက္ခ(ပ)ဖလ (န) [ဒုက္ခ+ဖလ] (၁) ဆင်းရဲသော အကျိုး။ (တိ) (၂) ဆင်းရဲသော အကျိုးရှိသော (အကုသိုလ်ကံ)။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (တိ) (၂) အသမ္မုလဒုဗ္ဗလ။ ထေရီ၊ ၄၃၂။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၇၄။ ဒုက္ခပလ္လာနီ (ဇာ၊ ၁။ ၃၁၄)တိ ဒုက္ခဝိပါကာနိ။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၃၉၉။ (-ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၄။

ထေရီ၊ ၄။ ၂၉၂။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၂၂၅။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၆။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၀၄။ ၁၄၄။)

ဒုက္ခဖလဝန္တ (တိ) [ဒုက္ခဖလ+ဝန္တ။ (ဒုးခဖလ-ဝတ္တုဒုးခဖလာဝိနိ-သံ)] ဆင်းရဲသော အကျိုးရှိသော (အကုသိုလ်ကံ)။ ဒုက္ခဝိပါက (တိ) (၂)ကြည့်။

ဒုက္ခဖဿ (ပ) [ဒုက္ခ+ဖဿ။ (ဒုးခသ္မုဇီ-သံ)] ဆင်းရဲသော-အတွေ့-အထိ။ ဒုက္ခဖဿေန ဝါ ဖဋ္ဌဿ။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၂၇။ (-၂၇။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၅၃။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၂၄၆။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၆။)

ဒုက္ခဖဋ္ဌ (တိ) [ဒုက္ခ+ဖဋ္ဌ။ (ဒုးခသ္မုဗ္ဗ-သံ)] ကိုယ်၊ စိတ် ဆင်းရဲခြင်းသည်-တွေ့ထိ- နှိပ်စက်-အပ်သော၊ ကိုယ်၊ စိတ် ဆင်းရဲခြင်းနှင့်-တွေ့ကြုံ-ရင်ဆိုင်-ရသော၊ သူ။ ယော ဒုက္ခဖဋ္ဌာယ ဘဝေယျ တာဏ (ဇာ၊ ၁။ ၂၄၅၇)န္တိ ကာယိကစေတသိကေဟိ ဒုက္ခေဟိ ဖဋ္ဌာယ တာယိတာ ပရိတာယိတာ ပတိဋ္ဌာ ဘဝေယျ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၃၆။ (-ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၅။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၃၅။)

ဒုက္ခဗန္ဓန (တိ) [ဒုက္ခ+ဗန္ဓန] (က) ဒုက္ခ-ဟူသော-အနှောင်-အဖွဲ့-နှောင်ကြိုး-နှောင်အိမ်-ရှိသော။ (ခ) ဒုက္ခဖြင့်နှောင်ဖွဲ့တတ်သော။ ဒုက္ခဒွယ(တိ)(၆)-ကြည့်။

ဒုက္ခဗဟုလ (တိ) [ဒုက္ခ+ဗဟုလ] (၁) များသော ဒုက္ခရှိသော၊ ဒုက္ခများသော (ဝေဒနာ-စသည်)။ (၂) များသောဒုက္ခရှိရာ၊ ဒုက္ခ၏ များပြားရာ (အရပ်-စသည်)။ (၁) ဒုက္ခဗဟုလာ (မ၊ ၁။ ၁၀၈)တိ ပေတ္တိဝိသယသ္မိံ ဟိ ဒုက္ခမေဝဗဟုလံ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၄။ ဒုက္ခာ ဝေဒနာဗဟုလာ တောသုတိ ဒုက္ခဗဟုလာ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၃၂။ ဃရာဝါသဿ ဒုက္ခဗဟုလတာယ။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၃၉။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၆။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၂၃။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၂၂။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၇။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၆၃။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၆၇။ ၁၃၄။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၆။

ဒီဒီ၊ ၁။ ၂၉၆။ သံ၊ ၁။ ၇၆၊ ၁၆၉။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၃၊ ၉၁။ (၂) “အပါယေသု” တိ ဟိ ဒုက္ခဗဟုလဋ္ဌာနတာယ ပဓာနဝသေန ဝုတ္တံ။ သီ၊ ၁။ ၁၇၂။

ဒုက္ခဘာဂိယ (တိ) [ဒုက္ခဘာဂ + ဣယ] (က) ဆင်းရဲခြင်း အဖို့ရှိသော။ (ခ) ဆင်းရဲခြင်း အဖို့၌ - ဖြစ် - ပါဝင် - သော။ ဝိသုဒ္ဓိပဋိပက္ခိကာတိ ဒုက္ခဘာဂိယာ။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၂၅၄။

ဒုက္ခဘာရ (ပု) [ဒုက္ခ + ဘာရ] (ခန္ဓာ) ဒုက္ခဟူသော - ဝန်ထုပ် - ဝန်ပိုး။ ဒေဟသင်္ခါတံ ဒုက္ခဘာရံ နိက္ခိပိဿာမိ။ ထေရ၊ ၁။ ၉၁။ (- ဥဒါန၊ ၁။ ၂၉၈၊ ၃၀၈။ ထေရ၊ ၁။ ၂၆၅။ ဇာ၊ ၁။ ၁၅၅။ ၂၃၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄၉။ ဒီ၊ ၁။ ၁၅၂။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၅၀၈။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၅၆၊ ၂၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၄၆။)

ဒုက္ခဘိရူ (တိ) [ဒုက္ခ + ဘိ + ရူ။ (ဒုးခဘိရူ၊ ဒုးခဘိလုသံ)] ဒုက္ခကို ကြောက်သောသူ။ ဘိရူတ္တာဏ (ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၉၇) - ကြည့်။

ဒုက္ခမ (တိ) [ဒု + ခမု + ခ။ (ဒုးကမသံ)] (၁) ဆင်းရဲသဖြင့် သည်းခံအပ်သော၊ သည်းခံနိုင်ခဲ့သော (စကားစသည်)။ (၂) သည်းခံနိုင်ခဲ့သည်၏ အဖြစ် (ဘာဝပုဓာန်)။ (၁) ဒုက္ခမံ ခမတိ (အံ၊ ၂။ ၄၂၁) တိ သဟာယဿ အတ္ထာယ ဒုရဓိဝါသံ အဓိဝါသေတိ။ အံ၊ ၁။ ၃။ ၁၁၆၂။ ဒုက္ခမာန (ဝိ၊ ၁။ ၃။ ၁၃၅) န္တိ ဒုက္ခေန ခမိတဗ္ဗာနံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၈၄။ ဒုက္ခမံ (သံ၊ ၁။ ၁။ ၁၂၅) ဒုဿဟနံ အာရမ္မဝသေန ဒုက္ခရံ။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၈၀။ (- အံ၊ ၁။ ၂။ ၈၉။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၃၈။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၂။ ၂၂၈။ ထေရ၊ ၁။ ၂။ ၄၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၈၄။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ ၄၀၇။) (၂) ဒုက္ခမဋ္ဌ - ကြည့်။

ဒုက္ခမ (တိ) [ဒုက္ခမ + က] ဆင်းရဲသဖြင့် - ဆင်းဆင်းရဲရဲ - သည်းခံရခြင်းရှိသော (အကျင့်စသည်)။ ဒုက္ခ (၁)၊ (၂) - ကြည့်။

ဒုက္ခမဋ္ဌ (ပု) [ဒုက္ခမ + အတ္ထ။ (ဒုးကမသံသံ)] သည်းခံနိုင်ခဲ့သည်၏ အဖြစ်ဟူသော - အနက် - သဘော။ ဒုခါ ဒုက္ခမဋ္ဌေန။ ထေရီ၊ ၁။ ၂၅၀။ (- သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၈၄။)

ဒုက္ခမန (န) [ဒု + ခမု + ယ။ (ဒုးကမသံ)] (၁) ဆင်းရဲသဖြင့် သည်းခံခြင်း။ (၂) ဆင်းရဲသဖြင့် - ဆင်းဆင်းရဲရဲ - သည်းခံအပ်သည်၏ အဖြစ် (ဘာဝပုဓာန်)။ (၁) ဒုက္ခ (၁) (၂) - ကြည့်။ (၂) ဒုက္ခမနဋ္ဌ (၁) - ကြည့်။

ဒုက္ခမန (တိ) [ဒု + ခမန] ပြုနိုင်ခဲ့သော သည်းခံခြင်းရှိသော။ အောက်ပုဒ် (၂) - ကြည့်။

ဒုက္ခမနဋ္ဌ (ပု) [ဒုက္ခမန + အတ္ထ။] (၁) ဆင်းရဲသဖြင့် - ဆင်းဆင်းရဲရဲ - သည်းခံအပ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော - အနက် - သဘော။ (၂) ပြုနိုင်ခဲ့သော သည်းခံခြင်းရှိသော သဘော။ အောင်အည်းသည်းခံခြင်းရှိသော သဘော။ (၁) သဗ္ဗမ္ပိ ဒုက္ခံ ဒုက္ခမနဋ္ဌေနာ (စူဠနိ၊ ၆၉) - တိ သဗ္ဗတေဘူမကံ ဒုက္ခံ ဒုဿဟနဋ္ဌေန ဥပဓိ။ စူဠနိ၊ ၁။ ၂၀။ ဒုက္ခမနဋ္ဌေနာ (သံ၊ ၁။ ၂။ ၁၉၆) - တိ နိရန္တရဒုက္ခတာယ ဒုက္ခေန ခမိတဗ္ဗတော။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၁၇၉။ (- အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၂၈။ မ၊ ၁။ ၁၆၁။) (၂) ဒုက္ခရံ ခမနံ တေဿာတိ ဒုက္ခမနံ၊ သော ဧဝ အတ္ထော သဘာဝေါတိ ဒုက္ခမနဋ္ဌော။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၃၃၉။ (- ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၃၈၈။)

ဒုက္ခမနသိကာရ (ပု) [ဒုက္ခ + မနသိကာရ] ဒုက္ခ - အားဖြင့် - ဟူ၍ - နှလုံးသွင်းခြင်း၊ ဆင်းရဲ၏ ဟူ၍ နှလုံးသွင်းခြင်း။ သေသေဟိ ဒုက္ခမနသိကာရော ဝုတ္တော။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၃၀၆။

ဒုက္ခမဟန္တ (တိ) [ဒုက္ခ + မဟန္တ] များသော ဒုက္ခရှိသော၊ ဒုက္ခများသော၊ ဒုက္ခကြီးသော။ ဒုက္ခမဟန္တတာယ။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၁၉၃။

ဒုက္ခမူလ (န) [ဒုက္ခ + မူလ] (က) (ဝဋ်) ဒုက္ခ၏ အကြောင်းရင်း (တဏှာစသည်)။ (ခ) ဒုက္ခ - ဟူသော - လျှင် - အကြောင်းရင်း။ (က)

ပဿိ ဇဟိ ဥပဓိဒုက္ခမူလ (မာဉ္ဇူ ၁၁၅) နိဗ္ဗာနံ...
ဒုက္ခဿ ပန မူလံ ဥပဓိ ဇဟိ။ မာဉ္ဇူ ၄၈၁။
ဝဇ္ဇဒုက္ခဿ မူလန္တိ ဒုက္ခမူလံ။ အဘိဓမ္မာ ၁။
၃၉၈။ မဟာနိဗ္ဗာန ၂။ (- မဟာနိဗ္ဗာန ၂။ စူဠနိဗ္ဗာန ၂၄၂။ သံဃဉ္ဇာ ၁။ ၁၁။ ထေရဝါဒ ၂။ ၂၉။ မာဉ္ဇူ ၁။ ၂၇၉။ မာဉ္ဇူ ၁။ ၄၂၁။) (ခ) ဒုက္ခမူလက-
ကြည့်။

ဒုက္ခမူလ (န) [ယဒိစ္ဆာနာမ်] ဒုက္ခမူလ-အမည်
ရှိသော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ (သီးခြားဘုရားရှင်)။
ဒုက္ခမူလံ, အပရာဇိတော။ အပါဠာ ၁။ ၁၄၃။

ဒုက္ခမူလက (တိ) [ဒုက္ခမူလ + က။ ထိ-ဦး-မူလိ-
ကာ] ဒုက္ခ-ဟူသော - လျှင် - အကြောင်း
ရင်းရှိသော (သဒ္ဓါ-စသည်)။ ဒုက္ခမူလိကံ
သဒ္ဓိ နိဿယ။ ဝိဇ္ဇာ ၂။ ၄၉။ ဒုက္ခံ မူလံ ကာ-
ရဏံ တေဿာတိ ဒုက္ခမူလိကာ။ ပါရာယော ၂။
၂၀၇။

ဒုက္ခယတိ (က) [ဒုက္ခ + ယတိ + တိ။ နိတိ၊
ဓာ ၁။ ၁၉၂။ ၁၀။] ဆင်းရဲစေ၏။ ညှဉ်းဆဲ - နှိပ်
စက် - ၏။ ဒုက္ခံ (တိ) (၁၂) ကြည့်။

ဒုက္ခယတိ (ကြိ) [ဒုက္ခ + ယတိ + တိ။ နိတိ၊ ဓာ။
၂၀။ (ဒုးဓယတိ၊ ဒုးဓယတေ-သံ)] ဆင်းရဲ -
ကို - အောင် - ပြု၏။ သုဓယတိ ဒုက္ခယတိတိ
ပုဗ္ဗေန သိဒ္ဓိ။ ပဋိကာ ၅။ ၁၃။

ဒုက္ခယတ္တ (တိ) [ဒုက္ခ + ယတ္တ။ (ဒုးဓယတ္တ-သံ)]
ဒုက္ခ - နှင့်ယှဉ် - ပါဝင် - သော (အကျင့်-
စသည်)။ ဒုက္ခံ (၁) , (၂) ကြည့်။

ဒုက္ခရဟိတ (တိ) [ဒုက္ခ + ရဟိတ] ဒုက္ခမှ ကင်းပြီး
သော၊ ကင်းပြီးသော ဒုက္ခရှိသော (သူ-
စသည်)။ ဒုက္ခရဟိတံ (တော)။ မာဉ္ဇူ ၂။ ၄၅။
သံဇ္ဇိ ၁။ ၄၄။

ဒုက္ခရာသိ (ပု) [ဒုက္ခ + ရာသိ] ဒုက္ခ - အစု -
အပေါင်း။ ဝေရူပံ ဒုက္ခရာသိ အနုဘဝိတွာ။
ထေရဝါဒ ၁။ ၁၇၂။ (- ၂၁၇။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၈၄။

ဒီ၊ ဇီ၊ ၂။ ၅၁။ မူလဇီ၊ ၂။ ၆၁။) ဒုက္ခက္ခန္ဓ (ပု)
(၁) - လည်း ကြည့်။

ဒုက္ခရာသိသမ္ဘဝ (ပု) [ဒုက္ခရာသိ + သမ္ဘဝ] ဒုက္ခ
အပေါင်း၏ ဖြစ်ခြင်း။ ဒုက္ခသမုဒယသမ္ဘဝ-
ကြည့်။

ဒုက္ခရူပ (တိ) [ဒုက္ခ + ရူပ] ဆင်းရဲ - ပင်ပန်း -
ခြင်းသဘောရှိသော။ အဋ္ဌာနမေတံ ဒုက္ခရူပံ၊
ယံ ကုမာရာ ဝိဟညရေ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၇၄။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၂၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၃၃၃။ ဒုက္ခရူပေ (သု-
ဗောဓ၊ ၃၅၅) ဒုက္ခလက္ခဏေ။ ယင်း-ဦး။

ဒုက္ခလက္ခဏ (န) [ဒုက္ခ + လက္ခဏ။ (ဒုးဓလက္ခဏ-
သံ)] ဒုက္ခလက္ခဏာ၊ (၁) ဒုက္ခ-ဟု မှတ်
ကြောင်း 'လက္ခဏာ' (ညှဉ်းဆဲ - နှိပ်စက် -
ခြင်း အခြင်းအရာ)။ (၂) ဒုက္ခ၏အဖြစ်ဟူ
သော မှတ်အပ်သော သဘော။ (တိ) (၃)
ဆင်းရဲ - ပင်ပန်း - ခြင်း သဘောရှိသော။
(၁) , (၂) အဘိဏ္ဍသမ္ပုဋ္ဌိပိဋနာကာရော ဒုက္ခ-
လက္ခဏံ။ အဘိဓမ္မာ ၂။ ၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇၇။
ဒုက္ခလက္ခဏံ ကထိတံ။ သံဃဉ္ဇာ ၂။ ၁၄၄။ သံ၊
ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၊ ၁၇။ အံဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃၃။ သာရတ္ထ၊
၃။ ၂၁၃။ သံဇ္ဇိ၊ ၂။ ၁၄၉၊ ၂၈၈။ ဥဒယဝ-
ယပဋိပိဋနသင်္ခါတဒုက္ခဘာဝေါ ဝ လက္ခဏန္တိ
ဒုက္ခလက္ခဏံ။ ဝိဘာဝိနီ၊ ၂၆၈။ (- မာဉ္ဇူ ၃။
၁၀၂။ သံဃဉ္ဇာ ၃။ ၆၇။ ပဋိသံဃာ ၁။ ၂၃၈။
ပဋိသံဃာ ၂။ ၁၄။ ဓမ္မာဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၅။ ဣတိဝုတ်၊
ဋ္ဌ၊ ၆၀၊ ၂၃၂။ ထေရဝါဒ ၁။ ၂၂၀။ စူဠနိဗ္ဗာန ၂။
၂၂။ ဝဇ္ဇီရ၊ ၄၀၇၊ ၄၁၄။ မာဉ္ဇူ ၁။ ၁၆၁။ မ၊
ဇီ၊ ၂။ ၉၄၊ ၁၆၇၊ ၂၀၂။ အံဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၄။ အနုဇီ၊
၂။ ၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၈၅၊ ၄၃၆။ နေတ္ထိ၊ ၂။
၁၁၄။) (တိ) (၃) အထက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဒုက္ခလက္ခဏကမ္မဋ္ဌာနိက (တိ) [ဒုက္ခလက္ခဏကမ္မ-
ဋ္ဌာန + ဣက] ဒုက္ခလက္ခဏာကမ္မဋ္ဌာနိ - ရှိ -
ဦး ယှဉ် - ကို အားထုတ် - သော၊ သူ။ သဗ္ဗေပိ
ဒုက္ခလက္ခဏကမ္မဋ္ဌာနိကေ ပရိဝါရေတွာ နိ၊

သိန္ဓေ ယောဂါဝစရေ ဘိက္ခု အာမန္တေသိ။
သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၂။

ဒုက္ခလက္ခဏဂဟဏ (န) [ဒုက္ခလက္ခဏ+ဂဟဏ]
ဒုက္ခလက္ခဏာကို-ယူ-ဟော-ဆို- ခြင်း။
အနိစ္စလက္ခဏဂဟဏပုဗ္ဗကံ ဒုက္ခလက္ခဏဂဟ-
ဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၀၇။

ဒုက္ခလက္ခဏဂဟဏပုဗ္ဗက (တိ) [ဒုက္ခလက္ခဏဂ-
ဟဏ + ပုဗ္ဗ+က] ဒုက္ခလက္ခဏာကို-ယူ-
ဟော-ဆို-ခြင်းဟူသော ရွှေသွားရှိသော။
ဒုက္ခလက္ခဏဂဟဏပုဗ္ဗကံ ဝါ အနတ္တလက္ခ-
ဏဂဟဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၀၇။

ဒုက္ခလက္ခဏပရိဂ္ဂါဟက (တိ) [ဒုက္ခလက္ခဏ +
ပရိဂ္ဂါဟက။ ထိ-၌ - ပရိဂ္ဂါဟိကာ] ဒုက္ခ-
လက္ခဏာကို-ပိုင်းခြားကာယူ- သိမ်းဆည်း-
-တတ်သော။ ဒုက္ခသညာ (၁)(က)-ကြည့်။

ဒုက္ခလက္ခဏပုဗ္ဗိမ (တိ) [ဒုက္ခလက္ခဏ+ပုဗ္ဗိမ]
ဒုက္ခလက္ခဏာ-ဟူသော-ရွှေသွား- အဦး-
အစ-ပြောင်းခြင်း - ရှိသော (ဒေသနာ)။
ဒုက္ခလက္ခဏပုဗ္ဗိမာ ဒေသနာ ကတာ။
ဝဇီရ၊၄၁၄။

ဒုက္ခလက္ခဏဝတ္ထု (န) [ဒုက္ခလက္ခဏ + ဝတ္ထု]
ဒုက္ခလက္ခဏာနှင့် စပ်သော အကြောင်း
'ဝတ္ထု'၊ " ရုပ်၊နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရအားလုံးတို့၏
ဆင်းရဲခြင်းကို ဝိပဿနာဉာဏ်ပညာဖြင့် ရှုမြင်
သောအခါ ယင်း-သင်္ခါရတို့၌ ငြီးငွေ့လာ၏။
ထိုသို့ ငြီးငွေ့လာခြင်းသည် ကိလေသာ စင်
ကြယ်ရာ နိဗ္ဗာန်၏ အကြောင်း ဖြစ်တော့၏ "
ဟု ဒုက္ခလက္ခဏာနှင့်စပ်၍ ဟောပြောအပ်သော
အကြောင်း'ဝတ္ထု'။ဗုဒ္ဓကနိကာယ၊ဓမ္မပဒပါဠိ၊
၂၀-ဝဂ်၊ ၂-ဝတ္ထု။ဓမ္မ၊၅၃။ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၅-၆။

ဒုက္ခလာဘီ (တိ) [ဒုက္ခ+လာဘ+ဏီ။ (ဒုးခလာ-
ဘိန်-သံ)] ဆင်းဆင်းရဲရဲ- ခဲခဲယဉ်းယဉ်း-
ရလေ့ရှိသောသူ။ န လူ့စွဲတိစွဲတလာဘီ ဒုက္ခ-

လာဘီ န ဝိပုလလာဘီ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀။ (-
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂။)

ဒုက္ခလိတ (တိ) [ဒု+ခလိတ] မကောင်းသဖြင့်
-ချွတ်ချော်-တိမ်းယိမ်း-သော၊ ချွတ်ချော်
-တိမ်းယိမ်း-သည် ဖြစ်၍ - မတင့်တယ်-
မနှစ်သက်အပ် - သော (စကား-စသည်)။
အာဒိသဒ္ဓေန ဒုက္ခလိတာနုကမ္ပိတာဒိ သင်္ဂ-
ဏှာတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၁၅-၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။
၂၈၆။

ဒုက္ခဝဋ္ဋ (ပု၊န) [ဒုက္ခ + ဝဋ္ဋ။ (ဒုက္ခဝတ္ထု-ပြာ)]
ဒုက္ခဝဋ္ဋံ၊ ဖြစ်တတ် - လည်တတ် - သော
ဆင်းရဲ၊ ဆင်းရဲသဖြင့် ကျင်လည်ခြင်း၊ ဝဋ္ဋ
ဆင်းရဲ။ ဣမေ တယော ဝဋ္ဋာ ဒုက္ခဝဋ္ဋော
ကမ္မဝဋ္ဋော ကိလေသဝဋ္ဋော။ နေတ္ထိ။၇၉။
(- အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂။)

ဒုက္ခဝဇုန (တိ) [ဒုက္ခ+ဝဇုန။ (ဒုးခဝဇိန်-သံ)]
ဒုက္ခကို တိုးပွားစေတတ်သော (ကံ-စသည်)။
နိရယာဒိသု ဒုက္ခဝဇုနာနိ ကမ္မာနိ ကရိ။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၄။၃၉၉။

ဒုက္ခဝဇ္ဇိက (တိ) [ဒုက္ခဝဇု+ဣက] ဒုက္ခ၏ တိုး
ပွားခြင်း ရှိသော။ ဒုက္ခဿ ဝဇ္ဇိ ဧတေသန္တိ
ဒုက္ခဝဇ္ဇိကာ။ အံ၊ဋီ၊၂။၆၆။ ဒုက္ခုဒြိယ (၁)-
လည်း ကြည့်။

ဒုက္ခဝဇ္ဇိဒါယက (တိ) [ဒုက္ခဝဇ္ဇိ+ဒါယက] ဒုက္ခ
၏ တိုးပွားခြင်းကို ပေးတတ်သော။ ဒုရဒြိယန္တိ
အာယတိဉ္စ ဒုက္ခဝဇ္ဇိဒါယကံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၅။

ဒုက္ခဝတ္ထု (န) [ဒုက္ခ+ဝတ္ထု။ (ဒုးခဝတ္ထု-သံ)]
(က) ဒုက္ခ (အမျိုးမျိုး)၏ - တည်ရာ-
အကြောင်း။ (ခ) ဒုက္ခ၏ - တည်ရာ -
အကြောင်း-၏ အဖြစ်(ဘာဝပွဲဓာန်)။ (က)
ဒုက္ခဝတ္ထုဘာဝတော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၉၀။ တိ-
ဿန္တံ ဒုက္ခတာနံ၊ သံသာရဒုက္ခဿ စ အဓိ-
ဋ္ဌာနတယ ဒုက္ခဝတ္ထုတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။
၄၀၇။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၄၇။

ဒီဒီ၊ ၃။ ၂၂၀။) ဒုက္ခ (တိ) (၆) -လည်း
ကြည့်။ (ခ) သာ ပနေသာ ဒုက္ခာ သင်္ခါရ-
ဒုက္ခဘာဝဓတာ စေဝ ဒုက္ခဝတ္ထုတော စ။
ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၅။ မဟာနိ၊ ၄။ ၆၂။ (-ပဋိသံ၊
၄။ ၁။ ၁၃၆-၇။ မဟာနိ၊ ၄။ ၆၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။
၁၇၃-၅။)

ဒုက္ခဝတ္ထုက (န) [ဒုက္ခ + ဝတ္ထု + က။ (ဒုးခဝတ္ထု-
က-သံ)] (၁) ဒုက္ခ (အမျိုးမျိုး) ၏ တည်ရာ။
(၂) ဒုက္ခ၏တည်ရာ၏ အဖြစ် (ဘာဝပွဇာန်)။
(တိ) (၃) ဒုက္ခ-ဟူသော - တည်ရာ -
အကြောင်း - ရှိသော (တရား)။ (၁) တိ-
ဿန္တံ ဒုက္ခတာနံ သံသာရဒုက္ခဿ စ အဓိဋ္ဌာ-
နတာယ ဒုက္ခဝတ္ထုကတာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။
၁၈၄။ မ၊ ၄။ ၂။ ၉၃။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၉၁။) (၂)
အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (တိ) (၃) ဒုက္ခဝတ္ထုက-
(ပဋိသံ၊ ၃၄၃) တိ ကောဘိသမယဝသေန ဒုက္ခံ
ဝတ္ထု ဧတေသန္တိ ဒုက္ခဝတ္ထုက။ ပဋိသံ၊ ၄။
၂။ ၂၂၁။

ဒုက္ခဝတ္ထုကဋ္ဌ (ပု) [ဒုက္ခဝတ္ထုက + အတ္ထ] ဒုက္ခ
(အမျိုးမျိုး) ၏ တည်ရာ၏ အဖြစ်ဟူသော -
အနက် - သဘော။ ဒုက္ခဝတ္ထုကဋ္ဌေနာ (သံ၊ ၄။
၂။ ၁၉၆) တိ နာနပ္ပကာရဒုက္ခာဓိဋ္ဌာနတော။
သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၉။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၈၄။)

ဒုက္ခဝန္တု (တိ) [ဒုက္ခ + ဝန္တု။ (ဒုးခဝတု၊ ဒုးခ-
ဝါနံ-သံ)] ဆင်းရဲ-ပင်ပန်း-ခြင်းရှိသော (သူ-
စသည်)။ ဒုက္ခ (၁) -ကြည့်။

ဒုက္ခဝါရ (ပု) [ဒုက္ခ + ဝါရ] ဒုက္ခ (ကို ဟောရာ)
- အလှည့် - အကြိမ်၊ ဒုက္ခ၏ အလှည့်ကျ
ဒေသနာ။ အာဟာရဝါရော ဒုက္ခဝါရော။ မ၊
၄။ ၁။ ၂၂၉။

ဒုက္ခဝါသိ (တိ) [ဒုက္ခ + ဝသ + ဣ။ (ဒုးခဝါသိနံ-
သံ)] ဆင်းရဲ-မြို့ငြင်-စွာ နေ - လေ့ရှိ-
သောသူ။ န ဒုက္ခဝါသိနော ဇာနာတိ။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၆။

ဒုက္ခဝိစိတ္တတာ (တိ) [ဒုက္ခဝိစိတ္တ + တာ] (က)
ဒုက္ခ၏ ဆန်းကြယ်သည်၏အဖြစ်။ (ခ) ဒုက္ခ
အပေါင်း၏ ဆန်းကြယ်သည်၏အဖြစ်၊ ဆန်း
ကြယ်သော ဒုက္ခအပေါင်း။ (က) တဏှာ
ဒုက္ခဝိစိတ္တတာယ ပဓာနကာရဏံ။ ဝိမတိ၊ ၁။
၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၉။ (ခ) အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

ဒုက္ခဝိစိတ္တတာပစ္စုပ္ပန်န (တိ) [ဒုက္ခဝိစိတ္တတာ +
ပစ္စုပ္ပန်န] (က) ဒုက္ခအပေါင်း၏ ဆန်းကြယ်
သည်၏အဖြစ်ဟူသော - ဒုက္ခအထူး - ဒုက္ခ
အစိတ် - ကို ရှေးရှုမြင်စေတတ်သော။ (ခ)
ဒုက္ခအထူး - ဒုက္ခအစိတ် - ဟူသော အကျိုးရှိ
သော (ဇာတိ-စသည်)။ (ဖလဝသေန) ဒုက္ခ-
ဝိစိတ္တတာပစ္စုပ္ပန်နာ ဝါ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၉၀။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃၀။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၉။ စူဠနိ၊ ၄။ ၁၅။
ဒုက္ခရာသိဿ ဝိစိတ္တတာ ဒုက္ခဝိစိတ္တတာ၊ ဒုက္ခ-
ဝိသေသာ ဝါ တဒဝယဝါ၊ တံ ပစ္စုပ္ပန်နာပေတိ
ဖလတိတိ ဒုက္ခဝိစိတ္တတာပစ္စုပ္ပန်နာ။ မူလဒီ၊
၂။ ၆၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၇။ သမ္မော၊ ယော။
၅၉။)

ဒုက္ခဝိတ္ထာရ (ပု) [ဒုက္ခ + ဝိတ္ထာရ] ဒုက္ခကိုအကျယ်
ချဲ့ခြင်း၊ အကျယ်ချဲ့အပ်သော ဒုက္ခ၊ ကျယ်
ဝန်းသော ဒုက္ခ။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒုက္ခဝိတ္ထာရဂတ (တိ) [ဒုက္ခဝိတ္ထာရ + ဂတ]
ကျယ်ဝန်းသော ဒုက္ခ၌ - ဖြစ် - ပါဝင် -
သော။ ဒုက္ခဝိတ္ထာရဂတံ ပန ဒေသနာဝိတ္ထာရံ
ပဟာယ ယတ္ထ သဗ္ဗော ဒုက္ခဝိတ္ထာရော
သမောဓာနံ ဂစ္ဆတိ။ မူလဒီ၊ ၂။ ၆၈။

ဒုက္ခဝိဇာန (န) [ဒုက္ခ + ဝိဇာန] ဒုက္ခကို - စီရင်
ခြင်း - ဖြစ်စေခြင်း။ ဒုက္ခဝိဇာနမတ္တမေဝ စေ-
တာ (စေသော)။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၇၂။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။
၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၁၆။

ဒုက္ခဝိနယ (ပု) [ဒုက္ခ + ဝိနယ] ဝဋ်ဆင်းရဲကို ပယ်
ဖျောက်ကြောင်း (အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန-

ဓာတ်)။ အသဝိနယာ ဒုက္ခဝိနယော (သံ၊ ၁။ ၂၁)တိ ပဉ္စက္ခန္ဓဝိနယေန ဝဋ္ဋဒုက္ခံ ဝိနိတမေဝ ဟောတိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၆၀။ = အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာနံ ဝဒတိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၆။

ဒုက္ခဝိပါက (ပု၊ န) [ဒုက္ခ + ဝိပါက] (၁) ဆင်းရဲသော အကျိုး။ (တိ) (၂) ဆင်းရဲသော (နိဿန္ဒ-စသော) အကျိုးရှိသော။ (၃) ဆင်းရဲသောအကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သော။ (၄) ဆင်းရဲသောအကျိုးကို ပေးတတ်သော။ (၅) အလိုမရှိအပ်သော အကျိုးရှိသော။ (၆) အလိုမရှိအပ်သော အကျိုးကို - ရင့်ကျက်စေတတ် - ပေးတတ် - သော။ (၇) ခါးစပ်သော - ခါးစပ်သော အရသာနှင့်တူသော - အကျိုးရှိသော။ (၈) သည်းခံနိုင်ခဲသော အကျိုးရှိသော။ (၉) မသာယာအပ်သော အကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သော။ (၁၀) ဆင်းရဲသော အကျိုးရှိသည်၏အဖြစ် (ဘာဝပ္ပဓာန်)။ (၁၁) ရုန့်ရင်း - ကြမ်းတမ်း - သော အကျိုးရှိသည်၏အဖြစ်။

(၁) ဆင်းရဲသော အကျိုး။ ဒုက္ခဝိပါကုပ္ပါဒနတော။ အနု၊ ၂။ ၁၆။

(တိ) (၂) ဆင်းရဲသော (နိဿန္ဒ-စသော) အကျိုးရှိသော။ သဒရာ ဒုက္ခဝိပါကာ အာယတံ ဇာတိဇရာမရဏိယာ။ ဒီ၊ ၂။ ၄၇။ မ၊ ၁။ ၃၁၆၊ ၃၄၈။ သံ၊ ၂။ ၃၉၁။ မဟာနိ၊ ၁၅၅။ မ၊ ၄။ ၁။ ၄၄။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၅၈။ ဒုက္ခဝိပါကော (မ၊ ၂။ ၃၁၇)တိ ဣဓ နိဿန္ဒဝိပါကော ကထိတော။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၉။ အကုသလံ ဒုက္ခဗလဝတ္ထာ ဒုက္ခဝိပါကံ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၇။ ဒုက္ခော ဝိပါကော ဧတေသန္တိ ဒုက္ခဝိပါကာ။ အနု၊ ၄။ ၁။ ၃၁။ (-မ၊ ၂။ ၇၈။ အံ၊ ၁။ ၉၆။ အဘိ၊ က။ ၃၅။ ပဋိသံ၊ ၇။ ၂၇၂။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၅။ ပေတ၊ ၄။ ၅၅။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၈။ ၁။ ၁၃၁။)

(၃) ဆင်းရဲသောအကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ဒုက္ခဝိပါကေဟိ (အံ၊ ၁။ ၃၁၇)တိ ဝိပါကကာလေ ဒုက္ခုပ္ပါဒကေဟိ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၇။

(၄) ဆင်းရဲသောအကျိုးကို ပေးတတ်သော။ ဒုက္ခဝိပါက (မဟာနိ၊ ၅၄)တိ ဗလကာလေ ဒုက္ခဒါယိကာ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၇၃။

(၅) အလိုမရှိအပ်သော အကျိုးရှိသော။ ဒုက္ခော အနိဋ္ဌော စတုက္ခန္ဓသင်္ခါတော ဝိပါကော ဧတေသတိ ဒုက္ခဝိပါကံ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၀။ (-သံ၊ ၄။ ၁။ ၉၁။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၅။ အနု၊ ၄။ ၁။ ၃၂။) (၉) အနက်လည်း ကြည့်။

(၆) အလိုမရှိအပ်သော အကျိုးကို - ရင့်ကျက်စေတတ် - ပေးတတ် - သော။ အာယတံ ဒုက္ခဝိပါက (မ၊ ၁။ ၃၇၉)န္တိ အနာဂတေ ဝိပါကကာလေ ဒုက္ခဝိပါကံ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၀။ ဒုက္ခဿေဝ ဝိပစ္စနတော ဒုက္ခဝိပါကံ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၄၆။ = အနိဋ္ဌဗလဝိပစ္စနံ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၁။

(၇) ခါးစပ်သော - ခါးစပ်သော အရသာနှင့် တူသော - အကျိုးရှိသော။ (၈) သည်းခံနိုင်ခဲသော အကျိုးရှိသော။ ဒုက္ခော ကဋ္ဌ၊ ကော ဒုက္ခမော ဝါ ဝိပါကော ဧတေသန္တိ ဒုက္ခဝိပါကာ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၉၅။

(၉) မသာယာအပ်သော အကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သော။ အနိဋ္ဌဗလတာယ နိရဿာဒသံဝတ္ထနိယတာယ စ ဒုက္ခဝိပါကာ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၇၅။

(၁၀) ဆင်းရဲသော အကျိုးရှိသည်၏ အဖြစ် (ဘာဝပ္ပဓာန်)။ ဒုက္ခဝိပါကပစ္စုပ္ပန်-ကြည့်။

(၁၁) ရုန့်ရင်း - ကြမ်းတမ်း - သော အကျိုးရှိသည်၏ အဖြစ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဒုက္ခဝိပါကဋ္ဌ (ပု) [ဒုက္ခဝိပါက + အတ္ထ] ရုန့်ရင်း - ကြမ်းတမ်း - သော အကျိုးရှိသည်၏ အဖြစ်

ဟူသော-အနက်- သဘော။ ဒုက္ခဝိပါက-
ဌေးနာ (အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃) တိ တေေန သြဋ္ဌာ-
ရိကဝိပါကနိပ္ပါဒနေန ကိစ္စတော။ မူလဋီ၊ ၂။
၁၂။

ဒုက္ခဝိပါကတရ (တိ) [ဒုက္ခဝိပါက + တရ]
အထူးသဖြင့် ဆင်းရဲသော အကျိုးရှိသော၊
အလွန်အကဲ ဆင်းရဲသော အကျိုးရှိသော။
အယံ တေဟိ ဗြဟ္မစာရပဒ္ဒတိ ဒုက္ခဝိပါက-
တရော စေဝ ကဋ္ဌကဝိပါကတရော စ။ မ၊
၃။ ၁၅၈။ (-သံ၊ ၁။ ၃၄၇။ မ၊ ၄။ ၁၁၈။
မ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၈။)

ဒုက္ခဝိပါကပစ္စုပ္ပန် (တိ) [ဒုက္ခဝိပါက + ပစ္စု-
ပ္ပန်] ဆင်းရဲသော အကျိုးရှိသည်၏အဖြစ်
ကို ရှေးရှု၍ ဖြစ်စေတတ်သော။ ပစ္စိမေန ဖလ-
ဌေးန ဒုက္ခဝိပါကပစ္စုပ္ပန်တံ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၃၂။

ဒုက္ခဝိဘာဂ (တိ) [ဒုက္ခ + ဝိဘာဂ] ဆင်းရဲသဖြင့်
- ခဲယဉ်းစွာ - ဝေဘန်အပ်သော၊ ဝေဘန်
ခြင်းငှါ ခဲယဉ်းသော၊ ဝေဘန်နိုင်ခဲသော
(အနတ္တလက္ခဏာ-စသည်)။ အနတ္တလက္ခဏံ
ဒုက္ခဝိဘာဂံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၃၈၉။

ဒုက္ခဝိဝိတ္တ (န) [ဒုက္ခ + ဝိဝိတ္တ] (၁) ဒုက္ခမှ
ကင်းဆိတ်ခြင်း။ (တိ) (၂) ဒုက္ခမှ ကင်းဆိတ်
သော၊ ဆင်းရဲမှု မရှိသော။ (၁) အနုပလဗ္ဗ-
နေန ဒုက္ခဝိဝိတ္တံ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၅၁။ (တိ) (၂)
နိဗ္ဗာနဿ ဒုက္ခဝိဝိတ္တဘာဝံ ဒဿေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၄။ ၂။ ၁၉၂။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဒုက္ခဝိဝေက (တိ) [ဒုက္ခ + ဝိဝေက] ဒုက္ခမှ ကင်း
ဆိတ်သော၊ ဆင်းရဲမှုမရှိသော။ ဒုက္ခဝိဝေက-
ဘာဝ (မူလဋီ၊ ၂။ ၅၁) နိ ဒုက္ခဝိဝိတ္တတံ။ အနုဋီ၊
၂။ ၆၂။

ဒုက္ခဝိသေသ (တိ) [ဒုက္ခ + ဝိသေသ] ထူးသော
ဒုက္ခ၊ ဒုက္ခအထူး၊ ဆင်းရဲအထူး။ သမ္ပရာယေ
နရကာဒိသု ပတ္တဗ္ဗာ ဒုက္ခဝိသေသာ။ ဝိ၊ ၄။

၁။ ၁၉၀။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၉။ ဒုက္ခဝိသေသဿ
ဒုက္ခနာနတ္တဿ။ အဘိ၊ ဝတာရ၊ ၄။ ၁။ ၁၀။
(-ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၅။ မူလဋီ၊ ၂။ ၆၀။ အနုဋီ၊ ၂။
၆၈။)

ဒုက္ခဝိသေသဘာဂီ (တိ) [ဒုက္ခဝိသေသ + ဘဇ +
ဏီ] ဆင်းရဲအထူးဟူသော အဖို့ရှိသော။
ဝိဟိ သကော ဒုက္ခဝိသေသဘာဂီ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
၄။ ၂၅၀။

ဒုက္ခဝိဟာရ (ပု) [ဒုက္ခ + ဝိဟာရ] ဆင်းရဲစွာ -
ဆင်းဆင်းရဲရဲ - နေခြင်း။ အနရိယာနံ ဒုက္ခ-
ဝိဟာရံ ဒဿေတံ။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၆။ (-
ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၄။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၆။ အနုဋီ၊ ၁။
၉၀။)

ဒုက္ခဝိဟာရီ (တိ) [ဒုက္ခ + ဝိ + ဟာရ + ဏီ] ဆင်း
ရဲစွာ - ဆင်းဆင်းရဲရဲ - နေလေ့ရှိ - နေတတ် -
သော၊ သူ။ အပ္ပဒုက္ခဝိဟာရီ (၁) (အံ၊ ၄။ ၂။
၂၂၆) - ကြည့်။

ဒုက္ခဝုတ္တိက (တိ) [ဒုက္ခ + ဝုတ္တိ + က။ (ဒုးဓဇ္ဇ-
တ္တိက-သံ)] ဆင်းရဲ - ငြိငြင် - စွာ အသက်
မွေးရခြင်းရှိသော၊ ဆင်းဆင်းရဲရဲ အသက်
မွေးရသော၊ သူ။ ကသိရဝုတ္တိက (သံ၊ ၄။ ၁။
၁၄၉။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၁။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၇၈) - ကြည့်။

ဒုက္ခဝုဒ္ဓိမတ္တ (တိ) [ဒုက္ခဝုဒ္ဓိ + မတ္တာ] ဒုက္ခ၏
တိုးပွားခြင်းဟူသော အတိုင်းအရှည်ရှိသော။
အကုသလံ ဒုက္ခဝုဒ္ဓိမတ္တာ ဒုက္ခုဒြယ်။ ပဋိသံ၊
၄။ ၂။ ၁၇၇။

ဒုက္ခဝပသမ (ပု၊ န) [ဒုက္ခ + ဝပသမ] (၁) ဒုက္ခ၏
ငြိမ်းအေးခြင်း။ (၂) ဒုက္ခ၏ ငြိမ်းအေးရာ
(နိဗ္ဗာန်)။ (၁) ဣမသ္မိယေဝ အတ္တဘာဝေ
ဒုက္ခဝပသမန္တိ (မောတိ) အတ္တော။ မ၊ ၄။ ၄။
၁၁။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၅၉။ (၂) ဒုက္ခဝပသမ-
သင်္ခါတဿ ပရမဿာသဿ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၄၇။
မဟာနိ၊ ၄။ ၁၄၅။ (- ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၈။ မ၊
၄။ ၁။ ၆၅။) (၁), (၂) တဿ အစွန္နမေဝ

ဒုက္ခဝပသမာယ သံဝတ္တတိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။
၁၃၅။

ဒုက္ခဝပသမန (န) [ဒုက္ခ + ဝပသမန] ဒုက္ခ၏ ငြိမ်း
အေးခြင်း။ နိဗ္ဗာနဉ္စေတိ ဒုက္ခဝပသမနမေဝ၊
န အဂ္ဂဖလံ၊ န စ အသင်္ခတဓာတု တေသ-
မဝိသယတ္တာတိ အာဟ “ဒုက္ခဝပသမန”-
(ဒီ၊ ၁။ ၁၁၁) န္တိ။ သီ၊ ၁။ ၁၁၁။ ၄၅၀။

ဒုက္ခဝေဒနာ (ထိ) [ဒုက္ခာ + ဝေဒနာ။ (ဒုးခ-
ဝေဒနာ-သံ)] (၁) ဆင်းရဲသော ခံစား
မှု ‘ဝေဒနာ’၊ ဒုက္ခဝေဒနာ (အကုသလ-
ဝိပါက်ဝေဒနာ)၊ (က) ကာယိက ဒုက္ခဝေဒ-
နာ။ (ခ) စေတသိက(မာနသိက) ဒုက္ခဝေ-
ဒနာ။ (တိ) (၂) ဒုက္ခဝေဒနာ-ရှိ-ပါဝင်-
သော။

(၁) ဒုက္ခဝေဒနိယံ ဘိက္ခဝေ ဖဿံ ပဋိစ္စ
ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဒုက္ခဝေဒနာ။ သံ၊ ၁။ ၃၂၁။ ယော
အဓိမတ္တယ ဒုက္ခဝေဒနာယ အာတုရော ကိပ္ပိ
န ဇာနာတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၃၄။ (က) ဒုက္ခဝေ-
ဒနာ အကုသလဝိပါကဝေဒနာ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၃၄။
(-ဝိ၊ ၁။ ၂၃၄။) (ခ) ဒုက္ခဝေဒနာ-
ဘိတုန္န (ခ)-ကြည့်။ (က),(ခ) ကာယိကံ
ဒုက္ခဝေဒနံ ဝေဒေတိ။...စေတသိကံ ဒုက္ခဝေ-
ဒနံ ဝေဒေတိ။ မိလိန္ဒ။ ၄၄။ ကာယိကစေ-
တသိကာ ဒုက္ခဝေဒနာ။ မဟာနိ၊ ၁။ ၆၀။

ဒုက္ခဝေဒနာ-ပေဋကော။ ၃၃၅။ ဒီ၊ ၁။ ၂။
၃၆၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၈၇။ (ပ၊ ၁) -အံ၊ ၁။ ၁။
၂၅၄။ ဒုက္ခဝေဒနံ-နေတ္ထိ။ ၇၅။ စရိယာ၊ ၁။
၇၁။ ဒီ၊ ၁။ ၃၁၉။ ဒုက္ခဝေဒနာယ-အံ၊ ၁။
၁။ ၃၅၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၂။ ဒုက္ခဝေဒနာဟိ-
အံ၊ ၁။ ၁။ ၆၇။ ဒုက္ခဝေဒနာယ(ဆ၊ ၁) -ဒီ၊ ၁။
၃။ ၁၇၄။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၄၁၇။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၂။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၃။ ဒုက္ခဝေဒနာနံ- မ၊ ၁။
၁၆၉။ ဒုက္ခဝေဒနာယံ- အံ၊ ၁။ ၁။ ၈၄။
ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၁၇၅။ ဒုက္ခဝေဒနာယ-သံ၊ ၁။
၃။ ၁၁၆။ အံ၊ ၁။ ၃။ ၃၂၁။

(တိ)(၂) ဣဒံ သိက္ခာပဒံ တိသမုဋ္ဌာနံ...
ဒုက္ခဝေဒနံ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၆၀။ ပါဏာတိပါတော
(မိစ္ဆာစာရော) ဒုက္ခဝေဒနော ဟောတိ။ ဒီ၊ ၁။
၃။ ၂၃၃။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁၆။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၁၃၈။ အံ၊
၁။ ၁၄၅။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၃၆၆။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။
၂၂၂။ မ၊ ၁။ ၂။ ၂၆၆။ (-ဝိ၊ ၁။ ၃။ ၁၆၇။ ၂။
၇။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၂။ ၁။ ၁၅၆။ ၃၂၈။ ၃၄၅။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၀၅။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၄၆၆။ ကင်္ခါ၊
၁။ ၁၀၂။)

ဒုက္ခဝေဒနာနေက (တိ) [ဒုက္ခဝေဒနာ + ဇနက]
ဒုက္ခဝေဒနာကို ဖြစ်စေတတ်သော (ကံ-
စသည်)။ ဒုက္ခဝေဒနိ(နိ)ယ (၄) -ကြည့်။

ဒုက္ခဝေဒနာနိဗ္ဗတ္တက (တိ) [ဒုက္ခဝေဒနာ +
နိဗ္ဗတ္တက] ဒုက္ခဝေဒနာကို ဖြစ်စေတတ်သော
(ကံ-စသည်)။ ဒုက္ခဝေဒနိ(နိ)ယ (၄) -ကြည့်။

ဒုက္ခဝေဒနာနုဗ္ဗဒ္ဓ (တိ) [ဒုက္ခဝေဒနာ + အနုဗ္ဗဒ္ဓ]
ဒုက္ခဝေဒနာသည် နောင်ဖွဲ့အပ်သော။ ဒုက္ခ-
ဝေဒနာနုဗ္ဗဒ္ဓတ္တာ။ ထေရ၊ ၁။ ၁၆၉။

ဒုက္ခဝေဒနာပဋိလာဘပစ္စယ (ပ) [ဒုက္ခဝေဒနာ-
ပဋိလာဘ + ပစ္စယ] ဒုက္ခဝေဒနာကို ရခြင်း၏
အကြောင်း(ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရံ)။ ဒုက္ခသမ္ပယောတိ
ဒုက္ခဝေဒနာပဋိလာဘပစ္စယော။ အံ၊ ၁။ ၁။
၃၇၄။

ဒုက္ခဝေဒနာပဝိသ (တိ) [ဒုက္ခဝေဒနာ + ပဝိသ]
ဝင်ရောက်-နှိပ်စက်-သော ဒုက္ခဝေဒနာရှိ
သော၊ ဒုက္ခဝေဒနာ၏-ဝင်ရောက်-နှိပ်စက်
-ရာ ဖြစ်သော။ အာတုရကာယ (သံ၊ ၁။ ၂။
၂၀၁) -ကြည့်။

ဒုက္ခဝေဒနာဘိတုန္န (တိ) [ဒုက္ခဝေဒနာ + အဘိ-
တုန္န] ဒုက္ခဝေဒနာသည် - အလွန်နှိပ်စက်-
ထိုးဆွ-အပ်သော၊ (က) ကာယိကဒုက္ခဝေ-
ဒနာသည် - အလွန်နှိပ်စက်-ထိုးဆွ-အပ်
သော။ (ခ) စေတသိကဒုက္ခဝေဒနာသည် -
အလွန်နှိပ်စက်-ထိုးဆွ-အပ်သော။ သူ။ (က)،
(ခ) ဒုက္ခဝေဒနာဘိတုန္နော ကာလံ ကတော။

ပေတ၊ဌ။၁၆၄။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။
(ခ) ဒုက္ခဘိတုန္နတယာ(ဝိ၊ဌ၊၁။၁၇၆)တိ
မာနသိကေန ဒုက္ခေန အဘိပဋိတတ္တာ။ သာ-
ရတ္ထ၊၂။၈။

ဒုက္ခဝေဒနာဘိတုန္နကာယ (တိ) [ဒုက္ခဝေဒနာ-
ဘိတုန္န+ကာယ] ဒုက္ခဝေဒနာသည်-အလွန်
နှိပ်စက် - ထိုးဆွ-အပ်သော - ကိုယ်ခန္ဓာ
ရှိသော၊သူ။ အာတုရရူပ (ဝိမာန၊ဌ။၃၀၈)-
ကြည့်။

ဒုက္ခဝေဒနာဝဇ္ဇ (တိ) [ဒုက္ခဝေဒနာ+ဝဇ္ဇ] (က)
ဒုက္ခဝေဒနာသည် ကြဉ်ဖယ်အပ်သော။ (ခ)
ဒုက္ခဝေဒနာကို ကြဉ်ဖယ်တတ်သော၊ ဒုက္ခ-
ဝေဒနာမှ ကြွင်းကျန်သော (တရား)။ ဒုက္ခ-
ဝေဒနာဝဇ္ဇေသု အဝသေသကာမာဝစရ-
ဓမ္မေသု။ ပဋိသံ၊ဌ။၂။၉။ မဟာနိ၊ဌ။၂၀၆။

ဒုက္ခဝေဒနာဝိနိမုတ္တ (တိ) [ဒုက္ခဝေဒနာ+ ဝိနိ-
မုတ္တ] ဒုက္ခဝေဒနာမှ ကင်းလွတ်သော(သင်္ခတ
တရား-စသည်)။ ဒုက္ခဝေဒနာဝိနိမုတ္တသင်္ခတ-
ဓမ္မေ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၆၇။

ဒုက္ခဝေဒနာဝိပါက (တိ) [ဒုက္ခဝေဒနာ+ဝိပါက]
ဒုက္ခဝေဒနာ-ဟူသော အကျိုးရှိသော။ အနိ-
ဌစတုက္ခန္ဓဝိပါကာ ဟိ အကုသလာ၊ န ဒုက္ခ-
ဝေဒနာဝိပါကာ။ အနုဋီ၊၁။၃၂။

ဒုက္ခဝေဒနာသမင်္ဂီ (တိ) [ဒုက္ခဝေဒနာ+သမင်္ဂီ]
ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ပြည့်စုံခြင်း ရှိသော၊သူ။
အတ္ထာပတ္တိ ဒုက္ခဝေဒနာသမင်္ဂီ အာပဇ္ဇတိ။
ဝိ၊၅။၂၁၇။ (-ဝိ၊ဌ၊၁။၂၃၅။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၆၃။
ကခါ၊၁၁၃။ မဟာနိ၊ဌ။၁၆၅။ ကခါ၊ဋီ၊သစ်။
၁၈၉။)

ဒုက္ခဝေဒနာသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ဒုက္ခဝေဒနာ+သမ္ပ-
ယုတ္တ] ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် အညီအညွတ်အပြား
တို့ဖြင့် ယှဉ်သော။ ပါဏာတိပါတော ဒုက္ခ-
ဝေဒနာသမ္ပယုတ္တော။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။၂၂။

ဒုက္ခဝေဒနာသဟဂတ (တိ) [ဒုက္ခဝေဒနာ+
သဟဂတ] ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် တကွဖြစ်သော။
သဗ္ဗေပိ တေ ဒုက္ခဝေဒနာသဟဂတာ။ မ၊
ဌ၊၄။၇၉။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၁၀။

ဒုက္ခဝေဒနိ(နိ)ယ (တိ) [ဒုက္ခဝေဒနာ+ဏှယ။
(ဒုခေဝေဒျ-သံ)] (၁) ဒုက္ခဝေဒနာ၏ အ-
ကြောင်း ဖြစ်သော။ (၂) ဒုက္ခဝေဒနာ၏
အာရုံဖြစ်သော။ (၃) ဒုက္ခဝေဒနာ၏ -
အစီးအပွား ဖြစ်-အစီးအပွားကို ပြုတတ်-
သော။ (၄) ဒုက္ခဝေဒနာကို ဖြစ်စေတတ်
သော။ (၅) ဒုက္ခဝေဒနာ-ရှိ-နှင့် ယှဉ်-
သော။ (၆) ဆင်းရဲသော အကျိုးကို ပေး
တတ်သော၊ အလိုမရှိအပ်သော အကျိုးကို
ပေးတတ်သော။

(၁) ဒုက္ခဝေဒနာ၏ အကြောင်းဖြစ်
သော။ ဒုက္ခဝေဒနိယံ ဘိက္ခဝေ ဖဿံ ပဋိစ္စ
ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဒုက္ခိန္ဒြိယံ။ သံ၊၃။၁၈၇။ ဒုက္ခဝေ-
ဒနိယော ဖဿော။ မဟာနိ၊၁၇၁။ နေတ္ထိ၊ဌ။
၂၁၃။ ဒုက္ခဝေဒနိယာ အာသဝါ အဿဝေ-
ယျ(အံ၊၁။၅၁၇)န္တိ ဒုက္ခဝေဒနာယ ပစ္စယ-
ဘူတာ ကိလေသာ အဿဝေယျ။ အံ၊ဌ၊၂။
၃၆၇။ (-မ၊၃။၂၅၁။ အဘိ၊က။၂၆၂၊၃၈၉။
မဟာနိ၊၃၉၊၂၁၁။ နေတ္ထိ၊၇၅။ ပေဋ-
ကော။၂၇၇၊၃၃၅။ မ၊ဌ၊၁။၂၁၃။ သံ၊ဌ၊၂။
၂၄။ ဥဒါန၊ဌ။၁၀၁၊၁၄၉။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။
၁၈၁။ နေတ္ထိ၊ဌ။၁၈၄။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၀၂။ အနု-
ဋီ၊၂။၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၀၀၊၃၇၈။)

(၂) ဒုက္ခဝေဒနာ၏ အာရုံဖြစ်သော။
ဒုက္ခဝေဒနာယ အာရမ္မဏေ ဒုက္ခဝေဒနိယော။
မဟာနိ၊ဌ။၁၄၄။

(၃) ဒုက္ခဝေဒနာ၏ - အစီးအပွားဖြစ်-
အစီးအပွားကို ပြုတတ်-သော။ သုခဝေဒနိယ
(မဟာနိ၊ဌ။၂၉၁။ မ၊ဋီ၊၃။၃၇၇။ သံ၊ဋီ၊၂။
၁၀၈)-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

(၄) ဒုက္ခဝေဒနာကို ဖြစ်စေတတ်သော။ အကုသလစေတနာ ပဋိသန္ဓိပဝတ္တေသု ဒုက္ခ-
 သေဝ ဇနနတော ဒုက္ခဝေဒနီယံ ကမ္မံနာမ။
 မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၂။ ဒုက္ခဝေဒနီယ (အံ၊၃။
 ၁၇၇)န္တိ ဒုက္ခဝေဒနာဇနကကမ္မံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
 ၂၆၅။ ဒုက္ခဝေဒနီယာန (နေတ္ထိ။၂၉)န္တိ
 ဒုက္ခဝေဒနာနိဗ္ဗတ္တကာနံ။ နေတ္ထိ၊မဟာဋီ။ပေ။

(၅) ဒုက္ခဝေဒနာ- ရှိ-နှင့်ယှဉ်-သော။
 ခေဋ္ဌောပိ ဟိ နိရယေ ဒုက္ခဝေဒနီယော
 ဟုတော ပစ္စယော ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၇။
 ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁။ ပါဏာတိပါတစေတနာ အ-
 ကုသလာ ဝေ၊ ဒုက္ခဝေဒနီယာ ဝေ။ အဘိ၊
 ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။ သာရတ္ထ၊၂။၂၅၇။

(၆) ဆင်းရဲသော အကျိုးကို ပေးတတ်
 သော၊ အလိုမရှိအပ်သော အကျိုးကို ပေး
 တတ်သော။ ဝိပရိတံ ဒုက္ခဝေဒနီယံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။
 ၃။ (ဝိပရိတန္တိ အနိဋ္ဌာရမ္မဏဝိပါကဒါယကံ။
 မ၊ဋီ၊၃။၂၁၄။)

ဒုက္ခဝေဒနီယ (တိ) [ဒုက္ခ + ဝိဒ + အနီယ] ဆင်းရဲ
 စွာ - ဆင်းဆင်းရဲရဲ - ခံစား - အပ် - သင့် -
 ထိုက် - သော။ တေ ပါပပုသုတာ ဒုက္ခဝေဒ-
 နီယံဝိပါကံ အနုဘဝန္တော နိရယာဒိသုကမ္မုနာ
 ပစ္စေန္တိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂။၂၁၂။

ဒုက္ခဝေဒနုပရမ (ပု) [ဒုက္ခဝေဒနာ + ဥပရမ]
 ဒုက္ခဝေဒနာမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း။ ဒုက္ခဝေဒ-
 နုပရမော ဟိ ဝုတ္တာနံ သုခတော ဥပဋ္ဌာတိ
 ဝေ။ သံ၊ဋီ၊၂။၇၄။

ဒုက္ခဝေဒယိတ (တိ) [ဒုက္ခ + ဝေဒယိတ] ဆင်းရဲ
 စွာ - ဆင်းဆင်း ရဲရဲ - ခံစား အပ်သော
 (သဘော)။ ဒုက္ခဝေဒယိတသဘာဝတော။
 မူလဋီ၊၂။၆၀။

ဒုက္ခဝေဒီ (တိ) [ဒုက္ခ + ဝိဒ + ကိ။ ထိ-ဋ္ဌ-
 ဝေဒနီ] ဆင်းရဲမှု 'ဒုက္ခ'ကို - သိစေတတ် -

ပြောဆိုတတ် - သော၊သု။ ဒီသဉ္စ အဿသတိ
 ဒုက္ခဝေဒနီ။ ဇာ၊၂။၁၂၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၆၇။

ဒုက္ခဝေပက္က (တိ) [ဒုက္ခ + ဝေပက္က] ဆင်းရဲ
 သော အကျိုးရှိသော။ ဒုက္ခဝေပက္က ယဒတ္ထိ
 ကမ္မံ။ သုတ္တနိ။၃၆၁။ ဝိပါကော ဝေ ဝေပက္က၊
 ဒုက္ခံ ဝေပက္ကမဿာတိ ဒုက္ခဝေပက္ကံ။ သုတ္တနိ၊
 ဋ္ဌ၊၂။၁၅၇။

ဒုက္ခသံဝတ္တနိက (တိ) [ဒုက္ခ + သံဝတ္တနိက] ဒုက္ခ
 ကို ဖြစ်စေတတ်သော (အ၊ဂုသိုလ်ကံ)။ ဝေ-
 ရူပံ ဟိ ကမ္မံ ဒိဋ္ဌဓမ္မေပိ သမ္ပရာယေပိ ဒုက္ခ-
 သံဝတ္တနိကမေဝ ဟောတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄။
 (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၇၃။ မ၊ဋီ၊၃။၄၅။ အံ၊ဋီ၊၂။
 ၃၇၇။)

ဒုက္ခသင်္ခယ (ပု) [ဒုက္ခ + သင်္ခယ] ဒုက္ခ၏အကြွင်း
 မဲ့ - ကုန်ခန်း - ပျက်စီး - ရာ (နိဗ္ဗာနံ)။
 နိရောဓော ဒုက္ခသင်္ခယော။ ထေရ၊၂၉၄။
 ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၁။ (-၁၄၂။)

ဒုက္ခသင်္ခာဋ (တိ) [ဒုက္ခ + သင်္ခာဋ] ဒုက္ခ၏ -
 ပေါင်းစု - တည်နေ - ရာ ဖြစ်သော (ခန္ဓာ
 ကိုယ်)။ နိဗ္ဗိန္ဒာ ဒုက္ခသင်္ခာဋေ၊ ဇရာမရဏ-
 ဂေါစရေ။ အပ၊၂။၂၁၁။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၅၂။

ဒုက္ခသစ္စ (န) [ဒုက္ခ + သစ္စ။ (ဒုးသေတျ-သံ)]
 (၁) ဒုက္ခသစ္စ၊ ဆင်းရဲခြင်းဟူသော အမှန်
 တရား၊ အမှန်ဆင်းရဲသော တရား (လောကီ
 စိတ် ၈၁ လောဘကြဉ်သော စေတသိက်
 ၅၁, ရုပ် ၂၇-ဟူသော တေဘူမကတရား။
 အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။ မ၊ဋီ၊၁။၁၂၁။ မ၊ဋီ၊၃။၇၇။)
 (၂) ဒုက္ခသစ္စ-ဟူသော ပုဒ်။ (၁) ဒုက္ခသစ္စ
 ပရိညာပဋိဝေဓံ ပဋိဝိဇ္ဇန္တော ပဇဟာတိ။
 ပဋိသံ၊၂၆။ အဿာသပဿာသပရိဂ္ဂဟိကာ
 သတိ ဒုက္ခသစ္စံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၆။ သန္တဿ
 ဘာဝေါ သစ္စံ၊ အခေမဋ္ဌေန ဒုက္ခန္တံ အဝိ-
 ပရိတဋ္ဌေန သစ္စဉာတိ ဒုက္ခသစ္စံ။ နိရုတ္တိ။၃၄၆။
 (-အဘိ၊က။၂၄၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၆။ သာရတ္ထ၊
 ၂။၂၄၂။) (၂) ဒုက္ခသစ္စသဒိသ-ကြည့်။

ဒုက္ခသစ္စာ (န) [ဒုက္ခသစ္စာ + ဉာဏ။ နောက်ပုဒ်
ကျေ။] ဒုက္ခသစ္စာကိုသိသောဉာဏ်။ ဒုက္ခသစ္စာ-
(ပဋိသန္ဓေ ၂၉၉) ၏ ဒုက္ခသစ္စာပုဒ်ဝေဓဉာဏ်။
ပဋိသန္ဓေ ၂။ ၂၀၁။

ဒုက္ခသစ္စာ (တိ) [ဒုက္ခသစ္စာ + ပရိယာပန] ဒုက္ခ
သစ္စာ၌ - အကျုံးဝင် - အတွင်းဝင် - ပါဝင် -
သော (ဘဝင်စိတ်-စသည်)။ သဗ္ဗေ ဘဝင်-
စိတ္တေနော အဗျာကတေန ဒုက္ခသစ္စေန
ကာလံ ကရေန္တိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၅။ ဒုက္ခ-
သစ္စေနာတိ ဒုက္ခသစ္စာပရိယာပနေန။ သံ၊ ၄။ ၁။
၂၇၃။

ဒုက္ခသစ္စာဂဟဏ (တိ) [ဒုက္ခသစ္စာ + ဂဟဏ] ဒုက္ခသစ္စာကို - ယူ - ဟော - ဆို - တတ်သော
(အာဟာရသဒ္ဓါ - စသည်)။ အာဟာရနံ
ဒုက္ခသစ္စာကဒေသတ္တာ အာဟာရဂဟဏံ
ဒုက္ခသစ္စာဂဟဏမေဝ ဟောတိ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၅။

ဒုက္ခသစ္စာဓမ္မ (ပု) [ဒုက္ခသစ္စာ + ဓမ္မ။ (ဒုးခသတျ-
ဓမ္မံသံ)] ဒုက္ခသစ္စာတရား၊ အမှန်ဆင်းရဲ
သော တရား။ ကေ ဒုက္ခသစ္စာဓမ္မံ တိရဏပရိ-
ညာယ ပရိဇာနာတိ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၇။ (- ဒီ၊
၄။ ၂။ ၃၄၄။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၂။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၆၊
၂၇၉။)

ဒုက္ခသစ္စာနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဒုက္ခသစ္စာ + နိဒ္ဒေသ] ဒုက္ခ
သစ္စာကို အကျယ်ညွှန်ပြ - ရာ - ကြောင်း -
ဖြစ်သော - အပိုင်း - အခန်း - သဒ္ဓါအစဉ်။
ဒုက္ခသစ္စာနိဒ္ဒေသေ ဝုတ္တေသု ဇာတိအာဒိသု။
ပဋိသန္ဓေ ၁။ ၁၃၉။ (- သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၇၄။
မ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၅။)

ဒုက္ခသစ္စာပက္ခိယ (တိ) [ဒုက္ခသစ္စာပက္ခ + ဣယ] ဒုက္ခသစ္စာ၏ - အဖို့ - အစု - အသင်းအပင်း -
၌ - ဖြစ် - ယှဉ် - ပါဝင် - သော။ ဒုက္ခသစ္စာ-
ပက္ခိယဝသေန။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၂၃။

ဒုက္ခသစ္စာပ (ပု) ဋီဝေဓ (ပု) [ဒုက္ခသစ္စာ + ပဋိဝေဓ]
(၁) ဒုက္ခသစ္စာကို ထိုးထွင်း၍သိခြင်း။ (၂)

ဒုက္ခသစ္စာကို ထိုးထွင်း၍ သိတတ်သော မဂ်
ဉာဏ်။ (၁) ပဌမေန ဗလေန ဒုက္ခသစ္စာပဋိ-
ဝေဓော။ ပဋိသန္ဓေ ၁။ ၁၂၇။ (၂) မဂ္ဂက္ခန္ဓော
ဒုက္ခပရိညာသင်္ခါတော ဒုက္ခသစ္စာပဋိဝေဓော။
ပဋိသန္ဓေ ၂။ ၂၀၁။

ဒုက္ခသစ္စာပရိညာ (တိ) [ဒုက္ခသစ္စာ + ပရိညာ] (၁)
ဒုက္ခသစ္စာကို ပိုင်းခြား၍ သိခြင်း။ (၂) ဒုက္ခ
သစ္စာကို ပိုင်းခြား၍ သိတတ်သော မဂ်ဉာဏ်။
(၁) ဒုက္ခသစ္စာပရိညာယ ဝါ သဗ္ဗဿပိ တေ-
ဘူမကဓမ္မဇာတဿ ပရိညာတတ္တာ။ မ၊ ၄။ ၂။
၁၀၄။ (၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒုက္ခသစ္စာပရိညာပဋိဝေဓယုတ္တ (တိ) [ဒုက္ခသစ္စာ-
ပရိညာ + ပဋိဝေဓ + ယုတ္တ] ဒုက္ခသစ္စာကို
ပိုင်းခြား၍ သိတတ်သော ပဋိဝေဓ (မဂ်)
ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော (စကား-စသည်)။ ဒုက္ခ-
သစ္စာပရိညာပဋိဝေဓယုတ္တံ ဝစနံ။ မဟာနိ၊ ၄။
၉၇။

ဒုက္ခသစ္စာပရိယာပန (တိ) [ဒုက္ခသစ္စာ + ပရိယာပန] ဒုက္ခသစ္စာ၌ - အကျုံးဝင် - အတွင်းဝင် -
ပါဝင် - သော။ ဒုက္ခသစ္စာပရိယာပနတ္တာ။ မ၊
၄။ ၁။ ၂၂၇။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၇။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၀။
(- ဂဂ။ ဝဇီရ၊ ၃။ ၂၆။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၅။ သံ၊ ၄။ ၁။
၂၇၃။)

ဒုက္ခသစ္စာပရိယာယ (ပု) [ဒုက္ခသစ္စာ + ပရိယာယ] ဒုက္ခသစ္စာ၏ - ပရိယာယ် - ဝေဝုစ် - စကား
လှယ် - စကား အပြောင်းအလဲ (အာသဝ-
စသည်)။ အာသဝါနံ ဒုက္ခသစ္စာပရိယာယော
တပုရိယာပနတ္တာ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၀။ မ၊ ၄။ ၁။
၂၂၇။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၅။ (- သီ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၇။)

ဒုက္ခသစ္စာဘာဇနိယ (တိ) [ဒုက္ခသစ္စာ + ဘာဇနိယ] ဒုက္ခသစ္စာကို အကျယ်ဝေဘန်ရာ ဖြစ်သော
(ဝိဘင်း)။ ဒုက္ခသစ္စာဘာဇနိယေ အာဂတဿ။
မူလ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၃။

ဒုက္ခသစ္စမူလက (တိ) [ဒုက္ခသစ္စမူလ + က။ (ဒုးခ-
သဘူမူလက-သံ)] ဒုက္ခသစ္စာ-ဟူသော -
အရင်းခံ - မူတည်ပုဒ် - ရှိသော (ယမက)။
ဒုက္ခသစ္စမူလကေဟိ တိဟိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၁။

ဒုက္ခသစ္စသင်္ဂဟ (ပု) [ဒုက္ခသစ္စ + သင်္ဂဟ]
ဒုက္ခသစ္စာ၌ - သိမ်း - သွင်း - ယူခြင်း။
ဒုက္ခသစ္စာဖြင့် ရေတွက်ခြင်း။ ဒုက္ခသစ္စသင်္ဂဟံ
ဒဿေတုံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၃၀။ (-သံ၊ ၁။ ၂။
၄၇၇။)

ဒုက္ခသစ္စသဒ္ဓိသ (တိ) [ဒုက္ခသစ္စ + သဒ္ဓိသ] ဒုက္ခ-
သစ္စ-ပုဒ်နှင့် တူသော (အဗျာကတ-ပုဒ်-
စသည်)။ ဒုက္ခသစ္စသဒ္ဓိသာနိ (မူလ၊ ၁။ ၂။ ၁၂)
အဗျာကတပဒါဒိနိ။ အနု၊ ၁။ ၁၆။

ဒုက္ခသစ္စဝတ္ထာန (န) [ဒုက္ခသစ္စ + ဝတ္ထာန]
ဒုက္ခသစ္စာကို - ပိုင်းခြား - မှတ်သား - ခြင်း။
တ္ထောဝဘာနေန ဒုက္ခသစ္စဝတ္ထာနံ ကတံ
ဟေတိ။ မ၊ ၁။ ၁၁၀။ မ၊ ၁။ ၂၇၉။ (-
သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂။ ၆၀။)

ဒုက္ခသစ္စဝိဘင်္ဂ (ပု) [ဒုက္ခသစ္စ + ဝိဘင်္ဂ] ဒုက္ခ-
သစ္စာကို အကျယ် ဝေဖန်ရာ - အပိုင်း -
အခင်း။ ဌပေတွာ ဒုက္ခဒုက္ခံ သေသံ ဒုက္ခ-
သစ္စဝိဘင်္ဂေ အာဂတံ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၈။ ပဋိ-
သံ၊ ၁။ ၁၃၃။ မဟာနိ၊ ၁။ ၆၀။ (-အနု၊ ၁။
၂။ ၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ ၁၉၇။)

ဒုက္ခသစ္စဝိသယ (တိ) [ဒုက္ခသစ္စ + ဝိသယ။ (ဒုးခ-
သဘူဝိသယ-သံ)] ဒုက္ခသစ္စာ-ဟူသော - ဖြစ်
တည် - ရာရှိသော။ ပရိညေယျပရိဇာနနာ
ပန ယဒိပိ ဒုက္ခသစ္စဝိသယာ။ ဣတိဝုတ်၊
၄။ ၁၀၇။

ဒုက္ခသစ္စုပသဉ္စိတ (တိ) [ဒုက္ခသစ္စ + ဥပသ-
ဉ္စိတ] ဒုက္ခသစ္စာနှင့်စပ်ယှဉ်သော။ ဒုက္ခသစ္စု-
ပသဉ္စိတယေဝ ဟေတ္တ နိပ္ပရိယာယကတာ
နာမ။ မ၊ ၁။ ၂။ ၂၀၂။

အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၄၀-၁-မ-ဗ-သ-၈

ဒုက္ခသစ္စေကဒေသ (ပု) [ဒုက္ခသစ္စ + ကေဒေသ]
ဒုက္ခသစ္စာ၏ - တစိတ် - တဖို့ - တချို့။ တစိတ်
- တဖို့ - တချို့ - သော ဒုက္ခသစ္စာ (ဝေဒနာ-
ကုန္တာ-စသည်)။ သစ္စာနံ ပဒေသံ ဝေဒနာ-
ကုန္တာဝေသေနဝ ဒုက္ခသစ္စေကဒေသံ။ သံ၊ ၁။ ၃။
၁၆၅။ (-ပဋိသံ၊ ၁။ ၄၄။ မ၊ ၁။ ၁။ ၃၁၄။)

ဒုက္ခသညာ (တိ) [ဒုက္ခ + သညာ။ (ဒုးခသညာ၊
ဒုက္ခသံဏာ-ပြာ)] (၁) ဆင်းရဲ၏-ဟု ဖြစ်
သော အမှတ် 'သညာ'၊ ဆင်းရဲ၏-ဟု ရှုမှတ်မှု။
(က) (မမြဲသောခန္ဓာ ၅-ပါးအပေါင်း၌) ဒုက္ခ-
လက္ခဏာကို သိမ်းဆည်းတတ်သော အမှတ်
'သညာ'။ (ခ) ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်၌ ဖြစ်
သော အမှတ် 'သညာ'။ (ဂ) ဒုက္ခာနုပဿနာ
ဉာဏ်နှင့် တကွဖြစ်သော အမှတ် 'သညာ'။
(သ) "ဒုက္ခ၊ ဒုက္ခ"ဟု ပွားများသောအား
ဖြစ်သော အမှတ် 'သညာ'။ (၂) ဆင်းရဲ၏-
ဟု ရှုကြောင်း ဖြစ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်
(ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်)။ (၃) ဒုက္ခသညာ-
ဟူသော အဦးရှိသော ဝိပဿနာဉာဏ်။ (၄)
ဆင်းရဲ၏-ဟု ဖြစ်သော သညာပြဇာနီးသော
စိတ္တုပ္ပါဒ် (ဝေဒနာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်)။

(၁) ဆင်းရဲ၏-ဟု ဖြစ်သော အမှတ်
'သညာ'၊ ဆင်းရဲ၏-ဟု ရှုမှတ်မှု။ အနိစ္စေ
ဒုက္ခသညာ။ အံ၊ ၂။ ၄၃၃၊ ၅၁၃။ အံ၊ ၃။ ၂၅၆၊
၅၁၂။ မ၊ ၁။ ၄။ ၂၄၄။ သံ၊ ၁။ ၃။ ၃၇။ ဣတိဝုတ်၊
၄။ ၁၀၀။ အံ၊ ၁။ ၃။ ၂၇၀။ အနိစ္စေ ဒုက္ခ-
သညာ (အံ၊ ၂။ ၇၅)တိ ယဒနိစ္စံ တံ ပဋိ-
ပိဋ္ဌနာကာရေန ဒုက္ခန္တိ ဥပ္ပဇ္ဇနကသညာ။ အံ-
၄။ ၃။ ၃၂။ (-အံ၊ ၂။ ၃၇၆။ နေတ္ထိ၊ ၂။ ၂၅၊
၁၀၅။ ပေဋကော၊ ၁၆၉။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၄။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၃။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၀၀။ နေတ္ထိ၊ ၄။
၉၂၊ ၂၁၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄၇။ နေတ္ထိ၊ ၁။
၂၇၆။)

(က) (မမြဲသောခန္ဓာ ၅-ပါး အပေါင်း၌)
ဒုက္ခလက္ခဏာကို သိမ်းဆည်းတတ်သောအမှတ်

‘သညာ’။ အနိစ္စေ ဒုက္ခသညံ ဘာဝေတိ-
(အံ၊၁။၄၃)တိ အနိစ္စေ ခန္ဓပဉ္စကေ ပဋိပဋ္ဌန-
သင်္ခါတဒုက္ခလက္ခဏပရိဂ္ဂဟိတံ ဒုက္ခန္တိ ဥပ္ပဇ္ဇ-
နကသညံ ဘာဝေတိ။ အံ၊၄။၁။၄၀၉။

(ခ) ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်၌ ဖြစ်သော
အမှတ် ‘သညာ’။ အနိစ္စေ ဒုက္ခသညာ (အံ၊
၂။၂၉၄)တိ ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏေ ဥပ္ပန္န-
သညာ။ အံ၊၄။၃။၁၀၆။

(ဂ) ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်နှင့် တကွဖြစ်
သော အမှတ် ‘သညာ’။ အနိစ္စသညာ (ဂ)
(ဒီ၊၄။၂။၁၂။ မ၊၄။၃။၉၉။ ဒီ၊၄။၂။၁၃၀)-
နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

(ဃ) “ဒုက္ခ၊ ဒုက္ခ”ဟု ပွားများသူအား
ဖြစ်သော အမှတ် ‘သညာ’။ အနိစ္စသညာ
(ခ) (သံ၊၄။၂။၃၀၃)-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

(၂) ဆင်းရဲ၏-ဟု ရှုကြောင်း ဖြစ်သော
ဝိပဿနာဉာဏ် (ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်)။
သညာ-သဒ္ဓေါ စာယံ... “အနိစ္စသညာ ဒုက္ခ-
သညာ”တိ အာဒိသု ဝိပဿနာယ အာဂ-
တော။ အံ၊၄။၁။၂၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၄။၁။၄၁၃။
(-ထေရီ၊၄။၂၉။)

(၃) ဒုက္ခသညာ-ဟူသော အဦးရှိသော
ဝိပဿနာဉာဏ်။ အနိစ္စေ ဒုက္ခသညာ။ အံ၊၃။
၁၉၂။ (သညာသီသေန ပနေတ္ထ ဉာဏမေဝ
ကထိတံ။ အံ၊၄။၃။၂၆၆။)

(၄) ဆင်းရဲ၏-ဟု ဖြစ်သော သညာ
ပြခန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် (ဝေဒနာနုပဿနာ
သတိပဋ္ဌာန်)။ ဒုက္ခဒုက္ခတာဒိသု “ဒုက္ခ”န္တိ
ပဝတ္တာ သညာပဓာနစိတ္တုပ္ပါဒါ ဒုက္ခသညာ၊
ဝိသေသတော ဝေဒနာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်။
နေတ္ထိ၊ဝိ။၂၆။

ဒုက္ခသညာနုလောမ (တိ) [ဒုက္ခသညာ + အနု-
လောမ] ဒုက္ခသညာအား လျော်သော၊ ဒုက္ခ
သညာနှင့် - မဆန့်ကျင် - ကိုက်ညီ - သော
(ဝိပဿနာဉာဏ်)။ ဒုက္ခံ ဝါ ဒုက္ခသညာနု-

လောမံ ဝါ။ မဟာနိ၊၁၄၉။ အနိစ္စသညာ-
နုလောမ (မဟာနိ၊၄။၂၆၆)-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဒုက္ခသညာပရိစိတ (တိ) [ဒုက္ခသညာ + ပရိစိတ]
ဒုက္ခသညာဖြင့် - ပွားစေအပ် - ထုံအပ် -
သော၊ ဒုက္ခသညာနှင့် တကွဖြစ်သော စွာန်
ဖြင့် - ပွားစေအပ် - ထုံအပ် - သော (စိတ်-
စသည်)။ အနိစ္စေ ဒုက္ခသညာပရိစိတေန
ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနော စေတသာ ဗဟုလံ
ဝိဟရတော။ အံ၊၂။၄၃၇။ အသုဘသညာ-
ပရိစိတ (သာရတ္ထ၊၂။၁၇၈။ မ၊၄။၂။၃၂၁)-
နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဒုက္ခသညာပရိဝါရ (တိ) [ဒုက္ခသညာ + ပရိဝါရ]
ဒုက္ခသညာ၏ - အခြံအရံ - အသိုင်းအဝိုင်း -
ဖြစ်သော (အသုဘသညာ-စသည်)။ ဒုက္ခ-
သညာပရိဝါရာ ဟိ အယံ။ ထေရီ၊၄။၂။၂၁။
ဒုက္ခသညီ (တိ) [ဒုက္ခသညာ + ညီ]။ (ဒုးခသဗ္ဗိန်-
သံ၊ ဒုက္ခသံဏိ-ပြာ)] ဆင်းရဲ၏-ဟု ဖြစ်သော
-အမှတ် - သညာ - ရှိကော၊ သူ။ အနိစ္စေ
ဒုက္ခသညီ။ သံ၊၃။၃၀၁။ (-ပေဋကော။
၂၉၇။)

ဒုက္ခသတ (န) [ဒုက္ခ + သတ။ (ဒုးခဂတ-သံ)]
အရာသော ဒုက္ခ၊ ဒုက္ခ-အရာ-တရာ။ ဒုက္ခဉ္စ
တ္ထေကာနိ ဒုက္ခသတနီတိ ဝါ၊ တ္ထေကာနိ
ဒုက္ခသဟဿာနီတိ ဝါ။ အဘိ၊၄။၂။၁၀၂။
ပဋိသံ၊၄။၁။၁၃၈။

ဒုက္ခသတသဟဿ (န) [ဒုက္ခ + သတသဟဿ]
အသိန်းသော ဒုက္ခ၊ ဒုက္ခ-အသိန်း - တသိန်း။
တ္ထေကာနိ ဒုက္ခသတသဟဿာနီတိ ဝါ သံခိ-
ပိတုံ န သက္ကာ။ အဘိ၊၄။၂။၁၀၂-၃။

ဒုက္ခသဒ္ဓါပေက္ခ (တိ) [ဒုက္ခသဒ္ဓါ + အပေက္ခာ]
ဒုက္ခသဒ္ဓါကို ရှုငဲ့ခြင်းရှိသော (ပါဏိ-စသော
သဒ္ဓါ)။ ပါဏိနန္တိ ဘာမိအတ္ထေ ပုထုဝစနံ
ဒုက္ခသဒ္ဓါပေက္ခ။ သံ၊၄။၁။၃၁၄။

ဒုက္ခသန္တာပန (န) [ဒုက္ခ + သန္တာပန။ (ဒုးခသံ-
တာပန-သံ)] ဒုက္ခဖြင့် ပြင်းစွာပူလောင်စေ

ခြင်း၊ ဒုက္ခဖြင့် ပြင်းစွာလောင်မြိုက်ခြင်း၊
ဒုက္ခအပူမီး။ သတိ ပန ဒုက္ခသန္တာပနေ
ပမာဏယောဂတော သုခပဗြူဟနေ စ
လဒ္ဓိပနိဿယာ ပညကိရိယာဥပဇ္ဇတိ။ဝိမာန၊
ဌ။၁၈။ (-ဒိ၊ဋီ၊၃။၁၀၁။)

ဒုက္ခသန္တာပဝုပသမန (န) [ဒုက္ခသန္တာပ + ဝုပ-
သမန] ဒုက္ခအပူမီး၏ ငြိမ်းအေးခြင်း။
ကိလေသသန္တာပဝုပသမန (သံ၊ဋီ ၁။၅၃) -
ကြည့်။

ဒုက္ခသဘာဝ (ပ) [ဒုက္ခ + သဘာဝ။ (ဒုးခသ္မ-
ဘာဝ-သံ)] (၁) ဒုက္ခ၏သဘော၊ ဆင်းရဲ
ခြင်းသဘော။ (တိ)(၂)ဆင်းရဲခြင်းသဘော
ရှိသော။ (၁) ဒုက္ခတာတိ ဒုက္ခသဘာဝေါ။
သံ၊ဌ၊၃။၁၂၈။ (-ဝိမတိ၊၁။၅၁။ သံ၊ဋီ၊၂။
၃၅၆။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၆၂။) (တိ) (၂) ဒုက္ခ
ဒုက္ခသဘာဝမေဝ။ ဥဒါန၊ဌ။၁၉၀။ ကာမံ
တဏှာပိ ဒုက္ခသဘာဝါ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၇၆။ သိ၊
ဋီ၊သစ်၊၂။၃၈၉။ သဗ္ဗော ဟိ လောကော
ဒုက္ခသဘာဝေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၃၆။ (-ထေရ၊
ဌ။၁။၂၁၇။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၆၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၆၇။ အံ၊
ဋီ၊၃။၃၃၅။ နေတ္ထိ၊ဋီ။၂၆။)

ဒုက္ခသမင်္ဂီ (တိ) [ဒုက္ခ + သမင်္ဂီ] ဒုက္ခဝေဒနာ
နှင့် ပြည့်စုံခြင်းရှိသောသူ။ ကိမင်္ဂီ ပန ဒုက္ခ-
သမင်္ဂီဘူတော။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၁၈၁။

ဒုက္ခသမန္နာဂတ (တိ) [ဒုက္ခ + သမန္နာဂတ]
ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ပြည့်စုံသောသူ။ ဒုက္ခိတ
(၄)-ကြည့်။

ဒုက္ခသမုဒယ(ပုန) [ဒုက္ခ + သမုဒယ (=သံ + ဥ +
အယ)] (၁) ဒုက္ခသစ္စာ(နှင့်)သမုဒယသစ္စာ။
(၂) ဒုက္ခ - အစု - အပေါင်း။ (၃) (ပဉ္စကန္ဓ)
ဒုက္ခ၏ - တက္ခ - ပေါင်းလျက် - ဖြစ်ခြင်း။
(၄) ဒုက္ခ၏ (အဝိဇ္ဇာ-စသော) ကြွင်းသော
အကြောင်းနှင့် ပေါင်းမိလတ်သော် - ဖြစ်
ကြောင်း - ဖြစ်ရာ (တဏှာ = သမုဒယသစ္စာ)။

(တိ) (၅) တဏှာ-ဟူသော အကြောင်းရှိ
သော(သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲ)။

(၁) ဒုက္ခဉာဏာဒီနန္တိ ဒုက္ခသမုဒယ-
ဉာဏာနံ။ အနုဋီ၊၂။၇၈။ သြဋ္ဌာရိကာ ဒုက္ခ-
သမုဒယာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၂၄။ (-အနုဋီ၊၂။
၆၃။) (၂) ဒုက္ခသမုဒယသမ္ဘဝ-ကြည့်။

(၃) နန္ဒိသမုဒယာ ဒုက္ခသမုဒယော။ မ၊
၃။၃၁၁။ သံ၊ဌ၊၃။၂၀။ = နန္ဒိယာ တဏှာယ
သမောဓာနေန ပဉ္စကန္ဓဒုက္ခဿ သမောဓာနံ
ဟောတိ။ မ၊ဌ၊၄။၂၃၃။ သံ၊ဌ၊၃။၁၉။
(-ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၈၅။)

(၄) အယံ ဒုက္ခသမုဒယော။ ဝိ၊၁။၆။
ဒီ၊၁။၇၉၊၂၀၃။ မ၊၁။၁၁။ သံ၊၃။၁၇၄၊၃၆၃။
အံ၊၁။၇၂၊၁၀၅။ အဘိ၊ပု။၁၁၇၊၁၃၂။ ပဋိ-
သံ၊၂၉၃။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၈၆။ သံ-ဣတိ စ အယံ
သဒ္ဓေါ “သမာဂမော သမေတ”န္တိ အာဒိသု
သံယောဂံ ဒီပေတိ၊ ဥ-ဣတိ အယံ သဒ္ဓေါ
“ဥပန္နံ ဥဒိတ”န္တိ အာဒိသု ဥပုတ္တိ။ အယ-
သဒ္ဓေါ ပန ကာရဏံ ဒီပေတိ။ ဣဒဉ္စာပိ
ဒုတိယသစ္စံ အဝသေသပစ္စယသမာယောဂေ
သတိ ဒုက္ခဿပုတ္တိကာရဏံ။ ဣတိ ဒုက္ခဿ
သံယောဂေ ဥပုတ္တိကာရဏတ္တာ “ဒုက္ခသမု-
ဒယ”န္တိ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၇၈-၉။ ပဋိသံ၊
ဌ၊၁။၅၁။ သာရတ္ထ၊၃။၁၇၆။ ဒုက္ခံ သမုဒေတိ
တေသ္မာတိ ဒုက္ခသမုဒယော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၇၀။
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၅၆။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၃၅။ (-ဒီ၊
၃။၁၁၃။ မ၊၂။၁၁၊၉၅။ သံ၊၃။၃၈၂။ အံ၊၂။
၈၂။ အဘိ၊က။၃၂၉။ ဣတိဝုတ်။၂၆၅။ မ၊
ဌ၊၁။၂၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂၄။ မ၊ဋီ၊၁။၁၉၈။)
(တိ) (၅) ဒုက္ခသမုဒယောရဒ္ဓ-ကြည့်။

ဒုက္ခသမုဒယဂါမီ (တိ) [ဒုက္ခသမုဒယ + ဂမ + ဣ။
ထိ-ဒ္ဓိ - ဂါမီနိ] (က) ဒုက္ခ၏ (အခြားအ
ကြောင်းနှင့်) ပေါင်း၍ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသို့
ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော။ (ခ) ဒုက္ခ၏
ပေါင်း၍ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသို့ ရောက်စေတတ်

သော (ဒိဋ္ဌိသမနုပဿနာ)။ ဒုက္ခသမုဒယဂါ-
မိနီ သမနုပဿနာ(သံ၊ ၂။ ၂၆)တိ ယသ္မာ
သက္ကာယော ဒုက္ခံ၊ တဿ စ သမုဒယဂါမိနီ
ပဋိပဒါနံ။ “ရူပံ အတ္တတော သမနုပဿ-
တိ”တိ ဝေ ဒိဋ္ဌိသမနုပဿနာ ဝုတ္တာ၊ တသ္မာ
ဒုက္ခသမုဒယဂါမိနီ သမနုပဿနာတိ။ သံ၊ ၄။
၂။ ၂၄၇-ဂ။

ဒုက္ခသမုဒယသမ္ဘဝ (ပု) [ဒုက္ခသမုဒယ + သမ္ဘဝ]
ဒုက္ခ-အပေါင်း၏ ဖြစ်ခြင်း။ ဒုက္ခသမုဒယ-
သမ္ဘဝေါ (ဒီ၊ ၂။ ၅၄)တိ ဒုက္ခရာသိသမ္ဘဝေါ။
ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၉၃။ ဣဒ သမုဒယ-သဒ္ဓေါ သမုဒယ-
သဒ္ဓေါ ဝိယ သမူဟပရိယာယောတိ အာဟ
“ဒုက္ခရာသိသမ္ဘဝေါ”တိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၆။
(-မ၊ ၃။ ၂၇၂။)

ဒုက္ခသမုဒယာရဒ္ဓ (တိ) [ဒုက္ခသမုဒယ + အဝ-
ရဒ္ဓ] ဒုက္ခ၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း(တဏှာ)
ဟူသော အကြောင်းရှိသော သံသရာဝဋ်
ဆင်းရဲ၌ - နှစ်မွန်း - နှစ်မြုပ် - သော၊ သူ။
ဒုက္ခသမုဒယောရဒ္ဓါ(ထေရီ၊ ၄၂၉)တိ တဏှာ-
နိမိတ္တသံသာရေ အဝရဒ္ဓါ။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၇၂။

ဒုက္ခသမုပ္ပါဒ (ပု) [ဒုက္ခ + သမုပ္ပါဒ] ဒုက္ခ၏ ဖြစ်
ကြောင်း (သမုဒယာစွာ)။ ဒုက္ခံ ဒုက္ခသမု-
ပ္ပါဒံ။ သံ၊ ၁။ ၂၉၃။ ဓမ္မ၊ ၄၂။ ဣတိဝုတ်။
၂၀၇။ ထေရီ၊ ၃၇၃။ ထေရီ၊ ၄၀၀၊ ၄၁၅။
နေတ္ထိ၊ ၁၂၂။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၈။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၉။
ဣတိဝုတ် ၄။ ၄၊ ၂၁၅။ ထေရီ၊ ၄။ ၂။ ၅၁၈။
ထေရီ၊ ၄။ ၁၇၀၊ ၁၇၃၊ ၂၃၉။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၃။
ဒုက္ခံ သမုပ္ပဇ္ဇတိ တေေနာတိ ဒုက္ခသမုပ္ပါဒေါ၊
ဒုက္ခသမုဒယော။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၈၁။ (-
နေတ္ထိ၊ ၀။ ၂၉၇။)

ဒုက္ခသမ္ပတ္တ (တိ) [ဒုက္ခ + သမ္ပတ္တ] ဒုက္ခသို့ရောက်
သော၊ သူ။ ဒုက္ခပုတ္တာ ဒုက္ခသမ္ပတ္တာ ဒုက္ခပု-
ဂတာ။ မဟာနိ၊ ၂၉။

ဒုက္ခသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ဒုက္ခ + သမ္ပယုတ္တ] ဒုက္ခ
ဝေဒနာနှင့် အညီအညွတ် (အတူတကွ ဖြစ်

ခြင်း-စသော) အပြားတို့ဖြင့် ယှဉ်သော။
ပါဏာတိပါတော ဒုက္ခသမ္ပယုတ္တော။ ဝိ၊ ၄။
၂။ ၄၁။ (-ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၃။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၆။ သံ၊
၄။ ၂။ ၁၃၈။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၅။ အဘိ၊ ၄။ ၂။
၄၈၄။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၈။ မူလ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၆။
အနု၊ ၄။ ၁။ ၄၁။)

ဒုက္ခသမ္ပရေတ (တိ) [ဒုက္ခ + သမ္ပရေတ] ဒုက္ခ
သည် ထက်ဝန်းကျင် - နှိပ်စက် - ခြံရံ - အပ်
သော၊ သူ။ တေနုဒတာရိ ဒုခ(ဆန်းကြောင့်
က-ကျေ)သမ္ပရေတော(ဇာ၊ ၁။ ၇၄)တိ တေန
ကာရဏေနမိ ဒုက္ခပရိဝါရိတောပိ တမှာ ကူပါ
ဥတ္တိဏ္ဏော။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၇။

ဒုက္ခသမ္ပဿ (ပု) [ဒုက္ခ + သမ္ပဿ။ (ဒုးခသံ-
သုဇ္ဇိ-သံ၊ ဒုက္ခသံဖာသ-ပြာ)] (၁) ဆင်းရဲ
သော အတွေ့ (ဖောဠဗ္ဗာရံ)။ (တိ) (၂)
ဆင်းရဲသော အတွေ့ရှိသော၊ (က) (အပါယ်)
ဆင်းရဲကို ဆောင်တတ်သော အတွေ့ရှိသော။
(ခ) ကြမ်းတမ်းသော အတွေ့ရှိသော။ (၃)
ဒုက္ခဝေဒနာ၏ အကြောင်းဖြစ်သော အနိဋ္ဌ
အတွေ့ရှိသော။

(၁) ဒုက္ခသမ္ပဿံ အနုဘဝိတုံ နိစ္ဆိဝိတ္ထိ
ဟုတွာ ဥပပန္နာ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၀။ သံ၊ ၄။ ၂။
၂၀၃။ (-ဥဒါန၊ ၄။ ၁၈၈။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၈။
နေတ္ထိ၊ ၀။ ၃၁၂။)

(တိ) (၂) (က) တေသံ ဒီသရတ္တံ အပါ-
ယဒုက္ခာဝဟနတော ဒုက္ခသမ္ပဿော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။ ၅၁။ သမ္ပဿိတာနံ ဒုက္ခော ဒုက္ခာဝဟော
သမ္ပဿော တေဿာတိ ဒုက္ခသမ္ပဿော။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၈၅။

(ခ) ဒုက္ခသမ္ပဿော (အံ၊ ၁။ ၂၄၉။ အဘိ၊
ပု၊ ၁။ ၃၇)တိ ခရသမ္ပဿော။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၆၆။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၆။ (-အံ၊ ၁။ ၂၉၀။ မ၊ ၄။ ၁။
၃၅၀။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၆။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၃၃။ ဒီ၊ ၄။
၃။ ၁၀၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၉။)

(၃) ဒုက္ခသမ္ဘူတ (အဘိဓမ္မာ ၁၇၀) နှစ်
ဒုက္ခဝေဒနာပစ္စယံ အနိဋ္ဌဗောဋ္ဌဗ္ဗံ။ အဘိဓမ္မာ
၁။ ၃၆၈။ (- ၃၇၄။)

ဒုက္ခသမ္ဘူတ (တိ) [ဒုက္ခ + သမ္ဘူတ] ဆင်းရဲသဖြင့်
- ခဲယဉ်းစွာ - စုဆောင်း - ရှာဖွေ - ထားအပ်
သော (ရတနာ - စသည်)။ သာမိကေဟိ
ဒုက္ခသမ္ဘူတာနံ ရတနာနံ အန္တရာယကရာ။
ဇာတိဌာ ၅။ ၄၆၆။ (- ၄၇၂၊ ၄၉၂။)

ဒုက္ခသမ္ဘူတဓမ္မ (ပု) [ဒုက္ခသမ္ဘူတ + ဓမ္မ] ဒုက္ခ
ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း။ ဒုက္ခသမ္ဘူတဓမ္မတ္တာ-
(သံ၊ ဌာ၊ ၃။ ၉၆) တိ ဒုက္ခပုတ္တိကာရဏတ္တာ။
သံ၊ ဌာ၊ ၂။ ၃၄၀။

ဒုက္ခသမ္ဘူတ (တိ) [ဒုက္ခ + သမ္ဘူတ] ဆင်းရဲ
သော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သော (ရုပ်-
စသည်)။ ဒုက္ခသမ္ဘူတံ ဘိက္ခဝေ ရူပံ
ကုတော သုခံ ဘဝိဿတိ။ သံ၊ ၂။ ၂၀။ (-
၃၄၄-၅။)

ဒုက္ခသမ္ဘူတ (တိ) [ဒုက္ခ + သမ္ဘူတ] ဒုက္ခ-ဟု - သိ
မှတ် - သမုတ် - အပ်သော။ တံ တေသံ
(နေသံ) ဒုက္ခသမ္ဘူတံ။ သံ၊ ၂။ ၃၄၂။ သုတ္တနိ။
၃၉၇။

ဒုက္ခသယန (န) [ဒုက္ခ + သယန] ဆင်းရဲစွာ
အိပ်ရခြင်း၊ ဆင်းဆင်းရဲရဲ အိပ်ရခြင်း။ ဒုက္ခ-
သေယျာ (၁) ကြည့်။

ဒုက္ခသဟ (တိ) [ဒုက္ခ + သဟ + အ] ဆင်းရဲကို
သည်းခံနိုင်သောသူ။ အသံသဋ္ဌော ဒုက္ခ-
သဟော။ စရိယာ၊ ဌာ၊ ၃၀၄။ သံ၊ ဌာ၊ ၁။
၁။ ၂၈၁။

ဒုက္ခသဟဂတ (တိ) [ဒုက္ခ + သဟဂတ] ဒုက္ခဝေ-
ဒနာနှင့် - တကွဖြစ် - နှီးနှော - သော (ကာ-
ယဝိညာဉ်-စသည်)။ ကာယဝိညာဏံ ဥပ္ပန္နံ
ဟောတိ ဒုက္ခသဟဂတံ။ အဘိဓမ္မာ ၁၃၆။
အဘိဓမ္မာ၊ ၂။ ၃၀။ (- မိလိန္ဒ၊ ၂။ မ၊ ဌာ၊ ၄။
၁၆၈။ သံ၊ ဌာ၊ ၃။ ၂၇၄။ အဘိဓမ္မာ၊ ၁။ ၃၀၄၊ ၃၃၁။

ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၈၆။ သံ၊ ဌာ၊ ၁။ ၄၅၁။ မ၊ ဌာ၊ ၃။
၃၆၄။)

ဒုက္ခသဟဿ (န) [ဒုက္ခ + သဟဿ] (ဒုးခသဟသ္မာ-
သံ)] အထောင်သော ဒုက္ခ၊ ဒုက္ခ - အထောင်
- တထောင်။ ဒုက္ခသဟ-ကြည့်။

ဒုက္ခသာဂရ (ပု) [ဒုက္ခ + သာဂရ] ဒုက္ခ-ဟူသော -
သမုဒ္ဒရာ - ပင်လယ်၊ သမုဒ္ဒရာ - ပင်လယ် - နှင့်
တူသော ဒုက္ခ။ အနန္တေ ဒုက္ခသာဂရေ။ အပါ၊
၂။ ၁၂၄။ ထေရ၊ ဌာ၊ ၁။ ၅၃။

ဒုက္ခသာသနာရောစန (န) [ဒုက္ခသာသနာ + အာ-
ရောစန] မနှစ်သက် - မလိုလား - အပ်သော
သတင်းစကားကို ပြောကြားခြင်း။ ဒုက္ခ-
သာသနာရောစနေ ကထေတုံ အဝိသဟ-
ဝသေန ကိလန္တံ။ ဇာတိဌာ၊ ၇။ ၂၅၇။

ဒုက္ခသီလ (တိ) [ဒုက္ခ + သီလ] (ဒုးခဝီလ-သံ)]
ဆင်းရဲခြင်း - အလေ့ - သဘော - ရှိသော၊
သူ။ ကိစ္ဆေန ပရိဟရိန္တံ သက္ကုဏေယျော
ဒုက္ခသီလောတိ ဝုစ္စတိ။ ပဋိသန္ဓေ၊ ၂။ ၂၈၄။
“သုခသီလော ဒုက္ခသီလော” တိ အာဒိသု
ဝိယ ပကတိအတ္ထ-သီလသန္တံ ဂဟေတွာ ဝုတ္တံ။
မ၊ ဌာ၊ ၃။ ၁၂၉။ (- ဇာတိဌာ၊ ၁။ ၄၇၉။)

ဒုက္ခသုတ္တ (န) [ဒုက္ခ + သုတ္တ] ဒုက္ခသုတ်၊ (က)
ဝဋ်ဒုက္ခ၏ ဖြစ်ကြောင်းတကျနှင့် ဝဋ်ဒုက္ခ၏
ချုပ်ရာနိဗ္ဗာန်ကို အကျယ်ဟောပြောသုတ်။
သံယုတ္တနိကာယ၊ နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-
သံယုတ်၊ ၅-ဝဂ်၊ ၃-သုတ်။ သံ၊ ၁။ ၃၀၀-၁။
သံ၊ ဌာ၊ ၂။ ၆၉။

(ခ) ခန္ဓာ ၅-ပါးတို့၏ ဆင်းရဲမှု ‘ဒုက္ခ’
သဘောကို ရှုဆင်ခြင်သော အရိယာ ၁ ပည့်
သည် ယင်း-ခန္ဓာတို့၌ ငြီးငွေ့ စိတ်ပျက် တပ်
မက်မှု ကင်းကွာ၍ ကိလေသာတို့မှ လွတ်
မြောက်ကာ ရဟန္တာအဆင့် ရောက်နိုင်ပုံကို
ဟောပြောသုတ်။ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-
သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ သံ၊ ၂။ ၁၈။

(ဂ) ယုံကြည်မှု ‘သဒ္ဓါ’ မရှိခြင်း၊ ရှက်မှု-
ကြောက်မှု အလျှင်းမရှိခြင်း၊ ပျင်းရိခြင်း၊
ပညာမဲ့ခြင်း၊ ယင်း-တရား ၅-ပါးနှင့် ပြည့်စုံ
သောသူသည် ယခု ပစ္စက္ခဘဝ၌ပင် ဆင်းရဲ
ငြိုငြင် ပင်ပန်းစွာ နေရလျက် သေသည်၏
အခြားမဲ့၌ အပါယ်ဒုဂ္ဂတိသို့ လားရ၍ ယင်း-
တရား ၅-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသောသူမှာ ချမ်းသာ
စွာနေရ၍ သေသည်၏ အခြားမဲ့၌ နတ်ရွာ
သုဂတိသို့ လားရ၏-ဟု ဟောပြောသုတ်။
အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ပဉ္စကနိပါတ်ပါဠိ၊ ၁-ပဏ္ဏာ-
သက၊ ၁-ဝဂ်၊ ၃-သုတ်။ အံ၊ ၂။ ၂-၃။

(ဆ) (၁) ကာမဝိတက်၊ (၂) ဗျာပါဒ-
ဝိတက်၊ (၃) ဝိဟိံသာဝိတက်၊ (၄) ကာမ-
သညာ၊ (၅) ဗျာပါဒသညာ၊ (၆) ဝိဟိံသာ-
သညာ-တရားတို့နှင့်ပြည့်စုံသောသူ၏ ပစ္စုပ္ပန်
ဘဝ၌ ဆင်းရဲစွာနေရလျက် သေသောအခါ
အပါယ်ဒုဂ္ဂတိသို့ လားရပုံနှင့် (၁) နေက္ခမ္မ-
ဝိတက်၊ (၂) အဗျာပါဒဝိတက်၊ (၃) အဝိ-
ဟိံသာဝိတက်၊ (၄) နေက္ခမ္မသညာ၊ (၅)
အဗျာပါဒသညာ၊ (၆) အဝိဟိံသာသညာ
တရားတို့နှင့် ပြည့်စုံသောသူ၏ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌
ချမ်းသာစွာနေရ၍ သေသောအခါ နတ်ရွာ
သုဂတိသို့ လားရပုံအကြောင်းကို အကျယ်
ဟောပြောသုတ်။ ဆက္ကနိပါတ်ပါဠိ၊ ၂-ပဏ္ဏာ-
သက၊ ၈-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ အံ၊ ၂။ ၃၇၄-၅။

(င) တေဘူမကသင်္ခါရ တစုံတခုကို သုခ
အားဖြင့် ရှုဆင်ခြင်သောသူသည် အနု-
လောမိကခန္ဓာတို့နှင့် ပြည့်စုံမှု မရှိနိုင်ခြင်း၊
ယင်း-ဉာဏ်နှင့်မပြည့်စုံခဲ့သော် သမ္မတ္တနိယာမ
သို့ မသက်ရောက်နိုင်ခြင်း၊ ယင်း-သို့ မသက်
ရောက်နိုင်ခဲ့လျှင် ဖိုလ် ၄-ပါးကို မျက်မှောက်
မပြုနိုင်မူ၍ သင်္ခါရအားလုံးကို ဒုက္ခအားဖြင့်
ရှုဆင်ခြင်သောသူသည်သာ ယင်း-တရား ၆-
ပါးနှင့် ပြည့်စုံနိုင်၏-ဟု ရဟန်းတို့အား
ဟောပြောသုတ်။ အံ၊ ၂။ ၃၈၅။

ဒုက္ခသေယျာ (ထိ) [ဒုက္ခ+သေယျာ] (၁)
ဆင်းရဲစွာ အိပ်ရခြင်း၊ ဆင်းဆင်းရဲရဲ အိပ်ရ
ခြင်း။ (၂) ဆင်းဆင်းရဲရဲ အိပ်ရရာ(နေရက်-
စသည်)။ (၃) ဒုဗ္ဘောဇနေန စေဝ ဒုက္ခ-
သေယျာယ စ ဥဒရဝါတော ကပ္ပိ။ သံ၊ ၄။ ၁။
၂၃၇။ ဒုက္ခသေယျ (ဇာ၊ ၁။ ၁၃၀) န္တိ... ဒုက္ခ-
သယနံ။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၁၈၅။ (-မိလိန္ဒ။ ၃၀၂။ မ၊
၄။ ၃။ ၂၂၉။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၉၉။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၅။
အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၉၉။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၂၈။ ဇာ၊ ၄။ ၂။
၁၆၅။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၉။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၄၉၁။)
(၂) နိဒ္ဒိ အသဘိတော ဒုက္ခသေယျဒိဝသေ။
သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၉။

ဒုက္ခဟရဏ (န) [ဒုက္ခ+ဟရဏ] ဒုက္ခကို-ပယ်ရှား
-ဖျက်ဆီး-ခြင်း။ အတ္တနော ဒုက္ခဟရဏတ္ထံ
ပုတ္တံ ယာစန္တော။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၃၇၉။

ဒုက္ခဟာနိ (တိ) [ဒုက္ခ+ဟာနိ] (က) ဒုက္ခကို ပယ်
သတ်ကြောင်းဖြစ်သော။ (ခ) ဒုက္ခ၏ ဆုတ်
ယုတ်ကြောင်းဖြစ်သော၊ ဒုက္ခကို-နုတ်ပယ်
-ဖျက်ဆီး-ကြောင်း ဖြစ်သော (တရား)။
(က) ဒုက္ခဟာနိ (ဝိ၊ ၅။ ၁၅၇) န္တိ ဒုက္ခသာတနံ။
ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၄၁။ (ခ) ဟာယတိ တေနာတိ
ဟာနိ၊ ဒုက္ခဿ ဟာနိ ဒုက္ခဟာနိ၊ သဗ္ဗဒုက္ခာ-
ပနုဒနကာရဏန္တိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၇၂။

ဒုက္ခဟေတု (ပု) [ဒုက္ခ+ဟေတု] (၁) ဆင်းရဲ
ခြင်း၏ အကြောင်း၊ ဆင်းရဲခြင်း၏ ဇနက
အကြောင်း။ (၂) ဆင်းရဲခြင်း၏အကြောင်း
၏အဖြစ် (ဘာဝပွဲခန့်)။ (၃) အနေကာ-
နတ္ထာဝဟံ နာနာဝိဓံ ဒုက္ခဟေတု။ ဣတိဝုတ်၊
၄။ ၂။ ၆၆။ ဒုက္ခဟေတု တုမိ(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၉၃)-
တိ ဧဝံ သယမ္ပိ တံ တေဿ ဒုက္ခဿ ဟေတု။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၃၅၈။ (-သာရတ္ထ၊ ၄။ ၁၇၇။
ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၂၉။ မူလဒ္ဓါ၊ ၁။ ၃၇။ အနုဒ္ဓါ၊ ၂။
၆၃။) ဒုက္ခပစ္စယ-လည်းကြည့်။ (၂) ဒုက္ခ-
ဟေတုနိယာမ-ကြည့်။

ဒုက္ခဟေတုက (တိ) [ဒုက္ခဟေတု+က] ဆင်းရဲခြင်း၏ အကြောင်းရှိသော။ ဒုက္ခဟေတုကာသဒ္ဓါ။ အံ၊ ဣ၊ ဝ။ ၇၉။

ဒုက္ခဟေတုနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဒုက္ခဟေတု+နိဒ္ဒေသ] (၁) ဒုက္ခ၏အကြောင်းကို အကျယ်ညွှန်ပြခြင်း။ (၂) ဒုက္ခ၏အကြောင်းကို အကျယ်ညွှန်ပြရာ (ဒေသနာအစဉ်)။ ဒုဝိဓော နိဒ္ဒေသော ဒုက္ခဟေတုနိဒ္ဒေသော စ ပဋိပက္ခနိဒ္ဒေသော စ။ ပေဋကော။ ၂၉၂။

ဒုက္ခဟေတုနိယာမ (ပု) [ဒုက္ခဟေတု+နိယာမ] (က) ဒုက္ခ၏ အကြောင်း၏ အဖြစ်၏ (သမုဒယ၌) မြဲခြင်း။ (ခ) ဒုက္ခ၏ အကြောင်း၏ အဖြစ်၌ (သမုဒယ၏) မြဲခြင်း။ ဒုက္ခဟေတုနိယာမေန၊ ဣတိ သစ္စံ ဝိသတ္တိကာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၂၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၇၉။ = ဒုက္ခဟေတုဘာဝနိယာမေန။ သမ္မော၊ ယော။ ၅၀။

ဒုက္ခာကာရ (ပု) [ဒုက္ခ+အာကာရ] (၁) ဆင်းရဲသော အခြင်းအရာ၊ ဖြစ်ခြင်း၊ ပျက်ခြင်းတို့၏ - အဖန်ဖန် - အထပ်ထပ် - ညှဉ်းဆဲ - နှိပ်စက် - သော - အခြင်းအရာ - သဘော။ (တိ) (၂) ဆင်းရဲသော အခြင်းအရာရှိသော။ (၁) ဒုက္ခာကာရ (မဟာနိ၊ ၂၈၀) ၌ ဥဒယဗ္ဗယပဋိပိဋနာကာရံ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃၃၉။ (- ပဋိသန္ဓေ၊ ၁။ ၈၈၊ ၂၄၄။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ၊ ၇၅။ နေတ္ထိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၀၃။ ဝဇီရ၊ ၄၁၄။ မ၊ ဣ၊ ၂။ ၄၅။ မူလ၊ ဣ၊ ၁။ ၄၁။ နေတ္ထိ၊ ဣ၊ ၁၁၄။) (တိ) (၂) ခန္ဓပဉ္စကသင်္ခါတဿ ဒုက္ခဿ ဒုက္ခာကာရတယဋ္ဌော။ ဝဇီရ၊ ၃၄။

ဒုက္ခာဂမ (ပု) [ဒုက္ခ+အာဂမ] ဒုက္ခ၏ ရောက်လာခြင်း၊ ဒုက္ခရောက်ခြင်း။ န တဿ ဒုက္ခာဂမံ ဣစ္ဆမာနော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၆။ (- ဒုဒ္ဓက၊ ဋ္ဌ၊ ၂၁၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၅၀။)

ဒုက္ခာတုရ (တိ) [ဒုက္ခ+အာတုရ] ဒုက္ခဖြင့် ကျင့်နာသော၊ ဒုက္ခသည် နှိပ်စက်အပ်သော၊

ဒုက္ခနှိပ်စက်ခံရသော၊ သူ။ တိတ္ထိရော ဒုက္ခာတုရတာယ သဒ္ဓံ ကရေတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၉။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၄၁။ ဒုက္ခာတုရံ ပကံပိဋ္ဌေ နိပန္နံ ဒိသ္မာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၃၆၀၊ ၃၈၂။ (- ဥဒါန၊ ဋ္ဌ၊ ၃၁၉။ မ၊ ဣ၊ ၂။ ၂၉။ မူလ၊ ဣ၊ ၂။ ၁၀၉။)

ဒုက္ခာဒါန (န) [ဒုက္ခ + အာဒါန] (သံသရာ) ဆင်းရဲကို စီရင် - တတ်သည်၏အဖြစ် - ခြင်း။ ဒုက္ခာဒါနတော (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၆၀) တိ ဒုက္ခဿ ဝိဒဟနတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဣ၊ ၁။ ၄၄၅။

ဒုက္ခာဓာန (န) [ဒုက္ခ + အာဓာန] (၁) (သံသရာ) ဆင်းရဲကို စီရင်ခြင်း။ (၂) ဆင်းရဲကို စီရင်ကြောင်း။ (၃) ဆင်းရဲကို ထားရာ။ ဒုက္ခ ဓာနတော (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၆၀) - တိ အနပ္ပကဿ ဒုက္ခဿ ဝိဓာနမတ္တတော အဝသဝတ္တနတော၊ တံ ဝါ ဒုက္ခံ တောဟိ ကာရဏဘူတာဟိ သတ္တေဟိ အနုဝိဓိယတိ၊ တထာဝိဟိတဉ္စ တံ တောသေဝံ ဓိယတိ ဌပိယတိတိ ဧဝံ ဒုက္ခာဓာနတော၊ ဓာတုယော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဣ၊ ၁။ ၄၄၅။

ဒုက္ခာဓိဋ္ဌာန (န) [ဒုက္ခ + အဓိဋ္ဌာန] ဒုက္ခ၏ တည်ရာ။ ဒုက္ခာဓိဋ္ဌာနဘာဝတော။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ၊ ၁၉၀။ ရူပံ ဟိ အနိစ္စံ ဒုက္ခာဓိဋ္ဌာနဉ္စ။ အနု၊ ဣ၊ ၃။ ၁၅၇။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဣ၊ ၂။ ၄၄၇။ နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၃၁၂။)

ဒုက္ခာဓိပန္န (တိ) [ဒုက္ခ+အဓိပန္န] ဒုက္ခသည် - လွှမ်းမိုး - နှိပ်စက် - အပ်သော၊ ဒုက္ခ - လွှမ်းမိုး - နှိပ်စက် - ခံရသော၊ သူ။ ဒါနံ ဒုက္ခာဓိပန္နာနံ၊ သတ္တာနံ ပရမာ ဂတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၄၄။

ဒုက္ခာဓိပ္ပာယ် (တိ) [ဒုက္ခ+အဓိပ္ပာယ် (=အဓိ+ပာ+အ)] ဆင်းရဲကို အလွန်အကဲ ဆောင်တတ်သော (စိတ်-စသည်)။ စိတ္တံ ဘိက္ခဝေ အဘာဝိတံ အဗဟုလိကတံ ဒုက္ခာဓိပ္ပာယ်ဟေတိ။ အံ၊ ဝ။ ၅။ ဒုက္ခံ အဓိပ္ပာယ်တိ အာဟာရတိတိ ဒုက္ခာဓိပ္ပာယ်။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၀။

ဒုက္ခာဓိဝါသန (န) [ဒုက္ခ+အဓိဝါသန] ဆင်းရဲကို သည်းခံခြင်း။ ဒုက္ခာဓိဝါသနဝီရိယဉ္စ ဝီရိယပါရမီ။ စရိယာ၊ ဌ။ ၂၆။

ဒုက္ခာဓိဝါသနသမတ္တ (တိ) [ဒုက္ခာဓိဝါသန+သမတ္တ] ဆင်းရဲကို သည်းခံခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော၊ သူ။ ဒုက္ခာဓိဝါသနသမတ္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၀၆၊ ၂၁၊ ၂၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌိ၊ ၁။ ၂၆။

ဒုက္ခာဓိဝါဟ (တိ) [ဒုက္ခ+အဓိဝါဟ (=အဓိ+ဝဟ+ဏ)] (၁) (အပါယ်) ဆင်းရဲကို အလွန်အကဲ ဆောင်တတ်သော။ (၂) (လောကုတ္တရာတရားသို့) ရှေးရှု-ဆင်းရဲ-ငြိုငြင် - သဖြင့် - ဆောင်ပို့ - စေလွှတ်-အပ်သော (စိတ်-စသည်)။ (၁) ဒုက္ခာဓိဝါဟာ ဟောန္တိ (သံ၊ ၂။ ၂၉၃) တိ နေရယိကာဒိဘေဒံ အဓိကဒုက္ခံ အာဝဟနကာ ဟောန္တိ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇။ အဓိကံ ဝဟန္တိတိ အဓိဝါဟာ၊ ဒုက္ခဿ အဓိဝါဟာ ဒုက္ခာဓိဝါဟာ။ သံ၊ ဌိ၊ ၂။ ၃၀၀။ (၂) လောကုတ္တရာပါဒကဏ္ဍာနာဒိအရိယဓမ္မဘိမုခံ ဒုက္ခေန အဓိဝါဟိယတိ ပေသိယတိတိ ဒုက္ခာဓိဝါဟံ။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၁။ (-၄၀။)

ဒုက္ခာနုပတိတ (တိ) [ဒုက္ခ+အနုပတိတ] (က) ဒုက္ခသို့ အာဠာဓိကရောက်သော။ (ခ) ဒုက္ခသည် အစဉ် ကျရောက်အပ်သော၊ ဒုက္ခသည် - ကပ်ရောက်အပ် - လိုက်အပ် - အစဉ်လိုက်အပ် - နှိပ်စက်အပ် - သော (ရုပ်-စသည်)။ (က)၊ (ခ) ဒုက္ခာနုပတိတဒ္ဓူ (ဓမ္မ၊ ၅၆) တိ ယေ ဝဋ္ဋသင်္ခါတံ အဒ္ဓါနံ ပဋိပန္နတ္တာ အဒ္ဓူ၊ တေ ဒုက္ခေ အနုပတိတာဝ။ .... ဒုက္ခေန အနုပတိတောပိ န ဘဝေယျ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇၉။ (ခ) ရူပဉ္စ ဟိဒံ မဟာလိ ဧကန္တဒုက္ခံ အဘဝိဿ ဒုက္ခာနုပတိတံ။ သံ၊ ၂။ ၅၇။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၄၂။ ဒုက္ခာနုပတိတာ (သံ၊ ၁။ ၃၇၃) တိ ဒုက္ခေန အနုပတိတာ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄၄။ ဒုက္ခေန အနုပတိတာတိ ဒုက္ခေနော သဗ္ဗသော ဥပ-

ဂတာ။ သံ၊ ဌိ၊ ၂။ ၁၄၇။ (-အဘိ၊ က။ ၃၀၃။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၄။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၁၇၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၇၄။ မ၊ ဌိ၊ ၂။ ၂၆၃။)

ဒုက္ခာနုပဗန္ဓဒဿန (န) [ဒုက္ခာနုပဗန္ဓ+ဒဿန] ဝိပါကဒုက္ခသို့ - အစဉ်လိုက်ပုံ - အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်ပုံ - ကို ပြခြင်း။ ဒုက္ခာနုပဗန္ဓဒဿနတ္ထ - (မ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၅၁) န္တိ အပရာပရဇာတိသု ဝိပါက-ဒုက္ခဿ အနုပဗန္ဓဝသေန ပဝတ္တိဒဿနတ္ထံ။ မ၊ ဌိ၊ ၃။ ၃၅၄။

ဒုက္ခာနုပရိဝတ္တိတ (တိ) [ဒုက္ခ+အနုပရိဝတ္တိတ] ဒုက္ခသည် အစဉ်လိုက်အပ်သော။ ဒုက္ခာနုပရိဝတ္တိတံ ဝိညာဏံ ဟောတိ။ ပေဋကော။ ၃၁၁။

ဒုက္ခာနုပဿ(န)နာဉာဏ (န) [ဒုက္ခာနုပဿ(န)-နာ+ဉာဏ] ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏံ၊ ဆင်းရဲသော တေဘူမကသင်္ခါရတို့ကို အဖန်ဖန် ရှုတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏံ၊ တေဘူမကသင်္ခါရတို့ကို ဆင်းရဲ၏-ဟု အဖန်ဖန် ရှုတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏံ။ ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏံ သုခတော အဘိနိဝေသာ မုစ္စတိ။ ပဋိသံ။ ၂၆၂။ ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏေ ဥပ္ပန္နသညာ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁၆။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၉၆-၇။)

ဒုက္ခာနုပဿနာ (တိ၊ န) [ဒုက္ခ+အနုပဿနာ] (၁) ဆင်းရဲ၏-ဟု အဖန်ဖန် ရှုခြင်း။ (၂) ဆင်းရဲ၏-ဟု အဖန်ဖန် ရှုတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏံ၊ ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏံ၊ (က) ဆင်းရဲသော တေဘူမကသင်္ခါရတို့ကို အဖန်ဖန် ရှုတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏံ။ (ခ) တေဘူမကသင်္ခါရတို့ကို ဆင်းရဲ၏-ဟု အဖန်ဖန် ရှုတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏံ။

(၁) ဒုက္ခာနုပဿနာ ဘာဝိတာ ဗဟု-လိကတာ နိဗ္ဗေဓိကပညံ ပရိပူရေတိ။ ပဋိသံ။ ၃၆၇။ ဒုက္ခာနုပဿနာမုခေန နိဗ္ဗိန္ဒမာနော။

ခုဒ္ဒက၊ဌ။၆၆။ (-ထေရီ၊ဌ။၂။ အပါ၊ဌ။၁။
၂၂။ မဟာနိ၊ဌ။၂၉။)

(၁),(၂) ဒုက္ခာနုပဿနာ အဘိညေ-
ယျာ။ ပဋိသံ၊၁။ ဒုက္ခန္တိ အနုပဿနာ
ဒုက္ခာနုပဿနာ။ ပဋိသံ၊ဌ။၁။၈၆။ (-အဘိ၊
ဌ။၁။၂၆၈။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၃၄။) (က)၊ (ခ)
အနိစ္စာနုပဿနာ (မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၆၀။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။
၂၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၇၉၊၃၄၃)-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဒုက္ခာနုပဿနာ — ပဋိသံ၊ ၂၃၃၊ ၃၅၄။
ပဋိသံ၊ဌ။၂။၂၄၇။ နေတ္တိ၊ဌ။၁၄၀၊ ၂၀၃။
သာရတ္ထ၊၂။၂၈၇။ (ပ၊ဗ) — ပဋိသံ၊ဌ။၂။
၃၁၈။ ဒုက္ခာနုပဿနာနိ — ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၄၈။
ဒုက္ခာနုပဿနံ (ဒု၊ဇ) — ဒိ၊ဌ။၁။၂၀၀။ အံ၊ဌ။
၂။၂၈၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၆၄။ ဒုက္ခာနုပဿနာယ
(တ၊ဇ) — ပဋိသံ၊၃၈၉။ ဝိ၊ဌ။၂။၃၄။ မ၊ဋ္ဌိ၊
၂။၁၆၈။ ဒုက္ခာနုပဿနေန — ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။
၂၉၆။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။၇၄။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၅၀။ ဒုက္ခာ-
နုပဿနာယ (ဆ၊ဇ) — ပဋိသံ၊၁၆၈။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊
၃။၂၀၃။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌိ။၁၁၄။ (သ၊ဇ) — မ၊ဋ္ဌိ၊
၃။၄၁၇။

ယင်း-ဉာဏ်သည် ခန္ဓာ ၁-ပါး ၁-ပါးလျှင်
၂၅-ပါးစီဖြစ်၍ ခန္ဓာ ၅-ပါး၌ ၁၂၅-ပါးဖြစ်၏။
ထိုတွင် ရုပ်ခန္ဓာ၌ ၂၅-ပါးဟူသည်— (၁)
ရုပ်ခန္ဓာကို—ဆင်းရဲခြင်း ‘ဒုက္ခ’ အားဖြင့်
သုံးသပ်ကြောင်းဉာဏ်၊ (၂) ရပ်စောက်နာ၊
မူလရောဂါနှင့် တူသော ‘ရောဂါ’ အားဖြင့်....၊
(၃) အိုင်း အမာနှင့် တူသော ‘ဂဏ္ဍ’ အား
ဖြင့်....၊ (၄) မြားငြောင့်နှင့် တူသော ‘သလ္လ’
အားဖြင့်....၊ (၅) အစီးအပွားမဲ့ကို ဆောင်
တတ်သောဆင်းရဲခြင်း ‘အသ’ အားဖြင့်....၊
(၆) ရပ်စောက်နာ၊မူလရောဂါမှ တပါးသော
အနာရောဂါနှင့် တူသော ‘အာဗာဓ’ အား
ဖြင့်....၊(၇) သက်ရောက်လာသော ဘေးရန်
‘ဤတိ’အားဖြင့်....၊ (၈) ရုတ်တရက် ကပ်
ရောက်နှိပ်စက်တတ်သော ‘ဥပဒ္ဒဝေါ’ အား

ဖြင့်....၊(၉) ကြောက်ဖွယ်ဘေး ‘ဘယ’ အား
ဖြင့်....၊ (၁၀) ကပ်ငြိတ်တတ်သော ဘေးရန်
‘ဥပသဂ္ဂ’အားဖြင့်....၊ (၁၁) ဘေးကိုမစောင့်
ရှောက်နိုင်သော ‘အတာဏ’ အားဖြင့်....၊
(၁၂) ပုန်းအောင်း မှီခိုရာ မဟုတ်သော ‘အ-
လေဏ’ အားဖြင့်....၊ (၁၃) ကိုးကွယ်ရာ
မဟုတ်သော ‘အသရဏ’အားဖြင့်....၊(၁၄)
အပြစ်ဒေါသ ‘အာဒိနဝ’ အားဖြင့်....၊ (၁၅)
မကောင်းမှု၏ အကြောင်းရင်း ‘အသမူလ’
အားဖြင့်....၊ (၁၆) သူသတ် ယောက်ျားနှင့်
တူသော ‘ဝဓက’ အားဖြင့်....၊ (၁၇)
အာသာတို့၏အာရုံ ‘သာသဝ’ အားဖြင့်....၊
(၁၈) မစွဲမာရ်၊ ကိလေသမာရ်တို့၏ အစာ
‘မာရာမိသ’ အားဖြင့်....၊ (၁၉) ပဋိ-
သန္ဓေ နေခြင်းသဘောရှိသော ‘ဇာတိဓမ္မ’
အားဖြင့်....၊(၂၀) ရင့်ယော်ယိုယွင်း အိုမင်း
ခြင်းသဘောရှိသော ‘ဇရာဓမ္မ’ အားဖြင့်....၊
(၂၁) ဖျားနာခြင်း သဘောရှိသော
‘ဗျာဓိဓမ္မ’ အားဖြင့်....၊ (၂၂) စိုးရိမ်ပူဆွေး
ခြင်း သဘောရှိသော ‘သောကဓမ္မ’ အား
ဖြင့်....၊ (၂၃) ငိုကြွေးမြည်တမ်းခြင်းသဘော
ရှိသော ‘ပရိဒေဝဓမ္မ’ အားဖြင့်....၊ (၂၄)
ပြင်းထန်စွာပင်ပန်းခြင်းသဘောရှိသော ‘ဥပါ-
ယာသဓမ္မ’ အားဖြင့်....၊ (၂၅) ညစ်ညူးခြင်း
သဘောရှိသော ‘သံကိလေသိကဓမ္မ’ အား
ဖြင့် သုံးသပ်ကြောင်းဉာဏ်တို့ ဖြစ်၏။ ကျန်
နာမ်ခန္ဓာ ၄ ပါးတို့၌လည်း ထိုအတူ ၂၅-ပါး
စီဖြစ်၍ ခန္ဓာ ၅-ပါး၌ ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်
 $၅ \times ၂၅ = ၁၂၅$ -ပါးဖြစ်၏(ပဋိသံ၊ဌ။၂။၃၁၆-၈။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၄၇-၈။)။မဟာဝိပဿနာဉာဏ် ၁၈-
ပါးတွင် ၁-ပါး(ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၆၄။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၇၄-
၅။)အနုပဿနာဉာဏ် ၇-ပါးတွင်၁-ပါး(ဣတိ-
ဝုတ်၊ဌ။၁၆၁။ မဟာနိ၊ဌ။၃၅၇။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။
၁၁၂။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၀၊၃၄၂။)။ယင်း-အနုပဿ-
နာသည် ဒေါသစရိုက်ရှိသူအား ပွားများရန်
သင့်လျော်၏ (နေတ္တိ၊ဋ္ဌိ။၉၂။)။ ယင်း-အနု-

ပဿနာနှင့် အပ္ပဏိဟိတာနုပဿနာသည် တရားကိုယ်အားဖြင့် ဉာဏ်တမျိုးတည်းသာ ကောက်ယူရ၍ တူမျှ၏ (ပဋိသန္ဓေ၊ ၂။ ၁၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၆၅၊ ၂၀၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇။ နေတ္ထိ၊ ၀။ ၃၅၀။)

ဒုက္ခာနုပဿနာဗဟုလ (တိ) [ဒုက္ခာနုပဿနာ + ဗဟုလ] များသော ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ် ရှိသော၊ ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ် အဖြစ်များ သော၊ သူ။ ဒုက္ခာနုပဿနာဗဟုလဿ သမာဝိ- န္ဋိယံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၆၀။

ဒုက္ခာနုပဿနာဗဟုလ္လ (န) [ဒုက္ခာနုပဿနာ + ဗဟုလ္လ] ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်၏ အဖြစ်များ - သည်၏အဖြစ်-ခြင်း။ ဒုက္ခာနုပဿနာ- ဗဟုလ္လတ္တာ။ နေတ္ထိ၊ ၂။ ၁၁၀။

ဒုက္ခာနုပဿီ (တိ) [ဒုက္ခ + အနုပဿီ] ဆင်းရဲ သောအားဖြင့် - ဆင်းရဲ၏-ဟု - အဖန်ဖန် ရှု-လေ့ရှိ-တတ်-သော၊ သူ။ ဒုက္ခာနုပဿီ- (အံ၊ ၂။ ၄၀၆)တိ ပိဋနာကာရံ ဒုက္ခတော အနုပဿန္တော။ အံ၊ ၂။ ၁၅၀။ (-အံ၊ ၂။ ၅၁။ အံ၊ ၂။ ၅၅၆။ နေတ္ထိ၊ ၄၅။)

ဒုက္ခာနုပဿိသုတ္တ (န) [ဒုက္ခာနုပဿိ + သုတ္တ] ဒုက္ခာနုပဿိသုတ်၊ တေဘူမက သင်္ခါရတို့ကို ဆင်းရဲ၏-ဟု အဖန်ဖန် ရှုသောသူသည်— (၁) စေတောဝိမုတ္တိ၊ ပညာဝိမုတ္တိကို ရသော ရဟန္တာ၊ (၂) သမသိသိရဟန္တာ၊ (၃) အန္တရာ- ပရိနိဗ္ဗာယိ အနာဂါမ်၊ (၄) ဥပဟစ္စပရိနိဗ္ဗာ- ယိ....၊ (၅) အသင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယိ....၊ (၆) သ- သင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယိ....၊ (၇) ဥဒ္ဓံသောတအက- နိဋ္ဌဂါမိ အနာဂါမ် အဆင့်သို့ ရောက်နိုင်၏-ဟု အကျယ်ဟောပြောသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ သတ္တကနိပါတ်ပါဠိ၊ ၂-ဝဂ်၊ ၇-သုတ်။ အံ၊ ၂။ ၄၀၆။

ဒုက္ခာနုဗန္ဓ (တိ) [ဒုက္ခ + အနုဗန္ဓ] ဒုက္ခသို့ အစဉ် လိုက်ခြင်းရှိသော၊ ဒုက္ခသို့ အစဉ်လိုက်သော (ဇီဝိတိန္ဒြေ-စသည်)။ သဗ္ဗေသမ္ပိ ဇီဝိတံ နာမ

မရဏပဘင်္ဂရံ၊ ဒုက္ခာနုဗန္ဓ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၁၆။ အံ၊ ၂။ ၂၅။ (-မ၊ ၂။ ၁၅။ သံ၊ ၂။ ၃၄၀။)

ဒုက္ခာနုဗန္ဓနရသ (တိ) [ဒုက္ခာနုဗန္ဓန + ရသ] သံသရာဆင်းရဲ(ပဝတ္တိဒုက္ခ)ကို အစဉ်လိုက်စေ ခြင်းကိစ္စရှိသော (ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်)။ ဒုက္ခာ- နုဗန္ဓနရသော။ ပဋိသန္ဓေ၊ ၁။ ၂၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၄၉။ ပဝတ္တိဒုက္ခဿ အနုဗန္ဓာပနကိစ္စတာယ ဒုက္ခာနုဗန္ဓနရသော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၂၇။

ဒုက္ခာနုဘဝန (န၊ ထိ) [ဒုက္ခ + အနုဘဝန] (၁) ဒုက္ခဝေဒနာကို ခံစားခြင်း။ (တိ) (၂) ဒုက္ခ- ဝေဒနာကို ခံစားရာ(အခါ-စသည်)။ (၁) ဒေဝဒတ္တဿ ဒုက္ခာနုဘဝနာယ ပပဋိကာ ဘဂဝတော ပါဒေ ပတိတာ။ မိလိန္ဒ၊ ၁၀၀။ ဒုက္ခာနုဘဝနံ ဇာတံ။ ဥဒါန၊ ၁။ ၁၀၉။ (-ဓမ္မ၊ ၅။ ၂၅၂။ ပေတ၊ ၅။ ၄၉။ ဇာ၊ ၅။ ၁၁။ ဝဇီရ၊ ၆။ ၄၀၄။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၆၂။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၇၂။ ဒီ၊ ၂။ ၁၇၉။) (တိ) (၂) စတုသု အပါ- ယေသု ဒုက္ခာနုဘဝနကာလော ဝေဒိတဗျော။ အံ၊ ၅။ ၂။ ၃၅၃။

ဒုက္ခာပဂမ (ပ) [ဒုက္ခ + အပဂမ] (၁) ဒုက္ခ၏- ကင်းခြင်း-မရှိခြင်း။ (တိ) (၂) ဒုက္ခမှ ကင်း သော၊ ဒုက္ခမရှိသော။ (၁) ဒုက္ခာပဂမေဝ (ဒုက္ခာပဂမော?)ကဒါစိ သုခဝေဒနန္တရံ ဥပ- လဗ္ဗတိ။ ဣတိဝုတ်၊ ၅။ ၁၇၉။ (တိ) (၂) အ- ဗျာပဇ္ဇနိဗ္ဗာနေသု ဒုက္ခာပဂမဘာဝေန သုခ- ပရိယာယော ဝုတ္တော။ အနု၊ ၁။ ၃၉။

ဒုက္ခာပဋိပဒေန္တာဘိည (တိ) [ဒုက္ခာပဋိပဒ + ဒေန္တာဘိည] ဆင်းရဲ - ပင်ပန်း - ခဲယဉ်း - သော အကျင့်လည်းရှိ၊ နဲ့ နှေး - လေးလံ - သောအသိဉာဏ်လည်း ရှိသော(သူ-စသည်)။ ဒုက္ခာပဋိပဒေန္တာဘိညဘိက္ခုနော စ ပဋိပတ္တိ- ယော ကထိတာ။ မ၊ ၅။ ၄။ ၁။ ဒုက္ခာပဋိပဒေါ စ သော ဒေန္တာဘိညော စာတိ ဒုက္ခာပဋိပဒေန္တာ- ဘိညော၊ သမာဓိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၀၉၊ ၁၁၀။

ဒုက္ခာပဋိပဒါ (တိ) [ဒုက္ခာ+ပဋိပဒါ] (၁) ဆင်း
 ရဲ-ပင်ပန်း-ခဲယဉ်း-သော အကျင့်။ (တိ)
 (၂) ဆင်းရဲ - ပင်ပန်း - ခဲယဉ်း - သော
 အကျင့်ရှိသော။ (၁) ပါရမီပူရဏံ သန္ဓာယ
 ဝုတ္တံ၊ န ဒုက္ခာပဋိပဒံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၈၇။
 (တိ) (၂) သုခပဋိပက္ခေန ဒုက္ခာ ပဋိ-
 ပဋိတဗ္ဗတော ပဋိပဒါ တေဿာတိ ဒုက္ခာပဋိ-
 ပဒါ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၂။ ဒုက္ခာ ကိစ္ဆာ ပဋိပဒါ
 တေဿာတိ ဒုက္ခာပဋိပဒေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။
 ၁၀၉။

ဒုက္ခာပန (န၊ တိ) [ဒုက္ခ+ဏာပေ+ယ] (၁)
 ဆင်းရဲ - ကျင်နာ - စေခြင်း။ (တိ) (၂)
 ဆင်းရဲစေတတ်သော။ (၁) ဝိသေသေန ဟိ
 ပရဿ အတ္တနော စ ဒုက္ခာပနံ ဝိဟိံသာ။
 သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၂။ သာ ပန အဝဓဏ္ဍိယနာ ဒုက္ခာ-
 ပနာ အနိယနာ ဟောတိ။ ယင်း-၁၅၉။ (-
 အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၈၊ ၁၂၅။) (တိ) (၂) သလ္လ (သံ၊
 ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၇) - ကြည့်။

ဒုက္ခာပနယန (န) [ဒုက္ခ+အပနယန] (၁) ဒုက္ခကို
 ပယ်ခြင်း။ (တိ) (၂) ဒုက္ခကို ပယ်တတ်သော။
 (၁) ကရုဏာသမ္ပတ္တိယာ ဒုက္ခာပနယနေန
 ဂေါပါယိတာ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊
 ၁။ ၃၇၉၊ ၃၈၅။) (တိ) (၂) သတ္တေသု ဟိတ-
 ဇ္ဈာသယတာယ သတိ နေသံ ဒုက္ခာပနယ-
 နတာ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ၊ ၈၇ (က-မူကွဲ)။

ဒုက္ခာပနယနကာမ (တိ) [ဒုက္ခာပနယန+ကာမ]
 ဒုက္ခကို ပယ်ခြင်းငှါ အလိုရှိသောသူ။ ဗာဟိ-
 ယဿ ဒုက္ခာပနယနကာမတံ တဿာ ဒေဝ-
 တာယ ဒေသေတိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ၊ ၇၄။

ဒုက္ခာပနယနကာမတာကာရ (တိ) [ဒုက္ခာပနယ-
 နကာမတာ+အာကာရ] ဒုက္ခကို ပယ်ခြင်းငှါ
 အလိုရှိသူ၏ အဖြစ်ဟူသော အခြင်း အရာ
 ရှိသော။ သတ္တေသု ဒုက္ခာပနယနကာမတာ-
 ကာရဿ ကရုဏာသဘာဝဿ တေသု ဒုက္ခူ-

ပနယနာကာရော ဝိဟေသာသဘာဝေါ ဝိ-
 သဘာဂေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၈၁။

ဒုက္ခာပနယနာကာရပုဝတ္ထိလက္ခဏ (တိ) [ဒုက္ခာ-
 ပနယနာကာရ+ပဝတ္ထိ+လက္ခဏ] (သတ္တဝါ
 တို့အား ဖြစ်သော) ဒုက္ခကို ပယ်လိုသော
 အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းဟူသော မှတ်
 ကြောင်း 'လက္ခဏာ' ရှိသော (ကရုဏာ)။
 ဒုက္ခာပနယနာကာရပုဝတ္ထိလက္ခဏေ ကရုဏာ။
 အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၇၊ ၂၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၁၁၊ ၃၁၅။
 စူဠနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၀၉။ သတ္တာနံ ပဝတ္ထဒုက္ခဿ အပန-
 ယနာကာရော။ .... တထာပဝတ္ထိလက္ခဏာ
 ဒုက္ခာပနယနာကာရပုဝတ္ထိလက္ခဏာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ဋီ၊ ၁။ ၃၇၉။

ဒုက္ခာပနယနာကာရဝုတ္တိ (တိ) [ဒုက္ခာပနယနာ-
 ကာရ+ဝုတ္တိ] ဒုက္ခကို ပယ်လိုသောအခြင်း
 အရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းရှိသော။ ဒုက္ခာပန-
 ယနာကာရဝုတ္တိယာ ကရုဏာယ သမန္နာ-
 ဂတာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆၉။

ဒုက္ခာပယတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဒုက္ခ+ဏာပယ+တိ]
 ဆင်းရဲစေ၏။ ဆင်းရဲကိုဖြစ်စေ၏။ ဒုက္ခာပေ-
 တိ-ကြည့်။

ဒုက္ခာပယသိ (ကာ၊ ကြိ) [ဒုက္ခ+ဏာပယ+သိ]
 ဆင်းရဲစေ၏။ ဒုက္ခာပေတိ ကြည့်။

ဒုက္ခာပယသေ (ကာ၊ ကြိ) [ဒုက္ခ+ဏာပယ+
 သေ] ဆင်းရဲစေ၏။ ဒုက္ခာပေတိ-ကြည့်။

ဒုက္ခာပါဒန (န) [ဒုက္ခ+အာပါဒန] ဒုက္ခသို့
 ရောက်စေခြင်း။ ဒုက္ခာပါဒနေန စ ဝိသဒ္ဓိ-
 သတာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၈။

ဒုက္ခာပိတ (တိ) [ဒုက္ခ+ဏာပေ+တ] ဆင်းရဲ
 စေအပ်သော။ ကေဝလံ မေ ဟတ္ထော ဒုက္ခာ-
 ပိတော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၃၀၂။ (-မိလိန္ဒ၊ ၈၄။)

ဒုက္ခာပိယမာန (တိ) [ဒုက္ခ+ဏာပေ+ယ+
 မာန] အထက်ပုဒ်နက်ကြည့်။ ပီဠိယမာနော

ဒုက္ခာပိယမာနော။ဥဒါန၊ဌ။၁၅၆။(-ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊၂။၃၆၄။)

ဒုက္ခပေတဗ္ဗ (တိ) [ဒုက္ခ+ဏာပေ+တဗ္ဗ]
ဆင်းရဲစေ - အပ် - သင့် - ထိုက် - သော။
သင်္ခါရော ဟိ ဒုက္ခာပေတဗ္ဗော နာမ နတ္ထိ။
ဒီ၊ဌ၊၃။၁၆၈။ မဟာနိ၊ဌ။၁၄၉။ ဒီ၊ဋီ၊၃။
၁၈၅။ (-ဣတိဝုတ်၊ဌ။၂၅၈။)

ဒုက္ခာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဒုက္ခ+ဏာပေ+တိ။
မောဂ်၊၅။၁၃။ နိရုတ္တိ၊၇။၃။] ဆင်းရဲစေ၏။
ဆင်းရဲကိုဖြစ်စေ၏။ ဒုက္ခာပေတိ - ဒီ၊ဌ၊၃။
၁၅၁။ မ၊ဌ၊၃။၇။ အံ၊ဌ၊၂။၃၇၃။ အဘိ၊ဌ၊
၂။၇၀။ အဘိ၊ဌ၊၃။၈၁။ န ဒုက္ခာပေတိ (သံ၊
ဌ၊၁။၂၁) ဒုက္ခမတ္တမိ န ဥပ္ပါဒေတိ၊ ဒုက္ခ-
တော အပနေတိတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၅၇။
ဒုက္ခာပေတိ ဒုက္ခာပယတိတိ ဣမာနိ တေသံ
ကာရိတပဒရူပါနိ။ နိတိ၊ဓာ။၁၉။ ဒုက္ခာပေန္တိ
-မ၊ဌ၊၁။၃၂၆။ မ၊ဌ၊၂။၂၄။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။
၂၆၄။ ဇာ၊ဌ၊၃။၁၅။ သာရတ္ထ၊၂။၁၇၁။ ဒုက္ခာ-
ပယသိ-ဇာ၊ဌ၊၄။၄၅၅။ ဒုက္ခာပေထာ (မ၊ဌ၊
၂။၃၁၄)တိ စိတ္တေ ဒုက္ခံ ဇနေထ။ မ၊ဋီ၊၂။
၃၂၁။ ဒုက္ခာပေမိ-ဣတိဝုတ်၊ဌ။၁၄၂။ ဒုက္ခာ-
ပယသေ - ဇာ၊၁။၃၃၇။ ဇာ၊ဌ၊၄။၄၅၅။
ဒုက္ခာပေယျ-အပါ၊ဌ၊၁။၃၂၀။

ဒုက္ခာပေတုံ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဒုက္ခ+ဏာပေ+တုံ]
ဆင်းရဲစေခြင်းငှါ။ အမိတ္တေ ဝါ ဒုက္ခာပေတုံ
န သက္ကောတိ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၂၁၇။

ဒုက္ခာပေတုကာမ (တိ) [ဒုက္ခာပေတုံ + ကာမ]
ဆင်းရဲစေခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ ဆင်းရဲစေ
လိုသောသူ။ အထေယျစိတ္တံ ကောဓေန
ဒုက္ခာပေတုကာမံ။ ဝိမတိ၊၂။၄၅။

ဒုက္ခာပေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဒုက္ခ+ဏာပေ+
တွာ] ဆင်းရဲစေ၍။ သုခကာမေ ဒုက္ခာ-
ပေတွာ။ ဇာ၊၁။၁၈၃။ ဇာ၊ဌ၊၃။၄၄၄-၅။ (-
မိလိန္ဒ၊၂၆၈။)

ဒုက္ခာပေထ (ကာ၊ကြိ) [ဒုက္ခ+ဏာပေ+ထ]
ဆင်းရဲစေကုန်လော့၊ ဆင်းရဲကို ဖြစ်စေကုန်
လော့။ ဒုက္ခာပေတိ-ကြည့်။

ဒုက္ခာပေန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဒုက္ခ+ဏာပေ+အန္တိ]
ဆင်းရဲစေကုန်၏။ ဒုက္ခာပေတိ-ကြည့်။

ဒုက္ခာပေမိ (ကာ၊ကြိ) [ဒုက္ခ+ဏာပေ+မိ]
ဆင်းရဲစေ၏။ ဒုက္ခာပေတိ-ကြည့်။

ဒုက္ခာပေယျ (ကာ၊ကြိ) [ဒုက္ခ+ဏာပေ+ယျ]
ဆင်းရဲစေရာ၏။ ဒုက္ခာပေတိ-ကြည့်။

ဒုက္ခာဘာဝ (ပု) [ဒုက္ခ+အဘာဝ] ဆင်းရဲမှု
'ဒုက္ခ'၏ မရှိခြင်း။ ဒုက္ခာဘာဝေန အဒုက္ခံ။
ဝိ၊ဌ၊၁။၁၂၄။ အဘိ၊ဌ၊၁။၂၂၂။ ဧဝံ သတိ
ယုဒ္ဓေ ဒုက္ခာဘာဝေန။ ဇာ၊ဌ၊၇။၆၆။ (-
သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂၉။ ထေရီ၊ဌ။၂၁၃။ သံ၊ဋီ၊၂။
၂၃၁။)

ဒုက္ခာဘိတု(ဏ္ဍ)နွဲ့ (တိ) [ဒုက္ခ+အဘိတု(ဏ္ဍ)နွဲ့]
ဒုက္ခသည် အလွန်အကဲ-ထိုးဆွ-နှိပ်စက်-
အပ်သော၊ (က) ကာယိကဒုက္ခသည် အလွန်
အကဲ - ထိုးဆွ - နှိပ်စက် - ကျင်နာစေ-
အပ်သော။ (ခ) မာနသိက (စေတသိက)
ဒုက္ခသည် အလွန်အကဲ-ထိုးဆွ-နှိပ်စက်-
အပ်သော။ (ဂ) ခန္ဓာဒုက္ခသည် အလွန်အကဲ
-ထိုးဆွ - နှိပ်စက် - တုန်လှုပ်စေ - အပ်
သောသူ။

သင်္ခါရနံ နိရန္တရံ ဒုက္ခာဘိတုနန္ဒတာယ။
အံ၊ဋီ၊၁။၂၇၄။ (က) ဒုက္ခာဘိတုဏ္ဍော (ဇာ၊
၁။၂၉၁)တိ သော ဥသဘော ဒုက္ခေန အဘိ-
တုဏ္ဍော အာတုရော ဟုတွာ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃၃၁။
(-ဇာ၊၂။၆၂။ ဇာ၊ဌ၊၅။၂၈၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။
၄၃၇။)

(ခ) သော ပန ဂဟပတိ ဒုက္ခာဘိတုနန္ဒ-
တာယ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၇၆။ မ၊ဌ၊၃။၂၀၆။=မာန-
သိကေန ဒုက္ခေန အဘိပဋိတတ္တာ။ သာရတ္ထ၊
၂။၈။

(ဂ) ဒုက္ခာဘိတုန္ဒော (ပဋိသံ။၁၂၄) တိ ဇာတိဒုက္ခာဒိဟိ အနေကေဟိ ဒုက္ခေဟိ အဘိ-
တုန္ဒော အတိဗျာဓိတော အတိကမ္ပိတော စ။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၂၆။ ဣတိဝုတ်၊
ဋ္ဌ၊၁၃၉။)

ဒုက္ခာဘိနန္ဒီ (တိ) [ဒုက္ခ+အဘိနန္ဒီ] ဒုက္ခကို
အလွန်အကဲ နှစ်သက် - လေ့ရှိ - တတ် -
သော၊သူ။ ဒုက္ခာဘိနန္ဒီနော သတ္တာ။ အဘိ၊
က။၃၅၂။

ဒုက္ခာဘိဘဝ (ပု) [ဒုက္ခ+အဘိဘဝ] ဒုက္ခ၏ -
လွှမ်းမိုး - နှိပ်စက် - ခြင်း။ သတ္တာနံ ဒုက္ခာ-
ဘိဘဝံ ဒိသ္မာ ဝါ သုတွာ ဝါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၁၅။ (-ဒုဒ္ဓက၊ဋ္ဌ၊၁၀၇။)

ဒုက္ခာဘိဘူတ (တိ) [ဒုက္ခ+အဘိဘူတ] (၁)
ဒုက္ခသည် - လွှမ်းမိုး - နှိပ်စက် - အပ်သော၊
ဒုက္ခ - လွှမ်းမိုး - နှိပ်စက် - ခံရသော၊သူ။ (၂)
ဒုက္ခ၏ - လွှမ်းမိုး - နှိပ်စက် - ရာ (အခါ-စ
သည်)။ (၁) ဒုက္ခာဘိဘူတာနံ အနာထဘာဝ-
ဒဿနပဋ္ဌာနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၃၁၁။ သာရတ္ထ၊၂။၂၉၃။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၉၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅။ မူလဋီ၊
၂။၆၀။) (၂) ဒုက္ခာဘိဘူတကာလေ ဝိဟာရံ
ဂန္တုကာမာ ဟောန္တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၄။

ဒုက္ခာဘိဘူတာကာရ (ပု) [ဒုက္ခာဘိဘူတ+အာ-
ကာရ] ဒုက္ခ - လွှမ်းမိုး - နှိပ်စက် - ခံရပုံ -
အခြင်းအရာ - ပုံပန်းသဏ္ဌာန်။ ဒုက္ခာဘိဘူ-
တာကာရေန ပေတော ဝိယ အတ္တာနံ ဒေဿေ-
သိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၈၇။

ဒုက္ခာယတနပစ္စုပ္ပန် (တိ) [ဒုက္ခာယတန+
ပစ္စုပ္ပန်] ဒုက္ခ၏ အကြောင်း-ဟူ၍ ရှေးရှု
ထင်လာသော။ (သာ ဝိဟိံသာ) ဒုက္ခာ-
ယတနပစ္စုပ္ပန်နာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။ ဒုက္ခဿ
အာယတနံ ကာရဏံ ဒုက္ခာယတနံ၊ ဒုက္ခာ-

ယတနံ ဟုတွာ ပစ္စုပ္ပန်တိတိ ဒုက္ခာယတန-
ပစ္စုပ္ပန်နာ။ သမ္မော၊ယော။၄၁။

ဒုက္ခာယန (န) [ဒုက္ခ+အာယ+ယ။ ဒုက္ခ+ဣ+
ဏေ+ယ။ (ဒူးခါယန-သံ)] (၁) ဆင်းရဲမှု
'ဒုက္ခ' ကို ပြုခြင်း။ (၂) ဆင်းရဲမှု 'ဒုက္ခ'ကို
ဖြစ်စေခြင်း၊ ဆင်းရဲစေခြင်း။ ပရဿ အတ္တ-
နော စ ဒုက္ခာယနံ ဝိဟိံသာ။ မူလဋီ၊၂။၄၄။

ဒုက္ခာရမ္မဏ (န) [ဒုက္ခ+အာရမ္မဏ] (၁) ဒုက္ခ-
၏အာရုံ (မကောင်းသော အနိဋ္ဌာရုံ)။ (၂)
ဒုက္ခဝေဒနာ၏ အကြောင်း။ (တိ) (၃) ဒုက္ခ
သစ္စာ ဟူသော အာရုံရှိသော(ဉာဏ်-စသည်)။
(၁) ဒုက္ခံ (တိ) (၇)-ကြည့်။ (၂) "ယာဝ
ဒုက္ခာ နိရယာ"တိ အာဒိသု ဝိယ ဒုက္ခ-ရမ္မ-
ဏတ္ထေနပိ ဒုက္ခံ ဝတ္တဗ္ဗံ။ မူလဋီ၊၃။၁၀၇။ (တိ)
(၃) ယသ္မာ ဝါ အနန္တရံ ဥဒ္ဓိဋ္ဌံ ဒုက္ခာရမ္မဏံ
နိရောဓာရမ္မဏဉ္စ ဉာဏံ အတ္တပဋိသမ္ဘိဒါ
ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂။ (-မူလဋီ၊၂။
၉၃။)

ဒုက္ခာရမ္မဏတာ (ထိ) [ဒုက္ခာရမ္မဏ+တာ။ ဒုက္ခ
+ အာရမ္မဏတာ] (၁) ဒုက္ခ - ဟူသော -
လျှင် - အာရုံရှိသည်၏အဖြစ်။ (၂) ဒုက္ခ-ဟူ
သော အာရုံရှိသော အဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တဓမ္မ-
တို့၏ ဖြစ်ကြောင်း - ဖြစ်ရာ (အဝိဇ္ဇာ)။
(၃) ဒုက္ခ-ဟူသော အာရုံရှိသော အဝိဇ္ဇာ။
ဒုက္ခာရမ္မဏတာ အဝိဇ္ဇာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၃၃။ = (၁) ဒုက္ခာရမ္မဏတာယ၊ (၂) ယာယ
ဝါ အဝိဇ္ဇာယ ဆာဒေန္တိယာ ဒုက္ခာရမ္မဏာ
တံသမ္ပယုတ္တဓမ္မာ၊ သာ တေသံ ဘာဝေတိ
ဒုက္ခာရမ္မဏတာ၊ (၃) အာရမ္မဏမေဝ ဝါ
အာရမ္မဏတာ၊ ဒုက္ခံ အာရမ္မဏတာ တေဿာ-
တိ ဒုက္ခာရမ္မဏတာ။ မူလဋီ၊၂။၉၃-ချည်း။
(-သမ္မော၊ယော။၈၈။)

ဒုက္ခာရဟ (တိ) [ဒုက္ခ + အာရဟ] ခဲယဉ်းစွာ
တက်အပ်သော၊ အတက်ခက်သော (သစ်ပင်-

စသည်။ အယံ ဝိသရက္ခော န ဒုက္ခာရဟော။
ဇာ၊ဌ၊၁။၂၈၉။

ဒုက္ခာရောပန (န) [ဒုက္ခ+အာရောပန] ဒုက္ခ
သို့ တက်ရောက်စေခြင်း၊ ဒုက္ခရောက်စေခြင်း။
ပရဿ ဒုက္ခာရောပနံ နာမ န ယုတ္တံ။ဇာ၊ဌ၊
၄။၂၂၇။

ဒုက္ခာက္ကန္တ (တိ) [ဒုက္ခ+အဝက္ကန္တ] ဒုက္ခသည်-
သက်ဝင်-ကျရောက် - အပ်သော။ ဒုက္ခာ-
ဝက္ကန္တာ (သံ၊၁။၃၈၃)တိ ဒုက္ခေန သြက္ကန္တာ
သြတိဏ္ဏာ။ သံ၊ဌ၊၂။၁၄၄။ ဒုက္ခေန သြက္ကန္တာ-
တိ ဗဟိဒ္ဓါဝိယ အန္တောပိ ဒုက္ခေန အဝက္ကန္တာ
အနုပဝိဋ္ဌာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၄၈။ (-သံ၊၂။၅၇-ဂ။
မ၊ဌ၊၂။၂၄၂။ အဘိ၊ဌ၊၁။၈၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ၊၈၄။
မ၊ဋီ၊၂။၂၆၃။)

ဒုက္ခာဝဟ (တိ) [ဒုက္ခ+အာဝဟ] ဆင်းရဲခြင်း
ကို ဆောင်တတ်သော၊ (က) ကိုယ်ဆင်းရဲ
ခြင်းကို ဆောင်တတ်သော။ (ခ) စိတ်ဆင်းရဲ
ခြင်းကို ဆောင်တတ်သော။ (ဂ) (ကာယိက၊
စေတသိက) ဝဋ်ဆင်းရဲကို ဆောင်တတ်သော။

(က) ကဏ္ဍကာပဿယသေယျာဒီဟိ အ-
တ္တမာရဏေဟိ (အတ္တဗာဓနေဟိ) ဒုက္ခာဝ-
ဟော။ သံ၊ဌ၊၃။၃၂၈။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၁၅။
သာရတ္ထ၊၃။၁၆၉။

(က),(ခ) ဉာတိဗန္ဓုဝိရဟိတေ ဌာနေ
ဂဗ္ဘဝုဋ္ဌာနံ နာမ ဉာတိဗန္ဓု အမှာကံ ဒုက္ခာဝဟံ။
ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၅၃။ (-ဣတိဝုတ်၊ဌ၊၆၇။ ထေရ၊
ဌ၊၁။၁၆၄၊၄၂၉။ ဇာ၊ဌ၊၅။၁။ ဇာ၊ဌ၊၇။
၁၄၀၊၂၇၆။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၆၂။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၃၅၊၃၁၃။
သံ၊ဋီ၊၂။၂၁၃၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၈၅။)

(ဂ) ကဒါ နဟံ ဘယဇနနိ* ဒုခါဝဟံ
(ဆန်းကြောင့် က-ကျေ)။ထေရ၊၃၅၄။ ကာ-
ယိကဿ စ စေတသိကဿ စ သကလဿပိ
ဝဋ်ဒုက္ခဿ အာဝဟနတော ဒုခါဝဟံ။ ထေရ၊
ဌ၊၂။၄၆၆။

ဒုက္ခာဝဟန (န) [ဒုက္ခ + အာဝဟန] ဒုက္ခကို
ဆောင်ခြင်း။ ယထာ တောနိ ဝိသာဒီနိ
ဒုက္ခာဝဟနတော ဒုက္ခာနိ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၁၂၁။

ဒုက္ခာသဟန (တိ) [ဒုက္ခ+အသဟန] ဆင်းရဲမှု
'ဒုက္ခ'ကို သည်းမခံနိုင်သော။ သတ္တေသု
ဟိတဇ္ဈာသယတာယ သတိ နေသံ ဒုက္ခာ-
သဟနတာ။ ဣတိဝုတ်၊ဌ၊၈၇။

ဒုက္ခာဟာရ (ပု) [ဒုက္ခ + အာဟာရ] ဒုက္ခ၌
(ဉာဏ်ကို) -ဆောင်ခြင်း - ထည့်သွင်းခြင်း။
ဒုက္ခာဟာရော မဂ္ဂင်္ဂံ* မဂ္ဂပရိယာပန္နန္တိ။ အဘိ၊
က။၁၅၆။ “ဒုက္ခံ ဒုက္ခံ”န္တိ ဝါစံ ဘာသန္တော
ဒုက္ခေ ဉာဏံ အာဟာရတိ၊ တံ ဒုက္ခာဟာရော
နာမ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ဌ၊၃။၁၆၂။

ဒုက္ခာဟာရကထာ (ထိ) [ဒုက္ခာဟာရ+ကထာ]
ဒုက္ခာဟာရကို ဟောပြောရာဒေသနာ၊ “ဒုက္ခ
ဒုက္ခ”ဟု ညည်းညူပြောဆိုသူသည် ဒုက္ခ၌
ဉာဏ်ကို ထည့်သွင်း ဆောင်ခြင်းကြောင့် ထို
ဉာဏ်ကို “ဒုက္ခဟာရ” ဟု ခေါ်ဆိုရသည်။
သို့ဖြစ်၍ ယင်းဉာဏ်သည် မဂ္ဂင်လည်း မည်
မဂ်၌လည်း အကျုံးဝင် ပါဝင်နေ၏-ဟူသော
အယူဝါဒသည် ပုဗ္ဗသေလိယ ဂိုဏ်းသား
ရဟန်းတို့၏ အယူဝါဒဖြစ်၏။ ထိုအယူကို
ဖျက်ပယ်လို၍ အရှင်မောဂ္ဂလ္လိပုတ္တတိဿထေရ်
ဟောပြောအပ်သော ဒုက္ခာဟာရ - ကထာ -
ဒေသနာ။ အဘိဓမ္မပိဋက၊ ကထာဝတ္ထု၊ပါဠိ၊
၂-ဝဂ်၊ ၆-ကထာ။ အဘိ၊က။၁၅၆။ ဣဒါနိ
ဒုက္ခာဟာရကထာ နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ဌ၊
၃။၁၆၂။

ဒုက္ခိတ (တိ) [ဒုက္ခ+တ။ ဒုက္ခ+ဣ+တ။ နိတိ၊
ဓာ။၁၉-၂။ ဒုက္ခ+ဣတ။ နိရုတ္တိ။၅၄၇။
(ဒုးခိတ-သံ၊ ဒုက္ခိအ၊ ဒုဟိအ-ပြာ၊ ဒုက္ခိယ-
အဒ္ဓမာဂဓိ)] (၁) ဆင်းရဲသော။ (၂) ဆင်း
ရဲခြင်းသို့ ရောက်သော၊ (က) ကိုယ်ဆင်းရဲ
ခြင်းသို့ ရောက်သော။ (ခ) စိတ်ဆင်းရဲခြင်း
သို့ရောက်သော။ (၃) ဆင်းရဲခြင်းဖြင့် ဖြစ်

သော။ (၄) ဖြစ်သော ဆင်းရဲခြင်းရှိသော၊ ဆင်းရဲခြင်း (ဒုက္ခဝေဒနာ) နှင့် ပြည့်စုံသော၊ (က) ကိုယ်ဆင်းရဲခြင်းနှင့် ပြည့်စုံသော။ (ခ) စိတ်ဆင်းရဲခြင်းနှင့် ပြည့်စုံသော။ (၅) ဆင်းရဲခြင်းနှင့် - စပ် - ယှဉ် - သော၊ ဆင်းရဲခြင်းသည် နှောင်ဖွဲ့အပ်သော။ (၆) ဆင်းရဲခြင်းသည် - လွှမ်းမိုး - နှိပ်စက် - အပ်သော၊ သူ (မကျန်းမာသူ စသည်)။ (၇) ဆင်းရဲခြင်းသို့ ရောက်ရာ (အခါ စသည်)။

(၁) ဆင်းရဲသော။ ဒုက္ခတိတိ ဒုက္ခိတော။ နိတိ၊ ဓာ။ ၂၀။

(၂) ဆင်းရဲခြင်းသို့ရောက်သော။ ဒုက္ခိတော (ဒီ၊ ၂။ ၂၅၆) တိ ဒုက္ခပုတ္တာ။ ဒီ၊ ၂။ ၃၉၈။ ဒုခိတ (ထေရီ၊ ၂။ ၂၃၆) နှိ ဒုက္ခပုတ္တံ။ ထေရီ၊ ၂။ ၂၀၇ (ခိ-၌ ဆန်းကြောင့် က-ကျေ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၆၈။ နိတိ၊ သုတ္တံ။ ၁၃၇)။ (- မ၊ ၁။ ၁၂၃။ သံ၊ ၂။ ၁၀၊ ၃၇၇။ အံ၊ ၁။ ၄၃၁။ ဝိမာန၊ ၁။ ၁၁၃။ အပါ၊ ၁။ ၄၇၇။ ဇာ၊ ၂။ ၁၀။ မ၊ ၁။ ၁၂၆၅။ အံ၊ ၂။ ၁၁၉။ ဝိမာန၊ ၁။ ၃၀၈။ အပါ၊ ၁။ ၃၂၁။ ဇာ၊ ၂။ ၁၅၆။)

(က) ကိုယ်ဆင်းရဲခြင်းသို့ရောက်သော။ ကာယိကံ ဒုက္ခံ ကာယိကဿ ဒုက္ခဿ ဥပနိဿယပစ္စယောတိ “ဒုက္ခိကဿ ဒုက္ခံ ဥပဇ္ဇတိ” (အဘိ၊ ၂။ ၂၉၉) တိ ဝုတ္တံ။ မူလဒီ၊ ၂။ ၆၅။ (၄) (က) အနက်လည်း ကြည့်။

(ခ) စိတ်ဆင်းရဲခြင်းသို့ ရောက်သော။ သာ မံ ဒိသ္မာန ဒုက္ခိတံ။ စရိယာ။ ၄၁၂။ စေတောဒုက္ခေန ဒုက္ခိတံ ဒိသ္မာ။ စရိယာ၊ ၄၁၂။ (၄) (ခ) အနက်လည်း ကြည့်။

(၃) ဆင်းရဲခြင်းဖြင့် ဖြစ်သော။ သုခေန ဣတော ပာတ္တောတိ သုခိတော။ သေနယော “ဒုက္ခိတော” တိ ဧတ္ထာပိ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၂၁။

(၄) ဖြစ်သော ဆင်းရဲခြင်းရှိသော၊ ဆင်းရဲခြင်း (ဒုက္ခဝေဒနာ) နှင့် ပြည့်စုံသော။

ဒုက္ခိတော (ဝိမာန၊ ၁။ ၁၁၅) တိ တေနော အာဗာဓိကဘာဝေန ဇာတဒုက္ခော။ ဝိမာန၊ ၁။ ၃၀၈။ အာဗာဓသမုဋ္ဌာနေန ဒုက္ခဝေဒနာသင်္ခါတေန ဒုက္ခေန ဒုက္ခိတော ဒုက္ခသမန္နာဂတော။ သီ၊ ၂။ ၁၂၇။ ဒုက္ခံ သဉ္စာတံ တေသန္တိ ဒုက္ခိတော။ ဒီ၊ ၂။ ၃၅၁။ (- ဒီ၊ ၁။ ၁၉၀။ ဒီ၊ ၂။ ၄၇၇။ မ၊ ၁။ ၁၂၆၄။ မ၊ ၁။ ၁၂၆၅။ ၁၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၉၃။ ဒီ၊ ၂။ ၁၅၆။ ဒီ၊ ၂။ ၄၆၆။ မ၊ ၁။ ၁၂၇၅။ မ၊ ၁။ ၁၂၇၆။ ၁၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅၁။ ၁၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ ၃၃၆။)

(က) ကိုယ်ဆင်းရဲခြင်းနှင့် ပြည့်စုံသော။ (ခ) စိတ်ဆင်းရဲခြင်းနှင့် ပြည့်စုံသော။ ဒေါသဗေဒိဋ္ဌာဟဝသေနဿ သိယာ ကာယိကမ္ပိ ဒုက္ခန္တိ အဓိပ္ပါယေန “သော ဂဏှန္တောပိ ဒုက္ခိတော” တိ ဝုတ္တံ။ စေတောဒုက္ခမေဝ ဝါ သန္နာယ တဿ အပရာပရူပတ္တိဒဿနတ္ထံ “ဒုက္ခိတော ဒေါမနဿိတော” (မ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၄) တိ ဝုတ္တံ။ မ၊ ၁။ ၁၂၆၆။ (၂) (က)၊ (ခ) အနက်လည်း ပြန်ကြည့်။

(၂)၊ (၄) အဟမ္ပိ ဒုဂ္ဂတာ ဒုက္ခိတာ န သုခံ လဘာမိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၉၈။ ပစ္စတ္တိကာဿ ဒုခိတာ တဝန္တိ။ အံ၊ ၂။ ၄၉။ ဒုက္ခိတော (ဥဒါန၊ ၈၁) တိ ကာယသန္နိဿိတံ ဒုက္ခံ သဉ္စာတံ အဿာတိ ဒုက္ခိတော၊ ဒုက္ခပုတ္တောတိ အတ္တော။ ဥဒါန၊ ၉။ ၅၅။ ဒုက္ခိတာ (ထေရီ၊ ၃၈၂) တိ ရောဂိဘိဘဝေန ဒုက္ခိတာ သဉ္စာတဒုက္ခာ ဒုက္ခပုတ္တာ။ ထေရီ၊ ၂။ ၃၇။ (- ဝိ၊ ၅။ ၁၁၁။ ဒီ၊ ၁။ ၆၈၊ ၁၉၄။ မ၊ ၁။ ၁၂၃။ သံ၊ ၁။ ၁၅၁။ အံ၊ ၁။ ၄၃၀။ ဇာ၊ ၂။ ၁၀။ ဝိ၊ ၂။ ၅။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၅၄။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၉။)

(၅) ဆင်းရဲခြင်းနှင့် - စပ် - ယှဉ် - သော၊ ဆင်းရဲခြင်းသည် နှောင်ဖွဲ့အပ်သော။ ဒုခိတ (ထေရီ၊ ၂။ ၂၃၆) နှိ ဒုက္ခိတံ ဒုက္ခသညတ္တံ။ ထေရီ၊ ၂။ ၂၀၇ (သိ-မူကဲ့)။

(၆) ဆင်းရဲခြင်းသည်-လွမ်းမိုး - နှိပ်စက်-အပ်သော၊ သူ(မကျန်းမာသူ-စသည်)။ ဒုက္ခိတာ နာမ ဂိလာနာ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၈၃။ ဝိနိစ္ဆယ၊ ဝိ၊ ၂။ ၂၅၇-၉။ ဘာရေန ဒုက္ခိတော (အပါ၊ ၁။ ၃၂) ပိဋိတော အဘိဘူတော အဿ။ အပါ၊ ၁။ ၂၆၂။ ဒုက္ခိတ (ဇာ၊ ၁။ ၁၉၂။ ဇာ၊ ၄။ ၃၈၃) နိစ္ဆိ ကဏ္ဍရောဂါဒိဟိ ဥပဒ္ဓုတံ။ ဇာ၊ ၄။ ၉။ ၄၃၂။ (-ကခါ၊ ၃၂၈။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၈၉။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၅။)

(၇) ဆင်းရဲခြင်းသို့ ရောက်ရာ (အခါ-စသည်)။ မမ ဒုက္ခိတကာလေ ရောဒန္တဿ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၁။ (-၃၇၆။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၆၅။)

ဒုက္ခိတတ္ထ (တိ) [ဒုက္ခိဘ+အတ္တ။ (ဒူးခိတာတု-သံ)] ဆင်းရဲသော-ဆင်းရဲခြင်းသို့ ရောက်သော-ကိုယ်-စိတ်-ရှိသော၊ သူ၊ သုခိတတ္တာ ဟောန္တု၊ မာ ဒုက္ခိဘတ္တာ။ ပဋိသံ၊ ၃၁၅၊ ၃၂၁-၂။ (-ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၀။)

ဒုက္ခိန္ဒြိယ (န) [ဒုက္ခ+ဣန္ဒြိယ။ (ဒူးခေန္ဒြိယ-သံ)] ဒုက္ခိန္ဒြေ၊ ဒုက္ခဝေဒနာ-ဟူသော ဣန္ဒြေ (အစိုးရသောတရား)။ ကတ္ထစုပ္ပန္နံ ဒုက္ခိန္ဒြိယံ အပရိသေသံ နိရုဇ္ဈတိ။ သံ၊ ၃။ ၁၈၈။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၃။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၀။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၇။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁။ ၂၂။ ဒုက္ခမေဝ ဣန္ဒြိယံ ဒုက္ခိန္ဒြိယံ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၈၀ (-အဘိ၊ ၃။ ၁။ ၁၀၂။ နေတ္ထိ၊ ၂။ ၈။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၂၇၃။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၃။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၃၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁။ ၁၆၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁။ ၂၂။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁။ ၈၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၉။)

ဒုက္ခိန္ဒြိယသမုဒယ (ပ) [ဒုက္ခိန္ဒြိယ+သမုဒယ] ဒုက္ခိန္ဒြေ၏ဖြစ်ကြောင်း (ဆူးစူးနာ-စသည်)။ ဒုက္ခိန္ဒြိယသမုဒယ (သံ၊ ၃။ ၁၈၈) နိစ္ဆိ ကဏ္ဍရောဂါဒိဟိ ဝိဒ္ဓဿ...ဒုက္ခသဟဂတံ ကာယ-ဝိညာဏံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တံ တေဿ သမုဒယော-တိ ပဇာနာတိ။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၂၇၃-၄။

ဒုက္ခိပန (တိ) [ဒု+ဥက္ခိပန။ (ဒူးကိပဏ-သံ)] ဆင်းရဲသဖြင့်-မြောက်ပင့်-ချီမ-အပ်သော၊

မြောက်ပင့် - ချီမ - ရန်-ခဲယဉ်းသော - မလွယ်ကူသော (အဝိဇ္ဇာ စသည်)။ ပလိသ (မဟာနိ၊ ၄။ ၂။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၇)-ကြည့်။

ဒုက္ခိယမာန (တိ) [ဒုက္ခ + ယ + မာန] ဆင်းရဲစေအပ်သော၊ သူ။ အနိယမာနောတိ ဒုက္ခိယ-မာနော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၄၂၂။

ဒုက္ခိ (တိ) [ဒုက္ခ + ဣ။ မောဂါ၊ ၄။ ၈၀။ ထိ-၌ ဒုက္ခိနိ၊ ဒုက္ခိ။ (ဒူးခိန်-သံ၊ ဒုက္ခိ၊ ဒုဟိ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓိ)] ဆင်းရဲခြင်း ရှိသော၊ ဒုက္ခဝေဒနာ ရှိသော၊ (က) ကိုယ်ဆင်းရဲခြင်းရှိသော။ (ခ) စိတ်ဆင်းရဲခြင်းရှိသော။

(က), (ခ) ဒုက္ခိနော စိတ္တံ န သမာဓိယတိ။ သံ၊ ၂။ ၃၀၀။ သံ၊ ၃။ ၃၄၇။ ဒုက္ခိ သုခံ 'တ္ထယတိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၅။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၁။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၈။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၄။ ဒုခိနော ပနိတရေ(ဇာ၊ ၂။ ၆၃)တိ ဣတရေ ပန နေရယိကသတ္တာ ဒုက္ခိတာ ဟောန္တိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၂။ (-ပဋိသံ၊ ၃၁၅၊ ၃၂၁။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၆၃၊ ၃၆၇။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၆။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၇၊ ၄၀။)

(ခ) အထ ခေါ် မဟာပဇာပတိ ဂေါ-တမိ...ဒုက္ခိ ဒုမ္မနာ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၄၂။ အံ၊ ၃။ ၁၀၁။ ဒုက္ခိ (ဝိ၊ ၁။ ၂၂)တိ စေတောဒုက္ခေန ဒုက္ခိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၂။ ဒုက္ခိနိ ဒုမ္မနာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္ဓာ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၁။ (-ဝိ၊ ၃။ ၂။ ဒီ၊ ၂။ ၁၉၊ ၂၃။ သံ၊ ၁။ ၁၃၀။ အံ၊ ၂။ ၃၂၅။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၀။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၇၆။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၂၅။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၂၈၁၊ ၁၈၂။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၈၄။ ထေရီ၊ ၄။ ၁။ ၆၉။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၂-၃။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၉၁။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၂။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၂၁၉။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၈၅။)

ဒုက္ခုဒ္ဓယ=ဒုက္ခုဒယ=ဒုက္ခုဒြယ (ပ) [ဒုက္ခ+ဥဒယ။ ဒ-ကို ခြ-ပြ။ နိတိ၊ သတ္ထ။ ၈၆။ နိရုတ္တိ၊ နာ-၃၅။] (၁) ဒုက္ခ၏ဖြစ်ခြင်း။ (တိ) (၂) ဒုက္ခကို ဖြစ်စေတတ်သော။ (၃) ဒုက္ခ-ဟူ

သော အစီးအပွားရှိသော၊ အစီးအပွားဖြစ် - တိုးပွား - သော ဒုက္ခ-ရှိသော။ (၄) ဒုက္ခကို တိုးပွားစေတတ်သော။ (၅) ဒုက္ခ၏ တိုးပွားခြင်းရှိသော။ (၆) ဒုက္ခ-ဟူသော - အနှောင်အဖွဲ့ - နှောင်ကြီး - နှောင်အိမ် - ရှိသော။ (၇) ဆင်းရဲသော အကျိုးရှိသော။

(၁) ဒုက္ခ၏ဖြစ်ခြင်း။ ဒုဒြယော (ဇာ၊ ၂။၃) ဒုက္ခပုတ္တိ မာ အာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၁၂၅။

(တိ) (၂) ဒုက္ခကို ဖြစ်စေတတ်သော။ (၃) ဒုက္ခ-ဟူသော အစီးအပွားရှိသော၊ အစီးအပွားဖြစ် - တိုးပွား - သော ဒုက္ခရှိသော။ ဒုက္ခ(ဒ)ဒွယ (နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊ ၂၂၅) နှိ ဒုက္ခနိဗ္ဗတ္တကံ၊ ဒုက္ခမေဝ ဝါ ဥဒယံ ဟိတံ ယဿာတိ ဒုက္ခဒွယံ။ နေတ္ထိ၊မဟာဋီ၊ပေ။

(၄) ဒုက္ခကိုတိုးပွားစေတတ်သော။ ဒုက္ခ-ဒြယဉ္စ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မံ ဒေသေဿာမိ သုခုဒြယဉ္စ။ အံ၊၃။၄၅၅၊၄၇၄။ မာ'ကာသိ ကမ္မာနိ ဒုက္ခဒြယာနိ။ ဇာ၊၁။၃၁၄။ = ဒုက္ခဝစုနာနိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၉၉။ (-မ၊၂။၇၈။ အံ၊၃။ ၄၉၇။ အဘိ၊က။၃၅၊၂၉၀။ ပဋိသံ၊၇၈၊၂၇၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။ ဓမ္မာဋ္ဌ၊ ၁။၃၀၆။ ဓမ္မာဋ္ဌ၊၂။၄၀၀။)(၅)ဒုက္ခ၏တိုးပွားခြင်းရှိသော။ ဒုက္ခဒြယာ (အံ၊၁။၉၆)တိ ဒုက္ခဝစိုကာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၄။

(၆) ဒုက္ခ-ဟူသော - အနှောင်အဖွဲ့ - နှောင်ကြီး - နှောင်အိမ် - ရှိသော။ ဒုက္ခဒွယော (မဟာနိ၊၃၉၁)တိ ဒုက္ခဗန္ဓနော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၄၀၆။

(၇) ဆင်းရဲသော အကျိုးရှိသော။ ဒုဒုဒြာနိ (ပေတ၊၁၃၆)တိ ဒုက္ခဝိပါကာနိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၅၅ (ဆန်းကြောင့် က-နှင့် ယ-ကျေ)။ ဒုက္ခဒြယ (နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၂၆၁)နှိ ဒုက္ခ-ဖလံ။ နေတ္ထိ၊ဋီ၊၁၄၄။

အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၄၁-ပ-မ-ဗ-သ-၈

ဒုက္ခဒြယသုတ္တ (န) [ဒုက္ခဒြယ+သုတ္တ] ဒုက္ခ-ဒြယသုတ်။ (က) အမြင်မှား မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ စသော ဒုက္ခဒြယတရား ၁၀-ပါးနှင့် အမြင်မှန် 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' စသော သုခုဒြယတရား ၁၀-ပါးကို ဟောပြောသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ဒသကနိပါတ်ပါဠိ၊ ၃-ပဏ္ဏာသက၊ ၄-ဝဂ်၊ ၁၀-သုတ်။ အံ၊၃။၄၅၅။ (ခ) ဒုက္ခကို တိုးပွားစေတတ်သော သူ့အသက်သတ်ခြင်း၊ ပါဏာတိပါတ' စသော ဒုစရိုက် တရား ၁၀-ပါးနှင့် သုခုကိုတိုးပွားစေတတ်သော သူ့ အသက်သတ်ခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း 'ပါဏာတိပါတဝိရတိ' စသော သုစရိုက်တရား ၁၀-ပါးကို ဟောပြောသုတ်။ အံ၊၃။၄၇၄။

ဒုက္ခပဒ္ဒဝ (ပ) [ဒုက္ခ+ဥပဒ္ဒဝ] ဒုက္ခ-ဟူသော (ကပ်ရောက်-နှိပ်စက်-တတ်သော)ဘေးရန်။ အဟံ တာဝ ဣမိနာ ဒုက္ခပဒ္ဒဝေန နိဒ္ဒိ န ဥပေမိ။ ဓမ္မာဋ္ဌ၊၂။၂၀၈။

ဒုက္ခပေက္ခာယုတ (တိ) [ဒုက္ခပေက္ခာ+ယုတ] ဒုက္ခဝေဒနာ, ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် -ယှဉ်-တကွဖြစ် - သော။ ဒုက္ခပေက္ခာယုတာ ဣမေ...ဒုက္ခပေက္ခာဝေဒနာဟိ သဟဂတာ။ အဘိ၊ဝတာရာဋီ၊၁။ နှာ-၁၆။

ဒုက္ခပုတ္တိ (ထိ) [ဒုက္ခ + ဥပုတ္တိ။ (ဒုးခေါ-တွတ္တိ-သံ)] (၁) ဒုက္ခ၏ဖြစ်ခြင်း၊ ကိုယ်, စိတ် ဆင်းရဲမှု၏ ဖြစ်ခြင်း။ (၂) ဒုက္ခဖြစ်ရာ (အခါ-စသည်)။ (၁) သစေ အဟံ တဝ ဣမံ ဒုက္ခပုတ္တိံ ဇာနေယျံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၃၀၉။ ဒုက္ခပုတ္တိ (မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀) စိတ္တ-ဒုက္ခပုတ္တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၃၉။ (- ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၀၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၂။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၃၀၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၃၉၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၂၅။ ဝိမတိ၊၁။၁၁၉။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်၊၃၇၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၉၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၂၇၆။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၇၅။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၆၆။ မ၊ဋီ၊ ၂။၂၄၉။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၁၄။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၉၄။ အံ၊ ဋီ၊၃။၃၃၅။ အနုဋီ၊၂။၇၀။) (၂) ဒုက္ခပုတ္တိ-

ကာလေ။ အဘိဋ္ဌာ၂။၄၄၄။ သံဇ္ဈိ၁။၂၅၄။
(-အဘိဋ္ဌာ၂။၉၁။ပဋိသံဇ္ဈာ၁။၁၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ
၂။၁၃၁။ ထေရဝါဒ၁။၄၂။ မဟာနိဋ္ဌာ၁။၆၁။
ဝိမတိ၂။၁၀၅။ အနုဋ္ဌိ၂။၇၀။) (၁), (၂)
တဿ ဒုက္ခပုတ္တိယံ သံဝဏ္ဏကဿ ထုလ္လစ္စယံ။
ဝိဋ္ဌာ၂။၅၀။ (-၅၁။ ဝဇီရိ၁။၁၃၃။ ဒီဇ္ဈိ၂။
၁၁၀။ အံဇ္ဈိ၂။၂၀၁။)

ဒုက္ခပုတ္တိကာရဏ (န) [ဒုက္ခပုတ္တိ + ကာရဏ]
ဒုက္ခဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း။ ဒုက္ခပုတ္တိ-
ကာရဏေ (မူလဋ္ဌိ၂။၆၂)တိ ဒုက္ခပုတ္တိယာ
ဟေတုဘူတေ ဒုက္ခပုတ္တိဋ္ဌာနန။အနုဋ္ဌိ၂။၇၀။
(-သံဇ္ဈိ၂။၃၄၀။)

ဒုက္ခပုတ္တိဟေတု (ပု) [ဒုက္ခပုတ္တိ + ဟေတု] ဒုက္ခ-
ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း၊ ကိုယ်၊စိတ် ဆင်း
ရဲမှု ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း။ ဒုက္ခံ ပတုာတိ
ဒုက္ခပုတ္တိဟေတု သုခံ ပထေတိ။ သံဇ္ဈိ၂။
၂၄၇။ ဒုက္ခပုတ္တိဟေတုတော (ဝိသုဒ္ဓိ၂။
၁၃၀)တိ “အဟု ဝတ မေ” တံ ဝတ နာ-
ဟောသီ”တိ စေတသိကဒုက္ခပုတ္တိဟေတု-
တော။ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌိ၂။၁၉၇။ (-အဘိဋ္ဌာ၂။၈၈။
ပဋိသံဇ္ဈာ၁။၁၃၂။ မဟာနိဋ္ဌာ၁။၆၀။ အံဇ္ဈိ၂။
၃၆၆။ မူလဋ္ဌိ၂။၆၀။)

ဒုက္ခပ္ပါဒက (တိ) [ဒုက္ခ + ဥပ္ပါဒက] ဒုက္ခကို
ဖြစ်စေတတ်သော။ သပ္ပါဒယော ဒုက္ခပ္ပါဒ-
ကတာယ ဩဋ္ဌာရိကာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မဇ္ဈိ၁။
၃၀၈။ သံဇ္ဈိ၂။၂၆။ (- ဇာဠာ၁။၂၆၁။)
ဒုက္ခဝိပါက (တိ) (၃)-လည်း ကြည့်။

ဒုက္ခပ္ပါဒန (န၊ထိ) [ဒုက္ခ + ဥပ္ပါဒန] ဒုက္ခကိုဖြစ်
စေခြင်း။ ဒုက္ခပ္ပါဒနေန ထုလ္လစ္စယံ။ ဝိဋ္ဌာ၂။
၆၁။ ဟေဋ္ဌနာတိ ပါဏိပ္ပဟာရာဒီဟိ ဗာနော
ဒုက္ခပ္ပါဒနာ။ အဘိဋ္ဌာ၂။၇၀။ (-ဓမ္မဋ္ဌာ၂။
၂၀၁။ ဇာဠာ၁။၄၇၁။ သာရတ္ထိ၂။၂၆၆။)

ဒုက္ခပ္ပါဒနပ္ပဋိသံယုတ္တ (တိ) [ဒုက္ခပ္ပါဒန + ပဋိသံ-
ယုတ္တ] ဒုက္ခကို ဖြစ်စေခြင်းနှင့် - စပ်ယှဉ်-

ဆက်သွယ် - သော။ ပရေသံ ဒုက္ခပ္ပါဒနပ္ပဋိ-
သံယုတ္တော ဝိတက္ကော ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ မဇ္ဈိ၁။၃၈၅။

ဒုက္ခပဂတ (တိ) [ဒုက္ခ + ဥပဂတ။ (ဒုးခေါပဂတ-
သံ)] ဒုက္ခသို့ ကပ်ရောက်သော၊ ဒုက္ခနှင့် ပြည့်
စုံသော။ ဒုက္ခပနီတ (၁)-ကြည့်။

ဒုက္ခပစာရ (ပု) [ဒုက္ခ + ဥပစာရ] ဒုက္ခ၏ ဖြစ်
ခြင်း။ ဒုက္ခပစာရော (နေတ္ထိ၂။၂)တိ ဒုက္ခ-
ပဝတ္တိ။ နေတ္ထိဋ္ဌာ၂။၈၇။ ဒုက္ခဿ ဥပစာရော
ပဝတ္တိတိ ဒုက္ခပစာရော။ နေတ္ထိဝိ။၁၂၅။

ဒုက္ခပစာန (န) [ဒုက္ခ + ဥပစာန] ဒုက္ခကို ဖြစ်
စေခြင်း။ ပရဒုက္ခပစာနေနာတိ ပရသ္မိံ
ဒုက္ခပစာနေန၊ ပရဿ ဒုက္ခပ္ပါဒနေနာတိ
အထော။ ဓမ္မဋ္ဌာ၂။၂၀၁။

ဒုက္ခပနယနာကာရ (တိ) [ဒုက္ခပနယန + အာ-
ကာရ] ဒုက္ခကို(သတ္တဝါ၏)အနီးသို့ ဆောင်ပို့
ခြင်း အခြင်းအရာရှိသော။ ဒုက္ခပနယန-
ကာမတာကာရ-ကြည့်။

ဒုက္ခ(က္ခ)ပနိသ (တိ) [ဒုက္ခ + ဥပနိသ] ဒုက္ခ-
ဟူသော အကြောင်းရှိသော(သဒ္ဓါစသည်)။
ဒုက္ခပနိသ သဒ္ဓါ(ဒုက္ခပနိသယ သဒ္ဓါ-
ယ)။ သံ၊၁။၂၆၉။ အံဇ္ဈာ၁။၂၈။ စရိယာဠာ။
၂၉၁။ နေတ္ထိဋ္ဌာ၂။၃၉။ ဒီဇ္ဈိ၁။၈၁။ သီဇ္ဈိသစ်၊
၁။၂၆၈။ ဒီဇ္ဈိ၂။၁၀၁။ ဓာနိဋ္ဌိ၂။၈၉။ ဒုက္ခံ
ဥပနိသ ကာရဏမေတိဿာတိ ဒုက္ခပနိ-
သ၊ ဒုက္ခနိဗ္ဗနာ ဒုက္ခဟေဟုကာ သဒ္ဓါတိ
ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အံဇ္ဈာ၁။၇၉။

ဒုက္ခပနီတ (တိ) [ဒုက္ခ + ဥပနီတ] (၁) ဒုက္ခသို့
ကပ်ရောက်သော။ (၂) (ကာယိက၊ စေတ-
သိက) ဒုက္ခသည် - ဇွေထိ - နှိပ်စက် - အပ်
သော၊သူ။ (၁) ဒုက္ခပနီဘာတိ ဒုက္ခပတ္တာ
ဒုက္ခသမ္ပတ္တာ ဒုက္ခပဂတာ။ မဟာနိ။၂၉။
(-သုတ္တနိ။၄၀၀။ မဟာနိ။၂၇။) (၂) ဒုက္ခပ-
နီတော (ဇာ၊၂။၁၆၀)တိ ကာယိကစော-
သိကဒုက္ခေန ဖုဠောပီတိ အထော။ ဇာ၊ဠာ၆။

၅၃။ (-ဇာ၊ ၁။ ၂၇၂။ ပေတ၊ ၁။ ၂၀၆။ ဇာ၊ ၁။ ၄။ ၂၇၀-၁။ ဇာ၊ ၁။ ၂၇၂။)

ဒုက္ခပဿမ (ပု) [ဒုက္ခ+ပဿမ။ (ဒုခေါပဿမ-သံ)] (၁) ဒုက္ခ၏ ငြိမ်းခြင်း။ (၂) ဒုက္ခ၏ ငြိမ်းရာ(နိဗ္ဗာန်)။ (၃) နိဗ္ဗာန် ဒုက္ခပဿမံ ဝဒန္တိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၂။ (၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒုက္ခပဿမဂါမိ (တိ) [ဒုက္ခပဿမ + ဂမု + ဂီ (=ဂမု+ဧ+ဂီ)] (က) ဒုက္ခ၏ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော။ (ခ) ဒုက္ခ၏ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေတတ်သော (အရိယမဂ်)။ အရိယံ စဉ္စဂီကံ မဂ္ဂံ၊ ဒုက္ခပဿမဂါမိနံ။ သံ၊ ၁။ ၃၉၃။ အံ၊ ၁။ ၃၄၃။ ဣတိ-ဝုတ်။ ၂၀၇။ ထေရ။ ၃၇၃။ ထေရီ။ ၄၁၅။ ဒီ၊ ၁။ ၂၀၈။ အံ၊ ၁။ ၂၁၉။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၁၅၉။ ထေရ၊ ၁။ ၂၁၅။ ထေရီ၊ ၁။ ၁၇၀၊ ၂၃၂။ ဇာ၊ ၁။ ၁၁၃။ ဒုက္ခပဿမဂါမိန (ပဋိသံ၊ ၂၇၃) နှိ ဒုက္ခပဿမံ နိဗ္ဗာန် ဝန္တန္တိ။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၂၁၇။ =ဒုက္ခနိရောဓဂါမိ။ သီ၊ ၁။ ၁၀၄။ (-သံ၊ ၁။ ၃၇၉။ သုတ္တနိ၊ ၃၉၁။ နေတ္တိ၊ ၁။ ၂၉၇။)

ဒုက္ခပဿမန (တိ) [ဒုက္ခ+ပဿမန] ဒုက္ခကို ငြိမ်းစေတတ်သော။ ဒုက္ခပဿမနော သံဝေါ။ ထေရ။ ၂၀၆။ သကသဝဋ္ဌဒုက္ခပဿမနဋ္ဌေန ဒုက္ခပဿမနော။ ထေရ၊ ၁။ ၁၀၅။

ဒုက္ခေတ္တ (န) [ဒု+ခေတ္တ။ (ဒုက္ခေတ္တ-သံ)] (က) မကောင်း - မညီညွတ် - ညံ့ဖျင်း - သော လယ်ယာ၊ မြေဆီဩဇာ မရှိသော လယ်ယာ။ (ခ) (ဆားဆပ်ပြာ-စသော အပြစ်တို့သည်) ဖျက်ဆီးအပ်သော လယ်ယာ၊ အနှံ့-အဆီ - မရှိသော လယ်ယာ။ (က) ဒုက္ခေတ္တ (သံ၊ ၃။ ၃၃၁) နှိ ဝိသမခေတ္တံ။ သံ၊ ၁။ ၃၁၃။ ဒုက္ခေတ္တံ နိရောဇကံ၊ တာယ ဝေ ဒုက္ခေတ္တံ၊ တာယ ဝိသမံ ဟောတိ။ သံ၊ ၁။ ၂၅၃၄။ (ခ) ဒုက္ခေတ္တ (ဒီ၊ ၂။ ၂၇၉) တိ ဒုဠ ခေတ္တေ နိဿာရခေတ္တံ။ ဒီ၊ ၁။ ၄၀၁။ ဒုဠ ခေတ္တေ-

တိ ဦးသတာဒိဒေါသေဟိ ဒုသိတခေတ္တေ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၇၆။ (-မ၊ ၁။ ၄၁၄။)

ဒုက္ခောဂါဟ=ဒုက္ခောဂါဠ (တိ) [ဒုက္ခ+ဩဂါဟ = ဩဂါဠ။ (ဒုခေါဂြာဟ-သံ)] (က) ဆင်းရဲ-ခဲယဉ်း-သဖြင့် သက်ဝင်အပ်သော။ (ခ) ဆင်းရဲ-ခဲယဉ်း-သော သက်ဝင်ရခြင်း ရှိသော၊ သက်ဝင်နိုင်ခဲသော။ မန္တဗုဒ္ဓိဟိ ဒုက္ခောဂါဟာ(ဠာ) အလဗ္ဘနေယျပတိဋ္ဌာစ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၀၈။ ဒီ၊ ၁။ ၂၁။ အဘိ၊ ၁။ ၂၃။ သီ၊ ၁။ ၁၁၈။ ၂။ ၅၉။ မ၊ ၁။ ၅၈။ သံ၊ ၁။ ၁၁။ (-ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၁၉။ ဒီ၊ ၁။ ၂၉၊ ၂၃၃။ သံ၊ ၁။ ၁၉၀-၁။ အံ၊ ၁။ ၂၄၂။ အံ၊ ၁။ ၃၁။ မူလ၊ ၁။ ၂၀-၁။ အနု၊ ၁။ ၂၂။) (က) ဒုက္ခေန ဩဂယန္တိတိ ဒုက္ခောဂါဟာ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၇၈။ (က)၊ (ခ) ဒုက္ခေန ဩဂယန္တိ၊ ဒုက္ခော ဝါ ဩဂါဟော ဩဂါဟနံ အန္တောပဝိသန-မေတေသုတိ ဒုက္ခောဂါဟာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၁။ သီ၊ ၁။ ၁၁၀၅။

ဒုက္ခောတိဏ္ဏ (တိ) [ဒုက္ခ+ဩတိဏ္ဏ] ဒုက္ခသည် သက်ဝင်အပ်သော၊ ဒုက္ခသက်ဝင်ခံရသော၊ သူ။ ဒုက္ခောတိဏ္ဏော ဒုက္ခပရေတော။ မ၊ ၂။ ၁၂၃။ သံ၊ ၂။ ၇၆။ အံ၊ ၁။ ၄၃၉။ ဣတိဝုတ်။ ၂၅၅။ တေဟိ ဇာတိအာဒိဟိ ဩတိဏ္ဏာ ဒုက္ခောတိဏ္ဏာ၊ တေဟိ ဇာတိအာဒိဒုက္ခဟိ အန္တော အနုပဝိဋ္ဌာ။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၂၇၈။

ဒုဂ္ဂတိ (တိ) [ဒု+ဂ္ဂတိ] မကောင်းသောဖြစ်ခြင်း 'ဂ္ဂတိ'၊ (က) ဆင်းရဲသော ဖြစ်ခြင်း။ (ခ) စက်ဆုပ်အပ်သော ဖြစ်ခြင်း။ ဒုဂ္ဂတိ (၇) (ဂ)-ကြည့်။

ဒုဂ္ဂဏ (တိ) [ဒု+ဂ္ဂဏ။ (ဒုဂ္ဂဏ-သံ)] (၁) ၂-ခုဖြင့်-မြှောက်-ပွား-ခြင်း ရှိသော၊ ၂-ခုဖြင့်-မြှောက်-ပွား-အပ်သော၊ ၂-ဆတက်သော။ (၂) ၂-ခုသော-အထပ်-အလွှာ-ရှိသော၊ ၂-ထပ်-၂-လွှာ-ရှိသော။ (ကြိ၊ ၁။ -၂-ကြိမ်၊ ၂-ခါ၊ ၂-ခေါက်။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂။

၂၁၅။) (၁) ကာမဘဝါဒိကေ ကမ္မုပပတ္တိ-
ဘဝဝသေန ဒုဂ္ဂဏေ ကတွာ အာဟ “ဆ
ဘဝါ”တိ။ မူလဋီ၊ ၂။၁၂၃။ (၂) တဉ္စိ ဒဏ္ဍ-
ကထိနပ္ပမာဏေန ပရိယန္တေ သံဟရိတွာ
ဒုဂ္ဂဏံ ကာတဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၃၀၈။ ဒိဂ္ဂဏ-
လည်း ကြကြ။

ဒုဂ္ဂဟကရဏ (န) [ဒုဂ္ဂဏ+ကရဏ။ (ဒိဂ္ဂဟကရ-
ဏမ်-သံ)] (က) ၂-ခေါက်ချိုးပြုခြင်း။ (ခ)
၂-ထပ် - ၂-လွှာ - ပြုခြင်း။ ကဋ္ဌသာရကဿ
ပရိယန္တေ ပဋိသံဟရိတွာ ဒုဂ္ဂဟကရဏံ။ ဝိ၊
ဋ္ဌ၊ ၄။၄၉။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။၃၀၈။) ဒိဂ္ဂဏ-
ကရဏ-လည်း ကြည့်။

ဒုဂ္ဂ (တိ) [ဒု+ဂမ္+ဂ္ဂံ။ (ဒုဂ္ဂိ-သံ)] ဆင်းရဲ-
ပင်ပန်း - ခဲယဉ်း - သဖြင့် - သွား - ရောက် -
အပ်သော၊ သွား - ရောက် - ခြင်းငှါ - ခဲယဉ်း
သော၊ သွား - ရောက် - ခြင်းငှါ ခဲယဉ်းရာ
ဖြစ်သော၊ သွား - ရောက် - နိုင်ခဲသော၊
အသွားခက်သော၊ (က) မညီညွတ် - မပြေ
ပြစ် - သော အရပ် (ချောက်၊ ကမ်းပါး-စ
သည်။) (ခ) ကြိမ်ပိုက်ချောင်းငရဲ။ (ဂ)
ရွံ့ညွန့်။ (ဃ) ကိလေသာ၊ ကိလေသာညွန့်။
(င) ပဋိပတ် - အကျင့် - လမ်းစဉ်။ (စ)
ခံကတုတ်၊ ခံတပ်၊ ခံတပ်မြို့ (ရန်သူတို့ကို
ခုခံကာကွယ်ရာ အရပ်)။ (ဆ) သုဘာစလ
မြို့။ (အသူရာအထူး၊ မအောင်အပ်သော
အရာ၊ ခက်ခက်ခဲခဲ သွားရောက်ရာ၊ ခက်ခက်
ခဲခဲ ပြုအပ်သော အရာ။ ထောမ။)

ဆင်းရဲ - ပင်ပန်း - ခဲယဉ်း - သဖြင့် -
သွား - ရောက် - အပ်သော၊ သွား - ရောက် -
ခြင်းငှါ - ခဲယဉ်းသော၊ သွား - ရောက် - ခြင်း
ငှါ ခဲယဉ်းရာဖြစ်သော၊ သွား - ရောက် -
နိုင်ခဲသော၊ အသွားခက်သော။ ဒုက္ခေန ဂန္တ-
ဗ္ဗောတိ ဒုဂ္ဂေါ။ သုတ္တနိ၊ ၄။၂။၁၁၅။ ဒုဂ္ဂေ-
(ပေတ။ ၁၅၁)တိ ဥဒကစိက္ခလ္လာနံ ဝသေန
ဒုဂ္ဂမဋ္ဌာနာနိ (ဒုဂ္ဂမနဋ္ဌာနေ၊ က)။ ပေတ၊ ၄။

၉၇။ ဒုဋ္ဌ၊ ဒုက္ခေန ဂမနီယံ ဒုဂ္ဂံ။ အပါ၊ ၄။၂။
၉၃။ ဂန္တံ ဒုက္ခရာ တောတိ ဒုဂ္ဂံ။ ဇာ၊ ၄။၁၆။
၅၁၆။ ဒုဂ္ဂါ (ဇာ၊ ၂။၂၇၃။ ဇာ၊ ၄။၇၁၄)တိ
ဂန္တံ ဒုက္ခရာ။ ဇာ၊ ၄။၂၂။၅၄၅။ (-စူဠနိ၊ ၄။
၁၂၃။ မ၊ ၄။၃။၁၅၀။ သံ၊ ၄။၁။၁၄၈။)

(က) မညီညွတ် - မပြေပြစ် - သော
အရပ် (ချောက်၊ ကမ်းပါး-စသည်)။ ဒုဂ္ဂေ-
(သံ၊ ၁။၁၀၀။ ဇာ၊ ၁။၉၄)တိ ဝိသမဋ္ဌာနေ
(ဝိသမေ)။ သံ၊ ၄။၁။၁၅၂။ ဇာ၊ ၄။၃။၁၃။
(-ဝိမာန၊ ၄။၂၁။ စရိယာ၊ ၄။၂၅၇။)

(ခ) ကြိမ်ပိုက်ချောင်း ငရဲ။ အထ ဝေတ-
ရဏံ ပန ဒုဂ္ဂံ။ သုတ္တနိ၊ ၃။၈၄။ (-ဇာ၊ ၂။
၆၃၊ ၁၈၇။ ဇာ၊ ၄။၅။၂၈၆၊ ၂၉၃။ ဇာ၊ ၄။၆။
၁၃၁။)

(ဂ) ရွံ့ညွန့်။ ဒုဂ္ဂါ (ဓမ္မ၊ ၆၀)တိ...ပင်-
ဒုဂ္ဂတော အတ္တာနံ ဥဒ္ဓရိတွာ ထလေ ပတိ-
ဋ္ဌတော၊ ဧဝံ တုမေပိ ကိလေသဒုဂ္ဂတော
အတ္တာနံ ဥဒ္ဓရထ။ ဓမ္မ၊ ၄။၂။၃၂။ (-မိလိန္ဒ၊
၃။၆၁။)

(ဃ) ကိလေသာ၊ ကိလေသာညွန့်။ သော
ဣမံ (ယော' မံ) ပလိပထံ ဒုဂ္ဂံ။ အံ၊ ၃။၁၁၄။
ဓမ္မ၊ ၇။၂။ သုတ္တနိ၊ ၃။၇၇။ စူဠနိ၊ ၂။၆၅။ အံ၊ ၄။
၁။၁၉၃။ ထေရ၊ ၄။၁။၁၇၂။ =ရာဂပလိပထံ
စေဝ ကိလေသဒုဂ္ဂန္တု။ ဓမ္မ၊ ၄။၂။၄၂၇။ သုတ္တ-
နိ၊ ၄။၂။၁၉၀။ (ဂ) အနက်လည်း ပြန်ကြည့်။

(င) ပဋိပတ် - အကျင့် - လမ်းစဉ်။ ဒုဂ္ဂေါ
မဂ္ဂေါ ပဓာနာယ။ သုတ္တနိ၊ ၃။၄၂။

(စ) ခံကတုတ်၊ ခံတပ်၊ ခံတပ်မြို့ (ရန်သူ
တို့ကို ခုခံကာကွယ်ရာအရပ်)။ နဂရံ ဝါ သု-
မာပိတံ။ သြကိဏ္ဍပရိခံ ဒုဂ္ဂံ။ ဇာ၊ ၂။၉၅။ ဇာ၊
၄။၅။၃၉၇။ ဒုဂ္ဂန္တု ဝိဇိတံ ဗလံ။ ဓာနံ၊ ၃။၅၀။
ပဗ္ဗတောဒကရုက္ခာဒိဟိ ဒုဂ္ဂမံ ပရံ ဒုဂ္ဂံ။ ယင်း-
ဋီ။ (-အမရ၊ ၁၈။၁၇။)

(ဆ) သုဘာစလမြို့။ သုဘာစလပရံ ဒုဂ္ဂံ။
မဟာဝံသ၊ ၈၈။၅။

ဒုဂ္ဂစ္စ (န) [ဒုဂ္ဂတ+ဣ။ (ဒုဂ္ဂိတု-သံ)] ဆင်းရဲ-
သည်၏အဖြစ်-ခြင်း။ ယောနိသော ပစ္စ-
ဝေက္ခိတော၊ ဒုဂ္ဂစ္စဉ္စ ဒလိဒ္ဓိတံ။ အပါ၊ ၂။ ၁၉၉။

ဒုဂ္ဂဇနပဒဋ္ဌာန (တိ) [ဒုဂ္ဂဇန+ပဒဋ္ဌာန] ဆင်း
ရဲသော လူအပေါင်းဟူသော နီးစွာသော
အကြောင်းရှိသော။ ဒုဂ္ဂဇနပဒဋ္ဌာနဝိသေသ-
သမ္ပဒါဒိယောဂတော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၂။ ဒီ၊
ဋီ၊ ၁။ ၂၀၈။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁။

ဒုဂ္ဂဏှ (တိ) [ဒု+ဂဟ+ဏှာ (ဒုဂ္ဂြာဟု-သံ)]။
မကောင်းသဖြင့်-ဖမ်းယူ-သိမ်းပိုက်-အပ်
သော၊ ဖမ်းယူ-သိမ်းပိုက်-ရန် ခဲယဉ်းသော၊
အဖမ်းရ ခက်သော၊ သူ။ ဒုဂ္ဂဏှော' သီ(ဇာ၊
၂။ ၂၁၆။ ဇာ၊ ဋီ၊ ၆။ ၃၀၂) တိ ဒုဋ္ဌ၊ ဂဟေတ-
ဗ္ဗော။ ဇာ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၄၂။ (-ဇာ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၆။)

ဒုဂ္ဂတ (တိ) [ဒု+ဂတ။ (ဒုဂ္ဂိတု-သံ၊ ဒုဂ္ဂအ-အဒ္ဓ-
မာဂမီ)] (၁) ဆင်းရဲခြင်းသို့ ရောက်သော၊
သူ၊ သူဆင်းရဲ၊ အောက်တန်းစား၊ လူမွဲ။
(က) ဥစ္စာ - မဲ့ - မဲ့ - ဆင်းရဲ - နွမ်းပါး -
သော၊ ဆင်းရဲ - ငြိုငြင် - ပင်ပန်း - စွာ - ဖြစ်
ရ - အသက်မွေးမြူရ - သော၊ ခက်ခက်ခဲခဲ
တောင်းရမ်းနိုင်မှ လိုရာရသော။ (ခ) အထီး
ကျန်သော၊ ခိုကိုးရာမဲ့သော၊ သနားထိုက်
သော။ (ဂ) ကဲ့ရဲ့ - ရှုတ်ချ - အပ်သော ဖြစ်
ခြင်းရှိသော။ (ဃ) သမာပတ်တရား မရှိ
သော။ (၂) မကောင်း - ပျက်စီး - သော -
အမျိုး - ဂတိ(ဘဝ) - သို့ရောက်သော။ (၃)
မကောင်းသဖြင့် ကျင့်သော၊ မကောင်းသော
အကျင့်ရှိသော၊ သူ။ (၄) ဆင်းရဲ - နွမ်းပါး -
ရာ၊ ဆင်းရဲ - နွမ်းပါး - ခြင်းသို့ ရောက်ရာ
(အခါ-စသည်)။ (န) (၅) ဆင်းရဲ - နွမ်းပါး -
ခြင်း။ (၆) ဒုဂ္ဂတ-သုတ်။

(၁) ဆင်းရဲခြင်းသို့ ရောက်သော၊ သူ၊
သူဆင်းရဲ၊ အောက်တန်းစား၊ လူမွဲ။ ကုတော
အမှာကံ ဒုဂ္ဂတာနံ မာလာ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၆၁။ ဒုဂ္ဂ-
တာ (ဝိမာန။ ၇၃) တိ ဒုက္ခဂတတ္တာ ဒုဂ္ဂတာ။

ဝိမာန၊ ၇၃။ တေပိ ဒုဂ္ဂတာ (အံ၊ ဋီ၊ ၁။
၁၀၁) ဒုက္ခံ ဥပဂတာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄၄။ (-
သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၆။ ပေတ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၁။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။
၁၅၃။)

(က) ဥစ္စာ - မဲ့ - မဲ့ - ဆင်းရဲ - နွမ်းပါး -
သော၊ ဆင်းရဲ - ငြိုငြင် - ပင်ပန်း - စွာ - ဖြစ်
ရ - အသက်မွေးမြူရ - သော၊ ခက်ခက်ခဲခဲ
တောင်းရမ်းနိုင်မှ လိုရာရသော။ ဒုဂ္ဂတာ-
(ထေရီ၊ ၃၉၃) တိ ဒလိဒ္ဓိ။ ထေရီ၊ ၁။ ၂၄။
ဒုဂ္ဂတာ (ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၆။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၆) တိ
ဒုက္ခရဇီဝိကံ ဥပဂတာ ကသိရုတ္တိကာ။ ဒီ၊ ဋီ၊
၁။ ၃၂၆။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၀၈။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။
၁၅၇။ ဒုဂ္ဂတော (ဇာ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၉) တိ ဒုက္ခိ-
တော၊ ဒုက္ခေန ဂစ္ဆတိ ပဝတ္တတိတိ ဒုဂ္ဂတော။
ဇာ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၂။ ဒုက္ခေန ကိစ္ဆေန ဂတိ ဂမနံ၊
အနုပါနာဒိလာဘော ယဿ သောတိ ဝါ
ဒုဂ္ဂတော။ သူစိ။ (-ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၂၆။ မ၊
ဋီ၊ ၃။ ၇၆။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၁၄။
မူလဋီ၊ ၁။ ၆၆။) (၂) အနက်လည်း ဆက်
ကြည့်။

(ခ) အထီးကျန်သော၊ ခိုကိုးရာမဲ့သော၊
သနားထိုက်သော။ ဒုဂ္ဂတ (သံ၊ ၁။ ၃၉၃) န္တိ
ဒလိဒ္ဓိ ကပဏံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၈။

(ဂ) ကဲ့ရဲ့ - ရှုတ်ချ - အပ်သော ဖြစ်ခြင်းရှိ
သော။ နိန္ဒိတံ ဂမနံ အဿ ဒုဂ္ဂတော။ ဓာနံ၊
ဋီ၊ ၇၃၉။

(ဃ) သမာပတ်တရား မရှိသော။ တေပိ
ဒုဂ္ဂတာ(ဇာ၊ ၁။ ၃၁) တိ တဿာ သမာပတ္တိ-
ယာ အလာဘတော တေပိ ဒုဂ္ဂတာ နာမ။
ဇာ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၉၈။ (-၄၉၉။)

(၂) မကောင်း - ပျက်စီး - သော -
အမျိုး - ဂတိ(ဘဝ) - သို့ရောက်သော။ ဒုဂ္ဂ-
တေ (ဝိ၊ ၁။ ၆။ ပဋိသံ၊ ၁၁၁။ ဣတိဝုတ်။ ၂၆၂။
မဟာနိ။ ၂၇၆-၇။ နေတ္ထိ။ ၈၄) တိ ဒုဂ္ဂတိဂတေ၊
လောဘနိဿန္နယုတ္တတ္တာ ဝါ ဒလိဒ္ဓေ အပ္ပန္န-

ပါနေ (အပ္ပန္နပါနဘောဇနေ)။ ဝိဇ္ဇာဝါ ၁၃၃။
 ပဋိသန္ဓိဝါ ၁၃၃။ ဣတိဝုတ်ဌာ ၃၀၀။ မဟာ-
 နိဌာ ၁၃၃။ နေတ္ထိဌာ ၁၇၂။ ဒုဂ္ဂတာ (ပေတ။
 ၁၃၀၊ ၁၆၉)တိ ဒုဂ္ဂတိံ ဂတာ။ ပေတဌာ ၃၁၊
 ၁၆၆။ ဒုဋ္ဌံ (ဒုဋ္ဌံသျှာ) ကုလံ ဂတာ ဒုဂ္ဂ-
 တာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂၆။ (-ပေတဌာ ၆၇။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇။)

(၁),(၂) ဒုဂ္ဂတာ(ဝိသုဒ္ဓိ)တိ ဒလိဒ္ဓါ၊
 ယတ္ထ ဝါ ဂတာ ဒုဂ္ဂတာ ဟောတိ၊ တဒိသံ
 ကုလံ ဂတာ။ ဝိဇ္ဇာ ၂။ ၁၃၉။ သိယာ န သတ္တာ
 သုဂတာ ဒုဂ္ဂတာ ဝါ(ပေတ။ ၁၈၄)တိ “ဣမေ
 သတ္တာ သုဂတိံ ဂတာ၊ ဒုဂ္ဂတိံ ဂတာ ဝါ၊
 သုဂတိယံ ဝါ အစာ ဒုဂ္ဂတိယံ ဒလိဒ္ဓါ ဝါ”တိ
 အယမတ္ထော ကံ န သိယာ။ ပေတဌာ
 ၂၁၁-၂။

(၃) မကောင်းသဖြင့် ကျင့်သော၊
 မကောင်းသော အကျင့်ရှိသောသူ။ ဒုဂ္ဂတာ-
 (မာ၊ ၁၃၉၃)တိ ဒုဋ္ဌံ ဂတာ ဒုပ္ပဋိပန္နာ ကာယ-
 ဒဋ္ဌိဗဟုလာ ဝိသုဋ္ဌကမ္မဋ္ဌာနာ။ မာ၊ ၂။ ၂၇၅။
 ဒုဂ္ဂတာ (သံ၊ ၁။ ၂၀၂)တိ... ပဋိပတ္တိဒုဂ္ဂတိယာ
 ပန ဒုဂ္ဂတာ။ သံ၊ ၁။ ၂၆၇။

(၄) ဆင်းရဲ-နွမ်းပါး-ရာ၊ ဆင်းရဲ-နွမ်း
 ပါး-ခြင်းသို့ရောက်ရာ(အခါ-စသည်)။ ဒုဂ္ဂတ-
 ကာလေ ဝိယ မံ မညတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၂၉။

(န) (၅) ဆင်းရဲ-နွမ်းပါး-ခြင်း။ ဒုဂ္ဂ-
 တေန သမပ္ပိတော။ အပါ၊ ၁။ ၁၄၇။

(၆) ဒုဂ္ဂတ-သုတ်။ ဒုဂ္ဂတံ သုခိတဉ္စ။ သံ၊
 ၁။ ၃၉၇။ ဒုဂ္ဂတသုတ္တ-လည်း ကြည့်။

ဒုဂ္ဂတော—ပေတ။ ၁၇၇-ဂ၊ ၂၁၇။ မာ၊ ၄။
 ၄။ ဇာ၊ ၁။ ၁၂၉။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၃၇။ ဒုဂ္ဂတာ
 (ထိ၊ ပ၊ ၁)။—ဝိ၊ ၁။ ၂၀၀။ အံ၊ ၁။ ၁၆၂။ ဝဇီ-
 ရ၊ ၁၉၀။ (ပု၊ ပ၊ ၁)။—အပါ၊ ၁။ ၁၅၀။ ပဋိသန္ဓိ၊ ၂။
 ၂၇၁။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၆၆။ (ထိ၊ ပ၊ ၁)။—သံ၊ ၁။
 ၂၆၇။ ဒုဂ္ဂတာနိ (န၊ ပ၊ ၁)။—သာရတ္ထ၊ ၂။
 ၃၀၇။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၆၅။ ဒုဂ္ဂတံ—ပေတ။ ၁၃၉။

ပေတဌာ ၆၇။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၁၂၇။ ဒုဂ္ဂတေ—ဒီ၊ ၁။
 ၇၇၊ ၂၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇၅။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၀။
 ဒုဂ္ဂတေန—အပါ၊ ၁။ ၁၄၇။ ဒုဂ္ဂတေဟိ—မာ၊ ၄။
 ၄။ ၂၄၀။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၆၂။ မာ၊ ၁။ ၄၂၅။ ဒုဂ္ဂ-
 တဿ(စ၊ ၁)။—ဇာ၊ ၁။ ၁၆၆။ ဒုဂ္ဂတာနံ—
 ဓမ္မ၊ ၁။ ၂၆၇။ ဥဒါနဌာ ၅၆။ ဇာ၊ ၁။
 ၂၅၆။ ဒုဂ္ဂတာ(မ၊ ၁)။—မာ၊ ၁။ ၁၆၅။ ဒုဂ္ဂ-
 တဿ— ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၈၃။ ဒုဂ္ဂတာနံ— ဒီ၊ ၁။
 ၂။ ၃၀၇။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၁၇၁။ ဒုဂ္ဂတေသု— အံ၊
 ၁။ ၁၃၉။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၁၆၃။

ဒုဂ္ဂတကုလ (န) [ဒုဂ္ဂတ+ကုလ] သူဆင်းရဲမျိုး၊
 အောက်တန်းစားမျိုး။ ဒုဂ္ဂတကုလဿ ဓိတု-
 ယာ မဟန္တံ ဣဿရိယံ ဒိန္နံ။ သံ၊ ၁။ ၁၂၉။
 ဒုဂ္ဂတကုလာနိ နိဟရာပေတွာ။ ဇာ၊ ၁။ ၆။
 ၂၃၇။ (-အံ၊ ၁။ ၁၄၅၊ ၂၉၁၊ ၃၃၀။ ထေရ၊
 ၁။ ၄၁၀။ ထေရ၊ ၁။ ၁၃၁၊ ၃၃၆။ ထေရီ၊ ၁။
 ၁၈၁။ အပါ၊ ၁။ ၁၃၀။ အပါ၊ ၁။ ၁၆၃။
 ဇာ၊ ၁။ ၂၅၆။ မာ၊ ၁။ ၄၄၅။)

ဒုဂ္ဂတဇိဝိတ (န) [ဒုဂ္ဂတ+ဇိဝိတ] ဆင်းရဲ-ပင်
 ပန်း-စွာ အသက်မွေးမြူခြင်း။ ဇေဝိဝိဓာ
 ဒုဂ္ဂတဇိဝိတာ မုစ္စာမိ။ အံ၊ ၁။ ၃၄၃။

ဒုဂ္ဂတတရ (တိ) [ဒုဂ္ဂတ+တရ] အထူးသဖြင့်-
 အလွန်-ဆင်းရဲ-နွမ်းပါး-သော၊ ဆင်းရဲ-
 -နွမ်းပါး-လွန်းသောသူ။ ဣမသ္မိံ နဂရေ
 ဣမေဟိ ဒုဂ္ဂတတရာ နတ္ထိ မညေ။ ဓမ္မ၊ ၁။
 ၂၆၇။ ဥဒါနဌာ ၁၇၇။ (-ဓမ္မ၊ ၁။ ၁၆၄။
 ဥဒါနဌာ ၁၇၉၊ ၁၈၀။)

ဒုဂ္ဂတတ္တဘာဝ (တိ) [ဒုဂ္ဂတ+အတ္တဘာဝ] ဆင်း
 ရဲ-ပင်ပန်း-သော ကိုယ်ခန္ဓာ ‘အတ္တဘော’
 ရှိသောသူ။ ဒုရတ္တ (၁)ကြည့်။

ဒုဂ္ဂတပဏ္ဏာကာရ (ပု၊ န) [ဒုဂ္ဂတ+ပဏ္ဏာကာရ]
 သူဆင်းရဲ၏ - လက်ဆောင် - လက်ဆောင်
 ပဏ္ဏာ။ အယံ မေ ဘဂဝါ ဒုဂ္ဂတပဏ္ဏာကာ-
 ရော။ မာ၊ ၄။ ၈၈။ အံ၊ ၁။ ၁၉၂၊ ၃၆၅။

အဘိဋ္ဌ၊ ၂။၄၂၀။ (-ဓမ္မ၊ ၁။၂၅၇။ အပါ
ဋ္ဌ၊ ၂။၂၂၄။ မ၊ ၁။၂၁၇။)

ဒုဂ္ဂတမနုဿ (ပု) [ဒုဂ္ဂတ+မနုဿ] ဆင်းရဲခြင်း
သို့ ရောက်သော လူ၊ လူဆင်းရဲ၊ လူမဲ့။ ဒုဂ္ဂတ-
မနုဿော (ဇာ၊ ၁။၄၄၆)တိ ဒုက္ခပုတ္တော
ဒလိဒ္ဓမနုဿော။ ဇာ၊ ၁။၁၀၉။ (-ဝိ၊ ၁။
၃။၂၀၃၊ ၄၀၂။ ဇာ၊ ၁။၆၇။ အံ၊ ၁။၁၉၀။)

ဒုဂ္ဂတမဟလ္လက (တိ) [ဒုဂ္ဂတ+မဟလ္လက။ ထိန္ဒ
-မဟလ္လိကာ] ကြီးရင့် - အိုမင်း - သော
သူဆင်းရဲ၊ သူဆင်းရဲ လူအို။ ဒုဂ္ဂတမဟလ္လိကာ
ဣတ္ထိ။ ဇာ၊ ၁။၂၆၁။

ဒုဂ္ဂတသက္ကာရ (ပု) [ဒုဂ္ဂတ+သက္ကာရ] သူဆင်း
ရဲ၏ ပူဇော်ဘွယ်။ ဘန္တေ အယံ မေ ဒုဂ္ဂတ-
သက္ကာရော။ အပါ၊ ၁။၂၄၇။

ဒုဂ္ဂတသုတ္တ (န) [ဒုဂ္ဂတ+သုတ္တ] ဒုဂ္ဂတ-သုတ်။
“ပုံပန်းသဏ္ဌာန် အချိုးအစားမကျ ရုပ်ဆင်း
လည်းမလှ ဆင်းလည်း ဆင်းရဲသူကို တွေ့မြင်
ရလျှင် ဘဝသံသရာ၌ ငါတို့လည်း ရုပ်ဆင်း
မဲ့ဖျင်း ဆင်းရဲခြင်းသဘောကို ခံစားအပ်ခဲ့
ဘူးလေပြီ ဟူ၍ တထစ်ချ ဆုံးဖြတ်ရာ၏”ဟု
ဘုရားရှင်က ဟောပြောသည်။ သံယုတ္တ-
နိကာယ၊ နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၄-သံယုတ်၊
၂-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ သံ၊ ၁။၃၉၃။

ဒုဂ္ဂတာနုကမ္မက (တိ) [ဒုဂ္ဂတ+အနုကမ္မက]
ဆင်းရဲ-နွမ်းပါး-သူတို့ကို - သနား-စောင့်
ရှောက်-ချီးမြှောက်-တတ်သော၊ ဆင်းရဲ-
နွမ်းပါး-သူတို့၏ အကျိုးကို လိုလားသော၊
သူ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ စ နာမ ဒုဂ္ဂတာနုကမ္မကာ
ဟောန္တိ။ အံ၊ ၁။၁၄၅။

ဒုဂ္ဂတိ (ထိ) [ဒု + ဂတိ။ ဒုဋ္ဌာ ဂတိ ဒုဂ္ဂတိ။
ဓာနံ၊ ၁။၆၅၇။ (ဒုဂ္ဂတိ-သံ၊ ဒုဂ္ဂတု-ပြာ၊ အဒ္ဓ-
မာဂဓိ)] (၁) ဒုက္ခ၏ ဖြစ်ရာအရပ်၊ ကိုယ်၊
စိတ် ဆင်းရဲမှု၏ ဖြစ်ရာအရပ်။ (၂) ဒုက္ခ၏
တည်ရာအရပ်။ (၃) ဒုက္ခ၏ လည်းလျောင်းရာ

အရပ်။ (၄) ဒေါသသည် ဖျက်ဆီးအပ်သော
ကံကြောင့် ဖြစ်ရသော ဂတိ (လား-ရောက်
-အပ်သော ဘဝ)။ (၅) မကောင်းမှု ပြုသူ
တို့၏-လား-ရောက်-ရာ အရပ်။ (၆) ဒုက္ခ
နှင့် ပြည့်စုံသူတို့၏ - လား - ရောက်-ရာ
အရပ်။ (၇) ဆင်းရဲသော-ဂတိ-ဖြစ်ခြင်း။
(၈) စက်ဆုပ်အပ်သော-ဂတိ-ဖြစ်ခြင်း။
(၉) ကဲ့ရဲ့အပ်သော ဂတိ၊ (က) ငရဲဘုံ။ (ခ)
အပါယ်ငှ-ဘုံ။ (ဂ) ပြိတ္တာဘုံ။ (သ) (နိရယ၊
ပေတ၊ တိရစ္ဆာန်၊ မနုဿ၊ ဒေဝ-ဟူသော)
ဂတိ ၅-ပါး။ (၁၀) ဒုက္ခ၏ဖြစ်ခြင်း၊ ဒုက္ခသို့
ရောက်ခြင်း။ (၁၁) (ရာဂ-စသော ကိလေသာ
တို့သည်)ဖျက်ဆီးအပ်သော ကိုယ်၊ နှုတ်၊ စိတ်
တို့၏-ဖြစ်ခြင်း-ဖြစ်ပုံ (ကာယ၊ ဝစီ၊ မနော
ဒုစရိုက်)။ (၁၂) ဆင်းရဲ-ငြိုငြင်-ပင်ပန်း-
စွာ (အစား၊ အဝတ်ကို) ရခြင်း၊ ခက်ခက်ခဲခဲ
တောင်းရမ်းနိုင်မှ လိုရာရခြင်း၊ ဆင်းရဲ-နွမ်း
ပါး-ခြင်း။ (၁၃) မကောင်း-ပျက်စီး-
သော ဖြစ်ခြင်း (လူဆင်းရဲ)။ (၁၄) ဆင်းရဲ
သော-ဖြစ်ခြင်း-အကျင့်။ (၁၅) စက်ဆုပ်
အပ်သော - ဖြစ်ခြင်း - အကျင့်။ (ငရဲ။
အမရ၊ ၉။၁။ ကံမကောင်းခြင်း၊ ဆင်းရဲခြင်း၊
အသွားခက်သော - လမ်း - ခရီး၊ ငရဲ။
P.S.D.။)

(၁) ဒုက္ခ၏ ဖြစ်ရာအရပ်၊ ကိုယ်၊ စိတ်
ဆင်းရဲမှု၏ ဖြစ်ရာအရပ်။ ဒုက္ခဿ ဂတိဘာဝ-
တော ဒုဂ္ဂတိ။ ဒီ၊ ၁။၆၆။ သံ၊ ၁။၂၆။
အံ၊ ၁။၂၃၆။ ပဋိသံ၊ ၁။၁၀။ ကာယိကဿ
စေတသိကဿ စ ဒုက္ခဿ ဂတိ ပဝတ္တိဋ္ဌာနန္တိ
ဒုဂ္ဂတိ။ အံ၊ ၁။၉၇။

(၂) ဒုက္ခ၏တည်ရာအရပ်။ ဧဝံ ဗျာဓိ-
မရဏာဒိဒုက္ခဿ အဓိဋ္ဌာနဘာဝတော သဗ္ဗာ-
ပိ ဂတိယော ဣဓ ဒုဂ္ဂတိယော။ ဣတိဝုတ်၊
၄။၁၄၇။ ဒုက္ခဿ ဂတိ ပတိဋ္ဌာတိ ဒုဂ္ဂတိ။
နိတိ၊ ၁။၁၀၄။

(၃) ဒုက္ခ၏ လည်းလျောင်းရာအရပ်။
ဒုက္ခဿ ဂတိ ပဋိသရဏန္တိ ဒုဂ္ဂတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၄၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၆၃။ (၄)
အနက်လည်း ဆက်ကြည့်။

(၄) ဒေါသသည် ဖျက်ဆီးအပ်သော
ကံကြောင့်ဖြစ်သော ဂတိ(လား-ရောက်-
အပ်သော ဘဝ)။ ဒုက္ခဿ ဂတိ ပဋိသရဏန္တိ
ဒုဂ္ဂတိ၊ ဒေါသဗဟုလတာယ ဝါ ဒုဋ္ဌေန ကမ္မ-
နာ နိဗ္ဗတ္တာ ဂတိတိ ဒုဂ္ဂတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၇၆။ ဣတိဝုတ်၊
ဋ္ဌ၊၆၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၃၅။ သာရတ္ထ၊၃။၃၁၄။
အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၇။

(၅) မကောင်းမှု ပြုသူတို့၏ - လား -
ရောက် - ရာအရပ်။ (၆) ဒုက္ခနှင့် ပြည့်စုံသူ
တို့၏ - လား - ရောက် - ရာ အရပ်။ (၇)
စတ္တာရော အပါယာ ဒုက္ခဋ္ဌကမ္မကာရီနံ ဂတိ-
ဘူတတ္တာ ဒုဂ္ဂတိ။ (၈) သဗ္ဗာ ဥပပတ္တိယော
ပန ဒုက္ခဒုက္ခ သင်္ခါရဒုက္ခ ဝိပရိဏာမဒုက္ခသ-
မင်္ဂီနံ ဂတိဘူတတ္တာ ဒုဂ္ဂတိ နာမ။ နေတ္ထိ၊ဝိ။
၁၆၆-ချည်း။

(၇) ဆင်းရဲသော - ဂတိ-ဖြစ်ခြင်း။ (၈)
စက်ဆုပ်အပ်သော - ဂတိ - ဖြစ်ခြင်း။ ယထာ
ဒုက္ခာ၊ ကုမ္ဘိတာ ဝါ ဂတိ ဒုဂတိတိ ဝတ္ထဗ္ဗေ
ဒုဂ္ဂတိတိ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၃၄။ (၁၄)،
(၁၅) အနက်လည်း ကြည့်။

(၉) ကဲ့ရဲ့အပ်သော ဂတိ။ န “ဒုဂ္ဂတိ၊
ဒုပ္ပဋ္ဌိပန္နော”တိ အာဒိသု ဝိယ ဂရဟတ္ထော။
မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၇။

(က) ငရဲဘုံ။ တေ ကာယဿ ဘေဒါ ပရံ
မရဏာ အပါယံ ဒုဂ္ဂတိ ဝိနိပါတံ နိရယံ ဥပ-
ပန္နာ။ ဝိ၊၁။၆။ ဒီ၊၁။၇၈။

(ခ) အပါယ် ၄-ဘုံ။ ဒုဂ္ဂတိ ပါဠိကင်္ခါ-
(ဣတိဝုတ်။၂၁)တိ ဒုဂ္ဂတိသင်္ခါတာနံ စတုန္နံ
အပါယာနံ အညတရာ ဂတိ ဣတ္ထိတဗ္ဗာ။
ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၉၂။ န ဒုဂ္ဂတိ (ဇာ၊၁။၂၁၅)န္တိ

နိရယာဒိဘေဒံ ဒုဂ္ဂတိ န ဂစ္ဆတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။
၅၅။ ဒုဂ္ဂတိဘယ (၁)-လည်း ကြည့်။

(ဂ) ပြိတ္တာဘုံ။ ဒုဂ္ဂတိဂ္ဂဟဏေန ပေတ္တိ-
ဝိသယံ ဒီပေတိ။ သော ဟိ အပါယော စေဝ
ဒုဂ္ဂတိ စ သုဂတိတော အပေတတ္တာ၊ ဒုက္ခဿ
စ ဂတိဘူတတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၃၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၇၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၆၉။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၃၅။ သာရတ္ထ၊၃။၃၁၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၃။၈၇။

(ဆ) (နိရယ၊ ပေတ၊ တိရစ္ဆာန်၊ မနုဿ၊
ဒေဝ-ဟူသော) ဂတိ ၅-ပါး။ ထိနမိဒ္ဓါဘိဘူ
ဘိက္ခု၊ သဗ္ဗာ ဒုဂ္ဂတိယော ဇဟေ။ ဥဒါန။
၁၂၁။ တိဝိဓဒုက္ခတာယောဂေန ဒုဂ္ဂတိ-
သင်္ခါတာ သဗ္ဗာပိ ဂတိယော ဥစ္ဆိန္နဘဝ-
မူလတ္တာ ဇဟေ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၁၈။ သဗ္ဗာ ဥပ-
ပတ္တိယော ဒုဂ္ဂတိ ဒုက္ခဒုက္ခတာဒိယောဂေန
ဒုက္ခာ ဂတိယောတိ ကတာ။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၁၀၉။
(၂) အနက်လည်း ပြန်ကြည့်။

(၁၀) ဒုက္ခ၏ဖြစ်ခြင်း၊ ဒုက္ခသို့ ရောက်
ခြင်း။ ပရလောကေ ဧတေသံ ဒုက္ခဿ ဂတိ
ဒုဂ္ဂတိ၊ ဒုက္ခပုတ္တိယေဝ ဟောတိတိ အတ္ထော။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။

(၁၁) (ရာဂ-စသော ကိလေသာတို့သည်)
ဖျက်ဆီးအပ်သော ကိုယ်၊ နှုတ်၊ စိတ်-တို့၏ -
ဖြစ်ခြင်း-ဖြစ်ပုံ(ကာယ၊ဝစီ၊မနော-ဒုစရိုက်)။
ရာဂါဒိကိလေသေဟိ ဒုဿိတာ ဂတိယော
ကာယဝစီစိတ္တာနံ ပဝတ္တိယောတိ ဒုဂ္ဂတိ-
ယော၊ ကာယဝစီမနောဒုစရိတာနိ။ ဣတိဝုတ်၊
ဋ္ဌ၊၁၄၇။

(၁၂) ဆင်းရဲ-ငြိုငြင်-ပင်ပန်း-စွာ
(အစား၊ အဝတ်ကို) ရခြင်း၊ ခက်ခက်ခဲခဲ
တောင်းရမ်းနိုင်မှ လိုရာရခြင်း၊ ဆင်းရဲ-နွမ်း
ပါး-ခြင်း။ ဒုက္ခေန ကိစ္ဆေန ဂတိ ဂမနံ
အနုပါနာဒိလာဘော ဒုဂ္ဂတိ။ နိတိ၊ဇာ။၁၀၄။

(၁၃) မကောင်း-ပျက်စီး-သော ဖြစ်ခြင်း (လူဆင်းရဲ)။ ဒုဂ္ဂတိဘယ (၂)-ကြည့်။

(၁၄) ဆင်းရဲသော - ဖြစ်ခြင်း-အကျင့်။

(၁၅) စက်ဆုပ်အပ်သော - ဖြစ်ခြင်း - အကျင့်။ သာ ဝေ (ပဋိပတ္တိ) ကိလေသဒရထပရိဋ္ဌာဟာဒိဝသေန ဥပါယာသဒုက္ခာ၊ ကုမ္ဘိတာ ဝါ ဂတိ ပဝတ္တိ၊ ဒုဂ္ဂတိဟေတုတိ ဝါ ဒုဂ္ဂတိ၊ ဒုဂ္ဂတိယာ ပန ပဋိပတ္တိယာ ဂန္ဓဗ္ဗတော၊ တဿ ဝါ နိပ္ပန္နဘာဝတော ကုမ္ဘိတာ၊ ဒုက္ခာ စ ဂတိတိ ဒုဂ္ဂတိ။ မဇ္ဈိမ။ ၂၇၀။

ဒုဂ္ဂတိ-ဝိ၊ ၂။ ၉။ မဇ္ဈိမ။ ၂၁၅။ သီဇ္ဈိသစ်၊ ၂။ ၄၀၂။ ဒုဂ္ဂတိယော- အံ၊ ၂။ ၂၉၈။ စူဠနိဋ္ဌ။ ၁၀။ ဒုဂ္ဂတိ-ဒိ၊ ၁။ ၇၈၁၀၀။ ဝိ၊ ၂။ ၇၈။ သာရတ္ထ။ ၁။ ၄၀။ ဒုဂ္ဂတိယော-ဥဒါန။ ၁၂။ နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၂။ ၉။ ဒုဂ္ဂတိယာ(မဇ္ဈိ)-ဝိမာန။ ၁၂။ ပေတ၊ ၄။ ၆၄။ ဒုဂ္ဂတိတော-အပ၊ ၄။ ၂။ ၃၉။ ဒီ၊ ၁။ ၁၂၈။ အံ၊ ၂။ ၃၃၈။ နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၁၄၅။ ဒုဂ္ဂတိဟိ-ဇာ၊ ၂။ ၁၃၅။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၀။ ဒုဂ္ဂတိယာ(ဆဇ္ဈိ)-အံ၊ ၂။ ၄၃၀။ ဓမ္မာ၊ ၄။ ၂။ ၄၁၂။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၈။ ဒုဂ္ဂတိန-နေတ္ထိ၊ ၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၂၅။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၉၀။ ဒုဂ္ဂတိယံ-ပဋိသိဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၈။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၁။ အံ၊ ၂။ ၁၂၆။ ဒုဂ္ဂတိသု-ဒီ၊ ၁။ ၃၄၉။ သီဇ္ဈိသစ်၊ ၂။ ၃၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၉၇။

ဒုဂ္ဂတိ^၂ (ပု) [ဒုဂ္ဂတိ+ဟေတု။ နောက်ပုဒ်ကျေ။ (ဒုဂ္ဂတိ-သံ)] ဒုဂ္ဂတိဘဝ၏ - အကြောင်း - အကြောင်းဖြစ်သောအကျင့်။ ဒုဂ္ဂတိ(၁၄), (၁၅) အနက် ကြည့်။

ဒုဂ္ဂတိကထာ (ထိ) [ဒုဂ္ဂတိ+ကထာ] ဒုဂ္ဂတိကို ဟောပြော ဒေသနာ၊ ဒုဂ္ဂတိဘုံနှင့် ယင်းဘုံသားတို့၏ ကာမတဏှာကို ဒုဂ္ဂတိ-ဟု ယူ၍ ဝေဘန်မှ မရိပဲ သာမန်အနေဖြင့် “သောတာပန် အရိယာသည် ဒုဂ္ဂတိ-ဟူသမျှကို စွန့်ပယ်အပ်၏” ဟူသော အယူဝါဒသည် ဥတ္တရာပထက ဂိုဏ်းသား ရဟန်းတို့၏ အယူဝါဒ

ဖြစ်၏။ ယင်း-အယူကို တိုက်ဖျက်လို၍ အရှင်မောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿထေရ် ဟောပြောအပ်သော ဒုဂ္ဂတိ-ကထာ-ဒေသနာ။ အဘိဓမ္မပိဋက၊ ကထာဝတ္ထုပါဠိ၊ ၁၂-ဝဂ်၊ ၉-ကထာ။ အဘိ၊ က။ ၃၄၃-၄။ ဣဒါနိ ဒုဂ္ဂတိကထာ နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၃။

ဒုဂ္ဂတိဂတ (တိ) [ဒုဂ္ဂတိ+ဂတ] ဒုဂ္ဂတိဘဝ၌ ဖြစ်သော၊ ဒုဂ္ဂတိဘဝသို့ရောက်သော၊ ဆင်းရဲသော ဘဝသို့ ရောက်သော၊ သူ။ ဒုက္ခံ ဂတိံ ဂတာ ဒုဂ္ဂတာတိ အာဟ “ဒုဂ္ဂတိဂတေ”- (ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၅၄) တိ။ သဓရတ္ထ၊ ၁။ ၄၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၅၈။ ဒုဂ္ဂတ (၂)-လည်း ကြည့်။

ဒုဂ္ဂတိဂမန (န) [ဒုဂ္ဂတိ+ဂမန] (၁) ဒုဂ္ဂတိဘဝသို့ ရောက်ခြင်း။ (တိ) (၂) ဒုဂ္ဂတိဘဝသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော။ (၁) ဓမ္မစရဏဿ ဒုဂ္ဂတိဂမနာဘာဝေန ဝါ။ နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၈၄။ (တိ) (၂) ဒုဂ္ဂတိဂမနံ မဂ္ဂ (ထေရီ၊ ၄၁၈) န္တိ နိရယာဒိအပါယဂါမိနံ မဂ္ဂ။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၅၀။

ဒုဂ္ဂတိဂါမိ (တိ) [ဒုဂ္ဂတိ+ဂမ+ဏိ (=ဂမ+ဏေ+ဏိ)။ ထိ-၌-ဂါမိနိ။ (ဒုဂ္ဂတိဂါမိနိ-သံ)] (က) ဒုဂ္ဂတိဘဝသို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော။ (ခ) ဒုဂ္ဂတိဘဝသို့ ရောက်စေတတ်သော (မကောင်းမှု-စသည်)။ တာဒိသံ ကမ္မံ ကတုာန၊ ဗဟံ ဒုဂ္ဂတိဂါမိနံ။ မ၊ ၂။ ၃၀၈။ ဒုဂ္ဂတိပဟာနမေဝ ဒုဂ္ဂတိဂါမိနိတဏှာပဟာနံ ဝါ ဒီပေတိ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၃။ (-ထေရ။ ၂၇၀၊ ၃၃၅။ ဇာ၊ ၁။ ၃၂၁။ ဇာ၊ ၂။ ၅၈။ နေတ္ထိ၊ ၈။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၆။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၊ ၃၃။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၇၆။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၂၀၀။)

ဒုဂ္ဂတိစုတိ (ထိ) [ဒုဂ္ဂတိ+စုတိ။ (ဒုဂ္ဂတိဈူတိ-သံ)] ဒုဂ္ဂတိစုတိစိတ်၊ ဒုဂ္ဂတိဘုံ၌ဖြစ်သော စုတိစိတ်။ အတိတာရမ္မဏာယ ဒုဂ္ဂတိစုတိယာ အနန္တရာ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၈၄။ (-အနု၊ ၂။ ၁၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၀၂-၃။)

ဒုဂ္ဂတိတ္ထိ (ထိ) [ဒုဂ္ဂတိ+ထုတ္တိ။ (ဒုဂ္ဂတိတ္ထိ-သံ)]
 ဆင်းရဲ-နွမ်းပါး-သော မိန်းမ၊ သူဆင်းရဲမ။
 ဒုဂ္ဂတိတ္ထိယာ ကုစ္ဆိမိ ပဋိသန္ဓိ ဂဏှိ။ ထေရ၊
 ၄၁။ ၁၁၁။ အပါဠ၊ ၂။ ၂၅။ ဇာ၊ ၄၅။ ၄၇၆။
 (-ဝိမာန၊ ၄။ ၉၁။ ၁၆၈။ ပေတ၊ ၄။ ၁၄၉။ ဇာ၊
 ၄၁။ ၂၅၆။ ၃၀၈။ ဇာ၊ ၄၁။ ၃၈၇။ ၄၇၈။ ဇာ၊ ၄၁။
 ၆။ ၁၆၉။)

ဒုဂ္ဂတိဒုက္ခဌာနနိတ္ထရဏဌ (ပု) [ဒုဂ္ဂတိဒုက္ခဌာန+
 နိတ္ထရဏ+အတ္ထ] ဒုဂ္ဂတိဘဝ ဟူသော ဒုက္ခ၏
 ဖြစ်တည်ရာအရပ်မှ - ထွက်မြောက်-ထုတ်ယူ
 -ကယ်တင်-တတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော
 -အနက်-သဘော။ ဒုက္ခနိတ္ထရဏဌ-ကြည့်။

ဒုဂ္ဂတိဒုက္ခနိတ္ထရဏဌ (ပု) [ဒုဂ္ဂတိဒုက္ခ+နိတ္ထရဏ+
 အတ္ထ] ဒုဂ္ဂတိဘဝဆင်းရဲမှ - ထွက်မြောက်-
 ထုတ်ယူ-ကယ်တင်-တတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူ
 သော - အနက်-သဘော။ ဒုက္ခနိတ္ထရဏဌ-
 ကြည့်။

ဒုဂ္ဂတိဒုက္ခပရိယာပန (တိ) [ဒုဂ္ဂတိဒုက္ခ-
 ပရိယာပ + ဝိနောဒန] ဒုဂ္ဂတိဘုံ၌ဖြစ်သော
 ဆင်းရဲ၊ ပင်ပန်းခြင်းကို - ပယ်ဖျောက်-ဖျက်
 ဆီး-တတ်-ကြောင်း ဖြစ်-သော (ကုသိုလ်
 ကံ)။ အတ္တနော ဒုဂ္ဂတိဒုက္ခပရိယာပဝိနော-
 ဒနဉ္စ... သုဂတိဂါမိကမ္ပံ အာရဘတိ။ အဘိ၊ ၄။
 ၂။ ၁၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၅၇။ (-သမ္မော၊ ယော။
 ၈၄။)

ဒုဂ္ဂတိဒွါရ (တိ) [ဒုဂ္ဂတိ+ဒွါရ] ဒုဂ္ဂတိဘုံ၌ တံခါး
 သဖွယ်ဖြစ်သော (အကုသိုလ်ကံ)။ သောသ-
 ယတိ ပိဒဟတိ ဒုဂ္ဂတိဒွါရံ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။
 ဒုဂ္ဂတိဒွါရန္တိ ဒုဂ္ဂတိနံ ဒွါရဘူတမပုညံ။ ပဋိသံ၊
 ၈၈။ ပေ။

ဒုဂ္ဂတိနိပါတန (တိ) [ဒုဂ္ဂတိ+နိပါတန] ဒုဂ္ဂတိ
 ဘုံသို့ ကျရောက်စေတတ်သော (အကုသိုလ်-
 ကံ)။ ဒုဂ္ဂတိနိပါတနတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၅၇။

ဒုဂ္ဂတိနိဗ္ဗတ္တိဟေတုက (တိ) [ဒုဂ္ဂတိနိဗ္ဗတ္တိ +
 ဟေတု+က] ဒုဂ္ဂတိဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းဟူသော
 အကြောင်းရှိသော။ ဣတရေန ဒုဂ္ဂတိနိဗ္ဗတ္တိ-
 ဟေတုကံ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၃၅-၆။

ဒုဂ္ဂတိနိမိတ္တ (န) [ဒုဂ္ဂတိ+နိမိတ္တ။ (ဒုဂ္ဂတိနိ-
 မိတ္တ-သံ)] ဒုဂ္ဂတိဘုံ၌ ဖြစ်သော အာရုံ
 'နိမိတ်'။ နရကာဒိသု အဂ္ဂိဇာလဝဏ္ဏာဒိကံ
 ဒုဂ္ဂတိနိမိတ္တံ မနောဒွါရေ အာပါယမာဂစ္ဆတိ။
 အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၈၁။ (- အနုဋီ၊
 ၁။ ၁၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၁။)

ဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓိ (ထိ) [ဒုဂ္ဂတိ+ပဋိသန္ဓိ] ဒုဂ္ဂတိ-
 ပဋိသန္ဓေစိတ်၊ ဒုဂ္ဂတိဘုံ၌ဖြစ်သော ပဋိသန္ဓေ
 စိတ်။ ဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓိယာ ပဝတ္တနာကာရော။
 အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၈၂။ (- အနုဋီ၊
 ၂။ ၁၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၂။)

ဒုဂ္ဂတိပရာယဏ (တိ) [ဒုဂ္ဂတိ+ပရာယဏ] ဒုဂ္ဂတိ
 ဘုံဟူသော လည်းလျောင်းရာရှိသော၊ သူ။
 ဒုဂ္ဂတိပရာယဏာ ဟောန္တိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၂။
 (- ပေတ၊ ၄။ ၃၀။)

ဒုဂ္ဂတိပရိကိ(က္ကိ)လေသ (ပု) [ဒုဂ္ဂတိ + ပရိ-
 ကိ(က္ကိ)လေသ] ဒုဂ္ဂတိဘုံ၌ ထက်ဝန်းကျင် -
 အနှိပ်စက်ခံရခြင်း - ပူလောင်ခံရခြင်း၊ ဒုဂ္ဂတိ
 ဘုံ၌ - အကျုံးဝင် - ပါဝင် - သော ကိုယ်၊
 စိတ် ဆင်းရဲမှု။ ဒုဂ္ဂတိပရိကိလေသံ ဟနတိ။
 ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၅။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၆။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇။
 သမ္မရာယံ ပန ဒုဂ္ဂတိပရိကိလေသေန ဟနတိ-
 ယေဝ။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၀။ = ဒုဂ္ဂတိပရိယာပနံ
 သဗ္ဗမ္ပိ ဒုက္ခံ ("ဒုဂ္ဂတိယံ ပရိကိလိယနံ သံဝိ-
 ဗာဓနံ၊ သမုပတာပနံ ဝါ" တိ ကတွာ)။ ဒီ၊ ၄။
 ၁။ ၂၇၇။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၁၇၆။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၄။
 အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၉။ (- ထေရီ၊ ၄။ ၁၈၅။ ဒီ၊ ၄။ ၁။
 ၈၉။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၄။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၁။)

ဒုဂ္ဂတိပရိယာပန (တိ) [ဒုဂ္ဂတိ + ပရိယာပန]
 ဒုဂ္ဂတိဘုံ၌ - အကျုံးဝင် - ပါဝင် - သော

(ပဋိသန္ဓေစိတ်-စသည်)။ ဒုဂ္ဂတိပရိယာပနံ ပဋိသန္ဓိစိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၀၁။ (- ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၉၆။ ဒီ၊ ၁။ ၂၇၇။ သီ၊ ၁။ ၂။ ၁၇၆။ မ၊ ၁။ ၂။ ၂၄၄။ မ၊ ၁။ ၂။ ၂၄၀။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၉။)

ဒုဂ္ဂတိဖလနိဗ္ဗတ္တက (တိ) [ဒုဂ္ဂတိ+ဖလ+နိဗ္ဗတ္တက] ဒုဂ္ဂတိဘုံ၌ အကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ပါဏာတိပါတာဒယော ဒုဂ္ဂတိဖလနိဗ္ဗတ္တကာ ဟောန္တိ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၂၃။

ဒုဂ္ဂတိဘယ (န) [ဒုဂ္ဂတိ+ဘယ။ (ဒုဂ္ဂတိဘယသံ)] (၁) ဒုဂ္ဂတိဘေး၊ (က) ဒုဂ္ဂတိဘဝ - အပါယ် ၄-ဘုံ - ကို စွဲ၍ဖြစ်သော - ကြောက်ရွံ့ - ထိတ်လန့် - ခြင်း။ (ခ) ကြောက်စရာ ကောင်းသော အပါယ် ၄-ဘုံ။ (၂) လူဆင်းရဲဘေး။

(၁) (က) ဒုဂ္ဂတိဘယ (အံ၊ ၁။ ၄၃၆။ အဘိ၊ ၁။ ၂၃၉။ မဟာနိ၊ ၂။ ၂၇၉) နှ့် စတ္တာရော အပါယေ ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇ္ဇနကဘယံ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၃၃၁။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၄၀၄။ မဟာနိ၊ ၁။ ၃၄၇။ (- အံ၊ ၃။ ၁၇၄။ စူဠနိ၊ ၂။ ၆၁။ မိလိန္ဒ၊ ၁။ ၉၄။ မ၊ ၁။ ၂။ ၂၆။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၁၇၀။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၅၂။ ၁၆၆။ မဟာနိ၊ ၁။ ၅၀။ ဇာ၊ ၁။ ၁၄၇။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၇။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၉၉။) (ခ) ဘာယံ တဗ္ဗဋ္ဌေန ဒုဂ္ဂတိယေဝ ဘယံ ဒုဂ္ဂတိဘယံ။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၃၆။ (- ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၇၀။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၂၇။)

(၂) သဗ္ဗဒုဂ္ဂတိဘယံ သမတိက္ကန္တော- (သံ၊ ၃။ ၃၁၇) တိ မနုဿဒေါဘဂ္ဂံ ပဋိက္ခိတ္တံ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၃၁၆။ ဒုဋ္ဌာ ဂတိ နိပ္ပတ္တိ ဒုဂ္ဂတိ၊ ... တဒေဝ ဘယံ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၅၃၂။

ဒုဂ္ဂတိဘဝ (ပု) [ဒုဂ္ဂတိ+ဘဝ] ဒုဂ္ဂတိဘုံ၊ ဒုက္ခ၏ ဖြစ်ရာဘုံ။ ဧကစ္စော အကုသလံ ကတော ဒုဂ္ဂတိဘဝေ နိဗ္ဗတ္တတိ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၉။ (- သံ၊ ၁။ ၂။ ၃၁၄။)

ဒုဂ္ဂတိမဂ္ဂသည် (တိ) [ဒုဂ္ဂတိ+မဂ္ဂ+သည်] ဒုဂ္ဂတိ-ဘဝ၏ လမ်းကြောင်း-ဟု အမှတ်ရှိသော။ ဒုဂ္ဂတိမဂ္ဂသည် စ ဟုတွာ။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၃၀၆။

ဒုဂ္ဂတိဝိနိပါတ (ပု) [ဒုဂ္ဂတိ+ဝိနိပါတ] (၁) ဒုက္ခ၏ ဖြစ်ရာအရပ်(နှင့်) (လက်၊ ခြေ အင်္ဂါ) - ဖောက်ပြန် - ပျက်စီး - ၍ ဖရိုဖရဲ ကျရောက် ရာအရပ်(အပါယ်ဘုံ)။ (၂) ဒုဂ္ဂတိဘဝ - ၌ - သို့ - ဖောက်ပြန် - ပျက်စီး - ၍ ဖရိုဖရဲ ကျ ရောက်ခြင်း။ (တိ) (၃) ဒုဂ္ဂတိဘဝ - ၌ - သို့ - ဖောက်ပြန် - ပျက်စီး - ၍ ဖရိုဖရဲ ကျရောက် - ကြောင်းဖြစ် - စေတတ် - သော (အကုသိုလ်ကံ)။ (၁) အပါယဒုဂ္ဂတိဝိနိပါတ (သံ၊ ၃။ ၂၉၈။ အံ၊ ၃။ ၁၀၄) - ကြည့်။ (၂) ပဏ္ဏ သာလာပိ ကတွာ ဒိန္နာ အနေကာနိ ကပ္ပ သဟဿာနိ ဒုဂ္ဂတိဝိနိပါတတော ရက္ခတိ။ အံ၊ ၁။ ၃။ ၃၂၂။ (- နေတ္ထိ၊ ၁။ ၇။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၂၄၂။) (၃) ဒုဂ္ဂတိဝိနိပါတတော စ အတ္တ နော အနတ္တာဝဟမ္ပိ... ဒုဂ္ဂတိဂါမိကမ္ပံ အာရ ဘတိ။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၁၂၆။ ဒုဂ္ဂတိ ဝိနိပတန္တိ သတ္တာ ဧတေန ကမ္မေနာတိ ဒုဂ္ဂတိဝိနိပါတံ။ သမ္မော၊ ၁။ ၇၄။

ဒုဂ္ဂတိဝေဒနိယ (တိ) [ဒုဂ္ဂတိ+ဝေဒနိယ] ဒုဂ္ဂတိ-ဘဝ၌ မကောင်းကျိုးကို ခံစားစေတတ်သော၊ (က) ဒုဂ္ဂတိဘဝ၌ မကောင်းကျိုးကို ခံစားရခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော။ (ခ) ဒုဂ္ဂတိဘဝ၌ - အကျိုးဝင် - ပါဝင် - သော ဝေဒနာ၏ အစီးအပွားဖြစ်သော (အဘိဇ္ဈာ စသော အကြောင်းတရား)။ (က) ဒုဂ္ဂတိ-ဝေဒနိယာန (မ၊ ၁။ ၃၄၉) နှ့် ဒုဂ္ဂတိယံ ဝိပါ-ကဝေဒနာယ ပစ္စယာနံ။ မ၊ ၁။ ၂။ ၂၂၅။ (ခ) ကာရဏဘာဝေန ဒုဂ္ဂတိပရိယာပနာယ ဝေဒ-နာယ ဟိတာနီတိ ဒုဂ္ဂတိဝေဒနိယာနိ။ မ၊ ၁။ ၂။ ၂၄၀။

ဒုဂ္ဂတိသံဝတ္ထနိယ (တိ) [ဒုဂ္ဂတိ + သံဝတ္ထနိယ] ဒုဂ္ဂတိဘဝ၌ ဖြစ်စေတတ်သော။ ဒုဂ္ဂတိ-

သံဝတ္တနိယံ ကမ္မံ ယဿ နတ္ထိ။ နေတ္ထိဌ။
၂၆၁။ (-ဒိ၊ ဌိ၊ ၂။ ၂၀၂။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။ ၃၃၉။)

ဒုဂ္ဂတိသတ္တ (ပု) [ဒုဂ္ဂတိ+သတ္တ။ (ဒုဂ္ဂတိသတ္တ-
သံ)] ဒုဂ္ဂတိဘုံ၌ဖြစ်သော သတ္တဝါ။ ဒုဂ္ဂတိ-
ဘုံသား သတ္တဝါ။ န ဒုဂ္ဂတိသတ္တာနံ ရူပါဒိ-
အာရမ္မဏာယ တဏှာယ ပဟာနံ။ အဘိဌ၊
၃။ ၂၃၃။

ဒုဂ္ဂတိသမ္မာပန (တိ) [ဒုဂ္ဂတိ+သမ္မာပန] ဒုဂ္ဂတိ
-အပါယ်-ဘုံသို့ ရောက်စေတတ်သော။ ဒုဂ္ဂ-
တိသမ္မာပနဌေန ဝါ ပါပကာ။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၁၉၈။
(-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၈၇။ မ၊ ဌိ၊ ၁။ ၉၅။ မ၊ ဌိ၊ ၂။ ၈၃။)

ဒုဂ္ဂတိသောတ (ပု၊ န) [ဒုဂ္ဂတိ+သောတ] ဒုဂ္ဂတိ
ဘဝ-ဟူသော ရေအယဉ်၊ ရေအယဉ်နှင့်တူ
သော ဒုဂ္ဂတိဘဝ။ ဟေဌာ ဒုဂ္ဂတိသောတံ
မာ ဥပနေသိ။ သံ၊ ဌိ၊ ၁။ ၂၉၇။

ဒုဂ္ဂတူပနိဿယ (ပု) [ဒုဂ္ဂတိ+ဥပနိဿယ] ဒုဂ္ဂတိ
ဘဝ၏ အားကြီးသော - မှီရာ - အကြောင်း။
ဒုဂ္ဂတူပနိဿယေ နိယမိတေ။ အနုဌိ၊ ၂။ ၁၁၅။

ဒုဂ္ဂန္ဓ (ပု၊ န) [ဒု+ဂန္ဓ။ ဒုဌ၊ ဂန္ဓော အဿာတိ
ဒုဂ္ဂန္ဓော။ ဓာနံ၊ ဌိ၊ ၁၄၆။ (ဒုဂ္ဂန္ဓံ၊ ဒုဂ္ဂန္ဓ-သံ၊
ဒုဂ္ဂံ၊ ဒုဂ္ဂံ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓိ)] (၁) မကောင်း
သော အနံ၊ (က) ပုပ်-ညှိ-သော အနံ၊
အပုပ်နံ။ (ခ) စက်ဆုပ်အပ်သော အနံ၊
စက်ဆုပ်ဖွယ်အနံ။ (ဂ) မတင့်တယ်သော
အနံ။ (တိ) (၂) မကောင်းသော အနံရှိ
သော၊ (က) ပုပ်-ညှိ-သော အနံရှိသော၊
အပုပ်နံရှိသော။ (ခ) စိမ်းစော်-ညှိဟောက်
-သော အနံရှိသော။ (ဂ) အလိုမရှိအပ်သော
အနံရှိသော။ (၃) မကောင်းသော အနံရှိ
သည်၏အဖြစ် (ဘာဝပ္ပဓာန်)။ ('တိ' အနံ
မကောင်းသော။ 'ပုပ်' မကောင်းသော အနံ
နံခြင်း၊ ကြက်သွန်နီ၊ သရက်ပင်။ 'န' ညှိ
သော ဆား၊ ဆားပုပ်။ သံစက်ဆား။
P.S.D.။ မကောင်းသော အနံ၊ မကောင်း
သော အနံရှိသော ဝတ္ထု။ အမရ၊ ၅။ ၁၂။)

(၁) မကောင်းသော အနံ၊ (က) ပုပ်-
ညှိ-သော အနံ၊ အပုပ်နံ။ ပဌမံ တဝ သရီရ-
တော ဒုဂ္ဂန္ဓော ဝါယံ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၃။ အံ၊ ဌ၊
၁။ ၁၃၃။ ဧဝံ တံ ဒုဂ္ဂန္ဓံ အဝါယံတော ကစ္စံ
သီလမယံ ဂန္ဓံ ဝါယသိ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၈။

(ခ) စက်ဆုပ်အပ်သော အနံ၊ စက်ဆုပ်
ဖွယ် အနံ။ ကုစ္ဆိတော ဂန္ဓော ဒုဂ္ဂန္ဓော။ ရူ၊
၃၄၇။ (ဂ) မတင့်တယ်သော အနံ။ အသော-
ဘနေ- ဒုဂ္ဂန္ဓော။ ရူ၊ နှာ-၁၂၇။ နိတိ၊ သုတ္တ။
နှာ-၃၆၈။ အသောဘနော ဂန္ဓော ဒုဂ္ဂန္ဓော။
ရူ၊ ဌိ၊ နှာ-၇၆။ ဒုဂ္ဂန္ဓော- ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၂၉။
သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၄။ သံ၊ ဌိ၊ ၁။ ၂၈၀။ ဒုဂ္ဂန္ဓံ-အံ၊
၃။ ၁၉၁။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၃။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ၊ ၂၃၀။
ဒုဂ္ဂန္ဓဿ(ဆ၊ ဇ)-ဒိ၊ ဌိ၊ ၁။ ၂၆၅။ သိ၊ ဌိ၊ သစ်၊
၂။ ၁၄၃။

(တိ) (၂) မကောင်းသော အနံရှိသော။
ဒုဂ္ဂန္ဓော ဘဂဝါ မာတုဂါမော။ ဝိ၊ ၂။ ၃၄၃။
သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ အပ္ပမတ္တကောပိ
ဂူထော ဒုဂ္ဂန္ဓော ဟောတိ။ အံ၊ ၁။ ၃၆။ မ၊ ဌ၊
၄။ ၂၁၈။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၇၆။ အနိဌဂန္ဓောတိ
ဒုဂ္ဂန္ဓော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ၊ ၁၂၆။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌိ၊ ၂။ ၈၇၊
၁၇၁။)

(က) ပုပ်-ညှိ-သော အနံရှိသော၊
အပုပ်နံရှိသော။ ဒုဂ္ဂန္ဓော (ပေတ။ ၁၇၉)တိ
အနိဌဂန္ဓော၊ ကုဏ္ဍပဂန္ဓဂန္ဓိတိ အတ္ထော။
ပေတ၊ ဌ။ ၁၉၈။ ဒုဂ္ဂန္ဓော (ထေရီ၊ ၄၀၄)တိ
ဝိသဂန္ဓဝါယနေန ပူတိဂန္ဓာ။ ထေရီ၊ ဌ။ ၂၀၄။
= ဒုဌဂန္ဓော အနိဌဂန္ဓော၊ သော ပန န ယော
ကောစိ၊ အထ ခေါ ပူတိဂန္ဓောတိ အာဟ
“ကုဏ္ဍပဂန္ဓော”တိ။ ဒိ၊ ဌိ၊ ၂။ ၃၅၂။

(ခ) စိမ်းစော် - ညှိဟောက် - သော
အနံရှိသော။ ဒုဂ္ဂန္ဓာနိ (မ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၅၂)တိ
ဝိဿဂန္ဓာနိ။ မ၊ ဌိ၊ ၃။ ၁၀၆။ (ဂ) အလိုမရှိအပ်
သော အနံရှိသော။ ဒုဂ္ဂန္ဓော (ပေတ။ ၁၃၀)တိ

အနိဋ္ဌဂန္ဓာ။ ပေတ၊ဌ။၃၀။ (က) အနက်လည်း ပြန်ကြည့်။

(၁), (တိ) (၂) ကုဏပံကုဏပေဇာတံ၊ အသုစိမ္မံ စ ပူတိနိ။ ဒုဂ္ဂန္ဓေ စာပိ ဒုဂ္ဂန္ဓံ၊ ဘေဒနမ္မံ စ ဝယဓမ္မံ။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။၄၀။

(၃) မကောင်းသော အနံရှိသည်၏ အဖြစ် (ဘာဝပ္ပဓာန်)။ ဒုဂ္ဂန္ဓဌ၊ ဒုဂ္ဂန္ဓရူပ-တို့ကြည့်။

ဒုဂ္ဂန္ဓော—ဝိ၊ဉ္စ၊၂၉၄။ မ၊ဌ၊၁။၂၅၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၇၀။ ဒုဂ္ဂန္ဓာ—(ထိ၊ပါ၊ဇ)—ပေတ၊၁၃၁။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၀၀။ သံ၊ဌ၊၂။၂၀၄။ ဒုဂ္ဂန္ဓံ(န၊ပါ၊ဇ)—အံ၊၁။၃၆။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၅၀။ မ၊ဋီ၊၂။၁၅။ ဒုဂ္ဂန္ဓာ (ပ၊ပါ၊ဗ)—မ၊ဌ၊၁။၂၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀၄။ ဇာ၊ဌ၊၇။၁၂၆။ ဒုဂ္ဂန္ဓာနိ(န၊ပါ၊ဗ)—အံ၊ဋီ၊၂။၃၃၅။ ဒုဂ္ဂန္ဓံ(ပ၊ဒု၊ဇ)—ဇာ၊၂။၆၃။ သံ၊ဌ၊၁။၂၄၄။ သံ၊ဌ၊၃။၅၉။ (ထိ၊ဒု၊ဇ)—ဝိ၊၁။၁၄၇၊၁၉၃။ သံ၊၁။၄၅၀။ ဝဇီရ၊၁၀၉။ (န၊ဒု၊ဇ)—ထေရ၊ဌ၊၂။၉၁။ ဇာ၊ဌ၊၃။၄၃၂။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၉။ ဒုဂ္ဂန္ဓေ(ပ၊ဒု၊ဗ)—ဇာ၊၁။၂၃၅။ ဇာ၊ဌ၊၄။၁၂၀။ ဒုဂ္ဂန္ဓာနိ(န၊ဒု၊ဗ)—မ၊ဌ၊၂။၁၂။ အဘိ၊ဌ၊၃။၇၃။ ဒုဂ္ဂန္ဓေန—သံ၊ဌ၊၂။၉၀။ ဒုဂ္ဂန္ဓတော—ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၀၉။ ဒုဂ္ဂန္ဓဿ—ထေရ၊ဌ၊၂။၄၀၉။ ဒုဂ္ဂန္ဓေ—ထေရ၊၂၇၀၊၃၆၂။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။၄၀။ ထေရ၊ဌ၊၁။၃၀။ ထေရ၊ဌ၊၂။၁၁၊၄၀၉။ ဒုဂ္ဂန္ဓသု—အဘိ၊ဌ၊၂။၃၀၉။

ဒုဂ္ဂန္ဓကထာ (ထိ) [ဒုဂ္ဂန္ဓာ = ဒုဂ္ဂန္ဓ + ကထာ] မကောင်းသော အနံရှိသော စကား၊ မကောင်းသော အနံကို လှိုင်းပျံ့စေသော စကား၊ကိလေသာ အပုပ်နံကို လှိုင်းပျံ့စေသော စကား။ ဒုဂ္ဂန္ဓကထ (အံ၊ဌ၊၂။၉၅) နှိ ကိလေသာသုစိသံကိလိဋ္ဌတာယ ဂူထံ ဝိယ ဒုဂ္ဂန္ဓဝါယနကထံ။အံ၊ဋီ၊၂။၉၄။

ဒုဂ္ဂန္ဓကရ (တိ) [ဒုဂ္ဂန္ဓ + ကရ + အ] မကောင်းသော အနံကို ပြုတတ်သော (ခန္ဓာကိုယ်-

စသည်)။ တဝ သရီရံ နဝသောတံ၊ ဒုဂ္ဂန္ဓကရံ ပရိဗန္ဓံ။ ထေရ၊၃၆၂။ ထေရ၊ဌ၊၂။၄၀၂။

ဒုဂ္ဂန္ဓကုဏပမုခ (တိ) [ဒုဂ္ဂန္ဓ + ကုဏပမုခ] (က) မကောင်းသော အနံလည်း ရှိ၊ ပုပ်သော - ခံတွင်း - ပါးစပ် - လည်း ရှိသော။ (ခ) မကောင်းသော အနံဖြင့် ပုပ်သော - ခံတွင်း - ပါးစပ် - ရှိသော။ ဒုဂ္ဂန္ဓကုဏပမုခေါဝါ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၁၁။ ဝိသင်္ဂဟ၊၁၄၃။ ဒုဂ္ဂန္ဓမုခလည်း ကြည့်။

ဒုဂ္ဂန္ဓဂူထရာသိ (ပ) [ဒုဂ္ဂန္ဓ + ဂူထ + ရာသိ] မကောင်းသော - စက်ဆုပ်ဖွယ် - အနံရှိသော - မစင် - ကျင်ကြီး - အစု - အပုံ။ ဒုဂ္ဂန္ဓဂူထရာသိ ဝိယ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃၁၀။

ဒုဂ္ဂန္ဓဇေဂူစ္ဆ (တိ) [ဒုဂ္ဂန္ဓ + ဇေဂူစ္ဆ] (က) မကောင်းသော အနံလည်းရှိ၊ စက်ဆုပ်ဖွယ်လည်းရှိသော။ (ခ) မကောင်းသော အနံဖြင့် စက်ဆုပ်ဖွယ်ရှိသော (ကျင်ကြီး၊ ကျင်ငယ်-စသည်)။ ဒုဂ္ဂန္ဓဇေဂူစ္ဆာနိ ဂူထမုတ္တာဒိနိ စ ဓာရေတုံ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၃၄၀။

ဒုဂ္ဂန္ဓဇေဂူစ္ဆပဋိက္ကလ (တိ) [ဒုဂ္ဂန္ဓ + ဇေဂူစ္ဆ + ပဋိက္ကလ] (က) မကောင်းသော အနံရှိ၍ စက်ဆုပ်၊ ရွံရှာဖွယ်ရှိသော။ (ခ) မကောင်းသော အနံဖြင့် စက်ဆုပ်၊ ရွံရှာဖွယ်ရှိသော (ခန္ဓာကိုယ်-စသည်)။ သယမ္ပိ ဒုဂ္ဂန္ဓဇေဂူစ္ဆပဋိက္ကလော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၃၃။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၇၂။)

ဒုဂ္ဂန္ဓဌ (ပ) [ဒုဂ္ဂန္ဓ + အတ္ထ] မကောင်းသော အနံရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော - အနက် - သဘော။ ကေနဌေန မလန္တိ ? အနုဒဟနဌေန ဒုဂ္ဂန္ဓဌေန ကိလိဋ္ဌကရဏဌေန စ။ အံ၊ဌ၊၂။၇၂။

ဒုဂ္ဂန္ဓတရ (တိ) [ဒုဂ္ဂန္ဓ + တရ] အထူးသဖြင့် မကောင်းသော အနံရှိသော၊ အလွန်ပုပ်စော်နံသော။ တာနိ ဝဏမုခါနိ အသုစိတရာနိ

စေဝ ဟောန္တိ ဒုဂ္ဂန္ဓတရာနိ စ။ မ၊ ၂။ ၁၇၅။
(-မ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၅။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၃၃။ သေရီ၊ ၄။
၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၅။)

ဒုဂ္ဂန္ဓပဋိဝိနောဒန (န) [ဒုဂ္ဂန္ဓ + ပဋိဝိနောဒန]
မကောင်းသောအနံ့ကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း။
ဒုဂ္ဂန္ဓပဋိဝိနောဒနတ္ထံ သုဂ္ဂန္ဓကရဏေန။ အံ၊ ၄။
၂။ ၂၇။

ဒုဂ္ဂန္ဓပဝနဝိစရိတ (တိ) [ဒုဂ္ဂန္ဓ + ပဝန + ဝိစရိတ]
မကောင်းသော အနံ့ရှိသော လေ၏-လှည့်
လည်-သွားလာ-ရာဖြစ်သော၊ လေပုပ်-
လေသိုး-၏-လှည့်လည်-သွားလာ-ရာ
ဖြစ်သော။ ဒုဂ္ဂန္ဓပဝနဝိစရိတေ ပရမဇေဂုစ္ဆေ
ဩကာသေ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၉။

ဒုဂ္ဂန္ဓပဝါတ (တိ) [ဒုဂ္ဂန္ဓ + ပဝါတ] မကောင်း
သော အနံ့၏ လှိုင်ပျံ့ရာဖြစ်သော (အရပ်-
စသည်)။ ဣဒံ ဗဟုမကုဏံ ဒုဂ္ဂန္ဓပဝါတံ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၉၀။

ဒုဂ္ဂန္ဓမုခ (တိ) [ဒုဂ္ဂန္ဓ + မုခ] မကောင်းသော
အနံ့ရှိသော-ခံတွင်း-ပါးစပ်-ရှိသော၊
ခံတွင်း-ပါးစပ်-ပုပ်သော (ငါး-စသည်)။
ဒုဂ္ဂန္ဓမုခေါ မစ္ဆော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။
၃၂၉။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၄၄။ ဒုဂ္ဂန္ဓမုခေါ (ဝိ၊
နိစ္ဆယ။ ၂။ ၁၀၂) တိ ဒုဂ္ဂန္ဓကုဏပမုခေါ။ ယင်း-
ဦး။

ဒုဂ္ဂန္ဓရဟိတ (တိ) [ဒုဂ္ဂန္ဓ + ရဟိတ] မကောင်း
သောအနံ့မှ ကင်းသော။ သာဒုရသောဒကာ
ဒုဂ္ဂန္ဓရဟိတာ။ အ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၆။

ဒုဂ္ဂန္ဓရူပ (တိ) [ဒုဂ္ဂန္ဓ + ရူပ] မကောင်းသော
အနံ့ရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော သဘောရှိ
သော။ ဒုဂ္ဂန္ဓရူပေါ အသုတိ ပူတိ ဝါတိ။ ဇာ၊
၂။ ၁၉၂။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၁၃၉။

ဒုဂ္ဂန္ဓလောမ (တိ) [ဒုဂ္ဂန္ဓ + လောမ] မကောင်း
သော အနံ့ရှိသော အမွှေးရှိသော၊ အနံ့

မကောင်း-ပုပ်စော်နံ-သော အမွှေးရှိသော၊
သု။ ပူတိလောမ (ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၁) ကြည့်။

ဒုဂ္ဂန္ဓဝန္တ (တိ) [ဒုဂ္ဂန္ဓ + ဝန္တ] (ဒုဂ္ဂန္ဓဝါန်-သံ)
မကောင်းသော အနံ့ရှိသော။ ဒုဂ္ဂန္ဓိယ ကြည့်။

ဒုဂ္ဂန္ဓဝါယန (န) [ဒုဂ္ဂန္ဓ + ဝါယန] (၁) မကောင်း
သော အနံ့ကို လှိုင်ပျံ့စေခြင်း။ (တိ) (၂)
မကောင်းသော အနံ့ကို လှိုင်ပျံ့စေသော။
(၁) ဒုဂ္ဂန္ဓဝါယနတော။ ပေတ၊ ၄။ ၁၉၈။
(တိ) (၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒုဂ္ဂန္ဓဝါယနကထာ (တိ) [ဒုဂ္ဂန္ဓဝါယန + ကထာ]
မကောင်းသော အနံ့ကို လှိုင်ပျံ့စေသော
စကား။ ဒုဂ္ဂန္ဓကထာ ကြည့်။

ဒုဂ္ဂန္ဓဝိသာတ (ပု၊ န) [ဒုဂ္ဂန္ဓ + ဝိသာတ]
မကောင်းသော အနံ့ကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း၊
မကောင်းသော အနံ့၏ ကင်းပျောက်ခြင်း။
ဒုဂ္ဂန္ဓဝိသာတတ္ထာယာ (ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၇) တိ
သရီရေ ဒုဂ္ဂန္ဓဿ ဝိဂမာယ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၅။
သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၁၄၃။ (-မ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၅။ သံ၊ ၄။
၃။ ၃။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၆။)

ဒုဂ္ဂန္ဓသရီရ (တိ) [ဒုဂ္ဂန္ဓ + သရီရ] (ဒုဂ္ဂန္ဓသရီရ-
သံ)] မကောင်းသော အနံ့ရှိသော ကိုယ်ရှိ
သော၊ ကိုယ်အနံ့ မကောင်းသော၊ သု။ ပုဗ္ဗ-
ကမ္မဗလေန ဒုဂ္ဂန္ဓသရီရ မနုဿေဟိ ဇိဂုစ္ဆိ-
တဗ္ဗာ။ ထေရီ၊ ၄။ ၂။ ၇၀။ (-အံ၊ ၄။ ၁။ ၇၀။ သံ၊ ၄။
၂။ ၁၆၅။)

ဒုဂ္ဂန္ဓသုဂ္ဂန္ဓပလိဝေဌနပဏ္ဏ (န) [ဒုဂ္ဂန္ဓသုဂ္ဂန္ဓ +
ပလိဝေဌန + ပဏ္ဏ] မကောင်းသော အနံ့၊
ကောင်းသော အနံ့ဖြင့် - ရစ်ပတ် - မြှေး
ယှက် - လွှမ်းထုံ - အပ်သော သစ်ရွက်ထုပ်။
ပတ္တပုဋ္ဌဿေဝါတိ ဒုဂ္ဂန္ဓသုဂ္ဂန္ဓပလိဝေဌနပဏ္ဏ-
ဿေဝ။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၄၃၈။

ဒုဂ္ဂန္ဓသုဂ္ဂန္ဓဝတ္ထုသံသဂ္ဂ (တိ) [ဒုဂ္ဂန္ဓသုဂ္ဂန္ဓ-
ဝတ္ထု + သံသဂ္ဂ] မကောင်းသော အနံ့ရှိသော
ဝတ္ထု၊ ကောင်းသော အနံ့ရှိသော ဝတ္ထုနှင့်

ရောနှောသော။ ဒုဂ္ဂန္ဓသုဂန္ဓဝတ္ထုသံသဂ္ဂေန
အသာဓုသာဓုဇနသန္ဓိဿယေန စ။ ဣတိဝုတ်။
ဌ။ ၂၃၀။

ဒုဂ္ဂ(ဂ)နိ (ပု) [ဒု+ဂန္ဓ။ နန္ဒ-၏ အ-ကို ဣ-ပြု။
(ဒုဂ္ဂိန္ဒ-သံ)] (၁) မကောင်းသောအနံ့၊ စက်
ဆုပ်အပ်သောအနံ့၊ စက်ဆုပ်ဖွယ် အနံ့။ (တိ)
(၂) မကောင်းသော အနံ့ရှိသော။ (၁) ကုဏ္ဍိ-
တောဂန္ဓော ဒုဂ္ဂန္ဓိ။ နိတိသုတ္တ။ ၇၂၂။ (တိ)
(၂) ဒုဠ ဂန္ဓော ယဿ သောယန္တိ ဒုဂန္ဓိ။
ကစ္စည်း။ ၃၃၇။ (-မောဂါ၊ ၃။ ၅။)

ဒုဂ္ဂန္ဓိက (တိ) [ဒုဂ္ဂန္ဓ+ဏိက] မကောင်းသော
အနံ့ရှိသော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဒုဂ္ဂန္ဓိယ (တိ) [ဒုဂ္ဂန္ဓ+ဏိက။ က-ကို ယ-ပြု။
(ဒုဂ္ဂိန္ဒ-သံ)] အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဒုဂ္ဂ-
န္ဓိယ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၄၇) နိ ဒုဂ္ဂန္ဓိကံ ဒုဂ္ဂန္ဓဝန္တိ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇၇။

ဒုဂ္ဂမ (တိ) [ဒု+ဂမ+အ။ ဒုက္ခေနဂစ္ဆန္တေတ္ထာတိ
ဒုဂ္ဂမော။ ဓာနံ၊ ၁။ ၁၉၂။ (ဒုဂ္ဂိမ-သံ)] (၁)
ဆင်းရဲ - ပင်ပန်း - ခဲယဉ်း - သဖြင့် -
သွား - ရောက် - အပ် - ရာဖြစ် - သော၊
သွား - ရောက် - နိုင်ခဲသော၊ အသွားခက်
သော၊ (က) (ဟိမဝန္တာ-စသော) ဝေးလံ
သော အရပ်။ (ခ) မညီညွတ် - မပြေပြစ် -
သော အရပ်။ (ဂ) ကြိမ်ပိုက်ချောင်း ငရဲ။
(ဃ) ခံကတုတ်၊ ခံတပ်၊ ခံတပ်မြို့။ (င)
အရိယမဂ်တရား။ (စ) ကိလေသာ၊ ကိလေ-
သာညွှန်။ (၂) အသွားခက်သည်၏အဖြစ်
(ဘာဝပ္ပဓာန်)။ (ခိုးသူ၊ သားရဲ၊ ဆူးငြောင့်-
စသော ဘေးရန်များသဖြင့် သွားရန်ခက်ခဲ
သော ခရီး။ အမရ၊ ၁။ ၁၇။)

(၁) (က) ဟိမဝန္တာ နာမ ဒုရေ ဒုဂ္ဂ-
မောဝ။ ဇာ၊ ၄။ ၇၅။ ဒုဂ္ဂမော ဝါတိ ဒုက္ခေ-
န ဂန္တဗ္ဗော ယေဝ။ ဇာ၊ ၄။ ၁၀။ ၄၅၃။ (ခ)
ဒုဂ္ဂါတိ ဒုဂ္ဂမာ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၅။ ဂိရိဒုဂ္ဂ
(အပ၊ ၄။ ၂။ ၉၃) -လည်း ကြည့်။ (ဂ) ဒုဂ္ဂန္ဓိ

ဒုဂ္ဂမံ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၀။ (ဃ) ဒုဂ္ဂ (စ) အနက်
ကြည့်။

(င) ဒုဂ္ဂမော (သံ၊ ၁။ ၄၆။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၂၇)-
တိ...အယံ ပန ဒုဂ္ဂမော ဘဂဝါ ဝိသမော
မဂ္ဂေါတိ အာဟ။ တတ္ထ ကိဉ္ဇာပိ အရိယမဂ္ဂေါ
နေဝ ဒုဂ္ဂမော န ဝိသမော။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၉၉။
နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂၃၉။ (-သံ၊ ၄။ ၁။ ၄၅-၆။ နေတ္ထိ၊
ဝိ။ ၃၀၃။) (စ) ဒုဂ္ဂန္ဓိ ဒုဂ္ဂမံ။ စူဠနိ၊ ၄။ ၁။ ၂၃။
(၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒုဂ္ဂမဋ္ဌ (ပု) [ဒုဂ္ဂမ+အတ္ထ] အသွားခက်သည်၏
အဖြစ်ဟူသော - အနက် - သဘော။ အနု-
ပစိတကုသလသမ္ဘာရေဟိ ဒုဂ္ဂမဋ္ဌေန။ ဒီ၊ ၄။
၃။ ၁။

ဒုဂ္ဂမနဋ္ဌ (န) [ဒုဂ္ဂမန+အတ္ထ] အထက်ပုဒ်နက်
ကြည့်။ ဒုဂ္ဂမနဋ္ဌေန တံသဒိသတာယ “ကန္တာ-
ရာ” တွေဝ နိရုဋ္ဌာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၅၇။

ဒုဂ္ဂသဉ္ဇာရ (ပု) [ဒုဂ္ဂ+သဉ္ဇာရ] အသွားခက်
သော အရပ်သို့ - လှည့်လည် - သွားလာ -
ကြောင်း ဖြစ်သော ခရီးလမ်း၊ တံတား။
(ခဲသောအရပ်ကို သွားကြောင်းတံတား။
ကျော်အောင်၊ ဓာနံ။ သျှ။ ခက်ခဲသော ခရီး။
ဝါ၊ ခက်ခဲသော အရပ်၊ ခံတပ် ကျုံးမြောင်း-
စသည်သို့ ဝင်ကြောင်းအမှု။ အဘယာ၊ ဓာနံ။
သျှ။ ခဲယဉ်းသော အရပ်သို့ သွားကြောင်း
ဖြစ်သော ခိုးသူရှိသော ခရီး။ တောင်ပေါက်၊
ဓာနံ။ သျှ။ တံတား။ စိန္တာမဏိ၊ ဒွိကာ။)
သက်မော ဒုဂ္ဂသဉ္ဇာရော။ ဓာနံ။ ၇၇၃။ သဉ္ဇာ-
ရန္တိ အနေနာတိ သဉ္ဇာရော၊ ဒုဂ္ဂဿ သဉ္ဇာ-
ရော ဒုဂ္ဂသဉ္ဇာရော။ ယင်း-ဒို့။

ဒုဂ္ဂဟ (ပု) [ဒု+ဂဟ+အ။ (ဒုဂ္ဂိဟ-သံ၊ ဒုဂ္ဂိဇ္ဈ-
ပြာ)] (၁) မကောင်းသော ယူခြင်း၊
မကောင်းသဖြင့် ယူခြင်း၊ အယူမမြောက်
ခြင်း။ (တိ) (၂) ခဲယဉ်းစွာ ဖမ်းယူအပ်
သော၊ ဖမ်းယူနိုင်ခဲသော၊ အဖမ်းခက်သော
(ငါး-စသည်)။ (၁) ဒုဂ္ဂဟောတိ ပစ္စုကုဓိ-

တဗ္ဗ (ဝိ၊၄။၂၂၇)န္တိ“ဒုဂ္ဂဟိတာ သလာကာ-
ယော”တိ ဝတ္ထာ ပုန ဂဟေတွာ ယာဝတတိ-
ယံ ဂဟေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၃။ (-ကခါ၊ဋီ၊
သစ်။၄၄၇။) (တိ) (၂) အမရာ နာမ မစ္ဆ-
ဇာတိ ဒုဂ္ဂဟာ ဟောတိ။ ဝိမတိ၊၁။၃၁။

ဒုဂ္ဂဟ(န)ဏ (န) [ဒု+ဂဟ(န)ဏ။ (ဒုဂြိုဟဏ-
သံ)] (၁) (က) မကောင်းသော ယူခြင်း၊
မကောင်းသဖြင့်-ယူခြင်း-ဖမ်းယူခြင်း။(ခ)
ဖောက်ပြန်စွာ ယူခြင်း။(တိ) (၂) မကောင်း
သဖြင့် ယူအပ်သော။ (၁) (က) အတ္တနော
ဒုဂ္ဂဟဏေန ကဉ္စိ ဥပါရမ္ဘမ္ဘိ ကရေယျ။ သံ၊
ဋီ၊၂။၂၄၇။ အဝဂ္ဂါဟ (သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၇၄)-
လည်း ကြည့်။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။
(ခ) ဒုဂ္ဂဟိတ (၁)-ကြည့်။ (တိ) (၂) သော
ဟိ ဒုဂ္ဂဟနော တသ္မိ အသတိ ကာမဂုဏ-
သမ္ပာဓော။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၄၆။

ဒုဂ္ဂဟဏပမ (တိ) [ဒုဂ္ဂဟဏ+ဥပမာ] မကောင်း
သဖြင့် ဖမ်းယူခြင်းဟူသော နှိုင်းယှဉ်စရာ
'ဥပမာ' ရှိသော။ အလဂဒ္ဓဿ ဒုဂ္ဂဟဏပမာ
ယော ပရိယတ္တိ “အလဂဒ္ဓုပမာ” တိ ဝိညာ-
ယတိ။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၁၁။

ဒုဂ္ဂဟိတ (န) [ဒု+ဂဟိတ။ (ဒုဂြိုဟိတ-သံ)] (၁)
မကောင်းသော ယူခြင်း၊ မကောင်းသဖြင့်
ယူခြင်း၊ ဖောက်ပြန်စွာ ယူခြင်း။ (၂) ဒုဂ္ဂဟိတ
သိက္ခာပုဒ်၊ ဒုဂ္ဂဟိတ-သဒ္ဓါဖြင့် မှတ်သားအပ်
သော ပရံဉဇ္ဈာပန-သိက္ခာပုဒ်။ (တိ) (၃)
မကောင်းသဖြင့် - ယူ-သင်ယူ-ဖမ်းယူ-
ကိုင်ယူ - အပ်သော၊ (ကြိ၊ဝိ-မကောင်း
သဖြင့် - မှားမှားယွင်းယွင်း - ယူအပ်သည်
မည်အောင်။) (က) အစဉ်-မဟုတ်-လွဲ
မှား - သောအားဖြင့် သင်ယူအပ်သော၊
တမျိုးတဖုံ သင်ယူအပ်သော။ (ခ) ဆန့်ကျင်
ဘက် - ပြောင်းပြန် - သင်ယူအပ်သော။
(ဂ) မယူအပ်သော၊ ယူရာမရောက်-အယူ
မမြောက်-သော။

(၁) မကောင်းသော ယူခြင်း၊ မကောင်း
သဖြင့် ယူခြင်း၊ ဖောက်ပြန်စွာ ယူခြင်း။
ဒုဂ္ဂဟဏံ ဒုဂ္ဂဟိတံ၊ ....တသ္မာ အတ္တနော ဒုဂ္ဂ-
ဟဏေန ဝိပရိတဂါဟေနာတိ အတ္ထော။ သံ၊
ဋီ၊သစ်၊၁။၁၁၉။

(၂) ဒုဂ္ဂဟိတသိက္ခာပုဒ်၊ ဒုဂ္ဂဟိတ-သဒ္ဓါဖြင့်
မှတ်သားအပ်သော ပရံဉဇ္ဈာပန သိက္ခာပုဒ်။
ဒုဂ္ဂဟိ(ဆန်းဒီသ) နိရယေန စာ (ဝိ၊၅။၁၅၇)-
တိ ဒုဂ္ဂဟိတေန ဒုပ္ပဓာရိတေန ပရံဉဇ္ဈာပန-
သိက္ခာပဒဉ္စ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၄။ (- ဝိ၊၅။
၁၂၄။)

(တိ) (၃) မကောင်းသဖြင့် - ယူ-
သင်ယူ - ဖမ်းယူ - ကိုင်ယူ - အပ်သော၊
(ကြိ၊ဝိ-မကောင်းသဖြင့်-မှားမှား ယွင်း
ယွင်း-ယူအပ်သည် မည်အောင်။) ဒုဂ္ဂဟိ-
တတ္ထာ ဘိက္ခဝေ အလဂဒ္ဓဿ (ဓမ္မာနံ)။ မ၊
၁။၁၇၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၂၄။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၁၄။ ကုသော
ယထာ ဒုဂ္ဂဟိတော။ သံ၊၁။၄၇။ ဓမ္မ၊၅၇။
အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂။ ဒုဂ္ဂဟိတာနိ-
(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉)တိ ဒုဋ္ဌ၊ ဂဟိတာနိ။ ဝိမတိ၊
၁။၂၂။ ဒုဂ္ဂဟိတံ ဂဏှာတိ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၃)တိ.... ဒုဂ္ဂဟိတံ ကတွာ ဂဏှာတိ၊ ဝိပရိတံ
ဂဏှာတိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဒုဂ္ဂဟိတန္တိ ဟိ
ဘာဝနပုံသကနိဒ္ဒေသော။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။
၁၁၉။ (-ဒီ၊၂။၁၀၃။ မ၊၃။၂၇။ အံ၊၁။၆၁။
အံ၊၂။၁၅၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၇၊၁၄၄။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။၇၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၂။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။
သာရတ္ထ၊၁။၇၁။ သာရတ္ထ၊၂။၂၇၆။ ကခါ၊ဋီ၊
သစ်။၂၇၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၁။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၀၉။
မ၊ဋီ၊၂။၇၅။ မ၊ဋီ၊၃။၂၄၃။)

(၁), (တိ) (၃) အတ္တနော ဒုဂ္ဂဟိတေန
အမေ ဧဝ အဗ္ဘာဓိက္ခသိ။ ဝိ၊၂။၁၇၇။
ဝိ၊၄။၇၀။ မ၊၁။၃၂၅။ တေ အဂ္ဂိပဒိတ္တမိဝ

အင်္ဂါရံ အတ္တနာ ဒုဂ္ဂဟိတေန အတ္တာနဉ္စေတိ
အတ္တနော ဝစနကာရကေ စ ဝိနာသေန္တိ။
ခုဒ္ဒက၊ ၁၀၆။ သုတ္တနိ၊ ၂။ ၁။ (-မ၊ ၁။
၁။ ၁၅။ သံ၊ ၁။ ၂။ အံ၊ ၁။ ၁၄။ ဇာ၊ ၁။ ၂။
၂၁၅။ ၆။)

(က) အစဉ်-မဟုတ်-လွဲမှား - သော
အားဖြင့် သင်ယူ အပ်သော၊ တမျိုးတဖုံ
သင်ယူအပ်သော။ (ခ) ဆန့်ကျင်ဘက်-
ပြောင်းပြန် - သင်ယူ အပ်သော။ ဒုဂ္ဂဟိ-
တေနာတိ အညထာ ဂဟိတေန။ ဝိ၊ ၂။ ၃၆၂။
ဒုဂ္ဂဟိတေဟိ (အံ၊ ၁။ ၇၀)တိ ဥပ္ပဋ္ဌိပါဋိယာ
ဂဟိတေဟိ။ အံ၊ ၁။ ၇၅။ = အတ္တတော ဗျဉ္စ-
နတော စ ဒုဠ ဂဟိတေဟိ၊ ဦးနာဓိကဝိပရိ-
တပဒပစ္စာဘဋ္ဌာဒိဝသေန ဝိလောမေတွာ
ဂဟိတေဟိတိ အတ္ထော။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၃၉။ (-
ဝိ၊ ၅။ ၁၀၀၊ ၁၃၂။ အံ၊ ၁။ ၄၆၅။ အံ၊ ၁။ ၂။
၃၄၂။)

(ဂ) မယူအပ်သော၊ ယူရာမရောက်-
အယူမမြောက်-သော။ ဒုဂ္ဂဟိတာနီ (ဝိ၊
၁။ ၉၂။ ၄၁၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၅၉)တိ အဂ္ဂဟိတာနီ၊
သံသိကာနေဝါတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၀၀။
ဝိနယာလင်္ကာရ။ ၂။ ၃၂။ (-ဝဇီရ။ ၄၉၈။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၄၂။)

ဒုဂ္ဂဟိတဂါ(ဂါ)ဟ (ပု) [ဒုဂ္ဂဟိတ+ဂဟ+ဏ။
(ဒုဂ္ဂဟိတဂြာဟ-သံ)] (၁) မကောင်းသဖြင့်
ယူအပ်သော အယူ။ (၂) မကောင်းသဖြင့်
ယူအပ်သည်မည်အောင်(မှားမှားယွင်းယွင်း)
ယူခြင်း။ (၁) ရာဇာနံ တတော ဒုဂ္ဂဟိတဂ္ဂါ-
ဟတော ဝိဝေစေတုံ ဝါယမိတွာပိ နာသက္ခိ။
စရိယာ၊ ၁။ ၆၀။ (၂) ယန္တိ ဒုဂ္ဂဟိတဂါဟံ။
သီ၊ ၁။ ၁၁၁။ ၁၁၉။

ဒုဂ္ဂဟိတဂါ(ဂါ)ဟိ(တိ) [ဒုဂ္ဂဟိတ+ဂဟ+ဏိ]
(၁) မကောင်းသဖြင့် ယူအပ်သော အယူရှိ
သော။ (၂) မကောင်းသဖြင့် သင်ယူအပ်သည်
မည်အောင် (မှားမှား ယွင်းယွင်း) သင်ယူ-

အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၂-၄၂-ပ-မ-ဗ-သ-စ

လေ့ရှိ - သော၊ သူ။ (၁) ယာဝ ဗာလော
ပါယာသိရာဇေညော အဗျတ္တော ဒုဂ္ဂဟိတ-
ဂါဟိ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၇၂၊ ၂၇၅။ (-အဘိ၊ ၁။ ၁၀၉။
ထေရ၊ ၁။ ၁၅၄။) (၂) အတ္တံ ဧတေ ဒုဂ္ဂဟိ-
တဂါ(ဂါ)ဟိနော နာနဘောန္တိ။ မ၊ ၁။ ၂။
၁၃။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၂။ သီ၊ ၁။ ၁၁၁။ ၁၁၃။

ဒုဂ္ဂဟိတပရိယတ္တိ (တိ) [ဒုဂ္ဂဟိတ + ပရိယတ္တိ]
မကောင်းသဖြင့် သင်ယူအပ်သော ကျမ်းဂန်
'ပရိယတ်'။ ဒုဂ္ဂဟိတပရိယတ္တိ ဒုဂ္ဂဟိတ-
အလဂဒ္ဒေါ ဝိယ။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁၅။

ဒုဂ္ဂဟိတသုတ္တန္တ (ပု၊ န) [ဒုဂ္ဂဟိတ + သုတ္တန္တ]
မကောင်းသဖြင့် - အစဉ်မဟုတ်သော အား
ဖြင့်-သင်ယူအပ်သော သုတ္တန်။ အတ္တနော
ဒုဂ္ဂဟိတသုတ္တန္တာနံယေဝ အတ္တဉ္စ ပါဠိဉ္စ
ဥတ္တရိတရံ ကတွာ ဒသေန္တိ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၄၅။

ဒုဂ္ဂဟိတဟေတု (ပု) [ဒုဂ္ဂဟိတ+ဟေတု] (၁)
မကောင်းသဖြင့် သင်ယူအပ်သော ပရိယတ်
ဟူသော အကြောင်း။ (၂) မကောင်းသဖြင့်
သင်ယူခြင်းဟူသော အကြောင်း။ အတ္တနာ
ဒုဂ္ဂဟိတဟေတု။ ဝဇီရ။ ၂၅။

ဒုဂ္ဂါဟ (ပု) [ဒု+ဂဟ+ဏ။ (ဒုဂြာဟ-သံ)]
(၁) မကောင်းသဖြင့် ယူခြင်း။ (တိ) (၂)
မကောင်းသဖြင့် ယူအပ်သော အယူရှိသော၊
မကောင်းသော အယူရှိသော၊ သူ။ (၁)
ဒုဂ္ဂါဟဝသေန ဝါ သုဂ္ဂါဟဝသေန ဝါ ယထာ-
ဝုတ္တနယေန သပထကရဏေ အာပတ္တိ။ ဝဇီ-
ရ။ ၃၇၅။ (တိ) (၂) န တွေဝ စတုဂ္ဂမ္ဘိရေ၊
ဒုဂ္ဂါဟော ဝိနယဏ္ဏဝေ။ ဝဇီရ။ ၄၃၇။

ဒုဂ္ဂိတ (တိ) [ဒု+ဂိတ။ (ဒုဂိတ-သံ)] မကောင်း
သဖြင့် သိဆိုအပ်သော (ဂါထာ-စသည်)။
ဂါထာ သုဂိတာ၊ နော ဒုဂ္ဂိတာ။ ဒီ၊ ၁။ ၉၂။
ဒီ၊ ၃။ ၈၁။ မ၊ ၂။ ၂၁။ မိလိန္ဒ။ ၂၃၆။ (-အံ၊
၁။ ၁၄၂။ ဇာ၊ ၁။ ၄။ ၂၅၂။)

ဒုဋ္ဌေါသ (ပ) [ဒု+ဃောသ] မကောင်းသော
ကြွေးကြော်သံ။ ဒုဋ္ဌေါသော၊ နိဋ္ဌေါသော။
ရူ။၄၂။

ဒုစိတ္တ (တိ) [ဒု + စိတ္တ။ (ဒုစိတ္တ-သံ)]
မကောင်းသော စိတ်ရှိသော၊ စိတ်ကောင်း
မရှိသော၊ စိတ်ထားညံ့သော၊ သူ။ ဒုဟဒယ-
ကြည့်။

ဒုစိ(စိ)န္တိတ (န) [ဒု+စိန္တိတ] (ခ) မကောင်း
သော အကြံအစည်၊ (အဘိဇ္ဈာ-စသော
ကိလေသာတို့သည်) ဖျက်ဆီးအပ်သော
အကြံအစည်။ (တိ) (၂) မကောင်းသဖြင့်
ကြံစည်အပ်သော (အကြောင်းအရာ-
စသည်)။ (၃) မကောင်းသဖြင့် ကြံစည်
သောသူ။ (ခ) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ဒုစိန္တိတ-
စိန္တိ-လည်းကြည့်။ (တိ) (၂) ဒုစိန္တိတမေတံ
တဿ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၂၃၆။ ဒုစိန္တိတံ အဘိဇ္ဈာ။
နေတ္ထိ၊ဌ။၂၅၆။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၂။ နေတ္ထိ၊ဝိ။
၃၂၆။) (၃) ဒုစိန္တိတော(ဝိ၊နိစ္ဆယ။၂၇၇)တံ
အဘိဇ္ဈာဒိတိဝိမေနောဒုစရိတဝသေန ဒုဠ
စိန္တေန္တော။ ယင်း-ဋ္ဌိ။

ဒုစိ(စိ)န္တိတစိန္တိတ (န) [ဒုစိ(စိ)န္တိတ+စိန္တိတ]
(ခ) မကောင်းသော အကြံကိုကြံစည်ခြင်း။
(တိ) (၂) မကောင်းသော အကြံကိုကြံစည်
သောသူ။ (ခ) တဿ ဒုစိန္တိတစိန္တိတဒိ-
ဘာဝနာဝသေန ပဝတ္တံ ဣဒံ သံကိလေသ-
ဘာဂိယံ နာမ သုတ္တံ။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌိ။၁၃၉။ (-
ဝိသုဒ္ဓါ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၆၅။) (တိ) (၂) ဒုစိန္တိတ-
စိန္တိတဿ မေ မနော အပ္ပဒက္ခိဏဂ္ဂါဟိ။ သံ၊
ဌ၊၃။၈၄။

ဒုစ္စဇ=ဒုစ္စဇ (တိ) [ဒု+စဇ+ခ။ (ဒုဿုဇ-သံ၊
ဒုစ္စအ၊ ဒုစ္စယ-အဒ္ဓမာဂဓိ)] ခဲယဉ်းစွာ စွန့်
အပ်သော၊ စွန့်ခြင်းငှါ ခဲယဉ်းသော၊ စွန့်နိုင်
ခဲသော။ သော ဒုစ္စဇံ သပ္ပုရိသော စဇိတွာ။
အံ၊၂။၄၄။ ဒုစ္စဇော (မဟာနိ။၂၂)တိ သုခေန
ဇဟိတုံ န သက္ကာ။မဟာနိ၊ဌ။၈၉။ (-အပ၊

၁။၃၅၃။ စူဠနိ။၂၃၉။ ဇာ၊၁။၃၁၅-၆၊၃၆၀၊
၃၈၆။ ဇာ၊၂။၂၄၄။ မိလိန္ဒ။၁၂၂။ အံ၊ဌ၊၂။
၅၇။ စရိယာ၊ဌ။၆၇။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃၉၉။ ဇာ၊ဌ၊
၅။၉၊၁၃၉။ ဇာ၊ဌ၊၆။၃၃၁။ ဇာ၊ဌ၊၇။၇၉။
အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၅၅။)

ဒုစ္စရ (တိ) [ဒု+စရ+ခ။ (ဒုမ္ဘါရ-သံ၊ ဒုစ္စာရ-
ပြာ)] (က) ဆင်းရဲ-ပင်ပန်း-ခဲယဉ်း-
သဖြင့် ကျင့်အပ်သော၊ ကျင့်နိုင်ခဲသော။
(ခ) မကောင်းသဖြင့် ကျင့်အပ်သော
(အကျင့်)။ (က) အသကျပုတ္တိယဘာဝံ
ပတ္တယမာနော.... “ဒုစ္စရ”န္တိ ဝဒတိ ဝိညာ-
ပေတိ။ ဝိ၊၁။၃၁။ (ခ) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒုစ္စရ (တိ) [ဒုစ္စရ+ဏ။ (ဒုမ္ဘါရ-သံ)] မကောင်း
သဖြင့် ကျင့်အပ်သော အကျင့်ရှိသော၊
မကောင်းသော အကျင့်ရှိသော၊ သူ။ ယော
ပုဂ္ဂလော နိန္ဒိယံ ဒုစ္စရံ ဒုဿိလံ ပုဂ္ဂလံ ပသံ-
သတိ။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၂၈၉။

ဒုစ္စရိတ (န) [ဒု+စရိတ။ (ဒုမ္ဘရိတ-သံ၊ ဒုစ္စရိယ-
ပြာ၊ ဒုစ္စာရိယ-အဒ္ဓမာဂဓိ)] (ခ) ဒုစရိက်၊
(က) မကောင်းသဖြင့် (ချွတ်ချော်-တိမ်း
ယိမ်း-စေ၍) ကျင့်အပ်သော အကျင့်၊
မကောင်းသော အကျင့်။ (ခ) ဖောက်ပြန်
သော အကျင့်၊ ဖောက်ပြန်-လွန်ကျူး-၍
-ကျင့်ခြင်း-ကျင့်မှု။ (ဂ) (ကိလေသာတို့
သည်) ဖျက်ဆီးအပ်သော အကျင့်။ (သ)
စက်ဆုပ်အပ်သော အကျင့်၊ စက်ဆုပ်ဖွယ်
အကျင့်။ (၂) ဒုစ္စရိတ-သုတ်။

(ခ)(က),(ခ) ဒုဠ၊ စရိတာနိ၊ ဝိရူပါနိ ဝါ
စရိတာနိ ဒုစ္စရိတာနိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၆၇။ ဒိ၊ဌ၊
၃။၁၆၇။ ခလိတသင်္ခါတာနံ ဒုစ္စရိတာနံ။
ထေရီ၊ဌ။၂၉၈။ ဒုစ္စရိတ (အံ၊၃။၃၇) န္တိ
အတိစာရော။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၂၇။ (ဂ) တိဏ္ဍံ
ဒေါသာနံ ယေန ကေနစိ ဒုဠာနိ စရိတာနိတိ
ဒုစ္စရိတာနိ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၂၆၃။ (-မဟာနိ၊ဌ။
၅၄။) (က),(ဂ) ဒုဠ၊ စရိတာ၊ ဒုဠာ ဝါ စရိ-

တတိ ဒုစရိတာ။ ပဋိသံဠာသ။ ၂၉၃။ ကာယ-
ဒုစရိတာဒိ ဒုဠှ စရိတ်၊ ကိလေသေဟိ ဝါ
ဒုသိတ် စရိတန္တိ ဒုစရိတ်။ သာရတ္ထ။ ၁။ ၇၆။
ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။ ၂။ (- ပဋိသံဠာသ။ ၃၃၇။
ဣတိဝုတ်။ ၄။ ၉၇။ ၂၀၂။ မဟာနိဠာ။ ၃၃၃။
၃၃၃။ သိဠာသစ်။ ၁။ ၁၀၂။) (သ) ကုစ္ဆိတ်
စရိတ် ဒုစရိတ်။ ဓာနိဠာ။ ၈၄။ (၂) ပါတိ-
မောက္ခ ဒုစရိတ်။ သံဇာ။ ၁၆၆။ (- အံ။ ၂။
၂၃၇။) ဒုစရိတသုတ္တ-လည်း ကြည့်။

ဒုစရိတ် - ထေရ။ ၂၆၆။ ဇာဠာ။ ၇၇။
သာရတ္ထ။ ၁။ ၄၀၃။ ဒုစရိတာနိ - ဝိ။ ၅။ ၂၂၂။
သံဠာ။ ၃။ ၁၈၃-၄။ မူလဠာ။ ၁။ ၁၁၃။ ဒုစရိတာ-
ပဋိသံဠာ။ ၂။ ၂၀။ ပဋိသံဠာ။ ၂။ ၉၃။ ဇာ-
ဠာ။ ၂။ ၁၈၂။ သိဠာသစ်။ ၂။ ၂။ ဒုစရိတ် (ဒု-
ဇ) - ဒီ။ ၃။ ၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။ ၁၉၃။ နေတ္ထိဝိ။
၃၂၉။ ဒုစရိတာနိ - သုတ္တနိ။ ၃၈၃။ ဒီဠာ။ ၃။
၂၀၈။ ဒီဠာ။ ၃။ ၃၄၈။ ဒုစရိတေ - မဠာ။ ၄။ ၅၈။
အံဠာ။ ၁။ ၄၁၄။ မဟာနိဠာ။ ၂။ ၁။ ဒုစရိတေန
- မိလိန္ဒ။ ၁။ ၁၀၇။ မဠာ။ ၂။ ၈၄။ ဒုစရိတေဟိ -
ပဋိသံဠာ။ ၁။ ၂၄။ နေတ္ထိ။ ၈၀။ ၁၃၈။ ပဋိသံဠာ။ ၂။
၂၂။ ဣတိဝုတ်။ ၄။ ၁၃၉။ ဒုစရိတသ (ဆ-
ဇ) - ဇာ။ ၁။ ၃၁၃။ ပေတဠာ။ ၂။ ၆၁။ ဇာ-
ဠာ။ ၄။ ၃၉၆။ ဒုစရိတာနိ - နေတ္ထိ။ ၇၈။ သုတ္တနိ။
၄။ ၂။ ၉၅။ မဠာ။ ၃။ ၁၂၈။ ဒုစရိတေ - ဇာ။ ၂။
၁၄၂။ ဇာဠာ။ ၅။ ၅၃၆။

ယင်း-ဒုစရိတ်သည် - (၁) ကာယဒုစရိတ်၊
(၂) ဝစီဒုစရိတ်၊ (၃) မနောဒုစရိတ်-ဟူ၍
အကျဉ်းအားဖြင့် ၃-ပါး (ဝိ။ ၅။ ၂၂၂။ ဒီ။ ၃။
၁၈၀။ အံ။ ၁။ ၅၀။ ၁၁၂။ အဘိဝိ။ ၃၇၈။
နေတ္ထိ။ ၃၇။ နေတ္ထိဝိ။ ၂၇၅။) ထိုတွင် - (၁)
သု။ အသက်သတ်မှု = ပါဏာတိပါတ၊ (၂)
သု။ ဥစ္စာခိုးမှု = အဒိန္နာဒါန၊ (၃) ကာမတို့၌
မှားယွင်းစွာကျင့်မှု = ကာမေသု မိစ္ဆာစာရ-
ဟူ၍ ကာယဒုစရိတ် ၃-ပါး၊ (၁) မဟုတ်မမှန်
ပြောမှု = မုသာဝါဒ၊ (၂) ကုန်းချောစကား
ပြောမှု = ပိသုဏဝါစာ၊ (၃) ရုန့်ရင်းကြမ်း

တမ်းသောစကားပြောမှု = ဖရုသဝါစာ၊ (၄)
ပြန်ဖျင်းသောစကားပြောမှု = သမ္ပပ္ပလာပ-
ဟူ၍ ဝစီဒုစရိတ် ၄-ပါး၊ (၁) သူတပါး
စည်းစိမ်ကို ဝိသမလောဘဖြင့် ကြံစည်မှု =
အဘိဇ္ဈာ၊ (၂) သူတပါးစီးပွား ပျက်စီးစေ
လိုမှု = ဗျာပါဒ၊ (၃) မှားယွင်းစွာယူမှု =
မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ-ဟူ၍ မနောဒုစရိတ် ၃-ပါး အားဖြင့်
ဒုစရိတ် ၁၀-ပါး (အံ။ ၃။ ၄၆၀-၄၁၆၇-ဂ။
၄၇၀-၂၁၄၈၂။ အဘိဝိ။ ၃၇၈။ အဘိဠာ။
၁၄၀-၄။ ဝိဘာဝိနီ။ ၁၇၂-၄။) ယင်း-ကိုယ်တိုင်
ပြုမှု ၁၀-ပါးတွင် ၁-ပါး ၁-ပါး၌ အသီး
အသီး တိုက်တွန်းမှုကို ထည့်သွင်းခဲ့သော်
ဒုစရိတ် ၂၀-ဖြစ်၏။ ယင်း ၂၀-တွင် ၁-ပါး
၁-ပါးလျှင် နှစ်သက်သဘောတူညီမှုကို ထည့်
သွင်းပြန်သော် ဒုစရိတ် ၃၀-ဖြစ်၏။ ယင်း
၃၀-တွင်ပင် ၁-ပါး ၁-ပါးလျှင် ဂုဏ်ကျေးဇူး
ပြောမှုကို ထည့်သွင်းပါက ဒုစရိတ် ၄၀-ဖြစ်
တော့သည် (အံ။ ၃။ ၅၀၇-၅၁၁)။ ဒီရ ၁-ပါး
၁-ပါးလျှင် ကာယ၊ ဝစီ၊ မနော ဒုစရိတ် ၃-
ပါးစီ ရှိ၍ ဒီရ ၆ ပါး၌ ဒုစရိတ် ၁၈-ပါးဖြစ်၏
(သံဠာ။ ၃။ ၁၈၃-၄)။ ကာယ၊ ဝစီ ဒုစရိတ်တို့၏
တရားကိုယ်မှာ စေတနာတရားဖြစ်၍ မနော
ဒုစရိတ်၏ တရားကိုယ်မှာကား စေတနာနှင့်
ယှဉ်ဖက်တရားများဖြစ်သည် (မဠာ။ ၁။ ၂၀၅။
အဘိဠာ။ ၁။ ၁၄၄)။ ယင်း-ဒုစရိတ်ကို ပိဋကတ်
တော် (ပါ၊ ဠ၊ ဠိ) တို့၌ အကုသလကမ္မပထ၊
အသေဝိတဗ္ဗ - အမည်တို့ဖြင့်လည်း ဟောဆို
ဖွင့်ပြထားသည်ကို တွေ့ရှိရသေး၏ (အံ။ ၃။
၄၈၈။ အဘိဠာ။ ၁။ ၁၄၀)။

ယင်း-ဒုစရိတ်သည် - လောဘ၊ ဒေါသ၊
မောဟ-ဟူသော အကြောင်း ၃-ပါးကြောင့်
ဖြစ်၏ (အံ။ ၁။ ၁၅၇-ဂ။ ၂၁၇။ အံ။ ၂။ ၄၃၁။
နေတ္ထိ။ ၃၇)။ ထိုတွင် ပါဏာတိပါတ၊ ဖရုသ-
ဝါစာ၊ ဗျာပါဒ ၃-ပါးသည် ဒေါသကြောင့်
ဖြစ်၏။ ကာမေသု မိစ္ဆာစာရ၊ အဘိဇ္ဈာ၊
မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ၃-ပါးသည် လောဘကြောင့်ဖြစ်၏။

အဒိန္နာဒါန၊ မုသာဝါဒ၊ ပိသုဏဝါစာ၊ သမ္ပပ္ပလာပ ၄-ပါးသည် လောဘ၊ ဒေါသ ၂-ပါးကြောင့်ဖြစ်၏ (အဘိသင်္ဂဟ။ ၃၄)။ ပါဏာတိပါတ၊ ဖရုသဝါစာ ၂-ပါးသည် ဒေါသ၊ မောဟ— အဒိန္နာဒါန၊ မုသာဝါဒ၊ ပိသုဏဝါစာ၊ သမ္ပပ္ပလာပ ၄-ပါးသည် ဒေါသ၊ မောဟ— သို့မဟုတ်-လောဘ၊ မောဟ— ကာမေသုမိစ္ဆာစာရ၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ၂-ပါးသည် လောဘ၊ မောဟ-အကြောင်း ၂-ပါးစီ ရှိ၏။ အဘိဇ္ဈာ၊ ဗျာပါဒ ၂-ပါးသည် မောဟ အကြောင်းတပါးစီသာ ရှိ၏ (မာဠာ။ ၂၀၆။ အဘိဋ္ဌာ။ ၁၄၅)။

ဒုစရိတ်တရားသည် မိမိ၊ သူတပါး ၂-ဦးသားတို့ ဆင်းရဲဘို့သာ ဖြစ်၏ (အံ။ ၁။ ၁၁၂)။ မိမိ၊ သူတပါး ၂-ဦးသားတို့အား ညှဉ်းဆဲ နှိပ်စက် သတ်ဖြတ်တတ်သောကြောင့် “ဓား” နှင့်တူ၏ (မဟာနိ။ ၁၁၇။ မဟာနိဋ္ဌ။ ၂၃၈)။ ကောင်းကျိုးကို ဖြစ်စေနိုင်ခြင်း၏အကြောင်း မရှိ၊ မကောင်းကျိုးကိုသာ ဖြစ်စေနိုင်၏၊ ပေးနိုင်၏ (နေတ္ထိ။ ၇၈။ အဘိဋ္ဌာ။ ၁၄၀)။ ဒုစရိတ်နှင့် ပြည့်စုံသူကို မမီဝဲ မဆည်းကပ်သင့် (အံ။ ၃။ ၄၈၈)။ ဒုစရိတ်ကျင့်သူနှင့် ပေါင်းသင်း ဆက်ဆံလျှင် သေသူနှင့် ပေါင်းသင်းဆက်ဆံသည် မည်၏ (အံ။ ၁။ ၃၆၈-၃၇၂)။ ဒုစရိတ်နှင့်ပြည့်စုံသူကို “ဗာလ=လူမိုက်” ဟု ခေါ်ဆို၏ (အံ။ ၃။ ၅၁၁-၂)။ ဒုစရိတ်မူ ပြုကျင့်သော သူသည် နောင်တတဖန် ပူပန်ရတတ်သည် (ဓမ္မာဋ္ဌ။ ၂။ ၃၀၃)။ သေသည်၏ အခြားမဲ့၌ အပါယ်ငရဲ လားရ၏ (ဒီ။ ၃။ ၇၉။ မာ။ ၂။ ၂၀၃။ အံ။ ၁။ ၁၃၇၊ ၁၃၉၇။ အံ။ ၂။ ၃၃၈-၉၊ ၄၃၁။ အံ။ ၃။ ၃၁၀၊ ၄၉၄၊ ၅၁၀-၁။ အဘိပု။ ၁၅၉။ ဣတိဝုတ်။ ၂၃၂-၃)။

ဒုစရိတ်နှင့်ပြည့်စုံသူ၏ အပြစ် ၅-ပါး— (၁) မိမိကို မိမိ ပြန်၍ စွပ်စွဲခြင်း၊ (၂) ပညာရှိတို့၏ ကဲ့ရဲ့မှုခံရခြင်း၊ (၃) မကောင်းသတင်း ကျော်စောခြင်း၊ (၄) တွေ့တွေ့ဝေဝေ သေ

ရခြင်း၊ သို့မဟုတ် - သူတော်ကောင်းတရားမှ ကင်းခြင်း၊ (၅) သေပြီးနောက် အပါယ်ဒုဂ္ဂတိသို့ လားရောက်ရခြင်း၊ သို့မဟုတ်-မသူတော်တရား၌ တည်ခြင်းအားဖြင့် ၅-ပါး (အံ။ ၂။ ၂၃၃-၄)။ ဒုစရိတ်အကုသိုလ်၏ မကောင်းကျိုးပေးပုံကို (အံ။ ၃။ ၇၇-၈) - ကြည့်။

ဒုစရိတ ၂ (တိ) [ဒုစရိတ+ဏ] မကောင်းသော အကျင့်-ဒုစရိတ်-ရှိသောသူ။ ပဉ္စိမေ ဘိက္ခဝေ အာဒိနဝါ ဒုစရိတေ။ အံ။ ၂။ ၂၃၃-၄။

ဒုစရိတ ၃ (န) [ဒုစရိတ+ကာရဏ။ နောက်ပုဒ်ကျေ။] ဒုစရိတ်၏ အကြောင်း။ ဒုစရိတာနိ- (သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၈၄) တိ ဒုစရိတကာရဏာနိ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၂၃။

ဒုစရိတကန္တာရ (ပု၊ န) [ဒုစရိတ+ကန္တာရ] ဒုစရိတ်ဟူသော ခရီးခဲ၊ ခရီးခဲနှင့်တူသော ဒုစရိတ်။ ဒုစရိတကန္တာရံ တာရေတိ။ မဟာနိ။ ၃၅၃။ စူဠနိ။ ၂၂၆။ ဒုစရိတကန္တာရံ နိတ္ထရိ-တွာ (ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၄) တိ ဒုစရိတစရဏုပါယ-ဘူတာယ ဝိစိကိစ္ဆာယ နိတ္ထရဏဝသေန ဒုစရိတသင်္ခါတံ ကန္တာရံ နိတ္ထရိတွာ။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၁၃၃။ (-ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၁။)

ဒုစရိတကာရဏ (န) [ဒုစရိတ+ကာရဏ] (၁) ဒုစရိတ်ဟူသော အကြောင်း။ (၂) ဒုစရိတ်၏ အကြောင်း။ (၁) အတ္တနော ဒုစရိတကာရဏာ ဇာတံ။ မဟာနိဋ္ဌ။ ၃၇၃။ (၂) ဒုစရိတ-ကြည့်။

ဒုစရိတကာရီ (တိ) [ဒုစရိတ+ကာရ+ဏီ] ဒုစရိတ်ကို ပြုကျင့်-လေ့ရှိ-သောသူ။ ဒုစရိတကာရီနော ဒွေ ပုဂ္ဂလေ သန္ဓာယ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၈။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃၄၇။

ဒုစရိတကိဉ္ဇန (ပု၊ န) [ဒုစရိတ+ကိဉ္ဇန] ဒုစရိတ်ဟူသော - ဖိနိပ် - ကြိတ်ချေ - တတ်သော တရား၊ ဖိနိပ် - ကြိတ်ချေ - တတ်သော ဒုစရိတ်။ ကိလေသကိဉ္ဇနံ ဒုစရိတကိဉ္ဇနံ။ မဟာနိ။

၃၄၃။ စူဠနိ။ ၈၄၊ ၉၂၊ ၁၃၃၊ ၁၃၉။ သီ၊ ဇီ၊ သစ်၊
၂။ ၂၁၆။ ရာဂကိဉ္ဇန (စူဠနိ၊ ၁၅၊ ၃၂) - နှင့်
ယှဉ်ကြည့်။

ဒုစရိတဂဟန (န) [ဒုစရိတ + ဂဟန] ဒုစရိတ်ဟူ
သော - တောရှုပ် - တောင်ရှုပ်၊ တောရှုပ် -
တောင်ရှုပ် - ကဲ့သို့ - ကျော်လွန် - ထိုးဖောက်
- နိုင်ခဲ့သော ဒုစရိတ်။ ဒုစရိတဂဟနံ တာ-
ရေတိ။ မဟာနိ။ ၃၅၃။ စူဠနိ။ ၂၂၆။

ဒုစရိတစရဏပါယ (ပု) [ဒုစရိတစရဏ + ဥပါယ] ဒုစရိတ်ကို
ကျင့်ခြင်း၏ အကြောင်း။ ဒုစရိ-
တကန္တာရကြည့်။

ဒုစရိတဆဒန (န) [ဒုစရိတ + ဆဒန] ဒုစရိတ်ဟူ
သော - အမိုး - အကာ၊ အမိုး - အကာ - နှင့်
တူသော ဒုစရိတ်။ ဒုစရိတဆဒနံ အဝိဇ္ဇာ-
ဆဒနံ။ မဟာနိ။ ၇၄။ စူဠနိ။ ၂၂၄။

ဒုစရိတတမ (ပု၊ န) [ဒုစရိတ + တမ] ဒုစရိတ်
ဟူသော - အမိုက်မှောင် - အမိုက်တိုက်။
ကိလေသတမံ ဒုစရိတတမံ။ မဟာနိ။
၃၆၁။ စူဠနိ။ ၂၀၆။ မိလိန္ဒ။ ၃၇၃။

ဒုစရိတဒိသာ (ထိ) [ဒုစရိတ + ဒိသာ] ဒုစရိတ်
ဟူသော အရပ်မျက်နှာ၊ အရပ်မျက်နှာနှင့်တူ
သော ဒုစရိတ်။ သဗ္ဗာ ဒုစရိတဒိသာပိ ပုရတ္ထိ-
မာဒိဒိသာပိ ဝိဒိသာပိ ဓာဝတိ။ မဟာနိ၊ ၁၅။
၃၇၈။

ဒုစရိတဒ္ဓယပ(ပု)ဟာယက (တိ) [ဒုစရိတဒ္ဓယ +
ပဟာယက] (ကာယ၊ ဝစီ) ဒုစရိတ် ၂-ပါး
အပေါင်းကို ပယ်စွန့်တတ်သော။ ဒုစရိတ-
ဒ္ဓယပ(ပု)ဟာယကဿ။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၁။ ၃၄၃။ သီ၊ ဇီ၊
သစ်၊ ၂။ ၃၃၈။

ဒုစရိတနိဗ္ဗတ္တ (တိ) [ဒုစရိတ + နိဗ္ဗတ္တ] ဒုစရိတ်၏
ဖြစ်ရာဖြစ်သော (ကာမဘုံ)။ တသ္မိံ ဒုစရိတ-
နိဗ္ဗတ္တေ၊ သုစရိတနိဗ္ဗတ္တေ စ ကာမဘဝေ

အန္တောဂဓာ ဇေ။ မူလဇီ၊ ၂။ ၁၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇီ၊
၂။ ၃၃၃။

ဒုစရိတနိရတ (တိ) [ဒုစရိတ + နိရတ] ဒုစရိတ်၌
အမြဲမွေ့လျော်သော။ သုရာဓုတ္တော ဒုစရိ-
တနိရတော။ ပေတ၊ ၁၅။ ၅။

ဒုစရိတနိသေဓန (န) [ဒုစရိတ + နိသေဓန] ဒုစရိတ်၏
တားမြစ်ခြင်း၊ တားမြစ်တတ်သော
ဒုစရိတ်။ ဧဝံ တံ စိတ္တံ စိတ္တကလိံ ဒုစရိတ-
နိသေဓနတော (ဒုစရိတဝိသေဝနတော၊ သီ၊
ဇူ၊ ၈) နိဝတ္တယိဿာမိ။ ထေရ၊ ၁၅။ ၂။ ၆၆။

ဒုစရိတပဋိပက္ခ (တိ) [ဒုစရိတ + ပဋိပက္ခ] ဒုစရိတ်
၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော။ သီလဿ ဒုစရိ-
တပဋိပက္ခတ္တာ။ သီ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၀၂။

ဒုစရိတပါရိပူရီ (ထိ) [ဒုစရိတ + ပါရိပူရီ] ဒုစရိတ်
၏ ပြည့်ခြင်း။ ဒုစရိတပါရိပူရိယာ အပါယေ
ဥပပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ ၁၅။ ၈၅။ အဘိ၊ ၁၅။ ၂။ ၁၇၇။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၀၈။ (-အံ၊ ၁၅။ ၃။
၁၃၅။)

ဒုစရိတဖန္ဒနာ (ထိ၊ န) [ဒုစရိတ + ဖန္ဒနာ] ဒုစရိတ်
ဖြင့် တုန်လှုပ်ခြင်း၊ တုန်လှုပ်ကြောင်း ဒုစရိတ်။
ဒုစရိတဖန္ဒနာယ ဖန္ဒမာနံ။ မဟာနိ။ ၃၅၊ ၃၁၉။

ဒုစရိတဗန္ဓန (န) [ဒုစရိတ + ဗန္ဓန] ဒုစရိတ်ဟူ
သော - အနှောင်အဖွဲ့ - နှောင်ကြိုး - နှောင်
အိမ်။ ကိလေသဗန္ဓနံ ဒုစရိတဗန္ဓနံ။ မဟာနိ။
၃၄၂။ (-ပဋိသံ၊ ၁၂၃။ ပဋိသံ၊ ၁၅။ ၂။ ၁၉။)

ဒုစရိတမူလက (တိ) [ဒုစရိတ + မူလ + က] ဒုစရိတ်
ဟူသော - အရင်းခံ - အကြောင်း - ရှိသော။
ဒုစရိတမူလကံ ကာယိကမ္ပိ စေတသိကမ္ပိ ဒုက္ခ-
မနုဗန္ဓတိ။ ဓမ္မ၊ ၁၅။ ၁၆။

ဒုစရိတဝဂ္ဂ (ပု) [ဒုစရိတ + ဝဂ္ဂ] ဒုစရိတဝဂ္ဂ၊
ဒုစရိတ်ဖြင့် မှတ်အပ်သော တရားဒေသနာ -
အစု - အပေါင်း၊ ဒုစရိတ်နှင့်စပ်၍ ဟောအပ်
သော တရားဒေသနာ - အစု - အပေါင်း။

ဒုစရိတဝဂ္ဂေါ တတိယော။ အံ၊၁။၅၅၃။ အံ၊
ဌ၊၂။၃၉၀။

ဒုစရိတဝိဇ္ဇနနူပါယ (ပု) [ဒုစရိတ+ဝိဇ္ဇနန+ဥပါ-
ယ] ဒုစရိတ်ကို - တုန်လှုပ်စေ - ခါတွက် -
ဖျက်ဆီး - ခြင်း၏ အကြောင်း။ တဿာ
ပဟာနံ ဒုစရိတဝိဇ္ဇနနူပါယော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။
၂၆၁။ (-သိ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၃၃။)

ဒုစရိတဝိပါကသုတ္တ (န) [ဒုစရိတဝိပါက+သုတ္တ]
ဒုစရိတ ဝိပါကသုတ်။ ဒုစရိတ် အကုသိုလ်၏
မကောင်းကျိုး အမျိုးမျိုးပေးပုံကို ဟောပြ
ရာသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ အဋ္ဌကနိပါတ-
ပါဠိ၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၄-ဝဂ်၊ ၁၀-သုတ်။ အံ၊
၃။၇၇-၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၂-၃။

ဒုစရိတဝိပုန္ဒိတ (န) [ဒုစရိတ+ဝိပုန္ဒိတ] ဒုစရိတ်
၏ ဖောက်ပြန်စွာ တုန်လှုပ်ခြင်း။ ဝိသေဝိတ-
ဝိပုန္ဒိတ (မ၊ဋီ၊၂။၁၉၂)-ကြည့်။

ဒုစရိတဝိရတိ (ထိ) [ဒုစရိတ+ဝိရတိ] (၁) ဒု-
စရိတ်မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း။ (၂) ဒုစရိတ်မှ
ရှောင်ကြဉ်ကြောင်း စေတနာ။ အကတ္တဗ္ဗ-
အကရဏံ ဒုစရိတဝိရတိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၄၄။

ဒုစရိတဝိသေဝန (န) [ဒုစရိတ+ဝိသေဝန] ဒု-
စရိတ်ကို ဖောက်ပြန်စွာ မှီဝဲခြင်း၊ ဖောက်ပြန်
စွာမှီဝဲအပ်သော ဒုစရိတ်။ ဒုစရိတနိသေဝန
(သိ၊ဣ၊က၊ မူ-ကဲ့)-ကြည့်။

ဒုစရိတဝေါဒါနဘာဂိယ (တိ) [ဒုစရိတဝေါဒါန-
ဘာဂ+ဣယ။ ဒုစရိတဝေါဒါန + ဘာဂိယ]
(က) ဒုစရိတ်မှ - ကင်းစင် - သန့်ရှင်း - ခြင်း
ဟူသော အဖို့ရှိသော။ (ခ) ဒုစရိတ်မှ - ကင်း
စင် - သန့်ရှင်း - ခြင်းဟူသော - အဖို့၌ - ဖြစ်
- ယှဉ် - ပါဝင် - သော။ (ဂ) ဒုစရိတ်မှ -
ကင်းစင် - သန့်ရှင်း - ကြောင်းဖြစ်သော သ-
မထ, ဝိပဿနာသို့ ဆည်းကပ်စေတတ်သော
(တရားဒေသနာ-စသည်)။ ဒုစရိတဝေါဒါန-

ဘာဂိယံ သုတ္တံ။ နေတ္ထိ၊၁၀၆၊၁၃၉။ နေတ္ထိ၊
ဝိ၊၂၈၁၊၃၁၆။

ဒုစရိတသံကိလေသ (ပု၊န) [ဒုစရိတ+သံကိလေ-
သ။ (ဒုစရိတသံက္လေဂ-သံ)] ဒုစရိတ်ဟူသော
သံကိလေသ၊ (၁) (မိမိကိန်းရာသတ္တဝါကို) -
ပြင်းစွာ - ပူပန်စေ - နှိပ်စက် - ညစ်နွမ်းစေ -
ညစ်ပေစေ - တတ်သော ဒုစရိတ်၊ ဒုစရိတ်
ဟူသော အညစ်အကြေး။ (၂) ပြင်းစွာ -
ပူပန်စေ - နှိပ်စက် - တတ်သော ဒုစရိတ်ကို
ကျင့်ကြောင်း (စေတနာ-စသည်)။ (၁) ဒုစ-
ရိတသံကိလေသဿ ပဟာနံ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈) ၏
ကာယဒုစရိတာဒိ...ယတ္ထ ဥပ္ပန္နံ၊ တံ သန္တာနံ
သမ္မာ ကိလေသေတိ ဗာယေတိ ဥပတာပေတိ
စာတိ သံကိလေသော၊ တဿ ပဟာနံ။
သာရတ္ထ၊၁။၇၆။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၃။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂၄။ ဝိမတိ၊၁။၂၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၈၉၊၂၀၄။ သိ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၇၇၊၄၉၆။ မ၊ဋီ၊
၁။၁၃၆-၇။) (၂) ဒုစရိတသံကိလေသော
စေတနာ စေတသိကကမ္မေန နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗော။
နေတ္ထိ၊၈၀။ ဒုစရိတသံကိလေသံ နာမ အတ္ထ-
တော စေတနာ၊ တထာကာရပ္ပဝတ္တစိတ္တုပ္ပါ-
ဒေါ ဝါ။ ဝဇီရ၊၂၄။ (- နေတ္ထိ၊၇၉။
ပေဋကော၊၁၈၈။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၂၂၀။ နေတ္ထိ၊
ဋီ၊၁၄၁။)

ဒုစရိတသံကိလေသဘာဂိယ (တိ) [ဒုစရိတသံကိ-
လေသဘာဂ+ဣယ။ ဒုစရိတသံကိလေသ +
ဘာဂိယ] (က) ဒုစရိတသံကိလေသ-ဟူသော
အဖို့ရှိသော။ (ခ) ဒုစရိတသံကိလေသ-ဟူ
သော အဖို့၌ - ဖြစ် - ယှဉ် - ပါဝင် - သော။
(ဂ) ဒုစရိတသံကိလေသ-သို့ ဆည်းကပ်စေ
တတ်သော (တရားဒေသနာ-စသည်)။ ဒုစရိ-
တသံကိလေသဘာဂိယံ သုတ္တံ။ နေတ္ထိ၊၁၀၆၊
၁၃၈။ နေတ္ထိ၊ဝိ၊၂၈၁၊၃၁၆။

ဒုစရိတသံကိလေသဝိသောဓန (န) [ဒုစရိတသံ-
ကိလေသ+ဝိသောဓန] ဒုစရိတသံကိလေသ

ကို အထူး - သုတ်သင် - ရှင်းလင်း - ခြင်း။
သီလေန စ ဒုစရိတသင်္ဂိလေသဝိသောဓနံ
ပကာသိတံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅။ (-ထေရ၊
၄။ ၁။ ၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ ၁။)

ဒုစရိတသင်္ဂ (ပု) [ဒုစရိတ + သင်္ဂ] ဒုစရိတ်ဟူ
သော (အာရုံ၌) ကပ်ငြိတတ်သော တရား၊
(အာရုံ၌) ကပ်ငြိတတ်သော ဒုစရိတ်။ ဒုစရိ-
တသင်္ဂ န တရန္တိ။ မဟာနိ။ ၇၀။ (-ဥပ၊
စူဠနိ။ ၈၀။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၇။)

ဒုစရိတသဘာဝ (တိ) [ဒုစရိတ + သဘာဝ။ (ဒုစ-
ရိတသဘာဝ-သံ)] ဒုစရိတ်သဘောရှိသော။
ဝိသမ(သံ၊ ၁။ ၂။ ၃။ ၃။) ကြည့်။

ဒုစရိတသမဂ္ဂိ (တိ) [ဒုစရိတ + သမဂ္ဂိ။ (ဒုစရိ-
တသမဂ္ဂိ-သံ)] ဒုစရိတ်နှင့် ပြည့်စုံခြင်း ရှိ
သော။ ဒုစရိတသမဂ္ဂိတယ။ နေတ္ထိ၊ ၄။
၂၄၉။

ဒုစရိတသလ္လ (ပု၊ န) [ဒုစရိတ + သလ္လ] ဒုစရိတ်
ဟူသော - မြား - ငြောင့်၊ မြား - ငြောင့် -
နှင့် တူသော ဒုစရိတ်။ ကိလေသသလ္လံ ဒုစရိ-
တသလ္လံ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၆။

ဒုစရိတသုတ္တ (န) [ဒုစရိတ + သုတ္တ] ဒုစရိတ-
သုတ်၊ (က) ကာယ၊ ဝစီ၊ မနော ဒုစရိတ်
၃-ပါးနှင့် ယင်းတို့ကို ပယ်ဖို့ရန် သုစရိတ် ၃-
ပါးကို ပွားများရမည်ဟု ဟောပြောသုတ်။
သံယုတ္တနိကာယ၊ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၃-
သံယုတ်၊ ၇-သုတ်။ သံ၊ ၃။ ၁၆၄။ အင်္ဂုတ္တရ
နိကာယ၊ ဆက္ကနိပါတ်ပါဠိ၊ ၁၁-ဝဂ်၊ ၂-
သုတ်။ အံ၊ ၂။ ၃၀၈။ (ခ) မုသာဝါဒ၊ ပိသုဏ-
ဝါစာ၊ ဖရုသဝါစာ၊ သမ္ပပ္ပလာပ-ဟူသော
ဝစီဒုစရိတ် ၄-ပါးကို ဟောပြောသုတ်။ အံ၊ ၁။
၄၅၈။ (ဂ) ဝစီဒုစရိတ် ၄-ပါးနှင့် သစ္စဝါစာ၊
အပိသုဏဝါစာ၊ သဏ္ဌဝါစာ၊ မန္တဝါစာ-
ဟူသော ဝစီသုစရိတ် ၄-ပါးကို ဟောပြော
သုတ်။ အံ၊ ၁။ ၅၅၀။ (ဃ) ဒုစရိတ် အကုသိုလ်

ကို ပြုကျင့်သောသူမှာ သေသည်၏ အခြား
မဲ့၌ အပါယ်ငရဲ လားရပ်ကို ဟောပြောသုတ်။
ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဣတိဝုတ္တကပါဠိ၊ ၃-နိပါတ်၊
၂-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်။ ဣတိဝုတ်။ ၂၃၂-၃။

ဒုစရိတသောတ (ပု၊ န) [ဒုစရိတ + သောတ။
(ဒုစရိတသောတ-သံ)] ဒုစရိတ်ဟူသော ရေ
အယဉ်၊ ရေအယဉ်နှင့်တူသော ဒုစရိတ်။ ဒိဋ္ဌိ-
သောတ-ကြည့်။

ဒုစရိတဟေတု (တိ) [ဒုစရိတ + ဟေတု] ဒုစရိတ်
၏ အကြောင်းဖြစ်သော။ မဂ္ဂေနေဝ ဒုစရိ-
တဟေတုနံ ကိလေသာနံ သမုစ္ဆန္တတ္တာ။
ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၄၆၂။

ဒုစရိတူပမိ (ပု) [ဒုစရိတ + ဥပမိ] ဒုစရိတ်
ဟူသော (ဒုက္ခ၏) - ကပ်၍ တည်ရာ -
အကြောင်း၊ (ဒုက္ခ၏) - ကပ်၍ တည်ရာ -
အကြောင်း - ဖြစ်သော ဒုစရိတ်။ ဒုစရိတူ-
ပမိ ကရေတိ။ စူဠနိ။ ၇၀။ (-စူဠနိ၊ ၄။
၂၀။)

ဒုစိန္တတမိန္ဒန (န) [ဒုစိန္တ + တမိန္ဒန] မကောင်း
သော အကြံကို ကြံစည်ခြင်း။ ဗာလ (ဒီ၊ ၁။
၂။ ၂၂၃) ကြည့်။

ဒုစိန္တတမိန္ဒ (တိ) [ဒုစိန္တ + တမိန္ဒ + တိ] မကောင်း
သော အကြံကို ကြံစည်သော၊ (အဘိဇ္ဈာ-
စသော ကိလေသာတို့သည်) ဖျက်ဆီးအပ်
သော အကြံကို ကြံစည်သောသူ။ ဗာလော
ဒုစိန္တတမိန္ဒ စ ဟောတိ ဒုဗ္ဘာသိတဘာသိ စ
ဒုက္ကဋကမ္မကာရီ စ။ မ၊ ၃။ ၂၀၁။ အံ၊ ၁။ ၁၀၀။
ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၃။ ဒုစိန္တတမိန္ဒတိမိန္ဒယန္တော
အဘိဇ္ဈာဗျာပါဒမိစ္ဆာဒဿနဝသေန ဒုစိန္တ-
တမေဝ စိန္တေတိ။ မ၊ ၄။ ၄။ ၁၅၀။ အံ၊ ၄။ ၂။
၇၁။ အဘိဇ္ဈာဒီဟိ ဒုဋ္ဌံ ဒုသိတံ စိန္တိတံ ဒုစိ-
န္တိတံ၊ တံ စိန္တေတိတံ ဒုစိန္တတမိန္ဒ။ အံ၊ ၄။
၂။ ၇၆။ (-ပေဋကော။ ၂။ ၁၀။ နေတ္ထိ၊ ၄။
၂၅၆။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၅။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၇။ အံ၊ ၄။
၃။ ၃၆၅။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၃၂၆။)

ဒုစောဋ္ဌ (တိ) [ဒု + စောဋ္ဌ။ (ဒုစေါလ-သံ)]
 မကောင်းသော ပုဆိုးရှိသော၊ (က) အား
 နည်းသောပုဆိုးရှိသော။ (ခ) အဆင်းပျက်
 သော ပုဆိုးရှိသော။ သူ။ ဘိက္ခု။ ဒုစောဋ္ဌာ
 ဟောန္တိ လူခစိဝရာ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၇၇။ ဝိ၊ ၂။ ၁၄၇။
 ဒုဗ္ဗလစောဋ္ဌာ ဒုစောဋ္ဌာ၊ ဝိရူပစောဋ္ဌာ ဝိ။
 သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၄၅။ (-ဝိ၊ ၂။ ၂၂၀။ ဝိ၊ ၂။
 ၄၃၃။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၇၈။)

ဒုစ္ဆန္တ (တိ) [ဒု + ဆန္တ။ (ဒုဗ္ဗန္တ-သံ)] မကောင်း
 သဖြင့် မိုးအပ်သော၊ ကောင်းစွာ မမိုးအပ်
 သော၊ ကျိုးတိုးကျဲတဲ့ မိုးအပ်သော (အိမ်-
 စသည်)။ ကုဋ္ဌာဂါရေ ဒုစ္ဆန္တေ ကုဋ္ဌမိ အ-
 ရက္ခိတံ ဟောတိ။ အံ၊ ၁။ ၂၆၄။ ဒုစ္ဆန္တ (ဓမ္မ။
 ၁၄။ ထေရ။ ၂၄၇) နှိ ဝိရဋ္ဌန္တန္တံ ဆိဒ္ဓါဝဆိဒ္ဓိ။
 ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၇၈။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၂။ ဒုစ္ဆန္တ-
 (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၅) နှိ န သမ္မာ ဆာဒိတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၄။ ၁။ ၆၆။ (-ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၅၁။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၇၈။)

ဒုစ္စိဇ္ဇ (တိ) [ဒု + ဆိဒ္ဓိ + ယ။ (ဒုရုစ္စိဇ္ဇ၊ ဒုရိ-
 ဆေဒ-သံ၊ ဒုစ္စိဇ္ဇ-ပြာ)] ခဲယဉ်းသဖြင့် ဖြတ်
 အပ်သော၊ ဖြတ်ခြင်းငှါ ခဲယဉ်းသော၊ ဖြတ်
 နိုင်ခဲသော။ မဟန္တံ နာဠိကေရရဇ္ဇေ ဝိယ
 ဒုစ္စိဇ္ဇံ ဟောတိ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၆။

ဒုစ္စိန္တနိယ (တိ) [ဒု + ဆိဒ္ဓိ + အနိယ] အထက်ပုဒ်
 နက် ကြည့်။ ဝေ မဟန္တမ္ပိ ပနေတံ ဒုစ္စိန္တနိယံ
 ဗန္ဓနံ ပေါရာဏကပဏ္ဍိတာ ဆိန္တိတု။ ဇာ၊ ၄။
 ၂။ ၁၂၇။ (-ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၇။)

ဒုစ္စေဒ (တိ) [ဒု + ဆိဒ္ဓိ + က။ (ဒုရုစ္စေဒ၊ ဒုရိ-
 ဆေဒ-သံ၊ ဒုစ္စေဒ-ပြာ)] အထက်ပုဒ်နက်
 ကြည့်။ တေန ဩရုမ္ဘာဂိယသံယောဇနာနိ
 နာမ ဂရူနိ ဒုစ္စေဒါနိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၆၈။

ဒုစ္စေဒန (တိ) [ဒု + ဆိဒ္ဓိ + ယု] အထက်ပုဒ်နက်
 ကြည့်။ ဒုစ္စေဒနတ္ထေန။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၇။

ဒုစ္စေဒနိယ (တိ) [ဒု + ဆိဒ္ဓိ + အနိယ] အထက်
 ပုဒ်နက် ကြည့်။ တံ ဗန္ဓနံ ဒုစ္စေဒနိယံ
 ဟောတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၇၇။

ဒုဇ္ဈ (တိ) [ဒု + ဇာတိ + က] မကောင်း
 သော - အမျိုး - ဇာတ် - ရှိသော၊ အမျိုး -
 ဇာတ် - ယုတ် - ညံ့ - သော၊ သူ (ဒုဇ္ဈလူလင်-
 စသည်)။ ဒုဇ္ဈော (ဇာ၊ ၁။ ၂၅) တိ အာဒ-
 ယော ဆ ဇေဋ္ဌမာဏဝကာ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၈။
 ဒုဇ္ဈော (ဇာ၊ ၂။ ၁၉၃) တိ ဒုဇ္ဈာတိကာ ဝိရူပါ
 ဇေဂ္ဂန္တော။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၂။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။
 ၃၇၁။)

ဒုဇ္ဈန (ပု) [ဒု + ဇန။ (ဒုဇ္ဈန-သံ၊ ဒုဇ္ဈာ-ပြာ)]
 လူဆိုး၊ လူမိုက်၊ သူယုတ်၊ သူယုတ်မာ။
 (အချင်းချင်း ကွဲပြားအောင် ကုန်းချော
 စကား ပြောကြားတတ်သူ။ အမရ၊ ၂။ ၄၇။)
 ဒုဇ္ဈနာ မနုဿာ ဇိနဿာသနေ ပဗ္ဗဇန္တိ။
 မိလိန္ဒ၊ ၂၄၃။ (-၂၄၀။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၇။)

ဒုဇ္ဈနဂတ (တိ) [ဒုဇ္ဈန + ဂတ] (က) လူဆိုး -
 လူမိုက် - (အထံ) သို့ ရောက်သော။ (ခ) လူ
 ဆိုး - လူမိုက် - (အထံ) ၌ - ဖြစ် - တည် -
 သော။ မာ စာယံ သာရဓမ္မော ဝရဓမ္မော
 ဒုဇ္ဈနဂတော။ မိလိန္ဒ၊ ၁၉၀။

ဒုဇ္ဈနသံသဂ္ဂ (ပု) [ဒုဇ္ဈန + သံသဂ္ဂ] လူဆိုး - လူ
 မိုက် - နှင့် - ရောနှော - ဆက်ဆံ - ပေါင်းသင်း
 - ခြင်း။ ဒုဇ္ဈနသံသဂ္ဂဝသေန။ အပ၊ ၄။ ၁။
 ၁၃၈။ (-၁၃၃။)

ဒုဇ္ဈယ (ပု) [ဒု + ဇိ + ခ။ (ဒုဇ္ဈယ-သံ)] ဆင်းရဲ
 သဖြင့် - ခဲယဉ်းစွာ - အောင်အပ်သော၊
 အောင်နိုင်ခဲသော။ ဒုဇ္ဈယမဇ္ဈဘူ (ဣတိဝုတ်။
 ၂၄၇) တိ ပရုရဇနေဟိ ဇေတုံ အသက္ကုဏေ-
 ယံ ကိလေသဝါဟိနိ အဘိဘဝိ။ ဣတိဝုတ်။
 ၄။ ၂၄၂။ (-သံ၊ ၁။ ၁၆၄၊ ၁၆၅၊ ၂၂၃၊ ၂၂၅။
 ထေရ။ ၂၇၈။ နေတ္ထိ၊ ၁၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၉၁။
 ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၃၊ ၁၁၄။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၆။
 နေတ္ထိ၊ ၀။ ၃၂၈။)

ဒုဇ္ဈယ (ပု) [ယဒိစ္စာနာမ်] ဒုဇ္ဈယ-အမည် ရှိ
 သော စကြဝတေးမင်း။ ဒုဇ္ဈယော နာမ နာ-
 မေန၊ ဟေဿတိ မနုဇာမိပေါ။ အပ၊ ၁။ ၁၁၃။

ဒုဇ္ဈာ (တိ) [ဒု+ဇာ+ခ။ (ဒုဇ္ဈာ-သံ)] (၁) ခဲယဉ်းစွာ-ကျေ-ပျက်-စေအပ်သော၊ ကျေ-ပျက်-စေနိုင်ခဲသော၊ ဆွေးမြွေ-ဟောင်းမြင်း-အိုမင်း-စေနိုင်ခဲသော။ (၂) ပြုနိုင်ခဲသော။ မာတာပိတာစရိယေသု၊ ဒုဇ္ဈာရေ အလဟုမ္ပိ စ။ သီ၊ ဇ္ဈိ၊ သစ်၊ ဝ။ သ။ ဒုဇ္ဈာရေ (ဓာန်။ ၈၄၀) ဇိရာပေတုမသက္ကုဏေယျေ၊ ဒုက္ကရေ ဝါ။ ယင်း-ဦ။

ဒုဇ္ဈဟ (တိ) [ဒု+ဟာ+ခ။ (ဒုဇ္ဈာ-သံ)] (က) ဆင်းရဲသဖြင့် - ခဲယဉ်းစွာ - စွန့်အပ်သော၊ စွန့်နိုင်ခဲသော။ (ခ) ထုတ်ပယ်နိုင်ခဲသော။ (က) ဒုဇ္ဈဟော (ထေရ။ ၂၉၅) ဒုပ္ပဇဟေယျော။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄၈။ (- သံ၊ ၁။ ၄၁။ ထေရ၊ ၂၅၀။) (ခ) ဒုဇ္ဈဟော (ထေရ။ ၂၄၇) ဒုရုဗ္ဗဟေယျော။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၁၃။

ဒုဇ္ဈာတ (တိ) [ဒု+ဇာတ=ဇာတိ။ (ဒုဇ္ဈာတ-သံ၊ ဒုဇ္ဈာယ-ပြာ, အဒ္ဓမာဂဓိ)] (က) မကောင်းသဖြင့်-မွေး-ဖွား-သော။ (ခ) မကောင်းသော-အမျိုး-ဇာတ်-ရှိသော၊ အမျိုး-ဇာတ်-ယုတ်-နိမ့်-သော၊ သူ။ (က), (ခ) ဒုဇ္ဈာတော စ အဗ္ဗုဒ္ဓော မာဏဝေါ။ ဒီ၊ ၁။ ၈၈။ သုဇာတာဝေ ဟောန္တိ၊ န ဒုဇ္ဈာတာ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃၉။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၁။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၇၀။ (- ဒီ၊ ၁။ ၆၉။) (ခ) ဇာတိသမ္ပန္နတ္တာ “ဒုဇ္ဈာတော” တိ န သက္ကာ ဝတ္တိ။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၂၇။ (- ၄၉။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၄။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၇၇။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂၆။)

ဒုဇ္ဈာတိက (တိ) [ဒု+ဇာတိ+က။ (ဒုဇ္ဈာတိက-သံ)] မကောင်းသော-အမျိုး-ဇာတ်-ရှိသော၊ အမျိုး-ဇာတ်-ယုတ်-နိမ့်-သော၊ သူ။ အသုကော ဝိရူပေါ န ပါသာဒိကော ဒုဇ္ဈာတိကော ဒုဿိလော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၃၃။ (- ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၄။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၁၄၂။ သီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂။ ၇၄။)

ဒုဇ္ဈာန (တိ) [ဒု+ဉာ+ယု။ (ဒုဇ္ဈာန, ဒုဇ္ဈိယ-သံ)] ခဲယဉ်းသဖြင့် သိအပ်သော၊ သိနိုင်ခဲသော၊ အသိခက်သော။ ဒုဇ္ဈာနော (ဇာ၊ ၁။ ၁၄၅) တိ... ပုရိသေန န သက္ကာ ဇာနိတုံ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၅၄။ ဒုဇ္ဈာနာ (ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃၅) တိ ဒုဗ္ဗိညေယျာ။ သီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂။ ၂၆၀။ ဒုဇ္ဈာနော - ဒီ၊ ၁။ ၁၆၀။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅၉။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၉၄။ ဒုဇ္ဈာနံ - ဝိ၊ ၁။ ၃၇၄။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၁။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၇၅။ ဒုဇ္ဈာနာ - မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃။ စူဠနိ၊ ဌ၊ ၇။ ၇။ ဒုဇ္ဈာနာနံ - ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၃၅။ ဒုဇ္ဈာနာ (ထိ၊ ပ၊ ၁) - အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၃။

ဒုဇ္ဈာနပရိစ္ဆေဒ (တိ) [ဒုဇ္ဈာန+ပရိစ္ဆေဒ] ခဲယဉ်းသဖြင့် သိအပ်သော အပိုင်းအခြားရှိသော၊ သိခြင်းငှါ ခဲယဉ်းသော အပိုင်းအခြားရှိသော၊ ပိုင်းခြား၍ သိနိုင်ခဲသော။ ဒုဇ္ဈာနပရိစ္ဆေဒ (ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၉) နှိ အနန္တဒုက္ခတ္တာ “တ္ထေကံ ဒုက္ခံ” နှိ သင်္ချာဝသေန ပရိစ္ဆိန္နိတ္တာ ဉာတံ သဗ္ဗညုတညာဏေနာပိ ဒုက္ကရံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၄၁။ ဒုက္ခေန ဇာနိတဗော ဒုဇ္ဈာနော၊ ဒုဇ္ဈာနော ပရိစ္ဆေဒေါ ယဿ တံ ဒုဇ္ဈာနပရိစ္ဆေဒံ။ ပါရာ၊ ယော၊ ၂၁၅။

ဒုဇ္ဈိတ (တိ) [ဒု+ဇိ+တ။ (ဒုဇ္ဈိတ-သံ)] ခဲယဉ်းသဖြင့် အောင်အပ်သော၊ အောင်နိုင်ခဲသော။ ဒုဇ္ဈိတံ နာမ န ဟောတိ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၉။ (- ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၃၁။)

ဒုဇ္ဈိဝု = ဒုဇ္ဈိဝု = ဒုဇ္ဈိဝု (တိ) [ဒုဇ္ဈိ+ဝိ၊ ဒုဇ္ဈိ+ဝိ၊ ယဿာတိ ဒုဇ္ဈိဝေါ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၆။ ၅၁၈။ ဇိဝိတဿ ဒုဝိဓာတိ ဒုဇ္ဈိဝေါ။ နိတိ၊ ဓာ၊ ၂၀၈။ (- ဓာန်။ ဓာန်၊ ဌ၊ ၆။ ၅၄။) (ဒုဇ္ဈိဝု-သံ၊ ဒုဇ္ဈိဟ, ဒုဇ္ဈိဟ-ပြာ)] ၂-ဖြာကွဲသော လျှာရှိသော၊ လျှာ ၂-ခွရှိသော၊ (က) မြေသတ္တဝါ။ (ခ) ကုန်းချော-ကုန်းတိုက်-တတ်သူ။ (က) ဇိဝိတဿ ဒုဝိဓာတိ ဒုဇ္ဈိဝေါ။ မဟာနိ၊ ၆။ ဒုဇ္ဈိဝေါ (အံ၊ ၂။ ၂၂၇-၈) တိ ဒုဇ္ဈိ ဘိန္နဇိဝေါ။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၈၃။ ဒုဇ္ဈိဝု (ဇာ၊ ၁။ ၁၆၁) နှိ အဂ္ဂဌာနေ

ဒွိဓာ ဇိဝံ။ ဇာဠိ၇။၄၀၂။ (-အပါ၂။၄၀၆။
 ဇာ၁။၂၉၁။၃၉၁။ မဠာ၁။၁၂၂။ ဇာဠာ၃။
 ၃၂၆။ ဇာဠာ၄။၃၃၀။ ဇာဠာ၅။၈၅။၄၅၆။
 ၄၆၅။) (ခ) ဒွိဇိဝံ (ဒွိဠာ၃။၁၂၁)တံ အဂ္ဂေ
 ကပ္ပဘာဝေန ဒွိဓာဘူတဇိဝံ။ ဒွိဠာ၃။၁၂၃။
 (-ဇာဠာ၅။၄၈၃။) (က), (ခ) ဒွိဇိဝံ
 သူစကာဟံသု။ ဓာန်။၁၀၆၈။

ဒုဠိရ (တိ) [ဒု+ဇိရ+ခ] ခဲယဉ်းသဖြင့်(အစာ)
 ကြေကျက်စေအပ်သော၊ (အစာ) ကြေကျက်
 စေနိုင်ခဲသော။ အညေ ယံ ဒုဠိရံ၊ တံ အဇာ-
 နန္တာ။ ဒွိဠာ၂။၁၇၀။ (-ဒွိဠာ၁။၂၀၉။ သိ၊
 ဠာသစ်၊၂။၆။)

ဒုဠိဝ (တိ) [ဒု+ဇိဝ+ခ။ (ဒုဠိဝ-သံ)] (၁)
 ဆင်းရဲ - ငြိငြင် - သဖြင့် အသက်မွေးအပ်
 သော။ (၂) ဆင်းရဲ-ငြိငြင် - သဖြင့် အသက်
 မွေးရာ (တိုင်း၊ နိုင်ငံ-စသည်)။ (၁) ဟိရိ-
 မတာ စ ဒုဠိဝံ။ ဓမ္မ။၄၉။ ဓမ္မဠာ၂။၂၂၄။
 (-၂၂၆။) (၂) ဒုဠိဝေ(ဇာ၁။၃၉၈)တံ
 ဒုဠိဝေ ရဋ္ဌေ။ ဇာဠာ၅။၁၀၈။

ဒုဠိဝိကာ (ထိ) [ဒု+ဇိဝိကာ] ဆင်းရဲ - ငြိငြင် -
 စွာ အသက်မွေးရခြင်း။ အတ္တနော ဒုဠိဝိကာ-
 ယ။ ဒွိဠာ၂။၁၃၄။

ဒုဠိဝိတ (န) [ဒု+ဇိဝိတ] (၁) မကောင်းသော
 အသက်ရှင်ခြင်း။ (က) ကဲ့ရဲ့ - စက်ဆုပ် -
 အပ်သော အသက်ရှင်ခြင်း။ (ခ) ယုတ်ညံ့
 သော အသက်ရှင်ခြင်း။ (ဂ) ဆင်းရဲ - ငြိငြင်
 - သော အသက်ရှင်ခြင်း။ (တိ) (၂) ဆင်းရဲ
 - ငြိငြင် - သော အသက်ရှင်ခြင်းရှိသော၊ သူ။
 (၁) ကိံ တုယိမိနာ ပါပကေန ဒုဠိဝိတေန။
 ဝိ၁။၉၀။၉၂။ (-ဝိဠာ၂။၃၆။၄၁။) (က)
 ဒုဠိဝိတ (ပေတ။၂၁၆)န္တိ ဝိညဟိ ဂရ-
 ဟိတဗ္ဗံ ဇိဝိတံ။ ပေတ။၄၅။ (ခ) ဒုဠိ-
 ဝိတ (ဇာ၁။၁၀၀)န္တိ တိဏိ ဒုစ္စရိတာနိ
 စရန္တော ဒုဠိဝိတံ လာမကဇိဝိတံ ဇိဝိတံ
 နာမ။ ဇာဠာ၃။၄၄။ (-သံဠာ၁။၁၃၂။ ဓမ္မ၊

ဠာ၁။၂၈၇။ ပေတ။၄၅။၂၆၃။) (ဂ) ဘန္တေ ဝေ-
 ရူပါ ဒုဠိဝိတာ မုစ္စာမ (မုစ္စေယျံ)။ အံဠာ၁။
 ၁၄၆။ ဓမ္မဠာ၂။၃၈၃။ (-ဝိဓာနဠာ၁။၁၉၁။
 ဇာဠာ၄။၄၆။ ဇာဠာ၆။၂၁။) (တိ) (၂)
 ပဌမော နိစေ စက္ကာလာဒိကုလေ ဒုဠိဝိတေ
 ဟိနတ္တဘာဝေ နိဗ္ဗတ္တိတော တိဏိ ဒုစ္စရိတာနိ
 ပရိပူရေတိ။ ဒွိဠာ၃။၂၀၈။

ဒုဠ္ဗာပိတ (တိ) [ဒု+ဠာပိတ] မကောင်းသဖြင့်-
 မီးလောင်စေအပ် - မီးရှို့ အပ် - မီးတိုက်အပ်
 - သော။ ဒုဠ္ဗာပိတံ ပန န ဝန္တတိ။ ဝိဠာ၃။
 ၁၂၀။ ဝိသင်္ဂဟ။၁၂၃။ (-ဝိဠာ၂။၅၂။)

ဒုဠ္ဗ (တိ) [ဒုသ+တ။ ဒုသိယတိတိ ဒုဠ္ဗော။ ကခါ၊
 ဠာသစ်၊၂။၄၁။ ပါရာယော။၂၄၂။ ကခါ၊
 ယော၊ မဟာဠာ၂။၂၅၁။ ပါတိ၊ပဒတ္တ။၁၃၂။
 (ဒုဠ္ဗ-သံ)] (၁) အမျက်ထွက် - စိတ်ဆိုး -
 သော။ (၂) ဖျက်ဆီးအပ်သော၊ ပြစ်မှား
 အပ်သော။ (၃) ဖျက်ဆီးတတ်သော၊ ပြစ်
 မှားတတ်သော။ (၄) ဖောက်ပြန်စေအပ်
 သော၊ ဖောက်ပြန်စေအပ်သော စိတ်ရှိသော။
 (၅) ပျက်သော၊ ပျက်စီး - ပုပ် - သိုး -
 သော။ (၆) ပျက်စီးသော ပယောဂရှိသော၊
 အဆိုးမ ခက်သော။ (၇) မကောင်း - ယုတ်
 မာ - ဆိုးဝါး - သော။ (၈) ကောက်ကျစ် -
 စဉ်းလဲ - သော။ (၉) ဆန့်ကျင်သော။ (၁၀)
 မကောင်းသော အလို - အလိုဆိုး - ရှိသော။
 (၁၁) အလိုမရှိအပ်သော၊ ပုပ် - ညှိ - သော။
 (၁၂) အမျက် - ဒေါသ - ထွက်လေ့ရှိသော၊
 ဒေါသကြီးသော၊ သူ။ (၁၃) ကြမ်းကြုတ် -
 ကြမ်းတမ်း - သော။ (က) ခက်ထန် - ဆိုး
 သွမ်း - သော။ (ခ) ပြင်းထန်သော။ (၁၄)
 (ယဉ်ကျေးအောင်) မဆိုးမ အပ်သော၊
 ရိုင်းပြသော၊ သူ။ (န) (၁၅) ပျက်စီးခြင်း။
 (ပျက်စီးသော၊ ပျောက်ဆုံးသော၊ ကံ မ
 ကောင်းသော၊ စွန့်ကွက်စေသော၊ ကောက်
 ကျစ်သော၊ အပြစ်ရှိသော၊ အဖိုးထိုက်သော။
 P.S.D.။)

(၁) အမျက်ထွက် - စိတ်ဆိုး - သော။
 ဒုဋ္ဌော ဒေါသောတိ ကုပိတော အနတ္တ-
 မနော။ ဝိ၊ ၁။ ၂၄၉၊ ၂၅၇။ ဒုဋ္ဌော (ဝိ၊ ၁။
 ၂၇၆)တိ န ပသာဒါဒီနံ (ပါသာဒါဒီနံ ?)
 ဝိနာသေန ဒုဋ္ဌော၊ ပုဂ္ဂလဝသေန ဒုဋ္ဌော။
 ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၂၀၇။ ဒုဋ္ဌော (မ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၁။ ၁၀၀)တိ ကောဓနော။ မ၊ ၁။ ၂။ ၂၉၃။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၂၅။ (-ဝိ၊ ၁။ ၅၀။ သာရတ္ထ၊
 ၁။ ၁၅၁။)

(၂) ဖျက်ဆီးအပ်သော၊ ပြစ်မှားအပ်
 သော။ ဒုဋ္ဌော ဒေါသော (ဝိ၊ ၁။ ၂၄၉၊ ၂၅၆)-
 တိ ဒုဿိတော စေဝ ဒုဿကော စ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။
 ၁၆၉။ ကင်္ခါ၊ ၁၃၆။ ဒုဋ္ဌော (မ၊ ၁။ ၁။ ၁၉၄)တိ
 ဒုဿိတာ။ မ၊ ၁။ ၂။ ၂၉၂။ (-ကင်္ခါ၊ ၆။ သံ၊ ၁။
 ၁။ ၈၈။ မဟာနိ၊ ၁။ ၃၃၅။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၁။
 ၂၅၆။ မ၊ ၁။ ၂။ ၃၃၃။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၁၃၀။)

(၁), (၂) ရတော ဒုဋ္ဌော စ မူဋ္ဌော စ၊
 ဘယာ မောဟာ စ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၈၉။
 ဒုဋ္ဌော ကုဒ္ဓေ စ ဒုဿိတေ။ ဓာန်၊ ၁။ ၁၀၇၇။ (-
 မိလန္ဒ၊ ၁။ ၁၀၀။)

(၃) ဖျက်ဆီးတတ်သော၊ ပြစ်မှားတတ်
 သော။ အတိဒုဋ္ဌဝါစ(ပေတ၊ ၁။ ၁၄)-ကြည့်။

(၄) ဖောက်ပြန်စေအပ်သော၊ ဖောက်
 ပြန်စေအပ်သော စိတ်ရှိသော။ ဒုဋ္ဌော ဒေါ-
 သဝသေနာ (သံ၊ ၁။ ၁။ ၂၆၇)တိ.... သဉ္ဇာတ-
 ဒေါသဝသေန ဒုဋ္ဌော ရုပ်တစိတ္တော။ သံ၊
 ၁။ ၁။ ၃၀၀-၁။

(၅) ပျက်သော၊ ပျက်စီး-ပုပ်-သိုး-
 သော။ ပညာ ပန ဒုဋ္ဌာ နာမ နတ္ထိ။ မ၊ ၁။ ၁။
 ၁၂၁။ ဒုဋ္ဌခိရဝဏ္ဏ၊ ဒုဋ္ဌဂဟဏိက-တို့လည်း
 ကြည့်။

(၆) ပျက်စီးသော ပယောဂရှိသော၊
 အဆုံးမ ခက်သော။ ဒုဋ္ဌဿာ (ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၂၄။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၆၁)တိ ဒုဋ္ဌပယောဂဿ၊ ဒုဋ္ဌ-
 မဿာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၇၈။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၉၁။

(၇) မကောင်း - ယုတ်မာ - ဆိုးဝါး -
 သော။ ဒုဋ္ဌကိရိယာ-ကြည့်။ (၈) ကောက်
 ကျစ်-စဉ်းလဲ-သော။ ဒုဋ္ဌဂဒြာရထ-ကြည့်။

(၉) ဆန့်ကျင်သော။ (၁၀) မကောင်း
 သော အလို-အလိုဆိုး-ရှိသော။ ဒုဋ္ဌာန-
 (သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၉)န္တိ ဝိရုဒ္ဓါနံ (ဒုဋ္ဌာနံ ဝိရုဒ္ဓါနံ၊
 သျှာ)။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၃၁၇။ = ဒုရာသယာနံ၊ တေ
 ပန ဒုဋ္ဌဇ္ဈာသယာ ဝိရုဒ္ဓါ ဟောန္တိတိ အာဟ
 “ဒုဋ္ဌာနံ ဝိရုဒ္ဓါနံ”န္တိ။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၃၃၆။

(၁၁) အလိုမရှိအပ်သော၊ ပုပ် - ညှိ-
 သော။ ဒုဋ္ဌဂန္ဓ-ကြည့်။

(၁၂) အမျက် - ဒေါသ - ထွက်လေ့ရှိ
 သော၊ ဒေါသကြီးသောသူ။ ဒုဋ္ဌာ (သံ၊ ၁။
 ၃။ ၂၀)တိ ဒေါသဝန္တောတိ အတ္ထော။ သံ၊ ၁။
 ၂။ ၂၉၇။

(၁၃) ကြမ်းကြုတ် - ကြမ်းတမ်း-သော၊
 (က) ခက်ထန် - ဆိုးသွမ်း - သော။ စဏ္ဍာတိ
 ဒုဋ္ဌာ ကိဗ္ဗိသာ။ မ၊ ၁။ ၁။ ၂၃၄။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၂၀။
 စဏ္ဍန္တိ ဒုဋ္ဌံ၊ ဝါဠု (ဝါလံ)။ မ၊ ၁။ ၁။ ၈၃။ အံ၊
 ၁။ ၁။ ၂၉။ (ခ) ပြင်းထန်သော။ ဒုဋ္ဌဝိသ-
 ကြည့်။

(၁၄) (ယဉ်ကျေးအောင်) မဆုံးမအပ်
 သော၊ ရိုင်းပြသောသူ။ ဒုဋ္ဌော အဝိနီတော
 ဂဒြဘော ဟုတွာ။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၅၃၆။

(န) (၁၅) ပျက်စီးခြင်း။ သီလဿ ဒုဋ္ဌ
 နာမ နတ္ထိ။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၃၃၄။

ဒုဋ္ဌော-ဝိ၊ ၄။ ၂၄။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၁၉၁။ အနုဋ္ဌိ၊
 ၂။ ၁၈၃။ ဒုဋ္ဌံ (န၊ ပ၊ ၆)-ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၁၇၄။ နေတ္ထိ၊
 ၁။ ၁၄၄။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၂၃၃၄။ ဒုဋ္ဌာ (ထိ၊ ပ၊ ၆)-
 ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၉၇။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၁။ ၂၉၃။ ဇာ၊ ၁။ ၁။
 ၅၀၅။ ဒုဋ္ဌ (အာ၊ ၆)-ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၃၂၁။ ဒုဋ္ဌာ
 (ပု၊ ပ၊ ၁)- ပေဋကော၊ ၃၁၀။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၃၆။
 ဒုဋ္ဌာနိ-ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၂၇၉။ ဝိ၊ ၄။ ၂၈။ ဒုဋ္ဌာ-ပေဋ-
 ကော၊ ၂၄၀။ ဒုဋ္ဌံ-ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၅၀။ မ၊ ၁။ ၁။ ၈၃။
 မ၊ ၁။ ၁။ ၃၃၃။ ဒုဋ္ဌေန-အံ၊ ၁။ ၁။ ၂၉။ မဟာနိ၊

ဋ္ဌ။ ၃၃၅။ ဝဇီရ။ ၁၅၇။ ဒုဋ္ဌဿ (စ၊ ဇ) - အံ၊
ဋ္ဌ။ ၁။ ၃၃၅။ အဘိဋ္ဌ။ ၁။ ၁၇၁။ ဓမ္မာဋ္ဌ။ ၂။ ၁၂၇။
(ဆ၊ ဇ) - ဇာ၊ ၁။ ၂၀၂။ ဇာ၊ ၁။ ၄။ ၁၁။
သာရတ္ထ။ ၁။ ၃၇၈။ ဒုဋ္ဌေ - ဇာ၊ ၁။ ၁၁၇။ ဇာ၊
ဋ္ဌ။ ၃။ ၄၅၇။ ဒုဋ္ဌေသု - ဓမ္မာဋ္ဌ။ ၂။ ၄၀၈။

ဒုဋ္ဌကိရိယာ (ထိ၊ န) [ဒုဋ္ဌာ + ကိရိယာ] မကောင်း
- ယုတ်မာ - သော အပြုအမူ။ တဿ ကုဋ္ဌ-
ဇဋ္ဌိလဿ ဒုဋ္ဌကိရိယံ ဩလောကေတွာ။ ဇာ၊
ဋ္ဌ။ ၂။ ၃၄၃။

ဒုဋ္ဌကုမာရ (ပု) [ဒုဋ္ဌ + ကုမာရ။ ထိ - ဋ္ဌ - ကုမာရီ]
ဒုဋ္ဌကုမာရ-အမည်ရှိသော သား။ ဗာရာဏ-
သိသေဋ္ဌိနော ဓိတာ ဒုဋ္ဌကုမာရီ နာမ စဏ္ဍာ
အဟောသိ ဖရုသာ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၁၃။ (-
၃၄၁။) နာမေန ဒုဋ္ဌကုမာရော နာမ။ ဇာ၊
ဋ္ဌ။ ၂။ ၁၇၈။

ဒုဋ္ဌခီရဝဏ္ဏ (တိ) [ဒုဋ္ဌ + ခီရဝဏ္ဏ။ (ဒုမုဂ္ဂီရဝဏ္ဏ-
သံ)] ပျက်သော နို့ရည်အဆင်း ရှိသော၊
ပုပ် - သိုး - သော နို့ရည် အဆင်းရှိသော
(ဦးနှောက်-စသည်)။ ဒဓိတာဝံ အသမ္ပတ္တံ
ဒုဋ္ဌခီရဝဏ္ဏန္တိပိ ဝတ္ထု ဝဋ္ဌတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။ ၂၅၁။
(- အဘိဋ္ဌ။ ၂။ ၂၃၁။ သမ္မော၊ ယော။ ၁၆၆။)

ဒုဋ္ဌဂြိဘရထ (ပု) [ဒုဋ္ဌဂြိဘ + ရထ] ကောက်
ကျစ် - စဉ်းလဲ - သော မြည်းနှင့်ယှဉ်သော
ရထား၊ မြည်းစဉ်းလဲ ရထား။ ဒုဋ္ဌဂြိဘရ-
ထော' ဝ ဥပ္ပထေ (ဇာ၊ ၂။ ၁၃၀) တိ ယထာ
ကုဋ္ဌဂြိဘယုတ္တရထော မဂ္ဂါ ဩက္ကမိတွာ ဥပ္ပ-
ထေယေဝ ဂစ္ဆတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၄၉၄။

ဒုဋ္ဌဂန္ဓ (ပု) [ဒုဋ္ဌ + ဂန္ဓ။ (ဒုမုဂ္ဂန္ဓ-သံ)] မကောင်း
သော အနံ့၊ အလိုမရှိအပ်သော အနံ့၊ အပုပ်နံ့။
ဒုဂ္ဂန္ဓော (ဒိ၊ ၂။ ၂၅၉) တိ ဒုဋ္ဌဂန္ဓော အနိဋ္ဌ-
ဂန္ဓော၊ သော ပန န ယော ကောစိ၊ အထ
ခေါ ပူတိဂန္ဓောတိအာဟ “ကုဏပဂန္ဓော”-
တိ။ ဒိ၊ ၃။ ၂။ ၃၅၂။

ဒုဋ္ဌဂန္ဓီ (တိ) [ဒုဋ္ဌဂန္ဓ + ဤ။ (ဒုမုဂ္ဂန္ဓိန်-သံ)]
မကောင်းသော အနံ့ရှိသော၊ ပုပ်သော အနံ့-
ရှိသော၊ အပုပ်နံ့ရှိသော။ ဒုဋ္ဌဂန္ဓီတ္ထမာဂတာ။
အပ၊ ၂။ ၂၅၆။ ထေရီဋ္ဌ။ ၈၈။

ဒုဋ္ဌဂဟဏိက (တိ) [ဒုဋ္ဌ + ဂဟဏိ + က] ပျက်စီး
သော - အစာအိမ် - ဝမ်းမီး - ကမ္မဇ (ပါစက)
တေဇောဓာတ် - ရှိသော၊ ဝမ်းမီးပျက်သော၊
သူ။ ဒုဋ္ဌဂဟဏိကော (ဝိ၊ ၃။ ၂၉၉) တိ ဝိပန္န-
ဂဟဏိကော။ ဝိ၊ ၃။ ၃၇၄။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊
၂။ ၄၁၇။

ဒုဋ္ဌဂါမဏိအဘယရာဇ (ပု) [ဒုဋ္ဌဂါမဏိအဘယ +
ရာဇ] ဒုဋ္ဌဂါမဏိအဘယ-အမည်ရှိသော မင်း။
တံ ဝိပါကံ ဒေတိ ဒုဋ္ဌဂါမဏိအဘယရညော
ကမ္ပံ ဝိယ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၅။ (- အဘိဋ္ဌ။ ၁။
၁၂၁။)

ယင်း-သည် မိမိကိုယ်ကို အောက်မေ့
သိစွမ်း နိုင်သော အရွယ်ရှိရာ အခါမှ စ၍
သံဃာတော် အရှင်မြတ် တို့အား မလှူ
ဒါန်းပဲ အစာအာဟာရကို မစားသုံးခဲ့ဘူး
(အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၆)။ မရိစိ 'စ' ဝဋ္ဌိ မည်သော
ကျောင်းတိုက်ကြီးကိုလှူဒါန်းပူဇော်ပွဲ ကျင်း
ပသောအခါ အလှူကြီးပေး၍ ဥဘတော သံ-
ဃာအား လုပ်ကျွေး ပူဇော်ခဲ့ဘူး၏ (သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ။ ၁။ ၆၃။ အပ၊ ၁။ ၁၇၄။ စူဠနိ၊ ၁။ ၁၀၃)။
B.E. ၃၈၃ - ၄၀၇-၌ သီဟိုဠ်ကျွန်း အနုရာဇ
မြို့၌ နန်းတက်သည်။ သီဟိုဠ်တွင် ၁၅-ဆက်
မြောက်မင်းဖြစ်၏။ တိဿမဟာရာမကျောင်း
တိုက်နှင့် စေတီကြီးအပါအဝင် ကျောင်းတိုက်
ပေါင်း ၆၄-တိုက်တို့၏ ဒါယကာ ကာက-
ဝဏ္ဏတိဿမင်းနှင့် ဝိဟာရ မဟာဒေဝီတို့၏
သားတော် ဖြစ်သည်။ ဂင်္ဂါမြစ် တဖက်ကမ်း
ဒေဝိပိုင်နယ်ကို မတိုက်ခိုက်ရန် ခမည်းတော်က
ပြောသောအခါ “ယောကျ်ားဖြစ်လျက် မိန်း
မစကားပြောသည်” ဟု နှလုံးထား၍ အဝတ်
ထဘီ၊ အင်္ကျီများ ပို့စေလိုက်သည်။ ယင်း-

သို့ ပို့စေခြင်းကြောင့် ခမည်းတော်က စိတ်ဆိုး၍ ဖမ်းစေသောအခါ မလယဇနပုဒ်သို့ ထွက်ပြေး တိမ်းရှောင်နေ၏။ ထိုသို့ ခမည်းတော်ကို ပြစ်မှားခြင်းကြောင့် ဒုဋ္ဌ ခမည်းတော်၏အမည် ဂါမဏိ၊ မင်းသား၏ မူလအမည် အဘယ-နှင့် တွဲစပ်၍ “ဒုဋ္ဌဂါမဏိ-အဘယ” ဟု ခေါ်တွင်လေသည်။ ယင်းသည် ကျောင်းတိုက်ပေါင်း ၉၉-တိုက်နှင့် မရိစဝဋ္ဌိ-စေတီ၊ လောဟပါသာဒ-ခေါ်သော ကြေးပြာသာဒ်၊ မဟာစေတီ-စသည်တို့ကိုလည်း ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းခဲ့လေသည်(မဟာဝံသ၊ ၃၂။၂၆-၇)။ အရိမေတ္တေယျ ဘုရားရှင်၏ လကျှာတော်ရုံ ပဌမအဂ္ဂသာဝက အလောင်းတော် ဖြစ်၏(ယင်း-၃၂။၇၁)။

ဒုဋ္ဌဂါမဏိအဘယဝတ္ထု (န) [ဒုဋ္ဌဂါမဏိအဘယ + ဝတ္ထု] ဒုဋ္ဌဂါမဏိအဘယ-မင်း၏ - အကြောင်းအရာ - ဖြစ်စဉ် - ဖြစ်ရပ် - အဋ္ဌပ္ပတ် ‘ဝတ္ထု’။ အယံ ပနတ္ထော ဒုဋ္ဌဂါမဏိအဘယဝတ္ထုနာ ဒီပေတဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။

ဒုဋ္ဌစဏ္ဍာလ (ပု) [ဒုဋ္ဌ + စဏ္ဍာလ] ပျက်စီးသော သူတောင်းစား ‘စဏ္ဍာလ’။ ဒုဋ္ဌစဏ္ဍာလောသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၇၇၊၃၉၁။)

ဒုဋ္ဌစိတ္တ (န) [ဒုဋ္ဌ + စိတ္တ] (၁) (က) ပျက်စီးသော စိတ်၊ ပြစ်မှားလိုသောစိတ်။ (ခ) (ဝဓကစေတနာ၊ ကိလေသာ-သည်) ဖျက်ဆီးအပ်သော စိတ်။ (တိ) (၂) ဖျက်ဆီးအပ်သောစိတ်ရှိသော သူ။ (၁) (က)၊ (ခ) ဒုဋ္ဌစိတ္တံ ဒမေတုကာမေန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၆၀။ (ခ) ဒုဋ္ဌ-စိတ္တေန ဝဓကစိတ္တေန...လောဟိတံ ဥပ္ပါဒေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၆။ ကင်္ခါ၊၁၀၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၅၂။ ဝဓကစေတနာယ ဟိ ဒုဿိတစိတ္တံ ဣဓ ဒုဋ္ဌစိတ္တံ နာမ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၆၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၇၃။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇။ ဝဇီရ။၄၃၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၂၃။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၂၂၄။)

(တိ) (၂) ဒုဋ္ဌစိတ္တော (မ၊ဃ၊၁၁၀။ နေတ္ထိ။ ၇၇)တိ ဝဓက (ဝိနာသ) စိတ္တေန ပဒုဋ္ဌ-စိတ္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၅။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၁၅၇။ ဒုဋ္ဌ-စိတ္တာ (ထေရ၊၃၄၃)တိ ရာဂါဒိဒေါသဟိ ဒုဿိတစိတ္တာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၇။ (-အပ၊၂။၁၂၃၊၂၉၂။ ဇာ၊၁။၃၁၁။ ဇာ၊၂။၁၃၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၆၇၊၂၁၅၊၂၇၇။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၃၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၆၄၊၃၀၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၉၁၊၄၉၁။ သာရတ္ထ၊၂။၂၇၁၊၃၅၂။ သာရတ္ထ၊၃။၃၇၇။ ဝိမတိ၊၂။၂၆၃။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊၁၅၊၄၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၂၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၄၀။ မ၊ဋီ၊၁။၂၃၇၊၃၀၂။ အနုဋီ၊၁။၇၉။)

ဒုဋ္ဌစိတ္တသင်္ကပ္ပ (တိ) [ဒုဋ္ဌ + စိတ္တသင်္ကပ္ပ] (ဒေါသသည်) ဖျက်ဆီးအပ်သော စိတ်အကြံရှိသော၊ သူ။ ဒေါသေန ဒုဋ္ဌစိတ္တသင်္ကပ္ပေါ (မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၂)တိ ဝိသေန ဝိယ သပ္ပိအာဒိကောပေန ဒုဿိတစိတ္တသင်္ကပ္ပေါ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၅၀။

ဒုဋ္ဌစေဋ္ဌက (ပု) [ဒုဋ္ဌ + စေဋ္ဌက] ပျက်စီးသော ကလေးသူငယ်။ တုမ္မာကံ ဧတ္ထ ကိံ ဟောတိ ဒုဋ္ဌစေဋ္ဌကာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၁။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၃။)

ဒုဋ္ဌစောရ (ပု) [ဒုဋ္ဌ + စောရ။ ထိ-၌ - စောရိ။ (ဒုမ္မစောရ-သံ)] ပျက်စီးသော ခိုးသူ၊ ခိုးသူယုတ်။ အရေ ဒုဋ္ဌစောရိ (ဒုဋ္ဌစောရ)။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၂၊၂၇၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၇၃။)

ဒုဋ္ဌစ္ဆဝိက (တိ) [ဒုဋ္ဌ + ဆဝိ + က] (အနာဆိုးသည်) ဖျက်ဆီးအပ်သော ကိုယ်ရေရှိသော၊ ကိုယ်ရေမကောင်းသော၊ ကိုယ်ရေပျက်သော။ ကိုယ်ရေပြားရောဂါရှိသော၊ သူ။ ဆဝိပါပက (ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၂) - ကြည့်။

ဒုဋ္ဌဗျာသယ (တိ) [ဒုဋ္ဌ+အဗျာသယ] (ဒေါသသည်) ဖျက်ဆီးအပ်သော အလိုရှိသော၊ မကောင်း-ဆန့်ကျင်-သော အလိုရှိသော၊ အလိုဆိုးရှိသော။ သူ။ ဒုဋ္ဌ (၉), (၁၀)-ကြည့်။

ဒုဋ္ဌဋ္ဌက (န) [ဒုဋ္ဌ+အဋ္ဌက] ဒုဋ္ဌဋ္ဌက-သုတ်။ ဒုဋ္ဌဋ္ဌကေ ပဌမဂါထာယံ။ မဟာနိဋ္ဌ။ ၁၆၄။

ဒုဋ္ဌဋ္ဌကသုတ္တ (န) [ဒုဋ္ဌဋ္ဌက+သုတ္တ] ဒုဋ္ဌဋ္ဌက-သုတ်။ တိတ္ထိတို့၏ ဘုရားရှင်နှင့် တပည့်သံဃာကို ဖျက်ဆီးလို၍ စွပ်စွဲပြောဆိုပုံအကြောင်းကို ဂ-ဂါထာဖြင့် သတ်မှတ်ဟောပြော သုတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ သုတ္တနိပါတ်ပါဠိ၊ ၄-ဝဂ်၊ ၃-သုတ်။ သုတ္တနိ။ ၄၀၁-၂။ သုတ္တနိဋ္ဌ။ ၂။ ၂၃၅-၉။

ဒုဋ္ဌဋ္ဌကသုတ္တနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဒုဋ္ဌဋ္ဌကသုတ္တ+နိဒ္ဒေသ] ဒုဋ္ဌဋ္ဌက-သုတ်ကို အကျယ်ညွှန်ပြ-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သော စကားအစဉ်။ အထဒုဋ္ဌဋ္ဌကသုတ္တနိဒ္ဒေသံ ဝက္ခတိ။ မဟာနိဋ္ဌ။ ၄၇။

ဒုဋ္ဌတာပသ (ပု) [ဒုဋ္ဌ=ဒုဋ္ဌ+တာပသ] (အလိုဆိုးသည်) ဖျက်ဆီးအပ်သော ရသေ့၊ ရသေ့ပျက်။ ဒုဋ္ဌတာပသော (ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၉၈) တိ ဒုဋ္ဌ၊ တာပသော၊ ဥ-ကာရဿ အ-ကာရာဒေသော ဒုဋ္ဌဗ္ဗော။ ဒုဋ္ဌ၊ တိ စ နိပါတပဒံ။ အထဝါ ဒုဋ္ဌသိတဗ္ဗောတိ ဒုဋ္ဌော၊ ဒုဋ္ဌော တာပသောတိ ဒုဋ္ဌတာပသော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၉။ (-ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၄၃။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၈၊ ၅၁။ ၂။)

ဒုဋ္ဌဒါသ (ပု) [ဒုဋ္ဌ+ဒါသ။ ထိ-၌-ဒါသိ] ဖျက်စီး-ယုတ်မာ-သော ကျွန်၊ ကျွန်ဆိုး၊ ကျွန်ယုတ်။ အရေ ဒုဋ္ဌဒါသ ဒုဋ္ဌဒါသိ ဣမံ န ကရောသိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၀။ (-ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၂။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၁၉၁။)

ဒုဋ္ဌဒေါသ (န) [ဒုဋ္ဌ+ဒေါသ] (ပဌမ၊ ဒုတိယ) ဒုဋ္ဌဒေါသ-သိက္ခာပုဒ်။ ဒွေ ဒုဋ္ဌဒေါသာ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၈၉။ (-ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၊ ၁၆၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၃၇၈။ ဝဇီရ၊ ၂၈၉။) ဒုဋ္ဌဒေါသာ ဒုဝေ စေဝိ-

(ဥ၊ ဝိနိစ္ဆယ။ ၃၅၉) တိ ဒွေ ဒုဋ္ဌဒေါသသိက္ခာ-ပဒါနိ စ။ ယင်း-ဌီ။

ဒုဋ္ဌဒေါသဒ္ဓယ (န) [ဒုဋ္ဌဒေါသ+ဒ္ဓယ] (ပဌမ၊ ဒုတိယ) ဒုဋ္ဌဒေါသ သိက္ခာပုဒ် ၂-ပါးအပေါင်း။ ဒုဋ္ဌဒေါသဒ္ဓယေ အဓိကရဏစတုတ္ထံ။ ကင်္ခါ၊ ဌီ။ ၆၇။

ဒုဋ္ဌဒေါသပါဠိဝဏ္ဏနာ (ထိ) [ဒုဋ္ဌဒေါသပါဠိ+ဝဏ္ဏနာ] ဒုဋ္ဌဒေါသသိက္ခာပုဒ်ပါဠိ၏-အဖွင့်-အဋ္ဌကထာ။ ဒုဋ္ဌဒေါသပါဠိဝဏ္ဏနာယံ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃။

ဒုဋ္ဌဒေါသသိက္ခာပဒ (န) [ဒုဋ္ဌဒေါသ+သိက္ခာ-ပဒ] ဒုဋ္ဌဒေါသသိက္ခာပုဒ်၊ (က) ဘုန်းကံနည်းသော မေတ္တိယဘူမဇက ရဟန်းတို့က ဆွမ်းညွှန်မှုကို အကြောင်းပြုကာ အရှင်ဗုဒ္ဓအပေါ်၌ အငြိုးထားလျက် မေတ္တိယာရဟန်းမကို ပဌမပါရာဇိကဖြင့် စွပ်စွဲစေရာ ဘုရားရှင်က စစ်ဆေး မေးမြန်းတော်မူသော အခါ မဟုတ် မမှန် လုပ်ကြံ စွပ်စွဲသည်ကို သိတော်မူ၍ ကဲ့ရဲ့တော်မူလျက် ယင်း-စွပ်စွဲစေသော ရဟန်းဆိုးတို့ကို အကြောင်းပြုကာ ပညတ်အပ်သော ပဌမ ဒုဋ္ဌဒေါသသိက္ခာပုဒ်။ (ခ) ထိုရဟန်းဆိုးတို့သည်ပင် ပဌမသိက္ခာပုဒ်ဖြင့် ငြိစွန်းလောက်သော အခြားအကြောင်းအရာ ၁-ခုကို ဆင်တူရိုးမှားပြုလုပ်၍ အရှင်ဗုဒ္ဓအား အကြောင်းမဲ့ ပဌမပါရာဇိကဖြင့် စွပ်စွဲဖျက်ဆီးမှုကို အကြောင်းပြုကာ ပညတ်အပ်သော ဒုတိယ ဒုဋ္ဌဒေါသသိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊ ၁။ ၂၄၃-၂၆၂။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆၁-၁၈၇-ချည်း။ ဒွေ ဒုဋ္ဌဒေါသသိက္ခာပဒါနိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၄၃။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၅၂။)

ဒုဋ္ဌပန (တိ) [ဒု+ဌပန] ခဲယဉ်းသဖြင့် ထားအပ်သော၊ ထားနိုင်ခဲသော။ ဒု(ဒု)ရက္ခ-ကြည့်။

ဒုဋ္ဌပိတ (တိ) [ဒု+ဌပိတ] မကောင်းသဖြင့် ထားအပ်သော(ဘဏ္ဍာ-စသည်)။ ဘဏ္ဍံ ဒုဋ္ဌ-

ပိတံ ဒိသ္မာ။ ဝိဠာ။ ၁၂၂။ (- ၂၇၉၊ ၂၇၀။
ဝဇီရ။ ၁၂၈။)

ဒုဋ္ဌမန (တိ) [ဒုဋ္ဌ+မန။ (ဒုဋ္ဌမနသံ-သံ၊ ဒုဋ္ဌ-
မဏ-အဒ္ဓမာဂဓိ)] (ဒေါသသည်) ဖျက်ဆီး
အပ်သော စိတ်ရှိသော၊ (ဒေါသကြောင့်)
ပျက်စီးသော စိတ်ရှိသော၊ အမျက်ထွက်
သော စိတ်ရှိသော။ နာဂံ ဒုဋ္ဌမနံ ဒိသ္မာ-
(အပါ။ ၄၉)တိ ဒုဋ္ဌမနံ ကုဒ္ဓစိတ္တံ နာဂံ ဒိသ္မာ။
အပါ။ ၁၁၂။ ဒုဋ္ဌမနာ (မဟာနိ။ ၄၇)တိ
ဥပ္ပန္နေဟိ ဒေါသေဟိ ဒုဿိတစိတ္တာ။ မဟာနိ။
၄၁၆။ (- သုတ္တနိ။ ၄၀၁။ ဝိဠာ။ ၁၁၂။
သုတ္တနိ။ ၂။ ၂၃၅-၆။ မဟာနိ။ ၄၁၆။ သာ-
ရတ္ထ။ ၂။ ၁၀၂။)

ဒုဋ္ဌမာနသ (တိ) [ဒုဋ္ဌ+မာနသ] အထက်ပုဒ်နက်
ကြည့်။ ဃာတယိ (ဃာတယိ) ဒုဋ္ဌမာန-
သော။ အပါ။ ၁၂၅။ အပါ။ ၂။ ၆၉၊ ၁၄၃။
ထေရဂ္ဃ။ ၂။ ၁၂၈။ (- အပါ။ ၂။ ၄၀၄။ စရိယာ၊
၄။ ၁၅၅။ မဒ္ဓိ။ ၃။ ၃၅။)

ဒုဋ္ဌလောဟိတ (န) [ဒုဋ္ဌ+လောဟိတ] မကောင်း
သော သွေး၊ သွေးဆိုး၊ သွေးပုပ်။ သတ္တကေန
စမ္ပံ ဆိန္နိတော တမ္မာ ဌာနာ ဒုဋ္ဌလောဟိတံ
နိဟရိတော။ မဒ္ဓိ။ ၄။ ၇၇။ အံဠာ။ ၁၂၅။
အဘိဠာ။ ၂။ ၄၀၈။ သာရတ္ထ။ ၃။ ၂၆။ (- မ၊
ဌာ။ ၁၅၂၊ ၂၀၉။ ထေရဂ္ဃ။ ၂။ ၂၉၂။ ဇာဠာ၊
၅။ ၃၅၅။ ဇာဠာ။ ၇။ ၁၂။ ဒီဠာ။ ၁၁၂။ သိ၊
ဠာ။ သစ်။ ၁။ ၃၆။ သိဠာ။ သစ်။ ၂။ ၄၁၂။ အံဠာ၊
၂။ ၁၄၁။)

ဒုဋ္ဌဝစန (န) [ဒုဋ္ဌ+ဝစန] (၁) ကြမ်းတမ်း
သော စကား။ (တိ) (၂) ကြမ်းတမ်းသော
စကားရှိသော၊ ဂုဏ်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော
စကားရှိသော။ (၁) ဒုရုတ္တ (၂)-ကြည့်။
(တိ) (၂) အဘိဒုဋ္ဌဝစန (ပေတ။ ၄။ ၁၄)-
ကြည့်။

ဒုဋ္ဌဝဏ (ပု၊န) [ဒုဋ္ဌ+ဝဏ] အမာ-အနာ-
ဟောင်း၊ အနာ-အို-ဆွေး-ပုပ်။ ဒုဋ္ဌာ-
ရက-ကြည့်။

ဒုဋ္ဌဝါစ (တိ) [ဒုဋ္ဌ+ဝါစာ။ (ဒုဋ္ဌဝါက်၊ ဒုဋ္ဌဝါ-
စာ-သံ)] ကြမ်းတမ်းသော စကားရှိသော၊
ဂုဏ်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော စကားရှိသော။
သု။ ပါပေါ ဒုဋ္ဌဝါစော။ ပေတ။ ၁၂၈ (သိ၊ မူ-
ကွဲ)။

ဒုဋ္ဌဝိသ (တိ) [ဒုဋ္ဌ+ဝိသ။ (ဒုဋ္ဌဝိဗ-သံ)] ကြမ်း
တမ်း - ပြင်းထန် - သော အဆိပ်ရှိသော၊
လတ်တလော သေစေနိုင်သော အဆိပ်ရှိ
သော။ ဘုတ္တံ ဒုဋ္ဌဝိသံ ယထာ (ဇာ၊ ၂။
၂၆၆) ယထာ သဝိသံ ဘောဇနံ ဘုဉ္ဇိတော
ဌိတဿ တံ ဒုဋ္ဌံ ကက္ခန္ဓံ ဟလာဟလံ ဝိသံ
ကုပ္ပတိ။ ဇာဠာ။ ၇။ ၁၂။ (- အပါ။ ၂။ ၂၉၆။
ထေရိဂ္ဃ။ ၂။ ၁၁၂။)

ဒုဋ္ဌသင်္ကပ္ပမန (တိ) [ဒုဋ္ဌ+သင်္ကပ္ပမန] (မိစ္ဆာ-
သင်္ကပ္ပသည်) ဖျက်ဆီးအပ်သော စိတ်အကြံ
ရှိသော။ သု။ ဒုဋ္ဌသင်္ကပ္ပမနာ (ပေတ။ ၁၈၄)-
တိ ကာမသင်္ကပ္ပါဒိဝေသေန ဒုဿိတမနော-
ဝိတက္ကာ။ ပေတ။ ၄။ ၂၁၀။

ဒုဋ္ဌသင်္ကပ္ပိ (တိ) [ဒုဋ္ဌ+သင်္ကပ္ပိ] ပျက်စီးသော
ခရုသင်းဖြူ၊ နှုနာ-ရှိစွဲ-သော။ သာ
ကုဉ္ဇိတော အရေ ဒုဋ္ဌသင်္ကပ္ပိ ကိ ဝဒေသိ။
ဓမ္မာဠာ။ ၁။ ၁၂၅။

ဒုဋ္ဌာကာရ (ပု) [ဒုဋ္ဌ+အာကာရ] မကောင်း
သော - ပျက်သော - အမူအရာ - ပုံပန်း
သဏ္ဌာန်။ ဒုဋ္ဌာကာရေန အတ္တနော ပရေ-
သဉ္စ အတ္တာဝဟဘာဝံ န ဂတံ ပဋိပန္နံ။ သိ၊
ဠာ၊ ၂။ ၃၈၀။

ဒုဋ္ဌာရ (န) [ဒုဋ္ဌ + အရ။ (ဒုဋ္ဌာရသံ-သံ)]
အမာ-အနာ-ဟောင်း၊ အနာ-အို-ဆွေး-
ပုပ်။ ဒုဋ္ဌာရသု ဝိယ သန္တိတေသု စိတ္တံ အဓိ-

မတ္တံ ဒုက္ခပုတ္တံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊ဝါ၊၁၂၀။ သိ၊
ဋီ၊သစ်၊၁။၁၄၀။

ဒုဋ္ဌာရူက (ပု) [ဒုဋ္ဌာရူ + က] အထက်ပုဒ်နက်
ကြည့်။ ဒုဋ္ဌာရူကော (အံ၊၁။၁၂၂။ အဘိ၊ပု။
၁၃၃)တိ ပုရာဏဝဏော။ အံ၊ဋီ၊၂။၉၂။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၁။ = မံသလောဟိတာနံ ဒုဋ္ဌာ-
ဘာဝေန ပကတိဘာဝံ ဇဟိတွာ ဌိတော ဒုဋ္ဌ-
ဝဏော။ အံ၊ဋီ၊၂။၉၂။

ဒုဋ္ဌာရူတာ (ထီ) [ဒုဋ္ဌာရူ + တာ] အထက်ပုဒ်နက်
ကြည့်။ “ဒုဋ္ဌာရူတာ”တိပိ ပဌန္တိ၊ တတ္ထာပိ
တာ-ကာရော ပဒသန္နိကရော။ အံ၊ဋီ၊၂။၉၂။

ဒုဋ္ဌိတ (တိ) [ဒု + ဌိတ။ (ဒုမ္ပိတ-သံ)] (က)
မကောင်းသဖြင့် တည်သော၊ ကောင်းစွာ
မတည်သော။ (ခ) ဆင်းရဲစွာ-ဆင်းဆင်း
ရဲရဲ-တည်သောသူ။ ဥဘောပေတေ ဒုဋ္ဌိ-
တာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၃။ ဒုဋ္ဌိ-
တာတိ န သမ္မာ ဌိတာ၊ ဒုက္ခံ ဝါ ဌိတာ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၁၁။

ဒုဋ္ဌိန္ဒြိယ (တိ) [ဒုဋ္ဌ + ဣန္ဒြိယ] ပျက်စီးသော
ဣန္ဒြိယရှိသောသူ။ ဒုဋ္ဌိန္ဒြိယ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။
၅၀၇)န္တိ ကုဟနဝသေန ဝိနာသိန္ဒြိယံ။ ဇာ၊ဋီ၊
၁။၁၃၀။

ဒုဋ္ဌိ (ဗျ) [ဒုဋ္ဌ-ကား အသချ်တည်း။ မောင်၊၄။
၆၅-သျ။ (ဒုမ္ပု-သံ)] (၁) မကောင်းသော။
(၂) ကဲ့ရဲ့အပ်သော။ (၃) စက်ဆုပ်အပ်
သော။ (၄) ဖျက်ဆီးအပ်သော။ (၅) မတင့်
တယ်သော။ (၆) အစဉ်မဟုတ်သော။ (အပြစ်
နှင့် ယှဉ်သော၊ ဖျက်ဆီးအပ်သော၊ ပြာ၊ဇာန်။
ဆိုးသော၊ ကောက်ကျစ် - စဉ်းလဲ-သော။
အဒ္ဓမာဂဓိ။ ဆိုးသော၊ မှားယွင်းသော။
P.S.D.။ ကဲ့ရဲ့ခြင်း။ အမရ၊၂၄။၁၉။)

(၁) မကောင်းသော။ ဒုဋ္ဌ၊ မယာ ကတံ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၃။ ဒုဋ္ဌ၊ စရိတာနိ-
(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၇။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၆၇)တိ....န သုဋ္ဌ၊
အသမ္မာ ပဝတ္တိတာနံ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၇၂။ ဒီ၊

ဋီ၊၃။၁၀၄။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၉။
သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။
၉၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၆။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၂။ သာရတ္ထ၊
၁။၇၆၊၄၀၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၀၂။ သံ၊ဋီ၊၂။
၃၀၀။)

(၂) ကဲ့ရဲ့အပ်သော။ ဒုဋ္ဌ၊ နိန္ဒာယံ။
ဇာန်၊၁။၁၅၄။ (၃) စက်ဆုပ်အပ်သော။
ကုစ္ဆာယံ ဒုဋ္ဌ၊ ကုစ္ဆတေ။ ယင်း-၁။၁၅၉။ (-ရူ။
နာ-၁။၃၅။ နိတိ၊သုတ္ထ။နာ-၃၀၆။) ဒုမ္ပုန (တိ)
(၂)(၈)-လည်း ကြည့်။

(၄) ဖျက်ဆီးအပ်သော။ ဒုဋ္ဌ၊ (ဝိဘာ-
ဝိနီ၊၇၉)တိ ဒေါသေန ဒုသိတံ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၁။
၁၇၁။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။ (၅) မတင့်
တယ်သော။ ဒုဋ္ဌ၊ အသောဘနံ။ ပဋိကာ၊
၄။၆၅။ (၆) အစဉ်မဟုတ်သော။ ဒုန္နိက္ခိတ္တ-
ကြည့်။

ဒုဋ္ဌ (တိ) [ဒု + ဌာ + က = ဌ။ (ဒုမ္ပု-သံ)]
မကောင်းသော၊ မတင့်တယ်သော။ (မဆုံးမ
အပ်သော သတ္တဝါ။ စိန္တာမဏိ။ ကောက်ကျစ်
စဉ်းလဲသော၊ မသင့်မလျော်သော။ အဒ္ဓမာ-
ဂဓိ၊ဇာန်။) ဒု-သဒ္ဓေါ ဒုဋ္ဌ၊ဒုက္ခအဘာဝါဒီသု
ပဝတ္တတိ၊ ဣဓ ပန ဒုဋ္ဌ၊မှီတိ ဒေသေန္တော
အာဟ “ဒုဋ္ဌ” (ဝိဘာဝိနီ၊၇၉)တိ။ မဏိမဉ္ဇူ၊
၁။၁၇၁။ ဒု-ပုဗ္ဗော၊ ဌာတိ ပဝတ္တတိ အသုန္နရ-
ဘာဝေနာတိ ဒုဋ္ဌ၊ အသောဘနံ။ ဣဒါ၊၆။
(- သူစိ။)

ဒုဋ္ဌဓေတ္တ (န) [ဒုဋ္ဌ + ဓေတ္တ။ (ဒုမ္ပု၊ဧကေတြ-သံ)]
မကောင်းသော လယ်ယာ၊ (ဆားဆပ်ပြာ-
စသော အပြစ်တို့သည်) ဖျက်ဆီးအပ်သော
လယ်ယာ၊ အနှစ်-အဆီ-မရှိ-သော လယ်
ယာ။ ဒုက္ခေတ္တ (ခ)-ကြည့်။

ဒုဋ္ဌလ္လ (န) [ဒုဋ္ဌ + လ။ ကစ္စည်း၊၃၅၈။ နိတိ၊
သုတ္ထ၊၇၇၈။ ဒုဋ္ဌ + လ္လ။ မောင်၊၄။၆၅။ ဒု +
လ္လ။ ထ-ကို ဌ-ပြု။ ဒွေဘော်၊ ရသ ပြု။ ဒုဋ္ဌ၊
+ ဥလ + အ။ ဝိ၊နိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။၃၅၃-၄။ (-ကခါ။

ယော၊ မဟာဋီ၊ ၂။၁၉၈။ ပါတိ၊ ပဒတ္တ။ ၁၂။
(ဒုးသ္မုလသံ)]

(၁) မကောင်းသော(ကိုယ်)အမှုကို မှီ
သောအရာ၊ ပျင်းရိ-ခြင်း-မှု၊ ထိုင်းမှိုင်း-
ဖင့်နွဲ့-ခြင်း-မှု (ကြိုးစားမှု ‘ဝီရိယ’ ယုတ်
လျော့ခြင်း)။ (၂) မကောင်းမှု၏-တည်ရာ-
အကြောင်း။ (၃) (ကိုယ်ခန္ဓာ)-တိုးပွား-
ကြံ့ခိုင်-အောင်-အားထုတ်ခြင်း- မွေးမြူ
ခြင်း။ (၄) ဒုဠ္လဝါစာသိက္ခာပုဒ်။ (၅)
ဒုဠ္လပတ္တိအာရောစနသိက္ခာပုဒ်။ (တိ)
(၆) စက်ဆုပ်-ကဲ့ရဲ့-ဖွယ် အဖြစ်သို့ ရောက်
သော (စကား-စသည်)။ (၇) (ကိလေသာ
သည်) ဖျက်ဆီးအပ်သည်ဖြစ်၍-ရုန့်ရင်း-
ကြမ်းတမ်း-သော (မေထုန်အကျင့်၊ အာ-
ပတ်-စသည်)။

(၁) မကောင်းသော(ကိုယ်)အမှုကို မှီ
သောအရာ၊ ပျင်းရိ-ခြင်း-မှု၊ ထိုင်းမှိုင်း-
ဖင့်နွဲ့-ခြင်း-မှု (ကြိုးစားမှု ‘ဝီရိယ’ ယုတ်
လျော့ခြင်း)။ ဒုဠ္လ (မ၊ ၃။၁၉၇) နှင့် မယာ
ဝီရိယံ ဂါဠု ပဂ္ဂဟိတံ၊ တေန မေ ဥပ္ပလံ ဥပ္ပန္နန္တိ
ဝီရိယံ သိထိလမကာသိ၊ တတော ကာယဒရ-
ထော ကာယဒုဠ္လန္တံ ကာယာလသိယံ ဥဒပါ-
ဒိ။ မ၊ ၄။၁၄၈။ (-ဝိ၊ ၄။၁။၁၃၂။ သာရတ္ထ၊
၁။၃၉၉။ ဝိမတိ၊ ၁။၈။) ဒုဠ္လ နိဿိတံ၊ ဒုဠ္လ
ဌာနံ ဝါ ဒုဠ္လန္တံ။ ရူ၊ ၃၇၃။

(၂) မကောင်းမှု၏ - တည်ရာ -
အကြောင်း။ (၁) အနက် ပြန်ကြည့်။

(၃) (ကိုယ်ခန္ဓာ)-တိုးပွား-ကြံ့ခိုင်-
အောင်-အားထုတ်ခြင်း-မွေးမြူခြင်း။ ကာ-
ယဒုဠ္လဂရူ (ထေရ၊ ၂၄၄။ ထေရ၊ ၄။၁။
၂၇၇)-ကြည့်။

(၄) ဒုဠ္လဝါစာ သိက္ခာပုဒ်။ ဒုဠ္လ-
အတ္တကာမိန (ဝိ၊ ၅။၁၅၇) နှင့် ဒုဠ္လဝါစာ-
အတ္တကာမပါရိစရိယသိက္ခာပဒါနိ။ ဝိ၊ ၄။၄။

အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၂-၄၃-၁-မ-ဗ-သ-စ

၁၄၃။ ဒုဠ္လ (ဥ၊ ဝိနိစ္ဆယ၊ ၃၅၉) နှင့် ဒုဠ္လ-
ဝါစာသိက္ခာပဒ်။ ယင်း-ဋီ။

(၅) ဒုဠ္လပတ္တိအာရောစန သိက္ခာပုဒ်။
ဒုဠ္လပတ္တိအာရောစန (ဝိ၊ ၅။၁၅၇) တံ ဒုဠ္လ-
ပတ္တိအာရောစန ပတ္တိအာရောစန။ ဝိ၊ ၄။၄။၁၄၃။

(တိ) (၆) စက်ဆုပ်-ကဲ့ရဲ့-ဖွယ်အဖြစ်သို့
ရောက်သော (စကား-စသည်)။ ဒုဠ္လဝါစာ-
သုဒ္ဓါ-ကြည့်။

(၇) (ကိလေသာသည်) ဖျက်ဆီးအပ်
သည်ဖြစ်၍-ရုန့်ရင်း-ကြမ်းတမ်း- သော
(မေထုန်အကျင့်၊ အာပတ်-စသည်)။ ဒု-
ဠ္လ နာမ အာပတ္တိ စတ္တာရိ စ ပါရာဇိ-
ကာနိ၊ တေရသ စ သံဃာဒိသေသာ။ ဝိ၊ ၂။
၄၇၊ ၁၆၈။ ဝိ၊ နိစ္ဆယ၊ ၃။၁။၉၄။ ဒုဠ္လ (ဝိ၊
၁။၂၄) နှင့် ဒုဠ္လ စ ကိလေသဒ္ဓသိတံ၊ ထူလဉ္စ
အသုခမံ၊ အနိပုဏန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄။၁။
၁၈၆။ ဒုဠ္လ (ပဋိသန္ဓေ၊ ၂၇၉၊ ၂၈၀) နှင့် ဥပသမ-
ပဋိပက္ခော ကိလေသဝသေန ဩဠာရိကဘာ-
ဝေါ အသန္တဘာဝေါ။ ပဋိသန္ဓေ၊ ၂။၁၈၃။
(-ဝိ၊ ၁။၁၇၇-၈၊ ၂၉၀-၁။ ဝိ၊ ၄။၂၁၂။ ဝိ၊ ၅။
၈၊ ၃၅၊ ၂၀၃၊ ၃၆၀။ အံ၊ ၁။၂၀၊ ၈၇။ မဟာနိ။
၁၀၇။ ဝိ၊ ၄။၁။၂၂၂။ ဝိ၊ ၄။၂။၂၀၊ ၁၃၄။ ဝိ၊ ၄။
၄။၁၅၇။ ကင်္ခါ၊ ၁၂၉၊ ၁၉၅၊ ၂၄၆။ သံ၊ ၄။၃။
၄၀။ ဝိ၊ သုဒ္ဓါ၊ ၁။၃၀၆။ ဥဒါန၊ ၄။၁၀၀။ ထေရ၊
၄။၂။၅၄။ မဟာနိ၊ ၄။၂၂၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။၈၄။
ဝိမတိ၊ ၁။၁၃၈။ ဝိမတိ၊ ၂။၄၆။ ကင်္ခါ၊ ၃။၁၆။
၂၃၀၊ ၂၅၁။ မ၊ ၄။၂။၈၉။ အံ၊ ၄။၂။၃၅၂။
အံ၊ ၄။၃။၃၀၊ ၃၆၀။)

ဒုဠ္လအဇ္ဈာနစာရ (ပု) [ဒုဠ္လ+အဇ္ဈာနစာရ]

(၁) ရုန့်ရင်းသော လွန်ကျူးမှု။ (၂) ရုန့်
ရင်းသော လွန်ကျူးအပ်သော သိက္ခာပုဒ်။
အနုပသမ္ပန္နသ သုက္ကဝိဿဋ္ဌိ စ ကာယသံ-
သဂ္ဂေါ စာတံ အယံ ဒုဠ္လအဇ္ဈာနစာရော
နာမ။ ဝိ၊ ၄။၃။၁၃၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။၈၄။ ဝိမတိ၊
၂။၄၆။

ဒုဠ္လကထာ (ထိ) [ဒုဠ္လ+ကထာ] ရှိရင်း - ကြမ်းတမ်း-သော စကား။ နာနာဝိမံ ဒုဠ္လကထံ ကထေန္တော ဝါစံ န ရက္ခတိ နာမ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၂။

ဒုဠ္လဂါဟိ (တိ) [ဒုဠ္လ+ဂဟ+ဇာ] (ဒုးညူ-လဂြာဟိန်-သံ) (ကိလေသာသည်) ဖျက်ဆီး အပ်သည်ဖြစ်၍ - ရှိရင်း - ကြမ်းတမ်း-သော မိစ္ဆာအယူကို ယူ-လေ့ရှိ-သော၊ သူ။ နော ပန ဒုဠ္လဂါဟိ သ ဘိက္ခု (ထေရ။ ၃၆၉) တိ ယော ကိလေသေဟိ ဒုဿိတတ္တာ အတိဝိယ ဒုဠ္လတာ စ ဒုဠ္လနံ မိစ္ဆာဝါဒါနံ ဂဏှနသီလော စ နော အဿ။ ထေရ။ ၄။ ၂။ ၅၂၄။

ဒုဠ္လစ္ဆာ(ဆာ)ဒန (န) [ဒုဠ္လ + ဆာဒန] (၁) ဒုဠ္လဆာဒနသိက္ခာပုဒ်။ (၂) ဒုဠ္လဆာဒနအာပတ်။ ဒုဠ္လအာပတ်ကို ဖုံးထားခြင်းကြောင့် သင့်ရောက်သော အာပတ်။ (၁) ဥိနံ ဒုဠ္လဆာဒနံ။ ဝိ၊ ၄။ ၁၁၈၉။ ဝဇီရ။ ၅၆၇။ (၂) ဒွေ ဒုဠ္လစ္ဆာဒနာ (ဝိ၊ ၅။ ၃၆၄) တိ ဝဇ္ဇပဋိစ္ဆာဒိကာယ ပါရာဇိကံ သံဃာဒိသေသံ ပဋိစ္ဆာဒကဿ ဝါစိတ္တိယန္တိ ဣမာ ဒွေ ဒုဠ္လစ္ဆာဒနာပတ္တိယော နာမ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၂၆-၇။

ဒုဠ္လစ္ဆာဒနာပတ္တိ (ထိ) [ဒုဠ္လစ္ဆာဒန+အာပတ္တိ] ဒုဠ္လစ္ဆာဒန အာပတ်။ ဒုဠ္လအာပတ်ကို ဖုံးထားခြင်းကြောင့် သင့်ရောက်သော အာပတ်။ အထက်ပုဒ်(၂)ကြည့်။

ဒုဠ္လပ(ပ)ဋိစ္ဆာဒန (န) [ဒုဠ္လ+ပဋိစ္ဆာဒန] ဒုဠ္လပဋိစ္ဆာဒနသိက္ခာပုဒ်။ ဒုဠ္လအာပတ်ကို ဖုံးထားခြင်းကြောင့် ပညတ်အပ်သောသိက္ခာပုဒ်။ ဒုဠ္လပ(ပ)ဋိစ္ဆာဒနံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၉။ ဝဇီရ။ ၃၈၉။

ဒုဠ္လဘာဏီ (တိ) [ဒုဠ္လ + ဘဏ + ဇာ] (ဒုးညူလဘာဏိန်-သံ) ရှိရင်း-ကြမ်းတမ်း

-သော စကားကိုပြောဆို-လေ့ရှိ-သော၊ သူ။ ဒုဠ္လဘာဏီ သန္ဓာယ ဝုတ္တာ။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၂၄၀။ နော ပန ဒုဠ္လဘာဏီ (သံ၊ ၁။ ၁၈၈) တိ ဒုဠ္လဝစနဘာဏီပိ န သိယာ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၈။

ဒုဠ္လဝစန (န) [ဒုဠ္လ+ဝစန] ရှိရင်း-ကြမ်းတမ်း-သောစကား။ ဒုဠ္လဝစနံ (သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၈) ကာမပဋိသံယုတ္တကထာ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၈၃။ (-မ၊ ၄။ ၁။ ၆၇။)

ဒုဠ္လဝစနဘာဏီ (တိ) [ဒုဠ္လဝစန+ဘဏ+ဇာ] ရှိရင်း-ကြမ်းတမ်း-သော စကားကို ပြောဆို-လေ့ရှိ-သော၊ သူ။ ဒုဠ္လဘာဏီ-ကြည့်။

ဒုဠ္လဝါစသာဒ (ပ) [ဒုဠ္လဝါစ+အသာဒ] (က) ရှိရင်း-ကြမ်းတမ်း-သော စကား၌ သာယာသော စေတနာ။ (ခ) ယင်း-စေတနာနှင့် ယှဉ်သော ရာဂ။ ဒုဠ္လဝါစသာဒေနာ (ဝိ၊ နိစ္ဆယ။ ၃၅၃) တိ ဒုဠ္လ ကုမ္ဘိတဘာဝံ ဥလတိ ဂစ္ဆတိတိ ဒုဠ္လော၊ ဒုဠ္လော စ သာ ဝါစာ စာတိ ဒုဠ္လဝါစာ၊ ဝစ္စမဂ္ဂပဿာဝမဂ္ဂေ မေထုနမေပဋိသံယုတ္တာ ဝါစာ။ ....ဒုဠ္လဝါစာယ အသာဒေါ ဒုဠ္လဝါစသာဒေါ၊ တထာပဝတ္တဝစိဝိညတ္တိသမုဋ္ဌာပကစိတ္တသမ္ပယုတ္တာ စေတနာ၊ တေန သမ္ပယုတ္တော ရာဂေါ ဣဓ သဟစရိယေန “ဒုဠ္လဝါစသာဒေါ” တိ ဝုတ္တော။ ယင်း-ဋီ။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဒုဠ္လဝါစသာဒရာဂ (ပ) [ဒုဠ္လဝါစသာဒ+ရာဂ] ရှိရင်း-ကြမ်းတမ်း-သော စကား၌ သာယာသော စေတနာနှင့် ယှဉ်သော ရာဂ။ ဒုဠ္လဝါစသာဒရာဂဝေဒနာ(ကင်္ခါ။ ၁၂၉) တိ ဒုဠ္လော ဝါစာ ဒုဠ္လဝါစာ၊ တာယ အသာဒစေတနာ ဒုဠ္လဝါစသာဒေါ၊ တေန သမ္ပယုတ္တရာဂဝေဒနာ။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၂၂၉။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂၂။)

ဒုဋ္ဌလ္လဝါစာ (ထိ) [ဒုဋ္ဌလ္လ + ဝါစာ။
 (ဒုးသတ္ထုလဝါက်၊ ဒုးသ္မုလ္လဝါစာ-သံ)]
 (၁) ရုန့်ရင်း - ကြမ်းတမ်း - သော
 စကား (ဝစ္စမဂ်၊ ပဿာဝမဂ်၌ မေထုန်
 အကျင့်နှင့် စပ်သောစကား)။ (၂) ယင်း-
 စကားကို ပြောဆိုခြင်း။ (၃) ယင်း-
 စကားကို ပြောဆိုခြင်းကြောင့် သင့်ရောက်
 သောအာပတ်။ (၁) သာဝတ္ထိယံ ဥဒါယိတ္ထေရုံ
 အာရဗ္ဗ ဒုဋ္ဌလ္လဝါစာဟိ ဩဘာသနဝတ္ထုသ္မိ
 ပညတ္တိ။ ကင်္ခါ။၁၃၀။ ဒုဋ္ဌလ္လ ဝါစာ ဒုဋ္ဌလ္လ-
 ဝါစာ။ ကင်္ခါ။၁၃၁။ ၂၂၉။ (-၂၇၁။ ဝိ၊
 နိစ္ဆယ။၉၁။၁၇၃-၄။) (၂) အောက်ပုဒ်
 ကြည့်။ (၃) အဟံ အန္တေ သမ္ပဟုလာ
 သံဃာဒိသေသာ အာပတ္တိယော အာပဇ္ဇိ.....
 ဧကံ ဒုဋ္ဌလ္လဝါစံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။
 ၃၇၈။ (-ဝိ၊၅။၂၉၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၃၄။)

ဒုဋ္ဌလ္လဝါစာပတ္တိ (ထိ) [ဒုဋ္ဌလ္လဝါစာ + အာပတ္တိ]
 ဒုဋ္ဌလ္လဝါစာ အာပတ်၊ ရုန့်ရင်း - ကြမ်းတမ်း
 -သော စကားကို ပြောဆိုခြင်းကြောင့်
 သင့်ရောက်သော အာပတ်။ အသဒ္ဓမ္မပဋိ-
 သညတ္တာ နာမ ဒုဋ္ဌလ္လဝါစာပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။
 ၁၅၉။ (-ကင်္ခါ။၁၅၁။ ဝဇီရ။၂၁၁။)

ဒုဋ္ဌလ္လဝါစာပေက္ခာ (ထိ) [ဒုဋ္ဌလ္လဝါစာ + အ-
 ပေက္ခာ] ရုန့်ရင်း - ကြမ်းတမ်း - သောစကား
 ကို ပြောဆိုမှုကို ရှုငဲ့သော။ န တတ္ထ ဒုဋ္ဌလ္လ-
 ဝါစာပေက္ခာ ဒုတိယတာ၊ ကိန္တု နိသဇ္ဇာ-
 ပေက္ခာ။ ဝဇီရ။၂၉၅။

ဒုဋ္ဌလ္လဝါစာသိက္ခာပဒ (န) [ဒုဋ္ဌလ္လဝါစာ +
 သိက္ခာပဒ] ဒုဋ္ဌလ္လဝါစာသိက္ခာပုဒ်၊ မိမိ၏
 ကျောင်းကို ကြည့်ချင်စဖွယ် လှပတင့်တယ်
 အောင် ပြုလုပ်ထားသော အရှင်ဥဒါယိ၏
 ကျောင်းကြည့်လာသော မိန်းမတို့အား ဖြား
 ယောင်း၍ ခါးအောက်ပိုင်းအရပ် မေထုန်
 (ဝစ္စမဂ်၊ ပဿာဝမဂ်)နှင့် စပ်သော စကား
 ချိတ် စကားရိပ် ရုန့်ရင်းသောစကားဖြင့်

ပြက်ရယ် ပြောဆိုခြင်းကြောင့် ပညတ်အပ်
 သော သိက္ခာပုဒ်။ ဝိနယပိဋက၊ ပါရာဇိက-
 ပါဠိ၊ ၂-ကဏ္ဍ၊ ၃-သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊၁။၁၈၆-
 ၁၉၂။ နနု ဒုဋ္ဌလ္လဝါစာသိက္ခာပဒေ မေထုန-
 ယာစနံ အာဂတံ။ ကင်္ခါ။၉။သင်္ခ။၂၃၃။
 (-၂၇၁။)

ဒုဋ္ဌလ္လသညိ (တိ) [ဒုဋ္ဌလ္လသညာ + ဤ] ဒုဋ္ဌလ္လ
 အာပတ်-ဟု အမှတ် 'သညာ' ရှိသော၊သူ။
 အဒုဋ္ဌလ္လယ ဒုဋ္ဌလ္လသညိနော ဝေမတိကဿ
 ဝါဒုက္ကဋ္ဌံ။ ကင်္ခါ။၁၉၆။ ဒုဋ္ဌလ္လသညိနော(ဝိ၊
 နိစ္ဆယ။၉၄၄)တိ သံဃာဒိသေသသညိနော။
 ယင်း-ဦး။

ဒုဋ္ဌလ္လသဒ္ဓတ္တဒဿန (န) [ဒုဋ္ဌလ္လသဒ္ဓ + အတ္တ-
 ဒဿန] ဒုဋ္ဌလ္လသဒ္ဓါ၏(ရသင့်သမျှ)အနက်ကို
 ထုတ်ပြခြင်း။ ဒုဋ္ဌလ္လသဒ္ဓတ္တဒဿနတ္ထ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊
 ၃။၁၉)နိ ဒုဋ္ဌလ္လသဒ္ဓဿ အတ္ထဒဿနတ္ထံ။
 သာရတ္ထ၊၃။၁၃။

ဒုဋ္ဌလ္လသိက္ခာပဒ (န) [ဒုဋ္ဌလ္လ + သိက္ခာပဒ]
 ဒုဋ္ဌလ္လသိက္ခာပုဒ်၊ အရှင်ဥပနန္ဒ၏ ဒုဋ္ဌလ္လ
 အာပတ်ကို ဖုံးထားသော ရဟန်း ၁-ပါးကို
 အကြောင်းပြု၍ ပညတ်အပ်သောသိက္ခာပုဒ်။
 ဝိနယပိဋက၊ ပါမိတ္တိယပါဠိ၊ ၅-ကဏ္ဍ၊ ၇-ဝဂ်၊
 ၄-သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊၂။၁၆၇-၈။ ဒုဋ္ဌလ္လသိက္ခာ-
 ပဒေ ဝုတ္တနယေနော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၆။ ဝဇီရ။
 ၃၅၅။

ဒုဋ္ဌလ္လဒုဋ္ဌလ္လဇာနနသမတ္ထ (တိ) [ဒုဋ္ဌလ္လ-
 ဒုဋ္ဌလ္လ + ဇာနန + သမတ္ထ] ရုန့်ရင်းသော
 စကား၊ မရုန့်ရင်းသောစကားကို သိစွမ်းနိုင်
 သော။ ဒုဋ္ဌလ္လဒုဋ္ဌလ္လဇာနနသမတ္တာဝ ဣတ္ထိ
 အဓိပ္ပေတာ။ ကင်္ခါ။၉။သင်္ခ။၂၃၂။

ဒုဋ္ဌလ္လဒုဋ္ဌလ္လသံလက္ခဏသမတ္ထ (တိ) [ဒုဋ္ဌလ္လ-
 ဒုဋ္ဌလ္လ + သံလက္ခဏ + သမတ္ထ] ရုန့်ရင်းသော
 စကား၊ မရုန့်ရင်းသောစကားကို သိမှတ်စွမ်း
 နိုင်သော။ ဒုဋ္ဌလ္လဒုဋ္ဌလ္လသံလက္ခဏသမတ္ထ-

(ကခါ။၁၂၉)နိ အသဒ္ဓမ္မသဒ္ဓမ္မပုဋိသံယုတ္တံ
ကထံ ဇာနိတံ သမတ္ထံ။ ကခါ။ဋီ။သစ်။၂၃၀။

ဒုဠ္လ္လအဓိကရဏ (န) [ဒုဠ္လ္လ + အဓိကရဏ]
(ကိုယ်၏) - ပျင်းရိ - ထိုင်းမှိုင်း - ခြင်း ဟူ
သော အကြောင်း။ ဒုဠ္လ္လအဓိကရဏ၌ ပန
မေ သမာဓိ စဝိ။ မ၊၃။၁၉၇။

ဒုဠ္လ္လပတ္တိ (ထိ) [ဒုဠ္လ္လ + အာပတ္တိ] (၁)
ဒုဠ္လ္လအာပတ်၊ ရုန့်ရင်းသောအာပတ်၊ (က)
ပါရာဇိက သံဃာဒိသိသ် အာပတ်။ (ခ)
သံဃာဒိသိသ်အာပတ်။ (၂) ဒုဠ္လ္လပတ္တိ-
အာရောစနသိက္ခာပုဒ်။ (၁) (က) ဒွေ အာ-
ပတ္တိက္ခန္ဓာ ဒုဠ္လ္လပတ္တိ နာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၅။
အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၃။ (- အံ၊၃။၃၁၈။) (ခ) ဒုဠ္လ္လ-
ပတ္တိ အနုပသမ္ပန္နဿ အာရောစေသံ။
ဝိ၊၅။၂၃။ (- ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၆။ ကခါ။၁၉၆၊
၂၄၆-၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၈၄။ ဝိမတိ၊ ၂။
၄၆။) (၂) ဒုဠ္လ္လပတ္တိ ခဏနာ။ ဝိ၊၅။၄၁။

ဒုဠ္လ္လပတ္တိအာရောစန (န) [ဒုဠ္လ္လပတ္တိ +
အာရောစန] (၁) ဒုဠ္လ္လ အာပတ်ကို(လူ၊
သာမဏေ အား) ပြောဆိုခြင်း။ (၂) ယင်း-
အာပတ်ကို ပြောဆိုခြင်းကြောင့် ပညတ်အပ်
သောသိက္ခာပုဒ်၊ ဒုဠ္လ္လပတ္တိအာရောစန-
သိက္ခာပုဒ်။ (၁) ဒုဠ္လ္လပတ္တိအာရောစန-
ဝတ္ထုသို့ ပညတ္တံ။ ကခါ။၁၉၆။ (၂) ဒုဠ္လ္လ
(၅)-ကြည့်။

ဒုဠ္လ္လပတ္တိပဟောနက (တိ) [ဒုဠ္လ္လပတ္တိ +
ပဟောနက] ဒုဠ္လ္လအာပတ် သင့်လောက်
သော(စကား-စသည်)။ကထေန္တောပန ဒဝ-
သဟဂတံ ကတွာ ဒုဠ္လ္လပတ္တိပဟောနကံ
ကထေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။

ဒုဠ္လ္လပတ္တိသညိ (တိ) [ဒုဠ္လ္လပတ္တိသညာ +
ညိ] ဒုဠ္လ္လအာပတ်-ဟု အမှတ် 'သညာ'
ရှိသောသူ။ ဒုဠ္လ္လယ အာပတ္တိယာ ဒုဠ္လ္လ-

လ္လပတ္တိသညိ ပဋိစ္စာဒေတိ။ ဝိ၊၂။၁၆၈။
(-ကခါ။ဋီ။သစ်။၄၀၉။)

ဒုဠ္လ္လအာရောစနသိက္ခာပဒ (န) [ဒုဠ္လ္လအာရောစန
+ သိက္ခာပဒ] ဒုဠ္လ္လအာရောစနသိက္ခာပုဒ်၊
အရှင်ဥပနန္ဒနှင့် ခိုက်ရန်ဖြစ်ဖက် ဆဗ္ဗဂ္ဂိရဟန်း
တို့က သာဝတ္ထိမြို့ ဆွမ်းစား ၁-ခု၌ လူဝတ်
ကြောင်တို့အား အရှင်ဥပနန္ဒ၏ ဒုဠ္လ္လအာ
ပတ်ကို ထုတ်ဖော် ပြောဆိုမှုကို အကြောင်း
ပြု၍ ပညတ်အပ်သော သိက္ခာပုဒ်။ ဝိနယ-
ပိဋက၊ ပါစိတ္တိယပါဠိ၊ ၅-ကဏ္ဍ၊ ၁-ဝဂ်၊ ၉-
သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊၂။၄၆-၉။ ဒုဠ္လ္လအာရောစန-
သိက္ခာပဒဋ္ဌကထာယံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၈၄။
ဝိမတိ၊ ၂။၄၆။

ဒုဠ္လ္လောဘာသန (န) [ဒုဠ္လ္လ + ဩဘာသန]
(၁) ရုန့်ရင်းသောစကားဖြင့် ပြက်ရယ်ပြော
ဆိုခြင်း။ (၂) ဒုဠ္လ္လောဘာသန (ဒုဠ္လ္လဝါ-
စာ)သိက္ခာပုဒ်။ (၁) ဒုဠ္လ္လောဘာသနံ ဣဓ
နာဓိပ္ပေတံ။ ကခါ။ဋီ။၆၁။ (- ၆၂။) (၂)
ဒုဠ္လ္လောဘာသနေ ဝုတ္တပ္ပကာရာယ ဣတ္ထိယာ
သမိပေ။ ကခါ။၁၃၀။ (- ကခါ။ဋီ။၅၁၊ ၂၃၂။)

ဒုတဝိလမ္ပိတ (ပု၊န) [ဒုတ+ဝိလမ္ပိတ။ (ဒြုတ-
ဝိလမ္ပိတ-သံ၊ ဒုတဝိလမ္ပိတ-အဒ္ဓမာဂဓိ)] (ပု)
(၁) (န-ဂိုဏ်း၊ ဘ-ဂိုဏ်း၊ ဘ-ဂိုဏ်း၊ ရ-ဂိုဏ်း
တို့ဖြင့် ဖွဲ့စီအပ်သော ၁၂-လုံး၌ ဇကတိဆန်း)
ဒုတဝိလမ္ပိတဂါထာ။ (န) (၂) လျင်မြန်ခြင်း-
(နှင့်) လေးဆေး-ဖြေးနှေး-ခြင်း။ (ဒုတ-
ဝိလမ္ပိတ - ကနည်း - ကဟန် - ကကွက် - တ
မျိုး။ အဒ္ဓမာဂဓိ။) (ပု) (၁) ဒုတဝိလမ္ပိတ-
မာဟု နဘာဘရာ။ ဝုတ္တောဒယ။ ၇၇။ အနန္တ-
ရလက္ခဏံ ဒုသေတိတိ ဒုတော၊ နဘာဒိ။
တေဟိ ဝိသေသေန လမ္ပိတဗ္ဗောတိ ဒုတဝိလမ္ပိ-
တော။ ဝစနတ္ထဇောတိကာ၊ ဋီ။ ၇၇။ (န) (၂)
သော ဒုတဝိလမ္ပိတံ အကတွာ သမဂမနေ
ဒွိန္နံ ပဒါနံ အန္တရေ မုဋ္ဌိရတနမတ္ထံ။ သာရတ္ထ၊

၃။၃၉၈။ (-ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၅။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၁၃။
သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၅။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၉၇။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၈။)

ဒုတိယ^၁ (တိ) [ဒွိ + တိယ။ ကစွည်း။၃၈၅-၆။
ရူ၊၄၀၉၊၄၁၀။ နိတိ၊သုတ္တ။၈၁၇-၈။ (ဒွိတိယ-
သံ၊ ဒုတိယ-အဒ္ဓမာဂဓိ)] ၂-ခု-၂-မျိုး-
၂-ကြိမ်-၂-ယောက်- တို့၏ ပြည့်ကြောင်း
ဖြစ်သော၊ ၂-ယောက်မြောက်ဖြစ်သော၊ (က)
အဖော်၊ အပေါင်းအဖော်၊ နောက်လိုက်။
(ခ) မယား၊ ဇနီး၊ အိမ်ရှင်မ။

အယံ ခေါလောဟိစ္စ ဒုတိယော သတ္တာ။
ဒီ၊၁။၂၂၀။ အယံ ဒုတိယာ ဝိညာဏဋ္ဌိတိ။
ဒီ၊၂။၅၉။ ဣဒံ ဒုတိယံ ဖလံ။ ဒီ၊၃။၁၀၉။
ဒုတိယေန(အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၂)တိ ဒုတိယဝါရ-
ဂဏနာယ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၈။ (-ဝိ၊၃။၄၇။ မ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၄။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၈။)

(က) ထေယျစိတ္တော ဒုတိယံ ဝါ ပရိယေ-
သတိ။ ဝိ၊၁။၅၈။ န စာပိ တေ ဒုတိယော
အတ္ထိကောစိ(ထေရီ၊၄၀၄)တိ တဝ သဟာ-
ယဘူတော အာရက္ခကော ကောစိပိ နတ္ထိ။
ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂၀၅။ (-သံ၊၁။၂၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၉၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၃။ သာရတ္ထ၊၃။၁၂။)

(ခ) ပုရာဏဒုတိယိကာတိ ပုဗ္ဗေ ဂိဟိ-
ကာလေ ပါဒပရိစာရိကာဝသေန ဒုတိယာ၊
ဘရိယာတိ အတ္တော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၆၅ (သိ၊မူ-
ကဲ့)။ ဒုတိယာ ဘရိယာယဉ္စ၊ ဒွိန္ဒူ ပူရဏိယံ
မတာ။ ဓာန်၊၉၈၈။ (-၂၃၇။)

ဒုတိယ^၂ (တိ) [ဒုတိယ + အ။ (ဒွိတိယ-သံ)] (၁)
၂-ကြိမ်မြောက် ဖြစ်သော၊ ၂-ကြိမ်မြောက်
ရအပ်သော။ (၂) ၂-ကြိမ်မြောက်ရောက်အပ်
သော၊ ၂-ကြိမ်မြောက် ဝင်စားအပ်သော။
ဒုတိယံ ဈာန် ဥပသမ္ပဇ္ဇေ။ ဝိ၊၁။၅။ ဒီ၊၁။
၇၀။ မ၊၁။၂၆။ မ၊၃။၁၄၊၇၅၊၈၅။ သံ၊၂။
၁၉၈။ သံ၊၃။၂၇၇။ အံ၊၂။၂၁။ (-ဝိ၊၂။၃၆။)
(၁) ပဌမ(အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၁)-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။
(၂) ဒုတိယ(ဝိ၊၁။၅။ အဘိ၊ဓ၊၄၄)နို့....

ဣဒံ ဒုတိယံ သမာပဇ္ဇတိတိပိ ဒုတိယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၁၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၅။

ဒုတိယ^၃ (တိ) [ဒွိ + တိယ။ တိယ-အနက်မဲ့။]
၂-ခု၊ ၂-မျိုး၊ ၂-ကြိမ်၊ ၂-ယောက်။ ဒိယစု^၁
(၁)-ကြည့်။

ဒုတိယအဂါရိယဝိမာန (ပု၊န) [ဒုတိယ^၁ + အဂါ-
ရိယဝိမာန + ဝတ္ထု] ၂-ခုမြောက်ဖြစ်သော
လူဝတ်ကြောင် ဇနီးမောင်နှံတို့၏ နတ်-ဗိမာန်
-ဘုံဆောင် - ဟူသော အကြောင်းရှိသော
'ဝတ္ထု'။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဝိမာနဝတ္ထုပါဠိ၊ ၂-
ဝိမာန၊ ၆-ဝဂ်၊ ၂-ဝတ္ထု။ ဝိမာန၊၉၆။ ယထာ
ဝနံ စိတ္တလတန္တိ ဒုတိယအဂါရိယဝိမာနံ။
ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၂၆၇။

ဒုတိယအဂ္ဂသာဝက (ပု) [ဒုတိယ^၁ + အဂ္ဂသာ-
ဝက] ၂-ယောက်မြောက်ဖြစ်သော အမြတ်
ဆုံး တပည့် 'သာဝက'၊ လက်ဝဲရံတပည့်။
ဒုတိယအဂ္ဂသာဝကံ နိရောဓသမာပန္နံ။ ပဋိသံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၈၄။

ဒုတိယဥပက္ခဋ္ဌ = ဒုတိယောပက္ခဋ္ဌ (န) [ဒုတိယ +
ဥပက္ခဋ္ဌ] ဒုတိယ ဥပက္ခဋ္ဌသိက္ခာပုဒ်၊ ၂-ခု
မြောက်ဖြစ်သော ဥပက္ခဋ္ဌ-ပုဒ်ဖြင့် မှတ်အပ်
သော သိက္ခာပုဒ်။ ဒုတိယဥပက္ခဋ္ဌေပိ ဣ-
မိနာဝ နယေန အတ္တော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၅၂။ ဥပက္ခဋ္ဌပဒေန လက္ခိတံ သိက္ခာပဒံ
ဥပက္ခဋ္ဌ၊ ဒုတိယဉ္စ တံ ဥပက္ခဋ္ဌဉ္စာတိ ဒုတိ-
ယောပက္ခဋ္ဌ။ ဝိ၊နိစ္ဆယ၊ဋ္ဌိ၊၁။၆၄၆။ (-ကင်္ခါ။
၁၆၈။ ဝဇီရ။၂၄၅။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊၇၈။)

ဒုတိယက (တိ) [ဒုတိယ + က။ ထိ-၌ ဒုတိယိ-
ကာ။ (ဒွိတိယက-သံ)] ၂-ခု-၂-မျိုး-၂-ကြိမ်
-၂-ယောက်-တို့၏ပြည့်ကြောင်းဖြစ်သော၊
၂-ယောက်မြောက်ဖြစ်သော၊ (က) အဖော်၊
အပေါင်းအဖော်၊ နောက်လိုက် (ရဟန်းမ-
စသည်)။ (ခ) မယား၊ ဇနီး၊ အိမ်ရှင်မ။

ဒုတိယကမ္မိ သဒ္ဓမ္မနုဿာဝေသိ။ ဒီ၊ ၂။
၁၆၇။ (-ဝိ၊ ၅။ ၁၅၈။ မ၊ ၁။ ၁၁၇။ အပ၊ ၁။
၁၃၅။ ပေဋကော၊ ၃၃၇။ ဝိ၊ ၄။ ၁၄၃။ သံ၊
၄။ ၂။ ၃၂။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၇၁။)

(က) သဟ အရုဏ္ဏဂ္ဂမနာ ဒုတိယိကာယ
ဘိက္ခုနီယာ ဟတ္ထပါသံ ဝိဇဟန္တိယာ အာပတ္တိ
ထုလ္လစ္စယဿ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၉၆။ ပရိဝေဏံ ဂစ္ဆန္တဿ
ဒုတိယကံ ဒါတုံ အနုဇာနာမိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁၄၃။
ဒုတိယိကံ(သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၃) သဟာယံ အလဘ-
န္တိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၇၈။ (-ဝိ၊ ၂။ ၃၅၅၊ ၄၃၂။ ဝိ၊
၄။ ၁။ ၁၇၅။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၁၊ ၃၁၁၊ ၂၃၀။ ကခိ၊
၂၉၈။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၈၈။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၆။ ထေရ၊
၄။ ၁။ ၂၇၅။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၁။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၁။)

(ခ) ယထာ မဟာရာဇ စက္ကဝါကော
ယာဝ ဇီဝိတပရိယာဒါနာ ဒုတိယိကံ န ဝိဇ-
ဟတိ။ မိလိန္ဒ၊ ၃၈၆။ ဒုတိယိကာ(စရိယာ။
၄၀၁)တိ ပေါရာဏဒုတိယိကာ၊ ဂိဟိကာလေ
ပဇာပတိဘူတာ။ စရိယာ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၁။ ပုရာဏ-
ဒုတိယိကာ (ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၈)-လည်း ကြည့်။

ဒုတိယကုလိက (ပု) [ဒုတိယ+ကုလိက] ၂-
ယောက်မြောက်ဖြစ်သော အမျိုးသား လင်
ယောက်ျား၊ လင်ငယ်အမျိုးသား။ အစုဿ
သရမ္ပိ ဒုတိယကုလိကဿာ(ထေရီ၊ ၄၂၆)တိ
ပဌမသာမိကံ ဥပါဒါယ ဒုတိယဿ အစုဿ
ကုလပုတ္တဿ သရမ္ပိ မံ အဒါသိ။ ထေရီ၊ ၄။
၂၇၄။

ဒုတိယကေသဝဋ္ဌိ (တိ) [ဒုတိယာ+ကေသဝဋ္ဌိ]
၂-ခုမြောက်ဖြစ်သော - ဆံကျစ် - ဆံစု - ဆံ
ခွေ။ ဒုတိယကေသဝဋ္ဌိယာ ဩရောပိယမာ-
နာယ သကဒါဂါမိလေ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၄။

ဒုတိယဂမန (န) [ဒုတိယ + ဂမန] ၂-ကြိမ်
မြောက် သွားရောက်ခြင်း။ ဒုတိယဂမနေနာ-
(မ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၇)တိ ပဗ္ဗာဇနတ္ထံ ဂမနတော
ဒုတိယဂမနေန။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၈။

ဒုတိယဂမနာဘိနိဟာရ (ပု) [ဒုတိယဂမန + အဘိ-
နိဟာရ] ၂-ကြိမ်မြောက် သွားခြင်း လူရိယာ
ပုထ်ကို - ရှေးရှုဆောင် - အားထုတ် - ခြင်း။
ဒုတိယဂမနာဘိနိဟာရော ဝိယ သကဒါဂါမိ-
မဂ္ဂတ္ထာယ ဝိပဿနာရမ္ဘော။ အဘိ၊ ၄။ ၁။
၄၁၉။

ဒုတိယဂါထာသင်္ဂဏိက (သင်္ဂဏိယ) (တိ) [ဒု-
တိယ+ဂါထာသင်္ဂဏိက (သင်္ဂဏိယ)] ၂-
ကြိမ်မြောက် ဂါထာတို့ဖြင့် အကျဉ်းချုံးကာ
- ရေတွက် - ပြဆို - ရာဖြစ်သော (အပိုင်း
အခန်း၊ စကားရပ်)။ (ယင်း-သည်-ပါဠိ၌
“အပရဂါထာသင်္ဂဏိက” အမည်ဖြင့် ရှိ၏။
ယင်း-ဂါထာများကို အရှင်ဥပါလိမထေရ်က
မေး၍ ဘုရားရှင်က ဖြေကြားတော်မူသည်။
သို့မဟုတ် အရှင်ဥပါလိမထေရ် ကိုယ်တိုင်ပင်
မေး၍ ကိုယ်တိုင်ပင် ဖြေသည်-ဟုလည်း ဆိုကြ
၏။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၉၇။) ဒုတိယဂါထာသင်္ဂဏိယံ
(သင်္ဂဏိကာယ)။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၀။ ဝိမတိ၊ ၂။
၂၉၇။

ဒုတိယ(စ္ဆ)ဆက္က (ပု၊ န) [ဒုတိယ + ဆက္က] ၂-ခု
မြောက် ဖြစ်သော - ဆက္က - ဖိ - ပါး - တွဲ - တရား။
ဒုတိယဆက္ကံ ဒဿေန္တော။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၆၉။
ဒုတိယစ္ဆက္ကေ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၇၃။

ဒုတိယဇ္ဈာန (န) [ဒုတိယ+ဇ္ဈာန။ (ဒွိတိယ-
ဇ္ဈာန-သံ)] ဒုတိယဇ္ဈာန်၊ (က) ၂-ခုမြောက်
ဖြစ်သော ဇ္ဈာန်။ (ခ) ၂-ကြိမ်မြောက်
ရအပ်သော ဇ္ဈာန်။ (ဂ) ၂-ကြိမ်မြောက်
ဝင်စားအပ်သော ဇ္ဈာန်။ ဒုတိယဇ္ဈာနာ ဝု-
ဠဟိတွာ တတိယံ ဇ္ဈာနံ သမာပဋိ။ ဒီ၊ ၂။
၁၂၈။ သံ၊ ၁။ ၁၆၀။ (-ပေဋကော၊ ၂၇၇၊
၂၈၁။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၃။ မူလဋီ၊ ၁။ ၄၅၊ ၁၀၂။)

ဒုတိယဇ္ဈာနပက္ခိက (တိ) [ဒုတိယဇ္ဈာနပက္ခ+
ဇ္ဈာန] (က) ဒုတိယဇ္ဈာန်၏ - အဖို့ - အသင်း
အပင်း - ခွဲ - ယှဉ် - ဖြစ် - ပါဝင် - သော။ (ခ)

ဒုတိယဈာန်ဟူသော-အဖို့-အသင်း အပင်း
- ရှိသော။ ဒုတိယဇ္ဈာနပက္ခိကံ ကတွာ။ မူလ
ဋီ၊ ၁။ ၁၀၄။ (- အနုဋီ၊ ၁။ ၁၁၀။)

ဒုတိယဇ္ဈာနပါဒက (တိ) [ဒုတိယဇ္ဈာန + ပါဒက]
ဒုတိယဈာန်ဟူသော - အခြေခံ-အကြောင်း
ရင်း - ရှိသော။ ဒုတိယဇ္ဈာနပါဒကဿ အဂ္ဂ-
ဖလဿ အဓိဂမေန အဝိတက္ကဿ လာဘိနိ
အမိ။ ထေရီ၊ ၄။ ၈၁။

ဒုတိယဇ္ဈာနပုတ္တ (တိ) [ဒုတိယဇ္ဈာန + ပုတ္တ]
ဒုတိယဈာန်သို့ ရောက်သော၊ ဒုတိယဈာန်ကို
ရသော၊ သူ။ ဒုတိယဇ္ဈာနပုတ္တဿ ဝိတက္ကော
ဝူပသန္တော ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၁။

ဒုတိယဇ္ဈာနဘူမိ (တိ) [ဒုတိယဇ္ဈာန + ဘူမိ] ဒု-
တိယဈာန်(၏ ဖြစ်ရာ)ဘုံ။ ဣမေပိ တယော
ဇနာ ဒုတိယဇ္ဈာနဘူမိယံ ဧကတလေ ဝသန္တိ။
အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၅၀၃။ (- သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။ ၅၇။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၆။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၆။)

ဒုတိယဇ္ဈာနဘူမိက (တိ) [ဒုတိယဇ္ဈာနဘူမိ +
ဣက] ဒုတိယဈာန်ဘုံ၌-ဖြစ် - နေ - သော၊
သူ။ ဒုတိယဇ္ဈာနဘူမိကေ ဒေဝေ။ မ၊ ၄။ ၁။
၃၁၉။ (- ဝိမတိ၊ ၁။ ၅၃။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၁။ အံ၊
၄။ ၂။ ၃၂၈။)

ဒုတိယဇ္ဈာနလာဘိ (တိ) [ဒုတိယဇ္ဈာန + လာဘ
+ ဣ] ဒုတိယဈာန်ကိုရ-ခြင်း အလေ့ရှိ-
သော၊ သူ။ န ပဌမဇ္ဈာနံ ဝိယ ဒုတိယဇ္ဈာန-
လာဘိ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၉။

ဒုတိယဇ္ဈာနသမာဓိ (ပု) [ဒုတိယဇ္ဈာန + သမာဓိ]
ဒုတိယဈာန် (နှင့် ယှဉ်သော) သမာဓိ။ ပဉ္စ-
ကနယေ ဒုတိယဇ္ဈာနသမာဓိ။ မ၊ ၄။ ၁။
၁၄၉။ (- အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၄၄။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။
၁၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၈၃။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၄။)

ဒုတိယဇ္ဈာနသမာပန္န (တိ) [ဒုတိယဇ္ဈာန +
သမာပန္န] ဒုတိယဈာန်သို့ ကောင်းစွာရောက်
ရာ၊ ဒုတိယဈာန် ဝင်စားရာ(အခါ-စသည်)။

ဒုတိယဇ္ဈာနသမာပန္နကာလော။ အံ၊ ၄။ ၂။
၃၅၄။

ဒုတိယဇ္ဈာနိကံ (တိ) [ဒုတိယဇ္ဈာန + ဣက]
(က) ဒုတိယဈာန်၌ ယှဉ်သော။ (ခ) ဒု-
တိယဈာန် ရှိသော (မဂ်-စသည်)။ (က)،
(ခ) ဒုတိယဈာနတော ဝုဋ္ဌာယ ဝိပဿန္တဿ
ဥပ္ပန္နော ဒုတိယဇ္ဈာနိကော ဟောတိ။ ဒီ၊ ၄။
၂။ ၃၉၃။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၃။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၃။
ဒုတိယဇ္ဈာနိကံ အရဟတ္တဖလံ။ မ၊ ၄။ ၁။
၁၈၆။ (- သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၄။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၄။
ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၇၈။ မ၊ ၄။ ၁။ ၄၃၄။) (ခ) ဒုတိယ-
ဇ္ဈာနံ တေဿ အတ္တိတိ ဒုတိယဇ္ဈာနိကံ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၁။

ဒုတိယတ္တဝါရ (ပု) [ဒုတိယ + အတ္တဝါရ] ၂-ခု
မြောက်ဖြစ်သော - ကိုယ်ခန္ဓာ - အတ္တဘော
- ခြံဖြစ်ရာ - အလှည့် - အကြိမ်။ ဒုတိယတ္တ-
ဝါရေ ကာမာဝစရဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တော။
အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၁။

ဒုတိယတ္တိက (ပု၊ န) [ဒုတိယ + တိက။ (ဒွိတိယ-
တြိက-သံ)] ဒုတိယတိကံ၊ ၂-ခုမြောက်ဖြစ်
သော - တိကံ - ၃-ပါးတဲတရား။ ဒုတိယတ္တိ-
ကော တဒနန္တရဿ ဝိဘင်္ဂသုတ္တဿ ဝသေန
ဂဟိတော။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၄။ (- အဘိ၊ ၄။
၃။ ၃၉၇။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁။ ၁၈။)

ဒုတိယဒသက (န) [ဒုတိယ + ဒသက] ဒုတိယ-
၁၀-နှစ်ဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သော - အရွယ်
အခိုက်အတန့် (ပျော်ပျော်ပါးပါးနေရာ အ
ခိုက်အတန့်)။ ပဌမဒသကေ ပဝတ္တရူပံ ဒုတိယ-
ဒသကံ အပ္ပတွာ တတ္ထေဝ နိရုဇ္ဈတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။ ၂၅၅။

ဒုတိယနယ (ပု) [ဒုတိယ + နယ] ဒုတိယ - နည်း
- အစီအရင် - အဖို့။ ဒုတိယနယေန ပရဿ
ကာယေ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၉။ ဒုတိယနယေ-
(သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၀)တိ နန္ဒိယာ စ ဘဝဿ စာတိ

တေမိ ပက္ခေ။ သံ၊ဋီ၊၁။၆၂။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၉။
မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၁၈၊၂၀၂၊၃၁၆။ သံ၊
ဋီ၊သစ်၊၁။၉၀၊၄၃၀။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၉၄။ မ၊ဋီ၊၃။
၄၄၂။ မူလဋီ၊၁။၁၆၄။ အနုဋီ၊၂။၁၁။ နေတ္ထိ၊
ဋီ၊၁၂၂။)

ဒုတိယနာဂဝိမာန (ပု၊န) [ဒုတိယ+နာဂဝိမာန
+ဝတ္ထု] ၂-ခုမြောက်ဖြစ်သော ဆင်ယာဉ်
ဗိမာန်-ဟူသော အကြောင်းရှိသော 'ဝတ္ထု'။
ဝိမာနဝတ္ထုပါဠိ၊ ၂-ဝိမာန၊ ၅-ဝဂ်၊ ၁၁-ဝတ္ထု။
ဝိမာန၊၈၆။ မဟန္တံ နာဂံ အဘိရုယျာတိ
ဒုတိယနာဂဝိမာနံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၂၃၆။

ဒုတိယနာဂဝိမာန (ပု၊န) [ဒုတိယ+နာဂဝိမာန
+ဝတ္ထု] ၂-ခုမြောက်ဖြစ်သော - လေ့ -
သဘော-ယာဉ်ဗိမာန်-ဟူသော အကြောင်း
ရှိသော 'ဝတ္ထု'။ ဝိမာနဝတ္ထုပါဠိ၊ ၁-ဝိမာန၊
၁-ဝဂ်၊ ၇-ဝတ္ထု။ ဝိမာန၊၇-၉။ သုဝဏ္ဏန္တဒနံ
နာဝန္တိ ဒုတိယနာဂဝိမာနံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၃၈။

ဒုတိယနိဗ္ဗာနဓာတုပတ္တိသမတ္ထ (တိ) [ဒုတိယ-
နိဗ္ဗာနဓာတု+ပတ္တိ+သမတ္ထ] ဒုတိယနိဗ္ဗာန-
ဓာတ် (ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်)သို့ ရောက်ခြင်းငှါ
စွမ်းနိုင်သော။ နတ္ထိ ပုနဗ္ဗဝေါတိ ဣမိနာ
ဒုတိယနိဗ္ဗာနဓာတုပတ္တိသမတ္ထတံ၊ ပစ္စဝေက္ခ-
ဏာဉာဏေနဝါပရမဿာသပုတ္တိံ ဥ တွာ ဌိတ-
ဘာဝံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၂။

ဒုတိယန္တ (ပု၊န) [ဒုတိယ+အန္တ] (၁) ၂-ခု
မြောက်ဖြစ်သော - အယုတ်တရား - အဖို့
(အတ္တကိလမထာနုယောဂ)။ (တိ)(၂)ဒုတိ-
ယာဝိဘတ်အဆုံးရှိသော။ (၁) ဒုတိယန္တ-
ဝိဝဇ္ဇန-ကြည့်။ (တိ)(၂)အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဒုတိယန္တပဘေဒဂတ (တိ) [ဒုတိယန္တ+ပဘေဒ+
ဂတ] ဒုတိယာဝိဘတ် အဆုံးရှိသော တရား
အထူးအပြားသို့ ရောက်သော (ဉာဏ်-
စသည်)။ ဒုတိယန္တပဘေဒဂတံ ဉာဏံ။ ပဋိ-
သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၉။

ဒုတိယန္တဝိဝဇ္ဇန (န) [ဒုတိယန္တ+ဝိဝဇ္ဇန] ၂-ခု
မြောက်ဖြစ်သော - အယုတ်တရား - အဖို့ -
ကို ကြည့်ခြင်း။ သမာဓိနာ ဒုတိယန္တဝိဝဇ္ဇနံ
ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၀။

ဒုတိယပလာယိတဇာတက (န) [ဒုတိယ + ပလာ-
ယိတဇာတက] ဒုတိယပလာယိတဇာတ်၊ဘုရား
ရှင်နှင့် ဝါဒပြိုင်ရန် လာသော်လည်း မျက်နှာ
တော်ကို ဖူးတွေ့ရသည်နှင့် တပြိုင်နက်
ကြောက်ရွံ့ ထိတ်လန့်ကာ ထွက်ပြေးသော
ပရိပိုင်ရဟန်းကို အကြောင်းပြု၍ ဟောပြော
ဇာတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတကပါဠိ၊ ၂-နိ
ပါတ်၊ ၈-ဝဂ်၊ ၁၀-ဇာတ်။ ဇာ၊၁။၆၃။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၀၀-၂။

ဒုတိယပါဒ (ပု၊န) [ဒုတိယ+ပါဒ] (၁) ၂-ခု
မြောက် ဖြစ်သော ခြေဖဝါးလှမ်း။ (၂) ၂-ခု
မြောက် ဖြစ်သော (ဂါထာ) ပါဒ။ (၁)
ဒုတိယပါဒေ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၃၊၂၁၅။
(-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၇၊၂၃၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၄။ မ၊ဋ္ဌ၊
၃။၂၅၇။) (၂) ဂါထာယ ဒုတိယပါဒေန
ဝုတ္တာယေဝ။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၇၅။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၀၁။)

ဒုတိယပါရာဇိက (န) [ဒုတိယ + ပါရာဇိက]
ဒုတိယပါရာဇိက သိက္ခာပုဒ်၊ အိုးထိန်းသည်
သား အရှင်ဓနိယသည် မိမိ၏ မြက်မိုး
ကျောင်းကို မြက်ရိတ်၊ ထင်းခွေသူများက
အကြိမ်ကြိမ် ဖျက်ဆီးယူဆောင် သွားသဖြင့်
ရွံ့ကိုနယ်ကာ မြေကျောင်းငယ်ဆောက်လုပ်၍
မီးဖုတ်ရာ ယင်း-မြေကျောင်းကိုလည်း ဘုရား
ရှင်က ဖြိုဖျက် စေပြန်သော် ဗိမ္ဗိသာရမင်း၏
သစ်ဘဏ္ဍာများကို ပိုင်ရှင်မပေးပဲ ခိုးယူကာ
ကျောင်းဆောက်ပြန်ခြင်းကြောင့် ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချ
တော်မူ၍ ပညတ်အပ်သော သိက္ခာပုဒ်။ ဝိန-
ယပိဋက၊ ပါရာဇိကပါဠိ၊ ၁-ကဏ္ဍ၊ ၂-ပါရာ-
ဇိက။ ဝိ၊၁။၅၀-၇၀။ ဒုတိယပါရာဇိကေ ပန
အဒိန္နံ နာမ ပရပရိဂ္ဂဟိတကံ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။

၁၀၉။ (-ဝိဋ္ဌ၊၁။၂၅၈။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၂၁၀။ ကင်္ခါ။
၁၁၅။ ဝဇီရ၊၁၂။ ဝိမတိ၊၁။၁၅၄၊၁၆၃။)

ဒုတိယပိဋကိမာန (ပု၊န) [ဒုတိယ+ပိဋကိမာန+
ဝတ္ထု] ၂-ခုမြောက်ဖြစ်သော ကြောင်မျက်ရွဲ
ရတနာ - အင်းပျဉ် - ပလ္လင် - ဗိမာန် -
ဘုံဆောင် - ဟူသော အကြောင်းရှိသော
'ဝတ္ထု'။ ဝိမာနဝတ္ထုပါဠိ၊ ၁-ဝိမာန၊ ၁-ဝဂ်၊
၂-ဝတ္ထု။ ဝိမာန၊၂၊၃။ ပိဋံ တေ ဝေဠုရိယ-
မယန္တိ ဒုတိယပိဋကိမာနံ။ ဝိမာန၊၄။၂၂။

ဒုတိယဘိက္ခာဒါယိကာဝိမာန (ပု၊န) [ဒုတိယ+
ဘိက္ခာဒါယိကာဝိမာန+ဝတ္ထု] ၂-ခုမြောက်
ဖြစ်သော ဆွမ်းဘောဇဉ်ကို ပေးလှူခဲ့သော
ကုသိုလ်စွမ်းအင်ကြောင့် ရအပ်သော နတ် -
ဗိမာန် - ဘုံဆောင် - ဟူသော အကြောင်း
ရှိသော 'ဝတ္ထု'။ ဝိမာနဝတ္ထုပါဠိ၊ ၁-ဝိမာန၊
၂-ဝဂ်၊ ၁၁-ဝတ္ထု။ ဝိမာန၊၃၂။ အဘိက္ကန္တေန
ဝဏ္ဏေနာတိ ဒုတိယ ဘိက္ခာဒါယိကာဝိမာနံ။
ဝိမာန၊၄။၁၀၈။

ဒုတိယရံသိသညကတ္ထေရ (ပု) [ဒုတိယ + ရံသိ-
သညကတ္ထေရ] ဒုတိယ ရံသိသညကထေရ၊
ရောင်ခြည်တော်ခြောက်သွယ်ဖြင့် တင့်တယ်
တော်မူသော ဖုဿဘုရားရှင်၌ စိတ်ကိုကြည်
လင်စေ၍ ဖူးမြင်ခဲ့ဘူးသော ထေရ်။ (ယင်း-
ထေရ်သည် - ဖုဿဘုရားရှင် ပွင့်ရာအခါ၌
တောနေ ရသေ့ ဖြစ်ခဲ့၏။ အခါတပါး လျှော်
တေ သင်္ကန်းကို ဝတ်လျက် ဟိမဝန္တာတောင်၌
ဝိဝေကသုခဖြင့် နေစဉ် ရောင်ခြည်တော်
ခြောက်သွယ်ဖြင့် တင့်တယ်စွာ ကြွလာတော်
မူသော ဖုဿဘုရားရှင်ကို ဖူးမြင်ရသဖြင့်
အလွန်နှစ်သက်ကြည်ညိုခဲ့ဘူးသည်ကိုစွဲ၍ ဤ
ဘုရားရှင်လက်ထက်၌ “ရံသိသညက” ဟူ
သော အမည်ဖြင့် ထင်ရှားသော ရဟန္တာဖြစ်
လေသည်။) ပဗ္ဗတေ ဟိမဝန္တမ္ပိတိအာဒိကံ
အာယသ္မတော ဒုတိယရံသိသညကတ္ထေရဿ
အပဒါနံ။ အပ၊၄။၂၊၁၁၀။

ဒုတိယဝဂ္ဂဗြာဟ္မဏ (ပု) [ဒုတိယဝဂ္ဂ+ဗြာဟ္မဏ]
၂-ခုမြောက်ဖြစ်သော - အပေါင်း - အစု -
အုပ်စု - တွင် ပါဝင်သော ပုဏ္ဏား။ အထ
ဒုတိယဝဂ္ဂဗြာဟ္မဏာပိ အာဂန္တော တထေဝ
ကထေသုံ။ သံ၊၄။၁။၁၃၁။

ဒုတိယဝိဇ္ဇာဉာဏ (န) [ဒုတိယ + ဝိဇ္ဇာဉာဏ]
ဒုတိယဝိဇ္ဇာဉာဏ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်။ ဒိဗ္ဗစက္ခုတိ
ဒုတိယဝိဇ္ဇာဉာဏံ။ အဘိ၊၄။၃။၃၀၆။

ဒုတိယဝေသာရဇ္ဇ (န) [ဒုတိယ+ဝေသာရဇ္ဇ]
၂-ခုမြောက်ဖြစ်သော ဝေသာရဇ္ဇဉာဏ်၊ အာ-
သဝက္ခယဉာဏ်။ ဝေသာရဇ္ဇဉာဏ်၄-ပါးသရုပ်
(မ၊၁။၁၀၃)-ကြည့်။ ဒုတိယဝေသာရဇ္ဇေနာ-
(မ၊၄။၃။၂၅၂)တိ “ခီဏာသဝဿ တေ ပဋိ-
ဇာနတော”တိ အာဒိနာ အာဂတေန ဝေ-
သာရဇ္ဇေန။ မ၊၄။၃။၁၆၉။

ဒုတိယသင်္ဂီတိ (ထိ) [ဒုတိယာ + သင်္ဂီတိ။
(ဒုတိယသင်္ဂီတိ-သံ)] ၂-ကြိမ်မြောက်
ပေါင်းစုရွတ်ဆိုခြင်း၊ ဒုတိယ သံဂါယနာ။
(ယင်း-သံဂါယနာ မဟာ ဓမ္မသဘင်ကို ဝဇီ
တိုင်းသား ရဟန်းတို့ ဖော်ပြကြသော ၁၀-
ပါးသော အကြောင်း 'ဝတ္ထု' ကြောင့်
B.E. ၁၀၀-တွင် ဝေသာလီပြည် ဝါလိ
'လု' ကာ ရုံကျောင်းတိုက်၌ ကာလာ
သောကမင်း၏ ပစ္စယာနုဂ္ဂဟဖြင့် အရှင်ယသ
ထေရ် အမှူးရှိသော တိပိဋကဓရ ပဋိသမ္ဘိဒါ
ပတ္တ ရဟန္တာ ၇၀၀-တို့ ဂ-လကြာမျှ ဆင်ယင်
ကျင်းပခဲ့သည်။ ရဟန္တာ-၇၀၀ တင်အပ်သော
သံဂါယနာဖြစ်၍ “သတ္တသတိကသံဂါယနာ”
ဟူ၍၎င်း၊ ပဌမသံဂါယနာကို ထောက်ဆ၍
“ဒုတိယသံဂါယနာ”ဟူ၍၎င်း ခေါ်ဆို၏။ ဝိ၊
၄။၁။၂၆-၇။ ဒီပဝံသာ၊၄။၆၈။ ဝိနယသံဂါယ-
နာ-ဟူ၍လည်း ခေါ်ဆိုသေး၏။ **D.P.**။ မဟာ
ဝံသာ၊၃။၆၃-၌ အရှင်ရေဝတထေရ် ဦးစီးသည်-
ဟု ဆို၏။) တသ္မာ အယံ ဒုတိယသင်္ဂီတိ
သတ္တသတိကာတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊၄။၁။၂၆။
တတိယသင်္ဂီတိ-လည်းကြည့်။

ဒုတိယသစ္စပ(ပွ)ဘဝ (တိ)[ဒုတိယသစ္စ+ပဘဝ]
ဒုတိယသစ္စာ(သမုဒယသစ္စာ) ဟူသော-ဖြစ်
ရာ-အမွန်-အစ-ရှိသော။ ဒုတိယသစ္စပွဘဝံ
ပဌမသစ္စံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၁၆။ ဒုတိယသစ္စံ
ပဘဝေါ တေသာတိ ဒုတိယသစ္စပဘဝံ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၁၇။

ဒုတိယသုတ္တ (န) [ဒုတိယ+သုတ္တ။ (ဒုတိယသု-
တြ-သံ)] ဒုတိယသုတ်၊ ၂-ခုမြောက်ဖြစ်သော
သုတ်(သံ၊ ၁။ ၂၅။ အံ၊ ၂။ ၄၅၀)။ (၁) အက္ခိ-
သုတ်(အံ၊ ၂။ ၂၂၂)။ (၂) အဂတိသုတ်(အံ၊
၁။ ၂၂၆)။ (၃) အဂါရဝသုတ် (အံ၊ ၂။ ၇၊
၁၃)။ (၄) အဂ္ဂသုတ်(အံ၊ ၁။ ၂၉၁)။ (၅)
အဂ္ဂိသုတ်(အံ၊ ၂။ ၄၂၈)။ (၆) အညတရတိ-
က္ခသုတ် (သံ၊ ၂။ ၂၉)။ (၇) အဓမ္မသုတ်
(အံ၊ ၃။ ၄၃၇၊ ၄၆၄)။ (၈) အနတ္တသုတ်(သံ၊
၂။ ၁၄၇)။ (၉) အနာဂတဘယသုတ် (အံ၊
၂။ ၉၀)။ (၁၀) အနာထပိဏ္ဍိကသုတ်(သံ၊ ၃။
၃၃၇)။ (၁၁) အနာယုသာသုတ် (အံ၊ ၂။
၁၂၈)။ (၁၂) အနိစ္စသုတ်(သံ၊ ၂။ ၃၇၊ ၁၄၆)။
(၁၃) အနုဓမ္မသုတ်(ယင်း-၃၄)။ (၁၄) အနု-
ရဒ္ဓသုတ်(အံ၊ ၁။ ၂၈၅)။ (၁၅) အနုသယသုတ်
(အံ၊ ၂။ ၄၀၂)။ (၁၆) အပရိဇာနနသုတ်(သံ၊
၂။ ၂၅၀)။ (၁၇) အပရိဟာနသုတ်(အံ၊ ၂။
၂၉၁)။ (၁၈) အပါသာဒိကသုတ် (ယင်း-
၂၂၃)။ (၁၉) အပုတ္တကသုတ်(သံ၊ ၁။ ၉၂)။
(၂၀) အပ္ပိယသုတ်(အံ၊ ၃။ ၆)။ (၂၁) အဘဗ္ဗ-
ဋ္ဌာနသုတ်(အံ၊ ၂။ ၃၈၂)။ (၂၂) အဘိနန္ဒသုတ်
(သံ၊ ၂။ ၂၄၆)။ (၂၃) အဘိနိဝေသသုတ်
(ယင်း-၁၅၂)။ (၂၄) အရဟန္တသုတ်
(သံ၊ ၂။ ၆၉။ သံ၊ ၃။ ၁၇၁)။ (၂၅) အရိ-
ယသာဝကသုတ်(သံ၊ ၁။ ၃၀၆)။ (၂၆) အရိ-
ယာဝါသသုတ်(အံ၊ ၃။ ၂၈၀)။ (၂၇) အဝ-
ဏ္ဏာရဟသုတ်(အံ၊ ၂။ ၂၃၁)။ (၂၈) အဝိဇ္ဇာ-
ပစ္စယသုတ်(သံ၊ ၁။ ၂၉၃)။ (၂၉) အဝိဇ္ဇာပ-
ဟာနသုတ်(သံ၊ ၂။ ၂၇၆)။ (၃၀) အသပ္ပုရိ-
သသုတ်(သံ၊ ၃။ ၁၆)။ (၃၁) အသုတဝါသုတ်

(သံ၊ ၁။ ၃၂၀)။ (၃၂) အသေခသုတ်(အံ၊ ၃။
၄၃၆)။ (၃၃) အသာဒသုတ်(သံ၊ ၂။ ၂၄၊
၁၄၂။ အံ၊ ၁။ ၂၆၂)။ (၃၄) အသာဒပရိယေ-
သနသုတ်(သံ၊ ၂။ ၂၄၃)။ (၃၅) အာကာသ
သုတ်(သံ၊ ၂။ ၄၁၉)။ (၃၆) အာသာတပဋိ-
ဝိနယသုတ်(အံ၊ ၂။ ၁၆၄)။ (၃၇) အာဇာနိ-
ယသုတ် (အံ၊ ၁။ ၂၄၇၊ ၅၇၃။ အံ၊ ၂။ ၂၅၀)။
(၃၈) အာနန္ဒသုတ်(သံ၊ ၂။ ၃၁၄၂။ သံ၊ ၃။
၂၅၀၊ ၂၉၁။ အံ၊ ၃။ ၃၁၆)။ (၃၉) အာယု-
သုတ်(သံ၊ ၁။ ၁၁၀)။ (၄၀) အာသဝသုတ်
(ဣတိဝုတ်။ ၂၂၉)။ (၄၁) အာဟုနေယျ
သုတ် (အံ၊ ၂။ ၂၄၈။ အံ၊ ၃။ ၁၁၅)။ (၄၂)
ဣဒ္ဓိပါဒသုတ်(အံ၊ ၂။ ၇၂)။ (၄၃) ဣဇ္ဇေယ-
ကိယသုတ်(အံ၊ ၃။ ၉၉)။ (၄၄) ဣသိဒတ္တ-
သုတ်(သံ၊ ၂။ ၄၇၇)။ (၄၅) ဥဂ္ဂသုတ်(အံ၊ ၃။
၅၀)။ (၄၆) ဥပဋ္ဌာကသုတ်(အံ၊ ၂။ ၁၂၇)။
(၄၇) ဥပနိသသုတ်(အံ၊ ၃။ ၂၆၀)။ (၄၈)
ဥပနိသာသုတ်(ယင်း-၅၁၉)။ (၄၉) ဥပါဒါ-
ပရိတဿနာသုတ်(သံ၊ ၂။ ၁၆)။ (၅၀) ဥပေါ-
သထသုတ်(သံ၊ ၂။ ၂၀၃)။ (၅၁) ဥပ္ပန္နသုတ်
(သံ၊ ၃။ ၆၉)။ (၅၂) ဥပ္ပါဒသုတ်(ယင်း ၁၂၊
၂၀၆)။ (၅၃) ဥရုဝေလသုတ်(အံ၊ ၁။ ၃၃၀)။
(၅၄) ဇောသုတ်(သံ၊ ၂။ ၂၉၀)။ (၅၅) သေ-
နာသုတ်(ဣတိဝုတ်။ ၂၂၈)။ (၅၆) ဩဝါဒ
သုတ်(သံ၊ ၁။ ၄၀၈)။ (၅၇) ကဏ္ဍကိသုတ်
(သံ၊ ၃။ ၂၆၁)။ (၅၈) ကဏ္ဍသပ္ပသုတ်(အံ၊
၂။ ၂၂၇)။ (၅၉) ကထာဝတ္ထုသုတ်(အံ၊ ၃။
၃၅၉)။ (၆၀) ကပ္ပသုတ်(သံ၊ ၂။ ၁၃၉)။
(၆၁) ကဿပသုတ် (သံ၊ ၁။ ၄၃)။ (၆၂)
ကာမဘူသုတ်(သံ၊ ၂။ ၄၈၃)။ (၆၃) ကာယ-
ဒုစ္စရိတသုတ်(အံ၊ ၂။ ၂၃၄)။ (၆၄) ကာလ
သုတ်(အံ၊ ၁။ ၄၅၇)။ (၆၅) ကုက္ကုဋ္ဌာရာမ
သုတ်(သံ၊ ၃။ ၁၃)။ (၆၆) ကုလပုတ္တသုတ်
(ယင်း-၃၆၄)။ (၆၇) ကုလုပကသုတ်(အံ၊ ၂။
၂၂၆)။ (၆၈) ကုသလသုတ်(သံ၊ ၃။ ၈၁)။
(၆၉) ကောဠိဂါမသုတ်(ယင်း-၃၇၈)။ (၇၀)

ကောဠိကသုတ်(သံ၊ ၂။ ၁၄၄)။ (၇၁) ကော-
 ဓဂရသုတ်(အံ၊ ၁။ ၃၅၆)။ (၇၂) ကောသလ
 သုတ်(အံ၊ ၃။ ၃၀၇)။ (၇၃) ခတသုတ်(အံ၊
 ၁။ ၂၉၇၊ ၃၁၀)။ (၇၄) ခမသုတ်(ယင်း-
 ၄၇၀)။ (၇၅) ဂဒ္ဒုလဘဒ္ဒသုတ်(သံ၊ ၂။ ၁၂၃)။
 (၇၆) ဂိဗ္ဗကာဝသထသုတ် (သံ၊ ၃။ ၃၁၂)။
 (၇၇) ဂိလနသုတ် (သံ၊ ၂။ ၂၇၃။ သံ၊ ၃။
 ၇၂)။ (၇၈) ဂေလညသုတ်(သံ၊ ၂။ ၄၁၄)။
 (၇၉) စက္ကာနဝတ္တနသုတ် (အံ၊ ၂။ ၁၃၁)။
 (၈၀) စေတနာသုတ်(သံ၊ ၁။ ၂၉၆)။ (၈၁)
 စေတောဝိမုတ္တိဖလသုတ်(အံ၊ ၂။ ၇၅)။ (၈၂)
 ဆန္ဒပ္ပဟာနသုတ်(သံ၊ ၂။ ၁၃၁)။ (၈၃) ဆန္ဒ-
 ရာဂသုတ်(ယင်း-၁၅၈)။ (၈၄) ဆယဿာယ-
 တနသုတ်(ယင်း-၂၇၀)။ (၈၅) ဆိဂ္ဂဠယုဂ
 သုတ်(သံ၊ ၃။ ၃၉၈)။ (၈၆) ဇနသုတ်(သံ၊ ၁။
 ၃၅)။ (၈၇) ဈာနပဉ္စာသုတ်(သံ၊ ၂။ ၄၅၈)။
 (၈၈) ဉာဏဝတ္ထုသုတ်(သံ၊ ၁။ ၂၉၀)။ (၈၉)
 တဇ္ဈာနသုတ်(အံ၊ ၂။ ၃၇၄)။ (၉၀) တထာ-
 ဂတအစ္စရိယသုတ် (အံ၊ ၁။ ၄၄၇)။ (၉၁) ဒဗ္ဗ
 သုတ် (ဥဒါန။ ၁၉၂)။ (၉၂) ဒသဗလသုတ်
 (သံ၊ ၁။ ၂၆၆)။ (၉၃) ဒါနသုတ်(အံ၊ ၃။ ၆၈)။
 (၉၄) ဒါရုက္ခန္ဓောပမသုတ် (သံ၊ ၂။ ၃၈၈)။
 (၉၅) ဒီဃစာရိကသုတ် (အံ၊ ၂။ ၂၂၅)။ (၉၆)
 ဒုက္ခသုတ် (သံ၊ ၂။ ၁၄၆)။ (၉၇) ဒုက္ခုပ္ပါဒ-
 သုတ် (ယင်း-၂၄၇)။ (၉၈) ဒုစ္စရိတသုတ်
 (အံ၊ ၂။ ၂၃၄)။ (၉၉) ဒေဝစာရိကသုတ်(သံ၊
 ၃။ ၃၁၉)။ (၁၀၀) ဒေဝပဒသုတ် (ယင်း-
 ၃၄၃)။ (၁၀၁) ဒွယသုတ် (သံ၊ ၂။ ၂၉၁)။
 (၁၀၂) ဒွေဗြာဟ္မဏသုတ် (အံ၊ ၁။ ၁၅၅)။
 (၁၀၃) ဓမ္မကထိကသုတ် (သံ၊ ၂။ ၁၃၃)။
 (၁၀၄) ဓမ္မဝိဟာရီသုတ်(အံ၊ ၂။ ၇၇)။ (၁၀၅)
 ဓာရဏသုတ် (သံ၊ ၃။ ၃၇၅)။ (၁၀၆) နက္ခ-
 ဟနသုတ် (ဣတိဝုတ်။ ၂၁၅)။ (၁၀၇) နတု-
 မှာကသုတ် (သံ၊ ၂။ ၂၈၊ ၃၀၄၊ ၃၄၄)။ (၁၀၈)
 နန္ဒိက္ခယသုတ် (ယင်း-၄၂)။ (၁၀၉) နဠက-
 ပါနသုတ် (အံ၊ ၃။ ၃၅၆)။ (၁၁၀) နာထသုတ်

(ယင်း-၂၇၆)။ (၁၁၁) နာနာကရဏသုတ်
 (အံ၊ ၁။ ၄၄၃)။ (၁၁၂) နာနာတိတ္ထိယသုတ်
 (ဥဒါန။ ၁၆၁)။ (၁၁၃) နိဒါနသုတ် (အံ၊
 ၁။ ၂၆၇)။ (၁၁၄) နိဒ္ဒသသုတ်(အံ၊ ၂။ ၄၅၅)။
 (၁၁၅) နိဗ္ဗာနပဋိသံယုတ္တသုတ် (ဥဒါန။
 ၁၇၇)။ (၁၁၆) နိရယသုတ် (အံ၊ ၂။ ၃၇၇)။
 (၁၁၇) နိရယသဂ္ဂသုတ် (အံ၊ ၃။ ၄၉၂)။
 (၁၁၈) နောစေအဿာဒသုတ်(သံ၊ ၂။ ၂၄၅)။
 (၁၁၉) ပစ္စောရောဟနီသုတ် (အံ၊ ၃။ ၄၄၉)။
 (၁၂၀) ပဇ္ဇန္နဓိတုသုတ်(သံ၊ ၁။ ၂၈)။ (၁၂၁)
 ပဉ္စဝေရာယသုတ် (ယင်း-၂၉၉)။ (၁၂၂)
 ပဋိပတ္တိသုတ် (သံ၊ ၃။ ၁၈)။ (၁၂၃) ပဋိပဒါ
 သုတ် (ယင်း-၁၅)။ (၁၂၄) ပဋိသမ္ဘိဒါသုတ်
 (အံ၊ ၂။ ၄၂၃)။ (၁၂၅) ပတ္ထနာသုတ် (ယင်း-
 ၁၃၆)။ (၁၂၆) ပထဝီသုတ် (သံ၊ ၁။ ၃၅၄)။
 (၁၂၇) ပဗ္ဗတသုတ် (ယင်း-၃၅၆)။ (၁၂၈)
 ပဗ္ဗတူပမသုတ် (သံ၊ ၃။ ၄၀၃)။ (၁၂၉) ပရိ-
 ပုစ္ဆိတသုတ် (သံ၊ ၂။ ၁၃၅)။ (၁၃၀) ပရိသုဒ္ဓ-
 သုတ် (သံ၊ ၃။ ၁၃)။ (၁၃၁) ပရိဟာနီသုတ်
 (အံ၊ ၂။ ၄၁၆)။ (၁၃၂) ပါပဏိကသုတ် (အံ၊
 ၁။ ၁၁၄)။ (၁၃၃) ပါပဓမ္မသုတ် (အံ၊ ၁။
 ၅၄၅)။ (၁၃၄) ပိယသုတ် (အံ၊ ၂။ ၃၉၆)။
 (၁၃၅) ပုဂ္ဂလသုတ် (အံ၊ ၃။ ၁၁၆)။ (၁၃၆)
 ပုညာဘိသန္ဓသုတ်(သံ၊ ၃။ ၃၄၂။ အံ၊ ၁။ ၃၆၆)။
 (၁၃၇) ပုဗ္ဗာနာမသုတ်(သံ၊ ၃။ ၁၉၅)။ (၁၃၈)
 ပုဗ္ဗေသမ္မောဓသုတ် (သံ၊ ၂။ ၂၄၂)။ (၁၃၉)
 ဖလသုတ် (သံ၊ ၃။ ၂၀၈၊ ၂၄၉၊ ၂၇၃)။ (၁၄၀)
 ဗန္ဓနသုတ် (အံ၊ ၃။ ၃၈)။ (၁၄၁) ဗလသုတ်
 (ယင်း-၅၈)။ (၁၄၂) ဗာဟိရဗဿနာနတ္ထ-
 သုတ် (သံ၊ ၁။ ၃၆၂)။ (၁၄၃) ဗောဓိသုတ်
 (ဥဒါန။ ၇၈)။ (၁၄၄) ဗြဟ္မစရိယသုတ် (သံ၊
 ၃။ ၂၁)။ (၁၄၅) ဗြဟ္မညသုတ် (ယင်း-၂၀)။
 (၁၄၆) ဘယသုတ် (အံ၊ ၁။ ၄၃၆)။ (၁၄၇)
 ဘယဝေရုပသန္ဓသုတ် (သံ၊ ၃။ ၃၄၀)။ (၁၄၈)
 ဘဝသုတ် (အံ၊ ၁။ ၂၂၅)။ (၁၄၉) ဘိက္ခုသုတ်
 (သံ၊ ၃။ ၂၅၁၊ ၂၉၂)။ (၁၅၀) မဂ္ဂသုတ် (အံ၊

၁။ ၅၄၉။ ၅၅၂။ (၁၅၁) မစ္ဆရိယသုတ် (အံ၊
 ၂။ ၂၃၂)။ (၁၅၂) မနောဒုစရိတသုတ် (ယင်း-
 ၂၃၅)။ (၁၅၃) မရဏသုတ် (ယင်း-
 ၂၃၈)။ (အံ၊ ၂။ ၁၃၈)။ (၁၅၄) မဟဒ္ဒနသုတ်
 (သံ၊ ၂။ ၁၅၂)။ (၁၅၅) မဟာနာမသုတ်
 (ယင်း-၃၂၃)။ (အံ၊ ၂။ ၅၃၄)။ (၁၅၆) မဟာ-
 ပဉ္စာသုတ် (အံ၊ ၂။ ၃၀၀)။ (၁၅၇) မဟာ-
 ပထဝီသုတ် (သံ၊ ၂။ ၄၀၂)။ (၁၅၈) မဟာ-
 ရုက္ခသုတ် (သံ၊ ၁။ ၃၁၅)။ (၁၅၉) မဟာ-
 သမုဒ္ဒသုတ် (သံ၊ ၂။ ၄၀၂)။ (၁၆၀) မာရ-
 ပါသသုတ် (သံ၊ ၁။ ၁၀၆)။ (သံ၊ ၂။ ၃၁၂)။ (၁၆၁)
 မိဂဇာလသုတ် (သံ၊ ၂။ ၂၆၅)။ (၁၆၂) မိတ္တ-
 သုတ် (အံ၊ ၂။ ၄၂၂)။ (၁၆၃) မိတ္တာမစ္စသုတ်
 (သံ၊ ၂။ ၃၁၈)။ (၁၆၄) မေဃသုတ် (ယင်း-
 ၄၇)။ (၁၆၅) မေတ္တာသုတ် (အံ၊ ၁။ ၄၄၅)။
 (၁၆၆) မောရနိဝါပသုတ် (ယင်း-၂၉၅)။
 (၁၆၇) ယောဓာဇီဝသုတ် (အံ၊ ၂။ ၈၂)။
 (၁၆၈) ရဟောဂတသုတ် (သံ၊ ၂။ ၂၅၉)။
 (၁၆၉) ရာဂသုတ် (ဣတိဝုတ်။ ၂၃၄)။ (၁၇၀)
 ရာဟုလသုတ် (သံ၊ ၂။ ၁၁၁)။ (၁၇၁) ရုက္ခ-
 သုတ် (သံ၊ ၂။ ၂၀၈)။ (၁၇၂) ရူပါရာမသုတ်
 (သံ၊ ၂။ ၃၄၃)။ (၁၇၃) ရောဟိတသသုတ်
 (အံ၊ ၁။ ၁၅၈)။ (၁၇၄) လက္ခဏကဘဒ္ဒိယသုတ်
 (ဥဒါန။ ၁၇၀)။ (၁၇၅) လောကဓမ္မသုတ်
 (အံ၊ ၂။ ၇)။ (၁၇၆) ဝစီဒုစရိတသုတ် (အံ၊
 ၂။ ၂၃၄)။ (၁၇၇) ဝနီသုတ် (ယင်း-၇၁)။
 (၁၇၈) ဝလာဟကသုတ် (အံ၊ ၁။ ၄၁၇)။
 (၁၇၉) ဝသသုတ် (အံ၊ ၂။ ၄၂၃)။ (၁၈၀)
 ဝိတ္ထာရသုတ် (သံ၊ ၂။ ၁၇၇)။ (၁၈၁) ဝိနယ-
 ဓရသုတ် (အံ၊ ၂။ ၅၀၅)။ (၁၈၂) ဝိနယဓရ-
 သောဘနသုတ် (ယင်း-၅၀၆)။ (၁၈၃)
 ဝိဘင်္ဂသုတ် (သံ၊ ၂။ ၁၇၃၊ ၁၈၅)။ (၁၈၄)
 ဝိဝါဒမူလသုတ် (အံ၊ ၂။ ၃၁၇)။ (၁၈၅) ဝိ-
 သာခါသုတ် (ယင်း-၉၄)။ (၁၈၆) ဝိဟာရ-
 သုတ် (သံ၊ ၂။ ၁၁)။ (၁၈၇) ဝုဗ္ဗဗ္ဗဒိတသုတ်
 (အံ၊ ၂။ ၆၉)။ (၁၈၈) ဝေဒနာသုတ် (ဣတိ-

ဝုတ်။ ၂၂၇)။ (၁၈၉) ဝေဒနာနာနတ္ထသုတ်
 (သံ၊ ၁။ ၃၅၉)။ (၁၉၀) ဝေရသုတ် (အံ၊ ၂။
 ၂၀၇)။ (၁၉၁) ဝေါဟာရသုတ် (အံ၊ ၁။
 ၅၆၈)။ (၁၉၂) ဝေါဟာရပထသုတ် (အံ၊ ၁။
 ၅၄၉၊ ၅၅၂)။ (၁၉၃) သံခိတ္တသုတ် (သံ၊ ၂။
 ၁၇၆)။ (၁၉၄) သံဘဇ္ဇသုတ် (ယင်း-၄၀၁)။
 (၁၉၅) သံဘဇ္ဇဥဒကသုတ် (သံ၊ ၁။ ၃၅၃)။
 (၁၉၆) သံယောဇနသုတ် (ယင်း-၃၁၃)။
 (၁၉၇) သံဝါသသုတ် (အံ၊ ၁။ ၃၇၀)။ (၁၉၈)
 သင်္ဂါမသုတ် (သံ၊ ၁။ ၈၄)။ (၁၉၉) သဗ္ဗေတ-
 နိကာသုတ် (အံ၊ ၂။ ၅၀၂)။ (၂၀၀) သညာ-
 သုတ် (အံ၊ ၂။ ၇၀၊ ၄၃၃)။ (အံ၊ ၂။ ၃၄၀)။
 (၂၀၁) သတ္တသုတ် (ဥဒါန။ ၁၇၂)။ (၂၀၂)
 သတ္တကသုတ် (အံ၊ ၂။ ၄၁၃)။ (၂၀၃) သတ္ထု-
 သုတ် (သံ၊ ၁။ ၃၅၀)။ (၂၀၄) သဒ္ဓမ္မသမ္မော-
 သသုတ် (အံ၊ ၂။ ၁၅၆)။ (၂၀၅) သဒ္ဓါသုတ်
 (အံ၊ ၂။ ၁၃၄)။ (၂၀၆) သန္နိဋ္ဌိကသုတ် (အံ၊ ၂။
 ၃၁၄)။ (၂၀၇) သဗ္ဗပါဒါနပရိယာဒါနသုတ်
 (သံ၊ ၂။ ၂၆၂)။ (၂၀၈) သမဇီဝိသုတ် (အံ၊ ၁။
 ၃၇၃)။ (၂၀၉) သမဏသုတ် (သံ၊ ၂။ ၁၃၀၊
 ၁၅၇)။ (၂၁၀) သမဏဗြာဟ္မဏသုတ် (သံ၊
 ၁။ ၂၅၆၊ ၂၈၀၊ ၃၈၅၊ ၄၃၃)။ (သံ၊ ၂။ ၄၃၂)။ (သံ၊
 ၃။ ၁၈၂၊ ၁၈၄၊ ၂၃၉၊ ၃၆၅)။ (၂၁၁) သမယ-
 သုတ် (အံ၊ ၂။ ၂၈၂)။ (၂၁၂) သမယဝိမုတ္တ-
 သုတ် (ယင်း-၁၅၃)။ (၂၁၃) သမာဓိသုတ်
 (အံ၊ ၁။ ၄၀၅)။ (အံ၊ ၂။ ၅၅၂)။ (၂၁၄) သမု-
 ဣတသပ္ပာယ်သုတ် (သံ၊ ၂။ ၂၂၅)။ (၂၁၅)
 သမုဒယသုတ် (ယင်း-၆၈၊ ၁၄၃)။ (၂၁၆)
 သမုဒယဓမ္မသုတ် (ယင်း-၁၄၁)။ (၂၁၇) သ-
 မုဒ္ဒသုတ် (သံ၊ ၁။ ၃၅၅)။ (သံ၊ ၂။ ၃၆၇)။ (၂၁၈)
 သမ္ပဒါသုတ် (အံ၊ ၂။ ၁၀၄)။ (အံ၊ ၂။ ၁၄၁)။
 (၂၁၉) သမ္ပဟုလသုတ် (သံ၊ ၂။ ၄၂၂)။
 (၂၂၀) သမ္ပတ္တနိယာမသုတ် (အံ၊ ၂။ ၁၅၄)။
 (၂၂၁) သရဏာနိသက္ကသုတ် (သံ၊ ၂။ ၃၂၉)။
 (၂၂၂) သာမညသုတ် (သံ၊ ၂။ ၂၀)။ (၂၂၃)
 သာရဏီယသုတ် (အံ၊ ၂။ ၂၅၆)။ (၂၂၄) သာ-

ရိပုတ္တသုတ်(သံ၊၃။၃၀၂)။ (၂၂၅) သာရိပုတ္တကောဠိကသုတ် (သံ၊၂။၅၅၃)။ (၂၂၆) သိက္ခတ္ထယသုတ်(အံ၊၁။၂၃၇)။(၂၂၇)သိက္ခာသုတ်(အံ၊၁။၂၃၄)။ (၂၂၈) သိက္ခာပဒသုတ်(ယင်း-၅၅၇)။ (၂၂၉) သိင်္ဂါလသုတ်(သံ၊၁။၄၆၁)။ (၂၃၀) သိနေရုပဗ္ဗတရာဇသုတ်(သံ၊၃။၃၉၉)။ (၂၃၁) သီလသုတ်(အံ၊၁။၄၅၃)။ လူတိဝုတ်။၂၃၂။ (၂၃၂) သုက္ကာသုတ်(သံ၊၁။၂၁၅)။ (၂၃၃) သုခသုတ်(အံ၊၃။၃၅၂)။ (၂၃၄) သုတသုတ်(သံ၊၂။၂၀၄)။ (၂၃၅) သူစိလောမသုတ်(သံ၊၁။၄၄၉)။ (၂၃၆) သူရိယသုတ်(သံ၊၃။၃၈၇)။ (၂၃၇) သူရိယပမသုတ်(ယင်း-၇၁)။ (၂၃၈) သေခသုတ်(အံ၊၂။၁၀၂)။ လူတိဝုတ်။၂၀၂။ (၂၃၉) သောစေယသုတ်(အံ၊၁။၂၇၅)။ (၂၄၀) သောဏသုတ်(သံ၊၂။၄၁)။ (၂၄၁) သောတာပန္နသုတ်(သံ၊၃။၁၇၀)။ (၂၄၂) သောဝစဿတာသုတ်(အံ၊၂။၄၂၀)။ (၂၄၃) ဟတ္ထကသုတ်(အံ၊၃။၅၄)။ (၂၄၄) ဟတ္ထပါဒေါပမသုတ်(သံ၊၂။၃၈၀)။ (၂၄၅) ဟာလိဒ္ဓိကာနိသုတ်(ယင်း-၁၁)။ (၂၄၆) ဟိတသုတ်(အံ၊၂။၁၁)။

ဒုတိယပါဒဒ္ဒရဏ (န) [ဒုတိယ+ပါဒ+ဥဒ္ဒရဏ]
ဒုတိယ ခြေကို - ကြွ - မြောက် - ချီ - ရာ
(အခါ-စသည်)။ ဒုတိယပါဒဒ္ဒရဏကာလေ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၀၉။

ဒုတိယပါဒဒ္ဓါရ (ပု) [ဒုတိယ+ပါဒ+ဥဒ္ဓါရ](၁)
ဒုတိယခြေကို - ကြွ - မြောက် - ချီ - ခြင်း။
(၂) ဒုတိယခြေကို - ကြွ - မြောက် - ချီ - ရာ
(အခါ-စသည်)။ ဒုတိယပါဒဒ္ဓါရေ သံသာဒိ-
သေသော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၅။ ဝဇီရ။၃၅၉။

ဒုတိယသူစိဝိမာန (ပု၊န) [ဒုတိယ+သူစိဝိမာန
+ဝတ္ထု] ၂-ခုမြောက်ဖြစ်သော အပ်ကို ပေး
လှူခဲ့သော ကုသိုလ်စွမ်းအင်ကြောင့် ရအပ်
သော နတ်-ဗိမာန်-ဘုံဆောင်-ဟူသော

အကြောင်းရှိသော‘ဝတ္ထု’။ ဝိမာနဝတ္ထုပါဠိ၊
၂-ဝိမာန၊ ၅-ဝဂ်၊ ၉-ဝတ္ထု။ ဝိမာန။၈၄။ ဥစ္စ-
မိဒံ မဏိထူဏန္တိ ဒုတိယသူစိဝိမာနံ။ ဝိမာန၊
ဋ္ဌ။၂၃၃။

ဒုတိယသေနာသနသိက္ခာပဒ (န) [ဒုတိယ+သေ-
နာသနသိက္ခာပဒ] ၂-ခုမြောက် ဖြစ်သော
သေနာသနသိက္ခာပုဒ်၊ သတ္တရသဝဂ္ဂီရဟန်းတို့
၏သံသိကကျောင်း၌ အိပ်ရာနေရာကို ခင်း၍
ဖဲသွားခါနီးလတ်သော် ယင်း-အိပ်ရာနေရာကို
ကိုယ်တိုင်လည်းမသိမ်း၊ သူတပါးကိုလည်း မ
သိမ်းစေပဲ မပန်မကြား ဖဲသွားခြင်းကြောင့်
ခြံမူကို အကြောင်းပြု၍ ပညတ်အပ်သော
သိက္ခာပုဒ်။ ပါစိတ္တိယပါဠိ၊ ၅-ကဏ္ဍ၊ ၂-ဝဂ်၊
၅-သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊၂။၆၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂။

ဒုတိယာဘိသမယ (ပု) [ဒုတိယ+အဘိသမယ]
၂-ကြိမ်မြောက် သစ္စာ ၄-ပါးကို ထိုးထွင်း၍
သိစေရာ၊ ၂-ကြိမ်မြောက် ကျွတ်တမ်းဝင်စေ
ရာ(အခါ-စသည်)။ ဒုတိယာဘိသမယေ နာ-
ထော၊ နဝုတိကောဠိမဗောဓေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၅၅။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၆၄။)

ဒုတိယိကဥယျောဇနသိက္ခာပဒ (န) [ဒုတိယိ-
ကာ+ဥယျောဇန + သိက္ခာပဒ] ဒုတိယိက-
ဥယျောဇနသိက္ခာပုဒ်၊ ထုလ္လနန္ဒာရဟန်းမ၏
ယုတ်မာသော မေထုန်အကျင့်ကို ကျင့်လို၍
အဖော်ရဟန်းမကို ပြန်လွှတ်ကာ ယောက်ျား
နှင့် တယောက်ချင်းချင်း ရပ်တည်ပြောဆို
မှုကို အကြောင်းပြု၍ ပညတ်အပ်သော
သိက္ခာပုဒ်။ ပါစိတ္တိယပါဠိ၊ ဘိက္ခုနီဝိဘင်္ဂ၊
၄-ကဏ္ဍ၊ ၂-ဝဂ်၊ ၄-သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊၂။၃၅၅-၆။

ဒုတိယပုတ္တိ (ထိ) [ဒုတိယ+ဥပုတ္တိ (ဒုတိယော-
ပပုတ္တိ၊ ဒုတိယောတုတ္တိ-သံ)] (၁) ၂-ကြိမ်
မြောက် ဖြစ်ခြင်း။ (၂) ၂-ကြိမ်မြောက် ဖြစ်
ရာ (အရပ်-စသည်)။ (၁) ဒုတိယပုပ္ဖတ္တိဝသေ-
နာပိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၂။ (၂) ဒုတိယပုပ္ဖတ္တိ-
ဋ္ဌာနနိယမံ။ ဝဇီရ။၃၉၂။

ဒုတိယ (ပု) [ဒု+ဒိပ+ဏ] ဒုဒိပ-မင်း၊ ကျွန်း
၂-ကျွန်းကို အစိုးရသော မင်း။ ဒုဒိပ-ကြည့်။

ဒုတ္တက္ခိတ (တိ) [ဒု + တက္ခိတ] မကောင်း
သဖြင့် - ကြံစည် - တွေးဆ - အပ်သော
(အကြောင်းအရာ)။ ဒုတ္တက္ခိတမ္ပိ ဟောတိ။
မ၊ ၂။ ၁၈၉။

ဒုတ္တစ္ဆိတ (တိ) [ဒု+တစ္ဆိတ] မကောင်း-ခဲ
ယဉ်း - သဖြင့် - ရွှေ - ဖျဉ် - ခုတ် - ဖြတ် -
အပ်သော၊ ရွှေ - ဖျဉ် - ခုတ် - ဖြတ် -
နိုင်ခဲသော (အမျက်ပါသောအရပ်-စသည်)။
ယထာ ဟိ ရုက္ခဿ ဂဏ္ဍိဋ္ဌာနံ ဒုဗ္ဗိနိဗ္ဗေဓံ
ဒုတ္တစ္ဆိတဉ္စ ဟောတိ။ မ၊ ၃။ ၁၁၅၆။ အောက်
ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဒုတ္တစ္ဆိတဝါသိဖရသုဒဏ္ဍ(ဒဏ္ဍက)သဏ္ဌာန (တိ)
[ဒုတ္တစ္ဆိတ + ဝါသိဖရသု ဒဏ္ဍ (ဒဏ္ဍက) +
သဏ္ဌာန] မကောင်းသဖြင့် - ရွှေ - ဖျဉ် -
ခုတ် - ဖြတ် - အပ်သော ပဲခွပ်ပုဆိန်ရိုး ပုံ
ပန်း 'သဏ္ဌာန' ရှိသော (ပေါင်ရိုး-စသည်)။
ဦရဉ္စိ ဒုတ္တစ္ဆိတ ဝါသိဖရသုဒဏ္ဍ (ဒဏ္ဍက)-
သဏ္ဌာနံ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၄၆။
(- ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၃၈။)

ဒုတ္တပ္ပ(ပ္ပိ)ယ (တိ) [ဒု + တပ္ပ(ပ္ပိ)ယ] ခဲယဉ်း
သဖြင့် - နှစ်သိမ့် - ရောင့်ရဲ - တင်းတိမ် -
စေအပ်သော၊ နှစ်သိမ့် - ရောင့်ရဲ - တင်းတိမ်
- စေခြင်းငှါ - ခဲယဉ်းသော၊ နှစ်သိမ့် -
ရောင့်ရဲ - တင်းတိမ် - စေနိုင်ခဲသော၊ အလို
ပြည့်စေနိုင်ခဲသော၊ သူ။ ဒေမေ ဘိက္ခဝေ
ပုဂ္ဂလာ ဒုတ္တပ္ပယာ။ အံ၊ ၁။ ၈၆။ ဒုတ္တပ္ပယာတိ
ဒါယကေန ဒုတ္တပ္ပယာ တပေတုံ န သုကရာ။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၅၇။ ဒုတ္တပ္ပိယတာယ ဟိဿ ဝိဇာ-
တမာတာပိ စိတ္တံ ဂဟေတုံ န သက္ကောတိ။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၅၇။ (- အဘိ၊ ပ။ ၁၀၅၊ ၁၂၉။
အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၅၇။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၅၇။)

ဒုတ္တရ (တိ) [ဒု+ဥတ္တရ။ (ဒုတ္တရ၊ ဒုတ္တရ-သံ)]
ခဲယဉ်းသဖြင့် လွန်မြောက်အပ်သော၊ လွန်

မြောက်နိုင်ခဲသော၊ ကူးမြောက်နိုင်ခဲသော
(သံသရာ-စသည်)။ အာရဒ္ဓဝိရိယော ပဟိ-
တတ္ထော၊ ဩဃံ တရတိ ဒုတ္တရံ။ သံ၊ ၁။ ၅၁။
နေတ္ထိ၊ ၁၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃။ ဒုတ္တရ (ဣတိ-
ဝုတ်။ ၂၃၅) နှိ ဒုရတိက္ကမံ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။
၂၀၇။ ဒုတ္တရ (မဟာနိ။ ၂၂) တိ ဥတ္တရိတွာ
အတိက္ကန္တံ န သက္ကာ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၈၉။
(- သံ၊ ၁။ ၁၉၉၊ ၂၁၀၊ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၂၈။ နေတ္ထိ၊
၄။ ၄။)

ဒုတ္တိကိစ္ဆ (တိ) [ဒု+တိကိစ္ဆ။ (ဒုတိကိစ္ဆ-သံ)]
ခဲယဉ်းသဖြင့် ဆေးကုအပ်သော၊ ဆေးကုရန်
ခဲယဉ်းသော၊ ဆေးကု၍ မရသော (သူ-
စသည်)။ ပုဗ္ဗဝေရိကေန အမနုဿေန ဂဟိ-
တော ဒုတ္တိကိစ္ဆော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၂၇၈။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၃၄။ သမတ္တပတ္တဝိသေ ခန္ဓာဒီသု
ဂဟိတေ ဒုတ္တိကိစ္ဆာ သိယာ။ မ၊ ၃။ ၁။ ၄၀၀။
(- သံ၊ ၄။ ၁။ ၄၆။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၁။ နေတ္ထိ၊
၄။ ၂၃၄။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၉။)

ဒုတ္တိကိစ္ဆဝိသ (တိ) [ဒုတ္တိကိစ္ဆ+ဝိသ] ဆေးကု
ရန် ခဲယဉ်းသော အဆိပ်ရှိသော၊ ဆေးကု၍
မရသော အဆိပ်ရှိသော (မြွေ-စသည်)။
သောရဝိသ (သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၅) - ကြည့်။

ဒုတ္တိတိက္ခ (တိ) [ဒု + တိတိက္ခ။ (ဒုတ္တိတိက္ခ-
သံ၊ ဒုတ္တိတိက္ခ ပြာ)] ဆင်းရဲသဖြင့် - ဆင်း
ဆင်း ရဲရဲ - သည်းခံအပ်သော၊ သည်းခံနိုင်
ခဲသော (ရဟန်းတရား-စသည်)။ ဒုတ္တရံ
ဒုတ္တိတိက္ခဉ္စ အဗျတ္တေန စ သာမညံ။ သံ၊ ၁။
၇။ နေတ္ထိ၊ ၁၁၀။ ဒုတ္တိတိက္ခန္တိ ဒုက္ခမံ ဒုအဓိ-
ဝါသိယံ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၅။ ဒုက္ခံ တိတိက္ခန္တိ
ဒုတ္တိတိက္ခံ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၈၀။ (- ဥဒါန၊ ၄။ ၂၃၈။
နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂၂၅။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၄။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။
၂၈၈။)

ဒုတ္တောသ (တိ) [ဒု + တုသ + ဏ] ရောင့်ရဲ -
တင်းတိမ် - စေနိုင်ခဲသော၊ အလိုပြည့်စေနိုင်

ခဲသောသူ။ ရက္ခသီ ဝိယ ဒုတ္တောသ။ ဇာ၊
၂။၁၁၉။ ဇာ၊ဌာ၊၅။၄၅၆။

ဒုတ္တောသယ (တိ) [ဒု+တောသယ] အထက်ပုဒ်
နက် ကြည့်။ မနုဿာနံ စိတ္တံ နာမ ဒုတ္တော-
သယံ။ အံ၊ဌာ၊၁။၂၆၈။ ထေရီ၊ဌာ၊၁၉၂။

ဒုတ္တမက (တိ) [ဒု+ထာမ+က] ယုတ်လျော့
သော အားထုတ်မှုရှိသော၊ အားထုတ်မှု ယုတ်
လျော့သောသူ။ ဒုဗ္ဗလထာမက-ကြည့်။

ဒုဒ္ဓိပ (ပု) [ဒုဒ္ဓိပ + ဣ။ (ဒုဒ္ဓိပ-သံ)] ဒုဒ္ဓိပ
မင်း၊ ကျွန်း ၂-ကျွန်းကို အစိုးရသော မင်း။
ဒုဒ္ဓိပေါ (ဇာ၊၂။၂၃၂)တိ သော ဒုဒ္ဓိပေါ
နာမ ရာဇာ။ ဇာ၊ဌာ၊၇။၅၀။ = ဒုဒ္ဓိပေါ နာမ
ရာဇာတိ ဒုဒ္ဓိပေါ ဒီပါနံ ဣဿရိယတ္တာ ဝေဒနာမ-
ကော ရာဇာ၊ ဒုတိပေါတိပိ ပါဌေ ဒ-ကာရဿ
တ-ကာရာဒေသော ဒဌဗ္ဗော။ ဇာ၊ဌာ၊၂။
၅၄၃။ (-ဇာ၊၂။၁၈၅။ ဇာ၊ဌာ၊၆။၁၂၃။)

ဒုဒ္ဓိကွ (တိ) [ဒု+ဒကွ။ (ဒုဒ္ဓိကွ-သံ)] ခဲယဉ်း
သဖြင့် သိမြင်အပ်သော၊ သိမြင်နိုင်ခဲသော။
ဒုဒ္ဓိသ (က)-ကြည့်။

ဒုဒ္ဓိဒ (တိ) [ဒု+ဒဒ+ခ။ (ဒုဒ္ဓိဒ-သံ)] ခဲယဉ်း
သဖြင့်-ပေး-စွန့်-လှူဒါန်း- အပ်သော၊
ပေး-စွန့်-လှူဒါန်း- နိုင်ခဲသော။ ဒုဒ္ဓိဒံ
ဒဒမာနာနံ။ သံ၊၁။၁၈။ ဇာ၊၁။၄၆၊၂၁၈။
ဇာ၊၂။၃၆၅။ စရိယာဌာ၊၉၉။ ဇာ၊ဌာ၊၄။၆၅။
ဒုဒ္ဓိဒ (အံ၊၂။၄၂၁)နိ ဒုပုရိစဇံ မဟာရဟံ
ဘဏ္ဍကံ။ အံ၊ဌာ၊၃။၁၆၂။ = ဒါနံ နာမ
လောဘဒေါသဝသိကေဟိ အပဏ္ဍိတေဟိ
ဒါတု န သက္ကာ၊ တသ္မာ “ဒုဒ္ဓိဒ” နိ ဝုစ္စတိ။
ဇာ၊ဌာ၊၂။၇၈။ (-အံ၊၁။၂၈၉။ စူဠနိ၊၂၃၉။
သံ၊ဌာ၊၁။၃၀၄။ နေတ္ထိ၊ဌာ၊၂၃၆။)

ဒုဒ္ဓိမ (တိ) [ဒု+ဒမု+ခ။ (ဒုဒ္ဓိမ-သံ)] ခဲယဉ်း
သဖြင့် ဆုံးမအပ်သော၊ ဆုံးမရန် ခဲယဉ်း
သော၊ ဆုံးမခက်သော(သူ-စသည်)။ အတ္တာ
ဟိ ကိရ ဒုဒ္ဓိမော (ဓမ္မ၊၃၇)တိ အယံ ဟိ

အတ္တာ နာမ ဒုဒ္ဓိမော။ ဓမ္မ၊ဌာ၊၂။၉၁။ (-
ပေတ၊ဌာ၊၂။၆၂။ ထေရ၊ဌာ၊၁။၃၂၁။ သာရတ္ထ၊
၂။၁၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌာ၊၁။၃၁၅။) ဒုဒ္ဓိမိယ-လည်း
ကြည့်။

ဒုဒ္ဓိမန (တိ) [ဒု+ဒမု + ယု။ (ဒုဒ္ဓိမန-သံ)]
အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဒုဒ္ဓိမနတော အဿ-
ခဠကော ဝိယ။ အဘိ၊ဌာ၊၂။၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။၁၂၁။

ဒုဒ္ဓိမိယ (တိ) [ဒု+ဒမု + ဣ] အထက်ပုဒ်နက်
ကြည့်။ ဒုဒ္ဓိမိယော (ထေရ၊၂။၂၀)တိ ဒုဒ္ဓိ-
မော၊ ဒမေတုံ အသက္ကုဏေယျော။ ထေရ၊
ဌာ၊၁။၅၄။

ဒုဒ္ဓိသ (တိ) [ဒု + ဒိသ + ခ = အ။ ရှု၊၆၀၅။
မောဂံ။ ပဉ္စိကာ၊၅။၁၂၄။ နိတိ၊သုတ္ထ၊၁။၁၇၄။
(ဒုဒ္ဓိဇိ-သံ၊ဒုပုဿ-ပြာ)] (က) ခဲယဉ်းသဖြင့်
သိမြင်အပ်သော၊ သိမြင်နိုင်ခဲသော၊ သက်ဝင်
နိုင်ခဲသော။ (ခ) ခဲယဉ်းသဖြင့် တွေ့မြင်အပ်
သော၊ တွေ့မြင်နိုင်ခဲသော။ (ဂ) ဆင်းရဲ
သဖြင့် ကြည့်အပ်သော၊ ကြည့်ရန်ခက်သော၊
မကြည့်နိုင်သော။ (ဃ) မကောင်းသဖြင့် မြင်
အပ်သော၊ အမြင် - ဆိုး - မကောင်း -
သော၊ အကြည့်တန် - အရုပ်ဆိုး - သော။
(င) သိမြင်နိုင်ခဲသည်၏ အဖြစ်(ဘာဝပုဓာန်)။

(က) ခဲယဉ်းသဖြင့် သိမြင်အပ်သော၊
သိမြင်နိုင်ခဲသော၊ သက်ဝင်နိုင်ခဲသော။ အဓိ-
ဂတော ခေါ် မျာယံ ဓမ္မော ဂမ္ဘီရေ ဒုဒ္ဓိသော
ဒုရနုဗောဓော။ ဝိ၊၃။၅။ ဒီ၊၂။၃၁၊၃၂။ မ၊၁။
၂၂၄။ မ၊၂။၂၉၁။ သံ၊၁။၁၃၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌာ၊၁။
မ၊ဌာ၊၁။၂၄၄။ အံ၊ဌာ၊၂။၇၉။ ဒုဒ္ဓိသန္တိ ဒုဒ္ဓိသံ
ဒုဒ္ဓိကွံ ဒုပုဿံ ဒုဗျဉ္ဇိ ဒုရနုဗျဉ္ဇိ ဒုပုဋိဝိဇ္ဇန္တိ
ဒုဒ္ဓိသံ။ မဟာနိ၊၃၂၄။ ပရမဂမ္ဘီရဉာဏေန-
ဝ ပဿိတဗ္ဗတာယ ပကတိဉာဏေန ဒဌံ န
သက္ကုဏေယျာနိတိ ဒုဒ္ဓိသနိ။ ဒီ၊ဌာ၊၂။၃၄၅။
ဒုဒ္ဓိသ (သံ၊ဌာ၊၂။၁၇)နိ သဏ္ဌသုခမဓမ္မတ္တာ
သဘာဝေန ဂမ္ဘီရတာယ ဒုဒ္ဓိသံ ဒုဝိညေ-

ယံ ဒုရဝဂ္ဂါဟံ။ သံဋီ၊ ၂။ ၂၀။ (- ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၃၆။ ဥဒါနံ၊ ၁၇၈။ ဣတိဝုတ်၊ ၁၅၅၊ ၃၃၁။ ဒီ၊ ၁။ ၁၃၄။ သီ၊ ၁။ ၁၁၂။ ၁၁၃။ ၁၁၄။)

(ခ) ခဲယဉ်းသဖြင့် တွေ့မြင်အပ်သော၊ တွေ့မြင်နိုင်ခဲသော။ ဒုဒ္ဒသော ဟိ ဘန္တေ သက္ကော ဒေဝါနမိန္ဒော။ သံ၊ ၁။ ၂၃၂။ ဓမ္မာဠ၊ ၁။ ၁၆၈။ သုဒဿံ ဝဇ္ဇမညေသံ၊ အတ္တနော ပန ဒုဒ္ဒသံ။ ဓမ္မ၊ ၄၉။ ဇာ၊ ၁။ ၁၃၅။ ဓမ္မာဠ၊ ၂။ ၂၃၈။ ဇာ၊ ၁။ ၂၀၉။

(ဂ) ဆင်းရဲသဖြင့် ကြည့်အပ်သော၊ ကြည့်ရန်ခက်သော၊ မကြည့်နိုင်သော။ ဒုဒ္ဒိ-ကွ-ကြည့်။

(ဃ) မကောင်းသဖြင့် မြင်အပ်သော၊ အမြင်-ဆိုး-မကောင်း-သော၊ အကြည့် တန်-အရုပ်ဆိုး-သော။ ဒုဒ္ဒသော(မာဠ၊ ၄။ ၁၅၁)တိ တေနေဝ ဝိရူပဘာဝေန အနိဋ္ဌ-ဒဿနော။ မာဠ၊ ၃။ ၃၅၄။

(င) သိမြင်နိုင်ခဲသည်၏ အဖြစ်(ဘာဝ-ပုဓာန်)။ အတိဝိယ ဒုဒ္ဒသဋ္ဌေန သုခုမေ။ ထေရ၊ ၁။ ၂၀၁။

ဒုဒ္ဒသိက (တိ) [ဒုဒ္ဒသ+ဏိက] မကောင်းသဖြင့် မြင်အပ်သော၊ မကောင်းသဖြင့် မြင်ရခြင်း ရှိသော၊ အမြင်-ဆိုး-မကောင်း-သော၊ အကြည့်တန်-အရုပ်ဆိုး-သော။ သူ။ ဒုဒ္ဒဿ-နဿ ဂါဟိတတ္တာ ဒုဒ္ဒသိကာ ဝိရူပါ ဗီဘန္တာ ဟုတ္တာ နိဗ္ဗတ္တာ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၀။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၀၄။ ဒုဒ္ဒသိကော(မာ၊ ၃။ ၂၀၈)တိ ဒါရကာ-နံ ဘယာပနတ္ထံ ကတယက္ခောဝိယ ဒုဒ္ဒသော။ မာဠ၊ ၄။ ၁၅၁။ ဒုဒ္ဒသိကော(ဝိ၊ ၄။ ၂၁၅။ သံ၊ ၁။ ၁၉၅။ အံ၊ ၁။ ၁၀၆၊ ၁၉၇။ အဘိ၊ ပု။ ၁၅၉)- တိ ဝိဇာတမာတုယာပိ အမနာပဒဿနော။ သံ၊ ၁။ ၁၄၉။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၇၆၊ ၃၂၁။ အဘိ၊ ၁။ ၃။ ၇၈။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၇၇။ ဒုဗ္ဗဏ္ဏော ဒုဒ္ဒသိ-ကော ဝိရူပဝဏ္ဏော။ သံ၊ ၁။ ၁၃၄၃။ (- သံ၊ ၁။ ၄၆၇။ အံ၊ ၂။ ၃၃၉။ ဥဒါနံ၊ ၁၇၂။ ဒီ၊ ၁။ ၂။

၂၇။ မာဠ၊ ၄။ ၁၂၈။ သံ၊ ၁။ ၁၇၈။ သံ၊ ၁။ ၃။ ၁၂၅။ အဘိ၊ ၁။ ၂၀၅။ ဥဒါနံ၊ ၁၇၂။ ၃၃၄။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၃၈။ ပေတ၊ ၁။ ၈၄။ ဇာ၊ ၁။ ၁၅၃။ ဇာ၊ ၁။ ၄၉၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၉၅။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၁၈၅။)

ဒုဒ္ဒသိယ (တိ) [ဒုဒ္ဒသ+ဏိက] အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ မုခံ ဒုဒ္ဒသိယံ။ ဒီ၊ ၁။ ၃။ ၁၁၆။

ဒုဒ္ဒသိ (တိ) [ဒု+ဒိသ + ဏိ။ (ဒုဒ္ဒိဇိနံ-သံ)] မကောင်းသဖြင့် မြင်ရခြင်းရှိသော၊ အမြင်-ဆိုး-မကောင်း-သော၊ သူ။ ဒုဒ္ဒသိ(ဇာ၊ ၁။ ၃၈၁)တိ ဒုက္ခေန ပဿိတဗ္ဗော။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၇၁။

ဒုဒ္ဒသေတရ (တိ) [ဒုဒ္ဒသ+ဣတရ] ကြည့်ရန် လွယ်ကူသော၊ ကြည့်လွယ် - မြင်လွယ် - သော။ (အလွန်မြင်ခဲသော။ ကျော်အောင်၊ ဓာန်။ သျ။ ရှုချင်ဘွယ်သော။ အဘယာ၊ ဓာန်။ သျ။ မြင်နိုင်ခဲသော အနက်မှတစ်ပါး မြင်လွယ် သော၊ မြင်ကောင်း မြင်နိုင်သော။ တောင် ပေါက်၊ ဓာန်။ သျ။) ဒုဒ္ဒသေတရေ (ဓာန်။ ၉၉၈) ပဿိတုံ အဒုက္ကရေ။ ယင်း-ဋီ။

ဒုဒ္ဒဿန (န) [ဒု+ဒိသ+ယု။ (ဒုဒ္ဒိဇိနံ-သံ၊ ဒုဒ္ဒိ-သဏ-ပြာ)] (၁) မကောင်းသော - အမြင်-အယု၊ မိစ္ဆာအယု။ (တိ)(၂) ဆင်းရဲသဖြင့်-ကြည့်ရှု-ဖူးမြင်-အပ်သော၊ ကြည့်ရှု-ဖူး မြင်-ရန် ခက်သော။ (၁) ဒုဒ္ဒသိက-ကြည့်။ (တိ)(၂) အနိကေတေ ဒုဒ္ဒဿနာ ဘဝိဿန္တိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၀၉။

ဒုဒ္ဒသိတ (တိ) [ဒု + ဒိသိတ။ (ဒုဒ္ဒိဇိတ-သံ)] မကောင်းသဖြင့် ပြအပ်သော (အနက်-စ သည်)။ တဿ ဒုဒ္ဒသိတော။ ဝဇ္ဇ၊ ၄၈၁။

ဒုဒ္ဒိကွ (တိ) [ဒု+ဒိသ+ကိ။ ဒိသ-၏ သ-ကို ကွ-ပြု။ ရူ။ ၅၈၈။ နိတိ၊ သုတ္တံ၊ ၁၂၆၉။ ဒု+ဒိသ +ရိက္ခ။ မောဂ်၊ ၅။ ၄၃။ နိရုတ္တိ၊ ၈၀၄။ (ဒုဒ္ဒိ-ကွ-သံ)] ဆင်းရဲသဖြင့် ကြည့်အပ်သော၊ ကြည့်ရန်ခက်သော၊ မကြည့်နိုင်သော (အ

ရောင်-စသည်။ ဒုဒ္ဒိက္ခော အဟောသိ (ဒီ၊ ၂။ ၁၅၀)တိ ဒုဒ္ဒိက္ခော၊ ပဘာသမ္ပတ္တိယာ ဒုဒ္ဒိသောတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ၂။ ၂၂၃။ (-ဒီ၊ ၂။ ၂၀၀။)

ဒုဒ္ဒိဋ္ဌ (တိ) [ဒု + ဒိသ + တ။ (ဒုဒ္ဒိဋ္ဌ-သံ)] မကောင်းသဖြင့် - မြင်အပ် - သိမြင်အပ်-သော။ ဒုဒ္ဒိဋ္ဌ ဝတ ဘော ဘာရဒ္ဒါဇ အဒ္ဒ-သာမ။ မ၊ ၂။ ၁၆၉။ မယာ ဓမ္မော သုဒ္ဓိဋ္ဌော၊ တယာ ဒုဒ္ဓိဋ္ဌော။ မ၊ ၂။ ၂။ ၇။

ဒုဒ္ဓိဋ္ဌရူပ (တိ) [ဒုဒ္ဓိဋ္ဌ + ရူပ] အောက်ပုဒ် နက်ကြည့်။ ဒုဒ္ဓိဋ္ဌရူပ (ဒီ၊ ၂။ ၂။ ၁၆)နိ ဒုဒ္ဓိဋ္ဌသဘာဝံ ဒဋ္ဌ၊ အယုတ္တံ။ ဒီ၊ ၂။ ၂။ ၂၉၉။

ဒုဒ္ဓိဋ္ဌသဘာဝ (တိ) [ဒုဒ္ဓိဋ္ဌ + သဘာဝ] မကောင်းသဖြင့် မြင်အပ်သော သဘောရှိသော။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒုဒ္ဓိ(ဒိ)ဋ္ဌိ (တိ) [ဒု + ဒိဋ္ဌိ။ (ဒုဒ္ဓိဋ္ဌိ-သံ)] (၁) မကောင်းသော အယူ၊ ဖောက်ပြန်-မှားယွင်း-သော အယူ၊ အယူမှား၊ မိစ္ဆာအယူ။ (တိ) (၂) မိစ္ဆာအယူရှိသောသူ။ (၁) မဟာဇနံ ဒုဒ္ဓိဋ္ဌိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ဂဏှာပေသိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၀၀။ သံ၊ ၂။ ၂။ ၁၀၄။ သောဟံ ဧဝံ ဒုဒ္ဓိဋ္ဌိ ဂဟေတွာ။ စူဠနိ၊ ၂။ ၇၅။ (-မ၊ ၂။ ၂။ ၁၀၀။) (တိ) (၂) ဒုဒ္ဓိဋ္ဌိ န ဒုက္ခာ ပမုစ္စရေ။ ဥဒါန။ ၁၆၉။ ဒုဒ္ဓိဋ္ဌိနော မိစ္ဆာဘိနိဝိဋ္ဌိဒ္ဓိကာ ဝိပရိ-တဒဿနာ တံ ဒိဋ္ဌိ အနိဿဇ္ဇိတွာ။ ဥဒါန၊ ၂။ ၂။ ၂၆။ (-ဓမ္မ၊ ၂။ ၂။ ၁၃၃။ မဟာ-နိ၊ ၂။ ၂။ ၆။ ဝဇီရ၊ ၂။ ၂။ ၁။)

ဒုဒ္ဓိန (န၊ ပ) [ဒု + ဒိန။ (ဒုဒ္ဓိနမ်-သံ၊ ဒုဒ္ဓိဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓိ)] (က) ဖျက်ဆီးအပ်သော - နေ-နေအခါ။ (ခ) မိုးတိမ်တို့ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော - နေ-နေအခါ၊ မိုးအုံ့သော-နေ-နေအခါ။ (က) စူပေဟိ ဒုဒ္ဓိနံ ကတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၂။ ၁၀၀။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။ (ခ) ဒုဋ္ဌ၊ ဒိနံ ဒုဒ္ဓိနံ၊ အယံ ဒုဒ္ဓိန-သဒ္ဓေါ အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၂-၄၄-ပ-မ-ဗ-သ-ဝ

မေသစ္စန္ဒာဟေ ဝတ္တတိ။ ဓာန်၊ ၂။ ၅၀။ (-အမရ၊ ၂။ ၁၂။)

ဒုဒ္ဓိနီ (တိ) [ဒုဒ္ဓိန + ဤ] ဖျက်ဆီးအပ်သော နေရှိသော။ ဒုသိတဒိဝသတ္တာ ဒုဒ္ဓိနီ နာမ အဟော-သိ။ ဥဒါန၊ ၂။ ၇၉။ (-ဝိ၊ ၂။ ၂။ ၁။ ဝိ၊ ၂။ ၂။ ၂၉၊ ၂၄၀။)

ဒုဒ္ဓိ(ဒိ)နံ (တိ) [ဒု + ဒိနံ။ (ဒုဒ္ဓိဏ-သံ၊ ဒုဒ္ဓိဏ-ပြာ)] မကောင်းသဖြင့် ပေးအပ်သော၊ အပေး မမြောက်သော။ ဒုဒ္ဓိ(ဒိ)နံ ဒုဂ္ဂဟိတဉ္စ။ ဝိ၊ ၂။ ၂။ ၂။ ၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၇၀။ ကခါ၊ ၂။ ၂။ ၁။ ၂။ ၆။ (-မိလိန္ဒ၊ ၂။ ၆။ အဘိ၊ ၂။ ၂။ ၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂။ ၉၂။)

ဒုဒ္ဓိပန (တိ) [ဒု + ဒိပန။ (ဒုဒ္ဓိပန-သံ၊ ဒုဒ္ဓိဝဏ-ပြာ)] ခဲယဉ်းသဖြင့် ပြုအပ်သော၊ ပြုရန် ခဲယဉ်းသော၊ အပြုခက်-အသိခက်-သော။ အဒုက္ခမသုခါ ပန ဒုဒ္ဓိပနာ အန္ဓကာရာဝ အဝိ-ဘူတာ။ မ၊ ၂။ ၂။ ၁။ အဘိ၊ ၂။ ၂။ ၁။ ဒုဒ္ဓိ-ပနာ (ဒီ၊ ၂။ ၂။ ၁။)တိ ဉာဏန ဒီပေတုံ အသက္ကုဏေယျာ၊ ဒုဗ္ဗိညေယျာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ၂။ ၂။ ၁။ (-သံ၊ ၂။ ၂။ ၁။ အဘိ၊ ၂။ ၂။ ၄၆။ ဣတိဝုတ်၊ ၂။ ၁။ ၇၆။ ဝဇီရ၊ ၂။ ၂။ ၁။ သံ၊ ၂။ ၂။ ၁။)

ဒုဒ္ဓါဘ (ပ) [ဒုဒ္ဓါ + ဘိ + အ] ဒုဒ္ဓါဘ-ဒုဒ်ဒုဒ်-ဒိုင်းဒိုင်း-ဟူသော မြည်သံ၊ ကြောက်စရာအသံ။ ဒုဒ္ဓါဘန္တိ သသော ဇဝိ၊ ၂။ ၁။ ၁၀၄။ မ၊ ၂။ ၂။ ၁။ ၂။ ၉၇။ ဇာ၊ ၂။ ၁။ ၇၁။ ဒုဒ္ဓါဘန္တိတိ ဒုဒ္ဓါဘာယ-မာနံ။ ဇာ၊ ၂။ ၁။ ၇၁။ (- မ၊ ၂။ ၂။ ၇၆။) အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဒုဒ္ဓါဘာယတိ (ကြိ) [ဒုဒ္ဓါဘ + အာယ + တိ။ နိတိ၊ ၂။ ၁။ ၇၇။] ဒုဒ္ဓါဘ-ဒုဒ်ဒုဒ်-ဒိုင်းဒိုင်း-ဟူသော အသံကို ပြု၏၊ ကြောက်စရာ အသံကို ပြု၏။ ဒုဒ္ဓါဘာယတိ (ဒုဒ္ဓါဘာယတိ၊ သိ၊ ၂။ ၁။ ၁၀၄။ မ၊ ၂။ ၁။ ၇၆။) ဒုဒ္ဓါဘာယတိတိ ဒုဒ္ဓါဘ (ဒုဒ္ဓါဘာတိ) သဒ္ဓိ ကရေတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၁။ ၇၁။ မ၊ ၂။ ၁။ ၇၆။ = ဒုဒ္ဓါ-

ဣတိ သဒ္ဒေါယေဝ ဘာယိတဗ္ဗတယ “ဒုဒ္ဒါ-
ဘော”တိ ဝုစ္စတိ။ နာမမာတုတော အာယ-
ပစ္စယံ တိ-ဝိဘတ္တိံ စ ကတွာ “ဒုဒ္ဒါဘာယ-
တိ”တိ ပဒသိဒ္ဓိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဇာဒ္ဓါ၎။
၃၂၂။ (-ဒိဒ္ဓါ၂။၂၃၂။ သံ၊ဋ္ဌါ၁။၁၁၀။)

ဒုဒ္ဒါဘာယနသဒ္ဒ (ပ) [ဒုဒ္ဒါဘာယန+သဒ္ဒ]
ဒုဒ္ဒါဘ-ဒုဒ်ဒုဒ်-ဒိုင်းဒိုင်း-ဟူ၍-ဖြစ်-
မြည်-သော အသံ၊ အလွန် ကြောက်မက်
ဖွယ်အသံ။ တာလပဏ္ဏဿ ဥပရိ ဗေလဝပက္ကံ
ပတိတွာ ဒုဒ္ဒါဘာယနသဒ္ဒမကာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၃။၇၀။ (-၇၁။)

ဒုဒ္ဒါဘာယမာန (တိ) [ဒုဒ္ဒါဘ+အာယ+မာန]
ဒုဒ္ဒါဘ-ဒုဒ်ဒုဒ်-ဒိုင်းဒိုင်း-ဟူသော အသံကို
ပြုသော၊ အလွန် ကြောက်မက်ဖွယ် အသံကို
ပြုသော။ ဒုဒ္ဒါဘ-ကြည့်။

ဒုဒ္ဒေါဟဋ္ဌ (ပ) [ဒု+ဒေါဟဋ္ဌ] မကောင်းသော
ချင်ခြင်း။ ဒုဒ္ဒေါဟဋ္ဌော တေ ဥပ္ပန္နော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၃။၂၇၆။

ဒုဒ္ဓ (န) [ဒုဟ+တ။ ဓာန်၊ဋ္ဌိ။၅၀၀။ မောက်၊၅။
၁၄၅။ (ဒုဂ္ဂ-သံ)] (၁) နို့ရည်။ (တိ) (၂)
နို့ညှစ်အပ်ပြီးသော (နွားမ-စသည်)။ (၁)
ဒုဒ္ဓ(နေတ္တိ။၆၆)န္တိ ခိရံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၃၆။
(-၅၄၊၁၆၉။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၈၆။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၇၃။
အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၅၀။ အနု၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၀၂။) (တိ) (၂)
ဒုဒ္ဓါသု အာဂတော။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၄၆။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။
၁။၁၇၂။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၅။ မူလ၊ဋ္ဌိ၊၁။၆၃။

ဒုဒ္ဓခိရ (တိ) [ဒုဒ္ဓ+ခိရ။ (ဒုဂ္ဂုစိရ-သံ)] ညှစ်ယူ
အပ်ပြီးသော နို့ရည်ရှိသော၊ နို့ရည်ညှစ်ယူ
ပြီးသော၊သူ။ ဒုဒ္ဓခိရော(သုတ္တနိ။၂၇၂)တိ
ဂါဝေါ ဒုဟိတွာ ဂဟိတခိရော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ။၁။
၂၅။

ဒုဒ္ဓရ (တိ) [ဒု+ရ+ခ။ (ဒုဂ္ဂိရ-သံ)] ခဲယဉ်း
သဖြင့် ထုတ်ဆောင်အပ်သော၊ ထုတ်ဆောင်

နိုင်ခဲသော။ ဒုဒ္ဓရော ပထဝီ ယထာ။ အပါ
၁။၄၀၁။

ဒုဒ္ဓေါတ (တိ) [ဒု + ဓောတ။ (ဒုဂ္ဂေါတ-သံ)]
(က) မကောင်းသဖြင့် ဆေးအပ်သော၊ မစင်
မကြယ် ဆေးအပ်သော (သပိတ်-စသည်)။
(ခ) မကောင်းသဖြင့်-ဖွပ် - လျော်- အပ်
သော၊မစင်မကြယ်-ဖွပ်-လျော်-အပ်သော
(သက်န်း-စသည်)။ (က) သစေပိ ပတ္တော
ဒုဒ္ဓေါတော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၄။ ကခါ။
၂၂၅။ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၀၀။ ဝိမတိ၊၂။၃၃။ ဒုဒ္ဓေါ-
တပတ္တော(ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၈)တိ အဂဏ္ဍိကာဟ-
တမ္ပိ ပကတိယာဝဒုဗ္ဗိသောဓနီယပတ္တံ သန္နာ-
ယာဟ။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။၂။၁၀၀။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၅၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၃၄၄။ ဝဇီရ။၃၂၂။ သာရတ္ထ၊၃။၆၇။
ကခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။၃၈၉။) (ခ) သစေ ဒုဒ္ဓေါတန္တိ
မညမာနာ ပုန သိဉ္ဇတိ ဝါ ဓောဝတိ ငါ။ ဝိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၄၁။ (-ဝဇီရ။၂၃၈။)

ဒုဒ္ဓေါတပတ္တဂတ (တိ) [ဒုဒ္ဓေါတပတ္တ + ဂတ]
မကောင်းသဖြင့် ဆေးအပ်သော သပိတ် -
သို့ရောက်-၌တည်-သော။ ဒုဒ္ဓေါတပတ္တဂတံ
ဝိယ ပဋိဂ္ဂဟဏံ န ဝိဇဟတိ။ ဝိမတိ၊၂။၃၇။

ဒုနီဝရ (ပ) [ဒု+နီဝရ] လက်ကောက် -
၂-ကွင်း -၂-ရံ။ ဒုနီဝရာ(ဇာ၊၂။၁၇၃)တိ ဒွေ ဝလ-
ယာနိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၈၀။

ဒုနောတိ (ကြိ) [ဒု+ဩ+တိ။ မောက်၊၅။၈၅။]
ပူလောင်၏။ နှိပ်စက် - ဖျက်ဆီး - ၏။ မံ
ဒုနောတိ အဓိကမုပတာပေတိ။ သုဗောဓ၊ဋ္ဌိ။
၉၂။

ဒုန္နုဘိ(ပု၊ထိ) [ဒုန္နု+ဉဘိ။ ဓာန်၊ဋ္ဌိ။၁၄၃။ ပါစိတ်၊
ယော၊၁။၁၄၇။ (ဒုဒ္ဓဘိ-သံ၊ ဒုဒ္ဓဟိ-ပြာ၊ အဒ္ဓ-
မာဂဓိ)] (၁) စည်ကြီး (ပကတိစည်)။ (၂)
မိုးစည်၊ နတ်စည်။ (၃) မိုးစည်သံ၊ မိုးချုန်းသံ၊
တော်လည်းသံ။ (၄) တရားအမြိုက်စည်။ (‘ပု’

ရက္ခိသ် ဘီလူးအထူး၊ အသုရာနတ်အထူး၊
စည်ကြီး၊ ဝရုဏနတ်၊ အဆိပ်။ ‘ထိ’အန်စာ။
တောင်ပေါက်၊ ဓာန်။ သျ။ ‘ပ’စည်ကြီး။
‘ထိ’ ကလေးတို့၏ ကစားစရာ အန်စာ။
အမရ၊ ၂၃။ ၁၃၅။

(၁) ဝဂ္ဂ၊ ဝဇ္ဇန္တိ (ဝါဒန္တ) ဒုန္နုဘိ။
အပါ၊ ၂။ ၁၃။ ဇာ၊ ၂။ ၁၅၄။ ဇာ၊ ၄။ ၂၆။
ဒုန္နုဘိ(ဇာ၊ ၂။ ၂၂၁)တိ မဟာဘေရိယော။
ဇာ၊ ၄။ ၂၃၇။ (-ပေတ။ ၁၇၂။ ပေတ၊ ၄။
၁၇၃-၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၀၂။)

(၂) စတုဒ္ဓိသာ ဒုန္နုဘိယော၊ နာဒ-
ယိသု အမာနုသာ။ အပါ၊ ၂။ ၁၂၃။ ထေရ၊
၄။ ၁။ ၅၃။ = ဒုန္နု၊ ဣတိ သဒ္ဓါယနတော
ဒုန္နုဘိသင်္ခါတာ ဘေရိယော။ အပါ၊ ၄။ ၂။
၂၃၀။ (-အပါ၊ ၂။ ၂၁၈။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၃။)

(၃) ဒေဝဘေရိ (၂)-ကြည့်။

(၄) ယဒါ အာဟနိ ဒုန္နုဘိ။ တဒါ
နဝုတိကောဋိနံ၊ ဒုတိယာဘိသမယော အဟု။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၂။ ၅၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၆၄။

ဒုန္နုဘိဘေရိသဒ္ဓသဒိသဝစန (တိ) [ဒုန္နုဘိ-
ဘေရိသဒ္ဓ+သဒိသ+ဝစန] စည်ကြီးသံနှင့်
တူသော စကားသံရှိသော။ ဟံသရဝေါ
ဒုန္နုဘိဘေရိသဒ္ဓသဒိသဝစနော။ အပါ၊ ၄။ ၂။
၂၂၇။

ဒုန္နုဘိသရထေရ (ပု) [ဒုန္နုဘိသရ + ထေရ]
ဒုန္နုဘိသရထေရ။ (ယင်း-ထေရ်သည် B.E.
၂၃၆ တတိယသံဂါယနာအပြီးတွင် အရှင်
မောဂ္ဂလ္လိပုတ္တတိသထေရ် သာသနာပြု စေ
လွှတ်ရာ ပစ္စန္နရာဇ် ၉-တိုင်း ၉-ဌာနတွင်
ဟိမဝန္တာအရပ်သို့ သာသနာပြုကြကြသော
မဇ္ဈိမထေရ် ခေါင်းဆောင်သည့် သာသနာပြု
အဖွဲ့တွင် ၁-ပါး အပါအဝင် ဖြစ်၏။) ဒုန္နုဘိ-
သရထေရေန မဟာဒေဝထေရေန စ သဒ္ဓိ-
ဟိမဝန္တာဒေသဘာဂံ ဂန္ဓာ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၅၁။ (-
မဟာဝံ၊ ၄။ ၂၂၂။)

ဒုန္နုယ (ပု) [ဒု+နယ။ (ဒုနိယ-သံ၊ ဒုဏ္ဏယ-
ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓိ)] (၁) မကောင်းသဖြင့်-
ဆောင်ခြင်း - ကျင့်ခြင်း၊ မကောင်းသော
အကျင့်ကို ကျင့်ခြင်း။ (တိ) (၂) ခဲယဉ်း
သဖြင့် သိအပ်သော၊ သိနိုင်ခဲသော (အနက်-
စသည်။) (၁) ဒုန္နုယော သေယျသော
ဟောတိ (ဇာ၊ ၁။ ၂၆၇)တိ ဒုန္နုယောဝ တဿ
သေယျော ဟောတိ။ ပဉ္စ ဒုဿိလကမ္မာနိ
သမာဒါယ ဝတ္တနမေဝ သေယျောတိ ဂဏှာ-
တိ။ ဇာ၊ ၄။ ၂၄၂။ (-ဒုဒ္ဓက၊ ၄။ ၁၀၇။
သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၂။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၆။) (တိ) (၂)
ဒုန္နုက္ခိတ္တဿ ဘိက္ခဝေ ပဒဗျဉ္ဇနဿ အတ္ထောပိ
ဒုန္နုယော ဟောတိ။ အံ၊ ၁။ ၆၀၊ ၄၆၅။ အံ၊
၂။ ၁၅၇။ နေတ္ထိ။ ၁၉။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၄။ ကခါ၊
၄။ ၂၉။ နေတ္ထိ၊ ၀။ ၁၁၆။ ဒုန္နုယောတိ ဒုက္ခေန
နေတဗ္ဗော၊ နေတုံ ဝါ အသက္ကုဏေယျော။
နေတ္ထိ၊ ၄။ ၇၉။ (-ဇာ၊ ၂။ ၃၂၆။ အံ၊ ၄။ ၂။
၃၄၂။ ဇာ၊ ၄။ ၂၄၂။)

ဒုန္နုမ (န၊ ထိ) [ဒု+နမ။ (ဒုနိမ၊ ဒုဏ္ဏာမ-သံ)]
(န) (၁) ဒု-သဒ္ဓါနှင့်ယှဉ်သော အမည်၊
မကောင်းသော အမည်။ (၂) ကဲ့ရဲ့အပ်သော
အမည်။ (ထိ) (၃) ယောက်သွား၊ ယောက်
သွားခုံး။ (ငါး မြေ။ ဓာန်၊ ၄။ သျ။) (တိ) (၄)
ကဲ့ရဲ့အပ်သော အမည်ရှိသော။ (န) (၁) သီလ-
ဿ ဒုန္နုမံ နတ္ထိ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၄၂၃။ ဒု-သဒ္ဓေန
ယုတ္တံ နာမံ ဒုန္နုမံ။ မူလ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၃။ (၂)
ဒုန္နုမံ ဂါရယုနာမံ။ အနု၊ ၄။ ၁။ ၁၉၉။ (ထိ)
(၃) ဒီဃကောသိကာယံ ဒုန္နုမာ၊ ဣတ္ထိ။ ဓာန်၊
၄။ ၃၂၇။ (တိ) (၄) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒုန္နုမက (န) [ဒု+နမ+က။ (ဒုနိမက-သံ)]
ကဲ့ရဲ့-စက်ဆုပ် - အပ်သော အမည်ရှိသော
အနာ၊ ဒုလ္လာမြင်းသရိုက်နာ၊ လိပ်ခေါင်း
ထွက်နာ။ ဒုန္နုမကဉ္စ အရိသံ။ သိ၊ ၄။ ၁။ ၁။
၂။ ၁၁၈။ ဓာန်။ ၃၂၇။ အမင်္ဂလတာယ ဒုနိန္ဒိတံ
နာမဿ ဒုန္နုမံ၊ သကထေ၊ ကုစ္ဆာယံ ဝ၊
ကော။ ဓာန်၊ ၄။ ၃၂၇။

ဒုန္နိကဗိမ္ဗိယ (တိ) [ဒု + နိကဗိမ္ဗိယ] ခဲယဉ်းသဖြင့်- ဆွဲငင်-နုတ်ပယ်-အပ်သော၊ ဆွဲငင်-နုတ်ပယ်-နိုင်ခဲ့သော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒုန္နိကဗိမ္ဗိယ (တိ) [ဒု + နိကဗိမ္ဗိယ] အထက်ပုဒ်နက်ကြည့်။ ဒုန္နိကဗိမ္ဗိယော (ဇာ၊ ၁။ ၃၃၅) တိ ဒုန္နိကဗိမ္ဗိယော။ ဇာ၊ ၁။ ၄၅၂။

ဒုန္နိကဗိမ္ဗိယ (တိ) [ဒု + နိကဗိမ္ဗိယ (ဒုနိကဗိမ္ဗိယ-သံ)] (က) ခဲယဉ်းသဖြင့် ထုတ်ယူအပ်သော၊ ထုတ်ယူနိုင်ခဲ့သော။ (ခ) ခဲယဉ်းသဖြင့် ထွက်မြောက်အပ်သော၊ ထွက်မြောက်နိုင်ခဲ့သော။ (က) ဒုန္နိကဗိမ္ဗိယော (ထေရ၊ ၂။ ၃၆) တိ ဝေဠုဂုဗ္ဗတော နိက္ခာမေတုံ နိဟရိတုံ အသက္ကဏေယျော။ ထေရ၊ ၁။ ၂၀၃။ (ခ) တတ္ထ (ရဇေ) ဌိတကာလတော ပဋ္ဌာယ ဒုန္နိကဗိမ္ဗိယံ ဟောတိ။ စရိယာ၊ ၁။ ၁၉၂။

ဒုန္နိက္ခိတ္တိ (တိ) [ဒု + နိက္ခိတ္တိ (ဒုန္နိက္ခိတ္တိ-ပြာ)] မကောင်းသဖြင့် ထားအပ်သော၊ အစဉ်မဟုတ်သောအားဖြင့် ထားအပ်သော။ ဒုန္နိက္ခိတ္တိ ပဋိသမေတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၆၃။ ဒုန္နိက္ခိတ္တိယာတိ ဒုဠှ နိက္ခိတ္တိယ ဥပ္ပုဋ္ဌိပါဠိယာ ဌပိတယ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၃၄၂။ ဒုန္နိက္ခိတ္တိယာ (နေတ္တိ။ ၁၉) တိ အသမ္မာဝုတ္တယ။ နေတ္တိ၊ ၁။ ၇၉။ = ဒုဠှ နိက္ခိတ္တိ ပဒပစ္စာဘဌံ ကတော မနသိ ဌပိတံ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၆။ (-အံ၊ ၁။ ၆၀၊ ၄၆၅။ ဝိမာန။ ၁၂၅။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၃၁၀။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၄၀။)

ဒုန္နိဂမန (တိ) [ဒု + နိဂမန] ခဲယဉ်းသဖြင့် ထွက်မြောက် အပ်သော၊ ထွက်မြောက်နိုင်ခဲ့သော။ သာ စာယံ ဒိဋ္ဌိ ဒုန္နိဂမနဋ္ဌေန ဂဟနံ။ မ၊ ၁။ ၁။ ၇၄။ မ၊ ၁။ ၁။ ၁၅၀။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၃၅၁။

ဒုန္နိဂဟ (တိ) [ဒု + နိဂဟ (ဒုနိဂဟ-သံ)] ခဲယဉ်းသဖြင့်-နှိပ်ကွပ်-နှိမ်နင်း-အပ်သော၊ နှိပ်ကွပ်-နှိမ်နင်း-ရန် ခဲယဉ်းသော (စိတ်စသည်)။ ဒုန္နိဂဟဿ လဟုနော၊ ယတ္ထ

ကာမနိပါတိနော။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၁။ မဟာနိ၊ ၁။ ၃၉၃။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၃၃၀။ စိတ္တံ နာမေတံ ဒုက္ခေန နိဂ္ဂဟတိတိ ဒုန္နိဂဟံ။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၁။ ၁၇၇။ (-အဘိ၊ ၁။ ၁။ ၁၁၆။ မူလ၊ ၁။ ၁။ ၁၄။)

ဒုန္နိဂဟိတ (တိ) [ဒု + နိဂဟိတ (ဒုနိဂဟိတ-သံ)] မကောင်းသဖြင့်-နှိပ်-နှိပ်ကွပ်-နှိမ်နင်း-အပ်သော (အယူ-စသည်)။ ဧဝေ စေ ဒုန္နိဂဟိတေ (အဘိ၊ ၁။ ၁။ ၁) တိ ဧဝေ စေ တဝ ဝါဒေါ မယာ ဒုန္နိဂဟိတော။ အဘိ၊ ၁။ ၁။ ၁၁၆။ (-မူလ၊ ၁။ ၁။ ၁၄။ မူလ၊ ၁။ ၁။ ၁၅၂။ အနု၊ ၁။ ၁။ ၁၅၊ ၁၆။)

ဒုန္နိဇ္ဈာပယ (ပု) [ဒု + နိဇ္ဈာပယ] ခဲယဉ်းသဖြင့် ရှုစေအပ်သော၊ ရှုစေနိုင်ခဲ့သော။ ဒုန္နိဇ္ဈာပယော (မဟာနိ၊ ၁။ ၁။ ၂၅၄) တိ စိတ္တေန ဝိမံသိတော ဂဟဏတ္ထံ ပုနပျုနံ နိဇ္ဈာပယိတုံ ဒုက္ခော။ မဟာနိ၊ ၁။ ၁။ ၂၅၅။ (-မိလိန္ဒ၊ ၁။ ၁။ ၁၄၃။)

ဒုန္နိတ္တရိယ (တိ) [ဒု + နိတ္တရိယ] ခဲယဉ်းသဖြင့် ကူးမြောက်အပ်သော၊ ကူးမြောက်နိုင်ခဲ့သော။ ဇာတိကန္တာရ (မဟာနိ၊ ၁။ ၁။ ၃၀၀) ကြည့်။

ဒုန္နိတ္တရဏ (တိ) [ဒု + နိတ္တရဏ] ခဲယဉ်းသဖြင့် ထွက်မြောက်အပ်သော၊ ထွက်မြောက်နိုင်ခဲ့သော။ ဇာတိကန္တာရ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁။ ၂၄၇) ကြည့်။

ဒုန္နိပ္ပိဒနီယ (တိ) [ဒု + နိပ္ပိဒနီယ] ခဲယဉ်းသဖြင့် ပြီးစေအပ်သော၊ ပြီးစေနိုင်ခဲ့သော။ တံ အညေဟိ ပန ဒုရဘိသမ္ဘဝံ ဒုန္နိပ္ပိဒနီယံ။ ထေရီ၊ ၁။ ၁။ ၆၈။

ဒုန္နိဗ္ဗာပယ (တိ) [ဒု + နိဗ္ဗာပယ] ခဲယဉ်းသဖြင့် ငြိမ်းစေအပ်သော၊ ငြိမ်းစေနိုင်ခဲ့သော။ မဟာပရိဋ္ဌာဟာ စ ဟောန္တိ ဒုန္နိဗ္ဗာပယာ။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၁။ ၂၂။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁။ ၈၉။

ဒုန္နိဗ္ဗေဒ (တိ) [ဒု + နိဗ္ဗေဒ] ခဲယဉ်းသဖြင့် ဖြေရှင်းအပ်သော၊ ဖြေရှင်းနိုင်ခဲ့သော၊ ဖြေဆိုနိုင်ခဲ့သော (ပြဿနာ-စသည်)။ အယမ္ပိ ဥဘ-

တော ကောဋိကော ပဉ္စော သုမဟန္တော ဒုန္နိ-
ဗ္ဗေဌော။ မိလိန္ဒ။ ၁၅၆။

ဒုန္နိမ္မဒယ (တိ) [ဒု+နိမ္မဒယ] ခဲယဉ်းသဖြင့် မာန်
ယစ်ခြင်း ကင်းအောင် ပြုအပ်သော၊ မာန်
ယစ်ခြင်းကင်းအောင် ပြုနိုင်ခဲ့သော။ ဒုန္နိမ္မဒ-
ယာ(မဟာနိ။ ၂၂)တိ နိမ္မဒံ အမဒံ ကာတုံ
န သက္ကာ။ မဟာနိ။ ၁၉။

ဒုန္နိမ္မဒ္ဒနဝိသ (တိ) [ဒု+နိမ္မဒ္ဒန+ဝိသ] ခဲယဉ်း
သဖြင့် - နှိမ်နင်း - ပယ်ဖျောက် - အပ်သော
အဆိပ်ရှိသော၊ နှိမ်နင်း - ပယ်ဖျောက် - နိုင်ခဲ့
သော အဆိပ်ရှိသော(မြေ-စသည်)။ ဒုန္နိမ္မဒ္ဒန-
ဝိသာ(သံ၊ ၄။ ၂။ ၅၄)တိ မန္တာဂဒေဟိ အနိမ္မ-
ဒ္ဒနိယဝိသာ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၅။

ဒုန္နိဝတ္တိယ (တိ) [ဒု+နိဝတ္တိယ] ခဲယဉ်းသဖြင့်
ပြန်နစ်စေအပ်သော၊ ပြန်နစ်စေနိုင်ခဲ့သော။
ဒုန္နိဝတ္တိယော ဘဝိဿတိ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၇၃။

ဒုန္နိဝတ္တ (န) [ဒု+နိဝတ္တ။ (ဒုနိဝတ္တ-သံ)] (၁)
မကောင်းသဖြင့် (မညီမညွတ် - မလုံတလုံ)
ဝတ်ခြင်း။ (၂) မကောင်းသဖြင့် ဝတ်အပ်
သော ကိုယ်ဝတ်။ (တိ)(၃) မကောင်းသဖြင့်
ဝတ်အပ်သော ကိုယ်ဝတ်ရှိသော၊ မကောင်း
သဖြင့်ဝတ်သောသူ။ (၁) အထောပိ ဒုန္နိ-
ဝတ္တေန၊ မဉ္ဇုနာ ဘဏိတေန စ။ အံ၊ ၂။ ၆။
ဇာ၊ ၂။ ၁၂၆။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၇၅။ (-ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။
၁၀၆။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၁။) (၂) ဒုန္နိဝတ္တံ ဝါ
ဒုပ္ပါရုတံ ဝါ သဏ္ဌပေန္တဿ အနာပတ္တိ။ ဝိ၊ ၄။
၂။ ၂၅။ ကခါ၊ ၄။ ၁။ ၂၆။ (တိ) (၃)
ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခု။ ဒုန္နိဝတ္တာ ဟောန္တိ ဒုပ္ပါရု-
တာ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၃၆။ ပဿတိ မာတုဂါမိ ဒုန္နိဝတ္တံ
ဝါ ဒုပ္ပါရုတံ ဝါ။ မ၊ ၂။ ၁၂၅။ သံ၊ ၁။ ၄၂၇။
၄၆၀။ အံ၊ ၁။ ၄၄။ အံ၊ ၂။ ၈၄။ (-ဝိ၊ ၂။ ၅၆။
၇၆။ ၁၃၇။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၉။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂၅။
ဝဇီရ။ ၄။ ၁၆။ သာရတ္ထ၊ ၄။ ၄၄၆။)

ဒုန္နိဝါရဏ (တိ) [ဒု+နိဝါရဏ] အောက်ပုဒ်နက်
ကြည့်။ အယံ ပန မနောမယော သောတော

သုခမော ဒုန္နိဝါရဏော။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၂၇။
(-ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၉။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂၆။)

ဒုန္နိဝါရယ (တိ) [ဒု+နိဝါရယ။ (ဒုနိဝါရယ-သံ)]
ခဲယဉ်းသဖြင့် တားမြစ်အပ်သော၊ တားမြစ်
နိုင်ခဲ့သော။ ဖန္ဒနံ စပလံ စိတ္တံ၊ ဒုရက္ခံ ဒုန္နိဝါ-
ရယံ။ ဓမ္မ၊ ၁၈။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၉၃။ ဇာ၊ ၄။ ၁။
၄၂၄။ ဒုန္နိဝါရယန္တိ ဝိသဘာဝါရမ္မဏံ ဂစ္ဆန္တိ
ပဋိသေဓေဘုံ ဒုက္ခတ္တာ ဒုန္နိဝါရယံ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။
၁၈၂။ (-ဓမ္မ၊ ၅။ ၉။ မိလိန္ဒ။ ၂။ ၁။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။
၃၁၇။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၈၀။)

ဒုန္နိဝိဋ္ဌ (တိ) [ဒု+နိဝိဋ္ဌ။ (ဒုနိဝိဋ္ဌ-သံ၊ ဒုဏ္ဏိဝိဋ္ဌ-
ပြာ)] မကောင်းသဖြင့် တည်နေစေအပ်
သော၊ တည်နေပုံ - တည်ထားပုံ - မကောင်း
သော (ခရီးဆုံ-စသည်)။ အသုကာ ဝိသိခါ
သုနိဝိဋ္ဌာ ဒုန္နိဝိဋ္ဌာ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၈၆။ သံ၊ ၄။ ၂။
၃၂၆။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၉။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၄၆။
သာရတ္ထ၊ ၄။ ၉၉။ (-အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၈။ ဇာ၊ ၄။
၇။ ၂၇၄။ ၂၉၂။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၃၆။)

ဒုန္နိဝေဌ (တိ) [ဒု+နိဝေဌ] ခဲယဉ်းသဖြင့် ဖြေ
ရှင်းအပ်သော၊ ဖြေရှင်းနိုင်ခဲ့သော၊ ဖြေဆို
နိုင်ခဲ့သော(ပြဿနာ-စသည်)။ အဒ္ဓက္ခိ မေ-
ဏ္ဍကေ ပဉ္စေ၊ ဒုန္နိဝေဌေ သနိဂ္ဂဟေ။ မိလိန္ဒ။
၉၇။

ဒုန္နိဝေဌိယ (တိ) [ဒု+နိဝေဌိယ] အထက်ပုဒ်နက်
ကြည့်။ အယမ္ပိ ဥဘတော ကောဋိကော
ပဉ္စော သုခမော ဒုန္နိဝေဌိယော။ မိလိန္ဒ။
၁၁၉။ (-၁၆။)

ဒုန္နိဿာရိတ (တိ) [ဒု+နိဿာရိတ] မကောင်း
သဖြင့်-ထွက်သွားစေအပ် - နှင်ထုတ်အပ် -
သောသူ။ တဉ္စေ သံဃော နိဿာရေတိ၊
ဒုန္နိဿာရိတော။ ဝိ၊ ၃။ ၄၄၃။ (-ဝိ၊ ၅။ ၂၁၄။
ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၈၆။)

ဒုန္နိဟတ (တိ) [ဒု+နိဟတ] မကောင်းသဖြင့်
ငြိမ်းစေအပ်သော (ကံ-စသည်)။ ပုန ကာ-

တဗ္ဗံ ကမ္မံ အနိဟတံ ဒုန္နိဟတံ ပုန နိဟနိတဗ္ဗံ။
ဝိ၊ ၂။၁၆၅။ ကခါ၊ ဇီ၊ သစ်။ ၄၀၈။

ဒုန္နိတ (တိ) [ဒု+နိတ။ (ဒုနိတ-သံ၊ ဒုန္နိယ-ပြာ)]
မကောင်းသဖြင့် - ဆောင်အပ် - သိအပ် -
သော (အနက်-စသည်)။ ဒုန္နိက္ခိတ္တဉ္စ ပဒဗျဉ္စနံ
အတ္ထော စ ဒုန္နိတော။ အံ၊ ၁။ ၆၀။ အတ္ထော
တေ ဒုန္နိတော (မဟာနိ၊ ၁၂၇) တိ တဝ
အတ္ထော န သမ္မာ ဥပနိတော။ မဟာနိ၊ ၄။
၂၄၇။ (-အပ၊ ၂။ ၂၁၀။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၄။ ထေရီ၊
၄။ ၁၅၁။)

ဒုန္နိဟရ (တိ) [ဒု+နိဟရ] ခဲယဉ်းသဖြင့် ထုတ်
ပယ်အပ်သော၊ ထုတ်ပယ်ရန် ခဲယဉ်းသော။
နိဝိဋ္ဌာတိ ပဝိဋ္ဌာ ဒုန္နိဟရာ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၄၈။
ဒုပဇဟ-လည်း ကြည့်။

ဒုန္နိဟရဏ (တိ) [ဒု+နိဟရဏ] ခဲယဉ်းသဖြင့် -
ထုတ်ဆောင် - ပယ်နုတ် - အပ်သော၊ ထုတ်
ဆောင်-ပယ်နုတ်-ရန် ခက်ခဲသော။ ဒုန္နိ-
ဟရဏတော။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၅၂။ ယထာ ခိလံ
ဘိတ္တိယံ ဝါ ဘူမိယံ ဝါ အာကောဋိတံ ဒုန္နိ-
ဟရဏံ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၅။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၃။ (-
မဟာနိ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၃။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၇။ မ၊ ၄။ ၁။
၃၄၇။ မ၊ ၄။ ၂။ ၆၈။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၅၆။ အံ၊ ၄။ ၂။
၃၃၁။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၈။)

ဒုန္နိ(နိ)ဟရဏိယ (တိ) [ဒု+နိဟရဏိယ] အ
ထက်ပိုန်နက် ကြည့်။ သက္ကော မဟာသမုဒ္ဒ-
တော ဥဒကဿ ဒုန္နိဟရဏိယဘာဝံ ကထေ-
သိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၂။ ဒုန္နိ(နိ)ဟရဏိယဌေ န စ
သလ္လံ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၄၅။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၉၀။
အပ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၈။ စူဠနိ၊ ၄။ ၁။ ၂။ အံ၊ ၄။ ၂။
၃၅၁။ (-ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၄၇။
ထေရီ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၃။ ထေရီ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၆။ မဟာနိ၊
၄။ ၁၄၅။)

ဒုန္နိဟရ (တိ) [ဒု+နိဟရ] (က) မကောင်း
သဖြင့် ဆောင်ယူအပ်သော။ (ခ) ခဲယဉ်း
သဖြင့် - ထုတ်ဆောင်-ပယ်ခွါ - အပ်သော၊

ထုတ်ဆောင် - ပယ်ခွါ - ရန် ခဲယဉ်းသော။
(က) ဥပ္ပုဋ္ဌိပါဠိယာ ဂဟိတာယ ပါဠိယာ အဋ္ဌ-
ကထာ နာမ ဒုန္နိယာ ဒုန္နိဟရာ ဒုက္ကထာ
နာမ ဟောတိ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၄။ (ခ) ဒုန္နိဟာ-
ရာ ဒုဝိက္ခမ္ဘယာ ဟောန္တိ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၅၅။

ဒုပဋ္ဌ (တိ) [ဒု+ပဋ္ဌ။ ဒွေ ပဋ္ဌာ အဿ စိဝရဿ
ဒုပဋ္ဌံ။ ပဋ္ဌိကာ၊ ၂။ ၉၁။ (-နိရုတ္တိ၊ ၄။ ၄၁။)
(ဒုပဋ္ဌ-သံ)] (၁) ၂-ထပ်၊ ၂-လွှာ။ (၂) ၂-
ထပ်-၂-လွှာ-ရှိသော (သင်္ကန်း-စသည်)။
(၁) ဒုပဋ္ဌပဟောနက ကြည့်။ (၂) ဒုပဋ္ဌ ဒါတုံ
ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၈၉။ သိတာလုကဿ ဃနံ
ဒုပဋ္ဌံ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၇။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၉။ သံ၊ ၄။ ၂။
၂၂၉။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၄။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၁။
၄၀၉။ ဝိ၊ သင်္ကဟ၊ ၃၅။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၉။ စူဠနိ၊
၄။ ၁။ ၁။ ဝဇီရ၊ ၃၄၅၊ ၄၉၁။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၀၄။
ကခါ၊ ဇီ၊ သစ်။ ၂၇၆၊ ၂၇၄။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၉၈။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၈။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၀။)

ဒုပဋ္ဌကတ (တိ) [ဒုပဋ္ဌ+ကတ။ (ဒုပဋ္ဌကတ-သံ)]
၂-ထပ်-၂-လွှာ-ရှိအောင် ပြုအပ်သော။ ဒိဂု-
ဏာတိ ဒုပဋ္ဌကတ။ ဝိ၊ နိစ္ဆယ၊ ၄။ ၁။ ၅၅၉။

ဒုပဋ္ဌစိဝရ (ပု၊ န) [ဒုပဋ္ဌ + စိဝရ] (၁) ၂-ထပ်-
၂-လွှာ - ရှိသော သင်္ကန်း၊ ၂-ထပ်သင်္ကန်း။
(တိ) (၂) ၂-ထပ်-၂-လွှာ-ရှိသော သင်္ကန်း
ရှိသောသူ။ (၁) ဒုပဋ္ဌစိဝရဿ ဝါ မဇ္ဈေ
ဒါတဗ္ဗာနိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၄၁၆။ (- ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၄၉။
ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၃။ ဝဇီရ၊ ၄၉၁။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၀၁။
၂၃၂။) (တိ) (၂) ပကတိယာ ဒုပဋ္ဌစိဝရဿ
ဒုပဋ္ဌတ္ထာယေဝ ဒါတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၈၉။ ဝိ၊
သင်္ကဟ၊ ၂၉၈။ ကခါ၊ ဇီ၊ သစ်။ ၂၇၆။

ဒုပဋ္ဌပဟောနက (တိ) [ဒုပဋ္ဌ+ပဟောနက] ဒုပဋ္ဌ
လောက်သော၊ ၂-ထပ်ချုပ်လောက်သော။
သာရုပ္ပတ္တယ ဒုပဋ္ဌပဟောနကမေဝ ဒါတဗ္ဗံ။
ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၈၉။ (-ဝိ၊ သင်္ကဟ၊ ၂၉၈။ ကခါ၊
ဇီ၊ သစ်။ ၂၇၆။)

ဒု(ဒွိ)ပဏ္ဏ (တိ) [ဒွိ + ပဏ္ဏ။ (ဒွိပဏ္ဏ-သံ)]
၂-ရှက်ရှိသော (နှမ်းငုတ်-စသည်)။ ကေ-
ပဏ္ဏာ ဒုပဏ္ဏာ (ဒွိပဏ္ဏာ၊ သီ၊ က) စ၊ တေ-
နာယံ သမဏော သုခံ။ သံ၊ ၁။ ၁၇၂။ (-
၁၇၃။ သံ၊ ၁။ ၂၁၉။)

ဒုပဒ (တိ) [ဒွိ + ပဒ။ (ဒုပယ-ပြာ)] ၂-ပုဒ်ရှိ
သော၊ ၂-ပါးသောအဖို့ရှိသော (ပြဿနာ-
စသည်)။ ဒုပဒမ္ပိ တိပဒမ္ပိ စတုပ္ပဒမ္ပိ ပဉ္စ
ကရေန္တိ။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၂။ (-မ၊ ၁။ ၂။ ၁၄၅။)

ဒုပယိရူပါသိယ (တိ) [ဒု + ပယိရူပါသိယ] ခဲယဉ်း
သဖြင့်-ဆည်းကပ် - ချဉ်းကပ် - အပ်သော၊
ဆည်းကပ် - ချဉ်းကပ် - ရန် - ခဲယဉ်း -
မလွယ်ကူ - သော။ ဒုရု(ရူ)ပသင်္ကမ-ကြည့်။

ဒုပရိဏတ (တိ) [ဒု + ပရိဏတ] မကောင်းသဖြင့်
ကြေကျက်သော၊ နူးနပ်စွာ မကြေကျက်
သော (ထမင်း-စသည်)။ သဗ္ဗသော အပရိ-
ဏတံ၊ ကေဒေသေန ပရိဏတံ၊ ဒုပရိဏတ-
ဉ္စာတိ ဧဝံ တိဟာကာရေဟိ ပစ္စတိ။ ဒီ၊ ၁။
၂။ ၁၀။

ဒုပါဟန္တပမ (တိ) [ဒု + ပါဟနာ + ဥပမာ] မကောင်း
သဖြင့် ပြုအပ်သော ဘိနပ်ဟူသော နှိုင်းယှဉ်
စရာ 'ဥပမာ' ရှိသော၊ မကောင်းသဖြင့် ပြု
အပ်သော ဘိနပ်နှင့် တူသော။ အနရိယော
ဝုစ္စတိ ဒုပါဟန္တပမော။ ဇာ၊ ၁။ ၆၄။ ဇာ၊ ၁။
၂။ ၂၀၄။ ဒုက္ကဋ္ဌုပါဟန္တပမ-လည်း ကြည့်။

ဒု (ဒွိ) ပုတ္တ (ပု) [ဒု + ပုတ္တ။ ဒွိ + ပုတ္တ။ (ဒုပုတြ-
သံ)] (၁) စက်ဆုပ်အပ်သောသား၊ သား
ဆိုး၊ သားမိုက်။ (တိ) (၂) သား ၂-ယောက်
ရှိသောသူ။ (၁) ဒုက္ခံ (၂၀) ကြည့်။ (တိ)
(၂) ကေပုတ္တာ ဒုပုတ္တာ (ဒွိပုတ္တာ၊ သီ၊ က) စ၊
တေနာယံ သမဏော သုခံ။ သံ၊ ၁။ ၁၇၂။
(-၁၇၃။)

ဒုပ္ပကမ္ပ (တိ) [ဒု + ပကမ္ပ] ခဲယဉ်းသဖြင့် တုန်
လှုပ်စေအပ်သော၊ တုန်လှုပ်စေနိုင်ခဲသော။

အရိယသာဝိကာ ပန ပထဝီ ဝိယ ဒုပ္ပကမ္ပာ။
သံ၊ ၁။ ၂၀၈။

ဒုပ္ပက္က (တိ) [ဒု + ပက္က။ (ဒုပ္ပက္ခ၊ ဒုပ္ပက္ခ၊ ဒုပ္ပက္ခ-သံ)]
(၁) မကောင်းသဖြင့်ကျက်သော၊ မနူး-မနပ်
-သော (ထမင်း-စသည်)။ (၂) မကောင်း
သဖြင့်-မှည့်-ရင့်-သော၊ စာမှည့်မညီသော
(သစ်သီး-စသည်)။ (၁) သစေ ဒုပ္ပက္က
ဟောတိ၊ ပါကတ္တာယ ပိဒဟိတုံ န ဝဋ္ဋတိ။
ဝိ၊ ၁။ ၁၁၇။ (၂) အပက္ကာနိ ဒုပ္ပက္ကာနိ
ဖလာဖလာနိ အာဟရိတာ ခါဒါပေတိ။
စရိယာ၊ ၁။ ၂၀၅။

ဒုပ္ပစ္စက္ခကရ (တိ) [ဒု + ပစ္စက္ခကရ] ခဲယဉ်းသဖြင့်
မျက်မှောက်ပြုအပ်သော၊ မျက်မှောက်ပြုရန်
ခဲယဉ်းသော။ ဒုပ္ပစ္စက္ခကရော (ဒီ၊ ၁။ ၁။
၂၃၉) တိ အနုပစိတဉာဏသမ္ဘာရေဟိ ပစ္စက္ခ
ကာတုံ အသက္ကုဏေယျော။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၂၇၇။

ဒုပ္ပဇဟ (တိ) [ဒု + ပဇဟ။ (ဒုဗြဟ္မဇဟ-သံ)]
ခဲယဉ်းသဖြင့် - စွန့်-ပယ် - ထုတ်ဆောင် -
အပ်သော၊ စွန့်-ပယ် - ထုတ်ဆောင်-ရန်
ခဲယဉ်းသော။ ဒုပ္ပဇဟာ (အံ၊ ၁။ ၈၆) တိ
ဒုစ္စဇာ ဒုန္နိဟရာ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၅၇။ ဒုက္ခေန
ပဇဟိတဗ္ဗာတိ ဒုပ္ပဇဟာ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၅၅။ (-
ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၅၉။ မ၊ ၁။ ၁။ ၁၁၆။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၃၃၃။
ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၂၃၉။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၁၃၃။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁၅၁။
အံ၊ ၁။ ၂။ ၃၇၀။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၉၂။)

ဒုပ္ပညဇာတိက (တိ) [ဒုပ္ပည + ဇာတိ + က]
ပညာမရှိသော သဘောရှိသော၊ ပညာမဲ့
သော သဘောရှိသော၊ ဖျင်း - အ - ထိုင်း
မှိုင်း - ထုံထိုင်း - သော၊ သူ။ ဒုပ္ပညဇာတိ-
ကော (မ၊ ၁။ ၂၇၇) တိ နိပ္ပညသဘာဝေါ
ဒန္တော မဟာဇဇော။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁၆၇။ (-ဇာ၊
၁။ ၂၅၂။ ဇာ၊ ၁။ ၆။ ၁၉၀။ အနုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅၁။)

ဒုပ္ပညတာ (ထိ) [ဒုပ္ပည + တာ] ပညာမရှိသူ၏
အဖြစ်၊ ပညာမဲ့သူအဖြစ်။ ဒုပ္ပညတ (အံ၊ ၂။

၃၆၈) နိပ္ပညဘာဝံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၇။ (-
အံ၊၃။၃၈၄၊၃၈၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။
၆၆။)

ဒုပ္ပညတေ (ပု) [ဒုပ္ပညာ+တေ] ဝိပဿနာ
ဉာဏ် ပညာ၏ ဆန့်ကျင်ဖက် ဖြစ်သော
မောဟတန်ခိုး။ ဒုပ္ပညတေ (ပဋိသံ၊၉၉) နိဗ္ဗာန်
ဝိပဿနာဉာဏ်ပဋိပက္ခ မောဟတေ။ ပဋိသံ၊
ဋ္ဌ၊၁။၂၉၄။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၆။)

ဒုပ္ပညတ္တ (တိ) [ဒု+ပညတ္တ] မကောင်းသဖြင့်
ပညတ်အပ်သော။ ခုဒ္ဒါနုဒ္ဒကာနိ သိက္ခာ-
ပဒါနိ ဒုပ္ပညတ္တာနိ။ မိလိန္ဒ၊၁၄၇။

ဒုပ္ပညပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနာ(ထိ၊န) [ဒုပ္ပညပုဂ္ဂလ+ပရိ-
ဝဇ္ဇနာ] ပညာမရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ဝေးစွာ
ရှောင်ကြဉ်ခြင်း။ ဒုပ္ပညပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနာ နာမ
ခန္ဓာဒိဘေဒေ အနောဂါဋ္ဌပညာနံ ဒုမ္မေဓပုဂ္ဂ-
လာနံ အာရကာ ပရိဝဇ္ဇနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၈။
မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၂။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၆။)

ဒုပ္ပညသံဝတ္တနိက (တိ) [ဒုပ္ပည + သံဝတ္တနိက]
ပညာမဲ့သူ၏ အဖြစ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော။
ဒုပ္ပညသံဝတ္တနိကာ သော မာဏဝ ပဋိပဒါ။
မ၊၃။၂၄၈။

ဒုပ္ပညသေဝနာ(ထိ၊န) [ဒုပ္ပည+သေဝနာ] ပညာ
မဲ့သူကို - မှီဝဲ - ဆည်းကပ် - ခြင်း။ ဒုပ္ပညာနံ
ဒုပ္ပညသေဝနမေဝ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၉။ ပဋိသံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂၃၃။

ဒုပ္ပညာ (ထိ) [ဒု+ပညာ။ (ဒုဗြူဇ္ဇာ-သံ)] (၁)
(ဝိပဿနာ-စသော) ပညာ၏ ဆန့်ကျင်ဖက်
ဖြစ်သော မောဟ။ (၂) (ဆန့်ကျင်ဖက်သည်)
ဖျက်ဆီးအပ်သော ပညာ။ (တိ) (၃) (ဘဝင်-
စသော) ပညာမရှိသော၊ ပညာမှကင်းသော၊
ပညာမဲ့သော။ (၄) (ဆန့်ကျင်ဖက်သည်)
ဖျက်ဆီးအပ်သော ပညာရှိသော၊ ဖျက်စီး
သောပညာရှိသော။ (၅) အားနည်းသော

ပညာရှိသော၊ သူ။ (၆) ပညာမဲ့သူ၏ အဖြစ်
(ဘာဝပုဓာန်)။

(၁) (ဝိပဿနာ-စသော) ပညာ၏ ဆန့်
ကျင်ဖက်ဖြစ်သော မောဟ။ ယတော စ ခေါ်
ဘိက္ခဝေ ပညာ အန္တရဟိတာ ဟောတိ ဒုပ္ပ-
ညာ ပရိယုဋ္ဌာယ တိဋ္ဌတိ။ အံ၊၂။၅။ ဒုပ္ပည-
တေ-လည်း ကြည့်။

(၂) (ဆန့်ကျင်ဖက်သည်) ဖျက်ဆီးအပ်
သော ပညာ။ ဒုပ္ပညာ နာမ ဒုသိတဘာဝေါ
ပဋိပက္ခေန ဝိနာသိတဘာဝေါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၂။

(တိ) (၃) (ဘဝင်-စသော) ပညာမရှိ
သော၊ ပညာမှကင်းသော၊ ပညာမဲ့သော။
ဒုပ္ပညာ(မ၊၁။၂၄) တိ နိပ္ပညာနမေတံ အဓိဝ-
စနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၁။ ဒုပ္ပညာ(အဘိ၊ဝိ၊၃၅၅။
ပဋိသံ၊၁၁၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၈၅) တိ ဘဝင်ပညာယ ပရိဟိနာ။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၄၄၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၅။ မ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၃၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၀။
=တ္ထေ ဒု-သဒ္ဓေါ “ဒုသိလော” တိအာဒိသု
ဝိယ အဘာဝတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၇။ ဒုပ္ပညေ-
(မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၄) တိ နိပ္ပညေ၊ ... ပညာရဟိတေ
စ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၈။ (-ဝိ၊၃။၇၅။ ဝိ၊၅။၂၄၃။
ဒီ၊၁။၈၈။ ဒီ၊၃။၂၂၀။ မ၊၁။၃၆၆။ သံ၊၁။၇၈။
သံ၊၃။၈၈။ အံ၊၁။၃၇။ အံ၊၂။၃၁၅။ ဓမ္မ၊
၂၉။ ပဋိသံ၊၁၉၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
၅၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၅။
မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂။
သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၀။
အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၃။)

(၄) (ဆန့်ကျင်ဖက်သည်) ဖျက်ဆီးအပ်
သော ပညာရှိသော၊ ဖျက်စီးသော ပညာရှိ
သော။ ဒုဋ္ဌာ ပညာ ဧတေသန္တိ ဒုပ္ပညာ၊
နဋ္ဌပညာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၄။
မောဟမူဠတ္တာ ဒုဋ္ဌာ ပညာ အဿာတိ ဒုပ္ပ-
ညော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။

(၅) အားနည်းသော ပညာရှိဘော။ သူ။
ဒုပ္ပလာ ပညာ ယေသံ တေ ဒုပ္ပညာ။ အနုဋ္ဌိ၊
၃။၄၅။ (-အဘိ၊ ပ။ ၁၁၆။ အဘိ၊ က။ ၈၀။
အဘိ၊ ဌ။ ၃။ ၃၆။ မူလဋ္ဌိ၊ ၃။ ၃၃။)

(၆) ပညာမဲ့သူ၏အဖြစ် (ဘာဝပ္ပဓာန်)။
ဒုပ္ပညသံဝတ္တနိက-ကြည့်။

ဒုပ္ပညာပန (တိ) [ဒု+ပညာပန] ခဲယဉ်းသဖြင့်
သိစေအပ်သော၊ သိစေနိုင်ခဲသော။ ဣဒံ ဟိ
အနတ္တလက္ခဏံ နာမ အဝိဘူတံ ဒုဒ္ဓသံ ဒုပ္ပ-
ညာပနံ။ မ၊ ဌ။ ၂။ ၂၀။ (-အဘိ၊ ဌ။ ၂။ ၄၆။
မူလဋ္ဌိ၊ ၂။ ၃၉။)

ဒုပ္ပညာပယ (တိ) [ဒု+ပညာပယ] အထက်ပုဒ်
နက် ကြည့်။ ဒုပ္ပညာပယော (မဟာနိ။ ၂၅၃)-
တိ ဉာပေတုံ စိတ္တေန လဗ္ဘာပေတုံ ဒုက္ခော။
မဟာနိ၊ ဌ။ ၃၂၅။

ဒုပ္ပဋိကမ္မ (တိ) [ဒု+ပဋိကမ္မ] ခဲယဉ်းသဖြင့်
ကုစားအပ်သော၊ ကုစားနိုင်ခဲသော။ ပဋိ-
ကမ္မဿ ဒုပ္ပဋိကမ္မဘာဝံ ဣစ္ဆတော။ မူလဋ္ဌိ၊
၁။ ၁၄။ အနုဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁၅။

ဒုပ္ပဋိ(တိ)ကာရ (တိ) [ဒု+ပဋိ(တိ) ကာရ။
(ဒုဗြဲတိကာရ-သံ၊ ဒုပ္ပဋိကာရ-ပြာ)] ခဲယဉ်း
သဖြင့် ကုစားအပ်သော၊ ကုစားနိုင်ခဲသော။
မဟာဇနန္တရေ ပါကဋ္ဌော ဟုတော့ ဒုပ္ပဋိ(တိ)-
ကာရတံ အာပဇ္ဇိဿတိ။ မ၊ ဌ။ ၃။ ၁၀၅-၆။
(-မ၊ ဋ္ဌိ၊ ၃။ ၇၁။) ဒုပ္ပပဋ္ဌာနတရ-လည်း ကြည့်။

ဒုပ္ပဋိက္ခိတ္တ (တိ) [ဒု+ပဋိက္ခိတ္တ] မကောင်းသဖြင့်
-ပယ်-မြစ်-အပ်သော။ တံ ဒုပ္ပဋိက္ခိတ္တံ။
ဝိ၊ ဌ။ ၂။ ၂၉၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၀၂။

ဒုပ္ပဋိဇဂ္ဂိယ (တိ) [ဒု+ပဋိဇဂ္ဂိယ] ခဲယဉ်းသဖြင့်
-ကျွေးမွေး-သုတ်သင်-အပ်သော၊ ကျွေး
မွေး-သုတ်သင် - နိုင်ခဲသော၊ မွေးမြူနိုင်ခဲ

သော။ ဣမေ စ စတ္တာရော အာသိဝိသာ ဒုရ-
ပဋ္ဌာဟာ ဒုပ္ပဋိဇဂ္ဂိယာ။ သံ၊ ဌ။ ၃။ ၅၅။

ဒုပ္ပဋိနိဿဂ္ဂိ (တိ) [ဒု+ပဋိနိဿဂ္ဂိ] (က) (မိမိ
အယူကို) စွန့်လွှတ်ခြင်းငှါ ခဲယဉ်းသော၊ စွန့်
လွှတ်နိုင်ခဲသော၊ မစွန့်လွှတ်နိုင်သော၊ သူ။
(ခ) (အယူကို) စွန့်စေခြင်းငှါ ခဲယဉ်းသော၊
စွန့်စေနိုင်ခဲသော၊ သူ။ သန္တိဋ္ဌိပရာမာသီ
ဟောတိ အာဓာနဂ္ဂါဟိ ဒုပ္ပဋိနိဿဂ္ဂိ။ ဝိ၊ ဌ။
၂၁၃။ ဝိ၊ ၅။ ၁၆၆-၇၊ ၃၄၃။ ဒီ၊ ၃။ ၃၇။ မ၊ ၃။
၃၄။ (က) ဒုက္ခေန ကိစ္ဆေန ကသိရေန
ဗဟုမ္ပိ ကာရဏံ ဒဿေတော န သက္ကာ ပဋိ-
နိဿဂ္ဂံ ကာတုန္တိ ဒုပ္ပဋိနိဿဂ္ဂိ။ မ၊ ဌ။ ၁။ ၁၉၄။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၆၆။ အံ၊ ဋ္ဌိ၊ ၃။ ၁၀၇။ (-မ၊ ၁။
၅၂။ အံ၊ ၃။ ၃၇၅။ ဝဇီရ။ ၄၁။) (ခ) ဒုပ္ပဋိ-
နိဿဂ္ဂိ (ဒီ၊ ၃။ ၂၀၄။ အံ၊ ၂။ ၂၉၄) တိ န သက္ကာ
ဟောတိ ဂဟိတံ ဝိဿဇ္ဇာပေတုံ။ ဒီ၊ ဌ။ ၃။
၂၁၈။ အံ၊ ဌ။ ၃။ ၁၀၇။ ပဋိသံ၊ ဌ။ ၂။ ၂၅။ (-
ဒီ၊ ဌ။ ၃။ ၂၃။)

ဒုပ္ပဋိပဇ္ဇ (တိ) [ဒု+ပဋိပဇ္ဇ] ခဲယဉ်းသဖြင့် - ခဲခဲ
ယဉ်းယဉ်း-သွား-ရောက်-အပ်သော၊ သွား
-ရောက် - နိုင်ခဲသော (ခရီးလမ်း-စသည်)။
ဒုပ္ပဋိပန္န (၃) (သီ၊ မူ၊ ကွဲ)-ကြည့်။

ဒုပ္ပဋိပတ္တိ (တိ) [ဒု+ပဋိပတ္တိ] (၁) မကောင်း
သော အကျင့်။ (၂) မကောင်းသော အကျင့်
ကို ကျင့်ခြင်း။ အတ္တနော ဒုပ္ပဋိပတ္တိယာ
တေသံ ပသာဒံ ဝိနာသေတိ။ ဝိ၊ ဌ။ ၂။ ၂၀၉။
ကင်္ခါ၊ ဋ္ဌိ၊ သစ်။ ၂၅။ ဒုပ္ပဋိပတ္တိယာ ဒုက္ခတော
စ န မုစ္ဆန္တိ။ ဉဒါန၊ ဌ။ ၃၂၅။ (၁) တာယ
တာယ ပဋိပတ္တိယာတိ “သုဂတာ ဒုဂ္ဂတာ” တိ
ဝုတ္တာယ သုပ္ပဋိပတ္တိယာ ဒုပ္ပဋိပတ္တိယာ။ မ၊ ဋ္ဌိ၊
၂။ ၃၀၂။ (-သံ၊ ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁၅၈။) အောက်ပုဒ်
လည်း ကြည့်။ (၂) ဒုရက္ခာတေ ဟိ ဓမ္မဝိန-

ယေ ဒုပ္ပဝိနိပါတ် န မဟာသဘာဝဇ္ဇာ။ မဒ္ဓိ၊ ၃။
၃၂၉။ (-ဒိ၊ ၁။ ၂။ ဒိ၊ ၃။ ၁၇၃။)

ဒုပ္ပဝိနိပါတ် (တိ) [ဒုပ္ပဝိနိပါတ်+ဏိက] မကောင်း
သော အကျင့်ရှိသောသူ။ ဒုပ္ပဝိနိပါတ်ကနံ
စောဒကော။ သိ၊ ၁။ ၁၁၉၄။

ဒုပ္ပဝိဒါ (တိ) [ဒု+ပဝိဒါ] မကောင်းသော
အကျင့်၊ ချွတ်ယွင်း - ဖောက်ပြန် - သော
အကျင့်၊ လွဲမှားသော အကျင့်။ ဣဓေကဇ္ဇော
ပုဂ္ဂလော ဒုပ္ပဝိဒါယ မိစ္ဆာပဝိဒါယ ပသာဒံ
ဇနေတိ။ အဘိ၊ ၁။ ၁၅၆။ အယံ ဒုပ္ပဝိဒါ
မိစ္ဆာပဝိဒါတိ အပ္ပသာဒံ ဇနေတိ။ အံ၊ ၁။
၂။ ၅၉။ (-နေတ္ထိ၊ ၁။ ၂။ ၆။)

ဒုပ္ပဝိပန္န (တိ) [ဒု+ပဝိပန္န] (၁) မကောင်းသဖြင့်
ကျင့်သော။ (၂) မကောင်းသော အကျင့်ကို
ကျင့်သော။ (က) ချွတ်ယွင်း-ဖောက်ပြန်-
သော အကျင့်ကို ကျင့်သော။ လွဲမှားသော
အကျင့်ကို ကျင့်သော။ (ခ) ကဲ့ရဲ့အပ်သော
အကျင့်ကို ကျင့်သောသူ။ (ဂ) ခဲယဉ်း
သဖြင့် - ခဲယဉ်းယဉ်း - သွား - ရောက် -
အပ်သော။ သွား - ရောက် - နိုင်ခဲသော (ခရီး
လမ်းစသည်)။

(၁), (၂) (က) ဒုပ္ပဝိပန္နာနံ မိစ္ဆာပဝိ-
ပန္နာနံ တိတ္ထိယာနံ။ အဘိ၊ ၁။ ၁၅၆-၇။ “ဒုပ္ပ-
ဝိပန္နော သေ မိစ္ဆာပဝိပန္နော”တိ အဂုဏ်
ကထေတိ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၅၉။ (- ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၁။
အံ၊ ၁။ ၁၇၂။ အဘိ၊ ၁။ ၁၅၆။ ဥဒါန၊ ၁။ ၇၇၊
၉၉။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁၆၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၃။ မ၊
၁။ ၂။ ၃၀၂။ မဒ္ဓိ၊ ၃။ ၄၉၊ ၁၀၃။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၅၉။
အံ၊ ၁။ ၃။ ၅၃။) (ခ) ဒုဂ္ဂတိံ (၉)-ကြည့်။

(ဂ) ဗျတ္တိန္တရိတော သပ္ပဋ္ဌာယော ဒုပ္ပ-
ဝိပန္နော (ဒုပ္ပဝိပဇ္ဇော၊ သိ) မဂ္ဂေါ ဝေယျော
နာမ။ ဓမ္မာ၊ ၁။ ၂။ ၇၄။ (-နေတ္ထိ၊ ၁။ ၂။ ၆။)

ဒုပ္ပဝိမန္တိယ (တိ) [ဒု+ပဝိမန္တိယ] ခဲယဉ်းသဖြင့်
ပြန်လှန်ပြောဆိုအပ်သော။ ပြန်လှန်ပြောဆို
နိုင်ခဲသောသူ။ ဒုပ္ပဝိမန္တိယာ (မ၊ ၂။ ၃၅၅)တိ
အမှာဒိသေဟိ အဓမ္မဝါဒီဟိ ဒုက္ခေန ပဝိမန္တိ-
တဗ္ဗာ ဟောန္တိ။ မဒ္ဓိ၊ ၃။ ၂၇၉။

ဒုပ္ပဝိဇ္ဈ (တိ) [ဒု+ပဝိဇ္ဈ] ခဲယဉ်းသဖြင့် ထိုး
ထွင်း သိအပ်သော။ ထိုးထွင်း သိနိုင်ခဲသော။
မျက်မှောက်ပြုနိုင်ခဲသော။ ဒုပ္ပဝိဇ္ဈော (ဒိ၊
၃။ ၂၂၇)တိ ဒုပ္ပစ္စက္ခကဏေ။ ဒိ၊ ၃။ ၂၃၉။
ဒုပ္ပဝိဇ္ဈော (မဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၄၄) ပကတိပညာယ။
မဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၆၅။ (-သံ၊ ၃။ ၃၉၆။ မဟာနိ၊
၃၂၄။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၁။ အဘိ၊ ၁။ ၁၀၃။
သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁၀၃။ ဒိ၊ ၁။ ၁၃၁၊ ၄၁။)

ဒုပ္ပဝိဇ္ဈန္တိ (တိ) [ဒု+ပဝိဇ္ဈန္တိ] ထိုးထွင်း၍
သိရန် ခဲယဉ်းသော။ ထိုးထွင်း မသိနိုင်
သော။ အနာဂတဒ္ဓါနော ဒုပ္ပဝိဇ္ဈန္တိနံ
အပဿန္တိနံ ပစ္စက္ခံ ပစ္စုပ္ပန္နံ ဟေတု ဒဿေ-
တော။ မူလ၊ ၁။ ၂။ ၇၇။

ဒုပ္ပဝိဇ္ဈသဘာဝ (တိ) [ဒုပ္ပဝိဇ္ဈ + သဘာဝ]
ထိုးထွင်း သိနိုင်ခဲသော သဘောရှိသော။
ဒုပ္ပဝိဇ္ဈသဘာဝတ္တာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၇၁)တိ သုခ-
မဘာဝေန ဒုဝိညေယျသဘာဝတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။ ၁၀၇။ (-ပဝိသံ၊ ၁။ ၂။ ၁။ သာရတ္ထ၊
၃။ ၁၀၆။)

ဒုပ္ပဝိဒ္ဓ (တိ) [ဒု+ပဝိဒ္ဓ] ခဲယဉ်းသဖြင့် ထိုး
ထွင်း သိအပ်သော။ ထိုးထွင်း သိနိုင်ခဲသော။
နာနပ္ပကာရာ ဒုပ္ပဝိဒ္ဓါ စ သုတ္တန္တာတိ ဒီပိတံ။
ဥဒါန၊ ၁။ ၁၄။ (-ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၂။ သိ၊ ၁။
သစ်၊ ၁။ ၁၅၆။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၉၉။ အနု၊ ၁။ ၂။ ၁။)

ဒုပ္ပဝိနောဒယ (တိ) [ဒု+ပဝိနောဒယ] ခဲ
ယဉ်းသဖြင့် - ပယ်ဖျောက် - ပယ်ခွါ - အပ်
သော။ ပယ်ဖျောက် - ပယ်ခွါ - နိုင်ခဲသော။
ဣမေ ပဉ္စ ဒုပ္ပဝိနောဒယာ (ဝိ၊ ၅။ ၂၃၁)တိ
န သုပ္ပဝိနောဒယာ။ ဝိ၊ ၅။ ၁၇၄။ ဒုပ္ပဝိ-
နောဒယာ (အံ၊ ၂။ ၁၆၂)တိ ယာနိ ဟဿာ-

ဒီနိ ကိစ္စာနိ နိပ္ပါဒေတုံ...ဒန္တိဟာရာ ဒုဝိက္ခမ္မ-
ယာ ဟောန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။(-သာရတ္ထ၊၂။
၂၀၁။ ပါစိတ်၊ယော၊၅၇၇။)

ဒုပ္ပဝိနောဒနီယ (တိ) [ဒု + ပဝိနောဒနီယ]
အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ဥပ္ပန္နံ ဂမိယစိတ္တံ ဒုပ္ပဝိ-
နောဒနီယံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၉၁။)

ဒုပ္ပဝိဝေဒိတ (တိ) [ဒု+ပဝိဝေဒိတ] မကောင်း
သဖြင့်-သိစေအပ်-ဟောပြောအပ်-သော
(တရား)။ သမဏဿ ဂေါတမဿ ဓမ္မော
ဒုရက္ခာတော ဒုပ္ပဝိဝေဒိတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။
(-သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၁၈၆။)

ဒုပ္ပဏိဟိတ (တိ) [ဒု+ပဏိဟိတ] မကောင်း
သဖြင့် ထားအပ်သော။ ဒုပ္ပဏိဟိတ (သံ၊၂။
၄၉၆)။ ဒုဠ၊ ဌပိတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၁။

ဒုပ္ပတရ (တိ) [ဒု+ပတရ။(ဒုမ္ပတရ-သံ)] ခဲယဉ်း
သဖြင့်-လွန်မြောက်-ကူးမြောက်-အပ်
သော။ လွန်မြောက်-ကူးမြောက်-နိုင်ခဲ့
သော။ ဒုပ္ပတရ(မဟာနိ၊၂၂)တိ ဝိသေ-
သေတွာ တရိတုံ န သက္ကာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၈၉။
(-၁၇၇။)

ဒုပ္ပတိဋ္ဌာပိတ (တိ) [ဒု+ပတိဋ္ဌာပိတ] မကောင်း
သဖြင့်-တည်စေ-တည်ထား-အပ်သော။
တဝ ဗျဉ္ဇနံ ဒုပ္ပတိဋ္ဌာပိတံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၄၇။

ဒုပ္ပဒါလယ (တိ) [ဒု+ပဒါလယ] ခဲယဉ်းသဖြင့်-
ဖောက်ခွဲ-ဖျက်ဆီး-အပ်သော။ ဖောက်ခွဲ-
ဖျက်ဆီး-ခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်သော။ ပဗ္ဗတော
ဒုပ္ပဒါလယော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၇။ ပရုရဇနေဟိ
ပဒါလေတုံ အသက္ကုဏေယျတာယ ဒုပ္ပဒါလ-
ယော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၆။

ဒုပ္ပဓံသ (တိ) [ဒု+ပဓံသ။(ဒုမ္ပဓမံ-သံ)] ခဲယဉ်း
သဖြင့် ဖျက်ဆီးအပ်သော။ ဖျက်ဆီးနိုင်ခဲ့
သော။ ဒုပ္ပဓံသ ပဓံသေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၄။

ဒုပ္ပဓံသိယ (တိ) [ဒု+ပဓံသိယ] (၁)ခဲယဉ်းသဖြင့်
ဖျက်ဆီးအပ်သော။ဖျက်ဆီးနိုင်ခဲ့သော။ (၂)

ခဲယဉ်းသဖြင့် စွန့်လွှတ်စေအပ်သော။ စွန့်လွှတ်
စေနိုင် ခဲသော။ (၃) ခဲယဉ်းသဖြင့်
လွန်မြောက် အပ်သော။ လွန်မြောက် နိုင်
ခဲသော။ (၁) ဂဇောဝ ဒုပ္ပဓံသိယော။ ဝိ၊၅။
၃၊၇၊၁၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇။ ပရေဟိ ဒုပ္ပဓံသိယ-
တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၉။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၄၇၇။
(-အပါ၊၁။၃၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၆၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။
၄၈၁၊၅၀၆။) (၂) ဒုပ္ပဓံသိယော (အံ၊၁။
၃၅၅)တိ ဒုမ္မောစာပယော၊ ဂဟိတဂ္ဂဟဏံ
ဝိသုဇ္ဇာပေတုံ န သက္ကာတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၃၀၄။ (၃) ဒုရတိက္ကမော(ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၃၆)တိ
ဒုပ္ပဓံသိယော၊ အညေန ဒေဝေန ဝါ မာရေန
ဝါ ကေနစိ ဝါ အတိက္ကမိတုံ အသက္ကုဏေ-
ယျောတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၂၀၆။

ဒုပ္ပဓာရိတ (တိ) [ဒု+ပဓာရိတ]မကောင်းသဖြင့်
-ဆောင်-မှတ်သား-အပ်သော။ ဒုဂ္ဂဟိတ
(၂)-ကြည့်။

ဒုပ္ပဗ္ဗဇ္ဇာ (ထိ၊န) [ဒု + ပဗ္ဗဇ္ဇာ] ခဲယဉ်းသဖြင့်
ပြုအပ်သော ရှင်၊ရဟန်း၏ အဖြစ်၊ ပြုနိုင်ခဲ့
သော ရှင်၊ ရဟန်း၏ အဖြစ်။ ဒုပ္ပဗ္ဗဇ္ဇာ(ထေရ၊
၂၄၄)။ ပဗ္ဗဇနဿ ဒုက္ကရတ္တာ ဒုက္ခံ ပဗ္ဗဇနံ၊
ဒုက္ကရာ ပဗ္ဗဇာတိ ဒုပ္ပဗ္ဗဇ္ဇံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၉။
(-ဓမ္မ၊၅၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၈။)

ဒုပ္ပဘာတ (န) [ဒု+ပဘာတ။ (ဒုမ္ပဘာတ-သံ၊
ဒုပ္ပဘာတုအ-ပြာ)] မကောင်းသော - မိုး
သောက်ထခြင်း-မိုးလင်းခြင်း။ ဒုပ္ပဘာတ-
(အပါ၊၁။၁၆၈)။ ဒုဠ၊ ပဘာတံ ရတ္တိယာ
ပဘာတကရဏံ၊ မယံ န သုဠံ ပဘာတန္တိ
အတ္ထော။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၆။

ဒုပ္ပမူ (တိ) [ဒု+ပမူ] ခဲယဉ်းသဖြင့်-ဖြေ-
လွှတ်-အပ်သော။ ဖြေ-လွှတ်-နိုင်ခဲ့သော။
အဖြေ-အလွှတ်-ခက်သော။ ဒုပ္ပမူ (ဓမ္မ၊
၆၃။ ဇာ၊၁။၅၃။ နေတ္ထိ၊၃၁)။ လောဘ-
ဝသေန ဟိ ကေဝါရမ္ပိ ဥပ္ပန္နံ ကိလေသဗန္ဓနံ

ဒဋ္ဌဋ္ဌာနတော ကစ္ဆပေါ ဝိယ ဒုမ္မောစိယံ
ဟောတိတိ ဒုပ္ပမုဉ်န။ ဓမ္မာဠ ၂။ ၃၃၇။ ဇာဠ ၂။ ၁၂၉။
နေတ္တိဠ ၂။ ၄၃။ (-သုတ္တနိ။ ၄၀၀။ မဟာနိ။ ၂၂။ ၂၅။ သုတ္တနိဠ ၂။ ၂၃၂-၃။)

ဒုပ္ပမုဉ်န (တိ) [ဒု + ပမုဉ်န] အထက်ပုဒ်နက်
ကြည့်။ မာရဗန္ဓန(မဟာနိဠ ၄၀၆)-ကြည့်။

ဒုပ္ပမေယျ (တိ) [ဒု + ပမေယျ။ (ဒုဠမေယ-သံ)]
ခဲယဉ်းသဖြင့် နှိုင်းယှဉ်အပ်သော၊ နှိုင်းယှဉ်
နိုင်ခဲသော။ ဒုက္ခေန မေတဗ္ဗော (ပမေ-
တဗ္ဗော)တိ ဒုပ္ပမေယျော။ အံဠ ၂။ ၂၃၃။
အဘိဠ ၃။ ၆၇။

ဒုပ္ပမောစယ (တိ) [ဒု + ပမောစယ] ခဲယဉ်းသဖြင့်
-ဖြေ - လွတ် - အပ်သော၊ ဖြေ - လွတ် -
နိုင်ခဲသော၊ အဖြေ - အလွတ် - ခက်သော။
သတ္တာ ဒုပ္ပမောစယာ။ သုတ္တနိဠ ၂။ ၂၃၃။

ဒုပ္ပယာတ (တိ) [ဒု + ပယာတ] မကောင်းသဖြင့်
သွားသော၊ ခရီး - လမ်း - မဟုတ်သည်၌
သွားသော၊ လမ်းလွဲ - လမ်းမှား - ၌ သွား
သော။ တေ ဒုပ္ပယာတာ အပရဒ္ဒမဂ္ဂါ။
ဝိမာန။ ၁၁၇။ ပေတ။ ၁၉၄။ ဒုပ္ပယာတာတိ
ဒုဠ ပယာတာ အပထေ ဂတာ။ ဝိမာနဠ ၃။ ၁၆။

ဒုပ္ပယုတ္တ (တိ) [ဒု + ပယုတ္တ။ (ဒုဠယုတ္တ-သံ၊
ဒုပ္ပဉ္စုတ္တ-ပြာ)] (၁) မကောင်းသဖြင့် အား
ထုတ်အပ်သော (အမူလုပ်ငန်း - စသည်)။
(၂) မကောင်းသဖြင့် ကျင့်သော၊ မှားယွင်း
စွာ ကျင့်သော။ သူ။ (၁) ဒုပ္ပယုတ္တာ ဝါ
ကမ္မန္တာ ဝိပဇ္ဇန္တိ။ သံ၊ ၂။ ၅၀၉။ မဟာနိ။ ၄။
ဒုပ္ပယုတ္တာတိ ဝိသမပယောဂေန ယောဇိတာ
ကသိဝါဏိဇ္ဇာဒိကမ္မန္တာ။ မဟာနိဠ ၂။ ၄။ =
ကသိဝါဏိဇ္ဇာဒိဝသေန ဒုဠ ပယုတ္တာကမ္မန္တာ။
သံ၊ ၂။ ၃၇၃။ (၂) ဒုပ္ပယုတ္တာ(မာဠ ၃။
၇၇)တိ ဒုပ္ပဉ္စုပန္နော။ မာဠ ၃။ ၄၉။

ဒုပ္ပရာမဋ္ဌ (တိ) [ဒု + ပရာမဋ္ဌ] မကောင်းသဖြင့်
-သုံးသပ်အပ် - ယူအပ် - သော။ သာမညံ

ဒုပ္ပရာမဋ္ဌံ၊ နိရယာယူပကဇုတိ။ သံ၊ ၁။ ၄၇။
ဓမ္မာဠ ၅။ ၇။ ဝိဠ ၂။ ၈၃။ အံဠ ၁။ ၃၇၅။ ဓမ္မာ
ဠ ၂။ ၃၀၂။ ကင်္ခါဠ ၁။ ၂၂၀။ သာမညံ
ဒုပ္ပရာမဋ္ဌန္တိ သမဏဓမ္မသင်္ခါတံ သာမညံ
ခဏ္ဍသီလာဒိတာယ ဒုပ္ပရာမဋ္ဌံ ဒုဠ ဂဟိတံ။
ဝိမတိ။ ၁။ ၂၄၃။ (-သာရတ္ထာဠ ၂။ ၂၆။ မာ
ဠ ၃။ ၅၂။ အံဠ ၁။ ၂၃၀။)

ဒုပ္ပရိဂ္ဂဟ (တိ) [ဒု + ပရိဂ္ဂဟ။ (ဒုဠရိဂ္ဂဟ-သံ)]
ခဲယဉ်းသဖြင့် သိမ်းယူအပ်သော၊ သိမ်းယူ
နိုင်ခဲသော။ ဥပေက္ခာ ပန သုခုမာ ဒုပ္ပ-
ရိဂ္ဂဟာ။ ပဋိသံဠ ၂။ ၁၀၈။ (-အဘိဠ ၂။
၁၁။ ပဋိသံဠ ၂။ ၁၀၉။ မူလဠ ၂။ ၁၁။
အနုဠ ၂။ ၁၆။)

ဒုပ္ပရိဂ္ဂဟိတ (တိ) [ဒု + ပရိဂ္ဂဟိတ] အထက်ပုဒ်
နက် ကြည့်။ ဒုပ္ပရိဂ္ဂဟိတတံ ဒိသ္မာ။ မူလဠ ၂။
၁။ ၁၄၁။ (-မူလဠ ၂။ ၁၁။)

ဒုပ္ပရိစ္စ(ဇ္ဇ)ဇ (တိ) [ဒု + ပရိစ္စ(ဇ္ဇ)ဇ။ (ဒုပ္ပရိတျ-
ဇ-သံ၊ ဒုပ္ပရိစ္စယ-ပြာ)] ခဲယဉ်းသဖြင့် စွန့်အပ်
သော၊ စွန့်နိုင်ခဲသော။ အတ္တနော သန္တကာ
ဟိ ကာကဏိကာပိ ပရဿ ဒုပ္ပရိစ္စဇာ။ ဒီဠ ၁။
၂၇၂။ ဒုပ္ပရိစ္စဇာ(မဟာနိ။ ၂၂)တိ သဗ္ဗာ-
ကာရေန ဇဟိတုံ န သက္ကာ။ မဟာနိဠ ၂။
၈၉။ (-ဒီဠ ၂။ ၆၀။ မာဠ ၂။ ၁၃၂။)

ဒုပ္ပရိဘူယ (တိ) [ဒု + ပရိဘူယ] ခဲယဉ်းသဖြင့်
သုံးဆောင်အပ်သော၊ သုံးဆောင်နိုင်ခဲသော။
ဧဟိ မနုဿပရိဘောဂေါ နာမ တုမှာကံ ဒုပ္ပရိ-
ဘူယော။ ဇာဠ ၁။ ၂၆၀။

ဒုပ္ပရိဘောဂ (တိ) [ဒု + ပရိဘောဂ] မကောင်း
သဖြင့် သုံးဆောင်အပ်သော။ သံသိကံ ဝါ
ပုဂ္ဂလိကံ ဝါ ဒုပ္ပရိဘောဂံ ဘူတော “ဘော-
ဂူပဿာတိကာ”တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိဠ ၄။
၁၆၁။

ဒုပ္ပရိယောဂါ(ဟ)ဠ (တိ) [ဒု + ပရိယောဂါ(ဟ)-
ဠ] ခဲယဉ်းသဖြင့် သက်ဝင်အပ်သော၊ သက်ဝင်

နိုင်ခဲ့သော၊ (က) သိနိုင်ခဲ့သော၊ အသိခက်သော။ (ခ) သက်ဆင်းနိုင်ခဲ့သော၊ သက်ဆင်းရန် မလွယ်ကူသော။ (က) ဒုပ္ပရိယောဂါဠော- (မ၊ ၂။ ၁၅၅) တိ ဒုဩဂါဟော ဒုဠောနော။ မ၊ ၄။ ၁၃၇။ ဒုပ္ပရိယောဂါဠော (စူဠနိ၊ ၆၄) - တိ အဝဂါဟိတုံ ဩတရိတုံ ဒုက္ခော။ စူဠနိ၊ ၄။ ၁၇။ (- စူဠနိ၊ ၂၀၉။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၁၉။ စူဠနိ၊ ၄။ ၈၃။ မ၊ ၄။ ၁၃၇။) (ခ) မဟာယျေ သမုဒ္ဒေါ ဂမ္ဘီရော အပ္ပမေယျော ဒုပ္ပရိယောဂါဟော။ သံ၊ ၂။ ၅၄၆။ = အာဠကဂဏနာယ ပမာဏဂဟဏတ္ထံ ဒုရောဂါဟော။ သံ၊ ၄။ ၁၅၀။ (- မိလိန္ဒ၊ ၇၃။)

ဒုပ္ပရိဝဇ္ဇိယ (တိ) [ဒု+ပရိဝဇ္ဇိယ] ခဲယဉ်းသဖြင့် ရှောင်ကြဉ်အပ်သော၊ ရှောင်ကြဉ်နိုင်ခဲ့သော။ နိန္ဒာ နာမ ဒုပ္ပရိဝဇ္ဇိယာ။ ဇာ၊ ၄။ ၂၅၄။

ဒုပ္ပရိဝတ္တိယ (တိ) [ဒု+ပရိဝတ္တိယ] ခဲယဉ်းသဖြင့် - ရှေ့ - ပြောင်း - အပ်သော၊ ရှေ့ - ပြောင်း - နိုင်ခဲ့သော။ သိနေရ ဝိယ ဒုပ္ပရိဝတ္တိယာ။ သံ၊ ၄။ ၂၀၈။

ဒုပ္ပရိဟာရ (တိ) [ဒု+ပရိဟာရ] (၁) ခဲယဉ်းသဖြင့် ဆောင်အပ်သော၊ ဆောင်နိုင်ခဲ့သော၊ အဆောင်ခက်သော။ (၂) ခဲယဉ်းသဖြင့် စောင့်ရှောက်အပ်သော၊ စောင့်ရှောက်နိုင်ခဲ့သော။ (၁) သမ္မာဓေ ဘိက္ခဝေ သုခုမာ ဆဝိ ဒုရောပယော ဝဏော ဒုပ္ပရိဟာရံ သတ္ထံ။ ဝိ၊ ၃။ ၃၀၉၊ ၃၁၀။ (- ဝိ၊ ၄။ ၃၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၉၂။ ဇာ၊ ၄။ ၁၄၆၊ ၃။) (၂) အဗဒ္ဓသီမာယံ “ဒုပ္ပရိဟာရ” န္တိ တိစီဝရံ ပရိက္ခာရစောဠမေဝ အဓိဋ္ဌဟိတော ပရိဘုဉ်း သူ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၇။ (- ဝဇီရ၊ ၂၂၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၀၂၊ ၃၈၈။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၁၃။)

ဒုပ္ပဝတ္တိယ (တိ) [ဒု+ပဝတ္တိယ] ခဲယဉ်းသဖြင့် - လည်စေ - လိမ့်စေ - အပ်သော၊ လည်စေ -

လိမ့်စေ - နိုင်ခဲ့သော။ သာဓာဓော ဒုပ္ပဝတ္တိယော ဟောတိ။ သံ၊ ၃။ ၁၇။

ဒုပ္ပဝေဒိတ (တိ) [ဒု+ပဝေဒိတ] ခဲယဉ်းသဖြင့် သိစေအပ်သော၊ သိစေနိုင်ခဲ့သော။ ဒုပ္ပဝေဒိတေ (ဒီ၊ ၃။ ၉၇-၈။ မ၊ ၃။ ၃၂) တိ ဒုဝိညာပိတေ။ ဒီ၊ ၄။ ၁၈၉။ မ၊ ၄။ ၂၂။ (- မ၊ ၁။ ၉၆။ မ၊ ၄။ ၁၃၂။ ဒီ၊ ၄။ ၁၈၇။)

ဒုပ္ပဝေသ (တိ) [ဒု+ပဝေသ။ (ဒုပ္ပဝေဓ-သံ)] ခဲယဉ်းသဖြင့် ဝင်ရောက်အပ်သော၊ ဝင်ရောက်နိုင်ခဲ့သော။ ဒုပ္ပဝေသမိဒံ ပုရ (ဇာ၊ ၁။ ၂၃၁) န္တိ... ကဿစိ ပဝိသိတုံ န သက္ကာ။ ဇာ၊ ၄။ ၁၀၇။ (- ဒီ၊ ၄။ ၁၃၈။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၅၆။ ဇာ၊ ၄။ ၂၅၄။ အံ၊ ၄။ ၃၃။)

ဒုပ္ပသ(ယ)ဟ (တိ) [ဒု+ပသ(ယ)ဟ] ခဲယဉ်းသဖြင့် - လွှမ်းမိုး - နှိပ်စက် - အပ်သော၊ လွှမ်းမိုး - နှိပ်စက် - နိုင်ခဲ့သော။ ဧဝံ ဒုပ္ပသယံ ပစ္စတ္တိကေဟိ ပစ္စာမိတ္တေဟိ။ မိလိန္ဒ၊ ၃၂၈။ ဒုရာသဒေါ ဒုပ္ပသဟော (အံ၊ ၁။ ၃၅၅) တိ ပရေဟိ သန္ဓေတုံ ဝါ အဘိဘဝိတုံ ဝါ န သက္ကာ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၄။ ဒုပ္ပသဟာ ပသယ အဘိဘဝိတော ပဝတ္တိတုံ အသက္ကုဏေယျာတိ ဒုပ္ပသဟာ။ အပ၊ ၄။ ၂၄၇။ (- ဒီ၊ ၃။ ၆၅။ အပ၊ ၁။ ၂၀။ အပ၊ ၂။ ၃၇၈။ ဇာ၊ ၁။ ၆၃၊ ၃၇၂-၃။ မိလိန္ဒ၊ ၄။ ၂၀။ ဒီ၊ ၄။ ၃၅၂။ သံ၊ ၄။ ၁၁၇၄။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၇။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၁။ ဒီ၊ ၄။ ၃၅၂။ ဇာ၊ ၄။ ၁၆၅၊ ၁၇၄။)

ဒုပ္ပသာဒယ (တိ) [ဒု + ပသာဒယ] (စိတ်ကို) ကြည်လင်စေခြင်းငှါ ခဲယဉ်းသော၊ ကြည်လင်စေနိုင်ခဲ့သော။ ဒုပ္ပသာဒယော (မဟာနိ၊ ၂၅၄) တိ စိတ္တေ ပသာဒံ ဥပ္ပါဒေတုံ ဒုက္ခော။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၂၅။

ဒုပ္ပသု (ပု) [ဒု+ပသု။ (ဒုပ္ပရု-သံ)] ဆုံးမခက်သော နွား၊ နွားရိုင်း။ ဒုပ္ပသု (ထေရ၊ ၂၈၈) တိ ... ကိဋ္ဌာဒံ သဿခါဒကံ ဒုပ္ပသု ဒုဠဂေါဏံ။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၆။

ဒုပ္ပဿ (တိ) [ဒု + ပဿ။ (ဒုဒိဓသံ)] (၁) ခဲယဉ်းသဖြင့် သိမြင်အပ်သော၊ သိမြင်နိုင်ခဲ့သော။
 (၂) ခဲယဉ်းသဖြင့် - ရောက်အပ် - ရအပ် - သော၊ ရောက်ခြင်း - ရခြင်း - ငှါ မစွမ်းနိုင်သော။ (၁) ဒုဒ္ဓသန္တိ...ဒုပ္ပဿ။ မဟာနိ။ ၃၂၄။ (၂) သမ္မာပဋိပတ္တိ ဝိနာ ပဿိတုံ ပတ္တု အသက္ကုဏေယျတ္တာ ဒုပ္ပဿ။ နေတ္တိ၊ ၄၁၂။ (-နေတ္တိ။ ၄၇။ နေတ္တိ၊ ၇၇။)

ဒုပ္ပဟရဏသမတ္တ (တိ) [ဒုပ္ပဟရဏ + သမတ္တ] ပုတ်ခတ် - ရိုက်နှက် - ခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်သော။ ပစ္စတ္တိကာနံ ဒုပ္ပဟရဏသမတ္တတာယ။ ဇာ၊ ၄၁၂။ ၇။ ၄၄။

ဒုပ္ပဟာန (တိ) [ဒု + ပဟာန] ခဲယဉ်းသဖြင့်ပယ်အပ်သော၊ ပယ်နိုင်ခဲ့သော။ ကာမာနံ ဒုပ္ပဟာနတာယ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၉၈။

ဒုပ္ပဟာယ (တိ) [ဒု + ပဟာယ] အထက်ပုဒ်နက်ကြည့်။ ဒုပ္ပဟာယာ (မဟာနိ။ ၂၂) တိ သုခေန ပဟာတဗ္ဗာန ဟောန္တိ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၈၉။

ဒုပ္ပဟာသိနီ (တိ) [ဒု + ပဟာသိနီ] ခရမ်းကစော့ပင်။ ဝါတ္တာကီ ဒုပ္ပဟာသိနီ။ ဓာန၊ ၄။ ၅၈။

ဒုပ္ပဟေယျ (တိ) [ဒု + ပဟေယျ] ခဲယဉ်းသဖြင့်ပယ်အပ်သော၊ ပယ်နိုင်ခဲ့သော။ ကေသဉ္စိ အရိယာနံ ဥဒ္ဓမ္မာဂိယသံယောဇနာနိ ဒုပ္ပဟေယျာနိ ဟောန္တိ။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၃။

ဒုပ္ပပါပိတ (တိ) [ဒု + ပါပိတ] မကောင်းသဖြင့်ရောက်စေအပ်သော။ ဒုပ္ပပါပိတာနိ စေဝ ဒုဂ္ဂဟိတာနိ စ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၄၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၅၂။

ဒုပ္ပပါရုတ (တိ) [ဒု + ပါရုတ] (၁) မကောင်းသဖြင့် - ခြုံ - ရုံ - သော၊ သူ။ (၂) မကောင်းသဖြင့် - ရုံ - ရမ်း - အပ်သော (ကေသီ - စသည်)။ (၃) မကောင်းသဖြင့် - ခြုံ - ရုံ - ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ် (ဘာဝပ္ပဓာန်)။

(၁) ဒုန္နိဝတ္ထာ ဒုပ္ပါရုတာ အနာကပ္ပသမ္ပန္နာ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၃၆။ ဝိ၊ ၃။ ၅၆၊ ၇၆။ သော တတ္ထပဿတိ မာတုဂါမိ ဒုန္နိဝတ္တံ ဝါ ဒုပ္ပါရုတံ ဝါ။ မ၊ ၂။ ၁၂၅။ သံ၊ ၁။ ၄၂၊ ၄၆။ အံ၊ ၁။ ၄၄။ အံ၊ ၂။ ၈၄။ (-ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၉။ ဝဇီရ၊ ၄။ ၆။)
 (၂) ဒုန္နိဝတ္တံ ဝါ ဒုပ္ပါရုတံ ဝါ သဏ္ဌပေန္တဿ အနာပတ္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၅။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁။ ၂၈။ (၃) အထ နံ ဒုန္နိဝတ္ထဒုပ္ပါရုတဒဿနေန ပလောဘေတော သီလဝိနာသံ ပါပေသိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၆။

ဒုပ္ပုရိသ (ပု) [ဒု + ပုရိသ။ (ဒုပ္ပုရုဓ-သံ)] စက်ဆုပ် - ကဲ့ရဲ့ - အပ်သော ယောက်ျား၊ ယောက်ျားမိုက်။ မယာ ဒုပ္ပုရိသံ နိဿာယ တုမ္မာကံ ဝေရူပံ ကတံ။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၃၁၂။

ဒုပ္ပုရ (တိ) [ဒု + ပုရ။ (ဒုပ္ပုရ၊ ဒုပ္ပုရ-သံ)] ခဲယဉ်းသဖြင့်ပြည့်စေအပ်သော၊ ပြည့်စေနိုင်ခဲ့သော။ ဒုပ္ပုရတ နဒီသမာ။ ဇာ၊ ၁။ ၇၆၊ ၃၄၆။ ဒုပ္ပုရ (ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၃) နိ ပူရေတုံ ဒုက္ကရံ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၅။ (-ဇာ၊ ၁။ ၁၃၂၊ ၂၀၁။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၅၇။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၂။)

ဒုပ္ပုရဏ (န) [ဒု + ပုရဏ] (၁) ပြည့်စေနိုင်ခဲ့ခြင်း၊ ဖြည့်ကျင့်နိုင်ခဲ့ခြင်း။ (တိ) (၂) ပြည့်စေနိုင်ခဲ့သော။ (၁) ဣမိနာ တဿ ဒုပ္ပုရဏံ ဒဿေတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၃။ (တိ) (၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒုပ္ပုရဏဋ္ဌ (ပု) [ဒုပ္ပုရဏ + အတ္ထ] ပြည့်စေနိုင်ခဲ့သည်၏အဖြစ်။ ဒုပ္ပုရဏဋ္ဌနာ (သံ၊ ၄။ ၃။ ၄၉) - တိ ပူရေတုံ အသက္ကုဏေယျဘာဝေန။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၀။ (-အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၉၉။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၁။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂။ ၁၆။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၂။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၅။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၂၄၄။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၁၀။)

ဒုပ္ပုရဏီယ (တိ) [ဒု + ပုရဏီယ] ခဲယဉ်းသဖြင့်ပြည့်စေအပ်သော၊ ပြည့်စေနိုင်ခဲ့သော၊ ဖြည့်

ကျင့်နိုင်ခဲ့သော။ ပါရမီနံ ဒုပ္ပုရုဏိယတ္တာ။ ဒိ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀။ ဒုပ္ပုရုဏိယာနံ ဣတ္ထိနံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၁၇၆။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၁၅။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၀။)

ဒုပ္ပုရိယ (တိ) [ဒု + ပုရိယ] အထက်ပုဒ်နက်
ကြည့်။ ဒုဿဟာနိ ဒုပ္ပုရိယာနိ ဒုက္ကရာနိတိ
အတ္ထော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄။

ဒုပ္ပေက္ခာပယ (တိ) [ဒု + ပေက္ခာပယ] ရှုစေရန်
ခဲယဉ်းသော၊ ရှုစေနိုင်ခဲ့သော။ ဒုပ္ပေက္ခာ-
ပယော (မဟာနိ၊ ၂၅၄)တိ ဣက္ခာပယိဘုံ
ဒုက္ခော။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅။

ဒုပ္ပေသန (တိ) [ဒု + ပေသန။ (ဒုပ္ပေဏ၊ ဒုပ္ပေ-
ရဏ-သံ)] ခဲယဉ်းသဖြင့် စေလွှတ်အပ်သော၊
စေလွှတ်နိုင်ခဲ့သော။ ဒုပ္ပေသနတော (အံ၊ ဋ္ဌ၊
၁။ ၄၁)တိ ဒုက္ခေန ပေသေတဗ္ဗတော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊
၁။ ၈၉။

ဒုပ္ပေါသ (တိ) [ဒု + ပေါသ။ (ဒုပ္ပေါဓ-သံ)]
ခဲယဉ်းသဖြင့် မွေးမြူအပ်သော၊ မွေးမြူနိုင်ခဲ့
သော။ ဒုပ္ပေါသံ ကတွာ အတ္တာနံ။ သံ၊ ဝ။
၆၀၊ ၂၀၅။ ဒုပ္ပရတဉ္စေ ဒုပ္ပေါသတဉ္စ အာ-
ပဇ္ဇတိ(ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၇)တိ အတ္တနာ ပစ္စယဒါယ-
ကေဟိ စ ဒုက္ခေန ဘရိတဗ္ဗတံ ပေါသေတဗ္ဗ-
တဉ္စ အာပဇ္ဇတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄။ (-ဝိ၊ ဝ။
၂၄။ ဝိ၊ ၂။ ၂၇၅။ ဝိ၊ ၃။ ၅၇။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ မ၊ ဋ္ဌ၊
၁။ ၁၀၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၄၄။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၇။)

ဒုပ္ပဿ=ဒုဖဿ (ပု၊ န) [ဒု + ဖဿ။ (ဒုးသုဂ္ဂိ-သံ)]
(ပု)(၁) ခွေးငယ်ရိုင်းပင်၊ ခွေးလေးရိုင်းပင်၊
ခွေးလေးယားပင်။ (န) (၂) ခွေးလေးယား
သီး။ (တိ) (၃) မကောင်း-ကြမ်း-သော
အတွေ့ရှိသော။ (ပု)(၁) ဒုက္ခသမ္ပဿတာယ
ဒုဖဿော။ ဓာနံ၊ ဋ္ဌ၊ ၅၇၂။ (န) (၂) ကပိ-
ကစ္ဆ(စု)(၂)(ပေတ၊ ဋ္ဌ၊ ၈၁)ကြည့်။ (တိ)
(၃) ဒုပ္ပဿေ (ဓာနံ၊ ၉၆၈) ဒုက္ခသမ္ပဿေ။
ယင်း-ဋီ။

ဒုပ္ပစ (တိ) [ဒု + ဝစ + ခ။ ဒု + ဝစ။ (ဒုဝိက်, ဒုဝိ-
စသ်, ဒုဝိန-သံ၊ ဒုဝယဏ-ပြာ)] (၁) ဆင်းရဲ

-ငြိုငြင်-ပင်ပန်း-သဖြင့် - ပြောဆို - ဆုံးမ
- အပ်သော၊ ခဲယဉ်းစွာ - ပြောဆို - ဆုံးမ -
အပ်သော၊ ဆုံးမခက်သော။ (၂) ခဲယဉ်းစွာ
- ပြောဆို - ဆုံးမ - အပ်သော စကားရှိသော၊
သူ။ (၃) ခဲယဉ်းစွာ - ပြောဆို - ဆုံးမ - အပ်
သော စကားရှိသူ၏ အဖြစ်(ဘာဝပ္ပဓာန်)။

ဣဓေကစော ဒုပ္ပစော ဟောတိ ဒုပ္ပနော။
ဝိ၊ ၄။ ၂၁၅။ (-ဝိ၊ ၅။ ၁၀။ မ၊ ၂။ ၁၃၇။ သံ၊ ဝ။
၄၀၆။ အံ၊ ၂။ ၁၅၇။ အံ၊ ၃။ ၃၇၇။ ဝိ၊ သုဒ္ဓိ၊ ၁။
၁၁၂။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၂၊ ၂၇၃။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇၄။)

(၁) ဒုပ္ပစော (ဝိ၊ ၁။ ၂၇၂)တိ ဒုက္ခေန
ကိစ္ဆေန ဝဒိတဗ္ဗော၊ န သက္ကာ သုခေန ဝတ္တန္တိ
အတ္ထော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၇။ ဒုပ္ပစော(မ၊ ၁။ ၅၂)တိ
ဝတ္တံ ဒုက္ခာ ကိဉ္စ ဝုစ္စမာနာ န သဟန္တိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊
၁။ ၁၉၃။ (-ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ ၅၆။)

(၂) ဒုက္ခံ ဝစော တေသ္မိ ဝိပ္ပဋိကုလဂါ-
ဟိမိ ဝိပ္ပဋိနိကသာတေ အနာဒရေ ပုဂ္ဂလေတိ
ဒုပ္ပစော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၁။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၄။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၆၃။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၁။ မ၊ ဋီ၊ ၂။
၅၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၉။ ဒုက္ခံ ဝစော တေသ္မိန္တိ
ဒုပ္ပစော။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၀၀။ (၃) ဒုပ္ပစောတိက-
ကြည့်။

ဒုပ္ပစကရဏ (န) [ဒုပ္ပစ + ကရဏ] ခဲယဉ်းစွာ -
ပြောဆို - ဆုံးမ - အပ်သော စကားရှိသူ၏
အပြုအမူ။ ဒုပ္ပစကရဏေ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၇)တိ
ဒုပ္ပဿ ဘိက္ခုနော ကရဏေ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၇၂။

ဒုပ္ပစောတိက (တိ) [ဒုပ္ပစော + ဇာတိ + က] ခဲယဉ်း
စွာ - ပြောဆို - ဆုံးမ - အပ်သော စကားရှိသူ၏
အဖြစ်ဟူသော သဘောရှိသော။ ဘိက္ခု ပနေ-
ဝ ဒုပ္ပစောတိကော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၇၁-၂။
ဒုပ္ပစောတိကောတိ ဒုပ္ပဿဘာဝေါ၊ ဝတ္တံ
အသက္ကုဏေယျောတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၁၉၇။ ကင်္ခါ၊ ၁၄၃။ တေန ဒုက္ခေန ဝစာ
ဒုပ္ပစာ၊ ဒုပ္ပစာ ဇာတိ အဿာတိ ဒုပ္ပစောတိ-
ကောတိ အတ္ထော ဒဿိတော။ ကင်္ခါ၊ ယော၊

မဟာဋီ၊ ၂။ ၂၉၃။ (-ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သင်္ခါ။ ၂၅၄။
ပါရာ၊ ယော။ ၂၅၄။)

ဒုပ္ပတ္တိဘာဝကရဏ (တိ) [ဒုပ္ပတ္တိဘာဝ + ကရဏ]
အောက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဒုပ္ပတ္တိဘာဝကရဏေ-
ဟိ (သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၁) တိ ကောဓူပနာဟာဒိဟိ။
သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၁။

ဒုပ္ပတ္တိဘာဝကရဏိယ (တိ) [ဒုပ္ပတ္တိဘာဝ + ကရဏိ-
ယ] အောက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဒုပ္ပတ္တိဘာဝကရ-
ဏိယေဟိ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၇) တိ ဒုပ္ပတ္တိဘာဝကရ-
ဏေဟိ။ ကတ္တုအတ္ထေ အနိယ-သဒ္ဓေါ ဒဠ-
ဗ္ဗော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၆၃။

ဒုပ္ပတ္တိဘာဝကရက (တိ) [ဒုပ္ပတ္တိဘာဝ + ကာရက]
ခဲယဉ်းစွာ-ပြောဆို-ဆုံးမ-အပ်သောစကား
ရှိသူ၏ အဖြစ်ကို ပြုတတ်သော (ကောမ-စ
သည်။) အထက်ပုဒ် ကြည့်။ ဒေါဝစသကရ-
ဏ-လည်း ကြည့်။

ဒုပ္ပတ္တိသဘာဝ (တိ) [ဒုပ္ပတ္တိ + သဘာဝ။ (ဒုဝစသ္မ-
ဘာဝ-သံ)] ခဲယဉ်းစွာ-ပြောဆို - ဆုံးမ-
အပ်သော စကားရှိသူ၏ အဖြစ်ဟူသော
သဘောရှိသော။ ဝတ္ထုဗ္ဗောတိ ဝစော၊ ဒုက္ခေ-
န ဝစော ဒုပ္ပစ္စော၊ ဒုပ္ပစ္စော သဘာဝေါ
အဿာတိ ဒုပ္ပတ္တိသဘာဝေါ။ ကင်္ခါ၊ ယော၊
မဟာဋီ၊ ၂။ ၂၉၂။ ဒုပ္ပစ္စောတိက-လည်း ကြည့်။

ဒုပ္ပတ္တိ (ပု၊ န) [ဒု + ဝတ္ထု။ ဝိရူပေါ ဝတ္ထော အဿာ-
တိ ဒုပ္ပတ္တော။ ရှု၊ ဋီ၊ နှာ-၇၆။ ထိ-၌ ဒုပ္ပတ္တော၊
ဒုပ္ပတ္တိ၊ ဒုပ္ပတ္တိနိ။ (ဒုဝိဏ်-သံ။ ဒုဝတ္ထု-အဒ္ဓမာ-
ဂမိ)] (၁) မကောင်းသောအဆင်း။ (န) (၂)
ငွေ။ (၃) ဒုပ္ပတ္တိကရဏသိက္ခာပုဒ်။ (တိ) (၄)
မကောင်းသော အဆင်းရှိသော၊ (က)
မကောင်းသောကိုယ် အဆင်းရှိသော။ (ခ)
မကောင်းသော ဂုဏ်အဆင်းရှိသော။ (၅)
ဂုဏ်အဆင်းမရှိသော၊ ဂုဏ်အဆင်းမှ ကင်း
သော။ (၆) မကောင်းသော ပုံသဏ္ဌာန်
ရှိသော။ (၇) အလိုမရှိအပ်သော အဆင်းရှိ
သော။ (ဂ) မနှစ်သက်အပ်သော အဆင်း

ရှိသော။ (၉) မမြတ်နိုးအပ်သော အဆင်း
ရှိသော။ (၁၀) ဖောက်ပြန်သော ပုံသဏ္ဌာန်
ရှိသော။ (၁၁) စက်ဆုပ် - ရှုံ့ရှာ - အပ်
သော အဆင်းရှိသော။ (၁၂) ဖောက်
ပြန်သော - ကိုယ်အဆင်း - အရေအဆင်း
- ရှိသော၊ အဆင်းမလှသော၊ အရုပ်
ဆိုး-အကြည့်တန်-သော။ (၁၃) အဆင်း
မလှအောင် ပြုတတ်သော (သေ၊ အရက်-စ
သည်။) (၁၄) ဖောက်ပြန်သော အဆင်းရှိ
သည်၏အဖြစ် (ဘာဝပုဓာန်)။ (မကောင်း
သောအဆင်း၊ ငွေ၊ ငွေဖြင့် ပြီးသောအဆင်း၊
နှုနာ။ P.S.D.။)

(၁) မကောင်းသောအဆင်း၊ ဒုပ္ပတ္တိကရ-
ဏ-ကြည့်။ (န) (၂) ငွေ။ ဒုပ္ပတ္တိ၊ ခဇ္ဇ၊ ရံ၊
သေတမ္ပိ။ ဓာန်၊ ဋီ၊ ၄၇၉။ (၃) ဒုပ္ပတ္တိကရဏ-
သိက္ခာပုဒ်။ ဇောတိနဟာနဒုပ္ပတ္တိ။ ဝိ၊ ၅။ ၄၁။
ဒုပ္ပတ္တိဇ္ဇေ ဒေသနိကာ (ဝိ၊ ၅။ ၁၆၁) တိ တိဏ္ဍံ
ဒုပ္ပတ္တိကရဏာနန္တိ ဝုတ္တသိက္ခာပဒဉ္စ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။
၁၄၇။

(တိ) (၄) မကောင်းသော အဆင်းရှိ
သော။ ဒုပ္ပတ္တိ (ဝိ၊ ၁။ ၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၅၄) တိ
အသုန္နရဝတ္ထေ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊
၂။ ၅၇။ (၆) အနက်လည်း ကြည့်။

(က) မကောင်းသော ကိုယ်အဆင်းရှိ
သော။ ဒုပ္ပတ္တိ ဟောတိ ဒုဿဏ္ဏာနော။
ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၂။ ဒုပ္ပတ္တိ (ဝိ၊
၄။ ၂၁၅။ သံ၊ ၁။ ၉၄။ အံ၊ ၁။ ၃၉၇) တိ ပံသုပိ-
သာစကော ဝိယ ဈာမခါဏုဝတ္ထော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊
၁။ ၁၄၉။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၇၇။
(-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၂၂။)

(ခ) မကောင်းသော ဂုဏ်အဆင်းရှိ
သော။ ကေသကမ္မလော ဘိက္ခဝေ... ဒုပ္ပတ္တိ
ဒုဂ္ဂန္ဓော ဒုက္ခသမ္ပယော။ အံ၊ ၁။ ၂၉၀။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၃၅၀။ ကေသိ ပဒေသေ ဒုပ္ပတ္တိနိ ဒုဂ္ဂန္ဓာနိ
ပုပ္ဖိနိ ရာသိကတာ နံသု။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၅။ (-ဒီ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၅။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇၇။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၄။)

(က),(ခ) ဒုဗ္ဗဏ္ဍတာယာ (အံ၊၁။၂၄၉။ အဘိ၊ပု။၁၃၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄)တိ သရီရ-
ဝဏ္ဏေနပိ ဂုဏဝဏ္ဏေနပိ ဒုဗ္ဗဏ္ဍတာယ။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၃။၆၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၆။ ဒုဗ္ဗဏ္ဍော (င်သုဒ္ဓိ၊
၁။၅၁)တိ ဂုဏဝဏ္ဏေန၊ ကာယဝဏ္ဏေန စ
ဝိရဟိတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၅။ (-မဟာနိ၊
ဋ္ဌ။၉၆။)

(၅) ဂုဏ်အဆင်းမရှိသော၊ ဂုဏ်အဆင်း
မှကင်းသော။ ဒုဗ္ဗဏ္ဍတာယာ (အံ၊၁။၂၄၉)။
တိ ဂုဏဝဏ္ဏာဘာဝေန ဒုဗ္ဗဏ္ဍတာယ။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၆။)

(၆) မကောင်းသော ပုံသဏ္ဌာန်ရှိသော။
ယတ္ထ မဇ္ဇပိဋ္ဌမ္ပိ မင်္ဂုဏာရိတံ ဒုရူပံ ဒုဗ္ဗဏ္ဍံ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀၄။ ဒုဗ္ဗဏ္ဍန္တိ အသုန္နရဝဏ္ဏံ၊
ဒုဿဏ္ဍာနံ ဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၉။

(၇) အလိုမရှိအပ်သော အဆင်းရှိသော။
(၈) မနှစ်သက်အပ်သော အဆင်းရှိသော။
(၉) မမြတ်နိုးအပ်သော အဆင်းရှိသော။
(၁၀) ဖောက်ပြန်သော ပုံသဏ္ဌာန်ရှိသော။
ဒုဗ္ဗဏ္ဍော (ဝိ၊၁။၆။ အံ၊၂။၂၄၈။ ပဋိသံ၊၁၁။
နေတ္ထိ၊၈၄)တိ ဒေါသနိဿန္တယုတ္တတာ အနိ-
ဋ္ဌာကန္တအမနာပဝဏ္ဏယုတ္တော။ အဘိရူပေ (အ-
နဘိရူပေ) ဝိရူပတိပိ (ဝိရူပဝိရူပေတိပိ)
အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၆-၇။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၄။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၆။
(-မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၃၂။) (အဘိရူပေ ဝိရူပေတိ
ဣဒံ သဏ္ဌာနဝသေန ဝုတ္တံ။ သဏ္ဌာနဝစ-
နောပိ ဟိ ဝဏ္ဏ-သဒ္ဓေါ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊
၁။၄၀၁။)

(၁၁) စက်ဆုပ် - ရွံရှာ - အပ်သော
အဆင်းရှိသော။ ဒုဗ္ဗဏ္ဍော (အံ၊၁။၅၂၃)တိ
ဗိဘစ္ဆဝဏ္ဏာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၂။ ဒုဗ္ဗဏ္ဍတာ-
(နေတ္ထိ၊၁၅၈)တိ ဝိရူပတာ ဗိဘစ္ဆတာ။
နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၂၆၁။

အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၄၅-ပ-မ-ဗ-သ-စ

(၁၂) ဖောက်ပြန်သော-ကိုယ်အဆင်း-
အရေအဆင်း-ရှိသော၊ အဆင်းမလှသော၊
အရုပ်ဆိုး - အကြည့်တန် - သော။ ဒုဗ္ဗဏ္ဍ-
(သံ၊၁။၄၆၇)န္တိ ဝိရူပသရီရဝဏ္ဏံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၁၇။ ဒုဗ္ဗဏ္ဍော (အံ၊၁။၂၄၉။ အဘိ၊ပု။
၁၃၇)တိ ဝိဝဏ္ဏော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၉၆။ ဒုဗ္ဗဏ္ဍော (သံ၊၁။၂၃၉)တိ ဒုဒ္ဓ-
သိကော ဝိရူပဝဏ္ဏော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၃။
(-မ၊၃။၂၀၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၉၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။ ရူ၊နာ-၁၂၇။ နိတိ၊
သုတ္တံ၊နာ-၃၆၈။)

(၁၃) အဆင်း မလှအောင် ပြုတတ်
သော (သေ၊ အရက်-စသည်)။ ဒုဗ္ဗဏ္ဍိနီ
နဂ္ဂယိနီ ပလာယိနီ။ ဇာ၊၁။၃၆၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၅။၁၇။ မာနာတိမာန (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၀)-နှင့်
ယှဉ်ကြည့်။

(၁၄) ဖောက်ပြန်သော အဆင်းရှိသည်၏
အဖြစ် (ဘာဝပ္ပဓာန်)။ ဒုဗ္ဗဏ္ဍသံဝတ္တနိယ-
ကြည့်။

ဒုဗ္ဗဏ္ဍော-ဝိ၊၁။၂၂၊၂၂၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၆။
အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၆၊၂၂၇။ ဒုဗ္ဗဏ္ဍာ(ထိ၊ပ၊ဇ)-
ပေတ။၁၆၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။ ဒုဗ္ဗဏ္ဍံ (န၊
ပ၊ဇ) - ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀၄။
ဒုဗ္ဗဏ္ဍာ(ပု၊ပ၊ဗ)-ဝိ၊၂။၃၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၅။ ဒုဗ္ဗဏ္ဍာနိ(န၊ပ၊ဗ)-မ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၇၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၅။ ဒုဗ္ဗဏ္ဍံ-သံ၊၁။၄၆၇။
သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၉။ ဒုဗ္ဗဏ္ဍော-
ဝိ၊၅။၂၄၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၆။ သာရတ္ထ၊၁။
၄၀။

ဒုဗ္ဗဏ္ဍက (တိ) [ဒုဗ္ဗဏ္ဍ + က။ (ဒုဝိဏ္ဏက-သံ၊
ဒုဝဏ္ဏက-အဒ္ဓမာဂဓိ) [ဖောက်ပြန်သော
အဆင်းရှိသော၊ အဆင်းမလှသော၊သူ။
ဒုဗ္ဗဏ္ဍကော လူခစီဝရော၊ မောသရာဇာ သဒါ
သတော။ နေတ္ထိ၊၁၃၁။ (- နေတ္ထိ၊ဝိ။၃၀၇။)

ဒုဗ္ဗဏ္ဏကရဏ (န) [ဒုဗ္ဗဏ္ဏ+ကရဏ။ ထိ-၌-ကရဏာ-ကရဏိ] (၁) မကောင်းသော အဆင်းရှိအောင် ပြုခြင်း၊ အဆင်းပျက်-အဆင်းမလှ - အောင် ပြုခြင်း။ (တိ) (၂) အဆင်းပျက် - အဆင်းမလှ - အောင် ပြုတတ်သော။ (၃) အဆင်းပျက် - အဆင်းမလှ-အောင် ပြုကြောင်းဖြစ်သော (ကပ္ပ-မိန္ဒု-စသည်)။

(၁) သုဂတဝိဒတ္ထိ အာဒါတဗ္ဗာ ဒုဗ္ဗဏ္ဏကရဏာယ။ ဝိ၊၁။၃၃၉။ (တိ) (၂) အစက္ခယော ဒုဗ္ဗဏ္ဏကရဏော ဒုဗ္ဗလကရဏော။ အံ၊၂။၂၂၄။ (၂)၊ (၃) တိဏ္ဏံ ဒုဗ္ဗဏ္ဏကရဏာနံ အညတရံ ဒုဗ္ဗဏ္ဏကရဏံ အာဒါတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၂။၁၅၇-၉။ ဝိ၊၅။၃၄၊၆၇။ ဒုဗ္ဗဏ္ဏကရဏီ ဇရေ။ သံ၊၃။၁၉၁။ ဒုဠု ဝဏ္ဏံ ဒုဗ္ဗဏ္ဏံ ဝဏ္ဏဝိကာရန္တိ ဝတ္တံ ဟောတိ။ ဒုဗ္ဗဏ္ဏံ ကရေန္တိတိ ဒုဗ္ဗဏ္ဏကရဏာနိ။ ဒုဗ္ဗဏ္ဏံ ကရေတိ ဇေတေဟိတိ ဝါ ဒုဗ္ဗဏ္ဏကရဏာနိ။ ကင်္ခါယော၊ မဟာဋီ၊၄။၁၆၅။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၀၆။ ပါစိတ်၊ယော၊၁။၇၇။)

ဒုဗ္ဗဏ္ဏကရဏသိက္ခာပဒ (န) [ဒုဗ္ဗဏ္ဏကရဏ+သိက္ခာပဒ] ဒုဗ္ဗဏ္ဏကရဏသိက္ခာပုဒ်၊ သာကေတမြို့မှ သာဝတ္ထိမြို့သို့ ခရီးရှည်သွားကြသော ရဟန်းတော်တို့နှင့် ပရိပိုင်တို့မှာ ခိုးသူတို့ လုယက်ခံရ၍ သာဝတ္ထိမြို့မှ မင်းမှူးသမီးတို့က ယင်း-ခိုးသူတို့ကို လက်ရဖမ်းဆီးကြပြီးလျှင် ရဟန်းတို့သံ မိမိတို့သင်္ကန်း မမှားအောင် ရွေးချယ်ယူကြဘို့ရန် တမန် စေလွှတ်သောအခါ ရဟန်းတို့က မမှတ်မိကြောင်း ပြောဆို၍ ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချ အပြစ်ပြမှုကိုအကြောင်းပြုကာအဆင်းပျက်အောင် ပြုမှု (ညှို့သောအဆင်း၊ ညှန်အဆင်း၊မည်းနက်သောအဆင်း) ၃-ခုတို့တွင် ၁-ခုခုကို ပြုရမည်-ဟု မိန့်တော်မူ၍ ပညတ်အပ်သော သိက္ခာပုဒ်။ ဝိနယပိဋက၊ ပါစိတ္တိယပါဠိ၊ ၅-ကဏ္ဍ၊ ၆-ဝဂ်၊ ၈-သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊၂။၁၅၇-၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၁။

ဒုဗ္ဗဏ္ဏတရ (တိ) [ဒုဗ္ဗဏ္ဏ + တရ] အထူးသဖြင့် ဖောက်ပြန်သော အဆင်းရှိသော၊ အလွန်အရပ်ဆိုးသော၊သူ။ တေ အပ္ပါယုကတရာ စဟောန္တိ ဒုဗ္ဗဏ္ဏတရာ စ။ ဒီ၊၁။၁၇။ ဒီ၊၃။၂၄။ (-သံ၊၁။၂၄၀။)

ဒုဗ္ဗဏ္ဏမုခ (တိ) [ဒုဗ္ဗဏ္ဏ+မုခ] ဖောက်ပြန်သော အဆင်းရှိသော မျက်နှာရှိသော၊ မျက်နှာအဆင်းမလှသော၊သူ။ ဒုမ္မကံယ-ကြည့်။

ဒုဗ္ဗဏ္ဏရူပ (တိ) [ဒုဗ္ဗဏ္ဏ + ရူပ။ ဒု + ဝဏ္ဏရူပ] (၁)ဖောက်ပြန်သော အဆင်းရှိသော ကိုယ်ခန္ဓာရှိသော။ (၂) စက်ဆုပ်-ရွံရှာ-အပ်သော အဆင်း၊ သဏ္ဌာန်ရှိသော၊သူ။ (၁) ဒုဗ္ဗဏ္ဏရူပါတ္တာ (ပေတ။၂၁၄)တိ ဒုဗ္ဗဏ္ဏသရီရာ ဟောထ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၅၂။ (-ဇာ၊၁။၁၅၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၂။) (၂) ဒုဗ္ဗဏ္ဏရူပါသီ- (ပေတ။၁၃၀)တိ ဝိရူပါ အတိဝိယ ဗိဘန္တရူပေန သမန္နာဂတာ အသိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၃၀။

ဒုဗ္ဗဏ္ဏသံဝတ္တနိယ (တိ) [ဒုဗ္ဗဏ္ဏ + သံဝတ္တနိယ] ဖောက်ပြန်သော အဆင်းရှိသည်၏အဖြစ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော၊ အဆင်း မလှသည်၏အဖြစ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ဒုဗ္ဗဏ္ဏသံဝတ္တနိယ (အဘိ၊က။၂၆၅) နှိ ဇေတ္ထ ဒုဗ္ဗဏ္ဏိယံ နာမ အပရိသုဒ္ဓဝဏ္ဏတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၂။

ဒုဗ္ဗဏ္ဏာကရ (ပု) [ဒုဗ္ဗဏ္ဏ+အာကရ] မကောင်းသော အဆင်း၏တည်ရာ။ ယထာ သုဝဏ္ဏာကရော ဒုဗ္ဗဏ္ဏာကရော။ ပေဋကော။၂၄၅။

ဒုဗ္ဗဏ္ဏိယ (န) [ဒုဗ္ဗဏ္ဏ + ဣ] မကောင်းသော အဆင်းရှိသူ၏ အဖြစ်၊ ဖောက်ပြန်သော အဆင်းရှိသူ၏အဖြစ်၊ အဆင်းမလှသူ၏အဖြစ်။ ကာယေ ဒုဗ္ဗဏ္ဏိယံ ဩက္ကမတီ(ဣတိ-ဝုတ်။၂၄၇)တိ....ကာယေ ဝိရူပဘာဝေါအနုပဝိသတိ သဏ္ဌာတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၄၃။ (-အံ၊၂။၄၈-၉၊၅၃-၄။ အပ၊၂။၁၉၄။ ဇာ၊၁။၃၆၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၁။ သုတ္တနိ၊

ဌ၊ ၂။ ၁၀။ ထေရီဌ။ ၄၄။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၁၀။
၂၉၇။) ဒုဗ္ဗဏသံဝတ္တနိယ-လည်း ကြည့်။

ဒုဗ္ဗတိ (ကြိ) [ဒုဗ္ဗိ=ဒုဗ္ဗိ+အ + တိ။ နိတိ၊ ဇာ။
၁၂၃။] ညှဉ်းဆဲ - နိပ်စက် - ၏။ ဒုဗ္ဗတိ-
ဇာနိ၊ ဌ။ ၅၉၉။

ဒုဗ္ဗတ္တ (တိ) [ဒု + ဝတ္တ] မကောင်းသော ကျင့်
ဝတ်ရှိသော၊ မပြည့်စုံသော ကျင့်ဝတ်ရှိသော၊
ကျင့်ဝတ် မပြည့်စုံသောသူ။ ဝတ္တသမ္ပန္နတ္တာ
ဒုဗ္ဗတ္တောတိ န သက္ကာ ဝတ္တ။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၂၇။

ဒုဗ္ဗလ (န) [ဒု + ဗလ။ နတ္ထိ ဗလ' မေတေသန္တိ
ဒုဗ္ဗလာနိ။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂။ ၁၉၁။ (ဒုဗိလ-သံ၊
ဒုဗ္ဗလ-ပြာ)] (၁) အားမရှိခြင်း၊ အားနည်း
ခြင်း။ (၂) ဒုဗ္ဗလသိက္ခာပုဒ်၊ ဒုဗ္ဗလစီဝရ-
ပစ္စာသ သိက္ခာပုဒ် (ကာလအတိက္ကမန
သိက္ခာပုဒ်)။ (တိ) (၃) နည်းသော အားရှိ
သော၊ အားမရှိသော၊ အားနည်း-အား
သေး-အားငယ်-သော။ (က) ကာယခွန်
အား မရှိသော။ (ခ) ဉာဏစွမ်းအား မရှိ
သော။ (ဂ) ဥစ္စာအင်အား မရှိသော။ (ဃ)
အာဏာစွမ်းအား မရှိသော။ (င) လုံ့လ
စွမ်းအား-နည်းပါး-ယုတ်လျော့- သော။
(စ) အာနုဘော် စွမ်းအား - နည်းပါး-
ကင်းမဲ့-သော။ (ဆ) ရရန်မသေချာသော။
(ဇ) ရို-ဆွေး-ဟောင်း-နွမ်း - သော
(သင်္ကန်း-စသည်)။ (ဇ) မတတ်သိ-မလိမ္မာ
-မကျွမ်းကျင်-သော။ (၅) ကြံ့ကြံ့မခိုင် -
ယိမ်းယိုင် -လျော့ရဲ-သော။ (၆) မမြတ် -
ယုတ်ညံ့-သော။ (၇) အနှစ်သာရမရှိသော၊
အနှစ်မဲ့သော (ရူပက္ခန္ဓာ-စသည်)။ (ဂ)
အားနည်းရာ (အခါ-စသည်)။ (အားမရှိသူ၊
ပိန်သူ၊ အသားနည်းသူ၊ ထောမ၊ အားမရှိ
သော၊ အားယုတ်သော။ ပြာ၊ ဇာနိ။)

(၁) အားမရှိခြင်း၊ အားနည်းခြင်း။
ဒုဗ္ဗလကာရဏ-ကြည့်။ (၂) ဒုဗ္ဗလသိက္ခာပုဒ်၊
ဒုဗ္ဗလစီဝရပစ္စာသ သိက္ခာပုဒ် (ကာလအ-

တိက္ကမနသိက္ခာပုဒ်)။ ဂဏံ ဝိဘင်္ဂံ * ဒုဗ္ဗလ-
(ဝိ၊ ၅။ ၁၅၇)။ နိ ... ဒုဗ္ဗလစီဝရပစ္စာသယ
စီဝရကာလသမယံ အတိက္ကာမေယျာတိ စ
ဝုတ္တသိက္ခာပုဒ်နိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၄၄။

(တိ) (၃) နည်းသော အားရှိသော၊
အားမရှိသော၊ အားနည်း - အားသေး -
အားငယ်-သော။ ဝါတော ရုက္ခံဝ ဒုဗ္ဗလံ။
ဓမ္မ။ ၁၄။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၇။ တေန ဒုဗ္ဗလေန
စိတ္တေန။ မိလိန္ဒ။ ၃၀၀။ ပါမုဇ္ဇန္တိ ဒုဗ္ဗလာ
တရုဏပီတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၀၇။ ဒုဗ္ဗလ (ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။ ၂၂၇)။ တဿေဝ ဝေဝစနံ။ အဘာ-
ဝတ္တော ဟိ အယံ ဒု-သဒ္ဓေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၁။
၂၉၂။ (-ဇာ၊ ၁။ ၂၅။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၇။ အံ၊ ဌ၊
၃။ ၂၅၁။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၄။)

(က) ကာယခွန်အားမရှိသော။ ဒုဗ္ဗလာ-
(ထေရီ၊ ၃၇၂)တိ တာယ စေဝ ဒုက္ခပ္ပတ္တိယာ၊
ဇရာဇိဏ္ဏတာယ စ ဗလဝိရဟိတာ။ ထေရီ၊
ဌ။ ၃၇။ ဒုဗ္ဗလေ (ဇာ၊ ၂။ ၁၇၇)တိ သရီရဗလ-
ဘောဂဗလအာဏာဗလဝိရဟိတေ။ ဇာ၊ ဌ၊
၆။ ၁၃၂။ ဒုဗ္ဗလာ (ဇာ၊ ၂။ ၂၇၅)တိ အပ္ပ-
ထာမာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၁၅၉။ (-ဝိ၊ ၂။ ၂၇၇။
သံ၊ ၁။ ၂၂၃။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၁၃၂။ စူဠနိ၊ ဌ။ ၇၅။
မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၂။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။ ၃၂၇။)

(ခ) ဉာဏစွမ်းအားမရှိသော။ ဒုဗ္ဗလော-
(သံ၊ ၂။ ၄၀၉)တိ ဒုဗ္ဗလဉာဏော။ သံ၊ ဌ၊ ၃။
၁၁၇။ နတ္ထိ ဗလံ ပညာဗလံ တေဿာတိ
ဒုဗ္ဗလော။ မဇ္ဇိ၊ ၂။ ၁၆၄။ (-အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၆။
ထေရီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၃။ သိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၉၉။) ဒုဗ္ဗ-
လဉာဏ-လည်း ကြည့်။

(ဂ) ဥစ္စာအင်အား မရှိသော။ (က)
အနက် ပြန်ကြည့်။ ဒုဗ္ဗလမနုဿ (ဂ)-လည်း
ကြည့်။

(ဃ) အာဏာစွမ်းအား မရှိသော။ ဓမ္မ-
ဝါဒိနော ဒုဗ္ဗလာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၇၁။ ဝိ၊

ဌာဝါ၆။ ခုဒ္ဒကဌာဝါ၇၇။ သာရတ္ထဝါ၈၄၄။
သီဠိသစ်ဝါ၈၅၅။ ဒုဗ္ဗလာ တေ ဘဝိဿန္တိ-
(ထေရီ၈၄၄)တိ ပရိသယံ အလဇ္ဇဿန္တ-
တာယ ဗလဝိရဟိတာ တေ ဘဝိဿန္တိ။ ထေရီ
ဌာဝါ၈၆၃။ (-အံ၊ ဝါ၆၉။ မဌာဝါ၈၇၂။ သာ-
ရတ္ထဝါ၈၉၁။) (က) အနက်လည်း ပြန်ကြည့်။

(င) လုံ့လစွမ်းအား - နည်းပါး - ယုတ်
လျော့-သော။ ဒုဗ္ဗလထာမက-ကြည့်။ (စ)
အာနုဘော်စွမ်းအား - နည်းပါး - ကင်းမဲ့-
သော။ ဒုဗ္ဗလဘောဇက-ကြည့်။ (ဆ) ရရန်
မသေချာသော။ ဒုဗ္ဗလစိဝရ (၁)-ကြည့်။
ဒုဗ္ဗလစိဝရပစ္စာသ-လည်း ကြည့်။

(ဇ) ရိ - ဆွေး - ဟောင်း - နှမ်း - သော
(သက်န်းစသည်)။ သစေ ကထိနတ္ထာရကဿ
သေသစိဝရာနိပိ ဒုဗ္ဗလာနိ ဟောန္တိ။ ဝိဌာဝါ
၃၉၁။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၃၀၀။ (-ဝိဌာဝါ၃၆၀။ ဝိ-
သင်္ဂဟ။ ၂၂၄။) ဒုဗ္ဗလစိဝရ(တိ) (၂)-လည်း
ကြည့်။ (၄) မတတ်သိ - မလိမ္မာ - မကျွမ်း
ကျင် - သော။ ဒုဗ္ဗလဝေဇ္ဇ-ကြည့်။

(၅) ကြံ့ကြံ့မခိုင် - ယိမ်းယိုင် - လျော့ရဲ
- သော။ နဂရဿ ဥဒ္ဓါပပါကာရာဒီနိ (ဥဒ္ဓါ-
ပါဒီနိ) ထိရာနိ ဝါ ဟောန္တိ။ ဒုဗ္ဗလာနိ ဝါ။
ဒီဌာဝါ၆၄။ သံဌာဝါ၃၄၄။ အံဌာဝါ၃၃၁။
ဒုဗ္ဗလစိတ္တ၊ ဒုဗ္ဗလသမာစာရ-တို့လည်း ကြည့်။
(၆) မမြတ် - ယုတ်ညံ့ - သော။ ဒုဗ္ဗလာရမ္မဏ-
ကြည့်။

(၇) အနှစ်သာရ မရှိသော၊ အနှစ်မဲ့
သော (ရူပက္ခန္ဓာ-စသည်)။ ဒုဗ္ဗလ (မဌာဝါ
၆၃)န္တိ ဖေဂ္ဂ၊ ဝိယ သုဘောဇနီယံ ဗလဝိရ-
ဟိတံ၊ အသာရန္တိ အတ္ထော။ မဌာဝါ၈၇၂။

(၈) အားနည်းရာ(အခါ-စသည်)။ ဗိန္နု-
သာရရညော ကိရ ဒုဗ္ဗလကာလေယေဝ။ ဝိ-
ဌာဝါ၃၄။ (-ဇာဝါ၃၄၄၃)။ ဒုဗ္ဗလဌာန-
လည်း ကြည့်။

ဒုဗ္ဗလော - အံ၊ ဝါ၃၇၇။ ဝိဌာဝါ၁၈၈။
သံဠိဝါ၁၁၈။ ဒုဗ္ဗလာ(ထိပါဓ) - ထေရီ။
၃၉၁။ ဇာဝါ၆၉။ ၂၆၉။ သီဠိသစ်၊ ၂။ ၃၉၅။
ဒုဗ္ဗလံ(နပါဓ) - မ၊ ၂။ ၁၁၃။ အံဌာဝါ၄၂။
၂၃၇။ မူလဠိ၊ ၂။ ၁၈။ ဒုဗ္ဗလာ(ပါဓ) - ဝိ၊ ၄။
၄၈၁။ ဒီဌာဝါ၁၄၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၇၉။
ဒုဗ္ဗလာနိ - အပါ၊ ၂။ ၁၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၄၈။
ဒုဗ္ဗလံ(ဒါဓ) - မဟာနိ၊ ၉။ ပဋိသံဌာဝါ၂၉။
ဒီဠိ၊ ၃။ ၁၃၁-၂။ ဒုဗ္ဗလေ - ဇာ၊ ၂။ ၁၈၇။ ဇာ၊
ဌာဝါ၁၁၅။ ဒီဠိ၊ ၃။ ၁၀။ ဒုဗ္ဗလေန - မိလိန္ဒ။
၂၉၉။ ပဋိသံဌာဝါ၂။ ၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၁၈။ ၁၅၅။
ဒုဗ္ဗလေဟိ - ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၂၇။ ၃၀၀။ ဒုဗ္ဗ-
လာယ - အံ၊ ၂။ ၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၁၅။ ဒုဗ္ဗ-
လာယ(စါဓ) - သံ၊ ၁။ ၂၂၃။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၃။
ဝဇီရ၊ ၁၅၆။ ဒုဗ္ဗလာနံ - အံဠိ၊ ၃။ ၂၇၇။ ဒုဗ္ဗ-
လာယ - ဝိဌာဝါ၃၉။ အံဠိ၊ ၃။ ၂၂၂။ ဒုဗ္ဗလာ-
ယ - ဝိဌာဝါ၂၀၈။ ကခါ၊ ၃၂၅။ ဇာဝါ၃၃။
၁၆၂။ ဒုဗ္ဗလာနံ - သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၁၁။ အံဠိ၊
၃။ ၆၉။ ဒုဗ္ဗလေ - ပဋိသံဌာဝါ၁၄၂။

ဒုဗ္ဗလက (တိ) [ဒုဗ္ဗလ + က။ (ဒဗီလက-သံ)]
အားနည်းသောသူ။ အထ ဒုဗ္ဗလကော ပုရိ-
သော အာဂစ္ဆေယျ။ မ၊ ၂။ ၉၈။ (-ဇာ၊ ၁။
၄၅။ ဇာ၊ ၂။ ၅၅။ ဇာ၊ ၄၅။ ၂၇၀။ မဠိ၊ ၃။
၆၈။)

ဒုဗ္ဗလကဌာတက (န) [ဒုဗ္ဗလကဌာ + ဇာတက]
ဒုဗ္ဗလကဌာ-ဇာတ်၊ အားနည်းသော သစ်ကိုင်း
ခြောက် ကျသံကို ကြား၍ သေဘေးမှ
ကြောက်လန့်ကာ ဟစ်အော်ထွက်ပြေးသော
ရဟန်းကို အကြောင်းပြု၍ ဟောပြောဇာတ်။
ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတကပါဠိ၊ ၁-နိပါတ်၊
၁၁-ဝဂ်၊ ၅-ဇာတ်။ ဇာ၊ ၁။ ၂၅။ ဇာ၊ ၄၁။
၄၃၉၊ ၄၄၀။

ဒုဗ္ဗလကရ (တိ) [ဒုဗ္ဗလ + ကရ + အ] အားနည်း
အောင် ပြုတတ်သော။ ဒုဗ္ဗလကရကိလေသ-
ပဟာနသမ္ပကေန။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၅၀။

ဒုဗ္ဗလကရဏ (န) [ဒုဗ္ဗလ+ကရဏ] (၁) အားနည်းအောင်ပြုခြင်း။ (တိ) (၂) အားနည်းအောင် ပြုတတ်သော။ (၁) ဒုတိယသ ပေါထေတွာ ဒုဗ္ဗလကရဏံ ဝိယ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၆။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၁၄၂။ (တိ) (၂) ဒုဗ္ဗဏ္ဍကရဏ (တိ) (၂) ကြည့်။

ဒုဗ္ဗလကာရဏ (န) [ဒုဗ္ဗလ + ကာရဏ] အားနည်းခြင်း၏ အကြောင်း။ ဣဒါနိ နေသံ ဒုဗ္ဗလကာရဏံ ဒဿေန္တော။ မဟာနိ၊ ၁။ ၁၃၂။

ဒုဗ္ဗလကုဋ္ဌ (တိ) [ဒုဗ္ဗလ + ကုဋ္ဌ] အားနည်း-ယိမ်းယိုင်-သော နံရံရှိသော(အိမ်-စသည်)။ ဂေဟံ ဝိနဋ္ဌစ္ဆဒနံ ဇိဏ္ဏံ ဒုဗ္ဗလကုဋ္ဌံ ဝါတဝဿာဘိဟတံ ပရိပတိ။ ပေတ၊ ၁။ ၅၁။

ဒုဗ္ဗလခါဒိကာ (တိ) [ဒုဗ္ဗလ+ခါဒ+ဏ္ဍ+အာ] အားနည်းသူကို-ခ-စား-ခြင်း၊ ကြီးနိုင်ငယ်ညှဉ်းသတ်စားခြင်း။ အညမညခါဒိကာတ္ထေ ဘိက္ခဝေ ဝတ္တတိ ဒုဗ္ဗလခါဒိကာ။ မ၊ ၃။ ၂၀၇။ သံ၊ ၃။ ၃၉၇။ = ဗလဝန္တေဟိ မစ္ဆာဒိဟိ ဒုဗ္ဗလာနံ မစ္ဆာဒိနံ ခါဒနံ။ သံ၊ ၁။ ၃၃၃။

ဒုဗ္ဗလဂဟဏိက (တိ) [ဒုဗ္ဗလ+ဂဟဏိ(ဏိ)+က] အားနည်းသော ဝမ်းမီးရှိသော၊ ဝမ်းမီးညှံသောသူ။ ဒုဗ္ဗလဂဟဏိကာဒယော နိဒဿနဘာဝေန ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၉၃။

ဒုဗ္ဗလဃာတက (တိ) [ဒုဗ္ဗလ+ဟန+ဏ္ဍ။ ထိ-ဉ္စ-ဃာတိကာ] အားနည်းသူကို-သတ်-ဖြတ်-သောသူ။ ပဿ ဒုဗ္ဗလဃာတကံ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၇၂။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၃၇၂။ ဒုဗ္ဗလဃာတိကာယ(ဇာ၊ ၁။ ၆)န္တိ အယံ ပန ဒုဗ္ဗလာနံယေဝ ဃာတနတော ဒုဗ္ဗလဃာတိကာ နာမဟောတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၁၉၃။

ဒုဗ္ဗလစက္ခု (တိ) [ဒုဗ္ဗလ+စက္ခု။ (ဒုဝိလစက္ခု-သံ)] အားနည်းသော မျက်စိရှိသော၊ မျက်စိ

အားနည်းသော၊ မျက်စိမူန်သော၊ သူ။ ဇိဏ္ဏော ဒုဗ္ဗလစက္ခုသိ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၉၈။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၁၀၆။

ဒုဗ္ဗလစက္ခုက (တိ) [ဒုဗ္ဗလ+စက္ခု+က] အထက်ပုဒ်နက်ကြည့်။ ခိဏာသဝေါ ဒုဗ္ဗလစက္ခုကော ဝိဟာရေယေဝ အတ္တတိ(အတ္တိ)။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၁၈။ မ၊ ၁။ ၄။ ၆၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၅။ (-ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၂၆၆။)

ဒုဗ္ဗလစိတ္တ (တိ) [ဒုဗ္ဗလ + စိတ္တ] အားနည်းသော စိတ်ရှိသော၊ မခိုင်မြဲသော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ ဒုဗ္ဗလစိတ္တတာယာ (ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၂၄၉)တိ ပိယသဘာဝေန ဒုဗ္ဗလစိတ္တတာယ အထိရစိတ္တတာယာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၅၂၈။

ဒုဗ္ဗလစိဝရ (ပု၊ န) [ဒုဗ္ဗလ + စိဝရ] (၁) အားနည်းသော သင်္ကန်း၊ ရရန် မသေချာသော သင်္ကန်း။ (တိ) (၂) အားနည်းသော သင်္ကန်းရှိသော၊ ဆွေးမြေ့ - ရိနှမ်း - သော သင်္ကန်းရှိသော၊ သူ။ (၁) ဒုဗ္ဗလစိဝရေ ဒုဗ္ဗလစိဝရသညာ စိဝရကာလသမယံ အတိက္ကာမေတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၇၆။ (-ကခါ၊ ၃၂၆။) အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။ (တိ) (၂) နာဟံ ဘန္တေ ဂမိဿာမိ ဒုဗ္ဗလစိဝရေမှိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၆၇။ သော စာယသ္မာ ဒုဗ္ဗလစိဝရေဟောတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၀၁။ (-ဂဗ၊ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၃၀၇။)

ဒုဗ္ဗလစိဝရပစ္စာသ (တိ) [ဒုဗ္ဗလစိဝရ + ပစ္စာ-သ] အားနည်းသော သင်္ကန်း၌(ဖြစ်သော) အလို 'အာသာ'၊ အားနည်းသော သင်္ကန်းလျာပုဆိုး ရနိုးခြင်း။ ဒုဗ္ဗလစိဝရပစ္စာသ နာမ "သစေ မယံ သက္ကောမ၊ ဒဿာမကရိဿာမာ"တိ ဝါစာ ဘိန္နာ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၇၆။ = ဒုဗ္ဗလာယ စိဝရပစ္စာသယ။ ဝိ၊ ၁။ ၃။ ၂၀၈။ ကခါ၊ ၃၂၅။ (-ဝိ၊ ၅။ ၁၁၀။ ဝိ၊ ၁။ ၄။ ၁၄၄။)

ဒုဗ္ဗလစိဝရသည (တိ) [ဒုဗ္ဗလစိဝရ + သညာ] အားနည်းသော သင်္ကန်း-ဟု အမှတ်ရှိသော။ သူ။ ဒုဗ္ဗလစိဝရ (၁)-ကြည့်။

ဒုဗ္ဗလစောဒက (ပု) [ဒုဗ္ဗလ + စောဒက] အားနည်းသောတရားလို၊ အားမရှိသောတရားလို 'စောဒက'။ အယံ ဒုဗ္ဗလစောဒကော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၀၉။

ဒုဗ္ဗလစောဋ္ဌ (တိ) [ဒုဗ္ဗလ + စောဋ္ဌ] အားနည်း - ရိ - ဆွေး - သော - အဝတ် - ပုဆိုး - ရှိသော။ သူ။ ဒုစောဋ္ဌ-ကြည့်။

ဒုဗ္ဗလဇာတိက (တိ) [ဒုဗ္ဗလ + ဇာတိ + က] အားနည်းသော သဘောရှိသော။ သူ။ ပါပကမ္မံ (ပါပကရဏံ) နာမေတံ ဒုဗ္ဗလဇာတိကနံ ကမ္မံ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆၈။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၆။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ၊ ၁၅၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆။

ဒုဗ္ဗလဇ္ဈာသယ (တိ) [ဒုဗ္ဗလ + အဇ္ဈာသယ] အားနည်းသော အလို 'အဇ္ဈာသယ' ရှိသော။ သူ။ တာဒိသဿ ဒုဗ္ဗလဇ္ဈာသယဿ ကိ ဥပေါသထကမ္မေန။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၀၇။ (-ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၇၆။)

ဒုဗ္ဗလဉာဏ (တိ) [ဒုဗ္ဗလ + ဉာဏ။ (ဒုဝိလဉာနသံ)] အားနည်းသော ဉာဏ်ရှိသော၊ ဉာဏ်အားကင်းသော။ သူ။ ဒုဗ္ဗလဉာဏော (သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၁၇) တိ ဉာဏဗလရဟိတော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၅။

ဒုဗ္ဗလဋ္ဌာန (န) [ဒုဗ္ဗလ + ဌာန] အားနည်း - ရိ - ဆွေး - ရာ အရပ်။ ဒုဗ္ဗလဋ္ဌာနေ ပဌမံ အဂ္ဂဋ္ဌံ ဒုတ္တာ ပစ္ဆာ ဒုဗ္ဗလဋ္ဌာနံ ဆိန္ဒိတ္တာ အပနေတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၅။ ကဒါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၈၄။ (-ဒိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၂။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၆၆။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၅၆။ ဝိ၊ သုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၆၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၄၀။)

ဒုဗ္ဗလထာမက (တိ) [ဒုဗ္ဗလ + ထာမ + က] (၁) နည်းသော ကာယခွန်အားရှိသော၊ ကာယ

ခွန်အား နည်းပါးသော။ (၂) ယုတ်လျော့သော လုံ့လစွမ်းအားရှိသော၊ လုံ့လစွမ်းအားယုတ်လျော့သော။ သူ။ ဒုဗ္ဗလထာမကဿာ - (သုတ္တနိ။ ၄၅၁။ စူဠနိ။ ၂၃) တိ အပ္ပထာမကဿ။ အထ ဝါ ဒုဗ္ဗလဿ ဒုတ္တာမကဿ စ၊ ဗလဝိရိယဟိနဿာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ ၄၅၂။ ၂။ ၃၂၁။ စူဠနိ၊ ၄၅၂။ ၇။

ဒုဗ္ဗလနာမကာယ (တိ) [ဒုဗ္ဗလ + နာမကာယ] အားနည်းသော နာမ်အပေါင်း 'နာမကာယ' ရှိသော။ သူ။ ဒုဗ္ဗလနာမကာယာ ပုဂ္ဂလာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၆၈။

ဒုဗ္ဗလပက္ခ (ပု) [ဒုဗ္ဗလ + ပက္ခ။ (ဒုဝိလပက္ခသံ)] အားနည်းသော - အသင်းအပင်း - အင်အားစု။ ဒုဗ္ဗလပက္ခ (အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၀၆) နိ န ကာဠာသောကံ ဝိယ ဗလဝန္တံ၊ အထ ခေါ ကေမဏ္ဍလိကန္တိ ဝဒန္တိ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၄၇။ (-မဇဋီ၊ ၂။ ၁၆၄။)

ဒုဗ္ဗလပည (တိ) [ဒုဗ္ဗလ + ပညာ။ (ဒုဝိလပဉ္စသံ)] အားနည်း - အားသေး - သော အသိဉာဏ် 'ပညာ' ရှိသော။ သူ။ ပကတိယာ ကိရ ဒုဗ္ဗလပညဿာပိ တသ္မိံ ကာလေ အပ္ပမတ္တကာ ပညာ ဥပ္ပဇ္ဇတိယေဝ။ ဝိ၊ သုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၅၄-၅။ (-ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂၃။ ဝိ၊ သုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၁။ သံ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁။ ၃၉၉။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၄။ ဝိ၊ သုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၅၅။)

ဒုဗ္ဗလပီတိ (တိ) [ဒုဗ္ဗလ + ပီတိ။ (ဒုဝိလပြီတိသံ)] အားနည်း - အားမရှိ - နှု - သော - နှစ်သက် - ဝမ်းမြောက် - မှု 'ပီတိ'။ ဒုဗ္ဗလပီတိ (သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၀) တရုဏာ န ဗလပ္ပတ္တာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၀၃။ (-ဒိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၆။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၀။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄၂။ ဒိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၇၉။ သံ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂။ ၃၉၄-၅။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆၆။)

ဒုဗ္ဗလပီတိဇ (တိ) [ဒုဗ္ဗလပီတိ + ဇန + ကိ။ (ဒုဝိလပြီတိဇသံ)] အားနည်းသော ပီတိကြောင့်

ဖြစ်သော။ ဒုပ္ပလပီတိဇာယ ဗလဝပီတိယာ
န ဝတ္ထုဘူတာနိ။ ပဋိသံဠာသ။ ၂၀၀။

ဒုပ္ပလဗန္ဓန (တိ) [ဒုပ္ပလ + ဗန္ဓန] အားနည်း
သော - အဖွဲ့ - အညွှာ - ရှိသော။ ယာနိ
တတ္ထ ဖလာနိ ပုတိဝဏ္ဏမူလာနိ ဒုပ္ပလဗန္ဓ-
နာနိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၆၆။ (-မ၊ဠာ၊၃။ ၁၁၇။)

ဒုပ္ပလဗလ (န) [ဒုပ္ပလ + ဗလ] အားနည်းသော
စစ်သည် အင်အား။ ပုရတော ဒုပ္ပလဗလံ
ဒဿေတွာ။ ဇာ၊ဠာ၊၂။ ၃၆၃။ (-စူဠနိ၊ဠာ။
၇၂။)

ဒုပ္ပလဘာဇန (န) [ဒုပ္ပလ + ဘာဇန] အားနည်း
-စို - မီးမဖုတ်ရသေး - သော - မြေအိုး -
မြေခွက်။ ဒုပ္ပလဘာဇနဿ ဝိယာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။ ၂၀၁)တိ တိန္တအာမမတ္တိကာဘာဇနဿ
ဝိယ ဘေဒမေဝ ပဿတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဠာ၊၂။ ၄၄၄။

ဒုပ္ပလဘာဝကရ (တိ) [ဒုပ္ပလဘာဝ + ကရ + အ]
အားနည်းသည်၏ အဖြစ်ကို ပြုတတ်သော။
ဒုပ္ပလဘာဝကရနံ ကိလေသာနံ။ ဒီ၊ဠာ၊၃။
၂၁၂။

ဒုပ္ပလဘာဝကရဏ (န) [ဒုပ္ပလဘာဝ + ကရဏ]
(၁) အားနည်းသည်၏အဖြစ်ကို ပြုခြင်း။
(တိ)(၂) အားနည်းသည်၏အဖြစ်ကိုပြုတတ်
သော။ (၁) ဒုပ္ပလဘာဝကရဏတ္ထံ ဝေတ္ထု-
လတာပဝေသနတ္ထဉ္စ သာရဒါရူဟိ တစ္ဆေတွာ။
စရိယာ၊ဠာ၊၁၇၂။ (တိ) (၂) သိက္ခာဒုပ္ပလျ
(အံ၊ဠာ၊၃။ ၂၀၅) - ကြည့်။

ဒုပ္ပလဘောဇက (ပု) [ဒုပ္ပလ + ဘောဇက] အား
နည်းသော ရွာစားအမတ်၊ (က) နည်းသော
- အာနုဘော် - စွမ်းရည် - ရှိသော ရွာစား
အမတ်။ (ခ) ယုတ်ညံ့သော - စွမ်းအား -
သတ္တိ - ရှိသော ရွာစားအမတ်။ (က) ဒုပ္ပလ-
ဘောဇကော (သံ၊ဠာ၊၃။ ၂၇၇)တိ အပ္ပါနုဘာ-
ဝါ ရာဇဘောဂ္ဂါ။ သံ၊ဠာ၊၂။ ၅၀၀။ (ခ) ဒုပ္ပလ-

ဘောဇကော (မ၊ဠာ၊၂။ ၂၄၈)တိ ဟိနသာ-
မတ္တိယာ ရာဇဘောဂ္ဂါ။ မ၊ဠာ၊၂။ ၂၇၂။

ဒုပ္ပလမနုဿ (ပု) [ဒုပ္ပလ + မနုဿ] အားနည်း
သောလူ၊ (က) ကာယခွန်အားနည်းပါးသော
လူ။ (ခ) ပညာစွမ်းအားနည်းပါးသောလူ၊
ဉာဏ်ပညာမရှိသူ။ (ဂ) ဥစ္စာအင်အားနည်း
ပါးသောလူ၊ လူမွဲ။ (က) ဒုပ္ပလမနုဿာ တတ္ထ
တတ္ထ နိပဇ္ဇိတွာ သယံ သု။ ဇာ၊ဠာ၊၁။ ၁၁၇။
(ခ) ဒုပ္ပလမနုဿာ (မ၊ဠာ၊၂။ ၁၄၀)တိ ပညာယ
ဒုပ္ပလာ အဝိဒ္ဓသုနော မနုဿာ။ မ၊ဠာ၊၂။ ၁၇၁။
(ဂ) ချေဝိက္ကယကာနံ သန္တိကံ ကယကေသု
ဂတေသု ဒုပ္ပလမနုဿေ အဘိဘဝိတွာ ဗလဝ-
မနုဿာဝ ခဉ် ကိဏိတွာ ဂစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊ဠာ၊၁။
၁၄၄။

ဒုပ္ပလရာဂ (ပု) [ဒုပ္ပလ + ရာဂ] အားနည်း -
အားသေး - သော တပ်မက်မှု 'မုဂ'။ ဧတေ စ
ဆန္ဒော ဒုပ္ပလရာဂေါ။ ဒီ၊ဠာ၊၁။ ၁၀၇။ (-ဗီ၊
ဠာ၊၂။ ၉၀။ သာရတ္ထ၊၂။ ၁၇၂။)

ဒုပ္ပလရာဇ (ပု) [ဒုပ္ပလ + ရာဇ (ဒုဝိလရာဇနံ - သံ)]
(အဖက်ဖက်က) အားနည်းသောမင်း။ ဒုပ္ပလ-
ရာဇာနော (ဇာ၊ဠာ၊၅။ ၅၁၄)တိ ပညာဝီရိယာ-
ဒီဟိ စေဝ ယသသမ္ပတ္တိဟိ စ ဒုပ္ပလာ အပ္ပ-
ထာမရာဇာနော။ ဇာ၊ဠာ၊၂။ ၅၁၄။ (-စရိ-
ယာ၊ဠာ၊၂၄၁။ ဇာ၊ဠာ၊၁။ ၃၆၂။ သာရတ္ထ၊၂။
၃၁၁။ အံ၊ဠာ၊၃။ ၆၈။)

ဒုပ္ပလဝတ္ထုက (တိ) [ဒုပ္ပလ + ဝတ္ထု + က (ဒုဝိလ-
ဝတ္ထုက - သံ)] အားနည်းသော - မှီရာ -
ဟဒယ - ဝတ္ထုရှိသော။ သွာယံ ဒုပ္ပလဝတ္ထု-
ကတ္တာ စေတနာယ ပဋိသန္ဓိ အာကုမ္ပိတံ
အသမတ္ထော။ ဝိ၊ဠာ၊၂။ ၁၀၉။ အံ၊ဠာ၊၃။ ၇၂။
မဟာနိ၊ဠာ၊၃၆၆။ ဒုပ္ပလဝတ္ထုကတ္တာတိ ဒုပ္ပလ-
ဟဒယဝတ္ထုကတ္တာ။ ဝဇီရ၊၁၇၈။ သာရတ္ထ၊၂။
၃၁၃။ ကခါ၊ဠာ၊၄၈။ အံ၊ဠာ၊၃။ ၇၀။

ဒုပ္ပလဝိပဿနာ (ထိ၊န) [ဒုပ္ပလာ + ဝိပဿနာ]
အားနည်းသော ဝိပဿနာဉာဏ်။ သောပိ

ဒုဗ္ဗလဝိပဿနာယ ဩဋ္ဌာရိကော။ ဝိဋ္ဌ၊ ၂။
၁၈။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ ၆၇။ (-
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၉၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂။ ၃၃။)

ဒုဗ္ဗလဝိဟေသပရ (တိ) [ဒုဗ္ဗလ+ဝိဟေသပရ]
အားနည်းသူကို လွန်စွာ-ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-
သောသူ။ ဃာသေသနာဘိရတ (ထေရ၊ ၄။
၂။ ၃၆၄)-ကြည့်။

ဒုဗ္ဗလဝေဇ္ဇ (ပု) [ဒုဗ္ဗလ+ဝေဇ္ဇ။ (ဒုဝိလဝဲဒျ-သံ)]
အားနည်းသော ဆေးဆရာ၊ မတတ်သိ-
မလိမ္မာ-သော ဆေးဆရာ။ ဒုဗ္ဗလဝေဇ္ဇော-
(ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၁၈၈)တိ ဘိသက္ကကမ္မေ သုဋ္ဌ၊ အ-
ပရိယောဒါတသိပ္ပတာယ အနတိဆေကော
ဘိသက္ကော။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၈၈။

ဒုဗ္ဗလသညီ (တိ) [ဒုဗ္ဗလသညာ+ဤ။ (ဒုဝိလ-
သဗ္ဗိန်-သံ၊ ဒုဝိလသညီ-ပြာ)] အားနည်း၏
ဟု (ဖြစ်သော) အမှတ်ရှိသောသူ။ ဒုဗ္ဗလ-
စိဝရတာ၊ ဒုဗ္ဗလသညီတာ။ ကင်္ခါ၊ ၃။ ၂၆။

ဒုဗ္ဗလသမာစာရ (တိ) [ဒုဗ္ဗလ+သမာစာရ]
အားနည်း-လျော့ရဲ-သော အကျင့်ရှိသော၊
သူ။ ယသ္မာ ပန တာဒိသော သမာစာရော
ထိရော ဒဠော နာမ န ဟောတိ၊ တသ္မာ
ဝုတ္တံ “ဒုဗ္ဗလသမာစာရော (မာ၊ ၄။ ၃။ ၁၂၇)”-
တိ။ မာ၊ ၄။ ၃။ ၈၂။

ဒုဗ္ဗလသရီရ (တိ) [ဒုဗ္ဗလ+သရီရ။ (ဒုဝိလရရီရ-
သံ)] အားနည်းသော ကိုယ်ခန္ဓာရှိသောသူ။
ဒုဗ္ဗလသရီရာ ဇရာဇိဏ္ဏာ စ အဟောသိ။
ထေရီ၊ ၄။ ၁၀၂။

ဒုဗ္ဗလာရမ္မဏ (န) [ဒုဗ္ဗလ+အာရမ္မဏ] အား
နည်းသောအာရုံ၊ မမြတ်-ယုတ်ညံ့-သော
အာရုံ။ ဒုဗ္ဗလာရမ္မဏေ (မာ၊ ၄။ ၃။ ၁၉၃)တိ
အနုဋ္ဌာရေ အာရမ္မဏေ။ မာ၊ ၄။ ၃။ ၁၃၅။ (-
အံ၊ ၄။ ၃။ ၆၄။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၇။ ဝဇီရ၊ ၁။ ၇၈။)

ဒုဗ္ဗလိယ (န) [ဒုဗ္ဗလ+ဣ။ (ဒေါဝိလျ-သံ)]
အားနည်း-အားမရှိ-သည်၏ အဖြစ်။ သော

တဿာ ဒုဗ္ဗလိယံ ဤသကမ္ပိ ကာတုံ နာလ-
မေဝ။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၃၂။

ဒုဗ္ဗလိကတ (တိ) [ဒုဗ္ဗလ + ကတ။ စိတ္တိကတ
(နိတိ၊ သုတ္တ၊ ၁။ ၃၃၈)-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။ (ဒုဝိ-
လိက္ခတ-သံ)] အားနည်း-အားမရှိ-အောင်
ပြုအပ်သော။ ယေဟိ ဒုဗ္ဗလိကတံ စိတ္တံ န
သမ္မာ သမာဓိယတိ။ မိလိန္ဒ၊ ၂။ ၉။ ၂၈၀။

ဒုဗ္ဗလိ (လိ) ကရဏ (တိ) [ဒုဗ္ဗလ + ကရဏ။
ထိ-ဌ-ကရဏာ-ကရဏိ] အားနည်း-အား
မရှိ-အောင် ပြုတတ်သော။ ပညာယ ဒုဗ္ဗလိ-
ကရဏိ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၄၈။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၂၈။ ပညာယ
ဒုဗ္ဗလိကရဏာ (သံ၊ ၃။ ၈၄)တိ ပညာယမန္တ-
ဘာဝကရာ။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၈၈။ ဝိပဿနာပညာ
မဂ္ဂပညာ ဥပ္ပတ္တိနိဝါရဏဋ္ဌေန ဒုဗ္ဗလံ ကရော-
န္တိတိ ပညာယ ဒုဗ္ဗလိကရဏာ။ ယာ ဝါ
ဇေတဟိ သဒ္ဓိံ ဝေါကိဏ္ဏာ ပညာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊
တံ ဒုဗ္ဗလံ ကရောန္တိတိပိ ပညာယ ဒုဗ္ဗလိ-
ကရဏာ။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၆။ (-ဒီ၊ ၂။ ၇၁။ ဒီ၊ ၃။
၄၁။ မာ၊ ၁။ ၂။ ၉။ မာ၊ ၂။ ၁၀။ မာ၊ ၃။ ၁၄။ သံ၊
၃။ ၈၃။ အံ၊ ၁။ ၅။ ၃။ အံ၊ ၂။ ၅။ ၆။ အံ၊ ၃။ ၂။ ၃၂။
ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၃၂။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၂။ မူလဒီ၊ ၁။ ၁၇၄။)

ဒုဗ္ဗလူပနိဿယ (တိ) [ဒုဗ္ဗလ+ဥပနိဿယ] အား
နည်းသော-မှီရာ- အကြောင်း - ရှိသော။
ဒုဗ္ဗလူပနိဿယေ ပတိဋ္ဌိတော ဘိက္ခု။ သံ၊ ၄။
၂။ ၂၅၁။ (-သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၄။)

ဒုဗ္ဗလျ (န) [ဒုဗ္ဗလ+ဣ။ ရှူ၊ ၃။ ၇။ (ဒုဝိလတွ၊
ဒေါဝိလျ-သံ၊ ဒုဗ္ဗလိယ-အဒ္ဓမာဂမိ)] အား
နည်း-အားမရှိ-သည်၏ အဖြစ်။ သိက္ခ
အပစ္စက္ခာယ ဒုဗ္ဗလျ အနာဝိကတွာ (ဝိ၊ ၁။
၂၈)တိ သိက္ခာ အပ္ပဋ္ဌိက္ခိပိတွာ ဒုဗ္ဗလတာဝဉ္စ
အပ္ပကာသေတွာ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၁။ ဒုဗ္ဗလျာ
နော (သံ၊ ၁။ ၂။ ၃)တိ ဒုဗ္ဗလတာဝေန န။
သံ၊ ၄။ ၁။ ၃။ ၃။ (-ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၉။ ဝိ၊ ၂။ ၃။ ၃။
မိလိန္ဒ၊ ၂။ ၉။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၁၈၉။ မာ၊ ၄။ ၁။ ၉၈။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၆၄။)

ဒုဗ္ဗလျာဝိကမ္မ (န) [ဒုဗ္ဗလျ + အာဝိကမ္မ။ (ဒေါ-
ဝိလျာဝိကမ္မ-သံ)] အားနည်း - အားမရှိ -
သည်၏ အဖြစ်ကို ထင်စွာပြု - ခြင်း - မူ။
ဒုဗ္ဗလျာဝိကမ္မဉ္စာ (ဝိ၊ ၁။ ၂၉) တိ ဒုဗ္ဗလျဿ
အာဝိကမ္မဉ္စာ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၂။ (- သာရတ္ထ၊ ၂။
၆၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၃၃။ ကင်္ခါ၊ ၂။ ၂၅။)

ဒုဗ္ဗလျာဝိကရဏ (န) [ဒုဗ္ဗလျ + အာဝိကရဏ]
အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဒုဗ္ဗလျာဝိကရဏေ
ပညတ္တေ သတိ ယုဇ္ဇတိ။ ဝဇီရ၊ ၇၇။

ဒုဗ္ဗာ (တိ) [ဒုဗ္ဗိ = ဒုဗ္ဗိ + အ + အာ။ ဒု + ဝရ +
အ + အာ။ (ဒုဝိ-သံ၊ ဒုရူပ၊ ဒုဗာ-ပြာ၊
အဒ္ဓမာဂဓိ)] နေဇာမြက်၊ မြေဇာမြက် (မြေ
မျက်နှာထက် ဖိလာပေါက်သော မြက်)။
(ညှဉ်းဆဲခြင်း၊ ဒုဗ္ဗာ-မည်သော နွားစာမြက်။
ထောမ။ စိန်းရှင်သောမြက်၊ တောစိုးသစ်ပင်
အထူး။ အဒ္ဓမာဂဓိ၊ ဇာန်။) ဒုဗ္ဗိ ဟိ သာယံ၊
အ၊ အဝမင်္ဂလံ ဒုဗ္ဗတိတိ ဒုဗ္ဗာ၊ ဒုန္နိမိတ္တာ-
ဒယော ဝါရေန္တိ ယာယာတံ ဝါ ဒုဗ္ဗာ၊ နေ-
ရုတ္တော။ ဇာန်၊ ၅၉၉၊ ၆၀၀။ ဒုဗ္ဗတိ ဒုဗ္ဗ-
တိဏံ၊ ယံ “တိရိယာ နာမ တိဏဇာတိ” တိ
ပါဠိယံ အာဂတံ။ နိတိ၊ ဇာ၊ ၁၂၃။ (- အမရ၊
၁၄။ ၁၅၈။)

ဒုဗ္ဗိစာရိတ (တိ) [ဒု + ဝိစာရိတ] မကောင်းသဖြင့်
- စိစစ် - စိမံ - အပ်သော။ ဘိက္ခုနော န ဝဇ္ဇ-
တိ၊ ဒုဗ္ဗိစာရိတတ္တာ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၇၈။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
၅၄။ တသ္မာ ဒုဗ္ဗိစာရိတမေတံ။ ဝဇီရ၊ ၉၂။
(- ၂၆၀-၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၁၁၊ ၄၂၄။ သိ၊ ၆။
၂။ ၃၃၃။)

ဒုဗ္ဗိဇာန (တိ) [ဒု + ဝိဇာန] ခဲယဉ်းသဖြင့် သိ
အပ်သော၊ သိနိုင်ခဲသော၊ အသိခက်သော။
ဒုဗ္ဗိဇာနံ သုဒ္ဓဗ္ဗုဓံ။ သံ၊ ၁။ ၃၂၅။ (- ကင်္ခါ။
၁၁၃။ အဘိ၊ ၁။ ၁၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၈၀။
ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၁၇၆။ ဝဇီရ၊ ၉၁၊ ၅၀၀။ ဝိမတိ၊
၂။ ၁၆၂၊ ၁၆၃။ ကင်္ခါ၊ ၆။ ၇၄။)

ဒုဗ္ဗိဇာနတရ (တိ) [ဒုဗ္ဗိဇာန + တရ] အထူးသဖြင့်
- အလွန် - အသိခက်သော။ မနုဿဝသိတံ
ရာဇ၊ ဒုဗ္ဗိဇာနတရံ တတော။ ဇာ၊ ၁။ ၂၆၁။
၂၆၃။ ဇာ၊ ၁။ ၄၄။ ၂၁၇၊ ၂၂၆၊ ၂၆၂။

ဒုဗ္ဗိညေယျ (တိ) [ဒု + ဝိညေယျ။ (ဒုဝိဇ္ဇေယ-
သံ၊ ဒုဝိဇာဏယ-ပြာ)] အထက် ပုဒ်နက်
ကြည့်။ ယော ဟိ သော သိက္ခာပဒပညတ္တိ-
သမယော သာရိပုတ္တာဒိတိပိ ဒုဗ္ဗိညေယျော။
ဝိ၊ ၁။ ၁၈၁။ မ၊ ၁။ ၁၀။ သံ၊ ၁။ ၁၀။ အံ၊
၁။ ၁၀။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၉၀။ ဥဒါန၊ ၁။ ၂။
ဝဇီရ၊ ၃၃။ (- ဝိ၊ ၁။ ၂၁၅၈။ အဘိ၊ ၁။
၂၂၊ ၃၇၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၁၄။ သိ၊ ၆။ သစ်၊
၂။ ၄၀၁။)

ဒုဗ္ဗိညေယျတ္ထ (တိ) [ဒုဗ္ဗိညေယျ + အတ္ထ] ခဲယဉ်း
သဖြင့် သိအပ်သော အနက်ရှိသော။ သဏ္ဌာ-
သုခမဘာဝေန ဒုဗ္ဗိညေယျတ္ထတာယ ဂမ္ဘိ-
ရတ္ထတော။ ဒီ၊ ၆။ ၂၇၄။ သိ၊ ၆။ သစ်၊ ၂။
၁၆၈။ မ၊ ၆။ ၂၃၀။

ဒုဗ္ဗိဒ္ဓ (ပု) [ဒု + ဝိဒ္ဓ + ရှု] ခဲယဉ်းသဖြင့် သိ
အပ်သော၊ သိနိုင်ခဲသော၊ အသိခက်သော။
ဒုဗ္ဗိဒ္ဓ (ဇာ၊ ၂။ ၁၂၅) တိ ဒုဇ္ဇာနော။ ဇာ၊ ၁။
၅။ ၄၈၃။

ဒုဗ္ဗိဓ (တိ) [ဒု + ဝိဓ။ (ဒုဝိဓ-သံ၊ ဒုဝိဟ-ပြာ)] ၂-
ပါးအပြားရှိသော။ တေသု ဒုဗ္ဗိဓေသု ဓမ္မေ-
သု။ သိ၊ ၆။ သစ်၊ ၁။ ၁၅၇။ (- ၁၂၊ ၁၁၂။)

ဒုဗ္ဗိနယ (တိ) [ဒု + ဝိနယ။ (ဒုဝိနယ-သံ)] ခဲ
ယဉ်းသဖြင့် ဆုံးမအပ်သော၊ ဆုံးမရန် ခဲယဉ်း
သော။ ဒုဗ္ဗိနယော (မဟာနိ၊ ၂၅၃) တိ ဝိနေ-
တံ ဒုက္ခော။ မဟာနိ၊ ၁။ ၃၂၅။

ဒုဗ္ဗိနိစ္ဆယ (တိ) [ဒု + ဝိနိစ္ဆယ] မကောင်းသဖြင့်
ဆုံးဖြတ်အပ်သော၊ မညီမမျှ ဆုံးဖြတ်အပ်
သော။ ဒုဗ္ဗိနိစ္ဆယံ အနွံ ဝိနိစ္ဆနန္တော။ ဇာ၊
၁။ ၂။ ၁။ (- သာရတ္ထ၊ ၂။ ၈၉။ ဝိမတိ၊ ၁။
၁၂၆။)

ဒုဗ္ဗိနိစ္ဆိတ (တိ) [ဒု + ဝိနိစ္ဆိတ] အထက်ပုဒ်နက်
ကြည့်။ ဟိယျော အဓိကရဏံ ဒုဗ္ဗိနိစ္ဆိတံ။
ဝိဠာဠာ ၁၁၉၆။ (-ဒိဠာ ၂။ ၄၅။ သံဠာ ၂။ ၁၉။
ဇာဠာ ၂။ ၁၇၁။ ဇာဠာ ၄။ ၁၃၃။ ဇာဠာ ၆။
၂၄၃။)

ဒုဗ္ဗိနိဗ္ဗေဓ (ပု) [ဒု + ဝိနိဗ္ဗေဓ] ဖောက်ထွင်း-
ဖြေရှင်း-နိုင်ခဲ့သော။ ဒုတ္တန္တိတ-ကြည့်။

ဒုဗ္ဗိနိဗ္ဗော(ဘော)ဂ (တိ) [ဒု + ဝိနိဗ္ဗော-
(ဘော)ဂ] အသီးအခြား - မခွဲခြားအပ်-
မခွဲခြားနိုင်-သော။ အကပ္ပိယ မံသ ရသ-
မိဿကဘောဇနံ ဝိယ စ ဒုဗ္ဗိနိဗ္ဗော(ဘော)ဂံ
ဟောတိ။ ဝိဠာ ၂။ ၂၅၉။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၅၈။

ဒုဗ္ဗိနိဘေဒ (တိ) [ဒု + ဝိနိဘေဒ] (က) ခွဲနိုင်-
အသီးအခြားပြုနိုင်-ခဲ့သော။ (ခ) ခွဲခြား-
ဝေဘန်-နိုင်ခဲ့သော။ (က) ရုက္ခဿ ဒုဗ္ဗိနိ-
ဘေဒေါ။ (ခ) ကမ္မဋ္ဌာနတန္တိယာ အတ္တတော
ဒုဗ္ဗိနိဘေဒေါ။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌိ။ ၁။ ၃၀၄-ချည်း။

ဒုဗ္ဗိနိမော(စ)စိယ (တိ) [ဒု + ဝိနိမော (စ)-
စိယ] ခဲယဉ်းသဖြင့် လွတ်စေအပ်သော၊ လွတ်
စေနိုင်ခဲ့သော၊ ဖြေနိုင်ခဲ့သော။ ဝသာပိတ-
ပိလောတိကံ ဝိယ စ ဒုဗ္ဗိနိမောစိယံ (ဒုဗ္ဗိနိ-
မောစယံသျှာ) ဒိဿ။ ဥဒါနာဠာ ၃၃၈။ (-
ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌိ။ ၁။ ၃၆၂။)

ဒုဗ္ဗိနိဝတ္တ (တိ) [ဒု + ဝိနိဝတ္တ] ပြန်လည်-ဆုတ်
နစ်-စေခြင်းငှါ ခဲယဉ်းသော၊ ပြန်လည်-
ဆုတ်နစ် - စေနိုင်ခဲ့သော။ ဒုဗ္ဗိနိဝတ္တာ-
(မဟာနိ။ ၂၂)တိ နိဝတ္တေတုံ ဒုက္ခာ။ မဟာနိ။
၄။ ၈၉။

ဒုဗ္ဗိနိဝေဌယ (တိ) [ဒု + ဝိနိဝေဌယ] ခဲယဉ်း
သဖြင့် ဖြေရှင်း အပ်သော၊ ဖြေရှင်းနိုင်ခဲ့
သော။ ဒုဗ္ဗိနိဝေဌယာ (မဟာနိ။ ၂၂)တိ ဝိနိ-
ဝေဌနံ မောစနံ ကာတုံ န သက္ကာ။ မဟာနိ။
၄။ ၈၉။ (-နေတ္ထိဋ္ဌိ။ ၁။ ၁၅။)

ဒုဗ္ဗိနိတ (တိ) [ဒု + ဝိနိတ။ (ဒုဝိနိတ-သံ၊ ဒုဗ္ဗိ-
ဏိအ-ပြာ)] ခဲယဉ်းသဖြင့် ဆုံးမအပ်သော၊
ဆုံးမနိုင်ခဲ့သော။ ဒုဗ္ဗိနိတေ ကိံ တုံ ဣဓာ-
ဂတာ။ သံဠာ ၂။ ၁၇၈။ အံဠာ ၁။ ၁၃၈။ ဒုဗ္ဗိ-
နိတပရိသာ (အံဠာ ၂။ ၂၄၂)တိ ဒုက္ခေန
ဝိနိတပရိသာ။ အံဠာ ၂။ ၂၁၆။ (-အံဠာ ၂။
၄၇။ ဓမ္မဠာ ၁။ ၂၅၁၃၈။ ဝိမာနာဠာ ၆။ ၁။
အပါဠာ ၁။ ၂၇၀။ ဇာဠာ ၅။ ၃၀၂။)

ဒုဗ္ဗိနောဒယ (တိ) [ဒု + ဝိနောဒယ] ခဲယဉ်း
သဖြင့် ပယ်ဖျောက်အပ်သော၊ ပယ်ဖျောက်
နိုင်ခဲ့သော။ ဒုက္ခံ မေ ဒုဗ္ဗိနောဒယံ။ အပါ
၁။ ၃၇၃။

ဒုဗ္ဗိသောဓ (တိ) [ဒု + ဝိသောဓ။ (ဒုဝိဓေါဓ-
သံ)] အောက်ပုဒ်နက်-ကြည့်။ ဒုဗ္ဗိသောဓော
ဟောတိ။ သုတ္တနိဠာ ၂။ ၄၆။

ဒုဗ္ဗိသောဓန (တိ) [ဒု + ဝိသောဓန] အောက်
ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဒုဗ္ဗိသောဓနော (ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။
၅၁)သောဓေတုံ အသက္ကုဏေယျော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋ္ဌိ။ ၁။ ၈၅။ (-ဗုဒ္ဓဝံဠာ ၁။ ၁၀။)

ဒုဗ္ဗိသောဓနီယ (တိ) [ဒု + ဝိသောဓနီယ] ခဲယဉ်း
သဖြင့်-သုတ်သင်-ဆေးကြော-အပ်သော၊
သုတ်သင်-ဆေးကြော-နိုင်ခဲ့သော။ ယဿ
ကဿစိ စတုပဉ္စဂဏ္ဌိကာဟတော ဒုဗ္ဗိသော-
ဓနီယော အသပ္ပိယောဝ။ ဒီဠာ ၁။ ၁၇၈။ မ၊
ဠာ ၁။ ၂၇၀။ သံဠာ ၂။ ၂၃၀။ အဘိဠာ ၂။
၃၄၄။ (-သီဠာသစ်၊ ၂။ ၁၀၀။ ဒီဠာ ၂။ ၆။
မ၊ဠာ ၂။ ၁၃၃။ သံဠာ ၁။ ၂၃၂-၃။)

ဒုဗ္ဗိဿသ (တိ) [ဒု + ဝိဿသ] ခဲယဉ်းသဖြင့်
ချစ်ကျွမ်းဝင် အပ်သော၊ ချစ်ကျွမ်းဝင်နိုင်ခဲ့
သော။ ဒုဗ္ဗိဿသ (ဇာဠာ ၁။ ၃၄၀)န္တိ ဒုဝိဿာ-
သနီယံ။ ဇာဠာ ၄။ ၄၆၅။

ဒုဗ္ဗိဇ (န) [ဒု + ဗိဇ။ (ဒုဝိဇ-သံ)] မကောင်း-
ညံ့ဖျင်း-သော မျိုးစေ့။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဒုဗ္ဗိဇ (တိ) [ဒုဗ္ဗိဇ + အ။ (ဒုဝိဇ-သံ)] မကောင်း
-ညံ့ဖျင်း - သော မျိုးစေ့နှင့် တူသော

(အကျင့်-စသည်)။ ဣဒမဟံ ဒုဗ္ဗိဇဿိံ ဝဒါမိ။ သံ၊ ၃။ ၃၃၁။

ဒုဗ္ဗိတိဝတ္ထ (တိ) [ဒု + ဝိတိဝတ္ထ] ခဲယဉ်းသဖြင့် လွန်မြောက် အပ်သော၊ လွန်မြောက်နိုင် ခဲသော။ ဒုဗ္ဗိတိဝတ္ထ အတရံ၊ မဟာနိ။ ၃၄၂။ (- ၃၃၉။)

ဒုဗ္ဗုဇ္ဈ (တိ) [ဒု + ဗုဇ္ဈ] ခဲယဉ်းသဖြင့် သိမြင်အပ် သော၊ သိမြင်နိုင်ခဲသော။ ဒုဒ္ဓသ(က)-ကြည့်။

ဒုဗ္ဗုဋ္ဌာပယ (တိ) [ဒု + ဥဋ္ဌာပယ] ခဲယဉ်းသဖြင့် ထမြောက်စေအပ်သော၊ ထမြောက်စေနိုင် ခဲသော။ ဒုဗ္ဗုဋ္ဌာပယာ (မဟာနိ။ ၂၄)တိ ဥဋ္ဌာပေတံ ဒုက္ခာ။ မဟာနိ၊ ၉၀။

ဒုဗ္ဗုဋ္ဌိ (ထိ) [ဒု + ဝုဋ္ဌိ] (ဒု ဝိဋ္ဌိ-သံ၊ ဒုဂ္ဂုဇ္ဈိ-အဒ္ဓမာ- ရဓိ) (၁) မိုးမရွာခြင်း၊ မိုးခေါင်ခြင်း။ (၂) မိုးခေါင်ရာ (အခါစသည်)။ (၁) ဒုဗ္ဗုဋ္ဌိ ဝိယ သမုဒယသစ္စံ။ အဘိ၊ ၄၂။ ၈၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၄၃။ ပဋိသံ၊ ၄၁။ ၁၀၄။ (- ဇာ၊ ၄၂။ ၃၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၂၀။) (၂) ဒုဗ္ဗုဋ္ဌိကာလေ ဝါ။ ဝိ၊ ၄၂။ ၃၃၁။ ၃၃၆။ ကခါ၊ ၉၁။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၁၀၃။ ၁၉၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၇၇။

ဒုဗ္ဗုဋ္ဌိကာ (ထိ) [ဒုဗ္ဗုဋ္ဌိ + က + အာ] မိုးမရွာခြင်း၊ မိုးခေါင်ခြင်း။ ဒုဗ္ဗုဋ္ဌိကာ (ဒီ၊ ၁။ ၁၀)တိ အဝဂ္ဂါဟော၊ ဝဿဝိဗန္ဓောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဒီ၊ ၄၁။ ၉၀။ (- ဒီ၊ ၁။ ၆၅။ ဝိ၊ ၄၁။ ၆၄။ အဘိ၊ ၄၂။ ၇၇။ ဓမ္မ၊ ၄၁။ ၃၄။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၂၂။)

ဒုဗ္ဗုဒ္ဓိ (တိ) [ဒု + ဗုဒ္ဓိ] (ဒုဋ္ဌိဒ္ဓိ-သံ) နည်းသော အသိဉာဏ်ရှိသော၊ ကင်းသော အသိဉာဏ် ရှိသော၊ အသိဉာဏ်ကင်းသော၊ သူ။ ယေ တေ မနုဿာ အဿဒ္ဓါ အပ္ပသန္နာ ဒုဗ္ဗုဒ္ဓိနော။ ဝိ၊ ၁။ ၂၆၄။ ဒုဗ္ဗုဒ္ဓိ (ဇာ၊ ၄၂။ ၄၅၉)တိ ဝိဂတ- ဗုဒ္ဓိ၊ အပဏ္ဍိတောတိ အတ္ထော။ ဒု-သဒ္ဓေါ စေတ္ထ ဝိဂတတ္ထော။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၅၃၆။ (- မ၊ ၄၄။ ၁၁၄။ သုတ္တနိ၊ ၄၂။ ၁၃၀။ ဇာ၊ ၄၁။ ၄၇၁။ ဇာ၊ ၄၂။ ၆၀။)

ဒုဗ္ဗောဓနေယျ (တိ) [ဒု + ဗောဓနေယျ] ခဲယဉ်း သဖြင့် သိစေအပ်သော၊ သိစေနိုင်ခဲသော။ တေသ္မိံ ကမ္မေ ကတေ ဒုဗ္ဗောဓနေယျော ဘဝိဿတိ။ သုတ္တနိ၊ ၄၁။ ၇၆။ အပါ၊ ၄၁။ ၁၀၆။

ဒုဗ္ဗ (ပု) [ဒုဘ + အ။ ထိ-၌ ဒုဗ္ဗိ။ (ဒြောဟ-သံ၊ ဒုဗ္ဗ၊ ဒုဟ-ပြာ)] ပြစ်မှားခြင်း။ မိတ္တဒုဗ္ဗနု- လက္ခဏော ဒုဗ္ဗော စ။ ဒီ၊ ၄၂။ ၂၅၉။ ဒုဗ္ဗိ- (ဇာ၊ ၂။ ၁၇၁)န္တိ ကိံ နု ဧတေတဝ အန္တရေ ကိဉ္စိ အပရာဓံ ကရိံသု။ ဇာ၊ ၄၁။ ၇၃။ (- ဒီ၊ ၂။ ၁၉၅။ ဇာ၊ ၂။ ၂၂၅။ ဇာ၊ ၄၂။ ၂၇။)

ဒုဗ္ဗဂ (တိ) [ဒု + ဘဂ။ (ဒုဘိဂ-သံ)] ဖျက်ဆီး အပ်သော အသရေရှိသော၊ အသရေ - ဘုန်း ကံ - မရှိသော၊ သူ။ ဒုဗ္ဗဂေါ (သံ၊ ၁။ ၁၀၀။ သံ၊ ၄၁။ ၁၆၀) ဝုစ္စတိ နိဿိရိကော ဘိန္န- ဘဂေါ။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၀၇။ ဒုဗ္ဗဂေါ (ဇာ၊ ၄၁။ ၁၀၆)တိ ဘဂေါ ဝုစ္စတိ ပုညံ၊ နတ္ထိ ဘဂေါ တေဿာတိ ဒုဗ္ဗဂေါ၊ ဒု-သဒ္ဓေါ ဝိရဟတ္ထော “ဒုပ္ပညော”တိ အာဒိသု ဝိယ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၅၄၂။ (- ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၇၉။)

ဒုဗ္ဗဂကရဏ (န) [ဒုဗ္ဗဂ + ကရဏ] (၁) မတင့် တယ်အောင် - ပြုခြင်း - ပြုကြောင်းအတတ်။ (၂) အသရေ မရှိအောင် - ပြုခြင်း - ပြု ကြောင်း အတတ်။ ဒုဗ္ဗဂကရဏံ ဝိရဒ္ဓဂဗ္ဗ- ကရဏံ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၁၆၅။ သုဘဂကရဏ (ဒီ၊ ၄၁။ ၉၁) - နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဒုဗ္ဗဂလက္ခဏ (န) [ဒုဗ္ဗဂ + လက္ခဏ။ (ဒုဘိဂ- လက္ခဏ-သံ)] (၁) ဘုန်းကံမရှိသူ၏ - မှတ် ကြောင်း - သဘော - ‘လက္ခဏာ’။ (၂) ယင်း-လက္ခဏာကို ပြတတ်သော ကျမ်း၊ ဒုဗ္ဗ- ဂလက္ခဏ-ကျမ်း။ (၁) တံ မေ ဒုဗ္ဗဂလက္ခဏံ (ထေရ၊ ၂၇၅) အပ္ပညသဘာဝေါ။ ထေရ၊ ၄၂။ ၄၂။ (၁), (၂) သုဘဂလက္ခဏံ ဒုဗ္ဗဂ- လက္ခဏံ။ ဇာ၊ ၄၁။ ၃၉၆။ ဒါသလက္ခဏ-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဒုဗ္ဗဋ္ဌ (တိ) [ဒု+ဘဿ+တ] မကောင်းသဖြင့် ပြောဆိုအပ်သော။ ဒုဗ္ဗဋ္ဌေ နာ' ပဿာဒယေ- (အံ၊၁။၁၉၉)တိ ဒုက္ကထိတသ္မိံ န အပဿာ- ဒေယျ။ အံ၊၄။၂။၁၈၈။

ဒုဗ္ဗဏိတ (တိ) [ဒု+ဘဏိတ။ (ဒုဗ္ဗဏိတ-သံ)] အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဒုဗ္ဗဏိတ(မဟာနိ။ ၁၂၇)န္တိ ဘဏန္တေနာပိ ဒုဋ္ဌ ဘဏိတံ။မဟာနိ။ ၄။၂၄၇။ (-မဟာနိ။၁၆၈။)

ဒုဗ္ဗ (ဘ) တိ (ကြိ) [ဒုဘ+အ+တိ။ (ဒြော- ဟတိ-သံ)] (၁)ပြစ်မှား၏။ (၂)ဖျက်ဆီး၏။ (၃)ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-သတ်ဖြတ်-၏။ (၁) ဒုဗ္ဗတိ-သံ၊၄။၁။၃၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၃။၁။၄။ န ဒုဗ္ဗတိ(ဇာ၊၂။၁၅၀)တိ န ဒုဿတိ။ဇာ၊၄။၆။ ၁၇။ ဒုဗ္ဗာမိ-ဓမ္မာ၊၄။၂။၄၀။ ဒုဗ္ဗေ-သံ၊၁။ ၂၂၇။ ဒုဗ္ဗေယျ- သံ၊၁။၂၂၆။ သံ၊၄။၁။ ၃၁၅။ ဒုဗ္ဗိ-ဇာ၊၂။၂၃၀။ထေရ၊၄။၂။၄၇၄။ စရိယာ၊၄။၁၇၃။ ဇာ၊၄။၃။၁၂။၁၅၆။ဇာ၊၄။ ၇။၄၇။ဒုဗ္ဗိတ္ထ-ဇာ၊၄။၅။၂၆၀။ ဒုဗ္ဗိတ္ထော- ဇာ၊၄။၅။၇၄။ ဒုဗ္ဗိဿတိ- ဒီ၊၄။၂။၂၅၃။ ဒုဗ္ဗိဿာမိ-ဓမ္မာ၊၄။၁။၅၁။ ဇာ၊၄။၁။၂၈၄။ ဇာ၊၄။၄။၂၆၃။

(၂) ဒုဗ္ဗေ - ဝိမတိ၊၂။၂၅၅။ ဒုဗ္ဗေ- (ဝိ၊၄။၃၆၆။ ဣတိဝုတ်။၂၅၃)တိ ဒုသေယျ (ဒုသေယျ)။ ဣတိဝုတ်၊၄။၂၆၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။၄၁၉။ ဒုဗ္ဗေယျ-ဇာ၊၄။၃။၆၂။ ဝိမတိ၊၂။ ၂၅၅။ =နာသေယျ။ဇာ၊၄။၄။၃၂၀။ ဒုဗ္ဗေ (ဒုဘ+အ+ယေျ)-ဇာ၊၂။၁၃၈။ ဇာ၊၄။၅။ ၅၂၇။ ဒုဗ္ဗေယျ-ဇာ၊၄။၇။၂၅၅။ဒုဗ္ဗိဿသိ- ထေရ၊၃၅၉။ ထေရ၊၄။၂။၄၇၄။

(၃) ဒုဗ္ဗတိ (ဒုဘတိ၊သိ) ဟိ သတိ။အံ၊ ၄။၃။၈၂။ ဇာ၊၄။၅။၇၇။ ဒုဗ္ဗသိ (ဇာ၊၁။ ၁၂၇) ဟနိတုံ ဣစ္ဆသိ။ ဇာ၊၄။၃။၁၇၈။ ဒုဗ္ဗာမိ-ဇာ၊၄။၃။၁၉၉။ ဒုဗ္ဗေထ၊ဒုဗ္ဗေမ- ဇာ၊၂။၁၄၆။ ဇာ၊၄။၅။၅၄၄-၅။ဒုဗ္ဗိဿတိ- ဇာ၊၄။၅။၅၄၅။

ဒုဗ္ဗန (န) [ဒုဘ+ယု] (၁) ပြစ်မှားခြင်း။ (တိ) (၂) ပြစ်မှားတတ်သောသူ။ (၁) မိတ္တဒုဗ္ဗ (ပေတ၊၄။၁၀၇)-ကြည့်။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။ (တိ) (၂) မိတ္တာနံ ဒုဗ္ဗနပုရိသော ဟိ ပါပကော။ ဇာ၊၄။၄။၃၅၃။

ဒုဗ္ဗနသီလ (တိ) [ဒုဗ္ဗန+သီလ] ပြစ်မှားခြင်း အလေ့ရှိသောသူ။ အတ္တနော မိတ္တေသု ဥပ- ကာရိသု ဒုဗ္ဗနသီလံ။ စရိယာ၊၄။၁၄၇။

ဒုဗ္ဗန္တိ (တိ) [ဒုဘ+အန္တိ] ပြစ်မှားတတ်သော သူ။ မိတ္တာနံ ဒုဗ္ဗန္တော။ ဇာ၊၄။၆။၁၇။

ဒုဗ္ဗရ (တိ)[ဒု+ရဘ+ခ။ (ဒုဗ္ဗရ-သံ)] ခဲယဉ်း သဖြင့်-ဆောင်ရွက် - မွေးမြူ - အပ်သော၊ ဆောင်ရွက် - မွေးမြူ - နိုင်ခဲသော (သု- စသည်)။ ဒုဗ္ဗရော ခေါ် ပန အယမာယသ္မာ။ အံ၊၃။၃၈၃၊၃၈၆။ ဒုဗ္ဗရတ (ဝိ၊၄။၁။၁၈၇)န္တိ အတ္တနာ ဥပဋ္ဌာကေဟိ စ ဒုက္ခေန ဘရိတဗ္ဗတံ။ ဝိမတိ၊၁။၁၀၄။ (-ဝိ၊၁။၂၄။ ဝိ၊၂။၇၂။ ဝိ၊၄။၄၄၉။ အံ၊၃။၁၀၇။ ဇာ၊၂။၅၈။ ဝိ၊၄။ ၂။၇၉။ မ၊၄။၁။၁၀၀။ အဘိ၊၄။၂။၃၁၂။ သုတ္တနိ၊၄။၁။၁၈၂။ မဟာနိ၊၄။၁၂၆။ ဇာ၊၄။ ၅။၂၇၅။ နေတ္ထိ၊၄။၈၁။ သာရတ္ထ၊၂။၂၄။ သာရတ္ထ၊၃။၄၄၄။ ဒီ၊၄။၂။၁၆၇။)

ဒုဗ္ဗသိ (ကြိ) [ဒုဘ+အ+သိ] ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက် -သတ်ဖြတ်-၏။ ဒုဗ္ဗတိ (၃)-ကြည့်။

ဒုဗ္ဗာမိ (ကြိ) [ဒုဘ+အ+မိ] (၁) ပြစ်မှား၏။ (၂) ညှဉ်းဆဲ -နှိပ်စက်- သတ်ဖြတ်- ၏။ (၁) ဒုဗ္ဗတိ (၁)-ကြည့်။ (၂) ဒုဗ္ဗတိ (၃)- ကြည့်။

ဒုဗ္ဗာသိတ (တိ) [ဒု+ဘာသိတ။ (ဒုဘာဂိက- သံ၊ ဒုဗ္ဗာသိယ-ပြာ, အဒ္ဓမာဂဓိ)] (၁) (က) မကောင်းသဖြင့် ပြောဆိုအပ်သော။ (ခ) (အကုသိုလ်တရားသည်) ဖျက်ဆီးအပ်သည် (ဖြစ်၍)ပြောဆိုအပ်သော။ (ဂ) ဖောက်ပြန် စွာ ပြောဆိုအပ်သော၊ ကြမ်းတမ်း - ညစ်

ညမ်း-သော (စကား)။ (န) (၂) ယင်း-
စကားကြောင့် သင့်ရောက်သော အာပတ်၊
ဒုဗ္ဗာသိတအာပတ် (ကာရဏူပစာ)။ ယင်း-
အာပတ်သည် — ရဟန်း ယောက်ျားတို့၏
ဒုဗ္ဗာသိတအာပတ်၊ ရဟန်းမတို့၏ ဒုဗ္ဗာသိတ-
အာပတ်-ဟူ၍ ၂-ပါး (ဝိ၊ ၅။ ၂၁၃)။ အာပတ်
၇-ဖုံတို့တွင် ၇-ခုမြောက် အာပတ် (ဝိ၊ ၂။
၁၄)။ သီလ၊ အာစာရ ဝိပတ္တိ ၂-မျိုးတို့တွင်
အာစာရဝိပတ္တိ (ဝိ၊ ၃။ ၂၅၅)။

(၁) (က) သုဘာသိတာ နော ဒုဗ္ဗာ-
သိတာ။ ဒီ၊ ၁။ ၉၂။ ဒီ၊ ၃။ ၈၁။ မ၊ ၂။ ၂၁။ နော
ဒုဗ္ဗာသိတာ(သံ၊ ၁။ ၁၉၀)တိ န ဒုဗ္ဗ ဘာသိ-
တာ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၉။ (-သံ၊ ၃။ ၃၂၈။ အံ၊
၁။ ၁၉၉။ ဇာ၊ ၁။ ၂၆၈။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၀။ ဇာ၊
၄။ ၇။ ၁၅၇။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၆၇။)

(က)၊ (ခ) ဒုဗ္ဗာသိတာ(နေတ္ထိ၊ ၁၁၁)တိ
ဒုဗ္ဗ ဘာသိတာ၊ ဣဿာမစ္ဆရိယဒေါသဒီဟိ
ဒုဗ္ဗာ ဝါ ဘာသိတာ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၃၁။

(ဂ) ဒုဗ္ဗာသိတ (မဟာနိ၊ ၁၂၇)န္တိ
ဝိရူပံ ဘာသိတံ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၄၇။ ဒုဗ္ဗာသိတံ
(နေတ္ထိ၊ ၁၁၁) အရိယူပဝါဒသင်္ခါတံ ဖရုသ-
ဝါစံ။ နေတ္ထိ၊ ၀။ ၂၈၉။

(န) (၂) ဒုဗ္ဗာသိတေ ဒုဗ္ဗာသိတဒိဋ္ဌိ
ဟောတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၆၁။ ဒုဗ္ဗာသိတံ ဒုရာဘဋ္ဌ-
(ဝိ၊ ၅။ ၂၆၂)န္တိ ဒုဗ္ဗ အာဘဋ္ဌံ ဘာသိတံ
လပိတန္တိ ဒုရာဘဋ္ဌံ။ ယံ ဒုရာဘဋ္ဌံ တံ ဒုဗ္ဗာ-
သိတန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၉၂။ (-ဝိ၊ ၂။
၁၄။ ဝိ၊ ၄။ ၂၀၃။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၇။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၆။
ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၈၈။ ၁၉၂။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၅။ အဘိ၊ ၄။
၁။ ၄၂၃။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၇။ ဝဇိရ၊ ၂၀၂။ ၂၈၉။
၄၄၄။ ၅၄၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂။ ၄၄၉။ ဝိမတိ၊ ၁။
၁၂၇။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂။ ၃၂၇။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၆။
ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁။ ၂၇။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၇။)

ဒုဗ္ဗာသိတဂါထာ (ထိ) [ဒုဗ္ဗာသိတ + ဂါထာ]
ဒုဗ္ဗာသိတအာပတ်နှင့်-စပ်သွယ်-ပတ်သက်

-သော ဂါထာ။ ဒုဗ္ဗာသိတဂါထာယ။ ဝိ၊ ၄။
၄။ ၁၉၂။

ဒုဗ္ဗာသိတဒိဋ္ဌိ (တိ) [ဒုဗ္ဗာသိတ+ဒိဋ္ဌိ။ (ဒုဘိာ-
ဂိတဒ္ဓမ္မိ-သံ)] ဒုဗ္ဗာသိတအာပတ်-ဟု အယူ
ရှိသောသူ။ ကေစေ ဘိက္ခု။ ဒုဗ္ဗာသိတ-
ဒိဋ္ဌိနော ဟောန္တိ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၅၇-၈။ (-ဝိ၊ ၁။
၂၆၁။)

ဒုဗ္ဗာသိတဘာသိ (တိ) [ဒုဗ္ဗာသိတ+ဘာသ+
ဏိ။ ထိ-၌-ဘာသိနိ။ (ဒုဘိာဂိတဘာသိနိ-
သံ)] မကောင်းသဖြင့် ပြောဆိုအပ်သော
စကားကို ပြောဆိုသော၊ ကြမ်းတမ်းသော
စကားကို ပြောဆိုသောသူ။ ဒုဗ္ဗာသိတ-
ဘာသိ (မ၊ ၃။ ၂၀၁။ အံ၊ ၁။ ၁၀၀၀)တိ ဘာ-
သမာနောပိ မုသာဝါဒါဒိဘေဒံ ဒုဗ္ဗာသိတ-
မေဝ ဘာသတိ။ မ၊ ၄။ ၄။ ၁၅၀။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၇၁။
ဒုရုတ္တဝါဒိနိတိ ဒုဗ္ဗာသိတဘာသိနိ၊ ကက္ခန္ဓံ
ဝါဠကထမေပ ကထေတိ။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၇၇။
လောဘာဒီဟိ ဒုဋ္ဌံ ဘာသိတံ မုသာဝါဒါဒိ
ဘာသတိတိ ဒုဗ္ဗာသိတဘာသိ။ မ၊ ၄။ ၃။
၃၅၃။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၆။ (-ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၃။
နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂၅၆။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၅။ အံ၊ ၄။ ၃။
၃၆၅။ နေတ္ထိ၊ ၀။ ၃၂၆။)

ဒုဗ္ဗာသိတယုတ္တ (တိ) [ဒုဗ္ဗာသိတ + ယုတ္တ။
(ဒုဘိာဂိတယုတ္တ-သံ)] ကြမ်းတမ်းသော
စကားနှင့် စပ်ယှဉ်သော။ ပါပကံ ပဋိဘာနံ
နာမ ဒုဗ္ဗာသိတယုတ္တံ ကပ္ပနာဠကဝိလပ္ပနာဒိ-
ပဋိဘာနံ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၇၇။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၈၁။

ဒုဗ္ဗာသိတသမုဒါစာရ (ပု၊ န) [ဒုဗ္ဗာသိတ+သမု-
ဒါစာရ] ကြမ်းတမ်းသောစကားကို ပြောဆို
-ခြင်း-အမှု။ သတ္တာနံ ဒုဗ္ဗာသိတသမုဒါ-
စာရံ ပဋိသေဒေန္တော။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၂။

ဒုဗ္ဗာသိတာပတ္တိ (ထိ) [ဒုဗ္ဗာသိတ+အာပတ္တိ]
ဒုဗ္ဗာသိတအာပတ်၊ ကြမ်းတမ်းသောစကား
ကြောင့် သင့်ရောက်သောအာပတ်။ ဒုဗ္ဗာသိ-
တာပတ္တိ ပနေတ္ထ ဝါစာစိတ္တတော သမုဋ္ဌာတိ။

ဒုဗ္ဗိက္ခပိဋိတ (တိ) [ဒုဗ္ဗိက္ခ + ပိဋိတ။ (ဒုဗ္ဗိက္ခပိ-
ဋိတ-သံ)] ငတ်မှတ်-ခေါင်းပါး-အစာရှား-
ခြင်းသည် နှိပ်စက်အပ်သော။ တေသည
ကေစိ ဒုဗ္ဗိက္ခပိဋိတာ။ ပဋိသံဠာ။ ၃၂၇။
ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၄၅။ (-ဇာဠာ။ ၅။ ၂၀၃။ ဇာဠာ။ ၇။
၂၅၀။)

ဒုဗ္ဗိက္ခဘယ (န) [ဒုဗ္ဗိက္ခ + ဘယ။ (ဒုဗ္ဗိက္ခဘယ-
သံ)] (၁) ငတ်မှတ်-ခေါင်းပါး-အစာရှား-
ခြင်း ဘေး။ (၂) ငတ်မှတ် - ခေါင်းပါး -
အစာရှား-ခြင်း ဘေးဖြစ်ရာ အခါ၊ ဒုဗ္ဗိက္ခ
ဘေး ဖြစ်ရာအခါ။ (၁) ဒုဗ္ဗိက္ခဘယမှ ဒုက္ခ။
မိလိန္ဒ။ ၁၉၄။ (-ဝိဠာ။ ၄။ ၁၂၄။ ထေရဠာ။ ၁။
၂၂၄။ သံ၊ ၃။ ၂။ ၄၃၇။ အံ၊ ၃။ ၁။ ၂၅၉။) (၂)
ဒုဗ္ဗိက္ခဘယဒိသု ပဏိဘဘောဇနံ သဗြဟ္မ-
စာရိနံ ဒတွာ။ ဒိဠာ။ ၂။ ၃၇၂။ မဠာ။ ၁။ ၃၀၀။
သံ၊ ၃။ ၁။ ၃၉၀။ အံ၊ ၃။ ၁။ ၄၀၀။ (-ဓမ္မဠာ။ ၂။
၂၇၃။ စရိယာဠာ။ ၃၇။)

ဒုဗ္ဗိစိတ္တ (န) [ဒုဗ္ဗိ + စိတ္တ] ပြစ်မှား-ဖျက်ဆီး-
လိုသော စိတ်။ ဒုဗ္ဗိ ကရေတိတိ ဒုဗ္ဗိစိတ္တံ
ဥပ္ပါဒေတိ။ ဇာဠာ။ ၄။ ၅၇။

ဒုဗ္ဗိတဗ္ဗ (တိ) [ဒုဘ + တဗ္ဗ] သတ်-အပ်-သင့်-
ထိုက်-သောသူ။ ဒုဗ္ဗေယျ။ ၂။ ကြည့်။

ဒုဗ္ဗိတုံ (ကြိ၊ ဝိ) [ဒုဘ + တုံ] ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-
ဖျက်ဆီး-ခြင်းငှါ။ ဣစ္ဆန္တိ ဒုဗ္ဗိတုံ မဟာ-
ရာဇ။ ဇာ။ ၂။ ၂၄၅။ ရဇန္တရေ ဒုဗ္ဗိတုံ သ-
မဇတ္တာ မဟာစောရေ။ အံ၊ ၃။ ၁။ ၂၇၃။ (-
ဇာဠာ။ ၇။ ၈၄။)

ဒုဗ္ဗိတ္တ (ကြိ) [ဒုဘ + အ + တ္တ] ပြစ်မှားကုန်
လော့။ ဒုဗ္ဗတိ (၁)-ကြည့်။

ဒုဗ္ဗိတ္တော (ကြိ) [ဒုဘ + အ + တ္တ။ တ္တ-ကို တ္တော-
ပြု။ နိရုတ္တိ။ ၅၉၁။ မောက်၊ ၆။ ၄၂-သျှ။] ပြစ်
မှားကုန်လော့။ ဒုဗ္ဗတိ (၁)-ကြည့်။

ဒုဗ္ဗိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဒုဘ + တွာ] ပြစ်မှား-ဖျက်
ဆီး-၍။ အန္တေပုရေ ဒုဗ္ဗိတွာ ဘာယမာနော

ပလာယိတွာ။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၈၀။ (-ထေရဠာ။
၂။ ၄၇၃။)

ဒုဗ္ဗိဒ (တိ) [ဒု + ဘိဒိ + က။ (ဒုဘိဒ-သံ၊
ဒုဗ္ဗေယ-ပြာ)] ဖောက် - ခဲ့ - နိုင်ခဲ့သော။
သေလံ ဘေတွာန ဒုဗ္ဗိဒ (ထေရဠာ။ ၃။ ၇၂) နှိ
ယေန ကေနစိ ဉာဏေန ဆိန္နိတုံ အသက္ကု-
ဏေယျ။ ထေရဠာ။ ၂။ ၂၅၆။

ဒုဗ္ဗိသေန (ပု) [ယဒိစ္ဆာနာမ်] ဒုဗ္ဗိသေန-အမည်
ရှိသော ကောသလမင်း။ (ယင်း-သည် အရှင်
အာနန္ဒာအလောင်း ဖြစ်သည်။ ဇာ၊ ၄။ ၃။
၁၄။) ဒုဗ္ဗိသေနာ (ဇာ၊ ၁။ ၉၄) တိ တံ နာမေ-
နာလပတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၁၃။ (-၁၂။)

ဒုဗ္ဗိဿတိ (ကြိ) [ဒုဘ + အ + သတိ] (၁) ပြစ်
မှားလိမ့်လတ္တံ့။ (၂) ညှဉ်းဆဲ - နှိပ်စက်-
သတ်ဖြတ် - လိမ့်လတ္တံ့။ (၁) ဒုဗ္ဗတိ (၁)-
ကြည့်။ (၂) ဒုဗ္ဗတိ (၃)-ကြည့်။

ဒုဗ္ဗိဿသိ (ကြိ) [ဒုဘ + အ + သသိ] ဖျက်ဆီး
လိမ့်လတ္တံ့။ ဒုဗ္ဗတိ (၂)-ကြည့်။

ဒုဗ္ဗိဿာမိ (ကြိ) [ဒုဘ + အ + သာမိ] ပြစ်မှား
လိမ့်အံ့။ ဒုဗ္ဗတိ (၁)-ကြည့်။

ဒုဗ္ဗိ (တိ) [ဒုဘ + ဣ။ (ဒြောဟိနိ-သံ)] ပြစ်မှား-
ဖျက်ဆီး-လေ့ရှိ-တတ်-သောသူ။ ဒုဗ္ဗိ-
နော (ဇာ၊ ၁။ ၈၂) တိ မိတ္တဒုဗ္ဗိဿ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။
၃၄၆။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၆၈။ ဒုဗ္ဗိနာ (ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၁၁) တိ
မိတ္တဒုဗ္ဗိနာ။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၄၁။ (-ဇာ၊ ၁။ ၂။
၃၉၂။ ဓမ္မဠာ။ ၁။ ၂၉၅။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၃၆။ ဇာ၊
၄။ ၅။ ၉၁၄၇၀။)

ဒုဗ္ဗိတ္တ (တိ) [ဒု + ဘုတ္တ။ (ဒုဘိတ္တ-သံ)]
မကောင်းသဖြင့် စားအပ်သော။ အဝ-
ဘောတ္တံ (ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၂၅၇)-ကြည့်။

ဒုဗ္ဗုမ္မ (တိ) [ဒု + ဘူမိ။ ကုစ္ဆိတာ ဘူမိ ယသ္မိ-
ဓေတ္တေတိ ဒုဗ္ဗုမ္မ။ မောက်၊ ၃။ ၄၁ - သျှ။]

မကောင်းသောမြေရှိသော၊ (က) မညီညွတ်သော မြေရှိသော။ (ခ) စက်ဆုပ်အပ်သော မြေရှိသော။ (ဂ) ဆားဆပ်ပြာပေါက်သော မြေရှိသော။ (ဏ) ဒုဗ္ဗုမေ (ဒီ၊ ၂။ ၂၇၉) တိဝိသမဘူမိဘာဂေ။ ဒီ၊ ၂။ ၄၀၁။ (ခ) = ကုဗ္ဗိတဘူမိဘာဂေ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၇၆။ (ဂ) ဒုဗ္ဗုမေ (သံ၊ ၃။ ၃၃၁) နှိ ဦးသရဘူမိ လောဏုပဟတံ။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၃၁၈။

ဒုဗ္ဗေ (ကြိ) [ဒုဘ + အ + ယျေ] (၁) ပြစ်မှားရာ၏။ (၂) ဖျက်ဆီးရာ၏။ (၃) ဒုဗ္ဗတိ (၁) - ကြည့်။ (၂) ဒုဗ္ဗတိ (၂) - ကြည့်။

ဒုဗ္ဗေ (တိ) [ဒုဘ + အ + ယျေ] ဖျက်ဆီးရာ၏။ ဒုဗ္ဗတိ (၂) - ကြည့်။

ဒုဗ္ဗေဇ (ကြိ) [ဒု + ဘေဇ။ (ဒုဘေဒျ-သံ၊ ဒုဗ္ဗိဇ၊ ဒုဗ္ဗေယ-ပြာ)] ဖျက်ဆီးနိုင်ခဲ့သော။ ဝေ ဝဗ္ဗန္တိ ဒုဗ္ဗေဇ ဘဝိဿတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၅။

ဒုဗ္ဗေထ (ကြိ) [ဒုဘ + အ + ယျေထ။ ယျာ-ကိုချေ။ မောဂ်၊ ၆။ ၇၈-သျှ။] ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-ကုန်ရာ၏-ကုန်လော့။ ဒုဗ္ဗတိ (၃) - ကြည့်။

ဒုဗ္ဗေမ (ကြိ) [ဒုဘ + အ + ယျေမ။ ယျာ-ကိုချေ။] ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-ကုန်ရာ၏-ကုန်အံ့။ ဒုဗ္ဗတိ (၃) - ကြည့်။

ဒုဗ္ဗေယျံ (ကြိ) [ဒုဘ + အ + ယျေ] (၁) ပြစ်မှားရာ၏။ (၂) ဖျက်ဆီးရာ၏။ (၃) ဒုဗ္ဗတိ (၁) - ကြည့်။ (၂) ဒုဗ္ဗတိ (၂) - ကြည့်။

ဒုဗ္ဗေယျံ (ကြိ) [ဒုဘ + အ + ယျေ] ဖျက်ဆီးရာ၏။ ဒုဗ္ဗတိ (၂) - ကြည့်။

ဒုဗ္ဗေယျံ (တိ) [ဒုဘ + ဣ] သတ်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သောသူ။ ဒုဗ္ဗေယျံ (ဇာ၊ ၁။ ၃၈၃) နှိ ဒုဗ္ဗိတဗ္ဗံ ဝဓိတဗ္ဗံ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၇၆။

ဒုဗ္ဗောဂ (ပု) [ဒု + ဘောဂ။ (ဒုဘောဂ-သံ)] မကောင်းသော-သုံးဆောင် - ဝတ်-ရုံ -

ခြင်း၊ မကောင်းသဖြင့် - သုံးဆောင် - ဝတ်-ရုံ-ခြင်း။ ဒုဗ္ဗောဂေနာ (ဝိ၊ နိစ္ဆယ။ ၅၆၂) - တိ ဒုဗ္ဗု ပရိဘောဂေန။ ယင်း-ဦး။

ဒုဗ္ဗောဇန (န) [ဒု + ဘောဇန။ (ဒုဘောဇန-သံ)] (၁) မကောင်းသော စားဘွယ် 'ဘောဇနံ'။ (၂) မကောင်းသဖြင့် စားရခြင်း၊ ကောင်းစွာ မစားရခြင်း။ (၃) စားဘွယ် 'ဘောဇနံ' မှ ကင်းခြင်း။ (၁) သဗ္ဗံ ဘောဇနံ ဒုဗ္ဗောဇနံ ဟောတိ ဆဇ္ဇေတဗ္ဗံ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၆၃။ (၁), (၂) ဒုဗ္ဗောဇနေန စ ဒုက္ခ-သေယျာယ စ ဥက္ကဏ္ဍိတော ဟောတိ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၂၉။ (-သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၇။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၂၈။) (၃) ဝိဒ္ဓိယံ...ဒုဗ္ဗောဇနံ ဣစ္စာဒိ။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၇၃၅။

ဒုမ (ပု) [ဒု + မ။ ဒဝတိ ဝဗ္ဗတိတိ ဒုမော။ ရူ၊ ၆၅၃။ ဒု သာခါ အတ္ထိ အဿာတိ ဒုမော။ ထော-မ။ (-ဓာန်၊ ၄။ ၅၄၀။ နိတိ၊ ဓာ။ ၈၂၊ ၂၄၉။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၁၂၃၆။) ဓု + မ။ ဒုပာ + မ။ ဓုနာတိ ကမ္မတိတိ ဒုမော၊ ဒုပာတိ ပူရေတိ အာကာ-သတလန္တိ ဝါ ဒုမော။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၉၉။ (ဒြ၊ မ-သံ)] သစ်ပင်၊ (က) သမင်စာပင်။ (ခ) ပန်တိုင်း - ပန်းတိုင်း - ပဒိုင်း - ပင်။ (ဂ) သရက်ပင်။ (သစ်ပင်၊ နတ်သစ်ပင်၊ ကုဝေရနတ်၏ ဂုဏ်ရည် ဂုဏ်ပုဒ်။ P.S.D.) ဒုမာ (ထေရ။ ၃၀၀) တိ ရုက္ခာ။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၉။ ဒုမာ- (ဇာ၊ ၁။ ၁၇၀) တိ ရုက္ခဝေဝစနမေဝ။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၃၇၇။ ဒုမော - အပ၊ ၂။ ၃၅၀။ ဇာ၊ ၁။ ၁၃။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၈၉။ ဒုမာ - ထေရီ၊ ၄၂၀။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၂။ ၉။ ဒုမံ - စရိယာ။ ၄၀၈။ ဇာ၊ ၁။ ၆၁။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၈၄။ ဒုမေဟိ - ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၁၅၂။ ဒုမသ္မာ - ဇာ၊ ၁။ ၆၉။ ဒုမဿ - ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၃၈။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၁၄။ ဒုမေ - ဇာ၊ ၂။ ၃၃၀။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၃၅၆။ (က), (ခ) ဒုမေ (ဓာန်၊ ၁။ ၁၃၁) ကရဟာဋကေ။ ယင်း-ဦး။ (ဂ) ဒုမဝုယ-ကြည့်။

ဒုမကိန္နရ (ပု) [ဒုမ+ကိန္နရ] (တုတ်,လှံတံ စွဲကိုင်
လျက် လှည့်လည်ကျက်စားတတ်၍ လူ့မျက်
နှာ သဏ္ဌာန်ရှိသော) သစ်ပင်တို့၌ လှည့်
လည်လျက် အသီး၊ အပွင့်ကို စားသုံးသော
တိရစ္ဆာန် ကိန္နရာ။ ဒဏ္ဍမာဏဝက-ကြည့်။

ဒုမဂ္ဂ (ပု၊န) [ဒုမ+အဂ္ဂ။ (ဒြမာဂ္ဂ-သံ)] (၁)
သစ်ပင်၏အဖျား၊ သစ်ပင်ဖျား။ (၂) ဒန်ပူ၊
သွားပွတ်တံ၊ သွားတိုက်တံ။ (၃) ဒုမဂ္ဂေ
ပံသုကူလိကံ၊ လဂ္ဂံ ဒိသွာန သတ္ထုနော။
အပါ၊၁။၁၃၃။ ၂၃၄။ ဒုမဿ အဂ္ဂေါ ကောဋီတိ
ဒုမဂ္ဂေါ။အပါ၊၁။၂။၉၉။ဒုမဂ္ဂမ္ဘာ-ဇာ၊၁။၅၅။
ဒုမဂ္ဂတော -ဇာ၊၁။၄၅။၅၀၃။ ဒုမဂ္ဂမ္ဘိ-အပါ၊
၁။၃၂၀။ အပါ၊၂။၇၄။ ထေရ၊၁။၁။၉၈။
ဒုမဂ္ဂေ -အပါ၊၁။၁၇၆။ အပါ၊၂။၅၅။၁၉၈။
ဇာ၊၂။၂၇၂။ ထေရ၊၁။၁။၇၀။၂၁၀။၃၁၆။
အပါ၊၁။၁။၁၂၃။ ဒုမဂ္ဂေသု -ဇာ၊၂။၃၂၆။
(၂) ဒုမဂ္ဂပရိမဇ္ဇိတ-ကြည့်။

ဒုမဂ္ဂင်္ဂ (တိ) [ဒွိ+မဂ္ဂင်္ဂ] ၂-ပါးသော မဂ္ဂင်္ဂရှိရာ
ဖြစ်သော (စိတ်-စသည်)။ ဒွေ မဂ္ဂင်္ဂါနိ
ဧတ္ထာတိ ဒုမဂ္ဂင်္ဂ*။ အဘိ၊ဝဘာရ၊ဋီ၊၁။နာ-
၃၃၇။

ဒုမဂ္ဂပရိမဇ္ဇိတ (တိ) [ဒုမဂ္ဂ+ပရိမဇ္ဇိတ] ဒန်ပူ-
သွားပွတ်တံ ဖြင့်- ပွတ် - တိုက် - အပ်
သော။ ဒုမဂ္ဂပရိမဇ္ဇိတာ (ဇာ၊၂။၁၄)တိ
ဒန္တကဋ္ဌပရိမဇ္ဇိတာ ပရိသုဒ္ဓါ။ ဇာ၊၁။၅။၁၆၇။

ဒုမနိဿိတ (တိ) [ဒုမ+နိဿိတ] သစ်ပင်-၌-
ကို-မှီသော။ လတာဝ ဒုမနိဿိတာ။ ဇာ၊
၂။၁၂၇။ ဇာ၊၁။၅။၄၈၅။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊၁။၂၉။)

ဒုမပက္က (တိ) [ဒုမ+ပက္က။ (ဒြမပက္က-သံ)] မှည့်
-ရင့်-သော သစ်သီး၊ သစ်သီးမှည့်။ ဒုမ-
ပက္ကာနိ မာသိတော။ ဇာ၊၁။၉၁။ ဇာ၊၁။၂။
၄၀၃။

ဒုမပရိယာယ (ပု) [ဒုမ+ပရိယာယ] သစ်ကိုင်း၊
သစ်ခက်။ ဥပရိ ဒုမပရိယာယေသု (ဇာ၊၂။
အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၂-၄၆-ပ-မ-ဗ-သ-စ

၃၃၉)တိ ရုက္ခသာခါသု။ ဇာ၊၁။၇။၃၀၃။
(-၃၀၂၊၃၀၉။)

ဒုမပုပ္ဖ (န) [ဒုမ+ပုပ္ဖ (ဒြမပုပ္ဖ-သံ)] သစ်ပင်၏
အပွင့်၊ သစ်ပွင့်၊ ပန်းပွင့်။ ဒုမပုပ္ဖေဟိ သော-
တတိ။ ဇာ၊၁။၃၇၈။ ဇာ၊၁။၅။၆၄။

ဒုမပ္ပလ (န) [ဒုမ + ပလ] သစ်သီး။ ဒုမပ္ပလာ-
(ဇာ၊၁။၂၅၇)တိ ရုက္ခပလာနိ။ ဇာ၊၁။၄။
၂၀၄။ (-မ၊၂။၂၆၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂၃။ ဇာ။
၄။၄။၅၀၃။)

ဒုမရာဇ (ပု) [ဒုမ + ရာဇ] သစ်ပင်တို့၏မင်း၊
သစ်မင်း။ ဒုမာနံ ရာဇာတိ ဒုမရာဇာ။ သိ၊
ဋီ၊သစ်၊၁။၂၄၁။

ဒုမဝရသာခဂေါစရ (တိ) [ဒုမဝရ+သာခဂေါ-
စရ] မြတ်သောသစ်ပင် (ပင်လယ်ကသစ်ပင်)
၏- အကိုင်း- အခက် -၌- လှည့်လည်-
ကျက်စား- သော။ ဒုမဝရသာခဂေါစရော-
(ဇာ၊၁။၇၀)တိ ဒုမဝရာနံ သာခဂေါစရော။
ဇာ၊၁။၂။၂၄၆။

ဒုမဝရသာခါ (တိ) [ဒုမဝရ+သာခါ] မြတ်သော
သစ်ပင် (ပင်လယ်ကသစ်ပင်)၏-အကိုင်း-
အခက်။ သုပုပ္ဖိတံ ဒုမဝရသာခါမာဒိယ။
ဇာ၊၂။၁၀၁။ ဇာ၊၁။၅။၄၁၇။

ဒုမဝုယ (တိ) [ဒုမ + အဝုယ] သရက်ပင်၏
အမည်ဖြင့် မှည့်ခေါ်အပ်သော၊သု။ ဒုမဝု-
ယာယာ(ထေရ၊၂၃၄)တိ ဒုမေန အမ္မေန
အဝုတဗ္ဗာယ၊ အမ္မပါလိယာတိ အတ္ထော။
ထေရ၊၁။၁။၁၈၄။

ဒုမသာခဂေါစရ (တိ) [ဒုမသာခါ + ဂေါစရ]
သစ်ပင်၏-အကိုင်း-အခက်-၌-လှည့်လည်
-ကျက်စား-သော၊သု။ ဒုမသာခဂေါစရော-
(ဇာ၊၁။၄၅)တိ မက္ကဋ္ဌော၊ သော ဟိ ဒုမ-
သာခါသု ဂေါစရံ ဂဏှာတိ၊ သာဝ အဿ
ဂေါစရော သဉ္ဇရဏဘူမိဘူတာ၊ တဿာ “ဒုမ-
သာခဂေါစရော”တိ ဝုစ္စတိ။ ဇာ၊၁။၂။၆၈။

ဒုမသာခနိကေတ (တိ) [ဒုမသာခါ+နိကေတ။
ထိ-ဌိ - နိကေတိနိ] သစ်ပင်၏ - အကိုင်း-
အခက် - ဟူသောနေရာ - အိမ် - ရှိသော၊
သစ်ပင်၏ - အကိုင်း - အခက် - ဟူသောအိမ်
၌ နေသောသူ။ ဒုမသာခနိကေတိနိ (ဇာ၊
၁။၁၇၇)တိ သုပုပ္ဖိတာသု ရုက္ခသာခါသု
သကနိကေတာ ဟုတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၀။

ဒုမသာရ (ပု) [ယဒိစ္စာနာမ်] ဒုမသာရ-အမည်
ရှိသောမင်း။ ယင်းသည် လွန်ခဲ့သော ၄-
ကမ္ဘာက ပေါ်ထွန်းခဲ့သည့် ဗုဒ္ဓသည်ကထေရ်
လောင်းလျှာ စကြာမင်းဖြစ်သည်။ D.P.-
လည်း ကြည့်။ ဣတော စတုတ္ထကေ ကပေ၊
ဒုမသာရောသိ ခတ္တိယော။ အပါ၊၁။၁၃၃။

ဒုမာမယ (ပု) [ဒုမ + အာမယ] ချိပ်၊ အစေး။
ဒုမာမယောပျတြ။ ဓာန်၊ဋီ၊၃၀၅။ (-အမရ၊
၁၆။၁၅။)

ဒု(ဒွိ၊ဒွေ)မာသ (တိ) [ဒွိ+မာသ] (၁) ၂-
လ။ (တိ) (၂) ၂-လရှိသော။ (၁) ယဒိ
မာသမ္ပိ ဒွေမာသံ။ အပါ၊၂။၃၈၆။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၄။၂၂၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၄၇။ သာရတ္ထ၊၁။၅၃။)
အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။ (တိ) (၂) ဒွေ
မာသာ ဥက္ကဋ္ဌပရိစ္ဆေဒေါ အဿာတိ ဒုမာ-
သော။ ဝိ၊နိစ္ဆယ၊ဋီ၊၂။၂၇၉။

ဒု(ဒွိ၊ဒွေ)မာသိက (တိ) [ဒု(ဒွိ၊ဒွေ) မာသ +
ဏိက။ ဒွိဟိ မာသေဟိ နိယုတ္တံ ဒုမာသိကံ။
ပါစိတ်၊ယော။၄၅၀။] (၁) ၂-လနှင့် ယှဉ်
သော၊ ၂-လရှိသော။ (၂) ၂-လရှိရာ (အခါ-
စသည်)။ (၁) အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဒု-
(ဒွေ)မာသိကံ ဝါ ဒုဝဂ္ဂလံ ဝါ။ ဝိ၊၄။၂၄၂။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၃၆။ (-မဟာနိ၊၉၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။
၄၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၁၅။) (၂) ဒွိမာသိက-
ကာလတော ပဋ္ဌာယ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၁၆။

ဒုမ္မပ္ပလ (ပု၊န) [ဒုမ+ဥပ္ပလ] (က) တောင်ဖက်
ဝန်းပင်။ (ခ) မဟာလေ့ခါးပင်။ ပဒုမ္မမာ-
ဏပုပ္ဖဒုမတာယ ဒုမ္မပ္ပလော။ ဓာန်၊ဋီ၊၅၇၀။

ဒုမ္မလက (တိ) [ဒွိ+မူလ+က] ၂-ပါးသော ပုဒ်
ဟူသော-အရင်း-အစ-ရှိသော (ဒေသနာ
ဝါရ-စသည်)။ ဧဝံ ဒုမ္မလကံပိ တိမ္မလကံပိ
ယာဝ နဝမ္မလကံ ကာတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၁။၂၀၅။
(-၁၃၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၈၊၁၁၂၊၁၂၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၃။၃၉၇-၈၊၄၇၂။ ဝဇီရ၊၁၈၄။)

ဒုမ္မလကေကာဝသာန (တိ) [ဒုမ္မလက + ကော-
ဝသာန] ၂-ပဒ အစ၊ ၁-ပဒ အဆုံးရှိသော
(ပုစ္ဆာ - စသည်)။ ဒုမ္မလကေကာဝသာနာ
စတ္တာရော ဟောန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆၆။ (-
၄၇၂။)

ဒုမ္မက္ခရူပ (တိ) [ဒုမ္မက္ခ + ရူပ] ညစ်နွမ်းသော
သဘောရှိသော။ ဒုမ္မက္ခရူပါ (ဇာ၊၁။၁၃၈)-
တိ အနဉ္စိတာ မဏ္ဍိတလူခနိဝါသနပါရူပနာ
မာလာဂန္ဓဝိလေပနဝဇ္ဇိတာ၊ ကိလိဋ္ဌရူပါတိ
ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၁။ (-ဇာ၊၁။
၂၈၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၉၈။)

ဒုမ္မဂ္ဂသမာရုဠ (တိ) [ဒုမ္မဂ္ဂ + သမာရုဠ]
မကောင်းသော လမ်း သို့တက်ရောက်သော၊
လမ်းလွဲ - လမ်းမှား - သို့ သွားသောသူ။
ဒုမ္မဂ္ဂသမာရုဠော ပုဂ္ဂလော စေ ကာလံ
ကရေယျ။ နေတ္ထိ၊ဝိ၊၂၈၆။

ဒုမ္မက္ကံ (တိ) [ဒု + မက္ကံ] ခဲယဉ်းသဖြင့် အရှိန်
အဝါမဲ့သူ၏ အဖြစ်သို့ ရောက်စေအပ်သော၊
အရှိန်အဝါမဲ့သူ၏ အဖြစ်သို့ ရောက်စေနိုင်
ခဲသော၊ မျက်နှာညှိုးခဲသော၊ အရှက်နည်း
သော၊ မျက်နှာမသာယာသောသူ (ဒုဿိလ-
ပုဂ္ဂိုလ်-စသည်)။ ဒုမ္မက္ကံနံ ပုဂ္ဂလာနံ နိဂ္ဂဟာ-
ယာ (ဝိ၊၁။၂၄။ အံ၊၁။၉၇။ အံ၊၃။၃၁၁)တိ
ဒုမ္မက္ကံ နာမ ဒုဿိလပုဂ္ဂလာ၊ ယေ မက္ကံတံ
အာပါဒိယမာနာပိ ဒုက္ခေန အာပဇ္ဇန္တိ၊ ဝိ-
တိက္ကမံ ကရေန္တာ ဝါ ကတာ ဝါ န လဇ္ဇန္တိ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၈။ အံ၊ဋီ၊၂။၆၆-
၇။ (-ဝိ၊၅။၂။၃၈၄။ သံ၊၁။၄၁၈။ နေတ္ထိ။
၄၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၅။ အဘိ

ဌာ၃။၂၀၄။ ဝဇီရ။၇၂။ သာရတ္ထ။၂။၃၆။
၃၅၁။ ဝိမတိ။၁။၃၄၀။ နေတ္ထိဝိ။၁၇၀။)

ဒုမ္မကုယ (န) [ဒုမ္မကု+ဏျ] မျက်နှာမသာယာ
သူ၏အဖြစ်၊မျက်နှာမသာယာခြင်း။ ဒုမ္မကုယ-
(အံ၊၂။၄၇၁)။ ဒုမ္မကုဘာဝံ နိတ္ထေဇတံ
ဒုဗ္ဗဏ္ဏမုခတံ။ အံ၊ဌာ၊၃။၁၇၀။

ဒုမ္မတိ (တိ) [ဒု+မတိ။ (ဒုမိတိ-သံ၊ ဒုဗ္ဗဏ္ဏ-ပြာ)]
ပညာမရှိသော၊ ပညာမဲ့သော၊သူ။ (မိက်မဲ
သောသူ၊ ယုတ်မာသောသူ၊ သူယုတ်မာ။
P.S.D.။)ဒုမ္မတိ(ဇာ၊၁။၁၀၅)တိ ဒုပ္ပညော။
ဇာ၊ဌာ၊၃။၇၇။ (-ပေတ။၁၃၂။ အပါ၊၁။၇၅။
ပေတ၊ဌာ၊၃။၇-ဂ။ ထေရ၊ဌာ၊၁။၂၄။ ဇာ၊ဌာ၊၅။
၄၉၁။)

ဒုမ္မဒ္ဓယ (တိ) [ဒု+မဒ္ဓယ] နှိမ်နင်းနိုင်ခဲ့သော။
ဒုမ္မဒ္ဓယာ အဇ္ဇ ဣမေ မယာ။ ဇာ၊ဌာ၊၂။၃၆၆။

ဒုမ္မန (ပုန) [ဒု+မန။ (ဒုမိနသ်-သံ၊ ဒုဗ္ဗဏ္ဏ-ပြာ
ဒုမဏ္ဏ- အဒ္ဓမာဂဓိ)] (၁) (က) မကောင်း
သောစိတ်။ (ခ) စက်ဆုပ်အပ်သော စိတ်။
(ဂ) (ဒေါသသည်) ဖျက်ဆီးအပ်သော စိတ်၊
(ဒေါသကြောင့်) ပျက်စီးသော စိတ်။ (ဃ)
ဆင်းရဲသောစိတ်။ (င) မတင့်တယ်သော
စိတ်။ (တိ) (၂) စိတ်ဆင်းရဲခြင်း ရှိသော၊
(က) မကောင်းသော စိတ်ရှိသော။ (ခ)
စက်ဆုပ်အပ်သော စိတ်ရှိသော။ (ဂ) (ဒေါ
သသည်) ဖျက်ဆီးအပ်သော စိတ်ရှိသော၊
(ဒေါသကြောင့်) ပျက်စီးသောစိတ်ရှိသော။
(ဃ) ဖောက်ပြန်သော စိတ်ရှိသော။ (င)
မကောင်းသော စိတ်ရှိသူ၏ အဖြစ် (ဘာဝပ္ပ-
ဓာန်)။ (စိတ်ဒုက္ခဖြစ်စေသော၊ ဝမ်းနည်း
သော။ P.S.D.။)

(၁) (က) မကောင်းသောစိတ်။ (ခ)
စက်ဆုပ်အပ်သော စိတ်။ ဒေါမနဿ (၁)
(က),(ခ)-ကြည့်။ (ဂ) (ဒေါသသည်) ဖျက်
ဆီးအပ်သော စိတ်၊ (ဒေါသကြောင့်) ပျက်
စီးသော စိတ်။ ဒေါမနဿ (၁) (ဂ)-ကြည့်။

(ဃ) ဆင်းရဲသော စိတ်။ ဒေါမနဿ (၁)
(င)-ကြည့်။ (င) မတင့်တယ်သော စိတ်။
ဒေါမနဿ (၁) (ဃ)-ကြည့်။

(တိ) (၂) စိတ်ဆင်းရဲခြင်း ရှိသော။
ဒုမ္မနာ(ဒီ၊၂။၁၂၂)တိ အနတ္တမနာ။ ဒီ၊ဌာ၊၂။
၁၇၉။ န ဒုမ္မနော (အံ၊၁။၅၁၉)တိ အနိဋ္ဌာ-
ရမ္မဏေပဋိသဝသေန န ဒေါမနဿဇာတော
ဟောတိ။ အံ၊ဌာ၊၂။၃၆ဂ။ (-ဒီ၊၂။၁၉၊၂၃။
သံ၊၁။၁၀၄၊၁၃၀၊၄၆၉။ သံ၊ဌာ၊၂။၂၂၀။
အဘိ၊ဌာ၊၂။၁၂ဂ။ ပဋိသံ၊ဌာ၊၂။၂၉၁။ ထေရ၊
ဌာ၊၂။၁၉၄။ ဇာ၊ဌာ၊၅။၄၇၇။)

(က) မကောင်းသော စိတ်ရှိသော။
ဒုမ္မနော (အံ၊၂။၅၀)တိ ဒုဠမနော။ အံ၊ဌာ၊
၃။၂၅။ ဒေါမနဿယောဂတော ဒုဠ မနော
အဿာတိ၊ ဟိနဝေဒနတ္တာဝါ ကုစ္ဆိတံမနော
အဿာတိ ဒုမ္မနော။ ပဋိသံ၊ဌာ၊၁။၈၀။ (ခ)
စက်ဆုပ်အပ်သော စိတ်ရှိသော။ (က)
အနက်ပြန်ကြည့်။

(ဂ) (ဒေါသသည်) ဖျက်ဆီးအပ်သော
စိတ်ရှိသော၊ (ဒေါသကြောင့်) ပျက်စီးသော
စိတ်ရှိသော။ ဒုမ္မနော(ဝိ၊၁။၂၂)တိ ဒေါသေ-
န ဒုဠမနော၊ ဝိရူပမနော ဝါ ဒေါမနဿာဘိ-
ဘူတတာယ။ ဝိ၊ဌာ၊၁။၁၈၂။ သာရတ္ထ၊၂။
၁၀၂။ န ဒုမ္မနော (မဟာနိ၊၁၈၆)တိ ပဋိ-
သုပ္ပတ္တိဝသေန ဒုဠစိတ္တော န ဟောတိ။
မဟာနိ၊ဌာ၊၃၀၃။

(ဃ) ဖောက်ပြန်သော စိတ်ရှိသော။
(ဂ)အနက် ပြန်ကြည့်။ (င)မကောင်းသော
စိတ်ရှိသူ၏ အဖြစ် (ဘာဝပ္ပဓာန်)။ အောက်
ပုဒ် ကြည့်။

ဒုမ္မနရူပ (တိ) [ဒုမ္မန + ရူပ] မကောင်းသော
စိတ်ရှိသူ၏ အဖြစ်ဟူသော သဘောရှိသော။
ကိန္နု ဒုမ္မနရူပေါသိ။ ဇာ၊၂။၂၇၅။ ဇာ၊ဌာ၊၇။
၁၆၁။

ဒုမ္မနိ (ပု) [ဒု+မန္တိ] မကောင်းသောအမတ်။
ဒုမ္မနိမန္တိ-ကြည့်။

ဒုမ္မ (မ) နိတ (တိ) [ဒု+မန္တိတ။ (ဒုမ္မိ*တြိတ-
သံ)] (က) မကောင်းသဖြင့်-တိုင်ပင်-
နှီးနှော - ပြောဆို - အပ်သော။ (ခ)
မကောင်းသဖြင့်-စုံစမ်း - ထောက်လှမ်း -
အပ်သော။ (မကောင်းသောအကြံပေးချက်။
မကောင်းသော တိုင်ပင်ခြင်း။ P.S.D.။)
(က) နယိဒံ ဒုမ္မနိတံ မမာ (မ၊ ၂။၃၀၈)တိ
ယံ မယာ သမ္မာသမ္မုဒ္ဓံ ဒိသ္မာ ပဗ္ဗဇိဿာမိတိ
မန္တိတံ၊ တံ မမ မန္တိတံ န ဒုမ္မနိတံ။ မ၊ ၄။
၃။၂၃၇။ (-ထေရ။၃၃၅။ ထေရ၊ ၄။၂။၃၃၅။
ဇာ၊ ၄။၆။၃၁၂။) (က)၊ (ခ) နယိဒံ ဒုမ္မနိတံ
မမာ(ထေရ။၂၂၁)တိ ဣဒံ မမ ဒုဠ၊ ကထိတံ၊
ဒုဠ၊ ဝါ ဝိမံသိတံ န ဟောတိ။ ထေရ၊ ၄။
၁။၆၅။

ဒုမ္မနိမန္တိ (တိ) [ဒုမန္တိ+မန္တိ] မကောင်းသော
အမတ်တို့နှင့် တိုင်ပင်-ခြင်းအလေ့ရှိ-တတ်-
သောသူ။ ဗာလံ ဒုမ္မနိမန္တိနံ။ ဇာ၊ ၁။၃၉၇။
ဇာ၊ ၄။၁၀၄။ ဒုမ္မနိမန္တိနိ ဒုမ္မနိဟိ မန္တေ-
တိ သိလေနာတိ ဒုမ္မနိမန္တိ။ တံ ဒုမ္မနိမန္တိနံ
ယင်း-ဦး။

ဒုမ္မနိ (တိ) [ဒု + မန္တိ + ကိ] မကောင်းကြံ-
ခြင်းအလေ့ရှိ-တတ်-သောသူ။ အသုဘေ
သုဘာနုပဿနေန ဒုမ္မနိတမိန္တိတာယ ဒုမ္မနိ။
ထေရ၊ ၄။၂။၁၂။ (-ထေရ။၂၇၀။)

ဒုမ္မရူပ (တိ) [ဒုမ္မ+ရူပ] မကောင်းသော-အသွင်
သဏ္ဌာန် - အကျင့်သဘော - ရှိသောသူ။
ပဇ် ဣမံ ပဿထ ဒုမ္မရူပံ။ ဇာ၊ ၁။၃၁၂။
ဇာ၊ ၄။၃၈၇။

ဒုမ္မဝါသီ (တိ) [ဒုမ္မ+ဝသ+ကိ] ညစ်နွမ်းသော
အဝတ်ကို ဝတ်-လေ့ရှိ-တတ်-သောသူ။
ဒုမ္မဝါသီ (ဇာ၊ ၁။၃၀၉)တိ အနုဉ္စိတအမဏ္ဍိ-
တဃဋ္ဌိတသဃံဋ္ဌိကပိလောတိကဝသနော။
ဇာ၊ ၄။၃၈၀။ ဒုမ္မဝါသီ (မ၊ ၄။၂။၅၆)တိ
ဓူမော ဓူသရော၊ အနုဉ္စိတမဏ္ဍိတောတိ

အဓိပ္ပါယ်။ မ၊ ၄။၃။၃၃။ (-သုတ္တနိ၊ ၄။၁။
၁၇၁။)

ဒုမ္မိ (တိ) [ဒု + မာ + ဤ] မကောင်းသော
မျက်စိရှိသော၊ စက္ခုန္တေ - မကောင်းသော-
ညစ်နွမ်းသောသူ။ ဒုမ္မိ (ဇာ၊ ၁။၂၉၀)တိ
အနုဉ္စိတမဏ္ဍိတော။ ဇာ၊ ၄။၃၂၂။ ဒုမ္မိ-
(ဇာ၊ ၂။၂၂၉)တိ အနုဉ္စိတနယနော။ ဇာ၊ ၄။
၇။၄၀။ ဒုမ္မိတိ ဣမာ-သဒ္ဓေါ နယနပရိ-
ယာယော၊ ဒုဠ၊ မာ တေဿာ တုယုန္တိ ဒုမ္မိတိ
သမာသော၊ သမာသန္တေ ဤ-ပစ္စယော
ဒဠဗ္ဗော။ ဇာ၊ ၄။၂။၅၄၃။

ဒုမ္မခ (န) [ဒု+မုခ။ (ဒုမ္မိခ-သံ၊ ဒုမုဟ၊ ဒုမုဟ-
ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓိ။)] (၁) မကောင်းသော
မျက်နှာ၊ ဖောက်ပြန်သော မျက်နှာ။ (တိ)
(၂) မကောင်းသော မျက်နှာ ရှိသော၊
ဖောက်ပြန်သော မျက်နှာရှိသော။ (၃)
မကောင်းသော-ခံတွင်း-ပါးစပ်-ရှိသော၊
(က) ပုပ်သော-ခံတွင်း-ပါးစပ်-ရှိသော၊
ခံတွင်း-ပါးစပ်-ပုပ်သော။ (ခ) ကဲ့ရဲ့အပ်
သော - ခံတွင်း - ပါးစပ်-ရှိသော။ (ဂ)
ကြမ်းတမ်းသော နှုတ်ရှိသော၊ နှုတ်ကြမ်း
သောသူ။ (၄) မကောင်းသော မျက်နှာရှိ
သူ၏အဖြစ် (ဘာဝပ္ပဓာန်)။

(၁) မကောင်းသော မျက်နှာ၊ ဖောက်
ပြန်သောမျက်နှာ။ ဒီယမာနာယ မဒ္ဓိယာ
ဒေဝိယာ ရုဏ္ဏံ ဝါ ဒုမ္မခံ ဝါ ဘာကုဋိမတ္တံ ဝါ
နာဟောသိ။ စရိယာ၊ ၄။၉၇။ (-မ၊ ၄။၁။
၁၀၀။ သုတ္တနိ၊ ၄။၁။၁၈၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၄။)

(တိ) (၂) မကောင်းသော မျက်နှာရှိ
သော၊ ဖောက်ပြန်သော မျက်နှာရှိသော။
ဒုမ္မခေါ (ဇာ၊ ၄။၁။၄၄၁)တိ ဒုဠ၊ မုခေါ၊
ဝိကာရပတ္တမုခေါတိ အတ္တော။ ဇာ၊ ၄။၁။
၁၀၆။ ဝိရူပံ မုခံ အဿာတိ ဒုမ္မခေါ။ နိရုတ္တိ။
နှာ-၂၄၇။ ဒုမ္မမုခမဿ။ ထောမ။ (-ဇာ၊ ၄။
၂။၆၈၊ ၃၇၃။ ဇာ၊ ၄။၃။၂၀၈၊ ၃၁၅။ ဇာ၊ ၄။

၆။၁၀။ ဇာဠာဠာ၇။၃၄၉။ မဇ္ဈိမ္မာ၇။၁၁၅။
နေတ္ထိဝိ။၁၇၈။)

(၃) မကောင်းသော-ခံတွင်း- ပါးစပ်
-ရှိသော၊ (က) ပုပ်သော-ခံတွင်း-ပါးစပ်
-ရှိသော၊ ခံတွင်း- ပါးစပ်- ပုပ်သော။
အာသိဝိသော ဒုမ္မဓေါ ပုတိမုခေါ။ ဇာဠာ
၇။၈၂။ (ခ) ကဲ့ရဲ့အပ်သော-ခံတွင်း-ပါးစပ်
-ရှိသော။ နိန္ဒိတံ မုခံ ယဿ ဒုမ္မဓေါ။ ဓာနံ၊
ဇ္ဇိ။၇၃၅။ (ဂ) ကြမ်းတမ်းသော နှုတ်ရှိသော၊
နှုတ်ကြမ်းသော။ သူ။ ဒုမ္မဓေါ (ဇာဠာ၇။၈၁)။
တံ ဝိကိဏ္ဍဝါစတ္တာ ဒုဠုမုခေါ။ ဇာဠာ၇။
၅၁၈။ (၄) မကောင်းသော မျက်နှာရှိသူ၏
အဖြစ် (ဘာဝပုံဓာန်)။ ဒုမ္မဓါကာရ-ကြည့်။

ဒုမ္မဓါ (ပု) [ယဒိစ္ဆာနာမ်] (၁) ဒုမ္မဓ-အမည်ရှိ
သော လိစ္ဆဝိမင်း။ (၂) ဒုမ္မဓ အမည်ရှိသော
ကပိလနိုင်ငံ ကပိလမြို့ ဥတ္တရပဉ္စလ ဇနပုဒ်
မင်း။ (၁) ဒုမ္မဓေါ (မာ။၂၉၆)တိ န ဝိရူပ-
မုခေါ၊ အဘိရူပေါ ဟံ သော ပါသာဒိကော။
နာမံ ပနဿ တေ။ မဠာ၇။၁၀။ (၂)
စတုတ္ထော ကပိလနဂရေ ဒုမ္မဓေါ နာမ ဥတ္တရ-
ပဉ္စလာနံ ဇနပဒဿ ရဇော။ ဇာဠာ၇။
၃၆၀။ (-ဇာ။၁။၁၆၇။ ဇာဠာ၇။၃၅၇။)
D.P.လည်း ကြည့်။

ဒုမ္မဓါကာရ (တိ) [ဒုမ္မဓံ + အာကာရ]
မကောင်းသော မျက်နှာရှိသူ၏ အဖြစ်ဟူ
သော အခြင်းအရာရှိသော၊ မျက်နှာမသာ
ယာပုံ အခြင်းအရာရှိသော။ သူ။ ဒုမ္မဓါကာ-
ရော ဟုတွာ အဋ္ဌာသိ။ ဇာဠာ၇။၃၅၃။

ဒုမ္မဇန (တိ) [ဒု + မုဇန] လွှတ်နိုင်ခဲ့သော၊
အလွတ်ခက်သော။ အာရမ္မဏ (သုတ္တနိ၊ဋ္ဌာ
၂။၂၀၃။ မဟာနိဋ္ဌ။၃၈၃)။ ကြည့်။

ဒုမ္မဇ္ဈိ (တိ) [ဒု + မေဇ္ဈိ] စင်ကြယ်သော စိတ်
အစဉ်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော (မောဟ-
စသည်)။ ယံ တေသ္မိံ အနုပ္ပဇ္ဇမာနေ စိတ္တ-
သန္တာနံ မေဇ္ဈိ ဘဝေယျ သုစိ ဝေါဒါနံ၊ တံ

ဒုဋ္ဌံ မေဇ္ဈိ ဣမိနာတိ ဒုမ္မဇ္ဈိ။ အဘိဋ္ဌာ။
၂၉၆။ မဟာနိဋ္ဌ။၃၇၈။ (-အဘိဓ။၉၄။
အဘိပု။၁၂၄။ မဟာနိဋ္ဌ။၃၅၇။ စူဠနိ။၂၅၊
၂၇၅။ မဇ္ဈိမ္မာ၇။၄၆။)

ဒုမ္မဇ္ဈိ (န) [ဒုမ္မဓ + ဣ။ ရူ။၃၈၇။ နီတိ၊
သုတ္တ။၁၀၆။၁၇၄။] ပညာ - မရှိ - မဲ့ - သူ၏
အဖြစ်။ ဒုမ္မဓဘာဝတာယ ဒုမ္မဇ္ဈိ။ အဘိ၊
ဋ္ဌာ၂။၁၃၃။ ဒုမ္မဓာနံ ဘာဝေါ ဒုမ္မဇ္ဈိ။
နေတ္ထိဋ္ဌ။၁၃၂။ (-သမ္မောယော။၈၈။)

ဒုမ္မဓ (တိ) [ဒု + မေဓာ။ နတ္ထိ မေဓာ တေ-
သန္တိ ဒုမ္မဓာ။ သမ္မောယော။၁၈၂။ (ဒုမ္မေ-
ဓသံ-သံ၊ဒုမ္မဓာ-ပြာ၊အဒ္ဓမာဂဓိ)] (၁) ပညာ
မရှိသော၊ ပညာမဲ့သော။ (၂) နည်းသော
ပညာရှိသော၊ ပညာနည်းသော။ သူ။

(၁) နိရယံ ဂစ္ဆတိ ဒုမ္မဓော၊ န စ
သိက္ခာယ ဂါရဝေါ (ဝိ။၅။၂၈၄)တိ သော
ခတော ဥပဟတိန္ဒြိယော ပညာယ အဘာ-
ဝတော ဒုမ္မဓော။ ဝိဠာဠာ။၂၀၄။ ဒုမ္မဓော-
(အံ။၁။၁၂၉၊၂၈၄။ ထေရ။၂၃၈၊၂၇၉)တိ နိ-
(ဒု)ပုညော။ အံဠာ၇။၉၈၊၂၄၀။ ထေရဠာ။
၂၂၈။ ထေရဠာ၇။၆၈။ (-အံ။၁။၁၆၃။ ဓမ္မ။
၂၂၊၇၀။ ပေတ။၁၃၂။ ဇာ။၁။၁၂၊၃၂၊၈၀။
ဇာ။၂။၅၆၊၂၅၅။ ဝိဠာ။၁။၂၄၂။ ဝိဠာ၇။၇။
အံဠာ၇။၁၄၄။ ဓမ္မဠာ။၁။၃၀၄။ ဓမ္မဠာ၇။၄၁၊
၄၀၄။ ပေတဠာ။၃၈။ ဇာဠာ။၁။၂၇၈၊၅၀၇။
ဇာဠာ၇။၃၅၅။ နေတ္ထိဋ္ဌ။၂၅၅။)

(၂)=ဒု-သဒ္ဓေါ အပ္ပကတ္တေ နိပါတော၊
န အသောဘနတ္တာဒိသု။ တေနာဟ “ဒုမ္မဓ-
ဓာန (ဇာ။၁။၅၉)န္တိ အပ္ပပညာန (ဇာဠာ၇။
၁၆၉)န္တိ”။ ဇာဠာ၇။၂၁၉။ (-သံ။၁။၂၂၃-
၅။ အံ၊၂။၁၈၈။ သံဠာ။၁။၃၁၃။ သံဠာ။
၁၁၇။)

ဒုမ္မဓဂေါစရ (ပု) [ဒုမ္မဓ + ဂေါစရ။ (ဒုမ္မဓာ-
ဂေါအံဠာ-ပြာ)] (၁) ပညာမရှိသူ၏ - ကျက်
စားရာ - အာရုံ။ (တိ) (၂) ပညာမရှိသူ

ဟူသော လောင်စာ ရှိသော (ကောဓ-စသည်)။ (၁) ဒုမ္မေဓဂေါစရော (ဇာ၊ ၁။ ၂၀၇)တိ နိပ္ပညာနံ အာဓာရဘူတော ဂေါစရော။ ဇာ၊ ၄။ ၂၆။ (၁)၊ (တိ) (၂) = နိပ္ပညာနံ ဝိသယဘူတော၊ နိပ္ပညော ဝါ ဂေါစရော အာဟာရော ဣန္ဒနံ တေဿာတိ ဒုမ္မေဓဂေါစရော။ စရိယာ၊ ၁၃၇။

ဒုမ္မေဓဇာတက (န) [ဒုမ္မေဓ+ဇာတက] ဒုမ္မေဓဇာတ်၊ (က) နတ်ကိုးကွယ်သူတို့ကို ဘုရားအလောင်းတော်က “ပညာမဲ့သူ လူမိုက် ၁-ထောင်ကိုသတ်၍ ယဇ်နတ်ပူဇော်အံ့” ဟု ကြွေးကြော် ခြိမ်းချောက်လျက် မသတ် ဖြတ်ပဲ သီလစောင့်စေပုံအကြောင်းကို ဟောပြောဇာတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတကပါဠိ၊ ၁-နိပါတ်၊ ၅-ဝဂ်၊ ၁၀-ဇာတ်။ ဇာ၊ ၁။ ၁၂။ ဇာ၊ ၄။ ၂၇၆-၇။ (ခ) ပညာမဲ့လူတန်းစားသည် အခြွေအရံနှင့် ပြည့်စုံခဲ့ပါမူ အကျိုးမဲ့ကိုသာ ကျင့်တတ်သည့်အပြင် ယင်း-အခြွေအရံ၌ မာန်ယစ်ကာ ပြုသင့်၊ မပြုသင့်သည်ကို မသိပဲ မိမိ သူတပါးကို ဆင်းရဲစေဘို့ရန်သာ ပြုကျင့်တတ်ပုံ အကြောင်းကို ဟောပြော ဇာတ်။ ဇာ၊ ၁။ ၂၇။ ဇာ၊ ၄။ ၁၁၄၉-၄၇၂။ D.P. လည်း ကြည့်။

ဒုမ္မေဓိ (တိ) [ဒုမ္မေဓ+ဤ] ပညာ-မရှိ-မဲ့-သော၊ သူ။ ဒုမ္မေဓိနော (ဓမ္မ၊ ၁၇)တိ နိပ္ပညာ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၄။

ဒုမ္မောစနိယ (တိ) [ဒု+မုစ+အနိယ] လွတ်စေနိုင်ခဲ့သော။ အဘိသင်္ဂေါတိ ဒုမ္မောစနိယော ဗလဝဥပနာဟော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၆၄။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၇၇။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၈။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၁။)

ဒုမ္မောစယ (တိ) [ဒု+မုစ+ဏယ+ခ] အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဒုမ္မောစယ(ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၃)၌ မောစေတုဒုက္ကရံ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၇၀။ (-ဟောနိ၊ ၂။ ၁။ ၂။ ၂၃၉၊ ၂၆၄။ မဟာနိ၊ ၄။ ၉၀။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၉။)

ဒုမ္မောစာပယ (တိ) [ဒု+မုစ+ဏာပယ+ခ] အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဒုပ္ပဓံသိယ (၂)-ကြည့်။

ဒုမ္မောစိယ (တိ) [ဒု+မုစ+ဏယ+ခ] အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ ကစ္ဆပေါ ဝိယ ဒုမ္မောစိယံ ဟောတိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၉။ (-သီ၊ ၄။ ၁။ ၄၅၂။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၇။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၈။)

ဒုယိဋ္ဌ (တိ) [ဒု+ယိဋ္ဌ] မကောင်းသဖြင့် ပူဇော်အပ်သော။ ဒုယိဋ္ဌ ဘဝိဿတိ (ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၄)တိ ဒုပ္ပဇိတံ ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၅၄၇။ (-ဇာ၊ ၂။ ၃၃၄။)

ဒုယုတ္တ (န) [ဒု + ယုတ္တ] မကောင်းသဖြင့် -ယှဉ်-တပ် -အပ်သော။ ရာဇဂေဟေ နာမ သုယုတ္တံ ဒုယုတ္တံ ဒုဇ္ဇာနံ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၁။ (-ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၆။)

ဒုယျဇ (တိ) [ဒု + ယုဇ + ခ] ခဲယဉ်းသဖြင့် အားထုတ်အပ်သော၊ အားထုတ်နိုင်ခဲ့သော။ တေ ဒုယျဇေ အတ္ထေ ယုဇ္ဇန္တိ သဋ္ဌေန္တိ ဝါယ-မန္တိ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၉၂။ (-ဇာ၊ ၂။ ၉၃။)

ဒုယျောဓန (ပု) [ယဒိစ္ဆာနာမ်။ (ဒုယောဓနသံ)] ဒုယျောဓန အမည်ရှိသော မင်း။ (အောင်မြင်နိုင်ခဲ့သော မင်း။ ယင်း-သည် တေရဋ္ဌနှင့် ဂန္ဓာရီတို့၏သား ၁၀၁-ယောက်တို့တွင် အကြီးဆုံး သား ဖြစ်လေသည်။ P.S.D.) “ဒုယျောဓနော”တိဿ နာမံ ကရိံ သူ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၂။ (-ဇာ၊ ၂။ ၂၁။) D.P.လည်း ကြည့်။

ဒုယုတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဒုဟ + ယ + တေ] (ခ) ဖျက်ဆီးအပ်၏။ (၂) ညှစ်အပ်၏။ (၁) တံ ဒုယုတိ။ ပေဋကော၊ ၃၂၀။ (၂) သတ္တဝိသ-သဟဿာ ဂါဝေါ ခီရံ ဒုယုန္တိ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၂၄။

ဒုယုန္တိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဒုဟ + ယ + အန္တေ] ညှစ်အပ်ကုန်၏။ အထက်ပုဒ် (၂)-ကြည့်။

ဒုယုမာန (တိ) [ဒုဟ + ယ + မာန] (နိ.) ညှစ်အပ်သော(နွားမ-စသည်)။ နေဝ ဓေနယော

ဒုယုမာနာ ပညာယန္တိ။ အံဠာ၁။ ၁၉၄။ ထေရ၊
ဠာ၁။ ၁၇၃။ အပါဠာ၂။ ၂၅၀။ ဂါဝိသု ဒုယု-
မာနာသု ဂတော။ ဥဒါနာဠာ၂။ ၂၁။ ဒီဠာ၁။
၄၆။ သီဠာသစ်၁။ ၁၇၂။ သီဠာသစ်၂။ ၂၁၇။
မာဠာ၁။ ၃၆။ သံဠာ၁။ ၃၂။ အံဠာ၁။ ၃၇။
မူလဠာ၁။ ၆၃။ (-မိလိန္ဒ။ ၄၁။ ဓမ္မာဠာ၁။
၃၂၂။)

ဒု(ဒု)ရက္ခ (တိ) [ဒု+ရက္ခ+ခ။ ဒုက္ခေန ရက္ခိ-
တဗ္ဗန္တိ ဒုရက္ခံ။ ရူ။ ၆၀၅။ (ဒုရက္ခ-သံ)] ခဲယဉ်း
သဖြင့် စောင့်ရှောက်အပ်သော၊ စောင့်
ရှောက်နိုင်ခဲသော။ ဒုရက္ခ (ဓမ္မ။ ၁၈)န္တိ....
ဒုဗ္ဗပနတော ဒုရက္ခံ။ ဓမ္မာဠာ၁။ ၁၈၂။ စိတ္တံ
နာမေတံ ဒုရက္ခံ။ ဓမ္မာဠာ၁။ ၁၈၇။ (-ဓမ္မ၊
ဠာ၂။ ၃၅၈။ မဟာနိဠာ၁။ ၃၉၃။ ဇာဠာ၁။
၄၂၄။)

ဒုရက္ခာဘ (တိ) [ဒု + အက္ခာဘ] မကောင်း
သဖြင့်-ဟော-ပြော-အပ်သော။ ဒုရက္ခာ-
ဘေ (ဒီဠာ၁။ ၉၇။ မာဠာ၁။ ၆၆။ မာဠာ၁။ ၃၂)တိ
ဒုက္ခထိတေ။ ဒီဠာ၁။ ၈၉။ မာဠာ၁။ ၃၂၀။ မ၊
ဠာ၁။ ၂၂။ ဒုရက္ခာဘေ(ဒီဠာ၁။ ၃၇)တိ ဒုဠာ-
မာက္ခာဘေ။ သီဠာသစ်၁။ ၁၈၆။ (-ဒီဠာ၊
ဠာ၁။ ၉၈။ အံဠာ၁။ ၃၇၂။ သီဠာသစ်၁။ ၂၂၃။)

ဒုရက္ခာတဓမ္မ (တိ) [ဒုရက္ခာတ+ဓမ္မ] မကောင်း
သဖြင့်-ဟော-ပြော-အပ်သော တရားရှိ
သောသူ။ ဣမေ ဟိ နာမ အညတိတ္ထိယာ
ဒုရက္ခာတဓမ္မာ ဝဿာဝါသံ အလ္လိယိသန္တိ
သက်သာယိသန္တိ။ ဝိပဠာ၁။ ၁၉၂။ အံဠာ၁။ ၂၈။
(-ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂၀၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၇၄။)

ဒုရက္ခာတဓမ္မဝိနယ (ပု) [ဒုရက္ခာတ + ဓမ္မဝိနယ]
(၁) မကောင်းသဖြင့်-ဟော-ပြော-အပ်
သော-တရား၊ ဝိနည်း - သာသနာ။ (တိ)
(၂) မကောင်းသဖြင့်-ဟော-ပြော-အပ်
သော တရား၊ ဝိနည်းရှိသောသူ။ (၁) ဒု-
ရက္ခာတဓမ္မဝိနယော နာမ ဗာဟိရကသာ-
သနံ။ အံဠာ၁။ ၃၇၂။ (တိ) (၂) တေ ဟိ

ဒုရက္ခာတဓမ္မဝိနယာ သမ္မာပဋိပတ္တိ ရဟိတာ
န သံသာရတော သုဠန္တိ အနိယျာနိကသာ-
သနတ္တာ။ ဥဒါနာဠာ၁။ ၃၂၆။

ဒုရက္ခိတ (တိ) [ဒု+ရက္ခိတ။ (ဒုးရက္ခိတ-သံ)]
ခဲ ယဉ်း သဖြင့် စောင့်ရှောက်အပ်သော၊
စောင့်ရှောက်နိုင်ခဲသော။ စက္ခုသောတာနိ
စ အသမ္ပတ္တဂါဟိတာယ ဒုရက္ခိတာနိ။ မာဠာ၊
ဠာ၁။ ၄၃၉။

ဒုရက္ခိယ (တိ) [ဒု + ရက္ခိယ] အထက်ပုဒ်နက်
ကြည့်။ ဂိဟိနံ ဘိက္ခုဝေ ဒုဿဟဏနိ ဘော-
ဂါနိ သမ္ပတာနိပိ ဒုရက္ခိယာနိ။ ဝိပဠာ၁။ ၂၂၃။
(-ဝဇီရ။ ၃၅၂။)

ဒုရစ္စယ (တိ) [ဒု + အစ္စယ] ခဲယဉ်းသဖြင့် လွန်
မြောက်အပ်သော၊ လွန်မြောက်နိုင်ခဲသော၊
ပယ်-စွန့်-နိုင်ခဲသော။ ဒုရစ္စယာနိ (ဒီဠာ၊
ဠာ၁။ ၂၁၈)တိ ဒုရတိက္ကမာနိ။ ဒီဠာ၊ ၂။ ၃၀၁။ ဒု-
ရစ္စယ (ဓမ္မ။ ၆၁။ ထေရ။ ၂၈၄)န္တိ...အတိက္က-
မိတုံ ပဇဟိတုံ ဒုက္ခရတာယ ဒုရစ္စယံ တဏှံ
သဟတိ။ ဓမ္မာဠာ၁။ ၃၃၁။ ထေရ၊ ၂။ ၉၆။
(-ဣတိဝုတ်။ ၂၅၈။ သုတ္တနိဠာ၁။ ၂၈၃။
မဟာနိဠာ၁။ ၃၈၃။)

ဒုရတိက္ကမ (တိ) [ဒု + အတိက္ကမ] အထက်ပုဒ်
နက် ကြည့်။ ဒုရတိက္ကမာ(ဥဒါန။ ၉၈)တိ....
ပဇဟိတုံ အသက္ကုဏေယျတာယ ဒုရတိက္ကမာ။
ဥဒါနာဠာ၁။ ၁၄၂။ ဒုရတိက္ကမော (ဇာ၊ ၂။ ၂၂၂)-
တိ အညေန အတိက္ကမိတုံ အသက္ကုဏေယျော။
ဇာ၊ ၂။ ၁၅။ (-အပါ၊ ၂။ ၃၃၆။ သံဠာ၊
ဠာ၁။ ၅၀။ မူလဠာ၊ ၂။ ၁၃၂။)

ဒုရတိယာန (တိ) [ဒု+အတိယာန] ကျော်လွန်
နိုင်ခဲသော။ ဒုရတိယာနံ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၂၁)
ဒုရတိက္ကမံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၄၈။

ဒုရတိဝတ္ထ (တိ) [ဒု + အတိဝတ္ထ] လွန်မြောက်
နိုင်ခဲသော။ ဒုရတိဝတ္ထ (ဥဒါန။ ၉၃)န္တိ....
နိဝတ္တိတုံ အသက္ကုဏေယျတာယ ဒုရတိဝတ္ထံ။

ဥဒါနာဠာ ၁၀၇။ (- မဟာနိ။ ၃၃၉၊ ၃၄၂။
မဟာနိ။ ၁၇၇။)

ဒုရတ္တ (တိ) [ဒု + အတ္တ။ ဒု + ရတ္တ] (၁) ဆင်းရဲ
သော - အတ္တဘော - ခန္ဓာကိုယ် - ရှိသော။
သု။ (၂) မကောင်းသဖြင့် ဆိုးအပ်သော။
(၁) ဒုရတ္တာန(ဇာ၊ ၂။ ၆၄)န္တိ ဒုဂ္ဂတတ္တဘာ-
ဝါနံ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၉၄။ (- ၉၅။) (၂)
အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒုရတ္တဝဏ္ဏ (တိ) [ဒုရတ္တ + ဝဏ္ဏ] မကောင်းသဖြင့်
ဆိုးအပ်သော အဆင်းရှိသော (အဝတ်
အထည်-စသည်)။ ဒုရတ္တဝဏ္ဏမေဿာ (မ၊
၁။ ၄၃)တိ ဒုဠ၊ ရဇိတဝဏ္ဏမေဿ အဿ။ မ၊
၄။ ၁။ ၁၇၁။ (- မ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၉။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၉၂။)

ဒုရဓိဂမ (တိ) [ဒု + အဓိဂမ] ဆင်းရဲ - ငြိငြင်
- ပင်ပန်း - ခဲယဉ်း - သဖြင့် - ရအပ် -
ရောက်အပ် - သိအပ် - သော။ ဒုရဓိဂမာ
ဘောဂါ (ထေရ။ ၂၄၄) ယေဟိ ဝိနာ န
သက္ကာ ဂေဟံ အာဝသိတုံ၊ တေ ဘောဂါ
ဒုက္ခေန ကသိရေန အဓိဂန္ဓဗ္ဗတာယ ဒုရဓိ-
ဂမာ။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၀။ (- စရိယာ၊ ၄။ ၂၀၈-
၉။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၇၈။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၇၉။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၁။
၁။ ၂၆၆-၇။ မူလဒီ၊ ၂။ ၅၉။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၇၇။)

ဒုရဓိဂမနီယ (တိ) [ဒု + အဓိဂမနီယ] အထက်
ပုဒ်နက် ကြည့်။ အရိယမဂ္ဂါနံ ဒုရဓိဂမနီ-
ယတ္တာ။ ဥဒါနာဠာ ၁၄၂။ (- ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၉။
သီ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၄၇၈။)

ဒုရဓိရောဟ (တိ) [ဒု + အဓိရောဟ] ခဲယဉ်းသဖြင့်
တက်ရောက် အပ်သော၊ တက်ရောက် နိုင်ခဲ
သော။ ဂိရိသိခရံ ဒုရဓိရောဟံ။ မိလိန္ဒ၊ ၃၀၈။

ဒုရဓိဝါသ (တိ) [ဒု + အဓိဝါသ] (၁) ခဲယဉ်း
သဖြင့် သည်းခံအပ်သော၊ သည်းခံနိုင်ခဲ
သော။ (၂) စိုးအုပ်နေနိုင်ခဲသော။ (၁)
သမ္မရာယိကော ပန နိရယာဒီသု နိဗ္ဗတ္တာပန-
ဝသေန ဘောရတရော ဒုရဓိဝါသော စ။
ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၀၂။ ဒုက္ခမ^၁(၁)လည်း ကြည့်။

(၂) ဂေဟာ နာမေတေ အဓိဝသိတုံ ဒုက္ခာ
ဒုက္ခရာတိ ကတွာ ဒုရဓိဝါသာ ဒုရာဝါသာ။
ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၀။ (- ထေရ။ ၂၄၄။)

ဒုရဓိဝါသိယ (တိ) [ဒု + အဓိဝါသိယ] သည်းခံ
နိုင်ခဲသော။ ဒုတ္တိတိက္ခန္တိ ဒုက္ခမံ ဒုရဓိဝါသိယံ။
နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂၂၆။

ဒုရနုဂမ (တိ) [ဒု + အနုဂမ] အတုလိုက်နိုင်ခဲ
သော၊ အတုလိုက်၍ ပြုနိုင်ခဲသော။ ဒုရနု-
ဂမော (ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၆၅)တိ ဒုအနုဂမော၊ ဒုက္ခ-
ရောတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၅၀။

ဒုရနုဂမန (တိ) [ဒု + အနုဂမန] အထက်ပုဒ်နက်
ကြည့်။ ဒုရနုဂမနော(သံ၊ ၄။ ၁။ ၅၇)တိ အသ-
မဂ္ဂိနာ အနုဂန္တံ ဒုက္ခရော။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၂။

ဒုရနုဗုဗ္ဗ (တိ) [ဒု + အနုဗုဗ္ဗ] ခဲယဉ်းသဖြင့်
လျော်စွာ သိအပ်သော၊ လျော်စွာ သိနိုင်ခဲ
သော။ ဒုဒ္ဓသ(က)-ကြည့်။

ဒုရနုဗောဓ (တိ) [ဒု + အနုဗောဓ။ ရှု။ ၆၀၅။]
ဆင်းရဲ - ငြိငြင် - ပင်ပန်း - ခဲယဉ်း - သဖြင့်
ထိုးထွင်းသိအပ်သော၊ ထိုးထွင်းသိရန် ခဲယဉ်း
သော။ ဒုဒ္ဓသတ္တာဝ ဒုရနုဗောဓော ဒုက္ခေန
အဝဗုဇ္ဈိတဗော၊ န သက္ကာ သုခေန အဝ-
ဗုဇ္ဈိတုံ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၅၅။ မ၊ ၄။ ၂။ ၈၀။ သံ၊ ၄။ ၁။
၁၇၉။ စူဠနိ၊ ၄။ ၇၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၅၁။ ကတပု-
ညေဟိပိ ဒုက္ခေန ကိစ္ဆေန အနုဗုဇ္ဈိတဗုတော
ဒုရနုဗောဓော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၈။ (- ဝိ၊ ၃။
၅-၇။ မ၊ ၄။ ၂။ ၈၂။ ဝဇီရ၊ ၃၉၇။)

ဒုရနုဗောဓပုဘေဒ (တိ) [ဒုရနုဗောဓ + ပုဘေဒ]
ထိုးထွင်းသိရန် ခဲယဉ်းသော တရားဟူသော
အပြားရှိသော။ ဒုရနုဗောဓပုဘေဒေ ဖဿ-
ဝေဒနာဒယော ဓမ္မေ ဗောဓေတုံ။ အဘိ၊ ၄။
၁။ ၉၉။

ဒုရနုသာရ (တိ) [ဒု + အနုသာရ] အစဉ်
လျှောက်နိုင်ခဲသော၊ အစဉ်လိုက်နိုင်ခဲသော။
ရာဇာ ဗာလဇနေဟိ ဒုရနုသာရော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
၄။ ၃၃၅။

ဒုရနုသိဋ္ဌ (တိ) [ဒု+အနုသိဋ္ဌ] မကောင်းသဖြင့် ဆိုးမအပ်သော။ ဒုရနုသိဋ္ဌာ ဥပသမ္ပဒါပေက္ခာ ဝိတ္တာယန္တိ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၃၀။

ဒုရန္တယ (တိ) [ဒု+အန္တယ] (၁) ခဲယဉ်းသဖြင့် သိစေအပ်သော၊ သိစေနိုင်ခဲ့သော။ (၂) အတုလိုက်နိုင်ခဲ့သော၊ အတုလိုက်၍ ကျင့်နိုင် ခဲ့သော။ (၃) ရနိုင်ခဲ့သော။ (၄) ဆောင်နိုင် ခဲ့သော။

(၁) ဒုရန္တယာ (ဓမ္မ။ ၂၆) န သက္ကာ ပညာပေတုံ။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂၀၇။ ဒုရန္တယာ- (သုတ္တနိ။ ၃၁၆) တိ ဒုဝိညာပယာ။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၃၀၃။ (-ထေရ။ ၂၄၀။ ဇာ၊ ၁။ ၄၆။ ထေရ၊ ၁။ ၂၄၃။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၇၈။)

(၂) သတံ ဓမ္မော ဒုရန္တယော သာဓုနံ မဟာဗောဓိသတ္တာနံ ပဋိပတ္တိဓမ္မော အညေဟိ ဒုရနုဂမော။ စရိယာ၊ ၁။ ၁၀၀။ (-ဇာ၊ ၁။ ၂၁၈။ ဇာ၊ ၂။ ၃၆၅။ ဇာ၊ ၁။ ၄။ ၆၅။)

(၃) ဒုရန္တယော (ဇာ၊ ၁။ ၄၆) တိ ဒုရဓိ- ဂမော၊ အပဏ္ဍိတေဟိ ဒါနံ ဒတှာ ဒါနဖလံ နာမ လဒ္ဓံ န သက္ကာတိပိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၇၈။

(၄) နိရာမဂန္ဓော အသိတော ဒုရန္တယော။ သုတ္တနိ။ ၃၁၇။ ကေနစိ နေတုံ အသက္ကု- ဏေယျတ္တာ ဒုရန္တယော။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၃၀၈။

ဒုရန္တယ (ပု) [ယဒိစ္စာနာမ်] ဒုရန္တယ-အမည်ရှိ သော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ ဒုရန္တယော သံသော အထောပိ ဥဇ္ဇယော။ မ၊ ၃။ ၁၁၅။

ဒုရန္တယ (တိ) [ဒု + အန္တယ] အတု လိုက်နိုင်ခဲ့ သော၊ အတုလိုက်၍ ဖြည့်ကျင့်နိုင်ခဲ့သော။ ဒုရန္တယော (သံ၊ ၁။ ၁၈) တိ ဒုရနုဂမနော၊ ဒုပ္ပူရောတိ အတ္ထော။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၅၇။

ဒုရဘိဘဝန (တိ) [ဒု+အဘိဘဝန] အောက်ပုဒ် နက်ကြည့်။ အသုရေဟိ ဒုရဘိဘဝနေ တာ-

ဝတိ သဘဝနေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၂၀၇။ (-အံ၊ ၁။ ၂။ ၉။)

ဒုရဘိဘဝနီယ (တိ) [ဒု + အဘိဘဝနီယ] ခဲ ယဉ်းသဖြင့် လွှမ်းမိုးအပ်သော၊ လွှမ်းမိုးနိုင် ခဲ့သော။ ဒုရဘိဘဝနဋ္ဌေနာတိ ဒုရဘိဘဝနီယ- ဋ္ဌေန။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၉။ (-ဥဒါန၊ ၁။ ၅၄။)

ဒုရဘိယာန (တိ) [ဒု+အဘိယာန] လွန်မြောက် နိုင်ခဲ့သော။ ဒုရဘိယာန(အဘိ၊ ၁။ ၁၈၉) နှိ ဒုရတိက္ကမံ။ မူလဒီ၊ ၂။ ၁၃၂။

ဒုရဘိရမ (တိ) [ဒု + အဘိရမ] မွေ့လျော်နိုင်ခဲ့ သော။ ဒုရဘိရမ (မ၊ ၁။ ၂၀) နှိ အဘိရမိတုံ န သုခံ။ မ၊ ၁။ ၁။ ၁၁၆။ ဒုရဘိရမ(အံ၊ ၃။ ၄၂၀) နှိ အဘိရမိတုံ န သုကရံ။ အံ၊ ၁။ ၃။ ၃၃၂။ (- အံ၊ ၁။ ၃။ ၃၃၇။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၁။ ၃၈၁။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၂၈၈။ အံ၊ ၁။ ၃။ ၃၅၅။)

ဒုရဘိသမ္ဘဝ (တိ) [ဒု+အဘိသမ္ဘဝ] (၁) ဖြစ် စေနိုင်ခဲ့သော။ (၂) သက်ဝင်နိုင်ခဲ့သော၊ သက်ဝင်၍ ပြီးစေနိုင်ခဲ့သော။ (၃) လွှမ်းမိုး နိုင်ခဲ့သော၊ လွှမ်းမိုး၍ နေနိုင်ခဲ့သော။ (၄) သည်းခံနိုင်ခဲ့သော။ (၅) ပြီးစေနိုင်ခဲ့သော။ (၆) နှစ်ခြိုက် - အားရ - ပြည့်ဝ - စေနိုင်ခဲ့ သော၊ ပြုနိုင်ခဲ့သော။ (၇) နင်း - ကျော် - လျှောက် - သွားနိုင်ခဲ့သော။ (၈) ရောက်နိုင် ခဲ့သော။ (၉) လွှမ်းမိုး - လွန်မြောက် - နိုင် ခဲ့သော။ (၁၀) ရနိုင်ခဲ့သော။

(၁) ဖြစ်စေနိုင်ခဲ့သော။ ဒုက္ကရံ ဒုရဘိ- သမ္ဘဝ (ဇာ၊ ၂။ ၂၁၁) နှိ နေဝ ကာတုံ န သမ္ဘဝိတုံ သက္ကာ။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၂၈၈။ (- ဇာ၊ ၂။ ၂၄၅-၇။ အဘိ၊ ၁။ ၁။ ၃၉။ ဥဒါန၊ ၁။ ၃၅၁။ အပ၊ ၁။ ၁။ ၁၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၁။ ၉၈။ စရိယာ၊ ၁။ ၃၁၉။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၁၁။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၇၈၂-၄-၈။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၇၁၆။ အနုဒီ၊ ၂။ ၉၁။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၁၀၈။)

(၂) သက်ဝင်နိုင်ခဲ့သော၊ သက်ဝင်၍ ပြီးစေနိုင်ခဲ့သော။ ဒုရဘိသမ္ဘဝါနီ ဟိ(မာ။ ၂၀။ အံ၊ ၃။ ၄၂၀)တိ သမ္ဘဝိတုံ ဒုက္ခာနိ ဒုဿဟာနိ၊ န သက္ကာ အပေသက္ခေဟိ အဇ္ဈောဂါဟိတုန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၆။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၃၃၂။ အဇ္ဈောဂါဟေတု အဓိပ္ပေတတ္ထံ သမ္ဘဝိတုံ သာဓေတုံ ဒုက္ခာနိတိ ဒုရဘိသမ္ဘဝါနီ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၈။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၃၂၂။ (- မ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၇။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၈။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၄၂။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၇။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၈၀။)

(၃) လွမ်းမိုးနိုင်ခဲ့သော၊ လွမ်းမိုး၍ နေနိုင်ခဲ့သော။ ဒုရဘိသမ္ဘဝါန(အဘိ၊ ၀။ ၂၆၀)န္တိ အလဒ္ဓဝိဝေကဿာဒေဟိ အဘိဘုယျ ဝသိတုံ နသက္ကုဏေယျာနံ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၅၁။

(၄) သည်းခံနိုင်ခဲ့သော။ ဒုရဘိသမ္ဘဝ(သံ၊ ၁။ ၁၃၀)န္တိ ဒုပ္ပဟံ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၄။ ဒုက္ကရံ ဒုရဘိသမ္ဘဝ(သုတ္တနိ၊ ၃။ ၈၈)န္တိ ကာတုံ စ ဒုက္ခံ ကယိရမာနဉ္စ သမ္ဘဝိတုံ၊ သဟိတုံ ဒုက္ခန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၀။

(၅) ပြီးစေနိုင်ခဲ့သော။ ယံ တံ ဣသိဟိ ပတ္တဗ္ဗံ၊ ဌာနံ။ ထေရီ၊ ၃။ ၈၆။ တံ အညေဟိ ပန ဒုရဘိသမ္ဘဝံ ဒုန္နိပ္ပုဒနိယံ။ ထေရီ၊ ၄။ ၆၈။

(၆) နှစ်ခြိုက် - အားရ-ပြည့်ဝ-စေနိုင်ခဲ့သော၊ ပြုနိုင်ခဲ့သော။ ဒုရဘိသမ္ဘဝါနီ (အံ၊ ၁။ ၅၁)တိ ဒုဿဟာနိ ဒုပ္ပုရိယာနိ၊ ဒုက္ကရာနိတိ အတ္ထော။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၄။ ဧဝံ ဆိဒ္ဓံ ဒုရဘိသမ္ဘဝံ၊ ကော ဃရံ ပဋိပဇ္ဇတိ(ဇာ၊ ၁။ ၆၅)တိ တံ ဒါနိ ဧဝံ .... ဒုရဘိသမ္ဘဝံ ဒုရာရာဓနိယံ၊ နိစ္စံ ကရေန္တဿပိ ဝါ ဒုရဘိသမ္ဘဝမေဝ ဒုပ္ပုရံ ဃရာဝါသံ “အဟံ နိပ္ပရိတဿော ဟုတွာ အဇ္ဈာဝဿိဿာမိ”တိ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၃။

(၇) နင်း-ကျော် - လျှောက် - သွားနိုင်ခဲ့သော။ ခုရဓာရမနုက္ကမ္ပံ တိက္ခံ ဒုရဘိ-

သမ္ဘဝံ။ ဇာ၊ ၂။ ၆၃။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၈၆။ တာ တိဓိဏခုရဓာရာသု ခဏ္ဍာခဏ္ဍိကာ ဟုတွာ ပုနပျုနံ ဥဋ္ဌာယ တံ ဒုရဘိသမ္ဘဝံ ခုရဓာရနိရယံ အက္ကမန္တိယော....ပတန္တိ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၉၃။

(၈) ရောက်နိုင်ခဲ့သော။ ဒုက္ကရော ဒုရဘိသမ္ဘဝေါ။ သုတ္တနိ၊ ၃။ ၄၂။ သန္တိကမရဏေန တာဒိသေနာပိ ပါပုဏိတုံ အသက္ကုဏေယျတော ဒုရဘိသမ္ဘဝေါ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၆။

(၉) လွမ်းမိုး - လွန်မြောက် - နိုင်ခဲ့သော။ ဧဝံ အနိစ္စတံ ဇမ္ဗိံ၊ ဥ တွာ ဒုရဘိသမ္ဘဝံ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၉။ ဒုရဘိသမ္ဘဝံ အနဘိဘဝနိယံ အတိက္ကမိတုံ အသက္ကုဏေယျ အနိစ္စတံ ဧဝံ ဥ တွာတိ သမ္ပန္နော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၆။ (-ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၄၂။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၃၅။) (၁၀) ရနိုင်ခဲ့သော။ အောက်ပုဒ် (၃), (၄)-ကြည့်။

ဒုရဘိသမ္ဘဝတရ (တိ) [ဒုရဘိသမ္ဘဝ + တရ]

(၁) အထူးသဖြင့် ပြုနိုင်ခဲ့သော။ (၂) အထူးသဖြင့် လွမ်းမိုးနိုင်ခဲ့သော။ (၃) အထူးသဖြင့် ပြီးစေနိုင်ခဲ့သော။ (၄) အထူးသဖြင့် ရနိုင်ခဲ့သော။ (၁) ဒုရဘိသမ္ဘဝတရ (သံ၊ ၃။ ၃၉၅)န္တိ ဒုက္ကရတရံ။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၃၃၂။ (၂) ဒုရဘိသမ္ဘဝတရ(သံ၊ ၃။ ၃၉၅)န္တိ အဘိဘဝိတုံ အသက္ကုဏေယျတရံ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၅၄၅။ (၃), (၄) ဒုရဘိသမ္ဘဝတရ (အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၈၆-၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၄၇)န္တိ အဘိသမ္ဘဝိတုံ သာဓေတုံ အသက္ကုဏေယျတရံ၊ သတ္တဝိသာတေန ဒုရဓိဂမန္တိ အတ္ထော။ မူလဒီ၊ ၂။ ၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၄။ (-ဒီ၊ ၂။ ၁၀၈-၉။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၅။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၆။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၅၄၀။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၅၁။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၅၈။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၀။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၉။)

ဒုရဝဂါ (ဂါ) ဟ (တိ) [ဒု+အဝဂါဟ] သက်ဝင်နိုင်ခဲ့သော။ ဒုရဝဂါဟတ္တာ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၈၇။

ဒုရဝဂ္ဂါဟော ဟိ ဘဂဝတော အဓိပ္ပါယော။
ဝဇီရ။၄၇။ (-ပဋိသန္ဓေ၊၁။၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။
၁၄၇။ ထေရ၊၁။၁၀၅။ ကင်္ခါ၊၁။၁၆။
၁၂၃။ မူလ၊၁။၂။၅၉။)

ဒုရာဂတ (တိ) [ဒု + အာဂတ] မကောင်းသဖြင့်
ရောက်လာသော၊ ဒုက္ခဖြစ်ခြင်း အခြင်းအရာ
ဖြင့် (သောတဒ္ဓါရသို့) ရောက်လာသော။
ဒုရာဂတာန (အံ၊၂။၁၄၄)။ ဒုက္ခ၊ပွါဒနာ-
ကာရေန သောတဒ္ဓါရံ အာဂတာနံ။ အံ၊၁။၃။
၅၀။ (-ဝိ၊၂။၁၇၀။ မ၊၁။၁။၇၂။ ပေတ၊
၁။၂၃၅။ သ၊ရတ္ထ၊၁။၇၄။)

ဒုရာစာရ (ပု၊န) [ဒု + အာစာရ။ (ဒုရာယာရ-
ပြာ)] (၁) မကောင်းသောအကျင့်။ (တိ)
(၂) မကောင်းသော အကျင့်ရှိသောသူ။
(ဆန့်ကျင်ဖက်အကျင့်၊ ယင်း-အကျင့်ရှိသော
သူ။ ထောမ။) (၁) ဒုရာစာရေန ဝါ ဂဏ္ဍိဘူ-
တာ။ မူလ၊၁။၂။၂၁၇။ မာရဝိသုက (သံ၊၁။
၁။၂၁၉)လည်း ကြည့်။ (တိ) (၂) ဒုရာစာရေ
ဘိက္ခု ဂဟေတွာ။ သံ၊၁။၁။၇၆။ (-အံ၊၁။
၄၅။ သုတ္တနိ၊၁။၁။၃၀၆။ ဇာ၊၁။၁။၃၅၇။
ဇာ၊၁။၁။၁၀၇။ သာရတ္ထ၊၁။၁။၃၀၇။ မ၊၁။၁။
၁၅၅။) အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဒုရာစာရပရိဂုတ (တိ) [ဒုရာစာရ + ပရိဂုတ]
မကောင်းသော အကျင့်ရှိသူတို့သည် ခြံရံအပ်
သောသူ။ သော ဒုရာစာရေ ဟုတွာ ဒုရာ-
စာရပရိဂုတော ဝိဟရန္တော။ ဓမ္မ၊၁။၁။၃၂၇။
သုတ္တနိ၊၁။၁။၄၃။

ဒုရာဇဒုမ (မ္မ) နုဿကာလ (ပု) [ဒုရာဇ + ဒုမ (မ္မ) -
နုဿ + ကာလ] မင်းမကောင်းရာ အခါ (နှင့်)
လူမကောင်းရာ အခါ၊ မင်း (နှင့်) ပြည်သူ
အပေါင်း မကောင်းရာအခါ။ ကာလဝိပတ္တိ
(အဘိ၊၁။၁။၄၂၁။ အံ၊၁။၁။၁၀၆) ကြည့်။

ဒုရာဇာန (တိ) [ဒု + အာဇာန] ခဲယဉ်းသဖြင့်
သိအပ်သော၊ သိနိုင်ခဲသော။ 'တေ ဟိ တေ

ဒုရာဇာန (ဇာ၊၁။၁။၃၃)။ တေ ကာရဏံ တဝ
ဒုဝိညေယံ။ ဇာ၊၁။၁။၅၁၆။ ဒုရာဇာနော-
(ဇာ၊၁။၁။၁၅။ ဇာ၊၁။၁။၃၁၇)တိ ဒု အာ-
ဇာနော၊ ရ-ကာရေ အာဂမော။ ဇာ၊၁။၁။
၆၅။ (-သံ၊၂။၁။၃၄၂။ သုတ္တနိ၊၁။၁။၃၉၇။ ပဋိသန္ဓေ၊
၁။၁။၆၃။ ဇာ၊၁။၁။၃၁၃။ ဇာ၊၁။၁။၉၇။
၄၇၇။)

ဒုရာဇာနဇာတက (န) [ဒုရာဇာန + ဇာတက]
ဒုရာဇာနဇာတ်၊ မိန်းမတို့၏ သဘောကို သိ
နိုင်ခဲပုံအကြောင်းနှင့်စပ်၍ ဟောပြောဇာတ်။
ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတကပါဠိ၊ ၁-နိပါတ်၊ ၇-
ဝဂ်၊ ၄-ဇာတ်။ ဇာ၊၁။၁။၁၅။ ဇာ၊၁။၁။
၃၁၇-၉။ D.P.လည်း ကြည့်။

ဒုရာဘဋ္ဌ (တိ) [ဒု + အာဘဋ္ဌ] မကောင်းသဖြင့်
ပြောဆိုအပ်သော။ ဒုဗ္ဘာသိတ (န) (၂)-
ကြည့်။

ဒုရာမဋ္ဌ (န) [ဒု + အာမဋ္ဌ] မကောင်းသဖြင့် -
သုံးသပ် - ကိုင် - ယူ - ခြင်း။ ဒုရ (ရ) ပစ္စိန္တ
(၁) ကြည့်။

ဒုရာယုတ (တိ) [ဒု + အာယုတ (တ္တ)] (ရန်သူ
တို့သည်) ခဲယဉ်းသဖြင့် - ချွတ်ချယ် - နှိပ်ကွပ်
- အပ်သော၊ ချွတ်ချယ် - နှိပ်ကွပ် - နိုင်ခဲ
သော။ ဒုရာယုတ (ဇာ၊၁။၁။၂၇၀)။ ပစ္စိန္တ-
ကေဟိ ဒုရာယုတ္တံ။ ဇာ၊၁။၁။၁၇၀။

ဒုရာရက္ခ (တိ) [ဒု + အာရက္ခ] စောင့်ရှောက်နိုင်
ခဲသော။ ဒုရာရက္ခံ အတ္တာနံ။ စရိယာ၊၁။
၂၇၇။ ဒီ၊၁။၁။၇၇။

ဒုရာရာဇနီယ (တိ) [ဒု + အာရာဇနီယ] အားရ-
နှစ်သက် - စေနိုင်ခဲသော။ နိစ္စမေဝ ကာတဗ္ဗ-
တော ဒုရဘိသမ္ဘဝံ ဒုရာရာဇနီယံ။ ဇာ၊၁။၁။
၂၁၃။

ဒုရာရဟ (တိ) [ဒု + အာရဟ။ (ဒုရာရောဟ-
ပြာ)] တက်ရောက်နိုင်ခဲသော၊ အတက်ခက်
သော (သစ်ပင်-စသည်)။ အုန်းပင်၊ စွန်ပလွံ
ပင်။ P.S.D.။) နာယံ ရုက္ခော ဒုရာရဟော-

(ဇာ၊၁။၁၃)တိ အယံ ဝိသရက္ခော န ဒုက္ခာ-
ရဟော၊ ဥက္ခိပိတော ဌပိတနိဿေဏိ ဝိယ
သုခေနာရေဟိတံ သက္ကာ။ ဇာ၊၁။၂၇။

ဒုရာဝရဏ (တိ) [ဒု + အာဝရဏ] ပိတ်ဆို့-
တားမြစ်-နိုင်ခဲ့သော။ ဒုရာဝရဏော။ မိလိန္ဒ။
၂၀။

ဒုရာဝါသ (တိ) [ဒု + အာဝါသ] နေနိုင်ခဲ့သော။
ဒုရာဝါသာ (ဓမ္မ၊၅၆)တိ .... ဘရာဝါသာ
နာမေတေ ဒုရာဝါသာ ဒုက္ခာ အာဝသိတုံ။
ဓမ္မ၊၁။၂။၂၇-၉။ (- ထေရ၊၁။၂၇။
၂၇၀။)

ဒုရာသဇ္ဇန (တိ) [ဒု + အာသဇ္ဇန] ချဉ်းကပ်နိုင်
ခဲ့သော။ ကဏ္ဍသပ္ပါဒယော ဝိယ ဟိ ဇေတ
ဒုရာသဒါ ဒုဗ္ဗပဂမနာ ဒုရာသဇ္ဇနာ။ ဝိ၊၁။
၄။၁၉၀။

ဒုရာသဒ (တိ) [ဒု + အာသဒ။ (ဒုရာသယ-ပြာ)]
(၁) ချဉ်းကပ်နိုင်ခဲ့သော၊ မချဉ်းကပ်နိုင်
သော။ (၂) ထိပါး - ချုတ်ချယ် - နိုင်ခဲ့
သော၊ မထိပါး - မချုတ်ချယ် - နိုင်သော။
(၃) လွှမ်းမိုး - နှိမ်နင်း - နိုင်ခဲ့သော။ (၄)
မပြောဆို - သင့် - ထိုက် - သော (စကား)။
(၁) ဒုရာသဒါ ဟိ တေ ဘဂဝန္တော။ မ၊၂။
၃၅၀။ ဒုရာသဒါ (သံ၊၁။၁။၆၀။ အံ၊၁။၂။
၁၄၄)တိ ဒုဗ္ဗပသက်မနာ။ သံ၊၁။၂။၃၂၇။
အံ၊၁။၂။၁၃၀။ (-ဝိ၊၅။၂၆၀။ ဝိမာန၊၇၀။
ဥဒါန၊၁။၂၅။ နေတ္ထိ၊၁။၁၄၅။) (၂) အနက်
လည်း ဆက်ကြည့်။

(၂) ဒုရာသဒေါ ဒုပ္ပသဟော (အံ၊၁။
၃၅၅)တိ ပရေဟိသန္ဓေတုံ ဝါ အဘိဘဝိတုံ ဝါ
န သက္ကာ။ အံ၊၁။၂။၃၀၄။ ပယောဂါသယ-
ဝိပန္နေဟိ အနုပဂမနိယတော စ ကေနစိပိ
အနုသာဒနိယတော စ ဒုရာသဒေါ။ ဝိမာန၊
၁။၁၉၇။ (- အပ၊၁။၁။၁၉။ အပ၊၁။၁။၂၄၄၊
၃၂၃။ မဟာနိ၊၁။၃၅၅။)

(၃) ဒုရာသဒေါ (ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၂၃)တိ ဒုဗ္ဗပ-
သက်မနိယော။ အာသဇ္ဇ သန္ဓေတော ဥပသက်-
မိတုမသက္ကုဏေယျတာဝတော ဒုရာသဒေါ၊
ဒုရာဘိဘဝနိယောတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၁။
၁၆၃။ (၄) ဒုရာသဒဝစန (ဒီ၊၁။၁။၂၅)န္တိ
အဝတ္တဗ္ဗဝစန။ ဒီ၊၁။၁။၂၂။

ဒုရာသဒဂိရိဂဗ္ဘရသဒိသ (တိ) [ဒုရာသဒ + ဂိရိ-
ဂဗ္ဘရ + သဒိသ] ချဉ်းကပ်နိုင်ခဲ့သော တောင်
ဝှမ်းနှင့်တူသော။ ဒုရာသဒဂိရိဂဗ္ဘရသဒိသေဝ
သုညာဂါရေ ဝသန္တာ။ ထေရ၊၁။၁။၇။

ဒုရာသဒဌ (ပု) [ဒုရာသဒ + အတ္ထ။ (ဒုရာသ-
ဒါထိ-သံ)] ချဉ်းကပ်နိုင်ခဲ့သည်၏ အဖြစ်ဟူ
သော - အနက် - သဘော။ ဒုရာသဒဌေန
အာသိဝိသော။ ဒီ၊၁။၂။၆၃။ မ၊၁။၁။၆၄။
အံ၊၁။၁။၂၁၃။ သာရတ္ထ၊၁။၁။၉၂။ (-သုတ္တနိ၊
၁။၁။၂၀၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၁။၁။၄၅။ ဒီ၊၁။၁။၆၈။
မ၊၁။၁။၃၇။ အံ၊၁။၁။၂၂၂။)

ဒုရာသဒဝစန (န) [ဒုရာသဒ + ဝစန] ဒုရာသဒ
(၄) ကြည့်။

ဒုရာသယ (တိ) [ဒု + အာသယ။ (ဒုရာဗြဟ္မ-သံ)]
မကောင်းသော အလိုရှိသော၊ အလိုဆိုးရှိ
သော၊ သူ။ ဒုဌ (၉)၊ (၁၀) ကြည့်။

ဒုရိတ (န) [ဒု + ဣ + တ] မကောင်းမှု၊ အကု
သိုလ်။ ဒု နိန္ဒိတံ ဣတံ ဂမနမဿ ဒုရိတံ။
ဓာန၊၁။၁။၆၄။

ဒုရိတ္တိ (ထိ) [ဒု + ဣတ္ထိ] ဆင်းရဲ - နှမ်းပါး - သော
မိန်းမ၊ သူဆင်းရဲမ။ ဣဓ ဇာတော ဒုရိတ္တိယာ-
(ဇာ၊၂။၂၆၁)တိ ဣမသ္မိ မိထိလနဂရေ
ဒလိဒ္ဓိယာ ကပဏာယ ကုမ္ဘဒါသိယာ ကုစ္ဆိမ္မိ
ဇာတောသ္မိ။ ဇာ၊၁။၁။၁၁၆။

ဒုရက္ခိပန (တိ) [ဒု + ဥက္ခိပန] မြောက်ချီနိုင်ခဲ့
သော။ ဒုရက္ခိပနဌေနာ (မ၊၁။၁။၂၁)တိ
ပစရဇနေဟိ ဥက္ခိပိတုံ အသက္ကုဏေယျဘာ-
ဝေန။ မ၊၁။၁။၉၆။

ဒုရုဂ္ဂိလန (တိ) [ဒု + ဥဂ္ဂိလန] မျှီနိုင်ခဲ့သော။
ဗလိသ (အဘိဋ္ဌာ၊ ၁။ ၃၉၈။ မဟာနိဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၅)။
ကြည့်။

ဒုရုဏ္ဏါဋ္ဌ (တိ) [ဒု + ဥဏ္ဏါဋ္ဌ] ဖွင့်လှစ်နိုင်ခဲ့သော။
လဂ္ဂိ ဒုရုဏ္ဏါဋ္ဌာ ဟောတိ။ အဘိဋ္ဌာ၊ ၁။ ၂၉၆။
မဟာနိဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇၈။

ဒုရုစာရဏ (န) [ဒု + ဥစာရဏ] မကောင်းသဖြင့် -
ရွတ်ဆို - ရွတ်ဖတ် - ခြင်း။ ဒုရုစာရဏံ
(ကင်္ခါ၊ ၁၀၆) နာမ အညသ္မိ အကွရေ
ဝတ္တဗ္ဗေ အညဿ ဝစနံ။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၁၇၄-
၅။ (- သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၆။)

ဒုရုဋ္ဌိတ (န) [ဒု + ဥဋ္ဌိတ] မကောင်းသဖြင့် -
တက် - ထွက် - ခြင်း။ မကောင်းသော - တက်
- ထွက် - ခြင်း။ ဒုရုဋ္ဌိတ (အပါ၊ ၁။ ၁၆၈) န္တိ
ဒုဥဋ္ဌိတံ။ သူရိယဿ ဥဂ္ဂမနံ မယံ ဒုဥဂ္ဂမနန္တိ
အတ္ထော။ အပါ၊ ၁။ ၁၃၆။

ဒုရုတ္တ (တိ) [ဒု + ဥတ္တ။ (ဒုရုတ္တ-သံ)] (၁)
မကောင်းသဖြင့် - ကြမ်းကြမ်း တမ်းတမ်း -
ပြောဆိုအပ်သော (စကား)။ (၂) မကောင်း
သဖြင့် - ကြမ်းကြမ်း တမ်းတမ်း - ပြောဆို
အပ်သော စကားရှိသောသူ။ (၁) ဒုရုတ္တာန-
(အံ၊ ၂။ ၁၄၄) န္တိ န သုဠု ဝုတ္တာနံ ဒေါသ-
ဝသေန ပဝတ္တိတာနံ ဖရုသဝစနာနံ။ အံ၊ ၁။
၃။ ၅၀။ ဒုရုတ္တ (ပေတ၊ ၁။ ၄၂) န္တိ ဒုဗ္ဘာသိတံ
နိရုတ္တကဝစနံ။ ပေတ၊ ၁။ ၇၇။ (- ဝိ၊ ၂။ ၁၇၀။
မ၊ ၁။ ၁၃။ ဇာ၊ ၁။ ၄၇။ ၇၇။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၈၄။)
(၂) ဒုရုတ္တာနိ (ဇာ၊ ၁။ ၃။ ၁၆) တိ ဒုဠု ဝုတ္တံ
ဝစနံ ယေသန္တေတိ ဒုရုတ္တာနိ။ ဇာ၊ ၁။ ၄။
၃၀၄။

ဒုရုတ္တရ (တိ) [ဒု + ဥတ္တရ] အောက်ပုဒ်နက်ကြည့်။
အဏ္ဏဝေါဝ ဒုရုတ္တရော။ အပါ၊ ၁။ ၁၁၆။ (-
၁၂၆။ သံ၊ ၁။ ၃။ ၆၄။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၃၂၈။)

ဒုရုတ္တရဏ (တိ) [ဒု + ဥတ္တရဏ] လွန်မြောက် -
ကူးမြောက် - နိုင်ခဲ့သော။ မကူးမြောက်နိုင်
သော။ ဒုရုတ္တရဏဋ္ဌော (သံ၊ ၁။ ၃။ ၆၄) တိ

ဥတ္တရိတံ အသက္ကုဏေယျဘာဝေါ ဩဃ-
ဋ္ဌော။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၃၂၉။ (- ပဋိသံ၊ ၁။ ၂။ ၂၀။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၂၄။ အံ၊ ၁။ ၃။ ၃၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၄၉၇။)

ဒုရုတ္တဝါဒီ (တိ) [ဒုရုတ္တ + ဝဒ + ဣ။ ထိ-၌ -
ဝါဒီနိ] မကောင်းသဖြင့် - ကြမ်းကြမ်း တမ်း
တမ်း - ပြောဆိုအပ်သော စကားကို ပြောဆို
- လေ့ရှိ - တတ် - သောသူ။ ဒုရုတ္တဝါဒီနိ-
(အံ၊ ၂။ ၄၆၈) တိ ဒုဗ္ဘာသိတဘာသိနိ၊ ကက္ခဋ္ဌံ
ဝါဠကထမေဝ ကထေတိ။ အံ၊ ၁။ ၃။ ၁၇၇။
(- ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၃၁၄။ ဇာ၊ ၁။ ၃။ ၂၆၉။)

ဒုရုဒ္ဓရ (တိ) [ဒု + ဥဒ္ဓရ] အောက်ပုဒ်နက်ကြည့်။
ဒုရုဒ္ဓရာ (မဟာနိဋ္ဌ၊ ၂။ ၄) တိ ဥဒ္ဓရိတံ ဒုက္ခာ။
မဟာနိဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၀။

ဒုရုဒ္ဓရဏ (တိ) [ဒု + ဥဒ္ဓရဏ] ထုတ်ဆောင်နိုင်ခဲ့
သော။ ပိဋ္ဌာဇနနံ ဒုရုဒ္ဓရဏတာ စ သလ္လဋ္ဌော။
နေတ္ထိ၊ ၁။ ၂၀၁။ (- ထေရ၊ ၁။ ၂။ ၁၄၈။ မ၊ ၁။
၃။ ၂၂၅၊ ၄၀၃။)

ဒုရုဒ္ဓရဏသလ္လ (တိ) [ဒုရုဒ္ဓရဏ + သလ္လ] ထုတ်
ဆောင်နိုင်ခဲ့သော - မြား - ငြောင့် - ရှိသော။
သော ဟိ သဗ္ဗဒါရုဏော ဒုရုဒ္ဓရဏသလ္လော။
ထေရ၊ ၁။ ၁။ ၁၃၁။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၂၃၄။

ဒုရုဒ္ဓရသလ္လ (တိ) [ဒုရုဒ္ဓရ + သလ္လ] အထက်ပုဒ်
နက်ကြည့်။ သော ဟိ သဗ္ဗဒါရုဏော ဒုရုဒ္ဓ-
ရသလ္လော။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၄၆။

ဒုရုပစာရ (ပု) [ဒု + ဥပစာရ] (၁) မကောင်း
သဖြင့် - မှီဝဲ - သုံးဆောင် - ခြင်း။ (၂)
မကောင်းသဖြင့် - ပြုစု - လုပ်ကျွေး - ခြင်း။
(၁) အာယုဒဒံ ဘန္တေ နာဂသေန ဘောဇနံ
ဒုရုပစာရေန ဇီဝိတံ ဟရတိ။ မိလိန္ဒ၊ ၁။ ၁၅၅။
(- ၁၆၇။) (၂) ဒုရုပစာရတော၊ ဒုရာသဒ-
တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ ၄၄၇။

ဒုရ(ရူ)ပဓိဏ္ဏ (န) [ဒု + ဥပဓိဏ္ဏ] (၁) မကောင်းသဖြင့် - ကျင့် - သုံးသပ် - ကိုင် - ယူ - ခြင်း။ (တိ) (၂) မကောင်းသဖြင့် ကျင့်အပ်သော (အမှု)။ (၁) ဒုရူပဓိဏ္ဏ (ဝိနိစ္ဆယ။၁၅၃၁)တိ ဒုဠ ဥပဓိဏ္ဏ ဒုရာမဋ္ဌေ။ ယင်း-ဋီ။ (၁), (တိ) (၂) သာမပါကဉ္စေ ဟောတိ ဒုရူပဓိဏ္ဏဉ္စ။ ဝိဠာဉ္စ။ ၁၁၇။ ဝိသင်္ဂဟ။၁၂၁။ (-ဝဇီရ။၂၉၇။ သာရတ္ထ။၂။၃၁၉။ ဝိမတိ။၁။၂၆၁။)အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဒုရ(ရူ)ပဓိဏ္ဏဒုက္ခ (န) [ဒုရ (ရူ) ပဓိဏ္ဏ + ဒုက္ခ] ဒုရ (ရူ) ပဓိဏ္ဏ ဒုက္ခ၊ မကောင်းသဖြင့် ကျင့်ခြင်းကြောင့် သင့်ရောက်အပ်သော ဒုက္ခ။ (ယင်း-သည် ဒုက္ခ ဂ-မျိုးတွင် အပါအဝင်ဖြစ်၏။) ဒုရ(ရူ)ပဓိဏ္ဏဒုက္ခ (ဝိဠာ။၂၇၁။ ကခါ။၂၃၀)၏ “န ကတ္တဗ္ဗ” ၏ ဝါရိဘဿ ကတတ္တာ ဒုဠ အာစိဏ္ဏ(ဥပဓိဏ္ဏ) စရိတန္တိ ဒုရူပဓိဏ္ဏ၊ တသ္မိ ဒုက္ခဒုရူပဓိဏ္ဏဒုက္ခ။ သာရတ္ထ။၂။၁၃၃။ ဝိမတိ။၁။၁၇၅-၆။ ကခါ။ဋီ။သစ်။၃၉၄။ (-ဝိဠာဉ္စ။၁၁၇။ ဝိသင်္ဂဟ။၁၂၁။ ဝိနိစ္ဆယ။ဋီ။၁။နာ-၆၂။)

ဒုရ (ရူ) ပဋ္ဌာန (တိ) [ဒု+ဥပဋ္ဌာန] (၁) ခဲယဉ်းသဖြင့် လုပ်ကျွေးအပ်သော၊ လုပ်ကျွေးနိုင်ခဲသော။ (၂) ထင်လာနိုင်ခဲသော။ (၃) ကုစားနိုင်ခဲသော။ (၁) တေ အာသိဝိသာ ဒုရူပဋ္ဌာနာ။ သံ၊ဠာ။၃။၅၉။ (-၅၇၊၆၀။ သံ၊ဋီ။၂။၃၂၆။) (၂) ဧဝံ ပန ဒုပ္ပညာပနတာ ဧတေသံ ဒုရူပဋ္ဌာနတာယ ဟောတိ။ မူလဋီ။၂။၃၉။ (၃) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒုရူပဋ္ဌာနတရ (တိ) [ဒုရူပဋ္ဌာန + တရ] အထူးသဖြင့် ကုစားနိုင်ခဲသော။ ဒုရူပဋ္ဌာနတရာနိ- (သံ၊ဠာ။၃။၅၉)တိ ဒုပ္ပဋိကာရတရာနိ။ သံ၊ဋီ။၂။၃၂၇။

ဒုရူပဋ္ဌာဟ (တိ) [ဒု + ဥပဋ္ဌာဟ] ခဲယဉ်းသဖြင့် လုပ်ကျွေးအပ်သော၊ လုပ်ကျွေးနိုင်ခဲသော။

ဒုရူပဋ္ဌာဟာ (သံ၊ဠာ။၃။၅၅)တိ ဒုရူပဋ္ဌာနာ။ သံ၊ဋီ။၂။၃၂၆။

ဒုရူပပါဒန (တိ) [ဒု+ဥပပါဒန] (၁) မကောင်းသဖြင့် ပြီးစေအပ်သော။ (၂) မကောင်းသဖြင့် ပြီးသော (စကား-စသည်)။ ဒုရူပပါဒန(ဝိဘာဝိနိ။၁၄၆)၏ ဒုဠ နိပ္ပါဒေတဗ္ဗံ၊ ဒုဠ နိပ္ပန္နံ ဝါ။ မဏိမဉ္ဇူ။၁။၄၇၁။

ဒုရ(ရူ)ပသင်္ကမ (တိ) [ဒု+ဥပသင်္ကမ] အောက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဒုရူပသင်္ကမာ(ဒီ၊၂။၂၁၂)တိ ဒုပယိရူပါသိယာ။ ဒီ၊ဠာ။၂။၂၉၃။ ဒုရူပသင်္ကမာ ဗုဒ္ဓါ။ အပါ။၁။၃၇၅။ ထေရ၊ဠာ။၂။၃၁၇။ (-ဒီ၊ဋီ။၂။၂၄၇။)

ဒုရ(ရူ)ပသင်္ကမနိယ (တိ) [ဒု+ဥပသင်္ကမနိယ] ခဲယဉ်းသဖြင့် ချဉ်းကပ်အပ်သော၊ ချဉ်းကပ်နိုင်ခဲသော၊ ချဉ်းကပ်ရန် မလွယ်ကူသော။ ဒုရာဒသ (၃)-ကြည့်။

ဒုရ (ရူ) ပေတ (တိ) [ဒု + ဥပေတ] (၁) မကောင်းမှု-ဒုစရိုက်-နှင့် ပြည့်စုံသော။ (၂) မကောင်းသော - အသွင် - သဏ္ဌာန် - နှင့် ပြည့်စုံသောသူ။ (၁) ဒုရူပေတ (အဘိ၊ဝိ။၂၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ။၁။၃၀၇) ၏ ကာယဒုစရိတာဒီဟိ ဥပေတံ။ အဘိ၊ဠာ။၂။၃၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ။၁။၃၇၁။ (၂) ဒုရူပေတ (သံ၊၁။၃၉၃) ၏ ဒုဿဏ္ဏာနေဟိ ဟတ္ထပါဒေဟိ ဥပေတံ။ သံ၊ဠာ။၂။၁၄၇။ ဒုရူပေတော (ဇာ၊ဠာ။၁။၃၇၆)တိ ဒုရူပေန သမန္နာဂတော၊ ဒုဗ္ဗဏ္ဏောတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋီ။၉။၇၃။

ဒုရူဗ္ဗဟ (တိ) [ဒု+ဥဗ္ဗဟ] ထုတ်ဆောင်ခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်သော၊ မထုတ်ဆောင်နိုင်သော။ သုခုမံ သလ္လံ ဒုရူဗ္ဗဟံ။ ထေရ။၂၄၇၊၂၉၅၊၃၅၀။ ပိဋ္ဌာဇနနတော အန္တောတုဒနတော ဥဒ္ဓရိတံ အသက္ကုဏေယျတော စ သုခုမံ သလ္လံ ဒုရူဗ္ဗဟံ။ ထေရ၊ဠာ။၁။၃၁၃။

ဒုရူပ (န) [ဒု+ရူပ။ (ဒုရူပ-ပြာ၊ ဒုရူယ-အဒ္ဓမာဂဓိ)] (၁) မကောင်းသော သဘော။

(တိ) (၂) မကောင်းသော - အသွင် - သဏ္ဌာန် - ရှိသော။ (၃) ဖောက်ပြန်သော အဆင်းရှိသော၊ အဆင်းမလှသော။ (၁) ဒုဿိ-ဒေါင်းကွင်းကြည့်။ (တိ) (၂) ဒုရူပါ- (အံ၊၁။၅၂၃)တိ ဒုဿဏ္ဏိတာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၇၂။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၂၊၄၄၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၇။) (၃) ဒုရူပေါ (မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၅၁)တိ ဝိရူပေါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၄။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၉။)

ဒုရူပက (တိ) [ဒုရူပ + က] မကောင်းသော - အသွင် - သဏ္ဌာန် - ရှိသော။ သူ။ ဒုဂ္ဂတော ဒုရူပကော ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။

ဒုရောပယ (တိ) [ဒု+ရူပ + ကာပယ + ခ] ခဲ ယဉ်းသဖြင့်အသားနုတက်စေအပ်သော၊ အ သားနုတက်စေနိုင်ခဲ့သော။ ဒုရောပယော ဝဏော (ဝိ၊၃။၃၀၉)တိ ဒုက္ခေန ရူပတိ၊ ဒုက္ခေန ပါကတိကော ဟောတိတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၅။ (-ပါစိတ်၊ယော၊၃၄၈။)

ဒုရောပိတ (တိ) [ဒု + ရောပိတ] မကောင်း သဖြင့် - တင်အပ် - တည်စေအပ် - သော။ ဗျဉ္ဇနံ တေ ဒုရောပိတ (မဟာနိ၊၁၂၇)န္တိ တဝ ဗျဉ္ဇနံ ဒုပ္ပတိဋ္ဌာပိတံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၄၇။

ဒုလ္လဒ္ဓ (တိ) [ဒု+လဒ္ဓ။ (ဒုလိဗ္ဗ-သံ၊ဒုလ္လဓ-အဒ္ဓ- မာဂဓိ)] မကောင်းသဖြင့် ရအပ်သော၊ ချွတ်ယွင်းစေ၍ ရအပ်သော။ ဒုလ္လဒ္ဓံ ဝတ မေ- (ဝိ၊၁။၂၂)တိ ဣဒံ သာသနံ လဒ္ဓမ္မိ မေ ဒုလ္လဒ္ဓံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၂။ ဒုလ္လဒ္ဓံ ဝတ မေ အာသိ- (အပ၊၁။၁၆၈)တိ မေ မယာ လဒ္ဓယသံ ဒုလ္လဒ္ဓံ၊ ဗုဒ္ဓဘူတဿ သတ္တုနော သက္ကာရံ အကတတ္တာ ဝိရာဇေတွာ လဒ္ဓန္တိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။ (-ဝိ၊၁။၃၂၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၆၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၆၅။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၄၁၅။)

ဒုလ္လဒ္ဓိက (တိ) [ဒု+လဒ္ဓိ+က] မကောင်းသော အယူရှိသော၊ မှားယွင်းသော အယူရှိသော၊ သူ။ ဒုလ္လဒ္ဓိကာနံ ကေစ္စာနံ။ ဝိမတိ၊၁။၂၉၁။

ဒုလ္လပိတ (တိ) [ဒု + လပိတ။ (ဒုလိပိတ-သံ)] မကောင်းသဖြင့် - ပြောဆို - စွန့်လွှတ် - အပ် သော။ ဒုလ္လပိတ (မဟာနိ၊၁၂၇၊၁၆၈)န္တိ န သမ္မာ ဝိဿဇ္ဇိတံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၄၇။

ဒုလ္လဘ (တိ) [ဒု + လဘ + ခ။ (ဒုလိဘ-သံ၊ ဒုလ္လဟ-ပြာ၊ ဒုလ္လဟ-အဒ္ဓမာဂဓိ)] (က) ခဲ ယဉ်းသဖြင့် ရအပ်သော၊ ရခြင်းငှါ ခဲယဉ်း သော၊ ရနိုင်ခဲ့သော။ (ခ) မရ-အပ်-နိုင် သော။ (က) ဒုလ္လဘံ ဒဿနံ ဟောတိ။ မ၊ ၂။၃၅၂။ ပရိသာ ဒုလ္လဘာ။ မ၊၃။၁၂၃။ ဒုလ္လဘော ပုရိသာဇေညော။ ဓမ္မ၊၄၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၁။ = အနေကာနိ အသင်္ချေယျာနိ အ- တိဓာဝိတွာပိ လဒ္ဓုံ အသက္ကုဏေယျတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၈။ (-ဝိ၊၁။၁၉၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၂။ ဝဇီရ၊၄၄၇။) (ခ) ဒုလ္လဘံ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၀) အလဗ္ဘနီယံ။ .... အဘာဝတ္ထော ဟေတ္ထ ဒု- သဒ္ဓေါ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၁၃။

ဒုလ္လဘကလျာဏမိတ္တ (တိ) [ဒုလ္လဘ+ကလျာဏ- မိတ္တ] ရနိုင်ခဲ့သော - မိတ်ကောင်း - ဆွေ ကောင်း-ရှိသော။ ဣမသ္မိ ဒုလ္လဘကလျာ- ဏမိတ္တေ ဒုလ္လဘသပ္ပိယသဒ္ဓမ္မဿဝနေ ဝ ကာလေ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၆။

ဒုလ္လဘဃာသစ္စာဒန (တိ) [ဒုလ္လဘ+ဃာသ+ အစ္စာဒန] ရနိုင်ခဲ့သော အစား၊ အဝတ် ရှိ သော၊သူ။ ဒုက္ခပိဋိတ-ကြည့်။

ဒုလ္လဘဒဿန (တိ) [ဒုလ္လဘ+ဒဿန] ရနိုင်ခဲ့သော - တွေ-မြင်-ခြင်းရှိသော၊ တွေ-မြင်-ခြင်း ကို ရနိုင်ခဲ့သော။ အတုလံ ဒုလ္လဘဒဿနံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၀။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၄၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၇၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၂။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊၂၃၁။ သာရတ္ထ၊၁။၁၄။ သာရတ္ထ၊၃။၄၃၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၂၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ ၂။၂၃၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၂၉။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၁၃။ ကဒိစိ ဧဝ ဥပ္ပဇ္ဇန- တော ဒုက္ခေန လဒ္ဓဗ္ဗတ္တာ ဒုလ္လဘဒဿနံ။ သိ၊

ဦးသစ်၊ ၂။ ၂၃၇။ ဒီ၊ ဦး၊ ၂။ ၃၅။ (- အံ၊ ငွ၊ ၂။ ၁၆၉။ သုတ္တနိ၊ ငွ၊ ၁။ ၂၇၆။ ဝိမာန၊ ငွ၊ ၁၉၇။ ထေရ၊ ငွ၊ ၁။ ၃၇၆။ ဒီ၊ ဦး၊ ၁။ ၁၃၄။ သီ၊ ဦး၊ သစ်၊ ၁။ ၃၈၀။)

ဒုလ္လဘဓမ္မဿဝန (တိ) [ဒုလ္လဘ + ဓမ္မဿဝန] ရနိုင်ခဲ့သော တရားကို ကြားနာခြင်းရှိသော၊ တရားနာခြင်းကို ရနိုင်ခဲ့သောသူ။ ပစ္စန္ဓေဝသမာနော ဒုလ္လဘသံဃဒဿနော စေဝ ဒုလ္လဘဓမ္မဿဝနော စပုဂ္ဂလော ဝေဒိတဗျော။ သံ၊ ငွ၊ ၃။ ၇၉။ (- သံ၊ ဦး၊ ၂။ ၃၃၂။)

ဒုလ္လဘပိဏ္ဍ (တိ) [ဒုလ္လဘ + ပိဏ္ဍ။ (ဒုလ္လဟပိ* ခု-ပြာ)] အောက်ပုဒ်နက်ကြည့်။ အာဠဝိဒုဗ္ဗိက္ခာ ဒုလ္လဘပိဏ္ဍာ။ ဝိ၊ ငွ၊ ၂။ ၁၉။ (- ဝိ၊ ၃။ ၃၃၅။ အံ၊ ၂။ ၅၈၊ ၂၂၄။ ဝိ၊ ငွ၊ ၁။ ၁၄၉။ ဇာ၊ ငွ၊ ၂။ ၂၅၈။ ဇာ၊ ငွ၊ ၄။ ၃၈၁။)

ဒုလ္လဘဘိက္ခ (တိ) [ဒုလ္လဘာ + ဘိက္ခာ။ ပါရာယော၊ ၉၇။ (ဒုလ္လဘဘိက္ခ-သံ)] ရနိုင်ခဲ့သော ဆွမ်းရှိသော၊ ဆွမ်းရရန် ခဲယဉ်းသော (အာဠဝိပြည်-စသည်)။ ဒုဗ္ဗိက္ခ (တိ) (၂) - ကြည့်။

ဒုလ္လဘဘောဇန (တိ) [ဒုလ္လဘ + ဘောဇန] ရနိုင်ခဲ့သော စားဖွယ် 'ဘောဇဉ်' ရှိသော။ ဒုဗ္ဗိက္ခ (တိ) (၂) - ကြည့်။

ဒုလ္လဘသံဃဒဿန (တိ) [ဒုလ္လဘ + သံဃဒဿန] ရနိုင်ခဲ့သော သံဃာကို ဖူးမြင်ခြင်းရှိသော၊ သူ။ ဒုလ္လဘဓမ္မဿဝန - ကြည့်။

ဒုလ္လဘသုတ္တ (န) [ဒုလ္လဘ + သုတ္တ] ဒုလ္လဘ-သုတ်၊ (၁) ဘုရားပွင့်ရာအခါ၊ (၂) ဘုရားဟောအပ်သော တရား၊ ဝိနည်းကို တဆင့်ဟောပြောသူ၊ (၃) ပြုခဲ့ဘူးသော ကျေးဇူးကို သိသူ (ကျေးဇူးဆပ်သူ) ကို လောက၌ ရနိုင်ခဲ့ပုံ အကြောင်းကို ဟောပြောသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ တိကနိပါတ်ပါဠိ၊ ၃ ပဏ္ဏာသက၊ ၂-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ အံ၊ ၁။ ၂၆၉။ D.P. လည်းကြည့်။

ဒုလ္လိခိတ (တိ) [ဒု + လိခိတ] မကောင်းသဖြင့် ရေးသားအပ်သော။ သော ဒုလ္လိခိတော။ ဝဇီရ၊ ၅၀။ (- ၃၂၃၊ ၃၃၃၊ ၃၆၉၊ ၃၇၁။)

ဒုဝဂ္ဂ (တိ) [ဒု + ဝဂ္ဂ။ (ဒွိဝဂီ-သံ)] ၂-ယောက် - အစု - အပေါင်း - ရှိသော။ အနုဇာနာမိဘိက္ခဝေ ဒုဝဂ္ဂဿ မဉ္ဇူ ဒုဝဂ္ဂဿ ပိဋ္ဌံ။ ဝိ၊ ငွ၊ ၃၂၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၄၂၆။ (- ဝိ၊ ၃။ ၇၄။)

ဒုဝဂ် (န) [ဒွိ + အင်္ဂ။ ဒွေ အင်္ဂါနိ ဒုဝဂ်*။ ရှု၊ ဦး၊ ၄၁၀။] (၁) (က) ၂-ပါးသော အကြောင်း 'အင်္ဂါ'။ (ခ) ၂-ပါးသော - အစိတ်-ဂုဏ် 'အင်္ဂါ'။ (တိ) (၂) ၂-ပါးသော - အစိတ် - 'အင်္ဂါ' - ရှိသော။ (၁) (က) ဒုဝဂ်သမ္ပတ္တိယာ ဒုက္ကဋ္ဌံ။ ဝိ၊ ငွ၊ ၂။ ၁၂၇။ (- ဝဇီရ၊ ၁၈၁။) (ခ) ဒုဝဂ်က (၁) - ကြည့်။ (တိ) (၂) ဒုဝဂ်က (၂) - ကြည့်။

ဒုဝဂ်သမ္ပန္န (တိ) [ဒုဝဂ် + သမ္ပန္န] ၂-ပါးသော အကြောင်း 'အင်္ဂါနှင့်' ပြည့်စုံသော။ ဒုဝဂ်-သမ္ပန္နာ လဟူကာ ထုလ္လစ္စယာပတ္တိ။ ဝိ၊ ငွ၊ ၂။ ၁၁၃။

ဒုဝဂ်က (တိ) [ဒုဝဂ် + က။ နိရုတ္တိ၊ ၄၁၄။] (၁) ၂-ပါးသော - အစိတ် - 'အင်္ဂါ' - ရှိသော (ဈာန်-စသည်)။ (၂) ၂-ပါးသော - အစိတ် - 'အင်္ဂါ' - ရှိသော ဈာန် - ရှိ - နှင့်ယှဉ် - သော (စိတ်-စသည်)။ (၁) ဒုဝဂ်ကံ ဈာန်ဟောတိ။ ဝိ၊ ငွ၊ ၁။ ၁၂၂။ အဘိ၊ ငွ၊ ၁။ ၂၂၀။ (- ဒီ၊ ငွ၊ ၂။ ၁၀၄-၅။ အဘိ၊ ငွ၊ ၁။ ၂၇၀။ အဘိ၊ ငွ၊ ၃။ ၃၁၊ ၄၁။ ပဋိသံ၊ ငွ၊ ၁။ ၁၈၀၊ ၂၇၁။ မ၊ ဦး၊ ၂။ ၁၉၁။ မ၊ ဦး၊ ၃။ ၈၅။ အံ၊ ဦး၊ ၃။ ၁၄၉။) (၂) ဒုဝဂ်ကံ (အဘိ၊ ဝတာရ၊ ၁၁၅) ဒွိအဝယဝဈာနယုတ္တံ။ ယင်း-ဦး။

ဒုဝဂီ (တိ) [ဒုဝဂ် + ဘျိ။ ထိ-ဦး ဒုဝဂီနိ] ၂-ပါးသော အစိတ် 'အင်္ဂါ' ရှိသော (စစ်သည်-စသည်)။ တိဝဂီ (ဝိမတိ၊ ၂။ ၄၁) - ကြည့်။

ဒုဝဂ်လ (န) [ဒွိ + အဂ်လ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၅၀။]
 (၁) ၂-ခုသော လက်သစ်၊ လက် ၂-သစ်။
 (တိ) (၂) လက် ၂-သစ် - ရှိ - ရှည် - သော
 (ဆံပင်-စသည်)။ (၁) ဒုဝဂ်လံ၊ ဒုဝဂ်ကံ။
 နိရုတ္တိ။ ၅၀။ (တိ) (၂) ဒုမာသိက (၁)-
 ကြည့်။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဒုဝဂ်လကေသ (တိ) [ဒုဝဂ်လ + ကေသ] လက်
 ၂-သစ် - ရှိ - ရှည် - သော ဆံပင်ရှိသောသူ။
 ဒုဝဂ်လကေသာ ဣဒ္ဓိမယပတ္တစိဝရေရာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
 ဌ။ ၁၇၇။

ဒုဝန (တိ) [ဒွိ + ဝန] ၂-လွန်းရှိသော (ကြိုး)၊
 ၂-လွန်းတင်ကြိုး။ စိဝရဿ သိဗ္ဗနသုတ္တကံ
 ဒုဝနတိဝနာဒိဝသေန ဝနိတံ အကာသိ။
 ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၀၇။

ဒုဝစုဂေဟ (ပု၊ န) [ဒုဝစု + ဂေဟ] ၂-ကြိမ် - ၂-
 ခါ - တိုးချဲ့ ဆောက်လုပ် အပ်သော ကျောင်း
 ဆောင်။ ဒွိက္ခတ္တံ ဝစေတော ကတသေနာ-
 သနာနိ ဒုဝစုဂေဟာနိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၆။ (- ဒီ၊
 ဌ၊ ၃။ ၄၃။)

ဒုဝဒ္ဓ (တိ) [ဒွိ + အဒ္ဓ] ၂-ဖက်သော နံဘေး
 ထက်ဝက်၊ နံဘေး ၂-ဖက် ထက်ဝက်။ ဒုဝဒ္ဓ-
 တော (ဝိမာန။ ၉၃) တိ ဒွိဟိ အဒ္ဓပဿေဟိ။
 ဝိမာန၊ ဌ။ ၂၆။

ဒုဝသိက (တိ) [ဒုဝသ + ဣက။ (ဒွိဝါဇီက
 သံ)] ၂-နှစ် - ၂-ဝါ - ရှိ - ရ - သောသူ။ ကေ-
 ဝသိကဒုဝသိကဒဟရာ စေဝ သာမဏေရာစ
 ပလုဇန္တိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၆၀။

ဒုဝါရ (ပု) [ဒွိ + အရ + အ။ (ဒုအာရ၊ ဒုဝါရ-
 ပြာ)] တံခါး၊ တံခါးမ။ ဒက္ခိဏမိ ဒုဝါရမိ။
 အ၊ ၁။ ၂၇။ (- မဟာဝံသ၊ ၃၃။ ၄၃။)

ဒုဝိဇ (တိ) [ဒွိ + ဇန + ကိ။ (ဒွိဇ-သံ)] သွား။
 ဒိဇ - (၂) - ကြည့်။

အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၂-၄၇ - ပ-မ-ဗ-သ-ဝ

ဒုဝိဇာတ (တိ) [ဒွိ + ဝိဇာတ] ၂-ကြိမ် - ဖြစ် -
 မွေး - ဖွား - သောသူ (သား ၂-ယောက်
 မိခင်-စသည်)။ ဒုဝိဇာတာ၊ မဇ္ဈိမိတ္ထိယော၊
 မဟလ္လကိတ္ထိယော စ ဟုတော။ ဓမ္မ၊ ဌ။ ၂။ ၁၂။
 ဇာ၊ ဌ။ ၁။ ၉၁။ (- သံ၊ ၁။ ၁၂၆။)

ဒုဝိညာပယ (တိ) [ဒု + ဝိညာပယ။ (ဒုဝိဇ္ဇာပယ-
 သံ)] ခဲယဉ်းသဖြင့် သိစေအပ်သော၊ သိစေ
 နိုင်ခဲသော။ ဒုဝိညာပယော (ပဋိသံ၊ ၂၂၉) တိ
 ဒုက္ခေန ဝိညာပေတုံ သက္ကုဏေယျော။
 ပဋိသံ၊ ဌ။ ၂။ ၃။ ဒုဝိညာပယော (ဒီ၊ ဌ။ ၁။
 ၃၂၅) တိ ယထာဝုတ္တကာရဏေန ဒုဝိညာပေ-
 တဗ္ဗော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၁၇။ (- ဝိ၊ ၃။ ၉။
 အဘိ၊ ဌ။ ၁။ ၃၄၄။ ဝဇီရ။ ၂၂၉။)

ဒုဝိညေယျ (တိ) [ဒု + ဝိညေယျ။ (ဒုဝိဇ္ဇေယ-
 သံ၊ ဒုဝိဇာဏယ-ပြာ)] ခဲယဉ်းသဖြင့် သိအပ်
 သော၊ သိနိုင်ခဲသော။ ဝလ္လိအာဒိသု စ ဒုဝိ-
 ညေယျံ နာမ နတ္ထိ။ ဝိ၊ ဌ။ ၄။ ၇၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
 ၃၀၂။ (- အဘိ၊ ဌ။ ၃။ ၂၉၇။ သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၂။
 ၂၀၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၈၃။)

ဒုဝိညေယျတ္ထ (တိ) [ဒုဝိညေယျ + အတ္ထ] သိနိုင်
 ခဲသော - အနက် - အဓိပ္ပါယ် - ရှိသော (ပုဒ်-
 စသည်)။ အပုဗ္ဗယေဝဟိ ဒုဝိညေယျတ္ထဉ္စ ပဒံ
 သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၁။

ဒုဝိညေယျရူပ (တိ) [ဒုဝိညေယျ + ရူပ] သိနိုင်ခဲ
 - အသိခက် - သော သဘောရှိသော။ စိဝရေ
 ရတ္တေ ဒုဝိညေယျရူပါ ဝနန္တိ။ ဝိ၊ ဌ။ ၁။ ၂၅၂။
 ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၅။ (- သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၉။ ဝိမတိ၊
 ၁။ ၁၆၇။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၂။ အနု-
 ဋီ၊ ၃။ ၂၃၉။)

ဒု(ဒွိ)ဝိဓ (ပု) [ဒွိ + ဝိဓ။ ဒွေ ဝိဓာ ပကာရာ
 ယာယ တန္တိ ဒုဝိဓံ။ ကင်္ခါ၊ ယော၊ မဟာ၊ ဋီ၊ ၁။
 ၄၅။ (- ၁၆၁။ ပဋိကာ၊ ၃။ ၉၁။) (ဒွိဝိဓ-သံ၊
 ဒုဝိဟ-ပြာ)] (၁) (က) ၂-ပါးသော
 အပြား။ (ခ) ၂-ပါးသော - အဖို့ - အစု။
 (တိ) (၂) ၂-ပါး အပြား ရှိသော။

(၁) (က) သာ ဒုဝိဓေန ဥပပရိက္ခိတဗ္ဗာ ဒဿနပရိညာယ စ ဘာဝနာပရိညာယ စ။ နေတ္ထိ။၁၈။ ဣဒံ ဟိ ဝိမာနဝတ္ထု ဒုဝိဓေန ပဝတ္တံ ပုစ္ဆာဝသေန ဝိဿဇ္ဇနဝသေန စ။ ဝိမာနာဠာ။၂။ (-အဘိဠာ။၁။၇။ ဇာ၊ဠာ။၁။ ၂၉၃။ အနုဋီ၊၂။၂။) (ခ) ဒုဝိဓေနာ (ဒီ၊ ၂။၂၂။ နေတ္ထိ။၁၆။)တိ ဒွိဝိဓေန၊ ဒွိဟိ ကောဠာသေဟိတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဠာ။၂။၃၁၆။ နေတ္ထိ၊ဠာ။၂၆၅။ (-မ၊၃။၉၃၊၉၆၊၁၀၄၊၁၀၆။ အံ၊၃။၁၇၇။ မဟာနိ၊၆။၁။ စူဠနိ၊၂၀၅။)

(တိ) (၂) ဒုဝိဓော—နေတ္ထိ။၅၅၊၁၆၅။ ဝိ၊ဠာ။၃။၃၀၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၂။ ဒုဝိဓံ(န၊ပ၊ဇ)—ပေဋကော။၂၆၂။ မ၊ဠာ။၁။၁၂။ သာရတ္ထ၊၂။ ၃၈၈။ ဒုဝိဓာ (ထိ၊ပ၊ဇ)—ဝိ၊ဠာ။၄။၂၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၇၇။(ပ၊ပ၊ဇ)—ဇာ၊၂။၁၄။ဇာ၊ ဠာ၊၅။၁၆၆။ ဒုဝိဓာနိ (န၊ပ၊ဇ)—ပေဋကော။ ၂၆၁။ ဒုဝိဓာ(ထိ၊ပ၊ဇ)—ထေရီ၊ဠာ။၃၀။ ဒုဝိဓံ(ဒ၊ဇ)—ဝိ၊ဠာ။၃။၂၅၉။ ထေရီ၊ဠာ။၂၂၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၉၁။ ဒုဝိဓေ—သံ၊ဠာ။၁။၂၈၂။ ဒုဝိဓေန—အံ၊ဠာ။၁။၂၃၀။ ထေရီ၊ဠာ။၁။၁၂၈။ ဒုဝိဓဿ(ဆ၊ဇ)—အနုဋီ၊၁။၁၁၁။ ဒုဝိဓာနံ— ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၃၁။ ဒုဝိဓေ—ပဋိသံ၊ဠာ။၁။၁၀။

ဒုဝိကေပုဗ္ဗဟ (တိ) [ဒုဝိကေပု + ဟာ+အ] ၂-ပါးအပြားရှိသော တဏှာကပ္ပ၊ ဒိဋ္ဌိကပ္ပကို စွန့်ပယ်သောသူ။ ကပ္ပဉ္စဟ (သုတ္တနိ၊ဠာ။၂။ ၃၁၄)-ကြည့်။

ဒုဝိကောရိ (တိ) [ဒုဝိဓ + ကရ + ဣ] ၂-ပါး အပြားရှိသော ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ကို ပြု-လေ့ရှိ-သောသူ။ ဒွယကာရိ-ကြည့်။

ဒုဝိဓတ္တဘာဝါနုပါလက (တိ) [ဒုဝိဓ+အတ္တဘာဝ +အနုပါလက] (ရုပ်၊ နာမ်-အားဖြင့်) ၂-ပါး အပြားရှိသော အတ္တဘောကို အစဉ် စောင့်ရှောက်တတ်သော။ ဒုဝိဓတ္တဘာဝါနုပါလက-ဿာ(မူလဋီ၊၂။၈၀)တိ ရူပါရူပဝသေန ဒုဝိ-

ဿ အတ္တဘာဝဿ အနုပါလကဿ။ အနုဋီ၊ ၂။၈၃။

ဒုဝိဓတ္တ (ပု) [ဒုဝိဓ+အတ္တ] (၁) ၂-ပါးအပြား ရှိသော အနက်။ (တိ) (၂) ၂-ပါး အပြားရှိသော အနက်ရှိသော။ (၁) ဒုဝိ-ဧတ္ထေပိ ဝေမေဝ ကတ-သဒ္ဓဿ ပရနိပါတော ဝေဒိတဗ္ဗော။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၄၂။ မူလဋီ၊၁။၆၇။ (တိ) (၂) ဟေန ဧဝံ ဒုဝိဧတ္ထေန ပိဋက-သဒ္ဓေန။ ဝိ၊ဠာ။၁။၁၇။ အဘိ၊ဠာ။၁။၂၀။ (- သာရတ္ထ၊၁။၇၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၈။)

ဒုဝိနိစ္ဆိတ (တိ) [ဒု + ဝိနိစ္ဆိတ] မကောင်း-မတရား-သဖြင့် ဆုံးဖြတ်အပ်သော (ဝိနည်းကံ)။ အဝိနိစ္ဆိတံ၊ ဒုဝိနိစ္ဆိတံ။ ဝိ၊၅။၂၆၄။

ဒုဝိန္ဒိယ (တိ) [ဒွိ+လ္လိန္ဒိယ] ၂-ပါးသော ဣန္ဒြိရှိသောသူ။ ဒုဝိန္ဒိယံ ပါဏံ။ မ၊ဠာ။၃။၄၁။

ဒုဝိဿာသနီယ (တိ) [ဒု+ဝိဿာသနီယ] ခဲယဉ်းသဖြင့် ချစ်ကျမ်းဝင်အပ်သော၊ ချစ်ကျမ်းဝင်နိုင်ခဲသော။ ဒုဗ္ဗိဿသ-ကြည့်။

ဒုဝုတ္တ (တိ) [ဒု+ဝုတ္တ။ (ဒုရုတ္တ-သံ၊ဒုရုတ္တ-ပြာ)] မကောင်းသဖြင့်-ဟော-ဆို-အပ်သော။ တံဒုဝုတ္တံ၊ဝိ၊ဠာ။၃။၃၂၂။ (-ဝဇီရ၊၁၄၁၊၂၇၅၊ ၃၁၂၊၃၇၈။ သာရတ္ထ၊၂။၁၀၆။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။ ၁၄၂။)

ဒုဝုပသန္တ (တိ) [ဒု + ဥပသန္တ] မကောင်း-မတရား-သဖြင့် ငြိမ်းအေးသော (ဝိနည်းကံ)။ အဓမ္မကမ္မဉ္စ ဟောတိ အဝိနယကမ္မဉ္စ ဒုဝုပသန္တဉ္စ။ ဝိ၊၄။၅၊၁၅၊၃၀၊၂၀၆။

ဒုဝုပသမယ (တိ) [ဒု+ဥပသမယ] ငြိမ်သက်-တည်ကြည်-စေနိုင်ခဲသော (စိတ်-စသည်)။ တံဧတေဟိ ဓမ္မေဟိ ဒုဝုပသမယံ ဟောတိ။ သံ၊၃။၁၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၉။ သာရတ္ထ၊၂။ ၂၂၄။ ဒုဝုပသမယန္တိ ဝုပသမေတုံ သမာဓာတုံ အသက္ကုဏေယျံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၅၇။ (-မ၊ ဋီ၊၁။၁၇၆။)

ဒုသမာဒိန္န (တိ) [ဒု + သမာဒိန္န] မကောင်း သဖြင့်-ဆောက်တည်-သုံးသပ်-အပ်သော။ ယထာ ဒုပ္ပရာမဋ္ဌော ဟောတိ၊ ဧဝံ သမာဒိန္နော ဒုဿမတ္တော ဒုသမာဒိန္နော။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၃။၅၂။

ဒုသိလောဟ (ပု၊န) [ဒုသိ + လောဟ] ဒုသိ လောဟ-အမည်ရှိသော သံ၊ ပျက်စီး-ချေး တက်-သော သံ၊ သံချေး။ ဘလ္လကံ ဒုသိ-လောဟံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၆၀။ မောရက္ခက (မ၊ဋ္ဌိ၊ ၁။၇၀)-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဒုဿဟရ (တိ) [ဒု + သံ + ဟရ + ခ။ (ဒုဿ-ဟူတ-သံ၊ ဒုဿဟရ-ပြာ)] ဆင်းရဲသဖြင့် စုဆောင်းအပ်သော။ ဒုဿဟရနိ (ဝိ၊ ၁။ ၂၂၃)တိ ကသိဂေါရက္ခာဒီဟိ ဥပါယေဟိ ဒုက္ခေန သံဟရဏိယာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၃။

ဒုဿ (န) [ဒု + သ။ ဒု + အသ + သ။ ဒု ဂမနေ၊ ကရဏေ သော၊ ဒိတ္တိ၊ ဒုရူပံ အသတိ ခေပ-တိတိ ဝါ ဒုဿံ၊ ဒုရူပံ အသတိ ဒီပေတိတိ ဝါ ဒုဿံ၊ ဒု-ပုဗ္ဗော အသ ဒိတ္တိယံ။ ဓာနံ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။၉၀။] (ခ) အဝတ်၊ အထည်၊ (က) ပုဆိုး။ (ခ) ထဘီ။ (ဂ) အပေါ်ရုံ၊ စုလျား။ (ဃ) သင်္ကန်း။ (၂) တင်းထိမ်၊ ကန့်လန့်ကာ။

(ခ) အဝတ်၊ အထည်။ မဟန္တံ ဒုဿံ ပဿိတော။ ဝိ၊ ၁။၇၀။ အဘိရူဟတု ဘန္တေ ဘဂဝါ ဒုဿာနိ၊ အဘိရူဟတု သုဂတော ဒုဿာနိ။ မ၊ ၂။၂၇၀။ (-ဝိ၊ ၃။၄၀၃။ ဒီ၊ ၂။ ၂၂၊ ၁၃၅။ မ၊ ၁။၂၇၆။ သံ၊ ၃။၆၄။ အံ၊ ၃။ ၆၄။ ပဋိသံ၊ ၃။၁၀။ သုတ္တနိ၊ ၃။၇။ ပေတ။ ၁၄၂။ အပါ၊ ၁။၁၀၀၊ ၁၂၀၊ ၁၆၁၊ ၁၇၁။ အပါ၊ ၂။ ၃။ မိလိန္ဒ၊ ၂။၉၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၂၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၄၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၀၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၄၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၈၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၉၃။ အပါ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၁၉။ အပါ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၇။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊ ၁၂။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁၁၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၇၀။ ဝဇီရ၊ ၂။၂၂။) ဒုဿ-န္တတ-လည်း ကြည့်။

(က) ပုဆိုး။ ထလေ ဂဟေတွာ နိဒဟိဿ ဒုဿံ။ ပေတ။ ၁၈၄။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၀၉။ (- သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၇၁။ အပါ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၅။)

(ခ) ထဘီ။ ပိတကမဋ္ဌံ ဒုဿံ ပဘဿိတ္တံ။ ဝိ၊ ၂။၂၀၇။ ဒုဿံ မုဉ္ဇတိ၊ ဒုဿံ ပဋိဗန္ဓတိ။ ဇာ၊ ၂။၁၂၁။ (- ပေတ။ ၁၄၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၂၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၄၆၇။)

(ဂ) အပေါ်ရုံ၊ စုလျား။ ဣဒံ ဒုဿံ နိဝါသယာ (ပေတ။ ၁၃၄)တိ ဣဒံ မမ ဥတ္တ-ရိသာဠကံ တံ နိဝါသေဟိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊ ၄၅။ ဒုဿပါဝါရိက-လည်း ကြည့်။

(ဃ) သင်္ကန်း။ သဘတ္တံ ဒုဿမဒါသဟန္တိ သစီဝရံ ဘတ္တံ အဒါသိ အဟံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၂၃။ (-ဝိ၊ ၅။၃၀၃-ဂ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၆၇။) (၂) တင်းထိမ်၊ ကန့်လန့်ကာ။ ဒုဿန္တံ (၂)-ကြည့်။

ဒုဿ (တိ) [ဒုဿ + အ] ပုဆိုးနှင့်တူသော (နတ်အဝတ် - စသည်)။ ဒုဿံ ဂဟေတွာ- (သုတ္တနိ၊ ၃။၇၅)တိ ဣဓ ဒုဿသဒိသတ္တာ “ဒုဿ”န္တိ လဒ္ဓဝေါဟာရံ ဒိဗ္ဗဝတ္ထံ ဥက္ခိ-ပိတွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၀၃။

ဒုဿက (တိ) [ဒုသ + ယ + က္ဍ (ဒုမက-သံ)] ပြစ်မှား - ဖျက်ဆီး - တတ်သော။ ဒေါသ (တိ) (၄)-ကြည့်။

ဒုဿကဏ္ဍ (ပု) [ဒုဿ + ကဏ္ဍ] (က) ပုဆိုး၏ - အစွန်း - အနား၊ ပုဆိုးစ။ (ခ) ထဘီ၏ - အစွန်း - အနား၊ ထဘီစ။ (က) ဒုဿကဏ္ဍံ ဂဟေတွာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၂၆)တိ နိဝတ္ထသာဠ-ကဿ (ဒဿကောဋီ) ကောဋီ ကေန ဟတ္ထေန ဂဟေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၉၇။ သိ၊ဋ္ဌိ၊ သစ်၊ ၂။၂၄၀။ (-အံ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။၂၁၀။) (ခ) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒုဿကဏ္ဍက (ပု) [ဒုဿကဏ္ဍ + က] ထဘီ၏ - အစွန်း - အနား၊ ထဘီ စ။ ဗြဟ္မဏိ မဟာ

သာဓကံ နိဝါသေတွာ ကဋ္ဌန္တံ ဂဟေတွာ
ပရိဝိသန္တိ ဒုဿကဏ္ဍကေ ပက္ခလိတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊
၃။၃၀၇။

ဒုဿကရဏက (ပု) [ဒုဿကရဏ + က] အဝတ်
-အထည် - (ထည့်စရာ) ကြုတ် - ပခြုပ် -
သေတ္တာ။ နာနာရတ္တာနံ ဒုဿာနံ ဒုဿက-
ရဏ္ဍကော ပူရေ အဿ။ မ၊၁။၂၇၆။ သံ၊၃။
၆၄။ အံ၊၃။၆၄။ ပဋိသံ၊၃။၁၀။ ဒုဿကရဏ-
ကောတိ ဒုဿပေဋ္ဌာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။

ဒုဿကလာပ (ပု) [ဒုဿ+ကလာပ] အဝတ်ဖြင့်
ပြုအပ်သော - အစည်း - အဆုံး၊ အဝတ် -
စည်း - ထုံး။ ဒုဿဝေဏီ (ခ) ကြည့်။

ဒုဿကုဋိ (ထိ) [ဒုဿ + ကုဋိ] အဝတ်ဖြင့် - မိုး -
ကာ - အပ်သော ကျောင်းငယ်၊ အဝတ်
ကျောင်းငယ်။ ဒုဿကုဋိယ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁) နှိ
ဒုဿေန ဆာဒိတကုဋိယံ။ ပါစိတ်၊ယော။ဂ။
(- ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ဂ၊၃။ ဝဇီရ။
၅၇၇။ သာရတ္ထ၊၃။၄၉၁။ ဝိမတိ၊၂။၃၁၂။
ဝိ၊နိစ္ဆယ။၉၁၆။)

ဒုဿကောဋ္ဌာဂါရ (န) [ဒုဿ + ကောဋ္ဌာဂါရ]
အဝတ် (ထားရာ) - ကျီ - ဘဏ္ဍာတိုက် -
ဂိုဒေါင်။ အမှာကံ ဒုဿကောဋ္ဌာဂါရံ ပရိ-
ပုဏ္ဏံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၉။ (-ကခါ။၁၆၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။
၂၂၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇၊၃၁၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၁၊
၂၄၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၄၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ အ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၃၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၆။)

ဒုဿ (ဂ္ဂ) ဟဏ (န) [ဒုဿ + ဂဟဏ] အဝတ်
ဝတ်ခြင်း၊ (က) ပုဆိုး ဝတ်ခြင်း။ (ခ) ထဘီ
- ဝတ်ခြင်း - ဝတ်ပုံ။ (က)၊(ခ) ဒုဿ-
ဂဟဏမင်္ဂလေပိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၅။ (ခ) ဒုဿ-
ဂဟဏ (ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄) နှိ ဝတ္ထဿ နိဝသနာ-
ကာရော။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၂။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၂၅၉။

ဒုဿင်္ဂဟ (တိ) [ဒု + သင်္ဂဟ] ခဲယဉ်းသဖြင့် ချီး
မြှောက်အပ်သော၊ ချီးမြှောက်ရန် ခဲယဉ်း

သော၊သု။ ဒုဿင်္ဂဟာ ပဗ္ဗဇိတာပိ ဧကေ။
သုတ္တနိ။၂၇၆။ အ၊ပ၊၁။၁၀။ စူဠနိ။၂၅၃။
ဘိက္ခု၊သု ဒုဿီလော ဒုဿင်္ဂဟော ဟောတိ။
ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၀။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၇၀-၉။ အ၊ပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀-၉။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။
အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၁။)

ဒုဿဃရ (တိ) [ဒု + သဃရ] ခဲယဉ်းသဖြင့် စု
ဆောင်းအပ်သော (ဥစ္စာ)။ ဒုဿဃရံ ဓနံ
သဃရိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၆။

ဒုဿစာလိနီ (ထိ) [ဒုဿ + စာလိနီ] (ခ) အဝတ်
- ပုဝါ - ဖြင့် - ဆင့် - စစ် - ချ - အပ်သော
ဆေးမှုန့်။ (၂) ဆင့် - စစ် - ချ - ကြောင်း
ဖြစ်သော - အဝတ် - ပုဝါ၊ ဆေးစစ်ပုဝါ။ အနု-
ဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဒုဿစာလိနီ*။ ဝိ၊၃။၂၉၄။

ဒုဿစ္ဆန္ဒ (တိ) [ဒုဿ + ဆန္ဒ] အဝတ်ဖြင့် - မိုး -
ကာ - အပ်သော၊ အဝတ် - အမိုး - အကာ -
ရှိသော။ သမန္တာ ယောဇနသတံ၊ ဒုဿစ္ဆန္ဒံ
ဘဝိဿတိ။ အ၊ပ၊၁။၃၁၃။

ဒုဿဆဒန (န) [ဒုဿ + ဆဒန] ဖုံး - အုပ် - မိုး
- ကာ - ကြောင်း ဖြစ်သော အဝတ်၊ အဝတ်
- အမိုး - အကာ။ ဓာရေတိ ဒုဿဆဒနံ၊
သမန္တာ ဗျာမတော မမ။ အ၊ပ၊၁။၃၁၄။

ဒုဿဏ္ဍာန (တိ) [ဒု + သဏ္ဍာန] (က) မကောင်း
သော ပုံသဏ္ဍာန်ရှိသော။ (ခ) မတင့်တယ်
သောအသွင်အပြင်ရှိသော။ (က) ဒုဗ္ဗဏ္ဍော
ဟောတိ ဒုဿဏ္ဍာနော။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၆။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၁၂။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၄၃၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၇၁။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၁၆၅။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊
၃။၁၁၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။) (ခ)
ကေသဉ္စိ ဒုဿဏ္ဍာနာနိ ပါပုဏန္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၇၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၀။ ဒုဿဏ္ဍာန (ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၁၀၂) နှိ ဝိရူပသန္နိဝေသံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၂၇။

ဒုဿဏ္ဍာပိတ (တိ) [ဒု + သဏ္ဍာပိတ] ခဲယဉ်း သဖြင့် တည်စေအပ်သော၊ တည်စေနိုင်ခဲ သော။ ဒုဿဏ္ဍာပိတော (ဒုဿဏ္ဍာပိယော၊ သိ) သရာဝါသော။ ဓမ္မာဠာ ၁။ ၁၉၂။

ဒုဿဏ္ဍိတ (တိ) [ဒု + သဏ္ဍိတ] (က) မတောင်း သဖြင့် တည်သော။ (ခ) မကောင်း - မတင့် တယ် - သော ပုံသဏ္ဌာန် ရှိသော။ ဂဗ္ဘပါ သေန ဒုဿဏ္ဍိတာနံ တေသံ တေသံ အင်္ဂါနံ သဏ္ဌာနသမ္ပာဒနတ္ထံ။ မာဠာ ၂။ ၃၅။ သံဠာ ၂။ ၁၂။ အံဠာ ၂။ ၂၆။ (က) ဒုဿဏ္ဍိတဝိသဏ္ဍိ တော န ဟောတိ (ဒီဠာ ၂။ ၄၀) တံ ဒုဠာ သဏ္ဍိ တော ဝိရူပသဏ္ဍိတော စ န ဟောတိ။ ဒီ ဠာ ၂။ ၃၉။ (-မာဠာ ၂။ ၄၉။) (ခ) အကု သလေန စိတ္တကာရေန သမုဠာပိတံ ရူပံ ဝိရူပံ ဟောတိ ဒုဿဏ္ဍိတံ အမနာပံ။ သံဠာ ၂။ ၁၀၅။ သော ဒုရူပေါ ဒုဿဏ္ဍိတော မဟာဒုက္ခံ အနုဘဝိ။ ဇာဠာ ၂။ ၄၄၃။ (- အံဠာ ၂။ ၃၇၂။ အဘိဠာ ၂။ ၄၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ ၂။ ၂၅၈။ စရိယာဠာ ၁၄၉။ ဇာဠာ ၅။ ၃၁၁။)

ဒုဿတိ (ကြိ) [ဒုဿ + ယ + တိ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၂၃၉။] (က) ပြစ်မှား၏။ (ခ) ဖျက်ဆီး၏။ (ဂ) ပျက်စီး၏။ (က) ယော အပ္ပဒုဠဿ နရဿ ဒုဿတိ။ သံ၊ ၁။ ၁၃။ ဓမ္မာ ၂။ သုတ္တနိ။ ၃၈၂။ ဇာ၊ ၁။ ၁၃၁။ သံဠာ ၁။ ၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ ၁။ ၂၉၄။ ပေတဠာ ၁၀၉။ စရိယာဠာ ၁၅၆။ ဇာဠာ ၂။ ၁၈၉။ ဒုဿတိ (ဓမ္မာ ၃၂) တံ အပရဇ္ဈတိ။ ဓမ္မာဠာ ၂။ ၂၂။ ဒုဿတိ - ဇာဠာ ၆။ ၁၇။ ဒုဿန္တိ - မူလဠာ ၃။ ၁၄၆။ ဒုဿေယျ - မိလိန္ဒ။ ၁၀၈။ ဒုဿေယျ - အဘိက။ ၁၇၀။ ဒုဿိ - အံ၊ ၁။ ၄၃၅။

(ခ) ဒုဿတိ - ဒီဠာ ၃။ ၁၆၇။ မာဠာ ၁။ ၂၀၆။ ထေရဠာ ၁။ ၄၀၄။ ထေရီဠာ ၂၇၃။ မဟာနိဠာ ၂၇၉။ ဒီဠာ ၃။ ၁၈၄။ အံဠာ ၂။ ၁၇၀။ ဒုဿန္တိ - အဘိဠာ ၁။ ၂၉၈။ န ဒုဿ ရေ - ဒေါသံ န ကရေန္တိ။ အပါဠာ ၁။ ၂၄၄။ ဒုဿနိယေ စ ဒုဿသေ (အပါ၊ ၁။ ၇၄) တံ ဒုဿိ

တဗ္ဗေ ဒေါသကရဏဝတ္ထုသ္မိ* ဒုဿကော အသိ။ အပါဠာ ၂။ ၃၇။ ဒုဿေယျ - အပါဠာ ၁။ ၁၈၃။

(ဂ) ဒုဿတိ - ဝိ၊ ၄။ ၂၅၃။ မဟာနိ။ ၁၈၆။ စူဠနိ။ ၆၅။ ပေဋကော။ ၂၉၃။ ဝိဠာ ၄။ ၄၇။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၄၄၁။ သံဠာ ၁။ ၁၃၉။ သံဠာ ၃။ ၂၉၊ ၂၇၇။ အဘိဠာ ၁။ ၁၉၄၊ ၂၉၈။ အဘိဠာ ၂။ ၁၀။ ဓမ္မာဠာ ၁။ ၃၇၂။ ဓမ္မာဠာ ၂။ ၄၄။ ဥဒါနဠာ ၂၂၄။ ဣတိဝုတ်ဠာ ၁၃၉။ ထေရဠာ ၁။ ၄၂၂။ ဇာဠာ ၂။ ၁၁၅။ ဇာဠာ ၃။ ၃၄၇။ မာဠာ ၁။ ၁၉၄။ မာဠာ ၂။ ၂၇၂။ သံဠာ ၁။ ၁၈၄။ အံဠာ ၃။ ၁၁၁။ အနုဠာ ၂။ ၁၈၂။ စိဝရမ္ပိ သေနာသနမ္ပိ ဒုဿတိ - ဝိ၊ ၂။ ၁၅၅။ ဝိ၊ ၃။ ၂၇၆။ ဒုဿန္တိ - ဝိဠာ ၂။ ၂၆၁။ ဝိသင်္ဂ ဟ။ ၆၀။ မူလဠာ ၃။ ၁၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိဠာ ၂။ ၁၅၁။ ဒုဿန္တိ (မာဠာ ၂။ ၂၂၅) တံ ဝိပဇ္ဇန္တိ ဂိနဿန္တိ။ မာဠာ ၂။ ၂၄၀။ ဒုဿရေ - အပါ၊ ၁။ ၁၉။ အပါ ဠာ ၁။ ၂၄၄။ ဒုဿတေ - ထေရီ၊ ၄၂၆။ ထေရီ ဠာ ၂၇၃။ ဒုဿေယျ - သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၁၉။

ဒုဿတေ (ကြိ) [ဒုဿ + ယ + တေ] ပျက်စီး၏။ ဒုဿတိ (ဂ) - ကြည့်။

ဒုဿဒါန (န) [ဒုဿ + ဒါန] အဝတ် - ပုဆိုး - ကို - ပေး - လှူ - ခြင်း၊ အဝတ် - ပုဆိုး - အလှူ။ ဒုဿဒါနသိဒ္ဓိ ဖလံ။ အပါ၊ ၁။ ၁၄၈၊ ၂၀၅၊ ၃၅၉။

ဒုဿဒါမပရိကိဏ္ဏ (တိ) [ဒုဿဒါမ + ပရိကိဏ္ဏ] အဝတ် ပန်းဆိုးတို့ဖြင့် ထက်ဝန်းကျင် ရော ပြမ်းသော။ ဒုဿဒါမပရိကိဏ္ဏာ၊ ရတနဒါမ ဘူသိတာ။ အပါ၊ ၁။ ၄။

ဒုဿဒါယက (ပု) [ဒုဿ + ဒါယက] ဒုဿဒါ ယက - အမည်ရှိသော၊ အဝတ် - ပုဆိုး - ကို - ပေး - လှူ - ခဲ့ဘူးသော၊ ထေရီ။ (ယင်း - ထေရီသည် လွန်ခဲ့သော ၉၁ - ကမ္ဘာထက်၌ သိဒ္ဓတ္ထဘုရားရှင်အား အဝတ်ပုဆိုးကို ပေးလှူ ခဲ့ဘူးသော ကောင်းမှုကြောင့် နတ်ပြည် လူ့ ပြည်၌ နတ် စည်းစိမ်၊ လူ့ စည်းစိမ်ကို

ခံစားပြီးနောက် ဤတရားရှင်၏ တရားတော်ကို မျက်မှောက်ပြု၍ “ဒုဿဒါယက”ဟူသော အမည်ဖြင့် ထင်ရှားသော ရဟန္တာဖြစ်လေသည်။)အာယသွာ ဒုဿဒါယကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထံ။ အပါဝ။ ၂၀၅။ (-အပါဝ။ ၂။ ၁၇၅။)

ဒုဿဒ္ဒ (တိ) [ဒု+သဒ္ဒ] မကောင်း-မသာယာ -သော အသံရှိသောသူ။ ဒုဿဒ္ဒေ မိဂေ စ။ ဇာဝ္ဋဝ။ ၃၃၃။

ဒုဿဒ္ဒက (တိ) [ဒုဿဒ္ဒ + က] အထက် ပုဒ်နက်ကြည့်။ ဒုဿဒ္ဒကေ (ဒုဿဒ္ဒေ၊ က) သကုဏေ ပလာပေထ။ ဓမ္မာဠာ ၂။ ၆၁။

ဒုဿဒ္ဒါပယ (တိ) [ဒု+သဒ္ဒါပယ] (၁) ခဲယဉ်းသဖြင့် ကြည်ညိုစေအပ်သော၊ ကြည်ညိုစေရန် ခဲယဉ်းသော။ (၂) ခဲယဉ်းသဖြင့် ယုံကြည်စေအပ်သော၊ ယုံကြည်စေရန် ခဲယဉ်းသော။ (၁) ဒုဿဒ္ဒါပယာ အပ္ပသန္တာ မနုဿာ။ ဝိ။ ၁။ ၂၈၆။ (၂) ယေဟိ အယံ ဥပပတ္တိ သာမံ အဒိဋ္ဌာ၊ တေ ဒုဿဒ္ဒါပယာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ ဠာ ၂။ ၉၆။ သံ၊ ဠာ ၂။ ၂၀၀။ (- ဝဇီရ။ ၂၇၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၉၃။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၄၈။)

ဒုဿန (န၊ ထိ) [ဒုသ+ယ+ယု] (ဒုမဏာ-သံ၊) (၁) (က) ပြစ်မှား-ခြင်း-ပုံ။ (ခ) ဖျက်ဆီးခြင်း။ (တိ) (၂) (က) ပျက်စီးတတ်သော။ (ခ) ဖျက်ဆီး-ပြစ်မှား-တတ်သော။

(၁) (က) ဒေါသော ဒုဿနာ ဒုဿိ-တတ္ထံ။ အဘိ၊ ဓ။ ၁၀၁၊ ၂၁၆။ အဘိ၊ ဝိ။ ၈၈။ အဘိ၊ ပု။ ၁၂၁။ မဟာနိ။ ၁၆၅။ စူဠနိ။ ၆၀။ အဘိ၊ ဠာ ၁။ ၁၈၁။ မဟာနိ၊ ဠာ ၁။ ၁၆။ နေတ္ထိ၊ ဠာ ၁။ ၁၉၂။ ဒုဿနာတိ ဒုဿနာကာရော။ အဘိ၊ ဠာ ၁။ ၂၉၉။ မဟာနိ၊ ဠာ ၂။ ၉၉။ ဒုဿနံ ကုပ္ပနံ လဘတိယေဝ။ ဇာဝ္ဋဝ။ ၃၄၇။ ကုဇ္ဈနံ ဒုဿနံ။ ဒီ၊ ဠာ ၂။ ၂၂၈။ (- ဒီ၊ ဠာ ၁။ ၁၇၅။ မ၊ ဠာ ၁။ ၂၆၇။ သံ၊ ဠာ ၁။ ၂၂၇။ အံ၊ ဠာ ၁။ ၄၆။

အံ၊ ဠာ ၂။ ၉၂၊ ၃၆၈။ အဘိ၊ ဠာ ၁။ ၂၉၈-၉၊ ၃၉၉။ အဘိ၊ ဠာ ၁။ ၆၁။ ပဋိသံ၊ ဠာ ၁။ ၂၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၀၀။ ဣတိဝုတ်၊ ဠာ ၄၂။ သုတ္တနိ၊ ဠာ ၁။ ၂၀။ ဇာဝ္ဋဝ။ ၃၈၂၊ ၃၈၈။ မဟာနိ၊ ဠာ ၂။ ၉၂၊ ၃၃၈။ မ၊ ဠာ ၁။ ၁၉၄။ မ၊ ဠာ ၁။ ၃၈၄။ အံ၊ ဠာ ၂။ ၆၈။ မူလဠာ ၁။ ၁၆၉။) (ခ) ပါဏာတိပါတာဒီနိ ဒုဿနဋ္ဌာနာနိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၅။

(တိ) (၂) (က) ဒေါသောတိ ဒုဿန-ဋ္ဌေန။ ပဋိသံ၊ ဠာ ၁။ ၂၉၂။ ဒုဿနဋ္ဌေန ကုပ္ပန-ဋ္ဌေန။ သံ၊ ဠာ ၂။ ၂၅၉။ ဂဏ္ဍ (သံ၊ ဠာ ၁။ ၂၆။ ဒီ၊ ဠာ ၂။ ၂၇၅)-လည်း ကြည့်။ (ခ) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒုဿနက (တိ) [ဒုဿန + က] ဖျက်ဆီးတတ်သော၊ ပြစ်မှားတတ်သောသူ။ အဂါရေ ဒုဿနကပုရိသော အတ္ထိ။ ဇာဝ္ဋဝ။ ၂။ ၁၉၀။

ဒုဿနပစ္စုပ္ပန် (တိ) [ဒုဿန + ပစ္စုပ္ပန်] ဖျက်ဆီးတတ်သော တရား-ဟု ရှေးရှု၊ ထင်လာသော။ ဒုဿနပစ္စုပ္ပန်နော (မ၊ ဠာ ၁။ ၁၁၀)တိ သပရသန္တာနဿ ဝိနာသနပစ္စုပ္ပန်နော လဒ္ဓေါကာသော ဝိယ သပတ္တော။ မ၊ ဠာ ၁။ ၁၉၉။ (-အဘိ၊ ဠာ ၁။ ၂၉၉။ မ၊ ဠာ ၁။ ၁၉၄။)

ဒုဿနလက္ခဏ (တိ) [ဒုဿန + လက္ခဏ] ဖျက်ဆီးတတ်သော တရား-ဟူသော -မှတ်ကြောင်း-သဘော -ရှိသော။ ဒုဿနလက္ခဏော (မ၊ ဠာ ၁။ ၁၀၇)တိ အာရမ္မဏေ ဗျာပဇ္ဇနလက္ခဏော။ မ၊ ဠာ ၁။ ၁၉၄။ ဒုဿနလက္ခဏော- (သံ၊ ဠာ ၁။ ၁၂၆)တိ ကုဇ္ဈနလက္ခဏော၊ ဗျာပဇ္ဇနသဘာဝေါတိ အတ္တော။ သံ၊ ဠာ ၁။ ၁၇၄။ (- ဒီ၊ ဠာ ၂။ ၂၅၉။ ပဋိသံ၊ ဠာ ၁။ ၂၉၂။ ပဋိသံ၊ ဠာ ၂။ ၂၆၀။ မဟာနိ၊ ဠာ ၅။ ၃။ ဇာဝ္ဋဝ။ ၁၂။ အံ၊ ဠာ ၁။ ၂၈၃။)

ဒုဿနသဘာဝ (တိ) [ဒုဿန + သဘာဝ] ပြစ်မှား- ဖျက်ဆီး- ခြင်း- သဘောရှိသော

(ဒေါသ-စသည်)။ ဒုဿနသဘာဝေါ ဒေါ-
သော။ ထေရဂ္ဂါဠာ ၂။ ၁၂။ (-အံ၊ ဠာ၊ ၂။ ၁၀၃။
ထေရီ၊ ဠာ၊ ၂။ ၂။)

ဒုဿနာကာရ (ပု) [ဒုဿန + အာကာရ]
ပြစ်မှား-ဖျက်ဆီး-ခြင်း အခြင်းအရာ။ ဒေါ-
သန္တိ အာဃာတ်၊ သော ပန အာရမ္မဏေ
ဒုဿနဝသေန ပဝတ္တိတိ အာဟ “ဒုဿနာ-
ကာရ” (ဒိ၊ ဠာ၊ ၂။ ၈။ ဒိ၊ ဠာ၊ ၂။ ၇။ (-အံ၊ ဠာ၊
၂။ ၁၁၇။ အနု၊ ဠာ၊ ၂။ ၁၅၆။)

ဒုဿနီယ (တိ) [ဒုဿ + အနီယ။ ပဉ္စိကာ၊ ၄။ ၆၉။
(ဒုဗဏီယ-သံ)] ပြစ်မှား-ဖျက်ဆီး-အပ်-
သင့်-ထိုက်-သော။ ဒုဿနီယေ (အပါ၊ ၁။
၁၉) ဒုဿိတဗ္ဗေ ဒေါသံ ဥပ္ပါဒေတုံ ယုတ္တေ
ဝတ္ထုမ္ပိ န ဒုဿရေ ဒေါသံ န ကရေန္တိ။
အပါ၊ ဠာ၊ ၁။ ၂၄၄။ ဒုဿနီယေ န ဒုဿတိ-
(မဟာနိ၊ ၁။ ၁၈၆) တိ ဒေါသုပ္ပါဒေ ဝတ္ထုသ္မိံ န
ဒေါသံ ဥပ္ပါဒေတိ။ မဟာနိ၊ ဠာ၊ ၂။ ၃၀၄။ (-
အံ၊ ၂။ ၉၇။ အပါ၊ ၁။ ၇၄။ အပါ၊ ၂။ ၂။ စူဠနိ၊
၆၅။ မိလိန္ဒ၊ ၂။ ၉၉၊ ၃။ ၆၉။ ထေရဂ္ဂါဠာ၊ ၂။ ၂။
ထေရဂ္ဂါဠာ၊ ၂။ ၃၇၉။ စရိယာဠာ၊ ၂။ ၁၃။ ဇာ၊ ဠာ၊
၆။ ၁၀။)

ဒုဿန္တိ (ပု၊ န) [ဒုဿ + အန္တိ] (၁) အဝတ်-
အထည်-စွန်း-ဖျား-နား၊ (က) ပုဆိုး-စွန်း-
ဖျား-နား။ (ခ) ထဘီ-စွန်း-ဖျား-နား။
(၂) တင်းထိမ်၊ ကန့်လန့်ကာ။ (၃) ဒုဿန္တေ-
(ဇာ၊ ဠာ၊ ၁။ ၄၉၂) တိ ဝတ္ထကောဠိယံ။ ဇာ၊ ဠာ၊
၁။ ၁၃၁။ (-ဝိ၊ ဠာ၊ ၂။ ၂၇၇။ သံ၊ ဠာ၊ ၁။ ၂၆၈။
ဝဇီရ၊ ၂။ ၆၂-၃၊ ၂။ ၆။) (က) ဒုဿန္တေ ပဏ္ဏံ
ဒိသ္မာ။ အံ၊ ဠာ၊ ၁။ ၃၂၈။ တဿ ဒုဿန္တေ
ဗန္တိ။ ပဋိသံ၊ ဠာ၊ ၂။ ၂၉၉။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၀၅။
ဓမ္မာဠာ၊ ၁။ ၁၁၅၊ ၂။ ၉၉။ ဓမ္မာဠာ၊ ၂။ ၈၂။) (ခ)
ဒုဿန္တေန ဝါ ဝေဌေတွာ ဂစ္ဆန္တိ။ အပါ၊ ဠာ၊ ၁။
၆။ (၂) ဒုဿမေတ္တ တိရောကရဏိယံ။ တေ-
နာဟ “သာဏိပါကာရဿ အန္တော ဌတွာ”-
တိ။ အန္တ-သဒ္ဓေန ပန တဗ္ဗာဝေန ပဒေ ဝဇိ-

ယမာနေ ဒုဿန္တိ ယထာ “ဝနန္တော” တိ။
သိ၊ ဠာ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၇၂။

ဒုဿန္တိ (တိ) [ဒုဿ + ယ + အန္တိ] (က) ပျက်စီး-
သော (သုတ်၊ အဘိဓမ္မာ တရား)။ (ခ) ပြစ်
မှားတတ်သောသူ။ (က) ကထံ ပန ဓမ္မသ္မိံ
ဒုဿန္တေ ဝိနယော ဒုဿတိ နာမ။ အံ၊ ဠာ၊ ၃။
၃၆။ (ခ) ရဇန္တဿ ဒုဿန္တဿ မုယုန္တဿ။
အဘိ၊ ဠာ၊ ၂။ ၄၀။ (-ဇာ၊ ဠာ၊ ၅။ ၁၂၀။)

ဒုဿန္တပ္ပယ (တိ) [ဒု + သန္တပ္ပယ] ခဲယဉ်းသဖြင့်
-နှစ်သိမ့်-ရောင့်ရဲ-တင်းတိမ် - စေအပ်
သော၊ နှစ်သိမ့်-ရောင့်ရဲ-တင်းတိမ် - စေ
နိုင်ခဲသော၊ အလို ပြည့်စေနိုင်ခဲသော၊ သူ။ တာ-
ယ သမန္နာဂတော ပုဂ္ဂလော ဒုဿန္တပ္ပယော
ဟောတိ။ မ၊ ဠာ၊ ၂။ ၄၅။ မဟာနိ၊ ဠာ၊ ၂။ ၂၈၆။ ဒု-
ဿန္တပ္ပယော (အံ၊ ဠာ၊ ၁။ ၅၇) တိ ဒုတ္တပ္ပယော။
အံ၊ ဠာ၊ ၁။ ၁၁၂။

ဒုဿန္တပ္ပိယ (တိ) [ဒု + သန္တပ္ပိယ] အထက်ပုဒ်နက်
ကြည့်။ ပုဂ္ဂလော ဒုဿန္တပ္ပိယော ဟောတိ။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄။

ဒုဿန္တိ (ကြိ) [ဒုဿ + ယ + အန္တိ] (က) ပြစ်မှား
ကုန်၏။ (ခ) ဖျက်ဆီးကုန်၏။ (ဂ) ပျက်စီး
ကုန်၏။ ဒုဿတိ-ကြည့်။

ဒုဿန္တာရိယ (တိ) [ဒု + သန္တာရိယ] ခဲယဉ်းသဖြင့်
ထမ်းဆောင်အပ်သော၊ ထမ်းဆောင်နိုင်ခဲ
သော။ ဒါနဉ္စိ ဒတွာ အပရစေတနာဝ ဒု-
ဿန္တာရိယာ။ ဇာ၊ ဠာ၊ ၃။ ၃၂၀။

ဒုဿန္တိပါတ (တိ) [ဒု + သန္တိပါတ] ခဲယဉ်းသဖြင့်
-အညီအညွတ် - ပေါင်းဆုံ - ကျရောက်စေ-
အပ်သော၊ အညီအညွတ် - ပေါင်းဆုံ - ကျ
ရောက်စေ-နိုင်ခဲသော၊ စည်းဝေးနိုင်ခဲသော
(ပရိသတ်)။ သာ ဧကဝါရံ ဘိန္နာ ပုန ဒု-
ဿန္တိပါတာ ဘဝေယျ။ မ၊ ဠာ၊ ၁။ ၁၀၃။ သံ၊ ဠာ၊
၂။ ၆၁။

ဒုဿပဋ္ဌ (ပု) [ဒုဿ + ပဋ္ဌ] (က) (ဖြူသော) အဝတ်ပြား။ (ခ) အဝတ်ကားချပ်။ (က) ဒုဿပဋ္ဌနာ (ဝိ၊ ၄။ ၄၅၇) တိ သေတဝတ္ထုပဋ္ဌနာ။ ဝိ၊ ၄။ ၁၂၉။ (-ဝိ၊ ၄။ ၁၂၉၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၆၃။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၅။ မ၊ ၄။ ၁။ ၅၇။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၀။ အ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၇။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၂၇၄။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၀။ ဝိ၊ နိစ္ဆယ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၅၄-၆။ (က), (ခ) ဒုဿပဋ္ဌ ဝါ ဣတ္ထိရူပံ ဝါ ပုရိသရူပံ ဝါ အဘိနိမ္မိနေယျသဗ္ဗင်္ဂပစ္စင်္ဂံ။ သံ၊ ၁။ ၃၂၅။ သံ၊ ၂။ ၁၂၄။

ဒုဿပဋ္ဌိကာ (ထိ) [ဒုဿပဋ္ဌ + က + အာ] (ဖြူသော) အဝတ်ပြား။ ဒုဿပဋ္ဌိကာ ဒုဿပဋ္ဌိ။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၂၇၄။

ဒုဿပလ္လတ္တိကာ (ထိ) [ဒုဿ + ပလ္လတ္တိကာ] အဝတ်ဖြင့် ထက်ဝန်းကျင် ရစ်ပတ်ခြင်း၊ အဝတ်အာယောဂပတ်ဖွဲ့ခြင်း (ဖင်ချ၍ ထိုင်သောအခါ ထောင်နေသော ဒူး ၂-ဖက်ကို အဝတ်ဖြင့် ရစ်ပတ်ထားခြင်း)။ ဒုဿပလ္လတ္တိကာယာ (ဝိ၊ ၂။ ၂၄၇) တိ ဧတ္ထ အာယောဂပလ္လတ္တိကာပိ ဒုဿပလ္လတ္တိကာ ဧဝံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၄။ (-က၊ ၁။ ၂၇၁။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၂။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၂။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၉။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၇၉။ ဝိ၊ သုဒ္ဓါ၊ ၁။ ၇၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၇၆။ က၊ ၁။ ၄။ ၁။ ၄၃၉။)

ဒုဿပါဝါရိက (တိ) [ဒုဿပါဝါရ + ဣက] (က) အပေါ်ရုံအဝတ်ရှိသော။ (ခ) အပေါ်ရုံ အဝတ်ကို-ကုန်သွယ်-ရောင်းဝယ်-သော။ (ဂ) အပေါ်ရုံအဝတ်ကို ခွဲရုံသော။ သူ။ (က), (ခ) “ဝတ္ထံ ဒုဿ” နှိ ပရိယာယသဒ္ဓါ ဧတေတိ ဒုဿမေဝ ပါဝါရော၊ သော ဧတဿ ဗဟုဝိဓော အနေကကောဋိပ္ပဘောဒေါ ဘဏ္ဍာဘူတော အတ္ထိတိ ဒုဿပါဝါရိကော။ သော ကိရ ပုဗ္ဗေ ဒဟရကာလေ ဒုဿပါဝါရဘဏ္ဍမေဝ ဗဟု ပရိဂ္ဂဟေတွာ ဝါဏိဇ္ဇံ အကာသိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၅၂။ (ဂ) ပါဝါရံ ပါရူပတိတိ ပါဝါ-

ရိကော၊ ....တေနာဟ “ဒုဿပါဝါရိကသေဠ္ဌနော” (မ၊ ၄။ ၂။ ၁၆) တိ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၇။

ဒုဿပုပ္ဖ (တိ) [ဒုဿပုပ္ဖ + ဇန + ကိ] အဝတ်ပန်းကြောင့် ဖြစ်သော။ ဣစ္ဆိယတိ ယဒါဆာယံ ဆဒနံ ဒုဿပုပ္ဖံ။ အ၊ ၁။ ၁။ ၃၇၇။

ဒုဿပေဠာ (ထိ) [ဒုဿ + ပေဠာ] အဝတ်-အထည် - (ထည့်စရာ) ပြုလုပ် - ကြုတ်-သေတ္တာ။ ဒုဿကရဏ္ဍက-ကြည့်။

ဒုဿပေါထန (န) [ဒုဿ + ပေါထန] အဝတ်ကို ရိုက်ပုတ်ခြင်းနှင့် တူသော ရိုက်ပုတ်ခြင်း။ နဂုံဠေ ဂဟေတွာ ဒုဿပေါထနံ နာမ ပေါထေသိ။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၂၇။

ဒုဿပေါထိမ (န) [ဒုဿ + ပေါထိမ] အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ နဂုံဠေ ဂဟေတွာ ဒုဿပေါထိမံ နာမ ပေါထေသိ။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၄၆၀။

ဒုဿဖလ (တိ) [ဒုဿ + ဖလ] အဝတ်-အထည်-ဟူသော အသီးရှိသော (သစ်ပင်)၊ အသီးနှင့်တူသော အဝတ်ရှိသော သစ်ပင်၊ အဝတ်ပဒေသာပင်။ ဒုဿဖလေဟိ (ဝိမာန၊ ၆၄) တိ ဒုဿာနိ ဖလာနိ ဧတေသန္တိ ဒုဿဖလာ၊ တေဟိ၊ သမုဂ္ဂိရိယမာနဒိဗ္ဗဝတ္ထေဟိတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၇၃။

ဒုဿဘဏ္ဍိက (န) [ဒုဿ + ဘဏ္ဍိက] အဝတ်ဘဏ္ဍာထုပ်။ အန္တော ဒုဿဘဏ္ဍိကံ အတ္ထိ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၆။ (-မ၊ ၄။ ၂။ ၃၉၃။)

ဒုဿမတိက္ကမ (တိ) [ဒု + သမတိက္ကမ] ခဲယဉ်းသဖြင့် လွန်မြောက်အပ်သော၊ လွန်မြောက်နိုင်ခဲသော။ ဒုဿမတိက္ကမာ (မဟာနိ၊ ၂၂) တိ ဒုက္ခေန အတိက္ကမိတဗ္ဗာ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၉။ (-၁၇၇။)

ဒုဿမတ္တ (တိ) [ဒု + သမတ္တ] မကောင်းသဖြင့် ယူအပ်သော။ ဒုဿမတ္တော သမာဒိန္နော (မ၊ ၂။ ၆၅) တိ ဒုဂ္ဂဟိတော ဒုပ္ပဏမဠော။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၂။ (-မ၊ ၄။ ၂။ ၅၂။)

ဒုဿမယ (တိ) [ဒုဿ+မယ] အဝတ်ဖြင့်- ပြီး-
-ပြုအပ်-သော။ ကတော ဒုဿမယေ ဖလေ-
(ဝိမာန။၆၅)တိ ဒုဿယေဝတေသံ အဗ္ဗာနံ
ဖလံ ကတော။ ဝိမာန။၆၅။၁၀၁။

ဒုဿမာဒဟ (တိ) [ဒု+သမာဒဟ] ကောင်းစွာ
ထားနိုင်ခဲ့သော၊ ငြိမ်သက်-တည်ကြည်-
စေနိုင်ခဲ့သော (စိတ်-စသည်)။ ဒုဿမာဒဟံ
ဘဂဝါ ယဒိဒံ စိတ္တံ။ သံ၊၁။၄၅။ နေတ္တိ။
၁၂၇။ (-သံ၊၁။၄၅။ နေတ္တိ။၁၂၇။
နေတ္တိဝိ။၃၀၃။)

ဒုဿမာန (တိ) [ဒုသ+ယ+မာန။ ဒုသ+အ+
အန္တ] ဖျက်ဆီးတတ်သော (စိတ်-စသည်)။
အတ္တိ စိတ္တံ ရဇမာနံ ဒုဿမာနံ မုယမာနံ
ကိလိဿမာနံ။ အဘိ၊က။၁၀၄။

ဒုဿ(သ)မုဋ္ဌာပယ (တိ) [ဒု + သမုဋ္ဌာပယ]
(က) ဖြစ်စေနိုင်ခဲ့သော။ (ခ) စိုက်ထူစေနိုင်
ခဲ့သော။ (က) ဒုသမုဋ္ဌာပယ (ဝိသုဒ္ဓိ။၁။
၁၂၇)နိ သမုဋ္ဌာပေတုံ ဥပ္ပါဒေတုံ အသက္ကု-
ဏေယျံ။ ဝိသုဒ္ဓိ။၁။၁၅၅။ (-သံ၊၁။၄၅။
သာရတ္ထ။၂။၂၂၆။) (ခ) ဒုဿမုဋ္ဌာပယာ-
(မဟာနိ။၂၄)တိ သုခမအတ္တဘာဝံ ပထဝိယံ
ပတိဋ္ဌာပနံ ဝိယ ဥဿာပေတုံ အတိဝိယ
ဒုက္ခာ။ မဟာနိ။၄။၉၀။

ဒုဿမုဋ္ဌာပိယ (တိ) [ဒု+သမုဋ္ဌာပိယ] ဖြစ်စေ
နိုင်ခဲ့သော။ ဒုဿမုဋ္ဌာပိယံ ဟောတိ။ မ၊ဋီ၊
၁။၁၇၆။

ဒုဿမုဒ္ဒရ (တိ) [ဒု+သမုဒ္ဒရ] ထုတ်ဆောင်နိုင်
ခဲ့သော။ ဒုဿမုဒ္ဒရာ (မဟာနိ။၂၄)တိ သ-
မန္တတော ဆိန္ဒုတဋေ နရကာဝါဋေ ပတိတော
ဝိယ ဥဒ္ဓံ ကတော ဥဒ္ဓရိတုံ ဒုက္ခာ။ မဟာနိ၊
၄။၉၀။

ဒုဿမောဓာနိယ (တိ) [ဒု + သမောဓာနိယ]
ခဲယဉ်းသဖြင့် ပေါင်းစုအပ်သော၊ ပေါင်းစု

နိုင်ခဲ့သော။ တိဏဝလ္လိဒဗ္ဗသမ္ဘာရ (မ၊ဋီ၊၁။
၁၁၀)ကြည့်။

ဒုဿယုဂ (န) [ဒုဿ + ယုဂ] အဝတ်-ပုဆိုး-
-အစုံ။ ဒုဿယုဂံ-ဝိ၊၁။၃၀၉၊၃၉၂။ ဒီ၊၂။
၁၆၁။ မ၊၂။၄၀။ (ဒု၊ဇ)-မ၊၁။၂၇၆၊၂၀၀။
ဒုဿယုဂ (ပဋိသံ၊၃၁၀)နိ ဝတ္ထယုဂလံ။
ပဋိသံ၊၄။၂။၂၀၆။ ဒုဿယုဂါနိ-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၆၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။ ဒုဿ-
ယုဂေန-ဝိ၊၁။၁၂။ သံ၊၁။၁၇၉။ အံ၊၁။၅၄၆။
အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၀။ ဒုဿယုဂါနိ(ဆ၊ဗ)- ဝိ၊၁။
၃၉၀၊၃၉၂။

ဒုဿယုဂဒါနကာလ (ပု) [ဒုဿယုဂ + ဒါန-
ကာလ] အဝတ်-ပုဆိုး-အစုံကို - ပေး-
လှူ-ရာ အခါ။ မဟာပဇာပတိယာ ဒုဿ-
ယုဂဒါနကာလေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၅။ အံ၊ဋီ၊၂။
၂၄၅။)

ဒုဿယုဂသတ (န) [ဒုဿယုဂ + သတ] ၁-ရာ
သော-အဝတ်-ပုဆိုး-အစုံ၊ အဝတ်-ပုဆိုး-
-အစုံ ၁-ရာ။ ဗဟူနံ ဒုဿယုဂသတနံ။
ဝိ၊၁။၃၀၉၊၃၉၀။ (-၃၉၂။ ဒီ၊၂။၁၃၁။)

ဒုဿရေ (ကြိ) [ဒုသ + ယ + အန္တိ] ဖျက်ဆီး
ကုန်၏။ ဒုဿတိ (ခ)-ကြည့်။

ဒုဿလက္ခဏဗြာဟ္မဏ(ပု) [ဒုဿလက္ခဏ+ပါဌက
+ဗြာဟ္မဏ] အဝတ်-ပုဆိုး-၏(အကောင်း
အဆိုးကို) မှတ်ကြောင်း 'လက္ခဏာ'ကို ဖတ်
တတ်သော ပုဏ္ဏား။ အဝတ်-ပုဆိုး-လက္ခ-
ဏာဖတ် ပုဏ္ဏား။ ရာဇဂဟနဂရေ ဒုဿ-
လက္ခဏဗြာဟ္မဏော နာမ အဟောသိ။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၁။၃၉၆။

ဒုဿဝနိ (ထိ) [ဒုဿ+ဝနိ] အဝတ်ဖြင့် ပြုအပ်
သော အကျစ်၊ အဝတ်-ကျစ်-လိပ်။ ဒုဿ-
ဝနိယာ (ဝိ၊၄။၄၅၇။ ဝိ၊နိစ္ဆယ။၂၉၅)တိ
ဒုဿေန ကတဝနိယာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၉။ ဝိ၊
နိစ္ဆယ၊ဋီ၊၂။၂၉၅။

ဒုဿဝစုနယောဂ (ပု) [ဒုဿဝစုန + ယောဂ]
အဝတ် - ပုဆိုး - ကို - ပွားစေ - ပုံ - နည်း။
ဒုဿဝစုနယောဂေန အဝဇေတော။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁၄၇။

ဒုဿဝနီယ (တိ) [ဒု + သု + အနီယ] ကြားနာ
နိုင်ခဲသော (တရားစသည်)။ ကိံ ပန ဘန္တေ
ဒုဿဝနီယော။ ဓမ္မာဠာ ၂။ ၂၃၀။

ဒုဿဝါ (ဝ) ကိဇ္ဇ (န၊ ထိ) [ဒုဿ + ဝါ (ဝ) ကိဇ္ဇ]
အဝတ် - အထည် - ကို - ရောင်းဝယ် - ကုန်
သွယ် - ခြင်း။ ဒုဿဝါကိဇ္ဇံ ဝါ သမဏာ
သကျုပ္ပတ္တိယာ ကရိယန္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၁၆။ အာ-
နန္ဒတ္ထေရော ဒုဿဝကိဇ္ဇံ မညေ ကရိယတိ။
ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၂။ (-ကရိ၊ ၇။ ၇၆။)

ဒုဿဝါကိဇ (ပု) [ဒုဿ + ဝါကိဇ] (က) အထည်
ကုန်သည်။ (ခ) ရက်ကန်းသည်။ ဒုဿသေဏီ
(က), (ခ) - ကြည့်။

ဒုဿဝါကိဇက (ပု) [ဒုဿဝါကိဇ + က] အထက်
ပုဒ်နက် (က) ကြည့်။ ပါဝါရိကဿာတိ ဒုဿ-
ဝါကိဇကဿ။ ဝဇီရ၊ ၃၆၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၂။
ဝိမတိ၊ ၂။ ၇၇။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၀၃။)

ဒုဿဝေဌ (ပု) [ဒုဿ + ဝေဌ] ရစ်ပတ်ကြောင်း
ဖြစ်သော အဝတ်၊ ခေါင်းပေါင်း၊ ပုဝါ။
ဒုဿဝေဌေန ဝါ မောဠိအာဒိဟိ ဝါ ယထာ
ကေသန္တော န ဒိဿတိ။ ကရိ၊ ၂။ ၇၆။ ပါတိ၊
ပဒတ္ထ၊ ၃၀၉။ ဒုဿမေဝ သီသဝေဌနဌေန
ဒုဿဝေဌော။ ကရိ၊ ယော၊ မဟာဋီ၊ ၄။ ၃၆၃။

ဒုဿဝေဌန (န) [ဒုဿ + ဝေဌန] အထက်ပုဒ်
နက် ကြည့်။ ဒုဿဝေဌနေန ဝါ မောဠိအာ-
ဒိဟိ ဝါ ယထာ ကေသန္တော န ဒိဿတိ။
ဝိ၊ ၁။ ၃၁၆။

ဒုဿဝေဏီ (ထိ) [ဒုဿ + ဝေဏီ။ ဒုဿေန ကတာ
ဝေဏီ ဒုဿဝေဏီ။ ပါစိတ်၊ ယော၊ ၅၃၈။] (က)
အဝတ်ဖြင့် - ပြုအပ် - ဖွဲ့အပ် - သော အထပ်
ထပ်သော - အပြား - အလိပ်၊ အဝတ် -

ပြား - လိပ်။ (ခ) အဝတ်ဖြင့် ပြုအပ်
သော - အစည်း - အထုံး၊ အဝတ် -
စည်း - ထုံး။ (က) ဒုဿဝေဏီယာ (ဝိ၊ ၄။
၄၅၇။ ဝိ၊ နိစ္ဆယ၊ ၂။ ၅၅၅) တိ ဒုဿေန ကတ-
(ဂဏ္ဍိတ) ဝေဏီယာ။ ဝိ၊ ၄။ ၁၂၉။ ဝိ၊ နိစ္ဆ-
ယ၊ ၂။ ၅၅၅။ အနေကဒုဿပဋေ ကေ-
တော ကတာ ကတဝေဏီယာ။ ဝိမတိ၊ ၂။
၂၆၄။ (ခ) ဒုဿကလာပေါ ဒုဿဝေဏီ။ သိ၊
ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၇၄။ (-ဒိ၊ ၁။ ၂၄၅။)

ဒုဿသန္တတ (တိ) [ဒုဿ + သန္တတ] အဝတ်ဖြင့်
ခင်းအပ်သော။ ဒုဿသန္တတ (ဝိမာန၊ ၆) န္တိ
ဝတ္ထေန ဥပရိ အတ္တတံ။ ဝိမာန၊ ၁။ ၃၃။

ဒုဿသဟဿပရိဝါရ (တိ) [ဒုဿသဟဿ + ပရိ-
ဝါရ] အဝတ် - ပုဆိုး - ခ-ထောင် အခြံအရံ
ရှိသော။ ဒုဿသဟဿပရိဝါရံ အနတ္တံ သိ-
ဝေယျကံ ဒုဿယုဂဉ္စ ပေသေသိ။ အံ၊ ၁။
၃၀၇။

ဒုဿသာဏိဒ္ဓါရ (န) [ဒုဿသာဏိ + ဒ္ဓါရ။ ဒုဿ
+ သာဏိ + ဒ္ဓါရ] (ခ) အဝတ်တင်းထိမ်ဖြင့်
ပြုအပ်သော တံခါး။ (၂) အဝတ်တံခါး
(နှင့်) တင်းထိမ်တံခါး။ (ခ) ပဏ္ဏကုဋီသု
ကတံ သလာကဟတ္ထကဒ္ဓါရံ၊ ဒုဿသာဏိ-
ဒ္ဓါရန္တိ ဝေရူပံ ဒ္ဓါရံ န သံဝရိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၁။
၂၄၄။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၂။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀၈။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၀။) (၂) ဒုဿဒ္ဓါရံ သာဏိဒ္ဓါရဉ္စ
ဒုဿသာဏိဒ္ဓါရံ။ ဝဇီရ၊ ၁။ ၁၁၇။ ဝိနယာ-
လင်္ကာရ၊ ၁။ ၁၄။

ဒုဿသေ (ကြိ) [ဒုဿ + သေ + သေ] ဖျက်ဆီး၏။
ဒုဿတိ (ခ) - ကြည့်။

ဒုဿဿ (န) [ဒု + သဿ။ သဿာနံ အသမိဒ္ဓိ
ဒုဿဿ။ ရှု၊ ၁။ ၇၆။] (ခ) ကောက် -
စပါး - ၏ - မပြည့်စုံ - ပျက်စီး - ခြင်း။ (တိ)
(၂) မပြည့်စုံ - ပျက်စီး - သော - ကောက် -
စပါး - ရှိသော။ (ခ) ဝရဒီပေ ဒုဗျဋ္ဌိကာ

ဟောတိ ဒုဗ္ဗိက္ခံ ဒုဿဿံ။ ဝိဠာဓာ။ ၆၄။ (တိ)
 (၂) ဒုဗ္ဗိက္ခေဒုဿဿေ ဒုလ္လဘပိဏ္ဍေ။ ဝိဠာ။
 ၃၃၅။ ဒုဿဿ (အံ၊ ၁။ ၁၆၀) နှိ ဝိဝိဓဿာ-
 နံ အသမ္ပဇ္ဇနေန ဒုဿဿံ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၄၂။
 = ပစ္စယဒုဿေန ဒုဿိတံ သဿံ။ အံ၊ ၁။ ၂။
 ၁၂၉။ (- အံ၊ ၂။ ၅၇။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၁၃၅၊ ၁၈၅။
 ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၂၃၃။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂။ ၆၅။)

ဒုဿဟ (တိ) [ဒု + သဟ + ဓ] သည်းခံနိုင်ခဲ့
 သော။ ဝနေ ယေ ဟောန္တိ ဒုဿဟာ။ ဇာ၊
 ၂။ ၃၂၅။ သီတဒုက္ခံ အတိဝိယ ဒုဿဟံ
 ပဋိသံဝေဒယသိ။ ထေရီ၊ ၁။ ၂။ ၁။ (- အံ၊ ၁။
 ၂။ ၄။ ဇာ၊ ၁။ ၃။ ၄၄၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁။ ၈၄။)

ဒုဿဟန (န) [ဒု + သဟ + ယ] (ခ) သည်းခံ
 နိုင်ခဲ့ခြင်း။ (တိ) (၂) သည်းခံနိုင်ခဲ့သော။
 (ခ) အဓိဝါသေတဗ္ဗာနံ ပန ဒုဿဟနတော
 ခန္တိသံဝရဝသေန ဒုတ္တိတိက္ခံ။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၂။ ၅။
 (တိ) (၂) တဉ္စ ဒုက္ခံ ဒုဿဟနံ။ သံ၊ ၁။
 ၁။ ၈၀။ (- စူဠနိ၊ ၁။ ၂။ ၀။)

ဒုဿာပဏ (ပု) [ဒုဿ + အာပဏ] အောက်ပုဒ်
 နှက်ကြည့်။ ပဂ္ဂါဟိကသာလန္တိ ဒုဿာပဏံ။
 ဝိမတိ၊ ၁။ ၂။ ၂၆။

ဒုဿာပဏက (ပု) [ဒုဿာပဏ + က] အထည်
 -ဆိုင် - ဈေးရုံ။ ပဋိကောဋ္ဌကန္တိ ဒုဿာ-
 ပဏကံ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၇။

ဒုဿာရာမ (ပု) [ဒုဿ + အာရာမ] သီလဝတီမြို့၌
 ရှိခဲ့သော ဒုဿကျောင်းတိုက်။ ဒုဿာရုံ
 ကျောင်းတိုက်။ (ယင်း-ကျောင်းတိုက်၌ သိခိ-
 မြတ်စွာဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန် ဝင်စံတော်မူခဲ့လေ
 သည်။ သီလဝတီနဂရေ ဒုဿာရာမေ။
 P.T.S.-ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ မြန်မာမူ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၂။ ၉၀-၌
 အဿာရာမေ-ဟု ပါရှိသည်။ D.P. လည်း
 ကြည့်။

ဒုဿာဝုဓ (န) [ဒုဿ + အာဝုဓ] (ဘွဲ့ဖြူ) -
 အဝတ်-ပုဆိုး- လက်နက်။ လက်နက်ကိစ္စကို
 ပြီးစေနိုင်သော အပေါ်တင်-အဝတ်- ပုဆိုး။
 (ယင်း-လက်နက်ကား အာဠာဝကဘီလူး၏
 လက်နက်ဖြစ်၏။ ဘီလူးကြီး စိတ်ဆိုး၍ ယင်း
 လက်နက်ကို အထက်ကောင်းကင်သို့ ပစ်တင်
 လိုက်ပါက ၁၂-နှစ်တိုင်တိုင် မိုးမရွာနိုင်ရာ၊
 မြေ၌ ပစ်ခင်းမှု သစ်ပင်ဟူသမျှ ခြောက်
 သွေ့ပျက်စီးလျက် နောက်ထပ်အသစ်မပေါက်
 လာနိုင်တော့ရာ၊ သမုဒ္ဒရာ ပင်လယ်တွင်း ပစ်
 ခင်းခဲ့လျှင် အိုးကင်းပူ၌ ထည့်အပ်သော ရေ
 ပေါက်ပမာ ခြောက်ခန်းရာ၏၊ မြင်းမိုရ်တောင်
 အလား တောင်ကြီးများ၌ ပစ်ခင်းပါက
 အပိုင်းပိုင်းပြတ်ကာ ကြေမှုသွေး ရာ၏။
 သံ၊ ၁။ ၂။ ၉၆။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂။ ၁။ အံ၊ ၁။
 ၁။ ၂၀၅။) ဒုဿာဝုဓ (သံ၊ ၁။ ၂။ ၉၆။ သုတ္တနိ၊
 ၁။ ၂။ ၁။) နှိ အာဝုဓကိစ္စကရံ ဥတ္တရိယံ
 ဒုဿံ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၀။

ဒုဿာသန (န) [ဒု + သာသန။ (ဒုဂါသန-သံ)]
 မကောင်းသောသတင်းစကား၊ သတင်းဆိုး။
 အမှားကံ သုသာသနံ ဒုဿာသနံ အာရော-
 စေယျာသိ။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၅။

ဒုဿိ (ကြိ) [ဒုဿ + ယ + ဤ] ပြစ်မှားပြီ။ ဒုဿတိ
 (က) - ကြည့်။

ဒုဿိက (ပု) [ဒုဿ + ဣက] (က) အထည်ကုန်
 သည်။ (ခ) ရက်ကန်းသည်။ (က) ဂန္ဓိကေ
 အထ ဒုဿိကေ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၃၂။ ဇာ၊ ၁။ ၂။
 ၁၇၆။ (- အပ၊ ၁။ ၄၂။ မိလိန္ဒ၊ ၂။ ၄၂၊ ၃၁၅။)
 (ခ) အောက်ပုဒ် (ခ) ကြည့်။

ဒုဿိကသေဏီ (ပု၊ ထိ) [ဒုဿိက + သေဏီ] (က)
 အထည်ကုန်သည် အပေါင်း။ (ခ) ရက်ကန်း
 သည် အပေါင်း။ (က)၊ (ခ) ဒုဿိကသေဏီ-
 (ကခါ။ ၂။ ၉၉) တိ ဒုဿဝါဏီဇသမူဟော၊ ပေ-
 သကာရဂဏောတိ အတ္ထော။ ကခါ၊ ၁။ ၁။

၄၅၇။ (ခ) ဒုဿိကသေဏီ (ဝိဠာဉ္ဇာ ၁၈၃) တိ
ပေသကာရဂကဏော။ သာရတ္ထ ၁။ ၁၁၇။ (-
ဝိမတိ၊ ၂။ ၇၂။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၅၀။)

ဒုဿိတ (တိ) [ဒုသ + ယ + တ] ပြစ်မှား - ဖျက်
ဆီး - တတ်သော (စိတ်-စသည်)။ ဒုဿိ-
တတ္ထ (အဘိဓမ္မာ ၁၀၁။ မဟာနိပါတ် ၁၆၅) နှ့် ဒု-
ဿိတဘာဝေါ။ အဘိဠာ ၁။ ၂၉၉။ မဟာနိ-
ဠာ ၂၇၉။ (- အဘိပု ၁၂၁။ စူဠနိပါတ် ၆၀။
ဣတိဝုတ်၊ ဠာ ၃၃၇။ နေတ္တိ၊ ဠာ ၁၉၂။)

ဒုဿိတဗ္ဗ (တိ) [ဒုသ + ယ + တဗ္ဗ] ပြစ်မှား -
ဖျက်ဆီး - အပ် - သင့် - ထိုက် - သော။ ဒု-
ဿနိယေသု န ဒုဿိတဗ္ဗ။ မိလိန္ဒ ၁၆၉။
(- အပါဠာ ၁။ ၂၄၄။)

ဒုဿိတုံ (ကြိဝိ) [ဒုသ + ယ + တုံ] ပြစ်မှား -
ဖျက်ဆီး - ခြင်းငှါ။ တဿ ရဇ္ဇိတုံ ဝါ ဒုဿိတုံ
ဝါ။ မာဠာ ၄။ ၂၅၁။ (- မာဠီ ၁။ ၄၄၀။)

ဒုဿိတွာ (ကြိဝိ) [ဒုသ + ယ + တွာ] အမျက်
ထွက် - စိတ်ဆိုး - ရှိ။ ဒုဿိတွာ သဗ္ဗ ဗလ-
ကာယံ အာဒါယ ယုဇ္ဈိတုံ နိက္ခမိ။ အပါဠာ
၁။ ၂၁၅။

ဒုဿိဗ္ဗိတ (တိ) [ဒု + သိဗ္ဗိတ] မကောင်းသဖြင့်
ချုပ်အပ်သော၊ မရှိမသေ ချုပ်အပ်သော
(သင်္ကန်း-စသည်)။ စိဝရဉ္ဇ ခေါ် ဒုက္ကဋ္ဌံ ဒုဿိဗ္ဗိ-
တံ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၆၇။ ဒုဿိဗ္ဗိတံ စိဝရ (ဝိနိစ္ဆယ။
၂၂၁၇) နှ့် အသက္ကစသိဗ္ဗိတံ စိဝရံ၊ ယင်း-ဦး။
(- ဝိ၊ ၄။ ၂၅၂။ ကင်္ခါ၊ ၃၂၂။)

ဒုဿိ (တိ) [ဒုသ + ယ + ဏီ] ဒုဿိ-အမည်ရှိ
သော - ပြစ်မှား - ဖျက်ဆီး - တတ်သော၊
(မာရ်နတ်-စသည်)။ ယတ္ထ ဒုဿိ (ထေရ။
၃၆၅) တိ ယသ္မိ နိရယေ “ဒုဿိ” တိ ဧဝံ-
နာမော မာရော။ ထေရ၊ ဠာ ၂။ ၄၉၄။

ဒုဿိလ (တိ) [ဒု + သိလ။ (ဒုးဇ္ဇိလ-သံ)] (၁)
သီလမရှိသော။ (၂) ကင်းသော သီလ

ရှိသော၊ သီလမှကင်းသော။ (၃) ဖျက်သော
သီလရှိသော၊ သီလဖျက်သော။ သီလကို
မစောင့်ထိန်းသော၊ (၄) ဖျက်ဆီးအပ်သော
သီလရှိသောသူ။

(၁) ဒုဿိလော (ဒီ၊ ၂။ ၇၂-၇။ အံ၊ ၂။
၂၂၁) တိ အသိလော နိဿိလော။ ဒီ၊ ၁။ ၂။
၁၂၈။ အံ၊ ၁။ ၁၇၉။ ဒုဿိလာ (ဣတိဝုတ်။
၂၃၈) တိ တတော ဧဝ ပဉ္စသီလမတ္တဿာပိ
အဘာဝေန နိဿိလာ။ ဣတိဝုတ်၊ ဠာ ၂၂၂။
ဒုဿိလောတိ ဧတ္ထ ဒု-သဒ္ဓေါ အဘာဝတ္ထော။
ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၁၃၇။ (- ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၁၆၉။ ဝိမတိ၊ ၁။
၂၈၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၉၂။) (၄) အနက်လည်း
ကြည့်။

(၂) ဒုဿိလော (ဇာ၊ ၁။ ၄၂၃) တိ
သီလဝိရဟိတော။ ဝိရဟိတတ္ထောဟိ ဒု-သဒ္ဓေါ
ဟောတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၄၂၁။

(၁), (၂) ဒုဿိလ (ဝိ၊ ၄။ ၄၁၈။ ဥဒါန။
၁၄၂) နှ့် နိဿိလံ၊ သီလဝိရဟိတံ အတ္ထော။
ဥဒါန၊ ၁။ ၂၆၉။ သာရတ္ထ ၁။ ၄၂၇။ (- ဝိ၊ ၁။
၁။ ၂၁၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၈၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၈၆။)

(၃) ဒုဿိလော (ဇာ၊ ၁။ ၂၄၀) တိ
နဋ္ဌသိလော ဘိန္နသိလော အရက္ခိတသိ-
လောတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ၁။ ၂၄၆။ (-
သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၂၄။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၈၀။)

(၄) ဒုဿိလပုဂ္ဂလာ (ဝိ၊ ၁။ ၁၈၉) တိ
နိဿိလာ၊ ဒုဿိတသိလာ စ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၅။

ဒုဿိလော - ဝိ၊ ၅။ ၂၂၆။ ဒီ၊ ၁။ ၇၇။
ဝဇီရ၊ ၁။ ၃၁၇။ ဒုဿိလ (အာ၊ ၆) - ဓမ္မာ၊ ၁။ ၂။ ၃၆။
ဒုဿိလာ (ထိ၊ ပ၊ ၆) - ပေတ၊ ၁။ ၁၆၄။ အံ၊ ၁။ ၁။
၃၅၇။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၉။ (ပု၊ ပ၊ ၁) - မ၊ ၁။ ၂။ ၁။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၄၆၆။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၁၂၇။ (ထိ၊ ပ၊ ၁) -
ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၁။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၁။ ၄၇၉။ ဒုဿိလံ
(ပု၊ ဒု၊ ၆) - မိလိန္ဒ၊ ၂။ ၁၇၉။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၁။ ၂။
ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၁။ ဒုဿိလေ - မိလိန္ဒ၊ ၁။ ၁။ ၁။ မ၊
၁။ ၁။ ၈၄၉။ ဒုဿိလေန - မူလ၊ ၁။ ၁။ ၄၁။

ဒုဿိလာယ—ဇာ၊ဌ၊၁။၂၄၆။ ဒုဿိလေဟိ—
သံ၊၂။၃၇၆။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၃၆။ ဒုဿိလဿ—
အံ၊၂။၁၁၂။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၂၃။ ဒီ၊ဌ၊၁။၇၇။ (ဆ၊
ေ)—ဒီ၊၂။၇၂။ အဘိ၊ဌ၊၂။၃၆၇။ အံ၊ဌ၊
၁။၁၀၈။ ဒုဿိလာနံ—ဇာ၊၂။၁၀၇။
၁၉၅။ အံ၊ဌ၊၁။၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ၊၁။၈၆။ ဒုဿိ-
လေ—ဒီ၊ဌ၊၁။၃၁၉။ ဒုဿိလေသု—ဓမ္မ၊ဌ၊
၂။၁၄၃။ ဝိမတိ၊၁။၁၂၈။

ဒုဿိလကမ္မ (န) [ဒုဿိလ+ကမ္မ] (ဒုးဂိလကမ္မိ-
သံ) သီလမရှိသူ၏-အမှု-လုပ်ငန်း။ ဒုဿိလ-
ကမ္မ ကတော။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၀၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၄၉။
ကင်္ခါ၊ဌ၊သစ်။၁၆၉။ (-ဒီ၊ဌ၊၂။၁၂၉။ ဥဒါန၊
ဌ၊၃၇၆။ ပေတ၊ဌ၊၁။၁၀၁။ ဇာ၊ဌ၊၁။၃၉၂။)

ဒုဿိလရူပ (တိ) [ဒုဿိလ+ရူပ] သီလမရှိသော
သဘောရှိသော။ ဒုဿိလရူပါ ဖရုသာ အနာ-
ဒရာ။ အံ၊၂။၄၆၈။ ဇာ၊ဌ၊၂။၃၁၅။

ဒုဿိလသုတ္တ (န) [ဒုဿိလ+သုတ္တ] (၁) ဒုဿိ-
လသုတ်၊ ဘုရားရှင် သာဝတ္ထိပြည် ဇေတဝန်
ကျောင်းတော်၌ သီတင်းသုံးတော်မူစဉ် သဒ္ဓါ-
တရား မရှိသူချင်း၊ အရှက်မရှိသူချင်း၊
အကြောက်အလန့် မရှိသူချင်း၊ သီလမရှိသူ
ချင်း၊ ပညာမရှိသူချင်း ပေါင်းသင်းဆက်ဆံ
ကြ၏။ သဒ္ဓါရှိသူချင်း၊ အရှက်ရှိသူချင်း၊
အကြောက်အလန့်ရှိသူချင်း၊ သီလရှိသူချင်း၊
ပညာရှိသူချင်း ပေါင်းသင်း ဆက်ဆံကြကုန်
၏ဟု ရဟန်းတို့အား ဟောပြောသည်။ သံ-
ယုတ္တနိကာယ၊ နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ဓာတု-
သံယုတ်၊ ၃-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ သံ၊၁။၃၇၆-၇။
(၂) ဒုဿိလသုတ်၊ သဒ္ဓါတရားမရှိ၊ အရှက်၊
အကြောက်မရှိ၊ သီလမရှိ၊ အသိပညာမရှိသော
မိန်းမသည် ငရဲသို့ ကျရ၏ဟု ဘုရားရှင်က
အရှင် အနုရုဒ္ဓါအား ဟောပြောသည်။ သံ-
ယုတ္တနိကာယ၊ သဠာယတနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊
မာတုဂါမသံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်။ သံ၊၂။၄၃၉။ (၃)
ဒုဿိလသုတ်၊ သဒ္ဓါ၊ သီလမရှိ၊ ပျင်းရိ၊ ပညာ

ကင်းသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ငရဲသို့ ကျရ၏။ သဒ္ဓါ၊
သီလရှိ၊ ဝီရိယ၊ ပညာရှိသူသည် နတ်ပြည်၌
ဖြစ်ရ၏ဟု ရဟန်းတို့အား ဟောပြောသည်။
အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ စတုက္ကနိပါတ်၊ ပဉ္စပေဏ္ဍာ-
သက၊ ၂-ဝဂ်၊ ၁၀-သုတ်။ အံ၊၁။၅၅၀။ D.P.
လည်း ကြည့်။ (၄) ဒုဿိလသုတ်၊ သီလပျက်
စီးသူသည် သမ္မာသမာဓိပျက်စီး၏။ သမာဓိ
ပျက်သူသည် အမှန်အတိုင်း သိတတ်သော
ဉာဏ် ပျက်၏။ သမ္မာသမာဓိပျက်သူသည် ငြီး
ငွေ့မှု စွဲမက်ခြင်းကင်းမူပျက်၏။ ငြီးငွေ့မှု စွဲမက်
ခြင်းကင်းမူ ပျက်သူသည် ကိလေသာတို့မှ
လွတ်မြောက်မှုနှင့် ယင်းကို သိသော ဉာဏ်
ပျက်၏။ သီလရှိသူသည် မှန်ကန်သော တည်
ကြည်မှုရှိ၏-စသည်ဖြင့် ရဟန်းတို့အား ဟော
ပြောသည်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ပဉ္စကနိပါတ်-
ပါဠိ၊ ပဌမပဏ္ဏာသက၊ ၃-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်။ အံ၊
၂။၁၆။

ဒုဿိလာဒိနဝရဟိတ (တိ) [ဒုဿိလာဒိနဝ+
ရဟိတ] ဒုဿိလ-ဟူသော ဘေးရန်မှ
ကင်းသော။ ဒုဿိလာဒိနဝရဟိတောယေဝ။
ဝိ၊ဌ၊၁။၁၆၂။

ဒုဿိလျ (န) [ဒုဿိလ+ဣ] (၁) သီလမရှိ
သောသူ၏အဖြစ်၊ သီလပျက်သူ၏ အဖြစ်
(သူ့အသက်သတ်မှု စေတနာ-စသည်)။ (၂)
ပျက်သော သီလရှိသော၊ သီလပျက်သော၊
သူ။ (ဣ-အနက်မဲ့)။ (၁) ပါဏာတိပါတာ-
ဒီနိ ဒုဿိလျာနိ ပဇေတန္တိ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၂၃၃။ မ၊
ဌ၊၁။၂၀၈။ သံ၊ဌ၊၂။၁၄၀။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၂၀၉။
သီ၊ဌ၊သစ်။၂။၃၂၂။ ဒုဿိလျ (အံ၊ဌ၊၂။
၆၃)န္တိ သမာဒိန္နဿ သီလဿ ဘေဒကရော
ဝိတိက္ကမော။ အံ၊ဌ၊၂။၆၂။ (-မ၊၂။၆၄။
မဟာနိ၊ဌ။၂၂။ သံ၊ဌ၊၁။၁၃၈။) (၂) ဒုဿိ-
လျ(ဇာ၊၁။၁၁၂)န္တိ ဒုဿိလံ။ဇာ၊ဌ၊၃။၁၀၈။
=တ္ထေ ဒုဋ္ဌံ သီလံ ယဿာတိ ဒုဿိလော၊
သောယေဝ ဒုဿိလျ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃၃၆။ ဒုဿိ-
လျဂရဟာ-လည်း ကြည့်။

ဒုဿိလျကမ္မ (န) [ဒုဿိလျ + ကမ္မ] ဒုဿိလျ
အမ္မ၊ သီလမရှိသူ၏ - ဖြစ်ကြောင်း - ဖြစ်ရာ
- ဖြစ်သော - မကောင်းမှု - အကုသိုလ်ကံ။
တဿ ပါပကမ္မဿ ဒုဿိလျကမ္မဿ။ ပေတ၊
ဌ။ ၁၄၇။ (- ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၆။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၉၃။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၁၄။)

ဒုဿိလျဂရဟာ (ထိ) [ဒုဿိလျ + ဂရဟာ] သီလ
မရှိသူ 'ဒုဿိလ' ဟု ကဲ့ရဲ့ခြင်း။ ဒုက္ခိတော
ဒုဿိလျဂရဟာသု။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅၁။

ဒုဿိလျတာ (ထိ) [ဒုဿိလျ + တာ။ တာ-
အနက်မဲ့။] သီလမရှိသူ၏ အဖြစ်။ တာယ စ
ပန ဒုဿိလျတာယ သာဏသဒ္ဓကော ဝိယ
ဒုဗ္ဗဏ္ဏော ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅၁။

ဒုဿိလျတေ (ပု) [ဒုဿိလျ + တေ] သီလမရှိ
သူ၏ အဖြစ်ဟူသော တန်ခိုး၊ သီလပျက်မှု
စေတနာ။ ဒုဿိလျတေ (ပဋိသံ၊ ၉၉) ၏
ဒုဿိလဘာဝသင်္ခါတံ တေဇံ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။
၂၉၃။ (- ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၉၆။)

ဒုဿိလျဒိဋ္ဌိမလဝိရဟိတ (တိ) [ဒုဿိလျဒိဋ္ဌိမလ
+ ဝိရဟိတ] ဒုဿိလျစေတနာ၊ မိစ္ဆာအယူ-ဟူ
သော အညစ်အကြေးမှ ကင်းသော။ ဒုဿိ-
လျဒိဋ္ဌိမလဝိရဟိတတ္တာ။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၆။

ဒုဿိလျပ္ပဟာနုပုဗ္ဗက (တိ) [ဒုဿိလျပ္ပဟာနု +
ပုဗ္ဗက။ ထိ-ဌ-ပုဗ္ဗိကာ] ဒုဿိလျစေတနာကို
ပယ်ခြင်းဟူသော ရှေ့သွားရှိသော။ အာဇီဝ-
ပါရိသုဒ္ဓိ နာမ ဒုဿိလျပ္ပဟာနုပုဗ္ဗိကာ။ အံ၊
ဋီ၊ ၁။ ၂၆၅။

ဒုဿိလျမယ (တိ) [ဒုဿိလျ + မယ] ဒုဿိလျ
စေတနာဖြင့် ပြီးသော၊ ဒုဿိလျ စေတနာ
ကြောင့်ဖြစ်သော။ ဒုဿိလတ္တာယေဝ ဒုဿိ-
လျမယံ ဒုဂ္ဂန္တံ ဝါယတိ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၈။

ဒုဿိလျမလ (န) [ဒုဿိလျ + မလ] ဒုဿိလျ
စေတနာ-ဟူသော အညစ်အကြေး။ ဒုဿိလျ-

မေဝ မလံ ဒုဿိလျမလံ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၂။ (-
အံ၊ ၁။ ၁၀၃။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၁။)

ဒုဿိလျဝိဒ္ဓံသန (န) [ဒုဿိလျ + ဝိဒ္ဓံသန] (၁)
ဒုဿိလျစေတနာကို - ဖျက်ဆီး - မှတ်လွှင့် -
ခြင်း။ (တိ) (၂) ဒုဿိလျစေတနာကို -
ဖျက်ဆီး - မှတ်လွှင့် - တတ်သော။ (၁)
အောက်ပုဒ် ကြည့်။ (တိ) (၂) ဒုဿိလျဝိဒ္ဓံ-
သနတာ၊ အနဝဇ္ဇဂုဏော တထာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။ ၈။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၁၀၅။

ဒုဿိလျဝိဒ္ဓံသနရသ (တိ) [ဒုဿိလျဝိဒ္ဓံသန +
ရသ] ဒုဿိလျစေတနာကို - ဖျက်ဆီး - မှတ်
လွှင့် - ခြင်း - ဟူသော ကိစ္စရှိသော။ ဒုဿိလျ-
ဝိဒ္ဓံသနရသ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၉) ၏ ကာယိကအသံ-
ဝရာဒိဘေဒဿ ဒုဿိလျဿ ဝိမေဓကိစ္စံ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈။ (- ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅။ စရိ-
ယာ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၃။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၁၀၅။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၁။
သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၅၂။)

ဒုဿုတ (တိ) [ဒု + သုတ။ (ဒုးဂြုတ-သံ၊ ဒုဿု-
ယ-ပြာ)] မကောင်းသဖြင့် ကြားအပ်သော၊
နားကြား - လွဲ - မှား - သော (စကား-
စသည်)။ ဝလ္လဘာတံ ဝစနံ ဒုဿုတံ သုတော
“ဝိဋ္ဌဇူဘောတိ သလ္လက္ခေတော။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။
၂၂၀။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၄၉။ (- မ၊ ၂။ ၁၈၉။ ဇာ၊
ဌ၊ ၁။ ၃၈၆။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၇၀။)

ဒုဿုပိန (ပု၊ န) [ဒု + သုပိန။ (ဒုသ္မပု-သံ၊ ဒုဿု-
မိဏ-ပြာ)] အောက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ အဇ္ဇ မေ
ဒုဿုပိနံ (ဒုဿုပိနော) ဒိဋ္ဌံ (ဒိဋ္ဌော)။ စရိ-
ယာ၊ ဌ၊ ၉၄။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၃၁၉။ (- ပေတ၊ ဌ။
၁၀၀။)

ဒုဿုပိနက (ပု၊ န) [ဒုဿုပိန + က] မကောင်း
သဖြင့် မြင်မက်သော အိပ်မက်၊ မကောင်း
သောအိပ်မက်။ သုပိနက (ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၀)-
ကြည့်။

ဒုယုပိနပဋိသတ (ပု) [ဒုယုပိန+ပဋိသတ]
မကောင်းသော အိပ်မက်ကို ပယ်ဖျောက်လို
ခြင်း။ ဒုယုပိနပဋိသတယ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၃၀။

ဒုဿေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဒုသ+ဧက+တွာ] ပြစ်မှား
၍၊ ဖျက်ဆီး၍။ မမ ပုတ္တံ အပ္ပဒုဋ္ဌံ ဒုဿေတွာ။
အပ၊ ၄၊ ၁။ ၂၇၁။

ဒုဿေယျ (ကြိ) [ဒုသ+ယ+ယျေ] (က) ပြစ်
မှားရာ၏။ (ခ) ဖျက်ဆီးရာ၏။ ဒုဿတိ(က)،
(ခ)-ကြည့်။

ဒုဿေယျံ (ကြိ) [ဒုသ+ယ+ယျေ] ပြစ်မှား
ကုန်ရာ၏။ ဒုဿတိ (က)-ကြည့်။

ဒုဟ (ပု) [ဒုဟ+အ။ (ဒေါဟု-သံ၊ ဒေါဟဏ-
ပြာ၊ ဒေါဟယ-သိဟိဋ္ဌိ)] ညှစ်အပ်သော
နို့ရည်။ ဒုဟသန္ဓန-ကြည့်။

ဒုဟက (တိ) [ဒုဟ+ဣ။ (ဒေါဟက-သံ)] (နို့)
ညှစ်သောသူ။ ဝစ္ဆာယောဂေါ ဒုဟကော။
အံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၃။

ဒုဟတိ (ကြိ) [ဒုဟ+အ+တိ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၁၉၇။]
(၁) (နို့) ညှစ်၏။ (၂) ပြည့်စေ၏။ (၁)
ဒုဟတိ - မ၊ ၄၊ ၂။ ၁၆၂၊ ၁၆၆။ အံ၊ ၄၊ ၃။
၃၅၁၊ ၃၅၅။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၁၉၈။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၃၆၈။
ဒုဟန္တိ-သံ၊ ၁။ ၁၇၆။ ဇာ၊ ၂။ ၇၁။ သံ၊ ၄၊ ၁။
၂၃၆။ ဒုဟာမ-ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၁၁၀။ ဒုဟာ-
မသေ-ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၁၁၀။ ဒုဟိ-အံ၊ ၄၊ ၃။ ၃၄၉။
(၂) ဒုဟတိ-ပူရေတိ အာကာသတလံ။
အံ၊ ၄၊ ၂။ ၉၉။ ဒုဟိဿတိ-ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၆၃။
ဒုဟေ-ဇာ၊ ၂။ ၂၃၇။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၅၉၊ ၆၀။

ဒုဟဒယ (တိ) [ဒု+ဟဒယ။] မကောင်းသော
စိတ်ရှိသော၊ စိတ်ထား - မကောင်း-ညံ့
သောသူ။ ဒုဟဒယေ (ဇာ၊ ၂။ ၂) ဒုစိတ္တေ။
ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၁၁၉။ (-ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၃၂၁။)

ဒုဟန (တိ) [ဒုဟ+ယျ] လုယက် - ဖျက်ဆီး-
သော၊ သူ။ ဧဝံ ပန္နိကာနံ ဒုဟနာ ဝိဗာဓနာ

(ဗာဓနာ) ပန္နဒုဟနာ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၃၂၃။ သိ၊
၄၊ ၁။ ၂။ ၃၀၄။

ဒုဟန္တ (တိ) [ဒုဟ+အ+အန္တ] (နို့) ညှစ်သော၊
သူ။ ဂါဝိ* ဒုဟန္တော ဝိယ စ။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၂၁၅။
(-၂၁၄။)

ဒုဟန္တိ (ကြိ) [ဒုဟ+အ+အန္တိ] (နို့) ညှစ်ကုန်
၏။ ဒုဟတိ(၁)-ကြည့်။

ဒုဟသန္ဓန (တိ) [ဒုဟ+သန္ဓန] ယိုစီးသောနို့၊
ရည်ရှိသော၊ နို့ ရည်ယိုသော၊ နို့ ထွက်သန်
သော(နွားမ-စသည်)။ စတုရာသိတိ ဓေန-
သဟဿာနိ အဟေသု ဒုဟသန္ဓနာနိ ကံသုပ-
ဓာရဏာနိ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၅၃၊ ၁၅၆၊ ၁၅၇။

ဒုဟာပေတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [ဒုဟ+ဏာပေ+
တွာ] (နို့) ညှစ်စေ၍။ ဓေနယော ဒုဟာ-
ပေတွာ။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၈။ (-သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၂။)

ဒုဟာပေတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဒုဟ+ဏာပေ+တိ]
(နို့) ညှစ်စေ၏။ ဒုဟာပေတိ - နိတိ၊ ဓာ။
၃၈၇။ ဒုဟာပေသိ-အံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၀၉။ ဇာ၊ ၄၊
၁။ ၇၉။

ဒုဟာပေသိ (ကာ၊ ကြိ) [ဒုဟ+ဏာပေ+ဤ]
(နို့) ညှစ်စေပြီ။ အထက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဒုဟာမ (ကြိ) [ဒုဟ+အ+မ] (နို့) ညှစ်ကုန်၏။
ဒုဟတိ(၁)-ကြည့်။

ဒုဟာမသေ (ကြိ) [ဒုဟ+အ+အာမသေ] (နို့)
ညှစ်ကုန်၏။ ဒုဟတိ(၁)-ကြည့်။

ဒုဟိ (ကြိ) [ဒုဟ+အ+ဤ] (နို့) ညှစ်ပြီ။
ဒုဟတိ(၁)-ကြည့်။

ဒုဟိတိက=ဒွိဟိတိက (တိ) [ဒု+ဤဟိတ+က။
ဒွိ+ပဝတ္တ+ဤဟိတ+က။ ဒွိဓာ ပဝတ္တံ ဤ-
ဟိတံ ဧတ္တာတိ ဒွိဟိတိကာတိ မဇ္ဈေပဒလော-
ပိ ဗာဟိရတ္ထသမာသောယံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။
၄၂၆။] (၁) ဆင်းရဲသော - သွား-ရောက်

-ခြင်း ရှိသော။ (၂) ၂-ပါး အပြားအား
ဖြင့် ဖြစ်သော - ဖြစ်ခြင်း - အမှုအရာ - ရှိ
သော၊ နှလုံး ၂-ခု သံသယရှိသော။ (၃)
ဆင်းရဲသော - ဆင်းရဲသဖြင့် - အသက်မွေးရ
ခြင်းရှိသော။ (၄) ၂-ပါး အပြားအားဖြင့်
ဖြစ်သော ဖြစ်ခြင်းရှိရာ(အခါ-စသည်)။

(၁) ဒုဟိတိကော(သံ၊ ၂။ ၃၉၉)တိ ဧတ္ထ
ဣဟိတိတိ ဣရိယနံ၊ ဒုက္ခာ ဣဟိတိ ဧတ္ထာ-
တိ ဒုဟိတိကော။ ယသ္မိံ ဟိ မဂ္ဂေ...ကိလေ-
သမဂ္ဂေါ ဒုဟိတိကောတိ ဝုတ္တော။ ဒွိဟိတိ-
ကောတိပိ ပါဌော။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၆။

(၂),(၃) ဒွိဟိတိကာ(ဝိ၊ ၁။ ၇)တိ ဒွိဓာ
ပဝတ္တဏှိဟိတိကာ။ ဤဟိတံ နာမ ဣရိယာ၊
ဒွိဓာ ပဝတ္တာ စိတ္တဣရိယာ စိတ္တဤဟာ။....
အထ ဝါ ဒွိဟိတိကာတိ ဒုဇ္ဇိဝိကာ၊ ဤဟိတံ
ဤဟာ ဣရိယနံ ပဝတ္တနံ ဇီဝိတန္တိ အာဒိနိ
ပဒါနိ ဧကတ္တာနိ။ တဿ ဒုက္ခေန ဤဟိတံ
ဧတ္ထ ပဝတ္တတိတိ ဒွိဟိတိကာ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၃။
(-သံ၊ ၂။ ၅၀၇။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၃။)

(၃) ဒွိဟိတိကာ(ဝိ၊ ၁။ ၇)တိ ဒုဇ္ဇိဝိကာ၊
ဤဟိတံ ဤဟာ ဣရိယနံ ပဝတ္တနံ ဇီဝိတန္တိ
အာဒိနိ ပဒါနိ ဧကတ္တာနိ။ တဿ ဒုက္ခေန
ဤဟိတံ ဧတ္ထ ပဝတ္တတိတိ ဒွိဟိတိကာ။ ဝိ၊ ၄။
၁။ ၁၄၃။ ဒုက္ခံ ဝါ ဤဟိတံ ဧတ္ထ န သက္ကာ
ကောစိ ပယောဂေါ သုခေနကာတုန္တိ ဒုဟိ-
တိကာ၊ ဒုက္ခရဇီဝိတပယောဂေါတိ အတ္ထော။
သရတ္ထ၊ ၁။ ၄၂၆။ (-သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၂။)

(၄) ဘန္တေ ဘဂဝါ ဒုဗ္ဘိက္ခေ ဒွိဟိတိကေ
....စာရိကံ စရတိ။ သံ၊ ၂။ ၅၀၈။

ဒုဟိတု (ကြိ၊ ဝိ) [ဒုဟ+တု] (နိ၊)ညွှတ်ခြင်းငှါ။
ဝိသာဏံ ဒုဟိတု န ဝဇ္ဇတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၂၁၄။

ဒုဟိတု (ထိ) [ဒုဟ+ရာတု=တု။ ဣဒါ၊ ၇။ ၂။
(ဒုဟိတု-သံ၊ ဒုဟိအာ-ပြာ)] သမီး။ နာရိယံ
ဒုဟိတာ ဓိတာ။ ဓာန်။ ၂၄၁။ အောက်ပုဒ်
လည်း ကြည့်။

ဒုဟိတုပတိ (ပ) [ဒုဟိတု+ပတိ။] သမီး၏-လင်
-ခင်ပွန်း၊ သားမက်။ ဇာမာတု(ထေရီ၊ ၄။
၂၇၄)-ကြည့်။

ဒုဟိတုာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဒုဟ+တုာ] (နိ၊)ညွှတ်၍။
ဒုဟိတုာဂဟိတံ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၃။ (-သုတ္တနိ၊
၄။ ၁။ ၂၅။)

ဒုဟိသတိ (ကြိ) [ဒုဟ+အ+သတိ] ပြည့်စေ
လတ္တံ့။ ဒုဟတိ(၂)-ကြည့်။

ဒုဟေ (ကြိ) [ဒုဟ+အ+ယေ] ပြည့်စေရ၏။
ဒုဟတိ(၂)-ကြည့်။

ဒုဟေတုက (တိ) [ဒွိ+ဟေတု+က] ၂-ပါးသော
ဟိတံရှိသော၊ ဟိတံ ၂-ပါးရှိသော။ သာပိ
ဒုဟေတုကာ တိဟေတုကာတိ ဒုဝိဓာ။ အဘိ၊
၄။ ၂။ ၁၆။ (-အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။
၂၇၈။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၀၈။)

ဒုဟေတုကပဋိသန္ဓိ (ထိ) [ဒုဟေတုကာ + ပဋိ-
သန္ဓိ] ဟိတံ ၂-ပါးရှိသော ပဋိသန္ဓေ၊ ဒွိဟိတံ
ပဋိသန္ဓေ။ ယာ ပန တေန ဒုဟေတုကပဋိ-
သန္ဓိဟောတိ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၅။ (-၃၁၆၊
၃၂၄။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၄။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၂၇။)

ဒုဟေတုကပဋိသန္ဓိက (တိ) [ဒုဟေတုကာ+ပဋိ-
သန္ဓိ+က] ဒွိဟိတံပဋိသန္ဓေ-ရှိ-နေ-သော၊
သူ။ ကာမဓာတုယံ ဒုဟေတုကပဋိသန္ဓိကာနံ
ဝသေန ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၈။ (-ပဋိသံ၊
၄။ ၂။ ၁၆၉။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၃၁။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၃၇။
မူလဋီ၊ ၃။ ၁၅၉။)

ဒုတိ (ပ) [ဒု=ဒု+တ။ ဓာန်၊ ၄။ ၃၄၇။ ဣဒါ၊
၈။ ၃။ နိတိ၊ ၈။ ၂၂၆။ (ဒုအ-ပြာ၊ ဒုယ-အဒ္ဓ-
မာဂမီ)] တမန်၊ တမန်သည်(နှုတ်မှာစကား
ဆောင်းပါးစာကို ပေးပို့သူ)။ (သန္ဓေသကိုယူ
ဆောင်သူ၊ တိုက်တွန်းသူ၊ သိဟိဋ္ဌိ၊ ၈။ ၃။ သံ
တမန်၊ စေတမန်။ အဒ္ဓမာဂမီ၊ ၈။ ၃။) ဒုတေန
စိဝရစေတာပန္နံ ပါဟေသိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၂၃။ သယံ

ဒုတိယနိ(လိင်ပြန် ?) သာသတိ(ဇာဝါ ၂၀၇) -
 တိ မမ ဝစနေန သယံ ပဏ္ဏံ လိခိတာ ဒုတေပိ
 ပေသေတိ။ ဇာဝါ ၆။ ၂၇။ ဒုတ(ဝိဇ္ဇာ ၁။
 ၂၁၄) နိ မုခသာသနံ။ ဝိမတိ ၁။ ၁၃၄။ ဒုတော
 -ဇာဝါ ၇၄။ ဝိသင်္ဂဟ ၆။ ၂။ ကင်္ခါ ၆။ ၈၀။
 ဒုတာ-ဝိမာန ၇၄။ အံဇ္ဈိ ၂။ ၁၁၁။ ဒုတံ-
 ဝိသ ၁၉၈။ ဒီဠာ ၂။ ၁၅၃။ သာရတ္ထ ၂။ ၅၄။
 ဒုတေ-ဇာဝါ ၂၆၃။ ဓမ္မဠာ ၁။ ၂၁၉။ အံ
 ဇ္ဈိ ၂။ ၁၁၁။ ဒုတေန-ဝိသ ၉၄။ အံဇ္ဈိ ၂။
 ၆၆။ ဝိမတိ ၁။ ၂၇။ ဒုတေဟိ-သံဠာ ၂။
 ၁၀၄။ ဇာဝါ ၇၆။ ဒုတဿ-ဇာဝါ ၇၅။
 ဇာဝါ ၂။ ၂၈၉။ (ဆာဇေ)-ဝိသ ၉၆။ ဇာဝါ
 ၁။ ၁၀၈၅၀၃။ ဒီဠာ ၁။ ၁၂၉။ ဒုတာနံ-
 ဓမ္မဠာ ၁။ ၇၃။ ဒုတေ-ဝိသ ၂။ ၁၇၀။ အံဇ္ဈိ
 ၂။ ၁၅။ ဒုတေသု-ဥဒါန ၁။ ၁၅၁။

ဒုတိယ (န) [ဒုတ+ဏ] (၁) တမန်၏-အမှု-
 လုပ်ငန်း။ (တိ) (၂) (ယမမင်း၏) တမန်နှင့်
 တူသော သူ။ (၁) ဒုတဂမန, ဒုတဝိပဟိတ-
 ကြည့်။ (တိ) (၂) ယမဿ ဒုတာ(ဝိမာန ၇၄)
 တိ .... ယမဿ ရညော ဒုတသဒိသာ။
 ဝိမာန ၁။ ၂၀၇။

ဒုတက (န) [ဒုတ+က] ဒုတေန စိဝရစေတာပန္န-
 ပဟိတ သိက္ခာပုဒ်။ ဒုတေန-ပုဒ်ဖြင့် မှတ်အပ်
 သော ရာဇ-သိက္ခာပုဒ်။ ဥဘိန္နံ ဒုဘကေန စာ-
 (ဝိ ၅။ ၁၅၉) တိ.... ဒုတေနစိဝရစေတာပန္န-
 ပဟိတသိက္ခာပုဒ်။ ဝိသ ၄။ ၁၄၅။

ဒုတကမ္မ (န) [ဒုတ+ကမ္မ။ (ဒုတကမိသံ, ဒု-
 တကမိသိဟိဋ္ဌံ)] တမန်၏ - အမှု-လုပ်ငန်း
 (ဆောင်းပါးစာလွှာ သတင်းစကားကို ယူ၍
 ထိုထိုဤဤ သွားမှု)။ ဒုတေယျံ ဝုစ္စတိ ဒုတ-
 ကမ္မံ၊ ဂိဟိနံ (ပဟိတံ) ပဏ္ဏံ ဝါ သာသနံ ဝါ
 ဂဟေတွာ တတ္ထ တတ္ထ ဂမနံ။ ဒီဠာ ၁။ ၇၇။
 သံဠာ ၂။ ၃၃၇။ အံဇ္ဈိ ၂။ ၃၇၈။ အဘိဠာ ၂။
 ၉၀။ သာရတ္ထ ၂။ ၂၇၈။ မဇ္ဈိ ၁။ ၂၇၀။ (-

အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၄၈-ပ-မ-ဗ-သ-ဓ

မိလိန္ဒ ၂။ ၂၇၂။ ဝိဇ္ဇာ ၂။ ၇၃။ သာရတ္ထ ၂။
 ၄၁၇။)

ဒုတဂမန (န) [ဒုတ+ဂမန] တမန်အဖြစ်ဖြင့်
 သွားခြင်း၊ တမန်မူပြု၍ သွားခြင်း၊ တမန်၏-
 အမှု-ကိစ္စ-ဖြင့် သွားခြင်း။ န ဒုတဂမနေ-
 နာ(မဟာနိ ၂၉၀) တိ န ဒုတေယျံ ကတွာ
 ဂမနေန။ မဟာနိ ၁။ ၂၇၄။ (-စူဠနိ ၂။ ၅၇။)

ဒုတဂံ (န) [ဒုတ+အဂံ] တမန်၏အကြောင်း
 'အဂံ'။ (ယင်းသည်- (၁) နှုတ်မှာစကားကို
 နားထောင်ခြင်း, (၂) သူတပါးကိုလည်း
 တဆင့်ပြောပြခြင်း, (၃) သင်ယူခြင်း, (၄)
 မှတ်သားခြင်း, (၅) ကိုယ်တိုင်လည်းသိခြင်း,
 (၆) သူတပါးကိုလည်း သိစေခြင်း, (၇) ပြော
 ပြစ်မှု, မပြောပြမှု၌-လိမ္မာ-ကျွမ်းကျင်-ခြင်း,
 (၈) ခိုက်ရန်မဖြစ်ခြင်း-ဟူ၍ ဂ-ပါး ရှိ၏။
 ဝိသ ၂။ ၆၄။ အံဇ္ဈိ ၂။ ၃၇။ ဝဇီရ ၅။ ၅၀၅။ သာရတ္ထ
 ၂။ ၄၁၇။ ဝိမတိ ၂။ ၂၁၀။) အဋ္ဌဟိ ဒုတဂေဟိ
 သမန္နာဂတတ္တာ။ ဝိသ ၂။ ၄၃၆။

ဒုတဇာတက (န) [ဒုတ+ဇာတက] ဒုတဇာတ်။
 (၁) ဘုရားရှင် သာဝတ္ထိပြည် ဇေတဝန်
 ကျောင်းတော်၌ သီတင်းသုံးတော်မူစဉ် ဗာ-
 ရဏသီပြည် အလောင်းတော် ဘောဇန-
 သုဒ္ဓိကမင်း ရာဇပလ္လင်ထက်၌ စားတော်ခေါ်
 မူစဉ် ဝင်ရောက်၍ တဏှာ၏ကျွန်, ဝမ်း၏
 ကျွန်ဖြစ်ပါသည်ဟု ပြောဆိုသူ ဖြစ်ခဲ့ဘူးသော
 လျှပ်ပေါ်သော ရဟန်းကို အကြောင်းပြု၍
 ဟောအပ်သော ဇာတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာ-
 တကပါဠိ၊ တိကနိပါတ၊ ၁-ဝဂ်၊ ၁၀-ဇာတ်။
 ဇာဝါ ၇၄။ ဇာဝါ ၂။ ၂၈၈။ (၂) ဂင်္ဂါမြစ်
 ကမ်း၌နေထိုင်သော ဘုရားလောင်းထံ အရှင်
 အာနန္ဒာလောင်း ဘုရင်က ၆-ကြိမ်တိုင်တမန်
 လွှတ်ရာ စကား တစုံတရာမပြောပဲ နေသဖြင့်
 မင်းကိုယ်တိုင် လာရောက်သည်တွင်မှ လောက
 ခံ တရားမှ လွတ်သူမည်သည် မရှိကြောင်း
 စသည်ဖြင့် ဟောပြော ဇာတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊

ဇာတကပါဠိ၊ တေရသကနိပါတ၊ ၅-ဇာတ်။
ဇာ၊ ၁။ ၂၆၃။ ဇာ၊ ၄။ ၂၂၅-ဂ။

ဒုတနိဒ္ဒိဋ္ဌ (တိ) [ဒုတ + နိဒ္ဒိဋ္ဌ] တမန်ညွှန်းအပ်
သော၊ သူ။ ဒုတနိဒ္ဒိဋ္ဌေသု ရူပိယသံဝေါဟာရ-
သင်္ကာဘာဝတော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၂၉။

ဒုတပရံ (မ္) ပရာ (ထိ) [ဒုတ + ပရံ (မ္) ပရာ]
တမန်အဆင့်ဆင့်။ ဒုတပရံပရာယ။ ဝိ၊ ၁။ ၉၄။
(-အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၈။ ဝဇီရ၊ ၁၆၊ ၁၆၃။)

ဒုတပေသန (န) [ဒုတ + ပေသန] စေလွှတ်
အပ်သော တမန်၏အမှု။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဒုတဝိပ္ပဟိတ (တိ) [ဒုတ + ဝိပ္ပဟိတ] အထက်
ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဒုတဝိပ္ပဟိတာနိ စာ(ဇာ၊ ၁။
၁၆၇)တိ ဂလေ ပဏ္ဏံ ဗန္ဓိတော “အသုက-
ရညော နာမ ဒေဟိ”တိ ပဟိတာယ မယာ
ကေဒိဝသေနေဝ ယောဇနသတံ ဂန္ဓာ က-
တာနိ ဒုတပေသနာနိ စ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၆၅။

ဒုတိ (ထိ) [ဒု + တိ + ဤ] တမန်မ၊ အောင်သွယ်
မ။ ယာ ပေသိယတေ၊ သာ ဒုတိ၊ ဒု ဂမနေ၊
တိ၊ ဤမှိ ဒုတိ။ ဓာန်။ ဓာန်၊ ၁။ ၂၃၆။ ဒုတိ
သံစာရိကာ သမေ။ အမရ၊ ၁၆၊ ၁၇။

ဒုတေ (န) နုပသမ္ပဒါ (ထိ) [ဒုတေန + ဥပသမ္ပဒါ]
တမန်ဖြင့် ခွင့်ပြုအပ်သော-ပဉ္စင်း-ရဟန်း-
အဖြစ်။ ဒုတေနုပသမ္ပဒါ နာမ အစုကာ-
သိယာ ဂဏိကာယ အနုညာတဥပသမ္ပဒါ။
ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၆။ အစောဒယိတောတိ ဂါထာ ဒု-
တေနုပသမ္ပဒံ သန္ဓာယဝုတ္တာ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၉။

ယင်းသည်—ဥပသမ္ပဒါ ဂ-မျိုးတွင် အပါ
အဝင် ဖြစ်၏ (ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၆။ ကင်္ခါ၊ ၁၀၄။
အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၆)။ တဖက်သော ဘိက္ခုနီ-
သံဃာ၌ ရဟန်းအဖြစ်ရပြီးသူ အစုကာသိ-
ပြည့်တန်ဆာမ-က ရဟန်းမ ပြုလိုပါလျက် လူ
ဆိုးများ၏ လမ်းကဖျက်ဆီးမည်ကို ကြောက်
သောကြောင့် တမန်လွှတ်၍ ပြုခွင့်တောင်းရာ
ယင်း-တမန်ဖြင့်ပင် ခွင့်ပြုအပ်သော ရဟန်း

အဖြစ် မည်၏ (ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၄၇၁)။ ရဟန်းမိန်းမတို့
အားသာ သီးခြားခွင့်ပြုထားသော ရဟန်း
အဖြစ်မည်၏ (သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၇)။ မျက်ကွယ်၌
ပြုရသော အမှုဖြစ်၏ (ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၄)။ ကြာ
ရှည်ခိုင်မြဲသော ရဟန်းအဖြစ်မည်၏ (အဘိ၊
၄။ ၂။ ၃၁၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၇)။

ဒုတေယျ (န) [ဒုတ + ဧတေယျ။ (ဒုတျ-သံ)]
တမန်၏-ဥစ္စာ- အမှု-လုပ်ငန်း၊ တမန်ပြု
ထိုက်သော-အမှု- လုပ်ငန်း။ (တမန်သည်
၏-လုပ်ကိုင်စေမှု-အသုံးချမှု၊ သံတမန်၏
တည်ရာ၊ သံရုံး၊ သတင်း P.S.D.)။ ဒုတေယျ-
(ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၂။ သံ၊ ၂။ ၂၀၁။ အံ၊ ၃။ ၃၇)။ နိ
ဒုတကမ္ပံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၇၃။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၉။ အံ၊ ၄။
၃။ ၂၁၆။ ဒုတဿ ကမ္ပံ ဒုတေယျ။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၃၇၇။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၉။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၆၉။
ဒုတဿ ဣဒံ၊ ဒုတေန ဝါ ကာတုမရဟတိတိ
ဒုတေယျ။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၇၁။ (-ဝိ၊ ၂။
၃၅။ ဒီ၊ ၁။ ၅၊ ၆၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂။ မ၊ ၄။ ၁။
၁၇၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၁၇။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၀။)

ဒုတေယျကထာ (ထိ) [ဒုတေယျ + ကထာ]
တမန်၏- အမှု- လုပ်ငန်း- ကိုပြောဆို-ရာ
-ကြောင်း - ဖြစ်သော စကား။ ဒုတဿ
ကမ္ပံ ဒုတေယျ။ တဿ ကထာ ဒုတေယျ-
ကထာ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၉။

ဒုတေယျကမ္ပ (န) [ဒုတေယျ + ကမ္ပ။ (ဒုတျ-
ကမ္ပိ-သံ)] တမန်၏ (ဥစ္စာဖြစ်သော)-အမှု-
လုပ်ငန်း။ ဒုတေယျကမ္ပေသု အလံ သမဂ္ဂ-
တော။ ဝိ၊ ၃။ ၅၁၀။ ဒုတဿ တောနိ ဒု-
တေယျာနိ၊ တာနိယေဝ ကမ္မာနိ ဒုတေယျ-
ကမ္မာနိ။ ပါစိတ်၊ ယော၊ ၄၀၆။ (-ဝိ၊ ၄။ ၃။
၄၃၆။)

ဒုတေယျဂမန (န) [ဒုတေယျ + ဂမန] တမန်၏
-အမှု-ကိစ္စ - ဖြင့် သွားခြင်း။ ဒုတေယျ-
ဂမနတော အပ္ပတရဂမနံ။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၇၁။
(-မ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၀။)

ဒုတေယျဂ် (န) [ဒုတေယျ + အဂ်] တမန်၏ - အမ္မ - အလုပ် - ဖြစ်သော အကြောင်း ‘အဂ်’။ အဋ္ဌဒုတေယျဂ်နိ။ဝိ၊၅။၂၄၄၊၃၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၁၊၂၃၃။ ဒုတဂ်-လည်း ကြည့်။

ဒုတေယျပဟိဏ (န) ဂမနာနုယောဂ (ပု) [ဒု-တေယျပဟိဏ (န) ဂမန + အနုယောဂ] တမန်၏ အမ္မ (ဆောင်းပါး စာလွှာ၊ နှုတ်မှာ စကား)ကို ယူဆောင်၍ ခရီးရှည်သွားခြင်း (နှင့်) စေလွှတ်အပ်သည် ဖြစ်၍ ခရီးတို့ သွားခြင်းကို အားထုတ်ခြင်း။ ဒုတေယျပဟိဏ(န)-ဂမနာနုယောဂါ ပဋိဝိရတော။ ဒီ၊၁။၅၊၆၁၊၆၃။ မ၊၂။၈၊၃၇။ မ၊၃။၁၃၊၈၄။ အံ၊၃။၄၂၃။ (-သံ၊၂။၂၀၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၄၁၂။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၁၁၃။)

ဒုတေယျသုတ္တ (န) [ဒုတေယျ + သုတ္တ] (၁) ဒုတေယျသုတ်၊ တမန်မှ အစေအပါးမှ ဆောင်ရွက်ခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်သော သတ္တဝါများနည်းပါး၏။ ယင်း-အမ္မမှ မရှောင်ကြဉ်သူသာ များသည်ဟု ရဟန်းတို့ အား ဟောပြောသုတ်၊ သံယုတ္တနိကာယ၊ သစ္စသံယုတ်၊ ၁၀-ဝဂ်၊ ၃-သုတ်။ သံ၊၃။၄၁၁။ (၂) ဒုတေယျသုတ်၊ သဘင်းစကားကောင်းကို နာယူတတ်၊ နာယူစေတတ်၊ ကောင်းစွာပြု၍ သင်ယူတတ်၊ သင်ယူစေတတ်၊ ဆောင်မှတ်စေတတ်၊ သိတတ်၊ သိစေတတ်၊ အကျိုးစီးပွား ရှိ၊မရှိ၌ လိမ္မာ၊ ငြင်းခုံမှု မပြုတတ်ခြင်းဟူသော အဂ်၊ဂ-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသူသည် တမန် ရဟန်း (သာသနာပြု ဓမ္မဒုတရဟန်း)ပြုလုပ်ရန် ထိုက်၏။ အရှင်သာရိပုတြာသည် ယင်း-အဂ်၊ရှစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံ၏ဟု ရဟန်းတို့အား ဟောပြောသုတ်။ အဂ်တ္တရနိကာယ၊ အဋ္ဌက နိပါတ်၊ဋီ၊ ပဌမ-ပဏ္ဏာသက၊ ၂-ဝဂ်၊ ၆-သုတ်။ အံ၊၃။၃၇-လည်း ကြည့်။

ဒုတေယျဟာရက (တိ) [ဒုတေယျ + ဟာရ + ကျ။ ထိ-၌-ဟာရိကာ] တမန်၏-အမ္မ-လုပ်ငန်း

-ကို ဆောင်သောသူ။ ဒုတေယျဟာရိကာ- (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၃)တိ ဒုတဿ ကမ္မံ ဒုတေယျံ၊ တံ ဟရတီတိ ဒုတေယျဟာရိကာ။ ဇာ၊ဋီ၊ ၄။၃၄၃။

ဒုတောပသမ္ပဒါ (ထိ) [ဒုတ + ဥပသမ္ပဒါ] တမန်ဖြင့် ခွင့်ပြုအပ်သော - ပဉ္စင်း - ရဟန်း-အဖြစ်။ လဘိ* ဒုတောပသမ္ပဒံ။ အပ၊၂။၂၉၃။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၃၃။

ဒုပဋ္ဌ (တိ) [ဒု + ဥပ + ဌာ + အ] ပြုစု-လုပ်ကျွေး-နိုင်ခဲ့သောသူ။ ဂိလာနော ဒုပဋ္ဌော ဟောတိ။ ဝိ၊၃။၄၁၈။

ဒု (ဒု) ပဋ္ဌာက (တိ) [ဒု + ဥပဋ္ဌာက] အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဂိလာနော ဒုပဋ္ဌာကော (ဒုပဋ္ဌာကော၊ သျှာ၊ကံ၊ ဣ၊က)ဟောတိ။ အံ၊၂။၁၂၆။

ဒုပဓာရိတ (န) [ဒု + ဥပဓာရိတ] မကောင်းသဖြင့် မှတ်ထင်ခြင်း၊ အထင်-လွဲ-မှား-ခြင်း။ ဒုဂ္ဂဟိတေန ဒုပဓာရိတေန ပရံ ဥဇ္ဈာ-ပေန္တိယာ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊၅။၁၀၈။ (-ကခါ။ ၃၂၁။)

ဒုဘက* (ပု) [ဒုဘ + ကျ။] ပတ္တမြား။ ဒုဘက- (ဇာ၊၁။၂၀)န္တိ မဏိနော နာမံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၅။

ဒုဘက* (ပု) [ဒုဘက + ကျ။] ပတ္တမြားဖြင့် - ပြီး - ပြုအပ်-သောပြာသာဒ်၊ ပတ္တမြားပြာသာဒ်။ ဒုဘက(ဇာ၊၁။၁၃၂)န္တိ မဏိပါသာဒံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၃။

ဒုရ (တိ) [ဒု + အရ + အ။ ဓာန်၊ဋီ။၇၀၆။] ဝေးသော(အရပ်-စသည်)။ ဒုရေ ဝိဝေကာဟိ တထာဝိဓော သော(သုတ္တနိ။၃၉၉)တိ....ဒုရေ အနာသန္နေ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၂။ (-ဓမ္မ။ ၄၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၁။)

ဒုရကန္တနိ (တိ) [ဒုရ + ကန္တနိ] ဝေးသော နှစ်သက်အပ်သူရှိသော၊ နှစ်သက်အပ်သူမှ ဝေး

သော၊ သူ။ ဒုရကန္တနာ (ထေရ။၃၅၈) တိ
ရာဇာဒီဟိ မေတ္တံ ကတော တေသု ဒုဗ္ဗိတာ
ဒုဗ္ဗိဘာဝေန။ ထေရ။၁၂။၄၇၃။

ဒုရကာရဏ (န) [ဒုရ + ကာရဏ] (၁) ဝေး
သော အကြောင်း။ (တိ) (၂) ဝေးသော
အကြောင်းရှိသော (ဈာန်-စသည်)။ (၁)
ဒုရကာရဏံ ဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ။၁။၄၄၉။ (တိ)
(၂) ဒုရကာရဏတံ ပန သန္ဓာယ။ ဝိမတိ၊
၁။၇၈။ (-ဂ။)

ဒုရကိလေသ (တိ) [ဒုရ + ကိလေသ] ဝေးကွာ
သော ကိလေသာရှိသော၊ ကိလေသာတို့မှ
ဝေးကွာသော၊ သူ။ အရဟန္တာနန္တိ ဒုရကိ-
လေသာနံ။ စူဠနိ။၉၂။ (-မ၊ ဌ။၁။၄၄။)

ဒုရဂတ (တိ) [ဒုရ + ဂတ] (က) ဝေးသော
အရပ်သို့ ရောက်သော။ (ခ) ဝေးသော
အရပ်၌ တည်သော။ (က) ဒုရဂတ (ပေတ။
၁၆၅) န္တိ ပရလောကံ ဂတတ္တာ ဝဒတိ။
ပေတ။၁၅၁။ အပိ ဒုရဂတာ (ထေရီ။
၄၂၂) တိ ဒုရံ ဌာနံ ဂတာပိ။ ထေရီ။၁၂။၂၆၂။
(-အံ၊ ဌိ။၃။၃၄၃။) (ခ) ဒုရဂတမ္ပိ အာက-
ခိုတာ ဗန္ဓနဌေန ဗန္ဓော။ နေတ္တိ။၁၆။
အတိသုခမမ္ပိ ဒုရတံ လက္ခံ ဝိဇ္ဇတိ။ နေတ္တိ၊
၃။၇၇။ (-မူလဌိ။၁။၅၃။)

ဒုရဂါမိ (တိ) [ဒုရ + ဂမု + ကိ] ဝေးသောအရပ်
သို့ သွား - လေ့ရှိ - တတ် - သော၊ သူ။ တေဇ-
သိံ ဒုရဂါမိနံ။ ဇာ။၁။၁၈၇။ ဇာ။၁။၄၆၀။
(-ဇာ။၂။၇၀။ ဇာ။၁။၅၂၁။ သီ၊ ဌိ။သစ်၊
၂။၂၃။)

ဒုရဂေါစရ (တိ) [ဒုရ + ဂေါစရ] ဝေးသော -
ကျက်စားရာ - အာရုံ - ရှိသော။ စက္ခု-
သောတဒ္ဓယဉ္စိ ဒုရဂေါစရံ။ အနုဌိ။၂။၄၀။

ဒုရသုဋ္ဌ (တိ) [ဒုရ + သုသ + တ။ (ဒုရသုဋ္ဌ-သံ)]
ဝေးသော အရပ်မှ - ကြွေးကြော် - ပြောဆို -
အပ်သော။ ဒုရသုဋ္ဌ (ပေတ။၁၅၃) န္တိ ဒုရ-

တော ဝေ ဂုဏကိတ္တနဝသေန သောသိတံ။
ပေတ။၁၅၁။

ဒုရင်္ဂမ (တိ) [ဒုရ + ဂမု + အ] (၁) ဝေးသော
အရပ်သို့ - သွား - စီးသွား - တတ်သော။
(၂) ဝေးသောအရပ်၌ (ရှိသော အာရုံကို)
လက်ခံတတ်သော (စိတ်-စသည်)။ (၁) ဒုရ-
င်္ဂမာ သိသောတာ။ သံ၊ ၂။၁၁၂။ အံ၊ ၂။
၅၆၊ ၅၀၂။ ဒုရင်္ဂမာ (ထေရီ။၄၁၁) တိ .... ဒုရံ
ဂစ္ဆန္တော၊ ဣဒ္ဓါနာဘဝေန ဝါ ယထာရစိတံ ဒုရံ
ဌာနံ ဂစ္ဆန္တိတိ ဒုရင်္ဂမာ။ ထေရီ။၁၂။၂၇။
(- ဓမ္မ။၁၈။ ပေတ။၁၅၅။ ဝိမာန။၁၀။
ထေရီ။၁၂။၄၇၂။ မဟာနိ။၇၉၊ ၃၉၃။ ဇာ၊
၁။၄၂၄။ သံ၊ ဌိ။၂။၂၄၉။) (၂) ဒုရေ
သန္တမ္ပိ ပန အာရမ္မဏံ သမ္ပုဋ္ဌိစ္ဆတိတိ ဒုရင်္ဂမံ။
ဓမ္မ။၁။၁၉၃။ ထေရီ။၁၂။၄၇၂။

ဒုရစာရီ (တိ) [ဒုရ + စရ + ကိ။ (ဒုရစာရိန်-သံ)]
(၁) ဝေးသောအရပ်၌ - လှည့်လည် - နေ -
လေ့ရှိ - တတ် - သော။ (၂) ဝေးသော
(မေထုန်) အကျင့်ရှိသော။ (၃) (မေထုန်
အကျင့်မှ) ဝေးအောင် ကျင့်သော၊ သူ။ (၁)
တေ “သတ္တု ဒုရစာရိနော” တိ ဝတ္တဗ္ဗာ။
ဝိသုဒ္ဓိ။၁။၂၂၆။ (၂) ဒုရော မေထုနသင်္ခါ-
တော အာစာရော၊ သော ဝိရဟေန ယဿတ္တိ-
တိ ဒုရစာရီ။ (၃) မေထုနဓမ္မတော ဝါ
ဒုရော ဟုတွာ တဗ္ဗိရတိ အာစရတိတိ
ဒုရစာရီ။ သီ၊ ဌိ။သစ်၊ ၁။၃၃၂-ချည်း။ (-ဒီ၊
၁။၇၁။ အဘိ၊ ဌ။၃။၈၇။)

ဒုရဋ္ဌ (တိ) [ဒုရ + ဌာ + အ။ (ဒုရဋ္ဌ-သံ)]
အဝေး၌ တည်သော (ပုဒ်-စသည်)။ ဒုရ-
ဋ္ဌမ္ပိ စ တဿ တံ။ သာရတ္ထ။၁။၃၆။ သာရတ္ထ၊
၂။၄၄၆။ ကင်္ခါ၊ ဌိ။သစ်။၃၄၁။ ဒီ၊ ဌိ။၁။၂၂။
သီ၊ ဌိ။သစ်။၁။၄၈။ သီ၊ ဌိ။သစ်။၂။၃၁။ (-
ဝိမတိ၊ ၂။၁၄၀၊ ၁၆၈။ မ၊ ဌိ။၂။၅၈။ အံ၊ ဌိ။၃။
၂၈၄။)

ဒုရတရဝါသီ (တိ) [ဒုရတရ+ဝသ+ဏိ] အထူး သဖြင့်-အလွန်-ဝေးသော အရပ်၌နေ-လေ့ ရှိ-တတ်-သော၊ ဝေးလွန်းသောအရပ်၌ နေ သော၊ သူ။ ဒုရတရဝါသီနော အညေ ဃဇန- သန္တိ။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၆၇။

ဒုရတ္ထ (ပု) [ဒုရ+အတ္ထ] (၁) အဝေး-ဟူသော အနက်။ (တိ) (၂) အဝေး-ဟူသော အနက် -ရှိ- ကိုဟော- သော (နိပါတ်-စသည်)။ ဒုရတ္ထောယံ နိပါတော။... အရာ-သဒ္ဒါဝိယ အာရာ-သဒ္ဒါဝိ ဒုရတ္ထ ဧကော နိပါတော။ သိ၊ ဌ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၅၅။

ဒုရဒေသဌ (တိ) [ဒုရဒေသ+ဌာ + အ] ဝေး သောအရပ်၌ တည်သော။ အတ္ထနော ဌိတ- ဒေသတော ဒုရဒေသေ တိဌတိတိ ဒုရဒေ- သဌော။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂။ ၁၆၉။

ဒုရပစ္စတ္တိက (ပု) [ဒုရ + ပစ္စတ္တိက] (၁) ဝေး သော ရန်သူ။ (တိ) (၂) ဝေးသောရန်သူ နှင့် တူသော (ဒေါသ-စသည်)။ ဗျာပါဒေါ ဒုရပစ္စတ္တိကော။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၁၂။ ပုရိသဿ ဒုရေ ဌိတသပတ္တော ဝိယ မေတ္တာယ ဒုရပစ္စတ္တိကော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၈၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၁၃။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၄၁။)

ဒုရဖလ (တိ) [ဒုရ + ဖလ] ဝေးသောအသီးရှိ သော။ တံ ဒေဝါ ပယိရူပါသန္တိ၊ တာဝ ဒုရဖလံ သတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၄၀။ အပါ၊ ၁။ ၄၅။ ဇာ၊ ၁။ ၂၃၆။ (-အပါ၊ ၁။ ၃၁၆။)

ဒုရမ (တိ) [ဒု+ရမ+ခ] မွေ့လျော်နိုင်ခဲ့သော။ ဝိဝေကေ ယတ္ထ ဒုရမ (အံ၊ ၃။ ၄၄၆) နိ ယသ္မိ ကာယစိတ္တဥပဓိဝိဝေကေ ဒုရဘိရမံ။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၃၇။ (-သံ၊ ၃။ ၁၉၁၇၄။ အံ၊ ၃။ ၄၆၃။)

ဒုရဝိက္ခမ္ဘိတဗျာပါဒ (တိ) [ဒုရဝိက္ခမ္ဘိတ + ဗျာ- ပါဒ] ဝေးစွာ ပယ်ခွါအပ်ပြီးသော ဗျာပါဒ ရှိသော။ ဒုရဝိက္ခမ္ဘိတဗျာပါဒတာယ။ ဣတိ- ဝုတ်၊ ဌ၊ ၉၁။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၀၅။

ဒုရဝိပရိယာယ (တိ) [ဒုရ+ဝိပရိယာယ] အဝေး မှ ပြောင်းပြန်ဖြစ်သော (အနီး)။ ဒုရဝိပရိ- ယာယေန သန္တိကံ ဟောတိ။ မူလ၊ ၁။ ၁၄။

ဒုရဝိဟာရဝုတ္တိ (တိ) [ဒုရ + ဝိဟာရ + ဝုတ္တိ] ဝေးသော အရပ်၌ နေခြင်း၊ အသက်မွေးခြင်း ရှိသော၊ သူ။ အသမာ ဥဘော ဒုရဝိဟာရ- ဝုတ္တိနော။ သုတ္တနိ၊ ၃၁၁။ ဒုရေ ဝိဟာရော စ ဝုတ္တိ စ နေသန္တိ ဒုရဝိဟာရဝုတ္တိနော။ သုတ္တနိ၊ ၄၁၁။ ၂၆၁။

ဒုရာ (ဗျ) [နာမပဋိရူပက နိပါတ်။ တောင် ပေါက်၊ ဓာန်။ သျှ။ (ဒုရ+သံ။) P.S.D. နှင့် ထောမ-တို့၌ တိလိင်ဟု ဆို၏။] ဝေး-ဝေး ကွာ-သော။ အရာ (သိ၊ ဌ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၅၅)- ကြည့်။

ဒုရာဂတ (တိ) [ဒုရ + အာဂတ] ဝေးသော (သံသရာ) ခရီးမှ လာသော၊ သူ။ ဒုရာဂတံ (အပါ၊ ၁။ ၄၅) ဒုရတော သံသာရဒ္ဓါနတော အာဂတမ္ပိ။ အပါ၊ ၁။ ၃၁၆။ (-ထေရ၊ ၁။ ၄၆၈။)

ဒုရာစာရီ (တိ) [ဒုရ+အာ+စရ+ဏိ] (၁) ဝေး သော (မေထုန်)အကျင့်ရှိသော။ (၂) (မေ ထုန် အကျင့်မှ) ဝေးအောင် ကျင့်သော၊ သူ။ အဗြဟ္မစရိယတော ဒုရာစာရီ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၇။ ဒုရစာရီ (၂) (၃) နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဒုရာနန္တရ (တိ) [ဒုရ + အနန္တရ] ဝေးသော အား ဖြင့် အခြားမရှိသော၊ ဝေးသောအားဖြင့် အခြားမဲ့ ဖြစ်သော။ ဖလဿ ဒုရာနန္တရံ နာမ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅၄။ (-သံ၊ ၃။ ၂၂၅။)

ဒုရာနုဗဒ္ဓ (တိ) [ဒုရ+အနုဗဒ္ဓ] အဝေးမှ-နှောင် ဖွဲ့အပ်-အစဉ်လိုက်အပ်-သော။ တဿ ပါဒေ ဗဒ္ဓဒိဃသုတ္တကံ ဝိယ တံ ဒုရာနုဗဒ္ဓံ သံယော- ဇနံ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၁၀။

ဒုရပဂတ (တိ) [ဒုရ + အပဂတ] ဝေးစွာကင်း
ကွာသော၊ ကင်းဝေးသော(ဆင်းရဲ-စသည်)။
ဒုက္ခံ ဒုရပဂတံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။ မ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၁၁။

ဒုရဘတ (တိ) [ဒုရ + အဘတ] အဝေးမှ
ဆောင်ယူအပ်သော။ အယံ ခေါ် မေ သာ-
ဏဘာရော ဒုရဘတော။ ဒီ၊၂။၂၇၇-ဂ။

ဒုရသန္ဓဒေါသဝိမုတ္တ (တိ) [ဒုရ + အသန္ဓ +
ဒေါသ + ဝိမုတ္တ] ဝေးသောအရပ်၊ နီးသော
အရပ်၌ (နေခြင်းကြောင့်) ဖြစ်သော အပြစ်
မှ လွတ်သော၊သူ။ ဒုရသန္ဓဒေါသဝိမုတ္တံ စ။
အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၉။

ဒုရိ (တိ) [ဒုရ + ဤ] ဝေးသော (ကြို၊ဝိ—စွာ၊
အောင်)။ ဝိနောဒေသိ ဒုရိ အကာသိ။ အပ၊
ဋ္ဌ၊၁။၃၁၅၊၃၂၉။ မိစ္ဆာဝိတက္ကာ ဝိရိယာ-
နဘာဝေန ဒုရိ ဘဝန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၀။

ဒုရိကတ (တိ) [ဒုရိ + ကတ။ (ဒုရိက္ခတ-သံ)]
ဝေးအောင် ပြုအပ်သော။ ဂန္ဓာ ဒုရိကတာ
ဘဝန္တိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၂။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၄၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၆၂။)

ဒုရိကတပုထုဝိတက္က (တိ) [ဒုရိကတ + ပုထု-
ဝိတက္က] ဝေးအောင်ပြုအပ်သော များသော
ဝိတက်ရှိသော၊ များသော ဝိတက်ကို ဝေး
အောင် ပြုပြီးသော၊သူ။ ဒုရိကတပုထုဝိ-
တက္ကော ဂန္ဓာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၂။

ဒုရိကရဏ (န) [ဒုရိ + ကရဏ] ဝေးအောင်ပြု
ခြင်း။ တဒေကဋ္ဌကိလေသာနဉ္စ ဒုရိကရဏ-
မာဟ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၄၃။ မောဟဿ ဒုရိ-
ကရဏေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၄။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။
၃၀၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၉။ (-
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၅၆၊၁၂၂၊၁၄၅။)

ဒုရိဘူတဆဝိဝဏ္ဏ (တိ) [ဒုရိဘူတ + ဆဝိဝဏ္ဏ]
ဝေးသည်(ဖြစ်၍) ဖြစ်သော အရေ၊ အဆင်း
ရှိသော၊ အရေ၊အဆင်း ကင်းဝေးသည် (ဖြစ်
၍) ဖြစ်သော၊သူ။ ဝိဂစ္ဆိတဝဏ္ဏောတိ ဒုရိ-
ဘူတဆဝိဝဏ္ဏော။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၇၅။

ဒုရပသကံမန (တိ) [ဒုရ + ဥပသကံမန] ဝေး
သော ချဉ်းကပ်ခြင်းရှိသော၊ ချဉ်းကပ်ခြင်း
မှ ဝေးသော။ ရညော ပရေသံ ဒုရပသ-
ကံမနဘာဝဒဿနတ္ထံ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၂၂။

ဒုရေ (ဗျ) [အနာသန္ဓ-အနက်ရှိသော ဇ-ကာရန္တ
နိပါတ်။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃၇။] ဝေးသော၊ မနီး
သော။ ဒုရေ (အဘိ၊ဇာ၊၁၇၃)တိ သန္ဓန-
ဝသေန အဂ္ဂဟေတဗ္ဗတ္တာ ဒုဗ္ဗိညေယျဘာ-
ဝေန သမိပေ ဌိတမ္ပိ ဒုရေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၃။
(-အဘိ၊ဇာ၊၁၄၆၊၁၅၃။)

ဒုရေနိဒါန (န) [ဒုရ + ပဝတ္တ + နိဒါန] ဒုရေ
နိဒါနိး၊ အဝေး၌ ဖြစ်သော အကြောင်း
အရာ။ ဒုရေနိဒါန (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂) န္တိ ဒုရေ
ပဝတ္တံ ဒုရေနိဒါနန္တိ အလုတ္တဝိဘတ္တိဝသေန
မဇ္ဈေလောပသမာသော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
နိဒါနိး။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂-၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၆။ စရိယာ၊
ဋ္ဌ၊၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၇၂။)

ဒုရေပါတီ (တိ) [ဒုရ + ပတ + ဧ + တီ] အဝေး၌
(မြားကို)-ကျစေ-ပစ်ချ-တတ်သော၊သူ။
ဒုရေ ကဏ္ဍေ ပါတေတိတိ ဒုရေပါတီ။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၃။၂၇၉။ (-အံ၊၁။၂၇၈။ အံ၊၃။၂၂၀။
ဇာ၊၁။၄၆၊၃၅၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။
၅၀၂။)

ဒုသ (တိ) [ဒုသ + အ။ (ဒုသ-သံ)] ဖျက်ဆီး
တတ်သော။ ဒုသဝိသ-ကြည့်။

ဒုသက (တိ) [ဒုသ + က။ ထိ-၌ ဒုသိကာ၊
ဒုသိယာ။ (ဒုမက-သံ)] ဖျက်ဆီးတတ်သော၊
ပြစ်မှားတတ်သော၊သူ။ ဒုသကော နာသေ-

တဗ္ဗော။ ဝိဝါ။၄၁။ ဝိဠာ။၂။၁၆၇။ ဝိဠာ။၃။
 ၁၄၀။ ဝိဠာ။၄။၁၅၀။ ကင်္ခါ။၂၅၀။ ဒုသယတိ
 ပရံ ဝိနာသေတိတိ ဒုသကော။ သာရတ္ထ။၂။
 ၃၄၇။ ဒုသိယာ (ဇာဝါ။၁၂၅)တိ ဒုသိကာ၊
 တုမေ ဒိသွာ အနုဠာဟမာနာ ဒေါသကာရိ-
 ကာတိ အတ္ထော။ ဇာဝါ။၃။၁၆၆။ = တွေ
 ဒုသေတိတိ ဒုသိကာ၊ ဒုသိကာယေဝ ဒုသိ-
 ယာ က-ကာရဿ ယ-ကာရံ ကတွာ။ ဇာ၊
 ဇိ။၅။၃၅၀။ (-ဇာဝါ။၇၀။ ဇာ၊၂။၃၁၆။
 ဝိဠာ။၁။၂၃၃။ ဝိဠာ။၂။၁၆၉။ ကင်္ခါ။၁၃၆။
 ဇာဝါ။၂။၂၄၆။ အပါဠာ။၂။၃၇။ ဝိမတိ။၂။
 ၄၀။ ကင်္ခါ။ဇိ။သစ်။၂၄၁။ ဒိဇိ။၃။၁၀၁။ အံ၊ဇိ။
 ၂။၆၂။)

ဒုသကာကာရ (ပု) [ဒုသက+အာကာရ]ဖျက်ဆီး
 သူ၏ - အခြင်းအရာ - ပုံ - သဏ္ဌာန်။ဒုသိတာ-
 ကာရဿ ဒုသကာကာရဿ စ နာနတ္ထေန။
 သာရတ္ထ။၂။၃၄၇။ ဝိမတိ။၁။၂၃၃။ (-
 ကင်္ခါ၊ဇိ။သစ်။၂၄၂။)

ဒုသတိ (ကြိ) [ဒုသ+ အ + တိ] ဖျက်ဆီး၏။
 ဒုသတိ-သိ၊ဇိ။သစ်။၁။၃၅၀။ ဓာန် ဇိ။၄၅၀-
 ၁။

ဒုသန (န) [ဒုသ+ယု။ (ဒုမဏ-သံ)] (၁)
 အမျက်ထွက်ခြင်း။ (၂) ဖျက်ဆီးခြင်း။ (၃)
 ပြစ်မှားခြင်း။ (တိ) (၄) ဖျက်ဆီးတတ်
 သော။ (၅) ဖျက်ဆီးတတ်သည်၏ အဖြစ်
 (ဘာဝပွဓာန်)။ (၁) ဒေါသဉာတိ ဒုသနံ။
 မဟာနိဋ္ဌ။၂၄၇။ (၂) ယသ္မိံ သန္တာနေ
 ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တဿ စ ဒုသနေန။ အံ၊ဇိ။၁။၉၇။
 (-အနုဇိ။၃။၆၀၊၇၀။) (၃) ဒုသနေ (ဓာန်။
 ၁၀၁၃) အပရာဓေ စ။ ယင်း-ဇိ။ (တိ) (၄)
 သော ဝေ ဂတဂတဌာနဿ ဒုသနတော
 ဒုသကော။ ဇာဝါ။၂။၂၄၆။ (- ဒိဇိ။၁။
 ၃၄၉။ သိ၊ဇိ။သစ်။၂။၃၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဇိ။၁။
 ၃၀၀။) (၅) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒုသနဋ္ဌ (ပု) [ဒုသန + အတ္ထ] ဖျက်ဆီးတတ်
 သည်၏ အဖြစ်ဟူသော - အနက် - သဘော။
 ဒုသနဋ္ဌေန မလံ နာမ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ။၂။၂၁၇။

ဒုသနပစ္စုပ္ပန် (တိ) [ဒုသန + ပစ္စုပ္ပန်]
 ဖျက်ဆီးတတ်သော တရား-ဟူ၍ ရှေးရှုထင်
 လာသော (ဒေါသ-စသည်)။ ဒုသနပစ္စုပ္ပ-
 ဌာနော လဒ္ဓေါကာသော ဝိယ သပတ္တော။
 ဝိသုဒ္ဓိ။၂။၁၀၀။ (-မဟာနိဋ္ဌ။၅၃။)

ဒုသနိယ (တိ) [ဒုသ+အနိယ (ဒုမ္ပ၊ ဒုမ္ပဏိယ-
 သံ)] ဖျက်ဆီး - အပ် - သင့် - ထိုက် -
 သော၊သူ။ ဒုသကော ဒုသနိယံ စောရော
 စောရံ။ ဥဒါနံ၊ဋ္ဌ။၂၂၁။

ဒုသယတိ (ကာ၊ကြိ) [ဒုသ+ဏယ+တိ] ဖျက်
 စီးစေ - ဖျက်ဆီး - ၏။ ဒုသေတိ (၁) ကြည့်။

ဒုသယန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဒုသ+ဏယ+အန္တိ] ကဲ့ရဲ့
 ကုန်၏။ ဒုသေတိ (၂) ကြည့်။

ဒုသယိံ သု (ကာ၊ကြိ) [ဒုသ+ဏယ+ဉ်] ဖျက်
 စီးစေ - ဖျက်ဆီး - ကုန်ပြီ။ ဒုသေတိ (၁)
 ကြည့်။

ဒုသယိ (ကာ၊ကြိ) [ဒုသ+ဏယ+ဤ] ဖျက်စီး
 စေ - ဖျက်ဆီး - ပြီ။ ဒုသေတိ (၁) ကြည့်။

ဒုသယိမှာ (ကာ၊ကြိ) [ဒုသ+ဏယ+ မှာ] ပြစ်
 မှားကုန်ပြီ။ ဒုသေတိ (၁) ကြည့်။

ဒုသဝိသ (ပု၊န) [ဒုသ + ဝိသ] ဖျက်ဆီးတတ်
 သော အဆိပ်။ ဒုသဝိသေန ဝိယ အတ္တာနံ
 ဒုသိဿတိ။ မ၊ဇိ။၂။၁၂၇။

ဒုသိတ (တိ) [ဒုသ + တ။ (ဒုမိတ-သံ)]
 ဖျက်ဆီးအပ်သော၊ အဖျက်ဆီးခံရသော၊ သူ
 (မချစ်အပ်သူ-စသည်)။ ဒုသိတော ပုစ္ဆိတွာ
 ပဋိညာယ နာသေတဗ္ဗော။ ဝိဠာ။၁။၂၃၃။
 ဒုသိတေ (ဓာန်။၁၀၇၇) အပ္ပိယေ။ ယင်း-ဇိ။
 (-ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၄၁။ ဇာဝါ။၂။၂၄၆။ သာရတ္ထ။
 ၁။၇၆။)

ဒုသိတကာယပ္ပသာဒ (တိ) [ဒုသိတ+ကာယပ္ပ-
သာဒ] ဖျက်ဆီးအပ်သော ကာယပသာဒ
ရှိသောသူ။ ဝါတပိတ္တာဒိဒေါသေဟိ ကာ-
ယဝိညာဏာနုပ္ပါဒကဘာဝေန ဒုသိတကာယ-
ပ္ပသာဒေါ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၀။

ဒုသိတခေတ္တ (န) [ဒုသိတ+ခေတ္တ] (ဆား ဆပ်
ပြာ-စသော အပြစ်တို့သည်) ဖျက်ဆီးအပ်
သော လယ်။ ဒုက္ခေတ္တ (ခ)-ကြည့်။

ဒုသိတစိတ္တ (န) [ဒုသိတ+စိတ္တ] (ခ) ဖျက်ဆီး
အပ်သော စိတ်။ (တိ) (၂) ဖျက်ဆီးအပ်
သော စိတ်ရှိသောသူ။ (ခ) သော စ အဘိ-
ဇ္ဈာဒိဟိ ဒုသိတစိတ္တေန န သက္ကာ ပဿိတုံ။
ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၈၀။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၆၁။)
(တိ) (၂) ဒေါသေန ဗျာပါဒေန ဒုသိတ-
စိတ္တော ဟုတွာ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၇၄။ (-ဣတိ-
ဝုတ်၊ ၄။ ၂၇၉။ ပေတ၊ ၄။ ၂၁၀။ ထေရ၊ ၄။ ၂။
၂၂၂။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၉။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၆၅။
ဒီ၊ ၄။ ၁၂၀။ သီ၊ ၄။ ၁၁၁။ ၃၃၉။ မ၊ ၄။ ၁။
၃၀၂။)

ဒုသိတစိတ္တသင်္ကပ္ပ (တိ) [ဒုသိတ+စိတ္တသင်္ကပ္ပ]
ဖျက်ဆီးအပ်သော စိတ်အကြံရှိသောသူ။ ဒု-
ဋ္ဌစိတ္တသင်္ကပ္ပ-ကြည့်။

ဒု (ဒု) သိတဒိဝသ (တိ) [ဒု (ဒု) သိတ+ဒိဝသ]
ဖျက်ဆီးအပ်သော-နွေ - ရက် - ရှိသော။
ဒု (ဒု) သိတဒိဝသတ္တာ သိတဝါတဒုဒ္ဓိနိ နာမ
အဟောသိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၂၄၀။ ဥဒါန၊ ၄။ ၈၉။

ဒုသိတဗ္ဗ (တိ) [ဒုသိတ+ဗ္ဗ] ဖျက်ဆီး-အပ်-
သင့်-ထိုက်-သော။ ဒုသိတဗ္ဗ ဒေါသက-
ရဏဝတ္ထုသ္မိ ဒုသကော အသိ။ အပါ၊ ၄။ ၂။
၃၇။

ဒုသိတမနောဝိတက္က (တိ) [ဒုသိတ + မနော-
ဝိတက္က] ဖျက်ဆီးအပ်သော စိတ်အကြံရှိ
သောသူ။ ဒုဋ္ဌသင်္ကပ္ပမန-ကြည့်။

ဒုသိတသီလ (တိ) [ဒုသိတ + သီလ] ဖျက်ဆီး
အပ်သော သီလရှိသော၊ သီလပျက်သော၊
သူ။ ဒုသီလ (၄)-ကြည့်။

ဒုသိတာကာရ (ပု) [ဒုသိတ+အာကာရ] ဖျက်
ဆီးအပ်သူ၏ - အခြင်းအရာ - ပုံ-သဏ္ဌာန်။
ဒုသကာကာရ-ကြည့်။

ဒုသိမာရ (ပု) [ဒုသိ+မာရ] ဒုသိ-အမည်ရှိသော
မာရ်နတ်။ (ယင်း-သည် လက်ဝဲတော်ရံ အရှင်
မောဂ္ဂလ္လာန်အလောင်းဖြစ်၏။ မ၊ ၁။ ၄၀၈။)
သော ယထာ ပုဗ္ဗေ ဒုသိမာရဿ။ မ၊ ၄။ ၂။
၃၂၄။

ဒုသိဿတိ (ကြိ) [ဒုသ + အ + သတိ] ဖျက်စီး
စေလတ္တံ့၊ ဖျက်ဆီးလတ္တံ့။ ဒုသေတိ (ခ)-
ကြည့်။

ဒုသိ (တိ) [ဒုသ + ဣ] ဒုသိ-အမည်ရှိသော၊
ဖျက်ဆီးတတ်သော၊ သူ(မာရ်နတ်-စသည်)။
ဘူတပုဗ္ဗာယံ ပါပိမ ဒုသိ နာမ မာရော
အဟောသိ။ မ၊ ၁။ ၄၀၈။ (-မ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၄။
မ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၁။)

ဒုသေတဗ္ဗ (တိ) [ဒုသ+ဧက+တဗ္ဗ] ဖျက်ဆီး-
အပ်-သင့်-ထိုက်- သော (အမှု-စသည်)။
ကတံ ကတံ ဒုသေတဗ္ဗံ ဝိနာသေတဗ္ဗံ။ ဇာ၊
၄။ ၂။ ၂၇၁။

ဒုသေတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဒုသ + ဧက + တိ] (ခ)
ဖျက်စီးစေ၏။ ဖျက်ဆီး-ပြစ်မှား-၏။ (၂)
ကဲ့ရဲ့၏။ (ခ) ဒုသေတိ-ဝိ၊ ၁။ ၂၈၁။ အံ၊ ၃။
၁၅၃။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၄၈။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၉။ ဒီ၊ ၄။
၃။ ၂၆၂။ ဒုသယတိ-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄၇။ ဒု-
သေန္တိ-ဝိ၊ ၂။ ၃၈၉။ မိလိန္ဒ၊ ၁၅၈။ ဝိ၊ ၄။ ၄။
၂၄၈။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၆။ ဒုသေသိ-ထေရ၊ ၄။
၁။ ၂၃။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၀။ မိလိန္ဒ၊ ၃၇၀။ ဒု-
သေထ-ဝိ၊ ၃။ ၁၁၉။ ဒုသေမ - ဇာ၊ ၁။ ၈၃။
ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၅၁။ ဒုသေယျ-ဇာ၊ ၁။ ၄၄၊ ၇၀။
သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၉။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၆၃။ ဒုသေယျ-

ဝိ၊၁။၁၇၃။ ဒုသေယံ—ထေရီ၊၄၃၀။ ဒုသယံ
—ဇာ၊၁။၄၉။ ဇာ၊ဌ၊၂။၁၀၀။ ဒုသေသံ—ဝိ၊
၁။၄၃။ ဝိ၊၂။၆၈၊၂၉၄။ အံ၊၃။၁၆။ ဝိမတိ၊
၁။၁၁၈။ ဒုသေသံ—ဝိ၊၂။၈၇၊၂၃၅။ ဝိ၊၃။
၁၂၃။ ဝိ၊ဌ၊၃။၇၂။ ဒုသယံ သု—ဝိ၊ဌ၊၃။
၇၂။ ဝိ၊ဓ၊၃။၃၀၉။ ဒုသယံ မှာ—ဇာ၊ဌ၊၇။၈၇။
ဒုသိသတံ—မ၊ဋီ၊၂။၁၂၇။ ဒုသေသန္တံ—ဝိ၊
၂။၆၈။ (၂) ဒုသယန္တံ ဂရဟန္တံ—မ၊ဋီ၊၃။၇၁။

ဒုသေတုံ(ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဒုသ+ဇာ+တုံ] ပျက်စီး
စေခြင်းငှါ၊ ဖျက်ဆီးခြင်းငှါ။ ဘိက္ခုနီ* ဒု-
သေတုံ ဩကာသံ အလဘမာနော။ ဝိ၊၂။
၂၇၃။ (-ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၁၇။ ဇာ၊ဌ၊၄။၁၈၉။
ဝိမတိ၊၂။၂၅၅။ မ၊ဋီ၊၂။၈၁။)

ဒုသေတုကာမ (တိ) [ဒုသေတုံ+ကာမ] ပျက်စီး
စေ-ဖျက်ဆီး-ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊သူ။ မံ
သော ဒုသေတုကာမော။ ဝိ၊၂။၂၇၄။

ဒုသေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဒုသ+ဇာ+တွာ]
ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး-၍။ မာဒိသံ ပရိသုဒ္ဓိ
သမဏံ ဒုသေတွာ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၄၁၄။ (-ဇာ၊
ဌ၊၂။၃၂၀။ ကခါ၊ဋီ၊၂။၅။)

ဒုသေထ (ကာ၊ကြိ) [ဒုသ+ဇာ+ထ] ပျက်စီး
စေ-ဖျက်ဆီး-ကုန်လေ့။ ဒုသေတိ (၁)-
ကြည့်။

ဒုသေန္တ (တိ) [ဒုသ+ဇာ+အန္တ] ပျက်စီးစေ
-ဖျက်ဆီး-သော၊သူ။ ဒုသေန္တော စ န
အသုစိကဒ္ဓမာဒိဟိ ဒုသေတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၀၉။
(-ဝိ၊ဌ၊၃။၃၀၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၁၅၂။ ဝိမတိ၊
၁။၂၅၁။ ဝိမတိ၊၂။၄၈။ ကခါ၊ဋီ၊သစ်၊၁၇၃။)

ဒုသေန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဒုသ+ဇာ+အန္တိ] ပျက်
စီးစေ-ဖျက်ဆီး-ကုန်၏။ ဒုသေတိ (၁)-
ကြည့်။

ဒုသေမ (ကာ၊ကြိ) [ဒုသ+ဇာ+မ] ပျက်စီး
စေ-ဖျက်ဆီး-ကုန်၏။ ဒုသေတိ (၁)-ကြည့်။

ဒုသေယံ (ကာ၊ကြိ) [ဒုသ+ဇာ+ယေယံ]
ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီးရာ-၏။ ဒုသေတိ (၁)-
ကြည့်။

ဒုသေယျ (ကာ၊ကြိ) [ဒုသ+ဇာ+ယေယျ] ပျက်-
စီးစေ - ဖျက်ဆီး - ရ၏။ ဒုသေတိ (၁)-
ကြည့်။

ဒုသေယျံ (ကာ၊ကြိ) [ဒုသ+ဇာ+ယေယျံ] ပျက်
စီးစေ-ဖျက်ဆီး-ကုန်ရာ၏။ ဒုသေတိ (၁)
ကြည့်။

ဒုသေသိ (ကာ၊ကြိ) [ဒုသ+ဇာ+သိ] ပျက်
စီးစေ-ဖျက်ဆီး-၏။ ဒုသေတိ (၁)-ကြည့်။

ဒုသေသိ (ကာ၊ကြိ) [ဒုသ+ဇာ+သိ] ပျက်
စီးစေ-ဖျက်ဆီး-ပြီ။ ဒုသေတိ (၁)-ကြည့်။

ဒုသေသုံ (ကာ၊ကြိ) [ဒုသ+ဇာ+သုံ] ပျက်စီး
စေ-ဖျက်ဆီး-ကုန်ပြီ။ ဒုသေတိ (၁)-ကြည့်။

ဒုသေသန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဒုသ+ဇာ+သန္တိ]
ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး-ကုန်လတ္တံ့။ ဒုသေ-
တိ (၁)-ကြည့်။

ဒုဟနကာလမတ္တ (တိ) [ဒုဟနကာလ+မတ္တာ]
(နိ.) ညစ်ရာ အချိန် အခါ - မျှလောက်
-အတိုင်း အရှည်ရှိ - သော။ ဂါဝိ* ထနေ
ဂဟေတွာ ကေ ခိရဗိန္နံ ဒုဟနကာလမတ္တမ္ပိ။
မ၊ဌ၊၄။၁၃၉။

ဒုဟရ (တိ) [ဒု+ဟရ+ရ] ခိုး-ဆောင်-နိုင်ခဲ့
သော။ ပုညံ စောရေဟိ ဒုဟရံ။ သံ၊၁။၃၃။

ဒေသုဘ (ပု၊န) [ဒေသု+ဥဘ။ ဓာန်၊ဋီ၊၆၅၁။]
(ပု) (၁) ရေမြေ။ (န) (၂) ရေမြေ၏အနံ၊
ရေမြေနံ။ (၃) ရေမြေ၏ ဦးခေါင်း။ (ပု)
(၁) ဒေသုဘော (ဝိ၊ဌ၊၁။၂၅၃)တိ ဥဒက-
သပ္ပေါ။ ဝိ၊ဓ၊၁။၁၂၂။ (န) (၂) ဥက္ခလိကာ
မေ ဒေသုဘံ ဝါတိ (ထေရီ၊၃၈၁)တိ မေ မမ
ဘတ္တပစနဘာဇနံ စိရပါရိပါသိကဘာဝေန
အပရိသုဒ္ဓတာယ ဥဒကသပ္ပဂန္တံ ဝါယတိ။
ထေရီ၊ဌ၊၃၁။ (၃) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒေသနာ (တိ) [ဒေသနာ + က] ရေမြေ၏
ဦးခေါင်းနှင့် တူသော၊ ရေမြေ ဦးခေါင်း
သဏ္ဌာန်ရှိသော။ ဒေသနာ (ဝိ၊ ၄။ ၂၇၆)
နာမ ဥဒကသပ္ပသီသသဒိသံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၇၆။
ဒေသနာ-သဒ္ဓေန တဿ သီသံ ဂဟေတဗ္ဗံ ဇ-
ကဒေသုပစာရေန၊ ဒေသနာံ ဝိယာတိ ဒေသ-
နာကံ။ သဒိသတ္ထေ က-ပစ္စယော ဟောတိ။
ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၆၂။

ဒေသနာဏ္ဍ (ပု) [ဒေသနာ + ဝဏ္ဏ] ရေမြေ၏-
အသွင် - သဏ္ဌာန်။ ယဒိ ဒေသနာဏ္ဍေန။
သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၃။

ဒေသနာသီသ (တိ) [ဒေသနာ + သီသ] ရေမြေ၏
ဦးခေါင်းနှင့် တူသော၊ ရေမြေ ဦးခေါင်း
သဏ္ဌာန်ရှိသော။ ဒေသနာသီသ (ဝိ၊ ၄။ ၁။
၂၇၆)။ ဥဒကသပ္ပသီသသဏ္ဌာန် (ဥဒက-
သပ္ပသီသ)။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၂၀။ ဝိမတိ၊ ၁။
၁၆၈။ (-ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၆။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ၁။
၄၁။ ဝိနိစ္ဆယ၊ ၂။ ၂၀၅၂။)

ဒေတိ (ကြိ) [ဒါ + အ + တိ] (၁) ပေး - ပေး
ကမ်း - ပေးဝေ - ၏။ (က) လှူဒါန်း - ပူဇော်
- ဆက်ကပ် - ၏။ (ခ) စွန့် - စွန့်ကြဲ - ချီး
မြှောက် - ထောက်ပံ့ - ၏။ (ဂ) တိုက် -
ကျွေး - ကုစား - ၏။ (ဃ) တည်စေ၏။ (၂)
သုတ်သင်၏။ စင်ကြယ် - သန့်ရှင်း - စေ၏။
(၃) စီရင်၏။ (၄) ထား၏။ (၁) (က)،
(ခ)، (ဂ)، (ဃ) ဒေတိ (၁) (က)، (ခ)،
(ဂ)، (ဃ) - ကြည့်။ (၂) ဒေတိ (၂) - ကြည့်။
(၃) ဒေတု (သုဗောဓ။ ၁၀၆) တိ ဝိဒေတု။
ယင်း - ခြို။ (၄) နယံ ဒေတိ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၉)
ယဿ နယဿ အနုသာရေန ဝါစနာမဂ္ဂံ
ဌပေသိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၄။

ဒေတု (ကြိ) [ဒါ + အ + တု] (၁) ပေးကမ်း -
လှူဒါန်း - လော့။ (၂) သုတ်သင် - စင်ကြယ်
စေ - လော့။ (၃) စီရင်လော့။ (၁), (၂)

ဒေတိ (၁) (က), (၂) - ကြည့်။ (၃) ဒေတိ
(၃) - ကြည့်။

ဒေထ (ကြိ) [ဒါ + အ + ထ] (၁) ပေး - လှူ
- ပူဇော် - ကုန် - ၏ - လော့။ (၂) သုတ်သင်
- စင်ကြယ်စေ - ကုန် - ၏ - လော့။ ဒေတိ
(၁) (က), (၂) - ကြည့်။

ဒေန္တ (တိ) [ဒါ + အ + အန္တိ။ ထိ - ဌိ ဒေန္တိ]
(၁) ပေး - လှူ - ပူဇော် - စွန့်ကြဲ - ချီး
မြှောက် - ထောက်ပံ့ - သော။ (၂) ပေး -
လှူ - သည် ရှိသော်။ (၃) ပေး - လှူ -
သည်၏ အဖြစ် - ခြင်း - ကြောင့်။ (၄)
သုတ်သင် - စင်ကြယ်စေ - သော။ (၅) ရွတ်
ပြသော။ (၆) ဟောပြောသောသူ။ (၁),
(၂), (၃), (၄) ဒေန္တ - ကြည့်။ (၅) ဥဒ္ဓေသံ
ဒေန္တော (ဝိ၊ ၂။ ၇၆) တိ အဋ္ဌန္တံ ဂရုဓမ္မာနံ
ပါဠိ ဥဒ္ဓိသန္တော။ (၆) ပရိပုစ္ဆံ ဒေန္တောတိ
တဿာယေဝ ပဂုဏာယ ဂရုဓမ္မပါဠိယာ အ-
ဋ္ဌကထံ ကထေန္တောတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ၄။ ၂။
၆၆ - ချည်း။

ဒေန္တိ (ကြိ) [ဒါ + အ + အန္တိ] (၁) ပေး -
ပေးကမ်း - ပေးဝေ - ကုန်၏။ (က) လှူ
ဒါန်း - ပူဇော် - ဆက်ကပ် - ကုန်၏။ (ခ) ရည်
ညွှန်း - အပ်နှင်း - ကုန်၏။ (ဂ) တိုက် -
ကျွေး - ကုစား - ကုန်၏။ (ဃ) ရောင်းချ
ကုန်၏။ (၄) လိမ်းကျံ - ခြယ်သ - ကုန်၏။
(၂) သုတ်သင်ကုန်၏။ စင်ကြယ် - သန့်ရှင်း -
စေကုန်၏။ ဒေတိ (၁) (က), (ဂ), (၄),
(စ), (ဇ), (၂) - ကြည့်။

ဒေန္တု (ကြိ) [ဒါ + အ + အန္တု] ပေးကမ်း - လှူ
ဒါန်း - ကုန်လော့။ ဒေတိ (၁) (က) - ကြည့်။

ဒေမ (ကြိ) [ဒါ + အ + မ] (၁) ပေးကမ်း -
လှူဒါန်း - ကုန် - ၏ - အံ့။ (၂) သုတ်သင်
- စင်ကြယ်စေ - ကုန် - ၏ - အံ့။ ဒေတိ (၁)
(က), (၃) - ကြည့်။

ဒေဝီ (ကြိ) [ဒါ+အ+မိ] (၁) ပေး-၏- အံ
 (က) လှူဒါန်း-ပူဇော်-ဆက်ကပ်- ၏ -
 အံ။ (ခ) စွန့်-စွန့်ကြဲ-ချီးမြှောက်- ၏ -
 အံ။ (၂) သုတ်သင်-စင်ကြယ်စေ-၏-အံ။
 ဒါတိ (၁) (က),(ခ),(၃)-ကြည့်။

ဒေယျ (န) [ဒါ+ဣ။ ကစည်း။၅၄၄။ ရှု၅၅၆။
 ဒါ +ဃျဏ်။ မောဂ်၅။၂၉။] (၁) ပေး-
 -လှူ-ခြင်း။ (တိ)(က) ပေးလှူ-အပ်-
 သင့်-ထိုက်-သော (ပစ္စည်း၊ ဝတ္ထု)။ (၁)،
 (တိ)(၂) ဒါနံ၊ ဒီယတိတိ ဝါ ဒေယံ၊ ယဿ
 ဒိတ္ထံ။ ပဋိကာ၅။၂၉။ (တိ) (၂) ဒေယံ
 ဟောတိ ဝိဇာနတာ (သံ၊၁။၁၇)တိ အတ္ထိ
 ဒါနဿ ဖလန္တိ ဇာနန္တေန ဒါတဗ္ဗမေဝါတိ
 ဝဒတိ။ သံ၊၁။၅၆။ ဒေယျ (ဝိမာန။
 ၆၆)န္တိ ဒါတဗ္ဗဝတ္ထု။ ဝိမာနာဠ။၁၈၆။ (-
 မာဠိ၊၂။၃၀၇။)

ဒေယျဓမ္မ (တိ) [ဒေယျ+ဓမ္မ။ (ဒေယဓမ္မိ-သံ)]
 (၁) ပေး-လှူ-ထိုက်သော သဘောရှိသော
 (ပစ္စည်း၊ ဝတ္ထု)၊ အလှူ ဝတ္ထု (ထမင်း၊
 အဖျော်-စသည်)။ (၂) ဒေယျဓမ္မ-သဒ္ဒါ။
 (၁) အဟံ ကိရ ဒေယျဓမ္မေန သာသနံ ပဂ္ဂ-
 က္ဗာမိ။ ဝိ၊၁။၁၂၇။ ဒေယျဓမ္မော (အပါ၊၁။
 ၈၅) အနုပါနာဒိဒါတဗ္ဗယုတ္တကံ ဝတ္ထု မယံ
 နတ္ထိ။ အပါ၊၁။၂၄၁။ ဒေယျဓမ္မော (ကခါ။
 ၁၈၉)တိ စတ္တာရော ပစ္စယာ။ ကခါ၊၁။၁၆။
 ၃၄၄။

ဒေယျဓမ္မော - ဝိ၊၁။၁၂၇၁။ ဒီ၊၁။၂။
 ၂၄၇။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၄။ ဒေယျဓမ္မံ(န၊ပါ၊၁)-
 စူဠနိ၊၁။ အံ၊၁။၂။၁၄၉။ အဘိ၊၁။၂။၁၅၁။
 ဒေယျဓမ္မာ-သံ၊၁။၁၅၉။ မဟာနိ၊၁။၂။၉၃။
 ဒေယျဓမ္မံ(ဒု၊၁)-ဝိ၊၂။၃၇၂။ မာဠာ၊၃။၃၀၇။
 သာရတ္ထ၊၃။၃၇၇။ ဒေယျဓမ္မေ-စရိယာ၊၁။
 ၁၀၅။ ဒေယျဓမ္မေန-ဒီ၊၁။၃။၃၄။ ဣတိဝုတ်၊
 ၄။၂၂၈။ ဇာ၊၁။၄။၆၆။ ဒေယျဓမ္မေဟံ-
 ပေတ၊၁။၁၀၄။ ဒေယျဓမ္မဿ-(ဆ၊၁)အံ၊၁။

၁၄၈။ အဘိ၊၁။၂။၄၅၀။ မဟာနိ၊၁။၁၆၃။
 ဒေယျဓမ္မတော - ဓမ္မ၊၁။၂။၆၇။ ဝိမာန၊၁။
 ၆၈။ ဇာ၊၁။၂။၂၂၉။ ဒေယျဓမ္မဿ-(ဆ၊၁)
 သံ၊၁။၃။၆၈။ ဥဒါန၊၁။၂၀၇။ သံ၊၁။၁၅၆။
 ဒေယျဓမ္မာနံ-စရိယာ၊၁။၅၅။ ဒေယျဓမ္မေ-
 အံ၊၂။၁၈၈။ မာဠာ၊၁။၁၀၈။ သီ၊၁။၁၆၁။
 ၂၅၂။ ဒေယျဓမ္မေသု - ပေတ၊၁။၁၅၂။၁၆၇။
 ဥဒါန၊၁။၂၆၆။ သီ၊၁။၁၆၁။၂၉၅။ (၂)
 ဒေယျဓမ္မဂ္ဂဟက (၂)-ကြည့်။

ဒေယျဓမ္မဂဝေသန (န၊ထိ) [ဒေယျဓမ္မ + ဂဝေ-
 သန] အလှူဝတ္ထုကို ရှာမှီးခြင်း။ ဒေယျ-
 ဓမ္မဂဝေသနာယ စ ဝိသုဒ္ဓတာယ။ သံ၊၁။
 ၁၀၃။

ဒေယျဓမ္မဂ္ဂဟက (န) [ဒေယျဓမ္မ + ဂဟက] (၁)
 အလှူဝတ္ထုကို ခံယူခြင်း။ (၂) ဒေယျဓမ္မ-
 သဒ္ဒါကို - ယူ - ဟော - ဆို - ခြင်း။ (၁)
 တသ္မာ “ဗိဇ္ဇပမံ ဒေယျဓမ္မ”န္တိ ဒေယျဓမ္မဂ္ဂ-
 ဟကံကတံ။ ပေတ၊၁။၇။ (၂) တဒညဿ
 ပါဠိယံ ဒေယျဓမ္မဂ္ဂဟကေန ဂဟိတတ္တာ။
 အံ၊၁။၂။၁၃၈။

ဒေယျဓမ္မဋ္ဌိတကာလ (ပု) [ဒေယျဓမ္မ + ဋ္ဌိတ-
 ကာလ] အလှူဝတ္ထု၏ တည်ရှိရာ အခါ၊
 အတ္တနော ဒေယျဓမ္မဋ္ဌိတကာလံ။ သုတ္တနိ၊၁။
 ၂။၁၃၃။

ဒေယျဓမ္မနိဒဿန (တိ) [ဒေယျဓမ္မ + နိဒဿန]
 အလှူဝတ္ထုကို ညွှန်ပြ-ကြောင်းဖြစ်-တတ်
 -သော။ ဣဒန္တိ ဒေယျဓမ္မနိဒဿနံ။ ခုဒ္ဒက၊
 ၄။၁၇၅။ ပေတ၊၁။၂၄။

ဒေယျဓမ္မပစ္စယ (တိ) [ဒေယျဓမ္မ + ပစ္စယ]
 အလှူဝတ္ထု-ဟူသော အကြောင်း ငိုသော
 ဒေယျဓမ္မပစ္စယံလောဘံ။ သုတ္တနိ၊၁။၂။၁၄၃။

ဒေယျဓမ္မပဋိဂ္ဂဟက (တိ) [ဒေယျဓမ္မ + ပဋိ-
 ဂ္ဂဟက] (၁) အလှူဝတ္ထုကို ခံယူသောသူ၊
 အလှူခံ။ (၂) အလှူဝတ္ထု(နှင့်) အလှူခံ။

(၁) ဒက္ခိဏေယျံ ဂဝေသတီတိ ဒေယျဓမ္မ-
ပဋိဂ္ဂါဟကေ ပရိယေသတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၂။
(- ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၂၀။) (၂) ဒေယျဓမ္မပဋိ-
ဂ္ဂါဟကာနံ ဝိဘာဂံ အကတွာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။
၂၉၃။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၈၃။) အောက်ပုဒ်လည်း-
ကြည့်။

ဒေယျဓမ္မပဋိဂ္ဂါဟကဝိကပ္ပ (ပု) [ဒေယျဓမ္မပဋိ-
ဂ္ဂါဟက+ဝိကပ္ပ] အလှူဝတ္ထု(နှင့်) အလှူခံ
ကို အထွေထွေ ကြံစည်ခြင်း။ ဝိသေသေန
ပန ဒေယျဓမ္မပဋိဂ္ဂါဟကဝိကပ္ပ၊ ဒါနပါရ-
မိယာ သံကိလေသော။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၂၇၁။

ဒေယျဓမ္မပဋိဂ္ဂါဟကဝိကပ္ပရဟိတ (တိ) [ဒေယျ-
ဓမ္မပဋိဂ္ဂါဟကဝိကပ္ပ + ရဟိတ] အလှူဝတ္ထု
(နှင့်) အလှူခံကို အထွေထွေကြံစည်ခြင်း-
မှ ကင်း - မရှိ - သော။ ဒေယျဓမ္မပဋိဂ္ဂါဟက-
ဝိကပ္ပရဟိတာ ဟိ ဗောဓိသတ္တာနံ ဒါနပါရမီ။
စရိယာ၊ဋ္ဌ။၄၂။ (-၉၇။)

ဒေယျဓမ္မပရိစ္စာဂ (ပု) [ဒေယျဓမ္မ + ပရိစ္စာဂ]
(၁) အလှူဝတ္ထုကို - စွန့်ကြဲ - ပေးကမ်း -
လှူဒါန်း - ခြင်း။ (၂) အလှူဝတ္ထုကို - စွန့်
ကြဲ - ပေးကမ်း - လှူဒါန်း - ကြောင်း စေ
တနာ။ (၁) ဒေယျဓမ္မပရိစ္စာဂေါ ဘသ္မနိဟိတံ
ဝိယ နိပ္ပလော ဝေ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၃၆။ (-
ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၉။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၇၄။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၉။
စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၁၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။
၄၂၉။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၇၆။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၂၆၂။ ဒိ၊
ဋ္ဌိ၊၂။၂၀၀။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၀၆။ အနုဋ္ဌိ၊၁။၇၆။
အနုဋ္ဌိ၊၂။၁၀၀။) (၁), (၂) ဒါယကောပိ
အရဟန္တေသု ဒေယျဓမ္မပရိစ္စာဂေန .... ဒါန-
ဖလံ ပဋိလဘတိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၇။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၇။၁၃၆။)

ဒေယျဓမ္မဗီဇ (န) [ဒေယျဓမ္မ + ဗီဇ။ (ဒေယ-
ဓမ္မဝိဇ-သံ)] အလှူဝတ္ထု-ဟူသော မျိုးစေ့၊
မျိုးစေ့နှင့်တူသော အလှူဝတ္ထု။ ဒေယျဓမ္မ-
ဗီဇေ ဝုတ္တေ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၇။ (-ဂ၆။)

ဒေယျဓမ္မမူလ (န) [ဒေယျဓမ္မ + မူလ] အလှူ
ဝတ္ထု၏ - အရင်းခံ - အကြောင်းရင်း (အလုပ်
တာဝန်)။ ဝယကရဏ (ဝိမတိ၊၂။၂၄၀)-
ကြည့်။

ဒေယျဓမ္မဝတ္ထုဝိသယ (တိ) [ဒေယျဓမ္မဝတ္ထု +
ဝိသယ] အောက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ တေန ဒေ-
ယျဓမ္မာပဒေသေန ဒေယျဓမ္မဝတ္ထုဝိသယာယ
ပရိစ္စာဂစေတနာယယေဝ ဗိဘောဝေါ ဒ-
ဋ္ဌဗ္ဗော။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၈။

ဒေယျဓမ္မဝိသယ (တိ) [ဒေယျဓမ္မ + ဝိသယ]
အလှူဝတ္ထု-ဟူသော အခံရှိသော။ ဒေယျ-
ဓမ္မဝိသယာ လောဘဓမ္မာ ဥပ္ပဇ္ဇေယျံ။ စရိ-
ယာ၊ဋ္ဌ။၂၈၄။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၇၇။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။
၂၆၂။

ဒေယျဓမ္မသံဝိဓာနပုဗ္ဗက (တိ) [ဒေယျဓမ္မ + သံ-
ဝိဓာန + ပုဗ္ဗက] အလှူဝတ္ထုကို စီရင်ခြင်း-
ဟူသော ရှေ့သွားရှိသော။ သာ ဟိ ဒေယျ-
ဓမ္မသံဝိဓာနပုဗ္ဗကံ ပုရိမသိဒ္ဓံ ဒါနသင်္ကပ္ပံ။
ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၄၉။

ဒေယျဓမ္မသီသ (န) [ဒေယျဓမ္မ + သီသ] အလှူ
ဝတ္ထုကို - အဦး - အစ - ပြုခြင်း။ ဒေယျဓမ္မ-
သီသေန ဣဗ္ဗိသယံ ဒါနမယံ ပုညမေဝ ဒဿေ-
တိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၆၇။ (- သာရတ္ထ၊၂။၆၂။ ဒိ၊
ဋ္ဌိ၊၁။၂၂၇။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၄၅။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၅၀။
သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၆၅။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၀၆။)

ဒေယျဓမ္မာနုစ္ဆဝိက (တိ) [ဒေယျဓမ္မ + အနုစ္ဆ-
ဝိက] အလှူ ဝတ္ထုအား - သင့်လျော် -
လျောက်ပတ် - သော၊ အလှူဝတ္ထုနှင့် လိုက်
လျောသောသူ။ ဒေယျဓမ္မာနုစ္ဆဝိကာ ဝေ
ဝါ ဧတေ ပုသုကာ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၁။

ဒေယျဓမ္မာပဒေသ (ပု) [ဒေယျဓမ္မ + အပဒေသ]
အလှူဝတ္ထုကို ညွှန်ပြခြင်း။ ဒေယျဓမ္မဝတ္ထု-
ဝိသယ-ကြည့်။

ဒေယျဓမ္မာရမ္မဏ (တိ) [ဒေယျဓမ္မ + အာရမ္မဏ]
အလှူဝတ္ထု-ဟူသော အာရုံရှိသော၊ အလှူ
ဝတ္ထုကို အာရုံပြုသော။ စေတနာ ဒေယျ-
ဓမ္မာရမ္မဏာဝ ဟောတိ။ နေတ္ထိ၊ ဌ။ ၁၆၃။

ဒေယျပဋိဂ္ဂါဟက (တိ) [ဒေယျ + ပဋိဂ္ဂါဟက]
အလှူဝတ္ထု (နှင့်) အလှူခံ။ ဒေယျပဋိဂ္ဂါဟ-
ကေသု ဝိဘာဂံ အကတော။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၁။ ၈၃။
(-နေတ္ထိ၊ ဌိ။ ၂၉။) အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဒေယျပဋိဂ္ဂါဟကဝိကပ္ပရဟိတ (တိ) [ဒေယျပဋိ-
ဂ္ဂါဟက + ဝိကပ္ပ + ရဟိတ] အလှူဝတ္ထု (နှင့်)
အလှူခံကို အထွေထွေကြံစည်ခြင်း - မှ ကင်း
- မရှိ - သော။ ဒေယျပဋိဂ္ဂါဟကဝိကပ္ပရဟိ-
တာ ဟိ ဒါနပါရမိတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌိ၊ ၁။ ၃၉၀။

ဒေယျဝတ္ထု (န) [ဒေယျ + ဝတ္ထု] ပေး - လှူ -
ထိုက်သော ပစ္စည်း 'ဝတ္ထု'။ ယဉ္ဇ ဒေယျ-
ဝတ္ထု ပရိတ္တံ ယာစကောပိ ပစ္စုပဋ္ဌိတော။
စရိယာ၊ ဌ။ ၂၉၆။ (-ဒီ၊ ဌိ၊ ၂။ ၂၀၀။ သံ၊ ဌိ၊
၁။ ၁၀၄၊ ၂၆၁။)

ဒေယျာထ (ကြိ) [ဒါ + အ + ယျော + သ] ပေး -
လှူ - ကုန် - ရ၏ - လော့။ ဒဒါတိ (၁) -
ကြည့်။

ဒေယျာသိ (ကြိ) [ဒါ + အ + ယျော + သိ] ပေး -
လှူ - ရ၏ - လော့။ ဒဒါတိ (၁) - ကြည့်။

ဒေဝိ (ပု) [ဒိဝု + က + ။ မူလဌိ၊ ၃။ ၁၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဌိ၊ ၁။ ၇။ ဓာန်၊ ဌိ၊ ၄၇-၈။ နိတိ၊ ဓာ။ ၂၂၀-၁။
ထိန္ဒ ဒေဝိ၊ ဒေဝိ။ (ဒေဘ-ပြာ)] နတ်၊ (၁)
သမ္မုတိနတ်၊ (က) မင်း။ (ခ) မိဖုရား။ (ဂ)
မင်းသား။ (ဃ) မင်းသမီး။ (၂) ဥပပတ္တိ
နတ်၊ (က) ကာမာဝစရနတ်။ (ခ) ထင်ရှား
သောနတ်။ (ဂ) ဗြဟ္မာ။ (ဃ) အသုရာ။
(၃) ဝိသုဒ္ဓိနတ်၊ (က) ဘုရားရှင်။ (ခ)
ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ (ဂ) သောတာပတ္တိဖလဋ္ဌာန်
ပုဂ္ဂိုလ်။ (ဃ) သကဒါဂါမိ ဖလဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ်။
(င) အနာဂါမိဖလဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ်။ (စ) အရ-

ဟတ္ထဖလဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ်၊ ရဟန္တာ။ (၄) နတ်
ပြည်။ (၅) ဗြဟ္မာ့ပြည်။ (၆) ကောင်းကင်။
(၇) မိုး၊ မိုးတိမ်။ (၈) မိုးရေ။ (၉) သေ
မင်း။ (၁၀) ယမမင်း၊ ဝေမာနိကပြိတ္တာမင်း။
(၁၁) အရှင်၊ သခင်၊ အစိုးရသူ။ (၁၂)
ကလေး၊ သူငယ်။ (၁၃) ဟင်္သာငှက်ငယ်။
(၁၄) ပုဏ္ဏား။ (တိ) (၁၅) နတ်၌ ဖြစ်
သော (ဂတိ-စသည်)။ (၁၆) ကိုးကွယ်
- ဆည်းကပ် - အပ်သော၊ သူ။ (၁၇) မြတ်
သော။ (၁၈) ဒေဝ-အမည်ရှိသော (မထေရ်-
စသည်)။ (၁၉) ဒေဝ-သဒ္ဓါ။ (သုဇာတဘုရား
ရှင်၏ အဂ္ဂသာဝက ဒေဝထေရ်၊ ဝိရူပက္ခ၏
သား ကာလကဏ္ဍိအစ်ကို ဒေဝ၊ ကပ္ပကရွာ၌
နေထိုင်သော ဒေဝရဟန်း၊ မဟာနိဒ္ဒေသ-
အဋ္ဌကထာ ရေးရန် ဥပသေနထေရ်အား
တောင်းပန်သူ သီဟိုဠ်ကျွန်းသား ဒေဝထေရ်၊
မလိယဒေဝထေရ်၊ သုမနကုဋ္ဌဝဏ္ဏနာကျမ်း
ပြု ဒေဝထေရ်၊ ကိတ္တိသိရိဓမ္မသ သီဟိုဠ်မင်း၏
စစ်သူကြီး ဒေဝ၊ ဂဗဗာဟုမင်း၏ စစ်ဗိုလ်ချုပ်
ဒေဝ၊ မဟာပရက္ကမမင်း၏ စစ်ဗိုလ်ချုပ် ဒေဝ၊
အာယာသမန္တမင်း၏ အမတ် ဒေဝ၊ ဝေဒိသ-
ဂိရိသူဌေး ဒေဝ။ D.P.။)

နတ်။ အတ္ထိ တိရစ္ဆာန်ဂကောသု ဒေဝါတိ
န ဟေဝံ ဝတ္ထဗ္ဗေ။ အဘိ၊ က။ ၄၃၂။ တံ ဝေ
ဒေဝါ ပသံသန္တိ၊ သုဒ္ဓါဇိဝိံ အတန္တိတံ။ ဓမ္မ။
၆၆။ ဓမ္မာ၊ ဌ။ ၂။ ၃၆၇။ (-ပဋိသံ။ ၂၇၈။ ဥဒါန၊
၁၀၀။)

(၁) သမ္မုတိနတ်၊ (က) မင်း။ အတ္ထိ စ
ခေါ ဒေဝ ခေမာ နာမ ဘိက္ခုနီ။ သံ၊ ၂။
၅၄၄။ ဒေဝါတိတယော ဒေဝါသမ္မုတိဒေဝါ
ဥပပတ္တိဒေဝါ ဝိသုဒ္ဓိဒေဝါ။ ကတမေ သမ္မု-
တိဒေဝါ၊ သမ္မုတိဒေဝါဝုစ္စန္တိ ရာဇာနော စ
ရာဇကုမာရာ စ ဒေဝိယော စ။ ဣမေ ဝုစ္စန္တိ
သမ္မုတိဒေဝါ။ ကတမေ ဥပပတ္တိဒေဝါ၊ ဥပ-
ပတ္တိဒေဝါ ဝုစ္စန္တိ စာတုမဟာရာဇိကာ ဒေဝါ
.... ဗြဟ္မကာယိကာ ဒေဝါ၊ ယေ စ ဒေဝါ

တဒုတ္တရိ၊ ဣမေ ဝုစ္ဆန္တိ ဥပပတ္တိဒေဝါ။ ကတမေ
 ဝိသုဒ္ဓိဒေဝါ၊ ဝိသုဒ္ဓိဒေဝါ ဝုစ္ဆန္တိ တထာဂတာ
 တထာဂတသာဝကာ အရဟန္တော ခိဏာသဝါ၊
 ယေ စ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ၊ ဣမေ ဝုစ္ဆန္တိ ဝိသုဒ္ဓိဒေဝါ။
 စူဠနိဗ္ဗာနဉာဏံ။ ဒေဝါ ဝုစ္ဆန္တိ ရာဇာနော။
 မ၊ဠာ၄။၁။ သံ၊ဠာ၂။၂၃၆။ (- အဘိ၊ဝိ။
 ၄၃၇။ ပေတ။၁၆၄။၂၀၃။ မိလိန္ဒ။၃၄။ ဝိ၊ဠာ
 ၁။၃၄။ မ၊ဠာ၁။၃၅။ ခုဒ္ဒက၊ဠာ၁၀၃။ သုတ္တနိ၊
 ဠာ၂။၉။ ပေတ၊ဠာ၁၄၇။၂၃၅။ သာရတ္ထ၊
 ၁။၁၂၇။) (ခ) အနက်လည်း ဆက်ကြည့်။

(ခ) မိဖုရား။ မလ္လိကာ ဒေဝ ဒေဝီ
 ခိတသံ ဝိဇာတာ။ သံ၊၁။၈၆။ ဒေဝီတိ ရာဇ-
 ဘရိယာပိ ဒေဝ ခိတာပိ “ဒေဝီ”တိ ဝုစ္ဆန္တိ။
 နိတိ၊ဇာ။၂၂၁။

(ဂ) မင်းသား။ (က) အနက် ပြန်ကြည့်။
 (ဆ) မင်းသမီး။ (ခ) အနက် ပြန်ကြည့်။

(၂) ဥပပတ္တိနတ်။ (က) ကာမာဝစရ
 နတ်။ ဘုမ္မာ ဒေဝါ သဒ္ဓမနုဿာဝေသံ။ ဝိ၊၁။
 ၂၁။ ပဋိသံ၊၃၃၂။ သန္တိ ဒေဝါ စာတုမဟာ-
 ရာဇိကာ။ အံ၊၁။၂၁၀။ အံ၊၃။၅၃၃။ ဒေဝါ-
 (ပဋိသံ၊၂၆၆)တိ ဆ ကာမာဝစရဒေဝါ
 ဗြဟ္မာနော စ။ ဒေဝ-ဂူဟဏေန အသုဉာပိ
 သင်္ဂဟိတာ။ ပဋိသံ၊ဠာ၂။၁၇၀။ ဒေဝါ (ဇာ၊
 ၁။၂၂၂)တိ ဘုမ္မဒေဝေ အာဒိ* ကတာ
 သဗ္ဗေပိ ကာမာဝစရဒေဝါ။ ဇာ၊ဠာ၄။၇၆။
 (- သံ၊၃။၂၀၈။ မ၊ဠာ၃။၇၁။၂၁၆။ ပေတ၊
 ဠာ၂။၅၅။ ဇာ၊ဠာ၅။၁၂၀။ စူဠနိ၊ဠာ၅၃။
 နေတ္ထိ၊ဠာ၅၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဠာ၁။၃၃။ နေတ္ထိ၊ဝိ။
 ၇၆။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၄၈၃။) (၁) (က) အနက်
 လည်း ပြန်ကြည့်။

(ခ) ထင်ရှားသောနတ်။ ဒေဝေါ(ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၁။၁၂)တိ စတုမဟာရာဇသက္ကသုယာမာဒိပါ-
 ကဋ္ဌဒေဝမာဟ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဠာ၁။၃၃။ (- ၃၅၊
 ၂၈၂။)

(ဂ) ဗြဟ္မာ။ ဗြဟ္မကာယိကာ ဒေဝါ
 သဒ္ဓမနုဿာဝေသံ။ ဝိ၊၁။၂၁။ ပဋိသံ၊၃၃၂။
 အညတြ သုဒ္ဓါဝါသေဟိ ဒေဝေဟိ။ ဒိ၊၂။
 ၄၂။ မ၊၁။၁၁၆။ ဒေဝါ (ပဋိသံ၊၁၅၉)တိ
 ဗြဟ္မာနောပိ ဝုစ္ဆန္တိ။ ပဋိသံ၊ဠာ၂။၆၄။ (-
 မ၊၃။၁၀၆။ အံ၊၁။၂၁၀။ အံ၊၃။၅၃၃။) (ဆ)
 အသုရာ။ (က) အနက် ပြန်ကြည့်။

(၃) ဝိသုဒ္ဓိနတ်။ (က) ဘုရားရှင်။ တုဝံ
 ဒေဝေါသိ သဗ္ဗညု၊ သဒေဝေ သဟမာနုသေ။
 အပ၊၁။၁၇၂။ ဒေဝေါ ဝိသုဒ္ဓိဒေဝါဒေါ၊ မေ-
 သမစ္စုနဘေသု စ။ ဓာန်၊၈၄၂။ (- အံ၊ဠာ၊
 ၁။၁၂၃။) ဒေဝဒေဝ၊ ဒေဝါတိဒေဝ-တိလည်း
 ကြည့်။ (၁) (က) အနက်လည်း ပြန်ကြည့်။
 (ခ) ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ (၁) (က) အနက် ပြန်
 ကြည့်။

(ဂ) သောတာပတ္တိဖလဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ်။
 (ဆ) သကဒါဂါမိ ဖလဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ်။ (င)
 အနာဂါမိ ဖလဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ်။ (စ) အရဟတ္တ-
 ဖလဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ်။ ရဟန္တာ။ ဣမသ္မိ* သုတ္တေ
 စတ္တာရောပိ ဖလဋ္ဌပုဂ္ဂလာ ဝိသုဒ္ဓဋ္ဌေန ဒေဝါ
 နာမ ဇာတာ။ သံ၊ဠာ၃။၃၁၉။ (၁) (က)
 အနက်လည်း ပြန်ကြည့်။

(၄) နတ်ပြည်၊ ဒိဗ္ဗန္တိ တွေ ပဉ္စဟိကာမ-
 ဂုဏေဟိ သမင်္ဂိဘူတာ ဟုတွာ ဝိစရန္တိ ကိ-
 ဠန္တိ ဇောတေန္တိ စာတိ ဒေဝါ၊ ဒေဝလော-
 ကာ။ သိ၊ဠာ၊သစ်၊၂။၄၁၅။ ဒေဝယာနိယ-
 လည်း ကြည့်။ (၅) ဗြဟ္မာ့ပြည်။ ဒေဝစာ-
 ရိကကောလာဟလ-ကြည့်။

(၆) ကောင်းကင်။ မုလိန္ဒော နာဂ-
 ရာဇာ သတ္တာဟဿ အစ္စယေန ဝိဒ္ဓိ ဝိဂတ-
 ဝလာဟကံ ဒေဝံ ဝိဒိတွာ။ ဝိ၊၃။၄။ ဥဒါန။
 ၈၇။ = အာကာသံ (အာကာသေ)။ ဝိ၊ဠာ၊
 ၃။၂၄၀။ မ၊ဠာ၂။၂၇၆။ မ၊ဠာ၃။၁၈၈။ သံ၊
 ဠာ၁။၁၁၅။ ဥဒါန၊ဠာ၉၀။ ဣတိဝုတ်၊ဠာ၈၆။
 (- အံ၊၃။၂၇၄။ ထေရ၊ဠာ၁။၃၁။ သံ၊ဠာ၊
 ၂၁၁။) (၃) (က) အနက်လည်း ပြန်ကြည့်။

(၇) မိုး၊ မိုးတိမ်။ ဒေဝေါ စ ထောက်
ထောက် ဖုဿယဟိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၅၆။ အပါဠာ၊ ၂။
၃၅။ ဒေဝေါ (ဒီ၊ ၁။ ၇၀။ မ၊ ၁။ ၃၄၅။ သံ၊ ၂။
၂၁၇။ အံ၊ ၂။ ၂။ ထေရ၊ ၂။ ၃၁။ ဒီ၊ ၅။ ၂။ ၁၄၇။
သံ၊ ၅။ ၃။ ၁၃၁။ အံ၊ ၅။ ၃။ ၂၄၉) တိ မေယော။
ဒီ၊ ၅။ ၁။ ၁၉၅။ မ၊ ၅။ ၂။ ၂၂၂။ အံ၊ ၅။ ၃။ ၁၀။
ထေရ၊ ၅။ ၁။ ၁၅၇။ ဒီ၊ ၅။ ၂။ ၁၅၃။ သံ၊ ၅။ ၂။
၃၇၂။ အံ၊ ၅။ ၃။ ၂၅၇။ “ဒေဝေါ စ ကာလေန
ကာလံ န သမ္မာဓာရံ အနုပုဝေစ္ဆတိ” တိ
အာဒိသု မေဓပဇ္ဇန္တေ ဝိ။ ထေရ၊ ၅။ ၁။ ၃၁။
(-မ၊ ၂။ ၂၀၇။ ဥဒါန၊ ၅။ ၆၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။
၂၇၅။) (၃) (က) အနက်လည်း ပြန်ကြည့်။

(ဂ) မိုးရေ။ ဒေဝကတသောဗ္ဗကြည့်။
(၉) သေမင်း။ ဒေဝေါတိ မစ္စူ (အံ၊ ၅။ ၂။
၁၁၇) တိ အဘိဘဝနဋ္ဌေန သတ္တာနံ အတ္တနော
ဝသေ ဝတ္တာပနတော မစ္စူရာဇာ “ဒေဝေါ”-
တိ ဝုစ္စတိ။ အံ၊ ၅။ ၂။ ၁၁၁။ (-မ၊ ၅။ ၃။ ၂၁၄။
ဇာ၊ ၅။ ၁။ ၁၅၅။ မ၊ ၅။ ၃။ ၁၄၇) ဒေဝဒူတ
(၁)လည်းကြည့်။ (၃) (က) အနက်လည်း
ပြန်ကြည့်။

(၁၀) ယမမင်း၊ ဝေမာနိကပြိတ္တာမင်း။
ယမဿ ရညော ဒဿန္တိ “အယံ ဒေဝ ပုရိ-
သော အမတ္တေယျော.....ဣမဿ ဒေဝေါ ဒဏ္ဍံ
ပဏေတူ” တိ။ မ၊ ၃။ ၂၁၇။

(၁၁) အရှင်၊ သခင်၊ အစိုးရသူ။ အဟံ
ဒေဝ သကလဇမ္ဗုဒ္ဓိပေ ဝိစရန္တော အညဿ
ရညော သန္တိကေ ကိဉ္စိ ဂုယံ (ဘယံ၊ သိ၊ သျှာ၊
ဣ) န ပဿာမိ။ ဇာ၊ ၅။ ၆။ ၂၃၇။ နိတိ၊ ဓာ။
၂၂၁။

(၁၂) ကလေး၊ သူငယ်။ သုသုဒါရကာပိ
ဟိ ဒေဝါ နာမ ဟောန္တိ၊ ဒေဝိယော နာမ
ဟောန္တိ။ မ၊ ၅။ ၃။ ၃၀၉။

(၁၃) ဟင်္သာငှက်ငယ်၊ ဒေဝေါ ဒေဝေ-
နာ (ဇာ၊ ၁။ ၄၇) တိ တေယေဝ (ဟံသပေါ-

တကေ) ဒွေ ဒေဝေ ကတော ကထေတိ။ ဇာ၊
၅။ ၂။ ၉၇။

(၁၄) ပုဏ္ဏား။ ဒေဝေ (မ၊ ၅။ ၃။ ၁၉၆)-
တိ ပြာဟူဏေ သန္ဓာယာဟ။ မ၊ ၅။ ၃။ ၁၃၇။

(တိ) (၁၅) နတ်၌ဖြစ်သော (ဂတိ-
စသည်)။ အပဋိစ္ဆန္နကမ္မန္တဿ ဘိက္ခဝေ ဒွိန္နံ
ဂတိနံ အညတရာ ဂတိ ပါဠိကခါ ဒေဝါ ဝါ
မနုဿာ ဝါတိ။ အံ၊ ၁။ ၆၁။ (-နေတ္ထိ၊ ၃၉။)

(၁၆) ကိုးကွယ်-ဆည်းကပ်-အပ်သော
သောသူ။ လောကေ ဟိ ယေ “သရဏံ
ပရာယဏ” န္တိ ဂန္တဗ္ဗာ ဂတိဘူတာ၊ တေ
“ဒေဝါ” တိ ဝုစ္စန္တိ။ မူလဒီ၊ ၁။ ၁၀။

(၁၇) မြတ်သော။ ဒေဝဝဏ္ဏိ ကြည့်။
(၁၈) ဒေဝ-အမည်ရှိသော (မထေရ်-စသည်)။
ဒေဝတ္ထေရ-ကြည့်။ (၁၉) ဒေဝ-သဒ္ဒါ။ ဒေဝဂ္ဂ-
ဟဏ-ကြည့်။

ဒေဝေါ-ဝိ၊ ၂။ ၁၅၆။ ဣတိဝုတ်။ ၂၄၇။
ဒေဝ(အာ၊ ဇ)-ဒီ၊ ၁။ ၄၄။ မ၊ ၃။ ၂၁၄။ ဒေဝါ
(ထိ၊ ပ၊ ဇ)-အံ၊ ၁။ ၆၁။ ဒေဝိ-သံ၊ ၁။ ၈၆။
အံ၊ ၂။ ၅၂။ ဒေဝါ(ပု၊ ပ၊ ဗ)-မ၊ ၁။ ၂၇၁။ ပဋိ-
သံ၊ ၂၇၇။ (ထိ၊ ပ၊ ဗ)-နေတ္ထိ၊ ၃၉။ ဒေဝိ-
ယော-မ၊ ၅။ ၃။ ၁၄၇။ ဒီ၊ ၅။ ၂။ ၂၅။ ဒေဝံ-
ဝိ၊ ၃။ ၄။ အပါ၊ ၁။ ၂၁၇။ ဒေဝိ-ဒီ၊ ၂။ ၁၅၅။
ဒေဝေ-မ၊ ၁။ ၂။ စရိယာ၊ ၄၀၀။ ဒေဝေန-
ဒီ၊ ၃။ ၁၂၀။ အံ၊ ၁။ ၁၀၉။ ဒေဝတော-မ၊ ၁။
၂။ ဒေဝိယာ-အံ၊ ၁။ ၃၆၇။ ဒေဝေဟိ-သံ၊
၃။ ၃၇၇။ ဇာ၊ ၂။ ၁၀၁။ ဒေဝဿ(စ၊ ဇ)-ဝိ၊
၄။ ၂၄၄။ ဒေဝါနံ-အံ၊ ၂။ ၄၅၄။ စူဠနိ၊
၁၅၀။ ဒေဝဿ-ဒီ၊ ၁။ ၄၄။ ဇာ၊ ၂။ ၂၇၇။
ဒေဝါနံ-ဝိ၊ ၁။ ၂။ အဘိ၊ က။ ၂၆၉။ ဒေဝေ
-ဒီ၊ ၂။ ၁၀၉။ ထေရ၊ ၃။ ၆၀။ ဒေဝိယာ-အံ၊
၂။ ၅၂။ ဒေဝေသု-ဒီ၊ ၂။ ၄၂။ နေတ္ထိ၊ ၇၀။

ဒေဝ (န) [ဒေဝ+ဏ = အ။ အမရ ၄။ ၂၇။
(ဒေဝ-သံ)] (၁) ရှေးကံဟောင်း။ (တိ) (၂)

နတ်နှင့်တူသောသူ။ (၁) ဒိဋ္ဌိ (၁၀) ကြည့်။
(တိ) (၂) ဒေဝေါ (အံ၊ ၁။ ၄၀၃) တိ ဒေဝ-
သဒိသော ဂုဏဝသေန အဘိရူပေါ ပါသာ-
ဒိကော။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၄။ ဒေဝဒူတ (၂)။
လည်း ကြည့်။

ဒေဝက (ပု) [ဒေဝ + ကျ။ (ဒေဝက, ဒေဝက-
သံ)] မျောက်။ (ကစားခြင်း၊ အရိုး
ရဟန်း၊ မွန်မြတ်သူ၊ နတ် - ဘုရား - နှင့် တူ
သူ၊ နတ်။ P.S.D.။ ဗိဿနိုး၏ အဘွား
နတ်သို့။ အဘ၊ ဒေဝက-မင်း အထူး။
ထောမ။) သိပ္ပိက(ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၂) ကြည့်။

ဒေဝကညာ (ထိ) [ဒေဝ + ကညာ။ (ဒေဝ-
ကနျာ-သံ၊ ဒေဝကဏာ-ပြာ)] နတ်သတိုး
သမီး၊ ပျိုရွယ်သော နတ်သမီး၊ နတ်သမီးပျို။
ဒေဝကညာ - ဇာ၊ ၂။ ၃၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၀။
ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၆၉။ (ပ၊ ၁) - မ၊ ၄။ ၄။ ၂၄၁။ ဒေဝ-
ကညာယော - ဇာ၊ ၂။ ၂၅၆။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၀၃။
သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၁။ ဒေဝကညံ - ဇာ၊ ၂။ ၁၂။ ဇာ၊
၄။ ၅။ ၁၆၂။ ဒေဝကညာယော - ဇာ၊ ၂။ ၂၇၄။
မိလိန္ဒ၊ ၁။ ၇၀။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၁၀။ ဒေဝကညာယ -
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၀၆။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂၂၄။ ဒေဝ-
ကညာဟိ - သံ၊ ၁။ ၂၀၂။ အပ၊ ၁။ ၃၂၃။ ဒီ၊ ၄။
၂။ ၃၀၈။ ဒေဝကညာနံ - ဝိမာန၊ ၄။ ၈၀။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀။

ဒေဝကညူပမ (တိ) [ဒေဝကညာ + ဥပမာ။
(ဒေဝကဇျာပမ-သံ)] နတ်သမီးနှင့်တူသော
သူ။ ဒေဝကညူပမာ သုဘာ။ ဇာ၊ ၂။ ၇၃။
ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၃၀။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၃၃၀။

ဒေဝကတသောဗ္ဗ (ပု) [ဒေဝ + ကတ + သောဗ္ဗ]
မိုးရေသည် - ပြွအပ် - တူးအပ် - သော -
ထုံးအိုင် - ရေအိုင်။ (ကောသမ္ဗိပြည်အနီးရှိ
ဒေဝကတအိုင်။ D.P.။) ဒေဝကတသော-
ဗ္ဗော(မ၊ ၂။ ၁၇၀) တိ ဝဿောဒကေနဝ တိန္န-
ဌာနေ ဇာတော မဟာဥဒကရဟဒေါ။ မ၊ ၄။

၃။ ၁၅၄။ ဒေဝေန ဝဿေန ကတော သော-
ဗ္ဗော ဒေဝကတသောဗ္ဗော။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၇။

ဒေဝကာယ (ပု) [ဒေဝ + ကာယ] (၁) (က)
နတ်အပေါင်း။ (၁) ဗြဟ္မာအပေါင်း။ (ဂ)
နတ်၊ ဗြဟ္မာအပေါင်း။ (၂) နတ်ပြည်။ (၃)
ဗြဟ္မာပြည်။

ဒေဝကာယံ ပရိပူရေဿန္တိ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၀၄။
သံ၊ ၁။ ၂၇။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၈။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၉။ အံ၊
၄။ ၂။ ၂၀။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂။ ၆။ ၂၇၁။ သုတ္တနိ၊
၄။ ၂။ ၉၂။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၂-၃။ သာရတ္ထ၊ ၁။
၁၂။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၁။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၅။ = ဒေဝ-
သံသံ၊ ဒေဝပုရံ ဝါ “ဒေဝါနံ ကာယော
သမူဟော ဧတ္တာ” တိ ကတွာ။ သီ၊ ၄။ သစ်၊
၂။ ၁၈၅။

(၁) (က) ဝလာဟကနာမကေ ဒေဝ-
ကာယေ ဥပ္ပန္နာ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၁။ ဒေဝ-
ကာယေ ပမောဒသိ(ဝိမာန၊ ၃၃) တိ ဣမသ္မိ*
ဒေဝနိကာယေ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိဟေတုကေန ပရ-
မေန ပမောဒနေန ပမောဒသိ။ ဝိမာန၊ ၄။
၁၁၁။ ဒေဝကာယသ္မိ* (ထေရ၊ ၃၃၇) ဒေဝ-
သမူဟေ။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၆။ (-သံ၊ ၁။ ၂၀၂။
ဥဒါန၊ ၉၃။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၀၆။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၉။)

(ခ) တံ တထာ ဒေဝကာယေဟိ (ထေရ၊
၃၇၃) တိ တံ တထာရူပံ သာရိပုတ္တံ...တေဟိ
ဗြဟ္မကာယိကေဟိ တဒါ တထာ ပူဇိတံ
ဒိသု။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၄၅၅။

(ဂ) ဒေဝကာယာ (ဒီ၊ ၂။ ၂၀၃။ သံ၊ ၁။
၂၅) တိ ဒေဝသဋ္ဌာ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၃။ သံ၊ ၄။ ၁။
၇၂။ (-ဒီ၊ ၂။ ၂၀၄။ အပ၊ ၁။ ၂၄။ ဒီ၊ ၄။ ၂။
၂၇၃။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၂။)

(၂) ဒေဝကာယေ ပုနပုနံ ဥပ္ပဇ္ဇနဝသေန
ဟေ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၄၈။ ဣဒါနိပိ ဒေဝ-
ကာယေ ဘဝိဿတိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၀။ (-
ထေရီ၊ ၃၈၂။ အပ၊ ၁။ ၂။ ၆။ ၂၉၉။ ဇာ၊ ၂။
၂၆၇။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၃။)

(၁) (က), (၂) ဒေဝကာယာ(ဣတိဝုတ်။ ၈၃)တိ ဒေဝသမ္မဟတော, ဒေဝဋ္ဌာနတော ဝါ။ ဒေဝလောကတောတိ အတ္ထော။ သမ္မဟ- နိဝါသဝါစကော ဟိ အယံ ကာယ-သဒ္ဓေါ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၄၂။ (၃) သုဒ္ဓါဝါသေသု ကေ ဈာနမနေန နိဗ္ဗတ္တံ ဒေဝကာယံ။ အံ ဌာ ၂။ ၂၄။ အံ ဌာ ၂။ ၂၀။

ဒေဝကာယပါရိပုရိ (ထိ) [ဒေဝကာယ+ပါရိပုရိ] နတ်ပြည်၏ ပြည့်စုံခြင်း။ အသုရကာယဟာနိ (ဣတိဝုတ်။ ၂၄၇) - ကြည့်။

ဒေဝကာယာဘိနန္ဒိ (တိ) [ဒေဝကာယ+အဘိ+ နန္ဒ+ဏိ။ ထိ-ဌ-နန္ဒိနိ] နတ်ပြည်ကို အလွန် အကဲ - နှစ်သက် - လိုလား - တောင့်တ - လေ့ရှိ - တတ် - သောသူ။ ဒေဝကာယာဘိ- နန္ဒိနိ (ထေရီ။ ၃၈၂) တိ တတြူပပတ္တိ အာ- ကခါဝသေန စာတုမဟာရာဇိကာဒိ ဒေဝ- ကာယံ အဘိပတ္တေန္တိ။ ထေရီ။ ၄။ ၃၉။

ဒေဝကိန္နရ (ပု) [ဒေဝ+ကိန္နရ။ (ဒေဝကိ*နရ- ပြာ)] (စာတုမဟာရာဇိနတ်မျိုးတွင် ပါဝင် သော) နတ်ကိန္နရာ။ ဒေဝကိန္နရာ (ဇာ၊ ၄။ ၁၅။ ၄၄၇) နာမ စာတုမဟာရာဇိကပရိယာပန္နာ ဒေဝဘူတာ ကိန္နရာ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၅၃၆။

ဒေဝကုဉ္ဇရ (ပု) [ဒေဝ+ ကုဉ္ဇရ] (၁) နတ် - တို့၌-တို့တွင်-ဆင်နွှဲတူသော သိကြားမင်း။ (၂) နတ်တို့သက်မြတ်သော သိကြားမင်း။ (၁) ဒေဝကုဉ္ဇရ(ဝိမာန။ ၆၆)တိ သဗ္ဗဗလ- ပရက္ကမာဒိဝိသေသေဟိ ဒေဝေသု ကုဉ္ဇရ- သဒိသာ။ ဝိမာန။ ၁၈၆။ (၂) ဒေဝကုဉ္ဇရော- (ဇာ၊ ၂။ ၁၅)တိ ဒေဝသေဋ္ဌော။ ဇာ၊ ၄။ ၁၅။ ၁၆၉။ (- ဇာ၊ ၂။ ၁၈၄။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၁၂၂။)

ဒေဝကုမာရ (ပု) [ဒေဝ + ကုမာရ] (၁) နတ် သား။ (၂) ဒေဝ-အမည်ရှိသော သတိုးသား။ (၁) နတ်သားနှင့် တူသော သတိုးသား။ (၁) ဒေဝကုမာရံ ဝိယ နံ သုခေန ဝဇေသုံ။ အံ ဌာ။

အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၂-၄၉—ပ-မ ဗ-သ-စ

၁။ ၁၈၃။ (- သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၈၈။ ဝိမာန။ ၂၄၂။ ထေရီ။ ၄။ ၂။ ၂၃၀။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၆။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၀။ ၂၇၁။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၃၀။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၉။) (၂) ပုရောဟိတပုတ္တံ ဒေဝကု- မာရဉ္စ စတုသစ္စဓမ္မပဋိဝေသေမတ္ထေ ဒိဿာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၄၀။

ဒေဝကုမာရဝဏ္ဏိ (တိ) [ဒေဝကုမာရ + ဝဏ္ဏိ] နတ်သား၏ အဆင်းနှင့် တူသော အဆင်းရှိ သောသူ။ ဒေဝကုမာရဝဏ္ဏိနော ဟုတွာ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၀။

ဒေဝကုလ (န) [ဒေဝ + ကုလ] နတ်စင်၊ နတ် နန်း၊ နတ်ကွန်း။ (ပြာသာဒ်၊ ဒေဝလ-ဟု ထင် ရှားသော နေရာ။ စိန္တာမဏိ။) သောပိ ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ အဝိဒ္ဓရဋ္ဌာနေ ဒေဝကုလံ ဂတော။ အံ ဌာ၊ ၁။ ၂။ ၁၈။ ဒေဝကုလေ(ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၆၉)တိ ဒေဝဂေဟေ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၈၄။ (- သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၆။ အံ ဌာ၊ ၂။ ၂၃၆။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၄၀၈။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၃။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၀၇။)

ဒေဝကုလပိဋိကာ (ထိ) [ဒေဝကုလ + ပိဋိကာ] နတ်စင် - နတ်နန်း - ၌ ခင်းထားအပ်သော အင်းပျဉ်၊ နတ်တို့အား ပူဇော်ပသမှုကို ပြုရာ အင်းပျဉ်။ “ဘူတပိဋိကာ ဒေဝကုလပိဋိကာ”- တိ ဧတ္ထ ဒေဝတာနံ ဗလိကရဏဋ္ဌာနဘူတံ ပိဋံ။ ဝိမာန။ ၆။ ၈။

ဒေဝကုသုမ (န) [ဒေဝ + ကုသုမ] လေးညှင်း။ လဝဂံ ဒေဝကုသုမံ။ ဓာန်။ ၃၀၃။ ဒေဝါနံ ကုသုမံ ပုပ္ဖံ ဒေဝကုသုမံ။ ယင်း-ဦး။ (- အမရ၊ ၁၆။ ၁၂၅။ စိန္တာမဏိ။)

ဒေဝကုဋ (တိ) [ဒေဝ + ကုဋ] ဒေဝကုဋ-အမည် ရှိသော (တောင်-စသည်)။ ဒေဝကုဋေ ပတိ- ဌာသိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၆၄။

ဒေဝဂဗ္ဘိတ (ပု) [ယဒိစ္စာနာမ်] ဒေဝဂဗ္ဘိတ- အမည်ရှိသော စကြဝတေးမင်း။ အာသေ- ကော ဒေဝဂဗ္ဘိတော။ အပါ၊ ၁။ ၂၂၂။

ဒေဝဂဏ (ပု) [ဒေဝ+ဂဏ] (က) နတ်အပေါင်း။
 (ခ) နတ်၊ ဗြဟ္မာ အပေါင်း။ (က) သယံ-
 ပဘာ ဒေဝဂဏာ ရမေန္တိ မံ။ ဝိမာန။ ၃၇။
 ဝိမာန။ ၁၁၀။ ဒေဝဂဏဿာ (ဝိမာန။
 ၇၄) တိ တာဝတိံ သဘဝနေ ဒေဝသံဃဿ။
 ဝိမာန။ ၂၀၈။ (ခ) ဒသဟိ စက္ကဝါဠသဟ-
 ယေဟိ သန္နိပတိတေန ဒေဝဂဏေန ပရိဝု-
 တဿ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၆၄။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၆၄။

ဒေဝဂဏော—သံ၊ ၁။ ၁။ ၈။ စရိယာ၊ ၁။
 ၅၇။ ဒေဝဂဏာ—သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁၅၉။ အပါ-
 ဠာ၊ ၁။ ၈၉။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၈၇။ ဒေဝဂဏ—မ၊ ၁။ ၃။
 ၂၁၉။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၃၅၁။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၁၆၀။ ဒေဝ-
 ဂဏေန—အံ၊ ၁။ ၁။ ၉၇။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၃၅၁။ ဇာ၊
 ၁။ ၁။ ၂၁၉။ ဒေဝဂဏေဟိ—ထေရ၊ ၃။ ၁။
 ထေရ၊ ၁။ ၁။ ၁၆၈။ အပါ၊ ၁။ ၂။ ၅၇၂။ ၅၉။ ဒေ-
 ဝဂဏဿ—ဝိမာန၊ ၁။ ၁။ ၁၆၈။ (ဆ၊ ၁)။ ဝိမာန၊
 ၇၄။ ဝိမာန၊ ၁။ ၂။ ၁၀၇။ ဒေဝဂဏာနံ—ဇာ၊
 ၁။ ၅။ ၁၆၅။ ဒေဝဂဏေ—ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၂၆၂။
 သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁။ ၂၂၂။

ဒေဝဂဏပရိဝုတ (တိ) [ဒေဝဂဏ + ပရိဝုတ]
 နတ်၊ ဗြဟ္မာ အပေါင်းသည် ခြံရံအပ်
 သော။ သူ။ (က) မြတ်စွာဘုရား။
 (ခ) မန္တာတ်မင်း။ (ဂ) သိကြားမင်း။ (ဃ)
 နတ်မင်းကြီး ၄-ယောက်။ (င) အညတရ
 နတ်သား။ (က) ဒေဝဂဏပရိဝုတော (မဟာ-
 နိ၊ ၃၅၂) တိ ဒေဝသံဃေန ပရိဝါရိတော။
 မဟာနိ၊ ၁။ ၃၈၇။ (-ပေတ၊ ၁။ ၁၃၁။) (ခ)
 ရညော ဒေဝဂဏပရိဝုတဿ ဂမနကာလေ
 ပရိဏာယကရတနံ စက္ကရတနံ အာဒါယ။
 ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၂၈၂။ (ဂ) သက္ကော ဒေဝရာဇာ
 ဒေဝဂဏပရိဝုတော အာဂမာသိ။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။
 ၂၇၅။ (- အံ၊ ၁။ ၁။ ၉၇။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၂၈၂။
 ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၁၄၄။) (ဃ) စတ္တာရော မဟာ-
 ရာဇာနော ဒိဗ္ဗမာလာဂန္ဓဟတ္တာ ဒေဝဂဏ-
 ပရိဝုတ ပစ္စုပ္ပန် ကတွာ။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၂၈၂။
 (င) သော ဒေဝပုတ္တော .... ဒေဝဂဏပရိ-

ဝုတော ဇေတဝနမဟာဝိဟာရံ ဂန္ဓာ (အာ-
 ဂန္ဓာ)။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၁၀၃။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂။ ၅။

ဒေဝဂဏသဟဿပရိဝါရ (တိ) [ဒေဝဂဏသဟဿ
 + ပရိဝါရ] နတ်ပေါင်းတထောင် အခြံအရံရှိ
 သော။ သူ။ ဒေဝါနံ ဒေဝပုရေ၊ ဒေဝဂဏ-
 သဟဿပရိဝါရော။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၅၀၇။

ဒေဝဂတိ (ထိ) [ဒေဝ+ဂတိ။ (ဒေဝဂဏ-ပြာ)]
 နတ်၊ ဗြဟ္မာ-ဟူသော - လား - ရောက် - အပ်
 သော ဘဝအထူး၊ နတ်ဘုံ၊ ဗြဟ္မာဘုံ။ ယထာ-
 ကမ္မနာ ဂန္ထဗ္ဗတော ဂတိ .... စာတုမဟာရာဇိ-
 ကတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ နေဝသညာနာ-
 သညာယတနူပဂါတိ ဣမေ ဆဗ္ဗိသတိ ဒေဝ-
 နိကာယာ ဒိဗ္ဗန္တိ အတ္တနော ဣဒ္ဓါနဘာဝေန
 ကိဋ္ဌန္တိ ဇောတန္တိ စာတိ ဒေဝါ၊ တေ ဝေ
 ဂတိတိ ဒေဝဂတိ။ ဥဒါန၊ ၁။ ၁၂၃။ ဣတိ-
 ဝုတ်၊ ၁။ ၁၂၁-၂။ (- ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၁၃၆။ မ၊ ၁။ ၁။
 ၁၉၆။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၁၅၉။ အဘိ၊ ၁။ ၃။ ၂၀၅။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁။ ၁၉၁။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၇၀။ ဝိမာန၊
 ၁။ ၇၃၁။ ၁၅၆။ မဟာနိ၊ ၁။ ၃၃၅။ နေတ္ထိ၊ ၁။
 ၁၇၄။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂။ ၁။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၁၀၁။ မ၊ ၁။
 ၁။ ၁၄၄။ မူလ၊ ၁။ ၁။ ၁၁၂။)

ဒေဝဂတိပရိယာပန္န (တိ) [ဒေဝဂတိ + ပရိယာ-
 ပန္န] ဒေဝဂတိ၌-အကျုံးဝင်-ပါဝင်-သော။
 ဥက္ကဋ္ဌာနံ ဒေဝဂတိပရိယာပန္နာနံ။ ဝိမတိ၊ ၁။
 ၆၄။ (- ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၂၃၆။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၁၆၇။
 သံ၊ ၁။ ၁။ ၂၄၀။)

ဒေဝဂတိသံဝတ္တနိယ (တိ) [ဒေဝဂတိ + သံ+
 ဝတု + အနိယ။ ဒေဝဂတိသံဝတ္တန + ဣက]
 (၁) ဒေဝဂတိ-၌ ဖြစ်စေတတ်သော။ (၂)
 ဒေဝဂတိ-၌ ဖြစ်ခြင်းရှိသော။ ဒေဝဂတိအလို
 ငှါ ဖြစ်သော။ ဒေဝဂတိသံဝတ္တနိယတာဒိ
 တဗ္ဗေဒဿ။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၄၅၆။

ဒေဝဂန္ဓ (ပု) [ယဒိစ္ဆာနာမ်] ဒေဝဂန္ဓ-အမည်
 ရှိသော စကြဝတေးမင်း။ ဒေဝဂန္ဓသနာမ-
 ကြည့်။

ဒေဝဂန္ဓ (တိ) [ဒေဝဂန္ဓ+အ] နတ်၏အနံနှင့် တူသော(အနံ-စသည်)။ ဒေဝဂန္ဓိက ကြည့်။

ဒေဝဂန္ဓသနာမ (တိ) [ဒေဝဂန္ဓ+သမာန+နာမ] ဒေဝဂန္ဓ စကြဝတေးမင်းနှင့် တူသော အမည် ရှိသောသူ။ ဒေဝဂန္ဓသနာမာ တေ၊ ရာဇာ- နော စက္ကဝတ္တိနော၊ အပါ၊ ၁။ ၁၄၉။

ဒေဝဂန္ဓိက (တိ) [ဒေဝဂန္ဓ+ဣက] နတ်၏အနံ နှင့် တူသော အနံရှိသော၊ နတ်ရနံကြိုင်လှိုင် သော။ ဥပသိဃိ မဟာဝိရော၊ သဠလံ ဒေဝ- ဂန္ဓိကံ၊ အပါ၊ ၁။ ၃၃၄။ (-အပါ၊ ၂။ ၈၄၊ ၁၇၄၊ ၁၉၃။ ထေရ၊ ၁။ ၂၀၆။ ထေရီ၊ ၁။ ၄၃။)

ဒေဝဂဗ္ဘ (ပု) [ဒေဝ+ဂဗ္ဘ။ (ဒေဝဂဘိ-သံ)] (၁) နတ်- ကိုယ်ဝန် - ပဋိသန္ဓေ - သန္ဓေ သား-ခန္ဓာ။ (၂) နတ်တို့၏တိုက်ခန်း။ (၁) မနုဿဂဗ္ဘော ဒေဝဂဗ္ဘော။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၆၂။ နိရယဂဗ္ဘ (အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၄၇) နှင့် ယှဉ်ကြည့်။ (၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒေဝဂဗ္ဘသဒိသ (တိ) [ဒေဝဂဗ္ဘ+သဒိသ] နတ် တို့၏ တိုက်ခန်းနှင့်တူသော။ ဒေဝဂဗ္ဘသဒိသ- (မ၊ ၁။ ၁။ ၁၄၆) နှင့် ဒေဝါနံ ဝသနဩဝရက- သဒိသံ၊ မ၊ ၁။ ၁။ ၁၀၃။

ဒေဝဂဗ္ဘာ (ထိ) [ယဒိစ္စာနာမ်] ဒေဝဂဗ္ဘာ- အမည်ရှိသော အမျိုးသမီး၊ ဒေဝဂဗ္ဘာ နာမ ကော ဇီတာ။ ဇာ၊ ၁။ ၄။ ၈၀။ (-ပေတ၊ ၁။ ၁၀၄။ ဇာ၊ ၁။ ၄။ ၈၀။)

ဒေဝဂရဟက (တိ) [ဒေဝ+ဂရဟ + ကျ] နတ် ကို-ကဲ့ရဲ့-ရွတ်ချ-သောသူ။ ဒေဝဂရဟ- ကာ ဒေဝဇိဂုစ္ဆကာ။ မ၊ ၁။ ၄။ ၂။

ဒေဝဂဟဒါရ (န) [ဒေဝ+ဂဟ+ဒါရ] မင်းသည် သိမ်းယူအပ်သော သစ်သား။ ဒေဝဂဟဒါရနီ- (ဝိ၊ ၁။ ၅၂) တိ ဒေဝေန ဂဟိတဒါရနီ၊ ရာဇ- ပဋိဂဟိတဘူတာနိ ဒါရနီတိ အတ္တော။ ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၅၅။

ဒေဝဂါမ (ပု) [ဒေဝ+ဂါမ။ (ဒေဝဂြာမ-သံ)] နတ်တို့၏ ရွာ၊ နတ်ရွာ။ ဂါမာ ဂါမန္တိ ဒေဝ- ဂါမာ ဒေဝဂါမံ။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၂၀၆။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂။ ၂။ (-သိ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၁၀၀။)

ဒေဝဂူဟဏ (န) [ဒေဝ+ဂူဟဏ] (၁) ဒေဝ- သဒ္ဓါ။ (၂) နတ်တို့ကို-ယူ-ဟော-ဆို- ခြင်း။ (၁) သဗ္ဗာပိ ဒေဝဂတိ (ဒေဝ) ဒေဝ-ဂူဟဏေန ဂဟိတာ။ မ၊ ၁။ ၁။ ၁၄၄။ (-အံ၊ ၁။ ၂။ ၈၇။ (၁),(၂) ဒေဝဂူဟဏေန အသုရပိ သင်္ဂဟိတာ။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၂။ ၁၇၀။ (-မ၊ ၁။ ၁။ ၃၅။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၁၀၆။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၆၄။ ထေရ၊ ၁။ ၂။ ၂၂၇။ မ၊ ၁။ ၂။ ၃၁၃။)

ဒေဝသဋ္ဌ (ပု) [ဒေဝ+သဋ္ဌ] နတ်တို့၏အပေါင်း၊ နတ်အပေါင်း၊ နတ်အစည်းအဝေး။ ဒေဝ- သဋ္ဌာ (ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၃။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၇၂) တိ ဒေဝ- သမူဟာ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၅။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၁၁၂။ (- အံ၊ ၁။ ၂။ ၃၈။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၃၇။)

ဒေဝသောသနာ (ထိ) [ဒေဝ + သောသနာ။ (ဒေဝသော-ကာ-သံ)] နတ်တို့၏ - ကြွေး ကြော်ခြင်း - ကြွေးကြော် သံ။ သကလ- ဟိမဝန္တေ ဒေဝသောသနာ စရိ။ .... တံ ဒေဝသောသနံ သုတွာ။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၄၅၄။

ဒေဝစက္က (န) [ဒေဝ + စက္က။ (ဒေဝစက္က-သံ)] နတ်တို့၏ အပေါင်း၊ နတ်အပေါင်း။ အသုရ- စက္က (မ၊ ၁။ ၂။ ၂၀။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၂၇) ကြည့်။

ဒေဝစာရိကကောလာဟလ (ပု-န) [ဒေဝစာရိ- ကာ+ကောလာဟလ] နတ်ပြည် - ဗြဟ္မာ့ ပြည် - သို့ - လှည့်လည် - သွားလာ - ရာအခါ- အုတ်အုတ် ကျက်ကျက် - ဆူဆူညံ ညံ- ဖြစ်ခြင်း- ဖြစ်သံ။ ဒေဝစာရိကကော- လာဟလ (ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၁၉) နှင့် အတ္တနော ဒေဝ- လောကေ စာရိကာယံ သုဒ္ဓါဝါသဒေဝါနံ ကု- တူဟလပူဝတ္တိ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၁၈။

ဒေဝစာရိကာ (ထိ) [ဒေဝ + စာရိကာ] (၁)
 နတ်ပြည်-မြဟ္မာပြည်-သို့ - လှည့်လည်-
 သွားလာ-ခြင်း-ဒေသစာရိကြွချီခြင်း။ (၂)
 နတ်ပြည်-မြဟ္မာပြည်-သို့-လှည့်လည်-သွား
 လာ-ရာ (အခါ-စသည်)။ (၁) ယဒါ ဗုဒ္ဓေါ
 အတ္ထဒဿိ၊ စရတေ ဒေဝစာရိကံ။ အပါ၊ ၂။
 ၃၅၃။ ဟိ နန္ဒ ဒေဝစာရိကံ ဂစ္ဆိယာမ။
 အံ၊ ၄၁။ ၂၄၅။ (-အပါ၊ ၂။ ၈၅၊ ၁၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၂။ ၂၈။ ဓမ္မာ၊ ၄။ ၁၉၀၊ ၂၀၃။ ဝိမာနာ၊ ၄။ ၂။
 ၈၈၊ ၂၀၄။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၆။ ထေရ၊ ၄။ ၂။
 ၅၀၁၊ ၅၀၅။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၈။ မာဠိ၊ ၂။ ၂၂၀။)
 (၂) အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒေဝစုတိနိရယာဒိသုတ္တ (န) [ဒေဝစုတိ + နိရယာ-
 ဒိသုတ္တ] ဒေဝစုတိနိရယာဒိသုတ်၊ လက်သည်း
 ပေါ်ရှိ သဲပမာ နတ်ပြည်မှတစ်ဆင့် နတ်ပြည်၌
 ပြန်လည်ဖြစ်သူ လွန်စွာနည်းပါး၏။ နတ်ပြည်
 မှတစ်ဆင့် ငရဲ၊ တိရစ္ဆာန်၊ ပြိတ္တာဘုံတို့၌ ဖြစ်သူ
 တို့ကား မြေကြီးထဲသဲပမာ လွန်စွာများပြား
 ကုန်၏ဟု ဘုရားရှင် ရဟန်းတို့အား ဟောပြော
 သုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊
 သစ္စသံယုတ္တ၊ ၁၁-ဝဂ်၊ ၇-၉-သုတ်။ သံ၊ ၃။
 ၃၁၇။

ဒေဝစန္ဒရကာမက (တိ) [ဒေဝစန္ဒရာ + ကမု + ကျူ]
 နတ်သမီးကို အလိုရှိသောသူ။ ပုညာဘိ-
 သင်္ခါရံ အာရဘတိ ဒေဝစန္ဒရကာမကော ဝိယ
 မရပပါတံ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၈။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။
 ၃၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၆၃။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၉၃။

ဒေဝစန္ဒရ(ရာ)ပ(ပု)ဋိဘာဂ (တိ) [ဒေဝစန္ဒရာ +
 ပဋိဘာဂ] နတ်သမီးနှင့် တူသော၊ နတ်သမီး-
 တမျှ လှပသောသူ။ ဝေလူပါ နာမ ဒေဝစန္ဒ-
 ရပဋိဘာဂါ ဣတ္ထိယော ဒသဗလဿ အဝိဒူရေ
 တိဋ္ဌန္တိ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၅။ သာ အဘိလူပါ အ-
 ဟောသိ ဒေဝစန္ဒရပဋိဘာဂါ။ ဓမ္မာ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၈။
 ဒေဝစန္ဒရာပဋိဘာဂါ အဟောသိ။ ပေတ၊ ၄။
 ၄၃။ (- ၂၆၅။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၃၁။ စရိယာ၊ ၄။

၁၃၀၊ ၁၃၂၊ ၂၁၃။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၉၅။ ဇာ၊ ၄။ ၂။
 ၅။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၈၆၊ ၂၆၅၊ ၃၈၆၊ ၄၉၁။ ဇာ၊ ၄။
 ၄။ ၂၃။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၀၁-၂။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၁၈၆၊
 ၂၅၅။)

ဒေဝစန္ဒရာ (ထိ) [ဒေဝ + အစန္ဒရာ] နတ်သမီး။
 ဒေဝစန္ဒရာနံ ဒေဝနာဠကာနံ ကာရဏာ။ ဝိ၊
 ၄။ ၁။ ၁၇၈။ (- အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၅။ ဝိမာနာ၊ ၄။
 ၂၇၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀။)

ဒေဝစန္ဒရာပရိဝါရ (တိ) [ဒေဝစန္ဒရာ + ပရိဝါရ]
 နတ်သမီး အခြံအရံရှိသော။ ဒေဝစန္ဒရာပရိဝါရံ
 အတိမနောဟရံ သက္ကသမ္ပတ္တိံ ဒိသ္မာ။ စရိ-
 ယာ၊ ၄။ ၁၁၇။

ဒေဝစန္ဒရာသသံပရိဝုတ (တိ) [ဒေဝစန္ဒရာသသံ +
 ပရိဝုတ] နတ်သမီး အပေါင်းသည် ခြံရံအပ်
 သော(သိကြားမင်း-စသည်)။ သက္ကော ဒေဝ-
 ရာဇာ ဒေဝစန္ဒရာသသံပရိဝုတော။ ဇာ၊ ၄။ ၅။
 ၅၀၇။

ဒေဝဇိဂူဠက (တိ) [ဒေဝ + ဂူပ + ဆ + ကျူ]
 နတ်ကို စက်ဆုပ် သောသူ။ ဒေဝဂရဟက-
 ကြည့်။

ဒေဝညတရ (တိ) [ဒေဝ + အညတရ] တဦး
 - တယောက် - သော နတ်၊ (၁) တန်ခိုး
 နည်းသော နတ်တို့တွင် - တယောက် -
 တယောက် အပါအဝင်ဖြစ် - သော နတ်၊ တန်
 ခိုးနည်းသော နတ်၊ မထင်ရှားသော နတ်။
 (၂) တန်ခိုးကြီးသော နတ်တို့တွင် - တယောက်
 - တယောက် အပါအဝင်ဖြစ် - သော နတ်၊
 တန်ခိုးကြီးသော နတ်၊ ထင်ရှားသော နတ်။
 ဒေဝေါ ဝါ ဘဝိဿာမိ ဒေဝညတရော
 ဝါ။ မ၊ ၂။ ၅၀။ သံ၊ ၂။ ၃၈၇။ အံ၊ ၃။ ၂၇၃။
 ပေဋကော၊ ၂။ ၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅၀။ ဥဒါနာ၊ ၄။
 ၃၂၁။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၆၆၊ ၁၈၈။ မာဠိ၊ ၂။ ၃၀၈။
 မာဠိ၊ ၃။ ၃၄၆။ အံ၊ ၃။ ၂၉၄။ ဒေဝညတရော-
 (အံ၊ ၂။ ၄၃၉) တိ အညတရော ဒေဝပုတ္တော။

အံ၊ဌ၊၃။၁၆။ ဒေဝညတရော (ဇာ၊၂။၂၃၂။
ဇာ၊ဌ၊၇။၅၀)တိ ဒေဝေသု အညတရော။
ကော ဒေဝပုတ္တောတိအတ္တော။ ဇာ၊ဌ၊၂။
၅၄၃။

(၁) ဒေဝညတရော ဝါ (ဒီ၊၃။၁၉၉။
မ၊၁။၁၄၆။ အံ၊၂။၂၁၈။ အဘိ၊ဝိ၊၃၉၂)တိ
အပေသက္ခဒေဝေသု ဝါ အညတရော။ ဒီ၊
ဌ၊၃။၂၁၄။ မ၊ဌ၊၁။၃၇၃။ အံ၊ဌ၊၃။၇၈။
အဘိ၊ဌ၊၂။၄၈၆။ ဒေဝညတရော (ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၁၂)တိ အပါကဋ်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ၊၁။၃၃။

(၂) ဒေဝညတရော ဝါ (မဟာနိ၊၂၆)တိ
တေသံ (မဟာနုဘာဝဒေဝရာဇာနံ) အည-
တရော ဝါ။ မဟာနိ၊ဌ၊၉၃။ ဒေဝညတရော-
(ဇာ၊၂။၂၃၁)တိ သော အညတရော မဟေ-
သက္ခဒေဝရာဇာ အဟောသိ။ ဇာ၊ဌ၊၇။၄၉။
(-၅၀။)

ဒေဝည (တိ) [ဒေဝ+ည+ရူ။ (ဒေဝဉ္စူ၊သံ)]
ရှေးကံဟောင်းကိုသိသောသူ။ ဗေဒင်ဆရာ၊
ဟူးရားတတ်သူ။ ဒေဝည၊မောဟုတ္တော။ဓာနံ၊
ဌ၊၃၄၇။

ဒေဝဋ္ဌ (ပု) [ဒေဝ+အဋ္ဌ] ပူဇော်အပ်သူ၊ ပူဇော်
ခံ-ရသေ့-ရဟန်း။ ဒေဝိယတိ ပူဇိယတိတိ
ဒေဝဋ္ဌော၊ ဣသိ။ ဣဒါဒိ။၅၃။

ဒေဝဋ္ဌာန (န) [ဒေဝ+ဋ္ဌာန။ (ဒေဝဏ္ဏာန-သံ)]
(၁) နတ်၏-တည်-နေ-ရာ အရပ်၊ (က)
နတ်စင်၊ နတ်ကုန်း၊ နတ်နန်း။ (ခ) နတ်ဘုံ၊
နတ်ပြည်။ (၂) မင်း၏နေရာ အရပ်၊ နန်း-
တော်၊ (၁) (က) ဝေဂေန ဂန္ဓာ ဒေဝ-
ဋ္ဌာနံ ပဋိဇဂ္ဂါဟိ။ အံ၊ဌ၊၁။၃၀၉။ အပ၊
ဌ၊၁။၈၂။ ဇာ၊ဌ၊၁။၈၀။ ဒေဝဋ္ဌာန (ဒီ၊
ဌ၊၁။၉၁)န္တိ ဒေဝါယတနံ။ သီ၊ဌ၊၁။၁။
၃၇၆။ ဒေဝဋ္ဌာန(သံ၊ဌ၊၃။၁၉၀)န္တိ ပူဇနိယ-
ဒေဝဋ္ဌာနံ။ သံ၊ဌ၊၂။၄၂၉။ (-မိလိန္ဒ၊၉၈။
ဝိ၊ဌ၊၂။၁၆၀။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၅။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၉၄။
သံ၊ဌ၊၁။၂၇၆။ အံ၊ဌ၊၂။၂၈၀။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။

၁၆၃။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၂၉၉။ စူဠနိ၊ဌ၊၁၁၂။
ကင်္ခါ၊ဌ၊၁။၂၄၁။ သီ၊ဌ၊၁။၂။၂၃၆။
ဒီ၊ဌ၊၂။၃၅။) (ခ) ဘဂဝန္တံ ဝန္တိတော ဂန္ဓ-
မာလာဒီဟိ ပူဇေတော အတ္တနော ဒေဝဋ္ဌာန-
မေဝ (ဒေဝဘဝနမေဝ၊က)ဂတာ။ သံ၊ဌ၊၁။
၃၇။ အတ္တနော အတ္တနော ဒေဝဋ္ဌာနမေဝ
အဂမံသု။ အပ၊ဌ၊၁။၃၄။ ဇာ၊ဌ၊၁။၃၃။ (-
သံ၊ဌ၊၃။၂၅၃။ အံ၊ဌ၊၂။၉၇။ ဇာ၊ဌ၊၂။၁၁၄။
ဇာ၊ဌ၊၄။၆။ အနုဋီ၊၃။၁၁၁။) (၂) အောက်
ပုဒ် ကြည့်။

ဒေဝဋ္ဌာနပုဋိမဏ္ဍိတ (တိ) [ဒေဝဋ္ဌာန+ပဋိမဏ္ဍိ-
တ] မင်း၏ - နေရာ - နန်းတော် - တို့ဖြင့်
တန်ဆာ ဆင်ယင်အပ်သော (နန်းမြို့တော်
နေပြည်တော်)။ ဗဟုဝိဓဒေဝဋ္ဌာနပုဋိမဏ္ဍိတံ။
မိလိန္ဒ၊၃၁၅။

ဒေဝတရ (ပု) [ဒေဝ+တရ] နတ်သစ်ပင် (ထင်း
ရှားပင်၊ ပင်လယ်ကသစ်ပင်၊ ကုက္ကိုပင်၊ ပဒေ
သာပင်၊ စန္ဒကူးရွှေပင်တို့ ဖြစ်၏)။ တေ ပဉ္စ
ဒေဝတရဝေါ အမရကောသနယေန ဝုတ္တာ။
ဓာနံ၊ဌ၊၂။၂။(-ထောမ။ P.S.D.။ အမရ၊
၁။၅၃။)

ဒေဝတာ (ထိ၊န) [ဒေဝ+တာ။ တာ-အနက် မဲ့။
ဓာနံ၊ဌ၊၁။၂။ ရူ၊၃၈၀။ နီတိ၊သုတ္တ။၇၇၂။
ဒေဝတာ + အ။ အ-အနက် မဲ့။ အမရ-ဋ္ဌ
ဒေဝတ-သဒ္ဓါ 'ပု၊န'ဟု ဆို၏။ နပုလ္လိင် ဗဟု
ဝုဏ်တို့ကို ငဲ့၍ 'ဒေဝတာနိ'ဟု ဓာန်ဋ္ဌာဆိုထား
သည်။ (အဘယာ၊ဓာနံ၊သု-ကြည့်။) (ဒေ-
ဝယာ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓိ)] (၁) နတ်၊ (က)
နတ်သား။ (ခ) နတ်သမီး။ (၂) ဗြဟ္မာ။
(၃) သိကြား။ (၄) ဘိလူး။ (၅) ဒေဝတာ-
သံယုတ်။ (၆) ဒေဝတာ-သုတ်။ (တိ) (၇)
ပူဇော်အပ် - ကိုးကွယ်အပ် - သော၊သု။ အပူ-
ဇော်ခံ၊ အကိုးကွယ်ခံ (တက္ကတွန်း-စသည်)။

(၁) နတ်။ ဒေဝတာယ သန္တိကေ သိက္ခ
ပစ္စက္ခာတိ။ ဝိ၊၁။၃၃။ ဒေဝတာန (အံ၊၁။

၁၇၂။ ပဋိသံ။၄၁၂)န္တိ စာတုမဟာရာဇိကာ-
ဒိနံ။ အံ၊ဌ၊၂။၁၅၂။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၀၉။ (-
ဒိ၊၂။၇၄။ ဝိ၊ဌ၊၁။၃၄။ သာရတ္ထ၊၁။၃၉၂။)

(က) နတ်သား။ ဒေဝတာ(ဝိမာန။၁)တိ
ဒေဝပုတ္တောပိ ဗြဟ္မာပိ ဒေဝဓိတာပိ ဂုဏ်တိ။
ဝိမာန၊ဌ၊၁။၁၈။ အပက္ကမန္တိ ဒေဝတာ (ဇာ၊
၁။၁၈၁)တိ .... စတ္တာရော ဒေဝပုတ္တာ အာ-
ရက္ခံ ဆဉ္စေတု။ ဇာ၊ဌ၊၁။၄၃၄။ (-ခုဒ္ဒက၊
ဌ။၉၆။)

(ခ) နတ်သမီး။ အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေန၊
ယာ တံ တိဋ္ဌသိ ဒေဝတေ။ ဝိမာန။၁၀။
ပေတ။၁၄၄။ ပဉ္စမတ္တာနိ ဒေဝတာသတာနိ-
(ဥဒါန။၈၁)တိ သက္ကဿ ဒေဝရညော ပရိ-
စာရိကာ ပဉ္စသဘာ ကကုဋ္ဌပါဒိနိယော
အစ္စရာယော။ ဥဒါန၊ဌ။၅၆။ ဒေဝတာ သိရိ-
နာမိကာ ကော ဒေဝဓိတာ။ ဓာနံ၊ဌ။၉၀၆။

(က) အနက်လည်း ပြန်ကြည့်။

(၂) ဗြဟ္မာ။ အညတရာ ဒေဝတာ(သံ၊
၁။၁)တိ နာမဂေါတ္ထဝသေန အပါကဋ္ဌာကော
ဒေဝတာတိ အတ္ထော။ .... ဣမသ္မိ* ပနေတ္ထ
ဒေဝေါ အဓိပေတော၊ သော စ ခေါ ရူပါ-
ဝစရာနံ ဒေဝါနံ အညတရာ။ သံ၊ဌ၊၁။၁၂။
ဒေဝတာ (သံ၊၂။၉၉)တိ သုဒ္ဓါဝါသဒေဝ-
တာ။ သံ၊ဌ၊၂။၂၄၆။ (-သံ၊ဌ၊၂။၂၇၃-၄။
ထေရ၊ဌ၊၂။၂၂၅။) (က) အနက်လည်း ပြန်
ကြည့်။

(၃) သိကြား။ န ဒေဝတာဟိ ကတံ။
ပဋိသံ။၁၇၂။ မဟာနိ။၁၁၁။ ဒေဝတာ
သက္ကာဒယော ဗြဟ္မာနော စ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။
၈၆။ မဟာနိ၊ဌ။၂၃၃။

(၄) ဘီလူး။ ကတမာသိ ဒေဝတာ (ဇာ၊
၂။၂၉၈)တိ ယက္ခာနံ အန္တရေကတရယက္ခော
နာမ တံ။ ဇာ၊ဌ၊၇။၂၁၄။

(၅) ဒေဝတာ-သံယုတ်။ ဒေဝတာ ဒေဝ-
ပုတ္တော စ။ သံ၊၁။၂၄၂။

(၆) ဒေဝတာ-သုတ်။ အနာဂါမိ အရဟံ
မိတ္တာ၊ သင်္ဂဏိကာရာမဒေဝတာ။ အံ၊၂။
၃၇၄။ (-အံ၊၃။၁၉၃။)

(တိ) (၇) ပူဇော်အပ် - ကိုးကွယ်အပ်
-သော၊ဌ။ အပူဇော်ခံ၊ အကိုးကွယ်ခံ
(တက္ကတွန်း-စသည်)။ ယေ ယေသံ ဒက္ခိ-
ဏေယျာ၊ တေ တေသံ ဒေဝတာ။ စူဠနိ။
၄၉။ တေ တေသံ ဒေဝတာတိ တေ အာဇီ-
ဝကာဒယော တေသံ ခတ္တိယာဒိနံ ဒေဝတာ။
စူဠနိ၊ဌ။၁၁။

ဒေဝတာကရဏီယ (တိ) [ဒေဝတာ+ကရဏီယ]
နတ်တို့အား ပြု-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော
(ပူဇော်မှု-စသည်)။ ဒေဝတာနံ ပူဇော ဒေဝ-
တာကရဏီယံ။ မ၊ဌ၊၃။၁၉၇။

ဒေဝတာကုလ (န) [ဒေဝတာ + ကုလ] နတ်-
အမျိုး-အနွယ်။ ဒေဝတာကုလာနိ (ဝိ၊ဌ၊
၁။၇၁)တိ မဟာဗောဓိ* ပရိဝါရေတွာ ဌိတ-
နာဂယက္ခာဒိဒေဝတာကုလာနိဒတွာ။ ဝိမတိ၊
၁။၃၅။

ဒေဝတာကောဋိ (ထိ) [ဒေဝတာ+ကောဋိ] နတ်
-ဗြဟ္မာ-တို့၏ ကုဋေ၊ ကုဋေအရေအတွက်
ရှိသော-နတ်-ဗြဟ္မာ။ အဋ္ဌာရသဟိ ဒေဝ-
တာကောဋိဟိ သဒ္ဓိ* သောတာပတ္တိဖလေ
ပတိဋ္ဌိတဿ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၂၄၆။ (-ဗိလိန္ဒ။၃၃၁။)

ဒေဝတာဋ္ဌာန (န) [ဒေဝတာ + ဌာန] နတ်တို့
၏-တည်-နေ - ရာအရပ်၊ နတ်စင်၊ နတ်
ကွန်း၊ နတ်နန်း။ မံ ဒေဝတာဋ္ဌာနေ ဌပေတွာ
သက္ကာရမကာသိ။ ဇာ၊ဌ၊၆။၃၁၈။ (-ဝိမတိ၊
၂။၁၇၈။)

ဒေဝတာဓိဂ္ဂဟ (ပု) [ဒေဝတာ+အဓိဂ္ဂဟ] နတ်
၏-ပူးဝင်-ဖမ်းစား-ခြင်း။ တထာ ဒေဝ-
တာဓိဂ္ဂဟော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ၊၁။၂၀၈။

ဒေဝတာဓိဂ္ဂဟိတ (တိ) [ဒေဝတာ+အဓိဂ္ဂဟိတ]
နတ်သည် - လွှမ်းမိုး - နှိပ်နင်း - ၍ ယူအပ်

သော၊ နတ်-ပူးဂင်-ဖမ်းစား-သောသူ။
ဣဒံ သာ ဒေဝတာဓိဂ္ဂဟိတာ ဟုတွာ အာဟ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၉၆။ (- သာရတ္ထ၊၂။၁၇၁။)

ဒေဝတာဓိဋ္ဌာန (န) [ဒေဝတာ + အဓိဋ္ဌာန]
နတ်၏-တည်-နေ-ရာ အရပ်၊ နတ်စင်၊
နတ်ကွန်း၊ နတ်နန်း။ ဗလိကမ္မတ္တာယ ကတံ
ဒေဝတာဓိဋ္ဌာနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၉။

ဒေဝတာဓိဋ္ဌိတ (တိ) [ဒေဝတာ + အဓိဋ္ဌိတ] နတ်
တို့၏-စိုးအုပ်-တည်- နေ - ရာ (နတ်စိုး
သစ်ပင်-စသည်)။ ဒေဝတာဓိဋ္ဌိတဘာဝေန။
မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၈။ စေတိယရက္ခ (၁) (ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၉၈)-လည်း ကြည့်။

ဒေဝတာဓိဝုဋ္ဌ (တိ) [ဒေဝတာ + အဓိဝုဋ္ဌ] နတ်
သည် စိုးအုပ်၍ နေအပ်သော။ ဒေဝတာဓိ-
ဝုဋ္ဌတ္တာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၁၉။

ဒေဝတာနိမ္မိတ (တိ) [ဒေဝတာ + နိမ္မိတ] နတ်
သည် ဖန်ဆင်းအပ်သော။ ဒေဝတာနိမ္မိတ-
သဒိသံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁။

ဒေဝတာနိဝါသသဘာဝ (တိ) [ဒေဝတာ + နိ-
ဝါသ + သဘာဝ] နတ်တို့၏ နေရာ-နတ်စင်
- နတ်နန်း- သဘောရှိသော။ ဘူတနိဝါသ-
ရူပ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃)-ကြည့်။

ဒေဝတာနုကမ္မိတ (တိ) [ဒေဝတာ + အနုကမ္မိတ]
နတ်တို့သည်-သနား-စောင့်ရှောက် - ချီး
မြှောက် - အပ်သောသူ။ ဒေဝတာနုကမ္မိ-
တော ပေါသော၊ သဒါ ဘဒြာနိ ပဿတိ။
ဝိ၊ဉာ၊၃၂၄။ ဒီ၊၂။၇၅။ ဥဒါန၊၁၈၈။ ခုဒ္ဒက၊
ဋ္ဌ။၁၄၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၁။ (-အံ၊၂။၆၈။)

ဒေဝတာနုဘာဝ (ပု) [ဒေဝတာ + အာနုဘာဝ]
နတ်တို့၏ - တန်ခိုး - အရှိန်အစော် - အာနု
ဘော်-စွမ်းရည်။ ဒေဝတာနုဘာဝေန ဝိဝဠေ-
န ဒွါရေန သတ္တာရံ ဥပသက်မိတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၉၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၈။ ဒေဝတာနုဘာဝေနာ-
(ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၃)တိ ဒေဝတာနံ အာနုဘာဝေန။

ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃၈။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၈။ စရိယာ၊
ဋ္ဌ။၂၁၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၇။)

ဒေဝတာနုဿတိ (ထိ) [ဒေဝတာ + အနုဿတိ]
နတ် - ဗြဟ္မာ - တို့ကို သက်သေအဖြစ်ဖြင့်
အာရုံပြု၍ - အဖန် တလဲလဲ - ဖြစ်သော
အောက်မေ့မှု ‘သတိ’။ (သဒ္ဓါ၊ သီလ၊
သုတ၊ စာဂ၊ ပညာ ဂုဏ်တို့နှင့် ပြည့်စုံကြသူ
တို့သည် ဤလူ့ပြည်မှ စုတေကြသည့်အခါ
နတ်ပြည်၊ ဗြဟ္မာပြည်၌ နတ်၊ ဗြဟ္မာ ဖြစ်၍
ငြိမ်းချမ်းစွာ နေထိုင်ကြရပေသည်။ ငါ့မှာ
လည်း ထိုကဲ့သို့ သဒ္ဓါ-စသော ဂုဏ်တွေ
အပြည့်အစုံ ရှိပေပြီ-ဟု နတ်၊ ဗြဟ္မာများ၏
သဒ္ဓါ-စသည်တို့ အကျိုးပေးဟန်ကို သက်
သေခံ ထား၍ မိမိ၏ သဒ္ဓါ-စသော အကျင့်
ဂုဏ်တို့ကိုပင် ဆင်ခြင်အောက်မေ့ကာ ပီတိ
ဖြင့် မွေ့လျော်ခြင်းသည် “ဒေဝတာနုဿတိ”
မည်၏။) ဒေဝတာ အာရဗ္ဗ ဥပ္ပန္နာ အနု-
ဿတိ ဒေဝတာနုဿတိ၊ ဒေဝတာ သက္ခိ-
ဋ္ဌာနေ ဌပေတွာ အတ္တနော သဒ္ဓါဒိဂုဏာ-
ရမ္မဏာယ သတိယာ ဧတံ အဓိဝစနံ။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၁။၃၆၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ။
၁၉၁။ (-အံ၊၂။၂၅၁၊၃၉၃။ အဘိ၊က။၁၂၂။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၈။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၉။ ပဋိသံ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ။၁။၁၀၇၊၂၁၉။ သာရတ္ထ၊
၂။၂၀၃၊၂၂၈။)

ဒေဝတာပရိဂ္ဂဟ (ပု) [ဒေဝတာ + ပရိဂ္ဂဟ။
(ဒေဝတာပရိဂ္ဂဟ-သံ)] နတ်၏-သိမ်းဆည်း-
-သိမ်းပိုက်-ခြင်း။ ဒေဝတာပရိဂ္ဂဟေ သတိ။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၇။

ဒေဝတာပရိဂ္ဂဟိတ (တိ) [ဒေဝတာ + ပရိဂ္ဂဟိတ]
နတ်သည် - သိမ်းဆည်း - သိမ်းပိုက် - အပ်
သော။ ဒေဝတာပရိဂ္ဂဟိတတ္တာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။
၂၉၃။

ဒေဝတာပရိပါလိတ (တိ) [ဒေဝတာ + ပရိပါ-
လိတ] နတ်သည်ထက်ဝန်းကျင် စောင့်ရှောက်
အပ်သော။ အာဝါသမစ္ဆေရဟရေ၊ ဒေဝ-
တာပရိပါလိတေ။ ဗုဒ္ဓဝံဠာ။ ၁၀၀။

ဒေဝတာပဝိဋ္ဌ (တိ) [ဒေဝတာ + ပဝိဋ္ဌ] နတ်သည်
-ပူးဝင်-ဖမ်းစား-အပ်သော။ ဝါရုဏီဝါတိ
ဒေဝတာပဝိဋ္ဌာ ယက္ခဒါသီ ဝိယ။ ဇာ၊ ဠာ၊ ၂။
၂၆။

ဒေဝတာပုစ္ဆာ (ထိ) [ဒေဝတာ + ပုစ္ဆာ။ (ဒေ-
ဝတာပုစ္ဆာ-သံ)] နတ်၏-အမေး-ပုစ္ဆာ-
ပြဿနာ။ ဒေဝတာပုစ္ဆာ ဥမင်ဇာတကေ
အာဝိ ဘဝိယတိ။ ဇာ၊ ဠာ၊ ၂။ ၁၄၀။

ဒေဝတာဗလိ (ပု) [ဒေဝတာ + ဗလိ] နတ်တို့အား
(ပြု-သင့်-ထိုက်-သော) -ပူဇော်-ပသ
-မှု၊ နတ်တင်မှု။ ဒေဝတာဗလိ (အံ၊ ၁။
၃၇၉) နိဒ္ဒိ ဒေဝတာနံ ကတ္တဗ္ဗဗလိ။ အံ၊ ဠာ၊
၂။ ၃၁၃။ (-အံ၊ ၂။ ၃၉။ မ၊ ဠာ၊ ၃။ ၁၉၇။)

ဒေဝတာဗလိကမ္မ (န) [ဒေဝတာ + ဗလိကမ္မ]
နတ်တို့အား-ပူဇော်-ပသ -မှုကို ပြုခြင်း။
ဗာရာဏသီရညာ ဒေဝတာဗလိကမ္မတ္ထံ ဂဟိ-
တော။ စရိယာ၊ ဠာ၊ ၂။ ၄၀။

ဒေဝတာဘတိ (ထိ) [ဒေဝတာ + ဘတိ] နတ်တို့
၏ အခစား ဖြစ်သော မိန်းမ၊ နတ်ကျွန်မ။
ဒေဝဒါသ-ကြည့်။

ဒေဝတာဘာဝနိပ္ပါဒက (တိ) [ဒေဝတာဘာဝ +
နိပ္ပါဒက] နတ်၏အဖြစ်ကို ပြီးစေတတ်သော
(ဂုဏ်)။ ဒေဝတာဘာဝနိပ္ပါဒကေ ဂုဏေ
အာရဗ္ဘ ပဝတ္တစိတ္တဝသေန ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၂၁၉။

ဒေဝတာဘာသိတ (တိ) [ဒေဝတာ + ဘာသိတ]
နတ်-ဗြဟ္မာ-တို့သည်-ရွတ်ဆို-ဟောကြား
-လျှောက်ထား - အပ်သော (တရား-
စသည်)။ ဒေဝတာဘာသိတော (ဝိ၊ ၂။ ၂၆)။

တိ ဒေဝတာဟိ ဘာသိတော။ ဝိ၊ ဠာ၊ ၂။ ၂၆။
(-ဝိ၊ ၂။ ၃၄၊ ၂၆။ သံ၊ ဠာ၊ ၁။ ၁၁၅။)

ဒေဝတာဘိနိဗ္ဗိတ (တိ) [ဒေဝတာ + အဘိနိဗ္ဗိတ]
နတ်တို့သည် ဖန်ဆင်းအပ်သော။ ဒေဝတာဘိ-
နိဗ္ဗိတေ အဿမေ။ ထေရ၊ ဠာ၊ ၃။ ၂၅။ (-
အပါ၊ ဠာ၊ ၁။ ၇၁။)

ဒေဝတာမင်္ဂလိက (တိ) [ဒေဝတာမင်္ဂလ + ကိက]
နတ်တို့ကို မင်္ဂလာ-ဟု - ပြောဆို - ယူဆ -
သော၊ နတ်ကိုးကွယ်သောသူ။ ဗာရာဏသီ-
ဝါသီနော ဒေဝတာမင်္ဂလိကာ ဟောန္တိ။
ဒေဝတာ နမဿန္တိ။ ဇာ၊ ဠာ၊ ၁။ ၂၇၇။ (-
ဇာ၊ ဠာ၊ ၃။ ၂၂။)

ဒေဝတာယာစန (န၊ ထိ) [ဒေဝတာ + ယာစန]
(၁) နတ်တို့ကို တောင်းပန်ခြင်း။ (၂) နတ်
တို့၏ - တောင်းပန် - တိုက်တွန်း - ခြင်း။
(၁) ဒေဝတာယာစနာဒိနိ ကတူပိ။
ထေရ၊ ဠာ၊ ၂။ ၁၃၂။ ဒေဝတာယာစနာယ ယာ
သန္တိ ပဋိကတ္တဗ္ဗာ။ ဒီ၊ ဠာ၊ ၁။ ၁၃၁။ (-မ၊ ဠာ၊
၁။ ၂၁၆။ အဘိ၊ ဠာ၊ ၃။ ၄၄၅။ သံ၊ ဠာ၊ ၂။ ၁၁၀။)
(၂) ဒေဝတာယာစနေန တတော စဝိတွာ
သကျကုလေ နိဗ္ဗတ္တော။ အပါ၊ ဠာ၊ ၁။ ၁၂၈။

ဒေဝတာရက္ခ (ထိ၊ ပု) [ဒေဝတာ + အာရက္ခ] နတ်
တို့၏ စောင့်ရှောက်ခြင်း၊ နတ်အစောင့်အ
ရှောက်။ တဘော ဒေဝတာရက္ခာ န ဟောတိ။
ဒေဝတာရက္ခာယ အသတိ အမနုဿာ ဩ-
ကာသံ လဘန္တိ။ ဒီ၊ ဠာ၊ ၂။ ၁၁၁။ အံ၊ ဠာ၊ ၃။ ၁၅၄။

ဒေဝတာရောစန (န) [ဒေဝတာ + အာရောစန]
နတ်တို့၏-ပြောကြား-လျှောက်ထား-ခြင်း။
ဒေဝတာရောစနံ ပကာသေတုံ။ ဒီ၊ ဠာ၊ ၂။ ၇၀။
(-ဝဇီရ၊ ၃၉၉။ သီ၊ ဠာ၊ ၁။ ၁၄၃။ ဒီ၊ ဠာ၊
၂။ ၇၀။)

ဒေဝတာဝန (ပု) [ဒေဝတာ + အာဝန။ ဒေ-
ဝတာဝတ္တိ-သံ] နတ်တို့၏ လှည့်ပတ် - ခြင်း
-မှု။ နာဂါဝဇ္ဇော န ခေါ အယံ ဘူတာဝန-

ယက္ခဝဋ္ဋဒေဝတာဝဋ္ဋာနံ အညတရော။ အံ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁။

ဒေဝတာဝတ္ထန (န) [ဒေဝတာ + အာဝတ္ထန] အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဒေဝတာဝတ္ထနေန။ စရိယာဋ္ဌ။ ၈၄။

ဒေဝတာဝိဂ္ဂဟ (ပု) [ဒေဝတာ + ဝိဂ္ဂဟ] နတ်ပုး
ဝင်သော - ကိုယ် - ခန္ဓာ။ “သစေ အဂါရံ
အဇ္ဈာဝသိဿတိ” တိ အာဒိ ပန ဒေဝတာ-
ဝိဂ္ဂဟေန တမတ္ထံ ယာထာဝတောပဝေဒေသံ။
ဒီ၊ ၂။ ၂၅။ မ၊ ၂။ ၂၃၆။ (- ဒီ၊ ၂။ ၂၅။
မ၊ ၂။ ၁၃၈။)

ဒေဝတာဝိဂ္ဂဟိတ (တိ) [ဒေဝတာ + ဝိဂ္ဂဟိတ]
နတ်သည် - ဖမ်းယူ - ဖမ်းစား - အပ်သော။
သော ဒေဝတာဝိဂ္ဂဟိတော ဟုတွာ။ စရိယာ၊
ဋ္ဌ။ ၉၁။ ဒေဝတာဝိဂ္ဂဟိတော (ဇာ၊ ၄။ ၂။
၂၅၈) တိ ဒေဝတာယ ဝိဂ္ဂဟိတော အဓိမုစ္ဆိ-
တော။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၅၄၇။

ဒေဝတာဝိဝဋ္ဌ (တိ) [ဒေဝတာ + ဝိဝဋ္ဌ] နတ်
သည် ဖွင့်လှစ်အပ်သော။ ဒေဝတာဝိဝဋ္ဌေန
နဂရဒ္ဒါရေန နိက္ခမိတွာ။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၅။

ဒေဝတာဝေသနက (တိ) [ဒေဝတာ + ဝေသ-
နက] နတ်၏ အသွင်ကို - ယူတတ် - ဖန်ဆင်း
တတ် - သောသူ။ ယက္ခဒါသက (ဒီ၊ ၂။
၁၉၂) - ကြည့်။

ဒေဝတာသံယုတ္တ (န) [ဒေဝတာ + သံယုတ္တ] ဒေ-
ဝတာ - သံယုတ်၊ နတ်ဗြဟ္မာသည် မေးလျှောက်
အပ်သည်ဖြစ်၍ ဘုရားရှင် ဖြေဆိုဟောကြား
အပ်သော သုတ်၊ ဝဂ်တို့၏ အပေါင်း။ (ယင်း-
သည် - ဝဂ်အားဖြင့် ၈-ဝဂ်၊ သုတ်အားဖြင့်
၈၁-သုတ် ရှိ၏။ သံ၊ ၁။ ၁။ - ၄၂။) သံယုတ္တန္တိ
ဧတာတိ သံယုတ္တံ၊ ကေသံ သံယုတ္တံ? သုတ္တ-
ဝဂ္ဂါနံ။ .... ဒေဝတာယ ပုစ္ဆိတေန ကထိတသုတ္တ-
ဝဂ္ဂါဒိနံ သံယုတ္တက္ခာ ဒေဝတာသံယုတ္တာဒိ-
ဘာဝေါ။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၂။ (- ဝိ၊ ၄။ ၁။

၈။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၇။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၀၊ ၂၀၉၊ ၂၇၁။
သံ၊ ၄။ ၂။ ၄။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၆။
သီ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၁၇။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၁၄၂။)

ဒေဝတာသန္နိပါတ (ပု) [ဒေဝတာ + သန္နိပါတ]
နတ်တို့၏ အစည်းအဝေး၊ နတ် - သဘင် -
အစည်းအဝေး။ ဒေဝတာသန္နိပါတော အ-
ဟောသိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၅၈။ (- ဒီ၊ ၂။ ၂၀၄။ ဝိ၊ ၄။
၃။ ၂၅။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၄၊ ၂၇၅၊ ၂၈၈၊ ၂၉၀။ မဟာ-
နိ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၄၊ ၂၇၅။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၅။)

ဒေဝတာသန္နိပါတပဋိမဏ္ဍိတ (တိ) [ဒေဝတာ-
သန္နိပါတ + ပဋိမဏ္ဍိတ] နတ် - သဘင် -
အစည်းအဝေး - ဖြင့် တန်ဆာဆင်ယင်အပ်
သော။ ဒီဗျ (တိ) (၃)၊ (၄) - ကြည့်။

ဒေဝတာသမာဂမ (ပု) [ဒေဝတာ + သမာဂမ]
အောက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ ယဒါ ဒေဝတာသ-
မာဂမော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၆။ (- ထေရ၊
၄။ ၁။ ၂။ ၂။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၅။)

ဒေဝတာသမိတိ (တိ) [ဒေဝတာ + သမိတိ] နတ်
- သဘင် - အစည်းအဝေး။ ဒေဝတာသမိတိ
တတ္ထ၊ အပ္ပမေယျာ အသိဝိယာ။ သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၆။

ဒေဝတာသကလျ (န) [ဒေဝတာ + သကလ +
ကျ] အလုံးစုံသော - နတ် - ဗြဟ္မာ - ၏
အဖြစ်၊ နတ် - ဗြဟ္မာ - အားလုံး၏ အဖြစ်၊
နတ် - ဗြဟ္မာ - အားလုံး။ န ဒေဝတာသက-
လံ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၆။

ဒေဝတာဟံသ (ပု) [ဒေဝတာ + ဟံသ] နတ်
ဟင်္သာငှက်။ ဒီဗျဟံသ - ကြည့်။

ဒေဝတုဇ္ဈာပန (န) [ဒေဝတာ + ဥဇ္ဈာပန] နတ်
တို့ကို အယုတ်အားဖြင့် - ကြည့် - ရှု - စေခြင်း၊
နတ်တို့ကို ကဲ့ရဲ့ခြင်း။ ဒေဝတုဇ္ဈာပနံ ကရေန္တိ
အာဟ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၉၅။ (- ၉၈။)

ဒေဝတုပေါသထ (ပု) [ဒေဝတာ + ဥပေါသထ]
နတ် - ဗြဟ္မာ - ဥပုသ်၊ နတ် - ဗြဟ္မာ - တို့ကို

သက်သေအရာထား၍ မိမိ၏ သဒ္ဒါ၊ သီလ၊
သုတ၊ စာဂ၊ ပညာ ဂုဏ်တို့ကို အဖန်တလဲလဲ
အောက်မေ့လျက် စောင့်သုံးအပ်သော
ဥပုသ်။ ဒေဝတုပေါသထ (အံ၊၁။၂၁၁)၌
ဒေဝတာ သက္ကိဋ္ဌာနေ ဌပေတွာ အတ္တနော
ဂုဏေ အနုဿရန္တေန ဥပဝုတ္ထဥပေါသထော
ဒေဝတုပေါသထော နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၆။

ဒေဝတုလျ(တိ) [ဒေဝ+တုလျ] နတ်နှင့်တူသော၊
သူ (မဃဒေဝမင်း-စသည်)။ တဿ ပုတ္တော
မဃဒေဝေါ၊ ဒေဝတုလျော မဟိပတိ။ သိ၊ဋ္ဌ၊
သစ်၊၂။၂၅၆။

ဒေဝတူ (တော) ပသံဟာရ (ပု) [ဒေဝတာ+
ဥပသံဟာရ] (၁) နတ်တို့၏-ကပ်၍ဆောင်
ခြင်း-ဆောင်ပြခြင်း။ (တိ) (၂) နတ်တို့သည်
-ကပ်၍ဆောင်အပ်-ဆောင်ပြအပ်-သော
(အာရုံစသည်)။ (၁) ဒေဝတူပသံဟာရ-
တော သုပိနံ ပဿတိ။ မိလိန္ဒ။၂၇၇။ ဒေဝ-
တောပသံဟာရတော ပဿန္တဿ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၀၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၉။ မဟာနိ၊
ဋ္ဌ၊၃၆၅။ (-အနုဋ္ဌိ၊၁။၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။
၃၉၆။) (တိ) (၂) အနုဘူတပုဗ္ဗဝသေန ဒေဝ-
တူပသံဟာရဝသေန စဿ ဘဒ္ဒကမေဝ သုပိနံ
ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၈၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၈။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၆၉။

ဒေဝတူ (တော) ပသဂ္ဂ (ပု) [ဒေဝတာ +
ဥပသဂ္ဂ] နတ်တို့-မှ-ကြောင့်-ဖြစ်သော
ဘေးရန်၊နတ်ဘေးရန်။ ဒေဝတူပသဂ္ဂေါ ဝိယ။
ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂၅၀။ တသ္မိံ ပန လဒ္ဓေါကာသေ
သိယာ ဒေဝတောပသဂ္ဂဿ အဝသဏေ။ ဒီ၊
ဋ္ဌိ၊၂။၁၂၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၀။

ဒေဝတူပဟာရ (ပု) [ဒေဝတာ + ဥပဟာရ]
နတ်တို့အားပူဇော်ခြင်း။ ဒေဝတူပဟာရ (ဒီ၊
ဋ္ဌ၊၁။၃၀၄)၌ နစ္စနဂါယနာဒိနာ ဒေဝတာနံ
ပူဇံ။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၃၇၅။

ဒေဝတောပပိဋ္ဌာ (ထိ) [ဒေဝတာ + ဥပပိဋ္ဌာ]
နတ်တို့၏ ကပ်၍ နှိပ်စက်ခြင်း။ ဒေဝတောပ-
ပိဋ္ဌာဒိနာ အပ္ပဋ္ဌိကာရဝိသဘာပတ္တိ။ အံ၊ဋ္ဌိ၊
၂။၇၅။

ဒေဝတ္တံ (န) [ဒေဝ+တ္တံ] နတ်၏အဖြစ်၊ နတ်
ပြည်။ ဒေဝတ္တံ အထ မာနသံ။ အပါ၊၁။၈၇၊
၁၀၁၊၁၁၈၊၁၆၂။ အပါ၊၂။၁၇၊၃၂၊၄၈၊၁၇၀။
ဒေဝါနံ ဝါ ဒေဝတ္တာယာ (ဒီ၊၂။၄၈)တိ
ယာ အယံ ဒေဝါနံ ဒေဝဘာဝါယ ခန္ဓဇာတိ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၈။ ယံ ယံ ယောနုပပဇ္ဇာမိတိ ယံ ယံ
ယောနိံ ဒေဝတ္တံ အထ မာနသံ ဥပဂစ္ဆာမိတိ
အတ္တော။ ဘုမ္မတ္ထေ ဝါ ဥပယောဂဝစနံ၊
ယသ္မိံ ယသ္မိံ ဒေဝလောကေဝါ မနုဿလော-
ကေ ဝါတိ အတ္တော။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၄။ (-ဇာ၊
၁။၁၈၃။ ဇာ၊၂။၁၈၅။ မဟာနိ၊၅၆၊၈၀။ ဒီ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၅၄။ မဋ္ဌ၊၁။၃၀၀၊၃၄၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၇။
မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၄၊၂၃၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၄၊၃၁၃။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၃။၁၉၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၆၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၀။
ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၁၃။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂။၈။ စရိယာ၊
ဋ္ဌ၊၅၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၇၆၊၂၀၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။
၄၄၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၃၉။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၆၉၊၉၅။ မ၊ဋ္ဌိ၊
၃။၃၇၀။)

ဒေဝတ္တံ (ပု) [ဒေဝ+အတ္တံ] (၁) နတ်၏
တောက်ပခြင်းသဘော။ (၂) နတ်၏-
အတ္တဘော-ကိုယ်-ခန္ဓာ။ (၁) ဒေဝါနံ
ဒေဝတ္တေန အနန္တဘူတံ။ မ၊၁။၄၀၅။ ပထဝတ္တံ
(မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၉။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၁၇)နှင့်ယှဉ်ကြည့်။
(၂) ဒေဝတ္တေ(အပါ၊၁။၅) ဒေဝတ္တဘာဝေ၊
အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ (-အပါ၊၂။၁၀၅၊၁၆၀၊
၁၇၅။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၆။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၅။၈။)

ဒေဝတ္တန (န) [ဒေဝ+တ္တန] နတ်၏အဖြစ်၊
နတ်ပြည်။ ဒေဝတ္တနံ ဝါပိ (ထေရီ၊၃၅၉)တိ
ဒေဝဘာဝံ ဝါပိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၄။

ဒေဝတ္တဘာဝ (ပု) [ဒေဝ+အတ္တဘာဝ] နတ်၏ - အတ္တဘာဝ - ကိုယ် - ခန္ဓာ။ ဣဓ ဝါ ဣမသ္မိံ ဒေဝတ္တဘာဝေ။ ဝိမာနဉ္စ။ ၇၃။ သက္ကော ဒေဝတ္တဘာဝံ ဒဿေတွာ အတ္တာနံ ဇာနာပေန္တော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၂။ (-ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၉၊ ၂။ ၃၃။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၇၄။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၅။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၃၃။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၀၊ ၃၃၉။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၃။)

ဒေဝတ္တဘာဝပရိယာပန္န (တိ) [ဒေဝတ္တဘာဝ+ပရိယာပန္န] နတ်၏-အတ္တဘာဝ - ကိုယ် - ခန္ဓာ - ဌ - အကျိုးဝင် - ပါဝင် - သော။ ဒိဗ္ဗ (၂)-ကြည့်။

ဒေဝတ္ထေရ (ပု) [ဒေဝ+ထေရ] ဒေဝ အမည်ရှိ သောထေရ်၊ ဒေဝ-ထေရ်။ တိဿတ္ထေရော စ မေဓာဝီ၊ ဒေဝတ္ထေရော စ ပဏ္ဍိတော။ ဝိ၊ ၅။ ၃။ ၇။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၇။ ကုဟိံ အမှကံ ဒေဝတ္ထေရော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၅၃။ (-ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၂။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၄၆။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀၆။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၃၂။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၀၊ ၉၀။)

ဒေဝဒတ္တ (ပု) [ဒေဝ+ဒတ္တ=ဒိန္န။ နိတိ၊ ဓာ။ ၇၅-၆။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၇၄၈။ ဒေဝ+ဒါ+တ။ နိရုတ္တိ။ နှာ-၅၁၀။] ဒေဝဒတ်။ ဘဂဝါ ဒေဝဒတ္တံ အာရဗ္ဘံ ဘိက္ခု အာမန္တေသိ။ မ၊ ၁။ ၂၅၀။ (-ဝိ၊ ၂။ ၉၁။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၆၁။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၆၃။)

ယင်းသည် — ယသောဓရာ၏ မောင်အရင်း၊ ဘုရားရှင်၏ ယောက်ဖ၊ ရာဟုလာ၏ ဦးရီးဖြစ်၏ (အပါ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၅)။ ဒေဝဒဟမ္ပိ (ယဒု-နိပေါလ်)၌ သုပ္ပဗုဒ္ဓသကာဝင်နှင့် အမိတာ မိဖုရားတို့မှ ဖွားမြင်ခဲ့သည် (မဟာဝံ၊ ၂။ ၂၁)။ အဇာတသတ် မင်းသားနှင့် ပါင်း၍ ဘုရားရှင်အား လုပ်ကြံခဲ့၏ (ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၄-၇။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၃-၄။ ဣတိ ဘုတ်၊ ဌ၊ ၆၄။ အပါ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၇)။ မသူတော်တရား ဂ-မျိုး လွှမ်းမိုး၍ အပါယ်ငရဲကျကာ အာယုကပ်ပတ်လုံး တည်

မည့်သူ ဖြစ်၏ (အံ၊ ၃။ ၁၀-၃)။ ဘုရားရှင်ကို သေရိဝ ရွဲကုန်သည် ဖြစ်စဉ်ကစ၍ ရန်ငြိုးဖွဲ့ခဲ့၏ (အပါ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၆။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၈)။ ဘုရားရှင်ကို ဖြစ်လေရာဘဝမှာ သတ်နိုင်ရပါလိ၏ဟု ဆုတောင်းခဲ့၏ (အပါ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၆)။ သမာပတ် ဂ-ပါး၊ အဘိညာဉ် ၅-ပါးရပြီးမှ ငရဲကျရသည် (အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၁။ အပါ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၃)။ လူမိုက် တို့တွင် တယောက် အပါအဝင်ဖြစ်၏ (ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၁၀၆။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁)။ ဘုရားရှင်အား အကျိုးမဲ့များစွာ ပြုခဲ့၏ (ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၉)။ ဘဝတသိန်း ရန်ငြိုးဖွဲ့၍ ဘုရားရှင်အား သေကြောင်းကြံဘူး၏ (မိလိန္ဒ၊ ၁၃၈။ အပါ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၆-၈)။ သူသက်သမား ဒေဝဒတ်အပေါ် အခြားသူများနည်းတူ ဘုရားရှင် မေတ္တာစိတ် တန်းတူ ထားတော်မူသည် (အပါ၊ ၁။ ၅၁။ မိလိန္ဒ၊ ၃၉၆။ အပါ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၃)။ ဘုရားရှင်အား အမျိုးမျိုး လုပ်ကြံလျက် သံသာသင်းခွဲခြင်းကြောင့် သွေးအန်ပြီး ၉-လပတ်လုံး ဘေဒနာခံစား၍ နောက်ဆုံး၌ ဘုရားရှင်ထံ ညောင်စောင်းငယ်ဖြင့် ပို့ဆောင်စေရာ ဘုရားရှင်အား ဖူးမြော်ထိုက်သည့် ကံကို မပြုခဲ့သဖြင့် သာဝတ္ထိပြည် ဇေတဝန်ကျောင်းတိုက် ရေကန်အနီး၌ မြေမျို၍ အဝီစိငရဲ၌ ကျလေ၏ (ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၇။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၄။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၆၀)။ ကလာဗမင်းအဖြစ် တကြိမ်၊ တောမုဆိုးအဖြစ် တကြိမ်၊ မဟာပတာပမင်း အဖြစ်တကြိမ်၊ ဤဘုရားရှင် လက်ထက် တကြိမ် အားဖြင့် ၄-ကြိမ်တိုင်တိုင် မြေမျိုခံရဘူး၏ (ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၅-၆)။ မြေမျိုခြင်းကြောင့် နတ်၊ လူတို့ ရွှင်လန်းငမ်းမြောက်ကြ၏ (ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁၉၊ ၂၂၀)။ အဝီစိငရဲ၌ ဖြစ်ရသော ဒေဝဒတ် ကိုယ်မှာ ယူဇနာ ၁၀၀-ရှိ၏ (ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၁။ စူဠနိ၊ ဌ၊ ၅၄)။ ကမ္ဘာတသိန်းထက်၌ ဒဠိဿရ မည်သော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ဖြစ်လတ္တံ့ (ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၅)။ ယင်း၏ ဘုရားပြုလုပ်လိုကြောင်း အကြံအစည်ကို ကကုနတ်သားက

ကြိုတင်သိလင့်၏။ ထိုအကြံ ဖြစ်သည်နှင့် တပြိုင်နက် တန်ခိုးများလည်း ကွယ်ပျောက် သွားတော့၏ (ဝိ၊ ၄။ ၃၄၂။ အံ၊ ၂။ ၁၀၈)။ သံဃာ သင်းခွဲလို၍ ဘုရားရှင်ကို ဆု ၅-မျိုး တောင်းဆို၏ (ဝိ၊ ၁။ ၂၆၃။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၇)။ ယင်း ၅-မျိုး တောင်းချိန်ကစ၍ ဘုရားရှင်ကို ဖူးမြင်ခွင့် မရတော့ပေ (ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၉၄)။ သံဃာသင်းခွဲ၍ ရဟန်း ၅၀၀-ကိုခေါ်ဆောင် ကာ ဂယာသီသ ကျောက်ဖျာ၌ တရားဟော နေစဉ် ထိုရဟန်းတို့ကို အရှင်သာရိပုတြာနှင့် အရှင်မဟာမောဂ္ဂလ္လာန်တို့က တန်ခိုးဖြင့် ခေါ် ဆောင်၍ သောတာပန်အဆင့်ရောက်အောင် တရားဟောပြကြ၏ (ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၂-၃)။ ဝဇ္ဇီ တိုင်းသား ရဟန်းတို့ကို စာရေးတံမဲဖြင့် ကိုယ် ဖက်သားဖြစ်အောင် ဆွဲဆောင်၍ သံဃာ သင်းခွဲ၏ (ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၄)။ ဒေဝဒတ် ဂိဇ္ဈကုဋ် တောင်ပေါ်မှ လှိမ့်ချအပ်သော ကျောက်တုံး ကြီးကွဲ၍ ကျောက်စုန်း ကျောက်စတုရသည့် ဘုရားရှင်၏ ခြေတော်ဖျား၌ ထိခိုက်မိ၏ (အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၀၈)။

ယင်း၏ ဘဝ ဖြစ်စဉ်ကို— အန္တဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၉၇-၈)၊ အပဏ္ဏကဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၁-၁၂၁)၊ အဓမ္မဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၀-၈)၊ အသမ္ပဒါနဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၉၁-၄)၊ ဥပါဟနဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၂-၅)၊ ဥဘတော ဘဠဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၅၀၈-၅၁၀)၊ ဥမင်္ဂဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၁၆၁-၃၃၂)၊ ကပိဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၄-၇)၊ ကက္ကာရဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၇၉-၈၃)၊ ကာသာဝဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၀-၂)၊ ကာဠ ဗာဟုဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၈၉-၉၁)၊ ကုရုဂ်မိဂ ဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၉-၁၉၀။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၉-၁၄၁)၊ ကုက္ကုဋဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၇-၈။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၅၅-၉)၊ ခန္တိဝါဒီဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၇-၄၀)၊ ဂဟပတိဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၃-၅)၊ ကန္တဂဇကဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၈-၁၅၀)၊ ဂိရိဒတ္တဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၈၉-၉၀)၊ ဂုတ္တိလ

ဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၇-၂၃၄)၊ ဂေါဓဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၅၁၃-၄)၊ စန္ဒကိန္နရီဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၂၈၂-၈)၊ စန္ဒကုမာရဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၇၁-၁၀၄)၊ စမေယျဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၄၅၇-၄၇၂)၊ စူဠဓမ္မပါလဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၅-၈)၊ စူဠနန္ဒိယဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၃-၅)၊ စူဠပဒုမ ဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၅-၁၁၀)၊ စူဠဟံသဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၅၅-၆)၊ စေတိယဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၄၃၁-၇)၊ ဇမ္ဗူကဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၃-၅)၊ ဇမ္ဗူခါဒကဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၉၅-၇)၊ တစ္ဆသု ကရဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၃၄၂-၃၅၀)၊ တယောဓမ္မ ဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၈-၃၀၀)၊ ဒဒ္ဒရဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၅၁၁-၇)၊ ဒုဓမ္မဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၆၉-၄၇၂)၊ ဓမ္မဒေဝပုတ္တဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၁၀၁-၅)၊ ဓမ္မဇဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၀-၁၈၀)၊ နဠပါနဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၆-၈)၊ နိဂြောဓ ဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၃၇-၄၃)၊ နိဂြောဓမိဂဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၂-၉)၊ ပဏ္ဍရနာဂရာဇဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၇၈-၉၁)၊ ပရန္တပဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၉၃-၉)၊ ဘူရိဒတ္တဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၁-၇၀)၊ မဏိစောရဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၀-၁၁၄)၊ မ- နောဇဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၂-၅)၊ မဟာကပိ ဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၉-၃၅၄။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၆၉-၇၈)၊ မဟာနာရဒ ကဿပဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၅-၁၄၉)၊ မဟာပဒုမဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၁၈၈-၁၉၇)၊ မဟာပိင်္ဂလဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၉-၂၂၂)၊ မဟာသီလဝဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၉-၂၈၅)၊ မာတုပေါသကဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၉၁-၆)၊ မိလိန္ဒ၊ ၁၉၈-၂၀၂)၊ ရုရုမိဂရာဇဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၂၅၆-၂၆၃)၊ ရောမကဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၂-၅)၊ လက္ခဏမိဂဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၉-၁၆၂)၊ လဠုကိကဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၁-၄)၊ ဝါနရဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၁-၃)၊ ဝါနရိန္ဒဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၆-၈)၊ ဝိကဏ္ဍကဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၇-၉)၊ ဝိနီလဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၄-၆)၊ ဝိရောဓဇာတ် (ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၅၁၆-၉)၊ ဝိရကဇာတ်

(ဇောဠ၊ ၂။ ၁၃၆-၈)၊ ဝေဿန္တရဇာတ်(ဇောဠ၊ ၇။ ၂၄၁-၃၈၇)၊ သံကိစ္စဇာတ် (ဇောဠ၊ ၂။ ၂၇၈)၊ သကုဏဇာတ်(ဇောဠ၊ ၃။ ၂၄၅)၊ သကုဏန္တိဇာတ်(ဇောဠ၊ ၂။ ၅၃-၄)၊ သစ္စံကိရဇာတ် (ဇောဠ၊ ၁။ ၃၄၁-၅)၊ သတ္တိဂုဗ္ဗဇာတ် ဇောဠ၊ ၄။ ၄၃၂-၉)၊ သဗ္ဗဒါဌဇာတ်(ဇောဠ၊ ၂။ ၂၂၂-၅)၊ သမုဒ္ဒဝါဏီဇာတ်(ဇောဠ၊ ၄။ ၁၆၀-၈)၊ သမ္မောဒမာနဇာတ်(ဇောဠ၊ ၁။ ၂၂၄-၆)၊ သာဠိယဇာတ်(ဇောဠ၊ ၃။ ၁၈၈-၁၉၀)၊ သိင်္ဂါလဇာတ်(ဇောဠ၊ ၁။ ၄၅၀-၁၅၁၅-၆)၊ သီလဝနာဂရာဇာတ်(ဇောဠ၊ ၁။ ၃၃၇-၃၄၁)၊ သီဟစမ္ပဇာတ်(ဇောဠ၊ ၂။ ၉၉-၁၁၀)၊ သုဝဏ္ဏကဏ္ဍဇာတ်(ဇောဠ၊ ၃။ ၂၇၅-၂၈၀)၊ သုသုမာရဇာတ်(ဇောဠ၊ ၂။ ၁၄၅-၆)၊ သေရိဝဝါဏီဇာတ်(ဇောဠ၊ ၁။ ၁၂၆-၉)၊ သောမနဿဇာတ် (ဇောဠ၊ ၄။ ၄၄၆-၄၅၆) ကြည့်။

ဒေဝဒတ္တဂူဟဏ (န) [ဒေဝဒတ္တ+ဂူဟဏ] ဒေဝဒတ္တ-သဒ္ဓါ၊ ဒေဝဒတ္တ-သဒ္ဓါကို - ယူ - ဟော - ဆို - ခြင်း။ ဒေဝဒတ္တဂူဟဏံ ဝိယ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၄၃။ သီ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၉။

ဒေဝဒတ္တပက္ခိက(ယ) (တိ) [ဒေဝဒတ္တပက္ခ + က] ဒေဝဒတ်၏-အသင်းအပင်း-အပေါင်း အဖော် - ဖက်သား - အင်အားစု-၌ - ဖြစ် - ယှဉ် - ပါဝင် - သော၊ သူ။ ဒေဝဒတ္တပက္ခိကော ကော။ အံ၊ ဠ၊ ၃။ ၁၃၄။ ဒေဝဒတ္တပက္ခိယာ အညတိတ္ထိယာ စ။ ဣတိဝုတ်၊ ဠ၊ ၂၆၅။ (- ဓမ္မ၊ ဠ၊ ၂။ ၉၂၊ ၃၆၆။ ဣတိဝုတ်၊ ဠ၊ ၆၄။ ထေရ၊ ဠ၊ ၂။ ၇၊ ၄၂။ အပ၊ ဠ၊ ၂။ ၂၃။ ဇောဠ၊ ၁။ ၁၆၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၁၅၊ ၄၂၀။)

ဒေဝဒတ္တပဗ္ဗဇ္ဇပဉ္စ (တိ) [ဒေဝဒတ္တ+ပဗ္ဗဇ္ဇ+ပဉ္စ] ဒေဝဒတ်၏ ရှင်ရဟန်းအဖြစ်ကို မေးခြင်း။ ဒေဝဒတ္တပဗ္ဗဇ္ဇပဉ္စော တတိယော။ မိလိန္ဒ။ ၁၁၈။

ဒေဝဒတ္တပရိသာ (ထိ) [ဒေဝဒတ္တ + ပရိသာ] ဒေဝဒတ်၏ ပရိသတ်။ တဒါ အဓမ္မော ဒေဝ-

ဒတ္တော အဟောသိ၊ တဿ ပရိသာ ဒေဝဒတ္တပရိသာ။ စရိယာ၊ ဠ၊ ၁၆၂။ ဇောဠ၊ ၁။ ၁၂။ (- သီ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၂။ ၇၊ ၁၉၆။)

ဒေဝဒတ္တဝတ္ထု (န) [ဒေဝဒတ္တ+ဝတ္ထု] ဒေဝဒတ်၏ - အကြောင်းအရာ - အဋ္ဌ၊ ပွတ် - ဖြစ်စဉ် - ဖြစ်ရပ်။ ဝိနယဝိဇ္ဇက၊ စူဠဝဂ္ဂပါဠိ၊ ၇-ခန္ဓက၊ ၁-ဝတ္ထု။ ဝိ၊ ၄။ ၃၄၁။ ဓမ္မပဒပါဠိ၊ ၁-ဝဂ်၊ ၇-ဝတ္ထု၊ ၁၂-ဝတ္ထု။ ယင်း ၁၂-ဝဂ်၊ ၆-ဝတ္ထု။ ဓမ္မ၊ ၁၄၊ ၁၅၊ ၃၇။ ဓမ္မ၊ ဠ၊ ၁။ ၄၉၊ ၈၆။ ဓမ္မ၊ ဠ၊ ၂။ ၉၇။

ဒေဝဒတ္တဝါဒ (ပု) [ဒေဝဒတ္တ+ဝါဒ] ဒေဝဒတ်၏ - အယူ - ဝါဒ။ သကဝါဒံ ဆဉ္စေတော ဒေဝဒတ္တဝါဒေ ပတိဋ္ဌိတော။ ဝိ၊ ဠ၊ ၂။ ၁၈၉။

ဒေဝဒတ္တသုတ္တ (န) [ဒေဝဒတ္တ+သုတ္တ] ဒေဝဒတ္တသုတ်၊ (က) ငှက်ပျောသီးသည် ငှက်ပျောပင်ကို၊ ဝါးသီးသည် ဝါးပင်ကို၊ ကျူသီးသည် ကျူပင်ကို၊ အသုတိရ်မြင်းမ၏ ကိုယ်ဝန် (ကလေး)သည် မိခင်မြင်းမကို သတ်သကဲ့သို့ လာဘ် ပူဇော်သက္ကာသည် သယုတ်မာကို သတ်တတ်၏ ဟု သံဃာသင်းခွဲပြီး၍ ဒေဝဒတ် ဖဲသွားပြီးစအချိန်၌ သဟမ္ပတိဗြဟ္မာက ဘုရားရှင်အား လျှောက်ထားရာ (ဘုရားရှင်က ရဟန်းတို့အား ဟောပြော)သုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၆-သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ သံ၊ ၁။ ၁၅၅-၆။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ စတုက္ကနိပါတပါဠိ၊ ၂-ပဏ္ဏာသက၊ ၂-ဝဂ်၊ ၈-သုတ်။ အံ၊ ၁။ ၃၈၅။ (ခ) ဒေဝဒတ် မဟာအဝီစိငရဲ ကျပြီးသော အခါ ဘုရားရှင်ကို ကဲ့ရဲ့စွပ်စွဲသော တိတ္ထိတို့၏ အယူမှားကို တားမြစ်လို၍ - (၁) ယုတ်မာသော အလိုဆိုး အနှိပ်စက်ခံရခြင်း၊ (၂) မိတ်ဆွေယုတ် အနှိပ်စက် ခံရခြင်း၊ (၃) အနည်းငယ်မျှသော ဈာန်၊ အဘိညာဉ်တရား ရကာမျှဖြင့် အားရ တင်းတိမ်နေခြင်း ဤမသုတော်တရား ၃-ပါး အနှိပ်စက်ခံရသူသည်

အပါယ်ရဲကျရ၏ဟု ဟောပြောသုတ်။ ခုဒ္ဒက
နိကာယ၊ ဣတိဝုတ္တကပါဠိ၊ ၃-နိပါတ်၊ ၄-ဝဂ်၊
၁၀-သုတ်။ ဣတိဝုတ်။ ၂၅၃-၄။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။
၂၆၅-၇။

ဒေဝဒတ္တိယ (တိ) [ဒေဝ+ဒတ္တိယ=ဒိန္န။ နိတိ၊
သုတ္တ။ ၇၄၉။] နတ်သည်ပေးအပ်သော (ဥစ္စာ
စသည်)။ ဣဒံ ဒေဝဒတ္တိယံ ဓနံ။ ပေတ၊ ၄။
၁၃၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၆၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၇။ စူဠနိ၊ ၄။
၁၁၀။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၅။)

ဒေဝဒဏ္ဍ (ပု) [ဒေဝ+ဒဏ္ဍ] ဒေဝဒဏ်၊ နတ်တို့
၏ဒဏ်၊ မိုးကြိုးလောင်မိုး။ အသနိယာ ပါ-
တော ပတနံ အသနိပါတော၊ ဒေဝဒဏ္ဍောတိ
အတ္ထော။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၄။ (- ၂၃၀။ ဓမ္မ၊ ၄။
၂။ ၁၃၊ ၄၀။)

ဒေဝဒဟ (န) [ဒေဝ+ဒဟ] (၁) မင်းသုံးရေကန်
(သင်္ကဏ်မင်းတို့၏ မင်္ဂလာရေကန်တော်)။
(၂) ဒေဝဒဟ-မည်သော နိဂုံး။ (၃) ဒေဝ-
ဒဟတိုင်းပြည်။ (၄) ဒေဝဒဟမြို့။ (၁) (၂)
ကံ သမယံ ဘဂဝါ သက္ကေသု ဝိဟရတိ
ဒေဝဒဟံ နာမ သကျာနံ နိဂမော။ မ၊ ၃။ ၁။
သံ၊ ၂။ ၅၊ ၃၄၀။ ဒေဝဒဟံ နာမာတိ ဒေဝါ
ဝုစ္ဆန္တိ ရာဇာနော၊ တတ္ထ စ သကျရာဇနံ
မင်္ဂလပေါက္ခရဏံ အဟောသိ ပါသာဒိကာ
အာရက္ခသမ္ပန္နာ၊ သာ ဒေဝါနံ ဒဟတ္တာ “ဒေ-
ဝဒဟ”န္တိ ပညာယိတ္ထ၊ တဒုပါဒါယ သောပိ
နိဂမော ဒေဝဒဟန္တေဝ သင်္ခံ ဂတော။ မ၊
၄။ ၁။ ဒေဝဒဟန္တိ နပုံသကလိင်္ဂေန လဒ္ဓ-
နာမော နိဂမော။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၄။ (- သံ၊ ၄။ ၂။
၂၃၆။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၈၀။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၉။ သံ၊ ၄။ ၂။
၉၈၊ ၂၀၈။) (၃) ပစ္ဆိမေ စ ဘဝေ ဒါနိ၊
ဇာတာ ဒေဝဒဟေ ပုရေ။ အပါ၊ ၂။ ၂၁၅။
ထေရီ၊ ၄။ ၁၅၆။ (၄) ကပိလဝတ္ထု ပရိဝါ-
ရေတွာ ဌိတေသု ဒေဝဒဟာဒိသု ဆသု နဂ-
ရေသု ဝသန္တာ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၉။

ဒေဝဒဟနဂရ (န) [ဒေဝဒဟ+နဂရ] ဒေဝ-
ဒဟမြို့။ ဒေဝဒဟနဂရဿ အဝိဒူရေ လုမ္ဗိ-
နိသာလဝနယျာနံ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၀။ (- ၂၄၁။
အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၃။ ထေရီ၊ ၄။ ၇၈။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၆၃။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၃၂၀။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၆၁။)

ဒေဝဒဟနဂရဂါမိ (တိ) [ဒေဝဒဟနဂရ+ဂမု+
ဏိ] ဒေဝဒဟ မြို့သို့ သွားကြောင်းဖြစ်သော
(ခရီးလမ်း-စသည်)။ ဒေဝဒဟနဂရဂါမိမဂ္ဂံ
အလင်္ကာရာပေတွာ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၀။

ဒေဝဒဟနိဂမ (ပု) [ဒေဝဒဟ+နိဂမ] ဒေဝ-
ဒဟနိဂုံး။ ဒေဝဒဟနိဂမေ သာကိယရာဇ-
ကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ။ ထေရီ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၀၊ ၂၁၈။

ဒေဝဒဟသက္က (ပု) [ဒေဝဒဟ+သက္က] ဒေဝ-
ဒဟသင်္ကဏ်။ ယင်းသည် ဒေဝဒဟမြို့၌
ဩက္ကာမုခသင်္ကဏ်နှင့် ယသဝတီမိဖုရားတို့၏
သားဖြစ်သည်။ မဟာဝံသ၊ ၄။ ၈၇။ ယင်း၌
အဉ္ဇနမည်သော သားတယောက်နှင့် ကစ္စာနာ
မည်သော သမီးတယောက် ထွန်းကားလေ
သည်။ ကစ္စာနာသည် သီဟဟနုမင်း၏မိဖုရား
ဖြစ်လာလေသည်။ အဉ္ဇနသည် ယသောဓရာ
မည်သော သင်္ကဏ်မင်းသမီးနှင့် လက်ထပ်၍
ဘုရား၏မိခင် မယ်တော်မာယာ၊ မိထွေးတော်
ဂေါတမီဟူသော သမီး ၂-ယောက်နှင့် သုပ္ပဗုဒ္ဓ၊
ဒဏ္ဍပါဏိ-ဟူသော သား ၂-ယောက် ထွန်းကား
ခဲ့လေသည်။ မဟာဝံသ၊ ၂။ ၁၇၊ ၁၈၊ ၁၉။ ဒေဝ-
ဒဟေ ဒေဝဒဟ-သက္ကောနာမာ’သိ ဘူပတိ။
မဟာဝံသ၊ ၂။ ၁၆။ (- မဟာဝံသ၊ ၄။ ၈၇။
သီဟိုဠ်မူ) D.P. လည်း-ကြည့်။

ဒေဝဒဟသုတ္တ (န) [ဒေဝဒဟ+သုတ္တ] ဒေဝ-
ဒဟသုတ်၊ (က) နိဂဏ္ဌတို့၏ ဝါဒနှင့် အား
ထုတ်မှုသည် ယုတ္တိလည်း မရှိ၊ အကျိုးလည်း
မရဟု ဥပမာနှင့်တကွ မိန့်တော်မူ၍ အား
ထုတ်လျှင် အကျိုးရှိသော မိမိဝါဒနှင့် ယင်း
ဝါဒအရ ဈာန်၊ အဘိညာဉ် အဆင့်ဆင့်
ရောက်အောင် အားထုတ်ပုံကို အကျယ်ဟော-

ပြရာသုတ်။ မဇ္ဈိမနိကာယ၊ ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိ၊
၁-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ မ၊ ၃။ ၁။ ၁၇။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၀။
(ခ) ပစ္စာဘူမဇနပုဒ်သို့ အနေသွားရန် ခွင့်
ပန်လာသော ရဟန်းတို့ကို ဘုရားရှင်က တန်
ကျဲချုံ့မဏ္ဍပ်၌နေသော အရှင်သာရိပုတြာကို
ချီးကျူးဂုဏ်ပြု၍ ခွင့်ပန်သောအခါ ယင်း
အရှင်က နိုင်ငံရပ်ခြား တိုင်းတပါးသို့ သွား
သောရဟန်းများကို စုံစမ်းလို၍ ပြဿနာ
မေးမြန်းခဲ့လျှင် ဖြေဆိုရာ နည်းပေးဟောပြ
ရာသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တ-
ပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ သံ၊ ၂။
၅-ဂ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၆-ဂ။

ဒေဝဒါနဝပူဇိတ (တိ) [ဒေဝဒါနဝ+ပူဇိတ] နတ်
အသုရာတို့သည် ပူဇော်အပ်သော၊ သူ။ ဒေ-
ဝါတိဒေဝေါ ဒေဝါနံ၊ ဒေဝဒါနဝပူဇိတော။
အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၃၄၁။

ဒေဝဒါနဝမာနိတ (တိ) [ဒေဝဒါနဝ+မာနိတ]
နတ်၊ အသုရာတို့သည်-မြတ်နိုး-ကော်ရော်
-ပူဇော်-အပ်သော၊ သူ။ သုဝိမုတ္တဘဝါ-
ဒါနော၊ ဒေဝဒါနဝမာနိတော။ ဥဒါန၊ ၄။
၃၉၃။

ဒေဝဒါနိယ (တိ) [ဒေဝ+ဒါနိယ] ဒေဝဒါနိယ
အမည်ရှိသော၊ သူ (ခိုးသူ-စသည်)။ ဒေဝဒါ-
နိယစောရဿ ဂေဟေ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၉။ (-
ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၈။)

ဒေဝဒါရ (ပု) [ဒေဝ+ဒါရ] နတ်သစ်ပင်၊ နတ်
ထင်းရှူးပင်။ (နတ်ထင်း။ ကျော်အောင်၊
ဓာန်။ သျှ။ ဒေဝဒါ ထင်းရှူး။ မွေးသော
ထင်းရှူးတမျိုး။ အဘယာ၊ ဓာန်။ သျှ။
ဒေဝဒါ-ပင်၊ နတ်ထင်းပင်။ တောင်ပေါက်၊
ဓာန်။ သျှ။ နတ်ထင်းရှူး။ အမရ။ သျှ။ ထူး
သောသစ်ပင်၊ ဒေဝဒါရ-ပင်။ ပြာ၊ ဓာန်။)
ဒေဝဒါရ ဘဒ္ဒဒါရ၊ ဓာန်။ ၅၆၈။ (-အမရ၊
၁၄။ ၅၄။)

ဒေဝဒါရုက (ပု) [ဒေဝ+ဒါရ+က] နတ်သစ်ပင်၊
နတ်ထင်းရှူးပင်။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒေဝဒါရုရက္ခ (ပု) [ဒေဝဒါရ+ရုက္ခ] အထက်ပုဒ်
နတ် ကြည့်။ ဒေဝဒါရုကစောစကဟနေ(ဇာ၊
၂။ ၁၁၅)တိ ဒေဝဒါရုရက္ခေဟိ စေဝ ကဒလိ-
ဟိ စ ဂဟနေ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၅၂။ (-ဒီ၊ ၄။ ၂။
၁။)

ဒေဝဒါသ (ပု) [ဒေဝ+ဒါသ။ ထိ-၌-ဒါသိ]
နတ်တို့၏ - ကျေးကျွန်-အစေအပါး၊ နတ်
ကျွန်။ ဒေဝဒါသပိ ဒါသာ ဝေ။ ဝိမတိ၊
၂။ ၁၁၁။ ယက္ခဒါသိနန္တိ ဒေဝဒါသိနံ၊ ယာ
“ဒေဝတာဘတိယော”တိပိ ဝဒန္တိ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။
၃၆၅။ သီ၊ ၄။ သစ်၊ ၂။ ၃၇၄။ (-ဝဇီရ၊ ၄၂၄။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၄၃။)

ဒေဝဒိန္န (တိ) [ဒေဝ+ဒိန္န။ (ဒေဝဒက္က-သံ)]
နတ်တို့သည်-ပေး-လှူ-အပ်သော(သက်န်-
စသည်)။ ဒေဝတာဟိ (ဒေဝေဟိ) ဒိန္နံ စိဝရံ
ဒေဝဒိန္နံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၈၆။ ကဒါ၊ ၄။ သစ်။
၂၇၉။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ၂။ ၃၈၅။ ဒီ၊ ၄။ ၃။
၂၂၄။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၇။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၈၅။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၁၁။ ဝိနိစ္ဆယ၊ ၄။ ၁။ ၅၅၂။)

ဒေဝဒု (ဒြ)န္တုဘိ (ထိ) [ဒေဝ+ဒု (ဒြ)န္တုဘိ။
(ဒေဝဒုဒုဘိ-သံ၊ ဒေဝဒုဒုဟိ-ပြာ)] (၁)
မိုးစည်ကြီး၊ (က) မိုးတိမ်တို့၏ အချောက်
တိုက် ထစ်ချုန်းခြင်း၊ မိုး-ချုန်း-ခြိမ်း-
ခြင်း၊ မိုး-ချုန်း-ခြိမ်း-သံ။ (ခ) တော်လည်း
‘လဲ’ခြင်း၊ တော်လည်း ‘လဲ’သံ။ (၂) ဝိသုဒ္ဓိ
နတ်-မြတ်စွာဘုရား-၏ တရားအမြိုက်စည်။-
(၃) နတ်စည်၊ နတ်တူရိယာ။ (၁) ဒေဝ-
ဒုဒြဘိ (ဒီ၊ ၁။ ၁၀၊ ၆၅)တိ သုက္ခဝလာဟက-
ဂဇ္ဇနံ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၉၀။ ဒေဝဒုန္တုဘိယော စ
ဖလိံ သူ (ဒီ၊ ၂။ ၈၉၊ ၉၀၊ ၁၂၈။ သံ၊ ၃။ ၂၃၀-
အံ၊ ၃။ ၁၃၁။ ဥဒါန၊ ၁၅၅)တိ ဒေဝဘေရိ-
ယော ဖလိံ သူ (နဒိံ သူ) ဒေဝေါ သုက္ခ-

ဂဇ္ဇိတံ ဂဇ္ဇိ၊ အကာလဝိဇ္ဇုလတာ နိစ္ဆရိသု။
 ဒီ၊ဌ၊ ၂။၁၄၇။ သံ၊ဌ၊ ၂။၂၇။ အံ၊ဌ၊ ၂။၂၄၉။
 ဥဒါန၊ ဌ။ ၂၉၈။ ဒေဝဒုန္နုဘိယော (ဝိ၊ဌ၊ ၁။
 ၇၀)တိ ဣတ္ထ ဒေဝေါတိ မေသော၊ တဿ
 အစ္စသုက္ခတာယ အာကာသမိဝ ခါယမာနဿ
 အနိမိတ္တဂဇ္ဇိတံ ဒေဝဒုန္နုဘိ နာမ၊ ယံ“အာ-
 ကာသဒုန္နုဘိ”တိပိ ဝဒန္တိ။ ဝိမတိ၊ ၁။၃၅။
 ဝိဂတဝလာဟကေ ဒေဝေ ဥပ္ပါဘဝသေန
 ဥပ္ပဇ္ဇနကသဒ္ဓေါ ဒေဝဒုန္နုဘိ။ သံ၊ဌိ၊ ၁။၂၁။
 (-အပ၊ ၂။၂၀၇။ သံ၊ဌ၊ ၂။၂၄၇။ ထေရီ၊ဌ။
 ၁၄၈။ သာရတ္ထ၊ ၁။၁၇၉။ ဒီ၊ဌိ၊ ၂။၁၅၃။)
 (၂) အမတဘေရိမာဟနိန္တိ အမတဘေရိ
 ဒေဝဒုန္နုဘိ* ပဟရိ*။ အပ၊ဌ၊ ၁။၁၂၆။ (၃)
 စမ္ပဒဒ္ဓ(ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၅၈)ကြည့်။

ဒေဝဒုန္နုဘိသဒ္ဓ (ပု) [ဒေဝဒုန္နုဘိ + သဒ္ဓ] မိုး-
 ချုန်း-ခြံမ်း-သံ၊ မိုးစည်သံ၊ တော်လည်း‘လဲ’
 သံ။ ဒေဝဘေရိယောတိ ဒေဝဒုန္နုဘိသဒ္ဓဿ
 ပရိယာယဝစနမတ္ထံ။ သံ၊ဌိ၊ ၂။၅၀၈။ အံ၊ဌိ၊ ၂။
 ၂၅၇။

ဒေဝဒုန္နုဘိဿရ (ပု) [ဒေဝဒုန္နုဘိ + သရ]
 အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဒေဝဒုန္နုဘိဿရံ
 ဩက္ကန္တိ။ မိလိန္တ။ ၁၇၈။

ဒေဝဒုတ (ပု၊န) [ဒေဝ + ဒုတ။ အံ၊ဌိ၊ ၂။၁၁၁။]
 (၁) သေမင်း၏တမန်၊ သေမင်း၏ တမန်နှင့်
 တူသူ၊ သေမင်း၏ တမန်သဖွယ်ဖြစ်သူ။ (၂)
 နတ်နှင့်တူသော (နတ်က စေလွှတ်သား
 သော) တမန်။ (၃) ဝိသုဒ္ဓိနတ် (ရဟန္တာ
 ဗြဟ္မာ)တို့၏ တမန်။ ယင်းသည်— ဆံဖြူ
 (မ၊ ၂။၂၆၂။ ဇာ၊ ၁။၃။ စရိယာ၊ဌ။၅၃။ ဇာ၊
 ဌ၊ ၁။၁၅၅။ ဇာ၊ဌ၊ ၆။၁၁၉၊ ၁၆၁) ‘သုအို၊
 သူနာ၊ သူသေ ၃-ဦး (အံ၊ ၁။၁၃၇-၈။ အံ၊
 ဌ၊ ၂။၁၁၇)၊ သုအို၊ သူနာ၊ သူသေ၊ ရဟန်း
 ၄-ဦး (မ၊ဌ၊ ၂။၂၁၄။ အံ၊ဌ၊ ၂။၁၁၇။ အဘိ၊
 ဌ၊ ၁။၇၆။ ဓမ္မ၊ဌ၊ ၁။၅၄။ ဇာ၊ဌ၊ ၁။၁၅၅)၊
 ကလေးငယ်၊ သုအို၊ သူနာ၊ အညှဉ်းဆဲခံ

‘အကျဉ်းသား’ သို့မဟုတ် ညှဉ်းဆဲသူ၊
 သူသေ ၅-ဦး (မ၊ ၂။၂၁၇-၂၂၁။ မ၊ဌ၊ ၄။
 ၁၆၄-၆။ သာရတ္ထ၊ ၁။၁၅၁။ သီ၊ဌိ၊သစ်၊ ၁။
 ၁၈၄) ဖြစ်၏။ (န)(၄) ဒေဝဒုတသုတ်။

(၁)(၂)(၃) ပါဘုဘုဘာ ခေါ် ဒေဝဿ
 ဒေဝဒုတာ၊ ဒိဿန္တိ သိရသ္မိ* ပလိတာနိ
 ဇာတာနိ။ မ၊ ၂။၂၆၂။ တိဏိမာနိ ဘိက္ခဝေ
 ဒေဝဒုတာနိ။ အံ၊ ၁။၁၃၇။ ဒေဝေါဘိ မစ္စ၊
 တဿ ဒုတာတိ ဒေဝဒုတာ။...ဒေဝါ ဝိယ
 ဒုတာတိပိ ဒေဝဒုတာ။...ဝိသုဒ္ဓိဒေဝါနံ ဒုတာ-
 တိပိ ဒေဝဒုတာ။ မ၊ဌ၊ ၂။၂၁၇။ အံ၊ဌ၊ ၂။
 ၁၁၇။ ဇာ၊ဌ၊ ၁။၁၅၅။ တေ ဟိ ဒေဝါ ဝိယ
 ဒုတာ၊ ဝိသုဒ္ဓိဒေဝါနံ ဝါ ဒုတာတိ ဒေဝ-
 ဒုတာ။ သီ၊ဌိ၊သစ်၊ ၁။၁၈၄။ ဒေဝေါတိ မစ္စ၊
 အဘိဘဝနဌေန...မစ္စ၊ဒေဝဿ အာဏာကရာ
 ဒုတာဝိယာတိ ဒုတာတိ ဝုစ္ဆန္တိ။ မ၊ဌိ၊ ၂။၁၄၇။
 (-ဒီ၊ဌ၊ ၁။၃၆။ သာရတ္ထ၊ ၁။၆၂။ မ၊ဌိ၊ ၂။
 ၃၆၃။)

(န) (၄) ဣဒံ ဒေဝဒုတော အဝုတ္တကမ္မ-
 ကာရဏံ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊ ၂။၂၀၀။ (-သံ၊ဌ၊ ၂။
 ၂၉၀။)

ဒေဝဒုတဘာဝဒဿန (တိ) [ဒေဝဒုတဘာဝ +
 ဒဿန] သေမင်းတမန်၏အဖြစ်ကိုပြကြောင်း
 ဖြစ်သော (ဇရာစသောသဒ္ဓါ)။ န ခေါ် ပနာ-
 ဟန္တိအာဒိ ဇရာယ ဒေဝဒုတဘာဝဒဿနံ။
 အံ၊ဌိ၊ ၂။၁၁၅။

ဒေဝဒုတသရာပန (န) [ဒေဝဒုတ + သရာပန]
 သေမင်းတမန်ကို အောက်မေ့စေခြင်း။ ဒေဝ-
 ဒုတသရာပနဝသေန။ မ၊ဌိ၊ ၂။၃၆၂။ အံ၊ဌိ၊
 ၂။၁၁၄။

ဒေဝဒုတာနုယုဉ္ဇန (န) [ဒေဝဒုတ + အနုယုဉ္ဇန]
 သေမင်းတမန်ဖြင့် မေးမြန်းစိစစ်ခြင်း။ ဒေဝ-
 ဒုတာနုယုဉ္ဇနဌာနုပက္ကမကမ္မဒဿနတ္ထံ။ အံ၊ဌ၊
 ၂။၁၁၈။

ဒေဝဒူတာနုယောဂ (ပု) [ဒေဝဒူတ + အနု + ယုဇ + က] သေမင်းတမန်နှင့် အဖန်တလဲလဲ ယှဉ်ခြင်း၊ သေမင်းတမန်ဖြင့် မေးစိစစ်ခြင်း။ ဣမံ ပန ဒေဝဒူတာနုယောဂံ ကော လဘတိ၊ ကော န လဘတိ။ မ၊ဠ၊၄။၁၆၆။ အံ၊ဠ၊၂။ ၁၂၀။

ဒေဝဒူတသုတ္တ (န) [ဒေဝဒူတ + သုတ္တ။ (ဒေဝ- ဒူတသုတ္တ-သံ)] ဒေဝဒူတသုတ်၊ ယထာ- ကမ္မူပဂဉာဏ်ကို အစချီကာ ဒုစရိုက်ပြု၍ ငရဲ ကျသူအား ငရဲထိန်းတို့က ယမ (ဝေမာနိက ပြိတ္တာ) မင်းထံ ဆွဲခေါ်အပ်နှံ၍ ယမမင်းက (၁) ကလေးငယ်၊ (၂) သူအို၊ (၃) သူနာ၊ (၄) အညှဉ်းဆဲခံ 'အကျဉ်းသား'၊ (၅) သူ သေ-ဟူသော သေမင်းတမန် ၅-ဦး၊ သို့မဟုတ် (၁) သူအို၊ (၂) သူနာ၊ (၃) သူသေ-ဟူသော သေမင်းတမန် ၃-ဦးဖြင့် စစ်ဆေးကာ ပြစ်မှု ထင်ရှား၍ မဟာအဝီစိငရဲသို့ အချခံရသော သူသည် ထိုငရဲမှ လွတ်ခွင့်ရသောအခါ၌ လည်း— (၁) ဘင်ပုပ်၊ (၂) ပြာပူ၊ (၃) လက်ပံတော၊ (၄) သန်လျက်ရွက်တော၊ (၅) ကြေးနီ၊ (၆) သံပူငရဲတို့၌ ဆက်လက်ခံရပုံ ဒုက္ခမျိုးစုံကို ဟောပြတော်မူ၍ ယမမင်းကြီး သည် လူ့ဘဝကို ရကာ ဘုရားရှင်၏တရားကို ကြားနာလိုကြောင်း အကြံအစည်ဖြစ်ပုံနှင့် ဤ ဒေဝဒူတ ဒေသနာကို မည်သူတဦးတ ယောက်၏ အထံမှ တဆင့်ကြား ရရှိသော အသိဖြင့် ဟောတော်မူခြင်းမဟုတ်၊ ကိုယ်တိုင် သိ၊ မြင်၊ ထင်ရှားသည့်အတိုင်းသာ ဟော ထားတော်မူခြင်းဖြစ်ကြောင်း မိန့်တော်မူ၍ အပ္ပမာဒတရားကို လက်ကိုင်ထားကြဖို့ရန် သတိပေးနှိုးဆော်ကာ ဟောပြောသည်။ မဇ္ဈိမ နိကာယ၊ ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၃-ဝဂ်၊ ၁၀- သုတ်။ မ၊ဥ၊၂။၁၆-၂၂။ မ၊ဠ၊၄။၁၆၃-၉။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ။ တိကနိပါတ်ပါဠိ၊ ၁-ပဏ္ဏာ- သက၊ ၄-ဝဂ်၊ ၆-သုတ်။ အံ၊၁။၁၃၇-၁၄၁။ အံ၊ဠ၊၂။၁၁၇-၁၂၁။ ဒေဝဒူတသုတ္တံ ကထေ-

အဘိဓာန် (တ ၁၆) ၂-၅၀-၁-၁-၁-၁-၀

သိ။ ဝိ၊ဠ၊၁။၅၀။ (-ဒိ၊ဠ၊၂။၃၉၈။ အံ၊ဠ၊ ၁။၂၈။ ဓမ္မ၊ဠ၊၁။၈၂။ မဟာနိ၊ဠ၊၆၄။ ဒိ၊ ဇ္ဇိ၊၂။၃၂၉။ မ၊ဠိ၊၁။၃၈၆။ မ၊ဠိ၊၂။၃၂၃။ အံ၊ ဠိ၊၁။၉၁၊၂၅၇။)

ဒေဝဒေဝ (ပု) [ဒေဝ + ဒေဝ] နတ်ထက်နတ်၊ နတ်အပေါင်းတို့ထက် ထူးမြတ်သော-သမ္မုတိ နတ် ဥပပတ္တိနတ် ဝိသုဒ္ဓိနတ်တို့ထက် ထူးမြတ် တော်မူသော - မြတ်စွာဘုရား။ မညာမဟံ သက္ကတိ ဒေဝဒေဝေါ။ ထေရ။ ၃၀၀။ ဒေဝဒေဝေါတိ ဒေဝါနံ အတိဒေဝေါ။ မဟာ- နိ၊ဠ၊၃၂၈။ ဒေဝဒေဝေါတိ ဝိသုဒ္ဓိသမ္မုတိ- ဥပပတ္တိဒေဝါနံ ဒေဝေါ၊ မူလဠိ၊၁။၁၀။ တေသံ ဒေဝါနံ သေဋ္ဌော ဥတ္တမော ဒေဝေါတိ ဒေဝဒေဝေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဠိ၊၂။၇။ (-ထေရ၊ ၃၇၅။ အပ၊၁။၂၊၁၁၅၊၁၅၉၊၁၈၆၊၂၃၂၊ ၃၃၄။ အပ၊၂။၂၄၊၄၃၊၅၈၊၉၄၊၁၇၈၊၂၀၀၊ ၂၅၈၊၂၇၁၊၃၅၃။ စူဠနိ၊၇၇။ မ၊ဠ၊၁။၉၁။ သံ၊ဠ၊၂။၉၄။ အံ၊ဠ၊၁။၈၆။ အဘိ၊ဠ၊၁။၂။ အဘိ၊ဠ၊၃။၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂။ ပေတ၊ဠ၊ ၁၃၁။ ထေရ၊ဠ၊၁။၁၆၈။ ထေရီ၊ဠ၊၄၇။ အပ၊ ဠ၊၁။၂၄၉။ သံ၊ဠိ၊၂။၅၃၅။)

ဒေဝဒေဝသဒ္ဓ (ပု) [ဒေဝဒေဝ + သဒ္ဓ] ဒေဝဒေဝ- သဒ္ဓါ။ ဒေဝဒေဝသဒ္ဓဿ အတ္ထော ပဋ္ဌာနသံ- ဝဏ္ဏနာဋီကာယံ ဝိပဉ္စိတောတိ န ဝိတ္ထာရယိမှ။ အနုဠိ၊၁။၁၁။

ဒေဝဓမ္မ (ပု) [ဒေဝ + ဓမ္မ။ (ဒေဝဓမ္မ-သံ)] (၁) (သမ္မုတိ၊ ဥပပတ္တိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ) နတ်တို့၏ တရား (ကုသိုလ်ကောင်းမှု)။ (၂) နတ်တို့၏ သဘော။ (၃) နတ်၏အဖြစ်သို့ ဆောင်တတ် သောတရား။ (၁) ဟိရိသြတ္တပ္ပသမ္ပန္နာ....ဒေဝ- ဓမ္မာတိ ဝုစ္စ၊ဇရ။ ဇာ၊၁။၂။ ဓမ္မ၊ဠ၊၂။၄၈။ ဒေဝါနံ ဓမ္မာတိ ဒေဝဓမ္မာ၊ တေဟိ ဒေဝ- ဓမ္မဟိ သမန္နာဂတာ ပုဂ္ဂလာပိ ဒေဝဓမ္မာ။ ဇာ၊ဠ၊၁။၁၄၉။ (၂) ဝိပစ္စနိကောတဝ ဒေဝ-

ဓမ္မော။ ဇာ၊ ဝ။ ၂၃၂။ (တုယံ ပနေသော ဒေ-
ဝသဘာဝေါ ဝိပစ္စနိကော။) ဇာ၊ ဌာ၊ ၄။ ၁၀၉။
(၃) ဒေဝဘာဝါဝဟာ ဓမ္မာတိ ဒေဝဓမ္မာ။
မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၂။

ဒေဝဓမ္မ (တိ) [ဒေဝဓမ္မ + က] ဒေဝဓမ္မ-ရှိသော၊
ဒေဝဓမ္မနှင့်ပြည့်စုံသော၊ သူ။ အထက်ပုဒ် (၁)
ကြည့်။

ဒေဝဓမ္မဇာနနက (တိ) [ဒေဝဓမ္မ + ဉာ + နာ +
က] ဒေဝဓမ္မ ကို သိသော၊ သူ။ ဒေဝဓမ္မဇာန-
နကေ။ ဓမ္မ၊ ဌာ၊ ၂။ ၄၇။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၁။ ၁၄၄။

ဒေဝဓမ္မိက (တိ) [ဒေဝဓမ္မ + ဣက] နတ်ပြည်
ရောက်ရန် ဒေဝဓမ္မရှိသော၊ နတ်၏အဖြစ်သို့
ဆောင်တတ်သောတရားရှိသော၊ သူ။ ပဉ္စဟိ
ဘိက္ခဝေ ဓမ္မေဟိ သမန္နာဂတော နိဂဏ္ဌော....
ဒေဝဓမ္မိကော ယထာဘတံ နိက္ခိတ္တော၊ ဧဝံ
နိရယေ။ အံ၊ ၂။ ၂၄၄။ အာဇီဝကာ ဝိလုတ္တာ-
ဝိ၊ ဂေါဓမ္မာ ဒေဝဓမ္မိကာ။ အပါ၊ ၁။ ၄၂၀။

ဒေဝဓိတု (ထိ) [ဒေဝ + ဓိတု။ (ဒေဝဓိတု-သံ)]
နတ်သမီး။ ဒေဝဓိတရော တံ ဒိသ္မာ။ ဒီ၊ ဌာ၊
၂။ ၁၄၉။ ဒေဝဓိတာ သောဌသဝဿုဒ္ဓေသိ-
ကာ ဝိယ....ခါယန္တိ။ မ၊ ဌာ၊ ၄။ ၁၂။ (-ဒီ၊
ဌာ၊ ၂။ ၂၀၊ ၂၉၃၊ ၃၂။ မ၊ ဌာ၊ ၁။ ၃၃၀။ သံ၊ ဌာ၊
၁။ ၁၂၂၊ ၂၀။ သံ၊ ဌာ၊ ၃။ ၂၂၃။ အံ၊ ဌာ၊ ၁။ ၃၃၅။
အံ၊ ဌာ၊ ၃။ ၁၄။ ဓမ္မ၊ ဌာ၊ ၁။ ၁၇၄။ ဓမ္မ၊ ဌာ၊ ၂။ ၂၀၃။
ဥဒါန၊ ဌာ၊ ၇။ ဝိမာန၊ ဌာ၊ ၁။ ၃၅၊ ၄၉၊ ၆၂၊ ၇၀၊
၁၂၂-၃၊ ၁၃၀၊ ၁၄၆၊ ၂၁၉။ ပေတ၊ ဌာ၊ ၁။ ၁၈၉။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌာ၊ ၅။ စရိယာ၊ ဌာ၊ ၃။ ၁၀၀၊ ၂၁၀။ ဇာ၊
ဌာ၊ ၁။ ၂၅၇။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၂။ ၅၁-၂၊ ၂၃၂။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၄။
၁၇။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၅။ ၅၊ ၁၂။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၆။ ၅၊ ၃၇၊ ၄၄၊
၈၄၊ ၁၀၂၊ ၁၄၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၆။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊
၂။ ၂၅၁။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၈၊ ၁၁၈၊ ၃၀၀။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။
၂၉၃။)

ဒေဝန (ပု၊ န) [ဒိဝ + ယု] (၁) အန်စာ၊ ကြွေ၊
ကစားကြောင်းဖြစ်သော အရာဝတ္ထု။ (၂)

မြူးထူးပျော်ပါးကစားခြင်း။ (၁) ဒေဝနော-
ယုတြ၊ ဒိဗ္ဗန္တိ ယေန ဒေဝနော၊ ဒိဝု ကိဋ္ဌာယံ၊
ယု။ ဓာနံ၊ ဋီ၊ ၅၊ ၃၂။ ကိဋ္ဌာ ဒေါစာပိ ဒေဝနံ။
ဓာနံ၊ ၈၈၀။ (၂) ဒေဝနဋ-ကြည့်။

ဒေဝနဂရ (န) [ဒေဝ + နဂရ] (အာလကမန္တ-
အစရှိသော) နတ်မြို့၊ နတ်ပြည်၊ တာဝတိံ-
သာနတ်ပြည်။ သမိဒ္ဓံ ဒေဝနဂရံ၊ အာဝါသံ
ပုညကမ္ပိနံ။ အပါ၊ ၂။ ၃၀၆။ အဘိ၊ ဌာ၊ ၁။ ၃၄။
အပါ၊ ဌာ၊ ၁။ ၄။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၁။ ၄။ ဒေဝနဂရေတိ
အာလကမန္တာဒိဒေဝပုရေ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။
၂၀၉။ (-ဒီ၊ ဌာ၊ ၂။ ၃၉။ မ၊ ဌာ၊ ၃။ ၉၂၊ ၂၁၉၊
၂၆၀၊ ၂၆၅၊ ၃၀၄။ သံ၊ ဌာ၊ ၁။ ၃၀၆၊ ၃၁၀။ သံ၊
ဌာ၊ ၃။ ၂၇၆။ အံ၊ ဌာ၊ ၂။ ၁၁၃၊ ၁၂၃။ သုတ္တနိ၊ ဌာ၊
၁။ ၂၀၅။ အပါ၊ ဌာ၊ ၁။ ၆၉၊ ၇၉။ စရိယာ၊ ဌာ၊ ၃။
၇၉၊ ၂၀၈။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၁။ ၁၆၂၊ ၁၈၅၊ ၂၁၅၊ ၂၁၉၊
၅၂၅။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၂။ ၁၉၆။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၄။ ၂၂၊ ၃၅၅။
ဇာ၊ ဌာ၊ ၅။ ၅၊ ၈၆၊ ၂၂၄၊ ၄၁၁။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၆။ ၁၅၈၊
၂၃၉။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၇။ ၁၀၆။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၄၂။
မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၅၀၊ ၁၇၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၀၂။)

ဒေဝနဂရဒ္ဓါရ (န) [ဒေဝနဂရ + ဒ္ဓါရ] နတ်မြို့
တံခါး။ ဒေဝနဂရဒ္ဓါရေသု ဝဇီရဟတ္ထာ ဣန္ဒ-
ပဋိမာ ဌပေသိ။ ဓမ္မ၊ ဌာ၊ ၁။ ၁၇၇။ (-ဒီ၊ ဋီ၊
၃။ ၁၄၇။)

ဒေဝနဂရာဘိမုခ (တိ) [ဒေဝနဂရ + အဘိမုခ]
နတ် - ပြည် - မြို့ - သို့ - ရှေးရှု။ - မျက်နှာမူ -
သော၊ သူ။ သက္ကော .... ဒေဝနဂရာဘိမုခေါ
ပါယာသိ။ ဓမ္မ၊ ဌာ၊ ၁။ ၁၇၇။

ဒေဝနဂရသဒိသ (တိ) [ဒေဝနဂရ + သဒိသ]
နတ်မြို့နှင့်တူသော(မြို့)။ ခေမံ အပ္ပုဋ္ဌိဘယန္တိ
တေသံယေဝ အာသိဝိသာဒိနံ အဘာဝေန
ခေမဉ္စ နိဗ္ဗယဉ္စ ဝိစိတြဉ္ဇယျာနဝရံ ဗဟန္တ-
ပါနံ ဒေဝနဂရသဒိသံ။ သံ၊ ဌာ၊ ၃။ ၅၇။ (-
စရိယာ၊ ဌာ၊ ၂။ ၁၉။)

ဒေဝနဋ (ပု) [ဒေဝ + နဋ] နတ်ကချေသည်။
တတော သက္ကော ဒေဝနဋံ ပေသေသိ။

သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂။ ဒေဝနဋ္ဌ (မဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၇) -
န္တိ ဗိဗ္ဗုဗ္ဗဗ္ဗံ။ မဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၃။ (-ထေရဋ္ဌ၊ ၁။
၃၆၇။ ဇာဋ္ဌ၊ ၄။ ၃၂၅။ ဒီ၊ ၃။ ၃၄။)

ဒေဝနဋ္ဌ (ပု) [ဒေဝန + အတ္ထ။ (ဒေဝနာထိ-သံ)]
မြူးထူး - ပျော်ပါး - ကစား - ခြင်းဟူသော
အနက်။ သဗ္ဗေပိ ဒေဝါ ဒေဝနဋ္ဌေန “ဒေ-
ဝါ”တိ ဝုစ္ဆန္တိ။ ဒေဝနံ နာမ ဓာတုအတ္ထော
ကိဋ္ဌာဒိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၃၉။

ဒေဝနာဋ္ဌက (ပု၊ ထိ) [ဒေဝ + နာဋ္ဌက] နတ်က-
ချေသည်။ နတ်အပျို။ ဒေဝနာဋ္ဌကာန (ဝိ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၇) နန္တိ နန္တိယော၊ ပရိယာယဝစနံ
ဝါ ဧတံ ဒေဝကညာနံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀။ (-
ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၅၉။ မဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၂၀။ အံ၊ ၁။ ၃၆၅။
အဘိ၊ ၁။ ၄၂၀။)

ဒေဝနာဋ္ဌကသင်္ဂီတိ (ထိ) [ဒေဝနာဋ္ဌက + သင်္ဂီ-
တိ] နတ်ကချေသည်တို့၏ - သံပြိုင်သံဆိုခြင်း
- ပေါင်း၍ ရွတ်ဆိုခြင်း။ ဒေဝနာဋ္ဌကသင်္ဂီ-
တိယော ပဝတ္တေန္တိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၅၇။

ဒေဝနိကာယ (ပု) [ဒေဝ + နိကာယ] နတ်
အပေါင်း၊ နတ်ပြည်၊ နတ်ဘုံ။ တသ္မိံ ဘိက္ခ-
ဝေ ဒေဝနိကာယေ အနေကာနိ ဒေဝတာ-
သဟဿာနိ...ဥပသင်္ကမိံ သူ။ ဒီ၊ ၂။ ၄၂၊ ၄၃။
အညတရံ ဒေဝနိကာယံ ပဏိဓာယ ဗြဟ္မစရိ-
ယံ စရတိ။ မ၊ ၁။ ၁၄၆။ သံ၊ ၂။ ၃၇၇။ အံ၊ ၂။
၂၁၇၊ ၄၃၉။ အံ၊ ၃။ ၂၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅၀။ ဥဒါန၊
ဋ္ဌ၊ ၃၀၃။ မဟာနိဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၆။ သီ၊ ၃။ ၁၈၁။
၃၃၃။ သီ၊ ၃။ ၁၈၁။ သံ၊ ၃။ ၅၆၀။
အညတရံ ဒေဝနိကာယ (အံ၊ ၁။ ၆၅) နိစ္ဆိ ဆသု
ကာမာဝစရဒေဝသဋ္ဌာသု အညတရံ ဒေဝ-
သဋ္ဌံ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၃၇။ (-ဒီ၊ ၂။ ၂၀၉။ ဒီ၊ ၃။
၁၉၉။ မ၊ ၃။ ၁၇၇။ အံ၊ ၁။ ၆၅၊ ၅၀၅။ အံ၊ ၃။
၆၀၊ ၁၂၃။ ဒီ၊ ၃။ ၂၂၇။ အံ၊ ၃။ ၂၂၄။
ဥဒါန၊ ၁။ ၂၃၊ ၁၄၂။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၂။ ဝိမာ-
န၊ ၁။ ၁၀၀၊ ၁၁၁။ ထေရဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၂။ ထေရီ၊
ဋ္ဌ၊ ၄၀၊ ၁၇၂၊ ၂၉၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၇၂။ စရိယာ၊ ၁။

၅၇။ ဇာဋ္ဌ၊ ၆။ ၂၃။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၆၀။ ဒီ၊ ၃။ ၂။
၂၄၂။ ဒီ၊ ၃။ ၂။ ၆၅။ သံ၊ ၃။ ၁။ ၇၃၊ ၃၀၁။
အံ၊ ၃။ ၂။ ၃၇။ မူလဒီ၊ ၂။ ၂၂၅။)

ဒေဝနိကာယပပတ္တိ (ထိ) [ဒေဝနိကာယ +
ဥပပတ္တိ] နတ်-အပေါင်း - ပြည် - ခြံမြစ်ခြင်း။
ပုညပပတ္တိ နာမ တံ တံ ဒေဝနိကာယပပတ္တိ။
ဒီ၊ ၃။ ၂။ ၂၀၄။

ဒေဝနိမ္မိတ (တိ) [ဒေဝ + နိမ္မိတ။ (ဒေဝနိမ္မိတ-
သံ)] နတ်တို့သည် ဖန်ဆင်းအပ်သော။ ဣသိ-
နိမ္မိတော ဒေဝနိမ္မိတော ပုညနိမ္မိတောတိ။
မိလိန္ဒ၊ ၁။ ၃၃။ ဒေဝနိမ္မိတော (ဇာဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၂) -
တံ ဒေဝေဟိ နိမ္မိတော။ ဇာဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂။

ဒေဝနိယျ (တိ) [ဒေဝ + အနိယ] ငိုကြွေး - မြည်
တမ်း - အပ် - သင့် - ထိုက် - သော (အကြံ
အစည်-စသည်)။ အာဒေဝနေယျ (မဟာနိ၊
ဋ္ဌ၊ ၄၀၇) - ကြည့်။

ဒေဝနိဝါသဘူတ (တိ) [ဒေဝ + နိဝါသ + ဘူတ]
နတ်တို့၏ နေရာကဲ့သို့ ဖြစ်၍ဖြစ်သော (ပြည်)။
ဝိစိတ္တပါကာရဉ္စ တောရဏဉ္စ၊ သုဘင်္ဂဏံ ဒေဝ-
နိဝါသဘူတံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၃၇။

ဒေဝနိဿိတ (တိ) [ဒေဝ + နိဿိတ] နတ်တို့သည်
- မှီအပ် - နေအပ် - သော အရပ်။ (နတ်စင်
- နတ်ကုန်း၊ နတ်နန်း)။ ဝိသမံ သဘယံ
အတိဝါတော၊ ပဋိစ္ဆန္တံ ဒေဝနိဿိတံ။ မိလိန္ဒ၊
၉၉။

ဒေဝနိယ (တိ) [ဒိဝု + အနိယ] ဆည်းကပ် - ချီး
မွမ်း - နှစ်သက် - မြတ်နိုး - အပ်သော။ ဒေဝ-
နိယာ ဝါ တံ တံ ဗျသနနိတ္ထရဏတ္ထိကေဟိ
သရဏံ ပရာယဏန္တိ ဂမနိယာ၊ အဘိတ္ထဝနိယာ
ဝါ။ သောဘာ ဝိသေသယောဂေန ကမနိ-
ယာတိ ဝါ ဒေဝါ။ မူလဒီ၊ ၃။ ၁၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။
၁။ ၇။

ဒေဝပဉ္စ (တိ) [ဒေဝ + ပဉ္စ။ (ဒေဝပြဋ္ဌ-သံ)]
(၁) နတ်ကျွန်မ - နတ်ဝင်မ - ၏ ကိုယ်၌ နတ်

ချ၍ မေးခြင်း။ (၂) နတ်တို့သည် မေးအပ်သောပုစ္ဆာ။ (၁) ကုမာရိကပဉ္စံ ဒေဝပဉ္စံ။ ဒီ။ ၁။ ၁။ ၆၅။ (၂) ပညာနန္ဒကရော သတ္တာတိ ဘဂဝါ...ဒေဝပညာနံ ဗြဟ္မပညာနံ အန္တကရောတိ...ပညာနန္ဒကရော။ စူဠနိ။ ၂၂၆။

ဒေဝပထ (ပု) [ဒေဝ+ပထ] နတ်ပြည်သို့သွားရောက်ကြောင်းဖြစ်သော လမ်းခရီး။ နတ်ပြည်သွားလမ်း။ ('ပု' မိုးသံ၊ 'န' ဆိပ်ကမ်းအထူး။ စိန္တာမဏိ။ မိုးကောင်းကင်၊ နဂါးငွေ့။ P.S.D.။) ယထာ အရိယမဂ္ဂေါ အရိယပထော၊ ဒေဝမဂ္ဂေါ ဒေဝပထော။ မဟာနိ။ ၂၀၈။ စူဠနိ။ ၅၄။ (-ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၀၀။)

ဒေဝပဒ (န) [ဒေဝ+ပဒ] (၁) ဝိသုဒ္ဓိနတ်တို့၏ ဉာဏ်ဖြင့် (နင်းအပ်)ရောက်အပ်သော တရားအဖို့အစု။ (၂) ဒေဝဟူသောပုဒ်။ (၁) ဒေဝပဒါနီ(သံ၊ ၃။ ၃၄၃)တိ ဒေဝါနံ ဉာဏေန၊ ဒေဝဿ ဝါ ဉာဏေန အက္ကန္တပဒါနီ။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၁၉။ ဒေဝါနန္တိ ဝိသုဒ္ဓိဒေဝါနံ၊ ဒေဝပဒါနီတိ တေသံ ပဒါနီ ဒေဝပဒါနီ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၃၅။ (၂) ဒေဝပဒေန သမ္ပတိဒေဝါ၊ သမဏဗြာဟ္မဏမနုဿပဒေဟိ သေသမနုဿာ စ ဂဟိတာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၆၃။

ဒေဝပဗ္ဗတ (ပု) [ဒေဝ+ပဗ္ဗတ။ (ဒေဝပဝိတ-သံ၊ ဒေဝပဝ္တအ၊ ဒေဝပဝ္တယ-အဒ္ဓမာဂဓိ)] နတ်တို့၏ နေရာတောင်၊ နတ်တောင်။ နဂါ နဂန္တိ ဒေဝပဗ္ဗတာ ဒေဝပဗ္ဗတံ။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂၁၂။

ဒေဝပရိဘောဂ (တိ) [ဒေဝ+ပရိဘောဂ] နတ်တို့သည် သုံးဆောင်အပ်သော၊ နတ်တို့၏ အသုံးအဆောင် ဖြစ်သော။ ဒေဝပရိဘောဂံ ကေ အဗ္ဗပက္ကံ အာဂန္ဓာ ဇာလေ လဂ္ဂိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၉၅။

ဒေဝပရိယာယုပ္ပါဒ (ပု) [ဒေဝ + ပရိယာယ + ဥပ္ပါဒ] နတ်တို့၏ အလှည့်အကြိမ်၏ ဖြစ်ခြင်း၊

ဒေဝသဒ္ဓါ၏ ပရိယာယ်၏ ဖြစ်ခြင်း။ ဧဝံ မနုဿပရိယာယနိရောဓေ ဒေဝပရိယာယုပ္ပါဒေဝိ ပရိယာယီ ဇီဝဗြဟ္မ တိဋ္ဌတိတိ နိစ္စာနိစ္စံ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၀၃။

ဒေဝပရိဝါရ (ပု) [ဒေဝ+ပရိဝါရ] (၁) နတ်အခြံအရံ။ (တိ) (၂) နတ်အခြံအရံရှိသော၊ သူ။ (၁) ကော မဏ္ဍုကော... မဟတာ ဒေဝပရိဝါရေန မဟာဇနဿ ပဿန္တဿေဝ အာဂမိဿတိ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂၀၁။ (တိ) (၂) အသုရော ဒေဝပရိဝါရော။ အံ၊ ၁။ ၄၀၃။

ဒေဝပရိသာ (တိ) [ဒေဝ + ပရိသာ] နတ်ဗြဟ္မာပရိသတ်၊ နတ်ဗြဟ္မာ အစည်းအဝေး။ သမာဂတာ ဒေဝပရိသာ စ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၅၆။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၁၀၃။ မာတရံ ကာယသက္ကံ ကတော ဒေဝပရိသာယ အဘိဓမ္မကထံ ကထေန္တော။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၅။ (-ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၀။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၄၇။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၅။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၄။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၃၉။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၃၈၊ ၁၆၄။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၃၈၉။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၄၊ ၁၇၅၊ ၄၀၄။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၉၂၊ ၂၇၈။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၀။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၂၆။ စရိယာ၊ ၄။ ၆၅။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၀။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၀၃-၄။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၂၈။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၆။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၃၄။)

ဒေဝပသံသက (တိ) [ဒေဝ+ပသံသက] နတ်တို့ကို ချီးမွမ်းတတ်သော၊ သူ။ လောကသ္မိံ ပထဝိပသံသကာ ပထဝါဘိနန္ဒိနော... ဒေဝပသံသကာ ဒေဝါဘိနန္ဒိနော။ မ၊ ၁။ ၄၀၂။

ဒေဝပါသ (ပု) [ဒေဝ+ပါသ] နတ်တို့၏ ကျော့ကွင်း။ ဒေဝပါသေန ဗန္ဓိတော။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၃၄။

ဒေဝပုစ္ဆာ(တိ) [ဒေဝ+ပုစ္ဆာ။ (ဒေဝပုစ္ဆာ-သံ)] နတ်တို့၏ မေးခြင်း 'ပုစ္ဆာ'။ ဝုတ္တနယေန ဝါတိ ဒေဝပုစ္ဆာယ ဝုတ္တေန နယေန။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၆၅။

ဒေဝပုတ္တ (ပု) [ဒေဝ+ပုတ္တ။ (ဒေဝပုတြ-သံ)]
 (၁) နတ်တို့၏သား၊ (၂) နတ်သား။ (၃)
 ဒေဝပုတ္တသံယုတ်။ (၁) (၂) ဒေဝါနံပုတ္တော၊
 ဒေဝေါ ဝေ ဝါ ပုတ္တော ဒေဝပုတ္တော။ အပါ
 ဌ၊ ၂။ ၁၆၄။ ဒေဝဿ ပုတ္တော ဒေဝပုတ္တော။
 သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄၂။ (၂) သုယာမော နာမ ဒေဝ-
 ပုတ္တော။ သန္တုဿိတော နာမ ဒေဝပုတ္တော။
 ဒီ၊ ၁။ ၂၁၀။ စတ္တာရော နံ ဒေဝပုတ္တာ စတုဒ္ဓိ-
 သံ ရက္ခာယ ဥပဂစ္ဆန္တိ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၁။ မ၊ ၃။ ၁၆၂။
 ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၇။ (-ဒီ၊ ၂။ ၁၄၇။ မ၊ ၃။ ၂၄၀။ သံ၊
 ၁။ ၄၃၊ ၄၄၊ ၆၆၊ ၂၁၀။ အံ၊ ၁။ ၂၃၃။ အံ၊ ၂။ ၄၄၊
 ၁၀၇၊ ၄၄၆။ အံ၊ ၃။ ၇၃၊ ၂၄၂။ ပဋိသံ၊ ၁၇၃။
 ဣတိဝုတ်။ ၂၄၇။ ဝိမာန။ ၃၃၊ ၁၀။ အပါ၊ ၁။
 ၁၉၆။ အပါ၊ ၂။ ၄၄၊ ၆၅။ ဇာ၊ ၁။ ၃၀၀၊ ၃၄၄။
 ဇာ၊ ၂။ ၁၆၁၊ ၂၆၇၊ ၂၇၄။ နေတ္ထိ။ ၁၂။ မိလိန္ဒ။
 ၆၊ ၂၂၊ ၁၂၉၊ ၁၃၂၊ ၂၃၆၊ ၂၇၆။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၉၄၊
 ၁၃၀။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၂၆၊ ၃၀၄။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၊ ၃၀၊
 ၁၃၀၊ ၂၉၉။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၄၀။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၅၊ ၃၃၀။
 မ၊ ၄။ ၂။ ၃၁-၂။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၅၆။ မ၊ ၄။ ၄။ ၁၁၁။
 သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၊ ၁၄၊ ၂၁၊ ၂၅၀။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၂။
 သံ၊ ၄။ ၃။ ၂၂၄၊ ၂၇၁။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၀၊ ၂၀၅။ အံ၊
 ၄။ ၂။ ၃၃၊ ၃၀၄၊ ၃၄၉၊ ၃၆၅။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၄၊ ၁၆၀၊
 ၁၈၅။) (၃) ဒေဝတာ ဒေဝပုတ္တော စ။ သံ၊
 ၁။ ၂၄၂။ ဒေဝပုတ္တသံယုတ္တ-လည်း ကြည့်။

ဒေဝပုတ္တပလောဘိနီ (တိ) [ဒေဝပုတ္တ+ပလော-
 ဘိနီ] နတ်သားတို့ကို - ဖြားယောင်း -
 သွေးဆောင် - မြူဆွယ် - တတ်သော။
 ပဿေတ္ထ ဒေဝကညာယော၊ ဒေဝပုတ္တပလော-
 ဘိနီ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၇၄။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၇၉။

ဒေဝပုတ္တမစ္စဟာယိ (တိ) [ဒေဝပုတ္တမစ္စ+
 ဟာယိ။ ဟာ+ဏိ] ဒေဝပုတ္တ-ဟူသော သေ
 မင်းကို စွန့်-လေ့ရှိ-တတ်-သော၊ သူ။ မစ္စ-
 ဟာယိနောတိ မရဏမစ္စ ကိလေသမစ္စ ဒေဝ-
 ပုတ္တမစ္စ ဟာယိနော။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၅။

ဒေဝပုတ္တမဟာရဋ္ဌ (န) [ဒေဝပုတ္တ+မဟာရဋ္ဌ]
 ဒေဝပုတ္တ အမည်ရှိသော တိုင်းကြီး။ (ယင်း

သည် B.E. ၉၅၀-မတိုင်မီက သီဟိုဠ်ကျွန်း၌
 ထင်ရှားသော- တိုင်း- နယ်ပယ်- ဖြစ်လေ
 သည်။ D.P.။ ဒေဝပုတ္တရဋ္ဌ-လည်း ကြည့်။)
 ဒေဝပုတ္တမဟာရဋ္ဌ ပိဏ္ဍပါတိကတိဿတ္ထေ-
 ရော ဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၇၄။

ဒေဝပုတ္တမာရ (ပု) [ဒေဝပုတ္တ+မာရ] ဒေဝပုတ္တ
 မာရ၊ မာရ်နတ်သား။ (ယင်းသည် ကုသိုလ်
 တရားနှင့် ကုသိုလ်ကောင်းမှုရှင်တို့ကို တား
 မြစ်တတ်၏။ သတ္တဝါတို့ကို အကျိုးမဲ့၌ ယှဉ်စေ
 ၍လည်း သတ်တတ်၏။ မိမိ အလို နိုင်ငံကို
 လွန်မြောက်ရန် အားထုတ်သော သတ္တဝါ
 တို့ကို သေစေတတ်၏။ လုံ့လစွမ်းအားနည်းသူ
 များနှင့် ဘဝသစ်၌ဖြစ်ကုန်သော သတ္တဝါ
 တို့ကိုလည်း အဖန်တလဲလဲ သေစေတတ်၏။
 ဂုဏ်ကျေးဇူးနှင့် မိမိအကျိုးစီးပွား၊ သူတပါး
 အကျိုးစီးပွားတို့ကိုလည်း ချေဖျက်တတ်၏။)
 မစ္စမာရကိလေသမာရ ဒေဝပုတ္တမာရ သင်္ခါ-
 တာနံ (အမိတ္တာနံ) ဝသံ ဂစ္ဆတိ။ အဘိ၊ ၄။
 ၃။ ၇၆။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၄။ အရိယမဂ္ဂက္ခဏေ
 ကိလေသမာရော အဘိသင်္ခါရမာရော ဒေဝ-
 ပုတ္တမာရော စ.... ပရာဇိတော။ ဥဒါန၊ ၄။
 ၁၉၅။ မာရောတိ ပဉ္စ မာရ ခန္ဓမာရော
 အဘိသင်္ခါရမာရော မစ္စမာရော ဒေဝပုတ္တ-
 မာရော ကိလေသမာရောတိ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၄၅။
 သံကိလေသနိမိတ္တံ ဟုတွာ ဂုဏမာရဏဋ္ဌေန
 ဒေဝပုတ္တောံ မာရောတိ ဒေဝပုတ္တမာရော။
 သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၁၀။ (-ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၃၀၊ ၄၂။ သံ၊
 ၄။ ၃။ ၉၅။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၁။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၃၃။
 ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၆၄၊ ၂၄၀။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၃၇၇။
 ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၊ ၇၆၊ ၉၆။ မဟာနိ၊ ၄။ ၄၀၁။
 စူဠနိ၊ ၄။ ၇၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၇၄၊ ၁၀၀။ ဒီ၊ ၄။ ၁။
 ၁၂။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၊ ၂၁၊ ၂၂၊ ၄၇၁။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၃။
 မ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၉။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၅၂။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၂။
 သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၆။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၅။ မူလ၊ ၄။ ၃။ ၁။
 အနု၊ ၄။ ၃။ ၁။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။ ၂၂၄-၆။)

ဒေဝပုတ္တရဋ္ဌ (န) [ဒေဝပုတ္တ+ရဋ္ဌ] ဒေဝပုတ္တ
အမည်ရှိသော တိုင်း။ ဒေဝပုတ္တရဋ္ဌေ ပိဏ္ဏ-
ပါတိကတ္ထေရော ဝိယ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄။
ဒေဝပုတ္တမဟာရဋ္ဌ-ကြည့်။

ဒေဝပုတ္တဝစန (န) [ဒေဝပုတ္တ+ဝစန] နတ်သား
၏ စကား။ ဣဒံ ဒေဝပုတ္တဝစနံ ပဋိက္ခိပန္နော
ဘဂဝါ .... ဂါထံ အာဟ။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။ ၃၄။

ဒေဝပုတ္တသံယုတ္တ (န) [ဒေဝပုတ္တ+သံယုတ္တ]
ဒေဝပုတ္တသံယုတ်။ (ယင်း-သည် သဂါထာဝဂ္ဂ-
သံယုတ္တပါဠိတွင် ၂-ခုမြောက် သံယုတ်ဖြစ်၏။
ဝဂ်ပေါင်း ၃-ဝဂ်၊ သုတ်ပေါင်း-၃၀ ပါရှိလေ
သည်။) ဒေဝပုတ္တသံယုတ္တ။ သံ၊ ၁။ ၄၃။ သံ၊ ဌ၊
၁။ ၉၆။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄၂။ သော ဒေဝပုတ္တ-
သံယုတ္တ .... သက္ကသံယုတ္တာဒိဝသေန ဝေဒိ-
တဗ္ဗော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၈။

ဒေဝပုတ္တသဒိသကာယ (တိ) [ဒေဝပုတ္တ+သဒိသ
+ကာယ] နတ်သားနှင့်တူသော ကိုယ်ရှိသော၊
သူ။ ဝိရင်္ဂပုတိ ဒေဝပုတ္တသဒိသကာယာ။
ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၅။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။
၁၇။ ဝုတ္တံ “ဝိရင်္ဂပုတိ ဒေဝပုတ္တသဒိသ-
ကာယာ” တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၆၉။

ဒေဝပုတ္တသရီရဝဏ္ဏ (တိ) [ဒေဝပုတ္တ+သရီရ+
ဝဏ္ဏ] အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒေဝပုတ္တသရီရသဒိသဝဏ္ဏ (တိ) [ဒေဝပုတ္တ+
သရီရ+သဒိသ+ဝဏ္ဏ] နတ်သား၏ကိုယ်နှင့်တူ
သော - အဆင်း-သဏ္ဌာန်-ရှိသော၊ သူ။ ဒေ-
ဝပုတ္တသရီရဝဏ္ဏာ (နေတ္ထိ၊ ၁။ ၁၁၉) တိ ဒေဝ-
ပုတ္တသရီရသဒိသဝဏ္ဏာ။ နေတ္ထိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၁။
နေတ္ထိ၊ ဝိ။ ၂၉၄။

ဒေဝပုရ (န) [ဒေဝ+ပုရ] နတ်ပြည်(နှင့်) ဗြဟ္မာ့
ပြည်၊ တာဝတိံသာနတ်ပြည်။ ပရာဇိတာ စ
ဘိက္ခဝေ ဒေဝါ ဘိတာ ဒေဝပုရံယော ပဝိသိံ -
သု။ အံ၊ ၃။ ၂၂၉။ ဒေဝေါ ဒေဝပုရမှိဝါတိ
တာဝတိံသဘဝနေ သက္ကော ဒေဝရာဇာ ဝိယ။

ဝိမာန၊ ဌ၊ ၂၉၈။ ဒေဝပုရ(ဇာ၊ ၂။ ၃၀) နိ
ဗြဟ္မလောကံ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၂၀၂။ ဒေဝပုရေ-
(အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆၆) တိ တာဝတိံသဘဝနေ
သုဒဿနမဟာနဂရေ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၀။ (-
ဝိမာန၊ ၉၄၊ ၁၀၉။ အပါ၊ ၂။ ၂၇၂၊ ၃၇၃၊ ၃၇၆။
ဇာ၊ ၂။ ၁၂၊ ၁၆။ မိလိန္ဒ၊ ၂။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၁၀။
အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၈၊ ၂၀၀။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၅။ အံ၊ ဌ၊ ၃။
၂၈။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၀၇။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၃၉။
ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၁၆၅။ ဝိမာန၊ ဌ၊ ၂၉၆။ ထေရီ၊ ဌ၊
၁၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ၊ ၃၆။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂၀။ ဇာ၊ ဌ၊
၂။ ၁၇၂။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၄၆။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၁၆၀၊
၁၇၁။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၈၅။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၄၇။ မ၊
ဋီ၊ ၁။ ၃၂၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၀၂။ မူလဋီ၊ ၂။ ၇၆။)

ဒေဝပုရဂတ (တိ) [ဒေဝပုရ+ဂတ] နတ်ပြည်သို့
ရောက်သော။ ဒေဝပုရဂတာနဉ္စ ပန ဘိက္ခ-
ဝေ ဒေဝါနံ တေဒဟောသိ။ အံ၊ ၃။ ၂၂၉။

ဒေဝပုရိသ (ပု) [ဒေဝ+ပုရိသ] နတ်ယောက်ျား၊
ယောက်ျားဖြစ်၍ ဖြစ်သောနတ်၊ နတ်သား။
နရဒေဝါနန္တိ ဒေဝနရာနံ၊ ဒေဝပုရိသာနန္တိ
အတ္ထော။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၉။ နရဒေဝါနန္တိ ပုရိသ-
ဘူတဒေဝတာနံ တေနာဟ ဒေဝပုရိသာ-
နန္တိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၅။

ဒေဝပူဇတ္ထ (တိ) [ဒေဝပူဇာ+အတ္ထ။ (ဒေဝပူ-
ဇာထိံ-သံ)] နတ်တို့ကို ပူဇော်ခြင်းအကျိုး။
ဒေဝကုလာဒိသုဒေဝပူဇတ္ထံ သဗ္ဗဇနပရိဘော-
ဂတ္ထံ ဝါ မာလာဝစ္ဆံ ရောပေန္တိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။
၄၀၄။

ဒေဝပေါက္ခရဏီ (ထိ) [ဒေဝ+ပေါက္ခရဏီ] နတ်
ရေကန်။ ပေါက္ခရဏီ ဒေဝပေါက္ခရဏီ
ဩဂါဟသိ၊ ပဒုမံ ပါဏိနာ ဆိန္ဒသိ။ နေတ္ထိ၊
ဝိ။ ၂၉၃။

ဒေဝပုတ္တ (တိ) [ဒေဝ+ပုတ္တ] ဥပပတ္တိနတ်ဖြစ်စေ
တတ်သော ဒိဗ္ဗဝိဟာရသို့ရောက်သော၊ ဒိဗ္ဗ-
ဝိဟာရဖြင့် အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်သော

ရဟန်း။ ဒေဝပုတ္တ(အံ၊၁။၅၀၃)တိ ဥပပတ္တိ-
ဒေဝနိဗ္ဗတ္တကံ ဒိဗ္ဗဝိဟာရံ ဒိဗ္ဗဝိဟာရေန စ
အရဟတ္တံ ပတ္တာ။ အံ၊၁။၂။၃၆၃။

ဒေဝဗြဟ္မဂဏ (ပု) [ဒေဝဗြဟ္မ+ဂဏ] နတ်၊
ဗြဟ္မာအပေါင်း။ ဒသဟိ စက္ကဝါဠသဟဿေ-
ဟိ အာဂတေဟိ ဒေဝဗြဟ္မဂဏေဟိ ပရိဝုတံ
....သန္နိပါတေသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၁။၆၄။

ဒေဝဗြဟ္မပရိသာ (ထိ) [ဒေဝဗြဟ္မ+ပရိသာ]
နတ်ဗြဟ္မာပရိသတ်။ ဧဝံ ယာဝ ဘဝဂ္ဂါ ဌပေ-
တွာ အရိယသာဝကေ သဗ္ဗာ ဒေဝဗြဟ္မပရိ-
သာပိ အဓမ္မိကာဝ ဟောန္တိ။ ဒီ၊၁။၂။၇။ (-
ဝိမာန၊၁။၉၉။ ပေတ၊၁။၁၂။)

ဒေဝဗြဟ္မလောက (တိ) [ဒေဝဗြဟ္မ+လောက]
နတ်ပြည်, (နှင့်)ဗြဟ္မာ့ပြည်။ တဿ ဒေဝ-
ဗြဟ္မလောကာ ပရိပူရိ သူ။ စရိယ၊၁။၅။၂။
(-ဒီ၊၁။၁။၈၁။ မ၊၁။၃။၃၃၃။ အံ၊၁။၁။
၁၂။)

ဒေဝဗြဟ္မဏပူဇက (ပု) [ဒေဝဗြဟ္မဏ+ပူဇက]
နတ်, ပူဇာတို့ကို ပူဇော်တတ်သောသူ။
တဿ “အယံ အသုဒ္ဓေါ၊ တေန ဒေဝ-
ဗြဟ္မဏပူဇကော န ဟောတိ”တိ ဇိဂ္ဂစ္ဆန္တော
“မုဏ္ဍကာ”တိ အာဟ။ သုတ္တနိ၊၁။၁၅။

ဒေဝဘဝ (ပု) [ဒေဝ+ဘဝ] နတ်ဘဝ၊ နတ်၏
အဖြစ်။ ဒေဝဘဝံ နိဗ္ဗတ္တေတိတိပိ ပန ဝတ္ထု-
ဝနုတိယေဝ။ အဘိ၊၁။၃။၄၆။ သံ၊၁။၂။၄၉၄။

ဒေဝဘဝန (န) [ဒေဝ+ဘဝန] နတ်ဘုံ၊ နတ်
ပြည်။ ယာဝတာ ဒေဝဘဝနံ၊ ဒီပါလော-
ကေန ဇောတတိ။ အပါ၊၂။၁၉၆။ ထေရီ၊၁။
၆၅။ ယဒါ စ ဒေဝဘဝနမ္ပိ၊ ဗုဒ္ဓေါ မေမဒေ-
သယိ။ အဘိ၊၁။၁။၅၅။ အပါ၊၁။၁။၃၆။ ဇာ၊
၁။၁။၃၅။

ဒေဝဘာဝတ္ထ (ပု) [ဒေဝဘာဝ+အတ္ထ] နတ်၏
အဖြစ်ဟူသောအကျိုး။ ဒေဝဘာဝတ္ထံ တပေါ

ဝါ။ မူလ၊၁။၂။၉၈။ ဒေဝဘာဝတ္ထာယ ဝါ
ဝိတက္ကော အမရဝိတက္ကော။ မူလ၊၁။၂။၂၂။

ဒေဝဘာဝသာမည (န) [ဒေဝဘာဝ+သာမည]
နတ်၏အဖြစ်နှင့်တူသည်၏အဖြစ်။ ဒေဝဘာ-
ဝသာမညေန မာရဗြဟ္မေသု ဂဟိတေသုပိ။
သံ၊၁။၁။၂၃၈။

ဒေဝဘာဝါဒိဥပဂမန (န၊ထိ) [ဒေဝဘာဝါဒိ+
ဥပဂမန] နတ်၏အဖြစ် အစရှိသည်သို့ ကပ်
ရောက်ခြင်း။ ယေ ဣဓ မနုဿဘာဝေန အဝ-
ဠိတာ၊ တေယေဝ ဒေဝဘာဝါဒိဥပဂမနေန
ဣတော အညတ္ထ ဂစ္ဆန္တိ။ ဒီ၊၁။၁။၁၄၄။

ဒေဝဘာဝါဝဟ (တိ) [ဒေဝဘာဝ+အာဝဟ]
နတ်၏အဖြစ်သို့ဆောင်တတ်သော (တရား)။
ဒေဝဘာဝါဝဟာ ဓမ္မာတိ ဒေဝဓမ္မာ။ မ၊၁။
၂။၂၃၂။

ဒေဝဘာဝါဝဟတ္ထ (န) [ဒေဝဘာဝါဝဟ+တ္ထ]
နတ်၏အဖြစ်သို့ ဆောင်တတ်သည်၏အဖြစ်။
ဒေဝဘာဝါဝဟတ္တာ ဒိဗ္ဗာ။ ဒီ၊၁။၁။၃၉၆။ သိ၊
၁။၁။၂။၄၂၂။

ဒေဝဘူတ (တိ) [ဒေဝ+ဘူတ] နတ်ဖြစ်၍ဖြစ်
သောသူ။ ဣဓေဝ တိဋ္ဌမာနဿ၊ ဒေဝဘူတဿ
မေ သတော။ ဒီ၊၂။၂။၂၇။ ဒေဝဘူတော
မနုဿော ဝါ၊ အဂ္ဂပုတ္တော ပမောဒတိ။ အံ၊
၁။၁။၃၄၄။ (-အံ၊၂။၂။ အပါ၊၁။၂။၁၇။ အပါ၊
၂။၂။၁။)

ဒေဝဘူတိသနာမက (တိ) [ဒေဝဘူတိ+သမာန
+နာမက] ဒေဝဘူတိလျှင် တူသော အမည်ရှိ
သော (စကြာမင်း)။ သမ္ပုဏ္ဏေ တိ သကပ္ပမ္ပိ၊
ဒေဝဘူတိသနာမကာ။ အပါ၊၁။၁။၃၃။

ဒေဝဘေရီ (ထိ) [ဒေဝ+ဘေရီ] နတ်စည်၊
မိုးစည်။ ဒေဝဘေရီယော (ဒီ၊၁။၂။၁၄၇)တိ
ဒေဝဒုန္နုဘိသဒ္ဓဿ ပရိယာယဝစနမတ္ထံ။ ဒီ၊
၁။၂။၁၅၃။ သံ၊၁။၂။၅၀၈။ အံ၊၁။၃။၂၅၇။
ဒေဝဒုန္နုဘိ (၁)-လည်း ကြည့်။

ဒေဝဘောဂ (ပု) [ဒေဝ+ဘောဂ] နတ်တို့၏ - စည်းစိမ် - ဥစ္စာ - အသုံးအဆောင်။ ဥဋ္ဌာရာနံ ဒေဝဘောဂါနံ ပဋိလဒ္ဓရူပဝိဘဝေန ကမ္မုနာ ....သဗ္ဗကာမသမဂ္ဂိနော။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၈၅။

ဒေဝဘောဂသဒိသ (တိ) [ဒေဝဘောဂ+သဒိသ] နတ်တို့၏ - စည်းစိမ် - ဥစ္စာ - အသုံးအဆောင် - နှင့် တူသော။ မဟာဘောဂါတိ ဒေဝဘောဂသဒိသာယ မဟတိယာ ဘောဂသမ္ပတ္တိယာ သမန္နာဂတာ။ ပေတ၊ ဌ။ ၉၂။ (-ထေရီ၊ ဌ။ ၂၉၂။ မ၊ ဌီ၊ ၁။ ၄၇။)

ဒေဝဘောဂသဒိသသမ္ပတ္တိ (တိ) [ဒေဝဘောဂသဒိသ+သမ္ပတ္တိ] နတ်တို့၏ - စည်းစိမ် - ဥစ္စာ - နှင့်တူသော - စည်းစိမ် - ဥစ္စာ။ သဂ္ဂေါပိ ပညာယတိ ဒေဝဘောဂသဒိသသမ္ပတ္တိယာ ကဒါစိ ပဋိလဘိတဗ္ဗတော။ သံ၊ ဌီ၊ ၂။ ၃၁၄။

ဒေဝဘောဂသဒိသသမ္ပတ္တိက (တိ) [ဒေဝဘောဂသဒိသ+သမ္ပတ္တိ+က] နတ်တို့၏ - စည်းစိမ် - ဥစ္စာ - နှင့် တူသော - စည်းစိမ် - ဥစ္စာ - ရှိသော (နဂါးပြည်)။ မဟာသတ္တော....ကဒါစိ ဒေဝဘောဂသဒိသသမ္ပတ္တိကေ နာဂဘဝနေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ သင်္ခပါလော နာမ နာဂရာဇာ အဟောသိ။ စရိယာ၊ ဌ။ ၁၇၀။

ဒေဝဘောဂသမ္ပတ္တိသဒိသ (တိ) [ဒေဝဘောဂသမ္ပတ္တိ+သဒိသ] နတ်တို့၏ - စည်းစိမ် - ဥစ္စာ - ၏ ပြည့်စုံခြင်းနှင့်တူသော။ ဒေဝဘောဂသမ္ပတ္တိသဒိသာယ မဟတိယာ နာဂိဒ္ဓိယာ သမန္နာဂတတ္တာ မဟိဒ္ဓိကော။ စရိယာ၊ ဌ။ ၁၇၀။

ဒေဝမဂ္ဂ (ပု) [ဒေဝ+မဂ္ဂ။ (ဒေဝမာဂီ-သံ)] နတ်ပြည်သို့ သွားကြောင်းဖြစ်သော လမ်းခရီး။ ဒေဝပထ-ကြည့်။

ဒေဝမင်္ဂလိက (တိ) [ဒေဝ + မင်္ဂလ + ဣက] နတ်တို့ကို - မင်္ဂလာရှိ၏ဟု - အောက်မေ့မှတ်ထင် - ကိုးကွယ် - သော၊ သူ။ တဒါ မနု-

ဿာ ဒေဝမင်္ဂလိကာ ဟုတွာ ဗဟူ အဇေဋ္ဌကာဒယော မာရေတွာ ဒေဝတာနံ ဗလိကမ္ပံ ကရေန္တိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၃၄။

ဒေဝမဏ္ဍလ (န) [ဒေဝ+မဏ္ဍလ] နတ်ဗြဟ္မာ အပေါင်း။ သဗ္ဗံ ဝေါ ဣဒံ ဒေဝမဏ္ဍလံ ရာဂေန ဗဒ္ဓံ ဟောတု။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၈၆။

ဒေဝမနုဿဂတိ (တိ) [ဒေဝမနုဿ+ဂတိ] နတ်ပြည်၊ လူ့ပြည်ဟူသော လားရောက်ရာ (ဘုံဘဝ)။ ဒေဝမနုဿဂတိသု သံသရန္တော....သင်္ခပါလော နာမ နာဂရာဇာ အဟောသိ။ စရိယာ၊ ဌ။ ၁၇၀။

ဒေဝမနုဿဂ္ဂဟဏ(န) [ဒေဝမနုဿ+ဂဟဏ] ဒေဝမနုဿသဒ္ဓါ၊ နတ်လူတို့ကိုယူခြင်း။ အတ္ထာယ ဟိတာယ သုခါယ ဒေဝမနုဿာန- (ဣတိဝုတ်။ ၂၄၇) နှိ ဣဓ ဒေဝမနုဿဂ္ဂဟဏေန ဘဗ္ဗပုဂ္ဂလေ ဝေနေယျသတ္တေ ဝေဂဟေတွာ။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၂၅၀။ (-သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆၆။ မ၊ ဌီ၊ ၁။ ၂၂။)

ဒေဝမနုဿနမဿိတပါဒ (တိ) [ဒေဝမနုဿ+နမဿိတ+ပါဒ] နတ်လူတို့သည် ရှိခိုးအပ်သော ခြေရှိတော်မူသော (မြတ်စွာဘုရား)။ ခတ္တိယသမ္ဘဂအဂ္ဂကုလိနော၊ ဒေဝမနုဿနမဿိတပါဒေါ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၄။ ဝဇီရ၊ ၄၂၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၄၆။

ဒေဝမနုဿနယနနိပါတ (တိ) [ဒေဝမနုဿ+နယန+နိပါတ] နတ်လူတို့၏ မျက်စိတို့၏ ကျရာဖြစ်သော (ရတနာစင်္ကြံ)။ ဒေဝမနုဿနယနနိပါတဘူတေ ရတနစက်မေ စက်မန္တေန ဒေသိတော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၄။

ဒေဝမနုဿနယနရသာယန (တိ) [ဒေဝမနုဿ+နယန+ရသာယန] နတ်လူတို့၏ မျက်စိအရသာ၏ တည်ရာဖြစ်သော (သစ်ပင်)။ တသ္မိံ ဥယျာနေ ဧကော ကိရ ရုက္ခော....

ဒေဝမနုဿနယနရသာယနဘူတော အဟော-
သိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၂၁၉။

ဒေဝမနုဿနယနဝိဟင်္ဂ (ပု) [ဒေဝမနုဿ + နယန
+ ဝိဟင်္ဂ] နတ်လူတို့၏ မျက်စိဟုဆိုအပ်သော
ငှက်။ ကေနိပါတ်တိတ္ထမိဝ စ ဒေဝမနုဿန-
ယနဝိဟင်္ဂါနံ။ ဝိ၊ ဌ။ ၁။ ၉။ ဒီ၊ ဌ။ ၁။ ၁၀။ (-
စရိယာ၊ ဌ။ ၆။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၅၇။ ဝိမတိ၊ ၁။
၁၅။)

ဒေဝမနုဿနိရယသုတ္တ (န) [ဒေဝမနုဿနိရယ +
သုတ္တ] ဒေဝမနုဿနိရယသုတ်။ နတ်ပြည်မှ
စုတေ၍ လူ့ပြည်၌ဖြစ်သော သတ္တဝါတို့သည်
ငါဘုရား၏ လက်သည်းတော်ပေါ်ရှိ သံပမာ
လွန်စွာနည်းလှကုန်၏။ နတ်ပြည်မှစုတေ၍ ငရဲ၊
တိရစ္ဆာန်၊ ပြိတ္တာဘုံတို့၌ ဖြစ်သော သတ္တဝါ
တို့သည်သာ မြေကြီးအထူရှိသံပမာ လွန်စွာ
များလှကုန်၏။ ဟု ရဟန်းတို့အား ဘုရားရှင်
ဟောပြောသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ မဟာဝဂ္ဂ
သံယုတ္တပါဠိ၊ သစ္စသံယုတ်၊ ၁၀-၁၂ - သုတ်။
သံ၊ ၃။ ၄၁၃။

ဒေဝမနုဿ(မာနုဿ)ပူဇိတ (တိ) [ဒေဝမနုဿ
(မာနုဿ) + ပူဇိတ] နတ်လူတို့သည် ပူဇော်
အပ်သော။ တထာဂတံ ဒေဝမနုဿပူဇိတံ။
ခုဒ္ဒက။ ၇။ သုတ္တနိ။ ၃၁၅။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၁၆၄။
ဥဒါန၊ ဌ။ ၁၃၆။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၁၁၁။ မ၊ ဋီ၊ ၂။
၃၂၀။ ဒေဝမနုဿပူဇိတော (ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၀၀) တိ
ဒေဝါ စ မနုဿာ စ ဒေဝမနုဿာ၊ ဒေဝမနု-
ဿေဟိ ပူဇိတော ဒေဝမနုဿပူဇိတော။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၄၇-၉။ (-ဇာ၊ ၁။ ၂၂၉။ ဇာ၊ ၂။
၁၁၀။ နေတ္တိ။ ၁၁၇။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၁၄၇။ ပေတ၊
ဌ။ ၁၇၁။ စရိယာ၊ ဌ။ ၁၅၉။ ဇာ၊ ဌ။ ၄။ ၁၀၂။
ဇာ၊ ဌ။ ၅။ ၄၃၅။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၉၂။)

ဒေဝမနုဿဘေဒ (တိ) [ဒေဝမနုဿ + ဘေဒ]
နတ်ပြည် လူ့ပြည် အပြားရှိသော။ ဒေဝမနု-
ဿဘေဒါယ သုဂတိဥပပတ္တိယာ မဂ္ဂံ ပရိ-
ဟာပေန္တိ။ ဇာ၊ ဌ။ ၂။ ၃၉၅။

ဒေဝမနုဿမဇ္ဈ (န) [ဒေဝမနုဿ + မဇ္ဈ] နတ်လူ
တို့၏အလယ်။ မာဏဝဂါမိကေန ဒေဝပုတ္တေန
ဘဂဝတော ပုရတော ဌတွာ ဒေဝမနုဿ-
မဇ္ဈေ။ မိလိန္ဒ။ ၂၃၆။

ဒေဝမနုဿရဇ္ဇသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ဒေဝမနုဿရဇ္ဇ +
သမ္ပတ္တိ] နတ်မင်းအဖြစ် လူမင်းအဖြစ် ပြည့်
စုံခြင်း၊ နတ်မင်း၊ လူမင်း၏ စည်းစိမ်။ ဝေမိ-
မာယ ဂါထာယ ပုညာနုဘာဝေန လဘိတဗ္ဗံ
ဒေဝမနုဿရဇ္ဇသမ္ပတ္တိံ ဒေဝေတွာ။ ခုဒ္ဒက၊
ဌ။ ၁၉၄။

ဒေဝမနုဿလောက (ပု) [ဒေဝမနုဿ + လောက]
နတ်ပြည်(နှင့်)လူ့ပြည်။ ဒေဝမနုဿလောကေ
ရတော မနော။ ဝိ၊ ဌ။ ၃။ ၂၅၄။ (-သုတ္တနိ၊
ဌ။ ၂။ ၃၀၇။)

ဒေဝမနုဿလောကသမ္ပတ္တိသာဓက (တိ) [ဒေဝ-
မနုဿလောက + သမ္ပတ္တိ + သာဓက] နတ်ပြည်
လူ့ပြည်၌ ဖြစ်သော စည်းစိမ်ကို ပြီးစေတတ်
သော။ ယော အဟံ ဒေဝမနုဿလောက-
သမ္ပတ္တိသာဓကေန န ယိဋ္ဌေ န ဟုတေ အရဉ္စိ။
ဝိ၊ ဌ။ ၃။ ၂၅၄။

ဒေဝမနုဿသက္ကတ (တိ) [ဒေဝမနုဿ + သက္ကတ]
နတ်လူတို့သည် - ကောင်းစွာ - အရိုအသေ -
ပြုအပ်သော။ ဒိသ္မာ ဇလန္တိ ယသသာ၊ ဒေဝ-
မနုဿသက္ကတံ။ ထေရီ၊ ဌ။ ၉၆။

ဒေဝမနုဿ(မာနုဿ)သမ္ပတ္တိ (ထိ) [ဒေဝ +
မနုဿ(မာနုဿ) + သမ္ပတ္တိ] နတ်လူတို့၏
စည်းစိမ်၊ နတ်စည်းစိမ်၊ လူ့စည်းစိမ်။
ဒေဝမာနုဿသမ္ပတ္တိံ၊ အနုဘောတွာ အနုပု-
ကံ။ အပါ၊ ၂။ ၁၅၂။ (-မ၊ ဌ။ ၃။ ၂၇၇။ အံ၊
ဌ။ ၁။ ၄၀။ အံ၊ ဌ။ ၂။ ၇၃။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၁၉၄။
ဓမ္မာ၊ ဌ။ ၁။ ၃၁၀။ သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၂။ ၁၇၆။ စရိယာ၊
ဌ။ ၁၀၉။ ဇာ၊ ဌ။ ၅။ ၅၄၀။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၇၇။ အံ၊
ဋီ၊ ၁။ ၇၉။)

ဒေဝမနုဿသမ္ပတ္တိဘဝ (ပု) [ဒေဝမနုဿ+သမ္ပတ္တိ + ဘဝ] နတ်လူတို့၏ ပြည့်စုံသော ဘဝ၊ ပြည့်စုံသော နတ်ဘဝ လူ့ဘဝ။ သမ္ပတ္တိ-ဝိရဟတော(အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈)တိ ရူပါဒိနံ ဒေဝ-မနုဿသမ္ပတ္တိဘဝေ ကုသလကမ္မဗလတာ သမိဒ္ဓသောဘနတာ စ သမ္ပတ္တိ၊ တဗ္ဗိရဟ-တောတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊၂။၈။

ဒေဝမနုဿသေဋ္ဌ (တိ) [ဒေဝမနုဿ+သေဋ္ဌ] နတ်လူတို့ထက်-အထူးသဖြင့်-ချီးမွမ်းအပ်-မြတ်သော။ တံ တာဒိသံ ဒေဝမနုဿသေဋ္ဌံ၊ သတ္တာ နမဿန္တိ ဘဝဿ ပါရဂုံ။ အံ၊၁။၃၁၆။ (-ဣတိဝုတ်။၂၄၉။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၃၄၆။)

ဒေဝမနုဿာဒိက (တိ) [ဒေဝမနုဿ+အာဒိ+က] နတ်လူ အစရှိသော (သတ္တဝါ)။ ဒေဝ-မနုဿာဒိကံ ယံ အနုဿာသသိ ယံ အနုဿာ-သနံ ကရေတိ။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၃၀၁။

ဒေဝမနုဿာဒိဘေဒ (တိ) [ဒေဝမနုဿာဒိ+ဘေဒ] ဒေဝဂတိ မနုဿဂတိ-စသည် အပြား ရှိသော။ ခိဏာသဝါနံ ဂတိ ဒေဝမနုဿာဒိ-ဘေဒါသု ဂတိသု အယံ နာမာတိ ပညပေ-တဗ္ဗတာယ....ဥပလဗ္ဗတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၉၂။

ဒေဝမနုဿပပတ္တိ (ထိ) [ဒေဝမနုဿ+ဥပပတ္တိ] နတ်လူတို့၌ဖြစ်ခြင်း။ အထဿ သကဝါဒိ ဒေဝ-မနုဿပပတ္တိနံ နာနတ္ထတော ဝစနံ မိစ္ဆာတိ ပကာသေန္တော မနုဿော ဟုတုတိ အာဒိ-မာဟ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၇။

ဒေဝမန္တိယ (ပု) [ဒေဝ+မန္တိယ] ဒေဝ အမည်ရှိ သော အမတ်၊ ဒေဝအမတ်။ အထ ခေါ် ဒေဝမန္တိယော ရာဇာနံ မိလိန္ဒံ တေဒဝေါ စ။ မိလိန္ဒ။၂။ (-၂၈။)

ဒေဝမဟတ္တတာ (ထိ) [ဒေဝမဟတ္တ+တာ] နတ် တို့၏ မြတ်သည်၏ အဖြစ် (နတ်ပြည်ခြောက် ထပ်ဟူသော လူ့ဘဝ၊ နတ်ဘဝ)။ ဒေဝ-

မဟတ္တတာ(မ၊၃။၇၄)တိ ဆ ကာမာဝစရ-ဒေဝါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၅။

ဒေဝမဟန္တတာ (ထိ) [ဒေဝမဟန္တ+တာ] နတ်တို့ထက် မြတ်သည်၏ အဖြစ်၊ (တပါး သော) နတ်တို့ကို လွှမ်းမိုးနိုင်သည်၏ အဖြစ်။ ဒသဟိ ဌာနေဟိ အညေသံ ဒေဝါနံ အဘိ-ဘဝေါ ဒေဝမဟန္တတာ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၇၁။

ဒေဝမာတိက (တိ) [ဒေဝ+မာတု+က။ (ဒေဝ-မာတုက-သံ)] မိုးရေရှိသော၊ မိုးရေဝင်သော၊ မိုးရေကို သောက်ရသော (အရပ် စသည်)။ ဒေဝေါ မာတာ အဿာတိ ဒေဝမာတိ-ကောတိ ဝုစ္စတိ၊ ဗဟုဗ္ဗိဟိမိ ကော၊ ဒေဝ-သဒ္ဓေါ စေတ္ထ ဝုဠိမာဟ။ ဓာနံ၊ဋီ။၁၈၈။ (-အမရ၊၁။၁၂။ ထောမ။)

ဒေဝမာတု (ထိ) [ဒေဝ+မာတု။ (ဒေဝမာတု-သံ)] ဒေဝ၏-မိခင်-မယ်တော်။ သမ္မာန-နာယာတိ ဒေဝမာတေ တိဿမာတေတိ ဝေ သမ္ဘာဝိတကထာကထနေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၈။

ဒေဝမာနုသက (တိ) [ဒေဝမာနုသ+ကဏ်] နတ် လူ အပေါင်း၌ ဖြစ်သော(ဘဝ-စသည်)။ တေ သဗ္ဗေ အနုဘောတုန၊ ဒေဝမာနုသကေ ဘဝေ။ အပ၊၂။၃၁။

ဒေဝမာနုသရဇ္ဇ (န) [ဒေဝမာနုသရာဇ+ဏ္ဍ] နတ်မင်း၊ လူမင်းအဖြစ်။ ဒေဝမာနုသရဇ္ဇာနိ၊ သတသော အနုဿာသိယ။ အပ၊၂။၁၁၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၂။

ဒေဝမာနုသသက္ကတ (တိ) [ဒေဝမာနုသ + သက္ကတ] နတ်လူတို့သည် ကောင်းစွာပြုအပ် သော။ ပရိနိဗ္ဗုတေ ကာရုဏိကေ .... ဒေဝ-မာနုသသက္ကတေ။ အပ၊၁။၄၄၄။

ဒေဝမာနုသသတ္တု (ပု) [ဒေဝမာနုသ+သတ္တု] နတ်လူတို့၏ ဆရာဖြစ်တော်မူသော (မြတ်စွာ

ဘုရား)။ သတ္တာဟံ ဓာရယံ တဿ၊ ဒေဝ-
မာနသသတ္တုနော။ အပါ။ ၂၂၀။

ဒေဝမာရဗြဟ္မဌာန (န) [ဒေဝမာရဗြဟ္မ+ဌာန]
နတ်၊ မာရ်နတ်၊ ဗြဟ္မာတို့၏ တည်နေရာ အရပ်။
တိဏိ ဌာနာနိတိ ဒေဝမာရဗြဟ္မဌာနာနိ
တိဏိ။ သိ၊ ဌိ၊ ၂။ ၄၄၄။

ဒေဝမာရဗြဟ္မသဟိတ (တိ) [ဒေဝမာရဗြဟ္မ+
သဟိတ] နတ်၊ မာရ်နတ်၊ ဗြဟ္မာနှင့် တကွဖြစ်
သော။ တိဟာကာရေဟိတိ ဒေဝမာရဗြဟ္မ-
သဟိတတာသခါတေဟိ တိဟိ ပကဿရေဟိ။
ဒီ၊ ဌိ၊ ၁။ ၂၃၆။ သိ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၂။ ၆၈။ မ၊ ဌိ၊ ၂။
၁၄၉။

ဒေဝမာရာဒိသတ္တလောက (ပု) [ဒေဝမာရ+
အာဒိ+သတ္တလောက] နတ်၊ မာရ်နတ် အစရှိ
သော - သတ္တလောက - သတ္တဝါအပေါင်း။
ဩကာသလောကဝိသေသနဿ ပနေတ္ထ ဒေ-
ဝမာရာဒိသတ္တလောကဿာပိ ဂဟဏံ ဝေဒိ-
တဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၆၂။

ဒေဝယက္ခနိသေဝိတ (တိ) [ဒေဝယက္ခ+နိသေ-
ဝိတ။ (ဒေဝယက္ခနိသေဝိတ-သံ)] နတ်၊ ဘီလူး
တို့သည် အမြဲမပြတ် မှီဝဲအပ်သော။ မဟာ-
ရာဇာနဗာဝါသာ၊ ဒေဝယက္ခနိသေဝိတာ။ ဝိ၊
ဌ၊ ၁။ ၉၁။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၀၀။
သုတ္တန်၊ ၂။ ၁၆၅။ စူဠနိ၊ ၄။ ၃၈။

ဒေဝယက္ခသမူဟ (ပု) [ဒေဝယက္ခ+သမူဟ။
(ဒေဝယက္ခသမူဟ-သံ)] နတ်၊ ဘီလူးတို့၏
အပေါင်း။ ဘူတဂဏ (အပါ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆၆)
ကြည့်။

ဒေဝယာန (န) [ဒေဝ+ယာန။ (ဒေဝဇာဏ-
ပြာ)] နတ်ပြည် - ဗြဟ္မာပြည် - သို့ သွား
ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော ယာဉ်၊ နတ်တို့၏
ယာဉ်။ ဒေဝယာနံ အဘိရုယ၊ ...ဗြဟ္မလော-
ကူပဂေါ အဟ၊ သုတ္တန်၊ ၃၀၀။ ဒေဝေသု
ဒေဝယာနံ။ မိလိန္ဒ၊ ၂။ ၆၈။

ဒေဝယာနပဋိဘာဂ (တိ) [ဒေဝယာန+ပဋိ-
ဘာဂ] နတ်တို့၏ ယာဉ်နှင့်တူသော။ ဒေဝ-
ယာနပဋိဘာဂံ၊ ယာနံ ပဋိလဘိဿတိ။ အပါ၊
၂။ ၅၃။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၈၄။

ဒေဝယာနိယ (တိ) [ဒေဝ+ယာနိယ=ယာ+
အနိယ] နတ်ပြည်သို့ သွားရောက်ကြောင်း
ဖြစ်သော (ဣဒ္ဓိဝိဓဉာဏ်ဟူသော လမ်း
ကြောင်း)။ ဒေဝယာနိယော မဂ္ဂေါ (ဒီ၊
၁။ ၂၀၈) တိ ပါဠိယေက္ခော ဒေဝလောက-
ဂမနမဂ္ဂေါ နာမ နတ္ထိ၊ ဣဒ္ဓိဝိဓဉာဏဿေဝ
ပနေတံ အဓိဝစနံ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂၃။ တေ ယန္တိ
ဥပဂစ္ဆန္တိ ဧတေနာတိ ဒေဝယာနိယော၊
ယထာ နိယျာနိကာတိ ဧတ္ထ အနိယ-သဒ္ဓေါ
ကတုတ္ထေ၊ တထာ ဣဓကရဏတ္ထေတိ ဒဠဗ္ဗံ။
သိ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၁၅။

ဒေဝယာနိယမဂ္ဂ (ပု) [ဒေဝယာနိယ+မဂ္ဂ] နတ်
ပြည်သို့ သွားရောက်ကြောင်းဖြစ်သော ဣဒ္ဓိ-
ဝိဓဉာဏ်ဟူသော လမ်းကြောင်း။ “ဒေဝ-
ယာနိယမဂ္ဂေါ” တိ ဝါ ... အာဂတရုဋ္ဌိနာမ-
ဝသေန ဝုတ္တံ။ သိ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၁၆။

ဒေဝယာနိယသဒ္ဓိသ (တိ) [ဒေဝယာနိယ+
သဒ္ဓိသ] နတ်ပြည် - ဗြဟ္မာပြည် - သို့ သွား
ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော ဣဒ္ဓိဝိဓဉာဏ် ဟူ
သောလမ်းကြောင်းနှင့်တူသော။ ဗြဟ္မယာနိ-
ယောပိ ဒေဝယာနိယသဒ္ဓိသောဝ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။
၃၂၄။ ဒေဝယာနိယသဒ္ဓိသော ဣဒ္ဓိဝိဓ-
ဉာဏဿေဝ အဓိပေတတ္တာ။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၁။ ၃၉၂။
သိ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၁၆။

ဒေဝယောနိ (ထိ) [ဒေဝ+ယောနိ] (၁) နတ်
တို့၏ ဖြစ်ရာအရပ်၊ နတ်ဘုံ။ (၂) နတ် -
အမျိုး - အနွယ်။ (ယင်းသည် (၁) သိဒ္ဓနတ်
မျိုး၊ (၂) ဘူတ၊ (၃) ဂန္ဓဗ္ဗ၊ (၄) ဂုယုက၊
(၅) ယက္ခ၊ (၆) ရက္ခိသ်၊ (၇) ကုမ္ဘဏ်၊ (၈)
မြေဘုတ်ဘီလူး။ (၉) နတ်ပြည်တန်ဆာမ၊
(၁၀) ကိန္နရာမျိုး ဟူ၍ ၁၀-ပါး ရှိ၏။ ဓာန်။

အံ၊ဋီ၊ဉာ၊၂၆၀။ နေတ္တိ၊ဝိ၊၂၉၃။) ဒေဝရာဇာ-
 နော (ပု၊ပ၊ဗ) (ဒီ၊ဌ၊၂။၂၇၁) တိ ဒေဝါ
 ဟုတော့ တံတံဒေဝကာယဿ ရာဇာနော။ ဒီ၊
 ဋီ၊၂။၂၄၁။ ဒေဝရာဇ(ပု၊ပ၊ဇ) (အာလုပ်) -
 သံ၊၁။၂၄၁။ ဇာ၊၁။၂၇၇၊၃၁၂။ အံ၊ဌ၊၁။
 ၁၉၄။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃။ နိသိန္ဒံ ဒေဝရာဇံ(ပု၊ဒု၊)
 ဝိမာန၊၁၁၀။ (-ဇာ၊ဌ၊၁။၂၄၆။) တံ ဂဟေ-
 တော့ သက္ကံ ဒေဝရာဇာနံ (ပု၊ဒု၊ဇ) ဥပသင်္က-
 မိတော့ ဧဝံ ဝဒေဟိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၆၂။ (-ဝိ၊ဌ၊
 ၃။၃၀၄။ ဝိ၊သင်္ကဟ၊၁၅၁။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၃၀။
 အဘိ၊ဌ၊၂။၄၂၇။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၆၇။ ဓမ္မ၊ဌ၊
 ၂။၇။ ဥဒါန၊ဌ၊၃၇၉။ ဝိမာန၊ဌ၊၁၇၅။
 စရိယာ၊ဌ၊၁၀၂။ သာရတ္ထ၊၃။၂၁၂။ ဝိမတိ၊
 ၁။၂၃၇။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်၊၁၅၀။ ဒီ၊ဋီ၊
 ၁။၁၅၉။ အနုဋီ၊ဉာ၊၇၇။) ဒေဝရာဇေန
 (ပု၊တ၊ဇ) ပေသိတာ။ ဇာ၊၂။၁၃၁၅။
 (-နေတ္တိ၊၁၁၇။ ဒီ၊ဌ၊၃။၃၉။ သံ၊ဌ၊၂။၂၇၃။
 အံ၊ဌ၊၂။၃၃။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၅၆၊၁၃၁။ ဝိမာန၊ဌ။
 ၉၄၊၁၂၀။ နေတ္တိ၊ဝိ၊၂၉၃။) ဣန္ဒေန ဒေဝ-
 ရညာ သဒ္ဓိံ ယုဂံ....ဂဏိတုံ။ မဟာနိ၊၁၃၇။
 (-မ၊ဌ၊၃။၂၁၇။ ထေရ၊ဌ၊၂။၁၃၂။ အပ၊
 ဌ၊၁။၄၂။ ဇာ၊ဌ၊၁။၄၀။) သက္ကဿ ပန ဒေဝ-
 ရညော (ပု၊စ၊ဇ) တေဒဟောသိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။
 ၃၉၇။ (-ဥဒါန၊ဌ၊၁၅၃။ ဇာ၊ဌ၊၅။၃၄။
 အံ၊ဋီ၊ဉာ၊၂၅၅။) အထ ပဇာပတိဿ ဒေဝရာ-
 ဇဿ (ပု၊ဆ၊ဇ) သံ၊၁။၂၂၀။ (-ဇာ၊
 ၁။၃၀၀။ ဇာ၊၂။၂၀၁၊၂၀၃။ ဒီ၊ဌ၊၂။၇၂၊
 ၂၇၉။ မ၊ဌ၊၁။၂၃၀။ သံ၊ဌ၊၁။၄၂။ အံ၊ဌ၊၁။
 ၁၉၄။ အဘိ၊ဌ၊၁။၅၉။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၁။ ဓမ္မ၊
 ဌ၊၂။၁၉၄။ ဥဒါန၊ဌ၊၅၆။ ဝိမာန၊ဌ၊၇၆၊
 ၁၂၂၊၁၂၇၊၁၇၅။ ပေတ၊ဌ၊၁၀၅၊၁၇၀။ အပ၊
 ဌ၊၁။၄၁။ စရိယာ၊ဌ၊၇၆။ ဇာ၊ဌ၊၁။၃၉၊
 ၃၃၃။ ဇာ၊ဌ၊၂။၁၁၂။ ဇာ၊ဌ၊၆။၁၄၆၊၁၆၁။
 ဒီ၊ဋီ၊၁။၆၃။ မ၊ဋီ၊၁။၇၄။ မ၊ဋီ၊၃။၂၀၅။)
 ဥဘိန္ဒံ ဒေဝရာဇနံ (ပု၊ဆ၊ဗ) သင်္ဂါမော
 သမုပဋိတော။ အပ၊၁။၁၆၂။ (-အပ၊၂။

၁၉၂။ ထေရိ၊ဌ။၂၇၊၁၃၀။) (ရာဇာ-လည်း
 ကြည့်။) (၂) ပုနပျုနံ ဝေဿတိ ဒေဝရာဇာ။
 သံ၊၁။၁၇၆။ ပဇ္ဇ၊ဇ္ဇော စ ဒေဝရာဇာ ထန-
 ယန္တော အာဂတော။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၇၄။

ဒေဝရာဇပဝေသန (န၊ထိ)[ဒေဝရာဇ+နိက္ခမန+
 ပဝေသန။ အလယ်ပုဒ်ကျေ။]နတ်(သိကြား)
 မင်း၏ ထွက်ရာ၊ဝင်ရာ။ ဒေဝရာဇပဝေသနံ။
 ဇာ၊၂။၂၀၂။ ဇာ၊ဌ၊၆။၁၅၇။ ပဝေသနန္တိ
 နိက္ခမနပဝေသနတ္ထာယ နိမ္မိတံ။ ဇာ၊ဌ၊၆။
 ၁၅၇။

ဒေဝရာဇဘာဝ (ပု) [ဒေဝရာဇ+ဘာဝ] နတ်
 မင်း၏အဖြစ်။ အတ္တနော ဒေဝရာဇဘာဝံ
 အာရောစေတော။ စရိယာ၊ဌ။၅၆။ (-ဇာ၊ဌ၊
 ၂။၃၅၄။)

ဒေဝရာဇလိ(လာ)ဌာ (ထိ) [ဒေဝရာဇ+လိ-
 (လာ)ဌာ] နတ်မင်း၏ တင့်တယ်ခြင်း၊ နတ်
 မင်း၏ တင့်တယ်ခြင်းနှင့်တူသော တင့်တယ်
 ခြင်း။ သော ဒေဝရာဇလိဌာ(လာ)ယ သာ-
 ရထိဿ ခဏနောကာသံ ဂန္ဓာ။ စရိယာ၊ဌ။
 ၂၁၇။ ဇာ၊ဌ၊၆။၁၄။ (-ဇာ၊ဌ၊၁။၄၉၅။
 ဇာ၊ဌ၊၇။၄၂။)

ဒေဝရူပ (န) [ဒေဝ+ရူပ] နတ်၏-ရုပ်-အဆင်း-
 -ပုံ-သဏ္ဌာန်။ အတ္တနော ဒေဝရူပံ ပဋိသံဟ-
 ရိတော။ ပေတ၊ဌ။၇၇။

ဒေဝရုက္ခ (ပု) [ဒေဝ+ရုက္ခ။ (ဒေဝရုက္ခ-သံ)]
 ကုက္ကိုပင်။ သန္တာနော ဒေဝရုက္ခေ စ။
 ဓာန်၊၉၅၃။ ဒေဝရုက္ခော သိရိသော။ ဓာန်၊
 ဋီ၊၉၅၃။

ဒေဝလ (တိ) [ယဒိစ္ဆာနာမ်] ဒေဝလအမည်
 ရှိသော၊ (က) ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ (ခ) အဂ္ဂသာ-
 ဝကထေရ်။ (ဂ) ရသေ့။ (သ) မင်း။ (နတ်
 ကိုမှီ၍ အသက်မွေးသောသူ။ အမရ၊သျ။)
 (က) ဒေဝလော နာမ သမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ အာဂစ္ဆိ
 ပုရတော မမ။ အပ၊၁။၄၉။ ထေရ၊ဌ၊၁။
 ၄၇၂။ (-အပ၊ဌ၊၁။၃၂၅-၆။) (ခ) ဒေဝ-

လော နာမ နာမေန၊ သတ္တုနော အဂ္ဂသာ-
 ဝကော။ အပါဝါဝဂ္ဂ။ (- ၂၅၅၊ ၃၉၄။
 အပါ၊ ၂၊ ၃၄၅။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၂၄။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။
 ၆၅။ အပါ၊ ၄၊ ၁။ ၄၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄၊ ၂၃၂။ ဇာ၊ ၄၊
 ၁။ ၄၅။) (ဂ) ဒေဝလော ဣသိ ကေသမယံ
 ကပေတော မဉ္ဇိဋ္ဌဝဏ္ဏာနိ ဒုဿာနိ နိဝါသေ-
 တော။ မ၊ ၂၊ ၃၆၂။ (-ဇာ၊ ၂၊ ၁။ ၂။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။
 ၁၆။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၃၅၆။) (ဆ) ဒေဝလော
 နာမ ခတ္တိယော။ အပါ၊ ၁။ ၂၆။ D.P. လည်း
 ကြည့်။

ဒေဝလဠိပဋိဘာဂ (တိ) [ဒေဝလဠိ+ပဋိဘာဂ]
 နတ်ထန်းပင်နှင့်တူသော။ (နတ်ဗိမာန်နှင့်တူ
 စွာ၊ အပါ၊ ၁။ မြန်)။ ဒေဝလဠိပဋိဘာဂံ၊ ဝိမာန်
 မေ သုနိမ္မိတံ။ အပါ၊ ၁။ ၂၂၀။

ဒေဝလတာပသ (ပု) [ဒေဝလ+တာပသ] ဒေဝ-
 လရသေ့။ ရာဇာ အလင်္ကာတပဋိယတ္တံ တနယံ
 အာဟရာပေတော ဒေဝလတာပသံ ဝန္တာပေတံ
 အဘိဟရိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄၊ ၂၃၂။

ဒေဝလိဋ္ဌာ (ထိ) [ဒေဝ+လိဋ္ဌာ] နတ်၏တင့်တယ်
 ခြင်း၊ နတ်၏တင့်တယ်ခြင်းနှင့်တူသော တင့်
 တယ်ခြင်း။ ဗောဓိသက္ကော.... ဒေဝလိဋ္ဌာယ
 ဌိတော။ စရိယာ၊ ၄၊ ၁၂၃-၄

ဒေဝလောက (ပု) [ဒေဝ+လောက] (၁) နတ်
 တို့၏ပြည်၊ နတ်ပြည်။ (၂) တာဝတိံသာနတ်
 ပြည်။ (၃) ဗြဟ္မာ့ပြည်။ (၁) ဒေဝါနံ လော-
 ကော ဒေဝလောကော။ ခုဒ္ဒက၊ ၄၊ ၁၉၄။
 ဒေဝလောကော ဒိဝေါ သဂ္ဂေါ။ ဓာန်၊ ၁၀။
 ဒေဝါနံ လောကော ဘဝနံ ဒေဝလောကော။
 ဓာန်၊ ၄၊ ၁၀။ (၂) ဒေဝလောကန္တိ တာ-
 ဝတိံ သဒေဝလောကံ။ စရိယာ၊ ၄၊ ၁၁၇။ (၃)
 ဒေဝလောကာယ ဘာဝယေ (အံ၊ ၂၊ ၁၀၈) တိ
 ဗြဟ္မလောကတ္ထာယ ဘာဝေယျ။ အံ၊ ၄၊ ၃။
 ဒေဝလောကော (ပု၊ ၆) - မဟာနိ။
 ၃၂။ စူဠနိ၊ ၂၄။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၂၁၇။ သံ၊ ၄၊ ၁။
 ၆၁။ အံ၊ ၄၊ ၂၊ ၉၀။ ခုဒ္ဒက၊ ၄၊ ၁၉၄။ စရိယာ၊

၄၊ ၅၄။ စူဠနိ၊ ၄၊ ၂။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၁၄၈။ ဇာ၊ ၄၊
 ၄၊ ၂၇၂။ သာရတ္ထ၊ ၃၊ ၁၈။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၃၉၂။ မ၊
 ၄၊ ၃၊ ၁၄၉။ ဒေဝလောကော (ပု၊ ၆) - ဒီ၊ ၄၊ ၂။
 ၆။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၂၉။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၂၀။ ဝိမတိ၊
 ၂၊ ၁၀၇။ ဒေဝလောကံ (ဒု၊ ၆) - အံ၊ ၂၊ ၁၀၈။
 အဘိ၊ က၊ ၃၂။ ဓမ္မ၊ ၄၀။ အပါ၊ ၁။ ၈၈။ ဇာ၊
 ၂၊ ၂၄၆။ ဒီ၊ ၄၊ ၂၊ ၃၄၂။ မ၊ ၄၊ ၃၊ ၂၁၈။ အံ၊
 ၄၊ ၃၊ ၁၄။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၀၇။ အဘိ၊ ၄၊ ၃၊ ၄၆။
 ဝိမာန၊ ၄၊ ၂၀၃။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၁၀။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။
 ၁၁၆။ ဒီ၊ ၄၊ ၂၊ ၁၉၂။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၅၃။ နေတ္တိ၊
 ဝိ၊ ၁၆၆။ ဒေဝလောကေ (ဒု၊ ၆) - မ၊ ၄၊ ၁။
 ၃၃၀။ ဒီ၊ ၄၊ ၃၊ ၂၄၈။ ဒေဝလောကေန (တ၊
 ၆) - ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၄၉၃။ မ၊ ၄၊ ၃၊ ၃၇၉။ ဒေဝ-
 လောကာယ (စ၊ ၆) - (တဒတ္တသမ္ပဒါနံ) အံ၊
 ၂၊ ၁၀၈။ ဒေဝလောကော (မ၊ ၆) - အပါ၊
 ၁။ ၅၄။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၆၃။ ဒီ၊ ၄၊ ၂၊ ၁၆၈။ မ၊ ၄၊
 ၃၊ ၁၀၄။ သံ၊ ၄၊ ၂၊ ၁၆၉။ သံ၊ ၄၊ ၃၊ ၉။ အံ၊
 ၄၊ ၁။ ၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၂၉။ ဣတိဝုတ်၊ ၄၊ ၂။
 စရိယာ၊ ၄၊ ၂၀၉။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၂၄၃။ ဒေဝ-
 လောကတော (မ၊ ၆) - သီ၊ ၄၊ ၁။ ၁၄၈။
 ဒေဝလောကေဟိ (မ၊ ၆) - ထေရီ၊ ၄၊ ၁၇၅။
 ဒေဝလောကာယ (ဆ၊ ၆) - အံ၊ ၄၊ ၂၊ ၉၀။
 အဘိ၊ ၄၊ ၃၊ ၄၆။ ဒေဝလောကာနံ (ဆ၊ ၆) -
 ဒီ၊ ၄၊ ၂၊ ၆၄။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၃၁။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၆၈။
 ခုဒ္ဒက၊ ၄၊ ၁၀၂။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂၊ ၄။ မဟာနိ၊ ၄။
 ၁၄။ ဒေဝလောကသ္မိံ (သ၊ ၆) - အံ၊ ၁။ ၁၅၁။
 အံ၊ ၂၊ ၃၈။ ဒေဝလောကေ (သ၊ ၆) - ခုဒ္ဒက၊
 ၁၀။ အပါ၊ ၁။ ၂၄။ ဇာ၊ ၁။ ၃၃၆။ ဝိ၊ ၄၊ ၂၊ ၃၇။
 ဒီ၊ ၄၊ ၂၊ ၂၁။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၆။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၂၄၁။ သံ၊
 ၄၊ ၃၊ ၃၇၂။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၅၂။ အံ၊ ၄၊ ၂၊ ၂၃၃။
 အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇။ အဘိ၊ ၄၊ ၂၊ ၁၄၈။ ပဋိသံ၊ ၄၊
 ၁။ ၅။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂၊ ၁၃။ ထေရီ၊ ၄၊ ၅။ ဇာ၊
 ၄၊ ၃၊ ၁၈၁။ နေတ္တိ၊ ၄၊ ၁၆၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။
 ၂၅၀။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၂၀။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၂၈။ သံ၊ ၄၊
 ၁။ ၁၅၃။ အံ၊ ၄၊ ၃၊ ၁၃၆။ မူလဒီ၊ ၁။ ၂။
 အနုဒီ၊ ၂၊ ၁၂၇။ ဒေဝလောကေသု (သ၊ ၆)

—ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၀၊၃၀၈။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၂။ ဓမ္မ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၄။

ဒေဝလောကဂတ (တိ) [ဒေဝလောက+ဂတ]
နတ်ပြည် - သို့ရောက် - ခြံဖြစ် - သော၊သို့။
ဒေဝလောကဂတော သန္တော၊ ပုညကမ္မံ
သရာမဟံ။ အပ၊၂။၃၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄။ (-
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၅၉။)

ဒေဝလောကဂဗ္ဘ (ပု) [ဒေဝလောက+ဂဗ္ဘ]နတ်
ပြည်၌ဖြစ်သောပဋိသန္ဓေ၊ နတ်ပြည်ပဋိသန္ဓေ။
ဒေဝလောကဂဗ္ဘတော အပဂတော။ သိ၊ဋ္ဌ၊
သစ်၊၁။၁၈၅။

ဒေဝလောကဂဗ္ဘပရိဗာဟိရတ္တ (န) [ဒေဝ-
လောကဂဗ္ဘ+ပရိဗာဟိရ+တ္တ] နတ်ပြည်ပဋိ-
သန္ဓေမှ - ကင်း - အပ၌ဖြစ် - အပြင်၌ဖြစ် -
သည်၏အဖြစ် - ခြင်း။ ဒေဝလောကဂဗ္ဘပရိ-
ဗာဟိရတ္တာ အာယတိံ ဟိနဂဗ္ဘပဋိလာဘ-
ဘာဂီတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၂။

ဒေဝလောကဂဗ္ဘသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ဒေဝလောက-
ဂဗ္ဘ+သမ္ပတ္တိ] နတ်ပြည်ပဋိသန္ဓေနှင့် ပြည့်စုံ
ခြင်း၊ နတ်ပြည်ပဋိသန္ဓေကိုရခြင်း။ အဘိဝါဒ-
နာဒိကမ္မံ ဒေဝလောကဂဗ္ဘသမ္ပတ္တိယာ ဒေဝ-
လောကပဋိသန္ဓိပဋိလာဘာယ သံဝတ္တတိ။ ဝိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၂။ “ဒေဝလောက-
ဂဗ္ဘသမ္ပတ္တိယာ”(အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၂)တိ ဝတ္တာပိ
ဌပေတွာ ဘုမ္မဒေဝေ သေသဒေဝေသု ဂဗ္ဘဂ္ဂ-
ဟဏဿ အဘာဝတော ပဋိသန္ဓိဖေဝေတ္ထ
ဂဗ္ဘသမ္ပတ္တိတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၃။

ဒေဝလောကဂမန (န၊ထိ) [ဒေဝလောက+ဂမန]
(၁) နတ်ပြည်သို့သွားရောက်ခြင်း။ (၂) နတ်
ပြည်သို့ - သွား - ရောက် - ကြောင်း (လမ်း၊
ခရီး)။ (၁) ဧဝံ ရညော ကမံ ဝိနောဒေတွာ
ဒေဝလောကဂမနာယ ပဋိညာဂဟဏတ္ထံ။ မ၊
ဋ္ဌ၊၃။၂၁၇။ (၂) ဒေဝလောကဂမနာနိ မဂ္ဂါနိ
အာဝရံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၆၃။

ဒေဝလောကဂမနိယ (တိ) [ဒေဝလောက+
ဂမနိယ] နတ်ပြည်သို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်
သော (အာသဝ-စသည်)။ အတ္ထိ အာသဝါ
ဒေဝလောကဂမနိယာ။ အံ၊၂။၃၆၂။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၄၀၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၀၉။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၅၅။) ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၈၂-တို့၌ ဒေဝလောကဂမနိယာ ဟု ပါ၌
ရှိ၏။

ဒေဝလောကဂါမိမဂ္ဂ (ပု) [ဒေဝလောကဂါမိ+
မဂ္ဂ] နတ်ပြည်သို့သွားရောက်ကြောင်း-လမ်း-
-ခရီး (ဒါန-စသည်)။ အဒေဝလောက-
ဂါမိမဂ္ဂမေဝ ဒေဝလောကဂါမိမဂ္ဂေါတိ ဂဟေ-
တွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၁။ (-ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၁၇၇။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၇။၁၁၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၁၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၇၄။)

ဒေဝလောကဂါမီ (တိ) [ဒေဝလောက+ဂမ္မ+
ဏီ။ ထိ-၌-ဂါမိနိ] နတ်ပြည်သို့သွားရောက်-
ကြောင်းဖြစ် - စေတတ် - သော။ နိရယဂါမီ
ဒေဝလောကဂါမီ စာတိ ဒွေ မဂ္ဂေ ဒဿေ-
တွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၉။ ဒေဝလောကဂါမိနိ
ပဋိပဒံ ပူရယမာနာ။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၄၂၂။

ဒေဝလောကစာရိကာ (ထိ) [ဒေဝလောက+
စာရိကာ] နတ်ပြည်၌ - လှည့်လည်ခြင်း -
ဒေသစာရိက္ခချီခြင်း။ ဒေဝလောကစာရိကာဉ္စ
ဥဿဒနိရယစာရိကာဉ္စ ဂစ္ဆတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၃၃။

ဒေဝလောကဒဿန (န) [ဒေဝလောက+ဒဿန]
နတ်ပြည်ကို မြင်ရခြင်း။ ဧဝံ ဒေဝလောက-
ဒဿနမ္ပိ သံဝေဂဇနနတ္ထမေဝ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၄၃။

ဒေဝလောကနိဿိတ (တိ) [ဒေဝလောက+နိ-
ဿိတ] နတ်ပြည် - ၌ - ကို - မှီသော။ ဒေဝ-
လောကနိဿိတံ ရူပဂတံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂၃။

ဒေဝလောကပဋိလာဘ (ပု) [ဒေဝလောက+
ပဋိလာဘ] နတ်ပြည်ကို နောက်ထပ်တဖန် ရ

ပြန်ခြင်း။ ဒေဝလောကပဋိလာဘံ ဒဿေတုံ။
ဇာဠာဠာ။ ၄၁၅။

ဒေဝလောကပဋိသန္ဓိပဋိလာဘ (ပု) [ဒေဝ-
လောက + ပဋိသန္ဓိ + ပဋိလာဘ] နတ်ပြည်
ပဋိသန္ဓေကို နောက်ထပ်တဖန် ရပြန်ခြင်း။
ဒေဝလောကပဋိသန္ဓိပဋိလာဘာယ သံဝတ္တ-
တိ။ ဝိဠာဠာ။ ၁၀၇။ အံဠာဠာ။ ၂၀၂။ (-အံ၊
ဋီဠာ။ ၂၁၃။)

ဒေဝလောကပတ္တနကာမ (တိ) [ဒေဝလောက +
ပတ္တန + ကာမ] နတ်ပြည်ကို - အလွန် - နှစ်
သက် - တောင့်တ - လိုလား - သော။ သူ။
ဒေဝလောကပတ္တနကာမာ(သံဠာဠာ။ ၁၁၇)တိ
ဒေဝလောကဿေဝ အဘိပတ္တနကာမာ။ သံ၊
ဋီဠာ။ ၁၆၈။

ဒေဝလောကပရာယ(ဏ)န (တိ) [ဒေဝလော-
က + ပရာယန] နတ်ပြည်ဟူသော လည်း
လျောင်းရာရှိသော။ သူ။ ဒေဝလောကပရာ-
ယနော အဟောသိ။ စရိယာဠာ။ ၇၅။ (-
ဇာဠာဠာ။ ၂၃၅။)

ဒေဝလောကပရိယန္တ (တိ) [ဒေဝလောက + ပရိ-
ယန္တ] နတ်ပြည်လျှင် - အဆုံး - အပိုင်းအခြား
- ရှိသော။ ဒေဝလောကပရိယန္တံ၊ ရာဇနဆတ္တံ
ဓရိယတိ။ အပါဠာ။ ၃၅၇။

ဒေဝလောကပရိယာပန္န (တိ) [ဒေဝလောက +
ပရိယာပန္န] နတ်ပြည်၌ - အကျုံးဝင် - ပါဝင်
- သော။ ဒိဗ္ဗာနိတိ ဒေဝလောကပရိယာ-
ပန္နာနိ။ ဝိမာနာဠာ။ ၂၇၀။ (-၂၉၆။ ပေတဠာ။
၁၂၀။ ထေရဠာ။ ၁၄၅၇။ ထေရီဠာ။ ၅၃၊ ၂၇။
ဒီဠာ။ ၁၂၉၆။ ဒီဠာ။ ၂၊ ၆၉၊ ၁၉၄။ မဋီဠာ။
၁၈၉။ သံဠာ။ ၁၁၈၃။)

ဒေဝလောကဗြဟ္မလောကသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ဒေဝ-
လောကဗြဟ္မလောက + သမ္ပတ္တိ] နတ်ပြည်၏
ပြည့်စုံခြင်း(နှင့်) ဗြဟ္မာ့ပြည်၏ ပြည့်စုံခြင်း၊
နတ်စည်းစိမ်၊ ဗြဟ္မာ့စည်းစိမ်။ ဒေဝလောက-

ဗြဟ္မလောကသမ္ပတ္တိဟိပိ သောတာပတ္တိဖလ-
မေဝ ဝရံ။ ဓမ္မဠာ။ ၂၊ ၁၂၄။

ဒေဝလောကမဂ္ဂ (ပု) [ဒေဝလောက + မဂ္ဂ] နတ်
ပြည်သို့သွားရောက်ရာ - လမ်း - ခရီး၊ နတ်ပြည်
- လမ်း - ခရီး။ ဥဇ္ဇံ ဒေဝလောကမဂ္ဂံ အာရု-
ဠောမ္ပိ။ ဇာဠာဠာ။ ၃၅၃။

ဒေဝလောကယာနသညိတ (တိ) [ဒေဝလော-
ကယာန + သညိတ] ဗြဟ္မာ့ပြည်သွားရောက်
ကြောင်းယာဉ်ဟု - ကောင်းစွာသိအပ် - မှတ်
အပ် - သော (သမာပတ် ဂ-ပါး-စသည်။)
ဗြဟ္မလောကသင်္ခါတံ ဒေဝလောကံ ယာပေ-
တုံ သမတ္ထတ္တာ ဒေဝလောကယာနသညိတံ
အဋ္ဌသမာပတ္တိယာနံ။ သုတ္တနိဠာ။ ၁၁၆၇။

ဒေဝလောကဝိဝရဏ (န၊ထိ) [ဒေဝလောက +
ဝိဝရဏ] နတ်ပြည်ကို (မြင်ရအောင်) ဖွင့်
လှစ်ခြင်း။ ဣဒါနိ ဒေဝလောကဝိဝရဏံ ကတွာ
ရညော ဒေဝလောကေ ဒဿေန္တော အာဟ။
ဇာဠာဠာ။ ၂၉၅။

ဒေဝလောကသံဝတ္တနိက(ယ)ပုညဝိသေသ (တိ)
[ဒေဝလောက + သံဝတ္တနိက + ပုညဝိသေသ]
နတ်ပြည်၌ ဖြစ်စေတတ်သော ကောင်းမှု
အထူး။ ဒါနာဒယော ဒေဝလောကသံဝတ္တ-
နိက (ယ) ပုညဝိသေသ။ ဒီဠာ။ ၁၂၉၆။
သီဠာ။ ၁၁၆။ ၂၊ ၄၂၂။

ဒေဝလောကသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ဒေဝလောက +
သမ္ပတ္တိ] နတ်ပြည်၏ပြည့်စုံခြင်း၊ နတ်ပြည်
စည်းစိမ်။ ဒေဝလောကသမ္ပတ္တိံ အနုဘဝ-
မာနောဝိယ စ ဟောတိ။ ဒီဠာ။ ၂၊ ၆၅။ (-အံ၊
ဠာ။ ၂၊ ၁၂၃။ ဝိမာနာဠာ။ ၂၀၅။ စရိယာဠာ။ ၅၈။)

ဒေဝလောကသဟိတ(တိ) [ဒေဝလောက + သဟိ-
တ] နတ်ပြည်နှင့်တကွဖြစ်သော (သတ္တလော-
က)။ ဒေဝလောကသဟိတေ သတ္တလော-
ကေ စရန္တိ။ အပါဠာ။ ၂၂၇။

ဒေဝလောကသာမိက (တိ) [ဒေဝလောက + သာမိက] နတ်ပြည်၏အရှင်သခင်ဖြစ်သော။
ဒေဝလောကသာမိကဿ သက္ကဿ ဒေဝါန-
မိန္ဒဿ ပလ္လင်္ကေ ပုတ္တော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တော။
ဒီ၊ဌ၊ ၂။ ၂၉၉။

ဒေဝလောကသိရီ (ထိ) [ဒေဝလောက + သိရီ]
နတ်ပြည်၏ အသရေ။ တီသု ပါသာဒေသု
ဒေဝလောကသိရီ* ဝိယ ရဇ္ဇသိရီ* အနုဘဝ-
မာနော။ အဘိ၊ဌ၊ ၁။ ၇၆။ ဓမ္မ၊ဌ၊ ၁။ ၅၄။

ဒေဝလောကသုခ (န) [ဒေဝလောက + သုခ]
နတ်ပြည်ချမ်းသာ။ “ဒေဝလောကသုခံ ဟိ”-
(မ၊ဌ၊ ၁။ ၃၄၅)တိအာဒိ* ဝတွာ။ မ၊ဌိ၊ ၂။ ၃၂။

ဒေဝလောကသုတ္တ (န) [ဒေဝလောက + သုတ္တ။
(ဒေဝလောကသုတြ-သံ)] ဒေဝလောကသုတ်။
သင်ချစ်သားတို့သည် နတ်၌ဖြစ်သော အသက်
ရှည်ခြင်း၊ အဆင်းလှခြင်း၊ ချမ်းသာကြီး
ခြင်း၊ အခြံအရံများခြင်း၊ အစိုးရခြင်းတို့မှ
ငြီးငွေ့စက်ဆုပ်ကြကုန်သတည်း။ သင်ချစ်သားတို့
သည် ကာယဒုစရိုက်၊ ဝစီဒုစရိုက်၊ မနောဒုစ
ရိုက်တို့မှ သာ၍ပင် ငြီးငွေ့ စက်ဆုပ်ကြကုန်
ရာ၏ဟု ရဟန်းတို့အား ဘုရားရှင် ဟောပြော
သုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယပါဠိ၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊
၂-ဝဂ်၊ ၈-သုတ်။ အံ၊ ၁။ ၁၁၃။

ဒေဝလောကာဓိပစ္စ (န) [ဒေဝလောက + အာ-
ဓိပစ္စ] နတ်ပြည်၏ - အကြီးအမှူး - ဦးစီး
ခေါင်းဆောင် - ၏အဖြစ်၊ နတ်ပြည်ကို အစိုး
ရခြင်း။ ဒေဝလောကာဓိပစ္စေ (ဒေဝလော-
ကာဓိဂမမဂ္ဂေ၊ သီ) နိယောဇိတော။ ထေရ၊ဌ၊
၂။ ၂၈၈။ အပ၊ဌ၊ ၂။ ၁၉။ (- ၃၀၀။ ဥဒါန၊ဌ၊
၂၃။ ဣတိဝုတ်၊ဌ၊ ၉။)

ဒေဝလောကာဓိပတိ (ပု) [ဒေဝလောက + အဓိ-
ပတိ] နတ်ပြည်၏ - အကြီးအမှူး - ဦးစီး
ခေါင်းဆောင် - အရှင် - သခင် - ဖြစ်သော။
နတ်ပြည်ကို အစိုးရသော (သိကြားမင်း)။

အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၂-၅၁-ပ-မ၊ ဗ-သ-၀

တိဒိဝါဘိဘူတိ ဒေဝလောကာဓိပတိ သ-
က္ကောတိ အတ္တော။ စရိယာ၊ဌ၊ ၂၄။

ဒေဝလောကာဘိမုခ (တိ) [ဒေဝလောက +
အဘိမုခ] နတ်ပြည်သို့ ရှေးရှု၊ဖြစ်သော။
ဒေဝလောကာဘိမုခံ အာလောကံ ဝဇ္ဇေတွာ။
ဝိ၊ဌ၊ ၁။ ၁၃၃။ (-ဒီ၊ဌ၊ ၂။ ၂၉၈။ မ၊ဌ၊ ၄။ ၁၄၈။
ဣတိဝုတ်၊ဌ၊ ၃၀၁။ ဇာ၊ဌ၊ ၆။ ၁၄၆။ ဝဇ္ဇိရ၊
၅၂။)

ဒေဝလောကုပ္ပတ္တိ (ထိ) [ဒေဝလောက + ဥပ္ပတ္တိ]
နတ်ပြည်၌ဖြစ်ရခြင်း။ အနာဂတေ ဒေဝ-
လောကုပ္ပတ္တိ စ။ ဇာ၊ဌ၊ ၄။ ၃၂၃။

ဒေဝလောကူပဂ (တိ) [ဒေဝလောက + ဥပ + ဂ၊
ဂမု + ကိ] နတ်ပြည်-သို့ ကပ်ရောက် - ၌ဖြစ်-
ကြောင်းဖြစ်သော (ကုသိုလ်ကံ စသည်)။ ယံ
မနုဿော ဒေဝလောကူပဂံ ကုသလကမ္မံ
ကရေတိ။ အဘိ၊ဌ၊ ၃။ ၃၇၄။

ဒေဝလောကူပပတ္တိ (ထိ) [ဒေဝလောက + ဥပ-
ပတ္တိ] နတ်ပြည်၌ (ပဋိသန္ဓေအားဖြင့်) - ကပ်
ရောက် - ဖြစ် - ရခြင်း။ ဒေဝလောကူပပတ္တိ-
ယာ .... ဗြဟ္မစရိယံ ဝုဿထ။ အံ၊ ၁။ ၁၁၃။
(-ဝိ၊ဌ၊ ၁။ ၁၀၇။ အဘိ၊ဌ၊ ၃။ ၁၃၅။ ဣတိဝုတ်၊
ဌ၊ ၂၄၇။ ဝိမာန၊ဌ၊ ၂၁၆။)

ဒေဝလောကူပပတ္တိကာရဏ (န) [ဒေဝလော-
ကူပပတ္တိ + ကာရဏ] နတ်ပြည်၌ (ပဋိသန္ဓေ
အားဖြင့်) - ကပ်ရောက် - ဖြစ် - ခြင်း၏
အကြောင်း။ မဋ္ဌကုဏ္ဍလိနာ ဒေဝပုတ္တေန
အတ္တေနာ ဒေဝလောကူပပတ္တိကာရဏံ တုယံ
ကထိတံ။ ဝိမာန၊ဌ၊ ၃၁၀။

ဒေဝလောကူပပတ္တိဇနက (တိ) [ဒေဝလောကူပ-
ပတ္တိ + ဇနက] နတ်ပြည်၌ ဥပသတ်ပဋိသန္ဓေ
ကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ဒေဝလောကူပပတ္တိ-
ဇနကံ နာမ အကုသလေန ကမ္မုနာ အနု-
ပဒ္ဒါတမေဝ ဟောတိ။ မ၊ဌိ၊ ၁။ ၂၂၄။

ဒေဝဝဏ္ဏ (ပု) [ဒေဝ+ဝဏ္ဏ] (၁) နတ်၏-အဆင်း-သဏ္ဌာန်။ (၂) နတ်၏အတ္တဘော။ (တိ)(၃) နတ်၏-အဆင်း-သဏ္ဌာန်-ကဲ့သို့သော-နှင့်တူသော-အဆင်း-သဏ္ဌာန်-ရှိသော။ နတ်သော်ပုံမယွင်း အဆင်းလှသူ။ (၁) ဒေဝဝဏ္ဏ- (ပဋိသံ၊ ၃၈၈) နှစ် သေသဒေဝသဏ္ဌာန်။ ပဋိသံ၊ ၂။ ၂၇၇။ (-ဇာ၊ ၁။ ၂၆၈။ အံ၊ ၁။ ၂၆၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၅။ ထေရီ၊ ၁။ ၁၉၁။ စရိယာ၊ ၁။ ၂၇။ ဇာ၊ ၁။ ၂၄၂။) (၂) ဒေဝဝဏ္ဏ(ဝိ၊ ၁။ ၁၅၁) နှစ် ဒေဝတ္တဘာဝံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၃၂။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၇၄။ (တိ)(၃) အတိဝိယ သောဘဂ္ဂပတ္တော ဒေဝဝဏ္ဏော။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၅၅။ တေ ဒေဝဝဏ္ဏာ သုခမာလရူပါ။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၈၉။ (-ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၂၁၄။)

ဒေဝဝဏ္ဏိ (တိ) [ဒေဝ+ဝဏ္ဏိ။ ထိ-၌ ဒေဝဝဏ္ဏိနီ။ (ဒေဝဝဏ္ဏိနီ-သံ)] (၁) နတ်၏အဆင်း-ကဲ့သို့သော-နှင့်တူသော-အဆင်းရှိသော။ (၂) မြတ်သောအဆင်းရှိသော။ (၁) ပုရိသော စ ဒေဝဝဏ္ဏိ။ ပေတ၊ ၂။ ၂၀၃။ ခတ္တိယာ ဒေဝဝဏ္ဏိနီ။ ဇာ၊ ၂။ ၇၀။ ဒေဝဝဏ္ဏိ ပဘာဝတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၇၂။ (-ဃု၊ ၁။ ၃၄၉။ ပေတ၊ ၁။ ၂၃၀။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၃၂၂။ ၃၂၇။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၁၃၅။ ၃၂၀။) (၂) ဒေဝဝဏ္ဏိန(ဇာ၊ ၁။ ၃၅၀) နှစ် သေဌဝဏ္ဏိနီ။ ဇာ၊ ၁။ ၄။ ၄၈၁။

ဒေဝဝတိက (တိ) [ဒေဝဝတ+ဣက] နတ်(ကို ရှိခိုးခြင်း၏အစွမ်းအားဖြင့် ဆောက်တည်အပ်သော) အကျင့်ရှိသောသူ။ နတ်ကဲ့သို့ ကျင့်သောသူ။ ဒေဝဝတိကာဝါ ဟောနှစ်။ မဟာနိ၊ ၆၈။ (-စူဠနိ၊ ၄၉။) ကာကဝတိကလည်း ကြည့်။

ဒေဝဝန (န) [ဒေဝ+ဝန] နတ်တို့အား-ယဇ်ပူဇော်ရာ-ဗလိနတ်စာ-ကျွေးရာ-တင်ရာ-ဖြစ်သော တော။ ဒေဝဝနေ သာလဝနေ(မ၊ ၂။ ၃၇၆) တိ တသ္မိံ ကိရ ဒေဝတာနံ ဗလိ-

ကမ္ပံ ကရိယတိ၊ တေန တံ ဒေဝဝနန္တိပိ သာလဝနန္တိပိ ငုစ္စတိ။ မ၊ ၁။ ၃။ ၂၈၃။

ဒေဝဝရ (တိ) [ဒေဝ+ဝရ] နတ်မြတ်ဖြစ်သော (က) သဟမ္ပတိဗြဟ္မာ။ (ခ) သိကြားမင်း။ (ဂ) စစ်သူကြီးနတ်။ (က) ဒေဝဝရေနာ- (ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၀၀) တိ သဟမ္ပတိဗြဟ္မာနာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄၉။ (ခ) တာ ဒိသွာ အာယတ္တမနာ ပုရိန္ဒဒေါ၊ ဣစ္စဗြဝိ ဒေဝဝရော ကတဉ္စလိ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၀၂။ (-၁၀၃-၄။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၄၅၅။) (ဂ) မဟိဒ္ဓိကော ဒေဝဝရော ယသဿိ၊ သေနာပတိ တိဒိဝေ ဝါသဝဿ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၃၂။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၅၁။

ဒေဝဝရာဘိပါလိတ (တိ) [ဒေဝဝရ+အဘိပါလိတ] နတ်မြတ်ဖြစ်သော သိကြားမင်းသည် စောင့်ရှောက်အပ်သော။ ဒေဝဝရာဘိပါလိတာ (ဇာ၊ ၂။ ၁၀၁) တိ သက္ကေန ရက္ခိတာ။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၄၁၈။

ဒေဝဝါဟဝဟ (ပု၊ န) [ဒေဝ+ဝါဟ+ဝဟ] နတ်ဟူသောဝန်ကို ဆောင်တတ်သော (ယာဉ်)။ ဒေဝဝါဟဝဟံ ယာန (ဇာ၊ ၂။ ၂၇၈) နှစ် ဝဟိတဗ္ဗောတိ ဝါဟော။ ဒေဝသင်္ခါတံ ဝါဟံ ဝဟတိတံ ဒေဝဝါဟဝဟံ။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၁၆၈။

ဒေဝဝလ္လဘ (ပု) [ဒေဝ+ဝလ္လဘ] ပုန်းညက်ပင်။ “ပုန္နာဂေ ပုရိသော တုဂေါ၊ ကေသရော ဒေဝဝလ္လဘော” တိ ဟျမရသိဟော။ ဓာန၊ ၃။ ၅၅၆။ အရေ၊ ၁၄။ ၂၅။ ကေသရော ဒေဝဝလ္လဘော။ အရေ၊ ၁၄။ ၂၅။ (-အမရဝိဝေက၊ ၃။ ၃။)

ဒေဝဝိမာန (ပု၊ န) [ဒေဝ+ဝိမာန] နတ်ဗိမာန်။ ဒီဃာယု ကိံ ဒေဝဝိမာနမာဂတံ။ ဝိမာန၊ ၃၇။ (-ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၁၁၊ ၂။ ၁၆၊ ၂။ ၇၆။ မ၊ ၁။ ၃။ ၁၂။ မ၊ ၁။ ၄။ ၁၅၄။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၁၉၃။ သံ၊ ၁။ ၃။ ၈၆၊ ၈၇။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၃၇၄။ အဘိ၊ ၁။ ၃။ ၈၅။ ဥဒါန၊ ၁။ ၃။ ၉။ ဝိမာန၊ ၁။ ၁။ ၁၉။ စရိယာ၊ ၁။ ၃။

၁၅၁။ ဇာဠာ၁။၆၇။ မဟာနိဠာ၇၇။
သာရတ္ထာ၃။၃၀၇။ ဒိဋ္ဌိ၂။၂၆။ မဋ္ဌိ၃။
၃၃၆။ အံဋ္ဌိ၂။၃၃၁။)

ဒေဝဝိမာနကပ္ပ (တိ) [ဒေဝ+ဝိမာန+ကပ္ပ]
နတ်ဗိမာန်နှင့် တူသော (ဂန္ဓကုဋိ စသည်။)
ဒေဝဝိမာနကပ္ပိယ ဂန္ဓကုဋိယာ။ သံဠာ၁။
၆၁။ အံဠာ၃။၃၀၇။ ဒေဝဝိမာနကပ္ပံ ဂန္ဓ-
ကုဋိပဘာယ။ သံဠာ၁။၂၇၇။ ဒေဝဝိမာန-
ကပ္ပံ ပုပ္ဖဂန္ဓဒါမာဒိဟိ ကောမောဒပမောဒိ
ပါသာဒံ။ စရိယာဠာ၇၂။၃။ (-၂၁၉။)

ဒေဝဝိမာနသဒိသ (တိ) [ဒေဝဝိမာန+သဒိသ]
နတ်ဗိမာန်နှင့်တူသော (ဂန္ဓကုဋိ-စသည်။)
ဒေဝဝိမာနသဒိသံ ဒိဗ္ဗဂန္ဓသုဂန္ဓံ ဂန္ဓကုဋိ-
ပဝိသိတော။ မဠာ၄။၂၀၅။ (-ဥဒါနဠာ
၃၆၈။ ဝိမာနဠာ၁၇၁။၁၇၄။ အပါဠာ၁။၇၁။
ဗုဒ္ဓဝံဠာ၁၁။ စရိယာဠာ၁၅၂။ ဇာဠာ၆။
၁၀။ သာရတ္ထာ၂။၁၇၂။ သာရတ္ထာ၃။၃၀၆။)

ဒေဝဝိမာနသမ္ပတ္တိသဿိရိက (တိ) [ဒေဝဝိမာန-
သမ္ပတ္တိ+သဿိရိက] နတ်ဗိမာန်၏ ပြည့်စုံ
ခြင်းကဲ့သို့ တင့်တယ်သော အသရေရှိသော၊
ကျောင်း။ ဒေဝဝိမာနသမ္ပတ္တိသဿိရိကံ သေ-
နာသနဉ္စ အနုပလောကေတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၁။
၃၃၇။

ဒေဝဝိမာနသိရီ (ထိ) [ဒေဝဝိမာန+သိရီ] နတ်
ဗိမာန်၏-အသရေ-တင့်တယ်ခြင်း။ အဝ-
ဟသန္တမိဝ ဒေဝဝိမာနသိရီ။ ဝိဠာ၁။၉။

ဒေဝဝိသိဠလောက (ပု) [ဒေဝ+ဝိသိဠ+လော-
က] နတ်ပြည် ၆-ထပ်တွင် အမြတ်ဆုံးဖြစ်
သော ဝသဝတ္ထိ နတ်ဘုံ။ ဣတရထာ တေန
ဒေဝဝိသိဠလောကဿေဝ ဂဟဏတော။ ပဉ္စ-
ကာမာဝစရဒေဝဂ္ဂဟဏံ န သိယာ။ ဝိမတိ၊
၁။၆၂။

ဒေဝဝေဒနီယ (တိ) [ဒေဝ+ဝေဒနီယ] နတ်ဘဝ
၌ ခံစားအပ်သော၊ အကျိုး။ ဣဒံ ဒေဝ-

ဝေဒနီယံ။ နေတ္ထိ။၈၂။ ဒိဠဓမ္မဝေဒနီယ
(နေတ္ထိဠာ၁၆၇)နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။

ဒေဝသံသ (ပု) [ဒေဝ+သံသ] နတ်အပေါင်း။
ကိံ ဒေဝသံသော အတိရိဝံ ကလျရူပေါ။
သုတ္တနိ။၃၈၅။ သုတ္တနိဠာ၂။၂၀၅။ (-ဝိမာန။
၁၀၂။ ဒိဠာ၂။၂၇၆။ မဠာ၃။၂၁၉။ အံဠာ၁။
၁၇၈။ အပါဠာ၂။၂၅၁။ ဒေဝသံသာ-အပါ၂။
၃၀၁။ ဇာ၁။၂၉၀။ အံဠာ၁။၅၂၇။ ဇာဠာ
၁။၆၄။ ဇာဠာ၄။၁၅၉။၃၂၂။ ဇာဠာ၆။၁၂၀။
ဒေဝသံသံ- မဠာ၄။၁၄၈။ အံဠာ၁။၁၀၄။
သီဠာသစ်။၂။၁၈၅။ ဒေဝသံသေန-သေရီ။
၄၁၉။ အပါ၁။၂၁၄။ ဓမ္မဠာ၂။၃၅၁။ ထေရဠာ
၄။၁။၄၅၁။ ထေရီဠာ၂၄၇။ ဇာဠာ၂။၈၄။
ဒေဝသံသဿ (စာ) ဇာဠာ၁။၄၆၉။ ဒေဝ-
သံသဿ - အံဠာ၁။၁၈၆။ ဝိမာနဠာ၂။၂၀၈။
ဝဇီရ။၄၀၅။ ဒေဝသံသေ-အပါ၁။၅၃၊ ၂၉၉၊
၄၂၉။ ဓမ္မဠာ၂။၃၈၉။ ထေရဠာ၂။၂၅၂။

ဒေဝသံသနမဿိတ (တိ) [ဒေဝသံသ+နမဿိတ]
နတ်အပေါင်းသည် - ရှိခိုး - ဦးညွတ် - အပ်
သော၊ဘုရား။ ဩသမိံ ဝိရောစန္တံ၊ ဒေဝ-
သံသနမဿိတံ။ အပါ၁။၁၅၁။

ဒေဝသံသပုရက္ခတ (တိ) [ဒေဝသံသ+ပုရက္ခတ]
နတ်အပေါင်းသည်-ရှေ့ထား-ရှေ့သွားပြု-
ခြံရံ-အပ်သော၊သူ။ ဒေဝသံသပုရက္ခတော
(အပါ၁။၃၄) ဒေဝသမ္မဟေဟိ ပရိဝါရိတော
အပါဠာ၁။၂၆၆။ (-ထေရ။၃၁၀။ အပါ၁။
၁၁၃။ အပါ၂။၈၅၊၁၇၄။ အဘိဠာ၃။၁၀၅။
ခုဒ္ဒကဠာ၃။၁၃၈။)

ဒေဝသံသမဇ္ဈ (န) [ဒေဝသံသ+မဇ္ဈ] နတ်အ
ပေါင်း၏ အလယ်၌ဖြစ်သော အရပ်။ မယံ
ပရိပုဏ္ဏေ ဒေဝနဂရေ ဒေဝသံသမဇ္ဈေ နက္ခတ္တံ
ကိဋ္ဌိတုံ န လဘိဿာမ။ အံဠာ၂။၁၂၃။

ဒေဝသက္ကတ (တိ) [ဒေဝ+သက္ကတ] နတ်တို့သည် - ကောင်းစွာပြု - ပူဇော် - အပ်သော၊ ဘုရား။ အဒ္ဓသံ သမဏာနဂ္ဂံ၊ ဝိပဿိ* ဒေဝသက္ကတံ။ အပါ၊ ၁။ ၂၄၂။

ဒေဝသင်္ခလိကာ (ထိ) [ဒေဝ+သင်္ခလိကာ] (ဖွဲ့) တုပ်ချည်နှောင်ကြောင်းဖြစ်သော) နတ် - သံခြေကျဉ်း - သံကြိုး။ ဒေဝသင်္ခလိကာယ ဗန္ဓိတော။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆၆။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၁၁၇။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၉၆။

ဒေဝသဃ် (ပု) [ဒေဝ+သဃ်] နတ်တို့၏အပေါင်း၊ နတ်အပေါင်း။ တာဝတိံသဘဝနေဟဋ္ဌတုဋ္ဌာ ဒေဝသဃံ စေလုက္ခေပါဒီနိ ပဝတ္တေန္တာ ကိဋ္ဌိံ သူ။ အပါ၊ ၁။ ၆၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၃၂၂။ (-အပါ၊ ၁။ ၈၉။ ဝဇီရ၊ ၅၂။)

ဒေဝသဃ်ပုရက္ခတ (တိ) [ဒေဝသဃ်+ပုရက္ခတ] နတ်အပေါင်းသည် - ရွှေဥံထား - ရွှေသွားပြု - ခြံရံ - အပ်သောသူ။ သက္ကော ဒေဝါနမိန္ဒော ဒေဝသဃ်ပုရက္ခတော အာဂစ္ဆိ။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂၆၇။ (-ထေရ၊ ၁။ ၃၀၆။)

ဒေဝသညီ (တိ) [ဒေဝ+သညီ] နတ်ဟူ၍ မှတ်ထင်သောသူ။ နတ်ဟူသော အမှတ်ရှိသောသူ။ မနုဿာပိ စ ရာဇာနော ဝိယ အတ္တနိ ဒေဝသညီနော ဟောန္တိ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၄၀။

ဒေဝသဒိသ (တိ) [ဒေဝ+သဒိသ] နတ်နှင့်တူသောသူ။ ဒေဝေါတိ ဒေဝသဒိသော ဂုဏဝသေန အဘိရူပေါ ပါသာဒိကော။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၃၂၄။ (-ဇာ၊ ၁။ ၁၅၅။)

ဒေဝသန္နိပါတ (ပု) [ဒေဝ+သန္နိပါတ] နတ်တို့၏အညီအညွတ် ပေါင်းဆုံကျရောက်ခြင်း၊ နတ်အစည်းအဝေး။ ကိ* တာတာ မဟန္တော ဒေဝသန္နိပါတော။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၃၇၁။

ဒေဝသဘ (ပု) [ယဒိစ္စာနာမ်] (က) ဒေဝသဘ - ထေရ် - ရဟန်း။ (ခ) ဒေဝသဘမင်းသား။ (က) ဒေဝသဘော စ ယော ထေရော၊

သာမိဒတ္တော မဟဗ္ဗလော။ ထေရ၊ ၂။ ၃၉။ ထေရော ဒေဝသဘောပိ စ။ ထေရ၊ ၂။ ၄၁။ (ခ) တဿ ဒေဝသဘောတိ နာမံ အဟောသိ။ ထေရ၊ ၁။ ၂။ ၅၈။ ယင်းဒေဝသဘထေရ်သည် ပဌမဒေဝသဘထေရ် ဒုတိယဒေဝသဘထေရ် အားဖြင့် ၂ ပါးရှိသည်။ ထိုတွင် ပဌမထေရ်သည် ရှေးဘုရားရှင်တို့ထံ၌ ပြုအပ်ပြီးသော လွန်ကဲသော ကောင်းမှုရှိသည်ဖြစ်၍ ဘဝများစွာ ကုသိုလ်ကောင်းမှုအစုစုကို ဆည်းပူးလျက် သီခီဘုရားရှင် လက်ထက်ဝယ် ခိုမျိုး၌ ဖြစ်၍ မြတ်စွာဘုရားကို ဖူးမြင်ရသည်ရှိသော် ကြည်ညိုစိတ် ဖြစ်၍ လွန်သီးကို ဆက်ကပ်လှူဒါန်းခဲ့သည်။ ယင်းကောင်းမှုကြောင့် လူ့ပြည်နတ်ပြည်တို့၌ ကျင်လည်လျက် ဤဘုရားရှင် လက်ထက်တော်၌ မဏ္ဍလိကမင်း၏ သား ဖြစ်လေ၏။ ငယ်စဉ်ကပင် မင်းအဖြစ်၌ မင်း၏စည်းစိမ်ကို ခံစားပြီး ကြီးရင့်သော် မြတ်စွာဘုရားထံ ချဉ်းကပ်၍ တရားတော်ကို ကြား နာရသဖြင့် အာသဝေါကင်းကွာ ရဟန္တာဖြစ်လေသည် (ထေရ၊ ၁။ ၂။ ၃၆)။ ဒုတိယထေရ်သည်လည်း ရှေးဘုရားရှင်တို့ထံ၌ ပြုအပ်သော လွန်ကဲသော ကောင်းမှုရှိသည်ဖြစ်၍ ဘဝများစွာ ကုသိုလ် အစုစုကို ဆည်းပူးအားထုတ်လျက် သီခီမြတ်စွာဘုရား၏ လက်ထက်တော်တွင် တဦးသော အမျိုးအိမ်၌ ဖြစ်၍ လိမ်မာယဉ်ကျေးသည်၏ အဖြစ်သို့ရောက်သော် တနေ့သ၌ သီခီမြတ်စွာဘုရားကို ဖူးမြင်ရ၍ ကြည်ညိုယုံဖိတ်စိတ် ရှိသည်ဖြစ်၍ မိုးစေ့ပန်း (ခေါင်ရမ်းပန်း) တို့ဖြင့် ပူဇော်၏။ ယင်းကောင်းမှုကြောင့် လူ့ပြည်နတ်ပြည်တို့၌ ကျင်လည်လျက် ဤဂေါတမမြတ်စွာဘုရား လက်ထက်ဝယ် ကပိလဝတ်ပြည် သာကီဝင်မင်းမျိုး၌ ဖြစ်၍ အရွယ်ရောက်သော် မြတ်စွာဘုရားထံ ချဉ်းကပ်ပြီး ရဟန်းပြုကာ ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းတရား ပွားများအားထုတ်

သဖြင့် မကြာမီ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်လေ
သည် (ထေရ်ဌာဝါ ၂၅၈)။

ဒေဝသဘတ္တေရ (ပု) [ဒေဝသဘ+ထေရ်] ဒေဝ-
သဘထေရ်။ ဥတ္တိဏ္ဏာ ပဏ္ဍိတိယံ အာ-
ယသ္မတော ဒေဝသဘတ္တေရဿ ဂါထာ။
ထေရ်ဌာဝါ ၂၃၆။ (-၂၅၈)။

ဒေဝသဘ (ထိန) [ဒေဝ+သဘာ] နတ်သဘင်၊
နတ်တို့စုဝေးပေါင်းဆုံရာ သုဓမ္မာစရပ်။ မမ
သန္တိကေ အာနေယျာယ သုဓမ္မံ ဒေဝသဘံ။
သံ၊ ၂။ ၄၀၄။ (-ဇာ၊ ၂။ ၂၀၂။ ဒီ၊ ၂။ ၇၂။
မ၊ ၂။ ၂၃၀။ သံ၊ ၂။ ၁၁၃။ အံ၊ ၂။ ၁၃။
၁၈၄-၅။ ဓမ္မာ၊ ၂။ ၁၁၇။ စရိယာ၊ ၂။ ၅၆။
ဇာ၊ ၂။ ၂၂၀။ ဇာ၊ ၂။ ၁၆၂။ ဇာ၊ ၂။ ၁၆။
၁၂၀၊ ၁၄၅။ မ၊ ၂။ ၁၃၂။)

ဒေဝသမ (တိ) [ဒေဝ+သမ] နတ်နှင့်တူသော၊
သူ။ သဗ္ဗေပိ မေ ဒေဝသမာ သမာဂတာ။
ဇာ၊ ၁။ ၁၆၇။ (-အံ၊ ၂။ ၁၆၇။ ဥဒါန၊ ၂။
၂၃၃။ သုတ္တနိ၊ ၂။ ၅၁။ ဇာ၊ ၂။ ၄၃၈။

ဒေဝသမာဂမ (ပု) [ဒေဝ+သမာဂမ] နတ်တို့
၏ - စုဝေး - ပေါင်းဆုံ - ခြင်း၊ စုဝေး -
ပေါင်းဆုံ - သော နတ်အပေါင်း၊ နတ်အစည်း
အဝေး။ ဒေဝသမာဂမံ ပဝိသိတုံ န လဘိ-
ဿာမ။ ဓမ္မာ၊ ၂။ ၁၆။ (-ဝိမာန၊ ၂။ ၁၂၀။
ဇာ၊ ၂။ ၄၄၊ ၁၀၂။)

ဒေဝသမာဂမပဝေသန (န၊ ထိ) [ဒေဝသမာဂမ+
ပဝေသန] နတ်အစည်းအဝေးသို့ ဝင်ခြင်း။
ဒေဝသမာဂမပဝေသနံ န လဘိဿံ။ ဇာ၊ ၂။
၆။ ၄၄။

ဒေဝသမူဟ (ပု) [ဒေဝ+သမူဟ] နတ်တို့၏
အပေါင်း၊ နတ်အပေါင်း။ ဒေဝကာယာတိ
ဒေဝသမူဟတော ဒေဝဌာနတော ဝါ။
ဣတိဝုတ်၊ ၂။ ၄၂။ (- ထေရ်ဌာဝါ ၂။ ၃၄၆။

အပါ၊ ၂။ ၂၆၆။ ဒီ၊ ၂။ ၂၃၅။ သံ၊ ၂။
၁၁၂။)

ဒေဝသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ဒေဝ+သမ္ပတ္တိ] နတ်တို့၏
ပြည့်စုံခြင်း၊ နတ်စည်းစိမ်။ ဣမိနာဟံ န အညံ
ဒေဝသမ္ပတ္တိံ ဝါ သက္ကမာရဗြဟ္မသမ္ပတ္တိံ ဝါ
ပတ္တေမိ။ သံ၊ ၂။ ၁၆၉။ အံ၊ ၂။ ၁၂၉။
အပါ၊ ၂။ ၂၃၂။ (-ဝိ၊ ၂။ ၁၃၃။ ထေရ်ဌာဝါ
၇၀။ ဇာ၊ ၂။ ၃၅၈။)

ဒေဝသမ္ပတ (တိ) [ဒေဝ+သမ္ပတ] နတ်ဟု-
သမုတ် - သိမုတ် - အပ်သောသူ။ အာဟုတိ
ယိဋ္ဌကမောဟံ၊ ဗြာဟ္မဏေ ဒေဝသမ္ပတေ။
အပါ၊ ၂။ ၃၂၂။

ဒေဝသာရထိ (ပု) [ဒေဝ+သာရထိ] နတ် ရထား
ထိန်း။ အယံ ပန မာတလိ ဒေဝသာရထိ။
ဇာ၊ ၁။ ၂၅၀။ ဇာ၊ ၂။ ၁၀၀။ ဇာ၊ ၂။ ၄၁၅။
(-ဇာ၊ ၁။ ၃၀၀။ ဇာ၊ ၂။ ၁၀၃-၄၊ ၁၁၂၊ ၁၆၊
၁၉၅၊ ၂၀၀-၂။ ဇာ၊ ၂။ ၄၁၇။ ဇာ၊ ၂။
၄၃၈။ ဇာ၊ ၂။ ၁၂၉၊ ၁၃၀၊ ၁၃၂။)

ဒေဝသာလဝန (န) [ဒေဝ+သာလဝန] နတ်
အင်ကြင်းတော။ ဗလိဟရဏဝနသဏ္ဌသုဘဂ-
ဝနဒေဝသာလဝနာဒီနိ ဝနာနိယေဝ ဝန-
စေတိယာနိ။ မ၊ ၂။ ၁၂၃။

ဒေဝသာသန (န) [ဒေဝ+သာသန] ဝိသုဒ္ဓိနတ်
ဖြစ်တော်မူသော ဘုရားရှင် - သာသနာ -
အဆုံးအမ။ ဂေါတမဿ သာသနေ...ဒေဝ-
သာသနေ အရဟန္တသာသနေ။ မဟာနိ။
၃၁၃။

ဒေဝသိ (ကြိ၊ ဝိ) [ဒိဝသ+ဏိက။ ဒေဝသိကံ-ဟု
ဆိုလိုလျက် ဂါထာအရာဖြစ်၍ 'ကံ'ကို ချေ
ထားသည်။] ဒေဝသိကံနှင့် အနက်တူ။ န
သမေန္တိ ရတ္တိစ္ဆေဒေသု၊ မာနတ္တေသု စ ဒေ-
ဝသိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁၀၃။

ဒေဝသိက (တိ) [ဒိဝသ+ဏိက။ ဒေဝသိက(ဝိ၊
ဌာ၊ ၂။ ၁၂)နိ ဒိဝသေ ဒိဝသေ၊ ဏိကပစ္စယော

ဟိ ဝိစ္ဆတ္တဝါစကော။ ပါစိတ်ယော။၉။
 ဒေဝသိက(ဝိ၊၃။၁၄၂။ ဝိ၊၄။၃။၃၁၇)။နိစ္ဆေ
 ကိကပစ္စယော ဝိစ္ဆတ္တေ ဟောတိတိ အာဟ
 ဒိဝသေ ဒိဝသေ”တိ။ ပါစိတ်၊ ယော။
 ၂၈၀။ ဒေဝသိက(ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၆)။နိစ္ဆေ ဒိဝသံ
 ဒိဝသံ ဗျာပေတွာ ပဝတ္တတိတိ ဒေဝသိကံ၊
 ဘတ္တံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၉၈။ ဒေဝသိက (ဇာ၊ဋ္ဌ၊
 ၅။၄၆၀)။နိစ္ဆေ ဒိဝသော စ ဒိဝသော စ ဒိဝ-
 သာနိ၊ ကေသေသဝသေန ဒိဝသာနိယေဝ
 ဒေဝသိကံ၊ ဒိဝသေသု ဝါ ပရိဝတ္တံ ဒေဝသိ-
 ကံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃၆။ ထိ-၌ ဒေဝသိကာ။
 (ဒေဝသိက-သံ၊ ဒေဝသိအ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓိ)]
 နေစဉ် နေတိုင်း-ဖြစ် - သုံးဆောင်အပ် -
 ပေးအပ် - သော၊ (ကြိ၊ဝိ-နေစဉ် သုံး
 ဆောင်အပ်သည်ဖြစ်၍ နေတိုင်း နေတိုင်း။)
 တဿ စတုတ္ထဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ ဒေဝသိ-
 ကာ အာပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂။ ဒေဝသိက (ဝိ၊
 ၃။၁၄၂)။နိစ္ဆေ ဒိဝသေ ဒိဝသေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၇။
 ဝိမတိ၊၁။၂၈။ အထ ဝါ ဣဒမဿ ဒေဝသိကံ
 ပရိဗ္ဗယဒါနဂ္ဂဟဏာဒိဝသေနပရိဝတ္တနဓနဓည
 ဝသေန ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၄။ ဒိဝသေ ဒိဝသေ
 ပရိဘုဉ်တဗ္ဗံ ဒေဝသိကံ၊ ဘာဝနပုံသကမေ-
 တံ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၃၀၂။ ဒိဝသေ ဒိဝသေ
 ဒါတဗ္ဗံ ဒေဝသိကံ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၃၀၅။
 (- ဝိ၊၃။၁၉၀။ ဝိ၊၄။၉၇။ သံ၊၁။၈၂။ ဥဒါန။
 ၁၉၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၊၃၉၊၁၄၅၊၃၀၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။
 ၁၅၊၃၁၊၆၇၊၁၀၂၊၂၅၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၅။၂၄၀၊
 ၂၈၄၊၃၉၊၁၄၀၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၆၊
 ၂၃၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅၊၂၂၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၄။
 အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၆၊၁၄၅၊၁၇၈၊၂၉၆၊၃၃၀၊၃၄၅။ အံ၊
 ဋ္ဌ၊၂။၁၆၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၊၆၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၀။
 အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၄၊၄၅၅။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၀၁။
 ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၊၆၅၊၉၇၊၁၂၊၁၄၈၊၂၁၆၊၂၈၇။
 ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၊၆၇၊၁၈၂၊၂၀၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၉။
 ၁၀၈၊၁၃၄၊၁၆၅၊၃၂၂၊၃၈၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။
 ၁၃၀၊၁၄၀။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၆၀၊၁၅၄၊၃၁၁။ ထေရ၊

ဋ္ဌ၊၁။၁၂၉။ အပါဠ၊၁။၄၂။ အပါဠ၊၂။၂၅၁။
 စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၉၊၃၆၊၄၄၊၅၄၊၆၄၊၁၈၆၊၂၄၈။
 ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၊၁၆၆၊၂၀၂၊၂၄၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။
 ၁၀၈၊၁၈၁၊၃၃၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၅၊၄၅၀၊၄၇၄။
 ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၊၂၃၆၊၂၆၄၊၃၅၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။
 ၁၃၆၊၂၄၁၊၄၀၈၊၄၆၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၂၀၊၂၂၇။
 ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၀၆။ ဝဇီရ၊၄၂၂၊၄၅၀၊၄၅၁၊၄၆၆။
 သာရတ္ထ၊၁။၄၁။ သာရတ္ထ၊၃။၄၀၂။ ဝိမတိ၊
 ၂။၂၅၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၊၄၆၊၂၆၉။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊
 ၁။၄၉၊၁၇၀။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၂၁၄၊၃၁၄၊၃၄၃။
 ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၊၁၃၃၊၁၈၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၅။ မ၊ဋ္ဌ၊
 ၁။၃၅၊၂၂၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၊၃၅၊၂၅၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊
 ၂။၄၀၄။)

ဒေဝသိကဘတ္တ (န) [ဒေဝသိက+ဘတ္တ] နေစဉ်
 ပေးအပ်သော-ထမင်း-အစာ။ ဘက္ကဝေ-
 တနန္တိ ဒေဝသိကဘတ္တဉ္စေ မာသိကာဒိပရိဗ္ဗ-
 ယဉ္စ...ဒေတူတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၅။
 ဒိဝသေ ဒိဝသေ ဒါတဗ္ဗဘတ္တံ ဒေဝသိကဘတ္တံ။
 ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၄။

ဒေဝသိကဘတ္တဝေတနာဘတ (တိ) [ဒေဝသိက
 +ဘတ္တဝေတန+အာဘတ] နေစဉ်နေတိုင်း
 ထမင်းရိက္ခာကို ဆောင်ယူသော (အလုပ်
 သမား၊ နေ့စားယူ အလုပ်သမား)။ ဒါသာ-
 နဉ္စေ။ ဒေဝသိကဘတ္တဝေတနာဘတာနံ
 (အဝသိဋ္ဌဘတ္တဝေတနာဘဒ္ဒာနံ၊ က) ကမ္မ-
 ကဏနဉ္စ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၈။

ဒေဝသိကဝေတန (န) [ဒေဝသိက+ဝေတန] နေ
 စဉ်-နေတိုင်း-ရသော-အဖိုး-အခ-ရိက္ခာ၊
 နေ့စားခ၊ နေ့စားစရိတ်၊ နေ့တွက်။ ဂေါပါ-
 လကာ ဟိ ဒေဝသိကဝေတနေန ဝါ...ဂါဝေါ
 ဂဟေတွာ ရက္ခန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄။

ဒေဝသိရီ (ထိ) [ဒေဝ+သိရီ] နတ်၌ဖြစ်သော
 ဘုန်းကျက်သရေ၊ နတ်၌ဖြစ်သော-တင့်တယ်
 -ပြည့်စုံ-ခြင်း။ ဣတရောပိ နိဗ္ဗတ္တက္ခဏေ-

ယေဝ အတ္တနော ဒေဝသိရိ* ဩလောကေ-
တွာ ကမ္မံ ဥပဓာရေန္တော။ ဓမ္မာဠာ ၁။ ၁၀၃။

ဒေဝသုဂတိ (ထိ) [ဒေဝ+သုဂတိ] ကောင်းစွာ
- ကောင်းသောသူတို့၏ - လား-ရောက်-
ရာ နတ်ဘုံ၊ နတ်ဘုံဟူသော သုဂတိ။ ဗုဒ္ဓါ
ဘဂဝန္တော မနုဿသုဂတိယံယေဝ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊
န ဒေဝသုဂတိယံ။ မ၊ဠာ ၂။ ၃၃၄။ အံ၊ဠာ ၁။
၁၂၃။

ဒေဝသု (သု) တ (ပု) [ဒေဝ+သု(သု)တ]
နတ်ပြည်၌ ရထားထိန်းဟု ကျော်စောထင်
ရှားသော နတ်ရထားထိန်း။ ဒေဝသုတောတိ
ဒေဝသံဃရထိ။ ဒီ၊ဠာ ၂။ ၂၇၁။ ဒေဝသုတ (ဒီ၊
၂။ ၂၀၆။ ဒီ၊ဠာ ၁။ ၁၆၅)လည်း ရှိသည်။

ဒေဝသေဠ (တိ) [ဒေဝ+သေဠ] နတ်တို့ထက်
မြတ်သော၊ နတ်တို့တွင် အမြတ်ဆုံးဖြစ်သော၊
နတ်မြတ်ဖြစ်သော၊ သိကြားမင်း။ အကမ္မု-
နာ ဒေဝသေဠ၊ သက္က ဝိန္ဒေမု ယံ သုခံ။
သံ၊၁။ ၂၁၉။ (-သံ၊ဠာ ၁။ ၃၁၁။ ဇာ၊ဠာ ၅။
၁၆၉။ ဇာ၊ဠာ ၇။ ၂၄၆။)

ဒေဝသောဘ(ဂ္ဂ)ဂျ (န) [ဒေဝ+သောဘ(ဂ္ဂ)-
ဂျ] နတ်တို့၏ - တင့်တယ် - လှပ - သည်၏
အဖြစ် - ခြင်း။ ဒေဝေသု ဒေဝသောဘဂ္ဂံ၊
အနုဘောဿတိ* နပုဂ္ဂံ။ အပ၊၁။ ၁၂၀။ ဒေ-
ဝေသု ဒေဝသောဘဂ္ဂံ။ အပ၊ ၂။ ၁၁၉။ နေတ္ထိ။
၁၁၇။ ထေရ၊ဠာ ၂။ ၁၇၁။ နေတ္ထိ၊ဝိ။ ၂၉၂။

ဒေဝသောဘဂျသံဝတ္တနိယ (တိ) [ဒေဝသော-
ဘဂျ+သံဝတ္တနိယ] နတ်တို့၏ - တင့်တယ် -
လှပ - ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ဒေဝ-
သောဘဂျသံဝတ္တနိယံ ကမ္မံ ကရေတိ။ အဘိ၊
က။ ၃၉၃။

ဒေဝဟိတ (ပု) [ယဒိစ္စာနာမ်] (၁) ဒေဝဟိတ
သုတ်။ (၂) ဒေဝဟိတ ပုဏ္ဏား။ ယင်းသည်
'ချီးရေ'ရောင်း၍ အသက်မွေးရသူဖြစ်သည်၊
၎င်းရောင်းသော 'ချီးရေ'မှာ အိုးကြီးများ

(ဖြင့်) ရေကိုကျိုချက်၍ ရေချိုးကသယ်မှုနှင့်
ဖြင့် ရောမွှေထားသည်။ ဘုရားရှင် သာဝတ္ထိ
ပြည်၌ သီတင်းသုံးတော်မူစဉ် ဝမ်းတော်၌
လေနာစွဲကပ်သဖြင့် ရေနွေး အလိုရှိသော
ကြောင့် အရှင်ဥပဝါဏမထေရ် ဒေဝဟိတ
ပုဏ္ဏားထံသို့သွား၍ ရေနွေးအလှူခံရာ ဒေဝ-
ဟိတပုဏ္ဏားသည် "ရေနွေးအနည်းငယ်ဖြင့်
တင်လဲကိုမွှေနှောက်၍ ရေချိုးပြီးသောအခါ
သောက်ပါစေ၊ ချွေးလည်းထွက်၊ ရောဂါလည်း
ပျောက်ပါလိမ့်မည်"ဟု လျှောက်ထားလျက်
ရေနွေးတထမ်း၊ ပြာမပေမကပ်သော တင်လဲ
ခဲတခဲကို လှူလိုက်လေသည်။ ထိုဆေးဖြင့်ပင်
ဘုရားရှင်၏ ရောဂါ ပျောက် ကင်းသဖြင့်
ဒေဝဟိတပုဏ္ဏား၏ နာမည် ထင်ရှားလာလေ
သည်။ ဒေဝဟိတပုဏ္ဏားလည်း ဘုရားရှင်ထံ
ချဉ်းကပ်၍ 'ဥပါသကာ' အဖြစ်ကို ခံယူလိုက်
လေသည်။ သံ၊၁။ ၁၇၆-၇။ သံ၊ဠာ ၁။ ၂၃၇-။
ဓမ္မာဠာ ၂။ ၄၅၃-၄- တို့ ကြည့်။) (၁) ကသိ-
ဥဒယော ဒေဝဟိတော။ သံ၊၁။ ၁၇၆။ (၂)
ဒေဝဟိတော နာမ ဗြာဟ္မဏော သာဝတ္ထိယံ
ပဋိဝသတိ။ ထေရ၊ဠာ ၁။ ၃၉၈။

ဒေဝဟိတ (တိ) [ဒေဝ+ဟိတ] နတ်တို့၏အစီး
အပွားကို ဆောင်တတ်သောသူ။ ရညော
ဟိတော ဒေဝဟိတော၊ ဉာတိနံ သခိနံ
ဟိတော။ အံ၊၃။ ၇၅။

ဒေဝဟိတဗြာဟ္မဏ (ပု) [ဒေဝဟိတ+ဗြာဟ္မဏ]
ဒေဝဟိတပုဏ္ဏား။ ဥပဝါဏထွေရံ ဥဏှော-
ဒကတ္တာယ ဒေဝဟိတဗြာဟ္မဏဿ သန္တိကံ
ပဟိဏိ။ ဓမ္မာဠာ ၂။ ၄၅၃။ (-သံ၊ဠာ ၁။ ၂၇၅။)
ဒေဝဟိတ^၁-လည်း ကြည့်။

ဒေဝဟိတဗြာဟ္မဏဝတ္ထု (န) [ဒေဝဟိတဗြာဟ္မ-
ဏ+ဝတ္ထု] ဒေဝဟိတပုဏ္ဏား၏ - အကြောင်း
အရာ - အဋ္ဌပ္ပတ်။ ဒေဝဟိတ^၁-ကြည့်။ ခုဒ္ဒ-
ကနိကာယ်၊ ဓမ္မပဒပါဠိ၊ ဗြာဟ္မဏဝဂ်၊ ဒေဝ-
ဟိတဗြာဟ္မဏဝတ္ထု။ ဓမ္မ၊ ၇၄။ ဓမ္မာဠာ ၂။ ၄၅၃။

ဒေဝဟိတသုတ္တ (န) [ဒေဝဟိတ + သုတ္တ] ဒေဝ-
ဟိတသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဂါထာဝဂ္ဂ-
သံယုတ္တပါဠိ၊ ၇-သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၃-သုတ်။
သံ၊ ၁။ ၁၇၆-၇၊ ၁၈၆။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၇-၈။
အကျယ် ဒေဝဟိတ - ကြည့်။

ဒေဝါတိဒေဝ (တိ) [ဒေဝ + အတိဒေဝ] (အား
လုံးသော) နတ်တို့ထက် - လွန် - မြတ် - သော
နတ်ဖြစ်သော၊ နတ်တကာတို့ထက် - လွန် -
မြတ် - သော နတ်ဖြစ်သော၊ ဘုရားရှင်။
တဿ ဒေဝါတိဒေဝဿ၊ ဝေဿဘုဿ မဟေ-
သိနော။ အပါ၊ ၁။ ၂၈၈။ ဒေဝါတိဒေဝ(ဝိမာ-
န) ၉၄) နှိ သဗ္ဗေသမ္ပိ ဒေဝါနံ အတိဒေဝံ။
ဝိမာနာဌ။ ၂၆၃။ ဒေဝါတိဒေဝ(စူဠနိ) ၂၀၈) နှိ
ဝိသုဒ္ဓိဒေဝါနမ္ပိ အတိဒေဝံ။ စူဠနိဌ။ ၈၂။
(-အပါ၊ ၂။ ၁၀၉။ နေတ္ထိ။ ၁၂။ မိလိန္ဒ။ ၁၁၆၊
၁၃၉၊ ၂၀၁၊ ၂၁၂၊ ၃၄၁၊ ၃၅၁-၈။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၈။
သံ၊ ၄။ ၃။ ၉၂။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၃၄၁၊ ၄၉၈။ ဓမ္မ၊ ၄။
၁။ ၉၅။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၇၄။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၃၁။ ဇာ၊
၄။ ၄။ ၁၆၀။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၆။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၆။ နေတ္ထိ၊
ဝိ။ ၂၆၆။)

ဒေဝါဓိပ (တိ) [ဒေဝ + အဓိပ] အောက်ပုဒ်
(အနက်) ကြည့်။ ဒေဝါဓိပေါ ပဉ္စသတံ၊ ဒေဝ-
ရဇမကာရယံ။ အပါ၊ ၁။ ၃၇၂။

ဒေဝါဓိပတိ (တိ) [ဒေဝ + အဓိပတိ] နတ်တို့ကို
အစိုးရသော၊ သိကြားမင်း။ လောကေက-
ဒေသဿာပိ အဓိပတိ လောကာဓိပတိတိ
ဝုစ္စတိ ဒေဝါဓိပတိ နရာဓိပတိ ဝိယ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။
၁၄။

ဒေဝါဓိမုတ္တ (တိ) [ဒေဝ + အဓိမုတ္တ] နတ်တို့၌ -
စိတ်ညွတ် - စိတ်ဝင်စား - အလိုရှိ - သော၊ သူ။
ကေစိ ဒေဝါဓိမုတ္တာ၊ ကေစိ မနုဿာဓိမုတ္တာ။
နေတ္ထိ။ ၈၁။

ဒေဝါဘိနန္ဒီ (တိ) [ဒေဝ + အဘိနန္ဒီ] နတ်တို့ကို
လွန်စွာနှစ်သက်သော၊ သူ။ ဒေဝပသံသကာ
ဒေဝါဘိနန္ဒီနော။ မ၊ ၁။ ၄၀၂။

ဒေဝါဘိဘူ (တိ) [ဒေဝ + အဘိဘူ] နတ်တို့ကို -
လွှမ်းမိုး - အစိုးရ - သော၊ သိကြားမင်း။
တေ ဒိသ္မာ သံဝေဂမကာသိ ဝါသဝေါ၊
ဒေဝါဘိဘူ ဒေဝဂဏဿ မဇ္ဈေ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၁၈။

ဒေဝါနိပိယတိဿ (ပု) [ဒေဝါနိ + ပိယ + တိဿ။
ဒေဝါနိပိယတိဿောတိ ပိယော စ သော
တိဿော စာတိ ပိယတိဿော၊ ဒေဝါနိ ပိယ-
တိဿော ဒေဝါနိပိယတိဿော။ မောဂ်၊ ၂။
၁၁၉။ ယင်း-ပဉ္စိကာ။] နတ်တို့ချစ်အပ်သော
တိဿ၊ ဒေဝါနိပိယတိဿမင်း။ (ယင်း-သည်
သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ B.C. ၂၄၇-၂၀၇ တွင် မင်းပြု
ခဲ့၏။ သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ ပဌမဆုံး သာသနာပြု
မင်းတည်း။ မုဋ္ဌသိဝမင်း၏ ဒုတိယသားတော်
ဖြစ်သည်။ D.P. ကြည့်။ မဟာဝိဟာရ
ကျောင်းတိုက်၊ ထူပါရာမ စေတီ၊ စေတီယ
ကျောင်းတိုက်၊ မဟာစေတီတည်မည့်နေရာ၌
ဂိဝါဓာတ်တော်ဌာပနာထားသော ကျောက်
တိုင်၊ ဣဿရ သမဏ ကျောင်းတိုက်၊ ဝေဿ
ဂိရိကျောင်းတိုက်၊ ဥပါသိကာရာမ၊ ဟဋ္ဌာဠက
ဘိက္ခုနီမကျောင်းတိုက်၊ နာဂဒီပကျွန်း ဇမ္ဗူ-
လောဟကျောင်းတိုက် - စသော သာသနိက
အဆောက်အဦတို့ကို ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ မဟာဝံ-
သ၊ ၂၀။ ၁၇-၂၆။) ပုတ္တော ဒေဝါနိပိယတိ-
ဿော ရဇ္ဇံ ကာရေဿတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၅၂။
(-ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၄။)

ဒေဝါနိပိယတိဿမဟာရာဇ (ပု) [ဒေဝါနိပိယ-
တိဿ + မဟာရာဇ] ဒေဝါနိပိယတိဿမင်း
- မြတ် - ကြီး။ ဒေဝါနိပိယတိဿမဟာရာ-
ဇေန ကာရိတစေတီယပ္ပမာဏံ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၂။

ဒေဝါနိပိယတိဿရာဇ (ပု) [ဒေဝါနိပိယတိဿ
+ ရာဇ] ဒေဝါနိပိယတိဿမင်း။ ဒေဝါနိ-
ပိယတိဿရာဇာနန္တိ အတ္တော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၇။
ဒေဝါနိပိယတိဿ-လည်း ကြည့်။

ဒေဝါနုဘာဝ (ပု) [ဒေဝ + အာနုဘာဝ] (၁)
နတ်တို့၏ - အာနုဘော် - အရောင်အလင်း။

(၂) နတ်တို့၏-အာနုဘော်-အစွမ်းသတ္တိ-
 တန်ခိုး။ (နတ်တို့၏ အာနုဘော် ဟူသော
 အရောင်အလင်းသည် အငတ်၊ ခန္ဓာကိုယ်၊
 တန်ဆာ၊ ဗိမာန်တို့မှ ထွက်သော အရောင်
 အလင်းအားဖြင့် ၄ မျိုးရှိသည်။ သာမန်
 နတ်တို့၏ ယင်းအရောင်အလင်းသည် ပတ်
 ဝန်းကျင် ၁၂ ယူဇနာအရပ်တိုင်အောင် ပြန့်
 နှံ့ပြေးသွားသည်။ တန်ခိုးကြီးသောနတ်တို့၏
 အရောင်အလင်းသည်ကား ယူဇနာ တရာ
 အရပ်တိုင်အောင် ပြန့်နှံ့ ပြေးသွားသည်။
 ဒီ၊ဌ၊၂။၂၅၊၂၃၂။ မ၊ဌ၊၄။၁၂၆။) (၁)
 ဩဘာသော လောကေ ပါတုရဟောသိ
 အတိက္ကမ္မ ဒေဝါနံ ဒေဝါနုဘာဝံ။ ဝိ၊ဉ္စ၊
 ၁၇။ သံ၊ဉ္စ၊၃၇၁။ ပဋိသံ၊၃၃၂။ ဒေဝါနု-
 ဘာဝ (ဒီ၊၂။၁၀။ မ၊ဉ္စ၊၁၆၂)။ ဒေဝါနံ
 ပဘာနုဘာဝံ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၅။ မ၊ဌ၊၃။၃၃၆။
 (-ဒီ၊၂။၁၀၂။ အံ၊၁။၄၄၆။ သံ၊ဌ၊၃။၃၂၉။
 အံ၊ဌ၊၂။၃၃၃။ သာရတ္ထ၊၃။၁၀၁။ မ၊ဌ၊၂။
 ၆။) (၂) ဝသ ဒေဝါနုဘာဝေန၊ ရာဇသေဌ
 ဒိသမ္ပတိ။ ဇာ၊၁။၃၀၁။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃၅၇။
 ဒေဝါနုဘာဝေန နာဂါနုဘာဝေန စ ဒေဝေါ
 ဝဿတိ။ ဥဒါန၊ဌ၊၂၇၃။ ဒေဝါနုဘာဝသခါ-
 တေဟိ ဣဒ္ဓိဝိသေသေဟိ။ မ၊ဌ၊၂။၃၁။ (-
 မ၊ဌ၊၃။၂၅၊၂၁၉။ အံ၊ဌ၊၃။၂၁၉။ ဥဒါန၊ဌ။
 ၃၄၅။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၁၆၁။ အပ၊ဌ၊၁။၇၂၊
 ၈၂။ မ၊ဌ၊၃။၃၃၃။ သံ၊ဌ၊၁။၃၃၂။ အံ၊ဌ၊၁။
 ၁၂၃။ အံ၊ဌ၊၃။၆၁။)

ဒေဝါယတန (န) [ဒေဝ+အာယတန] နတ်တို့
 ၏-တည်-နေ-ရာ၊ (နတ်စင်၊ နတ်ကွန်း၊
 နတ်နန်း)။ နယိဒံ ဒေဝါယတနံ ဝိယ မနဿ
 အာယတနတ္တာ မနာယတနံ။ အဘိ၊ဌ၊၁။
 ၁၈၅။ မဟာနိ၊ဌ။၁၉။ ပဌမဿ အာရုပ္ပဇ္ဈာ-
 နဿ အာရမ္မဏတ္တာ ဒေဝါနံ ဒေဝါယတနံ
 ဝိယ အဓိဋ္ဌာနဋ္ဌေန အာယတနဉ္စ။ ပဋိသံ၊ဌ၊
 ၂။၁၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂၆။ (-အဘိ၊ဌ၊၁။
 ၂၄၉။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၈၃။ ဥဒါန၊ဌ၊၇၁။ ဣတိ-

ဝုတ်၊ဌ။၃၂၉။ မဟာနိ၊ဌ။၈၄။ စူဠနိ၊ဌ။၅၉။
 ဒီ၊ဌ၊၂။၁၂၄။ အံ၊ဌ၊၃။၁၅၉။)

ဒေဝါလယ (ပ) [ဒေဝ+အာလယ] အထက်ပုဒ်
 နက် ကြည့်။ သစေ ပနေတံ ဒေဝါလယစေ-
 တိယရက္ခာဒီသု နိယုတ္တေဟိ ပုရိသေဟိ ရက္ခိ-
 တဂေါပိတံ ဟောတိ။ ဝိမတိ၊၁။၁၉၈။

ဒေဝါသန (န) [ဒေဝ+အာသန] ဒေဝါယတန
 (အနက်)ကြည့်။ ဒေဝေါ ဒေဝါသနေ (နာဘိ
 ရမတိ)။ ဣတိဝုတ်။၂၄၇။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၀။ မ၊
 ဌ၊၄။၁၂၁။ အဘိ၊ဌ၊၁။၇၅။ ဇာ၊ဌ၊၅။၂၉၇။
 မူလဒီ၊၂။၁၂၅။

ဒေဝါသုရသင်္ဂါမ (ပ) [ဒေဝ+အသုရ+သင်္ဂါမ]
 နတ်နှင့်အသုရတို့၏ - စစ်တိုက် - စစ်ထိုး -
 ခြင်း-စစ်ပွဲ။ ယင်းအကြောင်းအရာ (ဒီ၊ဌ၊၂။
 ၃၃၁။ မ၊ဌ၊၂။၂၀၂-၃။ သံ၊ဌ၊၁။၃၁၆။ ဓမ္မ၊ဌ၊
 ၁။၁၇၃)တို့ကြည့်။ ဘူတပုဗ္ဗံ (ဘန္တေ) ဒေဝါ-
 သုရသင်္ဂါမော သမုပဗျူဠော အဟောသိ။
 ဒီ၊၂။၂၂၇။ မ၊၁။၃၁၉။ သံ၊၁။၂၂၀၊၂၂၄-၈။
 သံ၊၂။၄၀၄။ သံ၊ဉ္စ၊၃၉၀။ ဒေဝါသုရသင်္ဂါ-
 မောတိ ဒေဝါနဉ္စ အသုရနဉ္စ သင်္ဂါမော။
 ဒီ၊ဌ၊၂။၃၃၁။ (-ထေရ၊ဌ၊၂။၄၉၆။ ထေရီ၊
 ဌ။၁၂၃။ အပ၊ဌ၊၁။၂၇၃။ မ၊ဌ၊၂။၂၂၁။)

ဒေဝိဂေါတ္တ (တိ) [ဒေဝိ+ဂေါတ္တ] မိဖုရားတို့ကို
 စောင့်ရှောက်တတ်သောသူ။ ရတနံ နာမ
 အဂ္ဂမဟေသိ၊ တထာပိ ဣမ အညာပိ ဒေဝိ-
 ဂေါတ္တာ န ရက္ခတိ။ ဝဇီရ၊၃၄၀။

ဒေဝိတ္ထိသမ္မဟ (ပ) [ဒေဝိတ္ထိ+သမ္မဟ] နတ်
 မိန်းမ - နတ်အမျိုးသမီး - တို့၏ အပေါင်း၊
 နတ်သမီးအပေါင်း။ အစ္စရာဂဏာ ဒေဝိတ္ထိ-
 သမ္မဟာ နစ္စန္ဒြိ။ အပ၊ဌ၊၁။၁၂၃။

ဒေဝိဒ္ဓိ (ထိ) [ဒေဝ+ဣဒ္ဓိ] နတ်တို့၏-တန်ခိုး-
 အာနုဘော်-စည်းစိမ်- အခြံအရံ- ပြည့်စုံ
 ခြင်း။ ဒေဝါနံ ယထာသကံ ဣဒ္ဓါနုဘာဝေ

ဒေဝိဒ္ဓိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၄၀။ ယသ-
 သာတံ ဒေဝိဒ္ဓိယာ။ ပေတ၊ဌ။၁၇၄။ ဣဒ္ဓိန္နိ
 ဒေဝိဒ္ဓိ။ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိန္နိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ပေတ၊
 ဌ။၁၈၃။ (-ဝိမာန၊ဌ။၆၊၄၂၊၂၃၉။ ပေတ၊
 ဌ။၂၂၅။ ထေရိ၊ဌ။၂၅၂။ စရိယာ၊ဌ။၉၊
 ၁၅၇။ ဇ၊ဌ။၆၊၁၄၇။ ဒိ၊ဌိ၊၁။၂၇၃။ သိ၊ဌိ၊
 သစ်၊၂။၁၆၅။ ဒိ၊ဌိ၊၃။၁၄၈။ မ၊ဌိ၊၁။၂၂၉။
 သံ၊ဌိ၊၁။၄၂။)

ဒေဝိဒ္ဓိပတ္တ (တိ) [ဒေဝိဒ္ဓိ+ပတ္တ] နတ်တို့၏-
 တန်ခိုး- အာနုဘော်- သို့ ရောက်သော၊ သူ။
 ဒေဝိဒ္ဓိပတ္တောသိ မဟာနုဘာဝေါ။ ဝိမာန။
 ၈၅၊၉၅၊၉၈၊၁၁၂။ ဇာ၊၂။၂၃။ ဝိမာန၊ဌ။
 ၂၃၄၊၂၆၆၊၂၇၁၊၃၀၀။ ဇာ၊ဌ။၄။၄၇၀။ (-
 ဝိမာန၊၁၃၊၁၄၊၂၆၊၃၆၊၅၈။ ဝိမာန၊ဌ။၅၀၊
 ၅၂၊၉၆၊၁၁၇၊၁၆၆။)

ဒေဝိန္ဒ (ပု) [ဒေဝ+ဣန္ဒ] (၁) နတ်တို့ကို အစိုးရ
 -နတ်တို့၏ အရှင်သခင်ဖြစ် -သော၊ သူ (သိ
 ကြားမင်း)။ (၂) ဒေဝိန္ဒအမတ်ပညာရှိ။ (၁)
 အပိ သက္ကောဝ ဒေဝိန္ဒော၊ ရမေဓိတ္တလတာဝ-
 နေ။ ဝိမာန။၂။ ဝိမာန၊ဌ။၈၃။ သက္ကောဟ-
 မသ္မိ ဒေဝိန္ဒော။ ဇာ၊၁။၃၁၈။ ဇာ၊၂။၁၈၅။
 စရိယာ၊ဌ။၇၂၊၁၀၀။ ဇာ၊ဌ။၄။၄၀၉။ ဇာ၊ဌ။
 ၆။၁၂၂။ မ၊ဌိ၊၃။၁၄၉။ (-အံ၊၂။၄၆၅။
 ဝိမာန၊၅၄။ အပ၊၁။၂၄၊၃၉၊၆၆၊၆၈၊၇၆၊၈၉၊
 ၁၂၂၊၁၃၇၊၃၀၇၊၃၅၇။ အပ၊၂။၃၊၃၅၊၄၇၊
 ၇၇။ ဇာ၊၁။၃၄၉။ ဇာ၊၂။၁၆၊၇၃၊၃၆၄-၆။
 ဓမ္မ၊ဌ။၁။၁၁၊၁၂။ ဝိမာန၊ဌ။၁၅၆။ ထေရ၊
 ဌ။၁။၂၆။ အပ၊ဌ။၁။၃၅၁။ ဇာ၊ဌ။၅။၁၇၁၊
 ၃၂၉။ ဇာ၊ဌ။၇။၃၅၇၊၃၆၀။ သိ၊ဌိ၊သစ်၊၁။
 ၇၉။) (၂) ဒေဝိန္ဒ ဒါနိ ပုစ္ဆာမိ၊ ကိံ ကိစ္စံ
 ဣဓ မညသိ။ ဇာ၊၂။၂၁။ ဇာ၊ဌ။၆။၂၉၀။

ဒေဝိန္ဒဂုတ္တ (တိ) [ဒေဝိန္ဒ+ဂုတ္တ] သိကြားမင်း
 သည် - သိကြားမင်းကဲ့သို့ - ကာကွယ် -
 စောင့်ရှောက် - လုံခြုံစေ - အပ်သော၊ သူ။
 ဒေဝိန္ဒဂုတ္တာ (ဝိမာန။၃၅၊၆၈)တိ ဒေဝိန္ဒေန

သက္ကေန ဂုတ္တာ၊ ဒေဝိန္ဒော ဝိယ ဝါ ဂုတ္တာ
 မဟာပရိဝါရတာယ။ ဝိမာန၊ဌ။၁၁၆။

ဒေဝိလ (ပု) [ယဒိစ္စာနာမ်] (၁) ဒေဝိလရသေ့။
 အတိတေ ဗာရာဏသီယံ....ဒေဝိလော (ဒေဝ-
 လော၊သိ၊သျှာ)နာမ တာပသော။ ဓမ္မ၊ဌ။
 ၁။၂၆။ (-၂၇၊၂၈။) (လွန်လေပြီးသောအခါ
 ဗာရာဏသီပြည်၌ ဗာရာဏသီမင်း မင်းပြုချိန်
 တွင် ဒေဝိလအမည်ရှိသော ရသေ့တယောက်
 သည် ဂ-လပတ်လုံး ဟိမဝန္တာတော၌ နေ၍
 ဆား၊အချဉ် မှီဝဲခြင်းငှါ ဗာရာဏသီမြို့ အိုး
 ထိန်းသည်တို့၏ စရပ်(အိုးလုပ်ရာဖိုအိုးတဲ)သို့
 သွားလျက် တညအိပ်ရန် ခွင့်တောင်း၍ နေ
 လေ၏။ မကြာမီ နာရဒအမည်ရှိသော ရသေ့
 တယောက်လည်း ဟိမဝန္တာတောမှ လာ၍
 အိုးထိန်းသည်အား တညအိပ် တည်းခိုရန်
 ခွင့်တောင်းပြန်၏။ ထိုရသေ့အား “ရှေးဦး
 စွာရောက်နှင့်သော ဒေဝိလရသေ့က နှစ်သက်
 ခဲ့ပါလျှင် တညအိပ် တည်းခိုပါ”ဟု အိုးထိန်း
 သည်က လျှောက်ထားသောကြောင့် နာရဒ
 ရသေ့သည် ဒေဝိလရသေ့ထံသို့ သွား၍ ခွင့်
 တောင်းပြီးလျှင် ဒေဝိလ၏နောက်နား၌ ထိုင်
 ၍ နှစ်သက်ဖွယ်စကားများဖြင့် အပြန်အလှန်
 တိုင်ပင်နှီးနှောလျက် နေလေ၏။ ညအိပ်သော
 အခါ နာရဒ ရသေ့သည် ဒေဝိလရသေ့၏ အိပ်
 ရာအရပ်နှင့် ဝင်ထွက်ရာ တံခါးပေါက်တို့ကို
 အမှတ်အသားပြု၍ အိပ်လေ၏။ ဒေဝိလ
 ရသေ့သည် မိမိအိပ်မည့်နေရာ၌ မအိပ်မူ၍
 တံခါးပေါင် အလယ်၌ ကန့်လန့်ဖြတ် အိပ်
 သောကြောင့် ညအခါ နာရဒရသေ့ အပြင်သို့
 ထွက်လေသော် ဒေဝိလရသေ့၏ ဆံကျစ်
 ဆံထုံးကို နင်းမိလေ၏။ ထိုအခါ ဒေဝိလ
 ရသေ့သည် အမျက် ပြင်းစွာ ထွက်လျက် ငို
 ကြွေးလေ၏။ “ဤနေရာ၌ ဆရာအိပ်မှန်းမသိ
 ၍ နင်းမိပါသည်၊ တပည့်တော်အား သည်းခံ
 ပါ”ဟု တောင်းပန်လျက် ငိုကြွေးနေစဉ်
 နာရဒရသေ့သည် အပြင်သို့ထွက်သွားလေ၏။

ဒေဝီလရသေ့သည် နာရဒရသေ့ ပြန်ဝင်လာလျှင်လည်း နင်းမိမည်စိုးသဖြင့် ထိုနေရာ၌ပင် ခြေရင်း ခေါင်းရင်း ပြောင်းပြန်လှန်၍ အိပ်ပြန်လေ၏။ နာရဒရသေ့လည်း အိုးထိန်းစရပ်သို့ ပြန်ဝင်လျှင် အထွက်မှာကဲ့သို့ မနင်းမိစေရန် ခြေရင်းမှကပ်၍ ဝင်လေရာ လည်ပင်းကို နင်းမိပြန်လေ၏။ “ဟယ် ကောက်ကျစ်စဉ်း လဲသောရသေ့ အထွက်တွင် ငါ၏ဆံကျစ်ကို နင်းလျက် အဝင်တွင် လည်ပင်းကို နင်းဘိ၏။ သင့်အား ငါကျိန်ဆဲအံ့” ဟု ဒေဝီလရသေ့က ဆိုလေ၏။ “အကျွန်ုပ်မှာ အပြစ်မရှိပါ။ ဆရာအား မနင်းမိစေရန် ခြေရင်းမှကပ်၍ ဝင်ခြင်းသာ ဖြစ်ပါသည်။ အကျွန်ုပ်အား သည်းခံပါ” ဟု မကျိန်ဆဲရန် နာရဒရသေ့က တောင်းပန်ပါသော်လည်း ဒေဝီလရသေ့သည် “နေမင်းသည် နံနက်အခါ တက်လာခဲ့သော် သင်၏ ဦးခေါင်း ခုနစ်စိတ် ခုနစ်ဖြာ ကွဲစေသတည်း” ဟု ကျိန်ဆဲလေ၏။ ထိုအခါ နာရဒရသေ့သည် “အကျွန်ုပ်မှာ အပြစ်မရှိပါ။ အကျွန်ုပ် တောင်းပန်လျက်နှင့်ပင် အရှင်ဘုရားသည် ကျိန်ဆဲဘိ၏။ အပြစ်ရှိသူ၏ ဦးခေါင်းသာ ကွဲပါစေသတည်း” ဟု ဆိုလျက် ရှေးနည်းတူ ကျိန်ပြန်၏။ နာရဒရသေ့သည် ရှေ့နောက်ကမ္ဘာ ၄၀-အားဖြင့် ကမ္ဘာ ၈၀-တိုင် သိမြင်နိုင်သော တန်ခိုးရှိသဖြင့် “ထိုကျိန်ဆဲမှုသည် အဘယ်သူ၌ ကျရောက်မည်နည်း” ဟု ဆင်ခြင်လတ်သော် ဒေဝီလရသေ့၌ ကျရောက်မည်ကို သိသောကြောင့် ထိုရသေ့အား သနားငဲ့ညှာသဖြင့် မိမိတန်ခိုးဖြင့် နေမထွက်နိုင်ရန် တားမြစ်ထားလေ၏။ မြို့သူမြို့သားတို့သည် နေထွက်ချိန်၌ နေမထွက်သောကြောင့် နန်းတော်တံခါးပေါက်သို့ ဝိုင်းအံ့၍ ဟစ်အော်ငိုကြွေးကြကုန်၏။ ဗာရာဏသီမင်းသည် မီးရှူးမီးတိုင်များ ထွန်းညှိစေလျက် အိုးထိန်း စရပ်သို့ သွားကာ “အဘယ့်ကြောင့် တလောကလုံး မှောင်အတိကျပါသနည်း” ဟု

နာရဒ ရသေ့အား မေးမြန်း လျှောက်ထားလေ၏။ နာရဒရသေ့သည် အဖြစ်အပျက်အလုံးစုံကို မင်းကြီးအား ပြောကြားပြီးနောက် “ငါ့အား တောင်းပန်မှသာ ဒေဝီလရသေ့ အသက်ချမ်းသာပေလိမ့်မည်” ဟု မိန့်ကြားလေ၏။ ထိုအခါ ဗာရာဏသီမင်းသည် တောင်းပန်ရန် အကြိမ်ကြိမ် ခိုင်းပါသော်လည်း မရသဖြင့် ဒေဝီလရသေ့၏ လက်၊ ခြေ၊ ဝမ်း၊ လည်ပင်းတို့ကို ကိုင်လျက် နာရဒရသေ့၏ခြေရင်း၌ အတင်းဦးညွှတ်စေလေ၏။ “အရှင်မင်းကြီး ဤရသေ့သည် မိမိစိတ်အလိုဖြင့် ငါ့အား တောင်းပန်သည်မဟုတ်သဖြင့် အပြစ်မှ မလွတ်၊ သို့ဖြစ်၍ မြို့၏မနီးမဝေးမှာ ရှိသော ရေအိုင်တခုသို့ခေါ်ကာ ဦးခေါင်းပေါ်၌ မြေကြီးခဲတင်လျက် လည်ပင်းအထိ နစ်မြုပ်သောရေထဲသို့ ချထားပါလေ” ဟု နာရဒရသေ့က မိန့်ဆိုသဖြင့် မင်းကြီးလည်း ထိုအတိုင်းပြုလုပ်လေ၏။ ထိုအခါ “အကျွန်ုပ်၏ တန်ခိုးဖြင့် နေရောင်ခြည်ထွက်လာသောအခါ ရေထဲသို့ ငုပ်လျှိုးလျက် ထွက်ပြေးပါလေ” ဟု နာရဒရသေ့က ဒေဝီလရသေ့အား မှာထားလေ၏။ မကြာမီ နေထွက်လာသောအခါ နေရောင်ခြည်နှင့် တွေ့ထိကာမျှဖြင့် ဒေဝီလရသေ့၏ ဦးခေါင်းပေါ်၌ တင်ထားသော မြေကြီးခဲသည် ခုနစ်စိတ် ခုနစ်ဖြာ ကွဲလေ၏။ ဒေဝီလရသေ့ကား ရေထဲသို့ငုပ်လျှိုး၍ ထွက်ပြေးသောကြောင့် အသက်ချမ်းသာရာ ရလေ၏။ ဗာရာဏသီမင်းသည် အာနန္ဒာအလောင်း၊ ဒေဝီလရသေ့သည် တိဿရဟန်း အလောင်း၊ နာရဒရသေ့သည် ဘုရားအလောင်းတော် ဖြစ်သတည်း။ ဓမ္မ၊ ၄၁။ ၂၆-၈ ကြည့်။) ကာဠဒေဝီလရသေ့၊ (ကာဠဒေဝီလ-လည်း ကြည့်။) တောဝတေတံ ပဏ္ဍိတံ၊ အပိ သော ဒေဝီလော (ဒေဝီလော၊ သီ၊ လူ) ဗြဝိ။ ၉။ ၁။ ၁၁၂။ ၉။ ၁။ ၁၂။ ၄၄၂။ (၂) ဒေဝီလရဟန်း။ (ယင်းသည် ပဒု-

မုတ္တရမြတ်စွာဘုရား၏ လက်ျာတော်ရံ ပညာ
တေဒဂ်ရ အဂ္ဂသာဝက ဖြစ်သည်။) တဿ
ဒေဝိလော စ သုဇာတော စ ဒွေ အဂ္ဂသာ-
ဝကာ အဟေသံ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၉။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၈၃။
(- အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၅။ က-မူကံ။)

ဒေဝိသဟဿ (န) [ဒေဝိ+သဟဿ] မိဖုရားတို့
၏ အထောင်၊ တထောင်သော မိဖုရား၊ မိဖု
ရား တထောင်။ သောဌသန္တု ဒေဝိသဟ-
ဿာနံ သဒ္ဓိ* ဓာတိယာ တံ အာဒါယ ပက္က-
မိ* သု။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၉၁။ (- သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၁၉။)

ဒေဝိဿရိယ (န) [ဒေဝ+ဣဿရိယ] (က)
နတ်တို့-၏-ကို-အစိုးရခြင်း။ (ခ) နတ်တို့၏
တန်ခိုး။ (ဂ) နတ်တို့၏စည်းစိမ်။ (က)
သွေဝ ဝတ္တေန (ဝတေန၊ ဌိကာ) အညေ
အဘိဘဝိတော ဒေဝိဿရိယံ ပတ္တော။ သံ၊ ဌ၊
၁။ ၉၇။ (ခ) ဒေဝိဿရိယံ နာမ စာတုမဟာ-
ရာဇိကသက္ကသုယာမာဒိနံ ဒေဝိဒ္ဓိ။ ပေတ၊ ဌ၊
၁၁၀။ (ဂ) မဟန္တံ ဒေဝိဿရိယံ အနုဘဝန္တာ
ဝိစရန္တိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၃၁၈။ (က၊ ခ၊ ဂ) ဘန္တေ
နာဟံ ဣမဿ ဒါနဿ ဖလေန ဒေဝိဿရိယာ-
ဒိနံ အညတရံ ပတ္တေမိ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆၄။

ဒေဝိဟိတ(တိ) [ဒေဝိ+ဟိတ] မိဖုရား၏-အကျိုး
-အစီးအပွား။ ရညော ဟိတံ ဒေဝိဟိတံ၊
ဉာတိနံ သခိနံ ဟိတံ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၁၉။ ဇာ၊ ဌ၊
၇။ ၂၆၄။

ဒေဝီ (ထိ) [ဒေဝ+ဤ။ (ဒေဤ-ပြာ)] (ခ)
မိဖုရား။ (၂) နတ်သမီး။ (ခ) မလ္လိကံ ဒေဝီ*
တေဒဝေါစ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၄၈။ သံ၊ ၁။ ၇၄။ ဥဒါန။
၁၃၃။ (-ဝိ၊ ၂။ ၂၀၇။ ဒီ၊ ၂။ ၁၂။ အဘိ၊ က။
၂၁၄။) (၂) ဂန္ဓဗ္ဗိ ကိန္နရီ နာဂီ၊ ဒေဝီ ယက္ခီ
အဇီ မိဂီ။ ရူ၊ ၁၁၈။ ဗုဓိ၊ သျှ-လည်း ကြည့်။

ဒေဝီ (ထိ) [ယဒိစ္စာနာမ်] (ခ) ဒေဝီအမည်ရှိ
သော အမျိုးသမီး။ (၂) B.E. ၂၁၈-၂၅၅-
တွင် ပါဠိလိပုတ်ပြည်၌ နန်းတက်သော ဓမ္မာ

သောကမင်း၏ဇနီး၊ မဟိန္ဒနှင့် သံသမိတ္တာတို့
၏မိခင် ဒေဝီ။ ယင်းသည် ဝေဒိသာဒေဝီ-ဟု
လည်း ထင်ရှားခဲ့သည်။ သူမသည် ဝေဒိသဂီ-
ရိမြို့ ဒေဝသူဌေး၏ သမီးဖြစ်သည်။ ဓမ္မာ-
သောကမင်းသည် ဥဇ္ဇေနိပြည်၌နေစဉ် ယင်း
ဒေဝီနှင့် အကြောင်းပါခဲ့လေသည်။ D.P.
ကြည့်။ ဓမ္မာသောက-လည်းကြည့်။ (ခ) ဒေဝီ
သုမနာ တိဿာတိ ဝေ နာနာနာမိကာနံ
ကုစ္ဆိယံ နိဗ္ဗတ္တကာလေ အဂ္ဂဟေတော။ သံ၊ ဌ၊
၂။ ၁၄၆။ (၂) တကြာပိ သေဌိမိတာ၊ ဒေဝီ
နာမာတိ ဝိဿုတာ။ ဒီပဝံသ၊ ၆။ ၁၇။

ဒေဝိသိ (ပု) [ဒေဝ+ဣသိ] ဝိသုဒ္ဓိနတ်ဖြစ်တော်
မူသော မြတ်စွာဘုရား။ ယာဝတတိယဉ္စ
.... (စူဠနိ၊ ၁၇၈) န္တိ.... ဝိသုဒ္ဓိဒေဝဘူတော
ဣသိ ဘဂဝါ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ။ စူဠနိ၊ ဌ၊ ၆၅။

ဒေဝုဇ္ဈာနကမ္ပ (န) [ဒေဝ+ဥဇ္ဈာနကမ္ပ] နတ်
တို့အား-ကဲ့ရဲ့-ရှုတ်ချ-ပြစ်တင်-ခြင်း အမှု။
စန္ဒော ဇီဝတိယေဝ၊ ဒေဝုဇ္ဈာနကမ္ပံ ကတာ
ဇီဝိတမဿ ဒဿာမိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၈၇။

ဒေဝုတ္တရသနာမက (တိ) [ဒေဝုတ္တရ+သမာန+
နာမက] ဒေဝုတ္တရ-ဟု တူသော အမည်ရှိ
သော။ ဒေဝုတ္တရသနာမကာ။ အပ၊ ၁။ ၁၅၆။
ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆၀။

ဒေဝုပဂ (တိ) [ဒေဝ + ဥပဂ] နတ်ဘုံ-နတ်
ဘဝ-သို့ ကပ်ရောက်စေတတ်-သော၊ အမှု။
ဒေဝုပဂံ ကမ္မံ ဒိဗ္ဗံ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၃။

ဒေဝုပပတ္တိ (ထိ) [ဒေဝ+ဥပပတ္တိ] နတ်ဘုံ-နတ်
ဘဝ-နတ်ပြည်-၌-ရောက်-ဖြစ်-ပဋိသန္ဓေ
နေရ-ခြင်း။ ယေန ဒေဝုပပတျဿ၊ ဂန္ဓဗ္ဗော
ဝါ ဝိဟင်္ဂမော။ အံ၊ ၁။ ၃၄၈။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၄။
ဣတိဝုတ်၊ ဌ၊ ၁၀၈။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၆။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၃၀။
(-ဝိမာန၊ ဌ၊ ၁၉၉။ ပေတ၊ ဌ၊ ၆၊ ၇၅။ ထေရ၊
ဌ၊ ၂။ ၃၄၆။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၈၄။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၃၄။)

ဒေဝုပပတ္တိဟေတု (ပု) [ဒေဝုပပတ္တိ+ဟေတု]
နတ်ပြည်၌ ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ကပ်ရောက်ရ

ခြင်း၏အကြောင်း၊ နတ်ပြည်၌ ပဋိသန္ဓေဟူသော အကြောင်း။ ဒေဝုပပတ္တိဟေတုတော ၈။ ဣတိဝုတ်၊ ၂၄၄။

ဒေဝုပဘောဂ (တိ) [ဒေဝ+ဥပဘောဂ] နတ်တို့၏ အတွင်းအသုံးအဆောင်ဖြစ်သော၊ ပုလဲ။ ဝလာဟကဇာ .... ဒေဝုပဘောဂါ ဝေ စဟောန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂၀။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၀။ အနုဋီ၊ ၂။ ၅၃။

ဒေဝီရောဟန(က) (န) [ဒေဝ+ဩရောဟန-(က)] နတ်ပြည်မှ - သက် - ဆင်း - ခြင်း။ ဒေဝီရောဟဏေ တိံသ ပါဏကောဋိယော .... အမတပါနံ ပိဝိံ သု။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၇၀။ (ဘုရားရှင်သည် သာဝတ္ထိပြည်အနီး ကဏ္ဍမည်သော သရက်ပင်အောက်ဝယ် ဝါဆိုလပြည့်နေ့၌ ဥဒယူဇနာ ဝန်းကျင်ရှိသော ပရိသတ်ကြီးအား အမျိုးမျိုးသော တန်ခိုးပြာဋိဟာကိုပြတော်မူ၍ မယ်တော်ဖြစ်ခဲ့ဘူးသော သန္တုဿိတနတ်သားအမှူးရှိသော နတ်ဗြဟ္မာ အပေါင်းတို့အား အဘိဓမ္မာတရား ဟောကြားတော်မူရန် တာဝတိံသာ နတ်ပြည်သို့ ကြွတော်မူ၏။ ထိုသို့ ကြွတော်မူရန် လကျာခြေတော်ကို မြှောက်တော်မူလျှင် ယုဂန္ဓိရ်တောင်သည် အောက်သို့ နိမ့်ကျလျက် ခြေဖဝါးတော် အောက်သို့ဝင်၍ ခံယူ၏။ တောင်ထိပ်၌ ခြေတော် တင်မိခါမှ အထက်သို့ မြင့်တက်လျက် ပကတိအတိုင်းတည်နေလေသည်။ လက်ဝဲခြေတော်ကို မြှောက်လျှင်လည်း ထိုနည်းတူ မြင့်မိုရ်တောင်မင်းသည် ခြေတော်ကို ခံယူလေ၏။ (တာဝတိံသာနတ်ဘုံသည် မြင့်မိုရ်တောင်ထိပ်၌ ရှိသည်။) ဤသို့အားဖြင့် ကဏ္ဍသရက်ပင်အောက်၌ ၁-ကြိမ်၊ ယုဂန္ဓိရ်တောင်ထိပ်၊ မြင့်မိုရ်တောင်ထိပ်တို့၌ ၁-ကြိမ်စီ အားဖြင့် ခြေဖဝါး ၃-ကြိမ် ချရုံမျှနှင့် ယူဇနာ ၁၆၈၀၀၀ မြင့်သော တာဝတိံသာနတ်ဘုံသို့ ရောက်တော်မူ၏။ လက်ဝဲ လကျာ ခြေ

တော် ၂-ဘက်၏ ကြားအရပ်သည် ကဏ္ဍသရက်ပင်မှ ယုဂန္ဓိရ်တောင်ထိပ်အကြားတခု ယုဂန္ဓိရ်တောင်ထိပ်မှ မြင့်မိုရ်တောင်ထိပ်အကြားတခု အားဖြင့် နှစ်ခုသာရှိသည်။ ထိုကို “နှစ်လှမ်း သုံးဖဝါး” ဟု ဆိုစမှတ် ပြုကြသည်။ လူ့ပြည်၌ ကျန်ရစ်ခဲ့သော ပရိသတ်ကြီးသည် ဘုရားရှင် မည်သည့်အရပ်သို့ ကြွသွားသည် မသိသဖြင့် ဘုရားရှင်ကို ဖူးမြင်ရမှ ပြန်တော့အံ့’ ဟု ဆုံးဖြတ်လျက် ထိုအရပ်၌ ပင် သစ်ခက်တဲနန်း ထိုး၍ နေကြလေ၏။ ဘုရားရှင်သည် ဝါတွင်းသုံးလပတ်လုံး နတ်ပြည်၌ အဘိဓမ္မာတရား ဟောကြားတော်မူ၍ “ငါဘုရားသည် သီတင်းကျွတ်လပြည့် မဟာပဝါရဏာနေ့မှာ သင်္ကဿမြို့တံခါးအနီး၌ နတ်ပြည်မှ သက်ဆင်းတော်မူအံ့၊ ငါဘုရားကို ဖူးမြင်လိုသူအပေါင်းသည် ထိုအရပ်သို့လာလှည့်ကုန်” ဟု အရှင်မောဂ္ဂလ္လာန်မှတစ်ဆင့် လူ့ပြည်ရှိ လူအပေါင်းအား ၇-ရက် ကြိုတင်၍ မိန့်ကြားတော်မူ၏။ ထိုအကြောင်းကို သိလျှင် ဥဒယူဇနာရှိသော လူထုကြီးသည် ရိက္ခာထမင်း ဆောင်ယူခြင်း မရှိ၊ ဥပုသ်သီတင်းစောင့်သုံးလျက် အနီးအနား ကျောင်းသို့ တရားနာ သွားသကဲ့သို့ပင် သာဝတ္ထိပြည်မှ ယူဇနာ ၃၀-ဝေးသော သင်္ကဿမြို့သို့ ရွှေ့ပြောင်းကြလေ၏။ ဘုရားရှင် လူ့ပြည်သို့ ပြန်ကြွတော်မူရန် ဝိသုတ္တံ နတ်သားသည် သိကြားမင်း၏ စေခိုင်းချက်အရ ရွှေစောင်းတန်း၊ ပတ္တမြားစောင်းတန်း၊ ငွေစောင်းတန်း အားဖြင့် စောင်းတန်း ၃-သွယ်ကို ရတနာ ၇-ပါးဖြင့်ပြီးသော ပွတ်လုံးတိုင်များ ကာရံလျက် သင်္ကဿမြို့တံခါး၌ ခြေချ၍ မြင့်မိုရ်တောင်ထိပ်၌ ခေါင်းတင်ကာ ဖန်ဆင်းလေ၏။ ဘုရားရှင်သည် နတ်ပြည်၌ ပပါရဏာ ပြုပြီးနောက် လူ့ပြည်သို့ ပြန်ကြွတော်မူခါနီးတွင် မြင့်မိုရ်တောင်ထိပ်၌ ရပ်တော်မူလျက် တန်ခိုးပြာဋိဟာကို ပြတော်မူလိုသဖြင့် အ

ထက်သို့ ကြည့်တော်မူလျှင် ဗြဟ္မာ့ပြည်တိုင်
 အောင်တပြင်တည်းကဲ့သို့ အလုံးစုံမြင်တော်
 မူရ၏။ အောက်သို့ကြည့်လျှင် အဝီစိငရဲတိုင်
 အောင်, ဝဲယာနံပါးသို့ကြည့်လျှင် စကြဝဠာ
 သိန်းပေါင်းများစွာကို တပြင်တည်းကဲ့သို့ အ
 လုံးစုံမြင်တော်မူရ၏။ ထိုအချိန်၌ နတ်တို့သည်
 ၎င်း, လူတို့သည်၎င်း မိမိရှေ့မှောက်၌ ရပ်နေ
 သကဲ့သို့ အချင်းချင်း မြင်နေကြရ၏။ လကျာ
 ဖက် ရွှေစောင်းတန်းမှ စကြဝဠာတသောင်း
 ရှိ နတ်များသည်၎င်း, လက်ဝဲဖက် ငွေ
 စောင်းတန်းမှ ဗြဟ္မာကြီးများသည်၎င်း နို့
 သာပန်းတို့ကို ကိုင်ဆောင်လျက် လူ့ပြည်သို့
 သက်ဆင်းကြ၏။ ဘုရားရှင်သည် အလယ်
 ပတ္တမြားစောင်းတန်းမှ အဿယုဇနက္ခတ်နှင့်
 ယှဉ်သော သီတင်းကျွတ်လပြည့်နေ့တွင် နတ်
 ပြည်မှ လူ့ပြည်သို့ သက်ဆင်းတော်မူ၏။
 သိကြားမင်းသည် သပိတ် သင်္ကန်းကို ကိုင်
 ဆောင်လျက်၎င်း, ပဉ္စသီခ နတ်သားသည်
 ဥဿုစသီးမှည့်ကဲ့သို့ ဝါဝင်းသောစောင်းကို
 လွယ်ပြီးလျှင် ဘုရားသခင်၏ လကျာနံဘေး
 မှ ရပ်ကာ ဂန္ဓဗ္ဗနတ်စောင်းသံဖြင့် ပူဇော်
 လျက်၎င်း, မာတလိနတ်သားသည် ဘုရားရှင်
 ၏ လက်ဝဲနံဘေးမှ နတ်ပန်းကို ကိုင်ဆောင်
 ကာ ရှိခိုးလျက်၎င်း, သဟမ္ပတိဗြဟ္မာကြီး
 သည် ထီးတော်ခိုးလျက်၎င်း, သုယာမနတ်
 သားသည် သားမြီးယပ်ကို ကိုင်ဆောင်လျက်
 ၎င်း လိုက်ပါလာကြ၏။ ဘုရားရှင် လူ့ပြည်
 သို့ သက်ဆင်းချိန်၌ လောကဓာတ်တသောင်း
 တိုင်အောင် မဟာပထဝီမြေကြီးသည် ပြင်း
 စွာ တုန်လှုပ်လေ၏။ ထိုအချိန်၌ ဘုရားရှင်၏
 တင့်တယ်ပုံကို မြင်ရ၍ ၃၆-ယူဇနာမျှသော
 ပရိသတ်ထည်းမှ တယောက် တလေမျှပင်
 ဘုရားမဖြစ်လိုသူမရှိ, အားလုံးပင်ဘုရားအဖြစ်
 ကို တောင့်တကြကုန်၏။ ဘုရားရှင်လူ့ပြည်သို့
 အရောက် စောင်းတန်းဦး၌ ရပ်နေတော်မူစဉ်

ပဌမဦးစွာအရှင်သာရိပုတြာရှိခိုးကန်တော့၏။
 ထိုနောက်မှ ကျန်သောပရိသတ်များ ရှိခိုးကန်
 တော့ကြသည်။ ကုဋေ ၃၀-သော လူနတ်
 ဗြဟ္မာသတ္တဝါများ အောက်မဂ်, ဖိုလ် ရကြ၍
 အရှင်သာရိပုတြာ၏တပည့် ရဟန်း ၅၀၀-တို့
 အရဟတ္တဖိုလ် တည်ကြသည်။ ထိုအချိန်မှ
 စ၍ ဘုရားရှင်၏ လာဘ်ပူဇော်သက္ကာရသည်
 မြစ်ကြီးငါးသွယ်ကဲ့သို့ ဇမ္ဗူဒိပ်ကျွန်း၌ လွှမ်း
 မိုးစီးဆင်းလျက်ရှိတော့သည်။ ဘုရားရှင် လူ့
 ပြည်၌ ပဌမဆုံး လကျာခြေတော်ချရာအရပ်
 သည် ဘုရားရှင်အားလုံးတို့၏ နတ်ပြည်မှ
 သက်ဆင်း ကြွရောက်ရာ၌ အစဆုံး ခြေတော်
 ချရာအရပ် ဖြစ်သောကြောင့် “မတုန်မလှုပ်
 အမြဲတည်၍ စေတီထိုက်သော အရပ်” ဖြစ်
 သည်။ တန်ခိုးပြာဋိဟာကို ပြတော်မူစဉ် နတ်
 ပြည်သို့ကြွသွား၍ အဘိဓမ္မာတရားကို ဟော
 ကြားပြီးနောက် သီတင်းကျွတ်လပြည့် မဟာ
 ပဝါရဏာနေ့၌ လူ့ပြည်သို့ သက်ဆင်းပြန်ကြ
 တော်မူခြင်းသည် ခပ်သိမ်းသောဘုရားရှင်တို့
 ၏ မစွန့်မလွှတ် ပြုမြဲသော ကိစ္စပေတည်း။
 (ဓမ္မာဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၀-၇။ ဇာ၊ ၄။ ၂၆၅-၇-ကြည့်။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၉၊ ၂၀။ အပါ၊ ၁။ ၁၃၂-တို့လည်း
 ကြည့်။)

ဒေဝေါရောဟန(က)ကာလ (ပု) [ဒေဝ + ဩရော-
 ဟန(က) + ကာလ] နတ်ပြည်မှ-သက်-ဆင်း
 -ပြန်လာ-ရာအချိန်အခါ။ ဒေဝေါရောဟန-
 ကာလေ သင်္ကဿနဂရဒ္ဒါရေ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၇။
 သင်္ကဿနဂရဒ္ဒါရေ ဒေဝေါရောဟဏကာလေ
 သောပါနဿ ပတိဋ္ဌဌာနံ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၇၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
 ၄။ ၃၅၁။ အံ၊ ၃။ ၁၀၉။

ဒေဝေါရောဟဏဒိဝသ (ပုန) [ဒေဝေါရောဟဏ
 + ဒိဝသ] နတ်ပြည်-နတ်ဘုံ-မှ-သက်-ဆင်း
 -ပြန်လာ-ရာနေ့။ ဒေဝေါရောဟဏဒိဝသေ
 ဂမိဿာမ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၈။

ဒေဝေါရောဟဏ(န)ပွဒေသ (ပု) [ဒေဝေါရောဟဏ(န)+ပဒေသ] နတ်ပြည်မှသက်ဆင်းရာ အရပ်။ ယမကပါဠိဟာရိယဒသိတကဏ္ဍမ္မ (ဂဏ္ဍမ္မသီ) ရုက္ခမူလပွဒေသော ဒေဝေါရောဟဏ(န)ပွဒေသော။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၁၁၁။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆။

ဒေဝေါရောဟဏသမယ (ပု) [ဒေဝေါရောဟဏ + သမယ] ဒေဝေါရောဟဏကာလ ကြည့်။ သတ္ထာပိ သိနေရုမုဒ္ဒနိ ဌတွာ ဒေဝေါရောဟဏသမယေ ယမကပါဠိဟာရိယံ ကတွာ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄၆။

ဒေဝေါရောဟဏသမာဂမ (ပု) [ဒေဝေါရောဟဏ + သမာဂမ] နတ်ပြည်မှ သက်ဆင်းရာ (အချိန်၌) - စုဝေး - ပေါင်းဆုံ - ခြင်း။ ဒေဝေါရောဟဏသမာဂမော အယံ ဂင်္ဂေါရောဟဏသမာဂမော။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇၇။

ဒေသ (ပု) [ဒိသ+ဏ။ ဒိသ အတိသဇ္ဇနေ။ ဓာနံ၊ ဌ၊ ၁၈၆။ နီတိ၊ ဓာ၊ ၁၈၉။ ဒိသိ+ဏ။ နီတိ၊ ဓာ၊ ၂၄၉။] (၁) အရပ်၊ နေရာအရပ်၊ ရပ်ကွက်။ (၂) အရပ် - နေရာအရပ် - ၌ နေသူ။ (၃) ရည်ညွှန်း - ပြောဆို - အပ်သော (ဇာတ်စသည်) (၄) ညွှန်ပြခြင်း၊ ညွှန်ပြကြောင်း 'သဒ္ဓါအစဉ်'။ (၅) ဆိုခြင်း၊ ဆိုကြောင်း 'စကားအစဉ်'။ (၆) အကြောင်း။ (၇) အာပတ်။

(၁) အရပ်၊ နေရာအရပ်၊ ရပ်ကွက်။ သစေ သော ဒေသော ဥက္ကာပေါ ဟောတိ၊ သော ဒေသော သမ္ပဇ္ဇိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၃။ ၅၉၊ ၆၄။ ဒေသော (သုတ္တနိ၊ ၃၁၉) တိ... ယော ကောစိ သတ္တာနံ နိဝါသောကာသော။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆။ (-သံ၊ ၃။ ၁၂၈။ အံ၊ ၁။ ၃၄၁။ အပါ၊ ၁။ ၁၇၁၊ ၂၀၃။ ဇာ၊ ၁။ ၁၆၊ ၁၀၄။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၁၊ ၃၄၄။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၈၄။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၅၃။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၉။ ပေတ၊ ၄။ ၁၅၇။ ထေရ၊

ဌ၊ ၁။ ၁၇။ စရိယာ၊ ၄။ ၆၂။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၆။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၂။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၉၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၈၉၊ ၂၁၇။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၄၈။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၄၂။)

(၂) အရပ် - နေရာအရပ် - ၌ နေသူ။ တံ ဒေသံ ပသာဒေတွာ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၅၁။

(၃) ရည်ညွှန်း - ပြောဆို - အပ်သော (ဇာတ်စသည်)။ ကိဉ္စိ ဒေသံ လောသမတ္တံ ဥပါဒါယ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၅၆။ ဝိ၊ ၅။ ၉။ ဒိဿတိ အပဒိဿတိ "အဿ အယ" န္တိ ဝေါဟရိယတိတိ ဒေသော။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၄။ (-ဝိ၊ ၁။ ၂၆၁။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၆။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၂၄၈။)

(၄) ညွှန်ပြခြင်း၊ ညွှန်ပြကြောင်း 'သဒ္ဓါအစဉ်'။ နိဗ္ဗစနဝိတ္တာရော နိဿေသတော ဒေသောတိ နိဒ္ဒေသော။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂။

(၅) ဆိုခြင်း၊ ဆိုကြောင်း 'စကားအစဉ်'။ အဘိဓမ္မဿ နိစ္ဆယေန ဒေသော နိဒ္ဒေသော။ မူလ၊ ၄။ ၂။ ၆။ နိစ္ဆယေန ဒေသောတိ ဝဝတ္တာနတော ကထနံ။ အနု၊ ၄။ ၂။ ၁၂။

(၆) အကြောင်း။ ကိဉ္စိဒေဝ ဒေသ- (သံ၊ ၁။ ၂၅၉) န္တိ ကိဉ္စိဒေဝ ကာရဏံ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၃။ ဒေသေတိ ပဝေဒေတိ သံသယဝိဂမနံ ဧတေနာတိ ဒေသော။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၀။ (-၂၄၂။ ဒီ၊ ၁။ ၄၈။ မ၊ ၁။ ၂၉၂။ မ၊ ၃။ ၆၆။ သံ၊ ၂။ ၈၂၊ ၂၈၃။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၅။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၄။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၆၂။)

(၇) အာပတ်။ ကိဉ္စိဒေဝ ဒေသ (အံ၊ ၁။ ၅၆) န္တိ န သဗ္ဗမေဝ အာပတ္တိံ၊ အာပတ္တိယာ ပန ကိဉ္စိဒေဝ ဒေသံ အညတရံ အာပတ္တိန္တိ အတ္ထော။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂။

ဒေသက(တိ) [ဒိသိ=ဒိသ+ဏ္ဍ။ (ဒေဂက-သံ)] ပြော-ဆို-ပြ-တတ်သော၊ (က) ဒေသနာ ပြောကြားတတ်သော။ (ခ) တရားဟောတတ်သော။ (ဂ) ညွှန်-ကြား-ပြ-တတ်

သောသူ။ (က) ဒေသနပစ္စယာ ဒေသ-
ကော ... ဒုက္ခန္တံ အာပဇ္ဇန္တိ။ ဝိဇ္ဇာဉာဏံ
ကရိတိ။ ၂။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၂၁။ (-သာရတ္ထ၊
၂။ ၃၈။) (ခ) ခေဝိဓဿ နာမ အရိယ-
ဓမ္မဿ ဒေသကော။ မဇ္ဈိမာ။ ၁၂။ သံဠာသ။
၁၁။ အံဠာသ။ ၁၁။ (- အဘိဠာသ။ ၂။ ၇။
ပဋိသံဠာသ။ ၁၃၈။ မဟာနိဠာသ။ ၇။ နေတ္တိဠာသ။
၂။ ၄၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂။ ဝိမတိသ။ ၁၇။ ဒီ၊
ဠာသ။ ၁၃၇။ သီဠာသစ်။ ၁။ ၉၈။ ၄၈။ ဒီဠာ၊ ၂။
၈။ မဠာ၊ ၂။ ၆။ သံဠာသ။ ၁၀၈။ အံဠာသ။
၅၃။ မူလဠာသ။ ၂။ ၃၉။ မူလဠာသ။ ၁၁၇။)
(ဂ) ဒေသံဇာနန္တော မဂ္ဂက္ခာယိကပုရိသော
ဒေသကော။ ဘဂဝါပိ ဒုက္ခဿ ဒေသကော။
မူလဠာ၊ ၂။ ၆။ (- သီဠာသစ်။ ၂။ ၂၀၄။)

ဒေသကဒေါသ (တိ) [ဒေသက+ဒေါသ]
တရားဟောသူ၏အပြစ်။ ဒေသကဒေါသဘူ-
တာနံ။ ဥဒါန၊ ၁။ ၂၆။ ဒီဠာသ။ ၅၆။

ဒေသကပရိသာပဒေသ (ပု) [ဒေသကပရိသာ+
အပဒေသ] တရားဟောသူ (နှင့်) တရားနာ
ပရိသတ်ကို ညွှန်ပြခြင်း။ ဒေသကပရိသာပ-
ဒေသေဟိ။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၃။

ဒေသကဗျတ္တိဘာဝ (ပု) [ဒေသက+ဗျတ္တိဘာ-
ဝ] ညွှန်ပြ-ဟောကြား-သူ၏-ပေါ်လွင်-
-ထင်ရှား-စွာဖြစ်ခြင်း။ အာယသ္မာ သာရိ-
ပုတ္တောတိ ပနေတ္ထ ဒေသကဗျတ္တိဘာဝတ္ထံ
အတ္တာနံ ပရံ ဝိယ ကတွာ ဝုတ္တံ။ ပဋိသံဠာ၊
၂။ ၂၀၅။

ဒေသကသံကိလေသ (ပု) [ဒေသက+သံကိလေ-
သ] တရားဟောသူ၏ ညစ်နွမ်းကြောင်း
(တရား)။ ဒေသကသံကိလေသဘူတာနံ။
ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၃။ သီဠာသစ်။ ၁။ ၂၁။ မဠာ၊
၁။ ၅၃။ သံဠာသ။ ၆။ အံဠာသ။ ၄၇။

ဒေသကသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ဒေသက+သမ္ပတ္တိ] ဒေ-
သကပုဂ္ဂိုလ်၏ ပြည့်စုံခြင်း၊ တရားဟောသူ၏

ပြည့်စုံခြင်း။ ဘဂဝါတိ ဒေသကသမ္ပတ္တိ-
(နိဒ္ဒိသတိ)။ ဒီဠာသ။ ၃၇။ မဇ္ဈိမာ။ ၁၂။ သံဠာ၊
၁။ ၁၁။ အံဠာသ။ ၁၁။ ခုဒ္ဒကဠာသ။ ၉၃။ ဥဒါန၊
၁။ ၂၄။ ပဋိသံဠာသ။ ၂။ ၁၂၇။ ဒီဠာသ။ ၄၈။ သံ၊
ဠာသ။ ၁၃၉။ အံဠာသ။ ၁၃၇။ (- သီဠာသစ်။ ၁။
၁၈၀။ အနုဠာသ။ ၅၂။)

ဒေသကဓိန (တိ) [ဒေသက+အဓိန] ဒေသက
ပုဂ္ဂိုလ်နှင့်စပ်သော။ ထွေစ ဒေသနာ ဒေသ-
ကာဓိနာ။ နေတ္တိဝိ၊ ၁။

ဒေသကာယတ္တ (တိ) [ဒေသက+အာယတ္တ]
အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဒေသကာယတ္တေန
အာဏာဒိဝိဓိနာ အတိသဇ္ဇနံ ပဗောဓနံ ဒေ-
သနာ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၇၃။ ဒီဠာသ။ ၂။ ၂၃၇။
သီဠာသစ်။ ၁။ ၉၇။ သီဠာသစ်။ ၂။ ၆၉။ မဠာ၊
၂။ ၁၅၀။ အံဠာသ။ ၁၅၅။ မူလဠာသ။ ၂။ ၀။

ဒေသကာလပရိဒီပန (တိ) [ဒေသကာလ+ပရိ-
ဒီပန] တရားဟောရာ အရပ်(နှင့်) တရား
ဟောရာ အခါကို-ထက်ဝန်းကျင်-ပိုင်းခြား
၍-ပြ-ကြောင်းဖြစ်-တတ်-သော (တကြ-
စသော သဒ္ဒါ)။ တတြာတိ ဒေသကာလပရိ-
ဒီပနံ။ မဇ္ဈိမာ။ ၁၄။ သံဠာသ။ ၁။ ၁။ အံဠာသ။
၁၂။ သုတ္တနိဠာသ။ ၂။ ၁၂၂။ (- မဠာသ။ ၄၈။
အံဠာသ။ ၄၂။)

ဒေသကာလသမ္ပဒါ (ထိ) [ဒေသကာလ+သမ္ပဒါ]
အရပ်ဒေသ (နှင့်) အခါကာလ၏ ပြည့်စုံ
ခြင်း။ ဂုဇ္ဇစောစပိဏ္ဍေ ဝိပါကဒါယကကမ္မံ
ဒေသကာလသမ္ပဒါယ ကိဝပမာဏံ ဝိပါကံ
ဒဿတိ။ အဘိဠာသ။ ၂။ ၄၂၉။

ဒေသကာလာနုရူပ (တိ) [ဒေသကာလ+အနု-
ရူပ] အရပ်ဒေသ (နှင့်) အခါကာလ အား
လျော်သော။ (ကြိဝိ-စွာ၊ အောင်။) သမ္ပ-
ဒေဝ ဒေသကာလာနုရူပဉ္စေဝ ဣစ္ဆာနုရူပဉ္စ။
ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၂၂၈။ (- ထေရဠာသ။ ၂။ ၆၆။ စရိ-
ယာဠာသ။ ၃၀၅။ သီဠာသစ်။ ၁။ ၂၂။ အံဠာသ။
၁၀၅။)

ဒေသကိစ္စက (တိ) [ဒေသ+ကိစ္စ+က] (ဘုရားရှင်ကို ဖူးမြင်ရာ) အရပ်ကို-ချီးကျူး-ဟောပြ-သောသူ (ဒေသကိစ္စကထေရ်-စသည်)။ အာယသ္မာ ဒေသကိစ္စကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပါ။ ၂၇၉။

ဒေသစာရိကာ (ထိ) [ဒေသ+စာရိကာ] အရပ် မျက်နှာတို့၌-လှည့်လည်-သွားလာ-ခြင်း၊ ဒေသစာရိ-လှည့်လည်-သွားလာ-ခြင်း။ ဒေသစာရိကံ ပက္ခမနဝတ္ထုသ္မိံ ပညတ္တံ။ ကခါ။ ၃၂၉။

ဒေသစာရိတ္တ (န) [ဒေသ+စာရိတ္တ] အရပ်-အရပ်နေသူ-တို့၏-အလေ့-အကျင့်-ထုံးစံ၊ အရပ်လေ့။။ ဒေသစာရိတ္တဉ္စ ဇာနိ-သာမ။ ဇာ၊ ၄၁၂။ ၂၂၃။ ဇာ၊ ၄၁၄။ ၂၀၁။ ဇာ၊ ၄၁၅။ ၂၆၁၊ ၄၅၇။ ဒေသစာရိတ္တန္တိ သာဝန-ပဏ္ဏာရောပနာဒိ တံတံဒေသစာရိတ္တံ။ ဝဇီရ။ ၄၂၄။ (-ဇာ၊ ၄၁၄။ ၂၂၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂၉။ ကခါ၊ ၄၁၂။ သစ်။ ၂၃၅။)

ဒေသဒိသာပဒေသ (ပု) [ဒေသဒိသာ+အပ-ဒေသ] အရပ်မျက်နှာကို ညွှန်ပြခြင်း။ ဒေသ-ဒိသာပဒေသေန။ သီ၊ ၄၁၂။ သစ်၊ ၂။ ၃၇။

ဒေသဒူရ (တိ) [ဒေသ+ဒူရ] အရပ်အားဖြင့် ဝေးကွာသော၊ ဝေးကွာသောအရပ်ရှိသော။ နာဿ ဥပ္ပတ္တိယာ ဒေသဒူရတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သံ၊ ၄၁၂။ ၂၉၇။ (-အနု၊ ၄၁၂။ ၁၂၃။)

ဒေသဒွါန (န) [ဒေသ+အဒွါန] အရပ်-ဒေသ-ဟော အဒွါနသဒ္ဓါ။ ဒေသဒွါနံ ဥဒါဟရဏ-ဘာဝေန ဒဿေတွာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၉။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၁၁။)

ဒေသဒွါနဝိသိဋ္ဌ (တိ) [ဒေသဒွါန + ဝိသိဋ္ဌ] အရပ် - ဒေသ - ဟော အဒွါနသဒ္ဓါမှ ထူးသော။ အဿာသပဿာသာနံ ဒေသဒွါန-ဝိသိဋ္ဌေန ကာလဒွါနဝသေနော ဒီဃရဿတာ

အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၂-၅၂-ပ-ပ-ဗ-သ-စ

ဝုတ္တာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၉။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၁၁။)

ဒေသဓမ္မ (ပု) [ဒေသ+ဓမ္မ] (က) အရပ်-ဒေသ-နေသူတို့၏ သဘောတရား၊ အရပ်-ထုံးစံ-လေ့။ (ခ) အရပ်-ဒေသ-နေသူတို့-စောင့်ရှောက်-ကျင့်သုံး-အပ်သောတရား။ (က) တဒါကိရ အယံ တသ္မိံ ဒေသေ ဒေသဓမ္မော။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၅၀။ (ခ) ဒေသဓမ္မဝသေန အဝိဇ္ဇေဒတော ပဝတ္တမာနော ကုရုဝတ္ထ-ဓမ္မောတိ ပညာယိတ္ထ။ ဒီ၊ ၄၁၂။ ၁၀၀။ မ၊ ၄၁၁။ ၃၂၉။

ဒေသနတ္ထ (ပု) [ဒေသနာ+အတ္ထ] (က) ပြောကြားခြင်းအကျိုး။ (ခ) ဒေသနာ၏-အနက်-အဓိပ္ပါယ်။ (က) အစွယ် ဒေသနတ္ထာယ၊ သယမ္မံ ဥပသကံမိ။ အပါ။ ၅၀။ (-အပါ၊ ၂။ ၂၂၇။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၃၇။) (ခ) ဒေသနတ္ထ-သမ္ဘဝတော စ။ မ၊ ၄၁၁။ ၁၂၂။ (-နေတ္ထိ၊ ၄။ ၇၇။) အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဒေသနတ္ထနိဂမန (န) [ဒေသနတ္ထ + နိဂမန] ဒေသနာ၏ - အနက် - အဓိပ္ပါယ် - ကို - အပြီးအဆုံး - သို့ - ရောက်စေ - ထည့်သွင်း - ခြင်း။ အတ္ထနိဂမန (မ၊ ၄၁၁။ ၁၁၄) ကြည့်။

ဒေသနာ (ထိ) [ဒိသိ + ယု + အာ။ ဒိသ + ယု + အာ။ ဒေသိယတိ ဥစ္စာရိယတိတိ ဒေသနာ၊ ဒိသိ ဥစ္စာရဏေတိ ဓာတု၊ ဒေသိယတိ ဉာဏိယတိ တောယာတိ ဝါ ဒေသနာ၊ ဒိသ ပေက္ခဏေတိ ဓာတု။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ၄၁၁။ ၁၄၆။ (ဒေသနာ-သံ)] (၁) ဟော - ပြော - သိစေ - ခြင်း၊ ပြခြင်း။ (၂) ပြောကြား - ညွှန်ပြ - ခြင်း။ (၃) ဒေသနာကြားခြင်း၊ အာပတ် - အပြစ် - ကို ပြောကြားခြင်း။ (၄) ဝန်ခံခြင်း။ (၅) ဟော - ပြော - ဖွင့်ပြ - ကြောင်းဖြစ် - သော (ပါဠိ စသည်)။ (၆) ဒေသနာ - အထူး - အပြား၊ ဟောပုံ အစီအရင်၊ ဟောအပ်သောတရား - အဖို့ - အစု။

(၇) ပြောကြားအပ်သည်၏အဖြစ် (ဘာဝပု-
ဓာန်)။ (၈) ထားခြင်း။

(၁) ဟော - ပြော - သိစေ - ခြင်း၊
ပြခြင်း။ အရိယသစ္စာနံ အာစိက္ခဏာ ဒေသ-
နာ။ မ၊ ၃။ ၂၉၁။ သံ၊ ၃။ ၃၇၇။ ဒေသနာတိ
ပညတ္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၈။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၁။ အဘိ၊
၄။ ၁။ ၂၃။ ဒေသနာ (ပဋိသံ၊ ၂၇၇) တိ
ဒေသနာ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၂။ ကထေတဗ္ဗာနံ
အတ္တာနံ .... အဘိ (အဘိ) သဗ္ဗနံ ပဗောဓနံ
ဒေသနာ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၇၃။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၈၊ ၂၃၇။
သီ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၇။ (- အံ၊ ၄။ ၁။ ၉၆။ ဣတိ-
ဝုတ်၊ ၄။ ၁။ ၄၇။ မဟာနိ၊ ၄။ ၉၇၊ ၂၂၈။ သာရတ္ထ၊
၁။ ၃၂။)

(၂) ပြောကြား - ညွှန်ပြ - ခြင်း။ ကုဋ္ဌိ-
ဝိဟာရဝတ္ထုဒေသနာဝသေန ဒေသနာ ဝေဒိ-
တဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၂၅၉။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၇၃။ (- ဝိ၊
၅။ ၃၇၄။)

(၃) ဒေသနာကြားခြင်း။ အာပတ် -
အပြစ် - ကိုပြောကြားခြင်း။ အယံ အာပတ္တိ
ဒေသနာယ ဝူပသမတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၂၁၆။ (-
၁၆၂၊ ၁၇၆။ ဝဇီရ၊ ၂၆၂။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၅၀။)
ဒေသနာကြားပုံကို ဝိ၊ ၃။ ၁၆၈-၉။ ဝိ၊ ၄။ ၂။
၂၂၂-၃။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၄၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၁၀-တို့၌
ကြည့်။

(၄) ဝန်ခံခြင်း။ စတုန္နံ ဒေသနာယ စာ-
(ဝိ၊ ၅။ ၃၆၈) တိ စတုန္နံ အစွယ်ဒေသနာယ။
ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၂၃၃။ ဆိန္နမူလာပတ္တိနံ ပန အဘိက္ခု-
တာပဋိညာဝ ဒေသနာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၁၉။
(- ဇာ၊ ၁။ ၉၉။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၃၆။)

(၅) ဟော - ပြော - ဖွင့်ပြ - ကြောင်း
ဖြစ် - သော (ပါဠိ စသည်)။ အယံ ဒေသနာ
ကိန္နိဒါနာ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၅။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၄။ ဒေ-
သိယတိ သံဝဏ္ဏိယတိ တောယ သုတ္တတ္ထော-
တိ ဒေသနာ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၅။ အံ၊ ၄။
၁။ ၅၄။ ပရမတ္ထသဒ္ဓပ္ပဗန္ဓသင်္ခါတာ တန္တိ

“ဒေသနာ” တိ ဝုစ္စတိ။ .... ဒေသိယတိ အတ္ထော
တောယာတိ ဟိ ဒေသနာ။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၁။
၁၀၆။ (- ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၉၆။ မ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၀။ မ၊ ၄။
၃။ ၁၆၇၊ ၂၂၆။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၁။ ၂၀။ အံ၊ ၄။ ၁။
၁၈၉။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၄၀၊ ၁၆၈၊ ၂၀၈။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။
၅။ ပေတ၊ ၄။ ၁။ ၁၅။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂၀၆။ အံ၊
၄။ ၁။ ၂။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၅။ အနုဋီ၊ ၁။ ၃၊ ၂၃။)

(၆) ဒေသနာ - အထူး - အပြား၊
ဟောပုံ အစီအရင်၊ ဟောအပ်သောတရား -
အဖို့ - အစု။ ဒေသနာဝိမိ (၂) ကြည့်။
(၇) ပြောကြားအပ်သည်၏ အဖြစ် (ဘာ-
ဝပုဓာန်။ ဒေသနာဂါမိ-ကြည့်။

(၈) ထားခြင်း။ ဒေသနာပိ ဟိ ဒေ-
သေတဗ္ဗဿ သီလာဒိအတ္တဿ ဝိနေယျ-
သန္တာနေသု နိက္ခိပနတော နိက္ခေပေါတိ
ဝုစ္စတိ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၅၄။ ဓမ္မဒေသနာ - လည်း
ကြည့်။

ယင်း ဒေသနာသည်— (၁) ဝိနည်းဒေ
သနာ၊ (၂) သုတ္တန်ဒေသနာ၊ (၃) အဘိဓမ္မာ
ဒေသနာ ဟူ၍ ၃-မျိုးရှိ၏ (သာရတ္ထ၊ ၁။ ၅)။
ထိုတွင်— (၁) ဝိနည်းဒေသနာသည် အာ
ဏာအများဆုံးသုံး၍ ဟောအပ်သောကြောင့်
အာဏာဒေသနာ မည်၏။ (၂) သုတ္တန်ဒေသ
နာသည် ပညတ်အများဆုံးသုံး၍ ဟောအပ်
သောကြောင့် ဝေါဟာရဒေသနာ မည်၏။
(၃) အဘိဓမ္မာဒေသနာသည် ပရမတ်အများ
ဆုံးသုံး၍ ဟောအပ်သောကြောင့် ပရမတ္ထ
ဒေသနာမည်၏ (ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၇။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၀။
အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၂)။ (၁) အကျဉ်းအားဖြင့်
သမ္မုတိဒေသနာ၊ (၂) ပရမတ္ထဒေသနာ
ဟူ၍ ၂-မျိုးရှိ၏။ ထိုတွင်— (၁) ပုဂ္ဂိုလ်၊
သတ္တဝါ၊ ယောက်ျား၊ မိန်းမ စသော ပညတ်
အားဖြင့် ဟောအပ်သော ဒေသနာသည်
သမ္မုတိဒေသနာ မည်၏။ (၂) အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊
အနတ္တ၊ ခန္ဓာ၊ အာယတန၊ ဓာတ်-စသော

ပရမတ်အားဖြင့် ဟောအပ်သော ဒေသနာသည် ပရမတ္ထဒေသနာမည်၏။ ဘုရားရှင်သည် ပညတ်၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဟောအပ်သော ဒေသနာကို နာကြားရလျှင် ဆိုလိုရင်းအနက် အဓိပ္ပါယ်ကို သဘောပေါက် နားလည်ကာ တရားထူး ရနိုင်သူ (ဝေနေယျ) တို့အား သမ္မုတိဒေသနာကို ဟောတော်မူ၏။ ပရမတ်၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဟောအပ်သော ဒေသနာကို နာကြားရလျှင် ယခင်နည်းတူ သဘောပေါက်နားလည်ကာ တရားထူးရနိုင်သူ (ဝေနေယျ) တို့အား ပရမတ္ထဒေသနာကို ဟောတော်မူ၏။ ဥပမာအားဖြင့် အရပ်သုံး (ဒေသိယ) ဘာသာစကားအားလုံး၌ ကျမ်းကျင်လိမ္မာသူ ဝေဒကျမ်းဆရာသည် ထိုထိုအရပ်၌ မျက်နှာမှ ရောက်လာသော တပည့်တို့အား ၎င်းတို့၏ အရပ်သုံး (ဒေသိယ) ဘာသာဖြင့် သင်ပြပို့ချသောအခါ အလွယ်တကူ သင်ယူတတ်မြောက်ကြသကဲ့သို့ ဘုရားရှင်သည်လည်း ဝေနေယျတို့၏ အလိုအကြိုက်ကို ကြည့်ရှု ဆင်ခြင် တော်မူကာ သမ္မုတိ၊ ပရမတ္ထဒေသနာ ၂-မျိုးကို သင့်လျော်သလို ဟောတော်မူသည် (မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊ ၇၈)။ ယင်းသို့ ဟောတော်မူရာ၌ ရံခါ ဒေသနာတော် အဆုံးမသတ်ပဲ ကျောင်းတွင်းသို့ ဝင်ကြွသွားတော်မူခြင်းသည် ပုဂ္ဂလ၊ဓမ္မ ၂-ဌာနကို ချီးမြှောက်တော်မူလိုခြင်းကြောင့်ပင်ဖြစ်၏(မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၂-၃)။

(၁) နှိပ်ခြင်းကို အဦးအစပြု၍ ဟောပြောအပ်သော ‘နိဂ္ဂဟမုခ’ဒေသနာ၊ (၂) ချီးမြှောက်ခြင်းကို အဦးအစပြု၍ ဟောပြောအပ်သော ‘အနုဂ္ဂဟမုခ’ ဒေသနာ ဟူ၍လည်း ၂-ပါး (သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇)။ (၁) ရှေးဦးအစ ဟောပြောအပ်သော ‘ပဌမ’ တရားဒေသနာ၊ (၂) ၂-ကြိမ်မြောက် ဟောပြောအပ်သော ‘ဒုတိယ’ တရားဒေသနာ ဟူ၍လည်း ၂-ပါး

(ဣတိဝုတ်၊ ၂၁၈။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊ ၁၄၅)။ (၁) မိမိကို ဆောင်၍ ဟောပြောအပ်သော ‘အတ္တပနာယိက’ ဒေသနာ၊ (၂) သူတပါးကို ဆောင်၍ ဟောပြောအပ်သော ‘ပရူပနာယိက’ ဒေသနာ ဟူ၍ ၂-ပါး (နေတ္ထိ၊ ၁၅၂။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊ ၂၅၉)။ (၁) တရားလျှင် တည်ရာရှိသော တရားအားဖြင့် ဖြစ်သော ‘ဓမ္မာဓိဋ္ဌာနဓမ္မ’ ဒေသနာ၊ (၂) တရားလျှင် တည်ရာရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်အားဖြင့် ဖြစ်သော ‘ဓမ္မာဓိဋ္ဌာနပုဂ္ဂလ’ ဒေသနာ၊ (၃) ပုဂ္ဂိုလ်လျှင် တည်ရာရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်အားဖြင့် ဖြစ်သော ‘ပုဂ္ဂလဓိဋ္ဌာနပုဂ္ဂလ’ ဒေသနာ၊ (၄) ပုဂ္ဂိုလ်လျှင် တည်ရာရှိသော တရားအားဖြင့် ဖြစ်သော ‘ပုဂ္ဂလဓိဋ္ဌာနဓမ္မ’ ဒေသနာ ဟူ၍ ဓမ္မ၊ ပုဂ္ဂလအားဖြင့်လည်း ၄-ပါး (မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅)။

ဒေသနာ^၂ (ထိ) [ဒေသနာ+ကာလ] ဟော-ပြော-ရာ-အချိန်-အခါ။ ဒေသနာယာ- (မူလဋီ၊ ၁။ ၁၂) တိ ဒေသနာကာလေ၊ ဥတ္တရ-ပဒလောပဝသေန စေတံ ဝုတ္တံ။ မဓုဋီ၊ ၁။ ၄၃။

ဒေသနာ^၃ (ထိ) [ဒေသနာ+နယ] ဒေသနာတော်နည်း၊ ဟော-ပြော-ပုံနည်း။ ဒေသနာတော်၌ လာသောနည်း။ ဒေသနာယာ- (နေတ္ထိ၊ ၄၂) တိ ဒေသနာနယေန။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊ ၁၁၁။ ဒေသနာနယ-လည်း ကြည့်။

ဒေသနာ^၄ (ထိ) [ဒေသနာ+သုတ္တ] ဒေသနာသုတ်။ ဝိတက္ကော ဒေသနာ ဝိဇ္ဇာ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၂၅။ ဒေသနာသုတ္တ-လည်း ကြည့်။

ဒေသနာအကရဏ (န) [ဒေသနာ+အကရဏ] (ကုဋိရာ) ပြောကြားမှုကို မပြုလုပ်ခြင်း။ တံ ဒေသနာအကရဏဝသေန။ ကခါ၊ဋီ၊ ၅၄။

ဒေသနာအာရဠ (တိ) [ဒေသနာ + အာရဠ] ဒေသနာ၌ တင်ထားအပ်ပြီးသော။ ဥပရိဒေသနာအာရဠတ္တာ စ တာသံ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၄၅၃။

ဒေသနာကာရ (ပု) [ဒေသနာ + အာကာရ] ဟော-ပြော-ပုံ အခြင်းအရာ။ ပဘေဒတော

ဒေသနာကာရော(နေတ္တိ၊ဌ။၃၆)တိဝေဝစနံ။
နေတ္တိ၊ဌိ။၃၈။ (-နေတ္တိ၊ဝိ။၅၀။)

ဒေသနာကာရဏ (န) [ဒေသနာ+ကာရဏ]
ဟောကြားခြင်း၏ အကြောင်း။ တဿ ဒေ-
သနာကာရဏံ ပုရိမသဒိသမေဝ။ မ၊ဌ။၂။
၂၂၅။ (-ဣတိဝုတ်၊ဌ။၅၃။ မ၊ဌိ၊၁။၁၄၂။
မ၊ဌိ၊၃။၂၈၉။)

ဒေသနာကာလ (ပု) [ဒေသနာ+ကာလ] (၁)
(အပြစ်ကို) ပြောကြားရာ - အချိန် - အခါ။
ဒေသနာကြားရာ - အချိန် - အခါ။ (၂)
(တရားကို) ဟော - ပြော - ရာ - အချိန် -
အခါ။ (၁) ပုဂ္ဂလဿ စ ဂဏဿ စ ဒေသ-
နာကာလေ သံသသမ္ပတော ပရိဟာယတိ။
ကခါ။၂၉၁။ မ၊ဌ၊၄။၃၀။ အံ၊ဌိ၊၃။၂၀၁။
(၂) မဟာသမယသုတ္တံ....ဣမေသံ စတုန္တံ
သုတ္တာနံ ဒေသနာကာလေ အဘိသမယပုတ္တ-
သုတ္တာနံ ပရိစ္ဆေဒေါ နတ္ထိ။ ဥဒါန၊ဌ။၂၉၅။
(-အပါဌ၊၁။၂၃၁။ အပါဌ၊၂။၁၇၀။ နေတ္တိ၊
ဌ။၆၇။ သာရတ္ထ၊၂။၁၈၁။ သီ၊ဌိ၊သစ်၊၁။
၁၇၅၊၂၂၄။ သံ၊ဌိ၊၂။၇၅။ အနု၊ဌိ၊၁။၃၁၁၂။
အနု၊ဌိ၊၂။၉၂။ အနု၊ဌိ၊၃။၁။ နေတ္တိ၊ဌိ။၄၉။)

ဒေသနာကိစ္စနိပ္ပိဒက (တိ) [ဒေသနာကိစ္စ +
နိပ္ပိဒက] ဟော - ပြော - ခြင်းကိစ္စကို ပြီးစေ
တတ်သော (သဗ္ဗညုတဉာဏ်)။ ဒေသနာ-
ပညာ(သီ၊ဌိ၊သစ်၊၁။၂၀၀)-ကြည့်။

ဒေသနာကိစ္စသာနေ (န) [ဒေသနာကိစ္စ+သာ-
နေ]-ဟော - ပြော - ခြင်းကိစ္စကို ပြီးစေခြင်း။
ပဝေဒနဉ္စေတ္ထ အညာဝိသယာနံ သစ္စာဒီနံ
ဒေသနာကိစ္စသာနေတော။ ဒီ၊ဌိ၊၁။၁၃၄။
သီ၊ဌိ၊သစ်၊၁။၃၈၁။

ဒေသနာကုသလ (တိ) [ဒေသနာ + ကုသလ]
ဟော-ပြော-ခြင်း၌ - လိမ္မာ - ကျွမ်းကျင်-
သောသူ (ဘုရားစသည်)။ ဒေသနာကုသ-
လော ဗုဒ္ဓေါ။ အပါ၊၂။၁၂၁။ ထေရ၊ဌ၊၁။

၃၅။ ထေရ၊ဌ၊၂။၇၉။ ထေရီ၊ဌ၊၈၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
ဌ။၂၃၀။ ဒေသနာကုသလော(နေတ္တိ။၂၈)-
တိ ဓမ္မဿ ဒေသနာယ ကုသလော။ နေတ္တိ၊
ဌ။၁၀၀။ (-အပါ၊၁။၃၇၇။ မိလိန္ဒ၊၁၇၀။ မ၊
ဌ၊၁။၁၈။ သံ၊ဌ၊၃။၃၀။ ဒီ၊ဌိ၊၁။၄၃။ သီ၊ဌိ၊
သစ်၊၁။၂၂၀၊၃၄၄၊၃၉၀၊၄၆၈။ မ၊ဌိ၊၁။၃၃။
မ၊ဌိ၊၂။၁၅၆။ သံ၊ဌိ၊၁။၃၀။ သံ၊ဌိ၊၂။၇၆။
အံ၊ဌိ၊၁။၃၂။ အံ၊ဌိ၊၂။၂၀၀၊၃၇၂။ အနု၊ဌိ၊၃။
၃၅။)

ဒေသနာကုဋ (ပု) [ဒေသနာ+ကုဋ] တရား
ဒေသနာ၏ အထွတ်။ နိဗ္ဗာနေန ဒေသနာ-
ကုဋံ ဂဏှိ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၂၁။ (-ဇာ၊ဌ၊၆။
၃၃၁။)

ဒေသနာကောသလ္လ (န) [ဒေသနာ+ကော-
သလ္လ] တရားဟောခြင်း၌ - လိမ္မာ - ကျွမ်း
ကျင်-သော သူ၏ အဖြစ်-ခြင်း။ ဒေသနာ-
ကောသလ္လေ သတိ သောဘတိ။ ဒီ၊ဌိ၊၁။
၁၂၂။ သီ၊ဌိ၊သစ်၊၁။၃၄၃။ မ၊ဌိ၊၂။၁၅၆။
အံ၊ဌိ၊၂။၃၇၂။ (-သီ၊ဌိ၊သစ်၊၂။၃၅။ သံ၊
ဌိ၊၁။၂၇၈။)

ဒေသနာက္ခမ (ပု) [ဒေသနာ+ကမ] ဒေသနာ
အစဉ်၊ ဟောစဉ်။ တိဝိဓော ကမော ဥပ္ပတ္တိက္က-
မော ပဟာနက္ကမော ဒေသနာက္ခမော စ။
အဘိ၊ဌ၊၂။၁၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၀၄။ ကမတော-
(ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၀၇)တိ ဒေသနာက္ခမတော
(ဒေသနာနက္ကမတော၊ သီ၊သျှာ)၊ ယေန
ကာရဏေနာယံ ဒေသနာက္ခမော ကတော၊
တတောတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌိ၊၂။၁၆၂။
(-အဘိ၊ဌ၊၂။၂၈၄၄။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၂၉။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂၃။ စရိယာ၊ဌ။၂၇၀။ ဝဇီရ၊၆၄။
သာရတ္ထ၊၂။၁၃၅။ ဝိမတိ၊၁။၇၃။ ဝိမတိ၊၂။
၂၈၀။ ကခါ၊ဌိ၊၁။ ဒီ၊ဌိ၊၁။၄၂၊၆၈။ သီ၊ဌိ၊
သစ်၊၁။၁၅၉၊၂၄၉။ ဒီ၊ဌိ၊၃။၆၉။ မ၊ဌိ၊၁။
၂၀၂၊၂၆၇၊၂၇၄၊၃၀၉။ မ၊ဌိ၊၂။၄။ သံ၊ဌိ၊၁။
၂၉၊၉၁။ သံ၊ဌိ၊၂။၂၆၊၂၂၆။ အံ၊ဌိ၊၁။၃၁။

အံ၊ဋီ၊၂။၈၉၊၁၀။ မူလဋီ၊၂။၂၅။ အနုဋီ၊၂။
၅၊၃၂၊၆၃။ အနုဋီ၊၃။၁၆၃၊၂၈၄။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊
၂။၁၆၂-၃။ နေတ္ထိဋီ၊၃။၁၆၊၁၁၅။)

ဒေသနာက္ခမာဝရောဓန (န) [ဒေသနာက္ခမ+
အဝရောဓန] ဒေသနာအစဉ်၌-ပါဝင်-
သက်ဝင်-ခြင်း၊ ဒေသနာအစဉ်နှင့် မဆန့်
ကျင်ခြင်း။ တထာပိ ဒါနာဒိနံ ဒေသနာက္ခ-
မာဝရောဓနေ ကာရဏမာဟ “ဥပ္ပတ္တိ-
အာဒိဝတ္ထာနာဘာဝတော”တိ။ အနုဋီ၊၂။
၃၂။ အဝရောဓန-လည်း ကြည့်။

ဒေသနာက္ခဏ (ပု) [ဒေသနာ+ခဏ] ဟော
ကြား- ရာ - ဆဲ - ခဏ။ ဒေသနာက္ခဏေ
သမာဟိတစိတ္တာနမ္ပိ သမ္ပဒေဝ...တဒတ္တာဓိ-
ဂမော ဟောတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၂၅-၆။

ဒေသနာဂဇ္ဇိတ (န) [ဒေသနာ+ဂဇ္ဇိတ] ဒေသ
နာဟူသော ကြုံးဝါးသံ၊ ဒေသနာဖြင့် ကြုံး
ဝါးခြင်း၊ ကြုံးဝါး - ဟောကြား - အပ်
သော ဒေသနာ။ ဒုဝိညေယျတာယ စ နာနာ-
နယေဟိ ပဝတ္ထမာနံ ဒေသနာဂဇ္ဇိတံ မဟန္တံ။
ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၃၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၈၅။

ဒေသနာဂမ္ဘီရ (တိ) [ဒေသနာ+ဂမ္ဘီရ] ဒေသ
နာအားဖြင့်-နက်နဲ-ခက်ခဲ-သော၊ နက်နဲ
-ခက်ခဲ-သော ဒေသနာရှိသော (တရား)။
ယသ္မာ အယံ ဓမ္မော ဓမ္မဂမ္ဘီရော စ ဒေသ-
နာဂမ္ဘီရော စ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၅၅။ မ၊ဋီ၊၁။
၂၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၇။ သုတ္တနိ၊ဋီ၊၁။၁၅၉။ (-
အဘိ၊ဋီ၊၂။၁၈၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၁၉။)

ဒေသနာဂဟဏ (န) [ဒေသနာ+ဂဟဏ] ဒေသ
နာကို - ယူ - ဟော - ဆို - ခြင်း။ ဥပရိ
အရဟတ္တနိက္ခုဋေန ဒေသနာဂဟဏံ။ မ၊ဋီ၊၄။
၂၁၂။

ဒေသနာဂါမီ (တိ) [ဒေသနာ+ဂမု+ဏီ။ ထိ-၌
-ဂါမီနီ] ထုတ်ဖော်-ပြောကြား-အပ်သည်
၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သော၊ ဒေသနာဂါမီ

ဖြစ်သော (အာပတ်-စသည်)။ ဒုက္ကဋ် ဒေသ-
နာဂါမီ။ ဝိ၊ဋီ၊၂။၁၆၉။ ဒေသနာဂါမီနီ
အာပတ္တိ ဇာနိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊၅။၂၁၁။ ဒေသေ-
တဗ္ဗာတိ ဒေသနာ၊ ဒေသေတဗ္ဗဘာဝေါတိ
အတ္ထော။ဘာဝပ္ပဓာနောဟိ ဒေသနာသဒ္ဓေါ။
ဒေသနာဘာဝံ ဂစ္ဆတိတိ ဒေသေနာဂါမီနီ။
သမ္မော၊ယော။၂၆၂။ (-ဝိ၊၄။၇၊၇၃။ ဝိ၊၅။
၂၃၁။ ဝိ၊ဋီ၊၁။၂၀၁၊၂၃၇။ ဝိ၊ဋီ၊၃။၁၄၂၊
၂၇၁။ ဝိ၊ဋီ၊၄။၁၅၇၊၁၇၃၊၁၉၁၊၂၂၇။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ။၃၂၅၊၃၈၀၊၄၆၅။ ကင်္ခါ၊၂၅၂။ အဘိ၊
ဋီ၊၂။၄၃၃။ ပဋိသံ၊ဋီ၊၂။၂၉။ ဝဇီရ၊၅၀၇-၈။
သာရတ္ထ၊၂။၁၉၈။ ဝိမတိ၊၂။၂၁၃။ ကင်္ခါ၊ဋီ။
၆။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၆၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၄၄။
အနုဋီ၊၂။၁၈၁။)

ဒေသနာဃောသ (ပု) [ဒေသနာ+ဃောသ]
ဟောအပ်သော တရားသံ၊ တရားဟောသံ၊
ဒေသနာသံ။ဃောသတိ တေသံ ဒေသနာ-
ဃောသတော။ နေတ္ထိ၊ဋီ။၅၅။ (-နေတ္ထိ၊
ဝိ။၇၄။)

ဒေသနာဇနက (တိ) [ဒေသနာ+ဇနက] ဒေသ-
နာကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ဘဂဝါ ပန ဒေသ-
နာဇနကတ္တာ ဥဋ္ဌဋ္ဌနကိစ္စံ သာဓေတိတိ
ဝုစ္စတိ။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၇၉။

ဒေသနာဇလဒ (တိ) [ဒေသနာဇလ+ဒါ+အ]
ဒေသနာဟူသော မိုးရေကို ပေးတတ်သော။
အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒေသနာဇလဒန္တရ (တိ) [ဒေသနာဇလဒ+
အန္တရ] (က) (သတ္တဝါတို့၏) - အလယ်-
အတွင်း-၌ ဒေသနာဟူသော မိုးရေကိုပေး
တတ်သော၊ (သတ္တဝါတို့၏) - အလယ်-အ
တွင်း-၌ ဒေသနာမိုး ရွာသွန်းချတတ်သော။
(ခ) ဒေသနာမိုးရေကို ပေးကြောင်း ဖြစ်
သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ ဝါသဝံ ဝိယ ဝသန္တံ၊
ဒေသနာဇလဒန္တရံ။ အပ၊၂။၁၂၀။ ထေရ၊ဋီ၊
၂။၁၈၃။

ဒေသနာဇာလဝိမုတ္တ (တိ) [ဒေသနာဇာလ+ဝိမုတ္တ] ဒေသနာဟူသော-ဇာ-ကုန်ရက်-ပိုက်ကုန်-မှ လွတ်သောသူ။ ဒေသနာဇာလ-ဝိမုတ္တော ဒိဋ္ဌိဂတိကော နာမ နတ္ထိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။ ၁၁၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၆၉။

ဒေသနာဉာဏ (န) [ဒေသနာ+ဉာဏ] တရားဟောကြောင်း ဖြစ်သော ဉာဏ်။ ဒေသနာဉာဏ်။ တံ ပန ဓမ္မစက္ကံ ဒုဝိဓံ ဟောတိ ပဋိဝေဓဉာဏဉ္စ ဒေသနာဉာဏဉ္စ။ သံ၊ဌ၊၂။၄၄။ အံ၊ဌ၊၂။၂၅၄။ အံ၊ဌ၊၂။၂၆၅။ အဘိ၊ဌ၊၂။၃၇၂။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၃၃။ (-သံ၊ဌ၊၂။၂၆၆။ သံ၊ဌ၊၂။၃၂၇။ အံ၊ဌ၊၁။၉၅။ အံ၊ဌ၊၂။၂၆၆။ အံ၊ဌ၊၂။၁၃၆။ ထေရ၊ဌ၊၁။၄၃။ ထေရ၊ဌ၊၂။၂၇၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ၊၇၆။ နေတ္ထိ၊ဌ၊၂။၂၁၉။ ဝဇီရ၊၄၀၅။ သာရတ္ထ၊၁။၇၈။ သာရတ္ထ၊၂။၁၈၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၉၊၁၉၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၀၅၊၁၇၅၊၄၇၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၁။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၈၁၊၂၇၈။ မ၊ဋီ၊၁။၅၇။ မ၊ဋီ၊၂။၂၀၊၂၉၀။ မ၊ဋီ၊၂။၉၅။ သံ၊ဋီ၊၁။၅၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၁၊၅၄၁။ အံ၊ဋီ၊၁။၅၃၊၁၄၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၄၀၊၃၁၄။ မူလဋီ၊၁။၄၊၄၉။)

ဒေသနာဉာဏကုသလ (တိ) [ဒေသနာဉာဏ+ကုသလ] ဒေသနာဉာဏ်၌ - လိမ္မာ-ကျမ်းကျင်-သောသူ။ ဒေသနာဉာဏကုသလတံ ပုရက္ခတွာ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၇၈။

ဒေသနာဉာဏဂမ္ဘီရဘာဝသံသ္မစက (တိ) [ဒေသနာဉာဏဂမ္ဘီရဘာဝ+သံသ္မစက] ဒေသနာဉာဏ်၏ နက်နဲသည်၏ အဖြစ်ကို ပြတတ်သော (သုတ်စသည်)။ အတ္ထဗျဉ္ဇနသမ္ပန္နဿ ဗုဒ္ဓါနံ ဒေသနာဉာဏဂမ္ဘီရဘာဝသံသ္မစကဿ ဣမဿ သုတ္တဿ သုခါဝဂါဟဏတ္ထိ။ မ၊ဌ၊၁။၁၆။ သံ၊ဌ၊၂။၃။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၁၃၁။ အံ၊ဋီ၊၁။၄၆။

ဒေသနာဉာဏစက္ခု (န) [ဒေသနာဉာဏ+စက္ခု] ဒေသနာဉာဏ်မျက်စိ။ မျက်စိနှင့်တူသော ဒေသနာဉာဏ်။ ဒေသနာကာလေ ဒေသနာဉာဏစက္ခုနာ ဗောဓေတဗ္ဗတာဝသေန ဧကဒေသဒဿနဿ အဓိပ္ပေတတ္တာ။ အနုဋီ၊၂။၉၂။

ဒေသနာဉာဏတေဇ (ပု) [ဒေသနာဉာဏ+တေဇ] ဒေသနာဉာဏ်၏-တန်ခိုး-ရှိန်စော်-အာနုဘော်။ ဓမ္မစက္ကပဝတ္တနေ ဒေသနာဉာဏတေဇေန...အကမ္မိတ္ထ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၁၈။

ဒေသနာဉာဏဓမ္မ (ပု) [ဒေသနာဉာဏ + ဓမ္မ] ဒေသနာဉာဏ်တရား။ ဓမ္မစက္က (ဝိမတိ၊၂။၉၂)-ကြည့်။

ဒေသနာဉာဏပုဝတ္တိ (ထိ) [ဒေသနာဉာဏ + ပုဝတ္တိ] ဒေသနာဉာဏ်၏ဖြစ်ခြင်း။ တတောပရံ ယာဝ ပရိနိဗ္ဗာနာ ဒေသနာဉာဏပုဝတ္တိ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၇။ မူလဋီ၊၂။၁၉၈။

ဒေသနာဉာဏဝိလာသ (ပု) [ဒေသနာဉာဏ+ဝိလာသ] ဒေသနာဉာဏ်၏-ကွန့်မြူး-စံပယ်-တင့်တယ်-ခြင်း။ ဒသဗလဿ ဒေသနာဉာဏဝိလာသေနာပိ ကထိတံ။ အံ၊ဌ၊၂။၃၂၆။

ဒေသနာဉာဏဝေဂ (ပု) [ဒေသနာဉာဏ+ဝေဂ] ဒေသနာဉာဏ်၏ အဟုန်။ ဓမ္မဝေဂဝဿန(ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၂)-ကြည့်။

ဒေသနာဉာဏသမုဋ္ဌာန (တိ) [ဒေသနာဉာဏ+သမုဋ္ဌာန]ဒေသနာဉာဏ်ဟူသောဖြစ်ကြောင်း ရှိသော၊ ဒေသနာဉာဏ်ကြောင့် ဖြစ်သော၊ တဿေဝ ဒေသနာဉာဏသမုဋ္ဌာနဥရောဝါယာမဇနိတာဘိဇာတိတာယ ဩရသော ပုတ္တော အမိ။ ထေရ၊ဌ၊၂။၅၇။

ဒေသနာဉာဏသမ္ပယုတ္တစိတ္တုပ္ပါဒ (ပု) [ဒေသနာဉာဏသမ္ပယုတ္တ+စိတ္တုပ္ပါဒ]ဒေသနာဉာဏနှင့် အညီအညွတ် အပြားတို့ဖြင့် ယှဉ်သော စိတ္တုပ္ပါဒ။ သာသဓာတုယာ ဒေသနာသဒ္ဓေါ စ တံဇနကော ဒေသနာဉာဏသမ္ပယုတ္တစိတ္တုပ္ပါဒေါ စ မုချတ္တော။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၈။

ဒေသနာဉာဏာနုဘာဝ (ပု) [ဒေသနာဉာဏ+အာနုဘာဝ] ဒေသနာဉာဏ်၏-အာနုဘော်-အစွမ်း-သတ္တိ-တန်ခိုး။ ဩဘာသောတိ

ဒေသနာဉာဏာနုဘာဝေန စ ဒေဝတာနု-
ဘာဝေန စ ဇာတဩဘာသော။ ပဋိသံဠာ
၂။၂၁၉။ (-ဝိမတိဝါ။၅၇။ အံဋီ၊၃။၂၆။)

ဒေသနာဉာဏာနုဘာဝနိဗ္ဗတ္တ (တိ) [ဒေသနာ-
ဉာဏ+အာနုဘာဝ+နိဗ္ဗတ္တ] ဒေသနာဉာဏ်၏
အာနုဘော် - အစွမ်း - သတ္တိ - တန်ခိုး -
ကြောင့်ဖြစ်သော။ ယဒါပန အညာသိကော-
ဏ္ဍညတ္ထေရေန ဒသဗလဿ ဒေသနာဉာဏာ-
နုဘာဝနိဗ္ဗတ္တံ သဝနံ လဘိတွာ သဗ္ဗပဌမံ
ဓမ္မော အဓိဂတော။ အံဋီ၊၁။၉၅။

ဒေသနာဉာဏာနုပ (တိ) [ဒေသနာဉာဏ+အ-
နုပ] ဒေသနာဉာဏ်အား - လျော် -
လျောက်ပတ်-သော။ ယဒိ ဘဂဝါ အတ္တ-
နော ဒေသနာဉာဏာနုပံ ဒေသနံ ပဝတ္တာ-
ပေယျ။ မ၊ဋီ၊၃။၄၀၃။

ဒေသနာဉာယာဂတ (တိ) [ဒေသနာ+ဉာယ+
အာဂတ] ဒေသနာ၏-နည်း- ဥပဒေ-မှလာ
သော။ တေန မူလပဒံ အာဒိမ္ပိယေဝ ဌပေတွာ
ဒေသနာဉာယာဂတာတိ ဒဿေတိ။ အနုဋီ၊
၃။၂၇၄။

ဒေသနာထပန (န၊ထိ) [ဒေသနာ + ထပန]
ဒေသနာတော်ကို ထားခြင်း။ ထပန (ပေဋ-
ကော။၂၂၂)-ကြည့်။

ဒေသနာထောမနဂါထာ (ထိ) [ဒေသနာ-
ထောမနာ + ဂါထာ] ဒေသနာကို ချီးမွမ်း
ကြောင်းဖြစ်သော ဂါထာ။ ဒေသနာထော-
မနဂါထမ္ပိ ဝတွာ။ သုတ္တနိ၊၄။၂။၉၇။

ဒေသနာဒီပန (န၊ထိ) [ဒေသနာ+ဒီပန] ဒေသနာ
ကို ပြခြင်း။ ဒေသနာဒီပနတော။ ဣတိဝုတ်၊
၄။၃၁။

ဒေသနာဒေသ (ပု) [ဒေသနာ+ဒေသ] ဟော
ရာ အရပ်။ တာဝတိံ သဘဝနမေဝ ဒေသနာ-
ဒေသော။ အနုဋီ၊၃။၁၆၀။

ဒေသနာဒေါသ (ပု) [ဒေသနာ+ဒေါသ] တရား
ဟောခြင်း၌ ဖြစ်သော အပြစ်။ န ဒေသနာ-
ဒေါသေန။ သုတ္တနိ၊၄။၂။၂၆၇။ မဟာနိ၊၄။
၃၁၁။

ဒေသနာဓမ္မ (ပု) [ဒေသနာ + ဓမ္မ] (က)
ဟောအပ်သော ပါဠိ။ (ခ) ဟောအပ်သော
အကျင့် တရား။ (က) ဒေသနာဓမ္မဉ္စ က-
ထေန္တိ။ ထေရီ၊၄။၂၂၇။ (-ဓမ္မ၊၄။၁။၁၄၊
၃၇၉။ ထေရီ၊၄။၁။၆၉။ မ၊ဋီ၊၂။၁၇။ သံဋီ၊
၂။၄၃၊၅၆။ အံဋီ၊၂။၂၇၄။ အံဋီ၊၃။၂၇၅။)
(ခ) ဒေသနာဓမ္မေ (မ၊ဋီ၊၂။၂၇၆)တိ
ဒေသနာရုဇ္ဈေ ပုဗ္ဗဘာဂိယေ ဗောဓိပက္ခိယ-
ဓမ္မေနိဋ္ဌံ ဂစ္ဆတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၀၃။ (-ဝိ၊ဋီ၊
၂။၅၉။ ဓမ္မ၊၄။၁။၃၇၅။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၄၀။ သံဋီ၊
၂။၄၇၉။ အံဋီ၊၁။၁၅၆။)

ဒေသနာဓမ္မစက္က (န) [ဒေသနာ+ဓမ္မစက္က] ဟော
အပ်သောတရား ဟူသောစက်။ ဒေသနာဓမ္မ
စက်။ စက္ကဉ္စ ပဝတ္ထေတိ ဓမ္မဉ္စာတိ ဒေသနာ-
ဓမ္မစက္ကံ (ဝုတ္တံ)။ ပဋိသံဠာ၊၂။၂၂၁။

ဒေသနာဓိပ္ပါယ (ပု) [ဒေသနာ+အဓိပ္ပါယ]
ဒေသနာ၏-အလိုရှိအပ်သော - အနက် -
အဓိပ္ပါယ်။ ဝေမာဒီနံ ဒေသနာဓိပ္ပါယေ
သတိ ဗာရာဏသိ* ပါပေတွာ ဌပေယျာတိ။
ဝဇီရ၊၆၅။

ဒေသနာဓိပ္ပါယကောသလ္လ (န) [ဒေသနာဓိပ္ပါ-
ယ+ကောသလ္လ] ဒေသနာ၏-အလိုရှိအပ်
သော အနက်-အဓိပ္ပါယ်-၌-လိမ္မာ-ကျွမ်း
ကျင်-သူ၏ အဖြစ်-ခြင်း။ ဒေသနာဓိပ္ပါ-
ယကောသလ္လံ။ ပေဋကော။၂၃၂။

ဒေသနာနဓိန (တိ) [ဒေသနာ + အနဓိန] ဒေ
သနာတော်နှင့် မဆက်စပ်သော။ ဒေသနာန-
ဓိနဘာဝေန။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၉၇။

ဒေသနာနယ (ပု) [ဒေသနာ+နယ] ဒေသနာ
နည်း။ (က) ဒေသနာ၌ လာသောနည်း။

ဒေသနာနုရူပ (တိ) [ဒေသနာ+အနုရူပ] ဒေသနာအား-လျော်-လျောက်ပတ်-သော။ ဒေသနာနုရူပတံတံသံဝဏ္ဏနာယ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၄။

ဒေသနာနုဝိဓာန (န) [ဒေသနာ+အနုဝိဓာန] ဒေသနာအား-လျော်-လျောက်ပတ်-စွာ-ပြုပြင်-စီရင်-ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဒေသနာနုဝိဓာနဟေတုက (တိ) [ဒေသနာနုဝိဓာန+ဟေတု+က] ဒေသနာအား-လျော်-လျောက်ပတ်-စွာ-ပြုပြင်-စီရင်-ခြင်း ဟူသော အကြောင်းရှိသော။ ဒေသနာနုဝိဓာနဟေတုကတ္တာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၉။

ဒေသနာနုသန္တိ (ထိ) [ဒေသနာ+အနုသန္တိ] ဒေသနာ၏-အဆက်-အစပ်။ ဒေသနာနုသန္တိ ဘဋေန္တော (သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၈) တိ ယထာ ဒေသိတာယ ဒေသနာယ အနုသန္တိ ဘဋေန္တော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၈၇၊ ၃၀။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၇၇၊ ၁၈၃။)

ဒေသနာနုသာရ (ပု) [ဒေသနာ+အနုသာရ] တရား 'ဒေသနာ' ကို - အစဉ် - မပြတ် - အဖန်ဖန် - အောက်မေ့ - အမှတ်ရ - ခြင်း။ ဒေသနာနုသာရေနာ (သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၉) တိ သတ္တု သာမုက္ကံသိကဓမ္မဒေသနာယ အနုဿရဏေန။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၁၀။ (-မ၊ ဋီ၊ ၄။ ၅၉။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၆၊ ၂၄၂၊ ၃၂၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၄၊ ၂၂၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၈၁၊ ၃၀၅။ အဘိ၊ ဋီ၊ ၃။ ၇၃။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၂၈။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၅၃။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၂၈၊ ၂၅၅။ ထေရီ၊ ၄။ ၅၆၊ ၈၄၊ ၁၄၂။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၉၆။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၂။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၉၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၅၈။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆၄၊ ၂၇၉။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၀။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၆၊ ၂၀၅။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၆။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈။ အံ၊ ၂။ ၃၃၄။)

ဒေသနာ(န)န္တရ (န) [ဒေသနာ+အန္တရ] (က) အခြား - တပါး - သော ဒေသနာ၊ ဒေသနာ

တပါး။ (ခ) ထူးသောဒေသနာ၊ ဒေသနာအထူး။ (က) ပုဗ္ဗာပရေနာတိ ပုဗ္ဗေန ဝါ အပရေန ဝါ၊ ဒေသနန္တရေနာတိ အဓိပ္ပါယ်။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၀၀။ ကေသာ ဒေသနာယ ဒေသနာန္တရေန သဒ္ဓိံ သံသန္တံ ဒေသနာသန္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၅။ (-သီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၈၆။ အနုဋီ၊ ၂။ ၈၃၊ ၁၅၁။ နေတ္ထိ၊ ၀။ ၁၅၁။) ကမ္မန္တရ (၁) နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။ (ခ) ဓမ္မဝသေနောဒဿနတော၊ ဒေသနန္တရတ္တာ။ မူလ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၁၉။

ဒေသနာပကာရဉာဏ (န) [ဒေသနာပကာရ+ဉာဏ] ဒေသနာ အပြားကို သိသော ဉာဏ်။ ဒေသနာပကာရဉာဏံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၉။

ဒေသနာ(န)ပစ္စယ (ပု) [ဒေသနာ+ပစ္စယ] (၁) (အာပတ်ကို) ဒေသနာကြားခြင်း ဟူသောအကြောင်း။ (၂) (တရား) ဟောခြင်း ဟူသောအကြောင်း။ (၁) အညံ ပန ဒေသနပစ္စယာ ဒေသကော။ ဝိ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၄၆။ ကင်္ခါ၊ ၉၂။ (- ဝိ၊ ဋီ၊ ၄။ ၁၆၈။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၀၇။) (၂) ဒသဌာနာနိ ဒေသနာဟေတုနိ ဒေသနာပစ္စယာ နိဒ္ဒေသနာ စ။ ပေဋကော။ ၂၇၇။ (-နေတ္ထိ၊ ၄။ ၅၅။)

ဒေသနာပညတ္တိ (ထိ) [ဒေသနာ+ပညတ္တိ] ဒေသနာတော်ကိုအပြားအားဖြင့် သိစေခြင်း၊ ဒေသနာကိုထားခြင်း။ အယံ ဒေသနာပညတ္တိသစ္စာနံ။ နေတ္ထိ၊ ၅။ ၁။ (- ၅၃။) ဒေသနာယ ပညာပနတော ဒေသနာပညတ္တိ နာမ။ နေတ္ထိ၊ ၀။ ၁၉၅။

ဒေသနာပညာ (ထိ) [ဒေသနာ+ပညာ] တရားဟောခြင်းကိုစွဲကို ပြီးစေတတ်သော သဗ္ဗညုတဉာဏ်ပညာ၊ တရားဟောကြောင်း ဖြစ်သော သဗ္ဗညုတဉာဏ်ပညာ။ ပရဟိတသာမိကာယ ကရုဏာပဒဌာနာယ ဒေသနာပညာယ ပဿတာ။ ဝိ၊ ဋီ၊ ၄။ ၁၃၇။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၁၄။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၄၇။ ဒေသနာပညာ-

ယာ (ဒီ၊ဌ၊၁။၄၄)တိ ဒေသနာကိစ္စနိပ္ပိဒ-
ကေန သဗ္ဗညုတညာဏေန။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။
၂၀၀။ (-သာရတ္ထ၊၃။၄၅၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄။
သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၁။၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၃။၃၆၁။ မူလဋ္ဌ၊၁။၅။)

ဒေသနာပဋိဂါဟက (တိ) [ဒေသနာ+ပဋိဂါ-
ဟက] တရား 'ဒေသနာ' ကို-ခံယူ-နာခံ-မှတ်
သား-တတ်သော၊ သူ။ ပဋိဂါဟမဏ္ဍောတိ
ဒေသနာပဋိဂါဟကော ဝေ မဏ္ဍော။ ပဋိသံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂။ (- သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၂၂၄။)

ဒေသနာပဋိဇာနန (န၊ထိ) [ဒေသနာ+ပဋိဇာ-
နန] တရား 'ဒေသနာ' ကို ဝန်ခံကြောင်း ဖြစ်
သော၊ တရားဟောရန် ဝန်ခံကြောင်း ဖြစ်
သော။ ဒေသေဿာမိတိ ဒေသနာပဋိဇာနနံ။
မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆။

ဒေသနာပဋိပတ္တိပူဇာ (ထိ) [ဒေသနာ+ပဋိ-
ပတ္တိ+ပူဇာ] တရား 'ဒေသနာ' ဖြင့် ပူဇော်
ခြင်း (နှင့်) အကျင့်ဖြင့် ပူဇော်ခြင်း။ ဒေသနာ-
ပဋိပတ္တိပူဇာယ ပူဇ် ကရောန္တော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၂၂။

ဒေသနာပဋိပတ္တိသမယ (ပု) [ဒေသနာ+ပဋိ-
ပတ္တိ+သမယ] တရားဟောရာအခါ (နှင့်)
ကျင့်ရာအခါ။ ဒေသနာပဋိပတ္တိသမယေသု
ဒေသနာသမယော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၂၆။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၉၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၀။

ဒေသနာပဒေသ (ပု) [ဒေသနာ+အပဒေသ။
ဒေသနာ+ပဒေသ] (၁) ဒေသနာကိုညွှန်
ပြခြင်း။ (၂) ဒေသနာ၏ တစိတ်၊ ဒေသနာ
အစိတ်။ (၃) သီသန္တိ ဒေသနာပဒေသော-
ဒေသနာယ အညေသုပိ ဝတ္တဗ္ဗေသု ကဿ၊
စိဒေဝ သီသဘာဝေန အပဒိသနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၁၈။ (၂) ဒေသနာသီသ (၃) ကြည့်။

ဒေသနာပဒေသလက္ခဏဝစန (န) [ဒေသနာ-
ပဒေသလက္ခဏ+ဝစန] ဒေသနာကို ညွှန်ပြ
ခြင်းကိုမှတ်ကြောင်းဖြစ်သော သဒ္ဒါ။ ဒေသ-
နာသီသ (၄)-ကြည့်။

ဒေသနာပဘေဒကုသလ (တိ) [ဒေသနာပဘေ-
ဒ+ကုသလ] ဒေသနာ- အထူး- အပြား-
၌-လိမ္မာ-ကျွမ်းကျင် - သော၊သူ။ ယထာ
တံ ဒေသနာပဘေဒကုသလော ဓမ္မရာဇာ။
မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။

ဒေသနာပရိယောသာန (န) [ဒေသနာ+ပရိ-
ယောသာန] (၁) ဒေသနာ၏အဆုံး၊ တရား
ဟောခြင်း၏အဆုံး။ (၂) ဒေသနာ၏ ပြီး
ဆုံးရာအခါ။ ဒေသနာပရိယောသာနေ အစု-
နဝမာနံ ပါဏသဟဿာနံ ဓမ္မာဘိသမယော
အဟောသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၆။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၉၊၃၉၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။
၂၃၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၃။၂၄၊၂၀၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၊၃၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄။ ဥဒါန၊
ဋ္ဌ၊၃၁၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၂၂။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၄၄၊၃၁၀။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၉၊၁၆၄။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။
၉၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၊၂၃၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၂၂။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၄၅၊၃၇၃။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၁၀၊၁၇။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၁။၃၁၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။
အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၂။)

ဒေသနာပဝတ္တိဟေတု (ပု) [ဒေသနာပဝတ္တိ +
ဟေတု] ဒေသနာဖြစ်ပေါ်ခြင်း၏အကြောင်း။
ဒေသနာပဝတ္တိဟေတုဘူတာနံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။
၂၈။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၈။

ဒေသနာပသုတ (တိ) [ဒေသနာ+ပသုတ] ဟော
ပြောခြင်း-၌-ကို-အားထုတ်သော၊ ဟော
ပြောခြင်း-၌-ကို-လေ့ကျက်-လေ့လာ-
လိုက်စား - သော၊သူ။ ဧကစ္စေ ဘိက္ခုတိ

ယေ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒဓမ္မေ ဒေသနာပသုတာ။
သံ၊ဋီ၊၂။၄။

ဒေသနာပါဠိဟာရိယ (န) [ဒေသနာ+ပါဠိဟာ-
ရိယ] တရား ‘ဒေသနာ’ ဟူသော ဆန့်ကျင်
ဖက်တို့ကို - ပယ်ရှား - တားမြစ် - တတ်သော
တန်ခိုးပြာဋိဟာ။ တထာရူပံ ဟိ ဗုဒ္ဓါနံ ဒေသ-
နာပါဠိဟာရိယံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၈။

ဒေသနာပါရိသုဒ္ဓိ (ထိ) [ဒေသနာ+ပါရိသုဒ္ဓိ]
တရား ‘ဒေသနာ’ ၏ ထက်ဝန်းကျင် - သန့်
ရှင်း - စင်ကြယ် - ခြင်း။ ဒေသနာပါရိသုဒ္ဓိ
ဒီပေတွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၇။

ဒေသနာပူဇာ (ထိ) [ဒေသနာ+ပူဇာ] တရား
‘ဒေသနာ’ ကို ပူဇော်ခြင်း။ သက္ကစ္စံ ဓမ္မ-
ဒေသနေနာတိ ဣမိနာ ... ဒေသနာပူဇံ ဝတွာ။
နေတ္ထိ၊ဋီ၊၂။

ဒေသနာပေက္ခ (တိ) [ဒေသနာ+အပေက္ခာ]
ဒေသနာသဒ္ဓါကိုရှုငဲ့ခြင်းရှိသော (မေ-စသော
သဒ္ဓါ)။ ပုရိမော ပန မေ-သဒ္ဓေါ ဒေသနာ-
ပေက္ခော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၁။

ဒေသနာပုကာရ (ပု) [ဒေသနာ+ပကာရ] တရား
‘ဒေသနာ’ - အထူး - အပြား။ ဒေသနာဝိဓိ-
(၂) ကြည့်။

ဒေသနာဖလာဓိဂမ (ပု) [ဒေသနာဖလ+အဓိ-
ဂမ] တရား ‘ဒေသနာ’ ၏ အကျိုးကို ရခြင်း။
ဒေသနာဖလာဓိဂမဿ ဥပါယော။ နေတ္ထိ၊
ဋ္ဌ၊၅၇။

ဒေသနာဗလ (န) [ဒေသနာ+ဗလ] တရား
‘ဒေသနာ’ ၏ - စွမ်းအား - စွမ်းရည်။ တထာ-
ဂတဿ ဒေသနာဗလေန ဝိဒ္ဓိသိတာ။ သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၈၁။ (- ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။ မ၊ဋီ၊၁။၁၂၀။
သံ၊ဋီ၊၁။၅၁။ အံ၊ဋီ၊၁။၅၃။)

ဒေသနာဗဟုလ (တိ) [ဒေသနာ+ဗဟုလ] များ
သော တရားဟောခြင်းရှိသော၊ တရား ဟော

ခြင်း များသော၊သူ။ ကော ဒေသနာဗဟု-
လော၊ ကော န ဒေသနာဗဟုလော။ ပဋိ-
သံ၊ဥဂ၊၂။ ဒေသနာဗဟုလောတိ ဓမ္မဒေသ-
နာဝသေန။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၃။

ဒေသနာဘာဇန (တိ) [ဒေသနာ+ဘာဇန]
တရား ‘ဒေသနာ’ ၏ တည်ရာဖြစ်သော၊သူ။
ဓမ္မော ဟိ ဒေသိယမာနော ဒေသကတော
ဒေသနာဘာဇနံ သင်္ကမန္တော ဝိယ ဟောတိ။
နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၄၆။ တသ္မိံ ဥဉ္စုတညတတိ-
အာဒိပုဂ္ဂလဝိဘာဂဘူတေ ဒေသနာဘာဇနေ။
နေတ္ထိ၊ဋီ၊၄၆။ (- နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၅၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊
၁။၄၈၆။ နေတ္ထိ၊ဝိ၊၇၅။)

ဒေသနာဘိမုခ (တိ) [ဒေသနာ+အဘိမုခ]
တရား ‘ဒေသနာ’ သို့ - ရှေးရှု - မျက်နှာမူ-
သော (ဉာဏ်စသည်)။ သဠိမတ္တာ ဘိက္ခု၊
သတ္တု ဒေသနာဘိမုခံ ဉာဏံ ပေသေတွာ။
အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂။

ဒေသနာဘေဒ (ပု) [ဒေသနာ+ဘေဒ] တရား
‘ဒေသနာ’ - အထူး - အပြား။ ဒေသနာ-
ဘေဒေါယေဝ ဟေသော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၆။
မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။ မ၊ဋီ၊၁။၃၃၀။ (- အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၆၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၄၊၁၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။
၁၅၄၊၁၅၇။ သာရတ္ထ၊၁။၇၄။ ဝိမတိ၊၁။၁၉။
ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၈၊၁၁၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၉၈၊၃၂၆။
မ၊ဋီ၊၂။၄။ မ၊ဋီ၊၃။၃၀၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၈၉။)

ဒေသနာမဂ္ဂ (ပု) [ဒေသနာ+မဂ္ဂ] တရား
‘ဒေသနာ’ - အစဉ် - လမ်း။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒဿ
ဒေသနာမဂ္ဂေါ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၉၇။ (- ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။
၇၃။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၀၃။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၃၄။ မ၊ဋီ၊၂။
၁၄၂။)

ဒေသနာမဏ္ဍ (ပု၊န) [ဒေသနာ+မဏ္ဍ] ကြည်
လင်သောတရား ‘ဒေသနာ’။ ကတမော ဒေ-
သနာမဏ္ဍော။ ပဋိသံ၊၂၇၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈။
သံ၊ဋီ၊၂။၆၂။ ဒေသနာမဏ္ဍောတိ ဓမ္မဒေသ-
နာ ဝေ မဏ္ဍော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၂။

ဒေသနာမယ (တိ) [ဒေသနာ+မယ] တရား
 ဟောကြောင်း ‘စေတနာ’။ ဒေသနာမယံ၊
 သဝနမယံ။ ဒီဠာ၂။၁၇၁။ အဘိဠာ၁။၂၀၁။
 ဒေသနာမလ (န) [ဒေသနာ+မလ] တရား
 ‘ဒေသနာ’၏ အညစ်အကြေး။ အတ္တနော
 ဒေသနာမလာဘာဝဒီပိကံ ဣမံ ဂါထမဘာ-
 သိ။ သုတ္တနိဠာ၁။၂၄၉။

ဒေသနာမုခ (န) [ဒေသနာ+မုခ] ဒေသနာ၏-
 အဦး-အမြက်။ ဒေသနာမုခမေဝ စေတ-
 (ဝိဠာ၂။၂၄၀)န္တိ ပိတာမဟယုဂါတိ ပိတာ-
 မဟဂ္ဂဟဏံ ဒေသနာမုခံ ပိတာမဟိ မာတာ-
 မဟိအာဒိနမ္ပိ အဓိပေတတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၂။
 ၃၉၈။ (-ဒီဠာ၂။၁၄၅။ ဒီဠာ၂။၁၅၂။)

ဒေသနာယုတ္တ (တိ) [ဒေသနာ+ယုတ္တ] ဒေသနာ
 ကြားခြင်းငှါ သင့်လျော်သော (ကာယ
 ကံမ္မ၊ ဝစီကံမ္မ)။ ဒေသနာယုတ္တံ ဒေသေတဗ္ဗံ။
 မာဠာ၂။၉၁။

ဒေသနာယုတ္တိကုသလ (တိ) [ဒေသနာယုတ္တိ+
 ကုသလ] တရားဟောခြင်း အစီအရင်၌-
 လိမ္မာ- ကျမ်းကျင် - သောသု။ ဒေသနာ-
 ယုတ္တိကုသလော ဝါ(နေတ္ထိဠာ၂။၇၈)တိ ဓမ္မာနံ
 ဒေသနာဝိဇ္ဇိမ္ပိ ကုသလော။ နေတ္ထိဠာ၂။၅၅။

ဒေသနာရမ္မ (ပု) ဒေသနာ + အာရမ္မ] (၁)
 ဒေသနာ၏ - အဦး - အစ။ (၂) တရား
 ‘ဒေသနာ’ကို အားထုတ်ခြင်း။ (၁) ပုဗ္ဗေတိ
 ဒေသနာရမ္မေ။ မာဠာ၁။၂၆၈။ (၂) အယံ
 ဒေသနာရမ္မေ။ နေတ္ထိဠာ၂။၁၁၅။ (-သံဠာ
 ၃။၂၀၈။ သံဠာ၂။၄၄၆။)

ဒေသနာရုဠ (တိ) [ဒေသနာ+အာရုဠ] ဒေသ-
 နာသို့တင်အပ်သော၊ ဒေသနာသို့တက်ရောက်
 သော။ဒေသနာရုဠ(သံဠာ၂။၃၀)န္တိ....ဒေသ-
 နာ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ ဝိထိ* အာရုဠမေဝ။ သံဠာ
 ၂။၃၄။ (-နေတ္ထိဠာ၂။၅၅။ဒီဠာ၂။၂၉၃။ မာဠာ

၂။၃၀၃။ မာဠာ၂။၂၉၀။ အနုဠာ၁။၂၅။ အနုဠာ
 ၂။၅၁။ နေတ္ထိဠာ၂။၃၃၁၅၆။)

ဒေသနာရောစန (န) [ဒေသနာ+အာရောစန]
 ဒေသနာကြားခြင်း။ အာပဇ္ဇိတွာ ဝါ ဝုဠ-
 တောတိ ဧတ္ထ ဒေသနာရောစနာနမ္ပိ သဂ်-
 ဟော။ ဝိမတိ၊၂။၁၄၀။

ဒေသနာလိလာ (ထိ) [ဒေသနာ+လိလာ] ဒေ
 သနာ၏ - ကွန့်မြူး - စံပယ် - တင့်တယ် -
 ခြင်း။ ဘဂဝတာ ဒေသနာဝိလာသပုတ္တေန
 ဒေသနာလိလာယ ဒသိတာ။ ကင်္ခါဠာ၂။၄၀။

ဒေသနာဝစီကမ္မ (န) [ဒေသနာ+ဝစီကမ္မ] တရား
 ဟောခြင်းဟူသော နှုတ်အမှု။ တဿ ဝိက္ခိ-
 ဌိတံ ဒေသနာဝစီကမ္မဘူတော ဝိဟာရေ။
 နေတ္ထိဠာ၂။၁၇။

ဒေသနာဝတ္ထုက (တိ) [ဒေသနာ+ဝတ္ထု+က]
 ဒေသနာ ကြားခြင်းဟူသော-တည်ရာ-အ
 ကြောင်း - ရှိသော(အာပတ်)။ ဧကဿ
 သန္တိကေ ဒေသနာဝတ္ထုကံ။ မိလိန္ဒ၊၁၉၁။

ဒေသနာဝသာန (န) [ဒေသနာ+အဝသာန]
 (၁) ဒေသနာ၏အဆုံး၊ တရားဟောခြင်း၏
 အဆုံး။ (၂) ဒေသနာ၏ ပြီးဆုံးရာအခါ၊
 တရားဟောခြင်း၏ပြီးဆုံးရာအခါ။ ဒေသနာ-
 ဝသာနေ....အရဟတ္တံ ပါပုဏိံ သု။သံဠာ၂။
 ၂၇၉။ ဓမ္မာဠာ၂။၁၅။ ပေတဠာ၂။၅၀။ အပါဠာ
 ၁။၂၃၁။ အပါဠာ၂။၃၃။ (-သံဠာ၁။၂၇၉။
 အံဠာ၁။၁၁၉၊၃၀၁။ အံဠာ၂။၁၁၃။ ဓမ္မာဠာ
 ၂။၄၁၇၊၁၁၄။ ဣတိဝုတ်ဠာ၂။၂၈။ ဝိမာနာ
 ဠာ၁၆၅။ ထေရဠာ၁။၂၂၊၃၉။ ထေရီဠာ
 ၁၄၁။)

ဒေသနာဝိဇ္ဇနပုတ္တ (တိ) [ဒေသနာဝိဇ္ဇန+
 ပုတ္တ] ဒေသနာ၏-ကွန့်မြူး-စံပယ်-တင့်
 တယ်-ခြင်းသို့ရောက်သော။ ဒေသနာဝိလာ-
 သ(တိ)(၂)-ကြည့်။

ဒေသနာဝိတ္ထာရ (ပု) [ဒေသနာ+ဝိတ္ထာရ] ဒေသနာကို အကျယ်ချဲ့ခြင်း။ ဒုက္ခဝိတ္ထာရဂတံ ပန ဒေသနာဝိတ္ထာရံ ပဟာယ ယတ္ထ သဗ္ဗော ဒုက္ခဝိတ္ထာရော သမောဓာနံ ဂစ္ဆတိ။ မူလဋီ၊ ၂။၆၈။

ဒေသနာဝိဓာန (န) [ဒေသနာ+ဝိဓာန] တရားဟောခြင်း အစီအရင်။ ဉာဏမဟတ္တတာယ ဒေသနာဝိဓာနေသု ကုသလော။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။၂၂၄။ (- ဝဇီရ။၄၇၁။ မူလဋီ၊ ၃။၂၀၂။)

ဒေသနာဝိမိ (ထိ) [ဒေသနာ+ဝိမိ] (၁) ပြောကြားပုံအစီအရင်၊ ဒေသနာကြားပုံ အစီအရင်။ (၂) ဟောအပ်သောတရားအစု၊ ဒေသနာအစု။ (၃) ဟောခြင်းအစီအရင်။ (၁) တကြာယံ ဒေသနာဝိမိ။ ဝိဠာ၊ ၃။၃၄၅။ (၂) တံ ဒေသနန္တိ တံ ကုသလေသု ဓမ္မေသု ဒေသနာပုကာရံ၊ ဒေသနာဝိမိ*၊ ဒေသေတဗ္ဗန္တ။ ဒီ၊ ၃။၆၆။ (၃) ဒေသနာယုတ္တိကုသလော- (နေတ္ထိ၊ ၄။၇၈) တိ ဓမ္မာနံ ဒေသနာဝိမိမှ ကုသလော။ နေတ္ထိ၊ ၄။၅၅။

ဒေသနာဝိမိကုသလ (တိ) [ဒေသနာဝိမိ+ကုသလ] တရားဟောခြင်းအစီအရင်၌-လိမ္မာ-ကျွမ်းကျင်-သော၊ သူ။ ဒေသနာဝိမိကုသလတာယ။ ဓမ္မ၊ ၄။၁။၃၈၃။ (- ဓမ္မ၊ ၄။၂။၂၈၄။)

ဒေသနာဝိဘာဂ (ပု) [ဒေသနာ+ဝိဘာဂ] ဒေသနာကို-ခွဲခြမ်း-စိတ်ဖြာ-ဝေဘန်-ခြင်း။ ဒေသနာဝိဘာဂေဟိပိ တမေဝ ပုဂ္ဂလဝိဘာဂံ ဝိဘာဂေတိ။ နေတ္ထိ၊ ၄။၂၀၇။ (- မ၊ ၄။၁။၂၄၂။ သံ၊ ၄။၂။၉၂။ အံ၊ ၄။၁။၁၂၀။ နေတ္ထိ၊ ၀။၆၄-ဂ။)

ဒေသနာဝိဘူတိ (ထိ) [ဒေသနာ+ဝိဘူတိ] ဒေသနာ၏-ကွန့်မြူး-စံပယ်-တင့်တယ်-ခြင်း။ တသ္မာ ဤဒိသိပံ ဘဂဝတော ဒေသနာဝိဘူတိ အတ္ထေဝါတိ။ သီ၊ ၄။သစ်၊ ၂။၇၇။

ဒေသနာဝိလာသ (ပု) [ဒေသနာ + ဝိလာသ] (၁) ဒေသနာ၏ - ကွန့်မြူး - စံပယ် - တင့်တယ် - ခြင်း။ (တိ) (၂) ဒေသနာကို-ကွန့်မြူး-စံပယ် - တင့်တယ် - စေတတ် - စေကြောင်းဖြစ် - သော (သဗ္ဗညုတဉာဏ်)။ (၁) ဒေသနာဝိလာသော ဝါ သေ ဘဂဝတော။ ဝိ၊ ၄။၁။၁၀၄။ ဒေသနာဝိလာသော ဒေသနာယ ဝိဇ္ဇန္တံ။ သီ၊ ၄။သစ်၊ ၁။၄၇၂။ သေ ဝိလာသော ဘဂဝတော ဒေသနာဝိလာသော ဒေသနာယ ဝိလာသော။ ပါရာ၊ ယော၊ ၇။၀။ (- မ၊ ၄။၁။၃၃၃။ အံ၊ ၄။၁။၁၉၉၊ ၃၀၄။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။၂၂၄၊ ၂၃၄။ ဝဇီရ။ ၂၅၉။ ဝိမတိ၊ ၁။၄၁။ ဒီ၊ ၃။၂။၁၆၁။ မ၊ ၄။၂။၃။ မ၊ ၄။၃။၁၂၃။ သံ၊ ၄။၂။၂၄၂။ အံ၊ ၄။၁။၂၆၈-၉။ အံ၊ ၄။၂။၂၁၀။ မူလဋီ၊ ၁။၁၀၆။ အနုဋီ၊ ၁။၁၁၄။ အနုဋီ၊ ၂။၁၀၈။)

(တိ) (၂) ကော ပနေသ? ဒေသနာဝိလာသော စေဝ ပုညဿယော စ။ အံ၊ ၄။၁။၈၆။ ယာယ ဓမ္မဓာတုယာ ဒေသနာဝိဇ္ဇန္တပုတ္တာ၊ သာ ဒေသနာဝိလာသော။ ဓမ္မဓာတုတိ စ သဗ္ဗညုတညာဏမေဝ။ သီ၊ ၄။သစ်၊ ၁။၃၁၇။ ဒေသေတဗ္ဗပကာရဇာနနဉ္စိ ဒေသနာဝိလာသော၊ တထာ ဒေသနာဉာဏဉ္စာတိ။ မူလဋီ၊ ၁။၄၉။ (- မ၊ ၄။၁။၃၀။ သံ၊ ၄။၂။၂၈၁။ အံ၊ ၄။၁။၅၅။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။၈၉၊ ၂၂၃။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။၃၄။ အဘိဋ္ဌ၊ ၃။၃၅၂၊ ပဋိသံ၊ ၄။၁။၁၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၇၂။ ဥဒါန၊ ၄။၁၆၊ ၃၀၂။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။၅၃၊ ၃၅၂။ ထေရ၊ ၄။၁။၃၀၅။ ထေရီ၊ ၄။၁၄၁။ အပါ၊ ၄။၂။၂၉၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။၂။ မဟာနိ၊ ၄။၁၅၉၊ ၁၉၄။ စူဠနိ၊ ၄။၆၃။ ဝဇီရ။ ၃၅၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။၁၃၄။ ဝိမတိ၊ ၁။၆၉။ ဒီ၊ ၄။၁။၃၈၃။ သီ၊ ၄။သစ်၊ ၂။၁၉၄၊ ၃၇၅၊ ၄၀၁။ ဒီ၊ ၄။၂။၂၈၅။ မ၊ ၄။၁။၃၃၅။ မ၊ ၄။၂။၅၆၊ ၅၇၃။ မ၊ ၄။၃။၂၂၇။ သံ၊ ၄။၁။၃၃၈။ သံ၊ ၄။၂။၂၄၂။ အံ၊ ၄။၂။၂၅၂။ အံ၊ ၄။၃။၈၃၊ ၂၁၅၊ ၂၄၈။ အနုဋီ၊ ၁။၅၃။)

ဒေသနာဝိလာသပ္ပတ္တိ(တိ) [ဒေသနာဝိလာသ + ပတ္တိ] ဒေသနာကို - ကွန့်မြူး - စံပယ် - တင့်တယ် - စေတတ် - စေကြောင်းဖြစ် - သော သဗ္ဗညုတဉာဏ် - သို့ရောက် - ကိုရ - သော၊ သူ (ဘုရားရှင်)။ ဒေသနာဝိလာသပ္ပတ္တော ဟောတိ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၈)တိ အဘိရုစိဝသေန ပရိဝတ္တေတွာ ဒေသေတုံ သမတ္တတာ ဒေသနာဝိလာသော၊ တံ ပတ္တော အဓိဂတော။ သာရတ္ထ၊၁။၃၄၉။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅၅။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၆၆။ ဝိမတိ၊၁။၆၉။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊၄၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၃။)

ဒေသနာဝိလာသပ္ပတ္တိ (ထိ) [ဒေသနာဝိလာသ + ပတ္တိ] ဒေသနာ၏ - ကွန့်မြူး - စံပယ် - တင့်တယ် - ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း။ အတ္တနော ဒေသနာဝိလာသပ္ပတ္တိယာ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊၃၈။ (-မူလဋ္ဌ၊၂။၈၅။)

ဒေသနာဝိလာသမယ (တိ) [ဒေသနာဝိလာသ + မယ] ဒေသနာကို - ကွန့်မြူး - စံပယ် - တင့်တယ် - စေတတ် - စေကြောင်းဖြစ် - သော (သဗ္ဗညုတဉာဏ်)။ ကော ပနေသ? ဒေသနာဝိလာသမယော စေ ပညသယော စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။ ဒေသနာဝိလာသောယေဝ ဒေသနာဝိလာသမယော ယထာ “ပညမယံ၊ ဒါနမယ”န္တိအာဒိသု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၃၁၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။

ဒေသနာဝိလာသသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ဒေသနာဝိလာသ + သမ္ပတ္တိ] ဒေသနာကို - ကွန့်မြူး - စံပယ် - တင့်တယ် - စေတတ် - စေကြောင်းဖြစ် - သော သဗ္ဗညုတဉာဏ် - ၏ - နှင့် - ပြည့်စုံခြင်း။ အတ္တနော (သတ္တု စ) ဒေသနာဝိလာသသမ္ပတ္တိယာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။

ဒေသနာဝိသုဒ္ဓိ (ထိ) [ဒေသနာ + ဝိသုဒ္ဓိ] (က) ဒေသနာကြားခြင်းဖြင့်စင်ကြယ်သောသီလ။

(ခ) ဒေသနာကြားခြင်းဟူသော စင်ကြယ်ကြောင်း ရှိသော သီလ။ ဒေသနာဝိသုဒ္ဓိ နိဿရဏံ ဝဒတိ။ အနုဋ္ဌ၊၂။၁၈၀။

ဒေသနာဝိသေသ (ပု) [ဒေသနာ + ဝိသေသ] (၁) ဒေသနာကြားခြင်းအထူး။ (၂) ဒေသနာအထူး၊ ထူးသောဒေသနာ။ (၁) ဧဝံ ပုရိမာပတ္တိနံ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိဝိသေသော စ ဒေသနာဝိသေသော စ အဋ္ဌကထာစရိယေဟိ ဒဿိတော။ သာရတ္ထ၊၂။၁၃၅။ (-ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၆၀။) (၂) တွေ့ကေန ဣမိနာ စတုဝါရပရိမာဏေန ဒေသနာဝိသေသေန။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၉။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၆။ အနုဋ္ဌ၊၁။၅၅။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၄၃။)

ဒေသနာဝေဂ (ပု) [ဒေသနာ + ဝေဂ] ဒေသနာ၏အဟုန်။ ဧဝံ ဒေသနာဝေဂေန ကိလေသေန ဝိဟနေယျ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၁။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃၅။)

ဒေသနာသင်္ကရ (ပု) [ဒေသနာ + သင်္ကရ] ဒေသနာ၏ - ရောရှက် - ရောနှော - ရောထွေး - ခြင်း။ ဒေသနာသင်္ကရံ ဒဿေတုံ။ အနုဋ္ဌ၊၃။၂၀၃။

ဒေသနာသန္နိ (ထိ) [ဒေသနာ + သန္နိ] ဒေသနာ - အဆက် - အစပ်။ ဒေသနာအချင်းချင်း - ဆက်စပ် - နှီးနှော - တိုက်ဆိုင် - ခြင်း။ ဒေသနာသန္နိ (နေတ္ထိ၊၃၃)တိ ယထာဝုတ္တု ဒေသနန္တရေန ဒေသနာယ သံသန္နနံ။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၁၀၂။ ကေဿာ ဒေသနာယ ဒေသနန္တရေန သဒ္ဓိံ သံသန္နနံ ဒေသနာသန္နိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၅။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၄၈၆။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။ နေတ္ထိ၊ဝိ၊၁၅၁။)

ဒေသနာသန္နိပါတ (ပု) [ဒေသနာ + သန္နိပါတ] တရားဟောရာအခါ၌ - အညီအညွတ် - ပေါင်းဆုံ - ကျရောက်ခြင်း။ တရားဟောရာအခါ၌

စည်းဝေးခြင်း။ ဗုဒ္ဓါနံ ဒေသနာသန္နိပါတ-
သဒိသော မဟာသမာဂမော အဟောသိ။
ဇာ၊ဌ၊၅။၄၅၄။

ဒေသနာသန္နိဿယ (တိ) [ဒေသနာ+သန္နိဿ-
ယ] ဒေသနာဟူသော-မိုရာ-အားထားရာ
-ရှိသော။ ဒေသနာသန္နိဿယော ဗြာဟ္မ-
ဏဿ တထာရူပေါ တွေ အဇ္ဈာသယောပိ
နတ္ထိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၀။

ဒေသနာသမယ (ပု) [ဒေသနာ+သမယ] တရား
ဟောရာအခါ။ ဒေသနာသမယော ပရိနိဗ္ဗာ-
နသမယော....တေသု သမယေသု ဒေသနာ-
သမယသင်္ခါတံ ကေံ သမယန္တိ ဒီပေတိ။ ဒီ၊
ဌ၊၁။၃၃။ မ၊ဌ၊၁။၁၀။ သံ၊ဌ၊၁။၉။ အံ၊ဌ၊၁။
၉။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၁၂၆။ ခုဒ္ဒက၊ဌ၊၉၀။ ဥဒါန၊
ဌ၊၂၀။ ပဉ္စစတ္တာလီသဝဿာနိ တံတံဓမ္မ-
ဒေသနာကာလော ဒေသနာသမယော။ သိ၊
ဋ္ဌ၊သင်္ခ၊၁။၁၇၀။ (- ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ အနုဋ္ဌ၊
၃။၁၆၀။)

ဒေသနာသမုဋ္ဌာန (န) [ဒေသနာ + သမုဋ္ဌာန]
ဒေသနာ၏ဖြစ်ကြောင်း၊ ဒေသနာသမုဋ္ဌာနံ။
သာမညတော ဘဂဝတော ဒေသနာသမုဋ္ဌာ-
နဿ ဝိဘာဂံ ဒဿေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၄။ (-
သိ၊ဋ္ဌ၊သင်္ခ၊၁။၄၅၇။)

ဒေသနာသမုဋ္ဌာပက (တိ) [ဒေသနာ+သမုဋ္ဌာ-
ပက] ဒေသနာကို ဖြစ်စေ တတ်သော
(စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ ဒေသနာသမုဋ္ဌာပကံ စိတ္တုပ္ပါဒ်
ဒဿေတိ။ သိ၊ဋ္ဌ၊သင်္ခ၊၁။၁၀၇။ (- အနုဋ္ဌ၊
၁။၃။)

ဒေသနာသမုဋ္ဌိစ္စန (န) [ဒေသနာ+သမုဋ္ဌိစ္စန]
ဒေသနာကို- လက်ခံ- သိမ်းပိုက်- ခံယူ-
ခြင်း။ နာမကာယေန ဒေသနာသမုဋ္ဌိစ္စန-
ဝသေန သက္ခိဘူတာ ဘဝိဿာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၆၃။

ဒေသနာသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ဒေသနာ+သမ္ပတ္တိ] ဒေ
သနာ၏ - ပြည့်စုံ - လုံလောက် - ခြင်း။

“ဝေ”န္တိ စ ဘဏန္တော (ဝစနေန) ဒေသနာ-
သမ္ပတ္တိ နိဗ္ဗိသတိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၃၅။ မ၊ဌ၊၁။
၁၂။ သံ၊ဌ၊၁။၁၁။ အံ၊ဌ၊၁။၁၁။ ပဋိသံ၊ဌ၊
၂။၁၂၇။ ဥဒါန၊ဌ၊၂၄။ (- သံ၊ဌ၊၂။၁၁၃။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၈။ သိ၊ဋ္ဌ၊သင်္ခ၊၁။၁၇၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၄၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၆။)

ဒေသနာသမ္ပန္န (ပု) [ဒေသနာ+သမ္ပန္န] ဒေသ-
နာ-အဆက်-အစပ်၊ ဒေသနာ အချင်းချင်း
-ဆက်-စပ်-ခြင်း။ တတ္ထ သမ္ပန္နော နာမ
ဒေသနာသမ္ပန္နော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။ သိ၊ဋ္ဌ၊သင်္ခ၊
၁။၁၃၉။

ဒေသနာသာမတ္တိယ (န) [ဒေသနာ+သာမတ္တိ-
ယ] ဟောခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်၊
ဟောစွမ်းနိုင် - သည်၏အဖြစ် - ခြင်း။
ဒေသနာသာမတ္တိယဘာဝတော ဝုတ္တံ။ ဝိမ-
တိ၊၁။၁၃၁။

ဒေသနာသီသ (န) [ဒေသနာ+သီသ] (၁)
ဒေသနာ၏-အကြီးအမှူး - အဦး - ပဓာန
- ဖြစ်သော သဒ္ဓါ။ (၂) ဒေသနာကို ညွှန်ပြ
ကြောင်းဖြစ်သောသဒ္ဓါ။ (၃) ဒေသနာ၏
-တစိတ်-တဖို့-တချို့-ဖြစ်သော သဒ္ဓါ။
(၄) ဒေသနာ၏ - တစိတ် - တဖို့-တချို့
- ကို မှတ်ကြောင်း ဖြစ်သော သဒ္ဓါ။ (၁)
ဒေသနာသီသ (ဒီ၊ဌ၊၁။၁၀၈)န္တိ ဒေသ-
နာယ ဇေဋ္ဌကဘာဝေန ဂဟဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၆၆။ ဒေသနာသီသ (ဒီ၊ဌ၊၁။၁၀၈)န္တိ
ဒေသနာယ ဇေဋ္ဌကံ။ သိ၊ဋ္ဌ၊သင်္ခ၊၁။၄၃၅။
ဒေသနာသီသ (အဘိ၊ဌ၊၁။၁၀၉)န္တိ တွေ
သီသသဒ္ဓေါ န ဥတ္တမင်္ဂါဒိဝါစကော၊ အထ
ခေါ ပဓာနဝါစကော။ မဓုဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။
(၂) ဒေသနာသီသမတ္တ(ဒီ၊ဌ၊၃။၁၄၄)န္တိ
နိဒဿနမတ္တန္တိ အတ္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၁။ (၃)
ဒေသနာသီသမေဝါ(ဒီ၊ဌ၊၃။၂၁၀)တိ ဒေ-

သနာပဒေသော ဝေ။ ဒီ၊ ဝိ၊ ၂၊ ၂၄၆။ ဒေသနာသိသ(သံ၊ ဝိ၊ ၂၊ ၂၀၂) နှိ ဒေသနာပဒေသံ။ သံ၊ ဝိ၊ ၂၊ ၂၂၂။ (၄) ဒေသနာသိသ(သံ၊ ဝိ၊ ၂၊ ၄၆) နှိ ဒေသနာပဒေသလက္ခဏာဝစနန္တိ အဓိပ္ပါယ်။ သံ၊ ဝိ၊ ၁၊ ၉၀။ (-- မ၊ ဝိ၊ ၂၊ ၂၂၂၊ ၂၃၂။ မ၊ ဝိ၊ ၄၊ ၉၉။ သံ၊ ဝိ၊ ၁၊ ၅၃၊ ၇၇။ အံ၊ ဝိ၊ ၂၊ ၁၁၅။ အံ၊ ဝိ၊ ၂၊ ၂၇။ အံ၊ ဝိ၊ ၁၊ ၁၅၇၊ ၄၃၈။ ဓမ္မ၊ ဝိ၊ ၁၊ ၃၈၅။ ဥဒါန၊ ဝိ၊ ၁၊ ၁၀၁။ ပေတ၊ ဝိ၊ ၂၊ ၇၄။ ထေရ၊ ဝိ၊ ၁၊ ၁၃၁။ ထေရ၊ ဝိ၊ ၂၊ ၁၁၉။ ထေရီ၊ ဝိ၊ ၉။ အပ၊ ဝိ၊ ၂၊ ၁၆၄။ စရိယာ၊ ဝိ၊ ၈၄။ မဟာနိ၊ ဝိ၊ ၃၄၄။ ဇာ၊ ဝိ၊ ၁၊ ၁၅၈။ ဇာ၊ ဝိ၊ ၂၊ ၁၅၉၊ ၁၆၉၊ ၃၃၃။ ဇာ၊ ဝိ၊ ၂၊ ၈၁၊ ၄၄၇။ ဇာ၊ ဝိ၊ ၅၊ ၁၅၅။ နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၅၂။ မ၊ ဝိ၊ ၂၊ ၂၇၄။ မ၊ ဝိ၊ ၃၊ ၁၅၄။)

ဒေသနာသုကုသလ (တိ) [ဒေသနာ+သုကုသလ] ဒေသနာ၌ လွန်စွာ-လိမ္မာ-ကျွမ်းကျင်-သော၊ သူ။ ဒေသနာသုကုသလတ္တာ။ ဒီ၊ ဝိ၊ ၂၊ ၉၈။

ဒေသနာသုခ (န) [ဒေသနာ+သုခ] (၁) တရားဟောခြင်းငှါ - ချမ်းသာ-လွယ်ကူ-ခြင်း။ (တိ) (၂) တရားဟောခြင်းငှါ - ချမ်းသာ-လွယ်ကူ-သော၊ သူ။ (၁) ဒေသနာသုခတ္ထမေဝါ(ဒီ၊ ဝိ၊ ၁၊ ၂၀၀) တိ ကေဝလံ ဒေသနာသုခတ္ထံ။ ဒီ၊ ဝိ၊ ၁၊ ၂၆၈။ သီ၊ ဝိ၊ ၁၊ ၁၅၄။ (တိ) (၂) ဒေသနာသုခတာယ ဝိစိကိစ္ဆာသိသေန ဒေသနာ ကတာ။ အံ၊ ဝိ၊ ၂၊ ၄၇၈။ (- မူလ၊ ဝိ၊ ၂၊ ၂၂၃။)

ဒေသနာသုတ္တ (န) [ဒေသနာ+သုတ္တ] ဒေသနာသုတ်၊ မကောင်းမှုကို မကောင်းမှုအားဖြင့် ကြည့်ရှုကြကုန်လော့၊ မကောင်းမှုကို မကောင်းမှုအားဖြင့် မြင်၍ ထိုမကောင်းမှု၌ ငြီးငွေ့ကြကုန်လော့၊ တပ်ခြင်းကင်းအောင်ပြုကြကုန်လော့၊ ကိလေသာတို့မှ ကင်းလွတ်အောင် ကျင့်ကြကုန်လော့ဟု ဘုရားရှင်၏ တရားဟောခြင်းနှစ်ပါးကို တိုက်တွန်းပြဆိုရာ

သုတ်။ ဣတိဝုတ္တကပါဠိ၊ ဒုကနိပါတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ ဣတိဝုတ်။ ၂၊ ၈။ ဣတိဝုတ်၊ ဝိ၊ ၁၄၅-၇။

ဒေသနာသုဒ္ဓိ (ထိ) [ဒေသနာ+သုဒ္ဓိ] (၁) အာပတ်ကို - ပြောကြား-ဒေသနာကြား-ခြင်းဟူသော သီလစင်ကြယ်ကြောင်း။ (တိ) (၂) အာပတ်ကို - ပြောကြား-ဒေသနာကြား-ခြင်းဟူသော စင်ကြယ်ကြောင်း ရှိသော။ (၃) အာပတ်ကိုပြောကြား-ဒေသနာကြား-ခြင်းဖြင့် စင်ကြယ်သော (သီလ)။ စတုဗ္ဗိဇာ ဟိ သုဒ္ဓိ ဒေသနာသုဒ္ဓိ သံဝရသုဒ္ဓိ ပရိယေဋ္ဌိသုဒ္ဓိ ပစ္စဝေက္ခဏသုဒ္ဓိ။ ဝိ၊ ဝိ၊ ၂၊ ၂၇၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၆၈။ ဝိ၊ သုဒ္ဓိ၊ ၁၊ ၄၁။ ဒေသနာသုဒ္ဓိတိ ဧတ္ထ ဒေသနာ နာမ ဝိနယကမ္ပံ၊ တေန ဝုဋ္ဌာနမ္ပိ ဒေသနာ ဝေ နာမ ဟောတိတိ။ ဝဇီရ၊ ၂၊ ၆၂။ (၁) သုဇ္ဈတိ တောယာတိ သုဒ္ဓိ၊ ယထာဓမ္မံ ဒေသနာဝ သုဒ္ဓိ ဒေသနာသုဒ္ဓိ။ သာရတ္ထ၊ ၂၊ ၄၁၉။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ဝိ၊ ၁၊ ၁၄၅။ ဝိ၊ သုဒ္ဓိ၊ ဝိ၊ ၁၊ ၇၃။ (တိ) (၂) သုဒ္ဓိမန္တေသု သီလေသု ဒေသနာ သုဒ္ဓိ တေသာတိ ဒေသနာသုဒ္ဓိ။ သာရတ္ထ၊ ၂၊ ၄၂၀။ (- ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ဝိ၊ ၁၊ ၁၄၅။ ဝိ၊ သုဒ္ဓိ၊ ဝိ၊ ၁၊ ၇၃။) (၃) ဒေသနာသုဒ္ဓိ နာမ ပါတိမောက္ခသံဝရသီလံ၊ တဉ္စိ ဒေသနာယ သုဇ္ဈနတော “ဒေသနာသုဒ္ဓိ” တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ဝိ၊ ၂၊ ၂၇၂-၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၆၈။ ဝိ၊ သုဒ္ဓိ၊ ၁၊ ၄၁။

ဒေသနာသောတ (ပု) [ဒေသနာ+သောတ] ဒေသနာအယဉ်၊ ရေအယဉ်နှင့်တူသော ဒေသနာ။ ဒေသနာသောတေန ဝုတ္တံ။ သံ၊ ဝိ၊ ၂၊ ၅၄။ အံ၊ ဝိ၊ ၃၊ ၃၁၃။

ဒေသနာသောတပတိတ (တိ) [ဒေသနာသောတ+ပတိတ] ဒေသနာအယဉ်သို့ ကျရောက်သော။ ဒေသနာသောတပတိတံ န ကရေတိ။ သီ၊ ဝိ၊ ၁၊ ၂၇၄။

ဒေသနာဟတ္ထ (ပု) [ဒေသနာ+ဟတ္ထ] ဒေသနာဟူသောလက်၊ လက်နှင့်တူသောဒေသနာ။

ဒေသနာဟာရေ ဣမံ ပဇ် သတ္တကာယံ တာ-
ရေသိ။ ထေရဂ္ဃ၊ ၂။ ၂၀။ (-ထေရဂ္ဃ၊ ၁။
၄၁။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၈၇။)

ဒေသနာဟာရ^၁ ((ပု) [ဒေသနာ+ဟာရ] (က)
(အဿာဒ၊ အာဒိနဝ၊ နိဿရဏ၊ ဖလ၊ ဥပါယ၊
အာဏတ္တိ-အားဖြင့် ၆-ပါးသော) ဒေသနာ
(သုတ်၏ အနက်ကို - ဟောပြု - ဖွင့်ဆို-
ခြင်း) ဟူသော ဟာရ။ (ခ) ဒေသနာကို -
ဟောပြု - ဖွင့်ဆို - ကြောင်းဖြစ်သော ဟာရ။
(ဂ) ဒေသနာနှင့်တကွဖြစ်သော ဟာရ (ပုလဲ
သွယ်နှင့် တူသော သံဝဏ္ဏနာ အထူး)။
အဿာဒါဒိနဝတာ၊ နိဿရဏမ္ပိ စ ဖလံ ဥပါ-
ယော စ၊ အာဏတ္တိ စ ဘဂဝတော၊ ယော-
ဂိနံ ဒေသနာဟာရော။ နေတ္ထိ၊ ၂။ သိ၊ ဋီ၊
သစ်၊ ၁။ ၄၈၀။ အယံ အဿာဒါဒိနဝနိဿရ-
ဏဖလူပါယာဏတ္တိဝသေန ဆဗ္ဗဓမ္မသန္ဓဿ-
နလက္ခဏော ဒေသနာဟာရော နာမ။ သိ၊ ဋီ၊
သစ်၊ ၁။ ၄၈၀။ (-နေတ္ထိ၊ ၄။ ၃၉၊ ၄၀။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။
၁၉၁။ သိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၂။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၄။ အနု၊ ဋီ၊
၁။ ၃၅။ နေတ္ထိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၁၊ ၆၊ ၂၄။ နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၂။ ၉၊
၄၈၊ ၈၁။)

ဒေသနာဟာရ^၂ (ပု) [ဒေသနာဟာရ+သမ္မာ-
တ။ နောက်ပုဒ် ကျေ။] ဒေသနာဟာရ၏ -
ပေါင်းဆုံ - စုဝေး - ကျရောက် - ရာဖြစ်သော
စကားရပ်၊ ဒေသနာဟာရ၏အဖွင့်။ ဒေသ-
နာဟာရေ (နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၄၇) တိ ဒေသနာ-
ဟာရသမ္မာတေ။ နေတ္ထိ၊ ဋီ၊ ၈၉။

ဒေသနာဟာရသမ္မာတ (ပု) [ဒေသနာဟာရ+
သမ္မာတ] အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ မယာ
ဝိဘဇိယမာနော ဟာရသမ္မာတဘူတော သံ-
ဝဏ္ဏနာဝိသေသော ဒေသနာဟာရသမ္မာ-
တော နာမ။ နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၂၂၀။ (-နေတ္ထိ၊ ၇။
နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၄၇။ နေတ္ထိ၊ ဋီ၊ ၈၈။ နေတ္ထိ၊ ဝိ၊
၂။ ၉၊ ၂၅။)

အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၂-၅၃-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ဒေသနာဟေတု (ပု) [ဒေသနာ + ဟေတု]
(သုတ်၏အနက်ကို) - ဟောပြု - ဖွင့်ဆို - ခြင်း
ဟူသော အကြောင်း။ ဒေသ(န)နာပစ္စယ
(၂) - ကြည့်။

ဒေသနိယမန (န) [ဒေသ + နိယမန] နေရာအရပ်
ကို သတ်မှတ်ခြင်း။ ဒေသနိယမနတော။
ဝဇီရ၊ ၄၁၇။

ဒေသနုပါယ (ပု) [ဒေသနာ + ဥပါယ] (က)
ထုတ်ဖော် - ပြောကြား - ခြင်း ဟူသော
အကြောင်း။ (ခ) ဟောပြော ခြင်း၏
အကြောင်း။ (ဂ) သိမြင်ခြင်း၏ အကြောင်း
ဖြစ်သော ဒေသနာ။ (က) ဝတ္ထုဿ ဒေသနု-
ပါယေန၊ ဂရုကာပတ္တိဟေတုယော။ ကခါ၊
ဋီ၊ ၅၄။ (ခ) ဝေမိဒံ ဝစနတောတိ နိဿက္က-
ဝစနံ ဒေသနုပါယဿ ဉပကနိဒဿနံ ဟော-
တိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၇၆။ (ဂ) ဒေသနာ ဝေ စတု-
သစ္စဒဿနဿ ဥပါယော ကာရဏံ ဒေသနု-
ပါယော။ မဓုဋီ၊ ၂။ ၇၅။

ဒေသန္တရ (န) [ဒေသ + အန္တရ] တပါးသေ-
အရပ်၊ အရပ်တပါး။ ဒေသန္တရံ ဝါ ဂစ္ဆာမိ။
ဝိ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၉၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၁၅၅။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။
၂၅၇။ အဘိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၂၄။ ဥဒါန၊ ဋီ၊ ၈၃။
သုတ္တနိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၆။ ပေတ၊ ဋီ၊ ၇၂။ ဝဇီရ။
၄၃၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၇၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၈၇၊
၃၂၁။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၅၇၊ ၁၈၀၊ ၂၅၃။ ဝိမတိ၊ ၂။
၂၁၄။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃၀။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၇၅။
ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၀၊ ၂၂၆၊ ၃၀၅။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈၃။ သံ၊
ဋီ၊ ၁။ ၁၂၉။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၉။
အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၁။ အနုဋီ၊ ၁။ ၈၂၊ ၁၆၂။ အနုဋီ၊
၃။ ၁၀၂၊ ၁၂၂။ နေတ္ထိ၊ ဋီ၊ ၆၇။)

ဒေသန္တရဂတ (တိ) [ဒေသန္တရ + ဂတ] အရပ်
တပါးသို့ - သွား - ရောက် - သော၊ သူ။ ဒေ-
သန္တရဂတာနံ ဝေနေယျာနံ ဝိနယနတ္ထံ။
နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂၂၈။ နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၂၉၁။ (-ကခါ၊
ဋီ၊ သစ်၊ ၄၂၆၊ ၄၂၇။)

ဒေသန္တရဂမန (န) [ဒေသန္တရ+ဂမန] အရပ်
တပါးသို့-သွား-ရောက်-ခြင်း။ တေနေဝ
စေတ္တ ဒုက္ခပတ္တာဒိနာ ဒေသန္တရဂမနဉ္စ သမ-
ဂတိကံ ကတံ။ ဝဇီရ။ ၄၂၇။ (-ဒိ၊ ဇိ၊ ၂။
၃၀၅။)

ဒေသန္တရစရဏ (န) [ဒေသန္တရ+စရဏ] အရပ်
တပါးသို့ - လှည့်လည် - သွားလာ - ခြင်း။
ဒေသန္တရစရဏေန။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၈။

ဒေသန္တရပက္ကမ (ပု) [ဒေသန္တရ+ပက္ကမ] အရပ်
တပါးသို့ ဖဲသွားခြင်း။ ဒေသန္တရပက္ကမေန
အဒဿနံ န ဂတာ။ သံ၊ ဇိ၊ ၂။ ၁၆၃။

ဒေသန္တရပက္ကမန (န) [ဒေသန္တရ+ပက္ကမန] အ
ထက်ပိုနက် ကြည့်။ အစိရပက္ကန္တောတိ တွေ
န ဒေသန္တရပက္ကမနံ အဓိပ္ပေတံ။ မ၊ ဇိ၊ ၂။ ၁၅။
အံ၊ ဇိ၊ ၂။ ၁၆၀။

ဒေသန္တရပုတ္တိ (ထိ) [ဒေသန္တရ+ပုတ္တိ] အရပ်
တပါးသို့ ရောက်ခြင်း။ ယထာပစ္စယံ ပန ဒေ-
သန္တရပုတ္တိယံ ဂတိသမညာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၂၁၂။

ဒေသန္တရပုပ္ဖတ္တိ (ထိ) [ဒေသန္တရ+ပုပ္ဖတ္တိ] အရပ်
တပါးသို့ ဖြစ်ခြင်း။ သတိပိ ဒေသန္တရပုပ္ဖတ္တိယံ
နိစ္စလော။ ဒိ၊ ဇိ၊ ၂။ ၃၈။ မ၊ ဇိ၊ ၃။ ၁၇၃။

ဒေသန္တရသင်္ကမန (န) [ဒေသန္တရ+သင်္ကမန] အရပ်
တပါးသို့ ပြောင်းရွှေ့ခြင်း။ သတ္တဿ
ဒေသန္တရသင်္ကမနံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၂။ (-ဒိ၊
ဇိ၊ ၁။ ၂၄၈။ သိ၊ ဇိ၊ သစ်၊ ၂။ ၉၁။ မ၊ ဇိ၊ ၁။ ၃၅၉။
သံ၊ ဇိ၊ ၂။ ၄၆၂။)

ဒေသန္တရာယိက (တိ) [ဒေသ + အန္တရာယိက]
အရပ်၏ အန္တရာယ်ကို ပြုတတ်သော။ ပဉ္စ ဝိစိ-
ကိစ္ဆာယော သမနန္တရာယိကာ ဒေသန္တရာ-
ယိကာ။ ပေဋကော။ ၂၅၉။

ဒေသန္တရိတ (တိ) [ဒေသ + အန္တရိတ။ ဒေသန္တ-
ရ + ဣ + တ] (၁) နယ်မြေအရပ်သည် - ခြား -

ကွယ် - အပ်သော။ နယ်မြေအရပ်ခြားသော။
(၂) အရပ်တပါးသို့ ရောက်သော (သင်္ကန်း-
စသည်)။ သစေ ဒေသန္တရိတံ၊ သမုဒ္ဒန္တရိတံ
ဝါ စိဝရံ နိဿဂ္ဂိယံ ဇာတံ။ ဝဇီရ။ ၂၇၃။

ဒေသန္တရပုတ္တိ (ထိ) [ဒေသန္တရ + ပုပ္ဖတ္တိ] အရပ်
တပါးသို့ ဖြစ်ခြင်း။ ဓမ္မာနံ ဒေသန္တရပုပ္တိယာ။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၈။ (-မူလဇိ၊ ၁။ ၇၂။ အနုဇိ၊
၁။ ၇၈။ အနုဇိ၊ ၂။ ၅၃၊ ၁၈၄။)

ဒေသပူဇက (တိ) [ဒေသ + ပူဇက] (ဘုရားရှင်
ရပ်တော်မူရာ) အရပ်ကို ပူဇော်တတ်သော။
ဒေသပူဇကအမည်ရှိသော(ထေရ်)။ အာယ-
သ္မာ ဒေသပူဇကော ထေရော ဣမာ ဂါထာ-
ယော အဘာသိတ္ထံ။ အပ၊ ၁။ ၂၀၃။

ဒေသပူဇကတ္ထေရ (ပု) [ဒေသပူဇက + ထေရ]
ဒေသပူဇကထေရ် (ယင်း-ထေရ်သည် အတ္ထ
ဒဿိဘုရားရှင် ရပ်တော်မူရာ အရပ်ကို ပန်းနံ
သာတို့ဖြင့် ပူဇော်ခဲ့သော ကုသိုလ်ကောင်းမှု
ကြောင့် လူ့ပြည်၊ နတ်ပြည်၌ အကြိမ်ကြိမ်
ကျင်လည်ခဲ့ပြီးနောက် ဤဘုရားရှင် လက်
ထက်၌ ကြွယ်ဝချမ်းသာသော အမျိုး
တမျိုး၌ ဖြစ်ကာ ရဟန်းပြု၍ မကြာမြင့်မီပင်
ရဟန္တာဖြစ်လေသည်။ အပ၊ ၁။ ၂၀၂-၃။ အပ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၁-၂။) အာယသ္မတော ဒေသပူဇ-
ကတ္ထေရဿ အပဒါနံ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၁။

ဒေသပူဇာ (ထိ) [ဒေသ + ပူဇာ] (ဘုရားရှင်
ရပ်တော်မူရာ) အရပ်ကို ပူဇော် - ခြင်း -
ကြောင်း - 'စေတနာ'။ ဒုဂ္ဂတိ* နာဘိဇာ-
နာမိ၊ ဒေသပူဇာယိဒံ ဖလံ။ အပ၊ ၁။ ၂၀၃။

ဒေသဘာသာ^၁ (ထိ) [ဒေသ + ဘာသာ။ (ဒေ-
ဓဘာသာ-သံ၊ ဒေသဘာသာ-ပြာ၊ ဒေသိဘာ-
သာ-အဒ္ဓမာဂဓိ)] အရပ်သုံး-စကား-ဘာ-
သာ၊ နယ်သုံးဘာသာ။ နာနာဝိဓာ ဒေသ-
ဘာသာ ဇေတသန္တိ နာနာဒေသဘာသာ။
မ၊ ဇိ၊ ၁။ ၂၄၃။ (-အံ၊ ဇိ၊ ၁။ ၂၂၂။)

ဒေသဘာသာ၂ (တိ) [ဒေသဘာသာ + ကုသ-
လတာ။ နောက်ပုဒ်ကျေ။] အရပ်သုံး - စကား
- ဘာသာ - (အားလုံး) ၌ - ကျွမ်းကျင် -
လိမ္မာ - သူ၏ အဖြစ် - ခြင်း။ ဒေသဘာသာ
နာမကေသတဝေါဟာရကုသလတာ။ ပဋိသံ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၇၂။

ဒေသဘာသာကုသလ (တိ) [ဒေသဘာသာ +
ကုသလ] အရပ်သုံး - စကား - ဘာသာ -
(အားလုံး) ၌ - လိမ္မာ - ကျွမ်းကျင် - သော၊
အရပ်သုံး - စကား - ဘာသာ - (အားလုံး)
ကို - တတ်သိ - နားလည် - သော၊ သူ။ ဒေသ-
ဘာသာကုသလော (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၂။ အံ၊ ဋ္ဌ၊
၁။ ၇၃) တိ နာနာဒေသဘာသာသု ကုသ-
လော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၂။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၁။ (-
ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၇၈။)

ဒေသဘာသာကောသလ္လ (န) [ဒေသဘာသာ +
ကောသလ္လ] အရပ်သုံးစကား - နယ်ပယ်
သုံးစကား - (အားလုံး) ၌ - လိမ္မာ - ကျွမ်း
ကျင် - သူ၏ အဖြစ် - ခြင်း။ ဒေသဘာသာ-
ကောသလ္လမိဝ သမ္ပတိပရမတ္ထကောသလ္လံ။
မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၂။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၄။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။
၇၈။

ဒေသယ (ကြိ) [ဒိသိ + ဣယ + ဟိ] ဟော -
ပြော - လော့။ ဒေသေတိ (၁) - ကြည့်။

ဒေသယတိ (ကြိ) [ဒိသိ + ဣယ + တိ] (၁)
ဟော - ပြော - ၏။ (၂) ဖွင့်ပြ၏။ အကျယ်
ချဲ့၏။ (၁) ဒေသေတိ (၁) - ကြည့်။ (၂)
ဒေသေတိ (၅) - ကြည့်။

ဒေသယတေ (ကြိ) [ဒိသိ + ဣယ + တေ] ဟော
- ပြော - ၏။ ဒေသေတိ (၁) - ကြည့်။

ဒေသယန္တ (တိ) [ဒိသိ + ဣယ + အန္တ] ဟော -
ပြော - သော၊ သူ။ တဿ မယံ ဘိက္ခဝေ အ-
ဘိညာယ ဓမ္မံ ဒေသယတော။ အံ၊ ၁။ ၂၈၀။
အဘိ၊ က၊ ၄၀၇။ မဟာနိ၊ ၂၁၀။ (- သံ၊ ၁။
၂၇၊ ၁၉၂။ ထေရ၊ ၃၇၀။ အပါ၊ ၁။ ၂၈၃။ အပါ၊

၂။ ၂၈၇။ ကင်္ခါ၊ ၁၉၄။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၄။ အံ၊ ဋ္ဌ၊
၁။ ၁၁၉။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၆။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၀။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၃။ ကင်္ခါ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၃။)

ဒေသယန္တိ (ကြိ) [ဒိသိ + ဣယ + အန္တိ] ဟော -
ပြော - ကုန်၏။ ဒေသေတိ (၁) - ကြည့်။

ဒေသယမာန (တိ) [ဒိသိ + ဣယ + မာန] ဟော -
ပြော - သော၊ သူ။ ဓမ္မံ ဒေသယမာနော နိသိဒ္ဓိ။
အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၇။ (- ၁၀၅။ မိလိန္ဒ၊ ၁။ ၆၆၊
၁၉၃၊ ၃၈၉။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၄။)

ဒေသယာမိ (ကြိ) [ဒိသိ + ဣယ + မိ] ဟော -
ပြော - ၏။ ဒေသေတိ (၁) - ကြည့်။

ဒေသယိံသု (ကြိ) [ဒိသိ + ဣယ + ဉံ] ဟော -
ပြော - ကုန်ပြီ။ ဒေသေတိ (၁) - ကြည့်။

ဒေသယိ (ယိ) (ကြိ) [ဒိသိ + ဣယ + ဤ] ဟော -
ပြော - ပြီ။ ဒေသေတိ (၁) ကြည့်။

ဒေသယိတူာ (ကြိဝိ) [ဒိသိ + ဣယ + တူာ] ဟော -
ပြော - ၍။ ဒေသယိတူာ မဟာ-
ဝီရော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁။ (- ၂၅၊ ၁၀၅၊ ၃၄၁။
အနု၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၅။)

ဒေသယိဿ (ကြိ) [ဒိသိ + ဣယ + ဿ] ဟော -
ပြော - ရပြီ။ ဒေသေတိ (၁) - ကြည့်။

ဒေသဝရ (တိ) [ဒေသ + ဝရ] မြတ်သောအရပ်
'ဒေသ'၊ အရပ် 'ဒေသ' တို့တွင် အမြတ်ဆုံး
ဖြစ်သော (အရပ်)။ ဒေသဝရေ ကတပုည-
နိဝေသေ။ သုတ္တနိ၊ ၄၅၃။

ဒေသဝါသိ (တိ) [ဒေသ + ဝသ + ဣ] နယ်ပယ် -
ဒေသ - အရပ် - ၌ - နေ - လေ့ရှိ - တတ် -
သော၊ သူ။ ဒေသဝါသိနော အာစရိယာ
ဝဒန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၄၈။ (- သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၃၂။)

ဒေသဝိစိနန (န) [ဒေသ + ဝိစိနန] အရပ်
'ဒေသ' ကို - ရွေးချယ် - စိစစ် - ခြင်း။ အညမ္ပိ
သင်္ဂါယနတ္ထံ ဒေသဝိစိနနာဒိပ္ပကာရံ ဒေသေ-
န္တော။ သီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၃။

ဒေသဝိသေသ (ပု) [ဒေသ+ဝိသေသ] အရပ်
'ဒေသ' အထူး။ မနုဿာနံ နိဝါသနဋ္ဌာနာဒိ-
ဘာဝေန ပတိဋ္ဌာဘူတော ဒေသဝိသေသော
“ဇနပဒေါ”တိ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ဋီ၊ဉ္စ၊၁၂၄။ (-
မူလဋီ၊၁။၈။)

ဒေသဝေါဟာရ (ပု) [ဒေသ+ဝေါဟာရ] အရပ်
သုံးစကား၊ နယ်ပယ်သုံးစကား၊ အရပ် -
အခေါ်အဝေါ်-အသုံးအနှုန်း၊ “ပိဋ္ဌိကာ”တိ
ပန ကေစ္စေသု ဇနပဒေသု ဒေသဝေါဟာ-
ရေန အာပဏံ (အာသနံ၊က)။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၈။

ဒေသဿ (ကြိ) [ဒိသ+ဏေ+သု] ဟော - ပြော
-လော့။ ဒေသေတိ (၁) ကြည့်။

ဒေသာပဒေသ (ပု) [ဒေသ+အပဒေသ] အရပ်
ကို ညွှန်ပြခြင်း။ ဣဓာတိ ဒေသာပဒေသေ
နိပါတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၃၈၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၆၈။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၆၉။
ဒေသဿ အပဒိသနံ ဒေသာပဒေသော။
အဋ္ဌသာ၊ ယော၊၁၈၂။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၃၄။ မ၊
ဋီ၊၁။၅၉။)

ဒေသာပယိဿာမ (ကာ၊ကြိ) [ဒိသိ+ဏာပယ
+ဿာမ] ဟော - ပြော - စေတုနံအံ။ ဒေ-
သာပေတိ (၁)ကြည့်။

ဒေသာပေတဗ္ဗ (တိ) [ဒိသိ+ဏာပေ+တဗ္ဗ]
ဒေသနာကြားစေအပ်သော၊သု။ သော ပါ-
စိတ္တိယံ ဒေသာပေတဗ္ဗော။ ဝိ၊၁။၃၃၆။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၁။၂။၂။ (-ဝိ၊၄။၄၅၊၁၇၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃၊၁၄၆၊
၂၉၆-၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၇၊၂၂၆၊၂၃၂။ ကခါ။
၂၅၂။)

ဒေသာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဒိသိ+ဏာပေ+တိ]
(၁) ဟော - ပြော - စေ၏။ (၂) ဒေသနာ
ကြားစေ၏။ (၁) ဒေသာပေတိ-သာရတ္ထ၊
၃။၁၅၅။ ဒေသာပေသိ-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၈။ မ၊ဋ္ဌ၊
၂။၈၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၂။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁၄၈။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၆၂။ ဒေသာပယိဿာမ-ဝိ၊သင်္ဂ-

ဟ။၂၄။ (၂) ဒေသာပေန္တိ-ဝဇိရ၊၅၇၆။
ဒေသာပေဟိ-ဝိ၊၄။၃၆၄။ ဝိမတိ၊၂။၂၅၄။
ကခါ၊ဋီ၊၁၅။

ဒေသာပေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဒိသိ+ဏာပေ+
တွာ] (၁) ပြောကြား - ညွှန်ကြား - စေ၏။
(၂) ဒေသနာကြားစေ၏။ (၁) ဥတ္တိဒုတိ-
ယေန ကမ္မေန ကုဋ္ဌိဝတ္ထု န ဒေသာပေတွာ။
ဝိ၊၁။၂၂၇။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၀။ ကခါ။၁၃၆။
သာရတ္ထ၊၂။၃၃၈။ ကခါ၊ဋီ၊သစ်၊၁၈၈။) (၂)
ဒေသနာဂါမိနိ* ဒေသာပေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၄၃။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၆၂။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၄။ ဝဇိရ၊၄၄၅။ ဝိမတိ၊၂။
၁၂၂၊၃၀၆။ ကခါ၊ဋီ၊သစ်၊၁၃၅။)

ဒေသာပေန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဒိသိ+ဏာပေ+အန္တိ]
ဒေသနာကြားစေကုန်၏။ ဒေသာပေတိ (၂)
ကြည့်။

ဒေသာပေသိ (ကာ၊ကြိ) [ဒိသိ+ဏာပေ+သိ]
ဟော - ပြော - စေပြီ။ ဒေသာပေတိ (၁)
ကြည့်။

ဒေသာပေဟိ (ကာ၊ကြိ) [ဒိသိ+ဏာပေ+ဟိ]
ဒေသနာကြားစေလော့။ ဒေသာပေတိ (၂)
ကြည့်။

ဒေသိ (ကြိ) [ဒါ+အ+သိ] ပေး၏။ ဒေသိတိ၊
ဒေတိ-ကြည့်။

ဒေသိတ (တိ) [ဒိသိ=ဒိသ+တ။ နိတိ၊ဇာ။၃၉၄။
သုစိ။ (ဒေဝိတ-သံ၊ဒေသိအ-ပြာ)] (၁)
ဟော - ပြော - အပ်သော။ (၂) ထင်ရှားပြအပ်
သော။ (၃) ပြောကြား - ညွှန်ကြား - အပ်
သော။ (၄) ဒေသနာကြားအပ်သော။ (၅)
သိစေအပ်သော။ (၆) ပညတ်အပ်သော။

(၁) ဒေသိတာ (ဒီ၊ဉ္စ၊၁။၁၆)တိ ကထိ-
တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၀။ ဒေသိတ (ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၀၆)-
န္တိ ကထိတံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၈၃။ (-ဝိ၊၁။၁၉၄။
ဝိ၊၂။၁၇၅။ ဝိ၊ဉ္စ၊၂၆၇။ ဝိ၊၄။၆၈၊၇၀။ ဝိ၊၅။

၁၂၆။ ဒိဝါ၁၂၆။ ဒိဝါ၂၁၅၁၀၀။ ဒိဝါ၂၁။
 မာ၁၁၅၆။ မာ၂၁၅၆။ မာ၂၁၅၆။ သံ၁၁၅၆။
 သံ၂၁၅၆။ သံ၂၁၅၆။ သံ၂၁၅၆။ သံ၂၁၅၆။
 ၁၇၀။ ဓမ္မာ၅၄။ ဝိမာနာ၁၅။ ထေရီ၁၇၀။
 ၃၈၄။ ဇာ၁၁၅၆။ ဇာ၂၁၅၆။ မဟာနိ၁၅၆။
 စူဠနိ၁၅၆။ နေတ္တိ၁၅၆။ မိလိန္ဒာ၅၆။ ဝိဇ္ဇာ
 ၂၁၅၆။ ဝိဇ္ဇာ၁၅၆။ ဝိဇ္ဇာ၁၅၆။ ဝိဇ္ဇာ၁၅၆။
 ဟာ၅၄။ ဒိဝါ၂၁၅၆။ ဒိဝါ၂၁၅၆။ မာ၁၅၆။
 သံ၁၅၆။ သံ၁၅၆။ သံ၁၅၆။ သံ၁၅၆။
 ၂၇။ အံ၁၅၆။ အံ၁၅၆။ အံ၁၅၆။ အံ၁၅၆။
 ၁၁၅၆။ အံ၁၅၆။ အံ၁၅၆။ အံ၁၅၆။
 ပဋိသံ၁၅၆။ ပဋိသံ၁၅၆။ ပဋိသံ၁၅၆။
 ခုဒ္ဒကဋ္ဌာ၁၅၆။ ဓမ္မဋ္ဌာ၁၅၆။ ဥဒါနဋ္ဌာ၁၅၆။
 ဣတိဝုတ္တဋ္ဌာ၁၅၆။ သုတ္တနိဋ္ဌာ၁၅၆။ သုတ္တနိဋ္ဌာ
 ၂၁၅၆။ ဝိမာနဋ္ဌာ၁၅၆။ ပေတဋ္ဌာ၁၅၆။ ထေရ
 ဋ္ဌာ၁၅၆။ ထေရီဋ္ဌာ၁၅၆။ အပဋ္ဌာ၁၅၆။
 အပဋ္ဌာ၁၅၆။ ဗုဒ္ဓဝိဋ္ဌာ၁၅၆။ စရိယာဋ္ဌာ
 ၁၅၆။ မဟာနိဋ္ဌာ၁၅၆။ ဇာဋ္ဌာ၁၅၆။
 ဇာဋ္ဌာ၁၅၆။ ဇာဋ္ဌာ၁၅၆။ ဇာဋ္ဌာ၁၅၆။
 ၁၅၆။ ဇာဋ္ဌာ၁၅၆။ ဇာဋ္ဌာ၁၅၆။ သာရတ္ထ
 ၁၅၆။ သာရတ္ထာ၁၅၆။ သာရတ္ထာ၁၅၆။
 မတိ၁၅၆။ ဒိဝါ၁၅၆။ သိဝါသစ်၁၅၆။
 ဒိဝါ၁၅၆။ ဒိဝါ၁၅၆။ မာ၁၅၆။
 ၂၁၅၆။ မာ၁၅၆။ သံ၁၅၆။ သံ၁၅၆။
 အံ၁၅၆။ အံ၁၅၆။ အံ၁၅၆။

(၁),(၂) ယံ ဒေသိတာ(ဝိ၁၅၆၇၀)တိ
 ယာနိ ဒေသိတာနိ ဝုတ္တာနိ ပကာသိတာနိ။
 ဝိဇ္ဇာ၁၅၆။

(၃) ဝနစရကေန ဒေသိတေန မဂ္ဂေန။
 ဇာဋ္ဌာ၁၅၆။ (- ကခါ၁၅၆။
 ၂၃၅၆။)

(၄) ဒေသိတာယာ (ဝိ၁၅၆၇၀)တိ
 လဟုကာပတ္တိယာပိ ဒေသိတာယ ဒိဋ္ဌိ အာဝိ
 ကရေတိ။ ဒေသိတံ ပုန ဒေသေတိ။ ဝိဇ္ဇာ၁၅၆။
 ၂၃၅၆။ (- ဝိ၁၅၆၇၀။ ဝိ၁၅၆၇၀။

၇၅။ ဝိ၁၅၆၇၀။ ဝိဇ္ဇာ၁၅၆။ ဝိဇ္ဇာ၁၅၆။
 ကခါ၁၅၆။ ဝိဇ္ဇာ၁၅၆။ သာရတ္ထာ၁၅၆။
 ၂၃၅၆။ ဝိမတိ၁၅၆။

(၅) ဒေသိတော(ထေရီ၁၅၆) ပဝေဒိ-
 တော။ ထေရီဋ္ဌာ၁၅၆။ (၆) ဒေသိတာ
 (ထေရီ၁၅၆) ပညတ္တာ။ ထေရီဋ္ဌာ၁၅၆။

ဒေသိတကာလ (ပု) [ဒေသိတ+ကာလ] ဟော
 - ပြော - ရာအခါ။ ထေရီ ကာယသက္ခိ
 ကတွာ ဓမ္မံ ဒေသိတကာလော။ သံ၁၅၆။
 ၁၀၅၆။ (-အံ၁၅၆။ သိဝါသစ်၁၅၆။
 ၄၇၅၆။)

ဒေသိတကုသလဓမ္မ (ပု) [ဒေသိတ+ကုသလ-
 ဓမ္မ]ဟော-ပြော-အပ်သော ကုသိုလ်တရား။
 သုတ္တေ ဒေသိတကုသလဓမ္မဿ ယောနိသော-
 မနသိကာရ သဒ္ဓမ္မဿဝန သပ္ပုရိသုပနိဿယာ-
 ဒိပဒဋ္ဌာနံ။ နေတ္တိဝိ၁၅၆။

ဒေသိတကောဋ္ဌာသ (ပု) [ဒေသိတ+ကောဋ္ဌာ-
 သ]ဟော-ပြော-အပ်သောတရား-အဖို့-
 အစု။ တတ္ထ ပိတိပဒေတိ “ပိတိပုဋိသံဝေဒိ”-
 တိအာဒိနာ ဒေသိတကောဋ္ဌာသေ။ သာရတ္ထာ
 ၂၁၅၆။

ဒေသိတက္ကမ (ပု) [ဒေသိတ+ကမ] ဟောအပ်
 သော တရားအစဉ်။ ဟောစဉ်။ ဣဒါနိ ဓမ္မ-
 သေနာပတိ ဘဂဝတာ ဒေသိတက္ကမေနော
 အန္တေ သစ္စတုက္ကံ နိဗ္ဗိသိတွာ။ ပဋိသံ၁၅၆။
 ၁၀၅၆။ (-မူလဋ္ဌာ၁၅၆။ နေတ္တိဝိ၁၅၆။)

ဒေသိတဂဏန(နာထိ)[ဒေသိတ+ဂဏန]ဒေသနာ
 ကြားအပ်သောအာပတ် အရေအတွက်။ ဒေ-
 သိတဂဏနံ ဥပေတိ။ ဝိဇ္ဇာ၁၅၆။ ကခါ။
 ၂၃၅၆။(-ဝိဇ္ဇာ၁၅၆။ ကခါ၁၅၆။)

ဒေသိတဒိဝသ(ပုန)[ဒေသိတ+ဒိဝသ] ဟော-
 ပြော - ရာ - နေ - ရက်။ သူကရခေတလေ-
 ကဒ္ဓါရေ ဒိသနပရိဗ္ဗာဇကဿ ဝေဒနာပရိဂ္ဂ-

ဟသုတ္တန္တံ ဒေသိတဒိဝသတော ပဌာယ။ သံ၊
ဌ၊ ၂။ ၂၁၄။ (-မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။
၂၆၃။)

ဒေသိတဒေသနာ (ထိ) [ဒေသိတာ+ဒေသနာ] ဟော-
ပြော-အပ်သော တရား 'ဒေသနာ'။
ဒေသိတဒေသနံ ဝဿသတံ ဝဿသဟဿံ
ဥဂ္ဂဏှန္တောပိ မတ္ထကံ ပါပေတုံ န သက္ကောတိ။
အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆။ (-ဣတိဝုတ်၊ ဌ၊ ၂၅၀။ မ၊
ဋီ၊ ၃။ ၉၅။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၁၉။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၆။)

ဒေသိတဓမ္မ (ပု) [ဒေသိတ+ဓမ္မ] ဟော-
ပြော-အပ်သောတရား။ ဘန္တေ ဘဂဝတာ
ဒေသိတဓမ္မော နာမ ကိတ္တကော ဟောတိ။
ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၇။ (-မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁၉။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၉၈။
အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၇၄။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။
၄၀၈။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၁၂။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၁။ သိ၊
ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၂။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၆၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၈။
နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၇၂။)

ဒေသိတဓမ္မရံသိပ္ပဘာဝ (ပု) [ဒေသိတဓမ္မရံသိ+
ပဘာဝ] ဟော-ပြော-အပ်သော တရား
ဟူသော ရောင်ခြည်၏ - စွမ်းရည် - သတ္တိ။
ဗုဒ္ဓေန ဘဂဝတာ ဒေသိတဓမ္မရံသိပ္ပဘာဝေန
ပုပ္ဖိတော။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၁၇။

ဒေသိတနယ (ပု) [ဒေသိတ+နယ] ဟော-
ပြော-အပ်သောနည်း။ သာမညဗလာဒီသု
ဘဂဝတာ ဒေသိတနယေနော ဒေသေသိ။
သာရတ္ထ၊ ၁။ ၆၇။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၈၇။ (-ဒီ၊
ဋီ၊ ၁။ ၃၈၆။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၅၁။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊
၂။ ၁၄၆၊ ၃၉၅။ မူလဋီ၊ ၂။ ၇၆။)

ဒေသိတနိယာမ (ပု) [ဒေသိတ+နိယာမ] ဟော-
ပြော-အပ်သောနည်း။ ဟောပုံ၊ ဟောနည်း။
ထေရော သတ္တာရာ ဒေသိတနိယာမတော
အနောက္ကမိတွာ ဒေသေတိ။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၃။
(-ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၄။ ဥဒါန၊ ဌ၊ ၃၄၈။ ဣတိဝုတ်၊
ဌ၊ ၂၇၊ ၂၉။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၈။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။

၁၀၃၊ ၄၉၇။ ထေရီ၊ ဌ၊ ၄၅။ အပ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၅။
ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၄၂၃။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၅၂၄။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။
၁၆၂။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၆။ အနုဋီ၊ ၂။ ၅၁။)

ဒေသိတပုညနိမိ (ပု) [ဒေသိတ+ပုညနိမိ] ဟော-
ပြော-အပ်သော-ကောင်းမှုဟူသော ရွှေအိုး၊
ရွှေအိုးနှင့် တူသော ဟောပြောအပ်သော
ကောင်းမှု။ ဥဌာရဘဏ္ဍဝါဏိဇော ဝိယ
အတ္တနာ ဒေသိတပုညနိမိဂုဏသံဝဏ္ဏနေန
တသ္မိ ပုညနိမိမ္ပိ၊ ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၁၉၀။

ဒေသိတဗ္ဗ (တိ) [ဒိသိ+တဗ္ဗ] ဟော-ပြော-
အပ်သော(တရား)။ ဣမ္ပိ သုတ္တေ ကိ
ဒေသိတဗ္ဗံ၊ ပေဋကော၊ ၂၉၈။ (-၂၃၁။ သိ၊
ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၁၁။ မူလဋီ၊ ၂။ ၃၃။)

ဒေသိတဘာဝပ္ပကာသန (န၊ ထိ) [ဒေသိတဘာဝ+
ပကာသန] ဟော-ပြော-အပ်သည်၏အဖြစ်
ကို ထင်စွာပြခြင်း။ ဣဒံ ဘဂဝါ ပုဗ္ဗေ ဝဇ္ဇိနံ
ဣမဿ ဝဇ္ဇိသတ္တကဿ ဒေသိတဘာဝပ္ပကာ-
သနတ္ထမာဟ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၁။

ဒေသိတမဂ္ဂ (ပု) [ဒေသိတ+မဂ္ဂ] (က) ပြော
ဆို-ညွှန်ကြား-အပ်သော-ခရီး-လမ်း။
(ခ) ဟော-ပြော-အပ်သော-ကျင့်စဉ်-
လမ်းကြောင်း။ (က) ဝနစရကေဟိ ဒေသိ-
တမဂ္ဂေန ဥဒ္ဓံသောတံ အဂမာသိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။
၃၅၀။ (ခ) တေန ဒေသိတမဂ္ဂေန ဒေဝ-
လောကံ ဂမိဿာမိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၇၄။

ဒေသိတဝတ္ထုက (တိ) [ဒေသိတ+ဝတ္ထု+က]
ပြောဆို-ညွှန်ကြား-အပ်သော ကျောင်း
တည်ရာမြေရှိသော။ ဘိက္ခု ကုဋိ ကရော-
တိ ဒေသိတဝတ္ထုကံ သာရမ္ဘံ အပရိက္ကမနံ။
ဝိ၊ ၁။ ၂၂၇။ (-ဝိ၊ ၅။ ၃၇၄။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၄။
ဝဇီရ၊ ၁၀၈၊ ၁၉၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၃၇။ ဝိမတိ၊
၁။ ၂၇၉။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂၄၀။)

ဒေသိတဝတ္ထုကစတုက္က (န) [ဒေသိတဝတ္ထုက+
စတုက္က] ဒေသိတဝတ္ထုကဝါရ ၄-ပါးအပေါင်း၊

၄-ပါးတွဲ ဒေသိတဝတ္ထုက ဝါရ။ ဒေသိတ-
ဝတ္ထုကစတုက္ကံ။ ဝဇိရ။၁၉၃။ (-သာရတ္ထ၊
၂။၃၃၅။)

ဒေသိတဝတ္ထုကပမာဏိက (တိ) [ဒေသိတဝတ္ထု-
ကပမာဏ+ဏိက] ပြောဆို-ညွှန်ကြား-
အပ်သော ကျောင်းတည်ရာ မြေဟူသော
ကျောင်းပမာဏရှိသော။ ဒေသိတဝတ္ထုက-
ပမာဏိကနယေန။ ဝဇိရ။၁၉၂။

ဒေသိတဝန္တ (တိ) [ဒိသိ+တဝန္တ] ဟော-
ပြော-တတ်သောသူ။ ဝိဘဇိတော ဝိဝရိတော
ဒေသိတဝါတိ ဝတ္ထံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၅။

ဒေသိတဝါရ (ပု) [ဒေသိတ+ဝါရ] ဟော-
ပြော-အပ်သော-အလှည့်-အကြိမ်။တိကေ
အာဒါယ ဒုကေသု ပက္ခိပိတော ဒေသိတဝါ-
ရော ဒုကမူလကော နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅။

ဒေသိတသဏှသုခုမဝိပဿနာဓမ္မ (ပု) [ဒေသိတ
+သဏှသုခုမဝိပဿနာဓမ္မ] ဟော-ပြော-
အပ်သော သိမ်မွေ့ နူးညံ့သော ဝိပဿနာ
တရား။ ဒေသိတသဏှသုခုမဝိပဿနာဓမ္မ
သုတွာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၅။၁။

ဒေသိတသမယ (ပု) [ဒေသိတ+သမယ] ဟော
-ပြော-ရာ-အချိန်-အခါ။ အယဉ္ဇ ဣမံ
သုတ္တံ ဒေသိတသမယေ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၉။

ဒေသိတသုတ္တ (န) [ဒေသိတ+သုတ္တ] ဟော-
ပြော-အပ်သောသုတ်။ ဒေသိတသုတ္တဿ
နာမ ဘဂဝတာ နာမံ န ဂဟိတံ။ မ၊ဋ္ဌ၊
၄။၈၈။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၅။)

ဒေသိတာကာရ (ပု) [ဒေသိတ + အာကာရ]
ဟော-ပြော-အပ်သော- အခြင်းအရာ-
အကြောင်းအရာ။ န ပန ဘဂဝတာ(တော)
ဒေသိတာကာရတော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁။ ဣတိ-
ဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။

၁၄၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၆။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၇။ သာရတ္ထ၊၃။၄၂။
မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀။)

ဒေသိတာကာရပရာမသန (တိ) [ဒေသိတာ-
ကာရ + ပရာမသန] ဟော-ပြော-အပ်
သော အကြောင်းအရာကို ပြန်လည် သုံးသပ်
ကြောင်း ဖြစ်သော (ဝေ-စသော သဒ္ဓါ)။
ဝေန္တိ ဒေသိတာကာရပရာမသနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၉၅။

ဒေသိတာနုရူပ (တိ) [ဒေသိတ+အနုရူပ] ဟော
-ပြော-အပ်သော-အနက်-အဓိပ္ပါယ်-
အားလျော်သော။ (ကြိ၊ဝိ-စွာ၊အောင်။)
ယထာဘာသိတန္တိ....ဒေသိတာနုရူပံ ဝါ။ သီ၊
ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၃၃။

ဒေသိတာနောက္ကမန (န) [ဒေသိတ+အနော-
က္ကမန] ဟော-ပြော-အပ်သောနည်းသို့
မသက်ဝင်ခြင်း။ ဒေသိတနိယာမတော အ-
နောက္ကမိတွာတိ ဒေသိတာနောက္ကမနတော
အနုပဂန္ဓာ ဒေသေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။

ဒေသိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဒိသိ+တုံ] ဟော-ပြော-
ခြင်းငှါ။ ပကာသိတုန္တိ ဒေသိတုံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၈၁။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၂။)

ဒေသိတု (တိ) [ဒိသိ + တု] ဟော-ပြော-
တတ်သောသူ။ ဒေသိတာရံ ဘဂဝန္တမပေက္ခိ-
တွာ ဒေသနာ။ သာရတ္ထ၊၁။၇၄။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊
၁။၉၇။

ဒေသိ(သိ)ယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဒိသိ+ယ+တေ]
ဟော-ပြော-အပ်၏။ (က) ဖြစ်စေအပ်-
ရုတ်ဆိုအပ်-၏။ (ခ) ဖွင့်ဆိုအပ်၏။ ဓမ္မော
ဒေသိယတိ။ ပေဋကော။၂၃၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄။
(-အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၆၄။) (က) ဒေသိယတိ သမုဋ္ဌာပိယတိ
သဒ္ဓေါတေနာတိ ကတွာမုသာဝါဒါဒယော
ဝိယ။ သာရတ္ထ၊၁။၇၇။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၁၀၃။

(-ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၀။) (ခ) ဒေသိယတိ သံဝဏ္ဏိ-
ယတိ တောယ သုတ္တတ္ထောတိ ဒေသနာ။ အံ၊
ဋ္ဌိ၊၁။၅၄။ (-သရတ္ထ၊၁။၇၉။ အနုဋ္ဌိ၊၁။၃၊
၂၃။)

ဒေသိ(သိ)ယမာန (တိ) [ဒိသိ+ယ+မာန] (၁)
ဟော-ပြော-တတ်သော။ (၂) ဒေသ-
နာကြားအပ်သော (အာပတ်)။ (၃) ဟော-
-ပြော-အပ်သော (တရားစသည်)။ (၁)
ဓမ္မံ ဒေသိယမာနံ သမ္ပုဒ္ဓိံ ဒိသော။ အပါဠာ၊၁။
၃၅၁။ (၂) အာပတ္တိယာ ဒေသိယမာနာယ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။၂၇။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၄။၁၉၆။) (၃) ဓမ္မေ ဒေသိ(သိ)ယမာနေ-
(ဝိ၊ဉာ၊၂။၂။ မ၊၂။၉၀၊၁၀၉။ ဣတိဝုတ်။၂၂၄။
မိလိန္ဒ။၁၆၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅)တိ တထာဂတပ္ပ-
ဝေဒိတေ နိယျာနိကဓမ္မေ ဝုစ္စမာနေ။ ဣတိ-
ဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀။ (-သံ၊၂။၁၁၄။ အံ၊၁။၄၃၂။ အံ၊
၂။၁၄၄၊၃၀၁။ ပဋိသံ၊၁၅၉။ ထေရ၊၃၄၄-ဂ။
မိလိန္ဒ။၁၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁။ မ၊
ဋ္ဌ၊၃။၁၀၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၂။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၆၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၁၊၂၆။
အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၆၁-၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၂၉။
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၃၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၇၉။ ထေရိ၊ဋ္ဌ၊၈၁၊၂၇။ အပါဠာ၊၁။၃၅၁။
အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၄၂။ နေတ္တိ၊
ဋ္ဌ၊၄၆။ သာရတ္ထ၊၃။၁၈၀။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၇။
ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၇၊၆၂။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၃၃၊၄၀၅။ သံ၊ဋ္ဌိ၊
၁။၂၀၉၊၃၄၄။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၄၄။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၄၅။
အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၄၆။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၆၃။)

ဒေသိယမာနဒဿနဓမ္မ (ပု) [ဒေသိယမာန+
ဒဿန+ဓမ္မ]ဟော-ပြော-အပ်သော ဒဿန
တရား။ တေသု တေသု ဓမ္မေသုတိ မယာ
ဒေသိယမာနဒဿနဓမ္မေသု။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၆၇။

ဒေသိဿာမိ (ကြိ) [ဒိသိ+ဿာမိ] ဟော-ပြော
-ပေအံ။ စတုန္ဒံ ဘိက္ခဝေ သတိပဋ္ဌာနာနံ

သမုဒယဉ္စ အတ္တင်္ဂမဉ္စ ဒေသိဿာမိ။ မဟာနိ၊
ဋ္ဌ၊၄၀။

ဒေသိယတု (ကမ္မ၊ကြိ) [ဒိသိ+ယ+တု] ဟော-
ပြော-အပ်လော့။ ဉာဏေန ဒိသတု၊ ဒေသိ-
ယတုတိ ဝါ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၉၅။ သံ၊ဋ္ဌိ၊
၂။၄၇။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၇၀။

ဒေသေတဗ္ဗ (တိ) [ဒိသိ+ဏေ+တဗ္ဗ] (၁)
ဟော-ပြော-အပ်သော (တရား)။ (၂)
ဒေသနာကြားအပ်သော (အာပတ်)။ (၃)
ညွှန်ကြားအပ်သော (ကျောင်းမြေ)။ (၁)
အညေသမ္ပိ ဓမ္မော ဒေသေတဗ္ဗော (အံ၊၁။
၁၂၀)တိ ဣတရေသမ္ပိ ဓမ္မော ကထေ-
တဗ္ဗော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၉။ (-ဝိ၊၂။၃၂။ အံ၊
၂။၁၆၂။ အဘိ၊ပု၊၁၃၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၊၈၄။
မ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၅။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၈၀။ မဟာနိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၇၆။ သာရတ္ထ၊၁။၇၄။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၄၉။ သိ၊
ဋ္ဌိ၊သစ်။၁။၉၇၊၁၈၄၊၂၂၅။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။၂။
၃၉၉။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၈၁။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။၆၆။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၁၊
၅၄၊၅၇။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၅၇။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၃၆၆၊၃၈၈။
သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၇။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၄၇။ မူလဋ္ဌိ၊၁။၅၉။
အနုဋ္ဌိ၊၁။၆၅။ မူလဋ္ဌိ၊၂။၄၇။ အနုဋ္ဌိ၊၂။၆၊
၆၉။) (၂) နိဿဇ္ဇိတာ အာပတ္တိ ဒေသေ-
တဗ္ဗော။ ဝိ၊၁။၂၉၅၊၃၅၃။ ဝိ၊၂။၃၁၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၂၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၆၆။ ဝဇီရ၊၂၆၃။ သာရတ္ထ၊
၂။၄၂၂။ (-ဝိ၊၂။၂၁၇၊၂၂၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၃။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၂။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊၂။
သာရတ္ထ၊၂။၁၃၄။ သာရတ္ထ၊၃။၂၈၀။ ဝိမတိ၊
၁။၁၇၆၊၃၃၆။ ဝိမတိ၊၂။၂၁၄။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊၈၄၊
၁၄၉။) (၃) ဝတ္ထု ဒေသေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၁။၂၂၄။
ကင်္ခါ၊၁၃၅။ ဝဇီရ၊၁၉၃။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊၅၃။

ဒေသေတဗ္ဗတ္တ (န) [ဒေသေတဗ္ဗ+တ္တ] (၁)
ဟော-ပြော-အပ်သည်၏အဖြစ်။ (၂) ဒေ
သနာကြားအပ်သည်၏ အဖြစ်။ (၁) ဓမ္မာန-
မေဝ ဒေသေတဗ္ဗတ္တာ။ မူလဋ္ဌိ၊၁။၅၉။ (-

မူလဋီ၊ ၂။ ၂၅။) (၂) ပါစိတ္တိယဿ ပဌမံ
ဘေဒနကံ ကတွာ ပစ္စာ ဒေသေတဗ္ဗတ္တာ။
ဝဇီရ။ ၃၄၁။ (-ကင်္ခါ၊ ၃။ ၁၀၅၊ ကင်္ခါ၊ ၃။ သစ်။
၄၃၀။)

ဒေသေတဗ္ဗဒေသနာ (ထိ) [ဒေသေတဗ္ဗာ +
ဒေသနာ] ဟော - ပြော - အပ်သောတရား
'ဒေသနာ'။ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓါနိယေဝ ဝိသယော၊
တေသံ ဝသေန ဒေသေတဗ္ဗဒေသနာ။ အဘိ၊
၄၁။ ၃၁။

ဒေသေတဗ္ဗဓမ္မ (ပု) [ဒေသေတဗ္ဗ + ဓမ္မ] ဟော -
ပြော - အပ်သောတရား။ ဣဒါနိ အနေန
ဒေသေတဗ္ဗဓမ္မေ သရူပတော ဒဿေန္တော။
နေတ္တိ၊ ၄၁။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၅၅။ ဒီ၊ ၃။
၁။ ၁၃၇။ ဒီ၊ ၃။ ၂။ ၁၀။ မ၊ ၃။ ၁။ ၂။ ၆။ မ၊ ၃။ ၂။
၉၀။ မ၊ ၃။ ၃။ ၃၉၀။ ၄၃၀။ အံ၊ ၃။ ၃။ ၃၆။
အနု၊ ၃။ ၂။ ၁၀။)

ဒေသေတဗ္ဗဓမ္မဒေသနာ (ထိ) [ဒေသေတဗ္ဗာ +
ဓမ္မဒေသနာ] ဟော - ပြော - အပ် - သင့် -
ထိုက် - သောတရားကို - ဟော - ပြော - ခြင်း။
သာဝကာနံ ဗုဒ္ဓါနန္တ သဗ္ဗကာလံ ဒေသေတဗ္ဗ-
ဓမ္မဒေသနာ အနုသာသနီပါဠိဟာရိယံ။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၃။ ၂၀၆။ (-ဒီ၊ ၃။ ၁။ ၃၉၀။ သီ၊ ၃။ သစ်။
၂။ ၄၁၃။)

ဒေသေတဗ္ဗဓမ္မဝိဘာဂ (ပု) [ဒေသေတဗ္ဗဓမ္မ +
ဝိဘာဂ] ဟော - ပြော - အပ်သောတရားကို -
ခွဲခြမ်း - ဝေဖန် - ခြင်း။ တေယေဝ ဒေသေ-
တဗ္ဗဓမ္မဝိဘာဂေန အာဒိမဇ္ဈပရိယောသာန-
ဘာဂါ လဗ္ဘန္တိ။ သံ၊ ၃။ ၁။ ၂၀၅။ (-မ၊ ၃။ ၁။
၂၄၂။ သံ၊ ၃။ ၂။ ၉၂။ အံ၊ ၃။ ၁။ ၁၂၀။)

ဒေသေတဗ္ဗဓမ္မဝိသယ (တိ) [ဒေသေတဗ္ဗဓမ္မ +
ဝိသယ] ဟော - ပြော - အပ်သောတရားဟူ
သော အာရုံရှိသော (ဒေသနာဉာဏ်)။ ဒေ-
သေတဗ္ဗဓမ္မဝိသယဿ ဒေသနာဉာဏဿ၊
သီ၊ ၃။ သစ်။ ၁။ ၁၇၅။

ဒေသေတဗ္ဗပုဂ္ဂလာဘာဝ (ပု) [ဒေသေတဗ္ဗပုဂ္ဂလ
+ အဘာဝ] ဟော - ပြော - အပ် - သင့် - ထိုက်
- သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ မရှိခြင်း။ ဒေသနာကာလေ
နိဟရိတွာ ဒေသေတဗ္ဗပုဂ္ဂလာဘာဝတော။
ဒီ၊ ၃။ ၁။ ၆၂။

ဒေသေတဗ္ဗပုကာရ (ပု) [ဒေသေတဗ္ဗ + ပုကာရ]
ဟော - ပြော - အပ်သော တရား - အထူး - အ
ပြား။ ကုသလာဒိကေ ခန္ဓာဒိကေ စ ဒေသေ-
တဗ္ဗပုကာရေ ဇာနာတိ။ ထေရ၊ ၄၁။ ၄၂။
(-ဥဒါန၊ ၄။ ၁၃၃။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၂၉။ သာရ-
တ္ထ၊ ၃။ ၄၅၅။ မ၊ ၃။ ၃။ ၇။ သံ၊ ၃။ ၁။ ၅၁။ အံ၊ ၃။
၂။ ၂၁။ မူလဋီ၊ ၁။ ၄၉။)

ဒေသေတဗ္ဗယုတ္တက (တိ) [ဒေသေတဗ္ဗ + ယုတ္တ
+ က] ဒေသနာကြား - အပ် - သင့် - ထိုက် -
သည်၏အဖြစ်နှင့် ယှဉ်သော၊ ဒေသနာကြား
ခြင်းငှါ သင့်လျော်သော၊ ဒေသနာကြားသင့်
သော (အာပတ်)။ ဒေသေတဗ္ဗယုတ္တကဿ
ဒေသနာယ။ အဘိ၊ ၄၁။ ၉၆။ အံ၊ ၃။ ၃။ ၄၉။

ဒေသေတဗ္ဗာကာရ (ပု) [ဒေသေတဗ္ဗ + အာကာ-
ရ] (၁) ဒေသနာကြားအပ်သော အခြင်း
အရာ၊ ဒေသနာကြားပုံအကြောင်း။ (၂) ဟော
- ပြော - အပ်သော အခြင်းအရာ၊ ဟော -
ပြော - ပုံအကြောင်း။ (၁) တဿ ဒေသေ-
တဗ္ဗာကာရော ဂါရယံ အာဝုသောတိ အာဒိ-
နာ နယေန သိက္ခာပဒေ ဒဿိတောယေဝ။
ကင်္ခါ၊ ၂။ ၂။ (၂) သဗ္ဗဉ္စိ ဥေယျဓမ္မံ တေသံ
ဒေသေတဗ္ဗာကာရံ...ယာထာဝတော ဇာန-
န္တော။ သီ၊ ၃။ သစ်။ ၁။ ၄၇၆။ အံ၊ ၃။ ၁။ ၅၂။
(-အနု၊ ၃။ ၂။ ၅၁။)

ဒေသေတိ (ကြိ) [ဒိသိ = ဒိသ + ဧက + တိ။
နိတိ၊ ၁။ ၃၄၉။ ရှု၊ ၃။ ၄၅၂။ (ဒေဝယတိ-
သံ)] (၁) ဟော - ပြော - ၏၊ (က) သိစေ
၏။ (ခ) ရွတ်ဆိုစေ၏၊ ပို့ချ - သင်ပြ - ၏။
(ဂ) ဒေသနာကြား၏။ (၂) ပြ၏၊ ထင်စွာ
ပြ၏၊ ထင်ရှားပြ၏၊ ညွှန်ပြ၏။ (၃) သည်း

ခံစေ၏။ ဝန်ချ - တောင်းပန် - ၏။ ကန်တော့
၏။ (၄) ဝန်ခံ၏။ (၅) ဖွင့်ပြ၏။ အကျယ်
ချဲ့၏။

(၁) ဟော - ပြော - ၏။ ဒေသေတိ -
ဒီဝါ။ ၅၉။ မ၊ ၂။ ၇။ ဥဒါန၊ ၈၄။ ဥဒါန၊ ၉။ ၇။
ဒေသယတိ - နေတ္ထိ။ ၇။ ၂။ ၇။ ၁။ ၁၀၄။ နေတ္ထိ၊
၉။ ၄၆။ ဒေသေန္တိ - ဝိ၊ ၂။ ၃၃။ အံ၊ ၁။ ၁၂။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၅၈။ မဟာနိ၊ ၁၂။ ၁။ ဒေသယန္တိ
- ဝိ၊ ၅။ ၁၅၇။ ဝဇီရ၊ ၅၄၅။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၇၂။
ဒေသေသိ - အပါ၊ ၁။ ၁၃၂။ ဒေသေမိ - ဒီ၊
၃။ ၁၀၇။ မ၊ ၁။ ၃၄။ ဒေသေမိ (အံ၊ ၁။
၄၇၉) တိ ပါကဋံ ကတော ကထေမိ။ အံ၊ ၁။
၂။ ၃၅၀။ ဒေသယာမိ - ဒီ၊ ၂။ ၂၂၉။ ထေရီ၊ ၁။
၁၃၈။ ဒေသေမ - သံ၊ ၃။ ၉၅၊ ၁၀၂။ သံ၊ ၁။ ၃။
၂၀၄။ ၇။ ဝဇီရ၊ ၃၃၁။ ဒေသယတေ - အပါ၊
၂။ ၁၆၆။ ထေရီ၊ ၁။ ၄၀။ ဒေသေတု - ဝိ၊ ၃။
၆။ ဒီ၊ ၂။ ၃၂။ မ၊ ၂။ ၁၅၇။ အံ၊ ၁။ ၁၆၆။
ဒေသေဟိ - မဟာနိ၊ ၁၀၈၊ ၁၆၁။ စူဠနိ၊ ၁၃၇။
ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၁၀၃။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂။ ၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။
၁၅။ ဒေသယ - ဇာ၊ ၂။ ၄၅။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၂၃၃။
ဒေသေထ - ဝိ၊ ၂။ ၃၃။ သံ၊ ၁။ ၁၅၈။ ဒေသ-
ယု - ဒီ၊ ၂။ ၃၃။ မ၊ ၁။ ၂၅။ မ၊ ၂။ ၂၉၂။ သံ၊
၁။ ၁၃၉။ ဒေသေယျ - ဝိ၊ ၁။ ၂၅။ ဝိ၊ ၂။ ၃၃။
မ၊ ၁။ ၃၂။ မ၊ ၂။ ၉၆။ အံ၊ ၁။ ၁၃၂။ ကင်္ခါ၊ ၁၉၄။
ဒေသေယျ - ဒီ၊ ၂။ ၁၈၁။ အံ၊ ၂။ ၄၅၇။ နေတ္ထိ၊
၇။ ဒေသေယျာမ - အံ၊ ၁။ ၁၃၇။ ဒေသေ-
ယျ - ဝိ၊ ၃။ ၇။ ဒီ၊ ၂။ ၃၀၃၂။ မ၊ ၁။ ၃၄။
မ၊ ၂။ ၁၅၇။ သံ၊ ၂။ ၅၁၁။ ဒေသေသိ - ဝိ၊
၂။ ၃၂။ ဝိ၊ ၅။ ၂၃။ သံ၊ ၁။ ၁၅၈။ အံ၊ ၃။
၁၂။ အပါ၊ ၁။ ၂၅။ စူဠနိ၊ ၁။ ၂။ ဒေသယိ-
(ယိ) - ဝိ၊ ၅။ ၁၅၇။ သံ၊ ၁။ ၁၉၄။ အံ၊ ၁။ ၃။
၂၂။ အဘိ၊ ၁။ ၂၇။ ဒေသေသံ - ဝိ၊ ၂။
၃၃။ ဝိ၊ ၁။ ၁၅၈။ ဒေသယိ သု - စူဠနိ၊
၁၅၊ ၂၀၉။ မ၊ ၁။ ၂။ ၈၃။ ဒေသေသိ - ဝိ၊ ၂။
၃၃။ ဒေသေသိ - ဒီ၊ ၂။ ၆၄။ မ၊ ၂။ ၁၀၉။ ဒီ၊
၁။ ၂၄၈။ ဒေသေသတိ - ဝိ၊ ၂။ ၃၂။ သံ၊ ၁။

၁၅၈။ မ၊ ၁။ ၁၀၃။ ဒေသေသန္တိ - ဝိ၊ ၂။
၃၃။ ဒီ၊ ၂။ ၈၇။ သံ၊ ၃။ ၂၂။ အံ၊ ၂။ ၄၅၇။ ဒေ-
သေသသိ - ဝိ၊ ၂။ ၃၃။ ဒေသေသထ - ဝိ၊ ၂။
၃၄။ ဒေသေသာမိ - ဒီ၊ ၂။ ၆၅။ မ၊ ၁။ ၈။ သံ၊
၁။ ၂။ ၆။ အံ၊ ၁။ ၃။ ၉။ ဒေသေသာမိ (နေတ္ထိ၊
၅) တိ ကထေသောမိ။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၄၂။ ဒေသေ-
သာမ - ဝိ၊ ၂။ ၃၃။ ဝိ၊ ၁။ ၁၄၈။ ဒေသယိ-
သ - သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂။ ဒေသေသံ - မ၊ ၃။ ၄၀။

(က) သိစေ၏။ ဓမ္မံ ဒေသေသိ (ပဋိသံ၊
၃၈၈) တိ... သရေန ဝိညာပေသိ။ ပဋိသံ၊ ၁။
၂။ ၂၇၆-၇။ ဓမ္မံ ဒေသေသန္တိ (ဥဒါန၊
၁၅၃) တိ... ပဗောဓေသန္တိ။ ဥဒါန၊ ၁။ ၂၉၇။

(ခ) ရွတ်ဆိုစေ၏။ ပို့ချ - သင်ပြ - ၏။
ဒေသေသန္တိ (ဥဒါန၊ ၁၅၃။ ဒီ၊ ၁။ ၁၄၆) တိ
ဝါစေသန္တိ။ ဥဒါန၊ ၁။ ၂၉၇။ ဒီ၊ ၁။ ၁၅၁။

(ဂ) ဒေသနာကြား၏။ အာပတ္တိ*... ဒေ-
သေတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၂၃။ (- ဝိ၊ ၄။ ၂၃၄၊ ၂၃၈။
အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၁။) ဒေသေန္တိ - ဝိ၊ ၃။ ၁၆၉။
ဒေသေမိ - ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၂၃၈။ ဒေသေတု -
ကင်္ခါ၊ ၁၀၀။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၁၆၀။ ဒေသေထ -
နေတ္ထိ၊ ၁။ ၃၀၇။ ဒေသေယျ - ဝိ၊ ၃။ ၁၄၂။ ဝိ၊
၅။ ၃၆၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၂။ ၁၀။ ဒေသေယျ - ဝိ၊
၄။ ၂၀၉၊ ၂၃၆။

(၃) ပြ၏။ ထင်စွာပြ၏။ ထင်ရှားပြ၏။
ညွှန်ပြ၏။ ဒေသေတိ - အံ၊ ၁။ ၁၄၉။ အံ၊ ၁။
၁၃၆။ ဒေသေတိ (သံ၊ ၁။ ၂၆၄။ အံ၊ ၁။
၂၈၉) တိ ဒေသေတိ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၃၈။ ပဋိသံ၊
၁။ ၂၂၇။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၇၇။ ဒေသေတိ -
(အံ၊ ၂။ ၃၁၇) တိ ပကာသေတိ။ အံ၊ ၁။ ၃။
၁၁၈။ ဒေသေန္တိ - ဝဇီရ၊ ၁၉၄။ ဒေသေဟိ -
(ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၂၉၉) တိ အာယာစနဝစနမေတံ၊
ဒေသေဟိ ကထေဟိ ဥပဒိသာတိ အတ္ထော။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၁၅။ ဒေသေယျ - ဝိ၊ ၁။ ၂၅။ ဒေ-
သေသိ - ပကာသေသိ ဝိဝရိ ဝိဘဇိ ဥတ္တာနိ

အကာသိ။ အပါဠာ ၂။ ၂၅။ ဒေသေသိ - ဝိ၊
ဠာ ၁။ ၅၆။ သာရတ္ထာ ၁။ ၁၆၃။

(၃) သည်းခံစေ၏။ ဝန်ချ-တောင်းပန်
-၏။ ကန်တော့၏။ ဒေသေတိ - သံ၊ ၁။
၂၄။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၉။ ဒဏ္ဍကမ္ပံ အာဟရိတော
အစွယ် န ဒေသေတိ နက္ခမာပေတိ။ အံ၊ ၁။
၂။ ၇။

(၄) ဝန်ခံ၏။ ဒေသေဟိ တံ ဒုက္ကဋ္ဌံ
(ဝိ၊ ၄။ ၄၈၅) နှိ ... ပဋိဇာနာဟိ တံ ဒုက္ကဋ္ဌံ
ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၃၃။

(၅) ဖွင့်ပြ၏။ အကျယ်ချဲ့၏။ ဒေသယတိ-
(နေတ္တိ၊ ၅) တံ သံဝဏ္ဏေတိ ဝိတ္တာရေတိတိ
အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၄။ (-နေတ္တိ၊ ဝိ၊ ၅။ ၃။)

ဒေသေတုံ (ကြိ၊ ဝိ) [ဒိသိ=ဒိသ+ဧ+တုံ] (၁)
ဟော-ပြော-ခြင်းငှါ၊ ပြောကြားခြင်းငှါ၊
ဒေသနာကြားခြင်းငှါ။ (၂) ပြခြင်းငှါ၊ ထင်
စွာပြခြင်းငှါ။ (၃) သည်းခံစေခြင်းငှါ၊ ဝန်ချ
-တောင်းပန်-ခြင်းငှါ၊ ကန်တော့ခြင်းငှါ။
(၁) ဓမ္မံ ဒေသေတုံ။ ဝိ၊ ၁။ ၉။ ဝိ၊ ၂။ ၃၃။ ဝိ၊
၃။ ၅။ ၁။ ဒီ၊ ၂။ ၁၂။ မ၊ ၂။ ၅။ အံ၊ ၂။ ၁၆။ ဝိ၊
ဠာ၊ ၃။ ၅၆။ ၂၄။ မ၊ ၁။ ၁။ ၁၆။ သံ၊ ၁။ ၁၅။
သံ၊ ၁။ ၁။ ၁၀။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၂၉။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၂။ ၃၆။
သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂။ ၆၃။ ပေတ၊ ၁။ ၂။ ၄၃။ ဇာ၊ ၁။ ၁။
၄၀။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၄၂။ အနတိရိတ္တဘောဇန-
ပစ္စယာ အာပန္နဿ သန္တိကေ ဒေသေတုံ
ဝနုတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၃၄။ က၊ ၁။ ၁။ ၉။ (-သံ၊ ၂။
၁၀၇၊ ၃၇။ ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၂၁။ အဘိ၊ ၁။ ၁။ ၁၆။
အဘိ၊ ၁။ ၁။ ၉။ ဥဒါန၊ ၁။ ၂။ ၇။ စရိယာ၊ ၁။
၂၄။ မဟာနိ၊ ၁။ ၁။ ၂၉။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၅။ ၅။ ၁။
ဝဇီရ၊ ၁။ ၁။ ၇။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁။ ၁။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁။
၂၁၊ ၄၊ ၃၀။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။ မ၊ ၁။ ၁။
၁၆။) (၂) ဒေသေတု (သံ၊ ၂။ ၁၀၇) နှိ
ပကာသေတုံ။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၂၉။ (၃) အစွယ်
ပန ဒေသေတုံ ဇာနန္တဿ ပါကတိကမေဝ

ဟောတိ။ မ၊ ၁။ ၁။ ၄၄။ ဒေသေန္တံ (၂) (ခ)-
လည်း ကြည့်။

ဒေသေတုံ (ကြိ) [ဒိသိ+ဧ+တုံ] (၁) ဟော
-ပြော-လော့။ (၂) ဒေသနာကြားလော့။
(၁) ဒေသေတိ (၁) ကြည့်။ (၂) ဒေသေတိ
(၁) (ဂ) ကြည့်။

ဒေသေတု (ပ) [ဒိသိ=ဒိသ+ဧ+တုံ]
ဟော-ပြော-ညွှန်ကြား-တတ်သောသူ။
ပရေသံ ဒေသေတာ ဟောတိ။ မ၊ ၁။ ၂။ ၃။
အံ၊ ၁။ ၅။ ၄။ (-ဒီ၊ ၂။ ၁၀၀၊ ၁၀၄။ အံ၊ ၁။
၂။ ၆။ အံ၊ ၂။ ၁၄၊ ၂၀၊ ၉၊ ၃၀။ အဘိ၊ ၁။ ၁။
၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ ၁။ ဥဒါန၊ ၁။ ၂။ ၇။ ထေရီ၊
၁။ ၁။ ၇။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၅။ ၆။)

ဒေသေတုကပူတာ (ထိ) [ဒေသေတုံ+ကာမ+
ဏှ+တာ] ဟော-ပြော-ခြင်းငှါ အလို
ရှိသူ၏ အဖြစ်၊ ဟော-ပြော-လိုခြင်း။ ဓမ္မ-
ဒေသနံ ဝိဒိတော ဒေသေတုကမူတံ ဥပ္ပါ-
ဒေတော။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၆။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၁၀။ မ၊ ၁။
၂။ ၈။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁။ ၅။ (-ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၂၉။)

ဒေသေတုကာပ (တိ) [ဒေသေတုံ+ကာမ] (က)
ဟော - ပြော - ခြင်းငှါ အလိုရှိသောသူ။
(ခ) ဒေသနာကြားခြင်းငှါ အလိုရှိသောသူ။
ဒေသနာကြားလိုသူ။ (က) သတ္တာ ကိရ ဓမ္မံ
န ဒေသေတုကာမော အဟောသိ။ ဒီ၊ ၁။ ၁။
၅။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၁၀။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁။ ၅။ သွာ-
ချာတံ ဓမ္မံ ဒေသေတုကာမော (ဒီ၊ ၁။ ၁။
၁၅) တိ သွာချာတံ ကတွာ ဓမ္မံ ကထေတု-
ကာမော။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၁၆။ (-မ၊ ၁။ ၁။ ၂၁။
မ၊ ၁။ ၁။ ၁၀။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၁၀။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၂၉။
ဥဒါန၊ ၁။ ၁။ ၈။ ဝိမာန၊ ၁။ ၁။ ၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။
၂။ ၁။ ဝဇီရ၊ ၁။ ၁။ ၇။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၂၆။ သံ၊
၁။ ၁။ ၆။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၃၀။) (ခ) အာပတ္တိ-
ဒေသေတုကာမောပိ၊ ဓမ္မ၊ ၁။ ၁။ ၄။

ဒေသေတု (ကြိ၊ ဝိ) [ဒိသိ+ဧ+တုံ] (က)
ဟော-ပြော-ပြီး၍။ (ခ) ဒေသနာပြော

ကြားပြီး၍။ (ဂ) သည်းခံစေပြီး၍။ ဝန်ချ-
 တောင်းပန် - ပြီး၍။ ကန်တော့ပြီး၍။ (က)
 ဓမ္မံ ဒေသေတွာ ပက္ခာမံ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၂။ (-မ၊
 ၄။ ၂။ ၂။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂။
 ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁။ ၆။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၆။ အပါ၊ ၄။
 ၁။ ၃၅။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၂။ ၄။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၄။ ဇာ၊
 ၄။ ၂။ ၇၇။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၆။) (ခ) အာသန-
 တော ဩရုယု အာပတ္တိံ ဒေသေတွာ
 ဂန္တဗ္ဗံ။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၃၉။ (-ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၆။ ၂။ ၂။
 ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၂။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၃။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၅၇။
 ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၃။ ၁၄။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁။ ၆။ ဝဇီရ။
 ၂။ ၃။ ၄၄၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁။ ၃၅။ ဝိမတိ၊ ၁။
 ၁၇၆။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂။ ၁၄။) (ဂ) အစွယ်
 ဒေသေတွာ (ဒသဗလံ) ခမာပေတွာ။ အံ၊
 ၄။ ၁။ ၂။ ၃။ ဓမ္မာ၊ ၄။ ၁။ ၃၇။

ဒေသေထ (ကြံ) [ဒိသိ + ဧ + ထ] (က)
 ဟော - ပြော - ကုန်လော့။ (ခ) ဒေသနာ
 ကြားကုန်လော့။ (က) ဒေသေတိ (၁) -
 ကြည့်။ (၁) ဒေသေတိ (၁) (ဂ) - ကြည့်။

ဒေသေန္တိ (တိ) [ဒိသိ = ဒိသ + ဧ + အန္တိ။
 ထိ - ဌိ ဒေသေန္တိ] (၁) ဟော - ပြော -
 သော၊ (က) ပြောကြားသော၊ ဒေသနာ
 ကြားသော။ (ခ) ပြသော၊ ထင်ရှားပြ
 သော။ (၂) သည်းခံစေသော၊ ဝန်ချ -
 တောင်းပန် - သော၊ ကန်တော့သော။
 (၁) ဓမ္မံ ဒေသေန္တော နိသိန္တော ဟောတိ။
 ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၃။ (-ဝိ၊ ၅။ ၂။ ၂။ မ၊ ၂။ ၃၄၁။ သံ၊
 ၁။ ၄၆၈။ အံ၊ ၁။ ၃၆၁။ အံ၊ ၂။ ၃၆။ အံ၊ ၃။
 ၁။ ဇာ၊ ၂။ ၁၄၈။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၂။ အဘိ၊ ၄။ ၁။
 ၄။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၁။ ၇။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၁။ ၉။ ဝဇီရ။
 ၂။ ၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁။ ၈။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁။ ၁၈။
 ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၆။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၇၄။) (က) ဝါစာယ
 ဒေသေန္တိယ ဝါစာယ ဝုဋ္ဌာတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၄။
 ၁၆၅။ (-အပါ၊ ၂။ ၂။ ၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၂။ ၁။
 ပေတာ၊ ၄။ ၁။ ၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄။ ၃။ ဝိမတိ၊

၂။ ၂။ ၆။ နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၃။ ၃။) (ခ) ဒေသေန္တိ
 ဗုဒ္ဓသာသန (ထေရီ၊ ၃။ ၈၅) နိ ဗုဒ္ဓသာ ဘဂဝ-
 တော သာသနံ ယာထာဝတော ဒေသေန္တိ
 ပကာသေန္တိ သုက္ကံ ထေရီ။ ထေရီ၊ ၄။
 ၆။ (၂) အစွယ် ဒေသေန္တိယာ (သံ၊ ၁။
 ၂။ ၄။ အံ၊ ၁။ ၆။) တိ ဝေ ဝတွာ ဒဏ္ဍကမ္ပံ
 အာဟရိတွာ ခမာပေန္တိယ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၅။
 (-၇။)

ဒေသေန္တိ (တိ) [ဒိသိ + ဧ + မာန။ မာန-
 ကို အန္တိ - ပြု။] ဟော - ပြော - အပ်သော
 (တရား)။ ဒေသေန္တိ (ထေရီ၊ ၄။ ၂။ ၉) တိ
 စတုသစ္စဓမ္မေ ဒေသိယမာနေ။ ထေရီ၊ ၄။
 ၂။ ၇။

ဒေသေန္တိ (ကြံ) [ဒိသိ = ဒိသ + ဧ + အန္တိ] (၁)
 (က) ဟော - ပြော - ကုန်၏။ (ခ) ဒေသနာ
 ကြားကုန်၏။ (၂) ပြကုန်၏၊ ထင်ရှားပြကုန်
 ၏။ (၁) (က) ဒေသေသိ (၁) ကြည့်။ (ခ)
 ဒေသေတိ (၁) (ဂ) ကြည့်။ (၂) ဒေသေ-
 တိ (၂) ကြည့်။

ဒေသေမိ (ကြံ) [ဒိသိ + ဧ + မိ] (က) ဟော
 - ပြော - ၏။ (ခ) ဒေသနာကြား၏။ (က)
 ဒေသေတိ (၁) ကြည့်။ (ခ) ဒေသေတိ
 (၁) (ဂ) ကြည့်။

ဒေသေမ (ကြံ) [ဒိသိ + ဧ + မ] ဟော -
 ပြော - ကုန်၏။ ဒေသေတိ (၁) ကြည့်။

ဒေသေယျ (ကြံ) [ဒိသိ + ဧ + ယျ] (က)
 ဟော - ပြော - ရ၏။ (ခ) ဒေသနာကြားရာ
 ၏။ (က) ဒေသေတိ (၁) ကြည့်။ (ခ) ဒေ-
 သေတိ (၁) (ဂ) ကြည့်။

ဒေသေယျ (ကြံ) [ဒိသိ = ဒိသ + ဧ + ယျ] (၁)
 (က) ဟော - ပြော - ရ၏။ (ခ) ဒေသနာ
 ကြားရ၏။ (၂) ပြရ၏၊ ထင်ရှားပြရ၏။
 (၁) (က) ဒေသေတိ (၁) ကြည့်။ (ခ)

ဒေသေတိ (၁) (ဂ) ကြည့်။ (၂) ဒေသေတိ (၂) ကြည့်။

ဒေသယျာမ (ကြိ) [ဒိသိ+ဏေ+ယျာမ] ဟော-ပြော-ကုန်ရာ၏။ ဒေသေတိ (၁)-ကြည့်။

ဒေသယျု (ကြိ) [ဒိသိ+ဏေ+ယျု] ဟော-ပြော-ကုန်ရာ၏။ ဒေသေတိ(၁)-ကြည့်။

ဒေသေသိ (ကြိ) [ဒိသိ=ဒိသ+ဏေ+သိ] (၁) ဟော-ပြော-ပြီ။ (၂) ပြုပြီ၊ ထင်ရှားပြီ။ (၁) ဒေသေတိ (၁)-ကြည့်။ (၂) ဒေသေတိ (၂) ကြည့်။

ဒေသေသိ (ကြိ) [ဒိသိ+ဏေ+သိ] ဟော-ပြော-ပါလော့။ ဒေသေတိ(၁)-ကြည့်။

ဒေသေသိ (ကြိ) [ဒိသိ=ဒိသ+ဏေ+သိ] (၁) ဟော-ပြော-ပြီ၊ သိစေပြီ။ (၂) ပြုပြီ၊ ထင်ရှားပြီ။ (၁) ဒေသေတိ(၁)(က) ကြည့်။ (၂) ဒေသေတိ (၂)-ကြည့်။

ဒေသေသိ (ကြိ) [ဒိသိ+ဏေ+သိ] ဟော-ပြော-ပြီ။ ဒေသေတိ(၁)-ကြည့်။

ဒေသေသုံ (ကြိ) [ဒိသိ+ဏေ+သုံ] ဟော-ပြော-ကုန်ပြီ။ ဒေသေတိ(၁)-ကြည့်။

ဒေသေသံ (ကြိ) [ဒိသိ+ဏေ+သံ] ဟော-ပြော-ပေအံ့။ ဒေသေတိ(၁)-ကြည့်။

ဒေသေသတိ (ကြိ) [ဒိသိ+ဏေ+သတိ] ဟော-ပြော-လတ္တံ့။ ဒေသေတိ(၁)-ကြည့်။

ဒေသေသထ (ကြိ) [ဒိသိ+ဏေ+သထ] ဟော-ပြော-ကုန်လတ္တံ့။ ဒေသေတိ(၁)-ကြည့်။

ဒေသေသန္တိ (ကြိ) [ဒိသိ+ဏေ+သန္တိ] (က) ဟော-ပြော-ကုန်လတ္တံ့။ (ခ) သိစေကုန်လတ္တံ့။ (ဂ) ရွတ်ဆိုစေကုန်လတ္တံ့၊ ပို့ချ-သင်ပြ-ကုန်လတ္တံ့။ (က) ဒေသေတိ(၁)-

ကြည့်။ (ခ) ဒေသေတိ (၁)(က)-ကြည့်။ (ဂ) ဒေသေတိ(၁)(ခ)-ကြည့်။

ဒေသေသသိ (ကြိ) [ဒိသိ+ဏေ+သသိ] ဟော-ပြော-လတ္တံ့။ ဒေသေတိ(၁)-ကြည့်။

ဒေသေသမိ (ကြိ) [ဒိသိ+ဏေ+သမိ] ဟော-ပြော-ပေအံ့။ ဒေသေတိ(၁)-ကြည့်။

ဒေသေသမ (ကြိ) [ဒိသိ+ဏေ+သမ] ဟော-ပြော-ပေကုန်အံ့။ ဒေသေတိ(၁)-ကြည့်။

ဒေသေဟိ (ကြိ) [ဒိသိ=ဒိသ+ဏေ+ဟိ] (၁) ဟော-ပြော-လော့။ (၂) ပြုလော့၊ ထင်ရှားပြုလော့။ (၃) ဝန်ခံလော့။ (၁) ဒေသေတိ(၁)-ကြည့်။ (၂) ဒေသေတိ (၂)-ကြည့်။ (၃) ဒေသေတိ(၄)-ကြည့်။

ဒေသောဒိဿ (တိ) [ဒေသ+ဩဒိဿ] (ပစ္စန္န-ရစ်)အရပ်ကို-ရည်ညွှန်း-ရည်စူး-၍ ခွင့်ပြုအပ်သော (ဥပသမ္ပဒကံ-စသည်)။ ဒေသောဒိဿ နာမ....ဝေ ပစ္စန္နဒေသေ ဥဒ္ဓိဿ အနုညာတာနိ ဥပသမ္ပဒါဒိနိ။ ဝိဇ္ဇာ၊ ၂။ ၂၉၅။

ဒေသောပဒေသ (ပု) [ဒေသ+ဥပဒေသ] (ဘုရားပွင့်ရာ)အရပ်ကို ညွှန်ပြခြင်း။ ဣဓာတိ ဒေသောပဒေသေ နိပါတော။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၅။ ဒေသဿ ဥပဒိသနံ ဒေသောပဒေသော။ သီ၊ ၆။ ၁။ ၁၆၁။ (-ဒီ၊ ၆။ ၁။ ၂၃၄။)

ဒေသ (တိ) [ဒိသ=ဒိသိ+ဏှ] ဓာန်၊ ၆။ ၃၄၅။ နိတိ၊ ၁။ ၁၈၇-၈။ ဒိသော ဘူပေက္ခဏာဟိ သာ၊ အပ္ပိတိဒါနဗောဓနေ၊ စု တု ဥစ္စာရဏေ။ ဓာတုတ္ထ။ ၁၉၃။ မချစ် - မနှစ်သက် - အပ်သော၊ အမျက်ထွက် - စိတ်ဆိုး - အပ်သော၊ မုန်းအပ်သော၊ သူ။ န ပါဟံ ဒေသံ ဓနံ ဒမ္မိ (အပ၊ ၂။ ၃၈၈) တိဣဒံ ဓနံ နာမ မယံ န ဒေသံ အမနာပန္နိ....ဓနံ နိဟရာပေမိ။ စရိယာ၊ ၄၄။ ကိ န ဒေသော အဟံ တဝါ (အပ၊ ၂။ ၃၉၁) တိ ကိ ကာရဏံ အဟံ တဝ ဒေသော ကုဋ္ဌိတဗ္ဗာ အပ္ပိယာ ဇာတာ။ စရိယာ၊ ၄၄။

၇၇။(-အပါ၊ ၂။၃၈၉၊ ၃၉၁-၅၊ ၄၀၈၊ ၄၁၀၊ ၄၁၂။
မိလိန္ဒ။ ၂၇၂။ အဘိဋ္ဌာ၊ ၁။၇၃။ အပါဠာ၊ ၁။၅၇။
စရိယာ၊ ၁။၉၇၊ ၁၆၇၊ ၂၆၆။ ဇာ၊ ၁။၅၅။ ဇာ၊
၄။၄၀၇။)

ဒေသတိ (ကြိ) [ဒိသ=ဒိသိ+ယ+တိ] မချစ်
မနှစ်သက်၊ မလိုလား၊ မဘောင့်တ၊ လိုလိုလား
လား-မကြားနာ-မကျင့်ကြံ။ တမေဝ ဓမ္မ
ဒေသတိ န ကာမေတိ န ပိဟေတိ န ပတ္ထေ-
တိ န သုဏာတိ န ပဋိပဇ္ဇတိ။ သုတ္တနိ၊ ၄။၁။
၁၅၀။ ဒေသန္တိ-အပါ၊ ၂။၂၄၅။ ထေရီ၊ ၄။
၁၈၈။

ဒေသန္တိ (ကြိ) [ဒိသ=ဒိသိ+ယ+အန္တိ] မချစ်
မနှစ်သက်-ကုန်။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒေသိယ (တိ) [ဒိသ=ဒိသိ+ဏျ] မချစ်-မနှစ်
သက်-အပ်သော၊ အမျက်သွက်-စိတ်ဆိုး-
အပ်သော၊ မုန်းအပ်သော၊ သူ။ အတ္တာ
န မေ န ဒေသိယော(အပါ၊ ၂။၃၉၁)တိ ....
အတ္တာ န မေ ကုဠိတဗ္ဗော၊ န အပ္ပိယောတိ
အတ္ထော။ စရိယာ၊ ၄။၇၃။ (-အပါ၊ ၂။၃၉၅၊
၄၀၉၊ ၄၁၃။ မိလိန္ဒ။ ၂၇၃။ စရိယာ၊ ၄။၉၇၊
၂၆၆။ ဇာ၊ ၄။၄၀၇။)

ဒေဟ (ပု၊ န) [ဒိဟ+ဏ။ ဒိဟ ဥပစယေ၊ ဒိဟ-
တိ ဝစုတိ တွေ ကုသလာကုသလန္တိ ဒေဟော။
အယံ ဒေဟ-သဒ္ဓေါ ပုရိသေ ပုရိသလိဂေ
ဝတ္တတိ။ ဓာနံ၊ ၄။၁၅၁။ ဒိဟ ဥပစယေ၊ ဧကော။
ဓာနံ၊ ၄။၁၅၁။ ၂၇၀။ ဒေဟောတိ သရီရံ၊ နိတိ၊
ဓာ၊ ၁။၉၇။] (၁) ခန္ဓာကိုယ်၊ အတ္တဘော။
(က) အလောင်းကောင်။ (ခ) အပုပ်ကိုယ်၊
အပုပ်ကောင်။ (၂) ကိုယ်အင်္ဂါ၊ ကိုယ်၏ အ
စိတ်အပိုင်း။ (၃) ပဟာယ မာနသံ ဒေဟံ။
ဒီ၊ ၂။၂၀၄။ သံ၊ ၁။၅၅-၇။ ဝိမာန၊ ၆၆။ မာဠ၊
၁။၁၃၉။ ဝိမာန၊ ၄။၁၈၅။ ဇာ၊ ၄။၁၁၂။
ဒီ၊ ၄။၂၃၅။ သဗ္ဗေ ဂမိဿန္တိ ပဟာယ
ဒေဟ(ဥဒါနံ၊ ၁၃၄)န္တိ သဗ္ဗေ....သတ္တာ ဒေဟံ
အတ္တနော သရီရံ ပဟာယ။ ဥဒါနံ၊ ၅၇၃။

အန္တိမံ ဒေဟံ အတ္တဘာဝံ ဓာရေန္တိ။ နေတ္တိ၊
ဝိ၊ ၃၀၇။ (-မ၊ ၂။၂၆၀။ သံ၊ ၁။၄၆၆။ အံ၊
၁။၃၂၅။ ဣတိဝုတ်။ ၂၂၉။ ဝိမာန၊ ၂၄။
ထေရီ၊ ၃၂၆၊ ၃၄၇၊ ၃၆၃။ ထေရီ၊ ၃၇၈၊ ၃၈၆။
အပါ၊ ၁။၅၂၉၊ ၂၃၁။ အပါ၊ ၂။၆၆၃၊ ၃၈၁။
မဟာနိ၊ ၁၈။ နေတ္တိ၊ ၃၁၊ ၁၃၁၊ ၁၄၂။ မိလိန္ဒ။
၁၂၀။ မာဠ၊ ၄။၂၁၆။ ဓမ္မာဠ၊ ၂။၇၀၊ ၃၄၉။
ဣတိဝုတ်၊ ၄။၁၄၄။ သုတ္တနိ၊ ၄။၁။၂၈။ ဝိမာန၊
၄။၃၄၊ ၉၂။ ပေတ၊ ၄။၉၊ ၃၅-၇။ ထေရီ၊ ၄။
၁။၃၆၊ ၉၁။ ထေရီ၊ ၄။၂။၁၈၊ ၄၀၊ ၈၁။ ထေရီ၊
၄။၁၃၊ ၂၆၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။၃၄၇။ မဟာနိ၊ ၄။၇၉။
မာဠ၊ ၂။၁၄၁။ သံ၊ ၄။၁။၁၂၇၊ ၃၄၁-၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၄။၁။၂၉၀။) (က) ဒေဟေ န ပတိတဗ္ဗံ။ သံ၊
၄။၁။၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၂၉။ သံ၊ ၄။၁။၈၄။
ဒေဟနိက္ခေပန၊ ဒေဟပူဇာ-တို့လည်း ကြည့်။
(ခ) နိက္ခိပိဿာမိ' မံ ဒေဟ(ထေရီ၊ ၃၈၃)န္တိ
အဟံ ပန ဣမံ ကာယံ ပူတိကာယံ ပုန အနာ-
ဒါနေန နိရပေက္ခော ခိပိဿာမိ။ ထေရီ၊ ၄။
၄၅။ (-ဝိမာန၊ ၈၈။ ပေတ၊ ၁၅၀။ ဝိမာန၊
၄။၂၄၅။ သံ၊ ၄။၁။၈၄။) (၂) အောက်ပုဒ်-
ကြည့်။

ဒေဟက (ပု၊ န) [ဒေဟ+က] ကိုယ်အင်္ဂါ၊ ကိုယ်
၏ အစိတ်အပိုင်း (လက်၊ ခြေ၊ မျက်နှာ-စ
သည်။)။ ဒေဟကာနိ(ထေရီ၊ ၄၂၃)တိ ဟတ္ထ-
ပါဒမုခါဒိဒေဟာဝယဝါ။ ထေရီ၊ ၄။၂၆၄။

ဒေဟစိတ္တပ္ပဝတ္တိ (ထိ) [ဒေဟစိတ္တ+ပဝတ္တိ] ကိုယ်၊
စိတ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်း။ ဧဝံ မာရံ သန္တဇ္ဇေတွာ
အတ္တနော ဒေဟစိတ္တပ္ပဝတ္တိံ ဒဿေန္တော။
သုတ္တနိ၊ ၄။၁၁၆။

ဒေဟနိက္ခေပန (န) [ဒေဟ + နိက္ခေပန] အ
လောင်းကောင်-ပစ် - ချ-ထား - ရာအရပ်။
ဒေဟနိက္ခေပန(သံ၊ ၄။၁။၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၂၈။
ဇာ၊ ၄။၂။၅၂)န္တိ ကဠေဝရဠပိတဠာနံ။ သံ၊ ၄။
၁။၈၃။

ဒေဟနိဿိတ (တိ) [ဒေဟ+နိဿိတ] ခန္ဓာ
ကိုယ်-၌--ကို-မှီသော။ သဗ္ဗမ္ပိဒံ ဇီရတု
ဒေဟနိဿိတံ။ ဓမ္မာဠာ ၁။ ၇။

ဒေဟန္တရသင်္ကမန (န) [ဒေဟန္တရ+သင်္ကမန]
ခန္ဓာကိုယ်တပါးသို့ ပြောင်း-ရွှေ့-သွား-
ခြင်း။ သတ္တဿ ဒေဟန္တရသင်္ကမနန္တိအာဒိနိ
ဝိကပပုတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၇၆။

ဒေဟပူဇာ (ထိ) [ဒေဟ+ပူဇာ] အလောင်း
ကောင်ကို ပူဇော်ခြင်း။ ဒေဟပူဇာယိဒံ ဖလံ။
အပါ၊ ၂။ ၃၆-၇။ ထေရဝါဒ၊ ၂။ ၅။

ဒေဟပ္ပဘာ (ထိ) [ဒေဟ+ပဘာ] ခန္ဓာကိုယ်
၏ အရောင်၊ ကိုယ်ရောင်ကိုယ်ဝါ။ ရောစတိတိ
ရူပိ၊ ဒေဟပ္ပဘာ။ မ၊ ဇိ၊ ၃။ ၁၈၂။

ဒေဟဗန္ဓ (ပု၊ န) [ဒေဟ+ဗန္ဓ] ခန္ဓာကိုယ်။ ဒေ-
ဟဗန္ဓေနာ(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၂၄)တိ သရီရေန။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇိ၊ ၁။ ၂၉၀။

ဒေဟရာသိ (ပု) [ဒေဟ+ရာသိ။ (ဒေဟရာဇိ-
သံ)] ခန္ဓာကိုယ်-အစု-အပေါင်း။ ကာ-
ယော တု ဒေဟရာသိသု။ ဓာန်၊ ၁၀၈၄။

ဒေဟဘိနိက္ခန္တ (တိ) [ဒေဟ+အဘိနိက္ခန္တ]
ခန္ဓာကိုယ်မှထွက်သော။ တဿ ဒေဟဘိ-
နိက္ခန္တံ၊ ပဘာဇာလမနုတ္တရံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၁၉၇။

ဒေဟိ (ပု) [ဒေဟ+ဤ။ ဒေဟော ကာယော
ယဿတ္တိတိ ဒေဟိ။ ဓာန်၊ ဇိ၊ ၉၃။] ခန္ဓာကိုယ်
ရှိသော(သတ္တဝါ)။ သဗ္ဗေပိ ဒေဟိနော
ဟောန္တု။ ဥဒါန၊ ၁။ ၃၉၃။ ဝိမာန၊ ၁။ ၃၃၄။
ပေတ၊ ၁။ ၂၆၉။ ထေရီ၊ ၁။ ၃၀၅။ စရိယာ၊ ၁။
၃၂၈။ ဒေဟိနော(ဝိနိစ္ဆယ၊ ၂၅၂)တိ မနုဿ-
ဝိဂ္ဂဟဿ။ ယင်း-ဦး။

ဒေါဏ (ပု၊ န) [ဒု+ဏ။ ဒုဏ+အ။ ဓာန်၊ ဇိ၊ ၄၈၂။
ဏ္ဍာဒိ၊ ၆၅။ (ဒြောဏ-သံ)] (၁) တစိတ်
(၄-ပြည်၊ ၁၆-စလယ်)။ (၂) တစိတ်ဝင်
တောင်း၊ စိတ်တောင်း။ (၃) စပါး။ (၄)

ဒေါဏအမတ်(စပါးခြင်အမတ်)။ (၅) ဒေါ-
ဏပုဏ္ဏား (ဘုရားရှင်ပရိနိဗ္ဗာန်ဝင်ရာ မလ္လ-
တိုင်း ကုသိနာရုံ နန်းမြို့တော်၌ ဂ-ပြည်
ထောင်မင်းတို့အား ငြိမ်းချမ်းရေး တရား
ဟော၍ ဓာတ်တော်ဝေပေးသော ပုဏ္ဏား)။
(၆) ဒေါဏ-အမည်ရှိသော ရေဆိပ်။ (၇)
ဒေါဏပန်း။ (၈) ဒေါဏသုတ်၊ ဒေါဏဗြာဟ္မ-
ဏသုတ်။ (ဒေါဏခံဘပ်။ D.P.။ မိုး၊ မိုးတိမ်၊
တောက်ကျိုးကန်း၊ ကင်းမြီးကောက်၊ သစ်ပင်၊
ကောရဝ-နှင့် ပဏ္ဍဝ-တိုင်းတို့၏ ဆရာပုဏ္ဏား။
P.S.D.။)

(၁) တစိတ် (၄-ပြည်၊ ၁၆-စလယ်)။
စတ္တာရိ အာဠကနိ ဒေါဏံ။ သံ၊ ၁။ ၂၀၀။
အံ၊ ၁။ ၃၂၉။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁၉၇။ နေတ္ထိ၊ ၁။
၂၅၉။ ဝဇီရ၊ ၂။ ၆။ ဒေါဏဿာ(သံ၊ ၁။ ၁။
၁၄၀)တိ စတုန္ဒ အာဠကနံ၊ သောဠသနာဠိ-
နန္တိ အတ္ထော။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၁၈၅။ (-ဝိ၊ ၁။ ၇၈။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆၄။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၈။ ဒီ၊ ၁။ ၂။
၂၈။ မ၊ ဇိ၊ ၃။ ၁၃၉။) (၂) တစိတ်ဝင်တောင်း၊
စိတ်တောင်း၊ ဒေါဏမိတ်-ကြည့်။ (၃) စပါး။
ဒေါဏမာပက-ကြည့်။ (၄) ဒေါဏအမတ်
(စပါးခြင်အမတ်)။ ဒေါဏော ဒေါဝါရိ-
ကော တထာ။ စရိယာ၊ ၁။ ၃၉။ ဇာ၊ ၁။ ၂။
၃၃၁။ (၅) ဒေါဏပုဏ္ဏား။ ဒေါဏော ဗြာဟ္မ-
ဏော တေ သဗ္ဗေ ဂဏေ တေဒဝေါစ။ ဒီ၊ ၂။
၁၃၆။ (-၁၃၇-၈။ အံ၊ ၁။ ၃၄၆။ အံ၊ ၂။ ၁၉၆-
၉၊ ၂၀၂။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၂၀၁။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၉၈-၉။ ဒီ၊
ဇိ၊ ၂။ ၁၉၁။)။ (၆) ဒေါဏ-အမည်ရှိသော
ရေဆိပ်။ ဒေါဏေ တိဗ္ဗရုတိတ္ထသို့။ ဇာ၊ ၁။
၂၅၀။ ဇာ၊ ၂။ ၉၉။ ဒေါဏနာမကေ စ တိဗ္ဗရု-
နာမကေ စ တိတ္ထေ သိဿသောတေ မဟန္တေ
ဝါရိဝဟေ။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၄၃၃။ (၇) ဒေါဏပန်း။
အာဠကေတစ္စ တုက္ကမ္ပိ၊ ဒေါဏံ ပုပ္ဖဝိသေသ-
ကေ။ တောင်ပေါက်၊ ဓာန်၊ သု၊ ၄၈၂။ (၈)
ဒေါဏသုတ်၊ ဒေါဏဗြာဟ္မဏသုတ်။ ဒေါဏော
အပရိဟာနိယော ပတိလိနော။ အံ၊ ၁။ ၃၅၃။

သောဏော ဒေါဏော သင်္ဂါရဝေါ။ အံ၊ ၂။
၂၁၅။

ဒေါက်ဂဇိတ် (တိ) [ဒေါက် + ဂဇိတ်] ဒေါက်
ပုဏ္ဏားသည် ကြုံးဝါးအပ်သော။ ဥန္နတ-
ပဒေသေ ဌတော ဒွိဘာဏဝါရပရိမာဏံ ဒေါက်-
ဂဇိတ် နာမ အဝေါစ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၀။ ဒွိဒ-
သပဒသဟဿပရိမာဏံ ဒေါက်ဂဇိတ် နာမ
ဝဏ္ဏံ ဝတော။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၈။ (- ၃၀၀။ ဒီ၊ ဌ၊
၂။ ၁၉၁။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၂။)

ဒေါက်တဏှလ (ပု) [ဒေါက် + တဏှလ] တစိတ်
သော ဆန်၊ ဆန်တစိတ်။ ဒေါက်ပါက-ကြည့်။

ဒေါက်နာမက (တိ) [ဒေါက် + နာမ + က] ဒေါက်-
အမည်ရှိသော(ရေဆိပ်)။ ဒေါက်(၆)-ကြည့်။

ဒေါက်ပါက (ပု) [ဒေါက် + ပါက] ဆန်တစိတ်
ချက်အပ်သော ထမင်း၊ ဆန် တစိတ်ချက်
ထမင်း။ ဒေါက်ပါက (အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၀၇) နှိ ဒေါ-
က်တဏှလာနံ ပက္ကဘတ္တံ။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၂၇။
(- ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၈၆။)

ဒေါက်ပါကကုရ (န) [ဒေါက်ပါက + ကုရ] (၁)
ဆန်တစိတ်ချက်ထမင်း။ (၂) ယင်းထမင်း
အား လျော်သော ဟင်းလျာ။ (၃) ဒေါက်-
ပါက (ဒေါက်ပါကကုရ)သုတ်။ (၁) (၂)
ဒေါက်ပါကကုရ (သံ၊ ၁။ ၈၂) နှိ ဒေါက်ပါကံ
ကုရံ၊ ဒေါက်ဿ တဏှလာနံ ပက္ကဘတ္တံ တဒ္ဓ-
ပိယဉ္ဇ သူပဗျဉ္ဇနံ ဘုဉ္ဇတီတိ အတ္ထော။ သံ၊
ဌ၊ ၁။ ၁၄၀။ (- သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၅။) (၃) ဒေါက်-
ပါကကုရေန စ၊ သံ၊ ၁။ ၉၃။

ဒေါက်ပြာဟူက (ပု) [ဒေါက် + ပြာဟူက] ဒေါက်
ပုဏ္ဏား။ ကုသိနာရာယံ ပရိနိဗ္ဗုတေ ဒေါက်-
ပြာဟူကော တံ ဝိဝါဒံ ဝုပသမေတွာ ဓာတု-
ယော ဝိဘဇိဿတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆၅။ ဥဒါန၊ ဌ၊
၃၆၃။ (- ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၀။)

ဒေါက်ပြာဟူကသုတ္တ (န) [ဒေါက်ပြာဟူက +
သုတ္တ] ဒေါက်ပြာဟူက-သုတ်၊ ဒေါက်ပုဏ္ဏားကို

အကြောင်းပြု၍ ဟောပြောသုတ်၊ (၁) ဗြဟ္မာ
နှင့်တူသော ပုဏ္ဏား၊ (၂) နတ်နှင့် တူသော
ပုဏ္ဏား၊ (၃) စည်းကမ်းရှိသော ပုဏ္ဏား၊
(၄) စည်းကမ်းပျက်သော ပုဏ္ဏား၊ (၅) ဒွန်း
စဏ္ဏားနှင့်တူသော ပုဏ္ဏားဟူ၍ ပုဏ္ဏား ၅-
ယောက်ရှိ၏။ ထိုတွင် (၁) ပုဏ္ဏားဟူသည်—
အမိ၊ အဘ ၂-ဖက်လုံးမှ စင်ကြယ် သန့်ရှင်း
သော အမျိုးဇာတ်ရှိ၍ ၄၈-နှစ်ပတ်လုံး ဝေဒ
ကျမ်းဂန်ကို ရွတ်ဖတ်လျက် ငယ်ရွယ်စဉ်ကစ၍
ကျင့်အပ်သော 'ကောမာရဗြဟ္မစရိယ' အကျင့်
ကို ကျင့်လျက် ဆရာအတွက် ဥစ္စာကို တရား
သဖြင့်သာ ရှာမှီးအပ်နှင်း၍ အိမ်ထောင်
မပြုပဲ ရသေ့ ရဟန်းပြုကာ ဗြဟ္မဝိဟာရတရား
၄-ပါးကို ပွားများ၍ သေသည်၏အခြားမဲ့၌
ဗြဟ္မာ့ပြည်သို့ ရောက်ရသော ပုဏ္ဏားဖြစ်၏။
(၂) ပုဏ္ဏားဟူသည်— ယခင်နည်းတူ ဆရာ
အတွက်ဥစ္စာကို ရှာမှီးအပ်နှင်း၍ အိမ်ထောင်
ပြုလျက် သားသွီးတယောက် ရခါမှ ရသေ့
ရဟန်းပြုကာ ရူပဈာန် ၄-ပါးကို ပွားများ၍
သေသည်၏အခြားမဲ့၌ နတ်ပြည်သို့ ရောက်ရ
သော ပုဏ္ဏားဖြစ်၏။ (၃) ပုဏ္ဏားဟူသည်—
ယခင်နည်းတူ အိမ်ထောင်ပြုလျက် ရသေ့
ရဟန်းမပြုပဲ ပုဏ္ဏားတို့ စည်းကမ်းနှင့်ညီစွာ
လိုက်နာ ကျင့်ဆောင်သော ပုဏ္ဏားဖြစ်၏။
(၄) ပုဏ္ဏားဟူသည် —ယခင်နည်းအတိုင်း
ဆရာအတွက် ဥစ္စာကိုသာ တရားသဖြင့် ရှာမှီး
အပ်နှင်း၍ မယားကိုကား တရားသဖြင့်၎င်း၊
မတရားသဖြင့်၎င်း ရှာမှီးလျက် အမျိုးမရွေး
အိမ်ထောင်ပြုကာ ပုဏ္ဏားတို့ စည်းကမ်းကို
ဖျက်ဆီးသော ပုဏ္ဏားဖြစ်၏။ (၅) ပုဏ္ဏား
ဟူသည်— ယင်းနည်းတူ ဆရာအတွက် ဥစ္စာ၊
မယားကိုပါ တရားသဖြင့်၎င်း၊ မတရားသဖြင့်
၎င်း ရှာမှီး၍ အမျိုးမရွေး အိမ်ထောင်ပြု
လျက် အမှုအားလုံးဖြင့် အသက်မွေးသော
ပုဏ္ဏားဖြစ်၏-ဟု ပုဏ္ဏားအမျိုး အစားကို
ခွဲခြား၍ ဒေါက်ပုဏ္ဏားအား ဥပါသကာ

အဆင့် ရောက်အောင် ဟောပြော သုတ်။) အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ပဉ္စကနိပါတ်ပါဠိ၊ ၄-ပဏ္ဏာသက၊ ၅-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ အံ၊ ၂။ ၁၉၆-၂၀၂။ အံ၊ ၄။ ၁၉၅-၇။ အံ၊ ၄။ ၁၉၆-၇။

ဒေါက်မတ္တ (တိ) [ဒေါက်+မတ္တ။ (ဒြောဏ-မာတြ-သံ)] တစိတ် အတိုင်းအရှည် ရှိသော။ မေ ဒေါက်မတ္တာ ဓာတုယော။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၆၉။

ဒေါက်မာပက (တိ) [ဒေါက်+မာပက] စပါးခြင်သော၊ သူ၊ စပါးခြင်သမား။ ဒေါက်မာပကော မဟာမတ္တော (ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၁) တိ ခညမာပကော မဟာမတ္တော။ သော ဟိ ခညာနံ ဒေါက်ပမာဏေန မိနနတာယ “ဒေါက်မာပကော” တိ ဝုစ္စတိ။ တိကနိပါတ်။ ၃-ဝဂ်၊ ကုရုဓမ္မဇာတ်၊ ၄။ ပေ။ (-ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၃၆၁-၂။ စရိယာ၊ ၄။ ၃၉၊ ၄၀။)

ဒေါက်မိတ (တိ) [ဒေါက်+မိတ။ (ဒေါက်မိအ-ပြာ)] စိတ်တောင်းဖြင့် ခြင်အပ်သကဲ့သို့ ဖြစ်သော၊ စိတ်တောင်းဖြင့် ခြင်အပ်သည်နှင့် တူသော။ ဒေါက်မိတေ (ဒီ၊ ၁။ ၅။ ၆၂။ ၁၈၆။ သံ၊ ၂။ ၁၇၄) တိ ဒေါက်ဏေန မိတံ ဝိယ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၉။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၁။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၆။

ဒေါက်မုခံ (တိ) [ဒေါက်+မုခ။ (ဒြောဏမုခ-သံ၊ ဒေါက်မုဟ-ပြာ)] ဒေါက်မုခ-အမည်ရှိသော (ဆင်-စသည်)။ ယဒါ ဒေါက်မုခံ ဟတ္ထိံ၊ ဝိနေသိ နရသာရထိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၅၅။ (-၂၄၈။)

ဒေါက်မုခ^၂ (တိ) [ဒေါက်မုခ+အ] စိတ်တောင်းဝနှင့် တူသော (မြို့-စသည်)။ ဒေါက်မုခသတ-သဟဿ-ကြည့်။

ဒေါက်မုခနာဂရာဇာရောဟ (တိ) [ဒေါက်မုခ+နာဂရာဇ+အာရောဟ] ဒေါက်မုခ အမည်ရှိသော ဆင်မင်းကို တက်စီးသော၊ သူ။ ဒေါ-

အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၂-၅၄-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ဏမုခနာဂရာဇာရောဟံ ပက္ခောသာပေတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၅၄။

ဒေါက်မုခဝိနယန (န) [ဒေါက်မုခ+ဝိနယန] (၁) ဒေါက်မုခ အမည်ရှိသော ဆင်ကို ဆုံးမခြင်း။ (၂) ဒေါက်မုခ-အမည်ရှိသော ဆင်ကို ဆုံးမရာ (အခါ-စသည်)။ ပုန ဒေါက်မုခဝိနယနေ အသိတိကောဠိယော ပဗ္ဗဇိတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံ သု။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၅၅။

ဒေါက်မုခသတသဟဿ (တိ) [ဒေါက်မုခ+သတသဟဿ] စိတ်တောင်းဝနှင့် တူသော တသိန်းသောမြို့ရံ။ နဝနဝတိယာ ဒေါက်မုခသတသဟဿေသု (ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၇။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၇၀) တိ နဝသတသဟဿာဓိကေသု နဝတိသတသဟဿေသု ဒေါက်မုခေသု။ ဒေါက်မုခန္တိ စ မဟာနဂရဿ အာယုပ္ပတ္တိဋ္ဌာနဘူတံ ပါဒနဂရံ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၄။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၁။

ဒေါက်ဝတ္ထုနာမက (တိ) [ဒေါက်ဝတ္ထု+နာမ+က] ဒေါက်ဝတ္ထု အမည်ရှိသော (ပုဏ္ဏားရွာ-စသည်)။ ဒေါက်ဝတ္ထုနာမကေ ပြာဟုဏဂါမေ။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၄၅။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၀။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၆၊ ၃၃၅။

ဒေါက်ဝတ္ထုပြာဟုဏဂါမ (ပု) [ဒေါက်ဝတ္ထု+ပြာဟုဏဂါမ] ဒေါက်ဝတ္ထု - အမည်ရှိသော ပုဏ္ဏားရွာ။ ဒေါက်ဝတ္ထုပြာဟုဏဂါမေ ပြာဟုဏမဟာသာလကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၂။ (-၁၁၅၊ ၁၅၉။)

ဒေါက်သဝုယ (တိ) [ဒေါက်+သမာန+အဝုယ] ဒေါက် - ဟူသော တူသော အမည်ရှိသော၊ သူ။ ကုမ္ဘဿ ထူပံ ကာရေသိ၊ ပြာဟုဏော ဒေါက်သဝုယော။ အပ၊ ၂။ ၃၈၃။

ဒေါက်သုတ္တ (န) [ဒေါက်+သုတ္တ] ဒေါက်-သုတ်၊ ဥက္ကဋ္ဌမြို့နှင့် သေတဗျမြို့အကြား ခရီးရှည်သွားကြစဉ် ဘုရားရှင်၏ခြေတော်ရာတို့၌ စက်

လက္ခဏာတို့ကို တွေ့မြင်သော ဒေါက်ပုဏ္ဏား-
က ဘုရားရှင်ကို “အရှင်သည် နတ်ဖြစ်လတ္တံ့
လေလော၊ သို့မဟုတ် ဂန္ဓဗ္ဗနတ်၊ ဘီးလူး၊
လူသားတို့ ဖြစ်လတ္တံ့ လေလော” ဟု မေးအပ်
သော ပြဿနာ ၄ ချက်၌ “နော” ဟူ၍ပင်
အဖြေပေး၍ နောက်ဆုံးတွင် “ဗုဒ္ဓ” မည်၏
ဟု အနာဂါမ်အဆင့် ရောက်အောင် ဖြေဆို
ဟောပြောသည်။) အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ စတုတ္ထ-
နိပါတ်ပါဠိ၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၄-ဝဂ်၊ ၆-သုတ်။
အံ၊ ၁။ ၂၄၆-ဂ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၉၇၊ ၃၀၀။ အံ၊ ၁။
၂။ ၂၉၁-၃။ ဒေါက်သုတ္တေ ဝုတ္တနယေနဝ
ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂။ ၇၃။

ဒေါက် = ဒေါက် (ထိ) [ဒုဏ+အ+ဤ။ ဒု+
ဏိ။ ဒုဏ ဂတိဟိ သာသု၊ အ၊ နဒါဒိ၊ ဝုဇ္ဈိ၊
ဒေါက်။ ဓာန်၊ ၁။ ၆၆၆။ ဒေါက် (ဇာ၊ ၁။ ၁။
၄၇၇) တိ ကဋ္ဌမ္ပ၊ ဝါ ဟိနာ ဝါ သာဟိ ဒဟတိ
ဝဒတိတိ ဒေါက်တိ ဝုဇ္ဈတိ၊ ဒု ဂမနေတိ ဓာတု-
တော ဏိပစ္စယဝသေန သဒ္ဓသိဒ္ဓိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။
နဒါဒိဂဏတ္တာဣတ္ထိဇောတကဤပစ္စယဝသေ-
န ဒေါက်တိပိ ရူပန္တရံ သိဇ္ဈတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၁။
၁၂၄။] (၁) စားကျင်း၊ စားခွက်၊ ဇလား။
(၂) ခေါင်း။ (၃) စောင်းခွက်၊ စောင်းအိုး။
(၄) လှေ။ (၅) ကျင်း၊ တွင်း။ (၆) ဒေါက်
မြို့။ (၇) ဒေါက်မထေရ်။ (၈) သစ်သား စပါး
ခြင်တောင်။ (၉) ဆီ။

(၁) စားကျင်း၊ စားခွက်၊ ဇလား။ ဒေါက်
ဏိယော ဂူထဿ ပူရာပေတွာ ကာလံ အာ-
ရာစာပေတွာ တေဒဝေါစ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၄၇။
သံ၊ ၁။ ၄၅၀။ ဒေါက်ယာ ဗဒ္ဓေါ(အံ၊ ၃။ ၅၂၆-
၇) တိ ယဝသဿဒေါက်ယာ သမိပေ ဗဒ္ဓေါ။
အံ၊ ၁။ ၃။ ၃၄၃။ ပုဏ္ဏာယံ ဒေါက် (ဇာ၊ ၁။
၁၄၇) တိ အယံ အမှာကံ ဘတ္တဒေါက် သုဒ္ဓ-
ဘတ္တဿ ပုဏ္ဏာ။ ဇာ၊ ၁။ ၃။ ၂၇၁။ (-မ၊
၃။ ၁၀၀။ ဝိ၊ ၁။ ၃။ ၁၁၀၊ ၁၇၃။ သံ၊ ၁။ ၁။

၂၁၅။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၂၆။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၂၂၆။ ဇာ၊
၁။ ၂။ ၆၄။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၂၆၀။)

(၂) ခေါင်း။ အာယသာယ ဒေါက်ယာ
ပဋိကုဋ္ဌိတွာ .... ဈာပေန္တိ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၁၇၊ ၁၃၂၊
၁၃၃။ (-အံ၊ ၂။ ၅၁။ ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၂၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
၅။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၁၄၂။)

(၃) စောင်းခွက်၊ စောင်းအိုး။ ဒေါက်
န သိယာ။ မိလိန္ဒ၊ ၅၄။ ပေါက္ခရန္တိ ဝိကာယ
ဒေါက်မာဟ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၂၄၇။

(၄) လှေ။ ဒေါက်(ဇာ၊ ၁။ ၂၄၇) နိ ဂမ္ဘိရံ
မဟာနာဝံ။ ဇာ၊ ၁။ ၄။ ၁၆၆။ နာဝါယာတိ
ဒေါက်ယာ။ ပေတ၊ ၁။ ၁၇၄။ နာဝံ ဒေါက်နိ
တ္ထေ ဒေါက်သဒ္ဓေါပိ နာဝါပရိယာယောယေ-
ဝ။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၄၆၆။

(၅) ကျင်း၊ တွင်း။ ဒေါက် ကတာ
ဒေါက်ကာယ သယတိ။ မိလိန္ဒ၊ ၃၀၂။ (၆)
ဒေါက်မြို့။ (၇) ဒေါက်မထေရ်။ ဒေါက်နဂရ-
ကြည့်။

(၈) သစ်သား စပါးခြင်တောင်း။ ဒေါက်
ဏိယံ(ဓာန်၊ ၁။ ၁၀၃၂) ကဋ္ဌမယေ ခညမာနိ-
ကေ။ ယင်း-ဒီ။ (၉) ဒေါက်နိမ္မဇ္ဇနိ-ကြည့်။

ဒေါက် (ထိ) [ဒေါက်+အ] ခေါင်းနှင့်တူသော။
ဒေါက်မုခ-ကြည့်။

ဒေါက်ကာ (ထိ) [ဒု+ဏိ+က+အာ။ ဒေါက်
+ဏိက+အာ] (၁) ကျင်း၊ တွင်း။ (၂)
ခွက်။ (တိ) (၃) တစိတ် အတိုင်းအရှည် ရှိ
သော။ (၄) တစိတ်၏-အစု-အပေါင်း။ (၅)
တစိတ်-ထိုက်-တန်-သော။ (၁) ဒေါက်
(၅)-ကြည့်။ (၂) ဒေါက်ကာယ သယံ ပဋ္ဌ-
ရန္တံ ဥစ္ဆရသံ မဇ္ဈေ အာဝရိတွာ အာဝရိတွာ
ဝိဿဇ္ဇိတမ္ပိ ဂဏိတုံ ဝန္တတိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၇၀။
(တိ) (၃) ဒေါက်ကာ ပရိမာဏဿာတိ
ဒေါက်ကော။ နိရုတ္တိ၊ ၄၉၅။ (၄), (၅) ဝေ
ဒေါက်ကော။ ရူ၊ ၃၇၅။

ဒေါက်တ (န) [ဒုဏ+တ] စောင်းခွက်၊ စောင်း
အိုး။ ဒေါက်တန္တိအာဒိသု ဝိဏာတိ(ဝေါဟာ-
ရမတ္တံ ဟောတိ)။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၂၈။

ဒေါက်နဂရ (န) [ဒေါက်+နဂရ] ဒေါက်အမည်ရှိ
သောမြို့။ (ယင်းသည် သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ ရှိခဲ့
ဘူးသော မြို့ဖြစ်သည်)။ လင်္ကာယံ ဒေါက်-
နဂရေ၊ ဝသတာ ဒေါက်နာမိနာ။ မဟာထေ-
ရေန လေခိတွာ၊ သုဠပိတံ ယထာသုတံ။
မိလိန္ဒ။ ၄၀၈။

ဒေါက်နာမိ (တိ) [ဒေါက်နာမ+တ္တိ] ဒေါက်-အ
မည်ရှိသောမထေရ်။ (ယင်းသည် မိလိန္ဒပဉ္စာ
ပါဠိတော်ကို နှုတ်ရဆောင်မှတ်ခဲ့ပြီး ပေသို့
ရေးတင်ခဲ့သည့် မထေရ်မြတ်ဖြစ်လေသည်)။
အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒေါက်နိမ္မဇ္ဇနီ (ထိ) [ဒေါက်+နိမ္မဇ္ဇနီ] (၁) ဆီ
နှင့်တကွသော - နှမ်းမှုညက်-နှမ်းဖတ်။ (၂)
ဆီ-ယိုစီး - ထွက်ကျ-သော - နှမ်းမှုညက်
- နှမ်းဖတ်။ (၁) ဒေါက်နိမ္မဇ္ဇနီ(ဝိမာန။ ၄၆။
မ၊ ၁။ ၂၂၃)။ သတေလံ တိလပိညာကံ။
ဝိမာန၊ ၁။ ၁၃၄။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁၄။ (၂) ဒေါက်နိ-
မ္မဇ္ဇနီ(ပေတ။ ၁၃၄)။ ဝိဿန္ဓမာနတေလံ ပိ-
ညာကံ။ ပေတ၊ ၁။ ၄၈။ (-၄၄။)

ဒေါက်ပတ္တဗဟုဒဏ္ဍ (ပု) [ဒေါက်ပတ္တ+ဗဟု+
ဒဏ္ဍ] စောင်းခွက်လက်ကိုင်ရိုး။ ယောဇိတေ-
ဟိ ဒေါက်ပတ္တဗဟုဒဏ္ဍေဟိ။ ဝိမာန၊ ၁။
၂၆၁။

ဒေါက်မုခ (တိ) [ဒေါက်+မုခ] ခေါင်း-စား
ကျင်း-နှင့် တူသော မျက်နှာဝ ရှိသော
(ဆောက်-စသည်)။ နိခါဒနံ စတုရဿမုခံ ဝါ
ဟောတု ဒေါက်မုခံ ဝါ ဝက်* ဝါ ဥဇုံ ဝါ။
ဝိ၊ ၁။ ၄။ ၈၀။ ကခါ၊ ၁။ ၄၂၅။ ဒေါက်သ-
ဒိသံ မုခမေတဿာတိ ဒေါက်မုခံ။ ပါစိတ်၊
ယော။ ၄၉၇။ ဒေါက်မုခ(ဝိနိစ္ဆယ။ ၂၆၆)။ နှိ
ဒေါက် ဝိယ ဥဘယပဿေန နာမိတမုခံ။
ယင်း-ဦး။

ဒေါက်သမိပ (န) [ဒေါက်+သမိပ] စားကျင်း-
စားခွက် - ဇလား - ၏ အနီး။ ဒေါက်သမိပေ
အဋ္ဌာသိ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၇၀။

ဒေါက်ပုလဝိပိဂါမ (ပု) [ဒေါက်ပုလဝိပိ+ဂါမ]
ဒေါက်ပုလဝိပိအမည်ရှိသောရွာ။ ဥပဝါဒံ ပန
ရက္ခတိတိ ဝတ္ထု ဝနုတိ ဒေါက်ပုလဝိပိဂါမေ
ခိဏာသဝတ္ထေရော ဝိယ။ အဘိ၊ ၁။ ၃၆။

ဒေါက် (တိ) [ဒုဓ+ဏ္ဍ] ဒေါက်ဂါထာ၊ ဘ-
ဂိုဏ်း ၃-ခု၊ ၈၅ ၂-လုံးဖြင့် စီကုံးအပ်သော
ဂါထာ။ ဒေါက်မိစ္ဆတိ စေ ဘဘဘာ ဂါ။
ဝုတ္တောဒယ၊ ၁။ ၆၇။ ဘတ္တယဿ အာဒိမ္ပိ
ထပိတတ္တာ ကသာဒိဟိ ဟနန္တော ဝိယ
တေဟိ ဂဇဏဟိ ကဏ္ဍာဒိဋ္ဌာနံ ဒုဓတိ ဟိ သ-
တိတိ ဒေါက်။ ဝစနတ္ထဇောတိကာ၊ ၁။ ၄၀။

ဒေါက်ဂါထာ(ထိ) [ဒေါက်ဂါထာ+ဂါထာ] အထက်
ပုဒ်နက် ကြည့်။ ယသ္မာ စေသာ ဘကာရတ္ထ-
ယေန စ ပဋိမဏ္ဍိတာ ဒေါက်ဂါထာ။ သီ၊ ၁။
သစ်၊ ၂။ ၁၇၄။ ဒေါက်-လည်း ကြည့်။

ဒေါက်ဂု (န) [ဒုဘဂ+ဏ္ဍ] မောက်။ ပဉ္စိကာ၊
၄။ ၁၂၄။ (ဒေါက်ဘိဂ္ဂ-သံ၊ ဒေါက်ဂု-ပြာ)]
ဘုန်းကံနည်းသူ၏ အဖြစ်၊ မတင့်တယ်သူ၏
အဖြစ်။ ဒေါက်ဂုတာဒိဘေဒါ ဒုက္ခာ ဘာယ-
တိ။ ထေရီ၊ ၁။ ၂၁၂။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဒေါက်ဂိုယ (တိ) [ဒုဘဂ+ဏ္ဍ] (ဒေါက်ဘိဂ္ဂ-
သံ၊ ဒေါက်ဂု-ပြာ)] ဘုန်းကံနည်းသူ၏ အဖြစ်
ရှိသော၊ မတင့်တယ်သူ၏ အဖြစ်ရှိသော၊
မတင့်တယ်သူ၏အဖြစ်၌ ယှဉ်သော။ (ကြမ္မာ
ဆိုး၊ ကံဆိုးမိုးမှောင်။ P.S.D.) အပါယုပ-
ပတ္တိ၊ မနုဿေသု စ ဒေါက်ဂိုယံ ကဏ္ဍဝိပါ-
ကော။ ဒီ၊ ၁။ ၂၄၀။ မ၊ ၁။ ၄၅။ အံ၊ ၁။ ၂။
၃၈၇။ ဒုဠ ဘဂံ သောဘာ ယဿ သော
တထာ၊ ဒုဘဂေ နိယုတ္တံ ဒေါက်ဂိုယံ၊ အပုည-
ဖလံ။ ဒုဘဂေါ ဧတ္ထာတိ ဒေါက်ဂိုယံ၊ ဌာနန္တိ-

ပိ ဝဒန္တိ။ မရဋ္ဌိဝါ။ ၁၁၉။ (-အံ၊ ဋိ၊ ၂။ ၅။
မူလဋ္ဌိဝါ။ ၁၅၆။ နေတ္တိ၊ ဋိ။ ၇၁။)

ဒေါမနဿ (န) [ဒုမ္မ(မ)န + ကျ] ဒေါမနဿ
ဝေဒနာ၊ စေတသိကဒုက္ခဝေဒနာ၊ (၁)
မကောင်း-မတင့်တယ်-ဒေါသသည်ဖျက်ဆီး
အပ်-စက်ဆုပ်အပ်-သောစိတ်ရှိသူ၏အဖြစ်။
(၂) မကောင်း-မတင့်တယ်-ဒေါသသည်
ဖျက်ဆီးအပ် - စက်ဆုပ်အပ်-သောစိတ်၏
အဖြစ်။ (၃) ဖြစ်သောဆင်းရဲရှိ-ဆင်းရဲသို့
ရောက်-သောစိတ်၏အဖြစ်၊ စိတ်ဆင်းရဲခြင်း၊
နှလုံးမသာယာခြင်း။ (မကောင်းသော
သဘော၊ စိတ်ဆင်းရဲခြင်း၊ ဝမ်းနည်းခြင်း။
P.S.D.။)

(၁),(၂) ဒုက္ခဒေါမနဿာနံ အတ္တင်္ဂမာ-
ယာ (ဒီ၊ ၂။ ၂၃။ မ၊ ၁။ ၇၀)တိ ကာယိက-
ဒုက္ခဿ စေတသိကဒေါမနဿဿ စာတိ
ဣမေသံ ဒွိန္ဒံ အတ္တင်္ဂမာယ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။
၃၃။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၃။ စေတသိကအဿာတ-
ဘူတံ ဒေါမနဿံ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၄။ မ၊ ၄။ ၁။
၂၄။ ဒေါမနဿေဟိ(အံ၊ ၁။ ၅၂)တိ မနော-
ဝိဃာတဒေါမနဿေဟိ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၇။ ဒေါမ-
နဿယောဂတော ဒုဠ မနော အဿာတိ၊
ဟိနဝေဒနတ္တာ ဝါ ကုစ္ဆိတံ မနော အဿာတိ
ဒုမ္မနော၊ ဒုမနဿ ဘာဝေါ ဒေါမနဿံ။
ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၈၀။ ဒုဠ မနောတိ ဒုမ္မနော၊
ဟိနဝေဒနတ္တာ ဝါ ကုစ္ဆိတံ မနောတိ ဒုမ္မ-
နော၊ ဒုမနဿ ဘာဝေါ ဒေါမနဿံ။ ပဋိသံ၊
၄။ ၁။ ၁၄၄။ ဒုမနဿ ဘာဝေါ ဒေါမနဿံ။
ဥဒါန၊ ၄။ ၃။ ဒုဠ မနော၊ တံ ဝါ တေဿာ-
တိ ဒုမ္မနော၊ တဿ ဘာဝေါ ဒေါမနဿံ၊ မာ-
နသိကဒုက္ခဝေဒနာယေတံ အဓိဝစနံ။ ဝိဘာ-
ဝိနီ၊ ၇။ ဒုသဒ္ဓေါ ဒုဠဒုက္ခအဘာဝါဒီသု-
ပဝတ္တတိ၊ ဣဓ ပန ဒုဠမ္ပိတံ ဒဿေန္တော
အာဟ “ဒုဠ”တိ။ အသောဘနဝေဒနတ္တာ
အသောဘနန္တိ အတ္ထော။ အဋ္ဌသာလိနိယံ

ပန “ဒုဠ မနော၊ ဟိနဝေဒနတ္တာ ဝါ ကုစ္ဆိတံ
မနော ဒုမ္မနော”တိ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ ဒုဠတိ ဒေါ-
သေန ဒုသိတန္တိ အတ္ထော။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။
၁၇၁။

(၃) ဒုက္ခိတော မနော ဒုမ္မနော၊ တဿ
ဘာဝေါ ဒေါမနဿံ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၉၇။
မဟာနိ၊ ၄။ ၂၂။ (-ဝိ၊ ၁။ ၅။ ၂၄၇။ ဝိ၊ ၃။
၁။ ၁၄၄။ ဝိ၊ ၄။ ၁၉၆။ ဒီ၊ ၁။ ၃၃-၄၊ ၆၆။ ဒီ၊ ၂။
၂၈၊ ၈၅၊ ၂၂၂။ မ၊ ၁။ ၁၁၊ ၈၃၊ ၉၄၊ ၂၇။ မ၊ ၂။
၁၂၃။ မ၊ ၃။ ၁၃၊ ၇၆၊ ၁၂၆၊ ၂၀၂၊ ၂၀၃၊ ၂၆၀၊
၂၉၃။ သံ၊ ၁။ ၂၆၃၊ ၂၉၈၊ ၃၁၈၊ ၃၂၄၊ ၃၃၁၊
၃၄၇။ သံ၊ ၂။ ၃၊ ၄၊ ၇၊ ၁၂၊ ၁၆၊ ၃၄၊ ၇၆၊ ၁၉၈၊
၃၁၇၊ ၃၉၃။ သံ၊ ၃။ ၃၊ ၁၇၄၊ ၂၇၇၊ ၃၃၉၊ ၃၉၂။
အံ၊ ၁။ ၁၄၃၊ ၂၁၇၊ ၄၃၉။ အံ၊ ၂။ ၄၊ ၂၆၊ ၁၈၀၊
၁၈၂၊ ၂၀၇၊ ၃၆၄၊ ၄၄၈၊ ၄၄၉။ အံ၊ ၃။ ၈၊ ၂၂၊
၂၀၅၊ ၄၀၄၊ ၄၀၅၊ ၄၁၃၊ ၄၂၃။ အဘိ၊ က။ ၉၅၊
၁၆၁။ ပဋိသံ၊ ၃၇။ အပ၊ ၂။ ၂၀၃။ မဟာနိ။
၁၂၀။ စူဠနိ၊ ၁၇၊ ၇၂၊ ၁၅၇၊ ၂၃၅။ နေတ္တိ။
၂၆၊ ၂၈၊ ၄၆၊ ၅၃၊ ၆၈၊ ၇၃၊ ၁၁၄၊ ၁၄၁။ ပေဋ-
ကော။ ၁၇၁၊ ၃၁။ မိလိန္ဒ။ ၄၅၊ ၇၀၊ ၁၉၄၊
၃၁၈။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၆။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၃၊ ၁၈၇၊
၂၉၁၊ ၃၁၈၊ ၃၂၁၊ ၃၃၀၊ ၃၄၉၊ ၃၅၁။ ဒီ၊ ၄။ ၃။
၁၁၆၊ ၁၂၉။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၀။ မ၊ ၄။ ၂။ ၃။ မ၊ ၄။
၃။ ၄၂၊ ၈၀၊ ၁၃၀၊ ၁၉၈။ မ၊ ၄။ ၄။ ၈။ သံ၊ ၄။ ၁။
၇၅။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၇။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၈၄၊ ၁၂၀၊ ၁၈၃။
အံ၊ ၄။ ၁။ ၄၀၊ ၆၀။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၁၊ ၁၇၉။ အဘိ၊
၄။ ၁။ ၅၈။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၀။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၆။
ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၇။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။ ၉၁။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၆၄။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၄၀။ ဣတိ-
ဝုတ်၊ ၄။ ၂၆၂။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၈။ ပေတ၊ ၄။ ၁၀၁။
ထေရီ၊ ၄။ ၅၈။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၄၀၊ ၁၉၇။ အပ၊ ၄။
၂။ ၁၃၄။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၃၃။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၈၊
၅၀၃။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၄၉။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၁၁။ ဝဇီရ။
၈၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၂။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၀။ သိ၊
၄။ ၁။ ၁၁၊ ၅၀၊ ၂၂၂၊ ၃၃၃၊ ၄၃၀၊ ၄၉၂၊ ၄၉၃။
သိ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၁၀၀။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၈။ မ၊ ၄။ ၁။

၆၆။ မဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၈၈၊ ၂၉၆။ မဒ္ဓိ၊ ၃။ ၁၃၅၊ ၂၃၇။
မူလဒ္ဓိ၊ ၁။ ၉၇၊ ၁၀၃၊ ၁၃၅။ မူလဒ္ဓိ၊ ၃။ ၁၄၅။
အနုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၄၀။ အနုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၇၂၊ ၉၇။)

ဒေါမနဿကရဏရသ (တိ) [ဒေါမနဿ+ကရ-
ဏ+ရသ] နှလုံးမသာယာခြင်းကို ပြုခြင်းကိုစွ
ရှိသော။ ဒုပ္ပညာနံ ဒေါမနဿကရဏရသံ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃၄။

ဒေါမနဿကာရဏ (န) [ဒေါမနဿ+ကာရဏ]
နှလုံးမသာယာခြင်း၏ အကြောင်း။ ဣဒါနိ
တေ မမ ဒေါမနဿကာရဏံ အကရိ။ ဇာ၊ ဌ၊
၃။ ၁၂၄။

ဒေါမနဿဂဟဏ (န) [ဒေါမနဿ+ဂဟဏ]
ဒေါမနဿ-သဒ္ဓါ၊ ဒေါမနဿကို-ယူ-ဟော
-ဆို-ခြင်း။ ဒေါမနဿဂဟဏေန ဗျာပါ-
ဒေါ သင်္ဂဟံ ဂစ္ဆတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၄၉။ မ၊ ဌ၊ ၁။
၂၄၉။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁၀။ အံ၊ ဌိ၊ ၁။ ၂၃၅။ (-
ဒီ၊ ဌိ၊ ၁။ ၃၈၉။)

ဒေါမနဿစိတ္တ (န) [ဒေါမနဿ+စိတ္တ] ဒေါမ-
နဿဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သောစိတ်၊ ဒေါသမူစိတ်။
ဒေါမနဿစိတ္တေနော ဘဏတိ (ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၆၀။
ကင်္ခါ၊ ဌိ၊ သင်္၊ ၂။ ၁၈) တိ ဣမိနာ သန္နိဌာပက-
စေတနာ ဒုက္ခဝေဒနာယ သမ္ပယုတ္တာ ဝေါတိ
ဒဿေတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၂။ (-မ၊ ဌ၊ ၁။
၇၇။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၈၉၊ ၃၀၀။ အံ၊ ဌိ၊ ၃။ ၈၄။)

ဒေါမနဿစိတ္တသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ဒေါမနဿ-
စိတ္တ+သမ္ပယုတ္တ] ဒေါမနဿဝေဒနာနှင့် ယှဉ်
သော စိတ်နှင့် အညီအညွတ် အပြားတို့ဖြင့်
ယှဉ်သော၊ ဒေါသမူစိတ်နှင့်ယှဉ်သော။ ဒွေ
ဒေါမနဿစိတ္တသမ္ပယုတ္တာ အမနာပါ နာမ။
မ၊ ဌ၊ ၃။ ၉၈။

ဒေါမနဿစိတ္တပ္ပိဒ (ပု) [ဒေါမနဿ+စိတ္တ+
ဥပ္ပိဒ] ဒေါမနဿစိတ္တပ္ပိဒိ၊ ဒေါမနဿဝေ
ဒနာနှင့် ယှဉ်သော စိတ်၏ ဖြစ်ခြင်း။ သာ
(ဥက္ကဏ္ဍိတာ) အတ္ထတော ဒေါမနဿစိတ္တပ္ပိ-

ဒေါယေဝ။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၁။ ၁၅၇။ သီ၊ ဌိ၊ သင်္၊ ၁။
၄၁၈။

ဒေါမနဿဇာတ (တိ) [ဒေါမနဿ+ဇာတ] ဖြစ်
သော ဒေါမနဿရှိသော၊ ဖြစ်သော-စိတ်
မချမ်းသာခြင်း - နှလုံးမသာယာခြင်း -
ရှိသော၊ သူ။ ဒေါမနဿဇာတော ဘဂဝန္တံ
ဥပသင်္ကမိတော ပဉ္စ ပုစ္ဆံ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၄၁။ မ၊ ဌ၊
၁။ ၂၄၀။ (-အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၅၄။
ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၅၂။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၇။ အပ၊ ဌ၊ ၂။
၄၈။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၇၂။ အံ၊ ဌိ၊ ၂။ ၃၆၅။)

ဒေါမနဿဌာနိ (နိ)ယ (တိ) [ဒေါမနဿ+
ဌာနိ (နိ)ယ] ဒေါမနဿ ဖြစ်ခြင်း၏
အကြောင်းဖြစ်သော၊ စိတ်မချမ်းသာခြင်း
၏ အကြောင်းဖြစ်သော။ ဒေါမနဿဌာနိယံ
ရူပံ ဥပဝိစရတိ။ မ၊ ၃။ ၂၅၉၊ ၂၈၃။ အံ၊ ၁။
၁၇၇။ ယံ ဒိသော ဒေါမနဿဌာနိယံ နာမ။
အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆၁။ (-အံ၊ ဌိ၊ ၂။ ၁၄၅။)

ဒေါမနဿတ္တ (န) [ဒေါမနဿ+တ္တ] စေတသိက
ဒုက္ခဝေဒနာရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဒေါမနဿတ္တေ
ကာရဏံ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၆၉။

ဒေါမနဿဒုက္ခ (န) [ဒေါမနဿ + ဒုက္ခ] စိတ်
ဆင်းရဲခြင်း ဟူသော ဒုက္ခ၊ စေတသိကဒုက္ခ။
ကာယဒုက္ခဿ စေဝ ဒေါမနဿဒုက္ခဿ စ။
အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၉၄။ (-၉၇။)

ဒေါမနဿဓာတု (ထိ) [ဒေါမနဿ + ဓာတု]
ဒေါမနဿ-ဓာတ်၊ သတ္တ၊ ဇီဝ-မဟုတ်သော
ဒေါမနဿဝေဒနာ။ ဒေါမနဿဓာတု။ နေတ္ထိ။
ဂ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၁၇။ (-
အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၆၉။)

ဒေါမနဿန္တ (တိ) [ဒေါမနဿ+အန္တ] ဒေါမန-
ဿ၏ အဆုံးဖြစ်သော။ ကာရဏံ ဒေါသနိ-
ယေ ဒေါမနဿန္တံ။ ပေဋကော။ ၂၉၃။

ဒေါမနဿပစ္စတ္တိက (တိ) [ဒေါမနဿ+ပစ္စတ္တိက]
ဒေါမနဿဟူသော-ဆန့်ကျင်ဖက်-ရန်သူ-

ရှိသော။ ဒေါမနဿပစ္စတ္ထိကော စေသ
ဓမ္မော။ ပေဋကော။၂၆၇။

ဒေါမနဿပစ္စယ (ပု) [ဒေါမနဿ+ပစ္စယ] (၁)
ဒေါမနဿ၏အကြောင်း။ (တိ) (၂) ဒေါ-
မနဿ၏ အကြောင်းဖြစ်သော။ (၁) ဒေါ-
မနဿပစ္စယဘူတေ သဝိတက္ကသဝိစာရဓမ္မေ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၉။ (တိ) (၂) ဒေါမနဿပစ္စ-
ယေဟိ ဒုက္ခဓမ္မေဟိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၃၅။

ဒေါမနဿပဒဋ္ဌာန (တိ) [ဒေါမနဿ+ပဒဋ္ဌာန]
ဒေါမနဿဟူသော နိုးစွာသောအကြောင်း
ရှိသော။ သန္တာပဇာတောတိ ဒေါမနဿပဒ-
ဋ္ဌာနံ။ ပေဋကော။၃၁၆။

ဒေါမနဿပရိဟရဏတ္ထ (ပု) [ဒေါမနဿ + ပရိ-
ဟရဏ+အတ္ထ] ဒေါမနဿကို ပယ်ရှားခြင်း
အကျိုး။ တုမှာကံ ဒေါမနဿပရိဟရဏတ္ထံ
“ညေပုညလက္ခဏော”တိ ဝုတ္တံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။
၂၁၄။

ဒေါမနဿပ္ပ (ပ) တ္ထ [ဒေါမနဿ + ပတ္ထ] ဒေါ-
မနဿ-သို့ ရောက်သော၊ စိတ်ဆင်းရဲခြင်း-
နှလုံးမသာယာခြင်း - သို့ ရောက်သော၊သ။
ဒေါမနဿပ္ပ (ပ)တ္ထော နိသိဒ္ဓိ(အဟောသိ)။
မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။ (-၂၇၀။ ပဋိ-
သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁၊၁၂၇၊၃၀၇။
ဝိ၊မာန၊ဋ္ဌ။၂၄၂။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၉၀၊၂၆၀။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၈၉။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၉၃၊၂၉၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။
၉၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၊၁၄၉။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၉၆။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀၊၂၂၇၊၄၀၅။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၊၇၇၊၁၄၁၊၁၈၆၊၂၁၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။
၃၂၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၆၉၊၂၁၈။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၀၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၄၊၁၆၀။ ဝဇီရ၊
၄၁၀။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၂၇၄၊၄၇၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၆၂။)

ဒေါမနဿပ္ပဟာန(န) [ဒေါမနဿ+ပဟာန] စိတ်
ဆင်းရဲမှု - ဒေါမနဿ - ကိုပယ်ခြင်း။ဒေါမန-

ဿပ္ပဟာနတော အဗျာပဇ္ဇံ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၂။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀၂။ မဟာနိ၊
ဋ္ဌ။၄၀၅။ (- စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၀၉။ မူလဋ္ဌိ၊၃။၁၄၅။)

ဒေါမနဿဗျာပါဒရဟိတ (တိ) [ဒေါမနဿ +
ဗျာပါဒ+ရဟိတ] ဒေါမနဿ, ဗျာပါဒ-တို့မှ
ကင်းသော။ အဗျာပဇ္ဇေတိ ဒေါမနဿဗျာ-
ပါဒရဟိတေ ရူပဘဝေ။ မူလဋ္ဌိ၊၁။၇၀။

ဒေါမနဿယုတ္တ (တိ) [ဒေါမနဿ+ယုတ္တ] ဒေါ-
မနဿနှင့် ယှဉ်သော။ ပဌမလောကုတ္တရံ ပန
ဒေါမနဿယုတ္တဉ္စ ဝိသုံ ကော ဇာတိ ဘူမိ
ဝါ န ဟောတိ။ မူလဋ္ဌိ၊၃။၁၉၁။

ဒေါမနဿယုတ္တအကုသလ (န) [ဒေါမနဿယုတ္တ
+အကုသလ] ဒေါမနဿနှင့်ယှဉ်သော အကု
သိုလ်။ ဒေါမနဿယုတ္တအကုသလာနံ။ မ၊ဋ္ဌိ။
၃။၄၄၁။

ဒေါမနဿယောဂ (ပု) [ဒေါမနဿ + ယောဂ]
ဒေါမနဿနှင့် ယှဉ်ခြင်း။ ဒေါမနဿိန္ဒြိယ-
ကြည့်။

ဒေါမနဿဝတ္ထု (တိ) [ဒေါမနဿ+ဝတ္ထု] ဒေါ-
မနဿ၏ တည်ရာအကြောင်းရှိသော။ဒုက္ခဿ
ဒေါမနဿဝတ္ထုတာ ဟောတိ။ မူလဋ္ဌိ၊၂။၆၆။

ဒေါမနဿဝန္တု (တိ) [ဒေါမနဿ+ဝန္တု] ဒေါ-
မနဿ ဝေဒနာရှိသော။ဒေါမနဿိက-ကြည့်။

ဒေါမနဿဝိစိကိစ္ဆုဒ္ဓစ္စသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ဒေါမနဿ
+ဝိစိကိစ္ဆာ+ဥဒ္ဓစ္စ+သမ္ပယုတ္တ] ဒေါမနဿ,
ဝိစိကိစ္ဆာ, ဥဒ္ဓစ္စ-တို့နှင့် အညီအညွတ် အပြား
တို့ဖြင့် ယှဉ်သော။ ဒေါမနဿဝိစိကိစ္ဆုဒ္ဓစ္စ-
သမ္ပယုတ္တဿ ဝိယ တဿပိ အာသဝဝိပ္ပယုတ္တ-
တာ ဝတ္တဗ္ဗာ သိယာ။ မူလဋ္ဌိ၊၁။၁၇၀။

ဒေါမနဿဝိနယ (ပု) [ဒေါမနဿ+ဝိနယ] ဒေါ-
မနဿကို ပယ်ခြင်း။ ဒေါမနဿဝိနယေန
ကာယဝိပတ္တိမူလကဿ ဝိရောဓေ....ပဟာနံ

ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၅၀။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၉။ အဘိ၊ ဌ၊
၂။ ၂၁၀။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆၄။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃၅။

ဒေါမနဿဝိထိ (ထိ) [ဒေါမနဿ + ဝိထိ] ဒေါ-
သမ္ပုဇောစောသောဝိထိ။ အနုပ္ပဗန္ဓာဘာဝိ-
တိ ဒေါမနဿဝိထိနံ နိရန္တရပ္ပဝတ္တိအဘာဝိ။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၃၃။

ဒေါမနဿဝုပသမန (န) [ဒေါမနဿ + ဝုပသမန]
ဒေါမနဿ ဝေဒနာ၏ ငြိမ်းအေးခြင်း။ ဒေါ-
မနဿဝုပသမနတ္ထာယ ဓမ္မံ ကထယိံသု။
ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀၇။

ဒေါမနဿဝေဒနာ (ထိ) [ဒေါမနဿ + ဝေဒနာ]
ဒေါမနဿ - နှင့်ယှဉ်သော - ဝေဒနာ။ ပစ္ဆာ
ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ ဒေါမနဿဝေဒနာပိ ဝေမေဝ
ပုရိမဝေဒနာယ ဗလဝတရာ ဟောတိ။ သံ၊ ဌ၊
၃။ ၁၁၇။ (-အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၉၈။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။
၃၂၂။ နေတ္ထိ၊ ဌ၊ ၂၀၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄၈။
အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃၇။)

ဒေါမနဿဝေဒနိယ (တိ) [ဒေါမနဿဝေဒနာ +
ဣယ] ဒေါမနဿဝေဒနာ၏ အကြောင်း ဖြစ်
သော။ ဒေါမနဿဝေဒနိယံ ဘိက္ခဝေ ဖဿံ
ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဒေါမနဿိန္ဒြိယံ။ သံ၊ ၃။ ၁၈၇။

ဒေါမနဿဝေဒနုပ္ပတ္တိ (ထိ) [ဒေါမနဿဝေဒနာ
+ ဥပ္ပတ္တိ] ဒေါမနဿဝေဒနာ၏ဖြစ်ခြင်း။ ဒေါ-
မနဿဝေဒနုပ္ပတ္တိ ဝေ တဿ အာရမ္မဏရသာ-
နဘဝနံ ဒဠဗ္ဗံ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၂၃။

ဒေါမနဿသမပ္ပိတ (တိ) [ဒေါမနဿ + သမပ္ပိတ]
ဒေါမနဿဝေဒနာနှင့် - တကွဖြစ် - ပြည့်စုံ -
သော။ သူ။ စေတောဒုက္ခသမပ္ပိတာတိ ဒေါ-
မနဿသမပ္ပိတာ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၉။

ဒေါမနဿသမုဋ္ဌိတ (တိ) [ဒေါမနဿ + သမုဋ္ဌိတ]
ဒေါမနဿဝေဒနာကြောင့်ဖြစ်သော။ ဒေါမ-
နဿသမုဋ္ဌိတာနံ ဗျာပါဒါဒိနံ နိဿရဏတ္တာ။
အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၁၅။ (-ဒီ၊ ဌ၊
၁။ ၁၁၉။)

ဒေါမနဿသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ဒေါမနဿ + သမ္ပ-
ယုတ္တ] ဒေါမနဿ ဝေဒနာနှင့် အညီအညွတ်
အပြားတို့ဖြင့်ယှဉ်သော။ ဒေါမနဿသမ္ပယုတ္တံ
ကောဓံ ဝိနေတိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၉။ (-မ၊ ဌ၊
၂။ ၂၀၇။)

ဒေါမနဿသဟဂတ (တိ) [ဒေါမနဿ + သဟ-
ဂတ] ဒေါမနဿ ဝေဒနာနှင့် တကွဖြစ်သော။
(က) ဒေါမနဿဝေဒနာနှင့် (ဧကေပ္ပါဒ-အစ
ရှိသည်တို့၏ အစွမ်းအားဖြင့်) နှိုးနှောသော။
(ခ) ဒေါမနဿဝေဒနာနှင့်တကွ (ဧကေပ္ပါဒ-
အစရှိသည်တို့၏ အဖြစ်သို့) ရောက်သော။ ဒုဠု
မနော၊ ဟိနဝေဒနတ္တာ ဝါ ကုစ္ဆိတံ မနောတံ
ဒုမ္မနော၊ ဒုမ္မနဿ ဘာဝေါ ဒေါမနဿံ၊ တေန
သဟဂတန္တိ ဒေါမနဿသဟဂတံ။ အဘိ၊ ဌ၊
၁။ ၂၉၈။ ဒုဠု မနောတံ ဝါ တေဿာတိ ဒုမ္မ-
နော၊ တဿ ဘာဝေါ ဒေါမနဿံ၊ မာနသိက-
ဒုက္ခဝေဒနာယေတံ အဓိဝစနံ၊ တေန သဟ-
ဂတန္တိ ဒေါမနဿသဟဂတံ။ ဝိဘာဝိနီ။
၉၇-၈၀။ တေန သဟဂတန္တိ တေန ဒေါမ-
နဿေန ဧကေပ္ပါဒါဒိဝသေန သံသဋ္ဌံ၊ တေန
ဝါ သဟ ဧကေပ္ပါဒါဒိဘာဝံ ဂတံ ပတ္တန္တိ
အတ္ထော။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။ ၁၇၂။ (-အဘိ၊ ဌ၊
၁။ ၂၇၇။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၈၄။
ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄။ စူဠနိ၊ ဌ၊ ၄။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၇၆။
မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၆။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃၈။)

ဒေါမနဿသဟဂတစိတ္တ (န) [ဒေါမနဿသဟ-
ဂတ + စိတ္တ] ဒေါမနဿဝေဒနာနှင့် တကွဖြစ်
သောစိတ်။ ဒေါမနဿသဟဂတစိတ်။ သက-
ဒါဂါမိမဂ္ဂေန ဒွေ ဒေါမနဿသဟဂတစိတ္တာနိ
တနုကာနိ ဘဝန္တိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၈၇။ (-
ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၉။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၂၈။) ဒေါမနဿ-
သဟဂတ-လည်း ကြည့်။

ဒေါမနဿသဟဂတစိတ္တဒ္ဒယ (န) [ဒေါမနဿ-
သဟဂတ + စိတ္တ + ဒ္ဒယ] ဒေါမနဿသဟဂတ
စိတ် ၂-ပါးအပေါင်း။ ဣတရာ ဒွေ ဒေါ-

မနဿသဟဂတစိတ္တဒ္ဓယေန သဟဇာတာ။ မ၊
ဌ၊ ၃။ ၁၈၅။

ဒေါမနဿသဟဂတစိတ္တဒ္ဓယသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ဒေါ-
မနဿသဟဂတစိတ္တဒ္ဓယ + သမ္ပယုတ္တ] ဒေါ-
မနဿသဟဂတစိတ် ၂-ပါးအပေါင်းနှင့် အညီ
အညွတ် အပြားတို့ဖြင့်ယှဉ်သော။ အကုသလ-
စိတ္တဒ္ဓယသမ္ပယုတ္တဿာတိ ဒေါမနဿသဟ-
ဂတစိတ္တဒ္ဓယသမ္ပယုတ္တဿ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၁၃။

ဒေါမနဿသဟဂတစိတ္တပ္ပါဒ (ပု) [ဒေါမနဿ-
သဟဂတ + စိတ္တပ္ပါဒ] ဒေါမနဿသဟဂတ
စိတ္တပ္ပါဒ။ “ဒေါသော ပဋိသ”န္တိ ပဒဒ္ဓ-
ယေန ဒွေ ဒေါမနဿသဟဂတစိတ္တပ္ပါဒါ။
သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၀၆။ (-အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၈၃။ ဣတိ-
ဝုတ်၊ ဌ၊ ၄၇။)

ဒေါမနဿသဟဂတစေတနာ (ထိ) [ဒေါမနဿ-
သဟဂတ + စေတနာ] ဒေါမနဿဝေဒနာနှင့်
တကွဖြစ်သော စေတနာ။ ဌပေတွာ ဒွေ
ဒေါမနဿသဟဂတစေတနာ သေသာ ရူပါ-
ရူပဘဝေပိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၆။

ဒေါမနဿသဟိတ (တိ) [ဒေါမနဿ + သဟိတ]
ဒေါမနဿဝေဒနာနှင့် - တကွဖြစ် - နှီးနှော-
သော။ ဒေါမနဿသဟိတာနံ ဗျာပါဒဝိဟိ-
သာရတိနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၈၆။

ဒေါမနဿသဟဂတဇဝနာနန္တရံ (သတ္တမုန္တ-ဗျ)
[ဒေါမနဿသဟဂတဇဝန + အနန္တရံ] ဒေါ-
မနဿသဟဂတဇော၏ အခြားမဲ့၌။ ဒေါမ-
နဿသဟဂတဇဝနာနန္တရံ တဒါရမ္မဏံ ဥပ္ပဇ္ဇ-
မာနံ ကိံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၁၇။

ဒေါမနဿသီသ (ပု) [ဒေါမနဿ + သီသ] ဒေါ-
မနဿဝေဒနာကို - အဦးပြု - ခေါင်းတပ် -
ခြင်း။ ဒေါမနဿသီသေန သမ္ပယုတ္တဓမ္မာ
ဝုတ္တာ။ အနု၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၁၅။

ဒေါမနဿာနန္တရံ (သတ္တမုန္တ-ဗျ) [ဒေါမနဿ +
အနန္တရံ] ဒေါမနဿဝေဒနာ၏ အခြားမဲ့၌။

ဒေါမနဿာနန္တရဉ္စ သောမနဿံ ပဌာနေ
ပဋိသိဒ္ဓံ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၁၈။

ဒေါမနဿာနုပတိတ (တိ) [ဒေါမနဿ + အနု-
ပတိတ] ဒေါမနဿဝေဒနာသို့ အစဉ်ကျ
ရောက်သော။ ဒေါမနဿာနုပတိတံ။ အဘိ၊
က၊ ၃၀၃။

ဒေါမနဿာဘာဝါပဒေသ (ပု) [ဒေါမနဿ +
အဘာဝ + အပဒေသ] စိတ်ဆင်းရဲမှု မရှိခြင်း
ကို ညွှန်ပြခြင်း။ ဒေါမနဿာဘာဝါပဒေ-
သေန ဘယာဘာဝံ ဝဒတိ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၆၇။

ဒေါမနဿာဘိဘူတ (တိ) [ဒေါမနဿ + အဘိ-
ဘူတ] ဒေါမနဿဝေဒနာသည် - လွမ်းမိုး -
နှိပ်စက် - အပ်သော။ ကုပိတော စေတ ဟော-
တိ ကောဓာဘိဘူတော အပ္ပတိတော စ
ဒေါမနဿာဘိဘူတော။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၈။ (-
ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၂။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၁၀၂။)

ဒေါမနဿာရမ္မဏ (တိ) [ဒေါမနဿ + အာရမ္မဏ]
နှလုံးမသာယာခြင်း ‘ဒေါမနဿ’ ဟူသော အာ-
ရုံရှိသော။ တတ္ထ ပဌမနယော ဒေါမနဿာ-
ရမ္မဏဿ အဘိသင်္ခါရဝိညာဏဿ ဝသေန
ဝုတ္တော။ နေတ္ထိ၊ ဌ၊ ၂၀၂။

ဒေါမနဿိက (တိ) [ဒေါမနဿ + ဣက] (က)
ဒေါမနဿဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော။ (ခ) ဒေါမ-
နဿဝေဒနာရှိသော။ ဒေါမနဿိကော (ဝိ၊
ဌ၊ ၄။ ၂၂၅) တိ ဒေါမနဿေန ယုတ္တော၊
ဒေါမနဿဝန္တော ဝါ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၆၂၄။
(-ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၅၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၀၆။ မ၊ ဌ၊ ၄။
၂၅၁။ ထေရီ၊ ဌ။ ၂၇၄။ ဝဇီရ။ ၃၄၅၊ ၃၅၅၊
၅၇၅။)

ဒေါမနဿိတ (တိ) [ဒေါမနဿ + ဣ + တ] (၁)
စိတ် - ဆင်းရဲ - ပင်ပန်း - ခြင်းသို့ ရောက်
သော၊ သူ။ (၂) စိတ် - ဆင်းရဲ - ပင်ပန်း -
ခြင်းသို့ ရောက်ရာ (အခါ - စသည်။) (၁) ဒေါ-

ဒေါလာ=ဒေါဠာ (ထိ) [ဒုလ+အ+အာ။ နိတိ။
 ဓာ။၃၄၂။ ဇာဠိ။၂၂။၅၄၂။ ဒု+လ+အာ။
 ကာဒိ။၁၈၈။ ဒွိ+ဥလ+အာ။ ဒုဝိဓေန ဥဘ-
 တောဘာဂဝသေန ဣတော စိတော ဥလတိ
 ဂစ္ဆတိတိ ဒေါလာ။ ဇာဠိ။၂၂။၅၄၂။ (ဒော-
 လာ၊ ဒေါလယာ-ပြာ)] ယေဉ်၊ ပုခက်၊ ကစား
 စရာ ယာဉ်ဇယ်။ (ပုခက်ယာဉ်အထူး၊ ဥယျာဉ်
 စသည်၌ ကစားရန် ပြုလုပ်ထားသော
 ဒေါလာယန္တခေါ် ဒန်းယေဉ်။ ထောမ။)
 ဒေါဠာ လောလာဝ တေ ကဏ္ဍာ။ အပါ။၂။
 ၂၅၆။ ထေရိဋ္ဌ။၈၈။ ဒေါလာ(ဝိဠာ။၂။၂၅)-
 တိ ပေခေါလော။ သာရတ္ထ။၂။၂၁၃။ ဝိမတိ။
 ၁။၂၁၆။ (-ပဋိသံဠာ။၂။၂၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ။၁။
 ၂၇၂။)

ဒေါလာဖလက (န) [ဒေါလာ+ဖလက] ပုခက်
 ပျဉ်ချပ်။ ဒေါလတ္ထမ္မမူလေ နိသိန္နော....ဒေါ-
 လာဖလကဿ ဥဘော ကောဋိယော မဇ္ဈဉ္စ
 ပဿတိ။ ဝိဠာ။၂။၂၅။ ပဋိသံဠာ။၂။၂၆၆။
 ဝိသုဒ္ဓိ။၁။၂၇၂။ ဝဇီရ။၁၅၂။ (-သာရတ္ထ။
 ၂။၂၁၃။)

ဒေါလာယတေ (ကြိ) [ဒုလ+ဏေ+အာယ+
 တေ။ ဒုလော တု စု ဥက္ခေပေ။ ဓာတုတ္ထ။
 ၁၉၆။] ယောဉ်-ပုခက်-အလား နှစ်ဖက်
 သွား၏။ယုံမှား၏။ မမ ဒေါလာယတေ စိတ္တံ။
 သုဗောဓ။၁၉၉။=ဧဝံ ပက္ခဒွယပရိဂ္ဂဟေန
 သံသယတိတိ အတ္ထော။ သုဗောဓ။ဋီ။၂၀၇။

ဒေါလာယန္တ (တိ) [ဒေါလာ+အာယ+အန္တ။
 (ဒောလာအံတ-ပြာ)] ယေဉ် - ပုခက်-ကို
 ကဲ့သို့ပြုသော၊ တွဲလဲဆွဲသော၊ သူ။ ဒေါလာ-
 ယန္တောဝါ(ဇာဠာ။၂။၃၄၆)တိ ဒေါလံ စာ-
 လေန္တော ဝိယ။ ဇာဠိ။၃။၂၇၈။ (-စရိယာ၊
 ဋ္ဌ။၁၃၉။)

ဒေါဝေဿ (န) [ဒုဝေ=ဒုဗ္ဗေ+ဏျ။ ရှု။၃၈၇။]
 ခဲယဉ်းစွာ - ပြောဆို - ဆုံးမ - အပ်သော
 စကားရှိသူ၏ - အဖြစ် - အမှု၊ ပြောဆို - ဆုံး

မ - ခက်သူ၏ - အဖြစ် - အမှု၊ ဒုဗ္ဗေ၏ - အ
 ဖြစ် - အမှု၊ ပြောဆို ဆုံးမခက်ခြင်း (ဆုံးမ
 စကားကို နားမထောင် မလိုက်နာသော
 အမှုအရာ ကိရိယာ)။ ဒေါဝေဿတာတိ ဒုက္ခံ
 ဝစော တေသ္မိံ* ဝိပုဋ္ဌိကူလဂါဟိမိ ဝိပစ္စနိက-
 သာတေ အနာဒရေ ပုဂ္ဂလေတိ ဒုဗ္ဗေစော၊
 တဿ ကမ္မံ ဒေါဝေဿံ။ ဒီဠာ။၃။၁၆၁။ အဘိ၊
 ဋ္ဌ။၁။၉၄။ (-ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၂၅။ ဒီဠိ။၃။
 ၁၇၄။ အံ၊ဋီ။၂။၄၉၊၂၆၁။ အံ၊ဋီ။၃။၁၀၀။
 နေတ္ထိဝိ။၂၇၄။) အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဒေါဝေဿကရဏ (တိ) [ဒေါဝေဿ + ကရဏ]
 ခဲယဉ်းစွာ-ပြောဆို-ဆုံးမ-အပ်သောစကား
 ရှိသူ၏ အဖြစ်ကို ပြုတတ်သော (တရား)။
 ဒေါဝေဿကရဏေဟိ (ဝိ၊၁။၂၇၂)တိ
 ဒုဗ္ဗေဘာဝကရဏီယေဟိ၊ ယေ ဓမ္မာ ဒုဗ္ဗေ
 ပုဂ္ဂလံ ကရေန္တိ၊ တေဟိ သမန္နာဂတောတိ
 အတ္ထော။ ဝိဠာ။၂။၁၉၇။ ဒေါဝေဿကရဏေ-
 ဟိ (မ၊၁။၁၃၃)တိ ဒုဗ္ဗေဘာဝကာရဏေဟိ
 ဥပရိ အာဂတေဟိ သောဠသဟ် ဓမ္မေဟိ။
 မ၊ဋ္ဌ။၁။၃၇၀။ (-သံ၊၁။၄၀၆၊၄၀၈။ အံ၊၁။
 ၄၆၅။ အံ၊၂။၁၅၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၂၅။ အံ၊
 ဋီ။၂။၂၆၁။)

ဒေါဝေဿတာ (ထိ) [ဒေါဝေဿ+တာ] (၁)
 ခဲယဉ်းစွာ - ပြောဆို - ဆုံးမ - အပ်သော
 စကားရှိသူ၏ အမှု၏အဖြစ်။ (၂) ခဲယဉ်းစွာ
 -ပြောဆို-ဆုံးမ-အပ်သော စကားရှိသူ၏
 အမှု (တာ-အနက်မဲ့)။

(၁) ဒုက္ခံ ဝစော တေသ္မိံ* ဝိပုဋ္ဌိကူလ-
 ဂါဟိမိ ဝိပစ္စနိကသာတေ အနာဒရေ ပုဂ္ဂ-
 လေတိ ဒုဗ္ဗေစော၊ တဿ ကမ္မံ ဒေါဝေဿံ၊
 တဿ ဘာဝေါ ဒေါဝေဿတာ။ ဒီဠာ။၃။၁၆၁။
 အဘိ၊ဋ္ဌ။၁။၉၄။ ဒေါဝေဿတာ(အံ၊၁။၈၂)-
 တိ ဒုဗ္ဗေဘာဝေါ။ အံ၊ဋ္ဌ။၂။၅၅။ (-အံ၊၂။
 ၂၇၃။ အံ၊၃။၃၇၄၊၃၈၃၊၃၈၅။ အဘိ၊ပူ။
 ၁၂၃။ ပေဋကော။၃၃၇၊ ဒီဠာ။၃။၂၄၂။ သံ၊

ဌ၊၂။၁၆၂။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၄၂၃။ အဘိဋ္ဌ၊၂။
၄၈၀။ နေတ္တိ၊ဌ၊၂။၁၆။ အံ၊ဋီ၊၂။၄၉။ သိ၊ဋီ၊
သစ်၊၁။၄၉၇။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၇၄။ မူလဋီ၊၁။၁၈၃။)

(၁),(၂) ဒုက္ခံ ဝစော တေသ္မိံ ဒုဗ္ဗစော၊
တဿ ကမ္မံ ဒေါဝစသံ၊ တဿ ပုဂ္ဂလဿ
အနာဒရိယဝသေန ပဝတ္တာ စေတနာ၊ တဿ
ဘာဝေါ အတ္ထိတာ ဒေါဝစသတာ။ အထ ဝါ
ဒေါဝစသမေဝ ဒေါဝစသတာ။ အံ၊ဋီ၊၃။
၁၀၀။

ဒေါဝစသတနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဒေါဝစသတာ+
နိဒ္ဒေသ] ဒေါဝစသတာ-ပုဒ်ကို အကျယ်ညွှန်
ပြ- ရာ - ကြောင်း - ဖြစ်သော အပိုင်း
အခန်း။ ဒေါဝစသတနိဒ္ဒေသေ။ အဘိဋ္ဌ၊
၁။၄၂၂။

ဒေါဝစသတယုတ္တ (တိ) [ဒေါဝစသတာ+
ယုတ္တ] ဒေါဝစသတာနှင့်ယှဉ်သောသူ။ ဒါ-
ရုဏာတိ ကက္ခဋ္ဌာ ဒေါဝစသတယုတ္တာ။
သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၃၀၃။

ဒေါဝစသတသုတ္တ (န) [ဒေါဝစသတာ+
သုတ္တ] ဒေါဝစသတာသုတ်၊ ဒေါဝစသတာ
ပုဒ်ကို ခေါင်းတပ်၍ ဟောပြောသုတ်။ အင်္ဂုတ္တ
ရနိကာယ၊ ဆက္ကနိပါတ်ပါဠိ၊ ၁၁-ဝဂ်၊ ၉-
သုတ်။ အံ၊၂။၃၉၀။

ဒေါဝစသယ (န) [ဒေါဝစသ+အာယ=ဣ+
ဏ] (၁) ခဲယဉ်းစွာ-ပြောဆို-ဆုံးမ-အပ်
သော စကားရှိသူ၏အမှု။ (၂) ခဲယဉ်းစွာ-
ပြောဆို-ဆုံးမ-အပ်သော စကားရှိသူ၏
အမှု၏ဖြစ်ခြင်း။ (၁) ကမ္မတ္ထေ ဝတ္တမာနတော
ဒေါဝစသ-သဒ္ဓတော အာယ-သဒ္ဓံ အနညတ္တံ
ကတွာ “ဒေါဝစသယ” နှိ ဝုတ္တံ။ (၂)
ဒေါဝစသဿ ဝါ အယနံ ပဝတ္တိ ဒေါဝစ-
သယံ။ မူလဋီ၊၁။၁၈၂-ချည်း။ (-အဘိ၊
ပု။၁၂၃။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၄၂၂။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၇၈။
အဋ္ဌသာ၊ ယော။၂၀၆။)

ဒေါဝစသိယ (န) [ဒေါဝစသ+ဣယ] ခဲယဉ်း
စွာ-ပြောဆို-ဆုံးမ-အပ်သောစကားရှိသူ
၏ အမှု၏အဖြစ်။ ဒုဗ္ဗစသ ကမ္မံ ဒေါဝစသ-
ယံ၊ တဒေဝ “ဒေါဝစသ” နှိ ပိ ဝုစ္စတိ၊ တဿ
ဘာဝေါ ဒေါဝစသိယံ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၄၂၂။
ဒေါဝစသိယန္တိ ဘာဝေ ဣယော။ အဋ္ဌသာ၊
ယော။၂၀၆။ (-အဘိ၊ပု။၁၂၃။)

ဒေါဝါရိက (ပု) [ဒွါရ=ဒွါရ+ဏိက။ ရှု။၃၇၇။
မောဂ်၊၄။၃၂။ ဓာနံ၊ဋီ၊၃၄၁။ နီတိ၊သုတ္တ။
၈၅၄။ (ဒေါဝါရိက၊ ဒွါရိက-သံ)] တံခါး၌
ယှဉ်သူ၊ တံခါးစောင့်၊ တံခါးမှူး။ ဒေါဝါရိ-
ကော (အံ၊၂။၄၇၈) တိ ဒွါရပါလော။ အံ၊
ဌ၊၃။၁၈၂။ ယထာ ဟိ ဒွါရဌာနတော
အညတ္တ ဝတ္တမာနောပိ ဒွါရပဋိပဒ္ဓဇီဝိကော
ပုရိသော ဒွါရနုတိဝတ္တနဝုတ္တိတာယ ဒွါရေ
နိယုတ္တောတိ “ဒေါဝါရိကော” တိ ဝုစ္စတိ။
သာရတ္ထ၊၁။၉။ နေတ္တိ၊ဋီ၊၃။ ဒေါဝါရိကော-
(ဇာ၊ဌ၊၂။၃၃၁) တိ ဒွါရရက္ခကော။ ဇာ၊ဋီ၊
၃။၂၇၆။ (-ဝိ၊၃။၃၇၈၊၃၈၀၊၃၈၁။ ဒီ၊၂။
၇၀။ ဒီ၊၃။၅၃၊၁၂၊၁၃၆။ မ၊၂။၄၃။)

ဒေါဝါရိကကုလ (န) [ဒေါဝါရိက+ကုလ] တံခါး
စောင့်-တံခါးမှူး-မျိုး။ ဒေါဝါရိကကုလေ
နိဗ္ဗတ္တော မဟဒ္ဓနော မဟာဘောဂေါ
အဟောသိ။ အပ၊ဌ၊၂။၂၀၂။

ဒေါဝါရိကပုတ္တ (ပု) [ဒေါဝါရိက+ပုတ္တ] တံခါး
စောင့်-တံခါးမှူး-၏သား။ ဘန္တေ ကော
ဒေါဝါရိကပုတ္တော ဝဇုကီဟိ သဒ္ဓိံ ဝိစရိတွာ
ပဗ္ဗဇိတော။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၂၈။

ဒေါဝါရိကဘူမိ (တိ) [ဒေါဝါရိက+ဘူမိ] တံခါး
စောင့်-တံခါးမှူး-(တို့၏ဖြစ်ရာ)ဘုံ-အရာ
-ရာထူး။ ဒေါဝါရိကဘူမိယံ တိဋ္ဌန္တိ။ ဒီ၊ဌ၊
၂။၇၂။ မ၊ဌ၊၁။၂၃၀။ သုဓမ္မာယ ဒေဝသ-
ဘာယ၊ ဒေဝပရဿ စ စတုသု ဒွါရေသု အာ-
ရက္ခာယ အဓိဂတတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၇၉။ မ၊ဋီ၊၁။
၃၂၈။ (-အံ၊ဋီ၊၂။၂၄၀။)

ဒေါဝါရိကဝေသ (ပု) [ဒေါဝါရိက+ဝေသ] တံခါး
စောင့် - တံခါးမှူး - ဇာ - အသွင် - ပုံ -
သဏ္ဌာန်။ ရာဇာ ဒေါဝါရိကဝေသံ ဂဏ္ဍိ။
ဝိဇ္ဇာ ၁။ ၇၃။

ဒေါဝါရိကသဒိသ (တိ) [ဒေါဝါရိက+သဒိသ]
တံခါးစောင့်-တံခါးမှူး-နှင့်တူသော။ ဒေါဝါ-
ရိကသဒိသာနံ စက္ခုဝိညာဏာဒိနံ။ မူလဋီ၊
၁။ ၁၃၃။

ဒေါဝါရိကူ (ကော) ပမာ (ထိ) [ဒေါဝါရိက+
ဥပမာ] တံခါးစောင့်-တံခါးမှူး-လျှင် နှိုင်း
ယှဉ်ကြောင်း 'ဥပမာ' အယံ ပန ဒေါဝါရိကူ-
(ကော) ပမာ။ ဝိဇ္ဇာ ၂။ ၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ ၁။ ၂၇၃။

ဒေါဝိလ (န) [ဒု+ဝိလ။ ဒုဠု ဝိလံ ဥပ္ပတ္တိကာရဏံ
တေဿာတိ ဒေါဝိလံ။ မိလိန္ဒ။ သျှ။ ဒုဝ+
ဣလ။ ဒုဝေါ ဝုစ္စတိ ပရိသုဒ္ဓဘာဝေါ၊ တေန
ဣလန္တိ ပဝတ္တန္တိတိ ဒေါဝိလာ။ ဇာ၊ ဋီ၊ ၂၂။
၅၄၇။] (၁) အစေ့မရှက်သေးသော သစ်သီး
စိမ်း(သစ်သီးနု)။ (တိ) (၂) (အပွင့်အရွက်
ကြွေပြီး)-အသီးကင်း-အသီးစိမ်း-ရှိသော
(သရက်ပင်-စသည်)။ (၁) ယဒိ ဒေါဝိလံ ဣစ္ဆ-
တိ၊ ဒေါဝိလံ ပဏာတိ။ မိလိန္ဒ။ ၃၁၈။ (တိ)
(၂) ဒေါဝိလာ (ဇာ၊ ၂။ ၃၄၀) တိ ပတိတပ္ပု-
ပတ္တာ သဉ္ဇာယမာနဗလာ။ ဇာ၊ ဋီ၊ ၇။ ၃၀၅။

ဒေါသ (ပု) [ဒုသ+ဏ။ ဒုသ အပ္ပိတိယံ၊ ဒုဿနံ
ဒေါသော။ ဓာန်။ ဓာန်၊ ဋီ၊ ၁၆၄။ ဒေါသော
ပဋိဗေ ဝုတ္တော။ ယင်း-၇၆၆။ (-ရှု၊ ၅၈၂။
နိတိ၊ ဓာ၊ ၁၆၁၊ ၂၀၉။)] (၁) အမျက်ထွက်
ခြင်း၊ စိတ်ဆိုးခြင်း၊ မုန်းခြင်း၊ ပျက်စီးစေ-
ဖျက်ဆီး - ခြင်း၊ ပျက်စီးစေ - ဖျက်ဆီး -
တတ် - ကြောင်းဖြစ် - သောတရား၊ အမျက်
'ဒေါသ'၊ ဒေါသစေတသိက်။ (၂) ပြစ်မှား -
တတ် - ကြောင်းဖြစ် - သောတရား၊ ပြစ်မှား
ခြင်း၊ အပြစ်။ (၃) (သလိပ်၊ သည်းခြေ၊
လေ-စသော) - အပြစ် - အညစ်အကြေး။ (၄)
ပင်ပန်း - ဆင်းရဲ - စေတတ်သော တရား။

(၅) ကဲ့ရဲ့ခြင်း။ (၆) ဒေါသ-ပုဒ်။ (၇) ညဉ့်၊
ညဉ့်အခါ။ (တိ) (၈) ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး -
ပြစ်မှား - တတ်သော၊ အမျက် 'ဒေါသ' ရှိ
သောသူ။

ဒေါသော-ဝိ၊ ၁။ ၂၄၉။ ဒီ၊ ၁။ ၂၄။ မ၊ ၁။
၁၉။ သံ၊ ၂။ ၄၈၆။ အံ၊ ၁။ ၁၉၅။ အဘိ၊ က၊ ၆၈။
ဣတိဝုတ်။ ၂၂၆။ ဇာ၊ ၁။ ၁၇၁၊ ၁၉၀။ ဝိဇ္ဇာ၊ ၂။
၁၄၈။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၃၈၁။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၆၄။
သံ၊ ၁။ ၁၇၃။ အံ၊ ၁။ ၁၇၅။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၂၃။
ဥဒါန၊ ၁။ ၃။ ပေတ၊ ၁။ ၂၀၁။ ထေရ၊ ၁။ ၁။ ၇၈။
ဗုဒ္ဓဝိ၊ ၁။ ၄၈။ စရိယ၊ ၁။ ၁၈၈။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၅။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၅၅။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၂၂၀။ သံ၊ ၁။ ၂။
၄၃၃။ ဒေါသာ(ပ၊ ၁) - မိလိန္ဒ။ ၄၃၃။ မ၊ ၁။
၂။ ၅။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၁။ ၇၀။ ဒေါသံ - ဝိ၊ ၁။
၂။ ၇၂။ ဒီ၊ ၁။ ၇၂။ မ၊ ၂။ ၁၀၆။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၅။ အံ၊
၁။ ၁။ ၆။ အဘိ၊ ပု၊ ၁။ ၁။ ၃၃။ အဘိ၊ က၊ ၃၄၉။
ပဋိသံ၊ ၃၇၇။ ထေရီ၊ ၃၈၀။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၁၉၁။
ဇာ၊ ၂။ ၁၄၈။ ပေဋကော၊ ၂၈၂။ မိလိန္ဒ။ ၁၇၆။
ဝိဇ္ဇာ၊ ၃။ ၄။ ဒီ၊ ၁။ ၃။ ၈။ မ၊ ၁။ ၃။ ၁၇၄။ သံ၊
၁။ ၂။ ၁၁၀၊ ၂၇၄။ ဒေါသေ(ဒု၊ ၁) - အ၊ ၁။ ၁။
၄၅။ ဝိဇ္ဇာ၊ ၂။ ၂၃။ မ၊ ၁။ ၁။ ၁၁၁။ မ၊ ၁။ ၃။
၁၀၇။ သံ၊ ၁။ ၃။ ၇၄၇။ မဟာနိ၊ ၁။ ၅၄။ ဇာ၊
၁။ ၁။ ၆၄။ ဒေါသေန-ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၄၉၊ ၂၇၇။ မ၊
၂။ ၃။ သံ၊ ၂။ ၁၅၃။ အံ၊ ၂။ ၄၃၁။ အဘိ၊ က၊
၂။ ၄၃၄၉။ မဟာနိ၊ ၃။ ၁၉။ ပေဋကော၊ ၃၀၀။
မိလိန္ဒ။ ၂၄၈။ မ၊ ၁။ ၁။ ၁၀၈။ သံ၊ ၁။ ၃။ ၂၉။
စရိယ၊ ၁။ ၁။ ၉၆။ ဇာ၊ ၁။ ၆။ ၃၂၄။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၁၀၂။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁၃၂၊ ၂၅၀။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၉၇။
ဒေါသေဟိ(တ၊ ၁) - ပဋိသံ၊ ၁။ ၁။ ၁၉၇။ ဓမ္မ၊
၁။ ၁။ ၁၅။ ဒေါသာယ(စ၊ ၁) - ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၁၆။
ဒေါသာ(မ၊ ၁) - ဝိ၊ ၂။ ၃၈၊ ၂၀၃၊ ၄၄၂။ အံ၊ ၃။
၆၉။ ဇာ၊ ၁။ ၂၂၁။ နေတ္ထိ၊ ၃၈၊ ၉၅။ မိလိန္ဒ။
၄၃၊ ၃၃၇။ ဝိဇ္ဇာ၊ ၇။ ၃။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၇၈။ နေတ္ထိ၊
ဝိ၊ ၂။ ၃။ ဒေါသတော-ပဋိသံ၊ ၁။ ၁။ ၉၁။ အဘိ၊
၁။ ၁။ ၁၇၁။ ဒေါသေဟိ(မ၊ ၁) - ကင်္ခါ၊ ၁၀၆။
မ၊ ၁။ ၂။ ၁၈၇။ ဒေါသဿ(ဆ၊ ၁) - ဝိ၊ ၁။ ၃။ မ၊

၁။၁၉။ သံ၊ ၂။၄၄၈။ အံ၊ ၁။၂၁၆၊ ၂၁၉၊ ၂၃၂။
 အံ၊ ၂။၂၄၅၊ ၃၈၈။ အံ၊ ၃။၂၀၊ ၄၂၆၊ ၅၁၃။ ဣ-
 တိဝုတ်၊ ၄။၂၆၄။ သီ၊ ၄။သစ်၊ ၂။၃၇၈။ မ၊ ၄။၁။
 ၂။ ဒေါသနံ—ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၁။ ဒီ၊ ၄။၁။၁၂။
 သီ၊ ၄။သစ်၊ ၁။၃၇၇။ အံ၊ ၄။၁။၁၄၊ ၂၇၀။ ဒေါ-
 သေ (သ၊ ၆)—အဘိ၊ က။၃၂၇။ ဇာ၊ ၁။
 ၂၀၂။ ပေဋကော၊ ၂၅၉။ မိလိန္ဒ၊ ၁၇၂၊ ၂၆၄။
 ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၃၂၉။ ဒီ၊ ၄။၁။၈၄။ ဒီ၊ ၄။၃။၃။
 အဘိ၊ ဌာ၊ ၁။၁၂။ သုတ္တနိ၊ ဌာ၊ ၁။၄၅။ အပ၊ ဌာ၊
 ၁။၁၅၈။ ကင်္ခါ၊ ၄။သစ်၊ ၂၄၂။ ဒေါသေသု-
 မူလ၊ ၄။၁။၂၆။

(၁) အမျက်ထွက်ခြင်း၊ စိတ်ဆိုးခြင်း၊
 မုန်းခြင်း၊ ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး-ခြင်း၊ ပျက်
 စီးစေ-ဖျက်ဆီး-တတ်-ကြောင်းဖြစ်-
 သော တရား၊ အမျက်‘ဒေါသ’၊ ဒေါသစေတ
 သိက်။ ကောပဉ္စ ဒေါသဉ္စ အပစ္စယဉ္စ ပါတု-
 ကဏေတိ။ မ၊ ၂။၁၀၆။ အံ၊ ၁။၁၂၁၊ ၁၉၈။
 အံ၊ ၂။၁၅၉။ အံ၊ ၃။၁၆။ အဘိ၊ ပု။၁၃၃။
 မဟာနိ။၄၇၊ ၁၂၈။ ဒုဿနလက္ခဏော ဒေါ-
 သော။ မ၊ ၄။၁။၁၀၇။ ပဋိသံ၊ ၄။၂။၂၆၀။
 မဟာနိ၊ ၄။၅၃။ ဒေါသန္တိ ဒုဋ္ဌဘာဝံ။ ဥဘ-
 ယဗ္ဗေတံ ကောဓဿေဝ နာမံ။ ပဋိသံ၊ ၄။၂။
 ၃၀။ ဒုဿနဝသေန ဒေါသော၊ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တ-
 ကောဓဿေတံ အဓိဝစနံ။ သုတ္တနိ၊ ဌာ၊ ၁။၂၀။
 ဒေါသဉ္စာ (မဟာနိ။၁၂၈)တိ ဒုသနံ။ မဟာ-
 နိ၊ ၄။၂၄၇။ ဒေါသန္တိ အာသာတံ၊ သော
 ပန အာရမ္မဏေ ဒုဿနဝသေန ပဝတ္တတိတိ
 အာဟ ‘ဒုဿနာကာရ’န္တိ။ ဒီ၊ ၄။၃။၇။ ကေစိ
 ပန ဒုသေတိ ပရံ ဝိနာသေတိတိ ဒေါသော၊
 ပဋိသော။...ဒုဿနံ ကောပနံ ဝါ ဒေါသော၊
 ကော သော? ပဋိသော။ ကင်္ခါ၊ ယော၊ မဟာ-
 ဋီ၊ ၂။၂၅။ (-အံ၊ ၃။၆၉။ ပဋိသံ၊ ၃၇၇။
 ဒီ၊ ၄။၁။၁၀၇။ သံ၊ ၄။၃။၁၀၅။ အံ၊ ၄။၂။၉၂၊
 ၁၀၃။ အံ၊ ၄။၃။၂၂၉။ အဘိ၊ ဌာ၊ ၁။၃၉၉။
 ပဋိသံ၊ ၄။၂။၉၂။ ထေရ၊ ဌာ၊ ၁။၂။၁၉။ ဇာ၊ ၄။
 ၅။၈၂။ မ၊ ၄။၂။၂၇၀။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။၂၈၃။ ဝိဘာ-

ဝိနိ၊ ၁၀၈။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။၃၂၉။) (၂) ပြစ်
 မှား-တတ်-ကြောင်းဖြစ်-သောတရား၊
 ဒေါသ၊ ပြစ်မှားခြင်း။ ဒေါသေတိ အပရာ-
 ဓော။ ဇာ၊ ၄။၄၂၉။ ဇာ၊ ၄။၅။၃၇။
 ဒုဿတိတိ ဒေါသော။ မ၊ ၄။၁။၂၀၆။ အဘိ၊
 ဌာ၊ ၁။၂၉၉။ အံ၊ ၄။၂။၁၇၀။

(၁), (၂) ဒုဿန္တိ တေန၊ သယံ ဝါ
 ဒုဿတိ၊ ဒုဿနမတ္တမေဝ ဝါ တန္တိ ဒေါသော။
 အဘိ၊ ဌာ၊ ၁။၂၉၈-၉။ ပဋိသံ၊ ၄။၂။၃၂။ ဣတိ-
 ဝုတ်၊ ၄။၄၂။ ရှု၊ ၃၆၀။

(၃) (သလိပ်၊ သည်းခြေ၊ လေ စသော)
 အပြစ်-အညစ် အကြေး။ ဒေါသေနာတိ
 လောဟိတမလေန။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၁။ ဒေါ-
 သာနန္တိ ပိတ္တာဒိဒေါသာနံ။ ဒီ၊ ၄။၁။၁၃၁။
 သီ၊ ၄။သစ်၊ ၁။၃၇၇။ လေံ ဝုစ္စတိ ဒေါသော။
 မ၊ ၄။၂။၁၆။ သံ၊ ၄။၂။၃၇၂။

(၄) ပင်ပန်း-ဆင်းရဲ-စေတတ်သော
 တရား။ ဒုသေန္တိတိ ဒေါသ၊ သဗ္ဗေ ကိလေ-
 သေ သမ္ပယုတ္တခန္ဓေ အတ္တာနံ သမင်္ဂိဘူတေ
 စ ကိလမေန္တိ ဒုက္ခာပေန္တိတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊
 ဂဏ္ဌိ၊ ပေ။ (-စူဠနိ၊ ၁၁၄။)

(၅) ကဲ့ရဲ့ခြင်း။ ဒေါသဋ္ဌ၊ ဒေါသတ္ထ-တို့
 ကြည့်။ (၆) ဒေါသ-ပုဒ်။ ဒေါသဝိသေသန-
 ကြည့်။ (၇) ညဉ့်၊ ညဉ့်အခါ။ နတ္ထံ ဒေါ-
 သော ဒိဝါ တွံဟေ။ ဓာနံ။၁၁၄၇။

(တိ) (ဂ) ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး-ပြစ်
 မှား-တတ်သော၊ အမျက်‘ဒေါသ’ရှိသော၊
 သူ။ ဒုဋ္ဌော ဒေါသော(ဝိ၊ ၁။၂၄၉၊ ၂၅၇)တိ
 ဒုသိတော စေဝ ဒုသကော စ...ပရဉ္စ ဒုသေ-
 တိ ဝိနာသေတိ၊ တဿ ‘ဒေါသော’တိ ဝုစ္စတိ။
 ဝိ၊ ၄။၂။၁၆၉။ ကင်္ခါ၊ ၁၃၆။ ဒုသေတိ ပရံ
 ဝိနာသေတိတိ ဒေါသော၊ ပုဂ္ဂလော။ ကင်္ခါ၊
 ယော၊ မဟာဋီ၊ ၂။၂၅။ ဒုဿယတိ ဝိနာသေ-
 တိတိ ဒေါသော၊ ကတ္တုသာဓနံ၊ သောပဋိသ-
 သမင်္ဂိပုဂ္ဂလော။ ပါရာ၊ ယော။၂၄၂။ ဒုသေ-

တိ အတ္တနာ သမ္ပယုတ္တစိတ္တံ ဝိနာသေတိ ဒုဿတိတံ ဝါ ဝိနာသတိ ဧတေ စိတ္တန္တိ ဒေါသော။ မဏိဒီပဒီပံ။ ပေ။ (-ဝိ၊ ၁။ ၁၁၆။ စူဠနိ။ ၂၉၅။ ၃၀၅။ ဇာ၊ ၄၅။ ၂၉၁။ ကခါ၊ ၂၆၊ သစ်။ ၂၄၁။ သိ၊ ၂၆၊ သစ်။ ၁။ ၇၀။ မူလဒီ၊ ၁။ ၂၆။)

ယင်း-ဒေါသသည် ကြမ်းကြုတ်ခြင်းလျှင် မှတ်ကြောင်း ‘လက္ခဏာ’ရှိ၏။ ပစ်ခတ်ရိုက်နှက်ခံရသော အဆိပ်ပြင်းထန်သော မြေပွေးမြေဟောက်နှင့်တူ၏။ ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့် ပြန်နံ့ရွှေ့ရှားခြင်းကိစ္စ ‘ရသ’ ရှိ၏။ ခန္ဓာကိုယ်၌ အဆိပ်တက်သည်နှင့် တူ၏။ တနည်းအားဖြင့် ကိုယ်၏ တုန်လှုပ်ခြင်းဟူသော ပြည့်စုံခြင်း သမ္ပတ္တိ ‘ရသ’ ရှိ၏။ မြားဆိပ်မြေဆိပ်ကျရောက်သည်နှင့်တူ၏။ မိမိမှီရာ ဟဒယဝတ္ထုကို အလွန်အမင်း ပူလောင်ခြင်းကိစ္စရှိ၏။ တောမီးနှင့်တူ၏။ မိမိသူတပါး နှစ်ဦးသားတို့ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ယောဂီတို့၏ အသိဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်လာတတ်သော (အာရုံအဖြစ်သို့ ရောက်လာသော) ‘အာကာရ’ပစ္စုပ္ပန်ရှိ၏။ သူတဦးတယောက်ကို သတ်ဖြတ် ညှဉ်းဆဲရန် အခွင့်လမ်းစကိုရသော ရန်သူနှင့် တူ၏။ ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်းလျှင် နီးစွာသောအကြောင်း ‘ပဒဋ္ဌာန်’ရှိ၏။ အဆိပ်နှင့် ရောနှောသော ကျင်ငယ်ပုပ်ရည်နှင့် တူ၏ (အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၈-၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၀၀။ အဘိ၊ ၀တာရ၊ ၂၆၊ သစ်။ ၃၂၂။)

ဒေါသသည် ဒေါသ-ဟူသော အမည်မှ တပါး အခြားသော အမည်ထူးတို့ဖြင့်လည်း ပါနှင့် ဋီကာ-တို့၌ ပါရှိ၏။

(၁) ရန်ငြိုးဖွဲ့တတ်သောကြောင့် ‘အာဃာတ’အမည်။ (၂) လွန်စွာ ရန်ငြိုးဖွဲ့တတ်သောကြောင့် ‘ပဋိဃာတ’အမည်။ (၃) အာရုံ၌ ထိပါးနှိပ်စက်တတ်သောကြောင့် ‘ပဋိဃ’အမည်။ (၄) အဖန်ဖန် ဆန့်ကျင်ခြင်းသဘော ဖြစ်သော ကြောင့် စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍ-

ဒေသနာ နည်းအားဖြင့် ‘ပဋိဝိရောဓ’ အမည်။ (၅) စိတ်ဆိုးခြင်း အမျက်ထွက်ခြင်းသဘော ဖြစ်သောကြောင့် ‘ကောပ’အမည်။ (၆) အလွန်အမင်း စိတ်ဆိုးခြင်း အမျက်ထွက်ခြင်း သဘောဖြစ်သောကြောင့် ‘ပကောပ’အမည်။ (၇) လွန်မင်းပြင်းထန်စွာ စိတ်ဆိုးခြင်းသဘောဖြစ်သောကြောင့် ‘သမ္ပကောပ’အမည်။ (၈) လွန်စွာ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားခြင်းသဘောဖြစ်သောကြောင့် ‘ပဒေါသ’အမည်။ (၉) အလွန်အလွန် ပြင်းထန်စွာ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားခြင်း သဘော ဖြစ်သောကြောင့် ‘သမ္ပဒေါသ’အမည်။ (၁၀) စိတ်၏ဖောက်ပြန်ခြင်းသဘော ဖြစ်၍ ‘စိတ္တဿ ဗျာပတ္တိ’ အမည်။ (၁၁) စိတ်၏ ဖျက်စီးခြင်း သဘောဖြစ်၍ ‘မနောပဒေါသ’အမည်။ (၁၂) အမျက်ထွက်ခြင်း စိတ်ဆိုးခြင်း သဘောဖြစ်၍ ‘ကောဓ’အမည်။ (၁၃) အမျက်ထွက်ခြင်း စိတ်ဆိုးခြင်း အခြင်းအရာ အမူအရာ ဖြစ်၍ ‘ကုဇ္ဈနာ’အမည်။ (၁၄) အမျက်ထွက်တတ်သော သူ၏ အဖြစ်ဟူသော သဘောကြောင့် ‘ကုဇ္ဈိတတ္ထ’အမည်။ (၁၅) မိမိ သူတပါး နှစ်ဦးသားတို့ကို ဖျက်တတ်သောကြောင့် ‘ဒေါသ’အမည်။ (၁၆) ဖျက်ဆီး ပြစ်မှားခြင်းအခြင်းအရာ ဖြစ်သောကြောင့် ‘ဒုသနာ’ အမည်။ (၁၇) ဖျက်ဆီးပြစ်မှားတတ်သည်၏ အဖြစ် ဖြစ်၍ ‘ဒုသိတတ္ထ’အမည်။ (၁၈) ဖောက်ပြန်ဖျက်စီးတတ်သောကြောင့် ‘ဗျာပတ္တိ’အမည်။ (၁၉) ဖောက်ပြန် ဖျက်စီးခြင်း အခြင်းအရာ ဖြစ်သောကြောင့် ‘ဗျာပဇ္ဇနာ’အမည်။ (၂၀) ဖောက်ပြန်ဖျက်စီးတတ်သည်၏ အဖြစ် ဖြစ်၍ ‘ဗျာပဇ္ဇိတတ္ထ’အမည်။ (၂၁) အချင်းချင်း ဆန့်ကျင်တတ်သောကြောင့် ‘ဝိရောဓ’ အမည်။ (၂၂) အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် လွန်စွာ ဆန့်ကျင်တတ်သောကြောင့် နိက္ခေပကဏ္ဍ-ဒေသနာနည်းအားဖြင့် ‘ပဋိဝိရောဓ’အမည်။ (၂၃) ကြမ်းကြုတ်တတ်သော သဘောဖြစ်

သောကြောင့် ‘စဏ္ဍိက’ အမည်။ (၂၄) ကောင်းမွန် ပြည့်စုံစွာ မပြောဆိုနိုင်သော ကြောင့် ‘အသုရောပ’အမည်။ (၂၅) စိတ်၏ မနှစ်သက်ဖွယ် ဖြစ်သောကြောင့် ‘စိတ္တဿ အနတ္တမနတာ’ အမည်။ (အဘိဓမ္မာ ၁၀၀၊ ၂၁၆)။

ဒေါသသည် နာမကာယနှင့် ရူပကာယ၊ ပစ္စုပ္ပန်ကာယနှင့် အနာဂတ်ကာယကို အဖြေခက်အောင် ထုံးဖွဲ့တတ်သောကြောင့် ‘ကာယဂန္ထ’မည်၏။ ဗျာပါဒကာယဂန္ထ-အမည်ဖြင့် ဟော၏။ ဈာန်မဂ် စသည်တို့ဖြင့် ဖြစ်လတ္တံ့သော ကုသိုလ်စိတ္တပုဂ္ဂိုလ်ကို ဖြစ်ခွင့်မရနိုင်လောက်အောင် ပိတ်ဆို့တားဆီးတတ်သောကြောင့် ‘နိဝရဏ’လည်း မည်၏။ ဗျာပါဒ-နိဝရဏ အမည်ဖြင့် ဟော၏။ ဆိုင်ရာမဂ်ဖြင့် မပယ်အပ်သေးသည်ဖြစ်၍ ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် သောတာပန် သကဒါဂါမ် သေက္ခပုဂ္ဂိုလ် ၂-ယောက်တို့၏ သန္တာန်၌ လျော်သော အကြောင်းကို ရရှိခဲ့သော် ဖြစ်ထိုက်သည်ဖြစ်၍ ပရိယုဋ္ဌာန်အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်တတ်(ဥပါဒ်) သောကြောင့် ‘အနုသယ’လည်း မည်၏။ ပဋိသန္ဓေသယ-အမည်ဖြင့် ဟော၏။

ဒေါသသည် ဒေါသနှင့်ပြည့်စုံသောပုဂ္ဂိုလ်ကို ဖွဲ့တတ် ကပ်တတ် ယှဉ်တတ်သောကြောင့် ‘သံယောဇဉ်’လည်း မည်၏။ ပဋိသန္ဓေသံယောဇဉ်-အမည်ဖြင့် ဟော၏။ စိတ်ကို ညစ်ပေစေတတ်၊ ကပ်၍ပူပန်စေတတ်၊ နှိပ်စက်တတ်သောကြောင့် ‘ကိလေသာ’လည်း မည်၏။ ဒေါသကိလေသာ-အမည်ဖြင့် ဟော၏။ (ဝိဘာဝိနီ။ ၂၁၉-၂၂၁)။

မလားရောက်အပ်သော အရာဌာနသို့ လားရောက်တတ် သောကြောင့် ‘အဂတိ’လည်း မည်၏။ ဒေါသဂတိ-အမည်ဖြင့် ဟော၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၂၂၄)။ အကုသိုလ်တရားတို့၏ အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် ဖြစ်သောကြောင့် ‘မူလ’လည်း မည်၏။ ဒေါသမူလ

အမည်ဖြင့် ဟော၏။ ဆီဖြင့် လိုမ်းကျံကပ်ပြီသော ညွှန်ကဲ့သို့ မိမိ၊ သူတပါး နှစ်ဦးသားကို မသန့်ရှင်းစေတတ်၊ ညစ်နွမ်းအောင် ပြုတတ်သောကြောင့် ‘မလ’လည်း မည်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၃၂၅)။

ဒေါသသည် ငရဲသို့ ကျရောက်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်၏။ (အဘိဋ္ဌာ ၁။ ၁၇၂)။ ဒေါသသည် မိမိသူတပါး နှစ်ဦးသားကို ပျက်စီးစေလိုသောကြောင့် အဆိပ်ပြင်းထန်သော မြွေနှင့် တူ၏။ (ဒီ၊ ဋ္ဌာ ၁။ ၁၀၇)။ တုတ် လှံတံ စသည် ကိုင်စွဲခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်သေးသော ရှေးဦးဖြစ်နှင့်သော အားနည်းသော ဒေါသသည် ‘ဒေါသ’မည်၍ အားကြီးသော ဒေါသသည် ‘ပဋိသန္ဓေ’မည်၏။ (ဒီ၊ ဋ္ဌာ ၁။ ၁၀၇။ သံ၊ ဋ္ဌာ ၃။ ၁၀၅)။

ဒေါသသည် အပြစ်ကြီး၏။ ဒေါသနှင့်တူသော အပြစ်မည်သည် မရှိ။ (ဓမ္မ။ ၄၃။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌာ ၂။ ၁၆၉)။ ဘိလူးဖမ်းစားခြင်း၊ စပါးကြီးမြွေ ညှို့ဖမ်းခြင်း၊ မိကျောင်း ဖမ်းစားခြင်း စသည်တို့ကား တခုသော ခန္ဓာကိုယ် အတ္တဘော၌သာလျှင် ဖမ်းစားနိုင်၏။ ဒေါသဖမ်းစားခြင်းကား အလုံးစုံခန္ဓာကိုယ်အတ္တဘောတို့၌စင်စစ်ဖမ်းစားတတ်သောကြောင့် ဒေါသနှင့်တူသော ဖမ်းစားတတ်သော တရားမျိုးမည်သည် မရှိ။ ဒေါသသည် အကြီးဆုံး ဖမ်းစားတတ်သောတရားဖြစ်၏။ (ဓမ္မ။ ၄၉။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌာ ၂။ ၂၃၁)။

ဒေါသဖြင့် ပြစ်မှားကုန်သော သတ္တဝါတို့သည် အပါယ်ဒုဂ္ဂတိသို့ လားရောက်ကြကုန်၏။ (ဣတိဝုတ်။ ၁၃၅။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌာ။ ၄၂)။ အမျက်ဒေါသ ထနေသောသူကို မိမိကပြန်လှန်တုပ၍ ဒေါသအမျက်မထွက်သင့်၊ ထွက်ခဲ့လျှင် ထိုသူထက် မိုက်မဲလှ၏။ (သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌာ ၁။ ၁၀)။

တောင်ရှုပ် တောရှုပ်-စသော အရပ်၌ ပုန်းအောင်း မှီကပ်၍နေသော ရန်သူပမာ

ဂုဏ်ကိုရုံရာ၌ မေတ္တာနှင့် သဘောတူသော ရာဂနှင့် သဘောမတူသည့်အတွက် ဒေါသသည် မေတ္တာ၏ အဝေး ရန်သူ မည်၏ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၁၂)။

ရန်သူက ပြစ်မှားအပ်သော အပြစ်ကို အောက်မေ့ အမှတ်ရမိသဖြင့် ရန်သူအပေါ်၌ မေတ္တာမရောက်ပဲ ဒေါသဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သော် မေတ္တာစွာပန် ပွားများလျက် ဒေါသကို ပယ်ဖျောက်အပ်၏။ ယင်းသို့ မေတ္တာစွာပန် ပွားများလျက် ပယ်ဖျောက်သော်လည်း ဒေါသ မပျောက်ခဲ့သော် လူသွား ဥပမာပြု၍ ဟောကြားအပ်သော ဘုရားအဆုံးအမ ဩဝါဒများကို အောက်မေ့လျက် ဒေါသကို ပယ်ဖျောက်အပ်၏။ ယင်းသို့မှ မပျောက်ခဲ့ပြန်သော် ရန်သူပုဂ္ဂိုလ်၏ ငြိမ်သက်သန့်ရှင်းသော ကြည်ညိုဖွယ် ကိုယ် နှုတ် စိတ် အမှုအရာတို့ကို ဆင်ခြင်စဉ်းစား အောက်မေ့သော အားဖြင့် ဒေါသကို ပယ်ဖျောက်အပ်၏။ ယင်းသို့မှ မပျောက်ခဲ့ပြန်သော် အပါယ်စာ ဖြစ်လတ္တံ့ဟု ရန်သူအပေါ် သနားကရုဏာ ဖြစ်စေလျက် ဒေါသကို ပယ်ဖျောက်အပ်၏။ ယင်းသို့မှ မပျောက်ခဲ့ပြန်သော် မိမိ သူတပါး နှစ်ဦးသားတို့၏ ကံသာလျှင် မိမိဥစ္စာရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော ‘ကမ္မဿကတာ’ကို ဆင်ခြင်၍ ဒေါသကို ပယ်ဖျောက်အပ်၏။ ယင်းသို့မှ မပျောက်ခဲ့ပြန်သော် ဆရာ ဖြစ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရား၏ ရှေးရှေးဘဝ အဖြစ်တော် များ၌ ဖြည့်ကျင့်ဆည်းပူးခဲ့သော ခန္တီဂုဏ် စသည်ကို အောက်မေ့၍ ဒေါသကို ပယ်ဖျောက်အပ်၏။ ယင်းသို့ပယ်ဖျောက်၍မှ မငြိမ်းပျောက်ခဲ့ပြန်သော် အစမထင် သံသရာတစ်ခု၌ အမိ အဘအစ်ကိုအစ်မ မတော်ခဲ့ဘူးသူ မရှိရကား မိဘဆွေဉာတော်စပ်ကာဖြင့် မိမိကို ကျွေးမွေးပြုစုခဲ့ဘူးသော ကျေးဇူး ဥပကာရများကို ဆင်ခြင်အောက်မေ့လျက် ဒေါသကို ပယ်ဖျောက်အပ်၏။ ယင်းသို့မှ မငြိမ်းပျောက်ခဲ့

သော် မေတ္တာအကျိုး ဆွဲတမျိုးကို ပြု၍၎င်း၊ ဓာတ်ခွဲခြမ်း၍၎င်း၊ ရန်သူနှင့် အပေးအယူ ပြုလုပ်၍၎င်း ရန်သူအပေါ်၌ ရှိသော အမျက် ‘ဒေါသ’ကို ပယ်ဖျောက် အပ်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၉၀ - ၃၀၀)။

ဒေါသဦမိဝေဂ (ပု) [ဒေါသဦမိ+ဝေဂ] ဒေါသဟူသော လှိုင်းတံပိုးအဟုန်၊ လှိုင်းတံပိုးအဟုန်နှင့်တူသော ဒေါသ။ ဒေါသဦမိဝေဂဉ္စ သဟိတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ။ ၃၅၉။

ဒေါသက (ပု) [ဒုသ+ဏ+က=ဒေါသ+က] စက်ဆုပ်အပ်သော - အပြစ် - ချွတ်ယွင်းချက်။ တေံ ဒေါသက (မ၊ ၂။ ၁၀၁) န္တိ တေံ ဩကာသံ တေံ အပရာဓံ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၅။ ဒုသယန္တိ ဂရဟန္တိ ဧတေနာတိ ဒေါသော၊ အပရာဓော၊ သော ဝေ ကုစ္ဆိတဘာဝေန ဒေါသကော။ မ၊ ၄။ ၃။ ၇၁။

ဒေါသကတ (တိ) [ဒေါသ+ကတ] ဒေါသဖြင့် ပြုအပ်သော။ အဝိပ္ပဋိသာရော ယာဝ ဒေါသကတံ ကာယေန ဝါ ဝါစာယ ဝါ အကုသလံ အာရဘတိ။ ပေဋကော။ ၂၉၂။

ဒေါသကထန (န) [ဒေါသ+ကထန] အပြစ် ပြောခြင်း။ ဂရဟယာတိ ဒေါသကထနေန။ မဟာနိဋ္ဌ။ ၂၄၇။ (- ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၅၅။)

ဒေါသကန္တာရ (ပု၊ န) [ဒေါသ+ကန္တာရ] ဒေါသဟူသော ခရီးခဲ၊ ခရီးခဲနှင့် တူသော ဒေါသ။ ဒေါသကန္တာရံ (တာရေတိ)။ မဟာနိ။ ၃၅၃။ စူဠနိ။ ၂၂၆။

ဒေါသကပဏသဘာဝတ္တ (န) [ဒေါသ+ကပဏ+သဘာဝ+တ္တ] ပြစ်မှားခြင်းသဘော၊ အထီးကျန်ခြင်း သဘောရှိသည်၏အဖြစ်။ ယတောတိ ယသ္မာ ဒေါသကပဏသဘာဝတ္တာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂၆။

ဒေါသကရဏဝတ္ထု (န) [ဒေါသကရဏ + ဝတ္ထု] ပြစ်မှား - ဖျက်ဆီး - ခြင်းကို ပြုရာ

-အကြောင်း-ဝတ္ထု။ ဒုသိတဗ္ဗေ ဒေါသ-
ကရဏဝတ္ထုသ္မိံ ဒုသကော အသိ။ အပါဠာ
၂။၃၇။

ဒေါသကလိ (ပု) [ဒေါသ+ကလိ] ဒေါသဟူ
သောအပြစ်၊ ဒေါသအပြစ်။ ဒေါသကလိနာ
သဒိသော ကလိ နာမ။ ဓမ္မာဠာ ၂။၁၆၉။
သတ္တာနံ မဟာနတ္ထကရတ္တာ ဝိသေသတော
ဒေါသော ကလိတိ ဝုတ္တံ “ဒေါသကလိနဉ္စာ”-
(ဒိ၊ဠာ၊၃။၁၂၃)တိ။ ဒိ၊ဠာ၊၃။၁၂၅။

ဒေါသကသာဝ (ပု၊န) [ဒေါသ+ကသာဝ] ဒေါ
သဟူသော ဖန်ရည်၊ ဖန်ရည်နှင့်တူသော ဒေါ
သ။ ရာဂကသာဝေါ ဒေါသကသာဝေါ မော-
ဟကသာဝေါ။ အဘိ၊ဝိ။၃၇၃။ သုတ္တနိ၊ဠာ၊၁။
၉၆။ အပါဠာ၊၁။၂၀၄။ စူဠနိ၊ဠာ၊၁၂၆။

ဒေါသကာရက (တိ) [ဒေါသ+ကာရက။ ထိ-၌
-ကာရိကာ] ပြစ်မှု-ပြစ်မှားမှု-ကိုပြုသော၊
သူ။ အာဂုစာရိန္တိ ပါပစာရိ ဒေါသကာရ-
ကံ။ သံ၊ဠာ၊၂။၁၀၄။ ဒေါသကာရိကာယ ဟ-
တ္ထေ မေ ဒေဝ ဆေဒေဟိ။ ဇာ၊ဠာ၊၃။၁၆၆။
(-ဇာ၊ဠာ၊၆။၁၀၈။ ဇာ၊ဠာ၊၇။၂၅၈။)

ဒေါသကာလုဿိယ (န) [ဒေါသ+ကာလုဿိယ]
ဒေါသဖြင့် နောက်ကျ-သည်၏ အဖြစ်-
ခြင်း။ ဒေါသကာလုဿိယာဘာဝေန။ ဝိမာန၊
ဠာ၊၂။

ဒေါသကိဉ္ဇန (န၊ပု) [ဒေါသ+ကိဉ္ဇန] ဒေါသ
ဟူသော - ဖိနိပ်-ကြိတ်ချေ - တတ်သော
တရား၊ ဖိနိပ်-ကြိတ်ချေ-တတ်သော ဒေါ
သ။ ရာဂကိဉ္ဇနံ ဒေါသကိဉ္ဇနံ။ မဟာနိ၊၃၄၃။
(-စူဠနိ၊၈၄၊၁၃၃၊၁၃၉။ စူဠနိ၊ဠာ၊၂၅၊၃၂။)

ဒေါသက္ခန္ဓ (ပု) [ဒေါသ+ခန္ဓ] ဒေါသအစု။
ဒေါသက္ခန္ဓံ နိဗ္ဗိဇ္ဈတိ ပဒါလေတိ။ သံ၊၃။၇၈။
ပဋိသံ၊၃၈၁။ (-မ၊ဠာ၊၃။၂၂။ သံ၊ဠာ၊၁။၁၁၃။
အံ၊ဠာ၊၁။၄၁၆။ အံ၊ဠာ၊၃။၂။ အဘိ၊ဠာ၊၁။
၂၇၆။ ပဋိသံ၊ဠာ၊၁။၅၇၊၁၈၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။
၃၁၄။ မဟာနိ၊ဠာ၊၂၀၂။)

အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၅၅-ပ-မ-ဗ-သ-ဝ

ဒေါသက္ခယ (ပု၊န) [ဒေါသ+ခယ] (၁) ဒေါသ
၏ ကုန်ခြင်း။ (၂) ဒေါသ၏ ကုန်ကြောင်း။
(က) အရဟတ္တမဂ်။ (ခ) အရဟတ္တဖိုလ်။
(ဂ) နိဗ္ဗာန်။ (၁) ဒေါသက္ခယော နာမ
ဒေါသသေဝ ခယော။ အဘိ၊ဠာ၊၂။၄၉။ ဒေါ-
သက္ခယော ဟောတု။ သုတ္တနိ၊ဠာ၊၁။၉၈။
အပါဠာ၊၁။၂၀၆။ (-မူလဋီ၊၂။၄၀။)

(၂) (က)၊ (ခ)၊ (ဂ) ကတမော
အာသဝက္ခယော၊ ရာဂက္ခယော ဒေါသက္ခ-
ယော မောဟက္ခယောတိ ဝိသဇ္ဇနီယံ။ နေတ္ထိ။
၁၅၃။ အာသဝက္ခယ (နေတ္ထိ၊ဝိ။၃၃၄)နှင့်
ယှဉ်ကြည့်။

(ခ) ယော ခေါ် အာဝုသော ရာဂက္ခ-
ယော ဒေါသက္ခယော မောဟက္ခယော၊ ဣဒံ
ဝုစ္စတိ “အရဟတ္တ”န္တိ။ သံ၊၂။၄၄၇။ အဘိ-
ဠာ၊၂။၄၈။ ယသ္မာ အရဟတ္တံ ရာဂဒေါသမော-
ဟာနံ ခိဏန္တေ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တသ္မာ “ရာဂက္ခ-
ယော ဒေါသက္ခယော မောဟက္ခယော”တိ
ဝုတ္တံ။ သံ၊ဠာ၊၃။၁၂၇။ (-အဘိ၊ဠာ၊၂။၄၉။
သံ၊ဠာ၊၁။၆၁။)

(ဂ) ယော ခေါ် အာဝုသော ရာဂက္ခ-
ယော ဒေါသက္ခယော မောဟက္ခယော၊ ဣဒံ
ဝုစ္စတိ “နိဗ္ဗာန်”န္တိ။ သံ၊၂။၄၄၇။ အဘိ၊ဠာ၊
၂။၄၈။ (-သံ၊၂။၂၂။ အံ၊၁။၁၅၉။ စူဠနိ။
၁၀၄၊၂၁၄။ မိလိန္ဒ၊၃၃၃။ ပဋိသံ၊ဠာ၊၁။၁၄၈။
မ၊ဠာ၊၁။၃၀၇။ သံ၊ဠာ၊၂။၄၀၈။ အနုဋီ၊၂။၄၉။)

(ခ)၊ (ဂ) ရာဂက္ခယော ဒေါသက္ခယော-
တိ ဖလနိဗ္ဗာနာနံ အဓိဝစနံ။ ဝဇီရ၊၁၃။ (-
မ၊ဠာ၊၂။၂၃၂။ သံ၊ဠာ၊၂။၂၅၇။ အံ၊ဠာ၊၃။
၁၂၄။)

ဒေါသခိလ (ပု) [ဒေါသ+ခိလ] ဒေါသဟူသော
-ပြောင့်-တံသင်း၊ ပြောင့်-တံသင်း-နှင့်
တူသော ဒေါသ။ ရာဂခိလော ဒေါသခိလော
မောဟခိလော နတ္ထိ။ မဟာနိ၊၄၈။

ဒေါသဂဏ (ပု) [ဒေါသ+ဂဏ] အပြစ်ရှိသော
တရားအပေါင်း။ ရာဂါဒိနံ ဒေါသဂဏာနံ။
စရိယာ၊ ဌ။ ၂၉၀။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၁။ ၈၀။ သီ၊ ဌိ၊ သစ်၊
၁။ ၂၆၇။ (-၅၅။)

ဒေါသဂတ (ပု) [ဒေါသ+ဂတ] အမျက်ထွက်
ခြင်း-စိတ်ဆိုးခြင်း-ဒေါသ။ အထောပိယေ
ဒေါသဂတံ ဝိနောဒယေ။ သံ၊ ၂။ ၂၉၃။

ဒေါသဂရ (တိ) [ဒေါသ+ဂရ] အလေးပြုအပ်
သော ဒေါသရှိသော၊ ဒေါသကို အလေးပြု
သော၊ သူ။ ကောပန္တရော ဒေါသဂရ၊ သ
ဝေရံ ပဋိမုဉ္ဇတိ။ သံ၊ ၁။ ၂၃။ ဒေါသော ဂရု-
ကာတဗ္ဗော အဿာတိ ဒေါသဂရ။ သံ၊ ဌိ၊
၁။ ၁၀၀။

ဒေါသဂဝေသီ (တိ) [ဒေါသ + ဂဝေသ + ဇာတိ]
အပြစ်-အကြားအပေါက်-ချွတ်ယွင်းချက်
- ကိရိယာ - လေ့ရှိ-တတ်-သော၊ သူ။ ဝိဝရ-
မေသိတိ ဒေါသဂဝေသီ။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၂၄၇။

ဒေါသဂဟန (န) [ဒေါသ+ဂဟန] ဒေါသ-ဟူ
သော-တောရှုပ်-တောင်ရှုပ်၊ တောရှုပ်-
တောင်ရှုပ်-နှင့်တူသော ဒေါသ၊ ဒေါသချုပ်။
ဒေါသဂဟနံ (တာရေတိ)။ မဟာနိ၊ ၃၅၃။
စူဠနိ၊ ၂၂၆။

ဒေါသဂါမီ (တိ) [ဒေါသ+ဂမု+ဇာတိ။ ထိ-ဌ-
ဂါမီနိ] အမျက်ထွက်-စိတ်ဆိုး-မုန်း-ခြင်း
ကြောင့်(မလားသင့်သောအရာသို့)-လား-
ရောက်-သော၊ ဒေါသဂတိ လိုက်စား
သော၊ သူ။ ဒေါသဂါမီနော စ ဘိက္ခု။ ဝိ၊
၁။ ၂၈၀။ ဒေါသဂါမီနိယော စ ဘိက္ခုနိယော။
ဝိ၊ ၂။ ၃၀၇။ (-ဝိ၊ ၁။ ၂၇၉၊ ၂၈၁-၂။ ဝိ၊ ၄။
၃၄။ ဝိ၊ ၅။ ၁၀၊ ၈၈၊ ၁၀၂။)

ဒေါသဂုဏဝိကပ္ပ (ပု) [ဒေါသဂုဏ + ဝိကပ္ပ]
အပြစ်(နှင့်)ဂုဏ်ကို အထူးကြံစည်ခြင်း။ ဗော-
ဓိသမ္ဘာရတဗ္ဗိပက္ခေသု ဒေါသဂုဏဝိကပ္ပါ အ-
ဓိဋ္ဌာနပါရမိယာ။ စရိယာ၊ ဌ။ ၂၉၄။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၁။
၈၅။ သီ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၇၁။

ဒေါသဂုဏာဝိစာရဏ (န၊ ထိ) [ဒေါသ+ဂုဏ+
အဝိစာရဏ]အပြစ်(နှင့်)ဂုဏ်ကို - မစိစစ် -
မဆင်ခြင် - ခြင်း။ ဒေါသဂုဏာဝိစာရဏ-
ဝသေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌိ၊ ၁။ ၃၈၂။

ဒေါသဂ္ဂဟဏ (န) [ဒေါသ+ဂဟဏ] ဒေါသ-
သဒ္ဓါ၊ ဒေါသကို-ယူ-ဟော-ဆို-ခြင်း။
ဒေါသဂ္ဂဟဏေန ဝါ သဗ္ဗေပိ ဈာနပဋိပက္ခာ
သံကိလေသဓမ္မော ဂဟိတာ။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၁။ ၃၇၅။
သီ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၇၈။ (-မ၊ ဌိ၊ ၂။ ၃၁၈။)

ဒေါသဂ္ဂိ (ပု) [ဒေါသ+အဂ္ဂိ] ဒေါသမီး၊ မီးနှင့်
တူသောဒေါသ။ ရာဂဂ္ဂိနာ ဒေါသဂ္ဂိနာ မော-
ဟဂ္ဂိနာ အာဒိတ္တံ။ ဝိ၊ ၃။ ၄၄။ သံ၊ ၂။ ၂၇၁။
(-ဒီ၊ ၃။ ၁၈၂။ အံ၊ ၂။ ၄၂၈။ အဘိ၊ က။ ၁၆၀။
ပဋိသံ၊ ၁၂၃။ ဣတိဝုတ်။ ၂၇၇။ အပါ၊ ၁။ ၂၃၆။
နေတ္ထိ၊ ၇၅၊ ၁၀၅။ အဘိ၊ ဌ။ ၁။ ၁၇၂။ ပဋိသံ၊
ဌ။ ၂။ ၃၁၈။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၁၂၆။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။
၁၃၉၊ ၂၈၂။ အပါ၊ ဌ။ ၁။ ၇၃။ ဇာ၊ ဌ။ ၁။ ၇၁။
နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၂၇၇။)

ဒေါသဋ္ဌ (တိ) [ဒေါသ + အာ + ဟန + ဇာတိ]
အပြစ်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော၊ အပြစ်မှကင်း
စင်သော။ မဇ္ဇရာနိ ပဟဋ္ဌာနိ၊ ဒေါသဋ္ဌါနိ
ဟိတာနိ စ။ အပါ၊ ၂။ ၂၁၁။ ထေရီ၊ ဌ။ ၁၅၂။

ဒေါသစရိတကောဋ္ဌာသ (ပု) [ဒေါသစရိတ+
ကောဋ္ဌာသ] ဒေါသစရိတ် ရှိသူ၏-အဖို့-
အစု၊ ဒေါသစရိတကောဋ္ဌာသဒီသုပိ။ နေတ္ထိ၊
ဌိ၊ ၅၉။

ဒေါသစရိတာ (ထိ) [ဒေါသ+စရိတာ] (၁)
ဒေါသ-ဟူသော ပင်ကိုယ်သဘော-စရိတ်။
(တိ) (၂) ပြစ်မှားခြင်းဖြင့် (အာရုံ၌) ဖြစ်
ခြင်းရှိသော၊ ပြစ်မှားခြင်းဟူသော-ပင်ကိုယ်
သဘော-အမူအရာ-ရှိသော၊ ဒေါသ-အ
လေ့အကျင့်-စရိတ်-ရှိသော၊ ဒေါသပြော
သော၊ ဒေါသကြီးသော၊ သူ။ (၁) ရာဂစရိ-
တာ ဒေါသစရိတာ မောဟစရိတာ။ အဘိ၊

သင်္ဂဟ။၅၉။ ဧဝံ ဒေါသစရိတာဒယောပိ။
အဘိဝိဘာဝိနီ။၂၅၆။ (တိ) (၂) အယံ
ဒေါသစရိတော။ မဟာနိ။၂၇၉၊၃၆၀။ စူဠနိ။
၁၇၇။ ဒုဿနဝသေန အာရမ္မဏေ စရဏံ
တေဿ အတ္ထိတိ ဒေါသစရိတော။ မဟာနိ၊
၄။၃၃၈။ ဒေါသော စရိတံ ပကတိ ယဿ
သော ဒေါသစရိတော။ သမ္မောယော။
၂၅၄။ (-နေတ္ထိ။၂၂၊၇၅။ ပေဋကော။၁၉၃၊
၂၆၁၊၂၆၄။ မိလိန္ဒ။၉၉။ ဒီ၊၄။၂။၁၅၊၂၇၅။
ဒီ၊၄။၃။၂၃၇။ မ၊၄။၃။၁၇၈။ အံ၊၄။၁။၄၀၆။
အံ၊၄။၃။၂၄၄။ အဘိ၊၄။၁။၂၃၄။ အဘိ၊၄။
၂။၄၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၇၉၊၉၈၊၂၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။
၂၇၁။ ခုဒ္ဒက၊၄။၄၂။ သုတ္တနိ၊၄။ ၁။၁၇၅။
နေတ္ထိ၊၄။၁၅၄၊၂၀၃။ ဝဇီရ။၁၄၉။ သာရတ္ထ၊
၂။၁၈၇၊၂၈၃။ ဒီ၊၄။၂။၂၃၆။ မူလဒီ၊၂။၂၂။
နေတ္ထိ၊ဝိ။၁၅၅၊၂၃၅။)

ဒေါသစရိယာ (တိ) [ဒေါသ+စရိယာ (ဒေါဗ-
စယိ-သံ)] ဒေါသစရိက်၊ ဒေါသ အဖြစ်
မျှားခြင်း။ ဒုဿ ဒေါသစရိယာ သာဟသာ-
စရိယာ။ မဟာနိ။၃၃၇။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၈။)

ဒေါသစာရ (ပု) [ဒေါသ+စာရ] ဒေါသ၏
ဖြစ်ခြင်း။ ဣဒံ ပန ဒေါသစာရဝသေန
ဝုတ္တံ။ သံ၊၄။၂။၁၆၆။

ဒေါသစိတ္တ (တိ) [ဒေါသ+စိတ္တ] ဒေါသ(နှင့်
ယှဉ်သော) စိတ်ရှိသောသူ။ ဒေါသစိတ္တတံ
နတ္ထိ န သိဝိဇ္ဇတိ။ အပ၊၄။၁။၃၃၁။ ဒေါ-
သန္တရ (တိ) (၂)-လည်း ကြည့်။

ဒေါသဇ (တိ) [ဒေါသ+ဇန+ကိ] ဒေါသ
ကြောင့် ဖြစ်သော။ ယံ ဘိက္ခဝေ ဒေါသပ-
ကတံ ကမ္မံ ဒေါသဇံ ဒေါသနိဒါနံ ဒေါသ-
သမုဒယံ။ အံ၊၁။၁၃၄၊၂၆၆။ (-၂၀၂၊၂၀၃၊
၃၈၃၊၄၆၇။ ဥဒါန။၁၁၅။ စူဠနိ။၄၇၊၂၉၀။
ပေဋကော။၁၉၄၊၂၁၀။ မ၊၄။၃။၁၀။ အံ၊၄။
၂။၁၁၅။ အံ၊၄။၃။၃၄၇။ နေတ္ထိ၊၄။၂၃။
အံ၊၄။၂။၁၁၀။)

ဒေါသဇ္ဇော (တိ) [ဒေါသ+ဇ္ဇော] ဒေါသ-ဟူ
သော အရှုပ်အထွေး၊ ရှုပ်ထွေးသော ဒေါ-
သ။ ဒေါသဇ္ဇံ ဝိဇ္ဇေန္တော။ နေတ္ထိ။၇၅။
(-၁၀၅။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၂၇၅။)

ဒေါသဇနန (တိ) [ဒေါသ+ဇန+ဏေ+ယု။
ထိ-ဉ္စ-ဇနနိ] ဒေါသကို ဖြစ်စေတတ်သော
(စကား-စသည်)။ ပရကဋ္ဌ၊ကာတိ ပရေသံ
ကဋ္ဌ၊ကာ အမနာပါ ဒေါသဇနနိ။ မ၊၄။
၂။၂၃၁။ အဘိ၊၄။၁။၄၅၅။ (-မ၊၄။၂။
၂၄၉။)

ဒေါသဇနိတ (တိ) [ဒေါသ+ဇနိတ] ဒေါသ
သည် ဖြစ်စေအပ်သော (ကံ-စသည်)။ တေ-
နေဝ ဒေါသဇနိတေန ကမ္မေန ဒုဿိလော
ဣတိ ဝုစ္စတိ။ ပေဋကော။၂၁၀။

ဒေါသဗေရိဋ္ဌာဟ (ပု) [ဒေါသဇ+ပရိဋ္ဌာဟ]
ဒေါသကြောင့် ဖြစ်သော ပူလောင်ခြင်း။
ကဏ္ဍသူလဒန္တသူလရာဂဒေါသဗေရိဋ္ဌာဟာ-
ဒိကာယိကစေတသိကော။ အဘိ၊၄။၂။၈၈။
ပဋိသံ၊၄။၁။၁၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၀။ (-မ၊၄။
၂။၂၉၆။)

ဒေါသဗေရိဋ္ဌာဟဟေတုက (တိ) [ဒေါသဗေရိ-
ဋ္ဌာဟ+ဟေတုက] ဒေါသကြောင့်ဖြစ်သော
ပူလောင်ခြင်းဟူသော အကြောင်းရှိသော။
ဒေါသဗေရိဋ္ဌာဟဟေတုကတာ ဇရာယ ဒေါ-
သဗဟုလဿ ပုဂ္ဂလဿ န စိရေန ဇီရဏ-
တော ဝေဒိတဗ္ဗာ။ နေတ္ထိ၊ဒီ။၁၂၅။

ဒေါသဇာနနတ္ထ (ပု) [ဒေါသဇာနန+အတ္ထ]
အပြစ်ဒေါသကို သိစေခြင်းအကျိုး။ စာရေ-
တွာ ဒါရုနော ဟေဋ္ဌာ ဒေါသဇာနနတ္ထံ
ဥဿာပေတွာ။ အံ၊၄။၃။၁၉၅။

ဒေါသညူ (တိ) [ဒေါသ+ည+ရူ] အပြစ်
'ဒေါသ'ကို သိသောသူ၊ ပညာရှိ။ ဒေါသံ
ဇာနာတိတိ ဒေါသညူ။ ဓာနိ၊ဒီ။၂၂၉။

ဒေါမိန် ဇာနတ်တိ ဣာ+တ္တ။ထောမ။
(-အမရ၊၅။၁၇)

ဒေါသဌ (ပု) [ဒေါသ+အတ္တ] ပြစ်မှား-ကဲ့ရဲ့-
ခြင်းဟူသော အနက်သဘော။ အဝဇ္ဇဋ္ဌော
ဒေါသဋ္ဌော ဂါရယုပရိယာယတ္တာတိ အာဟ
“သာဝဇ္ဇာတိ သဒေါသာ”တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။
၃၅၀။

ဒေါသဌာနိယ (တိ) [ဒေါသ+ဌာနိယ] (၁)
ဒေါသ၏ - တည်ရာ - အကြောင်း - ဖြစ်
သော။ (၂) ဒေါသ-ဟူသော-တည်ရာ-
အကြောင်း-ရှိသော။ လောကုတ္တရေ ဓမ္မော
ဒေါသဌာနိယော ကောပဌာနိယော ပဋိသ-
ဌာနိယောတိ။ အဘိ၊က။၁၇၀။ (-၂၉၆။)

ဒေါသတမ (ပု၊န) [ဒေါသ+တမ] ဒေါသ-ဟူ
သော-အမှိုက်တိုက်-အမှိုက်မှောင်၊ အမှိုက်
တိုက်-အမှိုက်မှောင်-နှင့် တူသောဒေါသ။
သဗ္ဗံ တမံ ဝိနောဒေတွာတိ သဗ္ဗံ ရာဂတမံ
ဒေါသတမံ....ဝိနောဒေတွာ။ မဟာနိ၊၃၆၁။
(-စူဠနိ၊၂၀၆။ မိလိန္ဒ၊၃၇၃။)

ဒေါသတာ (ထိ) [ဒေါသ+တာ] ပျက်စီးစေ-
ဖျက်ဆီး-ပြစ်မှား - တတ်သည်၏ အဖြစ်။
ဒေါသတာယာ (သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀)တိ ဒုဿက-
ဘာဝေန။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၆၀။

ဒေါသတ္တယ (န) [ဒေါသ+တယ] (သလိပ်၊
သည်းခြေ၊ လေ-ဟူသော) အပြစ် ၃-ပါး
အပေါင်း။ သဗ္ဗဿာပိ ဟိ ရောဂဿ ဒေါ-
သတ္တယံ အာသန္နကာရဏံ ဒေါသပုကောပေန
ဝိနာ အဘာဝတော။ အနုဋီ၊၂။၂၂၀။

ဒေါသတ္တယပဋိပက္ခ (တိ) [ဒေါသတ္တယ+ပဋိပ-
က္ခ] အပြစ် ၃-ပါး အပေါင်း၏ ဆန့်ကျင်ဖက်
ဖြစ်သော။ ဒေါသတ္တယပဋိပက္ခံ နေက္ခမ္ပံ။
စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၉၄။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၈၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။
၂၇၂။

ဒေါသတ္တယဝိရောဓိ (တိ) [ဒေါသတ္တယ+ဝိရောဓိ]
အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဒေါသတ္တယဝိရောဓိ
သစ္စာဓိဋ္ဌာနံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၁၅။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၉၆။
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၉၂။

ဒေါသတ္တယသမောဓာန (န) [ဒေါသတ္တယ+သ-
မောဓာန] အပြစ် ၃-ပါးအပေါင်း၏ ပေါင်းဆုံ
ခြင်း။ သန္နိပါတဇော သဉ္ဇယတော ပဋ္ဌာယ
ပစ္စေကံ ဝိသမာကာရတော ဒေါသတ္တယသ-
မောဓာနတော ဇာတော။ အနုဋီ၊၂။၂၂၀။

ဒေါသတ္တ (တိ) [ဒေါသ+အတ္တ] ပြစ်မှား-ကဲ့ရဲ့-
ခြင်း-ဟူသော-အနက်-သဘော-ရှိသော။
အဝဇ္ဇသဒ္ဓေါ ဒေါသတ္တော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။
၃၅၁။

ဒေါသဒဿန (န) [ဒေါသ+ဒဿန] အပြစ်
ကို-ရှု-မြင်-ခြင်း။ သင်္ခါရနိမိတ္တေ ဒေါသ-
ဒဿနေန....ဝုဋ္ဌာတိ နာမ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၇။
(-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၉၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၄၄၊၃၇၄။ သီ၊
ဋီ၊သစ်၊၂။၃၄၃။ မ၊ဋီ၊၃။၁၇၇၊၂၁၅။ အနုဋီ၊
၁။၁၁၇။)

ဒေါသဒဿနတ္ထ (ပု) [ဒေါသဒဿန+အတ္တ] အ
ပြစ်ကို-ရှု-မြင်-ခြင်း အကျိုး။ သံခိတ္တေန
တေသံ ဝါဒေ ဒေါသဒဿနတ္ထံ ဣဓ ခတ္တိယ-
ကုမာရေတိ အာဒိမာဟ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၀။ (-
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၇။)

ဒေါသဒဿနပဋိပက္ခဘာဝနာ (ထိ) [ဒေါသဒဿ-
န+ပဋိပက္ခ+ဘာဝနာ] အပြစ်ကို-ရှု-မြင်
-ခြင်းလျှင် ရွှေသွားရှိသော ဆန့်ကျင်ဖက်
ဖြစ်သော ဘာဝနာ။ ဒေါသဒဿနပဋိပက္ခ-
ဘာဝနာဝသေန....ဝုဋ္ဌာတိ။ မူလဋီ၊၁။၁၀၈။

ဒေါသဒဿနပုဗ္ဗကရူပဝိရာဂဘာဝနာ (ထိ) [ဒေါ-
သဒဿန + ပုဗ္ဗက + ရူပဝိရာဂ+ဘာဝနာ]
အပြစ်ကို-ရှု-မြင် - ခြင်းလျှင် ရွှေသွားရှိ
သော ရုပ်၌ တပ်ခြင်းကင်းကြောင်းဖြစ်သော
ဘာဝနာ။ ဒေါသဒဿနပုဗ္ဗကရူပဝိရာဂဘာ-

ဝနာသင်္ခါတပဋိလက္ခဏာဝနာဝသေန .... န
ဝုဋ္ဌာတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၉၆။

ဒေါသဒဿနမုခ (န) [ဒေါသဒဿန + မုခ] အပြစ်
ကို-ရှု-မြင်-ခြင်းကို အဦးမူခြင်း။ တတ္ထ
တတ္ထ ဒေါသဒဿနမုခေန နိဂုဏန္တေန။ မ၊ ဋီ၊
၂။ ၃၁၈။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၄၂။)

ဒေါသဒဿနကာရ (ပု) [ဒေါသဒဿန + အာ-
ကာရ] အပြစ်ကို - ရှု - မြင် - သော အခြင်း
အရာ။ တဒါရမ္မဏဇ္ဈာနေသု ဒေါသဒဿနာ-
ကာရေန။ မူလ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၈။

ဒေါသဒဿာဝီ (တိ) [ဒေါသ + ဒိသ + အာဝီ]
အပြစ်ကို - ရှု - မြင် - လေ့ရှိ - တတ် - သော၊
သု။ ဗောဓိသတ္တာ လောဘေ ဒေါသဒဿာ-
ဝီနော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၁၂။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၄၅။
အပ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၈။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၈၂။ (-ဒိ၊ ဋီ၊
၁။ ၇၃။ သိ၊ ဋီ၊ သင်္ခ၊ ၁။ ၂၅၉။)

ဒေါသဒဿီ (တိ) [ဒေါသ + ဒိသ + ဣ] အထက်
ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဒေါသဒဿီနော ဟုတွာ နာ-
နုဇာနိ သု။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၁၅။ (-နေတ္ထိ၊ ဋီ၊
၁၂၂။)

ဒေါသဒိဋ္ဌိ (တိ) [ဒေါသ + ဒိသ + တိ] အထက်ပုဒ်
နက် ကြည့်။ ဒေါသဒိဋ္ဌိ (နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂၀၈) တိ
အပ္ပသာဒတာဒိဒေါသဂါဟိကဒိဋ္ဌိ၊ ဒေါသ-
ဒဿီနောတိ အတ္ထော။ နေတ္ထိ၊ ဋီ၊ ၁၂၂။ (-
ပေဋကော၊ ၃၂၉။)

ဒေါသဒုက္ခဝုပသမ (ပု) [ဒေါသဒုက္ခ + ဝုပသမ]
ဒေါသ၊ ဒုက္ခတို့၏ ငြိမ်းအေးခြင်း။ ဒေါသ-
ဒုက္ခဝုပသမေဟိ ဥပသမာဓိဋ္ဌာနံ။ စရိယာ၊
၄။ ၃၁၅။ ဒိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၉၆။ သိ၊ ဋီ၊ သင်္ခ၊ ၁။ ၂၉၂။

ဒေါသဒုဋ္ဌ (တိ) [ဒေါသ + ဒုဋ္ဌ] ဒေါသသည် ဖျက်
ဆီးအပ်သော၊ ဒေါသကြောင့် ဖျက်စီးသော၊
သု။ ဣမေ သတ္တာ... ဒေါသဒုဋ္ဌာ မောဟ-
မူဋ္ဌာ။ ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၅၇။ မ၊ ၄။ ၂။ ၈၂။ သံ၊ ၄။ ၁။
၁၈၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၅၄။ (-မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၂၅။)

ဒေါသဒေါသ (တိ) [ဒေါသ + ဒေါသ] အထက်
ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဒေါသဒေါသာ အယံ ပဇာ။
ဓမ္မ၊ ၆၅။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၃၅၆။

ဒေါသဓမ္မ (ပု) [ဒေါသ + ဓမ္မ] (၁) ဒေါသတ
ရား။ (၂) လက်ခြေ ပြတ်ခြင်းစသော အန္တ-
ရာယိက ဓမ္မ။ (၁) ဒေါသဓမ္မာ ဝါ ပရိက္ခယံ
ဂစ္ဆန္တိ။ မ၊ ၃။ ၈၆။ (၂) ဟတ္ထစိန္တတာဒယော
စ ဒေါသဓမ္မာ... တေဟိ အန္တရာယိကေဟိ
ဒေါသဓမ္မေဟိ ပရိမုတ္တတာ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၃၅။

ဒေါသဓာတု (တိ) [ဒေါသ + ဓာတု] ဒေါသဓာတ်၊
(သလိပ်၊ သည်းခြေ၊ လေ-ဟူသော) အပြစ်
သဘော။ ဒေါသဓာတုနံ ဝမနံ ဝိရေစနံ။
သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆၂။

ဒေါသန (တိ) [ဒုသ + ယု] (၁) အမျက်ထွက်-
စိတ်ဆိုး - သော၊ သု။ (၂) ဖျက်ဆီးတတ်
သည်၏အပြစ် (ဘာဝပွဓာန)။ (၁) ကော-
ဓနော ဒေါသနော ကောပီ။ ဓာနံ၊ ၇၃၂။
ဒုသ ဒေါသေ၊ ဒေါသနော၊ ပဋိသော၊ ယု။
ယင်း-ဋီ။ (၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒေါသနဋ္ဌ (ပု) [ဒေါသန + အတ္ထ] ဖျက်ဆီးတတ်
သည်၏ အပြစ်ဟူသော - အနက် - သဘော၊
ဖျက်ဆီးခြင်းသဘော။ အန္တော ဒေါသန-
ဋ္ဌေနာ (သံ၊ ၄။ ၃။ ၂၆) တိ အန္တောစိတ္တေ ဝေ
ပဒုဿနဋ္ဌေန။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉၉။

ဒေါသနာသန (န၊ တိ) [ဒေါသ + နာသန] (ကိလေ
သာ) အပြစ်ကို - မှတ်လွင့် - ဖျက်ဆီး - ခြင်း။
ဒေါသနာသနတော (ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၉။ ဒိ၊ ၄။ ၁။
၂၀၄။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၄။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၅။ ဥဒါန၊ ၄။
၂၆၀။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၉) တိ ရာဂါဒိကိလေသ-
ဝိဒ္ဓံသနတော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၁၂။ ဒိ၊ ဋီ၊ ၁။
၂၇၄။ သိ၊ ဋီ၊ သင်္ခ၊ ၂။ ၁၆၇။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၀။
အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅။

ဒေါသနိဒါန (တိ) [ဒေါသ + နိဒါန] ဒေါသဟူ
သော အကြောင်းရှိသော (ကံ-စသည်)။
ဒေါသဇ-ကြည့်။

ဒေါသနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဒေါသ + နိဒ္ဒေသ] ဒေါသကို
အကျယ်ညွှန်ပြ - ရာ - ကြောင်း - ဖြစ်သော
- အပိုင်း - အခန်း။ ဒေါသနိဒ္ဒေသေ။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၉၊ ၃၉၉။

ဒေါသနိယမ (ပု) [ဒေါသ + နိယမ] ဒေါသ၏
အစွမ်းအားဖြင့် (ရာဂစရိုက်-စသည်တို့ကို)
မှတ်ခြင်း။ ဒေါသနိယမေ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၉၉) တိ
သေမှာဒိဒေါသာဓိကတာယ ရာဂါဒိစရိတော
ဟောတိတိ ဒေါသဝသေန စရိယာနိယမေ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၂၃။

ဒေါသနိသေဓနတ္ထ (ပု) [ဒေါသနိသေဓန + အတ္ထ]
အပြစ်ကို တားမြစ်ခြင်းအကျိုး။ အပစ္စာသိ-
သနဉ္စ မိစ္ဆာဇီဝကုလဒ္ဓသနာဒိဒေါသနိသေ-
ဓနတ္ထမေဝ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၃၆။

ဒေါသနိဿန္တနတာ (ထိ) [ဒေါသနိဿန္တန +
တာ] အပြစ်၏အကျိုးဆက်၏အဖြစ်။ အာဒိ-
နဝေါ ဒေါသနိဿန္တနတာယ ဒေါသော။
နေတ္ထိ၊ ၁။ ၂၆။

ဒေါသနိဿန္တနပဘဝတ္ထ (န) [ဒေါသနိဿန္တန +
ပဘဝ + ဘဝ] အပြစ်အကျိုးဆက်၏ - အမွန် -
အစ - ၏ အဖြစ်။ အသုစိနော စ ဒေါသ-
နိဿန္တနပဘဝတ္တာ။ ဝဇီရ၊ ၁။ ၁၄၅။

ဒေါသနိဿန္တယုတ္တ (တိ) [ဒေါသနိဿန္တ + ယုတ္တ]
ဒေါသ၏အကျိုးဆက်နှင့် ယှဉ်သော။ ဒုဗ္ဗဏ္ဏ-
ကြည့်။

ဒေါသနိဿန္တယုတ္တတ္ထ (န) [ဒေါသနိဿန္တယုတ္တ +
တ္ထ] ဒေါသ၏အကျိုးဆက်နှင့် ယှဉ်သည်၏
အဖြစ်။ ဒုဗ္ဗဏ္ဏ-ကြည့်။

ဒေါသနိဿိတ (တိ) [ဒေါသ + နိဿိတ] ဒေါသ
- ခွံ - ကို - မှီသော။ သူ။ ဧကစ္စေ ဒေါသ-
နိဿိတာ ဟုတွာ။ ဓမ္မာဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇၉။

ဒေါသနိယ (တိ) [ဒုသ + အနိယ] အမျက်
ထွက်ခြင်း - ပြစ်မှားခြင်း - ဒေါသ - ၏ အ

ကြောင်းဖြစ်သော။ ဒေါသနိယာ (သံ၊ ၂။
၄၉၅) တိ ဒေါသပ္ပစ္စယာ ဟတ္ထပါဒစ္ဆေဒါဒိ-
ဒဿနာကာရာ။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၄၀။ (- မ၊ ၂။
၃၈၃။ အံ၊ ၁။ ၄၃၅။ အံ၊ ၂။ ၁၅၀။ ပေဋကော။
၂၉၃။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၁။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၄၅၇။)

ဒေါသနိဟရဏ (န) [ဒေါသ + နိဟရဏ] (၁)
အပြစ်ကိုပယ်ရှားခြင်း။ (တိ) (၂) အပြစ်
ကို ပယ်ရှား - တတ် - ကြောင်းဖြစ် - သော။
(၁) ဒေါသနိဟရဏဝသေန ပရိကမ္မနိဗ္ဗတ္တိ။
ဒီ၊ ၁။ ၂၆၆။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၅၅။ (- သီ၊ ၁။ ၁။
၁။ ၃၇၇။) (တိ) (၂) ဒေါသနိဟရဏေဟိ
တာပဒဟနာဒိဟိ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၄၃။ အောက်
ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဒေါသနိဟရဏဘေသဇ္ဇ (န) [ဒေါသနိဟရဏ
+ ဘေသဇ္ဇ] (မစဉ်၊ ဝမ်း-စသော) အပြစ်ကို
ပယ်ရှား - တတ် - ကြောင်းဖြစ် - သော
ဆေး။ ဝိရေစနန္တိ ဒေါသနိဟရဏဘေသဇ္ဇံ။
အံ၊ ၄။ ၃။ ၃၃၅။

ဒေါသနုဒ (တိ) [ဒေါသ + နုဒ + အ] ဒေါသကို -
နုတ် - ပယ် - ဖျက်ဆီး - တတ်သော။ ရာဂနုဒံ
ဒေါသနုဒံ။ မိလိန္ဒ၊ ၃။ ၃၃၆။

ဒေါသနေယျ (တိ) [ဒုသ + အနိယ] အမျက်
ထွက်ဖွယ်ဖြစ်သော (အာရုံ)။ ဒေါသနေယျ
န ဒုဿတိ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၅၂။

ဒေါသန္တရ (န) [ဒေါသ + အန္တရ] (၁) ဒေါသ
(နှင့် ယှဉ်သော) စိတ်။ (တိ) (၂) ဒေါသ
နှင့်ယှဉ်သော) စိတ်ရှိသော။ သူ။ (၃) အတွင်း
- အလယ် - ခွံ - ကျရောက် - တည် - တတ်
သော ဒေါသရှိသော။ သူ။ (၁) မေတ္တာစိတ္တေန
ဝက္ခာမိ နော ဒေါသန္တရေန။ ဒီ၊ ၃။ ၁၉၇။
အံ၊ ၂။ ၁၇၂-၃။ ဥဒါန၊ ၄။ ၇၃။ (- အနုဋ္ဌိ၊
၂။ ၁၀၃။) အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။ (တိ)
(၂) မေတ္တာစိတ္တော စောဒေတိ နော
ဒေါသန္တရေ (ဝိ၊ ၅။ ၂၈၀။ အံ၊ ၃။ ၃၁၉) တိ
မေတ္တာစိတ္တံ ဥပဋ္ဌပေတွာ (ပစ္စုပဋ္ဌာပေတွာ)

ဝက္ခာမိ နော ဒုဋ္ဌစိတ္တော ဟုတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။
 ၁၂၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၂။ သာရတ္ထ၊၂။၃၅၂။ န
 ဒေါသန္တရော (မ၊၁။၁၇၄-၅) တံ န ဒေါသ-
 စိတ္တော ဘဝိဿာမိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃။ (-ဥဒါန၊
 ၄။၁၇၄။) န ဒေါသန္တရောတိတ္ထေ စိတ္တပရိ-
 ယာယော အန္တရ-သဒ္ဓေါတိ အာဟ “န
 ဒုဋ္ဌစိတ္တော ဟုတော”တိ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၃၅။
 ဝိမတိ၊၂။၂၆၃။ ဒေါသန္တရောတိ ဒေါသ-
 စိတ္တော။ ဝိမတိ၊၁။၂၈၈။ ယဿန္တရတော
 န သန္တိ ကောပါတိအာဒိသု ဝိယ အန္တရ-
 သဒ္ဓေါ စိတ္တပရိယာယောတိ အာဟ “ဒေါ-
 သန္တရောတိ ဒေါသစိတ္တော”တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။
 ၇၉။ (-ဝိ၊၅။၃၃၀။ အံ၊၂။၂၇၂-၄။ ဇာ၊
 ၂။၂၃၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၂၉။
 သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၂၂၁၊၃၆၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၅၄။) (၃) ဒေါသန္တ-
 ရော(အံ၊၁။၆၁)တိ အန္တရေ ပတိတဒေါသော
 (အဗ္ဘန္တရေ ပတိဋ္ဌိတဒေါသော၊ သိ၊သျှာ)။
 အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅။

ဒေါသန္တရာဘာဝ (ပု) [ဒေါသန္တရ+အဘာဝ]
 ဒေါသ(နှင့်ယှဉ်သော)စိတ်မရှိခြင်း။ထေရဿ
 ဒေါသန္တရာဘာဝံ ပကာသေတုကာမော။
 ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၇၄။

ဒေါသပကတ (တိ) [ဒေါသ+ပကတ] ဒေါသ
 သည် (ပင်ကိုသဘောမှ)ကင်းအောင်ပြုအပ်
 သော၊ ဒေါသသည် -လွမ်းမိုး - နှိပ်စက် -
 အပ်သော။ ဒေါသဇ-ကြည့်။

ဒေါသပ(ပွ)ကောပ (ပု) [ဒေါသ+ပကောပ]
 (သလိပ်, သည်းခြေ, လေ-ဟူသော) -ပျက်
 စီးစေ-ဖျက်ဆီး-တတ်သောအဖြစ်။ ဝိရေ-
 စေတောတိ ဒေါသပကောပတော ဝိဝေစေ-
 တော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၉။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၅။ ဒေါ-
 သတ္တယ-လည်း ကြည့်။

ဒေါသပက္ခ (တိ) [ဒေါသ+ပက္ခ] ဒေါသ၏ -
 အသင်း - အပင်း - အဖော် - ဖက်သား -

ဖြစ်သော။ ဒေါသော စ ထိနမိဒ္ဓဉ္စ ဒေါသ-
 ပက္ခော။ ပေဋကော။၂၆၂။

ဒေါသပစ္စယ (တိ) [ဒေါသ+ပစ္စယ] (၁)ဒေါသ
 ဟူသော အကြောင်းရှိသော။ (၂) အပြစ်-
 အပြစ်ဖြစ်ခြင်း-၏ အကြောင်း ဖြစ်သော။
 (၁) ဒေါသပစ္စယာ အနေကေ ပါပကာ အကု-
 သလာ ဓမ္မာ သမ္ဘဝန္တိ။ အံ၊၁။၂၀၂။ (၂)
 ဒေါသပစ္စယာ(သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၀)တိ ဒေါသပုတ္တိ-
 ယာ ကာရဏဘူတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၉။

ဒေါသပဋိပက္ခတ္တ (န) [ဒေါသပဋိပက္ခ+တ္တ] ဒေါ
 သ၏ ဆန့်ကျင်ဖက်၏ အဖြစ်။ မေတ္တာယ
 ဒေါသပဋိပက္ခတ္တာ... ယုတ္တာ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၂၅။

ဒေါသပဋိသ (ပု) [ဒေါသ+ပဋိသ] ထိပါး-
 ချုတ်ချယ်-တတ်သော ဒေါသ။ ဒေါသပဋိ-
 သော ဝေ ပဋိသုပဓိ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၂၀။

ဒေါသပဋိသတ (ပု) [ဒေါသ+ပဋိသတ] ဒေါ
 သကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း။ ဒေါသပဋိသတ-
 ယ မေတ္တာဘာဝနာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊
 ၂။၁၈၀။

ဒေါသပတိဋ္ဌာပန (န) [ဒေါသ+ပတိဋ္ဌာပန]
 ဒေါသကို တည်စေခြင်း။ အဝဏ္ဏောယေဝါတိ
 ကာရဏပဋိရူပကံ ဝတော ဒေါသပတိဋ္ဌာပန-
 ဝသေန နိန္ဒနေ ဝေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၀။ (-သိ၊
 ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၂၂၆။)

ဒေါသပတိရူပက (တိ) [ဒေါသ+ပတိရူပက]
 ဒေါသနှင့် အလားတူသော၊ ဒေါသ အတူ
 အယောင် ဖြစ်သော။ အတ္ထိ န ဒေါသော
 ဒေါသပတိရူပကော။ အဘိ၊က။၄၅၃။ (-
 အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၄။ အနုဋ္ဌ၊၃။၁၅၆။)

ဒေါသပဒ (န) [ဒေါသ+ပဒ] (၁) အပြစ်-
 အဖို့-အစု။ (၂) ဒေါသ ဟူသောပုဒ်။ (၁)
 ဒေါသပဒံ အာရောပေဇ္ဇေန ဝါဒိနာ ပရဝါဒိမိ
 အဘိဘုယျ တဿ ဓာတုက္ခောဘောပိ သိ-

ယာ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၀၂။ (၂) ဒေါသပဒဿ ပဋိ-
ဝိရောဓပဒဿ စ ဒွိက္ခတ္တံ အာဂတတ္တာ ဝုတ္တံ။
မူလဋ္ဌိ၊၁။၁၆၉။

ဒေါသပဒေ (တိ) [ဒေါသ+ပဒေ] ဒေါသသည်
ဖျက်ဆီးအပ်သော၊ ဒေါသကြောင့် ဖျက်စီး
သောသူ။ ဣမေ သတ္တာ ရာဂရတ္တာ ဒေါသ-
ပဒေဿ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၀။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၇။
အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၉၃။)

ဒေါသပရိယာယ (ပု) [ဒေါသ+ပရိယာယ] ဒေါ
သ-သဒ္ဓါ၏ - ပရိယာယ - ဝေဝုဏ် - စကား
အပြောင်းအလဲ။ ကဏိကသဒ္ဓေါ ဒေါသပရိ-
ယာယော။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၁၅၁။

ဒေါသပရိယုဋ္ဌိတ (တိ) [ဒေါသ+ပရိယုဋ္ဌိတ]
ဒေါသသည် - ထက်ဝန်းကျင် ထကြွ - လွှမ်း
မိုး - နှိပ်စက် - အပ်သော။ ဒေါသပရိယုဋ္ဌိ-
တော သိ၊ဝိ၊၂။၁၃။ (-အံ၊၂။၂၅၂-၃။ အဘိ၊
က။၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၅။ သာရတ္ထ၊၁။၃၊၁၄။
ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၊၁၄။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၃။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂။
သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၄။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၇၇။)

ဒေါသပရိဋ္ဌာဟ (ပု) [ဒေါသ+ပရိဋ္ဌာဟ] ဒေါသ
ဟူသော - ထက်ဝန်းကျင် - ပြင်းထန်စွာ -
လောင်ကျွမ်း - လောင်မြိုက် - တတ်သော
တရား၊ ဒေါသအပူမီး။ ဒေါသပရိဋ္ဌာဟာနံ
သမ္ဘဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၁၁။

ဒေါသပဝေဒန (န) [ဒေါသ+ပဝေဒန] အပြစ်
- ဒေါသ - ကိုပြောကြားခြင်း။ ဒေါသပဝေ-
ဒနဝသေန (ဉာဏပဝေဒနဝသေန၊က)ဒဿေ-
တုံ “အယံ ပုစ္ဆာယ ဒေါသော” တိ ဝုတ္တံ။
သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၄၂၃။

ဒေါသပုစ္ဆန (န) [ဒေါသ+ပုစ္ဆန] အပြစ် - ဒေါ
သ - ကို မေးခြင်း။ ယံ ဝစနံ ဒေါသပုစ္ဆနတ္ထံ
ဝုတ္တံ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၃။၆၀။

ဒေါသပ္ပကာသန (န၊ထိ) [ဒေါသ + ပကာသန]
အပြစ်ကိုထင်ရှားပြခြင်း။ ဘိက္ခုနော ဒေါသပ္ပ-
ကာသနံ ခိယျနံ နာမ။ ဝိမတိ၊၂။၁၃။

ဒေါသပ္ပဓာန (တိ) [ဒေါသ+ပဓာန] ပြဇာန်း
သော ဒေါသရှိသော၊ ဒေါသပြဇာန်းသော။
မက္ခော ဒေါသပ္ပဓာနာ ပရဂုဏဝိဒ္ဓံသနာ-
ကာရပဝတ္တာ အကုသလာ ခန္ဓာ။ အနုဋ္ဌိ၊
၁။၁၀၃။

ဒေါသပ(ပု)သင်္ဂ (ပု) [ဒေါသ+ပသင်္ဂ] အပြစ်
- ဒေါသ - ၏ လျဉ်းပါးခြင်း။ ဝေဉ္ဇဿ “အ-
စေတနတာ” တိအာဒိ ဒေါသပ္ပသင်္ဂေါ ဒုန္နိ-
ဝါရော။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၃၇၇။ (-မူလဋ္ဌိ၊၂။
၉၉။)

ဒေါသပ္ပသဉ္ဇနန (န၊ထိ) [ဒေါသ+ပသဉ္ဇနန] အ
ပြစ်ကို အပြားအားဖြင့် ကောင်းစွာသိခြင်း၊
အပြစ်ကို ဝန်ခံခြင်း။ အတ္တနော ဒေါသနု-
ဇာနနေန ပရပက္ခဿ ဒေါသပ္ပသဉ္ဇနနံ
(ဒေါသပ္ပသဉ္ဇာနနံ၊ က) ပရမတာနုဇာနနံ
မတာနုညာ။ အနုဋ္ဌိ၊၃။၆၂။

ဒေါသပ္ပဟာန (န) [ဒေါသ+ပဟာန] ဒေါသကို
ပယ်ခြင်း။ ဒေါသပ္ပဟာနာယ ဓမ္မံ ဒေသေန္တိ။
သံ၊၂။၄၄၇။ (-အဘိ၊က။၇၆၊၁၃၂၊၁၃၆။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၄၅။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၁။၃၃။)

ဒေါသပ္ပဟာနဂုဏာဓိဂမဟေတု (ပု) [ဒေါသပ္ပ-
ဟာန + ဂုဏ + အဓိဂမ + ဟေတု] အပြစ်ကို
ပယ်ခြင်း၊ ဂုဏ်ကျေးဇူးကို ရခြင်း၏ အ
ကြောင်း။ ဒေါသပ္ပဟာနဂုဏာဓိဂမဟေတု-
တော စ “မင်္ဂလ” န္တိ ဝုစ္စတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၂၆။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁။

ဒေါသပ္ပဟာနဒီပန (န၊ထိ) [ဒေါသပ္ပဟာန+
ဒီပန] အပြစ်ကို ပယ်ခြင်းကိုပြခြင်း။ ဒေါသပ္ပ-
ဟာနဒီပနေန သဗ္ဗသတ္တုတ္တမဘာဝဒီပနေန
စ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၇။

ဒေါသပ္ပဟာနပရိကိတ္တန (န၊ထိ) [ဒေါသပ္ပဟာန
+ ပရိကိတ္တန] အပြစ်ကိုပယ်ခြင်းကို ထက်ဝန်း
ကျင် - ပြောဆို - ထုတ်ဖော် - ကြွေးကြော် -

ခြင်း။ ဒုတိယေန ဒေါသပ္ပဟာနပရိကိတ္တနေန အနိစ္စာနုပဿနာယ အနိမိတ္တဝိမောက္ခော။
ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၁၈၅။

ဒေါသပ္ပဟာနသမတ္တ (တိ) [ဒေါသပ္ပဟာန + သမတ္တ] အပြစ် 'ဒေါသ' ကိုပယ်စွမ်းနိုင်သော။
တံ ဒေါသပ္ပဟာနသမတ္တံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဒဿေတုံ။
ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၁၉၈။

ဒေါသဗန္ဓန(န) [ဒေါသ + ဗန္ဓန] ဒေါသ-အနှောင်
-အဖွဲ့၊ ဒေါသနှောင်ကြိုး။ မဟာဗန္ဓနဗဒ္ဓေါ
လောကသန္တိဝါသော ရာဂဗန္ဓနေန ဒေါသ-
ဗန္ဓနေန။ ပဋိသံ။ ၁၂၃။ (-မဟာနိ။ ၃၄၂။)

ဒေါသဗန္ဓနဗဒ္ဓ (တိ) [ဒေါသဗန္ဓန + ဗဒ္ဓ] ဒေါသ
နှောင်ကြိုးဖြင့် နှောင်ဖွဲ့အပ်သော။ ပုဗ္ဗေ ခေါ
ဂါမဏိ သတ္တာ အဝီတဒေါသော ဒေါသဗန္ဓန-
ဗဒ္ဓါ။ သံ၊ ၂။ ၄၉၄။

ဒေါသဗဟုလ (တိ) [ဒေါသ + ဗဟုလ] များသော
အပြစ် 'ဒေါသ' ရှိသော၊ အပြစ် 'ဒေါသ'
များသော၊ သူ။ ဝဇ္ဇဗဟုလောတိ ဒေါသဗဟု-
လော။ အံ၊ ဌ။ ၃။ ၈၀။ ပသာဒသိနေဟာ-
ဘာဝေါ ဒေါသဗဟုလတာယ ဟောတိတိ
“လူပုဂ္ဂလာ ဒေါသဗဟုလာ” (မူလဋီ၊ ၁။
၇၀) တိ အာဟ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၇၆။ (-ဣတိဝုတ်၊
ဌ။ ၄၂၊ ၆၉။) ဒုဂ္ဂတိ (၄) လည်း-ကြည့်။

ဒေါသဗဟုလ္လ (န) [ဒေါသ + ဗဟုလ + ကျ] များသော - အပြစ် - ချွတ်ယွင်းမှု - ရှိသူ၏
အဖြစ်။ တေ ဟိ ဒေါသဗဟုလ္လတော
'ပစ္စုပ္ပန်ရာဇာ' တိဝုတ္တာ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၇၅။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၉။

ဒေါသဗျာဓိတိကိစ္ဆက (တိ) [ဒေါသဗျာဓိ + တိ-
ကိစ္ဆက] ဒေါသအနာကို ကုစားတတ်သော၊
သူ(ဘုရားရှင်)။ ဒေါသဗျာဓိတိကိစ္ဆကော။
အပ၊ ၂။ ၁၆၆။ ထေရ၊ ဌ။ ၂။ ၃၉။

ဒေါသဘယ (န) [ဒေါသ + ဘယ] အပြစ်ဘေး။
ဝစီဒဏ္ဍာဘယေန စေဝ ဒေါသဘယေန စ

အဋ္ဌိတာ ပိဋ္ဌိတာ။ ထေရီ၊ ဌ။ ၂။ ၁၀။ (- သာ-
ရတ္ထ၊ ၃။ ၃၅၂။)

ဒေါသဘာဝ (ပု) [ဒေါသ + ဘာဝ] အပြစ်ဖြစ်
ခြင်း။ “အဗ္ဗေ ပဋ္ဌာယာ” တိ ဣဒံ တထာ
ဝုတ္တေပိ ဒေါသဘာဝတော ပရိပုဏ္ဏံ ကတာ
ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၇၁။

ဒေါသမဂ္ဂ (ပု) [ဒေါသ + မဂ္ဂ] ဒေါသလမ်း
ကြောင်း။ ဥပနိတေဟိတိ ဒေါသမ္ဂေ နိန္ဒာ-
ပထံ (နိန္ဒာပနံ၊ က) ဥပနိတေဟိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။
၂၁၆။

ဒေါသမဒနိဗ္ဗဒန (တိ) [ဒေါသမဒ + နိဗ္ဗဒန] ဒေါ
သ ယစ်ခြင်းကို - နှိမ်နင်း - ဖျက်ဆီး -
တတ် - ကြောင်းဖြစ် - သော။ ဒေါသမဒနိဗ္ဗ-
ဒနံ မောဟမဒနိဗ္ဗဒနံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၁။

ဒေါသမလ (န) [ဒေါသ + မလ] ဒေါသအညစ်
အကြေး၊ အညစ်အကြေးနှင့်တူသောဒေါသ။
ဒေါသမလေ အမလံ ဝိမလဂ္ဂံ။ သုတ္တနိ။
၄၅၃။ (-နေတ္ထိ။ ၇၅။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၆။ သီ၊ ဋီ၊
သစ်၊ ၁။ ၂၆၂။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၉။)

ဒေါသမလရဟိတ (တိ) [ဒေါသမလ + ရဟိတ]
ဒေါသအညစ်အကြေးမှ ကင်းသော။ သဗ္ဗ-
ဒေါသမလရဟိတံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀။
သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃။

ဒေါသမဟန္တ (တိ) [ဒေါသ + မဟန္တ] ကြီးလေး
သောအပြစ်ရှိသော၊ သူ။ အတ္တနော ဒေါသ-
မဟန္တတာယ။ အံ၊ ဌ။ ၁။ ၁၆၆။ ဓမ္မာ၊ ဌ။ ၁။
၁၅၃။ ဇာ၊ ဌ။ ၁။ ၁၃၀။

ဒေါသမဟာသာဂရ (ပု) [ဒေါသ + မဟာသာ-
ဂရ] ဒေါသဟူသော မဟာသမုဒ္ဒရာ၊ မဟာ
သမုဒ္ဒရာနှင့် တူသောဒေါသ။ ဒေါသမဟာ-
သာဂရဿ ဝေလာ။ စရိယာ၊ ဌ။ ၂။ ၉၀။ ဒီ၊ ဋီ၊
၁။ ၈၀။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၆၇။

ဒေါသမုခ (န) [ဒေါသ + မုခ] ဒေါသ၏ - ထ
ကြွ - သောင်းကျန်း - ခြင်း။ ဒေါသမုခေ

ဌိတော ဒေါသစရိတော။ နေတ္ထိ။၁၆၄။ ရာဂ-
မုဒ (နေတ္ထိ၊၄။၂၇၃)နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဒေါသမူလ(န) [ဒေါသ+မူလ။မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၄၅။]
(၁) ဒေါသ-ဟူသောအကြောင်းရင်း‘မူလ’။
(တိ) (၂) ဒေါသ-ဟူသော မူလရှိသော၊
စိတ်၊ ဒေါသမူစိတ်။ (၁) (တိ) (၂) ဒေါသ
မူလေန ဇာယန္တိ (သင်္ဂဟ၊၃၄)တိ သဟဇာ-
တာဒိပစ္စယေန ဒေါသသင်္ခါတမူလေန ဒေါ-
သမူလကစိတ္တေန ဝါ ဇာယန္တိ။ ဝိဘာဝိနီ။
၁၇၅။ (တိ) (၂) ဒေါသမူလံ ပန ဒေါ-
မနဿသဟဂတံ ပဋိသသမ္ပယုတ္တံ အသင်္ခါရံ
သသင်္ခါရန္တိ ဒုဝိမေဝေ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။
၈၄။ (-၉၉၊၃၂၅။ ဝိမတိ၊၁။၄၁။ ဒီ၊၄။၂။
၃၁၃။)

ဒေါသမောစနတ္ထ (ပု) [ဒေါသ+မောစန+
အတ္ထ] အပြစ်မှလွတ်ခြင်းအကျိုး။ စရ ဝါဒပု-
မောက္ခာယာတိ ဒေါသမောစနတ္ထံ စရ ဝိစရ။
အံ၊၄။၃။၁၇၈။ (- မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၅။)

ဒေါသမောဟဝသိက (တိ) [ဒေါသမောဟဝသ
+ဣက] ဒေါသ၊မောဟအလိုသို့ လိုက်သော၊
သူ။ သမဏေန နာမ ရာဂဝသိကေန ဒေါ-
သမောဟဝသိကေန န ဟောတဗ္ဗံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၁၄။

ဒေါသယုတ္တ (တိ) [ဒေါသ+ယုတ္တ] အပြစ်နှင့်
ယှဉ်သော။ ဒေါသယုတ္တေ ဝိဟာရေ ဝဇ္ဇေ-
တွာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၃။ (- ဝဇ္ဇိ၊၉။ ဝိမတိ၊
၂။၃၁၁။)

ဒေါသယောဇနာ (ထိ) [ဒေါသ+ယောဇနာ]
အပြစ်နှင့်ယှဉ်ခြင်း။ ခီရဒဓိသု ကေန္တိ ကေ-
တာယ၊ နာနာတာယ စ ဒေါသယောဇနာ
ကတာ။ အနု၊၄။၂။၁၂၅။

ဒေါသရဇ (ပု၊န) [ဒေါသ+ရဇ] ဒေါသ-ဟူသော
မြို့၊ မြို့နှင့်တူသော ဒေါသ။ ဒေါသရဇံ နိဒ္ဒါ-
နန္တော။ နေတ္ထိ။၇၅။ (- ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၁၉။)

ဒေါသရဟိတ (တိ) [ဒေါသ+ရဟိတ] ဒေါသမှ
ကင်းစင်သော။ ယဒဂ္ဂေန ဟိ ဒေါသရဟိတံ၊
တဒဂ္ဂေန ဝေရရဟိတံ။ ဒီ၊၄။၁။၃၅၅။ (-
ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂။ သာရတ္ထ၊၃။၄၁။ သံ၊၄။၂။
၆၂။)

ဒေါသလက္ခဏာကာရနိဒဿနတ္ထ (တိ) [ဒေါသ-
လက္ခဏာကာရ+နိဒဿန+အတ္ထ] ဒေါသ၏
လက္ခဏာ (နှင့်) အခြင်းအရာကို ညွှန်ပြခြင်း
အနက်ရှိသော။ ဣတိ-သဒ္ဓေါ “ဣတိ ဝဒန္တ-
ဿာ”တိ ပရဝါဒိဿ ဒေါသလက္ခဏာကာရ-
နိဒဿနတ္ထော။ မူလ၊၄။၂။၃၈။

ဒေါသဝတ္ထု (န) [ဒေါသ+ဝတ္ထု] အမျက်ထွက်
ခြင်း-စိတ်ဆိုးခြင်း-၏ -တည်ရာ-မှီရာ-
အကြောင်း။ ဒေါသဝတ္ထုနံ၊ဒိဋ္ဌိဝတ္ထုနဉ္စ တတ္ထ
ကထိတတ္တာ။ နေတ္ထိ၊၄။၁၁၃။

ဒေါသဝန္တ (တိ) [ဒေါသ+ဝန္တ (ဒေါမဝတ်-
သံ၊ ဒေါသိလ္လ-ပြာ)] အမျက်ထွက်-စိတ်ဆိုး-
-ခြင်း ရှိ-တတ်-သော၊သူ။ ဒုဋ္ဌ (၁၂)-
ကြည့်။

ဒေါသဝမန (န) [ဒေါသ+ဝမန] ဒေါသ-ကို-
ထွေး-အန် -ပစ်-ခြင်း-မှု။ ဒေါသဝမနံ
ကာရေတိ။ မိလိန္ဒ၊၃။၁၉။

ဒေါသဝသ (ပု) [ဒေါသ+ဝသ] ဒေါသ၏ အလို။
ကောဓုမ္မတ္တကော ဒေါသဝသံ ဂတော။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၃။၂၂၈။

ဒေါသဝါဒီ (တိ) [ဒေါသ+ဝဒ+ဇီ] အပြစ်ကို
-ပြော- ဆို- လေ့ရှိ- တတ်- သော၊သူ။
ရူပါနံ ဒေါသဝါဒီတိ၊ န ဥပေသိ* မဟာဒယံ။
အပ၊၂။၂၂၄။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၃၅။

ဒေါသဝါသနာ (ထိ) [ဒေါသ + ဝါသနာ]
အမျက်ထွက် - စိတ်ဆိုး- ခြင်း၌ ထုံခြင်း၊
အမျက်ထွက် - စိတ်ဆိုး - ခြင်း ဝါသနာ။
ဒေါသဝါသနဉ္စသမုစ္ဆန္တတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၃၀၁။
ဒီ၊၄။၁။၈၇။ သီ၊၄။သင်္ခ၊၁။၂၇၉။

ဒေါသဝိဂမ (ပု) [ဒေါသ+ဝိဂမ] အမျက်ထွက်
-စိတ်ဆိုး- ခြင်းကို- ပယ်ဖျောက်- ဖျက်
ဆီး-ခြင်း၊ အပြစ် ကင်းခြင်း။ အာဒိ-
ကလျာဏဘာဝေါ စ ဒေါသဝိဂမေန ဣစ္ဆိ-
တဗ္ဗော။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၄၃၀။

ဒေါသဝိစာရဏ (န) [ဒေါသ+ဝိစာရဏ] (အာ
ပတ်) အပြစ်ကို စိစစ်ခြင်း။ ဒေါသဝိစာရဏံ
မေ မယံ ဘဂဝါ ပါဒါသိ။ အပါဠာ၊၁။၃၂၄။

ဒေါသဝိနယ (ပု) [ဒေါသ+ဝိနယ] (၁) ဒေါသ
ကို- ပယ်ဖျောက် - ဖျက်ဆီး - ခြင်း-ရာ။
(တိ) (၂) ဒေါသ၏-ပျက်စီး-ငြိမ်းအေး-
-ကြောင်း ဖြစ်သော မေတ္တာ ရှိသော။
(၁) နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ခေါ် တေံ ဘိက္ခု
အဓိဝနန္တံ ရာဂဝိနယော ဒေါသဝိနယော
မောဟဝိနယောတိ။ သံ၊၃။၇။ အတ္ထနော
ဒေါသဝိနယာယ ပဋိပန္နော ဟောတိ။ အံ၊၁။
၄၀၈။ (-၄၀၉။ အံ၊၂။၂၉၅။ စူဠနိ၊၅၆။
နေတ္ထိ၊၅၃။ ဝိဠာ၊၄။၁၁၄။ မ၊ဠာ၊၄။၃၁။ အံ၊
ဠာ၊၁။၆၆။ စူဠနိ၊၄။၁၃။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၁၂၅၊
၁၉၃။) (တိ) (၂) ရာဂဝိနယေ ဒေါသဝိန-
ယေ မောဟဝိနယေ။ နေတ္ထိ၊၂၀။ ရာဂဝိနယ
(နေတ္ထိ၊ဝိ။၁၁၈)နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဒေါသဝိနယပရိယောသာန (တိ) [ဒေါသဝိနယ
+ပရိယောသာန] ဒေါသကို-ပယ်ဖျောက်-
ဖျက်ဆီး-ခြင်း ဟူသော အဆုံးရှိသော။
ဒေါသဝိနယပရိယောသာနာ ဟောတိ။ သံ၊
၃။၅။ (-၂၁၂။ အံ၊၃။၄၅၁။)

ဒေါသဝိပ္ပယုတ္တ (တိ) [ဒေါသ+ဝိပ္ပယုတ္တ] ဒေါသ
နှင့် မယှဉ်သော။ ဒေါသဝိပ္ပယုတ္တာ စရတိ။
ပဋိ၊သံ၊၇၈။

ဒေါသဝိဘဇန (န၊ထိ) [ဒေါသ+ဝိဘဇန] အပြစ်
ကို ဝေဖန်ခြင်း။ ဒေါသဝိဘဇနံ ဝိဘ-
ဇန္တော။ နေတ္ထိ၊ဋီ၊၆၀။

ဒေါသဝိဘာဝန (န၊ထိ) [ဒေါသ + ဝိဘာဝန]
(၁) အပြစ်ကို ထင်စွာပြုခြင်း။ (တိ) (၂)
အပြစ်ကို ထင်စွာပြု-တတ်-ကြောင်းဖြစ်-
သော။ (၁) ဣတ္ထိနံ ဒေါသဝိဘာဝနေန
(ဒေါသဝိဘာဝနေ၊ က) ကာမေသု အာဒိနဝံ
ပကာသေတွာ။ ထေရ၊ဠာ၊၁။၂၁၈။ ဒေါသဝိ-
ဘာဝနေန ဂါရယှဝစနံ ဂရဟဏံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊
၁။၁၄၂။ (-ဝိမတိ၊၂။၁၂။) (တိ) (၂) ယံ
စောဒကေန စုဒ္ဓိတကဿ ဒေါသဝိဘာဝနံ
ကာရဏံ၊ ဝစနံ ဝါ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၅၀။ အံ၊ဋီ၊
၂။၁၆၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၀၇။ (-သာရတ္ထ၊၂။
၃၆၄။ သာရတ္ထ၊၃။၂၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၆၄။)

ဒေါသရဟိတ (တိ) [ဒေါသ+ရဟိတ] (၁)
ဒေါသမှ ကင်းသော။ (၂) အပြစ်မှ ကင်း
သော။ (၁) ယဒဂ္ဂေန ဟိ ဒေါသရဟိတံ၊
တဒဂ္ဂေန ဝေရရဟိတံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၅၅။ သီ၊ဋီ၊
သစ်၊၂။၃၅၈။ (၂) ကဒ္ဒမသေဝါလပဏကာ-
ဒိဒေါသရဟိတသလိလာယာတိ အတ္ထော။
ဥဒါန၊ဠာ၊၂၅။ (-သာရတ္ထ၊၃။၄၁။ သံ၊ဋီ၊၂။
၆၂။)

ဒေါသဝိသ (ပု၊န) [ဒေါသ+ဝိသ] ဒေါသ-ဟူ
သော အဆိပ်၊ အဆိပ်နှင့်တူသော ဒေါသ။
ဒေါသဝိသံ ဝမေန္တော။ နေတ္ထိ၊၇၅။ (-
ဝိမတိ၊၁။၅၆။)

ဒေါသဝိသေသ (ပု) [ဒေါသ+ဝိသေသ] ဒေါသ
အထူး။ တဿ ဟိ မူလဋ္ဌေန ဥပကာရဘာဝေါ
ဒေါသဝိသေသော။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၄၅။

ဒေါသဝိသေသန (တိ) [ဒေါသ + ဝိသေသန]
ဒေါသ-ပုဒ်ကို အထူးပြုတတ်သော (ပဋိသ-
စသော သဒ္ဒါ)။ ဒေါသဝိသေသနမေဝေတံ။
သုတ္တနိ၊ဠာ၊၂။၉၇။

ဒေါသဝူပသမနတ္ထ (ပု) [ဒေါသ+ဝူပသမန+
အတ္ထ]ဒေါသ-၏ ငြိမ်းအေးခြင်းအကျိုး။ ဒေါ-
သဝူပသမနတ္ထံ ဒေသိတံ။ ဣတိဝုတ်၊ဠာ၊၄၂။

ဒေါသဝေရဝိရဟိတ (တိ) [ဒေါသဝေရ+ဝိရဟိ-
တ] ဒေါသရန်မှကင်းသော။ ဒေါသဝေရ-
ဝိရဟိတ (ဒီ၊ဌ၊၁။၂၉၄) နှ့် ဒေါသသင်္ခါတ-
ဝေရတော ဝိရဟိတံ။ သိ၊ဌ၊သစ်၊၂။၃၅၈။

ဒေါသသံသဋ္ဌ (တိ) [ဒေါသ+သံသဋ္ဌ] ဒေါသ-
နှင့် နှိုးနှောသော။ ဒေါသသမ္ပယုတ္တ-ကြည့်။

ဒေါသသံဟိတ=ဒေါသသဉ္စိတ (တိ) [ဒေါသ+
သံဟိတ = သဉ္စိတ] ဒေါသနှင့် - တကွဖြစ်
-စပ်-ယှဉ်-သော။ဒေါသသဉ္စိတ(ဣတိဝုတ်။
၂၃၂) နှ့် ရာဂါဒိကိလေသသံဟိတံ။ ဣတိဝုတ်။
ဌ။၂၀၃။ ဒေါသသံဟိတံ (ထေရ။၃၀၇) ပဋိ-
သသမ္ပယုတ္တံ။ထေရ။ဌ။၂။၂၁၆။(-ဣတိဝုတ်။
၂၁၂၊၂၄၈။ ထေရ။၂၃၀၊၃၁၄။ ဣတိဝုတ်။
ဌ။၉၇။ ထေရ။ဌ။၁။၁၅၁။ ထေရ။ဌ။၂။၂၄၁။)

ဒေါသသင်္ဂ (ပု) [ဒေါသ+သင်္ဂ] ဒေါသ ဟူသော
ကပ်ငြိတ်သော တရား၊ ကပ်ငြိတ်သော
ဒေါသ။ ရာဂသင်္ဂ* ဒေါသသင်္ဂ*။ မဟာနိ။
၇၀။ (-၃၄၂။ စူဠနိ။၈၈။ သံ၊ဌ၊၁။၂၃။)

ဒေါသသညီ (တိ) [ဒေါသသညာ+ဤ] အပြစ်
ရှိ၏-ဟု အမှတ်ရှိသော၊ သူ။ နိဒ္ဒေါသေ ဒေါ-
သသညီတာ။ မဟာနိ။ဌ။၂၈၂။

ဒေါသသန္တာပ (ပု) [ဒေါသ+သန္တာပ] ဒေါသ
ကြောင့် (ဖြစ်သော) ပြင်းထန်စွာ ပူလောင်
ခြင်း၊ ဒေါသအပူမီး။ ဒုက္ခဝေဒနိယောဒေါသ-
သန္တာပေါ။ ပေဋကော။၃၁၄။

ဒေါသသမုစ္ဆိန္နန (န) [ဒေါသ+သမုစ္ဆိန္နန] ဒေါ
သကို အကြွင်းမဲ့ ဖြတ်ပယ်ခြင်း။ သဒေါသာနိ
ဒေါသသမုစ္ဆိန္နနဿ အနုပါယဘာဝတော။ဒီ၊
ဌ၊၁။၃၉၀။

ဒေါသသမုဋ္ဌာန (တိ) [ဒေါသ+သမုဋ္ဌာန] ဒေါ
သ-ဟူသော ဖြစ်ကြောင်းရှိသော။ ဒေါသသ-
မုဋ္ဌာန(နေတ္ထိ။၃၇) နှ့် ဒေါသော သမုဋ္ဌာန-
မေဝ တေဿာတိ ဒေါသသမုဋ္ဌာနံ။ နေတ္ထိ။

ဌ။၁၀၇။ (- ဒီ၊ဌ၊၃။၂၇၁။ သံ၊ဌ၊၂။၁၄၄။
မူလဌ၊၁။၉၁။ အနုဌ၊၁။၉၈။ နေတ္ထိ၊ဌ။၆၉။
နေတ္ထိ၊ဝိ။၁၆၃။)

ဒေါသသမုဒယ (တိ) [ဒေါသ+သမုဒယ] ဒေါသ
ဟူသော ဖြစ်ကြောင်းရှိသော။ ဒေါသဇ-
ကြည့်။

ဒေါသသမ္ပုဋ္ဌိန္နပဋိညာ(ထိ) [ဒေါသသမ္ပုဋ္ဌိန္န+
ပဋိညာ] အပြစ်ကို ဝန်ခံခြင်း ဟူသော ပဋိ-
ညာဉ်။ ဒေါသသမ္ပုဋ္ဌိန္နပဋိညာယ ဝေ အာ-
ပတ္တိယာ ကာတဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊၁။၂၇၇။

ဒေါသသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ဒေါသ+သမ္ပယုတ္တ]
ဒေါသနှင့် အညီအညွတ် အပြားတို့ဖြင့် ယှဉ်
သော။ ဒေါသသဟဂတံ ဒေါသသဟဇာတံ
ဒေါသသံသဋ္ဌံ ဒေါသသမ္ပယုတ္တံ ဒေါသသဟ-
ဘု ဒေါသာနုပရိဝတ္တိ အကုလလံ လောကီယံ
သာသဝံ။ပ။ သံကိလေသိယံ စိတ္တံ ဝိမုစ္စတိ။
အဘိ၊က။၁၈၂။ (-အဘိ၊ဌ၊၁။၃၉၀။ အဘိ၊
ဌ၊၃။၂၃၃၊၄၈၃။ သာရတ္ထ၊၂။၃၅၈။ အနုဌ၊
၂။၂၂၀။)

ဒေါသသမ္ပယောဂ (ပု) [ဒေါသ+သမ္ပယောဂ]
ဒေါသနှင့် အညီအညွတ် အပြားတို့ဖြင့် ယှဉ်
ခြင်း။ ဒေါသသမ္ပယောဂတော စ အာရမ္မ-
ဏေ အနဘိရတိပွဝတ္တိ*မာဟ။ အနုဌ၊၂။၇၁။

ဒေါသသလ္လ (ပု၊န) [ဒေါသ+သလ္လ] ဒေါသ-
ဟူသော-မြား-ငြောင့်၊ မြား-ငြောင့်-
နှင့်တူသော ဒေါသ၊ ဒေါသငြောင့်။ ဆဂ-
သလ္လံ ဒေါသသလ္လံ။ မဟာနိ။၄၅၊၃၂၄။ ပဋိ-
သံ၊ဌ၊၂။၁၆။ (- နေတ္ထိ။၇၀၊၇၅၊၉၆၊၁၀၅။
ပေဋကော။၂၄၆၊၃၃၁။ မိလိန္ဒ။၃၀၉။ သုတ္တ-
နိ၊ဌ၊၁။၂၃။ မဟာနိ၊ဌ။၁၆၃။ နေတ္ထိ၊ဌ။
၁၄၀၊၂၀၂။ နေတ္ထိ၊ဌ။၆၅။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၁၄၀၊
၂၇၅။)

ဒေါသသဟဂတ (တိ) [ဒေါသ+သဟဂတ]
ဒေါသနှင့် - တကွဖြစ် - နှိုးနှော - သော။

ဒေါသသဟဂတံ။ အဘိ၊က။၁၅၈။(-၁၈၂၊
၃၃၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅။
ပဋိသိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၂။ သာရတ္ထ၊၃။၁၈၈။ သီ၊ဋ္ဌ၊
သစ်၊၂။၉၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၈။)

ဒေါသသဟဂတစိတ္တသမဂ္ဂိ (တိ) [ဒေါသသဟ-
ဂတစိတ္တ+သမဂ္ဂိ] ဒေါသသဟဂတစိတ်နှင့်
ပြည့်စုံခြင်းရှိသောသူ။ ဒေါသသဟဂတစိတ္တ-
သမဂ္ဂိ။ အဘိ၊က။၃၃၃။

ဒေါသသဟဂတစိတ္တပ္ပိဒ (ပု) [ဒေါသသဟ-
ဂတ+စိတ္တပ္ပိဒ] ဒေါသနှင့် တကွဖြစ်သော
စိတ္တပ္ပိဒ။ သဗ္ဗေတေ တထာပဝတ္တာ ဒေါသ-
သဟဂတစိတ္တပ္ပိဒါ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
၉၉။

ဒေါသသဟဂတဝေဒနာ (ထိ) [ဒေါသသဟဂ-
တာ+ဝေဒနာ] ဒေါသနှင့်တကွ ဖြစ်သော
ဝေဒနာ။ ဒေါသသဟဂတဝေဒနာ အဂ္ဂိ ဝိယ
အတ္တနော နိဿယဒဟနတော ဩဠာရိကာ။
သာရတ္ထ၊၃။၁၈၈။

ဒေါသသဟဇာတ (တိ) [ဒေါသ+သဟဇာတ]
ဒေါသနှင့်တကွဖြစ်သော။ ဒေါသသမ္ပယုတ္တ-
ကြည့်။

ဒေါသသဟဘူ (တိ) [ဒေါသ+သဟဘူ] ဒေါသ
နှင့်တကွဖြစ်သော။ ဒေါသသမ္ပယုတ္တ-ကြည့်။

ဒေါသသာရဏ (န) [ဒေါသ+သာရဏ] အပြစ်
ကို-အောက်မေ့-အမှတ်ရ-စေခြင်း။ သာ-
ရဏာတိ ဒေါသသာရဏာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၀။

ဒေါသဟိန (တိ) [ဒေါသ+ဟိန] ယုတ်သော
အပြစ်ရှိသော၊ အပြစ်မှယုတ်သော၊ အပြစ်
မရှိသောသူ။ ဒေါသဟိနဿ သတ္တဿ၊ စော-
ဒနာ တု န ဝိဇ္ဇေတေ။ ဝဇီရ။၉။

ဒေါသဟေတု (ပု) [ဒေါသ+ဟေတု] ဒေါသ-ဟူ
သောအကြောင်း။ ဒေါသဟေတုနာ။ အဘိ၊
က။၃၈၇။ (-နေတ္ထိ၊ဝိ။၂၈၃။)

ဒေါသဟေတုက (တိ) [ဒေါသ+ဟေတု+က]
ဒေါသဟူသော အကြောင်းရှိသော။ ပါဏာ-
တိပါတမ္မာဟံ ဘိက္ခုဝေ တိဝိမံ ဝဒါမိ လော-
ဘဟေတုကမ္ပိ ဒေါသဟေတုကမ္ပိ မောဟ-
ဟေတုကမ္ပိ။ အံ၊၃။၄၇၀။

ဒေါသာ (ဗျ) [ဒေါသ+အာ(ဒေါမာ-သံ)] ညဉ့်၊
(ညဉ့်အခါ။ လက်ရုံး၊ မှောင်မှိုက်သောညဉ့်။
P.S.D.)ဒေါသာတိ ရတ္တိ။ဝိမတိ၊၁။၁၀၀။
နတ္တံ ဒေါသာ (သော) (ဓာန်။၁၁၄၇) စ
ရဇနိယမိစ္စတ္ထေ။ယင်း-ဋီ။ ဒုမအစ်၊ ရာကြော်။
ထောမ။

ဒေါသာဂတ (တိ) [ဒေါသ+အာဂတ] အပြစ်သို့
ရောက်သော။ သာဓု ဘန္တေ နာဂသေန
ဒေါသာဂတော (ဒေသာဂတော၊ သီ၊ဣ)
ပညော အနုစ္စဝိကာယဝိဘတ္တိယာ ဝိဘတ္တော။
မိလိန္ဒ။၂၅၄။

ဒေါသာဂတိ (ထိ) [ဒေါသ+အာဂတိ] အမျက်
ထွက်-စိတ်ဆိုး-မုန်း-ခြင်းကြောင့် မလား-
-သင့်-ထိုက်-သော အရာ၊ အမျက်ထွက်
-စိတ်ဆိုး-မုန်း-ခြင်းကြောင့် ကဲ့ရဲ့ဖွယ်
အမှုအရာ။ န ဒေါသာဂတိ ဂစ္ဆေယျ။ဝိ၊၃။
၃၉၅။ဝိ၊၄။၂၀၄၊၂၂၆။ (-ဝိ၊၅။၂၂၈၊၂၆၅။
ဒီ၊၃။၁၁၀။ အံ၊၁။၇၂၊၃၂၅။ အံ၊၂။၂၄၀။
မဟာနိ၊ဂဃ။ စူဠနိ၊၂၆၇။ နေတ္ထိ၊၇၀၊၉၇။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၆၇၊
၂၄၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၃။ စရိ-
ယာ၊ဋ္ဌ။၃၁၇။ သာရတ္ထ၊၁။၄၉။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၇။
ကင်္ခါ၊ဋီ။သစ်။၃၂၊၄၄၇။သီ၊ဋီ။သစ်။၁။၂၉၄။
ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၃၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၄၁။ နေတ္ထိ၊ဋီ။၆၅။
နေတ္ထိ၊ဝိ။၁၄၁၊၂၈၃။)

ဒေါသာဂတိပက္ခ (ပု) [ဒေါသာဂတိ+ပက္ခ] ဒေါ-
သာဂတိအဖို့၊ မုန်းခြင်းကြောင့် ကဲ့ရဲ့ဖွယ်
အမှုအရာအဖို့။ ကေတော အာဝဇ္ဇောတိ ကေ-
သို့ ဒေါသာဂတိပက္ခေ ပရိဝတ္တော ပဝိဇ္ဇော-
တိ အတ္တော။ ဝိမတိ၊၂။၃၀၈။

ဒေါသဒေါသသရဏ (ထိန) [ဒေါသဒေါသ + သရဏ] အပြစ်ရှိသည်၊ အပြစ်မရှိသည်ကို - အောက်မေ့ - အမှတ်ရ - စေခြင်း။ သာရဏာ သဝဏနီယတ္ထာယာတိ ဒေါသဒေါသသရဏာ သဝဏနီယကရဏတ္ထာယ။ ဝိဠာဠ ၂၀၇။

ဒေါသဓိကရဏ (န) [ဒေါသ + အဓိကရဏ] အမျက်ထွက်ခြင်း - စိတ်ဆိုးခြင်း - ဟူသော အကြောင်း။ ယံ ဒုဋ္ဌော ဒေါသဓိကရဏံ အတ္တဗျာပါဒါယပိ စေတေတိ။ သံ၊ ၂။ ၅၂၀။

ဒေါသဓိဋ္ဌာန (တိ) [ဒေါသ + အဓိဋ္ဌာန] ဒေါသဟူသော တည်ရာရှိသော။ လောဘာဓိဋ္ဌာနံ ဒေါသဓိဋ္ဌာနံ။ ပေဋကော။ ၂၀၉။

ဒေါသနုဂတ (တိ) [ဒေါသ + အနုဂတ] ဒေါသသို့ အစဉ်လိုက်သော။ ဒေါသနုဂတံ အပနတံ။ သံ၊ ၁။ ၇၆။ (-အံ၊ ၁။ ၂၀၀။)

ဒေါသနုစ္ဆဝိက (တိ) [ဒေါသ + အနုစ္ဆဝိက] အပြစ်အားလျော်သော၊ အပြစ်နှင့်ထိုက်တန်သော။ ဒေါသနုစ္ဆဝိကံ ဒဏ္ဍံ ပဝတ္တေန္တော။ ဇာ၊ ၁။ ၃၂၀။ (-ဇာ၊ ၁။ ၃၉၂။)

ဒေါသနုဇာနန (န၊ ထိ) [ဒေါသ + အနုဇာနန] အပြစ်ကို - လျော်စွာသိစေ - ခွင့်ပြု - ခြင်း။ အတ္တနော ဒေါသနုဇာနနေန ပရပက္ခဿ ဒေါသပ္ပသဉ္ဇနံ ပရမဘုဒ္ဓဇာနနံ မတာနုညာ။ အနုဋ္ဌိ၊ ၁။ ၆၂။

ဒေါသနုပတိတ (တိ) [ဒေါသ + အနုပတိတ] ဒေါသ၌ အစဉ်ကျရောက်သော။ ဒေါသနုပတိတံ။ အဘိ၊ ၈။ ၂၀၃။

ဒေါသနုပရိဝတ္တိ (တိ) [ဒေါသ + အနုပရိဝတ္တိ] ဒေါသသို့ အစဉ်လိုက်ခြင်းရှိသော။ ဒေါသသဟဘု ဒေါသနုပရိဝတ္တိ အကုသလံ လောကံယံ ... ဝိမုစ္စတိတိ။ အဘိ၊ ၈။ ၁၀၂။

ဒေါသနုရူပ (တိ) [ဒေါသ + အနုရူပ] အပြစ်အားလျော်သော။ (ကြိ၊ ဝိ - လျော်စွာ။) ဒေါ-

သုနုရူပံ အာပတ္တိ* ဥဒ္ဓရိတွာ ပတိဋ္ဌာပေတုံ န သက္ကောတိ။ ဝိဠာဠ ၂၁၇။ (-အဘိ၊ ၁။ ၁၂။ ဇာ၊ ၁။ ၃၇၆။ ဇာ၊ ၁။ ၂၂၇။ ဇာ၊ ၁။ ၁၂၄။ သံ၊ ၁။ ၁၁၉။)

ဒေါသပဂမ (ပု) [ဒေါသ + အပဂမ] အပြစ်မှ ကင်းခြင်း၊ အပြစ်မရှိခြင်း။ သုဝဏ္ဏဿ ဝိယ ဒေါသပဂမေန။ မ၊ ၁။ ၂၃၆။

ဒေါသပဇ္ဇန (န) [ဒေါသ + အာပဇ္ဇန] အပြစ်သို့ရောက်ခြင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒေါသပတ္တိ (ထိ) [ဒေါသ + အာပတ္တိ] အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဒေါသပတ္တိယာ (မူလဋီ၊ ၁။ ၁၉၆) တိ ဒေါသပဇ္ဇနေန၊ ဒေါသပတ္တိတော ဝိ။ အနုဋ္ဌိ၊ ၁။ ၂၁၅။

ဒေါသပရာပေရိယာယ (ပု) [ဒေါသ + အပရာပ + ပရိယာယ] ဒေါသ၊ အပရာပ-ဟူသော - ပရိယာယ - စကားအပြောင်းအလဲ။ တဿာတံ ဒဿေဘုံ အဋ္ဌကထာယံ ဒေါသပရာပေရိယာယေဟိ ဝိဘာဝိတော။ အနုဋ္ဌိ၊ ၁။ ၆၁။

ဒေါသဘာဝ (ပု) [ဒေါသ + အဘာဝ] အပြစ်မရှိ - သည်၏အဖြစ် - ခြင်း။ ဒေါသဘာဝံ ပကာသေန္တော။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၃၈၆။ (-ဝဇီရ။ ၃၀၅၊ ၅၇၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၈၀။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၂၉။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၄၁။ မ၊ ၁။ ၁၇၂။ မ၊ ၁။ ၃၂၇။ သံ၊ ၁။ ၂၈၆။ သံ၊ ၁။ ၂၃၂။)

ဒေါသဘာဝတ္ထ (တိ) [ဒေါသဘာဝ + အတ္ထ] အပြစ်မရှိခြင်း ဟူသော အကျိုးရှိသော။ ဟတ္ထလဂ္ဂေန အာမိသေန ဒေါသဘာဝတ္ထံ ပတ္တပဋိဂ္ဂဟဏံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၇၃။

ဒေါသဘာဝဒဿနဒိဋ္ဌိ (ထိ) [ဒေါသဘာဝ + ဒဿန + ဒိဋ္ဌိ] အပြစ်မရှိသည်၏အဖြစ်ကို ရှုမြင် - တတ်သောအယူ။ ဒိဋ္ဌိန္နံ အရိယူပဝါဒေ ဒေါသဘာဝဒဿနဒိဋ္ဌိ*။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၈၄။

ဒေါသဘာဝပွသင်္ဂ (ပု) [ဒေါသဘာဝ + ပသင်္ဂ] အပြစ်မရှိသည်၏အဖြစ်ကို လျဉ်းပါး

ခြင်း။ ဣတရထာ အကုသလဓမ္မပစ္စက္ခာနေ
ဒေါသာဘာဝပ္ပသင်္ဂတောတိ။ ဝိမတိ၊ ဝ။
၁၃၅။

ဒေါသာဘာဝသာဓက (တိ) [ဒေါသာဘာဝ+
သာဓက] အပြစ်မရှိသည်၏အဖြစ်ကို ပြီးစေ
တတ်သော။ ဒေါသာဘာဝသာဓကံ ဣဒံ
သုတ္တပဒံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၁၄၄။ သုတ္တနိ၊
ဌ။ ၁။ ၂၇၃။

ဒေါသာဘိသန္ဓ (တိ) [ဒေါသ + အဘိသန္ဓ]
(သလိပ်, သည်းခြေ, လေ-ဟူသော) များ
သောအပြစ်ရှိသော။ ဒေါသာဘိသန္ဓ (ဒိ၊ ဌ။
၁။ ၁၂၃) ၏ ဝါတပိတ္တာဒိဝသေန ဥဿန္ဓ-
ဒေါသံ။ ဒိ၊ ဌ။ ၁။ ၂၀၉။ သိ၊ ဌ။ သစ်၊ ၂။ ၅။
(-ဝိ၊ ၃။ ၃၉၀။ မ၊ ဌ။ ၃။ ၃၂။)

ဒေါသာရမ္မဏ (န) [ဒေါသ+အာရမ္မဏ] ဒေါသ
ဟူသောအာရုံ။ ဒေါသာရမ္မဏေ ဉာဏံ။ အဘိ၊
က။ ၂၃၅။

ဒေါသာရိတ (တိ) [ဒု+ဩသာရိတ] မကောင်း
သဖြင့်-သွင်း-ဆောင်-အပ်သော။ ဒေါ-
သာရိတော(ဝိ၊ ၃။ ၄၄၄)တိ ဒုဩသာရိတော။
ဝိ၊ ဌ။ ၃။ ၄၂၉။ (-ဝိ၊ ၅။ ၂၁၄။ ဝဇီရ၊ ၄၃၈။
ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၈၆။)

ဒေါသာရိတပါဠိ (ထိ) [ဒေါသာရိတာ+ပါဠိ]
မကောင်းသဖြင့်- သွင်း - ဆောင် - အပ်
သော ရဟန်းတို့နှင့်စပ်၍ ဟောပြောစကား
အစဉ် 'ပါဠိ'။ ဒေါသာရိတပါဠိယံ။ ဝဇီရ။
၅၀၃။

ဒေါသာရောပန (န၊ ထိ) [ဒေါသ+အာရောပန]
အပြစ်တင်ခြင်း။ ဒေါသာရောပနေန သောက-
တနုကရဏတ္ထံ။ ဒိ၊ ဌ။ ၂။ ၁၄၅။ သံ၊ ဌ။ ၃။ ၂၈၃။
အံ၊ ဌ။ ၃။ ၂၄၈။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၂၉၆။ ဒိ၊ ဌ။ ၂။ ၁၅၀။
သံ၊ ဌ။ ၂။ ၅၀၅။ အံ၊ ဌ။ ၃။ ၂၅၄။ (-အဘိ၊ ဌ။
၂။ ၄၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆၅။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၀၃။ သိ၊ ဌ။ သစ်၊ ၁။ ၁၁၂။ ဒိ၊ ဌ။

၃။ ၇၈။ မ၊ ဌ။ ၃။ ၆၇၊ ၃၄၅။ အနုဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၆၈။
အနုဋ္ဌိ၊ ၃။ ၈၉။)

ဒေါသာရောပနကာရဏ (န) [ဒေါသာရောပန+
ကာရဏ] အပြစ်တင်ခြင်း၏ အကြောင်း။
ဝိကပ္ပေတွာ ဒေါသာရောပနကာရဏံ ဝုတ္တံ။
အဘိ၊ ဌ။ ၁။ ၈၃။

ဒေါသာရောပနတ္ထ (ပု) [ဒေါသာရောပန+အတ္ထ]
အပြစ်တင်ခြင်းအကျိုး။ ထေရသေဝ ဒေါ-
သာရောပနတ္ထံ အာရဘိ။ ဒိ၊ ဌ။ ၂။ ၁၅၄။ (-
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၁။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၃။)

ဒေါသာရောပနဗျာပါရဝိရဟ (ပု) [ဒေါသာ-
ရောပန+ဗျာပါရ+ဝိရဟ] အပြစ်တင်ခြင်း၌
အားထုတ်ခြင်းမှ ကင်းခြင်း။ ပရသမယံ ဒေါ-
သာရောပနဗျာပါရဝိရဟေန အနာယူဟန္တေ-
န။ မူလဋ္ဌိ၊ ၂။ ၈၃။

ဒေါသာရောပနဘယ (န) [ဒေါသာရောပန+
ဘယ] အပြစ်တင်ခြင်းမှ ကြောက်ခြင်း။ ဒေါ-
သာရောပနဘယေန စ။ သံ၊ ဌ။ ၂။ ၂၅၈။
(ဒေါသာရောပနဝသေန၊ က)။ မ၊ ဌ။ ၃။ ၃၇၇။

ဒေါသာရောပနယုတ္တိ (ထိ) [ဒေါသာရောပန+
ယုတ္တိ] အပြစ်တင်ခြင်း၏အကြောင်း။ ဒေါ-
သာရောပနယုတ္တိ ဝုတ္တာ။ မူလဋ္ဌိ၊ ၁။ ၃၅။

ဒေါသာရောပနသဒိသ (တိ) [ဒေါသာရောပန+
သဒိသ] အပြစ်တင်ခြင်းနှင့်တူသော (ဂုဏ်
ကျေးဇူးမဲ့ကို ပြောဆိုခြင်း)။ ဗုဒ္ဓါနံ အဝဏ္ဏ-
ကထနံ နာမ ပုဏ္ဏစန္ဒေ ဒေါသာရောပနသဒိ-
သံ။ မ၊ ဌ။ ၁။ ၃၂၉။

ဒေါသာရောပနာဓိပ္ပါယ (တိ) [ဒေါသာရောပန
+အဓိပ္ပါယ] အပြစ်တင်ခြင်း၌-အလို-ဆန္ဒ
-ရှိသော၊ အပြစ်တင်လိုသော၊ သူ။ ဒေါသာ-
ရောပနာဓိပ္ပါယော။ ထေရ၊ ဌ။ ၂။ ၆၈။

ဒေါသာရောပနာနိသံသ (တိ) [ဒေါသာရောပန
+အာနိသံသ] အပြစ်တင်ခြင်းဟူသော အ

ကျိုးရှိသော။ ပရေသံ ဝါဒေ ဒေါသာရော-
ပနာနိသံသာ စ ဟုတွာ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၈၃။
သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၁၂။

ဒေါသိန (တိ) [ဒေါသ+ဣတ။ ဒေါသေဟိ
ဣတာ ဂတာ အပဂတာတိ ဒေါသိနာ၊ တ-
ကာရဿ န-ကာရံ ကတွာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁၂။ သိ၊
ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၃။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈၇။ (ဒေါသိဏ၊
ဒေါသိဏာ၊ ဒေါသိဏ၊ ဒေါသိဏိ-ပြာ။)]
(တိမ်တိုက်၊ ဆီးနှင်း၊ အခိုး၊ မြူ၊ ရာဟုအသူ
ရိန်-ဟူသော ၅-မျိုးသော) အပြစ်မှကင်းစင်
သော(ညဉ့်-စသည်)။ ဒေါသိနာ (ဒီ၊ ၁။ ၄၄)-
တိ ဒေါသာပဂတာ၊ အဗ္ဘာ၊ မဟိကာ၊ ဓူမော၊
ရဇော၊ ရာဟုတိ ဣမေဟိ ပဉ္စဟိ ဥပက္ကိလေ-
သေဟိ ဝိရဟိတာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊
၁။ ၁၂၉။ (-မ၊ ၁။ ၂၇၃။ ထေရ၊ ၂၇၃။ မိလိန္ဒ။
၁၈။ ထေရ၊ ၄၂။ ၂၉။ ဇာ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၃၅။ ဇာ၊
ဋီ၊ ၅။ ၂၇၈။)

ဒေါသိနပုဏ္ဏမာသိ (တိ) [ဒေါသိနာ+ပုဏ္ဏမာသိ]
အပြစ်မှ ကင်းစင်သော လပြည့်နေ့။ ယထာ
ဒေါသိနပုဏ္ဏမာသိယာ (ထေရ၊ ၃၅၈) တိ
ဝိဂတဒေါသာယ ပုဏ္ဏမာယ။ ထေရ၊ ၄၂။
၄၇၂။

ဒေါသိနာမုခ (တိ) [ဒေါသိနာ+မုခ] အပြစ်မှ
ကင်းစင်သော ညဉ့်ဦးနှင့် တူသော။ ဒေါသိ-
နာမုခ (ဇာ၊ ၂။ ၂၅၈) နှိ ဝိဂတဒေါသာယ
ရတ္တိယာ မုခံ ဝိယ၊ စန္ဒသဒိသန္တိ အတ္ထော။
ဇာ၊ ၄၂။ ၇၁၁၀။ = ဒေါသိနာယ ရတ္တိယာ
မုခံ ဒေါသိနာမုခံ။ ဇာ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၄၅။

ဒေါသိ (တိ) [ဒေါသ+ဤ။ (ဒေါမိန်-သံ)] အပြစ်
-ချွတ်ယွင်းမှု - ရှိသော။ ဒေါသိနာ
ဟုတွာ ဌိတေနာပိ ပိသာစေန။ ဇာ၊ ၄၂။
၄၉၂။ (-၄၈၉။)

ဒေါသုပ္ပတ္တိ (တိ) [ဒေါသ+ဥပ္ပတ္တိ] အပြစ်၏
ဖြစ်ခြင်း၊ အပြစ်ဖြစ်ပုံ။ ဒေါသုပ္ပတ္တိံ ဒသေ-

န္တော။ မ၊ ဋီ၊ ၄။ ၁၁၃။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၂၅။ ဒေါသ-
ပစ္စယ (၂)-လည်း ကြည့်။

ဒေါသုပ္ပါဒ (တိ) [ဒေါသ+ဥပ္ပါဒ] ဒေါသကို ဖြစ်
စေတတ်သော။ ဒုဿနိယေ န ဒုဿတိ(မဟာ-
နိ၊ ၁၈၆) တိ ဒေါသုပ္ပါဒေ ဝတ္ထုသ္မိံ န ဒေါသံ
ဥပ္ပါဒေတိ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၀၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၂၉၃။)

ဒေါသုဿဒ (ပု) [ဒေါသ+ဥဿဒ] (၁) ဒေါသ
-များပြား-ထူပြော-လွန်ကဲ-ခြင်း။ (၂)
ဒေါသုဿဒဝါဒ။ (တိ) (၃) ဒေါသ-များ
ပြား-ထူပြော-လွန်ကဲ-ခြင်းရှိသော။ သူ။
(၁) ဥဿဒါတိ သတ္တုဿဒေါ ရာဂုဿဒေါ
ဒေါသုဿဒေါ။ မဟာနိ၊ ၅။ ၁၈၈၊ ၂၇၅။ (-
ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၂၃၉။ ဥဒါန၊ ၄။ ၅၀။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂၄။
နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၃၀၅။) (၂) ဒေါသုဿဒ မောဟု-
ဿဒ ဒေါသမောဟုဿဒ ဝါရာ ဂဟိတာ။
အနု၊ ၄။ ၁။ ၁၃၆။ (တိ) (၃) ဣမေ သတ္တာ
ပုဗ္ဗဟေတုနိယာမေန လောဘုဿဒါ ဒေါသု-
ဿဒါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၉၉။ (-ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၃၈။
လောဘုဿဒ (ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။
၁၂၄) နှင့် ယှဉ်၏။

ဒေါသုဿန္တ (တိ) [ဒေါသ+ဥဿန္တ] လွန်ကဲ-
များပြား-သော ဒေါသ ရှိသော။ ဒေါသ
လွန်ကဲသော။ ဒေါသကြီးသော။ သူ။ ဒေါသု-
ဿန္တတာယာ(မူလ၊ ၄။ ၂။ ၁၃) တိ ကိလေသာ-
ဓိကတာယ။ အနု၊ ၄။ ၂။ ၁၈။

ဒေါသုပဒ္ဒဝ (ပု) [ဒေါသ+ဥပဒ္ဒဝ] အပြစ်ဘေး
ရန်။ အနန္တဒေါသုပဒ္ဒဝ (သံ၊ ၄။ ၃။ ၅၈။ သံ၊
ဋီ၊ ၂။ ၃၂၇)-ကြည့်။

ဒေါသုပနိဿယ (ပု) [ဒေါသ+ဥပနိဿယ] (၁)
ဒေါသ-ဟူသော အားကြီးသော-မှီရာ-
အကြောင်း။ (တိ) (၂) ဒေါသ-ဟူသော
အားကြီးသော-မှီရာ-အကြောင်း-ရှိသော။
(၁) န မဒါယာတိ ဧတံ ဒေါသုပနိဿယပု-
ဟာနတ္ထံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၈။ (တိ) (၂) သဗ္ဗမ္ပိ

ဒုဿိလုံ ဒေါသုပနိဿယံ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၉၈။
(-မူလဋီ၊ ၁။ ၉၁။)

ဒေါသုပသဉ္စိတ (တိ) [ဒေါသ + ဥပသဉ္စိတ] ဒေါသနှင့်-စပ်-ယှဉ်-သော (စိတ်-စသည်)။ န ဒေါသုပသဉ္စိတံ စိတ္တံ ဥပ္ပါဒေတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ။ ၉၇။

ဒေါသုပသဋ္ဌ (တိ) [ဒေါသ + ဥပသဋ္ဌ] အပြစ်သည် ကပ်ရောက်အပ်သော၊ အပြစ်နှင့်ပြည့်စုံသော။ ဒေါသုပသဋ္ဌတာယာ (ဒေါသုပသတ္တတာယ၊ က။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၄၇) တိ အာရမ္မဏတော သမ္ပယောဂတော စ ရာဂါဒိဒေါသေဟိ ဥပေတတာယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၄၆။ (-ပဋိသန္ဓေ၊ ၂။ ၃၁၆။ မဟာနိဋ္ဌ၊ ၁၄၅။)

ဒေါသုပသတ္တ (တိ) [ဒေါသ + ဥပသတ္တ] အပြစ်၌ ကပ်ငြိသော။ အထက်ပုဒ် (က-မူကွဲ) ကြည့်။

ဒေါသုပသမကရုဏာပကတိက (တိ) [ဒေါသ + ဥပသမ + ကရုဏာ + ပကတိ + က] ဒေါသ၏ ငြိမ်းအေးကြောင်း ကရုဏာ-ဟူသော ပင်ကိုယ် ပကတိ သဘောရှိသော။ ဒေါသုပသမကရုဏာပကတိကာနံ။ စရိယ၊ ၁။ ၃၁၂။

ဒေါသေတုကာမ (တိ) [ဒေါသေတု + ကာမ] အမျက် 'ဒေါသ'ကို ဖြစ်စေခြင်းငှါ အလို ရှိသော၊ သူ။ ဒေါသေတုကာမော (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၉၃) တိ ကောဓံ ဥပ္ပါဒေတုကာမော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၅၈။

ဒေါသောပဿာတ (ပု) [ဒေါသ + ဥပဿာတ] ဒေါသဖြင့် - ညှဉ်းပန်း - နှိပ်စက် - ခြင်း။ ဒေါသောပဿာတာယ မုသာဝါဒဉ္စ ဘဏတိ။ ပေဋကော၊ ၂။ ၁၀။

ဒေါဟ (ပု) [ဒုဟ + ဣ။ ဒုဟနံ ဒေါဟော။ ဓာနံ၊ ၁။ ၁၆၃။ (ဒြောဟ-သံ၊ ဒေါဟ-ပြာ)] (၁) (နိ) ညှစ်ခြင်း။ (၂) နှိပ်ရည်။ (၁) ဒေါဟေန ဟနန္တိ ဝစ္ဆကံ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၂၀။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၆၆။ ဒေါဋ်ကွင်းလည်း ပြန်ကြည့်။ (၂) ဒေါဟေ-

နာ (ဇာ၊ ၁။ ၃၇၉) တိ ဒေါဟသမ္ပတ္တိယာ ဓေနံ "သုခိရာ" တိ ဇာနန္တိ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၆၅။

ဒေါဟည (တိ) [ဒုဟ + ဣ။ ရှု၊ ၆၆၀။] (နိ) ညှစ်အပ်သော။ သဋ္ဌိ ဓေနသဟဿာနံ၊ ဒေါဟညာ ပုဂ္ဂိုလသဘော။ အပါ၊ ၁။ ၄၁၄။

ဒေါဟတိ (ကြိ) [ဒုဟ + အ + တိ] (နိ) ညှစ်၏။ ဒေါဟတိ-နိရုတ္တိ။ ၂။ ၉၁-၂။ ဒေါဟာမ-ဇာ၊ ၁။ ၃၉၉။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၁၀။

ဒေါဟနကာလ (ပု) [ဒေါဟန + ကာလ] (နိ) ညှစ်ရာအခါ။ ဒေါဟနကာလေ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၃၀၀။ မ၊ ၁။ ၁။ ၃၄၈။

ဒေါဟနကိရိယာ (ထိ) [ဒေါဟန + ကိရိယာ] (နိ) ညှစ်ခြင်းဟူသော အမှုအရာ 'ကိရိယာ'။ ဒေါဟနကိရိယာယ ဂမနကိရိယာ လက္ခိယတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၄၆။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၁၇၂။ မ၊ ၁။ ၁။ ၃၆။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၃၂။ မူလဋီ၊ ၁။ ၆၃။

ဒေါဟနတ္ထ (ပု) [ဒေါဟန + အတ္ထ] (နိ) ညှစ်ခြင်း အကျိုး။ အယံ ဂါဝိ ဣတ္ထန္တာမေန သံသယဟတ္ထေ ဒေါဟနတ္ထာယ ဒိန္နာ။ ဝဇီရ၊ ၃၅၇။

ဒေါဟန္တ (တိ) [ဒုဟ + အန္တ] (နိ) ညှစ်သော၊ သူ။ ဝိသာဏတော ဂဝံ ဒေါဟံ၊ ယတ္ထ ခီရံ န ဝိန္နတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၂၉။ ဂါဝိ ဒုဟန္တော ဝိယ စ အတ္ထံ န ဝိန္နတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၁၄-၅။ (-သာရတ္ထ၊ ၁။ ၇၁။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၉။)

ဒေါဟပဋိဗန္ဓ (နိ) (တိ) [ဒေါဟ + ပဋိဗန္ဓ။ ထိ-၌ -ပဋိဗန္ဓနိ] (နိ) ညှစ်မှုနှင့်-ဆက်စပ်သော-ဆက်စပ်ခြင်းရှိသော။ ဒေါဟပဋိဗန္ဓနိ ကုဋ္ဌ-ဓေန။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၈၆။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၃၀၀။ မ၊ ၁။ ၁။ ၃၄၈။

ဒေါဟသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ဒေါဟ + သမ္ပတ္တိ] နိ၊ ရည်-၏-နှင့်-ပြည့်စုံခြင်း။ ဒေါဟ(၂)-ကြည့်။

ဒေါဟဋ္ဌ (တိ) [ဒုဟ + လာ + ဣ။ ဒု + ဟဒယ။ ဒွိ + ဟလ + အ။ ဒွိ + ဟဒယ။ ဓာနံ၊ ၁။ ၁၆၃။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၄၅။ (ဒေါဟဒ-သံ)] တပ်မက်

ခြင်း၊ အလွန်အကဲ-တောင့်တ-လိုချင်-ခြင်း၊ ချင်ခြင်း၊ အလို အာသာ၊ (တဏှာ၊ လောဘ)။ (ကိုယ်ဝန်ဆောင် မိန်းမ၏ ချင်ခြင်း၊ ကိုယ်ဝန်ရှိခြင်း၊ ဖူးပွင့်သောအခါ ပန်းပင်ငယ်၊ အလို၊ လိုချင်ခြင်း၊ ပြင်းထန်သော - လိုချင်ခြင်း၊ ပြင်းထန်သော - အာသာ - တဏှာ။ P.S.D.။) ဒေါဟဋ္ဌာ နာမ ဇနိန္န ဝုစ္စတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၇၅။ သာ န စိရဿေဝ ဂဗ္ဘံ ပဋိလဘိတွာ ဥပ္ပန္န ဒေါဟဋ္ဌာ “ဒေါဟဋ္ဌာ မေ ဥပ္ပန္နော”တိ အာရောစေသိ။ ဓမ္မာဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၂။ ဒေါဟဋ္ဌာ (ဒိ၊ ၁။ ၁၂၃)တိ အဘိလာသော။ သိ၊ ၁။ ၂။ ၂၆။ (-အပါ၊ ၂။ ၁၆၄။ ဓမ္မာဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃၄။ ဓမ္မာဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၀။ အပါ၊ ၂။ ၂၆၀။ စရိယာဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၃၊ ၂၂၀။ ဇာ၊ ၁။ ၂၆၆။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၁၄၅။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၁၂၃၊ ၂၇၆၊ ၃၃၃။ ဇာ၊ ၁။ ၂၇၆။ ၁၅၁၊ ၃၃၄၊ ၄၄၄၊ ၄၄၆။ ဇာ၊ ၁။ ၂၇၆။ ၁၅၁၊ ၃၃၄၊ ၄၄၆။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၅၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၆။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၃၅၀။ ဒိ၊ ၁။ ၁၂၃။ သိ၊ ၁။ ၂။ ၂၆။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၃၃၃။)

ဒေါဟဋ္ဌာယသိ (ကြိ) [ဒေါဟဋ္ဌ+အာယ+သိ။ (ဒေါဟဒါယသိ-သံ)] အလွန်အကဲ-တောင့်တ-လိုချင်-၏။ ချင်ခြင်းဖြစ်၏။ ဒေါဟဋ္ဌာယသိ (ဇာ၊ ၂။ ၂၇၅။ ဇာ၊ ၁။ ၂၆၆)တိ ဒေါဟဋ္ဌဘာဝေန အဘိပတ္တနဘာဝေန ပဝတ္ထေသိတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၆။

ဒေါဟဋ္ဌိ (တိ) [ဒ္ဌိ+ဟလ+ဏိ။ ပဋိကာ၊ ၃။ ၉၁။ ထိ-ဒ္ဌိ ဒေါဟဋ္ဌိနိ] အလွန်အကဲ-တောင့်တ-လိုချင်-ခြင်းအလေ့ရှိ-တတ်-သော။ ဒေါဟဋ္ဌိနိ (ဇာ၊ ၂။ ၈၀။ ဇာ၊ ၁။ ၂၇၆)တိ လောဘောအလောဘော စာတိ ဧဝံ ဒုဝိဓေန ပရိကပ္ပေန ဟဋ္ဌတိ သောစတိ သိလေနာတိ ဒေါဟဋ္ဌိနိ။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၆။ (-ဇာ၊ ၁။ ၈၄၊ ၈၀။ ဇာ၊ ၂။ ၂၇၆။ ဓမ္မာဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၀။ စရိယာဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၆။ ဇာ၊ ၁။ ၂၆၆။ ဇာ၊ ၁။ ၃၃၄။)

ဒေါဟမ (ကြိ) [ဒုဟ + အ + မ] (နိ.) ညှစ်ကုန်-၏-အံ။ ဒေါဟတိ-ကြည့်။

ဒြဗျ (ပု၊ န) [ဒဗ္ဗ+ဏျ။ ဒြ+ယ။ (ဒြဗျ-သံ)] (၁) ဥစ္စာ။ (၂) ဒြဗ်၊ အထည်ဝတ္ထု။ (၃) ပညာရှိ။ (တိ) (၄) ဖြစ်-သင့်-ထိုက်-သော။ (၁) တဿ ဟိတာဝဟတ္တာ သာပတေယံ၊ ဒြဗျံ၊ ဓနန္တိ အတ္ထော။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၆။ (-မ၊ ၁။ ၂။ ၁၆၄။) (၂) သတ္တုဓာနန္တိ ဒြဗျပုဓာနံ။ နေတ္တိ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၆။ (-မ၊ ၁။ ၂။ ၁၆၄။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၃၃၃။ အနု၊ ၁။ ၂။ ၁၅၂။) (၃) ဒဗ္ဗဇာတိက (၁)၊ (၂)-ကြည့်။ (တိ) (၄) ဒဗ္ဗ (၁)၊ (က)၊ (ခ)-ကြည့်။

ဒြဗျပုဓာန (တိ) [ဒြဗျ+ပဓာန] ပြဇာနီးသော-ဒြဗ်-အထည်ဝတ္ထု-ရှိသော၊ ဒြဗ် - အထည်ဝတ္ထု - ပြဇာနီးသော (နာမ်ပုဒ်)။ အထက်ပုဒ် (၂) ကြည့်။

ဒြဗျသလ္လက္ခဏ (န) [ဒြဗျ+သလ္လက္ခဏ] ဒြဗ်-အထည်ဝတ္ထု-ကို ကောင်းစွာမှတ်သားခြင်း။ အာယတနသလ္လက္ခဏဝသေန စက္ခုဝိညာဏာဒယော သလ္လက္ခဏဝိသယာ၊ န ဒြဗျသလ္လက္ခဏဝသေန။ မ၊ ၁။ ၂။ ၆၄။

ဒြဝ (ပု) [ဒြ+အ] (၁) အရည်။ (တိ) (၂) ယိုစီးသော၊ အရည်ဖြစ်သော။ (၁) ဒြဝေါ (ဓာန်၊ ၈၀၄) မဓာဒိ။ ယင်း-ဦး (တိ) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဒြဝဘာဝ (ပု) [ဒြဝ+ဘာဝ] ယိုစီးသည်၏အဖြစ်။ ယော အာဗန္ဓနဘာဝေါ ဝါ ဒြဝဘာဝေါ ဝါ၊ အယံ အာပေါဓာတု။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၄၇။ ပဏ္ဍရဏံ ဒြဝဘာဝေါ။ ဒိ၊ ၁။ ၁။ ၁၀၅။ သိ၊ ၁။ ၂။ ၂၆။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၃၃၃။

ဒြဝဘာဝသိဒ္ဓ (တိ) [ဒြဝ+ဘာဝ+သိဒ္ဓ] အရည်တစ်စုံယိုစီးသည်၏အဖြစ်ဖြင့် ပြီးသော။ ဒြဝဘာဝသိဒ္ဓ သမ္ပိဏ္ဍနံ အာဗန္ဓနံ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၄၅။

ဒြဝါစာရ (ပု) [ဒြဝ+အာစာရ] အရည်(နှင့်) အကျင့်။ ဒြဝါစာရေသု ဝိရိယေ။ ဓာန်။၈၀၄။

ဒြဝိဘူတ (တိ) [ဒြဝ+စိ+ဘူတ] အရည်ကဲ့သို့ ဖြစ်သော။ ဖာဏိတံ အပိဏ္ဍိတံ ဒြဝိဘူတံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၉။

ဒွင်္ဂဝိပွဟိန (တိ) [ဒွိ+အင်္ဂ+ဝိပွဟိန] (က) ပယ်အပ်ပြီးသော ၂-ပါးသော - အစိတ် - ဂုဏ်‘အင်္ဂါ’-ရှိသော။ (ခ) ၂-ပါးသော - အစိတ်-ဂုဏ်‘အင်္ဂါ’-မှ ကင်းပြီးသော။ ဒွင်္ဂ-ဝိပွဟိနံ တိဝင်္ဂသမန္နာဂတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၅၁။ ပဉ္စင်္ဂဝိပွဟိန (ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀) နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဒွင်္ဂသမန္နာဂတ (တိ) [ဒွိ + အင်္ဂ + သမန္နာဂတ] ပြည့်စုံသော ၂-ပါးသော - အစိတ် - ဂုဏ် ‘အင်္ဂါ’ - ရှိသော၊ ၂ ပါးသော - အစိတ် - ဂုဏ် ‘အင်္ဂါ’ - နှင့် ပြည့်စုံသော။ ဒွင်္ဂသမန္နာဂတောယေဝ အဘိနိဟာရော ဟောတိ။ အပါဠ၊၁။၁၅၈။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။)

ဒွင်္ဂိက (တိ) [ဒွိ + အင်္ဂ + ဣက] ၂-ပါးသော အကြောင်း ‘အင်္ဂါ’ ရှိသော၊ အကြောင်း ‘အင်္ဂါ’ ၂-ပါးရှိသော၊ အင်္ဂါ ၂-ပါးအပေါင်း ဖြစ်သော။ ဒွင်္ဂိကေန ဧကေန သမုဋ္ဌာနေနာ- (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၉) တိ အင်္ဂဒွယသမုဒါယဘူတေန ဧကေန။ ဝိမတိ၊၂။၂၇၁။

ဒွင်္ဂုလ (န) [ဒွိ+အင်္ဂုလ] (၁) ၂-ခုသော လက် သစ်၊ လက် ၂-သစ်။ (တိ)(၂) လက် ၂-သစ် -ရှိ-ရှည်-သော။ (၃) လက်နှစ်သစ်ရှိရာ(အ ခါ-စသည်)။ (၁) န ဘိက္ခဝေ သမ္မာဓဿ သာမန္တာ ဒွင်္ဂုလာ သတ္တကမ္ပံ ဝါ ဝတ္တိကမ္ပံ ဝါ ကာရာပေတမ္ပံ။ ဝိ၊ဉ္စ၊၂။၃၁၀။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၅။ ဝဇီရ၊၄၈၂။) (တိ)(၂) ယဿ ဒွင်္ဂုလာ ရာဇိ န ဟောတိ။ ဝိ၊၁။၃၇၇။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၆။)

ဒွင်္ဂုလကပ္ပ (ပု) [ဒွင်္ဂုလ+ကပ္ပ] တမျိုးတဖုံ ကြံ ဆအပ်သော အရိပ် လက် ၂-သစ်၊ အရိပ် လက် ၂-သစ်ကို တမျိုးတဖုံ ကြံဆခြင်း။

(မုန်းတည့်ပြီးနောက် အရိပ်လက် ၂-သစ်လွန် သော်လည်း ယာဝကာလိကဘောဇဉ်ကို စား ကောင်း၏-ဟု ကြံဆ၍ အဓိပ္ပါယ်တမျိုးတဖုံ ကောက်ယူခြင်းကို “ဒွင်္ဂုလကပ္ပ”ဟု ခေါ်ဆို ၏။ ယင်းသည် B.E. ၁၀၀-ခန့်တွင် ဝဇီရ တိုင်းသား ရဟန်းများ ကြံဆချက် ဖြစ် သည်။) ကပ္ပတိ ဒွင်္ဂုလကပ္ပေါ။ ဝိ၊၄။၄၉၁။ ဒိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၄၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၄၀။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၉၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၈၆။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၉၀။ ကပ္ပတိ ဒွင်္ဂုလ- ကပ္ပေါ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆)တိ ဒွင်္ဂုလံ အတိက္ကန္တာယ ဆာယာယ ဝိကာလေ ဘောဇနံ ဘုဉ္ဇိတုံ ကပ္ပတိတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၁။၂၅။ သာရတ္ထ၊ ၁။၁၁၁-၂။ (-ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။)

ဒွင်္ဂုလကာလ (ပု) [ဒွင်္ဂုလ+ကာလ] လက် ၂- သစ်ရှိရာ - အချိန် - အခါ။ ဒွင်္ဂုလကာလေ ဘတ္တံ ဂဟေတွာ အင်္ဂုလကာလေ ဘုဉ္ဇိတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၆။ ကာလထမ္မေ လဒ္ဓဗ္ဗဆာယာ- ဝသေန ဒွင်္ဂုလကာလေ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၁။

ဒွင်္ဂုလကေသ (တိ) [ဒွင်္ဂုလ+ကေသ] လက် ၂- သစ်-ရှိ-ရှည်-သော ဆံပင်ရှိသော၊သူ။ ဒွင်္ဂုလကေသော ဝါ ဦးဒွင်္ဂုလကေသော ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၅၆။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၁၆။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၈။)

ဒွင်္ဂုလကေသမဿူ (တိ) [ဒွင်္ဂုလ+ကေသမဿူ] လက် ၂-သစ်-ရှိ-ရှည်-သောဆံပင် မှတ် ဆိတ် ကြင်စွယ်ရှိသော၊သူ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ နာမ ဒွင်္ဂုလကေသမဿူ အဋ္ဌပရိက္ခာရယုတ္တာ ဘ- ဝန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆။ အပါဠ၊၁။၁၆၇။ (-၁၆၈။)

ဒွင်္ဂုလကေသမဿူဓရ (တိ) [ဒွင်္ဂုလကေသမဿူ+ ဓရ+အ] လက် ၂-သစ်-ရှိ-ရှည်-သော ဆံပင်မှတ်ဆိတ်ကြင်စွယ်ကိုဆောင်သော၊သူ။ ဒွင်္ဂုလကေသမဿူဓရာ ကာယေ ပဋိမုက္ခာအဋ္ဌ-

ပရိက္ခရာ ဟောန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၃။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၁၉၆။

ဒွင်္ဂလတာဝိကပ္ပ (ပု) [ဒွင်္ဂလတာ+ဝိကပ္ပ] အရိပ်
လက် ၂-သစ်၏ အဖြစ်ကို တမျိုး တဖုံ ကြံဆ
ခြင်း။ မဇ္ဈနိကဝေလာယ ဝီတိက္ကန္တာယ ဒွင်္ဂ-
လတာဝိကပ္ပေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၄၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၀၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၄။

ဒွင်္ဂလန္တရ (တိ) [ဒွင်္ဂလ+အန္တရ] လက် ၂-သစ်-
လက် ၂-လုံး-ကြားရှိသော (အရပ်)။ တ-
ဿေဝ ဝဏမုခဿ အင်္ဂလန္တရေ ဝါ ဒွင်္ဂ-
လန္တရေ ဝါ အာသန္နပဒေသေ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၁၇။

ဒွင်္ဂလ(လိ)ပည (တိ) [ဒွင်္ဂလ(လိ)+ပညာ]
လက် ၂-သစ်-လက် ၂-ချောင်း-မျှသော
ပညာရှိသော၊ (ဗိုင်းငင်ရာ၊ ထမင်းချက်ရာ၌)
လက် ၂-ချောင်းတို့ဖြင့် သိနိုင်သောပညာရှိ
သော၊ နည်းသောပညာရှိသော၊ သူ။ ဒွင်္ဂလ-
ပညာယာ (သံ၊၁။ ၁၃၀) တိ ပရိတ္တပညာယ။
ယသ္မာ ဝါ ဒွိဟိ အင်္ဂလေဟိ ကပ္ပါသဝဋ္ဌိ*
ဂဟေတွာ သုတ္တံကန္တန္တိ၊ တသ္မာ ဣတ္ထိ “ဒွင်္ဂ-
လပညာ” တိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၄။ ဒွင်္ဂလ-
ပညာယာ (သံ၊၁။ ၁၃၀) တိ ဧတ္ထ ဣတ္ထိယော
ဟိ ဒဟရကမာရိကာကာလတော ပဋ္ဌာယ
ဩဒနပစနဝိဓိ* .... ဇာနိတုံ န သက္ကောန္တိ၊
ကေဝလံ ပန ဒွိဟိ အင်္ဂလိဟိ ဥပ္ပိဋ္ဌိတကာလေ
ဝေ ဇာနန္တိ၊ တသ္မာ ဒွိဟင်္ဂလိကေဟိ ဒုပ္ပလ-
ပညတ္တာ “ဒွင်္ဂလပညာ” တိ ဝုစ္စန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၂၃-၄။ (-ထေရီ၊ ၃၈၆။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၆၈-၉။)

ဒွင်္ဂလပညတ္တိ (တိ) [ဒွင်္ဂလ+ပညတ္တိ] ဒွင်္ဂလ-
ပညတ်၊ ဒွင်္ဂလ-ပုဒ်ဖြင့် မှတ်၍ ပညတ်အပ်
သော သိက္ခာပုဒ်။ ဒွင်္ဂလာ ဒုဝေ(ဝိ၊၅။ ၃၆၅)-
တိ ဒွေ ဒွင်္ဂလပညတ္တိယော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၂၀။

ဒွင်္ဂလပမာဏ (တိ) [ဒွင်္ဂလ+ပမာဏ] လက် ၂-
သစ် အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ဒွင်္ဂလပမာဏာ

(ကောပိ ရာဇိ) န ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၈၆။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၄၀။

ဒွင်္ဂလပဗ္ဗပရမ (တိ) [ဒွင်္ဂလပဗ္ဗ+ပရမ] လက် ၂-
ချောင်းတို့၌ လက် ၂-ဆစ် အတိုင်းအရှည်ရှိ
သော။ ဒွင်္ဂလပဗ္ဗပရမံ အာဒါတဗ္ဗန္တိ ဒွိသု
အင်္ဂလေသု ဒွေ ပဗ္ဗပရမာ အာဒါတဗ္ဗာ။ ဝိ၊
၂။ ၃၄၄။ ဒွင်္ဂလပဗ္ဗပရမံ အာဒါတဗ္ဗန္တိ ဒွိသု
အင်္ဂလိသု ဧကေကံ ကတွာ ဒွင်္ဂလပဗ္ဗပရမံ
အာဒါတဗ္ဗံ။ ကခါ၊ ၃၁၄။ (-ဝိ၊၅။ ၁၀၆။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၇၈၊ ၂၂၈။)

ဒွင်္ဂလဗဟလ (တိ) [ဒွင်္ဂလ+ဗဟလ] လက် ၂-
သစ်-လက် ၂-လုံး-အထူ-အထူ-ရှိသော။
ဒွင်္ဂလဗဟလာဟိ သုဝဏ္ဏိဋ္ဌကာဟိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၇၁။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၈၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၁၃၈။)

ဒွင်္ဂလဗဟလဗုဒ္ဓိက (တိ) [ဒွင်္ဂလဗဟလဗုဒ္ဓိ+
ဏိက] လက် ၂-သစ်-လက် ၂-လုံး-မျှ-ထူ
သော ဉာဏ်ပညာရှိသော၊ ဉာဏ်ပညာ နည်း
ပါးသော၊ သူ။ ဒွင်္ဂလဗဟလဗုဒ္ဓိကာပိ သမာ-
နာ ပါပုဏိ*။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၈၆။

ဒွင်္ဂလမတ္တ (တိ) [ဒွင်္ဂလ+မတ္တာ] လက် ၂-သစ်-
လက် ၂-လုံး-အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ဒွင်္ဂလ-
မတ္တေန ဝါ တိဝင်္ဂလမတ္တေန ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၆၁။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၂၂၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၈၅။ မ၊
ဋ္ဌ၊၄။ ၂၀၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၈၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၀၆။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၁၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။
၃၃၂။ သာရတ္ထ၊၂။ ၄၂၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၇။)

ဒွင်္ဂလမတ္တကေသမဿူ (တိ) [ဒွင်္ဂလမတ္တ+ကေ-
သမဿူ] လက် ၂-သစ်မျှ-ရှိ-ရှည်-သော
ဆံပင်နှင့် မုတ်ဆိတ် ကြင်စွယ် ရှိသော၊ သူ။
ဒွင်္ဂလမတ္တကေသမဿူ အဋ္ဌပရိက္ခရာဓရော။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၇။ (- အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၃။)

ဒွင်္ဂလမတ္တကေသမဿူက (တိ) [ဒွင်္ဂလမတ္တ+
ကေသမဿူ+က] အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။
ဒွင်္ဂလမတ္တကေသမဿူကာ ဣဒ္ဓိမယပတ္တစိဝရ-
ဓရော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၄။

ဒွင်္ဂလမတ္တဗဟလ (တိ) [ဒွင်္ဂလမတ္တ+ဗဟလ]
လက် ၂-သစ်-လက် ၂-လုံး-မျှ-အထူး-
အထူး-ရှိသော။ ဒွင်္ဂလမတ္တဗဟလဟိ ပါ-
သာဏာတိတ္ထိအာဒိတိပိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၄၆။

ဒွင်္ဂလမတ္တောကာသ (ပု) [ဒွင်္ဂလမတ္တ+သြကာ-
သ] လက် ၂-သစ် အတိုင်း အရှည်ရှိသော
အရပ်။ ဒွင်္ဂလမတ္တောကာသတော ပဌာယ။
ကခါ၊ ၁၇၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၂၈။

ဒွင်္ဂလာတိရိတ္တကေသ (တိ) [ဒွင်္ဂလ+အတိရိတ္တ
+ကေသ] လက် ၂-သစ်ထက် ပိုလွန်သော
ဆံပင်ရှိသောသူ။ ဒွင်္ဂလာတိရိတ္တကေသော
ပန ယော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၁၉၊ ၂။ ၂၇၅။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၁၅၆။ ဒွိဟိ အင်္ဂုလီဟိ အတိရိတ္တော
ကေသော ဣမဿာတိ ဒွင်္ဂလာတိရိတ္တကေ-
သော။ ပါစိတ်၊ ယော။

ဒွဇ္ဈဘာဝ (ပု) [ဒွဇ္ဈ+ဘာဝ] ၂-မျိုး-၂-စား-
၂-ပါး-၏ အဖြစ်။ စိတ္တံ ဒွဇ္ဈဘာဝံ အဂမာ-
သိ။ အံ၊ ၁၉၊ ၂။ ၁၈၉။

ဒွဋ္ဌန္တရကပ္ပ (ပု) [ဒွါသဋ္ဌိ+အန္တရကပ္ပ။ ဒွါသဋ္ဌိ-
ယာ သ-လောပေါ၊ အတ္တမာ။ သိ၊ ၁၉၊ သစ်၊
၂။ ၄၁။ နိတိ၊ သုတ္တ၊ ၈၂၉။ (-၁၆၀။)] ၆၂-
ခုသော အန္တရကပ္ပ။ အန္တရကပ္ပ ၆၂-ခု။
(မဟာကပ္ပ ၁-ခု၌ အသင်္ချေယျကပ္ပ ၄-ကပ္ပ
ရှိ၏။ ထိုတွင် လူသားတို့နေရာ ဝိဝဋ္ဌဌာယီ
အသင်္ချေယျ ၁-ကပ္ပ၌ အန္တရကပ္ပပေါင်း
၆၄-ကပ္ပရှိ၏။ ယင်းတွင် ၂-ကပ္ပကို မသိသော
ကြောင့် “ဒွဋ္ဌန္တရကပ္ပ”ဟု ဆိုသည်။ တက်
ကပ္ပ၊ ဆုတ်ကပ္ပ တစ်ခုကို အန္တရကပ္ပ ၁-ခုဟု
ခေါ်၏။ အသင်္ချေယျကပ္ပကြီး၏ အကြား၌
ဖြစ်သော ကပ္ပငယ်ဖြစ်သည်။) ဒွဋ္ဌန္တရကပ္ပ-
(ဒီ၊ ၁။ ၅၀။ မ၊ ၂။ ၁၈၆။ သံ၊ ၂။ ၁၇၃)တိ
ကေသိံ ကပ္ပေ စတုသဋ္ဌိ အန္တရကပ္ပိ နာမ
ဟောန္တိ။ အယံ ပန အညေ ဒွေ အဇာ-
နန္တော ဝေမာဟ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၄၇။ မ၊ ၁၉၊ ၂။
၁၆၀။ သံ၊ ၁၉၊ ၂။ ၃၁၄။

ဒွဋ္ဌိပဋိပဒါ (ထိ)* [ဒွါသဋ္ဌိ+ပဋိပဒါ] [၆၂-ပါး
သောအကျင့်။ ဒွဋ္ဌိပဋိပဒါ (ဒီ၊ ၁။ ၅၀။ မ၊ ၂။
၁၈၆။ သံ၊ ၂။ ၁၇၃)တိ ဒွါသဋ္ဌိ ပဋိပဒါတိ
ဝဒတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၄၇။ မ၊ ၁၉၊ ၂။ ၁၆၀။ သံ၊ ၁၉၊
၂။ ၃၁၄။ “ဒွါသဋ္ဌိပဋိပဒါ”တိ ဝတ္ထုဗေ သဘာ-
ဝနိရုတ္တိံ အဇာနန္တော “ဒွဋ္ဌိပဋိပဒါ”တိ ဝဒ-
တိတိ အာဟ “ဒွါသဋ္ဌိ ပဋိပဒါ”တိ။ သိ၊ ၁၉၊
သစ်၊ ၂။ ၄၁။ (-ဒီ၊ ၁။ ၂၂၄။ မ၊ ၁၉၊ ၂။ ၁၈၉။
သံ၊ ၁၉၊ ၂။ ၂၇၀။)

ဒွတ္တိသ (ထိ) [ဒွိ+တိသ။ (ဒိတြိံ၊ ၈၊ ဒွါတြိံ၊ ၈-
သံ)] သုံးဆယ့်နှစ်၊ ၃၂-ပါး-ခု-မျိုး-
ယောက်-သော။ ယေ မေ ဒွတ္တိသတိ
သုတာ။ မ၊ ၂။ ၃၄၄။ သုတ္တာ ဒွတ္တိသ
သတာနိ။ သံ၊ ၁။ ၃၅၁။ ဒွတ္တိသယ ပုတ္တေ-
ဟိ။ မ၊ ၁၉၊ ၂။ ၂၄၀-၂။ အယျပုတ္တ ဒွတ္တိသ-
ယ မေ ကုဏပေဟိ ပူရိတံ သရီရံ။ ဇာ၊ ၁၉၊
၁။ ၁၆၂။ (-ဒီ၊ ၁။ ၈၃။ အဘိ၊ က။ ၂၁၅။
စူဠနိ၊ ၃။ ဝိ၊ ၁၉၊ ၂။ ၄၂၉။ ဒီ၊ ၁၉၊ ၂။ ၂၇၆။)

ဒွတ္တိသကမ္မကာရဏာဒိသမုဋ္ဌာန (တိ) [ဒွတ္တိ-
သကမ္မကာရဏာဒိ+သမုဋ္ဌာန] ၃၂-ပါးသော
ကံကြမ္မာအစရှိသော အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်
သော။ ဒွတ္တိသကမ္မကာရဏာဒိသမုဋ္ဌာနော
အာဗာဓော။ အဘိ၊ ၁၉၊ ၂။ ၈၈။ ပဋိသံ၊ ၁၉၊ ၁။
၁၃၂။ မဟာနိ၊ ၁၉၊ ၆၀။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၇၂။

ဒွတ္တိသကုမ္ဘဒါယက (တိ) [ဒွတ္တိသကုမ္ဘ +
ဒါယက] ၃၂-ကုမ္ဘကို ပေးတတ်သော (လယ်-
စသည်)။ ဒွတ္တိသကုမ္ဘဒါယကမေဝ ပဋိ-
ဇဂ္ဂိတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ ၁၉၊ ၂။ ၂၄၄။

ဒွတ္တိသကုလ (တိ) [ဒွတ္တိသ+ကုလ] ၃၂-လုံး
သော အမျိုးအမိမိရှိသော (ရွာ-စသည်)။
ဒွတ္တိသကုလံ ဂါမံ ဥပနိဿယ။ အဘိ၊ ၁၉၊
၂။ ၂၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၃၈။

ဒွတ္တိသကုလပုဘေဒ (တိ) [ဒွတ္တိသကုလ +
ပုဘေဒ] ၃၂-ပါးသော ပိုးမျိုးဟူသော

အပြားရှိသော။ ဒုတ္တိသ ကုလပုဏေဒါ ကိမ-
ယော။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၀။

ဒုတ္တိသကောဋ္ဌာသက (တိ) [ဒုတ္တိသ+ကော-
ဋ္ဌာသ+က] ၃၂-ပါးသော - အဖို့ - အစု -
ရှိသော။ ဒုတ္တိသကောဋ္ဌာသက ကာယေ။
အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၈။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၅၉။

ဒုတ္တိသစက္ကဝတ္တိ (ပု) [ဒုတ္တိသ + စက္ကဝတ္တိ]
၃၂-ယောက်သောစက္ကဝတ္တိတေးမင်း။ ဒုတ္တိသ-
စက္ကဝတ္တိနံ။ ပေဋကော၊ ၃၂၇။ ဒီဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၄။
မ၊ ၄။ ၁၅၅။ သံ၊ ၄။ ၁၅၆။

ဒုတ္တိသစန္ဒ (ပု) [ဒုတ္တိသ+စန္ဒ] ၃၂-ခုသော
လဗိမာန်။ ဒုတ္တိသစန္ဒာနံ။ ပေဋကော၊ ၃၂၇။
ဒီဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၄။ မ၊ ၄။ ၁၅၅။ သံ၊ ၄။ ၁၅၆။

ဒုတ္တိသစိတ္တသဟဂတ (တိ) [ဒုတ္တိသစိတ္တ+
သဟဂတ] ၃၂-ပါးသော စိတ်နှင့် တကွ
ဖြစ်သော။ လောကီယဝိတက္ကော ဒုတ္တိသ-
စိတ္တသဟဂတော။ မ၊ ၄။ ၁၅၆။

ဒုတ္တိသတာလက (တိ) [ဒုတ္တိသ+တာလက]
၃၂-ပင်သော ထန်းပင်ရှိသော (ဥယျာဉ်)။
ဒုတ္တိသတာလက တာလဝနေ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။
၂၁၇၊ ၂၁၈။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၅၉။ (-အဘိဋ္ဌ၊ ၂။
၂၄၇။)

ဒုတ္တိသတိရစ္ဆာနကထာ (ထိ) [ဒုတ္တိသ +
တိရစ္ဆာနကထာ] ၃၂-ပါးသော တိရစ္ဆာန-
ကထာ။ (နတ်ပြည်ခရီး၊ နိဗ္ဗာန်ခရီးကို ပိတ်
ဆီး ဟန့်တားသော စကား)။ (ယင်း-သရုပ်
တိရစ္ဆာနကထာ-ကြည့်။) ဒုတ္တိသတိရစ္ဆာန-
ကထာ နာမ ဟောန္တိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၅၅။

ဒုတ္တိသတိရစ္ဆာနကထာပရိယာပန္န (တိ) [ဒုတ္တိ-
သတိရစ္ဆာနကထာ + ပရိယာပန္န] ၃၂-ပါး
သော တိရစ္ဆာနကထာ၌ - အကျုံးဝင် -
ပါဝင် - သော။ ဒုတ္တိသတိရစ္ဆာနကထာ-
ပရိယာပန္န အသပ္ပါယံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၂၂။

ဒုတ္တိသဒေဝရာဇ (ပု) [ဒုတ္တိသ+ဒေဝရာဇ]
၃၂-ယောက်သော - နတ်-သိကြား - မင်း။
ဒုတ္တိသဒေဝရာဇာနံ။ ပေဋကော၊ ၃၂၇။
ဒီဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၄။ မ၊ ၄။ ၁၅၅။ သံ၊ ၄။ ၁၅၆။

ဒုတ္တိသဒေါဏကဏ္ဍနပုမာဏ (တိ) [ဒုတ္တိသ-
ဒေါဏကဏ္ဍ+ပုမာဏ] ၃၂-စိတ် - ဝင် - ဆုံး
- သော - ရေအိုး အတိုင်း အရှည်ရှိသော
(ဖျဉ်းအိုး)။ ဒုတ္တိသဒေါဏကဏ္ဍနပုမာဏံ
ကုမ္ဘ ကောလဓမ္မော။ ဒီဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၅။ သီဇီ၊ သစ်၊
၁။ ၂၄၃။

ဒုတ္တိသနယသဟဿ (န) [ဒုတ္တိသ+နယ+
သဟဿ] ၃၂၀၀၀-သော နည်း။ အဋ္ဌန္တံ
စတုက္ကာနံ ဝသေန ဒုတ္တိသနယသဟဿာနံ
ဝိဘတ္တာနံ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၄။

ဒုတ္တိသပဒ(တိ) [ဒုတ္တိသ+ပဒ] ၃၂-ထပ်ရှိသော
(လှေကား)။ ဒုတ္တိသပဒံ နိဿေဏိံ ကေန္တံ
ရိကာယ အာရောဟန္တော။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၆။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၃၆။ (-အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၃။)

ဒုတ္တိသပလဂုဠပိဏ္ဍပရိမာဏ (တိ) [ဒုတ္တိသပလ
+ ဂုဠပိဏ္ဍ + ပရိမာဏ] ၃၂-ပိုလ်ရှိသော -
တင်လဲခဲ - ထန်းလျက်ခဲ - အတိုင်းအရှည်ရှိ
သော(ကျောက်နိမိတ်)။ (၁-ပိုလ်လျင် ၄-
ကျပ်သားရှိ၍ ၃၂-ပိုလ်ဟူရာ၌ ၁၂၀-ကျပ်သား
'၁-ပိဿု ၂၀-ကျပ်သား' အချိန်ရှိ၏။ ထိုမျှ
လောက်အချိန်စီးသော တင်လဲခဲ 'ထန်းလျက်
ခဲ' ကို "ဒုတ္တိသပလဂုဠပိဏ္ဍ" ဟု ခေါ်ဆို၏။)
ဒုတ္တိသပလဂုဠပိဏ္ဍပရိမာဏော ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊
ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၁၉။ ကခါ၊ ၈၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၁၀၁။ (-
ကခါ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၁၃၉။)

ဒုတ္တိသပလဂုဠပိဏ္ဍပုမာဏ (တိ) [ဒုတ္တိသပလ
+ ဂုဠပိဏ္ဍ + ပုမာဏ] အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။
ဒုတ္တိသပလဂုဠပိဏ္ဍပုမာဏော တုလတာယ။
ဝဇီရ၊ ၄၅၂။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၇၀။ ဝိမတိ၊
၂။ ၁၄၁။)

ဒုတ္တိံသမံသဓဏ္ဍပုဘေဒ (တိ) [ဒုတ္တိံသ+မံသ-
ဓဏ္ဍ+ပဘေဒ] ၃၂-ခုသော အသား-ပိုင်း-
တစ်-ဟူသော အပြားရှိသော။ ပပ္ပါသန္တိ
ဒုတ္တိံသမံသဓဏ္ဍပုဘေဒံ(ဒုတ္တိမံသဓဏ္ဍပုဘေ-
ဒံ၊သိ)ပပ္ပါသမံသံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၉။(-ခုဒ္ဒက၊
ဋ္ဌ။၄၄။)

ဒုတ္တိံသမံသဓန္ဒပုဘေဒ (တိ) [ဒုတ္တိံသ+မံသ-
ဓန္ဒ+ပဘေဒ] ၃၂-ခုသော အသား-စု-
စိုင်း-ဟူသော အပြားရှိသော။ ပပ္ပါသန္တိ
ဒုတ္တိံသမံသဓန္ဒပုဘေဒံ ပပ္ပါသမံသံ။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၂၉။

ဒုတ္တိံသမဟာပုရိသလက္ခဏ(န) [ဒုတ္တိံသ+မဟာ-
ပုရိသ+လက္ခဏ] ၃၂-ပါးသော ယောက်ျား
မြတ်၏လက္ခဏာ၊ယောက်ျားမြတ်၏လက္ခဏာ
၃၂-ပါး၊ ယောက်ျားမြတ်ကို မှတ်သား
ကြောင်း ‘လက္ခဏာ’ ၃၂-ပါး။(ယင်း-လက္ခ-
ဏာတို့ကား- (၁)အညီအညွတ် ကောင်းစွာ
ထိသောခြေဖဝါးရှိခြင်း (သုပ္ပတိဋ္ဌိတပါဒ)လ-
က္ခဏာ, (၂) ခြေဖဝါးအပြင်၌ စက်ဝန်းမျိုးစုံ
ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိခြင်း (ပါဒတလစက္က)လက္ခ-
ဏာ, (၃) ရှည်လျားသော ဖနောင့်ရှိခြင်း
(အာယတပဏ္ဍိ)လက္ခဏာ, (၄) ရှည်သွယ်
သော လက်ချောင်း, ခြေချောင်းရှိခြင်း (ဒိ-
ဃင်္ဂုလိ)လက္ခဏာ, (၅) နူးညံ့ နုနယ်သော
လက်ဖဝါး ခြေဖဝါးရှိခြင်း (မုဒုတလနဟတ္ထ
ပါဒ) လက္ခဏာ, (၆) ကွန်ရက်ပမာ ညီညာ
သော လက်ချောင်း, ခြေချောင်းရှိခြင်း (ဇာ-
လဟတ္ထပါဒ)လက္ခဏာ, (၇) အထက်သို့ မြင့်
တက်သော ခြေဖျက် သို့မဟုတ် ခြေမျက်စိ
ရှိခြင်း(ဥဿင်္ခပါဒ)လက္ခဏာ, (၈) ဧကီသား
ကောင်၏ သို့မဟုတ် တောဆိတ်နက်၏သလုံး
မြင်းခေါင်းနှင့်တူသော သလုံးမြင်းခေါင်း ရှိ
ခြင်း(ဧကီဇဿိ)လက္ခဏာ, (၉)မကိုင်းမညွတ်
ပဲ ရပ်လျက်ပင် လက်ဝါးပြင် ၂-ဖက်ဖြင့် ပုဆိပ်
ဒူးတို့ကို သုံးသပ်နိုင်ခြင်း(အနောနမဇဏ္ဍပုရိ-

မသန)လက္ခဏာ, (၁၀) အအိမ်ဖြင့် ဖုံးလွှမ်း
ထားသော ပုရိသနိမိတ်ရှိခြင်း (ကောသော-
ဟိတဝတ္ထဂုယ) လက္ခဏာ, (၁၁) ရွှေအဆင်း
နှင့် တူသော အဆင်းရှိသော ကိုယ်ရှိခြင်း
(သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏ)လက္ခဏာ, (၁၂) ချောမွေ့
သော အသား, အရေ ရှိခြင်း (သုရမစ္ဆဝိ)
လက္ခဏာ, (၁၃) မွေးညှင်းတိုင်း တခုတခု၌
တပင်ချင်း ပေါက်သော မွေးညှင်း ရှိခြင်း,
(ဧကေကလောမ)လက္ခဏာ, (၁၄) အထက်
သို့ အဖျားကော့တက်သော မွေးညှင်း ရှိခြင်း
(ဥဒ္ဓဂ္ဂလောမ) လက္ခဏာ, (၁၅) ဗြဟ္မာမင်း
ကဲ့သို့ ဖြောင့်မတ်သော ကိုယ်ရှိခြင်း (ဗြဟ္မဇု-
ဂတ္ထ) လက္ခဏာ, (၁၆) လက်ဖမိုး ၂-ဖက်,
ခြေဖမိုး ၂-ဖက်, ပခုံးစွန် ၂-ဖက်, လည်ကုပ်
အားဖြင့် ၇-ပါးသော အရပ်တို့၌ ပြည့်ဖို့ တိုး
ပွားသော အသားရှိခြင်း (သတ္တုဿဒ) လက္ခ-
ဏာ, (၁၇) ခြင်္သေ့၏ရှေ့ပိုင်းကိုယ်နှင့် တူသော
ကိုယ်ရှိခြင်း (သီဟပုဗ္ဗဒ္ဓကာယ) လက္ခဏာ,
(၁၈) လက်ပြင် ၂-ဖက်အကြား၌တပြင်တည်း
ညီလျက် ပြည့်ဖို့သောကျောပြင်ရှိခြင်း (စိ-
တန္တရံလ)လက္ခဏာ, (၁၉) ပညောင်ပင်ကဲ့သို့
ဝန်းဝိုင်းသောကိုယ်ရှိခြင်း (နိဂြောဓပရိမဏ္ဍာ-
လ)လက္ခဏာ, (၂၀) ညီညာစွာသော လုံး
သော လည်ပင်းလည်တိုင်ရှိခြင်း (သမဝဋ္ဌက္ခ-
န္ဓ)လက္ခဏာ, (၂၁) အရသာကိုဆောင်
သော အလွန်ကောင်းမြတ်သော အကြောရှိ
ခြင်း(ရသဂ္ဂသဂ္ဂိ)လက္ခဏာ, (၂၂) ခြင်္သေ့၏
မေးနှင့်တူသော မေးရှိခြင်း(သီဟဟန)လက္ခ-
ဏာ, (၂၃) ၄၀-သော သွားရှိခြင်း(စတ္တာ-
လီသဒန္တ)လက္ခဏာ, (၂၄) ညီညွတ်သော
သွားရှိခြင်း(သမဒန္တ)လက္ခဏာ, (၂၅) မကျဲ
သော သွားရှိခြင်း (အဝိရဠဒန္တ) လက္ခဏာ,
(၂၆) အလွန်ဖြူစင်သော အစွယ် ၄-ချောင်း
ရှိခြင်း (သုသုက္ကဒါဌ)လက္ခဏာ, (၂၇) ကြီး
မားရှည်လျား နူးညံ့သော လျှာရှိခြင်း(ပဟု-
တဇိဝု)လက္ခဏာ, (၂၈) ဗြဟ္မာ၏ အသံနှင့်

တူသော အသံရှိခြင်း(ဗြဟ္မဿရ)လက္ခဏာ၊
 (၂၉) အလွန်ညှိသောမျက်လုံးရှိခြင်း(အဘိ-
 နီလနေတ္တ)လက္ခဏာ၊ (၃၀) နွားငယ်၏မျက်
 တောင်နှင့် တူသော မျက်တောင်ရှိခြင်း သို့
 မဟုတ် နွားငယ်၏ မျက်လုံးအိမ်နှင့် တူသော
 မျက်လုံးအိမ်ရှိခြင်း (ဂေါပခုမ) လက္ခဏာ၊
 (၃၁) မျက်မှောင် ၂-ခု အကြား၌ နူးညံ့သော
 လဲဝါဂွမ်းနှင့်တူသော ဖြူစင်သော ဥဏ္ဍလုံမွေ
 ရှင်တော် ပေါက်လျက်ရှိခြင်း (ဥဏ္ဍာ)လက္ခ-
 ဏာ၊ (၃၂) သင်းကျပ်ပြားကဲ့သို့ ဝန်းဝိုင်း
 သော ဦးခေါင်းရှိခြင်း (ဥဏ္ဍိသသိသ) လက္ခ-
 ဏာ-တို့ဖြစ်၏။ (ဒီ၊ ၂။ ၁၄-၆။ ဒီ၊ ၂။ ၁၁၇-၈။
 မ၊ ၂။ ၃၃၆-၈။)

ကုမာရော ဒုတ္တိ*သမဟာပုရိသလက္ခဏေ-
 ဟိ သမန္နာဂတော။ ဒီ၊ ၂။ ၁၄။ (-ဒီ၊ ၁။ ၉၈။
 မိလိန္ဒ။ ၇၉၊ ၈၀။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၁။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၅။
 သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၁။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၉၊ ၁၇၀။ ဝိမာန၊
 ၄။ ၁၉၇။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၈၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၅၃။ သာ-
 ရတ္ထ၊ ၁။ ၁၁၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၂။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၁။
 ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၁၊ ၁၆၅။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၇။)

ဒုတ္တိ*သမဟာပုရိသလက္ခဏပဋိမဏ္ဍိတ (တိ)
 [ဒုတ္တိ*သမဟာပုရိသလက္ခဏ+ပဋိမဏ္ဍိတ]
 ၃၂-ပါးသော ယောက်ျားမြတ်၏ လက္ခဏာ
 တို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော။ ဘဂဝတောပိ
 သရီရံ ဒုတ္တိ*သမဟာပုရိသလက္ခဏပဋိမဏ္ဍိတံ။
 မ၊ ၄။ ၂။ ၉၂။ (-ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၁။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၇။
 အပါ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၁၁။)

ဒုတ္တိ*သမဟာပုရိသလက္ခဏပဋိမဏ္ဍိတသရီရ (တိ)
 [ဒုတ္တိ*သမဟာပုရိသလက္ခဏပဋိမဏ္ဍိတ +
 သရီရ] ၃၂-ပါးသော ယောက်ျားမြတ်၏
 လက္ခဏာတို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော ကိုယ်
 ရှိသော။ သူ။ ဒုတ္တိ*သမဟာပုရိသလက္ခဏပဋိ-
 မဏ္ဍိတသရီရတ္တာ။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၆။

ဒုတ္တိ*သမဟာပုရိသလက္ခဏဗျာမပ္ပဘာမဏ္ဍလော-
 ပသောဘိတ (တိ) [ဒုတ္တိ*သ မဟာပုရိသ-

လက္ခဏ + ဗျာမပ္ပဘာ မဏ္ဍလ + ဥပသောဘိ-
 တ] ၃၂ ပါးသော ယောက်ျားမြတ်၏ လက္ခ-
 ဏာနှင့် တလံမျှသောရောင်ခြည်တော်ဝန်းဖြင့်
 တင့်တယ်သော။ သူ။ ဒုတ္တိ*သမဟာပုရိသ-
 လက္ခဏဗျာမပ္ပဘာမဏ္ဍလော ' ပသောဘိတံ
 ဘဂဝန္တံ ဒိသ္မာ။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၄၁။

ဒုတ္တိ*သမဟာပုရိသလက္ခဏဝိစိတ္တသရီရ (တိ)
 [ဒုတ္တိ*သမဟာပုရိသလက္ခဏ+ဝိစိတ္တ+သရီ-
 ရ] ၃၂-ပါးသော ယောက်ျားမြတ်၏ လက္ခ-
 ဏာဖြင့် ဆန်းကြယ်သော ကိုယ်ရှိသော။
 သောဘတိ ဘဂဝါ ဒုတ္တိ*သ မဟာပုရိသ-
 လက္ခဏဝိစိတ္တသရီရော။ မ၊ ၄။ ၂။ ၉၂။

ဒုတ္တိ*သမဟာပုရိသလက္ခဏဝိရာဇိတ (တိ) [ဒုတ္တိ*-
 သမဟာပုရိသလက္ခဏ+ဝိရာဇိတ] ၃၂-ပါး
 သော ယောက်ျားမြတ်၏ လက္ခဏာဖြင့် -
 တောက်ပ-တင့်တယ်-သော။ ဒုတ္တိ*သမဟာ-
 ပုရိသလက္ခဏဝိရာဇိတယ ရူပသိရိယာ။
 ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၇။

ဒုတ္တိ*သ မဟာပုရိသ လက္ခဏ သမ္ပန္န သရီရ (တိ)
 [ဒုတ္တိ*သမဟာပုရိသလက္ခဏ+သမ္ပန္န+သရီ-
 ရ] ၃၂-ပါးသော ယောက်ျားမြတ်၏ လက္ခ-
 ဏာနှင့် ပြည့်စုံသော ကိုယ်ရှိသော။ သူ။ သုန္ဒရ-
 ဒဿနော ဒုတ္တိ*သမဟာပုရိသလက္ခဏသမ္ပန္န-
 သရီရတ္တာ။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၈။

ဒုတ္တိ*သ မဟာပုရိသ လက္ခဏ သဿိရိက (တိ)
 [ဒုတ္တိ*သ မဟာပုရိသ လက္ခဏ+သဿိရိက]
 ၃၂ ပါးသော ယောက်ျားမြတ်၏ လက္ခဏာ
 ဖြင့် တင့်တယ်ခြင်း-ကြောင့်ဖြစ်သော အသ-
 ရေ- ရှိသော။ ဒုတ္တိ*သမဟာပုရိသ လက္ခဏ-
 သဿိရိကတယ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၃၃။

ဒုတ္တိ*သမဟာပုရိသလက္ခဏသိရိ (တိ) [ဒုတ္တိ*သ-
 မဟာပုရိသ လက္ခဏ + သိရိ] ၃၂-ပါးသော
 ယောက်ျားမြတ်၏ လက္ခဏာ-ဖြင့် တင့်တယ်
 ခြင်း-ကြောင့်ဖြစ်သော အသရေ။ ဒုတ္တိ*သ-
 မဟာပုရိသလက္ခဏသိရိယာ သမုဇ္ဇလတာ ရာ-

ဂဏံ ဝိယ ဂဂနံ။ အံ၊ဌ၊၁။၁၄၂။ အပါဌ၊၁။ ၂၉၆။

ဒုတ္တိသ မဟာပုရိသ လက္ခဏာ သိတာနု ဗျဉ္ဇနပုဋိ-
မဏ္ဍိတ (တိ) [ဒုတ္တိသမဟာပုရိသလက္ခဏာ
+အသိတာနုဗျဉ္ဇန + ပုဋိမဏ္ဍိတ] ၃၂-ပါး
သော ယောကျ်ားမြတ်၏ လက္ခဏာကြီးနှင့်
ဂဝ-သော လက္ခဏာငယ်ဖြင့် တန်ဆာဆင်
အပ်သော။ သူ။ ဒုတ္တိသ မဟာပုရိသ လက္ခဏာ-
သိတာနုဗျဉ္ဇနပုဋိမဏ္ဍိတံ ဗုဒ္ဓသိရိယာ ဇလန္တံ။
ခုဒ္ဒက၊ဌ၊၁၀၈။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၁၄။

ဒုတ္တိသမဟာပုရိသဝရလက္ခဏပုဋိမဏ္ဍိတ (တိ)
[ဒုတ္တိသမဟာပုရိသဝရလက္ခဏာ + ပုဋိမဏ္ဍိ-
တ] ၃၂-ပါးသော ယောကျ်ားမြတ်၏ မြတ်
သော လက္ခဏာတို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်
သော။ ဒုတ္တိသမဟာပုရိသဝရလက္ခဏပုဋိ-
မဏ္ဍိတံ နာမ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၁၃။

ဒုတ္တိသမဟာဗြဟ္မ (ပု) [ဒုတ္တိသ+မဟာဗြဟ္မ]
၃၂-ယောက်သော - မဟာဗြဟ္မာ - ဗြဟ္မာ
ကြီး။ ဒုတ္တိသမဟာဗြဟ္မာနံ။ ပေဋကော။
၃၂၇။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၅၄။ မ၊ဌ၊၂။၁၆။ သံ၊ဌ၊၂။
၉၀။

ဒုတ္တိသလက္ခဏဓရ (တိ) [ဒုတ္တိသလက္ခဏာ+
ဓရ+အ] ၃၂-ပါးသော အမှတ်အသားလက္ခ-
ဏာကို ဆောင်သော။ သူ။ ဒုတ္တိသလက္ခဏ-
ဓရော။ အပါ၊၂။၁၆၅။ အံ၊ဌ၊၁။၃၀၅။

ဒုတ္တိသလက္ခဏပေတ (တိ) [ဒုတ္တိသလက္ခဏ
+ဥပေတ] ၃၂-ပါးသော အမှတ်အသား
'လက္ခဏာ'နှင့် ပြည့်စုံသော။ သူ။ ဒုတ္တိသ-
လက္ခဏပေတံ၊ သုပ္ပဘာလင်္ကတံ တနံ။ ထေရီ၊
ဌ၊၁၅၁။

ဒုတ္တိသဝဏ္ဏ (တိ) [ဒုတ္တိသ+ဝဏ္ဏ] ၃၂-မျိုး
သော အဆင်းရှိသော၊ အဆင်း ၃၂-မျိုး
ရှိသော (ပန်းပွင့်စသည်)။ ဒုတ္တိသဝဏ္ဏာနံ

ကုသုမာနံ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၂၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၅၆။
(-၂၄၂။ ခုဒ္ဒက၊ဌ၊၁၅၅။)

ဒုတ္တိသဝတ္ထ (ပု၊န) [ဒုတ္တိသ+ဝတ္ထ] ၃၂-ပါး
သော-(ရှုတ်ဆိုခြင်း၏) ကျင့်ဝတ်-ရှုတ်ဆိုပုံ
-ရှုတ်ဆိုနည်း။ တေသုတိ ဒုတ္တိသဝတ္ထေသု။
ပါစိတ်၊ယော။၄၅၃။

ဒုတ္တိသဝရလက္ခဏ (တိ) [ဒုတ္တိသ+ဝရ+
လက္ခဏ] ၃၂-ပါးသော ယောကျ်ားမြတ်၏
လက္ခဏာရှိသော။ သူ (ဘုရားရှင်)။ ဒုတ္တိသ-
ဝရလက္ခဏော (ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၀၁)တိ သုပ္ပတိဋ္ဌိတ-
ပါဒတလာဒိဟိ ဒုတ္တိသမဟာပုရိသလက္ခဏ-
ဟိသမန္နာဂတောတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ၊၅၃။
(-အပါ၊၁။၃၉၃။ အပါ၊၂။၁၁၁၊၂၆။ သုတ္တနိ၊
ဌ၊၁။၃၀၂။ အပါ၊ဌ၊၂။၁၀၃။)

ဒုတ္တိသဝရလက္ခဏပုဋိမဏ္ဍိတ (တိ) [ဒုတ္တိသ-
ဝရလက္ခဏာ + ပုဋိမဏ္ဍိတ] ၃၂-ပါးသော
ယောကျ်ားမြတ်၏ လက္ခဏာဖြင့် တန်ဆာ
ဆင်အပ်သော။ မာရော ဒုတ္တိသဝရလက္ခဏ-
ပုဋိမဏ္ဍိတံ ဗုဒ္ဓရူပံ မာပေတော။ ဒီ၊ဌ၊၂။၄၇။
(-မ၊ဌ၊၁။၃၇၂။ အဘိ၊ဌ၊၁။၃၀၈။ မ၊ဋီ၊၂။
၅၂။)

ဒုတ္တိသဝရလက္ခဏသမ္ပတ္တိ (တိ) [ဒုတ္တိသဝရ-
လက္ခဏာ+သမ္ပတ္တိ] ၃၂-ပါးသော ယောကျ်ား
မြတ်၏ လက္ခဏာနှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ ဒုတ္တိသ-
ဝရလက္ခဏသမ္ပတ္တိမဿ ဥတော။ သံ၊ဌ၊၁။
၂၂၈။

ဒုတ္တိသဝရလက္ခဏသမုဇ္ဈလ (တိ) [ဒုတ္တိသဝရ-
လက္ခဏာ+သမုဇ္ဈလ] ၃၂-ပါးသောယောကျ်ား
မြတ်၏ လက္ခဏာဖြင့် လွန်စွာတောက်ပသော။
ဒုတ္တိသဝရလက္ခဏသမုဇ္ဈလံ သရီရံ။ ပေဋ-
ကော။၃၂၇။

ဒုတ္တိသဟတ္ထ (တိ) [ဒုတ္တိသ+ဟတ္ထ] ၃၂-တောင်
ရှိသော (အူခွေ၊ အူမ)။ ဒုတ္တိသဟတ္ထံ အန္တံ

လောဟိတဒေါဏိယံ သံဝေလ္လေတု။ အဘိ၊
ဌ၊ ၂။ ၂၄၀။

ဒုတ္တိသကာရ (ပု) [ဒုတ္တိသ + အကာရ]
(၁) ၃၂-ပါးသော(ဆံ-အစရှိသော)-အခြင်း
အရာ-အဖို့-အစု။ (တိ) (၂)(က) ၃၂-ပါး
သော (ဆံ-အစရှိသော)-အခြင်းအရာ-အ
ဖို့-အစု-ရှိသော၊ ကမ္မဋ္ဌာန်း။ (ခ) ၃၂-ပါး
သော (ဆံ-အစရှိသော) - အခြင်းအရာ-
အဖို့-အစု-လျှင် အာရုံရှိသော၊ ဈာန်။ (၁)
ကေသာဒယော ဒုတ္တိသကာရာ။ ဝိဌ၊
၁။ ၈၈။ ဒီဌ၊ ၂။ ၃၆၀။ အဘိဌ၊ ၂။ ၂၁၃။
ပဋိသံဌ၊ ၁။ ၁၉၉။ ဒုတ္တိသကာရံ ပဋိကူ-
လတော မနသိ ကတု။ ဒီဌ၊ ၂။ ၇၁။
ဒုတ္တိသကာရာတိ ကေသာဒယော။ ဝိမတိ၊
၁။ ၅၀။ (- ဒီဌ၊ ၂။ ၁၈၆၊ ၃၆၀။ ဒီဌ၊ ၂။
၂၄၀။ မဌ၊ ၄။ ၂၆။ သံဌ၊ ၁။ ၂၀၅။ သံဌ၊
၂။ ၁၁၀။ သံဌ၊ ၂။ ၂၉၀။ အံဌ၊ ၁။ ၂၁၀၊ ၂၁၂။
အံဌ၊ ၂။ ၁၀၈။ အဘိဌ၊ ၁။ ၂၄၅။ အဘိ၊
ဌ၊ ၂။ ၂၁၃၊ ၂၁၈၊ ၂၄၉။ ပဋိသံဌ၊ ၁။ ၁၁၆၊
၁၉၉။ ခုဒ္ဒကဌ၊ ၃။ ၆၀။ ဓမ္မဌ၊ ၁။ ၁၈၅၊
၃၃၅။ ဓမ္မဌ၊ ၂။ ၄၁၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၃၄။
သံဋီ၊ ၂။ ၅၁၄။) (တိ) (၂)(က) သီလာနိ
သောဓေတော ဒုတ္တိသကာရံ တာဝ မနသိ
ကရောဟိ။ ဝိဌ၊ ၁။ ၂၀၃။ ဝိသင်္ဂဟ၊ ၃၂၆။
အာနာပါနံ ဒုတ္တိသကာရံ နဝ သိဝထိကာ-
တိ ကောဒသ အပ္ပနာကမ္မဋ္ဌာနာနိ ဟောန္တိ။
ဒီဌ၊ ၂။ ၃၉၄။ အောက်ပုဒ် ဒေါင်ကွင်းလည်း
ကြည့်။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၀။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၂၆။)
(ခ) ဒုတ္တိသကာရာတိ...တဒါရမ္မဏဇ္ဈာ-
နာနိ စ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၅၀။

ဒုတ္တိသကာရကမ္မဋ္ဌာန (န) [ဒုတ္တိ သကာ-
ရ + ကမ္မဋ္ဌာန] ဒုတ္တိသကာရ ကမ္မဋ္ဌာန်း၊
၃၂-ပါးသော-အခြင်းအရာ-အဖို့-အစု -
ရှိသော ကမ္မဋ္ဌာန်း။ ဒုတ္တိသကာရကမ္မဋ္ဌာနံ
(တာဝ)အာစိက္ခံ။ ဝိဌ၊ ၁။ ၃၁။ သံဌ၊ ၁။

၂၆၂။ (-သံဌ၊ ၂။ ၄၀။ အံဌ၊ ၁။ ၂၉၇။
ပဋိသံဌ၊ ၁။ ၇၅။)

ဒုတ္တိသကာရဒေသနာ (ထိ) [ဒုတ္တိသကာ-
ရ + ဒေသနာ] ၃၂-ပါးသော-အခြင်းအရာ-
အဖို့-အစု-ကို ဟောပြော 'ဒေသနာ'။ ဒေ-
သနာယပိ ဒုတ္တိသကာရဒေသနာယ ကေ-
သာ ပုရေ နာမ။ သံဌ၊ ၂။ ၂၄၀။

ဒုတ္တိသကာရနိစ္စယ (ပု) [ဒုတ္တိသကာရ +
နိစ္စယ] ဒုတ္တိသကာရ အဆုံးအဖြတ်၊ ၃၂-
ပါးသော-အခြင်းအရာ-အဖို့-အစု-၌ ဆုံး
ဖြတ်ခြင်း။ ခန္ဓာဒိတော စ ဝိညေယျော၊
ဒုတ္တိသကာရနိစ္စယော။ ခုဒ္ဒကဌ၊ ၆၀။

ဒုတ္တိသကာရပရိဂ္ဂါဟက (တိ) [ဒုတ္တိသ-
ကာရ + ပရိဂ္ဂါဟက။ ထိ-၌-ပရိဂ္ဂါဟိကာ]
၃၂-ပါးသော - အခြင်းအရာ-အဖို့-အစု-
ကို - ပိုင်းခြား၍ယူ - သိမ်းဆည်း - တတ်
သော။ ဒုတ္တိသကာရပရိဂ္ဂါဟိကာ သတိ
ဒုက္ခသစ္စံ။ ဒီဌ၊ ၂။ ၃၆၀။

ဒုတ္တိသကာရပါဠိ (ထိ) [ဒုတ္တိသကာရ +
ပါဠိ] ဒုတ္တိသကာရကမ္မဋ္ဌာန်းပါဠိ၊ ၃၂-ပါး
သော-အခြင်းအရာ-အဖို့-အစု-ကို စောင့်
ရှောက်တတ်သော စကားအစဉ်။ ဒုတ္တိသ-
ကာရပါဠိ အဒါသိ။ အဘိဌ၊ ၂။ ၂၁၄။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၃၄။

ဒုတ္တိသကာရဘာဝနာ (ထိ) [ဒုတ္တိသကာ-
ရ + ဘာဝနာ] ဒုတ္တိသကာရကမ္မဋ္ဌာန်း စီး
ဖြန်းခြင်း။ ဒုတ္တိသကာရဘာဝနာ သမ္ပဇ္ဇ-
တိ။ ခုဒ္ဒကဌ၊ ၃၁။

ဒုတ္တိသဓိက (တိ) [ဒုတ္တိသ + အဓိက] ၃၂-
ပါးဖြင့် ပိုလွန်သော၊ ၃၂-ပါး အပိုအလွန်ရှိ
သော။ ဒုတ္တိသဓိကနိ စတ္တာရိ သတာနိ။
အနုဋီ၊ ၁။ ၂၀။

ဒုတ္တိအာလောပမတ္တဂါဟိ (တိ) [ဒုတ္တိအာလော-
ပမတ္တ + ဂဟ + ဣ] ၂-လုတ်စာ၊ ၃-လုတ်စာမျှ-

သော ဆွမ်းကို ယူတတ်သော၊ ၂-လုတ်စာ၊
၃-လုတ်စာမျှ ဆွံသော (ခွက်စသည်)။ ဒု-
တ္တိအာလောပမတ္တဂါဟိ ခုဒ္ဒကံ တိက္ခာဒါန-
ဘာဇနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၅၃။

ဒုတ္တိကဋ္ဌုတ္တိကွာမတ္တ (ထိ) [ဒုတ္တိကဋ္ဌုတ္တိ+
တိက္ခာ+မတ္တာ] ၂-ယောက်မ၊ ၃-ယောက်
မသော ဆွမ်းမျှ၊ ၂-ယောက်မ၊ ၃-ယောက်
မ အတိုင်းအရှည်ရှိသော ဆွမ်း၊ ၂-ဇွန်း၊
၃-ဇွန်း အတိုင်းအရှည်ရှိသော ဆွမ်း။ ပတ္တဿ
အန္တောဂတံ ဒုတ္တိကဋ္ဌုတ္တိကွာမတ္တမ္ပိ။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၃။၉၀။ သာရတ္ထ၊၃။၄၅၉။

ဒုတ္တိကွတ္တိ (ဗျ) [ဒုတ္တိ+ကွတ္တိ။ ဒွေ ဝါ တယော
ဝါ ဒုတ္တယော၊ ဝါ-သဒ္ဓတ္ထေ အညပဒတ္တ-
သမာသော၊ ဒုတ္တယော ဝါရေ ဒုတ္တိကွတ္တိ။
ဝါရသချံယ ကွတ္တန္တိ ကွတ္တိပစ္စယော။ ပဉ္စိ-
ကာ၊၃။၉၃။ (မောဂံ၊ သျှ-လည်း ကြည့်။)
ဒုတ္တိကွတ္တိ-သဒ္ဓါသည် သမာသမဟုတ် ဝါကျ
သာ-ဟု (မဏိမဉ္ဇူ၊၁။၄၆၇)၌ ဖွင့်ဆိုသည်။
(ဒိတြိက္ခတု-သံ) ၂-ကြိမ်၊ ၃-ကြိမ်၊ ၂-ခါ၊
၃-ခါ။ ဒုတ္တိကွတ္တိ စောဒေတဗ္ဗော။ ဝိ၊၁။
၃၅။ ဒုတ္တိကွတ္တိ ပါတိမောက္ခေ ဥဒ္ဓိဿ-
မာနေ။ ဝိ၊၂။၁၉၀-၁။ (-မ၊၂။၃၃၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၅၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၆၁၊၂၁၄။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၊၂၆၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၃၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။ သာရတ္ထ၊၂။၃၁၃။
သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၂၈၆။)

ဒုတ္တိစ္ဆဒန (န) [ဒုတ္တိ + ဆဒန] (၁) ၂-ထပ်၊
၃-ထပ်မိုးခြင်း။ (၂) ဒုတ္တိစ္ဆဒန သိက္ခာပုဒ်။
(၁) ဒုတ္တိစ္ဆဒနဿ ပရိယာယ (ဝိ၊၂။၆၈)၌
ဆဒနဿ ဒုတ္တိပရိယာယံ၊ ပရိယာယော
ဝုစ္စတိ ပရိက္ခေပေါ၊ ပရိက္ခေပဒ္ဓယံ ဝါ ပရိ-
က္ခေပတ္တယံ ဝါ အဓိဋ္ဌာတဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊
ဋ္ဌ၊၃။၅၀။ ကင်္ခါ၊၂၀၇။ (- သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။
၃၄၇။) (၂) ဒုတ္တိစ္ဆဒနာဝသထပိဏ္ဏေ....သိက္ခာ-
ပဒေသု။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊၁၃။ (-၁၄။)

ဒုတ္တိပတ္တပူရ (တိ) [ဒုတ္တိပတ္တ + ပူရ။ ဒွေ ဝါ
တယော ဝါ ပတ္တာတိ ဒုတ္တိပတ္တာ၊ .... ဒုတ္တိ-
ပတ္တာ စ တေ ပူရ စာတိ ဒုတ္တိပတ္တပူရ။
ပါစိတ်၊ ယော။၆၈။] ၂-သပိတ်၊ ၃-သပိတ်
ပြည့်သော၊ ၂-လုံး၊ ၃-လုံးသော သပိတ်တို့၌
ပြည့်သော။ ဒုတ္တိပတ္တပူရ ပဋိဂ္ဂဟေတဗ္ဗော။
ဝိ၊၂။၁၀၈။ ဒုတ္တိပတ္တပူရေ ပူဝေ ပဋိဂ္ဂဟေ-
တွာ။ ဝိ၊၅။၂၉၆။ “ဒုတ္တိပတ္တပူရ ပဋိဂ္ဂဟေ-
တဗ္ဗော”တိ....ဒွေ ဝါ တယော ဝါ ပတ္တပူရေ
ဂဟေတုံ ဝနုတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၅၈။ ဒုတ္တိပတ္တ-
ပူရ ပဋိဂ္ဂဟေတဗ္ဗာတိ တထာနိတပူဝေဟိ
အတ္ထိကေန ဥက္ကဋ္ဌပတ္တပုမာဏဝသေန ဂဟေ-
တဗ္ဗော။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊၉၀။ ဒုတ္တိပတ္တပူရ ပဋိဂ္ဂဟေ-
တွာတိ မုခဝနိယာ ဟေဋ္ဌိမလေခါယ သမံ
ပူရေ ဒုတ္တိပတ္တပူရေ ဂဟေတွာတိ အတ္ထော။
ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၃၈၃။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၇။ ကင်္ခါ၊
၂၁၈။ဝဇီရ။၃၁၆။)

ဒုတ္တိပရိယာယ (ပု) [ဒုတ္တိ+ပရိယာယ] ၂-ထပ်၊
၃-ထပ်-လှည့်ပတ်ခြင်း-လှည့်ပတ်၍ မိုးခြင်း။
ဒုတ္တိပရိယာယေ အဓိဋ္ဌဟိတွာ။ ဝိ၊၅။၆၃။
ဒုတ္တိစ္ဆဒန (၁)-လည်း ကြည့်။

ဒုတ္တိဗျာမသတပ(ပု)မာဏ (တိ) [ဒုတ္တိဗျာမသတ
+ပမာဏ] အလံ ၂-ရာ၊၃-ရာ အတိုင်းအရှည်
‘ပမာဏ’ရှိသော။ ဒုတ္တိဗျာမသတပုမာဏေ
မဟာကာယေ နိမ္မိနိတွာ။ ဝဇီရ။၁၅၆။
အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဒုတ္တိဗျာမသတပုမာဏနာဂုဒ္ဓရဏ (န) [ဒုတ္တိ-
ဗျာမသတပမာဏ+နာဂ + ဥဒ္ဓရဏ] အလံ
၂-ရာ၊ ၃-ရာ အတိုင်းအရှည် ‘ပမာဏ’ရှိသော
နဂါးတို့ကို ထုတ်ဆောင်ခြင်း၊ အလံ ၂ ရာ၊
၃-ရာ ဖန်ဆင်း၍ နေသော နဂါးတို့ကို ထုတ်
ဆောင်ခြင်း။ ဒုတ္တိဗျာမသတပုမာဏနာဂုဒ္ဓ-
ရဏေ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀)တိ ဒုတ္တိဗျာမသတပု-
မာဏေ မဟာကာယေ နိမ္မိနိတွာ ဌိတာနံ
နာဂါနံ ဥဒ္ဓရဏေ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၅၇။

ဒုတ္တိမံသခဏ္ဍပုဘောဒ (တိ) [ဒုတ္တိမံသခဏ္ဍ+
ပဘောဒ] ၂-ခု, ၃-ခုသော အသား - ပိုင်း
-တစ်-ဟူသော အပြားရှိသော။ ဒုတ္တိသ-
မံသခဏ္ဍပုဘောဒ (သိ၊မူ-ကဲ့) ကြည့်။

ဒုတ္တိမတ္တာလောပဘောဇီ (တိ) [ဒုတ္တိမတ္တာ-
လောပ+ဘုဇ+ဇီ] ၂-လုတ်, ၃-လုတ်မျှသော
ဆွမ်းလုတ်ကို စား-လေ့ရှိ-တတ်-သော၊ သူ။
န ဒုတ္တိမတ္တာလောပဘောဇီတာယ။ သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၄။

ဒုတ္တိယောဇန (တိ) [ဒုတ္တိ+ယောဇန] ၂-ယူဇနာ၊
၃-ယူဇနာရှိသော (အရပ်-စသည်)။ တိဏ-
ဂဟန (၁) (အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၉) - ကြည့်။

ဒုတ္တိရာဇပရိဝတ္တ (တိ) [ဒုတ္တိရာဇ + ပရိဝတ္တ]
၂-ဆက်, ၃-ဆက်သော မင်းတို့၏ လည်ရာ၊
မင်း ၂-ဆက် ၃-ဆက် ပြောင်းရာ (အခါ)။
ဒုတ္တိရာဇပရိဝတ္တသခါတံ အခွါနံ ကာလံ
ဂတော။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၄။

ဒုန္နံ (န) [ဒွိ+ဒွိ။ နောက် ဒွိ-ကို ဒွိ, ဣ-ကို
အ-ပြု။ ဒုန္နော-ဟူသော နိပါတန-ဖြင့် ရှေး
ဒွိ-၌ ဣ-ကို အ-ပြု၊ နိဂဟိတံလာ။ ဝဂ္ဂန္တန-ပြု။
ရူ၊ဋ္ဌီ၊ ၂၅၇။ ဒွိ ၂-လုံးကို သုတ်ကြီးဖြင့် ဒုန္န-
ပြု။ (ဒွိဒ-သံ၊ ဒွိဒ-ပြာ, အဒ္ဓမာဂဓိ)] (၁)
၂-ခု ၂-ခု၊ အစုံအစုံ။ (တိ) (၂) ၂-ခု ၂-ခု
-အစုံအစုံ-အနက်ရှိသော (သဒ္ဓါ)။ (၁)
ပိတာ စ မာတာ စ ပိတရော၊ ပိတုနံ ပိတ-
ရော ပိတာမဟာ၊ တေသံ ယုဂေါ ဒုန္နော
ပိတာမဟယုဂေါ။...ဝေဉ္စိ တတ္ထ တတ္ထ ဒုန္နံ
ဂဟိတမေဝ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၄။ (-သိ၊
ဋ္ဌ၊သစ်၊ ၂။ ၂၀၄။) ယုဂံ တု ယုဂဉ္စ ဒုန္နံ၊ ဓာနံ။
၆၂။ (တိ) (၂) ဒုန္နဋ္ဌာ ဝါ ဒုန္နာ။ ရူ၊ ၂၅၇။

ဒုန္နံ (ပ) [ဒုန္န+ဏ။ ဒုန္နသဒိသတ္တာ(ရူ၊ ၂၅၇)-
တိ ယထာ ဒုန္န-ဣတိ အယံ သဒ္ဓေါ နာမ-
ဒုယသဒ္ဓေန သမုစ္စိယမာနအတ္ထဒ္ဓယံ ဝဒတိ၊
တထာ အယံ သမာသောပိ သမုစ္စိယမာန-

အတ္ထဒ္ဓယံ ဝဒတိတိ 'ဒုန္နော'တိ ဝုစ္စတိ။ ယင်း-
ဋ္ဌီ။ (- နိတိ၊သုတ္တံ၊ ၇၀၉။ နျာသ။ ၃၂၉။
မောက်၊ ၃။ ၁၉။ နိရုတ္တိ။) (ဒွိဒ-သံ၊ ဒွိဒ-ပြာ,
အဒ္ဓမာဂဓိ)] ဒုန္နသမာသံ၊ စုံတွဲအနက် ၂-ခု
ကိုဟောသောသမာသံ၊ ၂-ပုဒ်အနက်ပြဇာနီး
သောသမာသံ။ (ယင်းသည်-သမာသံ ၆-ပါး
တွင် နောက်ဆုံးသမာသံ ဖြစ်၏။ ဝိဘတ်တွင်
လိင်တူ, မတူသော အနည်းဆုံး ၂-ပုဒ်တို့ကို
တွဲစပ်ရသော သမာသံဖြစ်သည်။ ဒုန္န-သဒ္ဓါ
သည် အနက် ၂-ခုကို ဟောနိုင်သကဲ့သို့, လေ့
၂-စင်းသည် ဝန် ၂-ခုကို သယ်ဆောင်နိုင်သကဲ့
သို့ 'သမဏဗြာဟ္မဏာ' စသော ပုဒ်တို့ကိုလည်း
သမဏ တပုဒ်ထည်းက ရဟန်း, ပုဏ္ဏား အ
နက် ၂-ခုကို၎င်း၊ ဗြာဟ္မဏ တပုဒ်ထည်းက
ပုဏ္ဏား, ရဟန်း အနက် ၂-ခုကို၎င်း ဟောနိုင်
သောကြောင့် ဒုန္နသမာသံဟု ခေါ်ဆိုသည်။
ယင်းသမာသံသည် ၂-ပုဒ်အနက်, သို့မဟုတ်
ပုဒ်တိုင်း ပုဒ်တိုင်း၏ ဟောနက်များ ပြဇာနီး
သော သမာသံ ဖြစ်သည်။ ဝါကျအတွင်း၌
ပဌမာဝိဘတ်ဖြင့် ဆုံးစေလျက် အသီးအသီး
ရှိရင်းလိင်အတိုင်း ထား၍ သမာသံပြီးသော
အခါ နောက်ပုဒ်၏ လိင်အတိုင်း ထားရသည်။
ပုဒ်တိုင်းပုဒ်တိုင်း၌ သမုစ္စယဇောတက စ-သဒ္ဓါ
ကိုလည်း ယှဉ်စေရ၏။ ထို့ကြောင့် မောက်-၌
'စတ္ထ' သမာသံဟု အမည်ပေးသည်။ ယင်း
သမာသံနှင့်စပ်သော မှတ်သားဖွယ်အကျယ်
ကို သဒ္ဓါကျမ်းတို့၌ ကြည့်။) သုဝိဘတ္တဘိတ္တိ-
ထမ္မသောပါနန္တိ ဧတ္ထ သုဝိဘတ္တ-ပဒဿ
ဒုန္နတော ပုဗ္ဗေ သုယျမာနတ္တာ သဗ္ဗေဟိ ဒုန္န-
ပဒေဟိ သမ္ပန္နော။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ ၁။ ၇၃။ (-
သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ ၂။ ၃၀၅။)

ဒုန္နဂဗ္ဘဘာဝ (ပ) [ဒုန္နဂဗ္ဘ+ဘာဝ] အတွင်း၌
ဒုန္နသမာသံရှိသည်၏ အဖြစ်၊ ဒုန္နသမာသံ-
အတွင်း၎င်း - ပါဝင်-သည်- ၏ အဖြစ်။
သော ဒုန္နဂဗ္ဘဘာဝံ ဇောတေတုံ ကမ္မဒ္ဓယေ
ပယုဇ္ဇိတဗ္ဗော။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ ၁။ ၃၃၈။

ဒွန္တဂဗ္ဘသမာသ (ပု) [ဒွန္တဂဗ္ဘ+သမာသ] ဒွန်သမာသ - အတွင်းငုပ်- ပါဝင် - သော (တပျရိသ်) သမာသ။ ဒွန္တဂဗ္ဘသမာသော ဝါသော။ သိဋ္ဌိသစ်။ ၂၁၉။

ဒွန္တဌ (တိ) [ဒွန္တ+ဌ+အ။ (ဒွံဒဿ-သံ)] (၁) ဒွန်သမာသ၌တည်သော။ (၂) ဒွန်သမာသ လျှင် တည်ရာရှိသော။ သဗ္ဗနာမ်။ (၁) ဒွန္တဌာ ဝါ။ ကစည်း။ ၁၆၅။ ရှု။ ၂၀၈။ ဒွန္တေ တိဌတိတိ ဒွန္တဌော။ ရှုဋ္ဌိ။ ၂၀၈။ ဒွန္တေ ဌိတော ဒွန္တဌော၊ ဒွန္တဝသေန ဌိတောတိပိ ဒွန္တဌော။ ဂဠုပျံ။ ၁၆၅။ ကစွာယနဝဏ္ဏနာ။ ၁၆၅။ (၂) ဒွန္တေ ဌိတော ဧတ္ထာတိ ဝါ ဒွန္တဌော။ ဂဠုပျံ။ ၁၆၅။

ဒွန္တဌ (တိ) [ဒွန္တ+အတ္ထ] ၂-ခု ၂-ခုသော အနက် ရှိသော။ အစုံအစုံ - စုံတုံစုံတုံ - အနက်ရှိ သော။ ဒွန္တဌာ (ရှု။ ၃၅၇)တိ ဒွန္တနာမဘူတ- အတ္ထသမန္တဂတော။ ယင်း-ဋ္ဌိ။

ဒွန္တပရ (တိ) [ဒွန္တ+ပရ] ဒွန်ပုဒ်-၏-မှ- နောက်။ ဒွန္တပရတော သုယုမာနတ္တာ။ သိ ဋ္ဌိသစ်။ ၂။ ၁၈၂။

ဒွန္တပုဗ္ဗဂ (တိ) [ဒွန္တပုဗ္ဗ+ဂမု+ကိ] ဒွန်ပုဒ်၏ ရှေ့သို့ရောက်သော။ ဒွန်ပုဒ်၏ရှေ့၌-ဖြစ်- တည်-သော (ဝိ-စသော သဒ္ဒါ)။ ဒွန္တပုဗ္ဗဂေါ ပန ဝိ-သဒ္ဒေါ ဥဘယတ္ထ ယောဇေတဗ္ဗော။ သိဋ္ဌိသစ်။ ၂။ ၂၄၃။

ဒွန္တသမာသ (ပု) [ဒွန္တ+သမာသ] ဒွန်သမာသ (၂-ပုဒ်အနက် ပြောင်းသော သမာသ)။ ဒွန္တသမာသဝသေန စ ကေဝစနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ပဋိသံ၊ ဌာ။ ၁။ ၅၃။ စူဠနိ၊ ဌ။ ၅၀။ (-ပဋိသံ၊ ဌ။ ၂။ ၁။ မဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၂၆။)

ဒွယံဒွယ (န) [ဒွယ+ဒွယ] (၁) ၂-ယောက် ၂-ယောက်သောသူ။ (၂) ၂-ယောက် ၂-ယောက်သောသူ၏အဖြစ်။ (၁) အောက်ပုဒ် ကြည့်။ (၂) ဒွယံဒွယာရာမ-ကြည့်။

ဒွယံဒွယသမာပတ္တိ (တိ) [ဒွယံဒွယံ+သမာပတ္တိ] ၂-ယောက် ၂-ယောက်သောသူ (မိန်းမ၊ ယောက်ျား) တို့သည်-ရောက်အပ်-ကျင့်အပ် -သောအကျင့်၊ မေထုန်အကျင့်။ ဒွယံဒွယ- သမာပတ္တိ(ဝိ။ ၁။ ၂၄)န္တိ ဒွိဟိ ဒွိဟိ သမာပဇ္ဇိ- တဗ္ဗံ၊ ဒွယံ ဒွယံ သမာပတ္တိန္တိပိပါဌော၊ ဒယံ ဒယံ သမာပတ္တိန္တိပိ ပဌန္တိ၊ တံ န သုန္တရံ။ ဝိ၊ ဌ။ ၁။ ၁၈၆။ ဒွယေန ဒွယေန သမာပဇ္ဇိတဗ္ဗ- တော ဒွယံဒွယသမာပတ္တိ။ ဝိ၊ ဌ။ ၁။ ၂၂၂။ ဒွယံဒွယသမာပတ္တိ(အံ၊ ၂။ ၄၃၉)န္တိ ဒွိဟိ ဒွိဟိ သမာပဇ္ဇိတဗ္ဗဘာဝံ။ အံ၊ ဌ။ ၃။ ၁၆၇။ ဒွိဟိ ဒွိဟိ သမာပဇ္ဇိတဗ္ဗာ ဒွယံဒွယသမာပတ္တိတိ အာဟ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၈၂။ ဒွယံဒွယသမာပတ္တိ- (အံ၊ ၂။ ၄၃၈) နန္တိ ဒွိဟိ ဒွိဟိ သမာပဇ္ဇိတဗ္ဗံ၊ မေထုနန္တိ အတ္ထော။ အံ၊ ဌ။ ၃။ ၁၇၃။ (-ဝိ၊ ၅။ ၂၉၁။ မဟာနိ။ ၁၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၄၉။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၁၆။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၉၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၁၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၃၈။ ၁၄၅။ ကင်္ခါ၊ ဌိ။ ၁၇။ ဒိ၊ ဌိ။ ၁။ ၁၁၇။ သိဋ္ဌိသစ်။ ၁။ ၃၃၂။)

ဒွယံဒွယာရာမ (တိ) [ဒွယံဒွယ+အာရာမ] ၂-ယောက်, ၂-ယောက်သော သူတို့၏ အဖြစ် ၌ မွေ့လျော်တတ်သော၊ အတွဲလိုက် အတွဲ လိုက်-အစုံလိုက် အစုံလိုက်-မွေ့လျော်တတ် သော။ ဒွယံဒွယာရာမော (မဌ၊ ၁။ ၁၁၆)- တိ ဒွိန္တံ ဒွိန္တံ ဘာဝါဘိရတော။ မဋ္ဌိ၊ ၁။ ၂၀၉။

ဒွယံ (န) [ဒွိ+ဏ။ ရှု။ ၃၇၉။ ဒွိ+အယ။ မောက်၊ ၄။ ၄၉။ (ဒုအ-ပြာ)] (၁) ၂-ခု-၂-မျိုး- ၂-ပါး-အပေါင်း။ (တိ) (၂) ၂-ခု-၂-မျိုး- ၂-ပါး-သော-အစိတ်-အပြား-ရှိသော၊ ၂-ခု-၂-မျိုး- ၂-ပါး-သော။ (၁) ဒွယေနာ(ထေရ၊ ၃။ ၁၅)တိ ယထာဝုတ္တေန ဥန္တတိ- သြနတိဒွယေန လာဘလာဘာဒိဒွယေန ဝါ။ ထေရ၊ ဌ။ ၂။ ၂၄၇။ (-မ၊ ၁။ ၂၁၇။ သံ၊ ၁။ ၂၆၂။ မဟာနိ။ ၂၁၆။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၃၁၁။) (၂)

ဒွေ ဓမ္မာ ဒွယေန ဝေဒနာယ ကေသမော-
သရဏာ ဟောန္တိ။ ဒိ၊ ၂။ ၅၂။ ဒွါယံ ဝဒါမိတိ
ဒွယံ ဝဒါမိ။ မ၊ ၄။ ၄။ ၉၂။ ဒွယံ ကရဏီယ-
(ဥဒါန၊ ၈၉)န္တိ ဒွေ ကာတဗ္ဗာ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၉၄။
(-သံ၊ ၄။ ၁။ ၆၁။ မိလိန္ဒ၊ ၂။ ၂။ ၁။) ဒွယတာ-
လည်းကြည့်။

ဒွယ^၂ (န) [ဒွိ+ဒွိ+ဏ(အယ)။ ဒွိ ၁-ခု ချေ။
(ဒုအ-ပြာ)] ၂-ပါးစီ၊ ၂-ပါးစီ အစိတ်အပိုင်း
ရှိသော တရားအစု။ ဒွယ (သံ၊ ၂။ ၂။ ၉၁) နှိ
ဒွေ ဒွေ ကောဋ္ဌာသေ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၆။

ဒွယကာရီ (တိ) [ဒွယ+ကရ+ဏီ။ (ဒွယ-
ကာရိန် သံ)] (ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်) ၂-ပါး
အပေါင်းကိုပြု-လေ့ရှိ-တတ်-သော၊ သူ။
ဒွယကာရီနော (သံ၊ ၂။ ၂။ ၁၀၂) တိ ဒုဝိဓ-
ကာရီနော၊ ကုသလာကုသလာကာရီနောတိ
အတ္ထော။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၀။ (-ဒိ၊ ၁။ ၈၀။
သံ၊ ၂။ ၂။ ၁၀၄။ ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၄၉။)

ဒွယဂါမီ (တိ) [ဒွယ+ဂမ+ဏီ။ ထိ-၌-ဂါမီနီ]
၂-ပါးသော အဖို့သို့ရောက်သော။ ဒွယဂါမီနီ-
(ဒိ၊ ၁။ ၁၁၀) တိ သရူပေန အတ္ထိဘာဝံ၊
အတ္ထေန နတ္ထိဘာဝန္တိ ဧဝံ ဒွယဂါမီနီ။
အလိကတုစ္ဆန်ပုလဝါစာယ ဧတံ အဓိဝစနံ။
ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၀။ ဒွယံ ဂစ္ဆတိတိ ဒွယဂါမီနီ။ ဒိ၊ ၄။
၁။ ၈။

ဒွယင်္ဂသမ္ပတ္တိ (တိ) [ဒွယင်္ဂ+သမ္ပတ္တိ] အင်္ဂါ ၂-ပါး
အပေါင်းနှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ ဒွယင်္ဂသမ္ပတ္တိယာ
ပဏာမစေတနာပိ အန္တရာယဝိဟနနေန ဒိဋ္ဌ-
ဓမ္မိကာ။ သိ၊ ၄။ ၁။ ၁၁။ ၂။ ၆။

ဒွယင်္ဂသမန္နာဂတ (တိ) [ဒွယင်္ဂ+သမန္နာ-
ဂတ] အင်္ဂါ ၂-ပါး အပေါင်းနှင့် ပြည့်စုံ
သော။ ဒွယင်္ဂသမန္နာဂတေ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ
ဌပေသိ။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၁၇။

ဒွယတာ (တိ) [ဒွယ+တာ] (၁) ၂-ပါး
သော-အစိတ်-အပိုင်း-ရှိသော(တရား)။

(၂) ၂-ခု-၂-မျိုး-၏အဖြစ်။ (၁) ယာဝ-
ဒေဝ ဒွယတာနံ ဓမ္မာနံ ယထာဘူတံ ဉာဏာ-
ယ။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၉၁။ ဒွေ အဝယဝါ ဧတေ-
သန္တိ ဒွယာ၊ ဒွယာ ဧဝံ ဒွယတာ၊ တေသံ
ဒွယတာနံ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂။ ၁။ (၂) ဒွယ-
တာရဟိတ-ကြည့်။

ဒွယတာနုပဿနာ (ထိ၊ န) [ဒွယတာ+အနု-
ပဿနာ] ၂-ပါးသော-အစိတ်-အပိုင်း-ရှိ
သော တရားကို အဖန်ဖန်ရှုမှတ်ခြင်း။ သိယာ
အညေနပိ ပရိယာယေန သမ္မာ ဒွယတာနု-
ပဿနာ။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၉၁။

ဒွယတာနုပဿနာသုတ္တ (န) [ဒွယတာနုပဿနာ-
+ သုတ္တ] ဒွယတာနုပဿနာသုတ်၊ (ဒုက္ခ၊
သမုဒယ သစ္စာ ၂-ပါးတွဲ၊ နိရောဓ၊ မဂ္ဂ သစ္စာ
၂-ပါးတွဲ စသော ၂-ပါးတွဲတရားကို အဖန်
ဖန် ရှုမှတ်သူမှာ ယခုမျက်မှောက်ဘဝ၌ပင်
အရဟတ္တဖိုလ် သို့မဟုတ် အနာဂါမိဖိုလ်ကို
ရရှိနိုင်ပုံကို ဟောပြောသည်။) ခုဒ္ဒကနိကာယ၊
သုတ္တနိပါတ်ပါဠိ၊ ၃-ဝဂ်၊ ၁၂-သုတ်။ သုတ္တနိ။
၃၉၀-၇။ ဧဝံ မေ သုတန္တိ ဒွယတာနုပဿ-
နာသုတ္တံ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၉။

ဒွယတာနုပဿိ (တိ) [ဒွယတာ+အနု+ဒိသ+
ဏီ] ၂-ပါးသော-အစိတ်အပိုင်း-ရှိသော
တရားကို အဖန်ဖန်ရှုမှတ်-လေ့ရှိ-တတ်-
သော၊ သူ။ ဧဝံ သမ္မာ ဒွယတာနုပဿိနော-
(သုတ္တနိ၊ ၁။ ၉၁)တိ ဣမိနာ ဝုတ္တနယေန သမ္မာ
ဒွယဓမ္မေ အနုပဿန္တဿ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂။ ၁။

ဒွယတာရဟိတ (တိ) [ဒွယတာ+ရဟိတ] ၂-ခု-
၂-မျိုး-၏အဖြစ်မှ ကင်းသော၊ ၁-ခု-၁-
မျိုး-တည်း ဖြစ်သော။ အဒွယ (သံ၊ ၄။ ၂။
၁၀၆။ မူလဒွိ၊ ၁။ ၁၆၃)။ ကြည့်။

ဒွယဒသသတ (န) [ဒွယ+ဒသသတ] တရား
တဆယ့်နှစ်=၁၁၂။ ကပ္ပရက္ခိ စ ဒသမော၊

ဂါထာ ဒွယဒသသတံ (ဂါထာယော ဒွါဒသသတံ၊သိ)။ အပါ၊၁။၁၀၁။

ဒွယဓမ္မ (ပု) [ဒွယ+ဓမ္မ] ၂-ပါးသောတရား၊ တရား ၂-ပါး။ သစ္စံ မုသာတိ ဒွယဓမ္မမာဟု။ မဟာနိ။ ၂၂၈။ သုတ္တနိ။၄၁၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၄၈။

ဒွယနိဿိတ (တိ) [ဒွယ+နိဿိတ] (သဿတ၊ ဥစ္ဆေဒ) အယူ ၂ ပါးအပေါင်း-၌-ကို-မှီသော။ ဒွယနိဿိတော ချွယ် ကစွာန လောကော ယေဘုယျေန အတ္ထိတဉ္စေ နတ္ထိတဉ္စ။ သံ၊၁။၂၅၇။ သံ၊၂။၁၁၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၉၉။

ဒွယန္တ (တိ) [ဒွိ+အန္တ] ၂-ခုသော-အစွန်း-အဖို့-ရှိသော၊ အစွန်း ၂-ဖက် ထွက်သော။ ဧသော ခေါ် ဘန္တေ နာဂသေန ပဉ္စော ဒွယန္တော (ဒွယတော၊သိ) ကေန္တနိဿိတော ဘဝိဿတိ အဇာနနေန ဝါ ဂုယကရဏေန ဝါ။ မိလိန္ဒ။၁၄၆။

ဒွယသင်္ဂဟိတ (တိ) [ဒွယ+သင်္ဂဟိတ] (မိစ္ဆာ၊ သမ္မာ) အယူ ၂-ပါးဖြင့်-ပေါင်း-သိမ်း-ယူအပ်သော။ ဒိဋ္ဌိ-သဒ္ဓေါ ပန ဒွယသင်္ဂဟိတော။ သံ၊ဋီ၊၂။၈၀။

ဒွယသန္နိပါတ (ပု) [ဒွယ+သန္နိပါတ] (သုဂ်သွေး) ၂-ခုတို့၏ - အညီအညွတ် ပေါင်းဆုံ-စုဝေး-ခြင်း။ မုခပါနေနပိ ဒွယသန္နိပါတော ဘဝတိ။ မိလိန္ဒ။၁၂၈။

ဒွါကာရ (တိ) [ဒု+အာကာရ။ (ဒုရာကာရ-သံ)] မကောင်း - ကဲ့ရဲ့အပ် - စက်ဆုပ်အပ် - သော - အခြင်းအရာ - အဖို့ - အစု - ရှိသော၊သု။ (အဿဒ္ဓ၊ ကုသိတ၊ မုဋ္ဌဿတိ၊ အသမာဟိတ၊ ဒုပ္ပညပုဂ္ဂိုလ်)။ သွာကာရေ ဒွါကာရေ၊ ဝိ၊၃။၁၁။ ဒီ၊၂။၃၃။ မ၊၁။၂၂၅။ မ၊၂။၂၉၃။ အဘိ၊ဝိ၊၃၅၅။ ပဋိသံ၊၃၇၆။ မဟာနိ၊၁၃၉။ စူဠနိ၊၁၇၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၄။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၃၇။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၈၂။

ယေသံ ဟေယေဝ သဒ္ဓါဒယော အာကာရာ အသုန္နရာ၊ တေ ဒွါကာရာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၄။ ယေသံ အာသယာဒယော ကောဋ္ဌာသာ သုန္နရာ၊ တေ သွာကာရာ။ ဝိပရိတာ ဒွါကာရာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၀။ မ၊ဋီ၊၂။၁၃၅။ ကုစ္ဆိတာ ဂရဟိတာ သဒ္ဓါဒယော (အသဒ္ဓါဒယော) အာကာရာ ကောဋ္ဌာသာ ဧတေသန္တိ ဒွါကာရာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၅၈။ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တေဟိ အာသယာဒိဟိ သုန္နရေဟိ အသုန္နရေဟိ စ သမန္နာဂတာ သွာကာရာ၊ ဒွါကာရာ စ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိမတိ၊၁။၅၅။ (-ပဋိသံ၊၁၁၆၊၂၂၉။ မ၊ဋီ၊၂။၁၃၅။)

ဒွါကာရနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဒွါကာရ+နိဒ္ဒေသ] မကောင်းသော - အခြင်းအရာ - အဖို့ - အစု - ရှိသော သတ္တဝါတို့ကို အကျယ်ညွှန်ပြရာ - အပိုင်း၊အခန်း။ ဒွါကာရနိဒ္ဒေသာဒိသု။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၂။

ဒွါဂါရိက (တိ) [ဒွါဂါရ+ဣက] ၂-အိမ်သို့ ဆွမ်းခံခြင်းငှါ ကပ်ရောက်သော၊ ၂-အိမ်၌ ဆွမ်း-ရပ်-ခံ-သော၊သု။ ဒွါဂါရိကော ဝါ (ဟော-တိ) ဒွါလောပိကော။ ဒီ၊၁။၁၅၇။ ဒီ၊၃။၃၃။ မ၊၁။၁၁၁၊၃၀၁။ မ၊၂။၅။ အံ၊၁။၃၀၀၊၅၂၇။ အဘိ၊ပု၊၁၆၃။ မဟာနိ၊၃၂၇။ ကောဂါရိက (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၈၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၅၅) - နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဒွါ(ဒွိ၊ဒွေ)စတ္တာ(ရိ)လိသံ(ထိ) [ဒွိ+စတ္တာ(ရိ)-လိသံ။ (ဒွါစတ္တာရိံ ဇတ်၊ ဒွိစတ္တာရိံ ဇတ်-သံ)] လေးဆယ့်နှစ်ပါး၊ ၄၂-ပါး-ခု-မျိုး - ယောက် - သော။ ဒွေစတ္တာလိသံ ဒွေစတ္တာလိသံ နာဂသဟဿာနိ သကိံ သကိံ ဥပဋ္ဌာနံ အာဂစ္ဆေယျ။ ဒီ၊၂။၁၅၄။ ဣမေဟိ ဒွါစတ္တာလိသာယ အာကာရေဟိ။ နေတ္ထိ။ ၆၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃။ ဒွိစတ္တာလိသာယ အာကာရေဟိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၇။ (-

မိလိန္ဒ။၄၀၇။) ဒွေစက္ကာရီသကပ္ပသဟဿ-
လည်း ကြည့်။

ဒွါစက္ကာလီသ^၂ (တိ) [ဒွါစက္ကာလီသ+အ။ (ဒွါစ-
ကာရီ^၁ ဇာတ်-သံ)] ၄၂-ခု-တို့၏ပြည့်ကြောင်း
-မြောက် - ဖြစ်သော။ ဒွါစက္ကာလီသေ
(ဒွါစက္ကာလီသမေက) သတ္တဝါဟေ ပရိဏတ-
ကာလံ ဂဟေတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၇။

ဒွါဒသ^၁ (တိ) [ဒွါ+ဒသ။ကစည်း။၃၀၃။ ရှ။၂၅၃။
မောက်၊၃။၉၄။ (ဒွါဒဇနံ-သံ၊ဒုဝါလသ-ပြာ)]
တဆယ့်နှစ်ပါး၊၁၂-ပါး - ခု-မျိုး - ယောက်
-သော။ ဒွါဒသ ဝိဒတ္တိယော သုဂတဝိဒတ္တိ-
ယာ။ ဝိ၊၁။၂၂၄။ပရေ'တေ ဒွါဒသ ဟောန္တိ။
သံ၊၁။၃၅၁။ ယာဝတာ ဒွါဒသာယတနာနိ။
အဘိ၊ပု။၁၀၁။ ဒွါဒသဟိ အာကာရေဟိ။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၉၃။ ဒွါဒသန္တံ အာယတနာနံ
ဥဂ္ဂဟမနသိကာရပဇာနနာ ပညာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၆၂။ (-မ၊၂။၂၀။ အံ၊၃။၂၁။ အဘိ၊က။
၃၀၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၉၊၂၃၃။
သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။
ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၄။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၇၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။
၄၆၀။)

ဒွါဒသ^၂ (တိ) [ဒွါဒသ+အ] ၁၂-ခု-တို့၏ ပြည့်
ကြောင်း - မြောက် - ဖြစ်သော။ ဒွါဒသေ
ဥပ္ပန္နေ (မူလစိဝရေ)။ ဝိ၊၁။၃၀၅။ တထာ
ခလ္လာဋိယံ နာဂံ၊ ဒွါဒသံ ဥရဂဉ္ဇေဝ။ ပေတ။
၁၃၇။ ဝစ္ဆော လာခါတမ္ဗော၊ နိလ္လစ္ဆတော
ဒွါဒသေ မာသေ။ ထေရီ။၄၂၈။

ဒွါဒသ^၃ (တိ) [ဒွါဒသ+ဒွါဒသ။ (ဝိစ္ဆာလော-
ပ)] ၁၂-ပါး၊ ၁၂-ပါးသော (ဂါထာ-စ
သည်)။ ဒွါဒသနိပါတ-ကြည့်။

ဒွါဒသက (တိ) [ဒွါဒသ+က=ကဏ်] (၁)
၁၂-ခု၏ အပေါင်းဖြစ်သော။ (၂) ၁၂-ရက်
ပတ်လုံး (အတူတကွ) နေခြင်းရှိသော။ (၃)
၁၂-ပါး၊ ၁၂-ပါးသော။ (၁) တမေကံ ဒွါ-
ဒသကံ အဝုတ္တသိဒ္ဓံ ကတော ဝိသေသတော

ဒသေတုံ။ ဝဇီရ။၄၉၅။ (၂) သဟာယော
ပန ဒွါဒသကေန ဟောတိ(ဇာ၊၁။၂၀)တိ
သဗ္ဗကိစ္စာနိ ကေတော ကရဏဝသေန သဗ္ဗိ-
ရိယာပထေသု သဟ ဂစ္ဆတိတိ သဟာယော၊
သော ပနေသ ဒွါဒသကေန ဟောတိ၊ ဒွါဒ-
သာဟံ ကေတော နိဝါသေန ဟောတိတိ
အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၇။ (၃) အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

ဒွါဒသကနိပါတ (တိ) [ဒွါဒသက + နိပါတ]
၁၂-ပါး၊ ၁၂-ပါးသော ဂါထာ-စသည်တို့ကို
-ကျစေ - ချသွင်း - ခြင်းရှိသော (စကား၊
အပိုင်း၊ အခန်း)။ ဒွါဒသကနိပါတေ ဘဒ္ဒ-
သာလဇာတကေ အာဝိ ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၅၀၊၁၉၀။

ဒွါဒသကပ္ပကာရ(တိ) [ဒွါဒသက+ပကာရ] ၁၂-
ပါး အပြားရှိသော (ဝိပါက်-စသည်)။
အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒွါဒသကမဂ္ဂ (တိ) [ဒွါဒသက + မဂ္ဂ] အထက်
ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဧတ္ထေဝ ဒွါဒသကမဂ္ဂေါပိ
အဟေတုကဋ္ဌကမ္ပိ၊ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၇။ (-
၃၂၃။) ဒုဟေတုကပဋိသန္ဓိဝသေန ဒွါဒသ-
ကမဂ္ဂေါပိ ဟောတိ၊ ဒွါဒသကပ္ပကာရောပိတိ
အတ္ထော။ မူလဋ္ဌိ၊၁။၁၂၇-၈။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၂၃။ ဝိဘာဝိနီ။၁၈၄။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၇၂။)

ဒွါဒသကီ (တိ) [ဒွါဒသက+ဤ] ၁၂-ပါးသော
(ဒေသနာ)အပေါင်း၊ ၁၂-ပါးသော (စကား
အစဉ်)ရှိသော၊ ဒေသနာ။ ဂင်္ဂါပေယျာသိ
ပါစိနနိန္ဒဝါစနမဂ္ဂိ၊ ဝိဝေကနိဿိတံ ဒွါဒသကီ
ပဌမကီ။ သံ၊၃။၃၂။

ဒွါဒသက္ခတ္တု (ဗျ) [ဒွါဒသ+က္ခတ္တု] ၁၂-ကြိမ်
-ခါ။ ဒွါဒသက္ခတ္တု တိဋ္ဌတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၄။
ကခါ။၁၇၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၆၂။

ဒွါဒသဂုဏမူပါဂတ (တိ) [ဒွါဒသ + ဂုဏ +
ဥပါဂတ] ၁၂-ပါးသော 'ဂုဏ်' နှင့်
ပြည့်စုံသော (လျော်တေသကံန်း-စသည်)။

ဒွါဒသဂုဏမုပါဂတန္တိ ဒွါဒသဟိ အာနိသံ-
သေဟိ သမန္နာဂတံ။ (ဧတ္ထ ဂုဏ-သဒ္ဓေါ အာ-
နိသံသဋ္ဌော...မ-ကာရော ပဒသန္တိကရော)။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၉၈။
(လျှော်တေသင်္ကန်း၏ ကျေးဇူးဂုဏ် ၁၂-မျိုး
ယင်း ဌ-တို့ကြည့်။)

ဒွါဒသဂုဏသမန္နာဂတ (တိ) [ဒွါဒသ+ဂုဏ+
သမန္နာဂတ] အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဒွါဒသ-
ဂုဏသမန္နာဂတံ ဝါကစီရံနိဝါသေတွာ။ အပါ၊
ဋ္ဌ၊၁။၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။

ဒွါဒသဂ္ဂနက (တိ) [ဒွါဒသ + အဂ္ဂနက] ၁၂-
အသပြာ-ကျပ်-အဖိုး-ထိုက်-တန်-သော
(သမန်းမြက်-စသည်)။ ယဿ ဘိက္ခုနော
ဒွါဒသဂ္ဂနကော ကုသော ပါတိတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၃။၄၀၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၄၈။

ဒွါဒသင်္ဂ (တိ) [ဒွါဒသ+အင်္ဂ။(ဒုဝါလသံက-ပြာ)]
၁၂-ပါးသော အင်္ဂါရှိသော (ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်-
စသည်)။ ဒွါဒသင်္ဂ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေ ကုသလ-
ဘာဝေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၈၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၇၃။)

ဒွါဒသင်္ဂိကဝါရ (ပု) [ဒွါဒသင်္ဂိက+ဝါရ] ၁၂-ပါး
သော အင်္ဂါရှိသော ဒေသနာ - အလှည့်
-အကြိမ်။ အပရိပုဏ္ဏအင်္ဂဒ္ဓယယုတ္တော ဒွါဒ-
သင်္ဂိကဝါရော နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၀။

ဒွါဒသစိတ္တုပ္ပါဒသင်္ဂဟိတ (တိ) [ဒွါဒသ+စိတ္တုပ္ပါ-
ဒ+သင်္ဂဟိတ] ၁၂-ပါးသော စိတ္တုပ္ပါဒ်ဖြင့် -
ပေါင်း - သိမ်း - ယူအပ်သော (အကုသိုလ်
တရား-စသည်)။ ဒွါဒသစိတ္တုပ္ပါဒသင်္ဂဟိတေ
သဗ္ဗေပိ အကုသလေ ဓမ္မေ။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။

ဒွါဒသဉာဏ (တိ) [ဒွါဒသ+ဉာဏ] ၁၂-ပါးသော
ဉာဏ်ရှိသော။ န အရိယမဂ္ဂဿ ဒွါဒသဉာဏ-
တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၅။

ဒွါဒသနဟုတ = ဒွါဒသနိယုတ (န) [ဒွါဒသ+
နဟုတ = နိယုတ။ (ဒွါဒသအယုတ-သံ)]
တသိန်းနှစ်သောင်း (၁၂၀၀၀)သော။ဒွါဒ-

အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၂-၅၇-ပ-မ-ဗ-သ-၈

သနဟုတေဟိ(ဝိ၊၃။၄၆)တိ ဧတ္ထ ကေ နဟု-
တံ ဒသသဟဿာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၃။ ဒွါဒသ-
နိယုတနံ ဗြာဟ္မဏကဏာနံ။ ပါစိတ်၊ယော။
၂၁၂။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆။ အပါ၊
ဋ္ဌ၊၁။၉၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။)

ဒွါဒသနာဠိမတ္တ (တိ) [ဒွါဒသ+နာဠိ+မတ္တာ]
၁၂-ကွမ်းစား-စလယ် - မျှ - အတိုင်းအရှည်
ရှိ - သော(ရွှေမှုန့်-စသည်)။ သုဝဏ္ဏစုဏ္ဏမေဝ
မဂဓနာဠိယာ ဒွါဒသနာဠိမတ္တံ လဒ္ဓံ ဝနုတိ။
သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၀။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၉၃။

ဒွါဒသနိပါတ (တိ) [ဒွါဒသ+နိပါတ] ဒွါဒသ-
နိပါတ် (၁၂-ပါး၊၁၂-ပါးသောဂါထာ-စသည်
တို့ကို - ကျစေ - ချသွင်း - ခြင်းရှိသော
စကား၊ အပိုင်း၊ အခန်း)။ ဒွါဒသနိပါတေ
ဒွေ ထေရာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။ ဒွါဒသနိပါတေ
ဥဘော မာတာ စ ဓိတာ စ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။

ဒွါဒသပဒ (န) [ဒွါဒသ+ပဒ] (၁) (က) ၁၂-
ပါးသောပုဒ်။ (ခ) ၁၂-ပါးသော - အဖို့-အ
စု။ (တိ)(၂)(က) ၁၂-ပါးသောပုဒ်ရှိသော။
(ခ) ၁၂-ပါးသော - အဖို့ - အစု - ရှိသော
(ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်-စသည်)။ (၁)(က) အောက်
ပုဒ်-ကြည့်။ (ခ) ဒွါဒသပဒိက-ကြည့်။ (တိ)
(၂)(က) ဆန္ဒ အတ္တပဒါနံ ဆန္ဒဉ္စ ဗျဉ္စနပဒါနံ
ဝသေန ယာ ဒွါဒသပဒတာ ဝုတ္တာ။ နေတ္ထိ၊
ဋ္ဌ၊၅။၈။ (ခ)တိက္ခတ္တံ ဒွါဒသပဒံ ပစ္စယာကာရံ
သမ္မသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၀။

ဒွါဒသပဒသမ္ပတ္တိ (တိ) [ဒွါဒသပဒ + သမ္ပတ္တိ]
၁၂-ပါးသော ပုဒ် - ၏ - နှင့် - ပြည့်စုံခြင်း။
ဒွါဒသပဒသမ္ပတ္တိသင်္ခါတံ တိဝိကေလျာဏတံ
ဒသေတွာ။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၈၀။

ဒွါဒသပဒသဟဿပရိမာဏ (တိ) [ဒွါဒသပဒသ-
ဟဿ+ပရိမာဏ] ပုဒ် ၁-သောင်း ၂-ထောင်
အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ဒေါဏဂဇ္ဇိတ-ကြည့်။

ဒွါဒသပဒိက (တိ) [ဒွါဒသပဒ+ဏိက] ၁၂-
ပါးသော - အဖို့ - အစု - ရှိသော (ပဋိစ္စသမု-
ပ္ပါဒ်-စသည်)။ ဒွါဒသပဒိကော ပစ္စယာကာ-
ရော။ အဘိဋ္ဌာ၁။၃။ (-အပါဠာ၁။၈၉။
မဟာနိဋ္ဌာ၁။၉၉။ ဇာဋ္ဌာ၁။၈၈။ သံဋီ၊ ၂။
၁၁၇။ နေတ္တိ၊ ၁။၂၇။)

ဒွါဒသပ(ပု)ဘေဒ (တိ) [ဒွါဒသ+ပဘေဒ]
၁၂-ပါး အပြားရှိသော။ ဒွါဒသပဘေဒါ
ဓမ္မာရမ္မဏာ ဓမ္မာ။ ပဋိသံဋ္ဌာ၁။၇၇။ ဒွါဒ-
သပုဘေဒံ စိဝရာဒိစတုပစ္စယသန္တောသံ။ မ၊
ဋီ၊ ၃။၃၉၄။

ဒွါဒသပရိက္ခာရိက (တိ) [ဒွါဒသပရိက္ခာရ+ဏိက]
၁၂-ပါးသော ပရိက္ခရာ (အသုံးအဆောင်) -
ရှိ - ကိုဆောင် - သော၊ သူ။ (ပရိက္ခရာ ၁၂-
ပါးကား - (၁) သင်းပိုင် = ခါးဝတ်သင်္ကန်း၊
(၂) ကေစီ = အပေါ်ရုံသင်္ကန်း၊ (၃) ဒုဂုဏ် =
၂-ထပ်သင်္ကန်း၊ (၄) သပိတ်၊ (၅) ပဲခွပ် =
ဓားငယ်၊ (=သင်ခုံး) (၆) အပ်၊ (၇) ခါး
ပန်းကြိုး၊ (၈) ရေစစ်၊ (၉) အိပ်ရာခင်း
သို့မဟုတ် သံကောက် = သေခွံ၊ (၁၀)
နိသီဒိုင်အခင်းသို့မဟုတ် သားရေပိုင်းအခင်း၊
(၁၁) တောင်ဝှေး သို့မဟုတ် ဆီကျည်
တောက်၊ (၁၂) ထီး သို့မဟုတ် ဘိနပ်
ဖြစ်၏။ ဒီ၊ ၁။၁၈၅။ အံ၊ ၁။၂။၃၈၀။) ဒွါဒ-
သပရိက္ခာရိကဿ ဆတ္တံ ဝါ ဥပါဟနံ ဝါ
ဝဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ ၁။၁၈၅။ အံ၊ ၁။၂။၃၈၀။

ဒွါဒသပုရိသ (တိ) [ဒွါဒသ+ပုရိသ] ၁၂-ယောက်
သော ယောက်ျားရှိသော။ ဒွါဒသပုရိသော
ဟတ္ထိ (ဝိ၊ ၂။၁၄၀။ ကခါ၊ ၂။၃၇။ ကခါ၊ ၃။
၄၀၀)တိ စတ္တာရော အာရောဟကာ၊ ဧကေ-
ကပါဒရက္ခကာ ဒွေ ဒွေတိ ဧဝံ ဒွါဒသပုရိ-
သော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၁။၃။၁၂၅။

ဒွါဒသပေါရိသ (တိ) [ဒွါဒသ+ပေါရိသ] ၁၂-သူ
-၁၂-ရပ်(အတောင် ၆၀) - အတိုင်းအရှည်

ရှိသော (တံခါးတိုင်-စသည်)။ တိပေါရိသင်္ဂ
(ဒီ၊ ၂။၁၄၀) - ကြည့်။

ဒွါဒသပေါသ (တိ) [ဒွါဒသ+ပေါသ] ဒွါဒသ-
ပုရိသ-ကြည့်။ ဟတ္ထိ ဒွါဒသပေါသော။ ဓာန်။
၃၈၂။ ဧကော ဟတ္ထိ ဒွါဒသပုရိသသဟိ-
တော ဧကော ဟတ္ထိတုစ္စတေ။ ယင်း-ဋီ။]

ဒွါဒသဘိက္ခုသဟဿ (န) [ဒွါဒသ + ဘိက္ခု +
သဟဿ] ၁-သောင်း ၂-ထောင်သောရဟန်း၊
ရဟန်း တသောင်း နှစ်ထောင်။ ဘေရိယာ
ပဟဋ္ဌာယ ဒွါဒသဘိက္ခုသဟဿာနိ သန္နိ-
ပတိ သူ။ သံ၊ ၁။၃။၆၈။

ဒွါဒသမ (တိ) [ဒွါဒသ + မ] ၁၂-ခု-တို့၏
ပြည့်ကြောင်း - မြောက် - ဖြစ်သော။ ဒွါဒ-
သမေ (ဒွါဒသမဿ)။ ဝိ၊ ၁။၃။၂၂၅။ အဘိ၊
ဋ္ဌာ၊ ၁။၃၀၁။

ဒွါဒသမတ္တဝဿကာလ (ပု) [ဒွါဒသမတ္တ+ဝဿ+
ကာလ] ၁၂-နှစ်မျှ ရှိရာ - အချိန် - အခါ။
မာတုကုစ္ဆိတော နိက္ခန္တဒါရကာနံ သရီရ-
ဂန္ဓော ဒွါဒသမတ္တဝဿကာလေ နဿတိ။
မဟာနိဋ္ဌာ၊ ၃။၃၆၃။

ဒွါဒသမူလက (တိ) [ဒွါဒသ+မူလ+က] ၁၂-
ပါးသော - မူလ - အရင်းခံပုဒ် - ရှိသော၊
နည်း။ ဒွါဒသမူလက-နည်း။ နယေ ဒွါဒသမူ-
လကေ။ အဘိ၊ ၁။၃။၄၀၀။ (- ၃၉၉၊ ၄၇၃။)

ဒွါဒသယောဇန (န) [ဒွါဒသ+ယောဇန] (၁)
၁၂-ယူဇနာ။ (တိ) (၂) ၁၂ ယူဇနာရှိသော
(ပညောင်ပင်-စသည်)။ (၁) နိဂြောဓရာဇဿ
ဒွါဒသယောဇနာနိ အဘိနိဝေသော အဟော-
သိ။ အံ၊ ၂။၃၂၄။ သရီရပ္ပဘာ ဒွါဒသယော-
ဇနံ ဖရိ။ ဓမ္မ၊ ၁။၆၇။ (- ဝိမာန၊ ၈၂။ ဒီ၊
ဋ္ဌာ၊ ၂။၂၅။ မ၊ ၁။၄။၁၇၃။ အပါ၊ ၁။၄၇။)
(တိ) (၂) ပရံ ဒွါဒသယောဇနော သုပ္ပတိဋ္ဌိ-
တနိဂြောဓောပိ ဝဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ ၁။၃။၃၂၀။

ဒွါဒသယောဇနပရမ (တိ) [ဒွါဒသယောဇန+
ပရမ] ၁၂-ယူဇနာ အတိုင်း အရှည် ရှိသော

(မြို့စသည်)။ ဟောတိ ဒွါဒသယောဇနပ-
ရမဉ္ဇနဂရံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၈။ (-ကခါးဋီ။ ၂၅၆။)

ဒွါဒသယောဇနိက (တိ) [ဒွါဒသယောဇန+
ဏိက] ၁၂-ယူဇနာ-ရိ-ရှည်-ကျယ်ဝန်း-
သော (မြို့စသည်)။ ဘန္တေနဂရံနာမ မဟန္တံ
ဒွါဒသယောဇနိကမ္ပိ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၈။
ပါဒါ ဒွါဒသယောဇနိကာ။ ဒိ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၈။
သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၈၂။ (-မ၊ ဌ၊ ၃။ ၅၃။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၅။
ဝိမာန၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၁။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။
၃၉။)

ဒွါဒသရတနဗ္ဗန္တရ (န) [ဒွါဒသ + ရတန +
အဗ္ဗန္တရ] ၁၂-တောင်၏ အတွင်းအရပ်။
ဒွါဒသရတနဗ္ဗန္တရေ အညေသံ ဘိက္ခုနံ
အဘာဝံ ဥတု။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၄၃။

ဒွါဒသဝတ္ထုက(တိ) [ဒွါဒသ + ဝတ္ထု + က] ၁၂-ပါး
သော - တည်ရာ - အကြောင်း - ရှိသော
(ဉာဏ်စသည်)။ ဒွါဒသဝတ္ထုကံ ဉာဏံ လော-
ကုတ္တရံ။ အဘိ၊ က။ ၄၃၄။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၇၄။

ဒွါဒသဝတ္ထုပဋိမဏ္ဍိတ (တိ) [ဒွါဒသဝတ္ထု + ပဋိ-
မဏ္ဍိတ] ၁၂-ပါးသော (ဝိမာန) ဝတ္ထုတို့ဖြင့်
တန်ဆာဆင်အပ်သော။ ဒွါဒသဝတ္ထုပဋိမဏ္ဍိ-
တဿ စတုတ္ထဿ မဉ္ဇိဋ္ဌကဝဂ္ဂဿ အတ္ထဝဏ္ဏ-
နာ နိဋ္ဌိတာ။ ဝိမာန၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀။

ဒွါဒသဝဿကာလ (ပု) [ဒွါဒသဝဿ + ကာလ]
၁၂-နှစ် ရှိရာအခါ။ ဒွါဒသဝဿကာလေ ဥပ-
သမ္ပဒါ ကာတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၂၂။ ကခါ။ ၃၄၅။

ဒွါဒသဝဿစွယ (ပု) [ဒွါဒသဝဿ + အစွယ]
၁၂-နှစ် လွန်ရာအခါ။ ဒွါဒသဝဿစွယေန
အာဂန္တာ ရဇ္ဇံ ကာရေယျာသိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။
၁၃၂။ (-သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၅၃။)

ဒွါဒသဝဿန္တရ (န) [ဒွါဒသဝဿ + အန္တရ]
၁၂-နှစ်၏-အတွင်း-ကြား-ကာလ။ သဗ္ဗ-
ရက္ခတိကာဒီနိ သုဿိတော ဒွါဒသဝဿန္တရေ
(ဒွါဒသဝဿန္တရံ) န ပုန ဝိရဟေယျ။ သံ၊ ဌ၊
၁။ ၂၉၆။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁၉။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၅။

ဒွါဒသဝဿိက (တိ) [ဒွါဒသဝဿ + ဏိက] (၁)
၁၂-နှစ်ရှိသော (အမှုစသည်)။ (၂) ၁၂-နှစ်
သင်ယူရသော (အတတ်ပညာ)။ (၃) ဒွါဒ-
သဟတ္ထေ ပန တတော အဓိကေ ဝါ လောဟ-
ပါသာဒသဒိသေပိ ဒွါဒသဝဿိကမေဝ ဒါ-
တဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၈၄။ အနုက္ကမေန ဒွါဒသ-
ဝဿိကာ ဇာတာ။ ဝိမာန၊ ဌ၊ ၁၄၂။ (၂)
ဒွါဒသဝဿိကံ သိပ္ပံ ကတိပယမာသေနေဝ
ပရိယောသာပေသိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၉၅။

ဒွါဒသဝဿုဒ္ဓေသိက (တိ) [ဒွါဒသဝဿ + ဥဒ္ဓေ-
သိက = ဥဒ္ဓေသ + ဏိက] (က) ၁၂-နှစ်ရှိပြီ
ဟူ၍ - ညွှန်ပြ - ခေါ်ဆို - ထိုက်သော။ (ခ)
၁၂-နှစ်ရှိပြီဟူ၍ - ညွှန်ပြ - ခေါ်ဆို - ရခြင်း
ရှိသော၊ ၁၂-နှစ်အရွယ်ရှိသော၊ သူ။ ဒသဝဿု-
ဒ္ဓေသိက-ကြည့်။

ဒွါဒသဝိဓ (တိ) [ဒွါဒသ + ဝိဓ။ (ဒုဝါလသဝိဟ-
ပြာ)] ၁၂-ပါးအပြားရှိသော။ ဒွါဒသဝိဓံ
စက္ကဝတ္တိဝတ္တံ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅၄။ ဣမံ ဒွါဒသ-
ဝိဓံ ကမ္ပံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၃၇။ ဒွါဒသဝိဓံ သိပ္ပံ
ဒဿေသိ။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၁။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၉။
(-အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၄၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၆။ အနုဋီ၊
၁။ ၁၅၄။)

ဒွါဒသဝိသေညတာသုည (တိ) [ဒွါဒသဝိဓ +
သုညတာ + သုည] ၁၂-ပါး အပြားရှိသော -
ကင်း - ဆိတ် - ခြင်းဖြင့် - ကင်း - ဆိတ် -
သော။ ဒွါဒသဝိသေညတာသုညမေတံ ဘဝ-
စက္ကံ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၈၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၃၃။
ဒွါဒသဝိဓာ စ သာ သုညတာ စာတိ ဒွါဒသ-
ဝိသေညတာ။ တာယ သုညံ ဒွါဒသဝိဓ-
သုညတာသုညံ။ သမ္မော၊ ယော။ ၁၂၇။

ဒွါဒသသံဝစ္ဆရမတ္ထက (န) [ဒွါဒသသံဝစ္ဆရ +
မတ္ထက] ၁၂-နှစ်၏အထက်။ ဒေဝ ဒွါဒသသံ-
ဝစ္ဆရမတ္ထကေ ဟဋ္ဌဘဏ္ဍံ ပဒါနုပဒံ ဂန္ဓာ
ဂဏ္ဍိတံ ဇာနာမိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၈၀-၁။

ဒွါဒသသဟဿဂန္ထပ္ပမာဏ (တိ) [ဒွါဒသသဟဿ + ဂန္ထ + ပမာဏ] ၁-တောင် ၂-တောင်သော အဖွဲ့ ဂါထာ အတိုင်းအရှည်ရှိသော (ကျမ်းဂန်-စသည်)။ မဟာပုရိသာနံ ဗုဒ္ဓါဒိနံ လက္ခဏာဒီပကံ ဒွါဒသသဟဿဂန္ထပ္ပမာဏံ သတ္ထံ။ မ၊ဌ၊ ၃။ ၂၄၉။ အံ၊ဌ၊ ၂။ ၁၄၆။ စူဠနိ၊ဌ၊ ၁၃။ ဒွါဒသသဟဿဂန္ထပ္ပမာဏ(ဒီ၊ဌ၊ ၁။ ၂၂၀) နှိန္ဒေ ဘာဏဝါရပ္ပမာဏာဒီသု ဝိယ ဗာတ္ထိ သက္ခရာဂန္ဓောဝ အဓိပ္ပေတော။ သီ၊ဌိ၊သစ်၊ ၂။ ၂၂၅။

ဒွါဒသဟတ္ထ (တိ) [ဒွါဒသ + ဟတ္ထ] (၁) ၁၂-တောင်။ (တိ) (၂) ၁၂-တောင် - ရှိ - ရှည် - သော။ (၁) အောက်ပုဒ် ကြည့်။ (တိ) (၂) သစေ အန္တရန္တရာ ဒွါဒသဟတ္ထေ မဉ္ဇိတော ဂစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊ ၃။ ၅၇။ ဒွါဒသဟတ္ထော ဩဝရကော ဝိယ မာတုကုန္တိ အသမ္မာဓောဝ ဟောတိ။ သံ၊ဌ၊ ၃။ ၉၃။ (- ဝိ၊ဌ၊ ၄။ ၉။ ကခါ။ ၂၇၀။ ဒီ၊ဌ၊ ၂။ ၇၉။ သံ၊ဌ၊ ၂။ ၈၃။ သံ၊ဌ၊ ၃။ ၈၈။ အံ၊ဌ၊ ၁။ ၁၃၃။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။ ၁၂။ အပ၊ဌ၊ ၁။ ၂၇၇။ ဇာ၊ဌ၊ ၁။ ၄၁၈။ ဝဇီရ၊ ၂။ ၉၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၇၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၆။ ကခါ၊ဌိ၊ ၂။ ၆၃။)

ဒွါဒသဟတ္ထပ္ပမာဏ (တိ) [ဒွါဒသဟတ္ထ + ပမာဏ] ၁၂-တောင် အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ တဿာ ပန ဒွါဒသဟတ္ထပ္ပမာဏံ ပဒေသံ သရီရာဘာ ဩဘာသေတိ။ ဒီ၊ဌ၊ ၂။ ၂၁၉။ မ၊ဌ၊ ၄။ ၁၆၁။ (- ဝိ၊ဌ၊ ၃။ ၁၂၂။ ကခါ။ ၂၃၃။ ကခါ၊ဌိ၊ ၂။ ၄၃။)

ဒွါဒသဟတ္ထဗ္ဗန္တရ (တိ) [ဒွါဒသဟတ္ထ + အဗ္ဗန္တရ] ၁၂-တောင်၏ အတွင်းဖြစ်သော။ ဒွါဒသဟတ္ထဗ္ဗန္တရေ သမိပေ ဌတော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄၈။ (- သာရတ္ထ၊ ၃။ ၇၇။)

ဒွါဒသဟတ္ထဗ္ဗန္တရဂတ (တိ) [ဒွါဒသဟတ္ထဗ္ဗန္တရ + ဂတ] ၁၂-တောင်၏အတွင်း - သို့ရောက် - ခဲ့တည် - သော။ ဒွါဒသဟတ္ထဗ္ဗန္တရဂတေ သတိ။ ကခါ၊ဌိ၊ ၂။ ၇၁။

ဒွါဒသဟတ္ထပစာရ (ပု) [ဒွါဒသဟတ္ထ + ဥပစာရ] (၁) ၁၂-တောင် ဥပစာ။ (တိ) (၂) ၁၂-တောင် ဥပစာရှိသော (အရပ်-စသည်)။ ဒွါဒသဟတ္ထပစာရံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၀၀။ (- ဝိမတိ၊ ၂။ ၈။)

ဒွါဒသကာရ (တိ) [ဒွါဒသ + အာကာရ] ၁၂-ပါးသော - အခြင်းအရာ - အဖို့ - အစု - ရှိသော။ ဒွါဒသကာရ (ပဋိသံ၊ ၃၃၁) နှိန္ဒေ... ဒွါဒသ အာကာရာ အဿာတိ ဒွါဒသကာရံ။ ပဋိသံ၊ဌ၊ ၂။ ၂၁၇။ (- သုတ္တနိ၊ဌ၊ ၁။ ၁၉၆။ အပ၊ဌ၊ ၁။ ၉၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၈၀။)

ဒွါဒသာဝဋ္ဋ (တိ) [ဒွါဒသ + အာဝဋ္ဋ] ၁၂-ပါးသော (အာယတန) တို့၌ အဖန်ဖန် လည်တတ် (ဖြစ်တတ်)သော၊ တဏှာသမုဒ္ဓရာ။ (၁၂-ပါးသော အာယတနဟုဆိုအပ်သော ဝဲယံရှိထသော။ သံ၊ ၁။ သျ။) သမုဒ္ဓံ ဒွါဒသာဝဋ္ဋံ၊ ပါတာလံ အတရီ ဣတိ။ သံ၊ ၁။ ၃၀။ အဇ္ဈတ္တိကဗာဟိရေသု ပနေသာ ဒွါဒသာယတနေသု အာဝဋ္ဋတိ ပရိဝဋ္ဋတိတိ ဒွါဒသာဝဋ္ဋာ။ သံ၊ဌ၊ ၁။ ၈၀။

ဒွါဓိက (တိ) [ဒွါ + အဓိက] ၂-ပါးဖြင့် - ပို - လွန် - သော၊ ၂-ပါး - အပို - အလွန် - ရှိသော။ ဘာဏဝါရတော ပန ဒွါဓိကာ ဆသတမတ္တာ ထေရိယော ဂါထာ စ။ ထေရီ၊ဌ၊ ၃။ ၃၀၀။

ဒွါဓိဋ္ဌိတ (တိ) [ဒွါ + အဓိဋ္ဌိတ] မကောင်းသဖြင့် - အဓိဋ္ဌာန် - ဆောက်တည် - အပ်သော (သင်္ကန်း-စသည်)။ တဿ မတကစိဝရံ အဓိဋ္ဌာတိ၊ ဒွါဓိဋ္ဌိတံ။ ဝိ၊ဌ၊ ၄။ ၂၆။

ဒွါနဝုတာဓိက (တိ) [ဒွါနဝုတိ + အဓိက] ၉၂-ပါး အလွန်ရှိသော။ ဒွါနဝုတာဓိကနိ သတ္တပုစ္ဆာသတာနိ။ အဘိ၊ဌ၊ ၃။ ၃၀၈။

ဒွါနဝုတိ (ထိ) [ဒွါ + နဝုတိ။ (ဒွါနဝတိ၊ ဒွါနဝတိသံ)] ကိုးဆယ့်နှစ်၊ ၉၂-ပါး - ခု - မျိုး - ယောက် - သော။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒွါနုတိ^၂ (တိ) [ဒွါနုတိ+ဒု=အ] ၉၂-ခုတို့၏ ပြည့်ကြောင်း - ၉၂-ခုမြောက် - ဖြစ်သော (ကမ္ဘာ-စသည်)။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒွါနုတိကပ္ပ (ပု) [ဒွါနုတိ+ကပ္ပ] ၉၂-ခုတို့၏ ပြည့်ကြောင်း - ၉၂-ခုမြောက် - ဖြစ်သော ကမ္ဘာ။ ဣတော ကိရ ဒွါနုတိကပ္ပေ မဟိန္ဒော နာမ ရာဇာ အဟောသိ။ သံ၊ ၄၊ ၃၊ ၆။ (- ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၆၉။ အပါ၊ ၁။ ၂။ ၃၀၁။)

ဒွါနုတိကပ္ပမတ္တက (န) [ဒွါနုတိကပ္ပ+မတ္တက] ၉၂-ကမ္ဘာ၏အထက်။ ဣတော ပန ဒွါနုတိ- ကပ္ပမတ္တကေ ဖုဿော နာမ ဗုဒ္ဓေါ လောကေ ဥဒပါဒိ။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၀၀။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၆၇။)

ဒွါနုတိပရိမာဏ (တိ) [ဒွါနုတိ+ပရိမာဏ] ၉၂-ပါး အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ဒွါနုတိ- ပရိမာဏာ၊ ပါဠိယာ ဘာဏဝါရတော။ ထေရီ၊ ၄။ ၃၀၅။

ဒွါနုတိယောဇနသတ (တိ) [ဒွါနုတိ+ယော- ဇန+သတ] ၁၉၂-ယူဇနာရှိသော (အရပ်- စသည်)။ ကုလပုတ္တောပိ ဒွါနုတိယောဇန- သတံ အာဂတောမိ။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၂၀၅။

ဒွါယ (န) [ဒွါ+ဏ] ၂-ပါးသော အစိတ်ရှိသော။ ဒွယ^၃ (၂)-ကြည့်။

ဒွါရ^၃ (တိ) [ဒွါရ+ဏ။ ဒွါရတိ ပဝတ္တတိ ဖလံ အနေန ကာရဏေနာတိ ဒွါရံ၊ ဒွါရဓာတု၊ ဏ- ပစ္စယော။ စိန္တာ၊ မဟာဋီ၊ ၆၂။ ဒွါရ သံဝရ- ဏေ၊ သံဝရဏံ၊ ရက္ခဏာ၊ ဒွါရတိ၊ ဒွါရံ။...ဒွါရန္တိ သံဝရန္တိ ရက္ခန္တိ ဧတေနာတိ ဒွါရံ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၁၅၀။ ဒွါ+အရ+ဏ။ ဒွါ-သဒ္ဒါပပဒအရဓာတု- ဝသေနာပိ ဣဒံ ရူပံ သိဇ္ဈတိ။ ဒွေ ကဝါဠာ အရန္တိ ဂစ္ဆန္တိ ပဝတ္တန္တိ ဧတာတိပိ ဒွါရန္တိ၊ ဂေဟဒွါရမ္ပိ ကာယဒွါရဒိနိပိ ဥပါယောပိ ဒွါရန္တိ ဝုစ္ဆတိ၊ ပါဠိယံ တု “ဒွါရံ ဒွါရ”တိ စ ဣတ္ထိနပုံသကဝသေန ဒွါရ-သဒ္ဓေါ ဝုတ္တော။ နိတိ၊ ဓာ။ ၁၅၀။ ဒွေ အရန္တိ’ ဩတံ ဒွါရံ။

ဓာန်၊ ၄။ ၂၂၀။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။ ၃၉၁-လည်း ကြည့်။ ဒု+ဝရ+ကံ။ ဒုဇ္ဇနေ ဝါရယန္တုသ္မာ ရက္ခကာတိ ဝါ ဒွါရံ၊ ဥလောပေါ။ ဓာန်၊ ၄။ ၂၂၀။ ဒွါရ+ကရဏ။ ဒွါရ-ပုဒ်မှ ‘ဒွါ’၊ ကရဏ- ပုဒ်မှ ‘ရ’ကို ယူ၍ “ဒွါရ”ဟု ပြီးသည်။ အထ ဝါ ဒွါရဿ ကာရဏဿ ကရဏံ ဒွါရံ၊ နိရုတ္တိ- နယေန။ စိန္တာ၊ မဟာဋီ၊ ၆၂။ ဒွါရသဒ္ဓေါပုံနပုံ- သကဝသေန ဒွါလိဂိကောတိ ဒုဋ္ဌဗ္ဗော။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၉၂။ (ဒွါရ-သံ၊ ဒုအာရ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာ- ဂမိ၊ ဒေါရ- သီဟိဋ္ဌိ) (၁) တံခါး၊ တံခါး ပေါက်၊ တံခါးရွက်။ (၂) တံခါးမုခ်။ (၃) ဒွါရ၊ အပေါက်၊ အဝ။ (က) စက္ခု- စသော ၆-ပါးသော - ဒွါရ - အပေါက် - အဝ။ (ခ) မျက်စိ၊ နား၊ နှာခေါင်း၊ ခံတွင်း၊ ဝစ္စမဂ်၊ ပဿာဝမဂ် အားဖြင့် ၉-ပါးသော - ဒွါရ - အပေါက် - အဝ။ (ဂ) ခံတွင်း - ပါးစပ် - ပေါက် - ဝ။ (သ) ကာယ၊ ဝစီ၊ မနော အားဖြင့် ၃-ပါးသော ဒွါရ။ (င) အရိယာ မဂ်။ (စ) အခွင့်။ (ဇ) အကြောင်း၊ အကြောင်းပြုခြင်း။ (ဇ) ဒွါရပုဒ်ဖြင့် မှတ်အပ် သော ယာဝဒွါရကောသ သိက္ခာပုဒ်။ (၇) မုခဒွါရသိက္ခာပုဒ်။

ဒွါရော (ပု၊ ပါ၊ ၆) - ပေဋကော။ ၁၆၇။ ဒွါရံ (န၊ ပါ၊ ၆) - ဒီ၊ ၁။ ၄၇။ ဒီ၊ ၂။ ၁၄၀။ မ၊ ၂။ ၄၄။ မ၊ ၃။ ၂၂၂။ မဟာနိ၊ ၃၊ ၁၈။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၈၉။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၁၂၁။ ဒွါရော (ထိ၊ ပါ၊ ၆) - ဒီ၊ ၂။ ၃၄။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၆၂။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၄၆။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၃၁။ ဒွါရော (ပု၊ ပါ၊ ၆) - ဇာ၊ ၁။ ၂၀။ ၂၀၁။ ဒွါရနိ (န၊ ပါ၊ ၆) - ဒီ၊ ၂။ ၁၄၀။ သံ၊ ၂။ ၃၃၄။ ဣတိဝုတ်။ ၂၊ ၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၄၃။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၃၀။ ဒွါရံ (ဒု၊ ၆) - ဝိ၊ ၁။ ၂၊ ၁၈။ ဝိ၊ ၃။ ၆၊ ၂၊ ၁။ ၁၀၄။ ဒီ၊ ၁။ ၈၄။ မ၊ ၂။ ၃၂၂။ သံ၊ ၁။ ၂၊ ၃၃။ ပေတ။ ၁၅၁။ ထေရီ၊ ၄၃၂။ အပါ၊ ၁။ ၇၁။ မဟာနိ၊ ၁၇၆။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉၃။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၄၃။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၆၇။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၅၀။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၇၈။ ဒွါရော (ပု၊ ဒု၊ ၆) - ဝိ၊ ၂။ ၆၅၊ ၃၈၄။ ဇာ၊ ၂။

၂၀၂။ ဒွါရနိ (နဒါဗ) - ဇာဝ။ ၂၂၀။ ဝိဠာ
 ၃။ ၂၀၀။ ဇာဠာဝ။ ၂၉၄။ ဇာဠာဠာဠာ။
 ဒွါရေန (တဇ) - ဒိ။ ၂။ ၇၆။ ၁၃၂။ ဒိ။ ၃။
 ၅၅။ မ။ ၂။ ၁၅။ သံ။ ၁။ ၂၂၀။ ၃၄၇။ သံ။ ၃။
 ၁၃၉။ အံ။ ၃။ ၅၄၆။ ဝိဠာဠာဠာဠာ။ မဠာ ၂။
 ၅။ ဒွါရေဟိ (တဗ) - ဝိဠာဠာဠာဠာ။ ပေတ။
 ၄။ ၄။ အပါဠာဠာ။ ၁၂၃။ အပါဠာ ၂။ ၉၀။ ဇာ
 ဠာ ၅။ ၂။ ဒွါရတော (မဇ) - ဇာ ၂။ ၂၂။
 ပေတဠာ ၂။ ၃။ ဒွါရေဟိ (မဗ) - ထေရဠာ ၂။
 ၁၂။ ဒွါရနိ (ဆဗ) - အဘိဠာဠာ။ ၁၀၀။
 နေတ္တိဠာ ၂။ ၃။ ဒွါရေ (သဇ) - ဒိ။ ၂။ ၁၄၉။
 ဝိမာန။ ၈၀။ ဝိဠာဠာ ၅၇။ ဒိဠာဠာ ၁၀၆။
 ဒွါရေသု (သဗ) - မိလိန္ဒ။ ၃၅၃။ ဝိဠာ ၂။ ၂၇၀။
 ဒိဠာ ၂။ ၃၁၀။ ၃၃။ သံဠာ ၂။ ၁၉၆။

(၁) တံခါး၊ တံခါးပေါက်၊ တံခါးရွက်။
 ဒွါရမ္ပိ ထကေန္တိ။ ဝိ။ ၁။ ၂၁၀။ ဝိ။ ၃။ ၁၀၄။
 ဗဟုကေပိ ဒွါရေ အတိက္ကာမေတိ။ ဝိ။ ၂။ ၆၅။
 ၃၀၄။ ဒွါရဗဒ္ဓဝိဟာရ-လည်း ကြည့်။ (-ဝိ
 ၃။ ၂။ ၁။ ဒိ။ ၁။ ၄၇။ ၈၄။ ဒိ။ ၂။ ၁၃၂။ ၁၄၀။ ၁၄၉။
 ဒိ။ ၃။ ၅၅။ မ။ ၂။ ၁၅။ ၃၂၂။ မဇ။ ၂။ ၂၂။ သံ
 ၁။ ၂၃၃။ ၂၂၀။ ၃၄၇။ သံ။ ၃။ ၁၃၉။ အံ။ ၃။ ၅၄၆။
 ဥဒါန။ ၁၀၈။ ပေတ။ ၁၅၁။ ထေရီ။ ၄၃၂။
 အပါ။ ၂၄၆။ ၄၀၃။ မဟာနိ။ ၃၁၈။ မိလိန္ဒ။
 ၁၅၇။ ဝိဠာဠာ ၅၇။ ၂၁၀။ ၃၉၈။ ဝိဠာဠာ ၆၇။
 ၁၂၁။ ၁၂၉။ ၁၆၃။ ကခါ။ ၁၁၅။ ၁၅၀။ ဝိသင်္ဂ-
 ဟ။ ၂။ ဒိဠာ ၂။ ၅၀။ မဠာ ၁။ ၆၄။ မဠာ ၂။ ၃၇။
 မဠာ ၃။ ၃၅။ ၅၂။ ၂၄၁။ သံဠာ ၁။ ၇၀။ ၁၃၀။
 သံဠာ ၂။ ၁၇၆။ သံဠာ ၃။ ၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။ ၁၈။
 ၆၉။ ခုဒ္ဒကဠာ ၇၉။ ဓမ္မဠာ ၂။ ၆။ ၂၉။ ၆၁။
 ဣတိဝုတ်ဠာ ၉၃။ သုတ္တနိဠာ ၁။ ၂၄။ ထေရဠာ
 ၁။ ၁၆၀။ ထေရီဠာ ၁၉၅။ အပါဠာ ၁။ ၄၂။
 မဟာနိဠာ ၂၉၄။)

(၂) တံခါးမုခ်။ ဒွါရံ ဟေတ (ဇာ ၂။
 ၂၀၂)န္တိ ဧတံ .... ဒေဝနဂရဿ ဒွါရံ ပကာ-
 သတိ။ ဒွါရကောဠကော ပညာယတိတိ

အတ္ထော။ ဇာဠာ ၆။ ၁၅၈။ ဒွါရေ စာ (ဇာ
 ၂။ ၂၀၂)တိ ဂေါပဏနိ စ။ ဇာဠာ ၇။ ၁၇၅။

(၃) (က) စက္ခု-စသော ၆ ပါးသော-
 ဒွါရ-အပေါက်-အဝ။ ဂုတ္တာနိ ဒွါရနိ သု-
 ရက္ခိတာနိ။ သံ ၂။ ၃၃၄။ ဆသု ဒွါရေသု
 သံဝရကဝိဠာ။ မိလိန္ဒ။ ၃၅၃။ ဧဝံ ဆသု
 ဒွါရေသု ဣဠာရမ္ပဏေ အာပါဏကတေ။ ဒိ။
 ၄။ ၂။ ၃၁၈။ ၃၂၃။ ဒွါရ (ပဋိသံ။ ၂၁၆) န္တိ
 စေတ္တ ဥပ္ပတ္တိဒွါရဝသေန စက္ခာဒယော ဧဝံ။
 ပဋိသံဠာ ၂။ ၁၃၉။ အာဝဇ္ဇနာဒိနံ အရူပ-
 ဓမ္မာနံ ပဝတ္တိမုခဘာဝတော ဒွါရနိ ဝိယာတိ
 ဒွါရနိ။ ဝိဘာဝိနိ။ ၁၂။ (-သံဠာ ၃။ ၂၀။ ၂၆။
 ၁၂၀။ အဘိဠာ ၁။ ၁၀၀။ ပဋိသံဠာ ၁။ ၂၆၅။
 ဝိသုဒ္ဓိ ၂။ ၂၄၃။ မဟာနိဠာ ၁၉၈။ နေတ္တိဠာ
 ၂။ ၁။ မဠာ ၂။ ၂၂၄။ သံဠာ ၁။ ၂၃၇။)

(ခ) မျက်စိ၊ နား၊ နှာခေါင်း၊ ခံတွင်း၊
 ဝဏ္ဏမင်္ဂ၊ ပဿာဝမင်္ဂ အားဖြင့် ၉-ပါးသော-
 ဒွါရ-အပေါက်-အဝ။ နဝဟိ ဒွါရေဟိ ခေဠ-
 သိသံသနိကာဒိနိ....ဝိသုဝဏ္ဏောယေဝ ပရိဟိရ-
 တိ။ ထေရဠာ ၂။ ၁၂၁။

(ဂ) ခံတွင်း-ပါးစပ်-ပေါက်-ဝ။ ပဋိ-
 ဟာရေ မုခေ ဒွါရံ။ ဓာန်။ ၁၁၁၀။ မုခဒွါရ-
 ကြည့်။

(ဃ) ကာယ၊ ဝစီ၊ မနော၊ အားဖြင့်
 ၃-ပါးသော ဒွါရ။ တီသုပိ ဒွါရေသု ဟိ ယေန
 ကေနစိ ပဋိက္ခိတ္တံ။ ဝိဠာ ၂။ ၂၇၀။ တီသုပိ
 ဒွါရေသု ကေနသတ္တတိ စေတနာ ဟောန္တိ။
 သံဠာ ၂။ ၅၄။ တီသုပိ ဒွါရေသု သမုဠာတိ။
 အဘိဠာ ၁။ ၁၃၂။ တိဏိ ဒွါရနိ ရက္ခ။ ဇာဠာ
 ၁။ ၂၉၄။ (-ဝိဠာ ၄။ ၁၆၅။ အံဠာ ၁။ ၃၇၇။
 အဘိဠာ ၂။ ၁၀။ အပါဠာ ၁။ ၁၂၃။ အပါဠာ ၂။
 ၉၀။ ဇာဠာ ၅။ ၂၀။ မဟာနိဠာ ၂။ ကခါဠာ
 သစ်။ ၁၂။ သိဠာသစ်။ ၂။ ၅၄။ အံဠာ ၁။ ၂၃၃။
 မူလဠာ ၁။ ၁၇၇။ အနုဠာ ၁။ ၇၇။)

(င) အရိယာမင်္ဂ။ အမတဿ ဒွါရ (ဝိ
 ၃။ ၆)န္တိ အမတဿ နိဗ္ဗာနဿ ဒွါရဘူတံ

....မဟန္တံ ကောဋ္ဌကဉ္စ စတုဘူမကဒိဒွါရ-
ကောဋ္ဌကဉ္စ ကာရယေ။ အပါဠာ၁။၂၂၀။ (-
မိလိန္ဒ။၁၀။ ဝိဠာ၁။၂၃၁။ ဝိဠာ၂။၁၃။ ဝိဠာ
၄။၁၂၅၀။ မဠာ၂။၅၅။ မဠာ၄။၁၁၀။ သံ၊
ဠာ၁။၂၃၅။ သံ၊ဠာ၂။၈၅။ သံ၊ဠာ၂။၈၇။ အံ၊
ဠာ၁။၂၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ။၂။၁၆။ ဓမ္မဠာ၁။၂၂။
ဝဇီရ။၄၁၈။ သာရတ္ထ။၂။၃၁။ ဝိမတိ။၂။၁၇။
မဠာ၂။၁၅၀။ အံ၊ဠာ၁။၁၇၅။ အံ၊ဠာ၂။၂၃၂။)

ဒွါရကောဋ္ဌက (တိ) [ဒွါရကောဋ္ဌက+ဏ] တံ
ခါးမုခ်နှင့်တူသော(ဉာဏ်)။ ဉာဏံ တေ ဒွါရ-
ကောဋ္ဌကံ။ အပါဠာ၁။၄၈။ (-အပါဠာ၁။၂၂၂။)

ဒွါရကောဋ္ဌကကရဏ (န) [ဒွါရကောဋ္ဌက +
ကရဏ] တံခါးမုခ်-ပြု-လုပ်-ခြင်း။ ဒွါရ-
ကောဋ္ဌကကရဏဝသေန ဝိနိယုတ္တံ။ သံ၊ဠာ၁။
၄၁။

ဒွါရကောဋ္ဌကဋ္ဌာန (န) [ဒွါရကောဋ္ဌက+ဋ္ဌာန]
တံခါးမုခ် (တည်ရာ) အရပ်။ ရာဇဝတ္ထုဒွါရ-
ကောဋ္ဌကဋ္ဌာနေတိ ရာဇယျာနဿ ဒွါရကော-
ဋ္ဌကဋ္ဌာနေ။ ဝိမတိ။၁။၂၆။

ဒွါရကောဋ္ဌကပါသာဒ (ပု) [ဒွါရကောဋ္ဌက+
ပါသာဒ] တံခါးမုခ်ရှိသောပြာသာဒံ။ သတ္တ-
ဘူမိကံ ဒွါရကောဋ္ဌကပါသာဒံ မာပေသိ။ ဝိ၊
ဠာ၄။၆၃။ တတြ (တတ္ထ) ဟိ ဒွါရကောဋ္ဌ-
ကပါသာဒမာပနေ။ မဠာ၁။၆၃။ ပဋိသံ၊ဠာ၊
၂။၁၂၈။ ခုဒ္ဒကဠာ၅။၉၅။ (-ဝိမာနဠာ၁။၁၄၅။)

ဒွါရကောဋ္ဌကယုတ္တ (တိ) [ဒွါရကောဋ္ဌက+ယုတ္တ]
တံခါးမုခ်-နှင့်ယှဉ် - တပ် - သော။ ဒွါရ-
ကောဋ္ဌကယုတ္တံ ဝိဟာရံ ကတွာ။ ဥဒါနဠာ။
၃၆။ (-ဝိဠာ၄။၁၃။ ဝိသင်္ဂဟ။၃၈၈။
မဟာနိဠာ။၂၉၄။)

ဒွါရကောဋ္ဌကသမိပ (န) [ဒွါရကောဋ္ဌက+သမိ-
ပ] တံခါးမုခ်၏အနီး။ ဒွါရကောဋ္ဌကသမိပေ
ရောဒမာနော အဋ္ဌာသိ။ ထေရဠာ၂။၁၈၉။

အပါဠာ၂။၈။ (-သာရတ္ထ။၃။၄၀၆။ သိ၊ဠာ၊
သစ်။၂။၂၄၆။)

ဒွါရကောသ (ပုန) [ဒွါရ+ကောသ] (က)
တံခါးအိမ်။ (ခ) တံခါး၏အနီး။ (က) ယာဝ
ဒွါရကောသတိ ပိဋသံဃာဋ္ဌဿ သမန္တာ
ဟတ္ထပါသာ။ ဝိ၊၂။၆၈။ ယာဝ ဒွါရကောသ-
တိ ဧတ္ထ ဒွါရကောသော နာမ ပိဋသံဃာ-
ဋ္ဌဿ သမန္တာကဝါဠဝိတ္ထာရပူမာဏော ဩ-
ကာသော။ ဝိဠာ၂။၄၉။ (-သာရတ္ထ။၃။
၄၈၅။ ဝိမတိ။၂။၂၉၃။ ကင်္ခါ၊ဠာ၊သစ်။၂၇၀။)
(ခ) ယာဝ ဒွါရကောသ(ဝိ၊၂။၆၈)တိ
ဒွါရသမိပါ။ ဝဇီရ။၃၀၃။

ဒွါရဂဏနာ (ထိန) [ဒွါရ+ဂဏနာ] တံခါးအရေ
အတွက်။ ဒွါရဂဏနာယ ပါစိတ္တိယာနိ (ပါ-
စိတ္တိယော)။ ဝိဠာ၂။၄၇၊၂၁၀။ ကင်္ခါ။၂၀၅။

ဒွါရဂါမ (ပု) [ဒွါရ+ဂါမ] မြို့တံခါး၏အနီး၌-
ဖြစ်-တည်-သော ရွာ၊ တံခါးရွာ။ စတုသု
ဒွါရဂါမေသု (ဂါမဒွါရေသု၊က) ဂါဝုတအစု-
ယောဇန ယောဇန ပရမဋ္ဌာနေ ....အဂမံသု။
အံ၊ဠာ၂။၃၂။ ဒွါရဂါမော(အဘိ၊ဠာ၁။၃၁၂)-
တိ ဒွါရဿ သမိပဂါမော။ အဋ္ဌသာ၊ယော။
၁၄၂။ (-ထေရဠာ၂။၁၅၉။ ဇာဠာ၂။၇၇။
ဇာဠာ၅။၃၀၆။ ဇာဠာ၇။၃၁။)

ဒွါရဂါမက (ပု) [ဒွါရဂါမ+က] မြို့တံခါး၏
အနီး၌-ဖြစ်-တည်-သော ရွာငယ်၊ တံခါး
ရွာငယ်။ သာ ဝုဒ္ဓိပုတ္တာ ဒွါရဂါမကေ ပတိ-
ကုလံ အဂမာသိ။ ဓမ္မဠာ၁။၃၁။ (-ထေရီ၊
ဠာ။၁၉၆။ စရိယာဠာ။၁၂၈။)

ဒွါရဂါမဝါသီ (တိ) [ဒွါရဂါမ+ဝသ+ဏီ] တံခါး
ရွာ၌ နေ-လေ့ရှိ-တတ်-သောသူ။ ဒွါရ-
ဂါမဝါသီနော သက္ကာရသမ္မာနံ သဇ္ဇယိံသု။
အံ၊ဠာ၁။၁၁၁။ (-ဇာဠာ၄။၂၂၅၊၃၄၃။ ဇာ၊
ဠာ။၁၈၇။)

ဒွါရဂါမသမိပ (တိ) [ဒွါရဂါမ+သမိပ] တံခါးရွာ၏ အနီး။ ဒွါရဂါမသမိပေယောဝ ပိဏ္ဏာယ စရိ။ အံ၊ဌ၊၂။၁၇၆။

ဒွါရစရဏ (န) [ဒွါရ+စရဏ] ဒွါရ၌-ကျင်လည်-ဖြစ်-ခြင်း။ ဧဝံ သန္တေတိ ကမ္မာနံ ဒွါရကရဏေ.. ဝိသေသေန သတိတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊၁။၇၅။

ဒွါရစာရိ (တိ) [ဒွါရ+စရ+ဏိ] ဒွါရ၌-ကျင်လည်-ဖြစ်-သော။ ဒွါရေ စရန္တိ ကမ္မာနိ၊ န ဒွါရာ ဒွါရစာရိနော။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁၂၆။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၀၇။ မ၊ဋီ၊၁။၂၁၃။ ဒွါရေ ကမ္မာနိ စရန္တိ ပဝတ္တန္တိ ဒွါရစာရိနော။ အဋ္ဌ-သ၊ယော၊၈၂။

ဒွါရစိတ္တတာ (ထိ) [ဒွါရ+စိတ္တ+တာ] ဒွါရ၏ ဆန်းကြယ်သည်၏ အဖြစ်။ ဝတ္ထုစိတ္တတာယ ဒွါရစိတ္တတာယ အာရမ္မဏစိတ္တတာယ ဝေဒိ-တဗ္ဗံ။ သံ၊ဌ၊၂။၃၀၀။

ဒွါရဆက္က(ပု၊န) [ဒွါရ+ဆက္က] ဒွါရ ၆-ခုအပေါင်း။ ဒွါရဆက္ကာဒိဝသေန ဆ ဆက္ကာ ဂဟိတာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၀၃။

ဒွါရဇဂ္ဂန (န၊ထိ) [ဒွါရ+ဇဂ္ဂန] တံခါးကို စောင့်ရှောက်ခြင်း။ ဒွါရဇဂ္ဂနံ (နာမ) ပစ္စိမာနံ (တေဿ)ဘာရော။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၄၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၃။ (-ဝဇီရ။၁၁၇။ သာရတ္ထ၊၂။၁၀၉။)

ဒွါရဇဂ္ဂနက (တိ) [ဒွါရ+ဇဂ္ဂန+က] တံခါးကို စောင့်ရှောက်သောသူ။ ဒွါရဇဂ္ဂနကဿ တဒဓိနတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၀၉။ (-ဝိနယာ-လင်္ကာရ၊ဋီ၊၁။၁၇။)

ဒွါရနွာလက (ပု) [ဒွါရ+အနွာလက] တံခါးအထက်၌ ပြုအပ်သောပစ္စင်။ ဒွါရနွာလကံ အဘိရူဟိတာ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၂၂၄။ ဒွါရနွာလကေ (ဇာ၊ဌ၊၆။၂၃၄၊၂၄၆)တိ ဒွါရဿ ဥပရိကာရိတေ အနွာလကေ။ ဇာ၊ဋီ၊၂။၅၄၂။

(-မဟာနိ၊ဌ၊၁၇၁။ ဇာ၊ဌ၊၄။၄၆၇။ ဇာ၊ဌ၊၆။၂၅၄။)

ဒွါရနွာလကယုတ္တ (တိ) [ဒွါရနွာလက+ယုတ္တ] တံခါး အထက်၌ ပြုအပ်သော ပစ်စင်တို့နှင့် ယှဉ်သော။ ပါကာရပရိက္ခိတ္တံ ဒွါရနွာလက-ယုတ္တံ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂၀၁။

ဒွါရဌပန (န၊ထိ) [ဒွါရ+ဌပန] တံခါးတပ်ခြင်း။ တံခါးရွက်နှင့် တကွ တံခါးပေါင်ကို မြဲမြံစွာ ထားခြင်း။ ဒွါရဌပနာယာ (ဝိ၊၂။၆၈)တိ ဣဒမ္ပိ ဟိ ပဒဘာဇနံ ဣမမေဝတ္ထံ သန္ဓာယ ဘာသိတံ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၄၉။ အဂ္ဂဌဌပန-လည်း ကြည့်။

ဒွါရဌာန (န) [ဒွါရ+ဌာန] တံခါးတည်ရာ အရပ်။ ဒွါရဌာနေ “ဒေသာယျေ ဘာဂ”န္တိ ပလိဗုဇ္ဇေတံ မဉ္ဇိ သု။ ဝိ၊၂။၃၄၆။ (-နေတ္တိ၊ဋီ၊၃။)

ဒွါရတ္ထယ (န) [ဒွါရ+တိ+ဏ] (ကာယ၊ဝစီ၊မနော)ဒွါရ ၃-ပါးအပေါင်း။ သယံ ဒွါရတ္ထ-ယေန ဒန္တော။ အပ၊ဌ၊၂။၃၀။ (-အနုဋီ၊၁။ ၈၆။)

ဒွါရတ္ထယဒမန (န) [ဒွါရတ္ထယ+ဒမန] ဒွါရ ၃-ပါးအပေါင်းကို ဆုံးမခြင်း။ သန္တရာကာရေန ဒွါရတ္ထယဒမနံ။ အပ၊ဌ၊၁။၃၃၂။

ဒွါရတ္ထယပါရိသုဒ္ဓိ (ထိ) [ဒွါရတ္ထယ+ပါရိသုဒ္ဓိ] ဒွါရ ၃-ပါးအပေါင်း၏ ထက်ဝန်းကျင် စင်ကြယ်ခြင်း။ ဒွါရတ္ထယပါရိသုဒ္ဓိယာပိ သဗ္ဗညုန ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂၀၂။

ဒွါရတ္ထယပ္ပယောဂ (ပု) [ဒွါရတ္ထယ+ပယောဂ] (ကာယ၊ဝစီ၊မနော) ဒွါရသုံးခု အပေါင်း၌ (ဖြစ်သော) အားထုတ်မှု ‘ပယောဂ’။ သက-လဉေယျာ’န ဝဗောဓာဒိဒွါရတ္ထယပ္ပယောဂ-ဝိဂုဏတာဟေတုဘူတော။ ဝိမတိ၊၁။၄၄။

ဒွါရတ္ထယပ္ပဝတ္ထ (တိ) [ဒွါရတ္ထယ+ပဝတ္ထ] ဒွါရ ၃-ပါးအပေါင်း၌ဖြစ်သော။ ဒွါရတ္ထယပ္ပဝတ္ထမ္ပိ

အပညာဘိသင်္ခါရံ အာရဘတိ။ အဘိ၊ဌ၊၂။
၁၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၆၃။

ဒွါရထကနက (န) [ဒွါရ+ထကနက]တံခါးပိတ်၊
တံခါပိတ်ကြောင်း ဆူးခက်သစ်သားစသည်။
ဒီသဒါရမ္ပိ ခါဏကေ ပဝေသေတွာ ကဏက-
သာခါဟံ ဝိနန္တိတွာ ကတံ ဒွါရထကနကံ။
ဝိ၊ဌ၊၄။၆၂။ ဒွါရံ ထကေတိ အနေနာတိ
ဒွါရထကနကံ။ ပါစိတ်ယော။၄၇၂။

ဒွါရဒဒ (တိ) [ဒွါရ+ဒဒ+အ] အခွင့်ပေးတတ်
သော၊နည်းပေး-လမ်းပြ-သော၊သု။ ဒွါရ-
ဒဒေါ ဥပါယဒဿကော (သျှ၊မူ-ကွဲ)။ ဝိ၊ဌ၊
၁။၁၁၇။

ဒွါရဒွယ (န) [ဒွါရ+ဒွယ] (ကာယ၊ဝစီ) ဒွါရ
၂-ပါးအပေါင်း။ ကာယိကဝါစသိကော နာမ
ဒွါရဒွယေပိ ပညတ္တသိက္ခာပဒဝီတိက္ကမော။
ဝိ၊ဌ၊၄။၁၆၆။

ဒွါရနိဗန္ဓန (န) [ဒွါရ+နိဗန္ဓန] ဒွါရကို မှတ်
သားခြင်း၊ ဒွါရဖြင့်ဖွဲ့စပ်ခြင်း။ ဧဝံ ကမ္မာနံ
ဒွါရေသု ဒွါရာနဉ္စ ကမ္မေသု အနိယတတ္တာ
ဒွါရနိဗန္ဓနံ န ကတံ။ မူလဋီ၊၁။၈၄။

ဒွါရနိယမရဟိတ (တိ) [ဒွါရ+နိယမ+ရဟိတ]
ဒွါရဖြင့် မှတ်သားခြင်း-မှကင်းသော- မရှိ
သော။ ကမ္မဿ ဒွါရနိယမရဟိတတ္တာ ဒွါရမ္ပိ
ကမ္မနိယမရဟိတံ။ မူလဋီ၊၁။၇၁။

ဒွါရနိယမာနိယမာဝစန (န) [ဒွါရ+နိယမ+
အနိယမ+အဝစန] (က) ဒွါရ၏ မြဲသည်၏
အဖြစ်၊ မမြဲသည်၏အဖြစ်ကို မဆိုခြင်း။ (ခ)
မြဲသော ဒွါရရှိ၏၊ မမြဲသော ဒွါရရှိ၏-ဟု မဆို
ခြင်း၊ ဒွါရမြဲပုံ၊ မမြဲပုံကို မဆိုခြင်း။ ဒွါရနိယ-
မာနိယမာဝစန(မူလဋီ၊၂။၁၀၃)၌ ဒွါရဿ
နိယတာနိယတာဝစနံ၊ နိယတဒွါရံ၊ အနိယ-
တဒွါရန္တိ ဝါ အဝစနန္တိ အတ္ထော။ အနုဋီ၊၂။
၁၁၃။

ဒွါရနိယမိတ (တိ) [ဒွါရ+နိယမိတ] ဒွါရဖြင့်
မှတ်သားအပ်သော။ ဒွါရနိယမိတေဟိကမ္မေ-
ဟိ ဒွါရာနိ နိယမိတာနိ။ အနုဋီ၊၁။၈၁။

ဒွါရန္တရ (န) [ဒွါရ+အန္တရ] (၁) တံခါးကြား။
(၂) တပါးသောဒွါရ၊ ဒွါရတပါး။ (၁) နိက္ခ-
မိတွာ ဒွါရန္တရေ ဌိတော။ သံ၊ဌ၊၃။၇၀။
ဒွါရန္တရေပိ ဟေဌာမဉ္ဇေပိဩလောကေန္တော။
ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၃၅။ (-ဇာ၊ဌ၊၁။၃၈၂။ ဇာ၊ဌ၊၃။
၈။ ဇာ၊ဌ၊၅။၂၄၄။ ဇာ၊ဌ၊၆။၂၂၆။) (၂)
ဒွါရန္တရေ ဥပ္ပန္နဿာပိ ကမ္မဿ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။
၁၈၅။ (- မ၊ဋီ၊၁။၂၁၃။ မူလဋီ၊၁။၇၄။
အနုဋီ၊၁။၈၀။ မူလဋီ၊၂။၁၀။ အနုဋီ၊၂။၁၆။)

ဒွါရန္တရစရဏ (န) [ဒွါရန္တရ+စရဏ] ဒွါရတပါး
၌ ဖြစ်ခြင်း။ ဒွါရန္တရစရဏံ (မူလဋီ၊၁။၇၄)
ဒွါရန္တရပုတ္တိ။ အနုဋီ၊၁။၈၀။ (-၇၇၊၈၇။
မူလဋီ၊၁။၈၂။)

ဒွါရန္တရစာရိ (တိ) [ဒွါရန္တရ+စရ+ဏိ] ဒွါရတ
ပါး အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်-လေ့ရှိ-တတ်-သော။
ဒွါရန္တရစာရိနော(မူလဋီ၊၁။၇၄)တိ ဒွါရန္တရ-
ဘာဝေန ပဝတ္တနကာ။ အနုဋီ၊၁။၈၀။

ဒွါရန္တရစိတ္တ (န) [ဒွါရန္တရ+စိတ္တ] ဒွါရတပါး၌
(ဖြစ်သော)စိတ်။ ဒွါရန္တရစိတ္တာနံ အန္တရန္တ-
ရာ အပ္ပဝတ္တိတော သုဒ္ဓံ။ အနုဋီ၊၁။၈၇။

ဒွါရန္တရသင်္ကမန (န၊တိ) [ဒွါရန္တရ+သင်္ကမန] ဒွါ
ရတပါးသို့ပြောင်းရွှေ့ခြင်း။ ဝိညာဏဿ ဒွါရ-
န္တရသင်္ကမနဿ အဘာဝံ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၂၄။

ဒွါရန္တရာနုပလက္ခိတ (တိ) [ဒွါရန္တရ+အနုပလ-
က္ခိတ] ဒွါရတပါးဖြင့် မမှတ်သားအပ်သော။
ဒွါရန္တရာနုပလက္ခိတံ သဗ္ဗံတံ ဒွါရိကာကုသလံ။
မူလဋီ၊၁။၇၉။ (- အနုဋီ၊၁။၈၈။)

ဒွါရန္တရိက (တိ) [ဒွါရန္တရ+ဣက] ဒွါရတပါး၌
ဖြစ်သော(ဝိညာဉ်-စသည်)။ဒွါရန္တရိကဝိညာ-
ဏေန ဘဝိတဗ္ဗံ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၂၄။ (- အနုဋီ၊
၁။၈၇။)

ဒွါရန္တရပ္ပတ္တိ (ထိ) [ဒွါရန္တရ+ဥပ္ပတ္တိ] ဒွါရတပါး
၌ ဖြစ်ခြင်း။ သတိပိ ဒွါရန္တရပ္ပတ္တိယံ ယေဘု-
ယျဝုတ္တိယာ တဗ္ဗဟုလဝုတ္တိယာ စ ကာယဒွါ-
ရေန လက္ခိတော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၉၃။ (-
အနုဋီ၊ ၁။ ၈၀။)

ဒွါရန္တရပ္ပန္န (တိ) [ဒွါရန္တရ+ဥပ္ပန္န] ဒွါရတပါး၌
ဖြစ်သော။ ဒွါရန္တရပ္ပန္နံ ကာယကမ္မဉ္စ တထာ
န ဝုစ္စတိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၈၀။ (-အနုဋီ၊ ၁။ ၈၀။)

ဒွါရန္တရောပလက္ခိတ (တိ) [ဒွါရန္တရ+ဥပလက္ခိ-
တ] ဒွါရတပါးဖြင့် မှတ်သားအပ်သော။ ဒွါ-
ရန္တရောပလက္ခိတံ ကမ္မပထဘာဝပ္ပတ္တိတယ
ဝစိမနောကမ္မံ...ဥပ္ပန္နံ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၈၀။

ဒွါရပက္ခိက (တိ) [ဒွါရပက္ခ+ဣက] ဒွါရ၏အဖို့၌
-ဖြစ် - ပါဝင် - သော။ စက္ခုဝိညာဏာဒိ
ဝိယ အာဝဇ္ဇနမ္ပိ ဒွါရပက္ခိကမေဝ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။
၆၅။

ဒွါရပ(ပ္ပ)ဋိပါဋိ (ထိ) [ဒွါရ+ပဋိပါဋိ] (၁) (စက္ခု-
စသော) ဒွါရအစဉ်။ (၂) (အိမ်)တံခါးအ
စဉ်။ (၁) တသို့မို့ ဒွါရပဋိပါဋိယာ စက္ခုဝိညာ-
ဏံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၃။ (၂) ဒွါရပဋိပါဋိယာ
စရဏံ လောလုပ္ပဝိဝဇ္ဇနသန္တောသော နာမ။
ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၉၄။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၂၇၃။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆၉၊ ၂၇၂။)

ဒွါရပဋိဗဒ္ဓဇီဝိက (တိ) [ဒွါရပဋိဗဒ္ဓါ + ဇီဝိကာ]
တံခါးနှင့်စပ်သော အသက်မွေးခြင်းရှိသော၊
သူ၊ တံခါးစောင့်။ ဒွါရပဋိဗဒ္ဓဇီဝိကော ပုရိ-
သော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၉။ နေတ္ထိ၊ ဋီ၊ ၃။

ဒွါရပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဒွါရ+ပရိစ္ဆေဒ] တံခါးအပိုင်း
အခြား။ ဒွါရပရိစ္ဆေဒံ အတိက္ကာမေတိ။ ဝိ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၁။

ဒွါရပါလ (ပု) [ဒွါရ+ပါလ] တံခါး - စောင့် -
မှု။ ဒွါရပါလဿာ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၄) တိ
ဒွါရကောဋ္ဌကေ မဟာဒွါရေ နိဿေဏိ-

မူလေ ဝါ ဌတော ဒွါရရက္ခဏကဿ။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၁၀၉။ (-အပ၊ ၂။ ၁၉။ ဇာ၊ ၁။ ၆၆။ မိလိန္ဒ။
၁၅၆။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၆၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၊ ၄၂၄။
ဝိမာန၊ ဋ္ဌ၊ ၂၂၈။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇။)

ဒွါရပါလ (တိ) [ဒွါရပါလ+အ] တံခါး - စောင့်
- မှူး - နှင့်တူသော။ ဒွါရပါလော စ သံဝရေ-
(အပ၊ ၁။ ၄၈) တိ ... ဒွါရပါလော ဒွါရရက္ခ-
ကော။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၂။

ဒွါရပါလက (ပု) [ဒွါရပါလ + က] တံခါး -
စောင့် - မှူး။ ဂေဟဒွါရေ ဒွါရပါလကော
အာသိံ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၂။

ဒွါရပါလကရူပ (န) [ဒွါရပါလက+ရူပ] တံခါး -
စောင့် - မှူး - ရုပ်။ ဒွါရပါလကရူပံ သြလော-
ကယမာနာ ဌိတာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၇၀။

ဒွါရပါလကဝိမာန (ပု၊ န) [ဒွါရပါလက+ဝိမာန
+ဝတ္ထု။ နောက်ပုဒ် ကျေ။] တံခါး - စောင့်
- မှူး - ဖြစ်ဘူးသော နတ်သား၏ ဗိမာန်
ဟူသော အကြောင်းရှိသော (ဒေသနာ-
စသည်)။ ဥစ္စမိဒံ မဏိထူဏန္တိ ဒွါရပါလက-
ဝိမာနံ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ၊ ၂၂၈။

ဒွါရပါလရူပ (န) [ဒွါရပါလ+ရူပ] တံခါး -
စောင့် - မှူး - ရုပ်။ ဒွါရပါလရူပံ သြလော-
ကယမာနာ ဌိတာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၁၁။

ဒွါရပါလရူပက (န) [ဒွါရပါလ + ရူပ + က]
အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဒွါရပါလရူပကာနိ
ဝိယာ(သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၅) တိ ဒွါရပါလာကာရေ-
န ကတပဋိမာယော ဝိယ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၅။
(-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇၆။)

ဒွါရပိဒဟန (န) [ဒွါရ+ပိဒဟန] (၁) တံခါး
ပိတ်ခြင်း။ (တိ) (၂) တံခါးပိတ်ရာ (အခါ-
စသည်)။ (၁) ဒွါရပိဒဟနေ ပန အညသ္မိံ
ဝါ ဂမနဿ အနုပကာရေ အနာပတ္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊
၁။ ၂၇၀။ (-ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၈၅။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၀။

အံ၊ဌ၊၃။၂၇၄။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၉၅။ ပဋိသံ၊ဌ၊
၁။၁၁၂။ သာရတ္ထ၊၃။၄၈၀။ ဝိမတိ၊၁။၁၆၁။
နေတ္ထိ၊ဋီ၊၆။) (တိ)(၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဒွါရပိဒဟနဝေလာ (ထိ) [ဒွါရပိဒဟန+ဝေလာ]
တံခါးပိတ်ရာ အခါ၊ တံခါးပိတ်ချိန်။ ဒွါရ-
ပိဒဟနဝေလာယ အာဂစ္ဆန္တော ဒွါရံ န
သမ္မာပုဏိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၃၈၂။

ဒွါရပိဓာန (န) [ဒွါရ+ပိဓာန] အကြောင်းကို
ပိတ်ဆို့ခြင်း။ ဝိပါကုပ္ပါဒနေ ဒွါရပိဓာနေန
ပိဓိယတိ ထကိယတိ။ ထေရ၊ဌ၊၂။၃၃၀။

ဒွါရပ္ပတ္တ (တိ) [ဒွါရ+ပတ္တ] (၁) (စက္ခု-စသော)
ဒွါရ-သို့ရောက်-၌ဖြစ်-သော (ကိလေသာ-
စသည်)။ (၂) တံခါးသို့ရောက်သော၊သူ။
(၃) (မြူး-စသည်၏) အဝသို့ရောက်သော
(ငါး-စသည်)။ (၁)ဒွါရပ္ပတ္တာနံ ကိလေသာနံ
ဝသေန။ အံ၊ဌ၊၂။၁၉၃။ (၂) ဒွါရပ္ပတ္တံ
ဒွါရပ္ပတ္တယေဝ ပန ဝိမံသတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၅။
ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၃။ (-၂၇၁။)
(၃) မစ္ဆာ ဒွါရပ္ပတ္တာ ပုဋ္ဌကဆိဒ္ဓေဟိ ပလာ-
ယန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၃၃၉။ (-ဝိ၊ဌ၊၂။၂၃။ပဋိသံ၊
ဌ၊၂။၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၃။)

ဒွါရပ္ပဝတ္တ (တိ) [ဒွါရ+ပဝတ္တ] (စက္ခု-စသော)
ဒွါရ၌ဖြစ်သော (တရား)။ ဒွါရာရမ္မဏေဟိ
သဒ္ဓိံ ဒွါရပ္ပဝတ္တာ ဓမ္မာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၄၃။
(-ဣတိဝုတ်၊ဌ၊၂။၇၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၁၁၊၂၈၆။)

ဒွါရပ္ပဝတ္တစရိယာ (ထိ၊န) [ဒွါရပ္ပဝတ္တ+စရိယာ]
(ကာယ၊ဝစီ) ဒွါရ၌ဖြစ်သောအကျင့်။ ဒွါရ-
သီသ-ကြည့်။

ဒွါရပ္ပဝတ္တစေတနာ(ထိ)[ဒွါရပ္ပဝတ္တာ+စေတနာ]
(ကာယ-စသော) ဒွါရ၌ဖြစ်သော စေတနာ။
စေတယိတူတံ ဒွါရပ္ပဝတ္တစေတနာ။ အံ၊ဌ၊
၃။၁၃၆။

ဒွါရပ္ပဝတ္တဓမ္မ (ပု) [ဒွါရပ္ပဝတ္တ+ဓမ္မ] (စက္ခု-
စသော) ဒွါရ၌ဖြစ်သော တရား။ ဒွါရပ္ပဝတ္တ-

ဓမ္မေ ဒဿေန္တော။ နေတ္ထိ၊ဌ၊၁၂၇။ (-ဒီ၊ဋီ၊
၃။၂၀၃။ အနုဋီ၊၁။၁၇၃။ နေတ္ထိ၊ဋီ၊၈၀။)

ဒွါရပ္ပဝတ္တိ (ထိ) [ဒွါရ+ပဝတ္တိ] (ကာယ-စသော)
ဒွါရ၌ဖြစ်ခြင်း။ ဒွါရပ္ပဝတ္တိယမ္ပိ ကမ္မဒွါရာ-
ဘေဒနဉ္စ ကမ္မဒွါရဝဝတ္တာနဉ္စ ဒိဿတိ။ မူလဋီ၊
၁။၇၇။

ဒွါရပ္ပဝေသန (န၊ထိ) [ဒွါရ+ပဝေသန] တံခါးသို့
-ဝင်ခြင်း-ဝင်ခွင့်။ ဒေထ မေ ဒွါရပ္ပဝေသနံ
ထေရံ ဒဠှ။ ပေတ၊ဌ၊၇၃။

ဒွါရဖလကသဟိတ (တိ) [ဒွါရဖလက+သဟိတ]
တံခါးရွက်နှင့်တကွဖြစ်သော၊ တံခါးရွက်တပ်
ထားသော။ ဒွါရဗန္ဓန-ကြည့်။

ဒွါရဗန္ဓ (တိ) [ဒွါရ+ဗန္ဓ] (၁) တံခါးဖွဲ့၊ တံခါး
အိမ်၊ တံခါးပေါင်။ (၂) ဖွဲ့-တပ်-ထား
အပ်သော တံခါးရွက်ရှိသော၊ တံခါးရွက်
-ဖွဲ့-တပ်-ထားသော။ (၁) ဒွါရဗန္ဓံ ဝါ
ဝါတပါနံ ဝါ အဋ္ဌပေတွာဝ မတ္တိကာယ လိမ္မ-
တိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၅၇။ (-သာရတ္ထ၊၂။၃၃၅။
ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၇၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၇၉။) (၂)
ကဝိဋ္ဌဗန္ဓဝိဟာရ (ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၇၈)-
ကြည့်။

ဒွါရဗန္ဓ (တိ) [ဒွါရ+ဗန္ဓ] တံခါးဖွဲ့၊ တံခါးအိမ်၊
တံခါးပေါင်။ သကဝိဋ္ဌဿ ဒွါရဗန္ဓဿ နိစ္စလ-
ဘာဝတ္ထာယ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၄၉။ တံ (ဒွါရံ) ဗန္ဓတိ
တ္ထောတိ ဒွါရဗန္ဓော။ ကင်္ခါ၊ယော၊ မဟာဋီ၊
၃။၃၉၁။ (-ကင်္ခါ၊၁၃၅၊၂၀၇။ မ၊ဌ၊၄။၁၀၇။
သာရတ္ထ၊၃။၃၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၄၀၊၃၇၀။
ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၅၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်။၂။၁၂၀။ ဒီ၊ဋီ၊၃။
၂၃၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၇၂။)

ဒွါရဗန္ဓန (န) [ဒွါရ+ဗန္ဓန] အထက်ပုဒ်နက်
ကြည့်။ ဒွါရဖလကသဟိတံ ဒွါရဗန္ဓနံ အဓိပ္ပေ-
တံ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၇၀။ (-ဝဇီရ၊၁၉၃။
ကင်္ခါ၊ယော၊မဟာဋီ၊၃။၃၈၉။)

ဒွါရဗာဟာ (ထိ) [ဒွါရ+ဗာဟာ] တံခါးအိမ်၊
တံခါးပေါင်၊ ကျည်းခွေပေါင်။ ဒွါရဗာဟာသု

တိဋ္ဌန္တိ (ခုဒ္ဒက။၈။ ပေတ။၁၂၉) တိ နဂရ-
ဒွါရဗာဟကောသို ဗာဟာ နိဿာယ တိဋ္ဌန္တိ။
ခုဒ္ဒက။၁၇၃။ ပေတ။၁၂၉။ ပိဋသင်္ဃာ-
တော နာမ ဒွါရဗာဟသင်္ခါတော စတုရဿ-
ဒါရသင်္ဃာဋ္ဌော။ ဝိမတိ။၁။၂၇၆။ (-ဒိ။၂။
၁၅၅။ သံ။၁။၁၄၉။ အပ။၁။၁၃၈။ ဝိ။၁။
၂၄၄။ ဝိ။၁။၂။၄၉။ ဝိ။၁။၅။၀။၈၄။ ဝိ။သင်္ဂ-
ဟ။၂။ မ။၁။၁။၃၄၄။ သံ။၁။၁။၁၉၆။ အံ။၁။
၃။၃၂။ မဟာနိ။၁။၇၃။ သာရတ္ထ။၂။၁၁၇။
၁၂၄။၃၃၄။ သာရတ္ထ။၃။၄၂၃။ ကင်္ခါ။၁။သင်္ဂ။
၁၉၅။၂၃၇။ သံ။၁။၁။၂၄၅။ သံ။၁။၂။၃၄၃။)

ဒွါရဗာဟကောသို (တိ) [ဒွါရဗာဟ+ကောသို]
တံခါးပေါင်၏-အစွန်း-အဖျား၊ တံခါးပေါင်
စွန်း။ ကပိသိသ (ဒိ။၁။၂။၁၇၅) ကြည့်။

ဒွါရဗာဟထိရကရဏ (န) (ဒွါရဗာဟ+ထိရ+
ကရဏ) တံခါး-အိမ်-ပေါင်-ကို-မြဲမြဲ-
ခိုင်ခံ့-အောင်ပြုခြင်း။ နဂရဒွါရထိရကရဏ
(နေတ္ထိ။၁။၁၄၂)-ကြည့်။

ဒွါရဘတ္တ (န) [ဒွါရ+ဌပိတ+ဘတ္တ။ အလယ်
ပုဒ် ကျေ။] (အိမ်) တံခါး၌ တည်ထားအပ်
သော ထမင်း။ ဒွါရဘတ္တ ဥပဋ္ဌိတ(သုတ္တနိ။
၃၂၃)န္တိ...အတ္တနော အတ္တနော သရဒွါရေ
ဌပိတဘတ္တ။ သုတ္တနိ။၁။၂။၅၀။

ဒွါရဘာဇ (ပု) [ယဒိစ္ဆာနာမ်] ဒွါရဘာဇ-အမည်
ရှိသော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ သုန္ဒရော ဒွါရဘာဇော။
မ။၃။၁၁၅။

ဒွါရဘာဝပ္ပတ္တ (တိ) [ဒွါရဘာဝ+ပတ္တ] ဒွါရ၏
အဖြစ်သို့ရောက်သော။ ပသာဒါဝ ဂဟိတာ
ဒွါရဘာဝပ္ပတ္တဿ အဓိပ္ပေတတ္တာ။ သံ။၁။၂။
၁၇၉။

ဒွါရဘာဝဝိဟန (န) [ဒွါရဘာဝ+ဝိဟန] (ကို
လေသာဖြစ်ခြင်း၏) -အကြောင်း-အခွင့်အ
လမ်း-၏ အဖြစ်ကို ဖျက်ဆီးခြင်း။ ဒွါရဘာဝ-
ဝိဟနေန ဟန္တာ အရိယမဂ္ဂေန တဒုပနိဿ-

ယေ ကိလေသေ သမုတ္တိန္တိန္တာ။ ထေရ။၁။၂။
၂၈၀။

ဒွါရဘူတဓမ္မ (ပု) [ဒွါရဘူတ+ဓမ္မ] အကြောင်း
(ဖြစ်၍)ဖြစ်သော တရား။ ကာရဏပရိယာ-
လတ္တာ ဝတ္ထုသဒ္ဓဿ ပစ္စယဘာဝသာမည-
တော ဒွါရဘူတဓမ္မာနမ္ပိ သိယာ ဝတ္ထုပရိ-
ယာယော။ အနုဋီ။၁။၇၄။

ဒွါရဘူတမန (ပု၊န) [ဒွါရဘူတ+မန] ဒွါရ၌
ဖြစ်သော စိတ်။ ဒွါရဘူတမနောပိ သုတ္တေ
“မနောဓာတူ” တိ ဝုစ္စတိတိ အာဟ “ဒွါရ-
ဘူတမနောဝသေနာ (မူလဋီ။၂။၄၆)”တိ။
အနုဋီ။၂။၅၅။ (-သံ။၁။၂။၁၇၉။ အနုဋီ။
၂။၄၀။)

ဒွါရမဇ္ဈ (န) [ဒွါရ+မဇ္ဈ] တံခါး၏-အလယ်-
ဗဟို။ အဇ္ဇ ပန ပဌမံ နိက္ခမိတော ဒွါရမဇ္ဈေ
နိစ္စလောဝ ဌိတော။ ပဋိသံ။၁။၂။၂၉၆။

ဒွါရမဏ္ဍလ (န) [ဒွါရ+မဏ္ဍလ] ဒွါရမဏ္ဍလရွာ၊
ဒွါရရွာအပေါင်း။ တထာ ဒွါရမဏ္ဍလာဒိဟိ
ဂါမကေဟိ နိက္ခမိတော။ ဝိ။၁။၁။၆၆။

ဒွါရမဟာကဝါဠ (န) [ဒွါရ+မဟာကဝါဠ] တံခါး
ပေါက်၏ တံခါးရွက်ကြီး၊ တံခါးမ တံခါးရွက်
ကြီး။ သယံ ကိရ ဒွါရမဟာကဝါဠာ၊ ခဏေဝ
တသ္မိံ ဝိဝဋ္ဌာ အဟေသံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၁။၁၀၃။

ဒွါရမူလ (န) [ဒွါရ+မူလ] တံခါး၏အနီး။ ဒွါရ-
မူလေ(ဝိ။၁။၂။၉၉)တိ နဂရဿ ဒွါရသမိပေ။
ဝိ။၁။၂။၂၃၄။ ဒွါရမူလေ ဝါ (ဝိ။၁။၂။၃၀၀)တိ
သဗ္ဗေသံ သာဓာရဏေ သရဒွါရမူလေ။ ဝိ။၁။
၂။၂၃၅။ (-ကင်္ခါ။၂။၇၄။ ဝိ။သင်္ဂဟ။၄၂။
မ။၁။၁။၁၃၆။ သံ။၁။၂။၂၂၁။ အံ။၁။၁။၂၃၈။
ဇာ။၁။၁။၃၁၆။၄၆၉။ ဝဇီရ။၂။၃၁။ သာရတ္ထ။
၂။၃၉၅။ ကင်္ခါ။၁။၂။၃၂။ ကင်္ခါ။၁။သင်္ဂ။၄၃၄။)

ဒွါရမူဠ (န) [ဒွါရ+မူဠ] (၁) တံခါးပေါက်၌
တွေဝေခြင်း။ (တိ) (၂) ဒွါရပေါက်၌ တွေ
ဝေသောသူ။ (၁) နိက္ခမန္တာနံ ပဝိသန္တာနဉ္စ

ဒွါရမူဠံ အဟောသိ။ အပါဠာ ၂။ ၂၄၉။ (တိ)

(၂) သတ္တဝဟံ ဒွါရမူဠောဟံ။ အပါ ၂။ ၁၄၉။

ဒွါရယုတ္တ (တိ) [ဒွါရ+ယုတ္တ] တံခါးနှင့်ယှဉ်သော၊ တံခါးတပ်ထားသော။ ဒွါရယုတ္တဂါမေ။ ဝိဠာ ၁။ ၃၀၉။ (-ဇာဠာ ၂။ ၂၀။)

ဒွါရရက္ခ (တိ) [ဒွါရ+ရက္ခ] တံခါးကို စောင့်ရှောက်သောသူ၊ တံခါးစောင့်။ ဒွါရရက္ခာဒယော တဇ္ဇေတွာ။ မာဠာ ၃။ ၅၆။

ဒွါရရက္ခက (တိ) [ဒွါရ+ရက္ခက။ ထိ-ဉ္ဇ-ရက္ခက] (စက္ခု-စသော) ဒွါရကို စောင့်ရှောက်တတ်သော (သတိ စသည်)။ ဒွါရရက္ခိကာယသတိယာ သမန္နာဂတာ။...ဒွါရရက္ခကေန ဣဏေန သမန္နာဂတသတိနော။ အံဠာ ၃။ ၄၅။ (-ဓမ္မာဠာ ၂။ ၃၀၄။)

ဒွါရရက္ခက (တိ) [ဒွါရရက္ခက+အ] တံခါးစောင့်နှင့် တူသော။ ဒွါရပါလ-ကြည့်။

ဒွါရရက္ခဏက (တိ) [ဒွါရ+ရက္ခဏ+က] တံခါးကို စောင့်ရှောက်သောသူ၊ တံခါးစောင့်။ ဒွါရပါလ-ကြည့်။

ဒွါရရက္ခိတ (တိ) [ဒွါရ+ရက္ခိတ] (စက္ခု-စသော) ဒွါရကို စောင့်ရှောက်တတ်သော၊ စောင့်ရှောက်အပ်သော ဒွါရရှိသော (သတိ)။ ဆဒွါရနိ ပိဒဟိတွာ ဒွါရရက္ခိတံ သတိအဝိဿဇ္ဇေတွာ။ ထေရါဠာ ၂။ ၂၄၃။

ဒွါရရက္ခိ (တိ) [ဒွါရ+ရက္ခ+ဏိ] တံခါးကိုစောင့်ရှောက်-လေ့ရှိ-တတ်-သောသူ၊ တံခါးစောင့်။ ဒေါဝါရိကာတိ ဒွါရရက္ခိနော။ ဒီဠာ ၃။ ၃၅။

ဒွါရရောဓ (ပု) [ဒွါရ+ရုဓိ+ဏ] တံခါးပေါက်ကို ပိတ်ဆို့ခြင်း။ သတ္တုကသ တဒါ ဒုဋ္ဌော၊ ဒွါရရောဓမကာရယံ။ အပါ ၂။ ၁၄၉။

ဒွါရလာဘ (ပု) [ဒွါရ+ဥပ္ပဇ္ဇနကအာယ+လာဘ] (ရွာ) တံခါး၌ ဖြစ်သော အခွန်ကိုရခြင်း။ ဧဝံ တတ္ထ ဒွါရလာဘော။ သံဠာ ၁။ ၁၅၇။

ဒွါရဝတိ (ထိ) [ယဒိစ္စာနာမ်] ဒွါရဝတိမြို့ (ဂုဂ္ဂရာတ်တိုင်း၏ ကျော်စောသည့် ဒွါရကာမြို့။ အဒ္ဓမာဂဓိဓာန်။)။ နဂရေ ဒွါရဝတိယာ။ အပါ ၁။ ၂၂၃။ (-ပေတဠာ ၁၀၅။ ဇာဠာ ၄။ ၈၄။ ဇာဠာ ၆။ ၂၆၈။) အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဒွါရဝတိနဂရ (န) [ဒွါရဝတိ+နဂရ] အထက်ပုဒ်နက်ကြည့်။ နဂရေ ဒွါရဝတိယာတိ မဟာဒွါရဝါတပါနကဝါဠုလကာဟိ ဝတိပါကာရဇ္ဇာလဂေါပုရကဒ္ဓမောဒကပရိခါဟိ စ သမ္ပန္နနဂရန္တိ ဒွါရဝတိနဂရံ၊ ဒွါရံ ဝတိဉ္စ ပဓာနကတွာ နဂရဿ ဥပလက္ခိတတွာ “ဒွါရဝတိနဂရ”န္တိ ဝေါဟရန္တိ။ အပါဠာ ၂။ ၁၈၆။ (-ပေတဠာ ၈၈၊ ၁၀၇၊ ၁၁၅၊ ၁၁၈။ ဇာဠာ ၄။ ၈၅။)

ဒွါရဝတိပရိယောသာန (တိ) [ဒွါရဝတိ+ပရိယောသာန] ဒွါရဝတိမြို့ အဆုံးရှိသော (မြို့များ)။ ဒွါရဝတိပရိယောသာနေသု...တေသဠိယာ နဂရသဟဿေသု။ ပေတဠာ ၁၀၄။

ဒွါရဝန္တာပေက္ခ (တိ) [ဒွါရဝန္တာ+အပေက္ခ] ဒွါရရှိသော တရားကို ရှုငဲ့သော။ ဒွါရဝန္တာပေက္ခော ဒွါရဘာဝေါ။ အနုဠာ ၂။ ၁၁၃။

ဒွါရဝန္တာ (တိ) [ဒွါရ+ဝန္တာ] (ဒွါရဝတု၊ ဒွါရဝါတ်၊ ဒွါရဝန်-သံ) (ထိုထိုကံ၏) ဒွါရရှိသော (ကာယဝိညတ်စသည်)။ ဒွါရသီသေန ဒွါရဝန္တာနိ ဂယန္တိ။ အနုဠာ ၁။ ၁၁၇။

ဒွါရဝဝတ္ထာန (န) [ဒွါရ+ဝဝတ္ထာန] (စက္ခု-စသော) ဒွါရကို-ပိုင်းခြား-မှတ်သား-ခြင်း။ ဧဝံ သန္တေ နေဝ ဒွါရဝဝတ္ထာနံ ယုဇ္ဇတိ။ အဘိဠာ ၁။ ၁၂၇။ (-၁၂၉။)

ဒွါရဝဋ္ဋ (ပု) [ဒွါရ+ဝဋ္ဋ] ဒွါရကို (ကျင်ကြီးကျင်ငယ် စွန့်မှုဖြင့်) အသုံးပြုခြင်း။ ယာဝ မေဒွါရဝဋ္ဋဉ္စော ပဝတ္တိတ္ထ၊ တာဝ တဒေဝ အာဟာရေမိတိ အတ္ထော။ မာဠာ ၁။ ၃၅၂။

ဒွါရဝါတပါနန္တိဒ္ဒ (န) [ဒွါရ+ဝါတပါန+ဆိဒ္ဒ] (အဝင်, အထွက်) တံခါးပေါက် (နှင့်) လေသောက် ပြုတင်း တံခါးပေါက်။ ဒွါရဝါတပါနန္တိဒ္ဒဟိ ပန နိက္ခမိတော။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၅။

ဒွါရဝါသိ (တိ) [ဒွါရ+ဝသ+ဏီ] ဒွါရ-တံခါး-ရွာဌ်နေ-လေ့ရှိ-တတ်-သော၊ သူ။ “ကဿမိတာသိ”တိ ပုစ္ဆိတော “ဒွါရဝါသိနော”တိ ဝုတ္တေ။ ဇော၊ ၄။ ၄၇၆။

ဒွါရဝိမုတ္တ (တိ) [ဒွါရ+ဝိမုတ္တ] ဒွါရမှလွတ်သော (စိတ်-စသည်)။ သဗ္ဗေသမ္ပိ ဒွါရဝိမုတ္တစိတ္တာနံ ပဝတ္တံ သုတ္တံ နာမ။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၀၈။

ဒွါရဝိဝရ (တိ) [ဒွါရ+ဝိဝရ] အောက်ပုဒ်နက်ကြည့်။ ဒွါရဝိဝရံ ဂဇောဝ အလဘန္တော (ထေရ။ ၂၇၉) နဂရတော... နိဂ္ဂမနာယ ဒွါရဝိဝရကံ အလဘမာနော။ ထေရ၊ ၄။ ၂၆၅။

ဒွါရဝိဝရက (တိ) [ဒွါရ+ဝိဝရ+က] တံခါးကို ဖွင့်ပေးသော၊ သူ။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒွါရဝိဝရဏ (န) [ဒွါရ+ဝိဝရဏ] (၁) တံခါး၏ ပွင့်ခြင်း။ (၂) တံခါးကို ဖွင့်ခြင်း။ (တိ) (၃) တံခါးဖွင့်ရာ (အခါ-စသည်)။ (၁) ပါရမိတာနုဘာဝေန သယမေဝ ဒွါရဝိဝရဏံ။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၄၇။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၂။) (၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။ (တိ) (၃) ဒွါရဝိဝရဏကာလ-ကြည့်။

ဒွါရဝိဝရဏကမ္ပ (န) [ဒွါရဝိဝရဏ+ကမ္ပ] တံခါးဖွင့်ခြင်းအမှု။ န သဟတ္ထာ ဒွါရဝိဝရဏကမ္ပကတံ။ ဒီ၊ ၄။ ၂၂၅။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၂။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၃၂။

ဒွါရဝိဝရဏကာလ (ပု) [ဒွါရဝိဝရဏ+ကာလ] တံခါးဖွင့်ရာအခါ၊ တံခါးဖွင့်ချိန်။ ဒွါရဝိဝရဏကာလော ဝိယ... ဝိပဿနာဘိနိဟရဏကာလော။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၅။

ဒွါရဝိသင်္ကေတ (ပု) [ဒွါရ+ဝိသင်္ကေတ] တံခါးအချိန်း အချက် - လွဲခြင်း - ပျက်ကွက်ခြင်း။

ဒွါရဝိသင်္ကေတ ပန မဂ္ဂဝိသင်္ကေတ ဝါ သတိပိ အာပတ္တိယေဝ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၇၄။ ကခါ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၇၆။ (-ကခါ၊ ၂။ ၃၂။)

ဒွါရဝိထိ (ထိ) [ဒွါရ+ဝိထိ] (၁) တံခါး (နှင့်) လမ်း။ (၂) (စက္ခု-စသော) ဒွါရ (နှင့်) (စက္ခုဝိညာဏ-စသော) ဝိထိ။ (၁) ဒွါရဝိထိနံ ဝသေန ဘာဂေ ဌပေတော။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၇၅။ (-ဇော၊ ၄။ ၂၈၉။ ဇော၊ ၄။ ၆၆၄။) (၂) ဒွါရဝိထိဘေဒေ စိတ္တနိယမကော စ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၆။ ဒွါရဉ္စ ဝိထိ စ ဒွါရဝိထိ။ သမ္မော၊ ယော၊ ၉၇။

ဒွါရသံဝရဏ (န) [ဒွါရ+သံဝရဏ] (၁) ဒွါရကို စောင့်စည်းခြင်း။ (၂) တံခါးပိတ်ခြင်း။ (၁) သံဝုတောတိ ဒွါရသံဝရဏေန ပိဟိတော။ မဟာနိ၊ ၄။ ၄၁၃။ (၂) ဒွါရသံဝရဏံ နာမ ဘိက္ခုနိအာဒိနံ ပဝေသနနိဝါရဏတ္ထံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀၉။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၁။)

ဒွါရသင်္ကန္တိအကရဏ (န) [ဒွါရ+သင်္ကန္တိ+အကရဏ] ဒွါရ(တပါး)သို့ ပြောင်းရွှေ့မှုကို မပြုခြင်း၊ ဒွါရအပြောင်းအလဲမလုပ်ခြင်း။ စက္ခုဝိညာဏဿ ဒွါရသင်္ကန္တိအကရဏံ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၅။

ဒွါရသတ (န) [ဒွါရ+သတ] တံခါးပေါက်-အရာ-တရာ၊ ၁၀၀-သော တံခါးပေါက်။ ပဋိဟာရသတေနပိတိ ဒွါရသတေနပိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၄။

ဒွါရသန္တိက (န) [ဒွါရ+သန္တိက] တံခါး၏အနီး။ ဂါမဿ သမိပေ အဝိဒူရေ ဒွါရသန္တိကေ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၃၇။

ဒွါရသမိပ (န) [ဒွါရ+သမိပ] (၁) တံခါး၏ အနီး။ (တိ) (၂) တံခါး၏ အနီးဖြစ်သော။ (၁) ဒွါရသမိပံ ဂန္ဓာ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၅။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၇၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၃၃၀။ ဇော၊ ၄။ ၁။ ၇၂။ ဇော၊ ၄။ ၂၄၆။ (-ဥဒါန၊ ၄။ ၅၅။ မဟာနိ၊ ၄။

၃၇၆။ ဇာ၊ဌ၊၃။၄၅၅။ ဇာ၊ဌ၊၄။၁၅၁။ ဇာ၊
ဌ၊၅။၂၉၀။ (တိ) (၂) ဗန္ဓုမတိနဂရဿ
ဒွါရသမ္ပိပေ ဂါမေ။ အံ၊ဌ၊၁။၁၀၉။ (-
ပေတ၊ဌ၊၆၂။)

ဒွါရသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ဒွါရ+သမ္ပတ္တိ] တံခါး-၏-
နှင့်- ပြည့်စုံခြင်း။ ဒွါရသမ္ပတ္တိယာ တတ္ထ
ဝသန္တာနံ ပဝေသနနိဂ္ဂမနဗာသုတာယ။ သံ၊
ဋီ၊၂။၁၁၉။

ဒွါရသမ္ပေဒ (ပု) [ဒွါရ + သမ္ပေဒ] (ကာယ-
စသော) ဒွါရတို့၏ - နှိုးနှော - ရောရှက် -
ခြင်း။ ဒွါရသမ္ပေဒါ(မူလဋီ၊၁။၇၄)တိ ဒွါရနံ
သက်ရဏတော။ အနုဋီ၊၁။၈၀။

ဒွါရသဟဿယုတ္တ (တိ) [ဒွါရသဟဿ+ယုတ္တ]
တံခါးပေါက် ၁၀၀၀ နှင့် ယှဉ်သော၊ တံခါး
ပေါက်-၁၀၀၀ တပ်ထားသော (မြို့)။
နဂရံ ဒွါရသဟဿယုတ္တံ အဟောသိ။ ဓမ္မ၊
ဌ၊၁။၁၇၃။

ဒွါရသာလာ (ထိ) [ဒွါရ+သာလာ] တံခါးမုခ်
ဆောင်။ သမ္ပ ဒေါဝါရိက မဇ္ဈိမာယ ဒွါရ-
သာလာယ အာသနာနိ ပညပေဟိ။ မ၊၂။
၄၅။ (- မ၊ဌ၊၃။၆၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၃၂။)

ဒွါရသီသ (န) [ဒွါရ+သီသ] ဒွါရကို - အဦးမှ -
ခေါင်းတပ် - ခြင်း။ ဒွါရကို - ပဓာန - ခေါင်း
ဆောင် - ထားခြင်း။ “ကေစိ ဒွါရနေဝါ”-
တိ ဒွါရသီသေန ဒွါရပုဝတ္တစရိယံ ဝဒန္တိ။
သံ၊ဋီ၊၁။၂၈၉။ (- အနုဋီ၊၁။၁၁၇။)

ဒွါရဟတ္ထပါသ (ပု) [ဒွါရ+ဟတ္ထပါသ] တံခါး၏
-၂-တောင့်ထွာ - ဟတ္ထပါသ် - အရပ်။ သ-
ဘာယ ဟတ္ထပါသေပိ ဒွါရဟတ္ထပါသေပိ
ဝသိတုံ ဝနုတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၃၄-၅။

ဒွါရနတိဝတ္ထဝုတ္တိ (တိ) [ဒွါရ + အနတိဝတ္ထ+
ဝုတ္တိ] တံခါးကို-မကျော်လွန်-မလွန်ဆန်နိုင်
-သော အသက်မွေးခြင်းရှိသော၊သူ။ ဒွါရ-
နတိဝတ္ထဝုတ္တိတာယ ဒွါရေ နိယုတ္တောတိ

“ဒေါဝါရိကော”တိ ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၉။
နေတ္ထိ၊ဋီ၊၃။

ဒွါရာရမ္မဏပဝတ္တိက္ကမ (ပု) [ဒွါရ + အာရမ္မဏ +
ပဝတ္တိက္ကမ] ဒွါရ, အာရုံတို့၏ ဖြစ်စဉ်။ ဆသု
ဒွါရေသု ကေကေသ္မိံ ပဉ္စ ပဉ္စကတော ဒွါရာ-
ရမ္မဏပဝတ္တိက္ကမေန နိဒ္ဒိဋ္ဌာနိ။ ပဋိသံ၊ဌ၊
၁။၇၃။

ဒွါရာရမ္မဏဝဝတ္တာန (န) [ဒွါရာရမ္မဏ +
ဝဝတ္တာန] ဒွါရ, အာရုံတို့ဖြင့် ပိုင်းခြားမှတ်
သားခြင်း။ ဆဝိညာဏကာယပုတ္တိ ဒွါရာရမ္မ-
ဏဝဝတ္တာနတော။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။၁၁၃။

ဒွါရာရမ္မဏသံသ(သဃ်)နုန (န) [ဒွါရာရမ္မဏ +
သံသ(သဃ်)နုန] ဒွါရ, အာရုံတို့၏ ထိခိုက်
ခြင်း။ ဒွါရာရမ္မဏသဃ်နုန(န) ပန ပသာဒ-
ဝတ္ထုကေန စိတ္တေန ပဿတိ။ အဘိ၊ဌ၊၁။
၄၂၈။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၉၁။ မဟာနိ၊ဌ၊၃။၃၀၃၊
၃၄၃။ စူဠနိ၊ဌ၊၁။၁၃၀။ ဒွါရာရမ္မဏာနံ သဃ်နုနံ
ဒွါရာရမ္မဏသဃ်နုနံ။ အဋ္ဌသာ၊ယော။၂။၁၀။
(-ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀။)

ဒွါရာသန္တ (ပု) [ဒွါရ+အာသန္တ] တံခါး၏အနီး။
သမ္ပုဒ္ဓံ ပဋိမာနေန္တိ၊ ဒွါရာသန္တေ နိသီဒဟံ။
အပ၊၂။၁၉၄။

ဒွါရိက (တိ) [ဒွါရ + လူက] ဒွါရ၌ဖြစ်သော။
စက္ခုဝိညာဏံ ပန သဒ္ဓိံ တံဒွါရိကဝိညာဏေ-
ဟိ ဒဿနဋ္ဌေန။ ဥဒါန၊ဌ၊၈၂။

ဒွါရူပလက္ခဏ (တိ) [ဒွါရ+ဥပလက္ခဏ] ဒွါရကို
မှတ်ကြောင်း(စကားစသည်)။ တဉ္စိ ပဝတ္တိ-
မတ္တကထနတော ဒွါရူပလက္ခဏံ ဟောတိ။
အနုဋီ၊၂။၁၀၀။

ဒွါလောပိက (တိ) [ဒွါလောပ+ဏိက] ၂-လုတ်
ရှိသော၊ ၂-လုတ်ဖြင့် - ဖြစ် - မျှတ - သော၊
၂-လုတ်သာစားသော၊ သူ။ ဒွါဂါရိက-ကြည့်။

ဒွါဝိသ (တိ) [ဒွါ + ဝိသ။ (ဒွါဝိ*ရ, ဒွါဝိ*ရ-သံ)]
နှစ်ဆယ့်နှစ် (၂၂) - ပါး - ခု - မျိုး - ယောက်
- သော။ ဒွါဝိသေ ဥပ္ပန္နေ။ ဝိသ။ ၃၀၅။

ဒွါဝိသတိ (ထိ) [ဒွါ + ဝိသတိ။ (ဒွါဝိ*ရတိ-သံ)]
အထက်ပုဒ်နက်-ကြည့်။ ဣမာနိ ဒွါဝိသတိ
သိက္ခာပဒါနိ အပနေတွာ။ ဝိသ္ဋာ ၂။ ၂၂၉။
(-အနုဋ္ဌိသ။ ၃၄။)

ဒွါဝိသတိပ(ပွ)ဘေဒ (တိ) [ဒွါဝိသတိ + ပဘေဒ]
၂၂-ပါးအပြားရှိသော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒွါဝိသတိပ(ပွ)ဘေဒန (တိ) [ဒွါဝိသတိ + ပဘေ-
ဒန] အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဒွါဝိသတိပဘေ-
ဒနာ(ဝိသ္ဋာ ၄။ ၁၃၆) တိ မဟာဝဂ္ဂေ ဒသ စူဠ-
ဝဂ္ဂေ ဒွါဒသတိ ဧဝံ ဒွါဝိသတိပုဘေဒါ။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၅၄။

ဒွါဝိသတိမ (တိ) [ဒွါဝိသတိ + မ] ၂၂-ခုတို့၏
ပြည့်ကြောင်း၊ ၂၂-ခုမြောက်။ ဒွါဝိသတိမံ
ဒုတကမ္မေန သဒိသံ။ မူလဋ္ဌိသ။ ၉၇။

ဒွါဝိသတိမူလက (တိ) [ဒွါဝိသတိ + မူလ + က]
၂၂-ပါးသော မူလရှိသောနည်း၊ ဒွါဝိသတိ-
မူလကနည်း။ နယေ ဒွါဝိသတိမူလကေ။
အဘိဋ္ဌာ ၃။ ၄၀၁။

ဒွါသဋ္ဌိ (ထိ) [ဒွါ + သဋ္ဌိ။ (ဒွါမဋ္ဌိ-သံ)] ခြောက်
ဆယ့်နှစ် (၆၂) - ပါး - ခု - မျိုး - ယောက် -
သော။ အဘိဝဒန္တိ ဒွါသဋ္ဌိယာ ဝတ္ထုဟိ။
ဒီသ။ ၃၅။ (-သံ၊ ၂။ ၄၇၇။ ပဋိသံ၊ ၁၆၀။
မဟာနိ၊ ၃၇၊ ၅၆၊ ၃၅။ နေတ္ထိ၊ ၈၀။ ဝိသ္ဋာ၊ ၁။
၆၂။ မဋ္ဌာ၊ ၃။ ၈၂။ သံ၊ ၃။ ၁။ ၃။ အပါဠာ၊ ၁။
၁၄၄။ မဟာနိဋ္ဌာ၊ ၂။ ၉၀။)

ဒွါသဋ္ဌိအဓိက (တိ) [ဒွါသဋ္ဌိ + အဓိက] ၆၂-ပါး
ဖြင့် ပိုလွန်သော၊ ပိုလွန်သော ၆၂-ပါးရှိသော။
ဒွါသဋ္ဌိအဓိကာ ဒွေသတာ ဣမသ္မိ ပေါတ္ထ-
ကေ အာဂတာ။ မိလိန္ဒ၊ ၄၀၇။

အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၂၅၇-ပ-မ-ဗ-သ-၈

ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိ (ထိ) [ဒွါသဋ္ဌိ + ဒိဋ္ဌိ] ၆၂-ပါးသော
မိစ္ဆာအယူ။ (ယင်း-သရုပ် ဒိဋ္ဌိ-ကြည့်။)
ဒိဋ္ဌိဂါဟော ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗော။
သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၆။ ဝဇီရ၊ ၄၀၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။
၁၈၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၃၈။ မဟာနိဋ္ဌာ၊ ၈၁။)

ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိအန္တောဂတ (တိ) [ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိ +
အန္တောဂတ] ၆၂-ပါးသော မိစ္ဆာအယူ၌ -
အတွင်းဝင် - ပါဝင် - သော။ ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိ-
အန္တောဂတတ္တာ။ အဘိဋ္ဌာ၊ ၁။ ၂၉၄။

ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိဂတ (တိ) [ဒွါသဋ္ဌိ + ဒိဋ္ဌိဂတ] ၆၂-ပါး
သော မိစ္ဆာအယူ။ ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိဂတဝသေန
ဂုဠကဇာတာ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၈၉။ (-ဒီ၊ ၄။ ၂။
၃၃။ မဋ္ဌာ၊ ၄။ ၁၃၄။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၄။ အံ၊ ၄။ ၂။
၃၀၆။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၂၂။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇။
ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၉၂။ သုတ္တနိဋ္ဌာ၊ ၁။ ၂၄၆။ အပါဠာ၊
၁။ ၂၀၃။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၆၈။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂၀။ သံ၊
ဋ္ဌိသစ်၊ ၁။ ၃၈၉။ မဋ္ဌိ၊ ၃။ ၃၄၁။)

ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိဂတိက (တိ) [ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိဂတ + ဂတိက]
၆၂-ပါးသော မိစ္ဆာအယူရှိသောသူ။ ဝဂ္ဂ-
ဂတာ နာမ ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိဂတိကာ။ သုတ္တနိဋ္ဌာ၊
၂။ ၉၇။

ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိဇာလဝိနိဝေဌန (တိ) [ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိ-
ဇာလ + ဝိနိဝေဌန] ၆၂-ပါးသော မိစ္ဆာအယူ
ဟူသော ကွန်ရက်ကို ဖြေရှင်း - တတ် -
ကြောင်း - ဖြစ် - သော (ဗြဟ္မဇာလသုတ်-
စသည်)။ ဗြဟ္မဇာလသုတ္တံ နာမ ဘန္တေ...
ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိဇာလဝိနိဝေဌနံ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၄။ ဒီ၊
၁။ ၅၁။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။

ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိပဋိပက္ခ (တိ) [ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိ + ပဋိပက္ခ]
၆၂-ပါးသော မိစ္ဆာအယူ၏ ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ်
သော။ ဒိဋ္ဌိဝိနိဝေဌနကထာ-ကြည့်။

ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိသန္တာန (န) [ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိ + သန္တာန]
၆၂-ပါးသော မိစ္ဆာအယူဟူသော ကြိုး၊ ကြိုး

နှင့်တူသော ၆၂-ပါးသော မိစ္ဆာအယူ။ အနု-
သယာနုက္ကမသဟိတံ ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိသန္ဓာနံ။
သုတ္တနိ၊ ၁၂။ ၁၀၈။

ဒွါသဋ္ဌိပုဏ္ဏား (တိ) [ဒွါသဋ္ဌိ+ပုဏ္ဏား] အောက်
ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဒွါသဋ္ဌိပုဏ္ဏားဒါပိ ဒိဋ္ဌိ ဒိဋ္ဌိ-
သန္ဓဝေါ။ စူဠနိ၊ ၁၁၀။

ဒွါသဋ္ဌိပုဏ္ဏား (တိ) [ဒွါသဋ္ဌိ+ပုဏ္ဏား] ၆၂-ပါး
အပြားရှိသော (မိစ္ဆာအယူ)။ ဒွါသဋ္ဌိပုဏ္ဏား-
တော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတော ဝုဋ္ဌာတိ။ ပဋိသံ၊ ၁၁။
၂၅။ ဒိဋ္ဌိသန္ဓဝ-လည်း ကြည့်။

ဒွါသဋ္ဌိဝိဓ (တိ) [ဒွါသဋ္ဌိ+ဝိဓ] ၆၂-ပါး အပြား
ရှိသော။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတိ ဒွါသဋ္ဌိဝိဓာယပိ မိစ္ဆာ-
ဒိဋ္ဌိယာ တေ အဓိဝစနံ။ အံ၊ ၁၁။ ၁၂၆။ (-
အံ၊ ၁၁။ ၂၅။)

ဒွါသတ္တတိ (တိ) [ဒွါ+သတ္တတိ။ (ဒွါသတ္တတိ၊ ဒွါ-
သတ္တတိ-သံ)] ခုနစ်ဆယ့်နှစ်(၇၂)-ပါး-
ခု-မျိုး-ယောက်-သော။ ဒွါသတ္တတိ ဂေါ-
တမပုညကမ္မာ။ သံ၊ ၁၁။ ၁၄၅။ (-ဝိ၊ ၁၁။ ၁၂၆။
၁၃၆။ သံ၊ ၁၁။ ၁၄၁။)

ဒွါသိတိ (တိ) [ဒွါ+အသိတိ။ (ဒွါယဇိတိ-သံ)]
ရှစ်ဆယ့်နှစ် (၈၂)-ပါး-ခု-မျိုး-ယောက်-
-သော။ ဒွါသိတိ ဗုဒ္ဓဘော ဂဏီ။ ထေရ။
၃၄၇။ ဝိ၊ ၁၁။ ၂၃။ ဒွါ၊ ၁၁။ ၅။ ဝိမာန၊ ၁၁။ ၄။
အပါ၊ ၁၁။ ၁၁၅။

ဒွါသိတိခန္ဓကဝတ္ထ (န) [ဒွါသိတိ + ခန္ဓကဝတ္ထ]
၈၂-ပါးသော (စူဠဝဂ္ဂ) ခန္ဓက(ဋ္ဌိလသော)
ကျင့်ဝတ်။ (ယင်း သရုပ် ဝိ၊ ၄။ ၅၂-၃၊ ၈၃-၇။
မူလ၊ ၁၂။ ၁၆၃-တို့၌ ကြည့်။) ဒွါသိတိခန္ဓက-
ဝတ္ထာနံ ကတ္ထံ အသိတိ ခန္ဓကဝတ္ထာနိတိ
ဝစနံ ဝိယ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၅၂။

ဒွါဟိက=ဒွါဟိက (တိ) [ဒွါဟိ+ဟိက] (မစားပဲ
နေခြင်းဖြင့်) ၂-ရက်ရှိရာဖြစ်သော၊ ၂-ရက်

ခြားရှိရာ ဖြစ်သော၊ ၂-ရက်မစားပဲ နေ၍
၂-ရက်စားခြင်း၊ ၂-ရက်တကြိမ် စားခြင်း။
ဒွါဟိကမ္မိ (ဒွါဟိကမ္မိ)အာဟာရံ အာဟာရေ-
တိ။ ဒွါ၊ ၁။ ၁၅၇။ မ၊ ၂။ ၅။ အံ၊ ၁။ ၃၀၀၊ ၅၂။
အဘိ၊ ပ။ ၁၆၃။ ဒွါဟိ အဘူဋ္ဌိတာ ဒွါဟိ ဘူဋ္ဌနံ၊
ဒွါဟိဝါရော ဝါ ဒွါဟိကံ။ သံ၊ ၁၁။ ၁၆၃။ ၂။ ၁၅၆။
ကောဟိက (ဒွါ၊ ၁။ ၁၅၇။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၀)
နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဒွိ (တိ) [ဗဟုဝုဋ်သင်္ချာ-သဒ္ဓါ။ (ဒု-ပြားဒါဝရ-
အဒ္ဓမာဂဓိ)] နှစ်(၂)-ခု-ပါး-ယောက်-
၂-ကောင်-၂-လုံး-သော။ ဒွေ (ပု၊ ပ၊ ၁၂)-
အဘိ၊ ပ။ ၁၀၅။ နေတ္ထိ၊ ၇၂။ (ထိ၊ ပ၊ ၁၂)-
ဝိ၊ ၁။ ၁၀၀၊ ၁၀၈၊ ၁၉၅။ မ၊ ၁။ ၉၄။ သံ၊ ၂။ ၉၉။
(န၊ ပ၊ ၁၂)- အဘိ၊ က။ ၂၉၃။ နေတ္ထိ၊ ၂။
ပေဋကော၊ ၂၀၂။ (ပု၊ ဒု၊ ၁၂)- ပဋ္ဌာန၊ ၁။
၁၉။ ဒွိဟိ (ပု၊ တ၊ ၁၂)- ဝိ၊ ၁။ ၇။ ဝိ၊ ၂။
၃၇။ မ၊ ၂။ ၁၆၆-၇။ ဒွိ၊ ၁။ ၂။ ၇၀။ အဘိ၊ ဌ၊
၃။ ၆။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၈၉။ (ထိ၊ တ၊ ၁၂)- ဝိ၊ ၂။
၁၇၁။ ဒွါ၊ ၁။ ၁၅၇။ ဒွါ၊ ၃။ ၃၃။ မ၊ ၁။ ၁၁၁။
မ၊ ၂။ ၅။ အံ၊ ၂။ ၁၃၉။ (န၊ တ၊ ၁၂)-ဝိ၊ ၂။ ၇။
ဝိ၊ ၅။ ၁၅။ အဘိ၊ က။ ၂၉၃၊ ၃၁၅။ ပဋိသံ၊ ၃။
၁၅၉။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၉၁။ ဒွိန္ဒ (ပု၊ စ၊ ၁၂)-
မိလိန္ဒ၊ ၃၉၁။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၁၃၀။ (ပု၊ ဆ၊ ၁၂)-
ဝိ၊ ၁။ ၁၉၅။ ဝိ၊ ၄။ ၂၂၈။ ဒွါ၊ ၁။ ၁၅၇။ မ၊ ၁။
၂၉၊ ၁၁၁။ မ၊ ၂။ ၅။ အံ၊ ၁။ ၇၀၊ ၃၀၀။ မ၊
ဌ၊ ၃။ ၁၉၈။ အပါ၊ ၁။ ၂။ ၁၃၀။ ဇာ၊ ၁။ ၄။ ၂၅၃။
(ထိ၊ ဆ၊ ၁၂)-ဝိ၊ ၁။ ၁၉၅။ မ၊ ၁။ ၉၄။ သံ၊ ၂။
၉၉။ အံ၊ ၃။ ၄၉၅။ အဘိ၊ က။ ၃၆၆။ သံ၊ ၁။ ၁။
၂။ (န၊ ဆ၊ ၁၂)-ဝိ၊ ၁။ ၂၂၇။ မ၊ ၂။ ၁၄၆။ မ၊
၃။ ၂၈၆။ သံ၊ ၃။ ၁၀၇၊ ၂၀၇၊ ၂၄၈။ အံ၊ ၂။
၁၂၆။ ဒွိသု (ပု၊ သ၊ ၁၂)-အံ၊ ၂။ ၁၇၄။ နေတ္ထိ၊
၁၇။ (ထိ၊ သ၊ ၁၂)-နေတ္ထိ၊ ၁၄။ ပေဋကော၊
၃၂၉။ (န၊ သ၊ ၁၂)-မ၊ ၃။ ၁၁။

ဒွိအက္ခိကာဏ (တိ) [ဒွါ+အက္ခိ+ကာဏ] မျက်စိ
၂-ဖက်ကန်းသော၊ စုံလုံးကန်းသော၊ သူ။

ဒွိအက္ခိကာဏော အန္ဓေန သင်္ဂဟိတော။ ဝိ၊
ဌ၊၃။၃၁၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၄၄။

ဒွိအဋ္ဌနက (တိ) [ဒွိ+အဋ္ဌနက] ၂-အသပြာ-
ကျပ်- အဖိုး - ထိုက် - တန် - သော။ ၂-
ကျပ်တန်သော။ ဒွိအဋ္ဌနကေန စ သဒ္ဓိ
ဗန္ဓိတော။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၄၇။

ဒွိအဏုက (တိ) [ဒွိ+အဏု+က] ၂-ခုသော
ပရမာဏုမ္ဘူ အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ (ယင်း
ပရမာဏုမ္ဘူ ၂-မျိုးကို မျက်မှောက် မမြင် မသိ
နိုင်၊ မှန်းဆ၍သာ သိနိုင်၏ဟုဆို၏။ ထိုဒွိအဏု
က ၃-ခုအပေါင်းကို တိအဏုကဟု ခေါ်သည်။
ယင်းကိုကား မျက်မှောက်သိမြင်နိုင်သည်ဟု
ဆိုသည်။ သတ္တဝါတို့ ကံအလျောက် ကောင်း
ဆိုး ၂-ပါးခံစားနိုင်ကြစေရန် မဟိဿရခေါ်
ထာဝရဘုရားက ကမ္ဘာကိုဖန်ဆင်းရန် အလို
ဖြစ်သောအခါ သတ္တဝါတို့၏ကံအားလျော်စွာ
ဝါယောဓာတ် ပရမာဏုမ္ဘူများ စ၍ လှုပ်ရှား
လာသည်။ ယင်းတို့သည် ၂-ခု၊ ၂-ခု ပေါင်း၍
ဒွိအဏုကဖြစ်လာကုန်၏။ ထိုမှ တဖန် တိအဏု
ကဖြစ်လာပြီးလျှင် ကြမ်းတမ်းသော ဝါယော
ဓာတ်မဟာဘုတ်ကြီးများ ဖြစ်လာသည်။ ထို့
အတူပင် အာပေါပရမာဏုလည်း လှုပ်ရှား၍
ဒွိအဏုကတိအဏုကဖြစ်သည်။ အဆင့်ဆင့်ဖြစ်
၍ ကြမ်းတမ်းသော အာပေါဓာတ်ဘူတရုပ်
ကြီးများဖြစ်လာသည်။ ထို့နောက် ပထဝီပရ
မာဏုများက လှုပ်ရှား၍ ဒွိအဏုကတိအဏု
ကစသည် အဆင့်ဆင့်ဖြစ်ပွားပြီးလျှင် ကြမ်း
တမ်းသော ပထဝီဓာတ်ဘူတရုပ်ကြီးများ ဖြစ်
သည်။ ထို့နောင် တေဇောပရမာဏုများ လှုပ်
ရှား၍ ဒွိအဏုကစသည် အဆင့်ဆင့်ဖြစ်လျက်
ကြမ်းတမ်းသော တေဇောဓာတ်ဘူတရုပ်ကြီး
များဖြစ်လာသည်။ ထို့နောင် လောကကြီး
ဖြစ်ပွားရန် ပထဝီနှင့် တေဇော မဟာဘုတ်
ပရမာဏုတို့မှ ဗြဟ္မဏ္ဍဟု ခေါ်သော အရာ
ဝတ္ထုဖြစ်ပေါ်လာသည်။မဟိဿရခေါ်ထာဝရ
ဘုရားသည် ဗြဟ္မဏ္ဍဟု ခေါ်သော အရာ

အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၂-၅၉-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ဝတ္ထုဖြစ်ပေါ်လာသည်။ မဟိဿရခေါ်သော
ထာဝရဘုရား ဘုရားသည် ဗြဟ္မာအား ထို
ဗြဟ္မဏ္ဍ၌ လောကကို ဖန်ဆင်းစေသည်။
ထိုဗြဟ္မာသည် ဉာဏ၊ ဝိရာဂ၊ ဣဿရိယ
တို့နှင့် ပြည့်စုံသည်အား လျော်စွာ ဗြဟ္မာ
နတ်လူအစရှိသော အမျိုးမျိုးသော သတ္တဝါ
တို့ကိုဖန်ဆင်းသည်ဟုဆို၏။နောက်ဆုံးကမ္ဘာ
ပျက်သောအခါ ကြီးကုန်ကြီးကုန်သောပထဝီ
အထည်ဝတ္ထုမြို့တို့ ကွဲပျက်၍ ပရမာဏု အ
ဖြစ်သို့ ရောက်သည်။ ထို့နောက် ကြမ်းတမ်း
သောအာပေါဓာတ်၊တေဇောဓာတ်တို့ အစဉ်
အတိုင်းကွဲကုန်၍ ပရမာဏုမြို့အဖြစ်သို့ရောက်
သည်။ ထိုပရမာဏုမြို့တို့က ဘယ်ကာလမှမ
မပျက်၊ နိစ္စတရားသာဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာဖြစ်ချိန်
တန်သောအခါ ယင်းပရမာဏုမြို့တို့က တဖန်
ပေါင်းစပ်၍ ဒွိအဏုကစသည်တို့ဖြစ်ကြသည်။
ထို့ကြောင့် ဒွိအဏုကစသည်တို့ကို အနိစ္စ-မမြဲ
သောတရားဟု ဆိုကြသည်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊သျှ။
၄။၂၂၆-၇။) ဟေတုဖလသမဝါယဝါဒီနံ ဒွိအ-
ဏုကာဒီနိ ဝိယ။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။၈၄။ ကာရဏေ-
သု ဒွိသု အဏုသု ဒွိအဏုကံ။ မူလဋီ၊၂။၅၇။
(-ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁၈၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊၂။၂၂၂။ မူလဋီ၊၁။၆၃။)

ဒွိကဏုက (တိ) [ဒွိ+ကဏုက] ၂-ခုသော ဆူးရှိ
သော၊ ဆူးချွန် ၂-ခုရှိသော (ခက်ရင်းစ
သည်။) တုတ္တ (ခ) (စရိယာ၊ဌ၊၂၀၀။
ဇာ၊ဌ၊၄။၃၁၁)-ကြည့်။

ဒွိကမ္မက (တိ) [ဒွိ+ကမ္မ+က] ၂-ခုသော ကံရှိ
သော၊ ကံ ၂-ခုရှိသော (သဒ္ဓါ)။ နာယံ ဂမိ-
(ဂမု)သဒ္ဓေါ နိ-သဒ္ဓါဒယော ဝိယ ဒွိကမ္မ-
ကော။ သာရတ္ထ၊၁။၄၁၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၇၅။ မ၊
ဋီ၊၁။၂၃၂။ (-ခုဒ္ဒက၊ဌ၊၈။ ဝိမတိ၊၁။၈၈။
ဝိမတိ၊၂။၁၃၅။)

ဒွိကမ္မိက (တိ) [ဒွိကမ္မ+ဣက] အထက်ပုဒ်နက်
ကြည့်။ “အင်္ဂ ဂါမံ နေတိ”တိအာဒီသု ဝိယ

ဝါ ဒွိကမ္ပိကံ ကတော။ ဝဇီရ။၃၅၈။ (-သိ
ဋ္ဌိသစ်။၂။၁၇၀။)

ဒွိကဟာပဏန္တနက (တိ) [ဒွိကဟာပဏ+အဏ္ဏန-
က]၂-အသပြာ-ကျပ်-အဖိုး-ထိုက်-တန်-
သော၊ ၂-ကျပ်တန်သော။ ဒွိကဟာပဏန္တန-
ကဿ မိဂဿ ဂဟိတဝတ္ထုပေတ္တ ကထေတဗ္ဗံ။
ဇာ၊ဌ၊၄။၁၃။

ဒွိကာလိက (တိ) [ဒွိကာလ+လက] ကာလ ၂-
ပါးရှိသော (သဒ္ဓါ)။ ဒွိကာလိကော ဘူတ-
သဒ္ဓေါ။ ဝဇီရ။၂၉၇။ (-မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၆၄။)

ဒွိကုဋ္ဌိက (တိ) [ဒွိ+ကုဋ္ဌိ+က] ၂-အိမ်သာ ရှိ
သော(ရှာ-စသည်)။ ဒွိကုဋ္ဌိကောပိ ဂါမော။
ဝိ၊၁။၅၆။ ကခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။၁၉၄။

ဒွိကုဋ္ဌဂေဟ (ပု၊န) [ဒွိကုဋ္ဌ+ဂေဟ] နံရံ ၂-ထပ်
ရှိသောကျောင်း။ စိတ္တလပဗ္ဗတေ ကိရ ဒွိကုဋ္ဌ-
ဂေဟဿ အန္တော ဒေဋ္ဌ ထေရာ နိသိဒ္ဓိသု။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၇၀။

ဒွိကုလ (တိ) [ဒွိ+ကုလ] ၂-ဦး-၂-ဖက်-သော
အမျိုး ရှိသော၊ ၂-ဦး - ၂-ဖက် - သော
အမျိုး၌ ကြီးပွားသောသူ။ ဗာကုလ(မ၊ဌ၊
၄။၁၃၅။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၈၄။)ကြည့်။

ဒွိကောဋ္ဌိက (တိ) [ဒွိ+ကောဋ္ဌိ+က] (က) ၂-
ပါးသော အဖို့ရှိသော (သုညတတရား-စ
သည်)။ (ခ) ၂-ခုသောအစွန်းရှိသော၊အစွန်း
၂-ခုရှိသော(သွား-စသည်)။ (က) ဝေမေတ္တ
ဒွိကောဋ္ဌိကာ သုညတာ ဒဿိတာ။ မ၊ဌ၊၄။
၄၂။ ဒွိကောဋ္ဌိက(ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၉၁)န္တံ ဒွိအံသိ-
ကံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၄၅၅။ (-မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၅၆။)(ခ)
တတော ဧကေကော ဒွိမူလကော ဒွိကော-
ဋ္ဌိကော။ အဘိ၊ဌ၊၂။၂၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၃။
စတ္တာရော ဒန္တော ဒွိကောဋ္ဌိကာ ဒွိမူလိကာ။
ခုဒ္ဒက၊ဌ၊၃၄။

ဒွိက္ခတ္တိ (ဗျ) [ဒွိ+က္ခတ္တိ။ ဒွိ + သကိံ။ တိက္ခတ္တိ-
နှင့် ယှဉ်ကြည့်။ (ဒွိက္ခတ္တု-သံ၊ ဒွိ-သံ-P.S.D.)]
၂-ကြိမ်၊ ၂-ခါ၊ ၂-ထပ်၊ ၂-ပြန်။ အဟံ အန္တေ

ဒွိက္ခတ္တိ ပဟိဏိံ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၄၃။ (-မိလိန္ဒ။
၁၂၀။ ဝိ၊ဌ၊၃။၂၂၄။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၂၀။ ဒိ၊ဌ၊၂။
၂၅၆။ မ၊ဌ၊၁။၇၈။ မ၊ဌ၊၄။၂၂၉။ အဘိ၊ဌ၊
၃။၁၄၄။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၂၆၀။ ဣတိဝုတ်၊ဌ၊၉၂။
မဟာနိ၊ဌ၊၂၆၁။ ဝိမတိ၊၁။၈၆။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၁။
၂၇၃။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။၂။၁၆၇။)

ဒွိဂါဝုတ (န) [ဒွိ+ဂါဝုတ] (၁) ၂-ဂါဝုတ်။ (တိ)
(၂) ၂-ဂါဝုတ်ရှိသော။ ဒွိဂါဝုတ် ဂန္တု သမ-
တ္တော။ ကခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။၃၇၈။

ဒွိဂါဝုတိက (တိ) [ဒွိဂါဝုတ+လက] ၂-ဂါဝုတ်
ရှိသော(ရွှေအိုး-စသည်)။ ယောဇနိကတိဂါ-
ဝုတိကဒွိဂါဝုတိကဧကဂါဝုတိကာ စတသော
နိမိက္ခမ္ပိယော ဥပဋ္ဌာပေသိ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။
၂၉၂။

ဒွိဂုဏ (တိ) [ဒွိ+ဂုဏ။ (ဒုဂုဏ-ပြာ)] (က) ၂-ဖို့
ရှိသော၊ ၂-ဆတ်သော။ (ခ) ၂-ခုဖြင့်-
မြှောက်-ပွား-အပ်သော။ (က) ဒွိဂုဏေန
ဒုက္ခေန ဒုက္ခိတော ဟောတိ။ သံ၊ဌ၊၂။၂၄၀။
မဟာနိ၊ဌ၊၂၇၀။ (-မမ္မ၊ဌ၊၁။၁၃၄။ ဇာ၊
ဌ၊၄။၂၆၄၊၄၈၉။ ဝိမတိ၊၂။၁၄၁။ ကခါ၊ဋ္ဌိ၊
သစ်။၄၆၄။) (ခ) ဒေ စတ္တာရိ အဋ္ဌ သောဋ္ဌ-
သတိ ဒွိဂုဏံ ကတော ဒါပေသိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂။

ဒွိဂုဏကောဋ္ဌာသလာဘိ (တိ) [ဒွိဂုဏကောဋ္ဌာ-
သ + လဘ + ဣ] ၂-ဆတ်သော အဖို့ကို
ရခြင်း ရှိသော။ ဒွိဂုဏကောဋ္ဌာသလာဘိ
ဟံသတရုဏော ဇာလေ ပဟရိတော။ ဇာ၊ဌ၊
၅။၅၀၉။

ဒွိဂုဏိတ (တိ) [ဒွိ+ဂုဏိတ] ၂-ခုဖြင့်မြှောက်ပွား
အပ်သော။ တေ ဇလဇာ ထလဇာတိ ဒွိဂုဏိ-
တာ ဒွါဒသာမိကာနိ ပဉ္စသတာနိ ဟောန္တိ။
သံ၊ဌ၊၃။၅၄။

ဒွိဂေါစရ (ပု) [ဒွိ+ဂေါစရ] ၂-ယောက်သော သူ
တို့၏ အရာဖြစ်သော တိုင်ပင်မှု။ စတုက္က-
ဏ္ဍော ဒွိဂေါစရော။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။၂။၂၃၈။
မာန်။၃၅၂။ သော မန္တော ဒွိဂေါစရော ဒွိန္ဒံ

ဇနာနံ ဝိသယဘူတော စတုက္ကဏ္ဍော နာမ။
ယင်း-ဦး။

ဒွိဂေါဠကပ္ပဘေဒ (တိ) [ဒွိဂေါဠက+ပဘေဒ]
၂-လုံးသော - ကျင် - ဂျင် - ဂေါလိ - လုံး
အလား တူသော သဏ္ဌာန်အပြားရှိသော။
ဒွိဂေါဠကပ္ပဘေဒံ ဝက္ကံ ဝဏ္ဏတော မန္တရတ္တံ။
ခွဒ္ဒကဋ္ဌ။၄၁။

ဒွိစက္ခု(တိ) [ဒွိ+စက္ခု] မျက်စိ-၂-လုံး-၂-ဖက်-
ရှိသော။ (က) ပကတိမျက်စိ-၂-လုံး-၂-ဖက်
-ရှိသော။ (ခ) ပညာမျက်စိ-၂-လုံး-၂-ဖက်
-ရှိသော။ သူ။ (က) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (ခ)
အနှော ကေစက္ခု ဒွိစက္ခု။ အံ၊ ဝ၊ ၁၂၆။ မ၊ ဋ၊
၁။ ၂၆။ ထေရ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၅၀။ ဥဘယတ္ထံ ဇာ-
နန္တော ဒွိစက္ခု။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၃။ (-အဘိ၊
ပ။ ၁၃၄။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၆၃။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၆။ အံ၊
ဋီ၊ ၂။ ၉၅။)

ဒွိစက္ခုက (တိ) [ဒွိ+စက္ခု+က] ပကတိ မျက်စိ
-၂-လုံး - ၂-ဖက် - ရှိသော။ သူ။ အဟံ
အနှော တံ ဒွိစက္ခုကော။ ဇာ၊ ဋ၊ ၄။ ၄၀၃။

ဒွိစက္ခုပုဂ္ဂလ (ပု) [ဒွိစက္ခု+ပုဂ္ဂလ] ပညာမျက်စိ
-၂-လုံး-၂-ဖက်-ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်။ ဒွိစက္ခု-
ပုဂ္ဂလော ဂဟဋ္ဌော ဝါ။ သံ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၀၁။
သုတ္တနိ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၂၆။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၃။)

ဒွိစရ (တိ) [ဒွိ+စရ] ၂-ယောက် (ပေါင်း၍)-
ကျင့်-လှည့်လည်-ကျက်စား-သော၊ ၂-ပါး
တံ-ကျင့်-လှည့်လည် - ကျက်စား-သော
(ရဟန်းအပေါင်းစသည်)။ ဒွိစရာ(သံ၊ ဋ၊ ၂။
၄)တိ ဒွေ ကေဇ္ဈာသယာ ဟုတော ဉာဏစရိ-
ယာဒိဝသေန ဝိစရန္တော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉။ တိစရ၊
စတုစရ-တို့လည်း ကြည့်။

ဒွိစိတ္တ (တိ) [ဒွိ+စိတ္တ] ၂-ပါးသော (ကုသိုလ်၊
အဗျာကတ) စိတ်ရှိသော (သိက္ခာပုဒ်-
စသည်)။ ကုသလာဗျာကတစိတ္တေဟိ ဒွိစိတ္တံ။
ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၀။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၉၀။ သာရတ္ထ၊
၃။ ၁၃။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၅၃။)

ဒွိဇ (တိ) [ဒွိ+ဇန+ကိ] ၂-ကြိမ်-၂-ခါ-ဖြစ်-
ပေါက်-မွေးဖွား-သော၊ ၂-ပါးသော အရပ်
တို့၌-ဖြစ်-ပေါက် - သော၊ (က) ငှက်။
(ခ) သွား။ (ဂ) ပုဏ္ဏား။ (ဃ) ကနဗေဒ
(ရေဏပင်)။ ဒိဇ-ကြည့်။

ဒွိဇမဟာသာလ (ပု) [ဒွိဇ + မဟာသာလ]
များသောဥစ္စာနှစ်ရှိသော ပုဏ္ဏား။ (သိမ္မိး
သိမ်းထားသော အသပြာကျပ်ဒင်္ဂါး ကုဋေ
၈၀, တနေ့ တနေ့ သုံးငွေ အသပြာဒင်္ဂါး
ဆယ်အဓမ္မဏ(ဆယ်တင်း)ရှိသောပုဏ္ဏားသည်
ဗြာဟ္မဏမဟာသာလ မည်၏။ ဓာန်၊ ၂၊ ၃၈-
၉) ယေသံ ဒွိဇမဟာသာလာ။ ဓာန်၊ ၂၊ ၃၉။

ဒွိဇိဝှ (တိ) [ဒွိ+ဇိဝှ] ဒွိဇိဝှေါ သူ့ကောဟိသု။
ဓာန်၊ ၁၀၆၈။] ၂-ခုသော လျှာရှိသော၊ လျှာ
၂-ခုရှိသော၊ (က) မြွေ။ (ခ) ချောပစ်-ဂုံး
တိုက်-တတ်သော-သူ။ (က) ဒွိဇိဝှေါ ဥရဂါ-
မိဘူ။ အပ၊ ၂။ ၄၀၆။ ဇိဝှါ တဿ ဒုဝိဇာတိ
ဒွိဇိဝှေါ။ မဟာနိ၊ ၆။ (ခ) ဗဒ္ဓဇိဝှါ ဂူဠဇိဝှါ
ဒွိဇိဝှါ န ဟောန္တိ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၂။ ဒွိဇိဝှါတိ
အဂ္ဂေ ကပ္ပဘာဝေန ဒွိဇာဘူတဇိဝှါ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။
၁၂၃။ ဒုဇိဝှ-လည်း ကြည့်။

ဒွိတာလ (ပု၊ န) [ဒွိ+တာလ] (ခ) ထန်း ၂-ဆင့်၊
ထန်း ၂-ပြန်။ (တိ) (၂) ထန်း ၂-ဆင့်-
ထန်း ၂-ပြန် - ရှိသော။ (ခ) ကေတာလံ ဒွိ-
တာလံ တိတာလန္တိ ယာဝ သတ္တတာလပ္ပ-
မာဏံ သတ္တက္ခတ္တံ ဝေဟာသံ အဗ္ဗုဂ္ဂန္တော။
အပ၊ ဋ၊ ၁။ ၉၈။ ဇာ၊ ဋ၊ ၇။ ၁၀၅။ (တိ) (၂)
ဒွိတာလမ္ပိ ဥဒကံ သဏ္ဌာတိ။ မ၊ ၁။ ၂၄၅။
(-အံ၊ ၂။ ၄၇၅။)

ဒွိတာလပ္ပမာဏ (တိ) [ဒွိတာလ + ပမာဏ]
ထန်း ၂-ဆင့်-ထန်း ၂-ပြန်-အတိုင်းအရှည်
ရှိသော။ ပုန ဒွိတာလပ္ပမာဏံ အဗ္ဗုဂ္ဂန္တော။
သံ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၄၇။

ဒွိတိကဋ္ဌန္တုဘိက္ခဝ (လိ) [ဒွိတိကဋ္ဌန္တု+ဘိက္ခဝ]
၂-ယောက်ချီ၊ ၃-ယောက်ချီ (အတိုင်း အ

ရှည်)ရှိသောဆွမ်း၊ ၂-ဇွန်း၊ ၃-ဇွန်း(အတိုင်း အရှည်)ရှိသောဆွမ်း။ ပတ္တဿ အန္တောဂတံ ဒွိတိကဋ္ဌန္တုဘိက္ခာမတ္တမ္ပိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၂။

ဒွိတိစတုက္ခရဝန္တ (တိ) [ဒွိတိစတု + အက္ခရ + ဝန္တ] ၂-လုံး၊ ၃-လုံး၊ ၄-လုံးသော အက္ခရာ ရှိသော။ ဒွိတိစတုက္ခရဝန္တသု ပဒေသု ကေ- ဒွိတိက္ခရမတ္တေယေဝ အက္ခရံ နာမ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။၄၆။

ဒွိတိဇေနဝိထိပရိမာဏကာလ (ပု) [ဒွိတိဇေနဝိထိ + ပရိမာဏကာလ] ၂-ကြိမ်၊ ၃-ကြိမ်သော ဇေနဝိထိ အတိုင်းအရှည်ရှိရာ အခါ။ အတိ- တာနာဂတဝသေန ဒွိတိဇေနဝိထိပရိမာဏ- ကာလေ ပရဿ စိတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၆။

ဒွိတ္တ (န) [ဒွိ+တ္တ။(ဒွိတွံ-သံ၊ပြာ)] ၂-လုံးတို့၏ အဖြစ်၊ ဒွေးဘော်။ တဿ စ ဒွိတ္တံ ကတွံ။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၂၄၁။

ဒွိတ္တိက္ခတ္တိ (ဗျ) [ဒွိတိ+က္ခတ္တိ။(ဒွိတြိက္ခတွံ-သံ)] ၂-ကြိမ်၊ ၃-ကြိမ်၊ ၂-ခါ၊ ၃-ခါ။ အထဿ ဒွိတ္တိက္ခတ္တိ...ဂဏှာတိ။ သိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၁။

ဒွိဒုဂမ (တိ) [ဒွိ+ဒွိ+ဂမ+အ] အခြေလေး ချောင်းတို့ဖြင့် သွားတတ်သော (သတ္တဝါ)။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒွိဒုဂမဝရတရဟန (တိ) [ဒွိဒုဂမ + ဝရတရ + ဟန] အခြေ ၄-ချောင်းတို့ဖြင့် သွားတတ် သော သတ္တဝါတို့တွင် အထူးသဖြင့်မြတ်သော ခြင်္သေ့မင်း၏ မေးနှင့်တူသော မေးရှိသော၊ သူ(ဘုရားရှင်)။ ဒွိဒုဂမဝရတရဟနတ္ထံ မလ- ထွာ(ဒီ၊၃။၁၄၃)တိ ဒွိဟိ ဒွိဟိ ဂစ္ဆတိတိ ဒွိဒု- ဂမော၊ ဒွိဟိ ဒွိဟိတိ စတူဟိ၊ စတုပ္ပဒါနံ ဝရ- တရဿ သီဟဿေဝ ဟနဘာဝံ အလတ္ထာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၂။

ဒွိဓာ (ဗျ) [ဒွိ + ဓာ။ (ဒွိဓာ-သံ၊ ဒေါ- ဟာ-ပြာ)] (၁) ၂-ပါးအပြားအားဖြင့်၊ ၂-ဖို့-၂-စု-အားဖြင့်။ (၂) ၂-ပါးအပြားရှိ

သော၊ ၂-ဖို့-၂-စု-ရှိသော။ (၁) တေ တံ သတ္တံ ဒွိဓာ ဝိဘဇိသု။ ဒီ၊၂။၂၇၂။ (- ပေဋကော။၂၅၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၂၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၇၇။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၆။ သာရတ္ထ၊၂။ ၂၃၀။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၃၂၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅၊၃၁၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၄။) (၂) ကာမာ ဒွိဓာ ဝတ္ထုကာမာ စ ကိလေသ- ကာမာ စ။ ပေဋကော။၂၆၉။ (- ၂၇၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၀။)

ဒွိဓာကရဏ (န) [ဒွိဓာ+ကရဏ] ၂-ပါးအပြား အားဖြင့် ပြုခြင်း၊ ၂-ဖို့ - ၂-စု - ပြုခြင်း။ သိပ္ပိနိတဏှံ ဆေတွာ ဒွိဓာကရဏဋ္ဌေန။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၃၂။ (- မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၈၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၈၃။)

ဒွိဓာပထ (ပု) [ဒွိဓာ + ပထ] ၂-ဖြာကဲ့သော လမ်းခရီး၊ လမ်း ၂-ခု၊ လမ်း ၂-သွယ်။ ဒွေဓာ- ပထ-ကြည့်။

ဒွိဓာပထ (တိ) [ဒွိဓာပထ+ဏ] ၂-ဖြာကဲ့သော လမ်းခရီး-လမ်း ၂-ခု-နှင့် တူသော၊ (ယုံမှား မှု)။ “ဒွိဓာပထော”တိ ခေါ ဘိက္ခု ဝိစိ- ကိစ္ဆာယေတံ အဝိဝစနံ။ မ၊၁။၁၉၈။ (- ၁၉၆။)

ဒွိဓာပထပဋိက္ခေပ (ပု) [ဒွိဓာပထ+ပဋိက္ခေပ] (၁) ၂-ဖြာကဲ့သောလမ်းခရီး-လမ်း ၂-ခု- နှင့်တူသော ဝိစိကိစ္ဆာကိုပယ်ခြင်း။ (၂) ၂- ဖြာကဲ့သော လမ်းခရီး-လမ်း ၂-ခု-နှင့် တူ သော ဝိစိကိစ္ဆာကို ပယ်ကြောင်း။ နိယောဂ- ဝစန(မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၆)-ကြည့်။

ဒွိဓာဘူတကထာ (ထိ) [ဒွိဓာဘူဟာ+ကထာ] ၂-ပါး အပြားအားဖြင့် ဖြစ်သောစကား- စကား ၂-ခု-ရှိသော၊သူ။ ဒွေဇ္ဈကထာ- ကြည့်။

ဒွိဓာဘူတဂ္ဂ (တိ) [ဒွိဓာဘူတ+အဂ္ဂ] ၂-ပါးအ
ပြားအားဖြင့် ဖြစ်သော အဖျားရှိသော၊ အ
ဖျား ၂-ခုရှိသော။ ကပ္ပေါ(ခန္ဓော)တိ ဒွိဓာ-
ဘူတဂ္ဂေါ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၁၂။ နေတ္ထိ၊ ဋီ၊ ၉၄။

ဒွိဓာဘူတဇိဝှ (တိ) [ဒွိဓာဘူတာ+ဇိဝှ] ၂-ပါး
အပြားအားဖြင့်ဖြစ်သော လျှာရှိသော၊ လျှာ
၂-ခုရှိသော။ သူ။ ဒုဇိဝှ(ခ)ကြည့်။

ဒွိဓာဘူတသိသ (တိ) [ဒွိဓာဘူတ+သိသ] (ဆင်
ဦးကင်းကဲ့သို့) ဦးခေါင်း ၂-ခုရှိသော။ သူ။
ကပ္ပသိသောတိ ဒွိဓာဘူတသိသော။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၃။ ၂၆၄။

ဒွိဓာဘူတဿရ (တိ) [ဒွိဓာဘူတ+ဿရ] ၂-ဖြာ
ကွဲသော အသံရှိသော။ သူ။ ဆိန္နဿရ (ဒီ၊ ဋီ၊
၂။ ၁၅၉)၊ ဘိန္နဿရ (မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀) ကြည့်။

ဒွိဓာသင်္ဂဟ (ပု) [ဒွိဓာ+သင်္ဂဟ] ၂-ပါးအပြား
အားဖြင့် ရေတွက်ခြင်း။ ဓမ္မဝိနယဝသေန
ဒွိဓာသင်္ဂဟေ ဓမ္မေ သင်္ဂဟံ ဂစ္ဆတိ။ အပ၊ ဋီ၊
၁။ ၁၁၁။

ဒွိနဟုတ (န) [ဒွိ+နဟုတ] ၂-ဆောင်းသော။
လက္ခတ္တယံ ဒွိနဟုတံ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၂၄၅။

ဒွိန္ဒြိယ (တိ) [ဒွိ+ဣန္ဒြိယ။ (ဒွေန္ဒြိယ-သံ)] ၂-
ပါးသော ဣန္ဒြေရှိသော၊ ဣန္ဒြေ ၂-ပါးရှိသော၊
သူ။ ကေါန္ဒြိယော ပါဏော ဒွိန္ဒြိယော ပါဏော-
တိ အာဒိဝသေန (ဝဒန္တိ) ဝဒတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။
၁၄၆။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၈၄။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁၃။

ဒွိပဉ္စဝိညာဏ (န) [ဒွိ+ပဉ္စဝိညာဏ] ဒွေပဉ္စ
ဝိညာဉ်၊ ၂-ခုသောပဉ္စဝိညာဉ်၊ ဝိညာဉ် ၁၀-ခု
(ကုသလဝိပါက်ဝိညာဉ် ၅-ခု၊ အကုသလ-
ဝိပါက်ဝိညာဉ် ၅-ခု)။ ဒွိပဉ္စဝိညာဏာနိ စက္ခု-
ပသာဒါဒယော နိဿာယ။ အဘိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၃၈။
(-အဘိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂။ အဘိ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၅၀-၃၅၉။
ပဋိသံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၇၀။ သီ၊ ဋီ၊
သစ်၊ ၁။ ၃၀၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၉။ အနု၊ ဋီ၊ ၃။ ၈၈။)

ဒွိပဉ္စဝိညာဏဝဇ္ဇ (တိ) [ဒွိပဉ္စဝိညာဏ+ဝဇ္ဇ] ဒွေ
ပဉ္စဝိညာဉ် ၁၀-သည် ကြဉ်အပ်သော၊ ကြဉ်
အပ်သော ဒွေပဉ္စဝိညာဉ် ၁၀ ရှိသော(စိတ်)။
ဒွိပဉ္စဝိညာဏဝဇ္ဇေသု ဝိဇ္ဇမာနာနံ ဥပေက္ခာ-
သုခဒုက္ခေကဂ္ဂတာနံ ဈာနဂီကတ္တာ။ မူလဋီ၊
၁။ ၁၂၄။

ဒွိပဉ္စဝိညာဏဝဇ္ဇိတ (တိ) [ဒွိပဉ္စဝိညာဏ+ဝဇ္ဇိတ]
ဒွေပဉ္စဝိညာဉ် ၁၀-ကို ကြဉ်တတ်သော၊ ဒွေ-
ပဉ္စဝိညာဉ် ၁၀-သည် ကြဉ်အပ်သော၊ ကြဉ်
အပ်သော ဒွေပဉ္စဝိညာဉ် ၁၀-ရှိသော(စိတ်)။
ဒွိပဉ္စဝိညာဏာနိ ဝဇ္ဇိတာနိ တေဟိ၊ တေဟိ
ဝါ တောနိ ဝဇ္ဇိတာနိတိ ဒွိပဉ္စဝိညာဏဝဇ္ဇိ-
တာနိ။ ဝိဘာဝိနိ။ ၁၁၃။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆။)

ဒွိပညာသ (ထိ) [ဒွိ+ပညာသ။ (ဒွိပံစာရတ်၊
ဒွိပံစာရတ်-သံ)] ငါးဆယ့်နှစ်၊ ၅၂-ပါး
သော။ ဒွိပညာသယ နယေဟိ ဝိဘဇ္ဇမာနံ
တထမေဝ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၄။
ဥဒါန၊ ဋီ၊ ၁၁၄။ ဣတိဝုတ်၊ ဋီ၊ ၁၁၃။

ဒွိပညာသနယပဋိမဏ္ဍိတ (တိ) [ဒွိပညာသနယ+
ပဋိမဏ္ဍိတ] ၅၂-ပါးသောနည်းတူဖြင့် တန်ဆာ
ဆင်အပ်သော (ဝါရ)။ ဒွိပညာသနယပဋိ-
မဏ္ဍိတာ တေရသ ဝါရာ ဝုတ္တာ။ အဘိ၊ ဋီ၊
၁။ ၃၅၆။

ဒွိပဋ္ဌလ (တိ) [ဒွိ+ပဋ္ဌလ] ၂-ထပ်-၂-လွှာ-ရှိ
သော(ဘိနပ်-စသည်)။ ဒွိပဋ္ဌလာ ပန တိပဋ္ဌ-
လာ န ဝဋ္ဋတိယေဝ။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၄၅၃။ (-
ဝိ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၆၇။)

ဒွိပဒ (တိ) [ဒွိ+ပဒ] (၁) ၂-ပုဒ်-၂-ပဒ-၂-
ဝါကျ - ရှိသော။ (၂) အခြေ ၂-ချောင်း
ရှိသော။ သူ။ (၁) ကေပဒံ ဒွိပဒ(အံ၊ ၂။
၃၆၄)န္တိ ကေပဒမန္တံ ဝါ ဒွိပဒမန္တံ ဝါ၊
ကော မန္တံ ဇာနာတိတိ အတ္ထော။ အံ၊ ဋီ၊
၃။ ၁၃၆။ (-မဟာနိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆၁။) (၂)
ယာဝတာ ဘိက္ခဝေ သတ္တာ အပဒါ ဝါ

ဒွိပဒါ ဝါ (ဒွိပဒါသီ)။ သံ၊၂။၃၈၊၁၆၇။
 အံ၊၁။၃၄၃။ အံ၊၂။၂၇၂။ ဣတိဝုတ်။၂၅၄။
 မိလိန္ဒ။၂။၂။ဝိမာန၊၄။၁၅၃။ ဇာ၊၄။၁။၁၁၂။
 ဒွိပဒါနဉ္စ စက္ခုမာ။ အဘိ၊က။၄၃၃။ဓမ္မ၊၅၂။
 နေတ္တိ။၁၆၂။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၃၇။ အဘိ၊ဌ၊၂။
 ၃၀၈။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၅၃။ (-ဝိ၊၁။၅၈။ ဒီ၊၃။
 ၁၃၄။ သံ၊၁။၇။ ထေရ၊၃၅၆။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၂၄။
 မ၊ဌ၊၄။၁၃၊၇၁။ သံ၊ဌ၊၁။၃၂။ သံ၊ဌ၊၃။
 ၁၇၃။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁၀၇။ ထေရ၊ဌ၊၁။၆၇။
 အပ၊ဌ၊၁။၂၄၉။ အပ၊ဌ၊၂။၁၆၊၈၉။ သာ-
 ရတ္ထ၊၂။၃၀၆။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၈၃။)

ဒွိပဒဂ္ဂဟဏ (န) [ဒွိပဒ+ဂဟဏ] (၁) ဒွိပဒ-
 သဒ္ဒါ။ (၂) အခြေ ၂-ချောင်းရှိသော သတ္တ
 ဝါကို - ယူ - ဟော - ဆို - ခြင်း။ ဒွိပဒဂ္ဂဟ-
 ဏေန အာဂတော။ ဝိ၊ဌ၊၁။၃၁၈။ သေဠတရ-
 ဝသေန ဒွိပဒဂ္ဂဟဏမေဝ ကတံ။ အံ၊ဋီ၊၂။
 ၂၈၇။

ဒွိပဒမန္တ (ပ) [ဒွိပဒ+မန္တ] ၂-ပုဒ် - ၂-ပဒ -
 ၂-ဝါကျ - ရှိသော မန္တန်။ ဒွိပဒ (၁) ကြည့်။

ဒွိပဒသေဠ (တိ) [ဒွိပဒ+သေဠ] အခြေ ၂-
 ချောင်းရှိသော သတ္တဝါ - တို့တွင် - တို့ထက်
 - မြတ်သော၊ သူ (ဘုရားရှင်)။ ယံ သစ္စံကရိ
 ဒွိပဒသေဠော (ထေရီ၊၄၂၇) တိ .... ဒွိပဒါနံ
 သေဠော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ။ ထေရီ၊ဌ၊၂၇၅။
 (- စူဠနိ၊ဌ၊၈၂။)

ဒွိပဒိန္ဒ (ပ) [ဒွိပဒ+ဣန္ဒ (ဒွိပဒေန္ဒြိသံ)] အခြေ
 ၂-ချောင်းရှိသော သတ္တဝါတို့၏ - အကြီးအကဲ
 - အရှင် - ဖြစ်သော၊ အခြေ ၂-ချောင်းရှိသော
 သတ္တဝါတို့ကို အစိုးရသော၊ သူ၊ (က) ဘုရား
 ရှင်။ (ခ) မင်း။ (က) ဒွိပဒိန္ဒော (အပ၊၁။
 ၁၂၄) ဒွိပဒါနံ ဣန္ဒော သာမိ နရာသဘော
 မဟာမုနိ .... ပါဝိသိ။ အပ၊ဌ၊၂။၁၆။ ဒွိပဒိန္ဒာ-
 (အပ၊၁။၁၂၄) တိ ဒွိပဒါနံ ဒေဝဗြဟ္မမနုဿာ-
 နံ ဣန္ဒ ပဓာနဘူတ။ အပ၊ဌ၊၂။၈၉။ (- အပ၊
 ၁။၁၁၅၊၁၂၈၊၂၂၄၊၂၂၈။ အပ၊၂။၂၃၊၃၀။

ထေရ၊ဌ၊၁။၁၃၄။) (ခ) ဒွိပဒိန္ဒာ (ဇာ၊၂။
 ၁၃၃) တိ ဒွိပဒါနံ ဣန္ဒ ဘော မဟာရာဇ။ ဇာ၊
 ဌ၊၅။၅၀၇။ (- ဇာ၊၁။၃၀၈။ ဇာ၊ဌ၊၄။၉၈။)
 ဒွိပဒုတ္တမ (ပ) [ဒွိပဒ + ဥတ္တမ] အခြေ ၂-
 ချောင်း ရှိသော သတ္တဝါ - တို့တွင် - တို့ထက်
 - မြတ်သော၊ သူ (ဘုရားရှင်)။ ဒွိပဒုတ္တမော-
 (ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၀၁) တိ ဒွိပဒါနံ ဥတ္တမော ဒွိပဒုတ္တ-
 မော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ၊၅၇။ (- သုတ္တနိ၊၂၉၃၊၄၃၀။
 ထေရ၊၃၇၇။ အပ၊၁။၅၅။ အပ၊၂။၁၉၊၃၀၁။
 စူဠနိ၊၃။ မိလိန္ဒ။၃၁၅။ မ၊ဌ၊၃။၁၆။ သံ၊ဌ၊
 ၃။၉၁။ ဥဒါန၊ဌ၊၃၇၃။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၁၄၄။
 ထေရ၊ဌ၊၂။၆၉။ အပ၊ဌ၊၁။၄၅၊၂၄၉။ ဇာ၊ဌ၊
 ၁။၄၃၊၅၂။)

ဒွိပရိတ္တဒိပသဟဿ (န) [ဒွိ+ပရိတ္တဒိပ+သဟ-
 ဿ] ကျွန်းငယ် ၂-ထောင်။ စတ္တရော မဟာ-
 ဒီပါ ဒွိပရိတ္တဒိပသဟဿာနိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၇။

ဒွိပလ (တိ) [ဒွိ+ပလ] ၂-ပိုလ် (ဂ-ကျပ်သား)
 - ရှိ - စီး - သော (ပုဆိုး-စသည်)။ စတုပလ
 (အဘိ၊ဌ၊၁။၂၅၅) - ကြည့်။

ဒွိပါကာရပရိက္ခိတ္တ (တိ) [ဒွိပါကာရ+ပရိက္ခိတ္တ]
 တံတိုင်း - မီးတား - ၂-ထပ် ကာရံအပ်သော။
 ဒွိပါကာရပရိက္ခိတ္တော၊ ဘာဝနာဘိရတာရဟေ။
 သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၃၆။

ဒွိပါဒက (တိ) [ဒွိ+ပါဒ+က] အခြေ ၂-ချောင်း
 ရှိသော (သတ္တဝါ)။ မေတ္တံ ဒွိပါဒကေဟိ မေ။
 ဝိ၊၄။၂၄၅။ အံ၊၁။၃၈၄။ ဇာ၊၁။၅၄။ ဇာ၊
 ဌ၊၂။၁၃၃။ (- သုတ္တနိ၊၃၀၈။ ထေရ၊၂၈၉။
 အဘိ၊ဌ၊၂။၄၃၆။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂၄၃။ ထေရ၊
 ဌ၊၂။၁၂၀။ နေတ္တိ၊ဌ၊၁၆၃။ သာရတ္ထ၊၃။
 ၂၂၁။ မ၊ဋီ၊၂။၂၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၁၅။)

ဒွိပိဋကဓရ (တိ) [ဒွိပိဋက+ဓရ+အ] ၂-ပုံသော
 ပိဋကကိုဆောင်သော၊ သူ၊ ပိဋက ၂-ပုံဆောင်
 ပုဂ္ဂိုလ်။ န ဟိ အညော ဒွိပိဋကဓရောပိ တေ
 ကာတုံ လဘတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၄၅။ ပိ၊သင်္ဂဟ။
 ၄၆၇။ (- ဒီ၊ဌ၊၂။၉၅။)

ဒို့ပေါရိသ (တိ) [ဒို့+ပေါရိသ။ (ဒို့ပေါရိမေယ၊
ဒေါပေါရိမေ-သံ၊ ဒုပေါရိသ-ပြာ)] ၂-ရပ်
- ၂-သူ - (၁၀-တောင်) - ရှိ - နက် - သော
(ရေ-စသည်)။ ဒို့ပေါရိသမိ... မဟာသမုဒ္ဒေ
ဥဒကံသဏ္ဌာတိ။ အံ၊ ၂။ ၄၇၇။ ကေပေါရိသ
ဝါ ဒို့ပေါရိသ ဝါတိ ဆာယာ မေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊
ဌ၊ ၃။ ၃၁၆။

ဒို့ပွကာရ (ပု) [ဒို့+ပကာရ] (၁) ၂-ပါး အပြား။
(တိ) (၂) ၂-ပါး အပြားရှိသော။ (၁)
ဒို့ဟာကာရေဟိတိ အဒိဋ္ဌာဒိနံ အဒိဋ္ဌာဒိဝ-
သေန ဒိဋ္ဌာဒိနဉ္စ ဒိဋ္ဌာဒိဝသေနာတိ ဝေံ ဒို့ပွ-
ကာရေဟိ။ သံ၊ ဌိ၊ ၁။ ၂၇၃။ (-နေတ္တိ၊ ဌိ၊
၅၇။) (တိ) (၂) ဒို့ပွကာရမိ ပတ္တံ။ ဒိ၊ ဌိ၊ ၃။
၉၅။ ဒို့ပွကာရေနဝ ဝါ ဗျဉ္စနေန ယုတ္တာ။
မ၊ ဌိ၊ ၂။ ၁၅၀။ (-မူလဌိ၊ ၃။ ၁၄၀။ အနုဌိ၊
၂။ ၆၃။)

ဒို့ပွဘေဒ (တိ) [ဒို့+ပဘေဒ] ၂-ပါးအပြားရှိ
သော။ သဒ္ဓါယတနံ ဒို့ပွဘေဒံ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။
၄၄။

ဒို့ဗန္ဓန (တိ) [ဒို့+ဗန္ဓန] ၂-ခုသော-အဖွဲ့-အဖာ
-အထေး- ရှိသော၊ အဖွဲ့- အဖာ-အထေး
- ၂-ခုရှိသော။ ဥိနပဉ္စဗန္ဓနော နာမ ပတ္တော
...ဒို့ဗန္ဓနော ဝါ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၅၇။ (-သာရတ္ထ၊
၂။ ၄၂၉။)

ဒို့ဗာဟုတ္တစ (ပု) [ဒို့ဗာဟု+တစ] လက်မောင်း
၂-ဖက်တို့၏အရေ၊ ၂-ဖက်သော လက်မောင်း
ရေ။ ဒို့ဗာဟုတ္တစော တူဏီရောနဒ္ဒစမ္မသဏ္ဌာ-
နော။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၃၇။

ဒို့ဘူမ(ပိ)က (တိ) [ဒို့+ဘူမိ+က] ဘုံဆောင်
- ၂-ဆင့်- ၂-ထပ်- ရှိသော၊ အမိုးဘုံ ၂-ဆင့်
ရှိသော။ ဝသနဂါမဿ မဇ္ဈေ ဒို့ဘူမကံ(ဒို့ဘူ-
မိကံ) ဂေဟံ ကာရေတွာ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀၀။
ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၆။ (-ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၂။ အပါဌ၊
၁။ ၁၀၅။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၃။)

ဒို့ဘူမိကအာသနသာလာ (ထိ) [ဒို့ဘူမိကာ+
အာသနသာလာ] ဘုံဆောင်-အမိုးဘုံ- ၂-
ဆင့်- ၂-ထပ်- ရှိသော နေရာစရပ်။ ပသာ-
ဓနဘဏ္ဍကံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဒို့ဘူမိကအာသန-
သာလံကာရေတွာ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၂။

ဒို့ဘူမိကကုဋိ (ထိ) [ဒို့ဘူမိကာ+ကုဋိ] ဘုံဆောင်
-အမိုးဘုံ- ၂-ဆင့်- ၂-ထပ်- ရှိသော-
ကျောင်း။ ဥပရိ အစ္ဆန္နတလာယ ဒို့ဘူမိက-
ကုဋိယာ ဝါ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၇။ ကခါ၊ ၂။ ၁၆။

ဒို့ဘူမိကကုဋိကာ (ထိ) [ဒို့ဘူမိကာ+ကုဋိကာ]
အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဥပရိ အစ္ဆန္နတလာ
ဒို့ဘူမိကကုဋိကာ ဝါ။ ကခါ၊ ဌိ၊ သစ်။ ၃၆၉။

ဒို့မတ္တကာလ (တိ) [ဒို့မတ္တာ+ကာလ] ၂-မကြာ
ကာလရှိသော။ ဒို့မတ္တကာလံ ဒိဿံ။ သာရတ္ထ၊
၃။ ၄၉၂။ ဒိ၊ ဌိ၊ ၁။ ၂၃၇။ အံ၊ ဌိ၊ ၂။ ၇၇။ (-
သိ၊ ဌိ၊ သစ်။ ၂။ ၇၂။)

ဒို့မတ္တဘာဏဝါရ (တိ) [ဒို့မတ္တာ+ဘာဏဝါရ]
၂ ဘာဏဝါရ အတိုင်းအရှည် ရှိသော။ တံ
ဝါစနာမဂ္ဂတော ဒို့မတ္တဘာဏဝါရံ။ အဘိ၊ ဌ၊
၁။ ၇။

ဒို့မုခ (တိ) [ဒို့+မုခ] (၁) တံခါးမုခ ၂-ခု-ရှိ-
တပ်ထား-သော၊ (၂) နှုတ်သီး ၂-ခု
ရှိသော။ (၁) ဒို့နန္ဒ အဂ္ဂသာဝကာနံ ဒို့မုခါနိ။
မ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၃၇။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၄။ (၂) ဘေရ-
ဏ္ဍော နာမ (ဘေဒဏ္ဍံ နာမ) ကော ပက္ခိ
ဒို့မုခေါ။ ဒိ၊ ဌိ၊ ၃။ ၁၀။ အံ၊ ဌိ၊ ၂။ ၁၆၅။

ဒို့မူလ (တိ) [ဒို့+မူလ] ၂-ပါးသော မူလ
ရှိသော။ ဉာဏဝိပုယုတ္တစိတ္တေန ဝိရမန္တဿ
ဒို့မူလာ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၇။ ဒုက္ခံ နိဝတ္တေတိ
အပ္ပဟိနဘူမိယဉ္စ ဒို့မူလာနိ ပဉ္စက္ခန္ဓာ။ ပေဋ-
ကော။ ၂၇၂။ (-ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၉။)

ဒို့မူလက (တိ) [ဒို့မူလ+က] (၁) ၂-ပါးသော
မူလ ရှိသော။ (၂) ၂-ခုသော အမြစ်

ရှိသော။ (၁) တတ္ထ ဒွေ နယာ ကေမူလကော
စ ဒို့မူလကော စ။ ဝိဇ္ဇာပု။ ၄၂၉။ ဒေါသ-
မောဟဝသေန ဒို့မူလကော ဟောတိ။ ဒီ၊ ဌ၊
၃။ ၂၃၃။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၀။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၅။
ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၈။ (- ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၇၁။) (၂)
ကေကော ဒို့မူလကော ဒို့ကောဋိကော။
အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၄၃။

ဒို့မလိက (တိ) [ဒို့မူလ+လိက] ၂-ခုသောအမြစ်
ရှိသော၊ အမြစ် ၂-ခုရှိသော။ ဒို့ကောဋိက-
ကြည့်။

ဒို့ယောဇန (န) [ဒို့+ယောဇန] (၁) ၂-ယူဇနာ။
(တိ) (၂) ၂-ယူဇနာရှိသော။ (၁) ကဿစိ
အန္တောဂဗ္ဘံ....ဒို့ယောဇနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇၀။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၃၇။ (တိ) (၂) ပဉ္စယောဇနံ
ကရောမ....ဒို့ယောဇနံ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁၈။

ဒို့ယောဇနသတ (တိ) [ဒို့+ယောဇန+သတ]
အောက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ အာယာမတော ပန
ဥဗ္ဗေဓတော ဝိယ ဒို့ယောဇနသတာနေဝါတိ
ဝဒန္တိ။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၀။

ဒို့ယောဇနသတိက (တိ) [ဒို့ယောဇနသတ+
တိက] ယူဇနာ ၂၀၀-ရှိသော။ ဒို့ယောဇန-
သတိကာနိပိ မဟာသမုဒ္ဒေ ဥဒကာနိ ဩ-
ဂစ္ဆန္တိ။ အံ၊ ၂။ ၄၇၇။ (- အံ၊ ၃။ ၄၀။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။
၇၇။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၈၁။)

ဒို့ယောဇနိက (တိ) [ဒို့ယောဇန+တိက] ၂-ယူ
ဇနာရှိသော။ ဝိမာန (ဝိမာန၊ ဌ၊ ၂)-ကြည့်။

ဒို့ယောဇနဗ္ဗေဓ (တိ) [ဒို့ယောဇန+ဥဗ္ဗေဓ]
၂-ယူဇနာ-အစောက်ရှိ-မြင့်-သော။ ထူပေါ်
ဒို့ယောဇနဗ္ဗေဓော။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၉၄။

ဒို့ရတန (တိ) [ဒို့+ရတန] ၂-တောင်ရှိသော။
ဒီသတော (ပန) ဒီယစရတနံ ဝါ ဒို့ရတနံ ဝါ။
ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၆၀။ ကင်္ခါ၊ ၂၇၀။ သီ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၆၅။

ဒို့ရတနိယ (တိ) [ယဒိစ္ဆာနာမ်] ဒို့ရတနိယ
အမည်ရှိသော (ထေရ်)။ ဒို့ရတနိယ (သီ၊
မူ-ကွဲ)-ကြည့်။

ဒို့ရတ္တ (န) [ဒို့+ရတ္တ] ဒို့ရတ္တ-ကြည့်။

ဒို့ရဒ (ပု) [ဒို့+ရဒ] ဒို့ရဒ-ကြည့်။

ဒို့ရဒဝရ (ပု) [ဒို့ရဒ+ဝရ] ဒို့ရဒဝရ-ကြည့်။

ဒို့ရသည (တိ) [ဒို့+ရသ+ည+ရ] လျှာ ၂-ခုဖြင့်
အရသာကိုသိ-လေ့ရှိ-တတ်-သော (သတ္တ-
ဝါ)၊ မြွေ။ ဒို့ဟိ ဇိဝှိဟိ ရသံ သာယတိတိ ဒို့-
ရသည။ မဟာနိ၊ ၆။ ဒို့ရသည (ဇာ၊ ၂။ ၂၃၃၊
၂၃၉။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၅၄-၅)တိ ဒို့ဟိ ဇိဝှိဟိ ရသံ
ဇာနာတိ သီလေနာတိ ဒို့ရသည။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။
၅၄၃။

ဒို့ရာဝဋ္ဌ (တိ) [ဒို့+အာဝဋ္ဌ။ ဒို့ဟိ သဿတုစ္ဆေဒ-
ဒိဋ္ဌိဟိ အာဝဋ္ဌတိတိ ဒို့ရာဝဋ္ဌာ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၉။]
၂-ပါးကုန်သော သဿတဒိဋ္ဌိ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ တို့
ဖြင့် လည်တတ်သော(တဏှာ)။ (သဿတဒိဋ္ဌိ
ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိဟု ဆိုအပ်သော ဝဲကြီးလည်း ရှိတ
သော၊ သျှ။) ကေမူလံ ဒို့ရာဝဋ္ဌံ။ သံ၊ ဌ၊ ၃။
(- သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၁။)

ဒို့လိဂီက (တိ) [ဒို့လိဂီ+လိက] လိင် ၂-ပါး ရှိ
သော၊ ၂-လိင် ဆံသော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဒို့လိဂီကဘာဝဝိညာပန (န) [ဒို့လိဂီက+ဘာဝ
+ဝိညာပန] လိင် ၂-ပါးရှိသည်၏ အဖြစ်ကို
သိစေခြင်း။ အတ္ထဝစနံ ဓာရသဒ္ဓဿ ဒို့လိဂီ-
ကဘာဝဝိညာပနတ္ထံ။ သီ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၉။

ဒို့ဝဂ္ဂသင်္ဂဟ (တိ) [ဒို့ဝဂ္ဂ+သင်္ဂဟ] (မဟာဝဂ္ဂ၊
စူဠဝဂ္ဂ-ဟူသော)ဝဂ် ၂-ပါးဖြင့် သိမ်းယူခြင်း
ရှိသော၊ ဝဂ် ၂-ပါး ဖြင့် - သိမ်းယူ - ရေတွက်
- အပ်သော။ ဒို့ဝဂ္ဂသင်္ဂဟာ(ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၃၆)တိ
စူဠဝဂ္ဂမဟာဝဂ္ဂသင်္ခါတေဟိ ဒို့ဟိ ဝဂ္ဂေဟိ
သင်္ဂဟိတာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၅၄။

ဒို့ဝစန (န) [ဒို့+ဝစန] (၁) ၂-ကြိမ်-၂-ခါ-
ဆိုခြင်း (အာမေဓိတ်စကား)။ (တိ) (၂)
ဝစ် ၂-ပါးရှိသော(ပုဒ်)။ (၁) ဒို့ဝစန(ဝိဠာ ၂။
၇)။ ဒို့ဝစန(ဝိဠာ ၂။ ၇)။ (တိ)
(၂) အတိလိဂ် ဒို့ဝစန၊ တဒါချာတန္တိ
ဝုစ္စတိ။ ခုနာ-၂၇၇။

ဒို့ဝဋ္ဌ (တိ) [ဒို့+ဝဋ္ဌ] ၂-လွန်းရှိသောကြိုး၊ ၂-
လွန်းတင်ကြိုး။ ကေဝဋ္ဌာ ဝါ ဒို့ဝဋ္ဌာ ဝါ သံဃ-
ဿ ဒို့ဝဋ္ဌကာလတော ပဋ္ဌာယ ဂရုဘဏ္ဍ။ ဝိဠာ
၄။ ၈။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၃၀၆။ (-ကင်္ခါ။ ၂၆၂။)

ဒို့ဝသိကဒါရက (ပု) [ဒို့ဝသိက+ဒါရက] ၂-နှစ်
ရှိသောသူငယ်၊ ၂-နှစ်သားသူငယ်။ ဒို့ဝသိက-
ဒါရကာ နာမ ဖလာဖလံ ပိယာယန္တိ။ ဇာဠာ
၆။ ၆။

ဒို့ဝါစာ (ထိ) [ဒို့+ဝါစာ] ၂-ခွန်းသော စကား၊
စကား ၂-ခွန်း။ ကေဝါစမိ ဒို့ဝါစာ၊ ဘဏေယျ
အနုကမ္ပကော။ ဇာ၊ ၂။ ၅၆။ သုတ္တနိဋ္ဌာ ၂။
၄၂။ ဇာဠာ ၂။ ၂၇၂။

ဒို့ဝေဒန (တိ) [ဒို့+ဝေဒနာ] ၂-ပါးသော ဝေဒ
နာရှိသော၊ ဝေဒနာ ၂-ပါးရှိသော(သိက္ခာပုဒ်
စသည်)။ အတ္ထိ စ သိက္ခာပဒံ တိဝေဒနံ၊
အတ္ထိ ဒို့ဝေဒနံ။ ဝိဠာ ၁။ ၂၃၅။ (-ဝိဠာ ၂။
၂၁၈။ ဝိဠာ ၂။ ၁၇၆။ ဒိဠာ ၂။ ၂၃၃။ မဠာ ၁။
၂၀၆။ သံဠာ ၂။ ၁၃၈။ အဘိဠာ ၁။ ၁၄၅။
ပဋိသံဠာ ၁။ ၂၀၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၉၈။ သာရတ္ထ၊
၃။ ၁၃။)

ဒို့ဝေဠမတ္တ (ထိန) [ဒို့+ဝေဠ+မတ္တ] ဝါး ၂-ရပ်
-ဝါး ၂-ပြန်-အတိုင်းအရှည်၊ ဝါး ၂-ရပ်-ဝါး
၂-ပြန်-မျှ-လောက်။ ဘဂဝါ ဒို့ဝေဠနံ
ဥပရိ ဒို့ဝေဠမတ္တမေဝ ပညာယမာနော။
မဠာ ၃။ ၂၇၇။

ဒို့သင်္ခေပ (တိ) [ဒို့+သင်္ခေပ] ၂-ခုသော-အထပ်
-အလွှာ-ရှိသော(ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်)။ ကေသန္တိ
ဒို့သင်္ခေပေါ ပစ္စယာကာရော ကထိတော။
မဠာ ၃။ ၁၅၄။

ဒို့သင်္ဂဟ (တိ) [ဒို့+သင်္ဂဟ] (က) ၂-ပါးတို့ဖြင့်
ရေတွက်အပ်သော။ (ခ) ၂-ပါးတို့ဖြင့်ရေတွက်
ခြင်းရှိသော၊ ၂-ပါး အရေအတွက်ရှိသော။
ဒို့သင်္ဂဟာနိ ဒွေ ဟောန္တိ။ ဝိဠာ ၄။ ၇၇။ ဝိ-
သင်္ဂဟ။ ၃၀၂။ ကင်္ခါ၊ ဝိသင်္ဂဟ။ ၄၂၂။ သင်္ဂဟေ-
သဝေါဒါနာနံ ဝိဘာဂတော ဒို့သင်္ဂဟော။
နေတ္ထိဠာ ၁။ ၁၉၂။

ဒို့သတ (န) [ဒို့+သတ။ (ဒို့ဝတ၊ ဒွေဝတ·သံ)]
နှစ်ရာ၊ ၂-ရာသော(အမတ်-စသည်)။ ရညော
သတမ္ပိ ဒို့သတမ္ပိ တိသတမ္ပိ အမတ္တာ ဟောန္တိ။
မိလိန္ဒ။ ၁။ ၁၉။ ဣမဿ သတံ ဝါ ဒို့သတံ ဝါ
ဒေဝ။ သံဠာ ၃။ ၇၇။

ဒို့သန္တတိသမုဋ္ဌာန (တိ) [ဒို့သန္တတိ+သမုဋ္ဌာန]
(ကမ္မဇ၊ ဥတုဇရုပ် ဟူသော) ၂-ပါးသော ရုပ်
အစဉ်ဟူသော ဖြစ်ကြောင်းရှိသော၊ ၂-ပါး
သော ရုပ်အစဉ်ကြောင့် ဖြစ်သော။ အသည-
သတ္တာနံ ဧကံ မဟာဘူတံ ပဋိစ္စာတိ ဒို့သန္တတိ-
သမုဋ္ဌာနဘူတဝသေန ဝုတ္တိ။ အဘိဠာ ၃။
၄၁၄။

ဒို့သန္တိ (တိ) [ဒို့+သန္တိ] ၂-ပါးသော အစပ်
ရှိသော (ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်)။ ကတ္တမိ ဒို့သန္တိ
တိသင်္ခေပေါ။ ဒိဠာ ၂။ ၈၃။ (-အဘိဠာ ၂။
၁၈၇။)

ဒို့သမုဋ္ဌာန (န) [ဒို့+သမုဋ္ဌာန] (၁) ၂-ပါး
သောဖြစ်ကြောင်း ‘သမုဋ္ဌာန’။ (တိ)(၂)
၂-ပါးသောဖြစ်ကြောင်း ‘သမုဋ္ဌာန’ ရှိသော။
(၃) ၂-ပါးသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်
ခြင်းရှိသော။ (၄) ၂-ပါးသောအကြောင်း
ကြောင့် ဖြစ်သော။

(၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (တိ)(၂)(၃)
ကေသမုဋ္ဌာန (ကင်္ခါ၊ ဝိသင်္ဂဟ)နှင့် ယှဉ်ကြည့်။
(၄) ဒို့သမုဋ္ဌာနာ (နာမ) ပဌမစတုတ္ထေဟိ
စ....သမုဋ္ဌာနေဟိ သမုဋ္ဌာတိ။ ကင်္ခါ။ ၁။ ၁၀။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၉၅။ သဒ္ဓေါ ဥတုတော စ စိတ္တ-
တော စ သမုဋ္ဌာတိတိ ဧကော ဒို့သမုဋ္ဌာနော

နာမ။ အဘိဋ္ဌာ၁။၃၇၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၂၂၅။
ခုဒ္ဒက၊ ၂။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၁၁။)

ဒွိသမုဋ္ဌာနိက (တိ) [ဒွိသမုဋ္ဌာန+ဏိက] ၂-ပါး
သောဖြစ်ကြောင်း ‘သမုဋ္ဌာန’ရှိသော။ ဒွိသ-
မုဋ္ဌာနိကာ သဗ္ဗေ။ ဝိ၊ ၅။၁၆၁။ ဝိ၊ ၄။၁၄၉။
ဒွိသမုဋ္ဌာနိကာ သဒ္ဓါ။ မဟာနိ၊ ၄။၂၂၀။
(-၃၇။)

ဒွိသဟဿ (န) [ဒွိ+သဟဿ] နှစ်ထောင်၊
၂-ထောင်သော။ ဒွေသဟဿာနိ ဒွိသဟဿံ။
နိရုတ္တိ၊ ၄၂၉၊ ၅၁၂။

ဒွိသဟဿ (တိ) [ဒွိသဟဿ+ဏ] (၁) ၂-
ထောင်ရှိသော။ (၂) ၂-ထောင်သော လော-
ကဓာတ်ကို အစိုးရသော၊ ၂-ထောင်သော
လောကဓာတ်၌ ကိုယ်ရောင်ကိုယ်ဝါ ဖြန့်နိုင်
သော၊ သူ (ဗြဟ္မာ-စသည်)။ (၁) အောက်
ပုဒ်ကြည့်။ (၂) ဒွိသဟဿော ဗြဟ္မာ။ မ၊ ၃။
၁၄၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁၃။ ဒသသဟဿ (မ၊ ၃။
၁၄၃။ မ၊ ၄။၁၀၄)-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဒွိသဟဿထာမ (တိ) [ဒွိသဟဿ+ထာမ] ပိုလ်
၂-ထောင်(ကျပ်ချိန် ဂ-ထောင်=ပိဿာ-ဂဝ)
ရှိသောဝန်ကို ဆောင်နိုင်စွမ်းအား ရှိသော
ဒူးလေး၊ ပိုလ် ၂-ထောင် ဆောင်နိုင်သော
ဒူးလေး။ ဒဠေနေနာမဒွိသဟဿထာမဝုစ္စတိ။
မ၊ ၄။၁။၃၇၇။ သံ၊ ၄။ ၂။၂၀၇။ ဝိမာန၊ ၄။၂၄၂။
ထေရ၊ ၄။၂။၅၂၂။ အနုဋီ၊ ၁။၆၉။ ဒွိသဟဿ-
ပလံ လောဟာဒိဘာရံ ဝဟိတုံ သမတ္တံ ဒွိသ-
ဟဿထာမံ။ မ၊ ၄။၂။၃၀။ ဒွိသဟဿထာမန္တိ
ပလာနံ ဒွိသဟဿထာမံ။ သံ၊ ၄။၂။၁၀၉။

ဒွိသဟဿဒီပပရိဝါရ (တိ) [ဒွိသဟဿဒီပ +
ပရိဝါရ] ကျွန်းငယ် ၂-ထောင် အခြံအရံရှိ
သော။ ဒွိသဟဿဒီပပရိဝါရနံ စတုန္တံ မဟာ-
ဒီပါနံ။ ဒီ၊ ၄။၂။၃၅။ သံ၊ ၄။၃။၁၉၁၊ ၃၀၇။
အပ၊ ၄။၁။၆၉။ ဇာ၊ ၄။၁။၆၇။ ဇာ၊ ၄။၃။၂၂၄။
(-ဒီ၊ ၄။၂။၁၅၉၊ ၂၆၀။ အံ၊ ၄။၁။၃၆၂။ အံ၊

၄။၃။၇၁။ အဘိ၊ ၄။၂။၄၁၀။ ထေရ၊ ၄။၂။၄၃၆။
အပ၊ ၄။၁။၈၂။)

ဒွိသဟဿပရိတ္တဒီပ (ပု) [ဒွိသဟဿ+ပရိတ္တဒီပ]
၂-ထောင်သော ကျွန်းငယ်၊ ကျွန်းငယ် ၂-
ထောင်။ စတုန္တံ ဒီပါနံ တဒနုဂတာနံ ဒွိသဟ-
ဿပရိတ္တဒီပါနဉ္စ ဧကတော ကတွာ။ အပ၊ ၄။
၂။၁၁၄။ (-၁၆၆။)

ဒွိသဟဿပရိတ္တဒီပပရိဝါရ (တိ) [ဒွိသဟဿ-
ပရိတ္တဒီပ+ပရိဝါရ] ကျွန်းငယ် ၂-ထောင်
အခြံအရံရှိသော။ ဒွိသဟဿပရိတ္တဒီပပရိဝါ-
ရာ စတ္တာရော မဟာဒီပိ။ သုတ္တနိ၊ ၄။၂။၂၀၅။
(-မိလိန္ဒ၊ ၂၇၆။ ဝိမာန၊ ၄။၉၃။ အပ၊ ၄။၁။
၇၆။ ဇာ၊ ၄။၁။၇၄။ ဒီ၊ ၄။၃။၁၅၂။)

ဒွိသဟဿပလ (တိ) [ဒွိသဟဿ+ပလ] ပိုလ်
၂-ထောင်ရှိသော၊ ပိုလ် ၂-ထောင်အလေးချိန်
စီးသော။ ဒွိသဟဿထာမ-ကြည့်။

ဒွိသဟဿိ (တိ) [ဒွိသဟဿ+ဤ] ဒွိသဟဿိ
လောကဓာတ်၊ စကြဝဠာ ၁-သန်း၊ ၁-
ထောင်ကို တည်၍ ၁-ထောင်ဖြင့် ၂-ကြိမ်
မြှောက်ပွား ရေတွက်အပ်သော စကြဝဠာ
လောကဓာတ်။ ဒွိသဟဿိ မဇ္ဈိမိကာ လော-
ကဓာတူ (အံ၊ ၁။၂၂၉)တိ အယံ သဟဿ-
စက္ကဝါဠာနိ သဟဿဘာဂေန ဂဏေတွာ
ဒသသတသဟဿစက္ကဝါဠပရိမာဏာ ဒွိသဟ-
ဿိ မဇ္ဈိမိကာ နာမ လောကဓာတု။ အံ၊ ၄။
၂။၂၁၀။ (-မဟာနိ၊ ၂၇၇။ မဟာနိ၊ ၄။
၃၃၆။) တိသဟဿိမဟာသဟဿိလောက-
ဓာတု-လည်း ကြည့်။

ဒွိသာလသန္နိဝေသ(တိ)[ဒွိသာလာ+သန္နိဝေသ]
၂-ဆောင်တွဲ စရပ် အဖြစ်ဖြင့် စုဝေး
တည်နေသော။ ဒွိသာလသန္နိဝေသာဒယောပံ
ဝုတ္တာနုသာရတော ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။
၉။ (-ဝိ၊ ၄။၃။၁၃။)

ဒွိသာလာ (ထိ) [ဒွိ+သာလာ] ၂-ဆောင်တွဲ
စရပ်။ ယေပိ ဧကသာလ ဒွိသာလ စတု-

သာလသန္တိဝေသာ မဟာပါသာဒါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၃။ ဒွိသု... ဒိသာသု သိဃာဋ္ဌကသဏ္ဌာ-
နာဒိဝေနေ ကတာ ဒွိသာလာဒိသန္တိဝေသာ
ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိမတိ၊ ၂။၇။

ဒွိဟတ္ထ (ပ) [ဒွိ+ဟတ္ထ] (၁) ၂ တောင်။ (တိ)
(၂) ၂-တောင်ရှိသော။ (၁) အောက်ပုဒ်
ကြည့်။ (တိ)(၂) တိရိယံ ဒွိဟတ္ထောပိ ဝဇ္ဇတိ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၆။ ကင်္ခါ၊၁၅၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၃၂။
(-ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်၊၂က။ မ၊ဋီ၊၂။၃၁၅။)

ဒွိဟတ္ထ(ပ)ပမာဏ (တိ) [ဒွိဟတ္ထ + ပမာဏ]
၂-တောင် အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ တိရိယံ
ဒွိဟတ္ထပမာဏမ္ပိ ဝဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၁။ ဝဇ္ဇိရ။
၃၄၅။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။၁၃၁။ ဝိမတိ၊၁။၁၇၅။)

ဒွိဟဒယ (န) [ဒွိ+ဟဒယ] နှလုံး ၂ ခု၊ သံသယ။
အဒ္ဓေဇ္ဇကဝစန (မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၆)-ကြည့်။

ဒွိဟေတုက (တိ) [ဒွိ+ဟေတု+က] ၂-ပါးသော
ဟိတ်ရှိသော၊ ဟိတ် ၂-ပါးရှိသော။ သညာ
ပန နေသံ ဒွိဟေတုကာပိ တိဟေတုကာပိ
ဟောန္တိ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၃။
(-သာရတ္ထ၊ ၂။၈၁။)

ဒွိဟ (န) [ဒွိ+အဟ။ (ဒွါဟ-သံ)] ၂-ရက်၊
၂-နေ့။ စိဝရံ ကောဟံ ဝါ ဒွိဟံ ဝါ ပရိဘုဉ္ဇိ-
တော ဒါတုံ ဝဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၀။ (-ဒိ၊ဋီ၊
၁။၃၅၃။ သိ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၅၆။)

ဒွိဟတိဟစ္စယ (ပ) [ဒွိဟ+တိဟ+အစ္စယ] (၁)
၂-ရက် ၃-ရက်ကို ကျော်လွန်ခြင်း။ (၂)
၂-ရက်၊ ၃-ရက်ကို ကျော်လွန်ရာအခါ။ (၁)،
(၂) ဒွိဟတိဟစ္စယေန သညာတကိမိကုလံ။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၀။ (၂) ကေ
သဟာယကံ ပုစ္ဆိ “ကဒါ ဝါဏိဇော နိက္ခမိ-
သတိ”တိ။ သော “ဒွိဟတိဟစ္စယေနာ”တိ
ဝတ္တာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄။ (- သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၄၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၃။ သိ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၆၉။
အံ၊ဋီ၊၃။၁၃၄။)

ဒွိဟတိဟပယာတ (တိ) [ဒွိဟတိဟ+ပယာတ]
၂-ရက်၊၃-ရက် သွားပြီးသော၊သု။ ဒွိဟတိဟ-
ပယာတော ခေါ ပန သော သတ္ထော အဒ္ဓသ။
ဒိ၊၂။၂၇၂၊၂၇၃။

ဒွိဟ(ပ)ပုဋိစ္ဆန္တ (တိ) [ဒွိဟ+ပုဋိစ္ဆန္တ] ၂-ရက်
ပတ်လုံး ဖုံးလွှမ်းအပ်သော၊ ဖုံးလွှမ်းအပ်
သော ၂-ရက်ရှိသော။ ဒွိဟပ(ပ)ဋိစ္ဆန္တ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁၁၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၃၃၃။
သမ္မဟုလာ အာပတ္တိယော ဒွိဟပုဋိစ္ဆန္တာ-
ယော။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၃၇၃။

ဒွိဟ(ပ)ပုဋိဂ္ဂဟိတ (တိ) [ဒွိဟ+ပုဋိဂ္ဂဟိတ]
အကပ်ခံ ပြီး၍ ၂-ရက်ရှိသော၊ အကပ်ခံ
ပြီး၍ ၂-ရက်ကြာသော၊ဝတ္ထု။ဒွိဟပ(ပ)ဋိဂ္ဂ-
ဟိတေန ဆာဟံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈၆။ ကင်္ခါ၊၂၂၆။

ဒွိဟမတ (တိ) [ဒွိဟ+မတ] သေပြီး၍ ၂-ရက်
ရှိသောသု။ သေပြီးသည့်နောက် ၂-ရက်ကြာ
ပြီးသော (အလောင်းကောင်)။ ပဿေယျ
သရိရံ ...ဒွိဟမတံ ဝါ။ ဒိ၊၂။၂၃၅။ မ၊၁။၇၃။
မ၊၃။၁၃၃။ ဒွိဟံ မတဿ အဿာတိ ဒွိဟ-
မတံ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၇။ (-အံ၊
၁။၁၃၉။)

ဒွိဟဝါရ (ပ) [ဒွိဟ+ဝါရ] ၂-ရက် ၁-ကြိမ်၊
၂-ရက်-ခြား-ချန်။ ကောဟဝါရေန ဒွိဟ-
ဝါရေန .... အာဘတဘတ္တဘောဇနံ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၉၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၆။ ဒွိဟံ
အဘုဉ္ဇိတော ဒွိဟံ ဘုဉ္ဇနံ ဒွိဟဝါရော။ ဒိ၊ဋီ၊
၁။၃၅၃။ သိ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၅၆။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၂၀။

ဒွိဟိက (တိ) [ဒွိဟ+ဣက] ၂-ရက်ရှိရာဖြစ်သော၊
၂-ရက် ၁-ကြိမ်-၂-ရက်-ခြား-ချန်-ဖြစ်
သော။ ဒွိဟိကမ္ပိ (ဒွါဟိကမ္ပိ၊သိ) အာဟာရံ
အာဟာရေတိ။ ဒိ၊၁။၁၅၇။ မ၊၂။၅။ အဘိ၊
ပု၊၁၆၃။ ကောဟိက (ဒိ၊ဋီ၊၁။၃၅၃) နှင့်
ယှဉ်ကြည့်။

ဒွိဟိတိက (တိ) [ဒွိ+ပဝတ္ထ+ဤဟိတိက။ အ
လယ်ပုဒ်ကျေ။ ဒွိဓာ ပဝတ္ထ ဤဟိတံ တ္ထောတံ

ဒွိဟိတိကာတိ မဇ္ဈေပဒလောပီ ဗာဟိရတ္ထသ-
မာသော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၂၆။] ၂-ပါးအပြား
-၂-မျိုး-၂-စား-အားဖြင့်ဖြစ်သော စိတ်၏
အမှုအရာရှိသော၊ နှလုံး ၂-ခု သံသယရှိသော၊
သု။ ဒွိဟိတိကာ (ဝိ၊ ၁။ ၇)တိ ဒွိဓာ ပဝတ္ထ-
ဏ္ဍိဟိတိကာ။ ဤဟိတံ နာမ ဣရိယာ၊ ဒွိဓာ
ပဝတ္တာ စိတ္တဣရိယာ စိတ္တဤဟာ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။
၁၄၃။ ဒွိဟိတိကာ (သံ၊ ၂။ ၅၀၇)တိ “ဇီ-
ဝိဿာမ န ခေါ၊ န န ခေါ”တိ ဧဝံ ပဝတ္ထ-
ဏ္ဍိဟိတိကာ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၃။

ဒွိဟိတိက^၂ (တိ) [ဒု+ဤဟိတိက] ဆင်းရဲသဖြင့်
အသက်မွေးရခြင်းရှိသော။ ဒုဟိတိက-ကြည့်။

ဒွေကောဋိနရနာရိ (ထိ) [ဒွေကောဋိ+နရနာရိ]
၂-ကုဋေသောယောကျ်ား၊ (နှင့်)မိန်းမ။ ဒွေ-
ကောဋိနရနာရိနံ၊ ဓမ္မာဘိသမယော အဟု။
အပ၊ ၂။ ၂၇၇။

ဒွေစတ္တာရိသကပ္ပသဟဿ (န) [ဒွေစတ္တာရိသ+
ကပ္ပသဟဿ] ၄-သောင်း ၂-ထောင်သော
ကမ္မာ၊ ကမ္မာ ၄-သောင်း ၂-ထောင်။ ဒွေ-
စတ္တာရိသကပ္ပသဟဿာနိ ဥပ္ပါဒက္ခဏော။
အဘိ၊ က။ ၁၅၇။

ဒွေစတ္တာလီသ (တိ) [ဒွိ+စတ္တာရိသ၊ ရ-ကို လ-
ပြု။] လေးဆယ့်နှစ်၊ ၄၂-ခု-ပါး-ယောက်-
ကောင်-သော။ ဒွေစတ္တာလီသံ ဒွေစတ္တာ-
လီသံ နာဂသဟဿာနိ သကိံ သကိံ ဥပ-
ဋ္ဌာနံ အာဂစ္ဆေယျံ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၅၄။

ဒွေဇ္ဈ (န) [ဒွိဓာ+ဇ္ဈ။ ဒွိ+ဇ္ဈ။ ရှု။ ၄၂၀။ နိတိ၊
သုတ္တ။ ၈၃၇။ မောဂ်၊ ၄။ ၁၁၁။ (ဒွိဇ္ဈ-သံ)]
(၁) ၂-ပါးအပြားအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်း။ (တိ)
(၂) ၂-ပါးအပြားအားဖြင့် ဖြစ်သော။ (၃)
၂-ပါးအပြားအားဖြင့် ပြုတတ်သော။ (၁)
ဒွေဇ္ဈ (အံ၊ ၂။ ၃၅၃)နိ ဒွိဓာဘာဝံ။ အံ၊ ၄။ ၁။
၁၃၄။ ဒွိဓာ ဘာဝေါ ဒွေဇ္ဈံ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။
၁၄၁။ (၂) ဒွေဇ္ဈာ အဿု။ မဟာနိ၊ ၁၇၉။

(၃) ဒွိဓာ ကရေတိ ဒွေဇ္ဈာ။ နိတိ၊ သုတ္တ။
၈၃၇။

ဒွေဇ္ဈကထ (ထိ) [ဒွေဇ္ဈာ+ကထာ] ၂-ပါး အပြား
အားဖြင့် ဖြစ်သောစကား-စကား ၂-ခု-ရှိ
သော။ ဒွေဇ္ဈကထာ န ဟောန္တိတိ ဒွိဓာဘူတ-
ကထာ န ဟောန္တိ၊ အနေကန္တိကကထာ န
ဟောန္တိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၃။

ဒွေဇ္ဈဇာတ (တိ) [ဒွေဇ္ဈ+ဇာတ] ဖြစ်သော
၂-ပါးအပြားအားဖြင့်ဖြစ်ခြင်းရှိသော။ ဒွေဇ္ဈ-
ဇာတာ (ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၈၉။ မ၊ ၄။ ၄။ ၂၁)တိ ဒုဝိဓ-
ဘာဝပုတ္တာ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၈၇။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၀။

ဒွေဇ္ဈဝစန (န) [ဒွေဇ္ဈ+ဝစန] ၂-ပါး အပြား
အားဖြင့် ဖြစ်သော စကား၊ စကား ၂-ခု။
ဒွေဇ္ဈဝစန (မ၊ ၄။ ၄။ ၂၀၂)နိ ဒွေဇ္ဈကဘာဝေါ။
မ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၅။

ဒွေဇ္ဈာပနန္တ (တိ) [ဒွေဇ္ဈ+အာပနန္တ] ၂-ပါး အပြား
အားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းသို့ ရောက်သော။ ဘိန္နေသု
ဒွေဇ္ဈာပနန္တေသု ဒွေဇ္ဈကဇာတေသု နာနာဒိဋ္ဌိ-
ကေသု...ဝိယတ္တေသု န ဝဂ္ဂသာရိ။ မဟာနိ။
၈၃။

ဒွေဓာ (ဗျ) [ဒွိ+ဓာ] (၁) ၂-ပါး အပြားအား
ဖြင့်၊ ၂-ဖို့-၂-စု-အားဖြင့်။ (၂) ၂-ပါးအပြား
ရှိသော။ (၁) ပုထုသိလာ ဒွေဓာ ဘိန္နာ
အပ္ပဋိသန္တိကာ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၇၄။ မ၊ ၃။
၄၂။ စတုဟတ္ထဒဏ္ဍံ ဒွေဓာ ဆေတွာ။ အံ၊ ၄။
၂။ ၁။ (-၃၅။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၈။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။
၃၁။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၁။) (၂) ပဉ္စ ခေါ ဣမေ
ဘာရဒွါဇ ဓမ္မာ ဒိဋ္ဌေဝဓမ္မေ ဒွေဓာ ဝိပါကာ။
မ၊ ၂။ ၃၇၂။ (-အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၄။)

ဒွေဓာပထ (ပု) [ဒွိဓာ+ပထ] ၂-ပါးအပြား
အားဖြင့် ဖြစ် - ၂-ဖြာကွဲ-သော-လမ်း
-ခရီး၊ လမ်း ၂-ခု၊ လမ်း ၂-သွယ်။
တေန မုဟုတ္တံ ဂန္ဓာ ဒက္ခိယသိ ဒွေ-
ဓာပထံ။ သံ၊ ၂။ ၈၈။ (-ဓမ္မ၊ ၅။ ၃။ ဇာ၊ ၂။

၁၇၃။ ဝိဠာ ၂။ ၂၃၇။ ဝိသင်္ဂဟ ၄၅။ သံဠာ ၂။ ၁၀၁။ အံဠာ ၁။ ၁၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ ၁။ ၃၀၆။ ဓမ္မဠာ ၂။ ၂၆၃။ အပါဠာ ၁။ ၂၆၅။ သံဠီ ၂။ ၁၆၇။ အံဠီ ၁။ ၁၅၃။)

ဒွေစာပထ (တိ) [ဒွိစာပထ+အ] ၂-ဖြာကွဲသော-လမ်း-ခရီး-လမ်း ၂-ခွ-နှင့်တူသော (ဝိစိကိစ္ဆာ)။ ကတမာ တသ္မိ သမယေ ဝိစိကိစ္ဆာ ဟောတိ။ .... ဒွေဇ္ဇကံ ဒွေစာပထော သံသယော။ အဘိဓမ္မာ ၁၀၂။ ပဋိပတ္တိနိဝါရဏေန ဒွိစာ ပထော ဝိယာတိ ဒွေစာပထော။ အဘိဠာ ၁။ ၃၀၁။ မဟာနိဠာ ၃၇၉။ (-သံ၊ ၂။ ၈၉။ မဟာနိဠာ ၃၂၅။ ပေဋကော။ ၂၅၆။)

ဒွေစာဘူတကာလ (ပု) [ဒွိစာဘူတ+ကာလ] ၂-ဖို-၂-စု-(ဖြစ်၍)ဖြစ်ရာအခါ၊ ၂-ယောက်ခွဲရာအခါ၊ လမ်းခွဲရာအခါ။ တေသံ ဒွေစာဘူတကာလေ။ သံဠာ ၂။ ၁၀၁။ အံဠာ ၁။ ၁၄၁။ အပါဠာ ၁။ ၂၆၅။

ဒွေစာဝိတက္ကသုတ္တ (န) [ဒွေစာဝိတက္က+သုတ္တ] ဒွေစာဝိတက္ကသုတ်၊ ဝိတက်ကို-၂-ဖို-၂-စု-ပြု၍ ဟောပြောသုတ်။ (ကာမဗျာပါဒ၊ အဝိဟိ-သာ-ဝိတက်တို့ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော် အပြစ်သာ ဖြစ်၍ ယင်း-ဝိတက်တို့ကို ပယ်ဖျောက်ဖို့ရန် နည်းလမ်းနှင့် နေက္ခမ္မ၊ အဗျာပါဒ၊ အဝိဟိ-သာ-ဝိတက်တို့ ဖြစ်ပေါ်မှသာ အကျိုးတရား ရရှိနိုင်၍ ထို ဝိတက်များကို ပွားများဖို့ရန် ကိုယ်တော်တိုင် ပွားများ အားထုတ်ခဲ့ပုံကို စံနမူနာပြု၍ တိုက်တွန်း ဟောပြောသုတ်။) မဇ္ဈိမနိကာယ၊ မူလပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၂-ဝဂ်၊ ၉-သုတ်။ မ၊ ၁။ ၁၆၁-၇။ မ၊ ၁။ ၁။ ၃၈၃-၃၉၀။ ကာမသင်္ဂဟိယော ဒွေစာဝိတက္ကသုတ္တေ ဝုတ္တာယေဝ။ မ၊ ၁။ ၄။ ၉၃။ (-မ၊ ၁။ ၂။ ၆၇။)

ဒွေဓိက (တိ) [ဒွိဓာ+ဏိက] ၂-ဖို-၂-စု-၂-ဖက်-ရှိသော၊ ၂-ခြမ်း-၂-ဂိုဏ်း-ကွဲသော။ ဒုရက္ခာတေ ဓမ္မဝိနယေ သာဝကာနံ ဒွေဓိ-

ကာဒိဘာဝေန ဝိဟရဏကိရိယာပရာမသန-ဥတံ။ ဒီ၊ ၁။ ၃။ ၈၈။

ဒွေဓိကဇာတ (တိ) [ဒွေဓိက+ဇာတ] ဖြစ်သော -၂-ဖို-၂-စု-ရှိသော၊ ၂-ဖို-၂-စု-၂-ဖက်-ဖြစ်နေသော၊ ၂-ခြမ်း-၂-ဂိုဏ်း-ကွဲသော။ ဒွေဓိကဇာတာ(ဒီ၊ ၃။ ၉၇။ မ၊ ၃။ ၃၂)တံ ဒွေဇ္ဈဇာတာ ဒွေဘာဂါ(ဂ)ဇာတာ။ ဒီ၊ ၁။ ၃။ ၈၉။ မ၊ ၁။ ၄။ ၂၁။ ဒွေဓိကဇာတာတံ ဇာတဒွေဓိကာ သဉ္ဇာတဘေဒါ။ ဒီ၊ ၁။ ၃။ ၈၇။ မ၊ ၁။ ၃။ ၂၄၀။

ဒွေနုတိ (ထိ) [ဒွိ+နုတိ။ (ဒွါနုတိ-သံ)] ကိုးဆယ့်နှစ်၊ ၉၂ ပါးသော။ ဒွေနုတိ ပါစိတ္တိယာ ဓမ္မာ။ ဝိ၊ ၂။ ၁။ ၂၂၆။ (-အံဠာ ၁။ ၂၇၈။ အပါဠာ ၂။ ၁၆၈။)

ဒွေနုတိ (တိ) [ဒွေနုတိ+၃] ၉၂-ခု-တို့၏ ပြည့်ကြောင်း-မြောက်-ဖြစ်သော (ကမ္ဘာစသည်)။ ဒွေနုတေ ဣတော ကပ္ပေ။ အပါ ၁။ ၁၂၃၊ ၁၃၂၊ ၂၂၇၊ ၂၃၂။ အပါ ၂။ ၇၊ ၄၅၊ ၇၅။ အပါဠာ ၂။ ၂၀။ ဗုဒ္ဓဝံဠာ ၂၇၀။

ဒွေနိကာယ (ပု) [ဒွိ+နိကာယ] ၂-ပါးသော နိကာယ်၊ နိကာယ် ၂-ပါး။ ဒွေပိဋက-ကြည့်။

ဒွေပက္ခဇာတ (တိ) [ဒွိ+ပက္ခ+ဇာတ] ဖြစ်သော -၂-ဖို-၂-စု-၂-ဖက်-ရှိသော၊ ၂-ဖို-၂-စု-၂-ဖက်-ဖြစ်နေသော။ ဒွေပက္ခဇာတာ ပန ဘဏ္ဍနကာရကာ ဘိက္ခု။ မ၊ ၁။ ၄။ ၃၀။

ဒွေပထ (ပု) [ဒွိ+ပထ] ၂-ခုသော (ရွာ နယ် အပိုင်းအခြားတို့၏အလယ်၌ဖြစ်သော)လမ်း၊ နယ်ခြားလမ်း။ ဒွေပထ(ဝိမာန၊ ၇၈)န္တိ ဒွိန္ဒ ဂါမသီမာနံ ဝေမဇ္ဈဘူတံ ပထံ သီမန္တရိက-ပထန္တိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂၂၃။

ဒွေပရိဝုဒ္ဓ (တိ) [ဒွိ+ပရိဝုဒ္ဓ] (က) (အဘိဓမ္မာ-ဘာဇနီယ၊ ပဉ္စာပုစ္ဆက နည်းအားဖြင့်) ၂-ပါးသော (အနက်ထူးမပါ ဒေသနာမျှကိုသာ) -ထပ်မံ-ပြန်လှည့်-ပြန်ကောက်-၍ ဟောပြော

ခြင်းရှိသော။ (ခ) ထပ်မံ-ပြန်လှည့်-ပြန်
ကောက်-၍ ဟောပြောကြောင်း ဒေသနာ အ
မျိုး အစား ၂-ပါးရှိသော (ဣန္ဒြိယ ဝိဘင်း-
စသည်)။ အယံ ပန ဣန္ဒြိယဝိဘင်္ဂေါ ဒွေ-
ပရိဝုဋ္ဌံ နိဟရိတော ဘာဇေတော ဒဿိတော။
အဘိဋ္ဌာ ၂။ ၁၂၂။

ဒွေပိဋက (န) [ဒွိ+ပိဋက။ ဒွိပိဋက+ဏ] (က)
၂-ပါးသောပိဋကတို့၏ အပေါင်း။ (ခ) ၂-ပုံ
သောပိဋက၊ ပိဋက ၂-ပုံ။ ကေနိကာယဒွေ-
နိကာယကေပိဋကဒွေပိဋကာဒိပသေန ဗုဒ္ဓ-
ဝစနံ ဥဂ္ဂဏိတော။ သံဠာ ၃။ ၁၇၂။ တေပိဋက
နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဒွေဗဟုမံသ (န) [ဒွိ+ဗဟု+မံသ] ၂-ဖက်
သော လက်မောင်း၏ အသား၊ လက်မောင်း
၂-ဖက်သား။ ဒွေဗဟုမံသံ နဂုံဠသီသပါ-
ဒေ ဆေတော နိစ္စမ္ပံ ကတော။ ခုဒ္ဒက၊ ၁၉။ ၃၆။

ဒွေဘာဂ (ပု) [ဒွိ+ဘာဂ] (၁) ၂-ဖွဲ့၊ ၂-စု၊ ၂ ပုံ။
(၂) ၂-မျိုး - ၂-စား - ခွဲခြား ဝေဘန်ခြင်း။
(၃) ဒွေဘာဂသိက္ခာပုဒ်။ (၁) သာဓု ဝတ
ဒွေဘာဂါ ဟောမ။ ဝိဠာ ၄။ ၇၃။ အင်္ဂေသု
ပန ပဌမင်္ဂံ ကာဠကနံ ဒွေဘာဂတော
အတိရေကဘာဝေါ။ ကင်္ခါဒ္ဓိ၊ သစ်။ ၃၁၈။ (-
ဝိဠာ ၃။ ၄၂၂။ ဝဇီရ။ ၂၅၁။) (၂) တံ ပနေတ္ထ
ဝိဘဇ္ဇနံ ဒွိဓာ ဣစ္ဆိတန္တိ အာဟ “ဒွေဘာဂံ
အာပဇ္ဇတိ” (ဒိဠာ ၃။ ၂၁) တိ။ ဒိဠာ ၃။ ၁၀၈။
(၃) ကောသိယာ သုဒ္ဓဒွေဘာဂါ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၅၁။

ဒွေဘာဂဇာတ (တိ) [ဒွိဘာဂ+ဇာတ] ဖြစ်သော
- ၂-ဖွဲ့ - ၂-စု - ရှိသော၊ ၂-ဖွဲ့ - ၂-စု - ဖြစ်နေ
သော။ ဒွေဓိကဇာတ-ကြည့်။

ဒွေဘာဂသိက္ခာပဒ (န) [ဒွေဘာဂ+သိက္ခာပဒ]
ဒွေဘာဂသိက္ခာပုဒ်၊ အမည်း(အနက်) သက်
သက် သိုးမွေးအခင်းကို ဘုရားရှင် တားမြစ်
ပါလျက် အဖြူနည်းနည်း အမည်းများများ
သိုးမွေး အခင်းကို ပြုလုပ်ကြသော ဆဗ္ဗဂ္ဂိ

ရဟန်းတို့ကို အကြောင်းပြု၍ ပညတ် အပ်
သော သိက္ခာပုဒ်။ ဝိနယပိဋက၊ ပါရာဇိက
ပါဠိ၊ ၄-ကဏ္ဍ၊ ၂-ဝဂ်၊ ၃-သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊ ၁။
၃၃၁-၃။ တေန သမယေနာတိ ဒွေဘာဂ-
သိက္ခာပဒံ။ ဝိဠာ ၂။ ၂၆၃။ (- သာရတ္ထ၊ ၂။
၄၁၃။)

ဒွေဘာဏဝါရပရိမာဏ (တိ) [ဒွိ + ဘာဏဝါရ+
ပရိမာဏ] ၂-ဘာဏဝါရ အတိုင်းအရှည်ရှိ
သော။ ဒွေဘာဏဝါရပရိမာဏာယ တန္တိယာ
အဝေါ စ။ မ၊ ၁။ ၁၅၇။ (- အံဠာ ၂။ ၂၉၂။)

ဒွေဘာတိကတ္ထေရ (ပု) [ဒွေဘာတိက+ထေရ]
၂-ပါးသော ညီ၊ နောင် ထေရ်၊ ညီ၊ နောင်
ထေရ် ၂-ပါး။ ဒွေဘာတိကတ္ထေရေသု ဇေဋ္ဌ-
ကတ္ထေရော ဝိယ။ ဒိဠာ ၃။ ၂၄၆။ အံဠာ ၃။
၂၂၆။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄၈။)

ဒွေဘာတိကတ္ထေရပဋိဗဒ္ဓ (တိ) [ဒွေဘာတိက-
တ္ထေရ+ပဋိဗဒ္ဓ] ၂-ပါးသော ညီ၊ နောင်ထေရ်
တို့နှင့် ဆက်စပ်သော။ အောက်ပုဒ် (က)-
ကြည့်။

ဒွေဘာတိကဝတ္ထု (န) [ဒွေဘာတိက + ဝတ္ထု]
(က) ၂-ပါးသော ညီ၊ နောင် ထေရ်တို့နှင့်
ဆက်စပ်သော အကြောင်းအရာ ‘ဝတ္ထု’။
(ခ) ၂-ယောက်သော ညီနောင်တို့နှင့် ဆက်
စပ်သော အကြောင်းအရာ ‘ဝတ္ထု’။ (က)
ဒွေဘာတိကဝတ္ထု (သံဠာ ၂။ ၁၅၅) တိ ဒွေ-
ဘာတိကတ္ထေရပဋိဗဒ္ဓဝတ္ထု။ သံဠာ ၂။ ၁၅၈။
(- ဝိဠာ ၃။ ၄၁၂။) (ခ) ဒွေဘာတိကဝတ္ထု
ဒဿေန္တော။ အံဠာ ၂။ ၄။

ဒွေဘာတိ (တု) ကရာဇ (ပု) [ဒွေဘာတိ (တု)-
က+ရာဇ] ၂-ယောက်သော ညီ၊ နောင်မင်း။
ဘာရတနာမကာနံ ဒွေဘာတိ(တု)ကရာဇနံ
ယုဒ္ဓကထာ။ သိဠာ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၄၂။ သိဠာ
သစ်၊ ၂။ ၂၂၃။

ဒွေမာသပရိဝါသ (ပု) [ဒွေမာသ + ပရိဝါသ]
ဒွေမာသပရိဝါသံ၊ ၂-လပတ်လုံး - ပိုင်းခြား၍
နေ - ဆောက်တည် - အပ်သော ကျင့်ဝတ်။
ဒွေမာသပရိဝါသံ ယာစေယံ။ ဝိ၊ ၄။ ၁၃၇၊
၁၄၀။

ဒွေမာသပ္ပဋိစ္ဆန္တ (တိ) [ဒွေမာသ + ပဋိစ္ဆန္တ]
၂-လ ဖုံးလွှမ်းအပ်သော (အာပတ်)။ ဒွေ
သံဃာဒိသေသာ အာပတ္တိယော အာပန္နော
ဟောတိ ဒွေမာသပ္ပဋိစ္ဆန္တယော။ ဝိ၊ ၄။ ၁၃၇။
(- ၁၃၉။ ဝိ၊ ၄။ ၁၄၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၃၃။)

ဒွေရတနိယ (တိ) [ဒွေရတန + ဣယ] ဒွေရတ-
နိယ အမည်ရှိသော (ထေရ်)။ (ယင်း ထေရ်
သည်—ဝိပဿီ ဘုရားရှင်အား အသားပိုင်း
ကို ပေးလှူခဲ့ဘူးသော ကောင်းမှုကြောင့်
သက်ရှိ သက်မဲ့ ရတနာ ၂-ပါး အကျိုးများကို
ခံစားရရှိ၍ ဇာ-ကမ္မာတိုင်တိုင် အပါယ်မလား
ပဲ ၄-ခုမြောက်ဖြစ်သောကမ္မာ၌ “မဟာရော-
ဟိတ” စကြာမင်းဖြစ်၍ ဤဘုရားရှင် လက်
ထက်၌ ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တ ရဟန္တာအဖြစ်ဖြင့်
ကျွတ်တမ်းဝင်လေသည်။) အာယသ္မာ ဒွေ-
ရတနိယော (ဒွိရတနိယော၊ သိ) ထေရော။
အပါ၊ ၁။ ၂၄၀။

ဒွေဝဿိက (တိ) [ဒွိဝဿ + ဣက။ (ဒွိဝဿိက-သံ)]
၂-နှစ် ရှိသောသူ၊ ၂-နှစ်သား။ ဒွေဝဿိ-
ကောပိ။ မဟာနိ၊ ၉၂။ (- မဟာနိ၊ ၄။ ၂၁၅။)

ဒွေဝါစိက (တိ) [ဒွိ + ဝါစာ + ဣက] (က)
(သရဏဂုံ ဆောက်တည်ကြောင်းဖြစ်သော)
စကား ၂-ခုန်းရှိသော။ (ခ) ၂-ခုန်းသော
စကားတို့ဖြင့် ဥပါသကာ၏ အဖြစ်သို့ ရောက်
သော (သိတင်းသည် ဥပါသကာ)။ (ဂ) (သံ
ဃာကို - ပန် - ကြား - ဖိတ် - ကြောင်း ဖြစ်
သော) စကား ၂-ခုန်းရှိသော၊ ၂-ခုန်းသော
စကားတို့ဖြင့် ပြုအပ်သော (ပဝါရဏာကံ)။
(ဃ) ၂-ခုန်းသော စကားရှိသော၊ စကား
“ဝါကျ” ၂-ခုန်းရှိသော (သရဏဂုံ)။

(က)၊ (ခ) ပဌမံ ဥပါသကာ အဟေသုံ
ဒွေဝါစိကာ။ ဝိ၊ ၃။ ၅။ ဒွေ ဝါစာ တေသံ
အဟေသုန္တိ ဒွေဝါစိကာ။ အထ ဝါ ဒွိဟိ
ဝါစာဟိ ဥပါသကာဘာဝံ ပတ္တာတိ အတ္ထော။
ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၂။ (- ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၈။ ဝိ၊ ၄။ ၁။
၃၅၉။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၉၅။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၉၃။) (ဂ)
အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဒွေဝါစိကံ ပဝါရေတုံ။
ဝိ၊ ၃။ ၂၅၀။ (- ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၃၅၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
၂၀၇။ ကခါ။ ၃၃၈။ ကခါ၊ ဒွိ၊ သစ်။ ၂၄၅။)
(ဃ) သံဃဿ အပရိပုဏ္ဏတ္တာ ဒွေဝါစိကမေဝ
သရဏံ မဂမံသု။ ဒွိ၊ ၄။ ၂။ ၆၅။

ဒွေဝါစိကသရဏ (န) [ဒွေဝါစိက + သရဏ] ၂-
ခုန်းသော စကားရှိသော ကိုးကွယ်ခြင်း၊ ၂-
ခုန်းသော စကားတို့ဖြင့် ပြုအပ်သော သရဏဂုံ
ဆောက်တည်ခြင်း။ ဒွေဝါစိကသရဏံ ဂန္ဓာ
ကေသဓာတုယော လဘိတော အဂမံသု။
ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၅၉။

ဒွေဝိသပဒိက (တိ) [ဒွေဝိသပဒ + ဣက] ၂၂-ပဒ
ရှိသော။ ဒွေဝိသပဒိကော သေ နယော စ။
မူလဒ္ဓါ၊ ၃။ ၁၈။

ဒွေသဋ္ဌိ^၁ (ထိ) [ဒွိ + သဋ္ဌိ။ (ဒွါမဗ္ဗိ-သံ)] ခြောက်
ဆယ့်နှစ်၊ ၆၂-ပါးသော။ ဒွါသဋ္ဌိ၊ ဒွေသဋ္ဌိ၊
ဒွိသဋ္ဌိ။ ရှု၊ ၄၁၄။ (- နိရုတ္တိ။ ၄၂၀။)

ဒွေသဋ္ဌိ^၂ (တိ) [ဒွေသဋ္ဌိ + ၃ = အ] ၆၂-ခု - တို့၏
ပြည့်ကြောင်း - မြောက် - ဖြစ်သော။ အောက်
ပုဒ် ကြည့်။

ဒွေသဋ္ဌိကပ္ပ (ပု) [ဒွေသဋ္ဌိ^၂ + ကပ္ပ] ၆၂-ခု - တို့၏
ပြည့်ကြောင်း - မြောက် - ဖြစ်သော ကမ္မာ။
ဣတော ဒွေသဋ္ဌိကပ္ပမိ၊ တယော အာသိ သု
ခတ္တိယာ။ အပါ၊ ၁။ ၂၃၉။

ဒွေသတ္တတိ^၁ (ထိ) [ဒွိ + သတ္တတိ။ နိရုတ္တိ။ ၄၂၀။]
ခုနစ်ဆယ့်နှစ်၊ ၇၂-ပါးသော။ ဒွေသတ္တတိ-
ယေဝ သတ္တ သဟဿာနိ ဘူတိ။ အံ၊ ၂။
၅၀၃။ ဒွေသတ္တတိ ဝိပဿနာဝသေန ဉာ-
ဏာနိ။ ပဋိသံ၊ ၁၆၁။

ဒွေသတ္တတိ ၂(တိ)[ဒွေသတ္တတိ+၃=အ]၇၂-ခု-
တို့၏ ပြည့်ကြောင်း - မြောက် - ဖြစ်သော။
ဒွေသတ္တတိမှတော ကပေ၊ အဋ္ဌာသိ သု ဇနာ-
ဓိပါ။ အပါ။ ၂၃၂။

ဒွေဇ္ဇ (န) [ဒွိ+ဣလ+ဟ] ၂-ပါး အပြားအား
ဖြင့် တုန်လှုပ်ခြင်း၊ နှလုံးနှစ်ခုဖြစ်ခြင်း၊ တွေး
တော - ယုံမှား - ခြင်း။ အနိစ္ဆယံ ဝါ ဒွေဇ္ဇ
ဂတော။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၉၁။

ဒွေဇ္ဇက (န၊ ပ) [ဒွိ+ဣလ + ဟ + က။ ဓာနိ၊ ၁။
၁၇၀။ ဒွိ+ဇ္ဇက။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၈၄၀။] (၁)
(က) ၂-ပါးအပြားအားဖြင့် ယူခြင်း၊ မသေ
မချာယူခြင်း၊ နှလုံးနှစ်ခုဖြစ်ခြင်း၊ တွေးတော
- ယုံမှား - ခြင်း။ (ခ) ၂-ပါး အပြားအား
ဖြင့် တုန်လှုပ်တတ်သော၊ နှလုံးနှစ်ခုဖြစ်တတ်
သော။ (ဂ) ၂-ပါးအပြားအားဖြင့်(စိတ်၏)
တုန်လှုပ်ကြောင်းဖြစ်သော၊ နှလုံးနှစ်ခု ဖြစ်
ကြောင်းဖြစ်သော။ (ဃ) ၂-ပါးအပြားအား
ဖြင့် ဖြစ်သကဲ့သို့ ဖြစ်တတ်သော။ (တိ)(၂)
ယုံမှားခြင်းရှိသော။ (၁) (က) ဒွေဇ္ဇက(ဒီ၊ ဌ၊
၂။ ၁၈၅။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၁၉) နှိ ဒွိဓာ ဂါဟော
အနေကံသဂ္ဂါဟောတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။
၁၈၆။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၁၄။ ဒွေဇ္ဇကံ ဝိစိကိစ္ဆာ
စ ဓာနိ။ ၁၇၀။ (- အပါ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၁၈။)
(ခ) ကမ္ပနုဋ္ဌေန ဒွိဓာ ဇ္ဇေယတိတိ ဒွေ-
ဇ္ဇကံ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၁။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၃၇၉။
(- အဘိ၊ ဓ၊ ၁၀၂။ မဟာနိ၊ ၃၂၅။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။
၄၂။) (ဂ) ဒွိဓာ ဇ္ဇေတိ ကမ္ပတိ စိတ္တမေတေ-
နာတိ ဟိ ဒွေဇ္ဇကံ၊ ဟ-ပစ္စယံ၊ သကတ္ထ-
ဝုတ္တိကပစ္စယဉ္စ ကတော။ သီ၊ ဌ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၂၀။

ဒွိဓာ ဣလတိ စိတ္တံ တေနာတိ ဒွေဇ္ဇကော၊
ဣလ ကမ္ပနေ၊ ဟ-ပစ္စယော၊ သကတ္ထေ ကော
စ။ အဋ္ဌာသ၊ ယော။ ၇၁။ (ဃ) ဒွိဓာ ဝိယ
ပဝတ္တံ ဒွေဇ္ဇကံ။ သီ၊ ဌ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၂၀။ (တိ)(၂)
ဒွေဇ္ဇကဇာတ၊ ဒွေဇ္ဇကပုစ္ဆာ-တို့ ကြည့်။

ဒွေဇ္ဇကဇာတ (တိ) [ဒွေဇ္ဇက+ဇာတ] (၁)
(စိတ်၏) ၂-ပါးအပြားအားဖြင့် တုန်လှုပ်
ကြောင်း ‘သံသယ’ ဖြင့် ဖြစ်သော။ (၂) ဖြစ်
သော(စိတ်၏) ၂-ပါးအပြားအားဖြင့် တုန်
လှုပ်ကြောင်း ‘သံသယ’ ရှိသော၊ ဖြစ်သော
နှလုံးနှစ်ခု ရှိသော။ (၃) တွေးတော - ယုံ
မှား - ခြင်းသို့ရောက်သော။ (၁),(၂) တေန
(ဒွေဇ္ဇကေန) ဇာတော၊ တံ (ဒွေဇ္ဇကံ) ဝါ
ဇာတံ ယဿာတိ ဒွေဇ္ဇကဇာတော။ သီ၊ ဌ၊
သစ်၊ ၁။ ၃၂၀။ (- မဟာနိ၊ ၂၆၃။ စူဠနိ၊
၅၀။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၈။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၉။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။
၉၈။ ပဋိ၊ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၆။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ၊ ၃၇။
အပါ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆၁။) (၂) ဒွေဇ္ဇကော ဇာတော
ယဿာတိ ဒွေဇ္ဇကဇာတော။ အဋ္ဌာသ၊
ယော။ ၇၁။ (၃) ဒွေဇ္ဇကဇာတော (ဝိ၊ ဌ၊
၁။ ၄၂) တိ သံသယ’ မာပန္နော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၀။

ဒွေဇ္ဇကပဋိက္ခေပဝစန (န) [ဒွေဇ္ဇက+ပဋိက္ခေပ+
ဝစန] နှလုံးနှစ်ခုဖြစ်ခြင်းကို ပယ်ကြောင်းဖြစ်
သော သဒ္ဓါ။ “ဣတိဟာသ၊ ဣတိဟာသာ”-
တိ ဒွေဇ္ဇကပဋိက္ခေပဝစနံ။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၁၆။

ဒွေဇ္ဇကပုစ္ဆာ (ထိ) [ဒွေဇ္ဇက + ပုစ္ဆာ] ယုံမှား
ခြင်းရှိသည် - နှလုံး ၂-ခုရှိသည် - ဖြစ်၍ -
မေးခြင်း - မေးကြောင်း ‘ပုစ္ဆာ’။ အနေ-
ကံသပုစ္ဆာ (မဟာနိ၊ ၁၄၄။ စူဠနိ၊ ၆၇၊ ၁၁၃)
ကြည့်။

အက္ခရာဝလိစဉ်ပုံ အကျဉ်းချုပ်

အ-ဝဂ်			အ-ဝဂ်			အ-ဝဂ်		
ယ	...	ယော	ည	...	ညော	သု	...	—
ယံ	...	—	ညှ	...	—	သ္မ	...	သော
ယျ	...	ယျော	ဝ	...	ဝေါ	ဟ	...	ဟော
ယွ	..	—	ဝှ	...	ဝှေါ	ဟူ	...	—
ယှ	...	ယှော	သ	...	သော	ဟွ	...	—
ရ	...	ရော	ဓ	...	—	ဓာ	...	ဓော
လ	...	လော	သ္မ	...	သ္မော	ဓာ	...	ဓော
လျ	...	—	သွ	...	သ္မော			

အလိမ္မော် စာမှတ်သည်

လူတော်လူကောင်းဖြစ်အောင်

ပြည်ထောင်စု ဆိုရှယ်လစ်သမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့မှ

မြန်မာမြန် မိမိကုန်ကျမ်းကို မတ်ပါ

ပိဋကတ်နိကာယ် ကျမ်းပင်လယ် အလွယ်ကူခပ်နိုင်စေမည့်

မိမိကုန် ပါဠိမြန်မာ အဘိဓာန်

ထွက်ပြီး အတွဲများ

အတွဲ	ပါဝင်သည့်ပုဒ်	ပုဒ်အရေအတွက်
၁	အ .....မှ အနိဋ္ဌက .....အထိ	၈၃၅၆
၂	အနု .....မှ အဗ္ဗောက္ခိရဏ .....အထိ	၇၁၀၆
၃	အဗျဂ္ဂ .....မှ အဋ္ဌာရပမှ .....အထိ	၁၁၄၅၁
၅	က .....မှ ကိလေဒေတွာ .....အထိ	၇၇၂၃
၆	ကိလေသ .....မှ င-ကာရ .....အထိ	၁၁၀၅၃
၇	စ .....မှ ဆိုဇေယျ .....အထိ	၆၇၇၅
၈	ဆိဒ္ဓ .....မှ ကျပစ္စယတ္ထ .....အထိ	၆၄၈၄
၉	တ .....မှ ထောမေဃာမိ .....အထိ	၆၅၃၅
၁၀	ဒ .....မှ ဒေဋ္ဌကပုစ္ဆာ .....အထိ	၇၉၈၆

ပေါင်း ၉-တွဲ ထွက်ပြီ
အတွဲ-၄

ပုဒ်ပေါင်း ၇၃၄၉၉ ပါဝင်သည်။
မကြာမီ ထွက်တော့မည်။

ဤ အဘိဓာန်များ၌-

- (က) ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာ ပါဠိဝေါဟာရများ အစုံအလင်ပါဝင်သည်။
- (ခ) လိင် ပုဒ် ဓာတ် ဝိဘတ် များများ ခွဲခြားပြထားသည်။
- (ဂ) ပါဠိအာသာ ဝိဂ္ဂိုဟ် ဝေါဟာရများ သံဝဏ္ဏနာများ ပါဝင်သည်။
- (ဃ) မြန်မာဘာသာ ဝေါဟာရများ အဓိပ္ပါယ်၊ အရကောက်၊ အဆုံးအဖြတ်များပါဝင်သည်။
- (င) သိမှတ်ဖွယ် အကြောင်းများ အပြည့်အစုံ ရေးသားပြထားသည်။
- (စ) ဝေါဟာရပုဒ်၊ အဓိပ္ပါယ်၊ အကြောင်းအရာတို့ ပါရှိသည့် ကျမ်းများကို ညွှန်းပြထားသည်။

ပါဠိပဒေမိဋ္ဌကကျမ်းညွှန်း (အခက်) ပဌမပိုင်း ဒုတိယပိုင်း ထွက်

ကျန် ၁၂-တွဲ ဆက်လက်ထွက်မည်။